BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XLII
H.
15
NAPOLI

XLII
H
15

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

LOCI SECVM CONGRVENTIVM ET PVGNANTIVM MATERIARVM.

Quarum ſingulæ cum prouerbiis ad eas facientibus in proximè ſequenti habentur indice, ordine alphabetico digeſtæ.

Diuitiæ
paupertas
munerum corruptela
forma, deformitas
tædium ex iteratione
iteratio citra tædium
moleſti intolerabil.
ingrata ob vetuſt.
nupera
iteratus error
error in initio
garrulitas
breuiloquentia
clamoſus
rixoſus
taciturnitas illau.
laudata
infacundia
facundia
munus non munus
exitium honeſtum
malum immedicabile
induſtria
ignauia, inſcitia
ingratitudo
gratitudo
ſimulatio, diſſimu.
libertas, veritas
ſeruitus
vanitas
curioſitas
crudelitas & contra
timiditas, ignauia
inanis metus
audacia
fortitudo
credendum multitudini
liberalitas
tenacitas
Hoſpitalitas, & contra
profuſio
rapacitas, auaritia
ſordes & parſimonia
perficiendi, abſol.
ab initio ad finem
ſimilitudinis, & con.
diſſimilitudinis & incongruentiæ
munus aptum aut in.
infortunij, exitij
bonæ fortunæ, copiæ augurij
malum accerſitum
ſera pœnitentia
ſerum remedium
damnandi
approbandi
iudicandi rectè
alia aliis placent
aberrandi
cæcutientia
perſpicacitas
perſpicuitas
obſcuritas
ſurditas
attentio, & contra
obſecundantis
correctio dicti
commodum interuerſum
impoſſibilia

abſurda, indecora, præpoſtera
inanis opera
difficultatis
procliuitatis, & contra
nunquam
ſemper
nuſquam
penſatio beneficij vel officij
malum conduplicatum aut nouatum
malum male vitatum
malum aſſuetum
mali retaliatio
inæqualis penſatio
alibi diminutum, albi redditũ
fruſtrata ſpes
deſperatio
preter ſpem bonum, aut malum
malum vertens bene
ſubiti interuentus
magnifica promiſſa
votum
ſpes pertinax
excellentia, inæqualitas
Differentiæ
Aequalitas
vincere, & vinci
victoria vtrinque
non ſolus ille
ſecuritatis, & tutę rei
contemptus, & vilitatis
dignitatis
proximis vtendum
inconſtantiæ, perfidiæ, verſutiæ
mutandæ ſententiæ
mutati inſtituti
fortunæ commut.
temperantia
intemperantia, libido
modeſtia modúſque
arrogant. iactantiáque
philautia
contrarium philautiæ
manſuetudo
aſperitas, moroſitas
occaſio
ſumptuoſa
frugalitas
luxus & mollicies
lauticiæ
fames
feſtinationis
feſtinatio præprop.
tarditas & cunctatio
ſalubritas
inſalubritas
diuturnum
hæredipetæ
ſenium prematurum, aut mors
longæuitas
iuuenta
vita hominis & miſera & breuis
prudentia ſenilis
prudentia
aliis ſapere
prudentia coniuncta vir.
inſtans
anceps & dubius
perplexus

decretum
in deprehenſos
metus ex conſcientia
vinculum inſolubile
vltio malefacta
metus pœnæ
aliena a te
aliena curantis
ad rem pertinentia
laceſſentis
inſidiæ
coniecturæ
calumnia
obtrectatio & maled.
cauſa indefenſa
carpentis ſeipſum
neceſſitas
triſtitia, lætitia
ſollicitudo
nuncius lætus
minantis
vehementia, languor
amor
amicitia
adulatio
in delitiis
odium
ira
inuidia, æmulatio
diffidentia
fraus ab amico
diligentiæ
aſſiduitas
indiligentiæ
ſomnolentia
occupatio, ocium
iuſtitia
iniuſtitia
rigor
vis iniuſta
inculpatus
temeritas
pudor
impudentia
pudicitia
impudicitia
originis
nobilitas, obſcuritas
degenerantium in peius
initium laudatum
proficientium in melius
proprij commodi ſtud.
lucrum ex ſcelere
internitio
ſubitum exitium
totum vt nihil reliqui
obliuio
memoria
elabendi
ex ſeſe
domi viuere
fœminæ
Aequanimitas
ſolitudo
ignoratio
nouitas
notus
occulta
vices officij

fides & grauitas
perfidi
conſilium
cum auxilio, citra auxilium
intempeſtiua, inepta
tempeſtiua
ſeruire tempori
deprecandi, abom.
execrandi
ominandi
beneficium corruptum
riſus
deriſio
impoſturæ
fortunata ſtultitia
citra laborem
incitare
diſcriminis
alieno periculo
experientiæ ſeu pericl.
ſecundæ experientiæ
imperitia
conatus
pertinacia
incertus euentus
ex euentu iudicium
multi
in ſtupidos
prælongi
improbi
ingenij mali. & inſti.
malus vicinus
apertè & craſſe
raritas
concordia
diſcordia
fuerunt, non ſunt
exilium
acceſſio puſilla aut nimia
focus
vſura
probrum, gloria
munus boni conſul.
libenter
refugium
docilitas
diuitum prærogat.
repellentis
mira noua
omnia
illecebra mali
contagio morum
commodo magno
tumultus
potentes
magni momenti
ſcurrilitas
auxilium
bibacitas
honos indigno
maledicentia
nugalia
mixta
paraſiti
puniri pro alio
veneficia
tolerantia
toruitas
fucus.

INDEX PROVERBIORVM IVXTA LOCOS SECVM congruentium & pugnantium materiarum, ſerie alphabeti collocatos. Quota autem pagina quęrendum ſit vnumquodque, index primus oſtendet.

A

AB INITIO AD finem.

ab ipſo lare
à capite ad calcem
prora & puppis
venimus ad ſummum
à carcere
ad calcem
à carceribus
ab ouo vſque ad mala
à linea incipere
ab incunabulis
à teneris vnguiculis
principium dimidium
caput
quodcunque in ſolum
exordiri telam
ſcindere gladium
ea tela texitur
toto organo
à fronte atque à tergo
à cælo ad terram
ne inter apia quidem
fores aperire
ſaliua prima
vſque ad plaudite
à calce ad carceres
à carceribus ad met.
ianuam, feneſtram aperire

ABERRANDI

Extra calcem
quis aberret
toto cælo erras
tota erras via

ABSVRDA, INDECOra ſeu præpoſtera.

Fluuius quæ procul.
fruſtra habet
Aſinus auis
Herculis cothur.
lumen ſoli mutuas
ranę aquam
Soli lumen
ſus mineruam
Mercurius infans
ſus cum minerua
pica cum luſcinia cer.
veſpa cicadæ ob.
currus bouem trah.
Cancer leporem capit
velocem tardus aſſeq.
virgultea ſcaphula
ſilurus putris in quadra argētea
mali viri honeſta oratio
Archilochi melos
agninis lactibus alligare canem
diſertè ſaltare
eodem collyrio mederi omnib⁹
præpoſterè
Ἀνδράκιδας
ante pilos ſapere
odi puerul. præc. ſap.
Calceus pede maior
aratro iaculari
ſus ſaltauit
mulgere hircum
iungere vulpes
nocte lucidus
cum aqua fauces ſtrang.
tuum tibi narro ſomn.
nil intra eſt oleam
Iupiter orbus
[illegible]
iugulare mortuos
mortuum vnguento
ad conſilium ne acceſſeris
aduerſum ſolem ne loquitor
more carico
accepta candela
lanam in officinam fullonis
nec aures ha. nec tangit
ſyncerum vas incruſtare
iuxta fluuium puteum
per parietem loqui
priuſquam aſſa ſit fa.
priuſquam mactaris
prius antidotum quàm
capra nondum peperit
anulus aureus
in mari aquam quæris
vmbram ſuam metuere
furari littoris arenas
canem excoriatum excorias
nudo veſtimenta
nudo mandas
caput artis
gallos quid execas
in aere piſcari
piſcem natare doces
Lupi alas
boue venari leporem
ſerenitati nubem
dum virent genua
ceruus canes trahit
aquam igni miſcere
Faber quum ſis
Elephantum ex muſca
ebur atramento cand.
exacta via viaticum
qui ſeſe non habet, Samū petit
Leonis exuuium ſup.
cantherium in foſſa
ex natali emortualem facere
iocandum vt ſeria agas
poſt rem deuoratam ratio
trabem baiulans
ſolem adiuuare facibus
tarditas conſilio adiuta
caligare in ſole
teipſum non alens
mari aquam è foſſa
mus non ingrediens
ad menſuram aquam
aliorum medicus ipſe
anus eriphus
anus ſaltat
anus cothoniſſat
in toga ſaltantis perſonam
Camelus ſaltat
Lucernam adhibes
claue findere ligna
cani das paleas
Vulpes bouem agit
ante barbam doces
Daſypus carnes
tute lepus es
ſydera addere cælo
culicem colant
in pace leones
Smaragdus in luce

ACCESSIO PVSILla, aut nimia

Crœſi pecuniæ teruntium
piſcis eget ſale
holerum additamenta
gleba aruum
gutta vini
ne maior thylaco

AD REM PERTInentia.

Nunc in regionem
ipſum oſtij limen
rem acu tetigiſti
Aedibus in noſtris
ipſi curandum
omiſſis nugis rem agas
ab vnguibus incipere
pedem conferre

ADVLATIO.

Mercenarium præconium
ſaluete equorum filię
verbis coquinariis
Αἰκάλλειν
Θωπεύειν
Χαριτογλωττεῖν
in oſtio formoſus
Pithon formoſus
refutantis laudem
Μυρσόβει
haudquaquam difficiſe
cura eſſe quod audis
Herculana rabies
ficum cupit
de fera comediſti
demulcere oportet
blandius aloqui
cauda blandiri
præſtat habere
benignior pellace vul.
letale mulſum
Χρυσολόγοι
io Pæan
Polycrates matrem
ipſe ſemet canit
magis ipſe Phryx
pulchrè dixti
Climacides
gloſſogaſtores
conſeſſus in talario ludo
clemens laniſta
ex cohorte prætoris
Gallonius

AEQVALITAS.

Aequa concertatio
Ἴσον ἴσῳ
pari iugo
pertinax concertatio

AEQVANIMITAS.

In re mala
magiſtratum gerens
iactare iugum
ad finem vbi perueneris

ALIA ALIIS placent.

Felix Corinthus
quot homines, tot ſententiæ
ſuum cuique pulchrum
Balbinū polypus Agnę delectat
ſuus rex reginæ placet
ſibi pulcher
te tua, me mea delectant
velle ſuum cuique
Aſinus aſino, & ſus ſui pulcher

ALIBI DIMINVTVM, alibi redditum

Claudus optimè
non omnia poſſumus omnes
facta iuuenum
marinam auditionem fluuiali abluit ſermone
quod alibi diminutum
ſubiice ſeni iuuenculam
non omnis fert omnia tellus
ſenum conſilia, iuuenum lanceę

ALIENA curantis.

Bellum Cononi curæ fuerit
in alieno choro
ne depugnes in alieno neg.
quæ ſupra nos
ædibus in noſtris quæ praua aut recta gerantur
Vtere curru, de aſinis nihil laborans
ſtultior Morycho

ALIENO periculo.

Coctum ab alio edere
de alieno ludis corio
non eſt meum negotium
alienam metis meſſem
innocuus alium aſpiciam

ALIENA A RE.

Nihil ad verſum
nihil ad fides
nihil ad Bacchum
mira de lente
quid ad farinas?
alia Menecles
neque cælum, neque terram
quid ad Mercurium
ego tibi de alliis
falces poſtulabam
extra chorum ſaltare
vltra ſepta tranſilire
extra oleas fertur
incita equum iuxta nyſſam
haud contra oſtium
nihil ad rem
meos corymbos
omiſſa hypera
de curru delapſus
me mortuo terra
mihi iſtic nec ſeritur
non luctu, ſed remedio op.
[illegible]
reipublica nihil ad muſicum
quàm in tragœdia comici

ALIIS SAPERE.

Aliis proſpiciens
facile quum valemus
quarta luna nati

AMICITIA

Amicus non cogendus
amicus fidus
amicitia ſtabilium
ama tanquam oſurus
amantium iræ
amici mores noueris, nō oderis
nouos parans amicos
non potes Thetidem
vnus Deus & plures am.
neque nulli ſis amicus
ne cuiuis dex. iniicias
nemo ſibi naſcitur
amicorum communia omnia
de manu in manum
amicitia æqualitas
amicus amico
amicus magis neceſſarius
naxra & Charmione
qui circa ſalem ac fabas
ſalem & menſam
intempeſtiua beneuolentia
præſtat hab. acerbos
non ſunt amici qui
multas amicitias
abiit & taurus in ſyluam
vbi amici, ibi opes
vſque ad aras amicus
amicorum eſt monere
animo ægrotanti medicina
Ἀμφιθαλὴς ἔρως
in ære meo eſt
Syncretiſmus
conciliant homines
cum amico non certandum
Queruli in amicitia
amicus lingua
felicitas multos habet amicos
oculis ferre, in ſinu, in capite
felicium multi cognati
menſa communis
panis fractio
ad felicius latus inflectere
nauigare cum felicibus
tempus arguit amicum

ne rebus

ne rebus proſperis mihi venias
feruet olla, viuit amicitia
ex ſinu illius
Χειρ χεῖρα νίπτει
ipſis & Chiis
vultu ſępe læditur pietas
ſal & menſa
philoteſius crater
ſalute tenus amici
Πολυφιλία
amicus certus in re incerta cer-
nitur
ollæ amicitia
viri infortunati procul amici
plures adorant ſolem
ad felicem parietem
nudæ gratiæ
ſapientes tyranni
amicitias immortales
AMOR.
Caunius amor
liberorum amantior
iniuria ſoluit amorem
manſum ex ore
medullitus
omnes intus
vt lupus ouem amat
vt Phrygius amauit Pieriam
ceſtum habet Veneris
ex aſpectu naſcitur amor
adamantis
paruus ſemper tuus p.
aureæ compedes
muſicam docet amor
capite geſtare
qui non zelat
è Creta raptus
iynge trahor
ANCEPS ET
dubius.
Neceſſarium malum
neque cum malis
polypi caput
gaudium dolori iunctum
plus aloes quàm mellis
quid primum aut vltimum
etiã capillus vnus vmbrã habet
ad vtrumuis paratus
vtroque nutans ſententia
volens nolente animo
nolens volens
mala bona
vnica filia duos parare generos
inter pueros ſenex
aut cucurbitæ florem
aut Plato philoniſſat
aut oportet trahere
oportet teſtudines
aut mortuus eſt
aut quinque bibat
excubias agere, aut
quocunque pedes
in triuio ſum
ancipitis conſilij
ancipitis animi
haſta caduceum
vtrunque
delphicus gladius
iiſdem è literis
qui nocere poteſt
nauis aut galerus
tertium caput
triceps Mercurius
piſcas aut ros
APERTE & craſſe
Ἀγροικολογεῖν
Ἀρτοτομικῶς, παχυμερῶς
Οἱ τὸ πᾶν σοφοί
vt ita loquar
præmanſum in os inſerere
craſſa Minerua
craſſiore muſa
APPROBANDI.
Premere pollicem
album calculum addere
cerea notare
pedibus in ſententiam diſcedere
momo ſatisfacere
omne tulit punctum
punctis ſingulis
calculis omnium
vnione ſignare
alba felicia
alba faba
rectam inſtas viam
vno ore
ne Iupiter quidem
ſeruum haud veho
ſi tibi amicum
ARROGANTIA,
iactantia.
mira de lente
ſine incolumis red.
arcem è cloaca facere
gallus in ſuo ſterquil.
tollere criſtas
attollere ſupercilium
nauphracton tueri
tollere cornua
arrogantia non ferenda
ſybaritici ſermones
tuo pede te metire
vltra peram
videberis me vidẽs, planè Mar-
tem videre
amaxixa
ſophocles laudiceni
Πτωχαλαζών
altius Oromedonte
ampullacea
Αἰξωνεύεσθαι
baſilica facinora
campana ſuperbia
dea excogitauit
decumanum
laureolam in muſtaciis quærere
palmarium facinus
periſtromata campanica
Περιπατῶν
pulchrum ſepulchri elogium
phaniæ ianua
ſybaritæ per plateas
cicadis pleni
ex academia
ingredi Iunonium
ſummis vnguibus
cœlum territat armis
ex vno multa facere
cœlum digito attingere
Iouis ſandalium
imperitus ſubligar
faſtuoſus maximus
tanquam argiuum clyp.
homo bombylius
de pulmone reuellere
ipſe dixit
auro loquente
ne mihi ſuff. eſſem
pennas nido maiores extẽdere
ne ſutor vltra crepidam
cænei haſta
gigantum arrogantia
magis ſibi placer
hic Rhodus, hic ſaltus
atticus in portum
calliphanes
bullatæ nugæ
vino vendibili ſuſpenſa hedera
non opus
ſelliſſare
diuinum excipio ſerm.
ASPERITAS,
moroſitas.
Inexorabiles
ferreus, aheneus
verſatilis Artemon
cornea fibra
ſcytharum oratio
pandelitias ſententias
thymbra victitans
ſcabroſior leberide
totus echinus aſper
durus alloquiis
echino aſperior
corinthus & coll. ſurgit & valli-
bus deprimitur
etiam quercus
agamemnonis hoſtia
matiolœchus
ne moue feſtucam
à laſſo rixa quæt.
difficilis vir
in durum & implacab.
Κυρηβάζειν
Ὀλόσχοινοι
ſcytha malus
Περιφέρεται
Περίτριμμα
ASSIDVITAS.
Minutula pluuia
aſſidua ſtilla ſaxum
bis ſeptem plagis
dicendo dicere diſ.
latum vnguem
nocte dieque
taurum tollet, qui vitulum
velut vmbra ſequi
ne altero quidem pede
ſaxum volutum non
multis ictibus deii.
exercitatio poteſt omnia
ne genu quidem flexo
ATTENTIO, ET
contra.
Purgatis auribus
mens peregrina
præſens abeſt
auribus arrectis
erecti
auſculta & perpende
conſulendum & conſ.
ceram auribus obdis
hoc age
AVDACIA.
Neque terræmotus timet, ne-
que fluctus
fortes fortuna adiuuat
animus præſens
animus heptaboœus
aqua præterfluit
martis pullus
alter Hercules
Achilles
achilleum argumentum
non abiicit animum
ne quid mouere
in diſcrimine appar.
non cedendum malis
qui cum contemptu vi.
improbitas muſcæ

AVXILIVM IN-
firmum.
Lunæ radiis non matureſcit
botrus
per fluuium traducere
ſacer manipulus
cotiaceum auxilium
ficulnum auxilium

BENEFICIVM
corruptum.
Perdidiſti vinum
capra ſcyria
panis lapidoſus

BIBACITAS.
angina vinaria
maduſa
parthi quo plus biberint, plus
ſitiunt
Κεραμεύειν
tanaarum more
nec elephantus ebiberet
cothoniſſare
calicum remiges
Κυαθίζειν
argenteus puteus
BONAE FORTVNAE,
copiæ, felicitatis, aut ominis.
Aſinus in paleas
in voti compotem
nunc illa aduenit
procridis telum
albæ gallinæ filius
aut piſcem olet
virgula diuina
gygis annulus
Orci galea
ſecundo æſtu
bonis auibus
omnia ex ſententia
ſecundis ventis
datyli dies
diis hominibúſq; plaudentibus
ſemper feliciter cadunt
ſapiens ſua bona
contigit & malis venatio
iecit Achilles
ex aſtris delapſus
Θάσος ἀγαθῶν
Ιοώνιος
Ζάννος
mortalis deus
ilias bonorum
cumulus meritorum
plauſtra bonorum
examen virtutum
virtute duce, fortuna comite
rex ſum
ſale & aceto
ſale nihil melius
ſupercilium ſalit
tranquillo quilibet
effugi malum, inueni
inueni non quod
ſardi venales
locupletum reditus
bonorum mare
thaſſus bonorum
bonorum aceruus
horna meſſis
bonorum myrmecia
dathus bonorum
gargara bonorum
bona terrę
ingens rerum multitudo
bonorum glomi
copię cornu
lac gallinaceum
extis pluit
capram cœleſtem
bonæ fortunę
oculus dexter mihi
bona ſpes oſtenſa
deus vndecunque
lux effulſit
noctua volat
laureum baculum portat
Midas in teſſeris
boues meſſis tempus expectãtes
bos apud aceruum
bos ad præſepe
fauſtus exitus
quæ diuinitus contingunt
autoritas diuinit.
felicitas à deo
primum rectè val.
deum eſſe
in cælo eſſe
quæuis terra pa.
BREVILOQVENTIA.
Grata breuitas
laconiſmus
tribus bolis
pauciloquus, ſed
minore finire po.
numero dicis
vno faſce compl.
tribus verbis
ἐν ἐπιτομῇ
CAECVTIENTIA.
Lolio victitant
ſaturniæ lemę

cucurbitas lippis
ollas lippire
hypica cæcior
talpa cæcior
cæcior leberide
tireſia cæcior
in canis podicem
cimmeriæ tenebræ
cæca ſpeculatio
cæcus cæco dux
neque cæcum ducem
palpari in tenebris
è duobus tria
puluerem ocu. off.
nox humida

CALVMNIA.

Sycophanta
Theocrines tragicus
albo rete aliena
Sycophantę morſus
argiua calumnia
boliti pœnam
cydi pœnam debet
Chius
Pattæcione calum.
Crater litium
fruſtra Herculi
Samii mores
abydeni
falſum probrum
hoc municeps aut vicinus nunciauit

CARPENTIS ſeipſum.

Domeſticum theſaurum
propria vineta cædere
quò prætergreſſus

CAVSA INDEFEENSA.

Heteromolia cauſa
deſerta cauſa
ne de lite pronunties
haud impune vindemiam
Ἐρημοδίκια
deſertam vincere, capere, accuſare

CEDENDVM multitudini.

Ne Hercules quidem
cedendum multitudini
extra publicám viam
plurium calculus
contra duo contraria pugnare difficile
vnus contra multos
vnus vir, nullus vir
vni cum duobus non eſt pug.

CITRA LABOREM.

Ἀκονιτί
Ἀνιδρωτί
Ἀπονητί
citra ſementem
dormienti dij conficient
dormientis rete trahit
citra puluerem
ſub aliena arbore fructum
citra arationem
vltro deus ſuppeditat

CLAMOSVS.

ſeptem conuiuium
clamoſior lauro
vſque ad rauim
Claudiana tonitrua
apertis tibiis
cyclobori vox
ſarpedonium littus
ſtentore clamoſior
in clamoſos
abdena illatio
abſit clamor
columnas rumpere
calamoboas
Ἀνεργίζειν
Homeri carmen in clamoſus

COMMODVM interuerſum.

Alij ſementem faciunt
Mazam pinſuit à me piſtam
palmam præripere

COMMODO MAgno emptum.

Vale charum lumen

CONATVS.

Omnibus neruis
aut terra aut mari
commouere ſacra
Cominus & eminus nitendũ eſt
manib. pedibúſque, & Neruis omnibus, Homeri verſus
omnem vocem mittere
omni telorum genere
pro mea virili
remis velíſque
ancoras tollere
omni pede ſtandum
omni voce
toto pectore
cum haſta, cum ſcuto
omni certaminis genere
ſurſum ac deorſum
rem nouam aggredi
ſummis vti velis
in magnis & voluiſſe
miſcebis ſacra profanis
mare cælo miſcere
terra marique
fruſtratus conatus

CONCORDIA.

Velut in cratere
Ἀλφίζειν
concinere
Doricè concinere
eadem queri
pariter remum ducere
concordia fulciuntur
concordia
in idem conſpirare
mutua defenſatio
mutua defenſio
tradunt operas mutuas
vt in velabro

CONIECTVRÆ.

Leonem ex vnguibus
ex fimbria textum
de guſtu cognoſcere
de fructu arborem
de facie noſſe
Aethiopem ex vultu
cauda de vulpe
ex fronte perſpicere
ex habitu bonum virum
ex ſtipula cognoſcere
è culmo ſpicam
è cantu dignoſcitur
effœminatorum etiam
ſtellis ſignare
obelo notare
vnus homo non facit ciuitatem
multis hirundinibus opus
coniecturæ vanæ, Homeri verſ.
Ex vno omnia
domi coniecturam
prima facie
cribro diuinare
ſignum bonum aut malum
ſtellis ſignare
vna hirundo non facit ver
omnibus veſtigiis
qui bene coniiciet
certum proſpicio
rem acu tetigiſti
ſcopum attingere
crepitu probabis
qualis vir, talis oratio
quanquam non dixeris
vanæ coniecturæ
protinus apparet
leonem videre
mortuos videns
mortuus per ſomni.

CONSILIVM.

Nihil eſt miſerius
res ſacra conſultor
ſuadeo quod ipſe

CONTAGIO MORVM

Ne guſtaris quibus nigra eſt cauda
à bonis bona diſce
circumpedes
Ἐχθροδαφορῆναι
oſcitante vno
corrumpunt mores
ſi iuxta claudum

CONTEMPTVS & vilitas.

Tineas paſcere
homo treſſis
ne crepitu quidem digiti dignum
concha dignus
ne ligula quidem
Tithymallus Laconicus
ſemper me tales hoſtes
incus maxima
aquila non capit muſcas
Elephantus non capit
cœnum barbaricum
caſſa glande
Diobolares
fumus
fungus putidus
Mithragyrtes, non daduchus
nummo addicere
nummus plumbeus
non magis quàm canem
nihil eſt, aut nil curæ eſt
aquila thripas aſpiciens
aquilam cornix prouocat
aſinus compluitur
ſúſque déque
manum non verterim
quod non eſt opus, aſſe charum eſt
vapula papyria
Aſinus eſuriens negligit
pili non facio
quàm curat teſtudo
Nauci non facio
flocci non facio
ne teruncium quidem
fruſto panis
nec vno dignus
ne nummus quidem plumbeus
ne vmbram quidem
ne allij quidem caput
ne terra quidem iuuit
ne guttam quidem
ne ramenta quidem
nihil ſacri es
nihil ſanum
homo trioboli
exiguum oboli precium
ἀϑηίζειν
holerum appoſitio
ſyrorum multa olera
huius non facio
quatuor obolis
tricæ, apinæ
nebulę in pariete
trium literarum homo
vitioſa nuce
etiam corchorus
inter indoctos
mandare laqueum
medium oſtendere digitum
minimo prouocare
antehac putabam te habere cornua
non pluris quàm ſimias
plumbeo iugulare gladio
hoc noueram priuſquam Theognis natus eſt
Locrenſis bos
ſcarabei vmbræ
bos homolottorum
ſeptimus bos
generoſus ex crumena
indignus qui illi calceos
obolo dignus
vt luti baiuli
titiuillitium
ſcraptę
ficulna mens
Dupondij
triobolares
caſſa nuce
ne teruncium quidem
attagen
ſale emptum mancipium
de lapide emptus
ſiculus miles
imi ſubſellij
ſeruorum ciuitas
de fæce haurire
carica muſa
aſinos non curo
pomarius Hercules
malum Hercules
Leuidenſę munus
cicernus Bacchus
ollaris deus
Soterichi lecti
cecidis & buphoniorum
ficulnus
ficulnus gladius
in foribus viccum
ficum Mercurio
merx vltronea putet
numerus
Telluris onus
abominandus ſcarabeus
minus de iſtis laboro
indus elephantus
Cochleare creſcit
connæ calculus
inertium chorus
Megarenſes neq; tertij
Ruſticanum oratorem
è flamma cibum petis
Myſorum poſtremus
Caricus hircus
indoctior philoſophus
calabri hoſpitis xenia
principatus Scyrius
Ciceris emptor
cubito emungere
canis viuens è magdalia
non eſt curæ Hippoclidi
non admodum miſces
alga vilior
contemnentis inimicum
indignus qui illi matellam
contemnentis dicterium
tanquam conchylium diſcerp.
Tragicus rex
vterque ambo
Βλιτομάμας
Pannus lacer
quis vſus cepis
inutilior blace
nec vtilis, nec inutilis
indignus quem aſpicias, carmẽ Homericum
inimicum contemnentis. verſ. Hom.
extricum ingenium
Barbam vellere
nihili cocio eſt
non pluris quàm ſimias
fumi vmbra
fulgur ex pelui
oppedere contra tonitrua
Dionis gry

CONTRARIVM philautiæ.

Non eſt beatus, eſſe qui ſe neſciat
ἄξυλος πλοῦτος

CORRECTIO dicti aut facti.

Corrigenti: quod dictum eſt
correctio dicti
quò prætergreſſus

CRVDELITAS.

Manliana imperia

opera

Digitized by Google

opera Syloſontis
Phalaridis imperium
omnis herus ſeruo monoſyllabus
budoro more
Lemnia manu
crudelis Bacchus
non magis parcemus
lutum ſanguine
non eſt oleum in lecytho
boni viri lachrymabiles
CVM AVXILIO, citra auxilium.
Frater viro adſit
ſine ope diuina
ne gladium tollat
non abſque Theſeo
duobus pariter
nihil profuerit bulbus
tradunt operas mutuas
alieno auxilio potens
alieno ferox præſidio
Titanas imploras
ancora domus
columen familiæ
noſtro Marte
ſine cortice
vnus vir, nullus vir
qui per ſe ſufficit
Ἀντίχειρες
multę manus onus leuius redd.
re opiculandum
chordæ vice
viuus fueris
papyri fructus
copijs noſtris
meis auſpicijs
porrigere manus
ſine canibus & retibus
ſi Deus voluerit
pecunia abſque peculio
ſumma vi defendere
tanquam heros in clypeo
CVRIOSITAS.
Canes venatici
ſcit quomodo Iunonem duxerit Iupiter
nihil dulcius quàm omnia ſcire
mylus omnia audiens
nihil inanius quàm ſcire multa
Zenonium eſt & lentem coquere
corycæus
multæ regum aures
nodum in ſcyrpo
DAMNANDI.
Notari vngue
carbone notare
contra retiarium ferula
ni pater eſſes
calculo mordere
Æquales calculi
non probantis
ne nomen quidem
Θ præfigere
in abſurdè loquutum
abijciendum procul
niger infamis
ſpongia corrigere
limam addere
veru ſignare
Ariſtarchus ſcriptorum
Ὀβελίζειν
cerulæ miniatulæ
triſtis litera
DECRETVM.
Murus aheneus
domeſticus teſtis
nullus dies omnino malus
DEGENERANtium in peius.
Seipſum vincere
O dom. anti. quàm diſp. d.d.
ab equis ad aſinos
mandrabuli more
heroum filij noxæ
haud canit paternas
filius degenerans
quis parentem laudabit
aceſias medicatus
taurum tollet qui
vt nunc ſunt homines
eamus Athenas
DEPRECANTIS, abominantis.
Deſpuere malum
vates ſecum auferat omen
in capras ſylueſtres
bæon malus piſcis
ſiquid mali, in Pyrrham
procul ab auribus
abhorrentis ac deteſtantis
dulcis cubitus
reijcientis culpam
terra mihi prius
DERISIO.
Omnia pręclara dicis
rhinocerotis naſus
Μυκτηρίζειν
è ſublimi me derides
Ἐγκιμαλίχθαι
naſo ſuſpendere
poſtica ſanna
in eo ipſo ſtas lapide
loripedem rectus
DESPERATIO.
Actum eſt
nullus ſum
pinus in morem
perierunt bona
ad reſtim res redijt
ſuſpendio deligenda
ad porcellum
à quinque ſcopulis
omnibus armis præſidijſque
tenuis ſpes
auram bonam afflare ſperat
DIFFERENTIÆ.
Δὶς διὰ πασῶν
pilus in medio
longè latéque
quiſquis is fuerit
Myſorum ac Phrygum
ſeiuncta ſunt Merrhæ
quid diſtent æra lupinis
ingens interuallum
ne punctum quidem
valeat amicus cum inimico
paſtillos Rufillus
DIFFICVLTATIS.
Non eſt cuiuſlibet Corinthum adire
nauigatio ad menſam
non huc nauigatur ab honeſtis viris
non ſus quiuis hoc ſciet
difficilia quæ pulchra
cum principe non pugnandum
ire per extentum funem
clauam extorquere
nemo malus hoc ſciet
non omnibus contingit
ægrè, ſed tamen contingit
ægrè quidem, ſed facimus
præter Sibyllam leget nemo
centum plauſtri trabes
azanea mala
capere prouinciam
capere ciuitatem
omnes laqueos effugere
trabs in omnibus
DIFFIDENTIÆ.
Pauper diuiti dans petit
mali viri munera inutilia
nec fidei credendum
rara fides
ſimul & da & accipe
nemini fidas
fiducia pecuniæ
confringere teſſeram
non perſuaſeris, etiam ſi perſuaſeris
nec Mercurio quidem crederem
cæca dies, oculata
oculatæ manus
pluris oculatus teſtis vnus
quot ſeruos habemus
hoſtium munera non munera
homo homini lupus
etiam ſi Cato dicat
Lydus oſtium mouet
tuam ipſius terram.
DIGNITATIS.
Canis digna ſede
digna canis pabulo
dignus obeliſco
digna Cedro
dignus Arguo clyp.
dignum propter quod
dignus qui cum
quauis re dignus
regia vaccula
batti ſilphium
decernetur equa
bos in ciuitate
ſapientum octauus
columen familiæ
vtramque paginam facit
eſto promus
Iupiter aquilam
glaucus comeſa
antiquior Codro
pro dignitate cuiuſque
myrteam coronam
omnibus anteuertenda
cæcus & claudus
roſcius
primas tenere
quauis re dignus
medic. multorum inſtar
aurea barba dignus
iniurato credere
DILIGENTIAE.
Adamuſſim
thunni more
iuxta melam
ad vnguem
refingere
recoquere
ad libellam debere
funiculum ad lapidem
factum, tranſactum
pleno gradu
ſomnum non vidit
pluteum cædere
deuorſos vngues ſapit
Ἀναμπυκάζειν
Ἐξονυχίζειν
in quadrum redigere
in nocte conſilium
vltrò citróque
ruminare negotium
fixis oculis intueri
Γοργὸν βλέπειν
in occipitio oc. gerit
vnum ad vnum
incudi reddere
rutis fons
Ithorus
caput ſcabere
Ariſtophanis & Cleantis
olet lucernam
non vna manu capere
metiri digitis
homini diligenti
arator niſi incuruus
non nauigas noctu
ſomnus abſit ab oculis
neque quantum luſciniæ
ſucciſiua opera
vel acum inueniſſes
grues lapidem deglutientes
frons occipitio
arripe negotij curam
mihi curæ
mihi iſta curæ
tranſuerſum vnguem
digitum tranſuerſum
puncto non diſcedere
ex perpendiculo
DISCORDIAE.
Beta gammam perſequitur
res tuas tibi habeto
bellum omnium pater
domeſticum diſſidium
DISCRIMINIS.
Apio eſt opus
ſub cultro liquit
ſus ſub fuſtem
in Pythij templo
vtinam domi ſim
fuge procul à viro
fuga tutior
poſt folia cadent arbores
de tuo capite
è canis podice
aſciſce ad extremum
in eadem es naui
de pilo pendet
periculum proræ
inter ſacrum & ſaxum
à fronte præcipitium, à tergo lupi
flamma fumo eſt proxima
tua res agitur quum par.
per ignem incedis
in neruum ire
nocuit & nocebit
inter malleum & incudem
in acie nouaculæ
res eſt in cardine
è naſſa eſcam petere
ruta opus eſt
longæ regum manus
fortiorem te vita
ne vni naui
vndatum in vlnis
filum contentionis
Οἰόλυκος
caluus quum ſis
ouem lupo committere
obijcere canibus
ne in melampygum
ne temerè Abydum
ad ſcolon ne proficiſcaris
caue thoracem
ægæum nauigat
ne in neruum erumpat
à bis ſeptem vndis
ne puero gladium
gladium acutum auertas
pérque enſes, pérque ignes
non certatur de olea
maleam legens
per haſtæ cuſpidem
lepus pro carnibus
ex ore lupi
certamen non accipit
corpore effugere
in periculoſo negotio
ingens diſcrimen
DISSIMILITVDINIS & incongruentię.
Nihil graculo cum fidibus
nihil cum amaracino ſui
nihil ad verſum
nihil ad fides
nihil ad Bacchum
quid cani & balneo
aſinus ad lyram
quid cæco cum ſpeculo
aſinus ad tibiam
aliud noctua ſonat
aliter catuli longè
alia voce pſittacus
graculus inter muſas
nunquid & Saul inter
Syrus quum non ſis
aſinus in vnguento
aſinus portans myſteria
feli crocoton

Digitized by Google

cibum in matulam
ex diametro oppoſita
alia res ſceptrum
caluus comatus
ſimia in purpura
Leonis exu.ind.
ne puero gladium
in eburnea vagina
in lente vnguentum
congregare cum leonibus
aufer Mothonem
canis in præſepi
ſeruus quum ſis
extra oleas
extra cantionem
extra organum
quę ſemel ancilla
in agro ſurculario
Hercules κροκωτοφόρει
Aſinus in pelle leonis
ſimia in pelle
Aſinus auriculas mouens
bos ad lyram
ſcarabeo vng. inuiſum
alabaſtrus putet huic
canis in balneo
tu in legione, ego in culina

DIVITIAE.

Crœſo, Craſſo ditior
Midæ diuitiæ
Lyſiſtrati diuitias
Pactoli opes
Cinyræ opes
Pelopis talenta
ad ambas vſque aures
ne decima quidem
vltra res Callicratis
Zopyri talenta
diues, aut iniquus
ſatietas ferociam
octapedes
quantum non miluus
Tantali talenta
noctuæ laureoticæ
dextro Hercule
prædiues
quantum habet quiſque
pecuniæ vir
vnde excoquat
adminicula vitæ
diuitiæ non ſemper
veſtis virum facit
Lyſicrates alter
magnum os anni
nullius indigens
Eupatyphus ex comœdia
attagenæ nouilunium
arabum gazæ
perſici apparatus
tantalicæ opes
φαιοσφορυκτός
Herculis quæſtus
diuitiæ non ſemper optimis cō-
tingunt
ad pedes ad caput
Λευκόπλευτοι

DIVITVM PRAE-
rogatiua.

Fœlicibus ſunt & trimeſtres lib.
Cariam perdidit
multitudo imperatorum
Citius Telegoræ donarim
nemo bene imperat, niſi qui pa-
ruerit imperio
bonus dux bonum reddit co-
mitem
vmbrę
recipere animum
arbore deiecta
viua vox
annus producit
alijs lingua, alijs dentes
Τρίμηνα

DIVTVRNVM.

Et nati natorum
menia columna

DOCILITAS.

Apertę muſarum ianuæ
bos alienus ſubinde
vtinam domi ſim

DOMI VIVERE.

Teſtudo intra tegumen tuta
Οἰκουρία
domi manendum
domus amica, domus optima

ELABENDI.

Ἐκπερδίκισαι
Ἐκλιτίσαι
caſſes rodere
omnes laqueos effugere
reperire rimam

ERROR IN INITIO.

In limine deficere
in portu impingere
Cantherius in porta

EXCELLENTIA
inæqualitas.

Aquilam noctuæ comparas
cicadæ apem comparas
rana cum locuſta
officere luminibus
roſam cum anemona
Acanthida vincit cornix
cancros lepori comparas
teſtudinem pegaſo
Senecta leonis præſtat
Bipedalis
Victoris melioris
deteriorum victoria
Chorus maior & concinentior
ius in manibus
Crœſi pecuniæ teruntium
optima quidem aqua
camelus vel ſcabioſa
Crotoniatarum poſtremus
plus apud campanos
aquilæ ſenecta
equis albis pręcedere
culicem elephanti
multis paraſangis
teſtudinem equus inſequitur
pica certat cum luſcinia
nihil ſimile
bubo canit luſcinię
ſi tanti vitrum
ſedecim pedibus
Δὶς διὰ πασῶν
Tibiam tubæ comparas
quanto aſinis præſtat
fluuius cum mari
hirundo totos ſchœnos
hinnulus leonem
Mineruæ felem
nihil ad Parmenonis ſuem
poſt Lesbium cantorem
longè vicit
nihil aliæ ciuitates
indignus qui illi portat
nec dignus qui me
celmis in ferro
aquila in nubibus
manica
multi diſcipuli
pedibus trahere
ſolus ſapit
formica camelus
Hercules & ſimia
eluceт egregia virtus
quum ſis nanus, cede
hæc potior
corui luſcinijs
ſeruus ſeruo præſtat
antiquis debetur
acarnici equi
inter cæcos regnat
qui probus Athen.
vnus multorum
alabanda fortunatiſſ.
alpha penulatorum
acceſſi & Heliconis opera
Ambroſia alendus
Gorgonem aggreditur
Lydius currus
ne caprea contra leonem
monſtrari digito
prodico doctior
quò properas
alius alijs in rebus
non omnia poſſumus omnes
diuinum ſermonem excipio
friuolæ ciuitates reliquæ ad Cro
tonem
dij omnia poſſunt

EX EVENTV iudicium.

Mali principij, malus finis
mox ſciemus melius Vate
cocta numerabimus exta
res indicabit
Magiſtratus virum indicat
rem factam ſtult. cog.
piſcator ictus ſapiet
poſt acerba prudentior

EXECRANDI.

In vltimas terras
tragicas execrationes
diris agere
deuotionis templum
Oedipi imprecatio
Phocenſium execrationes
adiurantis fact.
in omni fabula Dædali execr.
ἀπεῤῥει

EXERCITATIO.

Res paleſtræ & olei
vmbratilis & domeſtica exerci-
tatio
nitor ac paleſtra
è ſchola cantilena

EXPERIENTIAE
ſeu periclitationis.

In Care periculum
in dolio figulariam
in arenam deſcen.
quanta mus apud
omnem mouere lapidem
pedem conferre
omnem rudentem mouere
Reſpub. virum docet
omnem iacere aleam
aut ter ſex, aut tres
Rex aut aſinus
vela ventis permittere
Deo fortunęque committere
res ad triarios redijt
ſacram ancoram ſoluere
mouebo talum
ſemper tibi pendeat hamus
fabri fabrilia tractant
Aſinus ſedet
Rex ſum
Tentantes ad Troiam peruene-
runt Achiui
& poſt malam ſegetem

EXILIVM.

Seruabis bouem
teſtaceum flagellum
terram pro terra

EXITIVM HO-
neſtum.

De pulchro ligno
extinguitur magis quàm Hera-
cliti ſol
ne veſtigium

EX SESE.

Domi habet
domeſticum malum
nihil paſſus graue
emere malo quàm ro.

FACVNDIA.

Attica muſa
lepos Atticus
cygnea cantio
tunc canent cygni
Neſtorea eloquentia
nihil ex agro dicis
nunc ipſa viuit ſap.
nunc ipſa floret
muſarum aues
mella poetica
incantatione quauis efficacius

FAMES.

Fames & mora
miſerrimum fame mori
moleſtus interpellator
ceſtreus ieiunat
non interpellandus famelicus
ventre pleno melior
etiam berylum deuorares
manduces

FESTINATIONIS.

Nauibus atque quadrigis
citis quadrigis
Iouis quadrigis
equis albis præcedere
talaria induere
citius quàm aſparagi coquantur
è veſtigio
celerius quàm Butes
ſimul & dic.
duobus pedibus
in foribus adeſſe
velis equiſque
vir fugiens haud
ocyor accipitre
pegaſo velocior
Salaminia nauis
parit puella
ignem palma
Aphya ad ignem
ne nimium calidum
intra ſeptimam
priuſquam gallus iterum
viuit, incende ignem
à ſubeunte portum
matura ſatio
prior occupat
ſacra celerius abſoluere
Lupinum potum
vt canis è Nilo
duobus clauis figere
Αὐτοβοεί
Alienis vti ſoleis
Criſonem Himeræū præcurrere
quantum pedibus potes
neque remi, neque venti

FESTINATIO.
pręproperа.

Qui nimium properat
canis feſtinans
ante victoriam
ante lentem augere ollam
æſtate penulam deteris
muſcum demetere
ficulus omphaciſſat
præmouere venatum
odi puerulos
non ſtatim finis
feſtina lentè
Citius quàm formicę
papauer
Dædaleum remigium
ἀνδρεταιδής
ante pilos ſapis
imberbis ſenes docet
ergini canes
vno die conſeneſcere

FIDES ET GRAVITAS.

Folium Sibyllæ
ex tripode
bonus magnúſque
Priſcis credendum
ſuffragium optimum
ſemper aliquē virum magnum
oraculum
ex adyto
iniurato credete
recto pectore
legatus non cæditur, neque viol.
ex Iouis tabulis
Atticus teſtis
Attica fides
Iouem lapidem iurare
Rhadamanthi iuſiur.
viri iureiurando

Iouis

Digitized by Google

Iouis suffragium
Amphictyonum conf.
pœnitentis te promisi.
dictum ac factum
Mineruæ suffragium
victoria his quæ apud Sagram
oculis magis habenda fides.
domesticus hostis
venereum iusiurandum
dignus quicum in teneb.
de manu in manum
manu longa, seu breui.

FOCVS.

Focus luculentus.

FOEMINÆ.

Fœmina nihil peſt.
ignis, mare, mulier.
ſublata lucerna
mare coniugari
mulieri ne credas
nec mulieri, nec
mulierum exitia
mulieris oculus
mulier pudica ne
qui non litigat
tanquam Chalcidica
Theſſala mulier
Ὑπὸ [illegible]

FORMA, DEformitas.

Omnibus [illegible] aliquis
à [illegible] ornatus
leporem non edit
Myconius caluus
putido [illegible]
m[illegible] quam geſtas
Pronomi barba
[illegible] nauiges
quod pulchrum, idem amicum
callipygos
perdicis crura
ex ouo prodit
pulchrorum etiam
ſimia eſt ſimia
Therſitæ facies
Corytheo deformior
ſimiarum pulcherr.
[illegible]

FORTITVDO.

Maſculum
Achilles
Achilleum argumentum
naxia cos
Ἡρακλεῖς [illegible]
Adamantinus
aut mancum vincendum
thurium lema
mœnia ferrea
Præbere viros
[illegible] authorem
infligere plagam
vnum augurium opt.
in lipydrio pug.
ſolæ Lacænæ.

FORTVNAE commutatio.

Teſtulæ tranſmut.
alia vita alia diæta
nunc pluit & claro
cum [illegible] que &
ipſa dies quandoque parens
multæ [illegible] vocentur
rerum omnium viciſſ.
Fortuna æſtuaria
res in foro noſtro
flos cinis
Cataſtrophe fabulæ
bene natis turpe eſt malè viuere
vbi non ſis qui fueris
ad priſtina præſepia
à remo ad tribunal
Dionyſius Corinthi
nemo mortalium
Pitana ſum
fors domina campi
inter manum & mentum
[illegible] in medio
Mars communis
circuitus res mortalium
victoria [illegible]
viciſſitudo rerum Homeri verſ.
quod ætas conduxit
bona nemini hora eſt
[illegible] pugna
per manus tradere
de manu in manum

FORTVNATA ſtultitia.

Athenienſium inconſt.
dormientis rete
in nihil ſapiendo
malum vas non frangitur

FRAVS AB AMICO.

[illegible]
Vallus vitem
canis mendico

FRVGALITAS.

Phormionis thori
a colo non fico
[illegible]
allium in retibus
oliuam ne comedas
Cilicij imperatores
vita doliaris
Sicyon arrodens vxor
tanquam in Phiditiis
Hecatæ cœna
thymbra victitans
ſalem lingere
ſi caſeum haberem
Xenocratis caſeus
aſpera vita, ſed ſalubris
ſalem & caſeum edere

FRVSTRATA ſpes.

Coruum deluſit hiantem
theſaurus carbones
bolus ereptus e faucibus
murem oſtendit pro leone
concepiſti [illegible]
ne per ſomnium quidem
aliena iacis
[illegible] parturit
Cepphus parturit
parturiunt montes
lupus circum puteum
lupus hiat
aurificem te futurum
quærens obſonium
ne quære mollia
carmen Homeri
duos inſequens lepores
hic funis nihil
in ſpem fruſtratam
inani ſpe flagrat
fluuius non ſemper fert ſecures
ſpem pretio emere
ſemper agricola in ſeq.
Cretenſes [illegible]
nucleum amiſi, reliquit
præuertit ancoræ
in caducum par. inclinare
fœdum eſt & manſiſſe diu
non omnia eueniūt quę in animo
Scipioni arundineo

FVCVS.

Lecythum habet in malis
oleo nitidius
Schœnicolę

FVERVNT, NON ſunt.

Stultus opportuna loquutus
nam illi iam non ſunt, at qui ſunt, mali
fuere quondam ſtrenui
fuimus Troes
omnia bonos viros decent
ſæpe etiam eſt olitor
ſummatim indicatura

GARRVLITAS.

Archytæ crepitaculum
Arabius tibicen
turture loquacior
prolixius [illegible]
cornicari
Daulia cornix
hirundinum muſea
Luſciniæ nugis
[illegible]
[illegible]
[illegible]
in mentem quicquid venerit
ad vinum diſerti
cicadæ ſibi canunt
citeria
muſarum aues
tam multa quam ſapiens
[illegible]
Dodonæum æs
caute loquacior
littore loquacior
cicada vocalior
non eſt eiuſdem & multa & opportuna dicere
homo ſemper contradicens
os infræne
[illegible]
tanquam ſuber
Telenicia echo
balneator
battologia
moſchus canens Bœoticum
ſi coruus poſſet paſci tacitus
quicquid in buccam
quicquid in linguam
citra vinum temulentia
Meliacum nauigium
interfecta muſica
lingua quo vadis
leuiſſima res oratio
ſabuttatus
cane Telenis cantiones
farcire centones
ſine capite fabula

GRATITVDO.

Merces amico conſtituatur
qui lucerna egent, infundunt oleum
lingua præconi
Ἀντιπελαργεῖν
pro bonis glomi
Syloſontis chlamys
benefactorum memoria
lingua ſeorſum
obteſtatio veterum

HAEREDIPETAE

Si vultur es, cadauer expecta
eidem inhiantes teſtamento

HONOS INDIGno habitus.

Bos in quadra argentea
bos ſeptimus
aſinus in pelle leonis
ſimia purpurata
calceos mutare
fato Metelli
malus choraules b. f.
ſtrumam dibapho tegere.

HOSPITALITAS.

Haud vnquam arcet
ſęper aliquis in Cydonis domo
hoſpitis habenda cura
ſcindere penulam
fores habet tritas

IGNAVIA ET inſcitia.

Neque complectitur, neque ſole aduritur
neque natare, neque literas
ne tria quidem
inelegantior Libethriis
barbarus è triuio
[illegible]
nec ſibi, nec aliis vtilis
claudi more
equi ſenecta
anus velut equus
ab aſino delapſus
[illegible]
liberæ capræ
ne Aeſopum quidem triuiſti
nullam hodie
neglectis vrenda filix
lupinus
domi pugnant more galli
conſertis manibus
ſupinos   Ameles angulus
ignauis ſemper feriæ
mulieris podex
qui domi compluitur
ne vidit quidem oleum

IGNORATIO.

alio cælo natus
iuxta cum ignariſſimis
nullius coloris
in alio mundo
in alieno foro
in tua ipſius arena
albus an ater ſis, neſcio
non noui natos
ne pictum quidem nouit
prorſus ignotus
nomine tantùm notus
late viuens

ILLECEBRA MALI.

Lotum guſtauit
periculoſum eſt canem

IMPERITIA.

Dulce bellum inexpertis
pedum viſa eſt via
operarij   Vocales

IMPOSSIBILIA.

Prius lupus ouem ducet
prius duo echini
prius locuſta bouem
mare prius vitem tulerit
prius teſtudo leporem
ſurſum verſus ſacrorum flum.
fontes ipſi ſitiunt
citius in naui cadens
aquilam teſtudo vincit
terra volat
citius elephantem ſub ala celes
capram portare n.
ab aſino lanam
ſimul ſorbere & flare
ſine pennis volare
impoſſibilia captas
ſtatuam faucibus colas
nunquam efficies vt rectè
Sambucam citius
lenticulam angulo tenes
ex arena funiculum nectis
aſini cauda non facit
augiæ ſtabulum
veſte circumfers ignem
lupo agnum eripere
Luſciniæ deeſt cantio
quid ſi cœlum ruat
bos porrecto vltra
nec deus nec homo
vento viuere
Scarabeus citius faciet mel
Scarabeo citius perſuadeas
mulieri deſunt verba

IMPOSTVRAE.

Dare verba
addere manum
os ſublinere
obtrudere palpum
fucum facere
circuntondere comam
noua hirundo
perſonam mauult quàm faciem
in laqueum inducere
obolum reperit Parnœtes
Epheſiæ literæ

IMPROBI.

Lydi mali
Lerij mali
Aetoli mali
mali commatis
Κίβδηλος, id eſt, adulterinus

e

bipedum nequiſſimus
Tenedius tibicen
Phrynondas alter
noui Simonem & Simon me
beſtia beſtiam nouit
Ambrones Ballio
[illegible]
eurybatiſare
Vitta Eurybatum
tria cappa peſſima
duplex cappa
Βωμολόχοι
inexploratus homo
Diagoras Melius
non capit ſomnum
lacerat lacertum
Lupi decas
cum ſacco adire
Onobatis
Cercopum cœtus
Cercopiſſare
[illegible]
ferre iugum
Magis impius Hippom.
mare proluit omnia
qui omni in te
ſeruilis capillus
Vitilis remigium
dij tibi dent tuam mentem
Non es laudandus
compendiaria res improbitas
inſania non omnibus eadem

IMPVDENTIA.

Manci pera
faciem perfricare
dea impudentia
nudo capite
Atticus aſpectus
lingua non redarguta

IMPVDICITIA.

Oſce loqui
Onobatis

INANIS METVS.

Vmbra territas
vtre territas
da lapidi volam
mure obſtrepente etiam timet
Panicus caſus
metum inanem metuiſti
multa in bellis inania
Theagenis hecatæum
canes timidi vehementius
aſperſiſti aquam

INANIS OPERA.

Aſinum tondes
ab aſino lanam
vtrem vellis
caluum vellis
Aethiopem lauas
mortuum flagellas
aquam è pumice poſt.
mortuo verba facis
lecori loqueris
Bulbos quærit.
Aquilam volare doces
delphinum natare doc.
delphinum cauda ligas
nebulas diuerberas
Aſini caput ne laues n.
de aſini proſpectu
ad fractam canis
de fumo diſcep.
de aſini vmbra
arenam metiris
arenæ mandas ſem.
de lana caprina
in aqua ſcribis
reti ventos venaris
ignem diſſecare
iſthmum perfodere
in arena ædificas
parieti loqueris
cribro aquam haurire
in aqua ſementem facis
Danaidum dolium
dolium pertuſum
fimo ſuffitum facere
bos ad ceroma
ocnos funem
nudus nec à centum viris ſpol.
operam & ſetiam
ſterilem fundum ne colas
eundem cal. o. pe. inducere
in ſaxis ſeminas
vtrem mergis
in aqua ſtrire
inter lapides pugnabant
cauam Arabiam terere
aranearum telas
arare littus
e multis paleis
Ouum adglutinas
Penelopes telam retexere
oleum & operam perdidi
petit ſus
ollam exornas
ollas oſtentare.
quid opus erat loqui?
nihil agere
cum dijs non pugnandum
Aſinum ſub freno
apud nouercam queri
ferrum natare doces
cauda tenes anguillam
Auſtrum percuti
cui nul neg et.h m cinxit
Σκιαμαχεῖν
milium terebrare
vacuam inhabitare
in frigid. furnum pan. immittere
Coruus albus
lapidi loqueris
linum lino nectis
ſurdo oppedere
laterem lauas
Antheticum metere
lapidem elixas
ſurdo canis
vtrem cædis
verberare lapidem
impete petitum artis
laborem ſerere
à lupi venatu
alienum arare fundum
Hylam inclamas
hic funis nihil attigit
Hydram ſecas
cotem alis
cum Coryco luctari
cum dijs pugnare
quum plurimum lab.
cum laruis luctari
Canis
vtre territas
ſenex Pſittacus negligit ferulam
mortuo mederi
ſenem admonere
vmbra territas
mari aquam addere
inaniter aquam conſumis
vndas numeras
in cœlum iaculatis
in eodem hæſitas luto
voluitur dolium
vlulas Athenas
in ſyluam ligna ferre
contorquet piger f.
tranquillum æthera remigas
ventos colis
vento loqueris
nugas agere
actum agere
aquam in mortario
volantia ſectari
verſuram ſoluere
Saxum voluere
ex inanibus paleis
fruſtra canis
fruſtra currit
Milium torno ſcul.
in orbem circumis
obturbas fruſtra
memorem mones
Cancrum ingr. doc.
apud fimum, odorum vap.
tonitrus canibus ven.
inuitos boues plauſt.
contra torrentem niti
contra ſtimulum cal.
Leonem larua territas
inanis conatus
ſenis mutare linguam
Senis doctor
Herculei labores
quaſi Sutrium eant
Aſinus balneatoris
Mare exhauris
exurere mare
Phrynichi lucta
muſcas depellere
aues quæris
humi hauris
excubitarum cauſa canens
influit quod exhaur.
à Tantali hortis
dentem dente rodere
Oreſti pallium texere
[illegible]
ver ex anno tollere

INÆQVALIS permutatio.

Ne verba pro farina
pro perca ſcorpium
vmbra pro corpore
Palumbem pro columba
pilos pro lana
pro malo cane ſuem
malum bono penſare
Diomedis & Glauci
ad tractam canis
conos attoxya
ſi vinum poſtul pog.
in parte vetignem

INCERTVS euentus.

Mars communis
inter os & offam
multa cadunt inter calicem ſupremaque labra
in herba eſſe
neſcis quid ſerus veſper vehat
nullo ſcopo iaculari
anceps euentus
ſi crebro iacies
Sol omnium dierum nondum occidit

INCITARE.

Alas addere
Cithara incitat ad bel.
claſſicum canere
ſtimulis fodere
cubito ſtantem tang.
fodere latus
aurem vellere
cur ceſſatum eſt
frigidam aquam ſuf.
modis omnibus incitare
fert puer
ignatium dare

INCONSTANTIÆ, Perfidiæ, Verſutiæ.

Ventorum ſtatio
Panagæa Diana
Cothurnus
Ἀλλοπρόσαλλος
duobus dominis ſeruire
vnica filia duos parare generos
vtroque claudicare pede
Chimæra
de ſtatu demigrare
lachryma nil citius areſcit.
modo palliatus, modo togatus
Κυναλώπηξ
pedibus vtriſque claud.
vtroque nutans ſententia
venti campus
[illegible]
mutabilior Metra
Chamæleonte mutab.
Proteo mutabilior
Polypi mentem
muliebris animus
Euripus homo
Cirpu in loco
cothurno verſatil.
aliud ſtans aliud ſedens
duobus ſedere ſel.
diuerſarum partium
duos parietes deal.
duplices viros
de toga ad pallium
duodecim artium
Theſſalorum commen.
phren c. impacta
Locrenſe pactum
Thracium commentum
hoc ca ciamentum
Thraces fœdera
quibus nec ara
altera manu fert
Repatriare
Maſtini mores
lingua iurauit
Punica fides
Græca fide
non idem ſunt ſcriptura
Dædali opera
admirabiles in nect.
multa nouit vulpes
magnus verſator
ſimia non capitur laq.
volaticum iuſiurandum
ſemper adfert Libya
ſemper Africa noui
veriſimiliter men.
lampon iurat per anſ.
magis varius quàm hyd.
Silvi hiattes
Pyrrhandri commentum
megaricum machin.
Vlyſſeum commentum
vias nouit quibus eff.
Libyca fera
Αἰγυπτιάζειν
è poculo perforato
expedit habere
ſi leonina pellis
non chius, ſed cius
veſpertilio
Trochi in morem
ſons Dodonæus
Μαγαδίζειν
vtroque claudicare
Protei more
dextrum pedem
multa noris opor.
ex eodem ore frigid.
ex ſe fingit velut
obliquus curſus
Cantharo aſtutior
Caſſioticus nodus
pardi mortem adſim.
Sphondyla fugiens

INCVLPATVS.

Ratio quidem app.
aurum indice explor.
purior clauo
à puro pura defluit
aurum igni probatur
aurum colophonium
ne Momus quidem hæc carp.

IN DELICIIS.

Porcellus Acarnanius
mus albus
Melitæus catulus

IN DEPREHENSOS

Folio ficulno
medius teneris
decipula murem
in laqueos lupus
in area latitas
in eaſdem anſas
laqueus laqueum

Laciadæ

Lucia læ
hinc illæ lachrymæ
Vbi cognitum est
hæc Helena
culeo dignus
hydrus in dolio
tempus omnia reuelat
cuculus.

INDILIGENTIÆ.

Princeps indi[illegible]
si quis iuxta ciuitatem
malus ianitor
[illegible] ostium
a limine salutare
vt canis è Nilo
per transennam in.
per nebulam, per [illegible]
moriendum priusquam
[illegible]
summo pede
[illegible]
sum [illegible] deguſt.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
compe[illegible]
pelamne prius [illegible]

INDVSTRIA.

Dij facientes adiuuant
cum Minerua manum
manum ad mouenti fortuna est implorand
ni purges & mol.
[illegible] quæ apes
qui vitat molam, vitat far.
[illegible]
manum admouere
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
quæ [illegible]
qui tandem non effic.
probare metam
[illegible]
ex [illegible]
[illegible]
manus [illegible]
ars, postus mutetix.

INFACVNDIA.

B[illegible]
[illegible]
Iafemo [illegible]
[illegible]

INFORTVNII,
hinc Exitus.

Afinus inter [illegible]
nouaculam co[illegible]
vita [illegible]
aqua & terra redd.
afinus inter apes
in apes [illegible]
[illegible]
ad aquam malus
canis in vincula
mitte in aquam
ad [illegible]
ad coruos
[illegible]
in pueco cum canibus
in beatam [illegible]
[illegible]
Charontis ianua
terrestris [illegible]
aurum [illegible] Tolos.
equum [illegible] Seianum
[illegible]
mustelam habet
Cadmea victoria
so [illegible]
[illegible]
[illegible]
Genius malus
vel [illegible]

mala vitro adiunt
per mentum [illegible]
e tribus malis
extrema extremorum
Ogygia mala
[illegible] malum
labore laboriosus
[illegible]
Magnetum mala
malis mala succedunt
[illegible]
[illegible] exc.sa.
[illegible]
Ilias malorum
[illegible] malorum
semper Ilio mala
Sybaritica calamitas
mare malorum
[illegible] relinquente fluc.
[illegible]
Noctua inter cornices
[illegible] succedit
tempestas rerum
malorum thesaurus
malorum panegyris
per tenebras quæ apud quer.
grauiora Sambuco
malo afino vehitur
miserior monomachis
[illegible] antiqua
eiusmodi post.
[illegible]
[illegible]
[illegible] bouem
[illegible]
Niobes mala
Antiopæ luctus
Cretica iactura
Argi collis
[illegible] bellum
[illegible] vestis
Ægyptia nuptiæ
[illegible] Frafin.
[illegible]
[illegible] in naup.
[illegible]
minxit in patrios cin.
fortuna [illegible]
[illegible]
[illegible] agium
[illegible] mater

INGENII MAlitia, & [illegible] ratio.

[illegible]
natura [illegible]
[illegible]
Æthiops non albescit
[illegible]
podex lotionem vincit
occasionem duntaxat
[illegible]
quo semel est imbuta

INGRATITVDO.

Viuum nouerit
vulgi ingratitudo ex Hom. ver.
ale luporum catulos
aries nutricationis
qui canem alit ext.
hirundines sub eodem
pro beneficio ista Agamemnonem
pro pera scorpium
ingratitudo vulgi
nemo bene merito
[illegible]
in senem ne quid benef.
hostis non hostis
[illegible]

INGRATA OB vetustatem.

Priscis nequam
[illegible]
[illegible] Bacchanalibus
[illegible]
ab originum seculo
[illegible]

res cannatæ
antiquior quàm chaos
per antiquum dicam
Pellenæa tunica

INITIVM laudatum.

In hoc calcium ped.
opera [illegible]
vestigium ponere
quum paruula est, bona.
primum Ægina
primum Mars in fil.

INIVSTITIA.

Stateram ne transgrediaris
malum lactum
[illegible]

INSALVBRITAS.

[illegible]
qui mori nolit Sybari ante tem.
Herculanus morbus
herculana scabies
senectus ipsa morbus est

INSIDIÆ.

[illegible]
canis ad cibum
[illegible] clanculatias
[illegible]
[illegible] homines
oportet omnibus co.
[illegible]
ab [illegible] cibum
in transennam induc.
pulchre [illegible] vulp.
cuniculis oppugnare
punicis malis omnibus granum aliquod
[illegible]

INSTANS.

Ante pedes
in manibus esse

IN STVPIDOS.

E de nasturtium
nihil ab elephante differs
porcus obesus
[illegible]
[illegible]
Tanagræus [illegible]
mamacuthæ
loquax talpa
bos marinus.
nihil differs à Chærephonte
mens non inest Centauris
Beccefelenus
Saturni podex
caput vacuum cereb.
margites
[illegible] sap.
ouium pullus [illegible]
ouium mores
fœnum esse
tibicines mente cap.
ne quis vnquam Megarensibus
Midas auriculas asi.
fungus
aut regem aut fatuũ nasci oportet
stultior Melitide
nescit capitis
vix videbatur nauis
terræ intestina
latus [illegible]
[illegible]
lucerna pinguior
Bœoticus sus
Bœoticum ingenium
bœotica cantilena
bœotica auris
[illegible]
Alinus stramenta mauult quàm aurum
colophonium calceamentum
in nauibus educatus
mittere sanguinem
vatis instar
verucea statua
tredecim cubitorum
[illegible]

[illegible]
antiquiores Crono & Titanibus
[illegible]
[illegible] non inest illi
bibe elleborum
strychnum bibit
porcum immola
squillas e sepulchro
minus habet mentis
Pistillo retusius
Emparus sum
Phryx plagis
stultior Melitana
stultior Corœbo
stultior Morycho
stupidior Praxilla
corpus sine pectore
Antronius asinus
naribus trahere
Arcadicum germen
Arcades imitans
asinum in rupes
feles Tartessia
stulto ne permittas
non est illi dentale
septennis quum sit
[illegible] est [illegible]
vt Bagas [illegible]
desertum obtueri
Terebintho stultior
cæcus auribus
bis pueri senes
Saturniæ lemæ
auris Bataua
abderitica mens

INTEMPERANtia libido.

Myconius vicinus
vnico digitulo scalpit caput
bacch [illegible]
hermolas vsque ad gul.
Batalus
[illegible]
tibicinis vitam viuis
Samiorum flores
voluptas fœda
sponsi vita
melle ceptum per.
samiorum laura
samium comatum
Sardanapalus
vale charum lumen
Lesbius digna
Lesbiari
Corinthiari
Lydus in meridie
Lydus cauponatur
pepones
Lydo more
videre mihi labda
Adonidis horti
Vt Corinthia videris
Agathonia cantio
summo digito scabere
Chalcidissare
Phicidissare
Siphniassare
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
Chthenem video
Cleocritus
finopillas
sus per rosas
aries cornibus lasc.
[illegible]
captatus in æstu
quæ sub alis sunt
è Massilia venisti
compluta masculi canis cubilia
[illegible]
[illegible] mandere
Feniculare
[illegible]

INTEMPESTIVA & inepta.
Saturnalia non ſemper erunt
Hercules [illegible]
ibreri equus
in craſtinum ſeria
ſimulare cupreſſum
intempeſtiua beneuol.
in lente vnguentum
æſtate penulam
menſe Maio nub.
mentam belli tempore
totam quæ ptæ.
foras canes, non am.
anus hircu[illegible]
anus [illegible]
ſeli crocoton
apage holpitem
quid de puſillis
tragœ[illegible]
anno[illegible] arborem
ne vnquam viri ſenis
iuuenem libidinoſum
moleſtam ſapientem
malu[illegible] bonum
in pace leones
mira de [illegible]
INTERNITIO.
Funditus, radicitus
ne igniter quidem
ne pollus quidem
[illegible]
totum [illegible]
perdere [illegible]
Cum cane ſimul
fuimus Troes
qui iure perierunt
omitte vatem
INVIDIA.
æmulatio.
Cognatio mouet inuidiam
eſurienti ne occurras
inuidus vicini oculus
figulus figulo
inimicus & inuid.
vnicum arbuſtum
vna domus non alit duos
zona
edent illas velcen.
expertes inuident.
iactantiæ comes
turpe ſilere
optat ep[illegible]
fertiliores ſeges in
præſtat inuidioſum
IRA.
Lucernam accendere poſſis
in fermento iacere
fluctus mutus
iracundior Adria
demiſſis auriculis.
mordere frenum
mordere labrum
tacite ſtomachari
ITERATIO CITRA tædium.
Bis térque quod pulchrum
honeſti nulla ſatietas
[illegible]
ITERATVS ERROR.
Eadem oberrare
iterum ad lapidem
non licet bis in bel.
vulpes non iterum cap.
caſu [illegible] ab eo
venia primum exper.
ſus in volutabrum
canis reuerſus ad
decipienti ſemel
IVDICANDI.
In quinque iudicum ge
[illegible]
ſus tubam
auris bat[illegible]
cornus [illegible]
[illegible]
quod index auro
Lydius lapis
Gnomon & regula
[illegible]
Tenedius homo
Tenedius patronus
manum [illegible]
nouit [illegible]
nouit mala & bona
[illegible]
[illegible]
[illegible]
Lesbia regula
[illegible]
[illegible]
IVSTITIA.
Æqua [illegible]
[illegible]
Orphica vita
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
Mars rex
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
Zaleuci lex
[illegible]
dat veniam coruis
quod [illegible]
[illegible]
IVVENTA.
Iuuenta [illegible]
[illegible]
* LACESSENTIS.
Arietem [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
pugnis & calcibus
[illegible]
[illegible]
[illegible]
irritare crabrones
vnguis in vlcere
[illegible]
LÆTITIA, vide TRISTITIA.
LAVTITIAE.
Iouis cerebrum
Iouis [illegible]
deorum cibus
attica bellaria
herculana balnea
in coty[illegible]
[illegible]
[illegible]
de lautitiis
medis medulla
optimum condimentum fames
aſtra auis
anima & vita
coturnidare
dubia cœna
Lydorum [illegible]
qui poſſum ab hoc
ſtaſium infundis
nectaris flos
Veneris lac
[illegible]
in leporibus
non [illegible] Hymetto
LIBENTER
Accepit & glebam citro
[illegible]
LIBERALITAS.
[illegible] datum eſt
[illegible]
pleno modio
bis dat, qui cito dat
[illegible]
ipſo horreo
promus magis
latus in pa[illegible]
virgo primum
Corali [illegible]
bona Pottenæ
de alieno liberalis
plena manu
communis Mercurius.
LIBERTAS.
veritas
Vinum & veritas
quod in corde ſobrij, id in lingua ebrij
vinum animi ſpeculum
[illegible]
[illegible]
libere [illegible]
[illegible]
vita [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
& fama fuit, & erat
[illegible]
aperto pectore
[illegible] ſimplex
ad [illegible]
[illegible]
[illegible] veritas
[illegible]
[illegible] ex animo
[illegible]
[illegible]
libera Corcyra
[illegible]
[illegible]
LONGÆVITAS.
Neſtorea ſenecta
vltra penſum viuit
[illegible]
[illegible]
[illegible]
Heſiodi ſenecta
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] annos
[illegible]
[illegible]
[illegible]
mala [illegible] accel.
[illegible] depon.
[illegible]
mors [illegible] rapit
in ſola Sparta
fata [illegible] tempus
ſenex bos non [illegible]
[illegible] cadauer
donare
[illegible] cornum
[illegible] quod
vino [illegible]
[illegible] ſenecta
[illegible] ſenectæ
[illegible]
LVCRVM EX ſcelere.
Vſuræ nauticæ
tributis potiora
LVXVS ET MOLlicies.
Indulgere genio
vita macerata
curare cuticulam
pontificalis cœna
pergræcari
ſemper [illegible] iuxta
T[illegible] amicus
ſa'e perunctus [illegible]
è clibano boues
theſſalorum alæ
ſapientia vino obumbratur
ſine Cerere & Bac.
heterognathus, [illegible]
ſiculiſſare
ficus auibus gratæ
Aſini mandibula
choreæ ionicæ
ionice
matrem ſequimini porci
porcus Troianus
Græco more bibere
decempes vmbra
ventres
venter auribus car.
ventrem [illegible]
[illegible]
[illegible]
M[illegible]
[illegible] non ferit vaſa inania
[illegible]
H[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] menſa
ſyracuſana menſa
vixit dum vixit
naniges in Maſſiliam
[illegible]
Amazonum cantilena
[illegible]
ex amphitheto bibiſti
Matellam tollere
vinum ſenem etiam
vinum caret clauo
coronam quidem
MAGNIFICA promiſſa.
Aureos in olym.
aureos montes pol.
ſolidos è clibano
Charetis polliſſita
album panem pinſo
[illegible]
[illegible]
modio demetiar
verba impos Her.
alibantis hoſpitis
[illegible] mala
[illegible] vocare
bona Ciliſſon
hanc [illegible]
[illegible]
[illegible]
montes [illegible]
[illegible]
Theagenes
MAGNI MOMENTI
Vel Megaram vſque
digno [illegible] propter quod vadimonium deſeratur
MALEDICENTIA.
[illegible]
[illegible]
[illegible] ferere
[illegible]
vltra Hyperbolum
MALI RETALIATIO.
Neoptolemi vindicta
[illegible] mala
[illegible] vicem
dedi malum & accepi
qui quæ vult dicit
Eodem bibere poculo
MALVM

MALVM ACCERSItum, aut retortum.
Ilienſis tragœd.
ſuo iumento ſibi
qui inſpuerit in cauernam formicarum
ſuo ſibi hunc iug.
ſuoi pſius laqueo
ſuo ipſius indicio
incidit in foueam
captantes capti ſumus
in venatu perit
hanc techna min ſeip.
ex ipſo boue lora
talia gignit bellum
ſecum inducere
ſibi parat malū, qui alteri parat
nemo læditur niſi a ſeipſo
Chius dominum emit
viro iydonegot.
mala attrahens vt
omnes attrahens vt
nequid ſuo ſuat cap.
ſpontanea moleſtia
Arcadiam me poſt.
in cœlum expuis
in tuum ipſius malum
Lunam detrahere
Eurycles
Dares Entellum
ipſi ſibi perniciem
accerſitum malum
Atlas cœlum
coruus ſerpentem
bis interimitur qui ſuis
colubrum in ſinu
hoſtis domeſticus
Pyrauſtæ gaudes gaudium
capra gladium
prudens in flammam
calidum prandium
malum conſilium con.
Bœotis vaticinare
camelus deſider.
ſibi malum reperit
cœno puram aquam
Bellerophontes lit.
ale luporum catulos
Phoci conuiuium
puer glaciem
ſurdus ipſe ſibi
tute hoc intriſti
faber compedes
ipſe ſibi mali fontem
ipſi teſtudin edite
bos aduerſus ſeipſum
Echinus partum differt
noſtris ipſorum alis
OEnoe charadram
capra contra ſe corn.
Carpathius leporem
calidam veruti par.
cornix ſcorpium
cornutam beſtiam petis
cicadam ala corrip.
irritare crabrones
octipedem excitas
Anagyrum commoues
ſuem irritat
Leonem ſtimulas
fontibus apros im.
Leonem radere
malum bene conditum
mouere camarinam
Pyrauſtæ interitus
ipſa olera olla legit
ipſo cratere
docuit te venandi art.
fæcem bibat, qui vinum
MALVM ASSVETVM.
Callum ducere
aſſueuit malis
dies adimit ægritud.
neque enim ignari ſumus
nota res mala
vſus eſt altera nat.
Scarabeo citius perſuad.
aſſuetudo malorum
MALVM CONDVPLIcatum, aut renouatum
Ignem igni
ignis igni non extinguitur
oleum camino ad
oleo incendium reſt.
hydram ſecas
malum malo medicari
morbum morbo ad.
lutum luto purgare
pro cæco exoculatus
præſtat vni malo
poſt Marath pug.
lis litem ſerit
de fumo ad flammam
litem parit lis
eſt pylus ante pylum
fallacia alia aliam trud.
refricare cicatricem
ilico hyems
tumultus poſt bellum
MALVM IMMEDIcabile.
Chironium vulnus
podex lotienem
acelias medicatus eſt
non liberat podag.
MALVM MALE VItatum.
Fumum fugiens in ignem
euitata charybdi in ſcyllam incidi
ne cinerem vitans
cucurrit quiſpiam
MALVM VERTENS bono.
Nunc bene nauig.
laqueus auxil. vid.
bellum haudquaquam
MALVS VICINVS.
Salſuginoſa vicinia
aliquid mali propter vicinum
ſi iuxta claudum hab.
omnibus modis nocens
MANSVETVDO.
Mactata hoſtia lenior
auricula infima
ſedens columba
ſpongia mollior
apio mollior
oleo tranquillior
mitior columba
cera tractabilior
pepone mollior
mitior malua
Cinædo mollior
MEMORIA.
Iucunda malorum præteritorum memoria
ſtimulis fodere
fodere latus
cubito tangere
ignarium dare
iucundi acti labor.
quæ dolent, ea mol.
vbi quis dolet
aurem vellere
tanquam meum nomen
METVS EX CONſcientia.
Fures clamorem
lupus aquilam fugit
lupus ante clamorem
conſcientia mille teſtes
METVS POENÆ.
Funiculum fugiens
metus infamiæ
manum de tabula
abſque baculo ne ing.
cautus enim
in tempore cauenda
Samiorum mala
volam pedis oſtende
πεδίγραμμα
MINANTIS.
Æacidinæ minæ
ferrum & flamma
igni ferróque minari
Et meum telum
ſi tibi machæra eſt
Ἀνδόμαχα
complurium thriorum
ollam alere
calcar tollere
qui paratus ad reg.
ne mihi vacuam
MIRA NOVA.
Agamemnonis putei
annus clibanum
Cyziceni ſtateres
carcini poemata
cornicum oculos
Ἀπ᾽ ἀκεστραίων
Glauci ars
cercyræa ſcutica
tenui filo
agas aſellum
Ad id quod erat opus
magna ciuitas
MIXTA.
παντάπαλα
copiæ cornu
centones
MODESTIA MODVSque.
Noſce teipſum
in ſe deſcendere
intra tuam pellem te
ter abſtergere
ſecum viuere
emungens acrius elicit ſanguinem
furor fit læſa ſæpe patientia
bonus anim' lætus grauis multo iraſcitur
contrahere vela
in tuum ipſius ſinum
tecum habita
efficimus pro noſtris
manu ferendum, non
ita fugias ne præter caſ.
demittere ſeſe
Arabius tibicen
ne vites muſicam
nihil minus expedit
nequid nimis
dimidium plus toto
vbi pauceris, impera
domus recta
neque Lydorum car.
neque peſſimus neque primus
funem abrumpere
ne ſupra pedem car.
meſſe tenus propr.
iucundiſſima nauig. iux.
iucunda viciſſitudo rerum
iniquum petendum
ſummum cape, & med.
Paſtillos Ruſillus
arcus tenſus rumpitur
oportet agrum imbecilliorem eſſe quàm agricolam
MOLESTI INTOlerabiles.
Ferire frontem
Hippo oculo ſimilis
ne beſtiæ quidem
ὀλιγοχίνει
tota hulcus eſt
muſcæ improbitas
onus nauis
quos non tollerent
Ægyptius laterifer
in culmo arare
qui conturbat omnia
anno ſenior
vt fici in oculis
Ἄγχειν & φέρειν
Athos celat latera
manuuoro vinculo
Ætna, Athon
MVLTI.
Non vna vehit nauis
pueri ſeneſque
MVNERVM CORruptela.
Argentanginam patitur
bos in lingua
bouem in faucibus
lupi illum priores
malis ferire
muneribus vel dij cap.
virtutem & ſapientiam
Dorica muſa
pecuniæ obediunt om.
munerum corruptela
muneribus res agitur
argenteis haſtis
qui multa rapuer.
vulpes haud cor.
corrupta iudicia
faba nummus
guttam aſpergere
ſaluete equorum filiæ
pecunioſus damnari non poteſt
MVNVS APTVM aut ineptum.
Ranis vinum
non noſtrum onus
negotium non aptum
non è quouis ligno
officium humilius
apta prouincia
nauis annoſa non
putre ſalſamentum
ad pedem
iuxta nauem
Pygmæorum acrot.
Veneri ſuem
bos ſub iugum
à Deo fact.
ad hoc nati, ſculpti, facti
MVNVS BONI conſulendum.
Munerum animus
nihil recuſandum
Donum quodcunque
arripienda quæ offer.
equi dentes inſpicere
MVNVS NON
Mali viri munera inutilia
pauper diuiti dans petit
Cyclopis donum
hoſtium munera
malum munus
quum Delphis ſacrif.
MVTATI INſtituti.
Nuces relinquere
longum valere iuſ.
rudentes & rem.
pro eleganti med.
de calcaria in car.
de toga ad pallium
à Dorio ad Phry.
maritimus quum ſis
ſubito alius
Vlyſſes pannos exuit
ſui diſſimilis
ad bonam frugem
qui multum obfuit
Circæo poculo
MVTANDÆ ſententiæ.
Palinodiam canere
calculum reducere
vertere vela, funem reuertere
conſilium in melius
imitabor nepam
reprehenſio cogit.
talum reponere
NECESSITAS.
Neceſſitas magiſtra
Nemo cogendus offi.

fatum inevitabile
fatum immutabile
fatis adactus
fatis imputandum
Diomedea neceſſitas
ingens telum neceſ.
feras non culpes
quod factum eſt
tranſverſam agite
vocatus atque non vocatus
ne dij quidem à morte liberant
mors omnibus
omnia eſculenta
lepori eſurienti
viro eſurienti neceſ.
adactum iuſiurandum
volentem bovem
nemo cogendus ami.
officium ne colloc.
neceſſitas moleſta
vadimonium deſerere
ſontica cauſa
NOBILITAS, OBſcuritas.
Virtus gloriam parit
quanta vix cælo
avis ex avibus
cymbalum mundi
[illegible]
domi nobilis
è domo in domum
fumoſæ imagines
in ore, in oculis
Iovis germen
generoſior Codro
generoſior Sparta
ſubdititius es
ne patris quidem
terræ filius
matris ut capta
Iychnobij
NON SOLVS ILLE.
Braſidas quidem
multi Manij Ariciæ
multique bonique
NOTVS.
Hoc iam & vates ſciunt
in ore, in oculis
rumor publicus
domeſticè notus
intus & in cute
principes inter ſe
NOVITAS.
In folle offerre
novitas grata. Homeri verſus
aliud genus remi
grata novitas
qui modus equirum
NVGALIA.
Nugæ theatri
[illegible]
NVNQVAM.
Quum Nibas coccyſit.
ad Græcas calendas
quum mula pepererit
pleniluio fiet
per harma
poſt homines natos
poſt hominum memoriam
NVNTIVS LÆTVS
Haud annuntias
provolvitur ad milvios
quid tibi Apollo
Vulcanus tibi vat.
ſiren amicum
NVPERA.
Heri & nudiuſtertius
NVSQVAM.
Nec apud homines, nec ĩ mari
ubi cervi abiiciunt cornua
in aphantis
¶ OBLIVIO.
[illegible]
hac non egreditur verbum
vino inſcribere mulieris iuſiu.
oblivionis campus
proprij nomi. oblit.
malorum oblivio
ne malorum memin.
odi memorem com.
ex libro gubernat.
vivorum oportet
ventis tradere
ollæ veſtigium in cin.
[illegible] tradere
Bibere mandragor.
OBSCVRITAS.
Per nebulam
delius natator
numeris Platonicis
davus ſum, non OEdip.
bœoticum ænigma
in canis podice
ne Apollo quidem
non ſum divinus
OBSECVNDANTIS.
Ad digiti crepitum
quum uterque con.
lex & regio
deum ſequere
non ſtatuat leæna
obedientia felic. mat.
inſanire cum inſanientibus
OBTRECTATIO ET maledicentia.
Mortui non mordent
mortuus non convic.
cum larvis luctari
iugulare mortuos
non ſtupeam angua
tuis te pingam coloribus
ſphæram inter ſe
infixo aculeo
Vulgus ſuſpicax
pellem caninam
vitilitigator
zoili
Archilochum teris
dente Theonino
carpet citius
Genuino mordere
[illegible]
dentata charta
hipponacteum præc.
Archilochi patria
etiam in deorum
Archilochia edicta
plauſtra convicia
naves onuſtæ con.
morſus aſpidis
Lyſiſtratis teta
OCCASIO.
Repagula aperire
ianuam aperire
capere crines
occaſio premenda
anſam quærere
eximere e manu
feneſtram aperire
gladium dediſti
tollenda mali occaſio
premenda occaſio
nunc tuum ferrum in igni eſt
non ſemper erit æſtas
OCCVLTA.
Plutus [illegible]
Favete linguis
terra defoſſum
occultæ muſices
qui apud inferos
nihil ſi qua vidit
Attici Eleuſinia
in tenebris ſaltare
monſtrum alere
mutis circumcurren.
ſummis ingredi ped.
in aurem dicere
oſtium obdite
in ſimpulo
in angulo
admoto capite
vritabique torre
ODIVM.
Odium agreſte
odium Vatinianum
odium novercale
oderint dum met.
odit cane peius
Empedoclis ſimultas
Ἄσπονδος πόλεμος
archidamicum bellum
cui iſta arrident
ne via quidem eadem
fratrum inter ſe iræ
ira omnium tardiſſimè ſeneſcit
cui placet obliviſcitur, cui dolet meminit
aræ, litæ
& Scellij filium abominor
non magis quàm canem
ut lupus ovem
principum favor
OMINANDI.
Situ proreta
bene ſit
cum muſis
adſint dij beati
Mercurio dextro
in morbo conſumat
in tuum ipſius
OMNIA.
Anguſtum & latum
dulce & amarum
omnium quos ſol vid.
nec [illegible], nec mamme
ioca, ſeriaque
pueri ſeneſque
ORIGINIS.
Ex tardigradis aſi.
ex quercubus nati
nunquam ex malo
è ſquilla non naſcitur
ex minutis initiis
exiguum malum
bonæ leges ex mal.
initium belli
hinc belli initium
piſcis primum a cap.
ab impiis egreſſa
mali corvi malum
autor omnium
ex tua officina
è circulo
genere floris arb.
magnorum fluminum
hinc illæ lachrymæ
¶ PARASITI.
Muſcæ
[illegible]
olla fervet
Myconiorum more
quadra propria
[illegible]
[illegible]
[illegible]
obolum non habet
lebetide nudior
Iro, Codro pauperior
nudior paxillo
telenico pauperior
nudus tanquam ex matre
ne in pelle quidem
araneas eiicere
quum exoſſis ſuum rod.
macilenta manu
pedem ubi ponat
cinclus
piſtillo nudior
Paupertas ſapientiam
Pauper, ſed ingenioſus
multa docet fames
zonam perdidi
animam debet
ſaguntina fames
meliaca fames
famis campus
Λιμοδωριεῖς
aquam bibens
non eſt dithyrambus
quærendæ facultates
paſtone mendicior
qui eget, in turba
Hecala pauperior
fames magiſtra
ad incitas
centro & ſpacio circunſcripta
ne tempeſtas quidem
non habet cui indorm.
omnia præter animam
oſtiatim
tunicati
mendico ne paren.
bipedalis
canalicolæ
omnem facultatem
Theagenis pecuniæ.
Cleomenes ſuperat
certiſſima paupertas
PENSATIO BENEficij, vel officij.
Manus manum fricat
botrus oppoſitus
da mihi mutuum teſt.
ſenes mutuum fric.
pro Delo Calauriam
fricantem refrica
ferrum ferro acuitur
eodem cubito
eadem menſura
par pari referre
hoſtimentum eſt opera
pro bonis glomi
ut ſementem feceris
benefactis penſare delicta
PERFICIENDI ſiue abſoluendi.
Nodum ſoluere
tenedia bipennis
colophonem add.
colophonium ſuf.
ſummum faſtigium imponere
circulum abſoluere
ſummam manum
ſupremum fabulæ
ad umbilicum duc.
ad coronidem uſque
ſervatori tertium
domum quum facis, ne
omnia octo
ſi meus ſtilus ille
ad Herculis col.
ad phaſim uſque navig.
omni devorato bove
bellicũ canere, receptui canere
hic telam texuit, ille deduxit
filum neuiſti, & acu opus eſt
ſummum ſuere cent.
lunæ radiis non matureſcit bot.
nil poteſt nec addi, nec adimi
quadratus homo
ultra Gades
Claſſicum canere
rudem accipere
finem vitæ ſpecta
haud perficiet
capere provinciam
curſu lampada trad.
ſarta tecta
verbis conceptis peierare
[illegible]
ſuperavit dolum Troianum
Græca fide
punica fides
altera ſcabit, altera ferit
[illegible]
ex eodem ore calidum & frigidum efflare
magadari
altera manu fert aqu.
altera manu fert lapidem
PERPLEXVS.
Ventus neque manere
auribus lupum

bæret

hæret in vado
ganga.non
in aqua hæret
nunc mex in arctum
in puteo conſtrictus
perplexus
perplexus,animique conſt.
ne Execeſtides quidem
Labyrinthus
de gradu deiicere
de poſitione deij.
perbibis ſi non ſec.
nec currimus,nec remigamus
nec caput,nec pedes

PERSPICACITAS.

Εἰς τὰ κάτω
Lynceo perſpicacior
ſerpentis oculus
odorari.& ſimilia.

PERSPICVITAS.

Vel cæco apparet
& puero perſpicuum
notum lippis ac tonſoribus
tanquam in ſpeculo
ſudius ac planius
electro lucidius
velut e ſpecula
Archimedes non poterat melius
mens videt,mens audit
candidus ſermo

PERTINACIA.

Auriculam mordicus
alios tragœdos prouocat
oſtrei in morem
mordicus tenere
toto corpore, omnibus vnguiculis
gladiatorio animo
ubi crura fracta fuerint

PHILAVTIA.

Non videmus manticæ quod in tergo eſt
quod volumus ſanctum eſt
Papæ Myxus
amicos tragœdos æmulatur
tragicè loqui
turpis iactantia
ne magna loquaris
argenti fontes
fœnum habet in cornu
colophonia ferocia
oleum in auricula
fortuna reddit inſol.
ab Eteobutadis
ne intra veſtibulum
aut minus animi
mendax attaphaxis
verrucis oſtendi qui tubera habet
oleum vendere
auris ſupina
quæ quis ipſe facit
ſuum cuique pulchrum
ſuo quiſque ſtudio
feſtucam ex alieno
ſuus cuique crepitus
ipſis placet
pedere thus
in armis acciſſat
Φίλαυτοι
& me mater
teipſum laudas
teipſum inſpice
patriæ fumus
multi te oderint
ſine riuali diligere

POTENTES.

Manum ad os appone
nutu ac renutu
preces armatæ
in omnia potentes

PRÆLONGI.

Porcus obeſus
caliga Maximini
clematis Aegyptia
amens longus
nullus malis
Pinguis venter
pulilus quantus Molo

PRAETER SPEM bonum,aut malum.

Coturnix Herculem
omnia ſecunda
homo homini deus
Deus ex improuiſo
mercuriale
deorum manus
negotium ex otio
faciunt ſphacelismp.
euentus præter exp.
Mopſo Niſa datur
Glaucus poto mel.
ſuperabilem vitam vi.
lauares peliam
ſubitum remedium
multa incredibilia

PROBRVM, GLORIA.

Ἀπολωλυῖα
fractis auribus
glorioſum & apud poſteros
grotta lutum
non omnino temerè
ſutorium atramentum
ſcarabeo nigrior
dedecus publicum
cythonymi probrum
cerite cera dignus
hic bonorum virorum
quem fortuna pinxit
vitiliana cicatrice ſtigmoſum
probrum honeſtum
adhortantis ad gloriam
cur non ſuſpendis te

PROCLIVITAS.

Currentem incitare
bene plauſtrum perc.
à vicinis exemplum
in planiciem equum
muſtelæ ſeuum
calcar addere currenti
Vna ſcutica omnes
lydum in planiciem
ſphæra per præcipit.
vno digitulo
ſuade lupis
in numerato habere
tarichus ailus eſt
titio ad ignem
[illegible]
olla lenticulam attig.
ignis ad torrem
incitare currentem
quam facile vulpes
tam in procliui quàm imber
tanquam de narthec.
mercator nauiga & expone
vna pertica
monitor adiuuat
ignem ne gladio fodito

CONTRA.

Cantherium in foſſa
in puteo conſtrictus
nunc mex in arctum
inuita Minerua

PROFICIENTIVM in melius.

Ab aſinis ad boues
diues factus deſiit
ſatis quercus
non enim ſpinæ
effugi malum,inueni
iuxta cubitum prote.
meliores nanciſci
melius nobis
ex bono in bonum
fuit & Mandroni
hodie nullus,cras
I modò,venare

PROFVSIO.

Calliæ defluunt pennæ
opus ad opus
gallorum incuſare ventres
pro ceterum fecit
reliqui ne quippiam
e dolio haurit
vna cum ipſo conſt.
largitio non habet fundum
ipſo horreo
plena manu
cupidinis in crumena
feſto die liquid
bello parta
glaucus alter
immolare boues
caricum ſepulchrum
cui multum eſt pip.
non nauigamus
drachmæ grando

PROPRII COMmodi ſtudium.

Tunica pallio propior
intus caucte
aip ndios citharœdus
nequicquam ſapit
ad ſuum quenque quæſtum
decora templum
anguillam captare
vna ſuabor
manum admouere
vndecunque lucrum
genu ſura propius
omnes ſibi melius
ſibi quiſque amicus eſt
Simonidis cantilenæ
mihi ipſi balneum
ſibi cauere
aſtutior coccyce
opta vicino vt habeat
veniat hoſpes
ſuam quiſque homo
mercator eſt
ciuitates ludimus

PROXIMIS VTENDVM.

Viam qui neſcit ad mare
vt poſſumus,quando vt vol.
bona eſt etiam olla
ſi non adſint car.
auledus ſit, qui citharœdus eſſe non poteſt
ſi bouem non poſſis
altera nauigatio
præſentem fortunam
qua dantur
præſentem mulge
quod adeſt boni
extrema linea
quod datur accipe

PRVDENTIA.

Mus non vni fidit antro
alter Ianus
ſapiens diuinat
non oportet hoſpitem ſemper hoſpitem eſſe
homo Thales
acetum habet in pectore
ſapiens non eget
in holmo cubabo
perendinum ventum
tanquam de ſpecula
amyris inſanit
non pluit,&c.
Lesbius pylis
uimidi mater non flet
qui bene coniiciet

PRVDENTIA coniuncta viribus.

Conſilius ſimul, &c.
prudentia coniuncta viribus
Imperator bonus & idem robuſtus miles.

PRVDENTIA ſenilis

Vetulo cane latrante
multorum louis fe.
annoſa vulpes
cum auſculta
Τυφλῷ ... ἄξων
anus ſubſultans
prudentia ſenum
Ab ætate prudentior
ſine cortice nabis
ſenum prudentia
ſenectio ſemper aliq.
moderator nego

PVDICITIA

Hippolytum imitab.
melanione caſtior

PVDOR.

Apud menſam verecundari neminem opor.
pudor in oculis
pudebat recuſare
pudor & metus
verecundia inutilis
tinctura Sardonica
tinctura Cyzicena
vbi timor,ibi pudor.

PVNIRI PRO ALIO.

Tibicen vapulat
canis peccatum ſus dependit

RAPACITAS ET auaritia.

A mortuo tributum exigere
Laudare æquum,capere plus
olitorem odi qui radicitus herbas excidat
malum lucro coniunctum, non eſt malum
lucrum vndecunque captant
Hom. veri.
exigit & à ſtatuis
nec omnia,nec paſſim
lucri bonus eſt odor ex re qualibet
fabarum arroſor
mendici pera
mendicorum loculi
larus
feles Tarteſſia
fele rapacior
non ſacrificata rapit
à patella
à veru rapere
à ſartagine
communis tanquam Siſapo
lacunam explere
nullam corporis partem
quod vtile,honeſtum
vetera vaticinari
lauerniones
vnà cum ipſis manipulis
cum puluiſculo
lucrum pudori præſtat
manticulari
charybdis,barathrum
megaricæ ſphinges
boni paſtoris eſt tondere pecus
canis circum inteſtina
rapina corycæi
ne à chytropode
perſæpe ſacra non ſacrificata d.
vulturis vmbra
voracior purpura
nouit hæc Pylæa
edax currus
laudant vt pueri
Atticus moriens porrigit manũ
Pamphili furtum
non curat numerum
Argiui fures
vorare hamum
polypi
Ἡμιωβολίδαι
candidum linum
nutricum more
pecuniarum cupidi
inexplebile dolium
larus hians
labrax Mileſius
bathus obambulat
ſerpens ni edat ſerpentem
priuſquam ſortiaris, communia deuoras
bona Porſenæ

Pattitio non præfocatio
RARITAS.
Phœnice rarior
vbi per harma ful.
lac gallinaceum
rara auis
alba auis
noctuinum ouum
REFVGIVM.
Abdera pulchra
REPELLENTIS.
Aliam quercum excute
tollit te qui non nouit
quære hoſpitem
fatuos non inuenit.
RIGOR.
Summum ius, ſumma in.
ex ſyngrapha agere
ad libellam debere
cenſoria virgula
obtorto collo
olitorem odi qui radicitus
ad viuum reſecare
radit vſque ad cutem
RISVS.
Ionicæ choreæ
Ionicè
intra labia riſit
riſus Ionicus
riſus Megaricus
riſus Chius
riſus Sardonius
Aiacis riſus
Ἀγέλαστος
riſus ſyncruſius
ſtultior Melitide
emori riſu
RIXOSVS.
Rhodij ſacrificium
ſpirat cæcias
inſana laurus adeſt
Lindij ſacrum
litem mouebit
Eretrienſium rho.
contra lacun lia
litem incipere
ne alia comedas
Proitmaica lis
Syrbenæ chorus
vltra Hyperbolum
tetigit ...pidem a cane morſum
SALVBRITAS.
Crotone ſalubrior
cucurbita ſanior
valere pancratice
ſanior es piſce
terra ſaluberrima
SCVRRILITAS.
Equitandi peritus ne cantet
A ſexaginta viris venio
SECVNDÆ EXperientiæ.
Poſterioribus melioribus
poſteriores cogitationes mel.
danda venia lapſo
deſtitutus ventis, remos adhibe
SECVRITATIS ET tutæ rei.
In tranquillo eſt
ad aſylum confugere
ara arx
bonum eſt duabus niti ancoris
extra fumum & vndam
è terra ſpectat naufragium
mortuo leoni & lepores inſultãt
ne ſi ad Iouis quidem aulam
primum apes abigendæ
pugno tenere
tanquam ad aram
teſtudo intra tegmen tuta
in vado
duabus ancoris
in portu nauigare
Medius his non inſid.
otioſus eſto
chœnici ne inſideas
thymbra victitans
rem factam habere
ſarta tecta
Hermionis vice
in terram pauperem
mœnia Semiram.
in tuo regno
in tuo luco & fano
intra ſuas præſepes
aliud cura
in diem viuere
ex tempore viuere
canis tanquam Delum
porrectis dormire ped.
in vtramuis dormire
Leporis vita
in vtramuis dor.oc.
in dextram aurem
halcedonia
vita molita
equus me portat
extra lutum pedes habet
Extra periculum
procul à pedibus equorum
extra telorum iactum
porrò à Ioue atque à ful.
poſt principia
non vulgari ancora
qui Achiuos ex turri
quaſi nullus cani
mater timidi non flet
Legatus non cæditur neque violatur
SEMPER
Quoad vixero
SENIVM PRÆMAturum, aut mors
Præſtat canem irritare quàm
vno die conſeneſcere
ſenium accelerant mala
Ergini cani
præmatura mors
SERA POENItentia
Serò ſapiunt Phryges
Cumani ſerò ſapiunt
malo accepto ſtultus ſapit
piſcator ictus ſapiet
factum ſtultus agnoſcit
mus picem guſtans
poſt acerba prudentior.
ſera in fundo parſimonia
quod dedi, datum nollem
ſatius eſt recurrere quàm malè currere
optimum aliena inſania frui
hedera poſt anthiſteria
poſt bellum, auxilium
atqui non eſt apud aram
mortuis mederi
SERVIRE TEMPORI.
Seruire ſcenæ
vti foro
aut bibat, aut abeat
Gladiator in arena
Polypi mentem obtine
ſpartam nactus, hanc orna
omnium horarum homo
ſub manu naſci
aut abi, aut exuere
SERVITVS.
Argentum accepi, imperium vendidi
Spartæ ſerui, maximè ſerui
ſubiugus homo
Leo chordula vinctus
Samij literati
cum ſarcinis enatare
SERVM REMEDIVM aut tempeſtiuum
Satius eſt initiis mederi
ſerò veniſti
poſt bellum auxilium
ſenem erigere
mortuis mederi
aquam infundere cineri
SIMILITVDINIS & congruentiæ.
De grege illo eſt
noſtræ farinæ
non eſtis in hoc albo
non ſani ex iſtis hic.
Patris eſt filius.
aphyarum honor
terra amat imbrem.
ſcopæ diſſolutæ
vno tenore
boni ad bonorum con.
ſimile gaudet ſimili
malus cum malo coll.
æqualis æqualem
equidem tibi vxorem
ego ac tu idem trah.
cicada cicadæ chara
non tam ouum ouo ſim.
furémque fur cog.
quam apum apes
non tam aqua ſim.
gregis noſtri
eiuſdem notæ
vxor ſeni ſponſo regina eſt
Gregalis eſt
conuentualis eſt
Armenti eiuſdem
vno collyrio.
non tam lac lacti ſimile
ſemper ſimilem ducit Deus ad
ſemper graculus aſſidet
ſimilior ficu
aut ipſe fuiſti
omnia ſimilia
crobyli iugum
eadem cera
ficum poſt piſces
ouo prognatus eodem
Catulæ dominas imit.
ſimiles habent labra
qualis hera, tal. ped.
aſpis à vipera
aut piſcem olet aut florem
ſequitur perca ſepiam
arator niſi incuruus
patella coperculum dignum
matellæ immeiere
conto nauigare
olera ipſa olla legit
ſurdaſter cum ſurdaſtro
Cæcus Cæcum ducit
omnia idem puluis
omnia ſub vnam Myconum
idem Accij quod Titij
Attabas & Num. conuenerunt
eundem calceum omni
naulon naucrati
noui Simonem, & Simon me
Cretenſis cum Æginera
Cretenſis cum Cretenſi
ver hyemem ſequitur
Cretenſis Cretenſem
Chius ad Coum
vulpinari cum vulpe
clauum clauo pellere
cum Care cariſſas.
thripes mali
balbus balbum rectius
Eſerninus cum Pacidiano
Bithus contra Bac.
non filius Achillis
ab vno diagrammate
eodem in ludo docti
Mutæ eiuſdem æmuli
iiſdem veſcentes cepis
bonus cantor, bonus
Mars haud concutit
ſtultus ſtulta loquitur
inanium inania conſilia.
malo nodo malus cuneus
pares cum paribus facilè congregantur
formica formicæ chara
vbi tu Caius, ego Caia
Aſinus aſino, & ſus ſui pulcher
aut abi, aut exuere
Doribus Dorice loqui fas eſt
nouum cribrum nouo paxillo
purus putus
veſtigiis inhærere
mons cum monte
mores hominum reg.
SIMVLATIO ET diſſimulatio.
Salem & fabam
plures thriobolos
multi thyrſigeri
multi qui boues
non omnes qui habẽt citharam
Aſinus apud Cumanos
flere ad nouercæ
Megarenſium lachrymæ
acciſſare
hæſitantia cantoris
tuſſis pro crepitu
Cretenſis mare
conniuere
ſimia fucata
ſimia barbata
ſileni Alcibiadis
vulpi eſurienti
audiens non audit
illò reſpiciens
Patrocli occaſio
melle litus gladius
altera manu fert lapidem
barba tenus ſapiens
alia Leon, alia aſinus
paries dealbatus
demens felix
Charadrium imitans
de reduuia queritur
Ἀκκισμὸς
πιθηκίζειν
non omnibus ſeruio
non omnibus dormio
Lepus dormiens
mortuus iacet pedens
Crocodili lachrymæ
beneuolus trucidator
extrà quærere
Æſopicus graculus
aurum ſubæratum
diu diſſimulatum
ſimia in purpura
Scytha aſinum
Ναυκλαρεῖν
poſtico diſcedere
SOLICITVDO.
Tantali lapis
Σχινοτρώγειν
mens eſt in tergoribus
animus eſt in coriis
ſimiles videntur
arctum anulum ne geſtes
cor ne edito
in via ne ſeces ligna
SOLITVDO.
Ne muſca quidem
nullum animal
Scytharum ſolitudo
SOMNOLENTIA.
Endymionis ſomnium
vltra Epimenidem
ſalem vehens dormis
non decet principem
SORDES ET PARſimonia.
Tribus minis
Cumini ſector
ficos diuidere
nullus emptor
è Patroclis domo
Cochleæ vita
gracilior Philippide
Cradophagus
Τευθίδες
Macilentior Leotrephide
immunem
lapſana viuere

nihil

nihil de vitello
chœnici ne inſideas
e Phelleo
in ventrem inſilire
luto lutũ lauas
pediculi Platonis
lingere ſalem
rore paſcuntur
victitant ſucco ſuo
monophagi
Patroclo ſordidior
nephalium ſacrum
caminum prandium
Ceteri ſacrificant
Cyprio boui merendam
tolle tolle mazam
plyntæ ſacta
paruo emptas car.
plyra Bacchum
tenuiter didocis
ſacrum ſine fumo
nephalia lingua
canica victima
phæcliſtarum ſacrificium
in ſinu manum habere
lari ſacrificant
Γυμνῷ φύλαξ
cauens vitæ palmum
Tantali pœna
commua non conuiua
ſacra nihil ſunt
SPES PERTINAX.
Ægroto dum anima eſt
ſpes aiunt exu es
adhuc cæ... voluitur
adhuc aliquis deus
ſpes ... tuat
ab ipſa meſſe
in herbis
tenuis ſpes
auram bonam aſſlare ſperat
STVPIDI, vide IN STV-
pidos.
SVBITI INTER-
uentus.
Mercurius ſuperueniens
lupus in fabula
etiam ſi lupi meminiſſes
SVBITVM EXITIVM.
Occiſionis ala
mutis interitus
mutis in morem
Eadem tibi & Pythia & Delia
SVMPTVOSA.
Hipparchi murus
cœna populans
edax ...
in beato omnia beata
ſaliares cœnæ
SVRDITAS
Surdior Torroneo
ſurdior turdo
TACITVRNITAS
illaudata.
Bacchæ more
magis mutus quàm piſcis
rana ſeriphia
caput ſine lingua
mutis pectoria
muti magis ...
ne gry quidem
mutis magis quàm ſcapha
mutus Hipparchion
acanthia cicada
reſidit Harpoc.
ſtatua taciturnior
taciturnior Pythagoreis
Amyclas perdidit ... intium
dotyphorematis ritu
Ἐχεμυθία
iunco liceo
TACITVRNITAS
laudata.
Silentij tuti ... præmium
mulierem ornat ſilentium
alia committenda
quod ſcis, neſcis
qui obtrectet
in ſinu gaudere
qui continet arcana
mutis citius loquentur
Areopagita taciturnior
TAEDIVM EX
iteratione.
Longum proœmium, audien-
di cupido
tertiam video
iterum atque iterum
iterum tranquillitatem
bis deus
Iouis Corinthus
crambe bis poſita
eandem tundere incudem
cantilenam eandem
eadem per eadem
hyperi ...
date mihi pelluim
patris ſcaphula
ſat ſi venales
calamiis plures
non mutuata cutem
linum lino nectis
ad reſtim funiculum
rhodiorum oraculum
TARDITATIS ET
cunctationis.
Nemo nos inſequitur
Ἐκ δελφῶν ...
plenilunio fiet
per ...
agones
grauatorius aut teſtudineus
gradus
Μελλονικιᾶν
Τοῦ ...
Romanus ſedendo
ſeſti na lente
pedetentim
manu ſerendum
placide bos
caude pilos equinæ vellere
tacito pede
non ſtatim decernitur
celerius elephanti
bonas iudex eſt
Arcadas luna
laconica luna
machinas poſt bellum afferre
ſero venilſti
cuculus
quiſquis tardè venit
coruus aquat
profectus ad apar.
poſt feſtum veniſti
callippides
diu deliberata
annus eſt
ſic eſt ad pugnam
ad aras
a naza Areſiam
Ζωπύρου τάλαντα
Hercules hoſpitatur
expecta bos
expecta anus filium meum te
oſculaturum
hyperberetæa
intercepta & porrecta
quæ ſero contingunt
Myſorum vltimus
interuallo perit fames, & opti-
me peraut
ſummis ingredi pedibus
pulmo prius veniſſet
TEMERITAS.
Extiij nulla ratio
ne prius fueris ad iurandum
oportet remum ...
quam quiſque norit
cœna ... me doce
non ... pendum
illotis manibus
Andabatæ
AEdilis item gerit
infirma ... parit
ne incalceatus in montes
TEMPERANTIA.
Zenone moderatior
philoſophari
TEMPESTIVA.
Hyberno puluere, verno luto
Hemioli in campum
alia æſtate, alia hyeme
Καιρὸς deus
occaſio ...
nunc ſeguntinum
beata ... hyeme
quum cellat Boreas
noctis tempus
aliam ætatem alia
capta ad teſtum
Munus exiguum
aut Chelidonem
oleum & ſalem
Iouis tergus
nihil homini amico
domi Miletia
phallus deo
ſacra hæc non aliter
TENACITAS.
Auarus niſi quum moritur
itidem vt Acherontis
TIMIDITAS.
Vmbram ſuam metuit
timidior es pro ...
timidior Piſandro
Epeo timidior
pluris timidus
timidus nunquam ſtat.
abiecit haſtam
vel muſcas metuit
rhegeinis timidior
ante tubam trepidas
ignaui vertitur color
in pulicis morſu Deum inuocat
mulier imperator
ceruinus vir
gallus inſilit
vir fugiens denuo
leonis veſtigia
intro conſiſtens
lingua ...
qui ... verſus, veſtigia quæris
quum adſit via
in formidoloſum
nunquam expugnabit vrbem
in fugitiuum
ne mus quidem facere
Τρίτος
Corinthiis non indig.
verbis pugnas
Αὐξανόμενος
in pedes retrocedere
myſiorum præda
animus in pedes
trepidat in morem
quem mater amictum
nulla candidorum
teuthidum more
ſcrupulum inicere
non incedis per ignem
domi leones
TOLERANTIA.
Socratis callus
chalcenterus
adamantinus
TORVITAS.
non è quercu aut ſaxo
origanum tueri
martem tueri
titanicum tueri
Areopagita
TOTVM AVT NIHIL
relinqui
Omnia chinaumata
cum pulueculo
vnà cum ipſis
vnà cum templis
rura cæſa
[illegible]
et prædam & præmium
Meandri
principium, medium, finis
TRISTITIA LAE-
titia.
Triſtibilis ...
ſinapi victitat
animis habitat in auribus
in antro Trophonij
Harmodij cantilena
Argiuos vides
admeti nænia
arctum annulum ne geſtato
cor ne edito
mutare veſtem
ne ſi ad Iouis quidem aulam
ſuſtollere manus
cancer de ... clamone
lityerſam cantionem
Tragicum tueri
tauricum tueri
Atrei oculi
titanicus aſpectus
cepas edere
ſuperat ... gallo
triſtis ſeytale
Areopagita
erinnys ex tragœdia
ne ſis patruus mihi
frontem exporrige
mag ...
feſtiuus ...
contrahere ſupercilium
ſanguine flere
ſatone magis nauticus
TVMVLTVS.
Tyria maria
TVTA. Vide SECV-
ritas
VANITAS.
Quæ apud inferos
deinde experiſcebar
cilix haud facilè
Cretiſa cum Cretenſi
mendacem memorem
mentiuntur multa
fumos vendere
ſomnium
ne ſi bos quidem vocem edat
hibernæ nænia
epiphyllides
Tantali horti
thus auſcum
haud ſonde
in foro veritas
ne inferens quidem verum dicit
neque dicta neque facta
ſomnium hybernum
Anudatis Arius ...
alcinoi apologi
aniculárum deliramenta
aliui mortes
ſubcutanea parit
Cypariſſi fructus
cæcum inſomnium
calidum mendacium
Ὑδράκια
dolones
VEHEMENTIA,
languor.
OEſtro percitus
non contis aut ramulis
Πυρρίχην
mortem tueri
Pyrrichen oculis
vehementer cupientis
manum habere ſub pallio
VENEFICIA.
Manci pera
thellala malier
VICES OFFICII.
Ἐγχυτιστρίαι
ordinem deterere
penſum perſoluere
contribulis factus

VICTORIA
utrinque triſtis
Flet victor
teſta colliſa teſtæ
victoria non incruenta.
VINCERE ET
vinci.
Palmam ferre
ſolus currens
extremum occupet
inuulnerab. vt Cæneus.
[illegible]
dare manus
herbam dare
arena cedere
haſtam abiicere
mea eſt pila
quid niſi victis dolor?
victi non audent hiſcere
tolle digitum
vita hominis peregrinatio
VINCVLVM
inſolubile.
Vulcanium vinculum
Herculanus nodus.
VIS INIVSTA.
[illegible]
in rupes
nequis malus ingreditor
chordas non mouendas mouere
ferro diuidere
ius in manibus.
ad ſaga
capillis trahere
Cyclopum more
obtorto collo
oculum excludere
protrudi fores.
Leonis catulum ne alas
lex in manibus
Leonina ſocietas
Atticus aduena
centaurice
Mars rex   Rus ciuitas
hoſpes indigenam
[illegible]
priuſquam ſortiaris, comm.
non mouenda moues
in antrum haud legit.
abſtinenda vis
Cicon habitas
Cyclopica vita   Cyrnia terra
Martis campus
in caput præcipitare
VITA HOMINIS
miſera & breuis.
Homo bulla
ſpithama vitæ
temporis punctum
optimum non naſci
dimidio vitæ
fictilis homo
ſtupa ſeniculus
vita mortalis breuis
Ephemeri vita
vt herba ſolſtitialis
ſalſum animæ
VLTIO MALE-
facti
Canis vindictam
ornatus ex ſuis virtutibus
reperit Deus nocentem
ſerò Iupiter diphte
ſemper virg. ne furiæ
mali bibunt improb.
ſua acina dependet
placabile
Hipparchorum tabula
habet
longæ regum manus
Scarabeus aquilam
Premeri canes
etiam à Cous
in probi conſilium
Ibyci grues
Dii laneos habent
ceteris genius
aderit Temeſſ. gen.
adraſtea Nemeſis
ad deorum aures peruenit
bos ſalis fortius
euenit malo male
ſalis onus vnde venerat illuc
abiit
habet & muſca
ductus per phratoras
inuitus ſup. ter
in tergo bonis
ineſt & formicæ
ſtultus qui patre cæſo
nunc debeat.
ſaperet hæc omnia
ſuus limus ſerò
bis dat pœnam
vel capra mordeat
in me hæc cudetur faba
ob textoris erratum
auriculam mordicus
qui prior læſit
ſortem & vſuram perſoluere
Ætopicus ſanguis
Deus vlciſcetur
flagitiorum turpia
virum improbum
malè parta malè
mala prodatio
malis ter mala
miſeram meſſem
canis ſæuiens in lap.
canis peccatum
fortis in alium fortiorem
ne ſpina [illegible]
ſui cuique mores
fumantem natum
vindicta tarda
vitandæ potentum off.
aratro iacularis
dulce pomum
ſerò molunt deorum
VOTVM.
Vtinam contingat mihi
omne æs alienum
votum mihi theatri
alia dantur, alia neg.
canis panes ſom.
etiam dormi[illegible]om.
ne contra bo opta
adorat ſi ſedeant
non quiduis contingit
quæcunque in ſom. vi.
qui amant, ipſi
quid non fies
ſemper ſuperioris
quæcunque mentiuntur ſom.
arenæ copia
voti compos Hom. ver.
VSVRA.
Citius vſura currit
eſt Pylus ante Pylum
felix qui nihil debet
animam debet
ſemel rubidus.

TYPOGRAPHVS.

INDEX OMNIVM PROVERBIORVM QVAE HOC VOLVMINE CONTINENTVR, ITA

collectus, digeſtus & concinnatus, vt lector ſtudioſus vix fruſtra Adagium vllum ſit in eo quæſiturus, modò vnum aliquod ex præcipuis Adagionis ipſius verbis meminiſſe poſſit.

A Bellarius epulum commé-nare 1336
a bis ſeptem vndis 611
a bonis bona duce 916
a cœlo ad terram 464
a caluo ad caluum 1117
a ... ad caluum 1140
a capite arceſſere, à fonte ducere 988
a capite vſque ad calcem 68
a carcere 464
a carceribus 197
a cauda ad os transferre 1171
a culo, non fico 886
a deo ficti 977
a Dorio ad Phrygium 461 1167
a gallo candido abſtineas 20
a fronte, atque à tergo 601
a fronte præcipitium, à tergo lupi 671
a fronte timet, & occipitio 747
a furiis oriundus 805
a mortuo tributum exigere 270
a teneris vnguiculis 117
a laſio rixa quæritur 194
a limbo tunicam abſoluere 1126
a limine ſalutare 589
a linea incipere 197
a lineis excidere 1145
a lupi venatu 611
a Nannaco 795
a puro pura defluit aqua 611
a quinque ſcopulis deſilire in fluctus 627
a remo ad tribunal 670
a riſu effuſo abſtine 1221
a ſacris abſtinendæ manus 755
a ſexaginta viris venio 889
a ſubeunte portum naui 631
a te ſudor abeſt, abeſt ſaliua, mucuſque 1257
a verbis facies diſſidet iſta tuis, &c. 1255
a vero capere 1002
a vicinis exemplum habens 812
a vipera morſum culpas 1167
ab alno ſpectat 1007
ab aſino delapſus 219
ab aſino lanam 141
ab aratro ad boues 219
ab aula receſſit 1139
ab aure reuinctos ducit 1300
ab equis ad aſinos 219
ab Erechthidis ducit genus 652
ab Herode ad Pilatum 1114
ab Hymetto, ab arca Syra 907
ab ſtupris egreſſa eſt iniquitas 275
ab incunabulis 227
ab ... melle 870
ab ... Lare 204
ab ouo vſque ad mala 439
ab transenna cibum petere 257
ab vnguibus incipere 892
ab vno diagrammate 840
abacidis ſagitta 1143
abdera pulchra Teiorum colonia 433
abderitica mens 818
abderologus 1120
abdominis miniſter 1078
abeſt præſens 504
abhorrentis, ac deteſtantis 764
abi, aut exuere 906
abiit & taurus in ſyluam 46
abiecit haſtam 386
abiectior ſimo 1041
abiicere haſtam 288
abiiciendum procul 844
abominandus ſcarabeus 562
Abronis vita 440
abſalcina comæ venuſtate vincentes 1158
abſens hæres non erit 1147
abſit clamor in colloquio, aut luſu 793
abſoluere circulum 485
abſque baculo ne ingreditor 666
abſque oleo pingere 1314
abſtine & ſuſtine 491
abſtineto à fabis 15
abſtineto à piſcibus 24
abſtinenda vis à regibus 766
abydena illatio 449
abydus, abydenus 875
abydum ne temerè 219
abyſſus malorum 1067
ex Academia venis 650
Acanthia cicada 150
Acanthida vincit cornix 263
Acarnanius porcellus 467
acarnici equi 814
Accepta candela 888
Acceſſitum malum 805
acceſſorium operis loco 1070
idem Accij quod Titij 311
accipere rudem 274
accipis & glebam etto 397
accipitre ocyor 748
acci, iteres mulierum 1048
accillare 387
acciſſans aſinum Scytha 388
acciſſat in armis 815
acclamat inſtar Ciconum 1031
acerbior veſpa 1143
acerbos habere præſtat &c. 818
aceruus bonorum 100
aceſei & Heliconis opera 480
aceſias medicatus eſt 480
acetum habet in pectore 405
aceto & ſale 961
ne aceti quidem ſatis 1197
achææ, non Achiuæ 1136
Acharicum telum 1071
Acherontem ſubiicere pedibus 1118
itidem vt Acherontis 959
Achilles iecit duas teſſeras & quatuor 537
non filius Achillis 840
Achilleum ſpirat 1058
Achilleum votum 1105
acina ſus dependes 659
achiuos quid à turre iudicatis 633
acrior Adriæ fretis 1245
actum agere 119
actum fabulæ ſupremum addere 67
actum eſt 103
aculeo infixo fugere 25
acum & filū ſumēs, rupturam conſule 1227
vel acum inuenitles 1072
acu rem tetigiſti 441
Acutum omne abs te dimoue 1223
ad aliud proœmium tranſeo 1115
ad ambas vſque aures 394
ad amuſſim applica lapidem, non ad lapidem amuſſim 451
ad aquam malus 196
ad aras 716
ad arculas ſedere 1212
ad bonam frugem 859
ad calcem peruenire 681
ad clitellas natus 1126
ad conſilium ne acceſſeris antè quàm vocetis 83
ad coronidem vſque 875
ad coruos 356
ad cribrum dicta 812
ad Cynoſarges 605
ad deorum aures peruenit 480
ad digituli crepitum 528
ad fœlicem inflectere parietem 96
ad fores venire 1119
ad gentiles & agnatos deducendus 1210
ad genua venire 1104
ad Herculis columnas 679
ad id, quod erat opus 631
ad inferiora ſe conuertere 1336
ad inferos proficiſci 1115
ad incitas 902
ad libellam debere 931
ad lucernæ lumen ne te ſpeculo contemplesis 1223
ad manus ferre 1136
ad menſuram bibunt, citra menſuram offam comedentes 450
ad oculos magis, quàm ad veſicam pertinet 1234
ad pedem 552

ad pedes, ad caput 872
ad perpendiculum 1217
ad Phalim vſque nauigauit 412
ad pila vbi ventum 969
ad pileum vocare 112
ad porcellum da mihi mutuo tres drachmas 699
ad priſtina præſepia 269
ad putei 1365
ad reſtim funiculum 678
ad reſtim res redit 152
ad ſaga 211
ad ſatietatem vſque 542
ad ſcammaproducere 1229
ad Scirrhonem tendere 1128
ad Scolon nec proficiſceris ipſe, nec alterum comitaberis 433
ad ſolarium verſari 1232
ad ſuum quemque quæſtum æquum eſt eſſe callidum 712
ad ſydera vſque notus 1271
ad viuum reſecare 412
ad vmbilicum ducere 67
ad vnguem, ad amuſſim 1257
ad vtrumuis paratus 741
adactum iuſiurandum 631
adamantis teneré 741
adamante durior 1171
adamante notare 1217
adamantinus 224
addere gangrænam 1175
addere manum 161
addere ſummam manum 67
addere ſupremum fabulæ actum 67
ades tritico, dum molitur, tuo 1324
aderit vocatus Apollo 1194
adglutinas ouum 139
adhortantes ad gloriam 747
adhuc aliquis deus reſpicit nos 714
adhuc cœlum voluitur 833
adiutant ſe facturum aliquid 740
adoniæ conuiuium 1313
Admeti nænia 470
admirabiles in nectendis machinis Ægyptij 480
admones, extra mala poſitus 1018
admoto capite 844
ne ad adonia quidem 1116
adonide Praxilla ſtupidior 550
adonidis horti 22
adorato circumactus 20
adorato nudis pedibus 1111
adorátes omnem nitidum lapidem 1067
adoraturi ſedeant 20
adraſtia Nemeſis 424
Adria iracundior 888
adſint dij beati 630
aduena Atticus 347
aduerſo æſtu 1111
aduerſus ſolem ne loquitor 18
aduerſus ſolem ne meito 18
adulter ad adulterium trahit 1157
Æacidinæ minæ 217
ædibus in noſtris quæ praua aut recta geruntur 104
ædificant domos, & non habitabunt 1318
ædilitatem gerit ſine populi ſuffragio 121
æditimus conſtalis 1011
vt æditus reſponſa numinis prædicat 1132
ægæum nauigat 599
ægæum tranſmittere virgultea ſcaphula 142
ægina primùm pueros optimos alit 456
ægis venit 700
ægré quidem, ſed facimus tamen 746
ægré, ſed tamen contigit 764
ægritudinem dies adimit 411
ægroto, dum anima eſt, ſpes eſt 422
Aegypti nuptiæ 121
in Aegypto optarit eſſe potiùs 1165
Aegyptius lateriſer 604
quos Aegyptij centum non tollerent 684
Aegyptij in nectendis machinis admirabiles 480
Aeoliſare 1219
æmulus eiuſdem muſæ 132
æneus clauus 1112
ænigmata Bœotica 562
ænigmata ſphingis diſſoluit 1118
æqua concertatio 712
æqua & iniqua 1199
æqualis multis brachiis 1121
æqualis æqualem delectat 64
æqualem vxorem quære 241
æquales calculi 703
æqualitas haud parit bellum 818
æra quid lupinis diſtent 114
aerem ferire 1137
aerem verberare 1313
in ære meo eſt 116
ἀμφοῖν οὐ ἴσχει 1174
æs triplex 1144
æs alienum, cepe 648
æs dodonæum 23
æs manuarium 1134
æſchylus in Perſis 718
cum æſone iuueneſcere 1168
æſopicus graculus 705
æſopicum onus 1187
æſopicus ſanguis 481
ne æſopum quidem triuiſti 271
æſtas non ſemper erit 821
æſtate penulam deteris 115
æſtimare leonem ex vnguibus 177
æſtiua ægritudo 1312
in æſtu caprarius 487
æſtu ſecundo 447
ætatem aliam alia decent 753
ætate prudentiores reddimur 756
æthera tranquillum remigas 139
Aethiops non albeſcit 770
Aethiopem ex vultu iudico 178
Aethiopem lauas. Aethiopem dealbas 137.
Aethna grauius 1167
Aethna, Athon 839
Aethnæus cantharus 482
Aethneus venator 1172
Aetoli 984. 1024
afflictos ſeruat ſpes 813
afra auis 723
africa ſemper aliquid apportat noui 720
ἀγαλματα ἀγέρει 1124
Agamemnonis hoſtia 417
Agamemnonem pro beneficentia vlti ſunt Achiui 466.
Agamemnonem ſimulat, Mithæcus cum 1203
Agamemnonium epulum 1135
Agamemnonij putei 481
agas aſellum 731
agaſonem vincit 1122
ἀγαθοδαιμονισταί, 893
agathonia cantio 435
agere tranſluctſum 146
agere diis 295
agere nihil 701
agere nugas 144
agere quam multos, &c. 1214
agere ex ſyngrapha 904
agere tranſlatitie 1334
agina media ferri 1062
agitatur vento 1237
agnum demetere 1172
agni lana mollior 1085
agones 295
ἀγροῖκα, ἄγροικα 724
ἀγροῖκος 806. 1121
agricola ſemper in nouum annum diues 552
agri podex 1193
agrippo ſterilior 461
agroſtis in nido corydi 1223
agrum oportet imbecilliorem 870
aheneus, ferreus 214
aheneus murus 570
Aiacis riſus 225
αἰγιαλιζειν 682.272
aioth ambidexter 1317
αἰγύπτιος, μακρολόγος 1268
aites 1298
ait latro ad latronem 1313
aiunt, ſcilicet 135
αἰζωνικός 1125
ala occiſionis 622
alæ Theſſalorum 94
alas addere 1121
alas doliares habens ditteplies 1179
quæ ſub alis fiunt 360
alabanda fortunatiſſima 358
alabandicum opus 1153
alauda non eſt ſine criſta 1025
alaudæ in nido latet gramen 1065
ἀλάζων 1213
alba auis 372
alba linea 1079
alba præcordia 1061
albæ gallinæ filius 47
albus an ater ſis, neſcio 212
albus mus 490
albus dies 1066
albus, vel ater 1120
albati ad exequias, pullati ad nuptias procedunt 1355
album calculum addere 162
album colorem ab atro non diſtinguit 1266
quid album nouit, quid nigrum 209
album paucm pinſo tibi 630
albo eradere, & aſcribere 1349
in hoc albo non eras 211
albo rete aliena captant bona 722
Alcibiadis Sileni 635
alcinoi apologus 437.972.1167
alcinoi horti 1096
alcinoo poma dare 1355
alea iacta eſt 1306
aleam omnem iacere 131
extra omnem aleam 1201
alcator nullus ſapientior 1217
ale luporum catulos 353
alit artem quæuis terra 220
alere monſtrum 448
Alexandrinæ deliciæ 1178.1120
alia committenda, alia celanda 763
alia dantur, alia negantur 749
alia Lacon, alia aſinus illius plorat 383
alia meneceles, alia porcellus loquitur 593
alia res ſceptrum, alia plectrum 796
alia vita, alia diæta 259
alia voce pſittacus, alia cornix loquitur 456
alia apud alios bona 1192
aliam ætatem alia decent 752
alieno auxilio potentes 743
aliam quercum excute 116
aliena iacis 116
aliena in miſeria cruciatum proprium metit 1153
alienam metis meſſem 135
alieno ferox præſidio 741
alieno more, nutu, vel arbitratu viuere 1282
alienum arare fundum 129
alienis ſoleis vti 927
alij ſementem faciunt, alij metent 116
alius lingua, alius dentes 619
alius proſpiciens, non ſibi 746
aliorum medicus, ipſe hulceribus ſcates 451. 837
aliquando qui luſit, iterum ludet 1303
aliquid mali propter vicinum malum 33
aliter catuli longè olent, aliter ſues 161
aliter cum aliis agendum 745
ἀλλοτριοπράγμων 799.1003
aliud cura 762
aliud problema 1071
aliud genus rerum 493
aliud homini, aliud humanitati ſatis 1217
aliud in titulo, aliud in pyxide 1233
aliud noctua ſonat, aliud cornix 630
aliud quippiam exorna 1183
aliud ſtans, aliud ſedens 646
alius alius in rebus præſtantior 711
alius ſubito 841
allienſis pugnæ dies funeſtior eſt, quàm vrbis captæ 1312

ne

ne alij quidem caput [illegible]
allium in retibus 891
ne apua comedas & fabas [illegible]
alloqui blandiùs 743
alloquiis durus 661
aloes plus, quàm mellis habet. columna 359
alpha penulatorum 423
ἄλφιτα [illegible] [illegible]
alter Hercules 223
alter I[illegible]us 8[illegible]
altera manu fert lapidem, altera panem oſtentat 248.1[illegible]
altera nauigatio 667
alterum contingit, alterum negatur [illegible]
alterum pedem in cymba Charontis habere 341
altius Oromedonte 966
alueare [illegible] 1129
aluum marſupio lauare 1327
alybantis hoſpitis munera 292
amaxa arcturam repetit 503
ama tanquam oſurus, oderis tanquam amaturus 347
amare non potes ſimul Thetidem & Galateam 466
qui amant, ipſi ſibi ſomnia fingunt 411
ſi te [illegible], multi te oderint [illegible]
amantes amentes ſunt 1301
am[illegible] [illegible]
amantium marſupia folio porri vinciuntur [illegible]
amète [illegible], odio ne ſi, fruſtra 1226
nihil cum amaracino ſui 335
amariora bile 1011
amaris pharmacis amara bilis proluitur 1129
amaro dulce miſtum 1015
amazonum cantilena 318
ambabus manibus haurire 271
ambitioſior cleophonte 1050
ambrones 979.[illegible]
Ambroſia alendus 610
ambulatio iuxta mare iucundiſſima 84
ameles angulus 542
amens longus 665
amentata ſententia 1[illegible]8
amentatæ haſtæ 978
amicitia, æqualitas 12
amicitia ea demum firma eſt, cùm eſt idem velle, atque idem nolle 1[illegible]6
amicitiam in eant prius echini duo 43[illegible]
amicitias multas ſilentiu diremit 33[illegible]
amicitias immortales eſſe oportet 852
amicitia olæ 153
amicitiæ parietes cuſtodes [illegible]
amicitiæ per [illegible] detrahere 719
in amicitia querul[illegible] [illegible]
amicitia ſtabilium, felicitas temperantium 412
amicitia auarorum, complexus ſphærarum 1322
amicus, alter ego 12
amicus certus in re incerta cernitur 855
amicus fidus 763
amicus nemo cogendus 743
amicus cum inimico valeat 218
amicus lingua 647
amicus ſit nobis, quaſi vinum vetus 376. & 10[illegible]
amicus ſis neque nullis neque multis. columna 698
amicus magis neceſſarius, quàm ignis & aqua 379
amicus, vt oleum plantis 1312
amicus Plato, magis amica veritas [illegible]
charitate ſeptum eſſe oportet 1226
amicus verbo tenus 766
amicus vſque ad aras 616
amici mores noueris, non oderis 464
amico amicus 97
amico homini opportuno nihil eſt amicius 799
cum amico non certandum æmulatione [illegible]
amico conſtituatur merces 998
vbi amici, ibi opes 98
amici procul infortunati viri 144
amici pereant 872
amici plures, & vnus Deus 670
[illegible] ſibi amicum, nec mihi inimicum 334
amicum nuntiat ſtuen, apis hoſpitem 530
amicorum omnia communia 11
amicorum annona vilis 1317
amicorum eſt a [illegible] mutuum 741
amicos multos habet felicitas 675
amicos nouos parans, ne obliuiſcere veterum 612
amicos parit obſequium 638
amicos tragœdos æmulatur [illegible]
amicis quoniam opus, ſi modò faueat deus 1226
amiſit vrbem, & pugionem recepit 1039
amor caninus 624
amor ex aſpectu naſcitur 51
amor ſit ita iucundior 1249
eodem amorem & oculos concurrere 1368
amor muſicam docet 857
amores [illegible] mutauerunt 1277
amorem ſoluit iniuria 934
amor, tuſſiſque non celatur 1211
[illegible] 469
[illegible], [illegible] 1231
[illegible] 1091
amphictyonum conſeſſus 631
amphidromiam agis 8[illegible]9
ἀμφ[illegible] [illegible]
ex amphitheto bibiſti 8[illegible]
amphoras [illegible] [illegible]
a [illegible] vſque ad vnguem [illegible]
ad amuſsim applica lapidem, non ad lapidem amuſsim 4[illegible]
amyclas perdidit ſilentium 267
amyris [illegible] 1318
amyris inſanit 321
[illegible] 809
an ſit bonus, vel malus vicinus 1142
anagyrum commoues 42
anaxiride impetitus indutus omnibus id oſtentat 665
anceps euentus rei 752
ancipitis animi 748
ancipitis conſilij 246
quæ ſemel ancilla, nunquam hera [illegible]
ancora domus [illegible]
ancora vulgari non nititur 862
ancoræ iactum præuertit deus 810
ancoram ſacram ſoluere 19
ancoris duabus fultus [illegible]
ancoris niti duabus, bonum eſt [illegible]
andabatæ 1326 427
androcides in ſeditione belli ducem agit [illegible]
an ſtomachen ex anguibus cōcinnare 1114
[illegible] 1372
[illegible] 628
angue peiùs odit 560
anguilla in ſtramento 1147
anguillam cauda tenes 145
anguillam folio ficulno tenes 245
anguillas captare 703
angina vinaria 909
angularis bombyx 1024
angulus ameles 542
in angulo 865
anguſtum & latum 926
anicularum deliramenta 724
anima & vita 415
anima vna 1356
anima ſicca ſapientiſſima [illegible]
anima ſui pro talo data 1199
animæ curriculum decurrere 1235
animæ laſtilum 919
animæ lenimium, ſeruitus 1175
animam debet 398
omnia præter animam 931
animas nouem canis habens 1038
nullum animal. Quod animal 352
ab animalibus abſtine 1125
nec animans, nec inanime 581
animus apud cauponem 1126
animus coturniculæ 1070
animus eſt in coriis 724
animus habitat in auribus 8[illegible]4
animus lieptaberus [illegible]
animus in pedes decidit [illegible]
animus optimus munerum 489
animus præſens 764
animi conſternati 743
animi minus, aut plus potentiæ 816
animam cælo ferre 1236
animum contrahit, ac demittit 1186
animum in Piſa conſtitua 1[illegible]81
animum non abiicit 760
animum recipere 767
animum Teleris habet 1066
animo ægrotanti medicus eſt oratio [illegible]
animo gladiatorio 113
animo nunc huc, nunc fluctuat illuc 1257
annas clibanum 311.771
annus eſt 445
anni comæi 1271
annus magnum 47[illegible]
anni ſuperioris ſemper prouentus melior 64[illegible]
annum in menſem contrahit 1042
anno ſenior ſio 726
amnis currum cogere 1033
amnis [illegible] voluitur 1[illegible]4
annoſa vulpes haud capitur laqueo 297
anſam quærere 122
anſas in eaſdem veniſti 314
per anſeres iurat Lampon 793
ante barbam doces ſenes 633
ante lentem augere ollam 412
ante myſteria diſcedere 339
ante pedes 222
ante pilos 889
ante tubam trepidas 141
ante victoriam encomium canis 117
antehac putabam te habere cornua 638
antequam incipias, conſulito, &c. 411
anthericum metere 141
antheſteria non amplius, foras cares 79
poſt antheſteria hedera 659
antica exc[illegible]lum, poſtica recipere 1068
anticyras nauiget 255
antidotum prius, quàm venenum 832
antiopæ luctus 665
ἀντι[illegible] 393.1240
antiphates trepidi laris, & Polyphemus 1351
antiquior Codro 810
antiquiora diphthera loqueris 153
antiquior Iapeto 984
antiquior, quam chaos, & antiquiores luna [illegible]
antiquis debetur veneratio 763
antronius aſinus 458
antrum Mercurij 11[illegible]
annulus aureus in naribus ſuis 218.1[illegible]
anulum arctum ne geſtato 14
per anulum medium trahatis oportet 269
anulus Gygis 13
in anulo dei figuram ne geſtato 19
anus bacchatur 169
anus cothoniſſat 666
anus expecta 669
anus hirciſſans 169
anus rabioſa 1166
anus ſaltat 531
anus ſubſultans, multùm excitat pulueris 551
anus hircum olet 666
anus eriphus 531
anus aſinulis 1089
præſtat canem irritare, quàm anum 924
in aolope cercyon 1364
apage hoſpitem in tempeſtate [illegible]
ἀπαλλαγὴ 982.[illegible]
ad apaturia profectus 661
aperi burſam, aperiam buccam 1124
aperire feneſtram 122
apertæ muſarum ianuæ 497
aperto pectore 681
apertis ianuis 1089
in aphannis 631
ἀφροδίσιος χάρις 1333

Aphrodiſeum iusiurandum 1180
aph[illegible] 1[illegible]
a[illegible] honos 511
ap[illegible] [illegible]
ap[illegible] [illegible]
a[illegible] aut mitior [illegible]
apio opus eſt [illegible]
ne inter apia quidem ſunt 114
apis hoſpitem nuntiat, Siren amicum [illegible]
apis agreſtis 1098
apem cicadæ comparas 261
apes primum abigendæ 919
neque [illegible] mel [illegible]
quam apes apum ſimiles [illegible]
aſinus inter apes 160
in apes irruiſti 578
quam apes apum ſimiles [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
apollo vocatus aderit 1194
apollo [illegible] [illegible]
ne apollo quidem intelliget [illegible]
quid tibi apollo cecinit 532
apollo [illegible] apollo 1533
apologus Alcinoi 42[illegible] 972
[illegible] 893
[illegible] [illegible]
ap[illegible] 265
apparens ex improuiſo deus 43
ap[illegible] 551
A[illegible] pileis 1157
appropera, vt letho ſis vicinior 1031
apros fontibus, floribus auſtrum. columna [illegible]
apros immittere fontibus 8[illegible]
apta prouincia 750
[illegible] 1355
apud fimum odorum vaporem ſpargis [illegible]
apud matrem manere 924
apud menſam verecundari neminem dec. [illegible]
apud [illegible] queri 863
apud Sirenas, aut Lotophagos hærere [illegible]
aqua [illegible] terra reddamini 898
aqua exigua interdum maiori ſupernatat [illegible]
aqua [illegible] feruentem ollam aſpergere [illegible]
a[illegible] libera 1142
a[illegible] præterfluit 627
aqua pura à puro defluit 631
a[illegible] optima 9[illegible]
aquam bibens, nihil boni parias 465
aquam cribro haurire 218
aquam è pumice poſtulas 141
aquam [illegible] effundere 305
aquam [illegible] 8[illegible]
aquam [illegible] conſumis 140
ad aquam [illegible] 196
in [illegible] Beatam 357
aquam [illegible] 1191
aquam plorat, cùm lauat, fundere 1163
aquam turbans, nunquam inuenies potum 485
ab aqua ſilente ſibi cauendum 1118
in aqua turbida piſcatur 1[illegible]
aquæ furtiuæ dulciores ſunt 1176
aquila in nubibus [illegible]
aquila non capiat muſcas 6[illegible]
aquila thripas aſpiciens 236
aquila in cornix prouocat 640
aquilam fugit lupus 504
aquilam noctuæ comparas [illegible]
aquilam quærit ſcarabeus 708
aquilæ ſeneƈta 283
aquilam teſtudo vincit 331
aquilam volare doces 146
quantum aquila culicem [illegible]
ara 1[illegible]
quibus nec ara, nec fides 724
pro aris & focis 1228
aratas [illegible]
arabiam cauam terere [illegible]
arabiam totam putare 1128
arabicus tibicen 1273
Arabum gazæ 995
aranea ſobolem neſcit, vt erudiat 1119
araneas eiicere [illegible]
araneæ tela 1[illegible]
araneæ telas texere 116
araneæ [illegible] plenus aluus 1181.184
araneis abundat propter inopiam [illegible]
vt araneus, ex ſe fingit [illegible]
arare littus 117
arare in culmo 8[illegible]
arare [illegible] alienum 999
arare boue & aſino 1115
qui [illegible] 3[illegible]
aratro tactus eſt 1[illegible]
arator, niſi incuruus præuaricatur. columna 869
aratro iaculatus 498
quid non [illegible] profectus arbelas 134
arbor ſuſpendio deligenda 298
arboris generoſioris ſtatim planta cum fructu eſt 113
arborem de fructu cognoſco [illegible]
arbore deiecta, quiuis ligna colligit [illegible]
arbores [illegible] folia cadunt 541
arbuſtum [illegible] transferri poteſt 1211
arcadas imitans 687
arca [illegible] poſtulas [illegible]
arcadicum [illegible] [illegible]
arcanum qui continet 768
arcem ex cloaca facere 871
[illegible] 1276
archidamicum bellum 641
archigenis indiget [illegible]
archilochi melos [illegible]
archilochi patria [illegible]
archilochum teris 771.1021
archilochia edicta [illegible]
archilochia vulpes 1124 1107.1191
[illegible] 1161
archimedes non poſſet melius deſcribere [illegible]
archimedeum problema [illegible]
archytæ crepitaculum 497
arctum annulum ne geſtato 14
arcus tendus rumpitur 867
ardens veſtis [illegible]
in arduis conſtanter agendum 98
area 1[illegible]
ex arena funiculum nectis 479
arena Lydia [illegible]
arena ſine calce [illegible]
arenam ſuperat 1121
areopagita 1[illegible]
areopagita ſubtriſtior 1204
arg[illegible] 116
argentea fame conſtituati 1181
argenteo vomere aratur [illegible]
argenteis haſtis pugnare 497
argenteus puteus [illegible]
argentum accepi, imperium vendidi. columna 961
argentum [illegible], apparet ratio. columna 1114
argenti fontes 191
argentum verſum eſt in ſcoriam 1114
argi tumulus 1055
argi collis 498
argiua calumnia 658
argiui fures [illegible]
argiuos exarmat oraculum 1149
argiuos vides [illegible]
aries cornibus laſciuiens 706
arietis miniſterium 887
arietem emittit [illegible]
arietinum oraculum 1[illegible]
ariolari 6[illegible]
ariſtagoras induit [illegible]
ariſto[illegible] aut cleanthis lucerna. columna [illegible]
ariſtrilli more 918
arma præfigere puppibus 1118
armis omnibus, præſidiiſque deſtitutus [illegible]
cum armis rudentes & remos commutauit 641
armis [illegible] interimitur columna 8[illegible]
arra [illegible] 1090
a[illegible] nihil boni cogitat 1173
a[illegible] negotii [illegible] 742
arripienda, quæ offeruntur 758
arrogantia gigantum 772
a[illegible] ferenda [illegible]
ars [illegible] fortunam, artem fortuna. columna 1145
ars cenſus, opera vita 1[illegible]
ars Glauci 534
ars, portus inopiæ 1050
artis caput, docere quod facias 854
artis [illegible] peritum 494
artem ne [illegible] &c. 9[illegible]
artem, quæuis alit terra [illegible]
artem, quam quiſque norit, in hac ſe exerceat 351
arte Pelaſga 1126
artes alit honos 261
artes dardaniæ 1[illegible]8
artes Siſyphi [illegible]
artium [illegible] decim [illegible]
art[illegible] verſatilis 788
artificium omne incrementum recipit 1[illegible]8
artificium ſi probum adhibeas, probum eſt materia 694
artoxya [illegible] 798 [illegible]
arundinea crura, & tabis propheta. columna 1190
arundineo Scipioni inniti 482
arundo alas verberat 1142
à ſcapha in triumphalem quadrigam 11[illegible]
alciam [illegible] illidere 1010
a[illegible] ad extremum [illegible] 698
aſello [illegible] 1087
aſellum agas 735
aſi[illegible] mores 1169
aſinus apud Cumanos 113
aſinus ad lyram 113
aſinus a [illegible] 795
aſinus [illegible] 841
aſinus [illegible] non prehendit 1310
aſinus [illegible] paleas 456
aſinus portans myſteria 319
aſinus [illegible] momorderit, &c. columna 267
aſinus alia, alia Lacon portat 351
aſinus in [illegible] 163
aſinus comp[illegible] 617
aſinus inter apes 160
aſinus Ægyptius 1312
aſinus de [illegible] puteo 1[illegible]
vt aſinus Mylius lumbos fractus. columna 1143
aſinus ſtramenta mauult, quàm aurum 9[illegible]
aſinus Antronius 413
aſinus auis 7[illegible]
aſini cauda 812
aſini Midas auriculas 111
in aſini aures canere 10[illegible]
aſini ſepultura 1[illegible]8
aſini vellera quæris 1118
aſini caput ne laues nitro 644
aſini vmbra 1[illegible]
aſini mortes 626
aſini mandibula 644
de aſini proſpectu 110
aſino das oſſa, cani paleas. columna 677
aſino malo vehitur 592
de aſino mulum pingere. columna 1233
ab aſino delapſus 119
aſino fabulam 896
ab aſino lanam 141
aſino gramen & baculus 1[illegible]

aſinum

aſinum agas, ſi bouem non poſſis. columna 130
aſinum in rupes protrudere 800
aſinum tondes 142
aſinum accuſſans Scytha 388
de gallo in aſinum 1124
aſinum ſub freno currere doces 155
aſinorum complurium onera geſtat camelus 284
aſinos non curo 823
aſinis quanto præſtantiores muli 601
ex aſinis tardigradis equus prodit. columna 537
ab aſinis ad boues 219
quàm aſparagi, citiùs coquuntur. columna 719
aſpectus Atticus 278
aſpectus Titanicus 436
aſpendius citharœdus 313
aſpera vita, ſed ſalubris 764
aſpergere 1093
aſperiſti aquam 627
aſpergere guttam 917
aſperior echino 438
aſperius nihil eſt humili cùm ſurgit in altum 1290
aſpis à vipera 802
aſpidis morſus 608
aſpidum oua rumpunt 1358
[illegible] 651
aſſentantius dicere 717
aſſidua ſtilla ſaxum cauat 636
aſſimilis platano 1102
aſſentas, vt citius ad exitij terminos peruenias 1206
aſſuetudo malorum 759
aſſueuit malis 716
aſtaphis caluaria viri ſenis 541
aſteropæus 1180. 1205. 1291
aſtra inclinant, ſed non vrgent 1276
aſtutior cantharo 623
aſtutior coccyce 820
aſtydamæ in morem 996
ἀτιεαμιος 1117
athenas camus 873
athenas vlulas 52
athenienſem athenis laudare haud quaquam difficile 344
qui probus athenienſis 795
athenienſium inconſulta temeritas. columna 252
ἀθ.ειζων 875
athleta 1253
athon, Ætna 819
athos celat latera lemniæ bouis 635
ἀτ[illegible] 1080
atlanticum mare cotyla exorbere 1110
atlas cælum 43
atqui non eſt apud aram conſultandum 660
atqui ſuilla caro eſt 1309
atramentum ſutorium 688
atramento ebur candefacere 112
attaphaxis erratum 826
attici oculi 136
atridæ non ſoli vxores amant 1334
vbi atridarum ſcapha 1179
attabas & numenius conuenerat. columna 615
attagen 787
attagenæ nouilunium 827
attica bellaria 420
attica hoſtilitas 1118
attica fides 247
attica muſa 262
atticè dicere 1267
atticus lepos, attica eloquentia 75
atticus teſtis 247
atticus aſpectus 278
atticus miles 1161
atticus aduena 347
atticus moriens porrigit manum 498
attici Eleuſinia 457
attingere digito 1262
attingere ſcopum 300
attollere ſupercilium 254
auarus, niſi cùm moritur, nihil rectè facit 855
audi chelidonem 811
audi, quæ ex animo dicuntur 342
audiendi cupido longum prooemium 927
audiens non audit 753
audire per caliginem 1262
auditu fidelior viſus 1263
auenam iurgentem auſcultare 1322
aufer mothonem à remo 626
aufidus Hadriam retro fugit 1287
augiæ ſtabulum repurgare 434
augurium vnum tueri patriam 602
auis aſia 720
auis alba 372
auis ex auibus 922
auis rara 331
niſi ſi qua vidit auis 367
aues fluuiatiles 1319
aues mutarum 872. 972
aues naucratici meliores 492
aues Plaphonis 56
aues quæris 644
auibus bonis. auibus malis 47
aula Sicula 1355
aulœdus ſit, qui citharœdus eſſe non poſſit 399
auricula infima mollior 222
auriculam mordicus, &c. 966
in auricula oleum ferre 165
auriculis demiſſis 890
aurificem te futurum credebas 661
auris Batana 879
auris Bœotica 624
auis in cantu dignoſcitur 807
auris ferre dedit 1044
aurem vellere 222
in aurem dexteram 146
aure tenus experiri tumultum 1335
ab aure reuinctos ducit 1300
aures nec habeo, nec tango 622
aures regum muli. æ atque oculi. columna 57
ad ambas vſque aures 394
aures tinnire 1118
ne ad aures quidem ſcalpendas otium eſt 392
auribus, ac mente cæcus 823
auribus ceram obdis 829
auribus arrectis 626
auribus caret venter 545
auribus fractis 896
auribus minùs habenda fides, quàm oculis 55
auribus lupum teneo 153
auribus purgatis 44
auribus ſummis inſidet 1156
aurum colophonium 626
aurum ex ſtercore colligendum 1276
aruum gleba 534
aurum habet Toloſanum 316
aurum habenti ne adhæreſcas in filiorum generatione 1224
aurum igni probatum 769
auro habet ſuppactum ſolum 734
quod index auro, id aurum homini 432
auro loquente nihil pollet quæuis oratio 640
aurei generis 1186
aureæ compedes 425
aureus in Olympia ſtato 845
aureum lac haurire 1186
aureo piſcari hamo 374
aureos montes polliceri 271
auſculta, & perpende 743
auſculta eum, cui quatuor ſunt aures 63
auſcultandum bene loquenti 974
auſcultauit corycæus 70
auſtrum perculi 288
aut abi, aut exuere 906
aut bibat, aut abeat 340
aut minus animi, aut plus potentiæ 816
aut manenti vincendum aut moriendum 676
aut mortuus eſt, aut docet literas. columna [illegible]
aut ipſe fuit, aut tui ſimillimus 753
aut oportet tragœdias agere omneis, aut inſanire 626
aut piſcem olet, aut florem 154
aut regem, aut fatuum naſci oportere 87
aut ter ſex, aut tres teſſeræ 430
aut quinque bibe, aut treis, aut ne quatuor 387
author omnium & fons 752
authoritas diminutus 765
authoritatem defugere 1243
autumnalis appetentia 1112
autumnus pulchrorum etiam pulcher 112
auxiliari videtur laqueus 869
auxilium coriaceum 893
auxilium poſt bellum 695
auxilio alieno potentes 743
[illegible] 912
[illegible] 996
[illegible] 678
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
azaneæ mala 47
azelium repetit amaxa 53
[illegible] 6[illegible]
azymus 1273

B

Babylonia opus eſt 1364
babys peius tibia canit 495
baccæ egent oleo 922
bacchæ more 198
quantum ex bacchanalibus 789
quantum ex bacchanalibus 1001
bacchatur anus 192
bacchatur etiam quercus 818
bacchus cicerinus 427
bacchus crudelis 662
bacchum lyra 662
ad bacchum nihil 433
bacchi ſacerdos 1023
bacchi pauci, multi thyrſigeri 211
bacidis dictis veriora 1137
baculo laureum geſto 48
abſque baculo ne ingreditor 665
bæon, malus piſcis 897
ne bæon piſcis moleſt[illegible] ſit 1122
bæ[illegible] [illegible] [illegible] 2[illegible]8
vt bagas [illegible] 7[illegible]8
baiulas trabem 920
veluti ba[illegible] 918
ba[illegible] bal[illegible] rectius intelligit 217
boliti pœnam 372
balneari[illegible] in mari 1323
balneator [illegible]3
balneatoris aſinus 841
balneum [illegible] miniſtrabo 372
balneum ingre[illegible]s, depone odium 1227
balnea Herculana 429
balnea terreſtria 548
in balneis locum occupare 1218
quaſi locum in balneis occupare 1217
in balneis quaſi locum 168
balneis calidis teneri 603
bambalio, batalus, bacelus, & babalus 1214
barathrum Charybdis 725
barba Pronomi 826
barbæ tenus ſapientes 85
barbam vellere 436
barbarus ex triuio 330
barbarus euaſit inter barbaros 1034
barbara eminus ſalutanda 1170
barbiton quid crocotæ loquitur? 1161
baſilica facinora 960
βατταρίζειν 814
bathyclis poculum 923
βαττολογεῖν 713

batti ſilphium 355
battologia. Laconiſmus 5
beatum ab omni parte nihil 615
beatus non eſt, qui ſe neſciat. columna 54
beati nunc dij 493
beccesélenus 664
bellaria lingua 573
bellaria Attica 410
à bellariis epulum commendare 1336
belle narras 306
Bellerophontes literas 484
bellerophonte calliot 1007
bellicoſior Tyrtæo 1107
bellicum canere 691
belluam alit matrem 1113
bellum, omnium pater 681
bellum Archidamicum 641
bellum haud annuncias 594
bellum haud quaquam lachrymoſum 471
bellum inexpertis dulce 773
bellum Cononi curæ fuerit 635
bellum cum Protogene mortuo gerere 1219
bellum gerit cum Protogene mortuo 1213
poſt bellum afferre machinas 594
belli tempore mentam neque ſerito, neque edito 316
belli initium 579
de bello cogitandum tempore pacis. columna 1233
in bello bis peccare non licet 597
in bellis inania multa 569
bello parta 845
bene ſit 708
bene veniat, ſiue vertat 1257
bene natis turpe eſt male viuere 981
benefactorum memoria 768 998
benefacta benefactis aliis pertegito, ne perpluant 1341
benefactori nemo vnquam bouem immolauit, præter Priamum 1319
benefactis penſare delicta 966
præ beneficentia Agamemnonem vlti ſunt Achiui 466
beneficium in ſenem ne collocaris. columna 305
beneuolentia intempeſtiua nihil à ſimultate differt 232
beneuolus trucidator 616
benignior pellace vulpe 807
beſtia mala eſt 1264
beſtia beſtiam nouit 900
beſtiam cornutam petis 48
beta tum hyeme, tum æſtate bona 731
beta ſapientum 1130
betam gamma perſequitur 918
betizare 437
bibe quinque, aut tres, aut ne quatuor 157
bibiſti ex Amphithero 806
bibit Strychnum 256
bibe elleborum 254
bibat, aut abeat 340
bibat fæcem, qui vinum bibit 201
bibere mandragoram 866
bibere eodem poculo 262
bibere è cucumere 1316
bibere è poculo perforato 657
ad menſuram bibunt, citra menſuram offam comedentes 453
[illegible] 1216
bibliotheca animata 1152
bifrons Mercurius 1068
bilis in naribus 1297
bilem fames in naſum concit. columna 540
bilem vomere 1123
bipedum nequiſſimus 223
[illegible] 1216
bis ac ter, quod pulchrum eſt 73
bis dat, qui citò dat 265
bis interimitur, qui ſuis armis perit. col. 803
bis pueri ſenes 157
bis ſeptem plagis Polypus contuſus 465
bithus contra Bacchium 464
blace moſthior 799
blandius alloqui 743
βλιτομάμμας 1101
bocchyris 501
Bœotica ænigmata 390
bœotica cantilena 390
bœotica ſus 394.1273
bœotica auris 624
bœoticum ingenium 390
bœoti facilius, quàm orcum deuicerunt 1055
bœotis vaticinare 391
bœotiſſare 971
bolus ereptus è faucibus 708
ne bolus quidem relictus 683
bolis tribus 727
bos bylius homo 482
bombyx angularis 1024
βωμολόχοι, βωμολοχεύεσθαι 710
bonum eſt niti duabus ancoris 923
bonus dux bonum reddit comitem. columna 268
bonus è pharetra dies 532
bonus in tergore deſcendit 273
bonus cantor, bonus cupediarius 451
boni ingenij 195
boni viri lachrymabiles 501
boni ad bonorum conuiuia vltro accedunt 301
boni paſtoris eſt, tondere pecus non deglubere 710
bonum virum ex habitu præ ſe fert 711
bonum ſeruat caſtellum, qui cuſtodierit corpus ſuum 1212
ex bono in bonum traductus ſum 703
bonorum virorum eſt morbus 733
bonos viros omnia decent 559.998
bonorum gargara 876
bonorum Thaſius 101.1174
bonorum Pontus 1367
bonorum glomi 440
bonorum dathus 101
bonorum myrmecia 102
bonorum aceruus 102
à bonis bona diſce 916
bonis auibus, malis auibus 47
bonæ leges ex malis moribus procreantur 367
bonæ fortunæ 195
bona ſpes oſtenſa 765.997
bona ſalute 1120
bona nemini hora eſt 855
bona ſua ſapiens ſecum fert 855
bona eſt etiam offa poſt panem 435
bona hippodromica 1111
alia apud alios bona 1192
bona terræ 596
bona deus vltro ſubijcit 543
bona Porſenæ 238
bona obtingunt expiatis 1190
bona pereunt 686
bona mala 990
boreas dum ceſſat 689
boreadibus pernicior 1086
bos in ſtabulo 888
bos armenta 1215
bos in ciuitate 658
bos ad præſepe 335
bos cognoſcit poſſeſſorem 1316
bos in lingua 225.1239
bos ſub iugum 483
bos Moloſſorum 1325
bos in quadra argentea 888
bos apud aceruum 625
bos laſſus fortiùs figit pedem 59
bos aduerſus ſeipſum puluerem mouet 460
bos alit Targetum, capite 812
bos clitellas? 563
bos optat ephippia. &c. 201
bos placide 125
bos aliquando herbam expecta. columna 669
bos Locrenſis 540
bos ſeneſcit 619
bos ſeptimus 367
bos ſenex non lugetur 552
bos Cyprius 316
ne ſi bos quidem vocem edat 590
bos Homoloſſorum 625
bos alienus ſubinde foras proſpectat. columna 307
ne bos quidem pereat 811
bos marinus 888
bouis Lemniæ latera celat Athos 613
bouem agit vulpes 272
bouem in faucibus portat 391
ne contra bouem opta 565
bouem non expectes, ſuilla aſſumpta 1010
bouem ſeruabis 769
bouem prius locuſta pariet 354
bouem trahit currus 219
ſi bouem non poſſis, aſinum agas 530
bouem bene merito immolauit nemo, præter Pyrrham 419
bouem volentem ducito 792
per bouem omnia non obtinebis 1112
boue venari leporem 840
boue toto deuorato, in cauda defecit 649
ex ipſo boue lora ſumere 81
boues è clibano ſolidos 592
boues meſſis tempus expectantes. columna 625
boues immolare 625
boues meos nunquam abegerunt, nec equos 527
botrus botro oppoſitus matureſcit 625
botrus lunæ radiis non matureſcit. 903
botrus maturuit, & vitex floret 1182
βαγαῖοι, & βατίζειν 1162
[illegible] 1245
[illegible] 1246
brachio molli. Leui brachio 129
[illegible] 1255
braſidas quidem vir bonus, &c. columna 619
braſſica, & vitis 1271
breuitas grata 858
briareus, aliàs lepus 1091
briarei manus inijcere 1234
bupalia pugna 1113
bubalus 1064
bupali odium 1113
bubo canit Luſciniæ 813
bubulcus anteà, nunc caprarius 1079
bubulum obtueri 1158
buccas inflare 688
quicquid in buccam venerit 1262
quicquid in buccam venerit. columna 168
buccea Theſſalica 1006
buccinam ne in ſomnies quidem. columna 1018
bucula 1119
budoro more 624
bulbus nihil profuerit 810
bulbos quærit 663
vt ex bulga matris 967
bullatæ nugæ 708
bunas iudex eſt 483
buphoniorum & cecidis. columna 837
burſam aperi, aperiam buccam. columna 1124
buthus obambulat 483
[illegible], incuruiceruicus. columna 1125
byſſina verba 1056.1216
[illegible] 805

caballus

C

caballus optat arare, &c. [illegible]
caca ... [illegible]
cacat ... malum ... [illegible]
cacatum ... [illegible]
caceus ... [illegible]
ca... [illegible]
cadaueris ... venuſtus [illegible]
cadmea victoria 143
ca... [illegible] 522
cadunt multa inter calicem ſupremaque labra [illegible]
cadere in curſu [illegible]
cæcias nubes trahit [illegible]
vt cæcias nubes, mala attrahens ad ſeſe 166
cæcias ſpirat [illegible]
cæcus auribus, ac mente [illegible]
cæcus cæco dux [illegible]
cæcus & claudus non intrabunt templum 362
cæcus parietem palpat [illegible]
cæca dies, & oculata dies [illegible]
cæca ſpeculatio 251
cæcior Hypſæa [illegible]
cæcior lebetide 108
cæcior talpa [illegible]
cæca pra... 900
pro cæco ... eſt [illegible]
cæcior Tireſia [illegible]
quid cæco cum ſpeculo? [illegible]
cæco appareat [illegible]
neque cæcum ducem, neque amentem conſultorem 650
cæcum inſomnium [illegible]
cædimus, ſinque vicem præbemus crura ſagittis 693
cæde ... [illegible]
cælatum ... olet 1081
cælebs eſt, qui non litigat 8[illegible]9
cælum ad ... voluitur 813
cælum Atlas 43
cælum attingere digito 825
cælum in ... [illegible]
neque cælum, neque terram attingit [illegible]
in cælum ... [illegible]
cælum, mentes, & annos efficere non deſint [illegible]
cælum territat [illegible]
cælo animam ferre [illegible]
cælo addere ... [illegible] 811
quanta vix cælo capi poſſit [illegible]
à cælo ad terram [illegible]
cælo miſcere mare [illegible]
quid ſi cælum ruat? 167
cælo tenus altum [illegible]
vt cæneus inuulnerabilis [illegible]
cænei haſta 8[illegible]
cæſa ruta [illegible]
inter cæſa & porrecta [illegible]
[illegible]
vbi tu caius, ibi ego caia [illegible]
calabri hoſpitis xenia 7[illegible]6
[illegible]
calamitas ſybaritica 3[illegible]6
calamoboas [illegible]
calamum demandare [illegible]
calathum Sycaminorum in malis habere [illegible]
calatinus venter 1039
calauriam pro delo [illegible]
Magnus [illegible]
calcar addere currenti [illegible]
calcar tolle [illegible]
de calcaria in carbonariam [illegible]
ſine calce harena [illegible]
calces contra ſtimulum [illegible]
calcibus & pugnis [illegible]
calcibus protere [illegible]
a ... calcem peruenire [illegible]
calceus me ſupra pedem [illegible]
calceos non liberat podagra 84[illegible]
calcei Sicyonii [illegible]
calceum eundem omni pedi inducere [illegible]
in calceum dextrum præmitte pedem, &c. 112[illegible]
calceos mutare [illegible]
extra calcem 855
calceos mutare 995
calcem ... Colophonium [illegible]
calculus ... [illegible]
calculus opinioni non reſpondet. [illegible]
calculus plurium vincit [illegible]
calculum à linea mouere [illegible]
calculo mordere 725
calculum album addere 162
calculi æquales 7[illegible]3
calculum reducere [illegible]
cataſi aliter olent, aliter ſues [illegible]
calculis omnium 365
calendas tibi ipſe edicito [illegible]
calidam veruti partem 4[illegible]6
calidum & frigidum ex eodem ore efflare 243
calidum prandium comediſti 41
calidum mendacium [illegible]
caliga Maximini 28
caligare in ſole 460
per caliginem [illegible]
calix fundo carens [illegible]
inter calicem, ſupremáque labra, &c. 145
calicum remiges [illegible]
calliæ defluunt pennæ [illegible]
callicyrii plures 621
callipedes [illegible]
callipihanes 792
callippides [illegible]
calligenes [illegible]
[illegible] 1351
calorem ſucere 598
calumnia Argiua 658
calumniati domeſticum theſaurum 1[illegible]4
calumnioſior Pattætione 597
caluaria aſtaphis viti leuis [illegible]
caluior piſtillo 824
caluior ... [illegible]
caluior tranquillitate [illegible]
caluus comatus [illegible]
caluum cum ... [illegible]
caluum vellis [illegible]
caluo ad caluum [illegible]
à caluo ad caluum 1317
à caluo vſque ad caluum 1149
caluis & comatis pilos velli, moleſtum [illegible]
camaracæ res 532
camarinæ loqui 872
cambre ... [illegible]
camelus deſiderans cornua etiam aures perdidit [illegible]
camelus formica 161
camelus pyrrhicham didicerit [illegible]
camelus ſaltat 502
camelus vel ſcabioſa complurium aſinorum geſtat 184
camino oleum addere 58
campana ſuperbia [illegible]
apud campanos plus vnguenti, quàm apud cæteros olei ſit 370
campas dictis abigi 1259
campus famis [illegible]
camarinam mouere [illegible]
cancer leporem capit [illegible]
cancri vt rectè ingrediantur, nunquam efficies [illegible]
cancrum ingredi doces [illegible]
cancros lepori comparas [illegible]
candefacere ebur atramento. [illegible]
candela accepta 888
candidatus Cæſaris 12[illegible]4
candidior niue 1[illegible]87
candidum linum lucri cauſa ducis 630
candidus ſermo [illegible]
candidorum virorum vtilitas nulla 69[illegible]
canere ad myrtum 470
canere ... canere receptui [illegible]
canere de Tela noue [illegible]
canere ... [illegible]
canere palinodiam [illegible]
canere ſibi [illegible]
haud canit paternas cantiones [illegible]
canit ... formicæ [illegible]
canens Bæoticum moſchus 649
canens excubiarum cauſa 235
canit ipſe ſenex 461
canens vitæ palmum 809
caninam pellem rodere [illegible]
canina facundia [illegible]
caninum prandium [illegible]
canis [illegible]
canis encomium ante victoriam. columna [illegible]
canis reuerſus ad vomitum 677
canis quàm facile edit extra [illegible]
canis feſtinans, cæcos parit catulos [illegible]
canis in præſepi [illegible]
canis ... in lapidem [illegible]
canis peccatum ... dependit 666
canis ... [illegible]
canis digna pabulo 466
canis ... canis 144
canis nouem animas habens 1038
canis tanquam ... columna [illegible]
canis mendico auxilians 816
canis maculi complurima cubilia. 569
canis panes ſomnians 1770
canis in eadem dormitat tegula [illegible]
canis ... mordens 1150
canis in vincula 502
canis digna ... 466
canis vindictam 225
canis etiam Hecatæ terretur [illegible]
canis per phratores ductus 7[illegible]6
canis viuens ... [illegible]
canis in podicem inſpicere [illegible]
è canis podice [illegible]
vt canis è nilo [illegible]
canis das paleas, aſino oſſa 677
cani cum balneo quod commercium? [illegible]
quid cani & balneo 134
canem excoriatam excoriare 4[illegible]6
canem inteſtina guſtaſſe, periculoſum eſt [illegible]
canem mortuum, vel pulicem vnum perſequi [illegible]
qui canem alit externum, huic præter funiculum nihil ſit reliqui [illegible]
non magis quàm canem 961
cane impudentior [illegible]
cane Epirotico vehementius 1102
cane peius odit [illegible]
à cane muto, & ab aqua ſilente ſibi cauendum [illegible]
cane Telleuis cantilenas 467
cum cane ſimul & lorum [illegible]
cane milite peior [illegible]
cauum pedis oſtendere [illegible]
canes trahit ceruus [illegible]
canes duos non alit vna domus. columna 366
canes cybiratici 1031
canes timidi vehementius latrant 738
canes alis, teipſum non alens 462
canes muti 1313
canes Prometi 525
canes nutrire [illegible]
canibus oſſa prodo 1278
canibus mutis venari [illegible]
ſine canibus & retibus [illegible]
cum canibus in puteo pugnare [illegible]
canibus agnos obiicere 561
cum ipſo canithro [illegible]
canitiémque ſibi, & longos promiſerat annos [illegible]
canities qualia loquitur [illegible]

Canopiſinus [illegible]
cantare ocyma 1160
cantharus Artnæus [illegible]
cantharo altutior [illegible]
canticum e ſchola [illegible]
cantilena Datidis nunc aducunt [illegible]
cantilena Simonidis [illegible]
cantilena beotica [illegible]
cantilenas ex ſcholis [illegible]
cantilenam eandem canis [illegible]
cantilena [illegible]
cantilena Harmodij [illegible]
canto Agar [illegible]
cantio Beotica [illegible]
cantio cygnea [illegible]
[illegible] Lituerſam canis [illegible]
[illegible]
extra cantonem [illegible]
cantor bonus, bonus cupediarius 461
cantores [illegible] veniuntur [illegible]
è cantu dignoſcitur auis [illegible]
cape nihil, & ſerua bene [illegible]
cape ciuitatem [illegible]
capere [illegible]
[illegible] ampliùs rediens 1017
capillus etiam vnus 681
[illegible]
capimus noſtris ipſorum alis [illegible]
capitolium aſcendere [illegible]
[illegible]
[illegible] 704
cappa ita peſſima 704
cappari victitas, qui potes Anthia [illegible]
capra ad feſtum 769
capra nondum peperit, hædus autem ludit in tectis 467
capra cinnamomum [illegible]
capra vel nocentem mordeat 267
capra gladium 41
capra contra ſe cornua 41
capram cæleſtem orientem conſpexerunt 769
capram portare non poſſum, & imponitis bouem [illegible]
capræ ab aratro liberæ [illegible]
capræ [illegible] pera optima [illegible]
capræ in [illegible] [illegible]
caprarum nomina [illegible]
[illegible] 630
capras in agro [illegible] [illegible]
capras age monitor [illegible]
[illegible]
[illegible]
captus eſt ſuo ipſius laqueo [illegible]
caput [illegible]
caput teſtium [illegible]
caput hoc ventoſa cucurbita quærat [illegible]
caput [illegible]
caput [illegible] 707
caput ſcalpere ſummo digito, ac vnico digitulo [illegible]
caput ſerpentis conterere [illegible]
caput [illegible]
nec caput, nec pedes 960
caput [illegible] lingua [illegible]
caput [illegible]
caput artis, decere quod facias 854
caput demulcere [illegible]
caput vacuum cerebro [illegible]
ad caput, ad pedes [illegible]
capitis & [illegible] diſcrimen neſcit 489
à capite arceſſere [illegible]
capite geſtare 890
capite [illegible] 844
capite nudo [illegible]
à capite vſque ad calcem [illegible]
capite [illegible] 1047
capita [illegible] [illegible]
capita [illegible] quatuor [illegible]
caracalla [illegible] [illegible]
carbone notare [illegible]
carbones theſaurus erant 276
à carcere [illegible]
velut è carcere [illegible]
carmen poemata [illegible]
carmen [illegible] fortunatior [illegible]
cardamo [illegible]
in cardine [illegible]
cardine [illegible] 1190
cares foras, non ampliùs anthiſteria [illegible]
cares [illegible] 1181
[illegible] 261
carica victima [illegible]
[illegible] hircus 758
carinum ſchema [illegible]
carinum ſepulchrum 812
[illegible]
[illegible]
caris loco habere [illegible]
carmen deductum [illegible]
carmen [illegible]
caro ſunda eſt [illegible]
cato vbi adeſt, thymo nemo veſcitur [illegible]
carne paruo emptas [illegible]
carnes ſi non adiunt, taricho contentos eſſe oportet 415
pro carnibus [illegible]
pro carnibus [illegible]
[illegible]
carpe [illegible] leporem [illegible]
carpet citiùs aliquis, quàm imitabitur 383
[illegible]
carycæ [illegible] 458
neque carycas Lydorum 849
caſcus caſcam ducit 76
caſeum, & ſalem edere [illegible]
caſia glande 561
in caſſes inducere 1164
[illegible] nodus [illegible]
caſtor Bellerophonte [illegible]
caſtor Melanione [illegible]
caſus Paticus 719
[illegible]
[illegible]
[illegible]
cataſtrophe fabulæ [illegible]
catella [illegible] 649
catena Mercurij [illegible]
[illegible]
Cato tertius [illegible]
etiamſi Cato dicat [illegible]
in catonium agi [illegible]
catulæ dominas imitantes 468
catulus melitæus 842
cauam Arabiam terere [illegible]
cauda blandiri [illegible]
cauda tenes anguillam [illegible]
cauda [illegible] vulpe [illegible]
à cauda ad os transferre [illegible]
caudam trahere [illegible]
de cauda nigra ne guſtaris [illegible]
caudæ pilos equinæ paulatim vellere [illegible]
caue Thoracem 433
caue tibi à cane muto, & aqua ſilente [illegible]
cauendum à potentiore 749
[illegible] quæ ſemel impoſuit [illegible]
[illegible] clanculariae inſidias [illegible]
caunius amor 614
cauponariæ mulieres [illegible]
cauponatur Lydus 457
cauponis [illegible]
[illegible] cadere [illegible]
[illegible] Heteromolia [illegible]
cautè loqui [illegible] 707
cautus [illegible]
cauum [illegible] exo hiſunxeris [illegible]
[illegible]
cecidis & Buphonierum 837
cede deo [illegible]
[illegible] multitudini [illegible]
cedres [illegible] [illegible]
cedro digna [illegible]
cedro dignum [illegible]
cele, vt [illegible], vel ala [illegible]
celeritas [illegible] alijs optima 973
celerius elephanti pariunt [illegible]
cele [illegible] [illegible]
[illegible] 446
[illegible] 612
[illegible]
[illegible] 9 [illegible]
[illegible] 964
[illegible]
centaurus [illegible]
centauris mens non ineſt [illegible]
centones [illegible] ſarcinatos [illegible]
centones ſarcire [illegible]
centro & ſpatio circumſcripta [illegible]
[illegible]
centum viri [illegible] paupertem ſpoliare non poſſunt [illegible]
in [illegible] dies 1109
cepa [illegible], aut olfacere [illegible]
cepis [illegible] veſcentes 592
cepis putrior quis vius 634
cepolas [illegible]
[illegible] parturit [illegible]
cera eadem [illegible]
cera & [illegible] nobilis [illegible]
ceræ [illegible] [illegible]
ceræ [illegible] 1129
ceram auribus obdis 819
in [illegible] [illegible]
[illegible] 83 [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] incertus 471
[illegible] 1115
cercyon in Alope [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] inquirere [illegible]
cerebrum Iouis, & regis [illegible]
Cerere [illegible] 799
[illegible] vadere [illegible]
certe cera [illegible]
certamen non [illegible] excuſationes [illegible]
certas cum mari fluuius [illegible]
non certatur de oleaſtro [illegible]
certare fructibus, non ſtadiis 1090
certaminis [illegible] genere [illegible]
certior Morpho [illegible]
certiſſima paupertas 868
certum proſpicio [illegible]
certa [illegible] [illegible]
certum [illegible] [illegible]
ceruus [illegible] tam properas [illegible]
ceruus [illegible] [illegible]
vbi ceruus [illegible] cornua [illegible]
cerui in praelio, in pace leones. [illegible]
ceruinus vir 496
ceruulus [illegible] 1065
ceſtreus [illegible] [illegible]
ceſtum habet, & veneris [illegible]
ceſto [illegible] [illegible]
cetus [illegible] 893
à Chærephonte nihil differs [illegible]
chamæ [illegible] 1156
chalcei [illegible] 883
[illegible] 623
[illegible] imitari [illegible]
chamæleonte mutabilior 455
charadrium [illegible] 433
charadrij vita 1126
charadrij vitam viuit 1057
charadrion imitans [illegible]
charites [illegible] [illegible]
charitones non ſunt [illegible]
charius oculis [illegible]
[illegible] 1064
[illegible]
charmione & Naxia [illegible]
[illegible]
[illegible]
charontis cymba [illegible]
in charontis cymba alterum habere pedem [illegible]
charte [illegible] 533
charta dentata [illegible]
charybdis barathrum [illegible]

charybdi euitata in ſcyllam incidi 147
[illegible] [illegible]
chelidonem audi 811
chœnici ne inſideas [illegible]
[illegible] 1266
chelippus [illegible]
chilonius modus [illegible]
chimæra [illegible]
[illegible] 926.1000
[illegible] [illegible]
chironia vlcera [illegible]
chironium vulnus [illegible]
[illegible] 962
[illegible] [illegible]
chius cacans [illegible]
chius coum loqui non ſinit 1074
chius dominum emit [illegible]
non chius, ſed ceus [illegible]
chius ſtas [illegible]
chius ad coum 502
chium & Amminenm miſcere 1327
ipſis & chijs [illegible]
chlorum more vellere 1194
chlamys Sylofontis [illegible]
chnaumata omnia [illegible]
choa in triclinio [illegible]
[illegible] [illegible]
chorda eadem oberrare [illegible]
chordas geminas fecit [illegible]
chordæ vice 610
chorus inertium [illegible]
chorus domeſticus [illegible]
chorus Syrbenæ [illegible]
extra chorum ſaltare 482
choro in alieno pedem ponere [illegible]
choros tragicos moleſte fert 1100
chorus [illegible] maior, meus cõcinentior [illegible]
[illegible] 1244
[illegible] 1282
[illegible] 617
cibus alienis dẽtibus molitus, nauſeoſus [illegible]
cibus deorum [illegible]
cibo opus duraturis in labore [illegible]
cibum ab tranſenna petere [illegible]
cibum e flamma petere [illegible]
cibum in matellam ne immittas [illegible]
cicada Acanthia [illegible]
cicada vocalior [illegible]
Cicada cicadæ chara [illegible]
cicadæ veſpa obſtrepens [illegible]
cicadæ apem comparas [illegible]
cicadæ humi canunt [illegible]
cicadæ ſibi canent 970
cicadam ala corripuiſti [illegible]
cicadis plen [illegible]
ne cicadam quidem inumbret 1044
cicatricem refricare [illegible]
ciceris emptor [illegible]
Ciceinus Bacchus 478
Ciconum inſtar acclamat [illegible]
cilicia infortunia [illegible]
cilicium exitium [illegible]
cilicij imperatores [illegible]
cilix haud facilè verum dicit 596
cimmeriæ tenebræ [illegible]
cinclus 380
cinis flos [illegible]
ne cinerem vitans, in prunas incidas 649
cinctera quærere [illegible]
cinere aquas infundere [illegible]
cinnati rerum rapina [illegible]
cinyræ opes [illegible]
circa montis radices verſari 1154
Circes virga 1030
circulatoris iudicium [illegible]
circulus, res mortalium 997
circulum abſoluere [illegible]
è circulo [illegible]
circumtondere comam 162
ciſſamis cous [illegible]
cithara incitat ad bellum [illegible]
qui citharam habent, non omnes ſunt citharœdi [illegible]
citipatium Telephi [illegible]
citeria [illegible]
citeria loquacior [illegible]
citius [illegible] [illegible]
citiùs elephantum ſub ala celes [illegible]
citius in nauem cadens à ligno exciderit [illegible]
citius quam aſparagi coquuntur [illegible]
citius quam formicæ papauer [illegible]
citius quam gradatim 1064
citius Telegoræ donarim [illegible]
citius terra ætherem conſcendet [illegible]
citius vlura currit, quam Heraclitus 456
citra vinum temulentia [illegible]
ciuitatem capere [illegible]
ciuitates ludimus [illegible]
ciuitas ſeruorum 553
ciuitas non ciuitas [illegible]
ciuitas magna, ſolitudo magna 433
ciuitas tus [illegible]
clamor in cœlum tollitur [illegible]
clamorem ſuites [illegible]
clamoſior lauro ardente 493
clamoſior Stentore [illegible]
in clamoſos [illegible]
dum clauum rectum teneam [illegible]
clemens laniſta 962
Cleanthis lucerna [illegible]
clauam extorquere Herculi [illegible]
claudicat [illegible]
claudicat Ariſtogiton [illegible]
claudiana tonitrua 610
claudus optimè virum agit [illegible]
claudus & cæcus non intrabunt templum [illegible]
ſi iuxta claudum habites, ſubclaudicare diſces [illegible]
claudi more tenere pilam [illegible]
clauſis theſauris incubare [illegible]
clauus æneus 1310
clauus ſupra fumum [illegible]
clauum clauo pellere [illegible]
clauum tenere [illegible]
clauo pulsior [illegible]
clauis in lingua [illegible]
[illegible] 619
clematis Aegyptia [illegible]
cleocritus 619
cleomenes ſuperat cubile [illegible]
cleophonte ambitioſior [illegible]
ſupra clepſydram dicere [illegible]
clibanum annas [illegible]
clibanum annus [illegible]
quam Clinia ex Demetrio 969
climacides [illegible]
[illegible] [illegible]
Clitthenem video 619
ad citellas natus [illegible]
clypeus iuxta ciuitatem [illegible]
clypeum poſt vulnera ſumere [illegible]
clytemneſtra quadrantaria [illegible]
cnips in loco 618
cnaſemo liba [illegible]
coccyce aſtutior [illegible]
cum coccyſſauerit Nibas 645
cochleæ vita [illegible]
cochleis diffidentior 1041
cochleare creſcet [illegible]
cocta numerabimus exta [illegible]
coctum ab alio edere [illegible]
Cocto nihil eſt 821
codalichœnix 616.1201
codicillus Philoxeni [illegible]
codri [illegible]
codro pauperior [illegible]
codro antiquior [illegible]
codro generoſior [illegible]
cœna dubia [illegible]
cœna popularis [illegible]
cœna Hecales [illegible]
cœna Hecatæ [illegible]
cœna ſine ſanguine 1349
cœna pontificalis [illegible]
cœna leci [illegible]
cœna Timonea [illegible]
cœna terreſtris [illegible]
cœna Thyeſtæa [illegible]
cœna ſplendida famem non ſedat [illegible]
cœnam ex ipſo carpere rogo [illegible]
cœnare de ſportula [illegible]
[illegible] [illegible]
cœnat Laconice [illegible]
ad cœnam qui ſeruis tarde venit [illegible]
cœnare modice [illegible]
cœnitat [illegible] 1246
cœno puram aquam turbans, nunquam inueniens potum [illegible]
cœnum barbarum [illegible]
cogendus nemo officij cauſa [illegible]
cognatio mouet inuidiam [illegible]
cogitationis pœnam nemo patitur [illegible]
cogitationis reprehenſio [illegible]
cogitato quam longa ſit hyems [illegible]
cogito nihil expedit nocere plura [illegible]
cognoſcere nemo [illegible]
cognoſcere ex ſtipula [illegible]
cognoſcere quidquam de plano [illegible]
[illegible] [illegible]
colis ventos [illegible]
collaria cadauera [illegible]
in colloquio amor abſit [illegible]
colliſio eodem omnibus mederi [illegible]
à colo, non ſico [illegible]
colophonem addidit [illegible]
colophonium calciamentum [illegible]
colophonia ferocitas [illegible]
colloquia praua corrumpunt bonos mores [illegible]
colit vertitur ignauè [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] 1150
[illegible] 615
[illegible] [illegible]
colubra [illegible] [illegible]
coluber [illegible] [illegible]
columen familiæ [illegible]
columna inconcuſſa [illegible]
columnas rumpere [illegible]
vltra columnas Herculis [illegible]
con à Lycia [illegible]
comæ venuſtate vel ipſum Abſalona vincentes [illegible]
comam circumtondere 162
comam geris, leſuus cum ſis [illegible]
comaſtes [illegible]
comatus nemo, qui non præciditur [illegible]
comatum Samium [illegible]
comicus teſtis 1693
[illegible] [illegible]
comicum è tragico drama 1032
cominus atque eminus [illegible]
comitia de tuo agentur capite 798
commatis mali 615
commeatum trium dierum 545
commentum Pyrrhan [illegible] 637
commentum Theſſalorum [illegible]
commentum Thracium [illegible]
commentum Vlyſſeum 544
commoues Anagyrum [illegible]
commune naufragium 819
communis Mercurius [illegible]
communis tanquam Siſapo 910.[illegible]
communibus oſtijs excludere [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
comœdia ac tragœdia iiſdem componuntur literis 671
comparas apem cicadæ 261
comparas lepori cancros [illegible]
comparas tibiam tibiæ [illegible]
comparas teſtudinem pegaſo [illegible]
comparas cygno fulicam [illegible]
comparas aquilam noctuæ [illegible]
compedes aureæ [illegible]
compendiaria res, improbitas 634
complantur domi [illegible]
neque compluitur, neque ſole aduritur [illegible]
compluta mali cubi canis cubilia [illegible]
complurium chriorum ego inceptum audiui [illegible]
compotorem memorem odi [illegible]
compreſſis manibus [illegible]
computatorum digiti 1216
conando Græci Troia potiti ſunt [illegible]
conatus inanis 740

conatus fruſtratus 742
con[illegible] 616
[illegible] 979 1210
tanquam conchylium diſcerpere [illegible]
[illegible] 926
[illegible] homines mala [illegible]
[illegible]
[illegible]
conclamatum eſt 1295
[illegible]
[illegible] dilabuntur opes, etiam exiguæ
[illegible]
[illegible] 1.82
[illegible] 1164
[illegible] cum leonibus vulpes [illegible]
[illegible] in facto [illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] domi [illegible]
[illegible] 76
[illegible], hunc vatem [illegible]
[illegible]
[illegible] calculus [illegible]
[illegible] ferre [illegible]
[illegible] 798
[illegible] mentem exagitat [illegible]
[illegible] non [illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible] 962
[illegible] Fumeli [illegible]
[illegible] in harena capit [illegible]
[illegible] Cotæ [illegible]
conſilium in nocte 3[illegible]
conſilium malum [illegible]
conſilium improbis in extremum incidit malum 629
conſilium in melius commutandum 749
ad conſilium ne acceſſeris ante quam voceris 85
conſilium ſcelera non habent [illegible]
[illegible] 746
conſilio primo mulieris crede, ſecundo noli [illegible]
conſilia pugna ſcindit 1047
conſilia mediocrium, facta iuuenum 6[illegible]
[illegible] [illegible]
conſilia facile recta damus ægrotis, cum valemus [illegible]
[illegible] noctu [illegible]
[illegible] facto valens [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ſub cubito [illegible]
[illegible]
[illegible] parendum 740
conſulibus Iulio & Cæſare [illegible]
[illegible] non [illegible] [illegible]
conſultandum non [illegible] [illegible]
conſulit [illegible] ventre pleno [illegible]
conſultor, res facta 338
conſultor optimus in [illegible] Midas [illegible]
[illegible] 777
con[illegible] cum cecidere roſæ 1346
[illegible]
contentio pertinax [illegible]
contentionis ducere funem 1063
contentionis [illegible] tunc erat 610
contentiſſimus hoc Catone [illegible]
non contis aut ramulis [illegible]
conto nauiga [illegible]
conti[illegible] & malis venatio [illegible]
contigua foluis [illegible]
contorquet piger funiculum [illegible]
contra [illegible] ferula 460
contra ſtimulum calces [illegible]
contra torrentem niti 616
contra [illegible] homo [illegible]
contrahit, ac demittit animum [illegible]
contrahere ſupercilium [illegible]
contrahere vela [illegible]
contrahere frontem [illegible]
contrariis [illegible] ordinem [illegible]
conueniebat Attabas & Numenius [illegible]
conuenient rebus nomina ſæpe ſuis [illegible]
conuertere pollicem [illegible]
conuiuiis onuſtæ naues 259
conuiua non conuiua [illegible]
conuiuia argentea [illegible] 1181
conuiuare [illegible]
conuiuium ſeptem, nouem conuicium [illegible]
conuiuium Adonia [illegible]
conuiuium Phoci [illegible]
ad conuiuia bonorum accedunt boni 301
conus [illegible] 999
copa [illegible]
copiæ meæ in arctum coguntur [illegible]
coquere hœdum in lacte matris [illegible]
coquinariis verbis [illegible]
coquus alius quod condiunt, aliter condiam 804
coquus malè condiens 11[illegible]
coquos agitare mente 1140
cor [illegible]
cor calidum in re frigida [illegible]
cor ne edito 14
cor ſollicitum, oſſium teredo 1113
corchorus inter olera [illegible]
[illegible] vbi libet [illegible]
[illegible] auxilium [illegible]
vt corinthia videris [illegible]
corinthiari [illegible]
corinthus & collibus ſurgit, & vallibus deprimitur [illegible]
Corinthus [illegible] Teneates [illegible]
corinthus non [illegible] [illegible]
corinthus ſuper [illegible] [illegible]
corinthum appellere non eſt cuiuſlibet [illegible]
corinthia verba 1012
corium Epimenidum 814
de corio [illegible] alieno [illegible]
cornea fibra [illegible]
cornicari [illegible]
cornix aliud ſonat, aliud noctua 630
cornix [illegible]
cornix aquilam prouocat 640
cornix ſcorpium 41
cornix [illegible] vincit [illegible]
cornice loquacior [illegible]
cornicum oculos configere [illegible]
cornicibus viuacior [illegible]
in cornu habet fœnum 43
cornu Herculis [illegible]
cornua autem [illegible] te habere putabam [illegible]
cornua tollere 260
cornutam beſtiam petis 43
corrobo [illegible] [illegible]
ſine corollario non recedere [illegible]
coronam myrteam ambis [illegible]
coronam quidem geſtans, cæterùm ſiti periturus [illegible]
coronam ne carpito 19
coronidem imponere 1169
ad coronidem vſque 871
corpus [illegible] pectore [illegible]
corpore effugere 383
corpore toto [illegible]
correctio dicti [illegible]
corrigentis quod dictum eſt ab alio 745
corrumpunt mores bonos colloquia praua [illegible]
corrupta iudicia [illegible]
[illegible] 12[illegible]
corticeus 1185
coruus ab aquila relictis cadaueribus veſcitur [illegible]
ſi coruus poſſet tacitus paſci [illegible]
coruus, abſente graculo, pulcher 1191
coruus aquat [illegible]
coruus albus 896
coruus ſerpentem 800
coruum miſimus [illegible]
corui mali malum ouum [illegible]
coruum deluſit hiantem [illegible]
corui luſciniis honoratiores 819
ad coruos [illegible]
corycæis omnibus oportet criſtâ ineſſe 648
[illegible]
Corycæus auſcultauit 1273
Corycæus auſcultauit [illegible]
cum Coryco luctari [illegible]
Corydus etiam inter indoctos ſonat 355
Corydi iuuenta 283
[illegible] noctu 614
Coryphæus [illegible]
Coryphæus chorum ſequens [illegible]
Coryphæo deformior 616
cotem alis [illegible]
quem Cos non nutrit, illum nec Ægyptus [illegible]
Cotæ conſilium [illegible]
in cotem nouacula [illegible]
cotem ciſe [illegible]
cothonizare [illegible]
cothoniſſat anus [illegible]
coturnicula animus 1070
coturniſſare 619
coturnix Herculem 41
coturnicis naturam induere [illegible]
cothurnus 1000
quid cothurnus cum claua 1157
cothurno verſatilior [illegible]
cothurni tragici [illegible] [illegible]
cothurnos Herculis aptare infanti 701
in [illegible] geſtans [illegible]
corycæus contubernalis [illegible]
[illegible] rapina [illegible]
crabrones irritare [illegible]
cranophagus [illegible]
cranes [illegible] poſita mors 118
[illegible], & innumeros oculos 1036
craſſa Minerua 34
craſſa [illegible] 35
[illegible]
crater Helenæ [illegible]
crater litium 793
crater Philoteſius 903
cratere ipſo 812
Crateris poetica [illegible]
cras credo, hodie nihil 1192
non credendum mulieri, nec gremio 848
credimus, quæ coram intuemur [illegible]
non temerè credere, nerui & artus ſunt ſapientiæ [illegible]
ne credere quidem Mercurio 889
crepitus [illegible] ſuus bene olet 656
crepitu probabilis 811
ne crepitu quidem digiti dignum 893
pro crepitu tuſſis 199
crepundia puerorum 1043
creta notare 165
è creta raptus 489
[illegible]
cretenſis mare [illegible]
[illegible] 607
cretiſſa cum cretenſi [illegible]
cribrum [illegible] nouo paxillo 968
ad cribrum dicta 812
cribro aquam haurire [illegible]
cribro diuinare [illegible]
cribro vaticinans 1267
crumina ſparſis redemerunt nummis 1228
[illegible]
[illegible] 1129
criſonem Himeræum præcurrere 906
[illegible]
[illegible] iugum 498
croco [illegible] lachrymæ [illegible]
crocoton [illegible] [illegible]
crocoto quod loquitur barbiton [illegible]
crocum edis [illegible]
crocum in Ciliciam [illegible]
Crœſo, Craſſo ditior [illegible]
crotone ſalubrius [illegible]
crotoniatarū poſtremus, reliquorum Græcorum primus eſt 430
[illegible] 987
crudelior ara taurica [illegible]
crumena cupidinū porri folio vincta eſt [illegible]
ex crumena generoſus es [illegible]
cubitale [illegible]
cubitis adoleſcere 1082
cubitis duceis [illegible]
cubitis metiri, vt Nili incrementa 1101
cubito emungere [illegible]
cubito emungere [illegible]
iuxta cubitum profec it 798
cuculus [illegible]

cuculus, hirci 1259
Cucu vere veſcens, chlamydē texito 1045
cucurbita glabrior 1173
cucurbita lautior 696
cucurbita ventoſa, caput hoc quærat 1356
cucurbitino capite 1047
cucurbitas lippis 348
cucurrit quiſpiam, ne pluuia madeſceret, & in fouea præfocatus eſt 653
cui bonus eſt vicinus, felix illucet dies 1318
cui iſta arrident, meis ne gaudeat 730
cui multum eſt piperis, etiam oleribus immiſcet 643
cui nullum negotium erat, Harmenē muro cinxit 881
cuius nunc calent aræ 1078
cuiuſmodi poſtēto me inuoluit fortuna 556
culeo dignus, aut nō vno culeo dignus 931
culex lychno ſe committens, aduritur 1123
culicem elephanti conferre 596
culicem excolātes, camelum glutiunt 1313
culicem colant 771
ego in culina, tu in legione 419
nō culpes, ſed feras, quod vitari nō poteſt 95
ſub cultro liquit 580
cum Æſone iuueneſcere 1168
cum amico non certandum cum æmulatione 764
cùm adſit via, ſemitam quæris 304
cum adſit vrſus, veſtigia quæris 301
cum aqua fauces ſtrangulet 326
cum Euandri matre loqui 1079
cum farcinis enatare 870
cum care carizas 67
cum cane ſimul & lotum 811
cum haſta, cum ſcuto 141
cum laruis luctari 74
cum dijs ne contende 1301
cum dijs non pugnandum 752
cum dijs pugnare 453
cum Deo quiſq; & gaudet & flet 627
cùm licet fugere, ne quære litem 672
cùm Nibas coccyſſauerit 645
cum puluiſculo 545
cùm paruula eſt, bona videtur ſpina 649
cùm exoſſis ſuum rodit pedem 829
cum principe non pugnandum 757
cùm Delphis ſacrificaueris, ipſe carnes abſumit 576
cum lacte nutricis 227
cum coruo luctari 627
cum Protogene mortuo bellum gerit 1073
cum Euandri matre loqui 1079
cum ramento 969
cum muſis 705
cum ſacco adire 873
cùm plurimum laborauerimus, eodem in ſtatu ſumus 342
cum vulpe habens commercium, dolos caue 1122
cùm ſis nanus, cede 822
cùm vterque concedit alteri 741
cumani anni 1171
cumani ſerò ſapiunt 165
apud Cumanos aſinus 123
cuminum ſecare 1038
cunabulum primum 1041
cunctabundus natura Deus 1345
nihil cunctandum 1049
cunctatio noxia 980
cuneus malus malo nodo 58
cuniculis oppugnare 907
cupidinū crumena porri folio vincta eſt 84
cupientis vehementer 745
cupreſſum ſimulare 152
cupreſſo ſimilia 1309
cur non ſuſpendis te? 532
cur ceſſatum eſt? 844. 999
cura eſſe quod audis 802
curandum ipſi 576
curare cuticulam 438
curetum os 607
curioſitas delatoria 1313
curioſus idem & garrulus 1299
currens ſolus vicit 277
currentem incitare 742
currenti addere calcar 72
currentem incitare 72
currere per haſtæ cuſpidem 595
currit fruſtra 608
curre denuo 969
nec currimus, nec remigamus 918
curriculum animæ decurrere 1215
extra curriculum ferri 1100
curulis 1187
curtus bouem trahit 329
curtus edax 435
currus lydius 380
de curru delapſus 393
curru vtere, de aſinis nihil laborans 710
curſus obliquus 429
curſum vitę 1251
in curſu cadere 982
curſu lampada trado 69
curſu præuertere ventos 1293
cuſpidē habet acuminatū telum meum 83
cuſtodes ipſos quis cuſtodiet? 1265
κυκαθίζαι
κύβαξ 1360
in cybeles ſacrario fractus 1011
cybiorates 1348
cybiratici canes 1031
κύβοι 1147
cyceon 1147
cyclaminum effodias ad Halenta 1106
κύκλῳ περιάγειν 899
cyclobori vox 618
cyclopica muſica 1148
cyclopica vita 348
cyclopicus obtutus 1064
cyclopicum monſtrum 1049
cyclops excæcatus 1159
cyclopis donum 122
cyclopum more 917
cydi pœnam debet 618
in cydonis domo ſemper aliquis 362
cygnea cantio 74
Cumini ſector 325
cygni tunc canent, cùm tacebunt graculi 616, 1218
cum cygnis epopa certat 160
cylones 1193
in cynadra aqua libera 1142
κυναλώπηξ 1000
cyrnia terra 605
cyrnia iactura 717
cynicus 1151
ad cynoſarges 601
cypariſſi fructus 819
cyprio boui merendam 316
cyrbes malorum 461
cythnicæ calamitates 616
κυνώδης 1094
cythonymi probrum 605
cyzicena tinctura 769
cyziceni ſtateres 605

D

dædaleis ferri remigijs 1146
dædaleum remigium 961
dædali execratio 579
dędali machęra 1134
dædali opera 407
dæmonem dęmone pellit 1119
danace 718
danaidum dolium 999
daphnis inter paſtores primus 1171
dardaniæ artes 1178
dardanarij 1339
dare ex ore manſum 968
dare herbam 287
da mihi mortuum teſtimonium 242
da mihi hodiernum, tu ſume craſtinū 1232
bis dat, qui citò dat 265
plus dat, qui in tempore dat 1242
dat veniam coruis, vexat cenſura columbas 653
quod datur 965
dantur alia, alia negantur 742
quod rectè datum eſt 928
da lapidi volam 921
dare verba 161
dare manus 187
da & accipe 631
dare ignarium 332
datum nollem, quod dedi 435
dathus bonorum 101
Darij opes 1107
datatim dare ſe 1327
dauidis cantilena nunc aduenit 462
daulia cornix 705
Dauus ſum, non Oedipus 102
de alieno ludis corio 384
de aſini proſpectu 110
de aſini vmbra 307
de calcaria in carbonariam 441
de curru delapſus 393
de facie noſſe 233
de fæce haurire 874
de fumo ad flammam 597. 1319
de fructu arborem cognoſco 278
de fumo diſceptare 108
de gradu deijcere 121
de gallo in aſinum 1114
de grege illo eſt 705
de lana caprina 107
de lautitijs 115
de limine offendere 1065
de malè quęſitis non gaudet tertius hæres 1101
de manu in manum 819
de pilo pendet, de filo pendet 180
de parua ſcintilla, magnum ſæpe excitatur incendium 1100
de pauillo ſuſpendere 1182
de plano aliquid cognoſcere 1139
de plauſtro loqui 133
de plebe 1118
de poſſeſſione deijcere 603
de pulchro ligno vel ſtrangulare 340
de pulmone reuellere 684
de reduuia quæritur 931
de ſcammate egredi 1125
de ſportula cœnare 897
de ſtatu demigrare 961
de ſtatu mentis deturbare 1219
de ſummo pectore 1108
de toga ad pallium 861
de tribu Leui 1319
de tuo capite aguntur comitia 798
dea excogitauit 931
dea impudentia 603
dealbatur paries 696
debere ad libellam 931
debet animam 398
qui nihil debet felix 528
debilis in debiles incidit 1164
debiti emplaſtrum, iuſiurandum 1111
decas lupi 488
decempes vmbra 657
non ſtatim decernendum 943
decernetur equa Theſſalica 790
decertat extrito puluere 1192
decipienti ſemel 865
decipula murem cepit 671
decora teipſum 806
decumani malorum fluctus 1144
dedecus publicum 746
dedi malum & accepi 383
defenſatio mutua 745
defenſio mutua tutiſſima 746
de fera comediſti 381
deformior Corythęo 616
neque defraudat, neque marginem excedit 1156
deguſtare primoribus labijs 189
delatoria curioſitas 1333
delectat æqualis æqualem 64
delectus nullus 742
diu delibera 814
delicatior melanthio 1108
delicta penſare benefactis 966
deliramenta anicularum 721
deliciæ Alexandrinæ 1178. 1210
delphicus gladius 410
quid delphino & boui commune 1061
delphinum cauda ligas 145
delphinum patina non capit 1043
delphinum natare doces 145

delphinis in terra vires 1007
delum tanquam canis nauigas 623
pro delo calauriam 110
demandare calamum 1313
deme ſupercilio nubem 1124
dementiæ eſt, fruſtra niti 975
demiſſis auriculis 890
demiſſis manibus fugere 1181
demittere ſeſe ad aliorum mediocritatem 701
Demulcere caput 198
dentale illi non ineſt 772
dentata charta 705
dentem dente rodere 472
dente Theonino rodi 573
dentes alijs, alijs lingua 622
dentes equi inſpicere donati 813
dentes nondum edidit, cum iam ſit ſeptennis 362
deorſum ac ſurſum 115
deprecatur nauis ſcopulum 1102
derides me è ſublimi 82
deſcendere 255
deſcendere in harenam 188
deſerere ordinem 493
deſertum obtueri 815
deſperati ſũ nihil, & nulli rei fidẽdum 1212
deſperatio Phocenſium 1120
deſpuere malum 962
deſtitutus ventis, remos adhibe 867
deſultoria leuitas 1131
deſultorius 1091
detergere menſam 1340
determinare ſoleam 1232
deuorata verba 1134
deuotionis templum 82
Deus adeſt vocatus, atque nõ vocatus 395
deus aliquis adhuc reſpicit nos 754
deus eſſe ne quæras 222
deus ex improuiſo apparens 43
deus hoc habeat decus 1345
deus lens 895
deus nullius indigens 561
deus natura cunctabundus 1345
nec deus, nec homo 924.928
deus ollaris 702
deus vlciſcetur 716
ſi deus voluerit 719
deus vtcũque iuuat, ſi modò propitius 755
dei figuram in anulo ne geſtato 19
dei oculus fortiſſimus 1145
deo nemo poteſt nocere 974
deo phallus 648
deo præeunte, nullus officit obex 1173
multa noſſe oportet, quibus deũ fallas 570
multa noſſe quibus deum fallas 1128
deum ſequere 569
à deo ſicli 277
deo fortunæque committo 742
cum deo quiſque & gaudet & flet 607
dij adſint beati 630
dij bene faciant vobis 1296.1298
dij etiam capiuntur muneribus 97
dij laneos habent pedes 318
dij nunc beati 493
dij omnia poſſunt 873
dij tibi dent tuam mentem 802
dijtrephes doliares habens alas 1199
ne dij ſiuerint 1281
deorum cibus 264
etiam in deorum cœtu 792
deorum concio 871
deorum dona, ſæpe non dona 1231
deorum liberi ſunt inuulnerabiles 1219
ad deorum peruenit aures 480
deorum manus 92
deos abſentes teſtes facit 1231
dijs hominibuſque plaudentibus 46
dijs ne libatis ex vitibus non amputatis 20
cum dijs non pugnandum 752
dijs ſecundis 1286
cum dijs ne contende 1101
non ſine dijs 997
dexteram ne cuiuis inieceris 14
dextrum pedem in calceo, ſiniſtrum in pelui 603
dextro Hercule, aut amico Hercule 46
diæta curari 1163
Diagoras melius 648
ab vno diagrammate 840
ex diametro oppoſita, diametro diſtãt 303
Diana panagæa 552
Diana pergæa [illegible]
διατρέφειν ὀφθαλμούς 1260
dibapho tegere ſtrumam 965
dicas tria ex curia 637
dicere aſſeuerantiùs 757
ipſe dixit 461
dicere Atticè 1267
dicere multa, & opportuna, non eſt eiuſdem 86
dicere ſupra clepſydram 1165
dicis cauſa 1127
dicis gratia 1241
dicis omnia præclara 927
dixit pulchre 106
dicis numero 728
dicere in aurem 166
δίκην ζυγοῦ 1293
dicterium contemnentis 741
dicteria Mælonica 899
dictum ac factum 704
dictum poſterius 518
neque dicta, neque facta 729
dicta ad cribrum 812
dictum ſimul & factum 561
in directum 963
dies adimit ægritudinem 425
dies albus 1066
dies cæca, & oculata dies 249
dies digitus 1201
dies è pharetra bonus 532
dies ipſa quandoque parens, quandoque nouerca eſt 259
dies nefaſti 566
dies nullus omnino malus 557
diem per antiquum 636
diem humeris protrudere 1124
difficilis vir 601
difficilia, quæ pulchra 127
diffidentior cochleis 1041
digiti computatorum 1116
digitum medium oſtendere 416
digitum non porrexerim 98
digitum ſtulto ne permittas 676
digito attingere 1262
digito attingere cœlum 816
digito monſtrari 303
digito oſtendere 1141
digito ſummo ſcalpere caput 249
tanquam digitos 440
digitis extremis attingere 290
digitis metiri 869
ad digituli crepitum 518
digitulo vno 840
digitulo vnico ſcalpit caput 249
digna cedro 796
digna canis pabulo 466
digni pilo 1116
dignitas in indigno 1225
dignus Argiuo clypeo 146
dignus obeliſco 245
dignus pilo 245
dignus peplo 1336
nec vno dignus 245
ne dignus quidem ligula 798
dignus quauis re 246
dignum quadrante 1008
dignus, quicum in tenebris mices 247
dignus Seplaſia 1194
dignus, qui ranis miniſtres 1261
dignum cedro 1285
dignum patella operculum 304
dignum, propter quod vadimonium deſeratur 246
diligenti homini 863
diligere ſine riuale 329
dimetiar modio 567
dimicare pro carnibus 1275
dimidio vitæ nihil differunt felices ab infelicibus 316
dimidium totius, principium 69
dimidium plus toto 290
diminutum quod eſt alibi, exæquatur alibi 746
διώκειν ἀϕ' ἵππου τὰ πετεινά 1271
diolygium malum 484
diomedea neceſſitas 29
Diomedis & Glauci permutatio 55
Dionis grys 260
dionyſiaca ſcommata 1068
Dionyſius Corinthi 48
Dionyſium Thraſybulo dicitis eſſe ſimilem 546
διοπετής, delapſus de cœlo 1162
Dioſcuri ſaluatores, & aduocati ſalutiferi 1317
diphthera antiquiora loqueris 155
diphtheram ſerò Iupiter inſpexit 306
dipſomate felici vti 1119
dupondij iuuenes 1120
dius agere 955
communis tanquam Siſapo 998
dicere à bonis bona 916
diſcedere ante myſteria 514
diſceptare de fumo 155
diſceptatus magnæ de re 718
diſcipuli multi præſtãtiores magiſtris 679
diſcrimen in [illegible]
diſcrimen ingens 247
in diſcrimine apparet, qui vir [illegible]
diſcunt, quàm philoſophum audire [illegible]
diſcere ſaltare 905
diſſidium domeſticum 760
diſſidij [illegible] 1159
diſſimilis ſui [illegible]
diſſimulatum diu aperientis 741
diſſoluta diſcinctus 1135
dithyrambus non eſt, ſi bibas aquam [illegible]
ditior Crœſo, & Cratio [illegible]
diu delibera [illegible]
diuerberare nebulas 698
diuerſarum partium 741
è diuerticulo 1119
diues factus, iam deſijt gaudere lente 530
diues promiſſi [illegible]
diues aut iniquus eſt, aut iniqui hæres [illegible]
diuidere ficos [illegible]
diuinare cribro [illegible]
diuinus, Deum fieri 1189
diuinum excipio ſermonem [illegible]
diuitias [illegible] [illegible]
diuitiæ non ſemper optimis 995
diuitiæ non ſemper optimis contingunt 760
diutinum petere 1279
diuum vides [illegible]
doceat, qui didicit [illegible]
doces aquilam volare 146
doces natare delphinum 145
doces natare ferrum 128
doces natare piſcem 693
doces alium ſub freno currere 115
doces ſenes ante barbam 638
doces ingredi cancrum 728
docet literas, aut mortuus eſt 326
docetur rectius mens duro flagello 1112
docti eodem in ludo 558
doctior Prodico 871
doctor ſenis 76
doctum doces 59
docui te artem viuendi 670
Dodonæum æs 23
Dodonæus fons 1200
vbi quis dolet, ibidem & manum habet 370
quæ dolent, ea moleſtum contingere 726
doliares dijtrephes habens alas 1199
doliaris vita 218
dolium inexplebile 320
dolium voluitur 818
è dolio hauris 354
dolores Inûs 579
domeſticè notus 252
domeſticus teſtis 359
domeſticum malum 756
domeſticum theſaurum calumniari 144

domeſticum

domeſticum omne afficit 1164
quidquid dominatur, vim Dei habet 1331
Dominus in monte videbit 1176
dominus domino præſtat, ſeruus ſeruo 1217
domus amica, domus optima 643
domus ancora 105
domus optima 765
domus recta 854
ô domus antiqua 1212
ô domus antiqua, quàm diſpari domino dominaris 972
domi coniecturam facere 14
domi habet, domi naſcitur 340
domi manendum 754
domi manere oportet bellè fortunatū 593
domi Mileſia 123
domi pugnamus more galli 914
domi ſuæ quilibet rex 1335
domi militiæque 1232
domum redeamus 1271
domum vacuam inhabitare 889
è domo in domum 923
domos luteas habitare 1315
donare rude 274
quod donatur, nihil recuſandum 766
donatim citiùs Telegoræ 515
donati equi dentes inſpicere 868
donum cyclopis 122
dona deorum ſæpe non dona 1231
donum quodcúnque dat aliquis, proba 789
[illegible] 1160
[illegible] 984
dorica muſa 413
dorice incedere 1117
à dorio ad Phrygium 463. 1267
dormire in aurem vtramuis 246
dormienti loquor 1029
dormiendum non eſt in periculoſo negotio 751
dormiens lepus 176
non dormiunt quantum luſciniæ 556
dormis vltra Epimenidem 285
dormis, ſalem vehens 236
dormis ſomnum Endymionis 285
dormire in oculum vtrumuis 794
dormire in potu 1234
dormire noctem ſolidam non decet principem 526
dormire pedibus porrectis 246
doryphorematis ritu 850
[illegible] 803
dolones 870
drachmę grando 592
draconis leges 1009
draco non fit, niſi ſerpens edat ſerpentem 648
draco quaſi theſaurum 1208
duabus ancoris fultus 27
duabus ſedere ſellis 211
dubia cœna 425
quod dubites, ne feceris 1132
ducere funem 1242
ductus per phratores canis 706
dulce amaro miſtum 1013
dulce bellum inexpertis 773
dulce pomum, cùm abeſt cuſtos 843
dulcedo cuncta intelligendi, ſuperat cæteras omnes ſuauitates 1269
dulcis cubitus 335
dum ceſſat Boreas 613
dum clauum rectum teneam 575
dum nondum in neruo telum 596
dum virent genua 835
dū vitat humū, nubes & inania captat 1337
dumum cædam, vt tuæ ſint aues 1125
duobus malis reſiſtere difficillimum 747
duobus pariter euntibus 600
duodecim artium 592
duos inſequens lepores, neutrum capit 643
duos parietes de eadē fidelia dealbare 213
duplex cappa 704
duplices viros 593
durare 1303
durei equi ſpeciem præfert 1073
durior adamante 1171
duro flagello mens docet rectiùs 1152
durus alloquijs 661
dux bonus bonum reddit comitem 1258

E

è canis podice 817
è cautu dignoſcitur auis 807
è circulo 927
è clibano boues 857
è cucumere bibere 1326
è creta raptus 849
è culmo ſpicam conijcere 814
è diuerticulo 1159
è dolio haurit 134
è domo in domum 923
è duobus tria vides 521
è fimbria de texto iudico 228
è flamma cibum petere 295
è ualla cicam petere 846
è Maſſilia veniſti 774
è media flamma ſeruare 1123
è multis paleis paulum fructus collegi 31
è neuo cognoſcere 983
è Patroclis domo venit 343
è paucis verbis ingens bonum, aut malum 980
è poculo perforato bibere 657
è ſcala 1143
è ſchola cantilena 927
è ſcurra facilius diues, quàm paterfamiliàs fit 1213
è ſublimi me derides 22
è ſpinis vuas colligere 1061
è Tantali horto fructus colligis 822
è tardigradis aſinis, equus prodijt 417
è terra ſpectare naufragium 204
è tragico comicum drama 1233
è tribus malis vnum 637
è veſtigio 875
eadem cera 319
eadem menſura 34
eadem penſari trutina 150
eadem oberrare chorda 150
ea tela texitur 311
eadem tibi & Pythia ac Delia 454
eandem tundere incudem 392
Eamus Athenas 208
[illegible] 1264
ebrius 1247
in ebrij eſt lingua id, quod eſt in animo ſobrij 343
ebur atramento candefacere 111
eburneis taxtis ſolum vertere 1225
[illegible] 1125
[illegible] 1347
[illegible] 1111
Echeti imperium 1051
Echinus parturiens cunctatur 1212
Echinus partum differt 433
echinus totus aſper 559
echinus vnum magnum nouit 451
echini duo priùs amicitiam ineant 419
echino aſperior 418
echo Teleſicia 822
echon adora, flantibus ventis 1233
[illegible] 1224
[illegible] 678
edax cornus 435
ede naſturtium 210
edentulę maxillæ 1179
edentulus vel eſcentium dentibus inuidet 591
edicta Archilochia 324
educatus in nauibus 918
efficacius quauis incantatione 912. 996
efficimus pro noſtris opibus mœnia 129
efflare calidum & frigidum 248
effœminatorum etiam oratio effœminata 550
effœta ſenecta 764
effugere corpore 363
effugi malum, inueni bonum 521
[illegible] 722
qui eget, in turba verſetur 766
ego ac tu idem trahimus iugum 664
ego ex bono in bonum traductus ſum 703
ego faciam omnia more Nicoſtrati 704
eidem inhiantes teſtamento 750
[illegible] 1264
eiuſdem muſæ æmulus 232
[illegible] 1119
electro lucidior 145
elementum 1149
elephantina olfacere promuſcide 1314
elephantus Indus haud curat culicem 117
elephantus non capit murem 236
nec elephantus ebiberet 883
elephanti celerius pariunt 120
elephanti corio circumtectus 1140
ab elephante nihil differs 165
elephantum citius ſub ala celes 416
elephantum ex muſca facis 106
eleuſinia Attica 447
eleuſinia myſteria profanos celanda 1147
eleuſina ſeruat, quod oſtendat 1140
elige vitam optimam 1121
elixas lapidem 116
elleborum bibe 844
eloquentia Attica 75
eloquētia male ſine moribus diſcitur 1229
eloquentia Neſtorea 95
elucet egregia virtus 741
[illegible] 1114
embarus ſum 769
embarus es 1040
[illegible] 1219
eme lectum viri obærati 1126
emere malo, quam rogare 77
emendus, cui imperes 960
emmus & continuus 110
emori ſitu 801
Empedoclis ſimultas 479
emptor cicetis 680
emptor nullus difficilis bonum edit obſonium 441
emunctæ naris 109
emungere cubito 431
[illegible] 1255
[illegible] 1299
[illegible] 1146
[illegible] 904
[illegible] 1226
enatare cum ſarcinis 870
[illegible] 1163
[illegible] 1127
Endymionis ſomnum dormis 284
[illegible] 1287
eodem amorem & oculos concurrere 1148
eodem bibere poculo 262
eodem in ludo docti 538
eodem iugo vigeri 1040
eodem laborat morbo 1061
[illegible] 808
[illegible] 814
epeo timidior 518
Ephemeri vita 816
nam ad ephebum properat 337
Epheſię literæ 538
Epimenidum corium 814
vltra Epimenidem dormis 284
Epiphyllides 808
Epirotico cane vehementius 1102
epileuthizare 192
epopa cum cygnis certat 260
epulum Agamemnonium 1134
ab hoc epulo qui poſſim abeſſe 335
equa Pharſalica nuncupata iuſta 1364
equa Theſſalica decernetur 790
equitum qui modus 532
equus Sophocleus 1107
equus nullus eſt tam effœtus, tamque exhauſto corpore, quin mente Maio hinnitum edat 1276
equus ſuo defraudatus pabulo, ignauus 1312
equus Ibyci 900
equus teſtudinem ſequitur 844
equus feſſorem rapit 1144
equus me portat, alit rex 216
equus prodijt ex tardigradis aſinis 537
equus Troianus 1213. 1321
equum habet Seianum 316
equum incita iuxta Nyſſam 847
equum Scytha
equum in planitiem 1138
263

egoo ſeneſcenti minora cicela admoue 519
equi cicela [illegible]
equi Acarnici [illegible]
equi [illegible] inſpicere donati [illegible]
equi [illegible] [illegible]
equi [illegible] [illegible]
equorum [illegible] ſalute [illegible]
ab equis ad aſinos [illegible]
equis a bis præcedere [illegible]
ereeli 357
eretrienſium tho 539
erginicani 612
eriphus anus 531
eripuit furno [illegible]
Eriſichthonis metra mutabilior 649
erit [illegible] [illegible]
erithacos duos haud vnicum alit arbutum [illegible]
errare toto cœlo 39
erras tota via 39
erro glebam accipit [illegible]
error [illegible] [illegible]
errorum odyſſea 1031
eruca [illegible]
eruditi oculi [illegible]
[illegible] cruum 1075
Erymus ex tragœdia [illegible]
[illegible]
eſcam hamo circumponere [illegible]
[illegible] 651
eſculenta omnia obſeſſis [illegible]
Eſernus cum Pacidiano 465
[illegible] 503
è ſquilla non naſcitur roſa [illegible]
[illegible]
eſuri [illegible] prædam exculpere [illegible]
eſurienti leporr etiam placentæ [illegible] 700
eſurienti [illegible] [illegible]
eſurienti viro neceſſe eſt furari [illegible]
eſt modus matulæ [illegible]
eſt pylus ante pylum 537
& fama fuit, & eras [illegible]
& me matei, &c. [illegible]
& meum telum cuſpidem habet acuminatam [illegible]
& natu[illegible]orum [illegible]
& poſt [illegible] ſegetem ferendum eſt [illegible]
& Scel[illegible] [illegible] [illegible]
ab etcobutadis ducit genus 652
etiam battylum deuotates 818
etiam capillus vnus [illegible]
etiam corchorus inter olera [illegible]
etiam dormiens dominat 650
etiam mater & ſorores [illegible]
etiam inter vepres roſæ naſcuntur [illegible]
etiam in deorum cœtu [illegible]
etiam [illegible] bacc[illegible] 815
etiam ſaxa loquuntur 1169
etiam ſi Cato dicat 865
etiam ſi lupi meminiſſes 530
etiam vetus arbuſtu [illegible] ferri poteſt [illegible]
Euclionis gal[illegible] gallinaceus [illegible]
Euclionis gallinaceus [illegible]
Eucrates quibus effugit vias nouit 544
eu[illegible] re plantam cœno [illegible]
euenit malo [illegible] [illegible]
eundem calceum omni pedi induere [illegible]
eum auteo [illegible] quatuor ſunt aures [illegible]
euentus [illegible] expectationem [illegible]
euentus [illegible] [illegible] 752
Eumeli [illegible] magis conſimiles [illegible]
Euparyphus ex comœdia 849
euripus homo [illegible]
eurybatizare [illegible]
Eutyches 793
euitata Charybdi, in Scyllam incidi 147
eurynnus 805
ex academia venis [illegible]
ex amphitheatro bibiſti [illegible]
ex æquo partite 815
ex arena funiculum nectis 141 479
ex aſpectu naſcitur amor [illegible]
ex cubitis cor[illegible] [illegible]
ex diametro oppoſita [illegible]
ex ead[illegible] figulina [illegible]
ex codem lare [illegible]
ex eodem ore calidum & frigidum efflare [illegible]
ex [illegible] euellendi [illegible]
ex fronte perſpicere [illegible]
ex habitu bonum virum præ ſe fert [illegible]
ex [illegible] me ducis 1162
ex inanibus paleis [illegible]
ex Iouis tabulis teſtis 247
ex ipſo boue lora ſumere 81
ex libro gubernatores [illegible]
ex minimis initijs maxima [illegible]
ex ore lupi 501
ex perpendiculo [illegible]
ex poteſtate exiſſe [illegible]
ex præteritis præſentia æſtimantur [illegible]
ex quercubus & laxis nati [illegible]
ex ſe fingit velut araneus 840
ex ſe natus videtur [illegible]
ex [illegible] graphia agere [illegible]
ex [illegible] cognoſcere [illegible]
ex tempore viuere [illegible]
ex tua officina 482
ex vmbra in ſolem [illegible]
ex vno multa facere [illegible]
ex vno omnia ſpecta [illegible]
ex vtroque latere [illegible]
[illegible] [illegible]
exacta via viaticum quærere [illegible]
exaudit 1254
excetris octipedem [illegible]
[illegible] [illegible]
excolantes culicem camelum glutiunt [illegible]
ex[illegible] [illegible] mactans [illegible]
ex[illegible] canem excoriatam [illegible]
excubias agere [illegible] [illegible]
excubias agere in naupacto [illegible]
excubias nudo mandas 561
excubiarum caula canens [illegible]
excutere [illegible] pedum [illegible]
ne execeſſides quidem viam inuenerit [illegible]
execratio [illegible]
execratio Phocenſium [illegible]
execrationes ſerere 898
exemplum vtile [illegible]
excenterare [illegible]
exercitatio poteſt omnia 373
quod exhauritur, effluit [illegible]
exigit & [illegible] farinas [illegible]
exigua aqua maiori interdum ſupernatat [illegible]
exig[illegible] tes eſt ipſa iuſtitia [illegible]
exiguum malum, ingens bonum [illegible]
exiguum obolî pretium [illegible]
exilis [illegible] formicis 1046
exim[illegible] e manu manubrium 793
exitium [illegible] [illegible]
exit [illegible] [illegible]
exitus [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
exo[illegible] lam [illegible]
exor[illegible] [illegible]
exorn[illegible] [illegible] [illegible]
expendere rete [illegible]
ex[illegible] [illegible] 669
exp[illegible] herbam 669
exp[illegible] habere prata cognomina [illegible]
exp[illegible] furca vel furcillis [illegible]
expert[illegible] laus [illegible]
exp[illegible] fœcunditæ mutarum fores [illegible]
expiatis bona obtingunt 1190
exporrige frontem 254
expuis in cœlum 670
expumicare [illegible]
exi[illegible] ſenex 1104
exi[illegible] magis, quàm Heracliti [illegible] 1628.
exta ſpicit [illegible]
extra calcem [illegible]
extra calcem 1059
extra cautionem [illegible]
extra chorum ſaltare 482
extra circinum, & regulam neſcio quidquam [illegible]
extra curriculum ferri [illegible]
extra ſumam & vndam [illegible]
extra numerabimus cocta [illegible]
extra oleas [illegible]
extra omnem aleam [illegible]
extra organum [illegible]
extra p[illegible] fœtox [illegible]
extra publicam viam ne deflectas [illegible]
extra quærere ſeſe [illegible]
extra ſomnum [illegible]
extra telorum iactum [illegible]
extrema extremorum mala [illegible]
extrema linea [illegible]
extremam imponere manum [illegible]
extremum occupet ſcabies [illegible]
extremis digitis attingere 270
extritum [illegible] [illegible]
exuies [illegible] [illegible]
exunguare [illegible]
exurere mare [illegible]
[illegible] [illegible]

F

faba nummus [illegible]
fabam & ſalem [illegible]
tam perit, quam extrema faba 845
fabæ florent [illegible]
circa fabam & ſalem [illegible]
fabarum arroſor [illegible]
fabas ne comedas, & allia 789
à fabis abſtineto [illegible]
faber cadit cum ferias fullonem [illegible]
fab[illegible], &c. [illegible]
faber [illegible] [illegible]
[illegible] fabri [illegible] [illegible] 996
fabilibus vicitat 1035
fabula Milchia [illegible]
fabula nunc ille eſt [illegible]
fabula ſine capite [illegible]
fabulæ actum ſupremum addere [illegible]
fabulæ cataſtrophe [illegible]
fabulam aliud 896
facundum [illegible] vna in arbore [illegible]
faceti[illegible], ac molle [illegible]
facere fucum 162
facere totum [illegible]
non facio pili, nauci non facio, flocci non facio, huius non facio [illegible]
faciunt & ſphaceli immunitatem [illegible]
faciat tibi Dominus, ſicut Ephraim & Manaſſe [illegible]
facem accendere 1038
facies [illegible] computat annos 497
facie Theſſira 828
faciem p[illegible]cate [illegible]
de facie noſſe [illegible]
facie prima [illegible]
facilè cùm valemus, recta conſilia ægrotis damus [illegible]
faciles partus [illegible]
fa[illegible] bellica 960
facta iuuenum, conſilia mediocrium, vota ſenum 675
facta Pythiæ [illegible]
factam rem habere 104
factum ſtultus cognoſcit [illegible]
factum infectum fieri non poteſt [illegible]
facultatem omnem indutus eſt [illegible]
facultates ne vni naui [illegible]
facultates quærendæ, deinde virtus [illegible]
fæcem bibat, qui vinum bibit [illegible]
falces poſtulabam [illegible]
falerna vetera, noua Hymettia [illegible]
facundia canina [illegible]
fama negatur [illegible]
fama prodit omnia 970
& fama fuit, & eras [illegible]
famæ os claudere 1220
famam præſentia minuunt 1226
famelicus non interpellandus 740
fames præter ſeipſam edulcat omnia 1219
fames interuallo petit [illegible]
fames multa docet [illegible]
fames optimum condimentum 502
fames immigrat in puta [illegible]
fames, & mora bilem in naſum conciunt 540
fames Meliæa [illegible]
fames Saguntina [illegible]

famis

famis campus 286
famem peſtilentia ſequitur 1.12
famem non ſedat ſplendida cœna [illegible]
fame argentea conuiuari 1181
familiæ columen 125
familiam ducere 1326
in ſano tuo ſitum eſt 226
farcire centones 434
farina prius quàm aſſa ſis 639
quid ad farinas? 677
farinam aliam concupiuit 314
farinæ noſtræ 674
fasces ſubmittere 1124
ne falcines 635
faſtigium ſummum imponere 67
ex fatis eueniendi 1213
fatuo us maximus 21
fatale vitæ tempus exactum 714
fatum ineuitabile 759
fatum immutabile 755
fata quò trahunt, retrahuntque ſequamur 1294
fata viam inuenient 1293
fato non repugnandum 973
fatis adactus 759
fatis imputandum 741
fauces cum aqua ſtrangulet 316
fauus mularum 1074
fauſtus exitus 752
feles Tarteſſia 82
felem Mineruæ 298
felicitas à Deo 816
felicitas tēperantium, amicitia ſtabiliū 412
felicitas multos habet amicos 675
felicitatis pars prima, ſapere 973
felix, qui nihil debet 528
felix turbinem proſpecta 1149
felix Corinthus, at ego ſim Teneates 416
felix & fauſtum ſit lumen 1231
felici diplomate vti 1319
felices ab infelicibus dimidio vitæ nihil differunt 326
felicibus ſunt & trimeſtres liberi 221
felicium multi cognati 609
feli crocoton 82
feneſtram aperire 121
fera libyca 719
de fera comediſti 481
feras agitare putaſti 1287
feras, non culpes, quod vitari non poteſt 25
[illegible] puer 858
feræ ſemper ſunt ignauis 408
ferire medium 1103
ferire frontem 962
ferire malis 437
in fermento iacere 579
ferociam parit ſatietas 727
ferocitas colophonia 328
ferox alieno præſidio 741
ferox extra periculum 745
ferre iugum 80
ferre palmam 91
ferre conniuendo 1339
ferreus 1138
ferreus, Aheneus 224
ferrum virum attrahit 1229
ferro ferrum acuitur 1314
ferrum, cum ignis candet, tundendum 1326
ferrum natare doces 138
ferrum tuum nunc in igni eſt 852
ferrum ferro acuitur 292
ferrum ferro nūquid fœderabitur? &c. 1359
fertilior ſeges eſt aliena in aruo [illegible]
ferulæ manum ſubduximus 481
ferula contra retiarium 462
feſcennina licentia 1164
feſtina lentè 317
feſtinans canis, cæcos parit catulos 378
feſtiuus lemo 717
ne feſtucam quidem 296
feſtucam ex alterius oculo eijcere 275
feſtucam ne moue 649
feſtum multas habens 770
poſt feſtum veniſti 281
fibra cornea 215
fibulam laxare 1062
ficimorus 1040
fictilis homo 581
ficulnus 217
ficulnus gladius 540
ficulno folio tenes anguillam 141
ficus auibus grata 791
ficus ficus, ligonem ligonem vocat 389
ficus poſt piſcem 791
fici cadunt in os comedentis 1316
vt fici oculis incumbunt 541
ficum cupit 358
ficum Mercurio 142
ficu ſimilior 530
ficos diuidere 726
fidas nemini, niſi cum quo priùs modium ſalis abſumpſeris 328
fidelia eadem duos dealbare parietes 221
fides Attica 247
fides Græca 248.1172
fides Punica 248
fides magis habēda oculis, quàm auribus 15
quibus nec fides, nec ara 724
fidere vnius noctis glaciei 1323
fidus amicus 765
per quædam fideicommiſſa 1189
mus non vni fidit antro 959
fiducia pecunias amiſi 646
quod fieri non poteſt, nec incipiendum quidem eſt 971
figulinam de dolio diſcere 1167
ex eadem figulina 1133
figulus figulo inuidet 61
figulus ollis anſas pro volūtate ponit 1319
figuli opes 306
filia vnica duos parare generos 211
filius degenerans 749
filius terræ 263
fil.º mihi ſit Tritogenes, nō Tritogenia 1225
filius albæ gallinæ 47
filix vrenda neglectis innaſcitur agris 566
filum neuiſti, & acu opus eſt 891
filo tenui 485
de filo pendet 256
filum contentionis tunc erat 650
è fimbria de textu iudico 178
apud fimum odorum vaporem ſpargis 138
fimo abiectior 1041
fingere manu 451
fingere tragelaphos 1338
finire minore pomœrio 699
finis non ſtatim apparet 864
ad finem vbi perueneris, ne velis reuerti 10
finem vitæ ſpecta 1022
firmo, & maximo progreſſu 1249
fixis oculis intueri 516
flagellum teſtaceum 887
flagello duro mens docetur rectiùs 1152
flagitiorum turpis exitus 763
flamma ſine Vulcano 1170
flamma fumo eſt proxima 152
è flamma media ſeruare 1123
flamma perſequeris, quem genueras 1011
flantibus ventis, echon adora 1213
flare & ſorbere ſimul difficile 381
flectere ſi nequeo ſuperos, Acheronta mouebo 1354
flere ad nouercæ tumulum 172
flere ſanguine 416
flet victus 471
flere lapides 978
flocci non facio 244
floccos demere 1046
flores Samiorum 553
flos cinis 892
flos vltimus, veluti prato, periſti 1284
fluctus mutus 880
fluctibus obloqui 1187
flumina in terram commutat 1103
fluuiatiles aues 1319
fluuius non ſemper fert ſecures 815
fluminū magnoru nauigabiles fontes 112
fluuius cum mari certas 287
fluminum ſacrorum ſurſum verſus feruntur fontes 95
fluuios, quæ procul abſunt, irrigat 522
flumini magno riuulum inducis 522
fluuij curſus non detorquendus 1234
focus luculentus in ædibus 763
fodere 999
fœdum eſt & manſiſſe diu, vacuumque rediſſe 545
fœdera Thraces neſciunt 486
fœmina 1146
fœmina aut minus quàm canem, aut pluſquam ſermonem iacit 1203
fœmina nihil peſtilentius 763
fœnum eſſe, Ambroſia alendus 622
fœnum habet in cornu 48
folium Sibyllæ 239
fons & radix 1019
fons rutis 425
fons Dodonæus 1002
fontem mali ipſe ſibi reperit 42
fontes ſacrorum fluminum feruntur ſurſum verſus 95
fontes ipſi ſitiunt 118
fontes magnorum fluminū nauigabiles 112
fontes argenti 391
fontibus apros immittere 587
fontibus apros, floribus Auſtrum 702
fontibus omiſſis, conſectari riuulos 976
foras canes, non amplius anthiſteria 79
fores aperire 702
fores habet tritas, vt paſtorum caſæ 180
ad fores venire 1129
in foribus adeſſe 383
formica camelus 161
formicæ ſemitam canit 1102
formicæ & ſerpho ineſt bilis 412
citius quàm formicæ papauer 459
formicarum nidos ſulpitauit 1064
in formidoloſum 743
formoſus ſine pulchritudine 1229
formoſus in oſtio 706
formulā cadere 927
fornax ferrea 1338
fortis in alium fortiorem incidit 272
fortes fortuna adiuuat 22
fortuna ſequitur ſucceſſum 1306
fortuna prorſus aduerſa 742
fortuna æſtuaria 702
fortunam neceſſariam terit 1083
fortuna eſt implorāda manū admouēti 382
fortuna reddit inſolentes 760
fortuna me cuiuſmodi inuoluit portēto 556
fortuna gutta præ dolio ſapientiæ 1013
fortunę bonæ 195
fortunę nouacula 924
fortunam præſentem boni conſule 554
fortunam fingunt ſui cuique mores 426
quem fortuna pinxerit 84
quem pinxerit fortuna 84
fortunatior Strobilis carcini 80
fortunatus ſapiens 1058
forum cercopum 1318
forum Theſſaliæ 1366
forum baiuli vicani 1319
foro vti 11
in foro noſtro res vertitur 693
in foro alieno litigare 584
foſſam determinare 1218
in foueam incidit, quam fecit 42
fracti 1133
fractis auribus 896
frater viro adſit 239
fratrum inter ſe iræ ſunt acerbiſſimæ 71
frenum mordere 125
fretis acrior Adriæ 1245
fricare caput 1256
fricant ſe ſues mutuum 242
fricantem refrica 241
frigida aqua feruentem ollam aſpergere 1322
frigidior ſalemo 181
frigidior ſalamandra 1324
frigidam aquam effundere 1025
frigus inducit 1255
frondes fructuum expertes 1273
frons occipitio prior 63
frontis perfrictę 353
fronti ocream, tibiæ galeā applicat 1041
fronti nulla fides 1274

frontē exporrigere, frõtem contrahere 254
frontem ferire 962
fronte prima 228
fronte ſua 1230
à fronte ſimul & occipitio 747
à fronte ducere 981
fronte prima 358
ex fronte perſpicere 410
fructus paulum è multis paleis collegi 31
fructum ſub aliena arbore 896
fructibus, non ſtadijs certare 1090
frugi homines omnia recte faciunt 375
ad frugem bonam 819
frumentum in populum 1189
fruſto panis 115
fruſtra canis 144
fruſtra Herculi 473
fruſtra niti, dementiæ eſt 975
fruſtra iacitur rete ante oculos pennatorum 1314
fruſtra currit 718
fruſtra habet qui non vtitur 752
fruſtratus conatus 742
fucata ſimia 729
fucus 1102.1189
fucum facere 162
fuere quondam ſtrenui Mileſij 181
fuga tutior 763
fuge procul à viro maiore 606
fugere demiſſis manibus 1281
fugere nemine perſequente 1217
fugere vtroque velo 1094
fugere aculeo infixo 23
fugere cùm licet, ne quæras litem 672
fugiens ac denuo pugnabit 702
fugiens haud moratur liræ ſtrepitum 312
fugientem quid inſequeris? 638
ita fugias, ne præter caſam 147
fugit longè, qui ſuos fugit 1327
fugitiuum retrahere 1258
fuimus Troës 181
in fugitiuum 752
fuit & Mandroni ficulna nauis 865
fulminis in morem 1187
porrò à fulmine 119
fulgur ex pelui 525
fuligam cygno comparas 1143
fulmen Lycinium 1063
fulmenta lectum ſcandunt 1128
fultus duabus ancoris 27
fumantem naſum viſi ne tentaueris 687
fumi vmbra 419
de fumo ad flammam 897
de fumo ad flammam 1319
fumo flamma eſt proxima 152
de fumo diſceptare 128
ſine fumo factum 296
extra fumum & vndam 910
in fumum abijt 1252
fumum fugiens, in ignem incidi 149
fumos vendere 104
fumus 925
fumus pulchriorem proſequitur 1264
fumus patriæ, igni alieno luculentior 62
fumus ex ficubus 1031
funditus, radicitus 911
fundum ſterilem ne colas 912
fundum alienum arare 529
fundo carens calix 1095
fungus 723
fungus putidus 243
tanquam fungus ſuffocat 1034
funiculus triplex non facilè rumpitur 1314
funiculum ex arena nectis 141
funiculum ad reſtim 678
funiculum contorquet piger 141
funiculum ex arena nectis 479
funiculum ad lapidem 923
funiculum fugiunt miniatum 182
hic funis nihil attraxit 132
funem reducere 184
funem contentionis ducere 1061
per funem extentum ire 445
funem abrumpere nimium tendendo 167
funem ducere 1242
fuſio ſurdior 1239
furacior Neoclide 1102
furari neceſſe eſt eſurienti viro 617
furari litoris harenas 812
furca, vel furcillis expellere 1317
furemque fur cognoſcit, & lupū lupus 408
fures clamorem 79
fures ipſi accuſant 1154
furia Gallica 1303
à furijs oriundus 805
furis paſſu progredi 1111
furnus idem, idem duxit trochus 1084
in furnum frigidum panes immittere 890
furtiuæ aquæ dulciores ſunt 1276
furtum Pamphili 811
vt ſportam furunculus captare 1218

G

gaditanum 1045
galatheam aliam inuenies 1358
galba 1252
galea Piſandri & ſupercilium 1150
galeam tibiæ, ocreā capiti adaptare 1207
galerus, aut nauis 566
γαλῆ κροκωτόν 1109
galea orci 578
gallica furia 1303
gallinaceus Euchonis 1111
gallinacei lactis hauſtum pollicem 1171
gallinæ albæ filius 47
gallonius 95.930
gallus bibit, & non bibit: Myxus non bibit, attamen meiit 1172
gallus gallinaceus Euchonis 1015
gall' in ſuo ſterquilinio plurimū poteſt 816
gallus inſilit 649
prius quàm gallus iterum cecinerit 730
gallus philippi 494
gallus Socratis, aut callus 967
à gallo ſuperatus es 814
a gallo candido abſtineas 20
de gallo in aſinum 1314
gallorum inculcare ventres 582
gallos quid excitas? 601
gamma betam perſequitur 918
gangam on 331
gangrænam addere 1175
gargara bonorum 876
gaudes gaudium pyrauſtæ 637
gaudet ſimile ſimili 64
gaudere in ſinu 21
gaudium dolori iunctum 767
gauia in ſtagnis 1227
gratias mulis commiſcere 1212
quàm gello, liberorum amantior 514
geminas chordas ferit 1118
gemoniæ ſcalæ 1109
generis aurei 1186
generos duos vnica filia parare 181
generoſior codro 134
generoſior Sparta 540
generoſior cecrope 1139
generoſioris arboris ſtatim planta cum fructu eſt 113
generoſus es ex crumena 534
genius malus 41
genius æthæus 703
genium aliquid habere 1150
per genium alicuius deierare 1349
genio indulgere 417
genu ſura propius 118
ne genu quidem flexo 336
ad genua venire 1104
genua dum virent 825
genuino mordere 374
geometriam exercet in ſupercilijs 1042
geometriam exercere in cilio 1131
gephyrei & gephyriſmos 1025
Gergeſeni 1272
germen Arcadicum 640
geſtare hydna, hyænæ, & phocarū pelles 1311
gigantiſare 1058
gigantum arrogantia 778
glaciem puer 169
glaciem ſcindere 672
gladiator in harena conſilium capit 144
gladiatorio animo 131
gladius delphicus 410
gladius ficulnus 540
gladius melitus 527
gladius lonex 1123
gladium capra 41
gladium dedit qui ſe occideret 578
ne gladium tollas mulier 425
gladio ſuo ſibi hunc iugulo 32
glande caſſa 951
glãdes multorū feſtorū Iouis comedit 811
glaucus alter 574
glaucus comeſa herba in mari 707
glaucus poto melle reſurrexit 554
Glauci ac Diomedis permutatio 55
glaucias 134
gleba aruum 534
glebam accipit erro 172
glomerare, glomerabilia 1110
glomi bonorum 440
glomi pro bonis 691
gloria futuri 702
gloriam parit virtus 931
ita gloriatur, tanquam Argiuum clypeum abſtulerit 556
gloriolam & apud poſteros 751
γλαῦκ' Ἀθήναζε 1199
glottalpides 1105
gloſſogaſtores 871
γνώμη τῶ ἀγαθῶν 997
Gnomon & regula 141
gordius nodus 1111
γόργιος 1162.1114
γοργὸν ὄμμα 658
Gorgoneu Perſeus aggreditur 814
tanquam gorgone conſpecta 1106
gorgonei capitis poſteritas 1107
gorgonius olet hircum 557
graculus Æſopicus 705
graculus inter muſas 127
nihil graculo cum fidibus 133
graculo imperitior 1295
graculi cum tacebūt, tunc canēt cygni 656
gradus grallatorius, aut teſtudineus 961
gradum figere 1128
in gradum reponere 1118
gradum figere 1062
gradu primo 1343
de gradu deijcere 111
gradu pleno 969
græca fides 148.1130
Græcia non verbis, at factis ſpectari vult 1275
Græci tentātes ad Troiam peruenerūt 368
Græcorum reliquorum primus eſt, &c 410
Græcis & barbaris, ſapientibus & inſipientibus 1118
grallatorius, aut teſtudineus gradus 961
grando drachmæ 592
γραῦς θεῖ 1265
grata breuitas 858
grata nouitas 754
gratia dicis 1241
gratia non ducitur pœnitentia 1185
gratia gratiam parit 33
in gratiā cū hāma prius vnda redibit 1120
gratiæ nudæ 498
gratiarum immortales horti 1123
gratijs lita 1350
grauiſtellus 1291
grauius Æthna 1167
grauius, quàm ſit Troiam capere 1040
grauiora, quàm ab Archidamo Athenienſes 1086
grauiora Sambico patitur 48
de grege illo eſt 705
groſſus maturos eſui ineptus 1185
grues Ibyci 273
grues lapidem deglutientes 701
gry Dionis 250
ne gry quidem 144
γρῖφος 351
gubernator eſt quilibet tranquillo 849
gubernatores ex libro 895
gubernatorem prudentem nox terret 1026
gubernatori ſomnolēto ne benefacito 1152
ne guttaris, quibus eſt cauda nigra 13
gutta cauat lapidem 1353
gutta vini 812

guttam aſpergere 952
ne guttam quidem 733
Gyaro dignum 1126
Gygis anulus 53
Gygis opes 1183
γέρων γέροντι 1331
γέγραφεν ψαῦσαι 805
gyrina rana ſapientior 334

H

halophanta 1002
habenas ignarus non tractet 1112
habenas iniicere 11 4
habenas reliquit rerum 1286
habere rem factam 1 4
habes Scytha ἄνειν 1326
habet 732
habet & muſca ſplenem 676
habet fruſtra, qui non vtitur 752
non habet, vbi ponat pedem 149
habita tecum 125
hac nos Deus ipſe ducit 1220
hactenus potui, habui, fui 1287
hæc Helena 112
hæc iuſtitia 660
hæreditas ſine ſacris 109.1281
hęrere in iiſdem ſcopulis 1346
hęrere apud Sirenas, aut Lotophagos 1076
hæres tertius non gaudebit de malè quæſitis 1301
hæret in aqua 146
hæret oſtrei in morem 918
hæret in vado 287
hæſitantia cantoris tuſſis 157
hæſitas in eodem luto 146
hęſitatio pyrrhonia 1142
halcedonia ſunt apud forum 479
hallex 1277
halopanta 968
hamaxiça 628
hamaxobio inſtabilior 1140
hamus ſemper tibi pendeat 232
hamum vorare 459
hamo eſcam circumponere 1161
nectas ipitat 1163
hanc technam in teipſum ſtruxiſti 40
harena cedere 288
harena Lydia 1276
harena ſine calce 407
ex harena funiculum nectis 141
in harena tua 701
harenam metiris 136
harenæ mandas ſemina 137
harenas furari littoris 810
Harmenem muro cinxit, cui nullum erat negotium 881
Harmodii cantilena 582
harmonia ſuilla 1134
harpocratem reddidit 795
haſta caduceum 532
haſta cænei 800
haſtæ amentatæ 928
haſtam abiicere 288
cum haſta, cum ſcuto 541
haſtis argenteis pugnare 497
haſtas primas iactare 976
rectis, an inclinatis haſtis 1217
haud annuncias bellum 594
haud canit paternas cantiones 582
haud contra oſtium 838
hauris è dolio 354
haud impunè vindemiam facies 362
haud perficiet 756
haudquaquam difficile Athenienſem Athenis laudare 344
haud ſolidè 906
haud vnquam arcet oſtium 362
Hebręi mihi Hebręo, catilina cethego 1331
hecale nunquam fies 1329
hecales cœna 1128
hecatæ cœna 855
hecateum Theagenis 646
Hectorem imitaris, ab ilio nunquam recedis 1175
intus Hecuba, foris Helena 1220
hedera poſt anteſteria 659
Heliconis & Aceſei opera 480
Helenæ crater 1133
Helepolis 1114
heptabœus animus 790
qualis hera, tales pediſequæ 865
magis quam ſol Heraclitus 908
in herba eſſe 384
herbam dare 287
herciſcere 978
herculana balnea 409
herculana ſcabies 529
herculana ſcabies 425
herculanus morbus 425
herculanus nodus 280
herculani lecti 595
herculei labores 584
Hercules 1288
hercules alter 223
hercules in Lydia 1193.1235
Hercules animo, Tydeus corpore 1103
hercules hoſpitatur 792
hercules pomarius 487
ne hercules quidem aduerſus duos 158
hercules malum 571
hercules & ſimia 676
herculis ira 1174
herculis cornu 1071
herculis clypeus 1339
herculis ſacrificium 11 4
herculis quæſtus 958
herculis ædem mulier non 1155
ad herculis columnas 679
herculis cothurnos aptare infanti 701
herculi clauam extorquere 805
herculi fruſtra 475
herculem coturnix 45
hercule dextro, aut amico hercule 46
heri & nudiuſtertius 453
heri ſeruus, hodie liber 1314
hermionis vice 457
hermodorus importat verba 483
hermonium officium 428
herniolus vſque ad gulam 807
hernioſi in campum 925
ab Herode ad Pilatum 1314
heterognathus es 654
tanquam heros in clypeo excipere 503
herus omnis ſeruo monoſyllabus 654
Heſiodi ſenecta 500
heſperidum mala 820
heteromalia cauſa 582
hiantia ſepulchra 1235
hic bonorum virorum eſt morbus 733
hic funis nihil attraxit 282
hic rhodus, hic ſaltus 641
hic telam texuit, ille diduxit 831
ne hilum 1216
hinc belli initium 680
hinc illæ lachrymæ 112
hinnulus ne cum leone partiatur 1061
hinnulus leonem 126
hinnulo timidior 1228
hipparchi murus 801
hipparchion murus 526
hipparchorum tabula 582
hippoclidi non eſt curæ 296
hippocratica lamena 1336
hippocratis liberis credit 1104
hippocratis vinculis alligare 1228
hippodromica bona 1238
ad hippolaitas non nauigamus 808
hippolytum imitabor 701
hippomene magis impius 570
hipponacteum præconium 374
hirciſſans anus 269
hircus caricus 708
hircus Thmuitarum 1074
hirci, cuculus 1259
hircum mulgere 107
hircos mulgens, ſanguinem ducit 1110
hirundo æſtatem loquitur 1116
hirundo vna non facit ver 239
hirundo noua 128
hirundo Threicia labiis inſtrepit 1054
hirundo totos ſchœnos anteibit 820
non miſſura cutem, niſi plena cruoris hirudo 439
hirundinum muſea 359
his medus non inſidiabitur 577
hoc age 961
hoc iam & vates ſciunt 928
hoc municeps, aut vicinus nunciauit 931
hoc nouerant priuſquam, &c. 832
hoc tu mihi dices 928
hodie nihil ſuccedit 9 3
hodie nullus, cras maximus 801
hodiernum da mihi, tu ſume craſtinū 1232
hœdum coquere in lacte matris 1117
holerum appoſitiones 181
in holmo cubabo 539
homerici verſus aliquot prouerbiales 727
homo nouus 1290
homo rotundus 1161
homo genibus elephantinis 1123
homo treſſis 245
homo multùm demiſſus, & pinguis, ſuo ſpiſſus 1236
homo omnium horarum 116
homo bombylius 482
homo, bulla 340
homo homini Deus 44
homo homini lupus 45
homo trium literarum 545
homo triobolí 245
homo ſubiugus 523
homo inexpiatus 450
homo quadratus 906
homo ſemper contradicens 892
homo fictilis 581
homo Euripus 184
homo, Dei ludibrium 1161
homo omni exceptione maior 1310
homo tenedius 757
homini diligenti, &c. 863
vt nunc ſunt homines 745
homines ſimiles foliis 1032
homines frugi omnia rectè faciunt 375
quot homines, tot ſententiæ 92
hominum mores regioni reſpondent 821
homolottorum bos 625
honeſtum, quod vtile 908
honora comprimum figuram & aram, ſiguram & triobolum 1224
qui honorat, ſeipſum honorat 1232
honos alit artes 265
hora nemini bona eſt 855
horis conſecratus 1297
horna meſſis 797
horreo ipſo 701
hortus, altera ſuccidia 1232
horti Adonidis 22
horti Alcinoi 1096
horti Tantali 318
hoſpes indigenam 672
hoſpes veniat quiſquis profuturus eſt 496
hoſpitis habenda cura 760
hoſpitis calabri xenia 706
hoſpitem non ſemper oportet hoſpitem eſſe 929
hoſpitem nuntiat apis, Siren amicum 530
hoſpitem apage in tempeſtate 472
hoſpitum habenda cura 998
hoſtia Agamemnonis 457
hoſtilitas Attica 1118
hoſtimentum eſt, opera pro pecunia 422
hoſtis non hoſtis [illegible]6
hoſtis domeſticus 862
hoſtis miſerebitur 1295
hoſtes tales me ſemper inſequantur 931
hoſtium munera, non munera 101
hoſtibus eueniat 1209
hoſtibus eueniat 1012
huius non facio 244
humeris ſuſtinere 870
humeros licet perdas aquam incernendo 1168
humi hauris 581
humi ſerpere 581
humilis nihil aſperius, cùm ſurgit in altum 1290
humor 1303
hydna geſtare, hyænæ, & phocarum pelles 1318

hydram ſecas 295
quam hydra magis varius 53
hydropico nihil ſiccius 1089
hydrus in dolio 773
hyems erit ilico 842
cogitato, quàm longa ſit hyems 1214
hylam inclamas [illegible]
hylam vocare 1173
hymettia noua, falerna vetera 1078
ab hymetto, ab arca Syra 997
hypera omiſſa, pedem inſequeris 674
hyperbeteræa 576
hyperbolum vltra 526
hyperboreos vltra 1432
hypere vertigo 350
hyptes cæcior [illegible]
hyſtricis ſeta 816

I

Iiacias crebrò, aliud aliàs iecens 59
iacis aliena 165
iacta eſt alea [illegible]
iactantia turpis [illegible]
iactantiæ comes, inuidia 766
iaculari nullo ſcopo 684
iaculans aratro 498
iactura cymnia 737
iactus ietis 1330
iaſcmo frigidior 881
in ialemos adſcribendus 1090
ianitor malus 811
ianua charontis 533
ianuis apertis 1389
Ianus alter 817
Iapeto antiquior 284
iberæ næniæ 421
ibyci grues 171
ibyci equus 900
ibidem vna traho 1342
icci cœna 1180
iciens ictus eſt 1180
[illegible] pellis 1144
idem Accij quod Titij 311
idem furnus, idem duxit trochus 1084
idem velle, atque idem nolle, ea demum firma eſt amicitia 1105
iecit Achilles duas teſſeras & quatuor 537
iecorarius 1178
ieiunat ceſtreus 98
ieiunium olet 1117.1269
ignauum dare 882
ignaui vertitur color 81
ignauis ſemper feriæ ſunt 405
ne ignifer quidem reliquus eſt factus 192
ignis ad torrem 701
ignis cineribus alitur ſuis 1124
ignis, mare, mulier, tria mala 371
ignis non extinguitur igni 645
ignis in vepribus 1054
in ignem incidi, fugiens fumum 149
per ignem incedis 772
ignem ſtipulæ admouere non tutum 1069
ignem veſte circumfers 717
ignem ſpirat 1241
ignem vel in parte prædetur aliquis 580
igni ferroque comminari 911
ignem palma 580
ignem diſſecare 117
ignem ſacrum inflare illi nefas 1089
ignem igni ne addas 58
i[illegible]e alios feruentius 1063
quæ ignoramus, aſpernamur 1273
ignotus prorſus 752.998
ignotius, quam maris choes 1122
iis, quæ ex muro ſimile 1167
iiſdem è literis comœdia ac tragœdia componitur 671
iiſdem viſcentes cepis 592
iliade prolixius 863
ilias malorum 99
ilico hyems erit 841
ilienſis tragœdos conduxit 428
ilio indigna verba 1069
ex ilio [illegible] educis [illegible]
ab ilio nunquam recedis, Hectorem imitaris 1175
ilio ſemper mala 720
ilium Corinthijs non indignatur 724
ille velut pelagi rupes immota reſiſtit 1186
illò reſpiciens, ſeſtinans, omitte bona 724
illotis pedibus ingredi 282
illotis manibus 283
Imbrij & Lemnij 1141
[illegible] 831
imi ſubſellij viri 734
Imis ceris eradere 819
immanior Medea 1111
immitior vua acerba 1016
immola porcum 1160
immolare boues 625
immortales gratiarum horti 1123
immunem venire 839
immunitatem ſphaceli faciunt 83
impera vbi paueris 836
imperator bonus, & idē robuſtus miles 767
imperator mulier & mulier miles 460
imperatores Cilicij 620
cui imperes, emendus 260
imperitus Anaxyride indutus omnibus id oſtentat 665
imperium Ecbeti 1012
imperium Phalaridis 313
imperia Manliana 314
imperium vendidi, argentum accepi 961
imperſuaſibilior graculo 1095
impete perituram artis 494
impietas Titanas [illegible]
impoſſibilia captas 195
imprecatio Oedipi 218
improbitas muſcæ 749
improbitas res compendiaria 634
improbitatis fæcem mali bibunt 572
improbitati duntaxat opus occaſione 345
improbi conſilium in extremum incidit malum 629
impudentia dea 683
impudentior cane 1194
impurior Phyſcone 1027
in puro purum nefas contingere 1105
in Ægypto optarit eſſe potius 1165
in acie piſcari 142
in agrum ſeruus 1098
in agro ſurculario captas 870
in acie nouaculæ 28
in abſurde loquutum 739
in aceruum metere 1164
in aliam terram transferri 1336
in anulo Dei figuram ne geſtato 12
in antro Trophonij vaticinatus eſt 234
in antrum haud legitimum, ſtimulum impingis 671
in angulo 866
in ære meo eſt 228
in alio mundo 35
in alieno choro pedem ponere 372
in alieno foro litigare 384
in Aphannis 631
in apes irruiſti 578
in aqua ſementem facis 117
in aqua ſcribis 117
in aqua hæret 146
in arduis cunctanter agendum 980
in armis acciſſat 815
in area latitas 672
in aurem dicere 206
in beatam 317
in caducum parietem inclinare 482
in cœlum iaculatis 145
in cœlum expuis 670
in calceum dextrum præmitte pedem, &c. 1121
in canis podicem inſpicere 368
in capitolium aſcendere 1334
in caput præcipitari 651
in capras ſyluestres 630
in calles inducere 1164
in cœo quis dies? 1169
in caponium agi 1120
in cauea non canit luſcinia 1176
in cinere ſcribere 1180
in clamoſos 743
in communi piſce non inſunt ſpinæ 1230
in cotyla geſtaris 578
in craſtinum ſeria 500
in ea etiam imo pedem habet 923
in culmo ſtare 827
in debiles debilis incidit 1164
in dexteram aurem 246
in diem viuere 268
in directum 963
in diſcrimine apparet, qui vir 747
in durum & impacabilem 541
in eodem hæſitas luto 146
in eodem vaſtitudinario tacere 1111
in eadem es naui 327
in eo ipſo ſtas lapide, in quo præco prædicat 579
in eaſdem anſas veniſti 234
in fermento iacere 579
in foribus adeſſe 281
in frigidum furnum panes immittere 840
in fugitiuum 752
in fumum abijt 1151
in foribus vrceum 344.1128
in gradum reponere 1258
in ialemos adſcribendus 1090
in ima cera 1243
in herba luxuries 979
in herba eſſe 384
in harenam deſcendere 288
in holmo cubabo 519
in idem conſpirare 881
in lapidicinas 331
in laqueum inducere 294
in laqueos lupus 277
in [illegible] [illegible]
in lente vnguentum 217
in lipſidrio pugnas 815
in litore portus eſſe 1185
in mari magni piſces capiuntur 1119
in morbo conſumat 882
in mundo 1215
in media relinquere 1306
in mari balneandus 1343
in [illegible] Libyæ Sardinia eſt 1347
in marciam immeiere 163
in mari aquam quæris 287
in montes offendere 1208
in magnis & voluiſſe ſat eſt 539
in nauibus educatus 908
in nauibus nutritus 1219
in neruum ire 461
in nihil ſapiendo iucundiſſima vita 180
in nocte conſilium 370
in numerum peruenire 983
in ollis venari 1107
in omni fabula & Dædali execratio 579
in omnia potentes 833
in orbem circumiens 397
in ore leonis fauus mellis 1317
in ore atque oculis 913
in orci culum incidas 577
in oſtio formoſus 706
in pace leones 868
in pace leones, in prælio cerui 1092
in paguro ſapientia 1178
in pato frigida quidem eſt aqua, ſed pulchræ mulieres 1219
in parte vel ignem prædetur aliquis 580
in paruulis nulla culpa 1241
in pedes retrocedit 815
in Piſa animum confirma 1081
in planitiem equum 163
in Plauti comœdia mœchus 1210
in portu nauigare 19
in portu dormire 1214
in pura fames immigrat 1005
in puteo cum canibus pugnare 302
in puteo conſtrictus 334
in Pythij templo cacare 813
in quadrum redigere 982.294
in quinque iudicum genibus ſitum eſt 539
in re mala animo ſi bono vtare, adiuuat 667
in repagulis ſtare 1116
in ſaxis ſeminas 137
in ſe deſcendere 205
in ſeditione vel Androclides belli ducem agit 384
in ſenem libidinoſum 740

in

in ſenem ne quod collocaris beneficiũ 305
in ſinum deſpuere 1268
in ſinu gaudere 95
in ſinu manum habere 571
in ſimpulo 178
in ſpem fruſtratam 739 997
in ſola Sparta expedit ſeneſcere 813
in ſolum 1195
in ſuo regno eſſe 1194
in ſyluam ligna ferre 123
in te omnis domus inclinata recũbit 1258
in tempore cauenda pœna mali 756
in tenebris ſaltare 1078
in tergore bouis deſedit 672
in toga 1270
in toga ſaltantis perſonam inducere 450
in tranquillo eſt 360
in tranſcurſu 847
in tranſennam inducere 866
in triclinio choa 1163
in triuio ſum 73
in tua ipſius harena 701
in tuum ipſius malum lunam deduces 614
in tuum ipſius caput 387
in tuum ipſius ſinum inſpue 206
in tuo luco & fano eſt ſitum 126
in tuo regno 126
in ventrem inſilire 901
in vado 38
in venatu perijt 297
in vento,& rapida aqua ſcribere 1290
in vino veritas 114
in voti compotem 744
in vtramuis aurem dormire 246
in vtrumuis dormire oculum 794
inanis conatus 740
inanium inania conſilia 650
inaniter aquam conſumis 140
ne incalceatus in montes 878
incantatione quauis efficacius 996
incantatione quauis efficacius 912
incedere doricè 1017
incendium oleo reſtinguere 59
pro incerta ſpe,certa præmia 1250
incidit in foueam,quam fecit 40
incipere à linea 197
incita equum iuxta Nyſſam 847
incitare currentem 742
incitare currentem 72
inclinare in caducum parietem 482
ad incitas 902
inconcuſſa columna 1070
inconcuſſa perſequi 1071
incredibilia multa 928
incubare theſauris clauſis 1112
incudem eandem tundere 272
ab incunabulis 127
incus maxima non metuit ſtrepitus 596
indeſinenter 1213
indicatura ſummaria 515
indictum puta 1308
indigenem hoſpes 672
indigentia,mater ſanitatis 1132
indoctior Philonide 472
indoctior,quam in tragœdia comici 1217
indoctus pater filium erudit 1143
inter indoctos etiam corydus ſonat 385
induere talaria 720
induitis me leonis exuuium 111
indulgere genio 437.1279
indus elephantus haud curat culicem 307
induſtriam adiuuat Deus 715
inelegantior libethrijs 194
inertium chorus 553
ineſcare homines 459
ineſt & formicæ & ſerpho bilis 450
ineuitabile fatum 762
inexorabilis 743 768
inexplebile dolium 100
inexploratus homo 450
infamiæ metus 753
inferos cœlo miſcere,ac terram mari 1288
inferorum triacadas 1059
quæ apud inferos 142
ad inferos proficiſci 1215
qui apud inferos ſunt terniones 556
ad inferiora ſe conuertere 1336
infixo aculeo fugere 23
inflare buccas 688
inflas rete 1155
inflatum ſaliunt oues ad vtrem 1237
inflige plagam ab aratro 826
influit,quod exhauritur 196
ingenium Bœoticum 390
ingenium extritum 557
ingenij boni 195
ingens diſcrimen 747.257
Ingens rerum multitudo 740
Ingens telum neceſſitas 398
ingratitudo vulgi 718.1091
ingredi iunonium 291
ingredi pedibus illotis 282
ingredi ſummis vnguibus 368
inijce 1310
inimicus & inuidus,vicinorum oculus 596
inimicum contemnentis 744
iniquitas ab impijs eſt egreſſa 275
iniquum petendum,vt æquum feras 394
initium belli 579
initio confidens,in facto timidus 658
initijs ſatiùs eſt mederi,quàm fini 69
iniuria ſoluit amorem 90
imitabor nepam 803
innocuus alium aſpiciam meum habẽtem malum 561
inquirere omnibus veſtigijs 806
iolana laurus adeſt 427
inſania aliena frui,optimum 397
inſania non omnibus eadem 772
inſanire cum inſanientibus 892
inſanire inſaniam Oreſtis 1186
inſanus appẽſis pellibus non curatur 1094
inſcitia confidentiam parit 864
incruſtare ſyncerum vas 112
non inſidiabitur bis Medus 577
inſidias clancularias cauentis 219
inſomnium cæcum 823
inſperabilem vitam viuis 665
inſtabilior hamaxobio 1140
inſtar ceræ 1129
inſtar Olympicæ tubæ 1114
inſtar vaſis 907
inſuere in ſaccum,vel culeum 1227
intempeſtiua beneuolentia nihil à ſimultate differt 232
intempeſtiua Minerua 1347
inter cæcos regnat ſtrabus 672
inter cæla & porrecta 129
inter malleum & incudem 27
inter manum & mentum 915
inter medios collocare 1335
inter meros lepores 1205
inter indoctos etiam corydus ſonat 385
inter lapides pugnabant, nec lapides tollere poterant 85
inter iugentes iocari 1102
inter os & offam 146
inter pueros ſenex 813
inter ſacrum & ſaxum 27
inter Soſias & Tybios referre 1182
inter vitam & necem 1006
interſecta muſica 656
interuallum ingens 818
interuallo perit fames 645
interuenit θεὸς ἀπὸ μηχανῆς 1304
inteſtina adolens,ipſe carnes deuorat 1184
circum inteſtina canis 425
inteſtina terræ 462
intonat Ioui paria 1137
intra proprios limites conſiſtere 1184
intra quatuor eſſe 1134
intra ſeptimam 527
intra ſuas præſepes 126
intra tuam pelliculam te contine 206
introite,nam & hic dij ſunt 1230
intus canere 331
intus & in cute 289
intus Hecuba,foris Helena 1170
neque intus,neque foris 862
inueni non quod pueri in faba 564
inuenies aliam Galatheam 1358
inuento ſuo ſibi malum acceſſere 39
inuentum Palamedeum 1034
inuidet figulus figulo,faber fabro 65
inuidentiæ expertes muſarum fores 82
inuidia,iactantiæ comes 766
inuidiam mouet cognatio 920
inuidioſum eſſe præſtat 647
inuidus vicini oculus 913
inuiſus,vt Orci portæ 1354
inuitis canibus venari 130
inuita Minerua 36
inuitus Iupiter nouit 177
Inûs dolores 579
inutilior blace 799
inuulnerabilis vt cæneus 660
io Pæan 426
io Saturnalia 1196
ioca,ſeriáque 331
iocandum,vt ſeria agas 917
iocari inter lugentes 1102
Iolaum implorat 1013
Ιαμβίζειν 887
Ionicus riſus 168
ipes mali 572
ipſa dies quandoque parens, quandoque nouerca eſt 219
ipſa olera olla legit 248.1083
ipſa ſenectus,morbus eſt 474
ipſe dixit 461
ipſe ſemet canit 461
ipſe ſibi mali fontem reperit 40
ipſe ſibi perniciem acceſſiuit 748
ipſi curandum 576
ipſis & Chijs 725
ipſis placet 442
ipſo carpere è rogo cœnam 1180
ipſo horreo 701
ipſo cratere 812
ipſum oſtij limen tetigiſti 640
ira numinis incurabilis 931
ira omnium tardiſſimè ſeneſcit 213
ira Herculis 1174
ira ſenis 1157
ira telum facit 1186
iræ fratrum acerbiſſimæ 73
iræ ſenectus mors 1001
iracundior Adria 888
iracundia ieiuna 1311
ite per extentum funem 441
Iro,Codro pauperior 202
irriſibilis lapis 417
irritare crabrones 41
irritat ſuem 528
irrumpere oportet per enſes, pérque ignem 406
ἰσοτιμία 884
iſſa 701
iſthic vellus non carpitur 1100
ἰσθμιάζειν 596
iſthmus vitæ breuis 1012
iſthmum perfodere 816
iſthmum ſinapi bibit 1180
ita fugias,ne præter caſam 147
iterum atque iterum ad Pythum via 575
iterum tranquillitatem video 360
Ichorus 789
itidem vt Acheronti 919
itineri porta longiſſima 671
ex itinere longo etiam palea eſt oneri 1303
ityn tenes 699
iube facta procliuia 1059
iubentis apertè loqui 759
iucũda malorum præteritorũ memoria 932
iucunda viciſſitudo rerum 250
iucundi acti labores 398
iucundiſſima nauigatio iuxta terram 84
Iudas non dormit 1314
iudex Bunas 483
iudicibus omnibus vincit 1158
in iudicum quinque genibus ſitum eſt 539
iudicia corrupta 710
iudicia omnia abſolutoria eſſe 1238
iudicium circulatoris 1338
iudicium Rhadamantheum 554
iudico Aethiopem ex vultu 275
iugulare mortuos 74
iugulo hunc ſuo ſibi gladio 39

iugum crobyli 498
iugum ego ac tu idem trahimus [illegible]
iugum ferre [illegible]
iugum iactare 733
Iulio & Cæſare conſulibus 1324
iungere vulpes [illegible]
Iunonis puer 1190
Iunonium ingredi [illegible]
Iupiter mutus nouit [illegible]
Iupiter orbus [illegible]
Iupiter nondum incuruam habet ceruicem [illegible]
Iupiter omnibus idem 1274
Iupiter pluit mel [illegible]
ne Iupiter quidem omnibus placet 499
Iupiter ſerò diphtheram inſpexit [illegible]
Iouis Corinthus [illegible]
Iouis tergus 812
pugna à Ioue 819
Iouem lapidem iurare 472
Iouis & regis cerebrum 198
Iouis ex tabulis teſtis 247
Iouis lac 899
Iouis ſandalium 578
Iouis ſuffragium 461
Iouis taxilli ſemper feliciter cadunt 23
Ioui pattia intonat 1137
ad iurandum ac præceps fueris 924
iurare Iouem lapidem 472
iurauit lingua 412
ex iure manu conſertum 977
iureiurando viri, pueri talis fallendi 644
ius in manu 995
ius ſummum, iniuria ſumma 104
iuſiurandum [illegible] 631
iuſiurandum Aphrodiſeum 1280
iuſiurandum emplaſtrum [illegible] 1111
iuſiurandum Rhadamanthi 554
iuſiurandum Venereum [illegible]
iuſiurandum volaticum 814
iuſtitia in ſe virtutē cōplectitur omnē 411
iuſtitia ipſa, exigua res eſt 145
iuſtitia iuſtior 789
iuſtitia Prieneſis 694
iuſtitiam ſero vidit 973
hæc iuſtitia [illegible]
iuſtitiæ oculus 788
iuſtitiæ trutina 461
iuuenari [illegible]
iuueneſcere cum Æſone 1168
iuuenis 1238
iuuenes dupondij [illegible]
iuuenum facta, conſilia mediocrium, vota ſenum [illegible]
iuuenum lanceæ, ſenum conſilia [illegible]
iuuenta Corui 283
iuuenta viribus pollet [illegible]
iuxta cubitum proſecat 798
iuxta fumum puteum fodit 649
iuxta melam [illegible]
iuxta nauem 798
iuxta ſacrificium ne incidas vngues 1124
iynges 1023
iyngem habet 1275

L

Labda videre mihi 800
labefactare munere 1266
labijs ridere 1139
labiis ſummis 189
labor optimum obſonium ſenectuti 648
labore laborioſius [illegible]
labores acti, iucundi 398
labores Herculei 584
cum laborauerimus plurimum, eodem in ſtatu ſumus 142
labrax Mileſius [illegible]
labrum mordere [illegible]
[illegible] palatum rigat 1042
labyrinthus [illegible]
lac aureum haurire [illegible]
lac Iouis 899
non tam lac lacti ſimile [illegible]
lac auium fert Samus Ionica [illegible]
lacænæ ſolæ viros pariunt [illegible]
λακκόπλουτοι [illegible]
lacer pannus 411
lacerat lacertū largi mordax Mēmius 292
lachanizare 417
lachryma nihil citius areſcit 930
lachrymæ crocodili [illegible]
lachrymæ Simonidis 1116
hinc illæ lachrymæ [illegible]
lachrymæ Megarenſium 248
lachrymas topitas excitas [illegible]
lachrymabiles viri boni [illegible]
laciadæ [illegible]
lacinia obtinere [illegible]
lacinia tenere [illegible]
Lacon alia, alia aſinus illius portat [illegible]
laconicæ iunæ 449
laconice cœnat [illegible]
laconicus tithymallus [illegible]
laconizare [illegible]
laconiſmus 574
laconiſmus Battologia [illegible]
lactis gallinacei hauſtum polliceri [illegible]
cum lacte nutricis 229
lactucas ſimiles habent labra 309
lacuna 1213
lada pernicior 1192
qui prior læſit 564
lagenam crateri nunquam imponere [illegible]
lam[illegible] torres [illegible]
vt nutrices lamiam [illegible]
la[illegible] Hippocratica [illegible]
lampada cum tra[illegible] [illegible]
Lampon iurat per anſerem [illegible]
lana caprina [illegible]
lanam ab aſino 141
lanam in officina fullonis [illegible]
pro lana pilos [illegible]
in eandem lancem imponere [illegible]
laniſta clemens 961
lanius vnus non timet multas oues [illegible]
in lapicidinas 333
lapis ad funiculum [illegible]
lapis ignitus priuſquam enaret [illegible]
lapis [illegible] [illegible]
lapis molaris 1145
lapis ſuper lapidem 1311
lapis Tantali 549
lapidi loqueris 144
lapidem altera manu fert, altera panem &c. 248
lapidem cauat gutta [illegible]
lapidem elixas 136
ad lapidem eundem iterum offendere 149
ad lapidem funiculum 928
lapidem Iouem iurare 472
lapidem omnem nitidum adorantes [illegible]
lapidem omnem mouere 110
lapidem tetigit à cane morſum 857
lapidem verberare 419
ſub omni lapide ſcorpius dormit 142
in lapide illis, in quo præco prædicat 579
lapides ad filum 1290
lapides loqueris 1043
inter lapides pugnabant, nec lapidem tollere poterant 85
lapides flere 978
lapitha 1063
lapſana viuere 838
laqueus auxiliari videtur 809
laqueus laqueum cēpit 640
in laqueum inducere [illegible]
laqueum mandare 436
laqueo ſuo captus eſt 40
laqueos omnes effugere 860
largi mordax Mēmius lacerat lacertū 292
largitio non habet fundum [illegible]
ex eodem lare [illegible]
lari ſacrificant 279
ab ipſo lare 204
latinum verbum [illegible]
cum laruis luctari 74
larus [illegible]
larus fortuna ſuperior eſt 1102
larus hians 574
larus in paludibus 701
lares parturit 170
lari vita 1091
latitare ſine perſona 1219
à laſſo rixa quæritur [illegible]
late viuens [illegible]
laterem lauas [illegible]
lateritius [illegible]
late loqui [illegible]
latini tibicinis more [illegible]
laterifer Ægyptius [illegible]
latitas in arca 672
latro ait ad [illegible] [illegible]
latrunculis ludere 1215
latum & anguſtum [illegible]
latum vnguem [illegible]
lauabor vna [illegible]
lauares Peliam [illegible]
ſi laueris te nitro, maculata es [illegible]
laua manus [illegible]
laueas templum [illegible]
laudans vt pueri pauonem [illegible]
laudem immodicam refutantis [illegible]
laura Samiorum [illegible]
laureum baculum geſto [illegible]
laureoticæ noctuæ [illegible]
lauro ardente clamoſior [illegible]
lautus [illegible] ſana adeſt 427
laudiceni Sophoclis 195
de lautitijs [illegible]
laxare fibulam 1062
leæna in machæra non ſtatuat [illegible]
lebride [illegible] [illegible]
lebride aud[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
lecti Herculani [illegible]
lecti Soteridi [illegible]
lecto libero nihil iucundius [illegible]
lecythum habet in manu [illegible]
lecytho quid cum ſtrophio? [illegible]
legatus non cæditur, neque violatur 893
legatus ſine mandatis, legatus ſine prouocatione [illegible]
[illegible] [illegible]
leget nemo præter Sibyllam [illegible]
tu in legione, ego in culina 959
leguminum nunc meſſis 493
lemnæ Saturniæ 348
lemnia manu [illegible]
Lemnij & Imbrij 1141
lemnium malum 175
Lemnius obtutus 1073
λέμφος, muccus [illegible]
[illegible] hoſtia mactata [illegible]
lens Deus 895
in lente vnguentum 117
de lente mira [illegible]
lente feſtina [illegible]
lenticulam angulo tenes [illegible]
lenticulam olla attigit [illegible]
lenticulam mandere 249
leo in [illegible] [illegible]
leo chordula vinctus [illegible]
leo eſt foris, leæna in itineribus [illegible]
leo prius, nunc leporem agit 1148
leonis catulum ne alas 412
leonis exuuium induitis me [illegible]
leonis exuuium ſuper crocoton 692
in ore leonis fauus mellis 1317
leonis ſenecta præſtantior hinnulorum iuuenta 584
leonis veſtigia quæris 797
leoni eſurienti prædam exculpere [illegible]
leoni mortuo & lepores inſultant 905
leonem ex vnguibus æſtimare 177
leonem excipere ſubula 1211
leonem hinnulus 106
leonem radere 446
leonem ſtimulas 42
leones in pace, in prælio cerui 1092. 868
leones videre, hoſtiū prælia portendit 701
ſi leonina pellis non ſatis eſt, vulpina addenda 690
leonina ſocietas 238
leontini ſemper iuxta pocula 98
leotrephide macilentior 894
leparge, hæc omnia ſuper te 808
in leporinis 917
lepus apparēs, infortunatum facit iter 573
lepus dormiens 306

lepus

lepus nidum ſuum prodit 1019
lepus concin trahit aureo laqueo 1048
lepus pro carnibus 31
leporis vita 828
lepori eſurienti etiam placentæ fici 700
leporem capit cancer 438
leporem carpathius 351
leporem frondium crepitus terret 1077
leporem non edit 329
leporem teſtudo prius præuerterit 263
leporem venare 699
leporem venari boue 840
lepores duos inſequens, neutrum capit 642
lepores inſultant mortuo leoni 905
totus leporis metus 1201
lepores mœnibus indormire 1310
lepos Atticus 75
lerij mali 431
lerna malorum 99
lesbiari 731
lesbius digna 573
lesbius Prylis 735
lethale mulſum 257
lex africani 1339
lex & regio 700
lex Zaleuci 576
leges bonæ ex malis moribus procreantur 307
leges draconis 1019
lex in manibus 898
lerna Thurium 883
leuato velo de cauſa cognoſcere 1119
leucæus & ſcriptura non idem ſunt 642
leuidenſe munus 479
de tribu leui 1319
leuior ſubere 422
leuiſſima res, oratio 594
leuitas deſultoria 1331
[illegible] 801
liba coalemo 926
liber non eſt, qui non aliquando nihil agit 979
tanquam libri [illegible]
libera in cynadra aqua 1142
libera corcyra, caca vbi libet 770
liberæ capræ ab aratro 572
liberalis de alieno 766
liberorum amantior, quàm Gello 534
libero lecto nihil iucundius 976
liberi poetæ, & pictores 593
liberi felicibus ſunt at trimeſtres 222
libertas, res ineſtimabilis 1258
libertas Romana, libertas Latina 1132
libethriis ineleganter 124
libya ſemper adfert mali quippiam 720
libyca fera 719
quid liceat ſpectandum magis, quàm quid expediat 1302
quicquid licet, minùs deſideratur 1230
licentia feſcennina 1164
licymnij & Licymnium fulmen 1063
ligas cauda delphinum 145
lignum tortum, haud vnquam rectum 572
ligna omnes colligunt, arbore præſente 1184
ligna nephalia 565
ligna in ſyluam ferre 228
ligonem ligonem, ficus ficus vocat 389
ligonibus aureis terram fodere 1225
limen ipſum oſtij tetigiſti 640
limen ſenectæ 573
intra limites proprios conſiſtere 1184
λιμοδωριεῖς 727
lindij ſacrum 448
linea alba 1079
linea extrema 862
lineam hodie duxi nullam 125
lineam mittere 1217
lineam ne moueto 292
ad lineam ſummam venimus 728
à linea incipere 197
à linea ſacra talum mouebo 30
lineas primas ducere 1220
à lineis excidere 1145
linealis neceſſitas 1282
lingere ſalem 810
lingua amicus 627
lingua alius, alius dentes 629
lingua bellare 573
lingua tricorum non habet 1018
lingua non imperans 476
bos in lingua 1239
lingua iurauit 418
lingua non redarguta 905
in lingua clauis 1084
lingua præconi 998
lingua prædatur 1354
lingua quò vadis 269
lingua quidem ſegnis, ſed dextra viget 1076
lingua ſeorſum inciditur 715
caput ſine lingua 312
lingua vulpina 1108
linguam cocere, deum imitans 1223
linguam ſenis mutare 76
linire parietem luto 1315
linum candidum lucri cauſa ducis 630
linum lino nectis 257
linum vltra 598
lippire ollas 348
lippis cucurbitas 348
lippis notum 201
lippo oculo ſimilis 918
lippus oculus ſolis radios non fert 1141
in lipſydrio pugnas 815
liquida tempeſtate liquidior 1341
lis Ptolemaica 621
litium crater 793
litem incipere 741
litem mouebit, ſi vel aſinus canem momorderit 267
litem ne quære, cum fugere liceat 672
litem parit lis 265
lis litem ſerit 522
literæ Epheſiæ 538
literæ mutæ 1311
literæ vnciales 1368
literarum radices amaræ, fructus dulces 1230
literas Bellerophontes 484
neque literas, neque natare 125
literas ſiniſtras edoctus 1009
literatus 1217
litigare in alieno foro 384
qui non litigat, cælebs eſt 809
littus Sarpedonium 552
littore loquacior 554
littus arare 137
littori loquens 143
lityerſam cantionem canis 608
liuor ſumma petit 1292
locrenſe pactum 418
locrenſis bos 540
locum in balneis occupare 1118
locupletum reditus 762
locuſta prius bouem pariet 554
locuſta rureſtris 1103
in locutum abſurdè 739
lolio victitant 332
longæ regum manus 57
longè fugit, qui ſuos fugit 1327
longè lateque 309
longè vicit 773
longè viciſti 995
longo ex itinere etiam palea eſt oneri 1323
longum procœmium audiendi cupido 927
longum valere iuſſit 588
loquacior cauro 700
loquacior citeria 1014
loquacior cornice 1097
loquor dormienti 1029
loquacior littore 554
loquacior turture 155
loquax talpa 835
bene loquenti auſcultandum 974
etiam ſaxa loquentur 1169
ne loquaris magna 372
loqueris antiquiora diphthera 133
loqueris equo inſidens 1119
loqueris lapidi 144
loqueris lapides 1045
loqueris parieti 144
loqueris vento 153
loqueris littori 143
ne loquitor aduerſus ſolem 18
loquitur alia menecles, alia porcellus 523
loquitur alia pſittacus, alia cornix 456
loquitur ſtulta ſtultus 55
loqui aperte iubentis 739
loqui aperte, ſimpliciterque 717
loqui ampullas 1020
loqui camarine 872
loqui cum Euandri matre 1079
loqui de plauſtro 233
loqui è lintre 1368
loqui olee 840
loqui per parietem 665
loqui roſas 477
loqui ſapientem apud ſtultos, moleſtum 567
non mouenda loqui 974
loqui tragicè 452
lora ex ipſo boue ſumere 81
loricæ gladius 1208
loricæ ſeu coronæ inſtar 1014
loripedem rectus derideat 619
lotionem vincit podex 314
lotum guſtauit 505
lucerna cleanthis aut Ariſtophanis 233
lucerna pinguior, & lecytho pinguior 450
lucerna qui indigent, oleum effundunt 1311
lucerna ſub modio 1315
lucernam adhibes in meridie 445
lucernam olet 233
lucidior electro 845
in luco tuo litum eſt 226
lucrum malum, æquale diſpendio 645
lucrum pudori præſtat 721
lucrum vndecunque captant 718
lucri bonus eſt odor ex re qualibet 721
vt lucorum delubra 1058
lucta Phrynichi 694
luctari cum coryco 607
luctuoſum ſaxum 1319
luctus Antiopæ 665
ludere operam 1170
ludis de alieno corio 384
ludendum domi tuæ 1100
ludere inter mœrentes 1275
in ludo talario conſeſſus 962
inter lugentes iocari 1202
lumbos fractus vt Myſius aſinus 1143
lumen inferre ſoli 446
lumen ſit felix & fauſtum 1231
lumen ſoli mutuas 218
luminibus officere 873
luna quarta nati 47
lunæ laconicæ 449
lunæ radiis non matureſcit botrus 903
lunam in tuum ipſius malum deduces 614
lunam detrahere 797
lunulæ 1081
lupinum potum 488
quaſi lupus ab armis valeo, clunes infractos gero 1327
lupus circum puteum chorum agit 379
lupus in fabula 745
lupus lupum cognoſcit, & fur furem 408
lupus in laqueos 277
lupus aquilam fugit 504
lupus ante clamorem feſtinat 504
vt lupus ouem amat 907
lupus hiat 407
lupus pilum mutat, non mentem 640
lupus in fabula 863
lupis ſuade, vt inſaniant 814
lupus ouem prius ducat vxorem 725
lupus non curat numerum 448
ſi lupi meminiſſes 130
ex ore lupi 508

à lupi venatu 631
lupi alas quæris 142
lupi decas 488
lupum auribus teneo 353
lupo agnum eripere poſtulant 504
lupo ouem commiſiſti 114
lupi à tergo, à fronte præcipitium 671
lupi illum priores viderunt 237
luporum ale catulos 353
luſcinia Muſarum 1009
luſcinia non canit in cauea 1176
luſciniæ canit bubo 813
luſciniæ deeſt cantio 703
luſciniæ nugis inſidentes 359
cum luſcinia pica certat 262
qui luſit aliquando, iterum ludet 1303
in luſu clamor abſit 713
lutea progenies 1123
lutum niſi tundatur, non fit vrceus 614
lutum luto purgare 317
lutum ſanguine maceratum 572
extra lutum pedes habes 52
in luto eodem hæſitas 146
lux affulſit 504
lux noua infulſit 1286
luce petere liceat 1062
luxuries in herba 979
qui luxurioſus eſt, neceſſe eſt, vt & auarus ſit 1307
lychnobij 841
lychnus in Prytaneo 1296
lycia coma 1311
lycurgeus 1191
lydia arena 1231
lydia harera 1276
lydius currus 380
lydio more 572
lydus cauponatur 487
lydus in meridie 487
lydus oſtium clauſit 487
lydum in planitiem prouocas 669
lydo viro negotium non erat 303
lydi mali, poſt hos Ægyptij 572
lydorum caryeæ 488
lynceo perſpicacior 341
lyram manu pulſare, non eſt cuiuſuis 1304
lyſicrates alter 669
lyſiſtrati diuitias habes 669
lytierſe carmen 1298

M

macerata vita 258
ſi tibi machæra eſt, & nobis vibina eſt domi 558
machinas poſt bellum afferre 594
machinas omnes adhibere 867
machinamentum megaricum 407
macilentior leotrephide 824
macilentior ymbris 1132
mactata hoſtia lenior 457
macte virtute 1236
mæſonica dicteria 899
magadari 883
magas inter organa 1158
magis quam ſol Heracliti 928
magis ſpectandum quid liceat quàm quid expediat 1310
magis varius, quàm hydra 53
magis ſibi placet, quàm Peleus in machæra 535
magis impius Hippomene 570
magis ipſe Phryx 533
magis mutus, quàm piſcis 155
magiſtratus virum indicat 111
magiſtratus gerens, audi & iuſtè, & iniuſte 529
magiſtri muri 63
magna ciuitas, magna ſolitudo 453
magna de re diſceptatur 753
vt magnes lapis, omnes attrahens 217
magnetum mala 549
magno flumini riuulum inducis 599
magnorum fluminum nauigabiles fontes 112
magnum os aperi 492
magnus bonuſque 997
magnus vectator in re puſilla 619
maio menſe nubunt malæ 124
à maiore viro procul fuge 655
male coniugati 759
malè parta, malè labuntur 236
malcam legens, quæ ſunt domi obliuiſcere 43
maledicus à malefico non diſtat, niſi occaſione 1353
inter malleum & incudem 27
maluam ſere, ne tamen edas 1214
malus ad aquam 196
malus cum malo colliqueſcit voluptate 412
malus Genius 45
malus ianitor 811
malus nemo hoc ſciet 657
mali bibunt improbitatis fæcem 572
mali commatis 615
mali corui malum ouum 274
mali fontem ipſe ſibi reperit 40
mali ſerij 431
mali occaſio tollenda 765
mali pœna in tempore cauenda 716
mali ſtirpes, mali ipſes 572
malis auibus. Bonis auibus 47
malis affluerit 766
malis duobus reſiſtere difficillimum 747
malis ſerire 437
malis mala ſuccedunt 710
neque cum malis, neque ſine malis 565
malis non cedendum 748
in malis non luctu, ſed remedio opus eſt 754
malis ter mala 656
è malis tribus vnum 687
malo accepto ſtultus ſapit 32
malo aſino vehitur 892
malo euenit malè 744
malo nodo malus quærendus cuneus 18
malo vni obnoxium eſſe præſtat, quàm duobus 809
malum accerſitum 805
malum bono penſandum 763 999
malum ſibi cacat ipſe turdus 40
malum conſilium 22
malum dedi & accepi 353
malum deſpuere 962
malum Diolygium 484
malum effugi, inueni bonum 191
malum eſt bonum, &c. 817
malum exiguum, ingens bonum 457
malum Hercules 571
malum malo medicari 658
malum lemnium 275
malum neceſſarium 154
malum ſectionis egens 1112
malum ſibi inuento accerſere ſuo 39
malum ſibi parat, qui alteri parat 912
malum ſibi reperit 767
malum Tænarium 735
malum tragicum 823
malum vas non frangitur 818
mala attrahens ad ſeſe, vt cæcias nubes 166
mala Azanæa 467
mala conciliant homines 346
mala extrema extremorum 653
mala bona 990
mala beſtia eſt 1254
mala Heſperidum 820
mala mens 1296
extra mala poſitus, admones 1015
mala malis eueniunt 981
mala magnetum 569
mala mortalium omnium mare proluit 658
mala ogygia 557
mala proditio 571
mala Niobes 641
poſt mala prudentior 121
mala res nota, optima 564
mala ſenium accelerant 767
mala Termeria 52
mala vltro adſunt 812
malorum abyſſus 1067
malorum aſſuetudo 749
malorum decumani fructus 1145
malorum cybes 463
malorum mare 99
malorum ilias 99
malorum obliuio 741
malorum omnium pedem habet 1036
malorum lerna 99
malorum panegyris 570
malorum præteritorum memoria iucunda 932
malorum Theſaurus 100
malorum ne memineris 356
malorum ſoracus 1129
mancipium emptum ſale 110
mancipeta 880
mendacium Phœnicium 1024
mandare laqueum 436
mandibulis alienis ridere 1139
mandrabuli in morem 1112
mandrabuli more res ſuccedit 71
mandragoram bibere 866
mandroni fuit & ficulna nauis 863
manduces 915.1026
manica 838
manſuoro vinculo 570
manliana 1117
manorij multi Ariciæ 570
mantum malè teneas 1048
mantello teuo'uto 1131
ad manticam res redijt 1273
manticæ quod in tergo eſt, non videmus 205
manticulari 1002. 734
mantis te vidit 1312
mantiſſa obſonia vincit 1022
manuari 875
manuarium æs 1234
manubrium eripere 1112
manubrium è manu eximere 793
manus Briarei inijcere 1234
manus dare 257
manus deorum 92
manus dextra neſciat, quid ſiniſtra faciat 1313
ad manus ferre 1136
manus Aetolis, mens autem in clopidis 1205
manus in Aetolis habet 1144
manus ipſa te plerumque præſtat 1143
manus ſuſtollere 930
manus oculatæ 149
manus manum fricat 33
manus porrigere 929
manus porrigendæ, non confuſis digitis 1274
manus priſca 1191
manus multæ onus leuius reddunt 417
manus quid tandem non efficient? 723
manus regum longæ 57
per manus tradere 859
manum ad os apponere 960
manum admouere 822
manum extremam imponere 1185
manum ferulæ ſubduximus 481
manum addere 161
manum habere ſub pallio 571
manum admouenti fortuna eſt imploranda 382
manum de tabula 97
manum in ſinu habere 571
inter manum & mentum 215
manum non verterim 98
manum peteris, & pedem porrigis 1097
manum prudens in flammam mitto 694
manum ſummam addere 67
manu altera fert aquam 845
manu altera ſcabit, altera ferit 1000
manu fingere 451
manu ignauus, mente præſens 1065
de manu in manum 859
manus laui 1314
manu lemnia 573
manu longa, & manu breui tradere 875
manu macilenta pinguem pedem 829

non vna manu capere 860
manu plena 319
non quacunque manu 1238
manu ſerendum, non thylaco 601
manu ſuſpenſa 832
manu vtraque cædere 1138
manibus ambabus haurire 271
manibus compreſſis 331
manibus habere 1335
manibus illotis 283
manibus pedibúſque 226
manibus velatis orare 1004
mappam mittere 1226
quaſi mappa miſſa 1090
maras 794
poſt marathonem pugna 822
mare cælo miſcere 114
quot aquæ poculis mare conſtet 1208
mare atlanticum coryla exorbere 1110
mare omnium non indiget 1165
mare exhauris 738
mare exurere 865
mare deſiderant terram incolentes 1191
mare creteniſis 67
mare malorum 99
mare prius vitem tulerit 437
mare proluit omnia mortalium mala 658
mare Siculus 358
in mari aquam quæris 157
mari è foſſa aquam 628
in mari venari 140
maria, & montes polliceri 1307
maria Tyria 845
margites 411
mariani muli 842
mariandynus tibicen 1114
marinam auditionem fluuiali abluit ſermone 642
maritimi mores 878
maritimus cum ſis, ne velis fieri terreſtris 676
mars communis 898
mars haud concutit ſua ipſius arma 660
mars rex 787
martis campus 497
mars primum in filiis laudatus eſt 694
martis pullus 662
martem planè videre 658
marſupio aluum lauare 1127
martyræ mors 1060
martialis affectio 1243
marchalam tollere 133
in maſſiliam nauiges 417
e maſſilia veniſti 774
maſſilienſes mores 1252
μασσαλιώτης 1157
quem mater amictum dedit obſeruare 113
matris vt capra dicitur 568
matrem ſequimini porci 917
apud matrem manere 924
in matellam cibum ne immittas 16
in matellam immeiere 168
mathuſalæ viuacitas 1291
matiobarchus 819
matrex belluam alit 1113
ματτυάζειν 819
matulæ eſt modus 1318
matulæ modus eſt 1042
matura ſatio ſæpe decipit, ſera ſemper mala eſt 285
mature fias ſenex 75
maturior moro 892
matutinum oderunt, veſpertinum amant 1056
maxillæ edentulæ 1170
maxima ex minimis initiis 741
maximini caliga 28
maximus faſtuoſos 82
maza ſurienti auro carior 1092
mazam pinſuit à me piſtam 565
mazam tolle, tolle quam ocyſſimè ſcarabeo 567
me mortuo, terra miſceatur incendio 114
mea eſt pila 439
medea immanior 1131
mederi initiis facius eſt, quàm fini 62
mederi omnibus eodem collyrio 913
media agina ſerri 1062
mediam viam cingere 1139
medicari malum malo 38
medicè viuere, eſt miſerrimè viuere 1171
medicus aliorum, ipſe vlceribus ſcates 452
nihil ad meditorum arrogantiam 1086
in medio multa 965
inter medios collocare 1135
medium ſequere 1192
medium oſtendere digitum 435
medium ferire 1263
ſummum cape, & medium habebis 324
medius teneris 145
medullitus, oculitus 938
medus his non inſidiabitur 527
medis relinque quippiam 92
megabyzi ſermones 1047
vel megaram vſque 581
megarenſes neque tertij, neque quarti 349
megarenſium lachrymæ 448
megaricæ ſphinges 492
megaricum machinamentum 407
megaricus riſus 163
meiere in matellam 168
mel ſatietatem gignit 1375
mel ſummis digitis delibandum 1116
neque mel, neque apes 199
mellis medulla 491
melle litus gladius 257
melle temetipſum perungis 568
mellitus 1283
iuxta melam 690
ne in melampygum incidas 317
melanione caſtior 558
melanthio delicatior 1128
melanurum perca ſequitur 1066
melitæa fames 285
meliacum nauigium 568
meliores nanciſci 493
melioribus alteris 1294
melioribus poſterioribus 103
melius erit 1237
melius omnes eſſe ſibi malunt, quàm alteri 128
melius nobis eſt, quàm heri 607
melitæa catella 649
melitæus catulus 842
melitide ſtultior 845
melos Archilochi 223
μελλονικιᾶν 925
quaſi membroth robuſtus venator 1364
meminiſſe oportet viuorum 73
memmius largi mordax lacerat lacertum 295
memor ſupra Simonidem 1069
memorem compotorem odi 209
memorem mones, doctum doces 59
mendicior Pauſone 826
mendacium calidum 866
mendacium vtile 980
mendax attaphaxis 826
mendacem memorem eſſe oportet 411
mendico canis auxilians 816
mendico ne parentes quidem amici ſunt 811
mendici pera non impletur 449
mendicorum loculi ſemper inanes 608
menecles alia, alia porcellus loquitur 593
mens videt, mens audit 856
mens abeſt in popina 1220
mens eſt in tergoribus 361
mens læua 771
mens abderitica 628
mens non ineſt centauris 567
mens peregrina 699
mens, cæli terræque regina 975
mentis minus habes quàm dithyramborum poetæ 367
de mentis ſtatu deturbare 1219
mentem obtinere Polypi 11
mentem habet in fronte 1021
mentem tuam diy tib dent 1011
mente agitare coquos 1120
mente præcicus, manu ignauus 1265
mente ſenex 1175
menſa ſolis 1110
menſa Syracuſana 377
menſa Sybaritica 376
menta medica 1178
menſæ rotundæ, quàm quadratæ, accumbere præſtat 1325
menſam detergere 1347
apud menſam verecundari neminem decet 959
menſe maio nubunt malæ 124
manſum ex ore dare 968
menſura aquam bibens 1150
menſura eadem 34
menſam belli tempore neque ſerito, neque edito 356
mentiens veriſimiliter 767
mentiri noli temerè de Hippolyto 1136
mentiuntur multa cantores 383
meos corymbos necto 634
mercator eſt 789
mercator nauiga & expone 868
mercenarius præſtolatur finem operis ſui 1316
mercuriale 880
mercurius communis 352
mercurius infans 568
mercurius ſuperuenit 938
mercurius ne è quouis ligno fiat 499
mercurius bifrons 1068
mercurius triceps 738
ne Mercurius quidem ipſe cum muſis ſanarit 1330
mercurij antrum 1170
mercurij catena 1073
mercurij typus 1028
mercurij excitare virga 1094
mercurio dextro 882
ne mercurio quidem credere 839
mercurio ficum 542
quid ad mercurium? 633
merendam boui Cyprio 316
mergorum inſtar 1050
meritorum veterum obteſtatio 758.998
merx vltronea putet 282
merces conſtituatur 816.998
meſſena ſeruilior 552
meſſis hornа 297
meſſis nunc leguminum 493
meſſem alienam metis 135
ab ipſa meſſe 870
meſſe tenus propria viue 195
metere Adthericum 141
metere in acetuum 1164
metere miſeram meſſem 728
metire te pede tuo 205
metiris harenam 136
metiri cubitis, vt nihil incrementa 1102
metiri digitis 869
methyſocottabi 884
dum metuant, oderint 569
metuere vmbram ſuam 367
metum inanem metuiſti 413
metus & pudor 756
metus infamiæ 713
midas auriculas aſini 111
midas in teſſeris conſultor optimus 564
vel midam quantum ſatiaris 1102
mihi ipſi balneum miniſtrabo 202
mihi iſtic nec ſeritur, nec metitur 204
miles Atticus 1161
miles Siculus 692
mileſia domi 123
mileſia ſtragula 1273
mileſij quondam ſtrenui fuere 281
mileſius labrax 575
militauit cum Eraſinade 569
milium terebrare 896
milium torno ſculpere 569
quaſi millus cani 846
ad miluos prouoluitur 693
quantum non miluus oberret 693
minæ Æacidinæ 217
minari igni ferróque 918

minis occidit 1147
minis tribus inſumptis, duodecim imputat 428
mindarus ſublatus eſt, honeſta periere 686
minerua Phidiæ 1311
minerua intempeſtiua 1347
minerua craſſa, & pingui 34
minerua inuita 36
mineruæ felem 298
mineruæ ſuffragium 665
mineruæ calculus 1116
mineruam ſus 35
cum minerua ſus certamen ſuſcepit 35
miniatum funiculum fugiunt 35
minimo prouocare 629
miniſterium arietis 887
minore finire pomœrio 699
minus habes mentis, quàm dithyrambo-
rum poetæ 367
minus de iſtis laboro, quàm de tanis paluſtribus 606
minutula pluuia imbrem parit 91
minuunt præſentia famam 1126
minxit in patrios cineres 533
mira de lente 860
miſcebis ſacra prophanis 114
miſcere mare cælo 114
miſeria in aliena cruciatum proprium meret 1153
miſeram meſſem metere 728
miſerandus etiam hoſti 703
miſerebitur hoſtis 1295
miſerior monomachis 894
miſeriorem, quàm panus puerum 1108
mithæcus cum ſit, Agamemnonem ſimulat 1103
mithragyrtes, non daduchus 919
mithrij pœnas ſuſtinere 1233
mitior columba 699
mitte in aquam 357
mittere lineam 1287
mittere ſanguinem 963
moderatior zenone 313
moderator negotij 762
modeſtia Xenocratem ſuperat 1191
modio dimetiar 567
modis omnibus incitat 749
modò palliatus, modò togatus 910
modus Chilonius 1028
modus eſt matulæ 1042
mœnia ferrea, non terrea 657
mœnia pro noſtris opibus efficimus 229
mœnia Semiramidis 822
μὴ παρὰ κατὰ ... 1347
molæ deorum ſerò molunt 840
qui molam vitat, vitat farinam 947
moleſtus interpellator venter 762
moleſtia ſpontanea 855
moleſtum, ſapientem apud ſtultos loqui 567
molle, ac facetum 1308
molli brachio 129
ne quære mollia, ne tibi contingant dura 478
mollia ne quæras, ne tibi dura contingant 478
mollior agni lana 1085
mollior apio 222
mollior auricula infima 222
mollior ſomno 1066
mollior ſpongia 222
molon quantus puſillus 686
molones 1108
μολυβδίνη μάχαιρα 1261
monetæ veteris 1152
monitor capras age 1134
monomachis miſerior 894
μονομερὴς 1332
μονομερὴς 1259
monophagi 876
mons cum monte non miſcetur 644
montes aureos polliceri 271
in montes offendere 1208
montes tange, & fumigabunt 1313
montes transferre, triturare 1313
montium vmbras videre 1317
monſtrari digito 313
monſtrum alere 442
monſtrum cyclopicum 1049
mopſo certior 1311
mopſo niſa datur 465
morboniam mittere 1323
morbus Herculanus 425
morbus hic eſt bonorum virorum 733
in morbo contumax 882
morbo eodem laborat 1061
morbum morbo addere 43
mordere calculo 735
morderi corde 1043
mordere frænum 125
mordere genuino 374
mordere labrum 731
mordicus tenere 129
more Ariſtylli 918
more bacchæ 193
more Buſirio 624
more carico 886
more cyclopum 917
more Latini tibicinis 982
more Lydio 572
more maiorum 1334
more mandrabuli res ſuccedit 75
more præficarum 967
more Romano 910
more Teuthidum 874
more Thynni 676
more Timoniano 1332
in morem trochi 914
mores Aſiatici 1169
mores bonos corrumpunt colloquia praua 310
mores amici noueris, non oderis 464
mores hominum regioni reſpondent 821
mores maritimi 878
mores maſſilicenſes 1178
mores ouium 611
mores Samij 874
mores Smyrnæi 1132
moriendum priuſquam, &c. 229
qui mori nolit ante tempus 84
moriuntur homines etiam Romæ 1218
moro maturior 592
mors marſyæ 1060
mors omnibus communis 750
mors optima rapit, deterrima relinquit 714
mors præmatura 750
mortem pardi adſimulat 436
à morte ne dij quidem liberant 755
montes parturiunt, naſcetur ridiculus mus 271
mortuus iacet pedens 641
mortuus rurſus ad eas, quòd priùs 1169
mortuus eſt, aut docet literas 326
mortuus per ſomnum, vacabis curis 790
mortuum flagellas 139
mortuum vnguento perungis 641
mortuo vilior 969
mortuo leoni & lepores inſultant 905
à mortuo tributum exigere 170
à mortuo tributum auferre 341
mortuo verba facis 141
mortui non dolent 981
mortui non mordent 698
mortuis non conuiciandum 768
mortuos videns 698
mortuos rurſus occidere 274
mortuos iugulare 24
morſimi verſus quis deſcripſerit 1150
morycho ſtultior 547
moſchus canens Bœoticum 649
moſis tabulæ 1044
mothonem aufer à remo 626
mouebo talum à ſacra linea 30
moues non mouenda 198
mouere Camarinam 42
mouere omnem lapidem 132
mox ſciemus melius vate 769
mucoſis naribus 540
mugilis vitam degens 1091
mulcta allium 648
ad mulctam puteri 1365
mulctores reip. peſtis 1181
mulge præſentem, quid fugientem inſequeris 635
mulgere hircum 127
mulgens hircos, ſanguinem ducit 1150
mulier pudica ne ſola ſit vnquam 714
mulier non intrat in Herculis ædem 1155
mulier Theſſala 94
mulier imperator, & mulier miles 460
mulier, ignis, mare, tria mala 271
mulieris primo conſilio crede, ſecundo noli 1321
mulieris animus 700
mulieris podex 699
mulieris oculus 667
mulieri ne credas, ne mortuæ quidem 569
nec mulieri, nec gremio credendum 848
nec mulieri, nec gremio credendum 1181
mulierem ornat ſilentium 803
inter mulieres nihil intereſt lucerna ſublata 669
inter mulieres nihil eſt diſcriminis, lucerna ſublata 1277
mulierum accipitres 1048
mulierum exitia 569
mulieres cauponariæ 1274
multa docet fames 811
multa noſſe oportet, quibus deum fallas 570
multa in bellis inania 569
multa noris, quibus deum fallas 1108
multa cadunt inter calicem, ſupremáque labra 345
multa Syrorum olera 856
multa in medio 965
multæ rotæ voluentur 813
multas amicitias ſilentium diremit 311
multi te oderint, ſi teipſum amas 570
multitudini cedendum 716
multorum ſeſtorum Iouis glandes comedit 811
multum nauigauit aquæ 1128
multis ictibus deiicitur quercus 266
multa ex vno facere 119
multi thyrſigeri, pauci Bacchi 444
multam viuam geſtas 700
multæ manus onus leuius reddunt 417
multa nouit vulpes, verum echinus vnum magnum 444
multæ regum aures, atque oculi 52
multi manni Atticæ 570
multis paraſangis præcurrere 413
multi ſacerdotes, & pauci ſacerdotes 1120
multi diſcipuli præſtantiores magiſtris 670
mulum de aſino pingere 1313
muli mariani 840
muli mutuum ſcabunt 140
muli quanto præſtantiores aſinis 601
muli vitam agere 1027
mundi oculus 1150
in mundo 1255
in altero mundo 85
munificentia Theagenis 1014
munificum votum 542
mus vel virum improbum mordeat 266
munus exiguum, ſed opportunum 760
munus leuidenſe 670
munere labefactare 1266
munera hoſpitis Alybantis 793
hoſtium munera, non munera 104
munerum animus optimus 489
munerum corruptela 758
muneribus haud corrumpitur vulpes 197
muneribus res agitur 742
muneribus vel dij capiuntur 27
muræna 1030
murgiſo 1252
murus Semiramidis 1036
murus aheneus 570
murus Hipparchi 801
muro cinxit 188
mus albus 490
mus in pera, &c. 1310

mus

mus non ingrediens antrum, cucurbitam ferebat 650
mus non uni fidit antro 599
mus picem guſtans 400
mus quanta apud Piſam 410
muris circunſpectioribus 830
muris in morem 687
muris interitus 615
murem decipula cepit 671
murem non cepit elephantus 286
mures migrauerunt 1215
murem oſtendit pro leone 545
muſa Attica 162
muſa carica 262
muſa Dorica 453
muſarum fauus 1042
muſa ipſa nunc floret 640
muſarum apertæ ianuæ 497
muſarum aues 872. 917
muſis commiſcere Gratias 1022
muſarum fores expertes inuidentiæ 82
muſarum ſulcinia 1009
muſas hortari, vt canant 1211
inter muſas graculus 217
cum muſis 705
muſis nouem cælatum opus 1347
muſca eſt 1217. 1341
muſca ſplenem etiam habet 676
muſcæ 567
muſcæ improbitas 749
muſcas depellere 729
muſcas metuit præteruolitantes 167
muſcum demetere 628
muſica hirundinum 359
ex muſca facis elephantum 286
muſica inerudita 656
muſica cyclopica 1298
muſices occultæ nullus reſpectus 216
muſicam docet amor 857
muſicam ne vitiet 820
muſicus apparatus 1017
muſtelæ ſeuum 125
muſtelam habes 81
mutabilior chamæleonte 655
mutabilior metra Eriſichthonis 649
mutabilior Proteo 378
mutus Hipparchion 526
mutus magis, quam perdix 1075
mutus magis, quam piſcis 155
mutus magis, quam ſtaphia 557
muti citius loquentur 846
muti magiſtri 63
muta perſona 312
mutua defenſatio 745
mutua defenſio tutiſſima 746
mutuas ſoli lumen 428
mutuum muli ſcabunt 240
mutuum ſenes fricant 240
mutuum ſumpſiſti 1189. & 1141
ne my quidem facere audet 243
my ſortitus eſt 812
myconius vicinus 698
myconiorum more 915
ſub myconum vnam omnia 431
μυρσίζαι 894
mylus omnia audiens 499
myricæ citius poma ferent 1225
myrmecia bonorum 100
μυρσίνης 1270
myrteam coronam ambis 812
ad myrtum canere 470
μυσῶν λεία 886
myſorum ac Phrygum termini diſcreti ſunt 432
myſorum more inclama 1115
myſorum poſtremus 202
myſorum præda 315
myſorum vltimus nauigat 202
myſteria aſinus portans 359
myſteria Eleuſinia profanos celanda 1027
ante myſteria diſcedere 339
μύτις 886
myxus non bibit, attamen meit: Gallus bibit, & non meit 1172
myxus papæ 685

N

Naxta & Charmione 657.
nabis ſine cortice 253
nænia Admeti 470
nam iam nihili non ſunt, aut qui ſunt, nam 596
à nannaco 295
nanus cum ſis, cede 222
narciſſi opus 1148
naris emunctæ, naribus mucoſis 540
in naribus ſuis anulus aureus 228
naribus ſummis olfacere 307
naribus trahere 330
narras bellè 116
narras ſurdo fabulam 144
narratio prætextata 1081
naſci oportere aut regem, aut fatuum 82
non naſci, optimum 402
naſo ſuſpendere 247
è naſſa ciceam petere 848
naſturtium ede 259
natare non didici: pedibus ingredior 366
neque natare, neque literas 125
natat circa terram 1050
naturam expellas furca, &c. 492
natus ad clitellas 1326
natus ex ſe videtur 1331
nati ex quercubus & ſaxis 164
nati luna quarta 47
nati natorum 511
natis non noui 21
bene natis turpe eſt malè viuere 581
nauci non facio 244
naufragium commune 819
naufragium è terra ſpectare 964
nauiga conto 617
nauigare cum felicibus [illegible]
nauigare per mare 1296
nauigare in portu 39
nauigat Ægæum 599
non nauigas noctu 821
nauigat Myſorum vltimus 202
nauigauit aquæ multum 1118
nauigaui nunc bene, cùm naufragium feci 562
non nauigamus ad Hippolaitas 808
nauigando terram ne legas 1086
nauiges in maſſiliam 418
nauigat Anticyras 255
nauigatio altera 667
nauigatio iuxta terram iucundiſſima 84
nauigationis locus 976
nauigium meliacum 568
nauis annoſa haud quaquam nauigabit per mare 492
nauis, aut galerus 566
nauis ficulna fuit & Mandroni 863
nauis onus 640
nauis Salaminia 936. 1330
nauis ſcopulum deprecatur 1102
nauis vna non vehit 797
nauem rectam ſemper 1140
iuxta nauem 798
naues onuſtæ conuitiis 259
à naui portum ſubeunte 631
in naui citiùs cadens à ligno exciderit 592
ne vni naui facultates 833
in eadem es naui 328
nauibus atque quadrigis 128
naulum perdere 688
in naupacto excubias agere 82
nauplii traction tueri 566
quaſi nauplius caphareo rediens 1037
nauſiclidis ſolitudo nec ver nec amicos 1040
naulon nauctati 567
nauticus Sarone magis 636
naxia cos 997
ne aceti quidem ſatis 1297
ne ad Adonia quidem 1156
ne ad aures quidem ſcalpendas otium eſt 392
ne Aeſopum quidem triuiſti 271
ne allia comedas, & fabas 789
ne allij quidem caput 718
ne altero quidem pede 353
ne Apollo quidem intelligat 807
ne Baccon pilis molleſtus ſit 1112
ne bolus quidem relictus 613
ne bos quidem pereat 851
ne cinerem vitans, in prunas incidas 649
ne contra bouem opta 563
ne corticem quidem ederit 1120
ne crepitu quidem digiti dignum 193
ne cuiuis dextram inieceris 14
ne currente rota, funis eat retro 1337
ne de lite pronunties prius quàm, &c. 600
ne decima quidem Syracuſanorum pars 430
ne depugnes in alieno negotio 746
ne dij quidem à morte liberant 255
ne dij ſciuerint 1281
ne è quouis ligno Mercurius fiat 413
ne eruditum quidem puluerem attigit 1278
ne falcines 835
ne feſtuca quidem 296
ne gladium tollas mulier 455
ne gleba agri illi relicta ad locum ſepulturæ 1260
ne gry quidem 244
ne guſtatis, quibus nigra eſt cauda 13
ne guttam quidem 733
ne Hercules quidem aduerſus duos 158
ne hilum 1256
ne hoc quidem malè 1232
ne igniſer quidem reliquus eſt factus 292
ne in melampygum incidas 337
ne in neruum eri mpat 424
ne in viginti quidem eſſe poteſt 1073
ne incalceatus in montes 878
ne interapta quidem ſunt 313
ne interula quidem arcani conſcia 1325
ne intra veſtibulum quidem 565
ne Iupiter quidem omnibus placet 499
ne ligula quidem dignus 798
ne libatis diis ex vitibus non amputatis 20
ne magna loquaris 372
ne maior thylaco acceſſio 813
ne malorum memineris 316
ne mercurio quidem credere 859
ne mihi Suffenus eſſem 447
ne mihi vacuam abſtergas 822
ne meas vites lædite 1222
ne moue feſtucam 649
ne moueto lineam 292
ne muſca quidem 352
ne my quidem facere audet 243
ne nimium calidum hoc ſit modo 454
ne nomen quidem 833
ne nummus quidem plumbeus 727
ne patris nomen quidem dicere poſſis 599
ne per ſomnium quidem 199
ne pictum quidem vidit 866
ne præceps fueris ad iurandum 904
ne propera, nondum ignem calcas 1071
ne pudeat artem, &c. 983
ne punctum quidem 847
ne quæras deus eſſe 922
ne quid ſuo ſuat capiti 602
ne ramento quidem 296
ne ſacrificato ſine farina 20
ne ſalem quidem dederit 1176
ne Sannione domi relicto 1118
ne ſi bos quidem vocem edat 599
ne ſis patruus mihi 429
ne ſol quidem ſciet 1157
ne ſtilla quidem 1061
ne ſupra pedem calceus 453
ne temerè Abydum 229
ne terra quidem iuuit 645
ne teruntium quidem inſumpſit 245
ne tria quidem Steſichori noſti 564
ne via quidem eadem cum illo vult ingredi 570
ne vicini quidem ſentiant 1197
ne vidit quidem oleum 833
ne vities muſicam 820
ne vmbram quidem eius nouit 288
ne vni naui facultates 833

ne vnquam viri ſenis 503
neadas vna clamore ſuperat 1194
nebula fert 1285
per nebulam 110
nebulæ in pariete 419
nebulas diuerberare 698
nec animans, nec inanime 831
nec apud homines, nec in mari 923
nec aures habeo, nec tango 592
nec caput, nec pedes 960
nec currimus, nec remigamus 918
nec deus, nec homo 924
nec dignus, qui me intuentur 744
nec elephantus ebiberet 883
nec ille Polycletus, nec ego Nero 1367
nec mulieri, nec gremio credendum 848 1281
nec omnia, nec paſſim, nec ab omnibus 422
nec propiùs ferire 484
nec obolum habet, vnde reſtim emat 106
nec ſibi, nec aliis vtilis 455
nec vno dignus 845
nec vola, nec veſtigium 1176
neceſſariam fortunam terit 1083
neceſſarium malum 114
neceſſitas diomedea 269
neceſſitas lineralis 1080
neceſſitas magiſtra 899
neceſſitas moleſta 932
neceſſitas rationum inuentrix 1166
neceſſitas, telum ingens 328
nectis linum lino 257
nectis tenuem 548
neceſſitatem edere 1172
nefaſti dies 666
neglectis vrenda filix innaſcitur agris 566
negotium ex otio 566
negotium hoc mihi erit curæ 761
negotium meum non eſt, multum valeat 567
negotium non aptum 718
cui negotium nullum erat, Harmenen muro cinxit 581
negotium ruminare 731
negotium temere non ſuſcipiendum 745
negotii arripe curam 742
in negotio alieno ne depugnes 746
in negotio periculoſo non eſt dormiẽdum 711
negotia plura, quàm vocabula 1143
nemeſis Adraſtia, nemeſis Rhamnuſia 414
nemo bene merito bouem immolauit præter Periblam 419
nemo cognādus amicus 743
nemo cogendus officij cauſa 763
nemo comatus, qui non præciditur 1131
nemo nos inſequitur 657
nemo malus hoc ſciet 657
nemo mortalium omnibus horis ſapit 426
nemo quenquam ire prohibet publica via 582
nemo ſibi naſcitur 886
nemini fidas, niſi cum quo priùs modium ſalis abſumpſeris 328
nemiuem in os, vultumque reſpicit 1153
neoclide furacior 1102
neoptolemi vindicta 50
nepam imitabor 803
nephalia ligna 565
nephalium ſacrum 565
nepos 1282
neptuni, ſiue maris filij 1280
nequam 1237
neque cæcum ducem, neque amentem conſultorem 650
neque cælum, neque terram attingit 160
neque compluitur, neque ſole aduritur 455
neque cum malis, neque ſine malis 565
neque defraudat, neque marginem excedit 1116
neque dicta, neque facta 219
neque enim ignari ſumus 767
neque intus, neque foris 861
neque Lydorum carycas 849
neque mel, neque apes 199
neque natare, neque literas 125
neque nullis ſis amicus, neque multis 698
neque peſſimus, neque primus 835
neque Phaſis mala eluet 1089
neque quantum luſciniæ dormiunt 556
neque remi, neque venti 1216
neque terræ motus timet, neque fluctus 911
ne quid moueare verborum ſtrepitu 751
ne quid nimis 207
nequiſſimus bipedum 213
neromanas thermas refrigerat 1042
nerui & artus ſapientiæ ſunt, non temerè credere 1212
in neruum ne erumpat 474
neruos frangere 1119
neruis omnibus 126.757
neſciat manus dextera, quid faciat ſiniſtra 1313
neſcis quid ſerus veſper vehat 111
neſcis, quod ſcis 692
neſcit capitis, & inguinis diſcrimen 489
neſcit, quid ſit in dextram, & ſiniſtram ſuā 1313
neſcit ſeipſum 1226
neſtorea eloquentia 75
neſtorea ſenecta 200
e neuo cognoſcere 983
ni pater eſſes 492
ni purges & molas, non comedes 564
cùm nibas coccyſſauerit 645
nicoſtrati more omnia faciam 704
nido maiores pennas extendere 206
niger eſt 1304
nigrior ſcarabeo 613
nihil ad verſum 160
nihil ad Bacchum 433
nihil ab elephante differs 565
nihil ad rem 765
nihil ad Parmenonis ſuem 25
nihil ad medicorum arrogantiam 1086
nihil ad Perhum 1197
nihil agere 701
nihil amplius eſt 1119
nihil cum amaracino ſui 133
nihil cunctandum 1049
nihil de vitello 824
nihil deſperandum, & nulli rei fidendum 1212
nihil differs à Chærephonte 564
nihil dulcius, quam omnia ſcire 965
nihil eſt ab omni parte beatum 618
nihili eſt, aut nihil curæ eſt 964
nihil ex agro dicis 697
nihil graculo cum fidibus 153
nihil hoc ad ius 1239
nihil hydropico ſiccius 1059
nihil inanius, quam multa ſcire 899
nihil minus expedit quàm agrum optimè colere 719
nihili cocio eſt 821
nihil poteſt nec addi, nec adimi 909
nihil profuerit bulbus 810
nihil ſacri es 250
nihil ſimile, &c. 815
nil boni cogitat vir arrigens 1173
nil intra eſt oleam nil extrà eſt in nuce duri 286
nil niſi potentes 1106
præ nili cataractis 1153
è nilo canis 288
nimium omne, non bonum 1252
niobes archetypum 1022
niobes mala 642
niſa inopia datur 465
niſi crura fracta 868
niſi ſi qua vidit auis 367
νηστις οἴνου, ieiunium olere 1269
nitedula ex vepribus 1196
nitidius oleo 957
niue candidior 1087
nobilis cera & ære 1231
nobilitas in aſtragalis 1060
nocens omnibus modis 981.1003
nocentem deus ſeperit 467
nocere deo nemo poteſt 974
qui nocere poteſt, & idem prodeſſe 757. 991
noctu lucidus, interdiu inutilis 822
noctu vrgenda conſilia 1268
noctua aliud ſonat, aliud cornix 630
noctua volat 47
noctuæ lauriotica 534
nocturnum ouum 338
nocuit, & nocebit 747
nodus Caſſioticus 411
nodus gordius 1211
nodus Herculanus 280
nodus ineſt 1286
nodum in ſcirpo quæris 438
nodum ſoluere 23
nodo malo malus cuneus 58
nodorum vincula texentes 1190
nolens volens 105
nolente animo volens 504
noli reſpicere poſt tergum 1116
noli temere de Hippolyto mentiri 1116
nolim, velim 1298
ne nomen quidem 835
tanquam nomen meum 440
nomine tantum notus 188
nomina turgida 1007
non abijcit animum 260
non ab re que Thetio 154
non admodum miſces 812
non capit ſomnum, niſi hoc, aut illud fecerit 226
non cedendum malis 748
non chius, ſed cius 331
non contis, aut ramulis 855
non curat numerum lupus 442
non decet principem ſolidam dormire noctem 526
non è palæſtra 1099
non è quercu, aut ſaxo 928
non enim ſpinæ 561
non eras in hoc albo 181
non eſt beatus, eſſe qui ſe neſciat 854
non eſt cuiuſlibet Corinthum appellere 122
non eſt cuiuſuis manu lyram pulſare 1304
non eſt cuiuſuis rectè condire 1082
non eſt curæ Hippoclidi 296
non eſt dithyrambus, ſi bibat aquam 525
non eſt eiuſdem & multa, & opportuna dicere 56
non eſt meum negotium, multum valeat 567
non eſt oleum in lecytho 732
non filius Achillis 840
non hodie, non heri inſtitutum 1227
non idem ſunt ſcriptura & Leuſæus 690
non impetam lingua 406
non incedis per ignem 878
non ineſt remedium aduerſus, &c. 472
non interpellandus ſari clicus 740
non liberat podagra calceus 840
non licet bis in bello peccare 597
nō luctu, ſed remedio opus eſt in malis 754
non magis parcemus, quàm lupis 366
non magis quam canem 968
non miſſura cutem, niſi plena cruoris hirudo 419
non mouenda loqui 974
non mouenda moues 128
non nauigas noctu 821
non nauigamus ad Hippolaites 808
non noſtrum onus, bos clitellas 563
non noui natos 210
non odi, odi & amo 1237
non omnis fert omnia tellus 835
non omnes, qui habent citharam ſunt citharœdi 212
non omnia eueniunt, quæ in animo ſtatueris 595
non omnia per bouem obtinebis 1112
non omnia poſſumus omnes 417
non omnibus contingit 765
non pluet poſt noctem, qua ſus agreſtis peperit 453
non pluit, &c. 845

non

non plutis, quàm Simias 362
non poſſunt non dicere [illegible]
non potes ſimul Thetidem & Galateam amare 645
non probantis 739
non propter pedis cum lyra diſſidium [illegible]
non putaui 1249
non quiduis contingit, quod optaris 767
non reſpondet opinioni calculus 1285
non rudit onager cum herbam habet 1115
non ſemper erit æſtas 819
non ſine diis 997
non, ſi te ſuperis 1110
non ſoli Atridæ amant vxores 879.1114
non ſtatim decernendum 743
non ſtatim ſinis apparet [illegible]
non ſtatuat leæna in machæra 1163
non ſum ex iſtis heroibus 453
non tam lac lacti ſimile 150
non tam ouum ouo ſimile 150
non verbis, at factis ſpectari vult Græcia 1205
nõ videmus manticæ quod in tergo eſt [illegible]
non vna manu capere [illegible]
non vna vehit nauis 797
non vt prior lædam, ſed vt iniuriam retaliem 8 8
non vulgari ancora nititur 5[illegible]
nondum incuruam ceruicem Iupiter habet 1074
nondum omnium dierum ſol occidit 1118
norma Polycleti 1127
nos decem Rhodienſes, decem naues 409
noſce teipſum 807
noſce tempus 212
noſſe de facie 288
noſtræ fauces 684
noſtris ipſorum alis capimur 175
nota res mala, optima 564
notare adamante 1217
notare creta, notare carbone 173
notus domeſticè 289
notum lippis, ac tonſoribus 1[illegible]
notus vſque ad ſydera 1175
notus nomine tantum 258
noua hirundo 198
noua Hymettia, falerna vetera 1[illegible]3
noua lux infulſit 1286
nouacula in cotem 28
nouaculæ in acie 28
nouem muſis cælatum opus 1347
ad nouercæ tumulum flere 270
apud nouercam queri 863
noui Simonem, & Simon me 414
nouilunium Attagenæ 827
nouior lebetide 1125
nouit bona & mala 767
nouit hæc Pylæa & Tyttygias 499
nouit quid album, quid nigrum 1[illegible]9
qui non nouit, tollat te 234
nouitas grata 714
nouos parans amicos, ne obliuiſcere veterum 650
nouum cribrum nouo paxillo 9[illegible]8
nouus homo 1270
nouus iſte Palæphatus 11[illegible]8
nox cælo ruit 1295
nox gubernatorem prudentem terret 1[illegible]6
nox humida 627
noctes atque dies patet atri ianua ditis 1248
noctes dieſque 129
noxa caput ſequitur 1[illegible]9
noxa noxam parit 268
noxa præſto eſt, ſponde 1[illegible]9
nube pari 1258
nubem inducit ſerenitati 837
nubem ſummouere 1106
nubem ſupercilio deme 12[illegible]4
nubes & inania captat, dum vitat humum 1337
nubunt malæ menſe maio 124
nuce vitioſa non emam 144
nil extra eſt in nuce duri 186
nuces relinquere 155
nucleũ amiſit, reliquit pignori putamina 561
nucleum qui eſſe vult, frangit nucem 515
nudæ Gratiæ 498
nudato Petro, Paulum tegere 1[illegible]3
nudius capite cari 1[illegible]82
nudior lebetide 50
nudior ouo 1144
nudior ouo depilis 1[illegible]1
nudior paxillo [illegible]4
nudis pedibus ſacrifica, & adorato 1222
nudior piſſillo [illegible]3
nudus tanquam ex matre [illegible]
nudum ſpoliare veſtibus 1[illegible]9
nudo capite 666
nudo mandas excubias 5[illegible]
nudo veſtimenta detrahere 141
nugæ bullatæ 708
nugæ Siculæ, Gerræ, Perſolæ nugæ 421
nugarum inſtitores 1[illegible]4
nugas agere 144
nugis intendentes luſciniæ 359
nugis omiſſis, rem experiamur 713
nulla candidorum virorum vtilitas 697
nullam hodie lineam duxi 125
nullum animal. Quod animal 3[illegible]
nullum cum victis certamen & æthere caſſis 1287
nullum otium ſeruis 342
nullus aleator ſapientior 1217
nullus delectus 742
nullus dies omninò malus [illegible]
nullus emptor difficilis bonum edit obſonium 645
nullius indigens deus 561
nullus malus magnus piſcis 415
nullus ſum [illegible]
nullo ſcopo iaculari 684
num capti potuere capi? 11[illegible]4
numini Caracallæ 1[illegible]4
num fratri tuo bene eſt? 1111
numeras vndas 136
numerabimus exta cocta 112
numerus 393
in numerum peruenire 983
numero dicis 728
numero impari ſuperis ſacrificandum, inferis pari 16
numeris Platonicis obſcurius 697
numinis ira incuitabilis 981
numiſma Theſſalicum 1006
nummus faba 963
nummus plumbeus 9[illegible]9
ne nummus quidem plumbeus [illegible]
nummum quærit peſtilentia, &c. 1125
nummo addicere 927.1133
nummi noui 919
nunc bene nauigaui, cùm naufragium feci 562
nunc contingat ſeruari 561
nunc dij beati 493
nunc illa aduenit daridis cantilena 5[illegible]
nunc in regionem veni 562
nunc ipſa floret muſa 640
nunc leguminum meſſis 493
nunc meæ in arctum coguntur copiæ 27
nunc pluit, & claro nunc Iupiter æthere fulget 159
nunc tuum ferrum in igni eſt 8[illegible]
nundinis diſſolutis, non eſt negotiationis commercium 1320
nundinas tres mulieres faciunt 1331
nunquam efficies, vt rectè ingrediantur cancri 725
nunquam enim meos boues abegerunt, nec equos 127
nunquam Hecale fies 1309
nunquam lagenam crateri imponere 1320
nunquid & Saul inter prophetas? 344
nunquid fœderabitur ferrum ferro ab Aquilone, & æs? 1359
nunciauit hoc municeps, aut vicinus 911
nuncium remittere 1240
nuncius procul auribus veniat 631
nuncio nihil imputandum 975
nuptiæ Aegypti 591
à nuptiis pura 553
nutricis pallium 969
nutricum more malè paſcis 680
nutricus in nauibus 1119

O

O domus antiqua, quàm diſpari Domino dominaris [illegible]
o factum bene, vel malè 1[illegible]3
ob textoris errarum [illegible]6
obedientia felicitatis mater 865
obedeunt omnia pecuniæ [illegible]
obeliſco dignus 145
oberrare eadem chorda 120
obex nullus officit, deo præeunte 1[illegible]
obiicere canibus agnos [illegible]
obliquus curſus 499
obliuionis campus [illegible]
obliuiſci proprij nominis 4[illegible]8
obloqui fluctibus [illegible]
oboli pretium exiguum 685
oboli duo quantum vbique poſſunt? 1119
obolum reperit Parnœtes 497.999
obolum ſuper deos euehunt 1043
nec obolum habet, vnde reſtim emat [illegible]
obolis quatuor non æſtimo 543
obſcurius numeris Platonicis 697
obſequium amicos, veritas odium parit 515
obſeſſis omnia eſculenta [illegible]
obſipat aquam 1191
obſonare pollucibiliter 12[illegible]1
obſonium 670
obſonium quærens, veſtem perdidi 4[illegible]
obſonia mantiſſa vincit [illegible]
obteſtatio veterum meritorum [illegible]8
obtrudere palpum 627
obturbas fruſtra velut vnda 648
obtuſus Lemnius 1023
obuiis vlnis [illegible]8
occaſio Patrocli [illegible]
occaſio premenda [illegible]
occaſione duntaxat opus improbitati 345
occidit ei ſol, cum adhuc eſſet dies 1359
occipitio frons prior 63
occiſa ſus, ſæpe plus multò ſapit 1343
occiſionis aia [illegible]
oculitus, medullitus 963
occultum quod erat, vbi cognitum eſt [illegible]
occultum deprehenſum 1000
occultæ muſices nullus reſpectus 236
occupauit prior 997
ocni funem torquet 959
ocream capiti, tibiæ galeam adaptare [illegible]
ocream fronti, tibiæ galeam applicat 1041
octauus ſapientum 165
octipedem excitas 42
octo omnia 228
octipedes 272
oculatæ manus 149
oculus iuſtitiæ 788
oculus lippus ſolis radios non fert 1143
oculus mulieris 667
oculus mundi 1350
oculus Saturnius 1118
oculus ſerpentis 292
oculus dei fortiſſimus 1345
oculus dexter mihi ſalit 4[illegible]8
oculo lippo ſimilis 958
oculi Atrei [illegible]
oculi dolent 1165
oculi eruditi 1311
oculos innumeros gerit, & crania bina 1036
oculi regum multi, atque aures 47
oculis charius 1[illegible]3
oculis clauſis agere, vel perſtringere 1311
oculis ferre 984
oculis fixis intueri [illegible]6
oculis limis, ac taurinè tueri 1[illegible]4
oculis magis habenda fides, quàm auribus 55
in oculis pudor 146
oculis puluerem offundere 516
plus oculis ſuis 1[illegible]

oculos in occipitio gerit 6[illegible]
ad oculos magis, quam ad veſicam pertinet 1234
oculos cornicum configere 113
[illegible]ma cantare 1110
ouo[illegible] accipitre 748
oderint, dum metuant [illegible]
odi memorem compotorem [illegible]
non odi, odi & amo 1[illegible]7
odi puerulos præcoci ſapientia 8[illegible]
odit cane peius, & angue [illegible]
odiſſem te odio Vatiniano 385
odyſſea errorum 1031
odium agreſte 349
odium Bupali 1113
odorari [illegible]
odorum vaporem apud fimum ſpargis [illegible]
œconomus ruſticanus [illegible]
œdipi imprecatio [illegible]
œnoe charadram 433
œſtro percitus [illegible]
œtæus genius 702
offa poſt panem etiam bona eſt 435
offendere de lumine [illegible]
officere luminibus [illegible]
ex officina tua 482
officium Hermonium [illegible]
officium humilius [illegible]
officium ne collocatis in inuitum [illegible]
offula contentus [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] τὰ [illegible] 1359
[illegible] 1202
[illegible] 995
[illegible] 880
[illegible] 1354
olera Syrorum multa [illegible]
inter olera corchorus [illegible]
oleribus verba facere [illegible]
olet lucernam 233
olent aliter catuli, aliter ſues 163
oleum & operam perdidi [illegible]
oleum & ſalem oportet emere [illegible]
nil intra citoleam [illegible]
oleum in auricula ferre 166
oleum in ore geſtat [illegible]
oleum infundunt, qui egent lucerna [illegible]
oleum ne vidit quidem 833
oleum non eſt in lecytho [illegible]
oleo fraudare lucernas [illegible]
oleo incendium reſtinguere [illegible]
oleo minidus [illegible]
oleo ſellam ne abſterſeris 29
oleo tranquillior [illegible]
oleum camino addere 58
olfacere elephantina promuſcide 1334
olfacere ſummis naribus [illegible]
olim pelaſgi, dardanidæ poſtea 1112
oliuam ne comedas [illegible]
qui oliuetum arat [illegible]
olla legit olera [illegible]
olla lenticulam attigit [illegible]
olla olera legit [illegible]
ollæ amicitia [illegible]
olla Telemachi [illegible]
ollæ veſtigium in cinere turbato 17
ollam augere ante lentem [illegible]
ollam alere [illegible]
ollam exornas [illegible]
ollas oſtentare [illegible]
ollas lippire 348
extra oleas 361
ollarius deus 702
[illegible] [illegible]
in olympia aureus ſtato 345
ominabitur aliquis te conſpecto 811
omiſſa hypera, pedem inſequeris 664
omiſſis fontibus conſectari riuulos [illegible]
omiſſis nugis, rem expetiamur [illegible]
omitte vatem 559
omne acutum abs te dimoue 1113
omne æs alienum cepe, & mulcta allium 648
omne nimium, non bonum [illegible]
omne tulit punctum 165
omnem aleam iacere [illegible]
omnem facultatem [illegible] [illegible]
omnem lapidem [illegible] adorantes [illegible]
omnem mouere lapidem [illegible]
omnem vocem mittere [illegible]
omnes adhibere machinas [illegible]
omnes attrahens, vt magnes lapis [illegible]
omnes laqueos effugere [illegible]
omnes ſibi melius eſſe malunt, quam alteri [illegible]
omni certaminis genere 763
omni conatu inuadere 742
omni pede ſtandum [illegible]
omni telorum genere oppugnare [illegible]
omni voce [illegible]
omnia amicorum communia [illegible]
omnia bonos viros decent [illegible]
omnia chnaumata [illegible]
omnia eſculenta obſeſſis [illegible]
omnia ex ſententia cedunt 748
omnia ex vno ſpecta [illegible]
omnia idem pulus 319
omnia iudicia abſolutoria eſſe [illegible]
nec omnia, nec paſſim, nec ab omnibus 421
omnia octo 118
omnia omnibus annuit [illegible]
non omnia poſſumus omnes [illegible]
omnia præclara dicis [illegible]
omnia præter animam [illegible]
omnia ſapientibus facilia 559
omnia ſecunda, ſaltat ſenex [illegible]
omnia ſimilia 559
omnia ſub vnam Myconum [illegible]
omnia venalia habet [illegible]
omnibus anteuertenda vitæ cura [illegible]
omnibus armis, præſidiiſque deſtitut[illegible] 751
omnibus iudicibus vincit 1158
omnibus modis nocens [illegible]
omnibus neruis 326.757
omnibus veſtigiis inquirere [illegible]
omnibus vngulis [illegible]
omnis herus ſeruo monoſyllabus 654
omnium calculis 163
omnium horarum homo [illegible]
omnium mores [illegible]
omnium, quos ſol videt 960
omnium rerum viciſſitudo 219
[illegible] 1264
omphacinus [illegible]
onager [illegible]
onager non rudit, cùm herbam habet [illegible]
onobatis [illegible]
onus Æſopicum 1187
onus Atho, aut Æthna grauius ſuſtinere 1188
onus nauis 640
onus ſalis vnde venerat, illuc abiit [illegible]
onus telluris 319
onera 284
onerat aliquam zamiam [illegible]
opera dædali [illegible]
opera pro pecunia hoſtimentum eſt [illegible]
opera ſaccularia 1332
opera ſuccibua [illegible]
opera Syloſontis, ampla regio [illegible]
opera, vita 1350
operam ludere [illegible]
operas tradunt mutuas [illegible]
operarii [illegible]
operi incipienti fauendum 925
operculum patella dignum [illegible]
opes cinyræ [illegible]
opes Darii [illegible]
opes etiam exiguæ concordia fulciuntur [illegible]
opes figuli 306
opes Gygis [illegible]
opes ibi, vbi amici 98
opes pactoli 301
[illegible] 1351
opitulandum re, non verbis 750
oportet ægrum imbecilliorem eſſe 870
oportet omnibus corydalis criſtam ineſſe 648
oportet remum ducere 81
oportet teſtudinis carnes edere, aut non edere [illegible]
oppedere, & oppedere contra tonitrua [illegible]
oppleta ex [illegible]
oppugnare cum culis [illegible]
oppugnare omni telorum genere [illegible]
[illegible] 1241
opta vicino, vt habeat, magis autē ollæ [illegible]
optat ephippia bos piger optat arare caballus [illegible]
optima citiſſime pereunt [illegible]
optima quidem aqua [illegible]
optimum aliena inſania frui [illegible]
optimum condimentum, fames [illegible]
optimum, non naſci [illegible]
optimum obſonium, labor ſenectuti 648
optimus [illegible]
opuleatum ſpirat [illegible]
opus Alabandicum [illegible]
opus narciſſi [illegible]
opus nouem muſis cælatum [illegible]
oraculum aeternum [illegible]
oraculum exanimat Argiuos 1169
oraculum Rhodiorum 477
orate velatis manibus 10[illegible]4
oratio animo ægrotanti eſt medicus [illegible]
oratio effœminatorum etiam effœminata 550
oratio nihil pollet auro loquente [illegible]
oratio [illegible] leuiſſima 504
oratio Sybaritica [illegible]
oratio Scytharum [illegible]
qualis oratio, tale ingenium [illegible]
oratio talis, qualis vir [illegible]
oratio veritatis ſimplex [illegible]
orationi ineſt os [illegible]
oratorem ruſticanum ne contempſeris [illegible]
orba tigride peior 1351
in orbem circumiens 999
inter oreſ cancros adhæſit [illegible]
in oreſ culum incidas [illegible]
orci galea [illegible]
ordinem deſerere 493
oreſtis inſaniam inſanire 1186
oreſti pallium texere 795
organum extra [illegible]
organo toto [illegible]
ogygia mala [illegible]
o[illegible]ganum tueri [illegible]
orimalides cum Acylis ne contuleris [illegible]
ornamentum in luto, dignitas in indigno 1225
ornatus ex tuis virtutibus 125
oromedonte altius [illegible]
orphica vita [illegible]
os anni magnum 492
os cureſum 607
os duodecim ſalientum 1037
inter os & offam 146
os intrare 663
os ineſt orationi [illegible]
os ſublinere 161
in ore atque oculis [illegible]
vno ore [illegible]
[illegible] dicere [illegible]
ore loqui 840. 1266
oſcitauit [illegible]
oſcitante vno, deinde oſcitat & alter [illegible]
oſculana pugna 840
oſſa, atque cutis 1201
oſſa canibus prodo 1201
oſtium claudit Lydus 487
oſtiis communibus excludere [illegible]
oſtium obdite profani [illegible]
oſtium phani [illegible]
oſtii limen tetigiſti [illegible]
oſtreæ in morem hæret [illegible]
otioſus eſto 716
ne otium quidem ad aures ſcalpendas [illegible]
ex otio negotium [illegible]
otia dant vitia [illegible]
otus & othus [illegible]
vt [illegible] lupum conſpicata 1147
tanquam ouis meridians 1197
ouem lupo commiſiſti [illegible]

ouis

oues inflatum ſaliunt ad vtrem 1237
ouium nullus vſus, ſi paſtor abſit 494
ouum adglutinas 139
ouum ma um mali corui 274
ouum noctuinum 338
non tam ouum ouo ſimile 150
ouo depili nudior 1271
ouo nudior 1144
ex ouo prodiit 122
ouo prognatus eodem 393
ab ouo vſque ad mala 439
oua aſpidum ſuperunt 1358
de ouis eorum qui comederit, &c. 1358
οὐκ ἄνευ θεοῦ 1288
οὐχ ὄναρ, ἀλλ' ὕπαρ 1008
οὐρανομήκης 1049

P

παχυμερῶς, &c. 1242
pactoli opes 202
pactum Locrenſe 451
pacta phœnicum 685
pacuuij Teucrum ediſcere 1212
paganus 1295
paginam vtranque facit 422
palæphatia papyrus 1313
palæphatus iſte nouus 1183
noui e palæſtra 1099
palæſtræ res & olei 976
πάλαισμα 1264
palamedeum inuentum 1034
palea 1269
ex paleis inanibus 526
è paleis multis paulum fructus collegi 83
in paleas aſinus 456
παλίντριψ 1271
palinodiam canere 284
tanquam palladium 1199
pallenicum tueri 1059
palliatus modò, modò togatus 910
pallidus decies 691
pallium breue vtrumque operire non poteſt 1115
pallium oreſti texere 795
pallium nuciacis 969
ſub pallio condere 1231
pallio tunica propior 118
palma ignem 580
palmam ferre 91
palmum vitæ canens 809
palpari in tenebris 728
palpum obtrudere 697
palpo percutere 793
paludem, & ſalinas emere oportet 1328
palumbem pro columba 596
pamphili furtum 811
panagæa Diana 557
pancratice valere 545
pandelctias ſententias 795
panegyrica 1311
panegyris malorum 570
panicus caſus 719
panionis ſuffragium 597
panis filiorum non obiiciendus canibus 1318
panis fruſto 113
panis lapidoſus 845
panis prior prora 1213
panis ſine ſale 1238
panem album pinſo tibi 630
da panem & pugnum 1064
panem ne frangito 20
πανωλεθρία 299
pannus lacer 413
papæ myxus 685
papauer citius quàm formicæ 959
paphlagon 1184
papulas alienas obſeruans, ipſe vlceribus obſitus 1179
papyri fructus non poſtulat magnam ſpicam 624
papyria vapula 845
par pari referre 34
παρὰ λίθον [illegible] 1273
παραφρυκτωρεύειν 1164
paraſangis multis præcurrere 413
paratus ad vtrumuis 742
non magis parcemus, quàm lapis 366
pardalis exuuium inducre 1111
pardus maculas non deponit 1164
pardi mortem adſimilat 436
quis parentem laudabit, niſi infelices filij? 555
paries dealbatus 696
paries inclinatus 1317
paries ſtaterij 1313
parieti loqueris 144
parietem luto linire 1315
ad parietem felicem inflectere 96
parietes amicitiæ cuſtodes 1325
parietes duos de eadem dealbare fidelia 211
parit puella etiam ſi malè adſit viro 424
parit ſubuentanea 722
pariter remum ducere 925
parmenonis ſus 25
parni ſcaphula 448
parnœtes repetit obolum 497 999
in paro frigida quidé eſt aqua, ſed pulchræ mulieres 1219
parſimonia in fundo ſera 375
parſimonia, ſummum vectigal 1307
parta bello 845
parta male, malè labuntur 216
partire ex æquo 815
partitio, non præfocatio 696
partium diuerſarum 743
parturit latus 370
parturiunt montes, naſcetur ridiculus mus 271
partus faciles 967
parua pluuia magnum ſedauit ventum 1320
paruo emptas carnes 823
paruis parua dant dij 1193
in paruulis nulla culpa 1241
paruus ſemper tuus pullus 425
paſcere tineas 546
paſcere ventos 1076
paſcis male nutricum more 680
paſcitur rore 834
paſcis ſemiobolus 42
paſſu ſuris progredi 1321
paſtillos Rufillus olet 557
ſi paſtor abſit, ouium nullus vſus 424
paſtoris boni eſt, tondere pecus, non deglubere 720
inter paſtores daphnis primus 1173
paſtus aere & rore 1023
patella reperit operculum 1182
pater flagellis, ego ſcorpionibus vos cædam 1316
pater indoctus filium erudit 1148
ni pater eſſes 492
patris eſt filius 812
ne patris nomen quidem dicere poſſis 599
patre cæſo, qui liberis pepercit, ſtultus 301
patere legem, quam ipſe tuliſti 1341
patiens pulueris atque ſolis 1344
patitur argentanginam 216
patitur Sambico grauiora 48
patria, eſt terra quæuis 385
patria ſua cuique iucundiſſima 763
patriæ fumus, igni alieno luculentior 62
patriæ ſal pluris faciundus eſt, quàm hoſpitis menſa 1232
patrocli occaſio 685
è patroclis domo venit 843
patroclum ſub ſpecie 1141
patroclo ſordidior 654
patronus Tenedius 787
patruos ſapere 439
patræcione calumnioſior 597
pauca male parta, multa bene comparata perdunt 1214
pauci loquus, ſed eruditus 747
pauper, ſed ingenioſus 766
pauperis eſt numerare pecus 1343
pauperi vitulus eſt caſtrum 1134
pauperem in terra 813
pauperem vnum centum viri ſpoliare non poſſunt 1152
pauperior Iro, & Codro 202
pauperior Telenico 822
paupertas certiſſima 868
paupertas ſapientiam ſortita eſt 112
tanquam pauo circumſpectans ſe 1137
pauonem vt pueri laudant 871
pausône mendicior 826
pax redimenda 591
pacis tempore cogitandum de bello 1313
pacem orare manu 1318
in pace leones 868
paxillus infractus eſt 1114
paxillo nudior 584
peccatum canis ſus dependit 655
pectide ſuauior 1212
pectore aperto 631
ſine pectore corpus 312
pectore recto 825
de pectore ſummo 1108
pectore toto 129
pecunia abſque peculio 821
pecunia, neruus 1105
pecuniæ obediunt omnia 116
pecuniæ pedibus compenſantur 278
pecuniæ Theagenis 549
pecuniæ vir 535
pecuniarum cupiditas 526
pecunias amiſi fiducia 646
pecunioſus damnari non poteſt 415
pedere thus 724
pedit pellone, ſphondyla fugiens 915
pedis cauum oſtendere 1119
pedi omni eundem induere calceum 442
ad pedem 412
pedem conferre 861
pedem dextrum in calceo, ſiniſtrum in peluui 623
pedem habet in calciamento 913
pedem habet malorum omnium 1036
pedem pinguem macilenta manu 829
pedem porrigis, & manum peteris 1077
pedem vbi ponat, non habet 149
pede omni ſtandum 497
ne altero quidem pede 903
pede tacito 325
pedes extra lutum habes 82
ad pedes, ad caput 874
pedes laneos dij habent 318
ante pedes 918
quocunque pedes ferent 307
qui pedibus feſtinis eſt, offendit 1118
in pedes retrocedit 815
quantum pedes noſtri poſſunt 1116
pedum viſa eſt via 685
pedibus illotis ingredi 185
pedibus in ſententiam diſcedere 491
pedibus ingredior: natare enim non didici 366
procul à pedibus equinis 119
pedibus quantum potes 907
pedibus ſummis ingredi 826
pedibus trahere 310
pedetentim 316
pediſequę tales, qualis hera 865
pegaſo teſtudinem comparas 261
peierare verbis conceptis 918
peius Babys tibia canit 495
pelaſgi quondam, dardanidæ poſtea 1132
peliam lauares 504
peliam recoquere 1168
pellacius ceſto 1011
pellem caninam rodere 438
ne in pelle quidem 565
pelleuæa tunica 646
pellere clauum clauo 57
intra tuam pelliculam te contine 206
pelopidarum facta 1028
tanquam peluęs comploſæ 1200
penelopes telam retexere 115
pendet pilo. Pendet de pilo 280
peniciſlare 655
pennas addere 1034
pennas incidere 1244

pennas nido maiores extendere 226
penſum perſoluere 129
[illegible] 866
pentathli ſimilis 1336
penulam æſtate deteris 315
penulam ſcindere 55
penulatorum alpha 423
peplo dignus 1336
pepones 800
per antiquum diem 686
per caliginem videre, ſine audire 1262
per eandem lineam, ſerram reciprocare 1093
per fluuium traducere 881
per genium alicuius deierare 1349
per manus tradere 859
per haſtæ cuſpidem currere 593
per nebulam, per caliginem, per ſomnium [illegible]
per medium anulum traharis oportet 269
per parietem loqui 655
per quædam fideicommiſſa 1189
per ſatyram 924
per trantennam inſpicere 600
pera manci 880
pera mendici non impletur 442
pera optima anniculæ capræ 1188
perca melanurum ſequitur 1066
perca ſequitur ſepiam 857
perdicis libido, & vaſrities 1311
perdere naulum 688
perdere oleum & operam 138
perdidiſti vinum infuſa aqua 356
perdix congregat diuitias ſine iudicio 1060
perdicis crura 367
perdicis inſtar 1058
peregrinum quærere 1002
perendinum ventum prædicere 700
pereant amici 872
pereunt optima citiſſimè 1235
perfricare faciem, frontis perfrictæ 533
pergæa Diana 1022
pergama non triſtia incolit 1113
pergræcari 798
[illegible] 1267
periculoſum eſt, canem inteſtina guſtaſſe 425
periculum non temerè ſubeas 759
periculum prora ſeſis 494
periculi remedium ſubitum 743
periisſi non feceris 839
periere honeſta, Mindarus ſublatus eſt [illegible]
perit ſus 826
permittere vela ventis 131
permutatio diomedis & Glauci 55
perniciés ſartagicum 1138
pernicior Lada 1192
ad perpendiculum 1212
ex perpendiculo 885
perplexus 764
perplexus, animíque conſternati 743
perque enſes, pérque ignem oportet irrum pere 406
perſarum regum multitudo 1365
perſæpe ſacra haud ſacrificata deuorat 314
perſequi inconcuſſa 1071
perſeus Gorgonem aggreditur 814
ad perſium nihil 1197
perſolæ nugæ 421
perſona muta 312
perſonam mauult, quàm faciem 999
perſonam, non faciem gerit 1229
perſpicacior Lynceo 341
ne ſuadela quidem perſuaſerit 1009
non perſuadebis, ne ſi perſuaſeris quidem 499
perſuaſeris ſcarabeo citiùs 927
pertica vna 861
pertinax contentio 741
peruicacia ſtultitiæ dat pœnas 974
peſtilentia nummum quærit, &c. 1318
peſtilentia ſequitur famem 1319
petere ſum iniquum, vt æquum feras 394
pereſunt bona 226
petis beſtiam cornutam 45
phæacum more viuere 1125
phagones 1264
[illegible] 966. 995
phalaridis imperium 211
[illegible] 804
phallus Deo 648
phani oſtium 502
phaniæ ianua 682
pharus 1233
phaſelitarum ſacrificium 495
ad phaſim vſque nauigauit 432
neque phaſis mala eluat 1082
pheidiſlare 623
phidias pacem amat 1077
phidiæ Minerua 1331
vt phidiæ ſignum 982
tanquam in Phidiciis 518
[illegible] 128
philippide tenuius 564
philippi Gallus 494
philo platoniſſat. 71
philonide indoctior 472
philoſophantes in vitę meridie 1014
philoſophare, cælum intuens 1346
diſcum, quàm philoſophum audire malũt 979
philoteſius crater 603
philoxeni codicillus [illegible]
philoxeni non 654
phocenſium deſperatio 831 [illegible]
phocenſium execratio 156
phoci conuiuium 506
phocylidis mediocritas [illegible]
phœnicis inſtar reuiuiſcere 1224
phœnice rarior 433
phœnice viuacior 342
phœnicium mendacium 1224
phœnicum pacta 685
[illegible] 1219
phormionis thori 541
per phratores canis ductus 706
phrynichus veſparum metuit examẽ, velut gallus gallinaceus 1321
phrynichi lucta 674
phrynondas alter 723
phryx non minùs, quàm Spinthatus 1030
phryx plagis emendatur 230
magis ipſe phryx 633
phryges ſerò ſapiunt 31
phryſcone impurior 1007
pica cum luſcinia certat 262
pica Sirenem imitans 1090 1225
picíter 828
pictores liberi 592
ne pictum quidem vidit 856
pietas ſæpe læditur vultu 930
piger funiculum contorquet 243
pigris ſemper eſſe feſtum 1274
pilam claudi more tenere 619
mea eſt pila 439
ad pila vbi ventum 969
ad pileum vocare 332
pili non facio 344
pilo dignus 245 1256
de pilo pendet 236
pilos equinæ caudæ paulatim vellere 166
pilos in animo ſetuſes habere 1246
pilos pro lana 262
ante pilos 589
pingam te tuis coloribus 123
pingere abſque oleo 1324
pinguis venter nõ gignit ſenſum tenuẽ 625
pingui Minerua 34
pinguior lucerna, & lecytho pinguior 450
pinus in morem 525
piperis cui multum eſt, etiam oleribus immiſcet 643
piræus non fert vaſa inania 887
in pila animum confirma 1081
apud piſam quanta mus 422
piſandri galea, & ſupercilium 1152
piſcari aureo hamo 374
piſcatur in aqua turbida 1320
piſcari in aere 140
piſcator ictus ſapiet 31
piſcis Aprilis 1227
piſcis eget ſale 921
piſcis nequam eſt, niſi recens 799
piſcis repoſitus 65
piſcis tacet 824
piſci vulgari non inſunt ſpinæ 1190
piſcem ſ. us guſtans 410
poſt piſcem ficus 791
piſcem ſalit, aut florem 658
piſcem natare doces 695
in piſce communi non inſunt ſpinæ 1130
piſces magni in mari capiuntur 1319
piſcium vita 1075
a piſcibus abſtineto 21
piſcis primum a capite fœtet 213
nullus malus magnus piſcis 416
piſtillum exornatum 1272
piſtillum ornatum 1275
piſtillo caluior 824
piſtillo nudior 823
piſtiho retuſius 675
pitana ſum 695
pithon formoſus 691
pituitam à naribus allio & cepe detergere [illegible]
placet ipſis 442
magis tibi placet, quàm peleus in machæra 533
placiadæ 788
placentinos 325
plagis emendatur phryx 230
planus, ac ſudus 35
plantam euellere cœno 1228
planus ſemel crura fregit 1317
platano aſſimilis 1329
plato philoniſſat, aut Philo platoniſſ. 1503
[illegible] 1356
plaudentibus diis, hominibuſque 40
plauſtrum perculit 1282
plauſtri centum trabes 829
de plauſtro loqui 233
in plauti comœdia mœchus 1210
de plebe 1338
plena manu 229
pleno gradu 969
plenis velis 872
plerumque manus ipſa re præſtat 1243
non pluet poſt noctem, qua lus agreſtis pepetit 433
pluit extis 629
pluit nunc, & claro nunc Iupiter æthere fulget 219
non pluit, &c. 845
plura ſunt negotia, quàm vocabula 1143
plurium calculus vincit 813
pluris oculatus teſtis vnus, quàm auriti decem 479
plures adorant ſolem Orientem, quàm Occidentem 630
plures callicyrii 622
plures chitobolos, paucos eſt, &c. 212
plus aloes, quam mellis habet 252
plus apud campanos vnguenti, quàm apud cæteros olei fit 370
plus dat, qui in tempore dat 1242
plus oculis ſuis 1007
plus vertere, quàm ferere 1226
plutus mortuus 1192
Aloadæ 1092
plutus timidus 717
pluuia minutula imbrem parit 91
pluuia parua magnum ſedauit ventũ 1320
cum puluiſculo 545
[illegible] 1205
poculum Bathyelis 903
poculo eodem bibere 262
poculo imperato, amouet obicẽ dolio 1325
iuxta pocula Leontini 98
podagra non liberat calceus 840
podex agit 1173
podex lotionem vincit 314
podex mulieris 699
poemata carcini 621
pœnam Cydi debet 618
pœnam Bolti 362
pœnas mihi ſuſtinere 1233

pocta

poeta malus pro eleganti medico 670
poetæ liberi 599
poetæ equus, vinum 996
ποιεῖ ἰμερτά 1185
πολλῶν ἰατρῶν 1264
pollicem premere, conuertere pollicem 253
polliceri montes aureos 271
pollicentis ſe promiſſa re præſtiturum 739
polliceri maria, & montes 1307
pollicitationes charetis 485
pollucibiliter cœnare 1121
nec illi polycletus, nec ego Nero 1367
polycleti norma 1117
polycrates matrem paſcit 499
polydamas primus obiiciet probrum 1093
polypus bis ſeptem plagis contuſus 465
polypus ſcopulo affixus 1169
polypi 415
polypi caput 117
polypi mentem obtinere 51
pomarius Hercules 487
πομπικῶς 1260
pomum Atalantæ ſequi 1332
pomum diſſidij 1159
pomum dulce, cum abeſt cuſtos 848
poma citius mytiçæ ferent 1225
ponas vitioſis vltor 1207
ponere ſupercilium 254
pons a tergo abruptus eſt 1334
de ponte ſexagenarios deiicere 158
pontificalis cœna 622
pontus bonorum 1367
porcellus Acarnanius 407
ad porcellum da mihi mutuo tres drachmas 699
porci ſequimini matrem 917
porcum immola 256
porrectis dormire pedibus 246
non porrexerim digitum 98
porrigere manus 929
porrigis, tanquam elephanto, ſtipem 1332
porri folio cupidinum crumena vincta eſt 84
porrò à Ioue, atque à fulmine 119
portenæ bona 238
porta itineri longiſſima 871
portare non poſſum capram, & imponitis bouem 527
portu Toronæo ſurdior 550
poſſeſſione deiicere 673
poſſidere præſtat, quàm perſequi 1240
vt poſſumus, quando vt volumus, non licet 251
poſt acerba prudentior 825
poſt bellum auxilium 695
poſt cautam vulneratam, remedium quærere 1332
poſt feſtum veniſti 282
poſt folia cadunt arbores 541
poſt mala prudentior 121
poſt marathonem pugna 810
poſt principia 119
poſteriores prioribus potiores 1240
poſterioribus melioribus 173
poſterius dictum 958
poſteritas Gorgonei capitis 1167
poſtes tranſcendere 1068
poſtica ſanna 800
poſtico diſcedere 581
poſtremi 1282
potentes alieno auxilio 743
potentes in omnia 833
potum lupinum 488
potentum offenſæ vitandæ 766
nihil niſi potentes 1306
à potentiore cauendum 743
potes tacere 1120
ex poteſtate exiſſe 930
potiora tributis 546
præ formicis exilis 1046
præ nili cataractis 1153
præcedere equis albis 128
præbere viros 750
præcipitari in caput 651
præcipitium à fronte, à tergo lupi 671
præconi lingua 998
præcordia a ba 1361
præcurrere Criſonem Himeræum 926
præcurrere multis paraſangis, columna 413. 414
præda myſorum 315
prędicere ventum perendinum 700
prædiues 746
præficarum more 967
præfigere, ὀ. 103
pręfractior arefacto rubo 358
prælio victus, non bello 968
præmanſum in os inſerere 571
præmatura mors 750
præmium Hipponacteum 374
præmia certa, pro incerta ſpe 1110
præmouere venatum 677
proſpere 962
præſens abeſt 504
præſentem fortunam boni conſule 514
præſentem mulge: quid fugientem inſequeris? 633
præſente arbore, ligna omnes colligunt 1184
præſentia, atque viua 1266
præſentia ex præteritis æſtimantur 1303
ad pręſepe bos 335
intra præſepes ſuas 226
in eodem præſepi 1033
ad præſepia priſtina 269
præſtat canem irritare, quàm anum 914
præſtat habere acerbos 818
præſtat inuidioſum eſſe, &c. 847
præſtat poſſidere, quam perſequi 1240
præſtat vineæ vlmum eſſe, quam hederæ 1321
præſtat vni malo obnoxium eſſe, quàm duobus 809
præter plorare nihil 1161
præter Sibyllam leget nemo 810
prætextata narratio 1081
præuertit ancoræ iactum Deus. 820
prandium caninum 302
prandium calidum comediſti 41
preces armatæ 965
premenda occaſio 717
premere pollicem 253
priamiſſare 1095. 1245
prieneníis iuſtitia 624
prima facie. Prima fronte 255
primas iactare haſtas 976
primas lineas ducere 1110
primas tenere 966
primo gradu 1243
primoribus labiis deguſtare 189
primum Ægina pueros optimos alit 456
primùm apes abigendæ 949
quid Primum, aut vltimum 373
primùm mars in filiis laudatus eſt. columna 994
primo crede mulieris conſilio, ſecundo noli 1321
primum quodque veriſſimum eſt 1301
primus, ſecundus, tertius, &c. 1127
princeps indulgens 766
principi obtemperandum in omnibus 975
principem non decet ſolidam dormire noctem 526
principes inter ſe noti 759
principum fauor neceſſarius 758
principium, dimidium totius 69
principium, medium, finis 909
prior occupat 755. 997
priſca manus 1191
prius antidotum, quàm venenum 832
prius cauum à conuexo diſiunxeris 1318
priùs duo echini amicitiam ineant 432
prius locuſta bouem pariet 354
prius lupus ouem ducat vxorem 735
priùs teſtudo leporem præuerterit, 263
priùs vnda cum flamma redibit in gratiam 1110
priuſquam aſſa ſit farina 619
priuſquam gallus iterum cecinerit 730
priuſquam ignitus lapis enatet 1283
priuſquam in medulla obriguerit 1047
priuſquam mactaris, excorias 438
priuſquam pinſueris, farinam ſubigis 1074
priuſquam ſortiaris, communia deuoras 693
pro amphora vrceus 1117
pro aris & focis 1228
pro beneficentia Agamemnonem vlti ſunt Achiui 466
pro bonis glomi 690
pro cæco exoculatus eſt 725
pro deio calauriam 540
pro dignitate cuiuſque 748
pro eleganti medico malus poeta 670
pro incerta ſpe, certa præmia 1110
pro malo cane ſuem repoſcis 694
pro mea virili 748
pro pede xenium 1122
pro perca ſcorpium 466
pro virgine ceruа 1127
proba eſt materia, ſi probum adhibeas artificem 694
probabis crepitu 811
non probantis 719
problema Archimedeum 1031. 1315
aliud problema 1031
proci penelopes 1311
procridis telum 445
procul à pedibus equinis 119
procul auribus nuncius veniat 631
prodico doctior 541
proditio mala 471
profani oſtium obdite 678
profectus ad Aparutia 665
profundum ſulcum 807
progenies lutea 1133
progreſſu firmo, & maximo 1149
proletarius ſcriptor 1106
prolixius Iliade 863
prometi canes 445
prometheus, Epimetheus 1305
promiſſis diues 814
promus eſto 815
promus magis, quàm condus 437
pronomi barba 806
prooemium & exodium rei 1076
prooemium longum audiendi cupido 927
ad aliud prooemium tranſeo 1145
quid prooemia magna de puſillis 659
propè eſt 1069
ne propera, nondum ignem calcas 1071
qui properat nimiùm, ſeriùs abſoluit 686
πρὸ πυρὸς μὴ ὀμνύναι 1332
propria vineta cædere 104
proprij nominis obliuiſci 418
prora & puppis 14
prorſus ignotus 752
proſopion habet, non proſopon 1311
proſpiciens aliis, non ſibi 746
proſpiciente timidior es 268
proſpicio certum 756
proteo mutabilior 378
proteruia ignominiam præcedit 1048
proteruia præcedit ignominiam 1048
proteruiam fecit 279
protinus apparet, quę plantæ frugiferę futuræ 806
cum protogene mortuo bellum gerit 1073
πρῶτον οἴκοι, ἔπειτα 1247
prouincia apta 750
prouinciam tradere. Prouinciam capere 429
prouocare minimo 699
prouocat, & vincitur 1208
prouoluitur ad miluios 693
prudens in flammam mitto manum 694

prudentia coniuncta cum viribus 747
prudentia ſenum 757.767
prudentior poſt acerba 825
prudentior poſt mala 121
prudentiores reddimur ætate 716
Prylis Lesbius 735
Pſallium inijcere 908
pſaphonis aues 86
ψελλὸς ... 195
ψευδόπυρα 662
pſittacus alia, alia cornix loquitur 416
ptyriacia 872
ptyra Bacchum 662
ptyrice facta 315
πτερύσσειν 637
πτωχὸς ... 1230
ptolemaica lis 693
publica priuatis potiora 1258
publicum dedecus 746
publicus rumor non omninò fruſtra eſt 916
pudebat recuſare, & nō audebant ſuſcipere 612
pudor & metus 750
pudor ibi, vbi timor 79
pudor in oculis 346
puella pariet etiam ſi malè adſit viro 494
pueri ſeni 558
pueri glaciem 569
pueri ſeneſque 867
puerorum crepundia 1043
puerulos odi præcoci ſapientia 8.4
pugna Bupalia 1113
pugna cotidia ſcindit 1047
pugna oſculana 640
pugna poſt marathonem 820
ſic eſt ad pugnæ partes re peracta veniendum 558
non pugnandum cum principe 757
pugnandum non eſt viri duobus 980
pugnas in Lapydrio 835
pugnas verbis, non re 751
pugnabant inter lapides, nec lapides tollere poterant 85
pugnamus domi more galli 924
pugnare cum dijs 453
pugnare haſtis argenteis 497
pugnare in puteo cum canibus 302
pugnant volſellis, non gladijs 1016
pugnis & calcibus 595
pugno tenere 905
pulchra apud pueros ſimia 1227
pulchra, id themia 327
pulchre dicit 306
pulchre ſalſit vulpem 858
pulchre rem proſequitur fumus 1264
ſine pulchritudine formoſus 1229
quod pulchrum eſt placet 1325
quod pulchrum, idem amicum 905
pulchriorum etiam autumnus pulcher eſt 112
quod pulchrum eſt, bis ac ter 73
pulchrum ſepulchri eloquium 929
pulchrum ſuum cuique 61
pullus de nido auolat 1315
pullus tuus ſemper paruus 495
primo prius veniſſet 861
pulmonis vitam viuere 1005
de pulmone reuellere 684
puluillos conſuere ſub cubito 1315
puluillum conſulere 1313
puluis idem, omnia 219
puluerem excutere pedum 1313
puluerem oculis infundere 556
puluere exitito deceitat 1192
punctum omne tulit 165
punctum temporis 378
ne punctum quidem 847
punica fides 248
pura à nuptijs 553
purgare lutum luto 367
purgatis auribus 441
ut purges & molas, non comedes 564
purior clauo 441
purior ſabulo 1118
purior choro Veſtalium 1163
puro pretioſus eſt purus 1331
a puro pura defluit aqua 631
purpura iuxta purpuram diiudicanda 347
purpura megarenſium 1365
purpura voracior 314
puſillus quantus Molon 686
non putaui 1249
puteus argenteus 872
ad putei mulctam 1365
puteum fodit iuxta puteum 649
putei Agamemnonij 481
in puteo conſtrictus 334
putre laſſamentum amat origanum 414
pygmæi, vel Theodamas cū Hercule 1248
pygmæum imponere Coloſſo 1315
pygmæorum acrothinia coloſſo adaptare 821
pylæa hæc nouit 499
eſt pylus ante pylum 537
ex Pylo captiuis videntur ſimiles 805
πυρ ... χυλὸς 1299
Pytauſtæ gaudes gaudium 637
pytauſtæ interitus 282
pyri finem facies 1320
in pyrrham, ſi quid mali 613
pyrrhandri commentum 637
præter Pyrrhiam, bene merito bouem immolauit nemo 419
pyrrhichen oculis præ ſe ferens 731
pyrrhonia hæſitatio 1142
pythagoreis taciturnior 827
de pythagoricis rebus abſque lumine ne loquaris 1225
eadem tibi & pythia ac Delia 424
pythię myſij talenta 1232.1290
in pythij templo cacare 813
ad pythum via iterum atque iterum 575
aliud in pyxide, aliud in titulo 1233

Q

Qua in re clarus quiſque eſt, ad eam properat 1230
quadra propria 978
quadrantaria clytemneſtra 1024
quadrigis atque nauibus 128
quadrigis curis, Iouis quadrigis 128
quadratus homo 916
in quadrum redigere 294
quæ apud inferos 142
quæ dantur 812
quæ diuinitus contingunt 740
quæ dolent, ea moleſtum contingere 796
quæ ex antiqua 718
quæ ignoramus, aſpernamur 1273
quæ non potuiſti, ne tollas 662
quæ quis ipſe facit 920
quæ ſemel ancilla nunquam hera 864
quæ ſerò contingunt, ſed magnifica 740
quæ ſub alis fiunt 380
quæ ſupra nos, nihil ad nos 202
quæcunque in ſomnio videntur 237
extra quærere ſeſe 452
quærens aſinum, veſtem perdidit 455
quæris alas lupi 142
quæſtus Herculis 958
ad ſuum quæſtum æquum eſt quenque eſſe callidum 722
quęrendæ facultates, &c. 556
quæuis terra, patria 385
qualem demens illi chlamydem diſperdit 1218
qualis canities loquitur? 1172
qualis hera, talis & canis 1136
qualis hera, tales pediſequæ 865
qualis vir, talis oratio 194
quàm apes apum ſimiles 150
quàm clinia ex demetrio 969
quàm curat teſtudo muſcam 548
quàm facilè canis exta edit 1196
quàm facile vulpes pyrum comeſt 687
quàm in tragœdia comici 961
quam quiſque norit artē in hac ſe exerceat 382
quando id fieri non poteſt 693
quanquam non dixeris, tamen apparet è pelle 671
quanta mus apud piſam 410
quanta vix cælo capi poſſit 910
quanto verborum ſtillat auro 1082
quantum aquila culicem 1101
quantum ex Bacchanalibus 789
quantum habet 819
quantum non miluus oberret 693
quantum pedes noſtri poſſunt 1216
quantum pedibus potes 917
quantum vbique poſſunt duo oboli? 1219
quantum vel midam ſatiare 1102
quarta luna nati 47
quaſi theſaurum draco 1238
quaſi locum in balneis 568. 1227
quaſi lupus ab armis valeo, clunes infractos gero 1127
quaſi mappa miſſa 1090
quaſi membroth robuſtus venator 1304
quaſi milluus cani 846
quaſi Sutrium eant 841
quaſi theſaurum draco 1208.1238
quatuor habens capita 1207
iatra quatuor eſſe 1214
quatuor obolis non æſtimo 148
quauis re dignus 146
quem cos nutrit, illum nec Ægyptus 1061
quem fortuna pinxerit 84
quem mater amictum dedit obſeruare 113
quercus etiam bacchatur 818
quercus multis dejicitur ictibus 206
quercus ſatis 121
quercum aliam excute 116
non e quercu, aut ſaxo 908
e quercubus nati 214
querculi in amicitia 824
qui amant ipſi ſibi ſomnia fingunt 415
qui apud inferos ſunt tertiones 525
qui arat oliuetum 327
qui bene coniiciet, hunc vatem 412
qui canem a it exterorum, &c. 604
qui celocem regere nequit, onerariam petit 1181
qui continet arcanum 768
qui conturbat omnia 760
qui cum conten pro vitæ euadunt 746
qui circa ſalem & fabam 26
qui domi compluitur 823
qui e nuce nucleum eſſe vult, frangit nucem 555
qui eget, in turba verſetur 766
qui feſtinat eſt pedibus, offendit 1118
qui honorat, ſeip ſum honorat 1212
qui lucerna egent, infundunt oleum 921
qui luxurioſus eſt, neceſſe eſt, vt & auarus ſit 1307
qui medicè viuit, miſerrimè viuit 1271
qui modus equitum 532
qui multum obtuit 851
qui iure peierunt 768
qui mori noluit ante tempus 84
qui multa rapuerit, pauca ſuffragatoribus dederit, ſaluus erit 578
qui non litigat, cælebs eſt 809
qui nimium properat, ſeriùs abſoluit 688
qui non zelat 895
qui obticeſcit 710
qui omni in re, & in omni tempore 555
qui paratus ad reſiſtendum 747
qui per ſe ſufficit 767
qui plura ambit, malè aſtringit 1313
qui poſſim ab hoc epulo abeſſe 315
qui prior læſit 964
qui probas Athenienſis, &c. 795
qui quæ vult dicit, quę non vult, audiet 50
qui vitat molam, vitat farinam 647
qui ſe non habet, Samum habere poſtulat 236
qui ſemel ſcurra, nunquàm pater familias 422
qui ſitiunt, ſilentio bibunt 1157
qui te conſpexerit, auguium capere poterit 1331
quibus nec ara, nec fides 714
quicquid in buccam venerit 168 1362

quic-

quicquid licet, minùs deſideratur 1310
quicquid dominatur, vim Dei habet 1331
quid Achiuos à turre iudicatis? 633
quid ad farinas? 697
quid ad Mercurium? 633
quid barbiton crocoto loquitur? 1161
quid cæco cum ſpeculo? 728
quid cani & balneo? 134
quid cothurnus cum claua? 1157
quid de puluis magna proœmia? 615
quid delphino & boui commune 1061
quid differunt æra lupinis 114
quid lecytho cum ſtrophio? 1122
quid niſi victis dolor? 465
quid non fies profectus Arbelas? 532
quid primum, aut vltimum? 373
quid ſi cœlum ruat? 167
quid ſole receſſo venis? 1095
quid tandem non efficient manus? 723
quid tibi Apollo cecinit? 512
quis parentem laudabit, niſi infelices filij? 155
quiſquis is fuerit 746
quiſquis tarde venit ad cœnam 575
quis vſus cepis putridi? 634
quò curris potius, quàm ad ephebū 1047
quò fata trahunt, retrahuntque, ſequamur 1294
quò properas, num ad ephebum? 316
quo ſemel eſt imbuta, &c. 424
quò terrarum rapexis? 931
quò tranſgreſſus 761
quoad viueo 712
quocunque pedes ferent 327
quod adeſt, boni conſule 265
quod alibi diminutū, exæquatur alibi 746
quod alijs vitio vertas, ipſe ne feceris 753
quod alius condiuit coquus, alter condiam 804
quod cani cum balneo commercium? 1312
quod datur 965
quod dedi, datum nollem 435
quod dubites, ne feceris 1232
quod fieri non poteſt, nec incipiēdum quidem eſt 975
quod in animo ſobrij, id eſt in lingua ebrij 342
quod index auro, id aurum homini 432
quod magas inter organa 1158
quod pulchrum eſt, placet 1325
quod pulchrum, idem amicum 935
quod recte datum eſt 928
quod ſal carni 1169
quod ſcis, neſcis 692
quod volumus ſanctum eſt 893
quod vtile, honeſtum 968
quodcunque in ſolum venit 693
quorſum opus amicis, ſi modò faueat Deus? 1225
quos non tollerent centum Ægyptij 684
quot aquæ poculis mare conſtet 1368
quod factum eſt, infectum fieri non poteſt 411
quot homines, tot ſententiæ 92
quot ilicis folia, quot fluctus inſulæ 1231
quot ſeruos habemus, totidem habemus hoſtes 395

R

ῥαϐδίον 1255
radicitus 1002
radicitus, funditus 913
radit vſque ad cutem 642
cum ramento 969
ne ramento quidem 296
rana cum locuſta 872
rana gyrina ſapientior 334
rana Seriphia 155
ranæ aquam 694
ranis vinum præminiſtras 391
rapacior Simone 1108
rapina cotytij 237
rapina rerum cinnari 554
raptus è creta 849
rara auis 131
rarior phœnice 420
ratum, carum 1197
raſtris eburneis ſolum vertere 1225
ratio apparet, argentum οἴχεται 1114
ratio quidem apparet, &c. 931
ratio ſapienti pro neceſſitate 1232
ad rauim vſque 799
receptui canere 691
recurrere ſatius eſt, quàm currere malè 277
recoctus 1257
rectam inſtas viam 957
rectis, an inclinatis haſtis 1217
recto pectore 565
recuſare pudebat, & non audebant ſuſcipere 612
reddidit Harpocratem 795
de reduuia queritur 931
referre inter Soſias & Tybios 1182
referre par pari 34
refricare cicatricem 291
refutantis laudem immodicam 739
regere qui nequit celocem, onerariam petit 1181
regia vaccula 553
regiè & crudeliter 1282
in regno eſſe ſuo 1294
in regno tuo 216
regula rectior 1126
reijcientis authorem formidinis 742
reijcientis culpam 764
relinque quippiam & Medis 92
relinquere in medio 1306
relinquere nuces 156
remedium quærere, poſt cauſam vulneratam 1322
remigas æthera tranquillum 132
remiges caſicum 897
remigium Vlyſſis 576
remigium Dædaleum 961
remigio violento 1257
remi aliud genus 493
neque remi, neque venti 1216
remum ducere oportet 81
remum pariter ducere 925
à remo ad tribunal 670
remos inhibere 1051
remis veliſque 127
in repagulis ſtare 1116
reparazare 628
repente tanquam procella 1233
reperire rimam 630
reperit Deus nocentem 467
reperit operculum patella 1182
reprehenſio cogitationis 749
res ad reſtim redijt 152
res ad triarios redijt 29
res cannacæ 532
res in foro noſtro vertitur 693
res indicabit 664
res more Mandrabuli ſuccedit 75
res paleſtræ & olei 276
res ſacra, conſultor 338
res tuas tibi habeto 928
rem acu tetigiſti 441
rem factam habere 104
rem non nouam aggredi 1330
rem nouam aggredior 768
re opitulandum, non verbis 750
rerum ingens multitudo 740
rerum omnium viciſſitudo 717
rerum reliquit habenas 1286
reſecare ad viuum 422
ad reſiſtendum paratus 747
reſpublica nihil ad muſicum 926
reſpublica virum docet 830
reſtim emere 106
ad reſtim res redijt 152
reſtinguere incendium oleo 59
rete expandere 1316
rete fruſtra iacitur ante oculos pennatorum 1314
rete inflas 1155
retis tactus 1310
reti albo aliena captant bona 722
reti ventos venaris 139
retibus conſert, nihil tamen capit 1195
retexere telam Penelopes 135
retuſus paſtulo 695
reuoluto mantello 1111
rex, aut aſinus 623
rex eris 1328
rex Iupiter omnibus idem 1294
rex tragicus 460
aut regem, aut fatuum naſci oportere 67
reges, viſitabis eos virga ferrea 1314
regum aures multæ, atque oculi 17
regum manus longæ 17
regum Perſarum multitudo 1365
à regibus vis abſtinenda 700
rhadamanthicum iudicium 514
rhadamanthi iuſiurandum 514
rhamnuſia Nemeſis 474
rhamnuſius 425
rheginis timidior 555
rho Eretrienſium 559
rhodientes decem, naues decem 492
rhodij ſacrificium 477
rhodiorum oraculum 477
hic rhodus, hic ſaltus 641
ridere labijs 1139
ridere mandibulis alienis 1139
rimam reperire 630
ῥήματα ἐν σάκχοισι 1221
rimoſus 1268
riſus Aiacis 225
riſus cauponis 1320
riſus chius 168
riſus Ionicus 168
riſus Megaricus 168
riſus profundior lacrymas parit 1323
riſus ſardonius 477.1284.671
à riſu effuſo abſtine 1223
riſu emori 821
ſine riuale diligere 129
riuulos conſectari, fontibus omiſſis 976
rixa à laſſo quæritur 194
rodere caſſes 925
emere malo, quàm rogare 27
Romæ quòque homines moriuntur 1318
romana libertas, latina libertas 1230
romano more 930
romanus ſedendo vincit 300
Romulus 1282
ros aut placeas 557
rore paſcitur 1295
rore paſcitur 814
roſæ cùm cecidere, ſpinam contemnunt 1346
roſæ etiam inter vepres naſcuntur 1218
roſa non naſcitur e ſquilla 416
roſam, quæ prætericrit, ne quæras iterum 477
roſam cum anemona confers 477
roſas loqui 477
roſcius 1210
rota currente, ne funis eat retro 1337
rotæ multæ voluentur 833
rota plauſtri malè vncta ſtridet 1322
rotundæ, quàm quadratæ, menſæ præſtat accumbere 1325
rotundus homo 1363
rubicundior aſſa ſquilla 1141
rubidus ſemel, ac decies pallidus 691
rubo arefacto præfractior 358
rubrum aliquid ne ſuſpicias 1224
rudens omnis diſruptus eſt 1166
rudem accipere, rude donare 274
rudentes & remos cum armis commutauit 641
rudius, ac planius 35
ruffillus paſtillos olet 557
ruit cœlo nox 1295
ruminare negotium 731
rumor publicus non omnino fruſtra eſt 916
ruſticis locuſta 1103
ruſum proſſum 996
rus ciuitas 477
ruſi fons 481
ruſticanum oratorem ne cōtempſeris 477
ruta ceſa 318
ῥυποκονδύλοι 800

S

ſaburratus 728.998

ſaecularia opera 1335
cum ſacco a lite 873
ſacerdos Bacchi 1023
ſacerdotes multi, & pauci ſacerdotes 131
ſacer manipulus 881
ſacer piſcis 884
ſacrificia nudis pedibus 1222
ſacrificandum ſuperis impari numero, inferis pari 16
ſacrificant Cereri 799
ſacrificant Lari 279
cum ſacrificauerit Delphis, ipſe carnes ab ſumit [illegible]
ne ſacrificato ſine farina [illegible]
ſacrificium Herculis 12[illegible]
ſacrificium Phaſelitarum 49[illegible]
ſacrificium Rhodij 477
muta ſacrificium ne incidas vngues 1224
ſacri nihil eſt 25[illegible]
ſacra celerius abſoluenda 755
ſacra haud ſacrificia deuorat 415
ſacra nihil ſunt præter, &c. 691
ſacra hæc non aliter conſtant 439
ſacra meretricis prophanis 114
ſacram ancoram ſoluere 29
ſacrum nephalium 565
inter ſacrum & ſaxum 27
ſacrum Ludij 448
ſacrum ignem inflare illi nefas 1 89
ſacrum hinc fume 296
à ſacris abſtinendæ manus 755
ſaga ſumere 1214
ad ſaga 911
ſagena ex omni genere piſcium congregat 1311
ſagitta Abaridis 1103
ijs, quæ apud Sagram acciderunt, veriora 274
ſaguntina fames 285
ſal è faba 26
ſal patriæ pluris faciundus eſt, quàm hoſpitis menſa 1232
quod ſal carni 1169
ſalis modius abſumendus antè, quàm cuiquam fidas 318
ſalis onus vnde venerat, illuc abijt 236
ſale & aceto 961
ſalem apponito 20
ſalem, & caſeum edere 870
ſalem & fabam 678
ſalem & oleum oportet emere 690
ſalem lingere 714
ne ſalem quidem dederit 1176
ſalem videns, dormis 136
ſale conſperſi 1175
ſale emptum mancipium 130
ſale perunctus hic adiuuabit 660
ſalacones 971.1223
ſalamandra frigidior 1314
Salaminia nauis 636.1130
ſalientum os duodecim 1037
ſaliuum animæ 959
ſaliua prima 889
ſalix o putior 1118
ſaliuam imbibere 424
ſalinas & paludem emere oportet 1318
ſalmon vs alter 1 35
ſalſamentum putre amat origanum 414
ſalſitudo non ineſt illi 475
ſaltare extra chorum 481
ſaltare diſertè 905
ſaltat camelus 502
ſaltare in tenebris 278
ſaltat anus 531
ſaltus Theſſalicus 1016
ſaluberrima res 844
ſalubrius crotone 439
ſalue æternum, æternumque vale 1191
ſaluete equorum filiæ 919
ſalutanda cunnus barbata 12[illegible]
ſalutare a limine 289
ſalutare Tigranem 1013
ſalute bona 1112
ſambuco grauiora patitur 48
ſambucam citius, &c. 654
ſamus Ionica fert lac auium 1172
ſamij literati 874
ſamij mores 574
ſamium comatum 716
ſamiorum flores 553
ſamiorum laura 715
ſamiorum mala metuis 8[illegible]
ſanum nihil 150
ſanum habere poſtulat, qui ſe non habet 235
ſannites 1348
ſandalium Iouis 503
ſanguis Aetolicus 481
ſanguis & anima 1067
ſanguis integer 1247
ſanguis meus 1195
ſanguinis plenus 1216
ſanguine caret 1216
ſanguine flere 436
ſanguine lutum maceratum 572
ſanguinem mittere 963
ſanæ corporis parti ſcalpellum adhibere 1213
ſanior cucurbita 606
ſanior es piſce 848
ſanitatis mater, indigentia 1232
ſanna poſtica 800
ſannas 1148
ne Sannione domi relicto 1218
ſapere, eſt prima felicitatis pars 973
ſapere patruos 419
ſapere vltra peram 636
ſi ſolus ſapias, nempe quis vſus erit? 1301
in nihil ſapiendo iucundiſſima vita 58[illegible]
ſapiunt ſerò cumani 165
ſapit nemo omnibus horis 426
ſapit ſolus 406
ſapientes barbę tenus 85
ſapiens diuinat 887
tam multa quam ſapiens 918
ſapiens fortunatus 1058
ſapiens non eget 920
ſapiens ſua bona ſecum fert 355
ſapientes tyranni ſapiētum congreſſu 692
ſapientibus omnia facilia 559
ſapienti ratio pro neceſſitate 1212
ſapientem loqui apud ſtultos, moleſtum 567
ſapientum octauus 265
ſapientum beta 1230
ſapientior rana gyrina 334
ſapientia vino obumbratur 375
ſapientia in exitu canitur 1118
ſapientia gubernator nauis 968
ſapientiæ nerui & artus ſunt, non temere credere 1212
ſapientia in paguro 1178
ſapientia præcoci odi puerulos 804
ſapientiam paupertas ſortita eſt 152
ſarabaræ 1245
ſarcinator ſummum centonem 968
Sardanapalus 723.1238
ſardinia eſt in medio Tybure 1347
ſardonica tinctura 548
ſardonius riſus 671.1284
ſarmentarij 1174
ſarone magis nauticus 636
ſarpedonium littus 113
ſarraginum pernicies 1138
ſarta tecta 861
ſatietas ferociam parit 727
ad ſatietatem vſque 542
ſatio matura ſæpe decipit, ſera ſemper mala eſt 185
ſatis quercus 111
ſatius eſt initijs mederi, quàm fini 69
ſatius eſt recurrere, quam currere malè 177
ſaturnalia non ſemper 1021
ſaturnia vita 1103
ſaturniæ lemæ 348
ſaturnia tempora 536
ſaturni podex 647
ſaturninus 1339
ſaturnius oculus 1118
per ſatyram 934
ſatyrus patris amator 1166
ſatyrorum rex 1085
ſauſeium me putas 1367
Saul inter prophetas 1301
muli 1370.1344
ſaxum cauat aſſidua ſtilla 636
ſaxum luctuoſum 1319
ſaxum voluere 429
ſaxum volutū non obducitur muſco 668
etiam ſaxa loquentur 1169
ex ſaxis nati 264
ſcabere caput 707
ſcabere talos 1322
ſcabit altera manu, altera ferit 1000
ſcabunt muli mutuum 240
ſcabies extremum occupet 832
ſcabies herculana 425.889
ſcabroſior ſeberide 631
ſcæua 1068
è ſcala 1143
ſcala erroris 1085
ſcalæ gemoniæ 1366
ſcalpellum ſanæ corporis parti adhibere 1211
ſcalpere caput ſummo digito 249
ad ſcamma producere 1119
de ſcammate egredi 1225
ſcaphidam trahere 1092
à ſcapha in triumphalem quadrigam 1138
ſcapha lignea 1109
ſcaphula parui 448
ſcarabeus abominandus 567
ſcarabeus aquilam quærit 708
ſcarabeus citius faciet mel 912
ſcarabei vmbræ 614
ſcarabeo citius perſuaſeris 927
ſcarabeo nigrior 623
ſcelesta non habent conſilium 1168
ſceleri nunquam defuit ratio 1104
& Scellij filium abominor 914
ſcenæ ſeruire 55
ſceptrum alia res, alia plectrum 726
σκιαμαχεῖν 881
ſchema & gradus 1196
è ſchola cantilena 977
ſcientiam ad extremum aſciſce 698
ſcindere glaciem 692
ſcindere penulam 55
de ſcintilla parua magnum ſæpe excitatur incendium 1300
ſcintilla etiam exigua in tenebris micat 1121
ſcipioni arundineo inniti 482
ſcire multa, nihil inanius 899
nihil dulcius, quàm omnia ſcire 965
ſcit, quomodo Iupiter duxerit Iunonē 835
ad ſcirrhonem tendere 1178
σκληρ[illegible] 1163
ad ſcolon nec proficiſceris, nec alterum comitaberis 433
ſcommata Dionyſiaca 1068
ſcopum attingere 300
ſcopo nullo iaculari 684
ſcorpius ſub omni lapide dormit 132
ſcorpium cornix 41
ſcorpium pro perca 466
ſcribere in cinere 1180
ſcribere in vento, & aqua rapida 1180
ſcribis in aqua 137
ſcriptor proletarius 1236
ſcriptura & Leucæus non idem ſunt 690
ſcrupulum inijcere 806
ſcruta laudat ſcrutarius 1019
ſcrutarius & ῥωποπώλης 1084
ſculpere milium torno 569
ſiculus miles 623
è ſcurra facilius diues, quàm paterfamiliâs fit 1213
qui ſemel ſcurra, nunquam paterfamiliâs 422
ſcutica cercyræa 367
ſcutica vna omneis impellit 577
in ſcyllam incidi cuitata charybdi 147
ſcytia capra 197
σκυρία δίκη 1281
in ſcirpo nodum quæris 418
ſcytale triſtis 357
Scytha acciſſans aſinum 588

Scytha

ſcythа habes [illegible] 1336
equum ſcytha 1138
ſcythicam oratio [illegible]
ſcythica ſolitudo 691
[illegible] 364
[illegible] valentia [illegible]
ſecundis ventis 447
ſecundo aſtu 447
ſecurim inijcere 1213
ſed quis cuſtodiet ipſos cuſtodes? 1263
ſedecim pedibus ſuperauit 668
ſedens aliud, aliud ſtans 646
ſedens columba 689
ſedere ad arculas 1213
ſedere duabus ſellis 221
ſedes 1260
in ſeditione vel Androclides belli ducem agit 384
ſeges eſt fertilior alieno in aruo 221
ſeianum habet equum 326
[illegible] 1356
ſeiuncta ſunt merrhæ, ac Siloam fluēta 661
[illegible] proræ pericula 474
ſeſamo oleo ne abſterſeris 19
ſeſſitare 837
ſilphium Batti 355
ſemel rubidus, ac decies pallidus 691
ſementem alij faciunt, alij metent 366
vt ſementem feceris, ita & metes 361
ſementem in aqua facis [illegible]
ſemina mandas harenç 137
ſeminas in ſaxis 137
ſemiobolus [illegible] 494
ſemianimis [illegible] [illegible]
ſemper adfert Libya mali quippiam 720
ſemper Africa noui aliquid apportat [illegible]
ſemper agricola in nouum annu diues [illegible]
ſemper aliquem [illegible] bonum 997
ſemper aliquis in Cydonis domo 392
ſemper feliciter cadunt Iouis taxilli 93
ſemper graculus aſsidet graculo 65
ſemper Ilio mala 790
ſemper Leontini iuxta pocula 98
ſemper me tales hoſtes inſequantur 531
ſemper ſeni iuuenculam ſubijce 691
ſemper ſimilem ducit Deus ad ſimilem 65
ſemper ſuperioris anni prouentus melior 691
ſemper tibi pendeat hamus 280
ſenator abſque prouocatione, legatus ſine mandatis 1238
ſenecta aquilæ 283
ſenecta effœta 764
ſenecta coui 334
ſenecta Heſiodi 500
ſenecta leonis pręſtantior hinnulorum iuuenta 584
ſenecta neſtorea 200
ſenecta Tithoni 200
ſenectæ limen 571
ſenectus cetuina 1143
ſenectus equi generoſi 980
ſenectus ipſa, morbus eſt 484
ſenectuti optimum obſonium, labor 648
ſeneſco ſemper multa addiſcens 158
ſeneſcere expedit in ſola Sparta 813
ſeneſcit bos 759
ſenex 1236
ſenex Acheronticus 1278
ſenex bos non iugetur 552
ſenex extibiatus 1104
ſenex fatiſcens 1123
ſenex inter pueros 813
ſenex mature fias 75
ſenex mente 1171
ſenex ſaltat, omnia ſecunda 598
ſenex tripuer 1191
ſenis doctor 76
ſenis ira 1157
ſenis mutare linguam 76
ſenis viri aſtaphis caluaria 541
ne vnquam viri ſenis 503
ſeni iuuenculam ſemper ſubijce 691
ſeni viro maxillę baculus 468
ſenem erigere [illegible]
ſenem etiam vinum vel nolentem ſaltare compellit 193
in ſenem libidinoſum 640
in ſenem ne quod collocaris beneficiū [illegible]
ſenes ante barbam doces 135
ſenes bis pueri 157
ſenes mutuum fricant [illegible]
ſenum conſilia, iuuenum lanceæ [illegible]
ſenum prudentia [illegible]
ſenum vota, facta iuuenum 675
ſenilis valetudo 1312
ſeniculus ſtupa [illegible]
ſenior anno ſuo 716
ſenium accelerant mala [illegible]
ſententia amentata 1058
ſententia vtroque nutans 704
tot ſententiæ, quot homines 92
ſententias Pandectias 795
ſentina reipublicæ 1138
ſepiam ſequitur perca 857
intra ſeptimam 577
ſeplaſia dignus 1194
ſeptem conuiuium, nouem cōuicium 120
ſeptennis cùm ſit, nondū edidit dentes 360
ſeptimani tragœdi 1312
ſeptimus bos 307
ſepulchrum caricum 118
ſepulchrum viuum 419
ſepulchri pulchrum elogium 929
ſepulchra hiantia 1235
ad locum ſepulturæ ne gleba quidem agri illi relicta 1162
ſequere Deum 369
ſequitur perca ſepiam 857
ſequitur ver hyemem 440
ſera in fundo parſimonia 375
ſera vota 1285
ſerenitati nubem inducit 836
ſerere cauam Arabiam 341
ſerere cuminum 1058
ſerere execrationes 898
ſerere ne dubites 70
nec ſerit ille mihi, nec metitur 104
ſerendum eſt poſt malam ſegetem 843
ſeri & meti 1129
ſeria in craſtinum 920
ſeria, iocaque 311
ſeriphia rana 155
ſermo candidus 910
ſermo teſtiuus [illegible]
ſermonem excipio diuinum 860
ſermone fluuiali matinam abluit auditionem 640
ſermones Megabyzi 1147
ſermones Sybaritici 892
ſerò Iupiter diphtheram inſpexit 306
ſerò molunt deorum molæ 840
ſerò ſapiunt Phryges 31
ſerò veniſti 831
ſerò veniſti, ſed in colonum ito 552
ſerò vidit iuſtitiam 971
ſerpens eijciendus è domo 1310
ſerpens niſi edat ſerpentem, draco non fiet 648
ſerpentis caput conterere 1238
ſerpentis oculus 292
ſerpentem coruus 800
ſerpentem foues, & is te 1115
ſerpere humi 581
ſerpho ineſt & bilis 450
ſerra gloriatur contra trahentem 1315
ſeruabis bouem 769
ſeruari nunc contingat 561
ſeruatori tertius 527
ſeruilior Meſlena 552
ſeruilis capillus 394
ſeruiles in animo pilos habere 1246
ſeruire ſcenæ 51
ſeruitus, animę ſcrinium 1175
ſeruus cum ſis, comam geris 553
ſeruus in agrum 1098
heri ſeruus, hodie liber 1344
ſeruus non eſt, qui mortem negligit 1056
ſeruus ſeruo præſtat, dominus domino 407
ſeruum haud veho 737
ſerui comici 124
ſeruorum ciuitas 513
ſeruus nullum otium 340
ſeruos quot habemus, totidem habemus hoſtes 335
ſeſqu[illegible] [illegible]
ſeta hyſtricis 816
ſeuum muſtelæ 115
ſeuum vnde excoquat 733
ſexagenarios de ponte deijcere 1164
ſexagenarios de ponte deijcere 358
ſi bouem non poſſis, aſinum agas 510
ſi coruus poſſet tacitus paſci 801
ſi crebrò iacias, aliud alias iecetis 19
ſi Deus voluerit 759
ſi iuxta claudum habites, ſubclaudicare diſces 309
ſi laueris te nitro, maculata es 1317
ſi leonina pellis non ſatis eſt, vulpina addenda 690
ſi meus ille ſtilus fuiſſet 307
ſi non adſunt carnes, taricho contentos eſſe oportet 435
ſi non hominum, ſaltem ſolis vos pudeat 1153
ſi quid mali in Pyrrham 613
ſi quis iuxta ciuitatem clypeus 794
communis tanquam Siſapo 919
ſi ſolus ſapias, nempe quis vſus erit? 1331
ſi tibi amicum, nec mihi inimicum 314
ſi tibi machæra eſt, & nobis verbina eſt domi 552
ſi tibi non moleſtum, & mihi iucundum eſt 1220
ſi tanti vitrum, quanti margaritum 827
ſi vinum poſtulet, pugnos illi dato 466
ſi vultur es, cadauer expecta 313
ſibi canere 689
ſibi ipſe exitij author 1035
ſibi parat malum, qui alteri parat 919
ſibylla viuacior 795
ſibyllæ folium 219
præter ſibyllam leget nemo 810
ſic eſt ad pugnæ partes re peracta veniendum 558
ſicula aula 1351
ſiculæ nugæ, Gerrę, Perſolæ nugę 421
ſiculiſſare 689
ſiculus mare 358
ſiculus omphacizat 447
ſicyon a rodens vxor lacernam rexe 557
ſicyonij calces 1214
ſignum bonum aut malum 642
ſileni Alcibiadis 635
ſilentium multas diremit amicitias 331
ſilentium ornat mulierem 831
ſilentium perdidit Amyclas 367
ſilentij tutum præmium 675
ſilere, turpe 489
ſiloam ac merrhę fluenta ſeiuncta ſunt 661
ſimia apud pueros pulchra 1227
ſimia barbata, ſeu caudata 689
ſimia & Hercules 670
ſimia fucata 222
ſimia in purpura 212
ſimia non capitur laqueo 370
ſimia, ſimia eſt, etiam ſi aurea geſtet inſignia 212
ſimia tragica 546
ſimię ſanguinem profudiſſe 1222
ſimiarum pulcherrima, deformis eſt 455
ſimile gaudet ſimili 64
ſimile ijs, quę ex triuio 1167
non tam ſimile ouum ouo, non tam ſimile lac lacti 150
ſimilem ad ſimilem Deus ducit ſemper 65
ſimilia cupreſſo 1309
ſimilia omnia 559
ſimilis cardamo 1310
ſimilis pentathli 1336
ſimilis Tityo 1292
ſimilis Thraci in Thracem cōpoſito 1222
ſimilis vuę paſſæ 1140
ſimiles habent labra lactucas 309
ſimiles videntur captiuis ex Pylo 875
ſimilior ſicu 531
ſimiolum obtueri 1053

ſimone rapacior 1108
ſimonidis cantilenæ 550
ſimonidis lachrymæ 1116
ſupra ſimonidem memor 1062
in ſimpulo 378
ſimul & da & accipe 531
ſimul & dictum & factum 541
ſimul miſceum eſt, & interijt gratia 632
ſimul ſorbere & flare difficile 381
ſimulachrum pictum 1060
ſimulare cupreſſum 312
ſinapi bibet Iſthmum 1180
ſinapi acrior, ſinapi tueri 1284
ſinapi victitare 867
ſine canibus & retibus 924
ſine capite fabula 22
ſine Cerere & Baccho friget Venus 418
ſine corollario non recedere 1312
ſine cortice nabis 251
ſine ope diuina nihil valemus 731
ſine pennis volare haud facile eſt 693
ſine perſona ſalutare 1222
ſine riuale diligere 319
ſine ſacris hæreditas 122
ſine, vt incolumis redeat 875
ſiniſtras literas edoctus 1209
Simonem noui, & Simon me 414
ſinopiſſas 634.1107
in ſinum tuum inſpue 226
in ſinu gaudere 95
ſiphnia arca 1090
ſiphniaſſare 632
ſiren amicum nuntiat, apis hoſpitem 530
ſirenem imitans pica 1095
ſirenem pica imitans 1225
apud ſirenas hærere 1076
ſirenas prætereu nauigare 1202
ſirenibus ad perſuadendum aptior 1110
ſiſyphus 1171
ſiſyphi artes 723
ſitiunt ipſi fontes 228
qui ſitiunt, ſilentio bibunt 1158
ſmaragdus in luce obſcurus 662
Smyrnæi mores 1112
ſocietas leonina 238
ex tripode 238
ſocratis gallus, aut callus 967
ſol Apollo, & Apollo ſol 1033
ſol exoritur 1195
magis quam ſol Heracliti 908
ſol occidit ei, cum dies adhuc eſſet 1359
magis, quàm ſol Heracliti, extingui 996
ſol non inuidet veſperæ 1043
ſol omnia aperit 1349
ſol omnium dictum nondum occidit 1218
ne ſol quidem ſciret 1157
quid ſole relicto venis? 1095
omnium, quos ſol videt 960
ſolis menſa 1310
ſoli lumen inferre 446
ſoli lumen mutuas 226
ſolem adiuuare facibus 914
in ſolem ex vmbra 82
ſolem manibus geſtare 1332
ſolem mercede præſtare 1349
aduerſus ſolem ne loquitor 18
aduerſus ſolem ne meijto 18
ſolem orientem adorant plures, quàm occidentem 639
ſoluere ſacram ancoram 29
ſolem, ventum aduerſum, auerſum habere 1313
ſolarium venter 1058
ad ſolarium verſari 1231
ſoleis alienis vti 927
ſolidæ petræ innitendum 1310
haud ſolide 926
ſolidos è cribano boues 592
ſolœcus 1159
ſoluere nodum 23
ſoluere verſuram 298
ſolus curreus vicit 277
ſolus ſapit 406
in ſolum 1195
ſomnians etiam dormiens 650
ſomnium 343
ſomnium tuum tibi narro 560
per ſomnium 110
ne per ſomnium quidem 109
in ſomnio quæcunque videntur 237
ſomnus abſit ab oculis 536
ſomnus eluriéti obrepit vulpi 480
ſomni plenus 1134
ſomno mollior 1066
per ſomnum mortuus, vacabis curis 790
extra ſomnium 1132
ſomnum non vidit 960
ſomnum non capit, niſi hoc aut illud fecerit 726
σωμύλματα 1251
ſophoclis ſaudiceni 395
ſophocleus equus 1102
σοφοί 1179
ſoracus malorum 1229
ſordidior Patroclo 654
ſortem & vſuram perſoluere 902
ſoterichi lecti 819
ſpartis redemerunt crimina nummis 1228
ſparta generoſior 540
ſpartam capiet, præterea nihil 526
ſpartam nactus es, hanc orna 441
ſpecta ex vno omnia 81
tanquam de ſpecula 958
ſpeculatio cæca 211
ſpeculo ne te contempleris ad lucernæ lumen 1223
tanquam in ſpeculo, tanquam in tabula 404
velut è ſpelunca 811
ſperant omnes, quæ cupiunt nimis 1143
ſpirat Achilleum 1058
ſpes alit 1257
ſpes alunt exules 612
ſpes bona oſtenſa 765.997
ſpes eſt ægroto, dum anima eſt 422
ſpes ſeruat afflictos 843
ſpes ſubuentanea 1185
ſpes tenuis 726
in ſpem fruſtratam 739.997
ſpem pretio emere 410
pro incerta ſpe, certa præmia 1252
ſphacen immunitatem faciunt 83
ſphæra per præcipitium 355
ſphæram inter ſeſe reddere 422
ſphettius 1144
ſphingis ænigmata diſſoluit 1118
ſphinges megaricæ 492
ſphondyla fugiens, peſſimè pedit 725
ſpicam è culmo conijcere 824
ſpicilegium relinquere 1117
σπιλάδες 1360
ſpina cum paruula eſt, bona videtur 649
ſpinam contemnunt, cùm cecidere roſæ 1346
ſpinę ſe inuicem complectuntur 1116
non enim ſpinæ 562
ſpinas colligens 1134
tanquam ſuper ſpinas incedere 1229
è ſpinis vuas colligere 1061
ſpinoſum aliquid in prato 1334
ſpirat cæcias 926
ſpirat ignem 1041
ſpithama vitæ 377
ſponte, noxa præſto eſt 209
ſpongia medebitur 1177
ſpongia mollior 222
ſpongiæ 1350
ſponſi vita 560
ſpontanea moleſtia 855
è ſquilla non naſcitur roſa 416
ſquilla rubicundior aſſa 1141
ſquillas à ſepulchro vellas 398
ſtateram ne tranſgrediaris 13
ſtateres Cyziceni 605
ſtaterij partes 1313
ſtatua taciturnior 832
ſtatua verucea 961
ſtatua viatores omnes intuens 1146
ſtatuam faucibus colas 665
à ſtatuis exigit farinas 633
de ſtatu demigrare 965
ſtellis nebulam ſpargere candidis 837
ſtellis ſignare viam 633
ſtentore clamoſior 397
ſτεφανηπλόκος 1071
ſterilem fundum ne colas 912
ſterilior Agrippo 461
ſternutauerunt amores 1297
ſternutauit 1367
ne tria quidem Steſichori noſti 565
ne ſtilla quidem 1061
ſtimulas leonem 42
contra ſtimulum calces 126
στιγμαί 889
ſtipem, tanquam elephanto, porrigis 1332
ex ſtipula cognoſcere 303
ſtomachari tacitè 760
ſtrabus regnat inter cęcos 672
ſtragula Mileſia 1272
ſtrangulare vel de ligno pulchro 550
ſtraton Pathicus 1244
ſtrenuis abunde dictum puta 1262
ſtriges 1229
ſtrigilis 1329
ſtrobilis carcini fortunatior 80
ſtrumam dibapho tegere 965
ſtruthio 1254
ſtruxiſti in teipſum technam 42
ſtrychnum bibit 250
ſtudio tuo quiſque gaudet 761
ſtultitiæ pertinacia dat pœnas 974
ſtultior corœbo 562
ſtultior Melitide 845
ſtultior Morycho 547
ſtulto ne permittas digitum 676
ſtultior terebintho 822
ſtultus factum cognoſcit 31
ſtultus, malo accepto, ſapit 32
ſtultus, qui patre cæſo liberis pepercit 115
ſtultus ſtulta loquitur 55
ſtupa leniculus 560
ſtupidior Praxillæ Adonide 550
ſtylus meus ſtillæ tuiſſet 307
ſtylo ferreo ſcribit 1115
ſuade lupis vt inſaniant 834
ſuadeo, quod ipſe facturus eſſem 759
ne ſuadela quidem perſuaſerit 1009
ne quid 100 ſuat capiti 601
ſuaue me ſuffocet 1232
ſuauior pectide 1202
ſub aliena arbore fructum 896
ſub cantro liquit 530
ſub manu 1312
ſub omni lapide ſcorpius dormit 112
ſub pallio condere 1231
ſub tecto imbrem exaudire 1074
ſub tunica & ſinu 1062.1231
ſub vnam myconum 1273
ſubditiuus es 823
tanquam ſuber 696
ſubere leuior 420
ſuberinus, ſubere leuior 1000
ſubijcere pedibus Acherontem 1328
ſubito alius 841
ſubitum remedium periculi 743
ſubiugus homo 823
ſublata lucerna nihil intereſt inter mulieres 669.1277
os ſublinere 161
ſubroſtrani 1339
ſubſellij ami viri 734
ſubuentanea parit 722
ſubula leonem excipere 1211
ſucceſſum fortuna, experientiam laus ſequitur 1306
ſucciſiua opera 331
à te ſudor abeſt, &c. 1255
ne mihi ſuffenus eſſem 447
ſuffiaminare 1233
ſuffragium Iouis 461
ſuffragium Mineruæ 665
ſuffragium optimum 932
ſuffragium Panidis 597
ſuffragia emendicata 1339
ſulcus Ægypti Lydiæ arenas non curas 1311
ſulcum profundum 807

ſuilla

ſuilla ab umbra bouem nō expectes [illegible]
ſuilla caro est [illegible]
ſuilla hic nonia [illegible]
ſuilla vita 1136
ſummaria iudicatura [illegible]
ſummam manum addere [illegible]
ſummis auribus inſidet [illegible]
ſummis labijs [illegible]
ſummis ingredi pedibus 826
ſummis naribus olfacere [illegible]
ſummis vnguibus ingredi [illegible]
ſummis velis 374
ſummo digito ſcalpere caput 149
ſummum faſtigium imponere [illegible]
ſummum [illegible] ſutura [illegible]
ſummum cape, & medium habebis 194
ſumptus centum [illegible] ſuperet 1292
ſunt & alie vulpes [illegible]
ſuper te hæc omnia ſeparge 8[illegible]8
ſuperatus es à gallo quopiam [illegible]
ſuperbæ videmur, cùm ſimus [illegible] 1027
ſuperbia campana 1111
ſuperbia campana 9[illegible]
ſupercilium cenſorium 1290
ſupercilium attollere, ſupercilium ponere 3[illegible]4
ſupercilium contrahere 683
ſupercilia tollit 1265
in ſupercilijs geometriam exercet 1042
ſuperi ſcens [illegible]
ſuperis impari numero, inferis pari ſacrificandum 16
ſupra elepydram dicere 1165
ſupra ſumum clauus 1157
quæ ſupra nos, nihil ad nos 200
ſupremum fabulæ actum addere 67
ſura genu propius 118
ſurculus ſurculum ferens 971
ſurculum defringere 950
ſurculum defringere [illegible]
ſurda teſtimonia 638
ſurdaſter cum ſurdaſto litigabat 670
ſurdior tulio 1335
ſurdior turdo 550
ſurdo canis, ſurdo fabulam narras 144
ſurdo oppedere 136
oppedere ſurdo 136
ſurgentem auenam auſcultare [illegible]
ſurſum ac deorſum 115
ſurſum verſus ſacrorum fluminum feruntur fontes 95
ſus acina dependes 6[illegible]9
ſus Bœotica [illegible]
ſus comeſſatur 688
ſus cum Minerua certamen ſuſcepit 36
ſus in volutabro cœni 826
ſus Mineruam 35
ſus occiſa ſæpe plus multò ſapit [illegible]
ſus peccatum canis dependit 616
ſus per roſas 723
ſus Parmenionis 35
ſus perijt [illegible]
ſus ſub fuſtem 530
ſus tubam audiuit 133
ſuis typus 1125
ſuem immolauit Veneri 597
ſuem irritat 528
ſuem repoſcis pro malo cane 694
ſues aliter olent, aliter catuli 261
ſuſpendere de paxillo 1182
ſuſpendere naſo 247
cur non ſuſpendis te? 532
ſuſpendio arbor deligenda 298
ſuſpenſa manu 832
ſuſque déque 115
ſuſtine & abſtine 491
ſuſtollere manus 930
ſutorium atramentum 638
ſutrium eant 841
ſuus cuique crepitus bene olet 656
ſua cuique rei tempeſtiuitas 1101
ſua fronte [illegible]
ſuam quiſque homo rem meminit 794
ſui cuique mores fingunt fortunam 426
ſui diſſimilis 765
ſuo ipſius laqueo captus eſt 40
ſuo iumento ſibi malum accerſere [illegible]
ſui nihil cum amaracino [illegible]
ſuo quiſque ſtudio gaudet [illegible]
ſuo ſibi hunc iugulo gladio, ſuo telo [illegible]
ſuum cuique pulchrum [illegible]
ſybaritica oratio [illegible]
ſybaris 1127
ſybaritæ per plateas 3[illegible]7
ſybaritica menſa 1[illegible]6
ſybaritica calamitas 376
ſybaritici ſermones 292
ſycophanta 473
ſycophantę morſum 42
aduerſus ſycophantæ morſum non eſt remedium 472
ſyncretiſmus 25
ſydera addere cœlo 811
ſyloſontis chlamys 313
ſyloſontis opera, ampla regio 313
in ſyluam ligna ferre 238
ſyluam multam geſtas 700
ſyncerum vas incruſtare 112
ſyncruſius riſus 477
ex ſyngrapha agere 9[illegible]4
ſyracuſana menſa 5[illegible]
ne decima quidem Syracuſanorum pars 4[illegible]
ſyrbenæ chorus 501
[illegible] 1[illegible]2
Syrus cum non ſis, ne ſtriſſa 649
ſyri aduerſus Phœnices 1020.125
ſyrorum multa olera 156

T

tabellis obſignatis agere 1063
tabernariam exercet fronte 1219
tabula hipparchorum 582
de tabula manum 97
tabulæ Motis 1044
tacere potes 1120
tacite ſtomachari 760
tacito pede 325
taciturnior Pythagoreis 827
taciturnior ſtatua 832
tactus eſt aratro 1184
tænarium malum 735
talaria inducre 70
tale ingenium, qualis oratio 1257
talem oportet ducere, aut non ducere 1336
talenta Zopyri 577
talis quiſque eſt, quales quibuſcum familiaris 1217
talpa cæcior 103
talpa loquax 865
talum mouebo à ſacra linea 30
talos ſcabere 1122
tam in procliui quàm imber 841
tam multa quam ſapiens 918
tam perit, quam extrema faba 845
tanagræus cetus 893
tange montes & fumigabunt 1313
tangere vlcus 203
tanquam Argiuum clypeum abſtulerit, ita gloriatur 536
tanquam chalcidica nobis peperit 1105 577
tanquam conchylium diſcerpere 537
tanquam de narthecio 850
tanquam de ſpecula 918
tanquam digitos 440
tanquam Gorgone conſpecta 1166
tanquam heros in clypeo excipere 503
tanquam in nocturno prælio 1130
tanquam in phiditijs 538
tanquam in ſpeculo, tāquam in tabula 4[illegible]4
tanquam liber [illegible]
tanquam meum nomen 441
tanquam ouis meridians 1197
tanquam palladium 1149
tanquam pauo circumſpectans ſe 1137
tanquam pelues comploſę 1200
tanquam ſuber 626
tanquam ſuper ſpinas incedere 1229
tantali horti 138
è tantali horto fructus colligis 822
tantali lapis 549
tantali menſa 1128
tantali philoteſia 1060
tantali pœnæ 468
[illegible] [illegible]
tantoris hæſitantia tuſſis 557
tardior diphilus diphilo [illegible]
tardior Tortonæo portu 550
tardus velocem aſſequitur 230
taricho contentos eſſe oportet, ſi carnes non adſunt 425
tarichus alius eſt ſimulatque viderit ignem 3[illegible]4
tarteſſia feles 82
taurica ara crudelior 1111
tauricum tueri 237
taurus abijt in ſyluam 36
taurus draco, genuit, & taurus draco 1175
taurum tollet, qui vitulum ſuſtulerit 73
taxilli Iouis ſemper feliciter cadunt 93
technam in teipſum ſtruxiſti 40
tecta ſarta 861
tecum habita 105
[illegible] 1356
tegere caput 1210
teipſum inſpice 821
teipſum laudas 501
teipſum non alens, canes alis 462
tela araneæ 1038
telam exordiri 482
telam hic texuit, hic diduxit 881
telam texere 1248
telchines 1140
telegoræ citiùs donarim [illegible]
Telemachi olla 746
telemicia echo 822
Telephus 1254
telephus è perula 1030
vultum demittit, tanquam Telephus 1025
telephi ciripatium 1030
Teletis animum habet 1066
Tellènis cane cantilenas 467
telluris onus 219
telum Achaicum 1071
telum dum nondum eſt in neruo 1284
telum ira facit 1236
telum meū cuſpidem habet acuminatā 83
telum procridis 525
telo non æquè opus facto eſt 1339
telorum omni genere oppugnare 1[illegible]
extra telorum iactum 119
temeritas Athenienſium inconſulta 252
tempeſtas ingruit 1113
tempeſtas rerum 946
tempeſtiuitas ſua cuique rei 11[illegible]1
templum deuotionis 82
cum templum ingreſſus ſis, reuerenter adorato, &c. 1221
in templo Pythij cacare 613
vt templorum ſacra 1208
vnà cum templis & aris 848
tempus longum vitiat lapidem 635
tempus noſce 232
tempus omnia reuelat 425
tempus, omnium rerum explorator 1347
temporis punctum 378
tempore pacis cogitandum de bello 1133
temporibus ſeruire decet 1246
temulentia citra vinum 91
temulentus dormiens non eſt excitandus 704
teneates ego ſim 416
tenebræ cimmerię 473
tenebras inducere rebus 1293
in tenebris palpari 728
in tenebris ſaltare 178
tenedia bipennis 276
tenedia regula 10[illegible]5
tenedius homo 757
tenedius patronus 757
tenedius vir 1273
tenedius tibicen 462
tenere mordicus 129
tenere pugno 905
teneri calidis balneis 633
teneris medius 145
tentantes ad Troiam peruenerunt Græci 368

tenuis ſpes 716
tenuem nectis 548
tenui filo 483
tenuiter 990
tenuiter diductis 729
ter 549
ter ſex iacit 1115
aut ter ſex, aut tres teſſeræ 429
terebintho ſtultior 822
terebrare milium 896
teredo oſſium, cor ſollicitum 1113
termeria mala 512
terriones apud inferos 566
terra volat 92
citius terra ætherem conſcendet [illegible]
ne terra quidem iuuit 645
terra mihi prius dehiſcat 602
in terra pauperem 513
terra marique 129
terra miſceatur incendio, me mortuo 114
terra amat imbrem 438
terra bona 565
terra [illegible], patria 155
terra lacte & melle fluit 1317
terra acrinia 615
terra defoſſum habes 609
terræ filius 263
terræ inteſtina 462
terram continentem incolentes, mare deſiderant 1101
terram & aquam poſcere 1227
in terram aliam transferri 1330
terram ne[illegible]gas nauigans 1056
terram pro terra 341
terram video 912. 1116
terreſtria balnea 541. [illegible]
terreſtris fieri ne velis, marinus cùm ſis 676
territat cœlum 420
tertium caput 737
tertius Cato 264
ne teruntium quidem inſumpſit 245
[illegible] 1026
[illegible]gere 306
teſta colliſa teſtæ 723
teſtaceum flagellum 887
teſtamento eidem inhiantes 750
te[illegible] cauda de vulpe 378
teſtimonium Xenocratis 1189
teſtimonium mutuum da mihi 240
teſtis Atticus 247
teſtimonia ſurda 488
teſtis comicus 1093
teſtis domeſticus 389
teſtis ex Iouis tabulis 247
teſtis vnus oculatus pluris, quàm auriti decem 479
teſtes facit deos abſentes 1211
teſtudo extra tegumenta 995
teſtudo priùs leporem præuerterit 263
teſtudo quam curat [illegible] 548
teſtudo vincit aquilam 211
teſtudo volat 1225
teſtudinem equus ſequitur 844
teſtudinis carnes oportet edere, aut non edere 306
teſtudinem pegaſo comparas 261
teſtudineus gradus 961
teſtudines virtutem & ſapientiam vincunt 412
[illegible] tranſmutatio 340
tetigit lapidem à cane morſum 817
[illegible] Pacuuij ediſcere 1111
teuthidum more 874
texere aranearum telas 136
texitur ea tela 331
textoris erratum 826
θ præfigere 163
Thales homo 723
θα[illegible] 1089
thallus bonorum [illegible]
thalaſſam infundis 618
Theagenis Hecateum 646
Theagenis magnificentia 1013
Theagenis pecunia 549
theatrum ſimul & aperit, & claudit 1116
de Telamone canere 658
Themiſtoclea vafrities 1008
theocrines tragicus 813
theonino dente rodi 373
[illegible] 1285
therameues 1141
theramenis tria cauenda 1186
Thericleus amicus 645
thermas neronianas refrigerat 1042
therſitę facies 228
theſaurus carbones erant 279
theſaurus in agro abſconditus 1315
theſaurum domeſticum calumniari 194
non abſque Theſeo 154
theſſala mulier 94
theſſalica bucca [illegible]
theſſalicum numiſma [illegible]
theſſalus mitlus 1106
theſſalorum alæ 94
theſſalorum commentum 93
[illegible] 1145
thoracem caue 433
thori Phormionis 560
thoryctionem imitatur 1071
thraces fœdera neſciunt 486
thraci ſimilis in Thracem compoſito 1327
thracium commentum 299
Thraſibulo Dionyſium dicitis eſſe ſimilem 546
[illegible] 919
thriobolos plures, paucos eſt cernere vates 211
thriorum cōplurium ſtrepitum audiui 314
thripas aquila aſpiciens 156
thripes mali 571
thunnitare 486
thurium lema 883
thus pedere 714
thyeſtæa cœna 1111
thylaci veteres 882
thylaco ne maior acceſſio 813
thymbra victitans 816
thynni more 676
thymo nemo veſcitur, vt adeſt caro 1033
thyrrhena vincula 814
thyrſigeri multi, pauci Bacchi 211
tibi ipſe calendas edicito 1188
tibiam tibiæ comparas 261
tibiam vtramque inflare 1143
tibicen Arabius 220
tibicen Mariandynus 1114
tibicen tenedius 462
tibicen vapulat 897
tibicinis Latini more 982
tibicinis vitam viuis 396
tibicines mente capti 774
tigride orba peior 1351
non timet terræ motus, neque fluctus 911
timidi mater non flet 874
timidi nunquā ſtatuerunt trophæum 471
timidior Epeo 138
timidior hinnulo 1028
timidior Rheginis 151
timidior es proſpiciente 268
timidus Plutus 718
timonea cœna 1318
timonea vita 1017
timoniano more 1332
vbi timor, ibi & pudor 79
tinctura cyzicena 769. 1144
tinctura Sardonica 548
tineas paſcere 546
tinnire aures 1318
tireſia cæcior 128
titanas imploras 340
titani 1161
titanicus aſpectus 486
tithoni ſenecta [illegible]
tithymallus Laconicus 546
titio ad ignem 546
titiuillitium 909
Titius 1378
aliud in titulo, aliud in pyxide 1233
tityo ſimilis 1299
[illegible] 1165
[illegible] 1370
de toga ad pallium 862
in toga ſaltantis perſonam inducere 410
in toga [illegible]
tolle calcar 367
tollat te, qui non nouit 234
ne tollas, quæ non poſuiſti [illegible]
tollere cornua 262
tollere criſtas [illegible]
tolle digitum [illegible]
digitum tolle 658
tolle, tolle mazam quàm ocyſſimè ſcarabeo 567
tollere maſchalam 553
tollenda mali occaſio 765
tollit ſupercilia 1165
tollitur in cœlum clamor 1237
toloſanum aurum 316
tonderi pecus, non radi debet 1146
tonitrua claudiana 619
contra tonitrua oppedere 834
tonitrus imbrem antecedit 1215
tonſoribus notum 121
torcular calcaui ſolus 1315
tanquam torrens 1044
torris igne erutus 1315
contra torrentem niti 616
tortum digna ſequi potiùs, quàm ducere funem 1178
toſcani 1294
[illegible] errans via 19
totam ſpirare Arabiam 1228
totius dimidium, principium 59
toto cœlo errare 19
toto corpore 139
toto deuorato boue in cauda defecit 649
toto organo 598
toto pectore 139
totum facere 1334
totum ſubuertere 596
totus echinus aſper 559
totus ſaxeus 1178
τοῦ πατρὸς ἐστι τὸ παιδίον 1327
[illegible] 1150
trabali clauo figere 1219
trabs in omnibus 895
trabem baiulas 922
tractabilior cera 621
tractant fabrilia fabri 996
tradere prouinciam 419
tradere ventis 603
tradunt operas mutuas 240
tragelaphos fingere [illegible]
tragica ſimia 546
tragicum malum 813
tragicum tueri 452
tragicus rex 460
tragicus theocrines 813
tragici cothurni ſtrepitus 1058
τραγικῶς 1277
tragicè loqui 452
τραγῳδεῖν 1251
tragœdia & comœdia iiſdem componitur literis 671
quam in tragœdia comici 961
tragœdias omnes oportet agere, aut inſanire 626
tragœdias in nugis agere 546
tragœdi ſeptimant 1312
tragœdos Licenſes conduxit 428
tragulam inijcere 545
trahere caudam 1318
trahere pedibus, trahere naribus 332
tranquillitatem iterum video 360
tranquillitate caluior 1144
tranquillum æthera remigas 129
tranquillo quilibet gubernator eſt 849
in tranquillo eſt 360
in tranſcurſu 847
ab tranſenna cibum petere 867
in tranſennam inducere 866
per tranſennam inſpicere 599
tranſilire vltra ſepta 315
tranſlatitiè agere 1334
tranſuerſum agere 546
trepidas ante tubam 541
ante tubam trepidas 541

tres mulieres nundinas faciunt 131[illegible]
Treſſis homo 245
tria cappa peſſima 704
tria ſaluberrima 844
ad triarios res rediit 29
tribus bolis 727
tribus verbis 84[illegible]
tribus minis inſumptis, duodecim imputat 428
de tribu Leui 1312
tributis potiora 546
tributum à mortuo exigere 270
tributum vel à mortuo auferre 345
tricæ, apinæ 72
tricas conduplicare tellenas 1117
triceps Mercurius 738
in triclinio choa 1061
trioboli homo 145
triobolus & figura 1117
tripes tuus vincat 1166
ex tripode 238
[illegible] 1248
tripuer ſenex 1191
τρὶς ἓξ βάλλειν 1246
triſtis ſcytale 357
tritogenes filius, non tritogenia 1103
tritogenes mihi ſit filius, non tritogenia 1205
tritones piſcinarum 1045.1215
in triuio ſum 73
trium dierum commeatum 545
trium literarum homo 545
trochi in orbem 914
Troia non producit Thracem 1335
Troianus 1311
Troes fuimus 281
in Trophonij antro vaticinatus eſt 234
τρώσας καὶ ἰάσεται 1153
trucidator beneuolus 616
trutina eadem penſari 150
trutina iuſtius 461
[illegible] 885
tu in legione, ego in culina 959
tu ipſe, & liberi tui 1097
tuam ipſius terram calca 835
tua res agitur, paries cum proximus ardet 1254
tua res agitur, cùm proximus ardet paries 702
tubam ſus audiuit 133
inſtar olympicæ tubæ 1114
tubicen arabicus 1273
tudiculam expoliuit 1013
tueri tragicum 452
tuis te pingam coloribus 123
tumultum aure tenus experiri 1335
tunc canunt cygni, quando tacuerint graculi 650.1218
tundere eandem incudem 292
tunica pallio propior eſt 118
tunica pellenæa 640
tunicam à limbo abſoluere 1336
ſub tunica & ſinu 1062.123
turbine verſatilior 1206
turbinem felix proſpecta 1149
turdo ſurdior 550
turdus ipſe ſibi malum cacat 42
turgida nomina 1007
turno eripuit 1288
turpe, ſilere 489
turpis iactantia 755
turris chalanes 1116
turres Lamiæ 1038.1218
turtur canit 1144
turturis inſtar malè canis 1078
turture loquacior 155
tuſſis, & amor non celatur 1252
tuſſis pro crepitu 192
tuum tibi narro ſomnium 162
tuo te pede metire 215
Tydeus corpore, animo Hercules 1103
[illegible] 1281
tyranni ſapientes ſapientum congreſſu 692
tyria maria 545
Tyrtæo bellicoſior 1107
Tytygias hęc nouit 499

V

vaccula regia 513
vacuum vas altius pleno vaſe reſonat [illegible]
vacuam inhabitare domum 759
in vado 38.[illegible]
vafrities Themiſtoclea 1038
vanæ coniecturæ [illegible]
valeat amicus cum inimico 238
valere pancratice 541
valere longum iuſſit 188
valere rectè primum, proxima forma, tertio loco diuitiæ 610
valet ima ſummis mutare 1245
valetudo ſenilis 1311
vallus vitem decepit 366
vapula papyria 845
varius magis quàm hydra 55
vas malum non frangitur 818
vas vacuum detergere 1196
vaſis inſtar. [illegible]
vaſa conclamare 1312
vaticinatus eſt in antro Trophonij 234
vates paucos eſt cernere, plures thriobolos 312
vati non [illegible]andum 973
hoc iam & vates ſciunt 918
vatem omitte 559
vale charum lumen 496
vatum genus auarum [illegible]
vaticinare Bœotis 391
vaticinans cribro 1167
vatiniano te odiſſem odio 385
vbi amici, ibi opes 98
vbi Atridarum ſcapha 1179
vbi cerui abijciunt cornua 458
vbi nec Pelopidarum facta [illegible]
vbi non ſis qui fueris, non eſt, cur velis viuere 252
vbi paueris, impera 836
vbi quis dolet, ibidem & manum habet 370
vbi timor, ibi & pudor 29
vbi tu caius, ibi ego caia 915
vbi vber, ibi tuber 1228.1320
vectigal ſummum, parſimonia [illegible]
vecticulariam vitam viuere 1336
vel à mortuo tributum auferre 345
vel acum inueniſſes 722
vel cæco appareat 265
vel capra mordeat nocentem 267
vel hoſti miſerandus 733
vel Megaram vſque 882
vel muſcas metuit præteruolitantes 167
vela contrahere 962
velis equiſque 126
vela vertere 264
velis plenis 821
velis ſummis vti 194
vela ventis permittere 151
velim, nolim 1291
velitari 1267
velle ſuum cuique eſt 889
vellere aurem 222
vellere barbam 436
vellus iſthic non carpitur [illegible]
velocem tardus aſſequitur 230
velut e ſpelunca 831
uelut umbra ſequi 727
ueluti Mineruæ calculus 1116
ueluti prati ultimus flos perijt 1284
uenalia habet omnia [illegible]
uenari in mari 140
uenari in ollis 1207
uenari canibus inuitis 130
uenatio malis etiam contigit 445
uenator Æthneus 1309
uenatum præmouere 677
in uenatu perijt 297
uendere fumos 104
uenia primùm experienti [illegible]
uenia lapſo danda 767
uenimus ad ſummam lineam 728
ueniat hoſpes quiſquis profuturus eſt 426
ueniſti poſt feſtum 282
ueniſti ſerò, ſed in colonum ito 552
Venus friget ſine Cerere & Baccho 418

Veneris expers [illegible]
Veneris habetur ceſtum [illegible]
Veneri ſuem immolauit [illegible]
uenereum iuſiurandum [illegible]
uenuſtus cadaueris inſtar 1025
uenter auribus caret 545
uenter calatinus 1039
uenter moleſtus interpellator 762
uenter ſolarium 1088
uẽter pinguis nõ gignit ſenſum tenuẽ 695
uentrem non habere 1309
in uentrem inſilire [illegible]
uentre pleno, melior conſultatio 726
uentres 543
uentres incuſare gallorum [illegible]
uentura per dioptram proſpicit [illegible]
uentus neque manere ſinit, neque nauigare 449
uenti campus 418
uento loqueris 143
uentum perendinum prędicere 700
uento agitur [illegible]
uentis & mare & ignis ſeruiunt 1184
uentorum ſtationes 418.[illegible]
uentis & ſcripturæ in aqua credere 1051
uentis tradere [illegible]
uentos colis 138
uentos rete uenaris 119
uentos paſcere 1076
uentis deſtitutus, remos adhibe 267
[illegible] [illegible]
uentis ſecundis
uer ex anno tollere
uer hyemem ſequitur 442
uer unicum inter anni partes 1157
uerberare aerem 1313
uerberare lapidem 459
uerbum [illegible] 924
uerba byſſina 1056.[illegible]
uerba Corinthia & Ionica [illegible]
uerba dare 161
uerba deuorata 1334
uerba Ilio indigna 1069
uerba mortuo facis 143
uerba oleribus facere 1169
uerba ſine penu & pecunia 1086
è paucis verbis ingens bonũ, aut malũ 980
uerborum ſtrepitu ne quid moueare 751
quanto verborum ſtillat auro [illegible]
uerbis conceptis peierare 938
uerbis coquinarijs 926
à verbis facies diſſidet iſta tuis, &c. 1235
uerbis pugnas, non re 751
non verbis, at factis eſt opus 1044
uerbis tribus 847
uerecundia inutilis egenti viro 487
ueriora ijs, quæ apud Sagram acciderunt 292
uiri iureiurando, pueri talis fallendi 644
uerſimiliter mentiens 727
ueriora Bacidis dictis 1137
ueritas odium parit 558
ueritatis ſimplex oratio [illegible]
uero verius 927
uerpus [illegible]
uerſatilis Artemon 788
uerſatilior cothurno 52
uerſator magnus in re puſilla 669
uerſatilior cardine 1190
uerſatilior turbine 1206
uerſus Homerici aliquot prouerbiales 737
uerſus Morſimi quis deſcripſerit 1150
ad verſum nihil 162
uertere uela 284
plus uertere, quàm ſerere 1326
non verterim manum 98
uertigo Hyperi 510
è ueru rapere [illegible]
ueruecceus [illegible]
ueſpa acerbior 1143
ueſpa cicadæ obſtrepens 262
ueſparum examẽ metuit Phrynichus, velut gallus gallinaceus 1321
quid ueſper ſerus uehat, neſcis 211
ueſpertinũ amant, matutinũ oderunt [illegible]
ueſtalium thoro purior 1163

ne intra veſtibulum quidem 575
veſtigia quæris, cum adſit vrſus 361
veſtigia relinquere 1141
veſtimenta nudo detrahere 141
veſtis ardens 582
veſtis virum facit 603
veſtem perdidi, quærens obſonium 455
veſte circumfers ignem 817
veteris monetæ 1232
via cum adſit, ſemitam quæris 804
via peditum vilis eſt 681
via tota errans 59
viam mediam eligere 1219
viam qui neſcit ad mare 504
viam rectam ingredi 677
viam rectam inſtas 957
viam ſignare ſtellis 683
extra viam publicam ne deflectas 17
viam nouit quibus effugit Eucrates 144
viaticum exacta via quærere 663
viatores omnes ſtatua intuens 1146
νικᾷ δ᾽ ὁ μωρὸς ἀνήρ 1313
vicinus cui bonus eſt, felix illucet dies 1318
propter vicinum malum, aliquid mali 31
vicinus pedem mouens 1128
vicinus an ſit bonus, vel malus 1242
vicinus Myconius 698
vicini oculus inuidus 941
vicinorum oculus, inimicus & inuidus 596
ne vicini quidem ſentiunt 1197
vicino opta vt habeat, magis autem oliſ
vicinis exemplum habent 812
viciſſitudo rerum iucunda 230
viciſſitudo rerum omnium 219.757
vide re mihi lauda 800
victima cæſa 611
victitant ſucco ſuo 544
victitare ſinapi 867
victitat fabilibus 1035
victitat oleribus agreſtibus 1075
victitas capparis, qui potes Anthia 1137
victor interijt 471
victoria cadmea 543
victoria non incruenta 749
ante victoriam encomium canis 227
victus prælio, non bello 968
victus æternus 972
victus ſpinoſus 900
victi non audent hiſcere 828
quid niſi victis dolor? 465
videre per caliginem 1161
videre illum lupi priores 237
vilis amicorum annona eſt 1157
viuor mortuo 969
vilior vitioſis pomis 1207
villani 1293
vinalia ſine vino expediri nõ poſſunt 1219
vinaria angina 919
vincere vna voce 1118
vicit ſolus currens 277
vincit ſedendo Romanus 300
longè vicit 703
vincendum manenti, aut moriẽdum 676
vincit omnibus iudicibus 1158
vinculo manſueto 579
vincula Tyrrhena 814
vinculis Hippocratis alligare 1228
vindemiam haud impune facies 362
vindicta Neoptolemi 59
vindicta tarda, ſed grauis 752
vindicta velox 973
vindictam canis 225
vineæ vlmũ eſſe præſtat, quàm hederæ 1321
vineta propria cædere 284
vincula nodorum texentes 1190
viciſti longè 995
vinum, animi ſpeculum 1603
vinum caret clauo 392
vinum canticum 880
qui vinum bibit, fæcem bibat 201
vinum equus poetæ 996
vinum, lac Veneris 1207
vinum nouercis 918
vinum perdidit infuſa aqua 386
vinum tanis præminiſtras 393
ad viuum reſecare 422
vinum ſenem etiam vel nolentem ſaltare compellit 193
vinum ſi poſtulet, pugnos illi dato 406
citra vinum temulentia 91
vini gutta 812
vino obumbratus ſapientia 305
vino vendibili, ſuſpenſa hedera nihil eſt opus 469
in vino veritas 214
vino veteri qui vtuntur, ſunt ſapientes 1311
violento remigio 1157
à vipera morſum culpas 1107
è vipera ruſum vipera naſcitur 1004
vir cetinus 496
vir difficilis 601
vir fugiens & denuo pugnabit 312
vir fugiens haud moratur lyræ ſtrepitũ 372
vir pecuniæ 535
vir tacet 1183
viri ſenis aſtaphis caluaria 541
vir Tenedius 1273
vir videbatur nauis ſupplicãs ſcopulo 687
viri infortunati procul amici 544
vir vnus, vir nullus 159
vetuce a ſtatua 961
viro eſurienti neceſſe eſt furari 780
viro ſtatei adſit 629
viro Lydo negotium non erat 503
viro ſeni maxime baculus 407
viros duplices 69
viros pubere 750
virum improbum vel mus mordeat 264
virga circes 1000
virga Mercurij excitare 1094
Virginias id æmulans 767
virgo primum 687.1061
virgula cenſoria 914
virgula diuina 53
virgulrea ſcaphula Ægeũ tranſmittere 341
virtus egregia elucet 745
virtus gloriam parit 923
virtus omnis eſt mediocritas 1210
virtus post facultates quærenda 556
virtus ſimplex 515
virtutẽ & ſapientiam vincũt teſtudines 429
virtutẽ infortunatã deſpicere, miſerũ 1191
virtutem omnem explica 962
ex virtutibus tuis ornatus 123
vis à regibus abſtinenda 766
vi ſumma defendere 742
vltra vites nihil aggrediendum 748
viſus fidelior auditu 1173
vita alia, alia diæta 269
vita aſpera, ſed ſalubris 764
vita charadrij 1216
vita cochleæ 843
vita cyclopica 308.1064
vita doliaris 218
vita ephemeri 816
vita iucundiſſima in nihil ſapiendo 530
vita lati 1091
vita leporis 828
vita macerata 258
vita mortalium breuis 767
vita orphica 909
vita piſcium 1195
vita Saturnia 1103
vita ſuilla 1136
vita Timonia 1037
vita tota 1082
vita vuida 1155
vitæ adminicula 767
vitæ breuis iſthmus 1011
vitæ cura omnibus anteuertenda 744
vitæ curſum 1152
vitæ finem ſpecta 102
vitæ palmum canens 809
vitæ ſpithama 377
vitam agere muli 1027
vitam inſuperabilem viuis 665
vitam mugilis degere 1091
vitam optimam elige 1231
vitam viuit charadrij 1057
inter vitam & necem 1006
de vitello nihil 634
vitex floret, & botrus matureſcit 1182
quod vitari poteſt, ætas, non culpes 95
vitiat lapidem longum tempus 635
viti irrigator 469
vitioſa nuce non emam 244
vitis, & braſſica 1271
ne vites meas lædite 1222
vitam decipit vallis 366
vitem prius mare ſuleret 417
etiam è vite rubus naſcitur 1041
ex vitibus non amputatis ne libãris dijs 10
ſi tanti vitrum, quanti margaritum? 817
vitulum qui ſuſtulerit, taurum tollet 73
viuacior cornicibus 199
viuacior phœnice 342
viuacior Sibylla 795
viuere alieno more, nutu, vel arbitratu 1232
viue menſe tenus propria 205
viuere in diem, viuere ex tempore 215
viuere more Phæacum 1158
viuamus 1123
viuis vitam tibicinis 196
viuere vitam pulmonis 1005
viuere lapſana 838
viuendi artem te docui 670
viuere vento 917
viuere vento 999
viuit, ignem incende 541
viuit vitra penſum 210
viuit vltra catalogum 616
viuite, valete 1293
vixit, dum vixit, bene 757
viuus fucis, vel cepe ſolum accipiens 692
viuus, vidénque 828
viuum cadauer, viuum ſepulchrum 419
viuis fama negatur 1292
viuorum oportet meminiſſe 71
vlcus tangere 103
vlcera chironia 1277
vlnis obuijs 118
vltra catalogum viuit 636
vltra Epimenidem dormis 285
vltra Herculis columnas 1207
vltra hyperbolum 826
vltra hyperboreos 1030
vltra linum 598
vltra pedem 1213
vltra penſum viuit 210
vltra peram ſapere 656
vltra res calcitratis 542
vltra ſepta tranſilire 315
vltra vites nihil aggrediendum 748
vltrò citroque 115.1219
vltro Deus ſubijcit bona 543
vlulare cum lupis 1313
vlulas Athenas 59
Vlyſſes 1292
Vlyſſes pannos exuit 840
Vlyſſis remigium 576
Vlyſſis vinculum 1139
Vlyſſeum commentum 144
ad vmbilicum ducere 67
vmbræ 23
vmbra aſini 107
vmbra decempes 657
vmbra fumi 419
vmbra pro corpore 654
vmbræ me prohibent 1112
vmbræ ſcarabei 611
vmbram ſuam ipſius metuens 1310
vmbram ſuam metuit 1310
vmbram ſuam metuere 167
ne vmbram quidem eius nouit 153
ex vmbra in ſolem 82
vmbras montium videre 1217
vmbris macie rior 1132
vna cum ipſo caniſtro 354
vnã cum ipſis manipulis 471
vnã cum templis & aris 848
vna lauabor 525
vndarum in vlnis 880
vndas numeras 136
à bis ſeptem vndis 633
vnde excoquat ſeuum 733
vnciales literæ 1168

vnedo

vnedo 1001. vnguentum in lente 1117
vnguenti plus apud campanos, quàm apud cæteros olei ſit 370
vnguento anum perfundi non decet 1266
in vnguēto aſinus 1002. ab vnguiculis 137
vnguis in vlcere, vlcus 1213
ad vnguem, ad a nudum 1217
vnguem latum 149
vngues ne inciſas iuxta ſacrificium 1124
vnguium præſegmina ne coniungito 17
ex vnguibus æſtimare leonem 127
ab vnguibus incipere 897
vnguibus ſummis ingredi 362
quæ vnguibus vncis ſunt, ne nutrias 18
vngulis omnibus 129
vnica filia duos parare generos 211
vnico digitulo ſcalpit caput 249
vnicum arbuſtum haud alit duos erithacos 265
vnus Deus, & plures amici 670
vnus lanius non timet multas oues 1321
vnus multorum inſtar 744
vna clamore neadas ſuperat 1194
vna domus non alit duos canes 366
vna hirundo non facit ver 239
vna pertica 861
vna ſcutica omneis impellit 177
vna voce vincere 1125
vno digitulo 840
vni duobus non eſt pugnandum 1130
vno ore 272 vno tenore 234
vnum ad vnam 360. vnum alucare 1129
vnum augurium tueri patriam 602
vnum quidem, ſed leonem 1311
vocalior cicada 293
vocatus atq; non vocatus Deus aderit 395
vomentum in numero 1154
vomere aratur argenteo 1229
vomere bilem 1221. volat 1294
nec vola, nec veſtigium 1106
volantia ſectari 272
volare ſine pennis haud facile eſt 690
volat noctua 42. volat terra 99
volaticum ſubſtrandum 134
volens animo nolente 574
volens nolens 135
volentem bouem ducito 792
volitantis pugnant, non gladijs 1056.1217
volam relaxum 129
volitat dolium 318
voluiſſe ſat eſt in magnis 539
voluptas fœda 704
voluptas malorum eſca 1249
voluptate malus cū malo colliqueſcit 412
voratior purpura 417
vorare hamum 459
vorſuram ſoluere 198
votum Achilleum 1105
votum munificum 542
in voti compotem 744
vora fera 1285. vox cyclobori 618
vox viua 62
vocem omnem mittere 882
voce optato 1129
omni voce 567
voces iactat inertes, dat ſine mente ſonum 1242
vrbanus nihil æqui cogitat 654
vrbem amiſit, & pugionem recepit 1039
vrceus pro amphora 1317
vrceum in foribus 344.1328
vrit abſque torre 833
vrſus cum adſit veſtigia quæris 301
vrſi palam fumantem ne tentaueris 687
vſque ad aras amicus 616
vſque ad rauim 799
vſura citius currit, quàm Heraclitus 486
vſuram & ſortem perſoluere 202
vt æditui reſponſa numinis prędicat 1230
vt Bagas conſtituit 738
vt canis è Nilo 188
vt corinthia videris 737
vt egeni etuum 1071
vt ex bulga matris 967
vt fici oculis incumbunt 541
vtile, honeſtum 968
vt in velabro olearij 734
vt lucorum delubra 1038
vt lupus ouem amat 927
vt luti batuit 918
vt nunc ſunt homines 745
vt nutrices lamiam 1123
vt ouis lupum conſpicata 1348
vt poſſumus, vt volumus non licet 255
vt Phaſidæ lignum 982
vt ſementem feceris, ita & metes 161
vt ſportum furunculus captare 1128
vt templorum ſacra 1128
vter 1226. vter factus plenus 1107
vterque ambo 825
vtere curtu, de aſinis nihil laborans 710
vti foro 51. vtilis nec ſibi, nec alijs 455
vtinam domi ſim 542
vtinam malè, quemadmodum inueniſti, eſcias 145
vtraque manu cædere 1336
vtramque inflare tibiam 1341
vtramque paginam facit 421
vtrem cædis 119
vtrem magis vento plenum 461
vtrem vellis 139. vtres thylaci 881
vtroque nutans ſententia 704
vtroque velo fugere 1094
vtrumque 809.990
vtuntur vino 1211
vua acerba immitior 1216
vuæ pallæ ſimilis 1140
vulcanium vinculum 542
vulcanus tibi vaticinatus eſt 459
flamma ſine vulcano 1170
vulgus ſulpicax 752
vulgi ingratitudo 1001
vulnus chironium 532
poſt vulnera clypeum ſumere 1346
vulpes annoſa haud capitur laqueo 197
vulpes archilochia 1124.1127
vulpes bouem agit 272
vulpes cum leonibus congregare 272
ſunt & aliæ vulpes 1269
vulpes haud corrumpitur muneribus 217
vulpes iungere 156
vulpes non iterum capitur laqueo 449
vulpes multa nouit, verùm echinus, &c. 111
vulpes pilum mutat, non mores 1347
vulpes pro leone 1337
vulpes quàm facilè pyrum comeſt 687
vulpes ſemel in laqueum 1044
vulpi eluríenti ſomnus obrepit 450
vulpem pulchrè ſallit 518
cum vulpe habens commercium, dolos caue 1112
de vulpe cauda teſtatur 278
vulpe pellace benignior 817
vulpina lingua 1108
vulpina pellis addenda, ſi leonina non ſatis eſt 690
vulpinari cum vulpe 66
vultu ſæpe læditur pietas 930
vultum demittit, tanquam Telephus 1081
ſi vultur es, cadauer expecta 213
vulturis vmbra 504
vulturius aut coruus 1281
vxor ſum, ſponſo regina 1001
vxorem æqualem quære 241
vxores non ſoli amant Atridæ 879
X
xenium pro pede 1122
xenia hoſpitis calabri 706
Xenocratis caſeolus 681
Xenocratis teſtimonium 1189
Xenocratem modeſtia ſuperat 1191
Y
ὕδρα 1163. ὑπερμαχεῖν 483
ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα 813
ὑπερῷα 1161. ὑπόγυιον 1185
Z
Zaleuci lex 576
zamiam aliquam onerat 1171
qui non zelat 895
Zenone moderatior 313
Zenonium eſt & lentem coquere 894
zona 446
zonam deponere, vel amittere 1140
zonam perdidit 151
ζωγρεῖν μάν 1352. ζωγραφημένα 729
Zopyri talenta 577

Indicis prouerbiorum finis.

INDEX RERVM ET VERBORVM, ATQVE SENTENTIARVM SCITV dignìorum, quæ in omnium prouerbiorum explicationibus continentur, copioſiſſimus.

A
A & ω 24. à linea 464
à, negandi vim habet 1167
à radicibus 439
ab initio ad finem 464
Abaris quis fuerit 1153
ἀβασάνιστοι 450 de abbreuiatoribus 1042
Abdera, Thraciæ ciuitas, à quo condita & nominata 1130
aberrare à ianua 528
aberrare à ſcopo 900
aberrare à foribus 2
à re aberrare 482
in eum qui aberrat ab inſtituto 261
in eum qui aberrat à ſcopo 901
aberrantes à propoſito 484
abi in exitium 337
de abiectæ conditionis homine 421
de abiectis rebus, tanquam inutilibus 511
abominantes in ſinum expuebant 207
de abominandis rebus 925 ἄβρως 168
abſorbere moleſtiam 203
in abſtemios adagium 318
abſtemiis dij donant meliora 254
abſtine & ſuſtine 492
Abydena gens calumniatrix 239
Abydenorum mos 442
abydum calcare 239
abyſſus quid ſit 92
ἀγαθαὶ ... 296
ἀγαθίς quid 263
accenſi milites qui 29
accendere alas 690
accipere omnium dulciſſimum 97
acciſmus, & acciſſare 387. ἀκκίζειν 2
Acco, mulier notæ ſtultitię 387
in accuſatores 610. ἀκέφαλος μῦθος 17
acerbis acerba addere 58
acetum habere in pectore 405
acetum maoult, præſente vino 501
aceto perfūdere 405. Acheloi cornu 1072
Achemonis & Pallali hiſtoria iocoſa 337
Archidami geſta 641
Achilles appellabantur inſigni fortitudine duces 223
Achilles Palladi obtemperans 369
Achilles qualiter deſcribitur ab Homero 87
Achillis haſta 318
Achillis iracundus animus 318
achilleum argumentum 223.791
achilleum hordeū 1018. ἄχνη quid 296

ἄχρι 579
ἄχρι χέλυς 542
ἀχρήματοι 351.582
in acie nouaculæ 274
ἀχίνητοι 1
ἀχολοὶ 886
acopus 197
ἀκροχόλους 885
ἀκροθώρακες 585
Actæon à ſuis ipſius canibus dilaceratus, quid ſignificat 333
actio, eſt orationis vita 61
actio mollis longiſſimè fugienda 1168
actum agere quid 649
actus extremus plus habet artis 68
ἀντέχειν 1031
adagij etymon, ſeu notatio, & vnde ſumantur adagia 1.& 2
adagia ænigmatis affinia 2
adagia dignitatem orationis conciliant 6
adagia myſterijs ſacrorum ſimilia 5
adagia non mole, ſed pretio æſtimari 4
adagia omnium ætatū conſenſu probata 6
adagiorum præmolliendа duritіes 10
adagijs philoſophi ſuas cõfirmãt ratiões 6
adagijs vtendum, tanquam condimentis 7
adagijs non nimis crebrò eſt vtendum 7
adagiorum laus 1
adamantini claui 198
adamantius vetus grammaticus 1160
ἀδελφοὶ 115
ἄδην 79
ἄδικοι 757
Admeti fabula 470
ἀδοξίμαστοι 450
adoleſcentia, & vinum duplex eſt voluptatis incommodum 59
adoleſcentulire 801
ἀδυναμία 268
Adonis contemptus ab Hercule 213
ἀδωνα φίλα louis 12
qui adorant, vacui debēt eſſe curis alijs 20
ἀδελφοί 2
Adraſtia Iouis filia & eius etymō 475 476
Adraſtia Nemeſis 476
aduenіens importunus 472
aduentus gratus, quorum 497
aduerſis rebus oſtenditur virtus 849
adulantius dictum 533
adulantes ſpe commodi 792
adulatore & amico nemo poteſt ſimul vti 382
adulatores ad res honeſtas inepti, ad turpes idonei 380
adulatoris morſus, ex omnibus belluis citius pernicioſiſſimus 374
in adulteros ex Tened. regis 276.679
ἀείνοτα 8
æginetæ cur dicti myrmidones 456
æginetarum inſtitutum de legibus ferendis 327
Ægis venit 314
ægrotus aptus ægroto 65
ægypti ἀχρεῖοι 684
ægyptiorum varia numina 1075
ægyptius, baculus arundineus 481
ægyptus abundat frumento 59
æmulatio duplex 65
æmulatio pertinacioſa 854
ænianum hiſtoria 397
ænigma Sphingis 392
æoles fraudulenti 1079
æquitas incorrupta 461
æqualitas Platoni qualiter accipitur 12
æqualitas ſumma ſummam parit inæqualitatem 12
æqualiter æſtimare 1012
æquilibrium officij remunerare 3.3
aere omnia viuunt, præter piſces 21
aerem diuerberas 139.183
aerem verberans 10
æs corinthium 23
æſchyli poetæ interitus qualis 562
Aeſculapio opus non habere 1029
Aeſopi interitus, ac de eo valde mira 481
Aeſopo luxurioſior 14
æſtas non eſt eadem 169
æſtate alia fiunt, alia hyeme 231
ætas adulta minus tractabilis 20
ætas min⁹ idonea ad onera ferēda reip. 158
Aethiopem dealbas 479
aetites, gemma, & lapillus 715
ætna æſtuantior 2
ætna flammarum globos euomit 1168
Aetoli & Acarnanes finitimi ſe mutuis cladibus euerterunt 31
ἀέτος γήρας 713
Ἀττικὸς 113
Affricani veteratores 710
Agamedes Dedali laqueis captus 235
Agamēnon κυνῶπα.i. caninus aſpectus 254
Agamemnon oculis canis 140
Agamēnonem ambitioſum potiùs, quā ſi cordatum faciunt poetæ 87
agaſo aſinum 735
agaſo stellis 9.0
Agathonis muſica 435
ἄγαν 335
ἀγγεῖον μεγάλων 257
Agenoria dea apud Romanos 795
agere & facere 724
agere machinis 911
agere mulas 736
agere præceps 422
agere tabulis obſignatis 724
Agenas pulcro corpore 2.1
ἄγος quid proprie 149
agripedes venatores 2.6
ἀγαθοὶ ἀγαθοῖς 9
agrimatum 1
ἀγορὰ ... 9
in agreſtes 394
ἀγρὸν ... 452
Aiax, Achiuorum murus 674
Aiaci & Hectori ſua munera pariter exitio fuiſſe 161
αἰγίδα ... 111
αἰγείρου 628
αἰνοῦνται, & ἐλαύνεις 298
αἶνος 2
αἶνος vt à parœmia diſtinguatur 3
αἰσίως 139
ala apud cares equum ſignificat 318
alæ Theſſalæ 1006
alabandiacum 358
alanbadicum ſcriptum quid, & vnde natum hoc prouerbium 1163
alabaſtrus vnguenti putei illi 134
ἀλαστορικά 368
ἀλάστωρ qui ſint 41
alazonium flumen 673
albanorum vita cyclopea 318
alba, pro felicibus 47.163
album prætoris quid 211
albus dies, alba faba 163
Alciati laus 1.1
Alcibiades labdaciſmo laborauit 195
Alcibiadis ingenij dexteritas 52
Alcibiades luxu perditus 119
alcinidæ, viri planè diuini 714
alcinidica 161.374
Aldus diues 314
Aldi Manutij typographi inſigne, ac laudes 321
alea iacta eſt, dictum Cæſaris 131
extra omnem aleam eſſe 920
Alectryon dux 494
Aletes quis & qualis fuerit 397
Alexander magnus nodum inexplicabilem ſoluit 13
Alexander magnus Achillem imitatus 318
Alexander alios quærebat mundos, quos expugnaret 87
Alexander magnus ab adulatoribus vt Deum adorari ſeſe patiebatur 87
Alexandri magni imaginem auro vel argento expreſſam qui ferebant bene fortunati erant 316
Alexander Seuerus imperator adulatoribus infenſus 105
Alexādria omniū ciuitatum vertex 1111
Alexidis lenis vox 325
alga vilior 2.
aliena curans 193
aliter mala 2.2
alliatum, mortarium ruſticorum 43
ἀλλοῖος ... 51
ἀλλοπρόσαλλος, martis epitheton 211
alno procerior 2.
aloes natura 250
ἀλωπεκίζειν 46
alpha primas 423
alpha inter literas primū obtinet locū 423
alpha inter ancipites primus tribuitur locus 424
per alpha vox prima naturalis, & articulata redditur 424
ἄλφα 677
Alphito mulier, per quam fœminæ deterrebant pueros à peccando 388
altercari, & litigijs contendere 1063
ἄλυσσον 757
amalthea anus 1072
amaltheæ cornu, vnde hoc adagium originem ſumpſit 1072
amans omnis verba dat 161
amans vt ametur, eſt æquum 33
amanti & ebrio, quæ pulchra non ſunt, pulchra videntur 61.215
in amantes ſtulte ſua 330
inter amantes ordo 310
amantium affectus ex voluptate ac dolore mixtus 9
amantium Iupiter periuria ridet 440
amantium iniurandum irritum 440
amantium iræ 144
amantium ſpes inanes 110
amantibus ponſis mos eſt ſuam certatim extollere cuique 61
amaritudo, odioſi 500.
amaracus 133
amare & ſapere vix Deo conceſſum 382
amare, poſtquam iudicaueris 328
de Amaris 1089
amarior Sardois herbis 9
amaſius deformis nudus 61
ἀμαθέστερος ... 35
Amazones ab Hercule victæ 155
amazonum cantio 338
ambire 357
ambitio principum 88
ἀμύητοι 254
ambroſia deorum cibus 264
amens fluuius 455
amentum quid ſit 978
ἀμ ... 128
amicitiam æqualitatem eſſe, & eādem animam 11.102.118
amicitia bonorum immortalis 347
amicitiæ parens eſt æqualitas 291
amicitia ſancta 119
amicitia vera quid à vulgari differat 558
amicitia opibus potior 98
amicitiæ nihil fucatum ineſſe debet 498
amicitiæ conciliandæ mos 961
amicitias multas ſilentium diremit 332
ex amicitia colligitur voluptas & vſus 379
amicitia vinum, quia ſeruet 151
amicitias vulgus vtilitate probat 99
de amicitia ficta 657
amicitiæ fructus 414
amictu citrare tela 384
amicus alter ipſe 12
amicus ad aras vſque 3
amicus amico deiunctior 118
amicus non eſt, qui amare deſinit 347
amicus non eſt abſque temporis mora 328
amico ita crede, ne ſit inimico locus 347
amicum amare, hoſtem odiſſe 4.6
amicum tempus arguit 97
amici plures parandi 919
amicus vulgaris 794
amici temporanei 544
amicus inopi nullus 629
amicorum anima vna 118
amicorū abſentium non minus, quàm præſentium eſſe memores oportet 74
amicorum dolor eſt communis 11
ad amicorum conniuere vitia 814
amicorum peſſimorum ex adiunctis deſcriptio 154

amicos amici adeunt vltro 101
amicus qui ſibi non eſt, quomodo alteri eſt amicus? 216
amicos ſui compendij gratia colentes 328
in amicos ſimulatos adagium 248
amicis, tanquam veſtibus vtentes 413
ἀμισθί 210
ἀμνηστία lex à quo lata 356
amor verus, libertatis alumnus 395
amor non eſt, niſi adſit zelotypia 825
amor ex aſpectu naſcitur 81
amor amore dignoſcitur 64
amorem veterem amore nouo pellere 57
amor protinus naſcitur in quiuuſdam ob arcanam ingeniorum cognationē 408
amor ad induſtriam excitat animum 857
amor furtiuus 849
amor reddit effuſos, & ſumptuoſos 64
amor per ſe furor eſt 14
amor & vinū nihil moderabile ſuadēt 392
amoris comites eſſe muſas 857
amoris illicium 1011
amor ſui cæcus 118
amor ſui omnes afficit 61
de ijs, qui in amorem pelliciunt 622
de amore fœdo 624
ἄμουσοι 133
Amphicratis rhetoris dictū arrogás 1043
amphictyones, qui 681
amphoras in Danaidū infundere doliā 138
ἀμφοτεροδέξιον 52
ampulla vanior 2
Ampulla quid ſit 1010
amuli qui vocentur 262
amuſſis quid ſit 820
amuſsi exactior 1126
amyclæ, oppidum, amyclæ tacitæ prouerbium 267
ἀμύλοι γ... 1170
Amyris inſaniam ſimulans 395
Anacharſis Scytha inter celebres philoſophos Athenis habitus 397
ἀνάγκαια 8
Anagyraſius genius 43
ἀναρχία, malum penè tyrannide peius 490
Ancæi fabula 145
ancon, locus voluptatum miniſterijs paratus 335
anconis etymon 335
ancora pro perfugio 105
ancoris duabus niti 105
ἀνδρὸς χεῖρες 628
ἀνεμώλια 418
ἀνέμων πεδίον 418
ἀνήσου 82
ἀνιδρωτί 599
antæum palæſtra ſuperatum occidit Hercules 50
angeronia voluptæ comes 609
tam ſatur, quam Angius 377
anguilla magis lubricus 2
anguillas captare 1320
anima nihil diuinius 27
anima vt mouet corpus 408
animæ fons quaternio 554
animam capi numeroſis 64
anima graueolens 1117
animam debet 931
anima ſicca 1053
anima ſui pro ſale data 35
animalia marina cur cæteris fœcūdiora 27
animus ſapit, corpus obtemperat 89
animus nobis eſt Deus 427
animus circa clepſydram 363
animus maximus non mouetur minis 596
animus excelſus 1058
animus ex oratione ſpectatur 195
animus affectus, minimis offenditur 194
animus ferreus 225
animus Bœoticus 225
animus in patinis 363
anni quatuor partes auibus ſignificatę 694
animi robur cum palma collatum 21
de animi magna tranquillitate 1074
animi ſeruilis deſcriptio 250
animi caligo craſſiſſima 473
animum verbis addere 925
animo eſſe vacuo, ac ſecuro 146
animo toto 129
animo inhærere ſummo 299
animo ſuo obſequentes 689
animo cruciari 1043
animis adeſte 524
animoſiores fortunatiores 492
annacum lugere 532
Annibal vincere ſciebat, at victoria neſciebat vti 417
annona fori 51
annus nullo connectitur ſono 325
anni ſymbolum apud Ægyptios 319
annis tacitis 325
ἄνω ποταμῶν 315
ἄνω τὰ κάτω 295
anſa philoſophiæ 182
anſam præbere, anſam arripere anſam prætermittere, anſam negligere, &c. 182.1262
anſer inter argutos olores 217
anſeres moleſto quodam ſtridore obganniunt 217
anſer olim Romæ pro deo cultus 44
anteſignani 423
anthericus, herba 141
ἀνθεστηριὼν quis menſis apud Athenieſes 79
ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον 45
anticyræ dux 255.1029
Antigonus, doſon dictus 958
Antimachus poeta lyricus 517
Antinous, vnus ex Penelopes procis 146
Antiochus rex, vnoculus 226
ἀντιπελαργεῖν 293
Antiſthenes, cynicæ ſectæ conditor 54
Antiſthenes Silenus 635
ἀντίστροφος 565
Antonij genius Auguſti genium reformidabat 46
anulus æreus ſuillis inſeritur naribus, quo minus noceant agris 218
anulum habeo 472
anulum arctum ne geſtato 14
anulorum apud priſcos ſuperſtitio 53
in anus fucatas 921
ἀπαρτί 81
Apelles ob pudorem pauper 489
Apellis & Protogenis hiſtoria ſcitu digna 125
aperire viam 39
apes, infixo aculeo, ſtatim aufugiunt 23
apum natura, & politia 712
apex, ſenectutis authoritas 400
ἄπαιζε 582
ἀπειρία 198
aphya ad ignem 709
aphya quod genus piſcis 362
apina quid 70
ſuper apio certaminis 580
ἀποδίωξ 906
ἀπόλημα 579
ἀπολίβαζον 1126. ἄπολις 82
Apollo præſagus perijt 1357
apollinis oraculis nulla alia certiora 93
apollini & Palladi poetæ tribuūt ſapiētiā 87
apologus de Satyro 243
apologi multi eōdem recidentes 231
Apollophanes grammaticus 26
apomagdalia 791
ἀπολέγω 666
apophthegma quid ſit 2
apophthegma vt a parœmia diſſideat 5
ἀποκνίζω 307
apoſtolius Byzantius 436
Apoſtolorum canon 1127
apparatus ſordidus 662
apri dentibus armati 774 ἀφίξ 129
apronius quis 755
ἀπροσδιόνυσον 26 ἀψίκορος 564
apuleio dentifricium obiectum 242
ἀφίδρυμα 102
aqua hoſtis eſt ignis, cúmque ſemper extinguit 811
aqua nihil vtilius 379
aqua marina rabiem pellit 658
aqua marina non ſalſa ſolùm & amara, ſed craſſior ité & reliquis aquis impurior 1348
aqua aulicorum conſecrata 165
in aqua ſcribere 211
aquā bibens probū, & vtile nihil paries 465
aquam e pumice poſtulas 136
aquas in cineres infundere 695
aquila perdix inter volucres 272
aquila viuax 710
aquila nō quēuis impetit, ſed eum duntaxat quo ſe credat viribus eſſe ſuperiorē 710
aquila venatur muſcas 627.710
aquila non captat muſcas, nec aſpicit thripas 710
aquila non manſueſcit 709
aquila leporem captans, ipſa capitur 711
aquila, quæ teſtudines rapiat 562
aquila viſus eſt acerrimi 272
aquila ſupplex Ioui 717
aquila in nubibus fies 272
aquila, regum ſymbolum 712
Aquila, Romanorum ſtemma 708
aquilas neque ſenio, neque ægritudine oppetere, ſed fame 123
aquilæ os, oculi, rictus, vox, &c. 709
aquilæ pulli 709
aquilæ & gruum diſſidium 711
aquilæ hiſtoria naturalis 709
de ara in delo duplanda oraculum 219
aras tibi, metis tibi 204
pro aris & focis 246
arabibus ditior 12
arabum gazæ 282
araneę in cambyſena mirabiles 673
araneæ tela 819
arbelæ, gens ſtupida 572
arbitrio alieno duci 578
arborem ex fructu iudico 4
arborem ſuſpendio deligendam 627
arcade ſtolidior 12
arcades mercenarij 1151
arcades προσέληνοι 664
arcades ſtupidi 641
arcana clam tractantes 457
ἀρχαῖα, παλαιά 153
ἀρχὴ ἄνδρα 165
ἀρχή, vox ambigua 291
archidemus 360
archilochi poetæ mordacitas 574
archilochi vulpes 808
archilochi patria 771
archytam fuiſſe mechanicum 497
arcus non ſemper feriet, quocunque minabitur 525
ardelio improbus, & varius 1157
ardeliones 1031
ardua, quę pulchra 1
ardua vincit labor improbus 266
arena ſine calce 479
areopagita triſtior 12
areopagitarum iudicum quanta fuerit authoritas 178
argentum factum 104.451
argiui ſycophantæ, & litium auidi 658
argiuorum puerorum conſuetudo 146
argumento futili conuincere 446
Argyrius, dux exercitus effœminatus, & cinędus 826
aries Palladis 760
arietis miniſterium 403
ariſtarcheum templum Dianæ 48
Ariſtarchus, cenſor librorum 164
Ariſtides electus oſtraciſmo 340
ariſtidis mileſiaca 123
ariſtide incorruptior 12
Ariſtippus πολύτροπος 116
Ariſtomenes corde hirſuto, vno conflictu trecentos occidit Lacedæmonios 394
Ariſtyllus inhians 913
armis abiectis 336
armis, viris, equiſque, &c. 17
in arrogantes 455.1044 1172
arrogantia ſacer morbus 426
aromatum odorem in fimum ſpargis 344
ars viaticum in egeſtate perfugium 221
ars circa difficile verſatur 328
ars ſua cuique tractanda 382

ars naturę imitatrix eſſe debet 78
ars deluditur arte 1150
artis acceſſio 604
de re artis plena,& eleganti 1191
artem eam quiſque exercere debet, quam antea doctus ſit 81
arte aliqua ſe occultantes 578
arte nihil non effici 723
de eo,qui in arte ſua ſit inſignis 902
arte,non viribus rem gerentes 300
alienus ab arte 830
artes alit honos 923
artes liberales,cur ita dicuntur 400
artes ſteriles quę non ſunt de pane lucrando,vt vulgo dicitur 697
artes ſteriles,quæ 697
artium inuentio paupertati tribuenda 112
ἀρτυτοκιαί 283
aruſpicum Hetruſcorum hiſtoria 60
ἀ-χαλαμίνιος 635
ἄπαγις 706
aſello ſtolidior 9
aſinus ad lyram 795
aſinus culmos & fœnum mauult, quàm aurum vel argentum 160
aſinus cumanus ſibi leonis adaptauit exuuium 206
aſinus dicebatur is,qui è fugientibus eſſet comprehenſus 340
aſinus in rupem 455
aſinus inter ſimias 160
aſinus neque pectitur,neque tondetur 142
aſini auriculas quis non habet? 112
aſini lepida fabula ex Luciano 111
aſini patientia 498
aſino fabulam narras 133
Aſoti qui ſint 84
aſpectus primus fallax 288
aſpectus pudorem incutit 346
aſpectus truculentus 526.1073
aſpendus,Pamphilię ciuitas 333
aſpendij citharistæ 333
aſphodelus,quæ & qualis herba 291
ἀσπιδαποδλαι 288
aſpis,gratum animal,exemplum 712
aſpidis morſus,qualis 862
aſpidis telum 608
aſpidis vindicta & morſus 608
aſpidis mirus hiſtoria mira 712
in aſſentatores 387.1046
in eos,qui omnibus aſſentantur 416
aſſentiri diſſimulanter 1088
aſſiduitatis magna vis 636.325
aſſis,aurei nummuli genus 245
aſſuetudinis vis 881.932
qui aſſueuit,fert multò commodiùs 759
non grauant,quibus aſſueuimus 660
ἀστατος 82
ἀστεῖσμοί 164
aſtris notare viam 164
aſtrologi huiuſce temporis vani, ac ſeditioſi 413
aſtutia vnica quoſdam plus efficere, quam alios diuerſis technis 151
aſtuti vnde nominati 654
de aſtutis,& verſipellibus 1124
Aſtydamantis hiſtrionis ſtatua 500
ἀσύμβολος 839
ate 213
ater pro malo 210
Athenienſium 706
Athenienſium incogitantia 252
Athenienſiũ mos in detrahendis vlulis 696
Athenienſes poſt rem factá conſultare 252
de Athenienſium vrbe oraculum 272
athletarum mos 82
atho mons, prouerbialiter vſurpari ſolet 1168
athon montem contumelioſiſſimis, ac minaciſſimis literis tetritauit Xerxes 87
ἀθρεόγλωττος 663
ἀτέρμονος στόμα 663
ἀπιμαγλαιν 36
atlantes reipublicæ 871
ἄτοπα 8
ἀτίμας βοῦς 39
atrio crudelior 10
atriplex herba 826
atropos inexorabilis 402
attentionem imperantes 1062
atticus lepos 262
auaritia,radix malorum 41
auaritia principum 88
auaro tam deeſt quod habet, quàm quod non habet 1
de auaro diuite 1160
in auaros 301.345.1040.1120
aucupari famam 297
audaces ante negotiũ,ignaui plerunq, 658
de audacibus inconſultò 1016
audacia parit impudentiam 79
audacia inconſiderata 474
audaciam audacia pellere 58
audaculi, periculo deguſtato, planè timidi videntur 410
de audaculis 1150
audiédus eſt is,qui quatuor habet aures 93
audiens perfunctoriè 1156
auter in aquam 196
augurari de futuris 756
augurium eſt inuramentis 642
augurijs felicibus 47
auiculę puſillę nidos conſtruũt puſillos 229
auis vna ſue corporis parte loquax 155
aui aucſta 47
aues colorem & vocem mutantes 52
aues humanum ſermonem doctæ, hęc verba canebant,μὴ ἀς ἡσσ ἀλγῶν 86
aues permultę canoræ ſunt, quędam & humanum referunt ſermonem 155
in aulicos 425.867
auolare,reuolare 70
aurea pro æreis 55
aures citius hebetantur,quàm oculi 78
auris dextra tinnit 429
aures magis faciunt ad cognitionem,& ad fidem faciédam certiores ſunt oculi 56
aures memoriæ deæ ſacræ 222
aurem perſonare 441
auribus fracti 1131
aurum Toloſanum 81
auri cupiditas inexplebilis 1023
auro magis aurea 9
auro purior 9
in auſcultantes auidiùs 362.616
auſpicantibus condonandum 184
auſpice Deo 756
auſter ventus in Ægyptũ non penetrat 458
authores optimi ſcatent mendis 321
auxilium poſt bellum 558
αὐξ μέχρι 418
ἄναξ 145
αὐτοδίδακτος 614
αὐτολήκυθος 153.1278
azania quæ regio 467

B

Babylon à quo condita,& vnde id nominis accepit 1304
bacchanalia 42
bacchanalium licentia 269
Bacchus,deus vernaculus atq, domeſticus 196
Bacchus,deus ridiculus 547
bacchus obliuionis hiros 211
bacchus ex femore Iouis natus 287
bacchus Herculis inſtar deſcendit ad inferos 111
bacchi nutrices plures 387
baccho ferula & obliuio conſecratá 210
bacchum nymphæ temperant 386
nihil ad bacchum 478
bæta,quod genus veſtis 721
baiulus onerum 737
βαλανηφάγοι 641
βαλανεῖ,& βάλανος differunt 302
βαλανοφάγοι 887
balaniſtę,i.glandium collectores 156
βαλβῖδα 198
balbũ melius balbi verba cognoſcere 287
de balbutientibus 733
βάλλ' ἐς κόρακας 2
βάλλιον 60
balnea ſacra,balnea ſenilia 409
bambalio,homo nullo numero 483
banda quid 353
bãdetus,apud cares,idem quod equus 358
barathro capacior 9
barba aurea dignus 240
barba non facit philoſophum 546
barbã & palliũ video,philoſophũ nõ itẽ 212
βαρβαθυσμία 261
barrus, homo inſigni maledicentia præditus 128
barbarorum ornatus 215
in barbaros 1030
βασανίζειν 450
βάσανος 450
βασιλεῖ ἀμφότεροι 18
βασιλικόν 960
baſilides hæreticus, & imperitę ſcientiæ incredibilia portenta ſequebatur 421
Baſſiani imperatoris lachrymæ 435
βδάλλα,ſeu βδέλλιον 429
beatus non eſt,qui ſe neſciat 514
beatus ante obitum nemo 103
βεκκεσέληνοι 348
bellerophontis hiſtoria,ſeu fabula 485
belluæ ſuis,non alienis armis,pugnãt 776
bellum hominum in homines aſſiduũ 773
bellum,res belluina 774
bellum primum hominum in feras 776
bellum cunctantius aggrediendum 773
bellum diu eſt apparandum 524
bellum ... lachrymis futurum 471
bellum irreconci ... 611
bellum quanti co... 779
bellum ab ... 775
non bellum bellum 9
bellum in Turcas an iuſtum 784
ad bellum propenſus 660
bellorum prætextus 783
bellum à belluis nomen habet 776
belli calamitates,& conſequentia 785
belli mala ingentia 778
belli commoda pertinent ad paucos 779
belli tempus commodum principibus 785
belli indicendi ritus olim apud Rom. 781
belli etiam iuſtiſſimi mala,quæ 775
bella Iudæorum,quæ 781
bembix 914.326
benedicere animo malo 593
benefacta malè locata,malefacta ſunt 231
beneficiũ bis dat inopi,qui dat celeriter 265
beneficium capere nemo cogendus 763
beneficium tardum,eſt ingratum 265
beneficium & gratiæ relatio vltrò citróque ire debent 115
beneficiũ dãtis,& accipiẽtis cõmoditas 613
beneficium ... vel rependere 303
beneficium cuiuis expoſitum 540
beneficium verbis,non re præſtans 647
beneficium ſemper beneficium parit 33
beneficiũ amicorũ non meminit vulgus 79
beneficium beneficio prouocari 33
nihil æque diuinum habet homo, ac beneficium 45
beneficium verbis, non re 469
beneficium latronum 122
beneficium in merentem collatum 1185
beneficium in ingratos perit 137
beneficij quædam belluæ memores 267
pro beneficio maleficium 466
beneuolẽtia ex communibus malis orta 346
beneuolentia intempeſtiua 616
beneuolentiæ ſimulator 807
benignitas eſt ita 1015
beſtia in cornutam petere 638
beſtiarum epitaphia 777
beta inſulſior 9
Bias Samum orator miſſus, egregiam laudem adeptus eſt 354
in bibaces 300
bibacior hirundine 9
bibacior ſpongia 9
bibacitas ſenibus peculiaris 283
bibe,aut abi 304
bibendi mos apud veteres 199
de auidiùs bibente 531.809
bibere meracius 392

in

in biboſos 645
Bibliotheca Ptolemæi quanta 321
bilem amaram amaro remedio diluere 58
bilingues 845.883.593.248
bionæi ſermones 374
βίος, inſtitutum vitæ, & ipſe victus 308
bis crambe mors 2
qui blandiloquentia ſeducunt innocentes 306
blandiloqui ſolẽt accuratiùs adornare ſermonem 117
blanditur quiſque ſibi 207
in blaterones, qui alios non auſcultant 550 1024
βλάξ 437
bliteri homines, qui 437
βλίτε 437
βόλβιτος & βόλιτος 362
βολβοφαγῆ 895
bœotici mores 295
βοιωτοὶ ἰσοδίαιτοι 1158
bœotorum vitium 390
bolitus, ſtercus bubulum 362
bombyces angulares 1024
bombylion, poculum 483
bombylius, quod veſpæ genus 482
βωμολόχοι qui ſint 730
bonus ſit bonis, malus ſit malis 52
boni conſulenda qualiacunque 1073
boni viri deorum ſunt amici 11
bonum eſſe, difficile 327
bona temerè direpta 737
bona mixta malis 259
bona dij vendunt laboribus 373
bonorum conuictus, & conſuetudo quid poteſt 33
bonorum cùm adeſt copia, fructus adeſt 468
bonorum copia 1071
bonorum conuictus 916
bonorum virorum non ſecus, quàm deorũ, omnia communia 11
bono viro fortuna ſuppeditat bona 427
de bono expectato 1195
bonis benè, malis malè euenit 261
bos arator, ruſtica poſſeſſio 277
bos quondam in honore 215
bos valuit duabus drachmis Atticis 215
bos laſſus fortius figit pedem 325
bos in ciuitate 659
bos in ſtabulo ſenex 335
bos in vincula 502
bos clitellas 483
bos in lingua 59
bos linguam occupat 216
bos, Athenienſium numiſma 215
bos ad lyram 133
bos Apollini ſacer 215
bouis errabunda veſtigia 37
bouis imaginem è farina pinſere 507
bouem ad cetoma mittere 138
bouem ſeptimum narrat 307
boues agricolantur 712
boues antiqui lucas appellabant 354
boues bœotici medimnoi 316
boues Herculi cur immolati 46
boues non valent celeritate, ſed viribus, & aſſiduitate pollent, non impetu 325
boum officium 712
βου apud Græcos vim habet intenſiuam in dictionibus compoſitis 1162
βουβάλαι quid, & vnde dicatur 1162
βουκέντραι, Gallicè, piquebœufs 105
βούσυκα 625
brachæ, quod genus veſtis 665
brachia regum longa 57
braſidas dux educto è corpore telo, eodem confodit eum, qui iniecerat 40
brennus Romanos illuſit 466
breuia loca, quæ 1126
breuiloquentia Laconum 174
de breuiloquio 1027
bromus bacchus 478
bruno Amerbachius 590
brutus adſimulata ſtoliditate 52
bruto, cùm dies fatalis immineret, ſuus genius malus apparuit 45
brutorum arma naturalia 774
bubulo pede 325
buccas inflare 254
bucephalus, Alexandri magni equus 1303
bulbus ad quid conducat 810
bulga 151
buſiridem parentauit Hercules 50
buſiride illaudatior 10
buxi materia 454
byrſopola 254
byzantium, Græciæ maſchala 533
byzantium, Thraciæ ciuitas, emporium Græciæ, hodie Conſtantinopolis 533

C

κάβαλοι 542
κακοζομία 262
caddus, & caddiſcus 798
codrus interemptus patriæ cauſa 514
caduceus id eſt virga monſtrifica, à Pallade Mercurio data 54
caduceus Mercurij qualis 451
cæcias ventus cur attrahat nubes 166
cæcus iter oſtendit 251
cæcitate cæcior [illegible]
cæcum turpia decipiunt vitia 61
cæcum quot modis vſurpatur 637
cæco manifeſta ſunt 266
cæco perſpicuum 317
in cæcutientes 368
cæcutire in re clariſſima 460
cælum non animum mutant, qui trans mare currunt 39
cælum capite perrumpere conatur 420
cælum columnis fulcitur Atlanticis 167
cælum terræ miſcere 114
cælo ac terrę loqui 143
cæſim atque punctim 130
à cælo ad terram 464
cælum, quod inſtrumenti genus 165
καιρός deus 232
κάλαμον 303
calamitas tolerabilior eſſe videtur, quæ cum honeſtate eſt coniuncta 360
calamitas inſignis 1118
calamitati calamitatem adiungere 58
de calamitatibus extremis
calamitates vnde tot hodie naſcantur 89
de calamitate occulta 774
de calamitoſis 790
calamo tranſuerſo ſignum apponere 165
calceum eundem omni inducre pedi 913
calcitrare aduerſus ſtimulum 570
calcitrare contra ſtimulum 1
calculi albi, nigrique olim in iudiciis vſurpati 162
ad calculos vocare 163
calculis omnium approbari 1158
calculis ludere 620
calendæ 16
calendæ Martiæ non præteriere 147
calendas non habent Græci 828
ad calendas Græcas 459
calere in frigidis 454
calix Babylonis 263
callidus, alieno ſibi periculo cauens 1066
callidum inuentum 637
de callidis 1040
in callidos longo vſu 297
extra callem 885
callipidis hiſtrionis cognomen 193
callirrhoe, fons Athenienſis 1037
calumniatores puſilla de cauſa litem mouent 413
calui ferè omnes Myconij 326
de caluis hominibus 967.1081.1173
camœnę amant alterna 130
cambyſes morbo ſacro laborabat 426
campania felix 911
campaniæ regio 370
κάμακες 499
canalicolæ 727
cancellis circumſcriptus 315
cancri ſub ſaxis latitant 130
cancrorum tarditas 263
candidati propriè qui dicantur 274
candidior niue 9
canere ad myrtum 262
intus ſibi canere 333
canit drachma, quatuor definit 210
de iis, qui coacti canunt 668
canicies præpropera 652
canis, nomine cappari, hiſtoria mira & feſtiua 226
canis clanculum mordens 1318
canis vindictam 525
canis, quæ didicit arrodere coria, periculoſa res eſt 425
canis aſſuetus corio 425
canis lapidem mordens 301
canis in balneo 135
canis marinus, vocalis 155
canis è nilo 488
canis Aegypti 288
canis pro deo habitus 1075
canis cani pulcherrima videtur 65
canem alens externum, nihil præter linum habet 645
cane vetulo latrante proſpectandum 93
canes in lapidem iactum ſæuientes 74
in canibus iræ indicium 672
cane rixoſior 9
canes ſomniant 770
canum vſus, & natura 712.842
canthara lethrus, quis locus, & vnde ſic dictus 718
cantherium in foſſa 334
cantilena aliqua veniet 144
cantio Bœotica 614
cantio diſſona 371
cantio triſtis, & inamœna 262
cantor cantorem liuidus odit 66
cantores voluptatibus ineptus dediti 22
cantoribus proprium 210
in cantores 451
de cantu 581
κάπων 628
καπωλαμίυ 487
capita conferre 843
κάπριος pro vano pollicitatore 646
capra pro deo habita 1075
capriſſantis anus 270
κάπροι, caper 270
captare ventos 139
captator captus 297
in captatores 1048
captorem capi 41
capua, ſuperbię domicilium 912
caput rei 897
caput ſermonum 27
nec caput, nec pes 343
καρβάζειν 262
carbones ſub terra defoſſi 277
κόρχορος 216
carcinomata tria, ac vomicæ tres 203
κάρδαμον 256
cardo rei, cardo litium, cardo cauſæ 28
καρδαμίζειν 626
cardopus, arca panaria 389
cardui natura 309
cares, populi Phrygiæ 67
cares tibiis vtebantur in luctu 262
cari imperatoris ſermo ad Perſarum legatos 1082
carum in dicendo barbaries 262
carcinus quoque in rebus deſperatis 385
carmenta 1079
carmina diu viuere non queunt, quæ ſcribuntur aquæ potoribus 465
carnes, pro vita 737
care vilior 10
carnes ſuauiores, quæ carnes non ſunt 84
carnifice immanior 10
carpathius leporem 1092
carpimus, & carpimur 693
caſci populi 76
caſſioticus nodus 480
caſſiterides inſulæ 818

qui caſtè viuere ſtudeant 701
de caſtimonia inſigni 1083
caſtor & Pollux cur ex ouo nati 122.193
caſtoris templum, omnium legum, & religionum buſtum 299
caſythos portus 71
κατὰ χειρὸς ὕδωρ 153
κατὰ τὴν γῆν ὁδοὺς 582
catarractes quid 1113
cataſtrophe quid 68
catena verborum aurea 1357
cothurno inſtabilior 9
catinus ma'orum 463
cato bibacitatis reprehenſus 283
cato è cœlo cecidit 264
catonis cenſorij vita inculpata 474
catone ſeuerior 10
catonianæ ſeueritatis norma 1127
κάθαμμα λύειν 83
καταφεύγειν 154
ne catulus quidem ex malo genere relinquendus 306
de cauda nigra ne guſtatis 13
cauillatores 1160
cauponis hiſtoria faceta 339
cautam delectam vincere 277
cauſas fingit, ne det ſedulò 345
cauſas prætereunt, qui malè facere volunt 345
cedant arma togæ, concedat laurea linguæ 1270
celeritas incredibilis 1193.1016
celeritas inſignis 1064
celeritas non tam adhibenda, quàm ſtudiũ 686
de celeritate nimia 709
cenſoria virgula 165
centones qui dicantur 434.435
cepas edere 663
cepphus parturit 270
cepio aurum Toloſanum cùm diripuiſſet, miſero exitu perijt 316
cera eadem 684
κεράμεως 1131
κεραμεῖον 1177
κέρας ... 1160
cercops Pythagoreus 1160
cercops lucripeta 1160
cercopum forum 1160
cercyo, inſignis latro, qui cùm filiam ſuam conſtuprauiſſet, & poſteà moleſte tuliſſet, mœrore interijt 1364
cereſtum veteres non nominabant 1151
cerites iure ſuffragiorum priuati 312
κέρκοι 886
ceroma, vnguentum athletarum 139
κηρὸς ... 98
certum nihil 309
ceruſæ miniatulæ 165
ceruſſa ad candorem conciliandũ adhiberi conſueuit 112
ceruus quandiu viuat 199
ceruo viuacior 9
ceruorum cornua 459
ceruorum prudentia 496
ceſſa, Pamphyliæ ciuitas 485
ceſtuo ... dicantur 979
ceſtus ... 1011
chamæleon de ſuo corio ludit 384
chamæleontis natura 52
charadrius quid ſit 433
charadrij medica vis 907
chares ... facit pollicebatur 485
charybdis, voraciſſima fœmina, & ſcortum, &c. 148
χεὶρ χεῖρα νίζει 33
χάρις ... beneficium 265
charitas mediatam non habet 36
charitibus humanior 10
χάριτες ... 691
charonti naulum 738
charta dentata, & charta edentula, quæ dicatur 705
charta laudatus eadem 405
χεὶρ χεῖρα ... 33
χεῖρες ... 283
χελιδονίζειν 198
χελωνοφάγοι populi 49
χέρνιψ 283
chij inconſtantiæ notati, & luxus 361
chij laſciui 168
chilonis tria præcepta 209
chilonium dicendi genus 174
chimæra quale monſtrum 485
χλαῖνα 318
chœnix Pythagorica 13
chœnici ne inſideas 13
chœnice Pythagorica 86
choreæ Ionicæ 168
de choro tumultuoſo 500
χοιρίδιον 94
criſtas detrahere 260
chriſtiani ſemiſſij, & ſarmentarij cur his veluti nominibus ridiculis ab ethnicis quondam vocati 1274
chriſtus, ... τὸ κόσμω 1310
chriſtus morte ſua, tanquam Homerica catena, omnia ad ſe pertraxit 1357
χρόνοι, ... βασιλεύς 1347
χρόνος ... 1349
χρυσὸς χαλκείων 55
chryſippi de ſe iudicium 406
chryſippo acutior 10
χρυσοκόλλητα pocula 646
D. Chryſoſtomi ſcripta 323
χρυσὸν χρυσῷ 9
cibaria Saturnia 153
cibus alienus non ſectandus 13
cibus moderatus 1214
cibi noxij 41
de cibis opiparis 377
cibo, potuque diſtenti 887
cibum in matellam ne immittas 16
cibis vtendum moderatè 20
cicadæ ſi preſſeris alas, vehementiùs perſtrepit 276
cicada natura garrula 276
cicada ſtridet 294
cicadæ apud Rheginos cur muteſcant 110
cicada poetarum ſymbolum 970
Cicero homo nouus Arpinas 1290
Ciceronis geſtus ſe ad dicendum comparantis 253
Ciceroniana diligentia 331
ciconia cur in ſummitate ſceptri regum depicta 293
ciconiarum erga parentes pietas mira 293
cilicia abundat croco 59
cilicij robuſti, ſordidi, & magni 620
κίμβιξ 56
cinœdo mollior 10.222
κινδυνεύει 58
cineſias, poeta dithyrambicus, vſqueadeo imbecillo & macro corpuſculo fuit, vt tiliaceis aſſeribus circumquaque ſe cingeret, ne prælongum, & exile corpuſculum vltrò citroque flecteretur 1190
circæa mandragora 566
circes virga, qua monſtra peragebat 54. 249
de circulatoribus 1022
circulus rerum mortalium 230
in circumſpectos 827
citerna loquacior 498
citò ac facilè 728
ciuis factus, faſtidit lentem 269
ciuitas non ciuitas 9
ciuitas ſacra res eſt 250
ciuitas beata, in qua non audiuntur hæc verba, meum & non meum 11
ciuitatis præſidium in viris armatis 657
ciuitatem commouere, eſt facile, etiam malis 328
ciuitatem homo non facit vnicus 240
ciuitate excludere 1035
clamor inanis nihili faciendus 314
clamorem in cœlum efferre 1049
in clamoſos 828
clallicum canere 691
claſſis quintæ, vel ſextæ homines 350
claudicare vtroque pede 211.646
M. Claudius deteſtanda Gemoniarum ſcalarum nota fœdatus, & cur 1366
claudus cur ſalacior 557
clauus Trabalis 281
claui adamantini 398
clauo durior 9
cleanthes, alter Hercules 223
clearchus, adagiorum collector 218
clematide Ægyptia gracilior 19
cleon bos 133
cleon, larus appellatus 574
cleonis aſtus 135
Cleopatra, Aegypti regina, fortuna dulci ebria 1247
clepſydra perſtillantior 9
ad clepſydræ modum dicere 140
clepſydram qui primus repererit 140
circa clepſydram animus 363
clibanus, quid ſit 771
cliſthene intemperantior 619
clypeum abijcere 386
clypei barbarici 364
coagulum ſibi reperit mali 40.41
coccyx, auis 385
coccyx mons 836
κόχλον, teſtudo 709
cocio, arrolator 821
codro pauperior 10
cœna egregiè lauta 959
cœna dubia 623
cœna veterum in triuijs Hecatę 855
cœnę cereales 623
cœnæ deorum 610
cœnandi tempus 667
cœno cupiens euellere plantam 146
cœnobium quid ſit, & vnde dictum 12
cogitatio profunda 807
cogitationes poſteriores meliores 103
cognati non irritandi 17
κολάζω 139
collimare 59
collo obtorto trahi 330
κολοσσοί 348
colonæ populi 176
coloneiæ 552
colophonem addere 770
colophonij ſ. roces 328
colophonium ſuffragium 400
color pro fuco 162
coloſſea magnitudo 1101
coloſſi, ſunt ſtatuarum moles, turribus pares 1170
coloſſi Myconis, & Praxitelis 1176
coloſſi ca. magnę molis opera 1171
coloſſicotera 1161
comam radere, olim ignominioſum 804
con be, mulieri ... 507
combibones 731
comeſtones 543
comis meus non ineſt 568
conuiuiorum veterum conſuetudo 693
comma, non ſimatis ſpecies 615
commeatus ſordidus 892
commentum fabuloſum & inſigne 1024
commodum duplex captans, vtroque fruſtratur 462
commoda incommodis plena 199
commonſtratum, oppidum in Picardia 239
commotum ne commoueas 58
communium rerum æqualis vſus 680
comœdia ac tragœdia diuerſi ſunt generis 961
comœdiæ veteris licentia 233
comœdia Ionica 168
comœdicè 813
comparata ſingula ſingulis 369
è compendio diſpendium 686
κόμμι, κομμώς, κομμώζειν 81
computus Bedæ 440
connus fidibus docuit Socratem 76
conatus abſurdi prouerbia 159
conatus irriti adagia 145
conatus hominum, dei euentus eſt 816
conatus ſtultus 479
conatus ſummus 271
conchaleutos 1271

concha-

concharum deſit piio 679
conciliabulum improborum 1156
concordes mutui 746
concordia mutua 745
concordiam facere difficilius, quàm rumpere 328
condalus piſcis 616
conditio mortalium eadem 559
conditio ... 561
conditionem qui temere mutat 676
de conditionem non ſponte mutantibus 1 ... 6
conflatæ res parùm firmæ 482
congerrones 421
coniugium omne rixoſum 809
coniux ... qualis fuerit 365
conniuere 254
conos, quid ſit 798
conopas res gelæ 678
conſcientia nihil magis domeſticum 390
conſcientia verberat animum 315
conſilium, facta res eſt 60.210
conſilium à conſultis petendum 650
conſilium ex re nata 1071
conſilium in arduis non præcipitandum 981
conſilium in ipſo negotio capere 104
conſilium incertum 743
conſilium non habent ſcelera 591
conſilium non præcipitandum 270
qui conſilium non admittunt 455
conſilium ... dandum 338
conſilium præſtat in melius mutare, quàm in malè conſultis pergere 217
conſilium verum verum & efficax, dolis præſtat compluribus 152
conſilium Pantonium 770
conſilium malum conſultori peſſimum 60
conſilio malo res nulla nocentior 60
conſilium Vulcani, & inſanum 831
conſilij & curſus non idem exitus 370
conſilio alieno ſibi cauens, & callidus 1166
conſilio adiuta tarditas 231
conſilio interponenda mora 743
conſilio ſenex 416
de conſilio ſuſpenſo 1016
conſilijs certis quæ prouidentur, tutiora, quàm quæ calidis properantur 319
conſilijs ſuis quiſque blanditur 442
conſilijs dux, miles manu 1065
de conſilijs veriutis 723
de conſtantatoribus 714
vir conſtans, tetragonus 982
de conſtantis propoſiti homine 1000
conſtantiam animi labefactare 1119
Conſtantius imperator ſycophantis præbuit aures 413
in conſternatos animo 260
conſuetudo quamlibet vitæ rationem reddit iucundam 21
conſuetudo rerum bonarum peſſima 230
cóſuetudine, peſſimis vtimur pro optimis 564
à conſueto curſu deſiſtere 1051
conſultandum ante factum 660
conſultare poſt rem factam 212
conſultores mali 732
contemptus, odij cauſa 905
contentionis duo genera 471
contentionis inanis ſtudium 1094
contentum eſſe ſorte ſua 923
conticinium 731
contraria 8
contumeliæ omni genere 595
ad contumelias facti homines 168
contumelia rarum 603
contumelioſi, & maledici 374
conuiciari 887
de conuiciatoribus 817.573
conuicium, quaſi conuocium 120
conuitia petulanter iacta 859
ad conuiuium qui neminem inuitat 876
conuiuium Sybariticum 376
eorum cognómina, qui ad conuiuium ſeriùs accederent 729
in conuiuio ſeria tractare, inciuile 900
de conuiuio cruento 1111
conuiuiorum tres ſpecies 536
in conuiuijs conciliatur amicitia 903
in conuiuijs mos veterum 470.529
copia rerum prodigioſa 629
in copiam rerum immenſam 392.375
coquus Siculus 377
coquos lædere, tutum non eſt 877
cor ne edito 14
corde hirſuto homines 394
corde toto 129
corchorus inter olera 344
corchoro vilior 9
cordati 312
cordilæ 297
corinthus, corinthiorum rex, Ioue prognatus 339
corinthus felix 358
in corinthum periculoſa nauigatio 121
corinthij quales fuere 429
cornicula Aeſopica 123
cornix cornici oculos effodit 123
cornix quandiu viuat 199
cornice annoſior 9
cornu Acheloi 1072
cornu fortunæ 1071
cornua parata tollere 48
ἄκρα 48
cornua ſumere, ac tollere 260
cornibus ferit 260
coruinus medalo ſui nominis oblitus 417
cornutam beſtiam petis 200
cornus, arbor duriſſima 225
coroebi ſtultitia 560
corona graminea dabatur ei, qui ſeruaſſet obſeſſos 287
coronidem addere 400
corpus ſuum qui cuſtodierit, bonum ſeruat caſtellum 1232
corpore prægrandi, ſed ingenio ſtupido 458.416
corſica inſula 737.606
coctum ab alio edere 135
coruus coruo oculum non eruit 1319
coruus nuncius 1259
coruus quis locus 357
corui quibus in locis potiſſimum degunt 30
coruos paſſim ſequeris 272
ad coruos abire, vel mittere 1366
corui albi 567
coruo albo rarior 9
κορυβαντιᾷν 106
corybus 560
corycæa poetica 1165
coryceus mons excelſus 71
corydus, viliſſimum auiculæ genus 385
κορυφὴ τὸ λόγου 400
coſ naxia 224
couinus ... 361
crabronum ictus haud temerè ſine febri eſſe 41
crambe recocta moleſtior 9
crambe recocta 158
bis crambe 340
crambes tres ſpecies 158
craſſus cognomento diues 202
craſſus Licinius ἀγέλαςος 309
craſſo nummatior 10
κρατὴρ quod genus vaſis 1320
crater malorum 812
crater Ioui ſoſpiti, ſecundus ſemideis ac dæmonibus tribuebatur 16
iuxta craterem vox fit ardua 342
crates cur aurum abiecit in mare 357
cratinus, comicus ebrioſus, ac delirans 361 1136
κράτος 214
craſſa nota 163
cretenſes mari cincti 67
cretenſis mare neſcit 67
cretenſes amant venationes 168
cretenſi mendacior 10
cretenſes vani, malæ feræ, alui inertes 143
cribro aquam haurire 14
criminatio Sycophantica 1031
ſine crimine nemo 426
κριτίζειν 66
crobylus, leno 499
crocodilus cruſtis, & laminis armatus 774
crocodili lachrymæ 2
crocodilus pro deo habitus 1075
crocoton, quod genus veſtis 80
κροκωτοφορεῖν 80
crœſo ditior 10
crœſi deſcriptio 87
κροτάλισις 341.348
croton quod muſcæ genus 429
crotonis natura 430
crotone ſalubrior 607
crotoniatæ qua in re præſtantes 430
κύαμοι 17
cuculus cubat 869
cucurbita glabrior 1271
culeus quid ſit 931
cultus addit hominibus authoritatem 603
culinum latum 149
cumani leonem ignorant 111
cumani ſtupidi 165
cuminum quid 326
de cunctatoribus 925
cunctio, ſeu cuntio 821
cupedinarij voluptatibus ineptis dediti 22
de cupedijs opiparis 488.420
cupidinis loculi porri folio vincti 84
cupiditas, animi morbus 200
cupiditas impotens 726
cupiditatibus immerſi 930
cura ſumma 536
cura effecit omnia 373
curis non cruciandus animus 14
curis vita non eſt exaſperanda 20
curans quid negligentius 1182
curatore eget 255
curione obnoxioſior 10
de curioſis 835
de curioſis rerum alienarum indagatoribus 1197
de currentibus velociſſimè 1192
curriculum poſtremum 1015
curſam curſum priorum 116
curſu in ſententiam vadere 491
cutis ſumma 289
intra cutem tuam cogere 206
cibyratæ 1031
cum cybindo bellum gerit internecinum aquila 711
cyclopem ſaltare 982
cyclope immanior 10
cyclopes cercopes 1160
cygnea cantio 217
cygnus cur canat ſuauius morti proximus 74
Cygnum gladiatorum more confecit Hercules 50
cygni canori 217
cygno nigro rarior 9
cymbalum dodonæum 25
κυμινοπρίστης 326
κυνάλωπηξ 690
cyneæ, Pyrrhi regis legati, vox 296
cynici philoſophi 428
cynipes virga per Moſem exciti 14
cynoſarges, quis locus Atticæ 605
cynosbatos 835
cynoſura, nautarum moderatrix 164
cynoſuræ indicium 683
cypſelidæ, reges corinthi 246
κύρβεις 463
cyrene à Batto condita 355
cyrene ſcortum 593
cyrnus inſula 737
cyziceni timidi, & molles 796

D

Δαδοχίαι 69
dædalus, artifex ingenioſus 407

dædali labyrinthus 575
dædali statuæ mouebantur 408
dædalo ingeniosior 10
dæmon quid sit 895
de genio in dæmone pellere 58
dan alcum de rupe cattissima præcipitem dedit Hercules 50
damna parans aliis, proprio parat hepati damna 61
danae vt corrupta à Ioue 178
danaides puellæ qua pœna apud inferos plectuntur 118
danaidum vasa 3[illegible]
danaidum fabula 22
danuat 9[illegible]
daphitas grammaticus cruci affixus 435
dandum dantı 33
ad dandum faciles 701
dare signum 1090
dantis, & accipientis beneficium commoditas 613
dantis animus potius, quàm donum spectandum 489
dare ratem fluctibus 132
dare suauium 109
dardanidarum fœminę suos liberos in amnem demergentes 1057
darius non regis filius fuit, sed eruditione, rectaque institutione peruenit ad regnum 343
darii factum præclarum 292
darius calamy dem sibi donatam regno cōpensauit 313
δάον χαρι 2
data recte eripi non licet 928
datames 411
datis Persa satrapes, & eius dictum 562
datıus habet auri venas [illegible]
David simulata insania 52
dauo vertuo [illegible] 12
debitores infelices 518
de debitoribus 691
decem [illegible] 494
decertantes cum præstantioribus 630
d[illegible] 461
decorum imprimis obseruandum 854
qui decorum excedunt 553
d[illegible] 95
in deformes 329. 811
deformitate deformior 18
in defunctorum cineribus nihil discriminis 119
in degenerantes 281. 582. 649. 902
degustare hominem 273
degustare summis labris 826
[illegible] 193
in delatores 926
delere penitus 839
delicatus ganeo, & voluptarius 1122
delicatum viuendi genus 1155
in delicatos 410
deliciæ Milesiacæ 124
deliciarum affluentia 1177
delicatis summis ad inopiam summam redacti 450
delio natatore est opus 122
delirare 141
delirus 769
delphinus in natando pernicissimi est impetus 146
delphinus significat violentos animi motus 324
delphini pernicitas 310
delphini scoram mediam circumplectentis cap[illegible]atio 319
delphini cum aquilis, telo, vento, ac turbine comparati 322
delphinum pinnis armati 774
delphino [illegible] 2
demea iurgiosior 10
democritus sibi ademit oculos 81
demonstrationes certissimæ 1080
demosthenes nunquam orabat, nisi præmeditatus 223
demosthenes auidus gloriæ, & moribus contaminatis 303
demosthenes argentanginæ laborans 226
demosthenes effœminatus, & parùm erat vir 436
demosthenis scomma in demadem 36
demosthenis ingenium 888
demosthenis scripta 63
dentata charta res agetur 7[illegible]
dentatum scriptum 1113
dentati sales 4[illegible]
dentes genuini omnium reconditissimi 174
dentifricium ex lentisco 249
depellere à via 39
deplumati qui dicantur 903
δερέα 431
deserere locum 494
in desides 571
desipit non nullus 773
desipit omnis homo 426
desperandum nihil 59
desperatio rerum summa 112
in eos, qui desperatione meliorum, ad humilia confugiunt 3[illegible]
deterius, pro præstantiore 596
deucalion & Pyrrha humanum restaurarunt genus 264
deuorare tædium 2[illegible]3
deturbare gradu 111
δεινής [illegible] 424
δεινηγορ[illegible] 424
deus sanctus [illegible]
deus immutabilis 755
deus ab omni materia purissimus 647
deus, causarum optima 64[illegible]
deus hominum conatus dissipat, qui eum ignorant 1288
deus principium, medium, finis 24
deus delectatur simplicibus 16
deus duplex quibusdam Ægyptiis, vnus mortalis, alter immortalis 44
deus conuexus 71
deus ficulnus 237
deus nobis hæc otia fecit 44
dei nomen non, nisi religiosè, vsurpandum 19
dei appellatio apud christianos, ne per iocum quidem, nō vlli est communicanda 45
dei descriptio 89
deum ipsum γεωμετρεῖν 647
deum rerum vniuersitatem complecti 902
deum ad vltionem lentè procedere 313
deo fidendum sed adhibenda industria 382
cum Deo, non sine diis 607
deorum sunt omnia communia 11
deorum multæ formæ 13
deûm & hominum fidem 46
dij, bonorum largitores 44
dij omnia possunt 93
dij cur olim habiti factique plures 44
dij quibus rebus felices esse dicantur 45
dij cælo rebus omnibus imperantes 219
dij bastati 382
dij matum cur liberorum plurimorum progenitores à poetis facti 27
diis auspicibus 48
diis iratis 46
solus à diis 48
dex quid sit, & vnde dicatur 1333
dexteram ne cuiuis iniceris 14
dextra non cuiuis inicienda 14
diagramma quid 840
dialectica confirmat ac destruit 135
dialecticę vis, & facultas 2[illegible]8
dialecticæ rationes aranearum telis texere 176
dialecticorum argutiæ à limine salutandæ 259
diametrus quid 304
diana intactior 10
διαφθείρω quid sit 38
diatessaron, diapente, ac diatriton, quæ symphoniæ 387
dic de tribus capellis 594
in dicaces 467
dicere ad clepsydram 126
non quis dicit, sed quid, spectandum 477
dixisti numero 819
dicta insolenter 1047
dicta in pertusum dolium infundere 138
in obscure dicta 190
cum dicto 561
de compendiosè dictis 486
didicisse diu, & nihil scisse, turpe 929
dicterium saltum 403
dies principes qui 16
dies posteri sapientissimi testes 423
diem noctibus æquare 313
dies halcyonij 497
difficile negotium 1055
difficilem rem soluere 1211
difficiles, quibus aduersa fortuna 164
in difficiles 358
difficultatibus quæsita 1117
in difficultatibus summis versantes 880
de diffidentibus 1041
digitus digitum abluit 33
digiti crepantis signum 528
digiti Mineruæ facti 222
digitum transuersum 149
digito summo gustare 289
digna dignis interdum eueniunt 426
diligentia efficit omnia 373
diligentia domat, atque subigit cuncta [illegible]
diligentia quorundam morosa 97
dimetiens linea 304
dimidium face 292
dimidium plus toto 2
δωροφάγοι reges 414
diogenes cur canis cognominatus 1251
diogenes Silenus 635
diogenis cynici dolium 258
diogenis factum 161
diomedes Thrax suos compellebat hospites, vt cum filiabus suis deformissimis rem haberent 169
diomedis equæ 169
dion Alexandrinus philosophus 210
dionysiaci artifices 596
dionysij ad citharœdum responsio 34
diphilus, poeta comicus 1265
diphthera quid 151
dipondij 685
dipsade nocentior 2
disce, sed à doctis 272
discendum tandiu, quandiu viuas 258
qui multa discere mauult, quàm vtilia 899
disciplinis non omnium ingenia sunt accommoda 413
discipuli inutiles, quoties abest præceptor 494
in discordes 366
è discordia omnia nata 682
discordia fit charior concordia 610
de discrimine extremo 1015
dissentire quibusdam, laudabile 531
dissipantes confusè 278
dissidium irreconciliabile 715
dissidij auctor 1159
dissimilia 1100
qui dissimulant quod sciunt 236
de ditissimis 693
diuersa sequi nemo potest 645
diues etiam e vilibus rebus lucrum capiās 1199
diues è scurra 422
diuitem nummus nonfacit vnus 240
in diuitem sordidum 654
diuitum est habere dolia 354
diuitum fastus 391
diuitum luxus immoderatus 291
qui diuitibus struunt insidias 718
diuinandi ratio per sortes à Minerua reperta 222
diuinandi genus suspenso cribro 295
diuinatores, impostores 493
in diuinatores 746
diuitiæ cæcæ 637

diuitię

diuitiæ immenſæ 1107
diaythum quid ſit 430
docere doctum [illegible]
δόκος 893
docti hominis iudicium 1116
docti ferè tenui ſunt fortuna [illegible]
docti ſpecimen [illegible]
de iis, qui iam docti ſunt 431
doctrinæ iactatores 1014
qui doctrinæ ſuę nimium fidunt 1069
de doctrina ſimulata 1021
[illegible] [illegible]
donantis vita [illegible]
δῶρα ἄδωρα 906
dolio dimidiato parcendum [illegible]
dolio pertuſo incontinentior 2
è dolio haurire 701
dolia duo Iouis Homerica 219.229 [illegible]
dolium pertuſum [illegible]
dolosa plaga doloſi diuidet vulnera 145
de doloſis 694
dolus ingenioſus 1114
dolo facere 846
dolum dolo pellere 18
dolo ſuo captus 39
doli conſuti 175
de dolis inſtructo [illegible]
domeſtica, quòd nos attingant, maximè commouent 1164
domini oculus, & veſtigium in agro fœcundiſſima 63
dominum nequaquam eum fore laudatum qui non ſeruierit prius [illegible]
dominis ſeruire duobus 211
domitius Calderinus, vir probè doctus 166
domus amica, domus optima 1017
domus tua quando carcer 644
domi ſuæ quemque regem eſſe 226
domi fieri 304
domi inſpicere 283
domi rixantes, ac domi leones 924
domi vnicuique iucundiſſima vita [illegible]
donum qualecunque æqui conſulendum 848
dona hoſtium non dona 101
donis flectuntur ipſi etiam dij 97
dorcas, ſylueſtris capreolus 438
dormiens nullius eſt pretij, nihilo magis quam is qui viuus non eſt [illegible]
[illegible] 87
dapanis quis fuerit 1174
dorycnion 256
[illegible] [illegible]
drachma quanti valeat 59
draco, gratum animal 712
draco ſuum ſeruat nutricium 712
dracones beneficij in ſe collati meminerũt 247
draconum naturalis hiſtoria 712
draco viſum marathri monſtrauit ad oculorum aciem acuendam 712
druſus cæcus iureconſultiſſimus, aliis proſpiciebat animo, cum corporis oculis nihil cerneret 251
[illegible] 121
id, de quo dubites, non tentandum 295
dicere ex tempore 216
dulcior melle 2
duobus ſimul euntibus 2
dum viuit hominem noueris: dum mortuus eſt, quieſcas 74
dupondius 245
durior cote 2
dux qualis, talis & miles 168
[illegible] 212
[illegible] 268

E

Ebrietas inconſiderata 392
ebrietas abſque vino 91
ebrietas panatia quæ 91
ebrio, quæ pulchra non ſunt, pulchra videntur 115
quod in corde ſobrij, id in lingua Ebrij 214
ἐκ [illegible] 1
eccleſia quid ſit 78
eccleſia ſine ruga, & macula 1160
[illegible] [illegible]
echeneis piſcis, ſymbolum tarditatis, & natura eius mira 311
echetus Homericus, & fabuloſus 1.52
echinus, ſeu erinaceus, vnica duntaxat arte tutus eſt aduerſus canum morſus 151
echino aſperior 2
[illegible] 722
[illegible] 93
in edaces 279. 302.392.629.1006
edaces ſupra modum 725
educatio recta, bonum omnium optimum 15
ob edacitatem periclitans 800
edentula charta 755
edere ore alieno 1139
[illegible] 83
egeſtas vrgens in rebus duris 152.173
egeſtas nihil non ſuadet 762
de egeſtate 829
afflicti mores 555
effœminati hominis deſcriptio 249
in effœminatos 487.693.500.725.1045
effractarius aperta præterit 344
de his, qui effugiendi ſpem habent 413
in elatos ſupra modum 1005
elephanti belligerantur 712
elephanti cutis duriſſima 307
elimata id eſt expolita 165
elinguis loquax 2
[illegible] 441
ellebori genera duo, & eorum natura & facultas 255
[illegible] 255
[illegible] 155
eloquentiæ fons 2
eloquentiæ vi animare 1094
de eloquentia vehementi 1153
de eloquentia efficaci 1110
eloquentia ina edica 428
de eloquentiſſimis 1073
ἔλλοψ apud veteres Græcos quemlibet ſignificabat piſcem, quòd vocem edere non poſſet 155
[illegible] 394
[illegible] 469
[illegible] palma 91
[illegible] 722
empuſa quid 1123
empuſa magis varius 12
empuſa mutabilior 179
empuſæ fœminæ, quæ 1039
emunctæ naris 103
emungens acrius, elicit ſanguinem 138
[illegible] 397
[illegible] opponuntur 16
encomium quando cani ſolitum 227
eneruare 1119
epaminondæ modeſtia 311
epaminondæ vigilantia 526
[illegible] 1337
ephialtis & othi lepida fabula 1010
[illegible] 8
ephorus, quis lacedæmoniorum magiſtratus 123
[illegible] 252
epictetus Silenus 635
epictetus philoſophus, Arriani Nicomedienſis præceptor 1268
epicteti lucernula 233
epicurus inconſtans 246
[illegible] 197
[illegible] 932
[illegible] 406
epimenides 47 dormiuit annos 235
epimenidis dormitio 1055
epimetheus poſt erratum ſapiens 32
epimetheo Pandora morbis plenam pyxidem donauit 92
epiphyllides quæ ſint 808
[illegible] 163
[illegible] 109
epitaphia beſtiarum 777
epitaſis quæ fabulę pars 62
[illegible] 732
[illegible] 565
[illegible] [illegible]
de epulis opiparis 377
de epulo cruento 1111
[illegible] 699
equa Theſſalica 814
equarum nomen tortum in mulieres libidinoſas 611
equus in quadriga, in aratro bos 323
equus in planitiem 155
equus, qui fame in rabiem actus, puellam adortus confecit 170
equus durateus [illegible]6
equus Seianus 81
ex equo Troiano 803
equi belligerantur 712
equi deſultorij 1091
equi diomedei 316
equi albi auſpicatiores, & fortunatiores 128
equis viriſque 127
eraſmus natione Hollandus 879
eraſmus in præceptores gratus 135
erebinthus 16
erebus vnde nomen habet 16
[illegible] & [illegible] quomodo diſcrepent 36
erginus adoleſcens iam canus [illegible]
[illegible] 74
eridos duæ ſpecies 471
[illegible], hoc eſt, furatum ſtirps 1331
erichthone eſurientior 10
erithacus auis 366
ἕρμαιον non idem ſonat, quod [illegible] 891
[illegible] 891
errátem de via fallere, apud antiquos execrandum 82
error cum lacte nutricis 117
error inſaniæ iucundus 580
erroris ſcala 1085
errores vulgi non inſequendi 17
in errones & vagos 391.1022
eruditio, delphicus gladius 411
eruditio, viaticum certiſſimum 121
eruditionis abuſus 780
de eruditione 355
erumnæ cur ſemper virgines 552
eryſichthon ob inexplebilis edacitatis ſtudium, Athon nuncupatus 1168
eſca per tranſlationem 439
[illegible] 441
[illegible] 50
eſurienti maza auro charior 435
eſuritionum pater 2
[illegible] 1013
[illegible] 1013
[illegible] 230.302
Euangelica præcepta 781
euangelium doctrina pacis 780
euathli & Prothagoræ hiſtoria ſubtilis & lepida 274.275
euclionis ſordes 1126
euclione parcior 10
eucrates molitor rempubl. adminiſtrauit 144
euenturum, velimus, nolimus 395
euentus, ſtultorum magiſter 769
euricharii piſcis natura 152
de euripidis exitu miſero hiſtoria 225
euripiſtus, homo incerta fide 284
euripus quid 284
euripo mobilior 9
eurybatis improbiſſimus 81
euthalius impoſtor 1174
euthydamus 154
eutropius ſuo ipſius conſilio perditus 60
[illegible] 375
exanimatus 260
excrementorum animantium commoditas 714
execrationis templum 82
exercitatio, quæ vergat in peius 495
exercitus Romani componendi modus 39

exemplo alterius quis extimulatur 489
eximere e metuo 461
exitus acta probat 131
exitus expectandus 111
exordium rei 1077
exorbitare 19
expeditū telam 111
expertus metuit 41
explicari 371
expiſcari, pro ſciſcitari, & exquirere [illegible]
extalentiſatus Tantali talentis 1035
extra viam qui dicantur eſſe 19
[illegible] 854
[illegible] mileſij 114

F

Fabæ inter funeſta 16
fabarum religio apud Ægyptios 16
à fabis abſtineto 14
fabarum vſus cur à Pythagora interdictus 15
fabæ ſorte rex delectus 890
Fabius Maximus cunctatione ſibi laudem peperit immortalem 118
Fabij cunctatio quanti fuit 686
fabio cunctantior 10
faber ſemper odit fabrum 66
fabula, nomine mutato, de te narratur 268
fabulæ partes 68
fabula de lite non mouenda 783
fabuloſa res 1182
de fabulis ad vera relatis 1183
fabulæ aniles 427.1033
facere periculum 1112
facere viam 29
faciem rectà intueri, quod ſignum 744
facete tria 8[illegible]
facie indicari mores 745
facinus & compendio 728
factum præpoſterè 638
factum more nouo 919
factum pro elaborato 451
de re factu difficili 445
facta opinioni reſpondentia 561
facta præclara, magnoque æſtimanda 577
facta atque infecta 131.919
facultatibus lapſi 1111
Facundia neſtorea 2
qui facundi dici malunt, quàm eſſe [illegible]
fallere dolo 866
falſa fucis indigent 414
falſa miſta veris 767
fama ex factis, vt à fonte, naſcitur 981
fama viuax 971
famæ deſcriptio 741
famæ improbæ homo 1068
famæ iactura maior, quàm pecuniæ 711
famam affectantes præpropere 325
famæ alienæ incumbere, miſerum eſt 105
fames quid facit 570
fames, multorum magiſtra 152
fames plus conducit, quam cupediæ 502
fames certis piaculis placata 282
famem vitgis ex ædibus eiicere 286
fames argentea 1181
famis campus 286
in famelicos 1203
familiaritas cuiuſuis citò non appetenda 14
fanda infanda 351
farina aila quid 355
farina leuis dura 20
fas & nefas confundere 114
faſces ſubmittere 260
de faſcinatrice muliere 531
de faſtuoſis 837.1063.1086.136 [illegible]
fatale decretum 762
fata indomita 749
fata numinum toleranda 95
fata volentem ducunt, nolentem trahunt 398
fato reluctantes 473
de fato imminente 551
fatis reluctari 106
fatuus, fatua loquitur 6[illegible]
fatui ſerio 821
fatuos non inuenit 114
de inſigniter fatuis 845
Fauſtus Andrelinus, poeta laureatus, & regius 377
fectales 777
felicitas & infelicitas vnde 127
felicitas quibus in rebus ſita 916
felicitas in quo ſita 317
felicitas à funiculis pendens 286
felicitas immerenti 445
felicitatis affectatores 96
felis & vulpis apologus 332
felix non eſt qui ſe neſciat 854
ferarum intractabile ingenium 349
ferenæ & ventus & æſtus 447
ferocia præludium calamitatis 974
feronia, ſeruorum dea 112
ferox verbis, re timidus 797
feroces in caſtris, in acie pauidi 571
feroces, vbi nihil eſt opus 868
ferrum ipſum attrahit virum 128
ferri ag. que 714
feruet olla, viuit amicitia 841
ferula quid 481
feſcennium, oppidum campaniæ 1164
feſtinandum in negotio periculoſo 545
in feſtinantes temerè 178
feſtorum dierum abuſus 468
feſtuca fratris, trabs oculi tui 116
ficulnum lignum 217
ficulna nauis 863
ficus ficus appellat 389
ficus Mercurialis 540
ficus, quod morbi genus 541
fidendum deo, ſed adhibenda eſt induſtria 382
deluſus ab ea, cui fidebat 366
nimium ſibi fidentes 499
fides rara 646
fides non præſtita promiſſi 440
fides fluxa, & lubrica 1051
fides indubitata 716
fides rebus in aduerſis exploratur 815
fides oculata 480
de fidei lubricæ homine 411
fidei templum Athenis 247
fidem certam quæ faciant 215
fide Græca, id eſt, numerata pecunia 248
de fide lubrica 721
de eo, quod fieri non poteſt 865
de iis, quæ nullo modo fieri poſſunt 437
ne quid fiat alieno tempore 356
figulo moleſtus eſt figulus 66
filij trimeſtres 222
filij terræ 1183
filix herba 566
filum orationis 483
filo craſſiore, vberiore filo 471
in fimum aromatum odorem ſpargis 344
finis rei, & exitus 875
ad finem vbi perueneris, ne velis reuerti 16
i fine res ſpectanda 103
flacci & flaccidi 799
flagellum ipſe parauit, quo vapularet 49
de flagitioſis 1103
flamma fumo proxima 897
de re flebili 1116
fletu omnia permiſcere 1115
floccus quid ſit 244
floralibus licentioſior 9
fluminaque ad caput incipiunt reuocare liquores 96
fluuij auriferi 202
focus aſpectu iucundus 768
fœcunditas vaccæ, quæ eodem partu tres edidit vitulos 553
fœderis feriendi priſcus ritus 471.17.1083
fœmina viro inferior 460
fœmina multibiba 1163
fœnum habet in cornu 727
fœnorum fœnora 611
fœtus non fœtus 2
folia in te cadunt, pòſt cadent arbores 92
folijs ſimiles 1111
fons dodonæus 248
fons malorum, pro prima cauſa 41
fontes duo, quorum vnus vino ſcatet, alter melle 488
fontes ipſi ſitiunt 723
fontes pernicioſi 41
fonte purior 2
ex fontibus haurire 354
formicæ eſt etiam ſua bilis 676
formicarum cœtus opulentiam portendit [illegible]
formicæ indicæ magnitudine luporum, & earum mira 100
formidoloſo ſtrepunt omnia 471
in formidoloſos 3[illegible].1.1070.476
formoſos nihil non decet 552
forti contingit fortior 772
fortes fortuna iuuat 762
fortitudo virorum eſt propria 1[illegible]56
fortitudinis munus 1[illegible]
fortuna volubilis, & incerta 772
fortuna crebrò largitur opes indignis, at bonam mentem dat nemini 422
fortuna omnis in ſenſu ſapientis habitat 427
fortuna vtendum mediocri, ſi ſumma non poſſis 530
fortuna fortiter periclitanda 72
fortuna ſemper experienda 252
fortuna præter ſpem 416
fortunæ cornu 1071
fortunæ mutabilitas 1161
fortunam nullus non ſequitur 602
fortunæ mutatæ pudor 253
fortuna cuique fingitur ſuis moribus 427
fortunam ipſe ſibi fingit ſapiens 427
fortunam ſui cuique mores fingunt 426
fortunis magnis exui 1035
fortunati ſtulti 591
fortunatior, quàm prudentior 252
forum cercopum 1160
forum tranſitorium 105
foro vtendum 693
foueam qui fodit, incidet in eam 145
fratrum acerba bella 73
in fraudem, & fucum 1026
in fraudulentos 1025.1150
frigidior hyeme Gallica 1343
friuola non metuenda 167
Frobenius fama diues, non re 324
frons, animi ianua 430
frons triſtitiæ, hilaritatis, & ſeueritatis index 214
frons pudori ſacra 253
frons antiquitus ſacra genio 222
in frugales. & mediocritate contentos 1137
fucata arrident initio, mox reperta feſcunt 73
in fucatas anus 921
fucus, & fucare 362
citra fucum 681
fucum facere 734
abſque fuco, ſimpliciterque 930
fuga vincere 763
fugiens denuò pugnat 969
cum fugitiuo non decertandum 748
fulguris ignis cur diuinus, atque ſacer 17
fulmentum 1128
fumus, indicium flammæ 352
fumo comburi nihil poteſt, flamma poteſt 152
fumo punitur, qui fumum vendidit 104
fumos uendere 925
cum fundamento 913
famem domat ſomnus 480
funem omnem mouere 130
funiculus curarum 168
fur trium literarum homo 704
furem ſignata ſolicitant 344
fures timidiores 442
fures ſe amant mutuò 408
de furibus 833

in fu-

in fures magnos, qui nunquam de furca pendent 373
in furaces homines 333.1189
de furacibus 1155
furari apud furem difficillimum 67
in furioſos 367
furor triplex 454
furtem inuenit facilè, qui cœpit cædere canem 141
in futiles 617
futurarum rerum cæca cognitio 680
futurarum præſcientia vnde petenda 411
de eo, quod futurum eſt nunquam 1153
de futuris augurari 256
de futuris indubitatus euentus 1156

G

Gades inſulæ, vltra quas quæ ſunt loca, ſunt inacceſſa 679
galericulus 655
galericus quid 161
galeritus omnibus innaſcitur criſta 609
γαλῆ 80
γαλῆν ὁρῶ 160
gallinacei edaces 581
gallicinium 711
gallus vnde cantet 710
gallus ſalaciſſimus 710
gallus granum putre mauult, quàm Margaritum, aut adamantem 917
gallus, horarum nuntius 20
gallus tribus interuallis canit, prænuncians diem 710
galli gallinacei calcaribus armati 774
gallorum, & Germanorum veterum inhumanitas 911
ganeo delicatus, & voluptarius 1122
ganges, indiæ fluuius auriger 202
gannire 351
ganymedes à Ioue ſubornatus 57
gargara, mons 376
ad garriendum optimus, ſed ad loquẽdum nemo minus idoneus 497
in garrientes 497
inter garrulos eruditis non eſt dicendi locus 656
garruli impendiò 1075
garruli fugiendi 18
in garrulos 359.367.863.1018.1089.1154 1100
gaſtrimargiæ libido comes 418
γαστριμαργοι 543
gaſtrologia 306
gaudium cum triſtitia mixtum 1055
gello virgo, quæ puella deceſſit 534
geminæ ſcalæ cur ſic appellatæ 1166
genialem agere vitam 798
genialiter viuere 417
genius Temeſſæus aderit 703
genius Antonij Auguſti genium reformidabat 46
genij bini hominibus ſingulis, ſinguliſque locis 41
genij boni præmium 195
genium defraudare, genio indulgere 417
genuinum dentem ſtringere 174
de genijs binis Theologorum doctrina 46
gentium migrationes vnde 511
genua miſericordiæ ſacra 222
geometria, ἀγεωμέτρητος μηδεὶς εἰσίτω disciplinarum 647
gephyræi ſales 1026
gephyris, ſcortum 1026
γεφυρίζειν 1026
gergeſeni qui dicantur apud diuum Paulum Apoſtolum 1178
geryoni boues abſtulit Hercules 46
gerræ 421
gigantes è terra progeniti 264
gigantibus elatior 20
gigantum pugna cum Hercule 1039
γεροντικὸν, γεροντεῖον, & γεροντομανία 294
gladiatorium pro inſigniter improbo 464
gladij duo in ſacris ſcripturis 782
gladij fortunati 316
glandiarij 156
glandibus olim victitabant veteres 156
gleba aruum 628
glire ſomniculoſior 2
gloria quanta libet quid erit, ſi gloria tantum eſt? 98
gloriæ opinione commutatus 641.461
gloriæ auidi 1056
glorioſus ſtultè 1080
γλωσσάργητος 174
γλυκύπικρος 2
γλυκὺ πρὸ χρυσοῦ 80
gnathone adulantior 10
γνῶθι σεαυτὸν 1
gnomologi 1
γνωμολογία 3
gnomon quid ſit 341
γνῶθι σεαυτόν, hæc ſententia è cælo deſcendit 4
γυναικομανὴς 654
gordius nodus 280
gorgias, pater ſophiſtices 1162
γοργὸν vnde dictum 618
gorgonis caput 578
gorgones, quæ & quales 1166
gorgones tres ſorores 578
graculus, auis minimè canora, &c. 217
graculus Æſopicus 705
graculo magis obſtreperus 2
graculo nihil cum fidibus 718
in gradum reponere 121
de gradu deijci 265
græci male audierunt 798
græcia græciam 441
gradlæ quæ ſint 961
grandiloquentiam nemeſis non ſinit impunitam 372
de grandiloquo 1137
grata non ſunt, quæ intempeſtiua 818
gratia cùm fieri properat, grata magis 165
de gratia locupletiſſimè relata 419
gratiam remetiri 303
gratiis & muſis litare 459
gratius litaſſe qui dicantur 916
gratum bis, quod vltro offertur 282
grauitas eximia 1090
gregales 705
grunij porcelli 352
gruum diſſidium cum aquila 711
gruum indicio latrones, pœnas dederunt 289
gry, & γρῦ 244
gryllus, effictum nomen 352
gryllo ſtultior 10
γρῦ 351
gula perditi 1117
in gulæ deditos 1190
de guloſis 930.1045.1087
guſtare ſummo digito 289
guttus rei 303
guſtum dare 278
guttatim quidpiam fieri 937
gyges, tyrannus primus 1188
gygis annulus 578
gymnicorum conſuetudo vetus 314
γυναικονόμοι 210
gypſum lacti malè miſcetur 257
γυρῖνοι ranæ, & quæ 334

H

Habens non habeo 2
habere ludibrio 162
habita tecum 105.452
habitus indecorus 1193
haboiſſe, verbum miſerum & peſſimum 281
hæmatites lapis, & eius natura 227
hæredipeta 40.1056
hæreditatem diuidere 978
hæret in vado 146
hæreticorum monſtra in vltimas terras deportanda 1356
hæreticorum & impoſtorum tripodes tandem conticeſcent non ſecus ac Apollo delphicus 1358
hæreticorum phalanges ad labefactandum Dei eccleſiam 1352
hæſitare in luto 82
hæſitas in eodem veſtigio 146
halcyonum natura 479
halcyonij dies 479
hamaxobij, qui populi 258
harenæ copia 218
harenæ in Brabantia triticum ferunt 117
harenę modum quęris 136
harmonię tria genera 1018
harmoniarum quinque ſpecies 77
harmoniæ mutatę 464
harpyię pennatę, Thaumantis filię 1056
haſtini milites 19
hebrus, Thraciæ fluuius, aurifer 202
hecale pauperior 121
hecatę ſacrificare 279
Hector, Troię immobilis columna 125
Hector Aiacem declinabat 108
Hectori & Aiaci ſua munera pariter exitio fuiſſe 121
hegelochus, tragœdiarum hiſtrio 360
Helena ex ouo nata 122
helice, nautarum rectrix 164
helicon caryſtius 480
heliogabalus, Romanus Sardanapalus cognominatus 213
heliogabalus imperator luxu perditiſſimus 376
heliogabali imperatoris laſciuia 219
in helluones 179
helotes 140
hemerobium, quod genus animalis 816
hemidrachmium 52
heraclei lapidis natura 217
heraclitus tenebricoſus 102
herbam dare 658
herculani homines qui dicantur 585
herculani m vinculum 121
Hercules nothus fuit 605
Hercules quarta luna natus 47
Hercules ἀλεξίκακος 125
Hercules malorum 488
Hercules robuſtus & animoſus, ſed hebetis craſsique animi 87
Hercules μελάμπυγος 337
Hercules numero fuere quadraginta tres 223
Hercules morbo ſacro laborabat 416
Hercules periculis omnibus obiectus à Iunone 583
Herculis corporis magnitudo 277
Herculi immolabantur boues 487
Herculis columnæ 452
hermeum quid 819
hermogenis ingenium præcox 813
hermolai laus 134
Herodes Atticus 1161
Herodotus cur Thurius appellatus 56
heroſtrato ambitioſior 10
heſiodus an antiquior Homero 87
heſiodus interfectus 500
D. Hieronymi eruditum pectus 590
hippoclides quis, & qualis 196
hippoclidi non eſt curæ 2
Hippocrates artis medicæ princeps 1163
Hippomanes quid ſit 1121
hipponax, poeta maledicus 771.1017
hircinus læuis 8
hircus pro deo habitus 1075
hirco libidinoſior 2
hirudinis natura 432
hirundo noua 1156
hirundo, veris nuncia 240
hirundo cur improba 18
hirundo diffidens 19
hirundinibus multis eſt opus. columna 240
hirſuti robuſti 610
hiſtoriæ definitio, & etymon 56
Hollandi epulones 279
Homerica virga 54
Homericum carmen ab Alexandro imprimis laudatum, quod 768

homerus omnis virtutis pater 56
homerus quandoque dormitat 587
homo, vmbræ ſomnium 421
homo nullius bonæ frugis 628
homo è triuio 977
homo, ſui præco 912
homo non ſolum ſibi natus 885
homo omnium factus eſt dominus 353
homo ſemiſſis 960
homo naris obeſę 540
homo quantiuis pretij 246
homo vltimæ ſortis, vel vltimæ notæ 351
homo trium literarum 545
homo primus de terra factus 263
homo quintæ, vel ſextæ claſſis 310
hominis vita aleæ ludo comparata 131
hominis tria bona 612
hominis vita rotæ comparata 401
hominis ſpecies placida 774
hominis præſtantia 280
hominis menſura 5[illegible]
hominis ætas quàm maxima eſſe poteſt 4[illegible]
homini valere, optimum 612
in hominem nullius pretij 332
homines noui, de cælo lapſi 264
homines ex ſaxis facti 264
homines hiſtrico corde 394
homines priſci ru[illegible] 167
homines ſues qui dicantur 35
in homines nihili 323
hominum primorum conditio 353
hominum moribus ſeſe aptare 51
hominum paucorum homines 116
hominum vitæ periodus 200
omnis hominum lapſus triplex 761
homunciones 686
honeſta per ſe decent 414
honeſtas aliud ſuadet, aliud vtilitas 612
honos, virtutis præmium 265
honos nouus immerenti 466
honos præter meritum, inſolentiam addit 313
honos alit artes 923
honos humilibus exiguus 531
honores frequenter accidunt fugitantibus 445
de honore raro 355
hordeum Achilleum 1018
de horridis, & fœdis 817
in hoſpitales impendio 362
hoſpitum magna debet eſſe animi moderatio in alieno ſolo diuerſantium 183
hoſtem odiſſe, amicum amare 416
ab hoſte magno ſuperari, magnum ſolatium 717
in hoſtes imprecatio 613.1010
humanitas vltronea 1039
humanitatis expertes 1049
humeris 871
Hybræas orator 554
hydra, opprobrium 1014
hydra lernæa, monſtrum centum capitum, &c. 295
hydra magis verſipellis 2
hydra ſecto corpore firmior 47
hydrus, vini potor, in dolio repertus 774
hydris immitior 2
hyeme Gallica frigidior 1343
hylas, puer formoſus, à nymphis adamatus ac raptus 142
hymettus, mons Atticæ, mellificio nobilis 75
hyperbole variis efferetur modis 2
hyperbolus 597
hyperborei populi, vbi 1030
hypocauſta Germanorum 409
hypſea cæcior 108

I

Iacere fundamenta 122
de iactabundis 837.494
iactantiæ vindex, nemeſis 372
iactare ſe turpe 755
in iactatores 1060
iaculatur & non iaculatur 9
ἰαμβύλοι 837
ianua n aperire 122
ianus bifrons 601
iapyx ventus Apulis familiaris 458
iaſon perfidus 24
iberi malefici 421
icaro audacior 12
ἰχθύς, id eſt, piſcis, cur ita dictus 315
ictis, viuerra 699
idus 16
ἱερογλυφικὰ Ægyptiorum 88
ieiun quid proprie 884
in ignauos, nullóque honore dignos 149.411.924
ignis agnoſcitur igni 64
ignis ad naphtham 701
igni nihil iucundius 329
ignem ne gladio fodito 14
ignem diuidere 690
ignes ſuſcitat ſopitos 42
ignobiles, & vaſti 1183
ignoto homini non fidendum 45.132
ilias Homeri quid contineat 87
ilias tragœdiarum argumenta ſuppeditat 99
ilias bonorum 463
ilias malorum 99.463
illiſus in faucibus 1037
illecebræ [illegible]
ἰλλωτες 2.4
imagines in vitro 4[illegible]
de imbecillibus 557
imbres in ſcia 1132
ἱμεροδρόμοι 96
ἱμάτιον 7
de imitatoribus 705
immanes, & horridi 1037.1049
immites faſtuoſi 1167
impar imparem 260
imparilitas 546
imperioſior in alienis 591
in imperioſos 1059.1042
imperiti doctos in literarium certamen prouocant 36
imperiti vehementer 472
imperitis grauia non committenda negotia 458
in imperitum alicui honorifico præfectum muneri 359
de imperitis & impudentibus 1118
in imperitos 282.813
imperium quid apud Chriſtianos 29
imperium ferat, qui belle ſit imperaturus 21
imperia vnde nata 777
in crudeliùs imperantes 311
imperio qui facile parent 845
de re impoſſibili 1110
impoſtorum voces, & literæ 518
impoſtorum obtentus 1052
in impoſtores 1160.1171.682
improbitas, res compendiaria 634
improbitate pares 538
improbus improbo delectatur 412
improbum conuiciis inſectari 438
improbi æqualiter duo 464
improbi laudati 1029
improbi palam 787
improbi ſæpius opulenti, docti verò tenui ſunt fortuna 153
improborum ſocietas 858
improborum conciliabulum 1156
improborum conuictus pernicioſus 310.[illegible]
de improbis ætate non mutatis 642
in improbos [illegible] 89. de improuidis 498
in imprudentes 278
imprudentia fidem facit 25
in impudentes 489
impudentiæ fanum 603
impudicorum motus 249
impunitas, illecebra ad peccandum maxima 848
in alieni aures canere 1065
in occipitio oculos gerit 644
inæqualitas, diſcordiarum bellorúmque mater 291
inauſpicatò 47
incantatorum vox, qualis 9[illegible]
incendium pro in[illegible] 447
incendio incendium [illegible] 58
inceſtus [illegible] 7[illegible]
incitus quid ſit 203
inconſtantes, & verſatiles 965
inconſtantior Vertumno 3[illegible]
in inconſtantes 649
de incredibilibus 921
incœptum [illegible], indiligens opera 129
in ligatores impotentes 962
indoctis non d[illegible] 238
indociles 621. in indocile ingenium 810
indoctus & apertus [illegible] 35
indoctus inter doctiſſimos 217
indocti doctos docere præſumens [illegible]
in indoctos 1134.1014
de indocto gloriæ auido 1[illegible]
inductior, pro inſtructior 961
induſtria hominum [illegible] 17
induſtria [illegible] minuit 417
induſtriæ omnia ſubiunt 233
in inelegantes 394. de ineptis 1090
in inexorabiles 358
infamiam obliterare aliqua dignitate 965
infamiæ infamia 2
infantiſſimus inter eloquentiſſimos 217
inferorum portæ & columnæ adamantinæ 124
inferorum duæ portæ allegoricè expoſitæ [illegible]
ad inferos via duplex 328
in obſtinate inficiantes 634
infinitum immotum eſſe, & in ſe ipſo conquieſcere 23
de re infinita 1128
infortunio infortunatior 2
ingenium præſtat viribus 266
ingenium in numerato 829
ingenium irritabile 888
ingenium inſtabile 1098
ingenium indocile 1064
ingenium à ſenſu communi alienum 896
ingenij peruerſi vir 1009
ingenio ſeui homines 1027
de ingenio obdurato 572
de ingenio prompto, & facili 497
in ingenio plumbeo homines 579
ingenia, quæ calcaribus indigeant, & quæ freno 224
ingeniorum varietas 1292
ingeniorum inæqualitas 1101
in ingeniis ſic placet acerbitas, vt in pomis 124
de ingenioſis 1040
ingluuies inexplebilis 1010
de ingluuioſis 1027
ingratus conuictor non admittendus 19
in ingratos 313
inimicus nullus paruus 450
inimico negotium commiſſum 134
initium rei patefacere 708
ab initio ad finem 464
de initio rei [illegible] 1019.1041
ex initiis melioribus, deteriores progreſſus 455
inuitato credere 147
iniuria affici tutius eſt, quàm iniuriam inferre 292
innocentia vbique tuta 697
inopia multarum artium repertrix 152
inopia extrema 1187
ad inopiam ſummam è deliciis redacti 450
de inopia 907
inopis vita quid in ſe habeat boni 1255
inopi null' amic' [illegible] facit 115
inſaniæ iucundus error 580
in inſanientes conſultè 394
inſanitas, pro inſania 953
inſidię clandeſtinę 803
inſidiis circumuenire 1142
in inſipidos 437
inſolens etiam in ineptis 665
in inſolentes 474.688

inſpicere

inſpicere ſummatim 602
inſtabilior vento 2
de eo, quod inſtat proximè 383
inſtigare clanculum 305
inſtitutum mutare 284
inſulſa oratio, & & inſulſus homo 405
de inſulſis hominibus 1061
in integrum reſtituere 978
intemperantior Caliſthene 679
intempeſtiua, non grata 818
intercedere quid propriè 491
intercludere viam 11
interuſuium inter omittendum & incipiendum 179
in intractabilem hominem 438
intueri per nebulam mediam 110
de inuento præclaro, & ingenioſo 1034
de inuictis 1030
qui inuident, abiecto ſunt animo 584
inuidimus vicinis 396
inuidia ex vicinis 920
inuidia expreſſa hydræ ſymbolo 583
inuidia, teterrima peſtis, pulchriorum facinorum comes 583
inuidiæ domus eſt in vallibus imis 584
inuidiæ natura, qualis 584
in inuidioſos 396.1113
inuitum qui ſeruat, idem facit occidenti 765
de re inuſitata 172
Io Pæan 858.1148
iocus in ſtupidum 697
iolaus, pro eo, qui alteri fert opem 1014
iones molles 168
iopas crinitus cithara perſonat aurata 491
Ioſeph Patriarcha inuidioſè traductus 584
iphigenia diana victima futura, eius loco cerua ſuppoſita fuit 1128
ira generoſi pectoris 1174
ira lenis facilè ſopitur 1157
ira intumeſcentes 579
ira mulieribus atrociſſima 914
iram frangit ſermo mollis 614
iracundiæ ex naribus indicium 542
iracundiæ veſtigia ſunt omnia tollenda 17
iracundior Adria 9
iracundiores, valetudine, aut ætate feſſi 194
iratus non laceſſendus 14
de iratis 1048
ironia ſit ſententia eadem contraria 7
irus pro paupere 108
iro pauperior 112
ἱεροσυλία 733
iſthmus præter notam ſignificationem, eſt intercluptum narium, &c. 1180
ἰσοδορμεῖν 127
italorum candor 321
ithyphallus, membrum viri pudédum 648
iucundum nihil, niſi quod commendat varietas 230
iudex incorruptus, quis 787
iudex præſtans, qualis 694
iudices ἀνεμοφόροι 121
de iudice incorrupto 554
iudicantes ſtulte 597
iudicium ex imaginatione 25
iudicium ex collatione naſci 347
iudicium domi 189. iudicium vulgi 697
de iudicio exacto 101.665
iudicium ab vrdom 917
iudicum Thebanorum imagines 714
in iudiciis notæ tortitionum 163.164
iugum idem trahere 664
iumentum quid ſignificat 19
iumenta alieno egere fructu 241
iunius menſis vnde ſic vocatus 124
Iupiter quid 529
Iupiter quid in cælis agat 229
Iupiter etiam ipſe non placet omnibus 4
Iupiter orbus 22
Iupiter ſalaciſſimus 257
Iouis filij 937
iouis ἂν ἀνὰ Δίον 32
iouis, deorum & hominum monarchæ, fulmen triſulcum 87
iouis oraculum in dodona 23
iouis auribus ſeruare 480
iouis duo dolia Homerica 212.223.1039
iouis turpia facta 82
à ioue procul, qui fulmen habet 110
ab ioue principium 1173
cum ioue contendere 743
iurabant antiqui per genium principis 473
iurabant Scythæ per ventum & gladium 44
iuramentum Socratis per canem & anſerem 554
nec iurato iſtuc ſum crediturus 865
iureiurando qui decipere tentat 793
ius poſſidentis 604
ius rerum omnium, aqua, terráque contentum 898
ius ſummum in ſummam vertitur iniuriam 12
in iure ſummo vtentes 314
iure eodé quiſque vti debet, quod in alterum ſtatuit 150
iuſiurandum amantium irritum 442
iuſſio abſurda 900
Iuſtinianus, homo nimiùm φιλαίτιος 56
iuſtitia generatim accepta 411
iuſtitiæ ara venerabilis 1198
iuſtitiam diſcite moniti, & non temnere diuos 31
iuſtior trutina 9
iuuenari 66
iuuenéſque ſenéſque 331
iuuenis ſenili grauitate 1171
iuuenum affectus immoderati 228
iuuenum principum impetus 729
iuuenta docilis, tarda ſenectus 76
de iuuentæ robore 835
iuuentus cur audacior ſenectute 864
iuuentus, ver ciuitatis 865
iuxta ſalem & fabam 16

L

Labdaciſmus 195
labi bis in eodem 150
λαλεῖν ζητεῖν 121
labor omnia vincit 152.373
labor Herculeus perrupit Acheronta 373
labor immodicus 575
labor irritus 1030.1195
labor inutilis 1093
labor inanis 475.575.681
laboris multum in opere leui collatum 1070
laboris finis 912
citra laborem nihil bene eſt 373
labore laborem fert labor 396
ex labore paruo ſummum commodú 457
labores catenati 570
labores minuendi, viribus decreſcentibus 519
laborum præteritorú memoria ſuauis 392
laboribus dij bona vendunt 373
non laborandum de re aliena 1179
laborantes aliis, non ſibi 627
laborantes fruſtra 322.1155
qui non laborat, nec manducet 14
laborioſi perpetuò 481
à labris ſummis 104
labyrinthus vnde id accepit nominis 575
labyrinthus dædali 575
labyrintho inuolutior 910
lacedæmonij phœniceis tunicis vſi 769
Lacedæmonij legati reſpóſú ſuperbú 370
Lacedæmoniorum chorus 281
Lacedæmoniorum reſp. vt temperata 529
lachrymæ, miſericordię ſymbolum 775
lachrymis effuſis maceratur caput 435
lachrymas exprimit aliis 445
lachrymæ Baſiliani imperatoris 435
laconum breuiloquentia 574
λάκωνίζειν 116
lactucę herbę natura 309
læditur nemo, niſi à ſe ipſo 697
læſtrigones 437
lætitiam ſine labore pauci ceperunt 892
lamiæ, ac de iiſdem hiſtoria 1038. & quæ ſint 139.1123
lampada tradere quis dicatur 69
λαμπαδηφορεῖν 69
λαφυροπωλεῖν, λαφύκτης, λάφυρα, λαφυραγωγεῖν, & λαφύσσειν 143
lapilli albi, nigríque olim in iudiciis vſitati 102
lapillorum quorundam natura & proprietas 317
lapis index auro 459
lapis pro ſtupido & inerti 144
lapis è ſepulchro 571
lapis irriſibilis 1319
lapidem decoquere 697
lapidem omnem mouere 130.280
lapidem qui in alterum mittit, ſuper caput eius cadet 145
lapidem verberare noli 472
in lapidem eundem bis impingere 452
lapidem qui proximo ſuo ſtatuit, offendetur in eo 145
lapides loqui 427
lapides terræ ſunt inteſtina 461
lapſus primus imprudentiæ datur, iteratus ſtultitiæ tribuitur, aut inſcitię 150
laqueum qui ponit alteri, in illo peribit 145
laqueos omnes effugere, difficile 860
laribus primitiæ olim immolatę 104
laribus, ſepulchri quę careret 246
cum laruis luctari 851
larus, quod genus auis 701
laſciuia immodica 1128
in laſciuos 490
laterem lauas 479
laterna perlucentior 2
lathyrus 16
latine loqui me ſcitote, non accuſatoriè loqui 35
latronum beneficia 112
latumiæ Syracuſanæ 331
laudatio immodica 739
laude petita fruſtrari 982
laudem venari 297
laudum alienarum obtrectatores 446
laudibus ſuis quiſque fauet 344
lauerniones qui 787
Laurentij Vallæ lapſus 318
laureum porto baculum 55
lauri vis aduerſus venena & fulmen 48
de lauticiis 420
leberide inanior 30
leæna in machęra 2
leberis quid 108
legati ſunt ſacri, & inuiolabiles 893
legumina venerem excitantia 15
lema quid ſit 348
lemuria 124
lemnus inſula 1112
lena, acerrimum mare 22
lenæ oculatæ manus, non auritæ 56
lenocinium rebus naturalibus pulchris dehoneſtamentum adfert 112
lenone magis periurus 10
lenté bos 32
lentis hiſtoria naturalis 217. & eiuſdem encomium 218
lentiſci natura 249
leo, gratum animal 711
leonum naturalis hiſtoria 712
leonis natura clemens 712
leonis in republica catulum non alas 412
leones gratiam referunt iis, qui in periculis ipſos adiuuere 267
leones vnguibus armari 774
leonides epigrammatarius 1023
de leonina portione prædę 238
λεηλατεῖν, & λῃΐζω 819. λεηλογεῖν 729
lepus in cibis ſumptus gratiam corporis in dies ſeptem conſeruat 329
lepus marinus venenum habet immedicabile 329
leporis hiſtoria naturalis 331
leporis occurſum, omen eſſe parùm felix 573
leporem edit marinum, prouerbium 329
lepore timidior 242

lectorum improbitas 431
lerna quid ſit 99
lernus regulus 1014
leſbij cantores 171
leſbij ſtoliditate notati 111
lethe vnde nomen habet 12
lethum vnde dictum 74
leucon alia, alia leuconis aſinus portat 2
leucophrys inſula 176
leuidenſa, quod genus veſtis 679
leuior pluma 2
leuior ære vel rotundo 1171
lex, etiam ipſa regio 51
lex, magiſtratus eſt mutus 63
lex τῆς ἀμνηστίας à Thraſybulo lata 316
legem patere, quam ipſe tuleris 110
leges vibium non reprehendendæ 12
leges ſumptuariæ 279
legum vallum, ac foſſa, philoſophia 24
legum vinculis vexantur humiles, labuntur opulenti 688
legum nullo metu viuere 917.477
λιπόψυχος ἀνήρ 48
liber nemo, niſi contempto ſeruitutis præmio 870
libri, ſunt muti magiſtri 61
libri veteres multò nouis vtiliores 312
libri vetuſti in monaſteriis latitantes 311
libri veteres mendoſi 586
libris deſcribendis quæ olim adhibita religio 312
liberalitas ſtulta quid faciat 300
libertas, res inæſtimabilis 1142
libertatis nomen omnibus rebus eſt præferendum 1259
libertatis alumnus, eſt amor verus 395
libertatis publicæ oppreſſores 1194
libethrus, fons ſacer muſis 194
libra pari 303
libido gaſtrimargiæ comes 418
libido nefaria 614
libidinis incendium 1167
libidinis irritamenta 418
Sobrius odit meretrices 418
libidinis effrenatæ homo 1085
de libidine immodica 619
de libidine furente 1174
de libidinoſis 886.1142
licentia omnes deteriores ſimus 79
licentia multitudinis nihil pernicioſius 490
lignum ficus 217
lignum ligno agglutinare 158
ligurire quid 978
λῆμμα & λῆμμα quid diſcrepant 283
lima vltima 67
limace tardior 2
à linea 464
lineamenta extrema 976
à lineola lapidem mouet 30
lingua patria 429
lingua prolapſa verum dicere ſolet 215
lingua virulenta 628
lingua in ſacrificiis execta præconibus dari ſolita 716
linguæ inſectorum 410
quæ in lingua ſonant, magis natiua ſunt 275
qui lingua venali populum exugunt 1181
linguis fauere 678
in linguaces 1095
in lippientes 546
lippitudo cur contagioſa 310
lippe oculo ſimilis 370
λίτρον & ἀ λιτρία 406.145
lis litem parit 296
lis nunquam explicata 483
noſtra omnis lis 439
in lite inſtruenda obſeruatio priſcorum ſuperſtitioſa 977
ex lite omnia nata 612
de litium appetentiſſimo 826
in litium excitatores 1101
litium auidi 469.691
litæ deæ 213
litare quid propriè 1118
literæ ſiniſtræ 469
literæ hieroglyphicæ 319
literæ quas quis ferat ſibi pernicioſas 484
litera impoſtorum 538
literæ omnibus hominibus neceſſariæ 411
literarum trium homo 545
literarum ſtudium 775
de re literaria certamen 471
de literatiſſimis 1167
de litigioſis 1166
littora cur ſurda dicantur 143
liuor alta petit 154
liuor paſcitur in viuis, poſt fata quieſcit 3
locupletes ad egeſtatem redacti 1112
loliginis ſuccus 374
λό... μάδιναι 3
lolium, frugum peſtis 531
lolium oculis caliginem inducit 333
londinum, vrbs apud Britannos 477
longum valere 436
lopas quid 612
loquacitas futilis 1030
loquacitate loquacior 19
loquacior ære dodonæo 2
de loquacioribus 918
odioſe loquax 1102
loquaces graculi humi paſcuntur 272
in loquaces 457.629
loquere pueri, vt te videam 181
loqui neſcit, tacere non poteſt 497
loqui pauca, & probum eſſe virum, cognata ſunt 574
loqui de plauſtro 889
loqui turpiter 846
in loripedes 367
lotophagi 417
lotus quæ & qualis arbor 501
lotus fructus, quis & qualis 1076
lucas antiqui boues appellabant 314
luce dulcior 2
luco 5
lucrum etiam è vilibus rebus captās 1199
lucrum ex magna iactura 1039
lucrum incertum certo damno 410
aut lucrum, aut damnum 498
lucri cupidi 1136
lucri inhoneſti pars 488
lucrum turpe pro lucro non eſt habendum 645
in lucrum contentioſe expetentes 166
in eos, qui lucrum captant vndecunque 633.167
ludus ſcacatios 621
ludum adiungere mordacitati 837
in lugubres ac triſtes 581
luna noua 817
ne luna decideret, timebat Phenax 167
lunam addere 165
lunam ſeptimam cornibus referre 327
lupa numeroſum alit fœtum 368
lupinus inter leguminia 217
lupus hiat 1114
lupus ſenio non emendetur 1147
lupus in fabula 530
lupus ouem priùs paſcet 125
lupus aurium breuium 154
lupum auribus tenere 449
lupus alatus nuſquam 142
lupus mileſius 575
ex ore lupi 504
lupi & vulpis fabula 61
luporum interfectoribus quod præmium propoſitum 367
lupus pro deo habitus 1075
lurcones 543.1150
luſcinia inter aues principatum obtinet in voce mutanda 52
luſciniarum cantus 763
de luſciniæ cantu 119. luſcinia vocalior 2
luſtrare, antiquum ſacrorum verbum, pro purgare 1190
luxus affluentia 1177. luxu defluentes 603
de luxu perditis 1117
in eos, quibus ob luxum malè ceſſit 376
lycambes Archilochi verſibus adactus, laqueo ſe præfocauit 374
lyciæ ... 263
lycurgus quantum recta valeat educatio duobus ... canibus 38
lycurgus rhetor, ob immodicam linguæ libertatem exclusus concione 367
lycus, genius lupina ſpecie 483
lydia ... 100
lydius lapis 227
lympha cognoſcitur aqua 64
lynceus metallorum primus inuentor 341
& eius perſpicacitas oculorum 142
lynceo perſpicacior 12
lyræ 685
lytta vermiculus canum 814

M

M litera tibi ſorte obtigit 813
macaria Herculis filia 357
mittere in macariam, prouerbium 358
machon comicus tricubitale guttur expetebat, vt cibi & potus voluptatem ſentiret 1137
de macilentis 1125
macrobius auctorum omnium fucus 726
μάκαρ... 411
mactator beneuolus 961
macte animo, & macte virtute 513
macte virtute 415
mactus, & macti virtute 417
μαδιγάρια 1179
mæander quid 575
magis, vel magidas, ſeu magadis 1158.1159
magia Thellala 94
ne magiſtratum ſtultis 448
magnus apis vnde hic dictus 217
magnam ſequentiam nemeſis non ſinit impunitam 178
magni puſilla negligunt 186
de magnis & ſtultis 462
magnitudo finita 120
maiora petit, puſilla captando 411
maiora viribus non aggrediundum 473
in maiorum virtutem iactantes 555
in eos, qui maiorum iactant imagines 534
maius menſis vnde dictus 125
maio menſe cur à nuptiis abſtineretur 124
male ſibi conſcius, trepidat 79
male parta, male dilabuntur 236.543
maledicentiam maledicentia retundi 55
maledici, & contumelioſi 374
de vehementer maledicis 791
maledictum conuicijs inſectari 438
de maledicis 665
maleſacta ſua in alios callidè reiiciētes 682
malefactorum luere pœnas 718
malus & aſphodelus 592
malua mitior 222
malus malum reperit 427
malus malo iucundus 412
mali hominis malefacta populus ſæpe luit omnis 33
mali occaſionem qui ſibi præbent 195
mali inſtantis ſuſpicio 364
mali peracti memoria dulcis 199
malum quàm breuiſſimum, optimum 973
malum, ſibi qui arceſſit 1064.1010
ſi malum malo ſucceſſerit, periculum imminet ingens 842
malum bene conditum, nō mouendū 704
malum per ſe præſtat domi, &c. 42
malum malitia retundere 58
malum malo non tollitur 645
malum bono commutatum 869
malum ex loue ſege profectum, nulli vitare fas eſt 95
malum initio tollendum 72
malum immedicabile 532
malum ingens 2
in malum idem rurſus incidere 449
malum qui fortiter patitur, poſt potitur bono 199
malum qui ſibi creant 1019
in malum ingens immerſus 578
malum pro malo repenſum 1122
malo fomentum ſuppeditare 58
malo afficere damnoſius eſt, quàm affici 16

malo incrementum ſuppeditare 1038
malo ſuo doctus 31
malo boni ſemper aliquid adiunctum 259
malo eſt occurrendum 716
malo naſcenti adhibenda ſunt pharmaca 70
ex malo genere ne catulus quidem relinquendus 206
qui malo multo emendatiores fiunt 465
ex alterius malo exemplum ſumendum 702
de malo extremo 758
è malo leuiore in maximum 653
de malo ingeſti 484
mala ſibi in uicem ſuccedentia 570
mala aliena ſpectans, doctus euaſit 31
mala atrociſsima 557
mala ſunt ferenda, quæ propelli nequeunt 95
mala per longas inualuêre moras 70
mala ſæpe mouent ingenium 152
mala vicini pecoris contagia lædent 31
mala bona 164
malorum tanta impendet ilias 29
malorum ingens agmen variis temporibus & apud varios natum 99. 778
malorum mala 751
malorum crater 812
malorum ſibipſis auctores 49
malorum anteactorum non refricanda memoria 316
malis ingentibus implicatus 473
malis præſentibus extricati, vt grauioribus implicentur 295
malis mala eueniunt 425
malis perere 437
malis ter mala 427
de malis extremis 1112
è malis optans emergere 542. 360
malis aſſueti 927
mancipium & nexus 962
mancipium ſale emptum 604
mancipia ſale commutabant Thraces 216
mandatum rigidum, parumque humanum 576
mandragora circea 866
manipulus quot, & quales continebat milites 29
manlio cur cognomen imperioſi datum 314
de manſuetis 689
mantellum 734
manticulari 734
manuſſa [illegible]
manus paululum conferre 331
manus prima 67
manus iuuenum emicat ardens 272
manus militum 272
in manum dare [illegible]
manum porrigere 491
manu altera ſcabit, altera ferit 248
manu tota 524
vtraque manu 129. 272
manu extrema 279
manu leui 832
manuum induſtria, pedum celeritas 126
manibus ambabus 559. 271
manibus pedibuſque 491. [illegible]
manibus conſertis 246
manibus obuiis 558
manibus illotis 415
mappa miſſa 734
μαραίνεσθαι 319
mare Saturni eſſe lachrymam, aiunt Pythagorici 348
mare quale ſit vniuerſum, ex paucis deprehenditur guttis 278
mare ſurdum 550
mare inexpugnabile 371
mare hominis naturæ inimiciſſimum 21
mare auri 271
maria & montes polliceri 271
margites vnde dictus 411
μάργος inſanus 553
marina aqua pellit rabiem 618
marinus humor ſterilis 157
maritus nouus cur olim ſpargebat nuces 156
marius tyrannus ex fabro ferrario imperator factus, ac eiuſdem apophthegma 40
mars à [illegible] dictus 33. 211
mars [illegible] 598
mars communis, ſeque vicem perimit perimentem 229
mars portas & columnas inferorum ex adamante fabricatus eſt 224
mars cum Venere deprehenſus 210
æquo marte 598
marte ſiniſtro pugnare 46
martialis facetiæ 579
martias excoriatus 406
martupiorum mancipium 1079
maſſilia à Phocenſibus condita 196
maſſiliam nauiges 255
maſſilienſium mores 419
maſſilienſes luxu perditi 774
materia quid 647
maturare quid ſignificet 329
maturatum opus 559
matuliſare 524
maturitas tempeſtiuam adfert ſuauitatem 324
maxima minimis applicare 701
maza, quod cibi genus 563
maza eſurienti auro charior 435
medicina mortuorum ſera 545
medicus multorum inſtar 241
medici dolor ex alieno dolore 1113
medici ἐκ ἀτροφίας 116
mediocria captantes magnis impenſis 224
mediocritas aurea commendatur 249
mediocritas perpetuò ſequenda 200
medullitus amare 493
μέγα φρονεῖν 323
μέγα χάσμα 373
mel Atticum & Hymettia mella 25
μελάμπυγος Hercules 322
melanurus piſcis, & eius natura 13
μέλι 144
melus, oppidum Theſſaliæ 125
[illegible] 80
meminiſſe per ſomnium 110
memoriæ artem qui primùm oſtendit 1009
de memoria prompta, & certa 440
mendacium aliud ex alio connexum 434
mendacium in extremis partibus nigreſcere & obſcuratur 13
mendax vix ſibi conſtat 412
mendax oris habitu deprehenditur 671
mendaces quid lucrifaciant 12
mendacibus imponere mendaciis, difficillimum 67
mendacior cretenſi 10
mendicitas inexplebilis 442
mendicus inuidet mendico 66
mendicus etiam plurimum in loco poteſt 385
menelaus imbellis 301
menippus à Lamia adamatus 1115
mens non eſt eadem 249
mens ſana in corpore ſano 640
mentis bonæ bona opera 225
de mentis impote 1005. mente delapſus 240
mente leui homines 1027
in mente captos 398
menſa, ſacra res eſt 279
menſa medica 1129
menſā adire, haud hominis eſt cuiuſlibet 134
menſis primus diis cæleſtibus, ſecundus inferis facere 16
menta bellum inituris eſt inutilis 356
mentæ herbæ vires 356
manticas binas habent homines 264
qui mentitur omnia 963
mento trahere 330
mercatores primi, qui 1024
mercatorum conſuetudo 394
merces putent vltroneæ 282
mercurius medius inter ſuperos & inferos 352
mercurius furibus fauere creditus 540
mercurius, furtorum repertor, & orationis author 352
mercurius communis 540
mercurij varia cognomina 727
Mercurij talaria 70
mercurij caduceus qualis 451
mercurij virga 758
mercurium quo ligno fabricarent 454
mercurio facundior 10
mercurij plures ſtatuæ 887
meretrix, acerrimum mare 99
meretrices Corinthiæ 827
de meretrice, quæ honeſto cultu matronam mentiatur 1024
in meretriculas 764
merentem merito retaliandum 34
cor Meſſala ſui nominis oblitus 418
meſſis adhuc in herba 184
meſſem alienam metis 896. 135
meſſem alienam affectantes 897
metam ne moueas 292
μέδιμνοι 766
in meticuloſos 438. 1066. 1088
metis tibi, aras tibi 204
metragyrtes, non mithragyrtes 919
metus manis 624
metu exalbeſcit vultus 83
meuius Horatianus 447
micare, quod ludi genus 847
μικρολόγοι 551
μικρολογία 421. 789
midas rex aſini habet auriculas 112
midas tyrannus 112
midas cur aſininis auribus inſignitus 87
midas, ſitu, nodis quibuſdam inexplicabilibus e cornu libro connexo, vectari ſolebat 44
midam ditiſſimum fore præſignificarunt formicæ 169
midas, quod vermiculi genus 162
μηδὲν ἄγαν, ne quid nimis 1
miles talis, qualis dux 268
miles manu, conſilio dux 1065
miles non timet, niſi veſtitus, calceatus, armatus, & habens aliquid in zona 151
milite glorioſior 10
milites zonam ſecum deferre non debent 144
milites principales, propriè dici principia 144
milites rude donati 274
milites apud Chriſtianos quales 781
mileſia ſtragula 281. mileſij [illegible] 124
mileſij luxu perditi 123
mileſios in mores 181
mileſiis effeminatior 42
milo crotoniates ſepties continenter vicit olympia 430
milonem crotoniatē nullus è veſtigio educere poterat 410
milo inter athletas præcipuus 450
milonis crotoniatæ robur 75
milone robuſtior 10
μίλων So milo parœmiographus 4
minæ inanes 521. in minaces 420. 718
minerua artib⁹ & ingeniis præſidet 34. 547
minerua inuita 48
minerua in adulterio deprehenſa fuit 36
miniaturæ ceruſæ 165
minimi certamen cum maximo 187
minium 910
[illegible] 149
miſcere omnia 812
miſericordiæ ara 471
in miſeriis nihil lamenta proſunt 754
μισῶ μνάμονα συμπόταν 369
mithra & ſol, idem 219
mitione facilior 10
[illegible] diſciplinarum, geometria 647
mittere nuntium 559
mittere ſub iugum 824. [illegible] 107
mneſiæ poetæ cognomen Sal pe cur inditum 51
medicorum monitum 246
moderator 304
modus optimus omnibus in rebus 108
modus ſeruandus 601
moleſtum eſt, ſed aſſueuimus 564
moliones qui 1108

molis quid fruſtra qui dicantur 149
in mollis [illegible] 1364
mollior infima auricula 2
mollior cinædo, mollior pepone [illegible]
momentie infanti ſecleratus [illegible]
moly herba, & eius dem deſcriptio 199 555
mon dula furaciſſima 705. Galatæ chou-ette 706
μονομαχία 55
[illegible] 431
[illegible] qui dicantur 674
monſtrum e variis conflatum 141
monſtra viam 2
montis definitio [illegible]
morbus ſuos cuique difficillimus [illegible]
morbus animi [illegible] 4[illegible]
morborum quidam cur [illegible] alios magis [illegible]
[illegible]
morbus Herculanus 435
mordere opprobriis 15
mores temporum ſpectandi [illegible]
mores hominis deus 427
mores & ſtudia maxime diſcrepantia 419
mores nationis via occultare licet 471
mores [illegible] 555
mores hominum ſtudiis imputantur 843
mores ab oratione dili[illegible] 161
moribus aliorum qui ad ſuum abutuntur commodum [illegible]
de moribus integris & inculpatis 441
moribus ſuis cuique fortuna fingitur 427
morum index, tempus 329
morum contagio 1157
μορ[illegible] 915
de moroſis 559 1026
μωρὸ [illegible] 2
mors & vita in manibus linguæ 149
mors honeſta, [illegible] non eſt 698
mors incurabilis 710.[illegible]
mors nulla miſera, quæ honeſta 698
mortis fama viuo nihil nocitura 9[illegible]
mortis genus crudele 1[illegible]
mortem qui ſibi afferunt ſummus honos 532
aut mortem, aut vitam 498
morientes ſitu 672
mortua [illegible] quæ dicantur 62
mortuo, aut [illegible] 7[illegible]
mortui [illegible] laudandi 853
de iis, qui mortuis obloquuntur 9[illegible]5
mortuos conuiuiis, ac tripudiis proſequebantur Thraces 404
de his qui mortuos [illegible] [illegible]
in mortuorum cineribus nihil diſcrimenis 139
[illegible] iugulare 24 [illegible]4
mothon, ſaltationis genus [illegible] 626
motus adhæret magnitudini 319
motus inconditus, [illegible] 982
motum [illegible] 329
mouens ſeipſum ſedulò, nihil tamen promouens 193
mouere loco [illegible]
ne moueris non mouenda 198
qui mouet, promouet nihil 530
ex mulctro bibere 354
in mucronem ſuum incurrere 40
mulier apta fœminæ 65
ne mulier ſui obliuiſcatur muneris 1045
mulier proſtitutæ [illegible] 876
de muliere formoſa, ſed maledica [illegible]
de muliere vitioſa [illegible]
muliere loquacior 2
de muliere [illegible] [illegible]
mulieres ſere omnium calamitatum cauſa 570
mulieres grauidæ, quæ intra menſem tertium pepererunt [illegible]
mulierum corpora nudari 902
mulierum ingenium fallax [illegible]
de mulierum verboſitate 1194
mulieres Lemniæ grauiolentia maritorum offenſæ, eos vniuerſos ſuſtulerunt 275. 276
mulieres circa virilem operam fieri grauidas 27
de mulieroſis 1048 [illegible]
multiloquio non abeſt peccatum 82
mundi æternitas à philoſophis vnde collecta [illegible]
munus magno fœnore repenſum [illegible]
munus cui detur [illegible] datum 6[illegible]
munera quam vim habeant [illegible]
munera hoſtium fallacia [illegible]
munera capiunt [illegible] deóſque 9[illegible]
[illegible]
in muneribus accipiendis verecundiam atque delectum adhibendum eſſe 428
munuſculum boni conſulendum [illegible]
de munuſculis 1040
murenæ vt capiantur 1[illegible]30
murus aheneus eſto 224
[illegible] 1.82
qu[illegible] in Piſa 2
[illegible] naſcitur in nauibus [illegible]
mus, ſeruus Epicuri 614
mula [illegible] 850
mula [illegible] 15
muſæ melleum & benignum animis præſtant [illegible]
muſæ artium inuentrices 1347
muſarum ianuis clauſis 497
muſarum apertæ ianuæ [illegible]
muſica, [illegible] alcu[illegible]um [illegible]
muſicarum naturæ parum ſimiles [illegible]
muſica [illegible] [illegible]
muſica Agathonis 435
muſica in luctu, importuna narratio [illegible]
muſica vita [illegible]
[illegible] muſica nihil olim eruditum 469
quod in muſica [illegible], id in vita decorū [illegible]
muſices conſideratio, & harmoniæ ſpecies [illegible]
in muſicæ nimiùm deditos 293
muſicè viuere 396. muſſare 243
muſtela, animal inauſpicatum, infauſtumque 81
mutabilior Empuſa 376
[illegible] vna [illegible] inſulatū 326 431
[illegible] calua iuuentus 126
μ[illegible] 499. μ[illegible] 49[illegible]
μ[illegible] [illegible]
ad myrtum canere 161
m[illegible] contemptu [illegible]
myſtorum certi termini 431
N
narratio ſplendida 1081
de narratione ficta [illegible]
naris emunctæ [illegible]
naris [illegible] homo 540
ex naribus [illegible] iracundiæ 54[illegible]
narthecium quid 8[illegible]
nates ſub [illegible] 51
in eandem naſſam incidere 334 548
[illegible] vis, & natura 256
naſus [illegible] erat 203
naſus [illegible] dicatus 24[illegible]
naſus [illegible] 24[illegible]
naſuti qui dicantur 24[illegible]
qui natare diſcant 161
natatore [illegible] eſt opus 1[illegible]2
nati incerto patre 199
natura, ſapiens paterfamiliâs, & bonus œconomus ab Ariſtotele vocata 1363
natura an nouerca, an mater 259
naturæ reluctantes 453
naturæ vitia non corrigi 725
naturam ſi expellas furca, tamen vſque recurret 573
nautarum ingenium 905
de natura diſſimili 1061
nauci non habere 244
naufragium pro infortunio 44[illegible]
nauigare in portu 360
nauigare conto, & nauigare remo, quid differant 618
nauigare cum [illegible] 97
nauigatio difficilis 31[illegible]
nauigationi tempus opportunum 619
de nauigatione iterata 388
nauis ſiculna 863
nauis poſtis [illegible] 3[illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] prouerbium [illegible]
nauibus & quadrigis [illegible] 326.[illegible]
nauis pro republica 327
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] 1[illegible]7
ne [illegible] gladium 2
ne [illegible] 1
neceſſitatis prima debetur cura, dignitatis poſterior 4[illegible]1
[illegible] [illegible]
neceſſitas, [illegible] mater [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
neceſſitas cùm viget, pudor abiiciendus [illegible]
[illegible] [illegible]
neceſſitatem in virtutem commutare [illegible]
de neceſſitate [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
nectaris [illegible] [illegible]
[illegible] 2[illegible]
negotio conteſſa, & facta pro veris [illegible] [illegible]
in negligentes, ac tar[illegible] 116[illegible] 481 541 [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] 4[illegible]0
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
in eos, qui plus nimio negotium accerſant [illegible]
negotio in difficili verſari [illegible]
negotio peracto adueniens [illegible]
de negotio [illegible] [illegible]
de negotio moleſto [illegible]
de negotio perturbato 960
de negotio [illegible] aggrediendo [illegible]
de negotio [illegible] 4[illegible]3
tollere, quod in negotio præcipuum 865
negotia [illegible] non committenda 448
negotia [illegible]dam, quæ ſimul tractari ab vno nequeant 351
negotiis alienis ſe immiſcere 3[illegible]2
Nembroth, magnus hominum venator, primus omnium imperium in homines ſibi vendicauit, primúſque tyrannidem exercuit 11[illegible]4
nemeſis ad pedes [illegible] adeſt 4[illegible]
nemeſis, iactantiæ vindex [illegible]
nemo ſua ſorte contentus 352
[illegible] [illegible]
[illegible] & inexorabilis 57
[illegible] nauigare 4[illegible]
ne [illegible], neque apis 2
ne [illegible] 1036
ne [illegible] [illegible]
ne [illegible] 326
ne [illegible] incidere [illegible]
ne [illegible] [illegible]
neſtorea facundia 9. neſtoris ætas 12[illegible]
[illegible] 636
neſtore facundior [illegible]
ne[illegible] valido munire [illegible]
quæ nexum figunt, coniungere 1110
nicoſtrata, ſeu carmenta 1[illegible]79
nicoſtratus, comœdiarum actor 704
nigri cauendi 163. nigrior pice 2
nili incrementa 1101
nihil reliqui 543.821 839
nihil lynceus 250
è nilo canis 488
nimium ſemper eſt inſuaue 110
quicquid nimium, vitioſum 709
niobe fœcundior 10
niobes miſeria 642
[illegible] [illegible]
nireo formoſior 10
nitendum pedetentim, non temerè [illegible]
nix alba non eſt, ſecundum Anaxagoram 256

nix alba

è niue vetuſtiore vermem naſci 282
no[illegible] 1189
de nobilitate ant qua 652
de nobilibus [illegible]
noctua ſoni lumen modis omnibus refugit 272
noctua inter cornices 160
noctua Mineruę ſacra 47
noctuæ figura in nominatibus 134
noctua, Atheniensium numiſma 47
noctuæ laureoticæ 47.59
noctuarum oua odium inferunt vini 8
noctua volauit 8
noctuas Athenas, nolos caſſioticus 482
nomen Dei non, niſi religiosè, vſurpandum 19
nomen magnificum, ſed nullius potentiæ [illegible]
nominibus diuerſis eandem rem appellare 1033
nonæ 16
non tam [illegible], & triſtis 163
nota ſtella 163
notitia vulgaris 138
nouacula diſſecare molle 13
nouacula [illegible] multas [illegible] 965
noua [illegible] 1127
nouem [illegible] Horatianum 139
nouit [illegible] [illegible] 764
nox [illegible] 34
noctem in oculis circunferre 410
noctem te dies [illegible] 331
noua [illegible] 351
nubeculam [illegible] 242
nubere mense Maio cur inauſpicatum 124
nuce caſſa non emerim, & nucis putamine non emerim, & ſimil. 245
nuces abijcere, nuces intermittere, nucibus indulgere, &c 157
nudior exuuio ſerpentis 2
nudior leberide 30
nudus vnus a centum viris ſpoliari nequit 143
nudo veſtimenta detrahere 536
nugæ bonaræ & nugæ canoræ 798
nugæ ſiculæ, nugæ perſolæ 428.432
nugandum non eſt friuolis rebus 3 2
de nugatoribus 1117 879
nullius pretij 36
Numa religioſior 12
Numa libri 725
numerum principium eſt [illegible] 16
omni numero 486
numero eximij 829
numerus [illegible] 123
numina neſcia mortis 47
numina Ægyptiorum varia 1025
nummi Athenienſium, noctuæ nominati 52
numiſma Tenedij regis 116
numiſma Veſpaſiani 319
nuntius bonus, honore dignus 524
ne nuntius quidem relictus 199
nuntium [illegible] 1113
nuntium mittere 379
nuptiæ mutæ 312
nuptias non nuptiæ 9
nuptiarum mos apud antiquos 280 [illegible]
nutu efficere 528
nymphis Bacchus eſt gratus 386

O

[illegible], [illegible], & [illegible], [illegible], & [illegible] 722
[illegible] 164
obeſi notati apud Lacedæmonios 695
obire prouinciam 307
ob [illegible] qui [illegible] dicantur 145
obliuio conſecrata Baccho 170
quæ obliuione delere volumus 1044
in prorſus obliuioſos 438
in obliuioſum [illegible]
de obliuioſis 663
obolis quatuor non æſtimo 363.1008
[illegible], [illegible], & [illegible] 326
obſcurum 797
obſcurans rem de induſtria 556
obſcuritas veterum ſcriptorum vnde manarit 6
obtrectatio, dicitur metus 524
obtrectatio, inuidorum obſonium 848
obtrectatorum virus 124
obtrectatus oraculo magis 9
in obtrectatores 443 712
Occatio dea 132
occaſio omnis tentanda 220
occaſio præbita, arripienda 1127
occaſio mala vitanda 152
occaſionis pulchra deſcriptio 211
in occaſionem omnem captantes 124
occidi, & perij 15
Ocnus funem torquet 143
oculapere rem excitas 127
Oculata pietas 13
oculatus procul, cominus cæcutiens 205
oculatæ manus lenæ, non auritæ 56
oculus domini in agro feliciſſimus 63
oculus, filius vitæ 57
oculus, naturæ ſpeculum 424
oculi ad fidem faciendam certiores, aures verò magis ad cognitioné conferunt 56
oculi ad amandum illices 81
oculi malarum cupiditatum auctores 82
oculorum morbus cur in alios migret 319
oculis alienis agere 54
oculis defixis obſeruare 118
oculis charior 9
oculis clauſis 428
oculis obliquis intuentes 676
in oculis pudorem eſſe 336
oculis taurinis obtueri 727
[illegible] 282
[illegible] 119
oderunt implacabiliùs ruſtici 142
odioſior morte 9
odium inexpiabile 1113 1118
odium nouercale 385
[illegible] 171
odyſſea comœdiarum argumenta ſuppeditat 99
Oedipi fabula 228
Oeta mons vbi 703
officium officio imitari 33
officij nomen non, niſi rectè ſonat 40
de officio mutuo 531
de officijs friuolis 834
Ogygia regio 558
Ogygius homo, quis dicatur 1162
[illegible] 616
[illegible] qui ſint 643
[illegible] 1122
olet mendacium 123
olent lucernam 201
oleum incendiarium 152
oleum, pro nitore 926
oleum philoſophiæ 138
oleum vendere 167
olei natura 121
olim [illegible] 2
olitor ſæpe verba opportuna loquutus 555
olla feruet, viuit amicitia 151
ollam paratam tollere 135
ollam variegare 644
ollus letho datus eſt 74
olores arguti 217
olympiaca certamina 413
olympus ferreus 167
Olympus modorum ſcriptor 926
ὁμιλία. i. conuerſatio 311
ominantis, bene de ſe quapiam ſermo 630
omine fauſto 42
[illegible] 435
omnia mea mecum porto 666
[illegible] 332 316
Omphale regina, per vim virgines includebat ad ſtuprum, ne ſola haberetur impudica 325
Onager, ferus aſinus, ab homine alieniſſimus 1118
[illegible] 650
[illegible], & [illegible] 413 [illegible]
[illegible] indociles 133
[illegible] 354
[illegible] 141
onus Ætna grauius 839
onus viribus impar 348
opera leui rem arduam conficere 342
opera infrugifera 406
opera ſuperuacanea 220
opera inanis [illegible]
operæ ferriuæ 431
operam fruſtra ſumere 341
operam ludere 118
operam & ſumptum perdere 138
opertum nihil, quod non reuelabitur 423
opes ceſſantibus frequenter affluunt 445
opes immenſę 542
opes a malis ſæpius poſſidentur 113
opes arte partim honeſta captans 520
opes ſtultitiam ſæpe patiuntur 260
opes malis artibus paratæ 446.499
inter opes inops 468
opes indignis crebro fortuna largitur, at bonam mentem dat nemini 422
opes ingentes non ſine fraude parātur 260
opes Syracuſanæ 410
opum cupiditas inexplebilis 1113
opum oſtentatores 1086
opibus pollens indignus 546
opprimere impetu primo 902
[illegible] Epimetheus 42
optima captans, peſſima capit 466
opus ineptum & barbarum 1163
opus ſupremum 434
operi erudito gratiam adiungere 1022
de operibus conſimilibus 1084
oracula nulla certiora, quàm Apollinis 93
oratio, cibus eſt animi 76
oratio, vitæ ſimulachrum 55.125
oratio cupiditatum medicina 624
qualis oratio, talis vita 55
oratio ſtulti ſtulta 55
oratio bona mali viri, odioſa 218
oratio extemporanea 1114
oratio talis, qualis vir 550
oratio ad quid homini tributa 775
oratio nitidior 852
de oratione perquàm tenui 554
orationis ſculptura 125
orationis vita, eſt actio 62
orationis author Mercurius 352
oratione cognoſcitur hominis figura 55
oratio inſulſa 405
de oratione pugnaci 1114
oratio rotunda 1303
ex oratione ſpectatur animus 194
de oratione ſententioſa
oratores vocales 977
oratores hiſtrionici 901
orci galea 8
orci galerus 54
de ordine mutato 1172
Oreſtes matricida 616
Oreſte inſanior 10
Origenes cur dictus Adamantius 883
[illegible], & [illegible] 632
ornamentum varium & multiplex 1114
ornatus non decorus 367
Orphei inſtitutum 902
os impudens, durum, ferream 254
ore rotundo loqui 1363
quo ore, qua fronte 346
oſcitabundus 1124
oſcitatio in homine, & in muliere parturiente quid ſignificat, & portēdit 1317
oſiris & ſol, idem: & quomodo effingebatur apud Aegyptios 319
oſiris, parens & ſeruator Aegyptiorum in mare deiectus perijt 21
oſtentantes ſe inepte 794
oſtentatio intempeſtiua 197
oſtentatores 889
in oſtentatores 171.340.377.1086.1083
[illegible] 340
oſtraciſmus antiquatus 340
[illegible] 342
Othi & Epimali fabula 1070
otioſorum cœtus 554
in otioſos 352.166.285.1066.979
otium & cibus quid faciat alienus 324
otium etiam dijs non conuenit 125

otij impatiens, negotiũ ſibi, acceſſens 503
in otio tumultuoſi, in bello ſegnes 1063
ouum totus exaſit 1271
oui ſunt liberi nati 47
oui ouo ſimilius 350
oui nulla vſus, vbi paſtor deeſt 494
ouum coruí quale 274
Corax primus rhetoricæ doctor 274
[illegible] 127
[illegible], nomen Vlyſſis 123

P

[illegible] 262
[illegible] 35
in pactis mos apud priſcos 1003
de pactis incertis 419
de pactis inſidioſis 655
pactum polliceri 202
pactoles fluuius aureis arenis ſcatens 222
padus, Italiæ fluuius aurifer 222
Pæan, Apollinis cognomen 1148
pægniarius lusus [illegible]
[illegible] [illegible]
pægnica rei natura mirabilis 1125
palæſtra pro venuſtate 926
palæſtricæ iungebantur 135
palæſtrice ſpatiari 982
Palamedes, vir eximiæ induſtriæ, quæ inuenerit 1034
Palamedes Vlyſſis dolo ſaxis obrutus [illegible]
[illegible] 858
[illegible] 1277
[illegible] quid 154
Pallas ex Iouis cerebro producta 257
palladis artes 706
palladi poetæ tribuunt ſapientiam 87
pallidi & macilenti 805
pallidior buxo 2
de pallido, & macie confecto 564
palma Phœbo ſacra 91
palmæ naturalis hiſtoria 91
poſt Panathenæa, poſt pythia veniſti 251
pancratiſtarum robur 545
Pandora vnde id nominis habuit 32
panicus terror 509
panis laterini prima ratio 311
[illegible] 630
panum manes non panes 258
[illegible] 1341
panthera, gratum & officioſum animal, exemplum 712
panthera maculas non amittit 1164
panthera vinos hiſtoria lepida 712
[illegible] anticapæum præcipitat 651
[illegible] 722
[illegible] 854
[illegible] 525
parapheina 815
paraſanga quid ſit 414
paraſiti, muſcæ vocari, & cur 1341
de paraſitis 714 790. 1138
[illegible] 119
parcæ ineluctabiles, atq; inexorabiles 398
parcarum mater neceſſitas 398
parcarum fuſi 202
a parcarũ filis omnes pendere mortales 401
parcus impenſe 1149
in parcos 659 [illegible]
pardalis vt corripiat ſimias 416
parentes nullatenus lædendi 930
parẽtes primum in officio habent locũ 118
[illegible] 331
[illegible] 331
paria facere 34
parem calculum ponere 34
pares cum paribus 64
parietes duos linire 211
[illegible] 119
mali ſis Paris paris 9
Paridis & Menelai monomachia 111
parœmiæ definitio, & etymologia, & quid in parœmia requiratur 1
parœmiæ, ſunt veteris philoſophiæ reliquiæ 5
parœmiacæ ſententiæ vis 6
parœmiæ & ſententiæ diſcrimen 3
parœmiæ proprium 1
parœmiæ pro teſtimonijs vſurpatæ 5
parœmiarum cognitio ad quatuor conducit 4
parœmia vti commode, non eſt cuiuſuis 2
parœmiæ etiam in ſacris ſcripturis 4
parœmia ignorata quid pariat 6
parœmiographi primi qui fuerint 3
paropſis, [illegible] alorum 463
parricidarum pœna 357
parricidiorum primorum occaſio 777
parſimonia victus extrema 895
parſimonia in fundo ſera 514
parta tueri qui nequeunt 216
Parthi, iaculo coniecto, ſe fuga proripiũt 23
Parthis mendacior 67
Parthis vanior 10
parua ni ſeruaueris, maiora perdes 91
paruula relicta 566
paruus eſt & rotundus 365
pater apud iuriſconſultos, quis dicatur 567
patrem ſuum nemo nouit 563
patrum decreta, quibus bellũ probatur 782
patientiæ magna vis 667
patitur quis quod in alios facit 10
in eos, qui patiuntur quiduis, dum voti compotes fiant 197
patria vbi eſt, vbi bene eſt 185
patriæ deſiderium 688
Patroclus haſtam Achillis non attigit 750
palpalam non habet 896
Patali & Achemonis hiſtoria iocoſa 157
paſſere ſalacior 2
paſtinaca 257
paſtores mali corrumpunt oues 766
pauidi in acie, in caſtris feroces 573
pauper diuiti dans, petit 124
pauper inuenit artes 152
pauper vere eſt is, qui ijs eget, quæ poſſidet 868
pauperes nihil præclarum faciunt 465
pauperes vappam bibunt è lagenis 314
in pauperes 461
pauperum vita quid in ſe habeat boni 1255
de multum pauperibus 517 669
paupertas apud probus viros plerumque verſatur 153
paupertas ſummis obeſt ingenijs 1157
paupertas extrema 1182
paupertas hominem multa experiri iubet 153
paupertas ſapientiam ſortita eſt 480
paupertas ſuſtans 545
paupertas ſaxo durior 27
paupertas timidos facit 391
paupertate pauperior 9
paxillum paxillo depellere 57
[illegible] 616
peccare iterum in eadem re 149
peccat alius, & alius plectitur 816
peccant leuius plebei, quam principes 317
peculatores 811
pecunia vnde dicta 215
pecunia eſt prora & puppis 24
pecunia olim ænea 226
pecunia mortalibus eſt anima 415 536. 918
pecunia quid poſſit 497
pecuniæ obediunt omnia 116
pecuniarum capti cupiditate 526
de pecunia inutili 1092
pedarij ſenatores 312
pelargus. i. ciconia, & eius pietas erga parentes 203
Pellene, peruetuſta Achaiæ ciuitas 640
Penelopes ſponſi 576
Penelope caſtior 10
Penelope vt procos deludebat 135
penſare ex æquo 34
penſiculare rem 303
penſitare factum 303
[illegible] 826
Pentheus ſua pernicie doctus 32
penu a 318
penulam ſcindere 980
pepone mollior 111
peras binas habet hominum quiſque 201
in percontatores moleſtos [illegible]
percunctator fugiẽdus, quia garrulus idem eſt 123
perdix caupo & qualis [illegible]
perdicum aſtus 679
Periander corinthius 327
Periclis filij 538
peregrinam inductionem inducere 532
peregrinantes in longinquas regiones 432
de ijs, quæ perfecta ſunt 909
perfricare os 253
de vehementer perfidis 724
periculum facere 1122
periculum ſine periculo nunquã vincitur 58
ante periculum conſternati 541
in periculum ſeipſum conijciens 694
periculum præſens effugere 573
periculum expertus metuit 1044
periculum maturè fugiendum 152
periculum faciendum 753
periculi cauenda vicinia 1059
periculo magno præpotentem, ac ferocem vellicare 446
periculo alieno ſapiens 521
de re in ſummo verſante periculo 1074
de periculo communi 970
de periculo extremo 406
de periculoſiſſimis rebus 246
periculũ in tuto ſpectare 954
[illegible] 1180
Perillus tauro à ſe excogitato perijt 33
[illegible] 244
periuria Iupiter ridet amantum 442
periurus lenone magis 10
in periuros 148 1170
Perottus, auctor Cornucopiæ 267
[illegible] 385
quidquid perpetuum, eſt moleſtum 340
Perſæ diuitijs abundantes, & luxu ac delicijs affluentes 1165
Perſarum arrogantia 251
Perſeus an Gorgonas deuolauit 578
Perſarum peccata duo 528
Perſarum mos in ſupplicationibus 831
perſici apparatus 203
perſona & perſonati 162
perſuadere modis omnibus 867
quibus difficulter perſuadetur 1095
in perſuaſu difficiles 457
in pertinaces 326
pes à via diſſentit 161
pes probè reſpondet ad citharam 161
pedem vbi ponat non habet 149
pedem nunquam 149
pede bubulo 525
pedem habere foris 467
pedibus illotis tectum conſcendens 283
pedibus illotis 647
pede vtroque claudicare 111
peſtis, cui morbus contagioſus 310
D Petrus pugnauit, & quomodo 782
Phæaces helluones 21
Phæacum inſcitia, & barbaries 427
φάγωμεν, μὴ φάγωμεν 106
[illegible] 146
Phalaride crudelior 12
[illegible] 313
Phaneas cæcus 166
pharmacopolarum impoſturæ 92
Phayllus, pentathlus 115
[illegible] 538
[illegible] 251
[illegible], ſeu [illegible], ſuber 251
[illegible] 111
[illegible] 814
[illegible] 162
Phenax timebat, ne luna decideret 167
Phidias vnde nomen habet 1077
Phidiæ iudicium de iconis magnitudine 207
φιλαυτία cunctos afficit 61
[illegible] 564
Philonis Iudæi eruditio atq; doctrina 503
philoſophi pallio, barbaque tenus 85
philoſophum non facit barba 546

philoſophi cynici 428
philoſophia, eſt ingens vallum, ac foſſa 24
philoſophia vt colenda, & ſequenda 88
philoſophia moralis quid tractet 204
philoſophię vita 122
philoſophiæ ſtudium, quale 396
philoſophiæ ſtudium in vmbraticum 141
Philoxenus, poeta dithyrambicus, in lapidicinas à Dionyſio tyranno detruſus, & cur 333
Philoxenus poeta maluit in teterrimum includi carcerem, quàm indigna ſeruitio pati 1057
Philoxenus paraſitus, cognomento Pternocopis 385
Philoxenus gruinum collum voto expetebat, vt diutius cibi & potionis ſentiret voluptatem 1147
φιλαίτερλοι 221
Phocione iuſtior 10
Phocylides, Mileſius philoſophus 1365
phœnix colophonius 271
phœnix auis vnica 342
phœnicis, auis Ægyptiacæ, & vnigenæ, viuacitas 1125
phœnicis auis raritas 331
phœnice viuacior 200
phœnice rarior 9
de phœnice aue Ouidij verſus lepidiſſimi 490
phœnices negotiatores 216
phœnices, mercatores primi 1024
Phormione confidentior 10
φόρυς, & φορυλόγχη 270
φορτηγικόν 108
Phrynicus, tragœdiarum ſcriptor 366
phryx lepore timidior 421
φυγόμαχοι 672
pietas, eſt medium 209
pietas, ſtudiorum noſtrorum prora & puppis eſſe debet 24
pietas filiorum erga parentes 293
pileati 312
pilum iniſcere 545
pilo dignus 244
ante pilos 638
piloſi robuſti 620
πιλοφορία 918
πιμπλεῖν 341
πιθαιώματα 655
Piſa, nomen vrbis 2
Piſander miſerum in modum formidoloſus 269
piſcator ſapiet ictus 486
piſce ſanior 9
piſce magis mutus 9
piſces morborum expertes 848
piſces ſuauiores, qui non ſunt piſces 84
piſces nullam edunt vocem, exceptis perpaucis 145
piſcium calliditas, & ſolertia 682
piſcium eſum cur interdicebat Pythagoras 21
piſcibus cur abſtinuerint Pythagorei 155
à piſcibus abſtineto 81
Piſiſtratus decimas remiſit Athenienſibus 83
Piſo, buſtum omnium legum, ac religionum 2998
piſtilli circumuolutio 339
πιθηκίζειν 729
πίθῳ ἡ ἄνθη 304
πίθος ἄπληςος 2
πίθοι pro bibaci 543
nemo eſt, qui placere poſſit omnibus 499
qui ſibi nimium placent 822
planos quid ſit 234
Plato geometriæ peritus 219
Platonis in Siciliam nauigatio 355
platonica ſpecus 288
plauſtra rerum bonarum 253
Plautino ore loquutas fuiſſe muſas, ſi latine loqui voluiſſent 75
plebis fæx 294
Plinius ſecundus, impius 44
πλυνίσιοι 132
plumbo ſtupidior 9
Plutarchus grauis, ſanctuſque, ac penè tetricus author, quàm multis vndique ſcatet adagijs 4
pluteum cædere 707
pluto inexorabilis 87
plutonis galea 578
πόκοι 142
pocula χρυσένληλα 646
de eodem poculo porrigere 263
in poculis ſeruandus modus 1042
podoniptrum 603
pœna grauiſſima rei leuiſſimæ 594
pœna ſua nocentem conſequitur 32
pœno perfidior 10
poeſis, pictura loquens 63
poetę primi theologi fuere 87
poetæ ingenium vino incaleſcit 825
poetæ laterni 22
poetam ne tibi feceris inimicum 276
poetarum cicadæ 970
de poeta inſigni 1009.1042
πωγωνοφορία 211
ποικιλόφρων, ποικιλόμητις 152
πόλαι vnde dicta 975
politæ oblata virgine quotannis placabantur 50
polites, Vlyſſis comes 49
polliceri non ex animo 452
pollicis geſtus 253
pollicitator magnificus 824
in pollicitatores magnificos 368
pollicitis naues onuſtæ 233
πολυαρχία, malũ penè tyrannide peius 490
Polycrati redditum oraculum 484
Polymneſtor Polydorum obtruncauit, vt eius auro potiretur 96
πολυαρχία, & πολυπραγμοσύνη 377.1297
Polypus, vitium narium graue olentium, vnde polypoſi 62
Polypi natura 51.415.465
πολύτροπα 8
πολύτροπον Vlyſſes 51.53
Pompeius orienti ſoli comparatus 639
pompeij elogium 450
pompilus, quod genus piſcis 961
pondus telluris 1291
πόρνους, & πορνεῖς differunt 267
popinones perditi 1137
populus ingenuo ſeruire dum recuſat, ſeruis ipſis ſeruire cogitur 149
populus inutilis, niſi principis gubernetur authoritate 494
popyſſandi conſuetudo vetus 234
porcus in fœdere feriendo cædebatur 27
porcus obeſus 695
porpis citharœdus 416
porri naturalis hiſtoria 87
Porſenę bona 554
portans non porto 9
poſterorum fama 747
poſtomis quid 330
poſtremum rei cuiuſque 862
potatio Scythica 392
potentia non eſt fouenda, quæ leges oppreſſura videatur 412
potentiorũ faſtus, & ſæuitia in tenues 1195
potentium commercium periculoſum 665
præcipitantia, multorum cauſa malorum 325
pręcludere viam 39
pręconium domeſticum 389
prædeſtinatio non curioſè ſcrutanda 1288
præficæ mulieres 491
præfocatio mellea 257
prçliorum delicta emendationem non recipiunt 597
prælongis mentem abeſſe 665
præludium pro præfatione 68
de præmio ſummo 790
præſens abſens 699
præſens boni conſulendum 693.442
præſidium certum 1154
pręuaricari, quid 869
in pretio aliquo eſſe 983
Priamus, rex delirus 87
Priapo ſalacior 10
prienenſium hiſtoria à Mileſijs occiſorum 354
princeps, imago Dei 89
princeps eſt, qui præſcribit iniuſta 975
princeps in republica id eſſe debet, quod oculus in corpore, & quod ſol in cœlo 88.89
princeps quomodo inſtitui & educari debet 89
princeps ſi quid peccat, non vnius familiæ, ſed orbis totius malo peccat 444
princeps audiat æqua, & iniqua 525
principes conuicijs non exagitandi 14
princeps peſtilens, cacodęmonis ſimulachrum 89
princeps nullus non ſtultus 88
principis deprauatio qualis & quanta 90
principis animus erroribus liberandus 88
principis officia 88
principem lentum eſſe præſtat, quàm plus æquo præcipitem 318
principem vigilantia decet 526
in principẽ nimiùm ſubditis grauẽ 1005
principem iuuenem eſſe non oportet 90
à principe laudes alienæ, & quæ 88
principes quomodo cæteris excellere debeant 88
principes auari 324
principes quales apud Homerum 87
principes δημοβόροι ac τύραννοι 87
in principes tyrannidem in ſuos exercentes 395
principum gubernator Deus 528
principum inſignia 715
principum diſſimulatio 306
principum pernicioſa facta 90
principũ ſtultorũ pyramides & coloſſi 245
in eos, qui ſe ob principum familiaritatem iactant 503
principum iuuenum impetus 709
cum principibus habere commercium, parum eſſe tutum 119
principatum gerere, omnium rerum difficillimum 89
principatum aliqua in re obtinere 1158
principium ab Ioue 1173
principij petitio apud Dialecticos 530
ex eodem principio 1109
de principio rei curioſus 1019
principium à te tibi deſinet 24
principia mundi ex Platone 647
primas tenere, primas deferre, primas tribuere 424
primus, vltimus, ac medius 24
prima fronte 13
pritanæum 1152
probabilitas ad perſuadendum primas obtinet 6
πρόβατον χρυσόμαλλον 612
prodicus, quod nomen 811
de prodigis 318.1039.1095.1071
in proditores 1164
de profligato homine 1012
in profuſos 437
προῦνται, qui dicantur 685.1330
Prometheus vafer, ac varijs inſtructus conſilijs 32.395
Prometheus peractis rebus eſt cleon 32
promiſſa non vana 739
promiſſi non pręſtita fides 440
promittens, ſed inuitus 577
pronomus tibicen 806
προσαγωγίδαι 57
προσκύνησις 641
προσέληνοι Arcades 664
in proſperis aduerſa proſpectanda 1149
proſpicere foras 452
propinandi mos apud veteres 196
Protagorę & Euathli hiſtoria lepida 274.275
protaſis quę fabulę pars 68
protervia, quod genus ſacrificij 279
protrum agere 51
Proteo mutabilior 10
πρωνία 424
πρωθύστερον 638

Protogenes grammaticus 424
Protogenis & Apellis certa hiſtoria 125
Protogenis opus immenſi laboris 97
[illegible] 424
[illegible] 424
prouerbia ænigmatica 6
prouerbia crebra apud Platonem & Ariſtotelem 4
prouerbia multa metaphorica 3
prouerbia mutilatim, vel vario prolata verbo 6
prouerbia oraculis ſimilia 6
prouerbij definitio, & vnde ſumantur prouerbia 1.& 2
prouerbiorum amollienda durities 12
prouerbiorum diuturnitas 6
prouerbiorum antiquiſſima doctrina 4
de prouerbiis qui quondam ſcripſerint 3
prouerbijs quibus ex rebus nouitas accedat 2
prouerbijs affinia 2
prouerbiorum laus 3
de prouidis [illegible]
proximus egomet mihi 115
prudens ætate factus 767
prudens ante pilos 652
de inſigniter prudentibus 747
prudentia ſua cuique eſt Deus 417
de prudentia ſimulata [illegible]
[illegible] 136
Pſapho qua arte in deorum numerum ſe referri curauit 86
pſecades ancillę 557
[illegible] 733
pſeudartaba, regis oculus 57
[illegible] 94
[illegible] 638
[illegible] 205
Ptolemæi bibliotheca 121
pudor abijciendus, cùm vrget neceſſitas 489
de nimium pudentibus 1025
puellę elegantis forma 893
puero puer aptus 65
pueros bis eſſe ſenes 152
pueris puer, in conſilio ſenex 416
puerorum Argiuorum conſuetudo 246
ne puero gladium 448
pueritia fidem facit 215
pugna nocturna 428
pugnę primæ 777
pugnare verſis gladijs, & ſignis collatis 691
de pugnacibus 1013
pulchrior ſydere 2
pulchritudo ſpectantium oculis dolorem inurit 1261
pulchrum cuique ſuum 656 442
pulchros mihi non decet 559
de pulcherrimis rebus, quibus admixta quædam turpia 485
puluis idem, eadem farina 539 684
pumex aquæ bullientis feruorem extinguit 141
purgare opprobrijs 15
punctim atque cæſim 130
punctis ſingulis 165
punitio delicta conſequitur 289
pupilli noſtræ fidei crediti, proximum locum habere debent 118
pupus antiquitus pro puero 152
puſillum additum puſillo, in aceruum tandem euadit 266
puſillis animorum nimium adeſſe 661
in puſillos 304
pygmæi contra grues bellum gerunt 353
pygmæorum bellum cum gruibus 802
pygmæo breuior [illegible]
pylus, Laconiæ ciuitas 805
pylus, tres huius nominis ciuitates 557
[illegible] quid 917
pyrrha ciuitas 614
pyrrhander, ſycophanta inſigniter verſutus 637
pyrrhonis philoſophi ſtudium, & opiniones 1142
pythię negotiatoris facinus præclarum 419
pyrrichius pes citus 1016
[illegible] 732
pythagoras inter philoſophos præcipuus 430
pythagoras cur à quibuſdam abſtineri iuſſerit 115
pythagoras quibus rebus veſcebatur 21
pythagoras piſces captos emitit 21
pythagoras cur piſciũ vſum interdixerit 21
pythagoræ authoritas 461
pythagoræ ſymbola 9.13
pythagoræ aurea monita 21
pythagoræ doctrina moralis, quæ 261
pythagoræ iudicium de Herculis corpore 272
pyxis fallax à Ioue per pandoram prometheo miſſa 101

Q

quadrare 982
quadrigis & velis 126
quadrio, latrones 458
quære hoſpitem, quære peregrinum 834
quęſita per difficultates 1157
quæſtus ibi, vbi magna hominum frequentia 760
quæſtus genus apud veteres iniquiſſimum 458
quæſtum non ſuperet ſumptus 215
in eos, qui quæſtum captant vndecunque 613
quaternio, ſacer animæ fons 554
quercus, arbor omnium prima 136
quiritari 402

R

ρ. Erettienſium litera 139
ρ. pro σ 623
à radicibus 432
raia aculeis armata 774
ranæ mutæ 155 116
rapax, & aduncis vnguibus homo 1108
rapaces non admittendi 13
in rapaces 415 623 725
rapaciores felibus 820
rapere & ferre 724
rara perquàm inuentu 400
raro adeo emergunt, quorum virtutibus obſtat res anguſta domi 1157
de eo, quod rarum inuentu 896
rationi parendum 169
rationales, malũ neceſſarium appellati 154
[illegible] 1
rectam ingredi viam 677
redolet Atticiſmum 123
reducere in viam 49
refricare memoriam 263
regula Lesbia 1202
regulus orator improbiſſimus 223
remigio, veloque 127
remittere nuntium 389
remora piſcis, ſymbolum tarditatis, & mira eius natura 321
remurra 124
renuntiare 289
ex reliquijs conijcere 103
in eos, quibus ob religionis contemptum male ceſſit 376
repagula aperire 122
reponere in gradum 122
reprehendit ſua nemo 194
qui reprehendi verentur 1093
repudiare 389
res incongruæ, & indecoræ 1157
res ab exitu ſpectanda 103
res diu, multumque quæſita 503
res præclara, quæ obtigerit indigno 466
res præpoſtera 484
res inuiolabilis 1044
res ex ſententia ſuccedens 447
res inanis 343
res contemptiſſima 478
res dubia 1169
res omnis in vado eſt 2
res eſt in arctu o 28
res mihi in manu 439
res minor, ſed grauior tamen 456
rés minima, maximæ appoſita 514
res ipſa loquitur 664
res ſtupenda 494
rem attentius expendendam eſſe 194
rem factam etiam ſtultus intelligit 1
rem ridiculam pro maxima oſtendere 169
rem numeris omnibus perficere 485
in rerum copiam immenſam 302
rerum diſparitas 271
rerum magna confuſio 966
rerum vices 442
rerum vis innumerabilis 876
de rebus inutilibus, & inanibus 425
de re abſurda 438 472
de reſipiſcentibus 819
reſpondere non ad rem 372
reſpublicæ quando beatæ 28
reſpublicæ Atlantes 871
retaliare conuicium 303
rete, pro caſſibus 722
de eo, qui reuixerit, rumore vulgari mortuus 534
rex Deus eſt, quoties ſuccenſuit inferiori 57
rex chartaceus 888
rex & ſatuus quomodo coniunctim dicatur 87
rex ante me, & equus me portat 216
rex apud Indos 787
rex tabæ ſorte delectus 880
rex [illegible]um 683
regis ac tyranni diſcrimen 709
regis cognomen Romanis inuiſum 91
regis perſarum mos 127
regem eſſe ſuæ quemque domi 226
reges [illegible] 414
reges [illegible] appellati 46
reges nullam artem rectè diſcunt 90
reges quales apud Homerum 87
reges ſceptrigeri 55
regum [illegible], tyrannorum eſt auferre totum 191
regum ſatuorum miſcella 87
regnum dormientibus euenit 445
in regum ſceptro cur ciconia depicta 193
regum luxus immoderatus 291
regum ſtultorum & populorum Ilias Homeri continet æſtus 87
ne regnum impuberi 448
de regibus ſtultiſſimis 422
regum laus maxima, quæ ſit 444
rhetoricæ, benè fictio homines ſe mutuo iuuare creduntur 353
rhetorum figuræ 359
rhinocerotis naſus 147
Rhodiginus quando mortuus 14
rhoę punicæ mala punica 713
rhytus, quod genus poculi 883
ridere Sardonium riſum quid 673
ridicula ſatia 405
de ridiculis 689
[illegible] 288
riſus, acritatis indicium 775
riſus ſatanis, quis dicatur 673
riſus fictus, amarulentus, & inſanus 671
riſus non verus 1139
riſus contumelioſus quis 674
riſus Sardonius 672.64
riſus Aiacis terribilis 674
riſus Megaricus 492
riſus de hoſte iucundiſſimus 398
rixarum auidus 518
de riparum authore 427
de rixoſis 857
robur in neruis 116
Rodolphi Agricolæ laus 135
Romæ omnia venalia 915
romanos ſedendo vincit 2
romani exercitus componendi modus 29
Romanorum mos inter epulas 470
rorarij milites 29
rotundus homo, ore rotundo loqui 1363
rubo neglecto, virus expetitur 334
rudiarij 292
rudibus coudonandum 284

rufinus

Ruſinus furax quidem, & impēdio auarus, ſed idem egregius imperator 154
de eo quod rumore efferetur publico 913
ruſticorum mos antiquus 335

S

S litera Græca, loco ç 539
ſaltationum genera 731
ſaliua ieiuna vehementer conducibili 510
ſacra Athenienſium ſacra 1054
ſacra priuata, perpetua manento 129
ſacra à maledictis & execrationibus incœpta 448
ſacrorum conſuetudo vetus 339
ſacrilegi qui miſero exitu periere 316
ſæuities dirigit in alios 1063
ſagaces 1036
ſagum, militare veſtimentum 911
Saguntini Romanis fideliſſimi 255
ſal, condimentum omnium ſuauiſſimū 26
ſal, primum, maximéque commune condimentum 405
ſal, obſoniorum obſonium 26 27
ſal à corporibus vita deſtitutis, putredinem ac tabem arcet 27
ſal diuinus 26
ſal in baptiſmo 27
ſal in diuinationibus 26
ſal niger 374
ſalis mira natura 27
ſalis condimentum 22
ſalis modius, prouerbium 328
ſalis nulla in tam magno corpore mica 405
ſalem & menſam tranſgredi non oportere 26
ſale defricare 405
à ſale abſtinent Ægyptij, & cur 26
ſales Gephyræi 1226
ſales tentati 405
ſalacones qui dicantur 971
ſalamandræ natura miranda 1124
ſalebræ quid, & vnde dictæ 827
ſaltus Herculi aſſignati 223
ſaliua prima 203
Salmoneus quis 1005
ſalſa ridicula 405
ſalſum dicterium 405
ſaltatio ſatyrica 1086
ſalutare de meliore nota 331
Samij literati 881
Samum petit, qui ſemet ipſe non habet 2
ſancti templum 916
ſanctimoniæ ſimulatores 696 823
ſandix Indica 348
ſanguiſugæ natura 439
ſantucum 133
ſapiens eſt in ſeipſo totus teres, atque rotundus 1361
ſapiens ipſe ſibi fingit fortunam 427
ſapiens alieno periculo 501
ſapiēs, ſolis exemplo, ſui ſemper ſimilis 52
ſapiens ſolus & liber eſt, & in otio viuit 400
ſapientes Græciæ ſeptem 265
ſapientia, anchora moderatrix
ſapientia vera quid complectatur 88
ſapientia multiformis 765
ſapientia procax 638
ſapimus procul à periculis 1015
ſapis ſeriis bene 31
ſapit is feliciter, qui alieno periculo ſapit 32
ſapit arrogantiam 201
ſapit nemo omnibus horis 767
qui ſapiunt non ſibi, ſed alijs 318
ſarcinator 965
σαρκοφαγίαν interdixit Pythagoras 247
Sardanapalus παχύφρων 72
Sardanapalus Agamemnonem æmulatus 318
Sardanapalo nequior 80
Sardanapali ſtatua, ipſius monumento impoſita 244
Sardinia, pro omni regione, aere, ſolóque peſtilenti 1347
Sardis, Lydiæ oppidum 675
Sardoa inſula ſerpētes gignit innoxios 674
ſardoæ herbę natura mirabilis 672
Sardes Lydiæ ciuitas 675
ex ſatietate ferocia 48
tam ſator, quàm Anglus 377
ſaturnalia non ſemper erunt 29
ſaturnalia olet 348
ſaturnus in cōpedibus cur fingebatur 312
ſaturni more delitare 348
ſaturnum dæmones obſeruant, eique inſeruiunt 348
ſaturno regno pulſo, regnat Iupiter 153
ſatyra quid ſignificabat apud veteres 904
ſatyricus apologus 248
Saul inter prophetas 344
ſaxa clamore rumpit 9
ſaxa terræ ſunt inteſtina 461
in ſaxa abegit 651
ſcabies, morbus contagioſus 310
ſcacarius ludus 621
ſcalæ Gemoniæ vnde id nominis adeptæ 1306
pro ſcapulis 154
ſcarabei omnes mares 714
ſcarabeorum ſpecies, & natura 229
ſcarabei in aquilam vindicta, & eiuſdem arma 716
ſcarabei diuinitas 715
ſcarabeo vnguentum pro ſtercore 114
σκαρδαμύττειν 114
σκατοφάγοι medici, & boues cyprij 316
ſcelus proditum 273
ſcelera conſilium non habent 905
ad ſcelerum vltionem Deus lentè procedit 313
ſceptrum aliud, aliud plectrum 383
ſcientiam qui apponit, ac dolorem apponit 580
ſcienti iſta narras 16
ſcilla quod genus herbæ 417
ſcintillula incendium 741
Scipio erat foſſa pariter & vallum aduerſus vim Carthaginenſium 24
σκινδαλάμους 55
Sciron, inſignis latro 1198
ſcitum 2
ſcolon quis vicus 433
σκῶμμα 2
ſcomma non ſemper eſt adagium 3
ſcopæ diſſolutæ 407.479
extra ſcopum iaculari, & aberrare à ſcopo 300
ſcorpij ſub ſaxis dormiunt 132
ſcorpijs improbior 9
ſcorta, ſphinges 492
ſcribere in aqua 211
ſcriptum dentatum 1115
ſcripti teſtimonio conuincere 1063
ſcripta horrenda nec varietate cōdita 1118
ſcriptura ſacra, certa 1075
ſcrofa fœcundior alba 9
ſcrupulum mouere 438
ſcrupus quid 146
e ſcurra diues 422
ſcurræ mordaces 24
ſcylla quid, & eius fabula 148
ſcyron quis ventus 418
ſcytala Laconica 358
ſcythæ fortes & bellicoſi 1365
ſcytharum mos de ijs, quæ ante veſperum acciderant 532
ſcytharum maximus ſupplicandi ritus 672
ſcytharum ferocitas 397
ſcytha aſperior 12
ſcytha tetrior 1131
ſcythæ per ventum & gladium iurant 44
ſcythicus pro barbaro 396
ſcythotauris inhoſpitalior 10
σκυθίζειν & σκυθιστὶ 397
ſecuris tenedia 787
ſedere 491
ſeditioſi ac turbulenti 1046
ſelis quid 494
σελλίζειν 549 ſemidei 529
ſenatores agipedes, & pedarij 312
Seneca, vir amœniſſimi ingenij 87
ſenecta, morbus ingens 474
ſenecta non ſola aduenit 474
ad ſenectam mala confluunt vniuerſa 474
ſenectus, eſt pergraue mortalibus onus 474
ſenectus eſt ara malorum omnium 474
ſenectus, morbus naturalis 474
ſenectus ad omnem diſciplinam tardior, ad diſcendam potiſſimum linguam 76
ſenectus intractabilis, tarda & obliuioſa 76
ſenectus inops, miſerrima 648
ſenectus barba 733
ſenectutis ſors, otium & quies 25
ſeneſcere vno die 652
ſeneſcimus tacitis annis 325
ſenex, viuum cadauer 419
ſenex loquax 1145
ſenex pſittacus negligit ferulam 76
ſenis ſenilis lingua iucundiſſima eſt 65
de ſene rugoſo 1140
nequando bene mereatis de ſene 305
ſenes capulares 100
ſenes quaſi per ſomnium recordantur 470
ſenes pueri, & cur 157
ſenum mors non lugetur 552
de ſenibus deliris 958
ſenio ſenes facti 314
de ſententia firma 1058
de ſententia ancipiti 1118
ſepiæ piſcis natura 23
ſepulchris carere 246
de ſepulchro lapis 871
ſenes pueris mire delectantur 157
ſenibus viuacior 200
ſeriphus inſula 156
ſermo animi interpres 352
hac non egredietur ſermo 110
ſermo bonus animo improbo non committendus 16
ſermo de aqua 140
ſermo mollis frangit iram 614
ſermonum caput 27
in ſermonum inſtitutum interpellātes 456
ſermone ita homines non ſecius, quàm ærea vaſa tinnitu dignoſcuntur 55
ſermo fatui 811
ſermones Bionæi 374
ſerò ſapiunt phryges 166.973
ſerpens vt pellem exuit 30
ſerpens, anni ſymbolum apud Ægyptios 319
Sertorij conſilium prudens 166
ſeruire duobus dominis 211
qui non ſeruierit, cum dominum nequaquam fore laudatum 22
ſeruitus mortalitati comparata 1259
in ſeruitutem ne temet conijcias 14
ſeruus ſtupidus quis 961
ſerui nihil rectè faciūt, niſi herus adſit 494
ſerui maiores antiquitus, columellæ dicti 105
ſeruorum conditio 400
ſeruorum odium in dominos vnde 325
ſeruos plures comedere dominos, quàm canes 354
ſeruis Iupiter dimidiū mentis ademit 395
in ſeruis manu mittendis mos veterum 334
de ſeueris, ac tetricis 1191
Sibyllæ cumanæ oracula 239.795
ſiccior pumice 9
ſiculus coquus 377
ſiculi dicaces 374
ſiculorum menſæ, ac delicię 377
σικιννὶς 1356
ſigniferi 411
ſignum dare 1090
ſigna canunt 691
ſignis collatis pugnare 691
ſilentium multas diremit amicitias 332
ſilentij fida ſpes 1084
ſilentio vincti 828
de ſilentio tuto 1157
ſilphium, herba mira 355
ſilurus 799
ſilurus porris in quadra argentea 118
ſiluri more viuere 917

Simia animal petulantiſſimum 160
ſimia in pelle leonis 111
ſimia purpurata 885
ſimia paraſitatur 712
ſimij multi in aulis principum 212
ſimiarum apologus feſtiuus ex Luciano 217
ſimilia ſimilibus contingunt 309
ſimilem à ſimili naſci 1074
ſimilem ſemper Deus ad ſimilem ducit 65
ſimiles folijs 1121
ſimilitudo vitiorum 65
ſimonidis virtus præcipua 551
ſimplicibus delectatur Deus 16
ſimpulatrices, & ſimpulum 378
ſimulachrum hominis ſine capite 12
de ijs, qui aliud ſimulant, aliud faciunt 674
ſimulatio non diuturna 278
de ſimulatis 1063
ſimulator ipſe contemptus 234
de ſimulatoribus & fraudulentis [illegible]
in ſinum expuere, irridentium eſt 207
ſinapi 621
ſinapis ſcelerata 1184
ſinope ſcortum 634.1107
in ſinu eſt 25
Siſenna, homo inſigni maledicentia præditus 128
Siſyphus, vir ſapiens 1172
Siſyphi fabula 429
ſiti ſiticuloſior 2
ſitientior harenis 9
ſobrietatis laus 1053
quod in corde ſobrij, id in lingua ebrij 214
ſocors 1134
in ſocordes, qui nihil audent aggredi 471
ſocordes, & nihil proficientes 1060
Socrates cur iurabat per canem & anſerem 554
Socrates cum Silenis Alcibiadis comparatus 635
Socrates vt cibi condimentum comparabat 502
Socrates iam ſenex canere didicit fidibus 76
ſocratis intuitus 727
ſocratis aurea catena 399
ſocrate patientior 10
Sodadas amaruleato dicterio ſibi mortem concitauit 1010
ſol, oculus mundi 1158.89
ſol, fons omnis luminis 228
ſol omnium dierum nondum occidit 211
ſol ἡμεροδρόμος 207
ſolem Iouis oculum appellabat antiquitas 119
ſolem ſcaphæ ſpeciem habere exiſtimauit Heraclitus 908
ſole clarius 9
ſolarium, quod genus horologij 1088
ſolitudo ingens 691
de ſolitudine maxima 352
in ſollicitos 363
Solon quid Crœſo reſponderit 121
quidquid in ſolem venit 960
ſomniare ſolent quædam magnifica etiam extremæ ſortis homines 110
ſomniat quis, quæ percupit 770
ſomnium de ſole 908
ſomnia melancholicorum 59
ſomnia vana 238
ſomnia pro rebus vanis 604
ſomnus quies eſt animi, bonis pariter ac malis communis 327
ſomnus, vel publicanus, dimidium vitæ hominis aufert 327
ſomnus adimit nobis noſtri ſenſum 327
ſomnus domat famem 480
ſomnus quadraginta ſeptem annorum 285
ſomni parciſſimi homines 556
ſomnium fidem facit 215
ſophiſtæ futiles & nugones 22
σοφὸς quid propriè ſignificat 1180
ſordidè & incompoſitè 536
ſordidus cibis ſordidis exceptus 316
de ſordido homine ad ſumma euecto 1196
in ſordidos ac tenaces 325.1035
σοροδαίμονες 341
σωρίτης, & σωρὸς 100
ſors fugitiua 1120
vltimæ ſortis homo 351
ſorte ſua contentum eſſe 923.442
ſorte ſua non contenti, lautiorem quærunt 354.1018.1191
Soterichus faber 839
ſpartam nactus es, hanc orna 870
ſpartana diſciplina 419
ſpartana diſciplina 850
ſpartanorum vituperatio 250
ſpartiatæ adamant armaturam 168
ſpecimen docti viri 1160
ſpeculæ ſublimes 251
ſpeculum, oculus eſt aeris 404
ſpes rerum magna 630
ſpes in nobis, in Deo exitus 540
ſpes in labro pyxidis 422
ſpes rerum melior 504
ſpes ſubſidij 1065
ſpes irrita 661
ſpes conclamata 1166
ſpes fallax 818
ſpei conclamatæ homo 1094
ſpei nonnihil 754
ſpe fruſtrati 276.760
de ſpe vt plurimum fallaci 595
ſpem ſuperſtite 833
ſphacelus quis morbus 83
ſphæra ludendi quatuor modi 653
σφαιρίζειν 638
ſphinx, quæ bellua 1119
ſphinge inuolutior 10
ſphingis ænigma 390
ſpina diſtortior 9
per ſpinas ingredior 772
ſpongia, lima, cælum, prouerb. 165
ſpongiæ vſus 1177
ſponſa non ſponſa 9
ſponſus nouus cur olim ſpargebat nuces 156
non ſponte, ſed caſu 759
Staphilius vinum primus aqua diluit 386
ſtatera æquitatis ſymbolum 13
ſtateram ne tranſgrediaris 13
ſtat citò, qui ſtat bene 125
ſtatim ex ipſo occurſu 420
ſtatuæ Dædali mouebantur 408
ſtatuam collare gutture 772
ſtatuarum manus olim ſupinæ 759
à ſtatuis tributum exigere 270
de ſtatu in peius mutato 441
στέμφυλα 921
ſtentore clamoſior 9
ſtentorea vox 2
ſterculeius vnde eſt immortalitatem conſequutus 714
ſtercus odoribus perfundis 142
ſtercoribus bubulis victus 362
ſternere viam 39
ſternutamenti voce medium quoddam ſignificatur omen 1367
ſternutatio mulieri poſt coitum periculoſa, abortiuum enim efficere ſolet 1367
ſteſichori poetæ ſepulchrum 218
ſtobæus γνωμολόγος 3
ſtilus quid 307
ſtimulare 486
ſtimulos pugnis cædis 106
ſtipula leuior 9
ſtoliditate ſua proditi 110.294.483
in ſtolidos 390.294.483
ſτόμα ἀθύρωτον 663
ſtomacho latranti 740
ſtratonicus citharœdus 220
de ſtratonico hiſtoria lepida 335
στροφή 565
ſtrychni genera, & facultas 256
ſtudium ſummum 536
ſtudio magno aliquid inſtituere 969
ſtudia & mores maximè diſcrepantia 419
ſtudio immenſo 846
de ſtudio inutili 1076
ſtudijs animum adijcientes, iam ætate prouecta 1014
ſtudioſorum error vnde manarit 9
ſtultiloquium 1130
ſtultus accepto damno ſapit 122
ſtulti dum vitant vitia, in contraria ſæpe currunt 147
ſtultiſſima ſunt admirationi 603
ſtupa quid 560
ſtupidus vehementer, nulliuſq; iudicij 550
ſtupidus apud ſtupidum 1102
in ſtupidos 565.415.485.1047.1172
ſtylus perturbatus, & obſcurus 810
ſtylum infigere 165
ſtylo appetere 165
ſuadæ medulla 968
ſuadela irata 46
ſubdoli 550
ſubducere calcar 72
ſuber 251
ſuberis lignum cauernoſum 420
ſubere leuior 9
ſubmoroſi, quibus aduerſa fortuna 194
ſubulci inuiſi 114
ſuffenus quis 447
ſuffragia corrupta 965
ſuffragia per fabas lata 15
ſumptus ſuperuacaneus 641
ſumptus ex alieno 577
ſumptus non ſuperet quæſtum 205
ſuperbiæ domicilium Capua 912
in ſuperbientes 1196
ſupercilium, pro faſtu, & arrogantia 254
ſuperſtitioſorum diſputatio 962
de ſuperſtitioſis 771.1067
ſupinus per otium 246
ſupplicium ab Auidio imperatore adinuentum 105
ſurdior æquore, ſtipite ſurdior 9
ſurdior littore 9
ſurdus ſurdum nactus 144
apud ſurdum crepitum edere 136
ſurſum ac deorſum 115
ſus cùm ſis in Mineruam contendis 36
ſuem abhorrebant Ægyptij 134
ſue nihil ſordidius 134
ſue indoctior 9
ſues homines qui ſint 35
ſuum naribus inſeritur anulus æreus, quo minus noceant agris 218
ſuſpendio arbor deligenda 152.627
ſuſpicaces 1041
ſuſque déque ferre 115
ſuſtine & abſtine 492
ſutelæ, technæ 375
ſybariſſare 376
ſybaritæ nullam artem in ſuam ciuitatem recipiebant, quæ ſine ſtrepitu non poſſet exerceri 376
ſybaritæ adamant luxum 168.376
ſybaritæ faſtu perturgidi 377
ſybarita faſtuoſior 10
ſybaritica menſa 487
ſycophantæ nomen vnde dictum 415
ſycophanta, gladius ficulnus 540
in ſycophantas 499
ne ſyllabam quidem attingere 847
ſyllogiſmus cornutus 638
Syloſon pro vnius chlamydis dono regnū adeptus eſt 313
ſympoſiarcha 304
συμπτώματα 59
σύνεγγυς 216
σύρφαξ 30.108
ſyracuſæ à quo conditæ 430
σύρφα 500
Syri contra Phœnices 2
Syri quondam notati, & quo 257

T

tacitus & imperitus 812
tacuiſſe nocet nulli 675
Tænarus, oppidum Laconiæ 735
tagus, fluuius in Iberia aurifer 202
tali fabula ridicula 675
talpæ deeſt viſus, oculorum tamen ineſt effigies 108
talpam coroneam 695

ταμιας 417
Tanarus, vrbs in Stacyclis, quæ palee cognomen in contemptum à vicinis accepit,& cur 1269
tantalus quo apud inferos ſupplicio torquetur 549
Tantalus ſuperbus 395
Tantalus à labris ſiticns fugientia captat pocula 468
tantali fabula 338
tantali horti 22
tantalo ſitientior 10
ταντάλειοι 1025
tardior ſtipite 2
tarditas adiuta conſilio 231
tarichus quod genus piſcis 414
Tarteſſii,populi in Iberia 82
Tatianus Aſſyrius martyr 1146
taurus hominem libidinoſum ſignificat 16
taurus ἀγέλαιος 37
taurus pro marito 37
tauri cornibus armati 774
taurorum pugna coitus tempore 37
telam exordiri 331
Telchines,mali genij 454
τελχῖνες, τελχινίζω,& τελχινιαῖος 454
telegore citius donarim 416
telluris pondus 1291
telum pro conſilio 398
in temerarios,impudentes 252.455
temeritas inconſulta 1122
Temeſæus genius ,queſtuum iniuſtorum vindex 49
Temeſæus aderit genius 703
de temperamento 1136
tempus omnium ſapientiſſimum 423
tempus,omnium parens 423
tempus, omnium ſapientiſſimum, quod omnia inuenerit 1347
tempus motum neceſſariò comitatur 320
tempus continuum 329
tempus dolorem lenit 445
tempus veritatem certam prodit 421
tempus adhæret motui 319
tẽporis opportuni pulchra deſcriptio 332
temporis punctum 401
tempori ſeruiendum 51
tempora labuntur 325
tempora tacito greſſu diffugiunt 325
Tempſa, Brutię ciuitas, ab Auſonijs condita 49
de temulentia feroci 662
temulenti loquaces 342
in tenaces 279.517
tenebrio 5
tenedij regis lex in adulteros lata, & eiuſdem numiſma 276
tenens tenèris 297
tentando ardua perfici 368
Terentij locus reſtitutus 30
tergiuerſatores 630.1141.804
Τέρμερα, τερμέρια κακά 50
Termera vrbs in Lycia 50
termerius quis in caria locus 50
termerum humana capita confringentem, verberibus contudit Hercules 50
τερμερίζω, τέρμερος 50
terraque,marique 331
terræ filij 1183
terram video 912
terram terra cognoſcimus 64
nec in terra,nec in mari 923
terriculamenta inania 662
teruncius quid,& vnde dictus 245
teſſera,ſymbolum hoſpitale 305
teſſerarum vetus luſus 409
teſſerarum luſus expoſitus 30
teſta ſemel imbuta, diu ſeruabit odorem 424
teſtimonium indubitatum 1189
teſtimonia cęca,quę 349
teſtis oculatus pluris eſt, quàm auriti decem 430
teſtudo intra tegumenta 644
teſtudinis domum circunferentis apologus 943
teſtudine tardior 9
τετράδραχμος 59
in tetricos 457.234
Thaide blandior 10
Thamyris inſaniam ſimulans 395
theatrale præmium drachma 592
Themiſtoclis apophthegma 852
Themiſtoclis apophthegma 110
theologia diſciplinarum omnium regina 354
Theon grammaticus 21
Theon maledicus 573
Theophraſtus ab eloquentia diuina nomen habuit, in quem tamen fœmina ſcripſit 298
Theophraſtus inuidit cornicibus,quòd viuaciores eſſent hominibus 199
θερ ἀλκιμον ὄμμα 1345
Theramenes cur dictus κόθορνος 52
θέρμον quid 454
theſauriſare mala 100
Theſeus Herculis labores imitatus 52
Theſeum permultis viris fortiſſimis in certaminibus auxilio fuiſſe 154
theſſala incantatrix 94
theſſali fraudulenti,& venefici 94
theſſalo perfidior 10
θοῖνα 566
thorax mons 433
thraces,ſeu threces 1327
Thraces bellicoſi ſemper 1331
Thraces lachrymis proſequebantur in lucem editos, & mortuos conuiuijs ac tripudijs 404
thracibus bibacior 10
thracum perfidia 292
Thracia,Martis domicilium 1335
θρακίζειν 153
Thraſone Terentiano glorioſior 10
in thraſones magniloquos 420
Thraſybulus quo pacto tyrannos triginta ſuſtulerit 356
θρασύδειλοι 1303
Thriæ nymphæ 212
θριγκὸς,pro rei faſtigio 1014
thrioboli 212
thronax mons 816
thurion quid ſit 883
thus aulicum 125
θυλακίζειν 873
thylacus quid ſit 813
Thymbra non fit lancea 454
Thymi herbæ deſcriptio 486
θυρῶν χνοίχνοι 122
Tiberius cur ſemper geſtabat capite coronam lauream 48
Tiberij Cæſaris ingenium 572
tibia Arabia 220
tibiarum cantus in luctu 262
tibicines olim in ſacris ,ob idque immunes 396
tibicines olim fortium virorum laudes decantabant 461
Tigranem ſalutare 1078
timet,etiam obſtrepente mure 657
timiditas vnde proficiſcitur 262
timidum vox arguit exilis 101
timidi nunquam ſtatuerunt trophæum 471
Timocreontis Rhodij epitaphium 220
Timon μισάνθρωπος, hominum oſor 1328
Timone inhumanior 10
de timore inani 709
Timotheus cantu Alexandrum magnum ad belli cupiditatem incitabat 72
Timotheo facilior 10
tireſia vates 28
tireſia cæcior 10
tireſia viuacior 200
tireſias ſex vixit hominum ætates 200
τοῦ κακίου χαρακτῆρ 1028
tithonus in cicadam conuerſus 200
tithono viuacior 10
titiuillitio non emerim 245
toga Romanorum 450
tondere,pro deludere 422
tondebo auro vſque ad viuam cutem 422
tonſoris eget 255
tonſorum garrulitas 291
tonſoribus omnibus notum 193
tonſtrina,eſt ebrietas abſque vino 91
in tonſtrinis ocioſi deſident 344
torpedinis mira calliditas 682
torpor ſedatur , ſi quis in ſinum expuat 226
toruus,& immanis homo 1064
τορύνη 1013
totum nulla parte decurtatum 969
trabalis clauus 281
trachalo vocalior 10
tractant fabrilia fabri 261
tragicè loqui 373
τραγίζειν 1277
tragopodagra,Luciani dialogus 1261
τράχηλος 270
trauſorum mos in ſepeliendis mortuis 404
τραύλωσις 733
treſſis 245
triarij milites qui 29
τριβωνοφορία 211
tricari 20
τριχολάβια,vel τριχολαβίδες 1270
τριχορία 222
tricones 20
tricongius 542
triobulares 245
triobolum 59
tripus ,præmium in Bacchi certaminibus 239
tripodis Pythiæ deſcriptio 238
tripodes hæreticorum & impoſtorum tandem conticeſcent, non ſecus ac Apollo Delphicus 1318
tripodes Vulcani mouebantur 408
triſtis & ſolicitus animus 1113
triſtium rerum memoria 1162
τριτογενεῖς 424
τριτολογία 424
trium literarum homo 204
Troia virum non producit vnquam 1335
Troiani ob luxum effœminari 1335
Troianos vereor 112
trophęum incruentum ſtatuit 471
Trophonius quis fuerit,& variæ de eo opiniones 135
τροφὴ δι' ἄγαθος 2
τρυγόβιος 800
Tryphon grammaticus 13
tuba rixę 691
Tuccia Veſtalis cribro aquam tulit 198
tumultus in re leui 546
tunica pallio propior 118
tunicatus 849
turbulenti 552
in turgidos 460
turpia phaleris indigent 414
tutorem eſſe alicui 429
τυμβογέροντες 141
typhon , eſt nimbus è nubibus erumpens, nautis admodum formidoloſus 1124
typhon ſegnis, ventricoſus, ac telluris inutile pondus 1055
τύπτω σ' ἐάν 729
typographorum impunita licentia quidnam impotret mali 322
in typographos ſordidos,& inertes 321
tyrannica vox 975
tyrannus quis dicatur 59
tyrannus quàm ſit monſtrum 57
tyranni quid à piratis differant 710
tyrannorum colluſio 759
tyranno violentior 10
tyrannis amicos eſſe viros improbos, & adulatores 52
in tyrannos 395
de tyrannidem exercentibus 1052
tyrotarichum 961
Tyrtæus poëta,& eius ſcripta qualia 1197

V

vacca, quæ eodem partu ſex edidit vitulos 553

INDEX.

va dimonij deſertores 246
vadum quid ſit 38
in vęcordes 1047
vafri 550.1009
in vagum, & inſtabilem 557
vannus in omnibus myſterijs adhibebatur 518
varietas iucunditatem efficit 330
varietas rerum grata [illegible]
Varro porcus ex hara profectus à Palæmone vocatus 56
Varronis ſatyræ 427
vates ambigui 117
vaticinia quondam peragebantur cribro, lauro, ac tripode 895
vbi ſum, ibi non ſum 692
de vecordi 160
vectigal à ſtatuis colligere 346
velitari 976
velle ſuum cuique eſt, nec voto viuitur vno 92
velocitas incredibilis 1193
de velociſſimè currentibus 1192.1151
vendere minimo 927
vena pro indole 483
venenum mellitum 257
venter, magiſter artis, ingenijque largitor 152
venter, ſolarium ſeu horologium Perſis 667
venter quando nobis deus eſt, lingua loquimur Ægyptia 174. 1014
venter moram non patitur 726
in ventri deditos 1199.545.543.931.930
venti ſui quibuſque regionibus 458
vento viuere 927
ventis & equis 126
Venus cur genituræ princeps dicta 27
Veneris ebria cœna 418
veneris lac 198
ceſti veneris efficacia 611.1011
Veneri malum aureum 437
Venere irata dare operam liberis 46
venere formoſior 10
Venus friget ſine Cerere & Baccho 2
Venus lignea à Dædalo fabricata mouebatur 408
venerem facere 60
veneris iactus inter felices numeratur 93
verbum Ionicum 1110
verba elaborata, ac delicata [illegible]
verba alata 594
verba ſine pennis 594
verba ſeſquipedalia 973
verba parum fortia 1069
verborum aurea catena 1357
verborum aureorum nuncius 594
verborum lenocinia 117
verborum effrenis licentia 1164
verborum aſſectatores 1111
verbis auertari, re cupere 388
verbis tumidis vti 1020
de verbis magnificis 452
de verbis affectatis, ac turgidis 1162
de verbis duris, & moleſtis 1045
de verbis mollibus, & blandis 926
verecundia inutilis egenti 613
veriſſima, & non credita 274
veritas, temporis filia 423.1347
veritas per ſe placet 414
veritas orationis negligit fucos 117
veritatis oratio ſimplex 117
veritas exitu patefit 664
veritate nihil pulchrius 112
veritas in dies aperit 423
vermem è niue vetuſtiore naſci, qui niue exemptus non viuat 282
vernalia omnia tenera, & nitida 112
verrucis offenditur, qui tubera habet 226
verſipellis 1141
verſipellem frugi conuenit eſſe hominem, pectus cui ſapit 52
in verſutos 197
nihil ad verſum 1002
vertat bene, malè vertat 708
vertumno inconſtantior 179
veſpæ, infixo aculeo, ſtatim aufugiunt 33
quid ſerus veſper vehat 211
Veſtales, quæ & quales erant 1163
veſtis fallax, qua Medea nouam nuptam Iaſonis donauit 101
veſtes manicatę 24
de vetula libidinoſa 466
in vetulos, qui vt iuuenes laſciuiunt 490
via lata & ſpatioſa 17
viam aperire, viam præſtare, viam præcludere, &c. 122
viam aſtris notare 164
via, pro conſilio 73
via, variæ loquendi formulæ cum hoc nomine via 59
vicinia ſubuginoſa 137
vicinis multimus 596
vicinus vicino ſemper æmulus 66
vicinus malus, eſt noxa 309
vicinus bonus pluris faciendus 31
vicini boni commoditas quanta 851
vicini mali fuga 852
vicini ad conuiuia vocandi 414
vicinum amicum ſatius eſt habere, quam fratrem procul 414
à vicinis vicinorum ſcelera prodi 931
ex vicinis mutua 920
de vicinis violentis 347
viciſſitudo rerum 1192
victitantes laboribus alienis 1102
victitantes malis artibus 929
victoria [illegible] 230.521
victoriæ ſine ſanguine 471
victoria noxia 535
de victoria inutili 555
victus maceratus 817
victos vincere poſſe 308
victus perquam frugalis 1023
victus maceratus 817
victus victorem complectens 283
victus piſcorum 817
videnſque & non videns 2
quæ videntur, certiora ſunt, quàm quæ audiuntur 16
videre per caliginem 111
vigilans ſomniat 343
vigilantia ſumma 960
vino videtur, quidquid patet 344
vincere citra ſanguinem 471
qui in omni ſe vincant 537
vinci ab inſigni victore 361
quoties præſtat vinci, quàm vincere 535
vinculum Herculanum 281
vindicta iuſta 768.1027
de ſera vindicta 481
vinolentia fidem facit 235
vinum animi ſpeculum 214
vinum, lac Veneris 418
vinum omnium malorum metropolis 343
vinum & veritas 214
vinum dementat ſapientes 393
vinum & adoleſcentia duplex eſt incommodum voluptatis 259
vinum & amor nihil moderabile ſuadent 392
vinum quis primus aqua diluit 386
vinum theologicum 623
vinum vino mixtum 618
vinum, pro natiuo, non fictitio 62
vini aqua diluendi ratio cum harmoniæ generibus comparata 387
vini odium quo pacto inſerendum 338
vini vis quo copioſior, hoc ſuauior 354
vini pars in dolio quæ optima 375
vino inſcribo muneris ſubuitandum 210
vini tria genera 312
vini incommoda 375
vino repueraſcere 393
vino præfocati 929
in vino veritas 2
vipera virulentior 9
viperarum mortus, quales 862
[illegible] 565
vim vi repellere 58
non vi, ſed ex æquo 696
viribus ſuis maiora conari 650
viribus ſuis qui nimium fidant 622
non viribus, ſed arte rem gerentes 300
vir ad multorum natus vtilitatem 794
vir ficulnus 257
vir & non vir 2
vir virum ſeruat 33
virorum armata ſeges ex draconis dentibus orta 1024
virga Circes, qua monſtra peragebat 54. 142
virga decempeda 809
virga Homerica 54
virga Mercurij 758
virga monſtrifica à Pallade Mercurio data 54
virga Moyſis, qua in edendis prodigijs vtebatur 54
Virgilius, Latinus Homerus 719
Virgilio centones 415
virgo non virgo 9
virginum Spartanarum habitus 1017
virgula cenſoria 165
virtus circa difficile verſatur 328
virtus ſola ſtabilis 412
virtus penes quos eſt in pretio 813
quænam eſt virtus, quæ minùs ſit inuidioſa 921
virtutis anſa vnica 122
virtutis præmium, honos 161
virtutem ſudoribus vndique diui præſepſere 328
virtutes omnes eſſe ſcientiam 411
virtutes ſingulæ magno ſudore parandæ 614
in multis inſignia virtutis, non virtutes 211
viſcus vnde prouenit 40
viſceribus totis 119
vita omnis, punctum temporis 178
vita fugax 892.1012
vita cutis non eſt exaſperanda 202
vita curarum expers, & rei nullius indiga 1064
vita humana roſæ comparata 401
vita ſpinoſa, pro incommoda & infructuoſa 553
vita ſpinoſa 259
vita inops quid in ſe habet boni 1255
vita felicior ob curiorum 574
vita alia, alia diæta 753
vita noſtra vitro ſimillima 474
vita inſuauis 900
vita cuique iucundiſſima domi ſuæ 377
vita muſica 510
vita antiquior 2
talis vita qualis oratio 55
vitæ tenuis genus commutatum 841
vitæ genus diuerſum 862
vitæ genus barbarum 308
vita extra hominum conſortium 1037
vitam agens otioſam 888
vitam genialem agere 798
vita doliaris 687
vitæ ſors, conditióque nulla non miſera 401
vitæ breuitate homini nihil præſtitutum melius 401
de vitæ perpuſillo modo 378
de vita delicata 927
vitæ tędio laborantes 198
vitæ hominum periodus 220
vitilitigatores 1190
vitis raphani odorem fugit 158
vitium facile eſt contingere cuiuis: eſt via ad id breuis, & vicinia in ſede moratur 328
vitij nullum hominis ingenium expers 648
vitij ſui nihil expers 1065
vitia nobis familiaria nos maximè commouent 1164
vitia caſtigans aliena ipſe vitioſus 619
vitia naturæ non corrigi 725
in vitiorum imitatores 468
vitiis ſimilibus qui laborant, ſe amant mutuò 408
de vitio occultato, & latente 442

cum

cum vitijs cominus & eminus pugnandum 130
de vitijs varijs & multiplicibus 1070
vitro fragilior 9
viua vox 62
viuendum vernaculis moribus 51
viuas, vt poſſis, quando non quis vt velis 251
viuit, aut mortuus eſt 498
qui viuunt alieno arbitrio 553
viuere ſecum 205
viuere ex præſcripto 114
viuere neglectis legibus 477
viuere frugaliter 1035
viuere muſicè 396
viuere in diem, in horam, & ex tempore 258
viuere aliena quadra, fœdum & paraſiticum 13
viuendi genus delicatum 1155
viuerra quod genus animalis 699
vltio diuina contingit improbis 467
in vltionem parantes 567
vlulatum Athenis maxima vis 696
Vlyſſes conſultus 600
Vlyſſes πολύτροπος, & πολύμητις 1292.51.53
Vlyſſes verſutus 544
Vlyſſes mendax, & fraudulentus, ſi quis alius 1354
Vlyſſes apud Polyphemum multa ſimulans, & apud procos mendacem agens 52
Vlyſſes à Pallade è ſene ſqualido repentè in iuuenem verſus 54
Vlyſſe doloſior 10
vmbra delphica 107
vmbram ſuam metuere 269
vmbræ volitant 406
vmbræ comites vltronei 25
vncia quota pars aſſis 1368
vnctum, pro nitido 976
vnguentum in lente 138.344.438
vnguenta amaracina 113
vnguis in vlcere 203
vngues arrodere 707
vngues demorſos ſapit 707
carnicus homuncio 708
vnguem tranſuerſum, & ſimil. 149
vnguibus aduncis homo, & rapax 1108
vnione ſignare 163
vniuerſa non ſimul periclitanda 853
vnus vir non cernit omnia 159
vnus vir contra multos 159
volam da lapidi 912
volubilior pila 9
voluntate maiore, quàm facultate 519
voluntate ſua coactus 106
voluptas, malorum eſca 419
voluptas momentanea 637
voluptates ſupra modum captantes 478
voluptas empta morte 489
voluptatibus ineptis magis, quàm rebus vtilibus addicti 979
de voluptatibus immerſis 501.476.487
de voluptate extrema 553
vomicæ tres, ac tria carcinomata 203
in voraces 279.435.693.818.1027
voracitas purpuræ 414
de voto liberali 1129
νοῦς ὁρᾷ, καὶ νοῦς ἀκούει, τ' ἄλλα δ' ἀ κωφὰ καὶ τυφλά 1269
vox hominis amica, & blanda 775
vox exilis formidoloſum arguit 301
vox ardua iuxta craterem 342
vox ferrea 224
voces varias quidam imitantur 25
voces per iugulum redituræ 91
vna voce 272
vrbs ſeruat vrbem 33
vrere quempiam facto, vel dicto 15
vrinę colores 18
vrſa numeroſum alit fœtum 368
vrſo hiſpidior 9
ab vſuraria pecunia eſt abſtinendum 486
vſus, eſt altera natura 932
vſus varias extudit artes 152
vſus cuncta perficit 368
vſus rarior commendat voluptates 230
vſus nimius nauſeam creat 130
ab vſu publico diſcedens 1179
vtilitas aliud ſuadet, aliud honeſtas 612
vtilitas ex incommodo 562
de vtilitate 531
vtrem excorias 406
vuæ paſſæ 541
Vulcanus vt Martem deluſit 230
Vulcanus in æs incidit 717
Vulcanus adamantinis vinculis irretitus 224
vulgaria ſordeſcunt reperita 72
cum vulgo interdum ſapere, non eſt inſipientia 18
vulnerabilis inuulnerabilis 9
vulpes peram habet dolis refertam 152
vulpes numeroſum alit fœtum 368
vulpes non capitur muneribus 2
vulpes anus haud laqueis capitur vllis 897
non iterum vulpes 234
vulpes doloſæ 152
vulpes multiiugis dolis ſe tuetur aduerſus venatores 151
vulpi cum agricolatione nihil 472
vulpis reliquiæ 1025
vulpis, pardi & felis apologus 152
vulpe fraudulentior 9
vulpes Archilochi 808.1291
vultu hilaritatem præferre 966
vultures omnes eſſe fœminas 213
vulture edacior 9
vxor peſſima, peſſimus maritus 65
vxor ſeni ſponſo regina eſt 242
vxoris vitium aut tollendum eſſe, aut ferendum 95
vxorem ſortis tuæ ducito 241
vxores, malum neceſſarium 154
vxores commodæ, & incommodæ 565
X
Xenocratis frugalitas 681
Xenophon, Attica muſa 1347
Xenophontis eloquentia 262
Xerxes ſtultus, & cur 87
Xerxis inania 781
ξύλινοι 108
Y
ὑδροποτεῖν 421
ὑπερμαχεῖν 819
ὑπερήφανος 599
ὑπνομαχία 458
ὕστερον πρότερον 962
ὑφλοῦν 144
Z
ζ, inauſpicata litera 701
Zeno quo corpore fuerit 29
Zenonis temperans vita 313
Zenonis in ſeruum furem facinus 261
ζῶς ἂν 99
zoili mordacitas 374
zoilo inuidentior 10
zonæ militam 151

Elenchi rerum & verborum finis.

DES. [redacted]

IN SVAS PROVERBIORVM CHILIADAS PROLEGOMENA.

QVID SIT PAROEMIA.

Paroemia quid.

PAROEMIA, definitore Donato, eſt accommodatum rebus temporibuſque prouerbiū. Diomedes autem finit hūc ad modū, Paroemia eſt prouerbij vulgaris vſurpatio, rebus temporibuſque accōmodata, quum aliud ſignificatur quàm dicitur. Apud Græcos ſcriptores variæ feruntur finitiones. A nonnullis deſcribitur hoc pacto, Παροιμία ἐστὶ λόγος ὠφέλιμος ἐν τῷ βίῳ, ἐπικρύψει μετρίᾳ πολὺ τὸ χρήσιμον ἔχων ἐν ἑαυτῷ. id eſt, Prouerbium eſt ſermo ad vitæ rationem conducibilis, moderata quadam obſcuritate multam in ſeſe continens vtilitatem. Ab aliis hoc finitur modo, Παροιμία ἐστὶ λόγος ἐπικαλύπτων τὸ σαφὲς ἀσαφῶς. id eſt, Prouerbium eſt ſermo rem manifeſtam obſcuritate tegens. Neque me clam eſt, complureis alias & apud Latinos & apud Græcos parœmiæ finitiones extare: verum eas omneis hic referre non arbitratus ſum operæpretium fore, cum quòd in hoc opere præcipue propoſitum ſit, breuitatem illam, quam à docente requirit Horatius, vbique quoad licebit ſequi: tum quòd eandem fere cantilenam canunt, eodemque recidunt. maxime quòd inter tam multas nulla reperitur, quæ vim naturámque prouerbij ſic cōplectatur, vt nō aliquid vel redundet, vel diminutum ſit. Siquidem Donatus ac Diomedes (vt interim alia non excutiam) in omni parœmia requirere videntur inuolucrum aliquod: vt qui eam allegoriæ ſpeciem fecerint. Deinde γνωμικὸν, id eſt ſententiale quiddam, expectant, quum addut, Rebus temporibuſque accommodatū. Græcorum item quotquot ſunt finitiones, aut ſententiam ad vitam inſtituendam conducibilem, aut metaphoræ tectorium admittent: quædam vtrunque cum altero cōiungunt. Atqui permulta reperies apud ἀξιοπίστους (id eſt neutiquam violandæ authoritatis) ſcriptores, prouerbij nomine citata, quæ nulla metaphora tegantur. Rurſum non pauca quæ nihil omnino pertineant ad inſtitutionem vitæ, & a ſententiæ ratione prorſus ἐκ διαμέτρου, quod aiunt, diſſideant. Exempla pro multis duo ſufficerint. μηδὲν ἄγαν, ne quid nimis, nemo non ponit inter adagia, nihil tamen habet integumenti. Et, τίς ἂν θύρας ἁμάρτοι, hoc eſt, Quis aberret à foribus? ab Ariſtotele parœmiæ titulo refertur: at id non video quid conferat ad vitæ rationem. Iam verò non omne prouerbium allegoria quapiam tegi, vel ex Fabio liquet: cuius hæc verba ſunt, libro Inſtitut. 5. Cui confine eſt παροιμίας genus illud, quod eſt velut fabella breuior. Videlicet palam indicat & alia parœmiarum eſſe genera quæ non ſint allegoriæ confines. Quanquam haud inficias iuerim, maximam adagiorum partem aliqua metaphoræ ſpecie fucatam eſſe. Tum optimas fateor eas quæ pariter & tranſlationis pigmento delectent, & ſentētiæ proſint vtilitate. Verum multo aliud eſt, commendare parœmiam & quænam ſit optima demonſtrare: aliud, quid ea ſit in genere, definire. Mihi (quod grammaticorum pace fiat) abſolute & ad noſtrum hoc inſtitutum accommodata parœmiæ finitio tradi poſſe videtur ad hunc modum, Parœmia eſt celebre dictum, ſcita quapiam nouitate inſigne. Vt dictum, generis: celebre, differentiæ: ſcita quapiam nouitate inſigne, proprij vicem obineat. Quandoquidem his tribus partibus perfectam conſtare definitionem, dialecticorum contentus eſt.

Quæ in parœmia requirantur.

γνωμικὸν.

ἀξιόπιστοι ſcriptores.

Prouerbia non tecta quædam.

Non omne prouerbium eſt allegoria.

Multa prouerbia metaphorica.

Vera definitio Parœmiæ.

QVID PAROEMIAE PROPRIVM, ET QVATENVS.

Itaque peculiariter ad prouerbij rationem pertinent duo, τὸ περιβόητον καὶ καινότης, hoc eſt, vti celebratum ſit, vulgóq; iactatum. Nam hinc etiam parœmiæ Græcis vocabulum, videlicet ἀπὸ τοῦ οἴμου τὸ ὁδὸς, ὥσπερ τρίμμα ἢ παρόδιον, quòd paſſim per ora hominū obambulet: & adagij Latinis, quaſi dicas circumagium, authore Varrone. Deinde ſcitum, vt aliqua ceu nota diſcernatur à ſermone cōmuni. Neque enim protinus, quod populari ſermone tritum ſit, aut figura nouatum, à hunc catalogum adlegimus: ſed quod antiquitate pariter & eruditione cōmendetur. id enim ſcitum appellamus. Quibus ex rebus accedat nouitas adagiis, mox oſtendemus: nunc quę modis celebritas contingat, paucis indicabimus. Veniunt ſiquidem in vulgi ſermonem vel ex oraculis numinum: quod genus illud, οὔτε τρίτοι, οὔτε τέταρτοι, id eſt, neque tertij, neque quarti. Vel à ſapiētum dictis, quæ quidem antiquitas oraculorum inſtar celebrauit. quale eſt illud, δύσκολα τὰ καλά, hoc eſt, ardua quę pulchra. Vel e poeta quopiam maximè vetuſto: vt Homericum illud,

Παροιμία vnde dicta.

Adagium.

Scitum.

Vnde ſumātur adagia.

E poetis multa prouerbia.

ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω. id eſt,
Rem factam etiam ſtultus intelligit.
Item illud Pindaricum,
Ποτὶ κέντρον λακτίζεμεν. id eſt,
Contra ſtimulum calcitrare. Et illud Sapphus,

Μήτε μοι μέλι, μήτε μέλιτται. id eſt,
Neque mel mihi, neque apis.

Siquidem dum linguæ adhuc incorruptæ manerent, poëtarum verſus in conuiuiis etiam canebantur. Vel è ſcena, hoc eſt, tragicorum & comicorum actis fabulis: quod genus illud ex Euripide, ἄνω ποταμῶν rurſus illud ex Ariſtophane, βάλλ' ἐς κόρακας. Præcipue verò comœdia mutuo quodam commercio & vſurpat pleraque iactata vulgo, & gignit, tradítque vulgo iactāda. Nonnulla ducuntur ex fabularum argumentis, vt ἄπληστος πίθος ex Danaidū fabula. Ἄϊδος κυνῆ, Orci galea, ex fabula Perſei. Quædam trahuntur ex apologis: e quibus illud, At non videmus manticæ quod in tergo eſt. Aliquot ex euentu naſcuntur. ſicut hoc, ἄλλα μὲν Λεύκων, ἄλλα δὲ Λεύκωνος ὄνος φέρει. id eſt, Alia Leucon, alia Leuconis aſinus portat. Ex hiſtoriis aliquot mutuo ſumpta ſunt: quorum eſt illud, Romanus ſedendo vincit. Quædam profecta ſunt ex apophthegmatis, hoc eſt, ſcitè breuiterque reſponſis ſicut illud,

E Comicis adagia multa.

E Fabulis.

Ex Apologis.

Ex Euentu.

Ex hiſtoriis.

Ex apophthegmatis.

Ὃς αὐτὸς αὑτὸν οὐκ ἔχει, Σάμον θέλει. id eſt,
Qui ſemet ipſe non habet, Samum petit.

Sunt quæ ex verbo temere dicto ſunt arrepta: velut, οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ. id eſt, non eſt curæ Hippoclidi. Denique mores, ingenium ſeu gentis, ſiue hominis alicuius, ſiue etiam animantis: poſtremo rei quoque vis quæpiam inſignis, ac vulgo nota, locum fecerunt adagio: cuiuſmodi ſunt, Σύροι πρὸς Φοίνικας, id eſt, Syri contra Phœnices. ἀκκίζεσθαι, pro eo quod eſt, fictè recuſare quod accipere cupias. & ἀλώπηξ οὐ δωροδοκεῖται, id eſt, Vulpes non capitur muneribus. & δὶς κράμβη θάνατος, Bis crambe mors. & κληματὶς αἰγυπτία, Clematis Ægyptia.

Ex verbo temere iactato è moribus & ingenio.

ἀκκίζεσθαι.

QVIBVS EX REBVS ACCEDAT NOVITAS PAROEMIAE.

Iam quod de nouitate diximus, id neutiquam ſimplex eſt. Nam hanc nonnunquam ipſa res ſecum adfert, vt κροκοδείλου δάκρυα, Crocodili lachrymæ. Nonnunquam eam figura conciliat: quum per omneis fermè ſchematum ſpecies adagium varietur: quas ſigillatim perſequi non eſt neceſſe. eas duntaxat attingam quas frequētiſſime recipit. Metaphora pene ſemper adeſt multas autem partes ea complectitur. Allegoria non minus crebra: quanquam & hæc quibuſdam metaphoræ ſpecies eſt. Exēplum prioris, Res omnis in vado eſt. Poſterioris, λύκος ἔχανε, Lupus hiat. Nec infrequens hyperbole, velut γυμνότερος λεβηρίδος, id eſt, Nudior exuuio ſerpentis. Nonnunquam vſque ad ænigma peruenit: quod, auctore Quintiliano, nihil aliud eſt quàm obſcurior allegoria, quod genus, πλέον ἥμισυ παντός, id eſt, dimidium plus toto. Nonnunquam alluſio venerem adiūgit parœmiæ, veluti, βάλλ' οὕτως, id eſt, Sic ferito. & σύν τε δύ' ἐρχομένω, id eſt, Duobus ſimul euntibus. &

Ὅττι τοι ἐν μεγάροισι κακόν τ' ἀγαθόν τε τέτυκται. id eſt,
Ædibus in propriis quæ rectáve prauáve fiant.

Aliquoties αὐτὴ ἡ διάλεκτος καὶ ἰδίωμα, id eſt verbi proprietas, prouerbij ſimulachrum addit. vt ὠγύγιον κακόν, id eſt, ingens malum. Fit interdum vt ipſum ἀμφίβολον, hoc eſt ambiguitas, decus apponat prouerbio. Cuius generis eſt, βοῦς ἐπὶ γλώσσῃ, id eſt, Bos in lingua. & ὅσα μῦς ἐν πίσσῃ, id eſt Quæcunque Mus in Piſa. Siquidem bos & animal ſignificat & numiſma. Mus item animantis eſt nomen, & item athletæ cuiuſdam vocabulum. Et Piſa nomen vrbis, acceſſione literulæ auctum, picem ſignificat, πίσσα. Nonnunquam ipſa eloquendi nouitas parœmiam efficit, vt ἐν οἴνῳ ἀλήθεια, id eſt, In vino veritas. Nam ſi dicas ebrios vera loqui, non videbitur adagium. Item ſi dicas, Sine cibo & potu languet libido, non habebit adagij faciem. Contrà, Sine Cerere & Baccho friget Venus, nemo non agnoſcit adagij ſpeciem. Quanquam hæc ipſa nouitas, & omnis alia, proficiſcitur à figura. Decorat interim & antiquitas, vt ἐγγύα, πάρα δ' ἄτα, Sponde, ſed præſto eſt iactura. Denique in parœmiis omneis τοῦ γελοίου, id eſt ridiculi, formas inuenies. Sed hæc minutim perſequi, moleſtæ cuiuſdam diligentiæ fortè videatur. Tametſi de figuris prouerbialibus paulo pòſt aliquanto copioſius dicturi ſumus.

Nouitas in Adagiis.

Figuris variata adagia.

Metaphora, & allegoria in prouerbiis.

Hyperbole in prouerbiis.

Aenigma in prouerbiis.

Dialectus ſeu idioma.

Ambiguitas in prouerbiis.

Bos.

Mus.

Piſa.

Nouitas eloquendi facit adagium.

Nouitas à figura manat.

Antiquitas prouerbiū decorat.

QVOMODO PAROEMIA DIFFERAT AB IIS QVAE VIDENTVR ILLI CONFINIA.

Sunt autem quædam affinia parœmiis, puta γνῶμαι, quas noſtri ſententias appellant: ad hæc αἶνοι, qui a noſtris apologi vocātur: tum ἀποφθέγματα, quæ Latine, breuiter ac ſcite dicta, vertere licebit: præterea σκώμματα, id eſt ſalſe dicta. Denique quicquid allegoriam aut aliam quampiam figuram prouerbialem, ceu perſonam, præ ſe gerit. Ea tametſi difficile non ſit ab adagiorum genere ſecernere, ſiquis ad finitionem, tanquam ad gnomonem & regulam, vnumquodque norit applicare: tamen quo faciam ſatis etiam imperitioribus, haud grauabor rudius,

Affinia prouerbiis γνῶμαι, αἶνοι, apologi, apophthegmata, ſcommata.

& pinguius, quod aiunt, Minerua rem explicare, [illegible] ſtet quid in hoc opere ſimus ſequuti. [illegible]

Sententia vt differat à parœmia.

& parœmiam eiuſmodi ratio eſt vt vtraque cum altera coniungi, vtraque rurſus ab altera queat ſeiungi, non aliter quam album ab homine. Vt enim non ſtatim album quod homo, neque protinus homo quod album: nihil tamen vetat id album eſſe quod ſit homo: Ita non rarò fit vt ſententia parœmiam cõplectatur: at non ſtatim quod parœmia fuerit, idem erit & ſententia: neque contrà velut,

Auaro tam deeſt quod habet, quàm quod non habet. &,

Paſcitur in viuis liuor, poſt fata quieſcit:

non vt ſententiæ ſunt, ita ſunt & adagia. E diuerſo: Ego in portu nauigo, vt eſt prouerbium, ita ſententia non eſt. Rurſum, μὴ παιδὶ τὴν μάχαιραν, id eſt, ne puero gladium, pariter & parœmiæ ſententiæque rationem complectitur, denique & allegoriæ. Neque deſuere tamen, potiſſimũ apud Græcos, qui grauati non ſunt operam in hoc genere ſumere, γνωμολογίας, id eſt ſententiarum collectionem, conſcribentes. inter quos præcipuus Nicolaus Stobæus. Quorum ego certe laborem probarim libentius quàm æmulari velim. Sed ad reliqua. Αἶνον Aphthonius in Progymnaſmatis, ſimpliciter μῦθον, id eſt, fabulam, vocat. huic ſunt, vt ait, varia ex inuentoribus cognomina, [illegible]. Quintilianus αἶνον ait Græcis appellatum λόγον [illegible], a Latinorum nonnullis apologationem, non ſatis in vſum recepto nomine. Neque negat αἶνον parœmiæ confinem eſſe, verum ita diſtinguit, vt αἶνος totus ſit apologus: parœmia, veluti fabella breuior. Exempli loco ponit, Non noſtrum onus, bos clitellas? Ad hunc quidem modum vſurpauit Heſiodus,

Gnomologi.

Stobæus γνωμολογία.

αἶνος.

αἶνος vt diſtinguatur à parœmia.

I. ἔργων.

> Νῦν δ' αἶνον βασιλεῦσ' ἐρέω, φρονέουσι καὶ αὐτοῖς.
> Ὧδ' ἴρηξ προσέειπεν ἀηδόνα ποικιλόδειρον. id eſt,
> Æ non principibus referam, norint licet ipſi.
> Vocalem accipiter ſic affatus philomelam eſt.

Vſus eundem ad modũ & Archilochus, & Callimachus. Etiam ſi Theocritus [illegible], αἶνον pro parœmia videtur vſurpaſſe,

> [illegible]

Apophtheg. vt aſſideant à parœmiis.

Iam vero apophthegmata non alio diſcrimine diſſident à parœmiis, quàm ſententiæ. Quemadmodum enim illud, [illegible], ſimul & adagiũ eſt & apophthegma: ita illud Simonidis ad quendam in conuiuio tacentem, [illegible] id eſt, Si quidẽ ſtultus es, ſapientem rem facis: ſi verò ſapiens, ſtultam. Item illud, Decet Cæſaris vxorem non ſolum crimine, verumetiam criminis ſuſpicione vacare, apophthegma quidem eſt, at non item parœmia. Item, Soles duabus ſedere ſellis, ſimul & prouerbium & [illegible] eſt. Contra, Mater nunquam, pater perſæpe. Item illud Turonii, Ad molas ſunt, σκῶμμα quidem eſt, at non item adagium. Quanquam ſunt in hoc genere quædam adeo commode dicta, vt facile poſſint in adagiorum ordinem aſciri: veluti illud, [illegible], id eſt, Vſque ad aras ſum amicus. Adeſt enim ſimul & breuitas & ſententia & figura. Hæc paulò verboſius inculcauimus, ne quid à nobis in hoc expectetur opere, niſi quod ſub parœmiæ cadit appellationem: néve quis per negligentiam prætermiſſum exiſtimet quod prudentes conſultóque, tanquam ab argumento alienum prætermiſimus.

Scomma non ſemper adagium.

COMMENDATIO PROVERB. A DIGNITATE.

Porrò autem ne quis hanc doctrinæ partem, tanquam nimium humilem, & impendiò facilem, penéque puerilem, faſtidiat, atque aſpernetur, paucis exponam, quantum hæc, ſicuti videntur minutula, apud antiquos illos obtinuerint dignitatis: deinde quantum adferãt commoditatis, ſiquis in loco, ſcitéque vtatur: poſtremò non vſque adeo cuiuſlibet eſſe, rectè prouerbiis vti. Principio, cognitionem adagiorum non in poſtremis habitam apud ſummos viros, vel illud ſat argumenti puto, quòd primi nominis authores non indigna duxerint de quibus diligenter voluminibus aliquot conſcriberent. Quorũ primus eſt Ariſtoteles, tantus nimirum tantus philoſophus vt vnus hic pro multis ſufficerit. reliquit is, teſte Laertio, de parœmiis volumen vnum. Chryſippus item ad Zenodotum duos de prouerbiis libros cõſcripſit. Scripſit eadem de re Cleanthes. Quorum virorum ſi labores extarent, nobis non fuiſſet neceſſe tanto ſudore quædã ex minutis iſtis ſcriptoribus, & iiſdem, vt indiligẽtibus, ita deprauatiſſimis etiam, expilare. Reperiuntur nonnulla prouerbiorum collectanea Plutarchi nomine, ſed paucula, eáque ferme nuda. Inter parœmiographos ſubinde citatur tum ab Athenæo in Dipnoſophiſtis, Clearchus Solẽſis, Ariſtotelis auditor, & Ariſtides: deinde Zenodotus, qui Didymi Tarrhæique parœmias in compendium redegit. Citantur & Theophraſti prouerbia in commentariolis Demoſthenis. Vnde liquet & illos hiſce de rebus commentarios reliquiſſe. Neque me fugit, id operis Zenobij nomine circũferri: verùm quoniam inuenio quædam apud Ariſtophanis interpretem, Zenodoti eius qui Didymum ac Tarrhæum in compendium redegerit, nomine relata, quæ ad verbum in huius commentariis leguntur: velim mihi citra fraudem eſſe quòd is, quocunque fuerit nomine (quid enim refert?) in hoc opere Zenodoti titulo adducetur.

Laus adagiorum.

Qui olim de prouerbiis ſcripſerint.

Ariſtot.

Chryſippus.

Cleanthes.

Plutarch.

Qui citentur parœmiographi.

Zenobij ſeu potius Zenodoti prouerbia.

Hic præter alios Milonem quendam parœmiographum allegat. Citatur & Dæmon quiſpiam, cum ab aliis copiuſculis, tum ab eo qui dictiones aliquot ex orationibus Demoſthenis eſt interpretatus: qui multos de prouerbiis libros videtur compoſuiſſe. nam citatur liber 40. Extant & Diogeniani collectanea. Heſychij præfatio teſtatur ab ipſo copioſius explicata prouerbia, quæ nudius recenſuiſſet Diogenianus. etiamſi opus ipſum pugnat cum ſuo prologo: quum is nomenclaturam autorum profiteatur, & prouerbiorum argumenta: hic ita nudus ſit vt nihil eſſe poſſit magis. vnde in coniecturam adducor, opus hoc copioſius ab authore deſcriptum, pòſt ab alio quopiam in cõpendium contractum. Suidas, qui & ipſe in hoc numero ponendus eſt, Theætetum quendam adducit qui de prouerbiis conſcripſerit. Sed quid ego hos? quum ſapiẽtes illi Hebræi non dubitarint hoc titulo libros aliquot edere, & arcani numinis adoranda myſteria parœmiis includere: in quibus eruendis tot tantorum theologorum ingenia deſudarunt, hodiéque deſudant? Nec illud argumentum leue, quòd inter bonos authores vt quiſque fuit eruditiſſimus eloquentiſſimuſque, ita quamplurimum adagiorum ſuis libris aſperſit. Et vt à Græcis exordiar, quid magno illo Platone, ne dicam diuino, [illegible], vt ſic dixerim? Ariſtoteles, ſeuerus alioqui philoſophus, haudquaquã grauatur ſuis illis diſputationibus parœmias crebras, ceu gemmulas, intertexere. Quem quidem ſicut in cæteris, ita hac quoque in parte Theophraſtus eſt æmulatus. Plutarchus grauis ſanctúſque ac penè tetricus author, quàm multis vndique ſcatet adagiis? quem nec piguit inter problemata quaſdam parœmias & proponere & excutere: idque Ariſtotelis exemplo. Iam vt ad Latinos veniam, omiſſis vtroque in genere grammaticis ac poetis, nihil ſiquis in his M. Varronem exiſtimat annumerãdũ, qui Menippeis ſuis prouerbiales indidit titulos: vt planè conſentaneum ſit illum argumenta fabularum non aliunde quàm à prouerbiis ſumpſiſſe mutuo) Romani principes non exiſtimarunt inferius eſſe maieſtate imperiali, vt magnis de rebus con ſulti, prouerbio reſponderent, quod etiam nunc extat in Digeſtis, [illegible] id eſt, Nec omnia nec paſſim, nec ab omnibus. Denique quis auſit hoc genus faſtidire, quum videat ſacrorum vatum oracula quædam prouerbiis conſtare? Quorum de numero eſt illud, Patres noſtri comederunt vuam acerbam, & dentes noſtri obſtupuerũt. Quis non etiam veneretur, vt rem quampiam ſacra & myſteriis accommodatam, quum videque nobis imitãdus Chriſtus ipſe, peculiariter hoc ſermonis genere delectatus fuiſſe videatur? Apud Græcos hoc adagium fertur, ἐκ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκω id eſt, E fructu arborem iudico. Apud Lucam item legitur, [illegible] id eſt, Non enim eſt arbor bona, quæ fructum faciat vitioſum: neque arbor vitioſa, quæ fructu faciat bonum. Apud Græcos Pittacus philoſophus conſultoré ſuum ad pueros turbine ludentes mittit, a quibus de ducenda vxore prouerbio doceatur, audiatque, [illegible]. Chriſtus puerorum citat parœmiam, ſic in foro ludentium, [illegible] id eſt, Cecinimus vobis tibiis, & non ſaltaſtis: cecinimus lugubre, & non ploraſtis. Cui ſimillimum eſt illud Theognidis, ſi ſacra licet cõferre profanis.

Diogeniani collectanea.

ſcripſit adagiorum.

Apud Platonẽ & Ariſtotele crebra prouerbia.

Plutarchus ſcatet adagiis.

Parœmiæ etiã in ſacris ſcripturis.

> [illegible]
> [illegible] id eſt,
> Non etenim cunctis placeat vel Iupiter ipſe,
> Seu mittens pluuiam, ſeu cohibens pluuiam.

Quòd ſi quem mouet antiquitatis authoritas, nullum doctrinæ genus antiquius fuiſſe videtur quàm parœmiarum. In his ceu ſymbolis tota ferme priſcorum philoſophia continebatur. Quid aliud veterum illorum ſapiẽtum oracula quàm prouerbia? quibus tantum honoris habitum eſt olim, vt non ab homine profecta, ſed cælitus delapſa viderentur. E cælo, inquit Iuuenalis, deſcendit, γνῶθι σεαυτόν, id eſt, noſce teipſum. Proinde pro foribus templorum veluti digna diis inſcribebantur: paſſimque columnis, ac marmoribus inſculpta viſebantur, tanquam immortali digna memoria. Quòd ſi minutula quæpiam res videtur adagium, meminerimus iſta non mole ſed pretio æſtimari oportere. Quis enim ſanus non pluris faciat gemmulas, quamuis perpuſillas, quàm ſaxa quædam ingentia? & vt, authore Plinio, in minutiſſimis animantibus, velut araneolo culicéque, maius eſt naturæ miraculum, quàm in elephanto, ſi quis modo propius contempletur: itidem in re literaria nonnunquam plurimum habent ingenij quæ minima ſunt.

Antiquiſſima doctrina prouerbiorum.

Non mole, ſed precio adagia æſtimari.

AD QVOT RES VTILIS PAROEMIARUM COGNITIO.

Reliquum eſt vt paucis oſtendamus, non minus vtilitatis ineſſe prouerbiis quam olim adfuerit dignitatis. Conducit autem parœmiarum cognitio, cum ad alia permulta, tum potiſſimum ad quatuor: ad philoſophiam, ad perſuadendum, ad decus & gratiam orationis, ad intelligendos optimos quoſque authores. Principio nectui mirum videatur quòd prouerbia dixerim ad philoſophiæ ſcientiã pertinere, Ariſtoteles apud Syneſium

Ad quatuor conducit parœmiarum cognitio.

Ad philoſophiam conducunt prouerbia.

Parœmiæ ſunt veteris philoſophiæ reliquiæ.

neſciũ exiſtimat nihil aliud eſſe parœmias, quàm reliquias priſcæ illius philoſophiæ, maximis rerum humanarum cladibus extinctæ, eaſque ſeruatas eſſe, partim ob compendium, breuitatémque, partim ob feſtiuitatem ac leporẽ: ideóque nõ ſegniter nec oſcitanter, ſed preſſius ac penitius inſpiciẽdas. Subeſſe enim velut igniculos quoſdam vetuſtæ ſapientiæ, quæ in peruestiganda veritate multo fuerit perſpicacior, quàm poſteriores philoſophi fuerint. Plutarchus item in commentario cui titulum fecit, Quo pacto ſint audiendi poetæ, veterũ adagia ſimillima putat ſacrorum myſteriis, in quibus maximæ quæpiam res ac diuinæ minutulis & in ſpecie penè ridiculis ceremoniis ſignificari ſolent.

Adagia myſteriis comparata.

His enim tam breuibus dictis per inuolucrum quoddam eadem innui quæ philoſophiæ principes tot voluminibus tradiderunt.

Dimidium plus toto.

Neque enim aliud ſibi velle parœmiam illam Heſiodiam, πλέον ἥμισυ παντὸς, quàm quod Plato tum in Gorgia, tum in libris Politicis, tam multis argumentis conatur oſtendere, βέλτιον εἶναι τὸ ἀδικεῖσθαι τοῦ ἀδικεῖν. id eſt, Satius eſſe iniuriam admittere, quàm iniuriam inferre. Quod autem vnquam dogma proditum eſt à philoſophis, vel ad rectè inſtituendam vitam ſalubrius, vel Chriſtianæ religioni vicinius? At rem tantam videlicet tantillum prouerbiolum cõplectitur, πλέον ἥμισυ παντὸς, Dimidium plus toto.

Πλέον ἥμισυ παντός.

Nam qui totum aufert, is alterum fraudat, vt cui nihil reliqui faciat. Contra, qui dimidium duntaxat accipit, is aliqua parte fraudatus videtur. Præſtat autem fraudari quàm fraudare. Præterea ſiquis Pythagoricum illud, **κοινὰ τὰ τῶν φίλων, id eſt, communes res amicorum: diligentius** penitiuſque diſcutiat, nimirum inueniet, in tam breui dicto totius felicitatis humanæ ſummam eſſe comprehenſam. Quid enim **aliud agit Plato tot voluminibus, quàm vt communitatem** perſuadeat, & huius autorem amicitiam? Quæ ſi mortalibus **perſuaderi queat, illico faceſſant è medio, bellum, inuidia, fraus**: breuiter vniuerſum malorum agmen ſemel è vita demigret. Quid aliud egit princeps noſtræ religionis Chriſtus? Nimirum **vnicum duntaxat præceptum mundo tradidit charitatis**: admonens, ab ea vna ſummam & Legum & Prophetarum pendere.

Plato communionem & amicitiam perſuadere vult.

Aut quid aliud hortatur charitas, quàm vt omnium omnia ſint communia? **videlicet, vt amicitia coagmentati cum Chriſto, glutino nimirum eodem quo ille cum Patre cohæret** abſolutiſsimam illam communionem quoad licet imitantes, per quam & ille & pater idem ſunt: nos item idem cum illo ſimus: &, vt ait Paulus, vnus ſpiritus & vna caro cum eo efficiamur: **iámque amicitiæ iure omnia illi nobiſcum, omnia nobis** cum illo ſint communia, deinde paribus amicitiæ vinculis alij cum aliis inter nos copulati, velut eiuſdem capitis membra tanquam idem & vnum corpus, eodem animemur ſpiritu: iiſdem doleamus, iiſdem gaudeamus. Id quod etiam myſticus ille panis e pluribus granis in eandem coactus farinam, & vini potus e multis racemis in eundem liquorem confuſus, admonet. Poſtremò, vt quum ſumma rerum creatarum ſit in Deo, Deus viciſsim in omnibus, omnium vniuerſitas velut in vnum redigatur. Vides quantum philoſophiæ, vel theologiæ magis, Oceanum nobis parœmia tantilla aperuit.

Parœmia pro teſtimonio vſurpata.

Ad perſuadendum conducere Prouerbia.

Quòd ſi cui ſatis non ſit ipſum ſapere, verum etiam aliis perſuadere cupiat quidem non inutilis ſit hæc prouerbiorum ſuppellex, vel Ariſtoteles ipſe ſatis declarat, qui non ſemel in rhetoricis **præceptis, parœmias inter teſtimonia connumerat.** Quemadmodum, inquiens, ſiquis ſuadere velit ne cum homine ſene copulet aliquis neceſſitudinẽ, vtetur huius prouerbij teſtimonio, μήποτ᾽ εὖ ἔρδειν γέροντα. id eſt, Ne vnquam benefacias ſeni. **Rurſum ſiquis perſuadeat vt liberos item interficiat qui parentem** occiderit, huic vſui futurum eſt hoc prouerbium.

Νήπιος ὃς πατέρα κτείνας, παῖδας καταλείπει. id eſt,

Stultus qui natos occiſo patre relinquat.

Quantum autem adferant ad perſuadendi facultatem momen**ti teſtimonia, cui non cognitum eſt? Neque mediocriter conducunt ſententiæ. At inter hæc quoque idem prouerbia collocat. Quintilianus item in Inſtitutionum libris, compluribus locis prouerbiorum mentionem facit, tanquam non vna ra**tione ad bene dicendum conducentium. Nam quinto libro parœmias exemplis coniungit, vt parem cum illis vim obtinentes, quorum eſt vel præcipua. Rurſum eaſdem eodem in libro in argumentorum genere collocat, quas Græce χρείας appel**lant. Quorum & frequentiſsimus vſus, & ad perſuadendum** mouendúmque non mediocris vtilitas. Quin magis ipſa Fa**bij verba libet adſcribere. Nec hæc quidem, inquit, vulgò dicta & recepta perſuaſione populari, ſine vſu fuerint teſtimonia. Sunt enim quodammodo vel potentiora etiam, quòd non cau**ſis accommodata, ſed liberis odio & gratia mentibus, ideo tantum dicta factáque, quia aut honeſtiſsima aut veriſsima, videbantur. Pauloque inferius, Ea quoque quæ vulgo recepta ſunt, hoc ipſo quòd incertum authorem habent, velut omnium **fiunt. Quale eſt, Vbi amici, ibi opes. Et, Conſciẽtia mille teſtes. Et apud Ciceronem, Pares cum paribus, vt eſt in veteri prouer**bio, facillimè congregantur. Neque enim duraſſent hæc in æternum, niſi vera omnibus viderentur. Hactenus Fabij verba

Fabius de vtilitate adagiorum.

retulimus. Idem autem paulò pòſt **deorum oracula parœmiis** ſubnectit, velut his affinia cognataque. Iam quid M. Tullius, nonne in actione pro L. Flacco prouerbio fidem teſtibus abrogat? id eſt huiuſmodi, ἐν Καρὶ τὸν κίνδυνον, id eſt, In Care periculum. An non in eadem totius gentis Græcorum in ferendis teſtimoniis fidem, eleuauit hoc prouerbio? Da mihi teſtimonium mutuum.

Prouerbia oraculis ſimilia.

Cicero vſus prouerbio commode.

Quid quod ipſi etiam philoſophi paſsim ſuas rationes prouerbiis fulciunt? Quo minus mirandum ſi frequenter hiſtoriographi, narrationis fidem ex adagio quopiam petunt. Adeo quod in literis intercidit, quod titulis, quod coloſſis, quod marmoribus ſeruari non potuit, prouerbio ſeruatur incolume: vt & hanc obiter adagiorum laudem indicem.

Philoſophi rationes ſuas cõfirmant adagiis: vt etiam hiſtorici.

Prouerbiorum diuturnitas.

Denique non grauatur diuus Hieronymus Euangelicam ſententiam adagij vulgati teſtimonio confirmare, Diues, aut iniquus, aut iniqui hæres. Ne Paulus quidem ipſe dedignatur locis aliquot prouerbiorum vti teſtimoniis, neque iniuria. Etenim ſi τὸ πιθανὸν, id eſt probabilitas, ad perſuadendum vel primas obtinet partes, quid, quæſo probabilius quàm quòd nemo non dicit? Quid veriſimilius quam id quod tot ætatum, tot nationum conſenſus & velut idem ſuffragium comprobauit? Ineſt nimirum, ineſt in his parœmiis natiua quædam & genuina vis veritatis. Alio**quin qui fieri potuit vt eandem plerunque ſententiam in cen**tum dimanaſſe populos, in centum videamus transfuſam linguas: quæ ne tot quidem ſeculis, quibus nec pyramides obſti**terunt, vel interierit, vel conſenuerit? Vt meritò dictum illud** videatur, Veritate nihil eſſe robuſtius.

τὸ πιθανὸν in prouerbiis maximè.

Probata cõſenſu omnium ætatum adagia.

Deinde fit neſcio quo pacto, vt ſententia prouerbio quaſi vibrata, feriat acrius audientis animum, & aculeos quoſdam cogitationum relinquat infixos. Nam longe minus tanges animum, ſi dixeris Caduca & bre**uis eſt hominis vita: quàm ſi prouerbium cites, Homo bulla.** Poſtremò quod de riſu ſcribit Fabius, maximas difficultates **cauſarum, quæ nullis argumentis diſſolui queant ioco eludi: id** vel maximè præſtat parœmia.

Vis ſententiæ parœmiacæ.

Ad ornatum conducere parœmiam.

Porrò quantum vel dignitatis, vel veneris adiungat orationi tempeſtiuus prouerbiorum vſus, non arbitror pluribus explicandum. Primum enim quis non videt quantum maieſtatis vel ex ipſa antiquitate concilient orationi? Tum ſiquod ſche**ma, quod amplitudinem ac ſublimitatem apponat ſermoni,** rurſum ſiquod ad gratiam dictionis facit, denique ſiqua ratio **feſtiuitatis (quum parœmia plerunque per omneis figurarum** ſpecies, per omneis facetiarum formas varietur), nimirum quicquid illa ſolent adferre, conferet, ac genuinam quandam peculiarémque gratiam de ſuo inſuper adiunget. Proinde ſi ſcitè & in loco intertexantur adagia, futurum eſt vt ſermo totus & antiquitatis ceu ſtellulis quibuſdam luceat, & figurarum arrideat coloribus, & ſententiarum niteat gemmulis, & feſtiuitatis cupediis blandiatur: denique nouitate excitet, breuitate delectet, authoritate perſuadeat.

Dignitatẽ conciliant orationi adagia.

Ad intelligendos authores conducere parœmiam.

Iam vt non ſit alius parœmiarum vſus, certe ad intelligen**dos optimos quoſque (hoc eſt vetuſtiſsimos) authores, non v**tiles modò ſunt, verumetiam neceſſariæ. In quibus cum plera**que ſunt deprauata, tum hæ vel deprauatiſsimæ ſunt: propterea quòd ferè ænigmaticum quiddam habeant, vt etiam à medio**criter eruditis non intelligantur: tum quòd plerunque velut ex abrupto interſeruntur, nonnunquam etiam mutilatim, vt ἄνω ποταμῶν, id eſt ſurſum fluminum. Aliquoties vnico verbo notantur, vt apud Ciceronem in Epiſtolis ad Atticum, Subueni quæſo, dum eſt ἀρχή. id eſt principium. Indicat autem illud prouerbium.

Ænigmatica prouerbia, ideoq; obſcura.

Prouerbia mutilatim, vel vnico prolata verbo.

Ἀρχῇ ἰᾶσθαι πολὺ λῷον ἢ τελευτῇ. id eſt,

Principio præſtat quàm fini adhibere medelam.

Hæc itaque multum offundunt tenebrarum, ſi ignorentur. At rurſum lucis plurimum adferunt ſi fuerint intellecta. Hinc illæ tum Græcorum tum Latinorũ codicum prodigioſę deprauationes: hinc fœdi interpretum lapſus Græca Latinè vertentium: hinc quorundam etiam eruditorum in enarrandis authoribus ridicula ſomnia, meráque deliramenta. Quorum equidem hoc **loco nonnulla referrem, niſi placabilius iudicarem meóque ac**commodatius inſtituto, vt noſtris perlectis commentariis ſua cuique cogitatio ſuggerat, quantopere magni nominis ſcripto**res quibuſdam in locis delirarint. Denique fit nonnunquam vt** ſcriptor tacitè ad prouerbium alludat: quod ſi nos fugerit, etiamſi videbitur intellecta ſententia, tamen magna voluptatis **pars aberit, ignorata parœmia. Quod genus eſt Horatianum** illud:

Vnde manarit ſcriptorum veterum obſcuritas, erróreque ſtudioſorum.

Ignorata parœmia quid pariat.

Epiſt. 1.

-equus vt me portet, alat rex.

Et apud Vergilium,

-fatis nunquam conceſſa moueri,
Apparet Camarina procul

Æneid. 3.

Subeſt enim in illo prouerbium, ἵππος με φέρει, βασιλεύς με τρέφει: in hoc, μὴ κίνει τὴν Καμάριναν.

COMMENDATIO A DIFFICVLTATE.

Quòd ſi iuxta prouerbium, δύσκολα τὰ καλά, eaque vulgo

Labor Erasmi in Adagiis cõcinnandis. ceu faſtidiuntur, quæcunque facilia videntur: vt de me interim nihil dicam, quantis ſudoribus opus hoc mihi conſtiterit: nè quiſquam arbitretur vſqueadeo procliue, vel intelligere vel ſermoni parœmiam intexere. Siquidem vt non mediocris eſt artificij, gemmulam ſcitè includere anulo, & aurum purpuræ intexere: *Non eſt cuiuſuis commodè vti parœmia.* ita non eſt, mihi crede, cuiuſuis parœmiam aptè decentérque orationi interere. Quodque Fabius ſcribit de riſu, nihil affectati periculoſius, idem de prouerbio non iniuria dixeris. Etenim in huiuſmodi, quemadmodum & in muſica, niſi ſummum præſtes artificem, ridiculus ſis. & aut laudem eximiam aut riſum auferas oportet.

QVATENVS VTENDVM ADAGIIS.

Proinde quatenus quibuſque modis vti conueniat adagiis, indicabimus. Ac primo loco meminiſſe oportebit, vt quod eleganter Ariſtoteles in commentariis rhetoricis admonuit de adhibendis epithetis, id nos in vſurpandis adagiis obſeruemus: nempe vt illis vtamur non tanquam cibis, ſed veluti condimentis, id eſt, non ad ſatietatem, ſed ad gratiam. Præterea ne quouis inſeramus loco, quemadmodum enim ridiculum ſit ſi quibuſdam locis gemmam alligaris: itidem abſurdum ſi non ſuo loco adhibueris adagium. Quod verò Fabius libro inſtitutionum 8. de ſententiis vſurpandis præcepit, id totidem ferme verbis de parœmiis præcipi queat. Primum, ne, quemadmodũ dictum eſt, nimis crebriter vtamur. Denſitas enim earum obſtat inuicem, quo minus eluceant, quemadmodum nec pictura, in qua nihil circumlitum eſt, eminet, ideoque artifices etiam, quum plura in vnam tabulam opera contulerunt, ſpatiis diſtinguunt, ne vmbræ in corpora cadant. Subſiſtit enim omnis parœmia, ideoque poſt eam vtique aliud eſt initium. Vnde ſoluta ſere oratio eſt, & è ſingulis non membris ſed fruſtis collata, ſtructura caret. Porrò vt adfert lumen clauus purpuræ in loco inſertus, ita certè neminem deceat intertexta pluribus notis veſtis. Accedit hoc quoque incommodi, quod crebras captanti parœmias, nonnullas neceſſe eſt admiſcere vel frigidas vel coactas. Non enim poteſt eſſe delectus, vbi de numero laboratur. Poſtremo gratiam amittit quicquid aut immodicum eſt aut intempeſtiuum. In epiſtolis tamen familiaribus licebit paulo liberius hoc genere ludere. in oratione ſeria, ſicuti parcius, ita etiam accuratius adhibendæ.

Adagiis vtendum tanquam condimentis.

Vt ſuo loco inſerantur.

Ne nimis crebrò vtamur adagiis.

Ne nimis multa ſint adagia.

VARIVS PROVERBIORVM VSVS.

Hoc in loco non abs re futurum arbitror, ſi paucis velut indicaro quibus rationibus variari queat parœmiarum vſus, vt poſſis idem adagium alia atque alia forma producere. Principio, nihil vetat interdum quominus idem dictum ad complures ſenſus accommodes: vt illud τετρημένος πίθος, id eſt pertuſum dolium, vel ad obliuioſum, vel ad profuſum, vel ad auarum, vel ad futilem, vel ad ingratum traduci poteſt. Effluit enim quicquid infuderis in animum immemoris: apud prodigum nihil durat: auari cupiditas nunquam expletur: futilis & garrulus nihil continet: perit quicquid contuleris in hominem ingratum. Nonnunquam per ironiam ad contrarias etiam ſententias deflectitur: quod genus, ſi de mendaciſſimo quopiam loquens, dicas, ἄκουε τὰ ἐκ τρίποδος, id eſt, Audi è tripode dicta. Fit interim vt vnius voculæ commutatione diuerſis conueniat, vt ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα, id eſt Hoſtiũ munera non munera: &, πενήτων ἄδωρα δῶρα, κολάκων ἄδωρα δῶρα, ποιητῶν ἄδωρα δῶρα. vt idem adagium ad hoſtes, ad pauperes, ad aſſentatores, ad poetas deflectatur. Nam hoſtium munera perniciem adferre creduntur. &, ſiquid donant pauperes, aut adulatores, aut poëtæ, captationes ſunt verius quàm munera. Breuiter ad omnia in quæ quocunque modo hæc ſimilitudo competit, accommodes licebit. Illa ratio fermè communis omnibus, quoties à perſona ad rem aut contrà fit deflectio. Ad perſonam, hoc pacto, Prouerbium eſt, μηδ' Ἡρακλῆς πρὸς δύο, id eſt, ne Hercules quidem aduerſus duos: ego verò Therſites magis quàm Hercules, qui poſſim vtrique reſpondere? Ad rem torquebitur hoc modo, Prouerbio dictum eſt, μηδ' Ἡρακλῆς πρὸς δύο: ego qui poſſim pariter & morbo & inopiæ tolerandæ par eſſe? Variatur & inuerſione prouerbium, vt dictum eſt, μηδ' Ἡρακλῆς πρὸς δύο. & tu vnus contra duos Hercules audes congredi? Item hoc pacto, Contra tritum Græcis prouerbium, expectatis carbonibus theſaurum reperi. Et, Commutauimus, non χρύσεα χαλκείων, id eſt aurea æreis: ſed planè χάλκεα χρυσείων, id eſt ærea aureis. Præterea nonnunquam explicatur adagium & confertur: nonnunquam ſimplex allegoria refertur. Aliquoties etiam mutilum proponitur, vt ſiquo reſpondente quod nihil ad rem pertineat, dicas, τοιαῦτ' ᾔτουν, id eſt tales poſtulabam. Et apud Ciceronem, τὰ μὲν διδόμενα, id eſt, quæ dantur. Interim ſatis eſt vnico verbo alluſiſſe, vt apud Ariſtotelem, omnes eiuſmodi inter ipſos κεραμεῖς, id eſt, figuli. Sunt & aliæ variandi rationes: verum eas ſiquis exactius perſequi cupiet, è noſtris comẽtariis quos de duplici copia conſcripſimus, petat licebit.

Idem dictum ad plures accommodari ſenſus.

Ironia [illegible] ſententias [illegible] Vnius vocis commutatio.

A perſona ad rem, vel cõtrà deflectio.

Inuerſione prouerbium variatum.

DE FIGVRIS PROVERBIALIBVS.

Fig[illegible] prouerbiales. Reliquum eſt vt ad parœmiarum catalogum accingamur, ſed ſi prius figuras aliquot prouerbiales oſtenderimus. Quædam enim dicta ſunt ſpecie non magnopere prouerbiali, quædam autem παροιμιώδει (id eſt prouerbiali) figura, vt facilè poſſint in parœmiarum ordinem cooptari. Igitur in totum, prouerbiorum generi confinis eſt omnis ſententia, præterea metaphora, peculiariter allegoria: & in his præcipue quæ ſumuntur à rebus inſignibus, & vulgo celebratis: vt à nauigatione, à bello. Quod genus ſunt illa, ſecundis nauigare ventis, naufragium facere, vertere vela, tenere clauum, & exhaurire ſentinam, & tradere ventis vela, contrahere vela. Item illa, bellicum canere, & verſis gladiis pugnare, receptui canere, comminus atque eminus pugnare, conferre pedem, conſerere manus, atque id genus alia ſexcenta. Quæ ſi paulo longius traducantur, abeunt in parœmiæ formam. Item quæ ducuntur à rebus notis ac vehementer quotidiano ſenſui familiaribus: vt quoties corporis geſtus ad animi rem transferuntur, cuiuſmodi ſunt, premere pollicem, pro fauere: corrugare frõtem, pro moleſtè ferre: tingi, pro indignari: exporrigere frontem, pro hilareſcere. Præterea quæ trahuntur à ſenſibus corporis, velut olfacere, pro reſciſcere: deguſtare, pro experiri. Prouerbij ferè faciem habent quoties quæ ſunt artibus peculiaria vocabula, aliò detorquentur, vt δὶς διὰ πασῶν, id eſt, bis per omnia, à muſicis. ἐκ διαμέτρου id eſt, ex dimetiente, à mathematicis item, ſeſquipedalia verba. incudi reddere, à fabris ærariis: ad amuſſim, à fabris lapidariis: nullam lineam duxi, à pictoribus extremum actum adiungere, à ſcenis. Interdum citra figuram tacita alluſio prouerbiale quiddam adfert. Et tum erit optima quoties ad authorem aut rem ſpectat magnopere celebrem, nulliúque incognitam, qualis eſt apud Græcos Homerus, apud Latinos Vergilius. Quod genus eſt illud apud Plutarchum, ἐπεὶ μαρτυροῦσί γε Πλάτωνι πολλοί τ' ἀγαθοί τε πάρεισιν. id eſt, Quandoquidem teſtes ſanè Platoni multique bonique adſunt. Alluſum eſt enim ad morem ſacrorum, in quibus ſacerdos dicere conſueuit, Τίς τῇδε, id eſt, quis hic? Deinde qui aderant, reſpondebant, πολλοί τ' ἀγαθοί τε πάρεισιν. id eſt, Multique bonique adſunt. Item illud apud Ciceronem ad Atticum, Σύν τε δύ' ἐρχομένω, id eſt, Simul duobus euntibus. Et apud Lucianum, ἰατρῶν παῖδες, id eſt, medicorum filii. pro medicis ipſis. Accedunt ad prouerbij ſpeciem & illa, bucolico carmini familiaria, ἀδύνατα, ἀναγκαῖα, ἄτοπα, ἐναντία, ὅμοια, id eſt, impoſſibilia, neceſſaria, abſurda, contraria, ſimilia. Ἀδύνατα ſunt eiuſmodi,

Artib. peculiaria vocabula.

Citra figuram alluſio.

ἀδύνατα.

Ἀλλ' ἴσον γάρ τοι καὶ ἐς κύματα μετρεῖν. id eſt,
Sed labor adſimilis metiri in littore fluctus.
Et apud Vergilium,
Antè leues ergo paſcentur in æthere cerui,
Et freta deſtituent nudos in littore piſces.

ἀναγκαῖα

Ἀναγκαῖα ſunt huiuſmodi,
Dum iuga montis aper, fluuios dum piſcis amabit.
Et apud Senecam,
Lucida dum current annoſi ſidera mundi.

ἄτοπα.

Ἄτοπα exemplum hoc erit,
Atque idem iungat vulpes, & mulgeat hircos.
Contrariorum hoc,
Nunc virides etiam occultant ſpineta lacertos:
Me tamen vrit amor. Item apud Theocritum,
Ἠνίδε σιγῇ μὲν πόντος, σιγῶντι δ' ἀῆται.
Ἁ δ' ἐμὰ οὐ σιγῇ στέρνων ἔντοσθεν ἀνία. id eſt,
Ecce ſilet maris vnda, ſilent & flamina venti:
Haud tamen intra noſtra ſilent præcordia curæ
Similium,
Torua leæna lupum ſequitur, lupus ipſe capellam.
Et apud Theocritum,
Ἁ αἲξ τὸν κύτισον, ὁ λύκος τὰν αἶγα διώκει. id eſt,
Capra petit cytiſum, ſequitur lupus ipſe capellam.

Ea ſunt quæ Rhetoribus appellantur πολύπτωτα.

Sunt & aliæ duæ figuræ maximè confines parœmiarum generi, quæ conſtant vel eiuſdem aut ſimilis iteratione vocis, vel contrariarum contextu. Quod genus ſunt, κακὸν κακῶς σ' ἀπολοῦσι. κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν. id eſt, Perdant te malum male. Mali corui malũ ouum. Et, θρέμμα σοφοῦ σοφόν, id eſt, Alumnus ſapientis ſapiens. Id quod eſt apud Græcos comicos pariter ac tragicos penè ſolenne. Et, Euenerunt digna dignis. Amico amicus. Malis malus. Bonis bonus. Vterque vtrique cordi. Suus rex reginæ placet. Et, Manus manum fricat. Graculus ad graculum. Contrariorum genus ſic habet, καὶ δίκαια κἄδικα, εὖ καὶ μιαρῶς id eſt, Et iuſta & iniuſta Probe & improbe, apud Ariſtophanem, ἑκόντα καὶ ἄκοντα, id eſt Volentibúſque & nolentibus, apud Platonem. Item, οὐδὲ ἔπος, οὐδὲ ἔργον, id eſt, Nullum dictum, neque tactum. Apud noſtros item, Verum vbi fas verſum atque nefas. Facta atque infecta canebat. Quo tropo ſic vſus eſt Valerius Maximus, vt ad verum ſenſum non cohæreat, tantum exaggerat: Obteſtantem, inquit, ſe aduerſus omne fas & nefas, quum in ſummo eſſet imperio, à te equite Romano fuiſſe trucidatum. Nam qui conſiſtit vt facinus nefarium dicatur eſſe factum aduerſus omne nefas? Quo iure, quáque iniuria. Quiduis & facere & pati. Digna atque indigna. Quid dixit, aut quid tacuit? Domi bellíque. Publicè, priuatim. Quod ſcis, neſcis. Clámque palámque. Iocáque & ſeria. Manibus pedibúſque. Noctéſque diéſque. Quæ prima

Contraria.

aut vlti-

aut vltima ponas. Neque magnum, neque paruum. Iuuenéſque ſenéſque. Diis hominibuſque plaudentibus. Ad hanc formam pertinent etiam hæc paſſim apud poetas obuia, παρθένος ἀπάρθενος. ἄνυμφος νύμφη. ἄγαμος γάμος. ἄπολις πόλις. δύσπαρις Πάρις. δυσδαίμων εὐδαιμονία. ἄδωρα δῶρα. ἄφοβος φόβος. ἀπόλεμος πόλεμος. ἀκόσμητος κόσμος. ἄχαρις χάρις. ἀπλοῦτος πλοῦτος. id eſt, Virgo non virgo. Sponſa non ſponſa. Nuptiæ non nuptiæ. Non ciuitas ciuitas. Malus Paris Paris. Infelix felicitas. Non dona dona. Non metuendus metus. Non bellum bellum. Ornatus inornatus. Ingrata gratia. Inopes opes. Hæc ἐναντίωσις nonnunquam accidit & in dictione compoſita, vt μωρόσοφος, id eſt ſtultè ſapiens. & γλυκύπικρος, id eſt dulciter amarus. Sic etiam, Plutarcho teſte, ſuum affectum vocant amantes ex voluptate & dolore mixtum, ita vt libenter contabeſcant. Huc pertinet & illa ἐναντίωσις αἰνιγματώδης, id eſt contrarietas ænigmatica, vt φέρων οὐ φέρω, ἔχων οὐκ ἔχω. & Ἀνήρ τε κοὐκ ἀνήρ, ὄρνιθα κοὐκ ὄρνιθα, ἰδών τε κοὐκ ἰδών, ἐπὶ ξύλου καὶ οὐ ξύλου, καθημένην τε καὶ οὐ καθημένην, λίθῳ τε καὶ οὐ λίθῳ βάλλει τε καὶ οὐ βάλλει. id eſt, Portans non porto, habens non habeo. Vir & non vir, auem & non auem, vidénſque & non videns, in ligno & non ligno, ſedentem & non ſedentem, lapide & non lapide, iaculatur & non iaculatur. Quod ænigma refertur & apud Athenæum ex Clearcho, & apud Tryphonem: cuius meminit Plato quoque. Huius formæ ſunt & illa: ἄγλωσσος λάλος, id eſt, elinguis loquax. τρωτὸς ἄτρωτος, id eſt, vulnerabilis inuulnerabilis. δασὺς λεῖος, id eſt, hirſutus læuis. ἄγονος γόνος, id eſt, fœtus non fœtus. Cuiuſmodi permulta proponit ac ſoluit Athenæus lib. 10. Neque reſpuit adagiorum ratio ænigmaticam obſcuritatem, quanquam aliàs improbatam, imò veluti familiarē libenter amplectitur. Quod genus fuerit ſiquis parum ſanè loquutum, ſubeat Anticyram nauigare, aut porcum cædere, aut ſquillam è ſepulchris vellere, quorum primum eſt apud Horatium, alterum apud Plautum, tertium apud Theocritum. Proinde & oracula pleraque in ius prouerbiorum abierunt, & Pythagoræ ſymbola ad parœmiarum naturam videntur pertinere. Præcipue peculiaris eſt adagiorum generi hyperbole. vt, Cælum territat armis, &, Saxa clamore rumpit. & Riſu diffluo. maximè ſiqua metaphoræ ſpecies admiſceatur. Effertur variis modis, vel per denominationem, vel per comparationem, vel per ſimilitudinem, vel per epitheton. Exempla ſunt, Alter Ariſtarchus. Et, Noſter hic Phalaris. Et, Stentore clamoſior. Velut leæna in machæra. Stentorea vox. Neſtorea facundia. Neque verò pigebit ceu fontes aliquot indicare à quibus genus hoc figurarum duci poſſit.

μωρόσοφος.

γλυκύπικρος.

Aenigma de Eunucho veſpertilionem feriente.

Adagia ænigmatis aſſinia.

Oracula. Pythagorea ſymbola.

Hyperbole effertur variis modis.

Sumitur enim interdum ab ipſa re, quoties hominem ſceleſtum, ſcelus appellamus: dedecoroſum, dedecus: peſtilentem, peſtem: lurconem, barathrum: tenebrionem, tenebras: contaminatum, labem: ſpurcum, cœnum: contemptum, quiſquilias: impurum, ſterquilinium: portentoſum, portentum: moleſtum, hulcus: carcere dignum, carcerem. Quorum vnumquodque ferè poteſt & per comparationem efferri, vt χρυσοῦ χρυσοτέρα, id eſt auro magis aurea. & ipſa nequitia nequior, cæcitate cæcior, loquacitate loquacior, deformitate deformior, ipſa ſiti ſiticuloſior, paupertate pauperior, infortunio infortunatior, ipſa infantior infantia. Ad hanc claſſem pertinent & illa, pater eſuritionum. Et, omnis eloquentiæ fons, Et plus quàm infantiſſimus. Et, plus quàm perditus.

A re ipſa hyperbole ſumpta.

Huis proxima ſunt quæ à rebus ſimilibus trahuntur. vt, Melle dulcior. Pice nigrior. Niue candidior. Oleo tranquillior. Infima auricula mollior. Auro purior. Plumbo ſtupidior. Stipite tardior. Litore ſurdior. Iracundior Adria. Æquore ſurdior. Spongia bibacior. Harenis ſitientior. Pumice ſiccior. Ære Dodonæo loquacior. Vitro fragilior. Pila volubilior. Cothurno inſtabilior. Clematide Ægyptia gracilior. Alno procerior. Cote durior. Sole clarius, Sydere pulchrior. Buxo pallidior. Sardois herbis amarior. Alga vilior, Ætna æſtuantior. Beta inſulſior. Trutina iuſtior. Spina diſtortior. Ampulla vanior. Pluma leuior. Vento inſtabilior. Morte odioſior. Barathro capacior. Labyrintho inuolutior. Corchoro vilior. Subere leuior. Dolio pertuſo incontinentior. Laterna perlucentior. Clepſydra perſtillantior. Fonte purior. Euripo mobilior. Oculis charior. Luce dulcior. Vita antiquior. Rubo areſacto præfractior. Crāba recocta moleſtior. Clauo durior. Floralibus licentioſior.

A rebus ſimilibus.

Item ab animantibus. vt, Muliere loquacior. Paſſere ſalacior. Hirco libidinoſior. Ceruo viuacior. Cornice annoſior. Graculo magis obſtreperus. Luſcinia vocalior. Dipſade nocentior. Vipera virulentior. Vulpe fraudulentior. Echino aſperior. Procello Acarnanio lenior. Anguilla magis lubricus. Lepore timidior. Limace tardior. Piſce ſanior. Piſce magis mutus. Delphino laſciuior. Phœnice rarior. Scropha fœcundior alba. Nigro cygno rarior. Hydra magis verſipellis. Albo coruo rarior. Vulture edacior. Scorpius improbior. Teſtudine tardior. Glire ſomniculoſior. Sue indoctior. Aſello ſtolidior. Hydris immitior. Dama pauidior. Hirundine bibacior. Cane rixoſior. Vrſo hiſpidior. Tipula leuior. Cuiuſmodi quædam congerit & Lucianus, ὀργιλώτεροι μὲν τῶν κυνιδίων ὄντες, δειλότεροι δὲ τῶν λαγωῶν, κολακικώτεροι δὲ τῶν πιθήκων, ἀσελγέστεροι δὲ τῶν ὄνων, ἁρπακτικώτεροι δὲ τῶν γαλῶν, φιλονεικότεροι δὲ τῶν ἀλεκτρυόνων. id eſt, Quum ſint iracundiores catellis, timidiores leporibus, adulantiores ſimiis, libidinoſiores aſinis, rapaciores felibus, contentioſiores gallis gallinaceis. Item Plutarchus aduerſus vſuram, ἀπιστότερος κολοιοῦ, ἀφωνότερος περδίκων, καὶ κυνὸς ἀγεννέστερος, id eſt, Quum minus fidei tibi habeatur quàm graculo, magis mutus ſis quam perdix, abiectior ſeruiliórque cane.

Ab animantibus.

Ducuntur à perſonis deorum. Diana intactior. Ipſis Charitibus humanior. Priapo ſalacior. Venere formoſior. Mercurio facundior. Momo mordacior. Vertumno inconſtantior. Proteo mutabilior. Empuſa magis varius.

A Deorū perſonis.

A perſonis fabuloſis. Tantalo ſitientior. Atreo crudelior. Cyclope immanior. Oreſte inſanior. Vlyſſe doloſior. Neſtore facundior. Glauco ſtupidior. Iro pauperior. Penelope caſtior. Nireo formoſior. Tithono viuacior. Eriſichthone eſurientior. Niobe fœcundior. Stentore clamoſior. Tireſia cæcior. Buſiride illaudatior. Sphinge inuolutior. Labyrintho intricatior. Dædalo ingenioſior. Icaro audacior. Gigantibus elatior. Gryllo ſtultior. Lynceo perſpicacior. Excetra pertinacior.

A perſonis fabuloſis.

A perſonis comœdiarum. Thraſone Terentiano glorioſior. Demea iurgioſior. Mitione facilior. Gnathone adulantior. Phormione confidentior. Dauo verſutior. Thaide blandior. Euclione parcior.

A perſonis Comœdiarum.

A perſonis hiſtoriarum. Zoilo inuidentior. Catone ſeuerior. Timone inhumanior. Phalaride crudelior. Timotheo felicior. Sardanapalo nequior, Numa religioſior. Phocione iuſtior. Ariſtide incorruptior. Crœſo ditior. Craſſo numatior. Codro pauperior. Æſopo luxurioſior. Heroſtrato ambitioſior Fabio cunctantior. Socrate patientior. Milone robuſtior. Chryſippo acutior. Trachalo vocalior. Curione obſtinatior. Noſtri temporis Ariſtarchus. Chriſtianorum Epicurus. Item, Præpoſterus Cato.

A perſonis hiſtoriarum.

A gentibus. Pœno perfidior. Scytha aſperior. Scythotauris inhoſpitalior. Cretenſi mendacior. Parthis vanior. Thracibus bibacior. Theſſalo perfidior. Care vilior. Sybarita faſtuoſior. Mileſiis effœminatior. Arabibus ditior. Pygmæo breuior. Arcade ſtolidior.

A gentibus.

Ab officiis. Lenone magis periurus. Cinædo mollior. Milite glorioſior. Areopagita tetricior. Tyranno violentior. Carnifice immanior.

A vitiis potius, ſeu moribus, quàm officiis quia nomen officio non nuſi rectè ſonat.

DE PRAEMOLLIENDA PAROEMIA.

Iam illud, tametſi minutulum humiliuſque videatur, tamen, poſteaquā docendi munus ſuſcepimus, non grauabimur propter imperitiores admonere: videlicet, vt in vſurpandis adagiis meminerimus quod in verbis nouatis aut durius tranſlatis fieri Fabius iubet: id quod ait à Græcis elegantiſſimè præceptum eſſe, videlicet προεπιπλήσσειν τῇ ὑπερβολῇ. ita nos oportebit προεπιπλήσσειν τῇ παροιμίᾳ, hoc eſt, præcaſtigare, & velut occurrere parœmiæ: ſi quando vel obſcurior vel alioqui durior videbitur. Recipit enim hoc genus, ſicuti paulo ſuperius oſtenſum eſt, & metaphoras quantumlibet duras, & nouationes vocum licentioſas, & hyperbolas parum pudentes, & allegorias ad ænigma vſque obſcuras. Græci προεπιπλήσσουσιν his ferme modis κατὰ τὴν παροιμίαν. ὥς φασι. φασί. τὸ λεγόμενον. τὸ τοῦ λόγου. ὡς παλαιὸς φησι λόγος. ὥσπερ λέγουσι. ὡς λέγεται. ὡς λεγόμενον παροιμιαζόμενοι. ὡς λέγουσιν οἱ παίζοντες. καλῶς εἴρηται. id eſt, Iuxta prouerbium, vt aiunt, aiunt, quod dicitur, quod dici ſolet, vt antiquum ait dictum, vt dicunt, vt dicitur, vt dicimus prouerbio, vt dicunt iocantes, rectè dictum eſt. Iiſdem ferme orationibus vtuntur Latini, Aiunt, vt aiunt, vt eſt in veteri prouerbio, iuxta vulgo tritum ſermonem, quemadmodum vulgo dici conſueuit, vt vetus verbum vſurpem, vt adagio dictum eſt, verè hoc dicunt.

Amolienda prouerbiorum durities.

Exempla præmolliendi adagia quæ duriora videntur.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *& allegorias*] Quoniā paſſim occurrūt hi loquēdi modi, qui adagiorū ſunt veluti antecambulones quidā: & de vſu eorū mihi cū Eraſmo non cōuenit: de iis præfari, ab inſtituto meo alienū, vt opinor, nequaquā fuerit. Dico igitur, Si ita ſit, Græcos ſcriptores, quoties vtuntur hiſce ſermonis formulis, κατὰ τὴν παροιμίαν, ὥς φασι, φασὶ, & aliis huiuſmodi (quæ non paulo plures ſunt iis quæ hic recenſentur) toties προεπιπλήσσειν τῇ παροιμίᾳ: raro certè eos parœmiam ἄνευ προεπιπλήξεως vſurpare comperiemus: quippe quam vt plurimum tale quodpiam loquendi genus antecedat. Iam verò ſi dicamus, cum Eraſmo (quod certè dicendum eſt) nos non προεπιπλήσσειν τῇ παροιμίᾳ, niſi vel obſcurior vel durior videatur: eas omnes quibus vnum aliquod ex his loquendi generibus præfixum ſit, vel obſcuriores vel duriores videri fateamur neceſſe eſt. At hoc falſum eſſe res ipſa indicat. nam illas formulas prouerbiis adhibent innumeris nihil obſcuritatis nihilque aſperitatis habētibus. Falſum itaque & illud, nimirum Græcos per eas, προεπιπλήσσειν τῇ παροιμίᾳ. Quæ ſunt igitur ad id accōmodata verba? Dicam: ſi prius Quintiliani locum ex libri 8. cap. 3. protulero: in quo hæc ſcribit, Et ſi quid periculoſius finxiſſe videbimur, quibuſdam remediis præmuniendum eſt, Vt ita dicam, Si licet dicere, Quodammodo, Permitte mihi ſic. Quod idem etiam in iis quæ li-

centius tranſlata erunt, prodeſſerit, quæ non tutò dici poſſunt. In quo non falli iudicium noſtrum, ſolicitudine ipſa manifeſtum erit. Qua de re Græcum etiã illud elegantiſſimum, quo præcipitur ita, [illegible]. Hæc ille alterum præceptum ex tertio, vt opinor, libro Rhetoricorum Ariſtotelis ſumpſit: ibi enim leguntur hæc verba, [illegible]. Porro hæc quæ ab illo, Fabio dico, proferuntur exempli cauſa formulæ, Vt ita dicam, Si licet dicere, &c. reſpondent his, [illegible], & [illegible], & [illegible]. quæ quidẽ ſunt (vt ait Dionyſius Longinus authores citans Ariſtotelem & Theophraſtum) [illegible], id eſt emollitiones vel præmollitiones audaciũ metaphorarũ. Quibus ſubiungit hæc, [illegible] legendum videtur, alioqui fortaſſe ad ea ipſa Ariſtotelis quæ paulo antè protuli verba: omnis hyperboles remedium eſſe dicentis illam [illegible]. Cæterùm quam prolatis illis [illegible] exemplis, addat continuò poſt, [illegible], videtur [illegible] vel potius [illegible] in illis etiam conſtituere. Quibus ea reſpondere quæ Quintilianus affert, vt ad præmuniendum ſiquid periculoſius finxiſſe videbimur, accommodata, modò à me dictum eſt. Vnde conſentaneum eſſe exiſtimo vt eaſdem [illegible] vel [illegible] (id eſt [illegible]) ac præmollitionis ſiue præmunitionis cenſeamus eſſe formulas. At te vera, qui dicit, Si tamen mihi ita loqui conceditur, Si tam audax verbum mihi pronunciare licet, ſuam ipſemet audaciam veluti præcaſtigans ([illegible]) eius veniam quodammodo petere videtur. At qui ita præfatur, Vt aiunt, Vt antiquum ait dictum, Vt vetus verbum vſurpem: non protinus exiſtimandus eſt has adhibere præfatiunculas, quòd prouerbio vel obſcuriore vtatur, vel duriore. Quis enim non videt Græcos pariter & Latinos eas prouerbiis illis attexere, quæ & apertiſſima ſunt, & ne delicatiſſimas quidem aures offendere vllo modo poſſunt? Ac tãtum abeſt profectò vt quoties hæc legimus, [illegible] cauſa poſita exiſtimare oporteat, vt ſæpe ad conciliandam fidem aut adiungendam dignitatem orationi adhibita eſſe credere debeamus. Sunt enim quædam tantæ authoritatis prouerbia, vt oraculis etiam comparentur, ex quorum numero qui aliquod vſurpaturus, ita præfatur, Iuxta prouerbium: perinde eſt ac ſi diceret, Iuxta oraculum. Syneſius in quadam ad fratrem epiſtola, [illegible]. Quæ ſententia (vt hoc obiter admoneam) ex prætermiſſis ab Eraſmo vna eſt. Quid tandem eſt ergo [illegible], ſi hoc non eſt? quæ ſunt ad hoc accommodatæ loquendi formulæ? Nimirum tales qualis illa eſt apud Ciceronẽ, Sed vt in prouerbio eſt (etſi humilius dictum eſt, tamen conſimile eſt) ſcopas, vt ita dicam, mihi videtur diſſoluere. Sic Græcus quidam author, ne videretur ignorare quale id eſſet quo vtebatur prouerbium, ſed oſtenderet ſe ſibi conſcium eſſe, illud ex vulgi fæce petitũ ſe vſurpare, dixit, [illegible]. Inter [illegible] formulas annumerari poſſunt, meo quidem iudicio, & iſtæ, [illegible], quarum poſterior ex earum eſt quæ ab Eraſmo recenſentur numero. Idem valent & hæc verba, variata orationis forma, [illegible], vt apud Plutarchum, [illegible]. Huc pertinent iſta, [illegible]. item hæc, [illegible], poſitis videlicet per parẽtheſin his verbis, [illegible], & [illegible]. Sunt & alij [illegible] ſermonis, quos alijs quærendos apud authores relinquo. Hoc ſaltem probatum ſatis eſſe puto, ex omnibus formulis quas, tanquam eius exempla, Eraſmus citat, vel nullam, vel vnam tantum ad eam pertinere.

CHILIADIS PRIMÆ CENTVRIA PRIMA.

Amicorum communia omnia. PROVER. I.

TA τῶν φίλων, κοινά, id eſt, Amicorum communia ſunt omnia. Quoniam nõ aliud hoc prouerbio neque ſalubrius, neque celebratius, libuit hunc adagiorum recenſionem velut omine ſe ici auſpicari. Quod quidem ſi tam eſſet fixum in hominũ animis, quam nulli non eſt in ore, profectò maxima malorum parte vita noſtrã leuaretur. Ex hoc prouerbio Socrates colligebat, omnia bonorum eſſe virorum non ſecus quàm deorum. Deorum, inquit, ſunt omnia. Boni viri deorum ſunt amici. Et amicorum inter ſe communia ſunt omnia. Bonorum igitur virorum ſunt omnia. Refertur apud Euripidem in Oreſte,

Omnia bonorum virorum eſſe.

κοινὰ γὰρ τὰ τῶν φίλων. id eſt,
Inter enim amicos cuncta ſunt communia.
Idem in Phœniſſis,
--κοινὰ γὰρ φίλων ἄχη. id eſt,
Communis omnis eſt amicorum dolor.
Idem in Andromacha,
Φίλων γὰρ οὐδὲν ἴδιον, οἵτινες φίλοι
Ὀρθῶς πεφύκασ', ἀλλὰ κοινὰ χρήματα. id eſt,
Nam vere amicis proprium prorſus nihil:
Sed inter ipſos cuncta ſunt communia.

Terentius in Adelphis, Nam vetus quidem hoc verbum, Amicorum inter ſe communia eſſe omnia. Teſtantur & apud Menandrum fuiſſe in eadem fabula. M. Tullius lib. Offic. 1. Vt in Græcorum, inquit, prouerbio eſt, Amicorum eſſe omnia communia. Citatur & ab Ariſtotele lib. Moralium 8. & à Platone de Legib. 5. Quo loco conatur demonſtrare, feliciſſimum reipub. ſtatum, rerum omnium communitate conſtare: πρώτη μὲν τοίνυν πόλις τέ ἐστι καὶ πολιτεία καὶ νόμοι ἄριστοι, ὅπου τὸ πάλαι λεγόμενον ἂν γίγνηται κατὰ πᾶσαν τὴν πόλιν ὅτι μάλιστα. λέγεται δὲ ὡς ὄντως ἐστὶ κοινὰ τὰ φίλων. id eſt, Prima quidem igitur ciuitas eſt & reipublicæ ſtatus, ac leges optimæ, vbi quod iam olim dicitur, per omnem ciuitatem quàm maxime fieri poteſt obſeruabitur. Dictum eſt autem vere, res amicorum communes eſſe. Idem ait, felicem ac beatam fore ciuitatem, in qua non audirentur hæc verba, meum & non meum. Ariſtoteles lib. Polit. 2. temperat Platonis ſententiam, volens poſſeſſionem ac proprietatem eſſe penes certos: cæterùm ob vſum, virtutẽ & ſocietatem ciuilem, omnia communia, iuxta prouerbium. Martialis lib. 2. iocatur in quendam Candidum, cui ſemper in ore fuerit hoc adagium, quum alioqui nihil impertiret amicis.

Rerum cõmunitas Platoni probata.

Felix Reſpub. quæ Platoni.

Candide κοινὰ φίλων, ſunt hæc tua Candide πάντα,
Quæ tu magniloquus nocte diéque ſonas.
Atque ita concludit epigramma,
Das nihil, & dicis, Candide, κοινὰ φίλων.

Eleganter Theophraſtus apud Plutarchum in commentariolo cui titulus, [illegible], id eſt, Si res amicorum communes, maxime conuenit vt amicorum item amici ſint communes. M. Tullius lib. de legibus primo videtur hoc adagium Pythagoræ tribuere, quum ait, Vnde enim illa Pythagorica vox, τὰ τῶν φίλων κοινά, καὶ φιλίαν ἰσότητα. id eſt, Res amicorum communes, & amicitiam æqualitatem. Præterea Timæus apud Diogenem Laertium, tradit hoc dictum primùm à Pythagora profectum fuiſſe. A. Gellius Noctium Atticarum lib. 1. cap. 9. teſtatur Pythagoram non ſolum huius ſententiæ parentem fuiſſe, verum etiam huiuſmodi quandam vitæ ac facultatum communionem induxiſſe, qualem Chriſtus inter omnes Chriſtianos eſſe vult. Nam quicunque ab illo in cohortem illam diſciplinarum recepti fuiſſent: quod quiſque pecuniæ familiæque habebat, in medium dabant, quod re atque verbo Romano appellatur κοινόβιον, id eſt cœnobium, nimirum à vitæ fortunarumque ſocietate.

Res amicorum communes.

Pythagoras huius auctor adagij.

Communitas primorũ Chriſtiana Reſpub. hominum. κοινόβιον.

Amicitia æqualitas. Amicus alter ipſe.

Hæc quoque ad Pythagoram authorem referunt, quòd eandem complectantur ſententiam, φιλίαν ἰσότητα εἶναι, & μίαν ψυχὴν, τὸν φίλον ἕτερον αὐτόν. id eſt, Amicitiam æqualitatem eſſe, & eandem animam. Et, Amicum, alterum ipſum. Neque enim quicquam non commune, vbi fortunarum æqualitas: neque diſſenſio, vbi idem animus: neque diuortium, vbi coagmentatio duorum in vnum. Ariſtoteles magnorum Moralium lib. 2. ὅταν βουλώμεθα σφόδρα φίλον εἰπεῖν, μία ψυχὴ ἡ ἐμὴ καὶ ἡ τούτου. id eſt, Quoties volumus vehementer amicum dicere, vna, inquimus, anima mea & huius. Idem eodem libro, ἔστι γὰρ ὡς φαμὲν ὁ φίλος, ἕτερος ἐγώ. id eſt, Eſt enim, vt dicere ſolemus, amicus, alter ego. Plato libro De legibus ſexto, citat tanquam vetus dictum, & ceu prouerbio iactatum. παλαιὸς γὰρ λόγος ἀληθὴς ὤν, ὡς ἰσότης φιλότητα ἀπεργάζεται, μάλα μὲν ὀρθῶς εἴρηται καὶ ἐμμελῶς. id eſt, Nam vetus illud verbum & verè & elegãter dictum eſt, æqualitatem amicitiæ authorem eſſe. Neque tamẽ id ſentit Plato, iuuenibus ac ſenibus, doctis atque indoctis, ſtultis ac ſapientibus, robuſtis ac debilibus omnia æqualia exhibenda eſſe, ſed cuique pro ſua dignitate diſtribui oportere. Alioqui, quemadmodum ait inibi Plato, τοῖς ἀνίσοις τὰ ἴσα ἄνισα γίγνοιτ' ἄν. id eſt, Inæqualibus æqualia, erunt inæqualia. Et vt ſummum ius in ſummam iniuriam vertitur, ita ſumma æqualitas, ſumma fit inæqualitas. Quemadmodum feſtiuiter dixit Plinius, æqualitate in ferendis ſententiis nihil inæ-

Amicus, alter ipſe.

Amicus, anima vna.

Aequalitas Platoni pariter accipienda.

Summa æqualitas parit inæqualitatem ſummam.

non poſſe inæqualius. Quanquam hoc quoque quidam ex Homero ſumptum exiſtimant, apud quem eſt illud aliquoties, ἶσον ἐμῇ κεφαλῇ. id eſt, Æque atque meum ipſius caput. Nec ab hoc dictu ſeſe Hebræorum lex, iubens vt proximum perinde ac nosmetipſos diligamus. Atque hæc omnia Ariſtoteles lib. Moralium 9 prouerbij titulo citat.

Proximum vt nos diligere.

PYTHAGORAE SYMBOLA.

Sed quandoquidem in Pythagoræ mentionem incidimus, non grauabor & reliqua illius ſymbola, priſcis illis oraculorum inſtar celebrata, adſcribere, quæ quidem in præſentia licuit apud Græcos inuenire ſcriptores. Nam ea, tametſi prima (quod aiunt) fronte, ſuperſtitioſa quæpiam ac ridicula videantur, tamen ſi quis allegoriam eruat, videbit, nihil aliud eſſe quàm quædam rectè viuendi præcepta. Nihil enim opus eſt Tyrrhenorum imitari ſuperſtitionem, qui hæc etiam citra vllam allegoriam obſeruant, vt teſtatur in Sympoſiacis Plutarchus. Idem in vita Numæ tradit quædam huius generis ſymbola Numæ conueniſſe cum Pythagoricis.

Pythagoræ ſymbola quæ.

Ne guſtaris quibus nigra eſt cauda.

Μὴ γεύεσθαι τῶν μελανούρων. id eſt, Ne guſtes ex iis quibus eſt nigra cauda. Interpretatur Plutarchus in commentariis De liberis inſtituendis, Ne commercium habeas cum improbis, & iis qui ſunt nigris ac infamibus moribus. Tryphon grammaticus inter ænigmatis exempla hoc quoque commemorans, interpretatur hoc modo, ψευδῆ λόγον μὴ προΐεσθαι. τοῦ γὰρ ψεύδους ἐν τοῖς ἄκροις μέλαν ... id eſt, Ne mendacem ſermonem protuleris. Mendacium enim in extremis partibus nigreſcit & obſcuratur. Quidam ad ſepiam piſcem referunt, qui atramento quod in cauda geſtat, ſemet occulit. Quanquam Plinius lib. 32. cap. vltimo, Melanurum inter piſces recenſet, quum de ſepiis multa prioribus libris diſſeruerit, vt videatur non idem eſſe piſcis Melanurus & Sepia. Theodorus Gaza Melanurum Oculatam vertit, quem piſcem nominat tantum loco quem modò indicauimus.

Infames moribus.

Mendacium fugiendum.

Stateram ne tranſgrediaris.

Μὴ ζυγὸν ὑπερβαίνειν, id eſt, Stateram ne tranſilias. hoc eſt, Ne quid facias præter ius & æquum. Nam ſtateram olim æquitatis ſymbolum habuiſſe vulgò, vel Doricũ illud prouerbium indicat, ζυγοῦ δικαιότερος, id eſt, trutina iuſtior. Ad eum modum interpretatur Demetrius Byzantius apud Athenæum libro Dipnoſophiſtarum decimo.

Statera ſymbolum iuſtitiæ.

Chœnici ne inſideas.

Χοίνικι μὴ ἐπικαθίζειν, id eſt, Chœnici ne inſideas. Interpretatur diuus Hieronymus, De victu ne fueris ſolicitus in diem craſtinum. Eſt enim chœnix demenſum, & cibus diurnus, vt apud Homerum Odyſſeas τ.

Chœnix.

> οὐ γὰρ ἀεργὸν ἀνέξομαι, ὅς κεν ἐμῆς γε
> Χοίνικος ἅπτηται. id eſt,
> Nanque operæ immunem haud patiar quicũque meam vnquam
> Chœnica contigerit.

Eodem pacto Laërtius & Suidas exponunt. Porrò ſeruis olim cibus diurnus chœnice diſtribuebatur, vt illi viciſſim operis penſum perſoluerent. quam ob cauſam Apollo Pythius Corinthios χοινικομέτρας appellauit, quòd ſeruos poſſiderent quadragies ſexies mille. Author Athenæus libro ſexto. Plutarchus autem longe diuerſius putat, Non indulgendum otio ſed induſtria proſpiciendum victum, ne deſit in poſterum. Idem in Sympoſiacis huius ſymboli meminit, his quidem verbis, μετὰ τῆς Πυθαγορικῆς χοίνικος, ἐφ' ἧς ἀπηγόρευε καθῆσθαι, διδάσκων ἡμᾶς ἀεί τι τῶν παρόντων εἰς τὸ μέλλον ἀπολείπειν, καὶ τῆς αὔριον ἐν τῇ σήμερον μνημονεύειν. hoc eſt, Vna cum Pythagorica chœnice, in qua vetuit deſidere, docens nos vt ex eo quod præſens eſt, ſemper aliquid in futurum relinquamus, & craſtini diei in hodierno meminerimus. Exiſtimat autẽ idem maiores ſignificare voluiſſe, quibus religioſum habitum eſt menſas inanes tollere. Demetrius Byzantius apud Athenæum interpretatur, non oportere ſpectare tantum quæ præſentis diei ſunt, quin craſtinum ſemper eſſe expectandum, propemodum cum Plutarcho conſentiens. Ego certè (quandoquidem in huiuſmodi ſymbolis diuinare non ſolum licet, verumetiam neceſſe eſt) opinor Pythagoricum hoc ænigma ſumptum ex Homeri loco quem modo citauimus, ſignificarique, non oportere per inertiam otium & cibum alienum ſectari, ſed ſua quenque induſtria ſibi parare facultates, quibus munditiem vitæ ſuſtineat. Paraſiticum enim ac fœdum, aliena viuere quadra, nec vllam artem callere, qua poſſis ἐνδόξως viuere. Notat id Homerus etiam in Iro, quum ait Odyſſeæ σ,

χοινικομέτρας.

Cibus alienus non ſectandus.

> -μετὰ δ' ἔπρεπε γαστέρι μάργῃ,
> Ἀζηχὲς φαγέμεν καὶ πινέμεν· οὐδέ οἱ ἦν ἲς, Οὐδὲ βίη. id eſt,
> -ſed ventre inſignis inerti
> Aſſiduè bibere atque edere. aſt induſtria nulla,
> Nulláque vis aderat.

Nec abhorret hinc illud Pauli Apoſtoli, ne ipſum quidem in-celebre vulgo, Qui non laborat, nec manducet. Quum nobis adornaretur ſexta, ni fallor, Chiliadum editio, nempe anno, ab orbe redempto, milleſimo quingenteſimo decimoſeptimo, commodum in lucem exiit opus antiquarum lectionum Ludouici Cælij Rhodigini, de quo quid in totum ſentiam, non habeo neceſſe nunc ferre ſententiam. Tametſi ipſe operis guſtus (nam delibaui duntaxat) protinus arguit hominem inexplebili legendi auiditate per omne genus authorum circumuolitantem, & ex retextis aliorum ſertis nouas ſubinde corollas concinnare gaudentem. Quod autem Georgij Vallæ, Volaterrani, meique nuſquam, quod quidem comperierim, admiſcuerit mentionem (quorum tamen commentariis nonnihil adiutum fuiſſe probabile eſt) ſcio id ſcio factum, non ſtatim: etiamſi hoc ipſum tractans ſymbolum, negat ſe quicquam adferre velle in medium, quod in aliorum commentariis rebullıat (ſic enim ille loquitur) quum non pauca adducat quæ in meis Chiliadibus reperio. Nec enim arbitror ad me pertinere quòd ille gignit etiam prouerbia ſed cuiuſmodi Chiliadas ſexcentas explere poſſis, ſi fors ea res cordi ſit. Vbi pluſculum otij continget, non grauabimur attentius etiam obſeruare ſi quid illic ſit quod ad noſtrum hoc inſtitutum pertineat, haudquaquam hominem ſua laude fraudaturi ſiquid contulerit. Cæterùm quod ad huius ænigmatis explanationem attinet, non me fugit quid de chœnice deq. ſtragulis conuolutis diuinarit ille, cuius equidem commentum in præſentia nec probo nec refello. Mihi certè non libeat ad iſtum diuinare modum, ſiquid alioqui a probis authoribus ſuppeditetur. quæ præſidia ſimulatque nos defecerint, tum fortaſſe diuinabimus & ipſi: ſed ita, vt in huiuſmodi rebus non multum operæ ſeriæ ponamus. Quorſum enim attinet anxiè diſquirere quid ſenſerit is qui data opera curauit ne poſſit intelligi? Quum hæc ſcriberem, ex eruditorum literis cognoui, Rhodiginum obiiſſe ſupremum vitæ diem, non ſine graui dolore ſtudioſorum & iactura ſtudiorum. Narrant enim qui illum domeſtice norunt, fuiſſe virum integritatis Chriſtianæ, nullo ſtudiorum labore fatigabilem, quum ad extremam ſenectutem peruenerit. Itaque tot virtutibus facilè condono ſi minus candide de nobis ſenſit. Plus enim apud me valet publica ſtudiorum vtilitas, quàm mei nominis ratio.

Qui non laborat nec manducet.

In Cælio Rhodigini Antiquæ lectiones, aliquis.

Rhodiginus mortuus, cum hæc ſcriberentur.

Ne cuiuis dexteram inieceris.

Μὴ παντὶ ἐμβάλλειν δεξιάν. id eſt, Ne cuiuis porrigas dextram. hoc eſt, Ne temere quemlibet in familiaritatem admittas, ſed deligas quem diligas. Idem citatur atque exponitur à Plutarcho ἐν τῷ περὶ πολυφιλίας. Conuenit cum illo Solonis apophthegmate, quod ex Apollodoro refert Diogenes Laërtius, φίλους μὴ ταχὺ κτῶ· οὓς δ' ἂν κτήσῃ μὴ ἀποδοκίμαζε. id eſt, Amicos ne citò pares: quos autem parauetis, ne reiice.

Non eſt cuiuſuis familiaritas tã cito appetenda.

Arctum anulum ne geſtato.

Μὴ φέρειν στενὸν δακτύλιον, id eſt Arctum anulum ne geſtato. hoc eſt, interprete diuo Hieronymo, Ne vixeris anxie: & ne temet in ſeruitutem coniicias, aut in eiuſmodi vitæ inſtitutum, vnde te non queas extricare. Siquidem quiſquis anulum anguſtum geſtat, is ſibi quodammodo vincula inijcit.

Non opus eſt ſe cõgerere in ſeruitutem.

Ignem ne gladio fodito.

Πῦρ μαχαίρᾳ μὴ σκαλεύειν, id eſt, Ignem gladio ne fodito. hoc eſt, Ira percitum ne laceſſas, quin magis concedere conuenit, & blandis verbis tumidum animum placare. Ita diuus Hieronymus, & apud Athenæum Demetrius Byzãtius. Diogenes Laërtius exponit, potentium & ferocium iracundiam non eſſe conuitiis exagitandam, propterea quòd flamma quo magis exagitatur, hoc magis atque magis inualeſcit. Neque diſſentit ab hoc interpretamento Plutarchus. Quanquam Plato libro De legibus ſexto ſic vſurpauit, vt de iis dici ſolitum videatur qui fruſtra moliuntur quod effici nullo pacto queat: oſtendens id luſus genus quoddã fuiſſe, vt ignem gladio diſſecarẽt. Ad eundem ferme ſenſum retulit diuus Baſilius in epiſtola ad nepotes: vt idem ſibi velint, Ignem gladio diſſecare, & Cribro haurire aquam. Huc nimirum alluſit Lucianus in ſecundo Verarum narrationum libro, quum ex inſulis fortunatis dimitteretur, fingẽs ſe à Rhadamantho admonitum, vt ſiquãdo rediret in hunc noſtrum orbem, tria quædam obſeruaret, μὴ πῦρ μαχαίρᾳ σκαλεύειν, μήτε θέρμους ἐσθίειν, μήτε παιδὶ ὑπὲρ τὰ ὀκτωκαίδεκα ἔτη πλησιάζειν, id eſt, Ne gladio ignem diuerberaret, ne lupinis veſceretur, ne ſe puero decimumoctauum annũ egreſſo adiungeret. Siquidem horum meminiſſet, futurum vt aliquãdo ad eam inſulam reuerteretur. Horatius hoc dicto videtur indicare crudelitatem cum inſania cõiunctam. Amor enim per ſe furor eſt, qui ſi erumpat in pugnas ac cædes, ignis gladio perfoditur. Libro Sermonum ſecundo, ſatyra 3.

Non laceſſendus iratus.

Principes non ſunt exagitandi conuitiis.

Luſus genus, ignem diſſecare gladio.

> -his adde cruorem,
> Atque ignem gladio ſcrutare.

Cor ne edito.

Μὴ ἐσθίειν τὴν καρδίαν, id eſt, Cor ne edito. hoc eſt, Ne curis tuũ ipſius animum excrucies. Ad hunc modum enarrat Demetrius

Curis non excruciandus animus.

Byzātius apud Athenæum Aut, Ne ſolicitudinibus vitam reddas breuiorē. Ariſtoteles enim lib. De partibus animalium tertio narrat, cor eſſe fonte omnium ſenſuum, vitæque ac ſanguinis. Ariſtophanes in Nebulis.

Ὅμως δὲ τὴν θυμὸν δάκνει γ' ἐμοῦ. id eſt,
Animum tamen mordens meum, ſic inquam.

Item Theognis,

Καὶ δάκνομαι ψυχὴν, καὶ δίχα θυμὸν ἔχω. id eſt,
Et rodor mentem, ſumque animi ambiguus.

Videtur ex Homero ſumptum, apud quem eſt Iliados ζ

Ἤτοι ὁ καππεδίον τὸ ἀλήϊον οἶος ἀλᾶτο,
Ὃν θυμὸν κατέδων, πάτον ἀνθρώπων ἀλεείνων.
Solus at ille quidem vacuis errabat in agris,
Cor adedens curis, hominum veſtigia vitans. Et α,
Σὸν ἔδμεναι κραδίην, id eſt, tuum edis cor.

Item Odyſſeæ ι,

Ἔνθα δύω νύκτας, δύο τ' ἤματα [illegible]
Κείμεθ' ὁμοῦ καμάτῳ τε καὶ ἄλγεσι θυμὸν ἔδοντες. id eſt
Hic ſoles noctēſque duas conſedimus, vtque
Rodentes animum curis ſimul atque labore.

Idem Iliados α,

σὺ δ' ἔνδοθι θυμὸν ἀμύξεις. id eſt,
tu intus præcordia rodes.

ANIMAD. HENR. STEP.

V. Ὅμως δὲ τὸν θυμὸν] Ponit hic Eraſmus duo θυμὸν δάκνειν & θυμὸν ἔδειν ſiue κατέδειν, tanquam ſimilia: vt videlicet ἐσθίειν καρδίαν cum vtroque horum conueniat. at ego cum poſteriore, non item cum priore conuenire exiſtimo. Nam ἐσθίειν τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν ſiue θυμὸν ille demum dicitur, qui ita ſe totum mœrori tradit, vt eo paulatim, quaſi lenta quadam tabe, abſumatur: at verò δάκνεσθαι καρδίαν, ſiue θυμὸν, ſiue ψυχὴν dici poteſt qui ad breue tempus duntaxat vel etiam ad momentum temporis angatur. Et quod eleganter dicunt Latini Vrere quempiam facto, vel dicto (vt ſiquis in eum ſcomma iaciat) id pari elegantia dicunt Græci δάκνειν: eumque qui ita vratur, δάκνεσθαι. Sic Plutarchus dixit, [illegible] ſic idem, [illegible]. Quinetiam [illegible] compoſuerunt nomen θυμοδακής, & inuerſo vocum ordine [illegible], vt apud Anacreontem, [illegible], & apud Homerum [illegible]. Iulianus Imperator in quadam oratione, [illegible]. Vbi obſerua θυμοδακὴς & [illegible] pro eodem poſita, vtrunque ex Homero expreſſit: autem Græcum verbum Horatius eadem in re, quum dixit, Mordeat opprobriis falſis. Sed & Terētius ac Cicero non Mordere ſolum, ſed & Pungere (quod planè τῷ δάκνειν reſpondet) ita vſurpant. Sic & Ouidius, Mordeat iſta tuas aliquando cura medullas. quod rectè dixeris, δακνέτω τὸν σὸν θυμὸν, at malè, [illegible], vel τὴν καρδίαν. Denique quiſquis ἐσθίει τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν, is & δάκνει: ſed non contrà.

Ἐσθίειν τὴν καρδίαν ἑαυτοῦ, quid.
Δάκνεσθαι καρδίαν.
Vrere.
Θυμοδακής.
Mordere, pungere.

A fabis abſtineto.

Κυάμων ἀπέχεσθαι, id eſt, A fabis abſtineto. Huius ænigmatis varia reperitur interpretatio. Plutarchus in commētario De liberis **educandis, ad hunc enarrat modum. Abſtinendum à tra**ctādis reipublicæ muneribus: propterea quòd antiquitus in creandis magiſtratibus ſuffragia per fabas vice calculorum ferebātur. Quanquā idem in Problematis diuerſam affert cauſam, **nēpe quòd omnia legumina vētum & humorē impurum adfe**rant corporibus, atque hanc ob cauſam ad Venerem incitēt. In eadem ſententia M. Tullius item fuiſſe videtur, qui in lib. De diuinatione I. ſcribit ad hūc modū, Iubet igitur Plato ſic ad ſomnum proficiſci corporibus affectis, vt nihil ſit quod errorē animis perturbationemque adferat. Ex quo etiam Pythagoreis interdictum putatur ne faba veſcerentur, quæ res habet inflationem magnam, is cibus tranquillitatem mentis quærentibus conſtat eſſe contrarius. Ariſtoxenus tamen apud A. Gellium libro quarto, capite vndecimo, refellit hāc opinionem, affirmans Pythagoram nullo legumine ſæpius vſum quam fabis, quòd is ci**bus & aluum ſenſim ſubduceret & læuigaret. Porrò Gellius de** cyamo non eſitato, cauſam erroris fuiſſe putat, quòd in Empedoclis carmine, qui diſciplinas Pythagoricas ſectatus eſt, verſus hic inuenitur.

Suffragia per fabas lata.
Legumina Venerem excitātia.
Pythagoras fabis vſus.

Δειλοὶ πάνδειλοι κυάμων ἄπο χεῖρας ἔχεσθε. id eſt,
Ah miſeri à cyamo, miſeri ſubducite dextras.

κυάμων ἀπέχεσθαι quid.

Opinati enim ſunt pleríque κυάμους legumentum vulgo dici. Sed qui diligentius ſcitiúſque carmina Empedoclis arbitrati ſunt (vtar enim verbis Gellianis) κυάμους hoc in loco teſticulos ſignificare dicunt, eóſque more Pythagoræ operte atque ſymbolice κυάμους appellatos, quaſi ſint αἴτιοι τοῦ κύειν [illegible] αἴτιοι τοῦ κύειν, id eſt, ad ferendū vterum efficaces, cauſæque ferendi vteri & genituræ humanæ vim præbeant. Ideirco Empedoclem ver**ſu iſto non à fabulo edendo, ſed à rei Venereæ proluuio voluiſ**ſe homines deducere. De cauſis interdictæ fabæ hæc ex Ariſtotele refert Laërt. φησὶ δ' Ἀριστοτέλης ἐν τῷ περὶ τῶν κυάμων, παραγγέλλειν αὐτὸν ἀπέχεσθαι τῶν κυάμων, ἤτοι ὅτι αἰδοίοις εἰσὶν ὅμοιοι, ἢ ὅτι ᾅδου πύλαις, ἀγόνατον γὰρ μόνον. ἢ ὅτι φθείρει, ἢ ὅτι τῇ τοῦ ὅλου φύσει ὅμοιον, ἢ ὅτι ὀλιγαρχικόν. κληροῦνται γοῦν αὐτοῖς. id eſt, **At autem Ariſtoteles in libro de fabis, illum iuſſiſſe à fabis abſtineri,** quòd pudendis eſſent ſimiles, vel quòd inferorū portis. vnum enim hoc legumen expers geniculi: vel quod corrumpat, vel quod vniuerſi naturæ ſimile, vel quòd ad oligarchiam pertineat. ita fabis ſortiuntur. Cum eo quod poſtremo loco attigit Ariſtoteles, conuenit quorundam ſententia, qui putant Pythagoram hoc ænigmate deterruiſſe a capeſſenda republica. Mihi magis etiam arridet quod addit is qui hiſtorias quas Gregorius Nazianzenus attigit, collegit, Edere fabas, qui lucro corrupti ferūt ſuffragia. Plutarchus apud eūdem Gellium teſtatur, Ariſtotele ſcriptum reliquiſſe, quod Pythagoras μήτρας καὶ καρδίας, καὶ ἀκαλήφης, καὶ τοιούτων τινῶν ἄλλων ἀπέχεσθαι, id eſt, vulua, corde, & marina vrtica, atque id genus quibuſda aliis abſtinuerit. **Theon grammaticus apud Plutarchum in Sympoſiacis narrat,** apud Ægyptios tantam eſſe fabarum religionem, vt eas neque ſerant neque comedant, imò nec aſpicere fas ſit, Herodoto teſte. Quin & apud Romanos inter funeſta habebantur fabæ, quippe quas nec tangere, nec nominare Diali flamini liceret: quod ad mortuos pertinere putarentur. Nam & lemuribus iaciebantur laruis, & parentalibus adhibebantur ſacrificiis: & in flore earum literæ luctus apparere videntur, vt teſtatur Feſtus Pompeius. Plinius exiſtimat ob id à Pythagora damnatam fabam, quòd hebetet ſenſus, & pariat inſomnia, vel quòd animæ mortuorum ſint in ea. qua de cauſa & in parentalibus aſſumitur. Vnde & Plutarchus teſtatur legumina potiſſimum valere ad euocandos manes. Varro ob hoc flaminem ea non veſci tradit, quoniam & in flore eius literæ lugubres inueniuntur. Cæterum quod Plutarchus in problematibus rerum priſcarum inter cætera refert, ob id damnatas fabas quòd Lethes & Erebi ſint cognomines, quid ſibi vellet, non ſatis intelligebā niſi quòd conſultis Græcis codicibus comperi tandem vel librarij vel interpretis errorē. Siquidem & Græca ſic habent, [illegible], τὸν δὲ λάθυρον καὶ τὸν ἐρέβινθον, ὡς παρωνύμους τῷ ἐρέβει καὶ τῇ λήθῃ, id eſt, An quod Pythagorici fabas quidem abominabantur ob cauſas quæ ferūtur, Lathyrum autem & erebinthum, quòd nomen à Lethe & **erebo deductum habeant? Hactenus Plutarchi verba retulimus. lathyrus autem & erebinthus ciceris genera ſunt. Lethæ Græcis obliuionem ſonat, Erebus à caligine nomē habet: inauſpicatæ voces ſapientiæ ſtudioſis. Hic lapſus in hoc** profuit, vt Latini codicis mendum oſtenderemus, ne quis ad eundem impingat lapidem.

Edere fabas.
Fabarum religio, apud Ægyptios.
Fabæ, inter funeſta.
Cur damnata faba Pythagoræ.
Lathyrus, & Erebinthus, genera ciceris.
Lethe & Erebus vnde nomen habeant.

Cibum in matellam ne immittas.

Σιτίον εἰς ἀμίδα μὴ ἐμβάλλειν, id eſt, Cibum in matellam ne immittas. Interpretatur Plutarchus, ne ſermonem vrbanum immittas in animū hominis improbi. Nam oratio cibus eſt animi: is corrumpitur & putreſcit ſi in animum inſyncerum inciderit. Hoc eſt quod apud Gellium admonet Epictetus etiam atque etiam videndum in cuiuſmodi animum immittamus ſermonem. Etenim ſi in vas inſyncerum immiſerimus, in acetum aut lotium verti. Huc alludit Horatius,

Sermo bonus non committendus animo improbo.

Syncerum eſt niſi vas, quodcunque infundis, aceſcit.

Ad finem vbi perueneris, ne velis reuerti.

Μὴ ἐπιστρέφεσθαι, ἐπὶ τοὺς ὅρους ἐλθόντα, id eſt, Ne reflectas vbi ad terminos perueneris. hoc eſt, interp. Plutarcho. Quum adorit fatalis dies, videriſque vitæ finem adeſſe, æquo animo feras, neque turpi vitæ cupiditate exanimeris. In vita Numæ paulò ſecus refert, [illegible], hoc eſt, qui peregrinationem ingreſſi ſunt, ne reuertantur. Hieronymus aliter, **Poſt mortem hanc ne deſideres vitam. Quemadmodum** vulgò, quoſdam dicentem audimus Virgilianum illud,

O mihi præteritos referat ſi Iupiter annos!

Superis impari numero, inferis pari ſacrificandū.

Τοῖς μὲν οὐρανίοις περιττὰ θύειν, τοῖς δὲ χθονίοις ἄρτια, id eſt, Superis quidem, imparibus ſacrificandum, inferis verò, paribus. Sed **refert tantùm vt ænigma Pythagoricum, non interpretatur.** Cæterùm in problematibus Romanarum antiquitatum, docet apud veteres primum menſem diis cæleſtibus habitum ſacrum, ſecundum verò diis inferis, in quo & luſtrationibus quibuſdam vti mos erat, & mortuis parentabant. Quinetiam totius menſis tres dies principes & authores eſſe voluerunt, Calendarum, Nonarum & Iduum, quos feſtos & ſacros habe**bant, veluti diis ſuperis dicatos: qui hos ſequerentur, hoc eſt** poſtridie Calendas, Nonas & Idus, diis manibus attribuebant, ac proinde nefaſtos ac religioſos iudicabant. Sic & apud Græcos tertius crater ſoſpitatori Ioui, ſecundus ſemideis ac dæmonibus tribuebatur. Principium autem omnis numeri eſt ἑνὰς, cui aduerſatur δυὰς, inter pares numeros primus, nec finem habens, nec perfectus: quum ternio ſit abſolutus. Ac de numerorum quidem myſteriis multa reperias apud Platonem & Pythagoricos, nonnulla etiam apud priſcos theologos. Quod ad explicādum huius ſymboli ſenſum attinet, arbitror illud ſignificatum, Deum, quoniā, mens eſt ſimpliciſſima & in ſeipſo per-

Primus menſis diis cæleſtib. ſecundus inferis ſacer.
Dies principes.
ἑνὰς vel δυὰς opponantur.
Deus ſimplicibus delectatur.

ſecta, dotibus animi potiſſimum delectari. Nam quæ corporis ſunt, communia ſunt, ac propagatione ad innumerabiles multiplicantur, quo animus ſit ſimplex, immortalis, & ſe ipſo contentus.

Per publicam viam ne ambules.

Errores vulgi non ſequendi.

Διὰ τῆς λεωφόρου μὴ βαδίζειν, id eſt Per publicam viam ne ambules. Diuus Hieronymus exponit, Ne vulgi ſequaris errores. Nunquam enim tam bene cum rebus humanis actum eſt, vt optima pluribus placuerint. Vnde quidam hoc ſic efferunt, Viam regiam declinato, per ſemitas ingreditor. Quod quidem præceptum non abhorret ab Euangelica doctrina, quæ monet vt declinata via ſpatioſa, per quam ambulant plerique, per anguſtam ingrediamur viam, à paucis quidem tritam, ſed ducentem ad immortalitatem.

Via lata & ſpatioſa.

Tollenti onus auxiliare, deponenti nequaquam.

Φορτίον συγκαθαιρεῖν, μὴ δὲ συνεπιτιθέναι. Diuus Hieronymus hoc ita refert, Oneratis ſuperimponendum opus, deponentibus non connitendum. Putátque hunc eſſe ſenſum. Ad virtutem incedentibus augenda præcepta: tradentes ſe otio, relinquendos. Vnde proferendum hoc pacto, φορτίον συγκαθαιρεῖν, μὴ δὲ συνεπιτιθέναι, id eſt, Tollenti onus auxiliandum haud adiuuandus tamen qui deponat. Hoc admonendum putaui, quòd in quibuſdam impreſſis codicibus deprauatū eſt hoc ſymbolū.

ANIMAD. HENR. STEPH.

συγκαθαιρεῖν.

V. δὲ συνεπιτ.] *id eſt, Tollenti onus, &c.* Atqui καθαιρεῖν non ſignificat tollere ſiue attollere, ſed detrahere: & συγκαθαιρεῖν, vnà cū alio detrahere, & in detrahendo ſiue deponēdo adiuuare [ideóque conuenit hoc verbum iis præſertim oneribus quæ capiti committuntur, vt loquitur Propertius] adeo vt ſequendo hanc lectionem quam Eraſmus, altera reiecta, probat, hic futurus ſit ſenſus, Deponenti onus auxiliandum, haud adiuuandus tamen qui deponat. Aut magis ad verbum, Detrahenti onus auxil. &c. Quod quàm abſurdè dicatur, neminem eſſe puto qui non perſpiciat. At ſi retineatur altera illa lectio quam refert, hic erit ſenſus, non abſurdus quidem, ſed ex diametro tamen cum eo pugnans, quem D. Hieronymi verba oſtendunt] Auxiliandum in detrahendo ſiue deponendo onere, non autem auxiliandum in imponendo: hoc eſt, Operam noſtram cuiquam ad ſe onerandum commodare non debemus, ſed ad ſe exonerandum. Nam ex verbis συγκαθαιρεῖν & συνεπιτιθέναι, non autem μὴ συνεπιτιθέναι, quis non hanc ſententiam elici fatebitur? Quæ quidem tantum abeſt vt abſurdi quidpiam præ ſe ferre, quemadmodum & illa altera, vt potius rationi maximè conſentanea eſſe videatur: eo potiſſimum nomine quòd humanitatem nobis commendet. Videamus tamen quam lectionem ſequutum D. Hieronymum credibile ſit (etenim, vt oſtendi, ferri nequit illa quam ex eius interpretatione colligit Eraſmus) & eam ſequendo, quid ſit quod nobis αἰνίττεται hoc Pythagoræ ſymbolum. Crediderim certè ex illis particulis μὴ & δὲ totum errorem manaſſe, quarum ſedem mutādo, ſi ita legeris, φορτίον μὴ συγκαθαιρεῖν, συνεπιτιθέναι δὲ, his Græcis verbis Latina D. Hieronymi planè reſpondere comperies: niſi quod ordinem inuertit. Quid autem ænigmaticè nobis ſignificabit hoc ſymbolum? Hoc, vt opinor: hominum inertiæ non eſſe indulgendum, ſed eorum φιλοπονίαν circa rem quamlibet eſſe excitādam. Hæc ego quum ſcripſiſſem, & ad Plutarchi deinde opuſcula, quendam alium locum inueſtigaturus, me contuliſſem, forte fortuna, ſimulatque librū aperui, in Sympoſiacῶν decadis 8. cap. 7. incidi: in quo hoc ſymbolum & obiter eius expoſitionem refert. Eum poſtquam adſcripſerim, quàm bona de huius ſymboli tum ſcriptura, tum expoſitione, coniectura mea fuerit, tibi lector, iudicandum relinquam. Eſt igitur huiuſmodi, τοῦτο δὲ συμβολικῶς ... καὶ τὸ παραγγελθὲν τοῖς Πυθαγορικοῖς παραγγέλμασι, μηδενὶ ἀφαιρεῖν φορτίον, συνεπιτιθέναι δὲ καὶ συνεπιφορτίζειν, ὡς μηδεμίαν ῥᾳθυμίαν μηδ' ἐργασίας ἀποδεχομένους.

Hominum inertiæ non indulgendum, ſed induſtria excitanda.

Ollæ veſtigium in cinere turbato.

Tollenda omnia iracundiæ veſtigia.

Χύτρας ἴχνος συγχεῖν ἐν τῇ τέφρᾳ, id eſt, Ollæ veſtigium in cinere turbato. Plutarchus in Sympoſiacis interpretatur, nullū euidens iracundiæ veſtigium oportere relinqui: ſed ſimulátque deferbuerit atque reſederit animi tumor, omnem præteritorū malorum memoriam penitus tollendam eſſe.

Vnguium criniúmque præſegmina ne commingito.

Cognati humiles non inſectandi.

Ἀπονυχίσμασι καὶ κουραῖς μὴ ἐπουρεῖν, μηδ' ἐφίστασθαι, id eſt, Vnguium criniúmque præſegmina ne commingito, neque inſiſtito. Huius nullum adhuc interpretamentum reperi. Verùm coniicio ſenſum hunc eſſe, ſiquos habeamus affines aut cognatos humiles & inutiles, eos tamen non eſſe vſquequaque ſpernendos & contumeliis inſectandos.

Extra publicam viam ne deflectas.

Ἐκτὸς λεωφόρου μὴ βαδίζειν, id eſt, Extra viam publicam ne ingrediaris. Hoc quoque refertur inter Pythagorica ſymbola à Diogene Laertio, tametſi ſuperiori diuerſum. Neque eſt quòd hanc miremur pugnantiam: quandoquide, vt rectè præceptum eſt, Loquendum vt plures, ſapiēdum vt pauci: ita ſunt quædam in quibus cum vulgo conuenire, dexteritatis eſt: ſunt rurſum in quibus à vulgo quàm maximè diſſidere virum bonum oportet. Rectè Flaccus,

Interdum cum vulgo ſapere, non eſt inſipientis.

> Interdum & vulgus rectum videt, eſt vbi peccet.

Quæ vncis ſunt vnguibus, ne nutrias.

Non ſunt admittendi rapaces.

Γαμψώνυχα μὴ τρέφειν, id eſt, Quæ ſunt vnguibus vncis, ne nutrias. Rapacitatem fugito, interprete Tryphone. Equidem arbitror conuenire cum illo Æſchyli dicto, quod ſuo reddemus loco, Catulum leonis non eſſe alendum in rep. hoc eſt, non admittendos δημοβόρους, vt ait Homerus, βασιλῆας, reges populi deuoratores: aut factioſos & præpotentes, qui opes ciuium ad paucos contrahunt, id quod nunc ſolenne eſt.

Δημοβόροι βασιλῆες.

Aduerſus ſolem ne loquitor.

Nō eſſe obtrectandum viro principi aut inſigni virtute prædito adagiū ſignificat.

Περὶ τὸν ἥλιον τετραμμένος μὴ λαλεῖν, id eſt, Aduerſus ſolem ne loquitor: hoc eſt, Manifeſtis ne repugnes. Nam quòd maximè conſtat, maximéque in conſpectu eſt, id ſole clarius dicimus. Ergo contra ſolem loquitur, qui dicit,

> Nil intra eſt oleam, nihil extra eſt in nuce duri.

Gladium acutum auertas.

Ne puero gladium, quid.

Ὀξεῖαν μάχαιραν ἀποστρέφειν, id eſt Enſem acutum auertas. Opinor innuit, à periculoſis negotiis abſtinendum. Nam fertur & aliud prouerbium μὴ παιδὶ μάχαιραν, Ne puero gladium, ſubaudiendum, committas.

Aduerſus ſolem ne meiito.

Πρὸς ἥλιον τετραμμένον μὴ ὀμιχεῖν, id eſt, Aduerſus ſolem ne meiito. Opinor commendari verecundiam. Tametſi Plinius ſuperſtitioſam huius rei cauſam reddit lib. 28. cap. 6. verba ipſius ſubſcribam, Auguria valetudinis ex vrina traduntur. Si mane candida, deinde rufa ſit, illo modo concoquere, hoc concoxiſſe ſignificatur. Mala ſigna rubræ, peſſima nigræ. Mala bullantis & craſſæ: in qua quod ſubſidit, ſi album eſt, ſignificat circa articulos aut viſcera dolorem imminere. Eadē viridis, morbum viſcerum: pallida, bilis: rubens, ſanguinis. Mala & in qua veluti furfures atque nubeculæ apparent. Diluta quoque alba, vitioſa eſt. Mortifera verò craſſa, graui odore. Et in pueris tenuis ac diluta. Magi vetant eius rei cauſa contra ſolem lunámque nudari, aut vmbram cuiuſquam ab ipſa aſpergi. Heſiodus iuxta obſtantia reddi ſuadet, ne Deum nudatio aliquem offendat. Locus hic quem Plinius citat, & ex quo ſymbolum Pythagoræ ſumptum apparet, eſt in opere cui titulus Ἔργα καὶ ἡμέραι,

Vrinæ colores.

2. ἔργων.

> Μηδ' ἄντ' ἠελίου τετραμμένος ὀρθὸς ὀμιχεῖν.
> Αὐτὰρ ἐπεί κε δύῃ, μεμνημένος, ἔς τ' ἀνιόντα.
> Μήτ' ἐν ὁδῷ, μήτ' ἐκτὸς ὁδοῦ προβάδην οὐρήσῃς
> Μηδ' ἀπογυμνωθείς. μακάρων τοι νύκτες ἔασιν.
> Ἑζόμενος δ' ὅ γε θεῖος ἀνήρ, πεπνυμένα εἰδὼς,
> Ἢ ὅ γε πρὸς τοῖχον πελάσας, εὐερκέος αὐλῆς.
> Aduerſus ſolem rectus ne meiito: verùm vt
> Occiderit, donec redeat, facere iſta memento.
> Sed neque progrediens, lotium diſperſeris vnquam,
> Inve viis, extra ve vias: neque membra renudes
> Micturus, ſiquidem diuis nox ſacra beatis.
> At qui vir fuerit prudentique pius que, recumbens,
> Siue domus muris admotus corpore, meiet.

Hirundinem ſub eodem tecto ne habeas.

Fugiendi garruli.

Ὁμωροφίους χελιδόνας μὴ ἔχειν, hoc eſt, Hirundines ne habeas ſub eodem tecto. Diuus Hieronymus, Ariſtotelis authoritatem ſequutus, interpretatur abſtinendum à commercio garrulorum & ſuſurronum. Verùm hoc interpretamentum refellitur apud Plutarchū Sympoſiacῶν decade octaua. Nam haud æquū videri vt auem domeſticam, & humani conuictus citra noxam amantem, perinde vt ſanguinariam & rapacem propellamus. Quod enim de garrulitate cauſantur, id eſſe friuolum: quum gallos, graculos, perdices, picas, cúmque his alias cōplures multo magis obſtreperas, non arceamus à domeſtico contubernio: imò nihil pene minus in hirundinem conuenire, quàm garrulitatem. Ne id quidem accipiendum videtur quòd quidam Pythagoricum ſymbolum ad tragœdiam quæ de hirundine fertur referunt, quaſi triſte omen ſecum adferat. Nam hac ratione philomelam item eiici oportere, vt quæ ad eandem pertineat tragœdiam. Itaque vero propius videtur, ob id improbatam hirundinem, quòd eodem malo videatur obnoxia, quo infames habentur aues aduncis vnguibus. Siquidem carnibus victitat, & cicadas, animal maxime vocale, ac muſis ſacrū, venatur: præterea humi volans minutis animantibus inſidiatur, deinde ſola autem in tectis verſatur, nullam adferens vtilitatem. Nam ciconia quum ne tecto quidem vtatur noſtro, tamen haud quaquam mediocrem contubernij gratiam refert, bufones, ſerpentes, hoſtes hominum è medio tollens. Contrà hirundo, poſteaquam ſub noſtro tecto ſuos educauit pullos, abit, nulla relata gratia communicati hoſpitij. Denique, quod eſt omnium grauiſſimum, duo duntaxat animalia domeſtica ſunt, quæ nunquam humano conuictu manſueſcunt, neque tactum admittunt, neque conſuetudinem, neque vllius rei aut diſciplinæ communionem. Muſca ſemper pauitat nequid mali patiatur,

Hirundo excuſatur à Plutarcho.

Cur improbata hirundo.

Muſca pauidum animalculum.

Hirundo diſſidens. & ob hanc cauſam indocilis ac ſemifera. Hirundo item natura videtur hominem exoſum habere, proinde nec cicuratur, vtpote diffidens ſemper, ſemperque ſuſpicans mali quippiam. His de rebus recte Pythagoras conuictorem ingratum parumque firmum, hirundinis ſymbolo monuit ablegandum. Huiuſmodi ferme Plutarchus eo quem oſtendi loco. Quibus illud vnum videtur addendum. Ciceronem, ſeu quiſquis is fuit in Rhetoricis ad Herennium, infidæ amicitiæ ſimilitudinem ab hirundinibus mutuari, quæ vere ineunte præſto ſint, hyeme inſtante deuolent.

Ingratus conuictor non admittendus.

ANIMAD. HENR. STEP.

V. *to magis obſtreperas, non admittimus, &c.*] Quis hoc vnquam nobis perſuaſerit, gallos, graculos, perdices, picas, hirundinibus multo magis eſſe obſtreperas? Atqui his ſua garrulitas iam inde à priſco ſeculo exprobrata fuit: vt teſtatur nomen [illegible], quod ideo illi tributum fuit: & ab eo factum [illegible], ad exprimendam loquacitatem muliebrem, apud Heſiodum. Teſtatur & elegantiſſimum Anacreontis odarium: ad cuius imitationem factum deinde fuit illud epigramma cuius initium eſt, [illegible]. Quinetiam illa Nicoſtrati ſententia non nullam garrulitatis quandam [illegible] huic aui tribuit?

[illegible]

Atenim hæc de ſuo non profert Eraſmus, ſed ex Plutarcho interpretatur: à quo dicti huius (nimirum multo magis obſtreperas hirundinibus eſſe illa quatuor auium genera) exigenda eſt ratio: ſi tamen hoc pro ſuo agnoſcere velit. Quomodo autem agnoſceret, quum non dixerit, [illegible], &c. ſed [illegible] quam negatiuam particulam omittendo, deprauatum fuit, quod ab eo fuerat alioqui bene dictum. Niſi quod mitior [illegible] etiam perdicibus ab eo tribui: a quo petitum prouerbium vidimus antea [illegible]. Nam quod ad graculos & gallos attinet, hæc duo nomina ipſe nequaquam agnoſceret, quum illud auium genus ne nominet quidem potius: etſi non abs re in hoc numero poſitum eſſe videtur: huius autem generis non marem ſed fœminam [illegible] dicens, non [illegible], obſtreperæ garrulitatis inſimulare.

V. *mittunt*] Pro Aut diſciplinæ, lege Aut luſus. quid enim aui cum diſciplina? Inde autem natus eſt error quod [illegible] legerit Eraſmus pro [illegible].

Stragula ſemper conuoluta habeto.

[illegible], id eſt, Stragula ſemper conuoluta habeto. Id his quoque temporibus inelegans & inurbanum habetur, ſiquis ſtragula lecti non componat. Quid autem ſibi velit hoc ſymbolum, aliis diuinandum relinquo. Tametſi ſuſpicor commendatam verecundiam, etiam his in rebus quibus cogimur naturæ neceſſitati ſatisfacere.

ANIMAD. HENR. STEP.

Prouerbium quod Eraſmum latuit.

V. *metſi ſuſpicor commendatam verecundiam*] At ego aliud innuiſſe exiſtimo Pythagoram, nimirum quum mane ignoremus vbi veſperi moraturi ſimus & ſomnum capturi (vt incertæ ſunt & infinitis mutationibus obnoxiæ res humanæ) debere nos ſemper ſtragula noſtra habere [illegible], id eſt in vnum quaſi faſciculum colligata, atque ita ad aſportationem parata, ſimulatque ex vno loco in alium migrandum erit. Et ita ſpecies poſita pro genere fuerit, ſtragula pro tota ſupellectile. vt perinde ſit quaſi præcepiſſet, [illegible], vt loquitur Xenophon: id eſt, ſarcinas ſuas ſemper colligere (vel, de verbo ad verbum, vaſa colligere: vt de militibus dicitur) tanquam ſe itineri accingentes. Quam ſententiam ſequendo, præterquam quod participij [illegible] maximè propriam ſignificationem retinebimus, & Pythagora digna admonitio hæc erit: illud etiam incommodi vitabimus, ne, cum Eraſmo, hoc ſymbolum cogamur dicere idem eſſe cum illo quod col. ſequente ponit, [illegible].

In anulo, Dei figuram ne geſtato.

Dei nomen nõ niſi religioſe vſurpandum.

[illegible], id eſt, In anulo, Dei imaginem ne circunferas. Fortaſſis admonet, non paſſim admiſcendam Dei mentionem.

Sellam oleo ne abſterſeris.

Non abutendũ rebus optimis.

[illegible], id eſt, Ne ſedem abſterſeris oleo. Nec huius interpretamentum occurrit. Arbitror innui, non eſſe abutendum rebus optimis ad ea quibus neque dignæ videntur, neque vtiles.

Coronam ne carpito.

Vrbiũ leges nõ reprehendẽda.

Στέφανον μὴ δρέπειν, id eſt, coronam ne carpſeris. Diuus Hieronymus aduerſus Rufinum interpretatur, vrbium leges obſeruandas eſſe, non violandas, neque reprehendendas: quòd vrbium turrita mœnia coronatum ſpeciem præbeant.

Quæ deciderint ne tollito.

Moderatè cibis vtendum.

[illegible], id eſt, Quæ deciderint ne tollas. Admonet vt aſſueſcamus moderatius cibum ſumere. Ariſtophanes in Heroibus, teſte Laërtio, ſuperſtitioſam huius ſymboli cauſam adfert. Heroum enim eſſe quæ ceciderint è menſa, cõque nefas guſtare. Alij ſic efferunt, [illegible], id eſt, Ne guſtato quæcunque in menſa deciderint.

A gallo candido abſtineas.

Gallus horariũ nuncius.

[illegible], id eſt, Albo gallo ne manum admoueas, quod Menſi ſacer ſit, vtpote horarum nuntius.

Panem ne frangito.

[illegible], id eſt, Panem ne frangito. Admonet non eſſe diuidendam amicitiam: propterea quod antiquitus amicitia pane conciliabatur. Proinde non conuenire frangi id per quod amici conglutinarentur.

Salem apponito.

Salis condimentum.

[illegible], id eſt, Salem apponito. Admonet iuſtitiam & æquitatẽ omni adhibendam negotio. Sal enim quicquid occupauerit ſeruat, & ex rebus puriſſimis cõſtat, aqua & mari.

In via ne ſeces ligna.

Cura vita nõ eſt exhauriẽda.

[illegible], id eſt, In via ne ſeces ligna. Quidam exponunt non eſſe diſtruciandam & abbreuiandam vitam curis & anxiis cogitationibus.

Ne libaris diis ex vitibus non amputatis.

Farina lenis dura.

[illegible], id eſt, Ne libaris diis ex vitibus non amputatis: nihil gratum ſuperis quod non purum purgatumque ſit. Hoc ænigma Plutarchus tribuit Numæ in ipſius vita diuinans eo manſuetudinem commendari, quæ pars ſit pietatis quemadmodum & Euangelica doctrina reiicit munera ferocis, qui nolit fratri ſuo reconciliari. Quod enim purgatum non eſt, agreſte eſt. & farina conducit leniendis quæ dura ſunt. Addit enim quod mox ſubnectam.

Ne ſacrificato ſine farina.

[illegible], id eſt abſque farina ne ſacrificato. Hoc ænigma morum manſuetudinem commendat, vt dictum eſt.

Adorato circumactus.

[illegible]

[illegible], id eſt, Adorato dum circumagis corpus. Numinum ad imitationem cæli perpetua vertigine circumacti. Cælum ante, deum antiquitas credidit. [illegible] & hoc tribuit Numæ, ceu peculiari. Ac meminit quidem de cæli circumactu, cæterùm addit & alias interpretationes: videlicet quum ſacra ſpectent exortum ſolis, qui adorat vertens ſe circumacto corpore ad Orientem, videtur [illegible] tere, factóque circulo per vtrunque numen [illegible]. Subiicit & tertiam, quam videtur maximè probare, Corporis vertigine ſignificari rotas Ægyptias. Sentit, opinor, de hieroglyphicis, quibus illi ſignificabant nihil in rebus humanis eſſe ſtabile aut perpetuum, ſed vtcunque viſum fuerit Deo vitam noſtram vertere ac voluere, æquum eſſe vt boni conſulamus.

Adoratum ſedeant.

Qui adorant, vacui eſſe debent curis aliis.

[illegible], id eſt, Adoratum ſedeant. Significat vota certa concipere oportere, & in iis quæ ſunt optima perſeuerare. Et hoc Plutarchus adſcribit Numæ, niſi quòd in edito per Aldinos volumine [illegible] legimus, non [illegible], addens id fuiſſe velut augurium vota rata firmaque fore. Addit, quibuſdam hãc quietem videri diſtinctionem actionum: tanquam qui priori actioni finem impoſuerint, ſedentes apud deos, initium alterius actionis ab iiſdem auſpicẽtur. Quidam arbitrantur aliam ſubeſſe ſenſum, quòd oporteat eos qui ſacris operantur, non obiter ac velut aliud agentes hoc facere, ſed vacuos ac totos rei diuinæ intentos. Vnde Plutarchus idem tradit, quoties pontifex auguria ſeu ſacra aggrediebatur, præcones clamabant, Hoc age. Ea vox hortabatur, vt qui ſacra adirent, reuerenter & attente id facerent. Idem in Problematibus rerum priſcarum refert, qui diis vota feciſſent, in templis manere & quietem agere ſolitos: quòd actiones huius vitæ frequenter inuoluant hominem moleſtiis.

Surgens è lecto, veſtigium corporis confundito.

[illegible], id eſt. Quum ſurrexeris, ſtragulas confundito. Videtur idem cum ſuperiore de ſtragulis complicandis.

ANIMAD. HENR. STEP.

Sententia prouerbij longe melior è Clemente.

V. [illegible]] *Videtur idem, &c.* Imo planè diuerſum fuerit, ſi ſequamur illam expoſitionem quam modò adnotaui: de qua, vt opinor, illis mecum conueniet qui attente eam conſiderauerint. Clemens autem lib. [illegible] quinto, videtur hoc ſymbolum eodem pertinere exiſtimaſſe, quò illud quod habuiſti paulo ante, col. 18. [illegible]. Poſtquam enim explicauit illud ſymbolum [illegible] vt eo ſignificetur, non recipiendos eſſe garrulos & futiles homines) paucis interiectis, addit, [illegible]

A piſcibus

A piſcibus abſtineto.

Ἰχθύων μὴ γεύεσθαι, id eſt, Piſces ne guſtato. Quamobrem Pythagoras ab vetita marina tulerit abſtinere, [illegible] quod is piſcis Hecatæ ſit ſacer, propter myſterium ternionis, quem aiunt huic deæ dicatum. Sed qua gratia reliquorum item piſcium eſum interdixerit, non æque [illegible] fuerit expedire. Quanquam apud Plutarchum in Quæſtionibus conuiuialibus quiſpiam [illegible] adſtruit, Pythagoricæ diſciplinæ conſuetudinales videri, propter ἐχεμυθίαν, id eſt ſilentium ita vt etiam in prouerbium abierit ἀφωνότερος ἰχθύος, id eſt, Magis mutus quam piſcis. Theognis nauticus apud eundem Plutarchum duorum rationem allegat. Nam piſcem maris in ſignum & alumnum eſſe, elementi videlicet non ſolùm alieniſſimi, verumetiam inimiciſſimi naturæ hominis. Neque enim deos hinc alì, quemadmodù de ſtellis opinantur Stoici. Quia parentem & ſeruatorem regionis Ægyptiorum Oſiridem in hoc deiectù periiſſe. Vnde nec aqua maris ad potum vtuntur, nec quicquam eorum quæ in ea gignuntur aluntúrque, putum & ad hominis victum accommodatum exiſtimant: vt cum quibus nec aërem communem, neque regionem habeamus communem. Quum in aere hic, per quam cætera omnia viuunt aluntúrque, illis pernicie adſerit, tanquam præter naturam, cæteráque victum & genitos & viuentibus. Neque mirum, inquit, ſi ab animantibus abſtinent, propter elementum maris ab humana natura alienis, nec ob id idoneis quæ cum noſtro ſpiritu ac ſanguine miſceantur quando neque nautas aliquos dignantur Ægyptij, ſi quando fit obuij quippe qui ex mari victum ſibi parent. Rurſum Sylla eo loco in locum cauſam aliam addit: nempe Pythagoram fere veteri ſolitū eis quæ tantum diis immolata, primitiis diis dicatis. Atqui nullus piſcis idoneus ad ſacrificium. Plutarchus ipſe rationes ſuperiores ita refellit, vt dicat, hoc ipſo nomine magis oportere veteres piſces, quòd peregrini generis eſſe videantur. Immane enim planeque Cyclopicum eſſe, ſi quæ eiuſdem generis mutuo laniatu paſcantur. Nam quod iactant, aliquando Pythagoram empto retium iactu, piſce captos emiſiſſe, non eos còntempſit velut hoſtes & alienigenas, ſed tanquam amicis iam factis & captiuis pepercit, perſoluto illorū nomine pretio. Reddit autem duplicem cauſam quare Pythagoricæ non probaretur piſcium eſus, partim quòd res cum iniuſtitia coniuncta videretur, perſequi, occidere, vorare animal: quod ipſa natura nullo pacto lædat hominem aut lædere poſſit. Deinde quòd non ad neceſſitatem, ſed ad luxum ſuperuacaneámque gulæ voluptatem pertineat piſcium eſus. Hinc eſſe quòd Homerus fecerit, non Græcos ſolùm quum circa Helleſpontum militaret, à piſcibus abſtinentes: verumetiam Phæacas ipſos, alioqui helluones. Ne procis quidem luxonibus marinum obſonium appoſuit, quum vtrique inſulares eſſent. Nam apud hos maiorem ferè videmus tum immanitatem, tum luxum. Neque ſocij Vlyſſis vnquam aut hamo aut retibus viſi ſunt, donec farina ſuppeteret. Verùm omni commeatu abſumpto, paulo prius quam ſacros Soli boues deuorarent, piſcari cœperunt: non obſonij cauſa, ſed ad famem depellendam. Complura tractantur hoc loco apud Plutarchum & alia non nulla de piſcium abſtinentia. ſed hæc ad ſymboli interpretationem ſatis eſſe viſa ſunt. Tribuitur Pythagoræ & illa non diſſimilis ſententia, teſte Plutarcho, in Commentario De exilio, [illegible] id eſt, Optimam vitæ rationem elige, eam iucundam reddet conſuetudo. Diuus Hieronymus hoc etiam dogma Pythagoricum refert, quo vir ille totius moralis philoſophiæ ſummam complexus videtur. [illegible] id eſt Fugare conuenit ac modis omnibus reſecare morbum à corpore, inſcitiam ab animo, luxuriem à ventre, ſeditionem à ciuitate, diſcordiam à familia, in ſumma ab omni negotio intemperantiam.

Pythagoras cur piſcium eſum interdixerit.

ἀφωνότερος. Mare à humana natura alienum.

Quibus vſſeretur Pythagoras.

Pythagoras piſces captos emiſit.

Apud Homerum abſtinetur à piſcibus.

Elige vitam optimam, eam conſuetudo reddet iucundam.

Aurea Pythagoræ monita.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *neque.*] Apud Plutarchum legitur, [illegible] adeo vt pro Regionem debuerit vertere Eraſmus Paſtum, aut Paſcua. hic enim aut catachreſi vtendum, aut certè periphraſi. etiamſi autem νομὴ aliquando in illa altera ſignificatione acciperetur, pro νομὸς, nec hîc eſt codicum ſuſpecta foret: at hic nullo modo eam habere poſſet.

Non bene imperat niſi qui paruerit imperio. 3

Οὐκ ἔστιν ἄρξειν μὴ ἀρχθέντα, id eſt, Fieri non poteſt vt bene gerat imperium qui nō tulerit imperium. Manet hoc adagium hodiéque vulgo celebre, Neminem rectè dominum agere, qui non ante miniſtrum geſſerit. Citat autem Ariſtoteles Politicorū libro 3. [illegible] id eſt, Quapropter illud etiam recte dicitur, Neminem bene imperium gerere qui non ipſe prius ſub imperio fuerit. Rurſum eodem libro, [illegible] id eſt, Eum enim qui bene ſit adminiſtraturus imperium, aiunt imperium ferre prius oportere. Magis prouerbialiter extulit Plato, libro de Legibus 6. [illegible] id eſt, Iam illud oportet vnumquenque de mortalibus vniuerſis cogitare, qui non ſeruierit, eum haudquaquam dominum fore laude dignum. Plutarchus in ducem imperitū, [illegible] id eſt, Neque enim lapſi partes ſunt alios erigere, neque inſcij docere, neque incompoſiti componere, neque ordinare inordinati, neque imperare qui imperium non ſit paſſus. Idem hoc laudis peculiariter tribuit Ageſilao, [illegible] id eſt, Venit ad imperium non indoctum parere imperio. Seneca libr. de ira 2. Nemo regere poteſt niſi qui & regi. Natum adagium à nobili illo Solonis apophthegmate, quod in eius vita refert Diogenes Laërtius, ἄρχε, πρῶτον μαθὼν ἄρχεσθαι. id eſt, Imperium gere, ſed vbi prius imperium ferre didiceris. Itaque & citeri poteſt vel ad eos qui prius alieno parendo imperio, diſcunt imperium in alios gerere: vel qui prius cupiditatibus imperant ſuis, quam in alios exerceant imperium. Neque enim idoneus eſt vt aliis dominetur qui ipſe ſeruit affectibus: neque rex aliis eſſe poteſt niſi quem ratio rexerit.

Imperium ferat qui ſit bello imperaturus.

Qui nō ſeruierit prius, Dominū neququam fore laudatum.

Adonidis horti.

Ἀδώνιδος κῆποι, id eſt, Adonidis horti, de rebus leuiculis dicebatur parúmque frugiferis, & ad breuem præſentémque modò voluptatem idoneis. Pauſanias teſtatur, Adonidis hortos olim in fictilibus fuiſſe, lactucis potiſſimum ac fœniculis frequentes, in quibus fœmina haud aliter atque in teſta deponi conſueuerint: eóque rem in prouerbium abiiſſe, contra futiles ac nugones homines, & voluptatibus ineptis natos: cuiuſmodi ſunt cantores, ſophiſtæ, poetæ laſciui, cupediarij, atque id genus alij. Erāt autem ij horti Veneri ſacri, propter Adonidem eius amaſium primo ætatis flore præreptum, atque in florem conuerſum. Horum mentionem facit Plato in Phædro, [illegible] id eſt, Num agricola, qui ſapiat, ſemina quæ curæ haberet, quæ [illegible] cuperet aliquando fructum adferre, æſtatis tempore ſtudioſe in Adonidis hortos mittet, gaudetque ſpectare eos intra dies octo iam pulchros effectos? an ea qui dem per luſum ac feſti gratia faciet, ſiquando tamen fecerit? Item Plutarchus in commentario cui titulus, περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ θείου βραδέως τιμωρουμένων, id eſt, de eo qui à numine ſerò punitur, [illegible] id eſt, Imò moroſior quiſpiam & leuiculatum rerum cuſtoſus eſt Deus, qui, quum nihil habeamus diuinum in nobis, neque quod vllo modo ad illius ſimilitudinem accedat, quodque conſtet ac ſtabile perpetuúmque ſit: quin magis foliorum ritu, quemadmodum ait Homerus, vndequaque marceſcamus, intereamúſque breui: tantam noſtri curam habeat: non aliter quàm mulieres quæ Adonidis hortos ad dies pauculos vernantes, in teſtulis quibuſdam nutriunt, fouéntque animas breui duraturas, in carne tenera, & ſolidam vitæ radicem non recipiente ſuppullulantes, ac mox ad quamuis occaſionem interituras. Meminit & Theocritus Idyllio 15.

> Πὰρ δ' ἁπαλοὶ κᾶποι πεφυλαγμένοι ἐν ταλαρίσκοις
> Ἀργυρέοις.
> Adsunt & teneri calathis candentibus horti
> Seruati.

Effertur parœmia etiam hoc modo, ἀκαρπότερος τῶν Ἀδώνιδος κήπων, id eſt, Infructuoſior Adonidis hortis. Non diſſimili figura læſus apud Philoſtratum iuueniles voluptates appellat Ταντάλου κήπους, quòd vmbris ac ſomniis perſimiles ſint, nec expleant hominis animum, ſed irritent potius. Similiter Pollux ſophiſtæ Athenodori dictionem appellabat Tantali hortos, quòd iuuenilis eſſet ac leuis: ſpeciem præ ſe ferens quaſi aliquid eſſet, quum nihil eſſet.

Homines inepti.

Horti Adonidis Veneri ſacri.

Momentanei horti Adonidis.

Infructuoſior Adonidis hortis.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *triunt fouéntque animas breui duraturas, in &c.* Hic inuertit Eraſmus ſententiam authoris abſurdè etiam dans animas illis hortis Adonidis. Inuertit autem, quia quod Plutarchus Deo, id ipſe mulieribus tribuit, nempe fouere animas: & cùm ad animas hominum id pertineat, ita interpretatur quaſi ad neſcio quas illorum hortorum animas hoc referendum eſſet. Sed video quid Eraſmum in errorem impulit: nempe latens parentheſis eum fefellit. hæc enim omnia verba per parentheſin poſita ſunt, ὥσπερ αἱ τοὺς Ἀδώνιδος κήπους ἐν ὀστράκοις τινὶ

βοσκόμενος ἢ, διαγινόμενος γυναῖκας. Verum mutauit caſum Plutarchus poſt parentheſin (quod ἀπαντᾶν ſoler fit aliquando ab authoribus) & quaſi præceſſiſſet μηδὲν ἐχόντων ἡμῶν ἐν λόγῳ τί καλόν, aut tale quid (non autem μηδὲν ἔχοντες ποιεῖν ἐν λόγῳ) ſubiunxit per appoſitionem ἐρωμένων ἢ χαίρειν, &c.

Infixo aculeo fugere. 5

Βαλὼν φεύξεσθαι οἴει, id eſt, Iaculo immiſſo fugiturum te putas? Metaphora prouerbialis, vbi quis dicto conuitio, ſeu maleficio quopiam peracto, ſtatim ſubducit ſeſe, ne vel teneri cogatur quòd dixerit, aut ne mutuum recipiat. Eryximachus medicus in conuiuio Platonis, Ariſtophani diſcedere paranti, ne cogeretur & ipſe laudare Cupidinem, ac iocis quibuſdam poeticis ludẽti, Βαλών γε, φάναι, ὦ Ἀριστόφανες, οἴει ἐκφεύξεσθαι. ἀλλὰ πρόσεχε τὸν νοῦν, καὶ οὕτως λέγε ὡς δώσων λόγον. ἴσως μέντοι, ἂν δόξῃ μοι, ἀφήσω σε. id eſt, Vt videtur, inquit, Ariſtophanes, immiſſo in nos iaculo fugiturum te credis. Quin tu animum aduerte, atque ita loquere tanquam rationem redditurus. Sanè, ſi mihi videbitur, fortaſſis te dimittam. Vtitur item in Phædone, & in primo de Rep. libro: quanquam hoc loco mutat metaphoram, & ad balneatorem infecta aqua diſcedentem refert, ταῦτα εἰπὼν ὁ Θρασύμαχος ἐν νῷ εἶχεν ἀπιέναι, ὥσπερ βαλανεὺς ἡμῶν καταντλήσας κατὰ τῶν ὤτων ἀθρόον καὶ πολὺν τὸν λόγον. id eſt, Hæc loquutus Thraſymachus in animo habebat diſcedere, ceu balneator quiſpiam, offuſis in aures copioſis ac multis verbis. Ac mox eodem in loco, οἷον ἐμβαλὼν λόγον, ἐν νῷ ἔχεις ἀπιέναι. id eſt, velut iniecto dicto paras diſcedere. Reſpexit ad prouerbium Plutarchus in commẽtario, De iis qui tardè puniuntur à numine, ἀλλ᾽ εἰ καὶ βαλὼν, ὥσπερ, ἀπηλλάγη, καλῶς ἔχει παρορᾶν τὸ βέλος ἐγκείμενον. id eſt, Quinetiam ſi diſceſſit, inquit, immiſſo iaculo, non conuenit telum inhærens negligere. Alluſit ad hanc parœmiam Ariſtoteles in tertio Naturalium auditionum libro. Refellens enim Anaxagoræ ſententiam, qui dixiſſet, infinitum, immotum eſſe, & in ſeipſo conquieſcere, negat ſatis eſſe dixiſſe tantùm, & aufugere: quum cauſam etiam reddere debuerit

Ariſtotelis locus. quamobrem infinitum non moueri poſſet, ὁ γὰρ, inquit, εἰπὼν τὸ οὕτως ἀπαλλάττεσθαι ἀπηλλάχθαι. vt obiter & orthographiam emendem, non Ariſtotelis, ſed typographi. Quadrabit igitur in eos qui velut oracula quædam pronuntiant, aliis coniectandi materiam miniſtrantes, vt qui non interpretentur quamobrem ita ſenſerint. Tranſlatum videtur ab apibus, aut veſpis, quæ infixo aculeo, ſtatim aufugiunt. Id enim innuit Plato in Phædo-

Parthi iaculo cõiecto fugiunt. ne. Poteſt & ad Parthos referri, qui iaculo coniecto in hoſtem, mox equis verſis ſe fuga proripiunt, nec audent cominus congredi. Simillimum eſt huic quod eſt apud Ciceronem libro de finibus bonorum quarto. Scrupulum, inquit, abeunti: ſed videbimus. Solet enim ſcrupulus eſſe moleſtus ambulantibus.

Scrupulus. Idem apertius in oratione pro L. Flacco. Flacco verò quid profuit? qui valuit tamdiu dum huc prodiret mortuus eſt aculeo iam dimiſſo, ac dicto teſtimonio.

Nodum ſoluere. 6

Κάμμυμα λύειν, id eſt, Nodum ſoluere dicebatur qui negotium alioqui impeditum faci[le] confeceret. Natum hinc aiunt,

Nodus Gordius. quòd tradunt Midam curru nodis quibuſdam inexplicabilibus e corni libro connexo vectari ſolitum. De hoc in templo repoſito proditus erat apud Phryges rumor, qui vinculum illius

Alexãder nodum explicuit. ſoluiſſet, eum Aſiæ imperio potiturum. Alexander Magnus explicuit, exempto clauo qui iugum temoni cõnectebat: quidam aiunt gladio diſſecuiſſe. Cuius hiſtoriæ alio loco mẽtionem faciemus, in prouerbio Herculanus nodus. M. Tullius epiſtolarum ad Atticum libro quinto, Cæſari nullus honos à Senatu ha-

Nodus expeditur. beatur, dum hic nodus expeditur. Id eſt, dum hoc negotium conficitur.

Dodonæum æs. 7

Δωδωναῖον χαλκεῖον, id eſt. Dodonæum cymbalum, aut tintinnabulum. In hominem dici conſueuit improbæ atque importunæ loquacitatis. Zenodotus citat ex Arrhephoro Menandri.

Dodonæus lebes. Tradit autem in Dodona duas fuiſſe ſublimes columnas, in altera poſitam peluim æream, in altera penſile pueri ſimulachrũ, flagellum æreum manu tollentis: quoties autem ventus vehementius flaret, fieri vt ſcutica impulſa crebrius lebetem feriat, ſiſque percuſſus tinnitum reddat, ad multum etiam tempo-

æra Corinthia. ris reſonantem. Alij referunt ad æra Corinthia, quæ præ cæteris clarius tinniant. Meminit huius adagij Stephanus in dictione Dodone. Iuuenalis ad adagium alluſiſſe videtur, quum ait, Saty. 6.

> Tot pariter pelues, tot tintinnabula credas
> Pulsari.

Muliebrem garrulitatem taxans. Suidas diuerſam adagij adfert interpretationem ex Dæmone. Ait enim, oraculum Iouis,

Iouis oraculum in Dodona. quod olim erat in Dodona, lebetibus æreis vndique cinctum fuiſſe, ita vt mutuem ſeſe contingerent. Itaque neceſſum erat fieri vt vno quopiam pulſato, viciſſim & omnes reſonarent, ſonitu per contactum ab aliis ad alios ſuccedente. Durabátque in longum tempus tinnitus ille, videlicet in orbem redeunte ſono. Putatque parœmiam dictam in ſordidos, & quantumuis puſilla de re querulos. Verum Ariſtoteles hoc commentum vt fictitium refellit, adferens aliud interpretamentum, quod modò retulimus, de columnis duabus, & ſimulachro pueri. Plutarchus in commentario περὶ τῆς ἀδολεσχίας, indicat in Olympia porticum quandam fuiſſe, ratione mathematica ita compoſitam vt pro vna voce multas redderet, atque ob id ἑπτάφωνον appellatam. Cumque hac confert homines impendiò loquaces: quos ſi verbulo tangas, continuò referunt tantum verborum, vt nullus omnino ſit garriendi finis. Meminit huius adagionis & Iulius Pollux libro ſexto, capite de loquacibus, his verbis, τὸ ἐν Δωδώνῃ χαλκεῖον.

Prora & puppis. 8

Πρῴρα καὶ πρύμνα, id eſt, Prora & puppis. M. Tullius libro Familiarium epiſtolarum vltimo, ſcribens ad Tironem ſuum, parœmiam hanc refert his verbis, Mihi prora & puppis (vt Græcorum prouerbium eſt) fuit à me tui dimittendi, vt rationes meas explicares. Prora itaque & puppi ſummam conſilij noſtri ſignificamus: propterea quòd à prora & puppi, tanquam à capite & calce, pendeat tota nauis. Apud Græcos inuenio pronuntiatum hoc pacto, τοὶ ἐκ πρῴρας καὶ τοὶ ἐκ πρύμνας ἀπόλλυνται. id eſt, A prora pariter atque à puppi pereunt: ſiue, prora pariter ac puppis perit. hoc eſt, ad internecionem. Philoſtratus in Heroicis, ἀλλὰ δεῖ προσδεδέσθαι, τί σοι, κατὰ τὸν τοῦ Ὀδυσσέως νεὼς μὲν, καὶ ταῦτα πρῴρα, φησί, καὶ ἐκ πρύμνης ἀπολεῖται. id eſt Sed oportet Vlyſſis in morem naui alligatum eſſe alioqui & prora, quod dici ſolet, & puppis perit. Conſimili figura dictum eſt in Apocalypſi,

ἐγώ εἰμι Α & Ω, Ego ſum alpha & ω mega. Ego ſum rerum om- *Alpha & o*
nium ſumma. Omnia proficiſcuntur à me, velut à fonte, & ad *mega.* eundem omnia referuntur, tanquam ad fœlicitatis portum. Nam alpha Græcis prima litera eſt, ω magnum poſtrema. Neque diſſidet hinc illud Theocriticum in Encomio Ptolomæi,

> Ἀνδρῶν δ᾽ αὖ Πτολεμαῖος ἐνὶ πρώτοισι λεγέσθω,
> Καὶ πύματος καὶ μέσσος. id eſt,
> Aſt hominum in numero decantetur Ptolomæus,
> Primus & vltimus ac medius. *Primus, vltimus, medius.*
> Item Virgilianum illud.
> A te principium, tibi deſinet.

Huc pertinet quod Demoſthenes pronuntiationem, τὸ πρῶτον καὶ δεύτερον, & τὸ τρίτον eſſe dixit, vniuerſam eloquentiam intelligens. Plato de Legibus lib. 4. ὁ μὲν δὴ θεὸς, ὥσπερ καὶ ὁ παλαιὸς λόγος, ἀρχήν τε καὶ τελευτὴν καὶ μέσα τῶν ὄντων ἁπάντων ἔχων. id eſt, *Deus, principium, medium finis.* Iam Deus quidem ipſe, quemadmodum vetuſto verbo dicitur, tum initium, tum finem, tum medium rerum omnium complectens. Plutarchus in commentario, De liberis educandis, ὅτι ἓν πρῶτον καὶ μέσον καὶ τελευταῖον ἐν τούτοις κεφάλαιον ἀγωγὴ σπουδαία καὶ παιδεία νόμιμος ἐστί. id eſt, Quòd vna res, primum & medium, ac poſtremum hic caput eſt, proba inſtitutio, legitimáque eruditio. Ariſtoteles libro Rhetoricorum tertio refert de Alcidamante quodam, qui philoſophiam, legum vallum ac foſ- *Vallũ ac foſſa legum philoſophia.* ſam appellarit, omne legum præſidium in philoſophia ſitum innuens. At philoſophus eam metaphoram tanquam duram ac frigidam damnat: quaſi verò non durior ſit illa ſuperior, πρῴρα καὶ πρύμνα. Verùm in oratione ſeria, fortaſſis vitioſæ fuerint: in adagiis non item offendit durities, vt quæ ſæpenumero vel ænigmatum ſimillima ſint, eáque ferme laudatiſſima videantur, quæ paulo longius detorta fuerint. Proinde quoties ſummam totius negotij, & omne momentum præſidiumque ſignificabimus, proram & puppim, aut foſſam & vallum dicemus. vt, Pietas, ſtudiorum noſtrorum prora & puppis eſſe debet. Quibuſdam omnium rationũ prora & puppis eſt pecunia. Ad- *Prora & puppis pecunia.* uerſus Carthaginẽſium vim Scipio foſſa pariter & vallum erat: id eſt, præcipuum tutamentum.

Vmbræ.

Σκιαὶ id eſt, vmbræ, prouerbiali ioco dicebantur olim ij qui venirent ad conuiuium, non ipſi quidem vocati, ſed comites eorum qui vocati fuerant. ſic illos ſequentes velut vmbra corpus vltro ſequitur. Ad hãc parœmiam alluſit Horatius Epiſtolarum libro 1. ſcribens ad Torquatum,

> Brutum tibi Septimiumque,
> Et niſi cœna prior potiórque puella Sabinum
> Detinet, adſumam: locus eſt & pluribus vmbris.
> Sed nimis arcta premunt olidæ conuiuia capræ.

Hoc loco neque Acron prouerbij facit mentioné opinor, quòd rem vulgò iactatã, ceu notam, præterierit. Chriſtophorus Lan- *Chr. Landini deliramẽta ex ignorato prouerbio.* dinus, vir alioqui doctus, vmbras interpretatur loca in rure operta vmbris, in quibus commodè diſcumbant conuiuæ. Præterea capras interpretatur ſcurras mordaces. Poſtremò. dic quotus eſſe velis, ad hunc exponit modum, Reſcribe, cuius fortunæ homines tibi conuiuas adhibeam, nam ſi cupis digniores te, eris poſtremus: ſi inferiores eris primus. Hæc non fueram adſcripturus, niſi conduceret oſtendiſſe in quæ deliramenta vi- *Horatiani carminis ſenſus.* rum eruditum adigat nonnunquam vnius prouerbioli ignorantia. Senſus autem Horatiani carminis ſic habet, Admonet Torquatũ vt ad cœnam veniat paucis comitatus, videlicet, Bruto, Septimio & Sabino: non quòd ſit defuturus in accubitu locus

cis, ſi velit plures vmbras ſecum adducere: verùm ad futurum incommodi, vt alarum odor offendat conuiuij ſuauitatem, ſi anguſtius ſedeatur. Deinde ſi velut omnino plures vmbras, id eſt comites, præmoneat ſe de numero, ne non reſpondeat apparatus. Brutum itaque, Septimium & Sabinum, Vmbras Torquati vocat, ſi veniant, non ipſi quidem inuitati, ſed à Torquato, quem vocarat Horatius, ceu comites, adducti. Idem alibi, -cum Seruilio Balatrone Vibidius: quos Mecœnas adduxerat vmbras. Id eſt, vltroneos comites. Plutarchus συμποσιακῶν libro 7. quid ſint vmbræ narrat his verbis, τὸ δὲ τῶν ἐπικλήτων ἔθος, οὓς νῦν σκιὰς καλοῦσιν, οὐ κεκλημένους αὐτοὺς, ἀλλ' ὑπὸ τῶν κεκλημένων ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἀγομένους, ἐζητεῖτο πόθεν ἔσχε τὴν ἀρχήν. ἐδόκει δ' ἀπὸ Σωκράτους, Ἀριστόδημον ἀναπείσαντος οὐ κεκλημένον εἰς Ἀγάθωνος ἰέναι σὺν αὐτῷ, καὶ παθεῖν τι γελοῖον. ἔλαθε γὰρ καθ' ὁδὸν ἀπολειφθεὶς ὁ Σωκράτης. ὁ δὲ προεισῆλθεν, ἀτεχνῶς σκιὰ προβαδίζουσα σώματος ἑστῶτος ὄπισθεν τὸ φῶς ἔχοντος: id eſt, Mos autem adducendi comites, quos nunc vmbras appellant, non ipſos quidem vocatos, ſed ab aliis qui vocati fuerant ad conuiuium, adductos, quæſitum eſt vndenam inoleuerit. Exiſtimabant natum a Socrate, qui Ariſtodemo perſuaſerit vt non vocatus, ſecum ad Agathonis conuiuium accederet. Acciderat enim Ariſtodemo ridiculum quiddam. ſiquidem quum inter eundum non ſentiret Socratem à tergo relictum, prior ingreſſus eſt, planè velut vmbra corpus præcedens, lumine à tergo ſequente. Hactenus Plutarchus. Eſt autem hæc de Socrate & Ariſtodemo fabula apud Platonem, in dialogo cui titulus Συμπόσιον.

Cur vmbræ vocati comites vltronei.

Nihil ad Parmenonis ſuem. 10

Οὐδὲν πρὸς τὴν Παρμένοντος ὗν, id eſt, Nihil ad Parmenonis ſuem. De æmulatione dictum, quæ longo interuallo abeſſet ab eo quod imitaretur. Plutarch. in Sympoſiacis, quintæ Decadis ſecundo problemate, quo pacto natum ſit adagium, narrat ad hanc ferme ſententiam: Parmeno quiſpiam fuit ex hominum eorum genere qui noſtris etiam temporibus varias animantium & hominum voces ita ſcitè imitantur ac repræſentant, vt audientibus tantùm, non etiam videntibus, veræ non imitatæ voces videantur. Neque deſunt quos hoc artificium maiorem in modum delectet. Parmenon igitur hac arte vulgo vt iucundiſſimus, ita etiã celeberrimus fuiſſe perhibetur: quem quum reliqui conarentur æmulari, ac protinus ab omnibus diceretur illud, εὖ μὲν, ἀλλ' οὐδὲν πρὸς τὴν Παρμένοντος ὗν, hoc eſt, Rectè quidem, verùm nihil ad Parmenonis ſuem, quidam prodiit veram ſuculam ſub alis occultatam geſtans. Huius vocem quum populus imitatitiam eſſe crederet, ſtatimque, ſicut ſolent, reclamarent, τί οὖν αὕτη πρὸς τὴν Παρμένοντος ὗν; id eſt, Quid hæc ad Parmenonis ſuẽ? vera ſue deprompta, ac propalam oſtenſa, refellit illorum iudicium vtpote non ex vero, ſed ex imaginatione profectum. Meminit idem Parmenonis ac ſuis adumbratæ, in commentariis De audiendis poetis. Nec intẽpeſtiuiter vtemur hoc adagio, quoties aliquis opinione deceptus, de re perperam iudicat. Veluti ſi quis epigramma parum eruditum ac neotericum, ſupra modum admiraretur, perſuaſus antiquum eſſe: rurſum, ſi quod antiquum eſſet & eruditum, ceu nuperum, damnaret. Tantum enim valet hæc imaginatio, vt eruditiſſimis etiam viris in iudicando imponat.

Voces varias quidam imitãtes.

Iudicium ex imaginatione.

Erroneum iudicium.

Syncretiſmus. 11

Συγκρητισμὸς Cretico prouerbio dicebatur, quoties fieret vt qui modò videbantur hoſtes acerrimi, repentè in ſummam concordiam redigerentur. Id quod frequenter euenire ſolet, maxime ſiquando malum aliquod inciderit, vtriſque commune. Plutarchus in Cõmentario περὶ φιλαδελφίας, id eſt, de fraterna charitate, recenſet ſimulque explicat parœmiã, his verbis Ἔτι δεῖν ἐκεῖνο μνημονεύειν ἐν ταῖς πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς διαφοραῖς, καὶ φυλάττειν τὸ τοῖς φίλοις αὐτῶν ὁμιλεῖν καὶ πλησιάζειν τότε μάλιστα, φεύγειν δὲ τοὺς ἐχθροὺς καὶ μὴ προσδέχεσθαι. μιμούμενον αὐτὸ γοῦν τοῦτο τὸ Κρητῶν, οἳ πολλάκις στασιάζοντες ἀλλήλοις καὶ πολεμοῦντες, ἔξωθεν ἐπιόντων πολεμίων διελύοντο καὶ συνίσταντο. καὶ τοῦτο ἦν ὁ καλούμενος ὑπ' αὐτῶν συγκρητισμός. id eſt, Præterea oportebit & illud meminiſſe, fratribus inter ſe diſſidentibus, obſeruaréque vt potiſſimum eo tempore conſuetudinem habeas & conuictum cum illorum amicis. rurſum, inimicos fugias, neque ad familiaritatem: illud videlicet Cretenſium exemplum ſequutus, qui frequenter quum factionibus & bellis inteſtinis inter ſe pugnarent, inuadentibus aliunde hoſtibus, omiſſa contentione, coniuncti ſunt: atque is erat quem illi ſyncretiſmum appellabant. Hactenus Plutarchus. Simile quiddam refert de Sudracis & Mallis Quintus Curtius libro 9. quos aliàs bellare inter ſe ſolitos, periculi ſocietas iunxerat, imminente Alexandro. Pertinet huc quod aliàs ex Ariſtotele referemus, Συνάγει τοὺς ἀνθρώπους τὰ κακά. id eſt, Conciliant homines mala, Adagium rectè accommodabimus & in illos qui amicitiam ineunt: non quòd ſeſe ex animo diligant, ſed quòd alter alterius opis indigeat: aut quod veluti coniunctis copiis cõmunẽ inimicũ perſſũdent. Id quod his temporibus ſæpenumero factitari videmus, vt arma iungant, alioqui inter ſe infenſiſſimis animis. Tanta ineſt & Chriſtianis hominibus vlciſcendi rabies. Refertur & ab Apoſtolio quodam Byzantino, recentiſſimo apud Græcos prouerbiorum coacervatore.

Sudraci & Malli.

Conciliant homines mala.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *ſimum & conuictum habeas cum illorum am. &c.* Nemo non videat (qui quidem propius intueri hunc locum velit) abſurdum eſſe quod hiſce Latinis verbis præcipitur: nimirũ vt illud tempus obſeruemus quo inter ſe diſſidebunt fratres, vt tum potiſſimum cum eorum amicis conſuetudinem & conuictum habeamus. Quorſum hoc? quæſo. Rationi enim minime conſentaneum eſt vt conſuetudinem habeamus cum amico eius qui nobis ſit inimicus. Ac potius præcipiendum eſſet vt eorum inimicis nos adiungentes, viribus collatis eos opprimeremus, interim dum illi, ob diſſidium, ſibi mutuò latum opem non ſunt, & vel hac ratione multo ἀσθενέστεροι futuri. Sed hoc non cogitauit Plutarchus: multo verò minus illud. Quid igitur? Conſilium dat vnicuique, vt ſi acciderit illi diſſidium eſſe cum ſuis fratribus (intellige etiam, cum ſuo fratre, prout vel plures, vel vnicum eſſe contigerit) operam det vt eo potiſſimum tempore cum ſuis ipſius amicis verſetur, & ab eorum latere quam minimum poterit recedat, contrà verò ſuos inimicos procul fugiat. Cur verò ita faciendum ſit, oſtendit iis quæ ſubiungit, Quia, inquit, ſynceri & minimè fucati amici vnà cum amico ſuum fratrem amante, & ipſi amant: at ij demum qui inimici ſunt, & quidem omnium maximè maligni, quum aliquem reperiunt cui ſit diſſidium & odium aduerſus ſuum fratrem, cum illo diſſidente & ipſi diſſidere, & odiſſe eundem videntur. Et meritò profectò Plutarchus omnium maximè malignos hos eſſe dicit. cur enim apud fratrem fratri iraſcentem, & ipſi aduerſus eundem iram præ ſe ferunt? Vt eum magis ac magis accendant, & oleum, quod aiunt, addant incendio. Interim verò ex illo, vbi commotum eſſe viderint (quo maximè tempore dicenda tacenda loqui homines ſolent) ea ſecreta expiſcentur, quæ alioqui ſedato animo, nunquam vulgauiſſet: & quæ occuluiſſe multo illi vtilius fuiſſet. Pulcherrimus eſt profectò hic locus, & Plutarcho vere dignus: ideóque hunc in eius interpretatione errorem ſilentio prætereundum non exiſtimaui: præſertim quum eam ſequendo, quod additur Cretenſium exemplum, ἀπροσδιόνυσον eſſe videatur, illi enim, inuadentibus hoſtibus, non cum inimicorum amicis, ſed cum ſuis ipſorum inimicis ſocietatem inibant, ſéque cum iis reconciliabant.

Qui circa ſalem, & fabam. 12

Περὶ ἅλα καὶ κύαμον, id eſt, Iuxta ſalem & fabam. In eos dicebatur qui ſe ſimularent ſcire quod neſcirent. Siquidem diuini reſponſuri, fabam & ſalem apponebant. Vnde qui inter ſeſe de rebus arcanis communicarent, τοὺς περὶ ἅλα καὶ κύαμον appellabãt. Ad hunc quidem modum ſcriptum legitur in Diogeniano, reliquiſque Græcarum parœmiarum collectoribus. Verum Plutarchus in Sympoſiacorum problematum decade quarta non fabam ſed cuminum ſcribit, niſi fortè deprauatus ſit codex, ἐκεῖνο δ' ἴσως ὑμᾶς λέληθε, τοὺς περὶ ἅλα καὶ κύμινον, ὅτι τὸ μὲν τιμαλφέστερον ἦν, τὸ δ' ἥδιον. id eſt, At illud fortaſſe vos fugit, quod aiunt, qui iuxta ſalem & cuminum, quòd illud quidem lautius, hoc ſuauius. Rurſum eiuſdem operis decade quinta, ἐζήτει Φλῶρος, ἑστιωμένων ἡμῶν παρ' αὐτῷ, τίνες ἂν εἶεν οἱ περὶ ἅλα καὶ κύμινον ἐν παροιμίᾳ λεγόμενοι. id eſt, Quærebat Florus, quum apud ipſum cœnaremus, quinam eſſent qui in prouerbio iuxta ſalem & cuminum dicerentur. Apollophanes autem grammaticus ſic eam quæſtionem diſſoluit, vt dicat adagium ſummam familiaritatem ſignificare. Siquidem qui magnopere inter ſe familiares ſunt, hi vel ſalem vel cuminum vnà cœnant, neque requirunt apparatum vllum ciborum. Vnde & ille iocus eſt Octauij Cæſaris ad quendam, à quo fuerat conuiuio perparcò frugalique acceptus, Neſciebam me tibi eſſe tam familiarem. Huc pertinet etiam illud quod ſuo loco referemus, ἅλα καὶ τράπεζαν μὴ παραβαίνειν. id eſt, Non oportet tranſgredi ſalem & menſam: hoc eſt, amicitiæ ius quod his rebus conciliatur, non eſt violandum. Porrò ſalis nomine frugalem victum innui, paſſim ex poetis licet cognoſcere. Horat. in Odis,

Viuitur paruo bene, cui paternum
Splendet in menſa tenui ſalinum. Idem in ſermon.
-modò ſit mihi menſa tripes, &
Concha ſalis puri.

Verum in diuinationibus videtur magis religionis cauſa ſolitus apponi. Cur autem hic honos ſali potiſſimum ſit habitus, quæritur apud Plutarchum in eo quem modo citaui loco. Nam & Homerus ſalem diuinum appellat, & Plato ſcripſit ſalem rebus diuinis amiciſſimũ familiariſſimúmque. Proinde Ægyptij honoris cauſa prorſum à ſale abſtinent, adeo vt ne panibus quidem veſcantur ſale conditis. Tametſi Plutarchus arbitratur Ægyptios hac gratia potius abſtinuiſſe, ſi quãdo purè viuere vellent: quòd præcipue libidinem irritare putetur, ſidque propter calorem. Nec eſt veri ſimile, illos abdicaſſe ſibi ſalem, tanquam condimentum omnium ſuauiſſimum: ita vt non immerito ob-

Sal & faba.

Salem & menſam traſgredi, non oportere quod.

Sal in diuinationibus.

Sal diuinus.

A ſale abſtinẽt Ægyptij cur.

ſoniorum obſoniū appellari poſſit. Nam ſunt qui hac de cauſa talem gratiam nominarint, quod citra hunc omnia videatur inſipida ingratáque. Quanquam illud maxime diuinum in ſe ſal habere videtur, quòd à corporibus vita deſtitutis putreſactionem ac tabem arcet, neque ſinit prorſum interire, diu mortis velut reſiſtēs, animæque quoad licet, vice fungens. Atqui nihil eſt anima diuinius. Huius vt eſt officium, animantia tueri continereque, neque ſinere compaginem dilabi. itidem ſal, animæ exemplo, cohibet corporum harmoniam ad tabem tendentium, & membrorum inter ſeſe amicitiam conſeruat. Hac eadem ratione fulguris ignem, ſacrum ac diuinum arbitrantur, quòd ictorum corpora multo tempore perdurent, neque putreſcant. Habet & illud quaſi diuinum ſal, quòd vim quandam gignendi genuinam habere credatur: vel hoc argumēto, quòd, ſicuti paulo ſuperius dictum eſt, ſeminalem vigorem expergefacit acuitque. Proinde qui canibus alendis dant operam, ſalſis carnibus ac ſalſamentis eos paſcunt, quo ad gignendum reddantur alacriores. Accedit huc quòd è nauibus marinis immēſa murium vis ſoleat enaſci. Neque deſunt qui dicant, mulieres etiam citra virilem operam fieri grauidas, ſi ſalem lingant. Præterea putant huc alluſiſſe poetas, qui non ſine cauſa finxerunt Venerem genituræ principem, e ſale natam fuiſſe: quam etiam ἁλιγενῆ, id eſt ſaligenam, cognominant. Quin iidem deos omnes marinos, fœcundos, & plurimorum liberorum progenitores faciunt. Denique nullum eſt animal, neque terreſtre, neque volatile, perinde fœcundum vt ſunt omnia marina. Huiuſmodi ferme de ſale diſſeruntur apud Plutarchum. quæ quidē hoc magis libuit referre, quòd in Chriſtianis etiam myſteriis, præcipuè Baptiſmi, quo renaſcimur ac denuo gignimur ad ſalutē, ſal in primis admiſceatur: vt ex iis quæ veteres de ſale ſenſerunt, nonnihil etiam theologus ad ſuum vſum accommodare poſſit.

Duabus ancoris fultus. 13

Ἐπὶ δυοῖν ὁρμεῖ, id eſt, Duabus nixus in portu ſedet. Subaudiendum ancoris. De firmis & immotis, & qui rem ſuam probè conſtabilierunt. Ductum à nauibus intra portum tuto manentibus à prora ſimul & à puppi proiectis ancoris. Meminit Ariſtides in Panath. Ab eadem metaphora ductum eſt quod aduerſus Cteſiphontem dixit Demoſthenes, οὐκ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὁρμεῖ τοῖς πολλοῖς, ſubaudiendum ἀγκύρας. id eſt, Haud eadem ancora nixus eſt qua vulgus hominum. *Ancora pro re firma ſtabiliq;.*

Sine capite fabula. 14

Ἀκέφαλος μῦθος, id eſt, Sine capite ſermo. dicitur imperfectus ac mutilus. Plato lib. de Leg. ſexto, Οὔκουν ἄν που λόγον γε ἑκὼν ἀκέφαλον καταλίποιμι. πλανώμενος γὰρ ἂν πάντῃ τοιοῦτος ὢν ἄμορφος φαίνοιτο, id eſt. Nequaquam profectò, poſteaquam dicendi partes ſuſcepi, ſermonem abſque capite libens reliquerim. Etenim ſi oberrans talis occurrat alicui, fœdus videretur. Ruſus in Gorgia, Ἀλλ' οὐδὲ τοὺς μύθους φασὶ μεταξὺ θέμις εἶναι καταλείπειν, ἀλλ' ἐπιθέντας κεφαλὴν, ἵνα μὴ ἄνευ κεφαλῆς περιίῃ. id eſt, At ne ſermones quidem interim aiunt fas eſſe deſerere, quin potius imponendum illis caput, ne ſine capite obambulent. Fortaſſis alluſit ad id quod refert Plutarchus in dialogo De defectis oraculis. Apud Cretenſes feſtum quoddam nouis & abſurdis ceremoniis agebatur, oſtenſo hominis ſimulacro ſine capite. Hunc aiebant Homerioni patrem fuiſſe, qui conſtuprata per vim Nympha, ſine capite fuerit repertus. Prouerbium refertur à Zenodoto. *Caput ſermonum. Simulachrum hominis ſine capite.*

Inter ſacrum & ſaxum. 15

Tyndarus apud Plautum, alter è captiuis, quum iam proditis dolis eſſet deprehenſus, nec haberet quanam arte poſſet elabi: Nunc ego (inquit) omnino occidi. Nunc ego inter ſacrum ſaxúmque ſto, nec quid faciam ſcio. Apuleius Aſini ſui libro vndecimo: Plurimum ergo duritia paupertatis intercedente, quod ait vetus prouerbium, inter ſacrum & ſaxum poſitus, cruciabar. Explicat autem Apuleius allegoriam adagij, videlicet alludens ad ſacerdotium cui erat initiandus: & paupertatem ſaxo duriorem, per quam non ſuppetebant ſumptus. Sumptum apparet ex priſcis fœderis feriendi ceremoniis, in quibus fœcialis porcum ſaxo feriebat: hæc interim pronuntians, Qui prior populus fœdus rumpet, Iupiter ita eum feriat quemadmodum ego porcum hoc lapide ferio. Sed vndecunque fluxit adagium, ſatis liquet dici ſolitum in eos, qui perplexi, ad extremum periculum rediguntur. *Dictū in perplexos. Fœderis feriendi priſca ceremonia.*

Inter malleum & incudem. 16

Μεταξὺ τοῦ ἄκμονος καὶ τῆς σφύρας, id eſt, Inter incudem & malleum Huic non diſſimile refertur ab Origene Theologo, quadam in Hieremiam homilia, his quidem verbis (nam Græca deſideramus, Iam quoddam eſt apud nationes tritum vulgi ſermone prouerbium, vt de iis qui anxietatibus & vrgētibus malis premuntur, dicant, Inter malleum ſunt & incudem.

Nunc meæ in arctum coguntur copiæ. 17

Rem eandem diuerſa ſignificat allegoria. Terētius in Heautontimorumeno, quum ait:

In anguſtum oppido nunc meæ coguntur copiæ.

Metaphora ſumpta ab exercitu, qui laborat iniquo concluſus loco, & vndique obſidetur ab hoſtibus, vt difficile ſit effugere.

In acie nouaculæ. 18

Nec abhorret à ſuperioribus illud, quod ab Homero ſumptum, maximiſque celebratum authoribus, in adagionē abiit ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς. id eſt, In nouaculæ cuſpide, ſiue acie: pro eo quod eſt in ſummo diſcrimine, Sic enim in Iliadis decimo loquitur Neſtor,

> Νῦν γὰρ δὴ πάντεσσιν ἐπὶ ξυροῦ ἵσταται ἀκμῆς,
> Ἢ μάλα λυγρὸς ὄλεθρος Ἀχαιοῖς ἠὲ βιῶναι. id eſt,
> Nunc etenim cunctis ſita res in cuſpide ferri eſt.
> Viuant ne an triſti exitio abſumantur Achiui.

Sophocles in Antigone,

> Φρόνει βεβὼς αὖ νῦν ἐπὶ ξυροῦ τύχης.

Sunt autem Tireſiæ vatis verba, Creontem admonētis vt ſapiat in tanto conſtitutus periculo. Rurſum in Epigrammatibus.

> Εὐρώπης Ἀσίης τε δοριθήκτοιο ἄνακτες,
> Ὑμῖν στρατηγὸν ἐπὶ ξυροῦ ἵσταται ἀκμή. id eſt,
> Europæ atque Aſiæ reges Mauorte potentes,
> Nunc vobis vtrique nouaculæ in acumine res eſt.

De Menelao ac Paride, ſingulari certamine decernentibus vter Helena potiretur, Theocritus in Dioſcuris.

> Ἀνθρώπων ἀμφοτέρους ἐπὶ ξυροῦ ἑδριόωντας. id eſt,
> Certa ſalus hominum iam ferri in cuſpide ſtantum,

Sumptum videtur à circulatoribus, qui in cuſpide gladiorum ingrediuntur: aut ab iis qui ferrum manu contrectant: vt admonent in hunc authorem edita ſcholia.

Res in cardine. 19

Huic nō omnino diuerſum eſt illud. Res eſt in cardine. quod Seruius prouerbium eſſe admonuit, enarrans illud Maronis,

> - haud tanto ceſſabit cardine rerum.

Putátque perinde valere quaſi dicas, Res eſt in articulo. M. Tullius, In eo cardo rei vertitur, dixit, pro eo quod eſt, ex hoc tota res pendet. Quintilianus lib. duodecimo. Nam vt taceam de negligentibus, quorum nihil refert vbi litium cardo vertatur. Idem libro quinto, Nam ſi fatetur, multis ex cauſis potuit cruenta eſſe veſtis ſi negat, hic cauſæ cardinem ponit. in quo ſi victus fuerit, etiam in ſequentibus ruit. Sumptum ab oſtiis quæ cardinibus ſuſtinentur voluuntúrque. *Cardo rei. Cardo litium. Cauſa cardo.*

Nouacula in cotem. 20

Ξυρὸν εἰς ἀκόνην, id eſt, Nouacula in cotem. Dici ſolitum in eos qui forte in eas res inciderunt in quas minimè volebant: Neque nouacula poteſt incommodius cadere quàm ſi in cotem incurrat. Ab hoc non ita multum abhorret illud Horatianum.

> -& fragili quærens illidere dentem,
> Infringet ſolido.

Rectè accommodabitur & in eum, qui lædendi cupidus, tandem hominem nactus eſt à quo viciſſim lædatur, quum illi nocere non poſſit. Siquidem nouacula, ſi in molle quidpiam inciderit, diſſecat. ſi in cotem, retunditur. Huc reſpexit Tarquinius qui dixit ſibi in animo eſſe vt Actius Nauius augur nouacula cotem diſcinderet. ſignificans in cotem nihil poſſe nouaculam. Quanquam ab augure factum quod ille fieri poſſe non credebat, refert Liuius libro primo. *Malè dicta nouacula.*

Caliga Maximini. 21

Caliga Maximini vulgò dictitatum eſt in homines inſulſos & immodicæ proceritatis. Id adagij refert Iulius Capitolinus in vita Maximini imperatoris. Nam quum eſſet, inquiens Maximinus pedum, vt diximus, octo & propè ſemis, calciamētum eius, id eſt campagium regium, quidam in luco qui eſt inter Aquileiam & Arziam, poſuerunt, quod conſtat pede maius fuiſſe hominis veſtigio atque menſura. Vnde etiam vulgò tractum eſt, quum de longis atque ineptis hominibus diceretur, Caliga Maximini. Hactenus Iulius. Ergo prouerbium rectius vſurpabitur, ſi cum odio contemptúve dicatur propterea quòd is Maximinus, vnde natum eſſe conſtat, inutiliſſimus eſſet pariter & populo Romano & Senatui: quippe Thrax natione, deinde ſordido genere, poſtremò moribus barbaris, ac feris. Quinetiam nunc homines inſignitæ proceritatis vulgò malè audiunt, tanquam ſocordes atque inertes. *Maximinus cur inuiſus.*

Clematis Ægyptia. 22

Huic confine eſt quod à Phaleræo Demetrio refertur, κληματὶς Αἰγυπτία. id eſt Clematis Ægyptia, Id ait ioco dici ſolitum in eos qui corpore præter modum procero atque atro colore eſſent. Natum haud dubiè ab eius herbæ ſpecie de qua meminit Dioſcorides libro quarto. Plinius libro 24. cap. 15. Itali, inquit, centunculum vocant, roſtratis foliis, ad ſimilitudinem capitis penularum, iacentem in aruis. Græci autem clematidem appellant: Sed quum clematidis multæ ſint ſpecies, quas inibi recenſet Plinius, vna duntaxat prouerbio locum feciſſe videtur, ea nimirum quæ Clematis Ægyptia cognomine dicitur. Dicitur autem quòd hanc maxime gignat Ægyptus, folio lauri longo tenuique, aduerſus ſerpentes & priuatim aſpides

des, ex aceto pota, efficax: quæ eadem ab aliis daphnoides, ab aliis polygonoides vocatur. Laertius in vita Zenonis, ex authoritate Apollonij ſcribit Zenonem gracili fuiſſe corpore, ſtatu procero, atra cute. Deinde authorem citat Chryſippum, qui in ſecundo prouerbiorum suorum libro ſcripſerit, ob eam cauſam a quodam clematidem Aegyptiam fuiſſe dictum.

Zeno quo corpore fuerit.

Res ad triarios redijt. 23

Romanum extat adagium, elegans cumprimis & annotandum. Res ad triarios rediit. Eo licebit vti quum ſignificabimus rem eo periculi redactam eſſe, vt extremo conatu ſummiſque viribus ſit enitendum, & ad ſuprema confugiendum conſilia, quibus ſi nihil proficiatur, iam nihil reliquum eſſe videatur vnde ſubſidium ſperare poſſis. Veluti ſi in diſceptatione quadam literaria, mediocribus ambigentibus, ad vnum aliquem ſummæ doctrinæ virum rem deferre cogeremur, aut in ancipiti negotio, potentiſſimorum amicorum opem implorare cõpelleremur, quas non niſi maxima quadam adacti neceſſitate ſoleamus interpellare. Denique ſi quum vulgaribus illis conſiliis res explicari nequit, ad nouum aliquod & egregie callidum confugitur. Quemadmodum Terentianus ille Phormio in ſui nominis fabula, quum ſignificaret aeque in Antiphone, neque in Phædria, neque in Geta ſatis eſſe præſidij ad retundendam ſenis ſæuitiam, Ad te, inquit, Phormio ſumma redit. Natum eſt adagium à ratione modóque componendi Romani exercitus. Refertur autem pariter & explicatur à T. Liuio. primæ decadis lib. 8 cuius verba libuit ſubſcribere. Poſtremò in plures ordines acies diſtribuebatur, Ordo enim ſexagenos. [*ſiue vt alij legunt ſexcenos*] milites, duos centuriones, vexillarium vnum habebat. Prima acies haſtati erant, manipuli quindecim diſtantes inter ſe modicum ſpatium. Manipulus leues vicenos milites, aliam turbam ſcutatorum habebat. Leues autem, qui haſtam tantùm teláque gererent, vocabantur. Hæc prima frons in acie, florem iuuenum pubeſcentium ad militiã habebat. Robuſtior inde ætas totidem manipulorum, quibus principibus eſt nomen. Hos ſequebantur ſcutati omnes, inſignibus maximè armis. Hoc triginta manipulorum agmen, antepilanos appellabant, quia ſub ſignis iam alij quindecim ordines locabantur, ex quibus ordo vnuſquiſque tres partes habebat. Earum vnamquanque primum pilum vocabant: Tribus ex vexillis conſtabat. Vexillum centum octoginta tres [*vt alij ſex*] homines erant. Primum vexillũ triarios ducebat, veteranum militem ſpectatæ virtutis. Secundum rorarios, minoris roboris ætate factiſque. Tertium accenſos, minimæ fiduciæ manum, eò & in poſtremam aciem reiiciebantur. Vbi his ordinibus exercitus inſtructus eſſet, haſtati omnium primi pugnam inibant, ſi haſtati profligare hoſtem non poſſent, pede preſſo eos retrocedentes, in interualla ordinum principes recipiebant. Tum principum pugna erat, haſtati ſequebantur, Triarij ſub vexillis conſidebant, ſiniſtro crure porrecto: ſcuta innixa humeris, haſtas ſubrecta cuſpide in terram fixas; vt haud ſecus quam vallo ſepta inhorreret acies, tenentes. Si apud principes quoque haud ſatis proſperè eſſet pugnatum, à prima acie ad triarios ſenſim referebantur, inde rem ad triarios rediſſe, quum laboratur, prouerbio increbuit. Triarij conſurgentes, vbi in interualla ordinum ſuorum principes & haſtatos recepiſſent, extemplo compreſſis ordinibus velut claudebant vias, vnóque continente agmine, iam nulla ſpe pòſt relicta, in hoſtem incidebant. Id erat formidoloſiſſimum hoſti, quum velut victos inſequuti, nouam repente aciem exurgentem, auctam numero cernebant. Hactenus T. Liuius, cuius ex verbis ſatis arbitror liquere prouerbium, vt noſtra interpretatione iam non ſit opus. Item Vegetius de re militari lib. 2. declarat poſt omnes acies ſolere collocari triarios, omni armorum genere inſtructos, qui genu poſito ſubſidebant: vt ſi primam aciem vinci cõtigiſſet, ab iis integrato prælio victoria repararetur. Modeſtus in libello de vocabulis rei militaris, Sextus, inquit, ordo poſt omnes à firmiſſimis & ſcutatis, & omni genere armorum munitis, bellatores tenebat, quos antiqui triarios appellabant. Hi vt requieti & integri acrius inuaderent hoſtes poſt vltimas acies ſedere conſueuerant, & ſi quid in primis ordinibus accidiſſet, de eorum viribus reparaturis ſpes tota pendebat. Flauius Vopiſcus in vita Firmi imperatoris, indicat robuſtiſſimum quenque militem in triarios allegi ſolitum: docens eum neruis robuſtiſſimis fuiſſe, hoc argumento quòd triarium quoque vinceret.

Modus componẽdi Ro. exercitus. *Haſtati.* *Manipulus.* *Principes.* *Tribus ex vexillis.* *Triarij.* *Rorarij.* *Accenſi.* *Vegetij locus.* *Modeſti locus.* *Vopiſci locus.*

Sacram ancoram ſoluere. 24

Huic finitimum eſt illud quod apud Græcos celebratur, λύειν ἄγκυραν ἱεράν, id eſt, ſacram ancoram ſoluere, quoties ad extrema præſidia confugitur. Tranſlatum à nautis, qui maximam ac validiſſimam ancoram, ſacram vocant: eámque tum demum mittunt, quum extremo laborant diſcrimine. Lucianus in Ioue tragœdo, Ἄκουε δὴ ἱεράν, φασίν, ἄγκυραν, ἣν [illegible]. id eſt. Audi iam ſacram, vt aiunt, ancoram, quámque nulla vi queas abrumpere. Sic enim appellat argumẽtum inſolubile. Rurſum Drapetis, [illegible] id eſt, Viſum eſt igitur, te perpenſa extremam ancoram, quam nautæ ſacram nominant, demittere. Rurſum in Apologia, [illegible] id eſt, Mihi fortaſſis vna illa ancora adhuc ſupereſt integra, id eſt, Illud mihi adhuc ſupereſt quò poſſim confugere. Euripides in Hecuba.

Ancora ſacra quando mittatur.

Ἄγκυρα δ' ἥ μου τὰς τύχας ὠχεῖ μόνη. id eſt,

Mihi ab vnica fortuna pendet ancora. hoc eſt, Vna duntaxat ſpes mihi ſupereſt. Ariſtoteles in Themiſtocle, [illegible] id eſt. Ac velut à ſacra ancora de illius voce pendentes. Diuus Chryſoſtomus de Lazaro concione 4 conſcientiã appellat ἱερὰν ἄγκυραν, quòd illa nunquam patiatur hominem abripi vi cupiditatum, veluti ventorum procella, quin obnitatur.

Mouebo talum à ſacra linea. 25

Idem pollere putat Diogenianus κινῶ τὸν ἀφ' ἱερᾶς, id eſt, Sacræ lineæ talum moueo. de iis qui extrema parant experiri. Id Iulius Pollux lib. nono exponens, ait à ludo quopiam teſſerarum natum eſſe adagium. luſum autem fuiſſe huiuſmodi, vt vtrique ludentium eſſent calculi quinque, totidem impoſiti lineis, vnde & Sophocles dixerit, [illegible], id eſt, teſſeræ quinque linearum. Inter eas lineas, vtrinque quinas, vnam fuiſſe mediam, quam ſacram vocabant: vnde qui talum mouiſſet, is ſacræ lineæ calculum mouere dicebatur. Id verò non fiebat niſi quum res poſceret vt ludens ad extrema confugeret auxilia. Vſurpat hoc adagium Plato libro de Legibus quintò, κατὰ πεττείας ἀφ' ἱεροῦ, id eſt, Tanquam à ſacra teſſera. Plutarchus in libro qui inſcribitur, An ſeni ſit gerenda Reſpub. [illegible], id eſt, Poſtremam nobis, tanquam à ſacra linea, ſenectam allegant, hoc eſt veluti cauſam grauiſſimam. Idem commentatio de comparatione terreſtrium ac marinorum, [illegible]. id eſt, Age, moto talo à ſacra linea, paucis de ſubtilitate eorum & diuinatione dicamus. Rurſum idem aduerſus Coloten Epicureum, [illegible] ὁ Κολώτης, id eſt, Protinus igitur ſtatim à ſacra mouit Colotes. hoc eſt, ſtatim id quod eſt grauiſſimum aggreſſus eſt, vt impugnaret Apollinis de Socrate iudicium. Idem in vita Martij Coriolani, de ciuitate Romana ob Coriolani minas perturbata. [illegible]. id eſt, Sublatam à ſacra linea teſſeram miſit. Deſperatis enim rebus, ad deorum religionem confugiebat, ſupplicatum miſſis ſacrificiis, æditui, initiatoribus, auguribus, &c. Huc alluſit & Theocritus in Bucoliaſtis.

Teſſerarũ quidam luſus expoſitus.

Καὶ τὸν ἀπὸ γραμμᾶς κινεῖ λίθον. id eſt,

Atque à lineola lapidem mouet.

De quo nobis & aliàs facta mentio.

Nudior leberide. 26

Γυμνότερος λεβηρίδος, id eſt, Nudior leberide. de vehementer tenuibus: Leberis enim ſerpentis exuuium ſignificat, quo nihil eſſe poteſt inanius, Accidit autem hoc omnibus ferè quæ cortice teguntur, ſed molliore velut ſtellioni, lacertæ, præcipue ſerpentibus. atque hæc fermè bis exuunt, vere & autumno, præſertim vipera. Serpenti primùm ab oculis incipit decedere pellis, ita vt obcæcati videantur iis, qui rem non intelligũt: atque vna nocte & die ſenectus tota exuitur à capite vſque ad caudam. Ex inſectis reiuueneſcunt ſilpha & culex: eáque quorum pennæ vaginis obteguntur, vt ſcarabei, item locuſtæ & cicadæ. In genere marinorum exuit & cancer, idque ſæpius anno. Atque hoc exuuium Græcis etiam σύφαρ dicitur: cuius mira ſentitur tum leuitas, tum ſiccitas, vniuerſo humore in nouum fœtum conſumpto. Author Ariſtoteles lib. de natura animantium octauo. Ait Suidas Leberidem hominem fuiſſe ſupra modum pauperem: ita vt vt vulgari ſermoni locum fecerit. Athenæus in Dipnoſophiſtis, [illegible] id eſt, Oſtendis teipſum inaniorem leberide.

Leberis quid. *Serpẽs vt pellem exuat.* *σύφαρ.*

Qui quæ vult dicit, quæ non vult audiet. 27

Si dixeris quæ vis, quæ non vis audies. Diuus Hieronymus in Rufinum nominatim prouerbij locò citat, Nihilque ſuper hoc audies (inquit) niſi illud è Triuio, Quum dixeris quæ vis, audies quæ non vis. Terentius in Andria,

Si mihi pergit quæ vult dicere, quæ non vult audiet,

Rurſum in prologo Phormionis:

Benedictis ſi certaſſet, audiſſet bene. Eodem alluſit in prologo Andriæ,

Deſinant maledicere, malefacta ne noſcant ſua.

Obſcurius etiam in prologo Eunuchi, Tum ſiquis eſt qui dictum in ſe inclementius exiſtimet eſſe, ſic exiſtimet: ſciat reſponſum non dictum eſſe. Reſponſum enim vocat, conuicium conuicio redditum. Sed hic locus admonet vt quorundam errorem coarguam, qui in margine adſcripſerant, me in his quæ ſequuntur legere, quia læſit prius. Imò ſic legebatur in vulgatis exemplaribus: ego primus ex fide veterum reſtitui germanam lectionem, nimirum hanc, quale ſit, prius Qui bene ver-

Reſponſum. *Terentij locus reſtitutus.*

tendo, & eas deſcribendo male, ex Græcis bonis Latinas fecit non bonas, Idem Menandri Phaſma nunc nuper dedit. Vt Quale ſit, idem valeat quod apud Græcos οἷος, apud Latinos velut, aut, quod genus ſit: quibus vtimur, exemplum propoſiturı. meminerat enim de conuicio regerendo: cuius mox ſubiicit exemplum. Deinde Prius reſpondet ad aduerbium quod ſequitur, Nuper. Qui prius male verterat multas fabulas, quarum non meminiſtis, idem nuper dedit ineptam fabulam Phaſma, cuius poteſtis meminiſſe. Verùm vt ad rem redeamus, primus

Huius adagij author primus. huius adagij pater Homerus fuiſſe videtur, apud quem hic verſus eſt in Iliadis υ,

Ὁπποῖόν κ' εἴπῃσθα ἔπος, τοῖόν κ' ἐπακούσαις. id eſt,
Talia dicentur tibi, qualia dixeris ipſe.

Item Heſiodus libro cui titulus Opera & dies,

Εἰ δὲ κακόν τ' εἴποις, τάχα κ' αὐτὸς μεῖζον ἀκούσαις. id eſt,
Fors malè dicenti dicentur plura viciſſim.

Ruſus in eodem,

--εἰ δέ κεν ἄρχῃ
Ἤ τι ἔπος εἰπὼν ἀποθύμιον, ἠὲ καὶ ἔρξας,
Δὶς τόσα τίνυσθαι μεμνημένος. id eſt,
-ſi quod prior ipſe
Aut verbum aut factum dicáſue geráſve moleſtum,
Ad te cum duplici rediturum fœnore noris.

Euripides in Alceſtide,

εἰ δ' ἡμᾶς κακῶς
Ἐρεῖς, ἀκούσῃ πολλὰ κοὐ ψευδῆ κακά. id eſt,
-ſi dixeris nobis male,
Mala inuicem permulta, nec falſa audies.

Longe venuſtius idem extulit Sophocles, citante Plutarcho:

Φιλεῖ γὰρ γλῶσσαν ἐκχέας μάτην,
Ἄκων ἀκούειν οὓς ἑκὼν εἴπῃ λόγους. id eſt,
Etenim ſolet qui dicta temere iecerit,
Audire nolens verba quæ dixit volens.

Refertur ex Sophocle,

Φιλεῖ δὲ πολλὰ γλῶσσαν ἐκχέας μάτην,
Ἄκων ἀκούειν οἷς ἑκὼν εἴπῃ κακῶς. id eſt,
Qui multa temere verba fudit, is ſolet
Audire nolens quæ volens dixit male.

Quinetiam his noſtris temporibus eiuſmodi quiddam vulgo dictitāt, Vt ſalutabis, ita & reſalutaberis hoc eſt, Vt tua fuerit oratio, ita tibi reſpondebitur. Plautus, Contumeliam ſi dices, audies. Cæcilius in Chryſio apud Gellium, Audibis malè, ſi malè dicis mihi. Eôdem pertinet Euripideum illud apud authores paſſim obuium, Ἀχαλίνων στομάτων ἀνόμου τ' ἀφροσύνας τὸ τέλος δυστυχία. id eſt, Infrænis oris, & iniquæ vecordiæ finis ſeu vectigal, calamitas. Celebratur & hoc inter Chilonis apophthegmata, μὴ κακολογεῖν τοὺς πλησίον, εἰ δὲ μή, ἀκούσεσθαι ἐφ' οἷς λυπηθήσεται. id eſt, non eſſe maledicēdum iis quibuſcum agimus: alioquin audituros quæ moleſtiam adferant. Huc arbitror aſcribendum verſiculū quem Quintilianus vt vulgo iactatum citat,

Nec malè reſpondit: malè enim prior ille rogarat.

Serò ſapiunt Phryges. 28

Hoc prouerbium ex vetuſtiſſima tragœdia Liuij Andronici mutuo ſumptum eſt, quæ inſcribitur Equus Troianus, Sero

In eos quos ſerò facti pœnitet. ſapiunt Phryges. Vſurpatur à Cicerone in epiſtolis familiaribus. In equo, inquit, Troiano ſcis eſſe, Serò ſapiunt Phryges. Conuenit in eos quos ſtultè factorum ſerò pœnitet. Siquidem Troiani tot iam acceptis cladibus, vix decimo demum anno de reſtituenda Helena conſultare cœperunt: quam ſi ſtatim initio repoſcenti Menelao reddidiſſent, innumerabilibus ſeſe calamitatibus ſubduxiſſent. Euripid. in Oreſte,

Ὀψέ γε φρονεῖς εὖ, τότε λιποῦσ' αἰσχρῶς δόμους. id eſt,
At nunc profecto ſerius ſapis bene,
Quum tunc penates turpiter reliqueris.

Nam verba ſunt ad Helenam Electræ. Refertur & à Feſto Pompeio prouerbij titulo. Demades, authore Plutarcho, dicere ſolebat, Athenienſes nunquam decernere pacem, niſi pullis veſtibus indutos. innuens eos bellandi cupidiores quàm ſat eſſet: nec niſi clade ſuorū admonitos de pace cogitare. At nos quanto ſumus Athenienſibus vecordiores, qui ne tot quidem annorum malis docti, bellum odimus, nec de pace, quam inter Chriſtianos perpetuam eſſe oportebat, tandem incipimus cogitare?

Piſcator ictus ſapiet. 29

Eandem habet ſententiam illud apud Græcos celebratiſſimum, ἁλιεὺς πληγεὶς νοῦν φύσει, id eſt, Piſcator percuſſus ſapiet. Idque ferunt ab huiuſmodi quodam euentu natum, Quum piſcator quiſpiam piſcibus, quos intra rete tenebat, manum admouiſſet, atque à ſcorpio piſce ferıretur, Ictus, inquit, ſapiam.

Suo malo doctus. Itaque ſuo malo doctus, cauit in poſterum. Plinius libro trigeſimoſecundo demonſtrat id eſſe peculiare draconi & ſcorpio piſci, vt lædant aculeis, ſi manu tollantur. Zenodotus ait parœmiam extare apud Sophoclem.

Factum ſtultus cognoſcit. 30

Idem aliter effertur ab aliis, ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω, id eſt, Rem peractam ſtultus intellexit. Sumptum eſt autem ex Homero, qui pluribus locis hanc vſurpauit ſententiam: vt in Iliados π & υ,

--μή τ' ἀντίος ἵστασ' ἐμεῖο,
Πρίν τι κακὸν παθέειν. ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω. id eſt,
--mihi obuius ire caueto, priuſquam
Noxæ aliquid capias. nam factum nouit & excors.

Huc alluſit Euripides in Bacchis,

--κακοῖς γὰρ ἐγνὼς ἂν ἐπίσταιο.
Nam didicit affinis malo.

De Pentheo, qui ſerò nec niſi ſua pernicie doctus, cœpit reue- *Pentheus, ſua pernicie doctus.*
reri Bacchum. Neque huic diuerſum eſt quod admonet ſenarius ille, inter Græcanicas ſententias celebris,

Ἡ δὲ μετάνοια γίνετ' ἀνθρώποις κρίσις. id eſt,
Tum iudicant homines, vbi iam pœnitet.

Eodem pertinet Vergilianum illud,

Diſcite iuſtitiam moniti, & non temnere diuos.

Item illud Demoſthenicum, Non emo tanti pœnitere. Vnde perquam eleganter Fabius apud Titum Liuium, euentum, ſtultorum magiſtrum appellat, Nec euentus docet hoc (inquiens) qui ſtultorum magiſter eſt, ſed ratio. Plinius in Panegyrico quem Traiano dixit, huiuſmodi ſeram & infrugiferam prudentiam, miſeram vocat: Terror, inquit, & metus & miſera illa ex periculis facta prudētia, monebat vt à republica (erat autem omnino nulla reſpublica) oculos, aures, animos auerteremus.

Malo accepto ſtultus ſapit. 31

Paulo diuerſius extulit Heſiodus, eandem tamen ſentētiam, quum ait in libro cui titulus, Opera & dies,

--δίκη δ' ὑπὲρ ὕβριος ἴσχει
Ἐς τέλος ἐξελθοῦσα. παθὼν δέ τε νήπιος ἔγνω. id eſt,
--tandem ſua pœna nocentem
Conſequitur: paſſuſque ſapit tum denique ſtultus.

Ad quam ſententiam videtur alludere & Homerus in Iliados ρ, ἵνα γνῷς ἀπαθών, id eſt, Vt tuo damno cognoſcas. Plato in Sympoſio, ἃ δὴ καὶ σοὶ λέγω, ὦ Ἀγάθων, μὴ ἐξαπατᾶσθαι ὑπὸ τούτου, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἡμετέρων παθημάτων γνόντα εὐλαβηθῆναι, καὶ μὴ, κατὰ τὴν παροιμίαν, ὥσπερ νήπιον, παθόντα γνῶναι. id eſt, Quæ ſane tibi quoque dico Agathon, ne ab hoc fallaris, ſed ex cognitis iis quæ nobis acciderunt, caueas: nec, iuxta prouerbium, veluti ſtultus poſt acceptum malum ſapias. Huc referendum & Plau- *Alieno periculo ſapiens.*
tinum illud in Mercatore, Fœliciter is ſapit, qui alieno periculo ſapit. In eandem ſententiam Tibullus Elegiarum lib. 3.

--fœlix quicunque dolore
Alterius, diſces poſſe carere tuo.

Huc alludunt & illæ ſero ſapientium voces, Nunc ſcio quid ſit amor. Nunc ego & illam ſceleſtam, & me miſerum eſſe ſentio. Ah, vix tandem ſenſi ſtolidus. Videtur adagium ex illa vetuſtiſſima fabula manaſſe, de duobus fratribus, Prometheo atque Epimetheo, quæ quidem refertur apud Heſiodum, ad hanc ferme ſententiā, Iupiter iratus Prometheo propter ignem furto ſublatum è cælo, ac mortalibus redditum: cupiénſque illum ſimili retaliare dolo, Vulcano negocium dat vt è luto puellæ ſimulachrum quanto maximo poſſet artificio fingat. Id ſimulatque factum eſt, ſingulos deos deáſque monet, vt ei ſimulachro ſuas quiſque dotes adiungerent. vnde & virgini, Pandoræ nomen afflictum apparet. Hanc igitur omnibus formę, cultus, ingenij, linguęque dotibus cumulatam, Iupiter cum pyxide, pulcherrima quidem illa, ſed intus omne calamitatum genus occulente, ad Prometheum mittit. Is recuſato munere, fratrem admonet, vt ſiquid muneris ſeſe abſente mitteretur, ne reciperet. Redit Pandora, perſuaſóque Epimetheo pyxidem donat. Eam ſimulac aperuiſſet, euolantibúſque morbis ſenſiſ- *Iouis ἄδωρα δῶρα.*
ſet Iouis ἄδωρα δῶρα, ſero nimirum ſapere cœpit. Vbi Heſiodus palam ad adagionem alludens ait,

Αὐτὰρ ὁ δεξάμενος, ὅτε δὴ κακὸν εἶχ', ἐνόησεν. id eſt,
Accepit, tactúſque malo tum denique ſenſit.

Idem ſignificat in Theogonia. Hæc, inquit, peperit Προμηθέα.

Ποικίλον, αἰολόμητιν, ἁμαρτίνοόν τ' Ἐπιμηθέα,

Prometheum, vafrum denominans, ac variis inſtructum con- *Prometheus & Epimetheus, quid.*
ſiliis: Epimetheum: poſt erratum ſapientem. Vnde & Pindarus in Pytiis, appellat illum ὀψίνοον, quaſi ſero ſapientem, quod ipſa etiam indicant vocabula. Nam προμηθὴς Græcis eum ſignificat, cui, prius quàm rem aggrediatur, ſuppetit conſilium: ἐπιμηθὴς, cui re peracta, tum demum conſilium in mentem venit. προμηθεῖσθαι, eſt conſilio malis imminentibus occurrere. Lucianus in dialogo quodā, ex comico quopiam citat hunc verſiculum dictum in Cleonem, quòd ſero, nec niſi confecto negocio, ſe paret,

Κλέων Προμηθεύς ἐστι μετὰ τὰ πράγματα. id eſt,
Rebus peractis eſt Cleon Prometheus.

Idem in calce, eiuſdē dialogi, ἐπεὶ τό γε μεταβουλεύεσθαι, Ἐπιμηθέως ἔργον, οὐ Προμηθέως ἐστίν. id eſt, Nam illud quidem poſt rem conſulere, Epimethei eſt, non Promethei. Effertur etiam ad hunc modum parœmia, μετὰ τὰ δεινὰ φρονιμώτερος. id eſt, Poſt mala prudentior. Rurſum hoc pacto, ἅ ἂν ἔπαθε, ἔμαθε. id eſt, vt ſentētiam magis quàm verba reddā, Quæ nocent, docent. At

multo

multo conſultius eſt alienis malis prudentiorem reddi, iuxta Græcam ſententiam,

> Βλέπων πεπαίδευμαι εἰς τὰ τῶν ἄλλων κακά. id eſt,
> Aliena ſpectans, doctus euaſi, mala.

Circumfertur & illud noſtrati vulgo iactatum, Mortales pudore & iactura doctiores euadere.

Aliquid mali propter vicinum malum. 32

Lyſimachus apud Plautum in Mercatore, Nunc ego verum eſſe illud verbum experior, aliquid mali eſſe propter vicinum malum. Quibus ex Plauti verbis ſatis liquet, hanc ſententiam vulgari ſermone fuiſſe celebratam. Eam Heſiodus eleganter expreſſit in opere cui titulus, Opera & dies,

> Εἰ γάρ τοι καὶ χρῆμ' ἐγχώριον ἄλλο γένηται,
> Γείτονες ἄζωστοι ἔκιον, ζώσαντο δὲ πηοί.
> Πῆμα κακὸς γείτων, ὅσσον τ' ἀγαθὸς μέγ' ὄνειαρ.
> Ἔμμορέ τοι τιμῆς ὅστ' ἔμμορε γείτονος ἐσθλοῦ.
> Οὐδ' ἂν βοῦς ἀπόλοιτ' εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη. id eſt,
> Siqua domi inciderit tibi res, tunc illico omiſſis
> Adſunt vicini zonis, cinguntur at ipſi
> Affines. noxa eſt, vicinus vt improbus, ingens:
> Contrà ita maxima commoditas, ſi commodus adſit.
> Deeſt honor huic, bona quem vicinia deficit: at nec
> Intereat bos, ni vicinus vbi improbus adſit.

Neque tantum inter priuatos vicinos hæc ſententia locum habet, verumetiam experimentis obſeruatum eſt populos à vicinis ſubuerſos. Quemadmodum Ætollis & Acarnanibus euenit, qui ſe mutuis cladibus euerterunt, inter ſe finitimi: item Carthaginenſibus & Byzantinis. quarum hiſtoriarum meminerunt Heſiodi interpretes. Huc videtur leuiter alluſiſſe Vergilius in Eclogis, quum ait,

> Nec mala vicini pecoris contagia lædent. Et,
> Mantua, væ miſeræ nimium vicina cremonæ.

Bonorum conuictus. Admonet autem parœmia, vti bonorum conuictum & conſuetudinem expetamus, à malis nos quàm maxime poſſumus abducamus. Proinde ſcitum eſt illud Themiſtoclis apud Plutarchum: qui quum prædium quoddam venderet, hoc quoque præconem addere iuſſit, ὅτι καὶ ἀγαθοὺς ἔχει γείτονας. id eſt, quòd vicinos etiam haberet bonos: quaſi vicini commendatione futurum eſſet longe vendibilius. Neque multum abhorret hinc illud eiuſdem Heſiodi carmen,

> Πολλάκι καὶ ξύμπασα πόλις κακοῦ ἀνδρὸς ἐπαυρεῖ. id eſt,
> Sæpe mali malefacta viri populus luit omnis.

Manus manum fricat. 33

Socrates, in Axiocho Platonis, ait Prodico ſophiſtæ hunc Epicharmi comici verſiculum ſemper in ore fuiſſe,

> Ἡ δὲ χεὶρ τὴν χεῖρα νίζει· δός τι καὶ λάβε τι. id eſt,
> Affricat manum manus: da quiddam & aliquid accipe.

videlicet hominis quæſtum facetè taxans, qui neminem gratis doceret, & à quo ſe quoque quæ tum dicturus eſſet, didiciſſe affirmabat: at ne id quidem gratuito, imò numerata mercede. Sententia digna tum homine Siculo, tum vafro poeta. ſic enim illum appellat Cicero. Monet autem, neminem ferme mortalium inueniri qui velit in quempiam beneficium collocare, à quo non ſperet aliquid emolumenti viciſſim ad ſe rediturum: *Officium inuitari officio.* ſed officium inuitari officio, beneficium beneficio prouocari. Idem adagium effertur & hoc pacto, χεὶρ χεῖρα νίζει, id eſt, Manus manum lauat. Idem pollet vtraque metaphora. nam mutua commoditas eſt, quoties vel fricat vel abluit manus manum. Circumfertur inter Græcanicas ſententias huiuſmodi diſtichon,

> Ἀνὴρ δ' ἄνδρα καὶ πόλις σώζει πόλιν.
> Χεὶρ χεῖρα νίζει, δάκτυλός τε δάκτυλον. id eſt,
> Vrbs ſeruat vrbem, ſeruat itidem vir virum.
> Manus manum, digitúmque digitus abluit.

Vir virũ ſeruat.

Vtitur eo & Seneca in ludicro libello de morte Cl. Cæſ.

Gratia gratiam parit. 34

Eandem ſententiam Sophocles ſimpliciter extulit in OEdipo Coloneo,

> Ἡ χάρις χάριν φέρει. id eſt, Gratiam adfert gratia.

Rurſum apud eundem in Aiace Maſtigophoro,

> Χάρις χάριν γάρ ἐστιν ἡ τίκτουσ' ἀεί. id eſt,
> Beneficium ſemper beneficium parit.

Quod Heſiodus velut enarrans in primo Georgicωn,

> Τὸν φιλέοντα φιλεῖν, καὶ τῷ προσιόντι προσεῖναι.
> Καὶ δόμεν ὅς κεν δῷ, καὶ μὴ δόμεν ὅς κεν μὴ δῷ.
> Δώτῃ μέν τις ἔδωκεν, ἀδώτῃ δ' οὔτις ἔδωκεν. id eſt,
> Æquum vt ametur amans. qui accedit, iungitor illi.
> Da, tibi qui dederit: qui non dederit tibi, ne da.
> Danti aliquis dedit, at non danti non dedit vllus.

Dandum dãti.

Quibus ſignificatur beneficium inuitari beneficio, & officium officio prouocari. Euripides in Helena,

> Χάρις γὰρ ἀντὶ χάριτος ἐλθέτω.
> Beneficium beneficio reſpondeat.

Par pari referre. 35

Ἴσον ἴσῳ ἐπιφέρειν. Terentius in Eunucho parœmiam vſurpat, ſuperiori nõ admodum diſſimilem, Par pari referto. Qua monemur vt tales ſimus in alios, quales in nos illos experimur: ac, iuxta Medeam Euripideam, amicis ſimus amici, inimicis infeſti, in perfidos perfidi, parcos parci, clamoſos clamoſi, impudentes improbi. denique vtcunque meritum merito ſimili retaliemus. *Meritum merito retaliandum.* Idem in prologo Phormionis, Quod ab ipſo allatum eſt, ſibi id eſſe relatum putet. Non inconcinne tum quoque vſurpauerimus, ſiquando verba verbis, blanditias blãditiis, promiſſa promiſſis penſamus. Huc pertinet illud non illepidum, quod refert Ariſtoteles libro Moralium nono: Dionyſius citharœdum accerſiuerat, vt ſibi caneret in nuptiis, atque cum eo his pactus eſt legibus, vt quo doctius meliúſque caneret, hoc copioſiorem ferret mercedem. *Dionyſii ad citharœdum reſponſio.* Annixus eſt omni artificio citharœdus vti quàm ſcitiſſime caneret, ſperans ampliſſimũ præmium. At poſtridie pactam mercedem repoſcenti muſico qui conduxerat, ait iam perſoluiſſe ſeſe quod eſſet pollicitus, nempe par pari retuliſſe, próque voluptate repoſuiſſe voluptatem, ſpem lucri ſignificans, quæ quidem hoc maior fuerat, quo magis ex arte cantaſſet. Verum hoc loco negat philoſophus par pari relatum: propterea quòd alter id quod volebat accepit, alter eo quod expetebat, fruſtratus eſt. Huc videtur reſpexiſſe Euripides, quum ait in Andromache,

> Σώφρων καὶ ἡμᾶς, σώφρον', ὡς πλήσεται,
> Θυμούμενος δὲ τεύξεται θυμουμένων. id eſt,
> Modeſtus in nos ſentiet modeſtum item,
> Commotus autem nos reperiet concitos.

Porrò prouerbium natum videri poteſt à compotationibus veterum Græcorum, apud quos æqualibus cyathis bibere mos erat. Archippus in Amphitryone ſecunda, apud Athenæum libro decimo,

> Τίς ἐνέχεεν ὑμῖν ὁ κακοδαίμων ἴσον ἴσῳ.
> Quis par ſceleſte miſcuit vobis pari.

Item Cratinus in Pytine,

> Τὸν δ' ἴσον ἴσῳ φέροντ' ἐγὼ ἀντιπίομαι. id eſt,
> At par pari reddenti, ego reſpondero.

Item libro ſexto, Οὐ διὰ τῶν ἐν τῇ Ῥώμῃ ἴσον ἴσῳ τὸν ἰχθὺν πωλούντων, id eſt, Non per eos qui Romæ piſcem vendunt, parem pari. ſentiens ſingulos pretio æſtimatos vendi. Erat hæc vox ἴσον ἴσῳ ſolennis inter propinandum, vt ex eodem authore facile liquet. Ea ſignificabant aut pares eſſe cyathos, aut tantundem additum aquæ, quantum ineſſet vini. Huius formæ ſunt illa, Paria facere, pro penſare ex æquo: & Parem calculum ponere. *Paria facere. Parem calculum ponere.* Plinius ad Flaccũ, Accepi pulcherrimos turdos, cum quibus parem calculũ ponere, nec vrbis copiis ex Laurentino, nec maris iam turbidi tempeſtatibus poſſum. M. Tullius libro de Oratore ad Brutum, Par pari retulit ad ſchema rhetoricum, quo membra orationis pari ſyllabarum numero ſibi reſpondent. Nam, inquit, quum aut par pari refertur, aut contrarium contrario opponitur aut quæ ſimiliter cadunt verba, verbis cõparãtur, quicquid ita cõcluditur, plerũq; fit vt numeroſè cadat.

Eadem menſura. 36

Quod modo retulimus, videtur pariter & ad officij & ad iniuriæ relationem pertinere: verùm ad beneficij penſationem magis referendum quod ait Heſiodus,

> Αὐτῷ τῷ μέτρῳ, καὶ λώϊον, αἴ κε δύνηαι. id eſt,
> Aut menſura eadem, aut melius quoque, ſiqua facultas.

Quo docet officium remetiendum eſſe eadem menſura, aut etiam copioſiore, ſi ſuppetat facultas. prorſúmque hac parte imitandos eſſe fœcundos agros, qui ſementem depoſitam multo cum fœnore reddere conſueuerunt. Citatur à Luciano prouerbij vice in Imaginibus, αὐτῷ μέτρῳ, φασί, καὶ λώϊον. id eſt, Eadẽ menſura, quod aiunt, aut melius. M. Tullius Epiſtolarum ad Atticum lib. 3. Ego autem me parabam ad id quod ille mihi miſiſſet, vt αὐτῷ τῷ μέτρῳ καὶ λώϊον, ſi modò potuiſſem. Nam hoc etiã Heſiodus aſcribit, αἴ κε δύνηαι. Hoc adagio non grauatus eſt vti præceptor noſter Chriſtus in Euangelio, quum ait futurum vt qua menſura fuerimus aliis emenſi, eadem nobis alij remetiantur. Sic enim loquitur apud Matthæum, Ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε, κριθήσεσθε· καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, μετρηθήσεται ὑμῖν. id eſt, In quo iudicio iudicatis, in eo iudicabimini: & qua menſura metiemini aliis, illa remetietur vobis.

Craſſa Minerua, Pingui Minerua. 37

Minerua, iuxta poëtarum fabulas, artibus atque ingeniis præſidet. vnde & illud fluxit, Inuita Minerua. Præterea illud, Pingui ſeu craſſa Minerua, quod quidem iamolim prouerbij vice celebratur, Columella libro De re ruſtica duodecimo, cap. 1. In hac autem, inquit, ruris diſciplina non conſideratur eiuſmodi ſcrupuloſitas, ſed, quod dicitur, pingui Minerua, quantumuis vtile continget villico tẽpeſtatis futuræ præſagiũ. Idẽ in primi libri præfatione, Poteſt enim nec ſubtiliſſima, nec rurſum, quod aiunt, pingui Minerua, res agreſtis adminiſtrari.

Idem lib. 10. Nec tamen Hipparchi ſubtilitas, pinguioribus, vt aiunt, ruſticorum literis neceſſaria eſt. Dicitur pinguiore Minerua fieri, quod incondities ſimpliciuſque quaſique indoctius fit, non autem exquiſita arte, nec exactiſſima cura. Vnde & Priapus ille, quum rem obſcœnam, quam poterat vrbanius per inuolucra verborum petere, nudis verbis rogat,

-craſſa, inquit, Minerua mea eſt.

Horatij locus. Et Horatius philoſophum deſcribens, non exactis illis Stoicorum rationibus atque argutiis inſtructum, ſed veluti citra artem, philoſophiam moribus exprimentem, neque tam diſertum, quam ſimplicem ac ſincerum.

Ruſticus (inquit) anormis, ſapiens craſſaque Minerua. Aulus Gel. lib. 14. cap. 1. Nequaquam tamen id cenſebat in tam breui exiguóque vitæ ſpatio, quantouis hominis ingenio comprehendi poſſe, & percipi, ſed coniectari pauca quædam, & vt verbo ipſius vtar, παχυτέρως id eſt, craſſius, & pingui Minerua. *παχύτερον.*

Craſſiore Muſa. 38

Παχυτέρᾳ μούσῃ, id eſt, Craſſiore Muſa. Eandem parœmiam ſic extulit Quintilianus, Inſtitutionum oratoriarum libro 1. Liber propter quoſdam imperitiores, etiam craſſiore, vt vocãt, Muſa, dubitationem huius vtilitatis eximere. Inuenitur aliquoties apud ſcriptores non inidoneos, Pinguiore formula, pro eo quod eſt, planius atque intelligibilius. Dictum eſt & Latinè loqui, pro eo quod eſt, apertè & ſimpliciter. M. Tul. in Verrem, Latinè me ſcitote, nõ accuſatoriè loqui. Idẽ in Philip. Sed vt ſolent ij qui planè & Latinè loquuntur. In Priapeiis, *Latinè loqui.*

Simplicius multo eſt, da prædicare, Latinè Dicere.

Rudius ac planius. 39

Inelegantius quidem eſt illud apud Græcos, ſed idem tamen pollet, ἀμαθέστερον καὶ σαφέστερον εἰπέ. quod apud eundem refertur Gellium, Noſti enim, inquit, credo verbum illud vetus & peruulgatum, ἀμαθέστερον εἰπὲ καὶ σαφέστερον. id eſt, Indoctius rudiúſque quodammodo loquere, & apertius ac clarius fare. Sumptũ apparet ex Ariſtophanis comœdia, cui titulus βάτραχοι, id eſt, Ranæ. *Indoctius & apertius.*

Ἀμαθέστερόν πως εἰπὲ καὶ σαφέστερον.

Indoctius proloquitor, atque clarius.

Quo carmine Bacchus Euripidis obſcuritatem taxat, qui neſcio quid parum dilucidè propoſuerat. Suidas & interpres admonent ſubeſſe prouerbium, quod hunc ad modum feratur,

Σαφέστερόν μοι καὶ ἀμαθέστερον φράσον, id eſt,

Apertius mihi loquere, atque indoctius.

Suſpicor inde ſumptum, quod antiquitus illi σοφοὶ, quos vocant, ſolebant myſteria ſapientiæ quibuſdam ænigmatum inuolucris data opera obtegere: videlicet ne profana turba ac nondum philoſophiæ ſacris initiata poſſet aſſequi. Sic Plato numeris ſuis obſcurauit ſuam philoſophiam. Sic Ariſtoteles multa mathematicis collationibus reddidit obſcuriora.

Sus Mineruam. 40

Tritiſſimum apud Latinos authores adagium, ὗς τὴν Ἀθηνᾶν, id eſt, Sus Mineruam: ſubaudiẽdum docet, aut monet. dici ſolitum quoties indoctus quiſpiam atque inſulſus cum docere conatur, à quo fit ipſe magis docendus: aut, vt Feſti Pompeij verbis vtar, quum quis id docet alterum, cuius ipſe eſt inſcius. Propterea quòd Mineruæ artium & ingeniorum, vt diximus, tutela tribuitur à poëtis. Porrò ſue nullum aliud animal magis brutum magiſque ſordidum, vt quod ſtercoribus impenſè gaudeat: vel ob iecoris magnitudinem, quæ ſedes eſt concupiſcentiæ ac libidinis: vel ob narium craſſitudinem, & olfactum hebetem: vnde fit vt non offendatur fœtore: tum adeo pronum cibóque deditum, vt ſi fortè ſurſum aſpicere cogatur, protinus ſtupore ſileat ob inſolentiam, vt tradit Alexand. Aphrodiſeus. Nec eſt aliud magis indocile: proinde non ad vſum aliquem, quemadmodum pecudes nonnullæ, ſed ad epulas duntaxat à natura donatum videtur. Cui rei teſtis eſt Plinius lib. 8. cap. 51. Animalium, inquit, hoc maximè brutum, animámque ei pro ſale datam, non illepidè exiſtimabatur. Idem affirmat Varro lib. De re ruſtica ſecundo, Suillum, inquit, pecus donatum à natura dicunt ad epulandum: itaque his animam datam pro ſale, quæ ſeruaret carnem. Atque hæc quidem verba quid ſibi velint, explicat M. Tullius libro De finibus bonorum quinto, Etenim omnium rerum, inquit, quas & creat natura & tuetur, quæ aut ſine animo ſunt, aut non multo ſecus, eorum ſummum bonum in corpore eſt. vt non inſcitè illud dictum videatur in ſuem, animum illi pecudi datum pro ſale, ne putreſceret. Sunt autem beſtiæ in quibus ineſt aliquid ſimile virtutis, vt in leonibus, vt in canibus, vt in equis: in quibus nõ corporum ſolum, vt in ſuibus, ſed etiam animorum aliqua ex parte motus aliquos videmus. Ariſtoteles in Phyſiognomicis ſcribit, exigua fronte, indociles homines & ad diſciplinam ineptos videri, atque ad ſuum genus pertinere, tanquam à docilitate humaniſque artibus longè omnium alieniſſimum. Nam reliqua ferme docilitatis eſſe capacia. Vnde nunc quoque vulgò inſipidos iſtos, & quaſi ventri atque abdomini natos, ſues appellare conſueuimus. Quin & Suetonius in catalogo illuſtrium grammaticorum, refert Palæmonem arrogantia tanta fuiſſe vt M. Varronem porcum appellaret, ſecum & natas & morituras literas. Propterea ſiquid indoctum atque illiteratum ſignificare volumus, id ex hara profectum dicimus. Quemadmodum M. Tullius in Piſonem, Ex hara productæ, no ſchola. Hinc igitur natum adagium, Sus Mineruam. L. Cæſar apud Ciceronem lib. de Oratore ſecundo, Sic ego inquit, Craſſo audiente, primùm loquar de facetiis, & docebo ſus, vt aiunt, oratorem eum, quem quum Catulus nuper audiſſet, fœnum alios aiebat eſſe oportere. Idem Cicero lib. de Academicis quæſt. primo, Nam etſi non ſus Mineruam, vt aiunt, tamen ineptè quiſquis Mineruam docet. Hieronymus in Ruffinum, Prætermitto Græcos, quorum tu iactas ſcientiam: & dum peregrina ſectaris, penè tui ſermonis oblitus es: ne vetere prouerbio, Sus Mineruam docere videatur. Vſurpat idem verbis commutatis in epiſtola ad Marcellam, cuius initium, Menſuram charitas non habet. M. Varro & Euemerus adagium ad fabulas retulerunt, id quod ex Pompeij verbis licet colligere. Quam rem, inquit, in medio, quod aiunt, poſitam, ineptis μύθοις inuoluere maluerunt, quàm ſimpliciter referre. Celebratur à multis Demoſthenis ſcomma, qui quũ Demades vociferaretur in eum, Δημοσθένης ἐμὲ διορθοῦν βούλεται, ἡ ὗς τὴν Ἀθηνᾶν. id eſt, Demoſthenes vult me corrigere, ſus Mineruam: reſpondit, αὕτη μέντοι πέρυσιν ἡ Ἀθηνᾶ μοιχεύουσα ἑάλω. id eſt, Atqui nuper hæc Minerua in adulterio fuit deprehenſa. Dictum alluſit ad Mineruam virginem.

Sues homines. *Ex hara productus.* *Demoſthenis ſcomma in Demadem.*

Sus cum Minerua certamen ſuſcepit. 41

Cum hoc aut idem, aut certè quam maximè finitimum, quod apud Theocritum legitur in Hodœporis,

Ὗς ποτ' Ἀθηναίαν ἔριν ἤριτεν. id eſt,

Cum diua eſt auſus ſus decertare Minerua.

Quoties indocti ſtolidique, & depugnare parati, non verentur ſummos in omni doctrina viros in certamen literarium prouocare. Theocriti enarrator ſic efferri vulgò ὗς ποτ' Ἀθηναίαν ſcribit, Ὗς ὤν πρὸς Ἀθηνᾶν ἐρίζεις. id eſt, Sus quum ſis, cum Minerua contẽdis. Scholiaſtes neſcio quis addit, eos ἐριθάς dici, qui verbis certant: ἐρίθειν, qui factis: quo magis ridiculum eſt ſi ſus indocilis certet cum Minerua diſciplinarum præſide. *Imperiti in doctos.*

Inuita Minerua. 42

Latinis & illud eſt celebratiſſimum, Inuita Minerua, pro eo quod eſt, reſragante ingenio, repugnante natura, non fauente cælo. Cicero in Officiis, Inuita, vt aiunt, Minerua. Idem libro epiſtolarum familiarium duodecimo, Quinquatribus frequenti Senatu cauſam tuam egi, non inuita Minerua. Rurſum eiuſdem operis libro tertio, Idque quoniam tu ita vis, puto me non inuita Minerua facturum. Horatius, *Minerua pro ingenio.*

Tu nihil inuita dices faciéſue Minerua.

Huc alluſit Seneca quum dixit, Malè reſpondere coacta ingenia.

Abiit & taurus in ſyluam. 43

Ἔβα καὶ ταῦρος ἀν' ὕλαν. id eſt, Abiit & taurus in ſyluam. Paſtorale prouerbium, allegoria ſubturpicula, ſignificans diuortium ac neglectum veteris amicæ. Tametſi licebit in vſum verecundiorem trahere hoc modo, ſi per iocum accommodabitur ad eos qui priſtinos amicos negligere videntur, & à familiarium congerronúmque grege deſciſcere. Aut in illos etiam qui à ſolitis deſciſcunt ſtudiis, diuerſúmque vitæ ſequuntur inſtitutum. Theocritus in Idyllio cui titulus eſt Thyonycho, nominatim etiam prouerbij vice refert, *Taurus in Hieroglyphicis libidinoſum hominem ſignificat.*

Αἶνός θην λέγεταί τις, ἔβα καὶ ταῦρος ἀν' ὕλαν,

Fertur & hoc olim, in ſyluam ſecedere taurum.

Queritur autem amans, ſe iampridem ab amica relictum, plurimúmque iam eſſe temporis oſtendit quòd Cyniſca, id eſt Catella (nam id erat nomen puellæ) ſeſe Lyco quodam oblectet, neque omnino curet ad priſtinam redire conſuetudinem: non magis quàm tauri, qui & ipſi nonnunquam à vaccarum armentis ſecedunt, & aut reliquis aggregantur tauris, aut ſolitarij per nemora vagantur, nullo fœminarum deſiderio tacti. Eum ſeceſſum eúmque vaccarum neglectum, quaſique diuortium, paſtores peculiari verbo vocant ἀπαμαγελᾶν, voce nimirum compoſita ex τῷ ἀπαμᾶν, τὸ ἀπαμᾶσθαι, καταφρονεῖν, quod eſt deſpicere negligeréque, ac pro nihilo ducere: & ex τῷ ἀγέλη, quod armentum ſonat. Ac tum ἀπαμαγελᾶν dicuntur tauri, quum ſegregati à vaccarum commercio, adeo non curant illas, vt non modò coitum non appetant, ſed ne paſcuis quidem iiſdem vti velint. Hunc animantis morem, ſimulque vocem ipſam ei tributam rei demonſtrat Ariſtot. lib. De natura animalium 6. his verbis, Οἱ δὲ ταῦροι, ὅταν ὥρα τοῦ ὀχεύειν ᾖ, τότε συννομάζονται, καὶ μάχονται πρὸς ἀλλήλους. τὸν δὲ πρότερον χρόνον μετ' ἀλλήλων νέμονται. ὃ καλεῖται ἀπαμαγελᾶν. πολλάκις γὰρ ἐν τῇ Ἠπείρῳ, οὐ φαίνονται τριῶν μηνῶν. ὅλως δὲ τὰ ἄγρια πάντα καὶ τὰ θήλεα, οὐ συννέμονται τοῖς θήλεσι πρὸ τῆς ὥρας τοῦ ὀχεύειν. Ea verba nos appendemus magis quàm annumerabimus, hoc modo. At taurus, quum tẽpus coitus adfuerit, tum demum incipit cõmunibus cum vaccis paſcuis vti, cúmq; reliquis tauris dimicat. nã ante id tẽporis *ἀπαμαγελᾶν.* *Quando dicantur ἀπαμαγελᾶν.*

inter ſeſe paſcuntur, quod quidem appellant ἀπαγελάζειν. Sanè qui ſunt in Epiro prouincia tauri, ſæpenumero trium mẽſium ſpatio non apparent. Porro fera animantia, aut omnia, aut certe pleraque, ante tempus coeundi non aggregantur ad communes cum fœminis paſcuas. Illud admonitu dignum mihi viſũ eſt, in verſione Theodori Gazæ, pro Græca voce ἀπαγελάζειν, quam Romana lingua nullo pacto reddere poteſt, ſcriptum eſſe coarmentari. Iſque verbi doctis etiam viris non parum caliginis affudit: ita vt deprauatum apud Ariſtotelem locum exiſtiment, commutatáque lectione, longe diuerſum ſenſum inducant, puténtque Theodorum in transferendo non mediocriter hallucinatum. At ego tota re diligentius penſiculata, videre videor Ariſtotelicorum verborum ſententiam citra vllius vocis commutationem ad amuſſim quadrare: videlicet taurum aggregari cum vaccis, & in iiſdem verſari paſcuis, appetente coitus tempore: eique non conuenire cum reliquis taurorum armentis, ſed bellum cum aliis gerere: reliquis autem temporibus tauros cum tauris ſocialiter iiſdem vti paſcuis, neque fœminarum conuictum ſequi, ſed inter ſeſe agere: quod idem accidat in feris ferme omnibus. Hanc autem taurorum cum tauris ſocietatem, neglectis vaccarum armẽtis, vocari ἀπαγελάζειν. Quæſo quid hîc ſcrupuli, cur Ariſtotelicam lectionem mutandam exiſtimemus: niſi ſiquid offendit mutatus numerus in ταῦροι & τὸν, id quod Ariſtoteli præſertim eo in opere penè familiare deprehenditur? Dictionem autem illam coarmentari, non germanam ſed ſuppoſititiam eſſe, dubium non eſt, & aut librariorum incuria, aut alicuius parum eruditi temeritate inductã. ſuſpicor enim legendum, vel dearmentari, vel abarmentari. Neque enim adduci poſſum vt credam Theodorum hominem tam in omni doctrinæ genere abſolutũ, fuiſſe lapſum, præſertim in voce neque magnopere prodigioſa, nec inuſitata Gręcis authoribus: vtpote cuius vim vel ipſa ſtatim indicat etymologia: præterea quæ apud Theocritum authorem vſqueadeo notum vulgatumque legatur, ἐν νομεῦσι βουκόλοις, id eſt, in paſtoribus, ſiue bubulcis,

> Χ' αἱ μὲν βόσκοντο, καὶ ἐν φύλλοισι πλανῶντο,
> Οὐδὲν ἀπαγελάζοντες. id eſt,
> Atque hi paſcuntur ſimul, ſinque comantibus herbis
> Errant, & non vlla gregis diuortia quærunt.

At hæc Suidas oſtẽdit, ταῦρος ἀπαγελάζων appellatum τὸν τῆς ἀγέλης καταφρονοῦντα, id eſt, qui negligeret armentum. Huc mihi videtur nonnihil alluſiſſe Virgilius in Sileno,

> Ah virgo infœlix, tu nunc in montibus erras:
> Ille latus niueum molli fultus hyacintho,
> Ilice ſub nigra pallentes ruminat herbas:
> Aut aliquam in magno ſequitur grege. claudite nymphæ
> Dictææ, nymphæ nemorum iam claudite ſaltus.
> Si qua forte ferant oculis ſeſe obuia noſtris
> Errabunda bouis veſtigia: forſitan illum,
> Aut herba captum viridi, aut armenta ſequutum
> Perducant aliquæ ſtabula ad Cortynia vaccæ.
> Quum enim ait,
> Ille latus niueum molli fultus hyacintho,
> Ilice ſub nigra pallentes ruminat herbas:

taurum innuit, ἀπαγελάζοντα. Item quum ait, Errabunda bouis veſtigia. Significat autem poeta, taurum quem adamabat Paſiphaæ, aut prorſus ἀπαγελάζειν, aut eatenus ἀπαγελάζειν, vt ſuo armento neglecto, vaccas alias ſequeretur. Porrò de pugna taurorum inter ipſos coitus tempore, meminit idem Maro libro Georgicorum tertio,

> Nec mos bellantes vnà ſtabulare: ſed alter
> Victus abit, longéque ignotis exulat oris,
> Multa gemens ignominiam plagáſque ſuperbi
> Victoris, tum quos amiſit inultus amores.
> Et ſtabula aſpectans, regnis exceſſit auitis.

Equidem arbitror hanc ipſam vocem, ſi deflectatur aliò, prouerbialem eſſe, quẽadmodum ſunt & illæ κριομανεῖν & ἱππομανεῖν, ad eámque potiſſimum reſpexiſſe Theocritum, quum ait prouerbio dici, Ἔβα καὶ ταῦρος ἀν' ὕλαν. Scholia quæ feruntur in Theocritum, habent ἔβακα ταῦρος, pro καὶ, coniunctione copulatiua, mutata κα expletiua. Addunt eſſe prouerbium de iis dici ſolitum, qui abeſſent nõ reuerſuri. Taurus enim ſi ſemel aufugerit in ſyluam, capi non poteſt. Vnde non inconcinnè quis dixerit maritum diutius ab vxore ſecubantem, ἀπαγελάζειν: & eum qui familiares deſierit inuiſere, ἀπαγελάζειν: & qui diutius à Muſis ac librorum abſtinuerit contubernio, ἀπαγελάζειν. Item qui à cõuictu hominum abhorreat, ſecumque viuat, ἀπαγελάζοντα licebit appellare. Et qui à legitimo contubernio aberrarit ſeceſſeritque, non ineptè dicetur ἀπαγελάζειν. Nec prorſus abhorret ab hac forma quod eſt apud Ariſtophanem in Lyſiſtrata.

> Οἴκοι δ' ἀταυρώτη διάξω τὸν βίον. id eſt,
> Domi abſque tauro cœlibem vitam exigam.

Sic enim ſignificauit vitam cœlibem fœminæ negligentis taurum, id eſt maritum. Sic & Horatius,

> -pereat malè quæ te
> Leſbia quærenti taurum, monſtrauit inertem.

Defenſus Theodorus Gaza.

Taurus ἀπαγελάζων.

Pugna taurorum coitus tempore.

Taurus pro marito.

Annus producit, non ager. 44

Ἔτος φέρει οὐχὶ ἄρουρα, id eſt, Annus producit ſegetem, non aruum. Hemiſtichion prouerbiale quod refertur à Theophraſto, lib. De plantis octauo, πρὸς αὔξησιν δὲ καὶ τροφὴν μέγιστα μὲν ἡ τοῦ ἀέρος κρᾶσις συμβάλλεται, καὶ ὅλως ἡ τοῦ ἔτους κατάστασις (ὅταν γὰρ ἐπομβρίαι καὶ εὐδίαι καὶ χειμῶνες γένωνται καθ' ὥραν, ἅπαντα εὔφορα καὶ πολύκαρπα, κἂν ἐν ἁλμώδεσι καὶ λυπρογείοις ᾖ. διὸ καὶ παροιμιαζόμενοι λέγουσιν οὐκ ἄλλως, ὅτι ἔτος φέρει οὐχὶ ἄρουρα) μέγα δὲ καὶ αἱ χῶραι διαφέρουσιν, id eſt, Ad incrementũ autem alimẽtúmque, plurimũ quidẽ cæli temperies & in totum anni conditio iuuat: (etenim ſi imbres, ſerenitates & hyemes accidant opportunè, cuncta fœlicius atque vberius prouenient, etiam in ſalſuginoſis ac parum pinguibus agris. vnde non abs re eſt quod prouerbio dicunt, annum producere fructum, non aruum.) veruntamen non parui refert quæ regionũ ſit ratio. Hic illud obiter admonendum duxi, in impreſſis exemplaribus legi, οὐ καλῶς, id eſt, non rectè: atque hoc ipſum, vt mea quidem eſt opinio, οὐ καλῶς: partim quòd Theodorus Gaza verterit hoc in loco Non perperam: partim quòd non perinde quadret ad Theophraſti ſententiam. Nam is fatetur verum eſſe, plurimum habere momenti cæli conditionem: id quod etiam prouerbio teſtatũ ſit, quo non ſine cauſa, tota prouentus ratio tribuitur aëri: tamen nonnihil etiam diſcriminis ſitum eſſe in ipſo ſoli ingenio. Proinde legendum ſuſpicor pro οὐ καλῶς, οὐκ ἄλλως, id eſt, non temere. Quanquam equidem video & illud οὐ καλῶς vtcunque poſſe defendi: nimirum vt Theophraſtus improbet vulgare dictum, quod cælo momentum omne tribuit, quum & à ſoli ratione magna pars pendeat. Mihi tamen ſuperior lectio magis arridet: atque huic meæ ſententiæ doctos calculum ſuum addituros exiſtimo. Repetit idem adagium libro De cauſis plantarum tertio, rationem reddens, cur in frigidis pariter & calidis regionibus triticum proueniat. haud negans agri naturam nonnihil conferre ad fertilitatem. ſed multo maximum momẽtum habere aërem circunfuſum, & cuiuſmodi cæli ventorúmque temperies contingat, tum ad quos flatus oppoſitus ſit ager. Meminit & Plutarchus in Sympoſiacis, decade ſeptima, problemate ſecundo. porrò ſi libebit vſum prouerbii dilatare, non intempeſtiuiter accommodabitur in hanc ſententiam, ſi quis dicat, ad virtutem educationem longe plus adferre momenti quàm genus: ac planè perparui referre quibus maioribus ſis natus, ſed multo maximè quibus rationibus ſis educatus, quibúſque moribus ſis inſtitutus. Nam cælum velut educat quod progignit terra. Ad hoc adagii videtur alluſiſſe Euripides in Hecuba, quam ita loquentem facit.

> --οὔκουν δεινὸν εἰ γῆ μὲν κακὴ
> Τυχοῦσα καιροῦ θεόθεν, εὖ στάχυν φέρει.
> Χρηστὴ δ' ἁμαρτοῦσ' ὧν χρεὼν αὐτὴν τυχεῖν,
> Κακὸν δίδωσι καρπόν. ἀνθρώποις δ' ἀεὶ,
> Ὁ μὲν πονηρὸς, οὐδὲν ἄλλο πλὴν κακὸς,
> Ὁ δ' ἐσθλὸς, ἐσθλὸς, οὐδὲ συμφορᾶς ὕπο
> Φύσιν διέφθειρ', ἀλλὰ χρηστός ἐστ' ἀεί?
> Ἆρ' οἱ τεκόντες διαφέρουσιν, ἢ τροφαί;
> Ἔχει γέ τοι τι καὶ τὸ τραφῆναι καλῶς
> Δίδαξιν ἐσθλοῦ. id eſt,
> -non nouum ergo, ſi mala
> Fauente cælo terra fert ſegetem bonam:
> Bona, deſtituta quibus opus fuerat malum,
> Fructum edit: At mortalium quiſquis malus,
> Nil poſſit aliud eſſe quàm ſemper malus,
> Frugi, vſque frugi: ſors nec ingenium viri
> Aduerſa vitiat, ſed probus ſemper manet:
> Vtrum id parentum, an educantium magis?
> Rectè educari ſcilicet nonnullam habet
> Doctrinam honeſti.

Videtur Hecuba pluſculum tribuere genituræ quàm inſtitutioni: miratúrque proinde non idem euenire in mortalium moribus quod in prouentu ſegetum accidat. Porrò quanto plus valeat inſtitutio quàm genus, Lycurgus eleganter oſtendit, prolatis apud multitudinem duobus canibus, quorũ alter ingeneroſa matre natus, propter inſtitutionem gnauiter feram eſt inſequutus: alter generoſis ortus parentibus, quòd inſtitutus non eſſet, turpiter relicta fera, ad odorem panis ac cibi reſtitit.

Theophraſti locus.

Recta educatio, bonum omnium optimum.

Plutarch. apopht. Laconic.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *diſcriminis ſitum eſſe in ipſo, &c.*] Atqui hîc διαφέρειν non ſignificat differre: ſed hac vel ſimili phraſi exprimendum fuit hoc verbum, Nonnihil etiam momenti eſſe in ipſo ſoli ingenio. Vel, Alicuius etiam momenti eſſe ipſum ſoli ingenium. Quanquam nec illud Nõnihil video cur dicat Eraſmus, quum ſit apud Theophraſtum μέγα.

In vado. 45

Metaphora prouerbialis, In vado eſſe, pro eo quod eſt in tuto citráque diſcrimen, ſumpta à natantibus aut nauigantibus. Terentius, Omnis res in vado eſt. Plautus in Aulularia, Hæc propemodum iam eſſe in vado ſalutis res videtur. Vadum au-

Vadum quid.

tem eſt aquæ fundus, in quo quiſquis conſtiterit, is iam effugit periculum ne mergatur.

In portu nauigare. 46

Affinis eſt huic allegoria, ἐν λιμένι πλεῖν, id eſt, In portu nauigare: qua ſignificamus nos iam à periculo abeſſe. Propterea quòd qui medijs adhuc in fluctibus nauigant, ij ventorum & æſtus arbitrio nauigant: contra, qui iam intra portum ſunt, nihil habent negotij cum vndis ac ventis. Vnde vulgatiſſima metaphora, hominem in cuius præſidio conquieſcimus, portum appellamus. & qui ſeſe ad tranquillam tutamque aliquam vitæ rationem traducunt, in portum ſe recipere dicuntur. Terent. in Andria, Nunc huius periculo fit: ego in portu nauigo. Maro paulo diuerſius in Æneid. lib. ſeptimo,

Nunc mihi parta quies, omniſque in limine portus.

Bos laſſus fortius figit pedem. 47

Diuus Hieronymus oppidò quam elegans adagium vſurpauit, ad beatum Aurelium Auguſtinum ſcribens, cùmque deterrere cupiens ne iuuenis ſenem prouocet. propterea quòd tardius quidem ad pugnam excitantur ij qui iam ſunt ætate quaſi feſſi: verùm iidem grauius ſæuiunt atque vrgent, ſi quando ſenilis illa virtus irritata recaluit. Memento, inquit, Daretis & Entelli, & vulgaris prouerbij, quòd bos laſſus fortius figat pedem. A veteri trituræ more ductum apparet, quum circumactis à bubus ſuper manipulos plauſtris, grana excutiebantur: partim à rotis ad hoc armatis, partim à taurorum vngulis. Et lex illa Moſaica quã citat Apoſtolus Paulus ad Timotheũ, vetat ne boui trituranti os obligetur. Itaque bos laſſus quoniam grauius figit pedẽ, magis eſt ad trituram idoneus. At non item equis ad curſum. Poteſt alluſum videri & ad hoc, quòd iuuenes corporis agilitate præpollent: ſenes in ſtataria pugna ac viribus ſuperiores ſunt. id quod & Virgil. in Daretis & Entelli congreſſu declarat. Nec admodum huic abludit illud, quod in Græcorum collectaneis poſitum reperio, ἀτρέμα βοῦς, id eſt Lentè bos. ſubaudiendum, mouet pedem. Nam ſenſim quidem mouet, at grauius premit. *Lentè bos.*

Tota erras via. 48

Τῆς πάσης ὁδοῦ ἀφαμαρτάνειν, id eſt, Tota aberrare via. Prouerbiũ eſt in eos qui vehementer aberrant. Terentius in Eunucho, Tota erras via. Tranſlatum à viatoribus, qui nonnunquam ita ſolent aberrare à via, vt non ſine diſpendio quidem, tamen quò tendebant, perueniant: nonnunquam ſic aberrant vt longè diuertant & in diuerſum tendant. Vnde & exorbitare dicuntur qui à vero aberrant. Ariſtoteles in Ethicis, Haud tota aberrant via. Idem naturalium lib. 1. ſcribit priſcos illos philoſophos naturalium cauſarum ſcrutatores, exorbitaſſe, ac velut è via depulſos, prorſus aberraſſe à vero. Sumptum eſt ex Ariſtophanis Pluto, *Exorbitare.*

Ἦ τῆς ὁδοῦ τὸ παράπαν ἐξημάρτομεν

Viáne tota prorſus exerrauimus?

Quinetiam hodie dictitant eos in via eſſe, qui recto conſilio quippiam inſtituunt: extra viam, qui qua non oportet ratione rem aggrediuntur. Sunt ferme prouerbiales & illæ metaphoræ vſitatiſſimæ, Depellere à via, Reducere in viam, Monſtrare viam, Facere viam, Sternere viam, Aperire viam, Præcludere viam, Intercludere viam. Cicero in prima Philippica, Quod ſi putas, totam ignoras viam gloriæ. Celebre habetur & illud apophthegma, Bene currunt, ſed extra viam, καλῶς μὲν τρέχουσιν, ἀλλ' ἐκτὸς τῆς ὁδοῦ. *Extra viam ire.*

Toto cælo errare. 49

Huic confine eſt quod vſurpat Macrobius Saturnal. libro 5. Nunquámne, inquit, Prætextate, tibi venit in mentem, toto, vt aiunt, cælo erraſſe Virgilium? Sumptum videtur ex Ariſtophanis Ranis,

Ἐν τοῖσι καὶ ἡμαρτηκέναι ὅσον γ' οὐρανόν.

Ab Euripide dicitur in Æſchylum, qui plurimum erraſſet in iis quæ dixerat. Metaphora ducta vel à Phaethontis aut Cereris fabula: vel à nauigantibus, qui cæli ſiderúmque obſeruatione curſum moderantur: proinde naucleri, quum vehementer aberrant, in cæli parte longè diuerſa, Cynoſuram imaginantur nonnunquam, totóque aberrant curſu. Niſi malumus cælum pro regione accipere. velut Horatius, *Cælum pro regione.*

Cælum non animum mutant qui trans mare currunt.

Suo iumento ſibi malum accerſere. 50

Qui ipſe ſibi malorum eſt author, ſuo iumento ſibi malum accerſere dicitur: tanquam ſuo ſumptu ſuáque opera quaſi ſuopte plauſtro, malorum ſarcinam adportet ſibi. Plautus in Amphitryone, Ipſe homo ſibi à me malam rem arceſſit iumento ſuo. Sumpta metaphora à plauſtris onerariis. nam id quoque ſignificat iumẽtum, authore Gellio, lib. 20. cap. 1. aut certè ab animalibus tergo vectantibus onera. *Iumentum.*

Suo ſibi hunc iugulo gladio, ſuo telo. 51

Suo gladio ſuóve telo iugulari dicitur, qui ſuis ipſius dictis reuincitur: aut qui ſuopte inuento dolóve capitur: denique in quem quocunque modo, ſeu dictum, ſeu factum retorquetur quod ab ipſo profectum ſit: veluti ſiquis exemplo Protagoræ, antiſtrephon dilemma in eum qui propoſuerit, retorqueat: aut ſi, quemadmodum Phalaris Perillum mali repertorem ſuo inuento conficiat. Itaque in Adelphis Terẽtij: Mitio ſenex fratris Demeæ ſæuitiam increpans, huiuſmodi vtitur ſententia, Hoc vnum affert vitij ſenecta, attentiores ad rem ſumus quam oportet. Eandem Demea paulo pòſt in fratrem retorquẽs, Poſtremò, inquit, non meum illud verbum facio, quod tu Mitio bene & ſapienter dixti dudum, Vitium commune omnium eſt, quòd nimium ad rem in ſenecta attenti ſumus. Hanc maculam nos decet effugere. Hac ratione quum Mitio conſtringeretur adigeretúrque vt agrum, quem rogabatur, daret: tum Demea, Suo, inquit, ſibi hunc iugulo gladio. Tranſlata metaphora ab iis qui in pugna ſuis ipſorum telis aliquoties confodiuntur. Plautus in Amphitryone, Atque hũc telo ſuo ſibi malitia ſua, à foribus pellere. Cicero pro Cecinna, Aut tuo, quemadmodum dicitur, gladio, aut noſtro, defenſio tua conficiatur neceſſe eſt. Huc alludit Ouidius in epiſtolis Heroidum, *Suo dolo captus.*

Remigiumque dedi, quo me fugiturus abires:

Heu patior telis vulnera facta meis.

Eodem pertinent & illa Ciceronis, In tuum ipſe mucronem incurras neceſſe eſt. Rurſum, Hic eſt defenſionis tuæ mucro, in eum incurrat oratio tua neceſſe eſt. Neque vehementer hinc abludit Liuianum illud lib. 2. de ſecundo bello Punico, Sentiebat Annibal ſuis ſe artibus peti. Lucianus in Piſcatoribus, ὡς παρ' ἡμῶν τὰ τοξεύματα, ὡς φὴς, λαβὼν, καθ' ἡμῶν ἀφίης. id eſt, Quæ quidem tela à nobis, vti fateris, ſumpta, aduerſus nos iaculatus es. Tradit Plutarchus, Braſidam ducem educto è corpore telo, eodem confodiſſe eum qui miſerat. Marius vnus è triginta tyrãnis, à milite quodam interemptus narratur à Trebellio Pollione: qui adoriens dixerit, Hic eſt gladius quem ipſe feciſti. nam Marius ante imperium faber ferrarius fuerat, & eius militis opera in fabrili officina vſus. Hunc igitur verè ſuo gladio dixeris iugulatum. *In ſuum mucronem incurrere.*

Incidit in foueam quam fecit. 52

Idẽ pollet illud quod in odis Dauidicis refertur, Pſal. 7. Λάκκον ὤρυξε καὶ ἀνέσκαψεν αὐτόν, καὶ ἐμπεσεῖται εἰς βόθρον ὃν εἰργάσατο. id eſt, Lacum fodit & aperuit eum, & incidet in foueam quam fecit. Tranſlatum vel ab iis qui foueis effoſſis aut reliquis id genus decipulis, inſidiantur feris: vel à bellis, in quibus aliquoties ſuffoſſis cuniculis hoſtis hoſtem captat.

Suo ipſius laqueo captus eſt. 53

Nec aliud ſibi vult quod apud eundem legitur Pſalmo 9. Ἐν παγίδι ταύτῃ ᾗ ἔκρυψαν, συνελήφθη ὁ ποὺς αὐτῶν. id eſt, In ipſo laqueo quem abſconderant, comprehenſus eſt pes eorum. Nota metaphora, nempe mutuo ſumpta ab iis qui inſtructis pedicis, auibus aut feris inſidias tendunt.

Hanc technam in teipſum ſtruxiſti. 54

Eandem ſententiam aliter expreſſit Lucianus, Ὥστε σόφισμα ἐπὶ σαυτῷ συντέθεισαι. id eſt, Itaque commentum in tuum ipſius exitium reperiſti. De hæredipeta, qui quum diuitem ex aſſe hæredem ſcripſiſſet, ac teſtamentum protuliſſet, quo diuitem ad idem faciendum prouocaret, tecti ruina ſubitò oppreſſus eſt, ac ſua reliquit illi cuius facultatibus inhiarat. Vtendum erit quum dolus in alterum excogitatus, in caput authoris recidit. ita vt non rarò conſueuit accidere.

Turdus ipſe ſibi malum cacat. 55

His ſimillimum eſt illud Græcorum adagium, Κίχλα χέζει αὑτῇ κακόν. id eſt, Turdus ipſe ſibi malum cacat. In eos dici ſolitum qui ſibiipſis miniſtrarẽt exitij cauſam. Siquidem viſcum, authore Plinio, non prouenit niſi maturatum in ventre, ac redditum per auium aluum, maximè palumbium ac turdorum. Cuius rei meminit & Seruius in ſextum Æneidos. Ariſtoteles item lib. De natura animantium nono, tria turdorum genera facit, quorum primum, ἰξοβόρος vocatum ait: aut, vt Athenæus, ἰξοφάγος, nimirum quòd viſco veſcatur. Quoniam autem viſco capiuntur aues, ipſæ ſibi malum cacant videlicet. Plautus paulo diuerſius extulit, Ipſa, inquiens, ſibi auis mortem creat. Quanquam equidem non dubitem affirmare, à Plauto cacat, non creat, fuiſſe ſcriptum: deinde locum à quopiam ſemidocto, & Græcanici prouerbij ignaro deprauatum, ſuppoſita voce adulterina creat. Sophocles in Antigone, *Viſcum unde.* *Tria turdorũ genera. ἰξοβόρος. ἰξοφάγος.* *Plauti locus correctus.*

Ὅστις δ' ἀνωφέλητα φιτύει τέκνα, id eſt,
Τί τόνδ' ἂν εἴποις ἄλλο, πλὴν αὑτῷ πόνους
Φῦσαι, πολὺν δὲ τοῖσιν ἐχθροῖσιν γέλων;
Inutiles quicunque liberos ſerit,
Quid aliud hunc quàm ſibi creare dixeris
Ipſi dolores, atque riſum maleuolis?

In hos igitur quadrabit parœmia, aut in eos qui potentes ſibi generos aſciſcunt, à quibus poſtea per vim opprimantur.

Ipſe ſibi mali fontem reperit. 56

Extat item apud eoſdem ſenarius prouerbio celebratus, Αὐτὴ κακῶν ἄρ' εὗρε τῷ κακῷ τὴν πυτίαν, id eſt, Ipſa in malis ſibi reperit

coagu-

coagulum. Aut, Αὐτὸς εὗρε τοῦ κακοῦ πηγήν, id eſt, Ipſe reperit mali fontem. Sic Æſchylus in Perſis,

Νῦν κακῶν ἔοικε πηγὴ πᾶσιν ηὑρῆσθαι φίλοις. id eſt,

Nunc mali fons eſt repertus, vt videtur, omnibus.

Pernicioſi fontes. Verſus eſt trochaicus. Sunt enim & pernicioſi fontes, quorum aqua guſtata mortem aut inſaniam adferat: quos præſtiterat non reperiſſe.

ANIMAD. HENR. STEP.

V. *Verſus] Sunt enim & pernicioſi fontes, quorum &c.* Tales repertos fontes conſtat: ſed eò tamen reſpexiſſe poetam non crediderim: ſed huc potius. quòd, vt ſemel fons eſt repertus, nunquam poſtea deeſt aqua, ſed alia poſt aliam ſemper fluit: ita etiam hæc res futura ſit tanquam fons malorum. id eſt, alia ex aliis mala hinc naſcitura vel fore κακῶν πηγήν, vt ſæpe dicunt. Solent etiam πηγὴν pro abundantia de re qualibet dicere: vnde & πηγὰς δακρύων paſſim legitur. Sic & πηγὰς λόγων dixit Æſchines in oratione περὶ παραπρεσβείας. Quinetiam fontem malorum pro prima cauſa, ex qua mala noua, tanquam noui ex *Fons pro cauſa prima.* fonte riui, ſubinde manant, exponere poſſumus. Quemadmodum & radix malorum dicitur auaritia quòd ex ea, tanquam ex radice, infinita mala, alia ex aliis ſuppullulent. Qui verò malorum metropolin eam appellauit itidem primam & præcipuam cauſam malorũ ſignificare voluit quo etiam modo Latinè Caput vſurpatur. Denique cur ad pernicioſos fontes referre hoc Æſchyli dictum neceſſe ſit, non intelligo: quum alij adſint non tam longe petiti explicationis modi.

Capra gladium. 57

Eodem ferme pertinet, αἲξ μάχαιραν, id eſt, Capra gladium. ſubaudi, reperit. In eos dicitur qui ipſi reperiunt quo pereant. Ortum eſt autem adagium ab huiuſmodi quodam euentu. Olim quum Corinthij Iunoni Acrææ (nam id illi cognomen) rem diuinam facere pararent, huius Iunonis ſtatuam aiunt à Medea poſitam fuiſſe atque ij qui ad præbendam hoſtiam erãt conducti, defoſſo ſub terra cultro, oblitos ſeſe aſſimularent, capra pedibus excalpens, eum eruit, prodiditque: itáque mactata eſt. Quidam ſic efferunt parœmiam, αἲξ δοῦσα τὴν μάχαιραν. id eſt, Capra cultrum præbens Quidam hoc pacto, ὄις τὴν μάχαιραν, id eſt, Ouis cultrum.

Cornix ſcorpium. 58

His confine eſt & illud, Κορώνη τὸν σκορπίον. id eſt, Cornix ſcorpium. ſubaudi, rapuit. Quadrat in hos qui parant eos lædere, vnde tantundem mali ſint viciſſim accepturi. Quemadmodum *Captori capt.* cornix correpto ſcorpio, arcuata illius cauda vulnus accepit letale, peritque. Extat ſuper hac re Græcum epigramma Archiæ, quod non grauabor adſcribere.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] id eſt,

Scorpius è terra proreplerat, idque vidente
Coruo, qui cælo victitat in liquido.
Corripuit viſum, fugitque. ſed hic, vt humum ales
Contigerat, telo mox ferit atque necat.
Ecce tibi, quod in hunc auis inſidioſa parabat,
Inde ſibi acceꝑit ipſa necem miſera.

Atque id in rebus humanis frequẽter vſuuenire ſolet vt qui cepiſſe videatur, ipſe captus ſit: Quemadmodum & Horat.

Græcia capta ferum victorem cepit.

Calidum prandium comediſti. 59

Huc alludere videtur & Plautinum illud, Calidum hodie prandium prandiſti. id eſt, Feciſti quod tibi magno malo ſit futurum. Ab iis ſumptum qui ſe noxiis ac letiferis ingurgitant ci- *Ciborum nox.* bis, poſtea ventris tormina ſenſuri.

Irritare crabrones. 60

Τοὺς σφῆκας ἐρεθίζειν, id eſt, Irritare crabrones. Ad hanc ſententiam referendum eſt & illud, quod eſt apud Plautum in Amphitryone, Irritare crabrones. Id dictum eſt à poeta in mulierum ingenium: quibus iratis ſi repugnes, magis prouoces, neque ſine tuo malo diſcedas. Eſt autem crabro inſecti genus affine veſpis, pertinaciſſimum aculeóque peſtilentiſſimo. Siquidem refert Plinius Naturalis hiſtoriæ libro 11. cap. 21. crabronum ictus haud temere ſine febri eſſe. Additque, traditũ à quibuſdam, ter nouenis huius animantis punctis interfici hominem. Ariſtoteles lib. De partibus animalium nono, præter alia quæ de crabronibus cõmemorat, illud quoque tradit, Quum in apum genere quædam aculeis careant, vt fuci, & reges, veſpæ quoque nonnullæ ſine aculeis inueniuntur: nulli crabro- *Crabrones aculeo armati.* nes reperiuntur non armati aculeo. Quanquam de duce, num aculeatus ſit, nõnihil addubitat. Vtitur hoc adagio diuus Hieronymus in quadam epiſt. Eandem ſententiam ſic idem extulit Plautus, mutata allegoria,

Bacchæ bacchanti ſi velis aduerſarier,
Ex inſania inſaniorem facies: feriet ſæpius.

Sin obſequaris, vna te ſoluas plaga.

Nam mos erat vt Bacchanalia celebrantes obuios thyrſis ferirent. Ariſtophanes in Lyſiſtrata, nam hoc titulo inſcriptam comperi.

Ἢν μή τις ὥσπερ ἐχθὲς ἐλθών μ' ἐρεθίζῃ.

Niſi ſi quis vti veſperum, fraudet me, ſtimuletque.

Alluſit huc, opinor, qui ſcripſit epitaphium Archilochi poetæ *Archilochi maledici ſepulchrum.* maledici,

[illegible]
[illegible] id eſt,

Ne fors crabrones qui huic inſedere ſepulchro,
Irrites, tacitum carpe viator iter.

Xenophon lib. 4. indicat vnde natum ſit: nimirum ab iis qui ſtudent eximere veſpas ab antris ſuis. *[illegible]* id eſt, Et ego, inquit, video etiam eos quicunque crabrones excipere volunt, ſi quidem euolantes conentur venari, à multis feriri crabronibus.

Leonem ſtimulas. 61

Conſimilẽ vim habet quod a Diogeniano refertur, τὸν λέοντα νύττεις. id eſt, Leonem pungis, ſeu vellicas. De iis qui potentem ac ferocem in ſuum ipſius exitium prouocant atque extimulant. Notior eſt metaphora quam vt ſit explicanda.

Malum bene conditum ne moueris. 62

Idem pollet & illud, μὴ κινεῖν κακὸν εὖ κείμενον, id eſt, Ne moueris malum bene conditum, ſiue quieſcẽs In eos qui ſua ſtultitia ſibi turbas excitant: aut qui mala iam tempore ſepulta reſuſcitant renouántque. Prouerbium retuliſſe videtur Theognis hoc verſu,

Πολλάκι γὰρ τὸ κακὸν κατακείμενον ἔνδον ἄμεινον. id eſt,

Nam perſæpe malum præſtat domi habere repoſtum.

Huic ſimillimum eſt illud,

-ſopitos ſuſcitat ignes.

Octipedem excitas. 63

Cratinus in Thrattis apud Suidam, ὀκτάπουν ἀνεγείρεις, id eſt, Octipedem excitas, nimirum ſcorpium: cui pedes ſunt octo, ac *Scorpius, octopedum.* plerunque ſub ſaxis abditus cubat. quem nonniſi tuo periculo ſuſcites propter venenum quod in cauda geſtat.

Mouere Camarinam. 64

Κινεῖν τὴν Καμάριναν, id eſt, Mouere Camarinam, eſt ſibi ipſi malum acceꝛſere. Lucianus de Apophrade, ὁρᾷς ὡς ἄμεινον ἦν σοι ἀκίνητον τὴν Καμάριναν ἐᾶν. id eſt, Vides quanto ſatius tibi fuerit, Camarinam immotam ſinere. Vnde natum ſit adagium, Seruius grammaticus explicat, Virgilianum illum locum enarrans in tertio Æneidos,

-& fatis nunquam conceſſa moueri
Apparet Camarina procul.

Camarina, inquit, palus eſt iuxta oppidum eiuſdem nominis, quæ quum olim ſiccata, peſtilentiam creaſſet, conſuluerunt oraculum an penitus eam deſiccare præſtaret. Vetuit Deus Camarinam moueri. At illi exiccarunt, non obtemperantes oraculo: & ceſſauit quidem peſtilentia, ſed per eam ingreſſis hoſtibus pœnas dederunt neglecti oraculi. Eadem ferme commemorat & Suidas, illud inſuper addens, quibuſdam Camarinam eſſe fruticem, cuius ramos ſiquis commoueat quariátque tetrum quendam odorem edere. Verùm mihi ſuperior ſententia magis videtur ad veriſimilitudinem accedere. Meminit huius adagij Stephanus quoque verſu heroico, efférturque ad hunc modum,

Μὴ κίνει Καμάριναν· ἀκίνητος γὰρ ἀμείνων.

Ne moueas Camarinam. etenim non tangere præſtat.

Ait autem, Camarinam, oppidum & eiuſdem nominis paludem eſſe in Sicilia. Meminit & Silius lib. 14. Maronem imitans,

Et cui non licitum fatis Camarina moueri.

Anagyrum commoues. 65

Superiori neutiquam diſſimile videtur illud apud Græcos celebratum, ἀνάγυρον κινεῖς, id eſt, Anagyrum commoues. In eos qui ſibipſis malorum authores eſſent, quique in ſuam ipſorum perniciem quempiam irritarent. Vnde ducta ſit parœmia variè narratur ab authoribus. Alij ad fruticis naturam referunt, cuius meminit in tertio lib. Dioſcorides, quem quidam magyrum, quidam anagyrum appellat: nonnulli acopon: medicamentis quidem efficacem, verùm odore maiorem in modum graui: maximè ſi manu teratur. cuius fructus guſtatus vehementem vomitum promouet. Vnde vel ab odoris moleſtia, quæ carpentem conſequitur, adagium ductum videri poteſt (quandoquidem & acopi vocabulum indidem apparet repertum) vel à concitandi vomitus efficacia. Meminit huius & Plinius libro viceſimoſeptimo, cap. 4. Sunt qui dicant Anagyrum locum eſſe in Attica, qui ad tribum pertineat Erectheidem, authore Stephano, vbi frutex quidam grauiſſimi odoris plurimus proueniat: vt Anagyrum pro frutice non ſecus accipiamus quã Anticyram pro helleboro. Ruſum a- *Anagyrus, genius.* lij Anagyrum genium quendam exiſtimant, qui propter vio-

latum ſacellum ſuum vicinos omnes funditus euertit atque huius adagij mentionem item apud Ariſtophanem in Lyſiſtrata. Et ſane apud Ariſtophanem locus hic habet.

Πόθεν γυναῖκες, Ἀναγυρουντόθεν. νὴ τὸν Δία.
Ὁ γοῦν Ἀνάγυρος μοι κεκινῆσθαι δοκεῖ. id eſt,
Vnde aduenit ab Anagyro. ergo per Iouem
Anagyrus ſe motus apparet mihi.

Anagyrus apud Suidam. Suidas huiuſmodi ferè commemorat, Anagyraſium quendam genium fuiſſe, ſic à loco quem diximus, cognominatum, qui ſenem vicinum, quod lucum à ſe dedicatum ſucciderat, hunc admodum vltus ſit. Senis concubinam in amorem induxit, vt nouercam inuenis filium: quæ quum adoleſcentis animum pellicere non poſſet, eum vltra apud patrem detulit quòd ſeſe de ſtupro non deſineret interpellare. Pater perſuaſus à muliere, filium è tecto præcipitem dedit, ac interemit: deinde facti pœnitens, ſemetipſum laqueo præfocauit. Poſtremò mulier ſeſe in puteum abiecit. Atque huius fabulæ citat authorem Hieronymum haud ſcio quem, in opere De tragœdiarum ſcriptoribus.

Capra contra ſeſe cornua. 66

Ἡ αἲξ καθ᾽ ἑαυτῆς τὰ κέρατα. id eſt, Capra contra ſemetipſam cornua. Ad ſuperiorum claſſem pertinet, ab apologo natum, Capra quæ quum iam eſſet iaculo vulnerata, circumſpectans vnde nam id mali ſibi eueniſſet, atque contemplans ſpiculum cornibus compactum, dixit ad hunc modum, καθ᾽ ἐμαυτῆς ἐφόρησα τὰ κέρατα. id eſt, in meam ipſius perniciem produxi cornua.

Atlas cœlum. 67

Ἄτλας τὸν οὐρανὸν, id eſt, Atlas cœlum. Subaudiendum, ὑπεδέξατο, id eſt, ſuſcepit. Dici ſolitum de iis qui ſeſe magnis & moleſtis inuoluunt negotiis, ipſi quæ ſibi malum accerſunt. Nam hic cœlum in hoſpitio excepit: deprehenſus autem quòd ſublimitatem ſcrutaretur, præceps datus eſt in mare Atlanticum. Porrò notior eſt quam vt hoc loco ſit referenda de Atlante fabula, cœlum humeris & vertice ſuſtinente.

Deus ex improuiſo apparens. 63

Θεὸς ἀπὸ μηχανῆς ἐπιφανείς. id eſt, Deus ex improuiſo apparens. In eos dicitur quibus, in rebus perplexis, præter ſpem exoritur aliquis qui ſalutem adferat, negotiique difficultatem expediat. Sumptum eſt à conſuetudine tragœdiarum, in quarum pleriſque, machinis quibuſdam deus aliquis oſtendebatur: idque non in ſcena ipſa, ſed è ſublimi, qui repentè commutatis rebus fabulæ finem imponeret. Id quod teſtatur & M. Tullius libro de Natura deorum primo: vt quum ſic ait, Quod quia quemadmodum natura efficere ſine aliqua mente poſſit, non videtis, vt tragici poetæ, quum explicare argumenti exitum non poteſtis, confugitis ad deum cuius operam profecto non deſideraretis ſi immenſam & interminatam in omneis partes magnitudinem regionum videretis. *Platonis locus quem Cicero eſt imitatus.* Nec dubium eſt quin Tullius imitatus hic ſit illud ex Platonis Cratylo, εἰ μὴ ἄρα δὴ, ὥσπερ οἱ τραγῳδοποιοὶ, ἐπειδάν τι ἀπορῶσιν, ἐπὶ τὰς μηχανὰς καταφεύγουσι, θεοὺς αἴροντες. *Lapſus Ficini.* id eſt, Niſi ſane, quemadmodum tragœdiarum ſcriptores, ſicubi hæſerint, ad machinas confugiunt, deos ſuſtollentes. Quem Platonis locum, ob ignoratum prouerbium, Latinus interpres perperam, aut certè obſcurè, vertit nimirum hunc in modum, Niſi fortè, quemadmodum tragici, quoties ambigunt, commentitiis quibuſdam machinamentis ad deos confugiunt. Ad eundem lapidem impegiſſe videtur qui Lyſandri vitam tranſtulit è Plutarcho. Quum enim Lyſander inſtituiſſet innouare rempub. perpẽderétque negotium eſſe difficilius quàm vt vulgaribus conſiliis poſſet expediri, fecit quod poetæ ſolent in tragœdia, fictis oraculis ac deorum religione ſtuduit quod conſtituerat efficere. Græca ſic habent, ὥσπερ ἐν τραγῳδίᾳ μηχανὴν αἴρων ἐπὶ τοὺς πολίτας, λόγια Πυθόχρηστα καὶ χρησμοὺς συνετίθει καὶ κατεσκεύαζεν. id eſt, Quemadmodum in tragœdia machinam tollens apud ciues, reſponſa velut à Pythio reddita & oracula componebat apparabátque. Idem ſubobſcurè ſed ſane quàm eleganter indicat Ariſtoteles lib. 1. τῶν μετὰ τὰ φυσικά. Ἀναξαγόρας τε γὰρ μηχανῇ χρῆται τῷ νῷ πρὸς τὴν κοσμοποιίαν. καὶ ὅταν γὰρ ἀπορήσῃ διὰ τίνα αἰτίαν ἐξ ἀνάγκης ἐστὶ, τότε ἕλκει αὐτόν. ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις πάντα μᾶλλον αἰτιᾶται τῶν γινομένων ἢ νοῦν. Quæ quidem verba ſic licebit vertere, Nam Anaxagoras mente, perinde quaſi deo quopiam tragico, qui repente ſolet oſtendi, vtitur ad condendum mundum. Etenim quum hæret in explicanda cauſa quare neceſſariò ſit, tum illam adducit: porrò reliquis in rebus, quiduis potius cauſam facit eorum quę fiunt, quàm mentem. Vnde in Græcorum tragœdiis illud penè ſolenne eſt, πολλαὶ μορφαὶ τῶν δαιμονίων. *Multæ Deorum formæ.* id eſt, Multæ formæ deorum, &c. quum inducto numine fabulam explicant: veluti in Oreſte Euripidis, Apollo in mediis tumultibus apparens res turbatiſſimas ſubitò componit. Huius rei exemplum videtur ab Homero ductum, qui quemadmodum Iliad. primo, Palladem inducit, vt ferocientem Achillem compeſceret, ita compluribus aliis locis numen aliquod allegat. Quod quidem Horat. in Arte poët. vetat in comœdiis fieri, niſi rerum difficultas maior ſit quam vt poſſit humana ope explicari: Nec deus interſit, niſi dignus vindice nodus Inciderit. Qua ratione Plautus in Amphitryone Iouem induxit, eóque tragicocomœdiam vocat. Lucianus in Philopſeude, Καὶ τὸ τοῦ λόγου, θεὸν ἀπὸ μηχανῆς ἐπεισπεσόντα μοι τοῦτον ᾤμην ὑπὸ τῆς τύχης. id eſt, Ac iuxta prouerbium, arbitrabar hunc mihi, perinde quaſi deum quempiam, repentè apparentem, à fortuna fuiſſe adductum. Alluſit eodem, in lib. De mercede ſeruientibus, Οὗτοι γὰρ τῆς τοιαύτης τραγῳδίας ἰδίως, ἢ ἄλλον τινὰ θεὸν ἀπὸ μηχανῆς ἐπὶ τῶν κεραιῶν καθεζόμενον. id eſt, Nam hi peculiariter ad huiuſmodi tragœdiam pertinent aut alium deum quempiam derepente exortum, atque in antennis conſidentem. Huc reſpexit Euripides in Iphigenia Aulidenſi, ἀπὸ μηχανῆς θεός. id eſt, Equidem deus tibi maximus apparuit. Lucianus in ſectis, Ἐπιστάς, τὸ τῶν τραγῳδῶν τοῦτο, θεὸς ἀπὸ μηχανῆς ἐπιφανείς. id eſt, Aſſiſtens, iuxta tragœdorum prouerbium, deus ex improuiſo oſtenſus. Apud Athenæum libro ſexto, lucronem quendam querentem facit poeta neſcio quis, quod piſcium venditores vix oſtenſos piſces ſtatim ſubducerent,

Καὶ παραδεικνύντες τοὺς ἰχθύας,
Ἀπὸ μηχανῆς πωλοῦσιν, ὥσπερ οἱ θεοί.
Et venditos mox eximunt aſpectui,
Vendúntque, tanquam è machina, ritu deûm.

Proinde quoties ſalus ex inſperato oſtenditur, id deo ſolet aſcribi. Ita Plinius lib. 25. Quippe etiam in repertis alias inuenit caſus, alias, vt vere dixerim, deus. Idem lib. vigeſimoſeptimo, Hic ergo caſus, hic eſt ille qui plurima inuenit in vita deus.

Homo homini deus. 69

Non admodum hinc abludit & illud, Ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον. id eſt, Homo homini Deus. quod dici ſolet de eo qui ſubitam atque inſperatam attulit ſalutem, aut qui magno quopiam beneficio iuuit. *De ſalute inſperata.* Antiquitas enim nihil aliud exiſtimabat eſſe deum quàm prodeſſe mortalibus. *Cur dij habiti ſint tamque plures olim.* Vnde frugum, vini, legum authores, & quicunque ad vitæ commoditatem aliquid attuliſſent, eos pro diis habebat antiquitas: adeo vt & belluas quaſdam pro numinibus coluerit. velut apud Ægyptios ciconiam, quòd ſerpentes qui certo anni tempore ex Arabicis paludibus ſubuolant, obuiam profecta, arcere conficeréque credatur. Apud Romanos anſerem, quòd Capitolinã arcem, expergefactis clangore cuſtodibus, ab irruptione Gallorum tutata ſit. Quod indicat M. Tullius, quum libro de Natura deorum primo ſcribit. Concludam, belluas à barbaris propter beneficium conſecratas. Quin & authore Prodico Chio, corpora quædam inanima pro diis habita ſunt. velut ſol, luna, aqua, terra: quòd ad vitam conducere viderentur, quòdque horum commoditate mortales maiorem in modum delectarentur. Scythæ, quemadmodum in Toxaride teſtatur Lucianus, per ventum & gladium, tanquam per deos, iurant, *Scythæ per ventum & gladium iurãt.* propterea quòd ille ſpirandi ſit author, hic mortis. Sed quoniam, vt inquit Cicero, plurima homini ab homine vel commoda vel incommoda ſolent oriri, & Dei proprium eſt vel ſeruare vel benefacere: idcirco qui in graui periculo ſuccurrit, quive ingenti quopiam afficit beneficio, quoniam Dei quaſi vice fungitur, ei cui prodeſt, Deus dicitur extitiſſe. Huic adſtipulantur illa ſolennis apud Homerum atque Heſiodum clauſula,

δωτῆρες ἐάων. id eſt,
Dij bonorum largitores.

Et quod ait Strabo libro decimo, Rectè dictum eſt, mortales tunc maxime deos imitari, quum benefici ſunt. Idem libro decimoſeptimo tradit, Ægyptios quoſdam duplicem facere deum: immortalem, qui rerum omnium ſit author: & mortalẽ, ignoti nominis. tum à quibus beneficio ſint affecti, eos ferme pro diis colunt. Præterea vulgò quoque, qui in rebus perplexis ac deſperatis, aut ancipiti periculo ſeruantur, à deo quopiã aiunt ſeſe ſeruatos. Horatius,

-ſic me ſeruauit Apollo.

Rurſum in Odis, in bello per Mercurium, & iterum ab arboris ictu ſeſe Fauni ope ſeruatum ſcribit. Eodem alluſit Iuuenalis, quum ait,

Quadraginta tibi ſiquis deus, aut ſimilis diis
Et melior fatis donaret homuncio.
Item Virgilius in Tityro.
O Melibœe, deus nobis hæc otia fecit.
Namque erit ille mihi ſemper deus illius aram
Sæpe tener noſtris ab ouilibus imbuet agnus.

Deinde reddit cauſam quare ſit Cæſarem loco numinis habiturus, beneficium ſubtexens,

Ille meas errare boues, vt cernis, & ipſum
Ludere quæ vellem calamo permiſit agreſti.

Plinius Secundus libro Naturalis hiſtoriæ ſecundo, manifeſtius Græcam παροιμίαν indicauit: *Plinius Secundus, impius.* ſed tam impie ſentiens de diis, quam paulò pòſt de animarum immortalitate, deque corporum reſurrectione deſipienter. Nam quum & multitudinem deorum irriſiſſet, & vni illo ſummo (quem aut mundum hunc aut naturam neſcio quam eſſe putat) prorſus ademiſſet curam mortalium, Deus eſt, inquit, mortali iuuare mortalem. & hæc ad æternam gloriam via. hac proceres iere Romani: hac nunc

cæleſti paſſu cum liberis ſuis vadit maximus omnis æui rector Veſpaſianus auguſtus, feſſis rebus ſubueniens. Hic eſt vetuſtiſſimus referendi bene merentibus gratiam mos, vt tales numinibus aſcribant. Quippe & omnium aliorum nomina deorum, & quæ ſuprà ſiderum retuli, ex hominum nata ſunt meritis. Hactenus Plinius. Ouidius,

Conueniens homini eſt hominem ſeruare voluptas,
Et melius nulla quæritur arte fauor.

Plutarchus in commentario quem inſcripſit, Aduerſus principem indoctum, negat deos hoc nomine fœlices eſſe quòd quamdiutiſſime viuant, ſed quòd virtutis ſint principes & authores. Porrò Paulus virtutum ſummam ad charitatem refert: charitatem autem in eo ſitam, vt de quamplurimis quamoptime mereamur. Huc reſpexit Gregorius Nazianzenus in oratione De cura pauperum, Fias, inquit, ærumnoſo Deus, miſericordiam Dei imitando. nihil enim æquè diuinum habet homo ac beneficentiam. Quanquam autem apud Chriſtianos Dei appellatio non eſt vlli mortalium vel per iocum communicanda, neque omnino tam inſignis tamque fœda adulatio eſt in mores noſtros recipienda: tamen fieri poteſt vt huius adagii ſit vſus neque improbus neque inconcinnus, ſi quis hoc modo dicat, Quum tantis malis premerer vt nemo mortalium aut vellet aut poſſet opitulari, tu vnus mihi præter ſpem extitiſti, tuóque beneficio me non ſeruaſti modò, periturum alioqui, verumetiam ornatiorem aliquanto feciſti quam antea fueram. Vt aut omnino nuſquam, aut in nobis certe duobus locum habeat verus illud Græcorũ adagium, ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον. Aut hoc modo, Literis debeo omnia, etiam vitam: ſed ipſas tibi debeo literas, qui mihi tua liberalitate ſuppeditas, aliſque otium meum. Quid autem eſt quod Græci dicunt ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον, ſi hoc non eſt? Aut hoc pacto, Qui mediocri beneficio iuuat, ſit ſane amicus: verùm qui arte ſua, ſingulari que cura atque induſtria vitam iamiam fugientem retinet ac reſtituit (id quod vtique facit medicus) quid aliud eſt quàm quod Græci dictitant, ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον? Aut ſic, Eum in locum res erat deducta, vt ne ipſa quidem ſalus poſſet auxiliari: ibi tu mihi veluti præſens quoddam numen extitiſti, & mira celeritate depulſis incommodis, in priſtinum locum reſtituiſti, nec ſperantem nec expectantem. vt intelligerem illud non temere dictum à Græcis, ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον. Aut ſic, In reliquis quidem rebus mihi ſemper amiciſſimus fuiſti: in hac verò cauſa non amiciſſimus modò, verumetiã penè dixerim, quod Græci dicunt, ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον.

Beneficentia, res diuina.

Vſus adagii.

Homo homini lupus. 70

Ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ λύκος, id eſt, Homo homini lupus. Superiori quaſi diuerſum eſt, ac velut hinc effictum videtur quod vſurpauit Plautus in Aſinaria, Homo homini lupus. Quo monemur ne quid fidamus homini ignoto, ſed perinde atque à lupo caueamus. Lupus eſt, inquit, homo homini, non homo, qui qualis ſit non nouit.

Homini ignoto non fidendum.

Coturnix Herculem. 71

Ὄρτυξ ἔσωσε τὸν Ἡρακλέα τὸν καρτερόν. id eſt,
Seruauit Herculem coturnix ſtrenuum.

Senarius eſt Græcis prouerbii vice celebratus: quem tamen Zenodotus negat apud vllum veterum ſcriptorum inueniri: cæterùm dici ſolitum de iis qui in periculo ſeruati eſſent ab iis à quibus minime ſperarant. Adagionis originem ad huiuſmodi fabulam referunt, Coturnicem quandam Herculi in deliciis fuiſſe, cuius nidore, quum viua incenderetur, ille mortuus ſit in vitam reſtitutus. Meminit huius fabulæ Athenæus quoque libro nono, ſcribens, Herculem Iouis & Aſteriæ filium, in Libyam proficiſcentem à Typhone fuiſſe interemptum: reuocatum autem in vitam odore coturnicis illi ab Iolao admotæ, & ob eam cauſam Phœnices Herculi coturnice ſacrificare.

Genius malus. 72

Ei quòd modò retulimus, Homo homini Deus, contrarium videtur Genius malus: quem Græci dicunt ἀλάστορα. quo nomine vocamus eos quibus incommodorum noſtrorum maximam partem acceptam ferimus, idque etiam hodie vulgato ſermone. Sunt enim omnino quidam his aut illis ita inauſpicati, vt tanquam fatum quoddam malum, atque in perniciem illorum nati iure videri poſſint. Porrò prouerbium apparet à priſcorum opinione profectum, qui ſingulis binos genios attribuunt, quos dæmones vocant: neque hominibus modò, verumetiam locis atque ædibus: quorum alter perniciem nobis moliatur, alter iuuare ſtudeat. cuius ſententiæ fuit Empedocles, citante Plutarcho in libello De animi tranquillitate. Quò pertinet illud Bruti, quod in eius vita memorat idem Plutarchus. Nam Bruto quum dies ille fatalis immineret, & in Aſia nocte ferme intempeſta ex more vigilaret in tabernaculo, lucerna iam emoriente, videre viſus eſt perſonam quandam tragicam, & humana ſpecie maiorem. Atque ille protinus, vt erat animo interrito, percontatus eſt quiſnam eſſet aut hominum aut deorum. Cui illa cum murmure, Tuus ſum Brute genius malus: Philippis me videbis. Eadem itaque imago rurſus apparuit confligenti Philippis: quæ quidem illi pugna poſtrema fuit. Huic conſimilem quandam fabulam idem refert de M. Antonio atque Auguſto: videlicet hos reliquis quidem in rebus amanter ſummaque inter ſeſe concordia agitaſſe: cæterum in ludis quos ad æmulationem quandam edebant, Octauium ſemper ſuperiorem eſſe ſolitum. Eam rem Antonium non mediocriter diſcruciaſſe. Fuiſſe autem in Antoniano comitatu magum quempiam Ægyptium: is, ſeu quòd vere noſſet eius fatum, ſeu quòd ad gratiam Cleopatræ fingeret, eum admonuit vt à Cæſare ſe quantum poſſet ſeiungeret: quòd ipſius genius, alacer alioqui, genium illius reformidaret: quóque propius acceſſiſſet, hoc humilior deiectiórque videretur. Teſtatur & Plato, Socrati peculiarem quendam fuiſſe genium, de quo ſcripſit Apuleius & Plutarchus. De genio ſenſiſſe videtur Terentius, quum ait in Phormione, -mihi vſu venit hoc. ſcio: Memini relinqui me, deo irato meo. Quin & noſtrates theologi, veteres illos, opinor, ſequuti, duos vnicuique genios, (quos angelos vocant, ab ipſo protinus exordio vitæ adſcribunt: amicum, qui commoda noſtra procuret: malum, qui modis omnibus in exitium noſtrum immineat. Bonum genium explicat Næuius in Stalagmonis apud Donatum, A deo meo propitio meus homo eſt. Item Perſius, Diis iratis genióque ſiniſtro. Poſtremò prouerbium recipiunt in genere omnia illa, Iratis diis, Propitiis diis. Terentius, Neſcio: niſi deos iratos fuiſſe mihi ſatis ſcio, qui auſcultauerim ei. Horatius in Sermonibus,

Geniu, ſue dæmones, bini.

Bruto ſuus genius malus apparet.

Antonii genius Auguſti genium reformidans.

Theologorum doctrina de geniis binis.

-immetitúſque laborat
Iratis natus paries diis atque poëtis. Idem rurſum,
-Vertumnis, quotquot ſunt, natus iniquis.
Idem in Odis,
Diuis orte bonis optime Romulæ
Cuſtos gentis abes. Homerus Iliad. ε,
[illegible] id eſt,
Deus quiſpiam iratus eſt. Et Virgilius,
Diis equidem auſpicibus, reor, & Iunone ſecunda.

Eodem pertinent & hæc, Solus à diis diligere Antipho: &, Dii non reſpiciunt: &, Modo Iuppiter adſit: &, Si quem numina læua ſinunt: &, Dexter adſit Apollo: atque id genus ſexcenta paſſim apud poëtas obuia. Erit autem venuſtius ſi ad ſpeciem deſcenderis: vt, Hic ſcribit carmina, Muſis, quotquot ſunt, iratis. Canit irato Apolline. Eam cauſam egit ineptiſſimè, planéque irata Suadela. Marte ſiniſtro pugnauimus. Neptuno propitio nauigauimus. Mercurio, opinor, irato, cũ hoc veteratore ſum pactus. Irata Venere dat operam liberis, de eo qui deformes filios progeneret. Inuita Minerua, qui parum fœliciter artem exerceat.

ANIMAD. HENR. STEP.

V. *Diuis orte bonis optime*] Fallitur hic, dum hunc verſum exempli cauſa profert, quaſi Bonis diuis accipiatur pro propitiis, & opponatur illi Iratis diis quum, vt rectè Acron admonet, & facile perſpici poteſt, hoc dictum illi ſit ſimile, Diis genite & geniture deos. Sic Prolem vel Progeniem diuûm, Genus diuum ſolent vocare poëtæ hunc vel illum, quum quandam nobilitatis vel generoſitatis animi ἔμφασιν exprimere volunt: hac in re, ſi in alia vlla, Homerum imitantes, apud quem frequenter διογενεῖς appellantur reges.

Reges διογενεῖς appellati.

Dextro Hercule, aut amico Hercule. 73

Eiuſdem eſt generis, ſed obſcurius, quod apud Horatium legitur,

Diues amico Hercule.

Et item apud Perſium, -o ſi
Sub raſtris crepet argenti mihi ſeria, dextro Hercule.

Quod quidem in eos competit qui in accumulandis opibus ſunt bene fortunati. Idque inde natum exiſtimant, quòd Hercules moriturus, dixerit eos opulentos futuros qui ſibi decimam bonorum ſuorum partem conſecraſſent: proinde locupletes pleroſque ita facere ſolitos. Tametſi Plutarchus in Problematis, huius conſuetudinis aliam adfert cauſam: puta quòd ipſe quondam Hercules, boum, quos Geryoni abſtulerat, in Palatino decimam partem immolarit, vel quòd Romanos ab Hetruſcis decimari ſolitos liberarit.

Boues immolati Herculi.

Diis hominibúſque plaudentibus. 74

Prouerbialis eſt & illa hyperbole, Diis hominibúſque plaudentibus: pro eo quod eſt fœliciter atque auſpicato. Cicero ad Q. fratrem, Vatinium, à quo palàm oppugnabatur, arbitratu noſtro concidimus, diis hominibúſque plaudentibus. Idem libro Epiſtolarum familiarium primo, Neque ſolùm dixi, ſed etiam ſic facio, diis hominibuſque approbantibus. Rurſus ad Q. fratrem lib. 3. in diuerſam ſententiam vertit prouerbium, Niſi noſter, inquit, Pompeius diis hominibúſque inuitis negotium inuerterit. Quanquam hoc ipſum per ſe, deos hominéſque, prouerbiale nimirum eſt ob figuram, atque apud poetas penè ſolenne. Deûm atque hominum fidem. Diis atque hominibus inuiſus. Neque deos neque homines meruit. Homerus,

Deûm & hominum fidem.

ἀθάνατοί τε θεοὶ θνητοί τ᾽ ἄνθρωποι. id eſt,
-numina neſcia mortis,
Mortaleſque homines. Rurſum,
πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε. id eſt,
-parens hominúmque deúmque.

Bonis auibus. Malis auibus. 75

Ad hoc genus pertinet & illud, Bonis aut malis auibus: quũ rem fœliciter aut ſecus cedere ſignificamus. Ab augurum obſeruatione ſumptum. Horatius in Odis,

Mala ſoluta nauis exit alite,
Ferens olentem Meuium. Et rurſum,
-mala ducis aui domum
Quam multo repetet Græcia milite. Atque iterũ alibi,
Scriberis Vario fortis, & hoſtium.
Victor, Mæonij carminis alite. Homerus Iliados ω,
-μηδέ μοι αὐτὴ Ὄρνις ἐνὶ μεγάροισι κακὴ πέλευ. id eſt,
Néve auis hic infauſta mihi perrexeris eſſe.

Verba ſunt Priami ad vxorem, dehortantem ne ſolus in caſtra Achillis proficiſceretur, Hectoris cadauer auro redempturus: ac multa triſtia, ita vt aſſolent mulieres, ominãtem. Auer- *Aui auerſa.* ſa aui dixit Latinus quiſpiam tragœdiarum ſcriptor, qui de Agamemnone contra auſpicia ſoluente, ita loquitur, Soluere imperat, ſecundo rumore, auerſáque aui. Refertur à M. Tullio *Omine fauſto, &c.* libro De diuinatione 1. Ad hanc formam referenda ſunt & illa, Fauſto omine, Bene ominata, Bonis auſpiciis, Inauſpicatò, Fœlicibus auguriis, atque id genus alia: quæ ab augurum arte ſumpta, in communem ſermonem abierunt.

Noctua volat. 76

Ex eadem ſuperſtitione manauit & illud Græcanicum, *γλαῦξ ἵπταται,* ſiue *ἔπτατο,* id eſt, Noctua volat, ſiue volauit. Nã priſcis Athenienſibus noctuæ volatus, victoriæ ſymbolum exiſtimabatur: propterea quòd auis hæc Mineruæ ſacra crederetur, quæ quidem dicta eſt etiam malè conſulta Athenienſium benè fortunare. Qua de re copioſius aliquanto dicemus in prouerbio, Athenienſium inconſulta temeritas. Inde rebus fœlicius atque ex animi ſententia ſuccedentibus, dici conſueuit, Noctua volat. Authores Zenodotus & Suidas. Non illepidè di- *Numiſma Athenienſium, noctua.* citur volaſſe noctua, quoties res non viribus ſed pecuniarum interuentu confecta creditur, quòd Athenienſium numiſma noctuam haberet inſculptam. Vnde & illud, Laurioticæ noctuæ, quod alibi recenſetur. Plutarchus in vita Periclis tradit, illi è ſuperiore nauis tabulato concionanti, noctuam ad dextram aduolaſſe, ac malo inſediſſe: quod omen effecit vt omnes irent in illius ſententiam.

Quarta luna nati. 77

Ἐν τετράδι γεγονέναι, id eſt, Quarta luna nati, dicuntur qui parum fœliciter nati ſunt, vt author eſt Euſtathius in librum Iliados ſecundum: propterea quòd Hercules hac luna natus feratur, cuius omnis vita, voluptatũ omnium expers, ac laborũ plena fuit. Dici poteſt & in eos qui laboribus ſibi neutiquam frugiferis fatigantur, Herculis videlicet exemplo, qui iuuandis aliis ſudauit, ſibi inutilis. Pyrrhus apud Lucium Florum dicebat ſe ſibi videri Herculis ſidere natum, quòd quò pluribus victoriis Romanos concideret, hoc acriores in ipſum coorirẽtur. Id quod Horatius eleganter tranſtulit ad Annibalem,

Vt hydra ſecto corpore firmior.
Vinci dolentem creuit in Herculem.

Albæ gallinæ filius. 78

Contrà, fœliciter natum, albæ gallinæ filium dicimus. Iuuenalis, -quia tu gallinæ filius albæ.
Vel quòd læta atque auſpicata, Latini alba vocant: vel quòd *Alba, pro felicibus.* prouerbium alludit ad fatalem illam gallinam, de qua meminit Suetonius Tranquillus in Galba, his quidem verbis. Liuiæ olim ſtatim poſt Auguſti nuptias Veientanum ſuum reuiſenti, prætéruolans aquila, gallinam albam, ramulum lauri roſtro tenentem demiſit in gremium. Quumque nutriri alitem ac pangi ramulum placuiſſet, tanta pullorum ſoboles prouenit, vt hodie quoque ea villa ad gallinas vocetur. tale verò lauretum, vt triumphaturi Cæſares inde laureas decerperẽt. Fuítque mos triumphantibus, alias confeſtim eodem loco pangere. Et obſeruatum eſt, ſub cuiuſque obitum, arborem ab ipſo inſtitutam elanguiſſe. Ergo nouiſſimo Neronis anno & ſylua omnis exaruit radicitus, & quicquid ibi gallinarũ erat interiit. Conueniet igitur adagium in eos qui rara & fatali quadam fœlicitate ſucceſſúque rerum vtuntur. Huic diuerſum eſt illud apud eundem Iuuenalem,
Nati infelicibus ouis. -nati infœlicibus ouis.
Non abhorret huic quod ſcribit M. Tull. lib. epiſtol. familiarium ſeptimo ad Curionem, Quum enim ſalutationi nos dedimus amicorum (quæ fit ex hoc etiam frequentius quàm ſolebat, quòd, quaſi auem albam, videntur bene ſentientem ciuem videre) abdo me in bibliothecam. Veteres enim quod inauſpicatum haberi volebant, atrum aut nigrum vocabant: quod fœlix, album. Vnde apud Senecam Aſinius Pollio, Albutij ſententias, quòd inaffectatæ eſſent & apertæ, ſolitus eſt albas appellare. Quin & Græcis *λαμπρότερον εἰπεῖν* dicitur qui clarius rem explicat. *λαμπρότερον εἰπεῖν.*

ANIMAD. HENR. STEP.

V. *quod fœlix, album*) Exemplo aliquo confirmaturus Album pro fœlici accipi, Senecæ locum affert, in quo albæ ſententiæ pro apertis ſumũtur: quum citare debuerit aliquod genus loquendi in quo album pro fœlici dictum ſit. quale eſt hoc apud poëtas, Albi ſiue candidi dies. quale apud Catullũ, Fulſere quondam candidi tibi ſoles. Sic, Candida hora, Ouidio carus eſt & hic verſus, Candidus & fœlix proximus annus erit.

Laureum baculo geſto. 79

Δαφνίνην φορῶ βακτηρίαν, id eſt, Laureum porto baculum. Suidas tradit, ita ſolere loqui eos qui eſſent ab aliquibus inſidiis appetiti, fœlicitérque periculũ effugiſſent. Propterea quòd lau- *Lauri vis aduerſus venena & fulmen.* rus credita eſt aduerſus venena remedium habere. Plinius lib. 15. demonſtrat laurum luſtrationibus adhiberi ſolitam. Videtur & aduerſus fulmen huius vis tueri, quandoquidem arborum vna non icitur fulmine. Id adeò verum credidit Cæſar Tiberius, vt nunquam non geſtaret capite coronam lauream: vt in ipſius vita prodidit Suetonius.

Grauiora Sambico patitur. 80

Δεινότερα Σαμβίκου πάσχει, id eſt, Atrociora Sambico patitur. In eos qui cruciatibus exquiſitis torquentur, aut quibus inſignia mala accidunt. Prouerbium Plutarchus refert in problematis Græcanicis, atque huiuſmodi quandam affert cauſam: Sambicus quiſpiam Eleus, vnà cum ſociis aliquot, non paucas apud Olympia æreas ſtatuas concidit, vendiditque. Deinde maiora etiam auſus, Dianæ præſidis tẽplum diripuit. eſt enim illius in Elide templum, quod Ariſtarcheum nominant. At ille mox comprehenſus, dum ſocios prodere recuſat, annum perpetuum exquiſitis cruciatibus dilaceratus eſt, inter quos etiam animam efflauit. Atque hinc vulgo nata parœmia.

Fœnum habet in cornu. 81

In homines maledicos ac feroces dicitur, Fœnum habet in cornu. Horatius in Sermonibus,

Fœnum habet in cornu, longe fuge.

Inde trãſlatum, vt Acroni placet, quòd antiquitus bubus cornipetis fœnum pro ſigno in cornu appenderetur, quo ſibi cauerent qui fortè occurriſſent. Idque ideo fieri ſolitum Plutarchus in problematis autumat, quòd copioſiore pabulo, non modo boues, ſed & equi & aſini, inſolentiores ac ferociores reddãtur. Vnde extat & Sophoclis dictum in tumidum quempiam, ac præferocem, Tu, inquit, ferues, quaſi pullus pabuli copia. Huic adſtipulatur illud Solonis dictum apud Laertium, *τὸν μὲν κόρον ὑπὸ τοῦ πλούτου γεννᾶσθαι, τὴν δὲ ὕβριν ὑπὸ τοῦ κόρου.* hoc eſt, Satietatem naſci ex opulentia, ex ſatietate ferociam. Dictũ *Ex ſatietate ferocia.* eſt autem aliquando, vt idem teſtatur Plutarchus, in M. Craſſum, quòd in cornu fœnum haberet, propterea quòd haudquaquam impunè laceſſeretur, homo prædiues, ac potens, & ſimultatum perſequentiſſimus. At poſtea Cæſar dictus eſt ei fœnum detraxiſſe. quòd omnibus illum, vt cornipetã taurum, fugientibus ac formidantibus, ipſe primus auſus fuerit illi reſiſtere. Vſurpat adagium hoc etiam diuus Hieronymus in epiſtola quadam, minitans iis à quibus fortè eſſet laceſſendus.

Cornutam beſtiam petis. 82

Conſimilem ferme ſenſum habet Plautinum illud, Cornutam beſtiam petis, de eo qui laceſſit eum qui paratus ſit retaliare iniuriam, quémque non niſi tuo malo prouoces. Huc ſpe- *Parata tollere cornua.* ctauit Horatius in Odis, Parata tollo cornua.

Dionyſius Corinthi. 83

Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ, id eſt, Dionyſius Corinthi. Prouerbialis allegoria, qua ſignificamus aliquem è ſumma dignitate atque imperio ad priuatam humilémque redactam fortunam: quemadmodum Dionyſius Syracuſarum tyrannus, expulſus imperio, Corinthi pueros literas ac muſicam mercede docuit. Cicero epiſtolarum ad Atticum lib. 9. De optimatibus ſit ſanè ita vt vis: ſed noſti illud, *Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ.* Quintilianus Inſtitut. orat. lib. 8. Eſt in exemplis allegoria, ſi non prædicta ratione ponantur. Nam vt Dionyſium Corinthi eſſe (quo Græci omnes vtuntur) ita plura ſimilia dici poſſunt. Hic Cicero quum ait, Noſti illud, & Quintilianus, Quo Græci omnes vtũtur, nimirum vterque vulgo iactatum fuiſſe ſignificat. Cæterum vnde natum ſit adagium, Plutarchus aperuit in libello cui titulus *περὶ τῆς ἀδολεσχίας,* id eſt, de futili loquacitate. Laudans enim, breuiter & grauiter dicta, commemorat & illud à Lacedæmonibus reſponſum regi Philippo, bellum minanti, ferocientíque, *Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ.* Quibus vbi rex reſcripſiſſet, ſi quando in Laconicam duxiſſet exercitum, euerſurum ſe Lacedæmonios, verbo duntaxat reſponderunt, *αἴκα,* id eſt, Si. Plato ter nauigauit in Siciliam, non ſine ſiniſtri rumoris aſpergine. vnde Molon, qui inimicum in Platonem gerebat animum, dicebat non eſſe mirum ſi Dionyſius eſſet Corinthi, ſed ſi Plato in Sicilia. Regem enim vrgebat neceſſitas: Platonem ſollicitabat ambitio.

In

In me hæc cudetur faba. 84

Terentius in Eunucho, At enim iſthæc in me cudetur faba. hoc eſt, Donato interprete, In me malũ hoc recidet, In me hæc vindicabitur culpa. Tranſlatum vel à faba, quæ quum ſiliquis exuitur ac batuitur, aut fuſtibus intertunditur, ita vt fit in areis more ruſticorum: non ipſa perinde laborat, ſed id demum in quo cuditur. Alij malunt ad male coctam fabam referre, quæ ſiquando non maduerit, ſed dura permãſerit, ab iratis heris ſupra coqui caput ſaxo nonnunquam comminui conſueuit, tanquam fabam vlciſcentibus, non coquum: quum interim malum ad coquum perueniat.

Vera huius adagij ratio non ſatis Eraſmo aliiſque cognita, tandem deprehenſa nuper eſt à quibuſdam rerum antiquarum ſtudioſis in vetuſto ſcholiaſte innominato ad ſatyras Perſianas, cuius liber membrana ſcriptus nondum fuit editus in lucem. ſic ergo ille: Scutica erat quædam corrigia, habens in ſummitate nodos quoſdam in modum fabæ: de qua Terentius, Hæc faba cudetur in me: & erat pœna ſeruorum.

Tute hoc intriſti, omne tibi exedundum eſt. 85

Non diuerſum ſuperiori Donatus admonuit, illud quod apud eundem poetam legitur in Phormione, Tute hoc intriſti, tibi omne eſt exedundum. Verba ſunt Phormionis paraſiti, qui quoniam fuerat author conſilij de ducenda puella, æquum eſſe putat vt ſuo periculo rem item expediat. Tranſlatum putãt ab alliato ruſticorum mortario. *Alliatũ mortarium ruſticorum.* Quæ quidem ſententia vel hodie quoque vulgo noſtrati in ore eſt. Et altera huic ſimillima, Colo quod aptaſti, ipſi tibi nendum eſt. id eſt, cui incipiundi author extitiſti, nunc idem explices oportet.

Faber compedes quas fecit, ipſe geſtet. 86

Auſonius in trochaicis ſuis Terentiano prouerbio confine quoddam ſubnectit, & poetæ metaphoram altera quadam interpretatur metaphora:

Tu moleſtus flagitator lege moleſta carmina.
Quod tibi intriſti, exedundum eſt: ſic vetus verbum iubet,
Compedes, quas ipſe fecit, ipſus vt geſtet faber.

Competit in eos qui ſibiipſis authores ſunt malorum. *Sibiipſis malorum auctores.* Videtur autem è Theognide poeta ſumptum, qui ait,

Οὔτις ἀνὴρ φίλε Κύρνε πέδας χαλκεύεται αὑτῷ. id eſt,
Vincula nemo ſibi cudit chariſſime Cyrne.

Huic ſimile quiddam, humilius quidem, ſed tamen aptum, vulgo dicitur, Flagellum ipſe parauit quo vapularet. Idque ſumptum à pueris aut ſeruis, qui coguntur aliquoties ipſi parare virgas quibus vapulent.

Ipſi teſtudines edite, qui cepiſtis. 87

His confine prouerbium refertur à Græcis ſcriptoribus,

Αὐτοὶ χελώνας ἐσθίετ' οἵπερ εἵλετε. id eſt,
Qui prendidiſtis, iidem edite teſtudines.

In eos iacitur qui poſteaquam inconſulte quippiam adorti ſunt, aliorum implorant auxilium, quos ſuo negotio admiſceant. Parœmiam ex huiuſmodi quodam apologo natam exiſtimant. Piſcatores aliquot, iacto reti, teſtudines eduxerunt. eas quum eſſent inter ſe partiti, neque ſufficerent omnibus comedendis, Mercurium fortè accedentem inuitarunt ad conuiuium. At is intelligens ſe nequaquam humanitatis gratia vocari, ſed vt eos faſtidito cibo ſubleuaret, recuſauit, iuſſitque vt ipſi ſuas teſtudines ederent quas cepiſſent. Sunt autem, authore Plinio, in Carmania populi, qui teſtudinum carnibus victitẽt, vnde & nomen illis attributum χελωνοφάγοι. *χελωνοφάγοι.* Apud quos affirmãt inueniri teſtudines tanta magnitudine vt earum teſtis caſas integant.

Aderit Temeſæus genius. 88

Strabo libro Geographiæ ſexto refert Temeſam ab Lao primam vrbem eſſe Bruttiæ, *Temeſa.* ipſius ætate dictam Tempſam, quam ab Auſoniis conditam, Thoantis comites Ætoli deinde tenuerint, atque his expulſis Brutij, demum Annibal & Romani funditus euerterint. Iuxta hanc ſacellum fuiſſe oleaſtris circunſeptum, Politæ cuidam ex Vlyſſis comitibus ſacrum. *Polites, Vlyſſis comes.* Hunc, quòd eſſet à barbaris violatus, graueis iras in eos exercuiſſe: adeo vt in prouerbium abierit, dicerẽtque cauendum ne Temeſæus genius immineret. Deinde Locrenſibus Epizephyriis vrbe potitis, Euthymum quẽdam, vt inquit Ælianus, ex Italia illuc veniſſe, pugilem inclytum, & inſigni robore: qui & lapidem ingenti magnitudine geſtauerit, qui Locris oſtendi ſoleat. Hunc cum Polite congreſſum, ac victorem à certamine diſceſſiſſe, atque ita finitimos huius opera liberatos à tributo quod ille conſueuerat extorquere. Quin & compuliſſe illum, vt quod per vim abſtulerat, redderet etiam cum fœnore. *Temeſæus vindex iniuſtorum quæſtuum.* Atque hinc prouerbium natum putant, iis qui ſordidos & iniuſtos quæſtus faciunt, adfore Temeſæum genium. Quo ſignificabant aliquando dependenda cum fœnore quæ præter ius & fraude ſeu vi rapuiſſent. Pauſanias in Eliacis paulo diuerſius rem narrat: nempe comitem quendam Vlyſſis, ob virginem conſtupratam, occiſum fuiſſe: atque ob id laruas eius, niſi quotannis oblata virgine placarentur, graſſari ſolitas, ac perniciem adferre omni ſexui atque ætati. Atque hunc quidem eius loci genium vulgo fuiſſe creditum, quem Euthymus pugil Temeſam reuerſus compeſcuerit, virgine quam deuouerant, liberata, atque in matrimonium accepta. Apud Strabonem mihi locus in codice Græco videtur non vacare mendâ. ſic enim legimus in editione Aldina, ὥστε τῶν περιοίκων δασμολογεῖν αὐτὸν κατὰ τὸν λόγον, καὶ παροιμίαν εἶναι πρὸς αὐτοὺς, μηδ' εἰς τὸν ἥρωα τὸν ἐν Τεμέσῃ λέγοντας ἐπικεῖσθαι αὐτοῖς. Fortaſſe tolerabilior erit lectio, ſi tolles coniunctionem δ', & pro λέγοντας reponas λεγόμενον. Cæterum quum Strabo recenſeat prouerbium priuſquam referat cohibitum heroem, indicat potius in eos dici ſolitum qui potentiorem ſe laceſſunt. Etiamſi nihil vetat prouerbium ad varios vſus accommodari.

Termeria mala. 89

Τερμέρεια κακὰ, id eſt, Termeria mala, veteri prouerbio dicuntur ingentia, maximè, quoties mala quæ quis in alios impegerit, aliquando in ipſius caput retaliantur. Huius adagij meminit Plutarchus in vita Theſei: qui quum Herculis exemplo terras obiret, nocentes, quos ſuperaſſet, eadem pœna ſolitus eſt afficere quam illi per ſæuitiam in alios exercuiſſent. *Theſeus Herculis labores imitatus.* Nam Hercules Damaſcum de rupe editiſſima præcipitem dedit, Buſiridem parentauit, Antæum palæſtra ſuperatum occidit, Cygnum gladiatorum more confecit, denique Termerum humana capita confringentem, verberibus itidem contudit. Vnde in eos in quos ſua malefacta retorquentur, prouerbio dicitur, Termerium malum. In hanc ferme ſententiam Plutarchus in vita Theſei. Eſt autem supplicij genus vel in primis fauorabile, quum pœna ſceleri reſpondet: *Necis artifices arte perire ſua, æquum eſt.* quemadmodum de Thurino fumi venditore, fumo necato legimus & Perillo, quem Phalaris æneo impoſitum tauro, ſuo ipſius inuento perdidit. Illud perquam feſtiuum, quod in vita Gallieni Imperatoris refertur: Quum quidam vitreas gemmas pro veris imperatrici vendidiſſet, atque ea re deprehenſa, vindicari flagitaret: ille venditorem rapi iuſſit, tanquam leonibus obiiciendum: deinde caponem emitti: ac cunctis rem tam ridiculam admirantibus, per præconem denunciari iuſſit, Imposturam fecit, & paſſus eſt: atque ita negotiatorem dimiſit. Sed de Termeriis malis Suidas multo aliam adfert interpretationem: nempe locum quendam eſſe in Caria cui nomen Termerio, quo tyranni quandoque pro carcere ſoleant vti. *Termerius locus, in Caria.* ſitum autem eſſe inter Melum & Halicarnaſſum. Ex hoc quum poſtea prædarentur latrones, neque depelli poſſent, quòd eſſet locus admodum munitus, abiiſſe in prouerbium. Quanquam Stephanus Termeram vrbem in Lycia ponit, *Termera vrbs.* quam ait à Termero ſortitam vocabulum. Poſtremò Termeria mala, dicta videri poſſunt quaſi extrema mala. Nam τέρμα Græce finem ſignificat, & τερμέριον ἦμαρ extremum vitæ diem vocant. *Τέρμα & τερμέριον ἦμαρ.* Porrò Latini, quod ſummum videri volunt, ac maximum, id extremum appellant. *Extremum.* vt Extrema demẽtia, Extrema inſania. Neque ſecus Græci, ἔσχατον κακὸν, extremum malum pro maximo dicunt. & ἐσχάτων ἔσχατα, extremorum extrema, quaſi pluſquam maxima. *ἐσχάτων ἔσχατα.*

ANIMAD. HENR. STEP.

V. *poſſunt*] *Græcè finem ſignificat & τερμέριον ἦμαρ extremũ vitæ diem vocant.* Imò verò non τερμέριον, ſed τέρμιον ita vocat Suidas. *τέρμιον.* Sic & Heſychius τέρμιον (non τερμέριον) exponit ἔσχατον. ſic τέρμιοι, ὕστατοι (licet mẽdosè in vulgatis exemplaribus ἄστατοι legatur. quod mendum non animaduerterunt qui in iſtis Græcolatinis lexicis adnotarunt, τέρμιοι inconſtans ſignificare.) *τέρμιοι.* Sic denique & τερμιόεις non τερμερόεις apud eoſdem lexicographos, & apud authorem Etymologici reperitur: apud quem & τέρμιος ὁ Ζεύς. Et à τέρμα ductior ſanè eſſet παραγωγὴ τέρμιος.

Neoptolemi vindicta. 90

Νεοπτολέμειος τίσις, id eſt, Neoptolemica vindicta. Superiori ſimillimum eſt, vbi quis eadem patitur cuiuſmodi patrauit in alios. Id Pauſanias in Meſſeniacis refert, & exponit his verbis, Περιῆλθε μέν τι καὶ αὐτοὺς Λακεδαιμονίους ἀνὰ χρόνον ἡ Νεοπτολέμειος καλουμένη τίσις. Νεοπτόλεμον γὰρ τὸν Ἀχιλλέως ἀποκτείναντα Πρίαμον ἐπὶ ἐσχάρᾳ τοῦ ἑρκείου, συνέβη καὶ αὐτὸν ἐν Δελφοῖς πρὸς τῷ βωμῷ τοῦ Ἀπόλλωνος ἀποσφαγῆναι. καὶ ἀπὸ τούτου τὸ παθεῖν ὁποῖόν τι καὶ ἔδρασε, Νεοπτολέμειον τίσιν ὀνομάζουσιν. id eſt, Sanè perſuaſit Lacedæmonios progreſſu temporis Neoptolemea, ſicut vocãt, vindicta. Siquidem Neoptolemo Achillis filio, qui Priamum in ipſis palatij focis occiderat, viciſſim euenit vt & ipſe apud Delphos ad Apollinis aram occideretur. atque hinc ortum, vt vbi quis idem patitur quod in alios fecit, Neoptolemeam vindictam appellent. *Patitur quis quod in alios fecit.* Euripides in Oreſte ſub perſona Apollinis de Neoptolemo,

Θανεῖν γὰρ αὐτῷ μοῖρα Δελφικῷ ξίφει. id eſt,
In fato enim illi eſt Delphico gladio mori.

Seruire ſcenæ. 91

Populo ſe accommodans ſcenæ.

Marcus Tullius ſeruire ſcenæ dixit, pro eo quod eſt ſeruire tempori, & rebus præſentibus ſeſe accommodare. Tranſlata ab hiſtrionibus fabularum metaphora, qui non ſuopte iudicio agunt, ſed hoc vnum ſpectant vt quouis modo populi oculis placeant, alioqui explodendi, exſibilandique. Sic enim ſcribit ad Brutum, Tibi nunc populo & ſcenæ, vt dicitur, ſeruiendum eſt. Nam in te non ſolùm exercitus tui, ſed omnium ciuium ac penè gentium coniecti ſunt oculi. Quadrabit & in eos qui negotium aliquod ſuſceperunt illuſtre: vnde neceſſe ſit aut cum ſumma laude aut ſumma cum infamia diſcedere, propter plurimorum expectationem. Porrò tempori ſeruiendum eſſe viro ſapienti, monuit & Phocylides,

Tempori ſeruiendum.

Καιρῷ λατρεύειν, μηδ' ἀντιπνέειν ἀνέμοισιν. id eſt,
Temporibus ſemper cautus ſeruire memento,
Nec reflare velis aduerſum flamina venti.

Porrò metaphora hæc ducta eſt à nauigantibus, quos neceſſe eſt ſemel ingreſſos mare, ventorum atque æſtus arbitrio ferri, fruſtra conaturos, ſi velint aduerſus iſta pugnare.

Vti foro. 92

Huic affine eſt, τῇ ἀγορᾷ χρῆσθαι, vti foro, pro eo quod eſt præſentem rerum ſtatum boni conſulere, & vtcunque ſeſe obtulerit fortuna, ita animum applicare. Terentius in Phormione, Sciſti vti foro. Donatus vulgare prouerbiũ admonet eſſe, ductámque metaphoram a mercatoribus, qui non ante locum commercij præſcribunt quanti vendant quæ aduehunt, ſed ſecundum annonam fori, quam deprehenderint, conſilium de non vendendis aut vendendis mercibus ſumunt. Seneca, Vtamur foro, & quod ſors feret, æquo feramus animo. Idem epiſtola 72. Sub manu naſci dixit, pro ex tempore. Ergo conſiliũ, inquit, ſub die naſci debet, & hoc quoque tardum eſt nimis: ſub manu, quod aiunt naſcatur.

Annona fori.

Sub manu naſci.

Polypi mentem obtine. 93

Extat apud Græcos adagium in hunc ordinem referendum, πολύποδος νόον ἴσχε, id eſt, Polypi mentem obtine. Quo iubemur pro tempore alios atque alios mores, alium atque alium vultum ſumere. Quod in Vlyſſe videtur Homerus laudare, qui eum πολύτροπον appellat, id eſt, moribus verſatilibus. Adagium natum eſt à piſcis huius ingenio, de quo meminit Plinius libro nono capite viceſimoſecundo: præterea Lucianus in ſermone Menelai ac Protei: ſcribúntque colorem mutare, maxime in metu. Nam perſequentibus piſcatoribus, petris affigit ſeſe: & cuicunque petræ adhæſerit, eius colorem corpore imitatur: videlicet ne queat deprehendi. Quin, vt refert Baſilius magnus, piſces imagine falſa decepti, nonnunquam adnatant, vltro ſeſe prædoni offerentes. Porrò prouerbium ſumptum eſt ex Theognide, cuius hodie diſtichon eſt de Polypo, citatúrque a Plutarcho in libello περὶ πολυφιλίας,

Vlyſſes cur πολύτροπος. Polypi natura qua.

Πουλύποδος νόον ἴσχε πολυπλόκου, ὃς ποτὶ πέτρῃ,
Τῇ προσομιλήσῃ, τοῖος ἰδεῖν ἐφάνη. id eſt,
Mentem habeas vafri polypi, qui protinus illa,
Se quibus admouit, ſaxa colore refert.

Clearchus in prouerbiis, teſte Athenæo, citat hoc diſtichon tacito authoris nomine,

Πουλύποδός μοι τέκνον ἔχων νόον Ἀμφίλοχ' ἥρως,
Τοῖσιν ἐφαρμόζου, τῶν κεν κατὰ δῆμον ἵκηαι. id eſt,
Polypi ingenio mihi ſis nate Amphiloche heros,
Vt temet populo, quemcunque acceſſeris, aptes.

Citat idem carmen Plutarchus ex Pindaro. vnde & verſus ille prouerbialis celebratur,

Ἄλλοτε δ' ἀλλοίην πόλιν, καὶ χώρην ἕπεσθαι. id eſt,
Próque loco nunc hunc fieri, nunc expedit illum.

Hominum moribus ſeſe aptare. ἀλλοῖος γίνομαι.

Qui nos admonet vti nos ad omnem vitæ rationem accommodemus, ac Proteum quendam agentes, prout res poſtulabit, in quamlibet formam transfiguremus. Plutarchus item ἀλλοῖος γίνομαι, dixit pro eo quod eſt, in diuerſam eo ſententiam. Quod quidem notat & Ariſtophanes in Pluto, qui monet viuendum eſſe πρὸς τὰ ἐπιχώρια, id eſt, moribus regionis ac vernaculis. Eodem pertinet & illud, νόμος καὶ χώρα, id eſt, Lex, etiam ipſa regio. Quo ſignificatum eſt, vnicuique regioni quædam peculiaria eſſe inſtituta, quæ hoſpites non damnare, ſed pro virili noſtra imitari atque exprimere debeamus. Neque quiſquam exiſtimet hoc adagio doceri fœdam adulationem, qua quidam omnibus omnia aſſentantur: aut vitioſam morum inæqualitatem, quam Horatius eleganter taxat in Sermonibus, quámque hiſtorici notant in Catilina, atque in Auedio Caſſio Imperatore: denique literæ diuinæ in quouis improbo, quum aiunt ſtultum permutari ſicut lunam immutari, quum ſapiens, ſolis exemplo, ſui ſemper ſit ſimilis. Nam in Alcibiade dubites vitióne an laudi danda ſit: certè fœliciſſima quædam & admiranda fuit morum & ingenij dexteritas: qui ſic polypum agebat, vt Athenis, dicteriis & ſalibus luderet: equos aleret, comiter & eleganter viueret: idem apud Lacedæmonios radebatur, pallium geſtabat, frigida lauabat: apud Thraces belligerabatur, ac potabat. Vbi verò peruenisſet ad Tiſſaphernem, delicijs, mollitie, faſtuque iuxta gentis morem erat vſus. Sed eſt quædam difficilis ac præfracta moroſáque ſimplicitas imperitorum, qui poſtulant vt omnes vbique ipſorum duntaxat moribus viuant, & quicquid aliis placet, id damnant. Rurſum eſt honeſta quædam ratio, qua boni viri nonnunquam alienis moribus obſecundant, nè vel odioſi ſint, vel prodeſſe non poſſint, aut vt è magnis periculis temet aut ſuos eximant, id tamen ita chriſtiano faciendum, vt abſit peccatum omne & maxime mendacium. Quemadmodum fecit Vlyſſes apud Polyphemum multa ſimulans, apud procos mendicum agens. Item Brutus adſimulata ſtoliditate, Dauid etiam ſimulata inſania. Quin & diuus Paulus Apoſtolus, ſancta quadam iactantia gloriatur, hac pia vafritie ſeſe vſum eſſe, atque omnia factum omnibus, vt omnes Chriſto lucrifaceret. Quanquam nihil vetat in notandis vitiis vſum adagij latius trahere, nempe in homines verſatili quodam ingenio natos, qui talem vbique perſonam induunt, quales ſunt ij cum quibus contigit agere. Quod genus eleganter deſcripſit Plautus in Bacchidibus, Nullus, inquiens, frugi eſſe poteſt homo, niſi qui bene & male facere tenet. Improbus cum improbis ſit, harpaget, furibus furetur quod queat. Verſipellem frugi conuenit eſſe hominem, pectus cui ſapit: bonus ſit bonis, malus ſit malis. Vtcunque res ſit, ita animum habeat. Eupolis apud Athenæum.

Non hic docetur fœda aſſentatio.

In Alcibiade ingenij dexteritas.

Ἀνὴρ πολύπους ἐς τοὺς τρόπους. id eſt,
Vrbanus homo, qui moribus ſit polypus.

Plutarchus in cauſis naturalibus citat ex Pindaro verſus hos,

Πόντιου θηρὸς πετραίου χρωτὶ μάλιστα νόον προσφέρων, πάσαις πολίεσσιν ὁμίλει. id eſt,

Marinæ belluæ colori maxime mentem accommodans, cum omnibus ciuitatibus conſuetudinem habes. Atque eodem in loco cauſam reddit cur id huic accidat piſci. Similem quandam metaphoram Ariſtoteles à chamæleonte duxit, primo Moralium libro. ait enim, ſiquis à Fortuna pendeat, quum illa ſubinde mutetur, futurum vt, veluti chamæleon quiſpiam, identidem varietur, nunc fœlix, nunc miſer: vtcunque ſors alio atque alio vultu reſpexerit, ita hunc quoque vultum atque animum mutare. De chamæleonte meminit Plinius libro 28 capite octauo, ſcribens hoc animal magnitudine ferme par eſſe crocodilo: cæterum ſpinæ acutiore curuatura, & caudæ amplitudine diſtare. Nullum, inquit, animal pauidius exiſtimatur, & ideo verſicoloris eſſe mutationis. Plutarchus in commentario De adulatione, ſcribit chamæleontem, quęuis imitari colorem præterquam candidum. Idem in Sympoſiacis conatur cauſam reddere de polypo, quamobrem non tantum mutet colorem (quod & hominibus accidit in metu) verumetiam ſeſe ad ſaxi, quodcunque id fuerit, colorem accommodet. Sunt & aues quædam quæ colorem pariter & vocem mutent pro temporibus anni, vt author eſt idem Plinius libro decimo capite 29 & Ariſtoteles libro De natura animantium nono. In voce mutanda principatum obtinet luſcinia. Vnde & apud Euripidem Hecuba Polyxenam imitari luſciniam iubet, ſeſeque in omnem vocem vertere, ſiquo modo queat Vlyſſi perſuadere ne perimatur.

Chamæleon.

Chamæleon qualis.

Aues colorem & vocem mutantes.

Cothurno verſatilior. 94

Εὐμεταβολώτερος κοθόρνου, id eſt, Verſatilior cothurno, dictum eſt in hominem parum conſtantem, lubricáque fide, quive incertæ & ancipitis eſſet factionis: ſimilitudine ducta à calciamento, quod Græci κόθορνον, Latini mutata literula cothurnum vocant: quo mos erat vti tragœdiarum actoribus. Erat autem τετράγωνος καὶ ἀμφοτεροδέξιος, hoc eſt quadrangulum, & vtrilibet conueniens pedi, quódque vel dextro vel ſiniſtro pedi poterat accommodari. Suidas addit eiuſmodi fuiſſe, vt viris pariter ac mulieribus congrueret. Quod idem teſtatur illud Maronis,

ἀμφοτεροδέξιος.

-alte ſuras vincire cothurno.

Prouerbium autem duobus efficitur modis, per comparationem εὐμεταβολώτερος κοθόρνου: & per denominationem, vt hominem ipſum qui ſe diuerſis applicat partibus, κόθορνον appellemus. Sic enim vocatus eſt Theramenes rhetor Athenienſis, Prodici Chij diſcipulus: propterea quòd quaſi duabus ſederet ſellis, idem & populi & triginta virûm partibus ſtudeus: & nunc huius, nunc illius factionis eſſe videretur, vel potius vtriuſque. Plutarchus in præceptis ciuilibus, ἀλλ' ἐν τούτῳ δεῖ μάλιστα τὸν Θηραμένους κόθορνον ἀποδείξασθαι μᾶλλον ἀμφοτέροις ὁμιλοῦντα, καὶ μηδετέρῳ προστιθέμενον. id eſt, Sed hic oportet maxime Theramenis

Theramenes cur dictus κόθορνος.

menis cothurnum induentem, cum vtriſque verſari, & neutris accedere Lucianus in Amoribus, ὥστ' ἐμοὶ γ' εὐκταῖον μὲν, ὡς ἦν δυνατὸν, Θηραμένην γενέσθαι τὸν κόθορνον, ἵνα ἀμφότεροι ἐξ ἴσου νικῶντες ἀπέλθητε. id eſt, Itaque optatum ſane, ſi modò fieri poſſit, Theramenes ille fieri, qui cothurnus eſt dictus, vt ambo ex æquo victores diſcederetis. Item in Pſeudologiſta, Καὶ ὅλως κόθορνόν τινα σε ... ἀμφίβολον ... ἐπωνόμαζον. id eſt, Et a ſuis ei cothurni nomen impoſuit: nimirum mores hominis inconſtantes & ancipites id genus calciamentis conferens. Plutarchus indicat & Niciæ duci ob morum varietatem cothurni cognomen fuiſſe vulgo tributum. Malè audit hoc nomine Marcus etiam Tullius. Homerus Martem, ni fallor, ſubinde mutantem partes, nouo verbo ἀλλοπρόσαλλον appellat. Nihil autem vetat quominus adagium in bonam trahatur partem, vt ſiquis hominem facilibus moribus, & quadam ingenij dexteritate cum quouis hominum genere congruentem, κόθορνον appellet. quam ob cauſam Homerus Vlyſſem πολύτροπον dixit, quòd quamuis perſonam apte gereret, ducis, mendici, patrisfamiliàs.

Mars ἀλλοπρόσαλλος dictus.

Vlyſſes πολύτροπος.

Magis varius quàm hydra. 95

Ποικιλώτερος ὕδρας, id eſt, Magis varius quàm hydra De callidis ac doloſis, quòd hydra ſerpens ſit verſicoloribus notulis diſtincta Apte dicetur in vafros ac verſipelles, aut etiam parum ſibi conſtantes. Refertur ſenarius hic apud Athenæum libro Dipnoſophiſtôn tertio.

Ἐποίησας αὐτὸν ποικιλώτερον ταῶ.
Feciſtis hunc pauonibus varium magis.

His affine eſt quod Mnaſeæ Colophonio poetæ Salpæ cognomen populari ioco fuit inditum, eo quòd in carmine varius eſſet. Nam is piſcis mire picturatus eſt, aureis rubentibúſque lineis a ceruice ad caudam vſque per argentea latera certis interualis deductus: quum alioqui ſit illaudati ſaporis.

Mnaſeæ poetæ cognomen Salpæ cur inditum.

Gygis anulus. 96

Γύγου δακτύλιος, id eſt, Gygis anulus. Quadrat vel in homines inconſtantibus moribus, vel in fortunatos, qui velúti virgula diuina, quicquid optant, id ſuo arbitrio conſequuntur. Huius adagij mentionem facit Lucianus in Votis, vbi quiſpiam optat ſibi complures anulos eiuſmodi quales habebat Gyges: alium quo diteſceret, alium quo gratus & amabilis te ideretur, alium per quem liceret volare quocunque lubitum eſſet. Nam priſcorum ſuperſtitio plurimum tribuit anulorum efficaciæ, ita vt venditarentur incantamentis varie efficaces: alij contra morſus ferarum, alij aduerſus calumniam, alij ad alia, vel depellenda incommoda, vel commoda concilianda iis qui geſtarét. Vnde apud Ariſtophanem in Pluto, Dicæus Sycophantæ minanti iudicium,

Anulis priſci plurimum tribuerunt.

Οὐδὲν προτιμῶ σου. φορῶ γὰρ πριάμενος
Τὸν δακτύλιον τονδὶ παρ' Εὐδάμου δραχμῆς. id eſt,

Non facio te huius: quando geſto hunc anulum,
Pretio drachmæ mercatus ipſum ab Eudama.

Et rurſum in eadem fabula,

Ἀλλ' οὐκ ἔνεστι συκοφάντου δήγματος id eſt,
Attamen ad ictum ſycophantæ non ineſt.

ſubauditur remedium. De anulo loquitur, alludens ad ferarum morſus. Natum eſt autem prouerbium ex huiuſmodi quadam fabula, quam non grauatus eſt referre Plato libro de repub. ſecundo: neque nos item pigebit hoc loco recenſere. Gyges quidam Lydi pater, paſtor quiſpiam erat mercenarius, eius regis qui per id temporis imperabat Lydorum populo. Quum autem eſſet aliquando ſæuiſſima tempeſtas coorta, imbrium maxima vis accidit, fulgura denique, terræ etiam quaſſatio: ita vt in ea regione in qua tum Gyges fortè paſcebat armenta, terra ingenti hiatu ſeſe diduceret. Quod quum ille animaduertiſſet, ſolus (nam cæteri paſtores territi diffugerant) in hiatum deſcendit, atque ibi tum alia quædam dictu mira conſpexit, tum equum quendam æneum ingentem ac cauum. Inerat feneſtra in equi latere, per eam vidit in eius aluo cadauer hominis, maius humana ſpecie. Huic nihil aderat veſtium, aut geſtaminum, præter aureum anulum digito impoſitum. Eum vbi ſuſtuliſſet, regreſſus è ſpecu, paucis pòſt diebus ad paſtorum cœtum redit, in quo legatus de peculiorum rationibus ad regem in menſes ſingulos referendis, creandus erat. Hic quum apud alios aſſediſſet, animaduertit vt, ſiquando fortè gemmam anulo incluſam introrſum verteret, repente fieret vt à nemine conſpiceretur, ac perinde quaſi non adeſſet, ita de eo reliqui fabularentur. Quod quidem factum admiratus, rurſum anuli palam extrorſum conuertit, móxque paſtoribus cõſpicuus eſſe cœpit. Eius rei quum ille diligentius & ſæpius feciſſet periculum, iámque ſat exploratum haberet, hanc ineſſe vim anulo, vt verſa ad ſe gemma, inconſpicuus eſſet, verſa ad alios, conſpicuus: effecit vt paſtorum nomine legatus ad regem mitteretur. Profectus & vxorem regiam ſtuprauit, & de rege trucidando cum ea conſilium iniit. Denique confecto illo, ipſe, regina in matrimonium ducta, è paſtore repente factus eſt rex: idque anuli fatalis beneficio. Meminit eiuſdem libro De repub. 10. Refert & M. Tullius libro de Officiis tertio. Porrò Herodotus libro primo rem multo aliter narrat, nec vllam anuli facit mentionem. Huic ſimillimum illud, ἄϊδος κυνῆ, id eſt, Orci galerus. quod alio reddemus loco.

Orci galerus.

Virgula diuina. 97

Ab hoc non admodum diſſidet Virgula diuina, quoties quicquid optamus, id citra humanam operam, quaſi diuinitus, nobis ſignificamus contingere. Propterea quòd antiquitas, quemadmodum in anulis, ita & in virgis ferendis exiſtimauit aliquem fatalem ac ceu magicam ineſſe virtutem M. Cicero libro de Officiis primo, Quòd ſi nobis omnia quæ ad victum cultúmque pertinent, virgula, vt aiunt, diuina ſuppeditarentur. Citatur aliquoties & apud Nonium Marcellum Varro in Virgula diuina: vt appareat hunc fuiſſe titulum alicuius ex Menippeis: qui nimirum & ipſi plerique feruntur prouerbiales. Adagium natum videri poteſt potiſſimum ab illa virga Homerica: quam ille Palladi tribuit, adeo celebri, vt de ea Antiſthenes Cynicæ ſectæ conditor librum conſcripſerit, eam cum ſuo, vt coniicio, baculo conferens. Huius locis compluribus meminit Homerus, quum Vlyſſem è ſene ſqualido repentè in iuuenem vertit, nitidúmque facit ac formoſulum, Odiſſeæ π,

Virga Homerica.

Ὣς ἄρα μιν φαμένη ῥάβδῳ ἐπεμάσσατ' Ἀθήνη.
Sic effata virum virga demulſit Athena.

Eundem rurſus ex iuuene vertens in ſenem, Odyſſeæ π,

Ἀγχι παρισταμένη Λαερτιάδην Ὀδυσῆα
Ῥάβδῳ πεπληγυῖα, πάλιν ποίησε γέροντα. id eſt,
Cominus aſſiſtens Ithacenſem Pallas Vlyſſem
Reſtituit ſenio, diuinæ verbere virgæ.

Rurſum in eodem libro, quum eum iuuentuti reddit, ac robur adauget,

Ἦ, καὶ χρυσείῃ ῥάβδῳ ἐπεμάσσατ' Ἀθήνη. id eſt,
Dixit & aureola virga demulſit Athene.

Eundem ad modum Mercurio quoque, vt incantatori, virgam monſtrificam tribuit, quam caduceum vocant, Odyſſeæ ω,

Virga monſtrifica, caduceus.

- ἔχε δὲ ῥάβδον μετὰ χερσὶν
Καλὴν, χρυσείην, τῇ τ' ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει
Ὧν ἐθέλει, τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει. id eſt,
Tum manibus virgam capit aureolam, atque decoram:
Hac, quibus eſt viſum, demulcet lumina ſomno,
Atque alijs rurſum diſſoluit lumina ſomno..

Eadem ferme repetit Odyſſ. ε, & Iliados ω,

Αὐτίκ' ἔπειθ' ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα,
Ἀμβρόσια, χρύσεια, τά μιν φέρον ἠμὲν ἐφ' ὑγρὴν,
Ἠδ' ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν, ἅμα πνοιῇς ἀνέμοιο.
Εἵλετο δὲ ῥάβδον, τῇ τ' ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει
Ὧν ἐθέλει, τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει. id eſt,
Mox vbi iam pedibus talaria ſubdidit aurea,
Pulchráque & ambroſiam ſpirantia, quæ ſimul illum
Aera per liquidam, ſimul ampla per æquora vaſtæ
Telluris, venti flatu comitante, ferebant:
Tum virgam capit, hac demulcet lumina ſomno
Quorumcunque velit, ſomnum quoque pellit eadem.

Hunc imitatus Maro, ſic eiuſdem caduceũ deſcribit Æneid. 4.

Tum virgam capit: hac animas ille euocat orco
Pallentes, alias ſub triſtia tartara mittit.
Dat ſomnos adimitque, & lumina morte reſignat.
Illa fretus, agit ventos, & turbida tranat Nubila.

Neque Circæ ad ſua monſtra peragenda virga defuit, in tranſformandis ſociis Vlyſſis, Odyſſ. κ,

Virga Circes.

Ῥάβδῳ πεπληγυῖα, κατὰ συφεοῖσιν ἐέργνυ.
Οἱ δὲ συῶν μὲν ἔχον κεφαλάς. id eſt,
Compulit in numerum porcorum verbere virgæ
Percuſſos: & erant illis capita, ecce ſuilla.

Rurſum paulo inferius,

Ὁππότε κεν Κίρκη σ' ἐλάσῃ περιμήκεϊ ῥάβδῳ. id eſt,
Circe vbi te feriet prælongæ verbere virgæ.

Aliquanto pòſt, Vlyſſes ſolus, epoto Circes poculo, non tranſformatus in pecudem,

Αὐτὰρ ἐπεὶ δῶκέν τε καὶ ἔκπιον, οὐδέ μ' ἔθελξε
Ῥάβδῳ πεπληγυῖα. id eſt,
Verum vbi porrectum poculum ebiberam, neque virga
Ictum me demulſit.

Denique quum ad gratiam Vlyſſis, ſocios priſtinæ reſtituit figuræ, virgæ miniſterium adhibuit. Quinetiam in literis Hebræorum, Moyſes in edendis prodigiis virga vtitur. hanc in anguem vertit, hanc in priſtinam formam reſtituit: hac fluminis aquam vertit in ſanguinem, extinctis piſcibus: hac excituit cynipes, hac diduxit vndas rubri maris, hac è ſilice percuſſa fontem elicuit. Fortaſſis huc pertinet quòd regibus

Moyſis virga.

Sceptrigeri reges.

etiam virga tribuebatur, quam ſceptrum vocant. Vnde apud Homerum aliquoties σκηπτοῦχοι βασιλῆες, id eſt, ſceptrigeri reges. Eodem reſpicit quod alibi retulimus, Laureum porto baculum.

Stultus ſtulta loquitur. 98

Euripides in Bacchis, μωρὰ γὰρ μωρὸς λέγει, id eſt, Nam ſtulta ſtulti oratio eſt. Totidem verbis Propheta noſter Eſaias eam ſententiam extulit. Seneca ad Lucilium, Apud Græcos, inquit, in prouerbium ceſsit, Talis hominibus fuit oratio qualis vita. Hoc cuiuſmodi fuerit, parum liquet: niſi quòd tale quoddam carmen extat Græcis celebratum,

Talis vita, qualis oratio.

> Ἀνδρὸς χαρακτὴρ ἐκ λόγου γνωρίζεται. id eſt,
> Hominis figura oratione agnoſcitur.

Democritus philoſophus apud Laertium orationem εἴδωλον τοῦ βίου, id eſt vitæ ſimulacrum, quandamque velut vmbram eſſe dicebat. Qua quidem ſententia nihil dici poterat verius. nam nullo in ſpeculo melius expreſſiúſque relucet figura corporis, quàm in oratione, pectoris imago repræſentatur. Neque ſecius homines ex ſermone, quàm ærea vaſa tinnitu, dignoſcuntur.

Vitæ ſimulachrum oratio.

Scindere penulam. 99

Hodiéque vulgo tritiſſimum eſt Scindere penulam, pro eo quod eſt Impenſius retinere hoſpitem atque inuitare prolixiùs. quod qui faciunt, manu in penulam iniecta, quaſi vi conantur remorari. Id adagium ex antiquitate fluxit, vt alia complura Cicero ad Attic. lib. 13. de Varrone loquens, Venit, inquit, ad me, & quidem id temporis vt retinendus eſſet. At ego ita egi vt non ſcinderem penulam. memini enim tui: & multa erant, nóſque imparati. Quid refert? paulo pòſt C. Capito cum T. Carinate. horum ego vix attigi penulam: tamen remanſerunt.

Oculis magis habenda fides quàm auribus. 100

Ὤτων πιστότεροι ὀφθαλμοί, id eſt, Oculis credẽdum potius quam auribus. Quæ cernuntur, certiora ſunt quàm quæ audiuntur. Item Horatius,

> Nec retinent patulæ commiſſa fideliùs aures.
> Idem in Arte poetica,
> Segnius irritant animos demiſſa per aurem,
> Quam quæ ſunt oculis ſubiecta fidelibus, & quæ
> Ipſe ſibi tradit ſpectator.

Quanquam id quidem paulo alienius. Propius huc pertinet quod Plautus manus lenæ vocat oculatas, non auritas, vt quæ id demum crederent quod viderent. Rurſum, quòd hiſtoriam quam geſtarum rerum eſſe volunt, dicta ſit παρὰ τὸ ἱστορεῖν, quod eſt videre. Poſtremo figmentum illud Vergilianum de duabus apud inferos portis, eburnea, qua ſignificat ea quæ per os exeunt, ob dentium eburnum candorem: & cornea, qua quæ conſpiciuntur oculis, volunt intelligi, ob pupularum nigrorem. In ſumma ad cognitionem magis faciunt aures, ad fidem faciendam certiores ſunt oculi. Vnde & vulgo, ſiquis fabulam narret parum veriſimilem, rogare conſueuimus num ea cõſpexerit: quod ſi neget, verùm audiſſe modò, ridetur. Prouerbium refertur in epiſtola Iuliani ad Leontium, ὁ λόγος πούς ὁ Θούριος, ὦτα εἶναι ἀνθρώποις ὀφθαλμῶν ἀπιστότερα. id eſt, Sermo quidam Thurius dixit aures hominibus minus eſſe fideles quam oculos. Thurium appellauit, indicans Herodotum dicti authorem, vel ob impetum diuinum, vel quòd is ſcriptor apud Thurios vixit & mortuus eſt. Sumptum eſt autem ex Clione, ὦτα γὰρ τυγχάνει ἀνθρώποισι ἐόντα ἀπιστότερα ὀφθαλμῶν. id eſt, Nã aures hominibus minus fideles ſunt quàm oculi.

Oculatæ manus.

Hiſtoria vnde.

Inferorũ portæ duæ.

Ad cognitionẽ aures, ad fidem oculi certiores.

ANIMAD. HENR. STEP.

V. *authorem, vel ob impetum diuinum &c.* Necui poſthac tale commentum placeat, profecto hæc Plutarchi verba ex libello De exilio, τὸ δὲ, Ἡρόδοτον ἁλικαρνασέως ἱστορίη ἀπόδεξις ἥδε, πολλοὶ μεταγράφουσιν, Ἡροδότου Θουρίου. μετῴκησε γὰρ εἰς Θουρίους, καὶ τῆς ἀποικίας ἐκείνης μετέσχε.

CHILIADIS PRIMÆ CENTVRIA SECVNDA.

Diomedis & Glauci permutatio. 1

QVAE refertur apud Homerum Diomedis & Glauci permutatio, in prouerbium abiit, quoties inæqualem cõmutationem ſignificamus, hoc eſt, deteriora pro melioribus reddita χρύσεα χαλκείων, id eſt, aurea pro æreis. Nam libro Iliados ſexto, poeta Glaucum quempiã inducit, Hippolochi filium, Lyciorum ducem, iactantiuſculum, & oſtentatorem magis quàm pugnacem: contra Diomedem vaſrum calliðumque. Hi duo congrediuntur μονομαχήσοντες, id eſt, ſingulari certamine inter ſe dimicaturi. At Glaucus rogatus à Diomede, quiſnam hominum aut deorum eſſet, longa oratione natalium ſuorum ſeriem expoſuit, patriam Lyciam, ciuitatem Ephyram indicauit. Mox Diomedes, vtpote Græcus, hominis barbari ſtuporem ex orationis arrogantia intelligens, illudendum magis ratus quam occidendum, reſpondit, ſuis maioribus cum illius progenitoribus vetus hoſpitium ac neceſſitudinem interceſſiſſe, munerãque hoſpitalia, quæ xenia vocant, inter ipſos vltro citróque data. Iámque defixa humi lancea, cœpit hortari vt, omiſſa pugna, maiorum ſuorum amicitiam inter ipſos renouarent, alterque alteri in Lycia, alter in Argo hoſpitem præſtaret, ſimuláſque incolumes in patriam rediiſſent. Interim ſiquando forte fortuna occurriſſent, armis inuicem abſtinerent, inter ſe duntaxat religionem hoſpitij cuſtodientes, in reliquos nihilominus iure belli vſuri. Tum, Ne id videamur, inquit, proditione magis quàm hoſpitij obſeruantia facere, arma inter nos permutemus, quo reliquus exercitus intelligat, nos maiorum neceſſitudine deuinctos eſſe. Quibus dictis, vterque ex equo deſiliit, datis dextris, ac fide pacta, veluti fœdus quoddam hoſpitij ſanxerunt, permutatis armis, ſed admodum inæqualibus.

Aurea pro æreis.

μονομαχῆσαι.

> Ἔνθ' αὖτε Γλαύκῳ, inquit Homerus, Κρονίδης φρένας ἐξέλετο Ζεύς,
> Ὃς πρὸς Τυδεΐδην Διομήδεα τεύχε' ἄμειβε
> Χρύσεα χαλκείων, ἑκατόμβοι' ἐννεαβοίων.

Locus Homeri ex Iliad.

> Iupiter hîc ſtupidum ſpoliauit pectore Glaucum,
> Qui quum Tydide mutaret protinus arma, &
> Aurea donarit, libi redderenti ærea, centum
> Bubus emenda daret demens, pro vilibus, atque
> Quæ vix eſſe nouem dicas redimenda iuuencis.

Vſurpatum eſt adagium paſſim a laudatiſſimis authoribus. Plato in Phædro faciens Socratem Alcibiadi ſuo more reſpondentem, quòd luci cupidus, formam corporis, forma mentis meliore commutare vellet, καὶ τῷ ὄντι χρύσεα χαλκείων διαμείβεσθαι νοεῖς. id eſt, Et cum iis quæ vere aurea ſunt, ærea commutare cogitas. Quanquam interpres pro æreis, vertit aurichalcum. Item Ariſtoteles quinto Moralium libro, de iuſtitia, Qui verò dat ſua, quemadmodum Diomedi arma ſua dedit Glaucus, vt dicit Homerus, χρύσεα χαλκείων, & reliqua. Plutarchus aduerſus Stoicos ſcribens, eleganter huc torquet, vt dicat, non admodum iniquam fuiſſe permutationẽ Glauci, propterea quòd arma ferrea non minus vtilia ſint pugnaturis, quàm aurea: ſed qui corporis valetudinem anteponit honeſto, aut virtutem relinquit ob bonam corporis valetudinem, is vere permutat, χρύσεα χαλκείων. Cicero in Epiſtolis ad Atticum libro ſexto, Habes ad omnia non vt poſtulaſti, χρύσεα χαλκείων, ſed paria paribus reſpõdimus. Vtrunque, prouerbium eſſe ſignificat Cicero, Par pari, de æquali penſatione: χρύσεα χαλκείων, de inæquali commutatione. Plinius iunior in epiſtola ad Flaccum, Recipies epiſtolas ſteriles, & ſimpliciter ingratas, ac ne illam quidem ſolertiam Diomedis in permutando munere imitantes. Martialis in epigrammatis,

Glauci permutatio non iniqua.

> Tam ſtupidus nunquam nec tu puto Glauce fuiſti,
> Χρύσεα donanti, χάλκεα qui dederas.

A. Gellius Noctium Atticarum libro ſecundo, Cæcilianam tranſlationem cum ipſo Menandro, quem verterat, componens atque expendens, oſtẽdénſque quantum à Græcanica venuſtate degeneret: Diomedis, inquit, hercle arma & Glauci, nõ diſpari magis pretio æſtimata ſunt. Fit huius adagii mentio etiam in proœmio Pandectarum iuris Cæſarei, his quidem verbis, Noſtris temporibus talis legum inuenta eſt permutatio, qualem apud Homerum patrem omnis virtutis, Glaucus & Diomedes inter ſe faciunt, diſſimilia permutantes. Hactenus Iuſtinianus, homo, vt ingenuè dicam, nimium φίλαυτος, ſibíque plus æquo placẽs, qui centones illos ſuos, & inæquales legum rhapſodias, tot eruditiſſimorum virorum integris voluminibus prætulerit. Iam verò nihil quidem admiror, ſed maximopere me pudet, haud ſcio cuius interpretis in eum locum commenti. Quid enim mirum ſi hoc ignoratum eſt ab iis qui ſemel vniuerſam contemnunt antiquitatem? Cæterùm pudenda eſt vel ipſi iuris profeſſioni pluſquam ſcurrilis impudentia, in eo qui iuris interpretem profiteatur, non vereri in re prorſus ignota fabulam inſulſiſſimam non ex authoribus, ſed è ſomniis adferre. Maximè autem & pudet & miror inueniri doctores, qui nugamentum, non dicam tam indoctum, ſed tam abſurdum, in publicis ſcholis perinde quaſi præclarum

rum inuentum ſerio doceant, nec vel illud animaduertant, figmentum minime conuenire cum verbis Iuſtiniani. Nam ille ſignificat, pro relictis inutilibus ac faſtidiendis voluminibus, recepta tum meliora, tum breuiora: hoc eſt, permutationem factam vehementer inæqualem. Is quiſquis fuit, fabulam commentus eſt, æqualia permutantium, nimirum vtroque donante quod ſuperabat, recipiente cuius egebat. Ergo conueniet vti, quoties officium aut munus longe impari munere penſatur, aut contra. Aut quoties aliquis rem pecuniariam auxit, ſed diſpendio famæ: magiſtratum aſſequutus eſt, ſed, iactura bonæ mentis lautam fortunam reperit, ſed amiſit animi tranquillitatem: admiſſus eſt in amicitiam principis, ſed excidit ab amicitia Chriſti.

Vſus adagij.

Multæ regum aures atque oculi. 2

Ὦτα καὶ ὀφθαλμοὶ βασιλέων πολλοί, id eſt, Aures atque oculi regum multi; quod per exploratores obſeruent quid quiſque dicat faciatve. Idem refertur à Luciano in libello cui titulus, De mercede ſeruientibus, ac rurſus Aduerſus indoctum. Euſdem meminit & Ariſtoteles in tertio Politicorum. Hoc genus hominum Græci vocant, ὠτακουστάς, quos primus Darius minor adhibuit, ſibi deinde Dionyſius Syracuſanus addidit προσαγωγίδας, id eſt exploratores, autore Plutarcho. Allegoria inde ducta eſt, quod regibus complures vbique ſunt exploratores, atque hi ſic oculi regum dicuntur: complures auſcultatores, quibus velut auribus vtuntur. Neque deſunt manus & pedes quamplurimi, fortaſſis ne ventres quidem. Vide cuiuſmodi portentum ſit tyrannus, & quam formidandum, tot oculis itaque emiſſarijs, tot auribus, itaque tam aſininis ac longis, tot manibus, tot pedibus, tot ventribus (ne reliqua parum honeſta commemorem) inſtructum. Ariſtophanes in Acharnenſibus, Pſeudartabam, regis oculum appellat, quòd per eum cognoſceret quid ageretur. Aliter autem Andromache apud Euripidem, filium vitæ oculum vocat:

Quam magnũ monſtrum, tyrannus.

Pſeudartabas, regis oculus.

Filius vitæ oculus.

> Εἷς παῖς ὅδ' ἦν μοι λοιπὸς, ὀφθαλμὸς βίου. id eſt,
> Erat relictus gnatus hic mihi vnicus, Vitæ oculus.

propterea quod vnicum eſſet in vita oblectamentũ: nam oculo nihil charius. Vnde quos adamamus, oculos vocamus.

Longæ regum manus. 3

Quod ab Ouidio ſcriptum eſt,

> An neſcis longas regibus eſſe manus?

etiam vulgo in ore eſt. A regibus cauendum, quòd eis prælonga ſint brachia. Nimirum, quòd per ſuos, quibus brachiorum vice vtuntur, poſſint etiam procul diſſitos affligere. Poteſt & ad tempus referri: quòd reges, etiam ſi diutius diſſimulent, ſoleant tamen aliquando pœnam ſumere de iis quibus infenſi fuerint, vel Homero teſte, apud quẽ Iliados α Calchas ad hunc loquitur modum.

Regum prælonga brachia, quid.

> Κρείσσων γὰρ βασιλεὺς ὅτε χώσεται ἀνδρὶ χέρηϊ.
> Εἴπερ γάρ τε χόλον γε καὶ αὐτῆμαρ καταπέψῃ,
> Ἀλλά γε καὶ μετόπισθεν ἔχει κότον, ὄφρα τελέσσῃ. id eſt,
> Rex deus eſt, quoties ſuccenſuit inferiori.
> Quanquam etenim in præſens feruentem concoquit iram
> Poſt odit tamen, vſque odium dum expleuerit vltus.

ANIMAD. HENR. STEP.

V. *Rex deus eſt*] Qui vnquã κρείσσων hîc interpretatus ſit deus, ex veteribus fuiſſe puto neminem: nec video quid illum in hãc interpretationem impulerit, quum vſitatiſſima nominis huius ſignificatio loco optimè conueniat. Poteſt autem hic verſus vel à ſequente diſiungi, vt hîc eſt diſiunctus, vel cum eo coniungi, vt γάρ τε ſint παραπληρωματικά.

Clauum clauo pellere. 4

Ἥλῳ τὸν ἧλον ἐκκρούειν, id eſt, Clauũ clauo pellere. καὶ, πάτταλον πατάλῳ ἐξεκρούσας, id eſt, paxillum paxillo pepuliſti, id eſt, malum alio malo depuliſti. Lucianus in Philopſeude. ἥλῳ, φασὶν, ἐκκρούειν τὸν ἧλον. id eſt. Et clauo quod aiunt, extundis clauum. Idem in Apologia, Δέδοικα μὴ περὶ τῶν ἐπὶ σοὶ ἐγκλημάτων ἀπολογούμενος, καὶ κολακείας αἰτίαν προσλαβὼν, κατὰ τὴν παροιμίαν ἥλῳ, φασὶν, ἐκκρούειν τὸν ἧλον, τῷ μείζονι τὸν σμικρότερον. id eſt, Vereor ne ſi ad intentatum crimen, etiam adulationis accuſationem adiunxero, clauum, quod aiunt, clauo pellere videar, maiore minorem. Ariſtoteles libro Politicorum quinto, capite penultimo ſcribit, tyrannis amicos eſſe viros improbos & adulatores. Nam hos demum illis vtiles eſſe, quippe malos ad mala. καὶ χρήσιμοι οἱ πονηροὶ εἰς τὰ πονηρά. ἥλῳ γὰρ ὁ ἧλος, ὥσπερ ἡ παροιμία. id eſt, Clauus enim clauo, ſubaudi, truditur, vt habet prouerbium. Syneſius ad Olym. Ἀγανακτεῖ τὴν ἐκκλησίαν ἀλλότριοι πονηροί, ἀντιδοκεῖ δὲ αὐτῶν. πασσάλῳ γὰρ πάσσαλον ἐκκρούουσι. id eſt Eccleſiam vexãt externi improbi: illos in iſtis nam paxilli paxillos excutiunt. D. Hieronymus ad Ruſticum monachum, Philoſophi ſeculi, inquit, ſolent amorem veterem amore nouo, quaſi clauum clauo pellere. M. Tullius Tuſculanarum quæſtionum libro quarto, Loci denique mutatione, tanquam ægroti non conualeſcentes, ſæpe curandus eſt, etiam nouo quodam amore veterem amorem, tanquam clauum clauo, eijciendum putant. Iulius Pollux in nono libro ſcribit adagium eſſe natum à luſu quodam qui κινδαλισμὸς vocetur, quo paxillum argilloſæ terræ infixum, altero impacto paxillo excutiebant, citatque ſenarium hunc prouerbialem,

Amorem veterem amore nouo pellere.

κινδαλισμός.

> Ἥλῳ τὸν ἧλον, πασσάλῳ τὸν πάσσαλον. id eſt,
> Clauumque clauo, perticamque pertica.

Locus igitur adagio, non modò quum vitium vitio, malum malo, dolum dolo, vim vi, audaciam audacia, maledicentiam maledicentia retundimus: verumetiam quoties rem vtcũque moleſtam, diuerſa moleſtia profligamus: vt quum libidinum incitamenta laboribus obruimus, curam amoris alijs maioribus curis domamus. Euſebius in Hieroclem, δαίμονας γὰρ ἀπελαύνει, ἄλλον ἄλλῳ, ἥ φασι, δαίμονι. id eſt, Dæmones enim abigit, alium alio, quemadmodum aiunt, dæmone: mirum ni alludens ad hoc prouerbium. Nec abhorret his ille Publij Mimus,

Vſus adagij.

Dæmonem dæmone pellere.

> Nunquam periculum ſine periclo vincitur.

Malo nodo malus quærendus cuneus. 5

Ad hanc ſententiam alludit & illud, Malo nodo malus eſt quærendus cuneus. Ita diuus Hieronymus ad Oceanum, Interim iuxta vulgare prouerbium; malo arboris nodo malus cuneus requirendus eſt. Eo licebit vti quoties malum ſimili malitia retundimus. Sumptum à ſectoribus roborum, qui, ſi quando durior in ligno nodus inciderit, nolunt in eo periclitari ſecurim, verum cuneum quempiam durum magis quàm bonum inferunt. Congruit huic illud Sophoclis apud Plutarchum ἐν τῷ περὶ τοῦ ἀκούειν,

Malum malitia retundere.

> Πικρᾷ χολὴν κλύζουσι φαρμάκῳ πικρῷ. id eſt,
> Remedio amaro bilem amaram diluunt.

Malum malo medicari. 6

Τὸ κακὸν κακῷ ἰᾶσθαι, id eſt, Malum malo medicari. Eſt malum aliud alio malo tollere. Sopho. in Aiace Maſtigophoro,

> Εὔφημα φώνει. μὴ κακὸν κακῷ διδοὺς
> Ἄκος, πλέον τὸ πῆμα τῆς ἄτης τίθει.
> Bene ominata loquere: ne malum malo
> Medicans & hancce noxam adaugeas tibi.

Dehortatur Aiacem Tecmeſſa ne malo inſaniæ addat alterum maius malum, ſpontaneam cædem ſui. Et Herodotus in Thalia, μὴ τὸ κακὸν τῷ κακῷ ἰῶ. id eſt, Ne malo medearis malo.

Morbum morbo addere. 7

Morbum morbo addere id eſt, conduplicare malum. Euripides in Alceſtide,

> --μὴ νόσον τί μοι νόσῳ
> Προσθῇς. ἅλις γὰρ τῇδε συμφορᾷ βαρύνομαι. id eſt,
> Ne tu mihi morbo laboranti alterum
> Appone morbum, nam ſat hoc premor malo.

Eiuſdem figuræ eſt Homericum illud Iliados ε,

> --μή πού τις ἐφ' ἕλκεϊ ἕλκος ἄρηται id eſt,

Vulneri vti nequis vulnus tibi forſitan addat.

Sophocles item,

> --δευτέραν ἐπαιονεῖσαι νόσον. id eſt,
> Morbo quidem morbum addidiſti tu alterum.

Non alienum eſt ab hac forma quod eſt apud Homerum Iliados ψ, αἰνόθεν αἰνῶς, quum indicamus acerbis addi acerbiora. Sic enim ibi loquitur Menelaus,

Acerbis acerba addere.

> Ἦ μὰν δὴ λώβη τάδε γ' ἔσσεται αἰνόθεν αἰνῶς. id eſt,
> Dedecori res iſta profectò dedecus addit.

Ignem igni ne addas. 8

Μὴ πῦρ ἐπὶ πῦρ, id eſt, Ne incendium incendio addas. Vſurpatur à Platone. Senſus liquet, ne calamitatem adiungas calamitati, ne commotum magis etiam commoueas. Diogenianus putat à carbonario quodam eſſe natum, qui inualeſcente incendio conflagrarit, clamans interim μὴ πῦρ ἐπὶ πῦρ. Plato lib. De legibus ſecundo, vetat ne pueri ad annum vſque duodeuigeſimum vinum bibant: ne, ſi vini calor acceſſerit ad feruorem ætatis ignem igni ſuggerere videantur. Item Plutarchus in Præceptis cõiugalibus μὴ πῦρ ἐπὶ πῦρ γένηται. id eſt, Ne ignis ad ignem accedat. Vtitur idem cum alijs aliquot locis, tum in præceptis De valetudine, ἵνα οὖν μὴ πῦρ ἐπὶ πῦρ, ὥς φασι, πλησμονὴ ἐπὶ πλησμονῇ, καὶ ἄκρατος ἐπὶ ἀκράτῳ γένηται. id eſt, Vt ne igitur ignis ad ignem, quemadmodum prouerbio dicitur, expletio ad expletionem, merum ad merum addatur.

Calamitatem calamitati adiungere.

Pueri vino abſtineant.

Oleum camino addere. 9

Affinem huic habet ſententiam, Oleum camino addere, pro eo quod eſt, malo fomentum ac velut alimoniam ſuppeditare, quo magis ac magis augeſcat. Horatius in Satyris,

> Adde poemata nunc, hoc eſt, oleum adde camino.

Id eſt, Adde maioris inſaniæ materiã. Vſurpat hoc diuus Hie-

ronymus ad Euſtochium, Vinum & adoleſcentia duplex eſt incendium voluptatis. quid oleum flammæ adiicimus?

Oleo incendium reſtinguere. 10

Ἐλαίῳ πῦρ σβεννύεις, id eſt, Oleo reſtinguis incendium, dici ſolitum, vbi quis ea admouet remedia quæ malum magis ac magis exacerbent. Veluti ſiquis animi triſtitiam fœdis voluptatibus obruere conetur. aut ſiquis offenſum, iurgiis & conuiciis velit placare. Quod ſi dicatur ἀφανίσαι, nihil differt a proximo. Huc reſpexit Lucianus in Timone, quum ait, Si quem aſpexerit incendio conflagrantē, pice atque oleo ſe velle reſtinguere.

Vlulas Athenas. 11

Γλαῦκας εἰς Ἀθήνας, id eſt, Vlulas Athenas: ſubaudiēdum, portas, aut mittis. Conueniet in ſtultos negociatores, qui merces eo comportant vbi per ſe magis abundant, vt ſi quis in Ægyptum frumentum, in Ciliciam crocum inuechet. Venuſtius fiet ſi metaphora ad res animi transferatur, vt ſiquis doceat doctiorem, carmina mittat poetæ, conſilium det homini conſultiſſimo. Cicero ad Torquatum, ſed rurſus γλαῦκας εἰς Ἀθήνας, qui hæc ad te. Idem ad fratrem, Et tibi verſus quos rogas, hoc eſt, Athenas noctuam, mittam. Ariſtophanes in Auibus,

Τίς γλαῦκ' Ἀθήναζ' ἤγαγεν; id eſt,

Quid ais? quis, oro, vehit Athenas noctuam?

Vſurpat idem atque exponit Lucianus in Epiſtola ad Nigrinum. Porrò parœmia inde fluxit, quòd noctua in Attica pluri-*Laureotica noctua.* ma eſt, ei regioni quaſi peculiaris. Fertur autem verſari in Laureo Atticæ loco, vbi auri metalla ſunt: vnde & Laureoticæ noctuę vocantur. Hæc auis Athenienſium populo quondam erat gratiſſima, ac Mineruæ ſacra habebatur, propter oculos cęſios: quibus etiam in tenebris perſpicit quæ vulgus auium non videt. Vnde & auſpicata conſiliis credebatur, id quod indicat prouerbium, γλαὺξ ἵπταται, id eſt, Noctua volat. Dictum eſt & illud de Minerua, quòd Athenieſium male conſulta, in bonum exitum verteret. Demon autem apud Ariſtophanis interpretē, exiſtimat non ob id ſolum dici, Noctuas Athenas, quòd Athe-*Numi Athenienſium.* nis noctuarum ſit copia: ſed quòd in numis etiam tum aureis tum argenteis Athenienſium noctua inſculpi ſoleat, vna cum facie Mineruæ. Porrò numus is appellabatur τετράδραχμον, id eſt, quatuor drachmarum, quum antea ſoliti fuiſſent vti nomiſmatibus didrachmis, quorum inſigne erat bos: vnde etiam *Triobolum.* natum eſt prouerbium illud, Bos in lingua. Sunt qui tradunt apud eoſdem fuiſſe triobolum, quòd & hemidrachmium appellant. Nam drachma ſenos obolos continet. Trioboli nomiſma, ex vna parte Iouis effigiem habebat, ex altera noctuæ. Proinde abſurdum videbatur noctuam Athenas deportare, quum illic paſſim omnia noctuis abundarent. De nomiſmate Athenienſi teſtatur & Plutarchus in vita Lyſandri, quum de ſeruo meminit, qui domini ſui furtum, αἰνιγματικῶς indicans, ait multas ſub tegulis cubare noctuas: oſtendens illic conditas pecunias, noctuis inſignitas.

Memorem mones, doctum doces, & ſimilia. 12

Identidem in Plautinis ac Terentianis comœdiis occurrit, Memorem mones, & doctum doces. Idem pollet Græcanicum illud λαλεῖς πρὸς εἰδότα τὴν ἐπιστήμην, id eſt, Loqueris ei qui ipſe *Scienti narras.* rem calleat. καὶ εἰδότι λέγεις, id eſt, Scienti narras. Plato in Hippia maiore, εἰδότι μὲν μοι ὦ Σώκρατες, id eſt, Hæc ſcienti Socrates narrabis. Euripides in Hecuba,

Οὐ καινὸν εἶπας, εἰδόσι δ' ὠνείδισας. id eſt,

Dixti nouum nil, ſed probè ſcientibus

Hæc opprobraſti.

Homerus cum aliàs aliquoties, tum Odyſſeæ ρ,

Γιγνώσκω, φρονέω· τά γε δὴ νοέοντι κελεύεις. id eſt,

Et noui, & teneo: iam narras iſta ſcienti.

Idem Iliados ψ de Neſtore admonente filium,

Μυθεῖτ' εἰς ἀγαθὰ φρονέων νοέοντι καὶ αὐτῷ. id eſt,

Dixit amico animo, licet hæc per ſe ſapienti.

M. Tullius lib. Epiſtol. ad Atticum nono, Mirandum enim in modum Cn. noſter Syllani regni ſimilitudinem concupiuit. εἰδότι λέγω.

Si crebro iacias, aliud aliàs ieceris. 13

Ariſtoteles in libello De diuinatione quæ fit ex ſomniis, verſum huiuſmodi prouerbialem citat,

Si crebro iacias, aliud aliàs ieceris.

Quo ſignificatum eſt oportere rem ſæpius tentare, neque de-*Nihil deſperandum.* fatigari protinus, ſi quando parum ex animi ſententia ceciderit. Futurum enim vt iterum atque iterum periclitanti, fœlicius aliquando cadat. Ariſtotelis verba ſunt hæc, ὥσπερ γὰρ καὶ λέγεται, ἂν πολλὰ βάλλῃς, ἄλλοτ' ἀλλοῖον βαλεῖς. Agit autem de inſom-*Somnia melancholicorum.* niis melancholicorum, in quibus non exiſtimat eſſe diuinationem vllam: tametſi fit nonnunquam vt quidam euentus ſomniis illorum reſpondeant. ſed non eſſe mirandum, quum vitio naturæ plurima ac varia ſomnient, aliquando exiſtere συμπτώματα, id eſt, caſus qui fortè pariter ſic eueniant vt eſt ab *Aliquādo collimant qui diu iaculantur.* illis ſomniatum. Themiſtius hunc locum ſic circumloquitur (interprete Barbaro: nam Græcus codex ad manum non erat) Nam qui totum diem iaculantur, aliquando collimant, & prę-mium capiunt. Vetus adagium eſt, Si ſępe iactaueris, aliquando Venerem iacies. Sunt qui putent, nec id, mea quidem ſententia, abſurdè, metaphoram à ſagittariis, non ab aleatoribus eſſe ductam: nam & hoc ſignificat βάλλειν. Subeſſe verò argutiam in eo verbo, quod in priore parte ſignificat mittere ſagittam, in poſteriore ferire. Fit autem vt qui crebrius iaculentur, vel fortuitò aliquando ſcopum attingant. Tametſi M. Tullius libro De diuinatione ſecundo, de ſymptomatis agens, de quibus modò dictum eſt à nobis, ad vtrumque refert metaphoram. Quis eſt enim, inquit, qui totum diem iaculans, non, aliquando collimet? Totas noctes ſomniamus, neque vlla fere eſt qua non dormiamus: & miramur aliquando id quod ſomniamus euadere? Quid eſt tam incertum quàm talorum iactus? tamen nemo eſt quin, ſæpe iactans, Venerem iaciat aliquando, nonnunquam etiam iterum ac tertium. Porrò Veneris iactum in hoc luſus genere fuiſſe quondam fœliciſſimum, palàm ar-*Veneris iactus fœliciſſimus.* guit apud Suetonium Octauius Auguſtus in epiſtola quadam ad Tiberium, Inter cœnam, inquit, luſimus γεροντικῶς & heri & hodie. Talis enim iactatis, vt quiſque canem aut ſenionem miſerat, in ſingulos talos ſingulos denarios in medium conferebat, quos tollebat vniuerſos qui Venerem iecerat. Hactenus Auguſtus. Quadrabit & in eos qui caſu, non arte quippiam aſſequuntur. Extat & hodie & vulgo iocus prouerbialis in cæcum, qui cornicem iaculo fixerit.

Malum conſilium. 14

Malum conſilium, conſultori peſſimum.

Senarius eſt prouerbialis in eos in quorum caput recidit quod aliis perperam conſuluerunt. Siquidem, vt dicunt Græci, ἱερὸν ἡ βουλή, id eſt, Sacra quædam res eſt conſilium. Atque vt eſt libenter accipiendum quum res poſtulat, ita eſt religioſè citráque fraudem dandum, ſiquis egeat. Alioqui non defuturum eſt numen aliquod quod pœnas repetat ab eo qui rem ſacram ac diuinam perfidia violarit. A. Gellius Noctium Atticarum lib. 4. cap. 5. putat adagium hoc ex hiſtoria quadam natū, eámque ex annalibus Maximi, narrationibúſque Verrij Flacci refert ad hunc modum: Statua Romæ in comitio poſita Horatij *Hiſtoria de hetruſcis aruſpicib.* Coclitis viri fortiſſimi, de cælo tacta eſt. Ob id fulgur piaculis luendum, aruſpices ex Hetruria acciti, inimico atque hoſtili in populum Romanum animo, inſtituerant eam rem contrariis religionibus procurare: atque illam ſtatuam ſuaſerunt in inferiorem locum perperam tranſponi, quem ſol oppoſitu circum vndique aliarum ædium nūquam illuſtraret. Quod quum ita fieri perſuaſiſſent, delati ad populum proditíque ſunt, & quum de perfidia confeſſi eſſent, necati. Conſtitútque eam ſtatuam, perinde vt veræ rationes pòſt compertæ monebant, in locum editum ſubducendam: atque ita in area Vulcani ſublimiore loco ſtatuendam. eáque res bene & proſpere Reipub. ceſſit. Tunc igitur quòd in Hetruſcos aruſpices animaduerſum vindicatúmque fuerat, verſus hic ſcitè factus, cantatúſq; à pueris vrbe tota fertur,

Malum conſilium, conſultori peſſimum eſt.

Hactenus quidem Gellius. Porrò Valerius Maximus lib. 7. rem quandam haud diſſimilem memorat de Papyrio Curſore, qui quum conſul Aquiloniam obſideret, vellétque prælium committere cum hoſtibus, niſi ſiquid auſpicia refragarentur, ac cōſultus pullarius ſuaderet vti committeret: quum aues infauſta nuntiaſſent, re cognita pullarium in prima acie conſtituit. Is primo traiectus telo violatam religionem expiauit. Meminit huius rei T. Liuius decadis primę li. 10. Nec diſſimile eſt quod refert Socrates in hiſtoria tripartita: Eutropius eunuchus, dum ſtudet in quoſdam qui ad templum confugerant animaduertere, perſuaſit Imperatori vt ferretur lex qua templi religio nulli prodeſſet nocenti. Lata lege factum eſt vt Eutropius, quū offendiſſet Cæſarem, confugeret ſub altare: vnde protractus, capite plexus eſt, ſuo ipſius conſilio perditus. Vergilius tacitè notauit parœmiam in Æneidos duodecimo libro, quum ait,

--cadit ipſe Tolumnius augur,

Primus in aduerſos telum qui torſerat hoſtes.

M. Varro libro De re ruſt. 3. cap. 2. palam citat adagium his verbis, Opinor, inquam, non ſolùm quod dicitur, Malum conſilium conſultori eſſe peſſimum: ſed etiam bonum conſilium ei qui conſuluit, & qui conſulitur, bonum habendum. Sophocles in Electra,

Βουλῆς γὰρ οὐδὲν ἐστιν ἔχθιον κακῆς. id eſt,

Res nulla conſilio nocentior malo.

noxam ad eum referens cui conſilium datur. Apparet autem ſenarium hunc Latinum, id quod A. Gellius admonuit, de Græcis illis Heſiodi verſibus expreſſum eſſe, qui leguntur in opere cui titulus ἔργα καὶ ἡμέραι,

Οἱ αὐτῷ κακὰ τεύχει ἀνὴρ ἄλλῳ κακὰ τεύχων,

Ἡ δὲ κακὴ βουλὴ τῷ βουλεύσαντι κακίστη. id eſt,

Ipſe ſibi nocet is alium qui lædere quærit.

Conſultum male, conſultori peſſima res eſt.

Plutarchus in commentario De audiendis poetis, exiſtimat huius verſiculi eandem eſſe ſententiam quæ ſit dogmatis Platonis in Gorgia, vbi Socrates dicit, peius iniuriam facere, quàm *Peius facere*

iniuriam pati: & damnoſius eſſe malo afficere quàm affici. Atque adeò totidem ferè verbis muniitur hæc ſententia apud Eccleſiaſticum Hebræum authorem, capite vigeſimo ſeptimo, Facienti nequiſſimum conſilium, ſuper ipſum deuoluetur. Extat in hanc ſententiam & apologus Græcus non inuenuſtus, nec omnino indignus quem his commentariis adiungamus. Leonem ob ſenectam ægrotantem, & ea cauſa ſuo in antro continentem ſeſe, cætera quidem animantia officij gratia viſebant regem ſuum, excepta vulpe. Proinde lupus nactus opportunitatem, accuſatur vulpem apud leonem læſæ maieſtatis, quæ pro nihilo haberet eum penes quem rerum erat ſumma, nec, ob contemptum, ad viſendum acceſſiſſet: atque interea interuenit in lupi fabula vulpes, & extremam ſermonis partem audiuit. Itaque leo conſpecta vulpe, protinus aduerſus eam infremuit. At illa poſtulato ad purgandum ſeſe ſpatio. Et quis, inquit, omnium qui huc conuenerunt, tantum tibi profuit quantum ego, quæ quoquouerſum circumcurſitaui, tibique morbi remedium à medicis reperi? Quumque leo protinus edixiſſet vt remedium aperiret, Si viuum, inquit, lupum excories, & illius pellem induas, conualeſces. Leo credulus, continuò lupum inuadit & interemit. Quo extincto, riſit aſtuta vulpes, calumniatoris malum conſilium in ipſius recidiſſe caput. Carmen autem refertur à Plutarcho & hunc in modum,

Οἱ δ' αὐ ῷ κακὰ τεύχει ἀνὴρ ἄλλῳ κακὰ τεύχων. id eſt,

Damna parans aliis, proprio parat hepati damna.

Apologus. (margin)

Suum cuique pulchrum. 15

Prouerbialis ſententia, Suum cuique pulchrum: in eos quibus ſua, qualiacunque ſunt tamé ſtudio quodam, magis quàm iudicio probantur. Eſt autem à communi mortalium ingenio ſumpta, quibus vſque inſita eſt illa φιλαυτία, id eſt amor ſui: vt neminem tam modeſtum, tam attentum, tam oculatum inuenias, quin in propriis æſtimandis, quadam animi propenſione corruptus cæcutiat atque hallucinetur. Et quem vnquam vidimus in tam barbara regione natum, cui ſua patria non vel optima videatur? Quæ gens tam effera, tam horrida lingua, quæ non alias præ ſua contemnat? Quæ tam ferina corporis ſpecie, quæ ſibi non appareat formoſiſſima? Proinde verè ſcripſit Ariſtoteles lib. Rhetoricorum ſecundo, ἐπεὶ δὲ φίλαυτοι πάντες, καὶ τὰ αὑτῶν ἀναγκαῖον ἡδέα εἶναι πᾶσιν, οἷον ἔργα, λόγοι. διὸ καὶ φιλοκόλακες ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. id eſt, Quoniam autem omnes ſui ſunt amantes, & ſua cuique iucunda eſſe neceſſum eſt, vt facta dictaque: ideirco plerunque etiam aſſentatoribus gaudent. Id tametſi omnibus in rebus generaliter verum eſt, vt ſit, quemadmodum ait Horatius, cæcus amor ſui: tamen in artifices, atque ex his potiſſimum in poetas, adhæc in amantes præcipue quadrare videtur. Etenim rectiſſime ſcripſit Ariſtoteles quarto Moralium libro, Suo quenque artificem opere impenſe delectari, non aliter quàm rebus quibuſdam ex ſeſe prognatis: Neque ſecus adamant ſua carmina poetæ, quàm parentes liberos. Eſt enim artificis opus, quaſi quidam ingenij fœtus: de quo Socrates ait rectius iudicare obſtetricem quàm matrem ipſam. Spōſis item amantibus mos eſt ſuam cuique ſponſam certatim extollere. Cuius rei ſat magnum exemplum extat de Tarquiniis adoleſcentibus. Vnde & hodie vulgò ſcitè dicunt, Nullum reperiri deformem amaſium: propterea quòd amanti vel non pulchra pulcherrima videantur. Quam ſententiam eleganter extulit Theocritus in Ecloga ſexta,

Nullus deformis amaſius. (margin)

--νῦ ἔρωτι

Πολλάκις ὦ Πολύφαμε τὰ μὴ καλὰ, καλὰ πέφανται. id eſt,

--etenim haud raro Polypheme,

Quæ minime ſunt pulchra, ea pulchra videntur amori.

Plato prouerbium extulit in Lyſide, ſed inuerſe, καὶ κινδυνεύει inquit, κατὰ τὴν ἀρχαίαν παροιμίαν, τὸ καλὸν φίλον εἶναι. id eſt, Periculum eſt ne iuxta vetus adagium, amicum ſit quod pulchrum eſt. Quaſi non ideo pulchrum haberi debeat aliquid, quòd ſit amicum: ſed ideo oporteat eſſe amicum, quòd ſit pulchrum. Huc pertinet & illud quod ſcribit M. Tullius lib. De finibus quinto, Suo enim quiſque ſtudio maximè ducitur. Et ruſum in primo Officiorum, Quorum vterque ſuo ſtudio delectatus contempſit alterum. Quanquam hoc venia dignum, hactenus communem illam φιλαυτίαν valere, vt ſuis quiſque liberis, ſuis artibus, ſuo inſtituto, ſuis inuentis, ſuæ patriæ paulo impenſius faueat: niſi eo vſque cæcitatis nos rapiat, vt & virtutes alienas calumniemur, & noſtris blandiamur vitiis, eáque virtutum nomine donemus. ac ſibi quiſque ſit quod ſibi fuit Suffenus Catullianus, aut Meuius Horatianus. Quod vitij Flaccus in Epiſtolis notans, Dum mala (inquit) delectent mea me, vel denique fallant. Atque hoc loco Porphyrio indicat Horatium reſpicere vulgatam ſententiam, quòd homines ſuis malis non ſolum non doleant, verumetiam delectentur: eáque de re Græcum adagium eſſe celebratum. Verùm id adagium vitio librariorum deſideratur in ſcriptura. Eodem pertinet quod alibi dixit Horatius,

Turpia decipiunt cæcum vitia, aut ipſa etiam hæc
Delectant, veluti Balbinum polypus Agnæ.

Nam Balbino ſtulto amanti etiam polypus Agnæ amicæ ſuauc quiddam olere videbatur. Eſt autem polypus vitium narium graue olentium, itidem vt hircus alarum. Vnde & polyposos & hircoſos dicimus. M. Tullius ad Atticum lib. 14. Accipe, inquit, amenti Attice καίτοι νῦν ἀλαζονεύομαι earum rerum in quibus exercitati ſumus ſatis Nemo vnquam neque poeta, neque orator fuit, qui quenquam meliorem ſe arbitraretur. Hoc etiam malis contingit. Quid tu Bruto putas ingenioſo & erudito, de quo etiam experti ſumus? Nuper in edicto ſcripſeram rogatu tuo. meum mihi placebat, illi ſuum. Quinetiam quum ipſius precibus adductus pene ſcripſiſſem ad eum de optimo genere dicendi, non modo mihi, ſed etiam tibi ſcripſit, ſibi illud quod mihi placeret, non probari. Quare ſinamus, quæſo, quenque ſibi ſcribere. Suam cuique ſponſam, mihi meam. Suum cuique amorem, mihi meum. Non ſcitè. Hoc enim Atilius poeta duriſſimus. Hactenus Cicero. Cuius ex verbis apparet hos duos verſiculos, Suam cuique, & cætera, ex Atiliana quapiam fabula ſumptos eſſe. Idem Tullius libro Tuſculanarum quæſt. quinto, Muſicorum verò perſtudioſum accepimus, poetam etiam tragicum, quàm bonum, nihil ad rem. In hoc enim genere neſcio quo pacto magis quàm in aliis, ſuū cuique pulchrum eſt. Adhuc neminem cognoui poetam (& mihi fuit cum Aquinio amicitia) qui ſibi non optimus videretur. Sic ſe res habet: te tua, me delectant mea. Eandem ſententiam Plautus in Sticho, diuerſis verbis, ſed nimis quàm elegāter extulit. Suus, inquit, rex reginæ placet: ſua cuique ſponſa ſponſo. Huc referendum & Theocriticum illud,

Polypus vnde polyposi. (margin)

Καὶ γὰρ θην οὐδ' εἶδος ἔχω κακὸν, ὥς με λέγοντι. id eſt,
Nec mihi forma profecto mala eſt, ſi vera loquuntur.
Id imitans Maro,
Nec ſum adeo informis. nuper me in littore vidi,
Quum placidum ventis ſtaret mare.
Apertius alluſit ad adagium Flaccus, in epiſtola quadam,
--Iouis auribus iſta
Seruas. fidis enim manare poetica mella
Te ſolum, tibi pulcher.

Tibi pulcher, dixit, pro tibi ipſi placens. Non diſſidet ab hac forma quod diuus Auguſtinus cum aliis aliquot locis, tum in epiſtola 48. adducit ex Tychonio quodam, Quod volumus, ſanctum eſt. Eſt autem hemiſtichium carminis heroici.

Tibi pulcher. (margin)

Patriæ fumus, igni alieno luculentior. 16

Prouerbij faciem habet atque ad eandem pertinet ſententiam quod eleganter ſcripſit Lucianus in Encomio patriæ, καὶ ὁ τῆς πατρίδος αὐτῶν καπνὸς λαμπρότερος ὁ ἄλλοις τοῦ παρὰ ἄλλοις πυρός. id eſt, Ac patriæ fumus luculentior homini videbitur quàm ignis alibi. Philoſtratus in Ariad. ὁ Θησεὺς δὲ ἐρᾷ μὲν, ἀλλὰ τοῦ τῆς Ἀτθίδος καπνοῦ. Ἀριάδνην δὲ οὔτε οἶδεν ἔτι, οὔτε ἔγνω ποτέ. id eſt, Theſeus verò amat quidem, ſed Athenarum fumum. nam Ariadnen neque vidit adhuc, neque etiamdum cognouit. Apud Homerum, terræ natalis fumum Vlyſſes optat videre ſurgentem: vnde & ductum prouerbium. Sic enim legitur Odiſſeæ α,

Ἱέμενος καὶ καπνὸν ἀποθρῴσκοντα νοῆσαι Ἧς γαίης. id eſt,
Exoptans oculis ſurgentem cernere fumum Natalis terræ.

Viua vox.

Viua vox olim dicebatur, non ſcripta, ſed ab ipſo pronunciantis ore percepta, quaſi viuida atque efficax. Nam viua nonnunquam dicuntur quæ natiua ſunt, non factitia. vt, Viuo de marmore, & Viuóque ſedilia ſaxo. Ineſt autem rebus natiuis neſcio quid gratiæ genuinæ, quod ars nulla queat imitatione conſequi. Porrò ſcriptura vox quæpiam eſt, ſed quaſi factitia, veræque vocis vtcunque imitatrix. Deeſt actus motúſque, hoc eſt vita. Siquidem actio, vt eſt autor Fabius, orationis quaſi vita eſt: rerum inuentio, oſſium inſtar eſt: ordo neruos imitatur: elocutio carnem, cutem, colorémque: memoria ſpiritus vice fungitur. Quibus omnibus accedit pronunciatio, velut motus quidam vitalis. nullum enim certius argumentum vitæ quàm motus. Vnde & flumina viua dicuntur, & argentum viuum. Contrà mortua quæ torpent, languéntque. Cicero libro Tuſculanarum quæſtionum ſecundo, Licet enim ſatis exemplorum ad imitandum ex lectione ſuppeditet, tamen viua iſta, vt dicitur, vox alit plenius, præcipuéque præceptoris. Idem ad Atticum lib. 2. Vbi ſunt nunc qui aiunt ζώσης φωνῆς. Quanto magis vidi ex tuis literis quàm ex illius ſermone, quid ageretur. Porrò quod Cicero protulit abruptum ac mutilum, hoc quidam ſuppleuerunt de ſuo, ad hunc modum, ζώσης φωνῆς μᾶλλον ἐπιτευκτέον. Plinius Iunior in epiſtola quadam ad Nepotem, Præterea magis, vt vulgo dicitur, viua vox afficit. Nam licet acriora ſint quæ legas, altius tamen in animo ſedent quæ pronunciatio, vultus, habitus, geſtus etiam dicentis adfigit. Seneca epiſtola quinta, Plus tamen tibi & viua vox & conuictus quàm oratio proderit. Diuus Hieronymus in præfatione generali, Habet neſcio quid latentis energiæ viua vox, & in aures diſcipuli de doctoris ore transfuſa, fortius ſonat. Hactenus ille. Vnde celebratum illud Æſchinis de Demoſthene,

Viuum, pro natiuo, non factitio. (margin)

Actio, orationis quaſi vita. (margin)

Mortua, quæ dicantur. (margin)

τί δ᾽ εἰ αὐτοῦ τοῦ θηρίου ἀκηκόειτε; id eſt, Quid autem ſi ipſam audiſſetis belluam? Et illud, In ſcriptis Demoſthenis, magnam Demoſthenis partem abeſſe.

Demoſthenis ſcripta.

Muti magiſtri. 18

Quod modò retulimus, vſurpauit & A. Gellius, atque huic alterum quoddam dicterium adiecit. Quoniam, inquit, vocis, vt dicitur, vitæ penuria erat, ex mutis, quod aiunt, magiſtris cognoſcerem. Mutos magiſtros libros ſentiens, qui loquuntur quidem nobis (vt apud Platonem ait Socrates) ſed dubitanti non ſatis commode reſpondent. Nec illepidè profectò literæ muti vocantur præceptores propterea quòd iis utorum eſt non voce, ſed nutibus, ſigniſque loqui. Identidem & libri notulis quibuſdam & ſignificantibus figuris nobiſcum fabulantur. Quemadmodum enim voces, ſenſorum animi velut εἴδωλα quæpiam ſunt, authore Ariſtotele, ſic literarum figuræ, vocum ſimulacra quædam rectè dicuntur. Neque mirandum: ſiquidem ἀρχέτυπον illud pectoris exemplar efficacius repræſentat ac transfundit affectus animi, quam alterum illud, quod non rem ipſam, ſed imitationem imitatur. Neque illud temere quæri ſolet a multis, vtrum ſit ad eruditionem comparandam conducibilius, ζώσης φωνῆς χρῆσις, ἢ τῶν ἀψύχων ἀκουσμάτων, hoc eſt, pluſne conferat lectio, an auſcultatio. Et habet æque vtraque ſua quædam peculiaria commoda. nam ex libris tum eruditiora ferme ſunt quæ diſcuntur, tum plura. Tantum enim quiſque diſcit, quantum ingenij celeritate conſequi, memoriæ fidelitate complecti poteſt. Adde quòd hi præceptores nunquam grauantur operam ſuam nobis impertire. Atque horum vt vberior, ita paratior copia. Accedit huc & otium illud & cogitationis ſecretum. Licet preſſius inſpicere ſingula, licet retractare, licet expendere. At è diuerſo minore iactura tum ingenij, tum oculorum, tum valetudinis conſtant quæ à præceptore diſſerente percipimus: maximè ſi is dicat quem & miremur & amemus. Deinde inſidunt altius animo, & hærent tenacius, & occurrunt promptius. Quare conſultum erit, alterum ſtudij genus cum altero coniungere. & vbi viuæ vocis erit copia, libentius auſcultare quàm legere: ſi modo mediocri ſit eruditione quem audis. Vbi non erit, libenter, quaſi non minus operæpretium facturus ſis, ad libros confugere, ſed optimos. Denique, vt illud quoque adiiciam, ea figura libri dicti ſunt muti magiſtri, qua M. Tullius legem appellat mutum magiſtratum, magiſtratum legem loquentem: & qua Plutarchus poëſim appellat picturam loquentem, & picturam, mutam poëſin.

Lex, mutus magiſtratus. Poeſis, pictura loquens.

Frons occipitio prior. 19

Priſcis agricolis celebratum adagium, atque inſtar ænigmatis iactatum, Frons occipitio prior. Quo ſignificauit antiquitas rectius geri negotium, vbi præſens accerſitis adeſt is cuius agitur negotium. Prior dictum eſt pro potior melióque. Alioqui quis ignorabat, frontem priorem eſſe capitis partem, occipitium poſteriorem? Tametſi hæc amphibologia commendat nonnihil dicti gratiam, quod, ob antiquitatem, oraculi inſtar habebatur. Extat autem apud Catonem libro de Re ruſtica, capite quarto, Si bene, inquit, ædificaueris, libentius & ſæpius venies: fundus melior erit, minúſque peccabitur: fructi plus capies frons occipitio prior. Plinius item in eandem ferme ſententiam, libro hiſtoriæ mundi decimo octauo, capite quinto, Eum tamen, inquit, qui bene habitet, ſæpius ventitare in agrum, frontemque domini plus prodeſſe quam occipitium, non mentiuntur. Rurſum eiuſdem libri capite ſexto, Et ideo maiores feliciſſimum in agro oculum domini eſſe dixerunt. Ariſtoteles OEconomicorum lib. 1. videtur hanc ſententiam ad Perſam quempiam referre, ſubnectens alteram huic ſimilem, quæ à Libe quodam ſit profecta. Sed ſatius fuerit ipſius adſcribere verba, ſiquis forte deſiderabit, [illegible] id eſt, Atque illud Perſæ Libyſque reſponſum, rectè ſeruabitur. Nam alter interrogatus quæ res potiſſimum ſaginaret equum: reſpondit, Oculus domini. Alter rogatus quod ſtercus eſſet optimum: Domini veſtigia, inquit. Vterque ſignificauit, domini præſentiam plurimum habere momenti ad rem bene gerendam. Item Columella putat rem malam eſſe, frequentem fundi locationem, peiorem tamen vrbanum colonum, qui per familiã mauult agrum quàm per ſe colere. Huc pertinet illud quod refertur à Gellio, quòd quum quidam corpulentus ac nitidus, equum haberet macilentum ac ſtrigoſum, rogatus, quid eſſet in cauſa: reſpondit minimè, non debere videri ſi equo ſuo eſſet habitior, quandoquidem ipſe ſe paſceret, equum curaret ſeruus. Plutarchus in commentario De liberis educandis, [illegible] id eſt, Hinc & illud eleganter dictum ab equiſone, nihil perinde ſaginare equum, vt regis oculum. Huius figuræ eſt quod Æſchylus in tragœdia cui titulus Perſæ, domini præſentiam oculum domus vocat,

Oculus domini.

Veſtigia domini.

Ὄμμα γὰρ δόμων νομίζω δεσπότου παρουσίαν. id eſt,

Nam domus oculum eſſe, domini iudico præſentiam.

Eodem pertinet, quod perquam venuſte dixit T. Liuius, Non ſatis fœliciter ſolere procedere quæ oculis agas alienis. Innuit tale quiddam & Terentius in Eunucho: quum ait, Ita vt fit, domini vbi adſunt. ſignificans, abſentibus heris miniſtros omnia facere indiligentius, & peccare licentius. Nempe hæc omnia cò tendunt, vt quiſque ſuum negotium præſens curet, neque magnopere fidat alienæ induſtriæ. Id nulli magis ob ſeruandum quàm principi, ſi modo principis animum gerat, nõ prædonis. hoc eſt, ſi publicum commodum cordi habet.

Oculis alienis agere.

Æqualis æqualem delectat. 20

Similitudo mater eſt beneuolentiæ, conſuetudiníſque & familiaritatis conciliatrix. Vnde videmus iuuenes inter ſe libenter conuenire, ſenes cum ſenibus cõgregari, doctos doctorum conuentu capi, improbos cõgredi cum improbis, bibones cum bibonibus, nautas amare nautas, diuitibus eſſe neceſſitudinem cum diuitibus, atq; in vniuerſum ſimilia ſimilibus gaudere. In hãc ſententiam extant aliquot veterum prouerbia, quorum eſt illud, ἧλιξ ἥλικα τέρπει. id eſt, Æqualis æqualem delectat. Quod vſurpans M. Tullius in Catone maiore, Pares autem (inquit) cũ paribus, vt eſt in vetere prouerbio, facillime congregantur. Nam prima familiaritatis conciliatio proficiſcitur ab ætatis æqualitate, quam Græci vocant, ὁμηλικίαν. Ad quod alludens Homerus in Odyſſea o.

Pares cum paribus.

[illegible] ὁμήλικες εἰμέν.

Quin etiam ſumus æquæui.

Huc reſpexit Plato primo De repub. libro, apud quem Cephalus, qui ſe teſtatur iam peruenisse, ἐπὶ γήρως οὐδόν, id eſt ad ſenectæ limen: [illegible] id eſt, Sæpenumero plerique conuenimus ferme æquales, antiquum illud ſeruantes prouerbium. Ariſtoteles primò Rhetoricorum lib. recenſens quæ quibus ſint iucunda, ſcribit, in totum ea, natura, ſeſe inuicem delectari, quæ genere ſint coniuncta, aut ſimilia vt hominem homine, equum equo, adoleſcẽtem adoleſcente. atque huc tendere prouerbia vulgo iactata, ἧλιξ ἥλικα τέρπει, [illegible] Theognis ait amicitiam cohærere inter æquales, vicinos & ſenes,

[illegible]

[illegible] id eſt,

Omnes hi ſeſe venerantur, amántque viciſſim,

Vicini, æquales vitibus, atque ſenes.

Nec alienum eſt ab hoc prouerbio quod Empedocles ait apud Ariſtotelem libro de anima primo, animam eſſe quiddam ex omnibus elementis conflatum, imò ipſam horum quiddam eſſe, & vnumquodque cognoſcere eo, quod habet affine quiddam cum ſingulis. Vnde & Plato in Timæo dicit animam ex elementis conſtare. Empedoclis verſus ſic habent.

Γαίῃ μὲν γὰρ γαῖαν ὀπώπαμεν, ὕδατι δ᾽ ὕδωρ,
Αἰθέρι δ᾽ αἰθέρα δῖον, ἀτὰρ πυρὶ πῦρ ἀΐδηλον,
Στοργὴν δὲ στοργῇ, νεῖκος δέ τε νείκεϊ λυγρῷ.

Quos verſus quoniam initio deſperabamus commodius verti poſſe, ab Argyropylo verſos ſubiecimus,

Terram nam terra, lympha cognoſcimus aquam,
Ætheráque æthere: ſanè ignis dignoſcitur igni.
Sic & amore amor, ac triſti diſcordia lite.

Quanquam in primo verſu ſuſpicor à librariis vndam verſam in aquam. pòſt, amicorum rogatu, noſtra addidimus qualiacunque,

Terra quidem terra ſentitur, lympháque lympha.
Æthérque æthere purus: at igni noxius ignis.
Dulcis amore amor, atque odio funeſta ſimultas.

Argyropilus, explendi carminis gratia, pro vno verbo ὀπώπαμεν duo reddidit, cognoſcimus & dignoſcitur: duo epitheta prætermiſit, δῖον &, ἀΐδηλον. Deinde vocis repetitæ gratiam bis perdidit, in aquam & vndam, in diſcordia & lite: vt ne commemorem duritiem compoſitionis in Terram nam. Sic & Sanè aduerbium de ſuo attexuit. Nos amori addidimus epitheton, ſed quod fuerat additurus poeta, ſi per metri leges licuiſſet: quandoquidem voci contrariæ addidit ſuum νείκει λυγρῷ. Non hæc mihi dicũtur, vt ſuggillem virum de ſtudiis optimis optime meritũ: ſed vt iudicio proficiant adoleſcentes, quibus hæc potiſſimum ſcribuntur. Philoſophorum quiſpiam, Zenon, ni fallor, apud Auguſtinum prodidit, animam ipſam eſſe numerum, ſeipſum mouentem atque hanc ob cauſam rebus numeroſis natura capi delinirique. veluti muſicis modis afficiuntur & pueri, cognato quodam naturæ ſenſu, quum prorſus neſciat quid ſit muſica. Ariſtoteles hoc ipſo quem modo retulimus loco, definitionem hanc adducit, tacito authoris nomine.

Animam capi numeroſis.

Simile gaudet ſimili. 21

Ὅμοιον ὁμοίῳ φίλον, id eſt, Simile gaudet ſimili. Ariſtoteles libro

bro Moralium octauo, ὅμοιον ὁμοίου ἐφίεσθαι. id eſt, Simile appetit ſimile. Item libro 9. ὅμοιος ὁμοίῳ φίλος. id eſt, Simile ſimili amicum. Vnde eſt & illud, ὁμοιότης τῆς φιλότητος μήτηρ. id eſt, Similitudo mater amoris. Quare vbi abſoluta ſimilitudo, ibi vehementiſſimus amor: id quod indicat fabula Narciſſi. Agathon in conuiuio Platonis, ὁ γὰρ παλαιὸς λόγος εὖ ἔχει, ὡς ὅμοιον ὁμοίῳ ἀεὶ πελάζει. id eſt, Scite quidem veteri prouerbio fertur, ſimile ſimili ſemper hærere. Plutarchus in commentario cui titulus, Quo pacto ſit amicus ab adulatore dignoſcendus, refert huiuſmodi ſenarios,

Γέρων γέροντι γλῶτταν ἡδίστην ἔχει,
Παῖς παιδί, καὶ γυναικὶ πρόσφορον γυνή,
Νοσῶν τ' ἀνὴρ νοσοῦντι, δυστυχίᾳ δ' ἁλοὺς
Ἐπῳδός ἐστι τῷ πεπειραμένῳ. id eſt,
Seni ſenilis lingua iucundiſſima eſt:
Puerόque puer, & mulier apta fœminæ,
Ægrotus itidem ægroto: & in malis ſitus
Exercito malis placet atque congruit.

Diogenes Laertius oſtendens quædam imitatum Platonem ex Epicharmi ſcriptis, adducit & illud, Quòd canis cani videtur pulcherrima, & bos boui, & aſina aſino, & ſus ſui. Diximus alibi, Suum cuique reginæ placere regem. Plato libro de Legibus octauo, φίλον μέν που καλοῦμεν ὅμοιον ὁμοίῳ κατ' ἀρετήν, καὶ ἴσον ἴσῳ. id eſt, Amicum quidẽ vocamus ſimile ſimili, quo ad virtutẽ, & æquale æquali. Quãquam adagium recte trãsfertur & ad illos quos ſimilitudo conciliat vitiorum: in quo eſt illud Catulli, *Similitudo vitiorum.*

Pulchrè conuenit improbis cinædis.

Item illud Martialis,

Vxor peſſima, peſſimus maritus:
Miror non bene conuenire vobis.

Illud item Iuuenalis,

Magna inter molles concordia.

Semper ſimilem ducit deus ad ſimilem. 22

Porrò autem adagium ex Homero natũ videri, apud quem Odyſſeæ ρ. Melanthius caprarius conſpicatus Eumæum ſubulcum, ipſum Vlyſſem ſecum adducentem, ſed habitu ſpeciéque panneſi, ſcomma iacit in vtrunque, quaſi duo inter ſe ſimiles bene conueniſſent,

Νῦν μὲν δὴ μάλα πάγχυ κακὸς κακὸν ἡγηλάζει.
Ὡς αἰεὶ τὸν ὁμοῖον ἄγει θεὸς ὡς τὸν ὁμοῖον. id eſt,
Nunc adeò malus ecce malum comitatur: vt vſque
Ad ſimilem deus adducit ſimilémque paremque.

Ariſtoteles libro Moralium 8 prouerbij loco refert, Ὅθεν τὸν ὅμοιόν φασιν ὡς τὸν ὅμοιον. id eſt, Vnde ſimilem aiunt ad ſimilem.

Semper graculus aſſidet graculo. 23

Ἀεὶ κολοιὸς πρὸς κολοιὸν ἱζάνει.
Aſſidet vſque graculus apud graculum.

Refertur à Diogeniano prouerbialis ſenarius, notatúrque ab Ariſtotele libro Rhetoricorum quem modò citauimus. vbi inter alia complura huius ſententiæ prouerbia, hoc quoque commemorat. Item lib. Moralium 8. καὶ κολοιὸς ποτὶ κολοιόν. id eſt, & graculus, inquit, ad graculum. Græcis eſt trochaicus dimeter, haud dubium quin ex poëta quopiam decerptus. Eleganter vſurpauit adagium Gregorius in quadam ad Eudoxium epiſtola κολοιὸν δὲ ἀεὶ παρὰ κολοιὸν ἱζάνειν, καὶ τῆς παροιμίας ἀκούεις. id eſt, Graculum autem aſſiſtere graculo audis & à prouerbio. Porrò graculorum conuentus olim notos fuiſſe, teſtatur M. Varro libro de re ruſtica 3. Vnde Plutarchus in lib. De polyphilia, οὐκ ἀγελαῖον τὸ θηρίον οὐδὲ κολοιῶδες, id eſt, non armentarium eſt neque graculum. Quin huic aui nomen inditum à κολλάω, quod eſt conglutino. M. Varro graculos quoque Latinis inde dictos vult, quòd gregatim volent. Quintilianus non probat, aſſeuerans dictionem ab auium voce confictam.

Cicada cicadæ chara, Formicæ formica. 24

Cæterùm quod Ariſtoteles in eo loco quem modò citauimus, addidit, & ſiqua ſunt id genus alia: dubium non eſt quin ſenſerit illa quæ ſunt apud Theocritum Idyllio nono,

Τέττιξ μὲν τέττιγι φίλος, μύρμακι δὲ μύρμαξ,
Ἴρηκες δ' ἴρηξιν. id eſt,
Formicæ grata eſt formica, cicada cicadæ,
Accipiter placet accipitri.

Porrò nota eſt formicarum politia, & cicadarum concentus.

Figulus figulo inuidet, faber fabro. 25

Ab hac forma velut excipiendi ſunt qui in eadem arte verſantur: propterea quòd inter hos artificij ſimilitudo magis æmulationem conciliat quàm beneuolentiam. Quorũ mutuam inter ipſos inuidiam Heſiodus in opere cui titulus Opera & dies, compluribus metaphoris indicauit: haud tamen damnans id genus artificum concertationem, imò probans ac laudans. Propoſuerat enim poëta duplex æmulationis genus, quorum alterum ſit vtile pulchrumque mortalibus, alterum fœdum ac perniciosum. hoc homines ad rixas ac bella concitari, propter opum honorumque certamina: illo verò, tanquam exemplis *Duplex æmulatio.*

propoſitis, ad induſtriam & honeſtas artes expergeſieri. Honeſtam igitur æmulationem his verbis deſcribit,

…ζηλοῖ δέ τε γείτονα γείτων
Εἰς ἄφενος σπεύδοντ'· ἀγαθὴ δ' Ἔρις ἥδε βροτοῖσιν.
Καὶ κεραμεὺς κεραμεῖ κοτέει, καὶ τέκτονι τέκτων,
Καὶ πτωχὸς πτωχῷ φθονέει, καὶ ἀοιδὸς ἀοιδῷ.

Quos verſus longe elegantiſſimos in hoc duntaxat vertimus, vt intelligantur: nam venuſtatem vix quiſquam aſſequatur, nedum ego.

Semper vicinus vicino eſt æmulus, hunc vt
Condere cernit opes properantem gnauiter: atqui
Concertatio conducit mortalibus iſta.
Odit ita fabrum faber, figulóque moleſtus
Eſt figulus: mendico protinus inuidet alter
Mendicus, cantor cantorem liuidus odit.

Vſurpantur cum aliàs frequenter apud diuerſos autores, tum apud Ariſtotelem lib. Moralium 2. Rurſum eiuſdẽ operis lib. 8 paræmiæ vice refertur, κεραμεῖς πάντας τοὺς τοιούτους ἀλλήλοις φασὶν εἶναι. id eſt, Omnes eiuſmodi, figulos inter ſeſe aiunt eſſe: Figulos, inuidos dixit, nimirum alludens ad Heſiodium adagium. Item Rhetoricorum lib. 2. ὅθεν εἴρηται, Καὶ κεραμεὺς κεραμεῖ. id eſt, Vnde dictum eſt, Et figulus figulo. Citat ibidem & hunc ſenarium, haud ſcio ex quo poëta,

Τὸ συγγενὲς γὰρ καὶ φθονεῖν ἐπίσταται. id eſt,
Etenim inuidere didicit ipſa affinitas.

At eſt ſimilitudo, quã in Sympoſiacis Plutarchus μάχιμον dicit, hoc eſt bellacem ac pugnacem: qualis eſt gallorum gallinaceorum, qualiſque eſt inter ſophiſtas, mendicos, poetas, cantores: & ob hoc vetat id genus hominum in conuiuiis coniungi, nequid oriatur rixæ. Eſt altera quam ἑταιρικὴν vocat, cuiuſmodi eſt graculorum inter ſe. ad hanc pertinent nautæ, agricolæ, venatores, aucupes. Atque ob id rectè copulãtur in accubitu. Ad hæc amantes, niſi contingat eos eandem amare.

Cretenſis Cretenſem. 26

Ὁ Κρὴς τὸν Κρῆτα, Cretenſis Cretẽſem, ſubaudi quod erit commodum ſententiæ, prouocat, conatur circumuenire, aut tale quippiam quoties improbus agit cum improbo, perfidus cum perfido. Sumptum adagium à Cretenſium moribus, quos plurimis conuiciis inceſſuit antiquitas.

Cretenſis cum Ægineta. 27

Eandem obtinet ſententiam, Κρὴς πρὸς Αἰγινήτην, id eſt, Cretenſis cum Ægineta, ſubaudiendum, agit. Quadrat in pariter improbos, qui mutuis inter ſe fallaciis agunt. Nam Æginetæ quoque olim malè audierunt, in quos etiam oraculum illud quidam editum putant, οὔτε τρίτοι, οὔτε τέταρτοι, id eſt, Neque tertij, neque quarti.

Vulpinari cum vulpe. 28

Ἀλωπεκίζειν πρὸς ἑτέραν ἀλώπεκα. id eſt,
Cum vulpe vulpinare tu quoque inuicem. Senarius eſt prouerbialis. Cum aſtutis aſtutum agito. Horatius Epiſtol. 1.

Nunquam te fallant animi ſub vulpe latentes.

Ariſtophanes in Veſpis,

Οὐκ ἔστιν ἀλωπεκίζειν, id eſt,
Non licet vulpinari.

Quod autem nos ἀλωπεκίζειν vertimus vulpinari, nequis hoc verbi tanquam noſtrum ac nouum, aſpernetur, citatur ex M. Varrone à Nonio Marcello. Sic enim auſus eſt dicere Varro Vulpinari pro ἀλωπεκίζειν, quemadmodum Horatius Iuuenari dixit pro νεανίζειν. Vide prouerbium Βαβαὶ ζεῖν. *Iuuenari.*

Cretiza cum Cretenſi. 29

Πρὸς Κρῆτα κρητίζειν, id eſt, Aduerſum Cretenſem cretiza. id eſt, aduerſus mendacem mendaciis vtere. Vſus eſt Plutarchus in vita Lyſandri, πρὸς Κρῆτα ἄρα, τὸ τοῦ λόγου, κρητίζων. Rurſus in vita Pauli Æmilij, τοὺς μὲν ἐμπείρως εἰδότας τὸν ἄνδρα οὐκ ἔλαθεν κρητίζων πρὸς Κρῆτας. id eſt, Eos quidem qui hominem penitus norant, haud latuit quòd cum Cretenſibus arte Cretica vteretur: propterea quòd Cretenſium vanitas, de Iouis apud ſe ſepulchro, multáque id genus mentientium, in vulgi fabulam abierit, id quod palàm teſtatur Epimenidis ille verſiculus, quẽ Paulus etiam Apoſtolus citat, *Cretenſiũ vanitas.*

Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί. id eſt,
Cretenſes ſemper mendaces, malæ beſtiæ, ventres pigri.

Diuus Hieronymus in commentariis quos in hanc ſcripſit epiſtolam, indicat hunc verſiculum repertum in opere Epimenidis, cui titulum fecit De oraculis. Vnde & Paulus Prophetã vocat, ſiue per iocum, ſiue ob argumentum. Huius autẽ carminis initium, Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, vſurpauit Callimachus poeta Cyrenenſis in hymno: ſcribens aduerſus Cretenſes in laudem Iouis, ac vanitatis eos arguẽs, quòd iactitarent illius ſepulchrum eſſe apud ſe, quum is eſſet immortalis. Quò reſpiciẽs Ouidius, nec fingũt (inquit) omnia Cretes. Vnde κρητίζειν Græci pro mẽtiri dicunt. Suidas aliam adagionis cauſam indicat, ſcribens, Idomeneum Cretẽſem, quum illi negotium eſſet datum vt æs quod è ſpoliis ab hoſtibus detractis collectũ erat, diſtribueret, ſibi partem longè optimam delegiſſe. Vnde congruere videtur *κρητίζειν. Idomeneus Cretenſis.*

etiam in illos qui fraudant alios, ſuiſque commodis impendunt vbique inſidias. Idem putat adagium quadrare etiam in eos qui aſtu & mendaciis agunt aduerſus artificem mentiendi. Quemadmodum vulgo dicunt, difficillimũ eſſe furari apud fures, ita difficillimum mendacem imponere mendacibus.

Mentiri apud mendaces.

Cum Care carizas. 30

Huic ſimillimum refert Diogenianus, πρὸς Κᾶρα καρίζεις, id eſt, Cum Care carizas: Ruſtice agis cum ruſtico, barbare loqueris barbaro, craſſe cum craſſo. Cares populi ſunt Phrygiæ, de quibus alio loco dicemus: quorum mores prouerbiis aliquot fecere locum.

Cretenſis mare. 31

Ὁ Κρὴς τὴν θάλατταν, id eſt, Cretenſis mare. ſubaudiendum, neſcit, aut metuit. Hanc parœmiam refert pariter atque exponit Strabo Geographiæ lib. 10. ſcribens, olim Cretenſes nauigandi peritia rerumque maritimarum vſu principatum tenuiſſe: atque hinc antiquitus increbuiſſe prouerbium, Cretenſis mare neſcit, in eos qui neſcire fingerent quod egregie callerent. Etenim qui conſentaneum eſt, Cretenſes, quum ſint inſulares, ignorare mare quo cinguntur vndiquaque? Vſus eſt eodem & Ariſtides in Pericle, ὁ Κρὴς τὸν πόντον. Zenodotus ſcribit apud Alcæum extare. His affine eſt quod habet Horatius in epiſt. ad Octauium,

Cretenſes mari cincti.

Ipſe ego qui nullos me affirmo ſcribere verſus,
Inuenior Parthis mendacior.

Parthis mendacior.

Quòd Parthi tum maxime pugnent quum fugam ſimulant.

Ad vmbilicum ducere. 32

Extant apud authores aliquot abſoluendi parœmiæ, quarum de numero eſt illa, Ad vmbilicum ducere, pro eo quod eſt librum finire atque abſoluere. Sunt enim vmbilici, interprete Porphyrione, ornamenta quædam oſſea, aut lignea corneáve, vmbilici noſtri formam imitantia, quæ voluminibus iam abſolutis addebantur: atque hinc prouerbialem figuram eſſe natam, Ad vmbilicum peruenit, id eſt ad finem. Horatius in Epodis,

Vmbilici.

Deus deus nam me vetat
Inceptum celeres promiſſum carmen iambos
Ad vmbilicum ducere.

Martialis in quarto Epigrammatum libro,

Ohe iam ſatis eſt, ohe libelle:
Iam peruenimus vſque ad vmbilicos.
Tu procedere adhuc & ire quæris.

Idem libro quinto,

Quæ cedro decorata purpuráque
Nigris pagina creuit vmbilicis.

Idem in tertio,

Cedro nunc licet ambules perunctus,
Et frontes gemino decens honore,
Pictis luxurieris vmbilicis.

Rurſum in vndecimo,

Explicitum nobis vſque ad ſua cornua librum,
Et quaſi perfectum, Septitiane, refers.

Verum equidẽ haud ſcio poſſitne prouerbium hoc aliò quàm ad librum aut carmen transferri, niſi durior fiat metaphora.

Summum faſtigium imponere. 33

Illud generalius eſt, Summum faſtigium imponere, pro eo quod eſt rem omnibus ſuis partibus abſoluere. Exempla reperies apud Ciceronem libro Officiorum tertio: apud Plinium in Epiſt. aliquoties. Tranſlatum ab ædificatoribus, qui perfecto demum ædificio faſtigium aliquod ſolent imponere. Quibus ſicuti fundamentum prima inſtituendi operis pars eſt, ita faſtigium ſuprema eſt iam abſoluti. Vnde quemadmodum Fundamenta iacere, transferũt ad id quod eſt inſtituere quippiam, itidem Faſtigium addere, traducunt ad rei perfectionem, ſummámque, vt vocant, manum. Huic confine quod à Græcis dicitur, τὸν κολοφῶνα ἐπέθηκε, id eſt, Colophonem impoſuit.

Faſtigium imponitur ædificio perfecto.

κολοφῶνα ἐπέθηκε.

Summam manum addere. 34

Eandem vim habet, Summam manum addere. mirum ni metaphora ab artificibus tranſlata, qui primùm rude quoddam operis ſimulachrum effingunt, atque hanc primam appellant manum: deinde formant expreſſius: poſtremò ſumma cura expoliunt, atque hanc ſupremam ſeu ſummam manum vocant. Ouidius.

Prima manus.

Nec tamen illa legi poterunt patienter ab vllo,
Neſciat his ſummam ſi quis abeſſe manum.

Mox pro eodem dixit vltimam limam.

Ablatum mediis opus eſt incudibus illud,
Defuit & ſcriptis vltima lima meis.

Vltima lima.

Seneca ad Lucilium, Vino deditos delectat potatio extrema, illa quæ mergit, quæ ebrietati ſummam manum imponit. Eadẽ figura dicimus, nihil deeſſe præter extremã manũ. Exempla crebriora ſunt apud ſcriptores, quàm vt hic referat repetere.

Supremum fabulæ actum addere. 35

In eandem formam referendum eſt illud, Supremum fabulæ actum addere, pro eo quod eſt, extremum finem imponere à poetis comœdiarum aut tragœdiarum ſcriptoribus aſcitum qui fabulas ſuas in actus quoſdam diſtribuunt. Vnde illud Horatianum,

-nec ſit quinto productior actu.

Solent autem in extremo actu plurimum artis addere, ſicuti ſcribit M. Tullius ad Quintum fratrem, Illud te ad extremum & oro & hortor, vt tanquam poetæ boni & actores induſtrij ſolent, ſic tu in extrema parte & concluſione muneris ac negotij tui diligentiſſimus ſis: vt hic tertius annus imperij tui, tanquam tertius actus, perfectiſſimus atque ornatiſſimus eſſe videatur. Idem ad Atticum libro 15. Etenim hæc decantata erat fabula: ſed complere paginam volui. Cicero in Catone, transfert ad vitam peractam: quemadmodum & Apuleius libro Floridorum 3. de Philemone comico loquens, Renunciauerũt, inquit, Philemonem poetam, qui expectaretur vt in theatro fictum argumentum finiret, iam domi veram fabulam conſummaſſe. Enimuero iam dixiſſe rebus humanis valere & plaudere. Opinor ad hanc formam pertinere quòd apud Nonium ait Lucilius: Sarcinatoris eſſe ſummum ſuere centonem optimè.

Extremus actus plus habet artis.

Cataſtrophe fabulæ. 36

Cuiuſlibet exitum rei, prouerbiali figura cataſtrophen vocamus. Porrò inter figuras prouerbiales illud admonuimus, vnicuique diſciplinæ atque artificio ſua quædam eſſe peculiaria vocabula, quæ (quemadmodum in magicis precaminibus fieri conſueuit) pene ſuperſtitione quadam vſurpantur. Ea quoties in aliud quippiam trahuntur, ferè prouerbij ſpeciem obtinẽt: velut ex militari diſciplina, receptui canere & locum deſerere, & prima acies, & res ad triarios redit. Ex muſica, præludium pro præfatione, aut ingreſſu negotij. ſumma & ima chorda, pro clamoſa & graui voce. & eadem oberrare chorda. pro eo quod eſt, in eadem re peccare ſæpius. Porrò fabula omnis, vt oſtendit Donatus, in tres partes diſtribuitur, in πρότασιν, ἐπίτασιν, καταστροφήν. Protaſis eſt primus ille tumultus iam quaſi gliſcens. Epitaſis, turba feruidiſſima. Cataſtrophe, ſubita rerum commutatio. Vnde Lucianus eleganter exitum euentumque negotij, cataſtrophen appellat, cum alias, tum in commentario De mercede ſeruiẽtibus, μετὰ πάντα δὲ ἤδη τι αὐτοῖς ἡ καταστροφὴ τοῦ δράματος γίνεται. id eſt, Poſt omnia denique quæ illis cataſtrophe fabulæ contingit. hoc eſt, quis exitus ſeruitij. Et in Alexandro Pſeudomante, τοιαύτη τελευτὴ τῆς Ἀλεξάνδρου τραγῳδίας. id eſt, Eiuſmodi finis tragœdiæ Alexandri. Idem in vita Peregrini. αὖθις ὁρῶ γελῶντά σε, ὦ καλὲ Κρόνιε, τὴν καταστροφὴν τοῦ δράματος. Rurſus video te ô bone Cronie ridentem fabulæ cataſtrophen.

Fabulæ partes.

A capite vſque ad calcem. 37

Quum rem totam ſignificamus, à capite vſque ad calcem dicimus, Cuius adagij triplex eſſe poteſt vſus, aut enim ad corpus referetur, aut ad animum, aut ad rem qui duo poſteriores plus obtinent venuſtatis, nimirum quo plus habent figuræ. Ad corpus, apud Homerum Iliados ψ,

Ad corpus.

ἐς πόδας ἐκ κεφαλῆς. id eſt, A capite vſque pedes.

Item Theocritus in Bucoliſco,

Καί μ' ἀπὸ τᾶς κεφαλᾶς ποτὶ τὼ πόδε συνεχὲς εἶδεν. id eſt,
Me à capite vſque pedes luſtrauit lumine totum.

Plautus in epidico, Contempla Epidice ab vnguiculo ad capillum ſummum. Horatius,

-talos à vertice pulcher ad imos.

M. Tullius pro Roſcio Comœdo, Nónne ipſum caput & ſupercilia illa penitus abraſa, olere malitiam, & clamitare calliditatem videntur? Nónne ab imis vnguibus vſque ad verticem ſummum (ſi quã coniecturã adfert hominibus tacita corporis figura) ex fraude, fallaciis, mendaciis totus conſtare videtur? Ad rem: vt apud Ariſtophanem in Pluto,

Ad rem.

Ἄκουε τοίνυν, ὡς ἐγὼ τὰ πράγματα
Ἐκ τῶν ποδῶν εἰς τὴν κεφαλήν σοι πάντ' ἐρῶ.
Audi ergo, quando totum ego negotium
Pedibus vſque tibi ad caput percenſeo.

Quanquam hic comicus ioci cauſa præpoſterè poſuit pedes & caput. Diuus Hieronymus in præfatione libri quem Dierum inſcribunt Hebræi, Contuli cum eo à vertice, vt aiunt, vſque ad extremum vnguem. Ad animum hoc pacto poterit transferri, Ego tibi mores & ingenium illius, breuiter hominem, quantus eſt, à ſummo (vt aiunt) capillo, ad imum vſque calcaneum depingam. Quanquam exemplum M. Tullij, quod modo retulimus, magis ad animum quàm ad corpus videtur pertinere. Quinetiam diuiditur adagium, quum caput negocij vocamus præcipuum authorem: perinde vt & fontem dicimus. Terentius, Te eſſe huic rei caput. Item apud Græcos, τὸ κεφάλαιον τοῦ πράγματος. Lucianus in Tyrannicida, τῆς τυραννίδος κεφάλαιον, id eſt, tyrannidis caput. Et Plato lib. De legibus 3. τὴν τῶν στάσεων πηγὴν dixit, id eſt ſeditionum fontem. & Ad calcẽ venire. In calce operis, In extremo literarum tuarum calce. Ab ipſo exordiri capite, A calce ad caput recurrere: atque id genus

Ad animum.

Caput & fons rei.

nus aliæ loquendi formulæ, quæ paſſim apud authores obuiæ ſunt. Plutarchus aduerſus Stoicos, ἐκ τραγῳδίας ἄχρι κορωνίδος, id eſt, Ab tragœdia & initio vſque ad coronidem.

Curſu lampada trado. 38

Curſu lampada tradere, prouerbialis metaphora, pro eo quod eſt, partes ſuas quaſi ſucceſſione in alium atque alium tranſferre. Lucretius.

Et quaſi curſores vitai lampada tradunt.

De animantibus agit, quæ ſucceſſione propagantur, vita per vices ab aliis in alia tranſfuſa. M. Varro libro de re ruſtica 3. cap. 15. Sed ô Merula, Axius noſter, ne, dum hoc audit, phyſicam addiſcat, quòd de fructu nihil dixi, nunc curſu lampada tibi trado. Quibus verbis ſignificat, ſe alteram ſermonis partem Merulæ tradere: ſiſque in dicendi vicem ſuccedit. Lucretius videtur imitatus Platonem, qui libro de Legibus 6. ſcribit, ciues oportere liberis generandis atque educandis operam dare vt vitam, quam ipſi à maioribus accepiſſent, viciſſim quaſi tedam ardentem, poſteris tradant. Eodem pertinet Perſianum illud,

Qui prior es, cur me in decurſu lampada poſcis?

Ariſtophanes in Ranis,

λαμπάδα δ' οὐδεὶς οἷός τε φέρειν
ὑπ' ἀγυμνασίας ἔτι νυνί.

Iam nemo queat geſtare facem,

Quòd non curant exerceri,

Taxans ignauiam atque inertiam ciuium. Quo loco interpretes adnotant, in tribus certaminibus ſolere veteres geſtare faces, id eſt, vt illi dicebant, λαμπαδουχεῖν, in Prometheis, in Vulcaniis, & Panathenaicis. Porrò Prometheus creditur primus hoc ludorum genus inſtituiſſe, hunc quidem ad modum, vt currentes facem ardentem geſtarent. Eam defatigatus proximo in manum dabat. Is item defeſſus alii, ac deinceps alius alii, ſucceſſione tradebant. Innuitur hiſtoria Prometheæ quaſi ſimulachrũ ſic repræſentantes, quemadmodum ferulam, qua cæleſtem ignem exceperat, ne ruſus extingueretur, perpetuo motu iactarit, in terram deuolans. Huius rei mentionem facit Plato libro de Rep. primo: ſignificans λαμπαδουχίαν etiam in honorem Mineruæ ſolere celebrari. Pauſanias autem in Atticis, ritum horum ludorum deſcribit copioſius. Meminit & Herodotus, ſed obiter, in Vrania: oſtendens eum morem à Perſis repertum, vt diſpoſitis equis atque curſoribus, alius aliis mandata velut lampadam traderent, quo celerius perferri poſſent. Author Rhetoricorum ad Herennium, Non enim quemadmodum in palæſtra, qui tædas ardentes accipit, celerior eſt in curſu continuo, quam ille qui tradit: ita melior imperator nouus, qui accipit exercitum, quàm ille qui diſcedit. propterea quòd defatigatus curſu, integro facem: hic peritus imperator imperito exercitum tradit. Itaque lampadem tradere dicitur, qui iam vel defatigatus vel emeritus, in alios munus gerendum ab ſe tranſfert. Et inuicem lampada tradere, qui, quod ait Terentius, tradunt operas mutuas, & alii aliis viciſſim ſuppetias ferunt.

λαμπαδουχεῖν. *λαμπαδουχία.* *Lampada tradere qui dicatur.*

Principium dimidium totius. 39

Ἀρχὴ ἥμισυ παντός, id eſt, Principium dimidium totius. Hoc adagio ſignificatum eſt, maximam difficultatis partem in aggrediundo negotio ſitam eſſe. Hemiſtichium eſt Heſiodi, citante Luciano in Hermotimo. Refertur & ab Ariſtotele libro quinto Politicorum, ἡ δ' ἀρχὴ λέγεται ἥμισυ εἶναι παντός. Plato libro de legibus ſexto, ἀρχὴ γὰρ λέγεται μὲν ἥμισυ παντὸς ἐν ταῖς παροιμίαις ἔργου, καὶ τό γε καλῶς ἄρξασθαι πάντες ἐγκωμιάζομεν ἑκάστοτε· τὸ δ' ἐστί τε πλέον, ὡς ἐμοὶ φαίνεται, ἢ τὸ ἥμισυ, καὶ οὐδεὶς αὐτὸ καλῶς γενόμενον ἐγκεκωμίακεν ἱκανῶς, id eſt, Nam in prouerbiis quidem, initium totius facti, dimidium dicitur: atque illud nimirum rectè cœpiſſe, omnes vndique laudibus ferimus. at illud, vt mihi quidem videtur, plus eſt quàm dimidium: neque quiſquam hoc, vbi rectè fit, ſatis pro merito laudarit. Suidas hæc ex Marino quodam refert, ἔστω δὲ ἡμῖν ἡ ἀρχὴ, οὐκ ἀρχὴ μόνον, ἀλλὰ κατὰ τὴν παροιμίαν, ἥμισυ τοῦ παντός, αὐτὸ δὲ ὅλον πᾶν. id eſt, Sit autem nobis initium illud, non tantum initium, neque iuxta prouerbium, dimidium totius: ſed ipſum in ſolidum totum. Ariſtoteles item libro Moralium primo, Principium enim plus quàm dimidium totius eſſe videtur. Horatius in Epiſtolis

In aggrediendo maxima pars difficultatis.

Dimidium facti, qui cœpit, habet. ſapere aude.

Auſonius,

Incipe: dimidium facti eſt cœpiſſe. ſupereſt
Dimidium: rurſum hoc incipe, & efficies.

Plutarchus in libello cui titulus, Quo pacto ſint audiendi poetæ, citat ex Sophocle carmen hoc,

Ἔργου δὲ παντὸς ἤν τις ἄρχηται καλῶς,
Καὶ τὰς τελευτὰς εἰκός ἐσθ' οὕτως ἔχειν. id eſt,
Negotii cuiuſque, ſi bene cœperis,
Et finem item bonum fore, probabile eſt.

Satius eſt initiis mederi quàm fini. 40

Ἀρχὴν ἰᾶσθαι πολὺ λῷον ἢ τελευτήν.

Multo quàm finem medicari initia præſtat.

Refertur a Suida prouerbii loco. In eandem ſententiam Theognis,

Ἀρχῇ δ' ἰᾶσθαι φάρμακα χρειώδεα. id eſt,
Principio ſtatim ſunt adhibenda malo.

Simi item Perſius ſatyra 3.

Helleborum fruſtra quum iam cutis ægra tumebit,
Poſcentes videas. venienti occurrite morbo.

Atque item Ouidius,

— ſero medicina paratur
Quum mala per longas inualuere moras.

Admonet Adagium, minore negotio tolli malum ſtatim initio quam ad ſuccreuerit eſt, quam poſteaquam inueterauerit: pueros à vitiis arcendos, dum adhuc tenera ac tractabilis ætas: ſarciendas protinus offenſas, ne in ſimultatem exoleſcant: minima vitanda mala, ex quibus maiora ſolent pullulaſcere: occaſiones cauendas, quæ mali quippiam parituræ videantur.

Malum initio tolendum.

Serere ne dubites. 41

Ruſticanum adagium, ſed non indignum quod in hoc volumen referatur, Serere ne dubites. Quo monetur nequando pigeat eiuſmodi rerum aliquid moliri, à quibus nihil omnino diſpendii, plurimum emolumenti poſſit proficiſci. ſi non in præſens, certe in poſterum. ſi non nobis, at ſaltem poſteris. Columel. lib. De re ruſtica 12. Quare vulgare illud de arborum poſitione, ruſticis vſurpatum, Serere ne dubites. Nam ædificatio nonnunquam exhaurit fructus: negociatio pẽdet a fortuna, neque paucis malè ceſſit. Eundem ad modum ex aliis aliud atque aliud eſt vel incommodi vel periculi: ſed ex arboribus conſerendis plurimum capitur commoditatis, neque magno tamen impendio conſtat. Eandem ſentẽtiam Virgilius addita figura ſic extulit libro Georgicon ſecundo,

Et dubitamus adhuc ſerere, atque impendere curam?

Talaria induere. 42

Extat apud M. Tullium prouerbialis allegoria, Talaria induere, pro eo quod eſt fugam adornare, quaſique velle quopiam auolare. Sic enim ſcribit ad Atticum lib. 14. Nemo eſt iſtorum qui otium non timeat. quare talaria induamus. Sumptum ab Homero, qui Mercurium auolaturum aliquò, frequenter adornat talaribus,

Αὐτίκ' ἔπειθ' ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα,
Ἀμβρόσια, χρύσεια, τά μιν φέρον ἠμὲν ἐφ' ὑγρήν,
Ἠδ' ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν, ἅμα πνοιῇς ἀνέμοιο. id eſt,
Mox vbi iam pedibus talaria ſubdidit aurea,
Pulchráque & ambroſiam ſpirantia. quæ ſimul illum
Aera per liquidum, ſimul ampla per æquora vaſtæ
Telluris, venti flatu dominante, ferebant.

Mercurii talaria.

Quem Homeri locum Vergilius veluti interpretans, in quarto Æneidos,

Et primùm (inquit) pedibus talaria nectit
Aurea, quæ ſublimem alis, ſiue æquora ſupra
Seu terram rapido pariter cum flamine portant.

Itaque Talaria induere dicimus eos qui parant aufugere. Nam hoc ipſum Auolare & Reuolare, Apud M. Tullium pro Fugere & Redire frequens eſt.

Auolare. Reuolare.

Tricæ, Apinæ. 43

Tricas & apinas vulgo res futiles ac nugatorias dicebant. Martialis.

Quæcunque luſi iuuenis, & puer quondam,
Apináſque noſtras. Idem alibi,
Sunt apinæ tricæque, & ſiquid vilius iſtis.

Vnde & Tricari ſimili figura dicebant nugas agere. Cicero cum aliàs, tum ad Atticum lib. 15. Tricatur ſcilicet, vt homo talis. Et rurſum, Balbus, inquit, tricatur. Adagium ab euentu natum. nam Tricam & Apinam oppida fuiſſe quondam Apuliæ, demonſtrat Plinius lib. Naturalis hiſto. 3. cap. 11. referens Europæ ſinus. Diomedes, inquit, ibi deleuit gentes Monadorum Dardorumque, & vrbes duas, quæ in prouerbii ludicrum vertere, Apinam & Tricam. Stephanus oſtendit Tricam vrbem fuiſſe Theſſaliæ, ſortitam id nominis a Trica Penei filia. Nonius Marcellus tricas impedimenta & implicationes interpretatur, ἀπὸ τῶν τριχῶν, id eſt à pilis quibus inuoluuntur pulli gallinacei vnde dictum ſit Extricare & intricare. Lucilius apud eundem, Tricones appellat, qui nugis homines remorentur. Et tricinus quæſtus, pro tardo ſeu ſicco. Et Varro tricas Atellanas, nugis impeditiſſimas. Equidem non negauerim in voce alluſum ad pilos. Cæterum ab oppido dictum prouerbium, vero propius eſt. Plinius lib. 7 cap. 48. oſtendit oues laudari ſolitas breuitate crurum & ventris veſtitu: quibus is nudus eſſet, eas apicas appellari ceu rencula's damnatáſque.

Trica & Apina quid. *Tricones.*

Corycæus auſcultauit. 44

Κωρυκαῖος ἠκροάσατο, id eſt, Corycæus auſcultauit. Vbi quis id quod agit, conatur diſſimulare, tamen à curioſis deprehenditur. vnde natum ſit adagium, ex autoribus adſcribam. Corycus mons eſt Pamphyliæ præcelſus ac portuoſus, atque ob

id piratarum inſidiis opportunus, quos ab eo monte Corycæos vocabant. Hi nouam inſidiandi rationem excogitarant. ſiquidem diſperſi per portus Coryci montis, miſcebant ſeſe negociatoribus, vt quiſque forte appulerat. ſubauſcultantes & quid rerum portarent, & quò nauigare deſtinaſſent, denique quo tempore decreuiſſent ſoluere. Quæ ſimulatque cognouerant, renunciabant piratis, cum quibus ſocietatem maritimorum latrociniorum exercebant. Atque ita per occaſionem ſimul adorti nauigantes ſpoliabant. Quæ res vbi mercatoribus eſſet comperta, pleraque occultabant ac diſſimulabant, inſidiarum metu. Sed quum ne ſic quidem laterent, ſubodorantibus omnia Corycæis, res in prouerbium abiit, τοῦδ' ἄρ' ὁ κωρυκαῖος ἠκροάζετο, id eſt, Hunc Corycæus auſcultauit. De re vehementer diſſimulata, deprehenſa tamen.

Suidæ locus. Suidas ait, Corycon Pamphyliæ promontorium eſſe, cui ſubiecta ſit vrbs Atalea. Eius vrbis ciues, ne vexarentur ipſi à prædonibus, qui ſeſe in promontorii arcem receptabant, per alios portus diſſipati ſubauſcultabant quinam appuliſſent, & quò tenderent, eáque prædonibus renunciabant. Idem ex Ephoro refert Corycæos conuenas quoſpiam fuiſſe, qui condiderint oppidulum in Lydia ſub cacumine Coryci in mare proſpectantis, finitimos Myoneſſo. Hos ſolitos ſeſe negociatoribus in portum appellentibus admiſcere, quaſi negociatores eſſent & ipſi, mercium aliquid empturi: deinde quæ cognouiſſent Myoneſſis renunciabant. Myoneſſij nauigantes adoriebantur, prædam oblatam, aut pretia quibus ſeſe negociatores redimebant (quæ Græci λύτρα vocant) cum Corycæis partiétes. *Stephani locus* At Stephanus tradit, Corycū montē eſſe altiſſimū, finitimum Teo Ioniæ oppido, cui ſubiectus ſit eiuſdē nominis portus. Quo loco meminit & de piratarum inſidiis & prouerbio. *Strabonis locus.* De Lydiæ Coryco ſentit & Strabo, cuius verba ſubſcribam ex li. 14. πρὶν δ' ἐλθεῖν εἰς Ἐρυθρὰς, πρῶτον μετὰ Ἔραι πολίχνιόν ἐστι Τηίων, εἶτα κώρυκος ὄρος ὑψηλὸν, καὶ λιμὴν ὑπ' αὐτῷ κασύστης, καὶ ἄλλος ἐρυθρᾶς λιμὴν καλούμενος, καὶ ἐφεξῆς πλείους ἕτεροι. φασὶ δὲ τὸν παράπλουν τὸν τοῦ κωρύκου πάντα λῃστήρια ὑπάρξαι τῶν κωρυκαίων καλουμένων, εὑρομένων τρόπον ἐπιβουλῆς τῶν πλοϊζομένων. κατεσπαρμένους γὰρ ἐν τοῖς λιμέσι, τοῖς καθορμιζομένοις ἐμπόροις προσφοιτᾶν, καὶ ὠτακουστεῖν τί φέροιεν καὶ ποῦ πλέοιεν: εἶτα συνελθόντας ἀναχθεῖσι τοῖς ἀνθρώποις ἐπιτίθεσθαι καὶ καθαρπάζειν. ἀφ' οὗ δὴ πάντα τὸν πολυπράγμονα καὶ κατακούειν ἐπιχειροῦντα τῶν λάθρα καὶ ἐν ἀπορρήτῳ διαλεγομένων, κωρυκαῖον καλοῦμεν. καὶ ἐν παροιμίᾳ φαμὲν, τοῦ δ' ἄρ' ὁ κωρυκαῖος ἠκροάζετο, ὅταν δοκῇ τις πράττειν δι' ἀπορρήτων, μὴ λανθάνῃ δὲ, διὰ τοὺς κατασκοποῦντας καὶ φιλοπευστοῦντας τὰ μὴ προσήκοντα. id eſt, Priuſquam perueniatur Erythras, primùm occurrit oppidulum Erę Teium, deinde Corycus mons excelſus, atque huic ſubiectus portus Caſyſtas, mox alius portus dictus Erythræ, dein alij complures. Narrant autem Corycum prænauigantibus omnia plena latrociniis eſſe quorundam quos Corycæos appellant. Hi nouum inſidiarum genus commenti fuerant in nauigantes. ſiquidem diſperſi per portus, negociatores qui fortè appulerant, adibant, ſubauſcultabantque quid rerum ferrent, quò nauigarent: deinde illos in altum reuerſos collecti adoriebantur ac ſpoliabant. vnde factum eſt vt quemuis curioſum, auidum auſcultandi quæ clanculum & in occulto dicuntur, Corycæum vocemus, prouerbióque dicamus, hunc Corycæus auſcultauit: quoties aliquis ſibi viſus eſt egiſſe dixiſſéve clam, quum tamen non latuerit, propter eos qui ſubauſcultant ac ſciſcitari ſtudent quæ non oportet. Hactenus Strabo: in cuius verbis non videtur abeſſe deprauatio. Vna tolletur, ſi pro λῃστήρια legas λῃστηρίων. altera ſi legas τῶν λάθρα καὶ ἐν ἀπορρήτῳ πραττομένων καὶ διαλεγομένων. ſic enim legiſſe videtur interpres. Itaque quum duæ ſint ciuitates eiuſdem nominis, ad vtranque referunt prouerbium autores. Stephanus oſtendit & in Cilicia ciuitatem Corycum eſſe, quæ portu ſalóque cingitur, vt ait Pomponius Mela anguſto tergore continenti adnexa: cui vicina ſpecus illa multorū literis nobilitata. Iam Cilices piratas fuiſſe accepimus. Hanc eandem arbitror eſſe cum ea quam in Pāphylia ponunt Zenodotus & Suidas: quòd Pamphylia Ciliciæ ſit contigua, atque olim bona Ciliciæ pars imputabatur in Pamphyliā. Idem Stephanus indicat & inſulam fuiſſe eius nominis. rurſus Cretæ promontorium eſſe Coryciam, & eiuſdem nominis portum Æthiopiæ. *Deus Corycæus.* Inducunt & comici Deū quempiam Corycæū, exaudientem atque auſcultantem quæ geruntur, ſicuti Menander in Enchiridio, Dexippus in Theſauro, apud Suidam. quod tribus verbis attigit & Heſychius, indicans Corycū Græcis ſonare vas coriaceum, aut naulum aut lanceam. Vſurpat hoc adagium M. Tullius libro ad Atticum decimo, epiſtola vltima. Itaque poſt hac non ſcribam ad te quid facturus ſim, ſed quid fecerim. omnes κωρυκαῖοι videntur ſubauſcultare quæ loquor.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *Oportet*] Errat hic ipſemet in eo quod putat erratum eſſe in exemplari Strabonis. nam primum λῃστήρια optimè legitur, ſed iungendo πάντα cū παράπλουν, aliter quam ipſe facit: deinde bene ſcriptum eſt διαλεγομένων, ſed malè ab eo intellectum. nam τῶν διαλεγομένων, non ſignificat eorum quæ dicuntur, ſed, eorum qui colloquuntur. nec poſſum ſatis mirari quomodo πραττομένων & διαλεγομένων coniunxerit, nullam inter διαλεγομένων & λεγομένων conſtituens differentiam: quum tamen hoc ſimplex ſit verbum, illud compoſitum: hoc ſignificationem habeat actiuam, illud paſſiuam: quum denique λέγομαι ſignificet dicor, at διαλέγομαι, colloquor, diſſero, diſputo. Sed talia multa viro infinitis negotiis diſtricto condonanda ſunt. Tu ita interpretare Strabonis locum, Auidum auſcultandi eos qui clanculum & in occulto colloquuntur, vel ſermocinantur.

Fortes fortuna adiuuat. 45

Cicero Tuſcul. quæſt. lib. 2. Fortes enim non modò fortuna adiuuat, vt eſt in veteri prouerbio, ſed multo magis ratio. Citatur alibi ex Ennio. Vſurpatur in Æneide Maronis: atque adeo paſſim ab omnibus Ouidius Faſtorum lib. 2.

--audentes forſque deúſque iuuat. Idem alluſit,
--audaces adiuuat ipſa Venus.

Rurſum T. Liuius belli Macedonici lib. 4. Fortes fortunam adiuuare aiebant. Admonet adagium, fortiter periclitandam eſſe fortunam. nam iis plerúnque res proſperè cedere: *Fortiter eſt fortuna periclitanda.* propterea quòd id genus hominibus fortuna quaſi faueat, infenſa iis qui nihil audent experiri, ſed, veluti cochleæ perpetuò latent intra teſtas.

Currentem incitare. 46

Τὸν τρέχοντα ὀτρύνειν, id eſt, Currentem incitare, eſt adhortari quempiam ad id ad quod iam ſuapte ſponte tendit. Atque hac figura mitigamus vel præcludimus magis offenſam admonitionis. Cicero ad Caſſium, Vt Cæſarem in Italia viderem (ſic enim arbitrabamur) cumque multis honeſtiſſimis viris conſeruatis, ad pacem currentem, vt aiunt, incitarem. Idem ad Quintum fratrem libro 2. Quare facis tu quidem fraternè, quòd me hortaris: ſed me hercule, currentem nunc quidem. Rurſus ad Atticum, Quòd me hortaris vt eos dies conſumam in philoſophia explicanda. currentem tu quidem. Idem in Oratore, Facilius enim eſt currentem, quod aiunt, incitare, quam commouere languentem. Plinius ad Caninium, Scio te ſtimulis non egere, me tamen tui charitas euocat vt currentem quoque inſtigem. Ducta eſt metaphora ab iis qui curſu certant, quibus acclamatio ſolet addere velocitatem. Lucianus ex Homero citat ad Nigrinum, Θάρρει ὦ γαθέ. τοῦτο γάρ τοι τὸ τοῦ Ὁμήρου, σπεύδοντα καὶ αὐτὸν παρακαλεῖς, id eſt, Bono es animo: quandoquidem, iuxta Homericum illud, hortaris eum qui ipſe ſua ſponte properet. Extat Iliados θ,

Ἀτρείδη κύδιστε, τί με σπεύδοντα καὶ αὐτὸν
Ὀτρύνεις; id eſt,
Quid me ſponte mea properantem maxime Atrida
Extimulas? Eodem alluſit Odyſſ. ω,
ὣς εἰπὼν ὄτρυνε πάρος μεμαυῖαν Ἀθήνην.
Iamdudum promptam ac cupientem his Pallada dictis
Excitat.

Itaque currentem incitamus, quum ad id vocamus aliquem ad quod ſuapte cupiditate fertur ac propendet. quemadmodum meminit Dion, Timotheum cantorem quempiam certa quadam cantione, quæ Palladis vocatur, Alexandri magni animum repente ad belli cupiditatem incitare ſolitum. *Timotheus Alexandrum cantu incitabat.* Atque incitabat ille quidem, ſed ſponte currētem, vt pote natura ſanguinarium & belli ſitientiſſimum. Alioqui Sardanapalum illum πάναβρον, id eſt molliſſimum, iiſdem modis haud vnquam commouiſſet. *πάναβρος, Sardanapalus* Terent. in Andria torſit in malā partem, omiſſa metaphora, Age, ſi hic non inſanit ſatis ſua ſponte, inſtiga. Huc pertinent illa M. Tullij familiaria, E curſu reuocare, (in principio Topicorum, E curſu ipſo reuocauit voluntas tua) & In curſu eſſe, & Curſum interrumpere.

Calcar addere currenti. 47

Eandem ſententiam aliunde deducta metaphora extulit Plinius iunior in epiſtola quadam ad Pompeium Saturninum. Flagitabas vt tibi aliquid ex meis ſcriptis mitterem, quum ego id ipſum deſtinaſſem. Addidiſti ergo calcaria ſponte currenti. Tranſlatione ſumpta ab equitibus, qui nonnunquam etiam ſponte currentibus equis, quo currant celerius, calcar addunt. Ita nobis calcar addit qui extimulat languentes: addit currentibus, qui cupiditatem ac ſtudium noſtrum auget acuitque. Ouidius.

Non opus admiſſo ſubdere calcar equo.

Subdere calcar, ſtimulos. Sunt autem ferme prouerbiales in totum illæ metaphoræ, Subdere calcar, Subdere ſtimulos. quemadmodum & illæ, Iniicere frænum, Compeſcere fræno, Reuocare fræno. *Strabonis locus* M. Tull. ad Atticum, Adſcribit etiam & quaſi calcar admouet. Idem ad eundem lib. 6. Sed alter, vt dixit Iſocrates in Ephoro & Theopompo, frænis eget, alter calcaribus. Plato lib. de legibus γ, Εἰς δέον ὦ Κλεινία, σχεδόν τί μοι ὥσπερ φερόμενον ἀνέκρουσας. id eſt, Opportune me Clinia, impetu currentem retudiſti. Et illud Ciceronis, E medio curſu reuocauit.

In triuio

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. Non opus adm. Lapſus eſt hic memoria, vt & in aliis aliquot locis citandis author: contrarium enim eſt quod ſcribitur ab Ouidio, Nil nocet adm. &c. Quòd ſi aliter legeretur, inter ſe cohærentia non loqueretur poeta. His enim ea addit verbis libri 2. De Ponto, elegiam 6.

Quæ tu quum præſtes, remo tamen vtar & aura.
Nil nocet admiſſo ſubdere calcar equo.

In triuio ſum. 48

Ἐν τριόδῳ εἰμὶ λογισμῶν, id eſt, In triuio ſum conſilij. In eos qui dubitant, quique incerti ſunt animi, hæſitantes quid potiſſimum eligant. Tranſlatum ab iis qui faciunt iter, &, ſiquando triuium occurrerit, addubitant quam viam oporteat ingredi. Nam viam pro ratione conſilij frequenter apud Græcos authores reperies, vt apud Euripidem in Hecuba, *σὴν ὁδὸν βουλευμάτων*, id eſt, Tuorum viam conſiliorum. Theognis *ἐν τριόδῳ ἕστηκα*, id eſt, In triuio conſiſto. Alludit huc & Plato lib. de Legibus ſeptimo, vetans ne ſiqua res admiranda atque inuſitata occurrerit, protinus ad eam amplectendam accurramus: ſed perinde quaſi ad triuium aliquot venerimus, ignari viæ, conſiſtamus, neque ante pergamus quàm peruestigatû ſit quò quæque ducat via *καθάπερ*, inquit, *ἐν τριόδῳ γενόμενοι*.

Via, pro conſilio.

Bis ac ter, quod pulchrum eſt. 49

Δὶς καὶ τρὶς τὸ καλόν, id eſt, Iterum ac tertiò, quod pulchrum eſt ſubaudi, dicendum eſt. Vſurpatur à Platone cum aliis in locis, tum in Philebo, *ἃ καὶ πρότερον ἐμνήσθημεν... δὶς καὶ τρὶς τὸ καλῶς ἔχον ἐπαναπολεῖν τῷ λόγῳ δεῖν*, id eſt, De quibus & antè meminimus. Cæterùm bene videtur prouerbio dictum, quod egregium ſit, id iterum ac tertiò in ſermone repeti oportere. Item in Gorgia, *ἢ δὶς γάρτοι καὶ τρὶς φασὶ καλὸν εἶναι τὰ καλὰ λέγειν τε καὶ ἐπισκοπεῖσθαι*, id eſt, Atqui pulchrum aiunt, ea quæ pulchra ſunt, iterum ac tertiò tum dicere tum conſiderare. Rurſum lib. De legibus ſexto, *λέγω δὲ καθάπερ ἄρτι λέγων ἦν· δὶς γὰρ τό γε καλὸν ῥηθὲν οὐδὲν βλάπτει*, id eſt, Dico autē quemadmodū modo dicebā: nam nihil lædit, quod pulchrū ſit, bis dicere. Lucianus in Dipſadibus citās eundem Platonem *κόρος*, inquit, *οὐδεὶς τῶν καλῶν*, id eſt, Nulla ſatietas rerum honeſtarum. Omnino ea vis ineſt rebus egregiis, vt quo ſæpius ac preſſius inſpiciātur, hoc magis ac magis placeāt. vt ait Horatius

--quæ ſi propius ſtes,
Te capiet magis, ac decies repetita placebit.

Contra quæ fucata ſunt aut vulgaria, nonnunquam initio arrident nouitate ipſa, mox repetita ſordeſcunt. quemadmodum Plinius libro 15. cap. 14. meminit de ſylueſtri quodam pomi genere, quod vnedonem vocat, propterea quòd vnum tantum edi poſſit. Eſt enim inhonorum, vt ait: atque hinc nominis ratio.

Vulgaria, ſordeſcunt repetita.

Vnedo.

Fratrum inter ſe iræ ſunt acerbiſſimæ. 50

Siquando ſimultas inciderit inter fratres, ea ſolet eſſe atrocior quàm vulgarium inimicorum. Suppetunt abundè multa ex hiſtoricis exempla, Cain & Abel, Romuli & Remi, Iacob & Eſau. Antonij Seueri imperatoris filij in Getam odium, vſqueadeò ſæuum ac pertinax fuit, vt ne morte quidem illius atrociſſima potuerit ſaturari, quin & in omnes illius amicos ſæuiret. Qua de re fertur adagium, idque commemoratur ab Ariſtotele libro Politicorum ſeptimo, *παρ' ὧν γὰρ ὀφείλεσθαι τὴν εὐεργεσίαν ὑπολαμβάνουσι, πρὸς τῷ βλάβει, καὶ ταύτης ἀποστερεῖσθαι νομίζοντες. ὅθεν εἴρηται, χαλεποὶ γὰρ πόλεμοι ἀδελφῶν, καὶ οἱ πέρα στέρξαντες, οἱ δ' ἄρα καὶ πέρα μισοῦσιν*, id eſt, A quibus, inquit, deberi beneficium exiſtimant, ab eiſdem non ſolùm fraudari beneficio, ſed inſuper lædi ſe putant. Vnde prouerbio dicitur, Acerba enim bella fratrum. Et, Qui ſupra modum amāt, iidem & ſupra modum oderunt. Hactenus Ariſtoteles. Huc reſpexit Euripides in Iphigenia Aulidenſi,

Δεινόν τι μῦθοι καὶ λόγοι
Μάχας δ' ὅταν σφῷν ἐμπέσωσιν εἰς ἔριν. id eſt,
Res dira, verbis inuicem altercarier,
Dictiſque fratres dimicare mutuis,
Siquando his inciderit aut contentio.

Locus Strabonis.

Acerba fratrū bella.

Taurum tollet qui vitulum ſuſtulerit. 51

Adagium in fornice natum, vti videtur, ſed quod ad vſum verecundiorem commode torqueri poſſit, ſiquando ſignificabimus maiora peccaturum adultum, qui puer vitiis minoribus aſſueuerit. puto natum prouerbium illud, vt poſſe dicatur taurum tollere, qui vitulum ſuſtulerit. Non abſurdum videtur adagium ad Milonis Crotoniatæ factū referri, qui quotidie vitulum aliquod ſtadiis geſtare ſolitus, eundem, taurum factum, citra negotium geſtaſſe legitur. Atque ita quadrabit in eos qui paulatim rebus etiam maximis aſſueſcunt.

Milonis Crotoniatæ robur.

Viuorum oportet meminiſſe. 52

Viuorum meminiſſe oportet. Vetus adagium in eos qui plurimum de vita defunctis loquuntur, id quod vulgò putant ominoſum, mortuos in ore habere, eóſque velut citatos in ſermonem adducere. Vnde & M. Varro libro de lingua Latina tertio, putat lethum *ἀπὸ τῆς λήθης*, id eſt ab obliuione, dictum, quaſi in obliuionem abire conueniat qui vita excelſerit: atque in funeribus ſic quondam à præcone dici ſolere, Ollus letho datus eſt. Refertur adagium à Cicerone libro quinto de Finibus bonorum & malorum, vbi quum Piſo, deinde Q. Cicero dixiſſent ſe vehementer commoueri recordatione clarorum virorum, ex contemplatione locorum in quibus aliquādo viui verſati fuiſſent, & vterque recenſuiſſet quorum memoria potiſſimum delectaretur: tum Pomponius Atticus, quaſi iocans, At ego, inquit, quem vos vt deditum Epicuro inſectari ſoletis, ſum multum equidem cum Phædro, (quem vnicè diligo, vt ſcitis,) in Epicuri hortis, quos modò præteribamus. ſed veteris prouerbij admonitu, viuorum memini, nec tamen Epicuri licet obliuiſci, ſi cupiam: cuius imaginem nō modò in tabulis noſtri familiares, ſed etiam in poculis & anulis habent. Hactenus Cicero. Plautus item in Truculento, Dum viuit, hominem noueris: dum mortuus eſt, quieſcas. At nunc vulgus ne beneficium quidem amicorum meminit, quum Thaletis dictum iure celebretur, Oportere non minus abſentium amicorum quàm præſentium memores eſſe.

Lethum unde dictum, & cur

Dum viuit, hominem noueris.

Cum laruis luctari. 53

Cum laruis luctari dicuntur ij qui vita defunctos inſectantur maledictis. qua re nihil eſſe poteſt indignius ingenuo viro. Suidas Ariſtophanem citat, qui ſcripſerit,

παῦε παῦ' ὦ δέσποθ' Ἑρμῆ.
Νεκρῷ γὰρ ὄντι τῷ Κλέωνι λοιδορεῖ. id eſt, Compeſce compeſce here Mercuri. mortuo enim Cleoni conuiciatus eſt. Lucianus in Sectis, *Σκιαμαχοῦσι πρὸς ἡμᾶς ἀπόντας*. id eſt, Vmbraticam pugnam aduerſus nos abſentes pugnant. Sentit autem de mortuis & abſentibus. Meminit huius Plinius in præfatione hiſtoriæ mundi, ad hunc modum, Nec Plancus illepidè, qui, quum diceretur Aſinius Pollio orationes in eum parare, quæ ab ipſo aut liberis poſt mortem Planci ederentur, ne reſpondere poſſet, Cum mortuis nonniſi laruas luctari. Quo dicto ſic repercuſſit illos, vt apud eruditos nihil impudentius videretur. Ariſtoteles in Rhetoricis citat Platonem ex Politia, qui ſcripſerit, eos qui mortuos allatrarent, videri ſimiles catellis, qui lapides iactos morderent, ipſos qui læſiſſent non attingerent.

Canes in lapidem iactum ſæuientes.

Iugulare mortuos. 54

Huic ſimile videtur Iugulare mortuos, pro eo quod eſt, inſectari defunctos, & pugnare cum iis qui iam extincti ſint. Tranſlatum à bellis, in quibus ignauum ac ridiculum ſit, proſtratos atque interfectos iugulare: rurſus cum viuis congredi, forte. Refertur à Laërtio in Menedemo. Is Bionem, quum diuinos ſtudioſè inſectaretur, ait iugulare mortuos, nimirum iam exploſos, & omnium ſententia reprobatos. Ariſtophan. *ἐν ὄρνισι* ſcripſit, *τοὺς τεθνηκότας κατακτείνειν*, id eſt, defunctos occidere. Fiet lepidior metaphora, ſi paulo longius detorqueatur. Vt ſiquis dicat eum iugulare mortuos, qui librum impugnet à nullo non damnatum: aut diſputet aduerſus ſententiam, omnium ſuffragiis iam olim reiectam: aut ſiquis vituperet rem omnibus per ſe deteſtatam.

Vſus adagij lepidior.

Cygnea cantio. 55

Κύκνειον ᾆσμα, id eſt, Cygnea cantilena. Refertur inter Græcanica prouerbia. Notatur & ab Æliano in opere De natura animalium, prouerbij vice. Conuenit in eos qui ſupremo vitæ tempore facundè diſſerunt, aut extrema ſenecta ſuauiloquentius ſcribunt. id quod ferè ſolet accidere ſcriptoribus, vt poſtrema quæque minimè ſint acerba, maximéque mellita: videlicet per ætatem matureſcente eloquentia. Porrò cygnos inſtante morte, mirandos quoſdam cantus edere, tam omnium literis eſt celebratum, quàm nulli vel compertum, vel creditum. Nam Lucianus negat ſe vel vidiſſe cygnos, quum in Pado flumine nauigaret. Ælianus addit, cygnos, non canere, niſi flāte Zephyro vento, quem Latini Fauonium dicunt. Martialis,

Dulcia defecta modulatur carmina lingua
Cantator cygnus funeris ipſe ſui.

Neque deſunt philoſophi qui huius rei cauſam etiam addere conantur, affirmántque id accidere propter ſpiritus per collum procerum & anguſtum erumpere laborantes. Diuus Hieronymus in quodam laudans ſenilem eloquentiam, commemoratis aliquot ſcriptoribus, Hi omnes, inquit, neſcio quid cygneum vicina morte cecinerunt. Idem in epitaphio Nepotiani, Vbi eſt ille *γηράσκων* noſter, & cygneo canore vox dulcior? Nos item in Epigrammate quodam, quod olim ex tempore luſimus, ad nunquam ſatis laudatum ſtudiorum omnium mecœnatem, Gulielmum Archiepiſcopum Cantuarienſem,

Vates videbis exortus candidos,
Adeo canoros atque vocales, vti
In alta fundant aſtra cygneum melos,
Quod ipſa & ætas poſterorum exaudiat.

Meminit adagij & Athenæus libro Dipnoſ. 14. ex autore Chryſippo: referens quendam adeo impenſe delectatum fuiſſe dicteriis, vt quum eſſet à carnifice trucidandus, dixerit ſe velle

Cur cygnus canat ſuauius morte proximus.

mori decantata cygnea cantione, ſenticns opinor, dictum aliquod ſalſum quod ſimulátque praloquutus eſſet, non cunctaturus emori. M. Tullius præfans in librum De oratore tertiũ, de L. Craſſo ita loquitur, Illa tanquam cygnea fuit diuina hominis vox & oratio: quam quaſi expectantes, poſt eius interitum veniebamus in curiam, vt veſtigium illud ipſum, in quo ille poſtremum inſtitiſſet, contueremur.

Neſtorea eloquentia. 56

Conſimilem ad modum Neſtoris Pyliorum ducis facundia in prouerbium abiit, ſiquando ſenilem ſuauiloquentiam ſignificamus. Nam huic Homerus vt tria ſecula, ita plus quam mellitam quandam facundiam affingit. Sic enim ait in Iliados α,
-θίων γ Νέστωρ

Ἡδυεπὴς ἀνόρουσε λιγὺς Πυλίων ἀγορητής

Τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή. id eſt,

Poſt hos aſſurgit Pylius dux ille diſertus

Neſtor, cuius ab ore fluit vox melle liquenti Dulcior.

Quem locum imitans Theocritus, autore Plutarcho, ſcripſit in Bucolicis,

Οὕνεκά οἱ γλυκὺ Μοῖσα κατὰ στόματος χέε νέκταρ. id eſt,

Propterea quòd in os illi prædulce camœna

Infudit nectar.

Huc ſpectat & Horatianum illud,

-fidis enim manare poetica mella Te ſolum.

Lepos Atticus. Eloquentia Attica. 57

Inter reliquos Græciæ populos, lepos quidam & feſtiuitas quaſi vernacula ac peculiaris adeſt Atticis. adeo vt & in prouerbium abierit, Atticus lepos, Attica eloquentia, pro ſumma. Terentius in Eunucho, Dixin' in hoc Atticam eſſe eloquentiam? Quum inſulſum atque inuenuſtum militem rideret. Diuus Hieronymus ad Pammachium, Iouianum, vt opinor, irridens, Hæc inquit, Plautina eloquentia, hic lepos Atticus, & Muſarum, vt dicitur, eloquio comparandus. Quanquam illud de Muſarum eloquio ad M. Varronis elogium de Plauto celebratum reſpicit, qui dixit, Muſas ipſas, ſi Latine loqui voluiſſent, Plautino ore fuiſſe locuturas. Huc alluſit & Lucianus in libello De mercede ſeruientibus, κἄν τι ἐπισολοικίσωσι τῇ φωνῇ, αὐτὸ τοῦτο Ἀττικὸν καὶ ἐξ Ὑμηττοῦ, id eſt, Quòd ſiquádo quid etiam ruſtice dixerint, hoc ipſum meré Atticum atque ab Hymetto profectum videri volunt. Eſt autem Hymettus mons Atticæ, melliſicio nobilis. vnde & mel Atticum, & Hymettia mella, quæ præcipua fuiſſe teſtatur & Martialis in Xeniis,

Plautina eloquentia.

M. Var. elogium de Plauto.

Hymettus.

Hoc tibi Theſei populatrix miſit Hymetti

Palladis a ſyluis nobile nectar apis.

Mandrabuli more res ſuccedit. 58

Ἐπὶ Μανδραβούλου χωρεῖ τὸ πρᾶγμα, id eſt, Res Mandrabuli ordine ſuccedit. hoc eſt, in dies in peius labitur. Inde natum, quod Mandrabulus quidam, quum theſaurum repeniſſet, primùm auream ouem poſuit Iunoni Samiæ, proximo anno argenteam, tertio æream. Lucianus De mercede ſeruientibus, Ἀλλὰ χαίρεις γε, καὶ σαυτὸν ἐξαπατᾷς, καὶ ἀεὶ τὸ μέλλον τοῦ παρόντος βέλτιον γενήσεσθαι νομίζεις. τὸ δ' ἐναντίον ἢ ὡς ἤλπισας γίγνεται, καί, ὡς ἡ παροιμία φησίν, ἐπὶ Μανδραβούλου χωρεῖ τὸ πρᾶγμα, καθ' ἑκάστην, ὡς εἰπεῖν, ἡμέραν ἀποσμικρυνόμενον, καὶ εἰς τοὐπίσω ἀναποδίζον. id eſt, Tu tamen vtcunque gaudes, tibíque ipſi imponis, ſempérque credis meliora futura quæ ſequentur: atqui id contra quàm ſperaras euenit, planéque, iuxta prouerbium, ad morem Mandrabuli tibi negotium procedit, dum in ſingulos, vt ita dixerim, dies fit minus ac deterius, atque in tergũ retrocedit. Alciphron in epiſtola quadam, Καὶ κατὰ τὴν παροιμίαν ἐπὶ τὰ Μανδραβούλου χωρεῖ τὰ πράγματα, id eſt, Iuxtáque prouerbium, ad exemplum Mandrabuli res ſuccedunt. Non intempeſtiuiter itaque dicitur in eos, qui in deterius abeunt. Quemadmodum Menedemus apud Plutarchum, permultos Athenas venire ſtudij cauſa, principio ſapientes, deinde philoſophos, poſtea rhetoras, poſtremò idiotas euadere. Nec alienum fuerit hic nobilem illam Platonis ſententiam adſcribere, ex libro De legibus primo, τὸ νικᾶν αὐτὸν αὑτὸν πασῶν νικῶν πρώτη τε καὶ ἀρίστη, τὸ δὲ ἡττᾶσθαι αὐτὸν ὑφ' ἑαυτοῦ, πάντων αἴσχιστόν τε ἅμα καὶ κάκιστον. id eſt, Siquis ipſe ſeipſum vincat, omnium victoriarum tum prima tum optima eſt: rurſum ipſum ſeipſo inferiorem eſſe, omnium & turpiſſimum eſt & grauiſſimum. Vincit enim ſeipſum qui proficit in melius: at ſeipſo inferiorem euadere, eſt deteriorem reddi.

Mandrabulus

Maturè fias ſenex. 59

Maturè fias ſenex, ſi diu velis eſſe ſenex. Latinorum prouerbium, quo monemur vt integra adhuc ætate deſiſtamus à laboribus iuuenilibus, ac valetudinis curam agere incipiamus, ſi velimus eſſe viuaci ac diuturna ſenecta. Nam ſenectutis ſors, otium & quies. Vſurpatur a Catone maiore apud Ciceronem,

Senectutis otiũ & quies.

Neque enim, inquit, vnquam aſſenſus ſum veteri illi laudatóque prouerbio, quod monet maturè fieri ſenem, ſi diu ſenex eſſe velis. Hoc quanquam Catoni non probatur homini duro, quique ſibi ne extrema ſenecta remittendis laboribus indulſerit: tamen audiendum nobis, maxime ſi de vitiis iuuentę ſentias, puta libidine, bibacitate, turbulentia vitæ. quæ niſi quis maturè reliquerit, aut nunquam perueniet ad ſenectam, aut breuem habiturus eſt ſenectam.

Senis doctor. 60

Γεροντοδιδάσκαλος, id eſt, Senis doctor. Citatur ſæpiuſcule titulus hic à Nonio Marcello, inter titulos fabularum Varronis: quem dubium non eſt prouerbialem eſſe, ſicuti ſunt alij pleríque. Conuenit in eum qui in re ſera atque intempeſtiua fruſtra ſumit operam. Siquidem vt eſt iuuenta docilis, atque in quemuis habitum ſequax: ita ſenecta intractabilis, tarda atque obliuioſa. Proinde Theognis,

Iuuentus docilis, tarda ſenectus.

Μή με δίδασκ', οὔτοι τηλίκος εἰμὶ μαθεῖν. id eſt,

Ne doceas me: ætas iam facit indocilem.

Euripides in Bacchis,

Γέρων γέροντι παιδαγωγήσω σ' ἐγώ. id eſt,

Senem ſenex & ipſe te erudiuero.

Atque hic quidem verſus inuentus eſt in Sophoclis Philocteta, quem celebrem ac prouerbialem fuiſſe teſtatur Gellius lib. Noctium 13. Varro titulum ſuum ſumpſiſſe videtur ex Euthydemo Platonis, vbi Socrates narrat Connum præceptorem ſuum, à quo ſenex fidibus canere didicit, ludibrij cauſa à pueris vocatum fuiſſe γεροντοδιδάσκαλον. Ad hanc ſententiam pertinet quod dicunt ferunt Diogenian, νεκρὸν ἰατρεύειν καὶ γέροντα νουθετεῖν ταὐτόν ἐστι, id eſt, Mortuo mederi, & Senem admonere, idem eſſe. Quanquam inutilis eſt ſententia, quæ ſenes deterret à diſcendis iis quæ neſcire turpe eſt.

Connus docuit Socratem fidibus.

Senis mutare linguam. 61

Cum ad omnem diſciplinam tardior eſt ſenectus, tum potiſſimum ad diſcendam linguam: quæ facultas maximè pueris à natura data eſt. Quapropter etiam vulgo compertiſſimum, pueros facile quamuis exprimere linguam. contrà natu grandiores, aut non aſſequi, aut parum feliciter imitari. Inde prouerbium, Senis mutare linguam de fruſtra atque intempeſtiuè laborantibus. Diuus Hieronymus præloquens in quatuor Euangelia, Pius inquit) labor, ſed periculoſa præſumptio, iudicare de cæteris, ipſum ab omnibus iudicandum: ſenis mutare linguam, & caneſcentem mundum ad initia retrahere paruulorum. Quo ſignificatur adultam ætatem ad omnia minus eſſe tractabilem, quam rudes illos ac teneros annos. id quod eleganti metaphora dictum eſt a Naſone,

Adulta ætas minus tractabilis.

Quæ præbet latas arbor ſpatiantibus vmbras,

Quo poſita eſt primum tempore, virga fuit.

Tunc poterat manibus ſumma tellure reuelli,

Nunc ſtat, in immenſum viribus aucta ſuis.

Quare tunc formandi mores, quum mollis adhuc ætas: tunc optimus aſſueſcendum, quum ad quiduis cereum eſt ingenium. Nam poſteaquam annis iam ceu diriguit animus, & vix dediſcimus quæ perperam didicimus, & quæ neſcimus, non ſine maximo negocio nobis inculcantur. Neque hæc dixerim vt adultiores a diſcendo deterream (quum nulla ſit ætas ad diſcendum ſera) ſed vt pueros ad diſcendi ſtudium acuam. Nec hoc quidem prætermittendum, quanquam vulgo iactatum, Senex pſittacus negligit ferulam. Adagij ſenſus tametſi per ſe non eſt obſcurus, tamen magis liquebit ex Apuleij verbis, quæ ſunt in libro Floridorum ſecundo, de pſittaco, Quæ ruſticum noſtrum ſermonem cogitur æmulari, ferrea clauicula caput tunditur, imperium magiſtri vt præſentiſcat. Hæc ferula diſcenti eſt. Diſcit autem ſtatim pullus vſque ad duos ætatis ſuæ annos, dum facile os vti conformetur, dum tenera lingua vti conuibretur. ſenex autem captus, & indocilis eſt & obliuioſus. Hactenus Apuleius. Indicat & Plinius lib. 10. cap. 42. miram eſſe docilitatem huic aui, verùm nonniſi primis duobus vitæ annis. His finitimum eſt quod vulgo quidem, attamen haudquaquam ineleganter dicitur, Serum eſſe canes vetulos loris aſſueſacere.

Senex pſittacus negligit ferulam.

Caſcus caſcam ducit. 62

Neque longe hinc diſſidet illud quod Varro refert libro de lingua Latina tertio, Caſcus caſcam ducit: quoties ſimilis ſimilem delectat, vetulus vetulam, deformis deformem, barbarus barbarum, improbus improbum. Nam antiquitus caſcum dicebatur quod nos vetus appellamus: idque, vt autor eſt idem Varro, lingua Sabinorum, quæ in oſcam vſque linguam radices egerit, qua Caſnar ſenex dicitur: eóque Ennium, vt Oſcæ linguæ peritum, ſcripſiſſe,

Quam primum caſci populi genuere Latini.

Caſcos Latinos, priſcos appellat M. Tullius Tuſculanarum quæſtionum lib. 1. Itaque vnum illud erat inſitum priſcis illis, quos appellat caſcos Ennius. Citat autem Varro adagium,

tanquam

tumpiam. Manilio quodam profectum, qui dixerit non eſſe mirandum, Cæcam cæca duxiſſe, quoniam is cæcoꝛum fecit hic nuptias. Videtur eſſe iocus in anum vetulam nuptam, anus namque ad vocem Cæci, perinde quaſi diceretur cæca, cæco nupſiſſe. Refertur ibidem epigramma Papinij, quo ſtrenuum in aſſectantem nomine Caſcam.

Ridiculum eſt quum te Caſcam tua caſca vocat.

Opinor adoleſcentem duxiſſe vetulam, proinde abſurdum videri, quoties caſca, id eſt vetula, maritum iuuenem, veluti ſuo ipſius nomine Caſcam vocaret. Fortaſſe prouerbij iocus ad priſcum nuptiarum morem ſpectat, quem refert Plutarchus in problematis. Qui deducebant ſponſam in domum ſponſi, iubebant his verbis alloqui, Vbi tu Caius, ego Caia.

Δὶς διὰ πασῶν. 63

Δὶς διὰ πασῶν, id eſt, Bis per omnia. Hoc prouerbio diſcrimen ingens ac longiſſimum interuallum ſignificabant. Vnde quæ pugnantiſſima inter ſeſe viderentur, totóque diſſidere genere, ea δὶς διὰ πασῶν inter ſe diſcrepare dicebant. Lucianus in lib. De conſcribenda hiſtoria. Καὶ τὸ τῶν μουσικῶν δὴ τοῦτο, δὶς διὰ πασῶν ἐστι πρὸς ἄλληλα, hoc eſt, Denique iuxta muſicorum prouerbium, δὶς διὰ πασῶν interuallo ſeſe inuicem reſpiciunt. Idem in Apologia, Ἀλλὰ μὴν ἐκεῖνο εἰ ἐθέλεις, ὡς πάμπολυ τὸ διάφορον ... πλούσιον οἰκίαν ... καὶ δουλεύειν ... τὸ δίκαιον ... τὸν χρυσόν, εἰς ἀπόλαυσιν ... δὶς διὰ πασῶν τὸ πρᾶγμα, καὶ τοσοῦτον ἀπέχει ἀλλήλων ὅσον μόλυβδος ἀργύρου, καὶ χαλκὸς χρυσοῦ, καὶ ἀνεμώνη ῥόδου, καὶ πίθηκος ἀνθρώπου. ... id eſt, Quin illud mihi ita conſidera, quam maximo hæc inter ſeſe diſcrimine diſtare, videlicet in opulentis cuiuspiam ædes adſcriptum, ſeruire ſeruitutem, & ea omnia perferre quæ libellus ille meus commemorat : **& publice populi negocium gerentem, ac pro virili Rempublicam adminiſtrantem, hoc nomine ab imperatore** ſalarium accipere. Age, perpende hæc, & vtrunque per ſe priuatimque contemplare. Repenies nimirum, iuxta illud muſicorum prouerbium, δὶς διὰ πασῶν, negotio diſtare: intelle: & has duas vitæ rationes tantum inter ſe conuenire, quantum affinitatis eſt plumbo cum argento, æri cum auro, anemonæ **cum roſa, homini cum ſimia. Nam merces quidem accipitur & illic, quemadmodum hic quoque, & vtrobique contingit vt alij ſubiectus pareas : cæterum ipſius negotij non mediocris eſt diſſonantia. Hactenus Lucianus. Adagium, vt is etiam indicauit, ex arte muſica mutuò ſumptum eſt. Nam Macro**bius commentario in Somnium Scipionis ſecundo, quinque **ſpecies harmoniarum commemorat**, διὰ τεσσάρων, διὰ πέντε, διὰ πασῶν, διὰ πασῶν καὶ διὰ πέντε, & δὶς διὰ πασῶν. Ex compoſitis harmoniis διὰ τεσσάρων & διὰ πέντε, conſtituitur διὰ πασῶν cui nomen inditum eſt, quòd abſolutam reddat ſymphoniam, vt mihi videatur huc etiam illud reſpicere prouerbium quod alio loco commemorabimus, ἅπαντ' αὐτῷ. Similiter **Plutarchus, & quicunque veterum, vel apud Græcos, vel apud Latinos, de muſicæ diſciplina conſcripſerunt, harmonia**rum metam ſtatuunt in ea quæ vocatur δὶς διὰ πασῶν. Boëtius item libro De muſica primo, tradit antiquitus harmonicam rationem heptachordo duntaxat conſtitiſſe, hoc eſt fidibus ſeptem: quarum ima ὑπάτη dicebatur, ſumma νήτη. Deinde alias chordas adiecerunt alias, ita crenit vocum numerus, vt ad duplicatum heptachordum peruenieretur. Atque hic progredi**endi finis futurus videbatur, niſi quòd ipſa ſymphoniarum ratio** μέσην illam, quæ in heptachordo locum medium congruentem **obtinuerat, & vtroque ad extremam relata chordam, harmo**niam διὰ πασῶν edebat, deſiderare videretur. Hac igitur adie**cta, & in ſuum immiſſa locum, ad quindecim chordas peruen**tum **eſt. quarum extremam alteram, προσλαμβανόμενον dixere, alteram νήτην ὑπερβολαίων. Ita fit vt μέση vtroque relata, reddat** harmoniam διὰ πασῶν: ruſum extremarum vtralibet ad μέσην relata, eandem conſtituat harmoniam. Porrò ſumma relata ad imam, ſymphoniam reddat quam vocant δὶς διὰ πασῶν, pro**pterea quòd hac qua dixi ratione, bis complectatur eam har**moniam cui nomen τὸ διὰ πασῶν. Quoniam autem hac fini conſtitit harmonica ratio nec vlterius procedere licuit, tractum eſt in popularem ſermonem, vt quæ longiſſimo diſcrimine inter ſe diſſita eſſent, ea δὶς διὰ πασῶν ſi tare dicerent: perinde quaſi dicas adeo ſeiuncta, vt magis ſeiungi non queant. Cui ſimillimum illud, ἐκ διαμέτρου, id eſt ex diametro. Verum quoniam velut imprudentes, noſtrique pene dixerim obliti, paulò altius muſicam ingreſſi ſumus, quam operis inſtituti ratio poſtulabat: libet obiter & illud ſubnectere, quod ſequidem arbitror nec **admodum vulgo cognitum, nec iniucundum ſcitu fore. Ete**nim quum hæc meis illinerem commentariis, forte fortuna ſuperuenit Ambroſius Leo Nolanus, philoſophus nimirum ſpectatus eximius, & in peruestigandis diſciplinarum myſteriis, incredibili quadam diligentia ſolertiáque præditus: neque verò **mediocriter exercitatus euoluendis & excutiendis vtriuſque linguæ ſcriptoribus. Is igitur poſteaquam ſcribentibus nobis** interuenisſet, recitatis iis quæ iam ſcripſeram, Vereor, inquam, Ambroſi, ne vulgus hoc muſicorum huic adagio noſtro δὶς διὰ πασῶν, negotium faceſſat obſtrepatque, ac prorſum δὶς διὰ πασῶν **à mea diſcrepet ſententia : quippe qui non dubitarint har**moniarum limitem vel ad vigeſimum vocis gradum proferre. Quare tu problematum author, & muſices non modò ſcientiſſimus, verumetiam peritiſſimus, hoc mihi paucis, niſi moleſtum eſt, expedias velim: quam ob cauſam antiquitas tantopere metuerit vltra decimam quintam chordam vel tantillum progredi vt etiam prouerbio res ea iactata fuerit: aut qui factum ſit vt hi neoterici non vereantur tanto ſpatio ſymphoniarum proferre pomœria prætergredique veterum metas, & quemadmodum **dici conſueuit, ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδᾶν, non verecantur e**tiam ad vigeſimam chordam procedere. Ad quæ ille familiariter arridens, Næ tu, inquit, homo es plus ſatis diligens, vt quem hoc quoque ſo ſcitum habeat, qui a cantorum κρότος de tuis ſententia adagio. quanquam ad propellendas muſicorum calumnias vnus ille ſat erat clypeus, te vetus adagium referre. Id vtique conueniebat cum veterum muſicorum, a quibus ductum eſt, ratione quadrare. Veruntamen vt tibi magis quam illis faciam ſatis, quid ego ſuper hac re vel obſeruarim vel ſentiam, paucis accipe. Principio, quæ res commouerit recentiores muſicos, vt antiquitatis limites prætergrediantur, ipſi ſanè viderint. At equidem duplicem video cauſam quamobrem antiquitas in δὶς διὰ πασῶν conſiſtendum duxerit. **Primum** quòd ipſa natura videatur hanc ſymphoniarum veluti metam præſtituiſſe: quippe quæ modum hunc humanæ tribuerit voci, vt ad decimumquintum modò gradum intendatur, vltra quem ſi quis conetur **progredi, non iam illa vox genuina ſed coacta, factitiáque, &** gemitus magis quam vox videatur. Rurſus ſi altius intraris eam deprimere, protinus a ratione vocis in ſtrepitum quempiam degeneret. Proinde quum vbique conueniat artem, quoad licet, naturæ reſpondere, non abs re mihi videatur veteres iiſdem cancellis circumſcripſiſſe rationem artis, quibus natura vocem humanam circunſcripſerat. Satis erat ad perſuadendum hæc, **opinor, cauſa: quanquam altera magis vrget. Ea eſt huiuſmo**di, ſcis eſſe apud Boëtium lib. de muſica 4. harmoniam muſices, non ratione tantum, verum & ſenſu perpendi oportere. Quapropter Ptolemæus apud hunc, quo dixi libro, Pythagoricorum quorundam ſententiam reiicit, qui in iudicandis harmoniis plurimum tribuerint rationi, minimum ſenſui: quum dicerent ſenſum ſemina modò quædam cognitionis miniſtrare, at ratione perfectam conſtare ſcientiam. Rurſum Ariſtoxeni ſecta ſit opinionem, qui plus ſatis tribuerit ſenſibus, perpuſillum autem rationi: quum muſicam harmoniam ita tempera**tam eſſe oporteat, vt neque ſenſui ratio refragetur, neque ſen**ſus rationi reclamet. Neque diſſentit a Ptolemæo Ariſtoteles ſecundo Phyſicorum libro, negans muſicam mere mathemati**cam eſſe, ſed partim ratione, partim ſenſibus conſtare. quod** fieri nequaquam poteſt ſi ſemel vltra decimam quintam intentionem, hoc eſt δὶς διὰ πασῶν proceſſum fuerit. Nihil autem vetat ratio quominus vel ad infinitum vſque tonū progrediare, reperientibus ſubinde videlicet iiſdem harmoniis, quas complectitur διὰ πασῶν. Neque ſecus hic procedere liceat quam ſit in numeris arithmeticis, vbi non aliter agnoſcitur ἡμιόλιος, in duodecim millibus & octo millibus, quam in quatuor & ſex. Cæterum harmoniæ ſenſus vltra decimamquintam vocem velut euaneſcit, atque non magnopere refert quæ ſit harmoniæ ratio quam non approbat ſenſus, & ideo non approbat ſenſus, quia non euidenter percipit. Porrò quo minus percipiat, inter**uallum æquo longius in cauſa eſt. Rationis vis in immenſum ſe porrigit : at é diuerſo ſenſus corporis admodum anguſtis li**mitibus cohibetur. Quod cum accidit in oculorum ſenſu, vt ſi longius æquo remota ſint ea in quæ fertur videndi vis, obtundatur ac deficiat viſus, eóque magis deficiat quo maiore diſtent **interuallo : id multo magis accidit aurium ſenſui, quippe minus** agili quàm oculorum. Iam verò quod vſu venit ſenſibus in percipiendis iis, quæ obiiciuntur, idem vſu venit animo per ſenſum diiudicanti. Si colorē colori propius admoueas, &, quemadmodum Græci dicūt: παρ' ἕτερον ἕτερον, nónne protinus dignoſcit ex collatione ſenſus, quantum alter ab altero diſcrepet, aut alter cum altero conueniat? Itidem ſi vocem voci vicinam auribus exhibeas, incunctanter diiudicant quæ ſit alterius cum altera vel concordia vel diſcordia. ſin plus iuſto diſſitas interuallo, mox incipit anceps eſſe iudicium. Porrò quemadmodum citius hebetatur aurium ſenſus quam oculorum, itidem citius obtunditur illarum quàm horum iudicium: Propterea quòd altera res ex altera pendeat. Id ita eſſe, nō eſt cur pluribus **argumentis confirmem, quum protinus ipſum experimentum** fidem vnicuique facere poſſit. Pulſa chordam quampiam in organo, ſimulque tange quæ ſit ab hac octaua. ſtatim rationi ſuffragans ſenſus, plene percipiet harmoniam, & abſolutiſ-

Proverbium à muſica.

Harmonia dis diapaſon.

ὑπάτη νήτη, μέση.

Harmonia διὰ πασῶν.

Bis per omnia.

Ambroſius Leo Nolanus.

Vltra decimāquintam chordam progredi metuit antiquitas.

Ars, natura imitatrix eſſe debet.

ἡμιόλιος.

Citius hebetatur aures quā oculi.

d 4

ſimam eſſe ſuo quoque comprobabit calculo. Rurſum pulſata quapiam, ſimul moue aliam quæ ſit ab illa decimaquinta, ſtatim & percipiet & approbabit ſenſus ſymphoniam agnoſcens eam quam paulo antè ſenſerat in διὰ πασῶν. At verò ſi tacta ima, moueris ab hac decimamnonam, nihil quidem obſtrepit ratio quominus ſit harmonia, qua fuerat in διὰ πασῶν cum διὰ πέντε, verum auris, acceptis vocibus, non perinde percipit harmoniæ rationem. Quòd niſi ſenſus certos quoſdam terminos haberet, intra quos certum illius & exploratum iudicium ſepiretur, nihil te vetuerit, ſi libeat, vel vſque ad χιλιάκις διὰ πασῶν ſymphoniam procedere. Neque enim ratio quicquam offenditur numero, modo eandem agnoſcat analogiam. Verum corporis ſenſibus natura ſuos quoſdã limites præſcripſit, vltra quos progreſſi, ſenſim iam incipiunt quaſi caligare hallucinarique, neque iam certò, ſicuti ſolent, ſed ſeu per nebulam (vt aiunt) ac per ſomnium iudicare. Non conueniebat autem vt, cuius incertum eſſet iudicium, id ad artis præcepta traheretur. At quoniam vltra decimumquintum vocis gradum veteres intellexerunt euaneſcere iudicium aurium, ibi metam harmoniarum figendam eſſe iudicarunt: ne meritò quis illud tuum adagium obiicere poſſet, ἀφανοῦς μουσικῆς οὐδεὶς λόγος, id eſt, Occultæ muſices nulla eſt vtilitas. Iam igitur neoterici, qui contra veterum authoritatem, vltra ſummam chordam πεντεχορδον adiicere, ad imam item adiecta vna, non perinde flagitium feciſſent ſi in decimanona chorda terminaſſent harmoniarum progreſſum: propterea quòd hac ima ad ſummam relata, ſi non auribus, certè rationi perfectam ſymphoniam repræſentat. Atqui in vigeſima neque ſenſus eſt harmoniæ, neque harmonia perfecta. Quare nihil eſt, Eraſme, quòd adagio tuo vllam metuas calumniam. Hæc quum mihi tum argutè, tum admodum probabiliter ab Ambroſio meo dicta viderentur, nec ea quidem admodum aliena à prouerbij ratione: libuit his meis lucubrationibus adiungere futurum auctarium, haudquaquam, vt arbitror, ingratum lectori non omnia faſtidioſo.

Vbi timor, ibi & pudor. 64

Omnes deteriores ſumus licentia.

Ἵνα δέος, ἔνθα καὶ αἰδώς. id eſt, Vbi timor, ibi & pudor. Prouerbialis ſententia, quæ hodiéque vulgo manet, confirmans illa Terentiana, Omnes deteriores ſumus licentia. Et maxima pars hominum formidine iuſtis à malefactis temperat. Plato libro De legibus quinto, Ἡ δ᾽ αὖ θρασύτης ἀναισχυντίαν ἐπιτίκτει. id eſt, Audacia verò parit impudentiam. ἄδειαν autem vocant, quum abeſt metus. Item in Euthyphrone citat ex poeta quopiam: eſt enim hemiſtichion carminis heroici,

—ἵνα γὰρ δέος, ἔνθα καὶ αἰδώς. id eſt,
—vbi enim timor, & pudor illic.

Suidas iudicat eſſe Epicharmi.

Foras Cares, non amplius anthiſteria. 65

Θύραζε Κᾶρες, οὐκ ἔτ᾽ ἀνθεστήρια. id eſt,
Cares foras: peracta enim anthiſteria.

ἀνθεστηριών.

Dici conſueuit vbi quis ſemper eadem ſibi ſperat commoda, aut idem ſemper licitum fore credit quod aliquando pro temporis ratione fuerit permiſſum. Veluti ſiquis ſemel expertus cuiuſpiam liberalitatem, ſubinde redeat, aliquid muneris petens: aut quum pueri permiſſam ſibi ad tempus feriandi ludendique facultatem vltra tempus prorogant. Originem prouerbij tradunt ad hunc modum. Athenienſibus menſis quidam ἀνθεστηριών appellabatur, quòd is plurimos flores progigneret. In hoc feſta quæpiam agebantur, & conuiuia liberiora, quemadmodum in Saturnalibus fieri conſueuit apud Romanos: in quibus & ſeruis accumbere licebat, feriatis interim ab opere. Exactis autem feriis, quum iam ad ſolitas operas reuocarentur, hoc pacto dicebant heri, Foras Cares: non iam amplius anthiſteria. Cares autem ſeruos appellabant, quòd ea gens mercenariis operis quæſtum factitaret, velut omnium ſerui quicunque conduxiſſent. Sunt qui dicant Cares olim Atticæ regionis partem obtinuiſſe. Athenienſes autem, quum Anthiſteriorum ſolennitatem agerent, ſolere Cares in ciuitatem atque in domos receptos ad feſti communionem admittere: deinceps peracto ſolennitatis tempore, ſiquos è Caribus offendiſſent in vrbe ceſſantes, per iocum dicebant,

Θύραζε Κᾶρες, οὐκ ἔτ᾽ ἀνθεστήρια. id eſt,
Exite Cares: acta enim anthiſteria.

ἀνθεστήρια. Floralia.

Sonat autem ea vox Græca perinde quaſi dicas Floralia Latinè, quorum licentia multorum literis notiſſima eſt. Non diuerſum eſt quod ait Seneca in ludicro in Claudium ſcripto, Non ſemper erunt Saturnalia. Nam Saturnalibus, ſeruis quoque libertas erat.

Non ſemper erunt Saturnalia.

Fures clamorem. 66

Οἱ φῶρες τὴν βοήν, id eſt, Fures clamorem. ſubaudiendum, timent aut ſenſerunt. Quadrabit in eos, qui ſibi conſcij, metuūt ne deprehendantur: aut qui peracto maleficio fugitant pauitantque. Habet autem hoc cum omnis malefacti conſcientia, tum præcipue furti, vt hominem trepidum reddat ac lucifugam. Vnde eſt in Hebræorum ſententiis, impium vel perſequente nullo fugere. Huc alluſit Vergilius,

Male ſibi conſcius, trepidat.

Et quum clamarem, Quò nunc ſe proripit ille?
Tityre coge pecus. tu poſt carecta latebas.

Funiculum fugiunt miniatum. 67

Τὸ σχοινίον φεύγουσι τὸ μεμιλτωμένον. id eſt,
Vitant ſinopi collitum reſtim rubra.

Aptè dicetur, vbi quis properat officio ſuo fungi, non ex animo, ſed ne in mulctam incidat. Carmen ſumptum ex Ariſtophane, cuius interpres & item Suidas huiuſmodi fermè commemorât: Athenienſium magiſtratus variis modis conati ſunt efficere vt populus quam maximè frequens ad cōcionem ventitaret, obiectis enim repagulis quibuſdam vias reliquas occludebant quæ non ducerent ad forum: tum merces tollebant ex mercatu, ne quid hac gratia ibi ceſſaretur: denique funem parabant rubro colore (quem μίλτον, id eſt, interprete Plinio, minium vocant Latini, nonnulli cinabarim appellant) oblitum. Hoc duo miniſtri publici populum cingentes, agebant in concionem. Studebat quiſque funiculum effugere, propterea quòd quiſquis colore notatus appareret contagio funis, in mulctam pendere cogebatur. Vnde qui notam metuunt, eos eleganter dicemus φεύγειν τὸ σχοινίον μεμιλτωμένον. id eſt, fugere funiculum miniatum.

μίλτος.

Fortunatior Strobilis Carcini. 68

Εὐδαιμονέστερος Καρκίνου στροβίλων, id eſt, Fortunatior Carcini Strobilis. Ironia prouerbialis in infœlicem & improbum. Carcinus poeta quiſpiam fuit, cuius filij dicti ſunt ſtrobili ab Ariſtophane, quos & γλυκυτραχήλους vocat, id eſt dulciceruicos. Iocus autem ſumptus eſt à nominum alluſione. Nam Græcè Carcinus cancrum, Strobili cochleas ſignificant, vtrunque genus diſtortum ac fœdum. Adagium recenſetur apud Suidam & Zenodotum. Extat apud Ariſtophanem in Pace.

γλυκυτραχήλους.

Feſto die ſiquid prodegeris. 69

Plautus in Aulularia ſub perſona ſenis Euclionis, Feſto die ſiquid prodegeris, profeſto egerè liceat, niſi pepercerís. Schema prouerbiale, admonet autem ne in ſumptibus ſolennibus ita profuſi ſimus, vt non ſuppetat quo alamus quotidianos. Nam feſti dies vel ſacris efficiendis, vel diurnis epulationibus, vel ludis in honorem deorum, vel ferijs obſeruandis, vel habebantur: profeſti ad rei priuatæ publicæque adminiſtrationem concedebantur. Accommodabitur non perperam & in eos qui iuuenes rem prodigunt, egituri ſenes: quive intempeſtiuè profundunt, poſtea deſideraturi.

Feles Tarteſſia. 70

Γαλῆ Ταρτησσία, id eſt Feles Tarteſſia. De magnis & ridiculis dicebatur. Tarteſſij ſunt in Iberia, apud quos feles maximæ nati dicuntur. Fortaſſe non ineptè dicitur & de rapacibus. Ariſtophanes in Veſpis,

Νυνὶ δ᾽ ὥσπερ γαλῆν κρέα κλέψασαν
Τηροῦσιν ἔχοντ᾽ ὀβελίσκους.
Nunc vti felem rapta carne,
Obſeruant geſtantem veruа.

Item Lucianus, quum ait, ἁρπακτικώτεροι τῶν γαλῶν, id eſt, rapaciores felibus: nimirum & ipſe felium ſignificat rapacitatem vulgo notam fuiſſe.

Rapaciores felibus.

ANIMAD. HENR. STEP.

V. *Obſeruant geſtantem verua*] Vertit Eraſmus geſtantem, legens ἔχοντα. & ad μ referens, non leui errore: quum in ἔχοντ᾽ non α ſed ε eliſum apoſtrophus: ideóque vertendum fuerit geſtantes: videlicet duo ex his.

Ferre iugum. 71

Plautus in Curculione, Iamne fert iugum? De puella percunctatur quiſpiam, num iam per ætatem virum reciperet. Id enim ſignificari, ſatis arguunt ea quæ ſequuntur, Tam à me pudica eſt, quaſi ſoror mea ſit. Horatius in Odis, de puella nondum viro matura.

Nondum ſubacta ferre iugum valet Ceruice.

Videlicet indicans vnde ducta ſit tranſlatio, nimirum à iuuenco, cui nondum ſuppetunt vires vt ducendo aratro pares operis vices ſuſtineat. Nam & coitus, duorum ex æquo negocium eſt, itidem vt in iugo: vnde dictum etiam coniugium.

Feli crocoton. 72

Γαλῇ κροκωτόν, id eſt, Feli crocoton. ſubaudiendum, das, aut addis. Dici ſolitum quoties honos additur indignis, & quos haudquaquam decet. aut quum datur quippiam iis qui munere non norunt vti: veluti ſiquis à muſis alieniſſimo belliſſimum donaret librum. Crocoton veſtis genus eſt rotundæ ac fimbriatæ, qua diuites vtebantur matronæ. Apud Nonium in dictione Rica, refertur inter veſtes delicatas & crocoton. Sic enim arbitror legendum, molliciniam crocotam, chirodatam ricam. Ac teſte Plutarcho, quidam Herculem pingebant κροκωτοφόρον, Omphalæ ſeruientem. Sumptum adagium ab apologo Stratidis: quem alio loco narrauimus. Porrò vox hæc γαλῆ felémne ſignificet, an muſtelam, an quem vulgo catum appellant,

Crocoton. Nonij locus. γαλῆ.

pellant, quoniam inter eruditos controuerſum eſſe video, relinquo aliis iudicandum.

Muſtelam habes. 73

Animal inauſpicatum, Muſtela.

Γαλῆν ἔχεις, id eſt, Muſtelam habes. In eum quadrat cui omnia ſunt inauſpicata, tanquam fatis ac diis iratis, vt aiunt. Olim creditum eſt, hoc animal inauſpicatum infauſtumque eſſe iis qui haberent, domique alerent: vt non admodum diſſideat ab illis, Equum habet Seianum, & aurum habet Toloſanum. Vnde nunc etiam apud quaſdam gentes, nominatim apud Britannos, infelix omen habetur, ſi quum paratur venatio, aliquis muſtelam nominet: cuius etiam occurſus vulgo nunc habetur inauſpicatus. Adagium refertur à Diogeniano.

Equum Seianum.

Faſtuoſus Maximus. 74

Κόμπος Μάξιμος, id eſt, Faſtuoſus Maximus. In eum dicebatur qui ſibi plus ſatis arrogaſſet in ſapientia. Sumptum à moribus Maximi cuiuſpiam arrogantis, & ſibi immodice placentis. In nonnullis exemplaribus inuenio κομπὸς Μάξιμος. Græcis κόμπος arrogãtiam inſolentiámque ſignificat, vnde κομπάζειν & κομπάζειν. Proinde & Euripides γλώσσης τε κόμπον, id eſt, Linguæque faſtus. Recenſetur & hoc in Diogeniani collectaneis.

E multis paleis paulum fructus collegi. 75

Ἐκ πολλῶν ἀχύρων ὀλίγον καρπὸν ξυνήγαγον. id eſt, Ex multis paleis parum fructus collegi. id eſt, multo labore nõ multum emolumenti ſum conſecutus. aut, E verboſo ſermone paululum bonæ ſententiæ percepi: ex ingenti volumine minimum doctrinæ retuli. Tranſlatum ab excuſſoribus tritici.

Oportet remum ducere qui didicit. 76

Quamquiſque norit artem, &c.

Δεῖ κώπην ἐλαύνειν τὸν μαθόντα, id eſt, Oportet remum impellere eum qui didicerit. Vnumquenque decet eam artem exercere quam antea doctus ſit. Refertur à Plutarcho in commẽtariolo cui titulus ὅτι διδακτὸν ἡ ἀρετή. Idem admonet Horatianũ illud in Arte poetica,

> Ludere qui neſcit, campeſtribus abſtinet armis:
> Indoctuſque pilæ diſcive trochive, quieſcit:
> Ne ſpiſſæ riſum tollant impune coronæ.
> Qui neſcit, verſus tamen audet fingere.

Quin & hodiernis temporibus huiuſmodi vulgo iactatur adagium, Qui luſus non nouit legem, abſtineat.

Ex ipſo boue lora ſumere. 77

Ἐκ τοῦ βοὸς τοὺς ἱμάντας λαμβάνειν. Ex ipſo boue lora ſumere dicuntur, qui quo lædant quempiam, id ab ipſo quem lædunt accipiunt. Veluti ſiquis verſibus inceſſeret eum a quo carminis componendi rationem didiciſſet: aut tyrãnus pecuniam extorqueat à ciuibus, qua ſatellitium ad opprimendam ciuitatem alat: aut ſiquis rhetorices præſidiis rhetoricem oppugnaret. Metaphora ſumpta ab agricolis, qui lora cædunt e boum tergoribus, quibus boues vinciunt. Plutarchus in commentario cui titulus ὅτι οὐκ ἔστι ζῆν ἡδέως, Τί ἂν λέγοι τις; ἀρκεῖ γὰρ ἡ φύσις τῆς σαρκός, ὕλην ἔχουσα νόσων ἐν ἑαυτῇ, καὶ τοῦτο δὴ τὸ παιζόμενον, ἐκ τοῦ βοὸς τοὺς ἱμάντας λαμβάνουσα, τὰς ἀλγηδόνας ἐκ τοῦ σώματος. id eſt, Quid igitur, dixerit quiſpiam? Satis eſt ipſa corporis natura, morborum materiam in ſe continens, ac iuxta quod ioco dici ſolet tanquam ex ipſo boue lora ſumens, ita ex ipſo corpore dolores.

Ex vno omnia ſpecta. 78

Ex vno coniecturam capere.

Ἐξ ἑνὸς τὰ πάντ᾽ ὅρα, id eſt, Ex vno omnia ſpecta. Vergilius item,

> --& crimine ab vno Diſce omneis.

Admonet adagium, ex vnius euentus experimento, reliquorum ſimilium coniecturam oportere facere. Refertur à Suida. tametſi is oſtendit in eos dictum qui perperam ex vno quopiam æſtimant omnia. Legit enim non ὅρα, ſed ὁρᾷ. Veluti ſiquis vnum Gallum expertus perfidum, iudicaret omnes eſſe tales.

Ex aſpectu naſcitur amor. 79

Ἐκ τοῦ ὁρᾶν γὰρ γίγνεται ἀνθρώποις ἐρᾶν. id eſt,

> Amor ex videndo naſcitur mortalibus.

Senarius prouerbialis, admonens, oculos amorem potiſſimum conciliare. Non enim amatur incognitum: ex conuictu naſcitur amor mutuus. Et oculi præcipuè ſunt ad amandum illices. In his enim peculiaris animi ſedes: & in his aiunt poëtæ Cupidinem excubantem ſua iacula mittere. Maro velut indicauit adagium, quum ait,

Oculi ad amandum illices.

> Vt vidi, vt perij, vt me malus abſtulit error.
> Rurſum in Georgicis,
> --vritque videndo Fœmina.

Item apud Terentium, Cærea viſa duntaxat virgine, quàm impotenter cœpit ardere. Iuuenalis prodigij loco refert de cæco amante,

> Qui nunquam viſæ flagrabat amore puellæ.

Legimus, philoſophos quoſdam, & inter hos Democritum, ſibimet oculos ademiſſe, tanquam omnium malarum cupiditatum authores. Quapropter piorum hominum eſt meminiſſe, haudquaquam eſſe tutum videre quod non licet concupiſcere. Prouerbij meminit Diogenianus.

E ſublimi me derides. 80

Ἀφ᾽ ὑψηλοῦ μου καταγελᾷς. id eſt, E ſublimi me derides. De eo qui cum faſtu ridet quempiam ac deſpectum. Tranſlatum ab iis qui ex edito loco verba faciunt. Vnde & Deſpicere dictum à Latinis pro contemnere, quòd quiſquis in eminenti loco eſt, is, veluti tutior, negligit eum qui ſtat in humiliore loco.

Deſpicere.

Extra lutum pedes habes. 81

Ἔξω πηλοῦ πόδας ἔχεις, id eſt, Extra lutum pedes habes, hoc eſt, emerſiſti è periculo, aut extra periculum conſtitutus es. A viatoribus ſumptum. Simile illi, ἔξω βελῶν, id eſt, extra iaculum. Et in luto dicuntur hæſitare qui moleſtis inuoluũtur negotiis, vnde ſe nequeant explicare.

In luto hæſitare.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *viatoribus.*] *Simile illi, ἔξω βελῶν, id eſt, &c.* Imò diuerſum hoc dicendi genus videtur eſſe ab illo. Nam extra lutum pedes habere is demum dicitur qui in luto aliquandiu hæſerit, ſed ex eo tandem emerſerit. At Extra iaculum, vel potius, teli iactum, eſſe is dicitur etiam qui intra teli iactum antea non fuerit: ſed ab eo ſemper longiſſime ſe remouerit.

Extra lutũ pedes habere.

Ex vmbra in ſolem. 82

Ex vmbra in ſolem educere, eſt rem prius abditam & otioſam in publicum & in communem vitæ vſum deducere. Tranſlatum ab athletis, quibus mos, ſolis & pulueris patientia confirmare corporis robur. Delicatorum autem eſt, in vmbra latitare. Venuſtius fiet ſi ad animi rem torqueatur: veluti ſiquis dicat, philoſophiam à Socrate ex vmbra in ſolem eſſe productam. Exempla paſſim apud ſcriptores obuia.

Athletarum mos.

Excubias agere in Naupacto. 83

Φρουρήσεις ἐν Ναυπάκτῳ. id eſt, Excubare Naupacti. Achiui capta Naupacto, Pauſaniam excubiis coſtodiæque præfectum interfecerunt, authore Theopompo. Vnde res in iocum vulgi videtur abiiſſe, aduerſus eos qui pereunt ignauia ſua, aut qui munus odioſum ac plenum diſcriminis adminiſtrant. Refertur a Zenodoto. Suidas effert ad hunc modum, φρουρήσεις ἐν Ναυπάκτῳ, id eſt, Excubabis Naupacti. Is adfert & aliam adagionis originem. Quum iis qui Naupactum præſidio tuebantur, perpuſillum ſalarij dependeretur, atque illi plurima quæ ad rem pertinebant, emerent, militari ioco iactatum eſt, vt appareret, in eos qui fruſtra ſudarent, quóſque ſua ſpes fruſtraretur. Naupactus autem, Ætoliæ ciuitas, quam tum Philippus obtinebat, à compingendis nauibus dicta, quòd illic Heraclidę primum nauem extruxerint.

Naupactum.

Deuotionis templum. 84

Ἀρᾶς ἱερόν, id eſt, Execrationis templum. In eos dicebatur qui crebris execrationibus vti conſueuerunt. Qui mos nunc vulgò pleriſque plurimum improbandus, vt nihil dicant niſi diras admiſceant deuotiones & imprecamina, vel ipſo horrenda auditu. Erant autem antiquitus etiam publicæ quædam deteſtationes, velut apud Athenienſes, in eum qui viam non monſtraſſet erranti. in quarum locum Chriſtianis ſucceſſit ea quam vocant excommunicationem. Item deuotiones hoſtium, quarum meminit Macrobius: & Horatius in Odis,

Errantem de via fallere, apud quos execrandum olim.

> Diris agam vos: dira deprecatio
> Nulla expiatur victima.

Heſychius indicat templum execrationis fuiſſe Athenis, cuius meminerit Ariſtophanes in Horis. dici porrò de graui calamitate. Alibi, ni fallor, à nobis dictũ eſt de execrationibus tragicis, quas Diogenes philoſophus iocabatur ſibi occurriſſe, quòd viueret ἄοικος, ἄπολις, ἄπατρις, ἀχρήματος, ἄτακτος, καὶ ἐφημέριος. id eſt, Carens domo, ciuitate, patria, pecunia, nullam habens certam ſedem, & in diem viuens. Prouerbium refertur à Diogeniano.

Templum execrationis.

Diogenes philoſophi iocus.

Expertes inuidentiæ muſarum fores. 85

Ἄφθονοι Μουσῶν θύραι. id eſt, Candidæ muſarum ianuæ. De iis dictitatum qui literaturam ſuam candidè libentérque impertiunt aliis, & ad docendum prompti propensique ſunt. Neque malè congruet etiam in dociles, iuxta id quod alibi commemorauimus, ἀνεῳγμέναι Μουσῶν θύραι, id eſt, Apertæ muſarum ianuæ.

Apertæ Muſarum ianuæ.

Eurybatizare. 86

Εὐρυβατίζειν, id eſt, Eurybatizare, eſt improbis vti moribus. Eurybatus ex Cercopibus vnus fuit, inſignitæ improbitatis homo. huius meminit Lucianus in Pſeudomanti, ὑπὲρ τοὺς Κέρκωπας, ὑπὲρ τὸν Εὐρύβατον, ἢ Φρυνώνδαν, ἢ Ἀριστόδημον, ἢ Σώστρατον. id eſt, Vltra Cercopas, vltra Eurybatum, aut Phrynoodam, aut Ariſtodemũ, aut Soſtratum. Neque verò vnus duntaxat huius nominis fuit, infamis verſutia, morúmque improbitate. Nam & Epheſius quidam Eurybatus fuit, qui quum à Crœſo cum multa pecuniarum vi miſſus eſſet vt exercitum contraheret, ad Cyrum defecit, vt author eſt Ephorus. Alij malunt ad Eury-

Eurybatus improbiſſimus.

batum referre qui fuiſſe perhibetur alter è Cercopibus, vt dixi. Duris ad Eurybatum refert Vlyſſis ſocium. Nicander prodidit, Eurybatum quendam Æginenſem fuiſſe longe verſutiſſimum ſceleſtiſſimúmque. Neque verò deſunt qui dicant hoc nomine furem fuiſſe quempiam aſtutia ſingulari: is quum deprehenſus captuſque ſeruaretur, cuſtodes in conuiuio animi cauſa iuſſerunt, vt oſtenderet quibuſnam modis conſueuerit domos conſcendere. Quúmque illum initio renuentem, ſcilicet tanquam inuitus facturus eſſet, rogarent inſtantius, ac vix tandem perſuaſiſſent, ille aptatis ſpongiis ac ſtimulis, ferreíſque retinaculis, (quas ἐγκεντρίδας Græci vocant) parietem cœpit conſcendere. Porrò ſuſpectantibus illis, & artificij nouitatem admirantibus, Eurybatus prehenſo laqueari per tegulas aufugit, priuſquam illi domum circumire potuerint. Atque hunc ad modum deluſis cuſtodibus, periculum euaſit. Meminit huius & Euſtathius in primum Iliados, admonens, eam vocem ambiguè pronûtiari, Εὐρύβατος &, Εὐρυβάτης, dictum autem παρὰ τὸ εὐρυβάζειν, quòd late graſſaretur. Itaque peculiariter conueniet in eum qui deprehenſus, arte quapiam elabitur.

ἐγκεντρίδας.

Faciunt & ſphaceli immunitatem. 87

Pisiſtratus decimas remittit Athenienſibus.

Καὶ σφάκελοι ποιοῦσιν ἀτέλειαν, id eſt, Faciunt & ſphaceli immunitatem. Athenis celebratum prouerbium de iis qui quouis prætextu quod volunt aſſequuntur. Natum aiunt ab euentu huiuſmodi, Piſiſtratus tyrannus decimas exigebat ab Athenienſibus, eorum quæ in agris proueniſſent. Itaque quum aliquando obambularet, videretque ſenem quendam in ſaxis quibuſdam hoc eſt, loco petricoſo, laborantem, rogabat quoſnam fructus inde colligeret: at is reſpondens, Dolores, inquit, & ſphacelos: atque horum decimas exigit Piſiſtratus. Porrò tyrannus admiratus hominis libertatem, decimas Athenienſibus remiſit. Ea res in vulgi ſermonem abiit, etiam ſphacelos immunitatem parere. Sphacelus autem morbi genus eſt, quod ex immodica defatigatione ſolet accidere. Quidam putant eſſe tormina articulorum. quidam oſſium tabem. Theophraſt. lib. De cauſis plant. 5. demonſtrat & plantarum radicibus vitium accidere, quod ab hominum morbo σφακελισμὸς appelletur. Adagium recenſetur à Suida. Heſychius indicat, quemlibet dolorem grauem, ſphacelum dici.

Sphacelus quid.

Et meum telum cuſpidem habet acuminatam. 88

Ipſiſſimam prouerbij ſpeciem habet quod ſcriptum eſt apud Homerum Iliadis υ, ſub Hectoris perſona,

--ἐπεὶ καὶ ἐμὸν βέλος ὀξὺ πάροιθεν. id eſt,

Telum quando meum quoque cuſpide acuta eſt.

Rectè vtemur quoties fatebimur nos inferiores quidem eſſe, verùm non deeſſe tamen quo queamus nocere. Cui ſimile Virgilianum illud,

--& noſtro ſequitur de vulnere ſanguis.

Item illud apud Ouidium,

Et mihi ſunt vires, & mea tela nocent.

Ignaui vertitur color. 89

Τοῦ κακοῦ τρέπεται χρώς, id eſt, Ignaui vertitur color. Plutarchus in cauſis naturalibus, problemate, Quam ob rem polypus colorem mutet, hoc tãquam prouerbio iactatum adducit, διὸ καὶ λέλεκται, τοῦ μὲν κακοῦ τρέπεται χρώς. id eſt, Ignaui vertitur color. Nam id accidit in metu vt vultus exalbeſcat, maximè timidis, videlicet ſanguine ad vitalia refugiente. Huiuſmodi accedit Veneris, ſi ad animum transferatur: veluti ſi dicas, philoſophum nihil omnino formidare eorum quæ vulgus horret, Τοῦ μὲν γάρ τε κακοῦ τρέπεται χρώς, id eſt, Vertitur ignaui ſanè color. Porrò prouerbium natum eſt ex Homericæ Iliados ν. carmen ſic habet,

In metu vultus exalbeſcit.

Τοῦ μὲν γάρ τε κακοῦ τρέπεται χρὼς ἄλλυδις ἄλλῃ,
Οὐδέ οἱ ἀτρέμας ἧσθαι ἐρητύετ᾽ ἐν φρεσὶ θυμός,
Ἀλλὰ μετοκλάζει, καὶ ἐπ᾽ ἀμφοτέρους πόδας ἵζει.
Ἐν δέ τέ οἱ κραδίη μεγάλα στέρνοισι πατάσσει,
Κῆρας ὀϊομένῳ. πάταγος δέ τε γίγνετ᾽ ὀδόντων.
Τοῦ δ᾽ ἀγαθοῦ οὔτ᾽ ἂρ τρέπεται χρὼς, οὔτέ τι λίην
Ταρβεῖ. id eſt,
Vertitur ignaui color, euariátque ſubinde,
Nec mens certa manet verum huc illucque vacillat,
Ac migrans è corde, pedes in vtróſque reſidit.
Palpitat & validè cor ei præcordia ſubter,
Fata putanti animo: occipiunt quoque ſtridere dentes.
Contrà forti nec variat color, at neque valde
Horreſcit.

Ad conſilium ne acceſſeris antè quàm voceris. 90

Μὴ πρότερον εἰς βουλὴν παρέλθῃς πρὶν ἂν κληθῇς, id eſt, Ad conſilium ne acceſſeris prius quàm voceris. Hæc ſententia, quæ nunc nomine Catonis celebratur, prouerbialis fuiſſe videtur, vel Plutarcho teſte, cuius hæc verba ſunt, libro συμποσιακῶν primo, Ἄτοπος μὲν οὖν, ἔφη, καὶ παροιμιώδης Μενέλαος, σύμβουλος γενόμενος μὴ παρακεκλημένος. id eſt, Ridiculus igitur, inquit, & prouerbio obnoxius Menelaus, ſiquidem conſultor factus eſt non acceſſitus. Niſi quis mauult hæc ad illam referre parœmiam,

Αὐτόματοι ἀγαθοὶ ἀγαθῶν ἐπὶ δαῖτας ἴασι. quam alias referemus.

ANIMAD. HENR. STEP.

V. Αὐτόματοι ἀγαθοὶ ἀγαθῶν ἐπὶ δαῖτας ἴασι] At Euſtathius enarrans ex Il. β, verſum, Αὐτόματος δέ οἱ ἦλθε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος, ait hinc prouerbium iſtud poſtea fuiſſe excogitatum, Αὐτόματοι κωμάζουσιν ἐς φίλων φίλοι. Ita παροιμιώδης Μενέλαος dicetur, qui prouerbio locum fecerit, cuius factum in prouerbium ceſſerit. At ſi vertas, obnoxius prouerbio, intellige obnoxius prouerbio quod ab eo poſtea ortum eſt. Sed hoc non placet.

Iucundiſſima nauigatio iuxta terram, ambulatio iuxta mare. 91

Plutarchus primo Sympoſiacῶn libro, veluti vulgò iactatum citat, Πλοῦς μὲν ὁ παρὰ γῆν, περίπατος δὲ ὁ παρὰ θάλασσαν ἥδιστος. id eſt, Nauigatio iuxta terram, ruſum, ambulatio quæ fit iuxta mare, iucundiſſima eſt. Rectè torquebatur ad eam ſententiam, vt dicamus ita demum eſſe iucundiſſimum vnumquodque, ſi diuerſi generis admiſtu temperatum adhibeatur: veluti ſi in luſibus nonnihil eruditionis aſpergas: ruſum in ſtudiis aliquid ludicrum admiſceas. Simillimum eſt huic quod ex Philoxeno poeta citat idem in commentario quem inſcripſit, Quomodo ſint audiendi poetæ, τῶν κρεῶν τὰ μὴ κρέα ἥδιστά ἐστι, καὶ τῶν ἰχθύων οἱ μὴ ἰχθύες. id eſt, Ex carnibus, quæ carnes non ſunt, ſuauiſſimæ: item ex piſcibus qui non ſunt piſces. Itidem philoſophia admiſta poematis, magis delectat: & poetis admiſta philoſophiæ, magis capit animum.

Iucundiſſimum quod maximè varium.

Suauiores carnes quæ carnes non ſunt.

Cupidinum crumena porri folio vincta eſt. 92

Πράσου φύλλῳ τὸ τῶν ἐρώντων δέδεται βαλάντιον, id eſt, Porri folio amorum vincta eſt crumena. Refertur eodem in loco quem modo citauimus, ſed præſtat ipſius verba ſubſcribere, Ὅσα ἄν τις μάλιστα γλίσχρος, φειδωλός τε καὶ μικρολόγος ἐμπεσὼν εἰς ἔρωτα, καθάπερ ἐν πυρὶ σίδηρος, ἀνεῖται καὶ μαλάσσεται, ἁπαλὸς καὶ ὑγρὸς καὶ ἡδίων ὥστε τὸ παιζόμενον μὴ πάνυ φαίνεσθαι γελοῖον, ὅτι πράσου φύλλῳ τὸ τῶν ἐρώντων δέδεται βαλάντιον. ὀλίγῳ δέ ἐστι τοῦ μεθύειν τὸ ἐρᾶν ἐρωτικῶς ἐστι. ποιεῖ γὰρ θερμοὺς καὶ ἱλαροὺς καὶ διακεχυμένους. id eſt, Quodque vel maximè miretur aliquis, vir parcus & ſordidus, ſimulac in amorem inciderit, non aliter quam igni impoſitum ferrum, fit mollior ac tener, lenius ac ſuauior: vt non vſquequaque deridiculum videatur illud quod ioco populari dicitur, Cupidinũ crumenas porri folio vinctas eſſe. Dictum eſt autem ob eam cauſam, quòd amor affinis ſit ebrietati: reddit enim calidos & hilares & effuſos. Plutarchus itaque ſentire videtur, prouerbium alludere ad porri naturam: cuius vis eſt calefacere, ciere vrinam, irritare Venerem, mouere menſes, & aluum inflare, quemadmodum docet Dioſcorides lib. 2. Suidas oſtendit hoc adagium dictum de iis qui per amorem immoderatos faciunt ſumptus, luxuique indulgent quemadmodum ſolent in comœdiis amantes. Plutarchus in libello quem inſcripſit ἐρωτικῷ, hoc quoque inter cæteras Cupidinis ſiue Amoris laudes commemorat, quòd è ſordido ſplendidum, è parco liberalem, è triſti ciuilem, è timido audacem reddit hominẽ. Proinde Cupidinis loculi, porri folio vincti dicuntur, quòd facilè ſoluantur, vel quòd admodum fragile ſit porri folium, vel quòd ſit huius genuina vis, ſoluere corpus ac mouere.

Amor reddit effuſos & ſumptuoſos.

Cupidinis loculi porri folio vincti.

Quem fortuna pinxerit. 93

Ὃν τύχη μέλανα γράφει, τοῦτον ὅλος χρόνος οὐ δύναται λευκᾶναι. id eſt, Quem fortuna nigrum ſcripſerit, hunc non vniuerſum æuum candidum reddere poteſt. Hoc eſt, cui fortuna refragatur, huic, quicquid tentauerit, infœliciter cedet. Alluſum eſt ad nigros & albos calculos ſuffragiorum. Recenſetur in Collectaneis Apoſtolij.

Qui mori nolit ante tempus. 94

Athenæus in ſermonibus conuiuialibus, de Sybaritis huiuſmodi refert prouerbium, Ὁ βουλόμενος ἐν Συβάρει μὴ πρὸ μοίρας ἀποθανεῖν, οὔτε δυόμενον οὔτ᾽ ἀνίσχοντα τὸν ἥλιον ὁρᾶν δεῖ. hoc eſt, Qui non velit apud Sybaritas ante diem fatalem mori, eum haud oportet ſolem conſpicere, nec occidentem, nec orientem. Hoc ideo vulgò iactatum ſcribit, quòd Sybaritarum ciuitas in humili loco ac velut in conualle ſita fuerit: vt æſtatis tempore manè pariter ac veſpere frigus immenſum ſentirent, meridie intolerandum ardorem. Cicero libro De finibus bonorum ſecũdo, docet idem dictum in quoſdam aſotos. cui genti nomen inditum eſt à luxu vitæ. nã ſub ſolis occaſum erant ebrij, manè ſtertebant. Columella in proœmio rerum ruſticarum, vſurpat in ganeones, qui noctes libidinibus & ebrietate, dies ſomno vel ludo conſumunt. Mox deinde inquit vt apti veniamus ad ganeas, quotidianam cruditatem Laconicis excoquimus, & exuſto ſudore ſitim quærimus, noctéſque libidinibus & ebrietatibus, dies ludo vel ſomno conſumimus. Ac nos dicimus fortunatos quòd nec orientem ſolem videmus nec occidentem.

Aſoti qui.

Ganeones.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. do] *in quoſdam aſotos. cui genti nomen inditum eſt à luxu vitæ nam &c.* Putauit aſotos certæ cuiuſdam gentis proprium eſſe nomen, dum nimium properante oculo, & per tranſennam, quod aiunt, Ciceronis locum illum inſpexit. Alioqui certe animaduertiſſet non de certa quapiam gente loqui Ciceronem, cui à luxu vitæ nomen tributum ſit: ſed quos antea vocauerat Latino verbo luxurioſos, eoſdem poſtea nuncupare Græco aſotos. Cuiuſmodi homines videre eſt hodieque in quauis gente & natione, non in certa quapiam. adeo vt non dicendum fuerit, quaſi de gente quæ noſtro tempore abolita eſſet, Erant ebrij, & ſtertebant: ſed vt de genere hominum, cuius noſtrum quoque ſeculum feraciſſimum eſt, Sunt ebrij & ſtertunt.

Barbæ tenus ſapientes. 95

Ἐκ πώγωνος σοφοί, Ἀπὸ πώγωνος σοφισταί, Ἀπὸ πώγωνος φιλόσοφοι. id eſt, Barbæ tenus ſapientes, & ſophiſtę, & philoſophi. Sic appellabantur qui præter barbam & pallium nihil haberent philoſophi. Vſurpatur aliquoties apud Plutarchum in Sympoſiacis. Huc alluſit Horatius, quum ait,

-iuſſit ſapientem paſcere barbam.

Lucianus item ſubinde iocatur in philoſophorum τὸν βαθὺν πώγωνα, id eſt profundam barbam. In Eunucho Bagoas ait, Si philoſophum oporteat ex barba metiri, hircos primam laudem ablaturos. Similiter Martialis,

Propendet mento nec tibi barba minor.

Recte torquebitur in eos qui vniuerſam vitæ ſanctimoniã non in animo, neque in moribus, ſed in cultu conſtituunt.

Pallio barbaq; tenus philoſophi.

Inter lapides pugnabant, nec lapidem tollere poterant. 96

Plutarchus quartæ decadis Sympoſiacæ, problem. 1. ἰδὼν δὲ τὸ παιδάριον ἅμα τῷ Φίλωνι τὸν ἄρτον χρώμενον, ἄλλου δὲ μηδενὸς δεόμενον, ὦ Ἡράκλεις, ἔφη, τοῦτο ἦν ἄρα τὸ λεγόμενον,

Ἐν δὲ λίθοισιν ἐμάχοντο, λίθον δ' οὐκ ἦν ἀνελέσθαι. id eſt,

Vbi verò videret miniſtrum puerum, vnà cum Philone, vtentem pane, neque præterea quicquam requirentem, Papæ, inquit, hoc nimirum erat illud quod vulgò dici ſolet,

Pugna erat in ſaxis, neque ſaxum tollere quibant.

Apparet dictum in eos qui præſenti commodo non fruantur, vel ob ignauiam: vel ob peruerſam de rebus opinionem, vt qui vel ſaxum grauentur ex aceruo tollere, quo repellant aduerſarium. Refertur idem carmen apud Athenæum libro decimo: & aliud ſubiicitur, veluti conſimilis ſententiæ,

Δίψῃ δ' ἐξώλλυντο, ὕδωρ δ' ὑπερεῖχε γενείου. id eſt,

Deperiere ſiti, ſuperante ad labra liquore.

Inopes inter opes & ... vel patronos ...

In alio mundo. 97

Ὡς ἐν ἄλλῳ κόσμῳ, id eſt, Tanquam in alio mundo. Schema prouerbiale eſt, quo nunc etiam vulgus vtitur: de iis qui longe lateque diſſident à moribus aliorum, aut quibus omnia noua videntur, aut qui longè diſſiti ſunt à patria. Plutarchus in Sympoſiacis, τὸ δὲ τῶν Ἑλλήνων γένος ἀλλόφυλον ὅλως καὶ ξένον ἡμῖν, ὥσπερ ἐν ἄλλῳ τινὶ κόσμῳ γεγονότων καὶ ζώντων. id eſt, At Græcorum genus prorſus alienum ac peregrinum à nobis, velut in alio quopiam mundo natorum ac viuentium. Non diſſimili figura dixit Horatius in Odis,

-quid terras alio calentes Sole mutamus?

Et Macrobius in præfatione Saturnaliorum, Niſi ſicubi nos ſub alio ortos cælo, Latinæ linguæ vena non adiuuet. Quum enim cælum ſit omnibus commune, figuratum ſit neceſſe eſt, Sub alio cælo nati. Et de campis Elyſiis apud Virgilium,

-ſolémque ſuum, ſua ſidera norunt.

Suum dixit, tanquam à noſtro diuerſum. Item Claudianus

-ſunt altera nobis

Sydera, ſunt orbes alij, luménque videbis Purius.

Rurſum Virgilius in Bucolicis,

Et penitus toto diuiſos orbe Britannos.

Solet autem hoc vſuuenire pleriſque mortalibus, vt ſiquando noui hoſpites in regionem longiuſculè à ſuo nido diſſitam peruenerint, nihil non horreant, non ſtupeant, non admirentur: perinde quaſi in alium delati orbem.

Diu degentes ab à natiuo moribus.

Piſcis repoſitus. 98

Ἀποκείμενος ἰχθύς, id eſt, Repoſitus piſcis, in prouerbium abiiſſe videtur, aduerſus eos qui nihil ſeruant in poſterum. Nam piſces olim in deliciis erant. & prudentis eſt, e cibis ſemper aliquid habere repoſitum, quo ſubitum excipiat hoſpitem: nec Achillem Homericum imitari, ad quem quum accedunt oratores, aut Priamus domum inanem ac famelicam offendunt. Videtur autem ſic efferẽdum adagium, τὸν ἀποκείμενον ἰχθὺν οὐ δεῖ εἰς τὸ μέσον ἕλκειν, id eſt, Piſcem repoſitum non oportet in medium retrahere. Plutarchus in Sympoſiacis Ἐγὼ δὲ γελάσας, ἐπιτὸν, δ' εἶπον, ὦ ἑταῖρε τὸν ἐκ τῆς παροιμίας ἀποκείμενον ἰχθὺν οὐχ ἑλκόμενον εἰς μέσον μετὰ τῆς Πυθαγορικῆς χοίνικος. id eſt, At ego ridens, quin illum, inquam, de quo prouerbium fertur, repoſitũ piſcem, qui in medium non trahitur vnà cum chœnice Pythagorica. Licebit accommodare ad ſermonem aut fabulam, per ſe non admodum venuſtam, quæ tamen iteretur non ſine tædio. Conueniet in parcum ac de craſtino ſolicitum.

Fabula quæ nõ citra tædium iteretur.

ANIMAD. HENR. STEP.

V. *videtur*] ἰχθὺν οὐ δεῖ εἰς τὸ μέσον ἕλκειν Non intellectus ab eo loci Plutarchi ſenſus, fecit vt ita efferendum eſſe prouerbium exiſtimaret. Sed deprauatio quæ ibi in vulgatis exemplaribus habetur, Eraſmum apud me facilè excuſat, & apud alios quoque excuſet velim. Eſt autem ea in his verbis, οὐχ ἑλκόμενον: pro quibus legendum eſt, vt in veteribus libris, Διὰ τί οὐχ ἕλκομεν, omnino enim poſtulat verbum aliquod oratio, vtpote alioqui imperfecta manens. Reponentes igitur hanc lectionem, ſimul & in locum huius Eraſmicæ interpretationis, Quin illum piſcem qui in medium non trahitur vnà cum chœnice Pythagorica hanc ſubſtituamus, Cur non illum piſcem in medium trahimus vnà cum chœnice Pythagorica? Habetur autem hic locus συμποσιακῶν decadis 7. cap. 4. in qua quæritur cur priſcis Romanis ne menſa inanis tolleretur, itẽ ne lucerna extingueretur, prouidere moris eſſet. Ibi quum ſinguli quædam ad problema de lucerna facientia protuliſſent, & Euſtrophus de altero ſententiam ſuam pronuntiaſſet, dicens, illis morem fuiſſe ne mẽſa inanis remoueretur cauere, quòd ſemper aliquid ſeruis & ſeruorum liberis è cœna relinquendum exiſtimarent: vnde & Perſarum reges non ſolùm amicis & præfectis ac ſatellitibus particulas ſuarum cœnarum mittere ſolitos, ſed etiam ſeruorum atque adeo canum cœnam in illorum menſa proponi ſolitam: quum, inquam, hæc Euſtrophus dixiſſet, tum Plutarchus, At illum ex prouerbio repoſitum piſcem cur non trahimus in medium, vnà cum Pythagorica chœnice? Quibus verbis quid ſignificat? Nimirum perinde eſt ac ſi dixiſſet, Cur non prouerbium, quo piſcis repoſitus iactatur, & chœnicem Pythagoricam in medium proferimus, & eorum mentionem facimus, quum ad id de quo quæritur problema vel maximè pertineant? Vel, Cur nõ è prouerbio ſumimus piſcem ἀποκείμενον, eúmque in medio ponimus, vnà cũ Pythagorica chœnice? Vel, Cur non prouerbium hoc Piſcis repoſitus, & Pythagoræ de chœnice ſymbolum præſenti ſermoni accommodamus? Ac feſtiuiſſimè profecto dixit & loco conuenientiſſimè (in conuiuio enim habebantur hi ſermones) Quin piſcem reconditum in medium retrahimus? quaſi videlicet in medio poni edẽdum vellet, quum, vti dixi, intelligeret, Quin piſcem reconditum in medium proferimus, huic ſermoni noſtro adaptandum? Quin trahimus in ſermonem noſtrum prouerbiale dictum Piſcis repoſitus? Hinc ſatis ſupérque apparet ex prouerbij huius verbis non eſſe illa εἰς τὸ μέσον ἕλκειν.

Carneadis dictum.

Non eſt eiuſdem & multa & opportuna dicere. 99

Χωρὶς τό τ' εἰπεῖν πολλὰ καὶ τὰ καίρια. id eſt,

Seiuncta ſunt hæc, multa & apta dicere.

Senarius prouerbij vice celebratus, admonet vitandam multiloquentiam, quòd fere labi neceſſe ſit quiſquis multum loqui conetur. Extat & in Hebræorum prouerbiis, in multiloquio non abeſſe peccatum.

In multiloquio non abeſſe peccatum.

Pſaphonis aues. 100

Ψάφωνος ὄρνιθες, id eſt, Pſaphonis aues. vbi quis noua quapiã arte famam captat: vt quum aliquis ſubornat à quibus laudetur, eíſque veluti dictat encomia, quibus apud vulgus celebrari velit. Narrant in Libya fuiſſe quẽdam nomine Pſaphonem, qui diuinitatis opinionem affectans, quamplurimas aues cepit vocales, & humani ſermonis dociles. eas ſonare docuit hæc verba, Μέγας θεὸς Ψάφων, id eſt, Magnus deus Pſaphon: atque ita doctas emiſit in montes. At illæ quæ didicerant, canebant, ac reliquas item aues ſonare docebant. Porrò Libyes, quum ignorarent commentum, credentes id diuinitus accidere, Pſaphoni rem diuinam facere inſtituerunt, ipſúmque in deorum numerum retulerunt. Prouerbium in collectaneis Apoſtolij reperi.

Pſaphonis vanitas.

CHILIADIS PRIMÆ CENTVRIA TERTIA.

Aut regem aut fatuum naſci oportere. 1

ANNEVS Seneca, vir amœniſſimi, vt Tacit⁹ ait, ingenij: quod quidē ex eo liquet libello ludicro, quē ſcripſit in Claudiū Cæſarē (nā is nuper in Germania repertus, in lucē emerſit) huiuſmodi refert adagiū, in eo de quo modò diximus opuſculo, Aut regē aut fatuū naſci oportet. Sed præſtat illud ipſius verbis adſcribere, Ego, inquit, ſcio me liberū factū, ex quo ſuum diem obiit ille qui verum prouerbium fecerat, Aut regem aut fatuum naſci oportere. Rurſum in eodem libello, Occidit in vna domo Craſſum Magnū, Scriboniam, Baſſioniam, Aſſarios, nobiles tamen. Craſſum verò tam fatuum, vt etiam regnare poſſet. Iterum alio in loco obſcurius quidem, ſed tamen eodem alluſit carmine,

Abrupit ſtolidæ regalia tempora vitæ

Rex, & fatuus vt coniunctim dicatur.

Iam ſi vere ſcripſit Heſiodus, non omnino de nihilo eſſe quod populari ſermone celebratur: fortaſſis haud abs re fuerit veſtigare quæ res huic prouerbio dederit occaſionem: quod duo tam diſſimilia, nempe regem & fatuum, ita coniungit, vt vtrūque alteri ſimillimum, videri velit. Præſertim quum hæc ſit peculiaris regum laus, ſoláque verè regia, ſapientia, prudentia, vigilantia cæteros antecellere. Conſentaneum eſt igitur, priſcos illos reges, maxima ex parte inſigni ſtultitia præditos fuiſſe. id quod partim è poëtarū fabulis, partim ex hiſtoriographorum monumentis licet cognoſcere.

Apud Homerum principes quales.

Agamemnon.

Siquidem Agamemnonē ſuum Homerus, & hunc imitati Tragici, ambitioſum potius quàm cordatum faciunt. Quid autem ſtultius quàm vnicæ filiæ crudeliſſima cæde, imperatoris mercari titulum? Quid ineptius quàm pro barbara puellula tā iuueniliter digladiari: vt quòd, ſuos amores retinere non poſſet, Achillem ſua ſpoliaret amicula: nec id ſanè ſine ſummo totius exercitus diſcrimine?

Achilles.

Tum autem quàm ineptè ſtomachatur Achilles orbatus ſuis amoribus, quàm pueriliter deplorat apud matrem? at hunc vnum nobis poeta, velut abſolutum egregij principis exemplar, propoſuit.

Aiax.

Priamus.

Ad hæc quàm non ſapienter indignatur Aiax. Quam ſeniliter delirat Priamus, dum Helenam proſtitutæ pudicitiæ mulierculam amplectens, ac filiam appellans, negat ſe pœnitere belli, in quo tot clades acceperat, tot orbatus liberis, toties luctu funeſtatus, ne Paris non potiretur amica.

Ilias quid contineat.

Quid multis? tota Ilias quàm eſt longa, nihil aliud quàm quod eleganter ſcripſit Horatius,

Stultorum regum & populorum continet æſtus.

Hercules qualis.

Quanquam & Odyſſea ſuos habet Procos & Alcinoos, craſſos & ſtupidos. Quin & Herculem ipſum, robuſtum faciunt & animoſum, ſed hebetis craſsíque animi.

δωροφάγοι ac νήπιοι reges.

Iam Heſiodus, quem nonnulli volunt, antiquiorem Homero eſſe, principes δωροφάγους ac νηπίους appellat: opinor quòd & parum ſaperent in adminiſtranda republica, & opibus per fas nefáſque cumulandis inhiarent potius quàm communibus populi commodis.

Midas.

Cuiuſmodi fingunt & Midam illum, ob animi ſtoliditatem, aſininis auriculis inſignitum. Et haud ſcio an huc pertineat & illud, quòd priſci theologi, nimirum poetæ, ſapientiam Apollini tribuunt ac Palladi:

Iouis fulmen triſulcum.

Ioui deorum & hominum monarchæ, fulmen duntaxat triſulcum, & nutum illum ac ſuperciliū, quo totum olympum tremefacit, relinquunt.

Iouis turpia facta.

Alioqui quis nepos, quis balatro vnquam nugatus eſt, nugacius, aut nequius nequam fuit quàm hic cui regnum mundi dederunt? Technis fallit vxorem, nunc cygnus, nunc taurus, nunc aurum factus: inſidias ſtruit mulierculis, ſubornat Ganymedes, ac cælum nothis implet.

Neptunus & Pluto.

Ad eundem modum Neptunum & Plutonem feroces & inexorabiles fingunt, ſapientiam non tribuunt.

Crœſus qualis.

Sed, vt ad recentiores veniamus hiſtorias, & miſſas faciamus fabulas, quid tandem cordis fuiſſe credis Crœſo Lydorum regi (ſi modò talis fuit qualem depinxit Herodotus) qui gemmis & auro congeſto fretus, Soloni indignabatur quòd ſibi fœlicis nomen non tribuerit?

Xerxes ſtultus.

Aut quid fingi ſtultius poteſt Xerxe, quum ad Athon montem legatos mitteret, cúmque contumelioſiſſimis ac minaciſſimis literis territaret: quum Helleſponto mari certum plagarum numerum infligi iuberet?

Alexander Magnus.

Neque verò minus regaliter deſipuit Alexander ille Magnus, quum abdicato patre, Iouis filius ſalutari gauderet, dum vino certaret, dū in conuiuiis ab adulatoribus vt Deum adorari ſeſe pateretur: dum queritur hunc orbem ſuis victoriis anguſtum eſſe, & Oceanum ingreſſus, alios quærit mundos quos expugnet.

Miſcella fatuorum regum.

Vt ne commemorem interim Dionyſios, Ptolemæos, Iulios, Nerones, Tiberios, Caligulas, Heliogabalos, Commodos, Domitios. quorū alius ſibi Dei nomen vendicauit, quū eſſet hominis vocabulo indignus: alius ſe totum aſſentatoribus deridendum propinauit: alius ambitione præceps vniuerſum orbem inſaniſſimis rerum tumultibus cōcuſſit. Sed ego iure videar ineptus, qui catalogum hunc ingrediar, & aquam, vt aiunt, quæram in mari.

Nullus princeps nō ſtultus.

Quin omnes potius & veterum & neotericorum annales euolue, nimirum ita comperies, vix ſeculis aliquot vnum aut alterum extitiſſe principem qui non inſigni ſtultitia maximam perniciem inuexerit rebus humanis. Siquidem princeps, aut magno orbis totius malo ſtultus eſt, aut magno omnium bono ſapit: tametſi procliuius eſt lædere quàm prodeſſe: & citius ſerpit vel peruadit potius pernicies quàm vtilitas.

Laudes alienæ à principe.

At nunc videmus nonnullos principes quiduis expetere potius quàm id quod vnum principis vocabulo dignos reddit: & ſtultam plebeculam omnia potius ſuſpicere in regibus, quàm id quod ſolum erat requirendum. Iuuenis eſt: *1 Iuuenis.* iſto pacto ſponſum commenda ſponſæ, non principem reipublicæ. Formoſus eſt: rectè hoc nomine laudetur fœmina. *2 Formoſus.* Bonis eſt lacertis aut lateribus: probè dixiſti, ſi laudas athletam. Robuſtus eſt, & tolerans laborum: iſto titulo calones ac lixæ commendantur. *3 Robuſtus.* Multum auri congeſtum habet: fœneratorem diligentem prædicas. Facundus eſt: ſic admiror ſophiſtam. *4 Facundus.* Bellè canit, bellè ſaltat: hiſtrionum ac tibicinum laus iſta eſt, non regum. *5 Bellè canit.* Inuictus eſt bibendo: (nam hac quoque laude veteres delectati ſunt principes) aptè, ſi ſpongiam mihi laudas. *6 Bibax.* Procerus eſt, & ab humeris inter omnes eminet: *7 Procerus* præclarum, ſiquid ex alto detrahendum ſit. Iam illa, Scitè ludit alea, ſcitè laterunculis: *8 Scitè ludit.* laus eſt cum infimis nebulonibus communis, ac pudendas principi. Omnia congeras, cultum, aurum, gemmas, imagines, ab Hercule deductum genus, aut, ſi mauis, à Codro Cecropé ve: *9 Generoſus.* niſi pectus mihi narras longè à vulgi ſtultitia ſemotum, liberum à ſordidis humilium rerum cupiditatibus, à falſiſſimis multitudinis opinionibus, non audio laudē rege dignam.

Reſpub. fœlices quando.

Neque enim temere diuinus ille Plato ſcripſit, non aliter fœlices fore reſpublicas, niſi ſi aut philoſophis committeretur imperium: aut, quibus imperium contigiſſet, philoſophiam ſequerentur. Porrò philoſophiam ſequi, non eſt pallium aut peram circumferre, barbam demittere. Quid igitur?

Vulgi opinio.

Iſta quæ vulgus ſtultè miratur, contemnere, deque rebus longè ſecus ſentire, quàm hominum multitudo ſentit. Nec video qui fieri poſſit, vt qui putet ſibi licere quicquid libet, qui diuitias vt magnum quiddam admiretur, qui pro imperio quoduis etiam iuſiurandum violandum putet, qui inani rapiatur gloria, qui pudendæ ſeruiat libidini, qui mortem vehementer horreat: ſalutarem principem agere poſſit. Ac primum quidem eſt, rectè de ſingulis iudicare: propterea quòd infectis opinionibus, ceu fontibus, vnde omnes vitæ ſcatent actiones, omnia perperam gerantur oportet.

Vera ſapientia quid complectatur.

Proximum eſt vt abhorreant à turpibus, ferantur ad honeſta. Nam vera ſapientia non ſolum complectitur veri cognitionem, verùm etiam ſtudium & amorem honeſti. Siquidem liceat fortaſſis inuenire qui perſpiciat bellum ſine graui rerum humanarum pernicie ſuſcipi non poſſe, nec eſſe tanti veterem aliquem & obſoletum ditionis titulum: verùm impellit ambitio vt omnia miſceat armis.

Ambitio principum.

Et eſt fortaſſis qui videat, hinc maximam reipublicæ peſtem naſci, quòd ad gerendos magiſtratus aſciſcuntur non qui prudentia, rerum viu, vitæ integritate plurimum prodeſſe reipublicæ poſſint, ſed qui maxima pecuniæ ſumma licitētur: verùm huc pertrahit auaritia vt neglecto publico malo, fiſci negotium agat.

Auaritia.

Officia principum.

Et non deeſt qui intelligat, principis eſſe munus, ſicut ab omnibus accipit vectigal, ita omnium conſulere rebus, præſidere in iudiciis, excludere maleficia, magiſtratus obſeruare, corrigere leges inutiles: verùm ab hoc ſtudio reuocant voluptates, per quas non eſt otium curis principe dignis vacare. Et qui ſentiat ſe plurimum prodeſſe poſſe rebus mortalium: verum id quidem non ſine vitæ diſcrimine. Hic deſeret rempublicam, quiſquis exiſtimabit infœliciſſimum eſſe mori.

Principis animus erroribus liberandus.

Proinde primùm omnium, principis animus omnibus erroribus liberandus eſt, vt perſpiciat quid verè honeſtum, quid verè glorioſum, quid verè magnificum. Deinde inſtillandum turpitudinis odium & amor honeſti, quo videlicet perſpiciat quid principem deceat, & nihil appetat niſi quod ſit bono ac ſalutari principe dignum: vt honeſtum vbi ſit videat, & hoc vno metiatur omnia, nec vnquam ab hoc aberret ſcopo.

Quomodo cæteris excellere principes debeant.

Atque hanc vocant ſapientiam, qua neceſſe eſt vt princeps tanto cæteros antecellat mortales, quanto dignitate, opibus, ornatu, potentiáque antecedit.

Salomon.

Atque vtinam ſaltem Chriſtiani principes omnes ſapientiſſimū illum regem imitentur, cui quum daretur optio, quicquid vellet ab eo qui nihil non præſtare poterat, nihil aliud optauit quàm ſapientiam, & eam ſapientiam qua populum ſibi commiſſum rectè gubernaret. Atque idem quæſo quid aliud inculcat ſuo filio, quàm amorem ac ſtudium ſapientiæ?

ÆGyptiorum ἱερογλυφικόν.

Eodem ſpectat quòd Ægyptij ſimulachrum principis ita repræſentabant vt oculum pingerent cum ſceptro. Nimirum quod oculus in

corpore

corpore, id verus princeps in republica. Quod ſol in cælo, id princeps in populo. ſol oculus mundi, princeps oculus multitudinis. Quod animus in homine, id princeps in ciuitate. animus ſapit, corpus obtemperat. & imperat quidem animus corpori, ſed corporis bono: nec ſibi gerit regnum, veluti tyrãnus, ſed ei cui præſidet. Denique Dei moderantis vniuerſa, ſalutaris princeps viuam imaginem refert. atque eo magnificentior eſt princeps, quo propius ad archetypi ſui formam acceſſit. Deus nihil non perſpicit, nihil non ſentit, nullis corrumpitur affectibus. Ita potentiſſimus eſt, vt idem ſit optimus. omnibus benefacit, etiam indignis. non punit niſi raro, idque coactus. nobis adminiſtrat hunc mundum, non ſibi. hoc illi præmij loco eſt, ſi profuit. Contrà qui peſtilens eſt princeps, is cacodæmonis ſimulacrum ac vicem reddere videtur. aut non ſapit: aut ſi ſapit, in publicam perniciem ſapit. Quod habet potentiæ, in reipublicæ peſtem abutitur, & quum plurimum noceat omnibus, plus tamen vult nocere quam poſſit. Nihil eſt bono rege præclarius, nihil melius, nihil Deo propius: rurſum nihil malo principe fœdius, nihil peius, nihil cacodæmoni ſimilius. Numen quoddam eſt, princeps ſalutaris: at nulla bellua nocentior tyranno. Tyrannus eſt autem quiſquis ſibi gerit imperiũ, quocunque nomine pingatur aut ſculpatur. Non eſt noſtrum de ſummis proceribus veluti pronũtiare: ſed tamen cogimur, non ſine ſuſpiriis, hanc quam dixi ſapientiam, in Chriſtianis principibus deſiderare. Alioqui vnde tot rerum nouationes, toties icta & reſciſſa fœdera, tam crebri tumultus, tot ſtrages, tot pugnæ, tot minæ, tot diſſidia, niſi a ſtultitia proficiſcuntur? Et haud ſcio an nonnulla huius mali pars nobis ipſis ſit imputanda. Clauum nauis non cõmittimus niſi eius rei perito, quòd quatuor vectorum aut paucarum mercium ſit periculum: & rempublicam, in qua tot hominum milia periclitantur, cuiuis committimus. Vt auriga fiat aliquis, diſcit artem, exercet, meditatur: at vt princeps ſit aliquis, ſatis eſſe putamus natum eſſe. Atqui rectè gerere principatum, vt eſt munus omnium longè pulcherrimum, ita eſt omnium etiam multo difficillimum. Deligis cui nauim committas: non deligis cui tot vrbes, tot hominum capita credas? Sed eſto, receptius eſt quàm vt cõuelli poſſit. Naſcuntur principes, & cuicunque ſors fauerit, ſiue probus ſit ille, ſiue improbus: ſiue ſtultus, ſiue ſapiens: ſiue ſanus, ſiue mota mẽtis: modò figuram habeat hominis, ei ſumma rerum credenda eſt. Huius arbitrio mundus bellis & cædibus miſcebitur, ſacra ac profana omnia perturbabuntur. Sed ea res ſi minus mutari poteſt, proximum tamen erat, diligenti inſtitutione ſuccurrere: & ſi nõ licet idoneum imperio deligere, enitendum eſt vt idoneum imperio faciamus eum quemcunque fortuna nobis dedit. Videmus qua ſolicitudine, qua cura, qua vigilantia paterfamilias educat puerum, vnius fundi dominũ futurum. quanto igitur maiori cura inſtituendus eſt is qui vel magno omnium bono futurus ſit bonus, aut magno omnium exitio malus, & de cuius vnius nutu ſalus aut pernicies pendebit orbis? Quibus decretis, quibus philoſophiæ præceptis hoc pectus erit præmuniendum, non ſolùm aduerſus tantas rerum tempeſtates, quæ ſolent in ciuitatibus exoriri: verumetiam aduerſus fortunæ indulgentiam, quam arrogantia & ſtultitia ferè ſolet comitari: aduerſus delicias quibus vel optima natura corrumpi poſſit: multo maximè verò aduerſus adulatorum peſtiferas aſſentationes, & illud venenatiſſimum euge, quod illi tum potiſſimum occinunt, quum princeps inſanit maximè? Hic mihi iamtum infantulo adhibendus erat artifex quiſpiam egregius. Non enim rectè fingitur princeps, niſi quũ ſe nondum intelligit eſſe principem. Statim, inquam, aſciſcendus formator: in quo deligendo conueniet & hoc eſſe diligẽtiores, quòd principem deligere non licet, inſtituere licet. Hic mihi in pectuſculũ adhuc vacuũ ac ſequax inſtillet opiniones principe dignas, muniat optimis de honeſto decretis: oſtendat diſcrimen veri principis ac tyranni: ſubiiciat oculis quàm Deo propinqua res eſt ſalutaris rex: quàm tetra bellua quámque abominanda, tyrannus. Admoneat, eum qui ſibi gerit imperiũ, non reipublicæ, prædonem eſſe, non principem: nihil intereſſe inter piratas & principes piratarum animo præditos, niſi quòd hi, quo ſunt potentiores, hoc maiorem adferunt perniciem rebus humanis. Inculcet quam multis hominum milibus, imò quàm vniuerſo mundo prodeſſe queat, ſi is vnum ſapientem ac bonum præſtiterit virum. Doceat, apud Chriſtianos homines imperium nihil aliud eſſe quàm reipub. adminiſtrationem, non dominium. Imperium quidem appellari: ſed meminerit ſe imperaturum & liberis & Chriſtianis, hoc eſt bis liberis. Ad hoc vt princeps ſit aliquis, non ſatis eſſe, natum fuiſſe, non ſatis eſſe vetuſtas imagines, non ſceptrum, non diadema. animus ſapientia præcellens, animus pro publica incolumitate ſemper ſolicitus, & nihil ſpectans niſi commune bonum, principem facit. Præmoneat ne ſeſe vel applauſibus ſtultæ plebeculæ, vel adulatorum laudibus metiatur. Ne quid agat impulſu odij, amoris, iræ, aut vllius affectus inſtinctu. In creandis magiſtratibus, in condendis legibus, in cæteris muniis vnicum tantum ſpectet ſcopum, nempe honeſtum & publicam vtilitatem. Non ſatis eſſe ſi ipſe nemini faciat iniuriam: officialium quoque ſuorum integritatem eſſe præſtandam principi. Non eſſe ſitam in hoc principis laudem, ſi ditionis terminos proferat, ſi finitimos ſubmoueat armis: verùm ſiquam fortè nactus eſt ditionem, iuſtitia, frugalitate, cæteriſque pacis artibus efficiat florentiorem. Doceat, vt ad benemerendum de bonis ſit propenſiſſimus, ad ignoſcendum facilis, ad puniendum non aliter accedat quam amicus medicus, mẽbrum deploratum amputaturus, aut inuſturus: vt omnia ſtudioſe vitet vnde perſpiciat reipublicæ magnum malum fore. Super omnia verò bellũ modis omnibus declinet: quòd alis è rebus alia atque alia mala naſcuntur, at bellum, vniuerſum malorum agmen ſemel effundit. Hæc atque huiuſmodi decreta, ſunt animo puerili, ſapientum apophthegmatis & laudatorum principum exemplis infigenda. At nunc videmus vix vllos homines educari vel corruptius vel indiligentius iis quos tanti refert omnium quamoptime inſtitutos fuiſſe. Infans hic orbi imperaturus, ſtultiſſimis mulierculis committitur, quæ adeo nihil inſtillant in animum illius principe dignum, vt etiam ſiquid rectè moneat præceptor, aut ſi ſuapte ſponte videatur ad manſuetudinem propenſior, dehortentur. & principem, hoc eſt tyrãnum, agere doceant. Denique nemo non blanditur, nemo non aſſentatur, applaudunt proceres, obſecundãt miniſtri. adulatur & præceptor, non hoc agens vt patriæ ſalutarem reddat principem, ſed vt ſibi magnificam paret fortunam. Adulatur & theologus, quem vulgò confeſſorem vocant, epiſcopen aliquam aucupans. Aſſentatur magiſtratus, aſſentantur qui colludunt, qui conuiuunt. vt rectiſſime dixerit Carneades, à regibus nullam artem rectè diſci, præter artem equitãdi: propterea quòd ſolus equus, quoniam non ſentit principis ac plebei diſcrimen, neſcit adulari regi: ſed excutit quicunque is fuerit, qui non aptè norit inſidere tergo. Statim docetur faſtum, docetur arrogantiam: admonetur licere quicquid libet. Audit, omnes omnium poſſeſſiones eſſe principis, principem eſſe ſuperiorem legibus: in pectore principis omnem legum & conſiliorum mundum eſſe reconditum. Audit ſacras maieſtates, ſerenitates, diuinitates, terreſtre numen, & huiuſmodi magnificos titulos. In ſumma, dum adhuc puer eſt, nihil aliud diſcit ludere, quàm tyrannidem. Mox rapitur ad puellas: mirantur, laudant, inſeruiunt omnes. Hic adeſt æqualium effœminatiſſima turba: nullus riſus, nullus ſermo niſi de puellis. Sub hæc alea, choreæ, conuiuia, citharæ, diſcurſus: in his ætatis optima pars conteritur. Quòd ſiquando libeat literis oblectare ocium, leguntur aniles fabulæ, aut his pernicioſiores hiſtoriæ. Ex his animus, nulla præmunitus antidoto, imbibit admirationem, & zelum (vt Græci vocant) alicuius peſtilentiſſimi ducis: puta Iulij Cæſaris, aut Xerxis, aut Alexandri Magni. atque in iis ipſis quæ peſſima ſunt, maximè placent. ab his impetus demẽtes, ab his exẽplum peſſimum ſumunt. Pone nunc, ſi placet, ingeniũ non delectum è multis, quod oportuit, ſed qualecunque contigit: pone tam corruptam educationem, quæ vel Ariſtidis ingenium poſſet corrũpere: pone tot adulationis venena: pone delicias, quibus malè conuenit cum ſapientia: pone voluptates, pone fortunæ ſplendorem, pone poteſtatem, pone ætatem ferocem, & ſuapte ſpõte procliuem ad peſſima: ſuper omnia, pone pectus falſiſſimis infectum opinionibus. Et miraris ſi hic ab his profectus rudimentis ad gerendam rempublicam, parum ſapienter adminiſtrat? Sed iuuenis eſt, inquiunt: ſapiet aliquando rerum vſu. At principem non oportet eſſe iuuenem, etiam ſi iuuenis fuerit. Et cum miſera eſt omnis prudentia quæ colligitur vſu rerum, tum in principe miſerrima eſt. Nimio cõſtabit reipublicæ, principis ſui prudentia, ſi gerendo bello diſcet bellum rem eſſe modis omnibus fugiendam: ſi non prius intelligat, magiſtratus integris viris eſſe committendos, quàm improborum temeritate rempublicam labefactatam conſpexerit. Nec eſt committendum vt, ſicuti qui cithara diſcunt canere, priuſquam artem aſſequantur, citharas aliquot obterunt ac perdunt (quemadmodum ſcripſit Xenophõ), ita princeps reipublicæ pernicie diſcat rempublicam adminiſtrare. Non mirum igitur ſiquando videmus euenire vt præpoſterè res geratur: nimirum vt quum affectus è corpore orti, ab animo coërceri debeant, ab animo perturbationes proficiſcantur in corpus: vt oculus minus perſpiciat quàm reliquum corpus: vt omnibus noxius ſit ac peſtilens, qui Dei vicem gerens, omnibus debuit eſſe ſalutaris. Annon videmus egregia oppida à populo condi, à principibus ſubuerti? Rempublicam ciuium induſtria diteſcere, principum rapacitate ſpoliari? bonas leges ferri à plebeis magiſtratibus, à principibus violari? Populum ſtudere paci, principes excitare bellum? Hæc, opinor, dederunt occaſioné adagio quod retulimus: a quo quidé neſcio quo pacto longius ſumus digreſſi: ſed iam ad id redimus. Dictum eſt igitur, Aut fatuum aut regem naſci oportere, quòd huiuſmodi ferme fuerint barbari reges apud veteres: quorum vtinam noſtræ tempeſtatis principes ſint diſſimillimi. Nam & fatuis ob inopiam mentis omnia permittuntur, & regibus ob potentiam omnia laudi quoque tribuuntur. Poſſimus & de pari regum ac fatuorum fœlicitate dictum

Princeps, imago Dei.

Tyrannus.

Certè principatum omnium difficillimum.

Naſcuntur principes.

Animus principem.

Laus principis

Principis clementia.

Omnes aſſentãtur principi.

Deprauatio principum.

Lectio principum.

Principem, iuuenem eſſe non oportet.

Principũ pernicioſa facta.

interpretari, quòd regibus, quicquid volunt, fortuna ſuppeditet: fatui vero non minus felices ſint ſua philautia, per quam ſibi putant nihil bonarum rerum deeſſe. Porrò prouerbium apud Romanos natum videtur, apud quos regis cognomen erat inuiſum, ceu barbarum ac tyrannicum, & pugnans cum publica libertate, quam illi vel in primis tum ſectabantur.

Vnde natum hoc adagium.

Minutula pluuia imbrem parit. 2

Ψακάδες ἐμβροχὴν γεννῶσι, id eſt, Minutæ guttulæ imbrem parientes. Quoties res initio puſilla, creſcit in maius: quemadmodum apud Plautum in Menæchmis,

Nunc in te cadunt folia, pòſt cadent arbores.

Folia in te cadunt, pòſt cad. arb.

Quare in minutis vigilandum, ne paulatim incidamus in maxima incommoda: admonente prouerbiali ſenario,

Εἰ μὴ φυλάξαις μικρὰ, ἀπολεῖς τὰ μείζονα. id eſt,

Maiora perdes, parua ni ſeruaueris. Eſt enim ψακὰς tenuis irroratio, qualem reddunt & nebulæ denſiores.

ψακάς.

Citra vinum temulentia. 3

Ἄοινος μέθη, id eſt, Ebrietas abſque vino. Theophraſtus, vt teſtatur in Sympoſiacis Plutarchus, τὰ κουρεῖα ἄοινον μέθην ἐκάλει. id eſt, Tonſtrinas ebrietatem abſque vino vocabat. propterea quòd illic deſidentes, ſermonibus ita temulenti redderentur, vt non aliter effutirent quicquid eſſet in animo, quam inter pocula ſolent ebrij voces interdum per temulentiam effutientes, per iugulum, vt ait Plinius, redituras. Horatius inſolentiam, ebrietatem appellat, Fortunaque dulci ebria. Vulgò panariam ebrietatem appellant arrogantiam, licentiamque morum, quæ ſecundis rebus comes eſſe conſueuit. Et eſt hæc quidem non paulo periculoſior illa quam vinum adducit. Siquidem vini æſtus pauculis horis, aut etiam ſomno deferueſcit. hæc multis in omnem vſque vitam durare conſueuit.

Ebrietas abſque vino.

Voces per iugulum rediture.

Panaria ebrietas.

Palmam ferre. 4

Palmam ferre, & palmam tribuere, & palmam præripere, & his conſimiles orationes, tametſi propter frequentem vſum ſimplices eſſe videantur, tamen prouerbiali ſchemate dictæ ſunt. Neque enim palma per ſe victoriam ſignificat, ſed arborem ἀειθαλῆ, id eſt, perpetuo virentem frondibus, quam Græci φοίνικα vocant. Cur autem ab hac potiſſimum ſumpta ſit metaphora, illud arbitror in cauſa fuiſſe, quòd (quemadmodum in Conuiuialibus quæſtionibus refert Plutarchus) hæc vna fuerit communis omnium ſacrorum certaminum corona: quum alioqui ſinguli ludi, peculiares quaſdam arbores aut herbas haberent, quibus victores inſigniebantur: veluti laurum, oleam, myrtum, apium. Præterea ſunt qui putent, hanc arborem initio Phœbo ſacram fuiſſe ante laurum, & antiquiſſimum victoris inſigne fuiſſe palmam, non aliam quampiam arborem. Quamobrem autem hæc arbor potiſſimum delecta ſit ad eum vſum ab antiquis, A. Gellius cauſam reddit libro Noctium Atticarum tertio, capite ſexto, ſcribens arboris palmæ peculiare quiddam ineſſe quod cum ingenio fortium virorum conueniat. Nam ſi ſuper eius, inquit, lignum magna pondera imponas, ac tam grauiter vrgeas oneresque vt magnitudo oneris ſuſtineri non queat, non deorſum palma cedit, nec infrà flectitur, ſed aduerſus pondus reſurgit, & ſurſum nititur, recuruatúrque: huiúſque tam ſtupendæ rei citat authores, Ariſtotelem in 7. Problematum libro, & Plutarchum in octauo Sympoſiacorum. Et Plutarchi quidem verba ſuper hac re reperi in eo quem Gellius citat libro, Φοίνικος γὰρ ξύλον, ἂν ἄνωθεν ἐπιθεὶς βάρος πιέζῃς, οὐ κάτω θλιβόμενον ὑπείκει, ἀλλὰ κυρτοῦται πρὸς τοὐναντίον, ὥσπερ ἀντιβιαζόμενον τῷ βάρει. τοῦτο δὴ καὶ περὶ τοὺς ἀθλητάς ἐστι, τοὺς μὲν ὑπ' ἀσθενείας καὶ μαλακίας ἀγομένους αὐτοῖς συγκάμπτει, οἱ δ' ἐγκαρτερῶς ἀνέχοντες τὴν ἄσκησιν, οὐ μόνον τοῖς σώμασιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς φρονήμασιν ἀνείρονται καὶ αὐξάνονται. id eſt, Nam palmæ lignum, ſi ſuperimpoſito pondere grauiter premas, haud deflectitur deorſum, verum in contrarium curuatur: perinde quaſi reſiſtens oneri vim facienti. Hoc ipſum ſanè accidit & in certaminibus athletarum. etenim qui per imbecillitatem animique mollitiem cedunt illis, eos premendo deflectunt: at qui fortiter in eo ſtudio perdurant, hi non modo corporis robore, verumetiam animi prudentia prouehuntur atque augentur. Idem affirmat Plinius libro 16. capite 42. Pondus, inquiens, ſuſtinere validæ, abies, larix, etiam in tranſuerſum poſitæ. Robur, olea, incuruantur ceduntque ponderi: illæ renituntur, nec temere rumpuntur, priuſque carie quàm viribus deficiunt. Et palma arborum valida: in diuerſum enim curuatur. At populus contra omnia inferiora pandatur: palma è contrario fornicatur. Idem affirmat Theophraſtus libro De plantis quinto. Hoc virilis animi robur, cum palmæ genuina vi congruens, Vergilius ſcite deſcripſit, quum ait,

Palma ἀειθαλής.

Palma, Phœbo ſacra.

Peculiare palmæ.

Virilis animi robur cum palma collatum.

Tu ne cede malis, ſed contrà audentior ito
Quàm tua te fortuna ſinet. Nec abhorret hinc Horatianum illud,

Duris vt ilex tonſa bipennibus
Nigræ feraci frondis in Algido
Per damna, per cædes, ab ipſo
Ducit opes animumque ferro.

Non hydra ſecto corpore firmior,
Vinci dolentem creuit in Herculem,
Monſtrumve ſummiſere Colchi
Maius, Echioniæve Thebæ.
Merſes profundo, pulchrior euenit.
Luctere, multa proruet integrum
Cum laude victorem, geretque
Prælia coniugibus loquenda.

Relinque quippiam & Medis. 5

Λεῖπέ τι καὶ Μήδοις, id eſt, Reliquum facito aliquid & Medis. Prouerbialis iocus in eos qui ex conuiuio nihil reliqui faciunt, aut qui facultates vniuerſas abliguriunt. Plutarchus in Sympoſiacis, ἡμῖν μὲν οὖν τοῖς Βοιωτοῖς τὸ, λεῖπέ τι καὶ Μήδοις, διὰ στόματός ἐστιν. ἐξ οὗ Μῆδοι τήν τε Φωκίδα καὶ τὰ ἔσχατα τῆς Βοιωτίας ἄγοντές τε καὶ φέροντες ἐπέτρεχον. Id eſt, Nobis quidem Bœotis illud in ore eſt, Relinque quippiam & Medis: ex quo Medi & Phocidem ipſam & extremos Bœotiæ terminos incurſarunt, omnia vexãtes, miſcentéſque populationibus. Subiicit autem quod etiã vulgò hodie dictitant, λεῖπέ τι καὶ ξένοις ἐπελθοῦσιν, id eſt, Relinquito quippiam & hoſpitibus aduenturis. Adagium ad varios vſus trahi poteſt: aut per ironiam, vt ſi dicas diuiti, indignis & ſumptuoſis hæredibus ſuas opes deſtinanti relinquere, Relinque quippiam & Medis. hoc eſt, comparce tu quod diſſipent ij qui tibi malè volunt. Aut immodice profuſo, aut intemperantius garrulo: quemadmodum in Phormione Terentius, Parce ſodes, vt poſſis cum illa.

Vſus adagij varius.

Deorum manus. 6

Θεῶν χεῖρες, id eſt, Deorum manus. olim per ironiam, vt opinor, dicebantur efficacia illa pharmaca, quæ plurimis ex rebus & è longinquo peritis conficiuntur: quibus hodie tum medici tum pharmacopolæ vulgo faciunt impoſturam. Plutarchus quarta decade τῶν συμποσιακῶν, ſimul & prouerbium refert, & Eraſiſtratum citat, huiuſmodi medicorum miſturas improbantem, Ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ὅταν μιγνύντες τὰς βασιλικὰς καὶ ἀλεξιφαρμάκους ἐκείνας δυνάμεις, ἃς θεῶν χεῖρας ὠνόμαζον. Ἐρασίστρατος δ' ἐλέγχει τὴν ἀτοπίαν καὶ περιεργίαν, ὁμοῦ μεταλλικὰ καὶ βοτανικὰ καὶ θηριακὰ, καὶ τὰ ἀπὸ γῆς καὶ θαλάσσης εἰς τὸ αὐτὸ συγκεραννύντας. καλὸν γὰρ, ταῦτα ἐάσαντας, ἐν πτισάνῃ καὶ σικύᾳ καὶ ὑδρελαίῳ τὴν ἰατρικὴν ὁρίζειν. ἀλλὰ νὴ Δία τὸ ποικίλον ἐξάγει, καὶ γαργαλίζει τὴν ὄρεξιν. id eſt, Quin multo magis quum regales illas & efficaces variorum remediorum miſturas conficiunt, quas deorum manus appellarunt. Eraſiſtratus autem coarguit abſurditatem & curioſitatem eorum qui ſimul & metallica & herbaria & ferina, quæque terra gignit quæque mare, in vnum commiſcuerunt. At bene haberet, ſi his omiſſis, in ptiſana & cucurbita & hydrelæo medendi artem finirent. Verum per Iouem ipſa rerum varietas imponit nobis, & appetentiam irritat. Hactenus Plutarchus. Meminit huius adagij Galenus, tractatu 6. citans ex Erophilo. Libet obiter & C. Plinij verba hoc loco ſubſcribere, quibus medicorum miſturas taxat: ea ſunt in præfatione libri 24. Hinc, inquit, nata medicina. Hæc ſola naturæ placuerat eſſe remedia, parata vulgo, inuentu facilia, ac ſine impendio, ex quibus viuimus. Poſtea fraudes hominum, & ingeniorum capturæ officinas inuenere iſtas, in quibus ſua cuique homini venalis promittitur vita. Statim cõpoſitiones & miſturæ inexplicabiles decantantur. Arabia atque India in remedio æſtimantur: hulceríque paruo medicina à Rubro mari imputatur, quum remedia vera quotidie pauperrimus quiſque cœnet. Nam ſi ex horto aut petatur herba, vel frutex quæratur, nulla artium vilior fiet. Hactenus Plinius.

Impoſtura pharmacopolarum.

Remedia parabilia.

Quot homines, tot ſententiæ. 7

Nihil vel hodie vulgo tritius eſt quàm hæc Terentiana ſententia. Quot homines, tot ſententiæ. Cui ſimilis eſt apud eundem & illa, ſuus cuique mos eſt. Perſius item,

Suus cuique mos.

Velle ſuum cuique eſt.

Mille hominum ſpecies, & rerum diſcolor vſus.
Velle ſuum cuique eſt, nec voto viuitur vno.

Eodem pertinet & illud epigrammaticum, quo dictum eſt, inueniri qui non recuſent agris paternis cedere. qui velit ingenio cedere, reperiri neminem. Horatius decentiſſimam addit allegoriam,

Tres mihi conuiuæ propè diſſentire videntur,
Poſcentes vario multum diuerſa palato.

Idem primam omnium odã huius argumento ſententiæ conſcripſit, alios ſtudiis alios duci, aliis alia cordi eſſe. Alluſit faceriſſimè Terentius in Phormione, quum è tribus aduocatis primus ait, ſecundus negat, tertius deliberãdum cenſet. Eam ſententiam Euripides in Phœniſſis latius explicuit,

Εἰ πᾶσι ταὐτὸ καλὸν ἔφυ σοφόν θ' ἅμα,
Οὐκ ἦν ἂν ἀμφίλεκτος ἀνθρώποις ἔρις.
Νῦν δ' οὔθ' ὅμοιον οὐδὲν οὔτ' ἴσον βροτοῖς,
Πλὴν ὀνομάσαι· τὸ δ' ἔργον οὐκ ἔστιν τόδε. id eſt,
Cunctis idem ſi pulchrum & egregium foret,
Nulla eſſet anceps hominibus contentio.
At nunc ſimile nil, nil idem mortalibus:
Niſi verba forſan inter illos concinunt,

Atte

At re tamen factiſque conueniunt nihil.

Idem in Hippolyto coronato,

Ἄλλοισιν ἄλλος θεῶν τε κἀνθρώπων μέλει.

Hic his, hic illis & homo cordi eſt & deus.

Huc reſpexit Homerus in Odyſſeæ ξ,

Ἄλλος γάρ τ' ἄλλοισιν ἀνὴρ ἐπιτέρπεται ἔργοις.

Nanque alii atque alii res arridet atque placentque.

Eum auſculta cui quatuor ſunt aures. 8

Inter Græcanicorum prouerbiorum collectanea refertur, ἄκουε τοῦ τὰ τέσσαρα ὦτα ἔχοντος, id eſt, Eum auſculta cui quatuor ſunt aures. Huius adagionis huiuſmodi quoddam interpretamentum adfert Zeno totus: Oraculo quondam tale reſponſum Eutimo Cretenſi & Antiphemo Rhodienſi, vt eum obſeruarēt cui quatuor eſſent aures. Is autem erat prædo quidam Phœnix, quem cauendum eſſe monebat oraculum. Porrò quòd quatuor aures habere dictus eſt, non ſatis liquet vere'ne habuerit, an per allegoriam ſit accipiendum, quòd quatuor locis exploratores haberet diſpoſitos. Verum illi quum dei reſponſum tanquam ridiculum negligerent, in prædonem inciderunt, atque ab eo ſunt extincti. Itaque ex hoc euentu vulgo natam eſſe parœmiam exiſtimant. Sed mihi magis arridet quod idem ex Ariſtophane grammatico refert, Lacedæmonios Apollinis ſimulachrum ita ſolere fingere, vt quatuor haberet aures, & manus totidem: vel quòd (vt author eſt Soſibius) hac figura viſus ſit illis apud Amyclas pugnantibus: vel ſignificantes, vt equidem conijcio, viro prudenti res quamplurimas tum audiendas eſſe, tum vſu vitæ periclitandas. Porrò creditum eſt antiquitus, nulla oracula fuiſſe certiora quam Apollinis: vnde iactatum etiam illud, τὰ ἐκ τριπόδων. Atqui ita monet prouerbium, audiendos eſſe illos qui diuturno complurium rerum vſu præ cæteris ſapiunt, ita vt ferè faciunt ſenes. Vnde & apud Homerū laudatur Neſtoris oratio, tanquam omnium auditu digniſſima: & in Odyſſeæ ſecundo libro, Ægyptium heroa ſenem primo loco loquentem facit, *Senes audiendi.*

Ὃς δὴ γήραϊ κυφὸς ἔην, καὶ μυρία ᾔδη. id eſt,

Qui iam incuruus erat ſenio, ſed plurima norat.

Eodem ſpectauit Euripides in Phœniſſis, ad quem locum alluſit Lucianus in Hercule Gallico: id quod obiter admonendum putaui, propterea quòd is dialogus inter multos alios à nobis Latinus eſt factus: & alluſio nonnihil habet tenebrarū. ſed carmen poetæ referam,

Ὦ τέκνον, οὐχ ἅπαντα τῷ γήρᾳ κακὰ

Ἐτεόκλεες πρόσεστιν, ἀλλ' ἡ 'μπειρία

Ἔχει τι λέξαι τῶν νέων σοφώτερον.

Verba ſunt Iocaſtæ iam anus ad Eteoclem adoleſcētem filium. ea nos ſic vertimus,

O gnate Eteocles, cuncta nequaquam mala

Adſunt ſenectæ, nam per experientiam

Vtumque rerum, dicere haud nihil rudis

Poteſt iuuenta melius ac prudentius.

Idem nunc vulgus noſtratium effert, ſub ſordida quidem, ſed tamen apta metaphora, quum aiunt, Proſpectandum vetulo latrante cane. hoc eſt, nequaquam negligendum quoties ſenes periculum cauendum admonent. Canes enim vetuli non latrant temere, quemadmodum iuuenculi. *Proſpectādum vetulo cane latrante.*

Semper feliciter cadunt Iouis taxilli. 9

Ἀεὶ γὰρ εὖ πίπτουσιν οἱ Διὸς κύβοι.

Semper cadunt feliciter tali Iouis.

Senarius eſt prouerbio celebratus, dicique ſolitus in eos quibus res omnes perpetuo quodam fortunæ fauore, ex animi ſententia cederent. Apparet tranſlatum à talorum iactu, vbi fortaſſis antiquitus obſeruatum eſt, Iouis talos feliciores eſſe. Nam mos erat iactibus aleatum, omnis cauſa, deorum aut hominum nomina præfari. Vnde & Veneris iactus inter felices numeratur, vel prouerbio teſte, Si ſæpe iacies, aliquando Venerem iacies. Niſi malumus ad Iouis victoriam, Iunoniſque victæ fabulam referre. Sunt qui putēt quadrare in eos qui factis ſuis dignas pœnas dependerint, quaſi Ioue non ſinēte culpam inultam. Mihi videtur non abſurde dici poſſe & in viros fortunatos ac præpotentes, quorum etiam parum recte factis applauditur, atteſtante verſu prouerbiali:

Ὡς εὐχερῶς σοι πίπτει τὰ τῶν δυνατῶν τύχη. id eſt,

Quàm facile ſemper res cadunt potentium.

Ab hac ſententia non abhorret illud Euripidis in tragœdia cui titulus Phœniſſæ,

-πάντα δ' εὐπετῆ θεοῖς. id eſt,

-ſunt cuncta dijs procliuia.

Tum illud Homero frequens, -θεοὶ δέ τε πάντα δύνανται, id eſt, Cæleſtes omnia poſſunt. *Dij omnia poſſunt.*

Theſſalorum commentum. 10

Θετταλῶν σόφισμα, id eſt, Theſſalorum commentum, varias ad res accommodari ſcribit Suidas: tum ad eos qui in acie locum deſerunt: tum ad illos qui cultu delicatiore vtuntur: tum ad eos qui dolis quempiam circumueniunt. Natum autem arbitrantur ex huiuſmodi quapiā hiſtoria: Arato, Theſſalo cuidam oraculo reſponſum eſt, caueret ne clanculum vinceretur ab ijs qui maiore ſplendidioréque voto oraculum aduerſus ipſum ambirent. Quod ille ſimulatque audiuit, votum nuncupat, ſe centum hominum capita deo ſacrificaturum. Deinde poſteaquam ea quorum gratia venerat, ex animi ſententia cōſecutus eſt, votum ac ſacrum perſoluere ſine fine cunctabatur, tanquam neque pium ſatis, neque dignum Apolline. Qua quidem ex re natum aiunt, vt poſtea quotannis hecatombem ei deo polliciti ſint ſoliti, neque reddere tamen quod eſſent polliciti. Theſſalorum fraudulentiam notat & Euripides in Phœniſſis, *Theſſali fraudulenti.*

Καὶ ταῦτ' ἀκούσας Ἐτεοκλῆς τὸ Θετταλὸν

Εἰσήγαγε σόφισμ' ὁμιλίᾳ χθονός. id eſt,

At ſentiens hoc Eteocles mox Theſſalam

Adhibuit artem, gentis ob commercium, Idem alibi,

Πολλοὶ παρῆσαν, ἀλλ' ἄπιστοι, Θεσσαλοί. id eſt,

Multus quidem aderat, lubrica tamen fide,

Grex Theſſalorum.

Idem declarat Demoſthenes in Olynthiaca prima, Εἶτα τὰ τῶν Θετταλῶν. ταῦτα γὰρ ἄπιστα μὲν ἦν δήπου φύσει καὶ ἀεὶ πᾶσιν ἀνθρώποις. id eſt, Accedunt, inquit, ad hæc res Theſſalorum, quæ profectò cunctis quoque mortalibus natura ſempérque infidæ fuerunt. A quibuſdam ſic refertur hoc adagium, ἀεὶ γὰρ τὰ τῶν Θετταλῶν ἄπιστα. id eſt, Semper enim res Theſſalorum, inſidæ. Ariſtophanis enarrator ab Iaſone natum prouerbium exiſtimat, quòd is Medeæ promiſſam fidem ſoluerit. quod quidem illa illi exprobrat apud Ouidium in Heroidum epiſtolis. Prouerbij meminit & is qui fragmenta nobis Athenæi tradidit. *Iaſon perfidus.*

Theſſalorum alæ. 11

Θετταλικαὶ πτέρυγες, id eſt Alæ Theſſalicæ. Prouerbiali ioco quodam dicebatur in veſtes manicatas, quas Græci χειριδωτοὺς vocant: quod hoc genere per luxum ac delicias vterentur Theſſali. Apud Maronem hoc amictus genus, tanquam parum virile Troianis ab hoſtibus opprobratur, *Manicatæ veſtes.*

Et tunicæ manicas & habent redimicula mitræ.

Et apud Plautum quidam cultu Punico, velut auis exotica, ridetur propter manicas, aut angulos, alarum imitar, vtrinque propendentes atque extantes.

ANIMAD. HENR. STEP.

V. *quondam dicebatur in veſtes manicatas.*] Rectè quidem, ſi πτέρυγες ſiue πτερύγια manicas ſignificarent: ſed non hoc dicit Pollux, non Heſychius, non Euſtathius: non denique ipſe vnde prouerbium hoc ſumptum eſt. Suidas. ſcribit enim, Θετταλικαὶ πτέρυγες dictum fuiſſe quòd πτέρυγας haberent chlamydes Theſſalicæ. ſunt autem anguli ex vtraque parte, quòd alis ſint ſimiles. Heſychius autem ait πτέρυγας eſſe partem tunicæ eam quæ eſt circa fimbrias: item πτερύγια inter cætera ſignificare dicit extremitates indumentorum. Pollux autem apertè χειρίδας (à quibus χειριδωτοὶ χιτῶνες appellantur) à pterygibus ſeu pterygiis diſtinguens, ait, μέρη χιτῶνος, πτέρυγες μὲν καὶ πτερύγιον (malim πτερύγια) τὸ ὕφασμα τοῦ χιτωνίσκου. χειρῖδες δὲ τὰ περὶ ταῖς χερσίν. Idem alibi, θώρακος, τὰ μέρη τοῦ θώρακος, πτέρυγες καὶ τὸ μέσον αὐτοῦ, γύαλον. Quòd autē illic pterygas χιτωνίσκῳ tribuerit, hic autem θώρακι tribuat, mirādum non eſt. quum etiam Xenophon in 4. ἀναβάσεως ſcribat, ἔχοντες δὲ θώρακας λινοῦς μέχρι τοῦ ἤτρου ἀντὶ τῶν πτερύγων, σπάρτα πυκνὰ ἐστραμμένα. vbi vocis huius ſignificationem planè ignorauerunt interpretes: vtpote quorum alter fundas, alter plumulas verterit. Rectè autem, & magis propriè fortaſſe, thoracibus dantur pteryges, quibus Theſſalos delectatos, ex hoc prouerbio (ſi tamen prouerbium eſt) videtur eſſe perſpicuum: quum & thoracibus illos præcipue vſos quidam tradiderint: & Pollux illis verbis quæ vltima ex eo protuli, ſubiungat ἰάσων δὲ ὁ Θετταλὸς καὶ ὑμνουμένα προσέθηκε. Euſtathius autem ſcribit, Θετταλικὰ γένη nominat, quòd pro præmio certaminis conſtitutæ illic eſſent.

Theſſala mulier. 12

Θετταλικὴ γυνή, id eſt, Theſſalica mulier. In veneficas, malarumque peritas artium dici ſolitum: propterea quòd ea gens præter cæteras hoc nomine notata eſt. id quod ex Apuleiano Aſino pluribúſque ſcriptoribus alijs ſatis liquet. Vnde Horatius in Odis, *Theſſali venefici.*

Quæ ſaga, quis te ſoluere Theſſalis

Magus venenis, quis poterit deus?

Plautus in Amphitryone veneficum appellat Theſſalum. Et Strepſiades apud Ariſtophanem in Nubibus cōſulit Socratem an adhibenda ſit Theſſala incantatrix, quæ lunā cælo detrahat, quominus in neomenia cogatur æs alienum reddere. Eam ſuperſtitionem in Theſſalos a Medea profectam exiſtimant: quę quum illac fugeret, per aërem vecta, ſcriniolū veneficiis ac magicis herbis plenū deiecerit, eaque ſparſa ſuppullulaſſet. Quin & Plinius libri trigeſimi cap. 1. docet, magiā ad Theſſalos vſq. propagatā, diu ab ea gente cognomen obtinuiſſe: adeò vt Menander quoque literarum ſubtilitatibus peritus, Theſſalam cognominarit fabulam, complexam ambages fœminarum detrahentium lunam. *Magia Theſſala.*

In ſinu gaudere. 13

In ſinu gaudere, eſt tacitam apud te voluptatem ſentire, neque, quod vulgò faciunt, foras proferre gaudij notas. Tibullus,

Qui ſapit, in tacito gaudeat ille ſinu. Propertius item,
In tacito cohibe gaudia clauſa ſinu. Idem,
Alter in alterius mutua flere ſinu.

De amantibus dictum, qui ſecretas animi curas inuicem effundunt, quas alijs celant tamen. Cicero Tuſcul. quæſt. lib. 3. Quoniam hæc plauſibilia non ſunt, vt in ſinu gaudeant, glorioſe loqui deſinant. Plinius Cæcilius libri 2. epiſt. 1. Quibus ex cauſis neceſſe tanquam immaturam mortem eius in ſinu tuo defleam. Et aliquoties apud Senecam: velut epiſtola 106. Si bona tua non iactaueris, ſi ſcieris in ſinu gaudere. Atque ea quidem loquẽdi figura videtur ab Homero ſumpta mutuò, qui in Odyſſeæ 22. libro ſic ait,

In ſinu deflere.

Ἐν θυμῷ γρηῦ χαῖρε, καὶ ἴσχεο. id eſt,
In tacito longæua ſinu preme gaudia nutrix.

Perinde dictum eſt In ſinu, quaſi dicas in pectore tuo, non in labiis aut fronte: quibus partibus vulgus conſueuit prodere quod in animi penetralibus occultat. M. Tullius in epiſt. quadam ad Quintum fratrem, Mihi crede, in ſinu eſt, neque ego diſcingor. His verbis promittit fidem ſilentij. nam ſiquis diſcingatur, effluit quod ſinui creditum eſt. Plutarchus in vita Catonis Vticenſis è ſinu dixiſſe videtur pro intima familiaritate, ἑταίρους. Πείσωνά τε Καλπούρνιον, ὃν ὁ πατὴρ τῆς Καίσαρος γυναικός, καὶ Γαβίνιον Παῦλον, ἐκ τῶν Πομπηΐου κόλπων ἄνθρωπον, ὥς φασιν οἱ τὸν τρόπον αὐτοῦ καὶ τὸν βίον εἰδότες. id eſt, Piſonem Calfurnium, qui erat pater vxoris Cæſaris, & Gabinium Paulum ex intimis Pompeij ſinibus, vt aiunt, qui mores ac vitam hominis norunt. Scæuola libro Pandectarum 22. Tit. de probationibus, cap. 17. paulo diuerſius vſurpat. Quod omnem, inquit, fortunam & ſubſtantiam, ſi quam à matre ſuſceperat, in ſinu meo habui ſine vlla cautione. In ſinu meo, dixit pro In poteſtate ac fide mea. quod enim alterius fidei committimus, in ſinum deponere dicimur. Ita Terentius, Hanc mihi in manum dat.

In ſinu eſt.

In ſinu meo habeo.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *Alter in alt.*] Hic verſus non eodem pertinet quo præcedentes duo: nam illis ſignificatur apud ſe continere: hic autem indicat apud alium effundere. Flentes enim mutua alter in alterius ſinu, ſuos viciſſim alter alteri mœrores exponunt.

Feras non culpes quod vitari non poteſt. 14

A. Gellius ſcribit Publij Mimi ſententias aliquot, ad communem ſermonem accommodatiſſimas, vulgò circunferri ſolitas. è quibus hæc vna eſt, quouis philoſophorum dogmate ſalubrior, Feras non culpes quod vitari non poteſt. Quibus verbis admonemur, vt mala fatali quæ nulla ratione poſſint neque declinari neque propelli, ſaltem animi æquitate ſerantur. Nec aliud, tametſi verbis alijs, docet Euripides in Phœniſſis, quum ait,

Quæ propelli mala non poſſunt ferenda.

--φέρειν τὰ τῶν θεῶν. id eſt,
--toleranda fata numinum.

Idem in eiuſdem tragœdiæ calce,

Τὰς γὰρ ἐκ θεῶν ἀνάγκας θνητὸν ὄντα δεῖ φέρειν. id eſt,
Quippe mortalem neceſſe eſt ferre fata numinum.
Homerus Odyſſeæ lib. 9.
Νοῦσον γ' οὔπως ἔστι Διὸς μεγάλου ἀλέασθαι. id eſt,
Nulli fas vitare malum ex Ioue rege profectum.

Huc pertinet & illud ſcitum Varronis dictum, Vxoris vitium aut tollendum eſſe, aut ferendum. Item adagium quod ſuo dicemus loco, Μὴ πρὸς κέντρον λακτίζειν. id eſt, Ne contra ſtimulum calcitres.

Surſum verſus ſacrorum fluminum feruntur fontes. 15

Prouerbialis allegoria, qua quippiam præpoſtere fieri ſignificamus, legitimaſque rerum vices inuerti: quod genus ſit, ſi puer ſenem admoneat, diſcipulus præceptorem docere conetur, ſeruus imperare domino. Sumptum eſt adagium ex Euripidis Medea,

ἄνω ποταμῶν.

Ἄνω ποταμῶν ἱερῶν χωροῦσι παγαί,
Καὶ δίκα, καὶ πάντα πάλιν στρέφεται.
Ἀνδράσι μὲν δόλιαι βουλαί, θεῶν δ'
Οὐκέτι πίστις ἄραρε.

Quibus verbis chorus indicat, priſtinum rerum ordinem inuerti: viros iam dolis muliebribus vti, neque manere promiſſis: contrà mulieres audere virilia. Vſurpat hanc parœmiam Lucianus in Timone, vbi hæredipeta deluſus Plutonem incuſat quòd ipſe iuuenis adhuc morte præceptus eſſet, ſuperſtite ſene quem captauerat, idque contra naturalem ordinem, ἄνω γὰρ ποταμῶν τὸ τοιοῦτον, inquit. Rurſus idem in Apologia libelli περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων, Πολὺ γοῦν ἡ ἀπολογία σοι τοῦ βίου πρὸς τὸ σύγγραμμα, καὶ τὸ ἄνω τῶν ποταμῶν χωρεῖν, καὶ ἀντεστράφθαι τὰ πάντα, καὶ παλινῳδεῖν ἐπὶ τὸ χεῖρον, τοῦτ' ἐστιν. id eſt, Longe, inquit, lateque à ſcriptis tua nunc diſſidet vita. iámque illud quod aiunt, accideret, vt ſurſum verſus incedant flumina, cunctáque pariter inuerterentur, atque in deterius recantarentur. Vſurpat & Diogenes Laërtius in vita Diogenis Cynici, narrans quemadmodum Diogenes, vbi perinde quaſi dominus eſſet, non ſeruus, hero ſuo mandaret vt quod erat iuſſus faceret: atque ille prouerbio reſpondiſſet, ἄνω ποταμῶν ἱερῶν. Atqui ſi medicum, inquit, ægrotus, eſſes ære tuo mercatus, vtrũ illi monenti pareres, an iſtum ad modum reſponderes, ἄνω ποταμῶν? Vſurpat & Ariſtoteles in Meteorologicis. Eodem alluſit Vergilius in Æneide, quum ait,

Amnis & Adriacas retro fugit Aufidus vndas.

Vbi Seruius admonet ſubeſſe prouerbium de re neque veriſimili, neque conſiſtente. Flaccus in Odis ſic extulit,

--quis neget arduis
Pronos relabi poſſe riuos
Montibus, & Tiberim reuerti:
Quum tu coëmptos vndique nobiles
Libros Panæti, Socraticam & domum,
Mutare loricis Iberis,
Pollicitus meliora, tendis?

Vbi prouerbium annotauit Porphyrion. Item Ouidius in Heroidum epiſtolis,

Quum Paris OEnone poterit ſpirare relicta,
Ad fontem Xanthi verſa recurret aqua.
Xanthe retro propera, verſæque recurrite lymphæ:
Suſtinet OEnonem deſeruiſſe Paris.

Item Propertius,

Fluminaque ad caput incipiunt reuocare liquores.

Ad fœlicem inflectere parietem. 16

Ariſtophanes in comœdia cui titulus Ranæ, belliſſimũ vſurpat adagium: quod vtinam in literis duntaxat extaret, non etiam in omnium prope mortalium vita,

Ταῦτα μὲν πρὸς ἀνδρός ἐστι
Νοῦν ἔχοντος καὶ φρένας, καὶ
Πολλὰ περιπεπλευκότος,
Μετακυλίνδειν αὑτὸν ἀεὶ
Πρὸς τὸν εὖ πράττοντα τοῖχον. id eſt,
Nam viri eſt prudentis illud
Atque cordati, catique,
Multum aquæ cui nauigatum, vt
Semper ad fœlicius ſe
Cautus inflectat latus.

Prouerbium autem ita commodius effertur, πρὸς τὸν εὖ πράττοντα τοῖχον ἀποκλίνειν. id eſt, In felicem parietem vergere. Ariſtophanis interpres tranſlatum exiſtimat ab iis qui naui vehuntur: qui, ſiquando nauis alterum latus fluctu deprimatur, protinus in alterum tranſcurrunt quod altius extat ab vndis. Dicetur & in eos qui commodi ſui reſpectu ſemper ad potentiores ac fortunatiores amicos applicant ſeſe: ac quemadmodum muſcæ ad culinæ nidorem aduolant reuolántque, ita fortunam potiorem in amicitia, non fidem ſequuntur. Aut qui dum eſt anceps exitus belli, quietem agunt: porrò ſimulátque iam inclinarit fortuna, vt appareat vtra pars ſit victoriam reportatura, protinus ad eam adiunguntur. Hoc animo legitur fuiſſe Metius ille Vergilianus, & Polymneſtor, qui victricia arma ſequutus, magis quàm hoſpitij fidem, Polydorum obtruncat, & auro vi potitur. Huiuſmodi genus hominum eleganter notat idem Ariſtophanes in Pluto. Siquidem hic Chremylus iam diues factus, queritur ſeſe obtundi huiuſmodi ſalutatoribus qui aurum olfecerant,

Felicitatis aſſectatores.

Metius & Polymneſtor.

Βάλλ' ἐς κόρακας. ὡς χαλεπὸν ἄνθρωποι φίλοι
Οἱ φαινόμενοι παραχρῆμ', ὅταν πράττῃ τις εὖ. id eſt,
Malam in crucem: vt res eſt moleſta, vbi ilico
Ad res ſecundas demum amici prouolant.

Eodem pertinet Euripideum illud ex Medea,

Πένητα φεύγει πᾶς τις ἐκποδὼν φίλος. id eſt,
Tenuem atque egenum cuncti amici deſerunt.

Antiphanes in Progonis, citante Athenæo libro 6.

Μή μοι ποτ' ἔλθῃς ὅταν ἐγὼ πράξω κακῶς. id eſt,
Ne tum mihi adſis quando res cedunt malè.

Interpres prouerbium ſubeſſe admonet, dici ſolitum in eos qui tum amicorum conſuetudinem deſerunt, quum in periculis verſantur. cæterum poetam verbis in contrarium verſis ad parœmiam alluſiſſe, quæ rectè ſic efferri conſueuerit,

Μή μοι ποτ' ἔλθῃς ὅταν ἐγὼ πράξω καλῶς.
Ne tum mihi adſis quando res ſunt proſperæ.

Ad hoc facit & illud apud Euripidem in Oreſte.

--τοὺς φίλους [illegible]
Ἐν τοῖς κακοῖς χρὴ τοῖς φίλοισιν ὠφελεῖν.
Ὅταν δ' ὁ δαίμων εὖ διδῷ, τί χρὴ φίλων;
Ἀρκεῖ γὰρ αὐτὸς ὁ θεὸς ὠφελεῖν θέλων. id eſt,
Iuuare amicos rebus afflictis decet.
Quorſum opus amicis, quum benigna ſors fauet?
Siquidem ipſa per ſe ſufficit Rhamnuſia,
Volens ſecundis adiuuare fauoribus.

Idem poëta propius alluſit ad adagium in eadem tragœdia,

niſi quòd catholicam ſententiam ad præcones retulit,

Τὸ γὰρ γένος τοιόνδ' ἐς, ἐπὶ τὸν εὐτυχῆ
πηδῶσ' ἀεὶ κήρυκες. ὅδε δ' αὐτοῖς φίλος,
Οἳ ἂν δύνηται πόλεος ἔν τ' ἀρχαῖσιν ᾖ. id eſt,
Nanque id genus ſunt vſque præcones, vti
Feliciorum partibus ſe accommodent,
Aménque demum hunc qui ſit inter principes,
Reique qui temperet habenas publicæ.

Idem in Hercule furente,

Καὶ τῶν καλῶν μὲν ὅστις ἀπολαύειν θέλει,
Συμπλεῖν δὲ τοῖς φίλοισι δυστυχοῦσιν, οὔ. id eſt,
Cui res ſecundæ, huic nauiganti quilibet
Comes ire quærit, non item infelicibus.

Nauigare cũ felicibus.

Huc pertinet quod Ariſtoteles lib. Moralium Eudemiorum 7. prouerbium dictum oſtendit, χρόνον δεικνύναι τὸν φιλούμενον. id eſt, Tempus indicare quis vere amet. Tempeſtas enim arguit amicitiam, ac fucatos illos amicos detegit.

Tempus arguit amicũ.

Amico amicus. 17

Quod eſt apud Terentium in Phormione, Solus eſt homo amico amicus: Donatus indicat eſſe parœmiam, atque ita legi apud Apollodorum, cuius vtique Phormio Græca eſt, μόνος ἐπίσταται φιλεῖν τοὺς φίλους. id eſt, Solus nouit diligere amicos. Ariſtoph. apud Athenæum,

-ἀλλ' οὐδὲν μέλει
Τῶν σκωμμάτων μοι. τὸν φίλον γὰρ ὢν φίλος,
Ἔργοισι χρηστὸς, οὐ λόγοισι εἶναι μόνον. id eſt,
-At nil moror dicteria,
Amico amicus quum ſiem, factis, neque
Verbis modo prodeſſe propoſitum mihi,
Sed re ſimul factiſque.

Ipſa figura prouerbium præ ſe fert, quemadmodum initio demonſtrauimus. Quadrabit in eos qui nullum officium refugiunt, modo gratum faciant amicis. Huic affine videtur illud Euripidis in Medea,

Βαρεῖαν ἐχθροῖς καὶ φίλοισιν εὐμενῆ. id eſt,
Beneuolam amicis, rurſus aſperam hoſtibus.

Theocritus in Aita,

Ἀλλήλους δ' ἐφίλησαν ἴσῳ ζυγῷ. ἦ ῥα τότ' ἦσαν
Χρύσειοι πάλαι ἄνδρες, ὅτ' ἀντεφίλησ' ὁ φιληθείς. id eſt,
Par amor ambobus, mortales aurei olim
Viuebant, tum quum redamabat amatus amantem.

Ariſtoteles apud Laërtium crebro ſolitus eſt dicere, ὦ φίλοι φίλος οὐδείς significans veram amicitiam interiiſſe inter mortales.

Muneribus vel dij capiuntur. 18

Quod ſcripſit Ouidius,

Munera (crede mihi) capiunt hominéſque deóſque:
Placatur donis Iuppiter ipſe datis:

Euripides in Medea, vulgi ſermone fuiſſe celebratum oſtendit, quum ait,

--πείθειν δῶρα καὶ θεοὺς λόγος.
Χρυσὸς δὲ κρείσσων μυρίων λόγων βροτοῖς. id eſt,
Donis vel ipſos dictitant flecti deos.
Certe inter homines, mille dictis luteum
Præpollet aurum prorſus ac præponderat.

Celebratur & hic verſiculus, quem etiam vſurpauit Plato libro tertio Politiæ,

Δῶρα θεοὺς πείθει, καὶ αἰδοίους βασιλῆας. id eſt,
Cum diuis flectunt venerandos munera reges.

Omnium dulciſsimum accipere.

Vnde Seneca philoſophi cuiuſdam apophthegma referens, ait Omnium eſſe dulciſſimum accipere.

Manum de tabula. 19

M. Tullius in epiſtola quadam, Heus tu manum de tabula: magiſter adeſt citius quàm putaramus. Videtur autem hac prouerbiali figura, manũ de tabula, admonuiſſe vt deſiſteret à ſcribendis dicteriis. Alluſum autem apparet ad Apellis nobiliſſimi pictoris dictum: qui quum Protogenis opus immenſi laboris ac curæ ſupra modum anxiæ miraretur, ait omnia ſibi cum illo paria eſſe, aut illi meliora: ſed vno ſe præſtare, quòd manum ille de tabula neſciret tollere, memorabili præcepto, nocere ſæpe nimiam diligentiam. Hæc Plinius lib. 35. cap. 10. Proinde ſiquando admonebimus vt recedat quis ab opere negotióve quod in manibus habet, iubebimus illum manum de tabula tollere. Peculiariter autem conueniet in quoſdam ſcriptores plus ſatis accuratos & moroſæ cuiuſdam diligentiæ, qui ſine fine premunt ſuas lucubrationes, ſemper aliquid addentes, adimentes, immutantes, & hoc ipſo maximè peccantes, quo nihil peccare conantur.

Moroſa quorundam diligentia.

Emere malo quàm rogare. 20

M. Tullius in Verrinis actionibus adagij vice citat, Emere malo quàm rogare. Quo ſignificatum eſt, haudquaquam gratis accipi quod precibus emitur: imò nihil emi carius quàm quod roganti datur. Durum enim illud verbũ ingenuis animis Rogo: nec inter amicos vnquã expectandũ, authore Seneca. Tranſlatum à veterum conſuetudine, qua vicinus à vicino ſupellectilem commodato rogabat, quam ipſe fortè domi non habebat. Hunc autem morem antiquitus fuiſſe, ex Plauti tum Aulularia, tum Rudentibus licet cognoſcere. L. Apuleius in Floridis, Neque enim ſicut mercede emit qui precatur: aut paruum pretiũ accipit qui rogatur: adeo vt omnia vtenſilia emere potius velis quam rogare. Idem innuit, obſcurius quidem, ſed eleganter, Græcis celebratum prouerbium, quod alio reddemus loco, εὔχου τῷ πλησίον ἔχειν, τὸ πλεῖον δὲ τῇ χύτρᾳ. id eſt, Precare vicino vt habeat, magis autem ollæ. Significat autem, optandum quidem vt vicinum habeas locupletem, à quo queas vtendum ſumere quod ipſe domi non habeas: verum multo ſatius eſſe, teipſum domi poſſidere quicquid poſtulat vitæ vſus.

Manum non verterim. Digitũ non porrexerim. 21

Prouerbialis hyperbole, Manum non verterim, pro eo quod eſt, nihil omnino laboro, aut mea nihil refert. Nihil enim facilius quàm manum vertere. Extat præter alios apud Apuleiũ in Apologia magiæ, Quid de me, inquit, Mezentius ſentiat, manum non verterim. Item Cicero libro quinto de Finibus, Ne manum quidem verſutos fuiſſe. Idem eius operis libro 3. Chryſippus quidem & Diogenes detracta vtilitate, ne digitum quidem eius cauſa porrigendum eſſe dicebãt: quibus ego vehemẽter aſſentior. Agit illic de gloria ſiue bona fama, quæ ſit omnino contẽnenda, ſi nihil adferat vtilitatis, iuxta illud è Satyra,

Gloria quantalibet quid erit, ſi gloria tantùm eſt?

De pollice verſo diximus alibi. Quintilianus lib. 11. ſcribit manuum geſtus tantum habere momenti in pronuntiatione, vt propemodum velut altera lingua pro omnibus verbis loquatur. Sed admirationi propriè conuenit ille geſtus, quo manus modicè ſupinata, ac per ſingulos à minimo collecta digito, redeunte flexu, ſimul explicatur atque conuertitur. Interrogationi congruit ille, quum vertimus manum, vtcunque compoſita eſt. Quin & hodie manum erectam inuertimus, quoties diſcrimen minimum ſignificamus. In ſermone quem modò citauimus ex Quintil. quod eſt pro omnibus verbis, puto rectius legi, pro omnibus membris: vt intelligas, quicquid cæterarũ corporis partium geſtu ſignificari poteſt, id ſolam præſtare manum. Apud Plutarchum in vita Timoleontis quidam miſſus ad Andromachum, poſt multa inhumaniter ac barbaricè dicta, manum denique porrexit, ac modò ſupinam, mox pronam oſtendit: minitans hoc geſtu ſe ſubuerſurum illorũ ciuitatem. At Andromachus ridens, niſi quòd manu ſimiliter ſupinata, ac mox verſa, iuſſit illum quamprimum abire, niſi vellet talem reddi nauem ipſius.

Quintiliani locus.

Semper Leontini iuxta pocula. 22

Ἀεὶ Λεοντῖνοι περὶ τοὺς κρατῆρας, id eſt, Semper Leontini iuxta crateres. In voluptarios quadrabit, aut in eos qui ſemper iiſdem ſtudiis ſunt addicti. Leontini Siciliæ populi ſunt, quos vbi Phalaris expugnaſſet, nequando rebellionem pararent, ademptis armis compotationes & voluptates reiecit: atque hinc natum adagium, quod refertur à Diogeniano.

Ceſtreus ieiunat. 23

Κεστρεὺς νηστεύει, id eſt, Ceſtreus ieiunat. De famelicis & voracibus dici conſueuit. Vnde & qui fame oſcitant, κεστρεῖς dicuntur, & κεστρῖνοι. quod conuitium olim in Athenienſes iactum tradit Heſychius. Alij malunt referre ad eos qui vitam innocuam agunt, & ab aliorum iniuriis abſtinent, nec vllum emolumentum ex ſua innocentia ferunt. Eſt enim Ceſtreus piſcis genus quoddam, quod, reliquis mutua deuoratione victitantibus, vnum ab aliorũ carnibus abſtinet, ideóque non capitur eſca, ſed in limum abdit ſeſe, atque ibi perdurat, &, vt arbitrantur nõnulli, limo paſcitur. Quin captus etiam non alitur eſcis, aut vllo animante, quum ſit acutis dẽtibus. Quin ipſe impune deuoratur à lupo, atque ob id quia non ſit edax, parum eſt eſculentus. In metu verò caput occultat, arbitrans totum corpus iam eſſe tutum. Vnde & Ariſtophanes apud Athenæum,

Ἆρ' ἔνδον ἀνδρῶν κεστρέων ἀποικία; id eſt,
Num intus virorum Ceſtreûm colonia?
Alluſit ad Ceſtrinam Chaoniæ partem.

Et apud eundem Diphilus,

Κεστρεὺς ἂν εἴην ἕνεκα νηστείας ἄκρας. id eſt,
Ceſtreus futurus ob inediam grauiſſimam.

Rurſum libro ſeptimo refert ex Anaxandride,

Τὰ πολλὰ δ' ἀναστρέφεται κεστρεὺς ὢν νῆστις. id eſt,
In cœnis obambulat fere ieiunus ille mugil.

Refertur adagium à Zenodoto, Diogeniano, Suida, Athenæo libro Dipnoſophiſtarum ſeptimo: qui quidem præter alia complura & illud adſcribit, piſcem à nonnullis appellari ploten, & à congro deuorari, vt congrum ipſum à muræna. Theodorus Gaza mugilem vertit.

Plota.

Vbi amici, ibi opes. 24

Plautus in Truculento, Verum eſt verbum quod memoratur, Vbi amici, ibidem opes. Citatur & à Fabio prouerbij vice, libro Orat. inſtitut. 5. Senſus eſt, potiores eſſe amicos quàm pecuniam, & ad vitæ præſidium plus habere momenti amicos citra pecuniã, quàm abſque amicis opes. Vnde & apud Scythas, authore Luciano, is habebatur ditiſſimus, qui certiſſimos &

Potior opibus amicitia.

optimos amicos poſſideret. Verùm ſiquis ad huius ſeculi mores reſpiciat, adagium inuertendum exiſtimabit, Vbi opes, ibi amici. quandoquidem.

Vulgus amicitias vtilitate probat. Et,

Illud amicitiæ quondam venerabile nomen
Proſtat, & in quæſtu pro meretrice ſedet.

Terra volat. 25

Ἡ γῆ πέταται, id eſt, Terra volat. De re vehementer abſona, quæque nullo pacto fieri queat. Suidas hoc adfert exemplum τῶν ἀδυνάτων. Iulianus in epiſtola quadam, prouerbij nomine refert, mutato verbo, κούφη σοι ἡ γῆ, κατὰ τὸν λόγον. id eſt, leuis terra, quemadmodum dicitur. Adagium hoc ad illorum affinitaté pertinet quæ retulimus alibi, ζεὺς ἄπαις, id eſt, Iuppiter orbus. Et,

Iupiter orbus.

Nil intra oleam, nil extra eſt in nuce duri.

Ilias malorum. 26

Ἰλιὰς κακῶν, id eſt, Ilias malorum. de calamitatibus maximis ſimul & plurimis: propterea quod in Iliade Homerica nullum mali genus non recenſetur. Vnde ex hac docti putant tragœdiarum argumenta fuiſſe ſumpta, ſicut ex Odyſſea comœdiarũ. Eſt autem opus verboſum, vigintiquatuor voluminibus vix abſolutum. vnde & quamuis orationem plus ſatis prolixam, Iliade longiorem vocãt: vt Æſchines aduerſus Demoſthenem, ταῦτα δὲ ὑμῖν ἀναγνώσεται ψήφισμα τὸ γραμματεύς, μακρότερον μὲν τῆς Ἰλιάδος, κενότερον δὲ τῶν λόγων οὓς εἴωθε λέγειν. id eſt, His dictis decretum ſcribæ legendum tradit, prolixius quidem Iliade, vanius autem verbis iis quæ dicere conſueuit. Euſtathius inuenit adagionem ad hunc modum, περὶ τοσούτων μὲν τὴν κακῶν Ἰλιάδα φησὶν, αὐτὸ δὲ καλὸν ... id eſt, Iliadem malorum prouerbium ait, at hæc omnium bonorum Ilias. Syneſius in epiſtola quadam in fratrem, ὡς ἅπας κακῶν ἡ Ἰλιὰς περιέστηκε τὴν πόλιν. id eſt, In ſumma, malorum Ilias circunſtetit vrbem noſtram. Plutarchus in præceptis coniugalibus, ὁ δ' Ἑλένης γάμος Ἰλιάδα κακῶν Ἕλλησι καὶ βαρβάροις ἐποίησεν. id eſt, At illorum nuptiæ Iliada malorum Græcis ac barbaris inuexerunt. Loquitur enim de coniugio Paridis & Helenæ, quod maximarum malorum fuit cauſa. Vtitur & M. Tullius in epiſtolis ad Atticum, Tanta malorum impendet Ilias.

Ilias bonorum.

Lerna malorum. 27

Λέρνη κακῶν, id eſt Lerna malorum, de malis item plurimis ſimul in vnum congeſtis & accumulatis. Parœmiam Strabo commemorat libro Geographiæ octauo, ſcribens Lernam lacum fuiſſe quempiam Argiuorum ac Mycenæorum agro communem, in quem quum paſſim ab omnibus purgamenta deportarentur, vulgo natum prouerbium, Λέρνη κακῶν, id eſt, Lerna malorum. In hoc lacu poetæ fingunt hydram illam ſeptem capitum cõſtitiſſe, quam Hercules igni Græco confecerit. Eam autem hydrã Heſiodus ſcribit ex Echidna & Typhaone prognatam, alitam à Iunone nimirum in odium Herculis. Zenodotus ait locũ quempiam fuiſſe in Argolica in quem quum omne ſordium genus promiſcuè conijcerent, fœtidas inde ac peſtilentes nebulas ſolitas exhalari. Quanquam rectius autumat vt adagium ad Danaidum fabulam referatur. nam ferunt Danaum quinquaginta iuuenes, Ægypti filios, quibus totidem filias ſuas collocarat, omnes eadem nocte trucidaſſe, atque horum capita in eum locum fuiſſe congeſta. hinc ortum eſſe prouerbium. Neque verò negat fieri potuiſſe vt contumeliæ cauſa in eundem locum in quo capita compoſuerat, iuſſerit & purgamenta comportari. Itaque quoties hominem ſignificamus vehementer infamem, atque omni turpitudinis genere contaminatum, aut cœtum hominum peſtilentium, quaſique ſentinam & colluuiẽ facinoroſorum, rectè dicemus Λέρνην κακῶν, id eſt Lernam malorum. Apud Heſychium Cratinus comicus theatrum quod ex varia miſtáque hominum colluuie conſtaret, Λέρνην θεατῶν appellauit.

Danaidum fabula.

Mare malorum. 28

Κακῶν θάλασσα, id eſt, Mare malorum. dici ſolitum de calamitatibus immenſis & omnigenis. inde ſumptum quòd mare res quædam eſt infinita, vel quòd infinitis æſtumnis abundant qui in eo verſantur. Euripid. in Hippolyto Stephanophoro,

Κακῶν δ' ὁ τλήμων πέλαγος εἰσορῶ
Τοσοῦτον, ὥστε μήποτ' ἐκνεῦσαι πάλιν. id eſt,
Tantum malorum pelagus aſpicio miſer,
Vnde enatandi nulla ſpes alluceat.

Plautus in Aſinaria, meretricem & lenam mare vocat, tanquam omnium authores calamitatum. Mare, inquit, non eſt mare: vos eſtis mare acerrimum. Æſchylus in Supplicibus,

Κακῶν δὲ πλῆθος ποταμὸς ὣς ἐπέρχεται,
Ἄτης δ' ἄβυσσον πέλαγος οὐ μάλ' εὔπορον.
Agmen malorum fluminis ritu ingruit,
Velutíque pelagus altum, ita vt fundo vacet,
Nec ſine periculo nauigetur maximo.

Quin & ſacræ literæ vim inexhauſtam rei cuiuſpiam ſignificantes, abyſſum appellant. Itidem diuus Chryſoſtomus περὶ τῆς ἱερωσύνης. lib. 6. ἴδε, inquit, τὸ ἄβυσσον τῶν πόνων. Vide, inquit, laborum immenſum pelagus.

Abyſſus.

Mare bonorum. 29

Dicitur & diuerſam in partem, ἀγαθῶν θάλασσα, id eſt, Bonorum mare, de magnis & vehementer cumulatis commoditatibus. Vel quod ipſum mare miniſtret innumerabiles opes rerũ, puta piſcium gemmarúmque: vel quòd ampliſſimum profundiſſimúmque ſit adeo vt nec exhauriri poſſit, nec redundet vnquam, quum tanta fluminum vis in ipſum influat.

Theſaurus malorum. 30

Θησαυρὸς κακῶν, id eſt Malorum theſaurus. Ad eũdem modum inuenitur cum alibi, tum apud Euripidem in Ione,

Οἴμοι μοι, ὡς θησαυρὸς ἀνοίγνυται
Κακῶν. id eſt,
Me miſeram, vt ingens panditur theſaurus ac
Penus malorum.

Extat inter Græcanicas ſententias huiuſmodi ſenarius,

Θησαυρός ἐστι τῶν κακῶν κακὴ γυνή. id eſt,
Theſaurus eſt mulier malorum, ſi mala eſt.

Vſurpauit adagium Plautus in Mercatore, Tu quidem theſaurum huc appoitaſti mali. Vnde eſt & illud crebrius in arcanis literis, Theſaurizant ſibi malum, id eſt, colligunt, accerſunt, quaſique reponunt. Siquidem theſaurum propriè vocamus, rerum veterum vim pariter reconditarum.

Theſaurizare mala.

Aceruus bonorum. 31

Ἀγαθῶν σωρὸς, id eſt, Bonorum aceruus. de opibus ingentibus. Vnde & frequenter extructas dapes, extructas opes, & cumulatas opes pro copioſis legimus: tanquam aceruatim cõgeſtas, neque pondere, neque numero, ſed ipſo cumulo infuſas. Ariſtophanes in Pluto,

Ἡμῖν γὰρ ἀγαθῶν σωρὸς εἰς τὴν οἰκίαν
Ἐπεισπέπαικεν οὐδὲν ἠδικηκόσι. id eſt,
Nobis bonorum aceruus influit in domum
Sine fraude, nemini patrata iniuria.
Idem in eadem fabula.
Οἱ ἀγαθὸν ὑμῖν ἅπαντα συλλήβδην φέρω. id eſt,
Vt agminatim cuncta tibi fero dona.

Ruſum in eadem fabula per iocum in malam partem flexit,

Ἥκειν γὰρ αὐτόν φῄς σωρὸν χρημάτων ἔχοντα. id eſt,
Veniſſe narras qui ferat pecuniarum aceruum.

Verba chori ſenilis, cui Carion ſeruus iocans ita reſpondet,

Ἡμῖν γέρουσι μὲν σωρὸν κακῶν ἥκειν ἔχοντα σωρόν. id eſt,
Imò ſenium ferat qui ad vos malorum aceruum.

Alludit autem ad ſenectutem illorum iam capulo vicinã. Nam σορὸς per ο μικρὸν tumulum ſignificat ſepulchralem, σωρὸς per ω μέγα cumulum atque aceruum. Proinde conſentaneum eſt, ſeruum eius vocis ſyllabã data opera perperam pronunciaſſe. Hæc atque id genus alia tum fiunt venuſtiora, quemadmodum iam ſæpius admonuimus, ſi paulo longius à ſimplici ſenſu detorqueantur. Veluti ſiquis dicat, in aliis oratoribus alias atque alias eminere dicendi virtutes: in M. Tullio vno τὸν πάντων ἀγαθῶν σωρὸν, id eſt, omnium bonorum aceruum eſſe. Recipiũt huius adagij naturam illa Ciceroni familiaria, Cumulare officus, Cumulatiſſime ſatisfacere, Cumulus meritorum.

Senes capulares.
σορὸς.
σωρὸς.

Bonorum myrmecia. 32

Ἀγαθῶν μυρμηκιά, id eſt, Bonorum myrmecia de immenſis opibus. Nam Myrmecia Græcè ſignificat cauernam aut agmẽ formicarum. Quanquam ab illis formicis ſumptum videri poteſt, de quibus meminit Plin. lib. 11. cap. 31. quas ait eſſe colore felium, magnitudine luporum Ægypti. Eas in Septentrionali Indorum, qui Dardæ vocentur, regione aurum e cauernis egerere. Erutum hyberno tempore, Indi furantur æſtiuo feruore, conditis propter vaporem intra cuniculos formicis. quæ tamen odore ſollicitatæ prouolant, neque rarò lacerant, quanuis prævelocibus camelis fugientes. Atque huc videtur reſpexiſſe diuus Baſilius, quum ſcribit ad nepotes, quicquid vltra neceſſitatem vſus ſupereſſet (ſiue id eſſet Lydia gleba, ſiue formicarum auriferarum opus) hoc magis eſſe contemnendum, quo minus eſſet eo opus. Quanquam nihil probibet quo minus ad noſtras formicas referatur, non ſolum propter innumerabilem agminum multitudinem, verumetiam propter genuinam quandam animantis in accumulando penore induſtriam, ore trahentis quodcunque poteſt, atque addentis aceruo: quemadmodum ſcripſit Flaccus. Qua quidem ex re factum opinor vt antiquitus formicarum cœtus opulentiã portenderit. Quemadmodum teſtatur Cicero libro de Diuinatione primo, Midæ, inquiẽs, illi Phrygio, quum puer eſſet, dormienti formicæ in os tritici grana congeſſerunt. Ditiſſimum fore prædictum eſt, quod euenit. Huc alluſit Theocritus in Encomio Ptolomæi.

μυρμηκιά.
Formicæ Indicæ.
Lydia gleba.
Formicarum cœtus opulentiã portendens.

Μυρμάκων ἅτε πλοῦτος ἀεὶ κέχυται μεγάλοισιν. id eſt,
Nec ſecus ac formicarum ſemper properantum
Diuitiæ ſunt extructæ. Idem in Syracuſanis,
Μύρμακες ἀνάριθμοι καὶ ἄμετροι. id eſt,
Formicæ numeróque modóque carentes,

turbam hominum frequentem ſignificans. Huic affine generis eſt quod Plato libro De repub. nono τὸ τῶν ἀνθρώπων σμῆνος dixit

dixit, id eſt voluptatum examen & Socrates apud Plutarchum Chæronenſem, ἀρετῶν σμῆνος, id eſt virtutum examen, pro turba numeróque immenſo. Porrò locus quem adducit Plutarchus, eſt in Menone Platonis. Confine eſt his quod idem adducit in Cratylo, σμῆνος σοφίας, id eſt examen eruditionis. Item quod apud Athenæum libro 8. Alexis ſcripſit in Pamphila,

Παρέθηκε τὴν τράπεζαν, εἶτ' ἐπεισφέρει
Ἀγαθῶν ἁμάξας. id eſt,
Appoſita menſa eſt, plauſtra deinceps intulit Bonorum.

Dathus bonorum. 33

Δάτος ἀγαθῶν, id eſt, Dathus bonorum, in eandem ſententiam dici conſueuit. Eſt autem Dathus Thaſſiorum colonia iuxta Strymonem, cũ alioquin opulenta ac florens, tum quòd habet etiam auri venas. vt hinc in prouerbium abierit, Δάτος ἀγαθῶν, id eſt Dathus bonorum, de conferta rerum opulentia. Prouerbij præter alios meminit Suidas, apud quem legimus Δάτος non Δάτος.

[illegible]

Thaſſus bonorum. 34

Θάσος ἀγαθῶν, id eſt, Thaſſus bonorum. Similiter natum adagium, nempe à loci fertilitate. Nam Thaſſus inſula eſt iuxta Thraciam. Zenodotus huiuſmodi quandam fabulam refert: Calliſtratus orator demigrans Athenis, perſuadere conatus eſt Athenienſibus vt regionem quæ ex aduerſo erat incolerent, multa ſplendida de eius feracitate iactitans, & quòd auri venas haberet, & quòd glebam optimam. Denique in ſumma, inquit, Thaſſus bonorũ eſt. Hinc in vulgi ſermonẽ abiiſſe, Θάσος ἀγαθῶν, id eſt, Thaſſus bonorũ, de iis qui ſplendida pollicẽtur.

Hoſtium munera non munera. 35

Priſcorum ſuperſtitio credidit, obſeruãda vel maximè munera, à quibus, quo animo mitterentur: propterea quòd quæ darentur ab iis, qui nobis malè cuperent, exitio plerũque fuiſſe conſtaret, ita vt fuit pyxis illa fallax, per Pandoram à Ioue Prometheo miſſa: quemadmodũ fuit & veſtis qua Medea nouam nuptam Iaſonis donauit: rurſum veſtis illa quam Deianira miſit Herculi. Prouerbiorum interpretes exiſtimant hanc parœmiam ex hiſtoria natam, quæ refertur apud Homerum Iliados lib. 7. Narrat autem Hectorem & Aiacem, inita amicitia, dona inter ſeſe permutaſſe, atque Hectorem Aiaci donaſſe gladiũ, Aiacem Hectori dediſſe baltheum: deinde pariter ambobus ſuum munus exitio fuiſſe. Siquidem Aiax victus ab Vlyſſe, cognitiſque iis quæ per inſaniam tum dixerat, tum fecerat, eodem gladio ſibi necem conſciuit. item Hector per occaſionem balthei occiſus eſt ab Achille iuxta muros Troianos. Adagium refertur apud Sophoclem in Aiace Maſtigophoro. ſed ita refertur vt non ab Aiace natum, ſed tanquam vetus iam tum ab eo videatur vſurpari. Siquidẽ is poſteaquam mori decreuiſſet, execratur eum gladium quem quondam ab inimiciſſimo dono acceperat, cumque ſibi fuiſſe inauſpicatiſſimum ait, neque quicq uã omnino poſtea fœliciter apud Argiuos ſucceſſiſſe. deinde ſuſpicionẽ hanc vulgato dicto confirmans, ait,

[illegible]

Ἀλλ' ἔστ' ἀληθὴς ἡ βροτῶν παροιμία,
Ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα, κοὐκ ὀνήσιμα. id eſt,
Quin verum id eſt mortalium prouerbium,
Non eſſe dona, dona quæ veniant tibi
Ab hoſte, verùm inauſpicata ac noxia.

Hac de re fertur epigramma Græcum huiuſmodi,

Ἕκτορι Αἴας ξίφος ὤπασεν, Ἕκτορι δ' Αἴας
Ζωστῆρ', ἀμφοτέρων ἡ χάρις εἰς θάνατον.
Aiaci datus enſis ab Hectore, baltheus Aiace
Hectori: vtrique ſuum donum erat exitio.

Rurſum ex alio quodam epigrammate,

Οὕτως ἐξ ἐχθρῶν αὐτὸν τεύχει πήματα δῶρα,
Ἐν χάρισι προφάσει μοῖραν ἔχοντα μόρον. id eſt,
Atque ita ab hoſte hoſti veniunt letalia dona,
Quæ ſtudij ſpecie fata necẽmque ferunt.

Huc ſpectat & illud quod apud Euripidem Medea recuſans Iaſonis xenia, tanquam perniciem allatura,

Κακοῦ γὰρ ἀνδρὸς, inquit, δῶρ' ὄνησιν οὐκ ἔχει. id eſt,
Lædit, iuuat nil improbi munus viri.

Mali viri munera muneſta. Seruius oſtendit & Virgilium huc alluſiſſe, quum ait in Æneidos libro quarto, -enſémque recludit
Dardanium, non hos quæſitum munus in vſus.

De gladio loquitur ab Ænea relicto, quo Dido ſeſe confodit: quem Æneam, hoſtem & impium eadem vocat. Huic aſcribendum loco quod arcanæ ſcripturæ prouerbia admonent, ne de inimico reconciliato ſimus ſecuti. item prouerbialis ille ſenarius,

Λόγοισι τοῖς ἐχθροῦ μὴ ποθ' ἡγήσῃ φίλον. id eſt,
Ab hoſte dicta, ne vnquam amica duxeris.
Et alter huic ſimilis,
Ἐχθροῦ ἀπιστῶν, μή ποτ' ἂν πάθοις βλάβην, id eſt,
Diffiſus hoſti, nil feres vnquam mali.

Prouerbium accommodari poterit etiam ad illos qui pauperes munuſculis quibuſdam captant diuites, ad eum modum liberalitatem illorum velut elicientes. Neque enim hoc eſt dare munus, ſed flagitare. Vnde Plutarchus in commentariolo περὶ τοῦ Ε τοῦ ἐν Δελφοῖς, probat quod Dicæarchus Archelao dictum ab Euripide putat.

Οὐ βούλομαι πλουτοῦντι δωρεῖσθαι πένης,
Μή μ' ἄφρονα κρίνῃς, ἢ διδοὺς αἰτεῖν δοκῶ. id eſt,
Donare pauper diuiti velim nihil,
Ne ſtultus habear ſcilicet, ſi muneris
Titulo atque ſpecie dona videar poſcere.

Pauper diuiti dans petit.

Quadrabit & in eos qui per artes magicas, dæmonum vtuntur obſequiis: (nam ea demum exeunt in perniciem vtentium:) & in hæredipetas: poſtremò, qui quouis officio captant, non ex animo, ſed aliud ſpectantes. Itaque mutatione voculæ nouabitur parœmia: nempe hoc pacto, Κολάκων ἄδωρα δῶρα, & μάγων ἄδωρα δῶρα. denique πτωχῶν ἄδωρα δῶρα, quemadmodum admonuimus in operis initio.

Dauus ſum, non OEdipus 36

OEdipi ingenium ſcitè proponendis ſimul & diſſoluendis ænigmatum ſcirpis nobilitatum eſt, propter diſſoluta Sphingis problemata, adeo vt in prouerbium abierit eius nominis appellatio. Velut apud Terentium in Andria, ſeruus diſſimulans intelligere quod herus dixerat, Dauus, inquit, ſum, non OEdipus. Id quod commutato nomine poteſt ad quemlibet accommodari: Paulus ſum, non OEdipus: Antonius ſum non OEdipus. Quin ipſa per ſe figura prouerbialis eſt, potéſtque ad eundem modum fingi ex quauis vel perſona, vel re vulgò nobilitata. vt, Quid poſſim hæc omnia meminiſſe? Petrus ſum, non Lucullus. Qui poſſim tantis ſufficere laboribus? Nicolaus ſum, non Hercules. Qui potero rem tam duram perſuadere? Ricardus ſum, non Cicero. Sed Terentiano dicto ſimile eſt illud Euripidis in Hippolyto coronam geſtante.

Οὐ μάντις εἰμὶ τἀφανῆ γνῶναι σαφῶς. id eſt,
Non ſum augur, abdita ſcire vti queam palàm.
Item in Hecuba,
Οὐδὲ πέφυκα μάντις, ὥστε μὴ κλύων
Ἐξιστορῆσαι σῶν ὁδὸν βουλευμάτων. id eſt,
Diuinus haud ſum, nec, niſi audiero, queam
Viam tuorum noſſe cogitatuum.

Ergo torqueri poterit in eos qui de induſtria loquuntur obſcurius, & αἰνιγματικῶς: aut in eos qui vel ob imperitiam vel ſuperſtitioſam incognitarum vocum affectationẽ, ſtylum obſcurant, ac vate magis egent quàm lectore. Cuiuſmodi fuiſſe Heraclitũ tum Plato locis aliquot, tum Ariſtoteles Rhetoricæ artis lib. 3. teſtatur: additque, eam hominis obſcuritatẽ ex ancipiti verborum cõpoſitione fuiſſe profectam, quum incertũ eſſet vtro verbum aliquod eſſet referendum, ad ſuperioráne an ad ſequentia. Proinde ad huius intelligendos libros Socrates Delio quopiam natatore opus eſſe dixit. Ad quod alludens Martialis, ita iocatur in Sextum obſcuritatis affectatorem,

Delio natatore opus.

Non lectore tuis opus eſt, ſed Apolline libris.
Iudice te maior Cinna Marone fuit.

Eundem Heraclitum cum ſuo vitio, Iouiniano diuus opprobrat Hieronymus. Quanquam Laertius ſcribit, eum philoſophum, ſiquando libeat, oratione luculentiſſima vti: vt appareat ex induſtria affectatam obſcuritatem: adeo vt diſcipulis etiam ſolitus ſit præcipere, σκότισον, id eſt obſcura.

Heraclitus tenebricoſus.

Finem vitæ ſpecta. 37

Extat apud Herodotum hiſtoria longe notiſſima, quemadmodum Solon Crœſo reſponderit, nemini competere nomen beati, niſi qui feliciter vitę curſum peregiſſet. Quod referens Iuuenalis, -quem vox, inquit, facunda Solonis
Reſpicere extremę iuſſit ſpatia vltima vitæ.

Solõ quid Crœſo reſponderit.

Hanc ſententiam copioſius extulit Sophocles in OEdipo tyranno,

Ὥστε θνητὸν ὄντ', ἐκείνην τὴν τελευταίαν ἰδεῖν
Ἡμέραν, ἐπισκοποῦντα μηδέν' ὀλβίζειν, πρὶν ἂν
Τέρμα τοῦ βίου περάσῃ μηδὲν ἀλγεινὸν παθών. id eſt,
Itaque mortali ſupremus ille fatorum dies
Vſque reſpectandus, vt ne quem beatum iudicet,
Quin mali nihil vniuerſum paſſus æuum exegerit.

Eadem paulo diuerſius idem extulit in Trachiniis,

Λόγος μέν ἐστ' ἀρχαῖος ἀνθρώπων φανείς,
Ὡς οὐκ ἂν αἰῶν' ἐκμάθοις βροτῶν, πρὶν ἂν
Θάνῃ τις, οὔτ' εἰ χρηστὸς οὔτ' εἴ τῳ κακός. id eſt,
Vetus inter homines extat hoc prouerbium,
Haud poſſe quenquam quempiam cognoſcere,
Bonus an malus ſit, antequam fatalibus
Defunctus annis, vltimum obierit diem.

Conſimiliter Euripides in Andromache,

Χρὴ δ' οὔποτ' εἰπεῖν οὐδέν' ὄλβιον βροτῶν,
Πρὶν ἂν θανόντος τὴν τελευταίαν ἴδῃς. id eſt,
Ne quempiam pronuncies mortalium
Vnquam beatum, citius atque mortuo
Illo, ſupremum videris vitæ diem. Idem in Troadibus,
--τῶν δ' εὐδαιμόνων
Μηδένα νομίζετ' εὐτυχεῖν πρὶν ἂν θάνῃ.

Ne quempiam horum quos benignis flatibus
Fortuna prouehit, beatum enuncies
Prius atque vita excellerit feliciter.

Eadem repetit aliis verbis in Heraclidis,

--τῷ θεῶν τύχῃ
Βοᾷ σαφῆ λέγουσα τοῖς πᾶσιν βροτοῖς,
Τὸν εὐτυχεῖν δοκοῦντα μὴ ζηλοῦν, πρὶν ἂν
Θανόντ' ἴδῃ τις· ὡς ἐφήμεροι τύχαι. id eſt,
-cæterum hoc rerum ſtatu
Mortalibus denunciat palam omnibus,
Docétque, ne qui proſperis ſucceſſibus
Vti videtur, hunc beatum exiſtiment
Prius atque demigraſſe vita viderint.
Vſqueadeo ſunt mutabiles rerum vices.

Ouidius in Transformationibus ſic extulit,

-ſed ſcilicet vltima ſemper
Expectanda dies homini eſt: diciq́ue beatus
Ante obitum nemo ſupremáque funera debet.

Ab exitu rem ſpectandam. Quin hodiéque paſſim omnibus eſt in ore, Ab exitu rem ſpectandam eſſe.

Poſterioribus melioribus. 38

Inter Græcanicas parœmias refertur, δευτέρων ἀμεινόνων, id eſt, Alteris melioribus. Quo ſignificabant, ea quæ prima experientia parum bene ſucceſſerant, ſecunda nonnunquam commodius euenire, & prioris conſilij erratum poſteriore conſilio corrigi. Quod quidem nonnulli putant à ſacris ortum, in quibus ſi prima victima non fuiſſet litatum, iterabant ſacrum, meliora ſperantes. Id quod ſatis indicat leno Plautinus, qui ſæpius Veneri cæſa victima, litare non poterat. Plato libro De Leg. 4. videtur ad talorum iactum aut luſum conſimilem referre. propterea quòd non rarò fit vt cui luſus incommode ceciderit, is de integro nouam ludum atque iterari poſtulet, ſperans fore vt iam fœlicius ludat. Ait enim, πάλιν οὖν ἐξ ὑπαρχῆς καθάπερ οἱ παίζοντες, ἀμεινόνων ἐκ τῶν δευτέρων ἐπανιοῦσι λέγειν. id eſt, Rurſum igitur quemadmodum ludentes dicere conſueuerunt, ſecundis denuo melioribus repetamus. Quanquam & hoc loco *παίζοντες* (margin: παίζοντες.) referri poteſt non ad luſum aliquem, ſed iocum magis prouerbialem. Sed interpretamento priori Tullius adſtipulatur, qui ſecundo De diuinatione libro ſic ait, Quæ eſt autem incóſtantia deorum, vt primis minentur extis, bene promittant ſecundis. Idem in Philippicis oratione duodecima, Poſteriores enim cogitationes, vt aiunt, ſapientiores eſſe ſolent. (margin: *Poſteriores cogitationes meliores*) Idem ad Quintum fratrem, Ego verò nullas δευτέρας φροντίδας habere poſſum in Cæſaris rebus. hoc eſt, nullum idoneum reperio conſilium quo ſuperioribus malis poſſim mederi. Huc reſpexit & Dauus ille Terentianus, quum ait,

Hac non ſucceſſit, alia aggrediamur via.

Quin eodem alluſiſſe videtur & Ariſtoteles primo τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ libro, quum ait, Δεῖ δ' εἰς τοὐναντίον καὶ τὸ ἄμεινον, κατὰ τὴν παροιμίαν, ἀποτελευτῆσαι. Loquitur de iis qui cauſarum naturalium admiratione prouocati, accedunt ad philoſophandum: quos cauſis cognitis vult iam deſinere mirari, & ad meliora conuerti. Porrò prouerbium videri poteſt ex Euripidis ortum tragœdia, cui titulus Hippolytus córonatus,

--κἀν βροτοῖς
Αἱ δεύτεραί πως φροντίδες σοφώτεραι. id eſt,
Siquidem ſolet mortalibus prudentior
Poſterior eſſe aliquando cogitatio.

Verba ſunt nutricis ad Phædram, quaſi recantantis ac palinodiam canentis ſuperioris orationis, poſteaquam videt eam de moriendo cogitare. Reſpexit huc & in Supplicibus,

Ἀλλ' ἐν δόμοισι μὲν ὅτ' ἂν ᾖ τι μὴ καλῶς,
Γνώμαισιν ὑστέραισιν ἐξορθούμεθα.
Αἰῶνα δ' οὐκ ἔξεστιν.
In ædibus ſiquid parum rectè eſt, licet
Corrigere poſterioribus ſententiis:
At non item æuum.

Inde & μετάνοια dicta Græcis, quòd poſterior cogitatio perſpicit aliter agendum fuiſſe.

Actum eſt. 39

Prouerbialiter his verbis etiam hodie deſperationem ſignificamus, Actum eſt, Græcè πέπρακται. Euripides in Hippolyto coronato,

Φεῦ φεῦ, πέπρακται, δέσποινα οἴχεται. id eſt,
Eheu peracta res, hera occidit palam.

Terentius in Eunucho, Actum eſt, ilicet periſti. Donatus exiſtimat, Actum eſt, ſumptum à iure: Ilicet, a iudicio: Periſti, a ſupplicio. Nam hæc tria pariter verba incremento quodam indicant deſperationem. Quoniam autem fas non erat reſcindere ſemel latam ſententiam, & eadem de re bis iudicium adipiſci, vt ait Terentius: vulgò receptum eſt vt de negotiis deſperatis actum eſſe diceretur. Etiamſi poſtea repertum eſt vt quidam per iudicem in integrum reſtituerentur. Aut certè ideo dictum eſt, Actum eſt, quòd quicquid peractum eſt, hoc iam infectum eſſe non poteſt: iuxta prouerbiales ſententias, quæ teſtantur ne Deo quidem permiſſum eſſe, vt quod factum ſit, efficiat infectum. Plautus, Niſi quod rei præſidium apparas, Acta res hæc eſt: certum eſt mori. Dicimus autem vel abſolute, actum eſt: vel cum adiectione quapiam huiuſmodi, Actum eſt de repub. Actum eſt de tuis omnibus. Actum eſt de rebus humanis. Actū eſt de tua ſalute, ni vigilas.

Rem factam habere. 40

Huic pene diuerſum eſt illud quod aliquoties apud Martialem legitur, Rem factam habere. pro eo quod eſt certam & indubitatam. Siquidem promiſſa parum certa ſunt. verum iis demum queas fidere quæ iam præſtita ſunt atque exhibita. Velut ad Procillum,

Tu factam tibi rem ſtatim putaſti. Rurſum,
Iam te rem factam Bithynice credis habere.

Rem factam dixit, quaſi nō promiſſam, ſed paratam atque abſolutam. Vnde & argentum factum dicimus, non rude, ſed elaboratum ac cælatum. (margin: *Argentum factum.*) Aut reſpexit ad morem iuris, iuxta quem dixit Terentius, Facta, tranſacta omnia. Et M. Tullius in Catilinam, inuectiua 3. Atque illud quod faciendum primum fuit, factum atque tranſactum eſt. Quoties in contractibus adhibetur quicquid ad legitimam conuentionem pertinet.

Fumos vendere. 41

Nimis quàm elegās adagium extat apud Martialem, Fumos vendere, pro eo quod eſt, principum beneuolentiam, ſimulato commendationis officio, per occaſionem familiaritatis, pretio vendere. Nam fumus initio quidem magnum quiddam eſſe videtur, verum euaneſcit ilico. Martialis carmen hoc eſt,

Vendere nec vanos circum palatia fumos,
Plaudere nec Cano, plaudere nec Glaphyro.

Vnde & præſtigioſam rerum magnarum ſpem atque oſtentationem, fumum ac nebulas vocamus. Diuus Hieronymus cōtra Rufinum, De tanta librorum ſylua vnum ſurculum ac fruticem proferre non potes. hi ſunt veri fumi, hæ nebulæ. Nam Rufinus opprobrarat Hieronymo, quòd poetarū literas quaſi fumos obiceret virginibus non intellecturis. At Hieronymus prouerbij telum imperitè tortum, in eum retorquet doctius, indicans eo verbo non obſcuritatem, ſed inanem ac falſam oſtentationē ſignificari. Plutarchus De deo Socratis, τὸν δὲ τῦφον, ὥσπερ τινὰ καπνὸν φιλοσοφίας, εἰς τοὺς σοφιστὰς ἀποσκεδάσαι. id eſt, Faſtum autem, ceu fumum quendam philoſophiæ, in ſophiſtas diſperſit. Porrò genus hoc hominum, maximam aularum regalium peſtem, Helius Lampridius eleganter ac luculenter exponit in imperatoris Heliogabali vita. (margin: *Lampridij locus elegans.*) Eius verba libuit ſubſcribere, Zoticus, inquit, ſub eo tantùm valuit vt ab omnibus officiorum principibus ſic haberetur, quaſi domini maritus eſſet. Erat præterea idem Zoticus, qui hoc familiaritatis nomine abutens, omnia Heliogabali dicta ac facta venderet, fumis quā maxime diuitias enormes ſperans, quum aliis atque aliis polliceretur, omnes falleret, egredienſque ab illo, ſingulos audiret, dicens, De te hoc loquutus ſum, Hoc de te audiui, Hoc de te futurum eſt. Vt ſunt homines huiuſmodi, qui ſi admiſſi fuerint ad nimiam familiaritatem principum, famam non ſolum malorum ſed & bonorum principū vendunt: & qui ſtultitia vel innocentia imperatorū, qui hoc non perſpiciunt, infami fumigatione paſcuntur. Hactenus ille. Cæterùm adagium fecit inſignius Thurini Veronij ſupplicium, quod quidem in vita Alexandri Seueri idem Helius refert ad hunc modum, Solus, inquit, poſt meridiem, vel matutinis horis: idcirco nunquam aliquos videbat, quòd eminentos de ſe multa cognouerat: ſpeciatim Veronium Thurinum, quē quum familiaré habuiſſet, ille omnia vel fingendo ſic vendiderat vt Alexādri, quaſi ſtulti hominis, & quē ille in poteſtate haberet, & cui multa perſuaderet, infamaret imperium: ſicque omnibus perſuaſerat, quòd ad nutum ſuum omnia faceret. Denique hac illum arte deprehendit, vt quendam immitteret qui à ſe quiddam publice peteret, ab illo autem occultò quaſi præſidium poſtularet, vt pro ſe Alexandro ſecretò ſuggereret. Quod quum factum eſſet, & Thurinus ſuffragium promiſiſſet, dixiſſetque ſe quædam imperatori dixiſſe, quum nihil dixiſſet, ſed in eo pendere vt adhuc impetraret, euentum vendens: Quúmque iterum iuſſiſſet Alexander interpellari, & Thurinus, quaſi aliud agens, nutibus annuiſſet, neque tamé interim quicquam dixiſſet, impetratum autem eſſet quod petebatur: Thurinus autem ab illo qui meruerat, fumi vēditor ingentia præmia percepiſſet: accuſari eum Alexander iuſſit. (margin: *Fumo punitur qui fumum vendidit.*) Probatis per teſtes omnibus, & quibus præſentibus quid accepiſſet, & quibus audientibus quid promiſiſſet, in foro trāſitorio ad ſtipitem illum ligari præcepit, & fumo appoſito, quem è ſtipulis & lignis humidis fieri iuſſerat, necauit: præcone dicēte, Fumo punitur qui vendidit fumum. At ne in vna tantum cauſa videretur crudelior fuiſſe, quæſiuit diligentiſſime antequam damnaret, & inuenit Thurinum ſæpe etiam in cauſis ab vtraque parte accepiſſe, quum euentus venderet, & ab omnibus qui aut præpoſituras aut prouincias acceperant. Atque inibi paulo poſt, Nec dedit alicui facultatem vel fumorum vendendorum de ſe, vel ſibi de aliis male loquendi: maxi-

Forum tranſitorium. di: maxime occiſo Thurino, qui illum quaſi fatuum & vecordem ſæpe vendiderat. Quid autem dixerit forum tráſitorium, ipſe in eiuſdem vita videtur explicare, quum alio quodam loco ſic ait. Qui de eo fumum vendiderat, & à quodam militari centum aureos acceperat, in crucem tolli iuſſit per eam viam qua eſſet ſeruis ſuis ad ſuburbana imperatoria iter frequentiſſimum. Porrò genus illud ſupplicij Auidius Caſſius imperator primus excogitaſſe legitur, vt ſtipitem prælongum poneret, pedum centum octoginta, id eſt materiam: & è ſummo vſque ad imum damnatos ligaret, & ab imo focum apponeret, incéſiſque aliis, alios fumi cruciatu, timore etiam necaret. Hactenus ille. Immane profectò ſupplicium, ſed tamen factis tam peſtilentibus dignum. Atque vtinam non etiam hodie, non principum modò, verumetiam epiſcoporum aulæ paſſim hoc teterrimo hominum genere ſcaterent, ac non complures haberét Thurinos, atque adeo plus quam Thurinos: quippe qui non officium modò falſo promiſſum vendunt, verumetiam ipſum ſilentium, videlicet Demoſthenicum quiddam referentes: imò, quòd eſt vtroque ſceleratius, linguæ venenis officiunt iis à quibus officij pacti mercedem acceperunt. Vtinámque noſtri temporis principes Alexandrum Seuerum curent imitari, qui quum eſſet ethnicus, præterea Syrus genere, poſtremò vehementer adoleſcens, tamé adulatoribus, delatoribus, iudicibus furacibus, fumi venditoribus, atque id genus aulæ peſtibus vſqueadeo erat infenſus, vt vir alioqui moribus placidiſſimus, his demum eſſet implacabilis. Circumfertur & hoc tempore prouerbium in ſplendida promiſſa aulicorú. aiunt enim Thus aulicum, ſignificantes thureum illum vaporem, qui inter ſacra ſpargitur acerra penſili. Quod quidem à noſtro non admodum abludit. Addút & aquam conſecratam aulicorum, eam aquam ſignificantes quæ pro templis proponitur: vt qui ingrediuntur aut egrediuntur, ea ſeſe conſpergant.

Supplicium ab Auidio Caſſio Imperatore inuentum.

Alexander Seuerus adulatoribus infenſus.

Thus aulicum.

Aqua conſecrata aulic.

Columen familiæ. 42

Columen familiæ dixit Terentius in Phormione, non dubiú quin prouerbialiter, Getam ſeruum natu grandem cui, peregre profectus, tanquam pædagogo & curatori, iuuenú mores & rem domeſticam ſenex commendarat. Donatus columé dici putat, perinde quaſi columnam dicas, cui reliqua domus innitatur: vnde antiquitus ſeruos maiores, columellas dictos. Huic adſtipulatur illud Vergilianum,

-in te omnis domus inclinata recumbit.

Columella.

Item illud Euripidis ex Iphigenia in Tauris,

Στῦλοι γὰρ οἴκων εἰσὶ παῖδες ἄρσενες. id eſt,

Domus columnæ liberi ſunt maſculi.

Hector, columna Troiæ. Pindarus in Olympiis Hectorem appellat columnam Troiæ, ὃς Ἕκτορα σφᾶλε, Τροίας ἄμαχον, ἀστραβῆ κίονα. id eſt, Qui Hectorem ſubuertit, inexpugnabilem, immobilem columná. De Achille loquitur. His affine quod dixit Iuuenalis,

-miſerum eſt alienæ incumbere famæ,

Ne collapſa ruant ſubductis tecta columnis.

Ancora domus. 43

Simili figura apud eundem Euripidem Hecuba Polydorum familiæ gentiſque ancoram nominat,

Ὃς μόνος οἴκων ἄγκυρ' ἔτ' ἐμῶν. id eſt,

Qui iam ſolus generis ſupereſt ancora noſtri.

Ancora pro perfugio. Porrò ancoram Græcis pro refugio prouerbialiter vſurpari ſolere, alibi notauimus, quum Sacram ancoram exponeremus. Denique quicquid illud eſt cui innitimur, cuiuſque fulcimur fiducia, ancoram vocant: ſumpta à nauibus metaphora, quæ quum ancoris fultæ ſunt, veluti defenſæ a fluctibus quieſcunt. Vnde & illud apud Ariſtidem in oratione Panathenaica τ. πάντες ἐπὶ δυοῖν ἀγκυρῶν ὁρμεῖν ἐδόξαν οἱ Ἕλληνες. id eſt. Omnes Græci ſibi videbantur in portu quodam eſſe, duabus nixi ancoris, quaſi gemino fulti præſidio. Quem locú & paulo ſuperius adduximus.

Duab. nixi ancoris.

Nullus ſum. 44

Prouerbiales ſunt & illæ apud Comicos hyperbolæ, Nullus ſum, & Occidi, & Perij, quibus deſperationem & ingens malú ſignificamus. Euripides in Iphigenia in Tauris,

Occidi, perij.

-δειλοὶ δ' εἰσὶν οὐδαμοῦ. id eſt,

Timidi atque inertes ſunt nihil videlicet.

Ruſum in Iphigenia Aulidenſi,

Οὐδὲν ἦσθ', ἀλλ' ἐξέπληξεν ἡ τύχη id eſt,

Nihil eras, ſed perditum fortuna conſternauerat.

Opinor hoc ipſum eſſe quod ex Platone citat Athenæus lib. 10. ὑμεῖς γὰρ οὐδέν, καθάπερ ἡ παροιμία id eſt, Vos quippe nihil vt dicitur prouerbio. quanquam hoc non ad exitium, ſed contemptum pertinet. Sumptum videri poteſt ab Homero, apud quem Odyſſeæ lib. 9. Vlyſſes fingit ſibi nomen οὖτις, id eſt nullus. innuens ſe propemodum periſſe. Atque huius nominis cómento deceptus eſt Cyclops.

Vlyſſes, οὖτις.

Nolens volens. 45

Omnes id genus figuras prouerbiales eſſe, ſicuti ſuperius oſtenſum eſt, Donatus admonuit, quæ nimirum conſtant ex contrariis: propterea quòd ænigmaticum quiddam habere videantur. Sunt autem frequentes apud Græcos poetas, vt apud Euripidem in Hecuba,

Ὁ δ' οὐ θέλων τε, θέλων. id eſt,

Atque ille nolens pariter ac nolens pariter ac volens.

Idem in Iphigenia in Tauris.

Φεύγω τρόπον γε δή τιν' οὐχ ἑκών, ἑκών. id eſt,

Sané exulo quodammodo nolens, volens.

Ad hanc pertinet formam quod ait Terentius in Andria,

Tu coactus tua voluntate es.

Contra ſtimulum calces. 46

Πρὸς κέντρα λακτίζειν, id eſt, Contra ſtimulos iactare calcem, eſt fruſtra repugnare iis quos vincere nequeas, aut eos prouocare qui laceſſiti noceant. Aut reluctari fatis, & incommodú quod euitare non queas, impatienter ferendo, non ſolum non effugere, verumetiam conduplicare. Veluti ſiquis vxorem nactus rixoſam, aſſidue cú ea litiget, nihil profecturus, niſi quòd illam reddet rixoſiorem. Terentius in Phormione, Nam quæ inſcitia eſt aduerſum ſtimulum calces? Donatus παροιμίαν eſſe admonet cum eclipſi: deeſſe enim iactare, quod vnico verbo Græci dicunt λακτίζειν Plautus in Truculéto, Si ſtimulos pugnis cædis, manibus plus dolet. Extat hoc adagium etiá in Actis Apoſtolorum, Durum eſt tibi contra ſtimulos calcitrare: id eſt, durum aduerſum Deum pugnare. Euripides in Bacchis,

Reluctari fato.

λακτίζειν.

Θύοιμ' ἂν αὐτῷ μᾶλλον, ἢ θυμούμενος

Πρὸς κέντρα λακτίζοιμι θνητὸς ὢν θεῷ. id eſt,

Potius ſacra illi fecerim quam calcibus

Stimulos ferire coner, iracundia

Citus in deum, mortalis ipſe quum ſiem.

Pindarus in Pythiis, ποτὶ κέντρον δέ τοι λακτιζέμεν τελέθει. id eſt, Contra ſtimulum autem calcitrare eſt. Metaphora ducta eſt à bobus, quos agricolæ lignis præacutis à tergo fodiunt: vnde & βουκένται dicuntur in prouerbio,

Πολλοὶ βουκένται, παῦροι δέ τε γῆς ἀροτῆρες.

Multi boum ſtimulatores, pauci autem terræ aratores.

Quòd ſiquando calcibus repugnent aduerſus ſtimulum, grauius etiam læduntur boues: tantum abeſt vt ſtimulo noceant. Plutarchus in commentario περὶ τῆς ἀοργησίας, cuiuſdam meminit Cteſiphontis pancratiaſtæ, qui per iracundiam mulæ calcitranti recalcitrarit.

βουκένται, gallice, pique-beufs.

In aurem dicere. 47.

Εἰς οὖς λέγειν, id eſt. In aurem dicere, vel hodie vulgo dictitát, pro eo quod eſt clanculum ac ſecretò committere. Tranſlatum ab iis qui propius admoti, ad aurem inſuſurrant quæ nolint ab aliis exaudiri. Vnde & illud apud Homerum aliquoties,

Ἄγχι σχὼν κεφαλήν, ἵνα μὴ πευθοίαθ' οἱ ἄλλοι. id eſt,

Admoto capite, reliqui ne audire valerent.

Horatius in Sermonibus,

-in aurem

Dicere neſcio quid puero. Euripides in Ione.

Δεῦρ' ἔλθ', εἰς οὖς μοι ... id eſt,

Accede, in aurem vt quæ volo tibi eloquar.

Lucianus in Gallo, Πρὸς οὖς τοῖς Συρακουσίων κοινολογούμενον. id eſt, Ad aurem cum Syracuſanis quibuſdam communicans. Huc pertinet & illud Euangelicum, Et quæ in aurem audiſtis, prædicate ſuper tecta. id eſt, quæ ſecretis colloquiis accepiſtis, palàm prædicate.

Nec obolum habet vnde reſtim emat. 48

Prouerbialis hyperbole in eos qui maxima rei familiaris inopia laborát. Lucianus in Timone, χθὲς μὲν οὐδὲ ὀβολόν, ὥστε πρίασθαι βρόχον, ὡς ἔχοντες. id eſt, Qui pridie ne obolum quidem habebant, quo laqueum emerent. Pauperrimus autem ſit oporter, qui tenuitatis tædio ſeſe laqueo præfocare velit: porrò plus quàm pauperrimus videtur, cui ne nummulus quidem ſuppetit vt reſtim emat qua ſe ſuſpendat.

De ſumma paupertate.

Hinnulus leonem. 49

Prouerbialis eſt allegoria. ὁ νεβρὸς τὸν λέοντα id eſt, Hinnulus leonem. ſubaudiendum cepit, vicit, aut prouocat, aut id genus aliquid pro ratione ſententiæ: quoties præpoſtero rerum ordine, qui viribus multo eſt inferior, ſuperat potentiorem. Lucianus de captatore teſtamenti, qui iuuenis à ſene, captator à captato captus eſt, τοῦτο ἐκεῖνο τὸ τῆς παροιμίας, ὁ νεβρὸς τὸν λέοντα. id eſt Hoc eſt illud quod prouerbio dicunt, Hinnulus leonem. Huc reſpexit quiſquis fuit qui ſcripſit Megaram Herculis,

Ἢ ὅτι ἄλγεα μυρία πάσχει ἀμείλιχα παῖς ἐμὸς ἐσθλός

Ἀνδρὸς ὑπ' οὐτιδανοῖο, λέων ὡσεί θ' ὑπὸ νεβροῦ; id eſt,

An quoniam immenſis affligitur inclyta proles

A viro inerte, leonem vt ſi hinnulus vrgeat acrem?

Non inconcinne trahetur ad id quoque, quoties fit vt longe inferior laceſſat potentiorem, aut multis partibus indoctior certet cum eruditiſſimo.

Iungere vulpes. 50

De re palàm abſurda dicitur Ζευγνύειν τὰς ἀλώπεκας. Vulpes iungere. Vergil. in Palæmone,

Qui Bauium non odit, amet tua carmina Meui:

Atque idem iungat vulpes, & mulgeat hircos.

Eſt enim vulpes animal ab aratro vehementer alienum.

e iij

Mulgere hircum. 51

Τράγον ἀμέλγειν, id eſt, Mulgere hircum: eundem habet ſenſum Lucianus in vita Demonactis, inter iocos feſtiuiter dicta commemorat & illud: Quum conſpiceret duos quoſdam philoſophos, vtroſque pariter indoctos, inter ſe diſceptantes, & alterum quidem ridiculas quaſdam quæſtiones proponentem, alterum item aliena, neque quicquam ad rem facientia reſpondentem: Quid, inquit, amici, annon hic mihi alter hircum mulgere videtur, alter cribrum ſupponere? Refertur à Luciano his verbis, οὐ δοκεῖ ὁ μὲν τράγον ἀμέλγειν, ὁ δὲ τούτῳ κόσκινον ὑποτιθέναι, id eſt, Vter ſtultior qui mulget hircum, an qui cribrum ſupponit? Quum vterque pariter abſurde faciat. Ab hoc ſanè non abludit illud, Similes habent labra lactucas: &, Dignum patella cooperculum.

Similes habent l. lact. Dignū par. cooperculū.

De aſini vmbra. 52

Ὑπὲρ ὄνου σκιᾶς, id eſt, Super aſini vmbra: pro eo quod eſt, de re nihili. Sophocles in Cedalione apud Suidam τὰ πάντ' ὄνου σκιά. id eſt, Cuncta aſini vmbra: hoc eſt, nugæ, nihilique res. Apud eundem Ariſtophanes in Dædalo, περὶ τοῦ γὰρ ὁ πόλεμος νῦν ἐστιν ὑμῖν; περὶ ὄνου σκιᾶς. id eſt, Qua de re nunc inter vos bellum eſt? Nimirum de aſini vmbra. Citatur ab eodem & Ariſtoteles in Διδασκαλίαις, qui fabulam quandam extare dixit hoc titulo, ὄνου σκιά, id eſt, aſini vmbra. Archippi comœdiam opinor ſentiens, de qua meminit Zenodotus. Lucianus in Sectis, πάντες, ὡς ἔπος εἰπεῖν, περὶ ὄνου σκιᾶς μάχονται οἱ φιλόσοφοι. id eſt, Omnes, vt ita dixerim, de aſini vmbra depugnant philoſophi. Ariſtoph. in Veſpis, περὶ τοῦ μαχεῖσθε δῆτα; περὶ ὄνου σκιᾶς. id eſt, De quo pugna eſt nobis? De aſini vmbra. Demoſth. in Philippica quadam, νῦν περὶ τῆς ἐν Δελφοῖς σκιᾶς ἀμφοτέρους διαμάχεσθαι. id eſt, Cum omnibus in præſentia de Delphica vmbra digladiari. Proinde ſunt qui credant hoc adagij primum ab authore Demoſthene natum fuiſſe, fabulam huiuſmodi referentes, Quum aliquando Demoſthenes quendam in cauſa capitali defenderet, ac iudices haberet parum attentos, ſed dicenti obſtreperent, ille, Pauliſper, inquit, aures mihi præbete, ſiquidem rem narrabo nouam ac lepidam, atque ad audiendum iucundam. Ad quæ verba quum illi iam aures arrexiſſent, Adoleſcens, inquit, quiſpiam aſinum conduxerat, rerum quiddam Athenis Megaram deportaturus. Inter viam autem quum æſtus meridianus ingraueſceret, nec inueniret quonam vmbraculo ſolis ardorem defenderet, depoſitis clitellis, ſub aſino ſedens, eius vmbra ſeſe obtegebat. Cæterùm id agaſo non ſinebat, hominem inde depellens, clamánſque aſinum eſſe locatum, non aſini vmbram. Alter item ex aduerſo tendebat, aſſeuerans etiam vmbrā aſini ſibi conductam eſſe. Atque ita inter eos acerrima rixa in longum producta eſt, ita vt etiam ad manus venerint: hoc pertinaciter affirmante, non conductam eſſe aſini vmbram: illo pari contentione reſpondente, vmbram etiam aſini conductam eſſe. Demum in ius ambulāt. Hæc loquutus Demoſthenes, vbi ſenſiſſet iudices diligenter auſcultantes, repente cœpit à tribunalibus deſcēdere. Porrò reuocatus à iudicibus, rogatúſque vt reliquū fabulæ pergeret enarrare, De aſini, inquit, vmbra libet audire: viri cauſam de vita periclitātis audire grauamini? Paulo aliter narrat Plutarchus in vita Demoſthenis, his quidē verbis, Λέγεται δέ ποτε κωλυόμενος ὑπὸ Ἀθηναίων ἐν ἐκκλησίᾳ, βραχὺ ἔφη βούλεσθαι πρὸς αὐτοὺς εἰπεῖν. τῶν δὲ σιωπησάντων, νεανίας, εἶπε, θέρους ὥρᾳ ἐμισθώσατο ἐξ ἄστεως ὄνον Μέγαράδε. μεσούσης δὲ τῆς ἡμέρας καὶ σφοδρῶς φλέγοντος τοῦ ἡλίου, ἑκάτερος αὐτῶν ἐβούλετο ὑποδύεσθαι ὑπὸ τὴν σκιάν, εἶργον δὲ ἀλλήλους, ὁ μὲν μεμισθωκέναι τὸν ὄνον, οὐ τὴν σκιὰν λέγων, ὁ δὲ μεμισθωμένος τὴν πᾶσαν ἔχειν ἐξουσίαν. καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀπῄει. τῶν δὲ Ἀθηναίων ἐπισχόντων καὶ δεομένων πέρας ἐπιθεῖναι τῷ λόγῳ, εἶτα ὑπὲρ μὲν ὄνου σκιᾶς, ἔφη, βούλεσθε ἀκούειν, λέγοντος δ' ὑπὲρ σπουδαίων πραγμάτων οὐ βούλεσθε; id eſt, Quum in concione dicenti obſtreperent Athenienſes, ait ſe breuiter illis velle narrare quiddam. At ſilentio facto, Adoleſcens, inquit, æſtatis tempore aſinum mercede conduxerat, vt eo ab vrbe Megaram proficiſcens veheretur. Porrò meridie quum ſol acriter æſtuaret, vterque cupiebat ſub vmbram aſini ſuccedere. Verùm alter alterum arcebat: quum hic diceret aſinum conductum eſſe, non vmbram: rurſus alter qui conduxerat, ſe plenum habere ius reſponderet. Atque hæc loquutus, diſcedere parabat. retinentibus autem Athenienſibus, vtque reliquam fabulæ partem adderet orantibus: Itáne, inquit, de aſini vmbra audire cupitis, de rebus ſeriis loquentem auſcultare non vultis? Quidam aiunt, aſinum Athenis non Megaram, ſed Delphos fuiſſe conductum. quod idem apparet ex verbis Demoſthenis, qui Delphicam vmbram nominat in calce orationis De pace, Οὐκοῦν εὔηθες καὶ κομιδῇ σχέτλιον, πρὸς ἑκάστους καθ' ἕνα οὕτως ἔχοντας περὶ τῶν οἰκείων καὶ ἀναγκαιοτάτων, πρὸς πάντας νῦν περὶ τῆς ἐν Δελφοῖς σκιᾶς πολεμῆσαι; i. Annon igitur ſtultum ac vehementer miſerum, ſingulos aduerſus ſingulos ita commiſſos, de rebus propriis ac maxime neceſſariis, cum vniuerſis de vmbra Delphica nunc depugnare? Apuleius in Aſino, iocatus ex ſeſe natum. Vſurpauit hoc adagiū Menander in Enchiridio: & Plato in Phædro, quum ait, Oratores imperitos impudenter ac periculoſe facere, quoties apud plebē imperitam & ipſam, non vmbram aſini, rem videlicet leuem ac nullius momenti, ſed turpia pro honeſtis laudant, Μὴ περὶ ὄνου σκιᾶς, inquit, ὡς ἵππου τὸν ἔπαινον ποιούμενος, ἀλλὰ περὶ κακοῦ ὡς ἀγαθοῦ. Procopius in Epiſtola quapiam, Καὶ αὐτὸς σύ, οἶμαι, περὶ τῆς τέχνης [illegible] χάριν, ὅτου ὄνου σκιᾶς ἐγκαλεῖς. id eſt, Ipſe etiam, opinor, doctiſſime, de arte pugnans quam ſentis, dementis, ſicut videtur, gratia, de aſini, quod aiunt, vmbra litem moues. Vſus eſt eodem Origenes in præfatione libri tertij, quem ſcripſit aduerſus Celſum: Sed iam dudum tempus vt ab aſini vmbra digrediamur, ne quis iure nos rideat, περὶ ὄνου σκιᾶς plus ſatis curioſos.

Vmbra Delphica.

De lana caprina. 53

Huic ſimillimum eſt illud Latinorum adagium, de lana caprina, quod à ſimili quopiam euentu natum apparet, contentioſe decertantibus duobus, vtrum lanam haberet caper, an ſetas: aut alioqui de villis caprinis dimicantibus, re videlicet inutili, minimíque momenti. cuiuſmodi iocus fertur & de aſini lana. Horatius in epiſtola ad Lollium,

Alter in obſequium plus æquo pronus, & imi
Deriſor lecti, ſic nutum diuitis horret,
Vt puerum ſæuo credas dictata magiſtro
Reddere, vel partes mimum tractare ſecundas.
Alter rixatur de lana ſæpe caprina,
Propugnat nugis armatus.

Loquitur de moroſis in amicitia, qui quantumlibet friuola de cauſa litem cum amico ſuſcipiunt.

De fumo diſceptare. 54

Huic confine eſt illud quod apud Ariſtophanem legitur in Nubibus, Καὶ λεπτολογεῖν ἤδη ζητεῖν, καὶ περὶ καπνοῦ στενολεσχεῖν. In philoſophos dictū, qui de fumo, hoc eſt de rebus nihili, nimiū anxie diſputant. Ineſt autem non parum comici ſalis in illis ipſis verbis ad iocum confictis, λεπτολογεῖν, στενολεσχεῖν. quorum alterum ſignificat de rebus tenuibus ac friuolis diſceptare: alterum, de meris nugamentis ſollicitum & anxium torqueri. Quapropter etiam Socratis ſcholam φροντιστήριον appellat.

λεπτολογεῖν. στενολεσχεῖν.

Talpa cæcior. 55

Refertur à Suida ac Diogeniano, τυφλότερος ἀσπάλακος, id eſt, Cæcior talpa: de iis qui ſupra modum cæcutiunt, aut qui minimè iudicant. Nam iucundior fiet metaphora, ſi quidem ad animum transferatur. Plinius vndecimo libro ſcribit, ex quadrupedum genere, talpæ viſum deeſſe: oculorum tamen ineſſe effigiem, ſiquis prætentam detrahat membranam. Atque hinc ortum adagium.

Cæcior leberide. 56

Ad eandem ſententiam pertinet illud, τυφλότερος λεβηρίδος, id eſt, Cæcior leberide. Citatur ex Ariſtophane. Eſt autem leberis, quemadmodum oſtendimus & alibi, pellis illa ſicca, quam ſerpentes, cicadæ, & ſi quod aliud animantis genus, exuunt, quoties ſibi iuuentam renouant. In hac enim apparet effigies duntaxat oculorum, ac membranula quædam tenuiſſima, qua ſerpentum oculi præteguntur. Sunt qui tradant hoc, quòd notiſſimum eſt de ſerpentibus ac cicadis, etiam piſcibus quibuſdam accidere. Eam verò pellem Lycophron in iambico carmine σύφαρ appellat,

Σύφαρ θανεῖται πόντιον φυγὼν σκέπας. id eſt,
Syphar interibit, tectum vt effugit maris.

σύφαρ.

Syphar autem συμβολικῶς, idque ſuo more, ſenem appellat, vel quòd ætas ea cæcutiat, vel quòd iam effœta atque arida, ſucco viribúſque deſtituta ſit. Sophron in Mimis,

Τί μὰν ξύλλος, τί γὰρ σύφαρ ἀντ' ἀνδρός; id eſt,
Quid enim xylilus, quid ſyphar pro viro?

Xylilum appellans aridū & prurigino ſum ſenem, παρὰ τὸ ξύον. aut ſyphar, quaſi iam non hominem ipſum, ſed pellem duntaxat exuccam atque inanem. Quod quidem & ipſum prouerbium reſipit. Aiunt autem leberidem propriè ſignificare membranam extremam, qua fœtus vaccarum obtegitur: in qua & ipſa veſtigia duntaxat oculorum apparent. Adagium trifariam effertur, τυφλότερος λεβηρίδος, id eſt, Cæcior leberide: γυμνότερος λεβηρίδος, id eſt, Nudior leberide: & κενότερος λεβηρίδος. id eſt, Inanior leberide.

ξύλλος.

Tireſia cæcior. 57

A notiſſima fabula ſumptum, τυφλότερος Τειρεσίου, id eſt, Cæcior Tireſia. Iuuenalis,

Nec ſurdum, nec Tireſiam quenquam eſſe deorum.

Tireſiam prouerbiali figura pro cæco dixit, quemadmodum Horatius pro paupere Irum,

Intererit multum diuéſne loquatur an Irus.

Irus pro paupere.

Hypſea cæcior. 58

Non diſſimili figura dixit Horatius in Sermonibus,

-ne corporis optima Lyncei
Contemplans oculis, Hypſea cæcior, illa
Quæ mala ſunt ſpectes.

Satis apparet parœmiam ab Hypſea, muliere quapiam infami notæque cæcitatis, eſſe profectam.

Sine ſacris hæreditas. 59

Vbi qua commoditas de improuiſo præter ſumptũ obiecta eſſet, veteres hanc ſacris hæreditatem vocabant. Et omnino quicquid citra noſtram operam aliũde obtigiſſet lucri, quaſi prouerbialiter hæreditatem appellabant. propterea quòd ea quæ ſic obueniunt, gratis quaſique dormiẽtibus, à fortuna donari videtur. Ergaſilus paraſitus apud Plautum in Captiuis duo. Sine ſacris hæreditatem ſum adeptus effertiſſimam. Et alibi, Annona eſt, ſine ſacris hæreditas. Nam hæredes alioqui vel pro ſalute laborantis, vel in parentalibus defuncti, ſacra quædam ſuo ſumptu factitare mos erat. Idem Plautus alibi, Mihi tales hæreditates non ſæpe obueniunt. Cicero in Verrem actione quinta, Hic Verres hæreditatẽ ſibi veniſſe arbitratus eſt, quòd in eius regnum ac manus venerat iſte. Andreas Alciatus Prætermiſſorum libro 1. mauult adagionis originem ad priſci iuris conſuetudinem referri, Lex enim duodecim tabularum ſic habebat, Sacra priuata, perpetua manẽto. Ea verba interpretatur Cicero lib. De legibus 2. Vt omnis ad quem patrisfamiliàs pecunia perueniret, is teneretur ſacra celebrare. Refértque Scæuolæ pontificis interpretationem, qua traditum eſt, quinque modis aſtringi ſacris hæreditatem. Proinde ad quos ex iure propinquitatis redibat hæreditas, tenebantur communium ſacrorũ ſocietate. Suauius autem eſſe ſolet quod inopinatũ contingit boni, quemadmodum ſine ſacris hæreditas. Hæc aliáque doctiſſime ſane diſſerit Alciatus noſter. cuius equidem ſententiæ lubens addo meum ſuffragium, quanquam à mea minimũ diſſentienti. Porrò in Plautino dicto alluſum arbitror ad Græcorum illud adagium, ἄθυτα ἱερὰ καταθύειν. id eſt, Non ſacrificata ſacra deuorare. Item ad Heſiodum illud,

--ἀπὸ χυτροπόδων ἀνεπιρρέκτων ἀνελόντα
Ἔσθειν. id eſt,
Ante ſacrum factum, cibum ab ollis tollere, raptum
Atque edere.

Inter cæſa & porrecta. 60

Elegans in primis adagium extat apud M. Tullium in epiſtolis ad Atticum, Ea multa, (inquit) imò omnia, quorum κορυφὴ ἐστιν, ne quid inter cæſa & porrecta, vt aiunt, oneris mihi addatur, aut temporis. Videtur ſignificare cunctationem, & ancipitem hæſitationem, ac velut interuallum illud inter omittendum quod cœptum eſt, & incipiendum quod nouari oportet. Sumptum eſt autem è priſco auſpiciorum ritu, in quibus inter cæſa & porrecta ſacerdos cæremonias quaſdam agebat: quemadmodum teſtatur M. Varro libro De lingua Latina ſecundo. Nam flamen Dialis, inquit, auſpicatur vindemiam, & vt iuſſit vinum legere, agna Ioui facit, inter cuius exta cæſa & porrecta flamen prorſus vinum legit. Porrò quòd exta cæſa prorogationem temporis apud veteres ſignificauerint, declarat Cicero libro De diuinatione 2. Quid enim, (inquiens) habet aruſpex, cur pulmo inciſus etiam in bonis extis dirimat tempus, & proferat diem?

Internallũ inter omittendum & incipiendum.

Penſum perſoluere. 61

Penſum perſoluere, eſt tuas implere partes, debitóque perfungi officio. Tranſlatum à lanificio muliebri, in quo ſingulis certum lanæ pondus in opus diſtribuebatur. Plautus in Perſa, Penſum meum quod datum eſt, confeci. Idem in Bacchidibus, Ego pẽſum meum lepide accurabo. Et M. Tullius lib. De orat. 3. Nunc ad reliqua progrediar, méque ad meum munus penſúmque reuocabo. Varro De re ruſtica, Nos noſtrum penſum abſoluimus. Hieronymus ad Ruſticum, Et operis tui pẽſa perſoluas. Verùm quo longius erit detorta metaphora, hoc erit adagium venuſtius. Veluti ſi ad ſermonem, ad ſtudium, ad officium, aut alias animi res referatur.

A muliebrũ lanificio.

Ne per ſomnium quidem. 62

Οὐδ' ὄναρ, id eſt, Ne in ſomnio quidẽ. Græcis prouerbialiter dictum eſt, pro eo quod eſt, nulla ratione, nullo tempore, Alioqui nemo fere tam omni fœlicitate deſtitutus, quin aliquando per quietem vel ſomniet lætiora quæpiam. Lucianus ἐν τῷ περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων, Οὐδ' ὄναρ λευκοῦ ποτε ἄρτου ἐμπεπλησμένος. id eſt, Ne per ſomnium quidem vnquam albo pane ſatiatus. Idem vſurpauit in Gallo, quũ ait, regibus ne per ſomniũ quidẽ aliqua re iucũda frui licere, ὑφ' ὧν οὐδ' ὄναρ ἀπολαῦσαί τινος ἡδέος ἔξεστι. Rurſus περὶ τῆς ἠλέκτρου, Ἀδόντων δὲ ἡδὺ, καὶ οἷον σὺ φῄς, οὐδ' ὄναρ ἀκηκόαμεν id eſt. Porrò ſuauiter canentes, & eo modo quo tu prædicas, ne per ſomnium quidem audiuimus. Huc eleganter alluſit Theocritus ἐν Βουκολίσκῳ, apud quem Eunica puella ciuilis, ruſticum, baſium dare conantem, ab ſe repellit, dicens tantum abeſſe vt illi datura ſit baſium, vt hoc ne per ſomnium quidem oporteat ſperare. Carmen ſic habet,

--ἔρρ' ἀπ' ἐμεῖο.
Βουκόλος ὢν μ' ἐθέλεις κύσαι τάλαν, οὐ μεμάθηκα
Ἀγροίκως φιλέειν, ἀλλ' ἀστικὰ χείλεα θλίβειν.
Μή τύ γα μευ κύσῃς τὸ καλὸν στόμα, μηδ' ἐν ὀνείροις. id eſt,
-aufer te hinc procul, inque malam rem:
Tu mihi ſuauiolum dare vis homo ruſticus? atqui
O miſer haud didici dare baſia agreſtibus vnquam:
Sed magis vrbanis ſoleo oſcula figere labris.
Non mihi tu nitidum os labris ſordentibus vnquam
Contigeris, nec per ſomnum.

Vtitur eodem & M. Tullius in Epiſtolis ad Atticum, πολιτικὸς ἀνὴρ οὐδ' ὄναρ quiſquam inueniri poteſt. Theocritus in Megara Herculis vxore, τὸ δ' οὐδ' ὄναρ ἤλυθεν ἄλλῳ. id eſt, Quod alij ne per ſomnium quidẽ accidit. Galenus περὶ φυσικῶν δυνάμεων lib. 2. καὶ ταῦτα οὐκ ἐχρῆν ἀγνοεῖν τὸν Ἐρασίστρατον, εἴπερ καὶ κατ' ὄναρ ποτὲ ἐκ τῶν περιπατητικῶν ἐμαθεν. id eſt, Atque hæc oportebat non eſſe ignota Eraſiſtrato, ſi modo vel in ſomniis vnquam illi cum Peripateticis interdiſſet conſuetudo. Solent autem vel extremæ ſortis homines aliquando magnifica quædã ſomniare: quemadmodum apud Lucianum Micyllus, qui per ſomnium opulentiſſimus, experrectus, credo quiſpiam erat Iro pene pauperior. Nam ſomniare, ſperandi genus eſt. Vnde & Vergilius in Bucolicis, ſpes inanes amantum, ſomnia vocat,

Magnifica quandoque ſomniant etiam pauperrimi.

--an qui amant, ipſi ſibi ſomnia fingunt?

Hoc reſpexit & Flaccus in Satyris, quum ait,

Quum te ieiunio longo curaque leuarit.
Et certum vigilans, quarta ſit partis Vlyſſes
Audieris hæres.

Itaque Ne per ſomnium quidem, perinde valet quaſi dicas, quod ne ſperare quidem audeas. Plutarchus in libello quem ſcripſit aduerſus Stoicos, adagiũ extulit paulo auctius, ὧν οὐδ' ὀνείρατα λαβεῖν μὴ ἔστιν ἔξω τῶν κοινῶν ἐννοιῶν. id eſt, quorum ne ſomnia quidem imagines capere licet extra communes cogitationes. Diuus Chryſoſtomus aduerſus Iudæos concione tertia ſic extulit, οὐδὲ ὄναρ.

Per nebulam, per caliginem, per ſomnium. 63

Quarum rerum ambiguam quandam ac tenuem penéque euanidam memoriam aut intelligentiam obtinemus, eas res per nebulam recordari, per ſomnium meminiſſe, per caliginem videre, prouerbio dicimus. Vt quæ pueri vidimus, ſenes quaſi per ſomnium recordamur, vix tenuibus quibuſdã ſimulacris rerum inhærentibus animo noſtro: quais eſt ferme vulgarium inſomniorum memoria. Porrò quod per mediam nebulam intuemur, eius coloratam duntaxat imaginem ac velut vmbram incertam aſpicimus. cuiuſmodi ſunt quæ per caliginem cernũtur in tenebris. Hinc igitur ducta metaphora. Huiuſmodi ſermonis formæ frequenter obuiæ ſunt apud ſcriptores. Plautus in Pſeudolo, Sunt quæ te volumus percontari, quæ quaſi per nebulam noſmet ſcimus atque audiuimus. Idem in Captiuis duobus, In memoriam regredior audiuiſſe me quaſi per nebulã. M. Tullius lib. de finibus quinto, In infirma ætate, imbecilláque mente, vis naturæ per caliginem cernitur. Plato de legibus lib. 7. ἃ δὴ λέγω, πειρᾶσθαι χρὴ ποιεῖν οἷον δείγματα ἐξενεγκόντα εἰς φῶς. τῶν γὰρ λεγομένων ἔοικεν κατά τινα σκότον. id eſt, Cæterum quæ dico, conandum eſt vt velut exemplis in lucem prolatis reddamus perſpicua. Nam hæc videntur ſimilia iis quæ dicuntur per caliginem quandam. Eodem in libro legitur καθ' ὕπαρ, id eſt, per ſomnum, ſiue in ſomnis.

Per mediã nebulam intuemur.

De aſini proſpectu. 64

Περὶ ὄνου παρακύψεως, id eſt, De aſini proſpectu. Vetus adagium dici ſolitum in eos qui ridendo titulo quempiam calumniantur, aut de friuolis rebus aliquem in ius vocant. Euentus qui fabulæ præbuit occaſionem, varie narratur ab authoribus. Quidam huiuſmodi quædam memorant, Figulus quiſpiam vaſtas aurium formas finxerat, eáſque in officina collocatas habebat: at aſinus quidam, inobſeruantius ſequẽte agaſone, inſerto per officinæ feneſtellam capite, pariter & aues & reliqua vaſa deiecit, comminuitque. Is cuius erat officina, agaſonem in ius vocat: quumque rogaretur ab omnibus quanam de re litem moueret: De aſini, inquit, proſpectu. Alij aues non fictiles ſed veras fuiſſe volunt, quæ aſino, ſicuti dictum eſt, per feneſtram immittente caput, diſturbatæ perticam ruperunt, reliquaque vaſa ſubuerterunt. Reliqua fabulæ vtcunque conueniunt. Lucianus in aſino ſuo parœmiam hanc fingit ex ſe natam, quòd dum aſinus conaretur obliquato capite per feneſtram proſpicere quid ageretur, tum ſeſe, tum dominos ſuos prodidit. Eámque rem magno omnium riſu exceptam, in adagionem abiiſſe, ἐξ ὄνου παρακύψεως, id eſt, ex aſini proſpectu. Porrò iuxta Luciani ſententiam magis quadrabit in eos qui ſtoliditate ſua, dum inepte ſtudent diſſimulare, ridicule produntur. Hunc Luciani locum æmulans Apuleius in nono Metamorphoſeωs ſuæ libro, ſcribit ad hunc modum, Qua contentione & clamoſo ſtrepitu cognito, curioſus alioqui & inquieta procacitate præditus aſinus, dum obliquata ceruice per quandam feneſtrulam, quidnam ſibi vellet tumultus ille, proſpicere geſtio: vnus è commilitonibus, caſu fortuito conlimatis oculis ad vmbram meam, cunctos teſtatur in coram. Magnus denique continuo clamor exortus eſt. Et emerſis protinus ſcalis, iniecta manu quidam me veluti captiuum detrahunt: iámque omni ſublata cunctatione, ſcrupuloſius contemplantes ſingula, ciſta etiam illa reuelata, repertum, productumque & oblatum magiſtratibus miſerum hortulanum, pœnas ſcilicet penſurum, in

Locus feſtiuus ex Luciano.

Qui ſtoliditate ſua produntur.

publicum deducunt carcerem, ſummóque riſu de meo proſpectu cauillari non deſinunt. Vnde etiam de proſpectu & vmbra aſini natum eſt frequens prouerbium. Hactenus Apuleius.

Suo ipſius indicio perit ſorex. 65

Cui confine eſt illud Terentianũ ex Eunucho, Egomet meo indicio miſer quaſi ſorex hodie perij. Verba ſunt Parmenonis, qui deluſus a Pythia, prodiderat ſe ſeni. Donatus admonet eſſe prouerbium in eos qui ſuapte voce produntur. Atque hinc exiſtimat ductam eſſe metaphoram, quòd ſoricum proprium ſit vel ſtridere clarius quam mures, vel ſtrepere magis quum obrodunt friuola, ad quam vocem multi ſe intendentes, quamuis per tenebras noctis transfigunt eos. Vſurpat hoc adagium diuus Aurelius Auguſtinus in primo de ordine libro erga ſuum Licentium, qui dum pulſata tabula, ſoricem ſtrepitu abſterret, ipſe ſeſe prodebat Auguſtino quòd vigilaret. Alluſit eodem Origenes homilia in Geneſim tertia, Sed videbor, inquit, ipſe meis indicijs captus.

Induitis me leonis exuuium. 66

Ἐνδύετέ μοι τὴν λεοντῆν, id eſt, Induitis me leonis exuuium. In eos dici ſolitum qui ſuſcipiunt negotium maius facultate, quique ſe magnificentius gerunt quam pro ſua conditione. Quidam ab Hercule ſumptum putant, cuius hic ornatus erat, vt leonis exuuio tegeretur, deinde altera manu clauam, altera geſtaret arcum: atque hoc ornatu deſcendit ad inferos, Cerberum extracturus. Huc alludens Ariſtophanes in Ranis, Bacchũ fingit, Herculis inſtar, leonis exuuio clauáque inſtructum, ad inferos deſcendere parantem, vt Euripidem cum Æſchylo certantem audiret. *Locus feſtiuus ex Luciano.* Ridetur autem ab Hercule, quòd id geſtaminis neutiquam illum deceret, vt pote mollem, & effœminatum. Eòdem pertinet quod Menippus ille Lucianicus eodẽ ornatu ſe ab inferis rediiſſe adſimulat. Nihil autem prohibet quominus prouerbiũ ad apologum illum referatur, cuius meminit Lucianus in Piſcatore: Apud Cumanos aſinus quiſpiã pertæſus ſeruitutem, abrupto loro in ſyluam aufugerat. illic forte repertum leonis exuuiũ corpori applicabat ſuo. atque ita pro leone ſe gerebat, homines pariter ac feras voce caudáque territans. nam Cumani leonem ignorant. Ad hunc igitur modum regnabat aliquandiu perſonatus hic aſinus, pro leone immani habitus ac formidatus. Donec hoſpes quiſpiam Cumas profectus (qui ſæpenumero viderat & leonem & aſinum, atque ob id non erat difficile dignoſcere) aurium prominentium indicio, neque non alijs quibuſdam coniecturis aſinũ eſſe deprehẽdit, ac probe fuſtigatum reduxit, dominóque agnoſcenti reddidit. Interim autem riſum non mediocrem concitabat omnibus Cumanis aſinus iam agnitus, quos dudum creditus leo metu propemodum exanimauerat. Cumanos autem hîc appellat, non qui ſunt in Italia, ſed qui ſunt in Æolide ſupra Leſbũ. Nam & Leſbij & Cumani notati ſunt ſtoliditatis, vt indicat Stephanus. Vſurpat hoc adagium Socrates Platonicus in Cratylo, negans oportere deterreri ſeſe magnitudine diſputationis inſtitutæ, poſteaquàm ſemel leonis pellem eſſet indutus. Lucianus in Pſeudologiſta, οὐδὲ δεῖ τινός σοι τοῦ ἀποδύσοντος τὴν λεοντῆν, ὡς φανερὸς γένοιο κάνθηλιος ὤν· εἰ μή τις ἄρα ἐξ Ὑπερβορέων ἥκει, ἢ οὕτω Κυμαῖος εἶ, ὡς μὴ ἰδὼν εὐθὺς εἰδέναι ὄνων ἁπάντων ὑβριστότατόν σε ὄντα, μὴ ἀναμείνας ὀγκωμένου προσέτι ἀκοῦσαι. id eſt, Nec opus eſt quopiã qui tibi leonis exuuium detrahat, quo palàm fiat te canthelium eſſe: niſi ſiquis ſane ab ipſis Hyperboreis hoſpes modo ad nos aduenerit, aut vſque adeo Cumanus ſit, vt qui viderit, non protinus intelligat te aſinorum omnium aſinum ferociſſimum eſſe, aut expectet vt te præterea rudentem audiat. Euſebius Cæſarienſis aduerſus Hieroclem, οἰχήσεται μὲν ἡμῖν φιλόσοφος, ὄνος δὲ τὴν τοῦ λέοντος ἐπαμπεχόμενος δορὰν. id eſt, Abibit nobis quidẽ philoſophus, cæterum aſinus leonis intectus pelle. *Simia ĩ pelle leonis.* Demutauit nonnihil de prouerbio Lucianus in Philopſeude, cũ ait, τοσοῦτον χρόνον ἐλελήθει με ἐν τῇ λεοντῇ γελοῖόν τινα πίθηκον περιστέλλων. id eſt, Tantũ tẽporis non animaduerti eum ſub leonis exuuio ridiculam quandam ſimiam tectam habere.

Midas auriculas aſini. 67

Μίδας ὄνου ὦτα, id eſt, Midas auriculas aſini. Refertur à Diogeniano. Natum à fabula notiſſima Midæ regis Phrygiæ, cũ phœbus, quòd ſtolide Panem canentem ſibi prætuliſſet, aſininas affixit auriculas. Quas quum diu mitra occuluiſſet, tandem à tonſore animaduerſum eſt, ac prolatum in vulgus. *In homines indocto ſtolidos & tyrannos.* Porrò adagium rectè dicetur vel in ſtolidos & craſſis auribus pinguique iudicio homines: vel in tyrannos, quibus quum aures ſint aſininarum inſtar longæ, procul etiam audiunt, velut auſcultatoribus dimiſſis qui audita referant. Quos Plutarchus in libro De curioſitate ὠτακουστὰς appellat, & προσαγωγίδας. Eòque Lucianus in libello cui titulus, Non eſſe facile credendum delatoribus, calumniæ depingens imaginem, Midæ aures illi tribuit, propter ſtudium ſubauſcultandi captandique quid alij rerum faciant: ἐν δεξιᾷ τις ἀνὴρ κάθηται, τὰ ὦτα παμμεγέθη ἔχων, μικροῦ δεῖν τοῖς τοῦ Μίδου προσεοικότα. id eſt, Ad dextram vir quiſpiam ſedet, auriculis maximis, quales ferme Midæ fuerunt. Ariſtophanes in Pluto.

Μίδας μὲν οὖν, ἢν ὦτ' ὄνου λάβητε. id eſt,
Midas quidem itaque, ſi aſini aures ſumatis.

Quo loco interpres admonet prouerbij de auriculis aſininis, cuiuſque commenti varias allegat cauſas. Quoſdam authores eſſe, Midam hunc ob contemptum aliquando vituperatúmque Bacchi numen, in aſinum fuiſſe conuerſum. Alij narrant, quum aliquando præteriret aſinos huius dei, atque eos affeciſſet iniuria, iratum Bacchum, Midę auriculas aſininas addidiſſe. Sunt qui dicant huic aures natura prælongas fuiſſe, & aſininarum inſtar prominentes, atque hinc fabulæ iocum ortum eſſe. Quanquam pluribus placet, hac allegoria ſignificatum, Midam, *Midas, tyrannus.* vtpote tyrannum, Corycæos ac ſubauſcultatores dimittere ſolitum, per quos quæcunque per omnem regionem vel fierẽt, vel dicerentur, cognoſceret, nimirum illis vtens aurium vice. Proinde quum vulgus admiraretur ab illo reſciri etiam ea quæ clam ac procul fierent, occaſionem fabulæ dederunt, vt Midas diceretur auriculas aſini habere: vel quòd nullum aliud animal acrius audiat quam aſinus, excepto mure: vel quòd aures habeat omnium longiſſimas. Perſius, Saty. 1.

Auriculas Aſini quis non habet?

Ferunt nonnulli primùm à poëta ſcriptum fuiſſe, Auriculas aſini Mida rex habet. Deinde metu Cæſaris ſcripturam mutaſſe, quis non habet?

Hinc illæ lachrymæ. 68

Ex Andria Terentiana per alluſionem prouerbialiter vſurpatum videtur ab Horatio, Hinc illæ lachrymæ. Vſurpauit ad hunc modum M. Tullius in actione pro M. Cælio, Hinc illæ lachrymæ: nimirum & hæc cauſa eſt horum omnium ſcelerum atque criminum. Dicetur autem de rei cauſa aliquandiu diſſimulata, quæ verè tandem deprehendatur. Veluti ſiquis dicat barbaros damnare Græcas literas, ne ſcilicet ipſi parum docti videantur: commodè ſubnectet, Hinc illæ lachrymæ, hoc eſt quod eos malè habet. Sumuntur autem frequenter id genus alluſiones à claris authoribus, & in prouerbij vicem transferuntur, etiamſi nulla figura prouerbialis adſit. Quod genus illud ex Homero ſæpius iteratum in Epiſtolis Ciceronis ad Atticum, αἰδέομαι Τρῶας, id eſt, Vereor Troianos. *αἰδέομαι τρῶας.*

Hæc Helena. 69

Non diſſimili figura dixit Lucianus in Eunucho, Αὕτη ἦν ἡ Ἑλένη, περὶ ἧς ἐμονομάχουν. id eſt, Hæc ipſa erat Helena, pro qua digladiabantur. Loquitur autem de duobus Peripateticis, mercedis ac lucri cupiditate turpiter apud iudices contendentibus. Alluſit ad monomachiam, id eſt ſingulare certamẽ, quod inter Menelaum & Paridem factum deſcribit Homerus Iliados libro tertio. *Monomachia Menelai, & Paridis.*

Ebur atramento candefacere. 70

Ebur atramento candefacere, eſt genuinæ formæ cultum atque ornatum externum inducere, quo decus illud natiuum obſcuretur magis quàm illuſtretur. Proinde ſena Plautina puellæ naturali forma præditæ, tamen ceruſſam ad oblinendas malas poſtulanti, Vna, inquit, opera ebur atramento candefacere poſtules. Propterea quòd omne lenocinium rebus natura pulchris dehoneſtamentum adferat, non venuſtatem. Veluti ſiquis veritatem, qua nihil eſt pulchrius, rhetorum pigmentis conetur exornare. Porrò quemadmodũ ceruſſa ad candorem conciliandum adhiberi conſueuit, itidem purpuriſſa ad tingẽdas rubore malas. Simili forma dixit in Moſtellaria, Noua pictura interpolare vis opus lepidiſſimum.

Syncerum vas incruſtare. 71

Eodem ferme pertinet Horatiana metaphora, quæ in Sermonum lib. 1. legitur, Satyra 3.

At nos virtutes ipſas inuertimus, atque
Syncerum cupimus vas incruſtare.

Hoc eſt, quæ per ſe recta ſunt, ea nominibus alienis impoſitis deprauamus atque obtegimus. Quanquam poteſt & ad ſuperiorem ſententiam eleganter accommodari: hoc eſt, quum rebus per ſe decentibus tectorium inducimus, quod tegat & obſcuret natiuum decus, non augeat.

Pulchrorum, etiam autumnus pulcher eſt. 72

Τῶν καλῶν καὶ τὸ μετόπωρον καλόν, id eſt, Pulchrorum, etiam autumnus pulcher. Metaphora prouerbialis nata ex Archelai apophthegmate, quod ab eo dictum Plutarchus refert in Euripidẽ, qui iã pubeſcentem atque exoletum Agathonem in conuiuio ſuauiabatur. Non abludit ab illo Homerico, quod alio reddemus loco, ἐκ τῆς καλάμης γινώσκειν, id eſt, E culmo cognoſcere. Vernis enim menſibus nihil non tenerum ac nitidum, quum omnia adhuc in flore aut in herba ſunt. *Verna omnia tenera & nitida.* cæterum autumni tempore, poſtea quam iam in culmos aut caulem excreuerunt, horridiora videntur. Quadrat igitur in ea, quæ quum natura ſint egregia, ne tum quidem faſtidienda vidẽtur, quum maturuerunt. Alioqui nihil fere tam fœdum, quod non aliquando niteat ætate. Dicetur non ineleganter & in eos qui belle portant ætatem.

Magnorum fluminum nauigabiles fontes. 73

Simili metaphora videtur dictum & illud, quod refert ac notat Fabius

tat Fabius in octauo Inſtitutionum libro, Magnorum fluminum nauigabiles fontes ſunt. Etiam ſententiam ait ſe iuuene decantatã fuiſſe. Significat autem, præpotentiũ quantulacunque plus pollere quam vniuerſas tenuium opes. Cæterum notat Fabius hoc ſententiarum genus, quòd palam talia videantur.

Generoſioris arboris ſtatim planta cum fructu eſt. 74

Simillimam huic eodem loco ſubiicit, Generoſioris arboris ſtatim planta cum fructu eſt. Quo quidem id innui videtur, egregia beneque nata ingenia, ſtatim matureſcere, & ad frugem peruenire. Taxat Fabius & hoc ſententiæ genus. Mihi tamen viſum eſt in adagiorum catalogum has quoque referre, quòd vulgo celebres fuiſſe teſtatur: & impudentior hyperbole, ſicut paulo ſuperius dictum eſt, non remouetur ab hoc genere.

Cornicum oculos configere. 75

M. Tullius in oratione pro Muræna ſcribit ad hunc modum, Deinde etiam ſiquid apud maiores noſtros fuit in iſto ſtudio admirationis, id enunciatis veſtris myſteriis, totum eſt contemptum & abiectum. Poſſet agi lege necne, pauci quondam ſciebant. faſtos enim vulgò non habebant. Erant in magna potentia qui conſulebãtur, à quibus etiam dies tanquam à Chaldæis petebantur. Inuentus eſt ſcriba quidam Cn. Flauius, qui cornicum oculos confixerit, & ſingulis diebus ediſcendos faſtos populo propoſuerit, & ab ipſis iureconſultis, eorum ſapientiam compilarit. Itaque irati illi, quòd tunc veriti ne dierũ ratione peruulgata & cognita, ſine ſua opera lege poſſet agi: notas quaſdam compoſuerunt, vt omnibus in rebus ipſi intereſſent. Idem in actione pro L. Flacco, Hic Hercule cornici oculum, vt dicitur. nam hunc Hermippum hominem eruditum, ciuem ſuum, cui debebat eſſe notiſſimus, percuſſit. Porrò prouerbium natum ſit ex apologo quopiam, an ex euentu, an ex metaphora ſumptum, non ſatis liquet. Vndecunque fluxerit, perinde valere videtur, cornicum oculos cõfigere, quaſi dicas, nouo quodam inuento veterum eruditionem obſcurare, efficeréque vt ſuperiores, nihil ſcire nihil vidiſſe videantur. Effertur autem per ironiam. In eadem ſententia vſus eſt diuus Hieronymus, Apologetico aduerſus Ruffinum ſecundo, Nunc verò quum pro varietate regionum diuerſa ferantur exemplaria, & germana illa antiquá que tranſlatio corrupta ſit atque violata: noſtri arbitrij putas, aut ex pluribus iudicare quid verſum ſit, aut nouum opus in vetere condere: illudentibuſque Iudæis, cornicum (vt dicitur) oculos configere. Hæc Hieronymus, ſentiens quaſi ſua caſtigatione prolata, Iudæi iam nihil ſcituri viderentur: à quibus id temporis Veteris teſtamenti veritas petebatur. Nec admodum diuerſè vſurpauit Macrobius libro Saturnalium ſeptimo. Et quia, inquiens, his loquendi labyrinthis nos impares fatemur, age Vecti, hortemur Euſtathium vt recepta contraria diſputatione, quicquid pro vario cibo dici poteſt, velit communicare nobiſcum: vt ſuis telis lingua violenta ſuccumbat, & Græcus Græco eripiat hunc plauſum, tanquam cornix cornici oculos effodiat. Hactenus Macrobius. Illud non abs re fuerit admonere lectorem, vt etiam atque etiam cõſideret num cornicum viuacitas & concordia huic adagioni locum fecerit. ſiquidem cornix antiquitus concordiæ ſymbolum erat. Eiuſdem viuacitas etiam Græco prouerbio celebrata eſt: vt is videatur cornicum oculos velle configere, quiſquis ea quæ antiquitas magno conſenſu approbauit, damnare ac reſcindere conuelleréque conetur. Nec admodum abſurdum ſi quis in hunc modum accipiat, vt dicatur oculos cornicum configere qui perſpicaciſſimis oculatiſſimiſque viſum adimat, offundátque tenebras: aut qui rem ipſiſſimam acu, quod aiunt, tangat: tantus videlicet artifex vt non ſolùm ſcopum, aut auem, verum & ipſos oculos iaculo feriat.

Cornix cornici ocul. eff.

Gladiatorio animo. 76

Prouerbij ſpeciem habet quod legimus in Phormione Terentiano, Hem gladiatorio animo ad me affectant viam. Quo ſignificatur, ita tendi ad nocendum alteri, vt id cum proprio etiam periculo tentetur, animo pertinaci, paratóque vel perdere vel perire. Nam gladiatori compoſito ad certamen hæc pugnæ propoſita ſors eſt, aut occidere ſi occupauerit, aut occumbere ſi ceſſauerit. Ariſtoteles audaciam huiuſmodi cum propriæ ſalutis contemptu coniunctam, Celticam appellat.

Fruſto panis. 77

Fruſto panis, pro re quãtumlibet puſilla ac vili, noſtris quoque temporibus vulgo dictitant. M. Cato in Oratione quadam M. Cælio vilitatem opprobrans, non loquendi tantum, verum etiam tacendi, Fruſto, inquit, panis conduci poteſt vel vti taceat, vel vti loquatur. Citatur locus ab A. Gellio in Noctibus Atticis. Videtur hyperbole ſumpta vel à canibus, quos fruſto panis inuitare ſolemus, vel à mendicis.

Quem mater amictum dedit obſeruare. 78

Quem mater amictum dedit obſeruare, pro eo quod eſt Pueriliter ex alieno præſcripto viuere, legitur apud Quintilianum lib. 5. Nam quid, inquit, illa miſerius lege, veluti præformatas infantibus literas proſequentium, & vt Græci dicere ſolent, quem mater amictũ dedit, ſollicitè cuſtodientiũ? Quibus ex Fabij verbis apparet, Græcis in prouerbio fuiſſe. Vſurpat autem & indicat adagium Lucianus in Nigrino, καὶ πόθεν ὁ ταὼς οὗτος; τάχα τῆς μητρὸς ἦν αὐτῷ. id eſt, Et vnde hic pauo? atque fortaſſis materna veſtis eſt. Dicuntur hæc ſcommata in eum qui verſicolore veſte amictus aduenerat. Plutarchus in cõmentario de Fortuna Alexandri, ὥσπερ νήπιον παιδίον, φυλάττοντα τὴν περιβολὴν ἣν αὐτῷ ὥσπερ τροφὸς ἡ πάτριος συνήθεια περιέθηκε. id eſt, More puſilli pueri ſeruantem amictum quem illi patriæ cõſuetudo, veluti nutrix, addiderat. Quin hoc ipſum quo nihil iam tritius, Ex præſcripto viuere, prouerbiali metaphora dictum apparet, tracta videlicet à pueris, quibus, vt inquit Plato, ἐν τῷ γραφίῳ, id eſt in tabula graphiaria, doctor exemplar præſcribit, quod imitantes, literarũ notulas conſueſcant effingere. Hoc imitationis genus velut addictũ ac ſeruile, ridet Horatius,

Ex præſcripto viuere.

> O imitatores ſeruum pecus, vt mihi ſæpe
> Riſum, ſæpe iocum veſtri mouere tumultus.

Et Fabius nihil putat ad bene dicẽdum inutilius, quàm ita ſeruire præceptis artis, vt non auſis digitum latum ab illis diſcedere, ſiquando cauſæ ratio poſtulabit.

Quid diſtent æra lupinis. 79

Prouerbij faciem habet quod eſt apud Horatium in Epiſt.

> Nec tamen ignorat quid diſtent æra lupinis.

Id eſt, nouit diſcrimen rerum vilium & pretioſarum. Agit autem Horatius de iis qui beneficia non ita conferunt in quoſuis, velut abiiciant, ſed ita collocant vt expendant & eius meritum ac dignitatem cui præſtant, & pretium muneris quod largiuntur. Porrò lupinis vilitatem prouerbialiter notauit & Iuuenalis, -tunc æra mihi malo lupini,

> Quàm ſi me toto laudet vicinia pago.

Notat & Lucianus in libello De mercede ſeruientibus, quum rogat num ſiquidem adeo defuerit lupini & aquæ fontanæ copia, vt in eam ſeſe coniiceret ſeruitutem.

Me mortuo, terra miſceatur incendio. 80

Extat Græcus ſenarius ἀδέσποτος apud Suetonium Tranquillum in vita Neronis,

> Ἐμοῦ θανόντος γαῖα μιχθήτω πυρί. id eſt,
> Me mortuo conflagret humus incendiis.

Quòd quum à quodam ſermone communi diceretur, Nero reſpondens, Imò, inquit, ἐμοῦ ζῶντος, id eſt, Me viuo alludens ad vrbis incendium quod paulo pòſt effecit. Meminit huius prouerbij M. Tullius libro De finibus bonorum tertio, Quoniámque illa vox inhumana & ſcelerata dicitur eorum qui negant ſe recuſare quominus ipſis mortuis, terrarum omniũ deflagratio conſequatur: quod vulgari quodam verſu Græco pronuntiare ſolent. Item Seneca libro De clementia ſecundo, quum dicit multas voces magnas, ſed deteſtabiles, in vitam humanã perueniſſe, celebréſque vulgo fieri, vt illam, Oderint dum metuant. Cui, inquit, Græcus verſus ſimilis eſt, qui ſe mortuo terram miſceri ignibus iubet. Quin eadem ſententia hodiéque vulgo durat inter mortales. Mihi, inquiunt, morienti mundus vniuerſus moritur. Qua ſignificant nihil ſua referre quid poſteris accidat vel boni vel mali, quum ipſi tollantur è vita, nequaquam ſenſuri.

Mare cælo miſcere. 81

Mare cęlo miſcere, Prouerbialis hyperbole eſt, pro eo quod eſt, omnia perturbare, nihilque non facere. T. Liuius, Quid eſt quod cælo terram, terræ cælum miſceant? Idem alibi, Quid tandem eſt cur cælum ac terras miſceant? Iuuenalis,

Cælum terræ miſcere.

> --clames licet, & mare cælo
> Confundas: homo ſum.

Lucianus in dialogo Promethei & Mercurij, τοῦ δ' ἕνεκα ἐχρῆν, τὸ λεγόμενον, τὴν γῆν τῷ οὐρανῷ ἀναμιγνύειν, id eſt, Quid igitur oportebat ea gratia, terræ (quod dici ſolet) miſcere cælum? Vergilius in quinto, de Iunone omnia tentante,

> --maria omnia cælo Miſcuit.

Idem paulò diuerſius in duodecimo,

> --non ſi tellurem effundat in vndas,
> Diluuio miſcens, cælúmve in tartara ſoluat.

Ariſtophanes in Lyſiſtrata, non diſſimili figura dixit,

> --τὰ δ' ὑπέρτερα νέρτερα θήσει
> Ζεὺς ὑψιβρεμέτης. id eſt,
> --quin & ſupera infera reddet,
> Iuppiter altiſremus.

Plutarchus in vita Romuli ſic vſurpat, vt cælum terræ miſceãt, qui ex hominibus deos, ex diis homines faciunt, & quæ ſunt hominum fabulantur de diis, ἀποψηφίζεσθαι μὲν οὖν ἅπαντα τὴν θειότητα τῆς ἀρετῆς ἀνόσιον καὶ ἀγεννές. οὐρανῷ δὲ μιγνύειν γῆν, ἀβέλτερον. Id eſt, In totum abnegare diuinitatem virtutis, impium eſt & ingeneroſum: cæterum cælo miſcere terram, ſtuporis eſt.

Miſcebis ſacra prophanis. 82

Conſimili figura dixit Horatius,

> --Miſcebis ſacra profanis

Id eſt, Nihil non facies. Item, -cõfundens fáſque nefáſque.

Fas & nefas confundere.

Apud veteres multum erat diſcriminis inter res hominum ac res deorum: adeo vt Homerus etiam vocabula diſcernat quibus dij conſueuerunt vti, à vocibus humanis. & Pythagoras à quibuſdam iuſſerit abſtineri, quòd numinibus eſſent conſecrata. Vnde, qui nihil habent penſi, quique nihil non audent, miſcent ſacra profanis.

Suſque déque. 83

Apud Plautum atque alios authores prouerbialiter poſitum inuenitur, Suſque déque fero, & Suſque déque habeo: pro eo quod eſt, nihil mea refert, nihil laboro. Plaut. in Amphitryone, Quæ neque ſunt facta, neque ego in me admiſi arguit, atque id me ſuſque deque eſſe habituram putat. A. Gelius lib. Noctium 16. ſcribit, Suſque déque ferre, idẽ valere quod æquo animo eſſe, & quod accidit nõ magnipendere, atque interdum negligere & contemnere: ſimillimumque eſſe illi quod Græci dicant ἀδιαφορεῖν. Citat autem Laberium in Compitalibus,

Nunc tu lentus es, nunc tu ſúſque déque fers.

Item M. Varronem in Siſenna, Quòd ſi non horum omnium ſimilia eſſent principia, ſuſque déque eſſet. Denique verſus hos ex Lucilio refert,

Verùm hic ludus vbi ſúſque omnia déque fuere:
Suſque & déque fuere, inquam, omnia ludu' iocuſque.

Sursum ac deorſum. Imitatum ex illo Græco ſchemate, ἄνω καὶ κάτω, id eſt, Surſum ac deorſum quo nullum ordinem nullúmque rerum diſcrimen ſignificamus.

Vltro citróque. 84

Vltro citróque prouerbiali figura dicitur, valétque perinde quaſi dicas, hinc atque illinc, ſiue vtrinque. Fit autem venuſtior metaphora, quoties ad mutuam altercationem, diſceptationẽ, confabulationem rixámve refertur. Quod genus eſt apud Ciceronem De republica, Multiſque verbis vltro citróque habitis, ille nobis conſumptus eſt dies. Idem in libris Officiorum, Beneficiis vltro & citro datis acceptiſque. Seneca De beneficiis lib. 5. Beneficium & gratiæ relatio vltro citróque ire debẽt. Conſimili forma dicitur vltro citróque agitata cauſa. &, Vltro citróque datis & acceptis cladibus, Vltro citróque certatum conuitiis.

Surſum ac deorſum. 85

Huic ſimillimum eſt illud ex Eunucho Terentiana, Sex ego te totos Parmeno hos menſes quietum reddam, ne ſurſum deorſum curſites. id eſt, huc atque illuc, aut certè ſubinde ad Thaidem ab hero, ruſum ab hero ad Thaidem intercurſites, ita vt ſolent amantium miniſtri. Quod quidem pluſculum habebit decoris ſi longius transferatur. vt ſiquis dicat iureconſultos à volumine ad volumen, à lege ad legem, ab interprete ad interpretem ſubinde transferentes ſeſe, Surſum ac deorſum vagari. Ea metaphora mutuo ſumpta videtur à Siſyphi fabula ſaxum voluentis apud inferos. Cui Græcum illud, ἄνω καὶ κάτω, de quo modo meminimus, ita finitimum eſt vt idem eſſe videatur. Demoſthenes in prima contra Philippum oratione. κἂν ἀλλοθί που, συμπαραθεῖτε ἄνω καὶ κάτω. id eſt, Quòd ſi alio quopiam in loco Philippum adeſſe nunciatum ſit, pariter accurritis ſurſum ac deorſum. Ariſtophanes ἐν ἐκκλησιαζούσαις,

Οἱ δ' ἐν ἀγορᾷ λαλοῦσι, κἄνω καὶ κάτω
Τὸ σχοινίον φεύγουσι τὸ μεμιλτωμένον. id eſt,
At hi in foro loquuntur, & reſticulam
Surſum ac deorſum minio vitant litam.

Euripides in Bacchis,

Ἄνω κάτω τὰ πάντα συγχέας βίᾳ. id eſt,
Surſum deorſum cuncta confundens ſimul.

Plato in Phædro, χρὴ πάντας τοὺς λόγους ἄνω καὶ κάτω μεταστρέφοντα ἐπισκοπεῖν. id eſt. Oportet rationes omnes ſurſum deorſum verſemus atque ita conſideremus. Idem in Theæteto, καὶ γίνεται τὸ λεγόμενον ἄνω κάτω πάντα. id eſt, Fiátque quod dicitur, ſurſum deorſum omnia. Vſus eſt & in Parmenide. Vtitur eodẽ Ariſtides rhetor, cum aliis aliquot locis, tum in Cimone, ἔγωγε οὐχ ὁρῶ πῶς ἂν μᾶλλον πάντα ἄνω καὶ κάτω γένοιτο. id eſt, Ego ſanè non video quo pacto poſſint vniuerſa magis ſurſum ac deorſum miſceri. Menander apud Plutarchum.

-οὐδὲ στρεφομένους ἄνω κάτω, Οἴμοι λέγων. id eſt,
Neque dum ſe agunt ſurſum deorſum, dicere Heu mihi.

Pro ἄνω καὶ κάτω, dixit Euripides πάλιν τε καὶ πρόσω, quaſi dicas antrorſum ac retrorſum.

Φύρουσι ταῦθ' οἱ θεοὶ πάλιν τε καὶ πρόσω. id eſt,
Miſcent enim hæc ſurſum ac deorſum numina.

Verſus à ſcribis corruptus conſtabit, ſi legas,

Φύρουσι ταῦτα θεοὶ πάλιν τε καὶ πρόσω.

Apud Athenæum libro ſexto, -ἀλλὰ μεταφέρει
Ἕκαστος αὐτῶν ταῦτ' ἄνω τε καὶ κάτω.
-ſed iſta ſinguli Surſum deorſum transferunt.

De poëtis loquitur, qui nihil ipſi repertunt noui, ſed ab aliis inuenta miſcent, & aliter tractando faciunt ſua. Proinde prouerbium accommodabitur vel ad omnia tentantem, vel ad omnia confundentem, vel ad intelligentiam omni ex parte negotium circumſpicientis. *Vſus adagij.* Huic planè ſimillimum eſt quod extat apud Terentium in Hecyra, Curſari rurſum prorſum, pro eo quod eſt, huc illuc. Nam rurſum propriè ſonat retro: & prorſum ante. Prouerbiale ſchema annotauit & Donatus. Cuiuſmodi ſunt & illa, ſurſum deorſum, intrò foras, hac illac: & Græcis, ἄνω καὶ κάτω, πρόσω καὶ ὀπίσω. Quo longius receſſerit à rebus corporeis, hoc plus venuſtatis habebit adagium. quod genus eſt illud Iuliani ad Galenum libro quo hunc refellit, Οὐδὲ πεπεισμένοι εἰσὶν αὐτοὶ, ὅτι ἀληθῶς οἴδασί τι φύσις ἐστὶν, ἣν ἄνω καὶ κάτω στρέφοντες, πανηγυρίζουσι πανταχοῦ. id eſt, Nequaquã perſuaſum ſunt vel nobis vel ſibiipſis vere ipſos ſcire quid ſit natura, quam ſurſum ac deorſum celebrant, vbique magnifice prædicantes. Ita qui variis modis rem apud ſeſe expendit, ἄνω κάτω ἀναλογιζόμενος dici poterit.

Omnium horarum homo. 86

Qui ſeriis pariter ac iocis eſſet accommodatus, & qui cum aſſidue libeat conuiuere, eum veteres omnium horarum hominem appellabãt. Atque ita vocatum Aſiniũ Pollionem, author eſt Fabius. Apud Suetoniũ Tiberius duos quoſdam cõbibones ſuos, iucũdiſſimos & omnium horarum amicos profiteri ſolet, etiam codicillis. Eiuſmodi amicum eleganter ſimul & graphice depinxit Ennius, ſub perſona Gemini Seruilij. carmen quanquam extat apud Aulum Gellium, Noctium Atticarum libro duodecimo, capite quarto, tamen non grauabor adſcribere,

Hocce loquutu', vocat quicum bene ſæpe libenter
Menſam, ſermonéſque ſuos, rerúmque ſuarum
Comiter impertit, magna quum lapſa dies iam
Parte fuiſſet, de paruis ſummiſque gerundis,
Conſilio, induforo, lato ſanctóque ſenatu.
Cui res audacter magnas paruáſque, iocúmque
Eloqueret: quæ tincta malis, & quæ bona dictu
Euomeret, ſiquid vellet, tutoque locaret:
Quocum multa volup, ac gaudia, clámque palámque:
Ingenium, cui nulla malum ſententia ſuadet
Vt faceret facinus, leuis tamen, haud malus, idem
Doctu', fidelis, ſuauis homo, facundu', ſuóque
Contentus, ſcitus, atque beatus, ſecunda loquens in
Tempore, commodus, & verborum vir paucorum.
Multa tenens antiqua, ſepulta, & ſæpe vetuſtas
Quæ facit, & mores, veteréſque nouóſque tenentem.
Multorum veterum leges, diuúmque hominúmque
Prudentem, qui multa loquíve taceréve poſſit.

Talis & inter philoſophos fuiſſe traditur Ariſtippus: qui Dionyſij iuſſu cũ cæteris nec in fœminea purpura ſaltare detrectauit, Platone recuſante, addens vel in Bachanalibus oportere pudicum eſſe. Hinc Horatius, *Ariſtippus vere πολύτροπος.*

Omnis Ariſtippum decuit color.

Contrà qui ſuis quibuſdam ſunt moribus, neque faciles ad cuiuſuis hominis conuictum, perpaucorum hominum homines dicuntur, vt apud Terentium. Apud Horatium autem, *Paucorum hominum homines.*

Communi ſenſu plane caret, inquimus.

Pecuniæ obediunt omnia. 87

Tam omnibus nationibus in ore fuiſſe videtur hæc ſententia, quàm nunc etiam omnibus eſt in vſu, Pecuniæ obediunt omnia. Et refertur in Prouerbiis Hebræorum, apud Eccleſiaſten, cap. 10. Nec eo ſecius à Græcis pariter ac Latinis authoribus celebratur. Euripides in Phœniſſis,

Τὰ χρήματ' ἀνθρώποισι τιμιώτατα,
Δύναμίν τε πλείστην τῶν ἐν ἀνθρώποις ἔχει. id eſt,
Mortalibus nihil charius pecunia,
Atque inter homines vna plurimum valet.

Item Ariſtophanes in Pluto:

Ὡς οὐδὲν ἀτεχνῶς ὑγιές ἐστιν οὐδενός,
Ἀλλ' εἰσὶ τοῦ κέρδους ἁπαξάπαντες ἥττονες. id eſt,
Proh, vt nihil ſanum reperias vſpiam:
Sed pariter omnes ſeruiunt victi lucro,

Huc alludit & Demoſthenicum illud in prima Olynthiaca, Δεῖ δὲ χρημάτων, καὶ ἄνευ τούτων οὐδὲν ἔστι γενέσθαι τῶν δεόντων. id eſt, Breuiter opus eſt pecuniis: neque citra has quicquam eorum quæ facienda ſunt, confici poteſt. Ruſum Ariſtophanes in eodem Pluto, facetiſſime perſequitur, quicquid rerum vel bonarum vel malarum geritur inter mortales, id pecuniarum gratia fieri: quin etiam diis ipſis non aliam ob cauſam rem diuinam fieri. Atque inter alia permulta hanc catholicam ſententiam refert: -ὅτι γ' ἐστὶ λαμπρὸν καὶ καλὸν,

Ἢ χαρίεν ἀνθρώποισι, διὰ σὲ γίγνεται.
Ἅπαντα τῷ πλουτεῖν γάρ ἐσθ' ὑπήκοα. id eſt,
Siquid eximium eſt aut ſplendidum,
Si quid venuſtum hominibus: abs te vno venit.
Siquidem opibus vniuerſa ſimul obediunt. *Omnia pecuniæ obediunt.*

Proinde Horatius pecuniam reginam appellat,

Scilicet vxorem cum dote, fidémque & amicos,
Et genus & formam regina pecunia donat.

Sed nemo feſtiuius pecuniæ tyrannidem deſcripſit quàm Euripides, Bellerophontem ad hunc modum loquentem faciens. Referuntur autem à Seneca libro epiſtolarum triceſimopri-

mo(nam ipſa quidem fabula non extat) verſus aliquot hi quoniam ſunt in primis lepidi ac venuſti, non grauabor aſcribere, ſed aliquot locis emendatos. quandoquidem apud Senecam habentur deprauati. *Senecæ locus.*

Pecuniæ tyrannis.
Sine me vocari peſſimum, vt diues vocer.
Nemo, an bonus: an diues, omnes quærimus.
Non quare, & vnde: quid habeas, tantùm rogant.
Vbique tanti quiſque, quantum habuit, fuit.
Quid habere nobis turpe ſit, quæris? nihil.
An diues, omnes quærimus: nemo, an bonus.
Aut diues opto viuere, aut pauper mori.
Bene moritur quiſquis moritur dum lucrum facit.
Pecunia, ingens generis humani bonum:
Cui non voluptas matris, aut blandæ poteſt
Par eſſe prolis, non ſacer meritis parens.
Tam dulce ſiquid Veneris in vultu micat,
Meritò illa amores cælitum atque hominum mouet.

Quum hi, inquit, nouiſſimi verſus in tragœdia pronuntiati eſſent, totus populus ad eiiciendum & actorem & carmen conſurrexit vno impetu: donec Euripides in medium ipſe proſiliit, petens vt expectarent, videréntque quem admirator auri exitum faceret. Dabat in illa fabula pœnas Bellerophontes, quas in ſua quiſque dat. At ex his verſibus quos latinos recitat Seneca, poſteriores aliquot reperi Græcos apud Athenæum in Dipnoſophiſtis libro 4. ſed citra nomenclaturam authoris: eos hoc loco ſubſcribam,

Ὦ χρυσὲ δεξίωμα κάλλιστον βροτοῖς,
Ὡς οὔτε μήτηρ ἡδονὰς τοιάσδ' ἔχει,
Οὐ παῖδες ἀνθρώποισιν, οὐ φίλος πατήρ,
Οἵας σὺ χοἰ σὲ δώμασιν κεκτημένοι.
Εἰ δ' ἡ Κύπρις τοιοῦτον ὀφθαλμοῖς ὁρᾷ,
Οὐ θαῦμ' ἔρωτας μυρίους αὐτὴν ἔχειν. id eſt,
O captus aurum hominibus ornatiſſimus,
Vt nec genitrix, nec pater, nec liberi
In ædibus tales voluptates ferunt,
Quales paris tu his qui domi te poſſident.
Quòd ſi hoc modo Veneris renident lumina,
Haud mirum amores ſi cit innumerabiles.

Subit interim admirari peruerſum præpoſterúmque mortalium ingenium. Sententiam improbam in ficta fabula, ſub perſona improba, ab hiſtrione recitatam in theatro non ferunt, ac per tumultum eiiciunt: ſibi quiſque domi ignoſcit. Quotus enim quiſque eſt qui ſtudio vitáque non loquitur quod illic hiſtrio ſonabat? Horrent voces in theatro, & non horrent rem in omni vita. Quid infamius, quid execratius apud omnes mendacij vocabulo? quid ipſa re in moribus hominum vſitatius? Quid periurio deteſtabilius? excute vitam hominum, periurij plena ſunt omnia. Quàm abominamur furtis nomen? at in vita nihil aliud inuenies. Niſi forte furtum non eſt, accipere pecuniam mutuam animo non reddendi, negare depoſitum quum tutum eſt, mala fide inuadere hæreditatem aut poſſeſſionem alienam, imponere emptori, ſuffurari nonnihil de materia quam ſuſcepiſti, pro gemmis vitra obtrudere, aliud vini genus pro alio vendere: denique nullam prætermittere occaſionem fraudandi proximum. Sed ad prouerbia redeo. *Sententiam improbam nõ tolerant, ſibi quiſque domi ignoſcit.*

Veritatis ſimplex oratio. 88

Refertur in Diogeniani collectaneis hoc adagium, extat autem in Phœniſſis Euripidis ad hunc modum.

Ἁπλοῦς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἔφυ,
Κοὐ ποικίλων δεῖ τἄνδιχ' ἑρμηνευμάτων.
Ἔχει γὰρ αὐτὸ καιρόν. ὁ δ' ἄδικος λόγος,
Νοσῶν ἐν αὑτῷ, φαρμάκων δεῖται σοφῶν. id eſt,
Nam veritatis ſueuit eſſe oratio
Simplex, vafris nec eſt egens ambagibus
Interpretum: ſiquidem ipſa per ſe congruit.
At ſermo iniquus, quia per ſe ſit morbidus,
Medicamenta exquiſita depoſcit ſibi.

Citatur à Seneca epiſtola 49. Nam, vt ille ait tragicus, veritatis ſimplex oratio eſt. Prouerbium vſurpabitur vel in rhetores ac poëtas, qui mendacia verborum lenociniis fucare ſolent: Vel in blandiloquos, qui quòd non ex animo dicant, ſolent accuratius adornare ſermonem, ac veros affectus hoc diligentius imitari verbis, quo magis vacant affectibus: *Verborum lenocinia.* *Blandiloqui.*

(Vt qui conducti plorant in funere, dicunt
Ac faciunt propè plura dolentibus ex animo:

Quum interim ſimplex illa ruſticanaque veritas negligat id genus orationis fucos, τὰ σῦκα σῦκα, τὴν σκάφην σκάφην, id eſt, Ficus ficus, ligonem ligonem appellans) Vel in diuinos, qui vaticinia ſua verbis ambiguis efferunt, ne queant deprehendi, ſitque rima quæpiam per quam elabantur. Denique in eos qui perplexe loquuntur, dũ verũ diſſimulãt. nam hoc indicio ſæpenumero deprehenditur vanitas: velut in Eunucho Terentiana, *Vates ambigui* *Perplexe loquentes.*

Pergin' ſceleſta mecum perplexe loqui?
Scio, neſcio, abiit, audiui, ego non adfui.
Non tu iſthuc mihi dictura apertè es quicquid eſt?

Tunica pallio propior eſt. 89

Apud Plautum in Trinummo legitur allegoria prouerbialis, Tunica pallio propior eſt. Quo ſignificatum, ex amicis nos aliis atque aliis magis eſſe deuinctos, neque parem omnium habendam eſſe rationem. Apud veteres primum in officio locum habebant parentes, proximum pupilli, noſtræ fidei crediti, tertium clientes, quartum hoſpites, quintum cognati & affines, vt indicat Gellius lib. 5. cap. 13. Præterea quædam negotia propius aliis ad nos pertinere. Pallium extrema veſtis apud Græcos, quemadmodum apud Romanos, toga. Tunica toga tegebatur, vt frequenter apud Homerum χιτῶνες, χλαῖναι ſimul nominantur. *Amicus amico deuinctior.* *Pallium.* *Toga.*

Genu ſura propius. 90

Γόνυ κνήμης ἔγγιον, id eſt, Genu ſura propius. Qui Græcas parœmias collegerunt, aiunt hoc adagium ex euentu quodam eſſe natum. Quum in prælio quidam conſpiceret duos amicos pariter de vita periclitantes, fratrem & conſobrinum, neque poſſet vtrique ſimul ferre ſuppetias, omiſſo conſobrino fratrem defendit, atque hanc interim ſententiam pronuntiauit, quæ poſtea tranſiit in prouerbium, γόνυ κνήμης ἔγγιον. Id refertur ab Ariſtotele libro Moralium nono: Accedunt (inquit) eodem & prouerbia vniuerſa, vt Anima vna, & Amicorum cõmunia ſunt omnia, & Amicitia eſt æqualitas, & Tibia genu propinquius. Theocritus in Idyllio cui titulus Charites, tribuit hoc adagium viro tenaci, qui ſibi viuat, neque quicquam velit impertiri amicis. *Fons adagij.* *Anima vna.* *Amicitia æqualitas.*

Πᾶς δ' ὑπὸ κόλπου χεῖρας ἔχων, πόθεν οἴσεται ἀθρεῖ
Ἄργυρον, οὐδέ κεν ἰὸν ἀποτρίψας τινὶ δοίη,
Ἀλλ' εὐθὺς μυθεῖται, ἀπωτέρω ἢ γόνυ κνάμα.
Αὐτῷ μοί τι γένοιτο. id eſt,
Verum qui que ſinu dextram occulit, illud & vnum
Cogitat, vnde ſibi congeſta pecunia creſcat,
Nec cuiquam abſterſa rubigine donet amico.
Imò ſtatim hoc, Mihi ſura genu longinquior, inquit:
Ipſi mihimet aliquid detur mihi.

Athenæus lib. 9. eò deflexiſſe videtur, vt dicatur de iis potius, quæ propius ad rem pertinent. Ex hoc igitur Plautus ſuum illud efinxiſſe videtur, Tunica pallio propior. Confinis eſt huic adagio illa Heſiodi ſententia. *Tunica pallio propior.*

Μηδὲ κασιγνήτῳ ἶσον ποιεῖσθαι ἑταῖρον. id eſt,
Sed nec germano qui quam eſt æquandus amicus.

Eſt enim inter hos quos amamus, habendus ordo. Nihil autem vetat quominus ad rem torqueatur: quod genus, ſiquis dicat, maiorem habendam eſſe vitæ quàm pecuniæ, corporis quam veſtis, animi quam corporis rationẽ, rectè adduxerit, γόνυ κνήμης ἔγγιον.

Omnes ſibi melius eſſe malunt quàm alteri. 91

Eandem fermè ſententiam Terentius ſimpliciter extulit in Andria,

Verum illud verbum eſt, vulgo quòd dici ſolet,
Omnes ſibi eſſe melius malle quam alteri

Rurſum in eadem fabula prouerbium ad perſonam detorſit,

Heus proximus ſum egomet mihi. *Proximus egomet mihi.*

Ariſtoteles lib. Moralũ Eudemiorum ſeptimo, Δοκεῖ γὰρ ἐνίοις μάλιστα ἕκαστος αὐτὸς αὑτῷ φίλος. id eſt, Nonnullis enim videtur quenque ſibi potiſſimum amicum eſſe. Idem Plato libr. De legibus 5. τοῦτο δ' ἐστὶν ὃ λέγουσιν, ὡς φίλος αὑτῷ πᾶς ἄνθρωπος φύσει τέ ἐστι, καὶ ὀρθῶς ἔχει. id eſt, Hoc eſt autem quod aiunt, vnumquenque natura ſibi amicum eſſe, idque rectè fieri. Sed Terentianam ſententiam Euripides extulit in Medea,

Ὡς πᾶς τις αὑτὸν τοῦ πέλας μᾶλλον φιλεῖ. id eſt,
Quòd quiſque ſemet plus amico diligit. Vel ſic
Quòd quiſque ſe plus atque amicum diligit.
Rurſum in Græcarum ſententiarum Collectaneis,
Φιλεῖ δ' ἑαυτοῦ πλεῖον οὐδεὶς οὐδένα. id eſt,
Nemo ſeipſo diligit quenquam magis.

Φίλαυτοι. 29

Qui ſibi vehementer placent, quique ſuis ipſorum commodis impenſe ſtudent, aliorum rebus vel neglectis vel etiam afflictis, à Græcis eleganter φίλαυτοι vocantur. Vitium ipſum φιλαυτία dicitur. Quod appoſité circumloquens Horatius,

Cæcus (inquit) amor ſui. *Cæcus amor ſui*

Id vitij Plato malorum omnium fontem autumat. Ariſtoteles 9. Moralium lib. ſatis indicat hanc φίλαυτον probroſam appellationem, ceu prouerbialem, vulgò iactatam fuiſſe. quum ait, homines ſui ſuprà modum amantes à multitudine malè audire, quippe qui fœdo infamique cognomine vocentur φίλαυτοι. Contrà qui ſibi diſplicent, putiduli vocantur. Martialis.

Altera ranciduia eſt, altera putidula eſt.

Eſt autem id vitium ferè inſitum vt ſua cuique magis probentur quàm aliena: quod tamen eximiè videtur fuiſſe in Afris. Nuſquam autem hæc peſtis immedicabilior quàm in dogma- *Afri φίλαυτοι*

tibus, quorum perſuaſione ſemel imbuti ſumus: id quod eleganter notat Galenus libro τῶν φυσικῶν δυνάμεων primo οὕτως ἄρα δυσαπότριπτόν τι κακόν ἐστιν ἡ περὶ τὰς αἱρέσεις διαστροφή, καὶ δυσέκνιπτος ἐν τοῖς μάλιστα, καὶ ψώρας ἁπάσης δυσιατότερον. id eſt, Adeo de ſectis contentio malum eſt quod ægre excutitur, & cum primis indeluibile, denique quauis ſcabie inſanabilius.

Extra telorum iactum. 93

Ἔξω βελῶν, id eſt, Extra telorum iactũ. pro eo quod eſt In tuto, citráque periculũ. Tranſlatum à bellis, vbi qui nolunt feriri iaculis, longius ſemouent ſeſe quàm vt poſſint contigi iactu teli: aut in loco à iaculis defenſo ſe continent. Vnde illud frequens apud hiſtoricos. Iam ad teli iactum peruenerant. Q. Curtius libro 3. Iam in conſpectu, ſed extra teli iactum vtraque acies erat. Idem libro 4. Vt extra teli iactum eſſent. Ac rurſum Nondum ad teli iactum peruenerant. Quod Græci dicunt, ἐντὸς βελῶν. Neque verò tantum ij dicuntur ἔξω βελῶν eſſe qui longius abſunt quam vt iaculo contingi poſſint, verumetiam qui vtcunque tuti ſunt. Seneca lib. De beneficijs 7. ſimili tropo dixit, Extra ictum: Iniuriam Deo ſacrilegus quidem non poteſt facere, quem extra ictum ſua diuinitas poſuit. Luciã. in Votis, ἐπευχόμενοι ἔξω βελῶν ἐφεστάναι μαχομένων. Optat quiſpiam pénas, vt é ſublimi ſpectare poſſit dimicantes, ipſe tutus à iaculis. Idem, καὶ ἔξω ἦν βελῶν, id eſt, Iámque extra teli coniectum erat. Polyphemus de Vlyſſe, qui iam fugerat, vt cum Cyclops telo aſſequi non poſſet. Odyſſeæ κ, ad finem. Idem rurſus, αἱ δὲ Μοῦσαι διὰ τί ἄφωνοι καὶ ἔξω βελῶν εἰσιν; id eſt, Cur mutas non feris, atque à tuis telis ſunt tutæ? Alluſit huc idem in Nigrino, καὶ καθάπερ ὁ Ζεὺς τὸν Ἕκτορα, ὑπεξαγαγὼν ἐμαυτὸν ἐκ βελέων, φασίν, ἔκ τ᾽ ἀνδροκτασίης, ἔκ θ᾽ αἵματος, ἔκ τε κυδοιμοῦ, τὸ λοιπὸν οἰκουρεῖν προῄρημαι. id eſt Quemadmodum Iupiter Hectorem, ita meipſum à iaculis eximens, vt aiunt, atque à cæde virũm, atque à ſanguine, déque tumultu, reliquum vitæ tempus domi ſedere deſtinabam. Eſt autem apud Homerum Iliados, ξ

Margin: ἐντὸς βελῶν, καὶ ἔξω βελῶν. — *Extra ictum.*

Ἐκ βελέων, μή πού τις ἐφ᾽ ἕλκεϊ ἕλκος ἄρηται. id eſt,
Extra tela, vti ne quis vulnus fortitan addat Ad vulnus.

Margin: *Extra teli iactum.*

Contrà, quem obnoxium periculo videri volemus, hunc ἐντὸς τῶν βελῶν dicere poterimus. Lucianus in Baccho, οὐδ᾽ εἰς τὸ ἐντὸς τῶν βελῶν γενέσθαι ὑπομείναντες id eſt, Ne tantiſper quidem manentes vt intra teli iactum eſſent. Virgilius in 11.

Iamque intra iactum teli progreſſus vterque.

Poſt principia. 94

Margin: *Ordo militiæ.*

Eandem ferme ſententiam habet, Poſt principia: ſumptum item à bellis, in quibus tutiſſimus locus eſt poſt principia. Siquidem in prima acie ſtabant haſtati. in ſecunda principes, robuſtior ætas: hos ſequebantur ſcutati omnes: maxime inſignes armis: poſt hos triarij & rorarij. quemadmodum indicat. T. Liuius Decadis primæ lib. 8. Itaque nullus in acie locus tutior quàm poſt principia. Terentius in Eunucho,

Tu hoſce inſtrue: hic ego ero poſt principia:
Inde omnibus ſignum dabo.

Erat autem hic locus timido nebuloni conueniens. id quod ridens Gnato, Illuc, inquit, eſt ſapere: vt hoſce inſtruxit, ipſius ſibi cauit loco. Idem hoc Pyrrhus factitauit. Donatus admonet eum vſum verbo militari. Porrò Vegetius lib. De re militari 2. teſtatur, principales in acie milites, propriè dici principia. Sic enim ait, Antiqua ordinatione legionis expoſita, principalium militum, &, vt proprio verbo vtar, principiorum nomina ac dignitates ſecundum præſentes matriculas indicabo. Actius apud Varronem, Ego verò, vt aiunt, poſt principia in caſtris. In prouerbio, Res ad triarios redijt, plura de his comperies.

Margin: *Principales milites, principia.*

Procul à pedibus equinis. 95

Ἐκ τῶν ποδῶν ἱππείων, id eſt, Procul à pedibus equinis. Etiam hodie vulgò dicitur, quum ſignificant fugiendum eſſe periculum. Hac voce monere conſueuerunt vt quiſque ſibi caueret in certaminibus equeſtribus, ἔξω τῶν ποδῶν ἱππείων, id eſt, Extra pedes equinos. Eam deinde vulgus prouerbij vice vſurpauit.

Porrò à Ioue atque à fulmine. 96

Πόῤῥω Διός τε καὶ κεραυνοῦ, id eſt procul à Ioue pariter atque à fulmine. Refertur à Diogeniano. Admonet non eſſe agendum cum præpotentibus, qui nutu poſſunt perdere, ſiquando libeat: maximè cum regibus ac tyrannis. Habent enim fulmen, ſiquando commoueantur. Porrò Ioui fulmen attribuunt poetæ: & reges quidam hac effigie ſuos coloſſos fingi voluerunt, authore Plutarcho: cuius eſt hæc cum primis elegans ὁμοίωσις. Quemadmodum in vulnere prius apparet ſanguis quàm plaga: & quemadmodum prius emicat fulgur quàm tonitrus audiatur: ita apud tyrannos prius erumpit condemnatio quàm probatio, & perit delatus prius quàm coarguatur. Citatur à Suida huiuſmodi hemiſtichion,

--ἀλλ᾽ ἀπὸ μείζονος ἀνδρός. id eſt,
Maiorem vitato virum.

Refertur & hoc à Diogeniano inter adagia. Mouet autem parum eſſe tutum habere commercium cum principibus, quibus quod libuit licet, & in quos appoſitè dixeris illud Græcorũ apophthegma, Μέγας οὖν ὁ κίνδυνος βούλεσθαι ἃ μὴ δεῖ, τὸν ἃ βούλεται ποιεῖν δυνάμενον. id eſt, ingens periculum, velle quæ non decet eum qui poſſit quicquid voluerit efficere. Huc pertinet quòd Calliſthenem admonuit Ariſtoteles, vt cũ Alexandro aut raro loqueretur, aut iucunda. Item quod refert Plutarchus in vita Solonis, Is ſpretus eſt a Crœſo quòd de fœlicitate nimium liberè reſpondiſſet: itaque quum Æſopus fabularum ſcriptor admoneret illũ, ὅτι τοῖς βασιλεῦσι δεῖ ὡς ἥκιστα ἢ ὡς ἥδιστα ὁμιλεῖν, id eſt, quòd cum regibus aut quam minime, aut quàm iucundiſſime colloquendum eſſet: Solon retorſit dictum hunc in modum, μὰ Δία, ἀλλ᾽ ὡς ἥκιστα ἢ ὡς ἄριστα. id eſt, Non per Iouem: imò potius aut quàm minime, aut quam optimè. Alluſit ad prouerbium Ouidius, hoc attactus fulmine,

Viue tibi, quantumque potes prælustria vita.
Sæuum prælustri fulmen ab arce venit.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *fulmine.*] *Admonet non eſſe agendum cum præpotentibus, qui nutu poſſint perdere ſiquando libeat: maximè cum regibus ac tyrannis.* Ita explicat Eraſmus hoc prouerbium quaſi ita efferretur, πόῤῥω Διὸς τοῦ κεραυνὸν ἔχοντος, id eſt, Procul à Ioue qui fulmen habet. Nam, vt habemus, Procul à Ioue, procul item à fulmine, non ſimpliciter admonemur eſſe cauendum à præpotentibus, quibus vires ſuppetant ad ſæuiendum in nos pro ſua libidine: ſed fortunam ſplendidam, vel vitæ ſplendorem, quem aſſequi poſſumus verſando cum principibus, non tanti nobis eſſe debere, vt pericula quæ illam vitam comitantur, non magis exhorreſcamus, quàm eius ſplendorem admiremur. Vel breuius, Vitam priuatam fortunámque mediocrem, cum ſecuritate coniunctam longè anteferendam eſſe vitæ quæ dignitati & magnis opibus adiunctum ſemper habeat periculum. Sic fere videtur explicare Syneſius, quum ſcribit in oratione de regno, [illegible]. Sic & Ouidius ſcribit carendum eſſe commodis quæ potentes afferunt ſecum verſantibus, vt ſimul careamus incommodis & malis quæ ab iiſdem afferri poſſunt. poſtquã enim (alludẽs, vt opinor, ad hoc adagiũ, dixit,

Viue tibi, quantúmque potes prælustria vita:
Sæuum prælustri fulmen ab arce venit:

rationem reddens propter quam hoc det conſilium, ſubiungit

Nam quanquam ſoli poſſunt prodeſſe potentes:
Non proſit potius ſi quis obeſſe poteſt.

Ita enim legendum eſt: non, vt in quibuſdam editionibus,

Non proſunt: potius plurimum obeſſe ſolent.

nam hæc lectio præterquam quod duriſſimum verſum & vix Ouidianum reddit, non ſatis veram continet ſententiam: vt omnibus aliquo præditis iudicio perſpicuum eſſe puto. Certum eſt enim principes aliquando prodeſſe, ſed viciſſim interdum nocere. Cæterum quo reſpexit in illis verſibus, eodem & in his reſpicere videtur.

Ignorant auguſta mihi loca, dîque locorum.
Venit in hoc illa fulmen ab arce caput.

Septem conuiuium, nouem conuicium. 97

Septem conuiuium, nouem conuicium. Elegans vel ob ipſam παρονομασίαν ſententia, qua ſignificatum eſt, in conuiuium paucos adhibendos eſſe, alioqui fore tumultuoſum atque inſuaue. Quod ſignificans Horatius,

Locus eſt (inquit) & pluribus vmbris:
Sed nimis arcta premunt, olidæ conuiuia capræ.

Extabant antiquitus leges quæ præſcriberent ſimul & moderatum conuiuarum numerum, & ſumptus modicos. M. Terentius Varro apud Gellium cenſet conuiuas intra Gratiarum & Muſarum numerum oportere conſiſtere, ne aut plures ſint ſeptem, aut pauciores tribus. Sed hoc adagium vetat ad Muſarum vſque numerũ peruenire. Plinius libro viceſimo octauo capite ſecundo, ſcribit Seruium Sulpitium commentum fuiſſe cauſam cur ominoſum eſſet mẽſam relinquere, quòd illis temporibus nõdum numerabantur conuiuæ plures quinque. Chærephon apud Athenæum lib. 6. videtur admittere conuiuas vſque ad triginta, duntaxat in nuptiis. Cæterum quibus datum erat negotium numerandi conuiuas, γυναικονόμους appellant. Refert ibi fabulam non illepidam: Paraſitus quum inuocatus veniſſet ad nuptias, & poſtremus accumberet, gynæconomi, numeratis conuiuis, iuſſerunt illum abire, quòd contra legem, ſuper numerum triginta ſequutus eſſet. At ille, Numerate, inquit, denuo à me ſumentes initium. Hoc pacto non erat futurus ſupernumerarius. Refertur apud Iulium Capitolinum in vita L. Veri imperatoris: Et notiſſimum quidem (inquit) eius fertur tale conuiuium, in quo primum duodecimus accubuiſſe dicitur: quum ſit notiſſimum dictum de numero conuiuarum, Septem conuiuium, nouem verò conuicium. Conuicium autem dixit pro clamore, quaſi cõuocium. Torqueri poteſt ad polyphiliam aut ad turbam rationum in argumentando, aut exemplorum in ſuadendo: aut etiam ad polytechniam.

Quauis in re turba confuſionem parit ac moleſtiam.

De gradu

De gradu deiicere. 98

Prouerbialis allegoria, De gradu deiicere: pro eo quod eſt, animo conſternari, ac velut à ſtatu mentis dimoueri. M. Tullius Officiorum libro primo, Fortis verò animi eſt & cõſtantis, non perturbari in rebus aſperis, nec tumultuantem de gradu deiici, vt dicitur, ſed præſentis animi vti conſilio. Conſimilis figuræ eſt, In gradum reponere, quaſi in priſtinum locum reſtituere. Quintilianus Inſtitutionum lib. 4. Aut ſi quid titubauerint, opportuna ruſſus eius à quo producti ſunt, interrogatione, veluti in gradum reponantur. Ad eandem formam pertinent, Mouere loco, Deturbare gradu, Reſtituere in locum.

In gradum reponere.

Mouere loco &c.

Poſt mala prudentior. 99

Μετὰ τὰ δεινὰ φρονιμώτερος, id eſt, poſt acerba prudentior. Vbi quis ſuo malo fit cautior, non aliter quàm qui guſtato veneno, non prius intelligunt eſſe venenum, quàm noxiam eius vim ſentire cœperint. Finitimum eſt ei quod alibi dicetur.

ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω. id eſt,
at nouit rem factam denique ſtultus. Item ei.
Κλέων προμηθεύς ἐστι μετὰ τὰ πράγματα, id eſt,
Rebus peractis eſt Cleon Prometheus.

Sapit ſtultus, accepto damno.

Adagium recenſetur in Collectaneis Apoſtolij: quem equidem authorem non adducerem in medium, niſi cogeret inopia magis idoneorum.

Ex ouo prodiit. 100

Ἐξ ᾠοῦ ἐξελήλυθεν, id eſt, Ex ouo emerſit. Aiunt dici ſolitum de magnopere formoſis ac nitidis: quaſi neges communi hominum more natos, ſed ex ouo, more Caſtoris & Pollucis. Siquidem eſt in poetarum fabulis, Ledam Tyndari filiam, ex Iouis concubitu duo peperiſſe oua, e quorum altero prodiere gemini, Caſtor & Pollux, inſigni forma iuuenes: ex altero nata eſt Helena, cuius forma literis omnium eſt nobilitata.

Caſtor & Pollux cur ex ouo nati.

CHILIADIS PRIMÆ CENTVRIA QVARTA.

Non eſt cuiuslibet Corinthum appellere. 1

Οὐ παντὸς ἀνδρὸς ἐς Κόρινθόν ἐσθ' ὁ πλοῦς, id eſt, Non eſt datum cuiuis Corinthum appellere. Vetuſtum iuxtà ac venuſtum adagium de rebus arduis & aditu periculoſis, quæque non ſit cuiuslibet hominis affectare. Inde natum quòd (vt refertur apud Suidam) nec facilis nec satis tutus ſit nautis in Corinthiacum portum appulſus. Nam Strabo lib. Geographiæ 8. aliò refert originem prouerbij, nempe à luxum & meretrices Corinthiorum. Mihi tamen ſet iri videtur parœmia, ad periculoſam in Corinthum nauigationem, de qua meminit eodem in libro Strabo: vt hinc poſtea deriuata ſit ad alios vſus. Paraſitus ille Comicus eleganter detorſit prouerbium.

Periculoſa, in Corinthum nauigatio.

Οὐ παντὸς ἀνδρὸς ἐπὶ τράπεζάν ἐσθ' ὁ πλοῦς. id eſt,
Adire menſam, haud hominis eſt cuiuſlibet.

Citatur autem à Stobæo, ex Nicolao quodam poeta comico. Meminit & exponit hanc parœmiam & Euſtathius, enarrans nauium catalogum: additque eam imitatam ex illo verſu Sophoclæo.

Οὐκ ἐστ' ἀλλ' οἱ πλοῖ τοῖσι σώφροσιν βροτῶν. id eſt,
Non à modeſtis nauigatur huc viris.

Vſus adagij duplex.

Extat hic verſus, cuius meminit Euſtathius, apud Sophoclem in Philocteta. Proinde duplex erit vſus adagij, vel quum ſignificamus rem eſſe maiorem quàm pro viribus eius qui conatur aggredi: (veluti ſiquis parum fœlici natus ingenio, parumque viatico inſtructus, deſtinet ſequi literas: aut qui ſit imbecilli corpuſculo, Paulos & Antonios ſtudeat æmulari) vel quoties aliquis negotium parum tutũ aggredi parat, quod non temere ſoleat fœliciter euenire. veluti ſiquis apud iudices δυσεκφεύκτους litem inſtituat nunquam finiendam, aut principum aulis ſeſe addicat, aut bellum ſuſcipiat. Nihil enim fere horum ita bene conſueuit euenire, vt non pœniteat conſilij.

Satis quercus. 2

Ἄλις δρυός, id eſt, Sat quercus. Vetus adagium in eos qui relicto victu ſordido, ad elegantiorem lautiorémque digrediuntur. Inde profectum quòd priſci illi mortales rudes atque inculti, ſimulatque Ceres vſumfrumenti monſtrauit glandibus victitare deſierunt. Quanquam Plinius lib. 16. teſtatur & ſua ætate multas gentes glande victitaſſe: apud Hiſpanos etiam in delicijs habitam: adeò vt bellariorum vice ſecundis menſis inferretur. Huiuſmodi nimirum tragemata conueniebant iis quibus dentifricij loco lotium eſſet: Nec inconcinne quadrabit in eos qui relicta antiqua illa virtute, ad mores conſiliáque ſui ſeculi ſeſe transferunt, ac recentiorum moribus incipiunt vti. Hunc ad modum videtur vſus Cicero, ſcribens ad Atticum libro 2. in epiſtola cuius initium, Multa me ſollicitant: Clodij contentiones quæ mihi proponuntur, modicè me tangunt, etenim vel ſubire eas videor ſumma cum dignitate, vel declinare nulla cum moleſtia poſſe. Dices fortaſſis ἅλις tanquã δρυός Saluti, ſi me amas, cõſule. Me miſerũ, cur non ades? Atque ita quidẽ in omnibus legitur exẽplaribus, verùm equidem doctis, vti ſpero, comprobaturis, ſic legendum eſſe contenderim, Dignitatis, tanquam δρυὸς ἅλις. ſaluti, ſi me amas conſule. Vt intelligas dignitatis rationem, quaſi quercum & priſcum illud virtutis ſtudium omittendum eſſe, poſthac ſaluti potius conſulendum quàm famæ. Id quod & alibi ſcribit ſibi eſſe in animo, nempe ad eundem Atticum lib. 4. Subturpicula mihi videbatur eſſe palinodia, ſed valeant vera, recta, honeſta conſilia. Apertius velut interpretatur adagium ad hũc ipſum libro 2. Quid ergo, inquies, iſtos mercede conductos habebimus? Quid faciemus, ſi aliter non poſſumus? an libertinis atque etiam ſeruis ſeruiamus? Sed vt tu ais, ἅλις δρυός. Exponens nimirum quid intellexerit δρυὸς, hoc eſt probitatem ac virtutem. Nihil autem prohibet quo minus & in genere prouerbium vſurpemus, quoties priſtinum aliquod ſtudium aut inſtitutum relinquitur.

Qui ſui ſeculi moribus vtuntur.

Feneſtram aperire, & ſimiles metaphoræ. 3

Aperire feneſtram, pro eo quòd eſt occaſionem ac velut anſam miniſtrare. Terentius ἐν ἑαυτὸν τιμωρουμένῳ, Hui quantam feneſtram ad nequitiam patefeceris. Verum hoc non niſi in malam partem, illud etiam in bonam, Aperire ianuam. Plinius Suetonio Tranquillo, Atque adeo illa actio mihi aures hominum, illa, ianuam famæ patefecit. Plutarchus in libro de Oſiride. μεγάλας μὲν τῷ δήμῳ καὶ πονηρίας ἀνοιγνύντες id eſt, Magna impiæ plebi repagula aperientes. Eiuſdem formæ & illud Ciceronis pro Plauco. Quanquam qua nolui ianua in cauſam ingreſſus ſum. Item illa, Aperire viam, Præſtruere viam, Præcludere viam, Iacere fundamenta: quorum alibi meminimus. Diuerſo quidem ſenſu Philoſophus quidam Cynicus dictus eſt θυρεπανοίκτης, quòd in omnium ædes irrumperet, reprehenſurus ſiquid diſpliceret: ſed tamen ea vox, torqueri poteſt ad eos qui cæteris viam aperiunt.

Ianuã aperire.

Repagula aperire.

θυρεπανοίκτης.

Anſam quærere, & conſimiles metaphoræ. 4

Anſa eſt qua quippiam prẽditur ac tenetur. hinc ducta metaphora varias adagiorum formas præbuit. Plautus in Perſa, Anuon vides hunc anſam quærere? id eſt, captare occaſionem reſcindendæ irritandæque pactionis. Quod quidem à Græcorum tractum eſt figura, apud quos frequens eſt, λαβὴν ζητεῖν, παρέχειν λαβήν id eſt, anſam quærere, præbere anſam. Ariſtophanes in Lyſiſtrata,

Εἰ γὰρ ἐνδώσει τις ἡμῶν ταῖσδε κἂν σμικρὰν λαβήν,
Οὐδὲν ἐλλείψουσιν αὗται λιπαροῦς χειρουργίας. id eſt,
Siqua per nos vel puſilla data ſit anſa fœminis,
Pinguis ipſæ nil relinquunt protinus chirurgiæ.

Plato libro De Legibus tertio, καὶ ὁ λόγος ἡμῖν οἷον λαβὴν ἐνδέδωκεν. id eſt, Et ipſe ſermo nobis velut anſam præbet. Ariſtides in Pericle τὴν τοῦ βασκαίνειν δοκεῖν παρέχων λαβήν. id eſt, Anſam præbere vt inuidere videatur. Idem adſimili figura dixit in Timone, Οὐ δ' ἐνδίδωσι χώραν τῇ βλασφημίᾳ. id eſt, Neque dat locum conuitio. Rurſum Plato lib. De Legibus 7. Vt contentionis anſas multis præbuerint. Rurſum De republica libro octauo, indicat metaphoram ſumptam à palæſtritis: quorum hæc ars eſt, ſic componere corpus vt prehẽdi non poſſint, πάλιν δή, ὥσπερ παλαιστής, τὴν αὐτὴν λαβὴν πάρεχε. id eſt, Rurſus igitur, tanquam palæſtrita, eandem anſam præbe. Eodem pertinet, In eaſdem anſas incidere, & Anſam arripere, Anſam præterire, Anſam negligere, & ſiqua ſunt alia. Epictetus in Enchiridio ſuo ſcripſit, vnicuique rei binas eſſe anſas, alteram qua teneri poſſit, alteram qua non poſſit. Arripiendum igitur vnũquodque ea qua poſſit teneri. id eſt bona vndique excerpenda mala toleranda. Philoſophus quidem adoleſcentes nullis mathematicis diſciplinis inſtructos noluit admittere, quòd diceret illis deeſſe anſam Philoſophiæ. Plutarchus autem in libello De audiendis poetis, eleganter ſcripſit, multas eſſe corporis partes per quas ſeſe inſinuant vitia, virtuti verò vnicam eſſe anſam, aures adoleſcentulorũ, ſi puræ fuerint, nullisque aſſentatorum & corruptorum hominum ſermonibus occupatæ.

λαβὴν ζητεῖν παρέχειν, &c.

Anſa Philoſophiæ.

Virtutis anſa vnica.

Cyclopis donum. 5

Κύκλωπος δῶρον, id eſt, Cyclopis munus: pro eo quod eſt munus inutile. Cuiuſmodi ſunt ferme tyrannorum & latronum beneficia, qui ſolent hocipſum magni beneficij loco imputare, quòd aut minus aut ſerius noceant. In hanc ſententiam Cicero Philip. 2. Quod eſt aliud P. C. beneficium latronum, niſi vt commemorare poſſint iis ſe vitam dediſſe quibus non ade-

Latronum beneficia.

meminit Lucianus in καταπλῳ, [illegible] Ἦλθεν [illegible] Οὖτιν [illegible], id eſt, Hanc ita uindicem me Cyclopis illud dominieſſet, videlicet quod ita poſtremum Ego Vtin poſtremum deuorabo. Verba ſunt Micylli ſutoris, qui quum eſſet omnium quos [illegible] ſtatim cum aliis in cymbam Charontis recipere [illegible] atque hoc ipſum Clotho Parca, beneficij vice imputaret, [illegible] Micyllum morę ſuccitaceret, ne deſcenderet ad inferos [illegible] modum reſpondit. Neque dubium eſt quin Lucianus Homericum locum retulerit qui eſt in Odyſſeæ libro [illegible] Cyclops Polyphemus delectatus dulci vino quod illi donarat Vlyſſes, mox ei promittit, quo accepto ille ſit magnopere gauiſurus, ut denuo ſibi miniſtret de ſua lagena. Dedit Vlyſſes ipſe munus iterum atque iterum. Porro vbi iam vino delinitum, crederet mitius reſponſurum, repoſcit Vlyſſes munus promiſſum. Cui Cyclops hunc in modum reſpondit,

> Οὖτιν ἐγὼ πύματον ἔδομαι μετὰ οἷσιν ἑταίροισι,
> Τοὺς δ' ἄλλους πρόσθεν· τὸ δέ τοι ξεινήϊον ἔσται. id eſt,
> Poſt ſocios mihi poſtremuſque vorabitur Vtis,
> At reliquos prius, hoc ex me tibi munus habebis,

Οὖτις Vlyſſes. Cæterùm Οὖτις Græcè, nullum ſignificat: quód nomen ſibi finxerat Vlyſſes, quo Polyphemum poſſet deludere.

Tuis te pingam coloribus. 6

Tuis te pingam coloribus, id eſt, talem te deſcribam qualis es. Tranſlatum à pictoribus, qui nonnunquam faciem hominis ita vt eſt exprimunt ac repræſentant, nonnunquam alienis fucant coloribus. *Cornicula Aeſopica.* Aut etiam alluſum eſt ad Æſopicam corniculam, quæ ſe coloribus alienis venditauit. Diuus Hieronymus in Rufinum, Poſſem & ego te tuis coloribus pingere, & inſanire contra inſanientem. Ibidem rurſum, Scire enim te iactas crimina quæ tibi ſoli amiciſſimo ſim confeſſus, & hæc in medium prolaturum, meiſque me coloribus eſſe pingendum. Plinius in præfatione hiſtoriæ mundi, Et ne in totum videar Græcos inſectari, ex illis nos velim intelligi, pingique coloribus quos in libellis his inuenies. Et Cicero libro Epiſtolarum ad Quintum fratrem ſecundo, epiſtola vltima. Tuis coloribus, meo penicillo. *Tuis coloribus, meo penicillo.* Quanquam hoc paulo diuerſius.

Ornatus ex tuis virtutibus. 7

Huic non multum abludit illa ironia Terentiana, Ornatus ex tuis virtutibus. In Adelphis, Si regnum poſſiderem, ornatus eſſes ex tuis virtutibus, id eſt, haberes præmia tuis factis digna. Nam olim reges honorem habebant iis qui facinus aliquod præclarum edidiſſent.

Domi Mileſia. 8

Οἴκοι τὰ Μιλήσια, id eſt Domi Mileſia. In eos dici ſolitum qui ibi domeſticum luxum celebrant vbi minime probatur. Nam domi liberum eſt vnicuique ſuo more viuere: hoſpitis autem eſt, vt eorum apud quos diuerſatur, & cultum & mores tum laudet tum imitetur quoad poteſt: certè ſua non iactet, aliena damnans. *Hoſpitem magis decet eſſe aliena moderatio in alieno [illegible], aliorum.* Id quod facere ſolent quidam homines imperiti, qui quocunque terrarum venerint, omnium omnia vituperantes ſua nimis importunè laudibus tollunt, etiam vitia pro ſummis virtutibus efferentes. Refertur adagium ab Angelo Politiano in Miſcellaneis: additque inde natum, quod olim Mileſio cuidam hoſpiti, quum apud Lacedæmonios delicias patrias extolleret, ad hunc modum reſponſum fuerit, οἴκοι τὰ Μιλήσια, μηδ' ἐνθάδε. id eſt, Domi non hîc Mileſia: huius ſententiæ citans authorem Zenodotum quendam adagiorum collectorem. Feruntur quidem Zenobii cuiuſdam collectanea, quem an ille Zenodotum appellet, nondum ſatis mihi liquet: verùm in his collectaneis huiuſmodi quandam inuenio fabulam, quam eandem refert Suidas: Ariſtagoras quidam Mileſius Lacedæmonem profectus, poſtulabat vt Ionibus à Perſis bello vexatis ſuppetias ferrent. Is autem quum in concionem prodiſſet inſolita apud Lacedæmonios veſtitus munditie, aliiſque deliciis Ionicis affluens, quidam ex Ephoris cum hoc dicto ſubmonuiſſe fertur, οἴκοι τὰ Μιλήσια, id eſt, domi Mileſia. *Ephorus, magiſtratus Lacedæmoniorum.* Porro Ephorus Lacedæmoniorum eſt magiſtratus, cuius munus eſt de contractibus cognoſcere, vt author eſt Ariſtoteles tertio libro Politicorum alioqui vox ipſa ſonat quaſi dicas inſpectorem. Cæterum Athenæus libro duodecimo, cauſam adagionis ſecus narrat, nempe Mileſios luxum Colophoniorum *Mileſii luxu perditi.* imitatos, morbum ſuum finitimis etiam regionibus tradidiſſe. Hoc nomine quum male audirent, ſeſe admonebant vt domi ſuis deliciis vterentur, non etiam traducerét. Eſſetque prouerbium ad hunc modum οἴκοι τὰ Μιλήσια κἀπιχώρια, [illegible], id eſt, Domi Mileſia, at vernacula, non in propatulo. Vt autem Lacedæmoniorum ſeueritas multorum literis eſt celebrata, ita Mileſiorum luxus in hominum ſermonem abiit: adeo vt quicquid molle parumque virile velint intelligi, Mileſium appellent. Vnde Ariſtides quidam libro ſuo fabulis obſcœnis ſcatenti titulum indidit Μιλησιακῶν. *Mileſiaca Ariſtidis.* Et Lucianus in Amoribus, ſermones amatorios laſciuos, Mileſios vocat. Martianus Capella, Nam certè, inquit, μῦθοι poeticæ etiam diuerſitatis, delicias Mileſiacas. Quin & Apuleius in carmine iambico quo *Deliciæ Mileſiacæ.* aſinum ſuum auſpicari voluit, demulcentes & prurientes narrationes ſuas, ſermonem Mileſium vocat. Iulius Capitolinus in vita Clodij Albini, Mileſias, inquit, nonnulli eius dicunt, quarum fama non ignobilis habetur, quamuis mediocriter ſcriptæ ſunt. Et hæc de fabulis Apuleianis dici, teſtantur ea quæ paulo poſt citat ex epiſtola Seueri, Maior fuit dolor quod illum pro literato laudandum duxiſtis, quum ille næniis quibuſdam anilibus occupatus, inter Mileſias Punicas Apuleij ſui & ludicra literaria conſeneſceret. Hactenus Capitolinus. Quod autem ſui Apuleij dixit, illuc pertinet, quod & Albinus ipſe itidem vt Apuleius, Afer eſſet. Cæterum præcipua Mileſiorum mollities in veſtitu, propterea quòd apud illos texta eſſent omnium molliſſima. Vnde & Tyrius Maximus Mileſios [illegible] vocat, nimirum à cultus elegantia. Et Virgilius in Georgicis, delicatiſſima vellera, Mileſia nominat. *[illegible] Mileſii.* Horatius item,

> Alter Mileti textam cane peius & angue
> Vitabit chlamydem,

veſtem molliculam parumque ſeueram ſignificans. Ariſtophanes in Ranis, [illegible] Μιλήσια [illegible], id eſt, Stragulis Mileſiis inuolutus. Horum meminit & Theocritus, & complures alij ſcriptores. Sed ad intelligendum adagij ſenſum iam plus ſatis. Alluſit ad prouerbium Euripides in Helena,

> [illegible] id eſt,
> Magnificus illic forte eras, non hîc item.

Alluſit & Antiphanes apud Athenæum libro quarto, his quidem verſibus, [illegible]

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> Quando agis apud Lacedæmonem,
> Viuas oportet moribus Laconicis
> Cœnatum eas in Phiditia Laconica,
> Nigro fruare iure quod ibi apponitur,
> Geſtitque byſſacas, caue contempteris
> Quicquam, bonive aliud requiras inſuper.

Menſe Maio nubunt malæ. 9

Romanorum adagium extat apud Naſonem, Menſe Maio nubunt malæ. Dici poteſt in mulieres intempeſtiuæ libidinis aut in eos qui alieno tempore quicquam faciunt: aut qui parum auſpicatò quid aggrediuntur. Nam olim inauſpicatum *Cur inauſpicatum menſe Maio nubere.* exiſtimabatur mulieres Maio menſe nubere: ſiue quòd eo menſe vmbra Remi occiſi à fratris Celere, creditur apparuiſſe nutritio ſuo Fauſtulo, atque Accæ Laurentiæ, mandaſſeque vt manibus ſuis iuſta perſoluerentur: (vnde & Romulo authore feſta Remuria dicta, poſteritas mutata litera Lemuria, velut *Remuria.* à Lemuribus, appellare cœpit. Et vmbris maiorum his diebus parentari ſolitum: atque ob id dies illi inter ferales habiti, ac nuptiis nefaſti. Ouidius in Faſtis,

> Nec viduæ tedis eadem, nec virginis apta
> Tempora, quæ nupſit, nec diuturna fuit.
> Hac quoque de cauſa, ſi te prouerbia tangunt,
> Menſe malas Maio nubere vulgus ait.

Plutarchus in Problematis alias quaſdam cauſas refert quam ob rem hoc menſe abſtineretur à nuptiis, Vel quòd medius *Cur abſtineretur à nuptiis menſe Maio.* intercedat inter Aprilem Veneri ſacrum, & Iunium Iunoni dicatum: (quarum vtraque dea nuptiis præſidet: proinde propter auſpicium deæ, aut maturantes paulum, nubebant Aprili: aut puſillum prorogantes, Iunio; vel propter funeſta quædam piacula, quibus per id temporis vtebantur Romani, hominum effigies de ponte in Tiberim præcipitantes, quum antea Græcos conſueuiſſent. atque ob id Flaminiam Iunonis ſacerdotem, quaſi luctum illis diebus agere, nec vllo ſolenni cultu ſolitam vti. Vel quòd Maius à natu maioribus, Iunius à Iunioribus denominatus eſſe videatur. Porrò nuptiis grandior ætas vt intempeſtiua, ita inauſpicata, quapropter ſcripſit Euripides, Ἀλλ' ὑπὸ γήρως τὴν Κύπριν χαίρειν ἐᾷ,

> Ἥ τ' Ἀφροδίτη τοῖς γέρουσιν ἄχθεται. id eſt,
> Verùm ſenecta iubet valere Cypridem,
> Et ipſa rurſum infenſa ſenibus eſt Venus.

Ouem lupo commiſiſti. 10

Τῷ λύκῳ τὴν ὄιν, id eſt, Lupo ouem. Terentius in Eunucho Sceleſta, ouem lupo commiſiſti. De Chærea ephebo, cui velut eunucho virgo ſoli credita eſt. Donatus admonet prouerbium eſſe quod contineat fœmineam reuerentiam, meretriciũ ſenſum. Concinnè hoc vtemur quoties ei ſeruãdum aliquid committitur: cuius gratia cuſtodem magis oporteat adhiberi. Cic. 3. Philippica, Etenim in concione dixerat ſe cuſtodem futurum vrbis, vſque ad calendas Maias, ad vrbem exercitum habiturum. O præclarum cuſtodẽ, ouium, vt aiunt, lupum: cuſtóſne vrbis an direptor & vexator eſſet Antonius? Vnde quadrare videtur quoties inimico negotium cõmittitur, quiſque nobis *Inimico negotium commiſſum.* peſſime velit: propterea quòd lupus & agnus genuino quodam odio diſſident. Id quod oſtendit etiam Homerus Iliados χ.

Ὡς οὐκ ἔστι λέουσι καὶ ἀνδράσιν ὅρκια πιστά,
Οὐδὲ λύκοι τε καὶ ἄρνες ὁμόφρονα θυμὸν ἔχουσιν,
Ἀλλὰ κακὰ φρονέουσι διαμπερὲς ἀλλήλοισιν. id eſt,
Fœdus vti non tutum homini ſæuóque leoni,
Vtque ouibus proſſum concordia nulla lupíſque
Sed ſemper cupiunt male, ſeque odere viciſſim.

Item Horatius in Odis,

Lupis & agnis quanta ſortito obtigit,
Tecum mihi diſcordia eſt.

Hoc adſcribendum illud quod refert Suidas. πρὶν ἢ λύκος οἶν ὑμεναιώσει, id eſt, Prius etiam lupus ouem paſcet, de re neutiquam veriſimili. Huic confine Plautinum illud in Milite, Bono celæ ſuppromo credita. Sed propius accedit quod eſt in Truculento, Nam oues illius haud longe abſunt à lupis.

Prius lupus ouem.

Muſtelæ ſeuum. 11

Γαλῇ στέαρ, id eſt, Muſtelæ pingue, ſubaudiēdum, das aut committis, quum ea dantur, quorum, qui accipiunt, natura ſunt appetentiſſimi: gaudet hoc animal præcipue ſeuo. Veluti ſiquis laudaret laudis auidiſſimum: aut ad bibendum prouocaret natura biboſum: aut ad aleam inuitaret quibus hic ludus impendio gratus eſſet. Refertur adagium à Diogeniano.

Nullam hodie lineam duxi. 12

Τήμερον οὐδεμίαν γραμμὴν ἤγαγον, id eſt, Hodie nullam lineam duxi. Ab Apelle pictore natum adagium: in eos quadrat quibus ceſſatum ab exercitio ſtudiorum ſuorum. Id refertur à Plinio libro trigeſimo quinto, capite decimo: cuius verba non grauabor in hoc commentarium tranſcribere, Scitum eſt, inquit, inter Protogenem & eum quod accidit. Ille Rhodi viuebat, quò quum Apelles adnauigaſſet, auidus cognoſcendi opera eius, fama tantum ſibi cogniti, continuò officinam petiit. Aberat ipſe, ſed tabulam amplæ magnitudinis in machinam aptatam vna custodiebat anus. Hæc Protogenem foris eſſe reſpondit, interrogauitque à quo quæſitum diceret: Ab hoc, inquit Apelles, arreptóque penicillo, lineam ex colore duxit ſummæ tenuitatis per tabulam. Reuerſo Protogene, quæ geſta erant anus indicauit. Ferunt artificem protinus contemplatum ſubtilitatem, dixiſſe, Apellem veniſſe, non enim cadere in alium tam abſolutum opus. Ipſum tunc alio colore tenuiorem lineam in illa ipſa duxiſſe, præcepiſſéque abeuntem, ſi rediſſet ille, oſtenderet, adiiceretque hunc eſſe quem quæreret. Atque ita euenit. Reuertitur enim Apelles: ſed vinci erubeſcēs, tertio colore lineas ſecuit, nullum relinquens amplius ſubtilitati locum. At Protogenes victum ſe confeſſus in portum deuolauit, hoſpitem quærens. Placuit ſic eam tabulam poſteris tradi, omnium quidem, ſed artificum præcipuè, miraculo. Conſumptam eam conſtat priore incendio domus Cæſaris in palatio, auide ante à nobis ſpectatā, ſpatioſiore amplitudine nihil aliud continentem quàm lineas viſum effugientes, inter egregia multorum opera inani ſimilem, & eo ipſo allicientem, omnique opere nobiliorem. Apelli fuit alioqui perpetua conſuetudo, nunquam tam occupatum diem agendi, vt non lineam ducendo exerceret artem, quod ab eo in prouerbium venit. Hactenus Plinius. Cæterum à hac linea qua protinus agnitus eſt à Protogene, reſpexit Statius in Hercule Vindice Epitrapezio: quum ait,

Linea quæ veterem longè fateatur Apellem.

Neque natare, neque literas. 13

Μήτε νεῖν, μήτε γράμματα, id eſt, Neque natare, neque literas. ſubaudiendum, nouit. In eos dicitur qui ſupra modum indocti ſunt nihilque prorſus bonarum artium in pueritia didicerunt. Nam hæc duo ſtatim diſcebant pueri Athenis, atque adeo Romæ quoque: id quod liquidò declarat Suetonius in Auguſto, Nepotes, inquiens, & literas, & natare, aliáque rudimenta per ſe plerunque docuit. Idem de Caligula prodidit quòd ad cætera magnopere docilis, natare tamen neſcierit. velut poſtremum hoc nemo neſciret. Plato lib. De legibus; Τοὺς δὲ ἐναντίως ἔχοντας τούτοις, ὡς σοφούς τε προσαγορευτέον, κἂν τὸ λεγόμενον, μήτε γράμματα μήτε νεῖν ἐπίστωνται, Qui verò contra affecti, ſapientes appellandi etiamſi neque literas (vt dicitur) neque natare ſciāt. Item Ariſtides in apologia communi quatuor oratorum, Ἀλλ' ὥσπερ ἀλλ' οἴονται δεῖν, οὔτε γράμματα, οὔτε νεῖν ἐπίσταται, ἐλέγχειν ἐξεῖναι, id eſt, Sed quemadmodū dici conſueuit, perinde coarguendum exiſtimans quaſi qui neque literas, neque natare norit.

Supra modum imperiti.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. ὡς τὸ] Male traiecit interpretationem harum vocum ὡς τὸ λεγόμενον ἂν τούτῳ. reponetur ea in ſuum locum hoc modo Sed perinde coarguendum exiſtimas, quaſi qui, quemadmodū dici conſueuit, neque literas, &c.

Mordere frænum. 14

Mordere frænum. D. Brutus libro Familiarium epiſtolarum 11. poſuiſſe videtur pro eo quod eſt, vel leuiter repugnare ſeruituti. Si frænum momorderis, peream ſi te omnes quotquot ſunt, conantem loqui ferre poterunt. Hoc eſt, ſi vtcunque ſignificaueris te ſeruitutem iniquo animo ferre. Ad hanc ſententiam faciunt quæ reſpondet Cicero, Si timidus (inquiens) eſſem, tamen iſta epiſtola omnem mihi metum abſterſiſſes: ſed vt mones, frænum momordi. Etenim qui te incluſo, omnem ſpem habuerim in te, quid nunc putas? Quanquam Papinius in Epithalamio Stellæ & Violantillæ in diuerſum ſenſum vſurpauit, nempe pro eo quod eſt ſeruitutem accipere, frænumque recipere,

Mordere frænum, ſeruitutem ferre eſt.

Fama tacet, ſubiit leges, & fræna momordit.

Id eſt, Admiſit vincula matrimonij. Quanquam an etiam in hūc ſenſum verba Ciceronis accipi poſſint, doctis excutiēdum relinquo. Prouerbium ſumptum videtur è tabula Æſchyli quæ inſcribitur Prometheus, in qua ſic loquitur Mercurius,

Τέγγει γὰρ οὐδὲν, οὔτε μαλθάσσει λιταῖς
Ἐμαῖς. δακὼν δὲ στόμιον, ὡς νεοζυγὴς
Πῶλος, βιάζῃ, καὶ πρὸς ἡνίας μάχῃ. id eſt,
Precibus nihil mitteſcis inflexus meis:
Sed fræna mordens, pullus indomitus velut,
Ferociens, pugnas habenas vincere.

Manibus pedibuſque. 15

Extremum conatum ſignificantes, dicimus, Manibus pedibuſque. Nam per manus declaratur induſtria conficiendi negotij, per pedes, maturandi celeritas. Dauus in Andria Terentiana, Ego hoc Pamphile tibi pro ſeruitio debeo, conari manibus pedibuſque. Vtitur hoc adagio ſemel atque iterum Æſchines in oratione contra Demoſthenem. Homerus Iliados υ,

Manuum induſtria, pedum celeritas.

Ἀλλ' ὅσσον μὲν ἐγὼ δύναμαι χερσίν τε ποσίν τε, id eſt,
Imò quicquid ego poſſum manibus pedibúſque.

Omnibus neruis. 16

Eundem habet ſenſum, Omnibus neruis, id eſt, ſumma vi, ſummóque ſtudio. Nam robur, iuxta philoſophos, in neruis ſitum. Vnde & Neruos intendere, Expedire neruos, & Neruoſa dicimus quæ vegeta validáque, miniméque languida. Cicero ad Qu. fratrem, Sic contende omnibus neruis & facultatibus. Idem lib. 15. Epiſt. famil. Omnes neruos in eo contendas. Item Verrinarum actione ſecunda, In quo omnes neruos ætatis induſtriæque meæ contenderem.

Robur in neruis.

Velis equiſque. 17

Similem conatum ſignificat Velis equiſque, ad fugiendum aut aſſequēndum, magis quàm ad eſſiciendum. M. Tullius ad Qu. fratrem lib. 2. Sic ego, qui integrâ ætate ab hominibus colendo tam in dormiendo, te nihilo ſeciùs ſæpe excitante, cuncta corrigam, tarditatem tum equis, tum velis. Quo quidem loco, in vulgatis exemplaribus pro velis, viris ſcriptum habetur. Idem Officiorum lib. 3. Quibus obſoletis floret Epicurus, ei idem ſere authori adiutóque ſententiæ. Cum his, equis veliſque (vt dicitur) ſi honeſtum tueri ac retinere ſententia eſt, decertandum eſt. In quibus exemplis vſus eſt eadem metaphora paulo diuerſius: vt qui illic reſpexerit ad celeritatem, hic ad vtrunque pugnæ genus, equeſtre ac nauale.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *Similem conatum ſignificat Velis equiſque ad fugiendum aut aſſequendum magis quàm ad eſſiciendum.*] Non Velis equiſque, (duo quæ ad contraria elementa pertinent, copulando) ſed Velis remiſſo re Viris equiſque Ciceronem aliόſque antiquos ſcriptores dixiſſe exiſtimo: hoc loquendi genere ſumpto à bello vehementiſſimam contentionem virium, illo autem à re nauali tranſlato ſummam celeritatem exprimere volentes. Ac primùm quidem, quod ad Ciceronis locum attinet, ex libro de Off. 3. in quo Eraſmus vulgata quædam exemplaria ſequēs, legit, Cum his equis veliſque decertandum eſt: hanc lectionem authoritate veterum codicum refello, in quibus non Equis veliſque, ſed Viris equiſque legitur. Illius autem loci lectionem quem ex epiſt. ad Q. fratrem affert, ſuſpectam reddunt, vel me tacente, etiam vulgata exemplaria, quæ inter ſe de ea minimè conſentiunt. Auget autem ſuſpicionem tertius hic eiuſdem authoris locus, libri 9. epiſtolarum ad familiarés, epiſtola 7. Nunc quando confecta ſunt omnia, dubitandum non eſt quin equis viris. nam vt, &c. Etenim quum hic quoque illa lectio ſit in quibuſdam typographicis editionibus, at in aliis, hæc, Equis velis: permutatis temere ab imperitis librariis ſolitas horum loquendi generum voces; quis non perſpiciat? Hoc igitur me (& alios, vt opinor) meritò inducat ad ſuſpicandū illis Ciceronis in epiſt. ad Q. fratrem verbis ſubeſſe deprauationem. Sed ipſa ratio non in hanc ſuſpicionem nos inducere, ſed planè id perſuadere & ad credendum adigere videtur. Fingamus enim M. Tullium duabus diuerſis loquendi formulis eundem datiuum, equis videlicet, ad diuerſa ſignificanda, adhibere voluiſſe: quòd equi vt certamini ob vires, ita celeri curſui ob agilitatem ſint apti: certè eadem ratione qua dixiſſet, Tum equis, tum velis, ad magnam velocitatem oſtendendam, eadem dicere potuiſſet, Tum equis, tum ventis. Quòd ſi licuiſſet illi ita loqui, & nobis liceret ſic, Quadrigis & velis, vel Tū quadrigis, tum ventis. Atqui nō ſunt ἀνάλογα Quadrigæ & venti, aut vela: ſed Quadrigæ & naues, ἀνάλογα autem eſſent Laxæ habenæ & Vela. Nam qui nauibus & quadrigis ſe aliquid

Adagii ſenſus verior.

quærere dicit, terra marique id à ſe quæri indicat, non protinus tamen & celeritatẽ viæ ſignificat. eam ſi denotare velit, laxatis equorũ habenis & paſſis nautum velis ſe dicet currere. Verùm non quid à Cicerone dici potuerit vel non, ſed quid dictum ſit, videamus, vulgatis codicibus plus fidei quàm antiquis libris non adhibentes. Velis remiſque fugienda legimus apud eum Tuſcul: eodem modo dictum quo a Plauto, Remigio veloque fuge, nimirum maximam indicando celeritatem. Pro eodem alibi Remis ventiſque. At vbi maximum conatum ſignificare vult, dicit Equis viriſque. Supereſt igitur vt illa epiſtolæ ad Q. fratrem verba expendamus, Curſu corrigam tarditatem, tum equis, tum velis. Hîc alia exemplaria habent, Tum equis, tum viris, vt teſtatur etiam Eraſmus. Verùm Equis, viris, non de celeritate curſus, vt modo vidimus, ſed de ſummo niſu vſurpat Cicero. Hic ergo eum ad exprimendam celeritatem vſum eſſe illa ſermonis formula, mihi non eſt veriſimile. vnde fit vt Tum equis, tum viris, nihilo magis hîc ſcripſiſſe Ciceronem exiſtimem, quàm Tum equis, tum velis. Extat & tertia lectio, Tum equis, tum verò, ablatiuo viris in particulam verò mutato, & quidem ex coniectura. quæ tamen in nouiſſimis operum Ciceronis editionibus in textum, velut authoritate veterum codicum nitens, recepta eſt. At loquendo ſic, Tum equis, tum verò quadrigis, figura omnium maximè poëtica videtur futura, ἓν διὰ δυοῖν. per quadrigas enim, quadrigarum equos (qui & quadriiuges appellantur) ſcimus intelligi. Quòd ſi hac figura vti voluiſſet, particulam Tum huic ſermoni non adhibuiſſet, ſed copulatiuam Et dicens, Equis & quadrigis. id eſt Quadriiugis equis. Niſi fortè aliquis, vitans huiuſmodi figuram (vt certe vitanda eſt) equis exponat περὶ τῶν κελήτων, quadrigis autem de equis curru iunctis. aut certe, quoniam additur poëticis, inſolitum neſcio quid & à communi vſu remotum ſignificari exiſtimet. Verum enimuero quum hæc lectio, Tum equis, tum verò quadrigis, ex coniectura duntaxat profecta ſit, eam illi tueãtur qui excogitarunt. Interim ſi illis in contextum eam reponere permiſſum fuit, liceat mihi quod longe minus eſt, meam non ipſi Ciceronis loco ſed tantum his annotationibus interere: & quidem licebit, credo. Dico itaque mihi videri, quod in aliis M. Tullij locis contigiſſe paulo antè oſtendimus, idem & in hoc accidiſſe: vt nimirum duorum loquendi generum diuerſorum verba permutata fuerint: & me ſuſpicari Ciceronem ita ſcriptum reliquiſſe, Curſu corrigam tarditatem, tum remis, tum velis: aut (quoniam ſcribis poëma ab eo noſtrum probari) quadrigis poëticis. Ac de his quidem locis quid præterea dicam non habeo. Reliquum eſt vt illius generis loquendi, Equis viris, citra prouerbialem figuram atque adeo citra metaphoram vſurpari pauca ex multis exempla proferam: quo maior iis quæ dixi, fides adhibeatur: Ciceronem videlicet Remis & velis, Equis & viris, non autem Equis & velis dixiſſe. Liuius, Quacunque ibant, equis viriſque longè ac latè fuſo agmine immenſum obtinentes loci. Idem, Armis, viris, equis, commeatibus iuuant. Salluſtius, Equis, viris, pecunia amiſſa, nunquam defeſſi ſunt armati de imperio certare. Cæſar De bello ciuili lib. 3. Pompeiani, quòd is mons erat ſine aqua, diffiſi ei loco, relicto monte, vniuerſi viris, equis Lariſſam verſus ſe recipere cœperunt. Ita enim hîc legendum puto: hæc verba, Vniuerſi iuris eius (quæ vir doctiſſimus Petrus Victorius ex antiquo exemplari profert, ſenſum qualencunque ex iis elicere conans) veſtigia eſſe huius antiquæ & veræ lectionis vniuerſi viris, equis, perſuaſum habens: & vel ipſi Victorio, ni fallor, facilè perſuaſurus. Cæterùm ne quis exiſtimet in hoc duntaxat caſu hanc ſermonis formulam efferri ſolitam, en apud Saluſtium, Vbi quêque periculum ceperat, ibi reſiſtere ac propulſare: arma, tela, equi, viri, hoſtes atque ciues permiſti. Et ita quidem in propria ſignificatione, & abſque metaphora, vti dixi. Aptiſſima autem metaphora equis viriſque id fieri dicitur quod omni virium contentione fit: quum equi & viri, id eſt equitatus & peditatus, milites omnes, & totum belli robur [externa adiumenta excipio] complectantur.

Remis veliſque. 18

Huic ſimillimum eſt, Remis veliſque. Inde tranſlatum, quòd quum nauis ſimul & remigio & velo impellitur, ſummus eſt nautarum conatus. Cicero lib. Tuſc quæſt. 3. Tetra res eſt, miſera, deteſtabilis, omni contentione, velis (vt ita dicam) remiſque fugienda. Idem in prima Philippica, Tum verò tanta ſum cupiditate incenſus ad reditum, vt mihi nulli neque remi neque venti ſatisfacerent. Plautus in Aſinaria, Remigio velóque quãtumcunque poteris feſtina & fuge. Quum remigio nauis impellitur, Græci δεύτερον πλοῦν, id eſt ſecundarium curſum, appellant, quum velis fertur, dicitur ἱστιοδρομεῖν: quum ſecundis ventis, οὐριοδρομεῖν. Vertit in diuerſum, hoc eſt in ſignificationem tarditatis, metaphoram Ariſtophanes, ἐν Ἐκκλησιαζούσαις,

Secundarius curſus.

Ἱστιοδρομεῖν.

Οὐριοδρομεῖν.

> Νῦν μὲν γὰρ οὔτε θέομεν οὔτ' ἐλαύνομεν. id eſt,
> Neque currimus nunc, nec alias impellimur.

Interpres exponit, Neque ventis, neque remis nauigamus. Quanquam nihil prohibet ad equeſtrem curſum referri. Vergilius ſimpliciter extulit in Æneidos tertio.

Ἀμεταστρεπτί.

> Læuam cuncta cohors remis ventiſque petiuit.

Ad hanc formam pertinet quod ait Plato lib. De legibus 9. τὰς δὲ τῶν κακῶν ξυνουσίας φεῦγε ἀμεταστρεπτί. id eſt, Malorum autem conſuetudines fugito irreuerſim. Hoc eſt, ne reſpiciens quidem à tergo. Alluſit autem ad Euridices fabulam, cui lex erat dicta ne reſpiceret. Item in Geneſi, Lot iubetur è Sodomis fugere ἀμεταστρεπτί. Et Vergilius,

> Tránſque caput iace, ne reſpexeris.

Nauibus atque quadrigis. 19

Pro Summo ſtudio, ſummáque feſtinatione, Flaccus dixit, Nauibus atque quadrigis, in Epiſtolis,

> Strenua nos exercet inertia. nauibus atque
> Quadrigis petimus bene viuere. quod petis hîc eſt.

Plutarchus aduerſus vſuram, Μηδ' οὖν γε ἵππον ἔχων τις μηδὲ ὄχημα ζευκτὸν, κερασφόρον καὶ κατάργυρον, ἃ τάχιστα καταλαμβάνουσιν οἱ τόκοι καὶ παρατρέχουσιν, ἀλλ' ὄνῳ τινὶ τῷ τυχόντι ἢ καβάλλῃ χρώμενος, φεῦγε πολέμιον καὶ τύραννον δανειστήν. id eſt, Ne verò tu aut equitatum oppertus fueris, aut vehicula iugalia cornigera, & argento picta, quæ celeres vſuræ aſſequuntur & prætercurrunt: verùm aſino quopiam, quemcunque fortè nactus fueris, aut caballo, fuge hoſtem ac tyrannum fœneratorem.

Citis quadrigis, Iouis quadrigis. 20

Citis quadrigis fugere, & Iouis quadrigis fugere, pro eo quod eſt quam ocyſſime fugere, legitur apud Plautum ab Homero tranſlatum, qui diis quadrigas affingit, quibus quò lubitum ſit, repente rapiantur, ex Olympo in terras, rurſus è terris in cælum. Ad quas alluſit Cicero ſcribẽs Q. fratri, Quoniam ſcribis poema noſtrum ab eo probari quadrigis poeticis, modo, mihi dare Britanniam, quam pingam coloribus tuis, meo penicillo. Plautus in Aulularia, Quod iubeat, citis quadrigis properet perſequi. Liuius primæ decadis lib. 5. narrat Camillũ, captis Veiis, ita triumphantem ingreſſum vrbem, vt curru equis albis iuncto veheretur. & ob id eum triumphum clariorem fuiſſe quàm gratiorem, quòd Solis ac Iouis currum æquiparaſſe moliretur.

ANIMAD. HENR. STEP.

V. *ſcribis poema*] Hi ablatiui Quadrigis poeticis non iunguntur cum infinitiuo probari, ſed cum illis verbis Curſu corrigam tarditatem. nam per parentheſin poſita ſunt hæc, Quoniã ſcribis poema ab eo noſtrum probari Sed totum Ciceronis locum afferre præſtiterit: ita igitur ille, Ac fortaſſe efficiam quod ſæpe viatoribus, quum properant, euenit, vt ſi ſerius quam voluerunt, fortè ſurrexerint, properando, etiam citius quam ſi de multa nocte euigilaſſent, perueniant quo velint: ſic ego, quoniam in iſto homine colendo tam indormiui diu, te mehercule ſæpe excitante, curſu corrigam tarditatem, tum remis, tum velis, aut (quoniam ſcribis poema ab eo noſtrum probari) quadrigis poëticis. Nam cur legendum hîc cenſeam Tum remis, tum velis, aut quadrigis, ſatis ſupérque in præcedente annotatione declaraui: euigilaſſent autem non vigilaſſent, legi debere, in meis in Ciceronem caſtigationibus probaui: aut certe probaſſe mihi viſus ſum.

Correctius adagij ſenſus.

Equis albis præcedere. 21

Vbi quem aliis quapiam in re longe ſuperiorem ſignificabant, longóque anteire interuallo, eum albis equis præcedere dicebant. vel quòd antiquitus equi albi meliores haberentur, vel quòd victores in triumpho albis equis vectari ſoleant: vel quòd albi equi fortunatiores & auſpicatiores eſſe credantur, vt ad equeſtre certamen referamus metaphoram. Quod quidem indicat Apuleius, quum ait, Poſtquam ardua montium, & roſida ceſpitum, & glebosa camporum emerſi, me equo indigena peralbo vehens, iam eo quoque admodum feſſo. Neque enim temere addit, vel indigena, id eſt Theſſalico, vel albo. nã vtrunque pertinet ad emphaſim pernicitatis. Horatius in Sermonibus de Perſio quodam,

Equi albi fortunatiores.

> Durus homo, atque odio qui poſſit vincere regem:
> Confidens, tumidúſque, adeo ſermonis amari,
> Siſennas, Barros vt equis præcurreret albis.

Erant autem Siſenna & Barrus homines quidam inſigniti maledicentia. etiam ſi Acron barros legit, vt ſit epitheton. Neque diſſimile huic Plautinum illud in Aſinaria, Nam ſi huic occaſioni tempus ſeſe ſubterduxerit, nunquam ædepol albis quadrigis indipiſcet poſtea. Græci ſimpliciter dicunt παρεξελαύνειν, pro longe antecellere, quòd equeſtris curſus ſit expeditior.

Siſenna & Barrus maledici.

παρεξελαύνειν.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *bene*] Videtur potius ita efferendum prouerbium verbis Horatianis, Albis equis præcurrere.

V. *vel quod*] Etiamſi cõſtaret triumphantes equis albis vectari ſolitos: at in pompa triumphi tanta vti ſolitos celeritate, nequaquam veriſimile foret.

V. *dicebant. vel quòd antiquitus equi albi meliores*] Atqui etiam Virgil. equos albos planè vituperat, quum ſcribit, --honeſti

> Spadices, glaucique color deterrimus albis.

V. *drigis*] Suidas παρεξελαύνοντα exponẽs παραδραμόντα, non

accipit

παρατρέχειν. accipit verbum παρατρέχειν (cuius participium eſt παρατρέχοντες) metaphoricè, pro longe antecellere: ſed in propria ſignificatione pro præcurrere, prætergredi. *παριππεύειν.* Dein de παριππεύειν ſonat equitando ſiue equeſtri curſu præcedere, ad verbum præequitare non facta collatione cum aliis græcè curſus, ſed inter diuerſos, ἐλαύνοντα, qui cæteris præcurrunt, dicitur παριππεύειν.

Mordicus tenere. 22

Ὀδάξ. **Mordicus tenere: eſt ſumma pertinacia tueri: quod Græci vocant ὀδάξ.** M. Tullius Acad. quæſt. lib. 1. Nam ab omnibus **eiuſmodi viſis, perſpicuitatē, quam mordicus tenere debemus,** abeſſe dicemus. D. Aurelius Auguſtinus in epiſtola quapiam ad diuum Hieronymum, Illi, inquit, plus mirandi ſunt, qui quum poſterius **interpretarentur, & verborum loquutionúmque Hebræarum viam** atque regulas mordicus, vt fertur, tenerent non ſolum inter ſe non conſenſerunt, ſed etiam reliquerunt multa. In eundem ſenſum dixit Seneca lib. De beneficiis 7. *Vtraque [illegible]* Vtraque manu Hæc, inquit, Demetrius noſter vtraque manu tenere proficientem iubet, hæc nuſquam dimittere.

ANIMAD. HENR. STEPH.

ἀπρίξ. V. *vocant ὀδάξ*] Imo potius ἀπρίξ. nam ὀδάξ reſpondet quidem planè Latino mordicus, ſed abſque metaphora ſumpto: vt quum dicit Homerus, Il. β. Πρηνέες ἐν κονίῃσιν ὀδὰξ λαζοίατο γαῖαν. & Od. α. οἱ δ' ἄρα πάντες ὀδὰξ ἐν χείλεσι φύντες. At quum **tranſlatè vſurpatur aduerbium mordicus pro pertinaciter,** tum verò haud ſcio an poſſit aliquis rectè interpretari ὀδάξ. De **ἀπρὶξ autem dubitandum non eſt: quod iungitur præſertim** cum verbo ἔχεσθαι, in hac ſignificatione: vt apud Lucianum **in Necyomantia,** ὡς χρημάτων καταφρονεῖν παραινοῦντας, χρημάτων δ' ἐχομένους ἀπρὶξ ἐχομένους αὐτῶν, καὶ ... διαρρηγνυμένους, καὶ, &c. **Transfertur autem & ad res incorporeas: vt quum dicit Longinus,** καὶ τῆς τέχνης ἀπρὶξ ἐχόμενον τοῦ σώματος. adeo vt dubium non ſit quin quod dixit Cicero, Perſpicuitatem mordicus tenere debemus, Græce dici poſſit, τῆς ἐναργείας ἀπρὶξ ἔχεσθαι χρή.

Toto corpore, omnibus vnguiculis. 23

Similem habent pertinaciæ ſignificationem, Toto corpore atque omnibus vnguiculis. A feris ſumpta metaphora, quæ dentibus, vnguibus, totóque corpore retinere ſolent quod nolint **extorqueri. Lucianus in dialogo Diogenis & Cratetis,** τὸ δὲ χρυσίον ὀδοῦσι καὶ ὄνυξι καὶ πάσῃ μηχανῇ ἐφύλαττον. id eſt, Cæterùm aurum dentibus & vnguibus atque omni ope ſeruabant. M. Tullius lib. Tuſculanarum quæſtionum 2. Toto corpore atque omnibus vngulis, vt dicitur, contentioni vocis aſſeruiunt.

Noctéſque dieſque. 24

Aſſiduam atque infatigabilem diligentiam paſſim hac figura *Tempus continuum.* **ſignificant, noctéſque & dies. Horatius in Arte,**

--nocturna verſate manu, verſate diurna. **Heſiodus,**

--νύκτας τε καὶ ἤματα. id eſt,

--noctéſque dieſque. **Item alibi,**

Ἠμὲν ὅτ' εὐνάζῃ, καὶ ὅταν φάος ἱερὸν ἔλθῃ. id eſt,

Quumque cubile petit, quumque **aureus** exoritur ſol. **Eſt ſubinde & apud Homerum,**

--νύκτας τε καὶ ἤματα πάντα. id eſt,

--omneis noctéſque diéſque.

Terra maríque. 25

Faciem prouerbialem habet & illud, Terra maríque: quoties extremum conatum ſtudiúmque ſignificamus. Theognis,

Summus conatus. Χρὴ γὰρ ὁμῶς ἐν γῇ τε καὶ εὐρέα νῶτα θαλάσσης

Δίζησθαι χαλεπῆς, Κύρνε, λύσιν πενίης. id eſt,

Paupertatis enim duræ terráque marique

Quærere Cyrne aliquod conuenit effugium.

Et Horatius,

Per mare pauperiem fugiens, per ſaxa, per ignes.

Toto pectore. 26

Quum ſyncerum & abſolutum amorem ſignificamus, Toto pectore dicimus, & Toto animo, πάσῃ ψυχῇ καὶ παντὶ θυμῷ. Cicero De legibus lib. 1. Vbi illa ſancta amicitia, ſi non ipſe amicus per ſe amatur toto pectore, vt dicitur? Citatur & apud Ariſtotelem in Ethicis, idque prouerbii loco, Toto animo παντὶ θυμῷ. Quanquam illud Toto pectore, etiam ad ſtudium diligentiámque referri poteſt, vt facit M. Tullius lib. Epiſtolarū familiarium 13. epiſtola 1. De Scapulanis hortis toto pectore cogitemus. Idem lib. 11 Hanc cogitationem toto pectore am**plectare. Seneca epiſt. 3. Diu cogita an tibi in amicitiam aliquis** *Toto pectore admittendus amicitia dignus.* recipiendus ſit: quum placuerit fieri, toto illum pectore admitte. Cornelius Tacitus in dialogo De oratoribus, Quæ ſynceritas ac diſciplina eò pertinebat, vt ſyncera & integra, & nullis prauitatibus detorta vniuſcuiuſque natura toto ſtatim pectore arriperet artes honeſtas. Diuus Auguſtinus, Totis, vt aiunt, *Totis visceribus.* **viſceribus, alicubi dixit, veluti tropum vulgi conſuetudine molliens. Hebræi dicunt toto corde.** *Toto corde.*

Molli brachio, Leui brachio. 27

Indiligens opera. His penè diuerſum eſt Molli brachio, & Leui brachio, quum indiligentem operam ſignificamus. Cicero epiſtolarum ad Atticum libro 2. Quòd me quodammodo molli brachio de Pompeii familiaritate obiurgas, nolim ita exiſtimes. Idem ad eundem lib. 4. Conſules, qui illud leui brachio egiſſent, rem ad Senatum detulerunt.

Omni telorum genere oppugnare. 28

Repetitur apud idoneos ſcriptores, Omni telorum genere oppugnare, pro eo quod eſt, modis omnibus inſectari. Metaphora ſumpta videri poteſt ex illo verſiculo Homerico.

Ἔγχεΐ τ', ἄορί τε, μεγάλοισί τε χερμαδίοισιν. id eſt,

Haſtiſque gladiiſque & ſaxis grandibus vrgent.

Cui finitimum eſt, Cæſim ac punctim. Nam his duobus modis hoſtem impetimus. *Cæſim atque punctim.*

Comminus atque eminus. 29

Ad eādem formam pertinet ἐγγύθεν καὶ πόρρωθεν, id eſt, Comminus atque eminus. **Tranſlatum & hoc à bello, in quo nunc con**ferti pugnant gladiis, nunc machinis procul tela in hoſtem torquentes. Id ſi ad animi res transferatur, fiet venuſtius. Cum **hominibus habenda pax: cæterum cum vitiis comminus atque eminus pugnandum. Qui comminus pugnant,** σταδίαν μάχεσθαι *Cum vitiis comminus & eminus pugnandū.* dicuntur: qui haſtis, διὰ δοράτων μάχεσθαι dicuntur.

Omnem mouere lapidem. 30

Πάντα λίθον κίνει, id eſt, Vnumquenque moue lapidem. hoc eſt, omnia experire, nihilque intentatum relinque. Quod adagium hoc pacto natum eſſe pleríque ferūt. Xerxes Græcos bello adortus, quum eſſet apud Salaminem ſuperatus, ipſe quidem inde ſe mouit, verùm Mardoniū reliquit qui ſuo nomine bellū proſequeretur. At quum hic quoque in Platæis parum proſperè **pugnaſſet, fugatúſque eſſet, fama vulgo inualuit, Mardonium intra ambitum tentorii ſui theſaurum ingentem hu**mo defoſſum reliquiſſe. Hac ſpe pellectus Polycrates Thebanus, cum agrum commercatus eſt. Verùm vbi iam multum diúque theſaurum quæſiſſet, neque quicquam proficeret, Delphicum oraculum conſuluit qua ratione poſſet eas pecunias inuenire. Apollo reſpondit his verbis πάντα λίθον κίνει, id eſt, Vnumquenque moue lapidem. Id ſimul atque feciſſet, multam auri vim reperiſſe ferunt. Sunt qui metaphoram ſumptam exiſtiment ab iis qui cancros venantur in littore. nam hi ple- *Cancri ſub ſaxis latitant.* **runque ſub ſaxis latitant, quæ mouent qui cancros quærunt. Effertur adagium etiam ad hunc modum,** πάντα κινήσω πέτρον, id eſt, Omnem mouebo petram. hoc eſt, omnia periclitabor. Euripides in Heraclidis πάντα κινῆσαι πέτρον. ſentiēs nihil non fieri. Plinius Iunior in quadam epiſtola, Ego iugulum ſtatim **video, hunc premo. Premit certe quod elegit: ſed in eligendo** frequenter errat. Reſpondi poſſe fieri vt genu eſſet, aut tibia, **aut talus, vbi iugulum putaret. At ego, inquam, qui iugulum** perſpicere non poſſum, omnia pertēto, omnia experior, πάντα denique λίθον κινῶ. id eſt, Omnem lapidem moueo. Diuus Baſilius ad nepotes, At quod vt viaticum paremus, omnis lapis (vt dici ſolet) mouendus eſt. Fortaſſis huc alluſit & Theocriticum illud in Bucoliaſtis.

Καὶ τὸν ἀπὸ γραμμᾶς κινεῖ λίθον.

De Galatea laſciuiente, atque omnia tentante quò Polyphemum in ſe prouocaret: id quod alibi retulimus. Scholiaſtes admonet prouerbio dici, ſignificans idem valere quod πάντα κάλων σείειν, **id eſt, omnem mouere funem. Addit metaphoram** *Omnem mouere funem.* ſumptam à ludo quopiam, in quo qui non poteſt alia ratione **vincere concertatorem, mouet à linea lapidem,** qui dicitur rex. Nam quod adfert de ſtatua ſaxea, quam ſua forma mouere poſſit Galatea, coactius eſt, mea quidem ſententia.

Omnem rudentem mouere. 31

Πάντα κάλων σείειν, id eſt, Omnem funē mouere. Aliunde ducta metaphora ſenſum eundem efficit. Ariſtoph. in Equitibus.

Νῦν δή σε πάντα δεῖ κάλων ἐξιέναι,

Καὶ λῆμμα θούριον φορεῖν, καὶ λόγους ἀφύκτους.

Quorum verſuum hic eſt ſenſus,

Nunc te neceſſe eſt omnem rudentem expedire,

Et lemma ferre vehemens, ac rationes ineuitabiles.

Lucianus in Pſeudomāte, Καὶ πάντα κάλων ἐκίνουν, ἀμύνασθαι βουλόμενος, id eſt, Atque omnem mouebam funem, hominem vlciſci cupiens. Apollonius in epiſtola ad Euphratem, πάντα φασὶ δεῖν τὸν ἔμπορον κάλων σείειν. id eſt, Negotiatorem aiunt, omnem funem mouere oportere. Vſurpauit & Plato in dialogo cui titulus Siſyphus, σκοπῶμεν πρὸς Διός, ὥσπερ φασὶ μὲν οὖν, τὸ λεγόμενόν γε, πάντα κάλων ἐξιέντες, καὶ πᾶσαν φωνὴν ἀφιέντες. id eſt, Conſideremus itaque per Iouem, exactè omnem (quod aiunt) rudētem **laxantes, & omnem vocem emittentes. Iulius Pollux libro de** vocabulis rerum primo, ἐπλέομεν πάντα ἀνασείσαντες κάλων, καὶ ἅπαντα κάλων. **id eſt, Nauigabamus omni moto rudēte, & omnibus rudentibus. Ad eum modum ſignificat difficilem nauigationem, in qua ſint omnia tentanda.** *Difficilis nauigatio.*

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *Nunc te*] **Infinitiui ἐξιέναι proprietas non exprimitur ver**bo expedire. idem enim valet hic ἐξιέναι quod apud Platonem **ἐξιέντες, quo vſus eſt in efferendo hoc prouerbio: quum dice**ret, πάντα κάλων ἐξιέντες. Scimus autem ἐξιέναι, verbum è verbo,

e ſe immittere. atque hac ipſa voce vſus eſt (neſcio an ad Græcam reſpiciens) Plinius iunior in quadam epiſtola, ſcribens, Proinde iure vatum inuocatus dijs, & inter deos ipſo cuius res, opera, conſilia dictaturus es, immitte rudentes, pande vela: ac, ſi quando alias, toto ingenio vehere. Quem locum citaſſe profuerit non tantum ad confirmandum hoc loquendi genus, ſed multo etiam magis ad intelligendū quis ſit apud Latinos quoque huius prouerbij vſus. qua de re tacuit Eraſmus. Cæterum quod dixit Plinius quatuor verbis, Immitte rudentes, pande vela, Græcus quidam author in ſuo epigrammate expreſſit tribus, illa quidem Platonis vocabula retinens, ſed orationis formam mutans. ita enim claudit quendam pentametrum, λαίφος ἱεὶς κάλων. Obiter etiam admoneo, omiſſum eſſe ab illo genitiuum αὐτῶν poſt ἱστίοις, vt in Græcis verbis, ita & in eorum interpretatione. cui tamen non parum ſubeſt elegantiæ. Cæterùm video & alio modo poſſe accipi ἱστίοις: ſed cur ab illa tam apta ſignificatione diſcedere debeamus non video.

V. *Et lemma*, maior eſt hic quam in proxime præcedenti verſu error, ob malè vſurpatam vocem lemma: nam hac Latini à Græcis mutuo ſumpta vtuntur duobus modis: quorum vtrumlibet hîc accipias, alieniſſimam habebit à mente Ariſtophanis ſignificationem, ac nullo pacto huic loco congruentem. Miror autem cur lectionem Aldinam λῆμα in λῆμμα mutandam putauerit. niſi forte non venit ei illi in mentem, eſſe in vſu etiam λῆμα: idque longè aliud quàm λῆμμα ſignificans: nimirum animi præſentiam, animi robur, audaciam. quæ voces ad huius loci interpretationem ſunt aptiſſimæ.

Omnem iacere aleam. 32

Omnem iacere aleam, eſt rem vniuerſam periclitari, fortunæque arbitrio committere. Siquidem alea, fortunæ ludus eſt magis quàm artis. Vnde prouerbiali figura, ſiquando ancipitem rei euentum ſignificamus, quaſi non ab arbitrio iacientis, ſed à fortuna pendentis, aleam iaci dicimus. Ita Terentius in Adelphis, vitam hominum perinde dicit eſſe, quaſi quum ludas teſſeris: vt quod iactu non cecidit, id arte vt corrigas. Lucianus in dialogo cui titulus ὑπὲρ τῶν ἐν μισθῷ, Τόλμα οὖν ἀνερρίφθω ὁ κύβος. id eſt, Audebo teſſeram iacere. Euripides in Rheſo,

Χρὴ δ' ἐπ' ἄξιον πόνον

Ψυχὴν προβάλλοντ' ἐν κύβοισι κείσεσθαι. id eſt,

Par eſt labore digna ferre præmia

Quicunque vitam ſortis obijcit aleæ.

Ariſtides in Pericle, Καὶ ἐν τούτῳ πάντα κύβον ἀνερρῖφθαι, ψυχήν, χρήματα, δόξαν, ἀρχήν. id eſt, Vna ſuper omnibus alea iaciebatur, vita, pecunijs, fama, principatu. C. Cæſar ad Rubiconem, qui fluuius Italiam à Gallia diſterminat, paulíſper ſecum hæſitâs, animóque reputans quàm arduam rem moliretur: poſteaquam oſtento eſt animus additus, Eamus, inquit, quò deorum oſtenta, quò inimicorum iniquitas vocat: iacta eſto alea. Plutarchus in Apophthegmatis ad hunc modum dixiſſe refert, πᾶς ἀνερρίφθω κύβος. id eſt, Omnis iacta ſit alea. Ad quod alludens Lucanus, -cadat alea fati,

Alterutrum merſura caput.

Plutarchus in vita Coriolani, extremam aleam in eundem ſenſum vſurpaſſe videtur, ὥσπερ ἔσχατον κύβον ἀφιέντα. id eſt, Velut extrema iacta alea. Item Petronius Arbiter,

Iudice fortuna cadat alea.

M. Tullius lib. De diuinatione 2. Non perſpicitis aleam quandam ineſſe hoſtiis deligendis, præſertim quum res ipſa doceat. Quum enim triſtiſſima exta ſine capite fuerint, quibus nihil videtur eſſe dirius, proxima hoſtia litatur ſæpe pulcherrime. Hic Tullius aleam dixit caſum. Prouerbium deſumptum videtur ex Menandro: nam Athenæus lib. 13. hæc citat illius carmina è comœdia quæ inſcribitur Arrhephorus, ſiue Tibicina,

Οὐ γαμεῖς, ἂν νοῦν ἔχῃς, τοῦτον καταλιπὼν τὸν βίον.

Γεγάμηκα γὰρ αὐτός: διὸ παραινῶ σοι μὴ γαμεῖν. id eſt,

Si quidem ſapis, ne coniugem vnquam duxeris.

Duxi ipſe: proinde ſuadeo ne duxeris.

Huic alter reſpondet,

Δεδογμένον τὸ πρᾶγμα, ἀνερρίφθω κύβος. id eſt,

Decreta res eſt, eſto iacta hæc alea.

Græci verſus apud Athenæum nonnihil corrupti ſunt ſcribarum inſcitia, ſed nullo negotio poſſunt reſtitui: ſic enim ſcriptos primùm arbitror,

Οὐ γαμεῖς σὺ νοῦν ἔχων γε, καταλιπὼν τοῦτον βίον.

Γεγάμηκα γὰρ αὐτός. διὸ παραινῶ σοι μὴ γαμεῖν,

Νοῦν σοι παραινῶ.

Plato vitam humanam, teſte Plutarcho, ſimilem eſſe dixit alearum ludo, in quo & iacere oporteat accommoda, & iis quæ ceciderunt, rectè vti. Quid cadat, id fortunæ in manu eſt: diſtribuere verò recte quæ forte ceciderunt, id in nobis ſitum eſt. Quam collationē imitatus fuiſſe videtur Terent. in Adelphis.

Anceps euentus.

Iacta eſt alea, dictum Cæſaris.

Vita humana ludo aleæ comparata.

Vela ventis permittere. 33

Neque diſſimili figura dixit Quintilianus in præfatione Inſtitutionum oratoriarū, Permittamus vela ventis, & oram ſoluentibus bene precemur. hoc eſt, editionis ancipitem euentum, vtcunque cadet, experiamur. Simillimum eſt illud apud Senecam in Agamemnone, Fluctibus dedi ratem. hoc eſt, rem fortunæ arbitrio commiſi. Theognis,

Οὕνεκα νῦν φερόμεσθα καθ' ἱστία λευκὰ βαλόντες. id eſt,

Quare nunc ferimur tendentes carbaſa ventis.

Venuſte Græcis πλησίστιος φέρεσθαι dicitur qui toto pectore ſummóque conatu rapitur ad aliquid. Ita Plutarchus in Catone ſeniore de Scipione. Hunc Cato reprehendebat quòd largitione corrumperet. Scipio reſpondit ſibi non opus eſſe quæſtore nimium diligenti, quum ipſe πλησίστιος, id eſt, plenis velis, ad bellum raperetur. Ouidius,

Et quoniā magno feror æquore, plenáque ventis Vela dedi.

Fluctibus dare ratem

πλησίστιοι.

Sub omni lapide ſcorpius dormit. 34

Ὑπὸ παντὶ λίθῳ σκορπίος εὕδει. id eſt,

Sub omni lapide ſcorpius dormit, aut (vt metri quoque ratio ſeruetur: eſt enim anapæſticus dimeter)

Eſt ſub lapide ſcorpius omni.

Admonet adagium, cauendum eſſe nequis apud captioſos & calumnioſos temere loquatur. quicquid enim attigeris, periculum eſſe ne mordeatur. Conſtat autem ſcorpios ſolere ſub ſaxis cubitare: quæ ſiquis tollat incautius, fit vt ictus, vulnus accipiat. Conueniet & in moroſos, qui quiduis cauſari ſolent: vel in pigros, qui friuola quædam prætexentes, ſuffugiunt laborem. Ariſtophanes in Θεσμοφοριαζούσαις,

Τὴν παλαιὰν δ' ἐπαινῶ

Τὴν παροιμίαν· ὑπὸ λίθῳ γὰρ παντί που

Χρὴ μὴ δάκῃ ῥήτωρ ἀθρεῖν. id eſt,

Sermo mi vetus probatur:

Nam decet lapide ſub omni

Mordeat ne rhetor obſeruare.

Nicandri commentator hunc ſenarium citat ex Captiuis Sophoclis,

Ἐν παντὶ γάρ τοι σκορπίος φρουρεῖ λίθῳ. id eſt,

Etenim ſub omni lapide ſcorpius excubat. Hoc eſt, nihil tutum, & omnia cauenda.

Scorpij ſub ſaxis dormiunt.

ANIMAD. HENR. STEP.

V. *Admonet adagium*] Ita exponit hoc adagium Eraſmus quaſi ſcriptum ſit, Caue à lapide ſub quo ſcorpius dormit: vt videlicet admoneat prouerbium, Caue ne apud captioſos & calumnioſos temere loquaris. Atqui eſſertur alio modo prouerbium, vt videmus: iſto videlicet, Sub omni lapide ſcorpius dormit. Quod qui dicit, nō monet vt caueamus à ſcorpio (quis enim tali admonitione opus habet?) ſed monet paſſim & ſub omni ſaxorum genere ſcorpios ſolere latitare. cogitandum relinquens, omne ſaxi genus ſuſpectum nobis eſſe debere. Videtur itaque hæc prouerbialis allegoria, Sub omni lapidum genere ſcorpius dormit, hunc ſenſum apertè præ ſe ferre, Omni in loco reperiuntur doloſi homines, Nullum eſt hominum genus cui non admixti ſint aliqui fraudulenti, Inter omnes homines, cuiuſcunque conditionis ſint, inſidioſi & fallaces aliqui reperiuntur. At ſi velimus in præcepti formam ſenſum huius adagij redigere, ita licebit explicare, Nulli homini incognito fidendum, nihilo magis quàm vlli lapidi temere inſidendum, ne forte ſub eo ſcorpius latens, & qui veluti ſit in inſidiis (ὑπὸ λᾶαν λοχάων, ait Nicander) ex ſuis latebris ſenſim prorepat & incautum ponè feriat.

Non fidendum ignoto.

V. *accipiat. Conueniet & in moroſos*] Hoc erit magis abuti quàm vti adagio. Nam quum hæc verba veram & vtilem admonitionem habeant, vbique eſſe à fraudibus & inſidiis periculum: ſi exponamus ea de moroſis aut pigris hominibus, vanum neſcio cuius periculi metum in excuſationem ſtultè proferentibus, ſerium dictum veluti in iocum conuertemus, ac plane faciemus hoc prouerbium ſimile illi, Quid ſi cælum ruat?

V. Τὴν παλαιὰν. ὑπὸ λίθῳ γὰρ παντί που Χρὴ μὴ δάκῃ ῥήτωρ ἀθρεῖν] Animaduerte, in his Ariſtophanis verbis alluſionem eſſe non tam ad illa verba quæ Eraſmus modò attulit, quàm ad ea quæ illis adiunguntur in ſcholio. id enim integrum ita quidam proferunt, ὑπὸ παντὶ λίθῳ σκορπίος εὕδει. φυλάσσεο μή σε δάκῃ. alij, quorum eſt Athenæus, ſic, ὑπὸ παντὶ λίθῳ σκορπίος, ὦ ἑταῖρε, ὑποδύεται. φράζευ μή σε βάλῃ. τῷ δ' ἀφανεῖ πᾶς ἕπεται δόλος. Hinc autem apparet mendoſum eſſe hoc in prouerbio vulgata exemplaria Suidæ, quum ibi legatur ita, ὑπὸ παντὶ λίθῳ σκορπίος εὕδει. φυλάσσεο. nam poſt φυλάσσεο ſententiam manere imperfectam, perſpicuum eſt. nec dubito quin ille addidiſſet μή σε δάκῃ, vel μή σε βάλῃ, vt eſt apud Athenæum. cuius tamen vulgata exemplaria (de hoc enim admonitum te eſſe volo) fruſtra adieris, vt hæc verba, & reliqua quæ modo citaui, inuenias. habentur enim in illa libri vltimi parte quæ in typographicis editionibus deſiderantur.

Aſinus ad lyram. 35

Ὄνος λύρας, ſubaudi ἀκροατής, id eſt, Aſinus lyræ auſcultator. In eos, qui propter imperitiam nullo ſunt iudicio, craſſiſque auribus. Hunc titulum prouerbialem M. Varro ſatyræ ſuæ cuidam indidit. Eiuſdem apud Gellium extant hæc verba è ſatyra cui titulus Teſtamentum, Siquis mihi filius, vnus pluſve

téſve in decem menſibus gignantur: ſi fierent ὄνοι λύρας (id eſt aſini ad lyram) exhæredes tanto ὄνους λύρας appellat indociles bonarum artium, & quæ intractant eas. Diau. Hieronymus ad Marcellam, Quos ego quum poſſem meo iure contemnere, (aſino quippe lyra ſuperflue canit) tamen ne nos ſuperbiæ, vt facere ſolent, arguant. Et idem aduerſus Vigilantium, Quanquam ſtulte faciam, magiſtro cunctorum magiſtros quærere, & ei modum imponere qui loqui neſcit, & tacere non poteſt. Verum eſt illud apud Græcos prouerbium, ὄνοι λύρας. Lucianus de iis qui mercede ſeruiunt, τί γὰρ κοινὸν, φασὶ, λύρᾳ καὶ ὄνῳ, id eſt, Quid enim commercij quod dici ſolet aſino cum lyra? Idem aduerſus indoctum, ἀλλ' ὄνος λύρας ἀκούει κινῶν τὰ ὦτα. id eſt Sed aſinus lyram audis, auriculas mouens. Vnde & hoc pacto effertur adagiũ, ὄνος τὰ ὦτα κινῶν, id eſt, Aſinus auriculas mouens.

Indociles ὄνοι λύρας.

Aſino fabula. Rurſum ad hunc modum, ὄνῳ τις ἔλεγε μῦθον, ὁ δὲ τὰ ὦτα ἐκίνει. id eſt, **Aſino quidam narrabat fabulam, at ille auriculas mouebat.** In eos, qui quum nihil intelligant, tamen perinde quaſi ni ſi non intelligant, ita nutibus alludunt, aut arrident dicentibus. Eſt autem aſino naturale, ſubinde mouere auriculas, veluti ſignificanti ſe iam intelligere, quum nihil etiam audierit. Aliquando referunt ad aſinum non auſcultantem lyram ſed ipſum canere conantem Lucianus, καὶ μάλιστα ἐπειδὰν ᾄδῃ, καὶ χαρίεις εἶναι θέλῃ, ὄνος αὐτὸς λύρας ᾄδων, id eſt, Maxime ſi quando canit, cupitque feſtiuus ac lepidus videri, aſinus (vt aiunt) ipſe lyra canens. Item in Pſeudologiſta, τοῦτο δὴ τὸ τοῦ λόγου, ὄνον κιθάρᾳ ἐπιχειροῦντα ἰδών. id eſt, iuxta hoc ipſum quod vulgo dici ſolet, aſinum conſpiciens cithara canere tentantem. Citatur & hic verſiculus,

> Ὄνος λύρας ἤκουσε, καὶ σάλπιγγος ὗς. id eſt,
> Aſinus lyram auſcultauit, & porcus tubam.

Cleon Bos. Recte torquebitur in eos qui indecore tentant artificium cuius ſint imperiti, & à quo natura abhorrent. Feſtiuiter inuertit adagium Stratonicus apud Athenæum libro Dipnoſophiſtarum 8. Erat Cleon quiſpiam cui nomen inditum boui: is quum ſcitè caneret voce, cæterum lyra non perinde vteretur, Stratonicus vbi canentem audiſſet, Olim, inquit, aſinus, ad lyram dictus eſt: nunc verò bos ad lyram.

Bos ad lyrã.

Sus tubam audiuit. 36

Σάλπιγγος ὗς ἤκουσεν, id eſt, Tubam ſus audiuit. In eos quadrabit, qui res quidem egregias audiunt, verùm eas neque intelligunt, neque mirantur. Aut in eos qui iis quæ audiunt, neque gaudent, neque commouentur. Equi tubarum clangore concitantur ad bellum: ſuem abigit citius, quàm animet ad pugnã. Extat apud Suidam huiuſmodi ſenarius.

> Ὄνος λύρας ἤκουε, καὶ σάλπιγγος ὗς. id eſt,
> Aſinus lyram, ſus audit ſtolidus tubam.

Nihil graculo cum fidibus. 37

Nihil graculo cum fidibus. id eſt, Nihil ſtolidis & imperitis cum bonis literis. Nam graculus auis eſt ineptæ moleſtæque garrulitatis, atque obſtrepera, adeo vt à voce qua ſonat, nomen inditum putent, authore Quintil. 1. Inſtit. lib. Tum ſui generis conuentus amat quo mutuo garritu ſtrepitus fiat odioſior. Porrò cithara ſilentium poſtulat, & aures attentas. A. Gellius Noct. Atticarũ extrema lucubratione, ſanè quã eleganter hoc adagium torquet in quoſdam pinguiore ingenio homines ſtolidique loquacitate præditos, prophanos, ἀμούσους, id eſt à muſarum ſacris alienos, qui politiores literas elegantiorémque doctrinam vel ridere poſſunt: vel etiam contemnere, intelligere nequaquam poſſunt. quos ea demum iuuant quæ ipſi ſcilicet diſcerunt, ſordida, muta, indocta. Hi pari importunitate & alienæ doctrinæ obturbant, & ſuam inſcitiam paſſim venditãt & inculcant, neminem præ ſe non contemnentes. Hoc igitur hominũ genus Gellius à ſuis commentariis, quibus nihil fieri poteſt neque terſius, neque eruditius, quaſi fuſte quodam abigens, Vetus eſt, inquit, adagium, Nihil graculo cum fidibus.

Homines ἄμουσοι.

Gellij noctes Atticæ.

Nihil cum amaracino ſui. 38

Atque ei continenter ſimile quoddam ſubnectit, Nihil cum amaracino ſui. Hoc eſt ſtolidis vel optima putét diſplicéntque. Amaracus herbæ genus, Siculorum lingua à Cinyræ Cyprij regis eiuſdem nominis filio dictum, quem in hanc herbam conuerſum fuiſſe, fabulis proditum eſt. Cæterùm Seruius in primum Æneidos, ſcribit Amaracum puerum fuiſſe, regis vnguẽtarium, qui caſu lapſus dum ferret vnguenta maiorem confuſione odorem creauit: vnde & optima vnguẽta, amaracina dici cœperint hunc poſtea in herbam amaracum fuiſſe conuerſum. Eadem dicitur & ſanſucum, & aliis atque aliis nominibus, vt author eſt Dioſcorides in 3. lib atque grauiſſimi eſſe odoris, atque totam odoratam. Plinius libro 13 cap 1. inter vnguenta nobilia & amaracini facit mẽtionem, refértque quondam in Coo fuiſſe laudatiſſimum, poſtea eodem in loco prælatum melinũ. deinde docet variis vnguentis admiſceri ſanſucum, quemadmodum & telino. quin etiam ex ſimplicis amaraci ſucco nobiliſſimum vnguentum confici. Idem lib. 21. cap. 22. ſcribit, in Cypro ſanſucum laudatiſſimum & odoratiſſimum naſci, eiuſque varia oſtendit remedia. atque ex eo oleum quoque fieri, quod amaracinum ſeu ſanſucinũ vocetur. Quum igitur huiuſmodi ſit amaracinum, contra ſue nihil immundius, nihil ſordium amantius (quamobrem dixit Vergilius.

Amaracus.

Sanſucum.

Sue nihil ſordidius.

> Immundi meminere ſues. Præterea Flaccus,
> -vel amica luto ſus. Et, -lutulenta ruit ſus.)

nihil profectò minus conuenit roſtro ſuillo, quàm delitiæ vnguentariæ quippe cui id demum dulce olet quod cœnum olet. Maximè quòd inter vnguenta, peculiari quadam naturæ proprietate amaracinum inimicum eſt ſuillo generi, ita vt illis veneni inſtar ſit: ſi quidem credimus Lucretio, cuius in ſexto libro hi ſunt verſus,

> Denique amaracinum fugitat ſus, & timet omne
> Vnguentum: nam ſetigeris ſubus acre venenum eſt.

A ſue abhorrebant Aegyptij. Suem olim Aegyptij beluam vſqueadeo ſpurcam ducebant, vt ſiquis vel tranſiens contigiſſet, continuò properaret ad flumen, ſe pariter ac veſtem abluturus. Subulcos etiam indigenas adeo inuiſos haberi, vt nec in templa recipiantur, nec ad matrimoniũ aut affinitates admittantur, author Herodotus lib. 2.

Subulci inuiſi.

Alabaſtrus vnguenti putet illi. Ad hoc adagiũ alluſiſſe videtur M. Tullius quum ait, Illi alabaſtrus vnguenti plena putet. Id eſt, optima pro peſſimis diſplicent. Simile quiddam dici poſſet de ſcarabeo, cui vnguentum pro ſtercore eſt, oletum pro vnguento. id quod vulgo quoque dici ſolere propemodum innuit Plutarchus in commentario in quo Stoicorum dogmata cum poetarũ dictis componit, λέγουσι τοὺς κανθάρους τὸ μύρον ἀποδιδράσκειν, τὰ δὲ δυσώδη διώκειν. id eſt, Aiunt ſcarabeos vnguentum fugere, graueolentia ſectari.

Scarabeo vnguentum pro ſtercore.

Quid cani & balneo? 39

Τί κοινὸν κυνὶ καὶ βαλανείῳ; id eſt, Quid commune cani cum balneo? Hoc equidem adagium eo libentius refero, quòd mihi refricat nouatque memoriam pariter ac deſiderium Rodolphi Agricolæ Friſij, quem ego virũ totius tum Germaniæ, tum Italiæ publico ſummóque honore nomino: illius, quæ genuerit: huius, quæ literis optimis inſtituerit. Nihil enim vnquam hoc ciſalpinus orbis produxit omnibus literariis dotibus abſolutius abſit inuidia dicto. Nulla erat honeſta diſciplina, in qua vir ille non poterat cum ſummis artificibus contendere. Inter Græcos græciſſimus, inter Latinos latiniſſimus. In carmine Maronẽ alterum dixiſſes: in oratione Politianum quendam lepore referebat, maieſtate ſuperabat. Oratio, vel extemporalis, adeo pura, adeo germana, vt non Friſium quempiam, ſed vrbis Romanæ vernaculũ loqui contenderes. Eloquẽtiæ tã abſolutæ parẽ adiunxerat eruditionẽ. Philoſophiæ myſteria omnia penetrauerat. Nulla pars muſices quam non exactiſſimè calleret. Extremo vitæ tempore ad literas Hebraicas ac ſcripturã diuinam totũ animũ appulerat. Atque hæc conantem fatorum inuidia virũ terris eripuit, nondũ annos natũ quadraginta, ſicut accipio. Extãt paucula quædã illius monimenta, epiſtolæ quæpiã, carmina item varii generis, Axiochus Platonis Latinus factus, Iſocrates ad Demonicũ verſus: tũ vna atque altera oratio habita in publico ſcholaſticorũ Ferrarienſium cœtu. nam illic & didicit, & publicè docuit. Latitabant apud neſcio quos commẽtarij dialectices nuper in publicum prodierunt, ſed mutili. Verterat & Luciani dialogos aliquot: ſed (vt ipſe erat gloriæ negligens, & plerique mortales rem alienam ſane quàm indiligenter curare ſolent) nondum in lucem emerſerunt. Quanquam hæc ipſa quæ extant, tametſi ne edita quidẽ ab ipſo, præclariſſimã hominis eruditionẽ præ ſe ferunt. Verum ne videar homo Germanus immodico patriæ ſtudio cæcutire, Hermolai Barbari Veneti de eo epitaphium ſubſcribã, elegantiſſimum profecto, & de quo dubites vtro ſit dignius, ipſóne qui ſcripſit an hoc quem eo exornauit. Eſt autem huiuſmodi,

Rodolphi Agricolæ laus.

> Inuida clauſerunt hoc marmore fata Rodolphum
> Agricolam, Friſij ſpémque decuſque ſoli.
> Scilicet hoc viuo meruit Germania laudis
> Quicquid habet Latium, Græcia quicquid habet.

Quæſo quid noſtro Rodolpho potuit amplius aut omnino magnificentius contingere, quàm teſtimonium tam ſplendidum, tam plenum, idque redditum non viuo, ſed iam vita defuncto: nequis ab amore magis quã à iudicio profectũ cauſari poſſit? Deinde non à Germano, nequid patriæ cõmunis ſtudiũ eleuet teſtimonij pondus: denique ab eo viro qui nõ ſolũ Italiam ſuam, verumetiam omne ſeculũ hoc noſtrum illuſtrarit: cuius tanta eſt apud omneis eruditos authoritas, vt impudentiſſimũ ſit ab eo diſſentire. tã inſignis in reſtituendis literis vtilitas, vt aut à literis omnibus alieniſſimus, aut certe ingratiſſimus habeatur, apud quem Hermolai memoria non ſit ſacroſancta. His itaque tam plenis támque abſolutis viri laudibus equidem fateor me peculiarius etiam atque impenſius fauere, quòd mihi admodum adhuc puero contigit vti præceptore huius diſcipulo Alexandro Hegio VVeſphalo, qui ludum aliquando celebrem oppidi Dauentrienſis moderabatur, in quo nos olim admodum pueri, vtriuſque linguæ prima didicimus elementa: vir (vt paucis dicam) præceptoris ſui ſimillimus tã inculpatæ vitæ, quàm doctrinæ nõ triuialis: in quo vnũ illud vel Momus ipſe calumniari fortaſſe potuiſſet, quòd famæ plus æquo negligens, nullam poſteritatis haberet rationem. Proinde

Hermolai laus.

ſiqua ſcripſit, ita ſcripſiſſe vt rem ludicram, haud ſeriam, egiſſe videatur. Quanquam vel ſic ſcripta, ſunt eiuſmodi vt eruditorum calculis immortalitatem promereantur. Itaque in hanc digreſſionem non temere ſum expatiatus: non quo gloriolę Germaniæ laudes iactarem, ſed vt grati diſcipuli vicibus fungerer, & vtriuſque memoriæ debitum officium vtcunque perſoluerem: propterea quod alteri, velut filij debeam pietatem, alteri tanquam nepotis charitatem. Nunc ad adagium, quod me quondam puellum, Græcanicæ linguæ rudem adhuc, didiciſſe memini ex epiſtola quadam longe doctiſſima Rodolphi mei: qua quidem ille Senatui Hantuerpienſi, ſumma tum fide, tum facundia ſuadere conatur, vt ludo literario præficiant aliquem qui bonas literas didicerit, nec (vti ſolent) infanti & indocto homini id muneris committant: qui quum ſe quacunque de re dicere poſſe confidat, ipſum dicere quid ſit ignoret. Quid enim is faciet in ludo literario? profecto (vt Græco diuerbio vtar) id ipſum quod canis in balneo. Lucianus aduerſum ineruditum: καὶ τὴν ὁρώντων ἕκαστος εὐθὺς τὸ προχειρότατον ἐπιλέγοι ἂν ἐπιφθεγξάμενος, τί κοινὸν κυνὶ καὶ βαλανείῳ, id eſt, Atque vnuſquiſque conſpicientium protinus illud vulgo tritiſſimum in te iacit, Quid cani cum balneo? Idem in Paraſito, ἐμοὶ γοῦν δοκεῖ, ἐν συμποσίῳ φιλόσοφος διαφέρειν, οἷον ἐν βαλανείῳ κύων. id eſt, ac mihi, mea quidem ſententia, tale quiddam videtur Philoſophus in conuiuio, quale canis in balneo. Quadrabit in eos qui ad rem quampiam prorſus ſunt inutiles, ita vt in balneo nullus eſt omnino canum vſus.

Gratus in præceptores Eraſmus.

Canis in balneo.

Aſinum ſub fræno currere doces. 40

Aſinum ſub fræno currere doces. hoc eſt, doces indocilem. Nam equus ad curſum idoneus, aſinus ad equeſtrem curſum inutilis. Horatius, 1. Sermon. Saty. 1.

> Infelix operam perdas, vt ſi quis aſellum
> In campum doceat parentem currere fræno.

Acron admonet prouerbialiter dictum de aſino. Eſt autem diuerſum illi quod alibi retulimus, τὸν ἵππον εἰς πεδίον, id eſt, Equū in campum.

Alienam metis meſſem. 41

Ἀλλότριον ἀμᾶν θέρος, id eſt Alienā metis meſſem. Duplex eſt vſus huius adagij, quippe quod pariter & in eos conuenit qui commoditatibus alienæ partis opera potiuntur: & in eos qui negotium non ſuum parū diligenter curant. Ducta metaphora a vetuſto more, quo vicini ruſtici in demetenda ſegete mutuam inter ſeſe operā cōmodabant: Fit autē hominum more, vt in ſuopte quiſque negotio longe ſit attentior quam in alieno. Id quod elegāter admonet Apologus ille de caſſita: quem non pigeret referre, niſi promptum eſſet cuilibet apud A. Gellium legere. Poteſt & eo referri, quòd aliquoties fit vt eiectis iis qui ſementem fecerūt, alij in eorum locū ſuccedant, citráque laborem alienis fruantur ſudoribus. Vnde Maronis illud,

Vetuſtus ruſticorum mos.

> -en queis conſeuimus agros.

Eclog. 1.

Ariſtophanes in Equitibus, τὸν ἀλλότριον ἀμῶν θέρος, id eſt, Alienā metens meſſem. Dictum eſt in Cleonem, qui in rem paratam, multiſque laboribus à Demoſthene prius labefactam veniens, Pylo capta, gloriam omnem victoriæ in ſe tranſtulit: Demoſtheni præter inuidiam nihil relictum. Cui confine eſt illud Homeri ex Odyſſeæ lib. 1.

Cleonis aſtus.

> ἐπεὶ ἀλλότριον βίοτον νήποινον ἔδουσιν. id eſt,
> Quandoquidem impune victum comedunt alienum.

Eandem ſententiam Ariſtophanes in eadem fabula ſic extulit,

> Ἐγὼ δὲ περιπατῶν γ' ἀπ' ἐργαστηρίου
> Ἕψοντος ἑτέρου τὴν χύτραν ὑφειλόμην. id eſt,
> Ego obambulans ab officina longius,
> Alio coquente, ollam paratam ſuſtuli.

Coctum ab alio edere.

Penelopes telam retexere. 42

Penelopes telam retexere, eſt inanem operam ſumere, & rurſum deſtruere quod effeceris. Natum ex Homero, qui libro Odyſſeæ ſecundo fingit Penelopen Vlyſſis vxorem Procos iam vrgentes hac conditione deluſiſſe, vt tum ſe promitteret nupturam, vbi telam quam habebat in manibus, abſoluiſſet. Quā conditionem poſteaquam illi accepiſſent, mulier aſtuta, quod interdiu texuiſſet, id noctu retexere cœpit.

Penelope vt procos deluſerit.

> Ἔνθα καὶ ἠματίη μὲν ὑφαίνεσκεν μέγαν ἱστόν,
> Νύκτας δ' ἀλλύεσκεν, ἐπὴν δαΐδας παραθεῖτο. id eſt,
> Illa diurna quidem ingentem contexere telam,
> Verùm eadem admotis ſoluebat nocte lucernis.

Vſurpat hoc adagiū Plato in Phædone. Item Cicero Acadē. quæſt. lib. 2. Quid quòd eadē (inquit) illa ars, quaſi Penelopes telam retexens, tollit ad extremum ſuperiora? Sentit autem de dialectica, quæ iiſdem illis rationibus quibus confirmauit aliquid, rurſum ſoluit ac deſtruit, vt nihil iam actū videatur. Seneca De beneficiis quinto, Quid enim boni eſt, nodos operoſè ſoluere, quos ipſe vt ſolueres feceris? Ariſtides in defenſione quatuor oratorum, καὶ τὴν οὐκ οἶδ' ὅντιν' ἱστὸν ἀναλύοντες. ὅσον γὰρ ἂν προέργου ποιῶσι, τοσοῦτ' ἀντιπαράγουσι, μεγάλα φρονοῦντες, id eſt, Et telam neſcio quam retexentes. quantum enim faciunt compendij in ſapientia, tantum rurſum diſpendij, dum arrogantes euadunt. Hoc quoniam aliis prouerbiis, quæ mox dicemus, ſubnectit, indicat nimirum & hoc eſſe prouerbium.

Dialectica cōfirmat & deſtruit.

Annoſam arborem tranſplantare. 43

Γεράνδρυον μεταφυτεύειν, id eſt, Vetulam arborem tranſplantare. In eos dicitur qui ſerò atque exacta iam ætate conantur dediſcere quibus diu iuuenes aſſueuerint. Aut ſimpliciter de iis quæ fruſtra molimur. Neque enim loco mouenda arbor vbi iā alte fixerit radices, ſed quum plantula adhuc eſt. nam veteres negabant arborē transferri oportere vel minorē bima, vel maiorem trima, teſte Plinio. Videtur autem adagiū, ad quercum peculiariter pertinere, quæ omnium altiſſimè radices agit, vt & [illegible]. Siue quòd hanc arborem omnium primā arbitrantur fuiſſe, quapropter & Ioui ſacra arbor, & ſylua Dodonæa, quercna fuit, vnde prima omniū oracula reddita creduntur. Eleganter vſus eſt hoc adagio, Seneca libro Epiſtolarū 11. epiſtola prima, Hæc, inquit, ſi nimium triſtia videbūtur, villæ imputabis, in qua didici ab Ægialo diligentiſſimo patrefamiliàs, is enim nunc huius agri poſſeſſor eſt, quamuis vetus arbuſtum poſſe transferri. Hæc nobis ſenibus diſcere neceſſariū eſt, quorum nemo non oliuetum alteri ponit.

Quercus, omnium prima arbor.

Harenam metiris. 44

Ἄμμον μετρεῖς, id eſt, Harenæ modum quæris, ſiue metiris. hoc eſt, rem infiniti laboris atque inexplicabilē inceptas. aut, fruſtra conaris quod nequeas efficere. Athenæus libro ſexto, Alexidē quendam adducit qui innumera dixerit ψαμμακόσια, velut æquantia numerū harenarum. ὀνόματι δὲ χρώμενος ψαμμακοσίοις. id eſt, nominibus vtens harenaginta, vt Græcè vocis figmentū imiter. Plato in Theæteto, Μᾶλλον αὐτὸν λέληθεν ἢ οἱ τῆς θαλάττης λεγόμενοι χόες. id eſt, Magis illum latet quàm maris, vt dicitur, harenæ.

ψαμμακόσια

Vndas numeras. 45

Κύματα μετρεῖς. id eſt, Vndas numeras. Eundē cum proximo ſenſum habet: Vergilius vtranque parœmiā eleganter attigit libro Georgicōn ſecundo,

> Quem qui ſcire velit, Libyci velit æquoris idem
> Diſcere quam multæ Zephyro turbentur arenæ.
> Aut, vbi nauigiis violentior incidit Eurus,
> Noſſe quot Ionij veniant ad littora fluctus.

Theocritus in Charitibus,

> Ἀλλ' ἴσον γὰρ ὁ μόχθος ἐπ' ᾐόνι κύματα μετρεῖν,
> Ὅσσ' ἄνεμος χέρσονδε μετὰ γλαυκᾶς ἁλὸς ὠθεῖ. id eſt,
> Nanque perinde fiet quaſi ſi numerare labores
> Quot venti è pelago trudant ad littora fluctus.

Videri poteſt ab Æſopico quodam apologo natum adagiū, quem refert Lucianus in Sectis: Olim quendam in maris littore ſediſſe, conantem ſingulas vndas pernumerare: quúmque, vndas vndis trudentibus, obrueretur, animóque male angeretur quòd eas numero complecti non poſſet, adiens callida vulpes opportuno conſilio ſic hominem ſubleuauit: Quid angeris (inquit) propter vndas quæ prætereunt? Hinc numerare incipias oportet, illas miſſas facias.

Surdo oppedere. 46

Παρὰ κωφῷ ἀποπαρδεῖν, id eſt, Apud ſurdum crepitum edere. Dicitur vbi quid fruſtra fit: aut vbi peccatur apud ſtupidos qui non queant ſentire. Siue quum conuiciis inceſſitur is qui perinde negligit quaſi non audiat. Refertur à Diogeniano & à Suida.

Aranearum telas texere. 47

Τὰ ἀράχνια ὑφαίνειν, id eſt, Aranearū telas texere. Eſt in re friuola, nulliuſque frugis, infinitum atque anxium capere laborem. Refertur prouerbij vice à diuo Baſilio in initio enarrationis Hexameron. Vnde & apud Diogenem Laertium in vita Zenonis, Philoſophus quidam rationes dialecticas, aranearū textis ſimiles eſſe dicebat, quæ quum operoſum quoddā atque exactum præ ſe ferant, tamen nugatoriæ ſint atque imbecilles. Et alius quiſpiam, leges cum aranearum textis comparabat, quæ quum à magnis auibus facile diſcinderentur, muſcas dūtaxat irretirent.

Rationes dialectica telis aranearum ſimiles.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. quæ quum] Puto lapſum memoria Eraſmum hîc poſuiſſe magnas aues ἀντὶ ὄρνεις ἢ μελίττας. Sic enim apud Stobæum, ὥσπερ γὰρ οἱ ἀράχναι τὸ μὲν ἀσθενὲς μυῖαν καὶ κώνωπα κατέχουσι, ἐὰν δὲ σφῆκα ἢ μέλιτταν, διαρρήξασα ἀφίπταται. οὕτω, &c. cuiuſmodi apophthegma quidam Anacharſidi adſcribunt.

Laterem lauas. 48

Feruntur huic confines aliquot apud Græcos parœmiæ, quibus operam inanem ſignificamus: veluti πλίνθον πλύνεις, id eſt, Laterem lauas. id quod vſurpat Terentius in Phormione, Loquárne? incendam. Taceam? inſtigem. Purgem me? laterem lauem. Theocritus in Charitibus,

> Καὶ ὕδατι νίζειν θολερῷ διαειδέα πλίνθον. id eſt,

Et nigram ſilicem lauiſſe liquentibus vndis.

Lapidem elixas. 49

Cui ſimillimū eſt quod refertur apud Ariſtophanem in comœdia

mœdia cui titulus, ποῦκυ, λίθον ἕψεις id eſt, Lapidem decoquis: pro eo quod eſt, inaniter laboras. ἀλλ' ὅταν σε πολλάκις τις, κατὰ κόρρης ... id eſt, Quum ubi quis obſecrauerit, demiſſo ſic capite, Lapidem decoquis, inquit. Neque enim unquam molleſcit lapis, quantumuis diutina coctione. Generaliter conuenit in quamuis inanem operam, ſpeciatim in hominem durum, nullisque precibus molleſcentem.

Æthiopem lauas. Æthiopem dealbas. 50

Eandem uim habēt Αἰθίοπα σμήχεις, id eſt, Æthiopē lauas, Et, Αἰθίοπα λευκαίνεις, id eſt, AEthiopem dealbas. Lucianus in lib. contra indoctum, καὶ κατὰ τὴν παροιμίαν, Αἰθίοπα σμήχειν ἐπιχειρῶ. id eſt, Ac iuxta prouerbium, AEthiopem lauare conor. Nam natiuus ille AEthiopū nigror, quē Plinius ex vicini ſyderis vapore putat accidere, nulla abluitur aqua, neque vlla ratione candeſcit. Hoc item peculiariter quadrabit, quū res parū honeſta verborum fucis adornatur: aut quum laudatur illaudatus, aut docetur indocilis. Adagium ortum videri poteſt ab AEſopica fabula. Nam quidam mercatus AEthiopem, & exiſtimans eum colorem non natura ſed ſuperioris domini negligentia accidiſſe, nihil non adhibuit eorum quibus veſtes candefieri ſolent: adeóque perpetuis lotionibus miſerum diuexauit, vt illum in morbum impulerit, colore, qui fuerat manente.

Vnde nigror AEthiopum.

Arare littus. 51

Αἰγιαλὸν σπείρεις, id eſt Arare littus. Eſt ſterilem operā ſumere. Auſonius ad Theonem,

Quid geris extremis poſitus telluris in oris
Cultor harenarum vates, cui littus arandum?

Significans eum inaniter laborare. Huius peculiaris vſus erit quum officium impenditur in eum à quo nihil ſis fructus aliquando percepturus. veluti ſiquis doceat ἀμαθεῖς, aut beneficium collocet in ingratum. Salſitas enim facit vt littorales oræ fermè ſint ſteriles. quod etiam prouerbio teſtatum eſt, ἁλμυρὰ γειτονήματα, id eſt, Salſuginoſa vicinia, pro ſterili. Eſt autem adeo ſterilis humor marinus, vt nec arbores ferat: atque huiuſce rei varias adfert cauſas Plutarchus in commentario De cauſis naturalibus, primo ſtatim problemate.

Littorales oræ, ſteriles ſunt.

Harenæ mandas ſemina. 52

Εἰς ψάμμον σπείρεις, id eſt, Harenæ mandas ſemina. Propterea quòd ſteriles harenæ, maxime littorales: nec idoneę ad ſementem. OEnone Paridi apud Ouidium,

Quid facis OEnone, quid harenæ ſemina mandas?
Non profecturis littora bubus aras.

Atqui in noſtra Brabantia ſunt agricolæ tam induſtrii qui ſitientiſſimas harenas cogant & triticum ferre.

In Brabantia triticum ferunt harenæ.

In aqua ſementem facis. 53

Εἰς ὕδωρ σπείρεις, id eſt, In aquam ſementem facis. Theognis.
Ἴσον καὶ σπείρειν πόντον ἁλὸς πολιῆς. id eſt,
Par vt qui æquoreis ſemina mandet aquis.

Loquitur de iis qui beneficium conferunt in ingratos atque improbos homines, idque perinde perire dicit, quaſi ſementem facias in vadis marinis. Ariſtophanis interpres & hoc pacto effert prouerbium κατὰ θαλάττης σπείρεις, id eſt, in mari ſementem facis.

Beneficium in ingratos perit.

In ſaxis ſeminas. 54

Κατὰ πετρῶν σπείρεις, id eſt. In ſaxis ſementem facis. Quò quidem alluſiſſe credi poteſt allegoria Euangelica de ſemine quod in petras inciderit. Nā hoc terræ genus fere ſterile eſt, vel quia non poteſt aratro proſcindi, vel quia quod ſatum eſt non habet quò radices agat.

Ignem diſſecare. 55

Εἰς τὸ πῦρ ξαίνειν, id eſt, Ignem diuerberare. Ad hanc formam pertinet, quanquam hoc inter Pythagorica retulimus ſymbola. Ariſtides in communi defenſione quatuor Rhetorum, ἀλλ' οὐδὲν ἄρα ἑαυτὸν ἀγνοεῖς ταῖς παροιμίαις ἐνεχόμενον, ὡς πῦρ ξαίνων, ἢ λίθον ἕψων, ἢ σπείρων τὰς πέτρας, id eſt. Non intelligebas autem teipſum omnibus illis prouerbiis obnoxium eſſe: quòd ignem diuerberares, quòd lapidem elixares, quòd in ſaxis ſementem faceres? Taxat Platonem qui apud Dionyſium tyrannum nullum omnino fecerit operæpretium.

Meminit & huius adagii Baſilius oratione. πρὸς νέους.

In aqua ſcribis. 56

Καθ' ὕδατος γράφεις, Εἰς ὕδωρ γράφεις, id eſt, In aqua ſcribis, hoc eſt, nihil agis. Lucianus in Tyranno. Παίζεις ὦ Χάρων, ἢ καθ' ὕδατος, φασίν, ὕδωρ γράφεις, παρὰ Μικύλλου τινὰ ὀβολὸν προσδοκῶν, id eſt, Verum ludis Charon, an iam in aqua, quod aiunt, ſcribis, qui quidem à Micyllo obolum aliquem expectes? Plato in Phedro, οὐκ ἄρα σπουδῇ αὐτὰ ἐν ὕδατι γράψει μέλανι, σπείρων διὰ καλάμου, id eſt, Num hæc ſtudioſè in aqua ſcribet nigra, ſeminans calamo? Extat huiuſmodi ſenarius inter ſententias Græcas,

Ἀνδρῶν δὲ φαύλων ὅρκον εἰς ὕδωρ γράφε. id eſt,
Hominum improborum inſcribe iuſiurandum aquæ.

Id ita deprauat Xenarchus in Pētathlo apud Athenæū lib. 10.

Ὅρκους δ' ἐγὼ γυναικὸς εἰς οἶνον γράφω. id eſt,
Inſcribo vino ſiqua iurat fœmina. Item Catullus,
mulier cupido quod dicit amanti,
In vento & rapida ſcribere oportet aqua.

In harena ædificas. 57

Εἰς ψάμμον οἰκοδομεῖς, id eſt, In harena ædificas. Ad quod Euāgelica parabola videtur alludere, Non cōſiſtit quod ſuper harenam ſtruxeris. Proinde recte vſurpabitur, vbi quis negotium aggreditur inutile futurum, vpote non recte iactis ante fundamentis.

Inutile negotium.

Ventos colis. 58

Ἀνέμους γεωργεῖς, id eſt, Ventos colis. Colis autem dico, pro eo quod eſt, agricolationem exerces. Refertur à Zenodoto: dicitur in eos qui e ſuis laboribus nihil fructus reportant.

Labores inutiles.

Ferrum natare doces. 59

Σίδηρον πλεῖν διδάσκεις, id eſt, Ferrum natare doces. De iis qui rem conantur, quæ repugnante natura, nequaquam fieri poſſit.

Cribro aquam haurire. 60

Κοσκίνῳ ὕδωρ ἀντλεῖς, ἢ ἀπαντλεῖς, id eſt, Cribro aquam hauris. Quod etiam in obſtuiolo non inconcinne dicetur. Plautus in Pſeudolo, Non pluris refert quam ſi imbrem in cribrum geras. Id autem olim inter ἀδυνατώτατα habitum, vel illud eſt argumento, quod inter prodigia refertur, Tuciam virginem Veſtalem aquam cribro tuliſſe, anno ab vrbe condita ſexcenteſimo nono, teſte Plinio lib. 28. cap. 2. Cuius meminit Dionyſius Halicarnaſſeus lib. Romanarum antiquitatum ſecundo. Sumptum à fabula Danaidum puellarū, quas Plato ſcripſit apud inferos hoc pœnæ genus pendere, vt aſſidue aquam in dolium pertuſum vaſis itē pertuſis inferant. Alciphron in epiſtola Galeni ad Cyrtonem, Καὶ τὸ λεγόμενον δὴ τοῦτο, εἰς τὸν τῶν Δαναΐδων πίθον ὑδροφοροῦμεν, id eſt, Ac iuxta prouerbium, amphoras in Danaidum dolia infundimus. Lucianus in Timone, ὥσπερ ἐκ τετρυπημένου κοφίνου... id eſt, Tanquam è cophino perterebrato. Effertur & hūc ad modum, εἰς τετρημένον πίθον ὕδωρ ἀντλεῖς. id eſt, In dolium pertuſum aquā hauris. Plautus in Pſeudolo, In pertuſum ingerimus dicta dolium: operam ludimus.

Tucia veſtalis cribro aquam tulit.

Danaides.

Apud fimum, odorum vaporem ſpargis. 61

Εἰς κόπρον θυμιᾷς, id eſt, In fimum aromatum odorem ſpargis. Nam perit omnis fragrantia, fimique fœtore vincitur. Eſt apud Suidam. Conuenict autem in eos qui rem egregiam indignis adhibent. quod genus eſt illud, In lente vnguentum.

In lente vnguentum.

Oleum & operam perdidi. 62

Eodem pertinet & illud quod eſt apud Plautum in Pœnulo, Tum pol ego & oleum & operam perdidi. id eſt, quicquid inſumpſi, ſeu rei, ſeu laboris, id fruſtra inſumptū eſt. Metaphora ducta eſt à gladiatorum ac palæſtritarum certaminibus: in quibus certaturi, vnguentis quibuſdam oleaceis perungebantur. Cicero in Epiſtolis, Nam quid ego te athletas putem deſiderare, qui gladiatores contempſeris? in quibus ipſe Pompeius profitetur ſe & oleum & operam perdidiſſe. Quanquam poteſt & ad lucubrantium lucernas referri: ſicuti Cicero feciſſe videtur, ſcribens ad Atticum lib. 11. Ante lucem quum ſcriberē contra Epicureos, de eodem oleo & opera exaraui neſcio quid ad te, & ante lucem dedi. Idem ad eundem alibi, Non deficiamus, ne & oleum & opera noſtræ philologiæ pereant: ſed conſectamus tranquillo animo. Quo quidem in loco plus habet gratiæ, quò ad rem animi tranſlatum ſit. Ergo hic oleum pro ſumptu poſitū eſt: nam & ſic effertur adagium. Plautus in Rudentibus, & operam & ſumptum perdunt. Eodem pertinet etiā illud quod coruus ille ſalutator ſonare didicerat, Opera & impenſa periit. Cuius fabulæ meminit Macrobius lib. Saturnaliū 2. Eam (quoniam haudquaquam indigna memoratu videtur) non grauabor aſcribere, idque ipſius verbis. Sublimis, inquit, Actiaca victoria reuertebatur Octauius, occurrit ei inter gratulantes coruum tenens, quem inſtituerat hoc dicere, Aue Cæſar victor imperator. Miratus Cæſar officioſam auem, viginti millibus nummūm emit. Socius opificis, ad quem nihil ex illa liberalitate peruenerat, affirmauit Cæſari illum habere & aliū coruum: quē vt adferre cogeretur, rogauit. Allatus, verba quæ didicerat expreſſit, Aue victor imperator Antoni. Nihil exaſperatus, ſatis duxit iubere illum diuidere donatiuum cum contubernali. Salutatus ſimiliter à pſittaco, emi iuſſit eum. Idem miratus in pica, hanc quoque redemit. Exemplum ſutorem pauperem ſolicitauit vt coruum inſtitueret ad parem ſalutationē: qui impendio exhauſtus, ſæpe ad auem non reſpondentem dicere ſolebat, Opera & impenſa periit. Aliquando tamen coruus cœpit dicere dictatam ſalutationem. Hac audita dum trāſit Auguſtus, reſpondit, Satis domi ſalutatorum talium habeo. Superfuit coruo memoria, vt & illa quibus dominum querentē ſolebat audire, ſubtexeret, Opera & impēſa periit. Ad quod Cæſar riſit, emique auem iuſſit quāti nullā adhuc emerat. Hactenus Macrobii verba reddidimus. Diuus Hieronymus ad Pamachiū videtur huic adagio velut alterum quoddam adagium ſubtexuiſſe, Oleum perdit & impenſa qui bouē mittit ad ceroma. Siquidē hoc ipſum, Bouē ad ceroma mittere, prouerbiū ſapit, pro eo quod eſt docere indocilem: aut ad id muneris quēpiam

Palæſtritæ inungebantur.

Oleū philologiæ.

Oleum pro ſumptu.

Et operam & ſumptum perdere.

Auis ſalutatrix.

Opera & impenſa periit.

Bouem ad ceroma mittere.

a [illegible] ad quod obeundum minimè ſit idoneus, videlic [illegible] [illegible] Nam [illegible] [illegible] generibus con- ficiebatur. [illegible]

Ceram [illegible] tum [illegible]

Rete ventos venaris. 63

[illegible] id eſt, Rete ventos captas. De fruſtra laborantibus aut [illegible] aut qui rem [illegible] inaniter captant. Nam rete [illegible] ventus poteſt, [illegible].

Tranquillum æthera remigas. 64

[illegible] id eſt, Aer. tranquil. remigas. Apud Zeno [illegible] refertur de [illegible] laboratibus. [illegible] eſt quaſi dicas, Aerem diuerberas, rem [illegible].

Mortuum flagellas. 65

[illegible] id eſt, Mortuum flagellas. In eos, qui [illegible] gant illos qui nihil prorſus obiurgatione commouentur: aut qui vita defunctos [illegible].

Ollam exornas. 66

Conatus abſurdus.

[illegible] id eſt, Ollam exornas, ſiue pictutas. De iis qui in re vehementer abiecta fruſtra conantur. Ineptus enim labor, ollæ vaſi cõtempto, & culinariis vſibus deſtinato, picturæ lenocinium admouere. [illegible] quiddam vulgo iactatur, [illegible] iuglandium putamina.

Ouum adglutinas. 67

[illegible] id eſt, Ouum glutino cõpingis. Refertur à Diogene [illegible] contractum oui putamen glutino ſarcire & coagmentare conetur.

ANIMAD. HENR. STEPH.

[illegible]

V [illegible] Quomodo [illegible] poſſit eſſe verbum [illegible] ſiceret adglutinas, intelligere non poſſum. [illegible] eſt lectioni quam habemus, reponendum puto: aut certe [illegible] illi dicamus [illegible], Ouum conglutinabis. id eſt, Si hoc [illegible] perdes quam in ouo conglutinando.

Veterem cædis. 68

[illegible] id eſt Veterem cædis, aut Veterem excorias. Extat apud Ariſtophanem in Nubibus. Ad quod alluſiſſe videtur [illegible] [illegible] qui [illegible] percutis [illegible].

Veterem vellis. 69

Huic ſimillimum, [illegible] id eſt, Veterem vellis. Vel quòd non ſentiat, vel [illegible].

Actum agere. 70

Terentius in Phormione, [illegible] ne agas [illegible] A iudiciorum conſuetudine ſumptum, qua fas [illegible] Titus [illegible] Patres conſcripti, rem actam hodierno die agi, & fruſtra habiturum orationem [illegible] Africa prouincia ſententiam dixerit M. Tullius [illegible] indicat dictolectam de [illegible] quod præpoſtere geritur. Sed cum multis, inquit, [illegible] negligentia plectimur: tum maximè in amicis & deligendis & colendis. Præpoſteris enim vtimur conſiliis, & acta agimus. quod vetamur prouerbio.

Negotium præpoſterum.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V [illegible] In [illegible] prouerbio, Priuſquam mactaris, excorias, ex loco hoc Ciceronis probat: vt & hoc adagium, Actum agis, eſſe finitimum [illegible] Priuſquam mactaris, excorias. Quod mihi perſuaderi nullo modo poteſt, ob eas quas proferam ibi cauſas.

Cotem alis. 71

[illegible] id eſt, Cotem alis. Dicitur in homines edaces, plurimúmque cibi: qui nihilo tamen habitiores inde reddantur. Nam in cotis macilentiam hodiéque vulgo iactatur adagium, quum aiunt, [illegible] quam cotem, macilentum quempiam eſſe ſignificantes. Hermolaus Barbarus in epiſtola quadam ad Picum interpretatur hoc prouerbium pro male collocare beneficium, vnde non ſit reditura gratia: vt affine ſit illi quod alibi dicetur, Ale luporum catulos. quum ex beneficio redit mala gratia.

Pinguem vt cotem, pro macilento dicimus.

ANIMAD. HENR. STEP.

V [illegible] hic non ſimpliciter ſignificat alere, ſed [illegible] cibo [illegible] ſaginandum quemadmodum [illegible] ab illo [illegible], pro ſaginato. quo modo & altilis à Latinis vſurpatur. Ac [illegible] ſignificare

[illegible], quid

Hic quod dico, apparet ex declaratione Zenobii, ſiue vt vult Eraſmus, Zenodoti qui his verbis [illegible] ita enim legitur [illegible] ſubiungit, [illegible]. Sed & apud Suidam totidem habentur verba excepto hoc [illegible]: omiſſo, non conſulto, ſed librarij incuria.

Hylam inclamas. 72

[illegible] id eſt, Hylam inclamas. De fruſtra vociferantibus: aut in genere, de nihil proficientibus. Ab huiuſmodi caſu natum adagium. Hylas Theomantis filius, quum eſſet inter Argonautas formoſus adoleſcens, adamatus eſt ab Hercule. Is quum eſſet in Myſia, forte aquatum egreſſus, in fonte periit: vnde & à Nymphis adamatus ac raptus fingitur. Ad hunc veſtigandum miſſus eſt Polyphemus, qui ingenti vociferatione nomen inclamabat Hylæ, neque quicquam tamen profecit. Atque hinc ortum prouerbium. Vergilius videtur ad nautarum clamorem retuliſſe, quum ait,

Hylas, puer formoſus.

His adiungit, Hylam nautæ quo fonte relictum
Clamaſſent, vt littus Hyla Hyla omne ſonaret.

Meminit huius & Theocritus in Idyllio 13.

[illegible]
[illegible] id eſt,

Ter quanto potuiſſet Hylam clamore vocabat,
Mugitum intendens imo de gutture vocis:
Ter [illegible] audiit, ac tenuis vox perculit aures.

Nihil obſtat quo minus ad nautarum conſuetudinem referatur, quæ in Hylæ rapti memoriam ſunt inſtituta, in quibus Hyla nomen inclamabatur. Id ſiet venuſtius atque concinnius, vbi quis rem abſentem fruſtra deſiderat, vel deplorans, vel optans. Vt ſi quis ad inopiam redactus, optaret ſibi centum talenta qua [illegible] habuiſſet. Ad hanc paræmiam reſpexiſſe videtur Ariſtophanes in Pluto,

Vſus adagij venuſtior.

[illegible] id eſt,
D[illegible] inaniter vocans.

De Mercurio dictum, [illegible] illas deplorante quas in ſacris [illegible] edere.

Inaniter aquam conſumis. 73

[illegible] id eſt, Inaniter conſumis aquam. In eos qua [illegible] ſuadent. A prîſco more iudiciorum ſumptum, [illegible] clepſydræ modum dic batur. Æſchines contra Demoſthenem, oſtendit primam aquam tribui [illegible] alteram patronis, tertiam iudicibus ad pœnam conſtituendam, niſi primis ſententiis reus fuiſſet abſolutus. Et Demoſthenes Æſchinem prouocat vt vel in ſua aqua, ſi poſſit, dicat quod decretũ tuliſſet ipſo vnquam authore ſcriptum. [illegible] Huc alludens Lucianus [illegible] in [illegible] quidam vocatur, [illegible] apud barbaros in conuiuio dicere, non ad aquæ, ſed ad amphoræ vinariæ modum. Idem in Bis accuſato, [illegible] id eſt, Nam nobis iane in præſentia fluit aqua. Videtur id ſubindicare Plato in Theæteto, quum ait quoſdam [illegible] id eſt, ad puſillum aquæ, docere poſſe quæ geſta ſint. Idem in eodem, [illegible] id eſt, Vrget enim aqua fluens quod oratoris fit ad præſcriptas clepſydras dicere. Apuleius in Aſino aureo, Ruſſum præconis amplio boatu citatus accuſator quidam ſenior exurgit, & ad dicendi ſpatium, vaſculo quodam in vicem colli graciliter fiſtulato, ac per hoc guttatim defluo, infuſa aqua, populum ſic adorat. Plinius Iunior Falconi, Et qui iuberi poſſet tacere quencunque, huic ſilentium clepſydra indici. Idem Arriano, Dixi horis pene quinque. Nam viginti clepſydris, quas ſpatioſiſſimas acceperam, ſunt additæ quatuor. Quintil. lib. 12. Et ſiquid ipſe tibi ſumas, probandum eſt: & laboratam congeſtámque dictum ac noctium ſtudio actionem aqua deficit. Mar. Tull. in calce ſecundi libri Tuſculanarum quæſtionum, Cras ergo ad clepſydram: ſic enim dicimus. Idem De oratore lib. 3 de Pericle loquens, At hunc, inquit, non clamator aliquis ad clepſydram latrare docuerat, ſed (vt accepimus) Clazomenius ille Anaxagoras, vir ſummus in maximarum rerum ſcientia. Philetas apud Athenæum lib. 2. [illegible] id eſt, Tantum, vt ſolent rhetores, ad aquam dixi. Erat autem de aqua ſermo. hinc captata eſt alluſionis gratia. Demades vocabatur in Demoſthenem [illegible], quod cæteri quidem ad aquam dicerent, Demoſthenes ad aquam ſcriberet. Philoſtratus in Adriano ſophiſta, [illegible] appellat ſophiſtas qui ad aquam exercebantur. Porrò præſcriptis & verbis horas diſtinguebant. [illegible] Scipio Naſica primus repente clepſydram, qua nubilo quoque die ac noctibus horæ diſtinguerentur. Nonnunquam clepſydris, clepſammis & [illegible] vtuntur horologis.

Ad clepſydrã dicere.

Qui primùs clepſydram reperit.

In aere piſcari, Venari in mari. 74

Eiuſdem generis ſunt & illa quæ Plautus vſurpat in Aſinaria. In aere piſcari, & In mari venari iaculo. Quadrabunt ſimpliciter in eos qui fruſtra moliuntur [illegible], aut qui præpoſtere ibi quærunt aliquid vbi ne ſperari quidem poſſit. Vt ſiquis in magiſtratibus [illegible] tranquillitatem, in voluptatibus beatam,

Qui fruſtra quid moliuntur

beatam, in opibus felicem quærat. Itaque Libanus ſeruus ab hero ſuo Demæneto iuſſus vt vxorem ipſius argento defraudaret, ſignificãs nulla ratione fieri poſſe vt à muliere tenaciſſima quicquam auferretur: Iube, inquit, vna me opera piſcari in aere, venari autem iaculo in medio mari.

Aquam è pumice poſtulas. 75

Pumex, Graſſa ... lib. cap. 1.

Superiori non admodum diuerſum quod apud eundem poetam legitur, Aquam è pumice poſtulare. pro eo quod eſt, fruſtra ab alio petere, cuius ipſe, à quo petas, maxime ſit indigus. Nihil enim pumice fit ſiccius, nihil ſitienlotius. Perinde ac ſi quis ab indoctiſſimo doceri poſtulet, ab inconſultiſſimo conſilium expectet, ab egeno munus, ab inope præſidiũ: denique ab auaro ac tenaci pecuniã. Plautus, Nam tu aquam è pumice nunc poſtulas, qui ipſus ſitiat. Pumex, inquit idem, non æquè eſt aridus atque hic ſenex. Eſt autem Pumex lapis cauernoſus quo ſolent poliri codices: naturæ adeo ſiccæ, vt ſi in vrceum bullientem immiſeris, feruorem extinguat non ſolùm ad tempus, ſed in totũ. Nec aliud in cauſa putat eſſe Theophraſtus, niſi quòd vehementiſſima ſiccitate ſpumam totam ad ſe trahere nitatur. Meminit & de Chio quopiam Eudemo, qui pumice acri conſperſo aceto munire ſeſe conſueuerit, vt poſt ſeptimam ellebori potionem, nec balneis, nec vini potatione prouocaretur ad vomitum.

Quæ cauſa pumex ſit naturæ ſiccæ.

Nudo veſtimenta detrahere. 76

Ad hanc ſententiam pertinet hoc quoque quod ab eodem eſt vſurpatum poeta, Nudo veſtimenta detrahere, pro eo quod eſt, ab eo ſperare emolumentum, cui ne ſit quidem quod auferri queat. Sic enim idem Libanus in Aſinaria Plautina admonitus ab hero vt ab ipſo per fallaciam argentum abraderet, quo filio emeretur amica. Maximas, inquit, nugas agis. Nudo detrahere veſtimenta me iubes. Adducit & D. Chryſoſtomus prouerbium vulgo iactatum, quo dicebant, nec à centum viris vnũ nudum ſpoliari poſſe. Apuleius Aſini lib. 1. ſcripſit, nudũ nec à decem palæſtritis poſſe ſpoliari.

Nudus vnus nec à centum viris ſpoliari poteſt.

Anthericum metere. 77

Anthericus, herba. Antherices.

Τὸν ἀνθέρικον θερίζειν, id eſt, Anthericum metere, dicebantur qui laborem inanẽ ac ſterilem caperent. Anthericus, herbæ genus quod meti non poſſit, ſed velli manibus neceſſe eſt, veluti & linum. Antherices vocantur ſumma ſpicarum faſtigia, ſiue atheres. Herodotus aſphodeli caules, antherices vocat, teſte Suida: quos & tenaciores ait eſſe quàm vt frangi queant. Antherici meminit & Plinius lib. 21 cap. 17. In Græcorum commentariis reperio promiſcue poſitum antherices & atherices.

Ex harena funiculum nectis. 78

Ἐκ τῆς ψάμμου σχοινίον πλέκειν, id eſt, Ex harena funiculũ nectere. Eſt fruſtra conari quod nulla ratione poteſt effici. Quid enim ſtultius quàm ex harena, quæ nullo modo cohæreſcit, funem velle nectere? Prouerbium vtrumque, nempe tum hoc, tum quod proximè retulimus, vſurpat Ariſtides in communi defenſione quatuor oratorum, Καταδύντες δὲ εἴς τινα χηραμόν, ἐκεῖ τὴν θαυμαστὴν σοφίαν συμφυρῶσι, σκιᾶς τι ἐπὶ λόγοις ἀνασπῶντες, (ὥσπερ ὁ Σοφοκλῆς) τὸν ἀνθέρικον θερίζοντες, τὸ ἐκ τῆς ψάμμου σχοινίον πλέκοντες, οὐκ οἶδ' ὅ τι τὸν ἱστὸν ἀναλύοντες. id eſt, Verùm abdentes ſeſe in receſſus quoſdam, illic admirandam illam cõmiſcuntur ſapientiam, vmbra quadam attrahentes verba (quemadmodum abs te dictum eſt Sophocles) anthericum metentes, ex harena nectentes funiculum, & haud ſcio quam retexentes telam. Significat his adagiis, vmbraticum illud Philoſophorum ſtudiũ nihil omnino fructus afferre. Columella in præfatione carminis De cultura hortorum, Nam etſi multa ſunt eius quaſi membra, de quibus aliquid poſſumus effari: tamen eadem tam exigua ſunt, vt (quod aiunt Græci) ex incomprehenſibili paruitate harenæ funis effici non poſſit. Prouerbium peculiariter accommodabitur ad vſus huiuſmodi: ſiquis conetur in concordiam redigere moribus longè diſſimillimos, & inter quos nihil omnino conuenit: aut ſiquis orationem ex argumentis diſſonis contexat, quaſi Chimæram quandam fingens, & huiuſmodi monſtrum cuiuſmodi deſcribit Horatius, humano capite, equina ceruice, reliquis item membris ex variis animantium generibus ita collatis,

Vmbraticũ ſtudium Philoſophorum.

Monſtrum è variis conflatum.

> vt turpiter atrum
> Deſinat in piſcem mulier formoſa ſuperne.

Ab aſino lanam. 79

Cui finitimum eſt & illud, ὄνου πόκας ζητεῖς, id eſt, Aſini lanas quæris. De iis qui ſtulte quærunt ea quæ nuſquam ſunt. Effertur adagium etiam ad hunc modum, ὄνου πόκαι, id eſt, Aſini lanæ. Ariſtophanes.

> Τίς εἰς τὸ λήθης πεδίον, τίς εἰς ὄνου πόκας; id eſt,
> Aſini quis ad lanas? quis in Lethes ſolum?

Per aſini lanam, res vanas ſignificans, & quæ nuſquam ſunt. Trimeter Græcis conſtat ſi tollas alterum τίς.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *tur adagium etiã*) Prouerbium ὄνου πόκαι, vel potius πόκοι aut πόκοι (nec enim fidendum eſt vulgatis Suidæ exemplaribus) Ariſtophanis interpres non ait de iis quæ nuſquam ſunt dici, ſed de re inutili. οὐδὲ γὰρ αἱ τοῦ ὄνου πόκαι χρήσιμόν εἰσιν, inquit. Id eſt, Neque enim aſini πόκαι vllam vtilitatem adferunt. Sic & Euſtathius ἐπὶ τῶν ἀκερδῶν καὶ ἀλυσιτελῶν vſurpari ſcribit. ſed apud eum male effertur prouerbium ita εἰς ὄνου πόκας, perperam addita præpoſitione ex Ariſtophanis loco: Cæterùm quum eius ſcholiaſtes ait aſini πόκας nulli vſui eſſe, fatetur illum habere πόκας. quam vocem quum abſurdum videatur hoc loco lanam vertere (quis enim aſini lanam vſui non eſſe dixerit, quum nullam habeat?) malim interpretari villos. At quum altero modo effertur adagium, ὄνου πόκας ζητεῖς, tunc πόκας interpretanti lanam, non repugnabo. Neque enim Aſini villos quæris, iactari poſſet in eum qui ſtulte quæreret quod nuſquam reperiri poteſt, ſi verum ſit aſinum habere villos. Niſi forte quis reſpondeat eſſe quidem villos aſino, ſed quos habiturum ſe nemo ſperare debeat. Quamobrem? Quoniam, vt ait Ariſtophanis enarrator, τὸν ὄνον οὔτε πέξαι τις δύναται, οὔτε κεῖραι. id eſt, aſinum neque pectere poteſt quiſquam, neque tondere. Quod etiam videntur exiſtimaſſe qui Aſinum tondes vſurpari putauerũt ἐπὶ τῶν ἀδύνατα ἐπιχειρούντων, id eſt, de iis qui impoſſibilia tentant. quæ etiam eiuſdem enarratoris eſt ſententia. Idem verò ait eam ob cauſam quod neque pecti neque tonderi poſſit aſinus, prouerbium ὄνου πόκαι dici ἐπὶ τῶν ἀδυνάτων καὶ ἀνυπάρκτων. Suidas quoque ait prouerbium vſurpari ἐπὶ τῶν ἀδυνάτων (nam ex errore eſt in vulgatis editionibus ἀνόντων) καὶ μὴ ὄντων. at ego ſcire velim de quibus aſinis hoc intelligendum ſit, eos neque pecti poſſe neque tonderi. nullum enim vidi in quo hæc eſſent impoſſibilia, nimirum eius villos (præter paucos quoſdam) pectere, eoſdémque tondere. Sed agaſonum hac de re eſto iudicium. miſſum enim hunc ſermonem faciam, ne de lana aſinina diſputans, de lana caprina diſputare dicar.

πόκαι, villi ſeu pili aſini.

Aſinum tondes. 80

Eundem ſenſum habet, τὸν ὄνον κείρεις, id eſt, Aſinum tondes. De iis qui rem abſurdam atque inutilem aggrediuntur: propterea quòd aſinum neque pectere poſſis, propter villos: neque tondere, quum lanã non habeat. Huius meminit Ariſtophanes in Ranis.

Aſinus neque pectitur neque tondetur.

Lupi alas quæris. 81

Λύκου πτερὰ ζητεῖς, id eſt, Lupi alas quæris. De iis qui quærũt ea quæ nuſquã ſunt. Aut vbi quis verbo dũtaxat territat, alioqui re nunquã facturus quod minatur. neque enim fieri poteſt vt lupus alatus inueniatur. Prouerbiũ recenſetur à Suida.

Lupus alatus nuſquam.

Quæ apud inferos. 82

Eodem loco interpres admonet & huius adagij, tanquam eundẽ habentis ſenſum, τὰ ἐν ᾅδου, id eſt, Ea quæ apud inferos. citátque Ariſtarchum autorem: idque inde natum putat, quòd Cratinus finxerit quendam apud inferos funem torquentem: aſinum autem arrodentem ea quæ ille iam torſiſſet, atque ita inaniter laborare qui torquebat. Quanquam illud, τὰ ἐν ᾅδου, generaliter ad omnia pertinet quæ poetarũ fabulis traduntur, nulli credita niſi pueris, vnde quũ inania ſomniíque ſimilia ſignificabimus, aptè dicemus, τὰ ἐν ᾅδου Athenæus lib. Dipnoſophiſtarum 4 refert, Democritũ ſcripſiſſe volumen cui titulus fuerit, τὰ περὶ τῶν ἐν ᾅδου, prodigioſis, vt conijctandũ eſt, refertum fabulis: & hinc poteſt videri ductum prouerbium.

Is fuit Ocnus, de quo Pauſanias in Phocic. & Plin. 35. ca. vndecimo de quo paulopoſt.

Liber Democriti.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *Eodem loco interpres admonet & huius adagij*) Imò verò nihil minus quàm hæc verba τὰ ἐν ᾅδου prouerbialia eſſe tradit. Nam hos Ariſtophanis verſus enarrans

> Τίς εἰς ἀναπαύλας ἐκ κακῶν καὶ πραγμάτων;
> Τίς εἰς τὸ λήθης πεδίον, ἢ 'ς ὄνου πόκας,
> Ἢ 'ς Κερβερίους, ἢ 'ς κόρακας, ἢ 'πὶ Ταίναρον;

poſtquam dixit, Ariſtophanem ex hoc ſecũdo loco quem appellat ὄνου πόκας (id eſt, aſini villos) indicare τὸ ἀδύνατον τῶν καθ' ᾅδου, id eſt, impoſſibile eſſe vt extent apud inferos quæ feruntur extare: addit, paucis interiectis, λέγεται δὲ καὶ ὄνον κείρειν, ἐπὶ τῶν ἀδύνατα ἐπιχειρούντων. ἐν τῷ, χύτραν ποικίλλειν, καὶ τὸ χόλικας μυρίζειν, καὶ κόπρον ἀναδεσμεῖν. ἀδύνατα δὲ καὶ τὰ ἐν ᾅδου. διὰ τοῦτο οὖν ὄνου πόκας ἀνέπλασε ποιητικῶς. Id eſt, Dicitur etiam Aſinum tõdes, de iis qui aggrediuntur impoſſibilia, eodem videlicet modo quo dicimus, Ollam variegas, & Stercus odoribus perfundis. Impoſſibilia ſunt autem & quæ apud inferos (ἀδύνατα δὲ καὶ τὰ ἐν ᾅδου) propterea igitur aſini villos poetico more finxit. Hæc ille: non dicens prouerbium eſſe τὰ ἐν ᾅδου: ſed in eos qui aggrediuntur impoſſibilia, iactari hoc inter cætera, Aſinum tondes. quoniam verò itidem ἀδύνατα καὶ τὰ ἐν ᾅδου, id eſt, impoſſibiles ſunt res quæ apud inferos eſſe commemorantur: ideo poetam finxiſſe locum quendam illic appellari aſini lanam, eius nomen ſumendo à re quam impoſſibile eſt eſſe indicare volentem, nihilo magis eſſe poſſe res quæ apud inferos eſſe narrantur, quàm eſſe poteſt res illa à qua locus ille nomen acceperit. Obiter autem & de hoc te admonebo, vt quæ hic dicuntur ab Eraſmo. Eodẽ loco, interpres admonet, &c. ita intelligas. Eodem loco vbi eſt prouerbium, ὄνου πόκαι ſiue πόκοι, interpres Ariſtophanis admonet, &c. Hoc enim ita dicis

quaſi hoc prouerbium proximè ſubiungeretur illi, Ab aſino lanam, quanquam in eo non citauerat ipſum interpretem, ſed tantum poetam.

V. *citatque Ariſtarchum authorem*] Lapſus memoria hoc dixit. non enim à ſcholiaſte Ariſtophanis, ſed à Suida inter Ariſtarchi locus citatur in prouerbio ὄνος πόκας.

Contorquet piger funiculum. 83

Huic adeo ſimile eſt vt idē videri poſſit quod de ocno ono, id eſt pigro aſino, refert Pauſanias in Phocicis, apud Ionas, vt ait, celebratam, ζευγνύοντες τὴν ...σχοῖνον, id eſt, Torquet piger funiculum. Ipſius verba ſuper hac re ſubtexuimus. ... Hunc Ocnum aiunt hominem eſſe induſtrium, operæque intentum, ſed vxorem habere ſumptuoſam ac prodigam: vt quicquid is ſuo labore corraſerit, id mox abſumeretur ab illa. Cognitum autem eſt nobis, etiam ab Ionibus dici ſolere, ſi quem conſpexiſſent in re quapiam elaborantem quæ nihil adferret emolumenti, Hic homo funiculum Ocni contorquet. Videtur autem ... picturæ ſumptum ab occaſione vocis ... ſignificatione ſiquidem ... aiunt Græci, pro comparare victum. Colligit autem qui rem auget, ... qui profundit. Atque hoc quidem argumentum ... multorum artificum operibus fuiſſe celebratum. Siquidem Plinius in hiſtoria mundi, inter Socratis egregii pictoris argumenta, commemorat & de aſino ſpartum arrodente. Et piger, inquit, qui appellatur ocnos, ſpartum torquens, quod aſellus arrodit. Fertur idem pictus ... & Delphis fuiſſe, à Polygnoto Thaſio dicatum. Quo ... ſignificatum, quemadmodum ... exiſtimat Varro, ... laborioſum magis & induſtrium, ſed cui ſit vxor prodiga. Eóque Pauſanias ait, non marem aſellum, ſed ſeminam ... in pictura fuiſſe. Idem argumentum ... cælatum, Romæ duobus viſitari locis, nempe in Capitolio, & in hortis Vaticanis, Hermolaus Barbarus teſtis eſt. Vſus eſt hoc adagio & Propertius,

Dignior obliquo funem qui torqueat ocno,
Æternúſque tuam paſcat aſelle famem.

Verùm illud interim admirandum, cur Plinius eum ſcripſerit appellatum ocnum, id eſt pigrum, qui funem torqueret, ac non magis aſellum arrodentem: maximè quum Propertius non eum ocnum appellet qui torqueat, ſed illi torqueri funem, vt aſinum intelligas citius quàm torquentem. Meminit huius adagii Plutarchus in commentario περὶ τοῦ ἀθύμου, ... id eſt, Sed quemadmodum apud inferos depictus is qui funem torquet: cui adeſt qui depaſcens abſumit id quod tortum fuerit.

ANIMAD. HENR. STEP.

Cerr. illa verba Plutarchi. V. *inferos*] Huius loci Plutarchi falſam lectionem protulit, cui reſpondentem affert interpretationem. tu vtranque corrige, ita legens Græca verba, ἀλλ' ὥσπερ ὁ ἐν ᾅδου ζωγραφούμενος σχοινοπλόκος ὄνῳ τινὶ παρίησι καταβόσκεσθαι τὸ πλεκόμενον & ea Latine ſic interpretans, Sed quemadmodum is qui apud inferos depictus habetur funis contortor, aſino cuidam permittit depaſcendum quod contorquetur. Miror autem cur verterit ... adeſt. nam ... quidē ſignificat cui: ſed ... pro adeſt, hoc eſt pro παρεστι, nullo modo accipi queat.

Littori loqueris. 84

Αἰγιαλῷ λαλεῖς, id eſt, Littori loqueris. Refertur à Græcis adagiorum collectoribus. Dictum in eos qui fruſtra vel ſuadent *Littora ſurda.* vel orant: perinde quaſi ſurdo loquantur. Nam littora propter aſſiduum fluctuum fragorem, ſurda dicuntur. Ouidius,

Surdior illa freto, clamantem nomen Oreſtis,
Traxit inornatis in ſua tecta comis.

Vento loqueris. 85

Suidas addit & hoc, Ἀνέμῳ διαλέγῃ, id eſt, Vēto loqueris. pro eo quod eſt, inaniter. Nam vētus omnia diſſipat, cogitque euaneſcere. Vnde & Auris diſcerpta mandata dixit Vergilius, quæ abierant in obliuionem. Plautus in Moſtell.

Hic nefert quidem niſi tœnus fabulari vento.

Cælo ac terræ loqui. Conſimili figura apud Athenæum legitur, γῇ καὶ οὐρανῷ λαλῶν, id eſt, Cælo ac terræ loqui.

Mortuo verba facit. 86

Νεκρῷ λόγους μυθεῖσθαι ... id eſt, Mortuo ad aurem fabulam narrans. Plautus, Mortuo verba nunc facio. Terētius, Verba fiunt mortuo. Ruſum Plautus, Nihilo pluris refert quàm ſi ad ſepulchrum mortuo dicat iocum. Pertinet huc quod eſt apud Æſchylum in Agamemnone,

... id eſt,
Fruſtra ad ſepulchrum viua ploro mortui.

Natum adagium à ridicula conſuetudine veterum, vita defunctos ter voce cientium: (vnde & conclamati dicebantur:) præterea in pompis funeralibus multa deplorantium erga mortuum. Quem morem irridet Lucianus in libello De luctu, quē nos Latinum fecimus. *Conclamatio.*

Surdo canis. Surdo fabulam narras. 87

Eandem vim habet, κωφῷ ᾄδεις, id eſt, Surdo canis. Vergilius in Bucolicis,

Non canimus ſurdis: reſpondent omnia ſyluæ.

Horatius, narrare putaret aſello Fabellam ſurdo.
Terentius in Heautontimorumeno,

Nam ille haud ſecus quàm mihi nunc ſurdo narret fabulam.

Item T. Liuius de bello Macedonico lib. 10. Quæ vereor ne vanis auribus cecinerim. Æſchylus in ... ,

..., id eſt,
An audiſti, an non audiſti? num ſurdo loquor?

Alluſit huc Ouidius Amorum libro 3.

Quid iuuat ad ſurdas ſi cantet Phemius aures?
Quid miſerum Thamyram picta tabella iuuat?

Ortum videtur à ridiculo caſu, quo ſæpe fit vt hoſpes incidat in ſurdum, quem percontetur multa, ridentibus iis qui ſurdum nouerunt. *Surdus ſurdum nactus.*

Fruſtra canis. 88

Ἄλλως ᾄδεις, id eſt, Fruſtra canis. Περὶ κωφὸν ... id eſt, In vanum cantas. De iis qui fruſtra ſuadent. A cātoribus ductum, qui quum ingratiis ſuis auditoribus, inaniter canunt, quum à nemine audiantur: aut qui canunt ſuo ſumptu, nihil auferentes præmii. Nam cantilenā Græci prouerbiali metaphora frequenter appellant orationem. Inde eſt illud in Euripidis Hecuba, ..., id eſt, Veniet aliqua cantilena. & Eandem cātilenam canis, & Ad aures occinere, & παρὰ τὸ μέλος ..., id eſt præter cantum ſonans. Vſurpauit adagium hoc, ac ſimul expoſuit Lycophron poeta, *Cantilena.*

Τοιγὰρ ..., id eſt,
Itaque crebris irritos fidium tonos,
Ieiuna & indonata pulſans carmina.

Interpres addit, prouerbium ad hūc etiam efferri modum, Εἰς κενὸν κρούεις τὰς χορδάς, id eſt, Fruſtra pulſas chordas. Sumptum autem à citharœdis, qui ſic canunt vt nihil accipiant muneris, & domi cibum capiāt hoc eſt, ſuo ſumptu, ſuóque victu, quemadmodum ait Plautus, aliis cantent. Niſi cui videbitur ad apologum Æſopi referendum, de tibicine fruſtra piſces inuitante cantilenis nam audierat Arionis fabulam.

Lapidi loqueris. 89

Λίθῳ διαλέγῃ, Lapidi loqueris, eundem ſenſum habet. Et apud Terentium in ... lapis pro ſtupido brutóque homine ponitur aliquoties. Non inſcitum eſt quod refert Laertius. Cuidam interroganti quanam in re melior eſſet euaſurus filius ſi erudiretur, Si nihil aliud, inquit Ariſtippus, certè in theatro non ſedebit lapis ſuper lapidem. *Lapis pro ſtupido & inerti.*

Parieti loqueris. 90

Πρὸς τὸν τοῖχον λαλεῖς, id eſt, Parieti loqueris. Et hoc quoque refertur à Græcis collectoribus. Effertur & ad hunc modum, Διὰ τοίχου λαλεῖν. id eſt, Per parietem loqui. Dici conſueuit vbi quis rei quippiam faceret vehementer abſurdæ. Fortaſſis ab amantibus ſumptum: qui ad fores ac feneſtras, aut etiam parietes amicarum perinde loquuntur nonnunquam, quaſi ſenſus aliquis illis adſit. Plau. in Truculento vſurpat pro eo quod eſt taciturо loqui: Ego, inquit, ero paries: loquere tu. *Amantiū mos*

Nugas agere. 91

Latinis perinde atque Græcis tritum adagium, Nugas agere, pro eo quod eſt, rem friuolam ac nihili facere, ſeu fruſtra conari. Λῆρον ληρεῖς, Atticis familiare, id eſt, Nugas nugaris. Ariſtoph. in Nebulis, Socratem ſubtilium nugarum antiſtitem vocat, quaſi friuolarum argutiarum authorem, ... Λῆρος μακρὸς dixit Galenus lib. ... Λῆρος οὖν μακρὸς ... id eſt, Magnæ igitur nugæ ſunt omnis pororum ſuppoſitio ad vim naturalem. Iucundius fit quum refertur ad perſonam, velut apud Athenæum lib. 6.

Οἱ δὲ ποιηταί, φησί, λῆροι εἰσί. id eſt,
Porrò poetas nugas eſſe prædicat.

Dicunt & ληρεῖς, id eſt, deliras ac deſipis. quod eſt tranſlatum ab auriculis, quæ poſteaquam ætatis vitio cœperint deſipiſcere, futiles quaſdā nugas blaterare ſolent. Auſonius ad Paulum, *λῆροι.*

Phœbus iubet verum loqui.
Etſi Pierias patitur hirare ſorores,
Nuſquam ipſe torquet ...

In quibus verſibus obſcurior eſt alluſio, ac propè dixerim in epta-

epta. Nā homo bilinguis pariter ad vtrumque ſermonē, & duplicē nominis ſignificatū reſpexit ſiquidē λῆρος Græcis nugas ſignificat, & liræ ſeu porcæ Latinis vocātur ſulci. Nam agricolæ primum proſcindunt, deinde cōminuūt glebas poſtremo lirant. Proinde ſubtexuit, nunquam ipſe torquet αὔλακα. Olim enim agricolatores delirare dicebantur qui à recto ſulcorum ordine deflecterent. Inde tranſumptum ad eos qui deſipiſcunt.

Λῆρος, porca. Delirare.

Ceratus irritus.

In cælum iacularis. 92

Εἰς τὸν οὐρανὸν τοξεύεις, id eſt, In cælum ſagittā torques. Eſt apud Zenodotum ac Suidam, de iis qui fruſtra laborant: aut qui audent eos laceſſere quos non poſſunt lædere: nihil enim ferire poteſt qui in cælum torquet, niſi quòd diuos videtur petere. At non raro fit vt iaculum in ipſum mittentem recidat. Extat huiuſmodi quædam ſententia in prouerbiis etiam Hebræorū, nempe apud Eccleſiaſticū cap. 27. Qui in altum mittit lapidem, ſuper caput eius cadet, & plaga doloſa doloſi diuidet vulnera: & qui foueā fodit, incidet in eam, & qui ſtatuit lapidē proximo ſuo, offendetur in eo, & qui laqueum alij ponit, peribit in illo.

Delphinum cauda ligas. 93

Sublimis et inaccessus.

Δελφῖνα τῇ οὐρᾷ δεῖς, id eſt, Delphinum cauda alligas. In eos qui quippiam inceſſum conantur: propterea quòd Delphinus cauda ſit lubrica, nec ea parte teneri queat. aut quod cauda ſit valida, cuius agitatione fertur & naues aliquando ſubuertere, vt hac parte ſit inuictus. Quadrabit & in eos qui ea via quempiam aggrediūtur, qua nequaquam poſſit ſuperari.

Cauda tenes anguillam. 94

Τῆς οὐρᾶς τὴν ἔγχελυν ἔχεις, id eſt, Cauda tenes anguillam. In eos apte dicetur quibus res eſt cum hominibus lubrica fide perfidiſque: aut qui rem fugitiuam atque incertam aliquam habent, quam tueri diu non poſſint.

Folio ficulno tenes anguillam. 95

Huic diuerſum eſt illud, τῷ θρίῳ τὴν ἔγχελυν, id eſt, Folio ficulno anguillam. ſubaudiendum, tenes, Vbi quis alioqui fugax & lubricus, arctiore nodo tenetur quàm vt poſſit elabi. Nam fici folium ſcabrum eſt (vt cui nomen etiam inditum ab aſperitate ſcripſerit Plutarchus) atque ob id ad retinendam anguillam natura lubricam vel maximè idoneum.

Medius teneris. 96

Huic ſententiæ confine eſt illud apud Ariſtophanem in Ranis, νῦν ἔχῃ μέσος, id eſt, Nunc medius teneris. De eo qui ſic tenetur vt extricare ſeſe nulla ratione poſſit. Tranſlatum à palæſtritis atque athletis, qui ſi quem medium corripuerint, facile vincunt. Sunt autem verba Æaci ad Bacchum, Ἀλλ' ἄρτι ἔχῃ μέσος, id eſt, At nūc medius teneris. Eodem pertinet illud apud Terentium, Sublimem medium arriperem.

Delphinum natare doces. 97

Δελφῖνα νήχεσθαι διδάσκεις, id eſt, Delphinū natare doces. In eos competit qui monere quempiam conantur in ea re, in qua quum ſit ipſe exercitatiſſimus, nihil eget doctore. Nam Delphinus in natando perniciſſimi impetus eſt, ita vt non modo ſuperet omne natatilium genus velocitate, verumetiam terreſtrium animantium, vt author eſt Ælianus lib. 12. Quin & naues tranſilit, ſéque, contento ſpiritu, teli in morem eiaculatur.

Aquilam volare doces. 98

Αἰετὸν ἵπτασθαι διδάσκεις, id eſt, Aquilam volare doces. Diuerſa metaphora ſententiam eādem declarat. quod enim Delphinus inter piſces, id Aquila inter volucres. Quibus id etiam cōmune quòd vterque ταχυπετὴς eſſe narratur. Alluſiſſe videtur huc Gregorius in epiſtola quadā ad Eudoxū τοῖς πτεροῖς ἐχαίρομεν, ἢ ὅτι κολοιοὶ τὴν πτῆσιν τῶν ἀετῶν δοκιμάζοιεν, Sine valere vulgus, ſine eſſe graculos qui volatum aquilarum probent.

In eodem hæſitas luto. 99

Terentius in Phormione, In eodem hæſitas luto. In eos cōpetit qui ſic implicantur negotio quopiam vt ſe nequeant extricare. A viatoribus tranſlatum, qui ſimulátque in lutum inciderint, quum alterum pedem conantur educere, altero altius immerguntur: ruſum, vt hunc extrahant, alter quem eduxerant, denuo eſt infigendus. Eodem alludens Horatius.

Nequicquam, inquit) cœno cupiens euellere plantam.

Cœno plātam euellere.

Huic ſimile eſt, In eodem hæſitare veſtigio. Quint. Curtius lib. 4. Tertium diem metu exangues, iam armis ſuis oneratos in eodem veſtigio hærere.

In aqua hæret. 100

Vſurpatur huic non diſſimile prouerbium à M. Tullio lib. Officiorū 3. Dicit ille quidem multa multis locis, ſed aqua hæret, vt aiunt. Significat autem Epicurū parum ſecum in diſputando conſtare, ſéque ipſum inuoluere, dum ea quæ dicit alibi, pugnant cum iis quæ dixit alibi, atque ita quaſi fluctuare, neque in ſolido conſiſtere. Id quod euenire ſolet iis, qui quum aberrent à vero, verborum fucis rem inuoluunt. Tranſlatū apparet vel à fluitantibus, qui vado deſtituti, huc atque illuc iactantur: quóque magis ſe cōmouent, hoc maiore periculo laborant. Aut certè ab oratorum clepſydra, de qua meminimus alibi: vt cum in aqua hærere dicamus qui ſeſe, diſtillata iam aqua, tamen è cauſa non poteſt expedire. Cicero ad Q. fratrem lib. 2. Quod idibus & poſtridie fuerat dictum, de agro Campano actum iri, non eſt actum. In hac cauſa mihi aqua hæret. Incertum, vtrum ſignificet eam actionem integram ſibi relinqui, an cauſam eſſe inextricabilē. Huc referēdum illud quod paulo ſuperius ex Quintiliano citauimus, Et laboratam congeſtámque dierum ac noctium labore actionem, aqua deficit. Nec abhorrent ea quæ pòſt dicemus in prouerbio, Hæret in vado.

Epicurus inconſtans.

Hæret in vado.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *qua*] Cicero non dicit, Hæreo in aqua: ſed, Mihi aqua hæret: & in loco proximè citato. Sed aqua hæret, vt aiunt. non autem, in aqua hæret. Quare videris Eraſmus vnde ſumpſerit illud. In aqua hæret. Viderint verò cum illo viri docti quæ ſit huius adagij ſignificatio, nam ipſemet alibi aliter explicat.

CHILIADIS PRIMÆ CENTVRIA QVINTA.

Multa cadūt inter calicem ſupremáque labra. 1.

SVLPITIVS Apollinaris grammaticus apud Aulum Gellium in Noctibus Atticis lib. 13. cap. duo quædam adagia notat, alterum Græcum, alterum Latinum: quorum amborum eadem ſit ſententia. Græcus eſt verſiculus, inquit, hexameter παροιμιώδης,

Πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος καὶ χείλεος ἄκρου. id eſt,

Multa cadunt inter calicem ſupremáque labra.

Quo monemur, nihil tam certum ſperari, neque quicquā tam eſſe vicinum, quòd non repētinus aliquis caſus queat interuertere. adeóque non eſſe tutum venturis fidere, vt vix etiam illa ſint certa quæ manibus tenemus. Originem adagij quidam ad huiuſmodi fabulam referunt. Ancæus Neptuni & Aſtypalææ Phœnicis filius, quum vitem ſereret, grauitérque miniſtris inſtaret, vrgerétque: quidam operis tædio cōmotus in herum, negauit futurum vt ex ea vite herus vnquam vinum guſtaret. Pòſt vbi vitis prouenisſet fœliciter, atque vuæ maturuiſſent, herus exultans ac geſtiens, ſeruum eundem acceſſit, atque vt ſibi vinum infundat, iubet. Deinde iam calicem admoturus ori, ſeruo quæ dixiſſet, redegit in memoriam, quaſi vanam exprobrās diuinationem. At ille ſententiam hanc hero reſpondit, Inter calicem ac ſumma labia, multa poſſe interuenire. Seruili ſententiæ ſauit euentus, nam inter loquendum, priuſquam ille vinum hauriret, alter quidam miniſter ingreſſus, nunciat vinetum ab apro quopiam immani vaſtari. Quibus auditis, Ancæus depoſito poculo, protinus in aprum fertur, à quo inter venandū perculſus interiit. Vſurpauit hoc adagij Lycophron in Iambicis,

Ancæi fabula.

Ἐγὼ δὲ τλήμων τῷ κακῷ μαθὼν ἔπος
Ὡς πολλὰ χείλευς καὶ κύλικος μεσσηγὺ
Μοῖρα κλωθοῦσα συμμιγνῦσι βροτῶν. id eſt,
Miſer aſt ego meo dicta cognoſcens malo,
Vt plurima inter poculum ac labrum ſolet
Vertiſſe fatum, res agens mortalium.

Interpres citat Ariſtotelē authorē, qui & ipſe de Ancæi fabula meminerit, in qua illud variat. Ancæo vitē inſtruenti, vatē acceſſitum quempiā prædixiſſe non futurum vnquā vt ex ea vinum guſtaret: & expreſſo in calice vino, vatē irriſiſſe tanquam ψευδόμαντιν. Reliqua cōueniunt cum iis quæ ex aliorū retulimus commentariis. Feſtus Pompeius ab augure quopiā vicino, qui fortè præterierit, prædictū indicat. Lycophron autē aliò detorſit, nēpe ad Agapenorem patrē, & Ancæum Actoris & Euryhemiſtidis filiū, & ad aprum Calydonium. Dionyſius apud Zenodotum, mauult parœmiā ad Antinoū referre, de quo meminit Homerus in Odyſſeæ 22. Is Antinous erat vnus ex procis Penelopes, cui poculum tenenti, iámque bibere parāti, Vlyſſes iugulū telo transfixit. Atque ita manibus elapſo poculo, concidit atque interiit. Sed nō ab re fuerit Homericū carmē adſcribere,

Antinous procus Penelopes.

Ἦ, καὶ ἐπ' Ἀντινόῳ ἰθύνετο πικρὸν ὀϊστόν.
Ἤτοι ὁ καλὸν ἄλεισον ἀναιρήσεσθαι ἔμελλε,
Χρύσεον, ἄμφωτον, καὶ δὴ μετὰ χερσὶν ἐνώμα,
Ὄφρα πίοι οἴνοιο, φόνος δέ οἱ οὐκ ἐνὶ θυμῷ
Μέμβλετο. (τίς κ' οἴοιτο μετ' ἀνδράσι δαιτυμόνεσσι,
Μοῦνον ἐνὶ πλεόνεσσι, καὶ εἰ μάλα καρτερὸς εἴη,
Οἷ τεύξειν θάνατόν τε κακὸν καὶ κῆρα μέλαιναν;)
Τὸν δ' Ὀδυσεὺς κατὰ λαιμὸν ἐπισχόμενος βάλεν ἰῷ,
Ἀντικρὺ δ' ἁπαλοῖο δι' αὐχένος ἤλυθ' ἀκωκή.
Ἐκλίνθη δ' ἑτέρωσε, δέπας δέ οἱ ἔκπεσε χειρὸς

[illegible] αὐτίκα δ' [illegible] παχὺς ἦλθεν
Αἵματος ἀνδρομέοιο. id eſt,
Telum, hæc fatus, in Antinoum contorſit amarum:
At pulchram is pateram iamiam tollebat, vtrinque
Auritam, atque auro nitidam. iamiámque manu illam
Admorabat vti biberet: neque pectore cædem
Voluebat pauido (quis enim fore crederet vnquam,
Vnus vt in tanto conuiuarum agmine, quanquam
Viribus antecat, mortem ſibi nigráque fata
Molitetur?) at huic iugulum confixit Vlyſſes
Tollenti calicem, iaculum penetrauit acutum,
Et contrà è ceruicibus exit ærea cuſpis.
Voluitur in latus ille, calix ſimul excidit icto
E manibus: mox inde cruor de naribus ingens
Emicat. [illegible]

Venire Calendas Martias, nō præteriere.

Nec alienum arbitror hoc loco meminiſſe quod Iulio Cæſari velut exprobranti vaticinij vanitatem, reſponſum eſt, Veniſſe Calendas Martias, non etiam præteriiſſe.

Inter os & offam. 2

Latinum eſt huiuſmodi, Inter os & offam. Quod à cibis ſumendis ſumptum eſt, quemadmodū Græcanicum illud à potu. Nam olim Romani victitabāt offis, vt teſtis eſt Valerius Max. Itaque periodo valet, Inter os & offam, quaſi dicas Inter os & cibum. Porro prouerbium refertur apud Gellium ex oratione quadam Catonis, de ædilibus vitio creatis, his quidem verbis, Nunc ita aiunt, in ſegetibus & in herbis bona frumenta eſſe. nolite ibi nimiam ſpem habere. Sæpe audiui, inter os & offam multa interuenire poſſe. Verum inter offam atque herbam, ibi verò longum interuallum eſt. Felius ita refert adagium, Inter manum & mentum.

Ita fugias ne præter caſam. 3

Extat apud Terentium in Phormione cum primis venuſtum adagium, Ita fugias ne præter caſam: quo quidē admonemur, ne ſic aliquod vitium fugiamus, vt in aliud maius incauti deuoluamur. Noſtrapte culpa facimus (inquit) vt malos expediat eſſe, dum dici nimium nos bonos ſtudemus & benignos. Ita fugias ne præter caſam, quod aiunt. Verba ſunt Demiphonis ſenis, ſeruet accuſantis, quòd dum auari famam plus ſatis cupide ſtuderet effugere, ſtulti reprehenſionem incurriſſet. Donatus adagij metaphoram hunc ad modum enarrat (ſi modo commentum hoc Donati videtur eſſe) Ita fugito, ne tuam caſam prætermittas, quæ ſit tibi tutiſſimum exceptaculum. Aut, ita fugias, ne præter caſam, vbi cuſtoditi magis & prehendi fur & mulctari verberibus poteſt. Aut verbum erat, inquit, furem exagitantis, & interea prouidentis ne ante caſam tranſeat, ne in prætereundo etiam inde aliquid rapiat. Hanc veluti diuinationem, incerta ac varia coniectantium quis ferret, niſi videremus & iuris interpretibus & Græcorum adagiorum enarratoribus hunc eundem eſſe morem? Primum interpretamentum mihi magis arridet. Quidam enim calore fugiendi, etiā ea prætercurrunt vbi commode poterant quieſcere. Quod vnica voce Græci παραθεῖν vocant, id eſt, perperam præterire ac prætereuehi, ab eo quod amplectendum erat, aberrantem. Opinor ad hoc adagiū reſpexiſſe Lucianum in Nigrino, quum ſcribit, καὶ τοῦτο δὴ τὸ ἐν ταῖς τραγῳδίαις καὶ κωμῳδίαις λεγόμενον, ἤδη καὶ παρὰ θύραν βιαζόμενοι. id eſt, Et hoc quod in tragœdiis & comœdiis dicitur, Iam & præter caſam incitati.

Ferè fit, vt dū vitant ſtulti vitia, in contraria currant.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. παρὰ θύραν] Quod vertit, ἤδη καὶ παρὰ θύραν βιαζόμενοι, iā & præter caſam incitati, vereor vt nimis violenta ſit interpretatio: & hic Luciani locus obtorto, quod aiunt, collo, ad Latini prouerbij ſenſum trahi videatur. Atque vt verba facilè eam admitterent, non video quomodo præcedentibus & ſequentibus reſpondeat. Haud ſcio an referri poſſit ad id quod ſæpe legitur & apud hiſtoricos, qui quum deſcribere volunt magnam hominū turbam certatim properantium irrumpere in aliquem locum, dicunt eos [illegible] πρὸς τὰς θύρας vel τὰς πύλας. interdum etiam ad hoc exprimendum vtuntur verbo βιάζεσθαι, niſi me fallit memoria. Sed & παρωθεῖσθαι interdum ita vſurpatum reperitur, vt apud hunc ipſum authorem, in dialogo qui [illegible] inſcribitur [illegible] ταῦτα, καὶ πρὸς τὰς [illegible] θύρας [illegible] παρωθούμενοι. Fateor quidem non πρὸς θύρας hîc legi, ſed παρὰ: verùm, niſi errorem librarij hîc eſſe ſuſpicabimur, παρὰ θύραν ita hîc accipere poterimus, vt apud Ariſtophanem παρὰ τὴν [illegible] pro κατά. Siue autem legas ὡς βιαζόμενοι, vt in vulgatis editionibus Luciani habetur: ſiue, cum Eraſ. βιαζόμενοι, perinde eſt.

Euitata Charybdi in Scyllam incidi. 4

Τὴν χάρυβδιν ἐκφυγὼν, τῇ Σκύλλῃ περιέπεσον.

Iambici ſunt dimetri ἀκέφαλοι quos caſúſne effuderit, an ars finxerit, incertum. Horum hic eſt ſenſus, Euitata Charybdi, in Scyllam incidi. hoc eſt, Dum vito grauius malum, in alterū diuerſum incidi. Sumptum adagium ab Homerica fabula, quæ narrat, Vlyſſem, dum metu Charybdis propius ad Scyllam nauem admouet, ſex è comitum ſuorum numero perdidiſſe. Quidam aiunt Scyllam Niſi Megarenſium regis fuiſſe filiam, quæ propter aureum crinē ademptum patri, in monſtrum hoc marinum cōuerſa ſit, vt meminit Pauſanias in Corinthiacis. Cui videtur aſſentiri Vergilius in Bucolicis, quum ait,

Quid loquar, aut Scyllam Niſi, quam fama ſecuta eſt
Candida ſuccinctam latrantibus inguina monſtris,
Ah timidos nautas canibus laceraſſe marinis?

Seruius indicat, Scyllā Phorci & Crateidis nymphæ filiam: hāc quum amaret Glaucus, Circe, quæ illius amore tenebatur, quòd eum in Scyllam propenſiorem eſſe videret, fontē in quo nympha lauare conſueuerat, magicis venenis infecit. In quem quū illa deſcendiſſet, pube tenus in varias mutata eſt formas. nam id Circe peculiare, in ferarum figuram homines vertere. Horrens itaque ſuam deformitatem, ſeſe in mare præcipitem dedit, ac fabulæ præbuit argumentum. De rei veritate, diuerſa eſt ſcriptorum opinio. Saluſtius putat eſſe ſaxum in mari prominens, quod procul viſentibus muliebrem formam imitetur: in quod illiſi fluctus, quoniam & luporum eiulatum & canum latratum videntur imitari, finxerunt illam à pube huiuſmodi feris ſuccinctam eſſe. In Græcorum commentariis inuenio, triremem fuiſſe quandā miræ pernicitatis, cui nomen fuerit inditū Scyllæ, παρὰ τὸ σκυλεύειν, quòd hac graſſantes piratæ mare Tyrrhenum ac Siculum infeſtarent, reliquáſque naues quotquot prætеriiſſent, diſpoliarent atque hinc natam fabulam. De Charybde verò narrant poetarum fabulæ, hanc fœminam fuiſſe voraciſſimā quæ, quòd Herculis boues rapuiſſet, à Ioue fulmine icta, in mare præcipitata eſt, & in huiuſmodi verſa mōſtrum quod adhuc priſtinam ſeruat naturam. abſorbet enim vniuerſa: quæque abſorbuerit, ea circa Tauromintanum egerit littus, vt Saluſtius eſt author, Vnde tanquam prouerbio ſcortum vorax, & auiditatis nunquam ſatiatæ, Charybdim appellat Horatius,

Scylla quid, Saluſtio.

Scylla, triremis

Charybdis, voraciſſima fœmina.

Charybdis, ſcortum.

--ah miſer
Quanta laboras in Charybdi,
Digne puer meliore flamma.

Seruius ait Scyllam in Italia eſſe, Charybdim in Sicilia. Vergilius in Æneid. lib. 3. tranſitum hunc inter duo pericula anguſtum eleganter deſcribit,

Hæc loca (inquiens) vi quondam & vaſta conuulſa ruina
(Tantum æui longinqua valet mutare vetuſtas)
Diſſiluiſſe ferunt, quum protinus vtraque tellus
Vna foret: venit medio vi pontus, & vndis
Heſperium Siculo latus abſcidit, aruáque & vrbes
Littore diductas, anguſto interluit æſtu.
Dextrum Scyllā latus, læuum implacata Charybdis
Obſidet. Et idem alibi,
Inter vtranque viam leti diſcrimine paruo,
Ni teneant curſus.

Homerus Odyſſeæ μ, periculum vtrunque multis verbis deſcribit, facitque Circen admonētem Vlyſſem vt ad Scyllam potius inflectat curſum, quam ad Charybdim, propterea quòd præſtet ſex è ſociis deſiderari, quàm pariter omnes interire: declarans nimirū plus diſcriminis eſſe in Charybdi quàm in Scylla,

μὴ σύ γε κεῖθι τύχοις ὅτε ῥοιβδήσειεν.
Οὐ γάρ κεν ῥύσαιτό σ' ὑπ' ἐκ κακοῦ οὐδ' Ἐνοσίχθων.
Ἀλλὰ μάλα Σκύλλης σκοπέλῳ πεπλημένος ὦκα
Νῆα παρὲξ ἐλάαν. ἐπεὶ ἦ πολὺ φέρτερόν ἐστιν
Ἓξ ἑτάρους ἐν νηὶ ποθήμεναι, ἢ ἅμα πάντας. id eſt,
Abſit vt illic tum fueris, quum faucibus vndas
Illa reſorbuerit. neque enim è diſcrimine tanto
Ipſe vel eripiat Neptunus. verùm age Scyllę
Vicinus ſcopulo, celeri prætereuehe curſu.
Quandoquidem comites ſex multo perdere præſtat,
Quam vt ſemel exitium quotquot ſunt auferat omneis.

Vſus adagij multiplex.

Adagio trifariā vti licebit: Vel quum admonebimus, ſiquando in eas rerū anguſtias deuentum fuerit vt citra diſpendiū diſcedi non queat, è duobus malis id quod leuius eſt eligamus (videlicet Vlyſſis exemplo) & magis in eam vergamus partem vbi minus ſit iacturæ. Quod genus, ſiquis pariter & de ſalute & de pecunia periclitaretur, malit propior eſſe pecuniæ quàm vitæ periculo: propterea quòd facultatū iactura vtcūque ſarciri poteſt, vita ſemel amiſſa nunquā reſtituitur. Vel quū oſtendemus negotiū anceps & periculoſum, in quo ſumma moderatione ſit opus, vt in neutrā pecces partem. Hîc iam non habebitur ratio vtrū maius ſit periculū: verùm hoc tantū intelligitur, ingens vtrobique diſcrimē ſubeſſe. Prioris exēplum fuerit, Memento lōge ſatius eſſe in diſpēdij Scyllā incidere, quàm in valetudinis Charybdim. Præſtabilius eſt in rei pecuniariæ iacturā, velut in Scyllā, incurrere, quàm in infamiæ Charybdim incidere. Poſterioris hoc, Curādū vt ita populo ſtudeas, ne principis offendas animum. Cautè circunſpectéque rem gerito, memor tibi inter Scyllam & Charybdim eſſe curſum. Tertius fuerit modus, ſi inuertas hoc pacto, Dum parū eruditus videri times, in arrogātis opinionē incurriſti. hoc eſt planè quòd dicitur, dum Scyllā vitas, in Charybdim incidiſti. Celebratur apud Latinos hic verſiculus, quocunque natus autore (nā in præſentia non occurrit)

Incidit in Scyllam, cupiens vitare Charybdim.

Fumum fugiens, in ignem incidi. 5

Καπνὸν φεύγων, εἰς τὸ πῦρ ἐνέπεσον. id eſt, Dum vito fumū, flammam in ipſam decidi. Senarius eſt prouerbialis ſuperiori ſententiæ finitimus. Lucianus in Nεκυομαντείᾳ, ... id eſt, ignoraueram autem quod, iuxta prouerbium, ex fumo in ipſum ignē compellerer. Vtitur & Plato libro De rep.lib.8. quum ait, populum, dum recuſat ingenuis ſeruire, quaſi vitato fumo, in flammam incurrere. videlicet vt ſeruis etiam ſeruire cogatur. Huc alluſit Horatius, quum ait in Sermonibus,

-nam fruſtra vitium vitaueris illud,
Si te alio prauum detorſeris,

Et in Arte poetica,

In vitium ducit culpæ fuga, ſi caret arte.

Plutarchus περὶ δυσωπίας, ... id eſt, Ineptæ autem verecundiæ illud haud dubie accidit, vt fumum fugiens infamiæ, in ignem coniiciat ſeſe. id eſt, in aliud maius.

Populus ingenuis ſeruire dum recuſat ſeruis ipſis ſeruire cogitur.

Latum vnguem, ac ſimiles hyperbolæ prouerbiales. 6

Tranſuerſum digitum aut vnguem diſcedere, frequenter eſt apud Ciceronem, pro eo quod eſt quamminimo ſpatio. Fit autem feſtiuior metaphora quoties his verbis perfectam imitationem ac plenum vndequaque conſenſum ſignificamus. vt Academicarum quæſtionum lib. 2. Ab hac regula mihi non licet tranſuerſum, vt aiunt, vnguem diſcedere. Ibidem. Vbi enim aut Xenocratem ſequitur, cuius libri ſunt de ratione loquendi, multi, & multum probati: aut ipſum Ariſtotelem, quo profecto nihil eſt acutius, nihil politius? A Chryſippo pedem nunquam. Loquitur de Antiocho, qui reliquis contemptis, Chryſippum per omnia ſequeretur. Rurſus Academicarum quæſt. lib. 1. Quibus conceſſis digitum progredi non poſſunt. Idem ad Atticum, Mihi certiſſimum eſt, ab honeſtiſſima ſententia digitum nunquam. Rurſus ad eundem lib. 13. Curandum eſt, atque hoc in omni vita, ſua quenque, a noſtra conſcientia tranſuerſum vnguem non oportere diſcedere. Idem in Epiſtolis familiaribus, Vrge igitur tranſuerſum vnguem, quod aiunt, à ſtylo. Sunt illa quidem minus figurata, ſed tamen prouerbialia, quæ loquitur Plautinus Euclio in Aulularia. Si tu hercle ex iſthoc loco digitum tranſuerſum aut vnguem latum exceſſeris. Et Cicero in Verrem, Digitum non diſcedebant. Idem ad Atticum libro 13. epiſt. 1. Pedem adhuc e villa egreſſi non ſumus: ita magnos & aſſiduos imbres habebamus. Idem Academicarum quæſt. libro ſecundo. Non quæro ex his illa initia Mathematicorum, quibus non conceſſis, digitum progredi non poſſunt. Atque hunc imitatur diuus Hieronymus, Et Apoſtolicæ voluntatis ſequentes veſtigia, ne puncto quidem, vt dicitur, atque vngue tranſuerſo, ab illius ſententiis recedamus. Metaphora partim ſumpta videtur ab iis qui tabulam, aut ſaxum, aut ſimile quippiam digitis latis metiuntur, quoties exquiſitè rei modus ſpectatur (nam reliqua cubitis metiri ſolemus. minima menſuratum, latus digitus eſt) Partim à iugerum menſoribus, qui ſtadiis, paſſibus, & vt minima menſura, pedibus, ſoli ſpatium metiuntur. Vulgò etiam nunc dicunt Culmum latum, ſimili figura, pro eo quod eſt, ne tantulum quidem.

Tranſuerſum vnguem.
Pedem nunquam.
Digitū tranſuerſum.
Digitum progredi.
Ne puncto quidem diſcedere.

Pedem vbi ponat non habet. 7

Vnde & illa prouerbialis hyperbole ducta videtur, apud Ciceronem frequens, Pedem vbi ponat non habet, pro eo quod eſt, Nec tantillum quidem agri poſſidet. Lib. Epiſt. ad Atticum 13. Ariobarzanis filius Romam venit: vult, opinor, regnum aliquod emere à Cæſare. Nam, quo modo nunc eſt, pedem vbi ponat in ſuo, non habet. Idem Philippicarum ſecunda. Quid erat in terris, vbi in tuo pedem poneres? Rurſum lib. 7. ad Atticum, Pedem in Italia video nullum eſſe, qui non in iſtius poteſtate ſit. Item libro de Finibus 4. Quid enim ſapientia? Pedem vbi poneret non habebat, deſtitutis officiis omnibus. Conueniet autem in hominem inſignitè tenuem atque inopem, cui ne veſtigium quidem pedis ſit in agrorum poſſeſſionibus. Apud eundem eſt iocus in fundum, quem poſſis mittere funda.

In hominē inſigniter inopē.

Iterum eundem ad lapidem offendere. 8

Δὶς πρὸς τὸν αὐτὸν αἰσχρὸν προσκρούειν λίθον. id eſt,
Iterum ad eundem turpe lapidem impingere.

Senarius elegans ac prouerbialis refertur a Zenodoto in Collectaneis adagiorū. Cic. Epiſt. fam. li. 10. Culpa enim illa, bis ad ad eunde, vulgari reprehenſa prouerbio eſt. Ouid. lib. Triſtiū 2.

At nunc (tanta meo comes eſt inſania morbo)
Saxa memor refero rurſus ad icta pedem.

Vſurpatur ab Auſonio in epiſtola quadam. Etenim, inquit, potoſiſti tu, vt tua epiſtola ad eundem lapidem bis offenderes. ego autem, quæcunque fortuna eſſet, ſemel erubeſcerem. Eſt autem bis ad eundem lapidem offendere, iterum eadem in re peccare. Nam primus error, vel Græco adagio, veniam meretur. iteráti culpam venia dari non ſolet. Inter Græcanicas ſententias celebratur & hæc,

Δὶς ἐξαμαρτεῖν ταὐτὸν, οὐκ ἀνδρὸς σοφοῦ. id eſt,
Sapientis haud eſt, bis in eodem labier.

Extat & Græcum epigramma, incertum cuius,

Εἴ τις ἅπαξ γήμας, πάλι δεύτερα λέκτρα διώκει,
Ναυηγὸς πλώει δὶς βυθὸν ἀργαλέον. id eſt,
Altera connubium experto cui ducitur vxor,
Hic fracta repetit æquora ſæua rate.

Fertur & Publianus Mimus, non alienus ab hac forma,

Improbe Neptunum accuſat qui iterum naufragium facit.

At Scipio ſapienti ne ſemel quidem errare permittit, vt dicat, οὐκ ᾤμην, id eſt, Non putaram.

Iterum peccare in eadem re.
Bis in eodem labi.
Non putarā.

Eadem oberrare chorda. 9

Horatius in arte poetica, ſententiam haud diſſimilem diſſimili metaphora extulit,

-& citharœdus
Ridetur, chorda qui ſemper oberrat eadem.

A cātoribus ducta tranſlatio eſt, quibus vehemēter fœdū ſit in iiſdem fidibus ſæpius peccare. In eos igitur concinne dicetur qui vel in ſimili re crebrius peccant, vel culpam eandem iterum atque iterum committunt. Primus enim lapſus vel caſui datur, vel imprudentiæ: iteratus ſtultitiæ tribuitur, aut inſcitiæ.

Primo lapſui condonatur.

Non tam ouum ouo ſimile. 10

Extāt apud authores aliquot ſimilitudinis adagia, quorū de numero eſt. Non tam ouum ouo ſimile, de rebus indiſcretæ ſimilitudinis. Cicero Academ. quæſt. lib. 2. Vidétne vt in prouerbio ſit ouorum inter ſe ſimilitudo? tamen hoc accepimus, Deli fuiſſe complureis, ſaluis rebus illis, qui gallinas alere quæſtus cauſa ſolerent. ij quum ouum inſpexerant, quæ id gallina peperiſſet, dicere ſolebant. Neque id eſt contra nos: nam nobis ſatis oua internoſcere. Idem prouerbium refertur & à Fabio Quintil. li. 10. Vſurpatur & à Seneca in libello quem in Claudium Imperatorem luſit.

Non tam lac lacti ſimile. 11

Idem pollet, & à Plauto vſurpatur in Amphitryone, Neque lacte lacti magis eſt ſimile, quàm ille ego ſimilis eſt mei. Dicitur a Soſia de Mercurio, qui eius aſſumpſerat figuram. Idem in Milite, Tam ſimile quàm lacte lacti eſt.

Non tam aqua ſimilis aquæ. 12

Eandem vim obtinet quod vſurpat Plautus in Menæchmis, Nec aqua aquæ, nec lacte lacti, crede mihi, vſquā ſimilius, quā hic tui eſt, tuque huius. Ad hanc formā & illud ex eadem ſcena, Tam cōſimilis eſt quam poteſt ſpeculū tuū. Rurſum in Milite, Nam è ſummo puteo ſimilior nunquā poteſt aqua aquæ ſumi.

Quam apes apum ſimiles. 13

His M. Tullius illud etiam adiungit in Academicis quæſt. Vt ſimilia ſunt & oua ouorum, & apes apum. Vbi iocatur in Democriti mundos, vſquequaque ſimiles inter ſeſe. Simili forma dicunt, Quam ouis eſt oui ſimilis.

Ouis oui ſimilis.

Acanthia cicada. 14

Ἀκάνθιος τέττιξ, id eſt, Acanthia cicada. In indoctos atque infantes, aut muſices ignaros torqueri prouerbio ſolitū. Author eſt Stephanus Byzantius, iuxta oppidū Ætoliæ Acanthum cicadas, alibi vocales, mutas eſſe: atque hinc ortum adagium, cuius authorem citat Simonidem. Plinius Naturalis hiſtoriæ lib. 11. cap. 27. ſcribit in agro Rhegino cicadas omnes ſilere, vltra flumen in Locris canere. Idem teſtatur Pauſanias lib. rerum Eliacarum 2. Strabo lib. Geographiæ 6. refert Rheginum agrum à Locrenſi dirimi fluuio cui nomen Alex. Cicadas autem, quæ in Locrēſi vertentur ripa, ſonantius ſtridere, quā in Rhegino ſint mutæ. Huius rei hanc eſſe cauſam cōiectat, quòd Rheginorum regio, quū ſit vmbroſa atque opaca, cicadarum pelliculas humore torpefaciat: eaſdē in agro Locrenſi, quòd ſit aprica, ſolis areſactas æſtu, ſtridorē aptius emittere. Auget autem miraculum Rheginenſium cicadarum, etiam fabuloſe celebrata vocalitas vicinarum. Nam idē Strabo Timæum citat authorē, quodam in Pythiorum certamine Eunomū Locrēſem, & Rheginēſem Ariſtonē, in canendi certamen veniſſe. Ariſtonē Apollinē inuocaſſe Delphicū vt ſibi canendi foret auxilio, quòd à Delphis Rheginēſes olim eſſent profecti. Eunomus reſpōdit, Rheginēſibus ne certandum quidē omnino de Muſica, apud quos cicada vocaliſſimum animal voce careret. Vtriſque certantibus, quum in Eunomi cithara, vna inter canendum chorda frangeretur, cicada ſuperuolās aſtitit, ac vocē alioqui defuturā ſuo cātu ſuppleuit. Atque ita victor declaratus ſtatuā citharœdi poſuit cum cicada citharæ inſidēte. Huiuſmodi ferme tradit Strabo.

Cicada muta.
Cur muteſcat cicada Rheginorum.

Eadem penſari trutina. 15

Eadem penſari trutina, id eſt eadem lege. Horat. in Sermon.

-hac lege in trutina ponetur eadem. Idem in Epiſt.
-Romani penſantur eadem Scriptores trutina.

Conuenit cum illa iureconſultorum regula, Patere legem quam ipſe tuleris. Siue vt eo pacto tecum agatur, quo tu cum aliis egeris. Perſius,

-Examénque improbum in illa Caſtiges trutina.

Huc pertinet titul. Digeſtorum 3 lib. 2. Quod quiſque iuris in alterū ſtatuerit, vt ipſe eodem iure vtatur.

Huic ſimillimum, Ad eandem exigere regulam, ἴσῳ ςαθμῷ, id eſt, çquali trutina, ſiue lance. Plutarchus, ἀλλ' ἴσῳ ςαθμῷ πᾶσιν ἡ κακία πολλὰ μολυβδὶς ὥσπερ δίκτυον κατέσπασεν. id eſt, Sed æqua lance omnibus addita malitia ceu plumbum rete detraxit.

Zonam perdidit. 16

ἀχρήματοι.

Zonam perdidit. Caſtrenſe prouerbium in ἀχρημάτους, id eſt, eos qui nihil habét nummorum. A Græca quadam fabula tractum Acron admonet. Porphyrion à militum conſuetudine,

Zona militũ.

qui quicquid habent, in zona ſecum portant. Cuiuſmodi ſanè hominem perquam venuſtè deſcribit Lucilius, citante Nonio,

Cui neque iumentum eſt, nec ſeruus, nec comes vllus:
Bulgam & quicquid habet nummorum, ſecũ habet omne:
Cum bulga cœnat, dormit, lauat. omnis in vna
Spes hominis bulga, hac deuincta eſt cætera vita.

Bulga.

Nam bulgam appellat Lucilius folliculum, ſiue crumenam, & ſacculum de brachio propendentem. Sic enim & Horatius,

Lib. 1 Epiſt.

Suſpenſi læuo tabulas loculóſque lacerto.

Tametſi Feſtus Bulgam Gallicum vocabulum autumat. Cõſimili modo Gracchus loquitur apud Gellium, Quum Roma profectus ſum, zonas quas plenas argenti extuli, eas ex prouincia inanes retuli. Horatius in epiſtolis, Ibit eò quò vis qui zonam perdidit. Plautus in Pœnulo, Tu qui zonam non habes, qui in hanc veniſtis vrbem? aut quid quæritis? In quibus Plauti verbis duplex eſt alluſio, & ad veſtem Pœnorum more diſcinctam, & ad pecuniam quæ in zona geſtatur: citra quam in vrbe ſumptuoſa non ſat commodè viuitur. Peſcennius Niger apud Spartianum, vetuit ne milites zonam ſecum deferrẽt in bellum: ſed ſiquid haberent pecuniæ, publicè commendarẽt, recepturi poſt prælium: ſimul & ipſis luxuriei materiam eripiens, & hoſti prædã, ſiquid aduerſi eueniſſet. Eſt apud Lãpridium in Alexandro, Miles non timet, niſi veſtitus, calceatus, armatus, & habens aliquid in zona.

Lib. 2. Epiſt.

Ne milites zonam deferrẽt.

Cocta numerabimus exta. 17

Cocta numerabimus exta. Diomedes grammaticus, vbi prouerbium definit, hoc exempli vice ſubiecit. Cuius hunc adſcribit eſſe ſenſum, Ex euentu ſciemus. Huic confinis color ille comicus, Res indicabit. Nam vt ait Ouidius,

Exitus acta probat.

Exitus acta probat.

Et apud Græcos, αὐτὸ δείξει, id eſt, Ipſa res indicabit.

Multa nouit vulpes, verùm echinus vnum magnum. 18

Πολλ' οἶδ' ἀλώπηξ, ἀλλ' ἐχῖνος ἓν μέγα. id eſt,
Ars multa vulpi, aſt vna echino maxima.

Zenodotus hunc ſenarium ex archilocho citat. Dicitur in aſtutos & variis cõſutos dolis. Vel potius vbi ſignificabimus, quoſdam vnica aſtutia plus efficere quàm alios diuerſis technis. Nam vulpes multiiugis dolis ſe tuetur aduerſus venatores, & tamen haud raro capitur: echinus (quem opinor herinaceum eſſe: nam hoc loco de terreſtri, non de piſce fit mentio) vnica duntaxat arte tutus eſt aduerſus canum morſus. Siquidem ſpinis ſuis ſemet inuoluit in pilæ ſpeciem, vt nulla ex parte morſu prendi queat. Citantur apud eundem Zenodotum huiuſmodi quidam verſus ex Ione Chio, tragico poeta, Quos eoſdem ex eodem citat in Sermonibus conuiualibus Athenæus è tragœdia cui titulus Phœnicia,

Echinus, ſeu erinaceus.

Ἀλλ' ἔν γε χέρσῳ τὰς λέοντος οὐ ...
Καὶ τὰς ἐχίνου μᾶλλον οἰζυρὰς τέχνας,
Ὃς εὖτ' ἂν ἄλλων θηρίων ὁρμὴν μάθῃ,
Στρόβιλος ἀμφ' ἄκανθαν εἱλίξας δέμας
Κεῖται δακεῖν τε, καὶ θιγεῖν ἀμήχανος. id eſt,
Leonis artes in ſolo ſanè probo,
At magis echini comprobo miſeros dolos,
Qui ſimul odorem belluarum ſenſerit,
Se contrahit ſpinis operto corpore,
Tutus iacens morſuque tactúque omnium.

Refert prouerbium ac ſimul ad carmen alludit Plutarchus in commentario cui titulus, πότερα τῶν ζῴων φρονιμώτερα, χερσαῖα ἢ ἐνύδρα. id eſt, vtra animantia prudentiora, terreſtria an marina. Eius verba ſubſcribam, τῶν δὲ χερσαίων ἐχίνου ἡ μὲν ὑπὲρ αὐτῶν ἄμυνα καὶ φυλακὴ παροιμίαν πεποίηκε,
Πολλ' οἶδ' ἀλώπηξ, ἀλλ' ἐχῖνος ἓν μέγα. προσιούσης γὰρ αὐτῆς, ὥς φασιν, οἷον
Στρόβιλος ἀμφ' ἄκανθαν εἱλίξας δέμας
Κεῖται θιγεῖν τε, καὶ δακεῖν ἀμήχανος. id eſt,

Iam vero terreſtrium echinorum in tuenda ſeruandáque incolumitate ſua ſolertia prouerbio locum fecit,

Aſtus echini.

Ars varia vulpi, aſt vna echino maxima. ſiquidem quum illa aggreditur, quemadmodum aiunt,
Flexibile ſpinis corpus obuoluens ſuis,
Tutus iacet, ſic vt nec ore tangier
Vlla queat ratione, nec morderier.

Plinij locus, de echino.

Plutarchus, aut quiſquis eſt eius operis author, verſibus intermiſcuit ſua quædam verba, nequis id errore noſtro factum ſuſpicetur. Sed omnium copioſiſſime huius animantis ingenium & aſtutiam deſcribit Plinius lib. 8. capite 37. Præparant, inquit, & herinacei cibos, ac volutati ſupra iacentia poma, affixa ſpinis, vnum non amplius ore tenentes portant in cauas arbores. Iidem mutationem Aquilonis in Auſtrum, condentes ſe in cubile, præſagiunt. Vbi verò ſenſere venantem, contracto ore, pedibus, ac omni parte inferiore, qua tutam & innocuam habent lanuginem, conuoluuntur in formam pilæ, nequid comprehendi poſſit præter aculeos. In deſperatione verò vrinam ex ſe reddũt tabificam tergori ſuo, ſpiniſque noxiam. Reliqua qui cupiet cognoſcere, è loco quem indicauimus petat. hæc ad prouerbij ſenſum potiſſimum attinebant. Celebre eſt & piſcis echini ingenium, qui ſæuitiam maris præſagiens, correptis lapillis operit ſeſe, vt mobilitatem ſtabiliat podere, ne nimia volutatione atterat ſpinas. quod aſpiciẽtes nautæ, pluribus mox ancoris nauigia infrænãt. Author Plinius lib. 9 cap. 31. Vulpem autem verſipellem eſſe, variis inſtructam artibus, cum alij complures apologi, tum ille peculiariter indicat, qui refertur à Plutarcho in Moralibus: Quum aliquando pardus vulpem præ ſe cõtemneret, quòd ipſe pellem haberet omnigenis colorum maculis variegatam, reſpondit vulpes, ſibi id decoris in animo eſſe quod illi eſſet in cute. neque verò paulò ſatius eſſe ingenio præditum eſſe vafro, quàm cute verſicolore. Græci ſolertem ac variis armatum dolis, ποικιλόφρονα vocant & ποικιλόμητιν, Latini vafrum & verſipellem. Narratur & alius quidam apologus, ab hoc prouerbio non multum abludẽs. Quum aliquando vulpes in colloquio quod illi erat cum fele, iactaret ſibi varias eſſe technas, adeo vt vel peram haberet dolis refertam: feles autem reſponderet ſibi vnicam duntaxat artem eſſe cui fideret, ſiquid exiſteret diſcriminis: inter confabulandum, repẽte canum accurrentium tumultus auditur. ibi feles in arborem altiſſimam ſubſiliit, quum vulpes interim à canum agmine cincta capitur. Innuit fabula, præſtabilius eſſe nonnunquam vnicum habere conſilium, modo id ſit verum & efficax, quàm plures dolos, conſiliaque friuola.

Echini piſcis natura.

Vulpes doloſa.

ποικιλόφρων. ποικιλόμητις.

Præſtat vnicũ conſilium, dolis conſiliis.

Πολλ' οἶδ' ἀλώπηξ, ἀλλ' ἐχῖνος ἓν μέγα.

Simulare cupreſſum. 19

Horatius in Arte poetica. -& fortaſſe cupreſſum
Scis ſimulare. quid hoc, ſi fractis enatat expes
Nauibus, ære dato?

Acrõ prouerbium eſſe admonet, ortum ab imperito quopiam pictore, qui præter cupreſſum nihil nouerat pingere. à quo quũ naufragus quidam petiiſſet, vt vultum ſuum exprimeret, ac naufragium ſuum depingeret, interrogauit ille num ex cupreſſo vellet aliquid adiici. Res ea primum in iocum, deinde etiam in adagionem abiit. Concinne vſurpabitur in eos, qui quod didicerunt, id vbique intempeſtiuiter inculcant, quum ad rem nihil attineat.

Imperitus pictor.

Flamma fumo eſt proxima. 20

Apud Plautum extat in Curculione, Flamma fumo eſt proxima. Commonet adagium periculum maturè fugiendũ eſſe, quique malum euitare cupiat, ei vitandam prius occaſionem. Vt, qui corrumpi nolit, ab improborum abſtineat conſuetudine. Nam & illud protinus addidit poeta, Fumo comburi nihil poteſt, flamma poteſt. Fumus enim indicium eſt flammæ mox erupturæ.

Vitanda mali occaſio.

Ad reſtim res rediit. 21

Terentius in Phormione, Opera tua ad reſtim mihi quidem res rediit planiſſimè. Hoc adagio ſumma rerum deſperatio ſignificatur. Nam in hac ſolent quidem amentes ad laqueum confugere. Iuuenalis,

Summa deſperatio.

Ferre potes dominam ſaluis tot reſtibus vllam?

Eodem pertinet etiam illud, Suſpendio deligenda arbor.

Paupertas ſapientiam ſortita eſt. 22

πενία δὲ τὴν σοφίαν ἔλαχε, id eſt, Paupertas ſapientiam ſortita eſt. Zenodotus citat ex Euripide. alij tribuunt Ariſtoni. Ignaua eſt opulentia, verùm inopia multarum artium repertrix eſt: id quod ipſa iactat apud Ariſtophanẽ in Pluto, artium omnium inuentionem ſibi vendicans. Vergilius. 1. Georgic.

Artium inuẽtio paupertati tribuenda.

-labor omnia vincit
Improbus, & duris vrgens in rebus egeſtas. Ouidius,
Ingenium mala ſæpe mouent. Perſius,
Magiſter artis, ingeníque largitor Venter.

Circunfertur hic quoque verſiculus apud Græcos,
Πολλῶν ὁ λιμὸς γίγνεται διδάσκαλος. id eſt,
Magiſtra multorum improba exiſtit fames.

Fames magiſtra.

Xenophon πενίαν appellauit σοφίαν αὐτοδίδακτον. ἃ γὰρ ἐκείνη δεῖ λόγῳ πείθειν, αὕτη τοῖς ἔργοις ἀναγκάζει. hoc eſt, ſapientiam quę citra doctorem contingit: etenim quod hæc perſuadet oratione, ad hoc illa re ipſa compellit. Theoc. in Piſcatoribus.

Ἁ πενία Διόφαντε μόνα τὰς τέχνας ἐγείρει,
Αὐτὰ τῶ μόχθοιο διδάσκαλος. id eſt,
Vnica paupertas Diophante ſuſcitat artes,
Ipſa laborandi doctrix, ſtudiíque magiſtra.

Huc ſpectat & illud, quòd Iupiter aurei ſeculi tam paratam rerum copiam ſubmouit,
Vt varias vſus meditando extunderet artes.

Item

Item Mimus ille non inelegans,

Hominem experiri multa paupertas iubet.

Poteſt & illuc referri prouerbium, quòd videmus accidere neſcio quomodo, vt penes Midas & improbos homines ſit opulentia, doctíque probíque ferè tenui ſint fortuna. *Docti egent.* Qua quidem de re extant duo problemata Ariſtotelis titulo: quorum altero rogat qui fiat vt paupertas apud probos viros plerúque verſetur. Redditque huiuſce rei varias cauſas: Siue quòd improbi per fas nefaſque malunt parare diuitias, quàm cum paupertate contubernium diutinum habere: proinde fugit illos quibus videatur maximorum flagitiorum occaſio futura, ad illos deflectit quos exiſtimat ſeſe rectè modeſtéque vſuros. Siue, quòd inops & virium & conſilij (quippe fœmina) plus auxilij ſibi futurum ſperat apud πολυδακρύας ἄνδρας, vt habet prouerbium. Siue, quòd quum ipſa ſit mala, malos vitat, ne ſi πῦρ ἐπὶ πῦρ, id eſt, malum acceſſerit malo, iam fiat intolerabile atque immedicabile. In altero rogat quid in cauſa ſit vt opes à malis ferè poſſideantur, non item à bonis. An quia cæcæ ſunt, inquit, & ob id errant in delectu? Hæc quoniam poeticen aut ſophiſticen ſapiunt magis quàm philoſophum, præſertim ſerium, vix mihi fit veriſimile ab Ariſtotele fuiſſe profecta. Quod autem dixit de cæcis diuitiis, id ſumptum eſt potiſſimum ex Ariſtophanis Pluto. Quo in loco Plutus, qui deus eſt diuitiarum, rogatus vnde cæcitatis malũ obtigiſſet, reſpódit ad hũc modum, *Plutus, cur cæcus.*

Ὁ Ζεύς με ταῦτ᾽ ἔδρασεν ἀνθρώποις φθονῶν.
Ἐγὼ γὰρ ὢν μειράκιον, ἠπείλησ᾽ ὅτι
Ὡς τοὺς δικαίους καὶ σοφοὺς καὶ κοσμίους
Μόνους βαδιοίμην. ὁ δέ μ᾽ ἐποίησεν τυφλόν,
Ἵνα μὴ διαγιγνώσκοιμι τούτων μηδένα.
Οὕτως ἐκεῖνος τοῖσι χρηστοῖσι φθονεῖ. id eſt,

Hoc me malo mulctauit ipſe Iuppiter,
Rebus videlicet inuidens mortalium.
Nam olim puer minabar id fore, vt ad probos,
Doctos, modeſtos, tantum adirem. at Iuppiter
Oculos in hoc ademit, vt ne quempiam
Horum liceret iam mihi dignoſcere.
Adeo bonæ ille frugis inuidet viris.

Hunc locum imitatus Lucianus in Timone, conſimilia quædã de Pluto narrat, quem non cæcum modo facit, verumetiam claudum: cæcum quidem ſemper, at tum demum claudicãtem, quoties ad bonos viros mittitur, aliás pedibus perniciſſimis.

Ollæ amicitia. 23

Χύτρα φιλία, Ollæ amicitia. In amicos iſtos vulgares quadrabit, quos patina, non beneuolentia conciliat. De cuiuſmodi Iuuenalis,

Te putat ille ſuæ captum nidore culinæ:
Nec malè coniectat.

Hos arcanæ literæ menſæ amicos nominant. Plutarchus item in libello cui titulus, Quo pacto dignoſcas adulatorem ab amico: id genus homines, ἀποταγηνίδας καὶ τραπεζέας vulgo dici ſolitos narrat, quòd ventriculi cibíque cauſa diligant, non ex animo quiſque tum præſto ſunt, quoties audiũt κατὰ χειρὸς ὕδωρ. *Ἀποταγηνίδαι ἢ τραπεζεῖς.* *Κατὰ χειρός.* Nam Ariſtophanes grammaticus apud Athenæum lib. 9. tradit lotionem manuum, quæ præcedebat cœnam, vocari κατὰ χειρός: à cœna, ἀπονίψασθαι. In eoſdem, ni fallor, dictum eſt illud à Menandro comico citante Athenæo,

Οἱ δὲ κατὰ χειρῶν λαβόντες περιμένουσι φίλτατοι. id eſt,
Manibus vt data eſt aqua, hærent tunc amici maxime.

Effertur ad hũc modum parœmia, ζεῖ χύτρα, ζῇ φιλία, id eſt, Feruet olla, viuit amicitia. *Feruet olla, Viuit amicitia.*

Antiquiora diphthera loqueris. 24

Ἀρχαιότερα διφθέρας λέγεις, id eſt, Antiquiora diphthera loqueris. In eos quadrat qui nugas narrant, aut de rebus nimium priſcis & iampridem obſoletis. Nam diphthera res quædam erat ex priſcis illis fabulamentis relicta. Siquidẽ aiunt, diphtheram pellem fuiſſe eius capræ quæ Iouem lactarit, in qua creditum eſt antiquitus, illum omnia ſcribere quæ fierent. *Diphthera quid.* Vnde quæ nec in hiſtoricorum literis extarent, nec in hominum memoria ſeruarentur, ea velut ex Iouis diphthera petita dicebant. Quin ſubinde apud Ariſtophanem, ἀρχαῖα, παλαιά, id eſt, priſca atque antiqua, pro nugamentis, leges: quòd antiquitas ferè fabuloſiſſima ſit, opinor: & ἀρχαϊκῶς, pro eo quod eſt deliranter ac ſtultè. *Ἀρχαῖα, παλαιά.* Simili modo vocamus κρόνια vetera & obſoleta deſitáque. Sic apud Athenæum lib. 7. quiſpiã, Arrianus opinor, ταῦτα ἐστὶ τὰ κρονικὰ σιτάρια. id eſt, Iſthæc Saturnia ſunt ô amice cibaria. *Κρονικά.* Poetæ fingunt Saturnum regno pulſum, & huius loco regnare Iouem.

Auribus lupum teneo. 25

Extat apud Terẽtium in Phormione: Antiphoni adoleſcẽti vxor erat domi, quam nec eiicere poterat (vel quia non libebat, quòd in eam deperiret: vel quòd integrum non erat, quum eſſet iudicum ſententiis addicta) neque rurſum retinere quibat, propter patris violentiam. Et quum à patruele fœlix diceretur, vt qui domi poſſideret id quod amabat. Imò, inquit, quod aiunt, auribus teneo lupum. Nã neque quo modo amittam à me inuenio, neque vti retineam, ſcio. Moxque leno quaſi referens parœmiam, ait ſibi idem vſu venire in Phædria: quem neque retinere poterat, qui nihil numerabat, neque repellere, quòd eſſet improbè blandus, ac montes aureos polliceretur. Donatus Græcam parœmiam Græcis adſcribit verbis, Τῶν ὤτων ἔχω τὸν λύκον, οὔτ᾽ ἔχειν οὔτ᾽ ἀφεῖναι δύναμαι. Auribus lupum teneo, neque retinere neque amittere poſſum. Suetonius in Tiberio, Cunctandi cauſa erat metus vndique imminentium diſcriminum, vt ſæpe lupum tenere ſe auribus diceret. Plutarchus in Præceptis ciuilibus λέγουσι φασὶ τῶν ὤτων κρατεῖν. id eſt, Aiunt lupum nõ poſſe teneri auribus: quibus homines hac parte maxime ducantur, nimirum perſuaſione. Dicitur in eos qui eiuſmodi negotio inuoluuntur, quod neque relinquere ſit integrũ, neque tolerari poſſit. Videtur ab euentu quopiam natum, vt alia pleraque. Aut inde certe, quòd vt lepus, auribus quippe prælongis, commodiſſimè tenetur: ita lupus, quòd aures habet pro corpore breuiores, teneri iis non poteſt, neque rurſum citra ſummũ periculum è manibus dimitti bellua tam mordax. *Lupus aurium breuium.* Cæcilius apud A. Gellium lib. 15. cap. 9. candem ſententiam, ſed citra metaphoram, extulit. Nam hi ſunt, inquit, amici peſſimi, fronte hilaro, corde triſti: quos neque vt apprehendas, neque vt amittas ſcias. *Amici, qui peſſimi.* Huc alluſit Theognis, etiamſi alienius,

Ἀργαλέως μοι θυμὸς ἔχει περὶ σῆς φιλότητος,
Οὔτε γὰρ ἐχθαίρειν, οὔτε φιλεῖν δύναμαι. id eſt,
Pectora noſtra tui quàm mire amor efficit, vt quem
Non odiſſe queam, ſed nec amare queam.

Vnde videtur illud effictum, Martialis:

Nec tecum poſſum viuere, nec ſine te.

Refertur & à M. Varrone pro exemplo adagionis, Auribus lupum teneo.

Neceſſarium malum. 26

Huic finitimum eſt illud, ἀναγκαῖον κακόν, id eſt, Neceſſariũ malum. de iis quos neque reiicere poſſis, quòd quibuſdam in rebus opus ſit eorum opera: neque commode ferre, quòd viri ſint improbi. Natum videtur ex Hybreæ cuiuſdã apophthegmate, de quo meminit Strabo lib. 14. Quum haberet Euthydamus tyrannicum quiddam, multis alioqui nominibus vtilis ciuitati, ita vt cum vitiis virtutes paria facere viderentur: *Euthydamus.* Hybreas orator in oratione quadam ſic de illo loquutus eſt, Malum es (inquit) ciuitatis neceſſarium. nam nec tecum viuere poſſumus, nec ſine te. Alexãder item Seuerus imperator, rationales, quos tollere decreuerat, poſteaquam perpendiſſet eos citra Reip. incommodum tolli nõ poſſe, neceſſarium malum appellabat. *Rationales, neceſſarium malum.* Huiuſmodi fuit & P. Cornelius Rufinus, furax quidẽ & impendiò auarus, ſed idem egregius imperator: à quo Fabricius Luſcinus compilari maluit quam ſub haſta vænire, quemadmodũ refert Gellius lib. 4. & Cicero de Orat. lib. 2. Torqueri poterit & in vxores, cum quibus incommode viuitur: ſed abſque his Reſp. omnino conſiſtere non poteſt. *Vxores, malũ neceſſarium.* Poteſt & ad aliam rem accommodari: veluti ſiquis dicat, Pharmacum rem quidem moleſtam, neceſſariam tamen. Euripides in Oreſte,

Αἰσχρὸν μὲν τὸ χρῆμ᾽, ἀναγκαῖον δ᾽ ὅμως.
Moleſta quum ſit res, neceſſaria tamen.

Non abhorret ab hac forma quod Plinius ſcribit, oraculo proditum fuiſſe, lib. 18. cap. 6. Quonam igitur (inquit) modo vtiliſſimè coluntur agri? Ex oraculo ſcilicet, malis bonis. Hoc velut ænigmate ſignificatum eſt, agros quàm minimo poteſt impendio colendos eſſe. *Mala bona.*

Non abſque Theſeo. 27

Οὐκ ἄνευ Θησέως, id eſt, Haud abſque Theſeo: Quum ſignificamus rem alieno auxilio confici: Aut quum ſignificamus rerum omnium communionem ac ſocietatem. Nam Zenodotus ſcribit Theſeum permultis viris fortiſſimis in certaminibus auxilio fuiſſe, quippe qui & Meleagro adfuit in conficiendo apro Calydonio, auxiliatus & Pirithoo pugnãti cum Centauris. item Herculi cum Amazonibus belligeranti. Fabula de apro ſic habet: OEneus Meleagri pater, quũ de primitiis anni prouentus diis libans, Artemidem præteriſſet, illa irata aprum immanem in agros Calydonios immiſit, omnia populantem: ad quem conficiendum OEneus præſtantiſſimum quenque exciuit, præmiis ad id propoſitis. Inter multos certauit & Meleager, qui & belluam confecit, ſed accerſito ad auxilium Theſeo. Reliquum fabulæ nihil ad prouerbij ſenſum attinet. De Pirithoo ſic fertur, Pirithous Hippodamiæ procus, Centauros, quòd eſſent ſponſæ cognati, conuiuio accepit. qui ſimul atque mero incaluiſſent, ſponſæ vim adferre cœperũt. Coorta pugna, Theſeus Pirithoo auxilium ferens complures Centauros trucidauit. De Hercule ſic narrant, Quum Euryſtheus Herculi iniunxiſſet vt Hippolytę Amazonum reginæ balteum adimeret, atque ille pacta facturus, eſſet profectus, Iuno ſemper illi infeſta, induta formam Amazonis, famam paſſim diſſipauit aduentare hoſpitem, vel verius hoſtem, qui violata regina balteum, quem geſtabat inſigne regni, per vim eriperet. Quod vbi au-

ditum eſſet, Amazones in Herculem parant arma. Hercules ratus hæc non errore ſed dolo geri, Hippolyta occiſa balteum abſtulit. Deinde quo magis vlciſceretur Amazonas, bello eas adortus eſt, & oppreſſit, ſed Theſei adiutus opera. Refertur hoc adagium & à Plutarcho in eius vita: ſignificátque, Theſeum, ſicuti dictum eſt, multis auxilio fuiſſe, tamen ex pleriſque certaminibus nullum retuliſſe præmium. atque huius rei citat authorem Herodotum. Alluſit ad prouerbium Ariſtides in oratione ad Thebanos de auxiliis, Καὶ ὅτε τοίνυν Ἡρακλεῖ φίλος ἐδέησεν, Θησεὺς αὐτὸν Ἀθήναζε ἀγαγὼν ἀνεκτήσατο. id eſt, Quúmque ſane & ipſi Herculi opus eſſet amico, Theſeus illum Athenas deductum refouet refocillátque. Proinde quoties facinus aliquod alieno nomine celebratur, alterius tamen opera potiſſimum peractum (veluti ſi quis librum ſuo nomine publicet, in quo ſit doctioris alicuius adiutus opera) concinne notabitur hoc adagio, οὐκ ἄνευ Θησέως. id eſt, Non abſque Theſeo. Aut ſiquis dicat, nullam fortunam ſibi iucundam eſſe poſſe ἄνευ Θησέως.

Sphæra per præcipitium. 28

Eiuſmodi prouerbiũ refertur ab Euſtathio in Iliados Homeri librum ſecundum, ἡ σφαῖρα κατὰ πρανοῦς, id eſt, globus per decliue. ſubaudiendum voluitur aut mittitur. Perinde eſt quaſi dicas, currentem incitare. Nam ſphæra vel ſuapte ſponte facile per locum decliuẽ deuoluitur. Nec male quadrabit in eos qui vitæ genus aliquod nacti ſunt, ad quod videntur eſſe natura propenſi: vt conueniat cum illo, τὸν ἵππον εἰς πεδίον, id eſt, equum in planitiem.

Equum in planitiem.

Magis mutus quàm piſces. 29

Ἀφωνότερος τῶν ἰχθύων, id eſt, Magis mutus ipſis piſcibus. Prouerbialis metaphora de vehementer infantibus atque infacundis. Conueniet & in hominem immodicæ taciturnitatis.

Horatius in Odis, O mutis quoque piſcibus
Donatura cygni, ſi libeat ſonum.

Piſces enim ſoli ani edũt vocem exceptis perpaucis, inter quos canis marinus. Lucianus aduerſus indoctũ, μᾶλλον δὲ τῶν ἰχθύων ἀφωνότερος ὤν. id eſt, Imò verò magis es mutus quã piſces. Rurſus in Gallio, πολὺ ἀφωνότερος ἔσομαι τῶν ἰχθύων. id eſt, multo magis ero mutus quàm piſces. Vnde Plutarchus in Sympoſiacis exiſtimat Pythagoricos à piſcibus abſtinuiſſe, quòd hos quaſi ſuæ diſciplinæ domeſticos agnoſcerent, propter ἐχεμυθίαν. id eſt ſilentium, quod inter animantium genera piſcibus eſt proprium. nam cæterorum ſua quibuſque vox eſt. Aues permultæ canoræ ſunt, quædam & humanum ſermonem referunt: atque adeo terreſtrium quoque manticora apud Ægyptios, ſi Plinio credimus. ſolis piſcibus nulla vox. Cauſam adfert Ariſtoteles, quòd his neque pulmo ſit, neque arteria, neque guttur. Etiamſi ſint nonnulli qui ſonitum quendam ac ſtridorem edunt: quorum de numero ſunt delphinus, lyra, chromis, voca (quem hinc dictum apparet quòd vocem edat: Mercurio ſacrũ prodidit Athenæus libro 7.) pecten. Verùm eum ſonum non naturalibus organis vocis edi putat, ſed vel attritu branchiarum, vel ab interioribus quæ ſunt circa ventrem. Plutarchus exiſtimat Græcis ἰχθὺν hinc appellari quòd vocem habeat cõpreſſam. Et Lucianus in Halcyone, ἄφωνα γὰρ δὴ τὰ γε καθ' ὕδατος διαιτώμενα id eſt, Nam muta ſanè quæ in aquis degunt. Athenæus libro Dipnoſophiſtarum octauo citat authorem Mnaſeam Patrenſem, qui prodiderit, in Clitorio amne Arcadiæ piſces eſſe vocales. Item Philoſtephanum, qui ſcripſerit in fluuio Aorno, qui Pheneum vrbem interfluit, piſcibus dictis pœcilis vocem eſſe fermè qualis eſt turdorum. Tametſi Ariſtoteles adimit omnibus piſcibus vocem, excepto ſcaphro & porco fluuiatili. Veteres autem quemuis piſcem vocabant ἔλλοπα, quòd vocem edere non poſſet: ἴλλεσθαι ſiquidem eſt εἴργεσθαι, id eſt cohiberi, & ὄψ vox. Vnde apud Theocritum ἐλλοπιεύς pro piſcatori. Addit Athenæus, Pythagoricos à cæteris animantibus non prorſus abſtinere, ſed quibuſdam ex his veſci, quædam etiam ſacrificare, ſolos piſces non guſtare, quaſi ſacros ob ἐχεμυθίαν quam Pythagoras docuit.

Canis marinus, vocalis.
ἰχθὺς, Piſcis cur ita dictus.
Ἔλλοψ.
Ἐλλοπιεύς.
Cur piſcibus abſtinuerint Pythagorei.

Turture loquacior. 30

Τρυγόνος λαλίστερος, id eſt, Turture loquacior. In garrulos & impendio loquaculos homines dici ſolitum. Sumpta metaphora ab auis natura, quæ non ore tantùm, ſed etiam poſtica corporis parte clamare fertur: ob id opinor, quòd vocem edẽs, etiam illam mouere videatur. Citatur apud Zenodotum ex Plotio Menandri. Ælianus libro 12. capite 10. meminit huius prouerbij, déque aue vtraque corporis parte loquaci. Theocritus in Syracuſanis mulieres quaſdam loquaculas, turtures appellat,

Τρυγόνες ἐκκναισεῦντι πλατειάσδοισαι ἅπαντα.

Auis vtraque corporis parte loquax.

Rana Seriphia. 31

Βάτραχος ἐκ Σερίφου, id eſt, Rana Seriphia. In homines mutos, & canendi dicendique prorſus imperitos dicebatur. Inde natum, quòd Seriphiæ ranæ in Scyrum deportatæ non edebant vocem. In hunc modum collectanea Græcorum prouerbiorũ decerpta è libris Didymi, Tarrhæi & aliorum. Totidem verbis Suidas. Et βάτραχοι ἐκ Σερίφου, id eſt rana Seriphia. Proditũ enim eſt in Seripho inſula ranas mutas haberi. Meminit huiuſce rei Plinius lib. 8. cap. 58. Cyrenis, inquit, mutæ fuere ranæ, illatis è continente vocalibus, durat genus earum. Mutæ ſunt etiamnum in Seripho inſula. eædem aliò tranſlatæ canunt. quod accidere & in lacu Theſſaliæ Sicendo tradunt. Quanquam in vulgatis exemplaribus cicadarum Seriphiarum mentio fit, non ranarum: ſed germanam lectionem Hermolaus ex fide veterũ codicum reſtituit. Seriphus autem vna eſt inſularum quas Græci σποράδας vocant. Non videntur autem ſatis conuenire verba Plinij cum Græcorum commentariis. Nam hic ait mutas eſſe in Seripho, illi negant vocem edere deportatas in Scyrũ: quaſi in Seripho vocales, in Scyro obmuteſcerent. Verùm attentius intuenti rem, nihil eſt abſurdi. Seriphus ranas habebat mutas: eas vt rem prodigioſam deportabant in Scyrum. quas quum Scyrij mirarentur eſſe mutas, præter ingenium ranarum indigenarũ, dicebãt βάτραχοι ἐκ Σερίφου. Ea vox abiit in prouerbiũ.

Plinij locus.
Seriphus.

Alij ſementem faciunt, alij metent. 32

Ἄλλοι μὲν σπείρουσιν, ἄλλοι δ' ἀμήσονται, id eſt, Alij quidem ſementem faciunt, alij verò metent. Quod citra metaphoram etiam ad hunc modum efferunt, ἄλλοι κάμον, ἄλλοι ὤναντο. id eſt, Alij laborârunt, alij perceperunt emolumentum. His ſimillimum eſt illud Fabij dictum apud Liuium libro ab vrbe condita, 10. Quam arborem conſeruiſſet, ſub ea legere alium fructũ, id indignum eſſe dicere. Huc alludit Heſiodus, quum ſcribit in Theogonia de fucis,

Ἀλλότριον κάματον σφετέρην ἐς γαστέρ' ἀμῶνται. id eſt,
Atque metunt ventrem in proprium ſudorem alienum.
Theognis item,
Οὔτι γὰρ ἐν προχοαῖς, ἄλλῳ κάματον μετάδοις. id eſt,
Antè tibi exhauſtos alij ne trade labores.

Veſcentes alieno labore.

Conſimili figura dictum eſt à Diocletiano, nondum Cæſare, Ego apros occido, ſed alter fruitur pulpamento. Refertur autẽ in eiuſ vita ad hanc fermè ſententiam, Quum Diocletianus apud Tungros in Gallia in minoribus adhuc locis militans, in caupona quadam moraretur, & cum Druiade quadam muliere familiarem conſuetudinem haberet, illáque parſimoniam hominis incuſaret, ioco non ſeriò reſpondiſſe fertur, tum ſe fore liberalem, quũ imperator fuerit. Ad hoc illa, Noli, inquit, iocari Diocletiane: planè imperator eris ſimul ac aprum occideris. Quam quidem mulieris vocem ominis arripiens vice, ſtudioſè ſectari cœpit apros in venatu: haud intelligens videlicet ominis ænigma, quod euẽtus poſtea explicauit. Nam Numerianus imperator, factione Arij Apri ſoceri ſui interemptus fuerat. Qua re prodita, milites Diocletianum vindicem creant, & Auguſtum conſalutant. Ille itaque pro concione, quo Druiadis dictum expleret, aprum manu ſua confodit, addens Maronianum illud.

Æneæ magni dextra cadis.

Cæterùm interea dum adhuc priuatus ille multos apros confeciſſet, nec affulgeret vſquam imperij ſpes, dicere ſolitum ferunt, Ego quidem apros occido, verũ alter fruitur pulpamento.

Aliena iacis. 33

Ἀλλότρια βάλλεις, id eſt, Aliena iacis. Quoties res parũ ex animi ſententia cadit. Tranſlatum ab iis qui ludunt alea, quibus iacientibus interdum ea cadũt quæ minimè ſunt ad victoriã accommodata. Proinde ſiquando fruſtratur nos ſpes, rectè dicemus ἀλλότρια βάλλομεν. Adagium refertur à Diogeniano.

Aliam quercum excute. 34

Ἄλλην δρῦν βαλάνιζε, id eſt, Aliam quercum excute. In eos cõuenit qui ſine fine petunt aliquid, aut qui continenter ab eodem mutuum poſtulant. Hos hoc adagio licebit ablegare, vt nobis omiſſis, aliorum aures ſuis precibus ſollicitent. Parœmiã hinc natam putant, quòd olim mortales glandibus victitabãt, Cereris vſu nondum reperto. Has qui quercubus excuſſis colligebant, mercede ad id conducti, balaniſtas, id eſt glandium collectores, ſiue glandiarios, appellabant. Qui ſiquando circunſpicerent ſi quæ glandes etiamdum in arbore reliquæ eſſent, prætereuntes per iocum acclamabant, Aliam quercum excute. Eam vocem vulgus arreptam vertit in prouerbium. Non inconcinne accommodabitur ad negotium relinquendum, ex quo iam nihil emolumenti poteſt capi: aut mutãdum amicum, qui iam vtilis eſſe deſiit: aut præceptorem mutãdum, vnde nihil eſt quod amplius diſcas.

Glandib. victitabãt veteres.
Βαλανισταί.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. Ἄλλην] Fortaſſe rectius ſic, Ex alia quercu glãdes collige.

Nuces relinquere. 35

Nuces relinquere, eſt omiſſis ſtudiis ac nugis puerilibus ad grauiora magiſque ſeria conuerti. Perſius, Satyra 1.

--& nucibus facimus quæcunque relictis,
Quum ſapimus patruos.

Tranſlata metaphora vel à vetuſta nuptiarum ceremonia, in quibus ſponſus vxorem ducens nuces ſpargebat, vtpote iam pueritiæ renuntians, ita Catullus in carmine nuptiali,

Da puer propere nuces:
Concubine nuces da.

Nuces ſponſus nuces olim ſpargebat.

Vergilius in Bucolicis ægloga

ſylloga octaua, Sparge marite nuces.
Quanquam Plinius lib. 15. cap. 22. cauſas alias adfert quam ob rem nuces in nuptialibus ceremoniis conſueuerint antiquitus adhiberi. Sed præſtat ipſius referre verba: Nuces inquit, iuglandes, quanquam & ipſæ nuptialium Feſcenninorum comites, multum pineis minores vniuerſitate, eædemque portione ampliores nucleo. Necnon & honor his naturæ peculiaris, gemino protectis operimento, puluinati primum calycis, mox lignei putaminis. Quæ cauſa eas nuptiis fecit religioſas, tot modis fœtu munito: quod eſt veriſimilius, quàm quia cadendo tripudium ſonúmve faciant. Feſtus item indicat, in nuptiis à pueris nuces ſpargi ſolitas, vt nouæ nuptæ intranti domum noui mariti, fauſtum eſſet auſpicium. Addit Seruius, pueros catamitos, quum à turpi ſeruitio recederent, ſolitos nuces ſpargere, ſignificantes ſe poſthac omnia puerilia ſpernere. Vel hinc igitur, vel certè à puerorum luſibus qui nucibus peraguntur, ductum prouerbium videri poteſt. Nam tanis ac nucibus olim luſitaſſe pueros, vel Horatius teſtis eſt, quum ait,

--te talos Aule nucéſque.

Proinde ad hanc prouerbij formam pertinebunt & reliquæ illæ figuræ, Nunquam à nucibus recedere, Redire ad nuces, Nuces abiicere, Nuces intermittere, Nucibus indulgere, Nuces repetere, atque id genus alia.

Bis pueri ſenes. 36

Δὶς παῖδες οἱ γέροντες, id eſt, Bis pueri ſenes. Vna eſt ex illis prouerbialibus inſcriptionibus ſatyrarum Varronis. Quadrabit in eos qui prouectiore quum ſint ætate, tamen puerilibus quibuſdam ſtudiis intempeſtiuiter atque indecore detinentur. Aut in ſenes ætatis vitio deſipiſcentes, tanquam iterum in pueritiam reuolutos. Seneca, Non, inquit, bis pueri ſumus, vt vulgo dicitur, ſed ſemper: verùm hoc intereſt, quòd maiora nos ludimus. Plato lib. De repub. 1. Οὐ μόνον ἄρ', ὡς ἔοικεν, ὁ γέρων δὶς παῖς γένοιτ' ἄν, ἀλλὰ καὶ ὁ μεθυσθείς. id eſt, Non ſolum igitur ſenex, vt videtur, bis erit puer, ſed ipſe etiam temulentus. Ariſtophanes in Nubibus,

Φαίης ἂν εἰκότως ἐμοὶ παιδεῖς τοῦτο πράττειν.
Ἐγὼ δέ γ' ἀντείποιμ' ἂν ὡς δὶς παῖδες οἱ γέροντες. id eſt,
Pueri inquies tibi videri facinus illud eſſe
Reſpondeo ipſe contrà, ſenes bis eſſe pupos.
Sophocles in Peleo,
Πηλέα τὸν Αἰακεῖον οἰκουρὸς μόνη
Γεροντ' ἀγωγῶ κἀναπαιδεύω πάλιν.
Πάλιν γὰρ αὖθις παῖς, ὁ γηράσκων ἀνήρ.
Ego Peleum Æaco ſatum, pueri in vicem,
Senem puella moderor atque tempero.
Nam iterum puer, quiſquis ſeneſcit, redditur.

Theopompus, Δὶς παῖδες οἱ γέροντες, ὀρθῷ τῷ λόγῳ. id eſt, Pueros bis eſſe ſenes, rectè dicitur. Plato, Ἀρ' ὡς ἔοικε, δὶς γέροντ' ἂν παῖς γέρων. id eſt, Similis videtur bis ſeni puer ſenex. Antiphon, Γηροτροφία γὰρ προσέοικε παιδοτροφίᾳ. id eſt, Senem nutrire perinde eſt quaſi nutrices puerum. Lucianus in dialogo cui titulus τὰ πρὸς Κρόνον, Οὕτω γὰρ ἂν τὴν παροιμίαν ἀληθῆ ἀποφαίνοιμι, δὶς παῖδας τοὺς γέροντας γίγνεσθαι. id eſt, Sic enim fiet vt verum videatur adagium, quo dici ſolet, ſenes rurſum repuraſcere. Huc pertinet quod libro De lingua Latina tertio ſcribit Varro idétidem in Atellanis haberi pupum ſenem, quod Oſci ſua pte lingua vocét caſnar. Nam veteres pupum, puerum vocabant. Neque verò prouerbium ideo tantum eſſe dictum, quòd ſenes ætatis culpa deſipiſcant: verum etiam quòd omnibus modis in ſenibus iam velut exacta vita ad initium recurrere videatur, quemadmodum ſcite dixit Ariſtoteles in problemate quodã, in quo quærit quonam pacto ſint accipienda quæ priora dicuntur ac poſteriora. Primum enim redit albor ſimul & raritas capillitij, quorum vtrunque pueris familiare: deinde balbuties, velut altera infantia. Præterea gingiua exarmata dentibus, aut certè perpaucis & eis vacillantibus inſtructa: quod & ipſum cum infantibus commune. Quinetiam ſenibus omne corpus ad puerilem decreſcit modum: conſimilis virium imbecillitas. Iam verò cibi quoque conſimiles vtrique congruunt ætati. Poſtremò morum ineptia, leuitas animi, & hoc ipſum, nihil ſapere, in ſenibus infantiam quandam referre videtur. Autor eſt enim in Politicis Ariſtoteles, poſt annos duodequinquaginta ingenij vigorem euaneſcere. Quapropter Euripides in Bacchis ait,

Τὸ γῆρας ὑμῶν εἰσορῶν νοῦν οὐκ ἔχον. id eſt,
Veſtram vbi ſenectam video mentis indigam

Vnde fit vt ſenes pueris mire delectentur, quaſi ſimiles iam ad ſimilium amorem propenſi.

Pupus ſenex. *Senes, pueri cur.* *Senes pueris mire delectantur.*

ANIMAD. HENR. STEP.

V. *bis eſſe*] Error eſt in his Græcis verbis, quem quum Eraſmus non perſpiceret, falſum ſenſum, eúmque abſurdum, in ſua interpretatione ſequutus eſt. Ita enim legi debet Platonis locus, ἄρ', ὡς ἔοικεν, ὁ γέρων δὶς ἂν παῖς γίγνοιτ' ἄν. id eſt, Ergo, vt apparet, ſenex fit bis puer.

Sexagenarios de ponte deiicere. 37

Sexagenarios de ponte deiicere, eſt natu maiores, perinde quaſi deliros & ad omne vitæ munus inutiles, in otium reiicere, atque ab omni functione negotiorũ relegare. Inde natum, quòd olim ſexagenariis ferre ſuffragium ſuffragiorum ius nõ erat, ætate velut à publicis muniis dimiſſa. Vel quòd olim iuuentus Romana, quo ſola ferret ſuffragia, ſenes inualidos de pontibus præcipites dederit. nam de ponte ſuffragia ferri iam cœperant. Atque ea ſententia magis probatur Sinnio Capitoni apud Feſtum Pompeium, quam vulgata illa, qua putant poſt vrbem à Gallis liberatam, ob cibatus inopiam ſexagenarios in Tyberim de ponte deiici cœptos. Varro libro De vita patrum ſecundo, honeſtam cauſam religioſámque patefacit: quum in quintum gradum peruenerant, atque habebant quinquaginta annos, tum denique erant publicis negotiis liberi atque expediti, & otioſi. Ideo in prouerbium quidam putant veniſſe, Sexagenarios de ponte deiici oportere. quòd ſuffragium non ferant quod per pontem ferebatur. Nonius Marcellus, Sexagenarios per pontem mittendos, male dici populariitas intellexit. Macrobius Saturnalium libro 1. Adiuncte vis doctis viris, in verborum comitiis ius ſuffragandi, ac tanquam ſexagenarios maiores de ponte deiicere? Ouidius in Faſtis,

Pars putat, vt iuuenes ferrent ſuffragia ſoli,
Pontibus infirmos præcipitaſſe ſenes.

Vnde & depõtani dicuntur ſenes, iam velut emeriti, & à ciuilibus negociis in otium remiſſi. Plato libro De legibus ſexto, loquens de magiſtratu τῶν νομοφυλάκων, id eſt legibus ſeruandis præfectorum, non admittit ad eum magiſtratum gerendum, minorem annis quinquaginta, nec ſinit in eo perſeuerare maiorem ſeptuaginta. vt ſi quinquagenarius magiſtratum inierit, viginti annos eum adminiſtret. ſin ſexagenarius, decem duntaxat. Licebit autem vti prouerbio, vel in odiũ ætatis, tanquam ad nihil iam vtilis, & ab omni vitæ munere relegandæ: vel ſimpliciter in eos, qui propter ætatis imbecillitatem, rude iam donati ſunt, ac ſolitorum munerum vacationem acceperunt.

Aetas immunis, vel minus idonea ad munera ſeruanda Re pub.

Crambe bis poſita, mors. 38

Δὶς κράμβη θάνατος, id eſt, Crambe bis mors eſt. Plinius libro 20. cap. 9. inter braſſicæ ſpecies, tertio loco refert & cramben. Dioſcorides lib. 2. crambes tres ſpecies facit quarum prima, præterquam quòd alias ad multa remedia efficax eſt, etiam ebrietatis & crapulæ incommoda tollit, ſi crudam edas ante cœnam ex aceto: vt indicat M. Cato. Ariſtoteles in cauſa putat eſſe, quòd quum ipſa ſit frigida, & ſuccum habeat dulcem, ac diſcutientem fit vt vinoſos humores in aluum detrahat, tenues humores in veſicam delabantur, ipſa in ventriculo remanens, corpus refrigeret. Atque ita humoribus vtrinque deductis, & refrigerato corpore, ceſſare crapulam. Ineſt autem peculiaris quædam vis crambæ, obſiſtendi vino, vt ſi in vineto feratur, vinum proueniat dilutius. Proinde apud Ægyptios Sybaritas ſolenne erat, ante omnia ſumere cramben coctam. quibuſdam mos erat ex amethyſtino vaſculo crambes ſemen ante compotationem capere, quo citra periculum ebrietatis indulgere vino poſſent. Huiuſmodi fere Athenæus libro 1. addens illud, priſcis cramben ac raphanum pro eodem habita. Vnde Theophraſtus prodidit, vitem etiamnum viuam raphani odorem fugere. Verum vt ad prouerbium redeamus, Suidas ſcribit illam antiquitus in conuiuiis adhiberi ſolere, verùm recoctam, adeò nauſeam adferre, vt Græcis in faſtidij prouerbium abierit. Quoties enim rem iterum atque iterum repetitam non ſine moleſtia ſignificabant, dicebant, δὶς κράμβη θάνατος, id eſt, bis crambe mors: hoc eſt, κράμβη ἀνεζεσμένη, crambe recocta. Ad hoc adagij Politianus arbitratur alluſiſſe Iuuenalem, quum ſcribit in Satyra ſeptima,

Declamare doces ô ferrea pectora Vecti,
Quum perimit ſæuos claſſis numeroſa tyrannos.
Nam quæcunque ſedens modo legerat, hæc eadem ſtans
Proferet, atque eadem cantabit verſibus iiſdem.
Occidit miſeros crambe repetita magiſtros.

Cramben repetitam appellat declamationem maximo cum tædio iterum atque iterum audiendam. Finitimum eſt illi quod alio commemorauimus loco, ὁ Διὸς Κόρινθος, id eſt, Iouis filius Corinthus. Contrarium illi, Δὶς καὶ τρὶς τὸ καλόν, id eſt, Bis & ter, quod eſt pulchrum. Quod enim per ſe præclarum, id vel decies repetitũ, vt inquit Horatius, placere ſolet: quod ineptum, id primo guſtu, commendatione nouitatis, vtcunque toleratur: cæterùm iteratum, haud iam ferendum faſtidium adfert. Et tamen erat priſcis admodum celebris hæc herba, adeo vt nec religione careret, & ob hoc μάντις vocata. Per eandem iurare mos erat, præſertim apud Iones, ναὶ μὰ τὴν κράμβην, vt hinc quoque faſtidij prouerbium ortum videri poſſit. Author Athenæus libro Dipnoſophiſtarum nono.

Crambes tres ſpecies. *Vitis raphani odorem fugit.* *Crambe recocta.* *Per crãben.*

Ne Hercules quidem aduerſus duos. 39

Μηδ' Ἡρακλῆς πρὸς δύο, id eſt, Ne Hercules quidem aduerſus duos, hoc eſt, Nemo vſqueadeo viribus excellit, vt vnus pluribus par eſſe poſſit. Neque indecorum eſt cedere multitu-

dini. Erit autem ſuauior metaphora, ſi ſignificabimus, neminem, quantumuis eruditum, aduerſus duos in diſputando ſufficere: aut eundem hominem pluribus negotiis ſuſtinendis non eſſe ſimul parem: aut non poſſe reſiſti precibus duorum rem eandem petentium. Poterit & aliam in formam verti prouerbium ad hunc modum, Si negant vel Herculem aduerſus duos eſſe parem, quinam ego tam imbecillis aduerſus duos Hercules ſtabo? Quanquam obiter huius vſum prouerbij in operis huius veſtibulo paucis oſtendimus. Plato libro De legibus II. ἐστὶν μὲν δή, καθάπερ καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς, πρὸς δύο μάχεσθαι καὶ ἐναντία, χαλεπόν, καθάπερ ἐν ταῖς νόσοις, καὶ ἐν ἄλλοις. id eſt, Verum eſt illud & iam olim prouerbio celebratum, arduum eſſe aduerſum duo eàque contraria pugnare, quemadmodum in morbis, aliiſque compluribus. Significat nobis eſſe geminam pugnam, tum aduerſus diuitias, tum aduerſus egeſtatem. Idem in Phædone vſurpauit, vbi Socrati per iocum hortanti vt Cebetem ac Simmiam confutet argumentatione, reſpondet Phædon, ἀλλὰ πρὸς δύο οὐδ' Ἡρακλῆς λέγεται οἷός τε εἶναι. id eſt, At verò contra duos ne Hercules quidem dicitur ſuffeciſſe. Eodem alluſit Catullus in carmine nuptiali, quum ait, *Contra duo eàque contr. pug. diff.*

—noli pugnare duobus.

Hæc ſententia tametſi non iiſdem verbis, aliquoties legitur apud Homerum: vt in Odyſſeæ υ,

--χαλεπὸν καὶ ἐρυκακέειν ἕνα πολλούς. id eſt,
Difficile ac durum eſt, vnum compeſcere multos.

Telemachus ita loquitur de ſe ac procis. Item Iliados ε, *Vnus vir contra multos.*

Αἰνείας δ' οὐ μεῖνε, θοός περ ὢν πολεμιστής,
Ὡς εἶδε δύο φῶτε παρ' ἀλλήλοισι μένοντε. id eſt,
Haud ſtetit Æneas, alioqui ſtrenuus armis,
Conſpexit ſimulatque duos conſiſtere iunctos.

Occaſionem adagij variè narrant. Quidam aiunt Molionidas adortos aliquando Herculem ex inſidiis, atque illum hominum multitudine territum, non auſum contra reſiſtere, ſed fuga ſaluti conſuluiſſe: Idque in vulgi ſermonem abiiſſe. Vero proprius eſt quod refert Suidas, Herculem, cõſtituto certamine Olympiacô, fretum viribus ſuis, primum auſum certare cum duobus, & vtroſque confeciſſe. Hos aiunt fuiſſe Cteaton & Eurytum, Neptuno patre & Moliona matre prognatos. Deinde proxima Olympiade conſimili modo congreſſum fuiſſe cum duobus quibuſdam, atque ab his fuiſſe ſuperatum. Quanquam ſunt qui hos exiſtiment fuiſſe Læum & Pherandrum, ſed qui vicerint Herculem, non qui victi diſceſſerint. At Plato in Euthydemo longè diuerſam ab his hiſtoriam adducit: puta, Herculem cum hydra pariter & cancro quodam immani, qui è mari emerſerat, congreſſum, inferiorem diſceſſiſſe, atque ob id Iolai nepotis auxilium imploraſſe. Sed non grauabor ipſius verba ſubſcribere. In eo igitur quem dixi dialogo, Socrates cum duobus fratribus ſophiſtis, &, vt ſunt illi, contumelioſis, diſputans, quaſi cum duobus monſtris vnus congreſſus: quum illi probro obiiceret Dionyſodorus quòd fugeret, neque ad interrogata reſponderet, ad hunc modum reſpondit, Εἰκότως γε, ἦν δ' ἐγώ. ἥττων γάρ εἰμι, ὥστε ὑμῶν ἑκατέρου πολλοῦ δέω μὴ οὐ δύο φεύγειν. πολλοῦ γάρ που εἰμὶ φαυλότερος τοῦ Ἡρακλέους, ὃς οὐχ οἷός τε ἦν τῇ τε ὕδρᾳ διαμάχεσθαι, σοφιστρίᾳ οὔσῃ, καὶ διὰ τὴν σοφίαν ἀνιείσῃ, εἰ μίαν κεφαλὴν ἀποτμηθείη τοῦ λόγου, πολλὰς ἀντὶ τῆς μιᾶς, καὶ καρκίνῳ τινὶ ἑτέρῳ σοφιστῇ, ἐκ θαλάττης ἀφιγμένῳ, νεωστί, μοι δοκεῖν, καταπεπλευκότι. ὃς ἐπειδὴ αὐτὸν ἠνία οὕτως ἐκ τοῦ ἐπ' ἀριστερὰ λέγων καὶ δάκνων, τὸν Ἰόλεων τὸν ἀδελφιδοῦν βοηθὸν ἐπεκαλέσατο. ὁ δὲ αὐτῷ ἱκανῶς ἐβοήθησεν. ὁ δ' ἐμὸς Ἰόλεως Πατροκλῆς εἰ ἔλθοι, πλέον ἂν θάτερον ποιήσειεν. id eſt, Non iniuria, inquam, fugio. nam quum alterutri ſim impar, cur non fugiam ambos? Equidẽ Hercule multo ſum imbecillior, qui tamen pugnare pariter non valuit & aduerſum hydram ſophiſticam (cui, propter ſapiẽtiam, pro vno ſermonis capite amputato multa repullulabant) & aduerſum cancrum ſophiſtam quendam è mari profectum, & nuper, vt arbitror, aduectum. A quo quum Hercules ad ſiniſtram angeretur, verbiſque acriter morderetur, nepotis ſui Iolai auxilium implorauit, qui abunde illi ſuccurrit. Meus autem Iolaus Patrocles ſi venerit, magis alteram certaminis partem ſuſtineret. Mordaci videlicet allegoria Socrates è fratribus ſophiſtis alterum, hydram, alterum, cancrum nominat: ſe, Herculem. Cteſippum, Iolaum. *Paucis, ex cap.* *Suidæ locus.* *Platonis locus.*

Vnus vir, nullus vir. 40

Εἷς ἀνήρ, οὐδεὶς ἀνήρ, id eſt, Vnus quidem vir, nullus eſt. Senſus eſt, nihil egregium præſtari poſſe ab vno homine, omni auxilio deſtituto. Huc pertinet quod ait Euripides in Heraclidis, μία γὰρ χεὶρ ἀσθενὴς μάχη. id eſt, Nam ſolitariæ manus inualida pugna eſt. Item illud eiuſdem, εἷς ἀνὴρ οὐ πάνθ' ὁρᾷ. id eſt, Vir vnus haud videt omnia. Poterit ad varios vſus deflecti prouerbium: vel ad inſuauem vitam, ſi non adſit conuictor amicus: vel ad iudicium haudquaquam vni committendum: vel ad ſtudium literarum, quod citra ſocium, & eiuſdem, vt aiunt, æmulum Muſæ, planè friget: vel ad quoduis denique peragendum negotium, quod citra alterius adminiculum commode confici non queat. Adagij mentionem facit Zenodotus. *Vnus vir nõ cernit omnia.*

Aſinus inter ſimias. 41

Ὄνος ἐν πιθήκοις, id eſt, Aſinus inter ſimias. Vbi quis incidit in homines naſutos & contumelioſos, ipſe ſtolidus, à quibus impune rideatur. Extat apud Aulum Gellium lib. 2. cap 23. apud quem Menander comicus in fabula cui titulus Plocium, maritum de vxoris iniuria querentem inducit, his verbis, ὄνος ἐν πιθήκοις, τὸ λεγόμενον, ἔστι δὴ τοῦτο. id eſt, Aſinus inter ſimias, vulgo quod aiunt, ſanè iſtud. Conſtat autem ſimiam animal eſſe petulantiſſimum, adeo vt non vereatur etiam leonem per laſciuiam agitare, naribus illius affixa. Quin & hodie vulgo ſimile quiddam dicunt, Noctua inter cornices, vbi ſtupidior aliquis in homines petulantes ac dicaces incidit. Nihil autem vetat quo minus generaliter vſurpetur, vbi quis in negotium incidit vehementer moleſtum, aut in infortunium aliquod, vnde ſe nõ queat extricare. *Noctua inter cornices.*

Aſinus inter apes. 42

Ὄνος ἐν μελίτταις, id eſt, Aſinus inter apes. Conſimilem habet cum proximo ſenſum. dici ſolitum, vbi quis infœliciter incidit in homines improbos atque importunos. Metaphora per ſe liquet. Quanquam adagium ab euentu quopiam natum videri poteſt. Meminit Suidas.

Aſinus in vnguento. 43

Ὄνος ἐν μύρῳ, id eſt, Aſinus in vnguento. Quum deliciæ adhibentur iis quos haudquaquam decent, neque qui vel vti norint illis, vel delectantur. Nam aſinus culmos ac fœnum mauult quam aurum, vel vnguẽtum: quo etiam offenditur. Locus fuerit huic adagio, ſi quando indoctus aliquis in optimos incidat authores, quos ob inſcitiam, aut negligat aut etiam deprauet. Siue quum amuſo cuipiam cum eruditiſſimis viris viuere contigerit, quorum tamen cõſuetudine neque frui nouerit, neque omnino gaudeat. Refertur à Diogeniano prouerbium.

Neque cælum neque terram attingit. 44

Οὔτε γῆς οὔτε οὐρανοῦ ἅπτεται, id eſt, Neque cælum neque terrã attingit. De re vehementer abſurda atque aliena, quæque nulla vicinitate pertineat ad id de quo agitur. Lucianus in Pſeudomante, ἔπεμψέ μοι χρησμοὺς ὀκτώ, οὔτε γῆς, φασίν, οὔτε οὐρανοῦ ἁπτομένους. id eſt, Octo mihi miſit oracula, ſed quæ neque cælum, vt aiunt, neque terram attingerent. Ariſtides in Cimone leuiter alludẽs ad prouerbium, indicat metaphoram ſumptam ab iis qui in medio pendent acre, vtrinque liberi. *Res abſurda plane.*

Nihil ad verſum. 45

Οὐδὲν πρὸς ἔπος, id eſt, Nihil ad carmen. De iis qui longe diſcrepant ab iis quæ propoſita ſunt. Tranſlatum videtur à ſcena, vbi hiſtrio ſaltatu geſtúque, carminis genus repræſentat. Et haud ſcio an alius fuerit qui recitaret verſus, alius qui geſticularetur. Apparet enim vnum aliquem fuiſſe recitatorem, cuius eſt illa vox in calce comœdiarum, Calliopius recenſui. Nec alioqui video quorſum pertineat quod admonet Cicero, ab hiſtrione deligi fabulam ad quam natura ſit appoſitus. quòd in prologo Comœdiæ Terentianæ, qui prologum dicit, queritur clamoſas fabulas ad ſe deferri, minus laborioſas ad alios. Quòd ſi ſaltatio parum reſpondiſſet ad numeros carminis, aiebant, οὐδὲν πρὸς ἔπος. Lucianus in Philopſeude, Οὐδὲν πρὸς ἔπος ταῦτα, φησίν, οὐδὲ περὶ τούτων ἠρόμην. id eſt, Iſta nihil ad carmen, vt dici ſolet: neque enim de his interrogabam. Qui in choreis non reſponderet ad numerum ſaltationis, eum ἔκρυθμον appellabant: itaque ἐκρυθμεῖν dicebatur. Andreas Alciatus hoc ſeculo non modo iuris Cæſarei, verumetiam omnium ſtudiorum decus, nec minus ſuſpiciendus ob rarum quendam ingenij candorem, quam ob exactam omnium liberalium diſciplinarum peritiam, libro Diſpunctionum ſuarum 2. conſentit quidem in ſenſu vſuque prouerbij, cæterùm de origine nonnihil diſſentit: mauúlt que ab oraculis eſſe natum, quæ quondam carmine reddebantur, præſertim heroico, cuius inuentor fuerit Pythius Apollo. Græcis autem ἔπος dicitur, quòd ἕπεται τὰ πράγματα τοῖς χρησμοῖς. id eſt, quod res oraculis reſpondeant. Hanc enim etymologiam adfert Euſtathius in principio Iliados Homericæ. vnde probabilius eſſe iudicat Alciatus noſter, quoties euenirent quæ promiſſis aut propoſito non quadrarent, dici ſolitum, οὐδὲν πρὸς ἔπος. Vſus eſt eo Vlpianus in Pandectis, lib. II. Tit. de interrogatoriis actionibus, cap. 12. Quod autem ait prætor, omnino non reſpondiſſe, poſteriores ſic acceperunt, vt omnino non reſpondiſſe videatur qui ad interrogata non reſpondit, id eſt, οὐδὲν πρὸς ἔπος. Suidas indicat nonnunquam vſurpari οὐδὲν πρὸς ἔπος, pro temere ac de nihilo, ſiue abs re. Adducit hos verſus ex poeta neſcio quo, *Andrea Alciatus laus.* *ἔπος.*

Οὐδὲν πρὸς ἔπος οὕτως εἰκῇ τ' ἀνοήτως ἐκβαλῶ,
Πρὶν ἐκμάθωμαι πᾶν τὸ πρᾶγμ' ὅπως ἔχει, id eſt,
Adeóne temere & inſcienter efferam,
Prius atque rem omnem vt ſeſe habet cognouero?

Prior verſus Græcus conſtabit ſi legas, pro οὕτως, χ' οὕτως. Vſurpauit idem Ariſtophanes in Concionatricibus: quem locum retulimus prouerbio, Extra cantionem.

Nihil

Nihil ad fides. 46

Οὐδὲν πρὸς τὴν χορδήν, id eſt, Nihil ad chordam. In eos quorũ vita vehementer eſt inæqualis, quorúmve mores ab oratione diſſideãt. Lucianus De ſaltatione, καὶ μὴν, ὅπερ ἔφην, περὶ τὴν χορδὴν ἁμαρτάνουσιν, ἄλλο μὲν ὁ ποὺς, ἄλλο δὲ ὁ ῥυθμὸς λέγει. id eſt, Nihil ad chordam, vt dici ſolet. nam alia pes, alia loquitur rythmus. Idem in Meretriciis, καὶ ὅτι ὁ πὸς πρὸς τὴν κιθάραν ἔβαινε, id eſt, Et quòd pes probè reſponderet ad citharam. Plutarchus in commentario De verecundia, καίτοι οὐ διὰ τὴν τοῦ ποδὸς πρὸς τὴν λύραν ἀπῳδίαν, ὡς Πλάτων ἔλεγε, καὶ πόλεις πόλεσι καὶ φίλοι φίλοις διαφερόμενοι, τὰ ἔσχατα δρῶσι καὶ πάσχουσιν. ἀλλὰ διὰ τὴν περὶ τὰ δίκαια καὶ νόμιμα πλημμέλειαν. id eſt, Haudquaquam ob id quód pes à lyra diſſentiat, ſicut ait Plato, ciuitates cum ciuitatibus, amici cum amicis confligantes, extrema tum faciunt, tum patiuntur: ſed quòd circa leges atque æquitatem peccetur. Locus autem quem citat Plutarchus, eſt in lib. De legibus ſeptimo, ἀποδιδόντας πρόσχορδα τὰ φθέγματα τοῖς φθέγμασι. τὴν δὲ ἑτεροφωνίαν καὶ ποικιλίαν τῆς λύρας, ἄλλα μὲν μέλη τῶν χορδῶν ἱεισῶν, ἄλλα δὲ τοῦ τὴν μελῳδίαν ξυνθέντος ποιητοῦ, καὶ τὰ ἑξῆς. id eſt, Reddentes voces cum lyræ ſono concordes. Porrò vocis diſcrepantiam diuerſitatémque, quoties alios modos edunt chordæ, alios is qui cantilenam compoſuit & cætera. Videtur ad hoc prouerbium alluſiſſe diuus Auguſtinus in epiſtola quadam ad Licentium, Aut ſi ego canto, inquit, tu autem ad aliam vocem ſaltas, nec ſic quidem me pœnitet. Habet enim ſuam hilaritatem ipſa cantatio, etiam quum ad eam membra non mouet, cui plena charitatis modulatione cantatur.

Mores ab oratione diſſidentes

Formica camelus. 47

Μύρμηξ ἢ κάμηλος, id eſt, Formica camelus. De vehementer inæqualibus, & modo minimis, modo maximis. quod perinde ſit, quaſi repente camelus in formicam vertatur. Lucianus in 1. epiſt. Saturn. νῦν δ' ὥσπερ ἔχει, μύρμηξ ἢ κάμηλος, ὡς ἡ παροιμία φησί. id eſt, Nam vt nunc viuitur à nobis, formica camelus, quemadmodum prouerbio dicitur. Loquitur de opibus inæqualiter inter mortales diſtributis, vt huic plurimum ſuperſit, huic multum deſit. Neque intempeſtiue dicetur in eos qui ſibi non conſtant, in vtranque partem immodici. Quod genus hominum deſcribit Euripides in Troadibus,

Homo qui ſibi non conſtans.

> Τί δ' ὧδε τοὺς νῦν ἄλλοτ' ἐς ἄλλους τρόπους;
> Μισεῖς δὲ λίαν καὶ φιλεῖς αὖ τῇ τύχῃ. id eſt,
> Quid ita modo hos modo in hosce mores tranſilis?
> Odiſti acerbe amáſque nimium quemlibet.

Os ſublinere. 48

Os ſublinere, pro eo quod eſt dare verba, & arte quadam illudere, reperitur aliquoties apud authores. Nonius Marcellus tractum putat à ridiculo quodam luſus genere, quo dormientibus ora pinguntur. Plaut. in Aulularia. Fidei cenſebam maximam fidem eſſe. Ea ſubleuit os mihi peſſime. Idem alibi, Os mihi probe ſublitum eſt. Idem in Epiſt. Ego ſi adlegaſſem aliquem ad hoc negotium minus hominem quàm doctum, minúſque ad rem callidum, os ſublitum eſſet. M. Var. in Myſteriis apud Nonium, Æs defraudaſſe cauponem, bonam luto obleuiſſe, quum portitores æra induxere. Sophocles in Antigone,

> Ὁρῶσι χ' οὗτοι, σοὶ δ' ὑπίλλουσι στόμα. id eſt,
> --vident & hi, ſed os tibi ſublinunt.

Vergil. item in carmine Bucolico, pueros inducit per luſum, Sileni faciem mori ſucco oblinentes. -iámque videnti

> Sanguineis frontem moris & tempora pingit.
> Ille dolum ridens, Quò vincula nectitis? inquit.

Dare verba. 49

Dare verba, paſſim obuium eſt apud omnes authores, pro eo quod eſt fallere. Perſius quarta Satyra,

> -ars mauis, da verba, & decipe neruos. Terentius,
> Cui verba dare difficile eſt. Ouidius,
> Verba dat omnis amans.

Idem eleganter tranſtulit ad fallendas animi curas:

> Detineo ſtudiis animum, fallóque labores:
> Experior curis & dare verba meis.

Sed tum frequentiora tum expoſitiora ſunt exempla, quàm vt operæpretium ſit ea perſequi. Tantùm illud admonuerim, nonnihil veneris acceſſurum prouerbio, ſi longius à ſimplici detorqueatur oratione, videlicet ad fraudem impoſturamve, quæ vel citra verborum fucos peragitur. Quod genus fuerit ſiquis dicat mundum hunc dare verba ſuis cultoribus, & Alcumiſticam, quam vocant, artem, dare verba ſuis ſtudioſis. & Eum ſibi ipſi dare verba, qui ſibi pollicetur haudquaquam ſperanda.

Alcumiſtica.

Addere manum. 50

Illud inuſitatius quod eſt apud Plautum in Perſa, Addere manum, pro eo quod eſt ludibrio habere. Tranſlatum opinor ab iis qui manu ad aurem porrecta, motáque, quempiam irrident. Plautina verba ſunt hæc, Quid ais, crux, ſtimulorum tritor? quomodo me hodie verſaſti? vt me in tricas conieciſti? quomodo de Perſa manus mihi addita eſt? Item in Pœnulo, Quo pacto auaræ Veneri pulchrè adij manum. Ruſum in eadem ſcena, Ego faxo poſthac dij deæque cæteri contentiores magis erunt atque auidi minus, quum ſcibunt Veneri vt addiderit leno manum. Idem in Aulularia, Ita illis impuris omnibus adij manum. Iterum in Caſina, Satin' lepide addita nobis manus merito? Quanquam varie ſcriptum inuenio, nunc adij, nunc addita. Mihi videtur rectius legi addidi, vt accipiamus ſumptam metaphoram ab irridentium (vt dixi) geſtu, cuius meminit Perſius,

> Nec manus auriculas imitata eſt nobilis albas.

Circumtondere comam. 51

Περικείρειν τὸν πλόκαμον, id eſt, Circumtondere comam, Græcis in prouerbio eſt, pro eo quod eſt, ludibrio habere. Nam id luſus gratia fieri ſolet ſtupidis, vt eis non ſentientibus, cæſaries circumtondeatur. Lucian. in Miſanth. ἐκάθισο τὸν πλόκαμον περικειρόμενος ὑπ' αὐτῶν. id eſt, Sedebas quum tibi cæſaries ab illis circumtonderetur. Vſurpat idem in Pſeudomante.

Habere ludibrio.

Fucum facere. 52

Fucum facere, pro eo quod eſt impoſturam facere, & artificiola diſſimulatione deludere: frequens eſt apud bonos authores. Terent. in Eunuch. Per alienas tegulas veniſſe clanculum, fucum factum mulieri. Quo loco, factum, ſupinum eſt, non participium. Quintus frater ad Ciceronem, Si eum, qui tibi promiſerit, fucum (vt dicitur) facere velle ſenſeris: vt te id audiſſe & ſcire diſſimules. Nam fucus herbæ genus, quam Græci φῦκος vocant, tingendis lanis vtile. Vnde ſimpliciter fucum pro colore ſæpenumero licet, & fucare pro colorare. Horatius in Odis,

Fucus.

Fucare.

> -ſtercore fucatus crocodili.

Maximè ſi colorem non natiuum aut genuinum, ſed artificioſum ac velut adulterinum ſignificemus. vt idem Horatius,

> -nec amiſſos colores
> Lana refert medicata fuco.

Proinde medicamentum illud, quo cuti ſuperinducto mulierculæ vitia formæ diſſimulant: quaſique perſonam aſſumunt, fucum vocant. Plautus, Vitia corporis fuco occulunt. Vt autem fucus eſt color arte additus, ita perſona facies eſt non vera, ſed appoſititia. Vnde eleganter dictum à Seneca, Vt perſonam malit quam faciem id eſt, videri malit quàm eſſe. Lucretius itẽ lib. 3.

Perſona.

> Nam veræ voces tum demum pectore ab imo
> Eiiciuntur, & eripitur perſona, manet res.

Cor. Tacit. in dialogo De orator. Ita nec præceptor deerat optimus quidem & electiſſimus, qui faciem eloquentiæ non imaginem præſtaret. Itaque perſonatos dicimus, qui aliud præ ſe ferunt quàm ſint. Quin & offucias vocant, inania quædam rerum ſimulachra, quæ veluti præſtigiis quibuſdam, oculis intuentium imponunt. Græci ſimplici verbo φενακίζειν vocant, & φενακισμὸν, huiuſmodi impoſturam, φένακα, fuci artificem. Qui ſcripſit etymologicum Græcum, author inſyncerus & impurus, vocem deductam exiſtimat παρὰ τὴν φενάκην, quę Græcis coma dicitur appoſititia, Latini galericulum appellant. Quin & colorem pro fuco vſurpauit Iulianus, citante Vlpiano lib. Pand. 14 Tit. Ad ſenat. conſul. Maced. cap. 9. Sed Iulianus (inquit) adiicit, ſi color quæſitus ſit, vt filiusfamiliâs qui mutuam pecuniam accepturus erat, fide iuberet. Quin & rhetores, probabilem rationem quam ad defenſionem commenti ſunt, colorem appellant. Iuuenalis,

Perſonati.

Offuciæ.

Φέναξ.

Galericulum.

Color.

> Dic aliquem nobis, dic Quintiliane colorem.

Et hærente ſummo rhetore, vxor deprehenſa impudentiſſimo colore ſe tuetur, -conuenerat olim

> Vt faceres tu quod velles, nec non ego poſſem
> Indulgere mihi.

Album calculum addere, & ſimiles figuræ. 53

Λευκὴν ψῆφον προσθεῖναι, id eſt, Album calculum addere, pro approbare, ſubinde legimus apud doctos. Inde ſumptum, quod antiquitus miſſis in vrnam calculis, ita ferebantur à iudicibus ſententiæ, vt albis abſoluerent, nigris damnarent. Qui ſi forte fortuna fuiſſent æquales, tamen liberabatur reus. Eiuſque rei cauſam Ariſtoteles copioſiſſimè reddit in problematibus. De calculorum more meminit Ouidius Metam. lib. 15.

Calculi albi, nigríque olim vſurpati in iudiciis.

> Mos erat antiquis, niueis atriſque lapillis,
> His damnare reos, illis abſoluere culpa.
> Tunc quoque ſic lata eſt ſententia triſtis, & omnis
> Calculus immitem dimittitur ater in vrnam.
> Quæ ſimul effudit numerandos verſa lapillos,
> Omnibus è nigro color eſt mutatus in album.

Plin. iunior in epiſtola quadam, Nam quo magis intendam limam tuam, cõfitebor & ipſum me, & contubernales ab editione non abhorrere: ſi modo tu fortaſſe errori noſtro album calculum adieceris. Id eſt, ſi noſtrum hunc errorem tuo iudicio cõprobaris. Lucianus in Apolog. οὐκ ἐν μικρῷ τιθέμενος τὴν λευκὴν παρὰ σοῦ καὶ πλήρη μοι ἐνεχθῆναι. id eſt, Haud paruo æſtimans ſi mihi contingat, album abs te plenúmque ſuffragium auferre. Plato. li. De leg. 2. οὐκ ἂν πάνυ ταύτην θείμην τὴν ψῆφον. i. Haud poſuerim hunc calculum. Huc adſcribendũ quod Alcibiades, nolens ſeſe iudicũ permittere ſententiis, ait, Ne matri quidem cõfidere velle, ſed etiam hãc in huiuſmodi periculo ſuſpectã habiturum,

Ἐμψηφίζειν. ne nigrum calculum pro albo ſubiiceret. Ariſtides in Pericle, ſimplici verbo dixit ψηφίζειν, pro comprobare, tanquam vocem tanquam Platonicam vituperat.

Creta notare. Carbone notare. 54

Ad hanc formam pertinet & illa, Creta notare, pro eo quod eſt approbare. & Carbone notare, quod eſt damnare. propterea quòd (vt Pythagoras aiebat) id quod eſſet candidum, ad boni naturam pertineret: quod atrum, mali. vnde & hodie, albos dicimus, infames, nigros. M. Tullius in actione pro Cæcina de teſte Sexto Clodio Phormione, Nec minus niger, inquit, nec minus confidens, quam ille Terentianus Phormio. Et Horat.

Albus pro ſe-ſtiuo. Niger.

Hic niger eſt, hunc tu Romane caueto.

Idem in Sermonibus,

-ſani, an creta, an carbone notandi?

Quem imitatus Perſius, ait in quinta Satyra:

Quæque ſequenda forent, & quæ vitanda viciſſim:
Illa prius creta, mox hæc carbone notaſti.

Ruſſum Horatius in Odis,

Creſſa ne careat pulchra dies nota.

Candidum calculum Creſſam notam appellat, qua veteres, dies fortunatos ſignare conſueuerunt. Tametſi ſunt qui hoc loco pro Creſſa legant Thracia: quòd hic mos fuiſſe perhibetur Threicibus. Ad hanc formam pertinet etiam illud, Vnione ſignare, quod ſæpius apud authores eſt, pro eo quod eſt, inter felices proſperaque numerare. Deductum à veterum ſuperſtitione, qui vnumquenque anni diem, miſſis totidem in vrnam aut (vt apud Scythas) in pharetram, calculis, ſignabant: quem arbitrabantur proſperum ſibi fore, candido calculo, aut creta: quem egregie felicem, vnione: contrà, quem inauſpicatum, nigro lapillo notabant. Perſius Satyr. 2.

Creſſa nota.

Vnione ſignare.

Hunc Macrine diem numera meliore lapillo.

Huius ſuperſtitionis meminit Plinius libro 7. cap. 40. Vana, inquiens, mortalitas, & ad circumſcribendam ſeſe ingenioſa, computat more Thraciæ gentis, quæ calculos colore diſtinctos, pro experimento cuiuſque diei in vrnam condit, ac ſupremo die ſeparatos dinumerat, atque ita de quoque pronunciat. Quid quòd iſte calculi candore illo laudatus dies originem mali habuit? Hactenus Plinius. Plutarchus in vita Periclis hiſtoriam refert ab his non abhorrentem, quam fortaſſis non abs re fuerit hic ipſius verbis adſcribere, [illegible] ἐν εὐπαθείαις καὶ γενομένους, λευκὴν ἡμέραν [illegible] ἀπὸ τοῦ λευκοῦ κυάμου, [illegible] id eſt, Vniuerſam multitudinem partitus in octo partes, ſortibus vtebatur: & cui contigiſſet alba faba, huic, cæteris pugnantibus, permittebat in conuiuiis atque otio agere. quapropter etiam aiunt eos, quibus res aliquæ ſuauiter ſuccedunt, eum diem album vocare, nimirum ab alba faba. Ad hanc viciniam pertinet, quòd quæ præcipua ſunt, ea melioris notæ eſſe dicimus. veluti quum M. Tull. alicui ſalutem dici iubet de nota meliore. Triſtem notam dixit Liuius Decad. 1 lib. 4 Poſthumius nulla triſti nota eſt inſignitus, id eſt nulla crudelitatis infamia aſperſus.

Albus dies. Alba faba.

Notæ melior & triſtis.

Calculum reducere. 55

Calculum reducere, eſt mutare factum cuius te pœniteat. aut vertere conſilium rei non ſatis commode inſtitutæ. Nonius citat Ciceronem in Hortenſio, Itaque tibi concedo, quod in duodecim ſcrupis olim, vt calculum reducas, ſi te alicuius dati pœniteat. Tranſlatum apparet aut à ratiocinantibus, aut (quod eſt vero propius) à ludo latrunculario. In ſumma, prouerbij ſpeciem habent quæcunque à calculis finguntur metaphoræ. Vt, ad calculos vocare, pro eo quod eſt, rationem inire & æſtimare. M. Tullius dialogo De amicitia, Hoc quidem eſt nimis exigue, & exiliter ad calculos vocare amicitiam, vt par ſit ratio datorum & acceptorum. Valerius Maximus libro quarto, capite de liberalitate, Si ad calculos reuocetur, paruum, vtpote ſeptem iugeribus, & hoc in Pupinia abortiis, redactū: ſin animo prærogantis, omni pecunia maius. Et Ad calculos reuerti, eſt redire ad rationem, ac reſpectum, conſiliumque. Cic. ad Atticum. quare nunc ſaltem ad illos calculos reuertamur, quos tum abiecimus: vt non ſolum glorioſis conſiliis vtamur, ſed etiam paulo ſalubrioribus. Et in epiſtolis Plinianis, Mouere calculos, pro eo quod eſt proponere rationes. Et ponere, inquit, in vtraque parte calculos id eſt, vtriuſque rationes expendere. Et, Hic calculus accedat id eſt, hoc momenti adiungatur. Neque quicquam prohibet eadem ratione dici, Decedere calculum, & Detrahere calculum.

Ad calculos vocare.

Ad calculos reuerti.

Mouere calculos.

Calculos in vtr. parte ponere.

Θ præfigere. 56

Theta præfigere, pro damnare. Perſius,

Et potis es vitio nigrum præfigere theta.

Auſonius in pædagogum ligeritorem, carmine choliambico,

Mutelle doctor, ex tibi ſit obſcœno,
Tuumque nomen theta ſectilis ſignet.

Sunt qui hoc ad figuram Græcanicæ literæ referant, quòd ea cordis humani transfixi ſpeciem quodammodo repræſentet. Nam neſcio an debeamus Iſidoro credere, qui 1. Etymolog. conſcribit, ita militari more ſolere fieri, vt cæſi Θ, ſalui T. ſignarentur. Certe de hoc ſigno T. fit mentio etiam in Apocalypſi beati Iohannis Euangeliſtæ. Sed vero ſimilius quod ſcribit Aſconius Pedianus, olim in iudiciis ſortes, quæ mittebantur in vrnam, triplicem notam habere ſolere: ac Θ quidem damnationis, fuiſſe ſymbolum, T abſolutionis, A ampliationis. id eſt quoties ſignificabant ſibi parum adhuc liquere, ac denuo cauſam agi oportere.

Nota ſortitionum in iudiciis olim.

Stellis ſignare. Obelo notare. 57

Ἀστέροις σημειοῦσθαι, ἢ ἄστροις τεκμαίρεσθαι, id eſt, Stellis notare. Euſtathius in 5. Odyſſeæ librum, admonet dictum de iis qui longam ac deſertam viam peragunt: adeò vt neceſſum habeant regionum ſitum ſtellarum obſeruatione ſignare. Ductam autem eſſe metaphoram à nauigantibus, qui quum eouſque prouecti ſunt à terra, vt iam cælum vndique & vndique pontus, ſtellarum indicio curſum moderari ſolent, maxime Cynoſuræ & Helices, teſte Arato ἐν φαινομένοις,

Cynoſura & Helice, ſtellæ ſeptentrionales.

Οἱ τὴν μὲν, κυνόσουραν ἐπίκλησιν καλέουσι,
Τὴν δ' ἑτέρην, ἑλίκην. ἑλίκῃ γε μὲν ἄνδρες ἀχαιοὶ
Εἰν ἁλὶ τεκμαίρονται ἵνα χρὴ νῆας ἀγινεῖν.
Τῇ δ' ἄρα φοίνικες πίσυνοι περόωσι θάλασσαν.
Ἀλλ' ἡ μὲν, καθαρὴ καὶ ἐπιφράσσασθαι ἑτοίμη,
Πολλὴ φαινομένη ἑλίκη πρώτης ἀπὸ νυκτός.
Ἡ δ' ἑτέρη ὀλίγη μὲν, ἀτὰρ ναύτῃσιν ἀρείων.
Μειοτέρῃ γὰρ πᾶσα περιστρέφεται στροφάλιγγι.
Τῇ καὶ σιδόνιοι ἰθύντατα ναυτίλλονται.

Quorum carminum interpretationem adſcribam ex Germanici Cæſaris tralatione,

Hic Iouis altrices Helice Cynoſuraque fulgent.
Dat Graiis Helice curſus maioribus aſtris,
Phœnicas Cynoſura regit. tota candida tota,
Et liquido ſplendore Helice nitet haud parua illa,
Quum ſol Oceano fulgentia condidit ora,
Stella micat ex ortu qua Creſſa flammis.
Certior eſt Cynoſura tamen ſulcantibus æquor,
Quippe breuis totam fido ſe cardine vertit,
Sidoniamque ratem nunquam ſpectata fefellit.

Et Aratum imitatus Ouidius, lib. de Triſtib. 4.

Magna minorque feræ, quarum regis altera Graias,
Altera Sidonias, vtraque ſicca, rateis.

Idem indicat Vergilius in quinto, de Palinuro loquens,

Talia dicta dabat, clauumque affixus, & hærens,
Nunquam amittebat, oculoſque ſub aſtra tenebat.

Idem alibi,

Cuncta notat tacito labentia ſydera cælo.

Conſimiliter Homerus, cum alias, tum Odyſſeæ lib. 5.

Αὐτὰρ ὁ πηδαλίῳ ἰθύνετο τεχνηέντως,
Ἥμενος, οὐδέ οἱ ὕπνος ἐπὶ βλεφάροισιν ἔπιπτε,
Πληϊάδας τ' ἐσορῶντι, καὶ ὀψὲ δύοντα βοώτην.
Ἄρκτον θ', ἣν καὶ ἄμαξαν ἐπίκλησιν καλέουσιν,
Ἥ τ' αὐτοῦ στρέφεται καί τ' ὠρίωνα δοκεύει,
Οἴη δ' ἄμμορός ἐστι λοετρῶν ὠκεανοῖο. id eſt,

Ille quidem nauim arte regens, clauo aſſidet hærens,
Nec ſinit illi ipſo torpeſcere lumina ſomno,
Pleiadas, ſeroque ſe condentem ore Booten
Suſpectans, vrſamque, alio cognomine plauſtrum,
Quæ fixa vſque loco ſe circumflectit eodem,
Et nunquam Oceani liquidis aſpergitur vndis.

Vnde ἄστροις σημειοῦσθαι τὴν ὁδὸν videntur ii qui notulis quibuſdam & coniecturis arte deprehenſis, rem alioqui perueſtigatu difficilem inquirunt aut aſſequuntur: aut qui ſignis quibuſdam multo antè colligunt quid ſit euenturum. Poſtea deflexum eſt vt ſtellas prænotare dicantur qui quippiam velut animaduertendum inſigniunt. Cui diuerſum ὀβελίζειν, id eſt, veru prænotato quaſi iugulare ac damnare. Tranſlatum ab Ariſtarcho, qui Homeri carmina in corpus redegit atque in libros digeſſit, verſus nothos, hoc eſt adulterinos & ſubditicios qui non viderentur ſapere venam illam Homericam, ὀβελίζων, id eſt minutis verubus prænotatis, damnans: contra, qui viderentur inſignes ac genuini, ἀστερίζων, id eſt, ſtellulis, illuſtrans. Quem morem ſequutus eſt & Origenes, & diuus Hieronymus in Literis diuinis. Quin hoc ipſum Ariſtarchi cognomen in prouerbium abiit, quod is cum damnandi notulis probandique morem excogitarit. M. Tullius Attico, Totum hunc locum, quem in ariſtocratia ego varie meis orationibus, quarum tu Ariſtarchus es, ſoleo pingere, de flamma, de ferro (noſti illas ληκύθους) valde grauiter pertexuit. Atticum vocat ſuarum orationum Ariſtarchum, id eſt cenſorem & emendatorem: quòd illi mos fuerit, ſi quæ parum probaſſet in ſcriptis Ciceronis, ea ceris rubris notare. Quod quidem alibi declarat idem M. Tullius, lib. ad Att. 16. Quæ mihi florentia viſa ſunt

Aſtris ſignare vel notare viā.

ὀβελίζειν. Veru ſignare

ἀστερίζειν

Ariſtarchus, cenſor librorū.

Cerulæ miniatulæ.

ta ſunt tuo iudicio cerulas enim tuas miniatulas illas extimeſcebam. Item ad Dolabellam, Profert alter, opinor, duobus verſiculis expenſum: alter Ariſtarchus hos ὀβελίζει. Ego, tanquam criticus antiquus, iudicaturus ſum. Item M. Varro de ling. Lat. Ariſtarchos appellat criticos grammaticos, qui de libris iudicant. Et Horatius, Fiet Ariſtarchus. id eſt caſtigator & expenſor alieni ſcripti. Et D. Hieronymus ſubinde quempiam, ſui temporis Ariſtarchum vocat, quòd arbitrio ſuo alia damnaret, alia probaret.

Notari vngui, & ſimilia. 58

Ad eandem formam pertinent hæc quoque, Notare vngui: quòd ſoleat vngui ſignum apponi, vbi quid parum placet. Horatius dixit, tranſuerſo calamo ſignum apponere, pro eo quod eſt damnare. In eundem ſenſum, Cenſoria virgula legitur identidem apud D. Hieronymum, pro caſtigandi notandique authoritate. Item apud Quintilianum lib. Inſtit. 1. Qua quidem ita ſunt ſeuere vſi veteres grammatici, vt non verſus modò cenſoria quadam virgula notare, &c. A Cenſoribus Romanis traductum, quorum partes erant notare ſiquid in moribus ciuitatis dignum emendatione iudicaſſent, ac mulctam dicere. Eodem pertinent ſpongia, lima, cælum, quæ in emendationis prouerbium abierunt. Spongia deletur quod non placet: lima detrahitur atque expolitur quod redundat, quódque incultum eſt. Cælo deformatur item ac fingitur id quod eſt rudius. Proinde in ſpongiam incubuiſſe dixit Auguſtus Aiacem ſuum, quem deleuerat. Et elimata dicuntur expolita. Et ſculpturam orationis, cultum dicunt.

Tranſu. cal. ſig. apponere.

Cēſoria virgula.

Spongia, Lima, cælum prouerb.

Limā addere. ſculpturā orationis.

Stylum vertere. 59

Stylum vertere, eſt mutare quod ſcripſeris. Horatius in Sermonibus, Sæpe ſtylum vertas.

Antiquitus in tabellis cereis ſcriptitabant ſtylo graphiario, cuius altera parte, nimirum acuta, per æquor cereum ducta, literas exarabant, altera latiore rurſum obliterabant quod exaraſſent. Hieronymus aduerſus Rufinum, Quandiu non renuebam laudationem tuam, ſequebaris vt magiſtrum, fratrem & collegam vocabas, & catholicum in omnibus fatebaris. Poſtquam verò non agnoui laudes tuas, & me indignum tanti viri præconio iudicaui, vertis ſtylum, & omnia laudata prius, vituperas, de eodem ore & dulce proferens & amarum. Hieronymus imitatus eſt Ciceronem, qui Verrinarum actionum 4. ſcribit in hunc modum, Timuit aliquando & commotus eſt: vertit ſtylum in tabulis ſuis: quo facto cauſam omnem euertit ſuam. Inuenitur & ſtylum infigere, & ſtylo appetere, pro eo quod eſt ſcriptis inſectari atque inuehi.

Stylum infigere.

Stylo appetere.

Omne tulit punctum. Omnium calculis. 60

Omne tulit punctum, & cunctorum calculis, legimus pro eo quod eſt omnium ſententia & comprobatione. Quorum prius tranſlatum eſt à conſuetudine comitiorum, vbi tabella circunferri conſueuit, in qua puncto appoſito ſignificabant cui candidatorum ſuffragarentur: poſterius à iudiciorum ſortibus, de quibus paulo ſuperius meminimus. Horatius in arte poëtica:

Omne tulit punctum qui miſcuit vtile dulci.

Nam qui iucunda modò ſcribunt, iis duntaxat placent qui voluptatem appetunt: contrà qui vtilia, ab iis tantùm probantur quibus vtilitas quæritur. At qui voluptatem cum vtilitate coniunxit, is omnium ſuffragio laudabitur. Idem in epiſtolis,

Diſcedo Alcæus puncto illius, ille meo quis?
Quis niſi Callimachus?

Item in Epigrāmate choliābico, quod refertur à Porphyrione,

Ciconiarum Rufus iſte conditor,
Hic eſt duobus elegantior Plancis:
Suffragiorum puncta non tulit ſeptem.

Ariſtides in Themiſtocle, ὁ κοινὸς ψῆφος Ἑλλήνων. id eſt, qui eſt communis Græcorum calculus, dixit pro eo quod erat, totius Græciæ conſenſus. Cicero libro Tuſc. quæſt. 2. Quæ flamma eſt per quam non cucurrerunt, qui hæc olim punctis ſingulis colligebant? Agit autem de magiſtratibus qui ſingulorum ciuium ſuffragiis mandabantur. Apuleius Aſini ſui libro 6. Certè calculo cunctorum vtcunque mors ei fuerat deſtinata, id eſt, omnium ſuffragiis ſententiiſque.

Punctis ſingulis.

Cumani ſerò ſapiunt. 61

Ὀψὲ αἰσθάνονται οἱ Κυμαῖοι, id eſt, Serò ſapiunt Cumani. Id adagium refertur à Strabone Geographiæ libro 13. putátque eos vulgò male audiiſſe tanquam ſtupidos atque inſulſos, ob hanc cauſam quòd ducentis annis portus vectigalia exegerint hoc nomine vt vrbem ædificarent, quæ dare tamen non deſierunt quum iam vrbs eſſet extructa. Adiicit & aliam fabulam, Cumanos publica pecunia mutuo accepta, porticus conſtruxiſſe: deinde quum pecuniam eam ad diem præſcriptum non reddidiſſent, à deambulatione fuiſſe prohibitos. Aliquanto pòſt quum ingens eſſet pluuia, creditores ludibrii cauſa præconem miſiſſe, qui publicarent edictum, vti Cumani porticus ſubirent. Atque ita voce præconis admonitos ſubiiſſe: inde natum adagium, Serò ſapere Cumanos, qui nonniſi moniti ſenſerint defugiendam eſſe pluuiam. Notat & Stephanus, Cumam ac Leſbum male vulgo audiiſſe ſtupiditatis nomine. Prouerbium autem non ſentit de Cuma Italiæ, ſed Æolidis, quæ eadem dicta fuiſſet Amazonium & Phriconitis, aut vt Herodotus libro primo, Phriconis. Simillimum illi, Serò ſapiunt Phryges. Nihil enim vetat quominus dicatur & in illos qui non niſi ſuo malo docti, parent rectè monentibus.

Cumani ſtupidi.

Serò ſapiunt Phryges.

Mala attrahens ad ſeſe, vt Cæcias nubes. 62

Κακ' ἐφ' αὑτὸν ἕλκων ὡς καικίας νέφος, id eſt, Sic mala ſibiipſi, vt Cæcias nubem, attrahens. Verſus eſt ſenarius, prouerbio celebratus in eos qui ſibiipſis litium ac negotiorum materiam pariunt acceſſuntque. Ducta ſimilitudine ab eius venti natura cui nomen Cæcias: quem Plinius media inter Aquilonem & exortum regione flare ſcribit, & vnum contra aliorum Septentrionalium ventorum naturam, nubes non pellere, ſed attrahere. Quin ipſius adſcribam verba, Ventorum, inquit, etiam frigidiſſimi ſunt quos à Septentrione diximus ſpirare. Vicinus his Corus. Hi & reliquos compeſcunt, & imbres abigunt. Humidi Auſter & Africus, & præcipuè Auſter Italiæ. Narrant & in Ponto Cæciam in ſe trahere nubes. Hactenus Plinius. Ariſtoteles libro de mundo putat Cæciam circa ortus æſtiuos flare, additque hunc à nonnullis eundem haberi cum illo quem alij ἑλλησποντίαν nominant, flátque proximus Argeſtæ. Quid autem in cauſa ſit vt hic ventus nubes non more reliquorum à ſe propellat, ſed ad ſe vocet, Ariſtoteles in Meteorologicis conatur oſtendere. Vel quòd alius, inquit, ventus reflet aduerſus eodem tempore: vel quòd hic è ſublimi cæli parte ſpirans, puta Orientali, non tranſuerſus per terram feratur, ſed recuruata linea, propter reflexum, vnde exortus eſt, eò recurrit: atque ita fit vt nubes ad ſeſe cogat. Vnde idem in lib. de mundo, Cæciam inter eos ventos numerat qui ἀνακάμπτοντες, id eſt reſupinati flatus vocantur. In Problematis autem ſectione 26 duas huiuſce rei cauſas reddit. Alteram hanc eſſe putat, quòd eodem tempore reflet alius ventus Cæciæ contrarius. Altera non diſſonat ab iis quæ retuli: nempe Cæciam ſpirare ab eminentiore cæli regione, nimirum ab ea quæ vergit ad Orientem: hanc autem eſſe editiorem quàm occiduam, colligit ex magnitudine & altitudine maris Occidentalis. Itaque fieri vt Cæcias occiduam regionem aduerſus inuadens, nubes contrahat, eaſque ſuo in ſe reflexu ad ſe trahat. Huius rei mentionem facit & Plutarchus in vita Sertorij, ſcribens, hunc ducem, animaduerſa Cæciæ natura, qui tum fortè flabat, Caricitanos (aut, vt Græci codices habent, Characitanos) hoſtes ad deditionem coegiſſe ad hunc modum. E regione ſpeluncarum, in quibus illi ſe continebant, obiecit aggeres cinericios. Quibus incurſatione equitum concitatis, Cæcias tantum pulueris in fauces ſpeluncarum deuexit, vt quum ferre non poſſent, ſeſe Sertorio in manus darent. Refertur adagium ab Aulo Gellio, lib. 2. cap. 22. idque ex Ariſtotele. Refertur & à Theophraſto, lib. De natura ventorum. Sed ab hoc atque item ab Ariſtotele refertur: vt videatur etiam in bonam partem dici poſſe. Ait enim, ἕλκων ἐφ' αὑτὸν τὰ πάντα, ὥσπερ ὁ καικίας νέφη. id eſt, Attrahēs ad ſeſe diuitias, vt Cæcias nubes. Plutarchus in commentario cui titulus, Quo pacto quis poſſit ab inimicis iuuari, ὡς γὰρ ὁ καικίας τὰ νέφη, οὕτως ὁ φαῦλος βίος ἐφ' αὑτὸν ἕλκει τὰς λοιδορίας. id eſt, Quemadmodum enim Cæcias nubes, itidem improba vita probra ad ſeſe trahit. Vſurpat idem in bonam partem in Præceptis politicis. Vnde de re quauis dici poſſe videtur in vtramlibet partem. vt, Hic ad ſeſe eruditorum hominum gregem attrahit, perinde vt Cæcias nubes. Hic vndique pecunias attrahit ad ſeſe, quemadmodum Cæcias nubes. Hunc omnes bonæ felicitates non aliter ſequuntur quam Cæciam nubes. Nuſquam abſunt iurgia, vbicunque hic adeſt: neque enim ſecus ad ſeſe lites attrahit quàm Cæcias nubes. Conſimiliter ad rem referri poteſt: Res eſt tumultuoſa, ambitio, quippe inuidiam, ſimultatem, profuſionem atque id genus alia incommoda non aliter attrahit ad ſeſe quàm Cæcias nubes. Modeſtia cunctorum hominum beneuolentiam allicit ad ſeſe, itidem vt Cæcias nubes.

Cæcias ventus.

Ariſtotelis loci.

Cur nubes attrahat ad ſe Cæcias.

Locus Plutarchi.

Oleum in auricula ferre. 63

Oleum in auricula ferre, eſt apud Martialem. Quo loco mihi non ſatisfacit interpres Domitius Calderinus, vir alioqui probè doctus. nam poeta taxare videtur hominem rigida ſupináque aure, id quod etiam Græci notant, ἄνω οὖς ἔχων, ἀντὶ τοῦ, ἄνω τὸ οὖς ἔχων. id eſt, Sublimem & ſupinam aurem habens. Carmen Martialis eſt huiuſmodi,

Narratur quidam belle dixiſſe Marulle,
Qui te ferre oleum dixit in auricula.

Porrò vt in Problematibus ſcripſit Ariſtoteles, aures aqua in-

Domitius Calderinus.

ſuſa offenduntur, oleo non item. Quin ſi fortè aqua in aurem inciderit, oleo inſuſo medemur, dũ lubrica tacta aure, aqua defluit. Proinde & vrinatores oleũ auribus inſtillare côſueuerunt, quò minus aqua lædantur. Hinc itaque videtur natũ adagium, nempe à geſtu eorũ quibus eſt aliquid liquoris inſuſum. quod ne effluat, aurem ſupinant, quaſi auertiantes ac ſubſilientes audire. Neque tamen negauerim poſſe referri ad aſſentatores, qui velut oleum in aurem inſtillant, dum iucunda loquuntur magis quàm ſalutaria. Cui diuerſum eſt illud Perſianum,

Olcum vendere.

Auriculas teneras mordaci radere vero.

Huc igitur pertinebit & illud Euangelicum de venditoribus olei. verùm cui placet hic ſenſus potterior, in auriculam, accuſandi caſu, legat oportet. Quod quoniam & prouerbij ſpeciem præ ſe gerit, & vulgò iactatum Martialis indicat, non exiſtimaui prætereundum.

Quid ſi cælum ruat? 64

Τί δ' ἂν οὐρανὸς ἐμπέσοι, id eſt, Quid ſi cælum ruat? Ironia prouerbialis in eos qui tutiſſimis etiam in rebus tamen timent. Hoc vnde manarit, Ariſtoteles indicat libro τῆς περὶ τὰ ζῳικὰ quinto. ſcribens, priſcis illis & rudibus mortalibus perſuaſum fuiſſe, cælum hoc, quod videbant imminere, Atlanteis humeris ſuſtineri. quòd ſi ille ſe ſubduxiſſet, fore vt e ſublimi in terram decideret. Idque non ſolum poetarum figmentis fuiſſe proditum, verumetiam à phyſicis nonnullis adfirmatum.

Priſci rudes.

Phenax timebat ne luna decideret.

Plutarchus in libello De facie quæ apparet in orbe lunæ, citat Phenacem quendam, qui metuerit ne luna decideret in terram, quique commiſeratus ſit vitam eorum qui lunæ forent ſubiecti, cuiuſmodi ſunt Æthiopes & Taprobani, ſi tantum pondus in eos rueret: idẽ veritus de terra cæloque, niſi columnis Atlanticis fulcirentur. Theognis,

Ἔν μοι ἔπειτα πέσοι μέγας οὐρανὸς εὐρὺς ὕπερθεν
Χάλκεος, ἀνθρώπων δεῖμα παλαιγενέων. id eſt,
Deinde meo vaſtus capiti illabatur Olympus
Ferreus: antiqui quod metuere viri.

Terentius ἐν Ἑαυτὸν τιμωρουμένῳ, Quid ſi redeo ad illos qui aiunt, Quid ſi nunc cælum ruat? Alluſit huc Horat. in Odis,

Si fractus illabatur orbis,
Impauidum ferient ruinæ.

Vmbram ſuam metuere. 65

Τὴν αὑτοῦ σκιὰν φοβεῖσθαι, id eſt, Suam ipſius vmbram metuere dicuntur, qui pueriliter trepidant vbi nihil omnino ſit periculi. Tranſlatum vel ab iis qui fortè conſpecta corporis ſui vmbra, ſubitò expaueſcunt: vel à melancholicis quibuſdam, qui authore Ariſtotele, propter oculorum imbecillos ſpiritus in aere proximo veluti ſuam quandam imaginem contemplantes, arbitrantur ſeſe ſuos videre manes. Socrates in Phædone Platonis, Tu verò tuam, quemadmodum dici ſolet, metuens vmbram. id eſt, tibi ipſi diffiſus. Qu. ad Ciceronem de conſulatu petendo, Alter verò, quo dii boni, ſplendore eſt? Primùm nobilitate eadem qua Catilina. num maiore? Non: ſed virtute. Quamobrem qui manium vmbram ſuam metuit, hunc negliges quidem. Quanquam is locus non vno modo erat deprauatus in codicibus. Plutarchus Sympoſiacorum Problematum decade ſeptima τὸ μὲν τὰς σκιὰς ἀπωθεῖσθαι ἔοικεν ἢ δυσχεραίνειν, ἀλλὰ τὰς σκιὰς δέδιε φοβεῖσθαι. id eſt, Qui vmbræ nomen refugiat ac moleſtè ferat, is verè vmbram videbitur formidare. Agit autem de vmbris ita vocatis, qui non ipſi vocati à conuiuatore, ſed vocatum ſequentes, adeunt conuiuium.

Locus Q. Ciceronis.

ANIMAD. HENR. STEP.

V. erat deprauatus] Ne hic quidem nulla ſupereſt deprauatio. quid enim ſibi vult illud manium. Nimirum Manius legendum eſſe vetera exemplaria docent.

Vel muſcas metuit præteruolitantes. 66

Prouerbialis eſſe videtur hyperbole, quam refert Ariſtoteles ſeptimo De repub. libro, ἀλλὰ δεδιὼς μὲν τὰς παραπετομένας μυίας. id eſt, Qui muſcas (inquiens) etiam præteruolitantes metuat. id eſt, quamuis friuola de cauſa. Idem ſimilem quandam commemorat in Moral. 7. loquens de iis qui viqueadeo natura ſunt timidi, vt etiam ſi ſorex obſtrepat, protinus expaueſcant.

Friuola, metuenda non ſunt.

Funem abrumpere nimium tendendo. 67

Ἀπορραγήσεται τεινόμενον τὸ καλῴδιον, id eſt, Abrumpetur tenſus funiculus. In eos dici ſolitum qui dum extrema experiuntur, alienant à ſe eos cum quibus agunt: & vniuerſæ rei iacturam faciunt, dum plus ſatis attenti ſunt ad lucrum. Lucianus in dialogo quodam, matrem lenam facit obiurgantem filiam quod amatorem in conuiuio nimis peruicaciter contempſerit: periculum autem eſſe ne præter modum exacerbatus atque irritatus iuuenis, amorem patiret & commodum aliò conuertat.

Attentiores ad lucrum.

Ἀλλ' ὅρα, inquit μὴ λάθωμεν, τὴν παροιμίαν ἀπορρήξωμεν πάνυ τείνουσαι τὸ καλῴδιον. id eſt, Ac vide ne, iuxta prouerbium, abrumpamus dum nimium tendimus, funiculum. Pindarus apud Plutarchum, ἢ λύοντι τὸ τῶν δυσφόρων χαλινὸν μεριμνῶν. id eſt, Atque intollerabilium curarum funiculum ſoluenti. Quanquam hoc ab adagio nonnihil eſt diuerſum, magiſque congruit cum illo quod eſt apud Senecam in epiſtolis ad Lucilium, de explicanda catena negotiorum, atque adeo abrumpenda, ſi nequeat explicari. Prouerbium generaliter trahi poterit ad quemlibet conatum immodicum, & ob id in malũm aliquod erumpentem. Huic finitimum eſt illud Hebræorũ, haud quaquam inſcitè neque inuenuſtè dictum prouerbium, Qui nimium emungit fortiter, elicit ſanguinem. Nec abhorret Mimus ille Publianus, Furor fit læſa ſæpius patientia. Atque alter huic conſimilis, eiuſdem, opinor: etiamſi Senecæ nomine fertur,

Funiculus curarum.

Emungens acrius, elicit ſanguinem. Furor fit læſa ſæp. pat.

Bonus animus læſus, grauius multo iraſcitur.

In matellam immeiere. 68

Εἰς τὴν ἀμίδα ἐνουρεῖν, id eſt, In matellam immeiere. Quum ſordidè tractantur, aut ad munus aliquod parum honeſtum adhibentur ii qui non indigni videantur, vtpote ipſi ſordidi atque inhoneſti, quaſique ad contumelias ferendas facti. Lucianus de mercede ſeruientibus, Οἱ μὲν οὖν οὔτ' αὐτοὶ δεινὸν πάσχοιεν ἄν, οὔτ' ἐκεῖνοι ὑβρίζειν δοκοῖεν, εἰς τὴν ἀμίδα, φασίν, ἐνουροῦντες. id eſt, Itaque nec hi quicquam indignum aut acerbum patiantur, neque illi eos contumeliis afficere videantur, ſi quod aiunt in matellam immingunt. Siquidem ad hunc vſum quaſi naſcitur matella. Ex aduerſo Martialis Baſſum quendam iocatur, qui in aureum vas iocacaret, quum vitro biberet:

Ad contumelias facti homines.

Ventris onus miſero (nec te pudet) excipis auro
Baſſe: bibis vitro, carius ergo cacas.

Riſus Ionicus. 69

Γέλως Ἰωνικός id eſt, riſus Ionicus. In molles & voluptarios dictus. Nam Ionum mollities, perinde vt Sybaritarum faſtus, in prouerbium abijt, quòd alteri Græcorum, alteri barbarorum eſſent luxurioſiſſimi. Athenæus libro Dipnoſophiſtarum duodecimo de luxu Ionum loquutus, ait extare parœmiam auream, quæ mores eius gentis teſtificetur, hanc, vt opinor, intelligens. Idem lib. 14. docet, ſaltationis genus olim fuiſſe laſciuum ac petulans, quod Ionicum diceretur. Valerius Maximus libro rerum memorabilium ſecundo prodidit Ionas primos, vnguenti coronarúmque in conuiuio dandarum & ſecundæ menſæ conſuetudinem, haud parua luxuriæ irritamenta, reperiſſe. Maximus Tyrius in diſſertatione cui titulus, Quis ſit philoſophiæ finis, Crotoniates (inquit) Olympicum oleaſtrum adamat, Spartiates armaturam, venationes Creteulis, luxum Sybarites, Ion choros. Hinc Horatius in Odis,

Iones, molles.

Motus doceri gaudet Ionicos Matura virgo.

laſciuas ſaltationes, & parum decoras geſticulationes ſignificans. Vnde & apud Ariſtophanẽ ἰωνικῶς pro eo quod eſt ἁβρῶς id eſt, molliter ac delicate.

Chorea Ionica.

Ionicè, ἁβρῶς.

Riſus Megaricus. 70

Γέλως Μεγαρικός, id eſt, Riſus Megaricus, in eos dicendum qui parum tempeſtiue iocantur, quique (quod vetat Quintilianus) malunt aliquoties amicum quàm dictum perdere. Aut quorum artes iam in contemptum abierunt, ſucceſſione maiorum artificum obſcuratæ. Neque male quadrabit in ſenes, qui ætate aliena, luſus quoſdam indecoros, ac voluptates iuueniles turpiter conſectantur. Nam Ionica comœdia viguit ad tempus: deinde in contemptum venit, irriſa ab Athenienſibus. De riſu intempeſtiuo celebratur & hic ſenarius,

Ionica comœdia.

Γέλως ἄκαιρος ἐν βροτοῖς δεινὸν κακόν. id eſt,
Non in loco ridere, pergraue eſt malum.

Riſus Chius. 71

Γέλως Χῖος, id eſt, Riſus Chius, de molli laſciuóque luſu. Quandoquidem & Chiorum mores taxauit vetus comœdia. Adagium commemoratur à Diogeniano.

Chij laſciui.

Quicquid in buccam venerit. 72

Quicquid in buccam venerit. Quoties liberè quoſpiam ac tuto loqui ſignificamus, incircunſpectè, & quicquid forte fortuna in animum inciderit. Quemadmodum apud fidos amiculos facere ſolemus, apud quos impune quiduis nugamur atque effutimus. Marcus Tullius ad Atticum, libro decimo quarto, Aut ſi nihil erit, quod in buccam venerit, ſcribes. Idem libro duodecimo, Quid quum coràm ſumus, & garrimus quidquid in buccam venit? Rectè torquebitur & in eos qui temere atque inconſideratè loquuntur: perinde quaſi ſermo

illis

liis non in pectore naſcatur, ſed in faucibus.

Quicquid in linguam venerit. 73

Huic planè germanum eſt illud quod vſurpat Lucianus in libello De ratione conſcribendi hiſtoriam, ἐπινοοῦντες καὶ ἀναπλάττοντες, τὸ ἐπὶ γλῶτταν ἐλθόν, id eſt Comminiſcentes affingentéſque quicquid verbi temere in linguam vt aiunt, venerit. Plato dictum hoc libro de republica octauo citat ex Æſchylo tragico poeta. Vſurpauit & Athenæus libro Dipnoſophiſtarum quinto, κατὰ γὰρ τὸν σοφὸν ποιητήν, τὸ ἐπὶ γλῶτταν ἐλθὸν λαλεῖν, id eſt, Iuxta poetam qui dixit, Quicquid in linguam temerè venerit. Hoc velut interpretans Iſocrates in oratione Panathenaica, ὅμοιος ὢν τοῖς δοξάζουσι ... id eſt, Similis videbor iis qui temere & arroganter ac futiliter quicquid in mentem venerit, loquuntur.

Quicquid in mentē venit.

Momo ſatisfacere, & ſimilia. 74

Τῷ Μώμῳ ἀρέσκειν, id eſt, Momo ſatisfacere. Prouerbialis eſt hyperbole. Heſiodus in Theogonia & Momi cuiuſdam meminit, quem ait, Nocte matre, Somno patre progenitum. Huic deo mos eſt, ipſum quidem nihil operis edere, ſed aliorū deorum opera curioſis oculis contemplari, &, ſiquid eſt omiſſum, aut perperam factum, id ſumma cum libertate carpere. Nam μῶμος Græce reprehenſionem ſonat. Ariſtoteles de partibus animalium lib. 3. meminit huius qui naturam incuſarit quòd bobus cornua in capite ac non in armis potius addiderit, videlicet quo vehementius poſſint ferire. Ad quod videtur alluſiſſe Lucianus, quum in ſecundo Verarum narrationum libro, ſcribit ſe vidiſſe boues quoſdam quibus cornua ineſſent non in fronte, quemadmodum reliquis, ſed ſub oculis: ſidque ita viſum eſſe Momo. Huius idem Lucianus cum aliis compluribus locis meminit, tum in Dialogo de hæreſibus, huiuſmodi quandam de eo fabulam refert: Mineruam, Neptunum & Vulcanum de principatu artificij inter ſe contendiſſe. Et vt quiſque artis ſuæ præcipuum aliquod ſpecimen ederet, Neptunum taurum quendam finxiſſe: Mineruam domum excogitaſſe, Vulcanum hominem compoſuiſſe. Momus delectus arbiter certaminis, & artis expenſor. ille, inſpecto vniuſcuiuſque opere, præter alia quæ in reliquorum operibus reprehendit, illud potiſſimum in hominis opificio notauit, quòd artifex non in pectore feneſtras aut oſtiola quædam addidiſſet, quo perſpici poſſet quid in corde lateret, quod illi ſpecioſum alioqui multiſque receſſibus ſinuoſum finxiſſet. Cuius fabulæ mentionem facit & Plato. Philoſtratus in epiſtola quadam ad vxorem, de Momo ſcribit in hanc ferme ſententiam, Hunc in Venere nihil alioqui quod reprehéderet inueniſſe, niſi quòd ſandalium illius calumniabatur, vt ſtridulum nimiſque loquax, ac ſtrepitu moleſtum. Quòd ſi Venus citra ſandalium inceſſiſſet, ita vt emerſit à mari, tota nuda, nullam omnino anſam carpendi Momus inueniſſet. Qui quidem deus tametſi nō perinde gratus eſt atque cæteri, propterea quòd pauci veram reprehenſionem libenter admittant: tamen haud ſcio an vllus alius e maxima poeticorum deorum turba ſit vtilior. Quanquam nunc noſtri Ioues excluſo Momo ſolam Euterpen audiant, blanda ſalutaribus anteponentes. Hic igitur Momus varias adagiorum formas ſuppeditat. Vel quum Plato De repub. lib. 6. ſcribit, Philoſophiæ ſtudium eſſe eiuſmodi, vt ne à Momo quidem poſſit reprehendi. Vel quum Venus Lucianica iam itura in iudicium, negat ſe dubitaturam, etiamſi Momus ipſe iudicaturus eſſet. Vel quum Cicero ſcribit ad Atticum libro 5. Quòd me maximè hortaris, & quod pluris eſt quàm omnia, in quo laboras, vt etiam Ligurino Momo ſatisfaciam: moriar ſi quicquam fieri poterit elegantius. Ergo prouerbij ſpeciem habebunt omnes id genus formulæ, Haud dubitem tecum vel Momo iudice decertare. Inculpatior eſt eius viri vita quàm vt vel Momus ipſe poſſit carpere. Hanc faciem ne Momus quidem poſſit reprehendere. Nec Momum iudicem recuſarim. Hæc vel Momo ipſi ſatisfaciant. Et ſi quæ fingi poſſunt conſimiles. Ad hanc formam pertinet illud Ouidianum de forma Adonidis,

Momus, quis. *μῶμος quid.* *Cornua boum ſub oculis.* *Fabula de Momo reprehenſore.* *Philoſtratus.* *Vſus adagij.*

> Laudaret faciem liuor quoque.

Liuor quoque laudaret.

Breuiter omnes id genus hyperbolæ ſpeciem prouerbij obtinent: veluti Terentianum illud, Ipſa ſalus, ſi cupiat, ſeruare domum hanc nō poſſit. de familia deplorata. Item de loco vehementer munito. Hanc arcem ne Mars quidem ipſe expugnarit. De homine præfracto ac pertinaci, Huius animum ne Vertumnus quidem ipſe verterit. De re nunquam probabili, Iſtud ne Pitho quidem ipſa perſuaſerit. De re tacitu difficili, Hoc ne Harpocrates quidem ipſe aut Angerona contineré queat. In tanto rerum ſtrepitu ne Somnus quidem ipſe ſomnum ceperit. De homine præter modum ſuſpicaci & diffidenti, Ille ne Fidei quidem ipſi fidem habeat. Hic vel Argum fallat, de vehementer aſtuto. Hic macilentior eſt quàm vt vel ipſa inuidere poſſit inuidentia. Verum de his loquendi formulis admonuimus in operis huius initio.

Ne Fidei quidē ipſi fidem habeat. *Argum fallere.*

Cælo ac terræ loqui. 75

Qui fruſtra vociferantur, cælo ac terræ loqui dicuntur. Sic enim ſolent qui diffidunt hominum præſidiis, exclamare, ô cælum, ô terra. Theognetus apud Athenæū libro tertio, ac rurſus libro decimoquinto,

> Γῇ ἦ λαλεῖς φιλοσοφῶν, τῷ τ' οὐρανῷ,
> Οἷς οὐδέν ἐστι ἐπιμελὲς τῶν σῶν λόγων. id eſt,
> Terræ loquens cæloque, philoſophatus es,
> Sed hiſce nulla eſt cura ſermonis tui.

Confine eſt illi quod alibi retulimus, Vento loqueris.

Diffiſi hominum præſidiis.

In portu impingere. 76

Eſt apud Quintilianum in Inſtitutionibus, In portu impingere, pro eo quod eſt, ſtatim in ipſo operis ingreſſu peccare. Vſurpatur & à diuo Hieronymo in Apologia ſecunda aduerſus Rufinum, Statim de portu egrediens, nauim impegi. Idem ad Pammachium, Egredientes de portu ſtatim impegimus. Sumptum à nauigantibus, qui magno cum dedecore, prius quàm portu exierint, nauim illidunt. In diuerſum ſenſum inflexit Papyrius Fabianus, referente Seneca in controuerſiis, Nauim in portu mergis. De ſene qui luxuriari cœperat aliena ætate. Aptè dicetur in omnes qui negotio iam propemodum cum laude confecto, in extremo degenerant. Idem eſt apud Græcos, ἐν τῷ λιμένι ναυαγεῖν, id eſt, In portu impingere. Nilus quidem Græcus author ita refert, μὴ ἐπαίρου, μήποτε τὸ ναυάγιον ἐν τῷ λιμένι γένηται, id eſt, Ne efferaris animo, ne fortè naufragium tibi fiat in portu.

In portu mergere nauim.

In limine deficere aut offendere. 77

Huic proximum ſit illud, In limine offendere, aut deficere. Tranſlatum ab iis qui domum ingreſſuri, ſtatim in limine pedem offendunt, prius quàm quicquam occeperint agere. Virgilius,

> —cur indecores in limine primo Deficimus?

Id eſt, ſtatim, ac vixdum inito bello. Duriuſcule dixit Q. Curtius libro ſexto, in ipſo limine victoriæ ſtamus pro eo quod eſt proxima eſt victoria. Huic contrarium eſt quod in epiſtolis ad Lucilium ſcribit Seneca, In ſummo deficit cliuo. Ducta tranſlatione ab iis qui conſcenſo propemodum monte, tum delaſſantur quum proximi ſunt cacumini.

In ſummo cliuo deficere.

Cantherius in porta. 78

Confine eſt ſuperioribus, Cantherius in porta. Natum à Sulpitio Galba quodam, cui quum prouinciam exituro cantherius in porta cecidiſſet, Rideo, inquit, canthери, in porta, quum tam longum iter ſis iturus, iam laſſum eſſe te, quum vixdum ſis ingreſſus. Quod dictum in prouerbium abiit. Refertur adagium à Feſto Pompeio in dictione Ridiculus, atque is indicat conuenire, quum quis in principio rei vix inchoatæ deficit animo. Quid autem ſit cantherius, dilucidè exponit. nempe equus exectis teſtibus, vt hoc differat cantherius ab equo quo maialis à verre, capus à gallo, veruex ab ariete.

Cantherius quid.

Citra puluerem. 79

Ἀκονιτί, id eſt Citra puluerem, Græci dicunt contingere quo quis facile citráque negotium potitur. Tranſlatum vel ab haphe, id eſt à pulueris contactu, quo ſe ſpargebat in palæſtrico certamine congreſſurus: vel certè à puluere quo non indecorè ſordidari ſcripſit Horatius eos qui certant Olympia, quíve bellum gerunt. Plinius libro 15. Alcimachus Dioxippum, qui Pancratio Olympia citra pulueris tactum (quod vocāt ἀκονιτί) vicit. Aulus Gellius libro quinto, Quandi, inquit, cauſa eſt quū deditione repentè facta, ſine puluere, vt dici ſolet, incruentáque victoria obuenit. Horatius in Epiſtolis,

> Quis circum pagos & circum compita pugnax
> Magna coronari contemnat Olympia, cui ſpes,
> Cui ſit conditio dulcis ſine puluere palmæ?

Inuenitur & ἀνιδρωτί, id eſt citra ſudorem & ἀναιμωτί, id eſt citra ſanguinem.

Ἀκονιτί. *Ἀνιδρωτί.* *Ἀναιμωτί.*

Deſerta cauſa. 80

Ἐρήμη δίκη, id eſt Deſerta cauſa, quum nemo repugnat. Trāſlatum à iudiciis, vbi nonnunquam altera pars cedés tradit cauſam aduerſario. Itaque deſerta cauſa vincere, eſt vincere nullo contrà pugnante. Lucianus in Ioue tragœdo, ὥστε τί ἄλλο, ἢ ἐξ ἐρήμης κρατεῖν οὕτω δόξομεν; id eſt, Itaque quid aliud videbimur feciſſe quàm deſerta cauſa viciſſe? Idem in Toxaride, Καὶ ἑάλωσαν πόλεις ἐρήμην ὑπὸ σοῦ ἁλοῦσαι. id eſt, Tótque ciuitates, nullo defendente, abs te capi. Vſurpat & Socrates in apologia apud Platonem, ἐρήμην κατηγοροῦντες ἀπολογουμένου οὐδενός, id eſt. Deſerta cauſa nullo defendente, accuſantes. Iureconſulti compoſita voce ἐρημοδίκια vocant. Ita Paulus Pandect. li. 4 Tit. de minoribus, cap. Et ſi ſine dolo. Item, Et in eremodicijs ei ſubuenitur. Conſtat autem omnis ætatis hominibus reſtitutionem eremodicij præſtari debere, ſi doceant ſe ex iuſta cauſa abfuiſſe. Rurſum lib. 46 Tit. Iudicatum ſolui. ca. Quum quærebatur, Si interpoſita iudicatū ſolui ſtipulatio-

Ἐρήμη δίκη. *Deſerta cauſa vincere, accuſare.* *Ἐρημοδίκιον.*

ne, quis reum non defenderet, poſtea ex eremodicio ſententiam eſſet paſſus: an ob rem iudicatam clauſula committatur, &c. Ruſum in Codice libro tertio, Tit. de iudiciis, cap. Properandum, Si autem reus abſuerit, & ſimilis eius proceſſerit requiſitio, quemadmodum pro perſona actoris edixim us, etiam abſente reo eremodicium contrahatur. Hæc Iuſtinianus. Eſt igitur ἐρημοδίκιον, quum altera parte abſente fertur ſententia. *Eremodicium quid.*

Citra arationem citraque ſementem. 81

Quæ citra operam noſtram caſu nobis eueniunt, ἄσπορα καὶ ἀνήροτα contingere dicunt Græci. Lucianus in Paraſito, Ὅτι δὲ μόνη, εὕρηται σοφία. Ὁμήρου, οὔτε φυτεύουσι χερσὶ φυτὸν, οὔτ' ἀρόωσιν, ἀλλὰ τὰ ἄσπαρτα καὶ ἀνήροτα πάντα νέμονται, id eſt, Quod videlicet vnus, iuxta egregium illum Homerum, nec manibus plantat, nec arat: verum citra ſementem, citra arandi laborem fruitur omnibus. Idem in Rhetorum didaſcalo, Σοὶ δὲ ἄσπορα καὶ ἀνήροτα φυέσθω πάντα. id eſt, Tibi porrò citra ſeminandi arandique laborem proueniant omnia. Id eſt, citra ſtudium. Natum apparet adagium à fabula inſularum fortunatarum, de quibus Horatius in Odis,

Reddit vbi Cererem tellus inarata quotannis.
Et imputata floret vſque vinea.

Sumptum eſt autem, opinor, ex Homero, qui Odyſſeæ libro nono, Cyclopum terram deſcribit ad hunc modum, *Cyclopum regionis deſcriptio.*

Κυκλώπων δ' ἐς γαῖαν ὑπερφιάλων ἀθεμίστων,
Ἱκόμεθ', οἵ ῥα θεοῖσι πεποιθότες ἀθανάτοισιν,
Οὔτε φυτεύουσιν χερσὶ φυτὸν, οὔτ' ἀρόωσιν,
Ἀλλὰ τά γ' ἄσπαρτα καὶ ἀνήροτα πάντα φύονται,
Πυροὶ καὶ κριθαὶ, ἠδ' ἄμπελοι, αἵ τε φέρουσιν
Οἶνον ἐριστάφυλον, καί σφιν Διὸς ὄμβρος ἀέξει. id eſt,
Venimus in terram quam magnanimi Cyclopes
Et legum expertes habitant, hi numine freti
Diuum, nec manibus terræ plantaria figunt,
Vomere nec ſegetem proſcindunt, quin ea cuncta,
Nulla ſemente & nulla naſcuntur aratu,
Ordea, frumentum, pleniſque operata racemis
Vineta: & largis hæc Iupiter imbribus auget.

Dormientis rete trahit. 82

Εὕδοντι κύρτος αἱρεῖ, id eſt, Dormienti rete capit. In eos quibus citra conatum obtingunt ea quæ cupiunt. Natum ex euentu, quòd aliquando acciderit vt dormientibus piſcatoribus piſces forte retibus inuoluti caperentur. Quidam ad Timotheū imperatorem Athenienſium referunt, cui quòd multa feliciter obtingerent, magis commoditate fortunæ quam ipſius opera, εὐτυχοῦς (id eſt fœlicis) cognomen inditum. In huius inuidiam pingebant nonnulli fortunam ad rete cogentem vrbes, illo iuxtà dormiente. (Quos ille ſic eluſit (authore Plutarcho) vt diceret, Si huiuſmodi vrbes capio dormiens, quid me facturum arbitramini ſi vigilaro? Huc alluſit Terentius quum ait in Adelphis, Quid tu credebas dormienti hæc tibi confecturos deos? Etiam tu nunc tua opera in cubiculum iri deductum domum? Non diſſimili forma dictum eſt apud T. Liuium libro ab vrbe condita 7. Vincum belli ducem, qui nihil agenti ſibi de cælo deuolaturam in ſinum victoriam cenſet. M. Tullius in Verrem actione vltima, Sed non idem mihi licet quod iis qui nobili genere nati ſunt, quibus omnia populi Romani beneficia dormientibus deferuntur. Quin & hodie vulgò dicitur in id genus homines, Fortunatior eſt quàm ſapientior. Et Eupolis comicus apud Athenæum,

Timotheus Athenienſis.
Dormienti dij cōficiēt.
Fortunatior quàm ſapientior.

-- ὦ πόλις πόλις
Ὡς εὐτυχὴς εἶ μᾶλλον ἢ καλῶς φρονεῖς. id eſt,
-ô ciuitas ô ciuitas
Vt tu quidem es fœlix magis quàm prouida.

Congruunt quæ dicentur in prouerbio, Athenienſium inconſulta temeritas.

Quum mula pepererit. 83

Adagium peruetuſtum, Quum mula pepererit, quoties ſignificamus aliquid nunquam futurum, aut adeò rarò ſolere accidere vt improbum ac ſtultum videatur ſperare. Ortum videri poteſt ex eo quòd refert Herodotus in Thalia, Quum Babyloniorum vrbs obſideretur à Dario, quidā Babylonius cōuitiis inſectans Darium atque exercitum, Quid, inquit, iſtic deſidetis Perſæ? quin potius abſceditis, tūc expugnaturi nos, ἐπεὰν ἡμίονοι τέκωσι, id eſt, quum mulæ pepererint. videlicet ratus id nullo vnquam tempore futurum: propterea quòd natura ſteriles ſunt mulæ. At paulo pòſt euenit vt Zopyro mula quæpiā pareret, quoquidem oſtento in ſpem capiendæ Babylonis erectus eſt: accepit. Huic ſimile quiddam refertur à Suetonio in vita Galbæ Cæſaris. Huius auo procuranti fulgur, quum aquila de manibus exta rapuiſſet, & in frugiferam quercum contuliſſet, ſummum ſed ſerum imperium portēdi familiæ, reſponſum eſt. Atque ille irridens, Sanè, inquit: quum mula pepererit. Quod omen ita arripuit Galba vt eum poſtea res nouas molientem, nihil æquè confirmarit ac mulæ partus: cæteriſque vt obſcœnum oſtentum horrentibus, ſolus pro lætiſſimo acciperet, memor ſacrificij dictique auiti. Plinius lib. 8. cap. 44. de mularum ſterilitate ſcribit hunc in modum, Obſeruatum eſt, è duobus diuerſis generibus nata, tertij generis fieri, & neutri parentum eſſe ſimilia. Eaque ipſa quæ ita nata ſunt, non gignere in omni animalium genere. idcirco mulas non parere. Huius rei cauſam adfert Alexāder Aphrodiſeus, quòd ſemina natura & habitu diuerſa, ſi commiſceantur, tertium quiddam ab vtraque diuerſum conficiunt, vtrinque ſimplicium prorſus amittunt. Veluti ſi miſceas album nigro, abolitis vtriſque coloribus, redditur fuſcus ab vtroque diuerſus, quem Græci Λευκόφαιον appellant. Sed multo exactius de his Ariſtoteles lib. De generatione animalium 2. cap. 6. refellens Democriti & Empedoclis rationes. Quanquam proditum eſt in annalibus Romanorum, mulas peperiſſe ſæpe: verum id prodigij loco habitum: vt eodem in loco quem modo citaui, teſtatur Plinius. Theophraſtus vulgo parere in Cappadocia tradit. Ariſtoteles libro De natura animalium primo capite ſexto, tradit mulas coire ac gignere in Syria ſupra phœnicem: ſed eſſe id animal ibi ſui generis, etiamſi ſimile.

Naturâ ſteriles mulæ.
Galba erectus ad imperij ſpē, quomodo.
Locus Plinij.
Mularum ſterilitatis cauſa.
Λευκόφαιος, color.
Mulas peperiſſe.

Ad Græcas calendas. 84

Huic affinem habet ſenſum, Ad Græcas calendas, pro nunquam: propterea quòd Græci non habent calendas more Latinorum, ſed νουμηνίας, id eſt nouilunia. Atque ad lunæ recurſus Græci ſoluebant vſuras. Vnde Strepſiades in Nubibus Ariſtophanis, optat ſibi incantatricem quampiam, quæ carminibus ſuis efficiat nequando luna exoriatur: ſic enim fore vt non reddat vſuras. quandoquidem trapezitæ ad lunas mutuam dant pecuniam, & lunis vſuræ creſcunt. Huc itaque reſpexit Auguſtus, quum diceret ad Græcas calendas ſoluturos, quos nunquam reddituros mutuum ſignificabat. De quo in ipſius vita ſcribit Tranquillus ad hunc modum, Quotidiano ſermone quædam frequentius & notabiliter vſurpaſſe eum literæ ipſius αὐτόγραφοι oſtentant. In quibus identidem, quum aliquos nunquam ſoluturos ſignificare vult, ad Calendas Græcas ſoluturos ait. Huic ſimile eſt quod nunc inter eruditos iactatur, Anno magno Platonis, quem exiſtimant nunquam futurum.

Græci menſes non habent Calendas.
Anno magno Platonis.

Aceſſæi luna. 85

Ἀκεσσαίου σελήνη, id eſt, Aceſſæi luna. Dictum in cunctatores, qui nouam ſubinde cauſam comminiſcuntur, quo negotium proferant: à nautæ cuiuſdam moribus ortum, cui Aceſſæo fuerit nomen. Is quum eſſet ignauus, ita prorogare conſueuit nauigationem, vt ſe diceret lunam magis opportunam expectare. Nam Græci, præcipueque ex his Lacedæmonij, quicquid eſſent rerum auſpicaturi, ſuperſtitioſe lunam obſeruabant. Id quod tacite notat Euripides, quum in Iphigenia in Aulide reſpondet Agamemnon, tum nupturam filiam, vbi lunæ dexter circulus aduenerit, videlicet de plena luna ſentiens. Lucianus in libello De aſtrologia, palàm refert Lycurgum legem inſtituiſſe Lacedæmoniis, ne prælium inirent ante plenilunium. In eam ſuperſtitionem iocatur Ariſtophanes, τῇ πανσελήνῳ, id eſt plenilunio: ſerò aut nunquam futurum ſignificās. Etenim quum Datis & Artaphernes ductores regis Perſarum in Marathonem irrupiſſent, plenilunium obſeruabant, vt tum exirent in prælium. Ergo priuſquam illi venirent, Athenienſes bellum aggreſſi ſunt. Hiſtoriæ meminit Herodotus lib. 6. Inde quaſi prouerbio de cunctantibus & quauis occaſione rem proferentibus, dicitur, ἐν τῇ πανσελήνῳ, id eſt plenilunio. Adagium refertur à Diogeniano. De lunis Laconicis, & alibi nonnihil nobis dicetur.

Aceſſæus nauta.
Plenilunio fiet.
In cunctatores.

Vbi per harma fulgurarit. 86

Ὅταν δι' ἅρματος ἀστράψῃ, id eſt, Vbi per harma fulgurat. De iis quæ nimis cunctanter ac ſerò, aut admodum raro fiunt aut quum nimis anxie ac ſuperſtitioſe capta ſit rei gerendæ opportunitas. Strabo libro Geographiæ nono, vnde natum ſit adagium indicat, ſcribens vicum quempiam eſſe deſertum atque infrequentem apud Mycaleſum Bœotiæ, ſeu Mycaleſſum Tanagræi iuris, quem harma, id eſt currum, nominant. Ruſum alterum ab hoc diuerſum, eiuſdem tamen nominis in Attica, quæ quidem tribus ex Atticæ populo Tanagræ ſimilis, atque ob hanc ſimilitudinem nominis quoque communionem ſortitum. Cæterum harma Bœotiæ ſic vocatum, quòd Amphiarao excuſſo currus inanis in eum locum delatus ſit, vbi nunc ſacellum eius extat. Alij ferunt, Adraſto fugiente, currum eius eo loco confractum fuiſſe, ipſum Arionis opera ſeruatum: hinc natam parœmiam, ὅταν δι' ἅρματος ἀστράψῃ, id eſt, Vbi per harma fulgurat, videlicet Pythicis vatibus fulgur aliquod certum, quòd eo loco veniret, obſeruantibus, eóque viſo ſacra Delphos mittentibus. Obſeruabant autem ad menſes tres, ſingulis menſibus tres dies, noctéſque totidem: idque è Iouis fulguralis foco, qui eſt in muro inter Pythium & Olympium. Hæc fermè Strabo. Vſum adagij Plutarchus palam indicat in Sympoſiacis, Οἱ γὰρ, inquiēs, σπανίως καὶ δι' ἅρματος, ὥσπερ φασὶν, ἀναγκαζόμενοι τῷ ἐπιτηδείῳ ... καταχρῆσθαι. id eſt, Etenim qui raro & per harma, vt aiunt,

Harma.
Harma Bœotiæ.

[illegible] conuiuiũ exhibent, hi coguntur vtcunque accommodũ ac notũ deſcribere. Itaque de raris & incertis dici ſolitum videtur. Poterit & per iocum accommodari ad ea quæ nunquam euentura credamus, quemadmodum aiunt, ad Græcas calendas.

Lydius lapis, ſiue Heraclius lapis. 87

Λίθος ἡράκλεια, ἢ λίθος λυδία, id eſt, Heraclius ſiue Lydius lapis. *Lydius, Heraclius lapis.* In eos dicitur qui vehementer acri exactoque iudicio ſunt. Refertur à Theophraſto, libro De natura lapidum. ait enim lapidem quendam eſſe qui Lydius ſeu Heraclius dicatur, qui attritu aurum atque argentum cuiuſmodi ſit arguat. *Magnes.* Hunc quidam Magnetem putant, velut Herculanum, qui ferrum ad ſeſe trahit. vnde nomen etiam additum μάγνητα: ſed ex Theophraſti verbis ſatis liquet βάσανον ſignificari, quem *Index.* Latini vocant indicem, in quem Battus ille paſtor apud Ouidium transfiguratus eſt, manente nimirum etiamnum in lapide prodendi ſtudio. Nec Heraclium vocatum ab Hercule, ſed ab Heraclea Lydiæ ciuitate. De hoc meminit Plinius libro trigeſimo tertio capite octauo, his quidem verbis, Auri argentique mentionem comitatur lapis quem coticulam appellant, quondam non ſolitus inueniri niſi in flumine Tmolo, vt author eſt Theophraſtus: nunc verò paſſim: quẽ alij Heracleum, alij Lydium vocant. Sunt autem modici, quaternas vncias longitudinis, binaſque latitudinis non excedentes. Iis coticulis periti, quum è vena vt lima rapuerunt experimentum, protinus dicunt quantum auri ſit in ea, quantum argenti, vel æris, ſcrupulari differentia, mirabili ratione non fallente. Huc alluſit Theocritus in Aita,

> Λυδίᾳ ἴσον ἔχειν πέτρᾳ στόμα. id eſt,
> Vt Lydo lapidi par os habeam.

Nimirum quo in variis oſculis optimè iudicaret cuius eſſent: ſic enim ineptiunt amantes. Scholiaſtes putat hos lapides apud Lydos inueniri, & hinc prouerbium ortum. Et ne dubites quin de indice loquatur, ſequitur, χρυσὸν ὁποῖον

> Πειρῶνται μὴ φαῦλον ἐτήτυμον ἀργυραμοιβοί. id eſt,
> Cuius ab effectu explorat menſarius aurum
> Siue probum.

[illegible] Adagium accommodari poteſt vel ad perſonam, vel ad rem. Ad perſonam hoc pacto, Tu ſcriptorum meorum optimus index, planéque, quod dici ſolet, ὡς λυδία λίθος. Item hoc modo, In penſitandis æſtimandiſque ingeniis emunctiſſimæ naris, ac prorſum Lydius, vt aiunt, lapis: Ad rem transfertur hoc pacto, Adoleſcentum ingenia libertas aperit: vitiis commiſſum imperium, Lydius, quod aiunt, lapis eſt.

Amuſſis alba. 88

Λευκὴ στάθμη, id eſt, Alba amuſſis, hoc eſt, nullo delectu, ac citra diſcrimen. Aulus Gellius in noctibus Atticis, Nanque illi omnes, & eorum maxime Græci, multa & varia lectitantes, in quas res cunque inciderant, alba vt dicitur, linea, ſine cura diſcriminis, ſolam copiam ſectati conuerrebant. Plutarchus in commentario περὶ τῆς ἀδολεσχίας, Ἔστι μὲν οὖν ἀτεχνῶς ἡ λευκὴ στάθμη πρὸς τοὺς λόγους ὁ ἀδόλεσχος. id eſt, Eſt igitur planè alba linea erga ſermones garrulus, propterea quòd nullo delectu quauis de re quiduis nugetur. Effertur & expreſſius adagium à nonnullis, Λευκῷ λίθῳ λευκὴ στάθμη, id eſt, In albo lapide alba linea. Dicitúrque vel in eos qui nullo ſunt iudicio, vel in ſtupidos, vel in eos qui incerti probant aut ſignificant incerta. Sophocles in Cidalione apud Suidam,

> Τοῖς μὲν λόγοις τοῖς σοῖσιν οὐ τεκμαίρομαι,
> Οὐ μᾶλλον ἢ λευκῷ λίθῳ λευκὴ στάθμη. id eſt,
> Nihilo mihi plus indicat ſermo tuus,
> Quàm lapide in albo ſignat alba linea.

Citatur à Nonio Marcello Lucilius li. trigeſimo, (ſed corrupte vt opinor: quod genus ſunt pleraque illius) Et amabat omneis. Nam diſcrimen non facit, neque ſignificat linea alba. Vſurpatur & à Platone in dialogo cui titulus Charmides, vbi Socrates ait, ſe erga formoſos adoleſcentes perinde eſſe vt albam amuſſim in albo lapide, propterea quòd neque diſcerneret ſatis inter formas, & omnes ex æquo amaret. Solet enim funiculus ille minio oblini, quo diſcrimen faciat: vnde & rubricam vocauit Perſius:

> -ac ſi oculo rubricam dirigat vno.

Eadem per eadem. 89

Αὐτὰ δι' αὐτῶν, id eſt, Eadem per eadẽ. Refertur in collectaneis Diogeniani de his qui ſemper eadem inculcant, aut eadem *Iouis Corinthus.* aſſiduè faciũt. Nõ diſſimile illi quod alio reddidimus loco ὁ Διὸς Κόρινθος, id eſt, Iouis Corinthus. Poteſt & in eos torqueri qui res nugaces nugaciter tractant: veluti ſiquis in authorem indoctum indoctos ſcribat commentarios, aut in obſcœnum obſcœnos.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. Αὐτὰ] Αὐτὰ δι' αὐτῶν, ſonat Ea per ea. at Eadem per eadem, additis articulis diceretur, τὰ αὐτὰ διὰ τῶν αὐτῶν.

Ad amuſſim. 90

Examuſſim Amuſſatim &c. Frequens eſt apud authores, ad amuſſim, examuſſim, examuſſatim, amuſſatim: pro eo quod eſt exquiſita diligentia, atque exactiſſima cura. Gellius libro primo capite quarto, Ad hæc omnia ſcripta antiquiora tam curioſe ſpectabat, aut virtutes penſabat, aut vitia rimabatur, vt iudicium factum eſſe ad amuſſim diceres. Et amuſſitata pro examinatis apud Noniũ. *amuſſitata.* Translatum à fabris lapidariis, aut lignariis, qui funiculo illo regulari, operis æqualitatem explorant. Quanquam quam Feſtus in dictione examuſſim teſtatur, amuſſim quibuſdã eſſe, non lineam, neque regulam, ſed ferramentum quo fabri in poliendo vtantur. Perſius de poeta abſoluta carmina componente, quod modo citauimus, -ſcit tendere verſum,

> Non ſecus, inquit, ac ſi oculo rubricam dirigat vno.

Item in carmine de viro bono, quod Vergilio tribuunt,

> Ne quid hiet, ne quid protuberet angulus, æquis
> Partibus vt coeant, ne quid deliret amuſſis.

Vſurpat idem Baſilius ad nepotes, quum iubet vnamquanque diſciplinam ad finem felicitatis referre, perinde quaſi lapides, iuxta Doricum prouerbium, ad amuſſim dirigentes. Natum videri poteſt apud Homerum Odyſſeæ ε, quum loquitur de Vlyſſe nauem ſibi fabricante,

> Ξέσσε δ' ἐπισταμένως, καὶ ἐπὶ στάθμην ἴθυνεν. id eſt,
> Expoliit multa arte, ſupérque induxit amuſſim.

Ruſus Iliados ο,

> Ἀλλ' ὥστε στάθμη δόρυ νήϊον ἐξιθύνει
> Τέκτονος ἐν παλάμῃσι δαήμονος, ὅς ῥά τε πάσης
> Εὖ εἰδῇ σοφίης, ὑποθημοσύνῃσιν Ἀθήνης. id eſt,
> Materiam veluti naualem exæquat amuſſis,
> Ducta fabri docti digitis, qui calleat artem
> Quæcunque eſt, teneatque probè, monitrice Minerua.

Eſt apud eundem & aliis aliquot locis.

Ad vnguem. 91

Ad vnguem, eundem habet ſenſum. A marmorariis ſumpta metaphora, qui ſuperinducto vngui, commiſſuras explorant marmorum. Horatius 1. Sermon. --Fonteius ad vnguem

> Factus homo. id eſt, abſolutus. Idem in Arte,
> --carmen reprendite quod non
> Multa dies & multa litura coercuit, atque
> Perfectum decies non caſtigauit ad vnguem.
> Vergilius ſecundo Georgicon libro,
> --nec ſecius omnis in vnguem
> Arboribus poſitis ſecto via limite quadret. Perſius Saty. 1.
> --vt per læue ſeueros
> Effundat iunctura vngues.

Macrobius Saturnaliũ li. 2 Nec quiſquã alius tam futilis poſſet eſſe iudicij, qui Romani anni ſic ad vnguẽ, vt aiũt, emẽdatũ ordinẽ non probaret. Ad conſimilẽ modũ Græci quod exactũ ſit *Διόνυχον.* & impenſius accuratũ, διόνυχον vocant. Plutarchus de præceptis bonæ valetudinis, Ἡ μὲν οὖν ἀκριβὴς σφόδρα καὶ δι' ὄνυχος λεγομένη δίαιτα. id eſt, itaq, vehemẽter exacta, quæ ad vnguẽ obſeruata dicitur victus ratio. & ἐξονυχίζειν pro ἀκριβῶς ἐξετάζειν. quã *Ἐξονυχίζειν.* vocẽ vſurpat & Athenæus li. 3. ἐξονυχίζεις δὲ πάντα τὰ ζητούμενα τοῖς ζητοῦσι συλλέγων τὰς ἀκάνθας. id eſt, Porrò ad vnguem exploras omnia quæ congruunt iis qui cum ſpinis diſputant.

ANIMAD. HENR. STEPH.

& impe.] Miror eum exiſtimaſſe διόνυχος & διόνυχον dici vno verbo, quum in loco Plutarchi duæ ſint orationis partes, interpoſita videlicet apoſtrophi notula: quam præ tenuitate oculos Eraſmi fefelliſſe haud abſimile vero eſt.

V. *ploras omnia*] Nemo eſt, vt opinor, cui legenti nõ ſuboleat magnus aliquis error in his verbis, *omnia quæ congruunt iis qui cum ſpinis diſputãt.* & tamẽ, quãtus quãtus eſt, dũtaxat ex nõ animaduerſa diſtinctiunculæ præpoſtera collocatione eſt ortus. Siquidẽ *Correctus Athenæi locus.* interpũctio quæ poſt συλλέγων ponẽda fuit, in editione Aldina poſt ἀκάνθας poſita eſt: tã apertũ in conſtructione errorem efficiens, & tam abſurdũ etiam ſenſum exhibens, vt imprudẽti Eraſmo hanc interpretationem obrepſiſſe, planè mihi perſuadeam. Sed in eius locum hanc noſtram repone, Porrò ad vnguem exploras omnia quæ tecum diſputantibus occurrunt & incidunt, ſpinas colligens. Addo enim participium ζητοῦσι poſt ἀκάνθας.

Incudi reddere. 92

Eleganter Horatius, incudi reddere dixit, pro eo quod eſt, refingere ac mutare, corrigeréque,

> Et malè tornatos incudi reddere verſus.

Conſimili forma dicunt Recoquere. Quintilianus lib. 12. Sed *Recoquere.* præcipue tamen Apollonio Moloni, quem Romæ quoque audierat, Rhodi rurſus reformandum ac velut recoquendum dedit. Item Horatius, --recoctus

> Scriba ex quinqueuiro.

Leſbia regula. 93

Leſbia regula dicitur quoties præpoſterè, nõ ad rationẽ factũ, ſed ratio ad factum accõmodatur. Et quum lex moribus appli- *Præpoſterè facta.* catur, non mores ad legem emendantur: aut quoties princeps ſe populi moribus accommodat: quum contrà conueniat plebem ad principis arbitrium vitam inſtituere, ſi modo princeps ipſe ad honeſti regulam ac ſcopum reſpiciat. Huius adagij

mentionem facit Aristoteles quinto Moralium lib. Τοῦ γὰρ ἀορίστου ἀόριστος καὶ ὁ κανών ἐστιν, ὥσπερ καὶ τῆς Λεσβίας οἰκοδομῆς ὁ μολύβδινος κανών· πρὸς γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ λίθου μετακινεῖται, καὶ οὐ μένει ὁ κανών. id est, Siquidem infinitæ rei infinita item regula, quemadmodum plumbea Lesbiæ ædificationis regula ad lapidis enim figuram transmouetur neque manet regula.

Indignus qui illi matellam porrigat. 94

Hyperbole prouerbialis est, de vehementer inæqualibus, ac ne vlla quidem ex parte conferendis. Martialis,

Dispeream si tu Pyladi præstare matellam
Dignus es, aut porcos pascere Pirithoi.

Nam sordidissimum obsequium est, micturienti matulam exhibere quod qui sit indignus, is videlicet nimio vilior videtur. Vnde diuus Hieronymus in epistola ad Nepotianū, inter sordida captatorum ministeria hoc quoque cōmemorat: Ipsi (inquit) apponunt matulam, obsident lectum. Plutarchus in apophthegmatis Laconicis refert, puerum quendam Spartanū ab Antigono captum, ac venditum, paruisse quidem emptori in omnibus quæ non essent indecora ingenuis. cæterum iussus adferre matulam, detrectauit obsequium, addēs, non seruiam. Surgente domino, puer, Senties, inquit, quem emeris. simulque conscenso tecto sese præcipitem dedit. Extat & hodie vulgo tritissimus sermo, Indignus est qui illi calceos detrahat. Quod adagium vsurpatum est in Literis Euangelicis à Iohanne Baptista. Quin etiam negant eodem die nominandos, quos admodum inæquales volunt videri.

Spartan' puer Antigono adferre matulam detrectauit.

Calciaméta detrahere.

Scopæ dissolutæ. Scopas dissoluere. 95

Homines nihili nulliusque prorsum consilij Cicero scopas dissolutas nominat, scribens ad Atticum epistolarum lib. 7. his quidem verbis, Cæsarem vidi Minturnis ad VIII. Calendas Februarias mane, cum absurdissimis mandatis, non ad homines, sed scopas dissolutas: vt id ipsum ille mihi videatur irridendi causa fecisse. Item in Oratore perfecto, agens contra eos qui numeros orationis contemnunt, scopas dissoluere dixit, pro eo quod est, rem pretiosam inutilem efficere. Nam scopæ colligatæ, & speciem videntur habere qualemcunque, & ad verrendum pauimentum sunt accommodatæ: porrò si dissoluetis, nihil inutilius, nihil inelegantius. Tulliana verba sunt hæc, Sed si quos magis delectant soluta, sequantur ea sane. modò si quis Phidiæ clypeum dissoluerit, collocationis vniuersam speciem sustulerit, non singulorum operum venustatem vt in Thucydide, orbem modò orationis desidero, ornamenta comparent. Isti autē quum dissoluūt orationem, in qua nec res, nec verbum vllum est nisi abiectum: non clypeum, sed vt in prouerbio est (etsi humilius dictum est, tamen consimile est) scopas, vt ita dicam, mihi videntur dissoluere.

Scopas dissolutas nihil inutilius.

Dissoluta oratio.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V *Irmarum*] Longè verior, vel potius sola vera est altera lectio, Non hominem, sed scopas dissolutas. Siquidem legendo, Non ad homines, non in ipsum L. Cæsarem, cui mandata erant data, sed in eos ad quos data erant, dicterium hoc iactaretur. Quod vel suspicari absurdum fuerit præsertim quum alibi huius legationem eandem irrisam scribat Cicero. Reponatur ergo hæc lectio, non hominem, sed scopas dissolutas. At quo sensu scopas dissolutas illum à Cicerone vocari putabimus? Mihi nō placet exponi hominem nihili: quòd latius pateat hoc genus loquendi, homo nihili, & eo velut generalis quidam contemptus significetur. Atque, vt quod sentio proferam, sic appellari existimo eum qui suam rationem suásque cogitationes non in vnū locum quasi collectas, sed dispersas habeat (quo ferè modo Colligere se, interdum vsurpatur) ac veluti mente vagetur. Aut potius hominē, cuius sermonum, factorum & consiliorum nec pes nec caput appareat. Siquis tamen hic ad eius tantummodo sermonem mandata illa exponentis respexisse dicat Ciceronem, ei facilè subscribā. vt videlicet id Cicero tribuat homini quod eius sermoni tribuendū erat nomen. Siquidem sermo hominis tumultuosè ora quædā nuntiantis (hac voce vtitur Cicero, turbulenta Trebonius dicit) vel tumultuosè res aliquas exponentis, aptissime, meo quidē iudicio, scopis dissolutis cōparabitur. Sæpe enim fieri videmus vt postrema eius verba cū primis nullo modo cohæreant. Quid si, vt apta & dissoluta opponūtur apud Ciceronē, ita & quē hic scopas dissolutas appellat, ei opponi dicamus, quem aptum ex sese in Paradoxo secūdo nominauit? Nimirum hoc dicentibus fidē habeat fortasse qui locū illū nō adierit: at qui adierit, verbis tenus inter se opponi cōperiet illa, ac quod ad sensum attinet, nequaquam. Imò verò in hoc genere loquendi ne verba quidē ipsa ἀντικείμενα cōperientur. Siquidē pro eo quòd ibi dicit, Is qui est totus aptus ex sese, alibi dixit, Cui ex seipso apta sunt omnia. quibus verbis Platonica hæc interpretatur, ὅτῳ εἰς ἑαυτὸν ἀνήρτηται πάντα. Cæterū ne cui videatur insolēs hæc orationis forma, Ille non est homo, sed scopæ dissolutæ, proferam ex primo earundem epistolarum libro prorsus similem. nam circa principium tertiæ à fine epistolæ leguntur hæc verba, Metellus, non homo, sed litus atque aer, & solitudo mera. Quanquam in vulgatis editionibus nomen hoc Metellus ineptè cum præcedenti voce amantissimus coniungitur, ob omissam videlicet παρὰ στιγμήν.

Homo nihili.

V. *Quod est*] Dissolutarum scoparum nullum esse vsum posse constat: nec tamen Cicero, vt opinor, scopis dissolutis orationem istorum dissolutam comparans, planè inutilē factam intelligi vult, sed ex abiecta & contēpta multo abiectiorem & contemptiorem, ex languida parumque neruosa, multo languidiorem & magis eneruem esse redditam. Eò etiam mihi respicere videtur, quòd scopæ sint quidem res vilis & abiecta, parumque firmitudinis habens, etiam dum sunt cōglobatæ: quibus similis sit istorum oratio antequam dissoluatur, at dissolutæ, multo abiectiores, multóque etiam quàm antea infirmiores sint ac fragiliores. Nam etiam firmitatis eum rationem in hac cōparatione habere non dubium est: quum paulò ante Demosthenicæ orationis vehementiam ex eo esse dixerit quòd contorta numeris feratur. numeris contortā appellans quam antea vocarat aptam (cui solutā siue dissolutam, & dissipatā, itémque diffluentem opponit) non tamē simpliciter aptam & compositam, sed numeris quibusdam & densioribus & grandioribus. Possit enim aliquis, etiam minutos numeros sequēs, aptè compositéque dicere, sed grauiter simul dicere non possit.

Scopis dissolutis, quid Cicero intelligat.

Apertis tibiis. 96

Apertis tibiis, id est clariore voce. Trāslatum à tibicinibus, qui quædam obturatis tibiarum foraminibus, quasique pressiore sono, canunt quædā apertis tibiis, acriore sonitu. Quintilianus Institutionum lib 11. Illa verò iam pene apertis, vt aiunt, tibiis, qui quocunque inciderunt, veterem cōsuetudinem fori, & pristinum morem iudiciorum requirunt. Venustior erit metaphora, siquis dicatur apertis tibiis inuehi in quempiam id est, non clanculum obtrectare, sed palam insectari laceraréque conuitiis aut apertis tibiis laudes cuiuspiam celebrare, id est palam & magnificè. Fortassis ad hanc sententiam pertinet senarius ille Græcus, quem citat Tullius in Epistolarum ad Atticum lib. 2. ex poeta nescio quo, Cn. quidem (inquiens) noster, planè iam quid cogitet nescio,

Palam insectari.

οὐ γὰρ σμικροῖς αὐλίσκοισιν ἔτι. id est,
Neque enim minutis iam ille spirat tibiis.

Tibiis magnis spirat.

Videtur innuere, Pompeium ingentia promittere per legem agrariā, & rem maximā moliri. Athenæus lib 4. refert tibiarum genus, quas Anacreon ἡμίοπος appellat, cæteris minores, sonóque minus claro: quod ipsum indicat cognomen.

Quid opus erat longis canere tibiis? 97

Dion libro 1 huiusmodi quoddam adagium refert, τί γάρ με ἔδει μακροῖς αὐλοῖς αὐλεῖν, id est Quorsum attinebat me longis tibiis canere? Idque aiunt conuenire in eos qui sumpsissent inanem operam aut sumptum. Ductum ab Othone, qui post cæsum Galbam fecerat sacrum, in quo exta inauspicatos exitus portendebant. Itaque pœnitens sumptus & operæ frustra insumptæ, fertur ita dixisse, τί μοι δεῖ μακροῖς αὐλοῖς αὐλεῖν; quæ verba deinde in vulgi fabulam abierunt. Olim in sacris longis tibiis cani solitum est: qui mos postea sublatus, authore Plutarcho. Meminit huius & Suetonius in vita Othonis, Postridie quoque, inquit, in augurando tempestate orta, grauiter prolapsum, identidem obmurmurasse, τί γάρ μοι καὶ μακροῖς αὐλοῖς, id est Quid mihi cum longis tibiis? Quo quidem loco demiror quid commouerit quendam non obscuri nominis interpretem, vt reiectis Suetonij verbis velut adulterinis, Dionis supponenda putaret: quasi verò nefas sit, authoribus eandem sententiam diuersis explicare formis: aut quasi non elegantius etiam dixerit Suetonius quàm Dion.

Otho Imp.

Mos veterum.

Vtinam mihi contingant ea quæ sunt inter Corinthum & Sicyonem. 98

Eustathius enarrans Iliados secundum librum, ait hunc versum olim prouerbio fuisse celebratum,

Εἴη μοι τὸ μεταξὺ Κορίνθου καὶ Σικυῶνος. id est,
Sit mihi quod Sicyonem interiacet atque Corinthum.

Inter Corinthum & Sicyonem.

Id inde venit in adagium, quòd vrbs vtraque esset opulentissima, agrique longe feracissimi interiacerent. Aristophanes in Auibus indicat ex oraculo natum,

Ἀλλ' ὁπόταν οἰκήσωσι λύκοι πολιαί τε κορῶναι
Ἐν ταὐτῷ τὸ μεταξὺ Κορίνθου καὶ Σικυῶνος. id est,
Cornix cana lupúsque vbi eadem sede morantes
Quod spatium Sicyonem dirimit atque Corinthum.

Interpres ascribit, Æsopo consulenti de parandis opibus, ita responsum fuisse,

Εἰ τὸ μέσον κτήσαιο Κορίνθου καὶ Σικυῶνος. id est
Si teneas quod agri Sicyonem intérque Corinthum est.

Refertur & à Zenodoto, atque item Athenæo libro Dipnosophistarum quinto. Conueniet vbi quis optat ingentia. Poterit & per iocum torqueri in eum qui quod assequi non potest, id votis tamen quasi somniat. Simili figura dictum est illud Theocriti in Ergatinis,

Αἴθε μοι ἦν ὅσα Κροῖσόν ποκα φαντὶ πεπᾶσθαι. id est,
Quæ Crœsum tenuisse ferunt, vtinam illa mihi sint.

Quæ Crœsus tenuit.

Deum

Deum eſſe, Deum facere. 99

Hyperbolæ ſunt prouerbiales de ſingulari laude dignis. M. Tullius in oratoris ſui lib. 2. In quo tu mihi, inquit, deus eſſe videris. id eſt, ſingularis ac ſummus. Terentius in Adelphis, Deú te facio, id eſt ſummis laudibus effero. Inde natum quòd priſci mortales, ſiquem ob egregias ac minime vulgares virtutes ſuſpiciebant, eum deum à diis genitum aiebant. Id quod
Diis genitus. euenit Alexandro Magno, Scipioni Africano, Octauio Auguſto, cumque his, aliis compluribus. Cui quidem rei Ariſtoteles adſtipulatur Moralium lib. 7. Hanc, inquiens, virtutem, heroicam, velut homine maiorem & diuinitati proximam, vocant. Hinc & Homerus Priamum de Hectore loquentem facit ad hunc modum, Iliados ω,

οὐδὲ ἐῴκει
Ἀνδρός γε θνητοῦ πάϊς ἔμμεναι, ἀλλὰ θεοῖο. id eſt,
Nec iam hominis ſanè mortalis filius ille
Eſſe videbatur, ſed diuo ſemine natus.

Porrò Laconibus, vt idem teſtatur, peculiaris hic erat mos, vt quum vehementer quempiam admirarentur, diuum virum appellarent. Idem commemorat Socrates apud Platonem in Menone, καὶ οἱ Λάκωνες, ὅταν τινὰ ἐγκωμιάζωσιν ἀγαθὸν ἄνδρα, θεῖος, φασίν, ἀνήρ οὗτος. id eſt, Et Lacones quoties laudant aliquem virum bonum, Diuinus, inquiunt, vir hic. Inde illa apud Home-
Θεῖος ἀνήρ. Ἰσόθεος. rum ſolennia, θεοείκελος, καὶ θεοειδής, id eſt, Deo ſimilis, & diuina ſpecie. καὶ ἰσόθεος καὶ ἀντίθεος, id eſt, Deo par, & admodum diuinus. Contrà, inſigni improbitate viros, belluas appellamus, idque etiam vulgò triti ſſimum eſt. Diuus Hieronymus ad Aurelium Auguſtinum ſcribens, per ironiam torſit in quoſdam, non contentos communi hominum iudicio, ſed noua quædam
Mortalis Deus. deſiderantes, deos illos appellans. Quintilianus Inſtitut. lib. 1. hominem omnibus numeris conſummatum, vulgò mortalem deum dici ſolitum indicat. Nam ſapientes (inquit) formantes eum qui ſit futurus conſummatus vndique, &, vt dicunt, mortalis quidam deus, non modò cognitione cæleſtium vel mortalium putant inſtituendum &c.

In cælo eſſe. 100

Cui confine eſt, In cælo eſſe, pro eo quod eſt ſupra modum fortunatum eſſe ac glorioſum. M. Tullius ad Atticum lib. 2. Bibulus in cælo eſt, nec quare, ſcio: ſed ita laudatur quaſi vnus homo nobis cunctando reſtituat rem. Idem alibi ad eundem, Si vero quæ de me pacta ſunt, ea non ſeruantur, in cælo ſum. Rurſum alibi, Nihil enim [illegible] in cælo eſſe. Huc alluſit Horatius, quum ait,

-dis miſcent ſuperis. id eſt, Beatum me & celebrem reddunt. Et Theocritus in Hodœporis,

—εἰς οὐρανὸν ὔμμιν ἁλεῦμαι.
In cælum vobis ſaliam.

Ex aduerſo, qui repentè decidunt à ſumma fœlicitate, dicun-
Ex aſtris delapſus. tur ex aſtris decidiſſe. M. Tullius ad Atticum lib. 2. de Pompeio loquens, O ſpectaculum vni Craſſo iucundum, cæteris non itē. Nam quia deciderat ex aſtris, lapſus potius quàm progreſſus videbatur. Sed expende, lector, an hoc dictum magis pertineat ad illud quod alibi retulimus, Tertius è cælo cecidit Cato.
Tertius è cælo cecidit Cato. Huic formæ cognatū eſt, in cælum laudibus ferre, pro eo quod eſt ſummopere laudare. T. Liuius Decadis primæ libro ſecundo, Manat tota vrbe rumor: Fabios ad cælum laudibus ferunt.

CHILIADIS PRIMÆ CENTVRIA SEXTA.

Sæpe etiam eſt holitor valde opportuna loquutus. 1

AVLVS Gellius in Noctibus ſuis lib. 2. cap. 6. teſtatur hunc verſiculum olim prouerbio fuiſſe celebratum,

πολλάκι καὶ κηπουρὸς ἀνὴρ μάλα καίριον εἶπε.

Sæpe etiam eſt holitor valde opportuna loquutus.

Quo quidem admonemur, non eſſe faſtidiendam ſalutarem ſententiam propter authoris humilitatem. nam fieri nonnunquam vt aliquis infimæ ſortis ac notæ vir, aut minimè doctus, ſicat quiddam haudquaquam aſpernandum etiam ſummis viris. Huic reſpondet illud Cæcilianum apud Ciceronē in
Sæpe etiam ſub pall. ſord. ſap. Tuſculanis quæſtionibus, Sæpe eſt etiam ſub pallio ſordido ſapientia. Neque diſſonat Plautinum illud in Captiuis, Vt ſumma ſæpe ingenia in occulto latent. Porrò quod ad Græcum attinet adagium, lectorem admonendum putaui, hunc quidem ad modum in omnibus, quos adhuc viderim, Gellianis co-
Paul. Bombaſius. dicibus inueniri ſcriptum. Verum, ſicuti recordor, aliquando ſcrupulum iniecit mihi, ac mendum ſubeſſe monuit Paulus Bombaſius Bononienſis, inter bonarum literarum profeſſores eius ciuitatis vt multo doctiſſimus, ita longè primi nominis. idque iure optimo: quippe qui primus ibi Græcas pariter ac Latinas literas pari facultate publicè priuatimque docere cœperit: vir alioqui natis emunctiſſimæ acerrimique iudicij. Mihi verò tum propter egregiam ac multiiugam eruditionem, tum ob incredibilem quandam morum ſuauitatem ita coniunctus, vt haud ſciam an cum vllo mortalium vnquam mihi fuerit vel arctior neceſſitudo, vel conſuetudo iucundior. Hunc igitur in literariis illis noſtris confabulationibus aliquando dixiſſe memini, nequaquam placere ſibi dictionem illam κηπουρὸς, in
Correctus Gellij locus. Gelliano prouerbio, planéque ſuppoſititiam & adulterinam videri: ſuſpicari verò ſeſe, vt pleraque ſunt apud eum authorem deprauata, pro μωρὸς, neſcio quem holitorem illud κηπουρὸς ſubmiſiſſe. At tum quidem, quanquam & admodum veriſimile videretur, & plurimum apud me valeret hominis tam eruditi iudicium, tamen haud etiam tum auſus in tanto exemplarium conſenſu ſolus diſſentire. verum dum ſurſum ac deorſum in Græcis authoribus oberro, ſorte fortuna in collectaneis quibuſdam (nullum quidem authoris titulum præferentibus, ſed eiuſmodi tamen vt aut Stobæi, aut certè ex hoc decerpta viderentur) huiuſmodi carmen inuenio citatum ex Æſchyli tragœdia cui titulus Phryges,

πολλάκι τοι καὶ μωρὸς ἀνὴρ κατὰ καιρὸν εἶπεν. id eſt,
Sæpe etiam ſtultus fuit opportuna loquutus.

A viro ſtulto, ſapiens nonnunquam dictum profectum. Proinde prorſum in Bombaſij mei pedibus eo ſententiam, atque omnibus eruditis eandem cenſeo, vt μωρὸς, legatur pro κηπουρὸς, maximè quòd eadem ſententia totidem verbis etiam nunc vulgò dicitur, A viro ſtulto nonnunquam ſapiens dictum proficiſci. Reſpondet autem ad illam quam ſuperius ex Euripide citauimus,

--μωρὰ γὰρ μωρὸς λέγει. id eſt,
--nam ſtultus ſtulta loquitur.

Etenim hoc tametſi verè dictum eſt, tamen fit nonnunquam vt fatuus vel caſu vel imprudens aliquid egregie dicat, & ad rem vehementer accommodatum. Id quod accidere ſæpenumero videmus. quid enim potuit vel ab homine ſalſiſſimo dici accommodatius quàm quod narrat Suetonius dictum à quodam qui mente parum conſtabat, in Pompeium & Iulium Cæſarem, Salue rex, Salue regina? quum Pompeius regni affectati laboraret inuidia, Cæſarem rumor eſſet Nicomedi regi vxoris vice fuiſſe.

Copiæ cornu. 2

Ἀμαλθείας κέρας, id eſt, Copiæ cornu. Quum affatim omnia ſupereſſe ſignificamus, copiæ cornu dicimus. Tranſlatum à peruetuſta fabula, quæ variè narratur apud authores. Quidam ad
Fabula de cornu capræ Amaltheæ. hunc modum narrant, Rhea Iouem enixa, metu patris infantem in Creta occuluit, nutriendum à duabus nymphis, Adraſtea & Ida, Meliſſei filiabus. Hæ nutricauerunt illum capræ cuiuſdam lacte, cuius nomen fuerit Amalthea. eam capram Iupiter iam adultus in ſydera retulit, vocatúrque à Græcis αἲξ οὐρανία, id eſt, capra cæleſtis. Huius alterum cornu nymphis nutricibus dedit, videlicet officij præmium: hanc adiiciens facultatem, vt quicquid optaſſent, id illis ex eo cornu largiter ſuppullularet. Ouidius Faſtorum lib. 5. paulo diuerſius fabulam narrat hoc pacto,

Nais Amalthea, Cretæa nobilis Ida,
Dicitur in ſyluis occuluiſſe Iouem.
Hic fuit hœdorum mater formoſa duorum,
Inter Dictæos conſpicienda greges,
Cornibus aeriis atque in ſua terga recuruis,
Vbere quod nutrix poſſet habere Iouis.
Lac dabat illa deo, ſed fregit in arbore cornu,
Truncáque dimidia parte decoris erat.
Suſtulit hoc nymphe, cinxitque decentibus herbis,
Et plenum pomis ad Iouis ora tulit.
Ille vbi res cæli tenuit, ſolioque paterno
Sedit, & inuicto nil Ioue maius erat:
Sydera nutricem, nutricis fertile cornu
Fecit, quod dominæ nunc quoque nomen habet.

Legimus & Herculem Ætolis donaſſe copiæ cornu, propter
Cornu fluminis Acheloi. coercitum cornu fluminis Acheloi: quare regionem illam, antea ſterilem, fertiliſſimam reddidit, cornu nimirum laborum duritiem ſignificante, frugibus feracitatem. Hunc igitur titulum Phocion quidam Peripateticus libro ſuo indidit, vt teſtatur Aul. Gellius. Plinius item oſtendit Græcos aliquot hanc inſcriptionem nimis arrogantem ſuis commentariis impoſuiſſe, tanquam nihil in eis non contineretur, & quiduis inde peti atque accipi poſſet. Lucianus De mercede ſeruientibus, καὶ ἕξεις
Dion ſophiſta, ἀμαλθείας κέρας. τὸ τῆς ἀμαλθείας κέρας, καὶ ἀμέλξεις ὀρνίθων γάλα. id eſt, Et habebis copiæ cornu, & lac gallinaceum emulgebis. Philoſtratus Dionem ſophiſtam appellat ἀμαλθείας κέρας, velut omni genere virtutum

expolitum. Plautinus quidam ſeruus epiſtolam quandam copiæ cornu vocat, quòd plurimum ex ea commodorum capi poſſet Aulus Gellius libro 14 cap. 6. Et ſimul dat mihi librum grandi volumine, doctrinis omnigenis, vt ipſe dicebat, præſcatentem, accipio cupidus & lubens, tanquam ſi copiæ cornu nactus eſſem. Apud Athenæum Philoxenus ſecundam menſam variis cupediis inſtructam, copiæ cornu vocat. Citatus à Suida carmen huiuſmodi,

Ἔνθ' ἔχω αἶγα ... Ἀμαλθείας κέρας αἰγός. id eſt,

Capræ vbi Amaltheæ præbet mihi pabula cornu.

Carmen eſt heroicum. Effertur adagium hoc quoque pacto, αἲξ οὐρανία, id eſt capra cæleſtis. Comœdia vetus notat Polyagrum quendam vxorem ad quæſtum proſtituentem: quam cæleſtem capram vocat, ob immenſum quæſtum, vt teſtatur Plutarchus in commentario de audiédis poetis, Εὐδαίμων Πολύαγρος οὐρανίαν αἶγα ... τρέφων, id eſt, Fortunatus Polyagrus (id eſt, multorum agrorum poſſeſſor) cæleſtem capram opes adferentem alens. Idem alibi aduerſus Stoicos, εἰ δὲ τὴν Στωικὴν Ἀμαλθείαν ... id eſt, At qui Stoicam acceperit Amaltheam. irridens paradoxa Stoicorum, qui ſuo ſapiéti tribuunt vniuerſa, diuitias, libertatem, ſanitatem, regnum. Horatius in Odis,

-beata pleno Copia cornu.

Capra cæleſtis.

Lac gallinaceum. 3

Ὀρνίθων γάλα, id eſt, Gallinarum lac, eundem habet ſenſum. Dicitur enim in opulentos, & quibus quiduis rerum ſuppeditat. Aut de raris inuentu atque ob id pretioſis: vt ſit hyperbole, ſignificans nihil omnino deeſſe. Plinius in præfatione hiſtoriæ mundi, irridens Græcorum delicioſas quaſdam & magnificas inſcriptiones, Cerion, inquit, inſcripſere, quod volebant intelligi fauum: alij κέρας Ἀμαλθείας, quod copiæ cornu: velut lactis gallinacei ſperare poſſis in volumine hauſtum. Ariſtophanes in Veſpis,

--... ὀρνίθων γάλα

Ἀντὶ τοῦ βίου λάβοιμ' ἄν, οὗ με νῦν ἀποστερεῖς. id eſt,

--non lac hercle gallinaceum

Hacce pro vita capiam, quam mi adimis in præſentia.

Raræ inuentu, & pretioſa.

Euſtathius in quartum Odyſſeæ, citat hoc adagium ex Anaxagoræ fabula cui titulus ... Ruſum Ariſtophanes comicus in fabula cui titulus ..., -... ὑμῖν

Αὐτοῖς, παισί, παίδων παισίν

Πλουθυγίειαν, εὐδαιμονίαν,

Βίον, εἰρήνην, νεότητα, γέλωτα,

Χορούς, θαλίας, γάλα τ' ὀρνίθων.

... ὑμῖν ...

... τῶν ἀγαθῶν. id eſt,

Dabimus vobis ipſis, filiis, filiorum filiis, opulentiam bonæ valetudinis, fœlicitatem, facultates, pacem, iuuentam, riſum, choros, feſta, lac gallinarum: vt ſitis præ bonorum copia laboraturi. Strabo Geographiæ lib. 14. narrat de Samiorum agris, quòd eſſent omnium rerum ampliter feraces, illud vulgò iactatum eſſe, quòd lac etiam ferrent gallinaceum. Idem teſtatur hoc adagium apud Menandrum comicum inueniri. Athenæus libro Dipnoſophiſtarum 9. ex Mediæ comœdiæ ſcriptore quopiam Mneſimacho, ſenarios hos adducit, ... γάλα,

Σπανιώτερον ... ὀρνίθων γάλα,

Καὶ φασιανὸς ... καλῶς. id eſt,

--& quod dicitur prouerbio,

Lac ſuppetit, res rara, gallinaceum, ac

Plumis reuulſis phaſianus adprobe.

Rurſum libro nono adducit ex Numenio,

Ἢ δ' ὅσα ... γάλα. id eſt,

Atque quod gallinæ dicitur lac.

Idem libro tertio indicat quibuſdam lac gallinaceum eſſe album oui.

Non omnibus dormio. 4

Non omnibus dormire dicuntur qui non omnibus inſeruiunt, neque per omnia gerunt morem. Tranſlatum putant à maritis quibuſdam nimis obſequentibus, qui vxores ſuas adulteris ſcientes produnt, ſomnum interim inter pocula ſimulantes, vt adultero quodlibet liceat. Quod genus obſequij notans Iuuenalis, doctus, inquit, ſpectare lacunar,

Doctus & ad calicem vigilanti ſtertere naſo.

Plutarchus in libro cui titulum fecit ἐρωτικῶ, fabulã ſuper hac re non illepidam narrat: Quum Galba quiſpiam conuiuio Mecœnatem accepiſſet, ſentirétque iam è nutibus hominem inflammatum in vxorem ſuam, ſenſim demiſit caput, perinde quaſi dormiret. At quum interea famulus quiſpiam ad menſam accedens vinum clam tolleret, ibi iam vigil & oculatus, Infelix, inquit, an neſciebas me ſoli Mecœnati dormire? Meminit huius adagij, & ad hunc quem dixi modũ exponit Feſtus Pompeius, citans ex Lucilio: tractum oſtendens à Capio quodam, qui Paratencho dictus ſit, quòd ſimularet dormientem, quo impunitius eius vxor mœcharetur. Idem indicat huius rei meminiſſe Lucilium. Vſurpat & M. Tullius libro familiarium epiſtolarum ſeptimo, Olim, No omnibus dormio: ſed ego nunc, Galle, non omnibus ſeruio. Videtur indicare Cicero, alterum puta, Non omnibus dormio, vetus fuiſſe: alterum, nempe, Non omnibus ſeruio, nouum. Vtrunque certe prouerbiale: ſed prius illud pertinet ad conceſſionem iuris, hoc poſterius ad obſequium impẽdendum. Idem Tullius epiſtolarum ad Atticum lib. 13. Eſt bellum aliquem odiſſe libenter, &, quemadmodum dicitur, non omnibus ſeruire. Qui quidem locus (vt hoc obiter admoneam) mihi non videtur carere mendo. fortaſſe ſcriptum erat, Et quemadmodum non omnibus dormire, ita non omnibus ſeruire. Quin & hæc ipſa vox, ſeruire, non vacat metaphora, quum dicimus, ſeruire ſcenæ, ſeruire tempori, ſeruire vitiis, ſeruire ingenio vxoris, ſeruire populo, ſeruire commodis priuatis: pro eo quod eſt, nihil non facere quo ſatisfacias.

Galba ſtertit ſuæ vxoris.

Ciceronis locus expenſus.

Sardi venales. 5

Σαρδιανοὶ ὤνιοι, id eſt, Sardi venales. In eo libello cui titulus eſt De viris illuſtribus (quem alij Plinio, nonnulli Suetonio tribuunt: vtriuſque reclamante ſtylo) huiuſmodi quoddam adagium refertur, Sardi venales, de negotio infinitæ prolixitatis atque inexplicabili. Idque hinc eſſe ortum tradunt, quòd Tiberius Sempronius Gracchus quum altero conſulatu Sardiniam domuiſſet, tantum ex ea captiuorum adduxit vt longa venditione res in prouerbium abierit. Plutarchus in Problematis Romanorum, aliam adfert cauſam, nimirum olim inoleuiſſe morem apud Romanos ſolennem, vt qui ludos ederent in Capitolio, Sardos venales pronuntiarent: prodirétque puer quiſpiam per ludibrium monili cinctus, quam bullam vocant. Eum morem hinc ortum putat quòd Veientes Hetruſcorum populi multũ temporis cum Romulo bellum geſſiſſent, quodque horum vrbem poſtremam Romulus expugnaſſet, Etiamſi T. Liuius lib. 1. narrat victos quidem à Romulo Veientes, ſed tamen victorem ab vrbe munita abſtinuiſſe. vnde & regem ipſum, & cum hoc captiuos quamplurimos Romam deductos, venales pronuntiauit. Porrò quum Lydi ab initio fuerint Hetruſci (quemadmodum teſtatur & Herodotus lib. 1.) Lydorum autem caput erat Sardis, inde factum vt Hetruſcos Sardorum nomine pronuntiarit venales. Refert eadem Plutarchus in vita Romuli, licet aliquanto diuerſius. Debellatis Veiis captus eſt illorum dux, cui quum eſſet prouectæ ætatis, viſus eſt rem imprudentius geſſiſſe quàm pro ætate. Vnde mos inoleuit vt quoties Romani ob partam victoriam immolarent victimam, ſenem purpura indutum per forum in Capitolium inducerent, bulláque ad collum appenſa, quod tum erat puerorum inſigne, præco Sardianos venales pronuntiaret. Hetruriæ caput Veij ſunt, & Hetruſci Sardianorũ coloni putantur. Vſus eſt hoc adagio M. Tullius libro Epiſtolarum familiarium 7. ad Gallum, Habes, inquit, Sardos venales, alium alio nequiorem. Sentit Cicero de contemptis & improbis, & (ni fallor) patria quoque Sardis. Nam ita ſcribit paulo ante hunc locum, Id ego in lucris pono, non ferre hominem peſtilentiorem patria ſua.

Seruire ſcenæ, tempori, &c.

Sardi nequiſſimi.

Daſypus carnes deſiderat. 6

Δασύπους κρεῶν ἐπιθυμεῖ, id eſt, Daſypus carnes deſiderat. Dicitur in eos qui ea requirunt ab aliis quæ ipſis affatim ſunt domi. Eſt enim daſypus de genere leporum. Lepus autem (vt author eſt Plinius lib. 8 cap. 55.) animal eſt innocuum, eſculentum & fœcundum, omnium prædæ naſcens. Solus, præter daſypodem ſuperfœtat, aliud educans, aliud in vtero pilis veſtitum, aliud implume, aliud inchoato gerens partu. Dictus eſt autem daſypus, à pedibus hirſutis ac villoſis.

Daſypus vnde dictus.

Tute lepus es, & pulpamentum quæris. 7

Sunt qui exiſtiment cum proximo idem eſſe quod legitur in Eunucho Terentiana, Tute lepus es, & pulpamentum quæris. Dictum eſt autem à milite glorioſo in adoleſcentem Rhodium, qui ſcorto ſuo alludebat, ipſe ea ætate qua ſcorti vicibus fungi poſſet. Donatus allegoriam variis modis exponit, indicans prouerbium hoc in molles conuenire: propterea quod lepus à poſteriore parte, hoc eſt à lumbis & clunibus, pulpamentum de ſe præbeat, eaque corporis parte lautiſſimus ſit: vel quòd eum canes, amatorum inſtar, ſequantur: vel quòd lepus à phyſicis dicatur incerti ſexus, modo mas, modo fœmina. Quæ commenta mihi frigidiora vidẽtur, ac vt ſimplicius ita verius eſſe puto, ad Græcam parœmiam referre, Δασύπους κρεῶν ἐπιθυμεῖ. Flauius Vopiſcus in Numeriano imperatore, ſcribit adagium Terentianum Liuij eſſe Andronici vetuſtiſſimi Romanorum comici.

Lepus, incerti ſexus.

Pari iugo. 8

Pari iugo dixit Plinius in Epiſt. pro eo quod eſt, pari ſtudio, parique conatu. Quadrabit in eos qui negotium cõmune certatim ac ſimili contentione agunt. Tranſlatum à bubus, idem plauſtrum æquali iugo trahentibus. Plinij verba ſunt hæc, Habet quidem gloria in ſtudiis præſertim quiddam ἀκοινώνητον: nobis tamen nullũ certamen, nulla cõtentio, quũ vterque pari iugo non pro ſe, ſed pro cauſa niteretur. Theocritus in Aita,

Ἀλλήλους δ' ἐφίλησαν ἴσῳ ζυγῷ. id eſt,

Parique iugo ſeſe inuicem amabant.

De amore mutuo & æquali, quem Græci vocãt ἰσόῤῥοπον. Huic

Ἰσόῤῥοπος.

finitima

ſimillima ſunt quæ ſcribit diuus Hieronymus ad Auguſtinum: Romæ dicuntur eſſe quamplurimi qui poſſint & audeant tecum congredi, & in diſputatione ſanctarum ſcripturarum iugum ex æquo ducere. Extat & Græcis prouerbium,

Ἐκ [illegible] id eſt,

Idem ego [illegible] ducimus ſimul iugum.

quod ſuo reteremus loco.

Vno faſce complecti. 9

Vno faſce complecti, legitur apud eundem Plinium, pro eo quod [illegible] opera & [illegible] coniunctim ag[illegible] ſeparati [illegible]. Verebamur, inquit, ne nos dies, ne nox, ne lateri deficerent, ſi tot crimina, tot reos vno [illegible] faſce complecteremur. Tranſlatum eſt ab iis qui res multas ſimul colligant, quo commodius geſtari queant. Id Græci dicunt [illegible], id eſt comprehenſim. Συλλήβδην.

Salem & menſam ne prætereas. 10

Ἅλα [illegible], id eſt, Salem & menſam ne prætereas. Ne negligas amiculorum conſuetudinem, aut ne violes amicitiæ iura. Nam his rebus olim conciliabantur amici: & familiares antiquitus mutua inter ſeſe conuiuia actitabant. Quemadmodum teſtatur etiam Diogenes Laërtius in vita Pythagoræ & aſtipulatur Theocritus in Hyla, Menſa ſeruum & amicos conciliandi.

Οἱ [illegible] id eſt,

-- qui ad menſam ſemper eandem

Cœnabant ambo, fidiſſimi vt amici.

Loquens de Herculeac Telamone. Tum Euripidis Hecuba, Polymneſtoris exaggerans facinus, hoſpitalis etiam menſæ facit mentionem,

Κοινῆς [illegible] id eſt,

Menſa receptus ſæpe communi mihi.

Quin & Eldi[illegible] Nos ergo memores ſalis quod in palatio comedimus, quia læſiones regis videre nefas ducimus, &c. Inde eſt quòd (vt docet apud eundem Laërtium Ar[illegible] in commentariis [illegible] Pythagoras vetabat [illegible] panem, videlicet ne di[illegible] quod amicos cop[illegible] Idem cenſuit [illegible] in menſa apponi [illegible] quòd [illegible] ac iuſtitiæ [illegible] admoneat, vt quod & ſeruet [illegible] quicquid [illegible] & ex liquidiſſimis rebus aqua [illegible] Origenes [illegible] Celſum lib. 2 Patriũ quempiam [illegible] qui [illegible] intellectus ſit quòd [illegible] prætergreſſus idque detorquet ad Iudã Chriſti proditorem. Idem in Matthæum ſic loquitur de Iuda. Neque ſalis eiuſdem, neque menſæ, neque panis communicatis memor eſt factus. Certe apud Macedones patrio ritu fœdus quod ſanctiſſimum vellent haberi, ſic inibant, vt panem gladio diuiſum vterque libaret. Author Q. Curtius lib. 8. Menſa communis. [illegible]

Baceli ſimilis. 11

Ἴκελος Βηκάλῳ [illegible] Βάκηλος, id eſt, Bacelo ſimilis, & Bacelus es. In cinædos ac parum viros dictum, aut in magnos quidem corpore, ſed animo ſtupidos. Tractũ à forma morbuſque Baceli cuiuſdam. Ait Suidas Bacelum proprie ſignificare eum qui ſit exectus, eoque in molles dici quòd hoc morbo potiſſimum laboret illud hominum genus. Antiphanes in Caribus Bacelum quempiam taxat, apud Athenæum libro quarto, In molles.

Οὐχ ὁρᾷς [illegible]

Τὸν [illegible] Βάκηλον, οὐδ᾽ [illegible] id eſt,

an Bacelum non vides

Manibus ſuis ſic ſaltitantem, nec pudet?

Meminit huius Suetonius in vita Augu[illegible], ſcribens eum peculiari vocabulo Bacelũ pro ſtulto aſſiduè ſolitum dicere. quanquam in vulgatis codicibus Baceolus ſcriptum eſt. Hermolaus exiſtimat & apud Quintilianum rectè pro Bagoa, Bacelum legi poſſe. Verba Fabii ſunt hæc, At verò ſtatuarum artifices pictoreſque clariſſimi, quum corpora ſpecioſiſſima pingendo fingendoue effingere cuperent, nunquam tamen in hunc inciderunt errorem, vt Bagoam aut Megabyzum aliquẽ in exẽplum operis aſſumerent ſibi. Verum equidem non video cur Fabiana ſcriptura mutanda ſit, quum Βαγώας barbara lingua ſignificet eunuchum, quo nomine Lucianus philoſophum quendam inducit, qui vultu corporiſque figura eunuchũ præ ſe ferret. Quin & Ouidius De amoribus, ſeruum puellæ cuſtodem Bagoum appellat. Suetonij locus. Quintil. locus. Βαγώας Eunuchus. Vide Lucianũ in Eunucho.

Quæ penes eſt dominam ſeruandi cura Bagoe.

Batalus. 12

Βάταλος, id eſt, Batalus es. Olim in effœminatos per contumeliam dicebatur. Plutarchus oſtendit id cognomentis Demoſtheni puero inditum fuiſſe, & ab inimicis probro obiectũ. Porrò cognominis huius [illegible] variæ afferuntur rationes: vel quòd Batalus quiſpiam fuerit tibicẽ, mollis & effœminatus, qui muliebribus ſandaliis primus omnium in ſcenam prodierit, ac muſicam vetera diſcentium curarit: vel quod poetæ cuidam obſceno nomen fuerit Batalo: vel quod apud Atticos Batalus appellata ſit ea pars corporis quæ verecunde nominari non poteſt. Meminit huius rei Libanius. Idem nempe Demoſthenes iam prouecta ætate, ſimili contumelia dictus eſt Argas: ſiue Batalus tibicen. Batalus Attice quid. Argas.

quòd hoc nomine fuerit quiſpiam malarum author legũ: ſiue quòd [illegible] Suidas ſerpentis genus ſit Argas. Dicunt item Græci [illegible], pro eo quod eſt turpiter atque effœminate viuere. Βαταλίζειν.

Bene plauſtrum perculit. 13

Ruſticorum prouerbium eſt, Bene plauſtrum perculit. Apparet dictũ ſolitum in eos qui quempiam impellunt quo ſuapte ſponte iam propendebat. Tranſlatum à plauſtris onuſtis, quæ quo exonerentur, ſolẽt euerti. Id autem id commodius in eam partem, in quam propter ſolum decliuius, inclinant. Donatus indicauit hoc adagium, exponens in Eunucho hæc Parmenonis verba, Perculeris iam tu me? Ab hac ſententia non abhorret Plautinum illud in Curculione, Qui monet, quaſi adiuuat. Verba ſunt lenonis, qui libentius ſit mutaturus ſidem admonitus à trapezita, quod tamen vel citra monitorem erat facturus. Idem eleganter expreſſit Sophocles apud Plutarchum in vita Artaxerxis, Monitor adiuuat.

Ταχεῖα [illegible] id eſt,

Rerum malarum facilis eſt perſuaſio.

Plerique ad deteriora procliues ſunt.

In Care periculum. 14

Ἐν Καρὶ τὸν κίνδυνον, id eſt, In Care periculum, ſubaudi, facito. Hoc eſt, In homine aut re viliore fac periculoſam experientiã: in qua ſi parum rem ceſſerit, non multum ſit diſpendij capiendum. Huic adagio Carum mores fecere locum. hic populus eſt, vt author eſt Mela Pomponius, incertæ originis: vt quos alij αὐτόχθονας, id eſt indigenas, nonnulli Pelaſgos, alij Curetes exiſtiment. gens vſqueadeo armorum pugnæque amans, vt aliena etiã bella mercede cõducti ſoliti ſint agere. Vnde Theocritus in Encomio Ptolemæi, Cares αὐτόχθονες.

-- [illegible] Καρσὶ [illegible] id eſt,

Bellandique auidis Caribus.

Item Herodotus in Euterpe, oſtẽdit Cares barbaro ſeruilique fuiſſe ingenio, & ad quiduis malorum ferendum paratos, mercede propoſita. Id quod indicat & Ariſtophanes in Auibus, Εἰ δὲ δοῦλός ἐστι καὶ Κάρ id eſt, quòd ſi ſeruus eſt & Car. Strabo lib. Geographiæ 14 narrat, Cares tota quondam erraſſe Græcia, paſſim vbique ſtipendiis merentes. Cæterũm in rebus bellicis vſqueadeo præcelluiſſe, vt paſſim apud poetas arma bellica, Carica nominentur, quemadmodum Anacreon Caricam loricã, Alcæus Caricam criſtam dixit: ad quam alludit Ariſtophanes in Auibus. Suidas ſcribit, Cares primos mortalium mercede militaſſe, vt qui vitam ſuam vilem haberent. Hos igitur qui conduxerant primos in acie collocare cõſueuerant, vt primos hoſtium impetus ſuo exciperent periculo: aut vbi fortuna belli difficillima videretur, illic obiiciebantur. Perſæ ſua lingua κάρδακας appellabãt, qui rapto viuebant. Carũ laudem his tẽporibus æmulari videntur Heluetij, gens bello nata, ſimplex alioqui ac inſtitutione malũ hominum genus, planéque dignũ, vt equidem ſentio, quod hac quoque nota vacaret, & in literis & in cæteris honeſtis ſtudiis egregie valiturũ, ſi relictis bellis huc animum appellerent. Vſurpat hoc adagiũ Socrates apud Platonẽ in Euthydemo, iubẽs in ſe potius fieri periculũ transformationis, velut in homuncione Care: quẽ ſi perdas, non admodũ grauis ſit iactura, Εἰ δ᾽ ὑμεῖς οἱ νέοι φοβεῖσθε, ὥσπερ ἐν Καρὶ, ἐν ἐμοὶ ἔστω ὁ κίνδυνος. ἐγὼ, [illegible] Διονυσοδώρῳ τῷ Μηδείᾳ τῇ Κολχῷ. ἀπολλύτω με, [illegible] βούλεται, [illegible] ποιείτω, μόνον χρηστὸν ἀποφηνάτω. id eſt, Quod ſi timetis vos iuuenes, in me, tanquam in Care fiat periculum. Nam & ipſe quandoquidem ſenex ſum, paratus ſum ſubire periculum, méque ipſum trado huic Dionyſodoro, quaſi Medeæ Colchicæ. perdat me, & ſi velit, in lebete coquat me: ſin minus, quicquid voluerit, id faciat: tantùm vt me reddat probum. Idem in Lachete huc reſpexit, quum ait, Cogitandum eſſe iis qui primum docere incipiunt, & artis ſuæ periculum cum magno iuuenum periculo faciunt, non Carem quempiam mercenarium, ſed ciuium liberos in diſcrimen adduci. Et hunc imitatus Ariſtides in oratione Panathenaica, ἐν δὲ τῷ Καρὶ, [illegible] τῶν ſwμάτων [illegible], id eſt, In Care verò, non in ſuis ipſorum corporibus facientes periculum. Vſus eſt eodem M. Tullius in actione pro L. Flacco, Quid, inquit, de tota Caria? nónne hoc veſtra voce vulgatum eſt, Siquid cum periculo experiri velis, in Caria potiſſimum eſſe faciendum? Quem quidem locum apparet eſſe viciatum, neque verear deierare, in Care legendum eſſe, nõ in Caria. Huic diuerſum eſt illud, Aureo piſcari hamo. quod alibi reddemus. Seruus Car. Cardaces. Heluetiorum mores.

In dolio figularem artem diſcere. 15

Item illud, ἐν πίθῳ τὴν κεραμείαν μανθάνειν, id eſt, In dolio figularem artẽ diſcere. De iis qui protinus maximis in rebus artificij ſui capiunt experimentum, quũ paulatim à minutis ad ſummã proficiſci conueniat. Neque enim figulus ſtatim à dolio, id eſt vaſe maximo, artem auſpicatur: ſed à puſillis quibuſdã vaſculis, in quibus non ſit graue diſpendium ſiquid ſecus accidat. A puſillis auſpicandum.

In hanc ferme ſententiam vſurpat Plato in Lachete, Σκεπτέον δὲ μὴ οὐ τῷ Καρὶ ἡμῖν ὁ κίνδυνος κινδυνεύηται, ἀλλ' ἐν τοῖς υἱέσι τε καὶ ἐν τοῖς τῶν φίλων παισί, καὶ τὸ λεγόμενον κατὰ τὴν παροιμίαν ἐν πίθῳ ἡ κεραμεία ἡμῖν γίγνηται. id eſt, Conſiderare oportet ne hoc periculum nobis fiat non in Care, ſed in filiis ſimul atque amicorũ liberis: ac plane contingat quod prouerbio dicitur, in dolio figulina. Dicæarchus ad eã iam ſententiam torquet prouerbium, vt admoneat vnumquemque artificem in ſuis negotiis exerceri oportere, velut aurigam in ducendis curribus, nauclerum in gubernãda naui, medicum in curandis morbis. Tanquam abſurdum ſit, figulum in aurigatione verſari, re videlicet aliena, ac non magis in dolio. Atque ita huc pertinebit illa ſententia,

Quemque artificem in arte ſua exercere debere.

Quam quiſque nouit artem, in hac ſe exerceat.

Et Horatianum illud in Epiſtolis,

Nauim agere ignarus nauis timet, abrotonum ægro
Non audet niſi qui didicit dare, quod medicorum eſt
Promittunt medici, tractant fabrilia fabri.
Scribimus indocti doctique poemata paſſim.

Fabri tractãt fabrilia.

Sic propemodum vſurpat Gregorius theologus in Apologia De fuga, ὡς τό γε παιδεύειν ἄλλους ἐπιχειρεῖν, πρὶν αὐτοὺς ἱκανῶς παιδευθῆναι, καὶ ἐν πίθῳ τὴν κεραμείαν, τὸ δὴ λεγόμενον, ἐν ταῖς τῶν ἄλλων ψυχαῖς ἐκμελετᾶν τὴν εὐσέβειαν, λίαν ἐμοὶ φαίνεται ἀνοήτων. id eſt, Itaque alios velle docere, priuſquam ipſi ſatis edocti ſint, & in dolio, quod aiunt, figulinam, in aliorum animis meditari pietatem, mihi quidem videtur hominum inſigniter deſipientum.

Ne ſutor vltra crepidam. 16

Huic finitimum eſt illud, Ne ſutor vltra crepidam. id eſt, Ne quis de iis iudicare conetur quæ ſint ab ipſius arte profeſſióneque aliena. Quod quidem adagium natum eſt ab Apelle nobiliſſimo pictore de quo Plinius lib. 35. cap. 10, ſcribit in hũc modum. Idem perfecta opera proponebat in pergula tranſeũtibus, atque poſt ipſam tabulam latens, vitia quæ notarentur auſcultabat, vulgum diligentiorẽ iudicem quàm ſe præferens: ferúntque à ſutore eſſe reprehenſum quòd in crepidis vna intus pauciores feciſſet anſas. Eodem poſtero die ſuperbè ob emendationem priſtinæ admonitionis cauillante circa crus, indignatum proſpexiſſe, denunciantem ne ſupra crepidam ſutor iudicaret. quod & ipſum in prouerbium venit. Hactenus Plinius. Huic ſimillimum eſt quod refert Athenæus: Stratonicus citharœdus fabro ſecum de muſica contendenti, Non ſentis, inquit, te vltra malleũ loqui? Eodẽ pertinet quod huius nepos in epiſtolis ſcripſit, de artificio non recte iudicare quenquam, niſi & ipſum artificem. Quódque 1. Moralium lib. dixit Ariſtoteles, Earum rerum vnumquẽque iudicem eſſe idoneum, quarũ ſit eruditus. Et quod idem ſcripſit libro 2. Naturalium, cæcum diſputare de coloribus. Quæ verba iam inter noſtri temporis ſcholaſticos in prouerbium abierunt, quoties quiſpiam de rebus ignotis diſputat. Ad eandem ſententiam referendum quod ait Fabius Pictor apud Quintilianum, fœlices futuras artes, ſi ſoli artifices de iis iudicarent.

Ab Apelle petitum adagium.

Vltra malleum loqui.

Cæcus de coloribus.

Dij facientes adiuuant. 17

Varro libro De re ruſtica primo, Et quoniam, vt aiũt dij faciẽtes adiuuãt, prius inuocabo deos. Significat diuinam opem non ceſſantibus, ſed induſtriis & pro ſua virili conantibus auxilio eſſe ſolere. Huc arbitror referendum illud Homericum carmen, quod iam velut in prouerbium abiit,

Induſtrios deus adiuuat.

Τηλέμαχ' ἄλλα μὲν αὐτὸς ἐνὶ φρεσὶ σῇσι νοήσεις,
Ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται. id eſt,
Hæc partim ipſe tuo perpendes pectore tecum,
Partim aliquis diuûm tibi ſuggeret.

Id M. Tull. vſurpauit lib. Epiſt. ad Atticum 9. Omnia vobis imparatis agenda. Sed tamen —ἄλλα μὲν αὐτός,
Ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται. id eſt,
Partim ipſe inuenies, partim fors ſuggeret ipſa.

Cum Minerua manum quoque moue. 18

Huic finitimum eſt, σὺν Ἀθηνᾷ καὶ χεῖρα κίνει, id eſt, Auxiliante Minerua manum interim moue. Monet adagiũ, ne fiducia diuinæ opis induſtriam remittamus. Conuenit peculiariter in mulieres quæ lanificium exercent, fauẽte quidem atque inuocata Minerua, ſed nihilo ſegnius interim operi inſiſtentes. Sunt qui putent ab agaſone quopiam natum, cuius aſinus quum luto infixus hæreret, debetétque illi ſuccurrere, otioſus Herculem implorabat. Huic reſpõdiſſe deum, vti interim manum admoueret aſino laboranti, atque ita demum numen adfuturum. Alij diuerſam huic fabulam afferunt: puta, quendam, qui in eſſet decertaturus, Mineruam conſuluiſſe num futurum eſſet vt victor diſcederet. Reſponſum eſt fore, verum quum ille ingreſſus in theatrum, in certamine manibus ſtaret otioſis, percuſſum ab aduerſario victum fuiſſe. Ad hoc adagium pertinet elegantiſſimum illud carmẽ, quod ex Agathonis tragœdia citat Ariſtoteles libro Moralium Eudemiorum quinto.

Admonẽdo manũ, deꝰ adeſt.

Τέχνη τύχην ἔστερξε, καὶ τύχη τέχνην. id eſt,
Fortunam vt ars, fortuna ita artem amat inuicem.

Citatur à Suida ſenarius hic in eandem ſententiam,

Αὐτός τι νῦν δρῶν, εἶτα τοὺς θεοὺς κάλει. id eſt,
Fac interim aliquid ipſe, dein deos voca.

Noſtro Marte. 19

Quoties nullis auxiliis adiuti, noſtropte ingenio propriiſque viribus rem peragimus, noſtro Marte peragere dicimur: aut etiam quum noſtro periculo res geritur. M. Tul. lib. Officiorum 3. Hanc igitur partem relictã ab explebimus, nullis adminiculis, ſed, vt dicitur, Marte noſtro. Hactenus ille. Idem Philippica 2. de Deiotaro loquens, Rex enim ipſe ſua ſponte, nullis commentariis Cæſaris, ſimulatque audiuit eius interitum, ſuo Marte res ſuas recuperauit. Cod. libro 2. titulo Ne liceat potentioribus, cap. 1. Diuinè admodum conſtituit Diuus Claudius conſultiſſimus princeps, parens noſter, vt iactura cauſæ afficerentur ij qui ſibi potentiorum patrocinium aduocaſſent: vt hoc propoſito metu, iudiciariæ lites potius ſuo Marte decurrerent, quam potentiorum domorum opibus niterentur. Ruſſus libro 3. titulo de iudiciis, cap. 11. Illo proculdubio obſeruando, vt ſi neque per alterutram litigantium partem, nec per iudices ſteterit quominus iis ſuo Marte decurrat, ſed per patronos cauſarum, licentia detur iudici. Tranſlatum videtur ab imperatoribus qui ſuis ipſorum auſpiciis & copiis bellum ſuſtinent. ſiquidem Plautus etiam Meis copiis dixit, pro meo Marte. Sapiunt prouerbium etiam illa, Vario Marte, Dubio Marte, Iniquo Marte. Huic adagio pene diuerſum eſt illud quod alibi retulimus, οὐκ ἄνευ Θησέως. id eſt, Non abſque Theſeo.

Vario Marte, Dubio Marte, Iniquo Marte.

Nequicquam ſapit qui ſibi non ſapit. 20

Sententia vel hodie vulgò frequentiſſime iactata, Fruſtra ſapere qui ſibi non ſapiat. Plato in Hippia maiore, Καὶ συχνοῖς, inquiens, συνδοκεῖ, ὅτι τὸν σοφὸν αὐτὸν αὑτῷ μάλιστα δεῖ σοφὸν εἶναι. id eſt, Idem ſtudem & pleriſque videtur, quod oportet eum qui ſapiat, ipſum ſibi maxime ſapientem eſſe. Vſurpat & Cicero in epiſtola quadam ad Trebatium, oſtendens ex tragœdia Medea ſumptam, Et quando (inquiens) cœpi agere Medea, illud ſemper memento,

Qui ſibi ipſe ſapiens prodeſſe nequit, nequicquam ſapit.

Eſt autem verſus trochaicus. Idem Epiſtolarũ familiarium lib. 13 ad Cæſarem imperatorem. Itaque ab Homeri magniloquẽtia confero me ad vera præcepta Εὐριπίδου,

Μισῶ σοφιστὴν ὅστις οὐχ αὑτῷ σοφός.

Quem verſum ſenex Præcilius laudat egregiè. Idem lib. de Diuinatione 1. citat ex Ennio in diuinos, Qui ſibi ipſimet non ſapiunt, alteri monſtrãt viam. Quibus diuitias pollicentur, ab his drachmas ipſi petunt. Citatur à Luciano in Apologia,

Μισῶ σοφιστὴν ὅστις οὐχ αὑτῷ σοφός. id eſt,
Sapientem eum odi qui ſibi ipſe non ſapit.

Eundem Alexander torſit in Calliſthenem, qui ſe moribus eorum quibuſcum viuebat non accommodaret, ſed præ ſe ferebat, nihil eorum quæ illic gerebantur ſibi placere. Eaque libertas optimo viro attulit exitium: quum Anaxarchus philoſophus omniũ adulatorum abiectiſſimus, haberetur in pretio. Eã ſententiam ſic ad vnguem ſeruant huius tempeſtatis homines, vt hominis vocabulo videatur indignus qui non quauis ratione ſuis conſulere commodis nouerit. Huius generis eſt illud apud Suetonium,

Calliſthenes ſibi nõ ſapiebat.

Anaxarchi aſſentatio.

Aſpice fœlicem ſibi, non tibi, Romule, Syllam.

Cantherium in foſſa. 21

Cantherium in foſſa, ruſticum prouerbium: ſed tamen è re militari natum. Hoc licebit vti quoties quis ad id negotij trahitur, in quo nequaquã valeat, aut vbi res vehementer erit impedita periculoſave. Refertur à T. Liuio, Decadis 3 li. 3. Narrat autem, quum Fabius Capuam obſideret ſecundo bello Punico, Iubellium Tauream inter equites Campanos nobiliſſimum, è Romanorum exercitu quemuis ad ſingulare certamen euocaſſe: auſúmque prodire Claudium Aſellium. Deinde vbi diutius vterque alterum libero campo eluſiſſet, Campanus in cauam viam deſcendere iuſſit, alioqui equorum non equitum fore certamen. Eò quum Romanus re quàm verbis ferocior, extemplo deſcendiſſet, rurſum eluſit Taurea ſermone, qui poſtea in ruſticum verſus eſt prouerbium, Minime ſcis (inquiens) cantherium in foſſa? Quanquam ex Liuianis verbis parum liquet adagij ſenſus, tamen coniecturis facilè deprehenditur. Pugnat autem cum illo quod alibi dicemus, ἵππον εἰς πεδίον, id eſt, equum in planitiem. Etenim quemadmodum pluſimum valet equus in planitie, ita minime valet in foſſa.

Tantali talenta. 22

Τάλαντα Ταντάλου, id eſt, Tantali talenta. De immenſis opibus. nam Tantalus Phryx ob luculentas diuitias in fabulam hominum venit, ita vt fingatur & apud inferos ſimile quiddam pati, cuiuſmodi ſolent inter congeſtas opes tenaces iſti diuites. Horatius, 1. Saty. 1. Sermon.

Tantalus à labris ſitiens fugientia captat
Pocula. quid rides? mutato nomine de te
Fabula narratur.

Oſtendit, allegoriam figmenti ad diuites ſordidos pertinere. Vſurpatur adagium à Platone in Euthyphrone. Suidas ait eſſe & apud

Tantali fabula, in diuites ſordidos torta

& apud Epicharmum & apud Anacreontem. Effertur & ad hunc modum [illegible] Tantali talenta talentizat: hoc eſt, librat & accumulat. Porro Tantalum [illegible] ſimile teſtatur vel illud ex tragœdia [illegible] apud Plutarchum, libro De exilio.

[illegible] id eſt,

[illegible]

Tantaliæ opes. Idem alibi [illegible] appellat: id eſt opes Tantalicas. Ariſtophanes apud Athenæum libro 6.

[illegible]

[illegible] id eſt,

Qualis [illegible] & Tithonus, qui nobis [illegible]

Exutus eſt opes talentis Tantali.

Pelopis talenta. 23

Conſimili figura Theocritus in Idyllio [illegible], dixit Pelopis talenta,

Μή μοι γᾶν Πέλοπος, μή μοι χρύσεια τάλαντα

Εἴη ἔχειν, μηδὲ πρόσθε θέειν ἀνέμων. id eſt,

Non Pelopis mihi ſint agriſque, aurique talenta,

Nec ventos celeres antecuiſſe pede.

Porrò talentum apud Atticos maxima pecuniæ ſumma erat talentum minus valebat libras ſexaginta, talentum magnum octoginta. Vnde illud in Phormione,

Siquis daret talentum magnum. Imò malum.

Et Ariſtophanes,

[illegible]

[illegible] id eſt,

[illegible] Opuntius

Nolim [illegible] ſiquis det talentum mi aureum.

Id eſt, Nolim ille [illegible] quanta libet pecunia.

Midæ diuitiæ. 24

[illegible] Midæ opes, & Midæ [illegible], in prouerbium abierunt, propter [illegible] opes, quæ fabulis quoque compluribus fecere locum. Statius in Surrentino Pollij,

Vince Midæ gazas & Lydo ditior auro.

Midas tyrannus [illegible]. Fuit autem Midas Phrygiæ tyrannus, cui ſacta poetarum figmenta [illegible] dus eſt, vt propter Bacchum [illegible] acceptū, quod [illegible] vellet optaret, accepit [illegible] quicquid optaſſet. Optauit vt quicquid corpore contigiſſet, protinus in aurum verteretur. [illegible] puero formicæ [illegible] in os grana tritici congeſſiſſe [illegible] augures, omnium mortalium illum ditiſſimum futurum [illegible] cueniſſe. Huic Plinius primum attribuit locum inter longinquè diuites, lib. 33

Non omnino temere eſt quod vulgo dictitant. 25

Apud Ariſtotelem vſurpatur prouerbij vice, & apud eruditos iam olim in prouerbium abijt nobilis illa Heſiodi ſententia, [illegible], quemadmodum ait Ariſtides in defenſione Periclis, quæ dicit, non vſquequaque irritum eſſe ſolere quicquid rumore populi iactatum fuerit. Ea eſt in operis volumine ſecundo cui titulus Opera & dies,

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] id eſt,

Fama deſcriptio. Rumores hominum cures vitare moleſtos.

Fama malum eſt, oritur, ſurgitque faciliima verùm

Difficile hanc perferre, graue eſt ſedare coortam.

Nam non vlla quidem prorſum perit irrita fama,

Per populos quæcunque volat: quia numen & ipſa eſt.

Poteſt bifariam accipi ſententia: [illegible] aut non planè falſum [illegible] quod plurimis eſt in ore, quodque populi conſenſus approbat aut, non prorſus aboleri poſſe rumorem etiam falſum, qui iam in vulgus dimanarit. Proinde admonet vt ſolicitè caueamus ne vel falſò per temeritatem in fabulam vulgi venire contingat. Quòd autem famam deam dicit, cum Homero facit, qui compluribus locis [illegible] ſuam inducit. ſic enim deam ipſam appellat. Et hunc æmulatus Virg. in 4. Æneid.

Osſa dea. Hæc paſſim dea fœda virûm diffundit in ora

Domum cum facis, ne relinquas impolitam. 26

Quũ nulla huius poetæ ſententia non cedetit in prouerbium, tamen equidem eas libentius recenſuerim, quæ, propter ænigmatis inuolucrum, propius accedũt ad ſpeciem prouerbialem. quod genus eſt illa ex eodem quem modò citaui libro,

[illegible]

[illegible] id eſt,

Néve domum fabricans, linquas mutilámque rudémque,

Ne forte inſidat cornicans garrula cornix.

Proculus interpres admonet locum hunc bifariam accipi. quibuſdam videri, monere poetam vt quiſque domicilium ante hyemem abſoluendum curet, ne tum non habeat quo depellat

Hyems cornice ſymbolo expreſſa. frigoris moleſtiam. Hyemem enim, cornicis indicatam ſymbolo, videlicet auis hybernæ. Porro cum ſemper alias, tum maximè menſibus hybernis, [illegible], id eſt, eſt grata domus, domus optima: quemadmodum in prouerbio eſt. Alij putant ſignificatum, ædificium ſemel inſtitutum, non oportere ſemiperfectum relinquere, ne vulgo riſui ſis: & qui prætereunt, obloquantur, carpántque leuitatem tuam, qui quod cœperis non abſoluas. Quandoquidem hunc obloquendi morem vulgo peculiarem eſſe, vel Euangelicæ notant parabolæ. Eam autem obtrectantium petulantiam per cornicem voluit indicare poeta: nempe auem garrulam & obſtreperam: vt hinc etiam vocabulum prouerbiale ductum ſit κρώζειν. At ipſi Proculo

Κρώζειν. magis probatur vt [illegible] accipiamus, vnicuique negotio quod ſemel inſtituimus, finem idoneum imponendum, vt nihil omnino deſideretur, & vbique connitendum ad perfectionem. Id quod longius auocabitur à ſimplici ſermone, hoc venuſtius fiet & magis prouerbiale. Veluti ſiquis adhortetur aliquem ne literarum ſtudium deſerat, ſed ſtabiliter inſtitutis inſiſtens imponat manum: ne vulgò ludibrio ſit quod à bene cœptis deſtiterit, Heſiodum hoc obijciens,

[illegible]

[illegible]

Ne à chytropode cibum nondum ſacrificatum rapias. 27

Ænigmaticum eſt & illud quod eo loco continenter ſequitur,

[illegible]

[illegible] id eſt,

Nondum ſacrificata ne rapias. Neve à chytropode ſublatam protinus eſcam

Ante ſacrum neque lotus edas.

Indicat & M. Tullius, irreligioſum fuiſſe cibum è patella edere. Scribit enim ad hunc modum lib. de Finibus 2. Atqui reperiemus aſotos, primum ita non religioſos, vt edant de patella: deinde ita mortem non timentes, vt illud in ore habeant ex Hymnide,

Mihi ſex menſes ſatis ſunt vitæ, ſeptimum orco ſpondeo.

Eſt autem verſus trochaicus. Suetonius in Vitellio, prodit eum illum adeo non profanæ modò, verum etiam intempeſtiuæ fuiſſe gulæ vt ne in ſacrificio quidem vnquam, aut vſquam itinere temperarit, quin inter altaria ibidem ſtatim viſcus & farra è foco penè rapta manducaret, circáque viarum popinas fumantia obſonia, & pridiana atque ſemeſa. Quantum ad ſimplicem

Non irruendū ad cibum petendum more. attinet ſenſum, docet, ne ritu pecudum ad cibum capiendum irruamus: ſed ita demum edamus, ſi prius inde primitias dijs immolauerimus. Antiquitus enim (vt autor eſt in Sympoſ. Plutarchus) inter res ſacras habebatur & menſa quotidiana: proinde cibum ſumpturi, dijs conſecrabant [illegible], hoc eſt primitias, ac deinde non indecore atque tumultuanter, ſed religione quadã ad conuiuium accedebant lotis manibus, non aliter quàm ad ſacrũ epulum. Sed prouerbialius fiet ſi intelligamus, non eſſe ſpoliandos nec inhumaniter expilandos miniſtros aut ſeruos noſtros, verum & illis aliquã pecuniæ portionem relinquendã quo vivant. Faciat iſ quadrauerit & in hos qui præpropera auiditate commodum auferunt ſtuſent priu quam o-

Meſſem facere prius quam ſeges maturuerit. portet: & quodammodo meſſem facere priuſquã maturuit ſeges. veluti ſiquis legatũ aut promiſſum ſtatim è veſtigio flagitet, quum tradi ad dies aliquot liceret. aut ſiquis ſtatim ſimul nactus imperium, protinus incipiat populũ exactionibus ſpoliare aut ſi quis ſponſam præ ſe lata, non expectata ætate, nec expectatis nuptiarum cerimonijs properet amplecti. Sumptum eſt è ritu ſacrorum, in quibus olim epulabantur. Huc pertinet & illud quod alibi retulimus ex Athenæo, libro nono, [illegible] è patella ſinxuris. Libro ſexto refert hunc ſenarium

Ἀπὸ ταγήνου. ex Pherecrate,

[illegible] id eſt,

Se veſci apuis dixit è ſartagine.

Quidam pro lopade [illegible] dixere, quod Iones [illegible], hinc vox compoſita [illegible]. Ita Phrynicus apud Athenæũ lib. 6.

[illegible] id eſt, iucundum eſt à ſartagine, tollere ſine ſymbolis. id eſt, ſi nihil ſit ſoluendum, & ſi id liceat impunè. Ruſſus alias apud hunc ipſum ex Archeſtrato, [illegible]. id eſt, Rapiés à verſutè muliere quæ

A veru rapere. ſacra nondum immolata deuorare dicta ſit. Apud eundem libro ſexto Anaxandrides,

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] id eſt,

Pictoris op[illegible] ra publica, tabula penſili

Spectantur, ac ſpectata ſunt mira [illegible]

Rapiuntur hæc è lopade pulchrè, ac protinus

Redduntur ipſa cuiuſuis è ſartagine.

In genere potrit accommodari ad quemuis qui negotium irreuerenter, & illotis, vt aiunt, pedibus aggreditur.

Hæc potior. 28

Plutarchus in Problematib. Græcanicis prouerbium quod-

dam refert ad hunc modum, [illegible Greek]. Horum verborum hic ferme ſenſus, Vnde fluxit illud quod prouerbij vice dicitur, Hæc victrix. Dinon Tarentinus ductor exercitus, vir adprime fortis, reique bellicæ tanquam peritus, quum in concione dixiſſet ſententiam, eaque ciuium ſuffragijs eſſet reiecta: deinde præco pronunciaret ſententiam quæ vinceret, ſublata dextera, hæc, inquit, potior. Nam hunc ad modum retulit Theophraſtus. cæterum Apollodorus in Rhytino illud adiunxit, quum præco reſpondiſſet, At hæ ſententiæ numero plures ſunt Dinonem protinus ſubiecisse, Sed hæ meliores. Atque ita pauciorum ſententiam fuiſſe promulgatam. Quibus ex verbis conijcere licet, ita vulgò dici ſolere, ſiquando ſignificaretur conſilium aliquod eſſe præſtantius & conducibilius, etiamſi pluribus ſecus videretur. aut vbi qui numero pauciores eſſent, facultate præponderarent: Quod genus fuerit (vt rem exemplis demonſtrem.) Maxima pars hominum voluptate lucriſque fœlicitatem metitur, perpauci virtutem amplectuntur. caue nequid te moueat multitudinis exemplum: αὕτη γὰρ κρείττων. Item, Nemo pene eſt in toto principis famulitio, qui tibi non bene velit, ſed vnus tibi refragatur, qui tantum vbique valet vt in ipſum ferè principem agat tyrannum. Quare ſi res è ſuffragijs penderet, viceras. ſed αὕτη κρείττων. Porphyrion leuiter, ceu digito, prouerbium indicat, exponens eum locum in Horatianis Epiſtolis.

Numero pauciores, ſed ualentes maiores.

Hanc ubi omnis execrata ciuitas,
At pars indocili melior grege.

Victoria meliorū.

Quem locum deprauate, ſicut opinor, legitur in multis exemplaribus ὑπέρτερον νίκα. Caſtigate legetur, ni fallor, κρειττόνων νίκα, hoc eſt, præſtantiorum victoria. Nam ea corollaris eſt, ac ſanguin decernitur ſubet communibus omnium ſuffragijs. Quod ſi fieri non queat vt id quod eſt optimum maltitudini probetur, ſaltem vincat ea ſententia quæ ſit potior, etiamſi paucioribus ſuffultæ ſuffragijs. Ad id facturus quæ Plato ſcripſit libro De leg. I. pulcherrimum eſſe victoriæ genus, quum turba cedit potioribus, & in decernendo magis ſpectatur pondus ſuffragiorum quàm numerus. Verba Platonis ex eo quem dixi libro, ſunt hæc, [illegible Greek]. id eſt, Quibuſcunque ſiquidem in ciuitatibus meliores qui ſunt, ij vincunt multitudinem ac deteriores: ibi reſpublica ſeipſa ſuperior rectè dicetur, & huius victoriæ nomine meritiſſimò laudabitur: ſecus autem, vbi ſecus accidit. Eodem reſpexit Plinius quum queritur in epiſtolis, numerari ſententias, non expendi. Huc pertinet Liuianum etiam illud, Maior pars vicit meliorē. Indicat idem Homerus Iliados lib. I.

Pondus ſuffragiorum, non numerus.

Numerari ſententias, non expendi.

-ἐπεὶ τὰ χερείονα νικᾷ. id eſt,
-quando ſuperant iam deteriora.

Neque verò prætereundum hoc loco quod de Zenone philoſopho memorat Diogenes Laërtius. Zenon quum videret Theophraſtum magni fieri laudarique quòd plures haberet auditores, ad hunc reſpondit modum, [illegible Greek]. id eſt, Maior quidē eſt illius chorus, at meus melius conſonans. Itaque locus fuerit adagio, ſiue quum negabimus ſpectandum quam multis placeamus, ſed quàm bonis: ſiue quum ſuadebimus, id ſequi oportere, non quod plurimis placeat, ſed quod per ſe ſit optimum factu, etiamſi pauciſſimorum calculis approbetur. Siue quum dicemus, vnius aut alterius ſtudium pluris æſtimandum, qui vel opibus, vel gratia, vel authoritate præpolleat, quàm multitudinis beneuolentiam, quæ numero tantùm ſuperior ſit reliquis omnibus inferior. Quemadmodum apud Plautum quiſpiam contemnere ſe dicit minutos illos deos, modò Iouem vnum ſibi propitium habeat. Nec abſurde trahetur in vſum, quoties vna vis plus poteſt reliquis omnibus: vt ſiquis dicat, Hæc cauſa pluribus probatur, pluribus fulcitur rationibus, nititur æquo, dictatur à legibus: verùm altera, κρείσσων. ſic enim volo, ſic iubeo. Nam omnia cedant neceſſe eſt quoties rex huiuſmodi promit oraculum quale profert apud Homerum Agamemnon,

Deteriorum victoria.

Chorus ille maior, meus conſonantior.

Εἰ δέ κε μὴ δώωσιν, ἐγὼ δέ κεν αὐτὸς ἕλωμαι. id eſt,
Ipſe equidem eripiam, ſi tradere forte grauentur.

De eiuſmodi Lucianus in Captiuo, [illegible Greek]. id eſt, Qui ius in manu reponunt. Pyrrhum è liberis quidam adoleſcēs admodum, interrogabat cuinam relicturus eſſet regnum, is reſpondit, [illegible Greek]. Quicunque veſtrûm acutiorem habet gladium. Id dictum Plutarchus in eius vita non arbitratur multum abeſſe ab illa tragica execratione,

Ius in mano.

[illegible Greek] id eſt,
Fratres acuto diuidant ferro domus. Vices habendæ.

In hos igitur qui vi rem gerunt, & quibus, vt Ennius ait, ferro geritur res, quibus ius eſt in armis, & quibus leges inter arma ſilent, per ironiā recte torquebitur, αὕτη κρείττων, καὶ αὕτη κυρία. Nam Græcis κύριος non ſolum dominum ſignificat, verumetiā eum qui præualet authoritate. Et Suidas indicat cōcionem illis κυρίαν dici in qua ſoliti ſint creari magiſtratus. Ariſtophanes in Acharnenſibus κυρίαν ἐκκλησίαν appellat, in qua ἐνίκησεν τὰ ψηφίσματα, id eſt, vincebant ſuffragia. Nonnunquam ad rem refertur, vt apud Euripidem in Iphigenia Aulidenſi,

Ferro diuidere.

Κύριος.

Οὐ μοῦ γ' ὁ τοῦδε μῦθος κρείττων λέγει. id eſt,
Plus valere noſtra debet quam huius hic oratio.

Significat enim ſeruus, quanquam eſſet conditione inferior Menelao, tamen hoc ſe potiorem eſſe quòd iuſtiorem haberet cauſam. Non abhorret hinc quod M. Tullius dixit in Piſonem, Sed omitto vt ſit factus vterque noſtrum. ſit ſanè fors domina campi.

Delius natator. 29

Δηλίου κολυμβητοῦ, Delius natator. Olim vulgò dicebatur admodum natandi peritus, quique poſſet in ſumma natare aqua. Natum adagium, aut certè factum illuſtrius ex Socratis apophthegmate quum enim huic Euripides librum obtuliſſet Heracliti (cui cognomen additum σκοτεινός, propter affectatam ſcriptorum obſcuritatem) rogaretque cuiuſmodi videretur, reſpondiſſe fertur hoc pacto, ἃ μὲν συνῆκα, γενναῖα. οἶμαι δὲ καὶ ἃ μὴ συνῆκα. πλὴν Δηλίου γέ τινος δεῖται κολυμβητοῦ εἰς τὸ μὴ ἀποπνιγῆναι ἐν αὐτῷ. id eſt, Quæ quidem intellexi, præclara: arbitror autem & ea quæ non intellexi. quanquam natatore Delio opus, vt ne quis in eo præfocetur. Hæc Socrates, alludens ſimul & ad prouerbium & ad Heracliti ſenſus nimium abſtruſos ac profundos: vt niſi natator inſigniter peritus contigiſſet, periculum eſſet ne lector in eo libro ſuffocaretur mergeretúrque. Laërtius in Heraclito refert hoc dictum ad Cratetem quendam, qui primus Heracliti librum De natura Græcis inuexerit, & hoc elogio commendarit.

Heraclitus obſcurus.

Dicendo dicere diſcunt. 30

Ἐκ τοῦ λέγειν τὸ λέγειν περιγίνεται, id eſt, Dicendo conſequimur vt dicamus. Syrianus Hermogenis interpres Euagoram ſophiſtam taxat, qui dicendi facultatem non putarit ratione, ſed vſu duntaxat conſtare. ſicque vt dicendo conſequeremur dicendi facultatem. Ἀξιοῦντος δὲ, inquit, κατὰ τὴν περὶ τῶν παροιμίαν, τὸ λέγειν ἐκ τοῦ λέγειν περιγίνεσθαι. id eſt, Exiſtimantis, iuxta vulgare prouerbium, dicendi facultatem dicendo contingere. Vſurpauit & M. Tull. lib. I. De oratore, In quo, inquit, fallit eos, quod audiunt, dicendo homines vt dicant efficere ſolere. Verùm etiam illud dicitur, peruerſe dicere homines peruerſè dicendo facillimè conſequi. Plinius lib. Epiſt. 6. Video etiā multos paruo ingenio, literis nullis, vt bene agerent agendo conſequutos. Latius autem patet adagium, nempe ad cuiuſuis rei peritiam, quam potiſſimum vſus ſuppeditat, optimus rerum omniū magiſter. Proinde prouerbiales erunt omnes id genus, Fabricando fabricam diſces, canēdo Muſicam, militando militatem artem, ſcribendo diſces ſcribere.

Peruerſè dicere homines, peruerſè dicendo.

Fabricādo, fabros fieri.

Multi boníque. 31

Πολλοὶ κἀγαθοί, Multi boníque. Prouerbiali figura dicebatur olim. Tranſlatum à ritu ſacrorum, in quibus ſacrificus rem diuinam facturus dicebat, τίς τῇδε; id eſt, Quis hic? Dein qui aderāt, reſpondebant, πολλοὶ κἀγαθοί. id eſt, Multi & boni. Atque hæc partim ominis cauſa dicebantur (oportebat enim in ſacris εὐφημεῖν, hoc eſt, bene ominata dicere) partim vt ſiquis eſſet ſibi conſcius admiſſi piaculi, diſcederet à myſterijs. Plutarchus in Sympoſ. [illegible Greek] id eſt, Quandoquidem Platoni teſtes adſunt multique boníque. Sed de hoc ante meminimus. Quo quidem alluſit & Ariſtides in Pericle, Ἀλλ' εἷς γ' ἂν εἰ τῶν καλῶν κἀγαθῶν, [illegible Greek]. id eſt, Verùm, velut vnus è numero honeſtorum ac bonorum, citra inuidiam ac purum illi reddidit teſtimonium. Quinetiam Homericum illud iam prouerbij vice receptum eſt, ἐσθλός τε μέγας τε, magnúſque bonúſque. Eſt ſubinde & apud Ariſtophanem. Prouerbium igitur locum habuerit quoties aut teſtes, aut iudices, aut conuictores ſignificamus idoneos ac neutiquam reijciendos.

Magnúſque bonuſque.

Heroum filij, noxæ. 32

Ἀνδρῶν ἡρώων τέκνα πήματα, id eſt, Virorum heroum filij noxæ. Veteribus illud obſeruatum fuit, præſtantium virorum filios multum à progenitorum moribus abfuiſſe. Vnde & Demoſthenes dixit, [illegible Greek]. id eſt, A viris egregiis, perinde quaſi fato quodam id accidat, improbos prodire filios. Quæ quidem Demoſthenis ſententia refertur ab Ariſtide in Cimone. Interpres, quiſquis is fuit, homo nec indiligēs, nec indoctus, hoc loco prouerbium citat quod modo retulimus. Manet & hodie vulgatus iocus, Ex ſapientiſſimis patribus ſtultiſſimos propagari liberos. Euripides in Heraclidis generaliter hanc ſententiam ad omnes mortales retulit,

Ex ſapientiſſimis patribus, ſtultiſſimos liberos propagari.

[illegible Greek]

Ἔστιν

[illegible] id eſt,
[illegible] vnum fortaſſe [illegible]
Inueneris, qui patri [illegible].

Aſtipulatur huic ſententiæ [illegible] Homerus, nominatim Odyſſeæ [illegible],

[illegible]
[illegible]
Æquat rara patrem ſoboles [illegible] illis
Degenerant, pauci ſuperant [illegible].

Declamat hoc argumentum Ælius Spartianus in Seuero Cæſare, multis exemplis declarans, ita ferè vſu veniſſe, vt viri, ſeu virtute, ſeu literis, ſeu fortuna [illegible], aut [illegible] ſeſe omnino liberos habuerint, aut tales [illegible] vt magis ex vſu rerum humanarum fuerit, [illegible] decedere.

Nunquam ex malo patre bonus filius. 33

Euripides hanc ſententiam prouerbio celebrem fuiſſe teſtatur, ex malo patre non progigni bonos liberos:

[illegible]
[illegible] id eſt,
Heus heus, vt illud dictum [illegible] probum
Patre ab improbo non poſſe nalci filium.

Aſtipulatur huic dicto prouerbium illud, [illegible] id eſt, Mali coruí malum ouum. Item illud Theognidis,

[illegible] id eſt,
Non etenim ex ſquillis roſa naſcitur.

Atque id genus alia, quæ ſuis referentur locis.

Alio relinquente fluctu, alius excepit. 34

Ariſtides in Themiſt. [illegible] id eſt, Themiſtoclem poſteriora ſemper maiora prioribus excipiebant, atque [illegible] quod prouerbio dicitur, ſimul accidit [illegible] reliquit vnda, [illegible] excepit [illegible] per [illegible] victor euaſit. [illegible] autem verſus [illegible] prouerbium [illegible] quem Ariſtides ad vſum ſuæ ſententiæ nonnihil detorſerit. Legitur integre ad hunc modum,

[illegible] id eſt,
Hæc me reliquit vnda, at [illegible] corripit.

Sumpta metaphora à periculoſè nauigātibus, qui ſemper poſt vnum impulſum fluctus, alium expectant, ſuccedentibus [illegible]. Atque etiam [illegible] vndarum [illegible], periclitantes nautæ nam decumanos [illegible] maxime formidant, quas [illegible] decumanas [illegible] appellabant. Græci grandiſſimas illas procellas, [illegible] vocant. Non [illegible] deflectitur ad incurſus malorum [illegible], calamitas calamitati ſuccedit, iuxta prouerbialem [illegible] verſiculum,

Fortuna obeſſe nulli contenta eſt ſemel.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. [illegible] In ſuperioribus horum adagiorum editionibus legitur [illegible], in hac repoſitum fuit [illegible], quia verſus [illegible] non legeretur integre, vt vult Eraſmus, quaſi [illegible] produci poſſit. Sed quum [illegible] legeret (vt oſtendit eius interpretatio per præteritum reliquit) debebat [illegible] in mentem venire [illegible] mutandum eſſe in [illegible], vt poſſet itidem verti per præteritum excepit. Cui mutationi apertè reclamat metri ratio. Legendum eſt igitur vtrobique [illegible] & ex reliquit faciendum relinquebat, excipiebat item ex excepit, vt ita efferatur Latinè prouerbium, Hæc me relinquebat vnda, at illa excipiebat vel potius, intercipiebat. Hæc autem præterita imperfecta indicant ſumptum eſſe hoc prouerbium ex alicuius ſermone, narrantis quemadmodum tempeſtate agitatus fuiſſet. Sic verò & alia prouerbia itidem ex alicuius narratione ſumpta, tempus imperfectum ſeruarunt: ex quibus eſt & illud, [illegible]. Quod hîc quoque nō perſpiciens Eraſmus, [illegible] (veram & indubitatam lectionem, vt arguit ipſum metrum) vertit quaſi eſſet [illegible]. Idē tēpus habes & in iſto prouerbio, [illegible].

Duobus pedibus fugere. 35

Ex [illegible], id eſt, Duobus pedibus confugere. Ariſtides in oratione Panath. [illegible] id eſt Atqui primum illud ipſum, quòd quibuſcunque opus eſſet auxilio, ad hanc confugerent ciuitatem, planè tanquam duobus pedibus, neque vllam reliquarum ciuitatum reſpicerent: magnum & euidens argumentum eſt, ac monimentum columna præſtantius eam protinus ab initio præcelluiſſe. Is qui ſcholiis quibuſdam haudquaquam contemnendis hunc authorem illuſtrauit, admonet prouerbium ductum ab iis qui feſtinant curſu: vt non diſſimile videatur illi, [illegible], id eſt, Ambabus manibus: quo prouerbio ſedulitatem celeritatémque peragendi negotij ſignificamus. Vel à nauigantibus: perinde quaſi dicas, duobus clauis. nam gubernaculum nauis pedem appellabant, quòd eo nauis, quum huc atque illuc vertitur, velut ingredi videatur. Itaque confine fuerit illi quod alibi diximus, [illegible]. Vt alterutrum ſenſum accipiamus, aut ſummo ſtudio ſummáque celeritate illos ad vrbem confugere ſolitos: aut tutiſſimum illic omnium receptaculū fuiſſe. Quanquam Ariſtophanes in [illegible], ad celeritatis ſignificationem [illegible], quum ait,

[illegible] id eſt,
E patria vtroque deuolauimus pede.

Interim res admonet à nauibus ſumptum ſecundo vento currentibus. ſenſum autem eſſe hunc, ſumma vi ſummóque conatu.

Quis aberret à ianua? 36

[illegible], id eſt, Quis aberret à ianua? Dici ſolitum, vbi quis penitus aberrat à vero, totóque fallitur iudicio. Vſurpatur ab Ariſtotele [illegible] lib. 2 ipſa ſtatim in fronte. & in omnibus quidem exemplaribus, quæ mihi videre contigit, [illegible] per [illegible] ſcriptum reperio. Præterea ianuam vertit Argyropylus, nec malus interpres, nec philoſophus cuiquam aſpernandus. Adhæc Auerrois (cuius nunc præcipua in philoſophiæ ſcholis authoritas) hunc enarrans locum, palàm declarat ſeſe de ianua ſenſiſſe. Denique in commentariis Alexandri Aphrodiſei, conſimili modo [illegible] inuenio. Quòd ſi quo modo fas eſſet à tot exemplaribus, à tantis authoribus diſſentire, mihi quidem magis probabilis lectio videatur ſi [illegible] legatur per [illegible], non per [illegible]. Quod autem [illegible] irrepſit, mirādum non eſt: Primum quòd perfacilis erat lapſus vnius literulæ deprauatione, haud ſcio an fortuita, maxime quum in ſono nihil fermè ſit diſcriminis. Deinde metaphoræ ratio magis obuia magiſque ad manum ita fieri potuit vt doctis etiam philoſophis impoſuerit. Quippe quibus fabula non perinde nota fuerit vt communis illa ſimilitudo de domus ingreſſu, déque primis cognitionis principiis. Poſtremo de codicum inter ſe cōſenſu nequaquam mirandum videbitur iis qui ſunt vel mediocriter in perſcrutandis conferendiſque codicibus exercitati. Fit enim ſæpenumero vt vnius archetypi mendum (modò vſus fucum aliquem præſe ferat) in vniuerſam deinde veluti poſteritatem librorum propagetur,

[illegible]

Neque verò hæc dixerim quòd hac de re, ſiquis fortè diuerſum ſentiat, digladiari velim. vel quod hoc ſit ab noſtro inſtituto alienum, vel quòd non ignorem quam lubrica pleraque diſcriminis res ſit, in tantis authoribus quicquam immutare. Tantùm coniecturas, quibus adducor, in mediū adferam quæ cui videbuntur idoneæ, noſtræ ſubſcribet opinioni: ſin minus, veterem ſententiam hoc iam obtinebit libentius quòd etiam in dubium vocata, vicerit. Primum igitur omnium mihi ſcrupulum haud mediocrem iniecit vetuſtiſſimus ſimul & emendatiſſimus codex orationum Ariſtidis rhetoris, in quo non ſolum [illegible] inuenio ſcriptum, verumetiam indicatam fabulam antiquiſſimam, pariter & authorem, vnde prouerbium hoc Ariſtotelicum, ni fallor, demanarit. Igitur Ariſtidis in oratione cui titulus Pericles, verba ſunt hæc, [illegible] Id eſt, Itaque priuſquam aduerſariorum quempiam ceperis, vnum ex amicis venatu nactus addueis. Atque idem accidit tibi quod apud Pindarum Peleo, qui aberrans à fera quam petebat, Eurytionē, quem ſibi chariſſimum habebat, interemit. Adſtipulantur hoc loco ſcholia quæ extant in hunc authorem: nullo quidem certo titulo, veruntamen, ſicuti res indicat, hominis nec indiligentis, nec indocti proinde non grauabor & huius adſcribere verba, ſiquis forte fortuna requiſiturus eſt. [illegible], inquit, [illegible] id eſt, Meminit in hymnis Pindarus, quemadmodum Eurytionē Iri (cui pater Actor) filium, ex Argonautis vnum, ſecum venantem imprudens occiderit Peleus. Amicum autem vocat quòd huic eſſet affinis. nam Peleus ante Thetidem, Polymelum habuerat vxorem Actoris filiam. Porrò Actor Iri pater erat, cui filius Eurytion. Proinde non diſſimile veri videtur, ex Pindaro profectum adagium, quod tacito, ſicuti fere facit, authoris nomine vſurpauit Ariſtoteles: vt intelligamus illum [illegible], qui non ſolum feram ea parte non ferit quam deſtinarat, verum toto aberrat captu, ne attingens quidem quod appetebat. Iam verò neque poſtulatum vt quiſquam hæc probet: niſi videbuntur cum Ariſtotelis ſententia vel ad amuſſim, vt aiūt, congruere. Diſſerit [illegible] eo loco philoſophus de rerum naturalium cognitione, quæ ſit eadem & facilis & difficilis. Facilitatis illud argumentum adducit, quòd ea nemini non aliqua ex parte contigit difficultatis, quòd exactè nulli. Neminem autem fuiſſe qui nihil omnino veritatis in rerum cognitione naturalium attigerit, id

Margin notes:
Decumana vnda.
[illegible]
Vndeſumptū adagium.
Ambabus manibus.
Duob. clauis.
Exemplarium collatio.
Archetypi libri vnius mēdum.
Prouerbij ſenſus.

prouerbio veluti fulcit, [illegible], inquiens, [illegible] Tanquam ſingulorum exactam [illegible] ſententiam, perinde ſit quaſi ſi, quamcunque partem deſtinaris, eam citra errorem ferias: rurſum vbique labi, ſit veluti à toto corpore aberrare, & in aliud longè diuerſum, ceu telum, deflecti coniecturam. Verum quo curioſo etiam lectori ac [illegible] ſiat ſatis, ipſius Ariſtotelis ex eo quem dixi libro verba ſubſcribam, [illegible] [illegible] id eſt, Veritatis conſideratio partim difficilis eſt, partim facilis. huius rei illud argumentum eſt, quòd neque quiſquam [illegible] ſit aſſequutus pro rei dignitate, neque rurſum omnino fruſtratus ſit aliquis. [illegible] aliquid de natura diſſerat, ſit vt vnuſquiſque per ſe nihil aut paulum adferat ad illam momenti, verum ex omnibus in vnum collectis aliqua magnitudo conſtetur. Itaque ſi res ad eum habere videtur modum, quemadmodum prouerbio dicimus, quis non attigerit oſtium? hoc quidem nomine facilis fuerit: cæterum habere totum, partem autem non poſſe, difficultatem illius declarat. [illegible] philoſophi verbis non video quis locus ſit ianuæ [illegible] principiorum & oſtij, præbuit, ni fallor, errotis [illegible] Quin potius, [illegible] Ariſtoteles ſentit eum qui nulla ex parte conſequitur quod petit, id quod mox [illegible] vocat, quaſi confuſim ac generatim habere: cui contrarium, [illegible] facit, velut exacte tenere, & [illegible] feram vtcunque, ſed hanc aut illam bellux partem, [illegible] maximè vel[illegible] attingere. Tametſi in hunc locum [illegible] tam multos a [illegible] ſenſus vt nullum idoneum percepiſſe videar. Idem admonet etiam, lectionem aliam alijs placere, Quod quoties fit, mihi protinus ſuboritur ſuſpicio, mendum aliquod ſubeſſe, alioqui [illegible] id eſt, Simplex veritatis oratio: quemadmodum vere dixit Euripides. Iam [illegible] mihi telum illud reſtat potiſſimum. Alexander Aphrodiſæus, qui præterquam quòd tota eius oratio noſtræ ſententiæ palam ſuffragatur, nominatim etiam admonet prouerbij metaphorā à ſagittarijs eſſe ductam, quorum nemo ſolet à lato aberrare ſcopo, nimirū cuiuſmodi eſt tota bellua: quū ab exili ſcopo nonnunquā aberret. Sed præſtiterit & huius verba eatenus ſubſcribere quatenus ad prouerbij pertinēt explanationē, [illegible] id eſt, Videtur autem mihi, quòd permulti tentant de ea diſſerere, neque quiſquam illorum omni ex parte fallitur, hoc argumento demonſtrare, tractationem hanc nobis naturalem eſſe. At rurſum quòd nemo pro dignitate pleneque de illa ſit loquutus, ex hoc & amplitudinem illius & difficultatem argui poſſe. Simúlque illud admonere, non oportere obiter aut indiligenter veſtigationem illius peragere: imò ſectandam quidem eſſe, propterea quòd ad eam natura propenſi videamur: at rurſum non oſcitanter, eo quòd ſit difficilis. Atque his verbis adhortatur nos vt eam neque contemnamus, tanquam omnino facilem: neque rurſum per deſperationem ab ea deterreamur, tanquam admodum difficili. Itaque ſi perinde videtur habere, quemadmodū prouerbio dicimus. Quis non attigerit iannam? Quòd omnes aliquid rectè dixerint, quicunque de ea ſunt loquuti, id facilitatem illius arguere, adhibito prouerbio demōſtrat, nempe illo, Quis non attingat oſtium? Quod quidē vſurpari conſueuit de rebus factu procliuibus, & in quibus omnino nihil inſit vel difficile vel arduum. Sumptum eſt autem à ſagittarijs ad ſcopum propoſitum iaculātibus: ſi quidem niſi ſcopus fuerit munitus, facilè fit vt fallantur, neque feriant: ſin autem amplus, haud difficile feriunt. Hactenus Alexandri verba retulimus, e quibus ſatis abunde arbitror liquere, [illegible] legendum, non [illegible]. Quanquam totum hoc quicquid eſt, eruditorum iudicio relinquimus. Etenim ſiquis erit cui noſtra iſta impendiò placebit, habitutus eſt quo ſuffragium ſuum non omnino abſurdè tueri poſſit. Haud enim ſcio an & antiquitus fieri ſoleat quod hodie nonnullis in locis videmus, vt aggeres qui ſcopum ſuſtinent, à lateribus atque item à tergo muris defendantur, ſuperne imminente tecto, vt ingreſſus ille qui patet, ianuæ ſpeciem habere videatur. Porrò vehementer imperitus ſit oportet qui non ſolum non attingat ſcopum aut aggerem, verumetiam ab ipſo aberret ingreſſu, quem difficile non ſit vel cuiuis attingere. Mihi tamen vero propius videtur vt ad Pa[illegible]icam ſabulam referatur adagium. Sed ſuper hoc, quemadmodum dixi, docti pronuntiabunt. nos commentatoris officio functi, ſat habuimus, quod apud authores inuenerimus, quódque nobis videatur, id expendendum in medium proponere. Affine videtur huic prouerbio quod apud Platonem legitur in Phædro, [illegible] id eſt, Lyſias proſſum aberrauit. Aliudi huc leuiter Lucianus in Timone, quum ait, Iouis fulmen, quod in Anaxagoram philoſophum torſerat fallente manu, ab ipſo quidam aberraſſe, cæterum in Caſtoris ac Pollucis templum fuiſſe detortum. Nec abhorrent ab hac forma, Toto aberrare cælo, &, Tota aberrare via, quæ retulimus alias.

Salſuginoſa vicinia. 37

[illegible], id eſt, Salſuginoſa vicinia. De ſterili, agreſti at [illegible] inhumana vicinia dicebatur. Ariſtides in Themiſtocle, [illegible] id eſt, Sic ſalſa, vt aiūt, vicinia. Interpres aſcripſit adagiū ex Alcmane lyrico poeta ſumptum. Plato lib. De leg. 4 [illegible] id eſt, Haud ſanè verè, ſalſuginoſa maláque vicinia. Transferri poteſt vel ad negotium multi quidem laboris, at [illegible] infrugiferum: vel ad vicinos moleſtos. Traductū ab agris mari finitimis, qui plerunque ſolent ad culturā inhabiles eſſe. Proinde Virgilius etiam terrā ſalſam, vt minimè feracem, damnat. Ad hæc videmus homines & ipſos littorales ferè cæteris inhumaniores, tanquam immanitatis nonnihil ex immaniſſimo contrahant elemento.

Vicinia ſalſa.

Ad fractam canis. 38

[illegible], id eſt, Ad fractā canis, ſubaudi, vel chordam, vel citharam. Suidas oſtendit dici ſolitum de iis qui fruſtra laborant. Antiquus mos erat ad citharam canere, in qua ſi chorda rupta ſit, ad eam fruſtra vocem accommodes, quum illa non reſpondeat. Fabulam de cicada, fractæ fidis vicem ſupplēte, diximus alibi. Quanquam non inſcite accommodabitur vbi non reſpondetur officiis alienius, aut vbi quis ſuadet obſtinato, aut orat inexorabilem.

Vtre territas. 39

[illegible], id eſt, Vtre terrere, ſiue terreri. Dici ſolitum quoties inanem formidinem aut concipit aliquis, aut incutit. Sumptum ab iis qui vtrorum inanium ſtrepitu pauefaciunt pueros, aut alioqui formidoloſos: vel potius qui vaſorum huiuſmodi ſonitu propellunt aues, vt indicat in Auibus Ariſtophanes. Extat apud Diogenianum, atque huic finitimū putat [illegible]. Heſychius vnica dictione pronuntiat, [illegible] pro inani metu. Putat idem valere, [illegible], id eſt, vmbra territas.

Vmbra territas.

Leonem larua terre[illegible]. 40

[illegible], id eſt, Laruis terres leonem. Apud eundem refertur. Conuenit de minis inanibus ac terriculis deridendis. Quanquam, vt inquit Plinius, hoc tale tamque ſæuum animal rotarum orbes circumacti, currúſque inanes, & gallinaceorum criſtæ cantuſque etiam magis terrent: ſed maximè ignes. Quòd ni fallor memoria, reperi apud authorem quempiam, leonem etiam laruis & appoſititijs vultibus offendi. Adagium vſurpat Seneca lib. 2.

Principatus Scyrius. 41

[illegible], id eſt, Imperium Scyrium. De frigido tenuique regno. Scyrus inſula, quam olim incoluere Pelaſgi & Cares, petricoſa & infrugifera, nec vllius bonæ rei ferax. Suidas addit, quoſdam referre prouerbium ad Theſeum, qui quum inuaſiſſet ditionem Lycomedis, atque huius vxorem ſollicitaſſet ad ſtuprum, præcipitatus ſit. vnde videtur ſæuum imperium dictum principatus Scyrius. Legimus & de ſaxis Scyronis, quod an ad hoc prouerbium pertineat neſcio. Iuxta priorem interpretationem adagium eleganter accommodabitur ad munus aliquod, vnde præter inanem titulum, & moleſtā adminiſtrandi curam nihil emolumenti capitur. Author Zenodotus.

Poſt Leſbium cantorem. 42

[illegible], id eſt, Poſt Leſbium cantorem. Hoc adagio ſignificabant aliquem non primas, ſed ſecundas tenere partes. Finitimum illi, [illegible] id eſt, Nihil ad Parmenonis ſuem. Lacedæmonicum prouerbium, hac natum occaſione, quemadmodum narrat Suidas: Quum Lacedæmoniorum res ſeditionibus tumultuarentur, conſultum oraculum iuſſit vti Leſbium cantorem accerſerent. Accerſitus itaque Terpander Leſbius, nimirum Antiſſeus, & ad Lacedæmonios mulas. is canendo ſiculorum animos deliniuit, vt ſeditionem

ditionem omnem ſedaret, redactis in cõcordiam ciuibus. Qua ex re factum eſt vt Lacedæmonij Leſbiis cantoribus primas in arte Muſica partes tribuerent, & ſiquem alium canentem audiſſent, protinus dicerent, μετὰ Λέσβιον ᾠδόν, id eſt, Poſt Leſbium Muſicum. Zenodotus prouerbium hoc citat ex Cratini fabula cui titulus Chiron. Meminit huius adagij Plutarchus in commentario quem inſcripſit, περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ θεοῦ βραδέως τιμωρουμένων. quanquam mihi quidem ſtylus non redolet Plutarchum. Nihil autem vetuerit quominus prouerbium etiam ad rem deflectatur, veluti ſi quis affirmans quærendam eruditionem, ſed poſt paratam pecuniam, dicat, μετὰ Λέσβιον ᾠδόν.

Leſbij cantores.

Callippides. 43

Καλλιππίδης olim prouerbio dicebatur qui in moliendis negotiis, quum multa ſe facturum minaretur, nihil tamen conficeret: aut, quemadmodum ait Terentius, qui ſedulò mouens ſeſe, nihil promoueret. M. Tullius ad Atticum lib. 13. Quod ad me de Varrone ſcribis, ſcis me antea orationes aut aliquid id genus ſolitum ſcribere, vt Varronem nuſquam poſſem intexere poſtea autem quam hæc cœpi φιλολογώτερα, Varro mihi denuntiauerat magnam ſanè & grauem προσφώνησιν. Biennium præterijt quum ille Καλλιππίδης aſſiduo curſu nullum cubitum proceſſerit. Quibus verbis Cicero notat M. Varronis tarditatem, qui quum magnas quaſdam ſpes oſtenderet, te nihil vnquam abſolueret. Suetonius Tranquillus in Tiberio, Ad extremum vota pro itu ac reditu ſuo ſuſcipi paſſus eſt, vt vulgò iam per iocum Calippides vocaretur: quem curſitare ac ne cubiti quidem menſuram progredi, prouerbio Græco notatum eſt. Hactenus Tranquillus. Parum autem liquet vtrum omnis prouerbij ratio ſita ſit in Callippidis cognomine, quod à pulchritudine equorum eſt dictum: an aliud quoddam fuerit prouerbium quod in Callippidem ſit dictum: quemadmodum ex Suetonij verbis coniectura ſumi poſſe videtur. Deinde quis hic fuerit Callippides, cuius tardam celeritatẽ notarit adagium non ſatis perſpicuum eſt: niſi quòd haud diſſimile veri videtur, accipiendum eſſe de Callippide tragœdiarum hiſtrione, cuius meminit Plutarchus in Apophthegmatis Laconicis, his quidem verbis, ἃ δὲ τοὺς ἄλλους ἑώρα θαυμάζοντας, ἐδόκει μηδὲ γινώσκειν. καί ποτε Καλλιππίδης ὁ τῆς τραγῳδίας ὑποκριτής, ὄνομα καὶ δόξαν ἔχων ἐν τοῖς Ἕλλησι, καὶ σπουδαζόμενος ὑπὸ πάντων, πρῶτον μὲν ἀπήντησεν αὐτῷ, καὶ προσεῖπεν, ἔπειτα σοβαρῶς συμπαρεμβαλὼν ἑαυτὸν τοῖς συμπεριπατοῦσιν ἐνεδείκνυτο, νομίζων ἐκεῖνον ἄρξεσθαί τινος φιλοφροσύνης. τέλος δὲ εἶπεν, οὐκ ἐπιγινώσκεις με ὦ βασιλεῦ; ὁ δὲ Ἀγησίλαος, ἀποβλέψας εἰς αὐτόν, ἀλλ᾽ οὐ σύ γ᾽ ἐσσὶ Καλλιππίδας ὁ δεικηλίκτας; οὕτω δὲ Λακεδαιμόνιοι τοὺς μίμους καλοῦσι. Quorum verborum hæc ferme ſententia eſt, Quarum rerum admiratione reliquos teneri videbat, eas ipſe ne cognoſcere quidem videbatur. Euenit aliquando vt Callippides tragœdiarum hiſtrio, multi nominis atque opinionis inter Græcos, & ab omnibus in pretio habitus, primum illi fieret obuius, ac ſalutaret: deinde arrogantius inter reliquos regis aſſectatores admiſceret ſeſe, oſtentarétque, ratus futurum vt ille prior aliquid comitatis inciperet exhibere. Tandem quũ diceret etiam Non agnoſcis me rex, nec qui ſim audiſti? Ageſilaus contemplatus hominem, Annon tu es, inquit, Callippides ille deicelicta? Nam ſic appellant Lacedæmonij mimos. Hæc Plutarchus. Δείκηλον autem apud Græcos ſimulachrum ac repræſentationem imitaménque ſignificat, vt author eſt Eudemus. Vnde Lacedæmonij, mimi vocabulum duxiſſe videntur quod ipſum etiam ἀπὸ τοῦ μιμεῖσθαι, hoc eſt ab imitatione, ductum eſt nobis. Licet igitur conijcere, Callippidem hunc, aut quiſquis is fuit, ita geſticulationibus vti ſolere, vt quũ mira agilitate moueri videretur, à loco tamen non diſcederet. Meminit huius nominis etiam in Nebulis Ariſtophanes, indicans eam vocem ἀπὸ τοῦ ἵππου eſſe deductam.

Sedulò mouens ſe nihil tamen promouens.

Callippidis cognomen.

Callippides hiſtrio.

Δείκηλον.

Balneator. 44

Βαλανεύς, id eſt Balneator, ſiue balnei caupo. Id nominis vulgato conuitio dicebatur in hominem alienarum rerum plus ſatis curioſum. Propterea quòd huiuſmodi genus hominum, quoniam in otio viuit, neque ſuis negotiis diſtinetur, aliena curare conſueuit. Quemadmodum ille Damaſippus Horatianus,

Aliena curans.

aliena negotia curans,
Excuſſus propriis.

Cuiuſmodi ſunt & tonſores. Vnde idem Horatius,

opinor
Omnibus & lippis notum & tonſoribus eſſe.

Tonſoribus omnibus notum.

Plato libro De republica primo videtur vſurpare in verboſos. Quanquam germana inter ſe vitia ſunt, curioſitas & garrulitas, teſte vel Horatio,

Percunctatorem fugito: quia garrulus idem eſt.

Meminit adagij Diogenianus.

Bacchæ more. 45

Βάκχης τρόπον, id eſt, Bacchæ more. De tetricis ac taciturnis dictitari ſolitum, quod eſſent huiuſmodi Mænades illæ, Bacchico afflatæ furore. Author idem Diogenianus. At Iuuenalis retulit ad vitam intemperantem,

Qui Curios ſimulant & Bacchanalia viuunt.

A laſſo rixa quæritur. 46

Seneca De ira libro tertio prouerbium huiuſmodi refert, A laſſo rixa quæritur. Aut, Laſſus rixam quærit. Quod in quem ſenſum antiquitus fuerit vſurpatum, non ſatis liquet. quòd ſi coniecturas ſequi licet, apparet dictum in quoſdam moroſiores, & ad rixandum procliuiores: non quòd offendantur, ſed quòd alioqui animo male affecti ſunt: vt ſunt difficiles ac ſubmoroſi quibus fortuna aduerſa eſt. Sed ipſius Senecæ verba ſubſcribam, ex quibus prouerbij ſenſus hic (vt opinor) colligi poterit. Ideo quibus ſtomachus ſuſpectus eſt, proceſſuri ad res agendas maioris negotij, bilem cibo temperent, quam maximè mouet fatigatio: ſiue quia calorem inedia compellit, & nocet ſanguini, curſumque eius venis laborantibus ſiſtit: ſiue quia corpus attenuatum & infirmum incumbit animo. Certè ob eandem cauſam iracundiores ſunt valetudine aut ætate feſſi. Fames quoque & ſitis ex eiſdem cauſis vitanda eſt. exaſperat enim & incendit animos. Vetus dictum eſt, A laſſo rixam quæri. Æquè autem & ab eſuriente, & ab omni homine quem aliqua res vrit. Nam vt hulcera ad leuem tactum, deinde etiam ad ſuſpicionem tactus condoleſcunt: ita animus affectus, minimis offenditur: adeo vt quoſdam ſalutatio, epiſtola, oratio & interrogatio ad litem euocent. Nuſquam ſine querela, ægra tanguntur. Hactenus Seneca. Huc pertinet quod ſcribit Plinius lib. 22 cap. 24. Sic & in laſſitudine promiores eſſe ad iracundiam & in ſiti.

Submoroſi quib. aduerſa fortuna.

Iracundiores, valetudine aut ætate feſſi.

Gladiator in harena conſilium capit. 47

Gladiator in harena conſilium capit. Admonet, è re nata mutandum aliquando conſilium, & tempori, quod aiunt, ſeruiendum. Refertur & hoc ab Anneo Seneca lib. Epiſt. ad Lucilium 3. Iam intelligis, inquit, educendum eſſe te ex iſtis occupationibus ſpecioſis & malis. Sed quomodo conſequi poſſis, quæris. Quædam nonniſi à præſente monſtrantur. Non poteſt medicus per epiſtolas, cibi aut balnei tempus eligere. vena tangenda eſt. Vetus prouerbium eſt, Gladiatorem in harena capere conſilium. Aliquid aduerſarij vultus, aliquid manus mota, aliquid ipſa inclinatio corporis, intuentem monet. Quid fieri ſoleat, quid oporteat, in vniuerſum & mandari poteſt & ſcribi. Tale conſilium, non tantùm abſentibus, ſed etiam poſteris datur. Illud autem quando fieri debeat aut quemadmodum, ex longinquo nemo ſuadebit. cum rebus ipſis deliberandum eſt. Hactenus ille. Cæſar Commentario belli Gallici 5. Quod plerunque iis accidere conſueuit, qui in ipſo negotio conſilium capere coguntur. Dicimus & E re nata conſilium capere.

In ipſo negotio conſilium capere.

Inelegantior Libethriis. 48

Ἀμουσότερος Λειβηθρίων, id eſt, Indoctior Libethriis. Prouerbialis hyperbole, quadrans in hominem admodum idiotam, & ab omni Muſarum commercio prorſus alienum. A gentis huius agreſti imperitia ſumptum eſt prouerbium. tradũt enim Libethrios, muſices ac poetices, breuiter omnium elegantiorum diſciplinarum, ſtolidiſſimos contemptores fuiſſe: adeo vt apud hos quidam occiſum Orpheum exiſtiment. quorum de numero Zenodotus eſt, qui Libethrios gentem Perſicæ ſcribit fuiſſe. Seruius Libethrum fontem quempiã eſſe credidit, vnde Virgil. in Melibœo Muſas Libethridas cognominarit. Plin. lib. 4. mentionem facit Libethræ fontis, quem conſtituit in Magneſia, quæ Theſſaliæ regioni adiungitur. Solinus Libethrum vocat genere maſculino. Strabo item lib. Geographiæ 9. Libethri meminit. Hoc in loco (inquit) conſecrata eſt Muſis ædes, fónſque Caballinus, & Libethridum ſpelunca nympharum. Qua ex re ſuſpicari licet, eos qui & Helicona & Pieriam & Libethrum & Pimpliam eiſdem Muſis conſecrarunt, Thraces extitiſſe: Pieres autem vocabãtur, quibus extinctis loca hæc Macedones nunc poſſident.

Libethrus fons Muſis ſacer.

Domeſticum theſaurum calumniari. 49

Τὸν οἴκοι θησαυρὸν διαβάλλεις, id eſt, Domeſticum theſaurũ calumniaris, ſiue traducis. hoc eſt, tua ipſius carpis laceráſque. Simillimum illi quod alibi retulimus Horatiano, Vineta propria cædere. Ariſtides rhetor in Pericle, Τὸν οἴκοι θησαυρὸν διαβεβλήκαμεν, εἰ ταῦτα διασύρομεν. id eſt, Domeſticum theſaurũ inſimulabimus, ſi quidem iſtis obtrectabimus. Nullus autem ſanæ mentis, quæ domi recondita habet, traducit ac reprehendit: ſed ſuis quiſque fauet, alienis inuidet. Conueniet & in illos qui ſua ipſorum arcana non celant.

Nemo ſua reprehendit.

Qualis vir, talis oratio. 50

Anneus Seneca in Epiſtolis quas ſcripſit ad Luciliũ lib. 2. Apud Græcos, inquit, in prouerbiũ ceſſit, Talis hominibus fuit oratio, qualis vita. Græcũ id prouerbiũ extat apud Ariſtidẽ, in ſecũda Rhetorices aduerſus Platonẽ defenſione, Οὐκ ἀπᾴδει δὲ οὐδὲ ἡ παροιμία τούτων, ἡ λέγουσα, οἷος ὁ τρόπος, τοιοῦτον εἶναι καὶ τὸν λόγον, καὶ πάλιν τοῖς λόγοις ὁμοίους, id eſt, Non diſſonat autẽ ab iis adagiũ, quo dicũt, cuiuſmodi ſunt mores, eiuſmodi & orationẽ eſſe: ac rurſum, qualis ſit oratio, tales itẽ eſſe mores. Ad eandẽ facit ſentẽtiam quod inter Solonis apophthegmata cõmemorat Diogenes Laertius, τὸν λόγον εἴδωλον εἶναι τῶν ἔργων. id eſt, Orationẽ factorũ

Quales mores talis oratio.

eſſe ſimulacrum. Perſius .1. Satyra ſententiam hanc allegoria texit, qui in ait,

Ex oratione ſpectatur animus.

Sculpere ſi noſcere cantus,
Quid ſolidum crepet, & pictæ tectoria linguæ.

Nimirum innuens, haud aliter animum hominis ex oratione ſpectari, quàm vaſa dignoſcuntur crepitu, quem reddunt digito pulſata. Idem in Satyra 3.

Sonat vitium percuſſa, maligne
Reſpondet viridi non cocta fidelia limo.

Idque prouerbium non ſolum locum habet quum improbum aut probum virum arguit oratio, verum etiam quum ex ſtylo perpendimus ingenium cuiuſque, omnemque mentis habitum ex ipſa dictionis ratione conſectamur. Etenim tumidi, ſtylus turgidus: abiecti, humilis, exanguis aſperi, ſcaber: amarulenti, triſtis ac maledicus: delicati atque corrupti pictaratus ac diſſolutus.

vitæ ſimulacrum, oratio.

Breuiter omnis vitæ ſimulacrum, omnis animi vis, in oratione perinde vt in ſpeculo repræſentatur, ac vel intima pectoris, arcanis quibuſdam veſtigiis deprehenduntur. Itaque Seneca Mæcenatis delicias ac mollitiem ex ipſa hominis dictione colligi ſcribit. Huc pertinet quod Socrates apud Platonem iubet loqui Charmidē vt eum videat, nimirum hominem ex oratione æſtimaturus.

Loquere puer, vt te videam.

Idē in Gorgia negat ſe noſſe Archelaum Perdiccæ filium, quòd nunquam cum eo venerit in colloquium. At vulgo prædicant ſe noſſe hominem quem viderint tantum, quum animus hominis non perſpiciatur niſi ex oratione.

Ἡ ψελλὴ πιστεύει. 51

Ἡ ψελλὴ πιστεύει, id eſt. Balba non credit. Iocus prouerbialis, vbi quis ſua mala conatur diſſimulare, quæ præ ſe fert, etiam quum diſſimulat. Veluti ſiquis neget ſe blæſum eſſe, idque ipſum non poſſit niſi blæſe dicere. Dictū eſt enim πιστεύει, pro πιστεύει: propterea quòd qui linguæ vitio laborant, in literis duabus σ & ρ potiſſimum laborant. Refertur a Suida. Notatus eſt & Alcibiadis labdaciſmus, qui pro ρ litera, λ ſolitus ſit pronunciare, non linguæ vitio ſicut arbitror, ſed magis ob delicias.

Alcibiades labdaciſmo laborauit.

Apud Ariſtophanem in Veſpis vbi quiſpiam pro Θέωρος Θέωλος, proque κόρακος κόλακος dixiſſet, Ὁρᾷς Θέωλον, τὴν κεφαλὴν κόλακος ἔχει, alter ſubiicit,

Ὀρθῶς γε τοῦτ' Ἀλκιβιάδης ἐτραύλισεν. id eſt,
Rectè Alcibiades hæc quidem ebalbutit.

Noſtris ipſorum alis capimur. 52

Τοῖς αὐτῶν πτεροῖς ἁλισκόμεσθα, id eſt, Noſtris ipſorum pennis capimur. Ariſtoph. in Auibus,

Τάδ' οὐχ ὑπ' ἄλλων, ἀλλὰ τοῖς αὐτῶν πτεροῖς.
Τάδ' οὐχ ὑπ' ἄλλων, ἀλλὰ τοῖς αὐτῶν πτεροῖς. id eſt,
Atque hic quidem conterimus, iuxta AEſchylum,
Hæc non ab aliis, imò pennis propriis.

AEſchylus autem, vt admonet interpres, in fabula cui titulus Myrmidones, hoc prouerbium appellat Λιβυκόν, quòd ex apologo Libyco ductum ſit. Fertur autem apologus huiuſmodi: aquilam ictam ſagitta, quū inſpexiſſet iaculum ad imaginem pennatum effictum imitatumque, dixiſſe,

Τάδ' οὐχ ὑπ' ἄλλων, ἀλλὰ τοῖς αὐτῶν πτεροῖς
Ἁλισκόμεσθα. id eſt,
Hæc non ab aliis, immo pennis propriis Capimur.

Vſus eſt hoc Athenæus lib 11. Καὶ ταῦτα οὐχ ὑπ' ἄλλων, ἀλλὰ τοῖς αὐτοῦ πτεροῖς, κατὰ τὸν θαυμαστὸν Αἰσχύλον, ἁλίσκῃ. id eſt. Idque nō ab aliis, ſed tuis ipſius alis caperis, vt egregius ille dixit AEſchylus.

qui ſibi occaſionem mali præbent.

Conuenit in eos qui ipſi præbent occaſionem ſui mali, vt Chremes Terentianus in ἑαυτὸν τιμωρουμένῳ, quum ſeruum hortatur vt technam aliquam in Menedemum intendat, à quo mox ipſe deluditur dolis.

Bonæ fortunæ, ſiue, Boni genij. 53

Ἀγαθοῦ δαίμονος, id eſt, Boni genij, vel Bonæ fortunæ. ſubaudi, nomine. ſermo eſt bene ominantis in re quapiam aggredienda: quemadmodum & illud Perſianum, Hoc bene ſit. Itaque feſtiuius erit quum ad iocum trahetur, de eo qui rem inceptat, leuem quidem illam, ſed perinde laborans quaſi eſſet maxima. velut ſi ſordidus quiſpiam tandem vini cadum relineret, aut caſeum diu ſeruatum, aliquando proponeret ἀγαθοῦ δαίμονος. Zenodotus & item Ariſtophanis interpres oſtendunt prouerbium hinc eſſe natum, quod olim peracto conuiuio ſublataq; menſa meracū inferri conſueuit iſque calix ἀγαθοῦ δαίμονος, id eſt, boni genij, appellatus. Huius commēti authorem citat Theopompum interpres Ariſtophanis in Veſpis. nec diuerſum eſt quod adfert ex Apollodoro. Cuius ſententiæ ſuffragari videtur Ariſtophanes in Equitibus,

Μὰ Δί', ἀλλ' ἄκρατον οἶνον ἀγαθοῦ δαίμονος. id eſt,
Non per Iouem, verum boni genij merum.

Item in Veſpis,

Μηδέποτε πίοιμ' ἀκράτου μισθὸν ἀγαθοῦ δαίμονος. id eſt,
Ne merum vnquam bibere detur, præmium genij boni.

Idem in eodem,

Καὶ σπένδει ἀγαθοῦ δαίμονος id eſt,
Ac boni libato genij nomine.

Paulo diuerſius in Pace,

Νῦν γὰρ ἡμῖν ἁρπάσαι πάρεστιν ἀγαθοῦ δαίμονος. id eſt,
Nam boni genij licet nunc rapere nobis nomine.

Quanquā Athenæus lib. Dipnoſophiſt. 11. palàm demonſtrat, à lotione qua cœnati vtebantur, calicem inferri ſolere qui dicebatur ἀγαθοῦ δαίμονος. Qui ſanè mos hodiéque durat Germanis. Id poculum oſtendit dictū μετανιπτρίς, quòd a lotis manibus adferretur. qui mos & hodie religioſe ſeruatur apud Britannos. Antiphanes in Lampade,

Δαίμονος ἀγαθοῦ μετανιπτρίδα ἐγχέαι.
Boni dei metaniptron deuorate Rurſus idem,
Ἀλλὰ μὴν δαίμονος ἀγαθοῦ μετανιπτρίδα.

Hunc calicem quiſquis accepiſſet, præbibebat alteri cuipiam, vt idem author indicat.

Mos veterum.

Erat autem mos apud veteres, vt propinantes, aut bibituri, deum quempiam aut hominem ominis cauſa præfarentur: eumque gignendi caſu proferebant. Quēadmodum apud Lucianum in Lapithis Alcidamus Cynicus ſponſæ Herculis nomine propinat. Item Horatius,

Da lunæ propere nouæ,
Da noctis mediæ, da puer auguris.

Aliis magis placet hinc ductum adagiū, quod antiquitus primus calix ἀγαθοῦ δαίμονος ſit appellatus, eaque voce bene ominari ſoleant, ob Bacchum, ceu vernaculum ac domeſticum deum.

Bacchus, deus domeſticus.

Quinetiam menſis cuiuſque diem à primo proximum, ἀγαθοῦ δαίμονος appellitabant antiquitus. Fertur & apud Thebanos ſacrum fuiſſe ἀγαθοῦ δαίμονος. Denique eſt & inſula quædam huius nominis in mari Indico, quemadmodum oſtendit Stephanus. Plutarchus conuiualium quæſtionum libri decade tertia, demonſtrat antiquitus fuiſſe morem vt non guſtārent vinum niſi prius libaſſent alicui deo quo potus illius, ceu pharmaci, ſibi innoxius eſſet & ſalutaris. Atque Athenis quidem vndecimo menſis die immolabat vini primitias, cúmque diem πιθοιγίαν appellabāt. Aſt apud Bœotos ſeptimo mēſis ineuntis die, ſacris peractis bono dæmoni, guſtabant ab exorto Zephyro: quòd is ventus præcipue ſuſcitet moueatque vinum, adeo vt quòd illum effugerit, videatur iam duraturum. Menſis autem is vocabatur προστατήριος. Ariſtides in Themiſtocle videtur ad hoc alluſiſſe prouerbiū, quum ait, Ἀλλὰ καταστῆναι τῷ Ἀθηναίων ἀντ' ἀγαθοῦ δαίμονος id eſt, Verum cōſtitit Græcis boni genij vice. Quanquam hoc magis referendum ad id quod alibi diximus, Bonus genius & malus genius.

Ad aquam malus. 54

Ἐφ' ὕδωρ κακός, id eſt, Ad aquam malus. In infimæ ſortis homines olim dicebatur, ac ſordidiſſimis quæſtibus addictos, propterea quòd antiquitus infames habebantur multóque omnium contemptiſſimi, qui litigantibus aquam ſubminiſtraſſe conſueuerunt. Nam alias admonuimus, veteres ad clepſydrarum menſuram in iudiciis dicere ſolitos.

Ad clepſydrā dicere.

Infundebatur & certantibus per clepſydras aqua. eam aquam tenues quidā ac nullius frugis homines infundebant, diſpenſabantque. Porrò qui hoc miniſterio fungebantur, Athenis habebantur reiecti, rei pariter ac bonæ famæ indigi non aliter quàm Romanis legibus notantur ſcenici, & aliorum publicorum certaminum miniſteria quædam. Eſt aliud huic confine βάλλ' εἰς ὕδωρ, id eſt, aufer in aquam, id eſt, in malam rem.

Aufer in aquā

Phocenſium execratio. 55

Φωκέων ἀρά, id eſt, Phocenſium execratio. De iureiurando multis vinculis aſtricto.

Mos veterum in fœderibus.

Nam olim in fœderibus, quo minus violarentur, adhibebant nō ſolùm promiſſa, dextras & ſacrificium: verùm execrationes in caput eius quicunque non ſtaret pactis. id quod ex Euripide licuit colligere, cuius hi verſus in Iphigenia Aulidenſi,

Ὅρκους συνάψαι, δεξιάς τε συμβαλεῖν
Μνηστῆρας ἀλλήλοισι, καὶ δι' ἐμπύρων
Σπονδὰς καθεῖναι, κἀπαράσασθαι τάδε.

Eorum verſuum ſententiam nos olim ſic vertimus,

Vt coirent iureiurando proci,
Atque inter ipſos iungerent dextras, adhæc
Adolenda diuûm ponerent aris ſacra:
Ac ſemetipſi aſtringerent, diris ad id
Caput obligantes execrationibus.

Prouerbium autem (vt ad id redeam) ab huiuſmodi profectum eſt caſu: Phocenſes Ioniæ populus olim communi populi conſilio patrium ſolum reliquerunt, adacti deuotionibus atque execrationibus quibuſdam, ne quiſquam vſquam de repetenda patria cogitaret. Itaque iuxta Dianæ oraculum, Ariſtarcha duce, Galliam Narbonenſem adierunt, ibique ciuitatē florentiſſimam Maſſiliam, condiderunt.

Maſſilia condita à Phocenſibus.

Cuius hiſtoriæ mentionem faciunt, Herodotus lib. 1. Strab. 4. Meminit & Horatius libro Epodon,

Forte quid expediat, communiter, aut melior pars
Malis carere quæritis laboribus.

Nulla

Nulla ſit hac potior ſententia, Phocæorum
Velut profugit execrata ciuitas,
Agros, atque lares patrios, habitandáque phana
Apris reliquit & rapacibus lupis. Deinde quis fuerit eiuſmodi ritus execrationis aperit,
Sed iuremus in hæc, ſimul imis ſaxa renarint
Vadis leuata, ne redire ſit nephas.
Neu conuerſa domum pigeat dare lintea, quando
Padus Matina lauerit cacumina:
In mare ſeu celſus procurrerit Apenninus,
Nouáque monſtra iunxerit libidine
Mirus amor, iuuet vt tigres ſubſidere ceruis,
Adulteretur & columba miluio:
Credula nec flauos timeant armenta leones,
Amétque ſalſa læuis hircus æquora.
Hæc & quæ poterunt reditus abſcindere dulces,
Eamus omnis execrata ciuitas.

Phocis. Stephanus φωκαίαν vrbem Ioniæ facit, cuius denominatiuum φωκαεύς iuxta Herodotum, ἢ φωκαιεύς: & alteram eiuſdem nominis in Mycala Cariæ. Eſt autem & φωκὶς Bœotiæ regio iuxta Parnaſſum, à quo denominatiuum φωκεῖς ἢ φωκικοί. Hoc idcirco viſum eſt mihi admonere, quòd quidam affinitate nominum labi videntur. Siquidem à Phocæis ſiue Phocæenſibus Ioniæ ductũ eſt hoc prouerbium: à Phocicis Bœotiæ natum eſt quod alibi referemus, Phocenſium ſeu Phocidenſiũ deſperatio. Prouerbium refertur à Zenodoto.

Sybaritica oratio. 56

Συβαριτικοὶ λόγοι, id eſt, Sybaritici ſermones. Heſychius narrat Αἴσωπον quempiam, Sybaritam opinor, ſummo ſtudio incubuiſſe vt orationis quoque genus haberet lautum & opiparum. hinc iocum prouerbialem ortũ vt oratio nitidior & accuratior, Sybaritica diceretur. De luxu Sybaritarum in apparandis conuiuiis dictum eſt in prouerbio, Sybaritica menſa. Sic & Aſiaticum dicendi genus venit in prouerbium. Fit enim ferè, vt qualis vita, talis ſit oratio. Cõgruet & in orationem arrogantem atque ampulloſam. Nam & faſtus nomine notati ſunt Sybaritæ, Sybaritæ per plateas. Vaſtuoſi Sybaritæ.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. rat Αἴσωπον quemp.] Sẽſum verborũ Heſychij planè peruertit Eraſmus, dum nõ intelligit quid hic ſignificet σπουδάζειν, quid itẽ ἐμφιλοχωρεῖν. hæc enim Heſychius, Συβαριτικοὶ λόγοι. ἐπεὶ Αἴσωπος ἐν Ἰταλίᾳ γενόμενος σπουδαζόμενος ἐν εὐδοξίᾳ, ὥστε καὶ τὸ τῶν λόγων αὐτοῦ εἶδος ἐμφιλοχωρεῖσθαι, καὶ Συβαριτικὸν προσαγορευθῆναι. ὑπεσημαίνετο οὖν οἱ Συβαριτικοὶ λόγοι. Id eſt, Sybaritici ſermones. Acopum enim, quum in Italiam veniſſet, magnam exiſtimationẽ & gratiam collegiſſe aiunt: adeo vt genus ſermonum eius abundare cœperit, & Sybariticum appellatum ſit. In prouerbium ergo Sybaritici ſermones abierunt. Hic apud Heſychium de orationis genere lauto & opiparo ne γρῦ quidem habes, meam ſequendo interpretationem, quæ vnicuique Græcorum verborum propriam (vt viri docti animaduertent) tribuit ſignificationẽ. Vnde igitur lautitiam illam Eraſmus hic inuenit? Nimirum ex verbo ἐμφιλοχωρεῖσθαι male intellecto. Pro eo autem quod verto, Magnam exiſtimationem & gratiam collegiſſe, vertit ille, Summo ſtudio incubuiſſe vt, &c. non bene σπουδάζεσθαι cum σπουδάζειν confundens: & nouam etiã conſtructionem dans huic verbo, σπουδάσαι εἰς ἐμφιλοχωρεῖσθαι. Idem error infrà.

Acopus. ἐμφιλοχωρεῖσθαι.

V. *rum.hinc*) Hæc prouerbij enarratio apud Heſychium (cui illam adſcribit) nuſquam apparet, vt præcedente adnotatione oſtendi.

A linea incipere. 57

Ἀπὸ γραμμῆς ἄρχεσθαι, id eſt, A linea incipere, dicuntur qui ab ipſo rei exordio ſumunt initium. Ariſtides ſophiſta in Themiſtocle, Αὕτη πρώτη Θεμιστοκλέους ἐξέτασις καὶ πεῖρα. ἐνταῦθα ὁρᾶ τὸν ἄνδρα ἀπὸ γραμμῆς ἀρξάμενον. id eſt, Hoc primũ Themiſtoclis ſpecimen ac probatio. hinc virum ſpectato, à linea exorſus. Is qui in hunc authorem addidit ſcholia, putat hoc prouerbium finitimum illi, ἀφ᾽ ἑστίας ἀρξάμενος, id eſt, A lare exorſus. Mihi magis videtur cognatum illis quæ diximus alibi, A capite, A carceribus. Sic enim vocabant vnde primum emittebantur equi: quod ipſum & oppidum vocatur, authore Feſto. Sumpta eſt autem metaphora ab iis qui curſu certant in ſtadiis. Nam iis linea quædam ducitur ad quam ex æquo ſtent, donec currendi ſignum accipiant, vt oſtendit Ariſtophanis interpres in eo quem mox citabimus loco. Tertullianus libro aduerſum Marcionem primo, Age igitur ad lineas ruſſus & ad gradum. Ad lineas dixit, pro eo quod eſt, ab integro.

A carceribus. 58

Ἀπὸ βαλβίδων, id eſt, A repagulis, ſiue carceribus. Eandẽ habet ſententiam cum eo quod proximè retulimus. Ariſtophanes in Veſpis,

Καὶ μὴν αὐτὸν γ᾽ ἀπὸ βαλβίδων περὶ τῶν ἀρχῆς ἀποδείξω. id eſt,
Atqui protinus à carceribus de fonte rei reſerabo.

Id eſt, ἀπ᾽ ἀρχῆς εὐθέως. Interpres oſtendit, vt modo dixi, metaphoram mutuò ſumptam à ſtadiis, in quibus carceris erant repagula quædam, vnde curſus initium erat, quæ Græci βαλβίδας ſeu ἀφετηρίαν appellant: iuxta has linea tendebatur cui inſiſtebant curſuri. Vnde frequẽtes illæ apud Latinos etiam ſcriptores formulæ, A carceribus ad metam, A meta ad carceres. Quæ quidem exempla citauimus alibi. Βαλβίδες. Ἀφετηρία.

Noua hirundo. 59

Νέα χελιδών, id eſt, Noua hirundo. Suidas hoc adagium citat ex Auibus Ariſtophanis, fallente, ſicut opinor, memoria. Nam extat apud hunc poetam in Equitibus, his verſibus,

Ἐξηπάτησα γὰρ τοὺς μαγείρους, ἐπιλέγων τοιαυτί,
Σκέψασθε παῖδες· οὐχ ὁρᾶτ᾽; ὥρα νέα, χελιδών.
Οἱ δ᾽ ἔβλεπον, κἀγὼ ᾽ν τοσούτῳ τῶν κρεῶν ἔκλεπτον. id eſt,
Etenim coquos ego feſelli, fatus hæc ad illos,
Spectate pueri, non videtis ver, noua ecce hirundo,
Illi tuentur, interim autem ſuſtuli ipſe carnes.

Interpres admonet prouerbiali figura dictum, ac perinde valere, quaſi dicas initium veris, propterea quòd id temporis appareat hæc auis. Quemadmodum & Horatius,

- Zephyris & hirundine prima.

Suidas ait dici ſolere, quoties verba darentur alicui. Sumptum eſt à ioco puerili. nam hi data opera, nouam hirundinẽ adſimulantes videre ſeſe, oſtendunt aliis: deinde contemplãtibus illis & intentis, interim quod volunt ſurripiunt. Theognis apud Athenæum lib. 8. declarat Rhodiis ſolenne fuiſſe, quotannis publicis votis inuitare hirundinem ſub tempus vernum, quod illi χελιδονίζειν appellabant: acclamantes in hunc modũ, ἦλθ᾽ ἦλθε χελιδὼν καλὰς ὥρας ἄγουσα, καὶ καλοὺς ἐνιαυτούς. id eſt, Venit venit hirundo pulchra tempora adducens, ac pulchros annos. Proinde quadrabit in eos qui falſa ſpe quapiam iniecta fallunt ac nocent. Χελιδονίζειν.

Iouis & regis cerebrum. 60

Διὸς ἐγκέφαλος, id eſt Iouis cerebrum, καὶ βασιλέως ἐγκέφαλος, id eſt regis cerebrum. De cibo vehementer opiparo ac ſuaui: aut de molliter delicatéque viuentibus. Clearchus apud Zenodotum, ſcribit opiparas epulas apud Perſas, Iouis ac regis cerebrum appellari. Athenæus lib. 12. docet, Sardanapalum iis qui voluptatem aliquam eſſent commenti, Iouis ac regis cerebrum apponere ſolitum, cibum, opinor, exquiſitum. Idem lib. 14. Iouis cerebrum inter ſecundę menſæ delitias annumerat. Apud Apuleium in prima Apologia citatur Ennius,

Quid ſcarum prætereũ, cerebrum Iouis penè ſupremi.
Neſtoris ad patriam hic capitur, magnúſque bonúſque.

Ephippus apud Athenæũ, Διὸς ἐγκέφαλον, id eſt, Iouis cerebrum inter ſecundæ menſæ lautitias commemorat. Idem cibum prælautum νέκταρος ἄνθος vocat, id eſt, nectaris florem. Atque alibi vinum τῆς Ἀφροδίτης γάλα, id eſt, Veneris lac, ab Ariſtophane nominatum docet. Rurſum alio in loco ſuaues cibos, τὰ Ἑλένης βρώματα, id eſt, Helene cibos, dictos indicat. Nectaris flos. Veneris lac.

Non mouenda moues. 61

Ἀκίνητα κινεῖς, id eſt, Non mouenda moues. Quadrabit aut in eos qui moliuntur ἀδύνατα aliquid, aut qui res ſacras violant, aut qui pacta mutant: ſiue qui cõuiciis inceſſunt eos quibus ob authoritatem debetur reuerentia. Zenodotus inde natum putat, quòd fas non ſit mouere neque aras neque ſepulchra, neque ſacella, quibus reuerentia quædam ac religio debetur. Plutarchus in commentario De dæmonio Socratis, ſcribit hanc vocem editã cuidam euocanti manes amici defuncti, τὰ ἀκίνητα μὴ κινεῖν. Idem in τῷ ἐρωτικῷ vſurpat in eum qui receptam de diis opinionem conuellere videbatur. Meminit huius Plato libro De legibus 8. proferens legem quam Iouis terminalis appellat, ne quis vicini ciuis, aut hoſpitis limites agrorum moueat: ne quis item vrbis aut regionis pomœria moueat: maliſque quiſque ſaxum ingens mouere quam exiguum lapidem fœdere iuréque iurando fixum. νομίσας, inquit τὰ ἀκίνητα κινεῖν, ἀληθὲς τοῦτ᾽ εἶναι. id eſt, Exiſtimans hoc eſſe verè quod dicitur, nõ mouenda mouere. Idem lib. De legibus 11. ἐν πολλοῖς γὰρ δὴ λεγόμενον εὖ τὸ μὴ κινεῖν τὰ ἀκίνητα. id eſt, Inter multa illud rectè ſanè dicitur, Ne moueris non mouenda. Meminit & eiuſdem operis lib. 3. Et in epigrammate quodam ita legitur.

– ἀκινήτων ἄψατο οὐδ᾽ Ἀΐδης. id eſt,
Immota haud tangit ne Libitina quidem.

Sophocles in Antigone,

Ὄρσεις με τἀκίνητα διὰ φρενῶν φράσαι. id eſt,
Coegeris me non mouenda proloqui.

Idem in Oedipo Coloneo,

Ἀλλ᾽ οὐ γὰρ αὐδᾶν ἡδὺ τἀκίνητ᾽ ἔπη. id eſt,
Neque enim ſuaue eſt verba in auras eloqui,
Quę ſit nefas mouere.

Plutarchus in libello De auſcultando, ἐπιθυμία κινοῦσα χορδὰς τὰς ἀκινήτους. id eſt, Cupiditas chordas mouens non mouendas. Idem περὶ τῆς ἀδολεσχίας,

Κινοῦσα χ᾽ ἕδρας τὰς ἀκινήτους φρενῶν. id eſt,

Fides mouens minimè mouendas mentium.

Eleganter huc alluſit oraculum quod extat in Eratone Herodoti,

Κινήσω καὶ Δῆλον, ἀκίνητόν περ ἐοῦσαν. id eſt,

Et Delum, quamuis ſit adhuc immota, mouebo.

Simul enim reſpexit ad fabulam, ſiue mauis hiſtoriam, Delum antea fluitantem, poſtea fixam in gratiam Apollinis. Vnde Maro,

Immotámque coli dedit & contemnere ventos.

Neque mel, neque apes. 62

Commoda plena incōmodis

Μήτε μέλι, μήτε μελίσσας, id eſt, Neque mel, neque apes. In eos dici ſolitum, qui recuſant incommodum ferre quod ſit cum commodo quopiam coniunctum. Veluti ſiquis apes, quòd ſint aculeatæ, nolit perpeti, is nec melle quidem, quod optat, fruetur. Res enim mortalium ita temperauerunt ſuperi, vt ſemper incommoditas comes ſit commoditatum. Tryphō grammaticus in figuris hoc exemplum adfert parœmię, citátque ex Sappho poetria Leſbia,

Μήτ᾽ ἐμοὶ μέλι, μήτε μέλισσα. id eſt,

Neque mihi mel, neque apis.

Celebratur Mimus ad hanc faciens ſententiam,

Feras quod lędit, vt quod prodeſt perferas.

Herba moly, apud Homerū.

Eodem pertinet illud Plautinum, Fortiter malum qui patitur pòſt potitur bonum. Idem obſcurius quidem, ſed tamen eleganter innuit Homerus, vt opinor, per herbam moly, cui radicem nigram, florem lacteum attribuit: radicis nigræ ſymbolo laboris moleſtiam ſignificans, qua peruenitur ad animi tranquillitatem, virtutis abſolutæ præmium.

Tuſſis pro crepitu. 63

Βὴξ ἀντὶ πορδῆς, Tuſſis pro crepitu. Dici ſolitum quoties aliquis perplexus aliud pro alio ſimulat. Veluti ſiquis in adulteræ domo deprehenſus, fingeret ſe quippiam mercatum veniſſe. Tranſlatum ab iis qui crepitum clara tuſſi diſſimulāt. quod genus homines etiam hoc tempore non rarò magno cum riſu deprehenduntur.

Cornicibus viuacior. 64

Ὑπὲρ τὰς κορώνας βεβιωκὼς, id eſt Cornicibus viuacior. De vehementer annoſis, prouerbialis hyperbole. Ab auis eius prodigioſa viuacitate ſumpta, de qua ita ſcribit Plutarchus in cōmentario qui inſcribitur περὶ τῶν ἐκλελοιπότων χρηστηρίων, citans Heſiodum, ſub perſona Naidis, ætates animalium varias ſic complectentem,

De cornicis viuacitate

Ἐννέα τοι ζώει γενεὰς λακέρυζα κορώνη
Ἀνδρῶν ἡβώντων, ἔλαφος δέ τε τετρακόρωνος,
Τρεῖς δ᾽ ἐλάφους ὁ κόραξ γηράσκεται, αὐτὰρ ὁ φοῖνιξ
Ἐννέα τοὺς κόρακας. δέκα δ᾽ ἡμεῖς τοὺς φοίνικας
Νύμφαι ἐϋπλόκαμοι, κοῦραι Διὸς αἰγιόχοιο. id eſt,

Ter tria ſecla hominis tranſmittit garrula cornix.
Quattuor at peragit cornicis tempora ceruus,
Ceruinam ætatem coruus ter præterit ater,
Ceruinos annos nouies agit Indica phœnix:
Atqui criſpicomæ, ſoboles Iouis alma tonantis,
Egredimur decies phœnicia ſecula nymphæ.

Hos verſus Heſiodios interpretatus videtur quidam, quiſquis fuit: extat autem carmen inter reliquas Maronis appendices Eſtque huiuſmodi,

Ter binos deciéſque nouem ſuperexit in annos
Iuſta ſeneſcentum quos implet vita virorum,
Hos nouies ſuperat viuendo garrula cornix,
Et quater egreditur cornicis ſecula ceruus,
Alipedem ceruum ter vincit coruus, at illum
Multiplicat nouies phœnix reparabilis ales
Quem vos perpetuo decies præuertitis æuo
Nymphæ Hamadryades, quarum longiſſima vita eſt.
Hi cohibent fines viuacia fata animantum.
Cætera ſecreti nouit deus arbiter æui.

Hos verſus ideo pariter libuit ſubſcribere, vt mihi ſæpius ex tempore, id quod erit neceſſe, vertenti, venia detur, ſi quando videbor non omnia vſquequaque ad amuſſim reddere: quum in his appareat quantum ſibi permiſerit antiquitas in traducendis poetarum carminibus. Eandem hāc Heſiodi ſentētiam oppidò quàm commodè breuitérque reddit Plinius, Heſiodus inquiens, cornici nouem noſtras attribuit ætates, quadruplum eius ceruis: id triplicatum coruis. Etiamſi nonnullis authoribus hæc fabuloſa videntur. inter quos Ariſtoteles arbitratur homine nullum aliud animal eſſe viuacius, excepto vno elephanto. Martialis,

Et cornicibus omnibus ſuperſtes. De anu nimium viuace.

Item Horatius in Odis,

-ſeruatura diu parem
Cornicis vetulę temporibus Lycen.

Theophraſtus inuadit cornicibus, quod viuaciores eſſent hominibus.

Eodem pertinet quod philoſophus ille moriens, cornicibus inuidiſſe legitur longæuitatem, quam natura negaſſet homini. Syneſius in epiſtola quadā, Εἰκὸς δὲ ὑπὲρ τὰς κορώνας ἐν τοῖς ἄρξαι καὶ ὑμῖν τὸν δικαιότατον. id eſt, Conſentaneum eſt iuſtiſſimum principem, cornicis annis apud nos imperaturum eſſe.

Tithoni ſenecta. 65

Τιθωνοῦ γῆρας, id eſt, Tithoni ſenecta. Fabulæ tradunt Tithonum adamatum ab Aurora in cælum ſublatum fuiſſe atque illius ſucco perfuſum, ad tantam perueniſſe ſenectutem, vt tandem optauerit vt in cicadam verteretur. Lucianus in quodam dialogo, καὶ ὑπὲρ τὸν Τιθωνὸν ἔζη ὁ γέρων. id eſt, Atque vltra Tithonum viuebat ſenex. Huius Tithoni perſonam induerit Ariſto Chius in libro de ſenectute propter viuacitatis miraculum, vt teſtatur in Catone M. Cicero. Suidas adagium refert hunc in modum, καταγηράσαις Τιθωνοῦ βαθύτερον. ideſt, Seneſcas Tithono profundius.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. Τιθωνοῦ) Quem vſum habeat hoc adagium, & vtram in partem accipiatur, in ambiguo relinquit: quum tamē Euſtath. apertè dicat, ἡ δὲ παροιμία ἐπὶ δυστυχοῦς γέροντος τίθησι Τιθωνοῦ ὄνομα. Id eſt, Prouerbium autem de infelicibus ſenibus Tithoni nomen vſurpat. Quum tamen viuacitatis duntaxat habetur ratio, malè ſonare non videtur. vnde & illud ab aliquo bene precante alii, prolatum, καταγηράσαις Τιθωνοῦ βαθύτερον.

Neſtorea ſenecta. 66

Itidem certe apud Latinos Neſtoris anni in prouerbium abierunt, cui tres ætates attribuit Homerus in Odyſſeæ γ.

Τρὶς γὰρ δή μίν φασιν ἀνάξασθαι γένε᾽ ἀνδρῶν. id eſt,

Illum iam exegiſſe hominum tria ſecula fama eſt.

Idem affirmat in primo Iliados. Iuuenalis,

-atque ſuos iam dextra computat annos.

Phœnice viuacior. Tireſia viuacior Seribus viuacior.

Tertiam ætatem indicans. Breuiter prouerbii faciem habebit quicquid ab iis ſumetur qui inſigni viuacitate fuerūt. Vt phœnice viuacior, quam Heſiodus ſcribit nouem corui ætates viuere: & ceruo viuacior: coruo viuacior. & Tireſia viuacior, quē tragœdia finxit ſex ætates hominum vixiſſe. Et Seribus viuacior, quos Græcis hiſtoriis proditum eſt, trecentos annos viuere. Quod genus exempla ſiquis deſideret, legat Lucianū de macrobiis, id eſt longæuis: & Plinii 7. libri caput quadrageſimumoctauum.

Vltra penſum viuit. 67

Parcarū fuſi. Vitæ periodus.

Lepidum eſt quod ait Lucianus in Philopſeude, ὑπὲρ γὰρ τὸν ἄτρακτον ἤδη βιοῖ. id eſt, Iam enim vltra fuſum viuit: hoc eſt, viuit vltra fatalem diem. Alluſum ad Parcarum fuſos, quibus æuum mortalium euolui fabulantur poetæ. Quin & theologi metam vitæ fatalem, periodum appellant, quam prætercurrere nulli fas ſit.

Facile quum valemus, recta conſilia ægrotis damus. 68

In Andria Terentiana, ab adoleſcente non admodum cordato cordatiſſima ſimul & elegantiſſima ſententia profertur, Facile quum valemus, recta conſilia ægrotis damus. Tu ſi hic ſis, aliter ſentias. Ea nata videtur ab oraculo Thaletis philoſophi nam is vt author eſt Laertius, interrogatus quidnam eſſet difficillimum, reſpondit γνῶναι ἑαυτόν, id eſt noſſe ſeipſum: quid facillimum, reſpondit, ἄλλῳ ὑποθέσθαι, id eſt, alteri cōſilium dare. Comicus autem tranſlationis gratiam admiſcuit. Euripides in Alceſtide,

Μὴ λίαν ὑπὲρ ζῶντ᾽, ἀλλ᾽ ἐκ μέτρου φέρε. id eſt,

Ne nimis hic dolor eſto, ſed modice feras.

Verba ſunt Herculis Admetum conſolantis ſuper vxoris morte. At ille,

Ῥᾷον παραινεῖν, ἢ παθόντα καρτερεῖν. id eſt,

Facilius eſt monere, quàm ſitum in malis
Animo imperare.

Fertur & huic ſimilis ſententia prouerbialis,

Ἅπαντες ἐσμὲν εἰς τὸ νουθετεῖν σοφοί,
Αὐτοὶ δ᾽ ἁμαρτάνοντες οὐ γινώσκομεν. id eſt,

In admonendo ſapimus omnes, verùm vbi
Peccamus ipſi, non videmus propria.

cupiditas, animi morbus.

Ducta eſt ſententia à communibus hominum moribus. omnes enim ægrotantibus rectè præcipiunt quid fugiēdum, quid agendum, & obiurgant nonnunquam, quòd ſalutis cauſa non obtemperent bene monentibus: ipſi, poſtea quam in morbum inciderint, non ſuccurrunt illa præclara monita, ſed aliis item monitoribus & obiurgatoribus eſt opus. Porrò cupiditas omnis, animi morbus eſt, quo velut excæcatus, aut non perſpicit, aut, ſi perſpicit, ſequi non poteſt ea quæ ſunt ad ſalutem neceſſaria. Nam Phædria Terentianus prudens & ſciens in flammam manum mittit, & viuus vidénſque perit. Item Horatius fugienda ſequitur, fugiens quæ profore credit. Perſpicit auarus aliquando, quàm prodigioſa res ſit ambitio: contrà, ambitioſus auari morbum peruidet: & vterque alteri in alieno malo rectè conſulit, neuter in ſuo ſapit.

Quæ ſupra nos, nihil ad nos. 69

Τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς, οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς, id eſt, Quæ ſupra nos, nihil ad nos. Dictum Socraticum, deterrens à curioſa veſtiga-

tione

tione rerum cœleſtium & arcanarum naturæ. Refertur prouerbij vice a Lactantio, lib. 3. cap. 20. Ita his, inquit, vnum exiſtimo quod ab omnibus ſit probatum Cicel. e hoc prouerbium Socrates habuit, Quod ſupra nos, nihil ad nos. Torqueri poteſt & in illos qui de negotijs principum, aut theologiæ myſterijs temere loquuntur. Vertere licebit & in contrarium, Quæ infra nos, nihil ad nos, vbi ſignificabimus res leuiuſculas quàm vt nobis curæ eſſe debeant.

Quæ infra nos, nihil ad nos.

Notum lippis ac tonſoribus. 70

Quæ iam in ora vulgi abierunt, omnibus tonſoribus ac lippis nota dicuntur: propterea quòd olim in tonſtrinarum conſeſſionibus omnes rumores narrari conſueuerunt. Quod indicat Ariſtophanes in Pluto,

Καίτοι λόγος γ' ἦν, νὴ τὸν Ἡρακλέα, πολὺς
Ἐπὶ τοῖσι κουρείοισι τῶν καθημένων,
Ὡς ἐξαίφνης ἀνὴρ γέγονεν εὐπορος. id eſt,

Hercle profectò ſermo erat videlicet,
In officinis deſidentium frequens
Tonſorijs, hominem repente diuitem
Factum eſſe.

Et apud Terentium Antipho in tonſtrina, de puella cognoſcit. Item Horatius de tonſtrina,

-gaudent vbi vertice raſo
Garrula ſecuri narrare pericula nautæ.
Idem in Sermonibus,
-opinor
Omnibus & lippis notum & tonſoribus eſſe.

Vbi prouerbium explicuit, ſignificans rem vulgo iactatam. nã lippi in tonſorum officinis deſident, expetentes remedium oculorum. De tonſorum garrulitate complura lectu digna recenſet Plutarchus in libello quem ſcripſit De tuſili loquacitate, quorum vnum illud referre non pigebit: Quum aliquando, inquit, in tonſtrina ſermo eſſet de Dionyſio, diceretúrque tyrannidem illius adamantinam eſſe & inexpugnabilem: ridẽs tonſor, Hæccine, inquit, loqui nos de Dionyſio, in cuius iugulo ego ſubinde teneo nouaculam? Quod dictum ſimulatque Dionyſius reſciſſet, tõſorem in crucem ſuſtulit: atque ita, quod ait Plinius, voces per iugulum rediere in authorem. Vt autem tonſorũ genus vſqueadeo loquax ſit, id exiſtimat eſſe in cauſa, quòd in eorum officinas loquaciſſimi quique conueniant, deſideántque: quorum aſſiduo conuictu garrulitatis morbo inficiuntur & ipſi. Quas ob res Theophraſtus, vtidẽ teſtis eſt Plutarchus, τὰ κουρεῖα, ἄοινα συμπόσια, id eſt, ſine vino compotationes) appellauit, quòd illic loquacitate ceu temulenti reddantur homines. Simili infamia laborant balneatores, quòd illic quoque deſideant ocioſi, garrientes quidlibet. Quin hinc factum eſt, vt veteres ærarias officinas λέσχας dixerint, vt indicauit Ioannes grammaticus, quòd hybernis frigoribus hoc ſeſe turba tenuium temporis gratia conferre conſueuerit, ibíque deſidens ocioſis fabulis tempus fallere. Hæc loca velut ignauis apta Heſiodus iubet vitare agricolam,

Tonſores garruli.

Cur garruli ...

Πὰρ δ' ἴθι χάλκειον θῶκον καὶ ἐπαλέα λέσχην,
Ὥρῃ χειμερίῃ. id eſt,

Menſibus hybernis valeas ferraria ſedes,
Ac nugæ tepidæ.

Optat ephippia bos piger, optat arare caballus. 71

Oppidò quàm eleganter extulit Horatius,

Optat ephippia bos piger, optat arare caballus.

Vitium illud ſignificans humanis ingenijs inſitum, vt ſemper alienam ſortem magis mirẽtur, ſuam contẽnant ac faſtidiant, optent inexperta, experta damnent. Siquidem ephippia vocãtur quas vulgo ſellas equeſtres appellant, additas in hoc vt cõmodius ſedeat eques. Veteres bubus arabant, non equis. Videtur eſſe ſumpta allegoria ex apologo quopiã. Citra metaphorã dixit Terentius, Noſtri noſmet pœnitet.

Sua ſorte nemo contentus.

Fertilior ſeges eſt alieno in aruo. 72

Ouidius mutauit metaphoram, eundem explicans ſenſum,

Fertilior ſeges eſt alieno ſemper in aruo:
Vicinúmque pecus grandius vber habet.
Perſius ſatyra ſexta,
-ſecurus & angulus ille
Vicini, quia pinguior.

In eandem ſententiam celebratur & Mimus, vnus, vt opinor, ex illis Publij ab Aulo Gellio laudatis,

Aliena nobis, noſtra plus alijs placent. Et Horatius,
Qui fit, Mecœnas, vt nemo quam ſibi ſortem
Seu ratio dederit, ſeu ſors obiecerit, illa
Contentus viuat, laudet diuerſa ſequentes?

Fœcem bibat qui vinum bibit. 73

Haud dubium quin prouerbialiter dixerit Ariſtophanes in Pluto, fæcem epotandam eidem qui vinum prius ebiberit. id eſt, qui fructus ſit optimus, eundem boni conſulere debere deteriora.

Ὅπως δ' ἐπιεικὴς καὶ πιεῖν σε δεῖ
Καὶ τὴν τρύγα. id eſt,

At vbi haud grauatus bibere vinum es, fæx item
Tibi nunc eidem eſt ebibenda ſcilicet.

Verba Chremyli de muliere, quæ quondam vernans ac florens ætate placuerat, tum anus faſtidiebatur a iuuene.

Crœſo, Craſſo ditior. 74

Apud Græcos opulentia Crœſi Lydorum regis in prouerbiũ abiit, præſertim nobilitata dicto Solonis. Apud Romanos itẽ M. Craſſi, cui cognomẽtum etiam diuitis additum eſt. Hic negabat diuitem eſſe, niſi qui reditu annuo legionẽ tueri poſſet. In agris ſuis ſeſtertium bis millies ille poſſedit. Commemorantur & alij nonnulli apud Plinium libro 33. cap. 10. & item 3. qui immodicas opes poſſederunt. atque in his eſt Ariſtoteles, cuius hæredes in auctione ſeptuaginta patinas venum produxiſſe leguntur. Verum non itidem in vulgi ceſſere ſermonẽ. proinde nihil attinet hoc loco referre. Feſtiuior erit adagij figura ſi numerum etiam commutemus, vt diuus Hieronymus, Crœſos licet ſpires & Darios, literæ marſupium non ſequuntur. Horatius & Arabum gazas dixit, pro cumulatiſſimis opibus, non ſine ſpecie prouerbiali: quemadmodum & Perſicos apparatus, pro nimis exquiſitis ac ſumptuoſis.

Craſſus, diues.

Arabum gazæ.

Perſici apparatus.

Pactoli opes. 75

Τὸν πακτωλοῦ πλοῦτον, id eſt, Pactoli diuitias, pro ſummis opibus alicubi dixit Philoſtratus. Eſt autem Pactolus Lydiæ fluuius, ex monte Tmolo profluens, aureis ſcatens harenis. vnde & χρυσόῤῥοας à poetis cognominatus. Cuiuſmodi narratur & Tagus in Iberia, & Ganges in India, & Hebrus in Thracia. Plinius addit Padum in Italia, negátque vllum eſſe aurum abſolutius quã id quod in fluuijs reperitur, vtpote curſu ipſo tritúque perpolitum. Horatius in Epodis,

Pactolus auriferis arenis ſcatens.

Sis pecore & multa diues tellure licebit,
Tibíque Pactolus fluat. Iuuenalis,
-tanti tibi non ſit opaci
Omnis harena Tagi quódque in mare voluitur aurum.

Has hyperbolas in varios vſus accommodare licebit, veluti ſi quis dicat, Hos tantos ſumptus ſuſtinere nemo queat, ne ſi Pactolus quidem illi domi fluat. Huius hominis cupiditatem ne Tagus quidem ipſe poſſit explere. Nihil mediocre ſperabat, ſed totos Pactolos ac Tagos animo conceperat. Aut, Pactolos poſſidebatur. id eſt diuitias effertiſſimas.

Pactolos poſſidere.

Iro, Codro pauperior. 76

Contrà, Iri & Codri paupertas prouerbio locum fecit. Ouidius.

Irus erit ſubito qui modo Crœſus erat.
De Codro Iuuenalis,
Tota domus Codri rheda componitur vna.

De Iro mentionem facit Homerus Odyſſeæ σ, ſcribitque eum publicum fuiſſe mendicum apud Ithacẽſes, corpore ſpecieque prægrandi, à matre dictum Arnæum, a iuuenibus Irum fuiſſe nominatum, quòd iret nuncius quò iuſſus eſſet. Quum hoc cõmiſſus Vlyſſes, quum haberetur & ipſe pro mendico, tracit hominem. Quin & Hecale paupertate nobilis eſt, cuius meminit Plautus in Ciſtellaria, Si quidem eius vt volo, nunquam Hecale fies. Meminit & Ouidius,

Hecale pauperior.

Cui nemo eſt Hecalen, nulla eſt quæ ceperit Irum?
Nempe quòd alter egens, altera pauper erat.

His formulis quot modis vti liceat, in operis ingreſſu ſatis oſtendimus.

Myſorum poſtremus. 77

Μυσῶν ἔσχατος, id eſt Myſorũ extremus. Strabo Geographiæ lib. 12. refert Myſorum populum vſqueadeo contemptum fuiſſe, vt prouerbio locum fecerit. Id vſurpat M. Tullius in oratione pro Lucio Flacco Quid inquit) porrò in Græco ſermone tam tritum atque celebratum eſt, quàm ſiquis deſpicatui ducitur, vt Myſorum vltimus eſſe dicatur? Idẽ ad Quintum fratrem, Niſi me forte Paeonij neſcio cuius hominis, ne Græci quidem, vt Myſi, aut Phrygis potius, querelis moueri putas. Nimirum gẽtis eius contemptum declarans. Summum itaque deſpectum & infimam humilitatem hoc adagio ſignificabimus.

Myſi, contempti.

Myſorum vltimus nauigat. 78

Ἔσχατος Μυσῶν πλεῖν, id eſt, Myſorũ poſtremus nauigare, prouerbiali ioco dicebatur, qui fruſtra laboraret. Origo prouerbij (ſicuti fit in pleriſque) non vno narratur modo. Quidam tradunt, olim Græcis peſtilentia laborantibus, oraculo reſponſum eſſe, vt ad vltimum Myſorum nauigarent. ac primum quidem ambigebant quid ſibi vellet oraculum: tandem diu circumactis, repererunt AEolidem in extremis Myſorum eſſe ſitam, atque eò demigrandum eſſe monuiſſe numen. Alij ſcribunt, Telepho, poſt interemptos auunculos, conſulenti Pythium quò gentium ſibi demigrandum foret (nam antiquitus mos erat homicidis ſolum vertere) reſponſum vti ad extremam Myſorum regionem ſeſe conferret: ventíſſeque in Teuthrantam, quæ

Myſiæ extrema pars, atque eius loci principatum obtinuiſſe. Sunt qui dicant hunc non ob cædem auunculorum fugiſſe, ſed vt matrem quæreret, quam in Teuthrania tandem inuenerit. Prouerbium autem dictitatum vbi dura quæpiam imperarentur, factuque difficilia.

Tangere hulcus. 79

Κινεῖν τὸ ἕλκος, id eſt, Mouere ſeu tãgere hulcus, eſt mouere dolorẽ, eiuſque rei facere mentionẽ quæ nos magnopere vrat. Terentius, Quid minus neceſſe fuit quam hoc hulcus tãgere: Quo loco Donatus admonet ſubeſſe prouerbium. Octauius Auguſtus, vt author eſt Tranquillus, filiarum Iuliarum & neptis infamem vitam morte ipſa grauius tulit, nec eas aliter appellare conſueuit, quam tres vomicas, aut tria carcinomata ſua, nimirum quòd earum non ſine magno dolore ſuo recordaretur. Hanc metaphoram M. Tullius oppidò quàm eleganter expreſſit in Clodiũ: qui populũ fame iam exaſperatũ, concionibus inſuper ſeditioſis in rabiem agebat. Vt tu, inquit, in hoc hulcere tãquã vnguis exiſteres. Plutarchus De adulatione, κινήσαντος λόγου καὶ αὐτοῦ ἕλκος. id eſt, Arcani ſermonis quũ mouiſſet hulcus.

Tres vomicæ, ſiue tria carcinomata.

Vnguis in hulcere.

Refricare cicatricem. 80

Quum dolor temporũ ſpatio iam mitior renouatur, refricari cicatrix dicitur. Notum vnde ducta metaphora: nempe à corporali vulnere, quod iam coiit cicatrice obductum. quæ ſi frictu denuo aperiatur, recrudeſcit vulneris priſtini dolor. Cicero ad Atticum, Appij vulnera non refrico. Idem in Rullum, Ne aut refricare obductam, reip. cicatricem viderer. Idem refricare dolorem dixit lib. De oratore 2. Dicimus & Refricare memoriam, & Suffricare memoriam, pro eo quod eſt leuiter renouare: ſed in malam ferè partem.

Refricare memoriam.

Odorari, ac ſimiles aliquot metaphoræ. 81

Tranſlationes quæ ducuntur à corporis ſenſibus, quoniam velut ad manum ſunt, & quaſi de proximo ſumuntur, omnes fermè prouerbiales ſunt, quemadmodum admonuimus in operis huius initio, velut Odorari pro reſciſcere, & ſagaciter deprehenſum atque animaduerſum cognoſcere. Odor pro ſuſpicione ac rumore. Cicero, Eſt nonnullus odor dictaturæ. Olfacere apud Terentium in Adelphis, pro deprehendere. Subolere apud eundem, pro ſuſpectum eſſe. Obolere, pro moleſtum eſſe, aut eſſe in ſuſpicione. Vnde & naſuti dicuntur, & emunctæ naris, & muccoſis naribus. Denique naſus ipſe in prouerbium abiit, pro iudicio. Horatius,

-non quia nullus
Illis naſus erat.

Et putent quæ diſplicent. Huc pertinent & illa, Olet mendacium, Redolet Atticiſmum, Olent lucernam. Iidẽ guſtum rei vocamus, veluti primam illam experientiam & deguſtationem, quaſi quę ſpecimen. Cicero ad Atticum, Hominem deguſtes. Idem ad eundem, Et Latinus ille tuus Atticiſmus ex interuallo reguſtandus. Vnde & ſaliuam primam dicimus primum illum guſtum, quem pueri tanquam à nutricibus imbibunus. Ex palato ſatisfacere dicitur quod animo placet, & Deuorare dicimur quum rem alioqui acerbam, veluti citra ſenſum perferimus tralatione ſumpta ab iis qui amara catapotia tanquam inuito palato ſolent abſorbere. Vnde aliquoties apud Ciceronem & Fabium, Deuorare tædium, Abſorbere moleſtiam. Affinia ſunt illa, Sapiunt arrogantiam, Reſipiunt iuuenile quiddam. Concoquere item pro vincere moleſtiam. Nauſeare, cum tædio audire. Euomere, dicere quod dolor non ſinebat reticere. Et Expuere miſeriam ex animo. Cõſputare, pro laceſſere maledictis. Deſpuere, pro cõtẽnere. Stomachari, pro indignari. A viſu item multæ ducuntur metaphoræ, vt Oculis ferre, pro vehementer amare, curæque habere. In oculis eſſe. Obuerſari oculis, pro eo quod eſt recordari, & in memoria cogitationéq; eſſe. Reſpicere, curam agere, & rationem habere. Proſpicere, in poſterum cõſulere. Deſpicere, faſtidire. Suſpicere, mirari. Conniuere, pro data opera diſſimulare. Cæcutire, Hallucinari, pro falli iudicio. Verum hæc longius perſequi nec huius eſt inſtituti, & infiniti fuerit operis. Quare quanquam iſtiuſmodi videntur ad prouerbiorum cognationem pertinere, tamen ea minutius exactiuſque conquirere non eſt ſententia: maxime quòd iam hanc prouinciam ſibi ſumpſit Richardus Paceus, natione Britannus, cuius & ſæpius libet meminiſſe: iuuenis (vt nihil interim dicam de moribus) prorſum tali dignus ingenio, Græcæ pariter ac Latinæ literaturæ cum primis eruditus, tum haud mediocriter exercitatus in euoluendis omnigenæ profeſſionis authoribus deinde oculatiſſimus in annotandis iis quæ lectorum vulgus illotis, vt aiunt, pedibus prætereunt. Denique iudicii nequaquam iuuenilis, ſed excuſſi exactique. Hic, inquã, fœlicibus Muſarum auſpiciis opus animo concepit, iam opinor etiam præ manibus habet, magno, ni fallor, vſui futurum politioris literaturæ ſtudioſis, in quo quicquid eſt apud vtriuſque linguæ ſcriptores inſignium metaphorarum, quicquid feſtiuiter ac ſcite dictorum, quicquid huiuſmodi gemmarum ac deliciarum orationis, in vnum volumen concinnare deſtinat.

Emunctæ naris.

Naſus.

Guſtus rei.

Saliua prima.

Richardus Paceus.

Mihi iſtic nec ſeritur, nec metitur. 82

Plautus in Epidico ſane quam elegans adagium vſurpauit, Mihi, inquiens, iſtic nec ſeritur nec metitur. id eſt, iſta res nihil ad me pertinet, vt quæ neque meo fiat periculo, neque emolumento. Metaphora notiſſima eſt. etenim qui ſementem facit, is ſuo impendio ſuóque periculo facit. qui metit, compendium accipit, & in tuto eſt. Diuerſum eſt huic quod eſt apud Plautũ in Mercatore, Tibi aras, tibi occas, tibi ſeris, tibi eidem metis.

Tibi aras, tibi metis.

Ab ipſo Lare. 83

Ἀφ' ἑστίας ἄρχου, id eſt, A Lare incipe. hoc eſt, à domeſticis ac familiaribus initium ſumito. Rectè dicetur in magiſtratus, & alienæ vitæ cenſores, quorum officium eſt vt in primis ſuos ſuorumque vitam corrigant. Nam ἑστίαν Græci vocãt quem nos Larem ac Veſtam vocamus. Ariſtophanes σφηξίν,

-οὐκ, ἀλλ' ἵνα
Ἀφ' ἑστίας ἀρξάμενος ἐπιτρίψω τινά. id eſt,
Non, verùm vt aliquem, exorſus à Lare, obteram.

Ductum à vetuſto ritu ſacrorum, in quibus primitiæ Laribus immolabantur. Ariſtocritus, citante interprete, fabellam huiuſmodi refert: Quum deuictis Titanibus Iupiter imperio potitus eſſet, Veſtæ permiſit optionem vt quicquid vellet eligeret e regni partibus. Illa primùm virginitatẽ popoſcit: deinde ſacrorum omnium, quæ diis immolarent homines, primitias. Inde abiiſſe in conſuetudinem vt in omni ſacro primæ partes Lari tribuerentur. Vſus eſt hoc adagio Plato in Euthyphrone, Βούλοιμην ἄν, ὦ Σώκρατες, ἀλλ' ὀρρωδῶ μὴ τοὐναντίον γένηται. ἀτεχνῶς γάρ μοι δοκεῖ ἀφ' ἑστίας ἄρχεσθαι κακουργεῖν τὴν πόλιν, ἐπιχειρῶν ἀδικεῖν σε. id eſt, Equidem cupiam: verum vereor ne res in diuerſum exeat nam mihi quidem lædendæ Reipub. ab ipſo Lare facere videtur initium, quum te tentat lædere. Plutarchus in libello de Polyphilia, πρῶτον μὲν οὖν ὥσπερ ἀφ' ἑστίας ἀρξάμενοι. id eſt, Primùm igitur velut à Lare exorſi. Totidem ferme verbis vtitur in commẽtario περὶ τῆς ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν ὠφελείας. Vſurpat & in libello quem ſcripſit aduerſus Herodotum. Ariſtides in Pericle, Ὁ δὲ ἀφ' ἑστίας ἀρξάμενος τῆς αὐτοῦ αὐτός, τὸ σύμμετρον ἡγεῖτο ... id eſt, At ille à ſuo ipſius exorſus Lare, maluit æqualitatem ſequi quam reliquos antecellere. Interpres admonet dici ſolitum de iis qui ab ipſo ſtatim initio vel boni ſunt vel mali quaſi dicas, ab ipſis incunabulis: quòd Lar ſtatim naſcentes excipiat.

Primitiæ Laribus immolata olim.

Propriis vineta cædere. 84

Huic affine eſt illud Horatianum,

Vt vineta egomet cædam mea.

Id eſt, vt à meipſo incipiam, & poetas ipſe poeta carpam ac laceſſam. Tranſlatum videri poteſt vel ab amputantibus vineam, vel ab iis qui per iniuriam nouellas vites lædunt. Horatius in Epiſtolis,

Multa quidem nobis facimus mala ſæpe poetæ,
Vt vineta egomet cædam mea.

AEdibus in noſtris quæ praua aut recta gerantur. 85

Aulus Gellius ſcribit hunc Homericum verſiculum, qui eſt Odyſſeæ δ, prouerbij vice ſemper in ore fuiſſe,

Ὅττι τοι ἐν μεγάροισι κακόν τ' ἀγαθόν τε τέτυκται. id eſt,
Ædibus in noſtris quæ praua aut recta gerantur.

Quod alij tribuunt Socrati, Diocles adſcribit Diogeni, vt refert Laertius. Socrates autem hoc dicto dehortans à ſtudio rerum naturalium ac ſupernaturalium, item à diſciplinis mathematicis, reuocabat ad curam moralis philoſophiæ, quòd hæc tractat ea quæ propriè ad nos pertinent. Plutarchus in commentario De tuenda bona valetudine, prouerbij vice vſurpauit, Εἰ μᾶλλον αὐτοῖς εἰς τὰ γεωμετρικὰ καὶ διαλεκτικὰ καὶ μουσικὰ ζητήματα σχολὴν ἢ τὰ ἐν μεγάροισι κακόν τ' ἀγαθόν τε βουλόμενοι.

Ὅττι τοι ἐν μεγάροισι κακόν τ' ἀγαθόν τε τέτυκται. id eſt,

Si magis officij ſui putat eſſe vt in geometriæ, dialecticæ, muſicæque ſtudio verſari videatur, quàm vt inquirat cupiátque cognoſcere,

Ædibus in propriis quæ praua aut recta gerantur.

Quo verſu monemur vt ea potiſſimum quæ ad noſipſos pertinent curemus, externa atque aliena ne inquiramus. Quo vitio feſtiuiter Martialis Ollum quendam notat, qui malorum alienorum erat obſeruator curioſiſſimus, & taxator acerrimus: quum ipſe vxorem haberet adulteram, filiam viro maturam, deberetque etiamnum pro toga. Diogenes Cynicus, cui carmen hoc, vt modo dixi, ſemper in ore conſueuit eſſe, grammaticos nimis ridiculâ facere aiebat, qui tanto ſtudio Vlyſſis mala inquirerent, ſua ignorarent. Huc referri poteſt & illud apud Homerum penè ſolenne: habetur enim Iliados ſ, Odyſſ. α, θ, & φ.

Ἀλλ' εἰς οἶκον ἰοῦσα τὰ σ' αὐτῆς ἔργα κόμιζε. id eſt,
Quin in tecta abiens, tua propria munia cura.

Plutarchus πολυπραγμοσύνην definit φιλομάθειαν ἀλλοτρίων κακῶν, id eſt, Curioſitatem, ſtudium aliena mala cognoſcendi.

Philoſophia moralis quid tractet.

Atque

Atque id hominum genus lamiis ſimiles ait, quæ domi oculos reconditos habent, foras egreſſuræ reponunt. Atque ita ſi ut domi cæcutiãt, foris ſint oculatiſſimæ. In huiuſmodi præpoſtere oculatos elegãter torſeris illud Sophoclis de ſenibus dictũ, Πόῤῥω δεδορκὼς, ἐγγύθεν δ' οὐδὲν βλέπων. id eſt,

Procul oculatus, cominus cæcutiens.

Procul videns, ſed cominus videns nihil.

Nam in ſenibus accidit, vt propius admota non cernant, longius ſeiuncta videant: atque huius rei cauſam reddit Plutarchus Conuiualium quæſtionum prima decade.

In ſe deſcendere. 86

In ſe deſcendere, eſt ſua ipſius vitia quempiam inſpicere. Tranſlatum vel à fodinis, vel à cellis, in quas qui deſcendunt, quæ illic repoſita ſunt recondítáque ſit, intelligunt. Allucem eſt autem ad ſpecus illos & ſinus humani cordis, quibus Momus feneſtram addiberi voluit Perſius,

Vt nemo in ſeſe tentat deſcendere, nemo:
Sed præcedenti ſpectatur mantica tergo.

Tecum habita. 87

Proximum Homerico carmini videtur & illud eiuſdẽ Perſii,

Tecum habita, vt noris quàm ſit tibi curta ſupellex.

Id eſt, de mitua viuito, vt intelligas quàm tenuis ſit tua fortuna. Tranſlatum ab iis qui in principum familiis agunt, & (vt vulgo fit) ex alienis opibus pene de quaſi ſuis intumeſcunt: quibus ſi domi viuendum ſit, vix tantum habeant quod apponant. Tecum igitur habita, id eſt, tua propria ſupellectile te metire, ac tuis ipſius malis bonísve teipſum expende. Haud ſcio an huc pertineat quod ſcribit M. Tullius in Catone maiore, Secum, vt dicitur, viuere.

Secum viuere.

Meſſe tenus propria viue. 88

Idem directa explicuit metaphora Perſius Satyra 6.

Meſſe tenus propria viue.

Quæſtum non ſuperet ſumptus.

Id eſt, Sumptum facito pro modo facultatum tuarum. Ab agricolis traductum, qui ſumptus ad ſuis agrorum prouentibus metiuntur. Neque enim res conſiſtere poteſt, quum quæſtum ſuperat ſumptus, quem ad modum ait Plautus. Oſtentatorem diuitiarum elegante verbo. Alexis apud Athenæum li. 6. περιαλαζόνα dixit, eodem verbo declarans faſtum eum, paupertate coniunctum.

Ἀλαζών.

Tuo te pede metire. 89

Ad eandem ſententiam pertinet illud Horatianum,

Metiri ſe quenque ſuo modulo ac pede, verum eſt.

Lucianus in libello cui titulus ἀπὸ τῆς οἰκίας, Ἀλλὰ διακρίνειν ἑκάστῳ μέτρῳ ἐν τῷ οἰκείῳ μέτρῳ. id eſt, Verum diiudices dimetiarisque propria vtrumque menſura. Nimirum hoc eſt quod dixit Horatius, ſuo modulo οἰκείῳ μέτρῳ, & tanquam interpres ſui, adiecit, ac pede. Theognis item,

Domeſtica menſura.

Χρὴ δὲ καθ' αὑτὸν αἰεὶ πάντα τὸν ὄγκον μετρεῖν. id eſt,

Oportet autem iuxta ſuam quenque conditionem, vniuſcuiuſque rei ſpectare modum. Et Ariſtophanes in Auibus,

Οὐκ ἀναμετρήσεις σαυτὸν ἀπιὼν ἄλλοσε. id eſt,

Non hinc te remetiens hinc loci, Aliò profectus.

Monet adagium nequis ſe dilatet vltra conditionem ſuam, neue ſe ipſum ex aſſentatorum laudibus, aut, vulgi opinione, aut fortunæ fauore, verùm propriis ac veris dotibus, animíque virtutibus æſtimet. Trãſlatum ab iis qui corporis humani modum, pedum eorum ero æſtimant. Porrò iuſta cuiuſque hominis menſura, ſeipſum in ipſius pedibus conſtat, ſi quid pro cothurnis & ſtaturis credimus. Eodem pertinet illud Martialis,

Menſura hominis.

Qui ſua metitur pondera, ferre poteſt.

Non videmus manticæ quod in tergo eſt. 90

Catullus in Scazonte,

Sed non videmus manticæ quod in tergo eſt.

Id eſt, non videmus noſtra ipſorum vitia, quũ aliena curioſis oculis perſpiciamus. Prouerbium natum eſt ex apologo quopiam Æſopico qui fertur huiuſmodi apud Stobæum, Αἴσωπος ἔλεγε δύο πήρας ἕκαστον φέρειν, τὴν μὲν ἔμπροσθεν, τὴν δ' ὄπισθεν, καὶ τὴν μὲν ἔμπροσθεν τῶν ἀλλοτρίων γέμειν κακῶν, τὴν δ' ὄπισθεν τῶν αὐτοῦ. Quorum verborum hæc ferme ſententia, Finxit Æſopus ſingulos mortales binas habere manticas, hoc eſt peras, alteram ante pectus, alteram à ſcapulis tergóque propendentem. Sed in priorem, inquit, aliena vitia immittimus, in poſteriorem noſtra. Perſius,

Bina pera.

Vt nemo in ſeſe tentat deſcendere, nemo:
Sed præcedenti ſpectatur mantica tergo. Horatius,
Reſpicere ignoto diſcet pendentia tergo.

Diuus Hieronymus, Sed illa eſt vera inter amicos reprehenſio, ſi noſtra opera non videntes, aliorum, iuxta Perſium, manticam conſideremus.

Feſtucam ex alterius oculo eiicere. 91

Hanc humani ingenii cæcam φιλαυτίαν non ſolùm poetarum literæ, verumetiam Euangelicæ (neque enim grauabuntur in hunc citari ordinem) notarunt, quum aiunt quoſdam eſſe qui feſtucam videant in oculo fratris, in ſuo trabem non videant, id eſt, aliorum vel minimis vitiis offendantur, ſuis & maximis blandiantur. Sic enim habet Matthæus, Τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κατανοεῖς; ἢ πῶς ἐρεῖς τῷ ἀδελφῷ σου, ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ ἰδοὺ ἡ δοκὸς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου; id eſt, Quid autem vides feſtucam in oculo fratris tui, trabem verò quæ in oculo tuo eſt non intelligis? Aut quomodo dices fratri tuo, Sine eiiciam feſtucã ex oculo tuo: & ecce trabes in oculo tuo? Sic enim ad verbum Græca reddita ſonant. Diuus Hieronymus, Qui per trabem, inquit, oculi ſui, feſtucam alterius nitatur eruere. Hoc hominum genus Horatius elegãter notat,

Feſtuca fratris trabs oculi tui.

Quum tua (inquiens) peruideas oculis mala lippus inũctis,
Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum
Quàm aut aquila, aut ſerpens Epidaurius?
Idem alibi,
Qui ne tuberibus propriis offendat amicum
Poſtulat, ignoſcat verrucis illius æquum eſt.

Verrucis offendi qui tubera habet.

Quod ipſum prouerbii ſpeciem euidentem ante ſe gerit. Tubera maiora vitia dixit, verrucas minora, quæ alibi næuos appellauit.

Intra tuam pelliculam te contine. 92

Intra tuam pelliculam te contine, Porphyrion prouerbium eſſe admonet, quo vetamur, obliti ſortis noſtræ, maiora conari quàm pro noſtra facultate. Idque inde ſumptum putat quòd olim doctores in pellibus, hoc eſt, in pelliceis tentoriis, dormitarent. Mihi videtur rectius referri ad aſinũ illum Cumanum, quem apologi fabulantur adaptaſſe ſibi leonis exuuium, atque ita ſeſe ad tempus pro leone geſſiſſe. Verum eam rem ſibi magno fuiſſe malo, quum agnitus, & magno omnium riſu, à hera apprehenſus, ſpoliatúque exutus pelle, fuſtibus ad necem cæderetur. Neque abſurdè quis ad Cleonem Athenienſem referat, qui ex byrſopola, hoc eſt coriario, creatus exercitus ductor, fortuna fauente victoriam reportauit, capta Pylo, ſuam ipſius ciuitatem furto ſpoliauit, atque ad eum modum ad ſummas opes euectus eſt. tandem per alium eiectus, malèque acceptus pœnas dedit, quod non in propria pelle quieſſet. Hic inducitur in Ariſtophanis comœdia cui titulus Equites, neque non aliis locis ſubinde mordetur ab eodem poeta. Huc nimirum videtur alluſiſſe Plautus, quum militem glorioſum & iactabundum fingit elephantino corio circumtectum, non ſuo: ſiue quòd ſtolidum ſignificaret, ſiue quòd maiora quàm pro facultate loquentem. Horatius,

Aſinus Cumanus adaptauit ſibi leonis exuuium.

Et meritò quoniam in propria non pelle quieſſem.

Martialis in ſutorem quendam, qui Cleonis exemplo, prius ad ſummas euectus diuitias, vt venti erãt, ita velum in altum ſuſtulit, deinde ad priſtinam rurſus inopiam largitionibus ſuis redactus eſt, vt nihil iam eſſet niſi cerdo,

Luſiſti (inquit) ſatis eſt: ſed te, mihi crede, memento
Intra pelliculam cerdo tenere tuam.

Item Seneca in Epiſtolis, Sapientem vndique ſubmouet, & intra cutem ſuam cogunt. Id citra metaphoram ſic extulit Ouidius

Intra cutem ſuam cogere.

Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit, & intra
Fortunam debet quiſque manere ſuam.

Alluſit huc & Lucianus in imaginibus, οὐκ ἐμμένουσι τοῖς ὑπάρχουσι. id eſt, Non iam manent in iis quæ adſunt. De iis qui fortunæ ſucceſſibus elati, ſuæ conditionis non ſatis meminerunt. Denique mihi non abſurdum videtur ſi prouerbium referatur ad Marſyæ excoriati fabulam, qui quoniam parum memor ſuę conditionis auſus eſt cum Apolline certare, ſua pelle exutus eſt.

Marſias excoriatus.

Pennas nido maiores extendere. 93

Eſt apud Horatium in epiſtolis non dubium quin prouerbialis metaphora; Pennas nido maiores extẽdere, pro eo quod eſt, rem fortunámque, quam mediocrem aut tenuem à maioribus acceperis, auctiorẽ reddere. Quod quidem ſi virtute fiat ſumma laus eſt: tantum abeſt vt vitio dandum exiſtimem.

Me (inquit) libertino natum patre, & in tenui re,
Maiores pennas nido extendiſſe loqueris,
Vt quantum generi demas, virtutibus addas.

Tranſlatum ab auium pullis, qui ſic grandeſcunt, ſubnaſcentibus plumis, vt materno nido capi non poſſint.

In tuum ipſius ſinum inſpue. 94

Hac noſtra tempeſtate multis regionibus hoc circumfertur adagium. Iubent enim hominem aliena vitia taxantem, in ſuũ ipſius ſinum inſpuere, tanquam admonentes vt domeſticorum malorum recordatione, deſinat arrogantius inſectari vitam alienam. Idem antiquis fieri ſolere colligi vtcunque poteſt ex verbis Plinianis, qui lib. 28. ca. 4. ſcribit hunc in modum, Veniã quoque à deis ſpei alicuius audacioris petimus, in ſinum ſpuẽdo. Idem in eodem capite ſcribit ex autoritate Salpæ, torporem ſedari quocunque membro inſtupente, ſi quis in ſinum expuat. Quorum vtrunque non prorſus abhorret à noſtro vulgato prouerbio. Siquidem qui carpit aliena, ſpe quadam improba peccat, quaſi ſperet ſibi nihil ſimile à quoquam opprobrari poſſe, quum nemo ſit qui non aliquo vitio teneatur

Torporem ſedari ſi quis in ſinum expuat.

Et qui proprii mali, quaſi ſui ipſius ſenſu caret, ceu torpore quodam tenetur. Seneca libro De beneficiis ſeptimo, Fortaſſe vitium de quo quereris, ſi te diligenter excuſſeris, in ſinu inuenies. Lucianus in Apologia de mercede ſeruientibus, καὶ ὅτι εἰς τὸν κόλπον πτύσαι πρότερον, ἔδει κατηγορεῖν. id eſt, Quódque non prius in tuum ipſius ſinum inſpueris quam accuratè acceperis. Idem in Votis, ὥστε μακαρ... ἀπόπτυσον εἰς τὸν κόλπον ... ταῦτα κλήρων. Iocatur quiſpiam in amicum, quòd tanquam oblitus ſui, opes immenſas imaginaretur, neque in ſinum ſpueret, vt agnoſceret quiſnam eſſet. Idem indicat Theocritus Ecloga ſexta. Nam Polyphemus, quum paulò arrogantius ſuam formam extuliſſet,

ὡς μὴ βασκανθῶ δέ, τρὶς εἰς ἐμὸν ἔπτυσα κόλπον.
Ταῦτα γὰρ ἁ γραία με Κοτυτταρὶς ἐξεδίδαξεν.

Quorum carminum hæc ferme ſententia eſt, Nequid me lædat inuidia, néve noceat faſcinatio, ter in meum inſpui ſinum. Nam id me Cotyttaris anus docuit. Scholiaſtes addit, eum morem ſua etiamnum ætate duraſſe mulierculis, vt abominantes inuidiam in ſinum expuant. Refert & Callimachi verſum, *Abominantes in ſinum expuunt.*

Δαῖμον, τὶ κόλπον ἐπέπτυσεν γυναικῶν. id eſt,
O fortuna ſinû mulier cur conſpuit omnis?

Huc fortaſſe pertinet quod ait Lucianus in Necyomantia, Τρὶς ἄν μου πρὸς τὸ πρόσωπον ἀνέπτυσε. id eſt, Poſteaquam ter mihi deſpuiſſet in faciem. Nec alienum hinc eſt quod in ſecunda Satyra ſcripſit Perſius,

-frontémque atque vda labella
Infami digito & luſtralibus antè ſaliuis Expiat.

E ſimili ſuperſtitione profectum eſt quod indicat Athenæus libro primo, priſcos ad depellenda mala ſolitos ter abſtergeri. Refert verſiculum hunc Cyrenæi,

Τρὶς δ' ἀπομαξάμενοι τοῖσι θεοῖς ... ἄμμιν. id eſt,
Ter vero abſterſis, melius bona numina donant.

ANIMAD. HENR. STEPH.

Vt carpit aliena, ſpe quadam improba peccat, quaſi ſperet ſibi nihil ſimile a quoquam opprobrari poſſe.] Ita nouo quodam modo ſpem exponit, vt Plinii dictum a prouerbio quod modò potuit, & ab eius ſententia non abhorrere putetur. At nihil neceſſe eſt: quũ ſimpliciter accipiendo ſpem in ſua ſignificatione, planè hoc quod ait Plinius, cum prouerbij præcepto cõueniat. vt apertiſſime oſtendũt hæc Libanii verba in epiſtola 191. quæ eſt ad Modeſtum, ὁ μὲν νῦς γε ἐλπίδα ἀνέδωκε. ἀλλ' οὖν καὶ λέγομαι. πτύειν εἰς κόλπον, τὸ ... . Ergo modò ob hanc, modò ob illã cauſam nos in ſinũ iubemur deſpuere. Sane quidẽ. Quinetiam hoc addere debuit Eraſmus, nonnunquam in ſinum ſuum deſpuere, non eſſe inuidiam vitare volentium, ob vllam ex iis rebus quæ hic referuntur, ſed irridentium duntaxat. Sic Tibul. lib. 1. eleg. 2. de ſene amatore loquens, ancillam charæ puellæ in medio foro detinente, *In ſinum deſpuere, irridentium eſt.*

Hunc puer, hunc iuuenis turba circunſtetit arcta.
Deſpuit in molles & ſibi quiſque ſinus.

Sic & apud Theocritum puella quædam ex vrbe ruſticũ quendam a quo amabatur deridẽs, interim dum illi deformitatem, graueolentiam aliaque exprobrat, in ſinum ſuum deſpuit: idque ter ſcribit eum ... ἔπτυσε κόλπον. Quæ particula ter hîc a Tibullo eſt omiſſa vt videmus, vbi irridentes pueros in ſinum ſuum deſpuentes facit: at in eadem vbi declarat quo modo magæ cantibus ſit vtendum, dicit,

Ter cane, ter dictis deſpue carminibus.

Vbi an intelligendum ſit, Deſpue in tuum ſinum, aliquis fortaſſe roget. Plinius quidem certè Deſpuere & ipſe abſolute dixit, ſcribens, Eadem ratione, terna deſpuere deprecatione in omni medicina mos eſt. At Lucianus Chaldæum quendam facit μετὰ τὴν ἐπῳδήν (id eſt dictis carminibus, vt loquitur Tibullus) deſpuentem ter in faciem, non ſuam, ſed eius propter quem dicebat carmina.

Noſce teipſum. 95

Ad eandem ſententiam pertinent tria illa inter omnia ſapiẽtum apophthegmata vel maxime celebrata, adeo vt, quemadmodum in Charmide teſtatur Plato, pro foribus templi Delphici ab Amphictyonibus inſcripta, veluti digna deo viſerentur. Quorum primum eſt γνῶθι σεαυτόν, Noſce teipſum. In quo modeſtiæ mediocritatiſque commẽdatio eſt, ne nobis vel maiora vel etiam indigna ſequamur. Nam hinc omnis vitæ peſtis oritur, quòd ſibi quiſque blanditur, & quantum aliis præter æquum detrahit, tantum ſibi philautiæ vitio præter meritum tribuit. *Sibi quiſque blanditur.* M. Tullius ad Qu. fratrem lib. 3. Et illud γνῶθι σεαυτόν, noli putare ad arrogatiam minuendam ſolũm eſſe dictum, verumetiam vt bona noſtra norimus. Fertur hic quoque ſenarius inter ſententias prouerbiales,

Τὸ γνῶθι σαυτόν, πανταχοῦ 'στι χρήσιμον. id eſt,
Vbique confert vt teipſum noueris.

Citatur à Nonio Marcello Satyra quædam Varronis hoc titulo γνῶθι σεαυτόν. Ouidius de Arte amandi

-fama celebrata per orbem
Littera, cognoſci quæ ſibi quenque iubet. Iuuenalis
--è cælo deſcendit γνῶθι σεαυτόν.

Ouidius hanc ſententiam ad Pythagoram authorem refert: Platonicus Socrates ab Apolline profectam arbitratur. Plato in Phædro, οὐ δύναμαί πω κατὰ τὸ Δελφικὸν γράμμα, γνῶναι ἐμαυτόν. id eſt, Nondum poſſum meipſum, iuxta Delphicam inſcriptionem, cognoſcere. Sunt qui ex Homero, tanquam Oceano, hanc quoque mutuò ſumptam exiſtiment: apud quem Hector quum in reliquos omnes impetum faceret, tamen Aiacem vt ſe præſtantiorem declinauit. Sic enim ait poeta, *Hector Aiacem declinabat.*

Αἴαντος δ' ἀλέεινε μάχην Τελαμωνιάδαο. id eſt,
Congreſſum Aiacis fugit Telamone creati.

Diogenes Thaleti tribuit apud hunc Antiſthenes Phemonoæ adſcribit: cæterum Chilonem vſurpaſſe. Thales autem rogatus, τί ἐστι δύσκολον, ἔφη, τὸ ἑαυτὸν γνῶναι. τί εὔκολον, τὸ ἄλλῳ ὑποτίθεσθαι. id eſt, Quid eſt difficile? reſpondit, ſeipſum noſſe. Quid facile? alterum admonere. Macrobius 1. in Scipionis ſomnium commẽtario tradit, cuidam Delphicum oraculum conſulenti quonam itinere poſſet ad fœlicitatẽ peruenire, reſponſum ad hunc modum, Si teipſum cognoueris. Id autem oraculum redditum fuit Crœſo, vt author eſt Xenophon in Pædia Cyri. Citatur à gnomologis græcis hic ex Antiphane ſenarius,

Εἰ θνητὸς εἶ βέλτιστε, θνητὰ καὶ φρόνει. id eſt,
Præclare, ſi mortalis es, mortalia fac cogites.

Eandem ſententiam ſic extulit Pindarus, θνατὰ θνατοῖσι πρέπει. id eſt, Mortalia mortales decent. Demonax interrogatus quando cœpiſſet philoſophari: Poſteaquã, inquit, cœpi noſſe meipſum. Socrates, quòd Apollinis oraculo ſol⁹ eſſet ſapiens iudicatus, quum Græcia tot haberet ſophos, ſic interpretatur, quòd cæteros profitentes ſe ſcire quod neſciebant, hoc nomine vinceret, quòd ſciret ſe nihil ſcire: & hoc vnum ſe ſcire profitebatur. Cæterùm hanc Socratis modeſtiam vicit Anaxarchus, qui prædicabat ſe ne id quidẽ ſcire quòd nihil ſciret. Apud Menandrum Comicũ quiſpiam corrigit hoc omnibus laudatiſſimũ dictum,

Κατὰ πολλ' ἄρ' ἐστὶν οὐ καλῶς εἰρημένον
Τὸ γνῶθι σαυτόν· χρησιμώτερον γὰρ ἦν
Τὸ γνῶθι τοὺς ἄλλους. id eſt,
Multis modis dictum videtur perperam,
Cognoſce teipſum. magis enim in rem fuerat hoc,
Cognoſce cæteros.

Nequid nimis. 96

Alterum diuerſis verbis eandem ferme ſententiam complectitur, μηδὲν ἄγαν, id eſt, Nequid nimis quam quidem, tanquam vulgò celebratam, Terentius in Andria etiam Soſiæ libertini perſonæ tribuit. Diogenes Laertius Pythagoræ adſcribit. Ariſtoteles tertio Rhetoricorum lib. ad Biantem authorem refert, tractans de iuuenum immoderatis affectibus, quos ait vbique nimia vehementia peccare, nam & amare nimium, pariter & odiſſe nimium: ſenes non item. Sed vt ipſius Ariſtotelis vtar verbis, κατὰ τὴν Βίαντος ὑποθήκην, καὶ φιλοῦσιν ὡς μισήσοντες, καὶ μισοῦσιν ὡς φιλήσοντες. id eſt iuxta Biantis admonitionem, & amant tanquã oſuri, & oderunt tanquã amaturi. *Iuuenum, immoderati affectus.* Sunt qui Thaleti tribuant: ſunt qui Soloni, teſte Laertio. Plato quodam loco ex Euripide citat. Neque deſunt qui ad Homerum veluti fontem referant: cuius hi verſus ſunt in Odyſſeæ o,

--οὐδέ τί μοι ...
Ἀνδρὶ ξεινοδόκῳ, ὅς κ' ἔξοχα μὲν φιλέῃσιν,
Ἔξοχα δ' ἐχθαίρῃσιν· ἀμείνω δ' αἴσιμα πάντα. id eſt,
--mihi nequaquam is placet hoſpes,
Qui valde prætérque modum ſimul odit amátque
Sed puto rectius eſſe vt ſint mediocria cuncta.
Idem in Iliados κ,
Τυδείδη, μήτ' ἄρ με μάλ' αἴνεε, μήτε τι νείκει. id eſt,
Ne nimis aut laudes Tydida aut vituperes me.

Equidem ad Heſiodum referre malim: cuius illud eſt in opere cui titulus ἔργα καὶ ἡμέραι,

Μέτρα φυλάσσεσθαι, καιρὸς δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστος. id eſt,
Menſuram ſerua. modus in re eſt optimus omni. *Modus optimus in re omni.*

Euripides cùm aliis aliquot locis, tum in Hippolyto coronato,

Οὕτω τὸ λίαν ἧσσον ἐπαινῶ
Τοῦ μηδὲν ἄγαν. id eſt,
Sic equidem minus approbo, quicquid
Eſt vehemens, quàm quod vulgus ait,
Nequid nimium.

Pindarus apud Plutarchum, σοφοὶ δὲ καὶ τὸ μηδὲν ἄγαν ἔπος αἴνεσαν περισσῶς. id eſt, Sapientes hoc verbum, Nequid nimis, præter modum laudarunt. Sophocles in Electra,

Μήθ' οἷς ἐχθαίρεις ὑπεράχθεο, μήτ' ἐπιλάθου. id eſt,
Ne nimium prætérque modum te torqueat ille
Quem odiſti, ſed nec neglexeris immemor hoſtem.

Plautus in Pœnulo, Modus omnibus in rebus, ſoror, eſt optimus. Eodem pertinet Homericum illud Iliados ν,

Πάντων μὲν κόρος ἐστί, καὶ ὕπνου, καὶ φιλότητος,
Μολπῆς τε γλυκερῆς, καὶ ἀμύμονος ὀρχηθμοῖο. id eſt,
Cunctarum rerum ſaties contingit, amoriſque,
Et ſomni, & blandæ citharæ, choreæque decentis.
Id imitatus videtur Pindarus in Nemeis,

Κόρον

ἔχει δ' ἰσχὺν καὶ μέλι καὶ τὰ πέρτ' ἄνθ' ἀφροδίσια.
Id eſt, Satietatem habet & mel & iucundi flores venerei. Plinius libro 11. Perniciosiſſimum autem, & in omni quidem vita, quod nimium. Horatius 1. Sermon.

Eſt modus in rebus, ſunt certi denique fines,
Quos vltrà citráque nequit conſiſtere rectum.

Rurſus idem,

Virtus eſt medium vitiorum, vtrinque redactum.

Phocylides,

πάντων μέτρον ἄριστον. id eſt, Omnium modus optimus.

Et Alpheus in epigrammate,

Τὸ μηδὲν ἄγαν, ἄγαν με τέρπει. id eſt,
Hoc ne quid nimium, nimis placet mi.

Quintilianus ſcripſit modū in pronunciatione regnare, quemadmodum in cæteris omnibus. Denique Plutarchus in Camillo, docet pietatem eſſe mediam inter contemptum nimium & ſuperſtitionem, ἡ δ' εὐσέβεια, καὶ τὸ μηδὲν ἄγαν ἄριστον. id eſt, Pietas autem, & quod aiunt, ne quid nimis, optimum eſt. Nihil autem eſt rerum omnium, in quo non peccari queat nimietate, præter amorem dei: quod aliis verbis fatetur & Ariſtoteles, pro deo ſupponens ſapientiam. Huc pertinet quod ex poeta quopiam refert Athenæus lib. 1 de laudibus vini,

Pietas medium eſt.

Πάσας δ' ἐκ κραδίας ἀνίας ἀνδρῶν ἀλαπάζει
Πινόμενος κατὰ μέτρον. ὑπὲρ μέτρον δὲ, χερείων. id eſt,
Atqui omnes hominum pellit de pectore curas,
Si modice biberis: ſin abſque modo, nociturum eſt.

Sponde, noxa præſto eſt. 97

Ἐγγύα, πάρα δ' ἄτα, id eſt, Sponde, ſed noxa præſto eſt. Quæ quidem omnia Socrates apud Platonē putat ad eandem ſententiam pertinere. nam qui pro altero fide iubet, id pollicetur quod non ſit in ipſo ſitum præſtare, nempe fidem alienam. Sed primum illud Apollini tribuit, reliqua duo à mortalibus adiecta credit. Plinius lib. 7. cap. 32. cuncta pariter adſcribit Chiloni, ſed ita vt oraculorum vice fuerint habita. Rurſus (inquiens) mortales oraculorum ſocietatem dedere Chiloni Lacedæmonio, tria præcepta eius Delphis conſecrando aureis literis. quæ ſunt hæc, Noſſe ſe quenque: &, Nihil nimium cupere: Comitémque æris alieni atque litis eſſe miſeriam. Explicuit Plinius quid ſit ſpondere. fideiubemus enim pro eo cui creditur pecunia, & ſæpe fit vt fideiuſſor cogatur creditori numerare pecuniam. Fideiubemus & apud iudices, de ſiſtendo reo atque illo fallente plectuntur vades. Et hoc dictum ad Homerum authorem referunt cuius hoc eſt carmen Odiſſ. θ,

Tria præcepta Chilonis.

Δειλαί τοι δειλῶν γε καὶ ἐγγύαι ἐγγυάασθαι.

Cherſias apud Plutarchum in conuiuio Platonis refert ad fabulam Homericam de Ate, quæ quòd adfuerit Iouis ſponſioni de natiuitate Herculis, ab eo præcipitata eſt in terram. Citantur ac laudantur hæc tria apophthegmata à Plutarcho in libello de futili loquacitate.

Nouit quid album, quid nigrum. 98

Οἶδε τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν, id eſt, Nouit quid album, quid nigrum. Duplicem in ſententiā accipi poteſt: aut, Nouit diſcrimē recti prauique aut, Nouit id quod nemo vel indoctus ignorat. Nam euidentius eſt albi nigrique diſcrimen, quam vt quiſquam non videat. Ariſtophanes in equitibus,

Νῦν Ἀρίγνωτον γὰρ οὐδείς ἐστιν ὅστις οὐκ οἶδεν,
Ὅστις ἢ τὸ λευκὸν οἶδεν, ἢ τὸν ὄρθιον νόμον. id eſt,
Nunc Arignotum lyriſten nullus eſt qui neſciat,
Qui album nouerit, rectóſve nouerit modos.

Interpres oſtendit, exponitque prouerbium. Videtur eſſe tractum à priſcis illis mortalibus, qui duos tantùm naturales colores nouerant, album & nigrum, teſte Pompeio.

Albus an ater ſis, neſcio. 99

Albus an ater ſis, neſcio. ſolet dici de homine vehementer ignoto. Cicero Philippica ſecunda, Me nemo niſi amicus fecit hæredem. vt cum illo commodo, ſiquod erat, animi quidam dolor iungeretur. te is, quem nunquam vidiſti, L. Rubrius Caſſinas fecit hæredem. Et quidem vide quàm te amarit is, qui, albus atérve fueris ignorans, fratris filium præterit. Quintilianus in vndecimo Oratoriarum inſtitutionum libro, Negat (inquit) ſe magnifacere aliquis poetarum, vtrum Cæſar ſit albus an ater homo. Catullum (opinor) digito indicans, cuius in Cæſarem hoc extat carmen,

Nil nimium ſtudeo, Cæſar, tibi velle placere,
Nec ſcire vtrum ſis albus an ater homo.

Apuleius in Apologia magiæ. Etiam libentes te nuper vſque, albus an ater eſſes, ignorabam: adhuc hercle non ſatis noui. Diuus Hieronymus aduerſus Heluidium, Quis te oro, ante hāc blaſphemiam nouerat? quis dupondio ſupputabat? Conſequutus es quod volebas nobilis es factus in ſcelere. Ego ipſe qui contra te ſcribo, quum in eadem vrbe tecum conſiſtam qua balbutis & erubeſcis, albus (vt aiunt) an ater ſis neſcio.

Horatius in extrema epiſtola,
-vultu mutabilis, albus & ater.

Quo loco Porphyrion admonet prouerbiali figura dictum, albus & ater, pro eo quod eſt bonus & malus: & Horatium, albū, aut ad liberalem aut lætum reddidiſſe. atrum, ad ſordidum & ærumnoſum. Huc feſtiuiter alluſit Matron apud Athenæum lib. 4. de ſepia loquens,

Albus & ater, pro, bono & malo.

Ἣ μούνη ἰχθὺς ἐοῦσα τὸ λευκὸν καὶ μέλαν οἶδε. id eſt,
Quæ quum ſit piſcis, ſola album nouit & atrum.

Eſt enim ſepia colore albo, ſed ſuccū habet atrum, quem ſpargit in metu ne deprehendatur.

Sepia.

Non noui natos. 100

Simillima huic figura eſt, natum non noui. pro eo quod eſt, prorſus ac modis omnibus ignoro. M. Tullius libro Familiarium epiſtolarum nono ad Papyrium, Nam mihi ſcio iam à regibus vltimis allatas eſſe literas, quibus mihi gratias agunt quod ſe mea ſententia reges appellauerim: quos ego non modo reges appellatos, ſed omnino natos neſciebam. Simillimum eſt illi quod eſt apud Ariſtophanem in Veſpis, ὅς μ' οὐδ' ἂν ζῶντ' ᾔδει id eſt, Qui me ne viuum quidem nouiſſet. id eſt, nullam omnino mei rationem habuiſſet. Itē Theocritus in Pharmaceutria.

Οὐδ' ἔγνω, πότερον τεθνάκαμες ἢ ζοοὶ εἰμές. id eſt,
Non etenim illud, vtrum ſim viua an mortua, nouit.

In eandem ſententiam vſurpauit Plautus in Euchione, Non magis me reſpicias quàm ſi natus nunquam ſiem.

CHILIADIS PRIMÆ CENTVRIA SEPTIMA.

Odi memorem compotorem. 1

MIΣΩ μνάμονα συμπόταν, id eſt, Odi memorem compotorem. In eos qui quæ inter amicos & inter pocula dicuntur liberius, foras eliminant. Lucianus in Lapithis, ex poeta quopiam citat. Martialis.

Μισῶ μνάμονα συμπόταν Procille. Iocatur enim poeta in Procillum quempiam, qui inter pocula iuſſus poſtridie cœnatum venire, venit ſeriò: perinde quaſi quæ inter vina dicuntur, pondus habere debeāt. Huius prouerbij meminit Plutarchus in Sympoſiacorum primo ſtatim problemate, vbi quærit num conueniat in conuiuiis philoſophari. Putat autem dictum aduerſus eos, qui præter modū inſtant & vrgent in conuiuiis, ad bibendum impellentes, exigentéſque præſcriptum poculi modum. Solent enim nonnulli, non admodum auidi bibendi, ſic effugere, vt interiectis ſermonibus conuiuas in obliuionem auocent. Deinde ſiquis forte memor exigat, mentiuntur iam ebibiſſe ſeſe. Dores autem in Sicilia ἐπιστάθμους, id eſt, conuiuiorum ſeu menſurarum præfectos, μνάμονας, appellant, quos Latini Modiperatores vocāt, teſte Nonio, quòd bibendi modum imperent. Vnde prouerbium quadrare videbitur in eos qui modum in conuiuio præſcriptum nimium exactè requirant. Aliis magis videtur vt prouerbium admoneat ἀμνηστίαν, hoc eſt, obliuionem omniū quæ in conuiuiis vel fiunt, vel dicuntur. Id enim teſtatum eſſe maiorum fabulis, qui Baccho ſimul & ferulam & obliuionem cōſecrarint, nimirum hoc innuentes, non oportere meminiſſe ſiquid in conuiuio peccatum ſit, aut certe leuem admodum ac puerilem reprehenſionem ſufficere. Nam ferula pueros cædi ſolitos vel Iuuenalis indicat,

Ἐπιστάθμοι. Μνάμονες.

Baccho ferula, & obliuio conſecrata.

Et nos ergo manum ferulæ ſubduximus.

Idem Plutarchus aliàs eodem in opere narrat, Lacedæmoniis hunc fuiſſe morem, vt ſiquem amicum aut hoſpitem in domum acciperent, oſtenſis foribus dicerent, ταύτῃ οὐκ ἐξέρχεται λόγος. id eſt, Hac non egreditur ſermo. Damnat autem hanc conſuetudinem, propterea quòd ſentiat, in conuiuiis ſermonibus vtendum non ineptis, ſed eruditis ac frugiferis, quos efferri ſit honeſtum & conducibile. Refert idem in vita Lycurgi: ex cuius inſtitutione qui natu maximus erat, ſtabat ad oſtium, & ad conuiuium ingredientibus dicebat, oſtenſis foribus, Διὰ τούτων ἔξω λόγος οὐκ ἐκπορεύεται. id eſt, Per haſce nullus ſermo progreditur foras. Horatius hoc quoque inter iucundi conuiuij commoditates commemorat.

Hac non egreditur ſermo.

—ne fidos inter amicos
Sit qui dicta foras eliminet.

Huc pertinet ille Græcorum ſenarius,

Τὸν γὰρ γυναικὸς ὅρκον εἰς οἶνον γράφω. id eſt,
Inſcribo vino ſiqua iurat fœmina.

Vino inſcribo mulieris iuſiurandū.

Innuens irrita eſſe ſolere quæcunque in compotationibus ef-

ſutiuntur. Alluditur autem ad prouerbium, quod alibi retulimus, ἐν ὕδατι γράφω, id eſt, in aqua ſcribo, de re euanida. Huc adſcribendum, quod (quemadmodum in Sympoſiacis teſtatur Plutarchus) veteres Bacchum obliuionis filium finxerunt. Idque per iocum inuertit apud hunc quiſpiam, dicẽs patrem potius obliuionis appellandum fuiſſe quam filium: quod vinum, præſertim immodicum, vel ante ſenectam adimat homini memoriam.

In aqua ſcribo.

Duabus ſedere ſellis. 2

Duabus ſedere ſellis, eſt incertarum eſſe partium, & ancipiti fide, ambabus ſatisfacere velle. Quo verbo noue compoſito ἀλλοπρόσαλλον Homerus appellat Martem, id eſt, nunc his, nũc illis partibus fauentem. Macrobius in Saturnalibus cœnis, Laberius Mimus in ſenatum à Cæſare lectus, quum à Cicerone ad conſeſſum non reciperetur, dicente, Reciperem te niſi anguſtè ſederemus: nimis mordaciter reſpondit, Atqui ſolebas duabus ſellis ſedere: obiiciens tanto viro lubricum fidei. Sed id quod Cicero dixit, niſi anguſtè ſederemus, ſcomma erat in Cæſarem, qui in ſenatum paſſim tam multos admittebat, vt eos quatuordecim gradus capere non poſſent. Hactenus Macrobius. Eſt autem omnium conſenſu turpiſſimum, cum vtraque parte colludere. At Solon legem tulit qua punirentur ii qui in ciuitatis tumultu neutri partium adhæſiſſent.

Mars apud Homer.

Duos parietes de eadem dealbare fidelia. 3

Huic finitimum videtur illud, Duos parietes de eadem dealbare fidelia: pro eo quod eſt, eadem re duplicem inire gratiam, eadémque opera duos pariter demereri. M. Curius ad Ciceronem, Sed amice magne noli hanc epiſtolam Attico oſtendere. Sine eum errare & putare me virum bonũ eſſe, nec ſolere duos parietes de eadem fidelia dealbare. Volebat enim Curius pariter & Attico & Ciceroni videri ſummus, ac de ſe vno fructum quidem Ciceronis, mancipium autem Attici facere. Tractum videtur ab iis, qui parietibus opus albarium ſuperinducunt. Legitur & huiuſmodi Græcum adagium apud Suidam, Δύο τοίχους ἀλείφειν, id eſt, Duos linis parietes. In eos qui in factionibus, vtriſque partibus blandiuntur. Ad hanc claſſem pertinet illud Hebræi vatis, Vtroque claudicare pede. Item illud euangelicum, Duobus ſeruire dominis. Rurſum illud ex Apocalypſi, de iis qui neque calidi ſunt neque frigidi.

Vtroq; claudicare pede.
Duobus dominis ſeruire.

Vnica filia duos parare generos. 4

His ſimile quiddam etiam nunc vulgo dicunt, dignum videlicet quod vel vnum inter antiquitatis adagia connumeretur, Vnica filia geminos vis parare generos. Vbi quis idem beneficium duobus ſimul pollicetur, aut pro eodem officio quod alteri præſtiterit, à duobus gratiam repoſcit.

Neſcis quid ſerus veſper vehat. 5

Neſcis quid ſerus veſper vehat.

Ex Menippeis Varronis ſatyris citatur hic titulus, tum ab A. Gellio, tum à Macrobio: neque dubitandum quin prouerbialis (ſicut ſunt & alij plerique) quo ſalubriter admonemur ne præſentium ſucceſſuum proſperitate ſublati, futuri curam abiiciamus, neque vlla de re ſecuri ſimus, priuſquam exitum viderimus. Idem hodie quoque vulgo dicunt, diem nõdum ad veſperam decurriſſe: quum ſignificant diuerſum exitum poſſe accidere. Apparet Maronem ad parœmiam alluſiſſe, quum ait primo Georg. libro.

Exitus expectandus.

Denique quid ſerus veſper vehat.

agens de prognoſticis occaſus. Poteſt referri & ad illũ Solonis ſententiam, ὅρα τέλος μακροῦ βίου, id eſt, Specta finem longæ vitæ. Tit. Liuius Decad. 5. lib. 5. In ſecundis rebus nihil in quẽquam ſuperbè ac violenter conſulere decet, nec præſenti cedere fortunæ, quum quid veſper ferat incertum ſit. Huc alluſit Philippus rex apud eundem, Decad. 4. lib. 9. quum Theſſalis reſpondens minacem clauſulam adiecit, nondum omnium dierum ſolem occidiſſe.

Sol omniũ dierum nõdũ occidit.

Multi thyrſigeri, pauci Bacchi. 6

Πολλοὶ μὲν ναρθηκοφόροι, παῦροι δέ τε βάκχοι. id eſt,

Plureis thyrſigeros, paucos eſt cernere Bacchos.

Carmen hexametrum prouerbio Græcis celebratum, quo ſignificatum eſt, compluribus mortalium adeſſe virtutis inſignia, aut etiam famam, qui tamen vera virtute vacent. Vt non omnes verè theologi, qui pileum theologicum gerunt, quive hoc nomine ſunt donati. Nõ omnes poetæ, qui ſe eo titulo circumferunt. Non omnes generoſi, qui torquem geſtant auream. Non omnes virgines, quæ paſſis ſunt capillis. Neque πωγωνοτροφία aut τριβωνοφορία, (quemadmodum loquitur Plutarchus) Philoſophum facit. hoc eſt, geſtata barba, aut geſtatum pallium. Tranſlatum à cæremoniis Bacchanalium, in quibus thyrſos, id eſt haſtas quaſdam viteas, quatiebant afflati furore. Vſurpatur à Platone in Dialogo cui titulus Phædon. Alluſit huc eleganter Plutarchus in libello quem ſcripſit aduerſus Colotam, Εἷς τῶν ἑταίρων Ἀριστόδημος ὁ Αἰγιεύς. οἶσθα γὰρ τὸν ἄνδρα, τῶν ἐκ τῆς Ἀκαδημίας, οὐ ναρθηκοφόρον, ἀλλ' ἐμμανέστατον ὀργιαστὴν Πλάτωνος. id eſt, Quidam amicus Ariſtodemus AEgienſis: nam hominem noſti, Academicorum non thyrſigerum, ſed ardentiſſimum myſten Platonis. ναρθηκοφόρον appellat, nomine & cultu duntaxat Academicum, non re. Scitum eſt & illud Herodis Attici in palliatum, crinitum, barba ad pubem vſque porrecta, Video barbam & pallium, philoſophum nondum video.

In multis inſignia, nõ virtutes.

Barbam & pallium video, philoſophum non video.

Non omnes qui habent citharam, ſunt citharœdi. 7

M. Varro libro De re ruſtica ſecundo, eandem ſententiam extulit diuerſa metaphora, Sed non omnes (inquit) qui habent citharam, ſunt citharœdi. Huc adſcribendum videtur quod lepidè ſcripſit Seneca, quendam perſonam malle, quàm faciem. Faciem vocat, vbi quis talis videtur qualis eſt: perſonam, quum præ ſe fert aliquis quod non eſt. Poteſt & ad auaros torqueri, ſi neges eos diuites qui poſſident opes, ſed qui rectè norint vti. Vti nõ eſt citharœdus, quiſquis tenet citharam, ſed qui cithara rectè nouerit vti. Non is rex, cui contingit amplum imperium, ſed qui ſciat adminiſtrare.

Facies. Perſona.

Plures thriobolos, paucos eſt cernere vates. 8

Πολλοὶ θριοβόλοι, παῦροι δέ τε μάντιες ἄνδρες. id eſt,

Plures thriobolos, paucos eſt cernere vates.

Simile carmen eſt ſuperiori, eodem modo Græcis celebratum. Philochorus apud Zenodotum author eſt, olim tres nymphas Apollinis nutrices Parnaſſum incoluiſſe, quæ Thriæ dicerẽtur, vnde poſtea receptum ſit vt calculi ſortéſque diuinorum thriæ vocarentur. Vnde thrioboli, qui thrias in vrnam diuinam iaciunt. Sunt qui affirment, rationem diuinandi per ſortes à Minerua fuiſſe repertam, quæ quum magis floreret quàm oracula Delphica, mendax & vana reddita eſt: idque opera Iouis, Apollini gratum facere cupientis. Deinde vbi rurſum mortales Delphica frequentarent oracula, Pythiam ad hunc modum dixiſſe,

Thriæ, nymphæ. Thrioboli.

Πολλοὶ θριοβόλοι, παῦροι δέ τε μάντιες ἄνδρες.

Multi qui boues ſtimulent, pauci aratores. 9

Conſimilem habet ſententiam & hic verſus,

Πολλοὶ βουκένται, παῦροι δέ τε γῆς ἀροτῆρες. id eſt,

Qui taurum ſtimulent multi, ſed rarus arator.

Multi præ ſe ferunt quod non ſunt. Siquidem antiquitus arabant bubus, vt antè dictum eſt. eos extimulabant prælonga arundine, aut haſtili cuſpide quapiam acuminato. Qui mos & hodie durat apud Italos.

Multi præ ſe ferunt, quæ non ſunt.

Simia in purpura. 10

Πίθηκος ἐν πορφύρᾳ, id eſt, Simia purpurata. In varios vſus poteſt adhiberi parœmia, nempe vel in eos qui tametſi magnifico cultu ſint ornati, tamen cuiuſmodi ſint, ex ipſo vultu moribúſque cognoſcitur: vel in eos quibus dignitas indecora additur: vel quoties rei per ſe fœdæ, aſcititia peregrináque ornamẽta indecenter admouẽtur. Quid enim tam ridiculum quàm ſimia veſtita purpurea veſte? Atque id tamen non raro fieri videmus apud iſtos qui ſimias habent in deliciis, vt quam maximè poſſunt ad humanum morem ornent, ac veſtiant aliquoties & purpura: quò parum attentos aut imperitos fallant proque homine ſalutetur ſimia: aut ſi deprehenſus fuerit fucus, res magis ſit ridicula. Quàm multos id genus ſimios videre eſt in principum aulis, quibus ſi purpuram, ſi torquem, ſi gemmas detrahas, meros cerdones deprehendes. Lepidius erit ſi longius transferatur, velut in eos qui barba pallióque ſimulant ſanctimoniam. Tales Auguſtinus alicubi non ineleganter amiculo philoſophos appellat. Et Ammianus libro decimo quarto, Antigonum quendam amictu tenus philoſophum appellat. De barbæ tenus ſapientibus antea nobis dictum eſt.

Multi ſimij in aulis principum.

Simia ſimia eſt, etiamſi aurea geſtet inſignia. 11

Πίθηκος ὁ πίθηκος, κἂν χρύσεα ἔχῃ σύμβολα, id eſt, Simia ſimia fuerit, etiam ſi aurea geſtet inſignia. Superiori reſpondet, admonens fortunæ ornamenta non mutare hominis ingenium. Citatur adagium à Luciano in oratione contra ineruditum. Natum videtur à ſimiis illis AEgyptiis ſaltationem humanam imitantibus. Lucianus refert apologum in hunc modum, Rex quidam AEgyptius ſimias aliquot inſtituit vt ſaltandi rationem perdiſcerent. Vt enim nullum animal ad figuram hominis propius accedit, ita nec aliud actus humanos aut melius aut libentius imitatur. Artem itaque ſaltãdi protinus edoctæ, ſaltare cœperunt, inſignibus indutæ purpuris, ac perſonatæ. Multóque iam tempore maiorem in modum placebat ſpectaculum, donec è ſpectatoribus facetus quiſpiam nuces, quas clanculum in ſinu geſtabat, in medium abiecit. Ibi ſimiæ, ſimulatque nuces vidiſſent, oblitæ choreæ, id eſſe cœperunt quod antè fuerant, ac repente è ſaltatricibus in ſimias redierũt. contritíſque perſonis, dilaceratis veſtibus, pro nucibus inter ſe depugnabant, non ſine maximo ſpectatorum riſu. Narratur apologus non abſimilis de fele, quam Venus belle adornatam in pediſſequarum ordinem aſciuerat: ac ſatis aptè ἐγυναίκιζε, donec mure è cauo quopiam in medium procurrente, declarauit ſeſe nihil aliud eſſe quàm felem.

Apologus feſtiuus ex Luciano de Simiis.

Apolog. AEſopi.

Aſinus

Aſinus apud Cumanos. 12

Ὄνος παρὰ Κυμαίοις, id eſt, Aſinus apud Cumanos. Conueniet in eos, qui cùm ſint ineptiſſimi, tamen apud [illegible] tos ipſa neceſſitate habentur in pretio. [illegible] in eos qui [illegible] nos aliquos praeter meritum additus à fortuna, tumorem & inſolentiam (ita [illegible] fit) concilian[illegible]. Demoſthenes Olynthiacarum orationum [illegible]. id eſt, Fœlicitas enim & rerum ſucceſſus [illegible] ſolet [illegible] ex Æſchylo citatum,

Ἡ βαρὺ φέρειν ἄνδρες εὐτυχοῦντες [illegible]. id eſt,

Graue ferentes [illegible] proſperis.

Narrauimus alibi de aſino leonino [illegible] apud Cumanos ſe geſſit pro leone.

> Panem praeter meritum, [illegible]

Ita omnium tardiſſimè ſeneſcit. 13

Ὀργῆς μόνης [illegible] id eſt, [illegible] ſeneſcit. Huic diuerſum illud Ariſtotelis apophthegma, qui, authore Laertio, [illegible] M. Tullius [illegible] complexus, [illegible] dolet, [illegible] iniuriae tenaciſſimè meminiſſe ſolent, benefactorum quamſacillimè obliuiſci. Graecum adagium videtur ex Sophocle sumptum, [illegible] Oedipo Colonaeo [illegible] verba,

[illegible]

[illegible] id eſt,

Senecta nullae burgi [illegible]

[illegible] dolor.

> Complacet, [illegible] dolet, [illegible]

Hoc idem [illegible] Homerus [illegible] de Litis & Ate. Hanc, deam facit, quae noxas ac turbas ſoleat immittere [illegible] ipſum quidem acribus oculis ac [illegible] ita deas, [illegible] citare moliantur. Has & ſtrabis oculis fingit, & pedibus claudis, [illegible] propterea [illegible] ſolent homines. Carmen ipſum Homeri ſubſcribam ex Iliados libro nono.

> Ate.

> Litae.

Καὶ γάρ τε Λιταί εἰσι Διὸς κοῦραι μεγάλοιο,

Χωλαί τε, ῥυσαί τε, παραβλῶπές τ' ὀφθαλμώ,

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Τῷ δ' [illegible]

Quorum [illegible] non indolem neque gratiam, ſed ſententiam vtcunque reddemus Latinis auribus,

Nam Litas etiam genuit Saturnius ingens

Rugoſas, pedibus claudis, ac lumine laeſas,

Quae Ates à tergo veniunt medicantur [illegible],

Ipſa Ate [illegible]

[illegible]

[illegible]

Satturae [illegible] malorum.

At [illegible]

Se [illegible] plurima gratae

[illegible]

[illegible]

Tunc adito Ioue patre precantur vt illi et Ate

Huic adſit, poenas [illegible] damno.

Eiuſdem Ates fit mentio Iliados [illegible], vbi Iupiter [illegible] putans huic deae quòd à Iunone deceptus eſſet, illam capillis arreptam in terras praecipitem dedit, interdicens ne vnquam rediret in caelitum contubernium.

Si vultur es, cadauer expecta. 14

Captatores teſtamentorum & haeredipetae vulgata metaphora vultures appellantur, quòd [illegible] cadaueribus inhient. Nam heic aui proprium, cadaueribus tantum viuere. Vnde & natura [illegible] ſagacitatis accidit, autore Plinio, [illegible] triduo [illegible] cadauera ſint futura [illegible] Hoc minus [illegible] quam ſint homines [illegible] neque [illegible] imbelle, occidit, aut [illegible] cadauera vel eorum quae ſponte intercident [illegible]. In quibus tamen abſtinet [illegible] quemadmodum & Plutarchus docet in problematis rerum antiquarum. [illegible] qui dicunt vultures omnes eſſe foeminas, nec aliter ex Euro concipere, [illegible] arbores. Vnde [illegible] hanc auem [illegible] apud homines [illegible] & adulationibus [illegible] vt miſceantur teſtamento, vultures [illegible] Seneca libro [illegible] epiſtol. decimo quinto, epiſtola [illegible] Si vultur es, cadauer expecta. [illegible]

> Vultures omnium foeminas.

Amiſit pater vnicum Silanus.

Ceſſas mittere munera Oppiane?

[illegible]

[illegible] cadauer?

[illegible] huius adagij, ſed alia [illegible] id eſt, [illegible] Aetate [illegible] dictum de iis qui vel ob haereditatis vel alterius alicuius emolumenti ſpem [illegible]

Coruum deluſit hiantem. 15

Haud diſſimili figura dictum eſt ab Horatio in eum qui captatorem ſuum arte [illegible] ſuerat,

> coruus hiãs.

coruum deluſit hiantem.

Nam hac [illegible] cadaueribus manet.

[illegible]

[illegible] deluſit hiantem.

Loquitur de Corano, qui Naſicae ſocero ſpe teſtamenti per [illegible] Videtur autem hoc adagium [illegible] Graecorum, λύκος ἔχανεν, id eſt, Lupus hiat. vt itidem dicere liceat, [illegible] & κόραξ ἔχανεν, id eſt Coruus [illegible]

Cornicari. 16

Quin & Graeci prouerbio κορακεύειν dicunt, pro eo quod eſt, [illegible] Ariſtophanes in Pluto,

> Κρώζειν.

[illegible]

[illegible] id eſt,

Quid crocites [illegible] ſi quicquam [illegible]

[illegible] feras.

Interpres admonet eſſe prouerbium in eos, qui cornicum more [illegible] Sunt autem verba Chremyli ſenis, qui [illegible]

Neſcio [illegible] cornicans inepte.

Vſus eſt & D. Hieronymus in epiſtola ad Ruſticum monachum.

In vino veritas. 17

Ἐν οἴνῳ ἀλήθεια, id eſt, In vino veritas, paſſim apud autores vſurpatum adagium, ſignificans, ebrietatem animi fucum tollere & quicquid in pectore conditum eſt, in apertum proferre. Vnde diuinae literae vetant vinum dari regibus, quòd ibi nullum ſit [illegible] vbi regnet ebrietas. [illegible] libro 14. capite vigeſimo ſecundo ſcripſit, vinum vſqueadeo mentis arcana [illegible] vulgóque, inquit, veritas attributa vino eſt. Celebratur & Perſae cuiuſdam apophthegma, qui negauit tormentis opus eſſe ad exquirendum verum: vino enim rectius elici. quod [illegible] Horatius in Odis,

Tu lene [illegible] ingenio admoues

Plerunque duro, tu ſapientium

Curas & arcanum iocoſo

Conſilium retegis Lyaeo.

Idem [illegible] poetica

Reges dicuntur [illegible] vrgere culullis,

Et torquere mero quem perſpexiſſe laborent

An ſit amicitia dignus.

Ruſum alibi,

Quid non ebrietas deſignat? operta recludit.

Effertur & ad hunc modum apud Athenaeum lib. 2. paroemia, οἶνος καὶ ἀλήθεια, id eſt, Vinum & veritas, quòd [illegible] non tantum [illegible] ſua arcana: [illegible] alios loquuntur. Apud Plutarchum in vita Artaxerxis, [illegible] Mithridatem per vinum [illegible] id eſt, Nulla quidem inuidia eſt ô Mithridates: caeterùm quando Graeci dicunt, vinum & veritatem eſſe, &c. Celebratur à Graecis hoc quoque [illegible] prouerbialis [illegible] id eſt, Quod in corde ſobrij, id in lingua ebrij. Theognis,

> Vinũ & veritas.

> Quod in corde ſobrii, id in lingua ebrii.

[illegible]

[illegible] id eſt,

Aurum aut argentum fabris dignoſcitur igni.

Vinum hominis prodens arguit ingenium.

> Vinũ animi ſpeculum.

Athenaeus hunc ſenarium citat ex Euripide,

[illegible] id eſt,

Forma ære lucet, vina produnt pectora.

Apud eundem Ephippus,

Οἶνον τι πλῆθος πολλ' ἀναγκάζει λαλεῖν.
Οἶνος μαινομένους τὰς φρένας τἀληθῆ λέγειν. id eſt,
Vis multa vini multa te cogit loqui:
Loqui proinde vera dicunt ebrios.

At idem lib. 10. refert Anacharſidis dictum, ὅτι ψευδεῖς δόξαι τοῖς μεθύουσι γίγνονται. id eſt, quod falſæ opiniones accidunt temulentis. Ac mox narrat quiddam haud infeſtiuum: Quidam è conuiuis dixerat Anacharſidi, Vxorem duxiſti admodum deformem. At ille, Prorſus (inquit) idem mihi videtur. ſed heus puer porrige poculum meracius, vt illam faciam formoſam.

Amanti, & ebrio quæ pulchra non ſunt pulchra videntur.

Non ſolum igitur amanti, verùm etiam ebrio τὰ μὴ καλὰ, καλὰ πέφανται, quemadmodum inquit Theocritus. Atqui, verum qui poteſt dicere, qui labitur rerum iudicio? Sed veritas non ſemper reſpondet mendacio, verùm interdum ſimulationi. Poteſt autem fieri vt ex animo loquatur qui tamen falſum dicat, & verum dicat qui non verè loquatur. Poſtremo prouerbium non ſentit de inſana temulentia, quæ facit vt quæ fixa ſunt videantur ambulare: & quæ ſimplicia, videantur multiplicia: ſed de moderata, quæ, δισσωνίαν ac fucum excutit. Alcibiades in Sympoſio Platonis, τὸ δ' ἐντεῦθεν οὐκ ἄν μου ἠκούσατε λέγοντος εἰ μὴ πρῶτον μὲν, τὸ λεγόμενον, οἶνος ἄνευ τε παίδων καὶ μετὰ παίδων ἦν ἀληθής. id eſt, Quæ verò nunc ſequuntur non prius audietis quàm prouerbium illud recenſuerim, Vinũ & cum pueritia & ſine pueritia veridicum eſt. Quibus ex verbis liquet, idem de pueritia quod de vino prouerbio iactatum fuiſſe. Durat & hodie vulgo tale prouerbium, non audiri verum niſi à tribus hominum generibus, pueris, ebriis, & inſanis. Huc adſcribendum arbitror verſiculum illum prouerbialem,

Ἡ γλῶσσ' ἁμαρτάνουσα τἀληθῆ λέγει. id eſt,
Verum ſolet prolapſa lingua dicere.

Nam verum eſſe creditur quod exciderit imprudenti: quandoquidem id demum vacat fictionis ſuſpicione. Ex huiuſmodi lapſu colliguntur & omnia certioris fidei.

Sæpe Neoptolemi pro nomine nomen Oreſtis
Exit, & errorem vocis vt omen amo.

Quæ fidem faciant.

Denique M. Tullius in Topicis inter ea quæ certam faciunt fidem commemorat pueritiam, ſomnum, imprudentiam, vinolentiam, inſaniam.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *non prius audietis*) Hæc eſt Marſilii Ficini interpretatio, in qua eum Alcibiadis verba ita detorſiſſe, & Eraſmum, quum eam mutuaretur, id non perſpexiſſe, ſummopere miror. Hic enim eſt ſenſus eorum manifeſtiſſimus, Quod autem ſequitur ex me non audiſſetis, niſi primùm quidem (vt vulgò aiũt) vinum & ſine pueris & cum pueris eſſet veridicum. At in illa interpretatione ita vertuntur hæc verba οὐκ ἄν μου ἠκούσατε, ac ſi id in valerent quod οὐκ ἀκούσεσθέ μου: & εἰ μὴ πρῶτον μὲν τὸ λεγόμενον, quaſi idem ſignificarent quod ἐὰν μὴ πρότερον λέξω, οἶνος, &c. aut ἐὰν μὴ πρότερον φέρω vel εἴπω τὸ λεγόμενον: extrinſecus addendo hunc coniunctiuum. Atqui ſequitur ſtatim pòſt ἔπειτα, ad quod tendere hoc πρῶτον manifeſtum eſt.

Bos in lingua. 18

Βοῦς ἐπὶ γλώττης, id eſt, Bos in lingua. In eos qui non audent libere quod ſentiunt dicere. Tranſlatum vel à robore animantis, quaſi linguam opprimens non ſinat eam eloqui: vel hinc

Bos, Athenienſium nomiſma.

quòd Athenienſium numiſma quondam bouis obtinuit figuram. Item apud Romanos Seruius rex, ouium ac boum effigie primus ſignauit æs, authore Plinio, lib. 18 cap. 3. Idem teſtatur Plutarchus in Problematibus rerum priſcarum, quòd

Pecunia vnde dicta.

priſcis omnis ferè poſſeſſio erat in gregibus & armentis. vnde & à pecoribus dictam pecuniam volunt. Itaque qui mulctæ pendendæ metu deterriti reticerent, aut qui pecunia corrupti loqui non auderent, bouem in lingua dicebantur habere. Ac Iulius Pollux nono de rerum vocabulis libro prouerbium hoc exponens, his ferme conſentanea commemorat: addens ipſum nomiſma bouem vulgo vocari ſolere. proinde in Deliacis ſpectaculis, ſicui munus dandum erat, præconem pronunciare ſolitum, Tot boues illi dabuntur. Bouem autem valuiſſe duabus drachmis Atticis. vnde fuiſſe qui crederét hoc

Bos valuit duab. drachmis atticis.

nomiſma, Deliorum fuiſſe proprium, non Athenienſium. Addit item in Draconis legibus extare mentionem περὶ τῶν ἀποτίνειν δεκάβοιον. id eſt, De pendendis decem bubus, id eſt nummis decem. Neque defuiſſe qui ſenſerint Homerum quoque de nomiſmate loquutum, non de animante, quum ait,

Χρύσεα χαλκείων, ἑκατόμβοι' ἐννεαβοίων.

Verum hanc opinionem alio in loco refellit Iulius Pollux, oſtendens illam fuiſſe commutationẽ rerum citra nummos.

Bos olim in honore.

Qui ſcripſit ſcholia in Homerum, libro 2. tradit bouem apud priſcos in honore fuiſſe, cum multis de cauſis, tum præcipue quòd Apollini ſacrum ſit animal. Itaque in altera parte nomiſmatis inſculpebant bouem, in altera faciem regiam. Adagium autem effert ad hunc modum, Βοῦς ἐπὶ γλώσσης βέβηκεν, id eſt, Bos in lingua incedit: admonens id dici ſolitum vbi quis pecuniæ cauſa taceret. Theognis,

Βοῦς μοι ἐπὶ γλώσσῃ. id eſt,
In lingua mihi bos.

Philoſtratus in vita Apollonii, γλῶτταν τε οὗ πρῶτος ἀνθρώπων συνέσχε, βοῦν ἐπ' αὐτῇ, σιωπῆς εὑρὼν δόγμα. id eſt, Linguam primus hominum coercuit, bouem in illa, ſilentii inueniens decretum. De Pythagora loquitur, ſilentii authore. Item in Scopeliano ſophiſta, ὡς οὐ χρὴ θαυμάζειν εἰ πεπεδημένοι τὴν γλῶτταν τινὲς καὶ βοῦν ἀφωνίας ἐπ' αὐτὴν βεβλημένοι. id eſt, Neque mirandum eſt ſi quidam linguam habentes vinctá, boue ſilentii eam occupante. Extat apud Æſchylum in Agamemnone,

Τὰ δ' ἄλλα σιγῶ, βοῦς ἐπὶ γλώττῃ μέγας
Βέβηκεν. id eſt,
Taceo cætera, linguam occupauit bos quidam Ingens.

Argentanginam patitur. 19

Ἀργυράγχην πάσχει, id eſt, Argentanginam patitur. Superiori finitimum, eſt natum ex hiſtoria quam refert Aulus Gellius in noctibus Atticis, atque item Plutarchus in vita Demoſthenis. ea eſt huiuſmodi: Quum aduerſus Mileſiorum legatos, qui auxilii petendi cauſa Athenas venerant, acriter

Demoſthenes accepit, vt taceret.

in concione dixiſſet Demoſthenes, obſiſteretque quominus impetraturi poſtulata viderentur: cauſa in diem poſterum reiecta legati Demoſthenem ipſum adierunt, magnáque pecuniæ ſumma, ne contra ſe diceret, redemerant. Poſtridie, quum res denuo foret agenda, Demoſthenes multa lana collo circumuoluto in concionem prodiit, fingens ſeſe συνάγχην (id eſt anginam) pati, cámque rem impedimento eſſe quominus ex more diceret. Tum è populo quiſpiam, cui ſimulatio ſubolebat, exclamabat eum non συνάγχην, ſed ἀργυράγχην pati. Eſt autem συνάγχη morbi genus, vulgus medicorum deprauatè ſquinantiam appellat. Hunc Aretæus Cappadox lib. 1. commemorat inter morbos acutos, oſtendens bifariam appellari: vel κυνάγχην, quòd id mali canibus ſit familiare: vel συνάγχην, quòd ſpiritum coarctet ac præfocet.

συνάγχη.

Equus me portat, alit rex. 20

Ἵππος με φέρει, βασιλεύς με τρέφει. id eſt,
Me rex alit, ac me portat equus.

Refertur inter Græcorum adagia. atque addunt hinc natum: Iuuenis quidam ſub Rege Philippo ſtipendia faciebat: is quũ admoneretur vt miſſionem peteret, ſeſéque à militia abdicaret, negauit ſe facturum, his quidem verbis,

Ἵππος με φέρει, βασιλεύς με τρέφει. id eſt,
Equus me portat, rex me alit.

Significans ſe commodiſſime viuere, vt qui & pedibus alienis ingrederetur, & aliena pecunia paſceretur. Huc alluſit Horatius quum in Epiſtolis ſub Ariſtippi perſona ſic ait,

-rectius hoc &
Splendidius multo eſt, equus vt me portet, alat rex.

Quo quidem in loco Acron huius admonet prouerbii, cuius etiam meminit Diogenianus. Apparet è tragœdia quapiam aſcitum. eſt enim carmen anapæſticum dimetrum.

Etiam corchorus inter olera. 21

Καὶ κόρχορος ἐν λαχάνοις, id eſt, Etiam corchorus inter olera. Dici ſolitum in homines nullius pretii, qui tamen in numero aliquo ſtudeant haberi. Nam κόρχορος oleris genus eſt viliſſimi, quod Plinius libro vigeſimo primo, in catalogo olerum recenſet. Idem alibi commemorat inter herbas ſponte naſcentes. Scribit autem corchorum Alexandrini cibi herbã eſſe, conuolutis foliis, ad ſimilitudinem mori, multis remediis vtilẽ. Meminit prouerbii Theophraſtus lib. De plantis 7. ca. 7. corchorum referens inter olera, quæ vel cocta vel crúda poſſint edi: verum ob amaritudinem, prouerbio eſſe infamem. Suidas & Heſychius authores ſunt, nonnullis piſcem exiſtimari corchorum, contemptiſſimum nulliúſque pretii, qualis ſit hippurus. Ariſtophanes in Veſpis, καθ' ἡψάμεσθα τοῦ κορχόρου. id eſt, Deinde corchorum attigimus. Nec hic tacuit interpres de prouerbio.

κόρχορος.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *ra. Dici*) Cur potius in malam partem vſurpetur hoc prouerbium quàm in bonam, non ſatis perſpicio. Negauerit enim, vt opinor, nemo, quin hoc ſonent ipſa prouerbii verba, latius explicata, Etiam corchorus, quantumuis ſit amarus, inter olera numeratur, Aut, in olerum numero habetur Aut, oleris nomen obtinet. Vel alia forma, Ne corchoro quidem, quantumlibet amaro, oleris appellatio denegatur. Aut, Ne corchorum quidem ſua amarities ab olerum numero ſegregauit. Quod ſi hic eſt verborum ſenſus, aptiſſime profectò etiam in bonam partem vſurpabitur: veluti ſi de eo quem cæteris longe inferiorem aliqua in arte vel ſcientia eſſe fatebimur, ita tamen vt inter eius generis artifices cenſeatur, dicamus, etiam corchorus eſt de olerum numero. Id eſt, Hic, qualis qualis eſt, ita locum habet inter ἐμπείρων, vt corcho-

In bonã ſumptum partem adagium.

rus inter olera. Sic de Chœrilo quopiam loquentes, ſi velimus ſignificare, eum, quantumuis abiectus & contemptus ſit præ aliis, de poetarum tamen eſſe grege: dicemus, Etiam corchorus inter olera. Vel ſic, Etiam Chœrilo inter poetas, vt corchoro inter olera ſuus eſt locus. Aut, Vt corchorus inter olera, itidem Chœrilus inter poetas locum habet. Quod dictum & elegantius reddetur & apertius, ita dilatatum, Vt in oleribus non braſſicæ ſoli locus eſt, aut maluæ, aut aſphodelo, aut lapatho, verùm etiam corchoro: ita in poetis nõ Homero ſoli locus eſt, aut Archilocho, aut Sophocli, aut Pindaro, ſed etiam Chœrilo. Quòd ſi ab oleribus ad legumina comparationem transferre libeat, non minus prouerbialem formam præ ſe feret tua oratio. quinetiam prouerbium habebis plane effictum ad huius veteris exemplar, ſi leguminis omnium amariſſimi nomen ponas, vt omnium olerum amariſſimi corchori vides in eo poſitum eſſe nomen. nimirum ſit ita locutus, Etiam lupinus inter legumina. Quod dilatari & ipſum ſic poterit, Quemadmodum non faba tantùm, vel piſum, vel lens leguminum nomen obtinent, ſed id lupino cum illis commune eſt. ita etiã, &c. Ex his, vt opinor, ſatis apparet aliũ eſſe huius adagij vſum quam Eraſmus ſcribat, videlicet dici in homines nullius pretij, qui tamen in numero aliquo ſtudeant haberi. quaſi videlicet hoc modo efferretur adagium, Etiam corchorus vult haberi inter olera, vel ſtudet, aut cupit haberi. Quæ oratio longè diuerſa eſt ab hac, Etiam corchorus eſt inter olera. vel, de olerũ numero. Cæterum hoc quoque obiter adnotabo, legendum eſſe λαχάνοισι, vt ſit anapæſticum dimetrum catalecticum.

Vſus elegantior adagij.

V. id eſt.] Vertit ἐφαψόμεθα τῶν κορχόρων, corchorum attigimus: quaſi ἐφαψόμεθα ſit ab ἅπτω, quod idem ſignificet quod ἅπτομαι, id eſt tango: quum ſit à verbo ἕψω, id eſt coquo. Sed impoſuiſſe Eraſmo videtur genitiuus, cuius non animaduertit eundem eſſe hic vſum qui eſt in illa phraſi, ἐσθίειν τοῦ ὄψου.

Graculus inter muſas. 22

Cui non diſſimile videtur, κολοιὸς ἐν ταῖς μούσαις, id eſt, Graculus inter muſas. Indoctus inter doctiſſimos: infantiſſimus inter eloquentiſſimos. Rectè dicetur & in homines oſtentatione falſæ doctrinæ ſeſe iactitantes, & viris eruditis impudẽter obſtrepentes. Eſt enim graculus auis minime canora, ſed tamen odioſè garrula atque obſtrepera. Confine eſt his quod in Bucolicis ait Vergilius,

Graculus.

--ſed argutos interſtrepere anſer olores.

Cygni canori.

Cygnos canoros eſſe ſic omnium poetarum literis eſt decantatum, vt nihil ſit celebratius, etiamſi nemini contigit hunc audire cantum. Nec deſunt philoſophi qui huiuſce rei rationẽ quoque reddere conentur. Aelianus addit eos non canere niſi flante Fauonio. vnde fertur etiam prouerbium, κύκνειον ᾆσμα, id eſt, Cygnea cantio. Contrà, anſeres moleſto quodam ſtridore obganniunt. Proinde quum indoctus inter eruditos garrit, in tempore vſurpabitur adagium, Anſer inter olores.

Anſeres, moleſto ſtridore.

In lente vnguentum. 23

Τὸ ἐπὶ φακῇ μύρον, id eſt, In lenticula fabulam, ſubaudi, narras. Vbi quis mentionem inducit vilis cuiuſpiam & nihili hominis, aliis de viris egregiis verba facientibus. Ad hunc quidem modum legitur in omnibus vulgaris exemplaribus, apud A. Gellium libro decimo tertio, capite vigeſimo ſeptimo: verum placet Hermolai caſtigationi ſubſcribere, qui locum hunc ita reſtituit, vt legat τὸ ἐν φακῇ μύρον, id eſt, In lente vnguentum. Quadrat autẽ in hominẽ, aut in rẽ quãpiã quæ neutiquã in tẽpore adhibeatur iis quibus minime congruit. veluti ſi philoſophum iuuenum laſciuientium conuiuio miſceas: aut inter pocula de rebus grauibus ac theologicis incipias diſputare. Quemadmodum videlicet lenticulæ vili legumini inepte quis admiſcuerit vnguentum. Siquidem, authore Dioſcoride, & oculorum aciem hebetat, ſtomacho grauis, inteſtinis noxia, neruis, pulmoni & capiti inimica: gignit turbulenta inſomnia. Dicetur etiam vbi plura inter ſe diſſimilia confundentur. Verba Frontonis apud Gellium ſunt hæc, Videte tamen ne exiſtimetis ſemper atque in omni loco mortales multos pro multis hominibus eſſe dicendũ: ne planè fiat Græcũ illud de Varronis ſatyra prouerbium, τὸ ἐν φακῇ μύρον. id eſt, In lente vnguentum. Idem vſurpauit M. Tullius libro ad Atticum primo, Legati (inquit) cum authoritate mitterentur, qui adirẽt Galliæ ciuitates, darẽtque operam ne eæ cum Heluetiis ſe iungerent. Legati ſunt Q. Metellus Creticus & L. Flaccus, τὸ ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον. Lentulus Clodiæ filius. Tametſi hic quoque locus eodem mendo laborat quo Gellianus ille. Citatur autem adagium ab Ariſtotele, in lib. De ſenſu & ſenſili, ἀλλὰ τὸ γὰρ ὅπερ Εὐριπίδης ἀποσκώπτων Στράττις, ὅταν φακῆν ἕψητε, μὴ ᾽πιχεῖν μύρον. id eſt, Nam verum eſt quod ait Stratis Euripidem taxans, vbi lenticula coquitur, non oportere vnguentum infundere. Quo ſanè loco quæ portenta habeant noſtri vulgati codices, nihil attinet hic commemorare. Citat & Athenæus libro Dipnoſophiſtarum quarto.

Gellij locus emendatus.

Lentis noxæ.

Παραινέσαι σοι βούλομαι σοφόν τι,
Ὅταν φακῆν ἕψητε, μὴ ᾽πιχεῖν μύρον. id eſt,

Vos admonere callidum quiddam volo:
Vbi lens coquitur, vnguenta neque infundite.

ex Phœniſſis Strattidis Comici poetæ. Citat & ex Sopatri Necya, Ἰθακήσιε Ὀδυσσεῦ, τὸ ἐπὶ τῷ φακῷ μύρον, πάρεσι, θάρσει θυμέ. id eſt, Ithacenſis Vlyſſes, in lente vnguentum, adeſt: unde anime. Adducit & Clearchum prouerbiorum collectorem, qui hoc quoque recenſuerit prouerbij titulo, τὸ ἐν φακῇ μύρον. addens extare apud Varronem, compluteſque Latinorum viros eo prouerbio, quibus incognitum tamen ſit, vnde Varro deſumpſerit eum iambicum. Huc mihi videtur Ariſtophanes alluſiſſe, quum ait in Eργαις,

Clearchus, adagiorum collector.

Κἀπιφυσήσεις ἕρπυλλον ἄνω
Καὶ μύρον ἐπιχεῖς. id eſt,
Præterea ſeres ſerpyllum ſurſum,
Et vnguentum infundes.

Porrò vnguentum intelligo oleum odoratum, ac velut vnguentarium. Alioqui plebeium oleum admiſcere lenti, nihil prodigioſum. Athenæus libro ſecundo, citat hunc trimetrum ex Eupolide,

Vnguentum quid.

Ὄψον πονηρὸν πολυτελῶς ἠρτυμένον.
Conditum opipatè vile malumque opſonium.

Eſt autem apud ſcriptores hoc legumen cumprimis celebre, quemadmodum bulbus, cepe, & allium: nonnulli etiam encomium lentis ſcripſere. Quædam per ſe pulchra ſunt quæ tamen ſibi non congruunt. elegantis igitur eſt ſcire quid cui conueniat. Diocles philoſophus habitus eſt ὀψοφάγος: hic cuidam interroganti vter piſcis eſſet melior, congrus an labrax, (nobis dictus lupus) alter, inquit, elixus, alter aſſus. Sic Flaccus de poeta, bello malus, vtilis vrbi. Quoties munus delegatur minus accommodo, aptè dixeris, ἐν φακῇ μύρον. Adiicietur & hoc: Apud authores dictionem hanc comperio variè ſcriptam, nunc acutè φακῆν, nunc circunflexè, φακῆν, quod quum tam crebrò occurrat, vix inſcitia caſuve factum videri poteſt. Vnde conijcio φακῆν dictam ex contractione pro φακέαν. nam φακέαν legimus apud Athenæum. Idem λεκίθην dictam admonet pro λεκίθαν. Hæc igitur quibus placet origo, malunt dicere φακῆν: quibus magis placet forma communis, origine neglecta ſcripſerunt φακῆ & φακήν.

Encomium lentis.

Anulus aureus in naribus ſuis. 24

Huic penè cognatum eſt illud quod extat in prouerbiis Hebræorum, Anulus aureus in naribus ſuis. Sic enim habetur Prouerb. capit. 11. Circulus aureus in naribus ſuis, mulier pulchra & fatua. Vbi res quæpiam per ſe præclara illic adhibetur vbi minimè addecet. Vt ſi ſtulto contingant opes, fatuæ forma, genus ignauo, eloquẽtia viro improbo, magiſtratus imperito. His enim rebus non modo non ornantur, verumetiã magis ridiculi fiunt. Olim autem anulis quibuſdam aureis in auriculas inſertis ornari ſeſe credebant, maxime barbari. Inſeritur & ſuillis naribus anulus æreus, quo minus noceant agris, roſtri ſuffoſſione, quæ peculiaris eſt huic animanti: quapropter & agricolationem monſtraſſe creditur. Quòd ſi anulum aureũ roſtro ſuillo inſeras, res ſit oppido quam ridenda. Celebratur apud Græcos Menandri verſiculus ab hac ſententia non admodum abhorrens,

Barbarorũ ornatus.

Μισῶ πονηρὸν, χρηστὸν ὅταν εἴπῃ λόγον. id eſt,
Odi improbum qui verba proloquitur proba.

Huc pertinet illud quod memorat in noctibus A. Gellius, Quũ quiſpiam improbatæ famæ vir ſententiam dixiſſet Reipublicæ conducibilem, iuſſerunt eandem ab alio quopiam integro bonóque viro pronunciari, atque illius nomine decerni: quòd abſurdum exiſtimarent à malo viro bonum conſilium aut bonam ſententiam proficiſci. His adiungendũ eſt illud Antiphanis apud Athenæum libro ſexto,

Mali viri bona oratio, odioſa.

Σαπρὸν γλάνιν ἀργυροῦν πίνακ᾽ ἔχων. id eſt,
Putrem Silurum quadra habens argentea.

Quidam Silurum exiſtimant eum eſſe quem nunc vulgo Sturionem dicimus, piſcem multò omnium laudatiſſimum.

Silurus putris in quadra argẽtea.

In eburna vagina plumbeus gladius. 25

Huic confine eſt illud, ἐν ἐλεφαντίνῳ κολεῷ τὸ μολύβδινον ξίφος, id eſt, In eburna vagina plumbeus gladius, natum ex Diogenis Cynici apophthegmate: nam quum adoleſcens quiſpiam inſigni forma fœdum quiddam atque obſcœnum dixiſſet, Ex eburna (inquit) vagina plumbeum gladium educis.

Omnia octo. 26

Ἀπανταοκτώ, id eſt, Omnia octo. quum nihil deeſſe ſignificamus, aut quum multa inter ſe ſimilia videntur. Parœmiam hinc natam exiſtimant. Steſichorus poeta in oppido Catana ſplendidè ſepultus fertur, monumento diligenti quadam ratione ex omnibus octonis conſtructo, octo columnis, octo gradibus, angulis octo. atque hinc prouerbiũ increbuiſſe ἀπανταοκτώ. Meminit huius & Iulius Pollux in nono, agens de luſu taxillorum, quẽ ait numeris conſtare, in quibus ſit vnus qui Steſichorius appelletur, nimirum octo: idq; cognominis ſumptũ eſſe ab eius monumento. Sunt qui dicant eũ qui Corinthios in

Steſichori poetæ ſepulchrũ.

vnam ciuitatẽ coegit, ciues vniuerſos in octo tribus diſtribuiſſe, atque hinc ortum vulgi ſermonem. Neque deſunt qui ſcribant, idque Euandro (vt citant) authore, octo deos eſſe qui rerum imperent ſummæ, ignem, aquam, terram, cælum, lunam, ſolem, mithram, noctem. Mithram autem Perſæ eundem cum ſole exiſtimant. Ruſum alij dicunt octo fuiſſe certaminum ſpecies in Olympiis, atque inde ductum adagium, Omnia octo. Quòd ſi nobis quoque conceditur in ænigmate diuinare, nõ abſurde natum videri poteſt à fabula quam narrat Plutarchus in commentario De dæmonio Socratis: Deliis ac cæteris Græcis oraculo reſponſum fuiſſe apud AEgyptios, ita demùm malorum finem fore, ſi aram quæ in Delo erat duplaſſent. Qui quum non intellexiſſent quid ſibi vellet oraculũ, ridiculè duplatis ſingulis aræ lateribus, imprudentes ſolidum octuplum effecerunt, ob inſcitiam proportionis, quæ longitudine duplum reddit. Cæterùm hac in re conſultus Plato, geometriæ cumprimis peritus, reſpondit, deum Græcis imperitiã exprobraſſe monere vt geometriæ darent operam. Delectatũ apparet hoc prouerbio Heliogabalum imperatorem, cui morem hunc fuiſſe ſcribit AElius Lampridius, vt ſimul ad cœnam vocaret octo caluos, octo luſcos, octo podagroſos, octo ſurdos, octo nigros, octo prælongos, & octo præpingues & obeſos.

Octo dij qui rebus omnib. imperent.
Mithra, ſol.
De ara duplãda in Delo, oraculum.
Interpres oraculi, Plato.
Heliogabali laſciuia.

Omnia idem puluis. 27

Πάντα μία κόνις, id eſt, Omnia idem puluis. De indiſcreta ſimilitudine. Lucianus, ἀλλὰ πάντα μία ἡμῖν κόνις, φασί. id eſt, Quin nobis omnia idem, quod aiunt, puluis. Alludens ad defunctorum cineres, inter quos nihil apparet diſcriminis. Confine illi quod alio demonſtrabimus loco, Eiuſdem farinæ. Siquidem antiqui farinam, pollinem vocabant.

In defunctorũ cineribus nihil diſcriminis.

Currus bouem trahit. 28

Ἡ ἅμαξα τὸν βοῦν ἐλαύνει, id eſt, Currus bouem ducit, de re quæ præpoſterè geritur: Veluti ſi vxor præſcribat marito, ſi diſcipulus reprehendat præceptorem, ſi populus imperet principi, ſi ratio pareat affectui. Lucianus in Terpſione, Νῦν δὲ τὸ τοῦ παροιμίου, ἡ ἅμαξα τὸν βοῦν πολλάκις ἐφέλκει. id eſt, Nunc id euenit quod vulgo dici ſolet, Plauſtrum ſæpenumero bouem ipſum aufert. Tranſlata metaphora è plauſtris per decliue retro labentibus, vnáque ſecum bouem auferentibus.

Res præpoſtera.

Ab equis ad aſinos. 29

Ἀφ' ἵππων ἐπ' ὄνους, id eſt, Ab equis ad aſinos. Vbi quis à ſtudiis honeſtioribus ad parum honeſta deflectit: veluti ſiquis è philoſopho cantor, è theologo grammaticus, è mercatore caupo, ex œconomo coquus, è fabro fieret hiſtrio. Quadrabit item, vbi quis è conditione lautiore ad abiectiora deuenerit. Procopius ſophiſta in epiſt. quapiam, Τὸ δὴ λεγόμενον, ἀφ' ἵππων ἐπ' ὄνους μεταβεβήκαμεν. id eſt, Iuxta prouerbium, ab equis ad aſinos tranſiuimus.

Ab aſinis ad boues tranſcendere. 30

Huic diuerſum eſt illud Plautinum, Ab aſinis ab boues tranſcendere, pro eo quod eſt, ex humiliore conditione ad ditiorum partes tranſire. Sic enim apud Plautum in Aulularia Euclio, cuius pauperculi diues quidam expetebat affinitatem: Venit hoc mihi in mentem Megadore, te eſſe hominem diuitem, factioſum: me item eſſe hominem pauperum pauperrimum. Nunc ſi filiam locaſſem meam tibi, in mentem venit te bouem eſſe, & me eſſe aſellum. Vbi tecum coniũctus ſiem, vbi onus nequeam portare pariter, iaceam ego aſinus in luto: tu me bos haud magis reſpicias, natus quam ſi nunquam ſiem. Et te vtar iniquiore, & meus me ordo irrideat. neutrobi habeam ſtabile ſtabulum, ſiquid diuortij fiat. Aſini me mordicus ſcindant, boues incurſent cornibus. Hoc magnum periculum eſt, me ab aſinis ad boues tranſcendere. Hactenus Plautus. Videtur allegoria ex apologo quopiam mutuò ſumpta, qui mihi in præſentia non ſuccurrit.

Ab aſino delapſus. 31

* Ἀπ' ὄνου καταπεσών. id eſt, Ab aſino delapſus. In eos dicitur qui inconſultè quippiam agunt & imperitè: aut in eos qui à præſentibus commodis, quibus ob inſcitiam vti neſciunt, excidunt. Eſt autem in Græcis verbis faceta alluſio ad finitimam orationem mutato accentu, ἀπὸ νοῦ, id eſt à mente. delapſus. tanquam vecors & mentis impotens. Vtitur hoc adagio Plato lib. De legibus 3. Δεῖ, φαίνεταί μοι γε, οἷόν περ ἵππον, τὸν λόγον ἑκάστοτε ἀναλαμβάνειν, καὶ μὴ, καθάπερ ἀχάλινον κεκτημένον τὸ στόμα, βίᾳ ὑπὸ τοῦ λόγου φερόμενον, κατὰ τὴν παροιμίαν, ἀπό τινος ὄνου πεσεῖν. id eſt, Mihi ſanè videtur ſermo, velut equus, vndiquaque reſtringẽdus, ne tanquã os habẽs effræne, impetu abreptus iuxta prouerbiũ, ab aſino tanquã à mente excidat. Vtitur itẽ Plutarchus in Gryllo. Ruſum Ariſtophanes in Nubibus.

Κακῶς γὰρ ὄντως ἔχω, μή τί γέ μοι δοκεῖς.
Ἵππων γ' ἐλαύνων ἐξέπεσον νὴ τοὺς θεούς.
Τί δῆτα ληρεῖς, ὥσπερ ἀπ' ὄνου καταπεσών;
Malè vt videtur accidit tibi quippiam.
Ita per deos, equos agens, miſer excidi.
Quid hæc ita, vt delapſus aſino, blatteras?

Primus verſus dicitur à Strepſiade daniſtam irridente, quòd pecuniam filio ſuo mutuò datam repetat. Alter eſt daniſtæ iuuenem tacita alluſione notantis, qui ſtudio alendorum equorum pecuniam eam aſſumpſerat. Tertius ruſus Strepſiadis, dicentis illum delirare, perinde quaſi non ab equis ſed ab aſino decidiſſet. hoc eſt ἀπὸ νοῦ, id eſt à mente. Quandoquidem & Latinis mente delapſi dicuntur, qui mente exciderunt. Suetonius in Auguſto, Rectorem quoque ſolitus apponere ætate paruis, aut mente lapſis. Quidam huic quoque prouerbio huiuſmodi affingunt fabulam: Duo quidam, quum in deſertis locis aſinum quempiam forte fortuna nacti eſſent, contendere inter ſeſe cœperũt, vter eum, vti ſuum, domum abduceret: nam vtrique pariter à fortuna videbatur obiectus. Hac interim de re illis inuicem altercantibus aſinus ſeſe ſubduxit, ac neuter eo potitus eſt. atque hinc prouerbium natum autumant. Mihi magis placet, in adagio captatam fuiſſe alluſionem de qua diximus, maximè quod animaduertam grammaticis id ſtudio fuiſſe, vt omnibus adagiis fabulam aliquam, aut hiſtoriam, vel cõmentitiam, adiungerent. Vt autem Suetonius dixit mente lapſos, ita Vlpianus, titulo de magiſtratibus conueniendis, facultatibus lapſos dixit, qui redacti eſſent ad inopiam.

Mente delapſi, aut lapſi.
Facultatibus lapſi.

Telluris onus. 31

Γῆς ἄχθος, id eſt, Terræ onus. De homine vehementer inutili, qui nihil aliud quàm terram ſuo pondere grauet. Refertur inter adagia Græcanica: natum ex Homero, apud quem Achilles Iliados σ hoc pacto loquitur, indignè ferens ocium, & quòd non ineat prælium cum reliquis copiis.

Ἀλλ' ἧμαι παρὰ νηυσὶν ἐτώσιον ἄχθος ἀρούρης. id eſt,
Nauibus aſſideo, telluris inutile pondus.
Ruſum in Odyſſeæ υ,
Οἷον μὲν τοῦτον ἔχεις ἐπίμαστον ἀλήτην,
Σίτου καὶ οἴνου κεχρημένον, οὐδέ τι ἔργων
Ἔμπαιον, οὐδὲ βίης, ἀλλ' αὔτως ἄχθος ἀρούρης;
Quem tandem nobis erronem adducis edacem,
Enectúmque fame, vinique & panis egenum:
Artibus edoctum nullis, neque viribus vllis
Pollentem, ac tantùm telluris inutile pondus?

Vtitur eo Plato in Theæteto, οἴονται γὰρ ἀκούειν ὅτι οὐ λῆροί εἰσι, γῆς ἄλλως ἄχθη. id eſt, Exiſtimant enim ſe non haberi pro nugis & inutilibus terræ oneribus. Nec illepidum, nec prorſus, ni fallor, ἀπροσδιόνυσον eſt, quod memorat Athenæus lib. octauo. Stratonicus quidam citharœdus Corinthi peregrinabatur. hunc quum anicula quædam fixis oculis intueretur, idque diu, tandem, Quid, inquit, tibi per deos vis mater, aut quid me ſic continenter intueris? Demiror, inquit illa, ſi matris vterus te decem menſes ferre potuit, quum ciuitas angatur vnum duntaxat diem te portans. In tales quadraret epitaphium quod Timocreontis Rhodij, poetæ, cæterum voracis ac bibacis, ſepulchro inſcriptum indicat Athæneus lib. 10.

Πολλὰ πιὼν καὶ πολλὰ φαγὼν, καὶ πολλὰ κάκ' εἰπὼν
Ἀνθρώπους, κεῖμαι Τιμοκρέων Ῥόδιος. id eſt,
Multum edi, multumque bibi, mala plurima dixi in
Mortales, iaceo hic Timocreon Rhodius.

Stratonicus citharœdus.
Epitaphium Timocreontis Rhodij.

Arabius tibicen. 32

Ἀράβιος αὐλητὴς, id eſt, Arabius tibicen. aut ἀράβιος ἄγγελος, id eſt, Arabius nuncius. In eos dici ſolitum qui à ſemel cœptis nunquam deſiſtunt. Quod vitij Flaccus cantoribus peculiare eſſe ſcripſit, vt iuſſi cantare, nunquam adducantur vt incipiant: ſi iniuſſi cœperint, nunquam deſinant. Citatur ex Menãdro, ἀράβιον ἄρ' ἐγὼ κεκίνηκα αὐλὸν, Arabiam ego hercle tibiã excitaui. Meminit adagij Iul. Pollux, cap. de loquacibus, ad hunc modum, ἀράβιος αὐλός, id eſt, Arabia tibia. Citatur & Cantharus in Medea, κιθαρῳδὸν ἐξεγείρατο ἀράβιον. id eſt, Citharœdum excitauit Arabium. Celebratur Græcis & hic verſiculus de tibicine Arabio,

Δραχμῆς μὲν αὐλεῖ, τεττάρων δὲ παύεται. id eſt,
Dragma canit, ſed quatuor compeſcitur.

Quòd paululo pretio prouocaretur ad canendum, non niſi magna mercede deſiſteret. Adagium hinc natum exiſtimant, quòd olim tibiis canendi artem non diſcebant ingenui, tanquam ſordidam, ſed hanc ſola mancipia exercebant. quæ plerunque ex Arabia producebantur. Deinde ingenuis vſqueadeo placere cœpit, vt indoctus haberetur quiſquis huius eſſet rudis: donec Alcibiades tibias abijceret, oris deformitate conſpecta ad ſpeculum. Conueniet & in eos qui laborant morbo quem Græci vocant ἀπεραντολογίαν, id eſt, qui dicendi finem facere neſciunt. In quos extat illud Sophoclis,

Ἅπας γὰρ ὅστις ἥδεται λέγων ἀεὶ,
Λέληθεν αὑτὸν τοῖς ξυνοῦσιν ὢν βαρύς. id eſt,
Quicunque gaudet continenter proloqui,
Is ſe grauem eſſe quotquot adſunt non videt.

Cantoribus proprium.
Arabia tibia.
Dragma canit, quatuor deſinit.

Artem quæuis alit terra. 33

Τὸ τέχνιον πᾶσα γαῖα τρέφει, id eſt, Artem quæuis alit regio. Prouerbialis ſententia, qua ſignificatum eſt certiſſimum viaticum

[illegible] eſſe eruditionem aut artificium aliquod. Nam hæc neque [illegible], & quocunque terrarum abeas tecum [illegible], nihil adferens tibi ſarcinæ. Suetonius ſcribit, aliquando Neroni prædictum a mathematicis, fore vt imperio deſtitueretur: vnde vocem illam Neronis celeberrimam extitiſſe, τὸ τέχνιον πᾶσα γαῖα τρέφει: quo maiore venia meditaretur citharœdicam artem principi gratam, priuato neceſſariam.

[illegible] in artifiæ-[illegible]

Itaque quum intelligeret ſibi pereundum, illud identidem dictitabat, Qualis artifex pereo. velut indignum eſſet, qui tantus eſſet muſicus, vt omnibus gentibus viuere poſſet, imperij ſane ad mortem adigi. Nec enim aliud [illegible] eius ſententiæ, quidem apud Suetonium [illegible]. Item nullo conuicio magis offenſus eſt, quam quod [illegible] malum citharœdum appellaſſet. Idem euenit Dionyſio Syracuſano tyranno, qui imperio exutus, Corinthi ludum aperuit, ac pueros literas & muſicam docuit. Apparet autem ſenarium eſſe quem citat Suetonius, ſed paucarum ſyllabarum commutatione deprauatum, fortaſſis ſic reſtituendum,

Τὸ τέχνιον πᾶσα γαῖα τρέφει.

[illegible] Græcum ſententiam [illegible], ab hoc prouerbio non admodum diſſidens,

[illegible] ἀτυχίας ἐστὶν [illegible] τέχνη. id eſt,

Ars [illegible] portus eſt mortalibus.

Ars [illegible] in [illegible] portum.

Hoc eſt, Veterum confugium in egeſtate eſt ars. Vnde qui ſapiunt, etiam ſi ſuppetat vnde [illegible], tamen liberos ſuos [illegible] aliquod diſcere cogunt: quo, ſi contingat vt fortuna auferat opes, [illegible] non habeat, [illegible] parent. At nunc pleriq; quibus dem [illegible] eſt, [illegible] familias conſtituerunt: vnde ſi pellantur aut [illegible], [illegible] tollendum quod non potuerunt, contra Platonis legem. Qui ſcripſit Cornu copiæ Latinum, citat hic alium [illegible] prouerbium [illegible] vulgo iactatum, Sua cuique ars pro viatico eſt. Honeſtiſſimũ ſane viaticum, modo ars ſit honeſta.

Non eras in hoc albo. 34

Non eras in hoc albo, hoc eſt, Non eras in hoc numero. Tranſlatum ab albata tabula, in qua quondam ſcribebantur nomina iudicum. Plinius in præfatione hiſtoriarum mundi, Quum hanc operam condicerem, non eras in hoc albo. id eſt, non eras in eorum numero quos hæc lecturos credebam. Erat & album prætoris, in quo leges & formulæ deſcribebantur. Pandectarum lib. 2. tit. De edendo, ex Vlpiano cum quoque edere Labeo ait, qui producat aduerſarium ſuum ad album, & demonſtret quid dictaturus ſit. Atque hoc ſanè loco, aduerſarium nõ declarat cum quicum lis eſt, ſed tabulas ex tempore notatas memoriæ gratia. In quem ſenſum M. Tullius vſus eſt in oratione pro Roſcio, idque non ſemel. Andreas Alciatus exiſtimat legendum, Aduerſaria, no aduerſarium lib. Diſputationum 3. Item ſecundo eiuſdem operis libro tit. 1. multa fit mentio de albo. Quintilianus lib. Inſtitutionum 12. Quorum alij ſe ad album & rubricas tranſtulerunt. Videlicet leguleios & formularios ridens, qui non ex libris iuriſprudentum, ſed ex albo prætoris iuris ſcientiam diſcerent. T. Liuius decadis primæ lib. 9. Ciuile ius repoſitum in penetralibus pontificum euulgauit, faſtoſque circa forum in albo propoſuit, vt quando lege agi poſſet ſciretur. Apuleius Metamorphoſeωn libro ſexto meminit albi, ſiquidem Iouem adlocutum [illegible] deos, ita facit exordiri. Dei conſcripti Muſarum albo. Quibus in verbis mihi ſubeſſe videtur obſcura quidem ſed faceta alluſio ſcriptoris, ad deos à poetis confictos: quaſi ij demum in deorum numero ſint, quos illic Muſæ, quibus afflati ſcribunt poetæ, conſtituerint.

Album prætorium.

Oleo tranquillior. 35

Homines ingenio leni.

Oleo tranquillior hyperbole prouerbialis in homines minime iracundos, lenique ingenio præditos: aliquoties natura ſimplex, quo nihil magis tacitum magiſque lene. Plautus in Pœnulo, Ita hanc canem faciam tibi oleo tranquilliorem. Eſt autem vſque adeo tranquilla olei natura, vt mare quoque rem omnium ſæuiſſimam tranquillet: atque ob id vrinantes aiunt oleum ore ſpargere, quòd mitiget elementi naturam aſperam, lucémque deportet. Author eſt Plinius li. 2. Idem confirmat Plutarchus, & eur ita ſit, rationem reddit in libello De cauſis naturalibus. Petrus in Commentarium quæſt [illegible] Decade [illegible], cauſam adferens cur Homerus inter tot liquores oleum duntaxat appellarit ὑγρὸν, id eſt humidum ſiue liquidum oſtendit: oleo nihil ineſſe aſperum, ſed vndique lene eſſe, & ob maxime reddere imagines more ſpeculorum. Præterea nec motum aut percuſſum ſtrepit, quemadmodum humores reliqui: nec luctatur cum igni, ſed tacitè paſcit. Deinque non eſt alius liquor qui tam latè diffundatur quum inungitur corpori: aut ſenſus leuiter, vnde [illegible]. Vtitur hoc adagio & Plato in Theæteto de ſcientia, placida ingenia, quæ leniter ac tranquille ad diſciplinas & diſputationes accedunt, oleo molliter fluenti comparans, ὁ δὲ οὕτω λείως τε καὶ ἀπταίστως καὶ ἀνυσίμως ἔρχεται ἐπὶ τὰς μαθήσεις τε καὶ ζητήσεις

Olei natura.

μετὰ πολλῆς πρᾳότητος, οἷον ἐλαίου ῥεῦμα ἀψοφητὶ ῥέοντος, ὥστε θαυμάσαι τὸ τηλικοῦτον ὄντα οὕτω ταῦτα διαπράττειν, id eſt, At hic adeò leniter ac circumſpecte ſimulq; expeditè ingreditur ad diſciplinas quæſtioneſque multa cum manſuetudine, olei in morem citra ſtrepitum fluentis, vt admireris, tantus quum ſit, hæc ad eum modum agere.

Auricula infima mollior. 36

Huic ſimillimum quod M. Tullius vſurpat in epiſtolis ad Q. fratrem lib. 2. Tu, inquiens, quemadmodum me cenſes oportere eſſe in Repub. & in rebus noſtris, ita & eſſe & [illegible] auricula infima molliorem. Au[illegible] lib. 19. [illegible], hic eſt locus, in quo deſinit auricula mollior. Tranſlata metaphora ab ea auriculæ parte, qua non eſt aliud in humano corpore mollius aut flexibilius lentiúſque: vt quæ nec oſſe rigeat, neque cartilagine durescat, neque neruis intendatur.

Apio mollior, aut mitior. 37

Ἀπίου πρᾳότερος, id eſt, Apio mitior. Simili figura dictum eſt à Theocrito,

Καὶ τὺ δέ μοι ἀπίοιο πρᾳΰτερος. id eſt,

Et tu mihi certe apio manſuetior.

Eſt autem apios Græcis raphanus aut pyri genus.

Spongia mollior. 38

Eiuſdem eſt generis, τῆς σπογγιᾶς μαλακώτερος, id eſt, Spongia mollior. Sic enim in aſſentatorem quempiam loquitur quiſpiam in comœdia quempiam, citante Plutarcho in commentario De diſcrimine adulatoris & amici,

Ἐμ. Νικόμαχε [illegible],
Αἰ μὴ [illegible],
Αἰ μὴ [illegible] μαλακώτερον
Τὸ πρόσωπον. id eſt,
Nicomache me iſti militi opponas velim,
Niſi pepona lotis, quantus eſt, eſſecero:
Niſi ſpongia illi molliorem qualibet
Reddidero vultum.

Ad eundem modum dicebant, Pepone mollior. Theopompus apud Athenæum lib. 2. μαλακώτερά μοι πεπόνων καὶ σικύων γεγένηται. id eſt, Molliora mihi pepone & cucumere facta ſunt. Ad hanc formam pertinet quod idem citat ex Epicharmo, Πρᾳότερος ἐγὼ μαλάχας, id eſt, Mitior equidẽ malua. quòd ea herba vim habeat leniendi. Idem, Cinædo mollior. Plautus in Aulularia, Ita fuſtibus ſum mollior magis quam vllus cinædus. Nã priſci ſaltatores & pantomimos, cinædos vocabant, quòd cum geſticulatione canerent. Similiter Catullus,

Pepone mollior.

Mitior malua.

Cinæde Thalli mollior cuniculi capillis.

Cinædo mollior.

Fœlicibus ſunt & trimeſtres liberi. 39

Τοῖς εὐτυχοῦσι καὶ τρίμηνα παιδία. id eſt,
Fœlicibus ſunt & trimeſtres liberi.

Senarius prouerbialis in principum ac diuitum fœlicitatem, quibus per adulationem omnia laudi vertuntur, quíque ſibi nihil non licere putant: adeo vt quod in homine plebeio perinde, vt ſummum ſcelus damnatur, in illis virtutis titulo celebretur. Vnde nata ſit parœmia, Suetonius Tranquillus declarat, Claudij Cæſaris vitam his verbis exordiens, Patrem Claudij Cæſaris Druſum, olim Decimum, mox Neronẽ prænomine, Liuia quum Auguſto grauida nupſiſſet, intra menſem tertium peperit: fuitque ſuſpicio ex vitrico per adulterij conſuetudinem procreatum. Statim certè vulgatus eſt verſus,

Trimeſtres filij.

Τοῖς εὐτυχοῦσι καὶ τρίμηνα παιδία. id eſt,
Potentibus ſunt menſium & partus trium.

Nam menſe ſeptimo, decimo, & vndecimo, legitimi ſunt partus quarto & octauo, neque vitales fere, & perquam rari. mẽſe tertio, nulli partus editi leguntur. Author Plinius libro ſeptimo, capite quinto.

Aurem vellere. 40

Aurẽ vellere veteres dicebant admonere, à priſco ritu ſumpta figura, quo in ius ducturi quempiam, aurem vellicabant, atteſtantes eum quem quaſi teſtem meminiſſe volebant. Inde Horatianum illud in Sermonibus,

– & licet atteſtari? ego verò
Oppono auriculam.

Siquidem vt frons antiquitus erat ſacra Genio (veluti ſcribit in Maronis Silenum Seruius) vt digiti Mineruæ, genua Miſericordiæ, ita auris Memoriæ deæ, quam Græci μνημοσύνην vocant. Vergilius in Sileno,

Frons ſacra genio.

Quum canerem reges & prælia, Cynthius aurem
Vellit, & admonuit, Paſtorem, Tityre, pingues
Paſcere oportet oues, deductum dicere carmen.

Quod imitatus Calphurnius in Bucolicis,

– vellit nam ſæpius aurem
Inuida paupertas, & dicit, vilia cura.

Nonnihil decoris adiunxit prouerbio Calphurnius, quod ad rem tranſtulit quancunque poteſt paupertas hoc loco pro dea accipi. Seneca lib. De beneficiis 4. Nec tanquam munus dabo, ſed verba mea redimã, & aurem mihi peruellam, dãno caſtiga-

bo promittentis temeritatem. Rurſus lib. 2. Loquar mecum & mihi autem periculam hoc eſt, ero mihi ipſi monitor, ne ſimiliter peccem. Vtitur in hunc modum & aliis aliquot locis, vt in epiſtola quadam, Sit ergo aliquis cuſtos, & aures ſubinde perueliat, abigatque rumores, & reclamet populis laudantibus.

Alter Hercules. 41

Prouerbialis hyperbole, οὗτος ἄλλος Ἡρακλῆς, id eſt, Hic alter Hercules. De viro præſtantiſsimo ac laborum tolerantiſſimo. Extat hoc titulo fabula quæpiam ex Menippeis Terentij Varronis, mimi in prouerbiali Ariſt. lib. Moralium Eudemiorū 7. ὅπερ φίλος βούλεται εἶναι, ὥσπερ ἡ παροιμία φησὶν, ἄλλος Ἡρακλῆς ἄλλος οὗτος, id eſt, Nam amicus cupit eſſe, ſicuti prouerbio dicitur alter Hercules, alter hic. Plutarchus ſcribit id cognominis vulgo Theſeo attributum quòd multa fortiter patraret exemplo Herculis. Laertius in vitis philoſophorū oſtendit & Cleanthem philoſophum, alterum Herculem vulgò dictum fuiſſe: quòd eſſet omnium laborum patientiſſimus. adeo vt noctu hauriendo è puteo aquam victum diurnum pararet (vnde & φρεάντλης dictus pro Cleanthe) & nihilo tamen ſegnius egregiam operam interdiu nauaret philoſophiæ. Clearchus apud Zenodotum aliam fabulam adfert vnde hoc ſit natum adagium. ait enim Briareum (qui & ipſe Hercules dictus eſt) profectum Delphos, ſublatis inde theſauris aliquot ac monumẽtis ex iis quæ eo in loco ſeruabantur, iuxta veterem quandam conſuetudinem, ad columnas, quas Herculis cognominãt, ſeſe contuliſſe, atque ibidem illis quæ illic erant, fuiſſe potitum. Deinde Tyrium Herculem veniſſe Delphos vt oraculum conſuleret, deumque reſpondiſſe, οὗτος ἄλλος Ἡρακλῆς, id eſt, Hic alter Hercules: atque oraculum in adagionem abiiſſe. Nec deſunt qui huius dicti originem referant ad Titormum quendam bubſequam, qui multis exemplis Milonem ſuperarit. Is ſe profitens ſuperatum, ſublatis in cælum manibus dixit, ὦ Ζεῦ, μὴ τοῦτον Ἡρακλῆ ἡμῖν ἕτερον ἐφύτευσας. O Iupiter, num hunc nobis Herculem alterum genuiſti? Huc pertinet illud Theocriti in Paſtoribus.

> Φαντί τιν Ἡρακλῆι βίῃ καὶ κάρτει ἐρίσδεν.
> Viribus Alcidæ hunc certare & robore dicunt.
> Subiicitque paſtor.
> Κἠμ' ἔφατ' ἁ ματηρ Πολυδεύκεος ἦμεν ἀμείνω. id eſt,
> Me quoque Pollucem mater præcellere dixit.

Erat enim hic excellens in pugilum certamine. Et Græculus adulator apud Iuuenalem, diuitem imbecillum Herculi æquat, Antæum procul à tellure tenenti. Macrobius lib. Saturnalium 3. ſcribit in hunc modum, Salios autem Herculi propter vbertatem doctrinæ altioris aſſignat: quia is deus & apud Pontifices idẽ qui & Mars habetur. Et ſanè ita Menippea Varronis affirmat, quæ inſcribitur ἄλλος οὗτος Ἡρακλῆς, quia quum de Hercule multa loqueretur, eundem eſſe cum Marte probauit. Apud Latinos quoque Ruticello cuidam prodigioſis viribus Herculis nomen attributum. Is mulum ſuum tollebat: vt ſcribit M. Varro, citante Plinio libro 7. At Hippocrati medico, quòd peſtilentiam ab Illyriis venientem prædixiſſet, dimiſſis ad auxiliandum circa vrbes diſcipulis, Græcia ob meritum eoſdem decreuit honores quos Herculi. nam & is ἀλεξίκακος habitus eſt. Author idem Plinius eodem libro. Quin nomen hoc Herculis videtur vulgari ſermone ad omnes viros egregie fortes transferri ſolere, non aliter quàm Catonis ad graues & ſapientes. Nam Varro quadraginta tres Hercules enumerat, additque hoc nomine honoratos fuiſſe omnes qui fortiter quippiam egiſſent. Teſtatur & Macrobius in Saturnalibus, hoc nominis compluribus fuiſſe commune & ante Amphitryonis priuignum. Sic & Achilles appellabantur inſigni fortitudine duces quorum de numero fuit Lucius Sicinius Dentatus, ob ingentem fortitudinem Romanus Achilles appellatus, quòd centum & viginti prælijs cum hoſte pugnaſſet, nec vllam haberet cicatricem auerſam. Author A. Gellius lib. 2. cap. 11. Denique rationem aut argumentum Achilleum vocant quod ſit inſuperabile & inſolubile.

Cleanthes, alter Hercules. *φρεάντλης.* *Salij Herculi aſſignati.* *Hercules ἀλεξίκακος.* *Quadraginta tres Hercules.* Achilles. Achilleũ argumentum.

Bipedum nequiſsimus. 42

Bipedum nequiſſimus, de homine vehementer improbato, quique vel pecudes nequitia ſuperet. Dictum eſt in Regulum quẽdam oratorem, quem Plinius in epiſtolis ſubinde ſuis pingit coloribus: vbi & adagium hoc refertur. ſed ante hunc Cicero torſerat in Clodium in oratione pro domo ſua, Hoc tu proſcriptore, hoc conſiliario, hoc miniſtro, omnium non bipedum ſolum, ſed etiam quadrupedum impuriſſimo, Remp. perdidiſti. Conſimili figura Alexander Imperator apud Aeliũ Lampridium, Nuper certe patres meminiſtis, quum ille omniũ non ſolum bipedum, ſed etiam quadrupedum ſpurciſſimus Antonini nomen præferret, Heliogabalum ſignificans, in petatorum vnum omnium effœminatiſſimum, & quem optimo iure Romanum Sardanapalum poſſis dicere. Addit autem in hoc ſermone nominis generalitas gratam quandam & nouam ἔμφασιν, quemadmodum & nullum animal pro nullo homine vulgo dicimus.

Regulus orator, improbiſſimus. *Heliogabalus.*

Adamantinus. 43

Ἀδαμάντινος, id eſt Adamantinus, pro eo quod eſt inexorabilis aut infrangibilis. Huic prouerbio incredibilis huius lapidis duritiés locum fecit. de qua Plinius libro 37. ſcribit ad hunc modum, incudibus adamantes deprehenduntur ita reſpuentes ictum, vt ferrum vtrinque diſſultet, incudeſque etiam ipſæ diſſiliãt. Quippe duritia inenarrabilis eſt ſimulque ignium victrix natura, & nunquam incaleſcens. Vnde & nomen indomita vis, Græca interpretatione accepit. Hactenus Plinius. Vnde quicquid inuictum atque inexpugnabile, id adamantinum vocamus. Heſiodus,

> Ἀλλ' ἀδαμάντινον ἔχει κρατερόφρονα θυμόν. id eſt,
> Durus at his animus ſolido ex adamante creatus.
> Theocritus in Amaryllide.
> Καί κέ μ' ἴσως ποτίδῃ, ἐπεὶ οὐκ ἀδαμαντίνα ἐντί. id eſt,
> Me quoque reſpiciet (neque enim eſt adamantina) fortan.

Eodem pertinet quòd Homerus Vulcanum fingit adamantinis vinculis irretientem Venerem & Martem: quòd Mars portas & columnas inferorum ex adamante fabricatus eſt. Socrates in Gorgia Platonis rationes adamantinas vocat, id eſt inexpugnabiles. Rurſus libro de Rep. 10. ἀδαμαντίνως ἔχειν dixit pro firmiter tenere, ἀδαμαντίνως δὴ δεῖ ταύτην τὴν δόξαν ἔχοντα, εἰς ᾅδου ἰέναι. id eſt, Oportet nimirum adamantine ſententiam hanc obtinentem ad inferos proficiſci. Plutarchus in vita Dionis, ἐκ δὲ τούτου προϊοῦσα καὶ διαμένουσα κατὰ μικρὸν ἡ περὶ τὸ μειράκιον ἄνεσις, τοὺς ἀδαμαντίνους δεσμοὺς, εἰς οὓς ὁ πρεσβύτερος Διονύσιος ἔφη δεδεμένην ἀπολείπειν τὴν μοναρχίαν, ἐξέλυσε καὶ διέφθειρεν. id eſt, Ex hoc autem progreſſa ac paulatim ſerpens circa adoleſcentem remiſſio, adamantina illa vincula, quibus ſenior Dionyſius dixerat ſe relicturum aſtrictam monarchiã, ſoluit ac perdidit. Horatius in Odis,

> Quis Martem tunica tectum adamantina.
> Item alibi,
> -ſi figit adamantinos
> Summis verticibus dira neceſſitas
> Clauos.

Itidem Auguſtinus aduerſus Manichæum, Sed quum oſtendere cœpero certas neceſſariáſque rationes, quæ illas propoſitiones adamantinis (vt dicitur) catenis innexę conſequuntur. Denique ſcriptoribus aliquot, propter infatigatam ſtudij tolerantiam, adamantini cognomen inditum, vt Didymo grammatico, & Origeni theologo. In conſimilem ſenſum vſurpat Pindarus in Iſthmiis encomio quinto, laudans Lamponem quendam inter fortes fortiſſimum, qualis eſt Naxia cos inter reliquas:

> Φαίης κέ νιν ἄνδρ' ἐν ἀεθληταῖσιν ἔμμεν
> Ναξίαν πέτραις ἐν ἄλλαις
> Χαλκοδάμαντ' ἀκόναν. id eſt,

Diceres ſanè eum virum inter athletas eſſe Naxiam in cæteris ſaxis ferrique domitricem cotem. Plinius libro trigeſimo ſexto, capite ſeptimo, meminit Naxij marmoris, quod diu fuit in pretio: & hinc cotes dictas Naxias, quæ in inſula Cypro naſcerentur. Eſt autem Naxus, vna Cycladum haud procul à Paro, cuius marmora celebrantur ob candorem. Pindari interpres ponit Naxum hanc in Creta, quid ſequutus, incertum. Plinius ponit Naxum oppidum in Sicilia. Stephanus indicat hoc nomen (vt pleraque ſunt) compluribus locis eſſe commune. Addit Creticam cotem appellatam Naxiam, quæ eadem dicta ſit ναξία. Subindicat autem hoc prouerbium magis pertinere ad diiudicandum & prodendum quod fallebat, quàm ad robur: quemadmodum ante de Lydio lapide diximus. Vnde conſiderandum an in Plinio pro Cypro legendum ſit Creta, aut Naxo.

Vulcanus adamantinis vinculis irretiens. Naxia cos. *Naxus.* *Plinii locus em.*

Ferreus, Aheneus. 44

Simili figura, ferrea atque ahenea dicuntur, quæ ſolida firmáque ſignificamus. Vergilius,

> Non mihi ſi centum linguę ſint, oráque centum,
> Ferrea vox.

Quo quidem in loco videtur expreſſiſſe illud Homericum ex ſecundo Iliados libro.

> Οὐδ' εἴ μοι δέκα μὲν γλῶσσαι, δέκα δὲ στόματ' εἶεν,
> Φωνὴ δ' ἄρρηκτος, χάλκεον δέ μοι ἦτορ ἐνείη. id eſt,
> Non mihi ſi ſint ora decem, totidem quoque linguæ,
> Vox infracta animuſque mihi ſimul æreus adſit.
> Horatius in prima epiſtola,
> -hic murus aheneus eſto. De decreto animi non conuellendo.
> Homerus Iliados χ,
> ἦ γὰρ σοί γε σιδήρεος ἐν φρεσὶ θυμός. id eſt,
> Ferrea nimirum tibi mens in pectore clauſa eſt.
> Idem Odyſſ. ε, οὐδέ μοι αὐτῷ
> Θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι σιδήρεος, ἀλλ' ἐλεήμων. id eſt,
> -neque enim mihi ſcilicet ipſi,

Ferrea vox. *Murus aheneus.*

Ferreus

Ferreus eſt animus ſub pectore, ſed miſereſcens.

Et Iliados ψ. σιδήρεον πυρὸς μένος, id eſt, Ferream incendii vim dixit,

Ἐν δὲ πυρὸς μένος ἧκε σιδήρεον. id eſt,

Ferrea vero ignis venit in præcordia virtus.

Dura. Molla.

Paulò diuerſius eſt quòd Cicero Attilium, ferreum ſcriptorem vocat, pro duro atque imperito. Nam in artibus dura dicũtur, quæ parum ſunt artificioſa, contra mollia, quæ ſumma arte perfecta. Verba M. Tullii lib. De finibus 1. ſunt hæc, Electram tamen male conuerſam Attilii mihi legendam putem. De quo Licinius, ferreum ſcriptoré, verum, opinor, ſcriptorem, vt tamen legendus ſit. Eundem in libris De diuinatione, duriſſimũ & malum poetam vocat.

Cornea fibra. 45

Neque diſſimili figura dixit Perſius, Satyra 1.

--neque enim mihi cornea fibra eſt.

Cornus arbor.

Nam cornua & duriſſima ſunt, & ſenſu carent, quemadmodum & vngues. Quanquã poteſt & à corno arbore corneum dici, cuius lignum duriſſimũ eſſe conſtat. Perſii carmen in prima ſatyra ſic habet,

Non ego quum ſcribo, ſi fortè quid aptius exit:

Quando hæc rara auis eſt: ſiquid tamen aptius exit:

Laudari metuam neque enim mihi cornea fibra eſt.

Humanis affectib. carentes.

Vnde qui carent humanis affectibus, robur, adamantem, ſilicem, ferrum, cornu in pectore geſtare dicuntur.

Aiacis riſus. 46

Αἰάντειος γέλως, id eſt, Aiacinus riſus. In eos qui temerè ac vecorditer rident: id quod apposite dicetur in homines mortiferis voluptatibus gaudentes, breui perituros, aut qui malefactis gaudent, mox pœnas daturi. Cuiuſmodi riſum eleganter deſcribit Homerus in Odyſſ. υ, μνηστῆρσι δὲ Παλλὰς Ἀθήνη

Ἄσβεστον γέλω ὦρσε, παρέπλαγξεν δὲ νόημα.

Οἱ δ' ἤδη γναθμοῖσι γελώων ἀλλοτρίοισιν.

Αἱμοφόρυκτα δὲ δὴ κρέα ἤσθιον, ὄσσε δ' ἄρα σφέων

Δακρυόφιν πίμπλαντο, γόον δ' ὠΐετο θυμός. id eſt,

Deinde procis riſum commouit diua Minerua

Haud compeſcendum, mentémque excuſſit. at illi

Protinus attoniti malis riſere alienis.

Mandunt interea tabentes ſanguine carnes:

Lumina complentur lachrymis mens anxia mœret.

Adagium natum eſt ex hiſtoria Aiacis. Is adeo grauiter tuliſſe legitur Vlyſſem ſibi prælatum in capeſſenda ſucceſſione armorum Achillis, vt præ dolore in inſaniam verſus ſit. Itaque gladio diſtricto in gregem pecorum inſiliit, exiſtimans ſeſe Græcorum copias cædere. tum duos quoſdam maximos ſues à trabe ſuſpenſos flagris cecidit, arbitrans hos eſſe Agamemnonem atque Vlyſſem: quorum alteri vt iudici, alteri vt victori potiſſimum erat iratus. His igitur ſuibus plurimo cum riſu inſultauit, addens conuitia quæcunque ſuggerebat ſplendida bilis. Deinde poſteaquam reſipuiſſet, partim pudore, partim metu ſibi mortem conſciuit. Nec intempeſtiuiter torquebitur in eos quibus riſus oboritur nulla de cauſa: quem vulgo dicũt aut inſaniæ aut ſtultitiæ argumentum eſſe. Atteſtatur & ſenarius ille prouerbialis,

Γελᾷ δ' ὁ μωρὸς κἄν τι μὴ γελοῖον ᾖ. id eſt,

Ridet fatuus, vt nulla riſus cauſa ſit.

ANIMAD. HENR. STEPH.

Ὗς κριοὺς, id eſt, arietes interpretatur ſues, per incogitantiam, vt opinor: ſicut alibi κάπρον hircum. Accepit autem hæc ex Zenobio, apud quem legitur, δύο δὲ μεγίστους κριούς, &c. Zenobius autem ex Sophocle occiſos tamen dicente, δύο δ' ἀργιπόδας κριοὺς ἀνελών. Cæterum Zenobius Agamemnonem & Menelaum facit illos arietes, Aiacis quidem opinione. at Sophoclis ſcholiaſtes ait. Forraſſe vnum quidem exiſtimabat eſſe Vlyſſem, alterum autem Neſtorem aut Menelaum. Eraſmus, vt vides neutrum ſequutus eſt.

Canis vindictam. 47

Κυνὸς δίκην, id eſt, Canis vindictam. Macedonicum adagiũ, in eos qui præter expectationé pœnas dant iis quos aliquando læſerunt. Natum ab Euripidis tragici poetæ interitu. In Macedonia vicus quiſpiam eſt qui Thracum dicitur, propterea quòd olim à Thracibus ſit inhabitatus. hic quũ canis quidam Archelai regis aberraſſet, Thraces de more ſuo mactatum ſacrificarunt, ac deuorarunt. Quod vbi comperiſſet Archelaus, talentum eis mulctam dicit, verum quum illi ſoluendo non eſſent, Euripidem ſubornarũt qui regem exoraret vt ſibi mulctam remitteret, ita vt fecit. Poſtea verò quum Euripides in ſylua quadam ſolus eſſet, & Archelaus à venatu reuerteretur, canes Euripidem conſectum diſcerpſerunt deuorarúntque. Exiſtimatũ eſt autem eos canes ex eo prognatos fuiſſe cane quem Thraces ſacrificarant. Hinc adagium apud Macedonas increbuit, Canis vindictam, ſubaudiendum paſſus eſt, aut aliud commodius. Valerius Maximus lib. 9. capite De morte non vulgari, refert, Euripidem, quum ab Archelao rege Macedonum cœnæ adhibitus fuiſſet, domum à conuiuio repetentem, à canibus fuiſſe diſcerptum. eos canes ab æmulo quopiam immiſſos fuiſſe, confirmat A. Gellius Noctium Atticarum lib. 15. capite 20. Suidas addit, hos æmulos fuiſſe Arrideum Macedonem, & Crateuam Theſſalum poetã, quos Euripidis gloria vrebat. hi finxerunt eum à regiis canibus dilaceratum fuiſſe. Sunt qui narrent, eum non à canibus ſed à mulieribus fuiſſe dilaniatum, quum intempeſta nocte Craterum adoleſcentem peteret Archelai amaſium. Teſtatur enim & Gellius Euripidem μισογύνην, id eſt mulierum oſorem, fuiſſe. Sed quod ad ſuperiorem attinet opinionem, fabulam non vſquequaque diſſimilem narrat Plutarchus in Dialogo de comparatione terreſtrium animantium & marinorum, Pyrrhus, inquit, rex iter faciens, canem reperit corpus hominis interfecti ſeruantem: quumque cognouiſſet eum tertium iam diem impaſtũ manere, nec à cadauere diuelli, iuſſit extinctum ſepeliri, cané ſecum adducẽdum curauit. Paucis pòſt diebus militũ delectus eſt actus, omnéſque regem ſedentem præteribãt. Aderat & canis, quietus interim: donec domini interfectores prætereuntes conſpicatus eſt in hos protinus iratus, cum clamore irruit, ac ſæpius allatrauit ſubinde reſpectans Pyrrhum, adeo vt non ſolum ipſi Pyrrho, ſed & omnibus qui aderant, ſuſpicio naſceretur. Proinde quũ & aliæ nonnullæ coniecturæ, ita vt fit, accederent aliunde, duo comprehenſi ſunt, & facinus cõfeſſi, ſupplicio ſunt affecti. Addit & Heſiodi interfectores ab ipſius cane proditos, ſupplicium dediſſe.

canis fida cuſtodia.

Subiicit his quod ſua memoria dicit accidiſſe. Quidam irrupit in Æſculapii templum, ſublatis aureis & argenteis aliquot monumentis clam & ignotus vt putabat aufugit. At canis templi cuſtos, cui nomen Capparus, nam indignus qui pereat à nobis, quum videret neminem æditu orum ſua voce commoueri, fugientem ſacrilegum eſt inſequutus: ac primum quidem ſaxis petitus, haud tamen diſcedebat. exorto die non accedebat propius, ſed procul oculis obſeruans ſectabatur, nec cibum obiectum capiebat. Rurſum, iuxta dormientem cubabat & ipſe, & abeuntem ad conſimilem modum inſequebatur. quòd ſi qui viatores fuiſſent obuii, iis cauda abblãdiebatur, in illum vnum latrabat ac ſæuiebat. Hæc quum ab aliis alii didiciſſent, ſimúlque & canis & hominis figuram cognouiſſent, ſacrilegum apprehenderunt, & ad ſupplicium duxerunt, cane præcedente, hilari iam ac geſtiente quòd maleficum eſſet venatus. Vnde ei canis de publico paſtus decretus eſt, eiuſque rei cura ſacerdotibus mandata.

In quos tortũ adagium.

Verum vt ad prouerbium redeamus, apparet aptè dici poſſe & in hunc ſenſum, quoties author illati mali diſſimulatur. veluti quum veneno tollitur inimicus, & ſpargitur in vulgum rumor, illum febri periiſſe. aut quum princeps immiſſis in ędes alicuius ſatellitibus omnia diripit, & fama diſſipatur, à latronibus fuiſſe ſpoliatas: aut quum tyrannus ſubuertit eum cui male vult, deinde facti inuidia confertur in magiſtratus tanquam illo inſcio fecerint. Videtur hinc fluxiſſe quod hodie paſſim apud Germanos dictitant, vbi quid accidit incommodi certi, incerto autore, quódque nemini poſſis imputare, id canis accidiſſe morſu.

In tuo regno. 48

Quod cuiuſque priuatum eſt, regnum eius dicitur. Inde & Melibœus Vergilianus,

Poſt aliquot mea regna videns mirabor, ariſtas.

Scæuola apud Ciceronem in Oratore, Id, niſi in tuo regno eſſemus, non tuliſſemus. id eſt, in tua villa. Nam Craſſo loquitur in Tuſculano, quæ villa tum erat Craſſi.

Sua quenque domi regẽ eſſe.

Quinetiam vulgo iactatur adagium, Suæ quenque domi regem eſſe: quod tamen ab ipſa vſque antiquitate manaſſe videtur. Quandoquidem apud Homerum Odyſſeæ α, verſiculus hic extat,

Αὐτὰρ ἐγὼν οἴκοιο ἄναξ ἔσομ' ἡμετέροιο. id eſt,

Ædibus in noſtris ego regem geſſero ſane.

In tuo luco & fano eſt ſitum. 49

In tuo luco & fano legitur apud Plautum, pro eo quod eſt in tua poteſtate, tuo arbitrio, tua tutela, tua manu. Tranſlatum à fanis & lucis numinibus dicatis.

In meis caſtris & præſidijs.

Nõnihil diuerſum eſt quod ait M. Tullius in oratione pro Aulo Cecinna, In meis caſtris præſidiiſque verſaris. id eſt mecum facis, & pro me pugnant quæ dicis.

Intra ſuas præſepes. 50

Simili figura dicit Plautus in Caſina, Scit, ſi id impetret, futurum quod amat intra præſepes ſuas. Pro eo quod eſt certum ac paratum. nam quod intra ſepta noſtra clauſum ſit, id tutò certóque poſſidemus, Dictum eſt autem in ſenem dãtem operam vt ancilla, quam amabat, villico ſuo nuberet. hoc quidem conſilio vt inſciente vxore, quum liberet, ea frui poſſet. Idem in Rudentibus, Ad herum arbitrum vocat me hic intra præſepes meas.

In ære meo eſt. 51

pecunia olim ærea.

Quem nobis officiis obſtrictum ſignificamus, ita vt iam totus certó que noſter ſit, eum in ære noſtro dicimus eſſe. Nam antiquitus omnis pecunia ærea erat, auri vſu nondum reperto in feriendis nomiſmatis. Meminit legere apud Ciceronem libro epiſtolarum familiarium 13. Et mehercle ſemper ſic ſtatui-

mo habui, te in ætate meo eſſe, propter Lamiæ noſtri cóiunctionem, & ſingularem neceſſitudinem. Item libro 15. Marcum Fabium quoḋ mihi amicum tua commendatione das, nullum in eo facio quæſtum. Multi enim anni ſunt quum ille in ætate meo eſt & à me diligitur.

A teneris vnguiculis. 52

Ἀπὸ τῶν ἁπαλῶν ὀνύχων, id eſt, A teneris vnguiculis. pro eo quod eſt, à prima pueritia. Tranſlatum à catulis, quorum vnguiculi nondum duruerunt. M. Tullius, A teneris, vt Græci dicunt, vnguiculis. Flaccus in Odis, --et inceſtos amores

De tenero vngui.

De tenero meditatur vngui.

Plutarchus in libello de puerorum inſtitutione, Ὥσπερ ἔνδοθεν καὶ τὸ δὴ λεγόμενον ἐξ ὀνύχων ἀγαπῶσι τὰ τέκνα. id eſt, Vt intrinſecus, & quod dicitur, ab vnguiculis ament liberos. hoc eſt à prima ſtatim infantia. De matribus loquitur quæ ſuis vberibus lactant fœtus ſuos.

Ab incunabulis. 53

Eundem habet ſenſum, Ab incunabulis. id eſt, à primis vitæ rudimentis. Plautus in Pſeudolo. Sed hic ſeruus Caryſto huc qui aduenit, quid ſapit vſque à cunabulis? Item Titus Liuius. Ab incunabulis imbutum odio tribunorum. M. Tullius oratoris incunabula vocat primam illam à fundamentis inſtitutionem. Et Vergilius, -gentis cunabula noſtræ. Aurelius libro Pandectarum primo, titulo de officio præfecti prætorio, His cunabulis præfectorum authoritas initiata in tantum meruit augeri, vt appellari à præfectis prætorio non poſſit. Ariſtoteles in Ethicis lib. 2. dicit, ἐκ παίδων, ἐκ νέων. quorũ poſterius citat ex Platone. Eſt autem is locus apud Platonem libro de legibus 10. τοὺς μύθους οὓς ἐκ νέων ἔτι γάλακτος τρεφόμενοι τροφῶν τε ἤκουον καὶ μητέρων, &c. id eſt Nunc verò credentes fabulis, quas à pueris, quum adhuc lacte alebamur, à nutricibus ac matribus audiuimus. Similiter & crepundia pro prima ætate accipiuntur.

Cum lacte nutricis. 54

Error cum lacte nutricis.

Cognatum eſt his quæ ſuperius retulimus, Ab incunabulis, A teneris vnguiculis. Cicero Tuſc. quæſt. lib. 3. Nunc autem ſimulatque editi in lucem & ſuſcepti ſumus, in omni continuò prauitate & in ſumma opinionum peruerſitate verſamur: vt pene cum lacte nutricis errorem ſuxiſſe videamur.

Ante victoriam encomium canis. 55

Πρὸ τῆς νίκης ἐγκώμιον ᾄδεις, id eſt, Ante victoriam encomium canis. In eum qui præproperè gloriatur, re nondum confecta. Nam apud Græcos, qui rem ſtrenue geſſiſſent in bello, oratione quapiam aut carmine laudabantur. quæ laudatio propriè encomium dicitur. Extat enim Theocriti carmen in laudem Ptolemæi, cui titulus Encomium: & Luciani Demoſthenis encomium. Apud Romanos, orationes, ſupplicationes, triumphi præmia virtutis erant. vnde liceat dicere, Antequam viceris, triumphum paras. Plato in Lyſide, πρὶν νενικηκέναι, ποιεῖς τε καὶ ᾄδεις εἰς σεαυτὸν ἐγκώμιον. id eſt, Priuſquam viceris, & facis & canis de teipſo encomium. Non abludit hinc quod ait Plato in Theæteto, φαινόμεθά μοι ἀλεκτρυόνος ἀγεννοῦς δίκην, πρὶν νενικηκέναι, ἀποπηδήσαντες ἀπὸ τοῦ λόγου ᾄδειν. id eſt, Videbimur galli ignaui more, priuſquam vicerimus, à ſermone deſilientes canere. Siquidem hic mos animanti cantu victorem ſe teſtari. Huc pertinet illud quod alibi retulimus ex Solonis autoritate, ὅρα τέλος μακροῦ βίου. Tum illud Pindari in Iſthmiis, ἔστιν δ᾽ ἀφάνεια τύχας καὶ μαρναμένων, πρὶν τέλος ἄκρον ἱκέσθαι. id eſt, Eſt autẽ incerta fortuna etiam pugnantium, priuſquam ad ſummum finem perueniatur.

Encomium quando cani ſolitum.

Omnes attrahens vt magnes lapis. 56

Πάντας γ᾽ ἐφέλκων ὡς μαγνῆτις λίθος. id eſt,

Cuncta attrahens haud aliter ac magnes lapis.

Hoc carmen Suidas citat ex Lyſide. Videtur prouerbiale. metaphora ducta à natura lapidis, ferrum ad ſe trahentis, & attractum tenentis: quem quidam eundem putant cum eo quem Heracleum vocant, cuius alibi mentionem fecimus, in prouerbio, Lydius lapis. Hoc miraculi Plinius verbis attollit lib. 36 ca. 16 ad hunc modũ, Quid lapidis rigore pigrius? ecce ſenſus manúſque tribuit illi. Quid ferri duritia pugnacius? ſed cedit, & patitur mores, trahiturque à magnete lapide: domitrixque illa rerum omnium materia, ad inane neſcio quid currit, atque vt propius venit, aſſiſtit, tenetúrque, & cõplexu hæret. Sideritẽ ob hoc alio nomine appellant, quidam Heracleum. Magnes appellatus eſt ab inuentore (vt autor eſt Nicander) in Ida repertus. Hactenus Plinii verba reddidimus. Inter multas magnetis ſpecies, Æthiopicum commemorat, attractu vſqueadeo efficaci, vt non ferrum modo, verumetiam alterum magnetẽ ad ſeſe trahat. Eóque tantus huius lapidis honos, vt argento expendi ſoleat. Commemorat & hæmatiten non perinde in attrahendo ferro violentum, ſed alio inſignem miraculo. Siquidem vt eſt colore ſanguineo (nam hinc etiam vocabulum) ita ſi teratur, ſanguinem reddit. Huius igitur lapidis tam prodigioſa vis prouerbio locum fecit. Citat Suidas Euripidem ex Oeneo.

Heraclei lapidis natura.

Magnes lapis vnde dictus.

Hematites lapis.

--ὥσπερ μαγνῆτις λίθος
Τὴν δόξαν ἕλκει, καὶ μεθίστησιν πάλιν.
-ſic vti magnes lapis
Mentem trahit, transfértque rurſum ac demouet

Confine eſt illi quod alibi diximus,

Ἐφ᾽ ἑαυτὸν ἕλκων ὡς ὁ καικίας νέφος. id eſt,
Ad ſe attrahens, vt Cæcias nubes trahit.

In ſyluam ligna ferre. 57

In ſyluam ligna ferre, eſt aliquẽ iis rebus augere velle, quibus ipſe maximè abundet. Horatius in ſermonibus,

Atque ego quum Græcos facerem natus mare citra
Verſiculos, vetuit me tali voce Quirinus,
Poſt mediam noctem viſus, quum ſomnia vera.
In ſyluam non ligna feras inſanius, ac ſi
Græcorum magnas implere cateruas.

Eadem ratione dicimus, In mare deferre aquam: quorum vtrunque nos in epigrammate quodam coniunximus,

Largiri numeros tibi Petre, hoc eſt
Syluæ ligna, vago mari addere vndas.

Vtrunque congruit cum eo quod alio retulimus loco, Vlulas Athenas.

Lumen ſoli mutuas. 58

Τὸ ἡλίῳ φῶς δανείζεις, id eſt, Lumen ſoli mutuum das. Quum docemus doctiſſimum, monemus vehementer prudentem. aut quum conamur exponere quæ per ſe ſunt clariſſima. aut ſermone celebrare, quæ ſua ſponte ſat illuſtria ſunt. Sol enim fons omnis luminis putatur, qui lucem mutuare ſolet, non mutuo accipere. Refertur in iis collectaneis quæ Plutarchi titulo circunferuntur. Eſt ſimile quiddam apud Fabium de iis qui per ſe clara conantur illuſtrare, eos perinde facere quaſi quis ſtudeat clariſſimo ſoli mortale lumen inferre.

Sol, luminis autor.

Fontes ipſi ſitiunt. 59

Fontes ipſi ſitiunt, Ironia prouerbialis in eos qui petunt ab aliis quod ipſis affatim abundet domi. Cic. ad Q. frat. Tibi quod rogas (quoniam ipſi fontes iam ſitiunt) ſi quid habebo ſpatii, ſcribam. Significat fratrem magis abundare verſibus, quos tamen à ſe petat, perinde quaſi carminum indigens. Idem ad Attic lib. 12. Non ad ἀπόδοσιν, ſed ad ἐργασίαν cum venis ſe, vt ſcribis, in tantis præſertim anguſtiis.

Ipſa olera olla legit. 60

Ipſa olera olla legit, in eos quadrabit, qui ſuum ipſorum vitium in alium quippiam reiiciunt: aut qui ſic ad ſcelus aliquod quaſi facti ſunt vt nõ poſſint non peccare. Catullus in Cæſarẽ,

Mentula mœchatur, mœchatur mentula certe:
Hoc eſt quod dicunt, ipſa olera olla legit.

Nam olla coquendis oleribus nata eſt: vel quòd abſurdiſſimum ſit, ſiquis dicat ollam legere olera, quæ non coquet, niſi ſiquis immiſerit. Nõ igitur olla in cauſa eſt, ſed qui iniicit mala olera. Non eſt admodum huic diſſimile quod ex Homero, ceu prouerbiale, citat Tertullianus, ipſum ferrum virum attrahit. Id à nobis alio dictum eſt loco, in prouerbio, Tollenda mali occaſio. Item. Ipſa olla lenticulam attigit.

Ipſum ferrum virũ attrahit.

OEdipi imprecatio. 61

Οἰδίποδος ἀραί, id eſt OEdipi imprecatio. De tragicis & ingentibus malis. Qui Græca colligunt adagia, citant ex Æſchylo huiuſmodi fabulam, Eteocles & Polynices, de more patri ex vnoquoque ſacro partem anteriorem mittebat. quum autem aliquando per imprudentiam atque incogitantiam, coxam, hoc eſt poſteriorem partem, miſiſſent: ille exiſtimans id non obliuione neque imprudentia, ſed contumeliæ cauſa factum, imprecationibus diris eos eſt execratus. Alii narrant, OEdipũ, ſimulatque cognouiſſet ſe parricidã eſſe, tum autem cum matre conſuetudinem habuiſſe, ſuis ipſius manibus oculos ſibi eruiſſe. Quæ res vbi eius loci incolis cognita eſt, OEdipum expulerunt vrbe. Ille in exilium abiens, filios, quod patrem in calamitate non defenderẽt, execrationibus deuouit. Quæ quidem neutiquam irritæ fuerunt: nam iuuenes mutua cæde extincti ſunt: mater ſibi mortem conſciuit. OEdipus ipſe fulmine ictus interiit. Cuiuſmodi autem fuerint huiuſmodi imprecationes, Diogenes Cynicus apud Laertium propemodum indicat: qui per iocum dicere ſolitus erat, ſibi τὰς τραγικὰς ἀράς, id eſt tragicas execrationes, occurriſſe. Eſſe enim ſine domo, ſine ciuitate, priuatum patria, pauperem, palantem, vitam in diem agentem. Sophocles in tyranno fingit OEdipum (ignarum etiamnum de quo Phœbus iuſſiſſet exigendo, tanquam qui ciuitatem ſuis ſceleribus pollueret) multa diræ in eum, hoc eſt in ſe, precantem. Euripides in Phœniſſis,

Fabula de Edipo.

Ἀρὰς ἀρᾶται παισὶν ἀνοσιωτάτας. id eſt,
Diriſſimas preces precatur liberis.

Verba locaſſe de OEdipo. Idẽ in OEdipo Coloneo ſic OEdipum imprecantem facit Polynici, vt fraterna manu occideretur, vicíſſimque occideret,

--τοιάσδ᾽ ἀράς σοι
Ἃς σοι καλοῦμαι, μήτε γῆς ἐμφυλίου
Δορὶ κρατῆσαι, μήτε νοστῆσαί ποτε

Τὸ κοῖλον

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Et reliqua quæ ſequuntur. id eſt,
Hæc te ſequantur agmine imprecamina:
Tibi quæ imprecor, vti néue natali ſolo
Potiare, [illegible] Argos poſtea
Reduche [illegible] fraterna manu
[illegible]
Qui te expulit, fratrem Iſta vobis imprecor,
Teſtórque patrij triſte numen tartari.

[illegible] Horatius hoc genus imprecationis diras vocat in Odis,
Diris agam vos: dira deprecatio
Nulla expiatur victima.
Hinc [illegible] autem parentum in liberos deuotiones eſſe formidandas Homerus quoque teſtatur Iliados [illegible], quum Phœnix narrat ſe paternis execrationibus obnoxium fuiſſe, idque contigiſſe quod illi [illegible] imprecata. Carmen Homeri ſic habet,
[illegible]
[illegible] id eſt,
[illegible]
[illegible]

Iſficimus pro noſtris opibus mœnia. 62

Efficimus pro noſtris opibus mœnia, Quadrat in tenui fortuna [illegible] facultatibus homines, qui tamen ipſi quoque [illegible] Plautus in Trucul. [illegible] Quibus diuitiæ ſunt domi, ſcaphis & cantharis batrochis bibunt: Nos noſtro [illegible] tamen [illegible] efficimus pro opibus noſtris [illegible] Hactenus Plautus. Itidem vulgo dicitur hodieque, [illegible] paſſulos nidulos conſtruunt.

Paſſeres [illegible]

Omnium rerum viciſſitudo eſt. 63

Terentius in Eunucho, Omnium rerum viciſſitudo eſt. [illegible] in rebus mortalium nihil eſſe perpetuum, nihil ſtabile, ſed omnia velut æſtuatio quodam fluxu [illegible] decedere atque accedere. Atque his viceibus fortunæ ab aliis ad alios transferûtur imperia, opes gloria, voluptas, eruditio, denique [illegible] quid eſt aut commodorum aut incommodorum. Sophocles in OEdipo Coloneo has rerum humanarum vices eleganter deſcribit,
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
Quorum [illegible] ſententiam vtcunque reddemus.
-ſolis deis
Nunquam ſenecta moleſta nec mors accidit.
At reliqua [illegible] cuncta tempus impotens.
[illegible] atque robur interit,
[illegible] corporis perit vigor.
[illegible]
[illegible] fragrantia
[illegible] amicorum,
[illegible]
[illegible] temporis,
Iucunda quæ [illegible] amara & triſtia: &
Ingrata [illegible] grata fient mutuum.
Homerus item Iliados Z.
[illegible] id eſt,
Nunc his nunc illis contingit vincere. Item Iliados Σ.
[illegible] id eſt,
Communis Mars [illegible] vicem perimit perimentem.
Neque vero prætereundum hoc loco [illegible] eiuſdem poetæ figmentum de duobus doliis, ex quibus Iupiter varie miſcet res mortalium. Carmen extat in Iliados vltimo libro, quod non abs re fuerit aſcribere:

Mars communis.

Dolia duo Iouis.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] id eſt,
Dolia namque Iouis duo ſtant in limine, plena
Muneribus quæ is donat: in hoc mala ſunt, bona in illo.
[illegible] gaudens,
Nunc mala [illegible] bona [illegible].
Tractum videtur adagium ab Æſopi reſponſo, is enim rogatus authore Laertio quid ageret Iupiter [illegible] id eſt [illegible] & tollit humilia. [illegible]
[illegible] id eſt,
[illegible]
Sunt [illegible] facta.

Quid Iupiter in cælis agat

Euripides in Ierctidibus,
[illegible] id eſt,
Fortuna cuncta vertat in contrarium.
Theognis in ſententiis.
[illegible]
[illegible] id eſt,
Nunc [illegible] Iupiter illi,
Vt modo ſis diues, nil modo poſſideas.
In [illegible] Theognis [illegible] alluſit ad locum Homericum in Iliade [illegible] Iupiter [illegible] Troianorum & Græcorum fata. Fertur in eandem ſententiam huic [illegible],
[illegible] id eſt,
Varias vices [illegible] mortalium.
Celebratur & hoc [illegible] id eſt, Circulus rerum mortalium: vt ſubaudias, ſunt, quòd circumagantur, & vt [illegible] recurrat, fortuna [illegible]. Item Pindarus in Threnis, [illegible]
[illegible]
Quorum [illegible] ſenſus eſt, [illegible] & moribus [illegible] accidere [illegible] Homerus [illegible] appellat [illegible], id eſt, Victoriã alternatim nunc his nunc [illegible].

Circulus rerum mortalium.

Victoria [illegible]

ANIMAD. HENR. STEPH.

V[illegible] Graecum vocabulum [illegible], duobus [illegible] reddidit, [illegible] & fragrantia, vel, vt [illegible], [illegible] quum [illegible] metaphorice accipiatur: eo modo quo apud Latinos interdum Aura.

Iucunda viciſſitudo rerum. 64

[illegible] id eſt, Iucunda rerum [illegible] viciſſitudo, Sententia prouerbialis [illegible] ab aliis [illegible] authoribus vſurpata, tum verò ab Ariſtotele [illegible] Rhetoricorum [illegible] libro [illegible]
[illegible] id eſt, Varietas quoque viciſſitudoque, iucunda. fit enim iuxta naturam tranſmutatio [illegible] autem ſemper idem ſtatu perpetuique habitus, [illegible] illud dictum eſt, Viciſſitudo rerum omnium iucunda. Vſurpatur ab eodem, libro Moralium Eudemiorum [illegible]. Sumptum apparet ex Euripidis Oreſte, [illegible] Metatio iucunda rerum eſt omnium. Eodem alludit Virgilius in Bucolicis, Alternis dicetis: amant alterna camenæ.
Fertur & Mimus quidam in hanc ſententiam non illepidus,
Nil iucundum niſi quod [illegible] commendat varietas.
Item alter huic conſimilis.
Bonarum rerum conſuetudo peſſima eſt.
Ea rerum natura, eiuſmodi ſenſus humani faſtidium, vt nihil eſſe poſſit tam ſuaue quod non abeat in nauſeam, ſi paulo diutius [illegible] tam egregium, quod idem diu placere poſſit.
Vnde & illud Iuuenalis,
voluptates commendat rarior vſus.
Varietas autem tantam in omni re vim habet, vt commendatione nouitatis interdum & peſſima pro optimis placeant.

Amant alterna Camenæ.

[illegible] nauſeam creat

Inuitis canibus venari. 65

Inuitis canibus venari. Hoc adagio ſignificatum eſt, non fœliciter ſuccedere quod a nolentibus extorquetur. Neque eorum officio vtendum, qui non ex animo operam [illegible] nobis commodant: apud Plautum in Sticho Panegyris patri [illegible] ne ſe [illegible] inuitas viris [illegible] Stultitia eſt inquit pater, venatum ducere inuitas canes. Additque ſententiam quam metaphoram explicat: Hoſtis eſt, vxor inuita quæ ad virum nuptum datur.

Opera non ex animo impenſa.

Inuitos boues plauſtro inducere. 66

Simile dictum etiam hodie perſeuerat vulgo [illegible], incommodum eſſe, bubus inuitis plauſtrum [illegible] agere. Vt [illegible] autem ex Theognide ſenarium,
[illegible]
Inuitum ne me ſeutica ſtimulique ſubactum
Vi ſtudeas vnquam ducendo inducere plauſtro.

Velocem tardus aſſequitur. 67

Κιχάνει τοι βραδὺς ὠκύν, id eſt, Aſſequitur celerem tardus. In eum competet qui viribus imbecillior, arte atque ingenio vincit potentiorem. Natum adagiũ ex Odyſſ. [illegible] vbi [illegible] narratur fabula quéadmodum Vulcanus claudus, quum ſuſpectam haberet vxorem Venerẽ quòd furtum cum Marte congrederetur, nec vires ſuppeteret quibus adulterum deprehenderet, ad artes atque ingenium confugit. [illegible] mantiſſimis atque [illegible] catenulis circum [illegible] finxit, foras abire ſe ſimulat. Deinde [illegible] ſeſe complexibus Mars & Venus, vinculis [illegible] magis irretiti, quo magis ſe circumagerent [illegible] Vulcanus, & prodente ſole, deos omnes adhibet deprehenſi adulterii teſtes. Quo loco Homerus,
-κιχάνει τοι βραδὺς ὠκύν. [illegible]
[illegible]

Vulcanus vt Martem deluſerit.

Deprehenſus Mars cum Venere.

Ὠκύτατόν περ ἐόντα θεῶν οἳ Ὄλυμπον ἔχουσι,
Χωλὸς ἐὼν τέχνῃσι· τὸ καὶ μοιχάγρι' ὀφέλλει. id eſt,
Nonnunquam aſſequitur tardus celerémque citumque:
Sicuti nunc Vulcanus, vt eſt veſtigia tardus,
Mauortem cepit qui pernicißimus vnus
Cunctorum quicunque tenent ſupera aſtra deorum:
Et quanquam eſt claudus pede, rem tamen arte peregit.
Proinde etiam debet pœnas deprenſus adulter.

Multi apologi eandem rem tractantes. Eodem pertinet apologus de vulpe & coruo prædam eandem curſu petentibus, quam vulpes celeritate impar, ingenio ſibi vendicauit. Item de cancro curſu cum vulpe certante. Item de corydo auicula, volatu certante cum aquila. Accidit huiuſmodi quiddam & in piſcibus, vt qui tardiſſimi ſint, arte capiant velociſſimos. quorum de numero eſt rana, quæ abdens ſeſe locis arenoſis aut limoſis, capillamentis illis ſuis porrectis piſces allicit, allectóſque ad os vſque pertrahit. Item torpedo abſcōdit ſeſe in arena, limóve: ac piſces forte incidentes torpore afficit, atque ita depaſcitur. qua quidem arte venatur etiā hominem. Occultat ſeſe & paſtinaca, Græcis τρυγὼν dicta: ſed diuerſa ratione. Atque ita fit, vt quum ſint ipſæ ſegnes, tamen aliquando capiantur mugilem habentes in aluo. Author eſt Ariſtoteles libro de naturis animalium nono: Plinius autem libro nono teſtatur, mugilibus præcipuam eſſe velocitatem, vt aliorum piſciū vim timentes, tranſuerſa nauigia ſuperiactent.

Tarditas conſilio adiecta. Theognis adagium retulit ad hunc modum,
Καὶ βραδὺς εὔβουλος εἷλεν ταχὺν ἄνδρα διώκων. id eſt,
Callidus ac tardus celerem inſectando prehendit.

Aquilam teſtudo vincit. 68

Ab hoc non diſcrepat illud quod refert Diogenes Laertius in vita Menedemi philoſophi, ex Achæi poetæ ſatyra cui titulus Omphale,
Ἡλίσκετ' ἄρα γε καὶ πρὸς ἀσθενῶν ταχύς,
Καὶ πρὸς χελώνης αἰετὸς ἐν βραχεῖ χρόνῳ. id eſt,
Capta eſt profecto celer ab imbecillibus,
Et aquila tempore in breui à teſtudine.
Hos ſenarios ait vſurpare ſolitum Menedemum in eos qui ſecum in ciuilibus honoribus contenderent. Accipi poteſt per ironiam, aut ſimpliciter, vbi quis potentiorem arte vincit, & quod viribus non poteſt, aſſiduitate conficit.

Intempeſtiua beneuolentia nihil à ſimultate differt. 69

Senarius eſt Græcis prouerbij vice celebratus,
Ἄκαιρος εὔνοι' οὐδὲν ἔχθρας διαφέρει. id eſt,
Par odio importuna beneuolentia.
Suidas in dictione ἄκαιρος narrat hoc verſu Hippolytum reſpondiſſe Phædræ nouercæ, dicenti ſe illius amore captam eſſe. *In officioſos noxios.* Quadrabit in eos qui dum officioſi ſtudent eſſe, non habita temporis ratione, nocent, aut moleſti ſunt ſedulitate. Veluti qui non apto tempore obiurgant amicum: aut qui immodicis & intempeſtiuis laudibus conciliāt homini inuidiam: aut qui pecuniam ſuppeditant adoleſcenti qua fiat deterior. Fertur & alter huic conſimilis,
Φίλος με βλάπτων, οὐδὲν ἐχθροῦ διαφέρει. id eſt,
Quum nocet amicus, nihil ab hoſte diſcrepat.
Huc reſpexit Horatius in epiſtolis,
Nil moror officium quod me grauat.
Rurſum alibi,
Sedulitas autem, quem ſtultè diligit, vrget.
Itidem Seneca libro de beneficiis 2. Sæpe (inquit) nihil intereſt inter amicorum munera & hoſtium vota. Quicquid illi accidere optant, in id horum intempeſtiua indulgentia impellit atque inſtruit. Quid autem turpius quam quod euenit frequentiſſime, vt nihil interſit inter odium & beneficium? In his *Senecæ locus.* Senecæ verbis, pro vota, quod nos ex vetuſtis exemplaribus repoſuimus, vulgati codices habebant acta. Id admonendum erat, ne quis ignarus vt mendum tollat: quod in multis antehac vſuuenit. *Benefacta male locata.* Huc pertinet illud Enniarum, optimo iure laudatū a Cicerone lib. 2. De Officiis, Benefacta male locata, malefacta arbitror. Prouerbio accedet nonnihil gratiæ, ſi paulo lōgius deflectatur. veluti ſi dicas, nullos æquè nocere bonis literis atque eos qui ſedulò quidem at parum feliciter tractant eas. Aut, Neminem magis officere famæ quàm ineptum præconem. Aut, Secundam fortunam nocentiorem eſſe aduerſa.

Noſce tempus. 70

Γνῶθι καιρόν, id eſt, Noueris tempus. Celebratur in primis inter ſeptem ſapiētum apophthegmata: ac ſi alia pleraque pluribus authoribus adſcribitur, a nullo nō vſurpatum. Heſiodus.
Μέτρα φυλάσσεσθαι· καιρὸς δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστος. id eſt,
Obſeruato modum, nam rebus in omnibus illud
Optimum erit, ſi quis tempus ſpectauerit aptum.
Huc alluſit Theocritus in Idyllio
Ἄλλα τὰ μὲν θέρεος, τὰ δὲ γίνεται ἐν χειμῶνι. id eſt,
Verum alia æſtiuo atque hyberno tempore fiunt.
Alia fiunt æſtate, alia hyeme. Quin & Iſocrates ad Demonicum ſcribit, iniucundum in omni re eſſe quicquid intempeſtiuum ſit. Adeo cunctis in negotiis plurimum habet momenti, temporis & opportunitatis obſeruatio. Idem admonent Græcorum ſententiæ,
Ὡς μέγα τὸ μικρόν ἐστιν ἐν καιρῷ δοθέν. id eſt,
Vel maxima eſt puſilla res loco data. Rurſus alia.
Καλὸν τὸ καιροῦ παντὸς εἰδέναι μέτρον. id eſt,
Res bella cuncti noſſe temporis modum.
Præterea Pindarus in Pythiis,
Ὁ δὲ καιρὸς ὁμοίως παντὸς ἔχει κορυφάν. id eſt,
Tempus pariter in omni re faſtigium obtinet.
Item illud Horatij,
Dulce eſt deſipere in loco.
Tantam vim habet opportunitas vt ex honeſto inhoneſtum, ex damno lucrum, ex voluptate moleſtiam, ex beneficio maleficium faciat, & contra breuitérque rerum omnium naturam permutet. Hæc in aggrediundo conficiendóq; negotio præcipuum habet momentum. vt non ſine cauſa veteres videantur eam diuinitate donaſſe. tametſi apud Græcos mas eſt hic deus, *Occaſio dea. Καιρὸς deus.* appellaturque καιρός. Eius ſimulachrum ad hunc modum fingebat antiquitas. Volubili rotæ pennatis inſiſtes pedibus, vertigine quam citatiſſima ſemet in orbem circumagit: priore capitis parte capillis hirſuta, poſteriore glabra: vt illa facile prehendi queat, hæc nequaquam. Vnde dictum eſt, occaſionem arripere. Ad quod erudite ſimul & elegāter alluſit quiſquis is fuit qui verſiculum hunc conſcripſit,
Fronte capillata eſt, poſt hæc Occaſio calua.
Sed libet & Poſidippi ſuper hac re carmen adſcribere, quod quamobrem Politianus omittendum exiſtimarit, admiror. eſt autem huiuſmodi,
Occaſionis pulchra deſcriptio.
Τίς, πόθεν ὁ πλάστης; Σικυώνιος. οὔνομα δὴ τίς;
Λύσιππος. σὺ δὲ τίς; Καιρὸς ὁ πανδαμάτωρ.
Τίπτε δ' ἐπ' ἄκρα βέβηκας; ἀεὶ τροχάω. τί δὲ ταρσοὺς
Ποσσὶν ἔχεις διφυεῖς; ἵπταμ' ὑπηνέμιος.
Χειρὶ δὲ δεξιτερῇ τί φέρεις ξυρόν; ἀνδράσι δεῖγμα
Ὡς ἀκμῆς πάσης ὀξύτερος τελέθω.
Ἡ δὲ κόμη τί κατ' ὄψιν; ὑπαντιάσαντι λαβέσθαι.
Νὴ Δία. τἀξόπιθεν πρὸς τί φαλακρὰ πέλει;
Τὸν γὰρ ἅπαξ πτηνοῖσι παραθρέξαντά με ποσσὶν,
Οὔτις ἔθ' ἱμείρων δράξεται ἐξόπιθεν.
Τοῖον ὁ τεχνίτης με διέπλασεν εἵνεκεν ὑμέων
Ξεῖνε, καὶ ἐν προθύροις θῆκε διδασκαλίην.
Quos verſus nos ita vertimus, non quo cum archetypo Græco certaremus, ſed craſſiore (ſicuti ſolemus) Minerua, planéque ex tempore quod vel tacente me carmen ipſum indicauerit, videlicet vt intelligi duntaxat poſſint ab iis qui Græcè neſciunt.
Quæ patria artifici? Sicyon. Quo nomine? Nomen
Lyſippo dictum eſt. Ipſe quis es? loquere.
Illa ego cuncta domans Occaſio. cur, age, pinnis
Inſiſtis? Voluórque ac rotor aſſiduè.
Cur gemina in pedibus geſtas talaria? Dicam:
Huc illuc volucrem me leuis aura rapit.
Quid dextræ ſibi vult inſerta nouacula? Signum hoc
Quòd quauis acie ſim mage acuta, docet.
Tecta capillitio facies quidnam admonet? Illud,
Quiſque vt in me, quoties offeror, arripiat.
Cur autem capitis pars poſticaria caluet?
Quem ſemel alatis præterij pedibus,
Is quanquam volet, inde cito me prendere curſu
Haud liceat, ſimul ac verterō terga viro.
Hac itaque idque tua me finxit imagine cauſa
Hoſpes, ſcalptoris ingenioſa manus,
Spectandámque domus hic prima in fronte locauit:
Scilicet vt cunctos & moneam & doceam.
Non ab re fuerit & Auſonianum epigrāma ſubſcribere: quod, vt admonet Politianus, è Græco videtur effictum: quanquam cum aliis nonnullis diuerſum, tum illo potiſſimum nomine quòd hic additur pœnitentia comes. Carmen ſic habet,
Cuius opus? Phidiæ, qui ſignum Pallados, eius
Quique Iouem fecit, tertia palma ego ſum.
Sum dea, quæ rara & paucis Occaſio nota.
Quid rotulæ inſiſtis? Stare loco nequeo.
Quid talaria habes? Volucris ſum. Mercurius quæ
Fortunare ſolet, trado ego quum volui.
Crine tegis faciem? Cognoſci nolo. Sed heus tu
Occipiti caluo es? Ne tenear fugiens.
Quæ tibi iuncta comes? Dicat tibi. Dic rogo quæ ſis.
Sum dea cui nomen nec Cicero ipſe dedit.
Sum dea quæ facti non factique exigo pœnas.
Nempe vt pœniteat ſic Metanœa vocor.
Tu modò dic quid agat tecum. Siquando volaui,
Hæc manet: hanc retinent quos ego præterij.
Tu quoque dum rogitas, dum percontando moraris,
Elapſam dices me tibi de manibus.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *Huc alluſit Theocritus.* Non intelligo qualis iſta eſſe poſſit alluſio: nam de duobus ſ. rum generibus Polyphemus loquens amicæ apud Theocritū, ait, Sed vnum æſtate, alterum hyeme

hyeme naſcitur: quare vtrunque vnà tibi adferre non poſſem. Quid hoc pertinet ad iſtud apophthegma prouerbiale, Noſce tempus: quo inclinationes rerum & momenta temporum (ex quibus rerũ agendarũ occaſiones pẽdent) obſeruare iubemur.

V. *Verum γίγνεται* ſignificat hîc non fiunt, ſed naſcũtur. quod ſi Eraſmus conſideraſſet, nequaquam, vt opinor, alluſum eſſe ad prouerbium, dixiſſet.

Olet lucernam. 71

Τὸν λύχνον ὄζει, id eſt, Lucernam olet. De re meditata multóque ſtudio elucubrata. Inde ductum quòd ſtudioſi ad lucernam vigilantes ſoleant elaborare ſiquid accuratius velint excudere. Iactatũ olim in Demoſthenẽ, illius ἐνθυμήματα τὸν λύχνον ὄζειν, id eſt, Enthymemata lucernam olere: quòd omnia de ſcripto diceret, ac præmeditatus domi. Vnde & illud de eodem celebratur elogium, quòd plus olei quàm vini conſumpſerit. Erat enim abſtemius & ὑδροπότης: atque extrema etiam ſenecta ad lucernulam illam ſuam exercebatur.

Demoſthenes nunquam dicebat niſi præmeditatus.

Ariſtophanis aut Cleanthis lucerna. 72

Ariſtophanis & Cleanthis lucerna propter inſignem ſtudii diligentiã in prouerbium abiit vt is ad Ariſtophanis aut Cleãthis lucernam dicatur lucubrare, qui ſummo ſtudio exquiſitaque cura ſingula penſitat. Varro libro De lingua Latina primo, Quod non ſolùm ad Ariſtophanis lucernam, ſed etiam ad Cleanthis lucubrem, nolui prætercurrere eos qui poetarum modo verba, vt ſignificant, expediunt. Opinor autem adagium ſenſiſſe de Ariſtophane grammatico. Neque fama caruit etiam Epicteti lucernula, quæ poſt illius mortem magno ære redempta eſt. Cæterum quod ait Iuuenalis,

Epicteti lucernula.

Hæc ego non credam Venuſina digna lucerna?

magis pertinet ad inueſtigationem quàm ad lucubrationem.

De plauſtro loqui. 73

Libertas veteris Comœdiæ eouſque progreſſa eſt vt non ſolùm ciuium primates, verumetiam deos nominatim taxaret. id quod apparet ex Ariſtophane, qui in Pluto Iouem, Mercuriũ, Æſculapium, reliquóſque deos omnes contumelioſè tractat, Bacchum item in Ranis non admodum honorificè. Quoniam autem apud priſcos illos huiuſmodi fabulæ in plauſtris agebantur à iuuenibus ore fæce collito, ne poſſent agnoſci, qui magna licentia in obuium quenque dicteria iaciebant: inde natum adagium, ὡς ἐξ ἁμάξης λαλεῖν, id eſt, Tanquam è plauſtro loqui: de iis qui palam ac liberè conuiciantur. Id notat Ariſtophanes in Nebulis, dicens, Οὐ μὴ σκώψεις, μηδὲ ποιήσεις ἅπερ οἱ τρυγοδαίμονες οὗτοι. id eſt, Non me ludes, nec mi facies ea quæ trygodæmones iſti. Niſi malumus hæc referre ad conſuetudinem quæ poſterioribus etiam ſeculis durauit apud Athenienſes. Nam in feſto quod Lenæum appellant, mos erat poetas inter ſe concertare ſcriptis carminibus, ad riſum concitandum accommodatis, quæ ſedentes in plauſtris pronuntiabant, inuicem ſibi conuicia dicentes. Sunt qui ad Eleuſinia ſacra, quæ Magna vocantur, referunt: in quibus mulieres curru vehebantur: atque interim dum veherentur, ex more mutuis conuiciis ſeſe laceſſebant. Lucianus in Ioue tragœdo, Ὡς δ' ἀφειδῶς ἁπάντων κατέδραμε, καὶ μονονουχὶ ἐξ ἁμάξης παρρησιάζεται, λαμβάνων ἑξῆς τόν τε αἴτιον ὁμοίως καὶ τὸν ἀναίτιον. id eſt, Vt nulli deorum parcit, verùm è plauſtro liberè loquitur, Corripiens ſimul inſontem paritérque nocentem. Obiicit & Demoſthenes Æſchini, quod in ſe, veluti de plauſtro, dicenda & non dicenda protuliſſet. Vnde hoc ipſum, Veteris comœdiæ licentia, prouerbii quiddam ſapit. Diuus Hieronymus ad Ruſticum monachum, Ego enim neminem nominabo, nec veteris comœdiæ licentia certas perſonas eligam atque perſtringam. Alluſit huc, opinor, Ariſtophanes in Equit.

Comœdiæ veteris licentia.

Οἴμοι, σὺ δ' οὐκ ἐξ ἁμαξουργοῦ λέγεις. id eſt,

Heu mihi, nil tu loqueris è plauſtrario.

Siquidem ἁμαξουργοὶ vocantur plauſtrorum fabri.

ANIMAD. HENR. STEP.

V. *gam atque*] Ne hic quidem dixiſſet alluſionem eſſe ad hoc prouerbium, ſi propius Ariſtophanis locum inſpexiſſet. In eo enim chorus hæc dicit ἀλλαντοπώλῃ, verbis aduerſus Cleonem velitanti. qui quum orationi ſuæ vocabula quædam adhibuiſſet minimè abiecta, ſed grauiſſima & ſignificantiſſima, & ea quidem ab arte τῶν ἁμαξουργῶν, id eſt carpentariorum, tranſlata: chorus metuẽs ne ἀλλαντοπώλης, huiuſmodi vocum inopia, Cleone in hac velitatione diſcederet inferior, illum ita alloquitur, Οἴμοι, σὺ δ' οὐκ ἐξ ἁμαξουργοῦ λέγεις q. d. Tu quoque, quemadmodũ & Cleon, ex carpentariorũ officina verba grandia non depromis. Verba autem metaphorica quibus vtebatur Cleon, ſunt hæc, πακτούμενος, γομφούμενος, κολλώμενος: quæ nihil minus quàm conuicioſa ſunt, aut ad conuiciandum prolata. Ergo quouis potius hîc alluſit Ariſtophanes quã ad prouerbium de quo nunc agitur, quod ſummam in conuiciando indicat licentiã. Ego certe illum aut ad nullum, aut ad hoc reſpexiſſe prouerbium ὥσπερ ἐξ ἁμάξης λέγειν, quum ſcriberet, οὐκ ἐξ ἁμαξουργοῦ λέγεις, & non aliunde quam hinc tam feſtiuam loquendi formulam mutuatum eſſe, mihi perſuadeo.

Plauſtra conuitiis onuſta. 74

Eodem alluſit Lucianus quum ait in Eunucho, καὶ ὅλας ἁμάξας βλασφημιῶν κατ' ἀλλήλων ἐξήντλουν. id eſt, Et ſolida plauſtra conuiciis onuſta inter ſe effundebant. Loquitur de duobus philoſophis inter ſeſe contumelioſe altercantibus. Significat autẽ ὅλας ἁμάξας tantum conuitiorum quantum plauſtro poſſit vehi. Quæ quidem ipſa figura ad prouerbii naturam pertinet, quum dicimus, plauſtra promiſſis onuſta, & naues pollicitis onuſtas: pro maximis ampliſſimiſque promiſſis. Nã & ἁμαξιαῖα (id eſt plauſtralia) Græci vocant ingentia faſtuoſaque, à plauſtris ducto nomine. Alexis apud Athenæum libro nono, detorſit in bonam partem, παρέθηκε τὴν τράπεζαν, εἶτ' ἐπεισέφερεν ἀγαθῶν ἁμάξας. id eſt, Appoſita menſa eſt, ac dein circuntulit rerum bonarum plauſtra.

Naues pollicitis onuſta.

Tollat te qui non nouit. 75

Tollat te qui non nouit. Si cuius dolos iam non ignotos eſſe nobis ſignificabimus, neque poſthac poſſe ab illo falli, concinnè dicemus, Tollat te qui non nouit. Refertur à Quintiliano libro ſexto, Simile eſt, inquit, quod dicitur παροιμία, & prouerbia opportunè aptata: vt de homine in aquã lapſo, vt alleuaretur roganti, Tollat te qui non nouit. Hæc Fabij verba, alioqui ſubobſcura, velut interpretatur Horatius in Epiſtolis, agens de ſcurra plano, qui ſponte ſua ſæpe cadens, tanquã crure fracto miſerandis vocibus prætereuntes implorabat vt humo tolleretur. Peregrinus autem quiſpiam ac doli ignarus, ſiquando alleuaturus acceſſiſſet, à ſcurra ludibrio habebatur. Verum vbi iam illius ſimulatio pleriſque innotuiſſet, iſque aliquãdo crure verè fracto tolli precaretur: nemo ſubuenit, omnibus planum ſolitos agere ludos arbitrantibus. Nimirum euenerat homini quod Ariſtotelem dixiſſe ferunt, qui rogatus quidnam lucrifacerent mendaces, Hoc inquit, vt nec vera dicentibus habeatur fides. Verſus Horatij ſunt hi, 1. Epiſt.

Simulator ipſe contemptus.

Quid mendaces lucrifaciãt.

Nec ſemel irriſus, triuiis attollere curat
Fracto crure planum: licet illi plurima manet
Lachryma, per ſanctum iuratus dicat Oſirim,
Credite, non ludo: crudeles tollite claudum.
Quære peregrinum, vicinia rauca reclamat.

Porro vocem hanc planus, Aulus Gellius lib. 16. cap. 7. commemorat inter verba inuſitata, quibus vſus ſit Mimus Laberius: atque ſignificare ſycophantam. Quanquam eodem nomine vſus eſt M. Tullius, eodem ſignificatu, in oratione quam dixit pro Cluentio. Eſt autem dictio Græca πλάνος, ſignificátque tum erronem, tum impoſtorem. Poteſt & hoc pacto efferri adagiũ, Quære hoſpitem, aut Quære peregrinum, quemadmodum extulit Flaccus. Conueniet & in eos à quibus aliquãdo ſumus deluſi, eáque experientia facti cautiores, minúſque creduli.

Planus.

Quære peregrinum.

Simile eſt illud Iuuenalis.
-circuit & fatuos non inuenit.

Nam fatui facilè decipiuntur. Nec abludit hinc Græcum illud, οὐκ αὖθις ἀλώπηξ, id eſt, Non iterum vulpes. ſubaudi, decipitur.

Fatuos non inuenit.

Oppedere, & Oppedere contra tonitrua. 76

Oppedere, prouerbialiter pro reclamare & contemnere reperimus vſurpatum. Horatius in Sermonibus.

-vin' tu curtis Iudæis oppedere? Ariſtophanes in Pluto,

καὶ τῆς πενίας καταπαρδεῖν.

Rurſum in eadem alibi,

Καὶ τῆς πενίας καταπαρδεῖν.

At paupertati oppedere triſti.

Quòd iam diuites facti paupertatem negligere poſſent.

Idem in Nubibus,

Καὶ βούλομαι ἀντιπαπαρδεῖν πρὸς τὰς βροντάς. id eſt,

Volóque ipſum oppedere contra cæli tonitru.

Verba ſunt Strepſiadis adorantis nubes, & contemnentis tonitrua Iouis. Interpres addit natum ex artificio quodam in ſcena repræſentari ſolito, lapillis ex amphora in vas quoddam æneum præcipitatis, atque ita tonitrui ſtrepitum imitantibus: vt hoc ſit velut obſtrepere tonitruis. Equidem opinor alluſum ad veterum poppyſſandi conſuetudinem. Antiquitus enim, quũ fulguraret, poppyſmatibus obſtrepebant, id remedio fore rati ne quid læderet fulgur. Ariſtophanes in Veſpis, Κἂν ἀστράψῃ, ποππύζουσιν. id eſt, Quòd ſi fulguraro, poppyſſant. Vnde quidã, per iocum, veluti perperam imitantes aliorum poppyſmata crepitum ventris edebant. Cyclops apud Euripidem in eiuſdẽ nominis tragœdia, Iouis tonitruum cõtemnens, loquitur hoc pacto,

poppyſſandi mos vetus.

Ἐπεὶ γάλακτος ἀμφορέα ἐκπιὼν πέπλον
Κρούω, Διὸς βρονταῖσιν εἰς ἔριν κτυπῶν. id eſt,
Vbi lactis epotauero amphoram, peplum
Quatio, Iouis ex pari tonitribus obſtrepens.

In antro Trophonij vaticinatus eſt. 77

Ἐν Τροφωνίου μεμάντευται, id eſt, in Trophonij antro vaticinatus eſt. De homine vehementer triſti tetricoque. propterea quòd olim creditum eſt eum qui in Trophonij ſpecum deſcẽdiſſet, poſtea nunquam ridere. Ariſtophanes in Nubibus,

In tetricos.

[illegible]
[illegible] Τροφωνίου. id eſt,
vt [illegible]
Haud aliter ac ſi [illegible] ſpecum Trophonij

Porrò hiſtoria de Trophonio variè narratur à Græcis. Quidam aiunt hunc Trophonium in ſecandis ſaxis ſummum artificem fuiſſe, fanumque ſubterraneum extruxiſſe in Lebadia Bœotiæ regione, quod Trophonij vulgò cognominatum eſt, nimirum ab artifice. Dein qui ſciſcitarentur oracula, in aditu ſpecus ſedere ſolitos nudos atque inde flatu quodam abripi ſub terram. Geſtare autem ſecum placentas quaſdam, quas lemuribus & ſerpentibus occurrentibus obijcerent. Deinde percepto oraculo, rurſus per alium hiatum in ſummam terram reſtitui. Alij narrāt hoc pacto: Agamedes Stymphali, quæ eſt Arcadiæ pars, rex erat: is vxorē duxit Epicaſtē, cuius filius erat Trophonius. Ii eius tempeſtatis mortales omneis artificio ſuperabant, ac Delphicum templum extruendum receperant, atque in Elide ærarium quoddam condiderant Augeæ, vbi aurum ſuum reconderet: qui poſtea ſoluta lapidis cuiuſdam commiſſura, quā in hoc ipſum reliquerant, noctu ingreſſi, pecuniam furari conſueuerūt, ſocio Gercyone Agamedis germano, atque Epicaſtæ filio. Quæ res quum vehementer perplexum haberet Augeam forte fortuna accidit vt Dædalus Minoem fugiens, ad eum diuerteret. Hunc exorauit Augeas vt arte quapiam fures hos inueſtigaret: at Dædalus laqueos quoſdam ſummo artificio conſtituit, quibus Agamedes captus eſt. Id conſpiciēs Trophonius, non eſſe effugium, capite Agamedis amputato, ne poſſet agnoſci, quis eſſet, vna cum Gercyone Orchomenō aufugit. Hos quum Augeas, authore Dædalo, perſequeretur & illic, aufugerunt alter, nempe Gercyon, Athenas (vt teſtatur Callimachus) in Arcadiam: alter verò in Lebadiam Bœotiæ regionem. Vbi parato ſibi domicilio ſubterraneo per omnem vitam perſeuerabat. Quo defuncto, vulgo creditum eſt, illic certa reddi oracula, ac Trophonio, perinde vt deo, ſacrificari cœptum. Quidam aiunt Agamedem & Trophōnium Dædali opera ſuffuratos aufugiſſe, & Trophonio fugienti terram hiatu diductam, viuumque abſorbuiſſe circa Lebadiam. Aliquot pōſt annis, quum Bœoti peſtilentia laborarent, conſultum oraculum reſpondit, Trophonij manibus honorem habēdum eſſe. At illi quum eſſent ignari vbinam terrarum illius eſſet monumētum apum indicio repererunt. Nam vbi eas conſpicerent è cauo quodam ſubſcatentes, coniectarunt eum eſſe locum. Quare viſum eſt aliquem in id antrum demittere, qui rem exploraret. Quidam igitur ingreſſus, duos dracones obuios habuit: quibus obiectis offis mellitis, illæſus euaſit. Vnde & mos inoleuit vt antrum Trophonij ſubituri, placentas aliquot ſecum deferant. Priuſquam autem ſubirēt, certis diebus ceremoniis præſcriptis luſtrabantur, purè interim agentes. deinde ſtola ſacra ornati deſcendebant, haſtas manu geſtantes, vt aiunt nonnulli, quo vim ſerpentium depellerent. M. Tullius Tuſculanarum quæſtionum libro primo tradit Trophonium & Agamedem exædificato templo Apollini Delphico, venerantes deum, laboris ſui mercedem petiiſſe, nihil quidem certi, ſed quod eſſet optimum homini. quibus Apollo ſe id daturum oſtendit poſt diem ab illo tertium. qui vt illuxit, mortui ſunt reperti. Recentiores ita tradunt, Trophonium virum quempiam fuiſſe ſupra modum gloriæ famelicum, Empedoclique ſimillimum, extructoque ſibi ſubterraneo domicilio oracula reddidiſſe. deinde vbi ille fame interiſſet, genium quendam in id immigraſſe, atque oracula reddere pertexiſſe: pōſt, ſuperſtitione mortalium, pluresis in id antrum demiſiſſe ſeſe, ac dies cōplureis fuiſſe cōmoratos. Plutarchus in commentario De dæmonio Socratis, narrat Timarchum quendā in Trophonij ſpecum ingreſſum, poſteaquam illinc rediſſet, prodigioſa dictu narraſſe ſibi viſa. Meminit & Cicero libro De natura deorum tertio, huius Trophonij. Meminit Herodotus in primo. Sed plurima de hoc nugamento nugatur apud Philoſtratum Apollonius, vir (meo iudicio) dignus qui non alia de re philoſopharī debuerit. Ridet locis aliquot Trophonium hunc Lucianus, adamantinus omnium ſuperſtitionum inſectator, per cuius antrum & Menippus ſe iocatur ab inferis rediiſſe. Huius antri mentionem facit Euripides in Ione,

Alia opinio de Trophonio.

Ciceronis locus.

Alia opinio.

Plutarchi locus.

Τί θέσπισμ' ἐκ Τροφωνίου φέρεις; id eſt,
Quod ex antro Trophonij refers oraculum?
Item in eadem,
[illegible] Τροφωνίου. id eſt,
-templa adis Trophonij.

Quæ nos de Trophonij antro retulimus, partim ex Ariſtophanis interprete, partim ex Zenodoro ſumus mutuati.

Excubiarum cauſa canens. 78

Φρουρᾶς ᾄδων, id eſt, Excubiarum gratia canens. Dicebatur olim in hominem vigilātem ac diligentem inde ductum quòd qui excubias agunt, canere conſueuerunt, vel vti vigiliarum tædium cantu ſolentur, vel ne interim obdormiſcant. Sic ait Streptiades in Nub. Ariſtoph. malè acceptus in ſchola Socratis,

In diligentem.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] id eſt,
Caſſi nummique, caloique color,
Caſſa eſt anima, caſſa ſolea.
Hiſque malis accedit & illud,
Dum canto vigil pene interij.

Effertur autē bifariā parœmia, Φρουρᾶς ᾄδων, ἢ, Φρουρὰς ᾄδων. Alluditur ad hanc vocem φροῦδοι, quæ ſignificat caſſum & inanem.

Sale emptum mancipium. 79

Ἁλώνητον ἀνδράποδον, id eſt, Sale emptum mancipium. In barbarum quempiam ac vilem homuncionem olim dicebatur. Nam negotiatores olim in mediterranea ſalem importantes, mancipia reportabant à barbaris. Et Thraciæ genti peculiaris erat mos mancipia ſale commutare. vnde comicus quidam,

Thracum mos.

Θρᾷξ ἁλῶνος [illegible] id eſt,
Generoſus es Thrax ſale redemptus ſcilicet.
Huiuſmodi ferme referuntur à Zenodoto.

Salis onus vnde venerat, illuc abiit. 80

Ἁλῶν δὲ φόρτος ἔνθεν ἦλθεν ᾤχετο. id eſt,
Sal abiit illuc vnde demanauerat.

Senarius prouerbialis in eos qui parta tueri nequeunt. aut in eos quibus malè parta malè dilpereunt. Natū adagium ab euētu: Negotiator quidam nauem onuſtam ſale vehebat: nautis dormitantibus, influxu aquæ marinæ ſentina vehemēter adaucta, & ſalem vniuerſum ſoluit ac corrupit, & nauem ipſam demerſit: itaque quod ex aqua marina natum fuerat (nam hinc concreſcit) ſal in eandem denuo liquefactum eſt.

In eos, qui parta tueri nequeant.

Salem vehens dormis. 81

Fertur & his verbis adagium ex eodem euentu natum, ἅλας ἄγων καθεύδεις, id eſt, Salem portans dormis. Quadrabit in eū qui in re periculoſa ſocorditer atque indiligenter agit, propterea quòd ſal influxu ſentinæ facile corrumpitur.

Malè parta, malè dilabuntur. 82

Reſpondet ſuperiori ſententiæ quod eſt in 2. Ciceronis Philippica. Sed vt eſt (inquit) apud poetam neſcio quem, Malè parta, malè dilabuntur. Quod autem de authore dubitat Tullius, eſt apud Plautum in Pœnulo, Malè partū malè diſperit. Feſtus Pompeius ex Neuio citat, Malè parta malè dilabuntur.

Male partum male diſperit.

Qui ſe non habet, Samum habere poſtulat. 83

Οἱ αὐτοὶ αὑτοὺς οὐκ ἔχοντες, Σάμον θέλει. id eſt,
Qui ſemet ipſe non habet, Samum cupit.

In eos conueniet qui impudēter quippiam poſtulant: aut qui minora curant, maiorum negligentes. Natum ex hiſtoria quapiam, cuius meminit Plutarchus in Apophthegmatis Laconicis. Athenienſes vrbe victori tradita, poſtularunt vt Samum duntaxat ſibi relinqueret. Atque is reſpondit ad hunc modum, Quum veſtri non ſitis, alios habere poſtulatis. Atque hinc ducta parœmia,

Ὃς αὐτὸς αὑτοῦ οὐκ ἔχει, Σάμον θέλει. id eſt,
Qui ſemetipſum non habet, Samum petit.

Dion ſophiſta in libello περὶ τοῦ ἀπιστεῖν, eleganter accommodat in alium ſenſum, ὁ αὐτὸς αὑτῷ μὴ φίλος, πῶς ἄλλῳ φίλος, id eſt, Qui ſibiipſe non eſt amicus, quomodo alteri eſt amicus? Quadrabit & in eos qui imperium affectant in alios, quum ipſi ſibi nequeant imperare.

Qui ſibi nō eſt amicus, quomodo alteri eſt amicus.

Occultæ muſices nullus reſpectus. 84

Occultæ muſices nullus reſpectus. Græcis quondā celebratum adagium: cuius ſenſus eſt, Quamuis egregias ingenij dotes, ſi non proferas, perinde eſſe quaſi non habeas. Quo videtur alluſiſſe Perſius, quum ait,

Scire tuum nihil eſt, niſi te ſcire hoc ſciat alter.

Extat & in Hebræorum prouerbiis, nempe Eccleſiaſtici capite 20 ſimile quiddam, Sapientiæ reconditæ, & theſauri abſtruſi nullam eſſe vtilitatem. Hoc noſtrū refertur à Suetonio in vita Neronis imperatoris: quem ſcribit imperatoriæ dignitatis oblitum, vſque adeo muſices ſtudioſum fuiſſe, vt non modò nihil omitteret eorum quæ generis eius artifices, vel conſeruandæ vel augendæ vocis gratia factitarent, verumetiā in ſcena prodire concupiuerit: ſubinde inter familiares Græcum prouerbiū iactans, Occultæ muſicæ nullum eſſe reſpectum. Vſurpat [illegible] Aulus Gellius, lib. Noctium 13 cap. [illegible], Noſti inquit [illegible] ſter verbum illud ſcitè et vetus, egregiam muſicam, quæ ſit abſcondita, eam eſſe nulli rei. Vſurpatur à Luciano in Harmonide, [illegible] id eſt, Nulla enim veritas occultæ (quemadmodum prouerbio dicitur) & abſtruſæ muſices. Alluſit huc haud dubie Ouidius, quum ait,

Tu licet & Thamyram ſuperes atque Orphea cantu,
Non erit ignotæ gratia magna lyræ.

Sunt autem nōnulli mortales, qui vel natiuo quodam ingenij vitio, vel data etiam opera, quæ ſciunt diſſimulāt, & aliis grauantur

Qui diſſimulat quod ſcit.

uantur impertire. His illud non nunquam euenire ſolet, vt pro indoctis negligantur. His adſcribendum quod Græci τυφλὸν πλοῦτον appellant, id eſt, cæcas diuitias, reconditas opes & abſtruſas. Ad hūc modum vocat Plutarchus compluribus locis, atque item Lucianus. Hoc dictum Plutarchus in vita Lycurgi teſtatur vulgo apud Lacedæmonios fuiſſe iactatum, quod illic Plutus ſeruaretur inhonoratus, non aliter quam imago picta inanimis & immobilis. Sic enim Lycurgus inſtituerat rempublicam, vt diuitiæ nec vſui cuiquā eſſe poſſent, nec ornamento.

Ficulnus. 85

Vir ficulnus.

Lignum ficulnum, vt fragile, atque ad omnia ferme inutile, prouerbiis aliquot locū fecit. Nam ἄνδρα σύκινον, id eſt, virum ficulnum, appellant mollem atque inutilem, vt Theocritus in Ergatinis, μήπως ἄν τις
Εἴπῃ, σύκινοι ἄνδρες, ἀπώλετο χ' οὗτος ὁ μισθός.
Ne quis prætereiens dicat, Ficulni homines ſunt,
Atque hæc deperit merces.

Lignum ficus.

Scholiaſtes admonet prouerbium ductum à ligno ficus, inutili, fragili & inualido. vnde dictum & ficulnum præſidium, pro inutili. Apud Ariſtophanem in Fucis quidam interrogat, τίνος ξύλου σύ; id eſt, Cuius ligni tu? Reſpondetur συκίνου, id eſt, ficulni. Quo loco monet interpres, ex ficulno ligno fumū exiſtere acerrimum ac moleſtiſſimum. Apud eundem in Pluto ſycophanta minatur, ſiquidem nactus eſſet ſuæ ſortis virum ficulnum, vlturum iniuriam.
Ἐὰν δὲ σύζυγος λάβω τινὰ, ἢ σύκινον. id eſt,
Si quempiam nanciſcar eiuſdem iugi
Virum atque ficulnum.
Rurſum apud eundem in eadem fabula,
Καὶ σύκινον τὸν ἰσχυρὸν τοῦτον θεὸν
Ἐγὼ ποιήσω τήμερον δοῦναι δίκην. id eſt,
Ficulnum ego hercle ac præpotentem iſtum deum
Compulero pœnas hoc die dependere.
Ficulnum deum appellans imbecillum ac nullarum virium. Huc alluſit Horatius, quum Priapum ita loquentem facit,
Olim truncus eram ficulnus, inutile lignum.
Ac paulo pòſt, -pepedi Diffiſſa nate ficus.
Ficulnam mentem dixit Lucianus ἐν τῷ πρὸς ἀπαίδευτον,
Χωλὴν μὲν ἰσχάδα, συκίνην δὲ γνώμην. id eſt,
Claudam habens ac ficulnam mentem.
Eodem reſpexit Alexander Pſeudomantis, libros Epicuri lignis exurens ficulnis: nullius pretij philoſophum ſignificans. Et συκίνη ἐπικουρία, id eſt, ficulnū auxilium, pro inualido atque inutili. Ariſtophanes in Lyſiſtrata,
Οἱ δ' ἦσαν ἡμῖν συκίνη ἐπικουρία. id eſt,
Ficulna nobis qui erat opitulatio.
Et συκίνη μάχαιρα, id eſt, Ficulna machæra, pro calumnia. Et συκίνη ναῦς, id eſt, Ficulna nauis, pro vili minimique pretij nauicula. Quin apud Naxios Bacchum, quem βάκχιον dicunt, vitem effingunt: alterum quem μειλίχιον appellant, ficulnum. nam ficus illi μείλιχα vocant. Exiſtimāt autem Bacchum non vini tātùm, ſed & ficuum authorem. Sic ferme Athenæus lib. 3. Diuerſa figura dixit Theocritus in Aita, χρύσεοι πάλαι ἄνδρες. id eſt, aurei quondam viri. Item Præſidium ſacrū & Anchora ſacra, & Robur adamantinum.

Lupi illum priores viderunt. 86

Lupi illum priores viderunt. In raucum dicitur, & cui vox repentè ſit adempta. Feſtiuius dicetur in eos qui metu alicuius obticeſcunt, alioqui feroces. Virgilius in Ecloga cui titulus Mœris, -vox quoque Mœrim
Iam fugit ipſa: lupi Mœrim videre priores.
Seruius admonet, phyſicos, authores eſſe, ineſſe eam vim lupis, vt ſi quidem hominem priores viderint, ei vocem adimāt. Neque deſunt philoſophi qui huiuſce rei cauſam reddere conantur. Socrates apud Platonem lib. De republica primo, rem ad allegoriam vertit, dicens Thraſymachum ſibi vocem adempturum fuiſſe, niſi forte fortuna prior conſpexiſſet. Καὶ ἐγώ, inquit, ἀκούσας ἐξεπλάγην, καὶ προσβλέπων ἐφοβούμην, καὶ μοι δοκῶ, εἰ μὴ πρότερος ἑωράκειν αὐτὸν ἢ ἐκεῖνος ἐμὲ, ἄφωνος ἂν γενέσθαι. Theocritus in Idyllio ξ.
Οὐ φθεγξῇ; λύκον εἶδες. id eſt,
Edere non poteris vocem: lupus eſt tibi viſus.
Illud interim obſeruatione dignum, Theocritum vertiſſe ſententiam, quum negat eum proloqui poſſe, non qui à lupo ſit viſus, ſed qui lupum viderit. Sed alludit duntaxat ad prouerbium Theocritus, quum ſignificaret riualem conſpectum, cuius nomen erat Lupus.

Quæcunque in ſomnio videntur. 87

Ὅσα ἐν ὀνείροις ὁρᾷς, id eſt, Quæcunque per ſomnium vides. De votis in modicis dicitur. Nam quæ quiſque optat, ea ſomniare contingit quibuſlibet: ſicuti Micyllus ille Lucianicus diuitem ſe ac præpotentem ſomniat. Apud Theocritum piſcator ſomniat aureum piſcem. Et infimæ ſortis homines nonnunquam reginarum coniugium ſomniant. Paſtor quidam apud Theocritum in Ecloga nona,
ἴσχω δ' ὅσσ' ἐν ὀνείρῳ
Φαίνονται, πολλὰς μὲν ὄϊς, πολλὰς δὲ χιμαίρας. id eſt,
Poſſideo quæcunque ſolent ſub nocte videri
In ſomnis, vim magnam ouium multáſque capellas.
Interpres admonet prouerbium hunc in modum, ὅσα ἐν ὀνείροις, id eſt, Ferre quicquid in ſomnio videtur. Citat & verſum Homericum,

Quæcunque mentiūtur ſomnia.

Οὐδ' εἴ μοι τόσα δοίη ὅσα ψάμαθός τε κόνις τε. id eſt,
Nec mihi ſi tantum dederit quàm multa ſopitus
Somnia vana ferunt.
Eſt autem apud hunc poetam Iliados ι ſed paulò aliter,
Οὐδ' εἴ μοι τόσα δοίη ὅσα ψάμαθός τε κόνις τε. id eſt,
Nec mihi ſi tantum dederit, quantum extat harenæ ac
Pulueris.

Harenæ copia.

Videtur huc alluſiſſe M. Tullius in Saluſtiū, Vade tu, qui modò ne paternam quidem domum redimere potueris, repente tanquam ſomnio beatus, hortos pretioſiſſimos, villam Tiburti & Cæſaris reliquas poſſeſſiones paraueris.

Bona Porſenæ. 88

Bona Porſenæ dicebātur quæ velut ab hoſtibus erepta paruo væneunt. Eam appellationem Liuius ab vrbe cōdita 2. ſcribit ad ſuam vſque ætatem duraſſe: putatque inde natam quòd in bello ſoleant bona Porſenæ vænire Romæ, eáque conſuetudo vna cum titulo perſeuerarit & in pace: quòd alioqui is mos hoſtiliter bona vendendi non congruat tam pacatæ regis profectioni. quod ſi minus probatur, exiſtimat eam conſuetudinem à minori principio fuiſſe natam. Illud arbitratur vero proximum, quòd Porſena diſcedens ab Ianiculo, ex fœderis lege, caſtra opulenta, conuecto ex propinquis ac fertilibus Hetruriæ aruis commeatu, Romanis dono dedit inopi tum vrbe ab longinqua obſidione. Ea deinde ne populo immiſſo diriperentur, hoſtiliter væniſſe, bonáque Porſenæ appellata gratiā muneris magis ſignificante titulo, quàm auctionem fortunæ regiæ. Fortaſſe non inepte dicetur in res quæ dono cuiuſpiam, aut fortunæ commoditate, citra noſtram operam cōtingunt. Nam Liuius non indicat vſum adagij.

Probabilior adagij ratio.

Leonina ſocietas. 89

Leonina ſocietas eſt quum omne commodum ad vnum aliquem redit, reliquis vi fraudatis: qualis ferme ſolet eſſe cum regibus aut præpotentibus plebeiæ ſortis hominibus. Extat in Pandectis: in quibus ex Vlpiano refert Ariſto, Caſſium reſpondiſſe, ſocietatem talem coiri non poſſe, vt alter lucrum tantum alter damnum ſentiret: & hanc ſocietatem, leoninam ſolitum appellare. Cæterum Caſſianam appellationem, haud dubium, prouerbialem, ex Aeſopi Græci apologo natam apparet, qui talis circunfertur: Leo, aſinus, & vulpes ſocietatem inierant, vt quod venatu cepiſſent, id in commune partirentur. Prædam vbi erant nacti, leo iubet vt aſinus partiatur. Ille (vt eſt ſtolidus) in tres æquas portiones diſtribuit. Qua gratia mox indignatus leo quòd cæteris æquaretur, aſinum adortus dilaniat. Reſtabat vulpes: eam de integro partiri iubet: illa totam ferme prædam leoni attribuit, ſibi vix paucula quædam ſeruans. Leo comprobata diſtributione rogat quiſnam illam artē partiendi docuiſſet? Et vulpes, Calamitas, inquit, aſini.

Apologus de leonina partitione præda.

Ex tripode. 90

Τὰ ἐκ τοῦ τρίποδος, id eſt, Ex tripode dicta. Dici ſolitum de iis quæ vehemēter vera atque indubitata videri volumus. Effertur variè adagium, ὡς ἐκ τρίποδος, id eſt, Tanquam ex tripode dicta: ταῦτ' ἐκ τρίποδος, id eſt, Hæc ex tripode dicta. id eſt certiſſima, perinde quaſi ex Apollinis oraculo profecta. M. Tullius in epiſtola quadam ad Brutum, Hæc ex oraculo Apollinis Pythij edita tibi puta. Trāſlatum à tripode vel Delphica, vel Pythia. nam hæc duo oracula quondam ſummam fidem apud mortales obtinuerunt. De Pythio teſtatur Strabo libro Geographiæ nono, fuiſſe quondam celebratiſſimum, idque liqueſcit theſauris ingentibus inibi conſtructis, in quos ſacræ cōferrentur pecuniæ, tum operibus præſtantiſſimorum artificum: deinde ludis Pythiis illic celebratis: denique innumerabilibus oraculis, quæ mandata literis extarent. Tripodem ita deſcribit, Authores, inquit, certi memorant, diuinum ipſum domicilium, profundam & curuam eſſe ſpeluncam, non admodum lato patentem ore. atque hinc. auram reddi, ſacro efflante numine. Excelſum autem oſtio imminere tripodem, quem ſimulátque Pythya vates inſcenderit, hauſto diuinatoris ſpiritu, reſponſa edere, partim metro, partim oratione libera. Comicus, Non Apollinis magis verum atque hoc reſponſum eſt. Plato lib. De legibus duodecimo, Ne ſi Pythius quidem affirmauerit. Quin illæ quoque figuræ prouerbium recipiūt, Quicquid dixerit, oraculum videri vult. Quicquid dixerit, legem eſſe vult. Sic τὰ δόγματα, id eſt decreta. Et quod apud Plinium de medicis ait Cato. Et hoc puta vatē dixiſſe id eſt, certiſſima verum fore quod dixi. Ipſe Plinius alibi, Vtinámque falſum hoc & non à vate dictum quamplurimi iudicent. Et Plutarchus in commentario De dignoſcendo adulatore ab amico.
Ἐστ' ἐκ τρίποδος, ... [illegible]

locus Strabonis

Deſcriptio tripodis.

id eſt, Quum is audito quicquid dictum fuerit, ita diſcedit, vt exiſtimet ſe oraculum accepiſſe, non ſententiam. Cæterum ab his nonnihil diuerſa ſunt quæ Athenæus 2. Dipnoſophiſtarum libro commemorat, nempe in Bacchi certaminibus præmium fuiſſe tripodē atque ob id, qui vera dicerent, vulgò de tripode loqui dictos. Tripodem autem fuiſſe lebetem tribus fultum pedibus. Huius duo erant genera, alterum Apollinis, ob veritatem oraculorum: alterum Bacchi, in quo vinū miſcebatur, quòd ebrij vera loquantur, quemadmodū dictum eſt in prouerbio. In vino veritas. Simili figura dixit Galenus lib. περὶ φυσικῶν δυνάμεων, primo, velut ex adyto, Απ. ὥσπερ γὰρ ὁ λύκος οὗτος ὥσπερ ἐξ ἀδύτου τινὸς χρησμὸν ἀποφθεγγόμενος, περιττὸν μὲν τῆς τροφῆς εἶναι τὰ οὖρα. id eſt, Pronuntiabat enim lupus iſte, perinde quaſi ex adyto quopiam redderet oraculum, quod ſuperfluum eſt ex nutrimento tenuium id eſſe vrinam.

Tripus, præmiu in Bacchi certaminibus.

Folium Sibyllæ. 91

Folium Sibyllæ apud Latinos candē vim obtinet. Iuuenalis,

Credite me vobis folium recitare Sibyllæ.

Id eſt, rem indubitatam. Ariſtophanes in Pace,

Οὐ μετέχω τούτων, οὐ γὰρ ταῦτ' ᾖσε Σίβυλλα. id eſt,

Haud equidem agnoſco, neque enim canit iſta Sibylla.

Ductum adagium à Cumana Sibylla, cuius oracula cum primis celebrantur. Huic autem mos erat (vt teſtatur M. Varro) in palmarum folijs oracula ſcribere. Quod ſequutus Vergilius in tertio AEneidos,

Sibyllæ Cumanæ oracula.

Inſanam vatem aſpicies quæ rupe ſub ima
Fata canit, foliiſque notas & nomina mandat.
Quæcunque in folijs deſcripſit carmina virgo,
Digerit in numerum, atque antro ſeclusa relinquit.
Illa manent immota locis, neque ab ordine cedunt.

Item in ſexto,

--folijs ne tantum carmina manda,
Ne turbata volent rapidis ludibria ventis.

Frater viro adſit. 92

Ἀδελφὸς ἀνδρὶ παρείη, id eſt, frater viro adſit. De fido auxilio dici ſolitum, propterea quòd in rebus periculoſis vix vnquam frater ſolet fratri deeſſe. Apud Platonem ſecundo De Repub. libro, Adimantus Glauconis aduerſus Socratem diſputantis partes excipiens, Nondum (inquit) Socrates ſatis hac de re diſſertum. Cur ita? Nempe quia id nondum eſt dictum, quod maxime dictum oportuit. Tum Socrates, οὐκοῦν τὸ λεγόμενον, ἀδελφὸς ἀνδρὶ παρείη. id eſt, Igitur frater adeſto viro, vt habet prouerbium: quare tu, ſiquid hic prætermiſit, adiuua. Idem ex Homero ſumptum adagium teſtatur in Protagora, vbi Socrates Prodicum aduocans, vt Simonidem eiuſdem ciuitatis hominē à Protagore calumnia tueatur, Videor equidem (inquit) aduocare te, quemadmodum ait Homerus, Scamādrum ab Achille obſeſſum Simoentem aduocaſſe,

Φίλε κασίγνητε, σθένος ἀνέρος ἀμφότεροί περ
Σχῶμεν. id eſt,
Frater amice, hominis pariter compeſcere vires
Ambo huius ſtudeamus.

Eſt autē is locus in Iliados φ. Rurſum Iliados χ, ſimiliter Hector iam impar Achilli Deiphobum fratrem inuocat vti ferat ſuppetias. Pallas enim illi apparuerat Deiphobi ſpecie, ac deceptus Hector fruſtra inclamat,

Δηΐφοβον δ' ἐκάλει λευκάσπιδα μακρὸν ἀΰσας.
Deiphobum fratrem intento clamore vocabat.

A quo quum deſtitueretur, diem fatalem adeſſe intellexit. Plutarchus in vita Cęſaris refert, Caſcam Cęſare retinente gladium, fratris auxilium ad hunc modum imploraſſe, idque verbis Gręcis, ἀδελφὲ βοήθει.

Ne temere Abydum. 93

Μὴ εἰκῆ τὴν Ἄβυδον. id eſt, Ne temere Abydum, ſubaudiendum nauiges. Ne quod graue periculum ſuſcipias ſine cauſa idonea. Veluti ſiquis admoneat, ne ſe facile cōiiciat aliquis in aulam principis, quòd ea res nō omnibus fœliciter cedat: aut ne compotationibus temulentis admiſceat ſeſe, quòd fere non contingat abire ſine malo: aut ne poetarum attingat literas, quòd animos complurium ſoleant corrūpere. Athenęus lib. 12. narrat Alcibiadē poſteaquā à tutoribus accepiſſet ſuas facultates, Abydū Helleſpōti nauigaſſe, atque illic luxu deliciiſque fuiſſe corruptū: vt non diſſimile ſit illi, Nō cuiuis homini contingit adire Corinthū. Malé audiebat Abydena gens, quòd calumniatrix eſſet, vt intelligas ea gratia non eſſe tutū illic verſari. Meminit adagij Stephanus & Suidas. Stephanus ſic effert adagium, μηδ' εἰκῆ τὴν Ἄβυδον πατεῖν, id eſt, Si ne temere quidē Abydum calcare: id eſt, nequis confidenter illam ingrediatur: indicat vſurpari de temerariis, addēs hoc iaci ſolitum in eos qui Abydum inſulæ Mileti incolebant. Commonſtratum eſt olim mihi quoddam oppidum in Picardia, quod negant vllū hoſpitem potuiſſe tranſire non aliquo notatum ſcommate.

Alcibiades luxu perditus.

Vna hirundo non facit ver. 94

Μία χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ, id eſt, Vnica hirundo non efficit ver, hoc eſt, vnus dies non ſat eſt ad parandam virtutem aut eruditionem. Aut, non vnum aliquod benefactum benedictūmve ſufficit ad hoc vt viri boni, aut boni oratoris cognomen promerearis: plurimis enim virtutibus ea res conſtat. Aut vt certū aliquid cognoſcas, non ſatis eſt vnica cōiectura. Quòd ſi permultæ conueniant, tūm denique probabilis fuerit coniectura, ſiquidem fieri poteſt vt vna quæpiam hirundo caſu maturius appareat. Sumptum ab hirundinis natura quæ veris eſt nuntia: nam hyeme deuolat. Vnde Horatius,

Hirundo, veris nuncia.

- Zephyris & hirundine prima.

De primo vere ſentiens. Ariſtoteles libro Moralium primo, Μία γὰρ χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ, οὐδὲ μία ἡμέρα. id eſt, Ver enim nec vna hirundo facit, nec vnus dies. Et beatum eodem modo fœlicem ve nec vnus dies, nec breue efficit tempus. Ariſtophanes in Auibus,

Δεῖσθ' ἔοικεν οὐκ ὀλίγων χελιδόνων. id eſt,
Multa videtur opus habere hirundine.

Multis hirūdinibus opus eſt.

Interpres indicat alluſum ad prouerbium quod modo retulimus, Μία χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ. Huic affine videtur illud Sophocleon in Antigona,

Πόλις γὰρ οὐκ ἔσθ' ἥτις ἀνδρός ἐσθ' ἑνός.
Nanque vnius quæ ſit viri, haud eſt ciuitas.

Vnus homo nō facit ciuitatem.

Etenim quemadmodū vna hirundo non facit ver, ita nec vnus homo facit ciuitatem, nec vnus nummus diuitem.

Da mihi mutuum teſtimonium. 95

Δάνεισόν μοι μαρτυρίαν, id eſt, Da mihi mutuum teſtimonium, hoc eſt, da mihi tuum teſtimonium, recepturus itidem meum ſiquando deſiderabis. In eos rectè iaciendum qui ſe mutua talione laudant ac prædicant: aut qui mutuo ſtudio ſibi inuicem ſuffragantur: aut qui ad gratiam teſtificātur neglecta religione. M. Tullius pro L. Flacco, repudians eleuánſque Gręcorum teſtium fidem, Verumtamen (inquit) hoc dico de toto genere Græcorum. Tribuo vel literas, do multarum artium diſciplinā: non adimo ſermonis lepōrem, ingeniorum acumen, dicendi copiam. Deinde ſiqua ſibi alia ſumunt, non repugno. Teſtimoniorum religionem & fidem nunquam iſta natio coluit: totiuſque huiuſce rei quę ſit vis, quę authoritas, quod pondus, ignorant. Vnde illud eſt, Da mihi teſtimonium mutuum? Nō Gallorum, non Hiſpanorum putatur. totum iſtud Gręcorum eſt, vt etiam qui Gręce neſciunt, hoc quibus verbis à Gręcis dici ſoleat, ſciant. Quibus ex verbis M. Tullij ſatis liquet, adagium hoc ætate illa multo fuiſſe tritiſſimum.

Mutuum muli ſcabunt. 96

Mutuum muli ſcabunt. Vbi improbi atque illaudati ſe viciſſim mirantur ac prædicant. Tranſlatum à mulis qui ſicuti reliqua iumenta, ſeſe inuicem dentibus ſcabere ſolent. Citatur hic titulus, Mutuum muli ſcabunt, à Nonio Marcello inter reliquos Menippearum titulos M. Varronis, mirum ni prouerbialis. Auſonius in altera præfatione monoſyllaborum, Sed vt quod per adagionē cœpimus, prouerbio finiamus. mutuo muli ſcabunt. Meminit huius & Varro lib. de lingua Latina tertio. Quanquam is locus eſt fœdiſſime deprauatus, non temporum modo culpa, verumetiam impreſſorum iſtorum vulgariū quibus hoc vnicè propoſitum videtur, vt omnes bonos libros radicitus extinguant. Sic autem legitur, Amica Philoptorus, eius qui ſenex puerum dicit pulſum, puellam pulſam. Sic fiet mutuam mulinam. Arbitror legendum mutuum muli: vt ſubaudiatur, ſcabunt. Symmachus in epiſtola quadam, Mutuum (inquit) ſcabere mulos, cui prouerbio ne videar eſſe confinis, præconium virtutum tuarum preſſo dente reſtringo. Non videtur autem adagium rectè accipi poſſe niſi ma'am in partem: veluti ſi indoctum indoctus, deformem deformis, improbum improbus viciſſim laudaret. Cuiuſmodi fabulam memorat Horatius de duobus fratribus, qui ſe mutuū ſcabebant, ac mutuo officio alterum alter viciſſim efferebant laudibus.

Varronis locus deprauatus, ab Eraſmo emendatus.

Frater (inquit) erat Romæ, conſulti rhetor, vt alter
Alterius ſermone meros audiret honores,
Gracchus vt hic illi foret, hic vt Mutius illi.

Idem poetas indoctos notans, qui tamen inuicem ſe recitantes audiebant ac laudabant,

Diſcedo Alcæus puncto illius: ille meo quis?
Quis niſi Callimachus?

Tradunt operas mutuas. 97

Huic confine eſt Terentianum illud ex Phormione, Tradūt operas mutuas, de adoleſcentibus qui ſe viciſſim in peccatis defenderent. Tranſlatum videtur ab agricolis vicinis, qui mutuam inter ſeſe operam commodare ſolent. Aut ab artificibus qui mutua nonnunquam vtuntur opera, maximè, fabri ærarii.

Senes mutuum fricant. 98

Huc pertinet & iocus ille in prouerbium verſus, de ſenibus mutuo ſe fricantibus. Narrat autem fabulam AElius Spartianus in Adriani Imperatoris vita. Is Adrianus balneo veteranum quempiam ſeruuli penuria, ſeſe marmoribus affricantem conſpicatus, cum & ſeruulis aliquot & ſumptibus donauit. Quod reliqui veterani feliciter ceſſiſſe videntes, cœperunt & ipſi complures ſub oculis imperatoris ſeſe marmoribus affricare,

Locus Spartiani feſtiuus.

fricare, vt hoc modo principis elicerent benignitatem. At ille euocatos ſenibus, iuſſit vt alter alterum viciſſim detergerét, atque ita pueri a balneis diſcederent. Is iocus poſtea in vulgi fabulam ceſſit. Celebratur & Sceptonis Æmyliani apophthegma, Iumenta quæ de manibus viuunt, alieno egere fructu. Quo ſignificatum eſt, eos qui alterius gratiam gerere non poſſunt, egere præcone quo famam ſibi comparent.

Fame alieno fructu ſuſtentantur, quod manibus lucrantur.

Fricantem refrica. 99

Τὸν ξύοντα ἀντιξύειν, id eſt, Scalpentem viciſſim ſcalpe. Refertur in Diogeniani collectaneis. Par eſt de merente bene, bene mereri, & officium officio penſare. Suidas ab aſinis metaphoram tranſlatam exiſtimat inuicem morſicantibus: & in vtranque partem dici poſſe, qui ſe mutuis officiis adiuuant, aut qui ſe mutuis contumeliis afficiunt. In quam ſententiam celebratur & Mimus ille non illepidus, Senecæ titulo, ſed falſò,

Ab altero expectes, alteri quod feceris.

Ariſtides in commmuni defenſione quatuor oratorum, Τὸν ξύοντα δ' ἀντιξύειν ... [illegible] ... id eſt, Scalpentem inuicem ſcalpere, etiam aſinis videlicet tribuit prouerbium: porrò Periclem cum leonibus magis quàm cum aſinis eſſe conferendum dixerint Homerici. Huc pertinet illud, χεὶρ χεῖρα νίζει, id eſt, Manus manú lauat. Quod citat in Axiocho Plato,

Διὰ παντὸς ἤδη τοῦ βίου ... Ἐπιχάρμου,
Ἀ δὲ χεὶρ τὰν χεῖρα νίζει. Δός τι καὶ λάβε τι. id eſt,

Semper illi mos erat in animo voluere illud Epicharmi dictũ,
Abluit manum manus, da aliquid, & aliquid accipe.

Quanquam Aldina editio pro ϑρυλεῖν, habet φορεῖν, id eſt, in ore habere: & melius trochaicus tetrameter Græcus conſtabit, ſi pro λάβε τι legas λάμβανέ τι. Quod idem alio loco citauimus ſed aliter, mendoſum exemplar ſecuti quum Græcus Plato nondum eſſet ad manum quicum conferre poſſemus. Cuius rei viſum eſt commonefacere lectorem, ne quis hoc nomine mihi calumniam ſtruat, quòd temere Platonis ſcripturam inuerterim. Quantum autem ad ſententiam pertinet, nihil omnino refert, νίζει legas, an κνίζει, quãdoquidem vt manus manui mutuum præſtat officium lauando, itidem & ſcalpendo.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V pro λάβε τι] Imò verò legendo λάμβανέ τι, nihilo melius cõſtabit quàm antea. oporteret enim in λάμβανε mediam ſyllabam produci quod planè eſt inauditum, nec vllo, vt opinor, veteris poetæ exemplo defendi poteſt, in verſu cuius non ſit ſuſpecta lectio. Legendum ergo potius, λάβε καί τι, quam lectionem apud Stobæum aliquando reperiſſe mihi videor. Ipſe Eraſ. antea ſcripſit λάβε τι, rectè, ſi addidiſſet καί. quòd pro nomen non caret aliqua gratia & emphaſi, quantum ſentio: & cum eo plenus eſt verſus trochaicus catalecticus.

Ferrum ferro acuitur. 100

Non erat conſilium in hunc ordinem admiſcere prouerbia theologorum: non quòd ea contemnam, ſed partim quòd hoc honoris habendum iudicauerim Sacris literis, partim quòd paſſim in manibus ſint. Vnum tamen illud quoniam ſic ad amuſſim ad iſta quadrat non pigebit adſcribere. Id eſt, in Prouerbiis Salomonis, capite vigeſimo ſeptimo. Ferrum ferro exacuitur, & homo exacuit faciem amici ſui. Hebræi pronunciãt ad hunc modum ſiquidem eſt aliquid, adagium in ſuapte audire lingua, ברזל בברזל יחד

CHILIADIS PRIMÆ CENTVRIA OCTAVA.

AEqualem vxorem quære. 1

Τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα, id eſt, Æqualem tibi vxorem ducito. Adagium admonet, ne quis cupiditate aut ambitione allectus, te potentiorem ducat vxorem: nam eiuſmodi ferme connubia inauſpicatò cedere. Plutarchus in libello De liberis educandis parentes admonet, vt eiuſmodi liberis ſuis vxores deſpondeant quæ non ſint multo vel ditiores, vel potentiores. prudenter enim dici prouerbio, Tuæ ſortis vxorem ducito. Celebratur & hoc inter ſapientum apophthegmata, atque à nonnullis Pittaco adſcribitur, Γάμει ἐκ τῶν ὁμοίων, id eſt, Vxorem ducito ex æqualibus. Nam ſi duxeris ex potentioribus te prognatam, dominos tibi parabis, non affines. Diogenes Laertius in vitis philoſophorum huiuſmodi quiddam commemorat, quod quidem affirmat & Callimacho non ineleganti epigrammate celebratum eſſe. Adoleſcens quidam Atarnetes Pittacon conſuluit, vtra ſibi e duabus ducenda eſſet vxor. Nam duæ offerebantur altera par opibus ac genere: altera vtroque ſuperior. At ille ſublato ſcipione quo nitebatur, admonuit vti pergeret ad triuia ciuitatis quò pueri luſus cauſa conueniunt: eos conſuleret, & quod illi dediſſent conſilij, id ſequeretur. Pueri ex prouerbiali cantione reſponderunt, AEqualem vxorem eſſe ducendam. Itaque adoleſcens altera prætèrita, duxit æqualem. Idem Dioni ſuadet Callimachus. Hæc autem ſententia hoc impenſius placuit Pittaco, quòd ipſe nobiliorem ſe duxerat, Draconis ſororem, cuius imperium faſtidiáque moleſtiſſimè legitur tuliſſe: vt hoc dictum non in tempore, ſed ſuo malo videatur reperiſſe. Extat autem epigramma (tametſi illic Δίων, nõ Δίων legitur, mendoſè opinor) id eſt huiuſmodi.

Tuæ ſortis vxorem ducito.

Conſilium Pittaci.

Ξεῖνος Ἀταρνείτης τις ἀνείρετο Πιττακὸν οὕτω,
Τὸν Μυτιληναῖον παῖδα τὸν Ὑῤῥαδίου.
Ἄττα γέρον, δοιός με καλεῖ γάμος· ἡ μία μὲν δὴ
Νύμφη καὶ πλούτῳ καὶ γενεῇ κατ' ἐμέ.
Ἡ δ' ἑτέρη προβέβηκε· τί λώϊον; εἰ δ' ἄγε σύν μοι
Βούλευσον, ποτέρην εἰς ὑμέναιον ἄγω.
Εἶπεν· ὁ δὲ σκίπωνα γεροντικὸν ὅπλον ἀείρας,
Ἠνίδε κεῖνοί σοι πᾶν ἐρέουσιν ἔπος.
Οἱ δ' ἄρ' ὑπὸ πληγῇσι θοὰς βέμβικας ἔχοντες
Ἔστρεφον εὐρείῃ παῖδες ἐνὶ τριόδῳ.
Κείνων ἔρχευ, ἔφη, μετ' ἴχνια· χ' ὡ μὲν ἐπέστη
Πλησίον, οἱ δ' ἔλεγον, τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα.
Ταῦτ' ἀΐων ὁ ξεῖνος ἐφείσατο μείζονος οἴκου
Δράξασθαι, παίδων κληδόνα συνθέμενος.
Τὴν δ' ὀλίγην ὡς κεῖνος ἐς οἶκον ἐπήγετο νύμφην.
Οὕτω καὶ σὺ Δίων τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα.

Quos verſus, quoniam Ambroſius Camaldulenſis, Diogenis interpres, non omnino infeliciter Latinos fecit, haud grauabor adſcribere,

Hoſpes Atarnetes rogitauit Pittacon olim,
Sic Mitylenæum, Hyrradioque ſatum,
Magne ſenex, geminæ cupiunt mihi nubere, quarum
Et genere atque opibus conuenit vna mihi:
Altera præcellit quid præſtat conſule, dicque
Vtra ex his potius ſit capienda mihi.
Hic baculum tollens, ſic, tela ſenilia, dixit,
Conſilium pueri quod petis, expedient.
Queis celer in gyrum iactatus verbere turbo
Aſſiduo latis vertitur in triuiis.
I, ſequere illorum monitus. ſic fatur: at ille
Scitatur, referunt, Tu tibi ſume parem.
Quæ poſtquam audiuit, monitis puerilibus hærens,
A magnis hoſpes abſtinuit thalamis:
Atque parem paruas lætus traduxit in ædes:
Sic Dion æqualem, ſi ſapis, ipſe cape.

Eſt autem allegoria à turbine puerili qui flagellis circũagitur. Agebat enim quiſque pro ſuis viribus turbiné ſibi congruẽtẽ. Deianira apud Ouidium ad ſuũ ſexum tranſtulit prouerbium:

Quam male inæquales veniunt ad aratra iuuenci,
Tam iuueni magno coniuge nupta minor.
Non honor eſt, ſed onus, ſpecies læſura ferentes:
Siqua voles aptè nubere, nube pari.

Nubendum pari.

Plutarchus De liberis educandis, τὸ γὰρ τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα, σοφόν, id eſt, Sapientis eſt vxorem ſibi parem congruámque ducere. Huc adſcribendum putaui carmen illud ex Theſmophoriazuſis Ariſtophanis titulo inſcripta,

Δέσποινα γὰρ γέροντι νυμφίῳ γυνή. id eſt,
Regina ſiquidem mulier eſt ſponſo ſeni.

Vxor ſeni ſponſo regina eſt.

Idem admonet verſus ille Euripideus in Rheſo,

Οὐκ ἐξ ἐμαυτοῦ μειζόνων γαμεῖν θέλω. id eſt,
Nolim ex potentioribus me coniugem.

Neque verò ſolúm id ſpectari conueniet, vt par ſit vxor generis claritate, aut modo rei familiaris: verùm vt ætas non admodum diſcrepet, vt forma, vt vitæ genus. Poteſt & longius trahi, nimirum ad negotium ſuſcipiendum, cui ſis conficiendo par & idoneus. Item ad vitæ genus aptum, & ad amicum tuis accommodum moribus.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. Τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα] Mirum eſt hunc errorem apud omnes propemodum inualuiſſe, vt cum Eraſmo hanc Græcam orationem τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα, putent Latine ad verbum interpretatam, ſonare, Aequalem tibi vxorem ducito ſubaudiendo videlicet accuſatiuum γυναῖκα. Hoc enim exiſtimare abſurdũ eſſe legẽtibus quæ dicam, perſuaſurum me ſpero. Hæc verba quum Eraſmus ita interpretatur, Aequalẽ tibi vxorẽ ducito, perinde eſt ac ſi iſtud prouerbiale dictum, ἀνάγεται ἐλαύνειν, ταὐτὸ ac γάμει,

Latinè ita redderet, Vxorem nactus es, hanc inſtitue, vel, hanc tuo modo rege. Atqui hoc eſſet (dixerit aliquis) non ipſum prouerbium interpretari, ſed eius vſum & accommodationem oſtendere. nam nomen vxorem in prouerbio non repetitur, ſed Spartam. Nimirum nec in hoc de quo nunc agitur, repetitur vxorem, ſed turbinem. Quum enim pueri hæc verba inter ludendum alij aliis inclamitarent, τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα, id eſt, Eum qui ſecundum te eſt verſa: ex re præſenti videlicet ſubaudiebant accuſatiuum βέμβικα, id eſt, turbinem. Nec verò quòd Pittacus puerorum dictum de eligendo turbine, locum habere in eligenda vxore voluerit, ideo verba eorum idem quod antea ſignificare deſierunt. Nec Callimachus his verbis quibus ſuum epigramma claudit, Οὕτω καὶ σὺ Δίων τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα, aliud ſignificat quàm, Itidem & tu Dion turbinem eum qui ſecundum te eſt verſa. ſi nuda verborum profertatur interpretatio. ſed ea ad propoſitum accommodando, ſenſus eorum eſt, Eam quæ ſecundum te eſt, in vxorem ducito. Quæ verba qui tanquam ſimplicem Græci prouerbij interpretationem ponit, eo magis reprehenſionem meretur, quòd anguſtiſſimis finibus includit illud dictum quòd latiſſime patere, & ad quamplurima accommodari poteſt. Nam quemadmodum ad amicum Dionem ſcribam, Quod attinet ad duas illas puellas, quarum tibi datur optio, vtram velis in vxorem ducere, τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα: ita etiam ad alias eius literas reſpondens, dicere poſſim, Quod ſcribis te incertum eſſe háncne an illam capere debeas prouinciam: τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα. Itẽ, Quod ſcribis vt tibi dem conſilium, vitámne aulicam an illam alteram amplecti debeas: ad pueros te remitto, dicentes, τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα. Item, Iam binas à te literas accepi, in quibus me conſulis de eligenda, in qua ſtylum exerceas, materia: illud puerorũ dictum, τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα optimum tibi conſilium fore exiſtimo. Ad alia denique permulta hæ puerorum voces eleganter accommodari poſſunt. Sed eſto, non alia eſſe eorum vſus exempla quàm quæ hic ponimus: ſaltem eadem ratione qua dicentur ſignificare, Æqualem vel conuenientem tibi vxorem ducito: ſignificare dixero & hæc, Materiam tibi conuenientem ſume, Prouinciam cui ſis idoneus, cape, Vitæ genus tibi congruum ſequere. Sed nemo eſt, vt opinor, qui non ſtatim his expoſitionibus (ſi interpretationes appellentur) reclamaturus ſit. Nam vt poſſemus ita interpretari, dicendum foret, in articulo τὴν quemlibet horum trium accuſatiuorum ſubaudiri, ὕλην, ἐπαρχίαν, ζωὴν quoniam cum τὴν non conueniret βίον, alioqui locum hic potius habens: at has phraſes, ὕλην ἐλαύνειν vel ἐλᾷν, ἐπαρχίαν ἐλαύνειν, ζωὴν ἐλαύνειν, quibus niſi planè ferreis auribus audire poſſemus? Quid? iſta, γυναῖκα ἐλαύνειν, pro γυναῖκα ἄγεσθαι, minúſne dura nobis cenſebitur? Nec verò tot verbis opus eſſe ad refellendam hanc interpretationem exiſtimaſſem, niſi Eraſmum tantam illi authoritatem dediſſe animaduertiſſem, vt paſſim à viris etiam non indoctis recipiatur. Cæterùm quod attinet ad illa duo verba κατὰ σαυτὸν, quomodo duobus Latinis aptè exprimi poſſint, ignorare me fateor: ac vereor vt præpoſitio Secundum, qua vſus ſum, parum ſit Latina: & tamen quam per catachreſin (ſi aliter non poſſumus) vſurpare potius debeamus non inuenio.

V. φοὶ Duo ſunt quæ apertè repugnant huic interpretationi: vnum quòd κατὰ σαυτὸν accipiendũ eſſet pro καθ' ἑαυτὸν, nouo planè modo, non ſecus quàm ſiquis Latinè te aut teipſum pro ſe aut ſeipſum vſurparet: alterum quòd ἐλᾷν pro ἄγεσθαι intelligendum foret. Legendum eſt ergo apud Plutarchum ἔλα, non ἐλᾷν, nec ἐλᾶν: & ita interpretanda eius verba, Nam dictũ illud, Eum qui ſecundum te eſt, verſa, ſapiens eſt. De his autem verbis τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα, vide proximè præcedentem annotationem.

Ne my quidem facere audet. 2

Qui metu non auderent hiſcere, ij quondam negabantur my facere audere. Referrur adagium à Varrone, libro De lingua Latina 3. Putat enim ille muſſare verbum deductum à my literæ vocabulo, quaſi μύζειν, proptereà quòd muti non amplius ſonare queant quàm my. Eſt enim ea litera maxime omnium muta, præſertim in fine, mirè os contrahens & occludens. Verba Varronis ſunt hæc, A quo idem dicit quod minimum eſt, neque (vt aiunt) μῦ facere audent. Videtur eſſe carmen Ennianum. Nam hunc paulo ſuperius citauerat, Dicit quod minimum eſt, neque (vt aiunt) my facere audent. Eſt autẽ Græcis μύζω, tum ſugo, tum naribus vocem reddo. Ariſtophanes in Theſmophoriazuſis, *(margin: Muſſare. — Μύζω.)*

Τί μύζεις, πάντα πέπρακται καλῶς.

Quum enim Mneſilochus dixiſſet, μῦ μῦ, id eſt, mu mu, Euripides reſpondet, *(margin: Mutire. Muſſare.)*

Quid muſſitas? peracta ſunt cuncta optimè.

Et apud Latinos mutire ac muſſare, eſt tacitè ferre, & quaſi vocem abſorbere. Terentius. in Adelph.

Muſſitanda iniuria adoleſcentium. Vergilius,

--muſſat rex ipſe Latinus.

Apud Ariſtophanem in Equitibus, duo priuatim apud ſe queſtuti quædam de vitiis ciuitatis, ſenatium hunc concinunt,

μυ μῦ μὺ μῦ μὺ μῦ μὺ μῦ μυ μῦ μὺ μῦ.

Ex quo licet conijcere hanc eſſe vocem loqui formidantium.

Ne gry quidem. 3

Μηδὲ γρῦ φθέγγεσθαι, id eſt, Ne gry quidem loquitur: hyperbole item prouerbialis apud Græcos, pro eo quod eſt, ne tantulum quidem. Nam Gry, minimum quiddam ſignificat, aut ſordes vnguium, rem videlicet viliſſimam, aut vocem ſuillam quam ædere ſolent ij qui grauantur ſermone reſpondere, aut nomiſma minutiſſimum. Ariſtophanes in Pluto, *(margin: Gry.)*

-καὶ μὴ προσβιάζεται,
Καὶ ταῦτ' ἀποκρινόμενος τὸ παράπαν οὐδὲ γρῦ. id eſt,
-méque vi ſubigit ſimul,
Atque interim rogatus hæc quid ſibi velint,
Prorſum nihil reſpondet, ac ne gry quidem.

Hinc & verbum deductum γρύζειν. Idem in eadem fabula, *(margin: Γρύζειν.)*

Γρύζειν δὲ καὶ τολμᾶτον ὦ καθάρματα;
Grunnire verò audetis etiam perditi?

Philoſtratus in vita Apollonij, Οὐδ' ἄρα ἐφθέγξατο, οὐδ' ὑπέσχε γρύξαι, id eſt, Haudquaquàm loquutus eſt, neque adduci potuit vt vel hiſceret. Huius vocis vſus admodum frequens eſt apud Ariſtophanem.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. Μηδὲ Satius videtur prouerbiũ efferre ſine verbo φθέγγεσθαι, hoc modo, Μηδὲ γρῦ, vel Οὐδὲ γρῦ. quia non tãtùm ad verba refertur, verumetiam ad res: ideóque non iungitur duntaxat cum verbis loqui ſignificantibus, ſed & cum aliis. Iulianus Imperator in oratione ſcripta ἀφιέναι τοῦ ξύλου καὶ τοῦ δήμου. Ὁ γάρ τοι καλὸς Κατώνιος ἐκλεγόμενος ἀπ' ἐμοῦ τὴν πατρῴαν ἅπασαν ἀπώλεσεν, ἐμοὶ τι, ὅπερ ἔφην, οὐδὲ γρῦ μεταδοὺς αὐτῆς. Athenæus lib. 8. ὄψον δὲ μηδὲ εἰς πλοῦν, μηδὲ γρῦ.

Pili non facio. 4

Eſt Latinis hæc familiaris hyperbole, Non facio pili, Ne pilo quidem melior: quum minimum quiddam momenti ſignificant. Catullus, Non faciunt pili cohortem. Cicero ad fratrem, Ego enim ne pilo quidem minus te amabo. Idem, Interea de Cappadocia ne pilum quidẽ. Tametſi in vulgaris exemplaribus pileum hoc loco ſcriptum eſt. Quod quidem adagium etiam his temporibus nulli non eſt in ore. Pili vilitas etiam Græcis in prouerbio fuit. Vnde ἄξιος τριχὸς, id eſt, dignus pilo: in hominẽ nihili. Quo durior erit tranſlatio, hoc venuſtior: nam, Pili non facio, præter hyperbolen, nihil penè habet figuræ. At Ne pilo quidem doctior, Ne pilo quidem iniucundior, Ne pilo quidem honoratior, atque id genus orationes, quoniam paulo longius recedunt à ſimplici ſermone, pluſculum accipiunt gratiæ. *(margin: Ciceronis lo. — Pilo dign°.)*

Nauci non facio. 5

Nauci eſſe, & Nauci facere, pro eo quod eſt nihil eſſe, & nihili facere, ſæpicule apud Plautum repertetur. Quid autem nauci ſignificet, ſeruus quidam Plautinus, quum ea voce eſſet vſus, tamen ſcire ſe negat. Plautus, Qui homo timidus erit in rebus dubiis, nauci non erit. Grammatici quidam (inter quos Pompeius Feſtus) aiunt nauci ſignificare nucis putamen, aut oleæ nucleum, aut eam membranulam quæ viſitur in medio nucis iuglandis interſita, denique rei cuiuſuis putamen, quod Græci περίψημα, nauci vocatum exiſtimat. Quidam à voce Græca deducunt νάκος, quod declarat pellem caprinam. Sunt & aliæ de nauci ſententiæ, quas qui volet cognoſcere, legat Feſtum in dictione Naccæ. Nauci non habeo, dixit Ennius apud M. Tullium lib. De diuinatione 1. Non habeo denique nauci Marſum augurem. *(margin: Nauci. — Περίψημα. — Nauci non habere.)*

Flocci non facio, aut Flocci facio. 6

Eadem ratione dictum eſt, Flocci facere, & Ne flocci quidem facere, pro eo quod eſt, ne tantuli quidem facere. Eſt autem floccus particula lanæ quæ inutilis à vellere diuellitur atque euolat, aut certe ſimile quiddam nullius momenti. Exempla paſſim apud authores obuia ſunt, vt non videatur operæpretium hoc inculcare loco. *(margin: Flocc° quid.)*

Huius non facio. 7

Ad hanc formam pertinet illud Terentianum ex Adelphis: Huius quicquam non faciam. Donatus admonet eſſe δεικτικὸν demonſtrantis aut floccum, aut ſtipulam, aut ſummum digitum, aut huiuſmodi quippiam. Athenæus libro duodecimo prodidit, Sardanapali ſtatuam ipſius monumento impoſitam, hoc geſtu digitorum, vt ſignificaret res humanas omnes prorſus eſſe contemnendas, ac ne digituli quidem crepitu dignas. *(margin: Sardanapali ſtatua.)*

Vitioſa nuce non emam. 8

Apud Plautum eſt in Milite: Vitam tuam vitioſa nuce non emam, pro eo quod eſt, ne minimo quidem. Et vulgo dicimus,

Caſſa

Caſſa nuce non emerim, & Putamine nucis non emerim. Ariſtophanes in pace:

Οὐκ ἂν πριαίμην οὐδ' ἂν ἰσχάδος μιᾶς. id eſt,

Non emerim nec vna quidem nuce.

Conſimile his quod legitur apud eundem Plautum, citante Feſto, Non ego iſtud verbum emptitem titiuillitio. Nam hoc verbo Latini nihil rem ſignificare ſolent, quemadmodum & Græci dicunt [Greek illegible]. Rurſum: Butubata, qua voce vius eſt Næuius, pro nugatoriis, authore Feſto.

Caſſa nuce non emerim. Titiuillitio pro emerim. Butubata.

Ne teruncium quidem inſumpſit. 9

Eſt aliquoties apud Ciceronem hyperbole teruncii, quod apparet eſſe genus minutiſſimum numiſmatis. ad Atticū, Atque etiā ſpero, toto anno imperii noſtri teruncium ſumptus in prouincia nullum fore. Plautus in Captiuis duo: Neque ridiculos iam terunciī faciunt quemadmodum Græci dicunt, ἡμιωβέλιον, pro re viliſſima. Varro teruncium a tribus vnciis dictum putat.

Homo triobolī. 10

Itidem Plautus in Pœnulo hominem trioboli dixit, pro nequiſſimo, planéque nullius pretii. A nummo minutiſſimo Cōſimili figura dixit Ariſtophanes in Veſpis, pro vilibus verſibus [Greek illegible]. Gregorius in epiſtolis de vili contemptóque dixit, [Greek illegible] ἄξιον, id eſt. In ò potius mancipium paucis obolis dignum. Dicuntur & triobolares.

Triobolares.

Homo treſſis. 11

Conſimili modo Perſius treſſem agaſonem appellat, contēptiſſimum homuncionem. Idem,

Et Centum Græcos curto centuſſe licetur.

Id eſt, minimo. Treſſem autem dixit noue, quaſi tribus aſſibus æſtimandum. Aſſis autem erat æreī nummuli genus. Perſianū carmen ſic habet in quinta Satyra:

Heu ſteriles veri, quibus vna Quiritem

Vertigo facit, hic dama eſt, non treſſis agaſo.

Conſine Hieronymianum illud: Quis te dupondio ſupputabat? Iuſtinianus in præfatione Pandectarum, noluit adoleſcētes legum ſtudioſos, veteri non minus ridiculo quam friuolo cognomine nuncupari dupondios, ſed Iuſtinianos nouo.

Treſſis. Aſſis. Dupondii.

Dignus pilo. 12

Ἄξιοι τριχός, id eſt, Pilo digni, dicuntur Græcis, nulla bona re digni, quod pilo nihil contemptius. Ariſtophanes in ranis,

Εἰ πώποτ' ἐλθὼν δεῦρ' ἐμοῦ τι [Greek illegible],

[Greek illegible] ἄξιόν τι, τριχός. id eſt,

Siquando veni huc, emori ſané volo, aut

Siquid tuorum ſuſtuli dignum pilo.

Adagium commemoratur à Diogeniano.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. Ἄξιοι τριχός) Ita quidem legitur apud Zenobium: ſed fortaſſe mendoſé, pro οὐδὲ ἄξιοι τριχός, vel οὐδὲ τριχὸς ἄξιοι, id eſt, Ne pilo quidem digni. Ita enim vſurpatur frequentius, nec minus de rebus quàm de perſonis: vt οὐδὲ τριχὸς ἄξιοι [Greek illegible]. Ariſtophanis etiam locus negationē admittet, ſi ita mutetur oratio-nis forma Ne pilo quidem dignum furatus ſum quicquam: alioqui mori velim.

Nec vno dignus. 13

Ἄξιος οὐδὲ μόνου, ἢ ἄξιος ἑνός, id eſt, Ne vno quidem dignus, & vno dignus, de viliſſimo. Tranſlata metaphora à iactu taloriī, in quo μονὰς, id eſt, vnionis numerus infimus erat. Deinū vbique in rationibus numerorū minimū quiddā eſt vnio, ac ne numerus quidē vt autumant philoſophi. Ex aduerſo, quē multi pretii ſignificāt, hunc πολλοῦ ἄξιον, id eſt, multa re dignum, trita figura Græci dicunt, & τοῦ παντὸς ἄξιον, id eſt, quauis re dignus. & è diuerſo ὀλίγου ἄξιον, id eſt, paulo dignum, quem contemnunt. Gregarium autem eſt ac plebeium, vnius duntaxat hominis vice ſupputari. Proinde Homerus Iliados λ quū medici dignitatem explicare vult, ait,

Ἰητρὸς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων. id eſt,

Vnus homo medicus multis æquandus honore eſt.

Ad quod reſpexit Plato lib. De legibus quinto, Ὁ μὲν γὰρ ἑνός, ὁ δὲ [Greek illegible] id eſt, Nam hic quidē pro vno, ille pro pluribus aliis æſtimandus eſt. Ad hanc formam pertinent & illæ Rhetorum figuræ, quum aiunt vnum aliquē ſibi pro theatro eſſe, & Vnius cuiuſpiam iudicium pluris ſe facere, quàm infinitæ multitudinis.

Quauis re dignus. Paulo dignus. Medic⁹ multorū inſtar. Vnum aliquē pro theatro eſſe.

Dignus obeliſco. 14

Ἄξιος ὀβελίσκου, id eſt, Dignus obeliſco, dignus quouis honore. Solennis enim vtus eiuſmodi columnæ ac pyramides erigebantur, magnificis inſcriptæ titulis, aut ingentes coloſſi: ſic enim ſtupidi principes olim fingi gaudebant. Tametſi prouerbium ancipitem habet ſententiam, propterea quod Ariſtarchus obeliſcis iugulare ſit ſolitus quæ parum probaret. Meminit huius præter alios Suidas.

Stupidorum principum pyramides & coloſſi.

Aureus in Olympia ſtato. 15

Quem ſumme præmio dignum Græci ſignificant, ei dicere ſolent, Aureus in Olympia ſtatuere. Lucianus in Pſeudologiſta χρυσοῦς [Greek illegible], id eſt, Aureus, vt aiunt, in Olympia ſtato. Quòd is honos illi ætatis præcipuus haberetur, loco tam celebri ſtatuam inter illuſtres viros habere. Huc alluſit Vergilius, quum ait,

Si fœtura gregem ſuppleuerit, aureus eſto.

Plato in Phædro, Ἐγώ σοι [Greek illegible] χρυσῆν ἰσομέτρητον εἰς Δελφοὺς ἀναθήσειν. id eſt, Polliceor me ſtatuam auream tibi æqualem Delphis collocaturum. Ibidem paulo poſt, Παρὰ τὴν Κυψελιδῶν [Greek illegible], id eſt, Inter ſtatuatum Cypſelidarum monumenta in Olympia fabrefactus ſtato. Interpres fortaſſis χρυσήλατος legit, aut certè ſomniauit, vt qui verterit aureum. Porrò reges Corinthi dicuntur Cypſelidæ à Cypſelo, qui pulſis Bacchiadis e Corintho, ibidem imperio eſt potitus, ſummamque coegit diuitias cuiuſtei argumentum, inquit Strabo, [Greek illegible] χρυσοῦς ἐν Ὀλυμπίᾳ [Greek illegible]. Alluſit hoc & Philoſtratus in Apollonii vita, [Greek illegible] ἐν Ὀλυμπίᾳ, id eſt, & coronabant te in Olympia. Non diſſimili figura dixit Perſius, Satyra ſecunda,

Cypſelidæ.

Excipiſ iunto, ſitque illis aurea barba.

Quibuſdam enim ſignis aurea barba conſueuit addi.

Aurea barba dignus.

Quauis re dignus. 16

Ἄξιος τοῦ παντός, Id eſt, Quauis re dignus, Refertur ab omnibus Græcorum adagiorum collectoribus. Vtitur Plato in Sophiſta, [Greek illegible] ἄξιοι τοῦ παντός, id eſt, Aliis videntur nulla re digni, aliis rurſus quantauis. Similiter dixit Terentius, Hominem quantiuis pretii. Quanquā huius adagionis modo eſt facta mentio.

Homo quantiuis pretii.

Dignus Argiuo clypeo. 17

Ἄξιος εἶ τῆς ἐν Ἄργει ἀσπίδος, id eſt, Dignus es Argiuo clypeo. De generoſo ac maiorem in modum venerando: inde ſumptum quòd olim apud Argiuos, ex more pueri incorrupti pudique clypeos quoſdam geſtātes, pompas agebant. Iſque honos erat illi ætati, priſco quodam inſtituto decretus.

Puerorum Argiuorum mos.

Dignum propter quod vadimonium deſeratur. 18

Vbi rem maximi momenti volemus ſignificare, quæque vel quātouis diſpendio debeat expeti, dignam eſſe dicemus cuius gratia vadimonium deſeratur. Nam cui vadati ſunt, non niſi ſummo ſuo periculo abeſſe poſſunt. Plinius ſecundus in præfatione Naturalis hiſtoriæ: Inſcriptiones, (inquit) propter quas vadimonium deſeri poſſit. hoc eſt, quarum gratia omnia ſint poſthabēda, vel maxime ſeria. Seneca De beneficiis lib. 4. Vadimonium promittimus, tamen deſeritur. Non in omnes datur actio. Deſerentem vis maior excuſat. Hæc Senecæ verba declarant, vehementer vrgens eſſe oportere quod excuſet vadimonii promiſſi deſertorem. Horatius,

Vadimonii deſertores.

-& caſu iam reſpondere vadato Debebat.

Ridet improbum garrulum qui maluerit periclitari de cauſa, quàm a nugis diſcedere. Conſimilis eſt forma quaſi pro aris focíſque dimicare, quum de re chara ſeriáque certamē eſt. Nec diſſimili ſchemate dixit Celſus, lib. Pand. ſexto, titulo De rei vendicatione, Laribus ſepulchríſque auitis carere. Longe, inquit, pauperem, qui ſi reddere id cogatur, laribus ſepulchríſq; auitis carendum habeat: ſufficit tibi permitti tollere ex his rebus quæ poſſis, dum ita ne deterior ſit fundus, quàm ſi initio non foret ædificatum.

Pro aris & focis. Laribus ſepulchríſque auitis carere.

In vtramuis dormire aurem. 19

In vtrāuis dormire aurem, eſt animo otioſo, ſecuro, vacuóque eſſe. Terentius in Heauton. Ademptū tibi iam faxo omnē metum, in aurem vtrāuis otioſé vt dormias. Vtitur eo & Baſilius in epiſtola quadam, ſed malam in partem, ita vt ſupinam ſecuritatem intelligi velit. Menander in Plotio apud Gellium.

Animo eſſe vacuo, ac ſecuro.

Ἐπ' ἀμφότερα [Greek illegible]. id eſt,

In aurem vtranque, quandoquidem dotata eſt, cubet.

Sic enim vertit neſcio quis.

In dexteram aurem. 20

Eodem ſenſu dixit Plinius in dexteram aurē. Ita cum iſſet bis Romano ſuo. Nihil quod in dexteram aurem, fiducia mei dormias, non impune ceſſatur. Id eſt, nihil eſt quod ſis ſecurus. Sic enim admonēt medici, vt in primo ſomno qui profundiſſimus eſſe conſueuit, in aurem dexteram incumbamus: quum experrecti redormire cupimus, in ſiniſtram. Porro qui leui ſomno vult vti, in neutram incumbit aurem, quo facilius expergiſcat.

Medicorum monitum.

Porrectis dormire pedibus. 21

Huic affine eſt illud, ἀποτείνας τὼ πόδε καθεύδειν, id eſt, Porrectis pedibus dormire. Lucianus De mercede ſeruientibus, [Greek illegible] καθεύδειν, id eſt, Iamque tandē quod optari ſolet obtigit, vt porrectis pedibus dormias. Ad eandem figuram pertinet, quod in Ariſtophanis Pluto dixit Mercurius, ἀνατείνας τὼ πόδε, id eſt, Sublatis pedibus requieſco, & ſupinus per otium. Et ſupinitatem, negligentiam, incogitantiámque ſignificamus. Et conſerere manus, in Hebræorum prouerbiis, in ignauum, Paulum dormies, paululum dormitabis, paululum conſeres manus, vt dormias.

Supinus. Conſertis manibus.

Naſo ſuſpendere. 22

Naſus irriſioni dicatus.

Naſo ſuſpendere, eſt vafre ac ſubdolè irridere. Plinius lib. 11. cap. 37. docet à ſuæ ætatis hominibus naſum ſubdolæ irriſioni fuiſſe dicatum. Nam apud veteres authores nihil huiuſmodi legitur. Verba Plinij ſubſcribam: Et altior homini tantum (quem noui mores ſubdolæ irriſioni dicauere) naſus. Horatius in ſermonibus:

> -naſo ſuſpendis adunco. Idem alibi:
> -balatro ſuſpendens omnia naſo.

Perſius de Horatio, qui vafre tectéque rideat,

> Callidus excuſſo populum ſuſpendere naſo.
> Idem alibi:
> Diſce, ſed ira cadat naſo, rugoſáque ſanna.

Naſuti. Vnde naſuti vocantur, qui doctè norint alios irridere.

> Martialis,
> Non cuicunque datum eſt habere naſum. Idem,
> Et pueri naſum Rhinocerotis habent.
> Idem rurſum,
> Naſutus ſis vſque licet, ſis denique naſus. Perſius,
> -rides ait, & nimis vncis
> Naribus indulges.

Rhinocerotis naſus.

Græci ſimplici efferunt verbo, μυκτηρίζειν, ἀπομυκτηρίζειν, id eſt, irridere, vicißim irridere, ἀπὸ τοῦ μυκτῆρος, id eſt naſo. Caßius ad Ciceronem, lib. Epiſt. famil. 15. Quóſque vbi ridiculo aut ſcommatico dicterio læſeris, velut ruſtice gladio ἀντιμυκτηρίσαι, id eſt, vicißim naſo ſuſpendere.

Dignus quicum in tenebris mices. 23

Qui certiſſima eſſet fide, eum dignum dicebant quicum in tenebris micaretur. Cicero libro officiorum tertio, Hoc nónne eſt turpe, dubitare philoſophos, quæ ne ruſtici quidem dubitant, à quibus natum eſt id quod tritum eſt vetuſtate prouerbium? quum enim fidem alicuius bonitatémque laudãt, dignũ eſſe dicunt quicum in tenebris mices. Idem De finibus libro ſecundo, Cur iuſtitia laudatur, an verum eſt tritum vetuſtate prouerbium, Quicum in tenebris mices? Eſt autem micare, luſus genus quoddam, quod adhuc apud Italos durat, vt repentè porrectis digitis, certantium vterque numerum diuinet. Huius Cicero mentionem facit libro De diuinatione ſecundo, Quid eſt enim ſors? Idem propemodum quod micare, quod talos iacere, quod teſſeras. M. Varro, Micandum erit cum Græco, vtrum ego illius numerum, an ille meum ſequatur. Nemeſianus in carmine Bucolico, Digitos iactare micantes. Meminit & diuus Auguſtinus libro De Trinitate octauo, capite quinto, Nam id (inquit) vbi volumus facile habemus, vt alia omittã, vel micando digitis tribus. Porrò quicum micat in tenebris, ei liberum eſt, ſi velit, fallere. Proinde dignus quicum in tenebris mices dicitur, qui ſit vſqueadeo certa fide, vt nec ſi tutò poſſit, velit quempiam mendacio fallere. Habẽt Græci ſimile quiddam, Dignus hic eſt cui vel iniurato fidẽ habeas, Οὗτος ἀνὴρ κ' ἀνώμοτι πιστεύεσθαι ἄξιος, id eſt, Hic vir dignus cui credas etiam iniurato. Cui diuerſum, Ne iurato quidem illi crediderim.

Micare.

Iniurato credere.

ANIMAD. HENR. STEP.

V. κ' ἀνω] Paſſiuo πιστεύεσθαι hic vtendum erat.

Ex Iouis tabulis teſtis. 24

Certus teſtis, & indubitatus.

Ἐκ τῆς Διὸς δέλτου ὁ μάρτυς, id eſt, Ex Iouis tabulis teſtis. Apud Græcos dicebatur pro certo & indubitabili teſte. Lucianus in libello de mercede ſeruientibus, Εἴ τίς σοι μοιχὸν ἢ παιδεραστὴν, τοῦτο εἴποι, ἐκ τῆς Διὸς δέλτου ὁ μάρτυς, id eſt, Siquis te adulterũ, aut pæderaſte dixerit, is protinus iuxta id quod dici ſolet) ex Iouis tabulis teſtis. Alluſum eſt, ni fallor, ad diphtherã, in qua Iupiter omnia mortalium acta deſcribere fingitur à poetis.

Atticus teſtis. 25

Ἀττικὸς μάρτυς, id eſt, Atticus teſtis, legitur in Collectaneis Diogeniani, pro probatiſſimo atque incorruptiſſimo teſte. Quo ſiquis per ironiam torqueat in teſtem vanum, non inconcinne dixerit.

Attica fides. 26

Ἀττικὴ πίστις, id eſt, Attica fides, legitur apud eundem de minimè vanis miniméque periuris: inde natum quòd apud Atticos templum eſſet Fidei deæ conſtructum: cuius meminit etiam Plautus in Aulularia. Velleius Paterculus meminit his quidem verbis, Siquis hoc rebellandi tempus quo Athenę à Sylla captæ ſunt, imputat Athenienſibus, nimirum veri vetuſtatiſque ignarus eſt. Adeò enim certa Athenienſium in Romanos fides fuit, vt ſemper & in omni re quicquid ſyncera fide gereretur, id Romani Attica fide fieri prædicarẽt. Quintil. lib. 12. cap. De genere dicendi, ſcribit hunc in modũ, Quos ego exiſtimo, ſiquod in his finibus vberius inuenerint ſolum, fertilioréme ſegetẽ, negaturos Atticam eſſe, quòd plus quam acceperit ſeminis reddat, quia hanc eius terræ fidem Menander eludit. Ex his colligimus Atticam fidem dictam, quòd nec detraherent pactis nec adderent. Talis erat & ſoli fides non admodum feracis,

Templum fidei Athenis.

quum agrorum fides laudetur, ſi cum fœnore reddant quod creditum eſt.

Græca fides. 27

Ἑλληνικὴ πίστις, id eſt, Græca fide, reperitur pro certa item fide. Fortaßis idem cum proximo: niſi malumus per ironiam accipere. Auſonius ad Paulum,

> Nobiſcum inuenies καπηλεύειν, ſi libet vti
> Non Pœna, ſed Græca fide. Idem de Philone villico ſuo,
> Mutuatur ad Græcam fidem.

Plautus Græcam fidem dixit vbi non verbis neque ſtipulationibus, ſed præſente pecunia res agitur. Sic enim apud eum loquitur Clareta lena in Aſinaria, Diem, aquam, ſolẽ, lunam, noctem, hæc argento non emo. Cætera quæ volumus vti, Græca mercamur fide id eſt, numerata pecunia. Euripides in Iphigenia Taurica, πιστὸν Ἑλλὰς οἶδεν οὐδέν. Græcia nequaquã nouit fidem. Hoc ſane nomine ea natio peßime audit olim.

Græca fides, numerata pecunia.

Punica fides. 28

In periuros.

Pœnorum perfidia in prouerbium abiit, quòd ea gens peculiariter periurij vanitatiſque notata ſit, quemadmodum abunde teſtatur T. Liuius, cuius hæc verba ſunt libro ſecundo De bello Punico, Quæ Punica religione ſeruata eſt fides ab Annibale. Idem Belli Punici ſecundi lib. primo, Has tantas viri virtutes ingentia vitia æquabant, inhumana crudelitas, perfidia plusquam Punica, nihil veri, nihil ſancti, nullius dei metus, nullum iuſiurandum, nulla religio. His coloribus depingit Annibalem. Subindicat idem Q. Curtius in Tyrus Pœnorum auxilio deſtitutis. Rurſum Maximinus apud Iulium Capitolinũ, Afri (inquiens) fidem Punicam præſtiterunt: & quod modò citauimus ex Auſonio, Pœna fide. Saluſtius in Iugurthino, Comperio Bochum magis Punica fide quam ob ea quæ prædicabat, ſimul Romanos & Numidam ſpe pacis detinuiſſe. Plautus, Nemo me Pœnus Punior. alludens ad morum perfidiam. Pœni fœdifragi ſemper habiti. Idem in Pœnulo, Et is omnes linguas ſcit, ſed diſſimulat ſciens ſe ſcire, Pœnus planè eſt, quid verbis opu'ſt?

Altera manu fert lapidem, altera panem oſtentat. 29

In ſimulatos amicos.

Qui coràm blandiuntur, clàm obtrectantes, palàm amicos agunt, clanculum nocent: aut qui hic proſunt, illic lædunt, falſam beneficij ſpem oſtentant, vt nacti occaſionẽ funditus perdãt, ij dicuntur altera manu portare lapidem, altera pane oſtẽtare. Tranſlatum ab iis qui canes oſtentato pane pelliciunt, deinde accedentibus ſaxũ illidunt. Euclio Plautinus in Aulul.

> Nunc petit quum pollicetur, aurum inhiat, vt deuoret:
> Altera manu fert lapidem, panem oſtentat altera.

Diuus Hieronymus ad Rufinum, Hæc apud te amice potius expoſtulare volui, quã laceßitus publice delæuire, vt animaduertas me reconciliatas amicitias purè colere, & non iuxta Plautinam ſentẽtiam, altera manu lapidem tenere, panem offerre altera. Eodem eleganter alluſit, ſcribens ad eundem Rufinum, An tibi ideo panem non damus, quia hæreticorum cerebro lapidẽ illidimus? Simile quiddã habet Gregorius Theologus in epiſtola ad Euſebium epiſcopum Cæſarienſem ὥσπερ ἄν τις ἀνδρὸς τῇ μὲν τῶν χειρῶν καταψήχοι τὴν κεφαλήν, τῇ δὲ παίοι τὴν κόρρην, id eſt, Perinde quaſi quis eiuſdem viri altera manu ſcabat caput, altera malam feriat.

Altera manu ſcabit, altera ferit.

ANIMAD. HENR. STEP.

V. manu] Verte potius, demulceat caput. nam ſcabere caput magis propriè dicunt κνᾶν.

Ex eodem ore calidum & frigidum efflare. 30

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ στόματος τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν ἐξάγειν, id eſt, Eodem ex ore calidum ac frigidum proferre. Bilingues & qui eundem modò laudant, modò vituperant, ex eodem ore calidum ac frigidum ſpirare dicuntur. Natum ex Apologo quopiam Aniani fabulatoris. Satyrus quidã quum vehementer algeret, hyberno gelu ſupra modũ ſæuiente, à ruſtico quodã inductus eſt in hoſpitium. admiratus autem cur homo inflaret in manus ori admotas, rogauit cur ita faceret. is reſpondit, vt frigidas manus halitus tepore calefaceret. Deinde vbi extructo foco, appoſita menſa, in pultem feruidam rurſum inflaret, magis etiam admiratus, ſciſcitatus eſt quid hoc ſibi vellet. vt pultem, inquit, nimium feruentem halitu refrigerem. Tum Satyrus ſurgens à menſa, Quid ego audio, inquit? Tun' ex eodem ore pariter & calidum & frigidum efflas? Valebis: neque enim mihi ratio eſt cum eiuſmodi homine commune habere hoſpitium. At huiuſce rei quam Satyrus admirabatur, cauſam reddit Ariſtoteles in Problematis, ſectione trigeſimaquarta, problemate ſeptimo, idque ideo fieri putat quod qui vehementius efflat is non moueat vniuerſum aerem, ſed ore contractiore paululũ venti expuet, vt calor ab ore profectus, à reliquo aere (quem ob impetum plurimum mouet) continuo euaneſcat, atque in frigus abeat. Id quod ſecus fit in eo qui faucibus apertis vniuerſum aerem exhalat. Huc adſcribi poterit quod refert ſecundo libro Plinius plusquam prodigioſum, fontem eſſe quendam in

Apologus de Satyro.

Fons Dodonæus.

Dodona, qui quum ſit frigidiſsimus, & faces ſiquis ardẽtes immergat, extinguit, ſi extinctæ admoueantur, accendit. Quæ omnia torquere licebit in rhetores, qui eadem norunt laudare & vituperare, eleuare atque attollere. Item in iureconſultos, qui cauſam eandem nunc tuentur, nunc impugnant. Ad eum ſenſum detorſit Plutarchus, quòd Circe eadem virga mentem adimit, ac reddit: pecudes facit, & homines. Extat apud Græcos hic ſenarius prouerbialis,

Fuces virga.

Τὸν αὐτὸν αἰνεῖν καὶ ψέγειν ἀνδρὸς κακοῦ. id eſt,

Laudare eundem, carperéque, viri eſt mali.

Athenæus lib. 4. docet eſſe fiſtulæ genus, à Græcis dicitur μάγαδις, ſiue παλαιομάγαδις, quod idem & graue & acutam vocem reddit. Vnde verſum adducit ex Alexandride,

Μάγαδιν λαλήσω, μικρὸν ἅμα σοι καὶ μέγαν. id eſt,

Grande ac puſillum magade proloquar ſimul.

Id Græcis dicitur μαγαδίζειν, ſonare ſimul duas voces grauem & acutam, διὰ πασῶν, vt vocãt muſici. Ariſtoteles ſectionis decimęnonæ problemate, iuxta Græcos codices, decimooctauo, iuxta Theodori verſionem XVII. vtitur eo verbo μαγαδίζειν, quatenus cui hæc ſola harmonia, quam dixi, ſonetur magade. Rurſus in problemate trigeſimo nono iuxta Græcos codices, μαγαδίζουσι δὲ ἐν τῇ διὰ πασῶν συμφωνίᾳ, id eſt, Magadiſſant in concentu diapaſon.

Oculatæ manus. 31

Oculatas manus dixit Plautus quæ promiſſa velint exhiberi, non oratione promitti. Nam oculos habere, quibus videant exhibita, aures non habere, quibus audiant pollicitationes. Ita lena quædam in Aſinaria, adoleſcenti montes aureos pollicenti, quum illa nihil commoueretur promiſsis, Semper, inquit, oculatæ noſtræ ſunt manus, credunt quod vident. In eadem erat ſententia leno ille Terentianus Sannio, Nunquam (inquit) ego adeo aſtutus fui quin quicquid poſſem, mallem auferre in præſentia potius. Huc alluſit Chærea in Eunucho, Fac nunc promiſſa vt appareant.

Cæca dies, & Oculata dies. 32

Plautus item cæcam diem & oculatam, pro die qua non numeratur præſens pecunia & qua numeratur. Sic enim leno quidam loquitur in Pſeudolo, Eme die cæca hercle oleum, id vendito oculata die: iam hercule vel ducentæ fieri poſſunt, præſentes minæ. Hoc eſt, Eme non præſente pecunia, ſed in diem pacta, reuende pecunia præſente. Vocant & Iuriſcõſulti cæcam diem & cæca teſtimonia: quæ ſcripto perhibentur abſentibus. Nam cæca ſunt non tantùm quæ non vident, ſed quæ non videntur & abſunt.

Quæ cæca dies, & cæca teſtimonia.

Lentiſcum mandere. 33

Σχῖνον διατρώγειν, id eſt, Lentiſcum mandere, vel arrodere, Græco prouerbio dicuntur ii qui nimio comendi corporis ſtudio ſuperfluunt: nam ex lentiſco dentifricium fieri conſueuit. Is eſt pulniculus quidam candidandis dentibus comparatus. Fiebant & dentiſcalpia ex lentiſco, hoc eſt, cuſpides quædam purgandis dentibus accommodæ. Martial. in Apophoretis,

Dentifricium ex lentiſco.

Lentiſcum melius, ſed ſi tibi frondea cuſpis
Defuerit, dentes penna leuare poteſt.

Quin & Dioſcorides libro primo indicat lentiſci ſuccum ex aqua decoctæ figere vacillantes dentes, ſi eo colluantur: tum & cuſpides hinc factas, ſi affricentur, vtiles eſſe dentibus abſtergendis. Huiuſmodi igitur quibus dentiſcalpium ſemper in ore eſt, lentiſcum arrodere dicuntur, & σχινοτρῶγες, id eſt, lentiſci arrotores, appellantur. Nam dentium cura olim vt delicatis probro dabatur. & Apuleio inter reliqua crimina obiectũ eſt quod dentifricium paraſſet. Recte transferetur adagium & ad reliquum totius corporis cultum.

Succus lentiſci.

Apuleio dentifricium obiectũ.

Vnico digitulo ſcalpit caput. 34

Molles atque effœminati vno digito caput ſcalpere dicuntur, nimirum ſolliciti ne comam ſtudioſe compoſitam perturbent. Id primùm dictum putant à Caluo poeta in Pompeium, hinc in omnes parum viros tranſlatũ. Iuuenalis ſatyra nona,

In molles & impudicos.

Qui digito ſcalpunt vno caput.

molles & impudicos ex geſtu notans. Porrò geſtum eum antiquitus impudicitiæ habitum argumentum, teſtatur in Epiſtolis Seneca, Rerum (inquiens) omnium, ſi obſeruentur, indicia ſunt. & argumentum morum ex minimis quoque licet capere. Impudicum & inceſſus oſtendit, & manus mota, & vnum interdum reſponſum, & relatus ad caput digitus, & flexus oculorum. Improbum interdum riſus, inſanum vultus habitúſque demonſtrat.

Motus impudicorum.

Summo digito caput ſcalpere. 35

Τῷ ἄκρῳ δακτύλῳ τὴν κεφαλὴν κνᾶν, id eſt, Summo digito caput ſcalpere. Idem eſt cum proximo. Lucianus in Rhetorum præceptore, delicatum effœminatum hominem deſcribit his verbis, Ἐν τούτῳ δὲ πάνσοφόν τινα καὶ πάγκαλόν τινα ἄνδρα, διασεσαλευμένον τὸ βάδισμα, ἐπικεκλασμένον τὸν αὐχένα, γυναικεῖον τὸ βλέμμα, μελιχρὸν τὸ φώνημα, μύρων ἀποπνέοντα, τῷ δακτύλῳ ἄκρῳ τὴν κεφαλὴν κνώμενον, id eſt, Inter hæc autem virum quendam egregie ſapientem, atque inſigni forma, lubrico inceſſu, fracta ceruice, muliebri aſpectu, voce mellita, olentem vnguenta, caput ſummo digito ſcalpentem.

Effœminati deſcriptio.

Phryx plagis emendatur. 36

Phryx plagis emendatur. In barbaros ſeruilique ingenio homines dicitur, qui non pudore, neque monitis, ſed verberibus redduntur meliores. quum contrà generoſus animus (vt ait Seneca) rectius ducatur quàm trahatur. Cicero pro L. Flacco in teſtes Aſiaticos, Aſia veſtra conſtat ex Phrygia, Myſia, Caria, Lydia. Vtrum igitur noſtrum an veſtrum eſt hoc prouerbium? Phrygem plagis fieri ſolere meliorem. Adagium ita refertur apud Suidam verſu trochaico,

Seruilis animus.

Φρὺξ ἀνὴρ πληγεὶς ἀμείνων καὶ διακονέστερος. id eſt,

Verberatus Phryx, melior & obſequens erit magis.

Oſtendit Athenæus e Phrygia mitti ſolere mancipia laudatiſſima.

Ἀνδράποδ' ἐκ Φρυγίας, ἀπὸ δ' Ἀρκαδίας ἐπικούρους. id eſt,

Mancipia ex Phrygia, ſed ab Arcadia auxiliares.

Nihil ſacri es. 37

Οὐδὲν ἱερὸν ὑπάρχεις, id eſt, Nihil es ſacri. Sermo contemnentis prouerbialiter. ſiquidem Græci quicquid præclarum ac vehementer conducibile videri vellent, id ſacrum appellabant, vt βουλὴ ἱερή, Sacra res cõſilium, & ἱερὰ πόλις, id eſt, ſacram ciuitatem, dixit Ariſtides, tanquam omnium tutatricem & quod alio citauimus loco, ἱερὰ ἄγκυρα, id eſt ſacram ancoram. Plutarchus in vita Pelopidę, Sacri præſidii mẽtionem facit. Theocritus in Hodœporicis,

Sacrum pro vehementer conducibili.

Sacra ciuitas.

Ἀλλ' ἐμὶν αἰ καλῇς ἔριφον θὲς, ἔστι μὲν οὐδὲν
Ἱερόν. id eſt,

Hœdum igitur, ſi vis age iam deponito, quanquam
Nil ſacri eſt.

Verba ſunt contemnentis pignus. Qui prouerbii tradunt originem, aiunt Herculem, cõſpecta Adonidis imagine, contempſiſſe, his verbis, οὐδὲν ἱερόν, id eſt, Nihil es ſacri. ſeu quod exiſtimaret iis duntaxat habendum eſſe diuinitatis honorem, qui de genere mortalium eſſent benemeriti: ſiue quòd fures, qui in eius templum aufugiſſent, non eſſent in tuto, propter loci religionem, quemadmodum in aliorum deorum ſacellis. nunc accommodatur ad quamuis rem deſpicatui habitam. Ab hac interpretatione nõ diſcrepant quæ refert Theocriti ſcholiaſtes, huius commenti authorem citans Cleandrum.

Adonis contemptus ab Hercule.

Nihil ſanum. 38

Summam morum corruptionem, & nullum honeſti reſpectum his verbis Gręci ſignificant, οὐδὲν ὑγιές, id eſt, Nihil ſanum. Exempla paſſim in comœdiis tragœdiiſque Græcorũ ſunt obuia. Ariſtophanes in Pluto,

Πευσόμενος εἰ χρὴ μεταβαλόντα τοὺς τρόπους,
Εἶναι πανοῦργον, ἄδικον, ὑγιὲς μηδέν,
Ὡς τῷ βίῳ τοῦτ' αὐτὸ νομίσας ξυμφέρειν. id eſt,

Sciturum an expediret vt in contrarium
Verſo inſtituto priſtiniſque moribus,
Iniquus eſſet, ſubdolus, ſani nihil,
Ratus iſta vitæ commodis conducere.

Andromache in ſui nominis tragœdia apud Euripidem ita deſcribit Spartanorum mores,

Ὦ πᾶσιν ἀνθρώποισιν ἔχθιστοι βροτῶν,
Σπάρτης ἔνοικοι, δόλια βουλευτήρια,
Ψευδῶν ἄνακτες, μηχανορράφοι κακῶν,
Ἑλικτὰ κοὐδὲν ὑγιές. id eſt,

Vituperatio Spartanorum.

Heus omnium mortalium inuiſiſſimi,
Spartam incolentes, fraudulenti conſili,
Mendaciorum principes, & opifices
Tecti malorum, tortiles, ſani nihil.

Ariſtophanes in Θεσμοφοριαζούσαις [ſi modò non fallit titulus] de fœminis,

Τὰς οἰνοπότιδας, τὰς προδότιδας, τὰς λάλους,
Τὰς οὐδὲν ὑγιές, τὰς μέγ' ἀνδράσιν κακόν.
Vini bibaces, proditrices, garrulas,
Nihilque ſanum, maximum viris malum.

Vbi plane prouerbialiter dixit οὐδὲν ὑγιές, pro perditiſſimis. Marcus Tullius ad Atticũ libro decimoquinto, Quid quæris? οὐδὲν ὑγιές. id velut interpretãs in epiſtola quæ præceſſit ab hac tertia, Quid quæris? nihil ſynceri.

Nihil ſynceri.

Dionis gry. 39

Τὸ Δίωνος γρῦ, id eſt, Dionis gry. Rectè dicetur aut vbi quempiam magno animo contemnimus, ac ne reſponſo quidem dignũ habemus: aut quum rẽ nihili ſignificamus. Nam de gry alio diximus loco. Adagiũ ortũ ex euentu Dion Alexandrinus natione, præcipuã in philoſophia laudẽ eſt conſequutus. huic erat frater luctator, nomine Topſius. itaque quũ quidam ex eius concertatoribus Dionem probris inceſſeret, fanda atque nefanda in eum euomens, multa interim turba ad conuicium, vt fit, affluente. ipſe ne verbo quidem reſpondit maledictis, videlicet philoſophię dogmatum memor. Cęterum vbi iam intra ædium ſuarum veſtibulum eſſet [nam cõuiciator eouſque fue-

Dion alexandrinus philoſophus.

rat proſequutus) nihil iracundiæ præ ſe ferens. hoc tantum reſpondit, οὐδ' ἐγώ, id eſt, Ne ego quidem. Iuuenis autem animi impotens, laqueo ſe præfocauit. Ea res in vulgi fabulam abijt.

Cæcus cæco dux. 40

Τυφλὸς τυφλῷ ὁδηγεῖ, id eſt, Cæcus cæco dux. Adagium Euangelicis quoque literis celebratũ, quo lubentius etiã refero. Vti licebit quoties indoctus indoctum docere, incõſultus imprudenti cõſilium dare conabitur. Alluſit ad Prouerbium M. Tullius lib. De finibus vltimo, C. autem Druſi domum compleri conſultoribus ſolitam accepimus, quum quorum res eſſet, ipſi non videbant, cæcum adhibebant ducem. Hæc Cicero. Druſus enim iureconſultiſſimus alijs proſpiciebat animo, quum corporis oculis nihil cerneret. Huic cõſine eſt Horatianum illud, Cæcus iter oſtendit. Horatius ad Scæuam,

Druſus, cæcus.

Cæcus vti ſi monſtret iter, tamen aſpice.

Quod quidem Porphyrion perinde dictum autumat quaſi dicas, Sus Mineruam. Præpoſterè enim res geritur, quum cæcus videntibus iter commonſtrare conatur. Apud Ariſtophanem in Pluto. Carion ſeruus ſtomachatur in herum, quòd ipſe videns, Plutum oculis captum ſequeretur,

Ὅστις ἀκολουθεῖ κατόπιν ἀνθρώπου τυφλοῦ,
Τοὐναντίον δρῶν ἢ προσῆκ' αὐτῷ ποιεῖν.
Οἱ γὰρ βλέποντες τοῖς τυφλοῖς ἡγούμεθα,
Οὗτος δ' ἀκολουθεῖ, κἀμὲ προσβιάζεται. id eſt,
Luminibus vt qui captum & orbum homunculum
Sequatur à tergo: hoc agens præpoſterè,
Nam qui videmus, ducimus cæcos: at hic
Sequitur, ſimulque cogit eadem facere me.

Cæca ſpeculatio. 41

Ἀλαοσκοπιή.

Ἀλαοσκοπιὴ, id eſt, Cæca ſpeculatio. Compoſita Græcis eſt dictio à σκοπεῖν, quod eſt videre, inde ἀλαὸς cæcus, & σκοπιὴ, id eſt inſpicere. Ita Suidas ex Homero citans. Etymologus addit alias coniecturas ex Methodio, citans idem dictũ. Suidas prouerbialem dictionem admonet, quoties aut conniuent quibus datum eſt negotium, aut ipſi nihil vident quibus obſeruandi partes ſunt delegatæ. Tranſlatum ab iis qui è ſpeculis ſublimibus diligenter circũſpectant vndique, & quod viderint, alijs renũtiant. Homer' aliquoties hoc habet, Οὐδ' ἀλαοσκοπιὴν εἶχε, quod Etymologus citat ex Methodio. pro eo quod eſt, haudquaquam cæcutienter ſpeculatus eſt. Vti conueniet quoties ſignificabimus aliquem rem ſagaciter odoratum, ac deprehendiſſe. Tanquam ſi dicas, Epiſcopos ad cætera ſupinos ac cæcutientes, ſiquid extiterit vnde ſperetur quæſtus nõnihil, ibi οὐκ ἀλαοσκοπιὴν ἔχειν. Aut contrà, ſiquis erit falſus, aut hallucinatus, ταύτῃ μὲν ἀλαοσκοπιὴν εἶχε.

Specula ſublimes.

Sine cortice nabis. 42

Sine cortice nare dicuntur qui iam per ætatem non egent cuſtode morum: aut qui eo doctrinæ proceſſerunt, vt iam præceptorum opera non habeant opus. Horatius Serm. 1.

-ſimul ac durauerit ætas
Membra animumque tuum, nabis ſine cortice.

Id eſt, Citra cuſtodem ac pædagogum ipſe te reges ac moderaberis. Atrum prouerbii admonet: putátque metaphoram mutuò ſumptam à iuuenibus, qui quum primitus natare diſcunt, corticibus aut ſuberibus ventri ſubligatis natãt: deinde exercitatiores, citra huiuſmodi adminicula natare incipiunt. Plaut. in Aulularia, Quaſi pueris qui nare diſcunt ſcirpea inducitur ratis, Qui laborent minus, facilius vt nent, & moueant manus. Eſt autem Græcis, φελλὸς ſiue φέλλος (nam varie ſcribunt) quod Latini vertunt ſuber (ſic enim vertit Theodorus) cortex arboris ſemper fluitans, & ob id aptus nauibus præſertim ancoralibus (indicat enim ancoræ locum, vt à nautis caueatur) & piſcantium tragulis: ſuſtinet enim ſummos retium funes vtilis & cadorum obturamentis: poſtremò & fœminarum calceatui, menſibus hybernis. vnde ioco prouerbiali apud Græcos cortices arborum dicuntur: nunc non pudet viros æſtiuis mẽſibus tali vti calceatu. Meminit Plinius libro 16 cap. 8. Lucian' in Veris narrationibus, narrat φελλόποδας, vnde Græci φελλεύειν dicunt ſupernatare. Et φελλεῖς loca quæ paululo terræ tegunt ſaxa.

Qui natare diſcant.

φελλὸς, ſiue φέλλος, ſuber.

φελλεύειν. φελλεῖς.

Vt poſſumus: quando, vt volumus, non licet. 43

Ζῶμεν γὰρ οὐχ ὡς θέλομεν, ἀλλ' ὡς δυνάμεθα. id eſt,
Non vti libet, ſed vti licet, ſic viuimus.

Senarius prouerbialis, quo monemur tempori ac neceſſitati ſeruiendum eſſe. Terentiana Myſis in Andria, rogata quam Athenis vitam agerent, verecundè ſeni meretricium quæſtum confitens: Vt quimus, aiunt: quando, vt volumus, non licet. Cæcilius in Plocio apud Donatum, Viuas vt poſſis, quando nõ quis vt velis. Item Plato in Hippia maiore, Τοιαῦτα, ὦ Ἱππία, τὰ ἡμέτερά ἐστιν, οὐχ οἷα βούλεταί τις, ὥς φασιν ἄνθρωποι ἑκάστοτε παροιμιαζόμενοι, ἀλλ' οἷα δύναται. id eſt, Eiuſmodi ſunt, Hippia, res noſtræ, non quales quis optarit (ſicuti prouerbio dicitur) vſquequaque, ſed quales eſſe poſſunt. Alluſit eodem & in Cratylo, ὅπως ἂν δυνώμεθα προθυμητέον, id eſt. Præfati vtcunque poterimus, Sic enim modeſtiæ gratia præfantur qui negotium aliquod ſuſcipiunt. Huc pertinent & illæ Græcorum ſententiæ.

Viuas, vt poſſis: quando non quis vt velis.

Βουλόμεθα πάντες πλουτεῖν, ἀλλ' οὐ δυνάμεθα. id eſt,
Omnes cupimus, at non licet diteſcere. Et,
Πάντες καλῶς ζῆν θέλομεν, ἀλλ' οὐ δυνάμεθα. id eſt,
Bene viuere omnes volumus, at non poſſumus.

Nemini ſua fortuna ſatisfacit, & aliud votis deſtinat, quod tamen haud ſcio an quiſquam vnquam ſit aſſequutus. Vtus erit vbi ſignificabimus noſtra nobis parũ placere, verum facultatẽ deeſſe non animum: videlicet fortunã eſſe parũ commodã aut vitam non ſatis integram, aut epiſtolam non ſatis eruditam,

Nemo cõtentus ſua ſorte.

Athenienſium inconſulta temeritas. 44

Ἡ τῶν Ἀθηναίων δυσβουλία, id eſt, Athenienſium inconſulta temeritas. Quadrat in eos quibus malè conſulta vertunt bene. Nam id olim vulgo tributum eſt Athenienſibus, quòd ipſi quidem ſocorditer conſultarent, parúmque proſpicerent, verum Minerua ciuitatis præſes illorũ male inſtituta bene vertere conſueuit. Simile eſt huic quod hodiéque vulgo dicunt, Eſt fortunatior quàm prudentior de quopiam non ſuapte induſtria, ſed fortunæ commoditate, ſucceſſu rerũ vtente. Eupolis apud Suidam & Athenæum lib. 10. in Athenienſium mores,

Fortunatior quàm prudentior.

Οὓς δ' οὐκ ἂν εἵλεσθ' οὐδ' ἂν οἰνόπτας πρὸ τοῦ,
Νυνὶ στρατηγοὺς ἔχομεν. ὦ πόλις πόλις,
Ὡς εὐτυχὴς εἶ μᾶλλον ἢ καλῶς φρονεῖς. id eſt,
Quos ante hac nec præfices conuiuio
Quiſquam tuliſſet, nunc videmus ſcilicet
Belli duces. ô ciuitas, ô ciuitas
Fortuna vt es feliciore quàm ſapis.

Porrò Athenienſium incogitantiam notat & Ariſtophanes hoc verſu in Nubibus,

-Φασὶ γὰρ δυσβουλίαν Τῇδε τῇ πόλει προσεῖναι. id eſt,
Læua conſilia ferunt huic adeſſe ciuitati.

Quo loco interpres adſcribit fabulam huiuſmodi: Quum Neptunus à Minerua victus, non poſſet Attica regione potiri, iratus immiſit illis δυσβουλίαν, id eſt, læua ſtultáque conſilia: hoc deinde vitium Athenienſibus, ἐπιχώριον, hoc eſt vernaculum, fuiſſe. Idque Mineruam non mutaſſe: cæterùm quod illi male ſtatuiſſent, illa in bonos exitus vertebat. Alluſit huc idem Ariſtophanes in Veſpis,

Athenienſium incogitantia.

Γλαῦξ γὰρ ἡμῶν πρὶν μάχεσθαι τὸν στρατὸν διέπτατο. id eſt,
Vlula noſtras ante pugnam prouolaret copias.

Eodem mihi leuiter alluſiſſe videtur Demoſthenes: quum ait in Olynthiaca prima, in ipſa ſtatim fronte, Ἀλλὰ ἐκ τῆς ὑμετέρας τύχης ἀναλογίζομαι, πολλὰ τῶν δεόντων ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἐνίοις ἂν ἐπελθεῖν εἰπεῖν. id eſt, Sed & veſtræ fortunæ arbitror, nonnullis ex tempore venire in mentem, vt dicant ea quæ ad rem pertinent. Verum hoc vitiũ manifeſtius exprobrat illis in alia quadam oratione, dicẽs, alios homines ſolere conſultare prius, ac deinde rem aggredi: contrà Athenienſes poſt rem factam cum cõſultare. Theognis,

Athenienſes poſt rem factã conſultare.

Πολλοί τοι χρῶνται δειλαῖς φρεσί, δαίμονι δ' ἐσθλῷ,
Οἷς τὸ κακὸν δοκέον γίγνεται εἰς ἀγαθόν. id eſt,
Multis læua quidem mens eſt, ſed numina dextra
Queis bene vertit & id quod temere inſtituunt.
Ariſtophanes in Concionatricibus,
Λόγος τίς ἐστι τῶν γε γεραιτέρων,
Ὅσ' ἂν ἀνόητ' ἢ μῶρα βουλευσώμεθα,
Ἅπαντ' ἐπὶ τὸ βέλτιον ἡμῖν ξυμφέρειν. id eſt,
Eſt ſermo quidam ductus à maioribus,
Fatua licet ſtatuamus ac vecordia,
In melius attamen omnia nobis cedere.

Medium carmen Græcum carebit vitio, ſi tollatur coniunctio ἢ, quanquam editio Aldina habebat. Et apud Liuium ſubinde nominatur fortuna Romana. Nec abhorret hinc quod alibi retulimus, εὕδοντι κύρτος αἱρεῖ, id eſt, Dormienti rete tollit.

* ANIMAD. HENR. STEP.

V. Ἡ τῶν] Cur δυσβουλίαν vtrobique reddiderit inconſultam temeritatem, & cuius diſcriminis gratia adiectiuum inconſultam addiderit, non perſpicio. ſed perinde mihi videtur eſſe ac ſiquis ſtultam amentiam, aut amentem ſtultitiam dicat. Nam inconſultus ac temerarius ad maiorem expreſſionem, vt ſynonyma, copulantur. An ergo interpretari oportet Athenienſium temeritas, omiſſo illo adiectiuo? Ne ſic quidem recte, meo iudicio, Græcam vocem reddideris. periculum eſt enim nequis Athenienſes de rebus ſuis non conſultare, ſed inconſultò & ſine vllo conſilio (id enim propriè ſonat temere) eas ſolitos agere intelligat quum contrà nullos magis de illis conſultare ſolitos conſtet: ſed nequaquam prudenter. Vnde vertendum cenſuerim Athenienſium ſiniſtra conſilia, aut peruerſa conſilia. vt ſit δυσβουλία pro κακοβουλία.

Vbi non ſis qui fueris, non eſt cur velis viuere. 45

Cicero in epiſtola quadam lib. 7. Familiarium, ſententiam huiuſmodi veteris prouerbii citat, Vetus eſt, inquiens, Vbi non ſis

ſis qui fueris, non eſſe cui velis viuere. Sumptum eſt à communi mortalium affectu, qui nihil minus tolerandũ putant quàm vt inter eos neglecti aut etiam notati viuant, apud quos aliquando cum ſplendore atque authoritate ſint verſati. Adeo vt exilium vbiuis præoptent potius, aut etiam è vita decedere, quàm mutatæ fortunæ pudorem perpeti. Id quod notauit Euripides in Hecuba: quam ita facit loquentem, vt dicat, ſibi pudorem in cauſa eſſe quominus obtueatur Polymneſtorem. Pudere enim in tam calamitoſo rerum ſtatu, conſpici ab eo cui aliquando viſa ſit florens. Idem in Alceſtide,

Mutata fortuna pudor.

--τί μοι ζῆν δῆτα κέρδος, φίλοι,
Κακῶς κλύοντι, καὶ κακῶς πεπραγότι. id eſt,
Poſthac, amici, cui mihi ſit viuere
Cordi, malè audienti & affecto malè.

Ad eandem facit ſententiam quod apud Sophoclem ait Aiax,
Αἰσχρὸν γὰρ ἄνδρα τοῦ μακροῦ χρῄζειν βίου
Κακοῖσιν ὅστις μηδὲν ἐξαλλάσσεται. id eſt,
Eſt turpe vitam prorogare longius
Quiſquis malis nil explicat ſeſe ſuis.

Item paulo pòſt in eadem tragœdia,
Ἀλλ' ἢ καλῶς ζῆν, ἢ καλῶς τεθνηκέναι
Τὸν εὐγενῆ χρή. id eſt,
Verum aut decorè viuere ingenuum virum
Decet, aut decorè oppetere mortem.
Fertur hic quoque ſenarius,
Ζῆν αἰσχρὸν οἷς ζῆν ἐπιφθόνως ἡ τύχη. id eſt,
Fortuna quibus inuidit aſpera viuere,
Hos indecorum ac turpe velle viuere.

Sed propius ad Ciceronis ſententiam accedit locus ille apud Euripidem in Hecuba, vbi Polyxena ratiocinatur, ſibi non eſſe cauſam cur optaret viuere, quòd omnibus ornamentis priſtinæ fortunæ iam eſſet ſpoliata.
Τί γάρ με δεῖ ζῆν; ᾗ πατὴρ μὲν ἦν ἄναξ
Φρυγῶν ἁπάντων. τοῦτό μοι πρῶτον βίου.
Ἔπειτ' ἐθρέφθην ἐλπίδων καλῶν ὕπο,
Βασιλεῦσι νύμφη. id eſt,
Quæ neque vitæ cauſa iam ſupereſt mihi?
Vt cui pater rex omnium fuerit Phrygum.
Etenim rudis ini lucis hoc initium.
Dein ſpes in amplas educabar regibus, Deſponſa.

Et reliqua quæ ſequuntur. Sunt enim longiora quàm vt hic putem eſſe percenſenda.

Premere pollicem, Conuertere pollicem. 46

Antiquitus in pollice fauoris erat ſuſque ſignificatio. Qui faueret, pollicem premebat: qui minus faueret, pollicem conuertebat. Qui geſtus in prouerbium abierunt, vt iam premere pollicem dicatur, qui quoquo pacto fauet: cõuertere, qui malè vult. Plinius lib. 27. cap. 2. Pollices, quum faueamus, premere etiam prouerbio iubemur. Iuuenalis,

Pollicis geſtus.

-conuerſo pollice vulgi,
Quemlibet occidunt populariter.

Horatius vtroque pollice dixit, pro ſummo fauore.
Conſentire ſuis ſtudiis qui crediderit te,
Fautor vtroque tuum laudabit pollice ludum.

Porphyrion enarrat hunc ad modum, Vtroque pollice, id eſt vtraque manu, συνεκδοχικῶς. ſynecdoche, à parte totum. An qui vehementius laudat, manus iungens, iungit pollicem cum proximo? Aerò hoc pacto, Vtroque pollice ἐκτικῶς, inanu vtraque, ſublatoque pariter ac ſæpius mota: hic enim geſtus valde laudantium eſt. Sane vtrunque, ſicut ex his conici licet, prouerbii origo fuit.

Faciem perfricare, Frontis perfrictæ. 47

Frons habita eſt antiquitus pudori ſacra, & facies item: id quod & prouerbio teſtatum eſt, quo dicunt, pudorem eſſe in oculis. Inde frontem aut faciem prouerbio perfricuiſſe dicuntur qui pudorem omnem dedidicerunt, velut abſterſo manu à vultu pudore. Translatum apparet a geſtu quorundam qui dicturi facturive quippiam apud ignotos, manu faciẽ perfricãt: id quod ruſticani quidam, pudoris iudicium eſt, quem conentur perimere. Hunc geſtum Quintilianus notat inter vitia pronuntiationis, libro vndecimo, Vitioſa enim, inquiens, ſunt illa, intueri lacunaria, perfricare faciem, & quaſi improbam facere. Plutarchus ſcribit hunc geſtum peculiarem fuiſſe M. Tullio, vt dicturus, læua faciem demulceret. Alioqui non inficias it ipſe Cicero, initio dicendi trepidantiorem fuiſſe ſeſe. Fabius libro 9. citat hæc ex Caluo, Perfrica frontem, & dic te digniorem qui prætor fieres, quàm Catonem. Significat id eſſe dictu vehementer improbum. Plinius in præfatione naturæ hiſtoriarum, Perfricui faciem, nec tamen profeci, quando alia via ingeſſisti occurris. M. Tullius Tuſcul. quæſt. lib. 3. in eundem ſenſum dixit, perfricare os: Quid te giueriamur? Epicure? nec fatemur eam nos dicere voluptatem quam tu idem, quum os perfricuiſti, ſoles dicere. Seneca libro 6. epiſtola 40. Perfrices frõtem oportet, & ipſe te non audias. Huc pertinent etiam illa, quod effrõtes appellamus inuerecundos. Et, Qua fronte audebis hæc facere? quod enim Horatius dixit in arte,

Frons pudori ſacra.

Geſtus Ciceronis ſe ad dicendum comparantis.

Perfricare os.

-clament periiſſe pudorem
Cuncti pene patres: id Perſius imitatus,
-exclamet, inquit, Melicerta periſſe
Frontem de rebus.

Item illa, Quo ore obiurgabis filium? Et, Os impudens, Os durum, Os ferreum: quum impudentiam indicamus. Ouidius.

Os impudens, durum, ferreum.

Non tibi plus cordis, ſed minus oris adeſt.
Non plus audes aut ſapis, ſed minus pudet. M. Tullius in Verrem, Os hominis inſignémque impudentiam cognoſcite. Idẽ in Philippica quinta, Sed illud os, illam impuritatem. Idem pro C. Rabirio Poſthumo, Quod habent os, quam audaciam. Rurſus in Oratore, Quod tamen os eſt illius patroni, qui ad eas cauſas ſine vlla ſcientia iuris audet accedere. In Philippica vndecima, Audiſſet furentis latronum Dolabellæ, vocem impuram, atque os illud infame. Martialis lib. 9.
Santonica medicata dedit mihi pocula virga
(Os hominis) mulſum me rogat Hippocrates.

Homericus Achilles Agamenonem κυνώπην appellat, id eſt, canino aſpectu. & apud eundem,

Agamẽnon, canino aſpectu.

Κυνὸς ὄμματ' ἔχων, κραδίην δ' ἐλάφοιο. id eſt,
Canis habens oculos, cor cerui: impudentiam ſignificans cum timiditate coniunctam. Denique haud ſcio an huc pertineat quod apud Athenæum in Dipnoſoph. adducitur è Cyrenæo poeta, Τρὶς δ' ἀπομαξαμένοισιν ἔδωκαν ἀμείνω. id eſt,
Porro ter abſterſis dii donant meliora.
Subindicat (ni fallor) impudentius id poſtulare, vt quæ ſint acta in conuiuio, narret.

Ter abſterſis dii donãt meliora.

Frontem exporrigere, frontem contrahere. 48

Frontem explicare, quum hilareſcimus: contrahere, quum ringimur (hoc eſt, vbi quid moleſtum eſt) dicimur. Plinius in libro vndecimo, Frons & aliis, ſed homini tãtum, triſtitiæ, hilaritatis, clementiæ, ſeueritatis index. Terentius, Exporrige frontem. Horatius in Odis,
Sollicitam explicuere frontem. Idem alibi,
Deme ſupercilio nubem.

Exporrecta fronte, hilariter. Porrectiore fronte mecum loquaris oportet, apud Plautum. Obducta fronte, Corrugata fronte, Contracta fronte, Caperata fronte. Plau. Caperat frons ſeueritudine. Quod quidem à caprinis cornibus tranſlatum volũt. Et Nubila frons, Serena frons, Explicita frons.

Attollere ſupercilium, Ponere ſupercilium. 49

Plinius, Supercilia, inquit, homini & pariter & alternè mobilia. & in his pars animi negamus, annuimus. Hæc maximè indicant faſtum. Superbia alibi cõceptaculum, ſed hic ſedem habet in corde naſcitur, huc ſubit, hic pendet. Nihil altius ſimul abruptiuſque inuenit in corpore vbi ſolitaria eſſet. Hactenus ille. Inde prouerbio Attolli ſupercilium dicimus, arrogantiam ſignificantes: Adduci ſupercilium, faſtidium indicantes. Citat & Suidas, ἀνασπῶντες τὰς ὀφρῦς, καὶ τὰς γνάθους φυσῶντες, id eſt, Cõtractis ſuperciliis, & inflatis buccis. Quod Græci vnico verbo dicunt κατοφρυάζειν. Lucianus à perſona ad rem tranſtulit, ſermonem arrogantem ac ſuperciliosum appellans κατωφρυωμένους λόγους. Poni dicitur ſupercilium, quum à faſtu receditur. Et faſtuoſos homines ſuperciliosos nominamus. Denique ſimpliciter ipſum ſupercilium pro faſtu atque arrogãtia ponitur. Philoſophorum ſupercilium quis ferat? Porrò quod Plinius ait, ſuperciliis annuere nos, atque renuere, Homerum ſequutus eſt, apud quem verſus hic aliquoties legitur,

Buccas inflare.

Κατοφρυάζειν.

Ἦ καὶ κυανέῃσιν ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε Κρονίων. id eſt,
Sic ait, atque ſuperciliis pater annuit atris.
Id æmulatur Maro,
Sic ait, & totum nutu tremefecit Olympum.

Conniuere. 50

Prouerbiali metaphora conniuere dicuntur qui prudentes culpam quam intelligunt, indulgentia tamen ac ſtudio diſſimulant, quaſi que non vident id quod vident, quemadmodum vulgo loquuntur, vt parentes ad leuiora quædam liberorum vitia conniuẽt, & natura ad quædam adoleſcentiæ vitia quaſi conniuet: & mariti ad quædam vxorum errata conniuendum: & corrupti indices, in cauſa conniuent. Hallucinamur imprudentes, cæcutimus nolentes conniuemus data opera. Exempla crebra ſunt in actionibus Ciceronis. Eſt autem conniuere, ſubinde claudere oculos, quemadmodum faciunt ii qui propter imbecillitatem viſus non ferunt lumen ſolis: at ii facile falluntur. Contra, qui ἀτενὲς ὁρῶσι, id eſt, qui fixis aſpiciunt oculis, hos nihil poteſt ſuffugere. Quod nos conniuere dicimus, Græci vocabulum σκαρδαμύττειν, tum ἀσκαρδαμυκτί vnde eſt illud apud Ariſtophanem in Equitibus, ἐβλέψε με ἀσκαρδαμυκτί, id eſt, Aſpice in me inconniuenter, aut, nihil conniuens. Quod nos hallucinari, illi παραβλέπειν, quod nos cæcutire, illi ἀμβλυώττειν. Quæ quidem omnia ſi trãsferantur ad res animi, pertinebunt ad prouerbiorum rationem.

Conniuere.

Σκαρδαμύττειν. Παραβλέπειν. Ἀμβλυώττειν.

Bibe elleborum. 51

Ariſtophanes in Veſpis, πῖθ' ἐλλέβορον, id eſt, Bibe ellebo-

rum Quo dicto ſignificat inſanire quempiam. πίῃ vero dixit, non πιοι, et ὀδ, vt admonet interpres, hoc ad ſimplicem potum referunt grammatici, illud ad potionem pharmacorum. Idem oſtendit & verbum hinc eſſe fictum, ἐλλεβοριᾶν & ἐλλεβοριζειν, pro inſanire. Quique parum animo conſtant, ἐλλεβόρου δεῖσθαι, id eſt, elleboro opus habere, dicũtur. Atque itidem apud Latinos etiam authores elleborum edere, & elleboro ſeſe purgare, prouerbio iubentur: propterea quòd antiquitus plurimus vſus fuerit huius herbæ ad leuanda mentis & capitis vitia. Plinius lib. Naturalis hiſtoriæ 25. cap. 5. ellebori duo facit genera: ſicut & Dioſcorides lib. quarto, Candidum, quod Italia veratrum album appellat: & nigrum, quod alii vocant entomon (etiamſi in Dioſcoride atomon legimus) alii polyrrhizon: plerique Melampodium vocant, ab inuentore Melampode vate: vel eiuſdem nominis paſtore, quod is animaduertiſſet eo purgari capras: deinde dato earum lacte ſanauit Prœtidas furentes. Sed Aulus Gellius Plinium ſequutus ait coloris diſcriminiculum non in ſemine, neque in virgultis, ſed in radice apparere. Candido vomitiones cientur, eoque ſtomachum & ventrem ſuperiorem purgat: nigro aluus inferior diluitur. Vtriuſque periculoſa ſumptio, ſed albi, vt præſtantior, ita periculoſior. Quod ipſum tamen adeo vulgatum eſſe cœpit, vt plerique, ſtudiorum gratia, ad peruidenda acrius quæ commentabãtur, ſæpius ſumpſitauerint. Nominatim autem Carneades Academicus ſcripturus aduerſum Stoici Zenonis libros candido elleboro ſuperiora corporis purgare ſolitus legitur, nequid ex corruptis in ſtomacho humoribus, ad domicilia vſque animi, redundaret, & inſtantiam vigorémque mẽtis labefaceret. Nigri vero religioſum etiam vſum fuiſſe teſtatur Plinius. Siquidem hoc & domos ſuffiebãt purgabántque aſpergentes & ſeſe & pecora. Tum ſolenni cum precatione colligebatur, & ſuperſtitiotius, vt meminit etiam Theophraſtus. Primum enim gladio circunſcribebatur, deinde qui ſucciſurus erat, exortum ſolis ſpectabat, precabaturque vt id ſibi liceret diis concedentibus facere. Obſeruabat & aquilæ volatum, quæ ſi propius aduolaſſet, moriturum eo anno qui ſucciderat, augurium erat. Ex Plinio igitur colligere licet, vtrumque genus, cum candidum, tum nigrũ, cum ad alia cõplura mala, tum aduerſus melancholiam remedium efficax habere. Vnde & prouerbium natum, quod tamen varie effertur. Plautus in Menæchmis, Non poteſt hęc res trium iugerum elleboro obtinerier. Demoſthenes Æſchinem in actione monet vt ſeſe purget elleboro. Lucianus in Dialogo Menippi ac Tantali λέγεις ὦ Τάνταλε, ἢ, ὡς ἀληθῶς πότου δεῖσθαι δοκεῖ ἀκράτου γε ἐλλεβόρου νὴ Δία, id eſt, Deſipis Tantale, &, vt vere dicam, elleboro poto tibi eſt opus, eóque ſanè meraco. Et apud eundem Rhadamanthus, in ſecundo Verarum narrationum libro, ita pronunciat, vt Aiax traditum ab Hippocrate elleborum bibat, priuſquam in heroum contortium recipiatur, alludens ad eius inſaniam. Ibidem legitur non licuiſſe Chryſippo in beatorum inſulam immigrare niſi quartùm iam ſumpto elleboro. Nimirum illuc alluditur, quod ter in vita bibiſſe memoratur, vt teſtatur etiam Petronius in carmine quodam. Horatius 2. Epiſt.

Expulit elleboro morbum bilémque meraco.

Ouidius in epiſt. Ponticis lib. 4.

I, bibe, dixiſſem, purgantes pectora ſuccos,
Quicquid & in tota naſcitur Anticyra. Perſius,
-anticyras melior ſorbere meracas.

Inſanum ſignificans. Auſonius ad Theonem,

Elleborumque bibas Samii Lucumonis acumen.

F. ἐλλεβοριᾶν. F. ἐλλεβορίζειν.

Ellebori genera duo.

Sumptum à ſtudioſis elleborum.

Elleborum aduerſus melancholiam.

Nauiget Anticyras. 52

Πλεύσειεν εἰς ἀντικύρας, id eſt, Nauiget Anticyras. Horatius eleganter nouauit adagii quaſi faciem, quum ait in Serm.

Nauiget Anticyras.

Quibus verbis Stoicum inſanum ſignificat, quíque mentis morbo laboraret, eſſetque ſapientis indignus nomine, quum nemo ſapiens niſi ſanus. Dictum eſt autem eadem figura qua Græci dicunt πλεύσειας εἰς μασσαλίαν, id eſt, Nauiges Maſſyliam. Strabo libro Geographiæ nono, duas Anticyras commõſtrat, & in altera, quæ ſit poſt Criſſam oppidum, elleborum naſci, in altera eiuſdem nominis, quæ ſit ad ſinum Maliacum & OEtam montem, optimè temperari. atque in eam quamplurimis è regionibus adnauigari ſanitatis gratia. Pauſanias in vltimo libro ſcripſit, ſupra Anticyram montes eſſe magnopere petricoſos, in his copioſè prouenire elleborum: nigro purgari aluum, albo vomitum cieri, ac ſuperiora corporis purgari. Stephanus addit, Anticyrenſem quempiam fuiſſe, qui Herculẽ elleboro dato liberarit inſania. Horatius in arte,

Si tribus Anticyris caput inſanabile nunquam
Tonſori Licino commiſerit.

Tres Anticyras dixit pro vniuerſo elleboro, ſignificans deploratam & immedicabilem inſaniam. Simili figura, quos iudicãt eſſe parum integræ mentis, & hodie iubent deportari Chelam. Ad hanc formam pertinent illa, Tonſoris eget, aut Curatore eſt opus. Horatius,

Nauiges Maſſyliam.

Duæ Anticyræ

Nec tonſore putas nec curatoris egere.

Tutores enim dabantur pupillis, curatores mente captis. Sic & Columella libro primo, capite tertio, ſcribit, Catonem cenſere ſolitum, cum qui agrum incoleret nec ſalubri cælo, nec ſterilem, velut commotæ mentis, ad agnatos ac gentiles eſſe deducendum. Varro libro De re ruſtica 1. cap. 2. Qui ſalubrem locũ negligit, mente captus eſt atque ad agnatos & gentiles deducendus. Cicero lib. 2. De inuentione, Si furioſus exiſtet, agnatorum gentiliumque in eo pecuniáque eius poteſtas eſto. Nã duodecim tabulæ furioſis ius adimunt adminiſtrandi res ſuas, & ad gentiles agnatóſque transferunt: quemadmodum legimus libro Inſtitutionum primo, titulo de Curatoribus, & Pandectarum lib. 27. titulo vltimo De curatore furioſi. Rurſum eiuſdem operis libro primo, titulo 18. De officio præſidis. Et apud Ciceronem li. 3. Tuſculanarum quæſt. Qui ita ſit affectus, eum dominum eſſe rerum ſuarum, vetant XII. tabulæ. Verba XII. tabularum ſunt hęc, Prodigo & furioſo bonorum ſuorum adminiſtratio interdicta eſto, & in curatione agnatorũ ſunto.

Strychnum bibit. 53

Στρύχνον πέπωκε, id eſt, Strychnum bibit, in inſanos item competit, à ſtrychni herbę natura, quæ vel guſtata, ſtatim inſaniam parit. Dioſcorides in quarto, quatuor ſtrychni genera facit. è quibus poſtremum, μανικὸν vocat, id eſt inſanum. Plinius libro 21. cap 31. quum duo ſtrychni genera ſalutaria demõſtraſſet, tertio, inquit, folia ſunt ocymi, minime diligenter demonſtranda. Remedia enim non venena tractamus. quippe inſaniã facit: paruo quoque ſucco. Quanquam & Græci authores in iocum vertère. Drachmæ enim pondere luſum pudoris gigni dixerunt, ſpecies vanas imaginéſque conſpicuas obiectari demonſtrantes. Duplicatum hunc modum legitimam inſaniam facere: quicquid verò adiiciatur ponderi, repræſentari mortẽ. Hoc eſt venenum quod innocentiſſimi authores ſimpliciter dorycnion appellauere, ab eo quòd hoc cuſpides in prælus tingerentur, paſſim naſcente. Dioſcorides ſcribit, ſtrychni radicẽ cum vino potam, menſura < viſa quædam ac ludibria non iniucunda parere: duplicato modo ſumptam, ſtuporem triduanum inducere: quadruplicato potam, adimere vitam, remedio eſſe, ſi multum ac largiter biberis ac reuomueris. Vnde mihi magis videtur congruere in Φιλαύτους, & ſibi placentes, &, vt Flaccus inquit, ſibi pulchros. nam Theophraſtus tradit, qui ſtrychnum ederint, ſibi videri pulcherrimos. Cuiuſmodi multos homines videmus qui ſibi nulla in re diſplicere poſſunt, perinde quaſi ſtrychno victitent. Eſt diuerſum inſaniæ genus, quo quidam ſibi diſplicent in omnibus: ſed alterum vulgarius eſt & immedicabilius. Neque verò hoc ego recenſuiſſem in hoc opere (ne videlicet adagia non colligi à me ſed naſci quis calumniaretur) niſi quòd Plinius dicens, Græcos in iocum vertiſſe, ſatis indicaret, herbæ huius naturam in prouerbium abiiſſe.

Strychnus.

Dorycnion.

Vſus adagii.

Ede naſturtium. 54

Ἔσθιε κάρδαμον, id eſt, Ede naſturtium. In ſocordem, ignauũ, hebetem, ſtupidum, olim dicebatur. propterea quòd huic efficaciam ineſſe credant erucæ contrariam. vim enim vigorémque animi ſuſcitare, venerem coercere: quum illa è diuerſo venerem acuat, vim mentis hebetet. vnde & nomen apud Græcos habere videtur κάρδαμον quaſi cor domans. Plinius lib. 19. cap. 8. Naſturtium, inquit, nomen accepit à nariũ tormento. Et inde vigoris ſignificatio prouerbio id vocabulum vſurpauit, veluti torporem excitantis. Græcis à corde nomen habet. Dioſcorides tradit, naſturtio vim eſſe ſimilem erucæ & ſinapi quod attinet ad acrimoniam in nares erumpentem. Cæterum quod ait naſturtio ſtimulari venerem, diſſentit à Plinio. Ariſtophanes in Θεσμοφοριαζούσαις, Ἔχθες ἔφαγες κάρδαμα. τί καρδαμίζεις, id eſt, Edis heri naſturtia. Quid naſturtiatis?

Idem in Veſpis,

Ὀξυθύμων ἢ δικαίων & βλεπόντων κάρδαμα. id eſt.
Acrium ac iuſtorum & oculis qui exhibent naſturtia.

Vis naſturtii.

Κάρδαμον.

Naſturtium.

Καρδαμίζειν.

Porcum immola. 55

Neque prætereundum exiſtimo quod Plautus in Menæchmis, porcum ſyncerum & ſacrum immolare iubet eum quem mente captum ſignificat. Adoleſcens, quibus hic preciis porci væneunt ſacres, ſynceri, nummum vnum en à me accipe. Iube te piari de mea pecunia. Nam ego quidem inſanum eſſe te certò ſcio. Opinor quòd veterum vſu qui cuiuſpiam irati numinis intemperiis agerertur, hoc piaculo ſe ſoleat purgare. Idem paulo pòſt in eadem fabula, Nam tu quidem hercle certo non ſanus ſatis Menæchme, qui nunc ipſus maledicas tibi. Iube, ſi ſapias, porculum afferri tibi. Horatius in Sermonibus,

--immolet æquis
Hic porcum laribus.

Loquitur de eo qui iam ab inſania reſipuiſſe videretur.

Mos veterum.

Multa Syrorum olera 56

Πολλὰ σύρων λάχανα, id eſt, Multa Syrorum olera. Dicitur aut in magicæ artis peritos, & herbis maleficis eam exercentes aut in eos qui rebus vilibus abundant. Forταſſis recte diceretur & in

eos qui in rebus non multæ frugis nimium inſumunt operæ: quippe non in agris exercendis, ſed in hortis colendis occupati, quæ plus adferant voluptatis quam emolumenti. Prouerbium refertur à Plinio libro 20. cap. 5. vbi commemoratis variis remediis herbæ ſtaphylini, (quam eandem & paſtinacam vocant hæc ſubnectit, Syria in hortis operoſiſſima inde quoque prouerbium eſt Græcis, Multa Syrorum olera. Similimam ſtaphylino herbam ferit, quam alij gigidion vocant. Hactenus Plinius. Vt autem exiſtimem paræmiam in maleficos quadrare poſſe, illa me coniectura commouet, quòd paulo antè Orpheũ citauerat authorem, ſtaphylino amatorium ineſſe. Neque Syrorum mores vulgo nota eſt, vel adagium illud teſtatur, ..., id eſt, Syri contra Phœnices. Atque in hoc prouerbio miſeretur noſtri Cælius Rhodiginus, qui tam inſigniter torqueamur, neque quicquam tamen ipſe ſubleuat.

Paſtinaca.

Syri notati o-lim.

In Cælium Rhodig.

Melle litus gladius. 57

Melle litus gladius, In pernicioſam adulationem dici ſolitũ. Diuus Hieronymus ad Aurelium Auguſtinum, Nonnulli familiares mei, & vaſa Chriſti quorum Hieroſolymis & in ſanctis locis permagna copia eſt) ſuggerebant, nõ ſimplici animo à te factum: ſed laudem atque rumuſculos & gloriolam populi requirentem, vt de nobis creſceres: vt multi cognoſcerent te prouocare, me timere: te ſcribere vt doctum, me tacere vt imperitum, & tandem repertum qui garrulitati meæ modum imponeret. Ego autẽ vt ſimpliciter fatear dignationi tuæ primum reſpondere nolui, quia tuam liquidò epiſtolam non credebam, & vt vulgi de quibuſdam prouerbium eſt, melle litum gladium. Si locus hic mendo vacat, Hieronymus Auguſtini epiſtolam melle litũ gladium appellat, propterea quòd pariter & reprehenſionem haberet, quaſi gladium quo iugularet & blandimenta, quibus reprehenſionis aſperitatem diſſimularet. Porrò prouerbium Auguſtinus reſpondens palam explicat. Plinius libro 21 tradit, Heracleæ in Ponto, ab eiſdem apibus aliquando mella reddi pernicioſiſſimum habentia venenum. Quæ qui ederint, abiiciunt ſe humi, refrigerium quærẽtes nam ſudore diffluunt. Id cur fiat, pabulum in cauſa eſt. ea eſt herba alba, quam ægolethron appellant. Alluſum eſt autem ad morem barbarorum, qui ſolent tela venenis tingere, quo vulnus eſſet immedicabile præſentiſſimum malum erat oleum incendiarium quod illitum telo, ſicubi hæſiſſet in corpore, tenacius cremabat incendium aqua iniecta irritabatur, ſolo puluere iniecto conſopiri poterat. Author Marcellinus libro vigeſimo tertio.

Oleum incendiarium.

Lethale mulſum. 58

Θανάσιμον μελίκρατον. id eſt, Lethale mulſum, eandem cum ſuperiori habet ſententiam. Diogenes, formoſa ſcorta, θανάσιμον μελίκρατον, id eſt, Letiferum mulſum, appellare conſueuit. tametſi nihil vetabit & in aſſentationem, & in fœdas voluptates torquere breuiter, quicquid ita iucundum eſt, vt idem ſit pernicioſum. Legimus & mellitum venenum apud Plinium. & idem Diogenes orationem ad gratiam cõparatam, auriſque pruritum, ..., id eſt melleam præfocationem appellabat, quod aſſentatione quidem delectaret, cæterùm mendacio ſtrangularet admittentem. Quod videlicet illi Hieronymiano ſimillimum eſt. adeò vt ſuboleat mendum ſubeſſe exẽplaribus, & pro gladio laqueum legi debere. Quis enim ſolet gladium oblinire melle. Ad hanc formam attinet quod refert Irenæus lib. 3. cap. 19 Lacte gypſum male miſceri: præſens enim venenum habet gypſum, & additum lacti ſalit.

Locus Hieronymi.

Gypſum lacti male miſcetur.

Linum lino nectis. 59

Λίνον λίνῳ συνάπτεις, id eſt, Linum lino connectis. Huius adagij duplicem apud Græcos interpretes ſenſum inuenio: Quorum alter eſt, Infimis infima copulas, friuola friuolis: alter, Eadem non eiſdem rationibus facis aut dicis. Cteſippus in Platonis Euthydemo, Haud tu quidem linum (vti prouerbio dicitur) lino connectis, ſi pater tuus, pater eſt omnium. Eſt autem ironia in ſophiſtam qui friuolis argutijs id ſibi collegiſſe videbatur. Ariſtoteles in tertio libro τῶν φυσικῶν ἀκροάσεων, diſputans de infinito, vbi Parmenidis ſententiam præfert ſententiæ Meliſſi Meliſſus enim ipſum infinitum, totum dixerat: at Parmenides totum dixit eſſe finitum, à medio æquè diſtans. Fieri enim, inquit, non poteſt, vt infinitum cum toto atque vniuerſo, perinde atque cum lino linum, nectatur. Ipſa philoſophi verba ſubſcribam, ſiquis forte requiret, ... Suidas hoc adagium ex Strattidis citat Politia. Proculus item in diſcutiendis quæſtionibus quæ exoriuntur ex dictis Platonis, quodã in loco ſic ſtatuit, vt videatur cõuenire in eum qui copulet inter ſe pugnantia, oſtendens quẽadmodum Plato de Homero diuerſa pugnãtiaque dixerit ... id eſt. Annò enim linum lino connectere eſt, iſta inter ſe copulare. Huic affine eſt quod apud Athenæum libro 6. ex Thebano poeta, Pindaro (ni fallor, citatur, ..., id eſt, Adglutinans ceu lignum ligno. Prior enim dixerat de paraſitis: is qui hoc dicit, ſermonem ſuſcipit de adulatoribus ſuperiori congruentem.

Lignum ligno adglutinare.

Seneſco ſemper multa addiſcens. 60

Γηράσκω δ' ἀεὶ πολλὰ διδασκόμενος. id eſt,

Diſcenti aſſiduè multa, ſenecta venit.

Hic pentameter ex elegis Solonis in prouerbium abiit. ſignificat autem vſu vitæ multáque rerum experientia parari prudentiã. Conuenit cum ea quæ citatur apud Gellium ſententia,

Vſus me genuit, peperit mater memoria.

Citatur à Platone libro de Repub. 7. Rurſum in dialogo De philoſophia, quærens quiſpiam num philoſophia ſit πολυμαθία, Quid aliud inquit eſt philoſophari, quàm id facere quod dixit Solon. Dixit autem,

Diſcenti aſſiduè multa, ſenecta venit.

At mihi quidem videtur ſemper aliquid diſcendum ei, qui in philoſophum ſit euaſurus, ſiue iunior ſit, ſiue ſenior: vt quamplurima diſcat in vita. Citat & in Lachete. Seneca in epiſtola quadam ad Lucilium, Tamdiu diſcendum eſt quamdiu neſcias. &, ſi prouerbio credimus, quamdiu viuas. Citatur ſemel atque iterum apud M. Tullium in Catone maiore. Quinetiam Terentianus ille Demea Solonis ſententiam retulit, quum ait,

Nunquam ita quiſquam bene ſubducta ratione ad vitam fuit, quin res, ætas, vſus ſemper aliquid apportet noui, aliquid moneat: vt illa quæ credas ſcire, neſcias & quæ tibi putaris prima, in experiundo repudies. Alludit huc cuiuſcunque eſt verſiculus ille, neque inſcitus, neque inelegans, Senecæ nomine celebratus. equidem è Publianis Mimis vnum eſſe ſuſpicor: hac adductus coniectura, quòd in hoc numero quoſdam reperio qui nominatim ab Aulo Gellio ſub Publij titulo referuntur. Senarius autem hic eſt,

Diſcipulus eſt prioris poſterior dies.

Tamdiu diſcendum quamdiu viuas.

Vita doliaris. 61

Ζωὴ πίθου, id eſt, Vita dolij, prouerbio dicitur vita frugalis, parca & ab omni ſtrepitu atque ambitione remota. Breuiter talis qualem Diogenes nobilis ille Cynicus Athenis egiſſe legitur, vnico contentus pallio, baculo, quo canes abigeret: dolio de palo ſuſpenſo pro domicilio libenter vtens, crudis herbis & aqua ſimplici victitans, pane excauato pro catino, manu caua poculi vice ſolitus vti: idque à puero quodam didiciſſe ſe prædicabat, quem fortè ad eum modum aquam haurientem viderat. Porrò vt in dolio habitaret, inde ſibi dicebat in mentem veniſſe, quòd cochleas contemplatus, nullum aliud æque commodum domicilium iudicaſſet, vnde proreperet ad ſolem, & vbi ſe conderet à ventis atque æſtu. Poterit torqueri & in eos qui nimium ſordidè nimiſque durè atque immũdè viuunt. Hos ita depingit Eubulus comicus apud Athenæum lib. 2. ἀνιπόποδες, χαμαιεῦναι, ἀεριοίτοι, id eſt, Illotis pedibus, humi cubantes, in aere domicilium habentes. Idem lib. 4. de Pythagoricis, ex Antiphane,

Diogenis cynici dolium.

Ἐνδεια, κακοσιτία, ..., ..., ... id eſt,
Inedia, ſordes ſunt ferendæ paululum,
Silentium, triſtitia, frigoris rigor,
Simul ferendum corpus expers balnei.

Ad hanc formam torqueri poterit Hamaxobiorum (ea gens eſt Sarmatiæ) appellatio, vt Hamaxobij dicantur qui durè ſordidéque viuant. Nomen hinc inditum genti, quòd iis plauſtra ædium vice ſint.

Hamaxobij.

In diem viuere. Ex tempore viuere. 62

In diem viuere, eſt præſentibus rebus contentum viuere atque ex parato, minime ſollicitum de futuris. Quæ vita Græcis dicitur ἐφήμερος βίος. Et ἐφημέριοι, qui ad eum viuunt modum. Theocritus in Idyllio,

Θνατοὶ πεφύκαμες, τὸ δ' αὔριον οὐκ ἴσον ..., id eſt,
Mortales ſumus, haud ſunt nobis craſtina curæ.

Ariſtophanes in Equitibus,

Κριθὰς ... βίον καθ' ἡμέραν ... id eſt,
Ego affatim tibi ſuppeditauero ordeum & victum diurnum.

Homerus Odyſſ. 5.

Νήπιοι, ἀγροιῶται, ἐφημέρια φρονέοντες. id eſt,
Agreſtes, ſtolidi, tantumque diurna ſcientes. Perſius,
--atque ex tempore viuis.

Id eſt, citra ſollicitudinem futurorum. Vnde & ex tempore dicere, id eſt, citra præmeditationem. M. Tullius Philippica 5. ſimili forma dixit, In horam viuere. Quæ non faciebat Hannibal, qui multa ad vſum reſeruabat, hæc ij qui in horam viuerent, non modò de fortunis & de bonis ciuium, ſed ne quidem de vtilitate ſua cogitauerunt. Nec abludit ab hac ſpecie quod ſcribit Horatius in Arte poetica, & mutatur in horas. hoc eſt ſubinde.

Ex tempore dicere.
In horam.

Vita macerata. 63

Βίος μεμαλαγμένος, id eſt, Vita macerata, ſeu permollita. De mollitèr viuentibus, quibus ex facili omnia ſuppetunt. Refertur à Diogeniano, Zenodoto, & Suida. Tranſlatum arbitror

leguminibus, aut ſtramentis maceratis, iamque ad eſum accommodatioribus, aut à tritico iam moliito, piſto ac ſubacto. Vita ſpinoſa. Cui diuerſum eſt βίος ἀκανθώδης, id eſt Vita ſpinoſa.

Ipſa dies, quandoque parens, quandoque nouerca eſt. 64

Verſus eſt Heſiodi in libro De obſeruatione dierum auſpicatorum atque inauſpicatorum, qui deinde in prouerbium abiit, longo hominum æuo probatus, vt apud Gellium refert Phauorinus philoſophus: is eſt huiuſmodi. *Natura an nouerca, an mater, dubitatis.*

Ἄλλοτε μητρυιὴ πέλει ἡμέρη, ἄλλοτε μήτηρ. id eſt,

Ipſa dies, quandoque parens, quandoque nouerca eſt.

Eo verſu ſignificatum eſt, non omni die bene eſſe poſſe, ſed iſto bene, atque alio male. Inde tranſlatum, quòd matres bene volunt liberis, nouercæ oderunt priuignos. Proinde Plinius dubitare ſe dicit vtrum natura ſæpius nouerca ſit an mater, vt quæ tot venena, tot item remedia progignat.

Nunc pluit, & claro nunc Iupiter æthere fulget. 65

Diuerſa metaphora rem eandem explicuit Theocritus in Batto.

Χὠ Ζεὺς ἄλλοκα μὲν πέλει αἴθριος, ἄλλοκα δ' ὕει. id eſt,

Nunc pluit, & claro nunc Iupiter æthere lucet.

Id eſt, Aliquando res aduerſæ ſunt, aliquando ſecundæ: quemadmodum cælum nunc ſerenum eſt & placidum, nunc turbidum ac tempeſtuoſum. Huic affinis eſt allegoria Pindarica è Pythiis hymnis, Non ſemper eoſdem flare ventos, ſed nunc hos, nunc alios:

Ἄλλοτ' ἀλλοῖαι πνοαὶ ὑψιπετᾶν ἀνέμων. id eſt,

Aliàs alij flatus ſublimiter volantium ventorum.

Idem in Iſthmiis, hymno 4. Ἄλλοτε δ' ἀλλοῖος οὖρος πάντας ἀνθρώπους ἐπαΐσσων ἐλαύνει. id eſt, Sed aliàs alius ventus omnes homines adflans agit.

Plus aloes quàm mellis habet. 66

Plus aloes quàm mellis habet. Prouerbialis metaphora, perinde declarans ac ſi dicas, plus moleſtiæ quàm voluptatis. Nam aloe frutex quidam eſt, odore graui, guſtu amariſſimo, cuius meminit Dioſcorides lib. 3. Plautus in Amphitryone, Ita cuique comparatum eſt in ætate hominum, ita diis placitum, voluptati vt mœror comes conſequatur. Quin incommodi plus malique adeſt, boni ſi obtigit quid. Apud eundem alicubi legitur, vitam hominis plus aloes quàm mellis habere. Et Iuuenalis de vxore, *Aloes natura.*

Plus aloes quàm mellis habet.

Apuleius citra metaphoram ſic extulit in Floridis, Sed verum verbum eſt profecto quod aiunt, nihil quicquam tam proſpere diuinitus hominibus datum, quin & tamen admixtum ſit aliquid difficultatis. Has rerum humanarum vices, ac triſtium lætorumque mixturam Homerus Iliados vltimo libro per quàm eleganter indicauit, figmento duorum doliorum quæ ſcribit in Iouis limine ſita eſſe: quorum alterum ſit plenum triſtibus, alterum lætis, Ex quibus ille mortalium fortunas temperans, *Duo dolia Iouis homerica.*

Ἄλλοτε μέν τε κακῷ ὅ γε κύρεται, ἄλλοτε δ' ἐσθλῷ. id eſt,

Nunc lætis vitam miſcet, nunc triſtibus idem.

Quemadmodum & ſuperius indicauimus. Verùm admodum malignè temperat Iupiter Homericus, nimio plus admiſcens malorum, quam bonorum, vt ſi ſuam quiſque fortunam ad calculos vocet, minima ſit futura ratio eorum quæ nobis ex animi ſententia euenerũt. De Ioue Homerico quid ſentiendum ſit, viderint qui talium deorum ſunt cultores. certe de deo noſtro qui ſolus eſt & verus deus ſine cuius prouidentia nihil accidit in vita hominibus vel boni vel mali, ſentire quod malignè tẽperat mala cum bonis, extremæ impietatis eſt. Id quod eleganter dictũ eſt à Pindaro in Pythiis hymnis, ἓν παρ' ἐσλὸν πήματα σύνδυο δαίονται βροτοῖς ἀθάνατοι. id eſt, Ad vnum enim bonum duo pariter incommoda diſtribuunt mortalibus immortales. Plinius libro vigeſimo ſeptimo, ſententiam inuenit quum ait, nihil eſſe tam malum in rerum natura, cui non boni quippiam ſit adiunctum. Quandoquidem compertum eſt etiam aconito, quo non aliud venenum nocentius, ineſſe remedium, cum ad alia, tum ad oculorum vitia. Ad eundem modum Euripides citante Plutarcho, *Bona mixta malis.* *Nihil tam malum, cui non ſit adiunctum aliquid boni.*

Οὐκ ἂν γένοιτο χωρὶς ἐσθλὰ καὶ κακά,
Ἀλλ' ἔστι τις σύγκρασις. id eſt,
Bona ſeparare non licet malis, ſed eſt
Mixtura quædam.

Naues onuſtæ conuitiis. 67

Adſimili figura dixit Homerus Iliados υ, conuicia, quorum onus, nauis centiremis non queat portare: cuiuſmodi Lucianus dixerat, ὅλας ἁμάξας βλασφημιῶν, vt antè dictum eſt. Carmen Homeri ſic habet,

Ἔστι γὰρ ἀμφοτέροισιν ὀνείδεα μυθήσασθαι
Πολλὰ μάλ', οὐδ' ἂν νηῦς ἑκατόζυγος ἄχθος ἄροιτο. id eſt,
Proborum ſupereſt ambobus copia ſumma,
Quorum onus haud poteſt centum ratis incita remis.

Affine & illi quod alio dicetur loco.

Οὓς οὐκ ἂν ἄραιντ' οὐδ' ἑκατὸν Αἰγύπτιοι. id eſt,

Quos tollere nec centum queant Ægyptij.

Hermippus apud Athenæum libro primo, deſcribens quid à quaque regione ſoleat importari, verſiculum hunc loco admiſcet,

Καὶ παρὰ Περδίκκου ψεύδη ναυσὶν πάνυ πολλαῖς.

Atque à Perdicca ratibus mendacia multis.

Notans ni fallor, Lyciorum mores. Nam Perdiccæ pars eſt ac ortus Lyciæ. Lycias ſortes notat & Vergilius Æneidos quarto veluti vanas. *Lyciæ ſortes.*

Tollere cornua. 68

Tollere cornua, pro eo quod eſt, animo efferri, nunc quoque vulgo tritiſſimum eſt. Horatius de Baccho,

-& addis cornua pauperi.

Ouidius item de ebrietate,

Tunc veniunt riſus, tunc pauper cornua ſumit.

Tranſlatum à pecoribus quæ cornibus oppoſitis minantur. Horatius in Epodis,

Namque in malos aſperrimus,
Parata tollo cornua.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *Tollere cornua*] Aliud eſt Cornua ſumere, aliud Cornua tollere. Nam cornua ſumit qui non habet: id eſt, per metaphoram, animos & ferociam ſumit. At cornua tollere dicitur ab Horatio non qui ferociam accipit, ſed qui, tanquam cornuta beſtia (vnde apud Plautum, Cornutam beſtiam petis) cornibus eos à quibus laceſſitur, ferit. *Cornua ſumere, & tollere.*

Tollere criſtas. 69

Tollere criſtas. Diuerſa metaphora, ſenſus idem. Iuuenalis,

-quid apertius? & tamen illi
Surgebant criſtæ.

Id eſt, ſibi placebat. Tranſlatum ab auibus criſtatis, in quibus criſtæ erectiores, alacritatis atque animorum indicia ſunt. Niſi ad militum criſtas referre malumus, quo ſanè hominum genere nihil nec inſolentius, nec ſtolidius. In hanc ſententiam Ariſtophanes in Pace dixit, detrahere criſtas, ἥτις ἡμῶν τοὺς λόφους ἀφεῖλε, id eſt, quæ nobis criſtas detraxit. videlicet reddita pace. Contrà, Submittere faſces dicuntur qui de iure ſuo concedunt, ac legitimam poteſtatem vltrò ad priuatam mediocritatem demittunt. Plinius lib. 7. cap. 30. Cn. Pompeius confecto Mithridatico bello intraturus Poſidonij profeſſione ſapientiæ clari domum, fores percuti de more à lictore vetuit, & faſces lictorios ianuæ ſubmiſit, is cui ſe Oriens Occidénſque ſubmiſerat. M. Tullius in Bruto, Quum enim in maximis cauſis verſatus eſſes, & quum tibi ætas noſtra iam cederet, faſceſque ſubmitteret. Et apud T. Liuium in ſecundo ab vrbe cõdita, Publicola ſubmiſſis faſcibus in concionem aſcendit. Tropus addit gratiam dicto, veluti ſi dicas philoſophiam theologiæ ſubmittere faſces. *Criſtas detrahere.* *Faſces ſubmittere.*

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *Ariſtophanes*] Imò ſine vlla metaphora hoc dicit.

Animus in pedes decidit. 70

Qui vehementer conſternantur atque expaueſcunt, iis animus in pedes decidere dicitur. Quin hodie vulgo audimus, Totus animus mihi erat in genibus, pro eo quod eſt, vehementer eram exanimatus. Homerus Iliados ο. *In cõſternatos.*

Τάρβησαν, πᾶσιν δὲ παραὶ ποσὶ κάππεσε θυμός. id eſt,

-pauor ingruit ingens
Omnibus, inque pedes animus mox decidit imos.

Veſpa cicadæ obſtrepens. 71

Σφὴξ βομβεῦν τέττιγος ἐναντίον. id eſt,

Scilicet obſtrepitans argutæ veſpa cicadæ.

Apud Theocritum eſt in Hodœporis. Nam his verbis contemnit quidam paſtor paſtorem à quo prouocatur. Quadrabit in eum qui certat longe impar cum ſuperiore. Aut qui negotium faceſſit longe ſe præſtantioribus. quod genus eſt illud, Catulus leonem allatrans. *Catulus leonẽ allatrans.*

Pica cum luſcinia certat. Epopa cum cygnis. 72

Conſimilem habent ſententiam quæ leguntur apud eundẽ in eadem Ecloga, *Impar imparem.*

Οὐ θεμιτὸν Λάκων ποτ' ἀηδόνα κίσσας ἐρίσδεν,
Οὐδ' ἔποπας κύκνοισι.

Haud fas eſt Lacon philomelam vt prouocet vnquam
Pica, nec argutis epopa obſtrepat improba cygnis.

Pilos pro lana. 73

Τρίχας ἀντ' ἐρίων, id eſt, Pilos pro lana. Prouerbialiter apparent dicta etiam illi apud eundem poetam in Hodœporis, de re vehementer inæquali, aut negocio ſupra modum abſurdo.

Ti

Τίς τρίχας ἀντ' ἐρίων ἐπεκείρατο; τίς δ' ἐριφώσης
Αἰγὸς πρωτοτόκοιο κύνας χύτρ' ἔμελξεν ἀμέλγων. id eſt,
Quis vice lanarum ſetas detondeat vnquam?
Quis capra pro primipara vilem velit amens
Emulgere canem?

Capra pilos habet potius quàm lanam, ouis lanigera eſt. Hæc dicútur in paſtorem qui certaturus hœdum opponebat agno.

Tibiam tubæ comparas. 74

Αὐλὸν σάλπιγγι συγκρίνεις, id eſt, Tibiam tubæ comparas. Refertur à Diogeniano. Conuenit in res ſupra modum impares, propterea quòd exilem vocem ædat fiſtula, tuba prægrandem.

Cicadæ apem comparas. 75

Τέττιγα τῇ μελίττῃ συγκρίνεις, id eſt, Cicadæ comparas apem. Nam cicada cùm maior, tum canora, quum apis ſit non modo minuto corpuſculo, verùm etiam penè muta. Lucianus in Rhetorum doctore, prouerbium vtrunque attingit, ὅσον ὑπερφωνοῦντα εὑρήσεις, ὅσον ἡ σάλπιγξ τοὺς αὐλοὺς καὶ οἱ τέττιγες τὰς μελίττας, id eſt, Inuenies tanto voce ſuperiorem, quanto tuba ſuperat tibias, apes cicadæ.

Teſtudinem pegaſo comparas. 76

Χελώνην πηγάσῳ συγκρίνεις, id eſt, Teſtudinem pegaſo comparas. De rebus nequaquam inter ſeſe conferendis. Pegaſus equus erat volucer, ſi fabulis credimus: teſtudine nihil tardius. Vergilius in Tityro aliquot diſſimilitudinis formulas congeſſit.

Sic canibus catulos ſimiles, ſic matribus hœdos
Noram, ſic paruis componere magna ſolebam.
Verum hæc tantum alias inter caput extulit vrbes,
Quantum lenta ſolent inter viburna cupreſſi.

Aliter catuli longe olent, aliter ſues. 77

Apud Plautum legitur in Epidico ſordidior quidem metaphora, ſed tamen ad rem ſignificandam apta: Aliter catuli longe olent, aliter ſues. Quo dicto ſignificatum eſt, non veſte dignoſci hominem ab homine, verùm ineſſe natiuum quiddam, genuinum ac proprium in vnoquoque, quod in ipſo vultu oculiſque eluceat, quo liberum à ſeruo, generoſum à ruſtico, probum ab improbo facilè diſcernas. Atque hic eſt hominis veluti peculiaris quidam odor quo deprehenditur, ſiquis modo ſit ſagaci nare. Huc alluſit Martialis libro ſexto.

Quum bene ſe tutam per fraudes mille putauit:
Omnia quum fecit Thaida Thais olet.

Huc pertinet etiam illud cuiuſdam apud Fabium, Ne faciem quidem liberi hominis habet. Quod quum à quodam eſſet dictum, cum non eſſe liberum, cui non ſit facies liberalis.

Vt ſementem feceris, ita & metes. 78

Elegantiſſima metaphora dixit Cicero: Vt ſementem feceris, ita & metes, id eſt, reportabis præmium tuis factis dignum. Plautus in Epidico: Sed vt acerbum eſt, pro benefactis quum malam meſſem metas, id eſt, quum pro beneficio maleficium reportes. Et apud Platonem: Quam hic meſſem facturus eſt? Haud ſanè bonam. Hæc metaphora communis eſt etiam Sacris literis, Qui ſeminant in lachrymis, in exultatione metent. Et diuus Paulus, Qui ſeminat in carne, de carne metet corruptionem: qui ſeminat in ſpiritu, de ſpiritu metet vitam æternam. Et ſi vobis ſeminauimus ſpiritualia, magnum ſi veſtra carnalia metamus? Huc reſpicit illud Euripidis in Hecuba.

Υμᾶς δ' ἔχειν ὅσια τοῦ ἐν ἀμήτου. id eſt,
Habeatis ac vos inſtituto congrua.

Κακὸς κακῶς.

Denique illud penè ſolenne eſt apud Græcos poetas, κακῶς κακόν. Ariſtophanes in Equitibus,

-οὐδὲ μουσικὴν ἐπίσταμαι
Πλὴν γραμμάτων, καὶ ταῦτα μέντοι κακὰ κακῶς. id eſt,
-neque muſicam doctus ſcio,
Sed literas tantum, atque eas malas malè.

Illud item frequens, ἀπό σ' ὀλῶ κακὸν κακῶς, id eſt, Te malum perdam malè. interpres admonet figuræ prouerbialis, qua de re dictum eſt in huius operis veſtibulo. Rurſum Euripides in Hecuba, --τὸν μὲν κακόν
Κακόν τι πάσχειν, τὸν δὲ χρηστὸν εὐτυχεῖν. id eſt,
Bonis bene euenire ſed malis male.

Bonis bene, malis male euenire.

Idem in eadem fabula,
--ἀλλ' ἴσως τὰ μὴ καλὰ
Πράσσειν ἔτλης, ἅμα τε καὶ τὰ μὴ φίλα. id eſt,
--quin vbi quæ non decent
Haud veritus es patrare, fer quæ non libent.

Perquam feſtiuum eſt quod de Diogene refert Laertius. Super cœnam quidam illi obiiciebant oſſa, veluti cani, quòd Cynicus eſſet. Eam contumeliam ille ſic penſauit: acceſſit propius, & iuxta illos ſtans mingebat, viciſſim illis canem agens. Sed propius huc pertinet quod idem refert in Zenone: qui ſeruum in furto deprehenſum cædebat. ſeruus interim clamabat, in fatis fuiſſe vt furaretur. At Zeno, Illud etiam vt cæderetis. Seruus quoniam audierat herum diſputantem de neceſſitate fatorum, eam prætexuit ſuo commiſſo: ſed ſcitè retorſit philoſophus.

Diogenis Cynici factum.

Zenonis in ſeruum furem factum.

Carica muſa. 79

Καρικὴ μοῦσα, id eſt, Carica muſa. καρικὰ αὐλήματα, id eſt Caricæ cantiones. De lugubri aut ruſtica, atque indocta, ſeu moleſta cantione dici ſolitum. Quadrabit in poetam aut oratorem indoctum. Antiquitus de triſti ſtridulaque & inamœna cantione dicebatur, propterea quòd (vt tradit Athenæus libro Dipnoſophiſton quarto) Cares itidem vt Phœnices in luctu tibiis vti ſolent magnitudine palmi, lugubre quiddam & ſtridulum ſonantibus. Eas autem tibias Phœnicum lingua gingras vocari, quòd iis in Adonidis luctu ſoleant vti. Porrò Adonidem γίγγραν, id eſt, Gingren, appellant. Hinc eiſdem verbum γιγγραίνω. His confinia tradit Iulius Pollux libro quarto, niſi quòd ibi γίγγρας ſcriptum. Caricam muſam notat Ariſtophanes in Ranis,

Triſtis, & inamœna cantio.

Cares, tibiis vſi in luctu.

Γιγγραίνω.

Σκολιὰ Μελίτου, καρικῶν αὐλημάτων. id eſt,
Obliqua Meliti & Caricorum carmina,
Modóſque tibiarum.

Eadem καρικὰ αὐλήματα veteres σκολιὰ, id eſt obliqua vocabant vel à tibiarum ſpecie, vel ab aliquo in conuiuiis canendi ordine, de quo meminerimus in prouerbio, Ad Myrtum canere. Meminit & Plato apud Athenæum in Laconibus,

Ad myrtum canere.

Αὐλοὺς δ' ἔχουσά τις κορίσκη, καρικὸν μέλος
Μελίζεται. id eſt,
Calamos habens puella, Caricum melos
Modulabitur.

Plato quoque philoſophus libro de legibus ſeptimo mentionem facit Caricæ muſæ, quam interpretatur θρηνῳδίαν ᾠδὴν, id eſt Lugubrem cantionem. Heſychius indicat inde ductum, quòd ad pompas funebres conduci ſoleant è Caria fœminæ, quæ lamentantium perſonam agerent. Itaque orationem indoctam & inamœnam rectè dixeris καρικὴν μοῦσαν. In quam conuenit illud Sopatri apud Athenæum libro quarto,

Γίγγρας δὲ μοῦσαν γαυριῶσα βάρβαρος. id eſt,
Pectis camœnæ iactans ſe barbara.

Pectis autem organi genus eſt, duabus chordis inſtructum. Idem Athenæus dubitat an Caria ſit eadem dicta Phœnice. Nam Phœnices fiſtulas ſiue calamos γίγγρας, appellant, vocabulo (vt videtur) à ſtridore ſoni efficto. Cum iis conſentiunt quæ Plato ſcribit libro De legibus (quem modo citabam) ſeptimo, ὁπόταν ἀεὶ δέῃ τοιούτων τινῶν ἀκροατὰς γίγνεσθαι τοὺς πολίτας, ἐπειδὰν ἡμέραι μὴ καθαραί τινες ἀλλ' ἀποφράδες ὦσι, τότε δὲ καὶ χοροὺς ἐξωθέν τινας μισθουμένους ᾠδοὺς, οἷον οἱ περὶ τοὺς τελευτήσαντας μισθούμενοι καρικῇ τινι μούσῃ προπέμπουσι τοὺς τελευτήσαντας, &c. id eſt, Et ſiquando oportet ciues iſtiuſmodi lugubrium auditores fieri, quum dies fuerint non puri, ſed nefaſti, tum magis conueniet venire choros aliquos muſicos aliunde conductos, quemadmodum hi qui ad funera conduci ſolent, Carica quadam muſa deducunt vita defunctos. Carum barbariem in dicendo taxat Homerus ſecundo Iliados libro,

Pectis.

Carum barbaries in dicendo.

Νάστης αὖ Καρῶν ἡγήσατο βαρβαροφώνων. id eſt,
Naſtes ducebat Cares, queis barbara vox eſt.

Vnde & populari dicto Græcis καρβάζειν ſiue καρβαΐζειν aut καρβαΐζειν dicuntur, quibus barbarus eſt & agreſtis ſermo. Et Marcus Tullius apud Quintilianum in capite de pronunciatione dicit, illos ex Lycia & Caria oratores in epilogis bene canere, nimirum reprehendens illorum pronunciationem. Strabo libro Geographiæ decimoquarto, oſtendit Cares occaſione frequenter fuiſſe mixtos Græcis, & tamen barbarè craſſéque ſonuiſſe linguam Græcorum, quod idem euenit Græcis in lingua Romana, & nobis in lingua Britannica. Hoc vitium Strabo παχυστομίαν, κακοστομίαν, βαρβαροστομίαν, vocat. De cantionibus Carum & Phrygum meminit & Marcus Tullius in Bruto. Erat & ſaltationis genus tumultuoſum ac militare, vnde nonnunquam ſaucij diſcedebant: nam ab armatis peragebatur, quòd Iulius Pollux lib. 4. καρικὴν appellat.

Καρβάζειν.

παχυστομία.

Carica ſaltatio.

Attica muſa. 80

Cui diuerſum ἀττικὴ μοῦσα, id eſt, Attica muſa pro venuſta lepidáque oratione. Nam inter dicendi genera laudatur in primis Atticum. Diogenes Laertius, & Plutarchus in vita Platonis ſcribit id cognominis vulgo tributum fuiſſe Xenophonti, vt Attica muſa vocaretur, propter admirabilem quandam hominis in dicendo venuſtatem. Vnde & Atticam eloquentiam & Atticum leporem appellant, quemadmodum indicauimus alibi. Sed ad hominem accommodatum erit venuſtius præſertim ſi accedat ironia: veluti ſi inelegantem aliquem, & ab omnibus literis & gratiis alieniſſimum, Atticam muſam voces. Nam amuſi vocantur omnes huiuſmodi.

Xenophontis eloquentia.

Amuſi.

Eodem bibere populo. 81

Eodem bibere poculo, eſt iiſdem affici incommodis, maliſque communibus obnoxium eſſe. Plautus in Caſina, Vt ſenex eodem hoc poculo quo bibi biberet. Tranſlatum vel à bibendi certaminibus, vel ab iis qui metuunt venena. Idem

hocceque noſtrati vulgo tritiſſimum manet. Etenim ſiquando inimantur [illegible] paren [illegible] reuaturos, aiunt ſe de eodem porrecturos poculo. [illegible] at Martialis quendam qui conuiuis vinum [illegible] & [illegible] apponebat, quum ipſe de ⁊ quiſſimo biberet [illegible] plerique [illegible] atque hinc prouerbium natum videri poteſt. Et autem interdum vt qui imprudentes poculum acerbum guſtarint, ſtudeant & alios illicere vt ex eodem bibant. Et aliquoties & in Diuinis literis mentio de calice Babylonis, quum ſignificatur aliqua calamitas irrogãda. Denique Dominus noſter in Euangelio rogat filios Zebedæi, num poſſent de eodem poculo bibere vnde ipſe deſtinarat bibere: addens alterum ſimile prouerbiale, De eodem baptiſmo. Nec enim dubium eſt quin vtrunque fuerit vulgari ſermone celebratum. Paulo diuerſius eſt quod ait Ariſtophanes in Equitibus,

De eodem poculo porrigere.

Calix Babylonis.

Οὐ γὰρ ἐκ ταὐτοῦ μεθ' ἡμῶν πίεται ποτηρίου. id eſt,

Ille nobiſcum haud eodem potat vnquam poculo.

Taxat fellatorem.

In planitiem equum. 82

Εἰς πεδίον τὸν ἵππον, id eſt, In planitiem equum. Quoties quis ad id prouocatur, in quo plurimum valet, quoque vel maxime gaudet. Eques in campo tanquam in ſua eſt harena. Apud Lucianum in Captiuo, quum ipſe iudices poſtularet, Plato reſpondet, τοῦτο ἐκεῖνο, ἐς πεδίον τὸν ἵππον, id eſt, Hoc ipſum (quod dici ſolet) equum in planitiem: videlicet hominem rhetoricum ſignificans, & in agẽdis cauſis exercitatum. Plato in Theæteto, ἱππέας εἰς πεδίον προκαλεῖ, Σωκράτην εἰς λόγους, id eſt, Equites in planitiem prouocas, Socratem ad diſputandum. Tametſi quidam codices [illegible] habent hoc loco, non ἱππέας. Syneſius in epiſtola quadam, Ἐπ' αὐτὸ δὴ τοῦτο προκαλοῦμαι τὸν ἵππον εἰς πεδίον, [illegible] τὸ τοῦ λόγου, προτρέπειν ἡγούμενος, id eſt, Ad hoc ipſum certe prouoco, equum in planitiem (iuxta id quod dicitur) adhortari me putans. Tranſlatum videtur a militia. Nam quoties res eſt pediti cum equite, pedes fugit campeſtria, ſectaturque loca impeditiora.

Acanthida vincit cornix. 83

Acanthidem ſuperat cornix. Calphurnius Bucolicus poëta, ecloga ſexta,

Acanthis.

Aſtyle credibile eſt, ſi vincat acanthida cornix,
Vocalem ſuperet ſi turpis aedona bubo.

Acanthis enim vocalis eſt auis, & in primis canora: cornix obſtrepera quidem, ſed minime canora. Acanthidem Theodorus nunc ſpinum vertit, nunc ligurinum. Quin & aedona Græcè dixit. Sic autem pronuntiandum, vt aë faciant duas ſyllabas. nam Græcis ἀηδὼν luſciniam ſignificat. Plinius Græca voce dicit acanthidem, quaſi dicas ſpinuiam, eo quòd in ſpinis viuat, eoque aſinos habet inuiſos, quòd hoc animal ſpinæ florem deuoret. Eſt autem auium minima, tantæ fœcunditatis vt pariat duodena. Author Plinius libro decimo, capitibus ſexageſimo tertio, & ſeptuageſimo quarto.

Prius teſtudo leporem præuerterit. 84

Πρότερον χελώνη παραδραμεῖται δασύποδα, id eſt, Prius teſtudo leporem curſu præterierit. De re neutiquam veriſimili. Teſtudine nihil tardius. vnde & teſtudineum inceſſum dicimus. Et apud Ciceronem in libris De diuinatione, quiſpiam teſtudinem, tardigradam, & domiportam vocat. Lepus autem celeritate præcellit. Meminit huius adagij Diogenianus. Huius generis ſunt illa apud Theocritum in Thyrſide,

Νῦν ἴα μὲν φορέοιτε βάτοι, φορέοιτε δ' ἄκανθαι,
Ἁ δὲ καλὰ νάρκισσος ἐπ' ἀρκεύθοισι κομάσαι,
Πάντα δ' ἔναλλα γένοιτο, καὶ ἁ πίτυς ὄχνας ἐνείκαι,
Δάφνις ἐπεὶ θνάσκει, καὶ τὰς κύνας ὥλαφος ἕλκοι,
Κἠξ ὀρέων τοὶ σκῶπες ἀηδόσι γαρύσαιντο. id eſt,
Nunc violas proferte rubi, producite ſpinæ,
Iamperutque comet narciſſi flore decenti:
Omnia vertantur, portet pyra mitia pinus
Poſtquam obijt Daphnis, trahat & iam ceruа moloſſos,
Montibus in ſummis philomelæ noctua cantet.

Cancros lepori comparas. 85

Καρκίνους λαγωοῖς συγκρίνεις, id eſt, Cancros lepori comparas, de ſupra modum diſſimilibus. Etenim vt leporum celeritas, ita cancrorum tarditas nota eſt. Simillimum eſt illi quod proxime retulimus. Refertur & hoc apud eundem. Suidas addit καρκίνος λαγὼν αἱρεῖ, id eſt, Cancer leporem capiet: de abſurdis, quæque fieri nullo modo poſſunt.

Cancrorum tarditas.

Terræ filius. 86

Olim homines obſcuro ignotóque genere prognati, terræ filij dicebantur, propterea quòd terra ſit omnium communis parens. Vel quòd iuxta quorundam etiam hiſtorias, primitus mortales e terra naſcebantur. Tertullianus in Apologetico aduerſus Gentes. Nam & terræ filios vulgus vocat, quorum genus incertum eſt. Apud Athenæum libro decimo legitur γηγενὴς ἄνθρωπος, id eſt, è terra genitus homo. Marcus Tullius ad Atticum libro primo, Et homo terræ filius, nebuloni cui, committere epiſtolam tantis de rebus non audebam. Idem ad Trebatium lib. Familiarium epiſtolarum ſeptimo, Cn. Octauius tuus familiaris, ſummo genere natus, terræ filius. Perſius,

Primus teſte Scriptura de terra natus eſt.

[illegible] præſto eſt mihi Manius hæres.
Progenies terræ. quære ex me quis mihi quartus
Sit pater: haud prompte, dicam tamen. adde etiam vnum,
Vnum etiam, terræ eſt iam filius. Iuuenalis.
Vnde fit vt malim fraterculus eſſe gigantum.

ad prouerbium palam alludens. Nam gigantes è terra progenitos poetæ fabulantur. Huc pertinet quod apud Euripidem, Ion Xuthum percontatur, Γῆς ἄρ' ἐκπέφυκα μητρός; id eſt,

Gigantes.

Num ſatus tellure matre? Atque ille reſpondet,
Οὐ πέδον τίκτει τέκνα, [illegible]
Non parit natos ſolum. [illegible]

Apud Pauſaniam, Strabonem, atque alios id genus authores, legimus populos quoſdam αὐτόχθονας appellatos, qui non aliunde referant originem ſuam, quemadmodum plerique faciunt: verùm ex ipſo ſolo nati videri velint, quorum de numero ſunt Athenienſes. Qui ſibi nobilitatem virtute peperiſſent, nullis maiorum imaginibus illuſtres, noui homines dicebantur. Porrò ignoti & ſubitò apparentes, incertum qua regione profecti, Cæli filij vocabantur, quaſi è cælo demiſſi. Neque diſſimili ratione οὐρανοπετεῖς, id eſt de cælo lapſi dicebãtur. Iuuenalis,

Noui homines.

Tertius è cælo cecidit Cato.

Quanquam hoc magis conuenit in homines eximia virtute. Plutarchus in inuectiua quam ſcripſit aduerſus Herodotum, de naui quadam, vnde ſubitò vox eſt ædita Adimanto, ἡ δὲ κέλης οὗτος ὡς ἔοικεν, οὐρανοπετής, id eſt, Nauis autem illa erat (vt videtur) è cælo delapſa. Atque hic ſermonis color ſumptus eſt è tragœdiis, in quibus machinis quibuſdam ſic repente oſtendebantur perſonæ populo, vt è cælo veniſſe videri vellent. Apud Romanos noui homines dicebantur, qui maioribus obſcuris nati, ſuis virtutibus innotuiſſent: quod M. Tullius ab inimicis probro obiectum, ipſe gloriæ ſibi vertit.

Ex quercubus ac ſaxis nati. 87

Huic finitimum eſt illud Homericum, E quercu, E ſaxis prognatus: quod quadrabit vel in hominem obſcuro genere, vel in eum qui ſit agreſti atque efferо ingenio, moribúſque immanibus. Inde ductum adagium, quòd antiquitus in cauis quercubus, tectorum vice victitarent homines, atque hinc è quercubus nati fingebantur. Inde illud,

-& duro robore natos.

Præterea creditum eſt ex ſaxis à Deucalione Pyrrháque proiectis, mortalium genus abſumptum diluuio, inſtauratum fuiſſe. Homerus in Odyſſ. τ.

A Deucalione Pyrrhaque renati homines.

Οὐ γὰρ ἀπὸ δρυός ἐσσι παλαιφάτου, οὐδ' ἀπὸ πέτρης. id eſt,
Nam neque fatidica quercu ſatus es, neque ſaxo.

Id imitatus Pallada in epigrammate,

Οὐ γὰρ ἀπὸ δρυός ἐσσι, οὐδ' ἀπὸ πέτρης, φασίν,
Neque te, quod aiunt, quercus aut lapis ædidit.

Alluſit ad id feſtiuiter Plato libro de Republica 8. ἢ οἴει ἐκ δρυός ποθεν ἢ ἐκ πέτρας τὰς πολιτείας γίγνεσθαι, ἀλλ' οὐχὶ ἐκ τῶν ἠθῶν τῶν ἐν ταῖς πόλεσιν, id eſt, An exiſtimas e quercu quacunque aut rupe reſpublicas naſci, ac non potius ex moribus eorum qui in republica verſantur? In crudeles & immites conuenit illud Theocriticum in Æpolo de Cupidine. ἤγα λεαίνας

Μαζὸν ἐθήλαζε, δρυμῷ τέ μιν ἔτραφε μάτηρ. id eſt,
-ſcilicet ille leænæ
Vbera ſuxit, & in nemore hunc genitrix fera pauit.

Deorum cibus. 88

Θεῶν τροφὴ, id eſt, Deorum cibus. De prælautis epulis dicebatur, propterea quòd Homerus fingit deos nectare atque ambroſia victitare, nec ob id vnquam ſeneſcere. Tranquillus in Nerone, Parricidia, inquit, & cædes à Claudio exorſus eſt. Cuius necis etſi non author, at conſcius fuit: neque diſſimulauit, vt qui boletos (in quo cibi genere venenum is acceperat) quaſi deorum cibum, prouerbio Græco, collaudare ſit ſolitus. Horatius in epiſtolis.

Nectar, & ambroſia.

-ô noctes, cœnæque deûm.

Ariſtophanes in Ranis, ὡς μακάρων εὐωχίαι, Regum aulica conuiuia ſignificans.

Tertius Cato. 89

Tertius Cato, prouerbialis eſt ironia in viros impendio tetricos, atque alienæ vitæ cenſores. Nam duorum Catonum, ſenioris, cui nomen Cenſorio & minoris, cui nomen Vticenſi, grauitas pariter atque integritas vulgo celebratiſſima quondam fuit, adeo vt è cælo dimiſſi dicerentur, vt bellum cum vitiis gererent. Iuuenalis,

--habeat iam Roma pudorem,
Tertius è cælo cecidit Cato.

Sapientum octauus. 90

Huic per omnia ſimillimum eſt illud Horatianum in ſermonibus, Sapientum octauus, in eum qui ſibi multum tribuat in ſapientia. Numerantur enim apud Græcos ſeptem ſapientes: quorumque apophthegmata in oculorum vice celebrantur etiamſi de nominib. magna inter ſcriptores varietas eſt. De numero certe conſtat inter omnes, vnde per ironiam ſapientum octauum dicebant, dignum qui ſeptem illis adderetur.

Septem Græciæ ſapientes.

Horatius,

Hæc mihi Stertinius ſapientum octauus.

Item Auſonius,

Sapiénſque ſupra Græciæ ſeptem viros
Octauus acceſſit ſophos.

Bis dat qui citò dat. 91

Memini, ni fallor, apud Senecam alicubi legere, Bis dat qui citò dat. Idem libro de beneficiis ſecundo, Ingratum eſt beneficium quod diu inter manus dantis hæſit. Quæ ſententia monet haud cunctanter, haud grauatim opitulandum amicis quo opus eſt, ſed vltro non expectatis precibus deferendum officium. Extat epigramma Græca ſcriptum & hoc diſtichon nomine titulóque Luciani.

Ὠκεῖαι χάριτες γλυκερώτεραι· ἢν δὲ βραδύνῃ,
Πᾶσα χάρις κενεὴ, μηδὲ λέγοιτο χάρις.

Χάρις.

Id carmen Latine non poteſt commodè verti, propterea quòd lepos & argutia epigrammatis ſita ſit in hac voce χάρις, quæ Græcis aliquando beneficium ſignificat, aliquando gratiam qua commendatur aliquid, aliquando Deam ipſam. Citatur ſimilis apud Auſonium ſententia Græca.

Ἁ χάρις ἃ βραδύπους, ἄχαρις χάρις.

Eſt autem initium carminis Heroici, ex Epigrammate quopiam, Tardum beneficium, ingratum eſt. Eam ille ſic vertit,

Tardum beneficium, ingratum.

Gratia quæ tarda eſt, ingrata eſt gratia namque
Quum fieri properat, gratia grata magis.

Rurſum quoque aliter extulit idem,

Si bene quid facias, facias citò: nam citò factum
Gratum erit: ingratum gratia tarda facit.

Vnde & Hector apud Euripidem in Rheſo contemnit ac damnat auxilium ſero delatum amicis,

Ὕστερος ἐλθὼν τοῖσι σοῖς ἐπαρκέσειν, id eſt,

Odi equidem amicis ſerius ſuccurrere.

Extat & Mimus non inuenuſtus in hanc eandem ſententiam:

Bis eſt gratum quod opus eſt, vltro ſi offeras.

Item alter huic adſimilis,

Beneficium inopi bis dat qui dat celeriter.

Honos alit artes. 92

Id quod eſt apud Marcum Tullium, Honos alit artes; videtur eſſe ſumptum ex Ariſtophanis Pluto,

Οὐ τέχνη ὃ μηδεὶς οὐδ' ἡ τέχνη. id eſt,

Neque præmium vllum eſt, ars nec ipſa item viget.

Colligit enim non eſſe conſentaneum, Athenis vllos eſſe bonos medicos, quum medicis nulla ſint præmia. Diogenianus autē hoc inter adagia cōmemorat. Huc alluſit Martialis quū ait,

Sint Mecœnates, non deerunt Flacce Marones:
Vergiliumque tibi vel tua rura dabunt.

Honos, virtutis præmium.

Et Ariſtoteles ſcribit honorem eſſe premium virtutis. Ac priſcorum leges, non ſolum comminabantur pœnam maleficis, ſed & præmiis & honoribus inuitabant ad rectè agendum. Pindarus in Iſthmiis hymno nono, tanquam vulgo celebrem ſententiam citat, ἔστι δέ τις λόγος ἀνθρώποις, τετελεσμένον ἐσλὸν μὴ χαμαὶ σιγᾷ καλύψαι, id eſt, Eſt autem dictum quoddam inter homines celebre, Bonum peractum nō eſſe in terra occultandum ſilentio. In hoc autem prædicanda ſunt recte facta virorū illuſtrium, vt cæteris præluceant ad capeſſendam virtutem.

Vel cæco appareat. 93

Prouerbialis hyperbole frequens apud authores, Vel cæco appareat, de re vehementer perſpicua. Ariſtophanes in Pluto,

Τῷ τοῦ τρόπου, οἶμαι, δῆλον ὃ τι πὰν, τυφλῷ
Γνῶναι δοκεῖ τοῦτο. id eſt,

Qui ſcis ita eſſe? ſcilicet vel cæcus hoc
Videat.

Euſebius aduerſus Hieroclem, ἀλλὰ καὶ τυφλῷ, φασὶ, δῆλον, id eſt, Quinetiam vel cæco perſpicuum aiunt eſſe. Plato lib. De Republica octauo, καὶ τυφλῷ γε δῆλον ὅτι μεταβολὴν, id eſt, Sanè & cæco perſpicuum eſt tranſmutari. Idem in Sophiſta, ... τυφλῷ, id eſt, qui fieri poteſt vt hoc non appareat, quemadmodum prouerbio dicitur, vel cæco? Sumptum videri poteſt ex octauo libro Odyſſ. Homericæ, Καί κ' ἀλαός τοι ξεῖνε διακρίνειε τὸ σῆμα, id eſt Hanc etiā cæcus meram dicerneret hoſpes. Quintilianus lib. 12. Nam quis ignorat quin illud longe ſit honeſtiſſimum, & liberalibus diſciplinis, & illo quem exigimus animo digniſſimum non vendere operam, nec eleuare tanti beneficii authoritatem? quum pleraque hoc ipſo poſſint videri vilia, quòd pretium habent. Cæcis hoc vt aiunt ſatis eſt. Neque quiſquā qui ſufficientia ſibi, modica autem hæc ſunt, poſſidebit, hunc quæſtum ſine crimine ſordidum fecerit. In his verbis Fabij vox quæriam decſſe videtur, vt legas Cæcis hoc, vt aiunt ſatis perſpicuum eſt. Alluſit ad hoc adagium Antigonus rex vnoculus, cum allato inſtrumento prægrandibus ſcripto literis, ταῦτα μὲν καὶ τυφλῷ δῆλα, id eſt, Hæc quidem vel cæco perſpicua ſunt, inquit. Recenſuit Plutarchus περὶ ... De cade ſecunda. Apud Titum Liuium lib. belli Macedon. 2 quū Phaneas Philippum violentius in Ætolos dicentem interfatus diriſſet, Rem in verbis non verti: aut bello vincendum, aut parendum melioribus: Philippus reſpondit, Apparet id quidem etiam cæco: iocatus in valetudinem oculorum Phaneæ.

Quintiliani locus.

Phaneas cæcus.

Multis ictibus deiicitur quercus. 94

Πολλαῖσι πληγαῖς δρῦς ἀμέρα δαμάζεται. id eſt,

Multis rigida quercus domatur ictibus.

Senarius hic extat in Diogeniani Collectaneis, de re facta quidem ardua, quæ tamen aſſidua induſtria peruincatur. Huic non diſsimile videtur Heſiodium illud.

Ardua, vinci etiam labore improbo.

Εἰ γάρ κεν καὶ σμικρὸν ἐπὶ σμικρῷ καταθεῖο,
Καὶ θαμὰ τοῦτ' ἔρδοις, τάχα κεν μέγα καὶ τὸ γένοιτο.

Si paulum paulo adiicies, facieſque ita crebro,
Mox magnum quiddam tibi conſiciecur & ingens.

Id quod non tantùm ad lucri naturam pertinet, quod ex minutiſsimis ſæpe maximum conflatur, verumetiam ad induſtriā aſſiduam: quæ ſi vehemens non ſit, tamen ſi perpetua atque indefatigata fuerit, res difficillimas quoque facile conficit. Quemadmodum vnicus ictus nihil adferre momenti videtur ad deiiciendum molem quercus roboris, verùm ea crebris ictibus facile proſternitur.

Puſillum puſillo addere.

Caudæ pilos equinæ paulatim vellere. 95

Caudæ pilos equinæ paulatim vellit, qui quod viribus atque impetu fieri nequit, id tempore atque aſsiduitate conficit. Horatius in Epiſt. lib. 2.

Vtor permiſſo, caudæque pilos vt equinæ
Paulatim vello, demo vnum, demo etiam vnum,
Dum cadat eluſus ratione ruentis acerui,
Qui redit ad faſtos, & virtutem æſtimat annis.

Natum è facto quodam ducis Sertorij, cuius rei meminit Plutarchus in eius vita. Hic enim quum ſuis copiis ex barbara turba conflatis, rationibus perſuadere non poſſet, in re militari plus habere momenti conſilium, quàm vires temerarias, poſteaquam illi parum fœliciter pugnaſſent, duos proponit equos, alterum macilentum atque inualidum, alterum vegetum, cauda piloſa. Atque inualido illi iuuenem adhibet prægrandi corpore, & admirandis viribus: contrà, vegeto illi puſillum & imbecillum admouet homuncionem. Hic ſingulos pilos paulatim vellens, breui ſpatio totam depilauit caudam: iuuenis è diuerſo, caudam omnem ſimul manibus vtriſque comprehenſam, vi atque impetu conatur reuellere, qui quum fruſtra ſudaret, riſus fuit circunſtantibus. Sub hæc aſſurgens Sertorius (cuius conſilio iuſſúque hæc fuerant acta) Videtis, inquit commilitones, quanto plus poſſit ingenium quàm vires.

Sertorij conſilium prudens.

Ingenium, viribus præſtare.

Virum improbum vel mus mordeat. 96

-κἂν μῦς δάκοι ἄνδρα πονηρόν.

-ſceleroſum mordeat & mus.

Hemiſtichium heroicum quo ſignificatum eſt, quacunque ratione vindictam non deeſſe malis, ſed eos aliquo pacto meritas dare pœnas. Competit & in eos qui de re quantumuis friuola rixam mouent, ſeque læſos queruntur, & offenſos ſimulant, nequid dent. Id quod nuper cuidam accidit apud Britannos medico, mihi vt patria communi, ita & amicitia coniunctiſſimo. Libet enim obiter hanc fabulam inſerere. Ciuem quendam Londonenſem, virum egregie nummatum, & habitum adprimè probum, arte curaque ſua liberarat, non ſine ſuo ipſius periculo. Nam is peſtilentiſſima febre tenebatur, & (vt fit in periculis) medico montes aureos fuerat pollicitus, ſi non grauaretur ſibi in tanto vitæ diſcrimine, dexter adeſſe, obteſtatus & amicitiam quæ illi cum eo intercedebat. Quid multis? perſuaſit & iuueni & Germano. Adfuit. Nihil non fecit. Reuixit ille. Vbi verecunde de pecunia medicus admonuiſſet, eluſit nugator, negans de mercede quicquam addubitandum, cæterùm arcæ nummariæ clauem penes vxorem eſſe. Et noſti inquit mulierum ingenium, nolo ſentiat tantam pecuniæ ſummam a me datam. Deinde poſt dies aliquot hominem obuium fortè factum, iam nitidum, & nulla morbi veſtigia præ ſe ferentem, appellauit, & nondum datæ mercedis admonuit. Ille conſtanter aſſeuerare pecuniam ſuo iuſſu ab vxore numeratam eſſe. Medicus negare factum. Hic vide quam anſam bonus ille vir arripuerit: quum forte medicus eum Latinè numero ſingulari appellaſſet, ibi velut atroci laceſſitus iniuria, Vah (inquit) homo Germanus tuiſſas Anglum? Moxque vt erat impos animi, præ iracundia caput mouens, diráque minitans, ſubduxit ſeſe. Atque ad eum modum honeſtus ille ciuis eluſit, dignus profecto quem ſua peſtis repetat. Riſimus quidem fabulam, nec tamen ſine dolore, propter indignè

m

Belluæ quædā beneficij memores. fruſtratum amicum, nec ſine tam inſignis ingratitudinis admiratione. Referunt gratiam leones in periculis adiuti, meminerunt officij dracones: homo homini, amicus amico ſic merito, pro mercede quæ nulla ſatis digna rependi poterat, ludibrium reportat. Atque hæc in facti deteſtationem diximus, non gentis odiū. Nec enim par eſt, ex hoc vno nebulone Britannos omnes æſtimare. Refertur adagium inter Græca epigrammata,

Φασὶ παροιμιακῶς, κἂν μῦς δάκνει ἄνδρα πονηρόν. id eſt,

Vulgo aiunt, vel murem etiam mordere ſceleſtum.

At is quiſquis eſt (nam incertus author) inuertit prouerbium, dicens, Bonos viros vel a mure morderi, malis ne draconem quidem audere dentes admoliri: hoc eſt inſontibus paſſim noceri, propterea quòd ij impune lædi poſſe videantur, vtpote nō relaturi iniuriam.

Vel capra mordeat nocentem. 97

Κἂν αἲξ δάκοι ἄνδρα πονηρόν. id eſt,

Mordebit vel capra nocentem.

Ita reperitur in Collectaneis Diogeniani, Senſus nihil diſcrepat à proximo. nam capra minimè alioqui mordax eſt, niſi quòd improbis omnia ſunt infeſta. Suidas indicat orthographiam: quum enim ad corpus refertur, hoc eſt quum ſignificat hominem afflictum ac miſerum, vult primam acui, πόνηρος, *πόνηρος. πονηρός.* vnde & πονήρως ἔχειν dicuntur quibus res ſunt aduerſæ: & Ariſtophanes in Pluto,

Πονήρους γ' εἶπας ἡμῖν συμμάχους.

Auxilia nobis miſera ſanè prædicas.

Quum ad animum, vltimam acui, πονηρός, id eſt improbus, & πονηρῶς improbe. Nam quum dicimus πονηρὸν γράμμα, καὶ πονηρὸν ὕδωρ, quod hominis eſt, ad rem inanimam transferimus quemadmodum frigus ſceleratum, & fallaces diuitias dicimus.

Litem mouebit, ſi vel aſinus canem momorderit. 98

Celebratur Græcis & hic ſenarius prouerbialis,

Δίκην ὑφέξω κἂν ὄνος δάκῃ κύνα. id eſt,

Litem mouebit, ſi vel aſinus mordeat canem.

Quadrabit in eos qui de re quantumuis exigua litem ſuſcitant. Natum videtur ab euentu quopiam. Extat autem apud Iureconſultos actio ex lege, ſi quadrupes damnum dederit. Refertur à Zenodoto & Suida: quamquam apud vtrumque ſcriptum eſt, μαχεῖ pro μαχεῖς, quorum hoc mihi videtur ſenſus expoſcere.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *Litem mouebit*] δίκην ὑφέξει non ſignificat litem mouere, ſed pœnas dare. ac vt malè accepit hoc loquendi genus, ita & participium συκοφαντούμενον, quod eſt apud Suidam & Zenobium. putauit enim vſurpatum eſſe in voce media pro συκοφαντοῦντες, & inde contrarium huic prouerbio dedit ſenſum, ſuæ videlicet interpretationi congruū. nā ἐπὶ τῶν μικρῶν συκοφαντουμένων, ſignificat, De iis quibus ob res parui momēti ſtruūtur calumniæ. Puto præterea traiecta eſſe verba, vt ſit, κἂν ὄνος δάκῃ κύνα, δίκην ὑφέξει. vt ad eundem nominatiuum referatur vtrunque verbum. Sic alicubi memini me legere traiectam orationem in qua eſſet particula κἂν. Hanc autem ſequendo verborum ordinationem, videri poſſet ad quandam Draconis legem eſſe alluſum, qua & in bruta animaduerti volebat.

Litem parit lis, noxa item noxam parit. 99

Δίκη δίκην ἔτικτε, καὶ βλάβη βλάβην. id eſt,

Litem parit lis, noxa item noxam parit.

Senarius in rixoſos & litium auidos dici ſolitus, quibus lis ex lite, alia ex alia naſcitur: negotium ſeritur ex negotio, iniuria propagat iniuriam. Extat apud Suidam.

Bonus dux bonum reddit comitem. 100

Ὁ καλῶς ἄγων, ἐμποιεῖ τὸ καλῶς ἕπεσθαι, id eſt, Qui bonum ducem præſtat, is bonum reddit comitem. In principe ſitum eſt vt ſit bene morata ciuitas, ſi modò ipſe bonus ſit imperator. In epiſcopo magna ex parte poſitum vt piam efficiat plebem, ſi tamen ipſe piam & integram agat vitam. Prudens & incorruptus magiſtratus & probos & integros reddit ciues. Bonus paterfamilias domum efficit bene inſtitutā. Doctus ac diligens præceptor eruditum reddit diſcipulum. Frugi maritus vxorem in ſuos trahit mores. Vnde quiſquis præfectus eſt negotio, debet in primis operā dare, vt ipſe ſuo fungatur officio, priuſquam ab aliis officium exigat. Sumpta eſt metaphora à militia, in qua fere qualiſcunque fuerit dux, eiuſmodi ſolet eſſe miles. *Qualis dux ita & miles.* Refertur in Græcorum Collectaneis, ſed ἀδέσποτον. Extat autem apud Plutarchum authorem minimè vulgarem in vita Lycurgi, ἀλλ' ἡ μὲν εὐπειθεία μάθημα μέν ἐστι τοῦ ἄρχοντος, ἐμποιεῖ γὰρ ὁ καλῶς ἄγων, τὸ καλῶς ἕπεσθαι, id eſt, Vt populus dicto ſit audiens, hoc diſcit à principe. nam qui bonum præbet ducem, is facit vt alii benè ſequantur.

CHILIADIS PRIMÆ CENTVRIA NONA.

Amyclas perdidit ſilentium. 1

Autor Cornucopiæ, Perott. TAι Ἀμύκλαι ἀπώλεσεν ἡ σιγή, id eſt, Amyclas perdidit ſilentium. Quibuſdam eruditis (in quibus eſt author operis haud quaquam aſpernandi, quod inſcribitur Copiæ cornu) placet hoc ad prouerbiorum ordinem pertinere, neque nos ab illorum ſententia magnopere diſſidemus. Conſentaneum enim eſt rem vulgari ioco fuiſſe iactatam.

Innuit autem adagium Vergil. AEneid. lib. 10. quum ait,

-fuluúmque Camertem,

Magnanimo Volſcente ſatum, ditiſſimus agri

Tacitæ Amyclæ. Qui fuit Auſonidum, & tacitis regnauit Amyclis.

videlicet epitheto notum eius euentum indicans. Eum Seruius interpres enarrat hunc in modū. Quum apud Amycleos ſubinde nuntiaretur hoſtium aduentus, idque falſò, & ob eam rem ciuitas frequenter inani terrore quaſſaretur, lata lege cautum eſt, nequis vnquam hoſtis nuntiaret aduentū. Atqui poſt euenit, vt verè iam aduenirent hoſtes. quod quum nemo nuntiaret propter legis interdictum, ciuitas de improuiſo capta eſt. Qui caſus (vt apparet) populari ioco dedit occaſionem, vt dicerent Amyclas ſilentio periiſſe, ſicut ſua taciturnitas fuiſſet incommodo. Citat idem Lucilium, Mihi neceſſe eſt loqui. nam ſcio Amyclas tacendo periiſſe. Accipiendæ ſunt autem hoc loco Amyclæ non vt ſit vna è centum illis vrbibus Laconiæ *Amyclæ, oppidum.* quam Lacedæmonis filius condidit, ſed oppidum quoddam ſitū inter Caietam & Tarracinam, conditum ab iis Laconibus qui comites Caſtoris & Pollucis fuerunt, eique nomen indidere, quo Laconicas illas Amyclas referret. Seruius exiſtimat Laconas Pythagoricæ diſciplinæ fuiſſe ſequaces. Quoniam autem interdixiſſe creditus eſt Pythagoras σαρκοφαγεῖν, hoc commento quòd diceret humanas animas in animantium corpora demigrare, & eam ob rem prohibuiſſe ne quod animal occideretur (quemadmodum atteſtatur & Iuuenalis, A cunctis animalibus abſtinuit qui Tanquam homine) nefas eſſe ducebant ſerpentes qui ex vicinis paludibus naſcebantur, occidere. quorum tāta increuit multitudo, vt ciuitatem eam deleuerint, teſte etiam Plinio. Poteſt igitur & hinc ortum videri vulgare dictū, Amyclas ſilētio periiſſe, quòd Pythagorici dogmatis obſeruatio pernitiem illis attulerit: quorum primum eſt, ἐχεμυθία, id eſt ſilētium, quod in quinquennium indicebat iis qui ſuæ Philoſophiæ vellent initiari. ſicuti declarat Aulus Gellius. Porrò quod ait Seruius, Lacones Pythagoricæ fuiſſe factionis, non recordor apud alium authorem legiſſe me, niſi quòd Plutarchus in Sympoſiacis tradit, Tyrrhenos huius philoſophi decreta vſque adeo fuiſſe addictos, vt etiam ea quæ ille ſymbolis illis præcepit, ridicula ſuperſtitione ſoliti ſint obſeruare. Aut igitur ex his erant Amyclei, aut eiuſdem inſtituti ſectatores. Meminit de Amyclarum ſilentio Sillius Italicus,

--quáſque euertēre ſilentia Amyclæ.

Meminit & Catullus (niſi fallit inſcriptio carminis) de Vere, quod nuper nobis Aldus Manutius noſter exhibuit, in antiquiſſima quadam Galliæ bibliotheca repertum.

Sic Amyclas dum tacebant perdidit ſilentium.

Prouerbium ad varios vſus accommodare licebit, veluti ſi vbi quis pecuniam creditam perdidiſſet, quòd non appellaſſet debitorem, aut iure præſcriptionis (vt vocant) excidiſſet à poſſeſſione, Amyclarum ſilentium appellet: aut ſiquis audacius agens cauſam ſuam, iuſſúſque tacere reſpondeat τὰς Ἀμύκλας ἡ σιγὴ ἀπώλεσεν. Hoc inutile ſilentium Græci vocant δυσωπίαν, atque huic diuerſum vitium ἀδολεσχίαν. De vtroque extāt Plutarchi præcepta. *Δυσωπία. Ἀδολεσχία.*

Timidior es proſpiciente. 2

Δειλότερος εἶ τοῦ παρακύπτοντος, id eſt, Formidoloſior es eo qui proſpectat. Dicitur in hominem ſupra modum pauidum. Id ortum aiunt ex huiuſmodi fabula: Quidam natura timidus, audita Herculis fama abdiderat ſe præ metu in ſpecum quendam deinde quum aliquando proſpectaret, & Herculem fortè fortuna prætereuntem vidiſſet, immodico metu exanimatus eſt, ac protinus diriguit in ſaxum verſus, quod adhuc viſitur ſpecie viri velut à ſpecu proſpicientis. Vnde τὸν παρακύπτοντα, ſaxum illud vocant. Suidas author. Meminit & Zenodotus, quemadmodum & mox ſequentis.

Timidior Piſandro. 3

Δειλότερος Πεισάνδρου, id eſt, Timidior Piſandro. Dicebatur olim & hoc in immodice formidoloſos. Aiunt autem Piſandrum fuiſſe quempiã prodigioſa timiditate, adeò vt anxius eſſet ne ſuam ipſius animam alicubi videret quæ ſe viuum reliquiſſet. Idẽ videtur eſſe cũ illo Ciceronis, Vmbrã ſuã metuere.

Diomedea neceſſitas. 4

Διομήδειος ἀνάγκη, id eſt, Diomedea neceſſitas. De iis qui vi adacti, non ſponte quid faciunt. Vſurpatur à Platone libro De republica 6. Διομήδεια λεγομένη ἀνάγκη ποιεῖν αὐτῷ ταῦτα ἃ ἂν οὗτοι ἐπαινῶσι, id eſt Diomedea, vt dicitur, neceſſitas eſt facere omnia quæcunque iſti probarint. Quidam originem adagii referunt ad Thracium illum Diomedem, qui ſolitus fertur hoſpites ſuos compellere vt cum filiabus ſuis deformoſiſſimis rem haberent: quo facto eoſdem interimebat. Vnde fabula ſpargit, Diomedis equas homines pabuli vice eſitare ſolitas videlicet filias à viris agitatas, equas appellans. Et ſanè in hunc ſenſum interpretatur Ariſtophanis enarrator in Concionatricibus, vbi verſus hic habetur,

Καὶ ταῦτ' ἀνάγκη Διομήδειος.

Quærit adoleſcens num qua ſit neceſſitas ſibi ſectari anum. Reſpondet illa eſſe, & quidem Diomedeam. Alii referunt ad Diomedem ducem Græcorum, huiuſmodi commentum adferentes: Quum Diomedes & Vlyſſes communi opera ſublato Palladio, redirent noctu, Vlyſſes quo ſacti gloriam in ſe vnum transferret, deſtinabat occidere Diomedem præcedentem, ac Palladium ſecum portantem. Itaque quum enſem in caput illius à tergo vibraret, Diomedes, animaduerſa ad lumen lunæ gladii vmbra, ſubtraxit ſe plagæ, correptumque Vlyſſem vinctis manibus præce ſere compulit, gladio lato ſubinde cædens illius tergum. Hinc Diomedea neceſſitas. Huiuſmodi ferè Suidas ac Zenodotus.

Ad priſtina præſepia. 5

Εἰς ἀρχαίας φάτνας, id eſt, Ad priſtina præſepia. In eos dicebatur, qui è vita quapiam lautiore excuſſi, ad priſtinam tenuitatem rediguntur. Aut contra de iis qui reſtituuntur in priſtinam fortunam vnde exciderant: aut qui ad ſolitum contubernium ſeſe recipiunt. Tranſlatum ab animantibus, quibus nota familiariaque præſepia gratiſſima ſolent eſſe. Vſurpauit & Plautus in Curculione, Tormento non retineri potuit ferreo, quin reciperet ſe huc eſum ad præſepim ſuam.

Alia vita, alia diæta. 6

Ἄλλος βίος, ἄλλη δίαιτα, id eſt, Alia vita, alia viuendi ratio. In eos quadrabit qui commutata in melius fortuna, pariter & vitæ rationem moreſque commutant. Tranſlatum ab iis qui lautius incipiunt viuere, vbi res lautior obtigit. Huc alluſit Ariſtophanes in Pluto, quum ait,

Ἐπειτα πλουτῶν, οὐκ ἔθ' ἥδεται φακῇ.
Πρὸ τοῦ δ' ὑπὸ τῆς πενίας ἅπαντα κατήσθιεν. id eſt,
Deinde diuitem factum, nihil iam lens iuuat:
At pauper ante hac deuorabat quælibet.

Ciues factus faſtidiens lentem. De iuuene iam anum amicam faſtidiente, poſtea quàm deſiiſſet egere. Alluſit huc Horatius,

Non eadem eſt ætas, non mens.

Per medium anulum traharis oportet. 7

Διὰ δακτυλίου δεῖ σ' ἑλκυσθῆναι, id eſt, Per anulum trahendus es. In eum quadrabit qui ſit vehementer extenuato gracilique corpore, ſeu morbo, ſeu cura, ſeu ſtudio, ſeu qua alia re. Ariſtophanes in Pluto.

Διὰ δακτυλίου μὲν οὖν ἐμέ γ' ἂν διελκύσαις. id eſt,
Itaque profectò per anulum me traxeris.

Verba ſunt anus volentis ſe videri, vſque adeo maceratam atque exhauſtam dolore, vt per anulum trahi poſſet. Equidem opinor adagium eſſe ſumptum à luſu quo ouum aceto maceratum per anulum trahitur. Cuius rei meminit Plinius lib. 10. cap. 6. Magicum erat, aliquid per anulum traiicere. Nam cerebrũ capræ per anulũ aureum traiectum, prius quam lac daretur infantibus, ſtillabatur cõtra comitiales cæteroſque infantium morbos: veluti teſtatur idem lib. 28. cap. 10.

Anus bacchatur. 8

Γραῦς βακχεύει, id eſt, Anus bacchatur. In eos dici ſolitum, qui præter ætatem indecorè laſciuiunt. Nam bacchanalium licentia iuuenculis vtcunque permittitur, aniculis certe fœdiſſima eſt. Quandoquidẽ inſaniæ ſpecies eſt, aut vetulam amare aut potare, aut choros ducere, aut reliquis puellaribus luſibus indulgere.

Anus hirciſſans. 9

Γραῦς καπρῶσα, id eſt, Anus hirciſſans. De anu adhuc intempeſtius libidine prurienti, & vt ait Plautus, catulliente. Ariſtophanes in Pluto,

Γραὸς καπρώσης τὰ ἐφόδια καταφαγεῖν. id eſt,
verum nouerat
Anus capriſſantis vorare viatica.

De iuuene, cui anus libidinoſa omnia ſuppeditabat, quo vicisſim ab illo voluptatem auferret. Nota eſt hircorum libido odórque, qui & ſubantes conſequitur.

ANIMAD. HENR. STEP.

V. *Anus hirciſſans*] Sic & paulo pòſt vertit Anus capriſſantis, deceptus vocum in diuerſis linguis affinitate, quaſi κάπρος is eſſet Græcis qui à Latinis dicitur caper, quum illi contrà appellent τράγον hircum, ſiue capram: at κάπρον, aprum.

Flere ad nouercæ tumulum. 10

Πρὸς τὸ μητρυιᾶς τάφος δακρύειν, id eſt, Ad nouercæ tumulum lachrymari, eſt ſimulare geſtu dolorem, quum re gaudeas. Neque enim conſentaneum eſt, priuignum moleſtè ferre nouercæ mortem, nihilo ſecius tamen officii cauſa nonnunquam ad tumulum illachrymat. Quod idem de diuitis hæredibus nõ incõcinnè dicetur, in quos extat Publianus ille mimus, cum primis elegans,

Hæredis fletus, ſub perſona riſus eſt.

Celerius elephanti pariunt. 11

Sunt quibus hoc quoque inter adagia videtur adnumerandum, quod ſcriptum eſt apud Plinium ſecundum in præfatione hiſtoriæ mundi. Nam de Grammaticis, inquit, ſemper expectaui parturiri aduerſus libellos meos quos de grammatica edidi: & ſubinde abortus facere iam decem annis, quum celerius etiam elephanti pariant. Hactenus Plinius. Itaque cunctationem immodicam, & quorundam nimis lenta molimina his verbis licebit ſignificare. Porrò de elephantorum partu Plautus in Sticho, Audiui ſæpe hoc vulgò dicier, ſolere elephantum grauidam perpetuò decem eſſe annos. Huic aſtipulatur Plinius libro octauo, Decem annis geſtare in vtero, vulgus exiſtimat. Etiamſi Ariſtoteles biennio parere putat, nec ſæpius quam ſemel ſingulos gignere. Theophraſtus refert, arborem quandam Indicam non ferre ante centum annos. Laborantes parturire dicuntur, qui moliuntur, animóque deſtinant aliquid. *Parturire.* Proinde licebit adagium etiam in hanc vertere formam, Quando tandem paries, obſecro, quod tot iam annos parturis, vt nec elephanti diutius?

A mortuo tributum exigere. 12

Ἀπὸ νεκροῦ φορολογεῖν, id eſt, A mortuo tributum exigere dicebantur, qui per fas nefáſque diuitias vndecunque congerũt. Citat Ariſtoteles lib. Rhetoricorum 2, καὶ ἀπὸ νεκροῦ φέρειν, id eſt, Vel à defuncto vectigal aufert: oſtendens dici ſolitum in eos qui turpiter vndecunque lucrum aucuparentur è rebus minutis ac ſordidis, veluti Veſpaſianus e lotio. aut e turpibus, velut è lenocinio quæſtúque corporis: aut quum à quibuſlibet extorquetur, ab amicis, à tenuibus, à mendicis, poſtremò vel à mortuis. Probro datũ eſt Romanis principibus quod ſuffoſſis Corinthiorum monumentis, æra Corinthia ſuſtulerunt, ipſo etiã vocabulo rei turpitudinem exprobrante. Nam ad eum ſublata modum, νεκροκορίνθια dicta ſunt. Atqui φόρον vocãt emolumẽtum, ſiue vectigal quod ex re quapiam fertur, etiam pecuniarũ. *φόρον.* Qui prædas huiuſmodi colligũt, φορολόγοι appellant, inuiſum omnibus hominum genus, & optimo iure inuiſum. *φορολόγοι.* Deductum eſt autem φόρος à verbo φέρειν, quod eſt ferre, à quo Latinis quoque dictum fœnus, qua voce veteres non vtebantur niſi de prouentu terræ, quæ veluti gratiſſima debitrix, pro ſingulis grauis aliquoties centena reddidit. *Fœnus.* Si quidem præter naturam eſt (quemadmodum in Politicis ſcripſit Ariſtoteles) vt pecunia pecuniam pariat. At hodie res adeo recepta eſt apud Chriſtianos, vt contemptis agricolis, quo non aliud hominum genus vel innocẽtius, vel magis neceſſarium reipublicæ, fœneratores propemodum inter reipublicæ columina habeantur, quum vſuram priſci quoque mortales illi damnarint, ethnicorum etiã leges moderentur & coerceant, Hebræorum prorſus interdicant, ſanctorum pontificum decreta deteſtentur, ac modis omnibus inſectentur. Opinor hoc prouerbium, aut idem, aut certè vehementer cognatum eſſe illi quod alibi retulimus,

Αὐτῶν γ' ἀλφιτεύειν τῶν ἀνδριάντων ἄλφιτα. id eſt, *A ſtatuis tributum exigere.*
Ipſis farinas poſcit à ſtatuis quoque.

Per iocum enim pro vectigali farinas poſuit, quòd ad cibum referantur omnia, & defunctis ſigna ponebantur, memoriæ cauſa. *Farina.* Proinde qui vectigal hinc quoque corradit, is à mortuis extorquere videtur.

Larus parturit. 13

Κέπφος ὠδίνει, id eſt, Cepphus parturit. Antiquitus dicebatur in eos qui pollicerentur ingentia, nihil dignum promiſſis exhiberẽt. Aiunt Cepphum, ſiue Cemphum auiculam eſſe ſtupido ingenio, vnde & in prouerbium ſtoliditatis abiit, quam nonnulli larum appellant: alii (quorum eſt Theodorus Gaza) fulicam vertunt: eam viuere ſpuma marina, plumis ac pennis eſſe copioſis, corpore puſillo: quum parturit, vociferari. Hinc natum prouerbium, Larus parturit, vbi quis magna præ ſe fert, puſilla præſtiturus. Hæc ferme ſcribit interpres Ariſtophanis in comœdiam Pacem. Heſychius tradit eſſe auem leuiſſimam circa mare verſantem, quæ facile vento moueatur, eoque hominem inconſtantem ac leuem, cepphon dici. Plinius libro octauo, capite decimonono, meminit cepphi quadrupedis, quod

Ibyci grues. 22

Scelus proditū. Αἱ Ἰβύκου γέρανοι, id eſt, Ibyci grues. Græcis in prouerbium abierunt: quod dici conſueuit quoties ſceleribus nouo quodā & improuiſo caſu proditis, ſceleſti pœnas dant iis quos læſerunt. Id ex huiuſmodi quodam euentu natum memorant. Ibycus poeta quidam, quum in latrones incidiſſet iam occidendus, grues forte ſuperuolantes obteſtatus eſt. Aliquanto poſt tempore, quū iidem latrones in foro ſederēt, rurſumque grues ſuperuolarēt, per iocum inter ſe ſuſurrabant in aurem, Αἱ Ἰβύκου ἔκδικοι πάρεισιν, id eſt, Adſunt Ibyci vltores: cū ſermonem aſſidentes in ſuſpicionem rapuerunt, maxime deſiderato iam pridem Ibyco. Rogati quidnam ſibi vellet ea oratio, hæſitanter atque inconſtanter reſponderunt, ſubiecti tormentis facinus *Gruum indicio, latrones pœnas dederūt.* confeſſi ſunt. Atque ita velut gruum indicio, pœnas Ibyco dederūt, ac potius ſuo ipſorum indicio, vt dicitur, perierunt. Huiuſmodi ferme Plutarchus in commentario De futili loquacitate. Meminit huius adagii Auſonius in Monoſyllabis,

Ibycus vt periit, vindex fuit altiuolans grus.

Extat ſuper hac re Græcum epigrāma, titulo Antipatri, quod non grauabimur adſcribere,

Ἴβυκε, λῃσταί σε κατέκτανον ἔκ ποτε νηὸς
Βάντ' ἐς ἐρημαίην ἄστιβον ἠιόνα,
Ἀλλ' ἐπιβωσάμενον γεράνων νέφος, αἵ τοι ἵκοντο
Μάρτυρες ἄλγιστον ὀλλυμένῳ θάνατον.
Οὐδὲ μάτην ἰάχησας, ἐπεὶ ποινῆτις Ἐρινὺς
Τῶνδε διὰ κλαγγὴν τίσατο σεῖο φόνον
Σισυφίην κατὰ γαῖαν. ἰὼ φιλοκερδέα φῦλα
Ληιστέων, τί θεῶν οὐ πεφόβησθε χόλον;
Οὐδὲ γὰρ ὁ προπάροιθε κτανὼν Αἴγισθος ἀοιδὸν
Ὄμμα μελαμπέπλων ἔκφυγεν Εὐμενίδων.

Petrus Aegid. Vertiſſem & hos verſus meo more, ni commodum Petrus Ægidius Antuerpienſis, hoſpes meus, imò Pylades meus, & ſi quid hoc quoque vſquam eſt amicius, iam Latinos feciſſet, ac (mea quidem ſententia) fœliciter. Eos adſcribam ſimul & hoc laboris haud illibenter effugiens, & incomparabilis amici mētionem cupide arripiens.

Quondam ad deſertum venientes Ibyce littus,
Vitam prædones eripuere tibi.
Sæpe gruum nubem imploranti, quæ tibi teſtes
Aduenere necis quum morerère tuæ.
Attamen haud fruſtra, ſiquidem clangore volucrum
Siſyphio cædem eſt Eumenis vlta ſolo.
Latronum genus heu cupidum lucri atque rapinæ
Cur vos nequaquam terruit ira deûm?
Quando nec Ægiſthus vatem qui occiderat olim,
Atrarum occurſus fugerat Eumenidum.

Meminit huius poetæ M. Tullius lib. Tuſculanarum quæſtionum 4. cuius poema maxime laſciuum fuiſſe teſtatur.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *abierunt, quod dici conſueuit quoties*) Plutarchus ſequentem hiſtoriam ſuo de loquacitate ſermoni accommodat, nec ex ea probare vult quod Eraſmus hic ait, ſed homines plerūque ſua loquacitate ſibi magna mala accerſere: quod & aliis hiſtoriis antea confirmauerat. hanc verò narraturus, ita præfatur, Qui autem Ibycum interfecerant, nónne ita comprehenſi fuerunt *Reſtituta ſuo ſenſui verſio Plutarchi.* dum in theatro ſederent? Et poſtquam narrauit, addit, ἐλεγχθέντες δὲ, οὕτως ἀπήχθησαν, οὐχ ὑπὸ τῶν γεράνων κολασθέντες, ἀλλ' ὑπὸ τῆς αὐτῶν γλωσσαλγίας ὥσπερ Ἐρινύος ἢ Ποινῆς βιασθέντες ἐξαγορεῦσαι τὸν φόνον id eſt, Conuicti autem, ad ſupplicium ita ducti fuerūt non à gruibus puniti, ſed à ſua ipſorum garrulitate, tanquam Erinny aut Pœna, ad cædis confeſſionem adacti. Vbi obſeruādum eſt Plutarchum narrationem ipſam velut per parētheſim ponere. nam quum dixiſſet, οὐχ οὕτως ἑάλωσαν, ſubiungit, ἐλεγχθέντες δὲ, οὕτως ἀπήχθησαν. adeo vt per interrogationem totus ſermo continuetur, hoc modo, Ibyci autem interfectores nónne ita comprehenſi fuerunt, in theatro ſedentes? quum gruibus conſpectis, &c. nónne conuicti, abducti fuerant ita, non à gruibus puniti, &c. Intelligendum eſt autem, ita capti & ita tracti ad mortem, quemadmodum ii quibus ſuam loquacitatem mortis cauſam attuliſſe oſtēderat: ac præſertim is de quo proximè mentionem fecerat ſacrilego. At Eraſmus, quum vertit, Atque ita velut gruum indicio pœnas Ibyco dederunt, longe à ſenſu horum Plutarchi verborum diſcedit, ἐλεγχθέντες δὲ, οὕτως ἀπήχθησαν, οὐχ ὑπὸ τῶν γεράνων κολασθέντες. Quin tamē & ad vindictæ diuinæ mirabile exemplum accommodari poſſint Ibyci grues, inficias non eo: vix enim vllū illuſtrius in profanis ſcriptoribus reperitur. vnde cum alii Chriſtiani ſcriptores hāc citauerunt hiſtoriam ad probandam diuinam prouidentiam, tū verò Nemeſius: qui quum dixiſſet, Quinetiam punitio quæ delicta conſequitur, vel potius ipſorum delictorum patefactio, *Prouidentiæ diuinæ teſtimonium, ex proditis ſcelerib.* quando accidunt quædam per quæ ea produntur, quum alioqui à nemine redargui poſſent: prouidentiam eſſe declarat. quum, inquam, hæc dixiſſet Nemeſius, ſtatim addit, γίνεται δὲ τὴν ποινὴν γνωρίσαι ... φανερὰ τὰ παρ' ἐκείνων τολμήματα. τοιοῦτον γάρ ἐστι τὸ γεγονὸς κατὰ Συρακούσας πάλαι, ἐν ᾗ τοῖς ἰδοὺ τὸ κατὰ Ἴβυκον τεθρυλημένον. Sed hoc animaduertendum eſt aliud eſſe verba hęc citare, Ibyci grues, reſpiciēdo ad totam hiſtoriam: aliud autem, ſiquis non vlterius quam ad hæc verba reſpiciat, Ibyci vltrices adſunt, vel, Ecce Ibyci vindices. quæ ab interfectoribus effutita, per iugulum illis redierunt. Græca verba ſunt apud Nemeſium, ἰδοὺ αἱ ποινηταὶ τοῦ Ἰβύκου, apud Plutarchum, αἱ Ἰβύκου ἔκδικοι πάρεισιν. vnde corrige foediſſimū in Suidæ vulgatis editionibus mendum, in huius hiſtorię narrationē, pro ἄδικοι reponens ἔκδικοι.

Veriora iis quæ apud Sagram acciderunt. 23

Ἀληθέστερα τῶν ἐπὶ Σάγρᾳ, id eſt, Veriora iis quæ apud Sagram *In incredulos.* acciderunt. Dictum olim in incredulos, quique nō niſi magno malo docti credunt. Refertur à Strabone lib. Geographiæ ſexto, Poſt Locros (inquit) Sagra fluuius labitur, in cuius ripa Caſtoris & Pollucis aræ ſitæ ſunt, ad quas decem Locrorum millia, vna cum Rheginis, aduerſus Crotoniatas numero centies *Victoria nobilis.* ac tricies mille, Marte collato victoriam reportarunt. Ex quo euentu natum eſt in incredulos adagium, Ἀληθέστερα τῶν ἐπὶ Σάγρᾳ, id eſt, Veriora iis quæ apud Sagram acciderunt. Addidere plerique, quo die certamen initum eſt, iis qui in Olympiis erant, cum belli euētum nunciatum fuiſſe tanta celeritate nunciatæ pugnæ veritas comperta eſt. Meminit huius pugnæ Iuſtinus lib. 20. tametſi de numero occiſorum à Strabone diſſentit. *Veriſſima, ſed non credita.* Meminit & Euſtathius in Bœotiam Homeri, additque dici ſolitum de rebus veriſſimis quidem illis, at non creditis. Poſtremò meminit & M. Tullius De natura deorum 2. Nam de Sagra (inquit) Græcorum etiam eſt vulgare prouerbium, qui quæ affirmant, certiora eſſe dicunt quam illa quę apud Sagram.

Rudem accipere. Rude donare. 24

Rudem accipere, pro dimitti à munere: Rude donare, pro dimittere: crebriter apud idoneos authores obuia ſunt. Inde ducta metaphora quod antiquitus gladiatores quibus permiſ- *Donati rude milites.* ſum erat à gladiatorio munere ceſſare, rude donati dicebantur. Ea ceſſatio, dabatur virga quam rudem appellabant, vnde hoc modo dimiſſi, rudiarii vocantur. Proinde quicunque à munere quouis in ocium reſtituuntur, vel ob ætatē, vel ob imbecil- *Rudiarij.* litatem, Rudem accepiſſe dicentur. Horatius in prima epiſtola,

Spectatum ſatis & donatum iam rude: quæris
Mæcœnas iterum antiquo me includere ludo.
Item Iuuenalis,
Ergo ſibi dabit ipſe rudem, ſi noſtra mouebunt
Conſilia. Ouidius,
Sic igitur tarda vires adimente ſenecta,
Me quoque donari iam rude tempus erat.

M. Tullius Philippicarum 2. Tam bonus gladiator rudem tam citò accepiſti? Lepidior erit metaphora, ſi longiuſe traducatur: veluti ſiquis adhortetur quempiam vt à ſtudiorum laboribus abſtineat, ſibique rudem impartiat: aut qui vitam aulicam reliquerit, eum aulicæ vitæ rudiarium appellemus. Huic ferme contrarium videtur quod ait Fabius, Acutæ eloquentiæ candidatus. quanquam equidem hoc loco legendum arbitror aurtę, pro acutæ & bonarum literarum candidatus. Nam candida- *Candidati.* ti propriè dicuntur qui magiſtratum ambiunt. Quod ſi transferatur aliò, tranſibit in prouerbii ſpeciem.

Mali corui malum ouum. 25

Κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν, id eſt, Mali corui malum ouum. Aptè vſurpatur quoties à malo præceptore diſcipulus malus proficiſcitur: ex improbo patre filius improbus. ex patria illaudata vir illaudatus: denique facinus ſceleratū ab homine ſceleſto. Metaphoram alii referunt ad naturam animantis quæ nec ipſa eſt idonea cibis humanis, nec ouum parit ad quicquā *Ouum corui quale.* vtile. Sunt qui dicant fieri, vt coruorum pulli parentes ipſos deuorent, ſi forte non paſcant illos ad ſatietatem, & hinc ductum adagium. Alii malunt ad huiuſmodi fabulam referre, Corax quidam primus Syracuſis, poſt mortem Hieronis, inſtituit *Corax, primus Rhetoricæ doctor.* artem Rhetoricem mercede profiteri. Cum hoc adoleſcēs quidam Tiſias hac lege pactus eſt, vt tum demum mercedem perſolueret vbi iam artem perdidiciſſet. Dein vbi iam arte cognita, præmium reddere cunctaretur, Corax in ius diſcipulum vocat. Ibi iuuenis huiuſmodi dilemma proponit. Percontanti quis eſſet artis finis, vbi Corax reſpondiſſet, perſuadere dicendo, Age (inquit) ſi perſuadeo iudicibus, me nihil debere, non reddam, quia vici cauſam ſin minus perſuadeo, non reddam, quia non perdidici artem. At Corax Tiſiæ dilemma tanquam vitioſum & ἀντιστρέφον, in diſcipulum retorſit ad hunc modum. Imò, inquit ſi perſuades, dabis: quia tenes artem, & debes ex pacto: ſin minus, dabis, quia ſententiis iudicum dānatus. Quod commentum tam vafrum, tāmque callidum vbi iudices audiſſent admirati verſutiam adoleſcentis, ſucclamarunt, κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν. Sunt qui narrent hoc ſucclamatum à corona circumſtantium quum alter alteri litem intenderet. Huiuſmodi ferme leguntur in Prolegomenis in Hermogenis Rhetoricem. Ex hac fabula (ni fallor) efficta eſt ea quam narrat A. Gel- *Protagoræ, & Euathli hiſtoria.* lius in Noctibus Atticis lib. 5. capite 10. de Protagora ſophiſta, & huius diſcipulo Euathlo: quæ tametſi longiuſcula eſt, & in

promptu ſita, tamen quòd omnium lepidiſſima videatur, non pigebit adſcribere. Gellius igitur oſtenſio vitioſo dilemmate (quod antiſtrephon vocant, propterea quòd totidem verbis poſſit in aduerſarium retorqueri) Quale eſt, inquit prouulgatum illud quo Protagoram ſophiſtarum acerrimum virum eſſe ferunt aduerſus Euathlum diſcipulum ſuum. Lis namque inter eos & controuerſia ſuper pacta mercede hæc fuit: Euathlus adoleſcens diues, eloquentiæ diſcendæ cauſarúmque orandi cupiens fuit. Is in diſcipulum Protagoræ ſeſe dedit, daturúmque promiſit mercedem, grandem pecuniam, quantam Protagoras petiuerat: dimidiúmque eius dedit iam tunc ſtatim priuſquam diſceret: pepigitque vt reliquum dimidium daret, quo primùm die cauſam apud iudices oraſſet & viciſſet. Poſtea quũ diutule auditor aſſectatórque Protagoræ fuiſſet, & in ſtudio quidem facundiæ abunde promouiſſet, cauſas tamen non reciperet, tempuſque iam longum tranſcurreret, & facere id videretur ne reliquũ mercedis daret: capit cõſilium Protagoras (vt tum exiſtimabat) aſtutum, petere inſtituit ex pacto mercedẽ, litem cum Euathlo conteſtatur. Et quum ad iudices conſcientendæ conſiſtẽdæque cauſæ gratia veniſſet, tum Protagoras ſic exorſus eſt, Diſce inquit, ſtultiſſime adoleſcens, vtroque id modo fore, vti reddas quod peto, ſiue contra te pronuntiatum erit, ſiue pro te. Nam ſi contra te lis data erit, merces mihi ex ſententia debebitur, quia ego vicero: ſin verò ſecundum te iudicatum erit, merces mihi ex pacto debebitur, quia tu viceris. Ad id reſpondit Euathlus, Potui (inquit) huic tuæ tam ancipiti captioni iſſe obuiam, ſi verba ipſe non facerem, atque alio patrono vterer: ſed maius mihi in iſta victoria proludium eſt, quum te non cauſa tantùm, ſed etiam in argumento vinco. Diſce igitur tu quoque magiſter ſapientiſſime, vtroque modo fieri, vti non reddam quod petis, ſiue contra me pronuntiatum fuerit, ſiue pro me. Nam ſi iudices pro mea cauſa ſenſerint, nihil tibi ex ſententia debebitur, quia ego vicero: ſin contra me pronuntiauerint, nihil tibi ex pacto debeo, quia ego non vicero. Tum iudices dubioſum hoc inexplicabiléque eſſe, quod vtrinque dicebatur rati, ne ſententia ſua vtrancunque in partem dicta eſſet, ipſa ſeſe reſcinderet, rem iniudicatam reliquerunt, cauſam in diem longiſſimum diſtulerunt. Hactenus Gellius. Quid autem? annõ optimo iure iudices hoc ſaltem ſententię vice pronuntiare debuerunt, κακοῦ κόρακος κακὸν ὠόν; Narrat eandem fabulam L. Apuleius in Floridorum libris, non dicam copioſius: neque enim poteſt copioſius referri quam à Gellio denarrata eſt, ſed tamen floruletius, & (vt ita dixerim) picturatius. Meminit Euathli Ariſtophanes in Fucis, atque item in Acharnenſibus.

Protagora pacta merces ab Euathlo.

Reſpondit Euathlus Protagoræ.

Ab impiis egreſſa eſt iniquitas. 26

Concinit huic Hebraicum illud ex libro Regum 1. cap. 24. quod Dauid nominatim etiam pro vetuſto prouerbio citat, Ab impiis egredietur iniquitas. Significat autem, ab improbis ſemper mali quippiam exoriri, à bonis nihil malorũ proficiſci. Proinde nihil eſſe cur Saul metuat ne à ſe occideretur: hoc facinus impium, non niſi ab impiis eſſe patrandum, ſe manus ſuas regia cæde non inquinaturum. Porro prouerbium, ſiquidẽ hoc quoque iuuabit, Hebræo ſermone pronuntiatur ad hunc modum מרשעים יצא רשע Quãdoquidem habẽt hoc peculiare pleraque prouerbia, vt in ea lingua ſonari poſtulent in qua nata ſunt: quòd ſi in alienum ſermonem demigrarint, multum gratiæ decedat. Quemadmodum ſunt & vina quędam quæ recuſent exportari, nec gegnanã ſaporis gratiam obtineant, niſi in iis locis in quibus proueniunt. Idem propemodum dicitur apud Græcos verſu prouerbiali,

Quæ ſua lingua ſonant, maxime ſunt.

Γνώμης γὰρ ἐσθλῆς ἔργα χρηστὰ γίγνεται. id eſt,
Probis ab animis facta promanant proba.

Mentis bonæ bona opera.

Lemnium malum. 27

Λήμνιον κακόν, id eſt, Lemnium malum, de malis immenſis ac miſerandis. Hiſtoria, vnde natum adagium, variè narratur, neque magni refert eam anxiè proſequi. Herodotus in Eratone & prouerbii & hiſtoriæ meminit in hanc ferme ſententiam: Pelaſgi ex Attica per vim expulſi, Lemnon incolebant. Huius iniuriæ quum pœnas de Atticis ſumere cuperent, probéque cognitos haberent dies feſtos ac cæremonias illorum, collocatis inſidiis, vxores Athenienſium abduxerunt, quum Mineruæ ſacra facerent in Braurone: hiſque in Lemnum nauigio aſportatis, concubinarum vice ſunt abuſi. Cæterùm mulieres quum plurimos liberos parerent, omneis & Atticis moribus inſtituerunt, & Atticè loqui docuerunt, ita factum eſt vt nec miſcere coniugia cum puellis Pelaſgicis vellent: & ſiquando Pelaſgus quempiam pulſare conaretur, omnes conglobati Attici huic ſuppetias ferrent. Breuiter, adeo inualeſcebat pubes Attica, vt pleriſque in rebus priores tenere videretur. quare viſum eſt Pelaſgis, vt filios ex Atticis mulieribus ſuſceptos trucidarent. Idque perfecerunt, occiſis vna & matribus. deinde ſterilitate, orbitate, peſtilentia, reliquiſque plurimis adacti malis, Delphicum oraculum conſuluerunt, qua via calamitatibus leuari poſſent. Hinc igitur ait per omnẽ Græciam increbuiſſe prouerbiũ, vt ingentia miſerandáq; mala, Lemnia dicerẽtur. Partim igitur hinc natum putat, partim illinc, quòd aliquando Lemniæ mulieres grauceolentia maritorũ offenſæ, eos vniuerſos ſuſtulerũt, auxilio Thoantis. cuius rei meminit & Euripides in Hecuba,

Καὶ Λήμνιον ἄρδην ἀρσένων ἐξῴκισαν. id eſt,
Marémque Lemno ſuſtulere fœminæ
Funditus. Item in Seneca in Agamemnone,
Et ſcelere Lemnon nobilem.

Cicadam ala corripuiſti. 28

Τέττιγα πτεροῦ συνείληφας, id eſt, Cicadam ala corripuiſti. Dicitur in eos qui quempiam prouocant minimè ex vſu ſuo. Lucianus in Pſeudologiſta, ſcribit Archilochum poetam iambographum, & ad maledicendũ egregie inſtructũ, ad hunc modum reſpondiſſe cuidã à quo fuerat conuitio prouocatus, τὸν τέττιγα πτεροῦ συνείληφας. Eſt autem huius inſecti mira quædam & prodigioſa loquacitas, maximè efferueſcente ſole. Plinius negat iis vocem eſſe, ſed ſtridorem cum tractu: cumque ſonum emittit nõ alis, quemadmodũ muſcæ, apes, culices: nam iis ſtridor ſimul cum volatu deſinit: at cicadæ ſi preſſeris alas, vehementius etiam preſtrepit: ſed in pectore ſubeſſe ait duos ſpecus, attritúque membranæ, mobili accedente ſpiritu, per hos è viſceribus ſonũ edi. Ergo quemadmodum ſi cicadã natura garrulam, ala prehẽdas, clarius obſtrepit, ita ſi poetico homini prębeas occaſionem ſimultatis, non modò non tacebit, ſed clarius obſtrepet, & omnem bilem chartis illinet atris. Proinde Platonem aiunt admonuiſſe, ne quis hominem poetam ſibi faceret inimicum. Et Horatius, Genus irritabile vatum, dixit.

Cicadæ garrulitas.

ANIMAD. HENR. STEP.

Poetam ne feceris tibi inimicum.

Vt ſunt ii qui) Nimium generalis foret hæc expoſitio, & huic prouerbio communis cum illis. ἐκ παντὸς ἀνεγείρειν, ἀναγκάζειν. Eum igitur cicadam ala prehendere dicamus qui aliquem ad id incitat & inſtigat, ad quod ſua ſponte & ſine vlla inſtigatione plus ſatis promptus paratuſque eſt. Quia cicada natura quidem ſua garrula eſt, ſed quum ala prehenditur, tum verò multo vehementius perſtrepit.

Tenedia bipennis. 29

Τενέδιος πέλεκυς, id eſt, Tenedia ſecuris. Conueniet aut in eos qui nimium ſeuerè iudicant ac puniunt: aut qui celeriter expediunt controuerſias, & litium ambiguitates. Inde trãſlatum quòd olim rex Tenedi ſecurim geſtans, lites audire conſueuit: cauſáque iudicata, protinus eum qui feciſſet iniuriam, ſecuri percutere: aut quòd Tenedius quidam rex legem tulit in adulteros, vt vtriuſque corpus ſecuri conciderentur: eiuſque legis exemplum etiam in filium edidit. proinde in nomiſmate iuſſiſſe inſculpi, altera ex parte ſecurim, altera duos vultus ex eadem ceruice prominentes. cuius rei meminit & Stephanus in vrbium Catalogo. Plutarchus in Commẽtario de Pythiis oraculis, oſtendit ſecurim typum atque inſigne fuiſſe Tenediorũ, idque propter cancros qui ſunt apud illos in loco qui dicitur Aſterium. Verba Plutarchi (ſiquis fortè requirat) ſunt hæc, Ο τι δ' ἄρα ἄλλο ἀλλοῦσιν περὶ χρυσοῦ ... Lucianus in Philopſeude, Τενέδιον ... id eſt, Rarus enim (iuxta illud quod vulgò dici conſueuit) ſecurim quandam mihi veniſſe ad incidenda mendacia. Mihi videtur alluſum ad Alexandri Magni factum, qui nodum inſolubilem in Midæ plauſtro enſe diſſecuit, quemadmodum oſtendimus alibi. Meminit & Pauſanias in Phocicis, ſed originem adagionis ad aliam fabulam refert. Scribit autem ſecurim inter anathemata, fuiſſe monumentum Pericliti, cuius pater Euthymachus Tenedius, qua de re vetuſta ferretur fabula: Cycnon filium fuiſſe Neptuni, ac regnaſſe in Colonis. Porrò Colonæ erant in terra Troiana, contra inſulam cui nomen Leucophrys. Porrò quum Cycnus haberet filiam nomine Hemitheam, ac filium nomine Tennẽ ex Proclea, ea fuerat Clytii filia, ſoror Caletoris, quem Homerus in Iliados ο, tradit interfectum ab Aiace, quòd is Caletor in Proteſilai nauim ignem inieciſſet. Hæc igitur quum eſſet defuncta, huic ſucceſſit Philonome, Craugaſi filia: quæ quum adamaret Tennen, ac reiecta fuiſſet, mentitur apud maritum, quòd ipſa nolẽs ab eo fuerit de ſtupro ſollicitata. Cycnus vxoris mẽdacio perſuaſus, Tẽnen vna cum ſorore ciſtæ incluſum abiecit in mare. Cæterùm incolumes appulſi ſunt in inſulam Leucophryn cui poſt à Tenne nomen verſum ſit Tenedos. Cycnus tandem vbi comperiſſet ſe deceptũ, nauigat ad filium, ſimul & agniturus errorẽ ſuũ, & veniam deprecaturus. Quũ autem appuliſſet Cycnus, & nauim ab arbore quapiã aut ſaxo religaſſet, Tennes præ iracundia ſecuri funes incidit. Vnde prouerbiũ dici cœptũ de iis qui pertinaciter negarẽt aliquid: Hic eſt qui Tenedia ſecuri hoc aut illud incidere poſſet. Huic non diſſimilis hiſtoria refertur in prouerbio, Tenedius homo.

Tenedius.

Nomiſma Tenediorum.

Colonæ.

Theſaurus carbones erant. 30

Spe fruſtrati.

Ἄνθρακες ὁ θησαυρὸς πέφηνε, id eſt, Carbones theſaurus erant. In eos competit qui ſpe ſua fruſtrantur, quique magnificis rebus expectatis, meras nugas reperiunt. Ex euẽtu quopiam natum videtur, quo quiſpiã theſauri ſpe fodiẽs, carbones defoſſos inuenit.

inuenit. Eaque res in riſum, vulgiq; ſermonem abiit. Nam antiquitus carbones in terra defodi ſolebant, ad indicãdos agrorum terminos, propterea quòd (vt teſtatur in opere De ciuitate Dei diuus Auguſtinus) nulla res magis durabilis, magiſque perpetua quàm carbones ſub terra defoſſi. Lucianus in Zeuxide, Τὸ δὲ κατὰ τὴν παροιμίαν, ἄνθρακες ἡμῖν ὁ θηſαυρὸς ἦσαν, id eſt, Verum iuxta prouerbium, theſaurus noſter carbones erant. Ruſum in Philopſeude, Τὸ γοῦν τοῦ λόγου ἐκεῖνο, ἄνθρακες ἡμῖν ὁ θηſαυρὸς πέφηνας, id eſt, Proinde iuxta id quod dici ſolet, tu nobis qui theſaurus credebaris, carbones extitiſti. Idẽ in Timone de auro inuẽto: Δέδια γοῦν μὴ ἄνθρακας εὕρω ἀνεγρόμενος. id eſt, Vereor itaq; ne expergefactus carbones reperiã. Ruſum in Votis, Καὶ ἄνθρακές σοι ὁ θηſαυρὸς ἦσαν. id eſt, Ac theſaurus tibi carbones fuerint. Alciphron in epiſtola quadã, Οὐ πάντες μοι πάντως οἱ θηſαυροὶ γενήσονται; id eſt, Non omnes theſauri mihi cinis erunt?

Carbones ſub terra defoſſi æterni.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. Ἄνθρακες ὁ θηſαυρὸς ſignificare non poteſt erant, ſimpliciter: & deprauatum eſt apud Zenobium pro πέφηνε. quod legebat apud Lucianum pro πέφηνας.

Octapedes. 31

Ὀκτάποδες, id eſt, Octapedes. Scythico prouerbio dicebantur qui duos poſſiderent boues, & currum vnum. Lucianus in Scytha ſiue Proxeno: Οἱ παρ᾽ αὐτοῖς ὀκτάποδες καλούμενοι, id eſt, Qui apud illos Octapedes vocantur. Dici poterit per iocum in hominem qui ſibi locuples videatur: vel in cũ cui ruſticanæ ſunt opes. Inter opes enim ruſticanas præcipue recenſet Heſiodus βοῦν τ᾽ ἀροτῆρα, id eſt, Bouem aratorem. Addit prouerbio gratiam à luſu ad ſcorpium, polypum, ſepiam & teuthidem, octonis pedibus animãtia, & ob id Græcis dicta ὀκτάποδα. Scorpius etiam prouerbio locum fecit, Octapedẽ excitas. Siquidem hoc animal ſub omni lapide dormire dicitur. Suidas ἐν ὀκτάπουν ſcribit per ο non per α.

Bos arator, rustica poſſeſſio.

Octapedem excitas.

Satius eſt recurrere quàm currere malè. 32

Πάλιν δραμεῖν ἄμεινον ἢ δραμεῖν κακῶς. id eſt,
Satius recurrere, atque vti curras malè.

Senarius prouerbio celebratus, cuius hic eſt ſenſus, Præſtat mutare conſilium in melius quam in malè inſtitutis pergere. Lucianus aſinus ſententiam hanc ſecum voluebat non admodum aſininam, ἦν γὰρ τοῦτο δὴ τὸ τοῦ λόγου.

Πάλιν δραμεῖν ἄμεινον ἢ δραμεῖν κακῶς. id eſt,
Viſum eſt tandem, iuxta vulgi ſermonem,
Potius recurrere, atque currere perperam.

Quin & hoc ſeculo vulgò dictitant, non prorſus aberrare eum qui medio è curſu recurrat: ſignificantes probandos eos qui maturè reſipiſcunt ab ſtultitia.

Solus currens vicit.* 33

Μόνος θέων ἐκράτει, id eſt, Solus currens vicit. De iis qui vincũt nemine contrà certante. Tranſlatum à ſtadiis. Nihil autẽ eſt negotii vincere, ſi nemo tecum certet. Concinne dicetur in eos qui ſibi placent, quaſi pulchrè cauſam ſuam probarint, cuum nullus adſit qui contrà diſputet. Lucianus in Imaginibus, Ῥᾴδιον δ᾽ οἶμαι τὸ τέλος, κατὰ τὴν παροιμίαν, μόνον τινὰ τρέχοντα νικᾶν. id eſt, Haud eſt difficile iuxta prouerbium, quum ſolus curras, vincere. Aſſine illi quòd aliàs recenſuimus, ἐρήμην νικᾶν, id eſt, Deſertam cauſam vincere. Nec alienum ab illo, ἀκονιτὶ νικᾶν, id eſt, citra puluerem vincere. Et ἀνιδρωτὶ νικᾶν, id eſt, Citra ſudorem vincere, quorum alibi meminimus.

Deſertam cauſam vincere.

Leonem ex vnguibus æſtimare. 34

Ἐκ τῶν ὀνύχων λέοντα γινώσκειν, id eſt, Ex vnguibus æſtimare leonem, eſt ex vna quapiam coniectura negotium vniuerſum perpendere, ex paucis multa, ex minimis maxima conicere. Natum videtur adagium à Phidia ſtatuario, qui (ſicut narrat Lucianus in Hæreſibus) inſpecto leonis duntaxat vngui, quantus eſſet totus leo perpẽdit, totumque ex indicio vnguis effinxit. Plutarchus in commentario De defectis oraculis videtur ad Alcæum referre, ſic enim ſcribit, οὐ κατ᾽ Ἀλκαῖον ἐξ ὄνυχος τὸν λέοντα γράφοντες, id eſt, Non Alcæi more leonem ex vnguibus depingentes, hoc eſt, ex re minima, maxima colligentes. Philoſtratus in vita Apollonii, Οἷον ἐξ ὄνυχος ἤδη ὁρῶ, id eſt, Qualem ex vngui iam eſſe video. Baſilius magnus ad Maximum Philoſophum, εἰκὼν ὄντως τῆς ψυχῆς εἰσὶν οἱ λόγοι. κατεμάθομεν οὖν σε διὰ τῶν γραμμάτων, ὅσον, φασὶν, ἐξ ὄνυχος τὸν λέοντα. id eſt, Animi imago re vera eſt oratio, proinde cognouimus te ex literis, non aliter quàm leonem (vt aiunt) ex vnguibus. Fit autem hoc mathematica ratione (ſicuti docet Vitruuius lib. 3.) vt ex membro vel minimo, totius corporis modus colligatur, quemadmodũ Pythagoras Herculani corporis menſuram ex Piſano ſtadio, quod Hercules ſuis pedibus fuerat metatus, ratiocinatus eſt. Sic ex vnius arteriæ pulſu, medici de tota hominis valetudine iudicant: ſic ex coma, aut cingulo, aut oculorum nutu, totam hominis vitam licet conicere: ſic ex vnica epiſtola doctrinam omnem æſtimamus: ex vnico reſponſo totam hominis ſapientiam perpendimus.

Phidiæ iudicium de leonis magnitudine.

Pythagoræ iudicium, de Herculis corpore.

Cauda de vulpe teſtatur. 35

Ἡ κέρκος τῆς ἀλώπεκος μαρτυρεῖ, id eſt, Cauda de vulpe teſtificatur. In eos dici ſolitum qui puſilla in re cuiuſmodi ſint declarant. Eſt autem vulpi cauda pro corpore maior ac piloſior, vt nõ ſit facile celare. Alioqui canis videri poſſit. Vnde quadrabit de exitu declarante cuiuſmodi fuerint reliqua. Quidam primo aggreſſu agni, in euentu vulpes comperiuntur.

Aggreſſu agni euentu vulpes.

E fimbria de texto iudico. 36

Ἐκ τοῦ κρασπέδου τὸ ὕφασμα γινώσκω, id eſt, E fimbria textum omne cognoſco. hoc eſt ex vno aliquo puſillo reliquorum facio coniecturam. Tranſlatum à negotiatoribus qui inſpecta texti margine, facile de vniuerſo, cuiuſmodi ſit, iudicant.

De geſtu cognoſco. 37

Ἐκ γεύματος γινώσκω, id eſt, Ex deguſtatione iudico, hoc eſt, ex minima experientia. Ductum item à negotiatoribus, qui guſtato duntaxat vino aut oleo, de reliquo mox pronunciant. Eſt enim cuiuſque arboris fœtui ſuus quidam ſapor & indoles, & forma quoque peculiaris. quæ quoties mutarentur in diuerſum, pro oſtento habitum fuit, vt eleganter Theophraſtus in hiſtoria plantarum libro ſecundo, capite quarto. Vnde Plinius, Ad eum, inquit guſtum tibi reliqua promitto. Seneca, Et guſtũ tibi dare volui. Et deguſtationem, huiuſmodi experiẽtiam vocamus. Haud alienum fuerit huc adſcribere quod Irenæus refert prouerbii nomine, Vt diſcas mare ſalſum eſſe, nihil opus totum ebibere. ſiquidem e paucis guttis deprehendere licet, quale ſit vniuerſum mare.

Guſtum dare.

Mare ſalſum eſſe ex p gut. cognoſcitur.

AEthiopem ex vultu iudico. 38

Τὸν Αἰθίοπα ἐκ τῆς ὄψεως γινώσκω, id eſt, Æthiopẽ ex ipſo vultu cognoſco. Præfert quiſque aliquo ſigno, cuiuſmodi ſit moribus. Præ ſe fert enim Æthiops nigrore vultus, intortis capillis, labiis tumentibus, dentium candore, patriam ſuam. nam veſtem mutare poteſt Æthiops, faciem non poteſt

De fructu arborem cognoſco. 39

Ἐκ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκω, id eſt, E fœtu cognoſco arborẽ: E factis hominem iudico. Quæ parœmia etiam in Euãgelicis literis extat, quemadmodum oſtẽdimus in operis initio, Veſtis & omnis externus cultus, folia ſunt quæ ſæpenumero mentiũtur, quemadmodũ illa ficus mentita eſt Chriſto: ſed pro Chriſti gloria patienter tolerare infamiam, bene velle maleuolis, nec rependere iniuriam, fructus eſt arboris bonæ. Hæc ſiquis conſtanter & alacriter præſtat, arguunt animum ſyncerum. nam ſimulatio, nec diuturna poteſt eſſe, nec fieri poteſt quin alicunde erodens naturæ, prodat animi morbum.

Simulatio, non diuturna.

In tenebris ſaltare. 40

Ἐν τῷ σκότῳ ὀρχεῖσθαι, id eſt, In tenebris ſaltare. Eſt rem gerere clanculum, nullo teſte nullóque iudice. Tranſlatũ ab iis qui choros ducũt, quos in tenebris nemo queat diiudicare, rectène an ſecus moueant pedes. Lucianus in Sectis, Ἐν σκότῳ, φασὶν, ὀρχοίμεθα, id eſt, In tenebris (vt aiũt) ſaltarem*. Quibus ex verbis videtur adagium dici poſſe etiam in illos qui temere nulloque iudicio, nulla certa ratione rem agunt. ſentit enim Lucianus, nos philoſophia deſtitutos, tanquam in tenebris ſaltaturos: vt quicquid in manus venerit, id eſſe credamus quod quærebatur. Apparet huc tacite alluſiſſe Platonem libro de Republica octauo, Ἵνα μὴ σκοτεινῶς διαλεγώμεθα, πρῶτον ὁρισώμεθα, id eſt, Ne tenebroſè diſſeramus, prius definiamus. Nam qui confuſè diſputat, velut in tenebris ſaltat.

In temere rem gerentes.

Confuſè diſputantes.

Areopagita. 41

Ἀρεοπαγίτης, id eſt Areopagita. De triſti ſeueróque dicebatur, aut etiam de iudice vehementer incorrupto. Inuenitur & Σκυθρωπότερος Ἀρεοπαγίτου, id eſt, Triſtior Areopagita. Athenis ſũma erat Areopagitarum authoritas: hi erãt iudices qui de capitalibus cauſis pronuntiabant, tanta integritate vt noctu atque in tenebris, non interdiu, neque luci cauſas cognoſcerent: quo non dicentes, ſed duntaxat quæ dicerentur, ſpectarent. Id ita eſſe teſtatur Lucianus in Sectis. Alluſit ad prouerbium Cicero ad Atticum lib. 1. Senatus Ἄρειος πάγος, nihil conſtantius, nil ſeuerius, nil fortius. Idem eiuſdem operis libro quarto, Ex quo intellectum tres τῶν Ἀρεοπαγιτῶν, ambitũ, comitia, interregnũ, maieſtatem, totam denique Rempublicam flocci non facere.

Areopagitæ, Athenienſes iudices.

Atticus aſpectus. 42

Ἀττικὸν βλέπειν, id eſt, Atticus aſpectus, perinde eſt quaſi dicas os impudens. In eos dicebatur qui vultu ipſo præ ſe ferebant impudentiam, dicendíque confidentiam. Nam hoc vitio notati ſunt Atticorum mores. Ariſtophanes in Nubibus,

In impudẽtes.

Ἐπὶ τοῦ προσώπου τ᾽ ἐστὶν Ἀττικὸν βλέπος. id eſt,
Ac vultu in ipſo aſpectus Atticus eminet.

Sic enim loquitur Streptiades de filio Socratica è ſchola redeunte quem ex ipſa fronte conicit, malam cauſam agere poſſe: quòd neſcio quid Atticæ aſtutiæ ſimul atque impudentiæ præ ſe ferret. Quin & Achilles apud Homerum Agamemnonem appellat κυνῶπα, ob impudentiam. tales & κυνώπιδας dici admonet Heſychius.

Lari ſacrificant. 43

In tenaces vel edaces. [illegible] id eſt, Lari ſacrificant. In tenaces dicitur qui de ſuis nemini quicquam impartiunt, aut in conuiuas edaces, qui nihil de appoſitis epulis mittunt amicis, neque quicquã faciunt reliquiarum. Nam antiquis religioſum erat, ex iis quæ Laribus immolabantur, aliquid foras efferre. Huc alluſit Ariſtophanes in Pluto, apud quem Carion Mercurio obſecranti vt aliquid ſibi de ſacrificio quod intus agebatur impertiret, [illegible] (inquit) [illegible] id eſt, Efferre nequaquam licet. Item in eadem fabula mulieri volenti pro foribus ſpargere bellaria,

[Greek verses illegible]

Intus profectò vt mos eſt, apud Larem,
Nam nefas efferre quicquam, inferre ſed decet magis.

Apud Romanos, authore Plutarcho, nefas erat menſam prorſus inanem tolli: vel quòd innuerent ſemper aliquid reſeruandum in tempus poſterũ: vel vt aſſueſcerent tẽperare cupiditati, a præſentibus abſtinentes: vel vt hoc pacto ſeruorum animos ſibi conciliarent, cum quibus menſam aliquo pacto communem habere viderentur: vel quòd religioſum haberetur in ſacris quicquam vacuum conſpici. *Menſa ſacra res.* Porrò menſa, ſacra quædam res eſt. Cato libro De re ruſtica monet vt villica certis diebus Lari ſacrificet pro copia, addita foco corona. Huic diuerſum adagium fingi poterit, [illegible], id eſt, Hecatæ ſacrum facere. *Hecatæ ſacrificare.* Siquidem in huius deæ ſacris, ij qui cœnam inferebant, ipſi nihil inde guſtabant, neque quicquam auferebant præter tumultum & fumum, vt inquit in Sympoſiacis Plutarchus. Idẽ fieri conſueuit ſiquid inferebatur reliquis diis, quos [illegible] appellant. Torquebitur in eos qui aliis conſulunt, non ſibi: aliis parant opes, ipſi non fruuntur.

Proteruiam fecit. 44

Erat hoc religioſum in nonnullis etiam aliis hoſtiis, nequid ex ſacris epulis relinqueretur: aut ſiquid reliquum eſſet, in igni abſumeretur. *Proteruia.* Porrò id genus ſacrificij, Romani Proteruiam appellant. Vnde celebratur illud Catonis feſtiuiter dictum in Albidium quendam, qui patrimoniũ vniuerſum luxu abſumpſerat, vnis exceptis ædibus quæ incendio conflagrarant: Proteruiam inquit, fecit propterea quòd ea quæ comeſſe non potuerit, quaſi cõbuſſiſſet. Author Macrobius libro Saturnalium 2. Ad hoc facit quod apud Athenæũ libro 8. Theocritus Chius Dioclis Gurgitis, qui deuorato piſce calido, dixit ſe cælũ exuiſſe, Vnum (inquit) illud tibi ſupereſt vt mare ebibas, atque ita tres res omnium maximas confeceris, terram, mare, cælum. At quoties ſumptus ſuperat quæſtum, nec morbus decedit iam in naturam verſus, quid ſupereſt, niſi vt ad malas artes vertant ſeſe, quo luxui ſemper gliſcenti ſuppeditet pecunia? *In helluones & voraces.* Atque hęc eſt vna non minima peſtis Germaniæ noſtræ, præcipue apud eos qui nobilitatis titulo gloriantur: quanquam ſunt in his qui nobilitatem fingunt, vt hæc faciant impunitius, qui ſubornant à quibus vocentur Ioncker, iactant arces paternas, addunt plumam galero, pingunt clypeum, in quo dextera librans machęrã diſſecet elephantem ſubſcribunt epiſtolis ſuis tres literas. Equ. Siquis ſit natus viculo quopiam, puta Ornithoplutus dicto Iſocomo, non ſe ſcribit Iſocomenſem. (nam id plebeium eſt) ſed Ornithoplutus ab Iſocomo. Atque tum ſibi ius eſſe putant indicere bellum cui viſum eſt. Si legum ſeueritas coerceret talium iuuenum intemperantiam, non eſſent tam multi quibus ſupplicia vel infligere cogerentur, vel condonare. Per aleam enim, chartas, ſcorta, compotationes & ocium venitur ad æs alienum, mox ad rapinas & ſycophantias. Curritur in militiam, redeunt cum præda non ab hoſtibus parta. His rudimẽtis exercitati, nullum horrent facinus. Apud veteres erant leges ſumptuariæ, atque adeo Corinthi, quæ ciuitas erat cæteris corruptior, tamen lex extat oppoſita, ſumptuoſius quàm pro rei familiaris modo viuentibus. *Leges ſumptuariæ.* Eam apud Athenæum libro ſexto Diphilus refert hiſce verſibus.

[Greek verses illegible]

id eſt,

Hoc lege cautum eſt hic apud Corinthios,
Si quempiam obſonare ſemper ſplendidè
Videmus, hunc rogamus vnde viuat, &
Quid faciat operis. ſi facultates habet,
Vt reditus harum ſoluere expenſas queat,
Perpetuò vti ſinimus per ſua bona luis
Sin forte ſumptus ſuperat ea quę poſſidet,
Prohibemus huic ne faciat hæc in poſterum.
Ni pareat, iam plectitur mulcta graui.
Sin ſumptuoſe viuit is qui nil habet,
Tradunt eum tortoribus prò Hercules.
Nec enim licet vitam abſque malo vllo degere
Talem ſcias, ſed eſt neceſſe aut noctibus
Abigere prædam, aut fodere muros ædium,
Aut hac patrantium iungier commercio,
Aut in foro agere ſycophantam, aut perfidum
Præbere teſtem. Nos genus hoc mortalium
Eiicimus hac ex vrbe velut purgamina.

At hodie Germania in non obſcuris ciuitatibus fert hoc genus nepotes & ganeones, qui non ſolùm nihil habent: verumetiam multis multa debent, neque cuiquam illorum dicitur, Heus tu, vnde ſuppetit res tuo luxui? Quod ſi fieret, fortaſſe comperirent eſſe verum quod ſcripſit Diphilus.

Hic funis nihil attraxit. 45

[illegible], id eſt, Funis quidem iſte piſciũ attraxit nihil. Senarius prouerbialis, quo ſignificabant operam fruſtra ſumptam, neque ex ſententia eueniſſe, quod quis conabatur. *Opera ſuperuacanea.* Tranſlatum ab hamato funiculo piſcantibus qui ſæpe hamum retrahunt inanem. Natum videtur ex fabula Ariſtophanis cui titulus [illegible], vbi legitur hic ſenarius. Ad adagium alluſit idem in Veſpis, [illegible] atqui non attraxit. De eo qui tetenderat patri laqueum ne quo exiret.

Semper tibi pendeat hamus. 46

Adſimili metaphora dixit Ouidius in Amoribus,

Caſus vbique valet, ſemper tibi pendeat hamus,
Quo minimè credis gurgite piſcis erit.

Id eſt, Semper experiunda fortuna, & omnis tentanda occaſio. Simile illi, Omnem mouere lapidem.

Diues aut iniquus eſt, aut iniqui hæres. 47

Diuus Hieronymus ad Hedibiam ſcribit in hunc modum: Vnde & illa vulgata ſententia mihi videtur eſſe veriſſima, Diues aut iniquus, aut iniqui hæres. Quòd ſi verum eſt illud Heſiodium, non omnino temere eſſe quicquid vulgo dicunt mortales, prouerbium hoc haud oſcitanter expendendum eſt iis qui ſuis opibus ſtulte ſe iactant. *Ingentes ſine fraude non parantur opes.* Neque enim ferè parantur ingentes opes ſine fraude. Et aut ipſe poſſeſſor eas per fas nefaſque congeſſit, aut certe ſucceſſit ei qui has ea parauit via. Plato li. de Legibus v. [illegible] id eſt, Ita verum eſt quod vulgo dicimus, admodum diuites non eſſe bonos. Circumfertur apud Græcos & hic verſiculus ex Menandri comœdiis,

[illegible] id eſt,

Nunquam vir æquus, diues euaſit cito.

Huc reſpexit ille qui Syllæ iactanti ſeſe, dixiſſe legitur: Quomodo vir bonus eſſe potes, qui tantas poſſideas opes, quum à patre nihil tibi ſit relictum. Refert Plutarchus in illius vita.

Herculanus nodus. 48

[illegible], id eſt, Herculeus nodus, pro vinculo arctiſſimo atque indiſſolubili legitur apud eruditos. Seneca ad Lucillium, Vnus tibi nodus, ſed Herculeus reſtat. Sic enim vocat ſyllogiſmũ qui vix diſſolui poſſet. Quod in eos quadrabit qui ſunt arctiſſima neceſſitudine copulati. Idque vnde ſit natum, Plutarchus propemodum indicat, in Alexandri vita. *Gordius nodus.* Scribit enim, Alexandrum Magnum, ſubacto oppido Gordio, Midæ regia, viſere voluiſſe plauſtrum illud celebre, mirando artificio ex corni libro connexum: de quo talis fama apud barbaros increbuerat, quiſquis eius nodos explicuiſſet, ei totius orbis imperium portendi fatis. Alexander enſe diſſecuit. Ariſtobolus ſcribit eum facillime diſſoluiſſe, nempe adempto clauo quo temoni iugum annectitur. Alluſit huc Auſonius, ſcribens Paulino ſuo, Næ tu Alexandri Macedonis peruicaciam ſupergreſſus es, qui fatalis iugi lora quum ſoluere non poſſet, abſcidit, & Pythiæ ſpecu quod nefas erat patere, penetrauit. Rurſus ad eũdem in carmine,

Ocyus illa iugi fatalis ſoluere lora
Pellæum potuiſſe ducem reor, abdita opertis
Principiis, & vtroque caput celantia nodo.

Nodum autem eum quem oſtendit Hercules, religioſum ac ſacrum apud priſcos fuiſſe, ſatis liquet ex his Plinij verbis quæ ſunt in hiſtoria mundi, libro 28. cap. 6. Ac vulnera nodo Herculis præligare, mirum quantũ ocyor medicina eſt. Atque etiã quotidiani cinctus tali nodo, vim quandam vtilem habere dicuntur. Feſtus Pompeius oſtendit antiquitus fuiſſe morem, vt noua nupta laneo cingulo præcingeretur, vincto nodo Herculis: quem vir ominis gratia ſoluebat in lecto, vt & ipſe fœlix eſſet in liberis ſuſcipiendis. *Mos veterum in nuptijs.* nam Hercules ſeptuaginta liberos reliquit. Athenæus lib. 11. tradit Heracleotas Bœotiæ gentem hoc inſi-

hoc inſigni à cæteris diſtingui, ὅτι ἔχοιεν ὑπὲρ τῶν ὤτων αὐτοῦ ἀνῃρημένον Ἡρακλέους δεσμόν, id eſt, quòd ſuper aures geſteat vinculum quod Herculanum dicitur. In conſimilem ſenſum M. Tullius vſurpauit, Trabali clauo, actione in Verrem 7. Et vt hoc beneficium (quemadmodum dicitur) trabali clauo figeret, cum conſilio cauſam Mamertinorum cognoſcit. Meminit & Horatius clauorum trabalium.

Vinculum Herculanū. *Trabalis clauus.*

Fuere quondam ſtrenui Mileſij. 49

Πάλαι ποτ' ἦσαν ἄλκιμοι Μιλήσιοι. id eſt,
Fuere quondam ſtrenui Mileſij.

Hoc ſenario notabant eos qui à priſtina fortuna defluxiſſent, aut à maiorum moribus degeneraſſent. Breuiter, in omnes quadrabit qui deſierunt eſſe quod erant, facti deteriores. in ſenem: in pauperem factum è diuite: in priuatum, qui quãdoque regnauit: in obſcurum, qui aliquando floruerit. Origo prouerbij varie narratur à Græcis: Quidam aiunt Mileſios olim belli gloria præter cæteros floruiſſe, adeo vt quoſcunque bello laceſſerent, eos ſuperarent. Proinde Polycrates Samiorum tyrãnus bellum quoddam geſturus, quum in animo haberet Mileſios ſocios ad eam rem acceſſere, oraculum ſuper eo negotio conſuluit. Deus reſpondit, Quondam fuere ſtrenui Mileſij. Alij diuerſam adferunt fabulam: Quum Cares bellum aduerſus quoſdam molirentur, ſtatuiſſentque eius gẽtis auxilijs vti quæ tum eſſet inter finitimos pollentiſſima, quidam Mileſios acceſſendos cenſuerunt, alij cum Perſis res componendas. Itaque conſultus hac de re Apollo, reſpondit modò dictum ſenarium. Diſſipato per omnem Aſiam oraculo, Mileſij propemodum omnes in prælio cum Perſis collato cæſi ſunt. Itaque oraculum cum riſu in prouerbium abijt. Ruſum alij ſcribunt, Cares cum Dario belligerantes, iuxta vetus quoddam oraculum, quo monebantur vt florentiſſimos auxilio aduocarent, in Branchidas fuiſſe profectos: atque eius loci deum conſuluiſſe num Mileſiorum auxilijs oporteret vti, atque eum reſpondiſſe, Quondã fortes fuiſſe Mileſios: ſignificantem videlicet, eos iam imbelles eſſe & delicijs effœminatos. Verùm hoc commentum ex ipſi temporis ratione coarguit Zenodotus, ſiquidem hunc ſenarium legi apud Anacreontem, qui floruit ætate Cyri Perſarum regis, à quo Darius fuerit tertius. Angelus itaque Politianus mauult ad Mileſiorum mores in mollitiem verſos referre: quẽadmodum facit & Athenæus lib. Dipnoſ. 12. Vſurpat hoc adagium ſemel atque iterum Ariſtophanes in Pluto,

Alia opinio de Mileſiis.

Καὶ πρὸς ἔτι τούτοις ἀπηγόρευσεν, ὅτι
Πάλαι ποτ' ἦσαν ἄλκιμοι Μιλήσιοι. id eſt,
Ac præter hæc renuntiauit hoc quoque,
Fuiſſe quondam ſtrenuos Mileſios.

Dicitur autem ſub perſona adoleſcentis qui reuocatus ab anu quam pauper aliquando diuitem emolumenti gratia coluerat, tunc diues effectus, eandem exhauſtam faſtidit. Alluſit eodem in Veſpis, iocans in ſenes,

Ὦ πάλαι ποτ' ὄντες ἡμεῖς ἄλκιμοι μὲν ἐν χοροῖς,
Ἄλκιμοι δ' ἐν μάχαις,
Καὶ κατ' αὐτὸ δὴ τοῦτο μόνον, ἄνδρες μαχιμώτατοι.
Πρίν ποτ' ἦν, πρὶν ταῦτα. νῦν
δ' οἴχεται, κύκνου τε πολιώτεραι δὴ αἵδ' ἐπανθοῦσιν τρίχες.

O qui quondam fortes fuiſtis in choreis, fortes in pugnis, & ſecundum hoc denique tãtum viri pugnaciſſimi: prius olim fuerunt, prius iſta: nunc verò perierunt, cygno magis cani iam. Ariſtophanes in Ranis notat Μιλήσια στρώματα, id eſt, ſtragulas Mileſias, vt delicijs effœminatorum. Vſurpatur & à Syneſio in epiſtola quadam ad Philoſophon mulierem, ſignificans ſeſe à priſtina fœlicitate redactum ad calamitatem.

Mileſia ſtragula.

Fuimus Troes. 50

Ἦμες Τρῶες, id eſt, Fuimus Troes. Hic loquendi color in Græcanicis tragœdijs adeo paſſim obuius eſt, vt tanquam in adagium abierit, vbi periſſe quempiam ſignificant. Euripides in Hecuba, Κἀγὼ γὰρ ἦν ποτε, id eſt, Et quõdam ego fui. Sophocles in Electra,

Ἀπωλόμην δύστηνος, οὐδέν εἰμ' ἔτι. id eſt,
Miſeranda perij: nulla ſum poſthac ego.

Id imitatus Virgilius ſecundo Æneidos libro,

-fuimus Troes, fuit Ilium & ingens
Gloria Teucrorum. Ruſum alibi,
Et campos vbi Troia fuit. extinctam ſignificans. Eandem

ſententiam diuerſa metaphora extulit Ouid lib. De triſtib.

Nos quoque floruimus, ſed flos fuit ille caducus,
Flammáque de ſtipula noſtra breuiſque fuit.

Ad eandem figuram pertinet & illud ex Terentiana fabula cui titulus αὐτὸν τιμωρούμενος, Imo habui Chreme: tanquam periiſſe ſignificans. Item illud ex Rudentibus Plauti, Miſerum iſthuc verbũ & peſſimum eſt, habuiſſe. Præterea nobilis illa vox M. Tullij de coniuratis ſupplicio affectis, Vixerunt, quum occiſos ſignificaret. Hanc ſermonis figuram ex antiquiſſima illa Lacedæmoniorum chori cantilena putant increbuiſſe. Eius chori mentionem facit Plutarchus in libello cui titulus, Quo pacto laudare ſe quiſpiam citra inuidiam poſſit. Meminit & Diogenianus in Græcorum adagiorum Collectaneis. Conſtabat autẽ is chorus triplici ſerie atque orbe, ſenum, puerorum, iuuenũ. Senum hæc erat cautio,

Habuiſſe, miſerum. *Vixerunt.*

Ἄμμες ποτ' ἦμες ἄλκιμοι νεανίαι. id eſt,
Nos fuimus olim ſtrenui iuuenculi.
Deinde puerorum hæc erat,
Ἄμμες δέ γ' ἐσσόμεσθα πολλῷ κάρρονες. id eſt,
Præſtantiores nos futuri olim ſumus.
Poſtremò iuuenum hæc erat,
Ἄμμες δέ γ' εἰμές· αἰ δὲ λῇς, αὐγάσδεο. id eſt,
At nos ſumus: vel experire, ſi velis.

Chorus Lacedæmoniorum.

Hunc chorum (quem τριχορίαν vocant) inſtituit apud Lacedæmonios Tyrtæus, iuxta triplex ætatum diſcrimen. Nam pueritia ingreſſus eſt vitæ, virilis ætas progreſſus, ſenecta exitus.

Τριχορία.

Pyrauſtæ interitus. 51

Πυραύστου μόρος, id eſt, Pyrauſtæ interitus. In eos dicebatur qui ſibiipſis exitium acceſſunt. Ait enim Zenodotus, Pyrauſtum inſectum eſſe quod lucernis aduolet, atque ita exuſtis alis concidat, pereátque. Citat autem hunc ex Æſchylo ſenarium,

Δέδοικα μωρὸν κάρτα πυραύστου μόρον, id eſt,
Magnopere ſtultum metuo pyrauſtæ exitum.

Tradit eadem de pyrauſta Aelianus De natura animantium li. 12. citans eũdem ex Aeſchylo locum. Meminit de pyrauſta & Plinius li. 11. ca. 36. Gignit (inquiens) aliqua & contrarium naturæ elementum, ſiquidem in Cypri ærarijs fornacibus ex medio igni, maioris muſcæ magnitudine, volat pennatum quadrupes: appellatur Pyralis, à quibuſdam Pyrauſta (aut, vt nonnulli codices habent, pyrotus.) Quandiu eſt in igne, viuit: quũ euaſit longiore paulo volatu, tũc emoritur. Cuiuſmodi ferme tradidit Ariſtoteles tertio libro De animalibus è niue vetuſtiore vermem naſci, qui niue exemptus nõ viuat. Eum nos vidimus in Alpibus. Quòd ſi placet ad hoc referre adagium, conueniet & in eos qui ὠκύμοροι ſunt, id eſt, qui celeriter intereunt. Nec inuenuſtè deflecteretur in eos qui nuſquam viuere poſſunt, niſi in propria patria: ſi contingat agere peregre, rebus omnibus offenduntur.

Ὠκύμοροι.

Poſt feſtum veniſti. 52

Κατόπιν τῆς ἑορτῆς ἥκεις, id eſt, Poſt feſtum veniſti. Refertur à Diogeniano. Dicitur in eos qui negotio cuipiam egregio non interfuerunt: propterea quòd ſerius, iam re peracta, acceſſerint. Socrates in Gorgia Platonis, Ἀλλ' ἦ, τὸ λεγόμενον, κατόπιν ἑορτῆς ἥκομεν καὶ ὑστεροῦμεν, id eſt, Num (inquit) poſt feſtum (quemadmodum dici conſueuit) venimus ac ſerius? Legitur & hoc pacto, Παναθηναίων κατόπιν, id eſt, Poſt Panathenæa. Itẽ μετὰ Πύθια ὕστερον ἥκεις, id eſt, Poſt Pythia veniſti.

Poſt Panathenæa. *Poſt Pythia.*

Merx vltronea putet. 53

Merces vltroneæ putent, id eſt, ingrata ſunt quæ vltro non petentibus offeruntur. Tranſlatum videtur à negotiatoribus qui merces à venditore vltro oblatas, ſuſpectas habere ſolent, quaſi ſtudeant eas extrudere. Adagiũ refertur à Diuo Hieronymo in quæſtionibus Hebraicis, Tritũ (inquit) prouerbium eſt, vltroneas putere merces. vnde & nos de induſtria dicenda reticemus, vt auidius velis audire quæ tacita ſunt. Vſurpat idem in epiſtola ad Demetriadem virginem. Ab hac ſententia non abludit illud Ouidianum,

Vltroneas putere merces.

Quod venit ex facili, faciles ſegnéſque tenemus.
Quod ſpe, quódque metu torſit, habere iuuat.

Quin vulgo etiamnum in ore eſt, vltro delatum obſequium plerunque ingratum eſſe. cui tamen refragatur Mimus ille non inſulſus,

Bis eſt gratum, quod opus eſt, vltro ſi offeras.

Bis gratum quod vltro offertur.

Illotis pedibus ingredi. 54

Ἀνίπτοις ποσὶν ἀναβαίνειν, id eſt, Illotis pedibus ingredi. Eſt cõfidenter atque imperitè rem egregiam aggredi, tanquam profanè & irreuerenter. Tranſlatum à ſacrorũ cæremonijs in quibus omnia pura lotáque iubebantur exhiberi. Lucianus in Demonactis vita, Οὐ μὴν ἀνίπτοις γε ποσί, τὸ τοῦ λόγου, πρὸς ταῦτα ᾖξε, id eſt, Haud quaquam illotis (vt aiunt) pedibus ad iſta venerat. hoc eſt, neutiquam inexercitatus, neque rudis. Idem in Rhetorũ præceptore notat eos, qui ἀνίπτοις ποσίν, id eſt, nullis bonis diſciplinis inſtructi, ad rhetoricum munus accedunt. Æneas ſophiſta in epiſtola quadã, Οἱ μὲν πολλοί, τὸ δὴ λεγόμενον, ἀνίπτοις ποσὶν ἐπιπηδῶσι τοῖς ἱεροῖς, id eſt, Pleríque quidem illotis (quod aiunt) pedibus irrumpunt ad ſacra. A. Gellius in Noct. lib. Illotis (quod aiunt) pedibus & verbis reprehendit doctiſſimi hominis orationem. Macrobius Saturnal. lib. 1. Illotis pedibus prætereunt: de literatoribus loquitur qui reconditam illam in Vergiliano poemate doctrinam negligunt. Huiuſmodi Galenus lib. De virtute ſimplicium remediorum vi. ἀμυήτους vocat καὶ βεβήλους. Καὶ ἴσως, inquit, ἐοικὸς μὲν, ὥσπερ ἐν μυστηρίοις... ἀλλ' οὔτ' ἐκεῖ... οὔτ' ἐγὼ ταῦτα τοῖς μὴ πρότερον γεγυμνασμένοις, id eſt, Ac fortaſſis haudquaquam iniquum eſt ſi & myſteriorum libros quidam, ſacris non ini-

In imperitos, & impudenter temerarios.

tiam, ſunt auſi legere At eos libros nec illi qui ſcripſerunt, ſcripſerunt profanis, nec ego hæc ſcribo iis qui nondum in primis rudimentis Iyæi exercitati. In genere ſermonē omnem parum verecundum, nimiſque procacem ac petulantem, illorum prouerbio vocant.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. Ἀνίπτοις] ἀναβαίνειν non ſignificat ingredi, id eſt, incedere aut intrare, ſed aſcēdere. Nec prouerbium neceſſariò effertur cum hoc verbo, non magis quam cum ἰέναι, aut ἐπιβαίνειν, aut alio huiuſmodi: ſed prouerbialia verba ſunt ἀνίπτοις ποσὶν, vt & ἀνίπτοις χερσὶν, quibus authores, prout viſum eſt, hoc vel illud verbum accommodant. Vnde igitur illud ἀναβαίνειν Eraſmus ſumpſit? Nimirum ex prouerbio quod integrè ita effertur, ἀνίπτοις ποσὶν ἀναβαίνειν ἐπὶ τὸ τέγος. Id eſt, Illotis pedibus cōſcēdens tectum. Nam Suidas, poſtquam illis verbis ἀνίπτοις ποσὶν ſuam explicationem dedit, ἀπαρασκευάστως καὶ χωρὶς τινὸς παρασκευῆς (vbi fortaſſe melius legeretur ἀπαρασκευάστως, id eſt, imparatò) affert & hæc, quibus ſuam tribuit expoſitionem ſeorſum, hanc videlicet, ἐπὶ τῶν ἀμαθῶς ἐπί τι ἔργον ἑαυτοὺς ἐμβαλλόντων. Id eſt, De iis qui imperitè ad rem aliquam agendam ſe conferunt. Apud Zenobium autem illud ἀνίπτοις ποσὶν non ponitur ſeorſum, ſed duntaxat cum his verbis ἀναβαίνειν ἐπὶ τὸ τέγος, cum eadem enarratione quæ & apud Suidam.

Illotis manibus. 55

Ἀνίπτοις χερσὶν, id eſt, Illotis manibus. A Diogeniano refertur, pro eo quod eſt irreuerenter atque imparate. Tranſlatum item à ſacrorum puritate. Heſiodus in Operibus & Diebus vetat ne quis mane Ioui libet vinum χερσὶν ἀνίπτοις, id eſt, manibus illotis.

> Μηδέ ποτ' ἐξ ἠοῦς Διὶ λειβέμεν αἴθοπα οἶνον
> Χερσὶν ἀνίπτοισιν, μηδ' ἄλλοις ἀθανάτοισιν. id eſt;
> Ne vnquam mane Ioui vinum libaueris ardens
> Illotis manibus, neque diuūm prætera vlli.

Ac ne vel amnem quiſpiam ingrediatur, aut fontem χεῖρας ἀνίπτους, idem vetat, id eſt, manibus illotis. Vnde χέρνιβος apud Homerum crebra mentio. Ea vox perinde ſonat, quaſi dicas manuum lotionem: à qua rem diuinam antiquitus auſpicabantur, atque etiam conuiuium, vtpote rem ſacram. Gregorius cognomento Theologus in apologia De fuga ſua in Pontum, coniungit vtrunque, ἀνίπτοις χερσὶν, ὅ δὴ λέγεται, καὶ ἀμυήτοις ποσὶν, τοῖς ἁγιωτάτοις ἑαυτοὺς ἐπεισάγουσι. id eſt, illotis, vt dici ſolet, manibus, ac profanis pedib⁹, ſemet rebus ſacratiſſimis ingerūt. Caius lib. Pandect. 1. Titulo de origine iuris, Si in foro, inquit, cauſas dicentibus nefas (vt ita dixerim) videtur eſſe, nulla præfatione facta, iudici rem exponere, quanto magis interpretationem promittētibus inconueniens erit, omiſſis initiis, atque origine nō repetita, atque illotis (vt ita dixerim) manibus, protinus materiam interpretationis tractare? Vtrumque prouerbium rectè vſurpabitur in eos qui vel audacius, vel parum inſtructi rebus his quibus oportuit, negotium inuadunt. veluti ſiquis principis munus capeſſat, nulla neque virtute, neque ſapientia, neque rerum vſu præditus.

Χέρνιβον.

In temerarios.

Aquilæ ſenecta. 56

Ἀετοῦ γῆρας, id eſt, Aquilæ ſenecta. In ſenes dicebatur bibaces magis quam edaces. Nam Plinius lib. x cap. 3. refert aquilas neque ſenio, neque ægritudine oppetere, ſed fame: in tantum ſuperiore accreſcente roſtro, vt aperiri non queat. Eóque aquilam tantum in ſenecta bibere, aut de præda ſanguinem ſugere: quum nullæ fere aues aduncis vnguibus vtantur potu, præter tinnunculum, & miluum: quanquam hi quoque perquam raro bibant. Author Ariſtoteles libro De natura animalium octauo. Sed idē libro nono narrans de aquilæ roſtro eadē ferme quę Plinius, addit huic rei datam fabulam quæ ſignificat hoc ideo accidere aquilę, quòd olim, quū homo eſſet, hoſpiti fecit iniuriam. Terentius in Heautontimorumeno, Vita verò eſt (quod dici ſolet) Aquilę ſenectus. Verba ſunt Syri adulātis hero, quòd pridie ſtrenue bibiſſet in conuiuio. Eſt autem veluti peculiaris ſenibus bibacitas: ſiue quòd natura frigus ætatis, vini calore penſare deſiderat: ſiue quòd vini hilaritas minuit ſenectutis moleſtiam. Vnde Plato quoque quum iuuenibus in totum interdixerit vſum vini, viris moderatum permiſerit, ſenibus largiores compotationes concedit: tum cur ſenectus ſit vinoſior, cauſam reddit etiā Alexander Aphrodiſeus in problemate quarto ab vltimo, quòd ętas ingraueſcēs, minuat calorem, vinum autē humectet ſimul & calfaciat. vnde & vulgò lac ſenum dicitur. Narratur & priſci Catonis Sæpe mero caluiſſe virtus, vt inquit Flaccus.

Aquilas fame mori.

Cato, bibacitatis reprehenſus.

Aquilæ ſenecta, corydi iuuenta. 57

Ἀετοῦ γῆρας, κορυδοῦ νεότης, id eſt, Aquilæ ſenecta, corydi iuuēta. De viuida viridique ſenecta, quæ præſtantior ſit aliquorum iuuenta. Nam anus aquila præſtat corydo auiculæ, etiam ætate integra. Citra allegoriam extolit Euripides in Andromache,

> Π[illegible] χερὶ [illegible],
> Κ[illegible] id eſt,
> Multis etiam iuuenibus anteſtat ſenex,
> Cor mens adeſt generoſa,

Camelus vel ſcabioſa complurium aſinorum geſtat onera. 58

Κάμηλος καὶ ψωριῶσα πολλῶν ὄνων ἀναφέρει φορτία, id eſt, Camelus etiam ſcabioſa, complurium aſinorum tollit onera. De iis qui vſqueadeo præcellunt quoſdam, vt etiam ſenes, aut alioqui ægroti, præſtantiores tamen ſint illis integris: aut de his qui rebus parum proſperis, tamen plus valent ob priſtinę fortunæ reliquias, quam alij rebus integris. Vſus eſt Syneſius.

Palinodiam canere. 59

Παλινῳδεῖν, Id eſt, Palinodiam canere eſt, diuerſum ab his quę prius dixeris, dicere, atque in contrarium vertere ſententiam. Tranſlatum eſt à Steſichori Lyrici poetæ facto, cuius meminit Plato in Phædro. Is quum Helenam carmine vituperaſſet, oculis orbatus eſt. intelligens autem (Achille, ſicut ſcribit Pauſanias in Laconicis, Helenę iuſſu nunciante) cæcitatis ſuæ cauſam, protinus palinodiam cecinit, Helenámque prius vituperatam laudauit, itáque viſum recepit. Hunc Socrates iocatus ſeſe velle imitari, & amoris vituperati prius canere palinodiā, quam orbetur oculis. Sonat autem Græcè παλινῳδία, quaſi dicas recantationem. Quo quidem verbo Flaccus vſus eſt in odis, promittens palinodiam amicæ quam contumelioſo carmine prouocarat,

> -dum mihi
> Fias recantatis amica
> Opprobriis, animumque reddas.

M. Tull. ad Atticum. Expecta palinodiam diuinam. Vſurpauit hoc adagium nominatim prouerbij vice Iohānes Chryſoſtomus. Item Plato in epiſtola ad Dionyſium tertia.

παλινῳδία quid.

Vertere vela. Funem reducere. 60

Vertere vela, eſt in diuerſum mutare ſententiam, vitæque inſtitutum. Horatius in Odis,

> -nunc retrorſum
> Vela dare, atque iterare curſus
> Cogor relictos.

Tranſlata metaphora à nauigantibus qui curſus errorem verſis velis corrigunt. Hanc Perſius in quinta Satyra nōnihil nouans, Funem reducere dixit, pro eo quod eſt, inſtitutum mutare in diuerſum,

> Quæ dederam ſuprà, repeto, funémque reduco.

Mutare inſtitutum.

Venia primum experienti. 61

Συγγνώμη πρωτοπείρῳ, id eſt, Venia primum experienti. Refertur à Diogeniano. Ignoſcendum his qui rudes nouo quopiam in negotio incipiunt verſari, ſiquid per imperitiam peccarint. Chryſoſtomus ſententiam extulit in homilia quadā. Καὶ τῷ μὲν ἐν ἀρχῇ προσπταίσαντι συγγνώμην δίδομεν ἅπαντες διὰ τὴν ἀπειρίαν, id eſt, Et ei qui lapſus eſt in initio, veniam damus omnes, ob imperitiā. Fertur & hoc Συγγνώμη τῷ πρῶτον ἁμαρτάνοντι, id eſt, Venia primum delinquenti. Pindarus in Hymnis, τὰς δὶς ἀμπλακίας φερομένους dixit, quòd iteratum facinus, non oporteat impunitum eſſe. Alibi retulimus δὶς πρὸς τὸν αὐτὸν λίθον. Celſus lib. Pandect. 1. Tit. De legib. & ſenat. Nam ad ea potius debet aptari ius quæ & frequenter fiunt & facile, quàm ad ea quæ perraro eueniūt: quia quę ſemel aut bis (vt ait Theophraſtus) accidunt, contemnunt legiſlatores. Theophraſti Gręca ſic habent, τὰ γὰρ ἅπαξ ἢ δὶς ἀποβαίνοντα παραβαίνουσιν οἱ νομοθέται.

Condonandū auſpicantibus.

Euripus homo. 62

Εὔριπος ἄνθρωπος, id eſt, Euripus homo. In inconſtantes, ac moribus inæqualibus homines dicetur. Quadrabit & in fortunæ vices, quæ res mortalium, velut æſtu quodam ſurſum ac deorſum iactat: vt rectè dixerit Plautus in Captiui duo, Dij nos quaſi pilas homines habent. A maris Euripi prodigioſa quadam reciprocandi celeritate ducta metaphora. Eſt autem Euripus, maris pars inter Aulidem Bœotiæ portū, & Eubœam inſulam: cuius meminit Strabo lib. 9. & Plinius lib. 2. Et quorundam tamen, inquit, priuata natura eſt, velut Taurominitani Euripi ſæpius, & in Eubœa ſepties die ac nocte reciprocantis, tam rapida conuerſione, vt quemadmodum author eſt Pōponius Mela, ventos ac etiam plena ventis nauigia ſecum portet. Neque dum huius tam ſtupēdæ rei cauſa ſatis idonea peruestigata eſt à ſcriptoribus. Etiamſi T. Liuius, ſecunda Belli Punici lib. 8. à ventis quibuſdam illic flantibus ita rapi credit. Seneca in Hercule OEtæo.

> Euripus vndas flectit inſtabilis vagas,
> Septémque ruſus flectit, & totidem refert,
> Dum laſſum Titan mergit Oceano iubar. Bœotius item,
> Exæſtuantis more fertur Euripi.

Cicero pro Plancio, Quod fretum, quem Euripum, tot motus, tantas, tam varias habere creditis agitationes, commutationes, fluctus, quantas perturbationes, & quantos æſtus habet ratio comitiorum? Obiicit Æſchines Demoſthenem, quòd ſubinde commutata factione, Euripum ipſum inconſtantia ſua viciſſet. Vnde Græci Euripiſton, hominem incerta fide vocant. Gregorius Theologus in epiſtola quadam ad Sophronium

Euripus.

Euripiſtus incerta fide homo.

equitum

equitum magiſtratum, [Greek] id eſt, Vides quæ ſit conditio rerum noſtrarum, vtque rota quædam negotiorum humanorum curſu circumagatur, nunc his, nunc illis florentibus ac marcentibus, dum neque proſperitas, neque aduerſitas (vt aiunt) nobis conſtat, ſed quam ocyſſime in diuerſum mutatur ac tranſilit, vt auris ac literis aquæ inſcriptis fidere liceat citius, quam humanæ fœlicitati. His verbis pulchre depingit Euripum humanæ conditionis. Inuenitur & τύχη εὔριπος, id eſt, Fortuna volubilis. Nihil enim hac inſtabilius, & εὔριπος διάνοια, quòd cogitatio nunc huc nunc illuc feratur.

Endymionis ſomnum dormis. 63

Ἐνδυμίωνος ὕπνον καθεύδεις, id eſt, Endymionis ſomnum dormis. In eos quadrabit, qui ſeſe immodico ſomno ſaginát: aut qui diuturno in ocio verſantur, nec vllis ſe negotiis exercent, ſed mollem feriatámque agant vitam. Natum a fabula notiſſima Endymionis: is erat puer adprime formoſus, ac Lunæ adamatus: Cui quidem illa à patre Ioue precibus impetrauit, vt quicquid optaſſet, id ferret. Optauit Endymion vt perpetuum dormiret ſomnũ, ἀθάνατος καὶ ἀγήρως μένων, id eſt, Immortalis perſeuerãs, & expers ſenij. Vſus eſt hoc adagio Ariſtoteles 10. Moralium libro, colligens neque ocium conuenire diis, neque ruſſus vllam aliam actionem illis dignam videri, præter contemplationem. Porrò quum conſtet inter omnes, illos viuere, contentaneum eſt eoſdem & agere quippiam. Neque enim, inquit, oportet eos Endymionis, vt aiunt, dormire ſomnum. Cicero lib. de Finib. 5. diſſerens id maxime nobis inſitum a natura, vt agamus aliquid: Itaque, inquit, ne ſi iucundiſſimis quidem nos ſomniis viſuros putemus, Endymionis ſomnum nobis nolimus dari, idque ſi accidat, mortis inſtar putemus. Idem Tuſcula. quæſ. lib. 1. Quanquam qui leuiorem faciunt, ſomni ſimillimam volunt eſſe. Quaſi verò quiſquam ita nonaginta annos velit viuere, vt cum ſexaginta confecerit, reliquos dormiat. Ne ſues quidem id velint, nó modo ipſe Endymion vero, ſi fabulam audire volumus, neſcio quando in Latmio obdormiuit, qui eſt mons Cariæ: nõdum opinor eſt experrectus.

In molles, & ocioſos.

Ocium, diis nõ conuenire.

Vltra Epimenidem dormis. 64

Ὑπὲρ τὸν Ἐπιμενίδην καθεύδεις, id eſt, Vltra Epimenidis ſomnum dormiſti. In eos dicetur qui perpetuum agunt ocium. Hiſtoria de Epimenide Cretẽſi theologo extat in Noctibus Gellianis: extat & apud Diogenem Laertiũ. Is ambulando feſſus in ſpecum quẽdam ſubierat, illic obdormiuit: nec experrectus eſt à ſomno ante exactos annos 47. Meminit huius Plinius lib. 7. cap. 52. his verbis, Magna quidẽ fabuloſitate, quam equidem & in Gnoſio Epimenide ſimili modo accipio: puerum æſtu & itinere feſſum, in ſpecu ſeptem & quinquaginta dormiſſe annis: rerum faciem, mutationémque mirantem, velut poſtero experrectum die: hinc pari numero dierum, ſenio ingruente, vt tamen in ſeptimum & quinquageſimum atque cẽteſimum vitæ duraret annum. Lucianus in Timone, Ὑπὲρ τὸν Ἐπιμενίδην γὰρ κεκοίμησαι, Nam ipſum etiam Epimenidẽ ſomno viciſti.

Longiſſimus 47. annorum ſomnus: vel aliis 57.

Matura ſatio ſæpe decipit, ſera ſemper mala eſt. 65

Columella de re ruſtica ſcribit hunc in modum: Sed quum omnia in agricultura ſtrenue facienda ſunt, tum maxime ſementis. Vetus eſt agricolarum prouerbium: Maturam ſationẽ ſæpe decipere ſolere, ſeram nunquam quin mala ſit. Hactenus Columella. Admonet adagium in omni negocio maturandum eſſe, neque paulò ſatius eſſe, occupare tempus legitimũ, quàm ſerius aggredi. Veluti ſiquis admoneat vt pueri tenera adhuc ætate præceptoribus committatur erudiendus. Cõſultius enim anteuertere quàm prouectior. bus annis tum demum incipere.

Fames Melıæa. 66

Λιμὸς μηλιαῖος, id eſt, Fames Meliæa. De fame extrema, déque rebus difficillimis. Eſt enim Melus oppidum Theſſaliæ, quod Nicias Athenienſium dux obſedit expugnauitque, non tam machinis bellicis, quàm fame. Hæc ferme Suidas. Idem aliter hoc pacto, λιμῷ μηλίῳ, fame Melia. Meminit huius hiſtoriæ Thucydides in quinto. Prouerbium eſt apud Ariſtophanem in Auibus,

Τοὺς δ' αὖ θεοὺς ἀπολεῖτε λιμῷ μηλίῳ. id eſt,
Iterum deos fame enecatis Melia.

De re perquam difficili.

Saguntina fames. 67

Saguntina fames ſimili ratione in prouerbium venit. Hiſtoriæ meminerunt T. Liuius, Val. Maximus, & M. Tullius in Philippicis. Eſt autem Saguntum Hiſpaniarum oppidum, iuxta flumen Hiberũ, ſocietate fœderéque coniunctum cum Romanis. id longa Pœnorum obſidione fameque eò redactum eſt, vt ciues extructo in foro igni, quicquid erat precioſarum rerum in eum conijcerent: ac poſtremò, ſéque ſuóſque liberos eodem præcipitarent, ne venirent in hoſtium manus. Auſonius, Iam iam Peruſina iam Saguntina fame Lucaniacum liberet. Græci vehementem & intolerandam famem, quæque λιμὸν βούλιμον inducat, βούλιμον appellant. & βουλιμιᾶν dicuntur qui animo deficiunt, præſertim ob inediam. Ariſtoteles ſectionis 8. problemate 4. quærit cur in frigore & hybernis menſibus homines magis βουλιμιῶσι, nam hoc verbo vtitur. & quam Ariſtoteles vocat βούλιμον, Theodorus vertit famẽ caninam. Mos erat olim apud Græcos, famem virgis exædibus eiicere, dicentes, ἔξω βούλιμον, ἔσω δὲ πλοῦτον καὶ ὑγίειαν, id eſt, Foras famem, intro diuitias & ſanitatem.

Saguntini Romanis fidiſſimi.

Foras famẽ.

Famis campus. 68

Λιμοῦ πεδίον, id eſt, Famis campus. In ciuitatibus dicitur ingenti fame preſſas. Eſt autem locus quiſpiam hoc nomine dictus, quum aliquando illic ſumma fame laboraretur, apud Athenienſes oraculum admonuiſſe, vt famem, loco deſignato certis piaculis placerent. illi deſignarunt campum qui eſt poſt ærarium. Atque hunc cum locum, Famis campum appellant.

Fames placata.

Elephantum ex muſca facis. 69

Ἐλέφαντα ἐκ μυίας ποιεῖς, id eſt, Elephantum ex muſca facis, Id eſt, Res exiguas verbis attollis atque amplificas, Lucianus in Muſcæ encomio, πολλὰ δ' ἔτι ἔχων εἰπεῖν, καταπαύσω τὸν λόγον, μὴ καὶ δόξω, κατὰ τὴν παροιμίαν, ἐλέφαντα ἐκ μυίας ποιεῖν. id eſt, Multa adhuc cõmemorare poſſem: ſed finem dicendi faciam, ne videar & ipſe, iuxta tritum prouerbium, ex muſca elephantum facere. Sumptum videri poteſt ex Homero, qui inter prælia deorum & heroum, muſcæ improbitatem deſcribit, cum hac inuictum & acrem bellatorẽm conferens Menelaum, Iliad. ρ. Quin & D. Auguſtinus libro cõtra Manichæos de duabus animabus, non dubitat muſcam conferre ac præferre Soli, velut animal inanimi.

Elephantus non capit murem. 70

Ἐλέφας μῦν οὐχ ἁλίσκει, id eſt, Elephãtus non capit murem. Generoſus & excelſus animus negligit prædas viles, ac lucella minuta. Vir egregie doctus non inſectatur minutulos iſtos literatorum ſimios. Homo præpotens non offenditur iniuriolis tenuium.

Aquila thripas aſpiciens. 71

Ἀετὸς θρῖπας θηρεύει, id eſt, Aquila thripas aſpiciens. De magnis qui puſilla negligunt. Eſt θρὶψ auicula quæpiam minutiſſima, quam aquila quum videat (vt eſt oculatiſſima) haud tamen dignatur perſequi, vtpote prædam vnguibus ſuis parum dignam. Ad hunc quidem modum inuenio in commentariis Græcorũ, verũm haud ſcio an mendoſé. Nam thripas reperio vermiculi genus eſſe.

Magni puſilla negligunt.

De pilo pendet. De filo pendet. 72

Ἐκ τριχὸς κρέμαται, id eſt, De pilo pendet. De re vehementer periculoſa. Videtur natum ab hiſtoria illa Dionyſij tyranni, propter gladium de pilo in caput impendentem. Ad quod alluſit Perſius Satyra 3.

Et magis auratis pendens laquearibus enſis,
Purpureas ſubter ceruices terruit.

Citatur hic verſiculus apud Macrobium lib. Saturnalium 1. ex Ennianorum annalium lib. 3.

Hac noctu filo pendebit Hetruria tota.

Id eſt, verſabitur in ſummo diſcrimine. Hoc dicto non eſt aliud hodie vulgo tritius. Syneſius in epiſtola quadã ἀπὸ λεπτοῦ φασὶ μίτου τὸν βίον ἠρτῆσθαι. id eſt, Aiunt vitam de tenui pendere filo. Eodem pertinet dictum illud Laconicum, cuius meminit Plutarchus in Apophthegmatis Laconicis, nam quum quiſpiã Lampen Æginitam efferret, tanquam longe ditiſſimum, propterea quòd multa poſſideret nauigia, Lacon quidam, οὐ θαυμάζω, ἔφη, τὴν εὐδαιμονίαν ἐκ σχοινίων ἠρτημένην, id eſt, Nihil, inquit, moror fœlicitatem de funiculis pendentem. Nimirum innuẽs, nauticas opes incertas eſſe, ac fortunæ ludibriis obnoxias.

De impendẽte ſummo diſcrimine.

Fœlicitas à funibus pẽdens.

Nil intra eſt oleam, nil extra eſt in nuce duri. 73

Eſt verſus prouerbialis apud Horatium in Epiſtolis, dicendus in eos qui ad inſaniam vſque impudentes, non verentur & confeſſa negare & manifeſtò falſa pro certis affirmare denique quiduis dicere, ne victi in diſputando videantur. Qualem Plato inducit ſophiſtam Euthydemum, qui canem aiebat eius patrem eſſe, & eundem patrem omnium, & omnes omnia ſcire, atque id genus portenta pertinaciter, ne coargueretur, dicebat. Carmen Horatianum eſt huiuſmodi,

Nil intra eſt oleam, nil extra eſt in nuce duri.

Nimirum inter ſanos conuenit, & nucem corticem habere durum, & baccam oleæ, lapillum intus durum. Proinde ſed operam quiſquis cum id genus hominibus diſceptat, qui dicunt lucem tenebras, & tenebras lucem, vt ait vates ille diuinus. Simile eſt quod adfert Galenus De virtute ſimplicium medicamentorum, libro 2 quoſdam Anaxagoram authorem citaſſe, qui pronunciaſſet niuem non eſſe albam. Verba Galeni ſic habent, Καὶ ποτε ἐξ αὐτῶν καὶ τὸν Ἀναξαγόραν ἐπεκαλοῦντο μάρτυρα, ...

Negare confeſſa, & falſa pro veris affirmare.

Nix alba nõ eſt.

χιόνος [illegible] ἀναξαγόρας [illegible]. Atque iſtorum nonnulli, etiam Anaxagoram teſtem adducunt qui de niue pronunciarit, quod non ſit alba.

Iupiter orbus. 74

Ζεὺς ἄγονος, id eſt, Iupiter orbus. Vbi quis palàm falſa aſſeuerat conſtat enim Ioui quamplurimos eſſe liberos, vtpote deo longe mulieroſiſſimo ſalaciſſimoque qui non vna tantum corporis parte gignat, ſed e femore Bacchum, e cerebro Palladem produxerit.

Iupiter ſalaciſſimus.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. Ζεὺς ἄγονος, id eſt, Iupiter orbus [illegible] vulgo recepta ſignificatione non ſonat orbus, id eſt, qui liberos amiſit: ſed ſterilis, non generans, [illegible] Quod ſi verſas, Iupiter orbus, id eſt, qui liberos amiſit: non video quomodo iactari poterit hoc prouerbium in eum qui palam falſa aſſeueret. Quidni enim ſi Iupiter quamplurimos habuerit liberos, vtpote longè mulieroſiſſimus ſalaciſſimuſque deus, nonne amiſiſſe omnes potuit?

In mari aquam quæris. 75

Ἐν θαλάττῃ ζητεῖς ὕδωρ, id eſt, In mari quæris aquam. Ibi quæris, perinde quaſi difficile inuentu, vbi nihil aliud occurrat: veluti ſiquis in moribus ſceleſtiſſimi hominis vnum aut alterum admiſſum veſtiget, quum tota vita ſit contaminata: aut ſiquis in ſcriptoribus indoctis pauca captet quæ reprehendat, quum nihil occurrat non reprehendendum. Martialis, Si memini, per mare, inquit, quæris aquam. Item Propertius Elegiarum libro primo,

nunc tu
Inſanus medio flumine quæris aquam.

Fluuius cum mari certas. 76

Ποταμοὶ θαλάττῃ ἐρίζεις, id eſt, Fluuius cum mari certas. Vbi minimi cum maximis certamen ſuſcipiunt. Eſt autem locus quiſpiam, vt author eſt Suidas in Leotide, cui nomen ποταμοί, id eſt, fluuij. Huius incolæ ποταμοί, quaſi fluuiales, dicuntur. hi notati ſunt quòd quamplurimos in ſuam ciuitatem adſcriberent, quos ea non ſatis commode caperet. Atque hinc prouerbij locus, quòd quum fluuius eſſet (id eſt locus non admodum amplus) mare videretur æmulari: quum omnes vndecunque in ſeſe reciperet.

Minimus certamen cum maximo. ποταμοί.

Balbus balbum rectius intelligit. 77

Balbus balbum rectius intelligit, id eſt, Barbarus barbari orationem. Ita enim natura comparatum eſt, vt qui balbutit, hoc eſt, parum expedite loquitur, melius intelligat ſermonem illius qui & ipſe conſimili modo balbutiat quàm qui integre & articulate loquutur. Concinne dicetur in eos quibus indoctis indocta magis & nota ſunt & placent. D. Hieronymus hoc adagio monachi cuiuſdam ſtultitiam tangit, haud ſcio feſtiuiuſne an acrius. Et idcirco, inquit, ſe eruditum putat, quia Iouinianum ſolus intelligit. Eſt quippe prouerbium, Balbum melius balbi verba cognoſcere. Hæc ille. Porrò Iouiniani ſtylum vt portentoſum & vehementer obſcurum, idem Hieronymus miris ſalibus deridet in præfatione librorum quibus illius coarguit errores.

Iouiniani ſtylus.

Herbam dare. 78

Herbam dare, pro eo quod eſt, victorem agnoſcere, ac ſe victum fateri, paſſim obuium eſt apud doctos. Inde ſumptum, quòd (vt eſt author Feſtus Popeius) herba erat paſtoralis vitæ indiciū, propterea quòd antiquitus curſu, vel alio quopiam certamine ſuperati, herbam ex eodem ſtatim loco decerptam aduerſario porrigebant, victoriæ agnitæ ſymbolum. Plinius lib. 22. cap. 4. loquens de corona obſidionali graminea, Dabatur, inquit, viridi è gramine, decerpto inde, vbi obſeſſos ſeruaſſet aliquis. Namque ſummum apud antiquos ſignum victoriæ erat, herbam porrigere victos, hoc eſt, terra & altrice humo, & humatione etiam cedere. Quem morem, inquit, etiam nunc durare apud Germanos ſcio. Idem lib. 8. cap. 5. de elephante, Mirus namque pudor eſt, victuſque vocem fugit victoris, terram ac verbenas porrigit. Feſtiuius autem erit adagium ſi ad literariam victoriam transferatur.

Dare manus. 79

Simili figura dixit Horatius, Dare manus, pro eo quod eſt, ſe victum agnoſcere. Nam qui ſe victori dedunt ne interimantur, vltro manus ad vincula offerunt. Horatius in Epodis,

Iam iam efficaci do manus ſcientiæ.

M. Tullius in ſermone De amicitia, Ad extremum det manus, vincique ſe patiatur. Id ſi ad animi res deflectatur, reddetur venuſtius. Eſt autem hominum genus qui nūquam agnoſcunt ſe victos in diſputando, etiamſi quam maxime ſint deiecti. Quales depingit Galenus lib. [illegible] ſecūdo, [illegible] id eſt, Verum vbi quis redargutus eſt, nihilo ſecius complectitur tamen, nec agnoſcens ſe concidiſſe, ſimilis eſt vulgaribus iſtis palæſtritis qui deiecti à luctatoribus, & humi iacentes ſupini, tantum abeſt vt lapſum agnoſcant, vt etiam ceruices eorum à quibus deiecti ſunt, teneant, non ſinentes illos auelli, ac vel ita ſe viciſſe arbitrantur.

Victus victorem cōplectens.

Vt canis e Nilo. 80

Qui leuiter ac velut obiter artem quampiam, aut authorem deguſtant, hi ceu canis e Nilo deguſtare dicentur. Id adagij natum eſt ex apophthegmate quodam, cuius meminit Macrobius Saturnalium lib. 2. id eſt huiuſmodi: Poſt fugam Mutinenſem, quærentibus quid ageret Antonius, quidam familiaris eius reſpondit, Quod canis in Aegypto, bibit & fugit. Nam in illis regionibus conſtat canes raptu Crocodilorū exterritos, bibere & fugere. Solinus ait, eos nonniſi currentes lambitare, ne deprehendantur.

Canis Aegypti.

Haſtam abiicere. 81

Haſtam abiicere dixit M. Tullius in oratione pro Murena, pro eo quod eſt, cauſæ diffidere, & contentionem relinquere. Tranſlatum à militia. Deſperat enim quiſquis arma in bello abiicit: & aut fugam ſpectat, aut mortem expectat. Græci ſimplici vocabulo ῥίψασπιδας vocant timidos, & in bello fugitiuos, nimirum ab clypei iactu. Id cognominis Demoſthenes in prælio quodam emeruit: tam ignauus in bello quam in concionibus inuictus. Cleonymus apud Ariſtophanem in Fucis, ἀσπιδαποβλῆς appellatur. Plato lib. De legibus 12. declarat ῥίψασπιδος nomen multo probroſiſſimum eſſe.

Ῥίψασπις. Ἀσπιδαποβλῆς.

Harena cedere. 82

Confine eſt his, Harena cedere, pro deſiſtere à certamine, & victoriam vltro concedere. Tranſlatum à pugna gladiatoria. Sic & Horatius,

Iam Scythæ laxo meditantur arcu
Cedere campis.

In harenam deſcendere. 83

In harenam deſcendere, pro eo quod eſt, certamen inire. A gladiatoria item harena tranſlatum, de qua Flaccus,

Ne populum extrema toties exoret harena.

Quæ ſi ad rem animi transferantur, metaphoram habebunt prouerbialem. In exemplis referendis, quoniam paſſim obuia ſunt, non arbitratus ſum vel immorandum mihi, vel remorandum lectorem. Meam harenam dixit Plinius in epiſtolis, pro mea functione. Ita enim ſcribit Fabato, Itaque Beſtio Priſco quantumplurimum potuero præſtabo, præſertim in harena mea, hoc eſt, apud centumuiros.

Auſtrum perculi. 84

Auſtrum perculi, id eſt, operam luſi: eſt apud Plautum in Epidico. Quo quidem adagio non grauatus eſt vti Paulus in epiſtolis ſuis. Aer enim verberantis ictum cedens eludit. Sumptum videri poteſt vel ab iis qui exercentur ad artem gladiatoriam, enſem per aera ventilantes: vel ab hiſtoria, cuius meminit Aulus Gellius de gente quadam, quæ cum hoc vēto bellum geſſit. Antonius Muretus Plauſtrum legit, non Auſtrum, ſumpto adagio à ruſticis, quibus plauſtra effracta ſunt: vultq́, quadrare in eos, qui fortunæ triſti caſu crudeliter affliguntur.

Aerem verberans.

De facie noſſe. 85

De facie noſſe, eſt leuiter cognitum habere, quaſi quem ſemel atque iterum videris duntaxat, non qui cum ſis familiariter verſatus. Id ſi transferatur ad res animi, fiet venuſtius. M. Tullius in Piſonem, Habet hoc ipſa virtus, quam tu ne de facie quidem noſti, id eſt, ne tenuiter quidem.

Ne vmbram quidem eius nouit. 86

Simillimum eſt huic illud quod vſurpat Marcus Tullius in epiſtola ad Atticum libro octauo, O hominem amētem & miſerum qui ne vmbram quidem τοῦ καλοῦ viderit. Plutarchus περὶ φιλαδελφίας, Menandrum citat, qui beatum dixerit eum qui vel σκιὰν φίλου, id eſt, amici vmbram, habeat. Et apud Athenæum, paraſitus quiſpiam panes rancidos & atros in conuiuium illatos, ἄρτων σκιὰς appellauit: quaſi manes panium, non panes. Quanquam adagium magis videtur ductum ab antiqua pictura, quæ rem duntaxat vmbris ruditer repræſentabat. Et nota eſt ſpecus Platonica, in qua qui deſident, rerum vmbris oblectantur.

ἄρτων σκιαί. Specus Platonica.

Nomine tantum notus. 87

Huic ſimillimum eſt illud Horatianum in Sermonibus,

Accurrit quidam notus mihi nomine tantum.

Nam hoc quoque prouerbio vulgus tenuem quandam ac vulgarem notitiam ſignificat. Atque id etiam plus habebit veneris ſi ad res animi traducatur, vt ſiquis dicat philoſophiam alicui vix etiam nomine cognitam.

Vulgaris notitia.

Prima facie. Prima fronte. 88

Sapiunt & hæc quoque prouerbium, maxime quum ad res incorporeas referuntur: Prima facie, Prima fronte, pro eo quod eſt, primo obtutu, & priuſquam preſſius ac diligentius conſideres. Fallit enim plerumque primus ille aſpectus, neque

Primus aſpectus fallax.

raro caligant oculi pudore quodam. Deinde iterum atque iterum contemplati perspicimus quædam quæ nos antea fefellerant, & primam illud oculorum iudicium quasi recantamus. Huius adagij frequens est vsus apud ſcriptores Latinos, nominatim apud Quintilianum lib. 12. Papinianus lib. 12. Tit. De condictione ob causam, Cessare condictio prima facie videtur. Item lib. 16. Tit. ad Senatusconſ. Velleianum, Qui uim prima facie quidem abſcedit, re vera autem ſuam obligationem ſuſcipiat. & aliis item aliquot locis. Celsus lib. 22. Tit. De probationibus cap. Quingenta: Prima fronte æquius videtur vt petitor probet quod intendit, &c.

Intus & in cute. 89

Summa cutis.

Intus & in cute notus, eſt modis omnibus cognitus: perinde quaſi dicas, foris atque intus notus. Perſius 3. Satyra:

Ad populum phaleras, ego te intus & in cute noui.

Id eſt, aliis fucum facito, mihi plane notus es, neque potes imposturam facere. Et ſummam cutem primam illam rei quaſi frontem ac ſpeciem vocamus. Auſonius in præfatione in periocha Homeri: Hæc eius ſpecies apparet ſummam cutem primis operis intuenti. Et Horatius,

Introrſum turpis, ſpecioſus pelle decora.

Domeſticè notus. 90

Domi inſpexi.

Simili figura dixit Lucianus in Pſeudologiſta, ἀνδρὶ ἐλευθέρῳ καὶ ἔνδοθεν ἀκριβῶς εἰδότι σε, id eſt, Viro libero, & qui te ex domeſtico conuictu cognitum habeat. Id erit venuſtius ſi ad res animi traducatur, vt ſi quis dicat artem rhetoricam ἔνδοθεν alicui notam. Eiuſdem generis eſt Plinianum illud, in epiſtola ad Atticum. Clementem hunc ego in Syria quum adoleſcentulus militarem, penitus & domi inſpexi.

A limine ſalutare. 91

Dialecticorum argutiæ, ſalutada a limine.

Huic pene diuerſum eſt, A limine ſalutare. Plurimum venuſtatis habebit & hoc ſi ad res incorporeas deflectatur. Veluti ſi quis dicat eum theologiam à limine duntaxat ſalutaſſe: qui videlicet neque valde diuturnam, neque præcipuam operam impenderit, ſed rudimenta modò deguſtarit. Seneca epiſtola quadrageſima nona. Nec ego nego proſpicienda iſta, ſed proſpicienda tantum, & à limine ſalutanda. Agit de dialecticorum argutiis quas abunde ſatis exiſtimat leuiter attigiſſe. Tranſlatum a vulgaribus iſtis amicis qui non admittuntur in penetralia, ſed procul atque a limine ſalutant, ac deinde diſcedunt.

Primoribus labiis deguſtare. 92

Summo digito guſtare.

Primoribus labiis deguſtare eſt leuiter quippiam attingere. Ductum ab iis qui cibum aut potum tenuiter deguſtãt, nihil inde in ſtomachum tranſmittẽtes. Cicero pro Cœlio. Equidem multos & vidi in hac ciuitate, & audiui, non modo qui primoribus labiis deguſtaſſent genus hoc vitæ. Idem De natura deorum lib. 1. Is quum dixit fore ſempiternum, hunc cenſes primis, vt dicitur, labiis deguſtaſſe phyſiologiam? id eſt, naturæ rationem? Quintilianus lib. 12. Sed hoc tranſeo, de quo neminem qui literas vel primis (vt aiunt) labiis deguſtarit, dubitaturum puto. Procopius ſophiſta in epiſtola quadam, αὖθις δὲ ταύτην ἐμεμφόμην, εἰ τοσοῦτον χρῆμα ἄκρῳ, φασί, τῷ δακτύλῳ γεύσασθαι παρασχοῦσα, εἶτα τῆς ἡδονῆς ἀφείλετο, id eſt, Rurſũ in hanc ſtomachabar ſi quum tantam rem ſummo, vt aiunt, digito deguſtandam præbuiſſet, deinde voluptate ſpoliaret. Quibus in verbis illud nouè dictum, quod digito guſtum tribuit: niſi hoc ſenſit, qui leuiter deguſtant, eos rem deguſtandam ſummo digito admouere linguæ.

ANIMAD. HENR. STEP.

V.) imò verò non dixit hoc nouè Procopius, nec præter Græci ſermonis conſuetudinem. Sic enim & Iulianus imperator in oratione εἰς τὸν ἀκαδ... loquutus eſt, dicẽs γευσάμενοι δὲ τροφῆς μετ' ἄκρῳ, φασί, τῷ δακτύλῳ, ... Sic & Lucianus: ſed pro δακτύλῳ, ponens ὄνυχι: quod obiter notandum eſt vt eo, quum opus erit, ad maiorem vtamur hyperbolem: in dialogo De ſectis, οὐδὲ γὰρ τοῦτο, ... ἀπογεύσασθαι αὐτοῦ ἄκρῳ τῷ ὄνυχι ...

Summis labiis. 93

Summis labiis Græci paulo diuerſius vſurpant, nempe quum quis verbis duntaxat ſimulat quippiam, non autem ex animo facit. Lucia. in Apologia, καὶ ἐπ' ἄκρων χειλέων φιλοσοφοῦντα, id eſt, Ac ſummis labiis philoſophum agẽs. Item in Dialogis amatoriis ἐπ' ἄκρων τῶν χειλέων τοὺς ὅρκους ἔχουσι, id eſt, Summis in labiis iuſiurandum habentibus. De amatoribus loquitur qui venereum iurant iuſiurandum, non ex animo. Seneca lib. 1. cap. 10. Non à ſummis labiis iſta venerunt, habent hæ voces fundamentum. Ad eundem modum D. Hieronymus in epiſtola ad Ruſticũ monachum, Vt non leui, atque quotidiano ſermone, & vt ita loquar, ſummis labiis hoſpites inuitemus. Hic aulicis & ciuilibus quibuſdam mos eſt, polliceri omnia, ſed verbis vel his ſolennibus quibus nemo vel tantulum commouetur niſi egregie ſtultus.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. 1.) Fallitur hic, eodem pertinere hoc genus loquendi quo illud putas, eandemque ſignificationem habere exiſtimans: quum hæ duæ paruæ voculæ ἀπὸ & ἐπὶ magnum inter ipſa diſcrimen ponant adeo vt Senecæ quidem ac Hieronymi verba cum priori planè conueniant, cum poſteriori autem minimè. Luciano enim hic dicitur ἀπ' ἄκρων χειλέων φιλοσοφεῖν, cuius philoſophici ſermones a ſummis labris veniũt, nec habẽt fundamentum, vt ex altero quod ſubiungit paulo pòſt prouerbio manifeſtiſſimum eſt (cuius hic mentionem non faciam, quòd ei inter prætermiſſa ab Eraſmo prouerbia ſuum locum aſſignauerim) & Homeri etiam verſus proximè illa verba ſequens apertiſſime declarat. At eos ἐπ' ἄκρων τῶν χειλέων τοὺς ὅρκους ἔχειν dicit, [id eſt, in primoribus labris iuramenta habere] quibus ſemper aliquod in promptu eſt iuſiurandũ. Sic autẽ & in τῷ Φιλοψευδεῖ loquutus eſt, ... Vbi & vocem πρόχειρον obſerua: ea enim ſignificatur quod paratum & in promptu nobis eſt, quaſi quod manu teneamus, aut velut ad manum habeamus. Vt igitur Iupiter fulmen ſuum πρόχειρον [id eſt, apud eundem ſcriptorem, quod manu tenet] paratiſſimum ſemper habet quoties iaculari libuerit: ita cui iuſiurandum in primoribus labris verſari dicitur, id habere intelligitur veluti πρόχειρον, & maximè in promptu, ſimul atque proferre viſum illi fuerit: adeo vt extemporale futurum ſit. Nam quod eſt in primoribus labris, id in oris eſſe limine & proinde egreſſui proximum videtur. Iam verò quoniam vſu venit aliquando vt quæ egreſſui ſunt proxima, & quæ iamiam videntur exitura, aliquo caſu intrò retineantur, hinc fit vt Plautina phraſi dicamus etiam in primoribus labris nobis verſari verbum aliquod (Galli noſtri dicunt habere in extrema lingua) quod parum abſit quin proferre poſſimus, & cuius quædam veluti veſtigia memoriæ adhuc habeamus impreſſa. An verò & hoc modo vſurpetur Græcis ἐπ' ἄκρων χειλέων, neſcio. Luciano quidem certe ſignificare id quod dixi, alter quem ex eo protuli locus, ſatis, vel me tacente, oſtendit. Nec illud dubium eſt, quin vt ὅρκον, itidem hoc vel illud dicatur aliquis ἀπ' ἄκρων τῶν χειλέων, vel ἐπ' ἄκρων τῶν χειλέων ἔχειν.

Extremis digitis attingere. 94

Extrema manu.

Huic germanũ eſt, Extremis attingere digitis, pro eo quod eſt, leuiter attingere, quod ita demum adagium videbitur ſi metaphora acceſſerit. M. Tull. in eo loco quem modo citaui, Equidem multos & vidi in hac ciuitate, & audiui, nõ modo qui primoribus labiis guſtaſſent genus hoc vitæ, & extremis, vt dicitur, digitis attigiſſent, ſed qui totam adoleſcentiam voluptatibus dediſſent, emerſiſſe aliquando, & ſe ad frugem bonam, vt dicitur, recepiſſe. Græci ſic efferunt, τῷ ἄκρῳ ἅψασθαι δακτύλῳ, id eſt, Summo contingere digito. Ita Baſilius in epiſtolis, οἶδα καὶ αὐτός, εἰ καὶ ἄκρῳ δακτύλῳ τοῦ γλυκυτάτου μέλιτος τῆς παρ' ὑμῖν ἐκκλησίας ἀπεγευσάμην πέρυσι, id eſt, Noui & ipſe, tametſi ſummo digito, mel dulciſſimum veſtratis eccleſiæ guſtauimus annò ſuperiore. Tranſlatum videri poteſt à luctantibus. Nam Græci vocant ἀκροχειρίζεσθαι, colluctari cum quopiam citra reliqui corporis congreſſum, ſed ſummis duntaxat digitis. Lucianus in Demonactis vita, οὐδὲ κατὰ τὴν παροιμίαν, ἄκρῳ τῷ δακτύλῳ ἁψάμενος, id eſt, Neque ſummis, vt aiunt, digitis attigerat. Euripides hyperbolen citra metaphoram vſurpauit in Iphigenia Aulidenſi,

Οὐχ ἅψεται σῆς παιδὸς Ἀγαμέμνων ἄναξ,
Οὐδ' εἰς ἄκρον χέρα.
Haud filiam continget Agamemnon tuam,
Non vel manu primore.

Dimidium plus toto. 95

Mediocritas laudata.

Πλέον ἥμισυ παντός, id eſt, dimidium plus toto. ænigma prouerbiale quo commendatur aurea mediocritas. Refertur & exponitur à Platone lib. de legib. 3. ἆρ' οὖν ἀγνοήσαντες τὸν Ἡσίοδον ὀρθότατα λέγοντα, ὡς τὸ ἥμισυ τοῦ παντὸς πολλάκις ἐστὶ πλέον, ὁπόταν ᾖ τὸ μὲν ὅλον λαμβάνειν ζημιῶδες, τὸ δ' ἥμισυ μέτριον, τότε τὸ μέτριον τοῦ ἀμέτρου πλέον ἡγήσατο, ἄμεινον ὂν χείρονος, id eſt, Nunne quod ignorauerint Heſiodum rectiſſime dicentem, dimidium ſæpenumero plus eſſe, quàm totum videlicet quum totum accipere noxium fuerit, dimidium autem moderatum, ibi moderatũ immoderato plus eſſe dixit, vtpote quod ſit deteriore melius. Ad eundem modum enarrant Heſiodi interpretes, nimirum in toto ſignificatam eſſe τὴν πλεονεξίαν, in dimidio τὴν αὐτάρκειαν. Siquidem qui dimidio contentus eſt, is in medio conſiſtit: contra, quiſquis ad totum vſque progreditur is mediocritatem prætergreſſus, ad extremum perueniat oportet. Meminit eiuſdem adagij & lib. De Rep. 5. Rurſus

lib. De legibus 6 declarans in ciuitate præcipuum eſſe, vt eximiis viris committantur magiſtratus. Ἀρχὴ γὰρ λέγεται μὲν ἥμισυ παντὸς ἐν ταῖς παροιμίαις ἔργου, καὶ τό γε καλῶς ἄρξασθαι πάντες ἐγκωμιάζομεν ἑκάστοτε. τὸ δ' ἔστι τε, ὡς ἐμοὶ φαίνεται, πλεῖον ἢ τὸ ἥμισυ, id eſt, principium enim, totius negotij dimidium dicitur in prouerbiis: ac bene cœpiſſe, ab omnibus vbique laudi datur. cæterùm hoc mihi ſanè pluſquam dimidium videtur. Plato alludit ad vocis amphibologiam: nam ἀρχὴ Græcis & principium ſonat, & magiſtratum ſonat. Pittacus apud Laertium vbi ſe ſponte abdicaſſet magiſtratum, agri ſibi à Mitylenæis relicti dimidium reſecuit (authore Soſicrate) dicens, dimidium præſtabilius eſſe toto. Idem pecuniam à Crœſo miſſam recuſauit, reſpondens, ſibi dimidio plus eſſe quàm vellet. Carmē extat apud Heſiodū lib. 1. operis cui titulus Ἔργα καὶ ἡμέραι. Scribit enim ad fratrem Perſam in hunc modum,

ἀρχὴ, vox ambigua.

Ἤδη μὲν γὰρ κλῆρον ἐδασσάμεθ', ἄλλα τε πολλὰ
Ἁρπάζων ἐφόρεις μέγα κυδαίνων βασιλῆας
Δωροφάγους, οἳ τήνδε δίκην ἐθέλουσι δικάσσαι.
Νήπιοι, οὐδ' ἴσασιν ὅσῳ πλέον ἥμισυ παντὸς,
Οὐδ' ὅσον ἐν μαλάχῃ τε καὶ ἀσφοδέλῳ μέγ' ὄνειαρ.

Quos verſus vtcunque vertimus ad hunc modum,
Iámque patris nobis erat herciſcunda facultas,
At tu vltra ſortem rapiebas plurima, reges
Doniuoros tibi concilians, qui ſoluere litem hanc
Affectant. verum ſtulti neſcire videntur
Dimidium quàm ſit toto præſtantius, & quàm
Magna ſit vtilitas maluæ, aſphodelique virentis.

Aſphodelus.

Quid autem ſit aſphodelus, videtur olim parum inter eruditos conſtitiſſe. Quandoquidem Gellius lib. 18. hanc quæſtionem ab ſtudioſorum conuiuiis propoſitam fuiſſe prædicat tanquam de re paucis cognita. Theodorus alicubi vertit albucū. Quod autem ad huius adagij pertinet enarrationem, ex multis Luciani locis colligere licet, aſphodelum herbam eſſe plebeiā ac vilem: atque hac victitare manes, apud quos nullus luxus, nulla ſit ambitio. Quinetiam apud Theocritum Idyllio ſeptimo aſphodelus inter ruſticanas herbas commemoratur,

Κνίζα τ' ἀσφοδέλῳ τε πολυγνάμπτῳ τε σελίνῳ.

Diuitum luxus immoderati.

Proinde poeta, regum ac locupletum immoderatos luxus taxat, illorum faſtibus, popularium mediocritatem anteponens. Plutarchus item in Conuiuio ſeptem ſapientum, locum hunc Heſiodium putat ad frugalitatis admonitionem eſſe referendum. Suidas ex euentu natam parœmiam exiſtimat, huiuſmodi quandam adferens fabulam. Duo fratres erant, quorum alter moriens, fratri teſtamento mandauit & filij quem pupillum relinquebat tutelam, & facultatum illius procurationem. At is quum eſſet eiuſmodi cuiuſmodi vulgo ſunt homines, nimirum vt plus apud eum valeret lucrum quàm pietas: pueri res occupare conatur, idque dum molitur, etiā ſua perdidit. Deinde poſtulanti, vt ſui ratio haberetur, quo poſſet in locum meliorem reſtitui, reſponſum eſt ad hunc modum,

Νήπιοι οὐκ ἴσασιν ὅσῳ πλέον ἥμισυ παντός. id eſt,
Dimidium, quàm ſit toto præſtantius, iſtud
Haud nouit ſtultus.

Suidas citat ex Marino quodam, γέγονε δὲ ἡ ἀρχὴ, οὐκ ἀρχὴ αὐτοῦ, οὐδὲ, κατὰ παροιμίαν, ἥμισυ τοῦ παντὸς, ἀλλὰ δὴ ὅλον τὸ πᾶν, id eſt, Contigit autem nobis principatus, non principatus tantùm, neque (iuxta prouerbium) dimidium totius, ſed ipſum totum vniuerſum. Regum igitur eſt, dimidium totius: totum auferre, tyrānicum. Itaque prouerbium trifariam licebit vſurpare: primùm quum mediocritatem illam vere auream efferemus, citra quam nihil eſt in rebus humanis nec honeſtum, nec iucundum, nec laudatum: mediocritatē autem opportunitate metimur, quemadmodum Heſiodum imitatus ait Pindarus,

Regum, dimidium: tyrannorum eſt auferre totum.

Ἕπεται δ' ἐν ἑκάστῳ μέτρον, νοῆσαι δὲ καιρὸς ἄριστος. id eſt,
Adeſt vnicuique rei modus, ad eum cognoſcendum optima opportunitas. Etenim pro loco quod aliàs nimium eſt, aliàs erit parum. Idem in Nemeis hymno vltimo,
Κερδέων δὲ χρὴ μέτρον θηρευέμεν,
Ἀπροσίκτων δ' ἐρώτων ὀξύτεραι μανίαι. id eſt,
In lucris autem oportet modum ſectari.
Nam immenſarum rerū cupiditates vehementiores habent inſanias.

Aequalitas, amicitiæ parens.

Altera vtendi ratio fuerit, quum æqualitatem anteferemus, quam Pythagoras dixit amicitiæ tum parentem, tum altricem: contrà inæqualitatem, diſcordiarum bellorúmque matrem: id quod eleganter extulit Euripides in Phœniſſis,

--κεῖνο κάλλιον, τέκνον,
Ἰσότητα τιμᾶν, ἣ φίλους ἀεὶ φίλοις,
Πόλεις τε πόλεσι, συμμάχους τε συμμάχοις
Συνδεῖ· τὸ γὰρ ἴσον, νόμιμον ἀνθρώποις ἔφυ.
Τῷ πλέονι δ' αἰεὶ πολέμιον καθίσταται
Τοὔλασσον, ἐχθρᾶς θ' ἡμέρας κατάρχεται.
Καὶ γὰρ μέτρ' ἀνθρώποισι καὶ μέρη σταθμῶν
Ἰσότης ἔταξε, κἀριθμὸν διώρισε,
Νυκτός τ' ἀφεγγὲς βλέφαρον, ἡλίου τε φῶς
Ἴσον βαδίζει τὸν ἐνιαύσιον κύκλον,
Κοὐδέτερον αὐτῶν φθόνον ἔχει νικώμενον,
Εἶθ' ἥλιος μὲν νὺξ τε δουλεύει βροτοῖς.

-illud nate fuerit pulchrius,
Æqualitatem amplecti: amicos hæc enim
Glutinat amicis ſemper, vrbes vrbibus,
Sociòſque ſociis nectit, etenim æqualitas
Cum legibus reſpondet atque concinit.
At quod minus ſit, cum hoc quod eſt plus, prælium
Vſque habet, & hinc diſcordiarum exordia.
(Siquidem modos cunctorum, & æquilibria
Æqualitas mortalibus præſcripſit, ac
Præfiniit numeros, & atræ noctis, ac
Lucis diurnæ ſecuit hæc) diſcrimina,
Vt annuum æquis vicibus exigant ſimul
Orbem, nec altera alteri vnquam inuiderit
Superata, deinde nóxque ſólque ſeruiunt,
Mortalibus. & reliqua.

Satius, aſſici iniuria, quam iniuriam inferre.

Tertia vtendi ratio, ſiquando deterrebimus ab inferenda iniuria, ſuadebimúſque ſatius eſſe (iuxta Platonis ſententiam) iniuriam in ſeſe admittere quàm inferre alteri. Nam id ſibi velle prouerbium hoc, demonſtrat Plutarchus in commentario De audiendis poetis. Huc arbitror pertinere quod de Dario refert Plutarchus. Quum enim Præfectos prouinciarum ad ſeſe acceſſitus percontatus eſſet, num grauia eſſent tributa: atque illi reſpondiſſent, eſſe mediocria: iuſſit de ſingulis dimidium pendi, iudicans eſſe ſatius dimidium accipere cum beneuolentia prouincialium, quā totum cum odio ſuorum. Fortaſſis & hodie peccatur à nonnullis aduerſus hoc prouerbium. Dum enim pleri que nihil omnino volunt de ſuo iure cōcedere, veniunt in periculum ne perdant & illa quæ bono iure tenebāt. Mea ſententia non ſemper aſpernandum illud comici Syri con ſilium, Potiuſquam venias in periculum, ſeruéſne an perdas totum, dimidium (ſiue vt legunt alij) diuiduum face.

Darij factum præclarum.

Dimidium diuiduum face.

Serpentis oculus. 96

Ὄφεως ὄμμα, id eſt, Serpentis oculus. De his dici conſueuit, qui acribus & intentis intuerentur oculis. Ab animante ſumpta metaphora. Sunt enim huic animanti oculi duriores ac perſpicaces, Vnde Flaccus,
Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum
Quàm aut aquila, aut ſerpens Epidaurius?

Ne moueto lineam. 97

Μὴ κίνει γραμμὴν, id eſt, Ne moue lineā. Pindaricorū hymnorum enarrator exponens eum locum, Οἶος δ' ἰδίαν λίβυσσαν ἀρμόζων κόρᾳ νυμφίον ἄνδρα, ποτὶ γραμμᾷ μὲν αὐτὰν στᾶσε (Loquitur autem de Antæo, qui iuuenibus deſponſam filiam extrema ſtatuerit linea, vt qui primus ad eam curſu perueniſſet, is vxorem abduceret domum) recenſet huiuſmodi prouerbium, Μὴ κίνει γραμμὴν, id eſt, Ne moueris lineam. Idque tranſlatū exiſtimat à more veterum qui metam ducta linea ſignabant, in qua præmium propoſitum erat, quod auferret victor. Ducebatur autē & altera linea pro carceribus, quemadmodum alibi diximus: vnde curſus erat initium. Igitur vtraque linea prouerbij miniſtrauit occaſionē ἀπὸ γραμμῆς, id eſt, ab ipſo initio, & Μὴ κίνει γραμμὴν, id eſt, Ne moueas metam. Significat autem non eſſe mutādas leges, neque prætereundos fines rerum præſcriptos. Huc peculiarius pertinet Theocriticum illud, in Βουκολιασταῖς,
Καὶ τὸν ἀπὸ γραμμᾶς κινεῖ λίθον. id eſt,
Atque è lineola lapidem mouet.
Alludit ad flumen Galateæ, ſaxum aliquod ab extrema ripa ſecum auferens. Eſt & ſacra linea in teſſerarum luſu: de qua dictum eſt aliâs.

Eandem tundere incudem. 98

Eandem incudem aſſidue tundere, eſt indefatigabili aſſiduitate in operis alicuius ſtudio perſeuerare. Metaphora ducta à fabris, crebris ictibus incudem ferientibus: atque ita tandem aliquando ferri rigorem perpetuo labore vincentibus. M. Tullius libro De oratore 2. Ego autem ſiquem nunc planè rudem inſtitui ad dicendum velim, iis potius tradam aſſiduis, vno opere eandem incudem, die noctúque tundentibus. Conueniet in grammatiſtas, ac literatores quibus ſine fine eadem ſunt inculcanda pueris, vt hæreant aliquando.

Lacerat lacertum Largi mordax Memmius. 99

Lacerat lacertum Largi mordax Memmius. Hunc verſum Craſſus orator vſqueadeo vulgo iactatum ait, vt Tarracinæ paſſim in omnibus parietibus inſcriptus viſeretur. Fabula vnde natum eſt adagium, ſic habet, Memmius quidam Romanus quum ageret Tarracinæ, muliérculam quandam deperibat, ſed non citra riualem. Cum hoc igitur quum aliquando rixa incidiſſet, eò iracundiæ prouectus eſt Memmius, vt Largij (nam id riuali nomen) brachium mordicus arriperet. Ea res poſtea quàm in popularem abiit iocum, faceti quidā & ἀλόγιστοι ſenatium, hunc in omnibus eius vrbis parietibus quinque literis notarunt, depictis tribus L L L & duobus M M. videlicet vt aduenis percunctandi miniſtraret occaſionem. Itaque quum

M. Craſſus

M. Craſſus Tarracinam aliquando veniſſet, admiratus nouum literarum ænigma lenem quendam oppidanum percunctatus eſt, quidnam ſibi vellent eiuſmodi literæ. Atque is expoſita fabula, verſiculum explicuit,

Lacerat lacertum Largi mordax Memmius.

Huius rei mentionem fecit M. Tullius libro de Oratore ſecūdo. Tametſi L. Cæſar, qui hæc loquutus apud Ciceronem, exiſtimat narrationem hanc totam in Memmium aduerſarium dedita opera confictam fuiſſe.

Cicada vocalior. 100

Τέττιγος ἀφωνότερος, id eſt, Cicada vocalior. Dicebatur in hominem impēdio garrulum, aut admodum Muſicum: propterea quòd hoc inſectum rore duntaxat viuens, cantu perpetuo delectetur. Et quoſdam ita muſicæ deditos, vt neglecto cibo perierint fuerint inedia, in cicadas à diis mutatos narrat apud Platonem Socrates in Phædro, & Theocritus in Daphnide,

Inueſti qui nimium dediti Muſicæ.

–τέττιγες τοι τῆς φωνῆς ἄδεις. id eſt,

-quippe canis melius quacunque cicada.

Apud Diogenem Laertium refertur Timonis carmen in Platonis eloquentiam,

Τῶν πάντων δ' ἡγεῖτο πλατύτατος, ἀλλ' ἀγορητὴς
Ἡδυεπὴς τέττιξιν ἰσογράφος, οἵ θ' ἑκαδήμου
Δένδρει ἐφεζόμενοι ὄπα λειριόεσσαν ἱεῖσι. id eſt,

Cunctos anteibat latiſſimus ille, ſuauis
Orator, cuius non cedunt ſcripta cicadis,
Quæ ſuper arboribus ſedent lucis ac opacis,
Ac mittunt vocem modulato gutture amœnam.

Eſt autem alluſio, quam Latinus interpres non poteſt reddere, in πλατὺς ad Platonem, & in ἑκαδήμου ad illius Academiam. Aliuſium item ad carmen Homeri Iliados γ, de ſenibus qui ὄπα λειριόεσσαν ἱεῖσι, id eſt, Vocem florida emittunt. Apud Athenæum lib. 6. paraſitus quiſpiam ſeipſum depingens, λάλος inquit, τέττιξ, id eſt, garrulitate cicada ſum. Et apud eundem lib. vndecimo, Theopompus τέττιξ λαλεῖ, id eſt, Cicada ſtridet, quod tamen illic videtur boni ominis cauſa dici. *Cicada ſtridet*

CHILIADIS PRIMÆ CENTVRIA DECIMA.

Ἀντιπελαργεῖν. 1

Ea eſt filiorum pietas in parentes, ſenio, vel paupertate preſſos.

Ἀντιπελαργεῖν, apud Græcos eſt mutuam officij vicem rependere, maxime nutricandi, fouendique eos à quibus aliquando fueris enutritus, aut inſtitutus: vt ſi liberi parentes ætate feſſos viciſſim alant foueántque: aut ſi diſcipulus præceptorem inuicem erudiat. A ciconiæ natura ſumptum, quæ Græcè pelargus dicitur. Ea inter aues pietatis ſymbolum obtinet. Extat autem lex pietatis magiſtra, quæ edicit, Vt liberi parentes alant aut vinciantur. Ad id reſpexiſſe videtur Homerus Iliados Δ, quum ait:

Pelargus.

Οὐδὲ τοκεῦσι
Θρέπτρα φίλοις ἀπέδωκε, μινυνθάδιος δέ οἱ αἰὼν.
Nec nutricandi officium genitoribus vnquam
Perſoluit charis, breue at illi contigit æuum.

Eôdem alluſit Euripides in Oreſte,

Καὶ μὴν ἀντὶ γ' ἂν τῶ τεθνηκότα τροφεῖ. id eſt,
Atque rependet mortuæ altricæ vicem.

Hanc itaque legem, quam plerique etiam mortales negligūt, ſola ciconia inter omnia animātium genera exprimit. Siquidem reliqua morîſper amant, agnoſcūntque parentes, dum egent illorum ad nutricationem opera: vna ciconia parentes ſenecta defectos, viciſſim alit & volandi impotentes humeris geſtat. Quorum poſterius laudatur in Ænea, qui inde Pij cognomen: alterum miris laudibus fertur in puella quæ matrem captiuam complures dies ſuis vberibus aluit. Hanc ob cauſam (vt author eſt Suidas) antiquitus in regum ſummo ſceptro ciconiæ figura ponebatur, in imo hippopotamus: vt ipſo geſtamine admonerentur, pietatem plurimi facere oportere, violētiam cohibere. Nam hippopotamus animal efferū eſt ac violētum: atque adeò impium, quippe quòd interfecto patre matrem init, teſte Plutarcho in commentario cui titulus, Vtra animantia ſint prudentiora, terreſtria, an aquatilia. Laborāt infamia impietatis & viperæ, quòd perfracta matris aluo naſcātur. Item ſcorpiones & aranei, qui poſt incubatus officiū à ſuis fœtibus interimuntur. Teſtis Ariſtot. lib. De natura animal. 5. De ciconiarū pietate, Plinius lib. 10. cap. 23. teſtatur his verbis Ciconiæ nidos eoſdem repetunt. Genitricum ſenectā inuicem educāt. Quin & diuus Baſilius ciconiarum nobis pietatis erga parentes exemplū proponit. Eôdē alluſit Crates Cynicus, ſcribēs Hippatchiæ vxori de filio nato, quum pollicetur ſibi curæ futurū vt illum matri ciconiam pro cane remittat in ſenecta. Canes enim vocantur Cynicæ ſectæ philoſophi. Significat igitur puerū fore pium qui parentē iam decrepitā mutuo foueat. De ciconiarum pietate meminit & Ariſtophanes in Auibus,

In regum ſummo ſceptro, ciconia depicta.

Ἀλλ' ἔστιν ἡμῖν τοῖσιν ὄρνισιν νόμος,
Παλαιὸς ἐν ταῖς τῶν πελαργῶν κύρβεσιν,
Ἐπὴν ὁ πατὴρ ὁ πελαργὸς ἐκπετησίμους
Πάντας ποιήσῃ τοὺς πελαργιδεῖς τρέφων,
Δεῖ τοὺς νεοττοὺς τὸν πατέρα πάλιν τρέφειν. id eſt,

Nobis quidem auibus peruetuſta lex viget
Ciconiarum inſcripta tabulis, vt ſimul
Ciconia parens educauerit ſuos
Ciconiadas, & iam volucres euaſerint,
Pulli viciſſim nutriant patrem ſuum.

Vtitur eodem Plato in Alcibiade primo. Sed nemo profecto venuſtius, nemo felicius, quam Angelus Politianus in quodam epigrammate.

Κεῖται γ' ἡμῖν
Ἐγὼ γὰρ τῷ γηρῷ ἀντιπελαργήσαιμ' ἄν. id eſt,

Si nos Latini olim Græcorum literis educati, nūc Græciam velut anum atque effœtam, viciſſim ſuas doceamus literas. Porrò huiuſmodi officium quod liberi viciſſim in parentes collocant, Græci vnico verbo dicunt γηροβοσκεῖν, ſeu γηροτροφεῖν & γηροκομεῖν. Extat in hanc ſententiam huiuſmodi ſenarius

Γηροβοσκεῖν. Γηροτροφεῖν. Γηροκομεῖν.

Γέρων βίου σῆς γηροβοσκεῖν τοὺς γονεῖς. id eſt,
Viuax eris, ſenes parentes confouens.

Vno tenore. 2

Tenōrem, rei progreſſum vocant. Vnde quæ ſui ſimilia, ſibique veluti perpetua quadam ſuccedunt ſerie, horum eundem eſſe tenorē dicimus. M. Tullius lib. de oratore perfecto: Iſque vno tenore (vt aiunt) in dicendo fluit. Loquitur de æquabilitate dictionis, nulla varietate reficientis auditorum aures. Idē in libro De claris Oratoribus: Vnus enim tonus eſt orationis, & idem ſtylus. Quo quidem loco haud ſcio an pro tono, tenor legere præſtiterit.

In quadrum redigere. 3

In quadrum redigere dixit M. Tullius in eodem libro, pro eo quod eſt, in ordinem aptámque ſtructuram concinnare. Sumptū ab iis qui arbores aut lapides mathematicis gnomonibus exæquant, vt vndequaque congruant inter ſeſe: proinde quod cōuenit, quadrare dicimus. Vergilius Georgicō lib. 2.

Indulge ordinibus, nec ſecius omnis in vnguem
Arboribus poſitis, ſecto via limite quadret.

De fæce haurire. 4

M. Tullius in catalogo illuſtrium oratorum, figura mirum ni prouerbiali dixit, De fæce haurire, pro eo quod eſt, ſordida quæpiam ac plebeia, nimiſque humilia perſequi. Vſurpat hoc prouerbium Atticus eo quo dixi libro in Ciceronem, qui tempus tereret in commemorādis oratoribus quibuſdam obſcuris ac nullius penè nominis. Mutuò ſumptum à ſordidis iſtis, qui vinum vnà cum ipſa fæce hauriunt, nequid omnino reliquum faciant in dolio: vnde & plebis infimam fæcē dicimus. *Plebis fæx.*

In laqueum inducere. 5

In laqueum inducere, & In caſſes inducere, eſt arte ſic concludere quempiam, vt iam nullum ſit effugium. Qui mos fuit Socrati Platonico, ſuis illis rogatiunculis eò depellere ſophiſtas, vt negarent quæ prius affirmauerant: quæ negauerant, affirmarent: denique nihil non dicerent. Quintil. li. Inſtitut. 5. Turbātur enim, & à patronis diuerſæ partis in laqueum inducūtur Græci, qui iam capti tenētur, ἐμβρόχους vocāt. Ouidius.

Decidit in caſſes præda petita meos. *ἐμβρόχοι.*

Euripides in Hippolyto coronato:

Κρεμαστοῖς ἐν βρόχοις ἠρτημένη. id eſt,
Penſilibus irretita caſſibus.

Ibidem paulo pōſt:

Αὐτὴν τ' ἄγκειας ἐξ ἀπαρτῶν βρόχων. id eſt,
Heram è tenacibus expedire caſſibus.

Bœotica ſus. 6

Ἡ Βοιωτία ὗς, id eſt, Bœotica ſus. Vetuſtiſſimum adagium, olim in ſtolidum & indoctum hominem iaci ſolitum, vſurpatur à Pindaro in Olympiacis: *In ſtolidum.*

Ἔπειτ' ἀρχαῖον ὄνειδος ἀλα-
θέσιν λόγοις εἰ φεύγομεν Βοιωτίαν ὗν.

Admonet Æneā chorodidaſcalū, ita curet canendū hymnū, vt vetus illud probrū veris rationibus liceat effugere quod in amuſos dici cōſueuerit, Βοιωτία ὗς. Interpres originē prouerbii reſert ad hūc modū: Qui priſcis tēporib' Bœoticā regionē incolebāt, ὕαντες appellabātur, gēs barbara & agreſtis: proinde quidā depravata voce, pro ὕαντες, ὕας, i. ſues appellabāt. Idq; cū in a ceſſit in prouerbiū, vt primū in Bœotos diceretur: ab his in quoſuis indoctos, incōditos, moribuſq; ruſticanis homines torqueretur, Βοιωτία ὗς. Interpres citat eundē Pindarū ex Dithyrambis

Ηγ ὅτε σύας τὸ βοιώτιον ἔθνος ἔλεγον. id eſt,
Erat quum Bœotiam gentem ſues vocarent.
Citat & ex Cratino: Ἄνδρες ... ſυβοιωτικὸν πεζοφόρον γένος ἀνδρῶν. id eſt, Iſti ſunt Sybœoticum pedeſtre genus virorum: dictione ridicula compoſita ex ſue & boue. In cõmentariis Græcorum inuenio, βοιώτιος νοῦς, id eſt Bœoticus animus, pro ſtupido brutóque. Plutarchus in commentario περὶ τοῦ σαρκοφαγεῖν indicat Atticos ſtupidi, bardi, inſulſi, denique & ſuis cognomẽ indidiſſe Bœotis, potiſſimum ob edacitatem. Cui adſtipulatur Athenæus libro decimo, referens hos verſus ex Eubulo:

Bœoticus animus.

Πονεῖν μὲν ἄνδρες, φαγεῖν μὲν ἄτριχες
Καὶ καρτερεῖν ... τοῖς δ' ἀθηναίοις λέγειν
Καὶ μικρὰ φαγεῖν, τοὺς δὲ θηβαίους μεγα. id eſt,
Summus ad bibendum atque ad vorandum ſtrenui,
In his valemus. Athenienſes dicere
Prompti, edere pauca, multa Thebani ſolent.

In Græcis verſibus apparet πονεῖν ſcriptum pro πίνειν aut πιεῖν, & μὲν prius pro μέν, & τοι pro οι. Idem Eubulus in Europa:
Κτίζει βοιωτῶν πόλιν
Ἀνδρῶν ἀρίστων ἡμέραν διαπίνειν.
Vrbem parauit ille Bœotis viris,
Diem per omnem ingurgitare ſtrenuis.
Ruſſus ex Eubuli altera fabula:
Οὕτως σφόδρ' ἐστὶ τοὺς τρόπους βοιώτιος. id eſt,
Víque adeò mores obtinet Bœoticos.

Bœotici mores.

Idem approbat multis multorum authorum teſtimoniis. Sunt autem inter ſe cognata vitia, πολυφαγία & ſtoliditas. Atque hinc Herculem Thebanum edacem faciunt, ſed eundem à literis alieniſſimum, adeo vt præceptorem ſuum trucidarit. Fuit autem & hic Bœotus, nimirum Thebis natus. Rurſum Plutarchus De dæmonio Socratis: Ἀναφέρειν τὸ κοινὸν ἐκεῖνο καὶ ἀρχαῖον ἐν μουσολογίας ὄνειδος. id eſt, Refricare vetus illud aduerſus Bœotios de literarum odio probrum. Quanquam ipſe Plutarchus Bœotus fuit, homo quiduis citius, quam ſtupidus. Denique quoniam conſtat vel ob Romanum imperium latiſſime propagatum, vel ob commercia negotiatorum, voces Germanicæ, Gallicæ, Britannicæque linguæ fuiſſe mixtas, ſuſpicor à Græcis ad nos dimanaſſe, quòd hominem ſtupidum ac nullo mentis acumine præditum, vulgo dicimus bot, pro Bœoto. proprium enim huic linguæ, voces quamuis multarum ſyllabarum in vnam ſyllabam contrahere.

Bot.

Impoſſibilia captas. 7

Ἀδύνατα θηρᾷς, id eſt, Quæ fieri non poſſunt, venaris. In eum qui molitur quod efficere non queat. Sumptum ab aucupio ſeu venatu prædarum, quas conſequendi nõ ſit facultas. Quod quidem inter adagiones non recenſuiſſem, niſi repeiſſem in collectaneis Græcorum. Nam præter metaphoram, θηρᾷς nihil ſapit prouerbij. Cæterum præceptum eſt haud inutile. Siquidẽ ſi rectè præcipiunt Græci, non eſſe tentandum de quo dubites multo minus quod certum ſit te non aſſecuturum. Veluti ſi quis animi tranquillitatem opibus, aut voluptatibus iſtis vulgaribus ſibi comparare conetur, aut literarum perfectam eruditionem citra linguarum cognitionem, hic ἀδύνατα θηρᾷ. Pindarus in Nemeis, κενεᾶν δ' ἐλπίδων χαῦνον τέλος. i. inanis ſpei ſterilis exitus. Idem in Pythiis hymno tertio,
Χρὴ τὰ κατ' αὐτὸν αἰεὶ παντὸς ὁρᾶν μέτρον. id eſt,
Oportet autem apud ſeſe ſemper cuiuſque rei
Videre modum.

Tentandum non eſt, de quo dubites.

Interpres indicat hunc eſſe ſenſum, nequis tentet maiora ſuis viribus. Commemoratur inter Chilonis apophthegmata, Non eſſe tentandum quod efficere non poſſis. Quædam enim conſilia magnifica ſunt, ſed ob hoc ipſum inutilia, quòd ἀδύνατα.

Cribro diuinare. 8

Κοσκίνῳ μαντεύεσθαι, id eſt, Cribro diuinare, eſt coniectura ſagaci rem deprehendere. Aut ſtulte de rebus occultis diuinare. Lucianus in Pſeudomante, κοσκίνῳ τὸ τοῦ λόγου μαντευόμενος, id eſt, Cribro, quod aiunt, vaticinans. Meminit & Theocritus in Idyllio tertio:
Εἶπε καὶ Ἀγροιὼ τ' ἀλαθέα κοσκινόμαντις. id eſt,
Cribro vaticinans, verum mihi dixit Agræo.
Porrò genus hoc diuinandi ſuſpenſo cribro, in hodiernum vſque tempus durat apud quoſdam ſuperſtitioſos. Apud veteres vaticinia peragebantur cribro, lauro, & tripode.

Genus diuinãdi ſuſpenſo cribro.

Hydram ſecas. 9

Ὕδραν τέμνεις, id eſt, Hydram ſecas. Eſt apud Platonem libro de repub. 4 ἀγνοοῦντες, inquit, ὅτι τῷ ὄντι ὥσπερ ὕδραν τέμνουσι. id eſt, Ignari ſe reuera tanquam hydram ſecare. Eſt autem hydram inciděre, ita vnum aliquod incommodum tollere, vt in eius locum alia plura recipias. Adagium natum à fabula hydræ Lernææ, quam alii centum fuiſſe capitũ aiunt, alii octo, è quibus vnum erat immortale. Cum hoc monſtro multum diúque cõflictatus eſt Hercules, propterea quòd vno receſſo capite, plura renaſcerentur. Plutarchus in commentario De fortuna Alexãdri, ὕδραν τεμνων ... ἀναβλαστάνοντας, id eſt, Hydrã ſecans, ſemper aliquibus bellis repullulantem. De Alexandro loquitur, cui vno bello confecto, ſubinde aliud atque aliud exoriebatur. Cyneas cognita Romanorum multitudine identidẽ poſt acceptam cladẽ copias inſtaurantium dixit, Pyrrhum ſibi videri aduerſus Lernæam hydram pugnare. Hinc Horatius in Odis.
Non hydra ſecto corpore firmior
Vinci dolentem creuit in Herculem.

Hydra Lernæa.

Cyneæ legati Pyrrho vox.

Accommodari poterit ad eos qui litibus inuoluuntur nunquã finiendis. Lis enim litem parit, & ſæpenumero pro vna enecta, tres ſubnaſcũtur. Seneca quodam in loco ſcribit, negotia ſordida quæ nos auocant à ſtudio ſapientiæ, abrumpi poſſe, explicari non poſſe. quòd negotium ex negotio ſeratur, & occupationi occupatio, velut vnda ſuccedat vndæ.

Lis, litem parit.

Ne ramento quidem. Ne feſtuca quidem. 10

Ne ramento quidem ditior, hyperbole prouerbialis quum aliàs aliquoties apud Plautum, tum in Rudentibus, Nunquam Hercle hinc hodie ramento fies fortunatior: perinde quaſi dicas ſtupa ditior, ita vt vulgo loquuntur. Simili figura dixit Ariſtophanes in Lyſiſtrata:
Ἀτὰρ οὐδὲ μικρὸν ἐσπάσθη, κάρφος μὲν οὐδὲ ... id eſt,
Nihil hic quum reliquerit, moueris ne feſtucam quidem. Idẽ in Veſpis:
Ὕπνου δ' ὁρῷ οὐδὲ σμικρὸν παιπάλην. id eſt,
Noctu haud videt, ſomni ne paſpalam quidem.
Interpres ait, παιπάλην ſignificare minutiſſimum quippiam. Quibuſdam ea vox magnetem lapidem declarat. Subiectit eodem in loco conſimilem figuram:
Ην δ' οὖν καταμύσῃ κἂν ἄχνην. id eſt,
Quod ſi vel achnen dexerit ſomno caput.
ἄχνη verò ſignificat minutiſſimum ac leuiſſimum illud quod è ſpicis excuſſis euolat. Qua voce vſus eſt & Homerus Iliados ε
Ὡς δ' ἄνεμος ἄχνας φορέει ἱερὰς κατ' ἀλωάς. id eſt,
Vt vento tenues ſacra area iactitat achnas.
Hebraicarum periti literarum affirmant אבק quam vocem Hieronymus vertit puluerem, ſequutus Septuaginta, qui tranſtulerunt χνοῦν) idem Hebræis ſonare quod Græcis ἄχνη.

παιπάλην. Paſpalam non habes.

ἄχνη.

Sacrum ſine fumo. 11

Ἄκαπνοι θυσίαι, id eſt, Sacrificium abſque fumo: de nimium tenui conuiuio, & in quo nihil cocti obſonii apponitur. Tranſlatum à pauperculorum ſacris, molas, thuſculum, lac, aut corollas offerentium, quum dii nidorem illum expectent vnà cũ fumo ſubuolantem, iuxta Homerum. Lucianus in Amoribus, Βοφάγοι μὲν ὁ δαίμων ὁ λιμηρὸς, τοῖς ἀκάπνοις ὥς φασι, τῶν θυσιῶν ὑπηρετούμενος, id eſt, Sanè perquàm edax deus eſt Luciane, quique fumi expertibus ſacris haudquaquã gaudeat. In eum ſenſum vſus eſt & Athenæus ἀκαπνα γὰρ αἰεὶ θύομεν ἡμεῖς οἱ ποιηταί, id eſt, Nam poetæ ſemper ſacra ſine fumo ſacrificamus.

ἀκαπνα θύματα.

Non eſt curæ Hippoclidi. 12

Οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ, id eſt, Non eſt Hippoclidi curæ. Siue vt carmen reddam, Non curat Hippoclides. Eſt enim verſus iambicus dimeter catalecticus. Hoc adagio ſignificabant ſe quippiam negligere, neque magnopere laborare. Natum autem eſt ex hiſtoria quam pluribus verbis narrat Herodotus in Eratone. Vt autem in pauca conferam, hic Hippoclides erat Tiſandri filius, qui cum multis aliis iuuenibus Cliſthenis Sicyonii filiam ambiebat. Verum quum Cliſthenes procos toto anno probaret, & Hippoclides in cõuiuio indecoram quandam ſaltationem ædidiſſet, ſublatis in altum pedibus, pater offenſus inhoneſto iuuenis luſu, ait, Ὦ παῖ Τισάνδρου ἀπορχήσαό γε μὲν τὸν γάμον, id eſt, Fili Tiſandri, à nuptiis tua ſaltatione excidiſti. At ille protinus reſpõdit, Οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ, id eſt, Haud curat Hippoclides. Ea vox (vt teſtatur Herodotus) in prouerbium abiit. Id dictum in ipſum retorquet Herodotum Plutarchus in libello quem aduerſus eum ſcripſit. Δοκεῖ μοι καθάπερ ὁ Ἱπποκλείδης, ὁ τοῖς σκέλεσι χειρονομῶν ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἐξορχήσασθαι τὴν ἀλήθειαν, οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ, id eſt, Videtur mihi velut Hippoclides cruribus manuum vice in menſa geſticulãs poſtquam à veritate deſultauit, dicere, Nõ eſt curæ Hippoclidi. Lucianus in apologia, Ἱκανὸς ἂν εἴη μοι τὸ, οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ. id eſt, Mibi ſuffecerit illud quod dicitur, Haud curat Hippoclides. Idem in Hercule, Καὶ ὁ Ἱπποκλείδης οὐ φροντιεῖ, id eſt, neq; laborabit Hippoclides. Mentionẽ huius adagii facit & Euſtathius in Iliados Homericæ primum librum ſcribens. Alluſit huc Ariſtophanes in Veſpis, ſæpius repetens illud ὀλίγον μοι μέλει, id eſt, Leuiter mihi curæ eſt.

Hippoclides quis.

Canis in præſepi. 13

In inuidioſos.

Ἡ κύων ἐν τῇ φάτνῃ, id eſt, Canis in præſepi. In eos dicitur qui nec ipſi fruuntur re quapiam, neque reliquos item ſinunt vti: veluti ſiquis egregios codices incluſos diligẽter adſeruet, quos nec ipſe vnquam euoluat, nec aliis euoluendi faciat copiam. Quemadmodum canis in præſepi, nec ipſe veſcitur hordeo, & equum vetat veſci. Lucianus aduerſus indoctum, Ἀλλὰ τὸ τῆς κυνὸς ποιεῖς, τῆς ἐν τῇ φάτνῃ κατακειμένης, ἣ οὔτε αὐτὴ τῶν κριθῶν ἐσθίει,

ἐπιδείξῃ τῷ ἵππῳ, ἀλλ' ὥσπερ ἡ κύων ἐν τῇ φάτνῃ, id eſt, Verum haud aliter facis, quam canis ille in ſtabulo cubans, qui quum ipſe non edat hordeum, tamen haud ſinit equum qui poteſt edere, id facere. Vtitur eodem in Timone. Citatur apud Suidam in prouerbio, οὐδὲν πρὸς τὸν Διόνυσον, ſed tacito authoris nomine, τὸ φασὶν παροιμιῶδες τὸ κύων, καὶ πρὸς τὸν Διόνυσον ἄγοις, id eſt, Ad praeſepe ducas canē, nihil autē adducis ad Bacchum: hoc eſt, adfers quae ad rem nihil attinent, ex his verò quae pertinebant ad cauſam propoſitam nihil adfers. Simile quiddam refert Athenaeus lib. 6. de gente quadam Galatarū, qui dicuntur Cordiſtae abominantur aurum, nec important in ſuam regionem, nihilo ſecius tamen alios non deſinunt eo ſpoliare. Aiunt eam gentem eſſe reliquias Galatarum, qui ſub duce Brenno ſpoliarunt oraculum Delphicum, quos inſecutus Bathanatus dux inde reduces tractauit. Hinc auri odium, cuius gratia tantum paſſi ſint malorum, quod tamen aliis inuident.

Cordiſtae.

Captantes capti ſumus. 14

Αἱροῦντες ᾑρήμεθα, id eſt, Captantes capti ſumus. Quum res praepoſtere euenit, vt ipſi circumueniamur ab iis quibus conabamur imponere. Id quod non raro ſolet vſu venire, vt in eas incidamus pedicas quas aliis ſtruxeramus. Saepe fit vt qui ſimulat amorem, quo puellam in amorē palliciat, ipſe verè incipiat amare. Et qui dat operā vt inuitatiunculis alium conetur efficere temulentum, ipſe reddatur ebrius: & qui finitimum moliatur imperio depellere, ipſe ſuum amittat imperium. Sic & Horatius in 2. Epiſtol. lib.

Captator captus.

Graecia capta ferum victorem cepit.

Videtur eodem alluſiſſe Plato, quum ita ſcribit in Theaeteto, Δοκεῖ μοι ὦ Σώκρατες μάλιστα ἁλίσκεσθαι ὁ λόγος ὃν ἐθηρεύομεν, id eſt, Mihi videtur ô Socrates maxime capi ratio quae captabat. Sopho. in Oedipo Coloneo.

Γνῶθ' ὧν ἔχων ἔχῃ, τέ, σ' ἑλοῦσ' ἠρπασεν ἡ τύχη. id eſt,
Scito quòd tenens teneris, téque captantem, inuicem
Fortuna cepit. Plautus in Epid. Iam cautor ipſe cautus eſt.

Tenens teneris.

Lucianus in meretriciis dialogis, Καὶ ἑάλωκα ὁ κακοδαίμων καὶ ἀντεαλώκειν πρὸς αὐτήν id eſt, & cepi miſer, & ſimul ab illa captus ſum. Tranſlatum aut à bello, aut piſcatione, ſeu venatu.

In venatu periit. 15

Feſtiuiter dixit Lucian. in Toxaride, Αὐτὴ ἀπώλετο ἐπὶ τῆς ἄγρας, id eſt, Et ipſa venatu periit, hoc eſt dum adoleſcētem venatur, ſtudétque irretire, etiam ipſa ſeſe perdidit. Quin etiā illa ipſa, venari laudem, aucupari famam, prouerbiales ſunt metaphorae, velut, Expiſcari pro ſciſcitari, atque exquirere.

Venari laudē. Expiſcari.

In laqueos lupus. 16

Εἰς πάγας λύκος, id eſt, In laqueos lupus. Quum improbus quiſpiam tandem in extremum adducitur diſcrimen. Etenim quum lupus animal ſit inſidioſiſſimum, applauditur ab omnibus ſiquando contigat illum irretiri, ac protinus acclamant omnes, εἰς πάγας ὁ λύκος. Refertur à Zenodoto.

Annoſa vulpes haud capitur laqueo. 17

Γέρων ἀλώπηξ οὐχ ἁλίσκεται, id eſt, Vulpes anus laqueis capi haud vllis poteſt. Senarius prouerbialis dicendus in eum, qui longa aetate, multáque rerum experientia callidior eſt, quàm vt arte doliſque capi queat.

In longo vſu callidior.

Vulpes haud corrumpitur muneribus. 18

Ἀλώπηξ οὐ δωροδοκεῖται, id eſt, Vulpes non corrumpitur muneribus. Suidas huius adagii Cratinum citat authorem. De callidis ac verſutis quos haud facile ſit obiecto munuſculo, aut aſſentatiuncula, pollicitiſve fallere. Larus enim, & aliae quaedā aues eſca capiuntur, vulpes non item. Verbum autem δωροδοκεῖν, ſumptum eſt à concionibus aut iudiciis, in quibus nónulli pecunia corrupti dicunt ſententiam.

In verſutos.

Atticus in portum. 19

Ἀττικὸς εἰς λιμένα, id eſt, Atticus in portum. In eos dicebatur, qui illic virtutem oſtentare ſolent vbi tutum eſt atque vbi nihil opus. A nautis Atticis ſumptum, qui portum ingreſſuri, oſtentandi ſui gratia magnifice ſeſe gerebant: in ipſa re, hoc eſt in praelio nauali, non perinde ſtrenui.

Oſtentatio intempeſtiua.

Capra Scyria. 20

Αἲξ Σκυρία, id eſt, Capra Scyria. Zenodotus huius prouerbii Chryſippum citat tum authorem, tum interpretem. Conuenit in eos qui beneficium maleficio corrumpunt: aut qui virtutes adiunctis vitiis contaminant atque obſcurant: quive rectè inſtituta, non rectè finiunt. Veluti capra Scyria, quod fera ſit, mulctrum quod lacte impleuerat, ipſa rurſus reiicit, atque hoc modo beneficium quod dederat, eadem perdidit. Alii putant dici in eos vnde plurimum emolumenti capitur, propterea quòd eius regionis caprae maximam lactis vim reddere dicantur. Id quod affirmat & Athenaeus Dipnoſophiſtarum libro primo, citans hoc Pindari carmen.

Ἀπὸ Σκύρου δ' ἐς ἄμελξιν γλάγεος αἶγες ἐξοχώταται. id eſt,
Scyriae verò ad emulgendum lac caprae praeſtantiſſimae.

Suſpendio deligenda arbor. 21

In re vehementer indigna, neque vllo pacto toleranda, veteres arborem ſuſpendio deligendam eſſe dicebant. Inde natum quòd olim in Theophraſtum philoſophum praecipuum meretricula quaedam nomine Leontium, auſa ſit ſcribere. Plinius Secundus in praefatione Hiſtoriarum naturae. Ceu verò neſciā aduerſus Theophraſtum hominem in eloquentia tantum, vt nomen Diuinum inde inuenerit, ſcripſiſſe etiam foeminam, & prouerbium inde natum, ſuſpendio arborem eligendam. Hactenus Plinius. Finitimum huic eſt illud apud Euripidem in Alceſtide,

In Theophraſtum ſcripſit foemina.

Ἄξια ταῦτα ὦ σφαγῆς τάδε
Καὶ πλέον, ἢ βρόχῳ δέρην
Οὐρανίῳ πελάσαι. id eſt,
Heus iſta caede digna ſunt,
Vel potius, vt laqueo gulam
Praefocet aliquis pendulo.

Plautus in Curculione, Mea praeda illa eſt, Proin tute in laqueū duas, Iuuenalis,

Ferre potes dominam ſaluis tot reſtibus vllam?

Et apud Plautum, qui vitae taedio tenebatur, optat nummum quo reſtim emat. Quum haec ederem anno 1525. forte incidi in commētarios Caelii Rhodigini. Is dicit in huiuſmodi explicatione caecutire multos, ac ſe iactat omnem difficultatem expliciuiſſe, quum nec vlla ſit difficultas, & ſiqua eſſet, nihil explicent ea quae commemorat de ſuſpendio crucis. Nec enim ſontes ſibi deligūnt arborem, ſed aguntur in crucem. Caeterum qui cogitāt de conſciſcenda nece, ſolent alii aliud ſuſpendii genus eligere, vt appareat illos hoc agere non impotentia mentis, ſed certo deſtinatóque conſilio.

Vitae taedio laborantes.

In Caelium Rhodiginum.

Mineruae felem. 22

Ἀθηνᾷ τὴν αἴλουρον, i. Mineruae felem, ſubaudiendū, comparas. Quū multo inferiora cum praeſtantioribus comparātur, quòd leuicula quapiam in re conueniāt. Quid enim habet Minerua dea cum fele cōmune, praeter glaucoma oculorum? nā is oculorum color Mineruae tribuitur, qui & noctuis adeſt & felibus: vnde apud Homerum etiam epitheton, γλαυκῶπις Ἀθήνη. Eſt & hoc felibus commune cum noctuis, quòd & noctu cernunt, & pariter inſidiātur muribus. Refertur apud Zenodotum & Suidam. Etymologus indicat diſcrimē orthographiae, eno ἔλουρος, pro gente (eſt enim Scythiae, à paludibus dicta) ſcribitur per ε. pro animante, per diphthongum, αἴλουρος, quaſi dicas Torquicaudam, aut trahicaudam, quod tamen apud authores video negligi.

ἔλουρος & αἴλουρος.

Vorſuram ſoluere. 23

Vorſuram ſoluere dicitur, qui ſic è praeſentibus malis extricat ſeſe, vt aliis grauioribus impediatur. Nam Donato vorſurā facere, eſt aes alienū alieno aere ſoluere: aut minore foenore maiorem acceptam pecuniam occupare. Hinc ducta voce, vt author eſt Feſtus Pompeius, quòd vertant creditorem. Terentius in Phormione: In eodem luto haeſitas, vorſuram ſoluis: praeſens quod fuerat malum, in diem abiit, plagae creſcunt. Cicero ad Atticum, Admirabilis abſtinentia ex tuis praeceptis: vt verear, ne illud quod tecum permutaui, verſura mihi ſoluendum ſit. In oratione pro L. Flacco, Negauit ſeſe omnino vllam verſurā feciſſe Romae. Seneca De beneficiis libro 5. Domi (quod aiunt) verſura fit, & velut luſorium nomen ſtatim tranſit. Idem libro 2. epiſtola vltima Vt vt ſe res habet, ab Epicuro verſura facienda eſt, id eſt, ab Epicuro ſumēdum eſt mutuum, quo tibi ſatiſfaciam. Idē ſimili tropo dixit libro primo, epiſtola quarta, Sed vt epiſtolae finem imponam, accipe quod hodiérno die mihi placuit, & hoc quoque ex alienis hortis ſumptum eſt. Lactantius libro ſecundo Inſtitutionum vſus eſt hoc prouerbio: Quum igitur, inquit, ortum rerum tribuis naturae, ac detrahis Deo in eodem haeſitans luto, verſuram ſoluis. Explicuit eleganter hanc metaphoram Demoſthenes in Olynthiaca prima, Δέδοικα ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μὴ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὥσπερ οἱ δανειζόμενοι ῥᾳδίως ἐπὶ τοῖς μεγάλοις τόκοις, μικρὸν εὐπορήσαντες χρόνον, ὕστερον καὶ τῶν ἀρχαίων ἀπέστησαν. οὕτω καὶ ὑμεῖς ἂν ἐπὶ πολλῷ φανῆτε ἐρρᾳθυμηκότες, καὶ ἅπαντα πρὸς ἡδονὴν ζητοῦντες, πολλὰ καὶ χαλεπὰ, ὧν οὐκ ἐβούλεσθε, ὕστερον εἰς ἀνάγκην ἔλθητε ποιεῖν, καὶ κινδυνεύσητε περὶ τῶν ἐν αὐτῇ τῇ χώρᾳ, id eſt, Vereor Athenienſes, ne quemadmodum hi qui contrahunt aes alienum, facile magnis vſuris ad breue tempus diuites ſunt, paulo pòſt etiam à principali ſumma excutiuntur: itidem & nos, ſi diutius videamur negligentes, cunctaque ad voluptatem quaerentes, paulo pòſt in neceſſitatem veniamus, vt nobis multa etiam acerba ſint facienda quae néquaquam voluerimus, déque hoc ipſo loco periclitemur.

Praeſentib. extricati malis, vt grauioribus implicentur.

Animam debet. 24

Τὴν ψυχὴν ὀφείλει, id eſt, Animam debet. Donatus prouerbiū eſſe admonet de eo qui immodico aere alieno teneatur, vt plus quàm omneis facultates debeat, ac denique ſcipſum debeat.

Terentius in Phormione, Quid ſi animam debet? Erat enim antiquitus lex, vt qui ſoluendo non eſſet, is nexus addiceretur creditori, luiturus corpore, id eſt opera, quod ære nõ poſſet. Extat apud Gellium lex duodecim tabularum, quæ iubebat diſſecari corpus eius qui multis creditoribus deberet, nec eſſet ſoluendo rei.

Summum ius, ſumma iniuria. 25

Summum ius, ſumma iniuria, hoc eſt, Tum maxime diſceditur ab æquitate, quum maximè ſuperſtitioſe hæretur legum literis. Id enim ſummum ius appellant, quum de verbis iuris contenditur, neque ſpectatur quid ſenſerit is qui ſcripſit. Nam voces ac literæ, quaſi legum ſumma cutis eſt. *Summum ius quid.* Eam ineptiam quorundam ſuperſtitioſorum iuris interpretum, copioſe ſimul & eleganter illudit M. Tullius in actione pro Murena. Terentius, Verum illud Chreme dicunt, Ius ſummum, ſæpe ſumma malitia eſt. M. Tullius Offic. 1. Ex quo illud, ſummum ius, ſumma iniuria, factum eſt iam tritum ſermone prouerbium. Columella primo rei ruſticæ libro, Nec ſanè eſt vindicandum nobis quicquid licet. Nam ſummũ ius antiqui ſummam putabãt crucem. Citatur & Celſus adoleſcens libro Pandect. 45. titulo De verborum obligatione, Cap. Si ſeruum Stichum: qui ſcripſerit, quæſtionem eſſe de bono & æquo: in quo genere plerũque ſub authoritate iuris ſcientiæ perniculoſe erratur. Itidem Paulus lib. 50. titulo De regulis iuris. In omnibus quidem, maxime tamen in iure, æquitas ſpectanda eſt. *Summo animo inhærere.* Simili figura Seneca libro De ira primo dixit, ſummo animo. Si intelligis non ex alto venire nequitiam, ſed ſummo, quod aiunt, animo inhærere.

Ne ignifer quidem reliquus eſt factus. 26

Οὐδὲ πυρφόρος ἐλείφθη, id eſt, Ne ignifer quidem ſuperfuit: vbi ſignificamus, omneis ad vnum interiiſſe, adeo vt ne ei quidem ſit parcitum qui ignem præferat exercitui. Nam priſcis mos erat vt vates aciẽ præcederet, lauro coronatus, ac facem geſtans. Ab hoc belli vim abſtinebant vtrinque, quòd nefas duceretur, in virum ſacrum ferrum ſtringere. Proinde ſi crudelem aliquam ſtragem ſignificare voluiſſent, ne ignifero quidem parcitum aiebant. Meminit huius adagij Euſtathius Iliados μ. enarrans hos Homeri verſus:

> Οὐκ ἔτ' ἔπειτ' ὀΐω δεῦρ' ἄγγελον ἀπονέεσθαι
> Ἀψορρὸν προτὶ ἄστυ. id eſt,
> Haud equidem fore credo vti ſit rediturus ad vrbem
> Hinc poſthac aliquis vel nuncius.

Admonet hoc quoque figuram habere prouerbialem, οὐδ' ἄγγελος ὑπελείφθη, id eſt, Ne nuncius quidem relictus eſt: quoties ſignificamus ad vnum omnes extinctos, vt ne vnus quidem effugerit qui rem geſtam renunciaret. *Ne nuncius quidem relictus.* Nam is vel dedita opera relinqui ſolet ab hoſte.

Πανωλεθρία. 27

Huc affine eſt, πανωλεθρία, qua voce ſignificabant internicionem & eiuſmodi perniciem vt nihil omnino reliquum fieret. Thucydides in ſeptimo hiſtoriæ ſuæ libro: κατὰ πάντα γὰρ πάντως νικηθέντες, καὶ οὐδὲν ὀλίγον ἐς οὐδὲν κακοπαθήσαντες, πανωλεθρίᾳ δὴ τὸ λεγόμενον, καὶ πεζὸς, καὶ νῆες, καὶ οὐδὲν ὅ τι οὐκ ἀπώλετο. id eſt, in omnibus omnino victi, & nihil mediocre vlla in re paſſi, ſed internicione iam, quod dici ſolet, & pedites, & naues, & deniq; nihil erat quod nõ periret. Venuſtius erit ſi à bello, naufragio, incendio ac ſimilibus caſibus aliò detorqueatur. Veluti ſi dicas, libidinem magnam quidem eſſe peſtem Chriſtianæ religionis, verum auaritiã prorſus, πανωλεθρίαν eſſe pietatis. Et Græcarum literarum imperitiam omnium bonarum diſciplinarum fuiſſe πανωλεθρίαν. Non diſſimili forma Cicero in Piſonem, templum Caſtoris appellat buſtum omnium legum ac religionũ, quod ibi fuerit oppreſſa legũ authoritas ac religionum cultus. *Buſtum omniũ legum ac religionum, Piſo.*

Thracium commentum. 28

Θρᾴκιον παρεύρημα, id eſt, Thracium commentum, ſiue inuentum. Apud Zenodotum legitur, torquendum in eos qui pacta eludunt callido vafróque aliquo commento. Porrò vnde id prouerbium natum fuerit, indicat Strabo libro Geographiæ nono, ex Ephoro authore. Thraces pactis cum Bœotiis aliquot dierum induciis, nihilo ſegnius incurſiones agebant nocturno tempore. Hos quum propulſaſſent Bœotii, atque expoſtularent quòd violaſſent inducias: reſponderunt Thraces, ſe nihil præter pacta feciſſe: pactos enim eſſe de diebus, noctibus incurſaſſe. *Thracum perfidia.* His ferme ſimilia refert Zenodotus, nempe Thraces conſtitutis decem dierum induciis, noctu impreſſionem feciſſe in Bœotios, iam negligẽtius agentes induciarũ fiducia, atque ex his nonnullos trucidaſſe, aliquot viuos abduxiſſe, deinde expoſtulantibus de violatis pactis Bœotiis, reſpondiſſe, dies, non noctes pacto contineri. Ea res prouerbio locum fecit Θρᾴκιον παρεύρημα, id eſt Thracium inuentum. Eſt enim propriè παρεύρημα, excogitata cauillatio, qua pactũ eludimus: quas Plautus ſtrecias vocat. Et Terentius, Ne quid ſuo ſuat capiti. Addunt enim extra pactionem commentum quippiam, quo rem omnem ſubuertant.

Romanus ſedendo vincit. 29

Romanus ſedendo vincit. Vetus prouerbium in eos qui trãquilli atque ocioſi, tamen quæ volunt efficiunt: aut qui non viribus, ſed arte rem gerunt. *Non viribus, ſed arte rem gerentes.* Marcus Varro lib. De re ruſtica primo, capite ſecundo, Voltis igitur interea vetus prouerbium, quod eſt, Romanus ſedẽdo vincit, vſurpemus dum ille venit. Ex hiſtoria Fabij cunctatoris natum arbitror, qui Hãnibalem iuueniliter exultantem, ſua patientia fregit: de quo extat verſus ille Ennianus,

> Vnus qui nobis cunctando reſtituit rem.

Citatur apud Ciceronem in Catone maiore. Vſurpatus eſt diuinitus à Marone lib. 6. Quanquam Liuius libro de bello Macedonico primo refert ſimile quiddam de Sulpitio conſule. Quibus inquit, ſi vndique circumuentus copiis foret, ſedentem Romanum debellaturum credi potuerit.

Scopum attingere. 30

Τυγχάνειν τοῦ σκοποῦ, id eſt Scopum attingere, Eſt voti compotem fieri, aut coniectura rem ipſam aſſequi. Lucianus in Icaromenippo, καὶ σὺ ἀπὸ σκοποῦ εἰκάζεις, id eſt, Tuáque coniectura haud procul abeſt à ſcopo. Et ἀποτυγχάνειν τοῦ σκοποῦ, id eſt, Non attingere ſcopum. Et διαμαρτάνειν τοῦ σκοποῦ, id eſt, aberrare à ſcopo: atque id genus aliæ figuræ omnes prouerbium ſapiunt. Hoc adagio feſtiuiter vſus eſt Diogenes in puerum ſaxa in crucem iaculantem. *Aberrare à ſcopo.* Euge, inquit, continges tandem aliquando ſcopum. Pindarus in Nemeis hymno nono, ἀκοντίζων σκοποῦ ἄγχιστα Μουσᾶν, id eſt Proxime iaculãs ad ſcopum muſarum, Idem hymno ſexto, ἔλπομαι μέγα εἰπὼν σκοποῦ ἄντα τυχεῖν, id eſt, Spero quòd magna pollicitus ſcopum attingam. Dicitur & ἔξω σκοποῦ βάλλειν, hoc eſt, extra ſcopum iaculari, vbi quis loquitur aliena ab eo quod agitur. *Iaculari extra ſcopum.* Vſus eſt Gregorius Nazianzenus in Monodia.

Simia non capitur laqueo. 31

Ὁ πίθηκος οὐχ ἁλίσκεται βρόχῳ, id eſt, Simia nõ capitur laqueo. In callidos tergiuerſatores dici ſolitũ qui coargui non queunt. Id olim dictum eſt in Heraclidem, qui per imprudentiam perperam citarat ex Dionyſio quod erat apud Sophoclẽ. Miſſum eſt exemplar, vt ibi conſpecto carmine agnoſceret ſuum errorem. Hic quoque tergiuerſanti, nec lapſum agnoſcenti, dicentique caſu fieri poſſe vt in diuerſis poetis verſus conſentiant, ſcripſit quiſpiam, ſimiam haud capi laqueo. Author Diogenes Laertius. Carmen Græcum ſic habet,

> Γέρων πίθηκος οὐχ ἁλίσκεται πάγῃ,
> Ἁλίσκεται μὲν, μετὰ χρόνον δ' ἁλίσκεται. id eſt,
> Laqueo vetuſtus ſimius non prenditur:
> Capitur quidem ille, capitur autem ſerius.

ANIMAD. HENR. STEP.

V. Ὁ πίθηκος] Neſcio cur hic γέρων omiſerit, vt ſit, Annoſa ſimia non capitur laqueo. Certè niſi addatur, falſum fuerit hoc prouerbiale dictũ. Sic & antea, γέρων ἀλώπηξ οὐχ ἁλίσκεται πάγῃ, qui verſus omnino ſimilis ei eſt quem hic habemus, niſi quod πίθηκος in eo legitur, non ἀλώπηξ.

Largitio non habet fundum. 32

M. Tull. lib. Officio. 2. Omnino, inquit, meminiſſe debemus, id quod à noſtris hominibus ſæpiſſime vſurpatum, iam in prouerbii conſuetudinem venit, largitionem fundum non habere. *Stulta liberalitas quid faciat.* Quo dicto ſignificabant, ſtulta liberalitate quantaſlibet opes exhauriri, vel effluere potius. Tranſlatum videtur à pertuſo dolio Danaidum apud inferos. Quæ fundo carent, Græci vocant ἀπύθμενα. *ἀπύθμενα,* Vnde Parthenius apud Athenæum libro 11. ἀπυθμένους φιάλας dixit.

Inexplebile dolium. 33

Ἄπληστος πίθος, id eſt, Inexplebile dolium. Varius eſt huius adagionis vſus. Quadrat enim primùm εἰς τοὺς ἀδηφάγους, id eſt, In glutones, edaceſque: *In edaces, vel bibaces.* congruentius autem in iſtos bibacitate inexplebili, qui quo plus biberint, hoc plus ſitiunt, quemadmodum olim dictum eſt de Parthis. Sic enim Feſtus ſenſiſſe videtur, qui citat neſcio quem (nam locus mutilus eſt) qui doliũ pertuſum dixerit, quum ventrem ſignificaret. *Dolium pertuſum.* quanquam natura quoque venter inexplebilis eſt: quòd quicquid per os infuderis, id aliis viis excernitur. Quadrabit & in obliuioſum, *In obliuioſum.* cui ſiquid eruditionis infundas, protinus effluit: quique prius obliuiſcatur, quàm perdidicerit, cuiuſmodi Strepſiadem facit Ariſtophanes in Nebulis,

> Ὅστις σκαλαθυρμάτι' ἄττα μικρὰ μανθάνων,
> Ταῦτ' ἐπιλέλησται πρὶν μαθεῖν. id eſt,
> Huiuſmodi minutulas qui argutias
> Prius atque didicit, dedidicerit immemor.

Sic propemodum vſus eſt Plautus in Pſeudulo, In pertuſum ingerimus dolium, operam ludimus. Competet etiam in homines præter modũ profuſos, quemadmodum indicauit Ariſtoteles lib. Oeconomicorũ primo, καὶ γὰρ τὸν καλῶς ταμιεύοντα χρὴ εἶναι, ἐκεῖνα δὲ μή, ... οὐδὲν γὰρ ὄφελος τοῦ πορίζειν, ἐὰν ὁ τετρημένος πίθος, id eſt, Siquidem oportet eiuſmodi eſſe qui norit & parare, & parata tueri. Alioqui nihil profuerit parare, propterea quod hoc ſit cribro haurire, quodque

prouerbio dicunt, pertuſum dolium. Congruit item in auaros, quorū cupiditatibus nihil eſt ſatis, verum quo magis implentur opibus, hoc magis inanes eſſe videntur. Quod eleganter, alio Solonis carmine teſtatum eſt apud Plutarchum in libello περὶ φιλοπλουτίας.

Πλούτου δ' οὐδὲν τέρμα πεφασμένον ἀνδράσι κεῖται. id eſt,

Non eſt fixus opum finis mortalibus vllus.

Zenodotus & tatarum ipſum recte accipi inexplebile dolium putat, quòd tot mihibus defunctorum nunquam expleatur. Et ſapiens ille Hebræus hunc inter inſatiabilia nominat. Quadrabit & in eos, qui male ab aliis rapiunt, quæ male item profundant in alios. Vſurpatur & de fruſtra laborantibus, quemadmodum alio demonſtratum eſt loco, ſicut apud Catullum,

Dolia virgineis idem ille repleuerit vrnis.

Adagium natum à notiſſima fabula puellarum Danaidum, quæ ob ſponſos necatos has pœnas apud inferos dare dicuntur, vt ſitulis perſtillantibus aquam hauriant, atque in dolium item pertuſum infundant, graui nimirum, ſed inutili labore. Cuius fabulæ mentionem facit Horatius in Odis,

Et inane lymphæ
Dolium fundo pereuntis imo.
Item Tibullus.
Et Danai proles Veneris quæ numina læſit,
In caua Lethæas dolia portat aquas.

Meminit huius Lucianus in Timone. Et Ariſtoteles lib. Politicorum ſexto. Rurſus Lucianus in Hermotimo. ... id eſt, Affluit enim dum exhauritur negocium ſub órque, & contrà fit atque in Danaidum dolio. Vſurpauit & Plato, cum aliis aliquot locis, tum in Gorgia.

Cum adſit vrſus, veſtigia quæris. 34

Ἄρκτου παρούσης τὰ ἴχνη ζητεῖς, id eſt, Vrſo præſentis veſtigia quæris. De iis dicitur qui timiditate præſens negotiū declināt, atque ad alias nugas dilabuntur. Tranſlatum à formidoloſis venatoribus, qui ſe diſſimulāt ſenſiſſe vrſum, & veſtigia perſequi fingunt, quo abſint a periculo. Hoc genus homines Plato de Repub. lib. 1. ſcripſit ſimiles eſſe τοῖς κυνιδίοις, ἃ τοῖς λίθοις ... τὸν βάλλοντα οὐχ ἁπτόμενα, id eſt, Catulis, qui lapides mordent, quum eos qui iecerint non auſint attingere. Ab hoc non eſt alienum quod ſcribit Plutarchus in vita Luculli. Nam illum quū hortaretur Archelaus, vt relicto hoſte in Pontum traiiceret (ſic enim fore, vt protinus omnium rerum potiretur) Οὐκ ἔφη δειλότερος εἶναι κυνηγῶν, ὅπως τὰ θηρία παρελθὼν εἰς κενὰς αὐτῶν φωλεοὺς βαδίζοι, id eſt, Negauit ſe timidiorem eſſe venatoribus, vt prætermiſſis feris, ad inania illarum luſtra vellet ire.

Boni ad bonorum conuiuia vltro accedunt. 35

Αὐτόματοι δ' ἀγαθοὶ ἀγαθῶν ἐπὶ δαῖτας ἴενται. id eſt,

Sponte bonis mos eſt conuiuia adire bonorum.

Hexameter prouerbialis, tum vſurpandus vbi vir bonus, fiducia virtutis & amicitiæ, quæ generalis inter omneis probos intercedit, ad ſui ſimilem accedit, non expectatis vulgaribus iſtis inuitatiunculis. Quidam natum putant ab Hercule, qui quum Ceti Trachenij domum inuocatus ingreſſeret, hunc verſiculum primus dixerit. Fertur & trimeter Iambicus in eandem ſententiam,

Ἀκλητὶ κωμάζουσιν ἐς φίλους φίλοι. id eſt,

Conuiua amico amicus vltro etiam venit.

Tacite notauit adagium Homerus in ſecundo Iliados,

Αὐτόματος δέ οἱ ἦλθε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος. id eſt,

Illi vocalis Menelaus venerat vltrò.

Scholiaſtes indicat, hoc verbo ſuiſſe ſignificatam Menelai fortitudinem in bello. Exilis enim vox formidoloſum arguit, & βοὴ apud Græcos interdum bellum declarat: quemadmodum & hodie apud Germanos. Zenodotus in collectaneis diuerſa ſententia citat hoc adagium ex Eupolidis comœdia, cui titulus Chryſogenes.

Αὐτόματοι δ' ἀγαθοὶ δειλῶν ἐπὶ δαῖτας ἴασιν, id eſt,

Vltro adeunt hominis timidi conuiuia fortes.

Idem fermè ſignificat Plato in Sympoſio, Ἵνα καὶ τὴν παροιμίαν διαφθείρωμεν μεταβαλόντες, ὡς ἄρα καὶ ἀγαθῶν ἐπὶ δαῖτας ἴασιν αὐτόματοι ἀγαθοί. id eſt, Vt & prouerbium perdamus, hunc ad modum inuertentes: Boni ad bonorum conuiuia vltro veniunt. Sentire videtur Plato, Homerum fecilſe Menelaum deteriorem ad præſtantioris acceſſiſſe conuiuium, quòd Agamemnon bello valuerit, Menelaus fuerit imbellis. Citatur hic locus & ab Athenæo lib. quarto. Tametſi non hanc opinor Homeri mentem fuiſſe, cum virtutis addat elogium,

Βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος, id eſt,

Voce bonus Menelaus.

Et quū alibi non ſecus illum fortiſſimè rem gerentem inducat, alicubi etiam ἀρηίφιλον, cognomine eo honeſtet. Apud Athenæū libro primo, ex Cratino, quidam qui inuocatus ad conuiuium accedit, ita loquitur, Αὐτόματοι δ' αὖ χρηστοὶ ἐπ' ἀγαθῶν δαῖτας ... id eſt, Bonus enim ad bonos viros cōuiuatur, vt quippe res amicorum communes.

In puteo cum canibus pugnare. 36

Ἐν φρέατι κυσὶ μάχεσθαι, id eſt, In puteo cum canibus pugnare. Dici ſolitum vbi cuipiam negotium incidit cum homine rixoſo & contentioſo, a quo ſe nequeat extricare. Effertur etiam hoc pacto, ἐν φρέατι κυνομαχεῖν, voce compoſita.

Mihi ipſi balneum miniſtrabo. 37

Ἐμαυτῷ βαλανεύσω, id eſt, Ipſe mihi balneator ero, vbi quis ſuis ipſius inſeruit commodis. Aut vbi quis non expectato alieno officio, ipſe ſuum agit negotium. Ariſtoph. in Pace.

Ἀλλ' αὐτὸς ἐμαυτῷ βαλανεύσω ... id eſt,

Balneum & ipſe mihi, ſi hæc vobis grata, parato

Interpres admonet tranſlatum a balneis, in quibus ceſſante balneatore, ipſi qui lauant, aquam hauriunt, atque infundunt. Zenodotus putat & ad eos referri poſſe qui glandes in ignem iniectas coquunt. Fortaſſis haud abſurde referetur ad glandiū excuſſores. Nam Græcis βαλανεὺς, Balneatium cauponem ſignificat, βάλανος glandem: atque hinc anceps prouerbij interpretatio.

Vir fugiens haud moratur lyræ ſtrepitum. 38

Ἀνὴρ δὲ φεύγων οὐ μένει λύρας κτύπον. id eſt,

Hunc qui fugit, ſtrepitus lyræ haud remorabitur.

Senarius prouerbialis in eos qui in rebus periculoſis ac ſeriis, properandi ſtudio negligunt leuiora. Nam qui fugit in bello, non putat ſibi liberum ac vacuum vt cantorem aliquem auſcultet. Idque ad complures res accommodari poteſt, veluti ſi dicas, non eſſe rebus friuolis ac voluptatis nugandum, quum hæc vita tot periculis ſit obnoxia. In hanc ſententiam eleganter Seneca in epiſtola quadam ad Lucilium. Tranſcurramus, inquit, ſolertiſſimas nugas: & ad illa, quæ nobis aliquam opem ſunt latura, properemus. Nemo qui obſtetricem parturienti filiæ ſollicitus accerſit, edictum & ludorum ordinem perlegit. Nemo qui ad incendium domus ſuæ currit, tabulam latrunculariam perſpicit, vt ſciat quomodo alligatus exeat calculus. At mehercle vndique tibi omnia nunciantur, & incendium domus, & periculum liberorum, & obſidium patriæ, & bonorum direptio. Adiice his naufragium, motuſque terrarum, & quicquid aliud timeri poteſt. Inter iſta diſtrictus, rebus nihil aliud quam animum oblectantibus vacas. Plutarchus in libello quē ſcripſit de ε Delphico.

Οὐ πρέπει ... θρηνοῦσιν, οὐ λύρα φίλη. id eſt,

Ingrata naubla, ingrata lugenti lyra.

Cōcinit huic dictum Eccleſiaſtici, Muſica in luctu, importuna narratio.

Caninum prandium. 39

Caninum prandium prouerbio dicebatur abſtemium, & in quo nullum vinum biberetur: propterea quòd peculiari naturæ proprietate, canes à vino abhorrent. Id adagij refertur ab A. Gellio libro Noctium Atticarum decimotertio, capite vltimo, his quidem verbis: Eius autem loci in quo ad prouerbium eſt, verba hæc ſunt, nimirum ex M. Varronis Satyrarum libro, qui ὕδωρ ψυχρόν, id eſt Aqua rigens inſcribitur. Non vides apud Mneſteum ſcribi, tria genera eſſe vini, nigrum, album, medium, quod vocant κιῤῥόν, id eſt, giluum, nouum, vetus, medium. Et efficere nigrum, virus: album, vrinam: mediū πέψιν, id eſt concoctionem: nouum refrigerare, vetus calfacere, medium verò eſſe prandium caninum. Quid ſignificet, inquit Gellius, prandium caninum, rem leuiculam diu & anxie quæſiuimus. Prandium autem abſtemium, in quo nihil vini potatur, caninum dicitur, quoniam canis vino caret. Quum igitur medium vinum appellaſſet, quod neque nouum, neque vetus eſſet: & plerunque homines ita loquantur, vt omne vinum aut nouum eſſe dicant, aut vetus: nullam vim habere ſignificauit, neque noui, neque veteris quod medium eſſet: ideirco pro vino non habendum, quia neque refrigeraret, neque calfaceret. Hactenus Gellius. Plutarchus in Sympoſiacis ſcribit, Theophraſtum ioco vocare ſolitum ἄοινα συμπόσια τὰ κουρεῖα, quēadmodum aliàs admonuimus.

Vir fugiens, & denuo pugnabit. 40

Ἀνὴρ ὁ φεύγων, καὶ πάλιν μαχήσεται. id eſt,

Qui fugerit, rurſum ille præliabitur.

Senarius prouerbialis, quo monemur non protinus abiicere animum ſiquid parū feliciter ſucceſſerit. nam victos poſſe vincere. Proinde Homerus ἑτεραλκέα νίκην vocat, id eſt viciſſim, nunc apud hos, nunc apud illos pollentem. Apud eundem Iliados ζ, Alexander ſic loquitur Hectori,

νίκη δ' ἐπαμείβεται ἄνδρας. id eſt,

Alterna viris victoria cedit.

Idem aliàs Iliados γ.

Νῦν μὲν γὰρ Μενέλαος ἐνίκησεν σὺν Ἀθήνῃ,
Κεῖνον δ' αὖτις ἐγώ. id eſt,
Palladis auxilio nunc victor abit Menelaus:
Illum ego ted poſthac pugna ſuperaro viciſſim.

Demoſthenem probro datum eſt ab inimicis, quod in hoc prælio quo Philippus Macedonum rex Athenienſes apud Chero-

n iij

Marginalia: Inexplebile dolium, auaris. Vaſa Danaidum. In formidoloſos. Canis lapidem mordens. Amici amicos vltro adeunt. Menelaus imbellis. Negocium cū rixoſo. Balneator glandium. Rebus friuolis nugandum nō eſt. Muſica in luctu, importuna narratio. Tria genera vini. Victos poſſe vincere. Victoria ἑτεραλκής.

neſ vicit, clypeo abiecto fuiſſet, eáque gratia [illegible] ignominioſo cognomine vocatus. Verum id probè Demoſthenes, homo non admodum verecundus, prouerbiali, notiſſimóque verſiculo [illegible] cludere ſolitus,

Ἀνὴρ ὁ φεύγων, καὶ πάλιν μαχήσεται.

Huic confine eſt illud Daui Terentiani, Hac non ſucceſſit, alia aggrediendum eſt via. Vſurpat adagium Tertullianus in libro De fuga in perſecutione: Sed omiſſis (inquit) quidam diuinis exhortationibus, illum magis Græcum verſiculum ſecularis ſententiæ ſibi adhibent: Qui fugiebat, rurſum præliabitur: vt & rurſus fortaſſe fugiat. Et quando vincet, qui quum fugerit victus eſt?

Ex ſtipula cognoſcere. 41

Ἐκ τῆς καλάμης γινώσκειν, i. Ex ſtipula iudicare, dicitur quoties è veſtigiis quibuſdam in ſenecta reliquis, coniecturam facimus cuiuſmodi quis fuerit in adoleſcentia: tranſlata metaphora a ſegetibus. Homerus in ξ Odyſſeæ,

Ἀλλ' ἔμπης καλάμην γέ σ' ὀΐομαι εἰσορόωντα
Γιγνώσκειν. id eſt,
Attamen inſpecta ſtipula te ſuſpicor illud
Conijcere.

Vtitur hoc adagio Lucianus in Pſeudomante, quem nos olim Latinum fecimus. Ariſtoteles in Rhetoricis καλάμην, ſenectam interpretatur, Ὅταν γὰρ, inquit, τὸ γῆρας εἴπῃ καλάμην, ἐποίησε μάθησιν καὶ γνῶσιν διὰ τοῦ γένους· ἄμφω γὰρ ἀπηνθηκότα, id eſt, Etenim quum ſenectam dixit culmum, ſenem oſtendit, ac repræſentauit: nam vtrique deflorueruнt. Ariſtophanes in Veſpis non diſſimili figura vſus eſt,

Ἀλλ' ὅμως τῆς καλάμης
Δεῖ τινα εἰκάζειν ἐκεῖνον ἰσχύν. id eſt,
Verum è reliquiis robur horum colligi
Iuuenile oportet.

Ex reliquiis conijcere.

Dicimus item, ex fragmentis, ex ruina rem cuiuſmodi fuerit coniectare.

Eodem cubito. 42

Αὐτῷ πήχει, id eſt, Eodem cubito: hoc eſt, eadem regula, eadem menſura. Vtitur hoc aliquoties Lucianus, cum alias, tum in libello De ratione conſcribendæ hiſtoriæ, καὶ ὅλως πῆχυς εἷς, καὶ μέτρον ἀκριβὲς, id eſt, In ſumma cubitus vnus, atque exacta regula. Ariſtophanes in Ranis,

Καὶ γὰρ ταλάντῳ μουσικὴ σταθμήσεται,
Καὶ κανόνας ἐξοίσουσι καὶ πήχεις ἐπῶν. id eſt,
In lance enim librabitur poetica:
Promentque regulas, cubitóſque carminum.

Non diſſimili figura dixit Cornelius Tacitus lib. De oratoribus in præfatione, quum ait, ſe quæ à præſtantiſſimis viris acceperat, iiſdem numeris, iiſdémque rationibus perſequi velle. Plinius Epiſt. lib. 8 dixit, pari libra. Illud fortaſſe παρεγγίσεως, at non inutile fuerit admonere, pleraſque metaphoras à menſuris ductas eſſe prouerbiales, vt penſiculare rem, penſitare factum, rependere beneficium, remetiri gratiam, librare negotium, expendere cauſam, renumerare beneficium, æquilibrium officii, retaliare conuicium, atque id genus alias.

Iiſdem numeris.

Pari libra.

A menſuris metaphoræ prouerbiales.

Monſtrari digito. 43

Δείκνυσθαι τῷ δακτύλῳ, id eſt, Monſtrari digito, pro eo quod eſt, inſignem eſſe, hodie quoque prouerbio vulgari dictitant. Horatius in Odis,

Quod monſtror digito prætereuntium. Perſius,
At pulchrum eſt digito monſtrari, & dicier, Hic eſt.

Lucianus in Harmonide, Καὶ τὸ ἐν πλήθει ἐπίσημον εἶναι, καὶ δακτύλῳ δείκνυσθαι, id eſt, In turba inſignem eſſe, digitóque demonſtrari. Natum videri poteſt ab eo quod in vita Diogenis narrat Laertius. Quum hoſpites quidam Athenas aduentaſſent, vt Demoſthenem, cuius famam acceperant domi, conſpicerent, Diogenes τὸν μέσον δάκτυλον ἐκτείνας, οὗτός ἐστιν ὁ Ἀθηναίων δημαγωγός, id eſt, Medio porrecto digito, Hic eſt vobis, inquit, ille Athenienſium concionator. Simul ſignificans Demoſthenem & gloriæ auidum, & moribus contaminatis.

Diogenes, rigit Demosthenem gloriæ popularis appetentem.

ANIMAD. HENR. STEP.

V. *monſtrari. Natum videri poteſt, &c.*]Quomodo hinc natum eſſet, quum ab Æſchylo tot annis ante vſurpatum fuerit? Adi eius Agamemnonem, pag. 217. meæ editionis.

Ne altero quidem pede. 44

Μηδ' ἑτέρῳ ποδί, id eſt, Ne altero quidem pede diſcedere. Lucianus in Harmonide. Idem in Sectis, Οἱ μηδὲ τὸν ἕτερον πόδα ἐκ τῆς Αἰθιοπίας προβεβηκότες, id eſt, Qui ex Æthiopia nunquam vel alterum promouerit pedem. Annumerandum illis, quæ retulimus ante, latum digitum, & latum pedem, latum vnguem: quibus vel conſenſus opinionum, vel ſtudij aſſiduitas ſignificatur, velut illud, nocte dieque: quod aliter extulit T. Liuius belli Maced. 1. Alii in caſtris ſine ſtationibus, per ſomnum vinumque diem noctibus æquabant.

Nocte, dieque. Diem noctibus æquare.

Ex diametro oppoſita. Diametro diſtant. 45

Ἐκ διαμέτρου, id eſt, Ex Diametro. De vehementer inter ſe pugnantibus, olim dicebatur. Sumpta metaphora à Geometris, apud quos perfectiſſima oppoſitio, ex diametro eſt. Lucianus in Tyranno, ἐκ διαμέτρου, ὡς εἶπεῖν φασι, id eſt, Noſtra enim, & illorum vita, ex diametro, quemadmodum aiunt, inter ſe diſtat. Athanaſius in libro quodam de ſynodo Nicena, οἱ κατὰ διάμετρον ἀνθιστάμενοι τῇ Σαβελλίου γνώμῃ, id eſt, Qui iuxta diametrum, vt ita loquamur, aduerſantur Sabellij ſententiæ. Baſilius in epiſtola quadam ad Athanaſium, κατὰ διάμετρον διέστηκεν. Diametrus enim eſt recta linea, figuram, qua longiſſime patet, ex æquo ſecans: velut diametrus orbis eſt, quæ ſic à ſummo ad ſummum tenditur circulum, vt per centrum eat, definitore Macrobio in Somnium Scipionis libro ſecundo. Nec ab hoc diſſentit Euclidis diffinitio. Latini lineam hanc, dimetientem vocant. Nam Græcis διάμετρος παρὰ τὸ διαμετρεῖν, id eſt à dimetiendo. Nominis cauſam addit Ariſtoteles in Problematis, Sectione 15. problem. 2. Cognatum eſt illi quod alio recenſuimus loco, δὶς διὰ πασῶν.

Diametrus.

Dimetiens.

Audi quæ ex animo dicuntur. 46

Ἄκουε τἀπὸ καρδίας, id eſt, Audi quę dicuntur ex animo. Nā ſeria, quæque citra diſſimulationem dicuntur ex animo dici dicuntur, eáque ex corde proficiſci vulgus ait. Lucianus in Ioue Tragœdo, Οὐκοῦν ἀκούσατε θεοί, τά γε ἀπὸ καρδίας φασίν, id eſt Itaque audite dii, nimirum ex animo dicta, ſicuti prouerbio dicitur. Nam adulatorum & ſimulantium oratio in faucibus naſcitur, non in corde. Plutarchus in commentario quem inſcripſit, Quo pacto quis poſſit aſſentatorem ab amico dignoſcere, refert hos ſenarios,

Ἐμοὶ γὰρ εἴη πλωχός, εἰ δὲ βούλεται
Πτωχοῦ κακίων, ὅστις ἂν ἄφοβος ἐμοί
Φίλος παρέχων τ' ἀπὸ καρδίας λαλῇ.
Mendicus vtinam ſit mihi, vel ſi libet
Mendicum & infrà, qui mihi volens bene
Timore poſito, poſſit ex animo loqui.

Addit, hoc haud facile dici à diuitibus, ac principibus, quibus modis omnibus eſt inuiſa veritas: neque quicquam ferunt aures delicatæ, niſi quod aſſentatione multa conditum ſit, & adulationem ſapiat. Ad hanc figuram pertinet illud Plautinum, corde amare. item illud, perſequi corde, animo, & viribus. vtrunque eſt in Captiuis duo. Contrarium eſt huic, A ſummis labris, pro eo quod eſt, non ex animo. Seneca in epiſt. ad Lucilium, Non à ſummis labris iſta veniunt.

Corde amare.

A ſummis labris.

Aut bibat, aut abeat. 47

Aut bibat, aut abeat. Quo quidem adagio monemur, vt aut tempori, locóque nos accommodemus, aut ab hominum conſuetudine nos ſubducamus. Quemadmodum Cato feciſſe legitur, qui quum non poſſet ſumere vultum Floralium licentiæ conuenientem, diſceſſit à theatro. Natum eſt a priſcis illis Græcorum ſympoſiis, hoc eſt compotationibus, in quibus mos erat, talis ſortiri quempiam, qui conuiuio quaſi præſideret, ac decreta conuiualia præſcriberet, quæ νόμοι, id eſt leges appellabant. De hiſce legibus Valerius Valentinus iocoſo carmine conſcripſit, cui titulum fecit Tapullæ, teſte Feſto Pompeio. Porrò præfectum, βασιλέα, hoc eſt regem nominabant. Plutarchus, συμποσίαρχον [illegible]. Varro apud Nonium, Modiperatorem à Latinis vocatum ſcribit, quaſi modum imperantem: nequis aut plus ſatis biberet, aut parum. Athenæus lib. 10. ex Eupolidis authoritate docet, huic præfectos rei, οἰνόπτας dictos, ab aliis ὀφθαλμούς. Huius conſuetudinis meminit & Horatius in Odis,

Nec regna vini ſortiere talis.

Ex legibus iocoſis hæc vna fertur, Aut bibat, aut abeat. Commemoratur à Cicerone, lib. Tuſcul. quæſt. 5. Mihi quidem, inquit, in vita, ſeruanda videtur illa lex quæ in Græcorum conuiuiis obtinetur, Aut bibat, inquit, aut abeat. Et rectè: aut enim fruatur aliquis pariter cū aliis voluptate potādi, ne ſobrius in violentiam vinolentorum incidat, aut diſcedat. Sic iniurias Fortunæ, quas ferre nequeas, defugiendo relinquas. Hactenus ille. Quidam ſic efferunt, ἢ πῖθι, ἢ ἄπιθι, id eſt, Aut bibe, aut abi. Quanto ciuilior hæc lex, quàm ea quam Empedocli in conuiuio præſcripſit conuiuii præfectus, vt aut biberet, aut vinum in caput illius effunderetur. Eam rem tam indigne tulit Empedocles, vt poſtridie coacto concilio, & inuitatorem, cuius opera id erat factum, & ſympoſiarcham reum peregerit, damnandóſque curarit. Refert Diogenes Laertius. At noſtri Muamomes has quoque leges magis Scythicas præſcribunt: Aut bibe, inquiunt, aut hunc cātharum quantus eſt, in caput impingam tuum. Itaque non raro fit ex compotatione monomachia.

Sympoſiarcha.

Modiperator.

οἰνόπται.

In Germanos hoc.

Domi coniecturam facere. 48

Οἴκοθεν εἰκάζειν, id eſt, Domi coniectare. Quod non aliunde petitur, id domi fieri prouerbio dicitur. Plautus in Ciſtel. Hanc ego de me coniecturam domi facio, hoc eſt, meopte experimento comperio. Seneca de beneficiis libro quinto, Domi quod aiunt, verſuta ſit, & velut ſutorium nomen ſtatim tranſit.

Domi fieri.

Domi habet, Domi naſcitur. 49

Ad eandem pertinet metaphoram, Domi habere. Nam id domi dici-

mis dicimus habere quod in nobis ſitum eſt, nec neceſſe eſt ab alijs mutuo ſumere. Tranſlatum apparet ab ea conſuetudine foris rogandæ ſupellectilis quam domi deſideres. Terent. in Adel. Phy. domi habet vnde diſcat. M. Tullius ad Varronem, Sed quid ego nunc hæc ad te, cui domi talia naſcuntur? Idem Academica. ũ quaſtiorum lib. 2. Define queſo communibus locis, domi nobis iſta naſcuntur. id eſt, hæc oratorum ſunt propria. Proinde dixeris eleganter, Quid in rebus illis fœlicitatem venaris? domi habes vnde beatus eſſe queas. Regum eſt domi cõſilium habere, non ab aliena pendere ſententia.

Contringere teſſeram. 50

Apud Plautum in Ciſtellaria confregiſſe teſſeram dicitur, qui ſibi reditum in domum aliquam præcluſit. Siquidem quum amans dixiſſet ſe iureiurando aſtrictum vt lenæ filiam duceret, oramne ſe periurum fieri pateretur, illa reſpondens, Abi, inquit, quærere vbi tuo iurando ſatis ſit ſubſidij. Hic apud nos iã Alceſimarche, confregiſti teſſeram. Eſt autem teſſera ſymbolum hoſpitale, quo prolato cognoſcebantur hoſpites ſiquando rediſſent.

Teſſera quid.

Frigidam aquam ſuffundere. 51

Frigidam aquam ſuffundere, Plautus in Ciſtellaria videtur vſurpaſſe pro eo quod eſt, inſtigare clanculum. Sic enim in ea fabula meretrix queritur de matronis maritos ſuos in meretricum odium quoad poſſunt inflammantibus: Ita noſtro ordini palàm blandiuntur, clàm ſi occaſio vſquam eſt, aquam frigidã ſubdole ſuffundunt. Viris cum ſuis prædicant nos ſolere, ſuas pellices eſſe aiunt. Tranſlatum apparet ab iis qui certaminibus equeſtribus aquam equis aſpergebant, quo refocillati currerẽt acrius atque hoc pacto ad curſum inſtigabant. Cuius miniſterij meminerunt etiam Pandectæ iuris Cæſarei libro tertio, titulo De iis qui infamia notantur, ex Vlpiano his quidem verbis: Et generaliter ita omnes opinantur, & vtile videtur, vt neque Thymelici, neque Xyſtici, nec agitatores, nec qui aquam equis ſpargunt, cæteraque eorum miniſteria, qui certaminibus ſacris deſeruiunt, ignominioſi habeantur. Hactenus Vlpianus. Id fiebat, opinor, in Olympicis, aut ſimilibus certaminibus, nonnunquam & ob hanc cauſam, ne rotæ agitatione ferueſcentes, flammam conciperent. Niſi cui magis probatur, vt traductum putetur ab iis qui ioci ludibriive cauſa, clanculum aquam infundunt in conuiuij locum: aut ab iis qui ludibrij cauſa, aqua conſpergunt aliquem, qui balneatorum iocus eſt. Vnde & Iulius Pollux libro ſeptimo docet πλύνειν interdum vſurpari pro conuiciari. Sic Ariſtophanes in Pluto, πλυνόν με ποιῶν τοι δοκεῖς ἀνθρώπους. Queritur quiſpiam quòd contumeliæ cauſa conſperſus ſit aqua multis præſentibus. Sed probabilius eſt tranſlatum ab officinis ærariis, vbi fabri ſubinde frigidã in ignem aſpergunt, quo ignis ſit vehementior.

Clanculum inſtigare, vel incitare.

πλύνειν.

In ſenem ne quod collocaris beneficium. 52

Γέροντι μηδέποτε μηδὲν χαρίζου, id eſt, Nequid vnquã beneficij collocaris in ſenem. Refertur nominatim prouerbij vice ab Ariſtotele libro Rhetoricorum 2. χ᾽ ὅς τις συμβουλεύει μὴ ποιεῖσθαι φιλίαν γέροντι, τούτῳ μαρτύριον ἡ παροιμία, μήποτ᾽ εὖ ἔρδειν γέροντα, id eſt, Qui conſulit nequis cum ſene ineat amicitiã, huic teſtimonij loco eſt prouerbium, Nequando bene merearis de ſene. Dicitur hodieque vulgo, Neque in ſenem, neque in puerũ collocandum eſſe beneficium: propterea quòd alter non refert, alter non meminit. Extat & huiuſmodi quoddam apud Diogenianum adagium, Μήποτ᾽ εὖ ἔρδειν γέροντα, μηδὲ γυναῖκα, μηδὲ παῖδα, μηδὲ κύνα τινός, μηδὲ λάλον ναύτην κώπης, id eſt, Nequid beneficij colloces neque in ſenes, neque in mulierem, neque in puerum, neque in canem cuiuſpiam, neque in garrulum remigem: propterea quòd perire videatur quod in eiuſmodi genus hominum inſumitur. Seneca de beneficiis tertio, Sic fit vt præceptorum eorumque beneficia intercidant, quia totam pueritiam relinquimus: ſic fit vt in adoleſcentiam noſtram collata pereant, quia ipſa nunquam retractatur.

Vulgare dictũ.

Stultus, qui patre cæſo liberis pepercit. 53

Superiori protinus illud ſubtexuit, & quidem prouerbij nomine. ὡς καὶ ἡ παροιμία ἀναιρεῖ τοὺς παῖδας·

Νήπιος ὃς πατέρα κτείνας παῖδας καταλείπει. id eſt,

Et qui ſuadeat occidere liberos, quorum patrẽ occideris. Huic atteſtatur hoc prouerbium, Stultus qui patre occiſo liberos relinquat. Refert idem poſtea inter ſententias, Fatuus qui occiſo patre liberis pepercit. Eſt autem verſus prouerbialis,

Νήπιος ὃς πατέρα κτείνας υἱοὺς καταλείπει.

Eſt fatuus, qui patre perempto pignora linquit.

Vſus eſt & Herodotus in Clione, ὁμοίως γάρ μοι τοῦτο φαίνομαι πεποιηκέναι, ὡς εἴ τις πατέρα ἀποκτείνας τῶν παίδων αὐτοῦ φείσαιτο, id eſt, Nam mihi nunc perinde feciſſe videor, ac ſiquis occiſo patre, liberis illius parcat. Hoc adagium vſurpaſſe ſcribitur Philippus Macedo, quum liberos etiam è medio tolleret quorum parentes occiderat. Aut enim oportebat primum a parentibus occidendis abſtinere, aut filios item ſubmouere, paternæ necis vltores aliquando futuros. Fertur vox memorabilis militum qui Maximinum imperatorem trucidarunt vnà cum filio, Ex peſſimo genere ne catulum quidem eſſe relinquendum. Huc pertinet Homericum illud ex Odyſſ. γ.

Ne catulus quidem relinquendus ex genere malo.

Ὡς ἀγαθὸν καὶ παῖδα καταφθιμένοιο λιπέσθαι
Ἀνδρός. id eſt,
Vt bene habet cæſo prolem ſupereſſe parenti.

Erit vſus adagio quoties admonebimus aut non eſſe prouocandos homines aut ita conficiendos, ne in poſterum reliquiæ nos exerceant.

Χρυσολόγοι. 54

χρυσολόγοι dicebantur, atque hodie quoque vulgò dicuntur, qui probè loquuntur, & improbè faciunt. Dictum autem peculiariter in Pertinacem imperatorem, quemadmodum in huius vita teſtatur Iulius Capitolinus. Paulus in epiſtola ad Romanos, huiuſmodi blandiloquentiam, χρηστολογίαν vocat, διὰ τῆς χρηστολογίας καὶ εὐλογίας ἐξαπατῶσι τὰς καρδίας τῶν ἀκάκων, id eſt, Qui per blandiloquentiam ac benedicentiam ſeducunt corda innocentium.

Qui blandiloquentia ſeducunt innocentes.

Pulchre dixti. Belle narras. 55

Huc pertinere videntur ironiæ illæ prouerbiales paſſim in comœdiis obuiæ, Dixti pulchre: Belle narras, καλῶς λέγεις. De re dictu vehementer abſurda. Plato in Euthydemo nominatim pro prouerbio commemorat. Verba Platonis ſunt, τὸ γὰρ λεγόμενον, καλὰ δὴ πάντα λέγεις, id eſt, Etenim quod dici ſolet, omnia pulchra dicis. Itẽ in Gorgia, ἄκουε δή, φασί, μάλα καλοῦ λόγου, id eſt, Audi iam, vt aiunt, valde pulchrum ſermonem.

Figuli opes. 56

Κεράμεος πλοῦτος, id eſt, Fictiles diuitiæ. De rebus incertis, frugalibus, ac neutiquam duraturis. Quemadmodum figulorum vaſa facilè comminuuntur quolibet caſu. Refertur adagium à Diogeniano.

Lepus dormiens. 57

Λαγὼς καθεύδων, id eſt, Lepus dormiens. Quadrat in eum, qui quod non facit, id facere ſeſe adſimulat: aut quod facit, id ſe facere diſſimulat. Qualem quidam arbitrãtur fuiſſe Vlyſſis ſomnum, quum à Phæacibus in Ithacam inſulam exponeretur, authore Plutarcho. Nam leporem patentibus genis dormire, cum alij permulti tradunt authores, tum Plinius in libro vndecimo, capite trigeſimoſeptimo: id quod etiam hominibus nonnullis ait accidere, quos Græci κορυβαντιᾶν appellant. Neque perperam, opinor, dicetur & in timidos. Adagium à multis authoribus refertur.

κορυβαντιᾶν.

Sero Iupiter diphtheram inſpexit. 58

Ὁ Ζεὺς κατεῖδε χρόνιος εἰς τὰς διφθέρας, id eſt, Inſpexit, etſi ſero, pellem Iupiter. Senarius prouerbialis in eos qui ſero quidem, ſed aliquando tamen pro malefactis dant pœnas. Antiquitas enim credidit Iouem omnia in ſua diphthera, hoc eſt pelle caprina ſcribere: ac multa quidem pro tempore diſſimulare, verum aliquando de improbis pœnas ſumere. Belle quadrabit & in principes, qui diu diſſimulata maleficia tandem puniunt.

Diſſimulatio principum.

Aut mortuus eſt, aut docet literas. 59

Ἢ τέθνηκεν, ἢ διδάσκει γράμματα. id eſt,
Aut periit, aut profectò literas docet.

Senarius prouerbialis, quo ſignificabant olim, cuipiam omnino malè eſſe: tametſi parum liqueret quid rerum ageret. Is autem hac occaſione venit in vulgi ſermonem, authore Zenodoto: Athenienſes duce Nicia parum fœliciter aliquando pugnauerunt aduerſus Siculos, permultis occiſis, pleriſque captiuis in Siciliam abductis, qui Siculorum filios literas docere coacti ſunt. Proinde pauci qui fuga elapſi redierant Athenas: rogati quid hic aut ille faceret in Sicilia, modò memorato verſiculo reſpondebant, Aut periit, aut docet literas.

Oportet teſtudinis carnes aũt edere, aut non edere. 60

Ἢ δεῖ χελώνης κρέα φαγεῖν, ἢ μὴ φαγεῖν,
Teſtudinis carnem aut edas, aut non edas.

Trimeter prouerbialis, in eos qui negotium ſuſceptum frigide ducunt, neque explicantes, neque relinquentes. Sunt qui putẽt hoc dictum ab authore Terpſione profectum eſſe: quorum eſt Athenæus libro octauo, declarans hunc primum præcepiſſe de gaſtrologia, æditis regulis per quas liqueret à quibus eſſet abſtinendum, quibus contrà veſcendum: inter quas erat & hæc de teſtudine, ἢ φαγεῖν ἢ μὴ φαγεῖν. Addunt teſtudinis carnem ſi modice edatur, ventris tormina facere, rurſum ſi copioſè, lenire: cuiuſmodi quiddã & de lactucis refert Plinius. Perinde quaſi dicas: aut bellandum eſt, aut non bellandum: aut ſtudẽdum, aut non ſtudẽdum. Nam pleræque res ſunt, quas ſi facias acriter, plurimum conducunt: ſin ignauiter, officiunt. Velut eæ quæ mediocritatem non recipiunt, quod genus eſt muſica, poeticáque. Sunt rurſus quædam quæ deguſtaſſe ſit ſatis, quo de genere putauit eſſe philoſophiæ ſtudiũ Ennianus ille Neoptolemus, & Callicles Platonicus. Non abhorret ab eo quod eſt in Apocalypſi, Vtinam aut calidus eſſes, aut frigidus.

Terpſiones de gaſtrologia quædam præcepit.

Bonæ leges ex malis moribus procreantur. 61

Macrobius Saturnaliorum libro tertio, Vetus verbum eſt, inquit, Leges bonæ ex malis moribus procreantur. Nam ſicuti medicorum pharmacis nihil opus foret, niſi morbis laboraretur: ita legibus ferendis nihil opus eſſet, niſi perperam viueretur. Vnde apud Æginetas olim pecuniaria pœna mulctabatur is, qui legis inſtituendæ dediſſet occaſionem. Author Ariſtoteles libro Rhetoricorum ſecundo. Cornelius Tacitus libro decimo quinto, Vſu probatum eſt, leges egregias exempla honeſta apud bonos ex delictis aliorum gigni. Huc pertinet quod Soloni ἐρωτηθεὶς, διὰ τί κατὰ πατροκτόνου νόμον οὐκ ἔγραψε, διὰ τὸ ἀπελπίσαι, id eſt, rogatus quam ob cauſam non tuliſſet legem in Parricidas, reſpondit, quod non ſperaſſet futurum parricidam.

Æginetarum inſtitutum.

Bos alienus ſubinde foras proſpectat. 62

Βοῦς ἀλλότριος τὰ πολλὰ ἔξω βλέπει, id eſt, Bos alienus ſubinde foras proſpectat. De iis qui apud alienos non ſatis ex animi ſententia tractantur, eóque ſæpius ſuos deſiderant. Vnicuique domi, ac velut in ſuis præſepibus iucundiſſima vita, peregre permulta ſunt quæ lædant, pluſima deſunt. Alluſiſſe videtur ad hoc prouerbium Plutarchus in Sympoſiacis decade octaua, problemate ſecundo, ὅπως δὲ αὐτοὺς μὴ καταφρονῆτε, μηδ' ἔξω βλέπητε [illegible], id eſt, Verum ne ipſos contemnatis, né ve foras proſpiciatis. id eſt, Ne aliunde petatis quod ab ipſis Platonis interpretibus ſumi poteſt. Proinde recte dicetur, ἔξω βλέπειν, qui non contentus ſuis, aliunde pendet. Vſurpat & in libello περὶ τῆς ἀρετῆς καὶ κακίας.

Apud exteros male habiti.

Septimus bos. 63

Ἕβδομος βοῦς, id eſt, Septimus bos. Olim in ſtupidos brutóſque dicebatur, vnde celebratus ſenarius,

Τὸν ἕβδομον βοῦν ἡ σοφὴ παροιμία. id eſt,
Venuſtum adagium ſeptimum narrat bouem.

Id hinc ortum eſſe tradunt, quòd antiquitus poſt ſextam lunam, bouis imaginem è farina pinſere conſueuerint, qui ſeptimam lunam cornibus referret. Sunt qui malint hinc natum, quòd quum apud veteres ſex animantium genera mactari diis ſoleant, ouis, ſus capra, bos, gallina, anſer: pauperes non habentes viuum animal quod immolarent, bouis ſimulachrum è farina fingere conſueuerunt. is quoniam ſenſu vitáque careret, in ſtoliditatis abiit prouerbium. Citatur apud Suidam Euripides in Erechtheo, & Achæus in Iride, qui prouerbium hoc vſurpauerint, tametſi verſus illórum non refert.

Mos quidam vetus.

Summis naribus olfacere. 64

Τῷ ἄκρῳ ῥινὶ ὀσφραίνεσθαι, id eſt, Summa nare olfacere, pro eo quod eſt, leui experimento, coniecturáque qualicunque deprehendere. Extat apud Lucianum in Ioue redarguto.

Si meus ille ſtilus fuiſſet. 65

Si meus ſtilus fuiſſet, dixit M. Tullius in ſecunda Philippica, pro eo quod eſt, ſi hoc negotij meo arbitrio, meóque artificio commiſſum fuiſſet. Tranſlata metaphora à fabularum authoribus, quorum ſtilo & calamo fabula tota conficitur. Verba Ciceronis hæc ſunt: Sed vnam rem vereor ne non probes. Si enim fuiſſem, non ſolùm regem, ſed regnum etiam de Rep. ſuſtuliſſem. Et ſi meus ille ſtilus fuiſſet, vt dicitur, mihi crede non ſolum vnum actum, ſed totam fabulam confeciſſem. Porrò ſtilus eſt cuſpis illa graphiaria qua ſcribimus in tabulis ceratis. Transfertur autem ad characterem & filum quoddam orationis, ad quod alluſit Cicero.

Stilus, quid.

Indus elephantus haud curat culicem. 66

In epiſtolis quæ Phalaridis nomine feruntur, extat huiuſmodi quoddam adagium, κώνωπος ἐλέφας ἰνδὸς οὐκ ἀλεγίζει, id eſt, Culicem haud curat elephantus Indicus. Dictum eſt autem ob ſingularem duritiem cutis elephantinæ, qua fertur etiam iacula excutere, tantum abeſt vt culicis morſu poſſit offendi. Adhiberi poterit quoties ſignificabimus excelſis animis leues & vulgares iniurias eſſe negligendas.

Cutis elephãti duriſſima.

Lutum luto purgare. 67

Πηλῷ πηλὸν καθαίρειν, id eſt, Lutum luto purgari, dicitur vbi res ſordida ſordibus tollitur, hoc eſt, quum ſordes non tolluntur, ſed aut mutantur, aut augentur etiam. Apollonius in epiſtola quadam, ἀλλ' οὐδ' ἐκείνοις [illegible], μὴ πηλῷ πηλὸν καθαίρειν. Loquitur de ſacerdotibus qui deorum aras ſanguine pollucrent, eámque expiationem eſſe ducerent. Huc pertinet Diogenis, ni fallor, dictum. Is ingreſſus balneum ſordidum, Qui hic, inquit, lauant, vbi lauant? indicans talibus balneis conſpurcari corpora potius quam purgari. Idem accidit Alexandrinis, qui in vrbibus alunt vim ibicum in hunc vſum, quò ſerpentes ac macellorum ſordes deuorent, verum ſuis immunditiis omnia turſus conſpurcant.

Quocunque pedes ferent. 68

Εἰς ὅ τι ἂν οἱ πόδες φέρωσι, id eſt, Quócunque ferant pedes pro eo quod eſt, quouis. Quadrabit vbi nihil certum ſpectatur ad quod noſtri dirigantur conatus. Lucianus in Hermotimo, Οὐδὲ κατὰ τὴν παροιμίαν ὅποι ἂν οἱ πόδες φέρωσιν [illegible] ἄπιμεν, id eſt, neque iuxta prouerbium, quocunque nos pedes tulerint, illuc ibimus. Horatius in Epodis:

Nihil certum.

Ite, pedes quocunque ferunt, quocunque per vndas
Notus vocabit, aut proteruus Africus.

Rurſus in Odis:

I, pedes quo te rapiunt & auræ.

Ita & Theocritus in Hyla:

Ἆγον ὅπᾳ πόδες [illegible] id eſt,
Ducebant quocunque pedes, ibat.

Rurſus in Thalyſiis:

πᾷ δὴ τὺ μεσαμέριον πόδας ἕλκεις. id eſt,
Quo tandem te quæſo pedes medio trahis æſtu?

Et Virgilius.

Quò te mœri pedes? an quò via ducit in vrbem?

Nec diſſimili forma Plato lib. De Rep. tertio, ἀλλ' ὅπῃ ἂν ὁ λόγος ὥσπερ πνεῦμα φέρῃ, ταύτῃ ἰτέον, id eſt, ſed quocunque ratio ceu ventus tulerit, hac eundum eſt.

Cyclopica vita. 69

Κυκλώπειος βίος, id eſt, Cyclopica vita, pro vita vehementer efferaac barbara, quæ neque legibus, neque diſciplina ciuili conſtet: neque religione deorum gubernetur. Qualem deſcribit Homerus Odyſſeæ lib. 9. ſub perſona Polyphemi,

In barbarum vitæ genus.

Νήπιός εἰς ὦ ξεῖν', ἢ τηλόθεν εἰλήλουθας,
Ὅς με θεοὺς κέλεαι ἢ δειδίμεν ἢ ἀλέασθαι.
Οὐ γὰρ Κύκλωπες Διὸς αἰγιόχου ἀλέγουσιν,
Οὐδὲ θεῶν μακάρων.
Deſipis, aut certè longinquis hoſpes ab oris
Hinc ades, vt qui me iubeas curá ve moueri,
Sine timore deûm, neque enim Cyclopica turba
Curamus ſummúm ve Iouem, diuóſve beatos.

Eodem in libro,

Τῶνδ' ἀνδρῶν πειρήσομαι, οἵ τινές εἰσιν,
Ἤ ῥ' οἵγ' ὑβρισταί τε καὶ ἄγριοι οὐδὲ δίκαιοι,
Ἠὲ φιλόξεινοι, καί σφιν νόος ἐστὶ θεουδής. id eſt,
Quod genus hoc hominum experiar iam, ſintne feroces,
Agreſtes, æquique rudes, an & hoſpitij ius
Obſeruent, animo o reuerentes numina diuûm.

Homerum æmulatus Euripides Cyclopem hoc pacto loquentem facit.

Ζηνὸς δ' ἐγὼ κεραυνὸν οὐ φρίσσω, ξένε,
Οὐδ' οἶδ' ὅ τι Ζεύς ἐστ' ἐμοῦ κρείσσων θεός. id eſt,
Atqui hoſpes ego fulmen Iouis non horreo,
Neque me Iouem præſtantiorem habeo deum.

Strabo libro Geographiæ xi. ſcribit, hoc vulgo dictum in Albanorum gentem, quòd Cyclopum agerent vitam, vtpote neque culturæ ſtudioſi, & ad omnem vitæ cultum inertes & rudes.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. Κυκλώπειος βίος) Interpretatur hoc prouerbium de vita vehementer effera ac barbara, βίος, id eſt vitam, accipiens pro vitæ inſtituto ac moribus. ideóque prouerbij explicationem ex illis Homeri verſibus petens, in quibus eorum vitæ genus agreſte ac ferum deſcribit. Atqui βίος hoc in prouerbio non ita accipitur, ſed vt in illis, βίος [illegible], βίος [illegible]: item [illegible] βίος, pro victu videlicet, & ita veteres intellexerunt, non ad illos Homeri verſus reſpicientes, ſed ad hos,

βίος, inſtitutũ vitæ.

βίος, pro victu.

Οὔτε φυτεύουσιν χερσὶν φυτὸν, οὔτ' ἀρόωσιν,
Ἀλλὰ τά γ' ἄσπαρτα καὶ ἀνήροτα πάντα φύονται.

Vnde & ab Euſtathio Cyclopica vita exponitur beata & laboris expers, in ſuis in Dionyſium τὴν περιήγησιν commentariis, pa. 110. noſtræ editionis. Strabo quoque ad illum verſum Ἀλλὰ τά γ' &c. Cyclopicæ vitæ appellationem refert. apud quem tamen non reperias quod Eraſmus ab eo dici ait, nimirum hoc vulgo iactatum in Albanorum gentem, ſed quum dixiſſet eos qui exercitum in Albanorũ regione ductaſſent, commemorare ibi ἄσπαρτα καὶ ἀνήροτα πάντα φύεσθαι. (quod videlicet Homerus de Cyclopibus ſcripſit) addit, illos Cyclopeam quandam narrare vitam. Id eſt, Albanorum vitam appellandam eſſe Cyclopicam, ſi vera ſint quæ de iis narrant illi: vtpote talem qualem Homerus Cyclopibus tribuit. Quin etiam Cyclopicam vitam appellari beatam, otioſam & omnis laboris expertem, hinc apparet quod illa ipſa verba quæ modo protuli, ab Homero de illis vſurpata, in prouerbium de huiuſmodi vita abierint. Lucianus De mercede ſeruientibus, [illegible] ἀνήροτα [illegible] πάντα φύεσθαι. Iã verò cur κυκλώπειος βίος, de vita efferata ac barbara potius in prouerbium abiiſſe quàm λαιστρυγόνιος βίος, quum ſimilem vtriſque idem poeta tribuat barbariem? Quin tamen Cyclopicam vitam vt & Læſtrygoniam vſurpare poſſit aliquis pro agreſti & barbara non nego: ſed quomodo veteres vſurpauerint, ad illum Homericum verſum reſpicientes, declaro. Nam Max. Tyrius alio reſpiciens, & prouerbialem vſum non ſpectans, Cyclopicam vitam de ſolitaria vſurpauit.

Albanorũ vita Cyclopea.

Longè latéque. 70

Quum ingens diſcrimen ſignificant, longè latéque diſtare dicunt. Aulus Gellius, Sic exiſtimo, niſi me tempororis iſtius omniſque antiquæ orationis amor atque veneratio, cæco eſſe iudicio facit, longè latéque eſſe amplius, prolixius, fuſius, in ſignificanda totius ciuitatis multitudine, mortales, quàm homines dixiſſe. Citantur in Pandectis hæc ex Vlpiano, Si vſus fundi ſit relictus, minus vtique eſſe quàm vſumfructum, longè latéque diſtare nemo dubitat. Tranſlatum videtur ab agrorum menſoribus.

Similes habent labra lactucas. 71

Similia ſimilibus obtingentia. Similes habent labra lactucas. Vbi ſimilia ſimilibus contingunt, veluti præceptori parum docto diſcipulus indocilis: improbo populo magiſtratus improbus: contumelioſo patrono contumelioſus actor: vxori moroſæ maritus moroſus: breuiter quoties mala malis, digna dignis eueniunt. Natum adagium ab aſino carduos paſcente. Eſt autem lactuca herba mollis ac tenera, quæ tamen non admodum ſit diſſimilis carduo, *Lactuca. Carduus.* præſertim ſylueſtri. Itaque quemadmodum carduus ſpinoſus eſt, atque maiorem in modum aſperis foliis & caule, denique ipſo etiam flore: itidem & aſini labris nihil durius ac petricoſius, vt illis non alia lactuca magis apta videatur. Porrò carduos lactucarum vice etiam in conuiuiis à nonnullis apponi ſolere, teſtis eſt Iulius Capitolinus in vita Pertinacis Imperatoris. *Locus Plinij de carduis.* Plinius item libro decimonono, de carduis in hunc modum: Poterant videri dicta omnia quæ in pretio ſunt, niſi reſtaret res maximi quæſtus, non ſine pudore dicenda. Certum eſt quippe carduos apud Carthaginem Magnam, Cordubámque præcipue ſeſtertium ſena millia vt paruis reddere: quoniam portenta quoque terrarum in ganeam vertimus, etiã ea quæ refugiunt quadrupedes cõſciç. Vſurpat, ſimúlque interpretatur prouerbium diuus Hieronymus, ſcribens ad Chromatium in hunc modum: Secundum illud quoque, de quo ſemel in vita Craſſum ait riſiſſe Lucilius, Similem habent labra lactucam, aſino carduos comedente: videlicet vt perforatam nauim debilis gubernator regat, & cæcus, cæcos ducat in foueam, & talis ſit rector, quales illi qui reguntur. Hactenus ille. Fuit autem hic Craſſus, auus eius Craſſi qui pugnans aduerſus Parthos interiit, cuius ſigna poſtea retulit Auguſtus. Numeratur is inter eos qui nunquam in vita riſiſſe feruntur, *Craſſus ἀγέλαστος.* eóque gratia ἀγέλαστοι, id eſt irriſibiles cognominati. Marcus Tullius in actionibus, Craſſum Licinium, authore Lucilio, ſemel duntaxat in vita riſiſſe teſtatur. Plinius libro naturalis hiſtoriæ ſeptimo capite decimonono, Ferunt (inquit) Craſſum auum Craſſi in Parthis interempti, nunquam riſiſſe, ob id Agelaſtum vocatum, ſicuti nec fleſſe multos. Diuus Hieronymus contra Rufinum: Ego certe vt homini ſeueriſſimo riſum moueam, vt imiteris aliquando Craſſum, quem ſemel in vita riſiſſe ſcribit Lucilius. Meminit & Macrobius libro Saturnalium ſecundo.

Dignum patella operculum. 72

Huic ſimillimum eſt illud quod ab eodem Hieronymo refertur in epiſtola ad Chromatium: Dignum patella operculum. In mea enim, inquit, patria ruſticitas vernacula: Deus venter eſt, & in diem viuitur, & ſanctior eſt ille qui ditior eſt. Acceſſit huic patellæ iuxta tritum populi ſermone prouerbium dignum operculum. Significat autem epiſcopum ad improbos populi mores accommodatum. Idem aduerſus Rufinum Quòd librum Euſebij pro Pamphili verteres, quòd tuum quaſi operculum venenatæ patellæ imponeres. Plato in Hippia maiore, diſſerens de pulchro ac decoro, quiddam habet non abhorrens ab hoc prouerbio, πότερον πρέπει φῶμεν, ὅταν τις τὴν χύτραν, ἣν ἄρτι ἐλέγομεν τὴν καλὴν ἕτνους καλοῦ μεστὴν χρυσῆ τορύνη αὐτῇ, ἢ συκίνη, id eſt. Verum inquiet, vbi quis ollam illam pulchram, de qua modo loquebamur, igni admouerit, pulchris fabis plenam, decet illam aurea toryne aut ficulna? Quod Græce dictum eſt, τορύνη, Platonis interpres vertit rudeculam. Etymologus indicat, τορύνην vocem eſſe Atticis peculiarem, quæ illis ſignificat ἐτνήρυσιν. Suidas ait inſtrumentum eſſe quo mouetur olla.

Si iuxta claudum habites, ſubclaudicare diſces. 73

Plutarchus in libello De liberis educandis, ἂν χωλῷ παροικήσῃς, ὑποσκάζειν μαθήσῃ. id eſt, Si iuxta claudum habitaris, diſces ſubclaudicare. Pindari interpres extulit hunc in modum,

Χωλῷ παροικῶν κἂν σκάζειν μαθήσεις, id eſt,

Claudo vel vni ſi propinquus manſeris,

Diſces & ipſe claudicare protinus.

Huc pertinet illud Heſiodiũ, à nobis alibi dictum, πῆμα κακὸς γείτων, &c. Ea vero rerum humanarum eſt infœlicitas, quòd *Malos vitia noxa.* facilius tranſiliunt vitia quàm bona Et tamẽ verum eſt quod addit Heſiodus, ὅσσον τ' ἀγαθὸς μέγ' ὄνειαρ. Ita Pindarus in Nemeis hymno ſeptimo, εἰ δὲ γεύεται ἀνδρὶ ἀνήρ τί, φαῖμέν κε γείτον' ἔμμεν νόῳ φιλήσαντ' ἀτενεῖ γείτονι, χάρμα πάντων ἐπάξιον. id eſt,

Si vir viro eget, quid dicemus vicinum eſſe vicino, animo conſtanti amicum? Gaudium omni re dignum. Quanquam video nec lectionem, nec interpretationem huius loci conſtare Græcis Quidam enim pro λέγεται legunt γίνεται, referuntque ad cómodorum aut incommodorum communicationem quã homo capit ab homine, maximè à vicino. Et legendum videtur γείτον' ἔμμεν, vt reſpondeat participio, φιλήσαντα. Interpres adducit & illud ex Heſiodo,

Γείτονες ἄζωστοι ἔκιον, ζώσαντο δὲ πηοί. id eſt,

Vicini incincti, cincti venêre propinqui.

Notum eſt illud Themiſtoclis, qui proſcripto agro iuſſit & hoc præconem addere reliquis dotibus, quòd bonum haberet vicinum. *Themiſtoclis apophthegma.* Prouerbium admonet, pernicioſam improborũ hominum conſuetudinem, propterea quòd cùm corporis, tum maxime animi vitia contagio ſerpunt in vicinum. *Pernicioſus improborum conuictus.* Naſo,

Dum ſpectant oculi læſos, læduntur & ipſi:

Multaque corporibus tranſitione nocent.

Id Ariſtoteles exiſtimat potiſſimum vſu venire in morbis oculorum, quòd ea corporis pars maxime ſit mobilis. *Morbus oculorum.* Item in ſcabie, quod in ſumma ſit cute, & humore glutinoſo ad vicinum permãnet. Poſtremo in omnibus morbis qui è ſpiritu corrupto naſcuntur, vt peſtis, quòd ſpiritus facile ab alio in alium traiiciatur. Denique eſt occultus quidam naturæ conſenſus, quo fit vt oſcitare incipiat qui viderit oſcitantem, & micturiat qui meientem conſpexerit. author eſt Alexander Aphrodiſeus. Et balbutire diſcit, quiſquis aſſiduò cum balbo viuit. Morum autem ſcabiem affricat conuictor conuictori. Ariſtoteles Sectionis 6. problem. 4. quærit quare lippitudo, tabes & ſcabies contagio migrent ad alios, nec idem accidat in omnibus morbis. *Cur quidam morbi migrent in alios.* Plutarchus in commentario De ratione dignoſcendi verum amicum ab adulatore, ſcribit tantã habere vim aſſiduam conſuetudinem, vt imprudentes etiam imitemur vitia eorum quibuſcum viuimus. Quemadmodum Platonis familiares, eius gibbum imitabantur: Ariſtotelis amici balbutiem eiuſdem exprimebant: Alexandri Macedonum regis familiares ceruicis inflexum, & vocis in dicendo aſperitatem effingebant. Plato De legibus ſecundo eleganter indicat quomodo fallat cõtagium, πότερον εἰκὸς, ἢ καὶ ἀναγκαῖον ταὐτὸν εἶναι, ὅταν τις πονηρῶν ἤθεσιν ἐντυγχάνων κακῶν ἀνθρώπων μὴ μισῇ, χαίρῃ δὲ ἀποδεχόμενος, ψέγῃ δὲ ὡς ἐν παιδιᾶς μοίρᾳ, ὀνειρώττων αὐτοῦ τὴν μοχθηρίαν, τότε ὁμοιοῦσθαί που ἀνάγκη τὸν χαίροντα ὁποτέροις ἂν χαίρῃ id eſt, Verum probabile, an potius neceſſarium hoc ipſum eſſe, quod quum quis cum prauis hominum improborum moribus conflictatur, non odit, ſed gaudet magis approbans, quàmquam veluti per iocum reprehendit, ſomnians ſuam ipſius malitiam, tunc profecto neceſſe eſt vt ſimilis euadat gaudens vtriſcunque gaudeat.

Corrumpunt mores bonos colloquia praua. 74

Eodem pertinet ille Menandricus ſenarius, quem diuus Paulus Apoſtolus haudquaquam grauatus eſt in prima ad Corinthios epiſtola citare,

Φθείρουσιν ἤθη χρησθ' ὁμιλίαι κακαί. id eſt,

Mores bonos conuictus inficit improbus.

Tertullianus ad vxorem vertit Græcum carmen, ſed libertate Latinæ comœdiæ, Conuictum (inquit) atque commertia Deo digna ſectare, memor illius verſiculi ſanctificati per Apoſtolum,

Bonos corrumpunt mores congreſſus mali.

Conſimilem huic ſententiam refert Ariſtoteles nono Moralium libro.

Celebratur & hic ſenarius à Græcis,

Κακοῖς ὁμιλῶν καὐτὸς ἐκβήσῃ κακός. id eſt,

Malus ipſe fies, ſi malis conuixeris.

Quanquam autem alienius ab hoc inſtituto videtur huiuſmodi conquirere, tamen non mihi tempero quin illud adſcribam ex Senecæ De ira libro 3. ſi non magnopere pertinens ad prouerbij declarationem, certè ad vitam inſtituendam in primis conducibile. *Locus Senecæ de malorum conuictu.* Sumuntur (inquit) à conuerſantibus mores. Et vt quædam in contactis corpore vitia tranſiliunt, ita animus mala ſua proximis tradit. Ebrioſus conuictores in amorem vini trahit. Impudicorum cœtus fortémque & ſi liceat, virum emollit. Auaritia in proximos virus ſuum tranſtulit. Eadem è diuerſo ratio virtutum eſt, vt omne quod ſecum habent, mitigent. Nec tam valetudini profuit vtilis regio & ſalubrius cælum, quàm animus parum firmis, in turba meliorum verſari. Quæ res quantum poſſit, intelliges, ſi videris feras quoque conuictu noſtro manſueſcere, nullique immani beſtiæ vim ſuam permanere, ſi hominis contubernium diu paſſa eſt. Huc vſque Senecæ verba reddidimus. Porrò quum omnis contubernij conflictatio plurimum habet momenti ad corrigenda deprauandáque mortalium ingenia, tum præcipuè valet oratio, quæ quidẽ ex arcanis illis animi penetralibus deprompta, genuinam quandam & occultam vim, atque (vt Græcè dicam melius) ἐνέργειαν ſecum adfert, eámque in auditoris animum, in quem illabitur transfundit, præſentaneum venenum, ſi peſtilens fuerit: remedium efficax, ſi ſalutaris. Proinde nul-

Iam adhuc apophthegma philoſophorũ meminit legere, quod mihi videatur cum illo conferendum quod Iohannes Coletus meus, vir pariter & eruditus & incorruptus, ſubinde dictitare ſolebat, Tales nos eſſe, qualia ſunt quotidiana colloquia, tales euadere, qualia frequenter audimus. Iam verò quod de colloquio dictum eſt, idem oportet & de ſtudiis accipere. Qui vitam omnem in Ethnicis contriuerint literis, gentiles euadunt, Qui præter obſcœnos authores nil euoluunt, moribus obſcœnis reddantur oportet. Etenim lectio colloquium quoddam eſſe videtur.

Io. Coletus.

ANIMAD. HENR. STEP.

V. *Corrumpunt bonos mores colloquia praua*] Qui hic ὁμιλίας interpretantur colloquia, non plenam Græci prouerbij ſententiam reddere, ſed eam velut teſtiogere mihi videntur. Non dubito enim quin Menander ſenſerit, mores bonos corrũpi non ſolùm colloquendo cum improbis hominibus, eorũmque dicta audiendo, verumetiam facta cernendo. Præſertim quum improbos probis ſuo exemplo multifariam nocere, etiã prorſus tacentes, quotidiana experientia ſatis probet. Accipiendam igitur alteram ſignificationem huius vocis ὁμιλίαι cenſeo: vt intelligamus conuerſatione cum improbis eos qui alioqui ſint bene morati, corrumpi. Niſi forte exiſtimet aliquis interpretãdum alter nomen ὁμιλίαι hoc in verſu, quam verbum ὁμιλεῖν in illo ad eandem pertinente ſententiã, [illegible] apud Theognin item, quum ſcribit, [illegible] Dixerat autem paulo antè, [illegible]. Sed qui hoc exiſtimabit, qua ratione moueri poſſit, alij viderint. Cæterum & hoc obiter annotabo, me (dum pater meus Nouum teſtamentum Græcum excuderet) in margine vnius veterum exemplariũ quæ habebat, legiſſe è regione huius loci Pauli, [illegible] ὁμιλίαι κακαί, hæc paucula verba, [illegible]. Ibidẽ ſcriptum eſt, [illegible].

ὁμιλίαι, conuerſationes.

Annus clibanum. 75

Ἄννος κλίβανον, id eſt, Annus clibanum. In eos olim dicebatur qui nouæ quippiam rei repeiiſſent. Nam Annus quidam Ægyptius clibanorum vſum, in quibus panes coquerent, fertur excogitaſſe. Siquidem priſci pulte polentaque victitabãt, cocti panis vſum neſcientes. De ratione coquendi panis in furnis, permulta Plinius lib. 18. cap. 11. & hinc rei vocabulum etiam inditum. Nam Plautus in Aulularia artopteſiam vocat. Seneca in epiſtola quadam ad Lucilium oſtendit, antiquitus panem manuum tractatione ſubactum, feruenti cinere teſtáque percoqui ſolere: deinde paulatim repertos furnos & alia genera, quorũ feruor ſeruiret arbitrio. Hic panis dicebatur κριβανίτης. Meminit huius adagij tum Suidas, tum Ariſtophanis interpres in [illegible]. Quanquam exemplaria pleraque, [illegible] habẽt, in vno duntaxat loco [illegible] ſcriptum reperi, quod mihi quidem magis arridet, vt vocabulum ſit proprium.

Panis faciendi prima ratio.

Magiſtratus virum indicat. 76

Ἀρχὴ τὸν ἄνδρα δείκνυσι, id eſt, Imperia demonſtrant virum. Dicteriũ iambicus prouerbio celebratus. Quidam Pittaci Mitylenæi putant apophthegma. Sunt qui Soloni tribuant, quorum in numero Sophocles eſt, vt ferunt. Ariſtoteles quinto Moralium libro, Biantis nomine citauit. Item Theophraſtus in prouerbiis, quanquam ea non extant, Bianti adſcribit. Hoc adiiciendum putaui, ne quis cauilletur ſententiam eſſe, non prouerbium. Quanquam & Plutarchus in vita Ciceronis oſtẽdit facile prouerbio celebratum dictum, loquens hunc in modum, [illegible] id eſt, Quod autem videtur ac dicitur, maxime mores hominis oſtendere atque explorare, nimirum poteſtas ac magiſtratus, omnem mouens affectum, & omnem aperiens malitiam, id Demoſthenes quidem non adſuit Sophocles in Antigone,

[illegible]
[illegible]
[illegible] id eſt,

Fieri haud poteſt, cuiuſpiam vt peruoueris
Animum, atque mentem ſic ſenſum, ni prius
Imperia nactus geſſerit ciuilia.

Senſus eſt, in vita priuata vix ſatis perſpici poſſe mores & ingenium hominis. Verum ſi committas imperium, vt quod libeat, idem liceat, tum demum apparet, quo ſit animo. Eleganter inuertit Epaminondas, cui quum Thebani per contumeliã magiſtratum quempiam ſordidum & contemptum mandaſſent, non contempſit, ſed ea cura geſſit vt muneri prius contẽptiſſimo dignitas & authoritas accederet, dicens, [illegible] id eſt, Non ſolum magiſtratus virum oſtẽdit, ſed magiſtratum vir. Meminit Plutarchus in præceptis ciuilibus.

Mores hominis explorat poteſtas.

Epaminondæ modeſtia.

Idem Accii quod Titij 77

Extabat olim adagium apud M. Varronem in ſatyra cui titulus Teſtamentum: refertúrque apud A. Gellium in Noctibus Atticis. Idem Accij quod Titij. Quòd ſiquis (inquit) vndécimo menſe [illegible] natus eſt, Accio idem quod Titio ius eſto. Nimirum ſignificans eodem iure futurum, ſiuum decimo menſe natum, quo eum qui natus ſit vndecimo. Sumptum videtur a iuriſconſultorum conſuetudine, Titij & Accij vocabulum pro quibuſlibet duobus ſubinde vſurpantium.

Titius.
Accius.

Muta perſona. 78

Κωφὸν πρόσωπον, id eſt, Muta perſona, Martialis in ſexto Epigrammatum libro,

Comœdi tres ſunt, ſed amat tua Paula Lupercæ
Quatuor, & κωφὸν Paula πρόσωπον amat.

Quadrabit in eos qui in conſeſſu deliberantium, aut diſputantium, aut etiam in conuiuiis, cæteris loquentibus, ſoli tacent. Traductum apparet à lege comœdiarum, in quibus nõ temere plures tribus perſonæ ſolent induci in eadem ſcena. Quòd ſiquando quarta acceſſerit, aut muta prorſus eſt, aut perpauca loquitur. M. Tullius ad Atticum libro 13. Si Cottam & Varronem feciſſem inter ſe diſputantes, vt à te proximis literis admoneor, meum κωφὸν πρόσωπον eſſet. Mutas nuptias dixit alicubi Pindarus, pro clancularijs & in quibus nõ decantarẽtur hymenæus, [illegible]. De doryphoremate dictum eſt aliàs.

Mutæ nuptiæ.

Caput ſine lingua. 79

Ab hoc non admodum abludit ille Laberianus trimeter,
Caput ſine lingua, pedaria eſt ſententia.

Competit in eos qui in conſultationibus aut diſceptationibus ipſi quidem nihil habent quod dicant, verum aliorum ſententiis annuunt. Nã pedarij ſenatores dicebantur ij, qui in ſenatu quidem ſedebant, verum ſententiam non rogabantur, ſed in aliorum ſententias pedibus diſcedebant. Vnde referente Feſto Pompeio in dictione Pedarius, a Lucilio dicti ſunt Agipedes, quod pedũ diſceſſione dicerent ſententiã. Refertur à Gellio Noctiũ Atticarum libro 3. capite 19. Habet & crocodilus caput ſine lingua, ſed dentibus armatum, quales nunc videmus multos, qui quum bene dicere neſciant, tamen mordent letaliter. Nilus procul abeſt à nobis, ſed hoc genus crocodilis plena ſunt omnia.

Pedarij ſenatores.

Agipedes.

Corpus ſine pectore. 80

Prouerbiali figura dixit Horatius in Epiſtola ad Albium,

Non tu corpus eras ſine pectore, dij tibi formam,
Dij tibi diuitias dederant, artémque fruendi.

Item Ouidius in Heroinis,

Hunccine tu ſperas hominem ſine pectore, dotes
Poſſe ſatis formæ Tyndari noſſe tuæ?

Perinde verò dictum eſt corpus ſine pectore, quaſi dicas, ſine mente. Nam ſapientiam & ingenium in pectore atque in corde conſtituunt. Vnde & cordatos appellamus prudentes. Et Iuuenalis tardum ac ſtolidum ſignificans,

-cum leua in parte mamillæ
Nil ſalit Arcadico iuueni.

Cordati.

Cerite cera dignus. 81

Olim notari indignos atque improbos & nequam homines, Cerite cera dignos prouerbio vocabant, nimirum Ceritẽ ceram, inſignem ignominiam appellantes. Horatius,

Quid deceat, quid non obliti, Cerite cera
Digni, remigium vitioſum Ithacenſis Vlyſſis.

Acron & Porphyrion huiuſmodi tradũt originem adagij: Romani Ceritibus bello ſubactis eam dixere conditionem, Ne ſuffragij ius haberent, ne leges vllas aut ærderent, aut haberent. Eámque ignominiam in adagium abiiſſe. Meminit de tabulis Ceritibus & Aulus Gellius libro 16 capite 13. Primos autem municipes, inquit, ſine ſuffragij iure Cerites eſſe factos accipimus. Conceſſumque illis, vt ciuitatis Romanæ honorem quidẽ caperent, ſed negociis tamen atque oneribus vacarent, pro ſacris bello Gallico receptis cuſtoditiſque. Hinc tabulæ Cerites appellatæ verſa vice, in quas Cenſores referri iubebant quos notæ cauſa ſuffragiis priuabant. Confine videtur illi quod alibi diximus, Sutorium attramentum.

Cerites priuati iure ſuffragiorum.

Dij laneos habent pedes. 82

Macrobius libro Saturnalium primo, cap. 6. ſcribit in hunc modum: Cur autem Saturnus ipſe in cõpedibus viſatur, Verrius Flaccus cauſam ſe ignorare dicit. Verum mihi Apollodori lectio ſuggerit: Saturnum Apollodorus alligari ait per annum laneo vinculo, & ſolui ad diem ſibi feſtum, id eſt menſe hoc Decembri. Atque inde prouerbium dictum, Deos laneos pedes habere. ſignificari verò decimo menſe ſemen in vtero animatum in vitam grandeſcere: quod donec erumpat in lucem, mollibus naturæ vinculis detinetur. Hactenus Macrobius. Lucianus item in Cronoſolone, Saturnum in compedibus fingi ſolere ſignificat. Atque huius figmenti rationem reddit in libro de Aſtrologia, nempe quòd orbis Saturni longiſſime à nobis ſemotus ſit: ob hoc in tartara coniectum finxere, ex aeris profunditate ſumpta occaſione. Deinde quòd motus ſit omnium tardiſſimi, vt quaſi ſtare videatur, compedibus alligatum

Cur Saturnus in compedibus fingatur.

tū finxerunt. Plutarchus in problematis ſcribit, Tyriis fuiſſe morem, vt deorum ſtatuis vincula innecterent. Aenigma prouerbij indicat, deos ad ſceleratum vltionē lente quidem procedere, ſed tamen aliquando de malefactis pœnam ſumere vel inopinato. Sic interpretatur Porphyrion, demonſtrans quod ſcribit Horatius libro Odarum tertio, oda ſecunda,

Deos, ad vltionem lentè procedere.

Raro antecedentem ſceleſtum
Deſeruit pede pœna claudo.

aſſine eſſe prouerbio quo dicitur, deos iratos, pedes lanatos habere, quia nonnunquam tarde veniunt nocentibus.

Zenone moderatior. 83

Ζήνωνος ἐγκρατέστερος, id eſt Zenone temperantior. Teſtatur & Laertius in Zenonis vita philoſophum hunc tum in victu, tum in voluptatibus Venereis vſqueadeo patiētem ac parcum fuiſſe, vt crudis duntaxat veſceretur, ac pallio prætenui tegeretur. Vnde & Philemon in comœdia taxat hominem, qui poſt panem obſonii loco caricis vteretur, aquam vini loco biberet, ac diſcipulos eſuriē doceret. Hinc & in vulgi ſermonem abiit, Zenone temperantior. Philemonis verſus apud Diogenem ex fabula cui titulus Philoſophi, ſunt huiuſmodi.

Zenonis temperans vita.

Εἷς ἄρτος, ὄψον ἰσχάς, ἐπιπιεῖν ὕδωρ,
Φιλοσοφίαν καινὴν γὰρ οὗτος φιλοσοφεῖ,
Πεινῆν διδάσκει καὶ μαθητὰς λαμβάνει. id eſt,
Poſt panis eſum, caricamque obſonium
Aquam bibens perdurat inde ſimplicem.
Nouum enim philoſophiæ celebrat hic genus:
Docet eſurire, ac diſcipulos ita illicit.

Quanquam ſunt qui verſus hos Poſidippo tribuant, non Philemoni, velut idem admonet Laertius.

Sylosontis chlamys. 84

Ἡ Συλοσῶντος χλαμύς, id eſt, Syloſontis chlamys. Refertur à Diogeniano, dici ſolitum in hos qui ſe cultu veſtitúque iactitant ac venditant. Videtur haud abſurdè dici poſſe & in eos quibus munus exiguum in tempore, magno cum fœnore redit. Hiſtoriæ, quæ prouerbii dederit occaſionem, meminit Herodotus in Thalia. quanquam apud hunc χλαῖνα legitur, non χλαμύς. χλαῖνα autem veſtis militaris. Meminit & Strabo Geographiæ libro 14. Hiſtoria ſic habet: Syloſon quidam quum ſenſiſſet Darium Hyſtaſpis filium, quum adhuc priuatus ageret, chlamyde quadam ſua admodum bella impenſius fuiſſe delectatum, eam vltro dono miſit. Cuius tam tempeſtiuæ liberalitatis memor Darius, quum iam rebus eſſet præfectus, totā & vrbem & inſulam Samiorum Syloſonti in manus tradidit, vnius veſtis munus tam opulento regno compenſans. Mentionem facit huius rei Valerius quoque Maximus, libro Memorabilium quinto, titulo De gratitudine. Porrò quod alii chlamydem ſeu chlanidem vocant, hic amiculum appellat, id eſt pallii genus.

Munus magno fœnore repenſum.

Syloſon.

Opera Sylosontis ampla regio. 85

Ἕκητι Συλοσῶντος εὐρυχωρίη. id eſt,
Per Syloſontem regio facta eſt amplior.

Senarius in prouerbium verſus, quem refert Strabo libro Geographiæ 14. Nam Syloſon munificētia Darii, mortuo Polycrate, Samiorum adeptus tyrannidem, quum acerbius exerceret imperium, ita vt fere ſolent ii qui ab humili fortuna repente ad res amplas prouehuntur, & ob hanc cauſam inſula deſereretur ab incolis, prouerbio dici cœptum,

Ἕκητι Συλοσῶντος εὐρυχωρίη. id eſt,
Spatioſa regio eſt Syloſontis gratia.

Conuenit in acerbe gerentem magiſtratum, aut in principem malum, cuius vitio deſeratur ab incolis regio. Venuſtius reddetur longiore deflexu veluti ſi in hominem κλωπικὸν, qui domum aliquam compilarit, dicatur: aut in profuſum ac prodigum, cuius luxu loculi facti ſunt inanes.

Phalaridis imperium. 86

Φαλάριδος ἀρχὴ, id eſt, Phalaridis principatus. Refertur inter Græcas parœmias. Recte dicetur in eos qui crudelius exercent imperium, aut poteſtatem ſibi delegatam. Ortum adagium à Phalaride Agrigentinorum tyranno, quem ſua crudelitas nobilitauit. Inter multa autem crudelitatis exempla celebratus in primis æneus ille taurus, Perilli ſiue Perilai (nam ſic appellat Lucianus) inuentum, quo ſubiecto igni mortales viui ſic exurebantur, vt pro eiulatu humano mugitum ederent morientes. Eum taurum, exuſto primum in eodem artifice, Delphos miſiſſe legitur, vt Phœbo dicatus, in eius templo reponeretur, monumentum futurum ſimul & artis exquiſitiſſimæ, & inuenti crudeliſſimi, & pœnæ merito in authorem retortæ. Verùm Delphi munus, vt à tyranno miſſum, repudiarunt. Hæc fermè leguntur apud Lucianum. Simili figura dictum legimus φαλαρισμὸν, pro immani crudelitate. Cicero ad Atticum lib. 7. Nam iſtum quidem, cuius φαλαρισμὸν times, omnia teterrime facturum puto. Idem in actione contra Piſonem, Quoniam (inquit) Phalarim grammaticum habemus, id eſt, qui perperam ſcripta etiam capite punit.

In crudelius imperantes.

Perilli taurus.

φαλαρισμός.

Manliana imperia. 87

Vt hoc prouerbium rectè congruit in hos qui ſæuiunt in eos in quos ius nacti ſunt, ita Manliana imperia confine illi prouerbium, probe torquebitur in eos qui nimis rigida iuris obſeruatione, humanitatis & æquitatis obliuiſcuntur. Hiſtoria quę prouerbio cauſam dedit, narratur à Tito Liuio primæ decadis octauo libro. Extat & apud Valerium Maximum, aliosque complures ſcriptores: & ad hunc fermè habet modum. T. Manlius quum conſul bellum cum Latinis gereret, edictumque eſſet nequis extra ordinem pugnaret, T. Manlius conſulis filius turmæ præfectus, prouocatus à Genutio, ſiue vt Valerius, à Geminio Metio Tuſculanorum equitum præfecto, oblitus edicti conſularis conflixit, & prouocatorem haſta confodit. Deinde vbi comitante turma, ac velut ouante ſpoliis ornatus ad patrem tenderet, ille mox in conſpectu omnium, filiū quòd extra ordinem pugnaſſet, ad palum deligari, deinde virgis ex more cædi, poſtremo ſecuri feriri iuſſit. Salubri quidem in poſterum exemplo, quemadmodum ait Liuius, ſed in præſentia nimium inuidioſo conſuli. Siquidem (vt author eſt Valerius libro Memorabilium nono, capite De ira) quum victor Romam reuerteretur, nemo iuuenum obuiam iit: in tantum totius iuuentutis odium venerat. Hinc & cognomen additum vulgo Imperioſo. Refert ſimile ſeueritatis exemplum Valerius Maximus libro ſecundo, capite De diſciplina militari, de Poſthumio Tiburto, cuius filius fortiſſimus adoleſcens, quòd fœliciter quidem, ſed iniuſſu patris cum hoſte commiſiſſet, à patre ſecuri percuſſus eſt. Quanquam T. Liuius 1. decadis lib. 4. maluit hoc de Manlio Torquato, quàm de Poſthumio credere: atque in variis ſcriptorum opinionibus hoc potiſſimum argumento ſeſe vti teſtatur, quòd vulgato prouerbio Manliana imperia dicta ſint, non Poſthumiana, quum tamē Poſthumius ætate præceſſerit Manlium. Quòd ſi prior tam ſæui exempli fuiſſet author, occupaſſet nimirum inſignem titulum crudelitatis: præterea quòd Manlio cognomen inditum eſſet Imperioſo, non Poſthumio. Meminit & Seneca De beneficiis libro 3. de Mālio ſiue Manilio quodam, qui relegatus à patre, reuerſus eum à moleſtia litis intentatæ liberauit. Tectè ad prouerbium alluſit M. Tullius libro De finibus 2. Vide ne iſta ſint Māliana noſtra aut maiora etiam, ſi imperes quod facere non poſſim. fortaſſe pro noſtra, ſcriptum erat iuſta.

In ſummo iure vtentes.

M. Torquati edictum, ne quis extra ordinem pugnaret.

Mālio cognomen imperioſi datum.

Poſthumius Tiburtus.

Complurium thriorum ego strepitum audiui. 88

Πολλῶν ἐγὼ θρίων ψόφους ἀκήκοα. id eſt,
Thriorum ego ſtrepitum audii complurium.

Senarius eſt prouerbialis, quo minas & inanem clamorem nos contemnere ſignificamus. Quemadmodum Thais illa Terentiana ſæuas & glorioſas Thraſonis minas pro nihilo ducit magnum nebulonem appellans. Ariſtophanes in Veſpis,

Inanis clamor nihili faciendus.

Ὡς ἐγὼ πολλῶν ἀκούσας οἶδα θρίων τὸν ψόφον. id eſt,
Thria noui quid ſtrepant, vt ſæpius qui audiuerim.

Porrò thria à Græcis dicuntur ficulna folia, quæ cùm incēduntur, minacem quendam edunt ſtrepitum, & formidandum iis quibus antè non ſit auditus, alioquin inanem & contemnendum. Niſi mauis legere θριαὶ, ſic enim Græci vocant calculos quos in vrnam mittunt ſortilegæ, quum diuinát, quemadmodum admonuimus alibi. Solent huiuſmodi diuinatrices aliquando e ſortibus dira prædicere, quo ſtultos ac credulos terreant, quum ſæpenumero nihil eueniat eorum quæ minantur.

θρῖα.

θριαί.

Ne inter apia quidem sunt. 89

Οὐδ' ἐν σελίνῳ ἐστὶν, id eſt, Ne in apio quidem ſunt, pro eo quod eſt, ne ingreſſum quidem aut initium rei attigerunt. Sūpta metaphora ab iis qui hortos ingrediuntur. Nam antiquitus, extremus ille hortorum ambitus, apio conſerebatur: quem qui nondum prætériiſſent, velut in horti limine adhuc eſſe videbantur. Ariſtophanes in Veſpis:

Οὐδέπω γ' οὐδ' ἐν σελίνῳ σοὐστὶν, οὐδ' ἐν πηγάνῳ, id eſt,
In apio nondum eſt vel ipſo, ſed nec in rutis adhuc.

Hoc eſt, nec initium habet eorum quæ ſunt futura. Interpres & aliam quandam hoc loco refert ſententiam, volens adagiū ad gymnicum agonem pertinere, ad quod qui præpararent infantes, ſtatim vt eſſent nati, in apio collocare conſueuerunt. Itaque perinde dictum videtur, Ne in apio quidem: quaſi dicas, ne in primis quidem rudimentis. Rutam autem comicus addidit illius cauſa, quòd apium prælocutus fuerat. Porrò morem apio coronandi putant iam olim ab Hercule inductum poſt interfectum Nemeę leonem: quod & Pindarus indicare videtur alicubi: nā in Nemeis hymno quarto dicit, ἵνα ἐν ἀγῶνι βαρυκτύπου θάλεν Κορινθίοις σελίνοις. id eſt, Vbi in certamine tumultuoſi, floruit Corinthiacis apiis. Significat quendam in certamine Neptuni Iſthmico coronatum fuiſſe à Corinthiis.

Vetus mos gymnicorum.

Podex lotionem vincit. 90

Πρωκτὸς λουτροῦ περιγίνεται, id eſt, Podex lotionem vincit. Calliſtratus, apud Ariſtophanis interpretem, adagium hoc

tetulit ad eos qui ſeſe in malum aliquod adigunt, propterea quòd ea corporis pars, etiam ſi lauetur, ſemet rurſum inquinat, ita vt ipſa ſit in cauſa quo minus lauari poſſit. Quadrabit etiam vbi quid fruſtra fieri ſignificabimus: veluti ſiquis nocentem è carcere redimat, atque ille mox iterato commiſſo ſemet eòdem præcipitet. Aut ſiquos reconcilies, mox in priſtinam relapſuros ſimultatem: aut caſtiges incorrigibile ingenium, quod genus eſt mulierum. Conueniet & in illos qui ſuo ipſius vincunt malo. Veluti ſiquis morum intractabilitate obtineat ne poſthac obiurgetur a præceptore. Putant adagium videri ſumptum ab iis potiſſimum qui cita ſunt aluo, quos Nonius ſoriolos appellat. Ariſtophanes in Veſpis: πρωκτὸς λουτροῦ περιγενόμενος, id eſt, Podex peruincens loturam. Itidem & morbus dicitur vincere artem, curám ve medici, quũ eſt immedicabilis. Ex veterum monumẽtis deprehendes fuiſſe morem publicum, vt poſt exoneratam aluum adhiberetur eius partis lotio, quæ tamen ſubinde erat repetenda. Martialis inter Iſiæ catellæ laudes commemorat, quòd poſt depoſitum ventris onus rogaret lauari. Legimus & barbarum quendam ſeruitutis impatientem, ligno, cui ſpongia erat addita tergendo podici, in gulam adacto ſibi conſciuiſſe necem.

Mos veterum publicus.

Conſcientia mille teſtes. 91

Quintilianus Oratoriarum inſtitutionum libro 5. hanc ſententiam vt prouerbialem citat, Conſcientia mille teſtes. Senſus interprete non eget. quis enim neſcit, conſcientiam rem eſſe vnam omnium efficaciſſimam: adeo vt nulla tormenta melius prodant maleficium, quàm conſcientia, nullus carnifex ſeuerius puniat, quàm hæc? vnde & illud:

Heu quàm difficile eſt crimen non prodere vultu!

Extat & Græcanica ſententia, συνείδησις πλήττει τὴν ψυχήν. id eſt, Conſcientia verberat animum. Iuuenalis item,

-& ſurdo verbere cædit.

Hanc ſenſere poetæ, cum de Diris & vltricibus furiis fabulantur.

Myſorum præda. 92

Μυσῶν λεία, id eſt Myſorum præda. In eos olim dicebatur qui impune à quibuslibet læduntur ac diripiuntur. Ortũ adagiũ à Myſis, quos aiunt quõdam finitimorum incurſationibus male vexatos fuiſſe, quo tempore Telephus rex peregre agebat. Vtitur hoc adagio Ariſtoteles libro Rhetoricorum primo tractans de locis coniecturalibus, καὶ τὸ ὑπὸ πολλῶν ἀδικηθέντας, καὶ μὴ ἐπεξεληλυθότας, ὡς ὄντας κατὰ τὴν παροιμίαν Μυσῶν λείαν. id eſt, Eos item, inquit, qui à compluribus affecti iniuria, non curant de vleiſcendo. Nam vt trito dicitur prouerbio, Myſorũ hi præda ſunt: hoc eſt, paſſim ab omnibus inceſſuntur, propterea quòd veterem ferendo iniuriam inuitant nouam. Vſus eſt Demoſthenes aduerſus Æſchinem. Quo quidem in loco scioli deprauarũt pro Myſorum, miſerorum, in tranſlatione Leonardi Aretini. Citatur & ex Stratidis Medea, & Iambis Simonidis.

Impunè læſi.

Vltra ſepta tranſilire. 93

Ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδᾶν, id eſt, Septa tranſilire. Congruit vel in eos qui rem quampiam nouam & incredibilem deſignant, longéque ſupra vulgarium hominum facultatem. Vel in hos qui a re propoſita digrediuntur. Vel in illos qui præſcriptos ſibi terminos, & poteſtatis mandatæ modum tranſeunt, natum adagium à Phayllo quodam pentathlo Opuntio, vt quibuſdam placet, Crotoniata, qui tum ſaltu, tum diſco mirum in modum valuiſſe legitur. Hæc ferme Suidas. Extat & inſcriptio ſtatuæ illius huiuſmodi.

Phayllus, pentathlus.

Πέντ᾽ ἐπὶ πεντήκοντα πόδας πήδησε Φάϋλλος,
Δίσκευσεν δ᾽ ἑκατὸν, πέντ᾽ ἀπολειπομένων. id eſt,
Quinque ſupra quinquaginta pedes ſaliit Phayllus:
Diſcum autem iacit centum exceptis quinque.

Meminit huius adagii Plato in Cratylo, καὶ ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα ἅλλεσθαι, id eſt, Et vltra ſepta ſalire. Refert & Iulius Pollux libro De rerũ vocabulis tertio. Lucianus in Somnio, ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα ἤδη πηδᾷ, id eſt, Vltra ſepta iam trãſilit. De ſomnio, cuius finis cum ſit ſomnus, iam etiam vigilanti duraret. Chryſoſtomus homilia in 2. Co. 3. τὰ σκάμματα ὑπερῇξε, id eſt, Septa tranſcendit. de Paulo loquitur, qui quum gratis doceret Euangelium, plus præſtitit quàm ab Apoſtolis exigebatur. Cicero De oratore lib. 1. Et quaſi certarum artium forenſibus cancellis circumſcriptam ſcientiam. Idem in actionibus, Ab his cancellis, quibus me circumſcripſi, declinauero. Locus enim is, in quo celebrabantur ludi forenſes, foſſis, cancellis, aut aliis id genus ſeptis erat circumſcriptus.

Cãcellis circũſcriptus.

Pſyrice facta. 94

Pſyra, inſula quæpiam eſt haud procul à Chio, cuius meminit & Homerus lib. Odyſſeæ 3. Pſyriam appellans:

Ἦ καθύπερθε Χίοιο νεοίμεθα παιπαλοέσσης,
Νήσου ἔπι Ψυρίης, αὐτὴν ἐπ᾽ ἀριστέρ᾽ ἔχοντες. id eſt,

Certe ſupra Chium redibamus aſperam, iuxta inſulam Pſyram, ipſam Chium à ſiniſtris habentes. Strabo Pſyra pronuntiat pluratiue, & neutrali genere. Meminit huius & Plinius lib. mundanæ hiſtoriæ 5. Ea inſula quoniam eſſet & perpuſilla & ignobilis, in contemptus ac vilitatis prouerbium abiit, vt quæ ſordidè, parũmque magnificè fierent, Pſyrice facta dicerentur. Hæc ferme Stephanus. idem citat Cratinum,

Pſyrice, inſula contempta.

Ψύρα τὸν Διόνυσον ἄγοντες, id eſt,
In Pſyra Bacchum ducentes.
Eundem rurſus in Nemeſa:
Ψύρα τὴν σπάρτην ἄγεις. id eſt,
In Pſyra ſpartam ducis.

Bos Cyprius. 95

Κύπριος βοῦς, id eſt, Cyprius bos. In brutum ac ſtolidum iaci ſolitum, propterea quod Cyprij boues magis bruti ferantur, quippe qui ſtercore humano paſcantur. Refertur à Suida ac Diogeniano. Interpres Ariſtophanis in Plutum, ſcribit Bœoticos boues σκατοφάγους fuiſſe, id eſt oletum edentes. Hoc autem nomine Ariſtophanes medicos appellat, quòd in curandis ægrotis ſordida quædam tractent, lotium aut ventris excrementa contemplantes. Sed de Cypriis bubus conſentit Plinius libro 28. capite vltimo, narrans Cyprios boues hominum excrementa appetere, non paſtus cauſa, ſed vt hoc remedio torminibus medeantur.

Bœotici boues merdiuori.

Cyprio boui merendam. 96

Feſtus Pompeius verſum hunc Sotadicum citat ex Ennio,

Cyprio boui merendam.

Oſtẽditque conuenire, quoties conuiua ſordidus & inſipidus, ſordido atque inſipido accipitur conuiuio. Originem adagij refert eandem quam nos modo commemorauimus. Feſtiuius erit ſi ad res animi deflectatur, vt ſi quis apud ſpurcos ſpurce loquatur, apud indoctos indocte.

Sordidus, ſordido cibo exceptus.

Equum habet Seianum. 97

Equum habere Seianum, olim prouerbio dicebatur in calamitoſum, & ad extremam inopiam redactum. Allegoria ſumpta eſt ab equo quodam fatali, cui à Cn. Seio domino nomen inditũ eſt Seiano. is ex Diomedeis equis prognatus fuiſſe creditus eſt. Fuit inſigni quidem ſpecie, verum eiuſmodi quodam fato, vt quiſquis eius equi poſſeſſor eſſet: is cum omni domo ad internecionem vſque deperiret: id quod Cn. Seius ipſe capitis damnatus ac miſerando affectus ſupplicio: deinde & Dolabella bello interfectus: poſt hunc Caſſius ab hoſtibus occiſus: deinceps Antonius deteſtabili exitio perditus probauit. Hunc equum C. Baſſus Argis ſe vidiſſe refert, haud credibili pulchritudine, vigoréque & colore exuperantiſſimo, nempe puniceo. Hoc adagium & refert, & copioſius explicat Aulus Gellius, libro Noctium Atticarum tertio, capite 9. Fieri poteſt vt hæc de equo ſuperſtitio manarit ab equo illo durateo, cuius Odyſſeæ 8, meminit Homerus, qui fatalem interitum attulit Troianis. Ad quod alludens Maro,

Seius quis, & equus eius Seianus.

Equus durateus.

-ſcandit, inquit, fatalis machina muros.

E diuerſo quædam fataliter eſſe felicia credidit veterum ſuperſtitio. Nam author eſt Trebellius Pollio in libro De triginta tyrannis, vulgo perſuaſum fuiſſe, res iis feliciter cedere qui Alexandri magni imaginem, auro argentóve expreſſam geſtarent. Nec hodie deſunt qui gladios in bello fortunatos, & huiuſmodi quaſdam nugas pollicentur principibus. Ac magis mirandum, eſſe qui iſtiuſmodi impoſtoribus credant.

Gladij fortunati.

Aurum habet Toloſſanum. 98

Huic ſimillimum eſt illud, Aurum habet Toloſſanum: in eum qui magnis ac fatalibus afficitur malis, nouóque ac miſerando exitio perit. Refertur ab A. Gellio eodem loco, quem modo citauimus, in hunc modum. Eadem ſententia eſt illius quoque veteris prouerbij, quod ita dictum accipimus: Aurum habet Toloſſanum. Nam quum oppidum Toloſſanum in terra Gallia, Q. Cepio conſul diripuiſſet, multúmque auri in eius oppidi templis fuiſſet, quiſquis ex ea direptione aurum attigit, miſero cruciabilique exitu periit. In pleriſque codicibus Gellianis hactenus legebatur, in terra Italia: ſed mendoſe, quum Strabo & Iuſtinus Toloſſam ponant in Gallia. Meminit auri Toloſſani M. Tullius libro De natura deorum tertio: Cognoſce, inquit, alias quæſtiones auri Toloſſani, coniurationis Iugurthinæ. Strabo libro Geographiæ quarto, admonet hanc pecuniam Toloſſanam, Delphicæ pecuniæ partem fuiſſe. Brennus enim Prauſus natione, Tectoſagis auxiliantibus Delphos incurſauerat: deinde (quemadmodum refert Iuſtinus lib. 32.) cum Tectoſagi ſe in antiquam patria Toloſſam recepiſſent, peſtilentia laborare cœperũt: a qua nõ prius ſunt liberati, quàm aruſpicum reſponſis moniti, aurum, argentúmque ſacrilegio quæſitum, in Toloſſenſem lacum mergerent: quod omne magno poſt tempore Cepio Romanus conſul abſtulit. Quod quidem ſacrilegium exitium attulit tum ipſi Cepioni, tum illius copiis. Erant autem auri pondo centum x millia: argenti pondo quinquies decies centum millia. Scribit enim Strabo, Toloſſanos ex priuatis fortunis auxiſſe ſacram pecuniam, vt magis Deum ſibi reconciliarent. Nar-

Locus Gellij.

rantur

ſantur & alia quædam hoc loco à Strabone de auro Toloſano ex Poſidonio: verum quoniam ad adagionis enarrationem non magnopere pertinere videbantur, ſat habuimus locum indicaſſe.

Polypi caput. 99

In varios.

Πολύποδος κεφαλὴ, id eſt, Polypi caput. In hominem varium, & in quo pariter & vitia quædam & virtutes inuenias, cuiuſmodi Catilinam deſcribit Saluſtius. Competit & in rem ex qua non parum commoditatis capere queas, ſed quæ eadem nonnullis incommodis noceat. Allegoria ducta eſt ab eius piſcis capite, quod ſicuti teſtatur Plutarchus in libello cui titulus, Quomodo ſint adoleſcentibus audiendi poetæ, eſu quidem ſuauiſſimum & eſculentum, cæterum ſomnia parit triſtia ac prodigioſa. Vnde huius eſum interdicebant iis qui cuperẽt ex inſomniis præſcire futura: quemadmodum & fabarum, vt teſtis eſt idem Plutarchus in Sympoſiacis. Proinde poeticen, Polypi caput vocat, in qua ſicuti ſunt permulta cognitu tum iucunda, tum frugifera, ita ſunt nonnulla, niſi caueas, peſtilentia. Porrò ex huiuſmodi rebus, id quod ineſt commoditatis conuenit excerpere, quod noxium vitare. Iuxta Simonidis doctrinam apiculas imitari, quæ prætermiſſis reliquis, ad ea duntaxat aduolant vnde poſſint aliquid ad melliſicium idoneum excerpere: nec aliud colligunt, quam quod ſit vſui futurum. Prouerbium integre refertur apud Plutarchum hoc pacto:

Incommoda, incommoda.

Poetica, caput polypi comparata.

Πουλύποδος κεφαλῇ ἔνι μὲν κακὸν, ἐν δὲ καὶ ἐσθλόν. id eſt,

In Polypi capite ineſt quidem malum, ineſt & bonum. Iudem Theognis in ſententiis de vino prædicat:

Ἐσθλὸν, κακόν ἐσσι. id eſt, Bonum ac malum es.

Poſſet ad hanc formam torqueri fabula de haſta Achillis, quæ vulneris auxilium tulit, eadem quæ vulnus inflixerat.

Achillis haſta.

Æſtate penulam deteris. 100

Ἐν θέρει τὴν χλαῖναν κατατρίβεις, id eſt, Æſtate penulam deteris, Refertur à Zenodoto, Diogeniano, Suida. Rectè dicetur in eum qui res neceſſarias temere nec in tempore profundit, aliquãdo futuras vſui ſi ſeruẽtur. Id quod vulgo factitant adoleſcentes, qui facultates patrias ſtultè prodigunt in iuuenta, quibus ſuſtinenda fuerat imbecillitas ſenectæ. Neque malè quadrabit in eos, qui corporis vires in voluptatibus fruſtrà conſumunt, quas in obeundis negotiis ſerius poſtea ſunt deſideraturi. Nam χλαῖνα ſumma veſtis eſt, quæ pro tempore ſumitur ad ventos, pluuiam, friguſve depellendum, quaſi Latine dicas penulam. Iuuenalis,

In prodigos adoleſcentes.

χλαῖνα.

    & multo ſtillaret penula nimbo.

Quanquam & Latini lænæ vocabulo vtuntur, pro eo quod Græci χλαῖναν appellant. Nonius indicat genus veſtis militaris, quæ ſit omnium extima, veluti chlamys, pallium, & penula. Apud Diogenem Laertium tale quiddam obiicit Philemon comicus in Cratetem, quòd æſtate gereret pallium craſſum, hyeme laceram tunicam: videlicet quo diſceret temperantiam ac tolerantiam.

CHILIADIS SECVNDÆ CENTVRIA PRIMA.

Feſtina lente. 1

Σπεῦδε βραδέως, id eſt, Feſtina lẽte. Prouerbium hoc non inuenuſtam ænigmatis ſpeciem præ ſe fert, propterea quòd conſtat ex verbis inter ſe pugnãtibus. Ideóque referendum eſt ad eam formam quam in operis huius initio demõſtrauimus, nimirum eorum quæ per ἐναντίωσιν, id eſt contrarietatẽ efferuntur. Quod genus eſt illud, δυσδαιμονοῦσα εὐδαιμονία. id eſt, infelix felicitas. Nec abſurde mihi coniectaſſe videtur, ſiquis effictum exiſtimet ex eo quod eſt apud Ariſtophanem in Equitibus, ἄνυσον τρόχα, id eſt, Propera propere, vt illuſor (quiſquis is fuit) τὴν ἀναδίπλωσιν in ἐναντίωσιν cõmutarit. Ad hũc autẽ figuræ colorẽ, atque ad hãc alluſionis facetiam, non mediocrem gratiam adiungit tam cõmoda, támque abſoluta breuitas, quæ & ipſa velut in gemmis, itidem & in adagiis, neſcio quo modo peculiariter decere mihi videtur, & ad precij miraculum facere. Etenim ſi vim ac ſententiam æſtimes quã hæc tã circũciſa vocũ breuitas in ſe complectitur, quã ſit fœcũda, quàm grauis, quã ſalutaris, quàm ad omnẽ vitæ rationem latè patens, profectò facilè diſceſſeris in hanc ſententiam, vt in tanto prouerbiorum numero non arbitreris vllum aliud eſſe perinde dignum quod omnibus incidatur columnis, quod pro templorum omnium foribus deſcribatur, & quidem aureis notis: quod in principalium aularum valuis depingatur: quod primatium inſcalpatur anulis: quod regiis in ſceptris exprimatur: denique quod omnibus vbique monumentis repræſentetur, propagetur, celebretur: vt quod tantopere expediat ſemper cuiuſque obuerſari animo, quo nuſquam non occurrat oculis, nulli quidem mortalium non maximo futurũ vſui, præcipuè tamen principibus, & iis quibus, vt verbis dicam Homericis,

Huius adagij commendatio, ab vtilitate.

    Λαοί τ' ἐπιτετράφαται, καὶ τόσσα μέμηλε. id eſt,

    Commiſſi populi, ac tam multa negotia curæ.

Leuius peccãt plebei, quàm principes.

Quandoquidem à plebeiæ ſortis hominibus, ſiquid forte ſit vel prætermiſſum ſocordia, vel admiſſum temeritate, quemadmodum iactura leuior, ita & incommodum, quod acceptum eſt, faciliore remedio ſarcitur. At verò principis vel vnica ceſſatio, ſemélve præcipitatum conſilium, Deum immortalem quas tempeſtates nonnunquam excitat, quantas rerum humanarum ruinas ſecum trahit? Rurſum ſi adſit τὸ σπεῦδειν βραδέως, hoc eſt, maturitas quædam ac moderatio ſimul ex vigilantia lentitudinéque temperata, vt neque per temeritatem quicquam faciat pœnitendum, neque per ſocordiam quicquã prætereat quod ad Reipub. commodum pertinere videatur: quæſo te quid eſſe poſſit hoc imperio felicius, firmius, ſtabiliuſque? quanquam hæc felicitas haudquaquam ipſis imperij terminis circunſcribitur, quin vndique longe latéque ad finitimos populos dimanat, nec vſquam æquè locum habet Heſiodium illud:

    Πῆμα κακὸς γείτων, ὅσσον τ' ἀγαθὸς μέγ' ὄνειαρ.

Proinde ſic equidem exiſtimo, prouerbium hoc, ſiquod aliud, optimo iure βασιλικὸν, id eſt regium appellari debere, non tantum ob eam quam modo diximus cauſam, verumetiam quòd duobus his vitiis ingenia principum ferè peculiariter videantur eſſe confinia. Nam fortunæ fauor, rerum affluentia, tam paratæ voluptatum illecebræ, præterea protinus licere quicquid collubitum fuerit: denique peſtilentiſſimum illud aſſentatorum ὦγε, ſempérque parati, quicquid quocunque modo dictum factúmve fuerit, arriſus, applauſus, adgratulatio hæc inquam atque id genus alia, non mirum ſi quibuſdam ſocordiam concilient: maxime ſi his omnibus fomentis ætas iuuenta contigerit, & huius comes rerũm imperitia. At è diuerſo fit nonnunquam vt inſitus ille principum ingeniis vigor, & impetus quidam (vt ita dixerim) leoninus, adauctus amplitudine fortunæ, excitatus rerum maximarum ſucceſſibus, inflammatus vel iracundia, vel ambitione, vel aliis huiuſmodi cupiditatibus, extimulatus conſiliis præferocibus, tranſuerſos rapiat aliquoties, ac tum ipſos, tum omnem imperij molem in præcipitium auferat. Quanquam ſiquidem in alterutram partem peccandum ſit, non paulo præſtiterit, regem impendio lentum eſſe, quàm plus æquo præcipitem. Homerus Agamemnoni vitioſam quandam animi mollitiem, hoc eſt τὸ βραδέως affinxiſſe videtur: vt eius nullum egregium facinus adferatur, aut animoſum, niſi quum ob ereptam Chryſeidem ſtomachatur, & Achillem ſua ſpoliat Bryſeide. Rurſum Achilli parum moderatos impetus, hoc eſt τὸ σπεῦδον, attribuit: niſi ſi cui tum σπεῦδον βραδέως videtur quum in conſilio diſtricto gladio regem impetiturus, à Pallade coercetur, admonitus vt intra conuicia duntaxat indignetur. Atqui hoc ipſum erat impotentis animi, in frequenti principum conſeſſu, tot probris, tam manifeſtis conuiciis in eum debacchari, penes quem rerum erat ſumma. Achillem imitatus videtur Alexander ille Magnus, ac planè vicit: quippe quem euſque præcipitem egerit impetus animi, vt in amiciſſimos etiam ferrum diſtrinxerit. Agamemnonem Sardanapalus eſt æmulatus, ſed ita æmulatus vt longo præceſſerit interuallo. Quin vtriuſque generis innumerabiles inuenire liceat, qui vel huius inertiam, vel illius ferociam referant: perpaucos autem reperias qui prouerbium hoc ſecuti, tempeſtiuam celeritatem cum prudenti tarditate rectè miſcuerint: niſi quòd pro multis vnus ſufficit Fabius ille Maximus, cui cognomen etiam additum Cunctatori qui cum ſibi laudem peperit immortalem, tũ Romano imperio cunctando reſtituit rem, aliorum ducum inauſpicata celeritate iam ad extrema redactam. Itaque non ſine cauſa video factum, vt hoc σπεῦδε βραδέως intantum arriſerit duobus imperatoribus Romanis, omnium facilè laudatiſſimis Octauio Auguſto, & Tito Veſpaſiano: quorum vtrique ſingularis quædam aderat animi magnitudo, cum incredibili quadam lenitate facilitatéque coniuncta: vt quum amabili morum popularitate, omnium animos ſibi deuinxiſſent, nihilo ſecius tamen pari diligentia, ſi quando res virum poſtularet, celeriter res maximas confecerint. Octauius igitur Auguſtus hoc dicto tam impenſe delectatus eſt, quemadmodum in Noctibus Atticis libro decimo

Adagium hoc regium.

Præſtat lentum eſſe principem quam plus æquo præcipitẽ.

Achillis iracundus animus.

Sardanapalus.

Fabius Maximus, cũctator.

cap. 11. narrat Aul. Gellius, & hunc ſequutus Macrobius Satur. lib. 6. vt non in ſermonibus modò quotidianis crebrius vſurparet, verumetiam epiſtolis ſuis frequenter intereret, admonens his duabus vocibus, vt ad rem agendam adhiberetur ſimul & induſtriæ celeritas, & diligentię tarditas. Quod quidem Gellius Latinis exiſtimat vnico verbo dici, matura. Nam

Maturare quid.

maturari, quod neque præpropere fiat, neque ſerius quàm oporteat, ſed ipſo in tempore. In hunc ſenſum vſurpaſſe Maronem, quum ait Æneid. 1 Maturate fugam. Quãquam omnino vox hęc apud authores ſignificat idem quod feſtinare, ſed ita feſtinare, ne tempus legitimum anteuertas. Siquidem feſtinata rectè dixeris etiam præpropera, maturata nõ dixeris. Neque diſſident ab iis quæ Suetonius tradit in huius vita, Nihil, inquiens, minus in duce perfecto, quàm feſtinationem, temeritatémque conuenire arbitrabatur. Crebrò itaque illa iactabat,

Auguſti dictũ.

Σπεῦδε βραδέως, ἀσφαλὴς γάρ ἐστ' ἀμείνων ἢ θρασὺς στρατηγός. Hæc ferme Suetonius. Eſt autem verſus trochaicus tetrameter catalecticus ex poeta quopiam, vt conijcio, decerptus, cui Cæſar de ſuo ſubiecit στρατηγός. Cuius hæc eſt ſententia, Feſtina lente. Nam qui tuto circumſpectéque ſuum rem gerit, melior eſt quàm audax & confidens. Tutiora ſunt enim quæ lentis conſiliis prouidentur, quàm quæ calidis conſiliis properantur. Iam verò dictum idem Tito Veſpaſiano placuiſſe, ex antiquiſſimis

Nomiſma Veſpaſiani.

illius nomiſmatis facilè colligitur: quorum Aldus Manutius mihi ſpectandum exhibuit argenteum, veteris planéque Romanæ ſcalpturæ, quod ſibi dono miſſum aiebat à Petro Bembo Patritio Veneto, iuuene cum inter primos erudito, tum omnis literariæ antiquitatis diligentiſſimo peruestigatore. Nomiſmatis character erat huiuſmodi: altera ex parte faciem Titi Veſpaſiani cum inſcriptione præferr, ex altera anchoram, cuius medium ceu remorem Delphin obuolutus complectitur. Id autem ſymboli nihil aliud ſibi velle, quam illud Auguſti Cæ-

Hieroglyphicæ literæ.

ſaris dictum, σπεῦδε βραδέως, indicio ſunt monumenta literarum hieroglyphicarum. Sic enim vocantur ænigmaticæ ſcalpturæ, quarum priſcis ſeculis multus fuit vſus, potiſſimum apud Ægyptios vates ac theologos, qui nefas eſſe ducebant, ſapientiæ myſteria literis communibus vulgo profano prodere, quemadmodum nos facimus: ſed ſiquid cognitu dignum iudicaſſent, id animantium rerumque variarum expreſſis figuris ita repræſentabant, vt non cuiuis ſtatim promptum eſſet conijcere: verùm ſicui ſingularum rerum proprietates, ſi peculiaris cuiuſque animantis vis ac natura cognita, penitúſque perſpecta fuiſſet, is demum collatis eorum ſymbolorum conjecturis, ænigma ſententiæ deprehendebat. Velut quum Ægyptii Oſirin ſuum (quem eundem ſolem eſſe putant) ſignificare volunt, inſcalpunt ſceptrum, inque eo ſpeciem exprimunt oculi, nimirum innuentes hunc deum eſſe, regalique poteſtate ſublimem, cuncta deſpicere, quia ſolem Iouis oculum appellat antiquitas. Huiuſmodi ferme refert Macrobius libro Saturnalium 1. Item annum hoc modo demonſtrabant. Effingebant ſerpentem ita circumuolutum, vt caudam ore teneret inſertam,

Anni ſymbolũ.

innuentes annum ſemper iiſdem vicibus temporum reciprocantibus in ſe recurrere. Vnde Seruius autumat apud Græcos ἐνιαυτὸς vocabulum attributum anno, atque huc reſpexiſſe Maronem, quum ait,

Atque in ſe ſua per veſtigia voluitur annus.

Etiam ſi Horus Ægyptius, cuius extant duo ſuper huiuſmodi ſymbolis libri, ſerpentis ſcalptura non annum, ſed æuum repræſentari tradit, annum autem tum Iſidis, tum Phœnicis imagine. Scripſit his de rebus Plutarchus in Cõmẽtario de Oſiride, & Chæremon apud Græcos, teſtimonio Suidæ, cuius ex libris excerpta ſuſpicor ea quæ nos nuper conſpeximus huius generis monimenta: in quibus etiam hæc inerat pictura. Primo loco circulus: deinde anchora, quam mediam, vt dixi, Delphinus

Delphini anchoram mediam circumplectentis, & circuli explicatio.

obtorto corpore circumplectitur. Circulus (vt indicabat interpretamẽtum adſcriptum) quoniam nullo finitur termino, ſempiternum innuit tempus. Anchora quoniam nauim remoratur & alligat ſiſtitque, tarditatem indicat. Delphinus, quòd nullum aliud animal celerius, aut impetu perniciore, velocitatẽ exprimit: quæ ſi ſcitè connectas, efficiunt huiuſmodi ſententiam, ἀεὶ σπεῦδε βραδέως, id eſt, Semper feſtina lente. Porrò hoc ſcripturæ genus non ſolùm dignitatis plurimum habet, verumetiam voluptatis nõ parum, ſiquis modo rerum, vt dixi, proprietates penitus perſpectas habuerit: id quod partim contingit ſolerti contemplatione rerum cauſarúmque naturalium, partim liberalium cognitione diſciplinarum. Velut ſiquis ex Ariſtotelicis libris, quos de naturali auditu inſcripſit, probè teneret analogiam quandam eſſe, & ſimilitudinem inter magnitudinem,

Magnitudo, motus, tempus.

motum, ac tempus: nam horum trium vnumquodque pariter in eodem exiſtũt. Siquidem vt tempus adhæret motui, ita motus adhæret magnitudini. Quod in magnitudine punctum, hoc momentum in tempore, impetus in motu (liceat enim interim ſic appellare quod in motu minimum eſt atque indiuiſibile, neque enim de vocibus laborandum, ſi de re conueniat.) Iam igitur ſi in recta linea magnitudinem conſideres, duo puncta reperies, quorum alterum ſit initium duntaxat, alterum finis tantum, hoc eſt, vnde quaſi fluit longitudo, & in quod deſinit. In eadem ſi motum conſtituas, duos item reperies impetus, alterum vnde motus oritur, alterum in quem

Motus.

deſinit. Horum ea ratio eſt, vt qui initium eſt, tantùm eius motus initium ſit: qui finis, tantummodo finis. Motum tem-

Tempus.

pus neceſſariò comitatur. Eſt enim huius veluti regula: cuius naturam ſi ſeparatim contemplere, duo vides momenta (liceat enim ita loqui) alterum temporis illius initium, alterum finem. Rurſum autem, ſi in eadem linea conſiderans puncta magnitudinis, impetus motus, momenta temporis, quæ media intercedunt inter initium & finem: vides horum vniuſcuiuſque velut ancipitem eſſe naturam. Etenim ad initium relata, fines ſunt: ad finem, initia. Proinde vbi finita erit magnitudo, ibi ſimul & finitus motus, & tempus finitũ ſit oportet. Fini-

Finita magnitudo.

ta eſt autem ea magnitudo in quam tale competit initium, vt idem finis eſſe non poſſit: talis inquam finis, vt in eundem non cadat ratio principij. id quod euenit in omnibus figuris, excepta circulari, ſeu ſphærica. Nam vt in hac nullum certum eſt punctum, quod propriè dici queat initium: nullum item quod ita ſit finis, vt tantum eam recipiat appellationem: ita nec momẽtum huiuſmodi vllum eſt, nec impetus. vnde cõſequitur vt ibi neque finita ſit magnitudo, neque mot⁹ finitus, neque finitũ tẽpus. Rurſum vbi quodlibet magnitudinis punctũ, ſimul & initium & finis eſſe poteſt, ibi magnitudinẽ infinitã eſſe neceſſe eſt. Ad eãdem rationẽ vbi quilibet impetus vel principiũ motus eſſe poteſt, vel finis, illic motus videtur infinitus. Demũ vbi quoduis momentum, ſimul vel initium temporis eſſe poteſt, vel finis, ibi tempus infinitum oportet eſſe. Sed infinitum tempus, æternum vocamus, quod quidem æterno reſpondet motui. Motus æternus magnitudinem item æternam requirit. Hæc non poſſunt competere niſi in ſphæricam aut circularem

Vnde colle[illegible] mundi æternitas à Philoſophis.

magnitudinem. Vnde philoſophi quidam æternitatem mundi collegerunt, quòd animaduerterent cæli vniuerſi ſiderumque & ſphæricam eſſe figuram, & motum item eſſe ſphæricum. Porrò non ſolum in huiuſmodi magnitudinem, circuli ratio quadrat, verũetiam motus huic adhærens circulus eſt quidam. Item tempus eum dimetiens motum, non reſpuit appellationem circuli, quemadmodum teſtatur etiam Ariſtoteles quarto περὶ τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως libro. Hæc igitur atque id genus alia qui ex philoſophorum diſciplinis perdidicerit, is facile cõiectabit, quamobrem Ægyptii circulo ſempiternum tempus exprimere voluerint. Iam verò Delphini vim naturámque paucis inſpiciamus. Tradunt authores hunc incredibili velocitate, & admirabili impetu reliquum animantium genus longo interuallo poſt ſe relinquere. Proinde Oppianus libro de naturis piſcium ſecundo, Delphinos non cum quibuſlibet auibus, ſed cum aquilis confert,

Delphini, cum aquilis comparati.

Ὅσσον γὰρ γαμψώνυξι μετ' οἰωνοῖσιν ἄνακτες
Αἰετοὶ, θῆρες τε μετ' ὠμησταῖσι λέοντες,
Ὅσσον τ' ἑρπυστῇσιν ἐπικρατέουσι δράκοντες,
Τόσσον καὶ δελφῖνες ἐν ἰχθύσιν ἡγεμονῆες. id eſt,

Quippe citas quantum inter aues, inſignis honore
Regali reliquas aquila præuertitur omnes,
Inque feris leo crudiuoris, læuique dracones
Serpentum in genere exuperant, tantum impete delphin
Eximius vincit regnantes æquore piſces.

Confert & iaculo,

Cum telo, collati Delphines.

Διὰ γὰρ βέλεσιν ἶσα θάλασσαν ἐλάονται. id eſt,
Nanque per æquora lata ſagittæ More volant.

Denique confert etiam vento, vel turbini potius, ac procellæ [illegible]

Cum vento, & turbine.

Ἄλλοτε μὲν βαθὺ κῦμα διατρέχει ἠΰτε λαῖλαψ. id eſt,
Altas aliquando per vndas
Turbinis in morem diſcurrit.

Plinius libro hiſtoriæ mundi nono, capite octauo, Ariſtotelis ſecutus ſententiam, haudquaquam ab his diſcrepantia refert, videlicet delphinum omnium animalium perniciſſimum

Delphini pernicitas.

eſſe: neque id ſolum inter maritimi generis, verumetiam volucri quauis ocyorem, quouis acriorem telo. Singularem autem huius velocitatem hoc potiſſimum argumento colligi, quòd quum os habeat longo diſſitum interuallo à roſtro, nempe medio penè ventre (quæ res in conſectandis piſcibus non mediocrem illi moram adferat neceſſe eſt: neque enim niſi reſupinus atque conuerſus corripit) tamen vix vllus eſt piſcium qui illius effugiat celeritatem. Nec ignorat ipſe hanc naturæ dotem, & veluti laudis, animíve cauſa, certat aliquoties cum nauigiis, plenis velis euntibus. Eſt enim præcipue φιλάνθρωπος delphin, quin & φιλόμουσον aiunt nonnulli, & ob id capitalis eſt hoſtis crocodili, quo non aliud animal infenſius homini. Itaque non paueſcit hominem, vt alienum, verum obuiam nauigiis venit: alludit exultans, certat etiam, & quamuis plena præterit vela. Quinetiam in mugilum venatu apud ſtagnum Laternam magnificè declarat quantum valeat celeritate, quantum polleat ingenio, quantum denique bene velit homini. Iam verò quid dicam de impetu vix credibili? Siquidem vbi fame concitatus,

fugientem

ſugientem in vada ima perſequutus piſcem, diutius ſpiritum continuit, non aliter quam arcu emiſſus ad reſpirandum emicat, tantaque vi exilit, vti plerunque vento turgentia vela nauium ſaltu tranſuolet. Quod igitur ſymbolum magis conueniebat ad exprimendum acrem illum & indomitum animi impetum, quam delphin? Porrò ad ſignificandam tarditatem cunctationemque, non male quadrabat ἐχενηΐς piſcis, quem Latini remoram vocant: verum quoniam huius figura parum cognobilis videbatur (nam preterquam quòd admodum puſillus eſt, nec vlla inſigni nota diſcernitur) magis ad id placuit ancoræ ſymbolum, quæ ſiquando perículoſe nauigatur ob ventos nimium ſecundos, ibi curſum immoderatum nauis figit ac retinet. Itaque dictum hoc σπεῦδε βραδέως, ex ipſis vſque priſcæ philoſophiæ myſteriis profectum apparet, vnde aſcitum eſt à duobus omnium laudatiſſimis imperatoribus, ita vt alteri adagionis eſſet loco, alteri inſignium vice, vtriuſque moribus ingenióque mirè quadrās. Nunc verò in Aldum Manutium Romanum, ceu tertium hæredem deuenit,

Echeneis ſymbolum tarditatis.

Haud equidem ſine mente reor, ſine numine diuûm.

Nam huius eadem, quæ quondam, Tito Veſpaſiano placuerſit celebrantur inſignia, non notiſſima modò, verumetiam gratiſſima quibuſcunque vbiuis terrarum bonæ literæ vel notæ ſunt vel charæ. Neque verò ſymbolum hoc tum illuſtrius fuiſſe crediderim, quum inſcalptum imperatorio nomiſmati, negotiatorum manibus terendum circunferretur, quàm nunc quum vbique gentium, vel vltra Chriſtiani imperii terminos, vnà cum omnigenis vtriuſque linguæ voluminibus propagatur, agnoſcitur, tenetur, celebratur ab omnibus qui liberalium ſtudiorum colunt ſacra: præſertim iis, qui faſtidita barbara iſta pinguique doctrina, ad veram atque antiquam aſpirant eruditionem: ad quam reſtituendam vir is quaſi natus, & ab ipſis, vt ita dixerim, fatis factus ſcalptuſque videtur: tam ardentibus votis vnum hoc optat, tam infatigabili molitur ſtudio, vſqueadeo nullum refugit laborem, vt literaria ſupellex & integra, ſyncera puráque bonis ingeniis reſtituatur. Quam quidem ad rem quantum iam attulerit momenti, tametſi fatis, pene dixerim inuitis, res ipſa nimirum indicat. Quòd ſi pulcherrimis planéque regiis Aldi noſtri votis deus aliquis bonis literis amicus aſpirauerit, & ſiquidem numina læua ſinant, intra paucos annos illud futurum polliceor ſtudioſis, vt quicquid eſt bonorum authorum in quatuor linguis, Latina, Græca, Hebraica, Chaldaica, tum autem in omni genere diſciplinarum, id vnius huius opera & plenum habeant & emendatum, nullámque iam literariæ ſupellectilis partem quiſquam deſideret. Quod ſimul atque contigerit, tum verò palàm fiet, quantum adhuc bonorum codicum in abdito ſit vel retruſum ob negligentiam, vel ſuppreſſum quorundam ambitione, quibus hoc vnum cordi eſt vt ſoli ſapere videātur. Tum denique cognitum erit quàm prodigioſis mendis ſcateant authores etiam hi qui nunc ſatis emendati putantur. Cuius rei ſi cui libebit velut ex deguſtatione coniecturam facere, Plinianas epiſtolas, quæ propediem ex aldina officina prodibunt in lucem, cum vulgatis exemplaribus conferat quódque ibi deprehenderit, idem in aliis expectet autoribus. Herculanum mehercule facinus, ac regio quodam animo dignum, rem tam diuinam, quaſi funditus collapſam, orbi reſtituere, latentia peruestigare, eruere retruſa, reuocare extincta, ſarcire mutila, emendare tot modis deprauata, præcipue vulgatium iſtorum excuſorum vitio, quibus vnius etiam aureoli lucellum antiquius eſt, quàm vel vniuerſa res literaria. Adde iis, quòd quantumlibet exaggeres eorum laudem qui reſpublicas ſua virtute vel tuentur, vel etiam augent, in re certe profana, tum anguſtis circunſcripta ſpatiis verſantur. At qui literas collapſas vindicat (nam id penè difficilius quàm genuiſſe) primùm rem ſacram molitur & immortalem, tum non vnius alicuius prouinciæ, ſed omnium vbique gentium, omnium ſeculorum negotium agit. Poſtremo quondam Principum hoc munus erat, inter quos præcipua Ptolemæi gloria. quanquam huius bibliotheca domeſticis & anguſtis parietibus continebatur. Aldus bibliothecam molitur, cuius non alia ſepta ſint quàm ipſius orbis. In hanc digreſſiunculā non abs re mihi videor expatiatus, nēpe quo ſtudioſi hoc impenſius his inſignibus & faueant & delectentur, poſteaquam cognouerint à tam inclytis authoribus fluxiſſe: præterea quid velint, intellexerint. Denique quum meminerint quantū bonæ rei Delphinus ille polliceatur, ſiquis modò deus pulcherrimis conatibus dexter adfuerit. A diuerticulo repetetur fabula, ſi prius expoſuero querelam de typographis quibuſdam peſſime de re literaria merentibus. Non eſt noua querimonia, nunquam tamen iuſtior quàm hiſce temporibus, quibus hæc mihi quarta, ni fallor, parabatur editio. ea fuit anno 1525. Venetorum vrbs multis quidem nominibus celeberrima, per Aldinam tamen officinam celebrior eſt, adeò vt quicquid librorum iſtinc adfertur ad exteras nationes, ob ciuitatis tantùm titulum ilico ſit vendibilius.

Aldi Manutii Typographi inſigne, & laudes.

Mendis ſcatere authores optimi.

Ptolemæi bibliotheca.

In ſordidos, & inertes typographos.

Atqui eius nominis lenocinio ſordidi quidam typographi ſic abutuntur, vt vix ab vlla ciuitate nobis veniant authores impudentius deprauati, nec ii ſanè quilibet, ſed omnium primi, velut Ariſtoteles, M. Tullius & Quintilianus, nequid queras de ſacris voluminibus. Curatum eſt legibus nequis cōſuat calceum, nequis faciat ſcrinium, niſi fuerit ab eius opificii ſodalitio comprobatus: & tantos authores, quorum monumentis etiam religio debetur, emittunt in vulgus, adeò literarum ignari, vt ne legere quidem poſſint: adeò ignaui, vt nec relegere libeat quod excuditur: adeò ſordidi, vt citius patiantur ſex millibus mendarum oppleri bonū librū, quàm paucis aureolis velint conducere qui præſit caſtigationi. Nec vlli magnificētius pollicentur in titulis, quàm qui impudētiſſimè deprauāt omnia. Ex legum authoritate datur redhibitio, ſiquis pānum vt cocco tinctum vendiderit, ſi deprehendatur in tinctura nihil additum cocci, quin mulcta afficitur quiſquis in huiuſmodi mercibus fucum fecit & lucro ſuo vel furto potius fruitur, qui eadem opera tot hominum millibus imponit? Olim & in deſcribendis libris adhibebatur religio non minor quàm nunc adhibetur in notariis publicis ac iuratis: certè maior debebatur, nec aliunde tam prodigioſa librorum confuſio profecta eſt, quā quòd obſcuris quibuslibet & hominib⁹ imperitis, mox etiam mulierculis citra delectum rei tam ſacræ tractatio committebatur. At quantulum eſt mali quod adfert ſcriba negligens aut indoctus, ſi conferas typographū? Et hîc oſcitant leges publicæ. Punitur qui vendit pannum apud Britannos tinctum, pro panno tincto apud Venetos. & audacia ſua fruitur, qui meras cruces & ingenii tormina vēdit pro bonis authoribus. Dices, Non eſt venditoris emptori præſtare quoduis vitiū. Certè hîc debebat eſſe ſi titulus promittit exactam diligentiam, & liber ſcatet mendis, & ſunt errata quæ nec ab eruditis ſtatim deprehenduntur. Iam typographorum innumerabilis turba confundit omnia, præſertim apud Germanos. Non licet cuiuis piſtorem eſſe: Typographia quæſtus eſt nulli mortalium interdictus. Nec tutum eſt quiduis pingere aut loqui: aut quamuis materiam excudere fas eſt. Vbi terrarum non volitant nouorum libellorum examina? quorū ſinguli etiamſi adferrēt aliquid ſcitu dignū, tamē ipſa turba ſtudiis vehementer officeret, vel ipſa ſatietate, quæ bonis in rebus eſt multo pernicioſiſſima: vel hoc ipſo quòd his velut illecebris, animi hominū natura aplicori, & nouarum rerum auidi, ſeuocētur à lectione veterum ſcriptorum, quibus nihil melius proferri poteſt, etiſi non inficior à neotericis aliquid inueniri poſſe quod illos fugerit. Exiſtere poteſt, verbi cauſa qui doceat aliquid quod latuerit Ariſtotelem, nullum tamen arbitror exoriturum qui philoſophiæ corpus tradat abſolutius quā ille tradidit. Sic erit fortaſſis qui in Literis ſacris videat quædam quæ fefellerint Chryſoſtomum aut Hieronymum: at non arbitror fore qui in ſumma præſtet quod illi præſtiterunt. Nunc illis propemodum antiquatis, omnibus omnium næniis terimus horas, negliguntur interim honeſtæ diſciplinæ cum ſuis authoribus, collabitur authoritas ſenatuum, cōciliorum, ſcholarum, iureconſultorum ac theologorum. Quòd ſi res pergat quà cœpit, futurum eſt vt ſumma rerum ad paucos redacta, barbarica quædam tyrannis ſit apud nos qualis eſt apud Turcas. Vnius aut paucorum libidini parebunt omnia nec erunt politiæ ciuilis vlla veſtigia, ſed militari violētia gubernabuntur vniuerſa. Iacebunt omnes honeſtæ diſciplinæ, lex vna vigebit, Sic vult ὁ [illegible]. Religionis antiſtites aut nullo erunt in pretio: aut ſiquid habebunt opum dignitatiſve id totū ſeruiet iis quorum non iudicio, ſed nutu ac renutu tēperabūtur omnia. Quanto melius conſuleretur rebus humanis ſi quemadmodū in elementis mundi alia ab aliis ſic tēperātur vt æterno fœdere conſiſtant omnia: ſic in Rep. ſua cuique legitima maneret authoritas, populo tribueretur, quod æquum eſt, ſenatui ac magiſtratui tantū concederetur quantum eruditio, leges & æquitas paterētur, epiſcopis ac ſacerdotibus ſuus maneret honos, nec monachis negaretur quod debetur. Horū omnium concors diſcordia, & eodem tendens varietas, longè fidelius ſeruaret Reip. ſtatum quàm nunc dum quiſque ad ſe rapere conatur omnia. Ne familia quidem poteſt conſiſtere, niſi maritus functionis partē cedat vxori, ni diſcrimen ſit inter liberos & ſeruos, & niſi ſerui quoq; nō pro iumentis habeātur, ſed pro hominibus: poſtremo niſi diſcrimen ſit inter ſeruum & ſeruū vt qui liberaliter ſeruiunt, habeantur indulgentius, ac præmiū officiorum expectēt libertatē. Dicet hic aliquis, Heus diuinator, quid hæc ad typographos? Quia nonnullam mali partem inuehit horum impunita licentia. Implent mundum libellis, non iam dicam nugalibus, quales ego forſitan ſcribo, ſed ineptis, indoctis, maledicis, famoſis, rabioſis, impiis ac ſeditioſis: & horū turba facit vt frugiferis etiam libellis ſuus pereat fructus. Prouolāt quidā abſque titulis, aut titulis (quod eſt ſceleratius) fictis. Deprehenſi reſpondent, Detur vnde alā familiā, deſinā tales libellos excudere. Aliquanto meliore fronte reſpondeat fur, impoſtor aut leno, Da quī viuam &

Redhibitio in legibus.

In deſcribendis libris quæ olim adhibita religio.

Veteres libri, multo vtiliores nouis.

Impunita licentia typographorum, quid-nam importet mali.

deſinam his artibus vti, niſi fortè leuius crimen eſt, clàm minuere rem alienam, quàm palàm eripere famam alienam: aut ſine vi ad quæſtum abuti tuo alienóve corpore, quàm vitam alterius ac famam vita quoque chariorem impetere. Sed querelæ iam dudum ſatis: indicandum eſt remedium. Mitigabitur hoc malum, ſi principibus ac magiſtratibus curæ fuerit, vt quantum fieri poteſt excludantur otioſi, quos potiſſimum bella mercenaria nobis progignunt: deinde ſi improbis, quos nec ratio nec pudor cohibet, leges oſtendant fuſtem paratum, ni ſe verterint ad meliora: deinde conantibus ea quæ faciunt ad publicam vtilitatem, ſi viribus deſtituantur, ſuccurrant præmia vel à principibus, vel ab epiſcopis & abbatibus, vel ex ærario publico. Nam à negotiatoribus, qui ſe pleríque Mammonæ dedicarunt, fortaſſis improbum ſit tale officium exigere. Qui extructo altari ſepulchróve, qui ſuſpenſa tabula aut ſtatua poſita, ſibi promittunt nomen apud poſteros, quanto viuaciorem famam hac via ſibi pararent? Ex multis vnum exemplum proferam. Vix alius in enarrandis Sacris voluminibus dexterius verſatus eſt quàm diuus Iohannes

D. Chryſoſtomi ſcripta.

Chryſoſtomus, nec alius ſcriptor magis accommodatus his qui ſe parant ad munus concionandi. Et ſcripſit plurima, quorum bonam partem habemus, vtcunque verſam, ſed pleriſque deprauatis, nonnullis etiam admixtis, quæ nihil habent Chryſoſtomi. Quanta verò lux accederet Sacris ſtudiis, ſi tantus doctor totus haberetur Græcus & emendatus: aut certe ſic haberemus eum loquentem Latinè quemadmodum loquitur Græcè? Non hîc commemorabo, quot modis pereant magnatibus pecuniæ, quantum abſumant alea, ſcorta, compotationes, profectiones non neceſſariæ, pompæ, bella quæſita, ambitio, colax, morio, ludio. ſaltem ex his quæ turpiter pereunt, aliquam portionem decidant vel vtilitati publicæ, vel ſuæ gloriæ, vel vtrique. Aldo hæc molienti quis non fauit eruditorum? Quis non ſuggeſſit aliquid, quod illum laboribus tantis imparem ſubleuaret? Quoties ad illum ab Hungaris ac Polonis miſſa ſunt vltro vetuſta exemplaria, non ſine honorario munere, vt ea iuſta cura publicaret orbi? Quod Aldus moliebatur apud Italos (nam ipſe conceſſit in fata, quanquam gratioſi nominis titulo adhuc commendatur officina) hoc Iohannes Frobenius molitur apud Ciſalpinos non minore ſtudio quàm Aldus, nec prorſus infœliciter, ſed quod negari non poteſt, impari lucro. Si cauſam requiras, ex multis hanc vnam eſſe puto, quòd non eſt idem ingeniorum candor apud nos, qui eſt apud Italos, ſanè quod ad rem attinet literariam.

Candor Italorum.

Nec enim vereor prædicare quod ſum expertus. Quum apud Italos ederem Prouerbiorum opus, homo Batauus, quotquot illic aderant eruditi, vltro ſuppeditabant authores nondum per typographos euulgatos, quos mihi ſuſpicabantur vſui futuros. Aldus nihil habebat in theſauro ſuo quod non communicaret. Idem fecit Iohannes Laſcaris, Baptiſta Egnatius, Marcus Muſurus, Frater Vrbanus. Quorundam officium ſenſi, quos nec de facie nec de nomine noueram. Venetiam nihil mecum apportabam, præter confuſam & indigeſtam operis futuri materiam, idque ex euulgatis duntaxat autoribus. Magna mea temeritate ſimul vterque ſumus aggreſſi: ego ſcribere, Aldus excudere. Summa negotij intra menſes plus minus nouem confecta eſt, & interim mihi cum calculo malo nondum notæ res erat. Hic mihi cogita quanta pars vtilitatis abfutura fuiſſet, niſi docti libros manu deſcriptos ſuppeditaſſent.

Auctores emiſſi ab Aldo.

In his erant opera Platonis Græca, Plutarchi vitæ, eiuſdem Moralia, quæ ſub finem operis mei cœpta ſunt excudi, Athenæi Dipnoſophiſtæ, Aphthonius, Hermogenes cum commẽtariis, Ariſtotelis Rhetorica cum ſcholiis Gregorii Nazianzeni, Ariſtides totus cum ſcholiis, Commentarioli in Heſiodum ac Theocritum, Euſtathius in totum Homerum, Pauſanias, Pindarus cum accuratis commentariis, Prouerbiorum collectio titulo Plutarchi, rurſus alia titulo Apoſtolij, cuius libri nobis copiam fecit Hieronymus Aleander. Erant & alia minuta, quæ vel non ſuccurrunt, vel non attinet referre. Horum nihil adhuc fuerat typis euulgatum. Nunc viciſſim accipe candorem amici cuiuſdam Ciſalpini, quem in præcipuis habebam, nec habere deſij: quandoquidem amici mores noſſe oportet, non odiſſe. Quum adornarem editionem Venetam fortè videram apud illum Suidam, cuius margines habebant parœmias annotatas. Opus erat ingens, & erãt euoluenda plurima. Cupiens igitur hoc laboris lucrifacere, rogaui faceret eius voluminis copiam vel ad horas paucas dum puer notulas in meũ codicẽ tranſcriberet. Iterũ atque iterũ rogaui: pernegauit. Cum nullum obteſtationis genus non admouiſſem, nec exorarem, rogabam num ipſe haberet in animo edere prouerbia, me ceſſurum perlubenter hoc opus felicius tractaturo. Deierabat nihil eſſe tale. Quid igitur, inquam, te mouet? Tandem veluti tormentis adactus, faſſus eſt, hæc iam euulgati, per quæ docti hactenus fuiſſent vulgo mirandi. Hinc illæ lachrymæ.

Vetuſti codices in monaſteriis latitantes.

Latitant in collegiis ac monaſteriis Germanorum, Gallorum, & Anglorum peruetuſti codices, quos exceptis paucis adeo non communicant vltro vt rogati vel celent, vel pernegent, vel iniquo pretio vendant vſum, decuplo æſtimatorum codicum. Tandem pulchre ſeruatos vel caries tineæque corrumpunt, vel fures auferunt.

Principes auari.

Magnates autem adeo non adiuuant ſua benignitate rem literariam, vt exiſtiment nullam pecuniam perire perditius, quàm quæ in tales vſus cõſumitur: neque quicquam omnino placet illis vnde non vectigal aliquod tollitur. Quòd ſi pari candore principes Ciſalpini proſequerẽtur honeſta ſtudia cum Italis, Frobeniani ſerpentes non tantum abeſſent ab opibus delphinis Aldini.

Aldus diues.

Ille lentè feſtinans non minus auri ſibi peperit, quam nominis, vtroque dignus. Frobenius dum baculum ſemper erectum gerit, non alió ſpectans quàm ad publicam vtilitatem, dum à columbina ſimplicitate non recedit, dum ſerpentum prudentiam magis exprimit inſigniis ſuis quàm factis, fama potius diues eſt quàm re.

Frobenius fama diues, non re.

Sed digreſſionum iam modus eſto, nunc ad adagionis enarrationem noſtra ſeſe referat oratio. Trifariam vti licebit prouerbio: primùm ſiquando admonebimus, diutius deliberandum, priuſquam aggrediare negotium: poſteaquam ſtatueris, tum velociter peragendum, vt ad conſultandi moram pertineat anchora, ad conficiendi celeritatem delphinus. Huc pertinet Saluſtianum illud, Antequam incipias, conſulto: vbi conſulueris, maturè facto opus eſt. Quam ſententiam Ariſtoteles recenſet ſexto Moralium libro, tanquam vulgò iactatam, Aiunt, inquiens, de quibus iam deliberaris, ea celeriter eſſe peragenda, cunctanter autem conſultandum. Cuius authorem Biantem fuiſſe teſtatur Laertius, qui ſolitus ſit admonere, βραδέως ἐγχείρει τοῖς πραττομένοις, ὃ δ' ἂν ἕλῃ, βεβαίως τηρῶν διαμένειν. id eſt, Cunctanter aggrediendum negotium, verum in ſuſcepto conſtanter perſeuerandum. Nec admodum abludit hinc Mimus ille, Publianus opinor, Diu apparandum eſt bellum, vt vincas celerius. Item ille, Deliberare vtilia, mora tutiſſima eſt. Adde iis prouerbium illud, ἐν νυκτὶ βουλή, id eſt, In nocte conſilium. Præterea Sophocleum illud in OEdipo tyranno,

Φρονεῖν γὰρ οἱ ταχεῖς, οὐκ ἀσφαλεῖς. id eſt,

Periculoſa eſt præpropera prudentia.

Addendum his illud Platonis, quod alibi citauimus, Qui plus ſatis feſtinat initio, ſerius ad finem peruenit. Paulò diuerſius eſt, ſed tamen ad hanc referendum formam, quod ait Quintilianus, præcox illud ingeniorum genus non temere peruenire ad frugem. Et quod vulgò dicunt, Qui pueri adhuc, & velut ante tempus ſapiunt, eos in ſenectute ſtultos euadere. quod Actius approbare videtur, qui apud A. Gellium ait, Sibi in iuuenilibus ingeniis itidem vt in pomis immaturis placere acerbitatem: nam hæc demum matureſcere. Porrò maturitas tempeſtiuam adfert ſuauitatem, reliqua ante tempus putreſcere.

Vt in pomis ſic in ingeniis placet acerbitas.

Alter vſurpandi modus fuerit, quum admonebimus adfectus animi, rationis velut habenis reprimendos eſſe. Siquidem Plato animum hominis in treis partitur parteis, rationem, iracundiam, concupiſcentiam, in hoc philoſophiæ ſummam ſitam eſſe putat, ſi affectus pareant rationi, non aliter quàm Regi, cui quidem ob id ipſum ſedẽ in cerebro, velut in arce datam exiſtimat. Peripatetici, quorum ſignifer eſt Ariſtoteles, affectus qui ſunt animorum impetus quidam, ceu ſtimulos quoſdam à natura datos exiſtimant, quibus ad virtutis vſum excitemur, quanquam reclamantibus Stoicis, & nominatim Seneca in libris quos ad Neronem ſcripſit De ira. Putant enim affectus huiuſmodi non modo nihil conducere ad virtutem, verumetiam officere: quanquam ne iſti quidem inficias eunt, in animo ſapientis illius quem imaginantur relinqui primos impetus, anteuertere ſolitos rationi, quos funditus extirpare non queas: verum ii, ne conſequatur aſſenſio, protinus à ratione reiiciuntur. Hoc innuit Homerus quũ Iliados primo, Pallas à tergo adſtat Achilli, iámque manum admouentem gladio, coercet.

Pallas apud Homerum, cohibet Achillẽ ira percitum.

Igitur violentos illos animi motus, delphinum rectè dixeris: anchorã moderatricem ſapientiam. Seneca ſcripſit, nulli rei prodeſſe moram, niſi iracundiæ. Imo quicquid impenſè cupimus, aut odimus, ibi ſalutaris eſt mora. Plutarchus in Apophthegmatis Romanorum narrat Athenodorum philoſophum, quum ob ſenium impetraſſet ab Octauio Auguſto veniam redeundi domum, admonuiſſe illum, vt nequid iratus diceret faceretve, prius quàm viginti quatuor Græcorum literas apud ſe nominatim recenſuiſſet. Quo audito reſpondit, ſibi illo adhuc opus eſſe quo diſceret & tacendi artem: atque hoc prætextu totum annũ hominem apud ſe detinuit. Huc ſpectat etiam Terentianum illud, Vide ne nimium calidum hoc ſit modo. Sunt autem quædam ingenia quibus calcaribus eſt opus: ſunt quibus fræno.

Ingenia quæ calcaribus indigeãt, & quæ fræno.

Proinde rectè veteres illi a delphino anchoram complecti voluerunt, quòd oporteat alterum altero temperari, & vtrunque cum altero coniungi, quo videlicet eiuſmodi quidam animi habitus exiſtat, qualem Plato conflari putat ex muſica gymnaſticaque ſi pariter exerceantur. Tertia vtendi ratio fuerit, quum admonebimus, in omni negotio vitandam præcipitem celeritatem: quod vitij quibuſdam ingeniis peculiariter inſitum eſt, vt illis in omni re quantulacunque mora lon-

ga videatur. Huiuſmodi feſtinationis comites eſſe ſolent error & pœnitentia, iuxta verſiculum illum apud Græcos celebrem,

Πολλῶν ἡ προπέτεια αἰτία κακῶν. id eſt,

Multis malorum eſt cauſa præcipitantia.

Sat citò, ſi ſat bene. Hic occinendum ne bis illud Catonis dictum, Sat citò, ſi ſat bene: cuius mentionem fecit diuus Hieronymus, ſcribens ad Pammachium in hæc verba, Scitum eſt illud quoque Catonis, Sat citò, ſi ſat bene: quod nos quondam adoleſcentuli, quum à perfecto oratore in præfatiúncula diceretur, riſimus. Meminiſſe te puto erroris mutui, quum omne Athenæum ſcholaſticorū vocibus conſonabat, Sat citò, ſi ſat bene. Hactenus Hieronymus. Quadrabit & in illos qui præproperè famam affectant, maluntque paratam ac magnā, quàm ſolidam & perpetuam. Solent enim præcocia ſubitò flacceſcere. Quod autem paulatim accreſcit, durabile eſt. Horatius,

Præpropere famam affectātes.

Creſcit occulto velut arbor æuo
Fama Marcelli.

Et Pindarus in Nemeis, hymno 8. Αὔξεται δ᾽ ἀρετά, χλωραῖς ἐέρσαις ὡς ὅτε δένδρεον ἀίσσει, ἐν σοφοῖς ἀνδρῶν ἀερθεῖσ᾽ ἐν δικαίοις τε πρὸς ὑγρὸν αἰθέρα, id eſt, At gerere autem virtus, velut roratum arbor virenti rore ſurgit, ſapientes inter viros ſublata iuſtoſque, ad liquidum æthera. In ſumma, quicunque vel ſocordia peccant, vel immoderato impetu, iis illud Octauij Cæſaris, σπεῦδε βραδέως, ſimul ſymbolum illud olim Titi Veſpaſiani, nunc Aldinum, oportebit in memoriam reuocare, vt delphini atque anchoræ meminerint.

Pedetentim. 2

Κατὰ πόδα βάσιν, Græcis prouerbio dicitur, quod Latini reddiderunt Pedetentim, vbi quis non præcipitanter atque incōſiderate, ſed ſenſim atque cunctanter aggreditur negotium, atque arte rem gerit magis quam impetu. Translatum ab iis qui cautim, ac prætentantes per glaciem locumve lubricum ingrediuntur. Terent. in Phorm. Dij bene vertant quod agas, pedetentim tamen. Quintilianus, At ſi, quod ſecundo loco diximus, neſciet actor, quid propoſiti teſtis attulerit, paulatim, & (vt dicitur) pedetentim experietur. Alexis comœdiarum ſcriptor iam extremæ ſenectutis, quum lento inceſſu inambularet, rogaretur à quodam quid ageret, κατὰ πόδα βάσιν, inquit, ἀποθνήσκω, id eſt, Pedetentim morior. M. Tullius De Officiis lib. 1. Sin minus, ſenſim erit pedetentimque faciendum. Idem in oratione pro P. Quintio, Viri boni quum palàm fraudentur, quum experiundi poteſtas non eſt, timidè tamen & pedetentim iſtuc deſcendunt, vi ac neceſſitate coacti, inuiti, multis vadimoniis deſertis, ſæpe illuſi ac deſtituti. Et in Verrinis, actione 2. Quæ tamen a me pedetentim cautéque dicentur.

Alexidis ſenectus.

Placidè bos. 3

Ἀτρέμα βοῦς, id eſt, Lente bos, ſubaudiendum, incedit, aut ſimile quippiam. Congruet in illos qui placide ac paulatim, citráque tumultum, ſed tamen aſſiduitate rem conficiunt. Equorum laus eſt velocitas. Boues non valent celeritate, ſed viribus & aſſiduitate pollent, non impetu. Proinde in pugna ſtataria, vel leonibus formidandū animal, & ad exhauriendos ingentes labores appoſitum. Eodem pertinet illud, Bos laſſus fortius figit pedē. In ſacris precibus, tradit Plutarchus in commētario de Oſiride & Iſide, mulieres Helæas publicis ac ſolennibus votis ad hūc modum ſolitas Bacchū inuocare, vt accederet βοέῳ ποδί, id eſt, Bubulo pede: ſiue quòd huic animanti, quū ſit viribus immenſis præditum, deinde tanta corporis mole, tamen peculiare videatur molliter quaſique pedetentim ingredi nullóque ſtrepitu: vel quòd boum pedes arua calcatu reddunt meliora, quum reliquorum animantium noceant.

Aſsiduitate conſequentes.

Bubulo pede.

Tacito pede. 4

Huic ſimillimum eſt, quod indicauit, quiſquis is fuit, certè haudquaquam indiligens ſcriptor, qui Rhetoricam Ariſtotelis exponit, ἀψόφῳ ποδί, id eſt, Tacito pede, ſeu lento pede, quum cautim ac pedetentim ad rem accedimus. Apud Latinos aliquādo ſecus vſurpatur tacito pede, pro furtim ac clanculum, vt apud Ouidium.

Tempora labuntur, tacitiſque ſeneſcimus annis.

Tacitis annis. Id imitatus Columella in carmine,

--tacito nam tempora greſſu
Diffugiunt, nullóque ſono conuertitur annus.

Cumini ſector. 5

Impendiò parcus ac ſordidus, olim prouerbio κυμινοπρίστης, id eſt, Cumini ſector dicebatur. Teſtis & Ariſtoteles lib. Moralium quarto, Τοιοῦτος δὲ καὶ ὁ κυμινοπρίστης καὶ πᾶς ὁ τοιοῦτος. id eſt, Ex hoc genere eſt Cumini ſector, & quiſquis eiuſmodi. Meminit & Theocritus Idyllio x,

In ſordidos, & tenaces.

Κἠγὼ τὸν μικκὸν κυμινοπρίσταν φάμ᾽ ἀδοῖ
Μὴ 'πιταμὼν τὴν χεῖρα καταπρίων τὸ κύμινον. id eſt,
Lenticulam coquere, paſtor tibi præſtat auare,
Ne fodias digitos, cupiens ſecuiſſe cuminum.

Scholiaſtes non diſſimulat vulgo ſic dici ſolitos, homines præter modum frugales ac parcos. Item Alexis in Philocalo apud Athenæum libro octauo,

Κυμινοπρίστην ὁ τρόπος ἐστί σου πάλαι. id eſt,

Cæterum noui probe,
Cyminopriſtæ olim eſſe iam mores tibi.

Eſt autem cuminum per ſe quidē exilis herba, tum præcipuè genꝰ Æthiopicū, quod Hippocrates (authore Plinio) regiū appellat, quod olim ſerebatur a male precantibus authore Plutarcho, atque ita fœlicius prouenire creditum eſt. Quo magis quadrat in hos huiuſmodi conuicium, qui ob parſimoniam male audiunt. Idem Plutarchus Conuiuialium quæſtionum decade ſecunda, ſignificat hominem vehementer parcum, cuminum appellari ſolere. Siquidem loquens de iis dicteriis, quæ citra dolorem dici poſſunt, Velut inquit, ſiquis hominem ſplēdidum ac benignum, cimbicon appellet, aut cuminum. Eſt autem κίμβικον Græcis ſpicula, ſeu parſimonia, Suida interprete. Heſychius legit cymbion, addēs dici ſolitum in parcos: κίμβον autem dici fundum ollæ fictilis. Ariſtoteles libro quem modò citaui, ait, homines perparcos κίμβικας vulgò dici ſolitos: Iuliꝰ Pollux βέμβικας, opinor quòd per domum obambulent ſemper murmurantes. Nam βέμβηξ trochus eſt quo ludunt pueri. Apud eundem mulier impendio ſordida [illegible], vt [illegible] dicitur, quaſi minutiſſima quæque ad ſtateram expendens, vnde & ὀβολοστατεῖν. Euſtathius autem indicat eoſdem & διακυμινοκίμβικας & κυμινοκίμβικας dici, putátque vocē dictā ab auto adulterino. Heſychius addit eoſdem vocari καρδαμογλύφους, quòd aliquid deſculpant è naſturtio ob parſimoniam. Nec deſunt qui eoſdem κνῖπας & σκνῖπας ſiue κνίφας (nam vtrunque legitur) repertio, vocant. Eſt autem cnips animalculum culici non diſſimile.

Cuminum quid.

Cimbices.

Ficos diuidere. 6

Huic affine eſt quod refert Martialis lib. Epigrā. 5. σῦκα μερίζειν, id eſt, Ficos diuidere: vnde & licebit cognomen fingere συκομερίζειν. Martialis carmen eſt huiuſmodi,

Quadringenta ſecat, qui dicit σῦκα μερίζει.

Sordidum ac parcum ſignificans, etiamſi ditiſſimum. Captatus autem eſt iocus ex vocis amphibologia ſectoris.

Myconius caluus. 7

Μυκώνιος φαλακρός, id eſt, Myconiꝰ caluꝰ. Strabo libro Geographiæ decimo, refert vulgo Myconios caluos dici ſolitos, quòd in ea inſula vitium hoc quaſi gentilitium ſit, atque omnibus ferme commune. Idem affirmat Plinius lib. 11. cap. 37. Meminit & Stephanus. Eſt autem Myconus vna Cycladum inſularum. Quanquam Herodotus in quarto ſcribit, in Scythia quoque gentem eſſe ab ipſo natali caluam. Admonet & Donatus grammaticus, Hecyram interpretans Terentianam, prouerbio dictum Caluus Myconius, citátque Lucilij teſtimonium: Myconi omnis calua iuuentus. Tuetur autem Terentiū, qui à nonnullis hoc loco imperitiæ nomine reprehenderetur, quòd quū Apollodorus caluum dixerit, ipſe criſpum mutauerit: putátque poetam nō inſcitia, ſed facetius etiam per ironiam dixiſſe criſpum, quàm ſi caluum dixiſſet. Quod quidem etiam ipſum prouerbium reſipit de raris inuentu: veluti ſiquis Scytham dicat eruditum, Italum bellacem, negotiatorem integrum, militem pium, aut Pœnum fidum. Erit autem elegātius adagium, ſi caluos homines, raróque capillitio ſimpliciter Myconios appellemus: perinde vt ſiquis faſtuoſum Sybaritam nominet, negotiatorem Phœnicem. Notati ſunt olim & alio nomine Myconij, quòd ob tenuitatem alienas cœnas captarent: proinde qui inuocati ad conuiuium venirent, Myconij more venire dicebantur. Inuehitur enim in Periclem Archilochus apud Athenæum in 1. lib. fragmentis, ὡς ἀκλητὶ εἰσιὼν εἰς τὰ συμπόσια Μυκονίων δίκην, velut qui inuocatus ingereret ſe ad conuiuia Myconiorum more.

Calui ferè omnes Myconij.

Myconus.

Cœnas captātes nō inuitati.

Quum aqua fauces ſtranguler. 8

Ariſtoteles Moralium libro 7. citat huiuſmodi quoddam adagium, ὁ δ᾽ ἀκρατὴς ἔοικε τῇ παροιμίᾳ, ἐν ᾗ φαμέν, ὅταν τὸ ὕδωρ πνίγῃ, τί δεῖ ἐπιπίνειν, id eſt, Intemperans autem obnoxius eſt prouerbio quo dicimus, Quum aqua fauces ſtranguler, quid iam opus eſt bibere? Refert idem in eundem vſum lib. Moralium Eudemiorum ſexto, diſputans de eo qui prudēs intemperantiæ vitio noxia ſequitur, haudquaquam ignorans quid ſit optimum: hunc autem longè inſanabiliorem eſſe eo qui falſus opinione, non expetenda expetit. Vſurpauit & Galenus alicubi, ὅταν τὸ ὕδωρ πνίγῃ, τί ἐπιπίνομεν; id eſt, Quum aqua præfocat, quid inſuper ſorbebimus? Fortaſſis Galenus ſcripſerat, τί ἐπιροφήσομεν. Quadrat in eos qui in abſurdiſſima ſententia pertinaciter manent: vel manifeſta negātes, quibuſcum fruſtra diſceptes. Conſtat enim faucibus ſitientibus aquam eſſe remedio, ac ſoluere præfocationē. Confine illi quod alibi diximus:

In pertinaces.

Nil intra eſt oleam, nil extra eſt in nuce duri.

Dimidio vitæ nihil differunt felices ab infelicibus. 9

Ariſtoteles Moralium libro primo, ὁ δ᾽ ἀγαθὸς καὶ κακὸς ἥκιστα διάδηλοι καθ᾽ ὕπνον, ὅθεν φασὶν οὐδὲν διαφέρειν τὸ ἥμισυ τοῦ βίου

διάδηλοι τῶν ἄλλων, id eſt, Porrò probus atque improbus nequaquam in ſomno dignoſcuntur. Vnde natum eſt vt dicant fœlices nihil à reliquis diſtare dimidio vitæ. Idem refert libro Eudemiorum 2. reddens hanc cauſam, quòd dormientes nihil agant. Ex actionibus autem naſcitur fœlicitas, aut infœlicitas hominis. Proinde non inſcitè dixit Ariſton apud Plutarchum in commentario De contentione ignis & aquæ, Ὀλίγον χρόνον τὸν βίον τοῖς ἀνθρώποις δεδομένον, ὁ ὕπνος οἷον τελώνης τὸ ἥμισυ ἀφαιρεῖ τούτου. i. Quum exiguum vitæ tempus datum ſit hominibus, ſomnus velut publicanus dimidium eius aufert. Plato lib. De leg. 7. Καθεύδων γὰρ οὐδεὶς οὐδενὸς ἄξιος, οὐδὲν μᾶλλον τοῦ μὴ ζῶντος. id eſt, Nullus enim dormiens alicuius eſt precii, nihilo magis quam is qui viuus non eſt. Prouerbium conſolatur parum fortunatos, diuitumque ac potentium inſolentiam retūdit. Somnus enim adimit nobis noſtri ſenſum, vnde fit vt neque miſeris moleſta ſit ſua calamitas, neque fortunatis iucunda fœlicitas. Preterea fœlicitas, iuxta philoſophos, ſita eſt in actu rationis per habitum virtutis; ſomnus autem quies eſt animi, bonis pariter ac malis communis.

Fœlicitas, & infœlicitas unde.

Fœlicitas in quo ſita.

In eadem es naui. 10

M. Tullius Epiſtolarum familiarium libro ſecundo ad Curionem: Etſi vbicunque es, vt ſcripſi ad te antea, in eadem es naui, tamen quòd abes gratulor. In eadem es naui dixit, pro eo quod eſt, in communi periculo. Siquidem ad eos qui eodem vehuntur nauigio, periculum naufragii communiter pertinet: neque magnopere refert, in prora ſint, an in puppi, an carina, quum nihilo magis abſint à diſcrimine. Idem alibi, Hoc miror enim, queróque quenquam hominem ita peſſundare alterum velle, vt etiam nauim perforet in qua ipſe nauiget: hoc eſt, vt remp. euertat, cum qua ſit etiam ipſi pereundum. Ariſtophanes in Veſpis.

Περὶ τῆς πόλεως γάρ ἐστι τοῦ σκάφους ὅλου. id eſt,
De ciuitate eſt, naue de tota puta.

Eſt autem familiare poetis à nauibus ad rempublicam ſimilitudinem mutuari.

Nauis pro Republica.

Qui arat olinetum. 11

Columella De re ruſtica libro ſexto, parœmiam huiuſmodi refert, Quinetiam, inquit, compluribus interpoſitis annis, olinetum putandum eſt. Nam veteris prouerbii meminiſſe conuenit, Eum qui arat olinetum, rogare fructum: qui ſtercoret, exorare: qui cædat, cogere. Alluſit huc Virgilius 1. Georg.

Exercétque frequens tellurem, atque imperat aruis.

Huic adagio locus fuerit, vbi ſignificabimus fieri non poſſe quin voto potiatur is qui curam extremam impenderit. Vulgaris enim diligentia quaſi rogat, mediocris impetrat, extrema cogit. Alluſio ſit ad eos qui à principibus improbo ſtudio officióque ſic impetrant, vt non precibus, ſed vi videantur impetraſſe. Laudatur, atque imitandus proponitur in Euangelicis etiam literis flagitator importunus.

De flagitatore importuno.

Difficilia quæ pulchra. 12

Δύσκολα τὰ καλά, id eſt Ardua quæ pulchra. Extat apud Platonem in Hippia maiore, in calce dialogi, τὴν γὰρ παροιμίαν ὅτι ποτὲ λέγει τό, χαλεπὰ τὰ καλά, δοκῶ μοι εἰδέναι. id eſt, Nam quod ait prouerbium, difficilia eſſe quæ pulchra ſunt, videor mihi intelligere. Et in Cratylo, circa initium, παλαιὰ παροιμία ὅτι χαλεπὰ τὰ καλά ἐστιν. id eſt, Vetus prouerbium eſt, difficilia eſſe quę ſunt egregia. Citatur alicubi à Luciano. Item à Plutarcho in libello De liberis inſtituendis, prouerbii nomine. Quidam prodiderunt Pittacum vbi ſemet abdicaſſet imperio, dixiſſe, χαλεπὸν ἐσθλὸν ἔμμεναι, id eſt, Difficile bonum eſſe. Porrò Solonem Pittaci mollitiem atque ignauiam taxantem, dixiſſe, χαλεπὰ τὰ καλά. id eſt, Difficilia quę honeſta: vtriuſque dictum in prouerbium abiiſſe. Vſurpauit Plato libro de Rep. 4. ἴσως γὰρ ὦ Σώκρατες τὸ λεγόμενον ἀληθές, ὅτι χαλεπὰ τὰ καλά. id eſt, Fortaſſis enim verum eſt ò Socrates quod dici ſolet, difficilia eſſe quę pulchra ſunt. Vſus eſt eodem libro Politiæ 2. πάντες γὰρ ἐξ ἑνὸς στόματος ὑμνοῦσιν, ὡς καλὸν μὲν ἡ σωφροσύνη τε καὶ δικαιοσύνη, χαλεπὸν μέντοι καὶ ἐπίπονον. i. omnes enim vno ore canunt, Honeſtam quidem rem eſſe temperantiam ac iuſtitiam, ſed difficilem tamen ac laborioſam. Vtitur eiuſdem operis libro ſexto ac ſeptimo, & aliis compluribus locis. Sunt qui hinc arbitrentur natam parœmiam, Periander Corinthius, initio populariter ac moderatè gerebat imperium: poſtea verſis moribus, tyrannicè agere cœpit. Id ſimul atque cognitum eſſet Pittaco Mitylenæo, diffiſum de ſuipſius animi conſtantia, magiſtratum depoſuiſſe, relictóque imperio in exilium abiiſſe. Percontantibus deinde quibuſdam, qua gratia fugiſſet imperium: reſpōdiſſe, quòd admodum eſſet arduum, probum eſſe, propter mutatum Periandrum. quibus auditis, Solonem addidiſſe ſuum apophthegma, χαλεπὰ τὰ καλά. Huc ſpectat illud quoque quod meminit Plutarchus in commentario περὶ δυσωπίας, Platonem, quum Heliconem quēdam Dionyſio datis literis commēdaſſet, ſcribens illum virum probum ac modeſtum, adſcripſiſſe in calce epiſtolæ, γράφω δέ σοι ταῦτα περὶ ἀνθρώπου, ζῴου φύσει εὐμεταβόλου. id eſt, Hæc autem tibi ſcribo de homine, videlicet animante natura mutabili.

Difficile bonū eſſe.

Periander Corinthius.

Nec abſurdè quis referat ad celeberrimam illam Heſiodi ſententiam.

Τὴν μὲν τοι κακότητα καὶ ἰλαδὸν ἔστιν ἑλέσθαι
Ῥηιδίως, λείη μὲν ὁδός, μάλα δ' ἐγγύθι ναίει.
Τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν
Ἀθάνατοι, μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐπ' αὐτὴν
Καὶ τρηχὺς τὸ πρῶτον. ἐπὴν δ' εἰς ἄκρον ἵκηαι
Ῥηιδίη δ' ἤπειτα πέλει, χαλεπή περ ἐοῦσα. id eſt,
Omnino vitium facile eſt contingere cuiuis,
Eſt via ad id breuis, & vicina in ſede moratur.
Contrà, virtutem ſudoribus vndique diui
Præſepſere, & longus ad hanc perque ardua callis,
Aſper & eſt primùm: ſed vbi alta cacumina victor
Contigeris, iam fit facilis, licet ardua dudum.

Virtus, in arduo.

Neque quicquam eſt tritius eo quod dixit Ariſtoteles lib. Moralium Nicomachiorum ſecundo, περὶ τὸ χαλεπώτερον ἀεὶ καὶ τέχνη καὶ ἀρετή. i. Et ars & virtus circa id verſatur quod eſt difficilius. Eodem pertinet, Litera Pythagoræ diſcrimine ſecta bicorni. Et Euangelicum illud de via arcta quæ ducit ad vitam. Item de duplici via apud inferos, quarum altera ducit ad campos Elyſios, altera ad malam rē Diximus alibi de Litis & Ate, quæ fabula declarat, multo difficilius eſſe bene facere quàm malè, ſarcire concordiam quàm rumpere. Eam ſententiam Pindarus extulit in Pythiis hymno quinto, ῥᾴδιον μὲν γὰρ πόλιν σεῖσαι καὶ φαυροτέροις, ἀλλ' ἐπὶ χώρας αὖτις ἔσσαι δυσπαλὲς δὴ γίνεται, ἐξαπίνας εἰ μὴ θεὸς ἁγεμόνεσσι κυβερνατὴρ γένηται. id eſt, Facile eſt ciuitatem commouere, etiam malis. cæterum in locum priſtinum ilico reponere, difficile ſanè eſt, ni Deus principibus gubernator contingat. Retulimus alibi quòd in ſeditione etiā Androclides abiectiſſimus belli ducem agat. Et nos hac ætate vidimus per quos quanti tumultus excitati ſint. Celebratur elegans Lacedæmonii dictum, apud quem quum quidam laudibus veherent Philippum, quòd ciuitatem opulentiſſimam euertiſſet, Atqui, inquit, non poſſet talem condere. Huiuſmodi voces inſcribi deberēt principum animis, qui quum ne minimam quidem vrbeculam extruant, dii ſibi videntur quòd vrbes & agros perdant.

Sarcire concordiā difficilius, quā rumpere.

Colophonia ferocitas. 13

Κολοφωνία ὕβρις, id eſt, Colophonia ferocitas, in inſolentes, qui ferociter deſpiciunt, & affligunt humilioris fortunæ homines. Aut in eos quibus ſua ferocitas exitium attulit. Sumptum ab arrogantia ſuperbiáque eius gentis. Refertur à Diogeniano in adagiorum Collectaneis. Theognis,

Ὕβρις καὶ Μάγνητας ἀπώλεσε καὶ Κολοφῶνα. id eſt,
Perdidit & Colophona ferox mens & Magnetes.

Colophonii feroces.

De gentis huius ferocia nonnihil dictum eſt nobis in prouerbio, Colophonium ſuffragium.

Nemini fidas niſi cum quo prius modium ſalis abſumpſeris. 14

Vulgò apud noſtrates circunfertur adagium, haud fidendū eſſe cuipiam, niſi cum quò prius modium ſalis abſumpſeris. Significat autem hominis ingenium non poſſe perſpici, niſi diuturno conuictu, longóque commercio. Apparet prouerbium hoc ab antiquitate profectum eſſe. Quandoquidem Ariſtoteles libro Moralium 8. ſimile quiddam refert his quidem verbis, Ἔτι δὲ προσδεῖται χρόνου καὶ συνηθείας, κατὰ τὴν παροιμίαν γάρ, οὐκ ἔστιν εἰδῆσαι ἀλλήλους πρὶν λεγομένους ἅλας συναναλῶσαι. id eſt, Preterea autem ſpatio temporis & conſuetudine opus eſt. Siquidem iuxta prouerbium, fieri non poteſt vt nos mutuò pernoſcamus, antequam ſalis, quem dicunt, modium pariter abſumpſerimus. Idem Moralium Eudemiorum lib. 7. Διὸ εἰς παροιμίαν ἐλήλυθεν ὁ μέδιμνος τῶν ἁλῶν. id eſt, Quapropter in prouerbium abiit ſalis modius. Eodem in libro refert illud quoque ex poeta quopiam hemiſtichium, ni fallor,

Diuturno conuictu, perſpici hominem animum.

—οὐδ' ἄνευ χρόνου φίλος. id eſt,
Non eſt amicus abſque temporis mora.

Addit ex Theognide,

Οὐ γὰρ ἂν εἰδείης ἀνδρὸς νόον οὔτε γυναικὸς
Πρὶν πειραθείης ὥσπερ ὑποζυγίου. id eſt,
Haud noſſe ingenium vt viri licet, aut muliebre,
Vt nec iumenti, ni experiare prius.

Notat hanc parœmiam & Plutarchus in Commētario περὶ φιλαδελφίας, his quidem verbis, Τοὺς μὲν γὰρ ἀλλοτρίους, ὡς ἔλεγε Θεόφραστος, οὐ φιλοῦντα δεῖ κρίνειν, ἀλλὰ κρίναντα φιλεῖν. ὅπου δὲ ἡ φύσις ἡγεμονίαν τῇ κρίσει πρὸς εὔνοιαν δίδωσιν, οὐδὲ ἀναμένει τὸν θρυλούμενον τὸν ἁλῶν μέδιμνον, ἀλλὰ συγγεγέννηκε τὴν ἀρχὴν τῆς φιλίας, ἐν ταύτῃ δεῖ μὴ πικροὺς εἶναι μηδ' ἀκριβεῖς τῶν ἁμαρτημάτων ἐξεταστάς, id eſt, Alienos enim, quemadmodum ait Theophraſtus, nō oportet amantem iudicare, ſed amare poſtea quàm iudicaris. Siquidem vbi natura ipſa dux eſt ad beneuolentiam præcedens iudicium, neque expectans illum vulgo celebratum ſalis modiū, quippe quæ amicitiæ ſeminarium inſeuerit, ibi non oportet acerbos & exquiſitos eſſe delictorum expenſores. Meminit huius parœmiæ & M. Tullius in ſermone de amicitia: Verum illud eſt quod vulgo dicitur, Multos modios ſalis ſimul edendos eſſe

Amare poſtquā iudicaris.

eſſe, vt amicitiæ munus expletū ſit. Huc pertinet illud quoque Sophoclis in OEdipo.

Χρόνος δίκαιον ἄνδρα δείκνυσιν μόνος,
Κακὸν δὲ κἂν ἐν ἡμέρᾳ γνοίης μιᾷ. id eſt,
Mora temporis probum arguit tantum virum:
At improbum vel vnico agnoſcas die.

Huc pertinet etiam ille ſenarius prouerbialis.

Ἤθους δὲ βάσανός ἐστιν ἀνθρώποις χρόνος. id eſt,
Nota morum & index tempus eſt mortalibus.

Idem admonet illud Epicharmi,

Epicharmi ſobrius & memor non temere fidendo.

Νῆφε καὶ μέμνασο ἀπιστεῖν. id eſt,
Sobrius ſis, ac memineris nemini confidere.

Verſus integer refertur apud Ciceronem lib. epiſt. ad Atticum primo, Atque ita tamē nouis amicitiis implicati ſumus vt crebro mihi vafer ille Siculus inſuſurret Epicharmi cantilenam illam ſuam,

Νᾶφε καὶ μέμνασ᾽ ἀπιστεῖν, ταῦτα ἄρθρα τᾶν φρενῶν.

Sic enim carmen trochaicum è veſtigiis codicum reſtituimus, ne quis temere deprauet. Nam quod ἅναφε dixit pro νῆφε & μέμνασο pro μέμνησο, Δωρικῶν proprietas eſt. Cicero in libello de petitione conſulatus, Quamobrem Epicharmion illud teneto, neruos atque artus eſſe ſapientiæ, non temere credere.

Item illud Euripidis in Helena:

—σώφρονος δ᾽ ἀπιστίας
Οὐκ ἔστιν οὐδὲν χρησιμώτερον βροτοῖς. id eſt,
—prudente diffidentia
Haud alia res vtilior eſt mortalibus.

Inuenio citatum mutilatum ad hunc modum,

Ἀλῶν μέδιμνον ἀναφαγών. id eſt,
Modium ſalis poſtquam ederis.

Quo quidem licebit vti, ſi dicas, Vide quid agas, qui tua arcana credas iſti, nōdum ἁλῶν μέδιμνον ἀναφαγών. Aut ſic, Tum demum iſti fidas ἁλῶν μέδιμνον ἀναφαγών. Eſt autem iambicus dimeter, ex poeta quopiam, ſicuti coniicio, ſumptus.

Leporem non edit. 15

Antiquitus ſuperſtitioſè creditum eſt, eſu leporinæ pulpæ conciliari formam. Vnde extat iocus Martialis in Gelliam libr. 5. quæ miſſo lepore addebat ex vulgata opinione ad muneris commendationem, *Leporem edit formoſus.*

Formoſus ſeptem Marce diebus eris.

Id poeta in ipſam torquens, quæ deformis eſſet,

Si me non fallis, inquit, ſi verum lux mea dicis,
Ediſti nunquam Gellia tu leporem.

Plinius libro 28. cap. 9. ſcribit leporem in cibis ſumptum gratiā corporis in ſeptem dies conſeruare. Lampridius ſcribit poetam quendam in Alexandrum Seuerum, quòd quotidie veſceretur leporina, ita luſiſſe,

Pulchrum quòd vides eſſe noſtrum regem,
Quem Syrum ſua detulit propago,
Venatus facit & lepus comeſus,
Ex quo continuum capit lepôrem.

Primum carmen vitiatum eſt. Hos verſus quum quidam ex amicis ad Alexandrum detuliſſet, reſpondiſſe fertur in hanc ſententiam ſatis Chriſtianè, (Nam hoc illi ab inimicis obiectum eſt, quòd Moſen quendam & Chriſtum haberet in larario)

Pulchrum quòd putas eſſe veſtrum regem
Vulgari miſerande de fabella,
Si verum putas eſſe, non iraſcor.
Tantùm tu comedas velim lepuſclos,
Vt fias animi malis repulſis
Pulcher ne inuideas liuore mentis.

Si vides lector parū obſeruatas metri leges, memineris Imperatorem ſcripſiſſe, cuius eſt præſcribere leges, nō parêre. Eſt autem & piſcis lepus appellatus, qui venenum habet immedicabile, ſi quis imprudens ederit. In Indico mari etiam contactu necat hominem, authore Plinio: lenta tabe conſumit. Malum hac deprehenditur nota, quòd piſcem olent qui ederint. Huic homo viciſſim peſtilens eſt, cuius contactu protinus emoritur. Hoc cibis admiſto, multos ſuſtulit Domitianus: eodem Titū fratrem ſuſtuliſſe creditur, vt author eſt Philoſtratus in Apollonii vita. Proinde in hos qui contabeſcunt, nec vlla medicorum ope poſſunt reſtitui, dici poterit, Edit leporem marinum.

Lepus marinus.
Domitianus, beneficus.
Edit leporem marinum.

Plena manu. 16

Plena manu, pro eo quod eſt, ampliter, copioſè, prolixè, minimèque malignè. Tranſlatum ab iis qui non minutim & parcè, ſed plena manu largiuntur. Cicero ad Atticum libro ſecundo, At hercle alter familiaris tuus Hortatius, quàm plena manu, quam ornatè noſtras laudes in aſtra ſuſtulit. Seneca in Declamationibus, Liberaliter hodie, & plena manu faciam. Idem in ludicro quod ſcripſit in Claudium Cæſarem, At Lacheſis, quæ & ipſa homini formoſiſſimo fauebat, fecit illud plena manu, & Neroni multos annos donat. Fit lepidius, quo magis ad animi res transfertur.

Sine riuale diligere. 17

Sine riuale diligere dicuntur, qui ſtultè mirantur quod nemo alius concupiſcat. Veluti ſimia catulos ſuos & miratur & amplectitur: & indocti poetæ ſuas nugas ſoli diligunt. Sumpta eſt alleg. ria ab amantibus, quibus eſt amica deformis, & quā alius nemo velit. Extat adagium in Epiſtolis Auſonianis. M. Tullius ad Atticum lib. 6. Huius nebulonis oratione ſi Brutus moueri poteſt, licebit eum ſolus ames, me æmulum non habebis. Item libro ad Qu. fratrem 3. O dii, quàm ineptus, quàm ſe ipſe amans, ſine riuali. Horatius in Arte poetica,

Ipſi poeti ſua amantes.

Nullum vltra verbum aut operam ſumebat inanem,
Quin ſine riuali téque & tua ſolus amares.

Pedibus trahere. 18

Pedibus trahere, eſt rem pro ſuo arbitratu verſare. M. Tullius ad Atticum libro 4. Non recordor vnde ceciderim, ſed vnde ſurrexerim. Fratrem meum & te ſi habeo, per me pedibus iſta trahuntur. Idem libro ſeptimo Epiſtolarum familiarium, Nam de iudiciis quod quereris, multo laboro minus, trahuntur per me pedibus omnes rei. Apud T. Liuium tertiæ decadis libro 4. Andronodorum parantem cedere principatu, Demarata vxor admonuit vocis quam Dionyſius vſurpare ſolebat, Non equo inſidentem, ſed pedibus tractum debere relinquere tyrannidem: facile eſſe momento quo quis velit, cedere poſſeſſione magnæ fortunæ: facere & parare eam, difficile atque arduum eſſe. Ex his verbis liquet eos pedibus trahi, qui planè victi, ſunt in poteſtate victoris. Metaphora ducta videri poteſt vel à Vulcano illo Homerico, quem Iupiter vt longè viribus præſtantior, pedibus tractum è cælo deiecit, quemadmodum teſtatur ille,

Ῥῖψε ποδὸς τεταγὼν ἀπὸ βηλοῦ θεσπεσίοιο. id eſt,
Protractum pedibus ſupero deiecit Olympo.

Vel ab eiuſdem Hectore, cui victor Achilles libro Iliados vigeſimo ſecundo,

Ἀμφοτέρων μετόπισθε ποδῶν τέτρηνε τένοντε
Ἐς σφυρὸν ἐκ πτέρνης, βοέους δ᾽ ἐξῆπτεν ἱμάντας
Ἐκ δίφροιο δ᾽ ἔδησε, κάρη δ᾽ ἕλκεσθαι ἔασεν. id eſt,
Quà poſt ambo pedes calcaneus imus adhæret.
Talo, transfodit neruos, ac bubula lora
Inſeruit, corpus de curru deligat alto,
Pendulum at interea trahitur caput.

Trahitur ad eundem modum & Cacus apud Maronem libro octauo ab Hercule victore,

—pedibúſque informe cadauer Protrahitur.

Iuuenalis Satyra quinta,

Ducêris planta velut ictus ab Hercule Cacus,
Et ponêre foras, ſi quid tentaueris vnquam
Hiſcere.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *Pedibus trahere, eſt rem pro ſuo arbitratu verſare*] Hoc dixit quia legebat apud Ciceronem, Per me pedibus trahuntur, & Per me trahuntur, accipiebat pro Ego traho. Sed trahantur legi debere, & per me alia ſignificatione accipi, in meis in Ciceronē caſtigationibus oſtendi.

Naribus trahere. 19

Τῆς ῥινὸς ἕλκεσθαι, id eſt, Nare trahi, eſt citra iudicium, alieno arbitratu quouis adduci. Metaphora mutuò ſumpta à bubalis animantibus, qui anulo in ſummam narem inſerto, circunducuntur, nō aliter quàm equi fræno. Quanquam & equis lignum aut ferrum dentatum in nares inſeritur, aut etiam in morſum, ad cohibendam eorum ferociam. Id inſtrumentum Poſtomin appellatum indicat Nonius. Lucianus in Dialogo quodam Iunonis & Iouis, Σοῦ μὲν γὰρ πάνυ οὗτός γε δεσπότης ἐστὶ, καὶ ἄγει σε τῆς ῥινὸς, φασὶν, ὁ Ἔρως. id eſt, Iſte quidē modis omnibus tibi dominatur, ducitque te, & circumagit, ipſa, quod dici ſolet, nare trahens. Idem in Hæreſibus, Οὐδὲν κωλύσει σε τῆς ῥινὸς ἑλκεσθῆναι ὑπ᾽ ἐκάστου. id eſt, Nihil obſtiterit quo minus à quibuſuis nare traharis. Obtorto collo trahi dicuntur, qui volentes nolentes ad aliquid adigūtur. Philoſtratus in Heliodoro pro eodem dixiſſe videtur, Mento trahere, ἀλλὰ ξυναρπάσας αὐτὸν ἐς τὰ δικαστήρια, ἄκοντα τοῦ γενείου εἷλκεν. id eſt, Sed adduxit illum ad tribunalia, & nolentem & mento trahens. Id tranſlatum eſt ab equis, quos equiſones inferiore labro trahunt donec imponant frænum.

Poſtomis.
Obtorto collo trahere.
Mento trahere.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *ad tribunalia*] Non mento trahens, ſed barba trahens interpretari debuit quam enim γένειον præbet mentum? Nempe cum decepit illa quam falſo imaginabatur ab equis metaphora.

Barbarus ex triuio. 20

Βάρβαρος ἐκ τριόδου, id eſt, Barbarus ex triuio. In hominem dicebatur extremæ humilitatis, ac prorſum nullius pretij, perinde quaſi dicas extremum ac vilem ſeruulum aliunde è triuiis emptum, non dono datum, aut domi natum. Lucianus in eum à quo fuerat Prometheus appellatus, οἷος ἐκ τριόδου βάρβαρος τις ὠνηθεὶς μάχεται. id eſt, Qualis bene barbarus quiſpiam è triuio:

In hominem nihili.

Quanquam quidam hoc loco legunt non barbarus, ſed βορβόρῳ τινὶ, id eſt, Cœnum e tenuio: quæ lectio tota probanda eſt, mea quidem ſententia, propterea quòd eo loco de luto fiat mentio, nō de barbaro quopiam. Item Plato libro de Rep. ſeptimo, καὶ τῷ ὄντι ἐν βορβόρῳ βαρβαρικῷ τινι, id eſt, Ac reuera in cœno quopiam barbarico. Loquitur de anima demerſa tenebris ignorantiæ.

Rara auis. 21

Rara auis, prouerbio dicebatur res quæuis noua, & inuentu perrara. Perſius,

-ſi fortè quid aptius exit,
Quando hæc rara auis eſt. Iuuenalis,
Rara auis in terris, nigróque ſimillima cycno. Idem,
-coruo quoque rarior albo.

Phœnicis auis raritas. Quin & Phœnicis raritas in prouerbium abiit. Ducta allegoria ab auibus peregrinis & inuſitatis, quæ nonnunquam caſu in noſtram regionem deuolant, vel miraculi gratia deportantur. Vnde illud ſæpius iteratum apud Ariſtophanem,

Τίς οὗτος ὄρνις ὁ ποί; id eſt,
Quæ eſt hæc auis? De hoſpite & ignoto.

Succiſiua opera. 22

Succiſiuis operis fieri dicitur, quod horis quibuſdam quaſi furtiuis agitur, vbi iam ordinariis ac legitimis officiis perfuncti ſumus. Metaphora traducta à mercenariis aut ſeruis, qui præter pactas operas quas debent, extra iuſtas illas horas nonnihil etiam operantur ſibi quod cedat in peculium. M. Tullius lib. De oratore ſecundo, Quæ ego ſero, quæ curſim arripui, quæ ſucciſiuis operis, vt aiunt, iſte à puero ſummo ſtudio, ſummis doctoribus. Idem Philippica ſecunda, Et tamen omni genere monumentorum meorum perfeciſſe operis ſucciſiuis, vt meæ vigiliæ, meæque literæ, & iuuentuti vtilitatis, & nomini Romano laudis aliquid adferrent. *Argumentum Ciceronianæ diligentiæ.* Idem libro De leg. 1. Succiſiua quædam tempora incurrunt, quę ego perire non patior, vt ſi qui dies ad ruſticandum dati ſint, ad eorum numerum accommodentur quæ ſcribimus. Plinius in præfatione hiſtoriæ mūdi, Et occupati officiis, ſucciſiuis temporibus iſta curamus: id eſt nocturnis. Itaque quòd obiter atque aliud agentes curamus, id operæ ſucciſiuæ tribuitur. Græci ſimili pene figura πάρεργον appellant. Agathon Apud Athenæum,

Πάρεργον.

Τὸ μὲν πάρεργον ἔργον ὡς ποιούμεθα,
Τὸ δ' ἔργον ὡς πάρεργον ἐκπονούμεθα.

Quorum carminum, quandoquidem verti commodè non poſſunt, hæc eſt ſententia, Quod obiter faciundum erat, ei principalem operam impendimus: quod principalis eſt operæ, id obiter curamus. Legimus etiam τὰ ἐκ παρέργου, quod à propoſito ſit paulo alienius: & παρέργως, quod nos ferè, obiter, aut negligenter vertimus. *Παρέργως.* Diuus Hieronymus in epiſtola quadam, Quum hoc furtiuis, vt aiunt, operis ad lucernulam velox notarii manus me dictante ſignaret. Furtiuas vocat quod illi ſucciſiuas. *Furtiuæ operæ.*

Compreſſis manibus. 23

Compreſſis ſedere manibus, dicitur in otioſos, & nihil aliud quam ſua fata deplorantes. Titus Liuius ab vrbe condita lib. 7. Cur veteranus dux fortiſſimus bello, compreſſis, quod aiunt, manibus ſedeas? Extat & in Hebræorum prouerbiis, Paululum conſeres manus: in ignauum, figura ſumpta à geſtu ſollicitorū quidem, ſed inertium tamen. *Paululùm conſerere manus.*

Ioca ſeriáque. 24

Quoties omnia noſtra cum aliquo communicamus, cum eo ioca ſeriáque conferre dicimur. M. Tullius libro De finibus bonorum ſecundo, At quicum ioca ſeriáque, vt dicitur, quicum arcana, quicum occulta omnia? Tecum optime, deinde etiam cum mediocri amico. Donatus in Adelphos, huiuſmodi ferme figuras omneis quæ conſtant ex contrariis, prouerbiales exiſtimat. Quod genus ſunt, Fanda infanda, Quo iure quáque iniuria, Facta atque infecta, Digna atque indigna, Fáſque nefáſque, Clámque palámque, Terraq; mariq; Noctéſque diéſq;, Iuuenéſque ſenéſque, Neque in minimo neque in maximo, Neque deos neque homines veretur, Vocatus atque inuocatus, Re ſalua & perdita, atque alia huius generis innumerabilia, de quibus meminimus & in initio operis.

Ea tela texitur. 25

Prouerbialis allegoria, Ea tela texitur, pro eo quod eſt, eiuſmodi negotium in manibus eſt, & res inceptātur tales. Tranſlatio ſumpta à textoribus telam inſtituentibus. M. Tullius in extremo De oratore libro, Quanquam ea tela texitur, & ea incitatur in ciuitate ratio viuendi, ac poſteritati oſtenditur, vt eorum ciuium, quos noſtri patres non tulerunt, ſimiles habere cupiamus. Plautus dixit Exordiri telam, pro incipere negotiū, Exorſa eſt hæc tela non omnino peſſime mihi. Affine eſt illi quod alibi dicemus, Exordiri telam. *Exordiri telam.*

Multas amicitias ſilentium diremit. 26

Πολλὰς δὴ φιλίας ἀπροσηγορία διέλυσεν, id eſt, Multas amicitias ſilentium diremit. Admonet adagium, aſſiduo conuictu ac frequentibus alloquiis neceſſitudines ali, intermiſſione & abſentia diſſolui. Meminit huius Ariſtoteles lib. Moralium 8. Ἐὰν δὲ χρόνιος ἡ ἀπουσία γίγνηται, καὶ τῆς φιλίας δοκεῖ λήθην ποιεῖν. ὅθεν εἴρηται, πολλὰς δὴ φιλίας ἀπροσηγορία διέλυσεν. Quod ſi diuturna fuerit abſentia, videtur & neceſſitudinis obliuionē adferre: vnde dictum eſt illud, Multas amicitias ſilentium diremit. Verſus, vt refertur in Collectaneis, diminutus eſt vna ſyllaba. Ab Ariſtotele citatur integer heroicus,

Plurimum amicitias ſoluere ſilentia ruptas.

Apud Athenæum libro quinto, citantur ex Anonymo poeta verſus hi,

Οὐ χρὴ συμποσίου φίλων ἀπέχεσθαι ἀεὶ
Δηρόν, ἀνάμνησις δὲ πέλει χαρίεσσα αὕτη. id eſt,
Non diu amicorum menſis decet abſtinuiſſe:
Quippe animi memoris res hæc renouatio bella eſt.

Figuratius, atque ob id ipſum elegantius eſt illud Alphii fœneratoris dictum apud Columellam, Bona nomina nonnunquam mala fieri, ſi nunquam interpelles. Ille nomina, iureconſultorum more, debitores vocat: & interpellare, ſubinde creditum repoſcere. Vox autem Græca ἀπροσηγορία, non ita commode reddi Latine poteſt: neque enim ſimpliciter ſignificat ſilentium, ſed illud ſilentium quum quis non appellat ac ſalutat amicum.

Ad pileum vocare. 27

Ad pileum vocare, pro eo quod eſt, ad libertatem inuitare, aut promiſſis ingentibus, ſeditionem commouere, prouerbiali figura dixit Macrobius libro Saturnalium primo, Dicet aliquis nunc me dominos de faſtigio ſuo deiicere, & quodammodo ad pileum ſeruos vocare. Atque hæc quoque verba ſublegit à Seneca, qui epiſtola quadrageſima ſeptima ſcribit in hunc modum, Dicat nunc me vocare ad pileum ſeruos, & dominos de faſtigio ſuo deiicere. Liuius libro 14. Poſtero die ſerui ad pileum vocati, & carcere vincti emiſſi, confuſáque omnis multitudo Hippocratem atque Epicidem creant prætores. *Veterum mos in ſeruis manumittendis.* Metaphora ducta à veterum cōſuetudine, qua ſerui quum ſtatum mutarent, ac manumitterentur, capite raſo pileum accipiebant. Vnde eſt in Amphytrione Plautina, ſub perſona Soſiæ ſerui libertatem optantis, Quod ille faciat Iupiter, vt ego hodie raſo capite caluus capiam pileum. Huc pertinet quod Plutarchus refert in Apophthegmatis Scipionis, qui non prius ſuſtinuit agere cum Carthaginienſibus de pace, quàm L. Terentium, quem captiuum habebant, ad ſeſe reducerent. *Pileati.* Terentius autem Scipionem triumphantem ſubſequutus eſt pileatus, veluti libertus. Item quod ibidem refertur de T. Quintio, quem in triumpho ſubſequuti ſunt pileati omnes Romani, quos in bello captos, & apud Græcos ſeruientes, drachmis quingentis redemptos ipſi dono dederant. cuius meminit T. Liuius lib. 4. de bello Macedonico. Martialis lib. Epigrammatum ſecundo ad Olum,

Totis pilea ſarcinis redemi.

Hoc eſt, Rebus omnibus relictis contemptíſque, peperi mihi libertatem. Etenim qui poteſt nihil habere, is nulli ſeruire cogitur, eíque liberum eſt ſuo more viuere. Atque ideo ſubiicit:

Seruum ſi potes Ole non habere,
Et regem potes Ole non habere. Perſius,
-hanc nobis pilea donant.

Suetonius in Tiberio, Seruíſque ad pileum fruſtra vocatis, in Siciliam profugit. Idem in Nerone: Obiit trigeſimo ſecundo ætatis anno, die quo quondam Octauiam interemerat. Tantúmque gaudium publicè præbuit, vt plebs pileata tota vrbe diſcurreret, nimirum hoc indicio additam ſibi libertatem ſignificans. Seruius in Æneidos octauum, refert Feroniam ſeruorum deam haberi, in cuius templo capite raſo ſoliti ſunt pileum accipere. *Feronia, ſeruorum dea.* Videtur autem pileum priſcis inſigne fuiſſe virtutis ſpectatæ, vt hinc fluxerit mos, vt qui magiſtri doctoríſque titulo decorantur, pileum accipiant. A. Gellius Noctium Atticarum 7. cap. 4. ſcribit ſeruos eos venire ſolitos pileatos, quorum nomine venditor nihil præſtaret. Eius rei Cælius Sabinus iurecōſultus hanc fuiſſe cauſam ſcribit, quòd eiuſmodi conditionis mancipia inſignia eſſe in vendendo deberent, vt emptores errare & capi non poſſent: neque lex vendundi operienda eſſet, ſed oculis iam perciperent quodnam eſſet mancipiorū genus.

Eiuſdem muſæ æmulus. 28

Eiuſdem artis aut diſciplinæ ſtudioſi, eiuſdem muſæ æmuli dicuntur. Vſurpatur apud A. Gellium prouerbii vice. Gręci ὁμοτέχνους appellant eiuſdem artis opifices. *ὁμότεχνοι.*

Lolio victitant. 29

Ænigmate prouerbiali lolio victitare dicuntur luſcioſi & cæcutientes, quos Græci, teſte Nonio, myopes vocant. Plautus in Milite: Mirum eſt lolio victitare te, tam vili tritico. Quid iā? Quia luſcioſus. Verbero, ędepol tu quidem cæcus, haud luſcioſus. Lolium autem Plinius inter frugum peſtes commemorat, vnà cum carduis ac tribulis. *Lolium, frugū peſtis.* Vergilius in Bucolicis,

Infelix lolium & ſteriles dominantur auenæ.
Item Georgicon libro 1.

Mox

Mox & frumentis labor additus, vt mala culmos
Eſſet rubigo, ſegniſque horreret in aruis
Carduus, intereunt ſegetes, ſubit aſpera ſylua,
Lappæque, tribuliſque, interque nitentia culta
Infelix lolium, & ſteriles dominantur auenæ.

Ineſt autem lolio peculiare quoddam malum, vt oculis caliginem inducat. id quod indicat Ouidius libro Faſtorū primo, quum ait, *Lolium, oculos vitiat.*

Et careant loliis oculos vitiantibus agri.

Hinc nimirum locus prouerbialis.

Intus canere. Aſpendius citharœdus. 30

Qui priuati commodi impēdiò ſtudioſi eſſent, ac ferè quicquid rerum agerent, id omne ad domeſticam referrent vtilitatem, ij prouerbio Intus canere, iidem apud Græcos ἀσπένδιοι κιθαρισταὶ, id eſt, Aſpendij citharistæ, dicebātur. M. Tullius in Verrem actione 3. Atque etiam Aſpendium citharistam, de quo ſæpe audiſtis (id quod eſt Græcis in prouerbio) quem omnia intus canere dicebant: ſuſtulit, & in intimis ædibus ſuis poſuit: vt etiam illum ipſum artificio ſuo ſuperaſſe videatur. Facetiſſimè taxauit Cicero Verris rapacitatem, qui intus canentem in intimis ædibus collocarit. hoc eſt, plus quàm intus cecinerit. Idem in Rullum aduerſus legem agrariam, Atque hoc carmen hic tribunus plebis, non vobis, ſed ſibi intus canit. *Sibi intus canere.* Nam oſtendit Tullius in ea oratione, legem, tametſi popularis videretur, haud tamen populi, ſed decemuirûm vtilitati repertam. Porrò de Aſpendio citharœdo Aſconius Pedianus ad hæc ferme ſententiam enarrat, Vulgares citharœdi, quum canunt, vtriuſque manus funguntur officio, ita vt dextra plectrum teneant: id quod foris canere appellant: ſiniſtra digitis chordas carpant, quod quidem intus canere vocant. Difficile autem viſum eſt quod Aſpendius citharœdus faciebat, qui nequaquam vtraque vteretur manu, ſed omnia, id eſt totam cantionem, intus & ſiniſtra tantum manu complecteretur, atque ita tacita leuique modulatione ſiniſtra contactis chordis, cantilena peragebatur, vt vox ad citharœdum duntaxat aut proximè aſſiſtentem perueniret. Hinc fluxiſſe prouerbium, vt furaces homines Aſpendij citharistæ Græcis vulgò dicerentur: *In homines furaces.* quòd vt hic carminis, ita illi furtorum eſſent occultatores. Fatetur Aſconius adagionem etiam in illos aptè dici, qui multum inteſtinis ſuis commodis conſulunt præter honeſtatem. Neque diſcrepat interpretamentum quod adfert Zenodotus ex Zenone Myndio in adagiorum Collectaneis. Porrò Aſpendus Pamphyliæ ciuitas eſt, authore Stephano: vnde Aſpendij dicebantur, apud quos citharœdi hoc artificio præcelluiſſe videntur. Ad hoc prouerbium apparet alluſiſſe Plinium libro vigeſimooctauo, capite quinto, quum ait, Verùm id remediis cecinit, non epulis.

In lapicidinas. 31

Εἰς λατομίας, id eſt, In lapicidinas. Simillimum eſt illis, Ἐς κόρακας, & Ἐς τὴν μακαρίαν, quum ſignificamus quempiam è medio tollendum, & in rem malam aliquò auferendum. Natum à Philoxeno poeta dithyrambico, *Philoxenus poeta.* qui quum Dionyſij tyranni poemata non probaret, vtpote indocta, in lapicidinas ab eo detruſus eſt: deinde reuocatus illinc amicorum precibus, vbi denuo Dionyſium ſua carmina pronuntiantem audiſſet, ſurrexit: & rogatus à Dionyſio quid eſſet rei, reſpondit, ſatius ac potius eſſe in lapicidinis vitam degere, quàm illius audire poemata. M. Tullius in Epiſtolis ad Atticum li. 4 Philoxeni animū probat, qui maluerit in carcerem reduci quàm aſſentari tyranno. Lucianus in libello cui titulus De mercede ſeruientibus, Σὺ δ' ἐὰν μὴ ἐπαινῇς, ἐς τὰς λιθοτομίας Διονυσίου ἀπελεύσῃ. id eſt, Quod ni tu laudes, protinus in Dionyſij lapicidinas relegaberis. Plautus in Captiui duo, Inde ibis porrò in latomias lapidarias. Hoc nomine carcer erat inſignis, quem Dionyſius extruxerat. Plutarch. li. 2. De fortuna & virtute Alexandri, οἷος ἦν πάλιν Διονύσιος, ὁ τὸν ποιητὴν Φιλόξενον εἰς τὰς λατομίας ἐμβαλὼν, ὅτι τὴν τραγῳδίαν αὐτοῦ διορθοῦν κελευσθεὶς, εὐθὺς ἀπ' ἀρχῆς ὅλην μέχρι τῆς κορωνίδος περιέγραψεν. id eſt, Qualis rurſus erat ille Dionyſius, qui Philoxenum poetam in Latumias coniecit, quòd ipſius tragœdiam emendare iuſſus, ab ipſo ſtatim initio vſque ad finem diſpunxit. M. Tullius in Verrem actione 7. *Latumiæ.* Latumias Syracuſanas omnes audiſtis, pleriique noſtis. Opus eſt ingens, magnificum, regum ac tyrannorum, totum eſt è ſaxo, in mirandam altitudinem depreſſum, & multorum operis penitus exciſum. Item in eadem, Carcer ille qui eſt à crudeliſſimo tyranno Dionyſio factus Syracuſis, quæ Latumiæ vocantur, in iſtius imperio domicilium Romanorum fuit.

Vt quiſque iſtius animum aut oculos offenderat, in Latumias ſtatim coniiciebatur. Idem in eundem actione tertia. L. Suetius homo omnibus ornamentis præditus, qui iuratus apud vos dixit, multos ciues Romanos in Latumiis iſtius crudeliſſimè per vim morte eſſe multatos, &c. Huius carceris meminit & T. Liuius belli Punici ſecundi libro 6.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. Εἰς λατομίας] Mutilauit adagium Eraſmus, & malo (ac ſine authore, vt opinor) in claſſem retulit illorum ἐς κόρακας & ἐς τὴν μακαρίαν. nam integrum prouerbium eſt apud Suidam, ἄπαγέ με εἰς τὰς λατομίας. id eſt, Abducito me in latomias. quæ verba dicta Dionyſio à Philoxeno (mallem te in latomias iterum abduci, quam cogi laudare eius poemata) in prouerbium abierunt. *Vſus adagionis verior.* Id autem iis quadrat qui paratos ſe aiunt quiduis potius perpeti quā vt ad hoc vel illud indignè adigātur. vt Philoxenus à ſeipſo impetrare non poterat & animo ſuo imperare vt tyranno illi aſſentaretur.

Equi ſenecta. 32

Ἵππου γῆρας, id eſt, Equi ſenecta. Prouerbium in eos dici ſolitum, qui præclaris rebus geſtis in iuuenta, poſteaquam conſenuerint, ad ſordidas curas ſemet abiiciunt. Allegoria ſumpta à generoſis equis, qui ſenio facti ſegnes, in piſtrinum aut caſtrum, aut aliud id genus opus detruduntur: *Senio, ſegnes facti.* olim in pretio habiti, dum viribus integris eſſent. Plutarchus in libello cui titulus, An ſeni ſit adminiſtranda Reſpublica, Οὐ παντάπασι δόξει, τὸ καλούμενον, ἵππου γῆρας ἐπάγεσθαι, μηδενὸς ἀναγκάζοντος; id eſt, Annon planè videbitur equi ſenectam, quemadmodum vulgò vocant, acceſſere, nemine compellente? Cum hoc conuenit Ennianum illud quod refertur à Cicerone in Catone Maiore,

Sicut fortis equus ſpatio qui ſorte ſupremo
Vicit Olympia, nunc ſenio confectus quieſcit.

Si tibi amicum, nec mihi inimicum. 33

Plato in Theæteto, Ἀλλ' εἰ οὕτως ὦ Θεόδωρε, σοὶ φίλον, οὐδ' ἐμοὶ ἐχθρόν, φασὶν οἱ παροιμιαζόμενοι. id eſt, Si iſtud tibi amicū Theodore, nec mihi eſt inimicum: quemadmodum prouerbio dicunt. Hoc eſt, Si tibi res placet, mihi non diſplicet. Captata eſt autem in figura vocum pugnantia: deinde τὸ ἀμφίβολον φίλον καὶ ἐχθρόν, quorum vtrūque è perſonis ad res detorquetur, quāquam ad perſonas relata ſunt viſitatiora. Vſus erit quoties alienæ obſequimur voluntati.

Rana Gyrina ſapientior. 34

Plato in Theæteto, Ὅτι ἡμεῖς μὲν αὐτὸν ὥσπερ θεὸν ἐθαυμάζομεν ἐπὶ σοφίᾳ. ὁ δ' ἄρα ἐτύγχανεν ὢν εἰς φρόνησιν οὐδὲν βελτίων βατράχου γυρίνου. id eſt, Nos illum tanquam deum ob ſapientiam admirabamur: at ille nihilo magis antecellebat prudētia quàm rana gyrina. Sumptum eſt adagium ab informi partu ranarum, quem Græci γυρίνους vocant, à figura corporis in gyrum orbiculati: quo fit vt mira celeritate ſe quò velint voluant verſentque, quemadmodum teſtatur quiſquis is fuit qui ſcripſit Etymologicō Græcarum dictionum. *Γυρῖνος, rana qua.* Meminit gyrinorum & Heſychius. Suidas etiam Ariſtophanis adducit teſtimonium,

— οἷον πατέρες βοῶσι γυρίνων. id eſt,
Quemadmodum patres clamant gyrinorum.

Nec ab his abhorrent quæ tradit Plinius libro 9. cap. 51. Ranæ, inquit, ſuperueniunt, prioribus pedibus alas fœminæ mare apprehendente, poſterioribus clunes. Pariunt minimas carnes nigras, quas gyrinos vocant, oculis tantùm & cauda inſignes: mox pedes figurantur, cauda findente ſe in poſteriores. Mirūmque, ſemeſtri vita reſoluuntur in limum, nullo cernente, & rurſus vernis aquis renaſcuntur, quæ fuere natæ, perinde occulta ratione, quum omnibus annis id eueniat. Hactenus Plinij verba recenſuimus. Meminit & Aratus, Αὐτόθεν ἐξ ὕδατος πατέρες βοόωσι γυρίνων. id eſt, Inde gyrinorum clamant per ſtagna parentes. Porrò quum ranæ tribuitur loquacitas, quæ ſtoliditatis ſolet eſſe comes, minimum mentis ineſſe oportet gyrinis, quos vix deprehendas animal eſſe niſi mouerentur. Vt autem hunc locum diligētius expenderem, Hieronymus Aleander, *Hieronymus Aleander.* vir non tantùm literis clarus, mihique vetere neceſſitudine iunctus, in cauſa fuit: ille rurſus, quod indicauit, Cœlio Calcagnino tranſcribit. Nos neutrum voluimus ſua laude fraudatū eſſe. neque enim vnquam tam iuueniliter fuimus affecti, vt nobis placuerit cornicula Æſopica.

In puteo conſtrictus. 35

Plato in Theæteto, Τί γὰρ χρήσει ἀφύκτῳ ἐρωτήματι, τὸ λεγόμενον, ἐν φρέατι συσχεθείς; id eſt, Cur enim vtaris inexplicabili quæſtione, in puteo, quemadmodum aiunt, conſtrictus? Quadrabit in eos qui in anguſtias eas redacti ſunt, vt extricare ſeſe nullo modo poſſint. Nō admodum abludit ab illo, ἐν φρέατι κυνομαχεῖν. id eſt, In puteo cum cane pugnare. Item illo, Cantherium in foſſa. *Cantherium in foſſa.*

In eaſdem anſas veniſti. 36

Plato in Phædro, Περὶ τούτου μὲν ὦ φίλε εἰς τὰς ὁμοίας λαβὰς ἐλήλυθας. id eſt, Quantum ad iſtam rem pertinet, amice, in eaſdem anſas veniſti. Id eſt, nihilo minus teneris, nec potes effugere quin dicas. Item Ariſtides in communi quatuor oratorum defenſione, Οὐκοῦν τῷ Καλλικλεῖ εἰς τὰς αὐτὰς λαβὰς ἐπανιτέον. id eſt, Itaque Callicli erat in eaſdem anſas recidēdum. Quadrat in eum qui ſic irretitus eſt, vt quocunque ſe vertat, teneatur, nec explicare ſeſe poſſit. Huic ſimillimum eſt quod ſcribit Lucianus in Hermotimo, *In eandem naſſam incidere.* Οἰόμενος γὰρ ἐκπεφευγέναι, εἰς τὸν αὐτὸν κύρτον ἐμπέπτωκας. id eſt, Nam arbitratus effugiſſe te, in eādem naſſam incidiſti. Item illud quod alibi dicetur, κύκλῳ ἕλκειν.

Qui poſſim ab hoc epulo abeſſe? 37

Plato in Phædro, Πῶς γὰρ ἂν ἐγὼ τοιαύτης θοίνης ἀπεχοίμην; id eſt, Qui poſſim ab hoc epulo abſtinere? De re vehementer ſuaui atque expetenda, quod genus eſt feſtum aliquod conuiuium. Alluſum opinor ad eam fabulam, qua tradunt Dianam iracunde tuliſſe quod quũ reliqui dij adhibiti eſſent ab Oeneo ad ſacrum epulum, ſola fuiſſet prӕterita, ſoláque domi ſederit, ſecum ſtomachans quòd nihil ex illo nidore ſentiret. Qua de re meminit Lucianus in Lapithis: item in libello de ſacrificiis.

Dulcis cubitus. 38

Γλυκὺς ἀγκών, id eſt, Dulcis cubitus. Abominantis eſt ſermo aut quum aliud dicimus, aliud ſentiẽtes. Plato in Phædro. Γλυκὺς ἀγκών, ὦ Φαῖδρε, λέληθέ σε ὅτι ἀπὸ τοῦ μακροῦ ἀγκῶνος τοῦ κατὰ Νεῖλον ἐκλήθη, καὶ πρὸς ἀγκῶνι λανθάνει σε ὅτι οἱ μέγιστον φρονοῦντες τῶν πολιτικῶν, μάλιστα ἐρῶσι λογογραφίας τε καὶ καταλείψεως συγγραμμάτων; id eſt, Num Phædre fugerat te quòd dulcis cubitus à longo illo, qui in Nilo eſt, cubito dictus eſſet? Quinetiam præter cubitum illud fugit te, quòd qui rerum ciuilium ſunt peritiſſimi, conſcribendarum orationum ac poſteris relinquendarum ſunt cupientiſſimi? Hactenus Plato. Ancon autem Nili pars eſt, in qua nauigantes plurimum ſudant & periclitantur. vnde prouerbio dicebant, κατ' εὐφημισμὸν, γλυκὺς ἀγκών, id eſt, Dulcis cubitus, quaſi deprecantes eius loci diſcrimina. Id autem perinde valet quaſi dicas, εὔφημα φώνει, id eſt, Bona verba, aut bene ominata loquere. Sunt qui è Comico Platone natum exiſtiment. is in fabula cui titulus Phaon, ſenem facit amantem tibicinam, atque hęc loquentem. Ὦ χρυσοῦν ἄγαλμα, ὦ ... τοῖς ἐμοῖς τρόποισι γλυκὺς ἀγκών. id eſt, O aureum amiculum ô meis delicioſis moribus gratus cubitus. Suidas ſcribit Anconem Carthaginenſibus vocari domicilium obſcurum ac profundum, in quod conijci ſolerent ſiquibus indignaretur tyrannus. Præterea ſumma montium iuga, Ancones vocari. Denique præter alia gurgitem ac tumorem fluminis circa ripas, propter anfractum & amnis repercuſſum, Anconem dici: à cubiti figura, ni fallor, ducta ſimilitudine: quòd quibuſdam locis ripa excurrat, promineátque ſpecie cubitali. Vnde & oppidis ac locis aliquot Anconis inditum eſt vocabulum, vt Anconi Picentinorum ciuitati, teſte Stephano. Item Ouidius libro Transformationum vltimo, & ſpiſſi littoris Ancon. vt quidam legunt. Valerius Argonauticon lib. quarto,

Quid memorem quas Iris aquas, quas torqueat Ancon? Vnde non abſurde κατ' ἀντίφρασιν quis acceperit, ſicut placet Zenodoto. Nam alij putãt per exclamationem dictum. Athenęus libro Dipnoſophiſtarum 12. oſtendit Anconem locum quempiam fuiſſe Sardis, voluptatum miniſterijs paratum: in quo popinæ, ſcorta, atque aliæ id genus deliciæ. Dulcis igitur Ancon, ob blandimẽta voluptatum: ſed in eo complures naufragium faciebant. Idem indicat, Policratem apud Samios, mulieres aliquot voluptatum architectrices inſtituiſſe, ad exẽplum Anconis ducis Sardorum, eumque locum Laura dictum fuiſſe, ſiue Samiorum flores. Idem adiungit, Omphalen eius gentis reginam, per vim virgines dominorum cum eorum ſeruis incluſiſſe ad ſtuprum, ne ſola haberetur impudica. Lydos autem eum locum, in quo fœminæ conſtuprabantur, γλυκὺν ἀγκῶνα appellaſſe, ſceleris atrocitatem verbo mitigantes. Vocem autem dictã putat ab eo quod illic gerebatur. Etymologus indicat ἀγκῶνα dici locum oſſibus dutum, παρὰ τὸ ἐπάγεσθαι τὴν χεῖρα, id eſt, ab adducenda manu, velut ἄγχεσθαι, id eſt, ſtrãgendo: ſiue ab ἄγχειν, id eſt, à pręfocando. Heſychius adijcit, & murorum flexus ἀγκῶνας vocari. Breuiter quicquid in cubiti ſpeciem inflectitur, ἀγκὼν dicitur: quemadmodum ſunt & citharæ ancones.

Optantis in re periculoſa.

Ancon.

Ancon, locus voluptuoſus.

Etymon Anconis.

Bos ad præſepe. 39

Βοῦς ἐπὶ φάτνῃ, id eſt, Bos ad præſepe. In emeritos dici conſueuit, quique iam ob ætatem ocio vitæque molliori indulgent. Effertur, & ad hunc modum, βοῦς ἐν αὐλίῳ, id eſt, Bos in ſtabulo. Congruit & in eos qui nullis honeſtis negotijs exercentur, ſed turpi ocio atque abdomini ſeruiunt. Philoſtratus in Caſſandra, Ἀλλ' ἐν μειρακίοις καὶ γυναίοις, βοῦς ἐπὶ φάτνῃ. id eſt, Verùm inter adoleſcentulos ac mulieres, bos ad præſepe. De Agamemnone loquitur, voluptariam agente vitam. Effertur itẽ ad hunc modum, βοῦς ἐπ' αὐλίῳ γέρων. id eſt, Bos in ſtabulo ſenex: Rurſus hoc modo, βοῦς ἐν αὐλίῳ κάθηται. Bos in ſtabulo deſides. De iis qui molliter & in ocio viuunt. Athenæus lib. 8. refert quiddam non illepidum, nec alienum ab hoc prouerbio. Cantor quidam imperitus, quum Stratonicum excepiſſet conuiuio, inter pocula oſtentabat illi artem. Quum autem eſſet ſplendidum ac magnificum conuiuium, ac Stratonicus eo fruſtraretur, non habens alterum quicum ſermocinaretur, cõfregit poculum, ac popoſcit maius, multóſq; cyathos quum accepiſſet, ſolique calicem oſtendiſſet, affatim bibens obdormiit, cætera fortunæ committens. Quum autem fortè comeſſabundi quidam ſuperueniſſent cantori ex notis, Stratonicus illico factus eſt ſobrius. Ij quum audiſſent quòd ſemper multum vini bibens fuiſſet inebriatus, compendio reſpondit, Inſidiator enim & ſceleratus ille cantor, tanquam bouem ad præſepe, data cœna occidit. Quod in Athenæi verbis legim⁹ ψιλομέλους, opinor legendum πολυμέλους. Congruet & in illos qui in ſuum aluntur exitium. quemadmodum ij qui ſe voluptatibus mundi explent, orco quid aliud quàm victimæ nutriuntur, veluti bos ad præſepe?

Bos in ſtabulo.

Bos in ſtabulo ſenex.

Hiſtoria de Stratonico.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. Boũ) In emeritos & ob ætatem ocio vitǽque molliori indulgentes dici putat hoc adagium, quòd exiſtimet idem eſſe cum illo, βοῦς ἐν αὐλίῳ. Qua in re falli eum non obſcurum eſt neque enim admittebatur bos ad præſepe tum primum quum conſenuiſſet, ſed in iuuentute perinde ac in ſenectute edebat ἐπὶ φάτνῃ, id eſt, in præſepi. Ita enim vertere malo quàm Ad præſepe: ne ambiguitas vlla ſit, quum Ad præſepe ſonet potius ἐπὶ φάτνην, veluti ſubaudito verbo aliquo motus, aut participio. Porrò nec verba hæc βοῦς ἐπὶ φάτνῃ prouerbialia eſſe, nec talem ſenſum habere apud Philoſtratum, dicturus erat, meo quidem iudicio, ſi quò eſſet ab eo allatum, intellexiſſet. is enim Agamemnonis cædem deſcribens, alludit ad Homeri verba, vel potius ea vſurpat, quæ apud illum habentur de eadem cæde. Habentur autem duobus locis: primum Odyſſ. δ,

Τὸν δ' οὐκ εἰδότ' ὄλεθρον ἀνήγαγε, καὶ κατέπεφνε
Δειπνίσσας, ὥς τίς τε κατέκτανε βοῦν ἐπὶ φάτνῃ.

deinde eiuſdem Odyſſ. λ

Ἀλλά μοι Αἴγισθος τεύξας θάνατόν τε μόρον τε,
Ἔκτα σὺν οὐλομένῃ ἀλόχῳ, οἶκόνδε καλέσσας,
Δειπνίσσας, ὥς τίς τε κατέκτανε βοῦν ἐπὶ φάτνῃ.

Nunc totum Philoſtrati proferemus locum, τὸ δὲ κρατιστεῦον τῆς σκηνῆς Ἀγαμέμνων ἔχει, κείμενος οὐκ ἐν πεδίοις Τρωικοῖς, οὐδ' ἐπὶ Σκαμάνδρου τινὸς ἠιόσιν, ἀλλ' ἐν μειρακίοις καὶ γυναίοις, βοῦς ἐπὶ φάτνῃ. τουτὶ γὰρ τὸ μετὰ τοὺς πόνους τε, καὶ τὸ ἐν δείπνῳ. Id eſt, Præcipuam autem ſcenæ partem Agamemnon habet, non in Troianis campis verſans, nec in Scamandri alicuius ripis, ſed inter adoleſcẽtes & mulierculas, bos in præſepi. Hoc enim eſt illud, & poſt labores & in cœna. Nec verò tantùm vſurpat Homeri dictum Philoſtratus, ſed & explicat poſtremis his verbis, quæ Homerico dicto ſubiungit: quaſi videlicet Homerus ea comparatione ſignificare voluerit duo, τὸ μετὰ τοὺς πόνους, & τὸ ἐν δείπνῳ, id eſt, & poſt labores, & inter cœnandum. Nam bos reuerſus à laboribus, in præſepi edit ſimul & requieſcit. Illud igitur nullo modo verum comperietur, de Agamemnone voluptariam agente vitam loqui hic Philoſtratum. Nec verò Euſtathius vllã prouerbij ſpeciem his verbis ſubeſſe ait, ſed duntaxat comparationem eſſe dicit, eámque honorificentiſſimam. quòd videlicet tauro comparetur, quem aliquis apertè adoriri non audens, vtpote ſuperiorem futurum, clam & ex inſidiis aggreſſus interficiat.

Redditus adagio verior ſenſus.

V. Effertur) At in iſtis verbis, βοῦς ἐν αὐλίῳ κάθηται (aut κάθηται vt apud Euſtathium) prouerbium agnoſco: in eo tamẽ illum quẽ hic Eraſmus explicat, non agnoſco ſenſum: nec veteres, vt opinor, agnouerunt. Ait enim Suidas, βοῦς ἐν αὐλίῳ κάθηται, παροιμία ἐπὶ τῶν ἀχρείων id eſt, Prouerbium de inutilibus. Sed & Euſtathius ex Pauſania docet hæc verba prouerbialia eſſe ἐπὶ ἀχρείων. Iam verò & apud Longum in Pœmenicis, dicit quidã, οὐδ' εἰ μέλλω βοῦς, φασίν, ἐν αὐλίῳ γηράσειν, τὴν Δάφνιδος τύχην ἔτι σιωπήσομαι. id eſt, Ne ſi hoc quidem futurũ ſit, vt bos, quod aiunt, in ſtabulo relinquar, quo loco ſint res Daphnidis, reticebo. Quibus ex verbis conijcio dici ſolitum de iis prouerbium qui accepti ſuis eſſe deſinunt, nullóque in pretio apud ſuos eſſe, ſed potius contemptui ab illis haberi incipiunt. quòd videlicet & bobus id vſuueniat, poſtquam ſenectute ad labores ruſticos redditi planè inutiles, ſtabulo incluſi manent, foras non prodeuntes. Et aptiſſimè hoc ſenſu, ni fallor, dixerit ille apud Longum. Ne hic quidem me deterrere poterit metus, ne, quod aiunt, bos in ſtabulo relinquar. At eo ſenſu quem Eraſmus ſequitur, ineptiſſimè dictum id fuerit, imò verò ne conſiſtere quidem poſſit: nimirum vt hoc intelligat, Ne ille quidẽ metus, ne mihi accidat vt molliter & in otio viuam. Mecum facit & illud prouerbium, γέρων βοῦς ἀπετρίψατο λύκον.

V. Et ſceleratus) Hæc citat Eraſmus, quòd in iis alluſiſſe Stratonicum putet ad prouerbium: quum verba hæc omnia, Tanquam bouem ad pręſepe, data cœna occidit, ſint Homerica (ſed non prouerbialia tamen) ad quæ non alluſerit, ſed potius quæ feſtiuè detorſerit Stratonicus.

V. na) Malè opinatur pro ψιλομέλους legendum eſſe πολυμέλους. quam lectionem ſequutus, malè etiam interpretatus eſt, Ac Stratonicus eo fruſtraretur. pro Stratonicus illius pſallentis auditor eſſet. ita enim vſurpatur hic ψιλόμελος, vt καλλίμελος, γλυκύμελος, καταπυκνόμελος quarum ſignificationum exempla in noſtro Græcæ linguæ theſauro habes. Quòd ſi hic aliter legas quàm ψιλόμελος amittit gratiã, imò verò vix ſatis intelligitur feſtiuam Stratonici aduerſus illum ψάλτην dicterium.

Ne genu quidem flexo. 40

Οὐδὲ γόνυ κάμψας, id eſt, Ne genu quidem flexo Philoſtratus in Antæo, καὶ οὐδὲ γόνυ, φασί, κάμψας ἀπεδύετο πρὸς τὸν Ἀνταῖον id eſt, ac

eſt, Ac ne genu quidem curuato, aduerſus Antæum exiuit. Idē in Herode. Ἐνταῦθα, ἔφη, γόνυ κάμψωμεν. id eſt, Hic, inquit, genu flectamus. Dictum eſt autē ἀπνευστί, ἀσθμαινῶς, pro eo quod eſt, ne tantulum quidem. Etenim qui iam incipit ad quietem componere ſeſe, primùm genu flectit. Itaque perinde valet, οὐδὲ γόνυ κάμψας, quaſi dicas, citra reſpirationem, ſine omni intermiſſione. Sumptum apparet ex Aeſchyli Prometheo, vbi Vulcanus ſic loquitur,

Ἀνθ' ὧν ἀτερπῆ τήνδε φρουρήσεις πέτραν,
Ὀρθοστάδην, ἄυπνος, οὐ κάμπτων γόνυ. id eſt,
Ideo petram ſeruabis hanc inamabilem,
Inſomnis aſtans, nec genu vnquam flexeris.

Niſi mauis eſſe mutuatum ex Homericæ Iliados η. vbi de Hectore ſic loquitur Menelaus,

Φημί μιν ἀσπασίως γόνυ κάμψειν, αἴ κε φύγῃσι
Δηΐου ἐκ πολέμοιο. id eſt,
Ille lubens genua flectet, puto, ſi modo triſti
Fugerit è bello.

ANIMAD. HENR. STEP.

Ne ge. Sum.] Nihilo minus, imò etiã magis ex hoc eiuſdem tragœdię loco ſumptum videri poſſet, (pag. 28 meæ editionis) vbi Oceanus de ſuo grype dicit, — ἄσμενος δέ τ' ἂν
Σταθμοῖς ἐν οἰκείοισι κάμψειεν γόνυ.

Sed cur ex Aeſchylo potius quàm ex Homero dicendum ſit ſumptum eſſe prouerbium, non intelligo, præſertim quum ipſemet Aeſchylus ſi vllum aliud, vel hoc maximè loquendi genus ex Homero petiiſſe comperiatur, ex ἀσπασίως γόνυ κάμψειν, faciens ἄσμενος κάμψειεν γόνυ: aduerbio ἀσπασίως quod verſus non admittebat, in nomen ſynonymum mutato.

Quò properas, num ad ephebum? 41

Philoſtratus in vita Apollonii, Ὦ Κίλικες οἱ λόγοι, ποῖ τρέχεις; ἢ ἐπὶ τὸν ἔφηβον; ἐπ' ἐκείνου τε ἠλέγχθη, καὶ παροιμιώδη τιμὴν ἴσχυσε. i. Ac Cilicibus celebratum dictum, Quò curris, num ad ephebũ? de illo quoque ferebatur, adagiique vim obtinebat. Parum liquet quid ſibi voluerit Cilicum illud adagiũ: niſi forte ſumptum eſt ab Apollinis oraculo, ad quod vndique feſtinabatur. Fingebatur autē imberbis Apollo, quemadmodũ & Bacchus.

Et puero perſpicuum eſt. 42

Καὶ παιδὶ δῆλον, id eſt, Et puero perſpicuũ. De re ſupra modũ perſpicua, confeſſáque. Vtitur & Plato quodam in loco, quem antè commonſtrauimus, & Philoſtratus in vita Apollonii. Eſt in epiſtolis Baſilii, ποτε καὶ παισὶ γνώριμον. i. Hoc & puero notũ. Finitimum illi quod alibi retulimus, ἢ, τῷ τυφλῷ δῆλον. i. Vel cæco perſpicuum.

Vel cæco perſpicuum.

Ne in melampygum incidas. 43

Μή τοι μελαμπύγου τύχῃς. id eſt, Ne in melampygum incidas, In laſciuos & iniurioſos homines quadrat. Eſt autem comminantis nequando incidant in eum qui malefactorum pœnas de eis ſumat. Vtitur hoc adagio Philoſtratus in Apollonij vita, libro ſecũdo, Καὶ τοῦτ' ἴσως ἦν τὸ μελαμπύγου τυχεῖν. id eſt, Et hoc fortaſſis erat in melampygum incidere. Ariſtophanes in Lyſiſtrata,

Καὶ Μυρωνίδης γὰρ ἦν τραχὺς ἐντεῦθεν,
Μελάμπυγός τε τοῖς ἐχθροῖς ἅπασιν. id eſt,

Et Myronides enim erat hirſutus illinc, Melampyguſque hoſtibus omnibus. Melampygum dixit quaſi vindicem, vltorémque. Porro Melampygus Græcis ſignificat eum qui nigro ſit podice: quo quidem cognomento notatus eſt Hercules, quòd eam corporis partem, non Lydorum more vulſam, neque candidam (quemadmodum effœminati ſolent) ſed nigris pilis hirſutam ac ſyluoſam haberet. Nam Græci quemadmodum molles & imbelles, fractóſque deliciis, πυγάργους ἢ, λευκοπύγους appellant: itidem è diuerſo fortes ac ſtrenuos, μελαμπύγους vocare conſueuerunt, vt author eſt Lycophronis interpres. Idem oſtendit parœmiam ad hunc quoque modum efferri, Οὔπω μελαμπύγου τέτυχες. id eſt, Nondum in Melampygum incidiſti. Prouerbium ex huiuſmodi quadam hiſtoria natum exiſtimant, quam partim ex Suida, partim ex Gregorii Naziãzeni enarrationibus adſcribemus. Olim duo quidam fratres erant, omni genere maleficiorũ paſſim in omnes debacchantes, vnde & ex moribus atrocitate nomina repererũt. nam alter Paſſalus dictus eſt, alter Achemon ſiue (vt alicubi legitur) Achmō. Hos mater nomine Sēnonis vbi videret atrocia facinora paſſim patrantes, iuſſit cauere nequãdo in Melampygũ inciderent. Euenit deinde vt Hercules aliquando ſub arbore quadam dormiret armis in eandem reclĩnatis. Acceſſerunt Cercopes ſiue Perperi fratres (vtrunque enim ſcriptum inuenitur) & Herculem dormiētem ipſius armis aggredi tentarunt. Ille protinus ſenſit inſidias & correptos ac vinctos, de claua à tergo ſuſpendit leporum ritu, atque ad eum modum geſtabat. Illi pendentes capitibus deorſum demiſſis, quum Herculis poſticum nigris pilis horridum atque hiſpidum viderent, materni moniti memores, ſuper hac re inter ſeſe confabulantur. Quod ſimul ac audiſſet Hercules, hoc cognomine delectatus, & in riſum effuſus, eos vinculis ſolutos demiſit. Notat hanc hiſtoriam Plutarchus in libello De diſcrimine amici & adulatoris: quum ait Herculem Cercopibus fuiſſe delectatum. Meminit & Herodotus in 7. de loco dicto Lapide Melãpygo, & Cercopum ſede. Quo ſane loco lapſus eſt inſigniter Laurentius Valla: quod fabulam hanc aut neſciret, aut certe non meminerit. Plutarchus in libello De puerorum educatione refert & hoc inter Pythagorica ænigmata, Μὴ γεύεσθαι τῶν μελανούρων. id eſt, Non guſtanda quę nigra ſunt cauda. Atque hunc in modum interpretatur, Abſtinēdum à conuictu mortalium atrorum & improborum. Quanquam hoc à prouerbio diuerſum.

Melampygus, Hercules.

Paſſali, & Achemonis iocoſa hiſtoria.

Laurentij Valla lapſus.

Noctuinum ouum. 44

Γλαυκεῖον ᾠόν, id eſt, Noctuinum ouum. Refertur à Nicolao Perotto in Copię cornu, prouerbii loco, nec explicatur tamen. Fortaſſis antiquitus abſtemium & à vino abhorrentem hoc adagio ſignificabant. Philoſtratus enim in vita Apollonii, lib. 3. de ouo noctuæ rem oppidò quàm prodigioſam refert. itaque ſatis eſt ipſius referre verba, Γλαῦκα, inquit, χρὴ ἐπιφυλάττειν οὗ νεοττεύει, καὶ τὰ ᾠὰ ὑφελόντα τὰ δοῦναι μασᾶσθαι τῷ βρέφει, σύμμετρα ἑψήσαντα. εἰ γὰρ βρωθείη τι τούτων πρὶν οἴνου γεύσασθαι, μῖσος αὐτῷ τὸν οἶνον ἐμφύσεται, καὶ σωφρονέστατα διακείσεται. id eſt, Obſeruandum vbi loci niduletur noctua, deinde oua ſubducere oportebit, eáque mediocriter cocta infanti mandenda dare. Quòd ſiquid ex his ederit, prius quàm deguſtarit vinum, inſeretur illi vini odium, adeo vt in omnem vitam quàm maxime ſobrius ſit futurus. Aelianus libro de naturis animantium primo, fabulam refert paulo magis etiam quam hæc eſt, anilem, eam quoque præſtiterit ipſius authoris recenſere verbis, Οἱ πελαργοὶ λυμαινομένας αὐτῶν τὰ ᾠὰ τὰς νυκτερίδας ἀμύνονται ὧδε σοφῶς. αἱ μὲν προσαψάμεναι, ἀνεμιαῖα ἐργάζονται ἢ ἄγονα αὐτά. οἱ δὲ ἀντιτάττουσι φάρμακον, ἱκανῶς δὴ. πλατάνου φύλλα ἐπιφέρουσι ταῖς καλιαῖς. αἱ δὲ νυκτερίδες ὅταν αὐτοῖς γειτνιάσωσι, ναρκῶσί τε, γίνονται λυπῆσαι ἀδύνατοι. id eſt, Ciconiæ noctuas oua ſua perdere ſolitas arcēt miro ingenio. nã hæ contactu reddunt ea ſubuētanea, ſteriliáque. Remedium igitur aduerſus hæc illud adhibent: Platani frondes in nidum conuehunt, quas noctuæ poſtea quàm contigerint, torpeſcunt, ita vt iam nocere non queant. Hactenus Aelianus. Sunt qui negēt noctuinum ouum inueniri. Prouerbium itaque quadrabit vel in hominem nihili, nulliúſque frugis, iuxta fabulamentum Aeliani: vel in rem raram inuentu, iuxta horum ſententiam.

In abſtemium.

Vini odium, ex ouo noctuæ.

Amazonum cantilena. 45

Ἀμαζόνων ᾆσμα. i. Amazonum cantilena: in delicatos ac laſciuos & parum viros. Philoſtratus in Apollonii vita, lib. 4. Μειράκιον τῶν ἁβρῶν, οὕτως ἀσελγὲς νομιζόμενον, ὡς γενέσθαι ποτὲ καὶ τῶν ἀμαζόνων ᾆσμα. id eſt, Adoleſcens de numero mollium, vſqueadeo laſciuus habitus, vt aliquando Amazonum quoque fuerit cantio. Quid autem ſibi velit Amazonum cantio, fateor mihi nondum ſatis compertũ apud idoneos authores. Niſi ſicui placet vt accipiamus, Amazones ludibrii cauſa in molles viros cãtilenas ſolere celebrare. Quòd ſi fas ſit mutare ſcripturam, mihi nequaquã diſpliceat vt pro ἀμαζόνων, μαζονόμων legamus. Sic enim appellant lancis genus prægrande, quo cibi inferuntur in conuiuiũ. Mos autem erat antiquitus, vt epulæ lautiores tibicine præcedente inferrentur: vt accipenſer. Horatius in extrema Satyra,

Mazonomo pueri magno diſcerpta ferentes
Membra grauis.

Verùm hoc interim meum eſto ſomnium, donec ab eruditis certius aliquid proferetur. Quod ſanè deſperãdum non eſt, in dies in lucem emergētibus nouis authoribus. Quum hæc iam quartùm eſſent edita, prodiit opus Cælii Rhodigini, qui tradit ſibi videri prouerbium hoc non de fœminis Amazonum, ſed in genere de tenuibus dici. Hoc commētum quum ſit inſigniter frigidum, quanto ipſe verecundius, qui me profeſſus ſum neſcire quod neſciebam!

Amazonum cantio.

In Cælium Rhodiginum.

Tantali horti. 46

Ταντάλου κῆποι, id eſt, Tantali horti. De bonis quibus tamē frui non liceat: aut de iis quæ videantur aliquid eſſe, quũ nihil ſint. Philoſtratus in vita Apollonii, lib. 4. Τοὺς Ταντάλου ἔφη κήπους ὁρᾶτε ὡς ὄντας οὐκ ὄντας. i. Tantali hortos videtis, inquit, eſſe, quum non ſint. Nota eſt fabula de Tantalo apud inferos ad aquam ſtante, déque pomis in caput imminentibus, quum ſitiēs interim atque eſuriens neutra poſſit contingere. De his nonnulla retulimus prius in prouerbio, Adonidis horti.

Fabula de Tantalo.

Res ſacra conſultor. 47

Σύμβουλος ἱερὸν χρῆμα, id eſt, Conſultor res ſacra. Zenodotus ex Epicharmo refert. Senſus eſt adagionis, plurimum vtilitatis adferre bene conſulentem, aut religioſe puréque dandum conſilium iis quibus eſt opus. Plato in Theage, Ἀλλὰ μὲν δὴ ὦ Δημόδοκε, λέγεταί γε σύμβουλον ἱερὸν χρῆμα εἶναι. id eſt, Quin illud etiam dicitur Demodoce, conſultorem rē eſſe ſacram. Idē in epiſtola ad Perdiccam, Δίκαιος δ' εἰμὶ, ξυνὴν καὶ ἱερὴν ξυμβουλὴν λεγομένην ξυμβουλεύειν. id eſt, Aequum eſt autem vt &

Religioſe conſilium dandũ.

hoſpitale & ſacrum, vt dicitur, conſilium impertiam. Suidas indicat dictum vbi deliberatur de rebus periculoſis, vt ſimile videatur illi, Sacram anchoram iacere. Effertur & ad hūc modū, ἱερὸν ἡ συμβουλή, id eſt, Res ſacra conſilium. Extat inter Græcas ſententias hic ſenarius,

Ἱερὸν ἀληθῶς ἐστὶν ἡ συμβουλία.
Res eſt profecto ſacra, conſultatio.

Ante myſteria diſcedere. 48

Mos veterum ſacrorum.

Ἀπιέναι πρὸ τῶν μυστηρίων. i. Ante myſteria diſcedere, eſt re nondum abſoluta ſubducere ſeſe. Sumpta metaphora à ſacris, in quibus profani iubebantur abire quum iam eſſent peragenda myſteria, initiati manebant, nec fas erat niſi peractis ritibus abire. Plato in Menone, Εἰ μὴ, ὥσπερ χθὲς ἔλεγες, ἀναγκαῖόν σοι ἀπιέναι πρὸ τῶν μυστηρίων, ἀλλ' εἰ περιμείναις τε καὶ μυηθείης. i. Niſi, quēadmodū heri dicebas, tibi fuerat ante myſteria diſcedendum: verùm ſi & permaneas, & myſteriorum particeps fias. & cætera quæ ſequuntur.

Ex vno multa facere. 49

Minutim ſecātes.

Ἐξ ἑνὸς πολλὰ ποιεῖν, id eſt, Ex vno multa facere, prouerbio dicebantur qui rem quampiam minutim ſecabant. Quadrabit in eos qui idem aliis atque aliis modis variant: vt non iam vnum ſed plura videantur. Plato in Menone, Καὶ παῦσαι πολλὰ ποιῶν ἐκ τοῦ ἑνὸς, ὅ φασι τοὺς συντρίβοντάς τι ἑκάστοτε οἱ σκώπτοντες. id eſt, Ac parce ex vno plura facere, quo dicto taxant eos qui rem quampiam vndecunque comminuunt.

Hiſtoria faceta de caupone.

Narratur apud Titum Liuium belli Macedonici libro 5. non illepida fabula de caupone quodam, qui ſuis vnius carnes tam vario coctas apparatu proponebat, vt dux Romanus admiratus rogaret vndenam media bruma ſuppeteret tanta venatus copia. Tum arridens caupo, confeſſus eſt eas omneis ciborum ſpecies ex vno ſue domeſtico confectas fuiſſe. Neque ſecus iſti faciunt, inquit, qui commemorandis variis & horrendis nominibus vos territant, quum hæc omnia vna gens ſit.

Iouis Corinthus. 50

Ὁ Διὸς Κόρινθος. i. Iouis filius Corinthus. In eos dici ſolitum qui ſemper eadem aut dicunt aut faciunt. Pindarus in Nemeis hymno 7. Ταῦτα δὲ τρὶς τετράκις τ' ἀμπολεῖν, ἀπορία τελέθει, τέκνοισιν ἅτε μαψυλάκας Διὸς Κόρινθος. Negat ſe velle iterum atque iterum eadem iterare: perinde quaſi pueris nugas narraret Διὸς Κόρινθος.

μαψυλάκας.

Nam μαψυλάκας eum ſignificat qui fruſtra nugas effutit. Interpres hoc loco fabulā adfert, ad prouerbiū hoc, meo quidem animo, non multum pertinentem, tamen adſcribam. Aletes, inquit, conſuluit Dodonæum oraculum, quod tum Iouis erat, num Corinthiorum imperio potiri poſſet. Reſponſum eſt, tum illum potiturum, quum quiſpiam illi glebam daret, aut rudes, idque die multarum coronarum: nā id addidit. Itaq; Corinthum profectus, panem ab ruſtico quopiā petiit, is glebā porrexit. Senſit ille iam perfectum oraculum, animúmque ad capeſſendum imperium adiecit. Parentabatur eo die Manibus, eámque ob cauſam, quum pleraque ciuitas in monumentis abeſſet, accedens, reperit Creontis filias iam paciſcentes de imperio. Harum natu minimæ perſuadet, ſi velit adiutare, ſe, ſimul atque principatum eſſet conſecutus, illam ducturum vxorem. illa imperii cupiditate prodit ciuitatem, ac portis apertis Aleten admittit. Is itaque victor, Iouis Corinthum eam appellat, quòd ex Iouis oraculo contigiſſet. Deinde ſubtexit aliam fabulam, cum aliorum interpretamento ferè conuenientem. Ea eſt huiuſmodi: Olim Megarenſes Corinthiis erant vectigales: cæterùm quum illorum imperium inſolentius grauatim ferrent, ac defectionem pararent: miſſus eſt legatus Corinthiorum nomine, qui apud plebem Megarenſem cum alia multa ferociter dixit, tum illud indignabundus ac vociferans intonuit, Οὐκ ἀνέξεται ὁ Διὸς Κόρινθος, i. Non feret Iouis filius Corinthus. Id vbi ſæpius iteraret, concitatus populus, ſucclamare cœpit, Feri feri Iouis Corinthum: ſimúlque legatum expulerūt.

Corinthus quis.

Erat autem Corinthus hic Corinthiorum rex, Ioue prognatus: tametſi Pauſanias in Corinthiacis negat ſe apud authores ſerios repeтiſſe, Corinthum Iouis fuiſſe filium: ſed vulgus duntaxat Corinthiorum ita prædicare. Vſurpat adagium Plutarchus in commentario quem inſcripſit aduerſus Stoicos: Πολὺς οὖν ὁ Διὸς Κόρινθος ἐπὶ τὸν λόγον αὐτῶν ἀφίεται. τὴν μὲν ὕπερον περιτροπὴν, ἵνα μὴ σκώπτειν δοκῶ, ἐάσω. i. Multus igitur Iouis Corinthus ad orationē illorū admittitur. Nam piſtilli circumuolutionem, ne mordere videaris, omitte.

Piſtilli circumuolutio.

Ariſtophanes in Ranis:

τουτὶ τί ἦν τὸ πρᾶγμα
Ἀλλ' ἢ Διὸς Κόρινθος ἐν τοῖς στρώμασιν; id eſt,
-quid aliud hæc erat res,
Niſi Iouis Corinthus in ipſis ſtragulis?

αὖθις αὖ.

Verba ſunt miniſtri, Bacchi παλιλλογίαν notantis, qui dixerat,
Αἶρ' αὖθις αὖ σὺ γ' αὖ τὰ στρώματα. id eſt,
Hæc ruſſus iterum tolle miniſter ſtromata.

Idem in Concionatricibus:

Ὅτι δὴ ἀνασκοπουμένοις, ἐφαίνετο
Ὁ Διὸς Κόρινθος. id eſt,
Vbi denuo conſiderantibus, Iouis
Apparuit Corinthus.

Philoſtrat⁹ in Antipatro ſophiſta, Ὠθούντων δὲ αὐτὸν τῶν συγγενῶν ἐς τὸν γάμον, καὶ Διὸς Κόρινθον ἡγουμένων τὸν Ἀντίπατρον. i. Impellētibus autem illum cognatis ad nuptias, & Iouis Corinthum exiſtimātibus Antipatrum. Quanquam hic Iouis Corinthum vſurpaſſe videtur pro homine magnopere felici.

Pro homine permultum felici.

Vſurpat hoc adagiū & Socrates apud Platonē in Euthydemo, Ἀλλ' ἀτεχνῶς, τὸ λεγόμενον, ὁ Διὸς Κόρινθος γίγνεται. i. Sed prorſus, id quod dici ſolet, Iouis Corinthus fit. Conuenit cum illo quod alibi retulimus, Δὶς κράμβη. i. Bis crambe.

Bis Crambe.

Neque ſolùm vti licebit, quum eadem iterum atque iterum dicuntur: verumetiam quum in eodem negotio nimium aſſidue perſiſtitur. Veluti ſiquis cibum ſemper eundem apponat: aut ſiquis ſemper ſtudiis literariis incumbat, aut aſſidue venetur, vt hinc iam oboriatur ex aſſiduitate ſatietas, rectè dicemus, ὁ Διὸς Κόρινθος.

Moleſtū, quicquid perpetuū.

Moleſtum eſt enim quicquid perpetuū, vel Pindaro teſte in Nemeis, Ἀμπαυσις δὲ καὶ ἐν παντὶ γλυκεῖα ἔργῳ. κόρον δ' ἔχει καὶ μέλι καὶ τὰ τέρπν' ἄνθε' Ἀφροδίσια: id eſt, Verumenimuero intermiſſio in omni negotio iucunda. accipiunt autem ſatietatem & cantilenæ & amœni floſculi Venerei. In nonnullis exemplaribus pro μέλι, ſcriptum erat μέλη. Sic in epigrammate,

Πᾶν τὸ περισσὸν ἄκαιρον, ἐπεὶ λόγος ἐστὶ παλαιός,
Ὡς καὶ τοῦ μέλιτος τὸ πλέον ἐστὶ χολή. id eſt,
Inſuaue eſt quicquid nimium eſt. nam dicitur olim,
Mel quoque, ſi immodica eſt copia, bilis erit.

Illud admonitu non inutile duxerim, prouerbium biſariam accipi poſſe (nam & hoc oſtēdit interpres Pindari) vel quum eadem iterantur ſæpius, vel quum ii qui initio magnifice loquuntur, minantúrque ferociter, poſtea timide fugiunt, id quod euenit legatis Corinthiorum, qui quum ſæpius illud intonuiſſent in concione, Δικαίως σχετλιάσει ὁ Διὸς Κόρινθος, εἰ μὴ λάβοι δίκας παρ' ὑμῶν (i. Merito ſuſpirabit Iouis Corinthus, niſi pœnas ſumpſerit de vobis) poſtea quum ad manus eſſet ventum ignauiter aufugerunt. Nec illud prætereundum, adagionem accōmodari poſſe tum ad rem tū ad perſonam. Ad rem hoc pacto: Iam millies audiui, non poſſum diutius ferre τὸν Διὸς Κόρινθον. Ad perſonas: vt ſiquis hominem eadem ſemper inculcantem τὸν Διὸς Κόρινθον appellet. Indicat & hoc interpres Pindari.

Teſtulæ tranſmutatio. 51

Ὀστράκου περιστροφή, id eſt, Teſtulæ conuerſio De rebus repente in diuerſum cōmutatis. Lucianus in Apologia περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων, Εἶτα πάντων ἐκλαθόμενος, ὀστράκου φασὶ μεταπεσόντος, ἑκὼν ἑαυτὸν φέρων εἰς δουλείαν οὕτω περιφανῆ καὶ περιβλεπτον ἐνέβαλες. id eſt, Deinde oblitus omnium, teſtula, vt aiunt, tranſmutata, volens ipſe teipſum in ſeruitutem vſqueadeo manifeſtariam & inſignem coniecit. Incertum verum ſumpta ſit metaphora à ludi genere quodam, quem oſtracinda Græci vocant (hunc innuit Plato in amatoriis, nempe in Phædro, Φυγὰς δὴ, inquit, γίγνεται ἐκ τούτων ὁ πρὶν ἐραστὴς ἐπανάγκης, ὁ μὲν ἐραστὴς, ὀστράκου μεταπεσόντος, ἵεται φυγῇ μεταβαλών. ὁ δὲ ἀναγκάζεται διώκειν ἀγανακτῶν καὶ ἐπιθεάζων. id eſt, Tandem profugus fit ab his: & dum neceſſariò priuatus eſt is qui prius erat amator, teſtula in diuerſum verſa, fuga ſe proripit immutatus: at ille cogitur inſequi, indignans, deóſque obteſtans) an ab oſtraciſmo ſuffragiorum genere quodam, quod per calculos ac fabas ferebatur, in hoc repertum vt per id ciues, qui vel opibus immodicis, vel nobilitate, vel gloria, vel alia quauis inſigni virtute multitudinis inuidiam in ſe prouocaſſent, in exilium decenne relegarentur.

Oſtracinda.

Oſtracismus.

Eiectus Ariſtides oſtraciſmo.

Hoc pacto fuit eiectus & Ariſtides: non aliam ob cauſam, niſi quòd moleſtum eſſet populo iuſti cognomen illi vulgò tributum. Ferebatur autem oſtraciſmus ad hunc modum. Oſtraci, id eſt teſtulę, viritim in comitiis dabantur. In eis, quem quiſque vellet vrbe cedere, literis inſcriptis indicabat: hos deinde omneis in fori locū quendā cancellis circunſeptum deportabant. Porrò magiſtratus, quibus hoc datum erat negotij, primum vniuerſos recenſebant: qui niſi plures ſex milibus fuiſſent, nihil conficiebatur. Deinde ſemotis vniuſcuiuſque calculis, is qui pluribus calculis damnatus erat, ad decennium in exilium ire iubebatur, ita tamē vt illi liberū interim eſſet fructus ſuos accipere. Erat itaque oſtraciſmus non improbitatis caſtigatio, ſed vulgaribus animis inſitæ inuidiæ placatio.

Antiquatus oſtraciſmus.

Antiquatus eſt autē hic oſtraciſmus, eiecto per hunc Hyperbolo quopiam homine contempto atque humili. Huiuſmodi ferme referuntur à Plutarcho in vita Ariſtidis. Ab hoc igitur oſtraciſmo quoniā magna vulgi licentia ac temeritate peragebatur, ac repente præſtantiſſimi cuiuſque ciuis fortunam commutabat, non abſurdè videri poteſt ductum adagium.

Luſus oſtracorum.

De luſu oſtracorum, Iulius Pollux in hunc ferè modum tradit: Pueri, ducta in medio linea duas in partes ſeſe diſtribuebant: quarum altera intra oſtracum altera extra dicebatur. Deinde mittēte quopiam ad lineam teſtam, vtrius partis ſuperior extitiſſet aliquis, hūc inſequebantur qui illi adhærebant, reliquis in fugā conuerſis. Cæterū è fugientibus qui comprehenſus eſſet, is conſidebat, aſinus dictus, teſtáque proiecta dicebat, Nox dies. Nam interior teſtæ pars pice ſublita erat, quæ nocti reſpondebat. Hoc autem luſus genus appellabatur ὀστράκου περιστροφή, id eſt, Teſtę cōuerſio. Plato libro de Rep.

de Repub. 7. videtur ad luſus genus referre, quum ita loquitur, Τοῦτο δὴ, ὡς ἔοικεν, οὐκ ὀστράκου ἂν εἴη περιστροφὴ, ἀλλὰ ψυχῆς περιαγωγὴ ἐκ νυκτερινῆς τινος ἡμέρας εἰς ἀληθινὴν τοῦ ὄντος οὖσαν ἐπάνοδον, id eſt, Iſthuc ſanè, vt videtur, non fuerit teſtæ conuerſio, ſed mentis circunductio, ex nocturno quodam die ad eius quod vere eſt aſcenſum cunctis. Agit de philoſophia quæ à falſis bonorum ſimulacris educit animum ad verorum bonorum cognitionem.

Alterum pedem in cymba Charontis habere. 52

Extremæ decrepitæque ſenectæ homines, etiam hodie vulgò dicũtur alterum pedem in ſepulchro habere. Nec hinc abhorrent quæ ſcribit Lucianus in Apologia, Περὶ αὐτοῦ ἤδη τοῦ Αἰακοῦ γειτνιῶν, καὶ μόνον οὐχὶ τὸν ἕτερον πόδα ἐν τῷ πορθμείῳ ἔχοντα. id eſt, Qui iam ſit Æaco ipſi vicinus quique iam tantum nõ alterum pedem in cymba Charontis habeat. Idem in Sectis, Καὶ τὸν ἕτερον πόδα, φασὶν, ἐν τῇ σορῷ ἔχων. id eſt, Et alterum pedẽ, vt aiunt, in tumulo habens. Pomponius libro Pãdectarum 40. titulo De fidei commiſ. libert. cap. Apud Iulianũ, dixit his verbis, Ego diſcẽdi cupiditate, quam ſolam viuendi rationem optimam in octauum & ſeptuageſimum annum ætatis duxi, memor ſum huius ſententiæ quam dixiſſe fertur Iulianus, Etſi alterum pedem in ſepulchro haberem, adhuc addiſcere quædam vellem. Haud ſcio an huc pertineat quod Lucianus ſcribit in votis, ὅς γε ἤδη ἐν τῷ πορθμείῳ πόδα ἔχει. id eſt. Qui quidem iam alterum pedem habeat in naui. Plutarchus in commentariolo De puerorum inſtitutione, notat ſenes vulgato conuitio vocari ſolere χερσολήρους καὶ σοροδαίμονας, quòd iam ætate deſiperẽt, & foſſæ confines eſſent, magiſque buſtuariæ latus, quàm homines. Plautus Acherontium ſenem dixit, Terentius Silicernium: & capularem dixit neſcio quis. Græci τυμβογέροντας vocant, authoribus Heſychio & Suida, ac πεμπέλους, extremæ ætatis homines illos, quòd tumulo ſint proximi: hos quòd breui mittendi ſint ad inferos, παρὰ τὸ πέμπειν, quod eſt mittere, & ἰλὺς palus: quòd qui moriuntur crederentur per Stygiam paludem tranſmitti ad inferos.

Χερσόληροι. Σοροδαίμονες. Τυμβογέροντες. Πέμπελοι.

Cauam Arabiam ſerere. 53

Τὴν κοίλην Ἀραβίαν σπείρειν, id eſt, Cauam Arabiam ſerere. Pro fruſtra ſudare, aut in re perdifficili nec admodum frugifera operã ſumere. Lucianus in Apologia, Οἱ τὴν κοίλην Ἀραβίαν σπείρειν ἐπιχειρῶν, Vt cauam Arabiã ſerere aggrediatur. Significat autem paluſtrem Arabiæ partem, neutiquam idoneam ſementi. Plutarchus περὶ τῆς ἀδολεσχίας, Τῶν μὲν γὰρ πρὸς τὰ Ἀσίας καταφόρων ἄγονον εἶναι τὸ σπέρμα λέγουσι. τῶν δ᾽ ἀδολέσχων ὁ λόγος ἀτελὴς καὶ ἄκαρπός ἐστι. id eſt, Aiunt enim ſterilem eſſe ſationem humilium Aſiæ regionum: at loquaculorum ipſa oratio inutilis eſt atque infrugifera.

Fruſtra operã ſumere.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. ti. Plutar. Ad confirmationem eius quod dixit, Plutarchi locum adhibet, quouis potius quàm eò pertinentem, vt quidẽ legitur in Aldina editione, & aliis, ac legi debet: in quibus non ἀσίας habetur, ſed συνουσίας. Quam deprauationem quum non animaduerteret, ſed ex duabus voculis πρὸς τὰς, quaſi corruptis, faciẽdum exiſtimaret χώρας (hoc enim ex eius interpretatione conijcere perfacile eſt) vt cum ἀσίας conueniret: deinde genitiuum καταφόρων nouam quandam ſignificationem ſibi fingeret: ex Plutarchi verbis cum quem hic habet extorſit tandem ſenſum. quum verus, & quem nobis ſponte exhibent, legendo συνουσίας, ſit huiuſmodi. Eorum enim qui procliues ſunt ad venerem, ſterile ſemen eſſe aiunt: at loquacium & imperfectus & infrugifer eſt ſermo. Confert enim hoc loco Plutarchus eos qui ſunt procliues ad funditanda verba, cum iis qui proni ſunt ad emittendum ſemen. Quod autem de his ait Plutarchus, id noſtrate etiam iactatur prouerbio.

Lynceo perſpicacior. 54

Lyncei perſpicacitas in prouerbium abiit. Plinius naturalis hiſtoriæ lib. 2. cap. 17. Nouiſſimam, inquit, lunam primámque eadem die vel nocte, nullo alio in ſigno quam in ariete conſpici: id quod paucis mortalium contigit. & inde fabula cernendi Lynceo. Sunt qui tradunt, Lynceum primum repperiſſe fodinas metallorum, æris, argenti, auri. & hinc vulgò natam fabulam, quòd ea quoque videret quæ ſub terra forent teſtis Lycophronis interpres. Meminit huius & Plato in epiſtola quadam Ariſtophanes in Pluto,

Lynceus, primus repertor fodinarum metalli, &c.

> Βλέπειν σ᾽ ἀποφανῶ ὀξύτερον τοῦ Λυγκέως.
> Faxo vt videas vel Lynceo ipſo acutius.

Lucianus in Hermotimo. Σὺ δ᾽ ὑπὲρ τὸν Λυγκέα ἡμῖν δέδειχας, καὶ ὁρᾷς τὰ ἔνδον, ὡς ἔοικε, διὰ τοῦ στέρνου. id eſt, Tu verò nobis ipſo etiã Lynceo perſpicacior es: qui, ſicuti videtur, per pectus ipſũ, quæ ſunt intus cernis. Idẽ in Icaromenippo, Πῶς γὰρ οὐχὶ Λυγκεύς τις ἄφνω γενόμενος ἅπαντα διεγίγνωσκες; id eſt Qui nunc repẽte, quaſi Lynceus quidam effectus, cuncta diſcernis?

Horatius in prima epiſtola ad Mecœnatem,

> Non poſſis oculo quantum contendere Lynceus,
> Non tamen idcirco contemnas lippus inungi.

Marcus Tullius M. Varroni, Quis eſt tam Lynceus, qui in tantis tenebris nihil offendat, nuſquam incurrat? Apollonius in Argonauticis ſcribit hunc Lynceum vſqueadeo fuiſſe perſpicacem, vt etiam terrã ipſam oculorum acie penetraret, quæque apud inferos fierent, peruideret.

Lyncei perſpicacitas.

> Λυγκεὺς δ᾽ αὖ καὶ ἔπειτα ὀξυτάτοις ἐκέκαστο
> Ὄμμασιν, εἰ ἐτεόν γε πέλει κλέος ἀνέρα κεῖνον
> Ῥηϊδίως καὶ νέρθεν ὑπὸ χθονὸς αὐγάζεσθαι. id eſt,
> At miro viſus pollebat acumine Lynceus,
> Si modo vera eſt fama, virum quę prædicat illum,
> Perfacile inſpexiſſe ſub altis condita terris.

Plutarchus in commentario quem inſcripſit aduerſus Stoicos, teſtatur famam fuiſſe de Lynceo quòd ſaxa quoque & arbores oculorũ acie penetraret. Pauſanias in Corinthiacis tradit Lynceum Danao vita defuncto, regni ſucceſſionem ſuſcepiſſe. Pindarus in Nemeis hymno decimo, meminit Lyncei qui ex Taygeto monte viderit Caſtorem & Pollucem ſub quercus trunco latitantem, & horũ alterũ iaculo vulneraſſe. Pindari interpres citat hiſtoriam rerum Cypriarum, Ariſtarchum & Didymum.

Quod in animo ſobrij, id eſt in lingua ebrij. 55

Τὸ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ νήφοντος, ἐπὶ τῆς γλώττης ἐστὶ τοῦ μεθύοντος, id eſt, Quod in corde ſobrii, id eſt in lingua ebrii. Prouerbialis ſententia, quam refert in Collectaneis Diogenianus. Vſurpat Plutarchus, idque prouerbij nomine, in libello cui titulus περὶ ἀδολεσχίας. Nec prætereundum illud Herodoticum, Οἴνου κατιόντος, ἐπαναπλέουσιν ἔπεα. i. Subſidente vino, ſupernatant verba. Nã ſobrios aut metus aut pudor cohibet quo minus effutiant ea quæ ſatius putarint ſuppreſſiſſe, at vinum & pudorem diſcutit, & timorẽ abigit. Vnde fit vt temulenti ſæpenumero non contineant voces per iugulum redituras. Pindarus in Nemeis, θρασεῖα δὲ παρὰ κρατῆρα φωνὰ γίνεται. i. Audax iuxta craterem vox fit. ſiue quòd vinum adfert confidentiam: ſiue quòd in conuiuiis tum eſt magnifice loqui: ſiue quòd qui vicit, merito citra periculum laudatur.

Temulenti loquaces.

Virgultea ſcaphula Aegæum tranſmittere. 56

Ἐπὶ ῥιπὸς τὸν Αἰγαῖον διαπλεῦσαι, i. Virgulto Aegæũ tranſmittere. In eos dicitur qui rem ſupra modum arduam leui opera conficere tẽtant Lucianus in Sectis, Ἐπὶ ῥιπὸς, ὡς ἡ παροιμία φησὶ, τὸ Αἰγαῖον ἢ Ἰόνιον διαπλεῦσαι ἀξιοῦντες. i. Virgulto, quemadmodum prouerbio dicitur, Aegæum aut Ionium mare tranſmittere cupientes Citatur hic ſenarius à Suida. Extat autem apud Ariſtophanem in Pace.

Rem arduam, leui opera conficere.

> Κέρδους ἕκατι κἂν ἐπὶ ῥιπὸς πλέοι. id eſt,
> Cauſa lucelli nauiget & in vimine.

Taxat Simonidem, tanquam lucri cupidiorem, quòd ad quæſtum ſcriptitarit carmina. Porrò ῥὶψ vimen eſt flexibile, aut ramus ſalignus. παρὰ τὸ ῥίπτω, videlicet quòd inflectatur ob lentitudinem. Citatur & hic,

> Σὺν τῷ θεῷ πλεῖ, κἂν ἐπὶ ῥιπὸς πλέοι. id eſt,
> Quiſquis ſecundo nauigarit numine,
> Is vel ſaligno nauigarit vimine.

Extat & hic inter ſententias prouerbiales, citatus item ab Ariſtophanis interprete,

> Θεοῦ θέλοντος κἂν ἐπὶ ῥιπὸς πλέοις. id eſt,
> Deo fauente nauiges vel vimine.

Phœnice viuacior. 57

Lucianus in Sectis, Ἢν μὴ φοίνικος ἔτη βιῷ. i. Ni phœnicis annos vixerit. De phœnicis viuacitate diximus alibi. Cuius etiam raritas prouerbio facit locum, Phœnice rarior: quale eſt illud Coruo quoque rarior albo: Negant enim phœnicem eſſe niſi vnicam ſiqua fides ſcriptoribus.

Phœnix vnica.

Quum plurimum laborauerimus, eodem in ſtatu ſumus. 58

Lucianus in Sectis, Κατὰ τοὺς παροιμιαζομένους, πολλὰ μοχθήσαντες, ὅμοιοί ἐσμεν. id eſt, Ac iuxta prouerbium, quum multũ laborauerimus, itidem vt antea ſumus De fruſtra laborãtibus, Quod euenit iis, qui poſt diuturnum ſtudium nihilo reperiuntur eruditiores, poſt longam negotiationem nihilo ditiores.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. σαντες] Nihil minus quàm prouerbiũ redolent hæc verba, Quum multum laborauerimus, itidem & antea ſumus, quid enim hic eorum quæ ſubeſſe ſolent prouerbiis? At Lucianus ipſe ait eſſe prouerbialia: dicet aliquis. Ait, Eraſmi quidẽ iudicio, & eorum qui cum eo παροιμιαζομένους deponens facient: at ſiquis paſſiuè accipiat hoc participium, nihil tale ab eo dici comperiet. Qua in ſignificatione accipiendum eſſe mihi viſum eſt, antequã hunc Eraſmi locum legiſſem: & nunc, eo lecto, in ſentẽtia permaneo. vt videlicet κατὰ τοὺς παροιμιαζομένους ſignificet, Velut ii qui prouerbio feruntur. Vel, Qui prouerbiis celebrantur. vel, Qui prouerbiis locũ dederũt, vel, Qui in prouerbia abierunt. Illi autem qui ſunt? Non intelligo qui potius eſſe dici debeant quàm Siſyphus, Tantalus, Danaides.

Aquam in mortario tundere. 59

Ὕδωρ ἐν ὅλμῳ κόπτειν, id eſt, Aquam piſtillo tundere. Lucianus in Hermotimo, Ὥσπερ ἄν τις εἰς ὅλμον ὕδωρ ἐγχέας, ὑπέρῳ σιδηρῷ κόπτῃ, i. Tanquam ſiquis aquam in mortarium infuſam ferreo piſtillo tundat. Quadrat in eos qui laborant inaniter. ſiquidem aquam ſiquis vel ætatem cõtundat, nihil aliud erit quàm aqua. Lucianus in eodem opere, Οὐκ οἶδα ὅτι ἀεὶ ὥσπερ οἱ ὕδωρ ... ὕδωρ μένει. i. Ignarus quòd etiamſi humeros, vt aiunt, verberando decutias, tamen aqua manet aqua. Suidas ad hunc effert modũ, Ἀποπτύσας τοὺς ὤμους ὕδωρ πίσσων, ὅμοιος ὕδωρ μένει, id eſt, Verſas ſcapulas aquam pinſens, aqua tamen æquè aqua manet. Quantumuis doceas ἄνουν λόγοις, quantumlibet admoneas ſtupidum, ſui ſimilis eſſe pergit.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *das.* Im ò non Suidas ita effert (frigidum autem illud foret ἀποπτύσας τοὺς ὤμους.i. Verſas ſcapulas) ſed ita effertur in quibuſdam mſs. Suidæ exemplaribus, at in minus deprauatis, hoc modo, ἐὰν ἀποτιλῇς τοὺς ὤμους. quod idem eſt cum illo, ἂν ἀποτίλλῃς τοὺς ... id eſt, etiamſi amittas humeros non, vt Eraſmus vertit, decutias. Quanquam apud Lucianum ... & hoc obiter adnotem ... ἀποτίλλω. vt mirer cur Eraſmus per ſecundam perſonam reddiderit, decutias. niſi forte putauit eſſe ἀποτίλλῃς ſecundam, vt ἀποτίλλωμεν prima eſſet. Sed præterquam quod durius in media voce vſurpatur hoc verbum, προσαποτίλλει, etiam ipſa oratio ... tertiam perſonam apertè exigit.

Gnomon & regula. 60

Quod eſt in re quapiam præcipuum, & ad quod vnum reliqua omnia conferuntur, regulam & gnomonẽ prouerbio vocabant. Lucianus in Harmonide, Ὅτι τὸ κεφάλαιον ἀρετῆς ἁπάσης, ὁ γνώμων, φασί, καὶ ὁ ὀρθὸς κανὼν τῶν τοιούτων. id eſt, Quod eſt caput omnis virtutis, gnomon, vt aiunt & recta regula. Idem in Scytha, Οὗτός σοι ὁ κανὼν ... id eſt, Hic tibi Græcanica regula. Item in Sectis, Τὸν ... κανὼν ἀκριβῶς ποιοῦντας. id eſt, Hanc regulam & amuſſim certiſſimam rerum eiuſmodi. Porrò ad regulam exæquant fabri ſtructuram. iidem vtuntur & gnomonibus. Conſtat autem gnomõ e duabus lineis rectis, quas vtrinque dimetiens diſſecto quadrangulo conſtituit.

Gnomon quid.

Caput. 61

Eiuſdem formæ eſt, quum præcipuam negotii partem aut authorem rei, caput vocamus. Terentius in Adelphis, Te eſſe huic rei caput. Exempla tum apud Græcos ſcriptores, tum apud Latinos paſſim obuia ſunt. Fundem in modum & arcem dicimus rei cuiuſpiam. Ariſtoteles in præfatione Rhetoricorum ad Alexandrum, Ἡ ἀκρόπολις ... σωτηρίας. id eſt, Quoniam incolumitatis arx eſt. ... apud Athenæum libro 10, πάντων δ' εἶναι μητρόπολιν ... τὸν οἶνον, id eſt, Vinum omnium malorum metropolim eſſe, dixit. hinc oriri temulentiam, hinc inſaniam, hinc debacchationes. Plato de legibus lib. 2. Κεφάλαιον δὴ παιδείας λέγομεν τὴν ὀρθὴν τροφήν. id eſt, caput eruditionis cenſemus rectã educationem. Plautus in Aſinaria, Ego caput huic argento fui hodie reperiundo, ego pes fui. Quin nec caput nec pes ſermonis apparet. Idem in Captiuis, Quòd neque pes vſquam, neque caput appareat. Aliter vſurpant capitis vocabulũ quum indicant rem non ſingulatim explicari, ſed in ſumma proponi. Sic Æſchines aduerſus Timarchum ἐν κεφαλαίῳ εἰρῆσθαι, id eſt, Vt in ſumma dici. Idem in oratione περὶ τῆς παραπρεσβείας, eodem ſenſu dixit, Διὰ κεφαλαίων, id eſt, Per ſingula. Itidem Demoſthenes in oratione περὶ τῶν ἐν Χερρονήσῳ, Ἐν κεφαλαίῳ δ' ἃ λέγω ... id eſt, Vbi in ſumma de quibus loquor, dixero, volo deſcendere. Rurſus in oratione contra Zenothemin, ... id eſt, itaque negotium quidẽ de quo feretis ſuffragia, vt in ſumma dixerimus, ſic habet.

Arx alicuius rei.

Nec caput, nec pes.

Somnium. 62

Rem futilem, inanem, & nihili ſomnium, prouerbio dicimus. Terentius in Adelphis, De argento ſomnium. Lucianus in Harmonide, Ταῦτα πάντα, ὑπόπτερα ὀνείρατα, φασί, καὶ σκιαί. id eſt, Omnia illa, ſubuentanea ſomnia, ſicut aiunt, & verborum vmbræ. Idem in dialogo Niter & Therſitæ & Menippi, Ὀνείρατά μοι λέγεις. id eſt, Somnia mihi narras. Plato lib. de Rep. 7. οὕτως ὕπαρ ἡμῖν τε, ἡμῖν ὑμῖν ἡ πόλις οἰκήσεται, ἀλλ' οὐκ ὄναρ, id eſt, Atque ita verè nobis ac vobis ciuitas habitabitur, nõ autem ſomnium. Idem in Theæteto, Ἄκουε δὴ ὄναρ ἀντὶ ὀνείρατος. id eſt, Audi iam ſomnium pro ſomnio: friuolam rationem pro friuola. Et Syrus ſeruus in adelphis, herum ſuum ſomniũ vocat præ Demea, Tu quantus, quantus es, nihil niſi ſapientia es ille futilis, ſomnium. Plautus in Captiui duo, Hic vigilans ſomniat. Plato lib. De legibus 1. ſomnia dixit, pro tenuibus veſtigiis. quum enim narraſſet Darium non fuiſſe regis filium, ſed eruditione rectaque inſtitutione ſic ad regnum peruenisse, vt ipſe in diuiſione principatus ſeptimam modo portionem obtineret, ὃς καὶ νῦν ἔτι, inquit, σμικρὰ ... ὀνείρατα λέλειπται. id eſt, Cuius rei nunc quoque exigua reſtant ſomnia.

De re inani.

Vigilans ſomniat.

Ne in tonſtrinis quidem. 63

Lucianus in libello cui titulus, Quomodo conſcribenda ſit hiſtoria, Οἱ τὰ τοιαῦτα ... ἐν κουρείοις ... μύθους ... id eſt, Qui nec in tonſtrinis, quod dici ſolet, talia fabulantes audierit: quòd in tonſorum officinis ferè ocioſi deſideant, & ſuam quiſque fabulam adferat in medium. vnde Flaccus,

In Tonſtrinis, ocioſi deſident.

-gaudent vbi vertice raſo
Garrula ſecuri narrare pericula nautæ.
Item alibi, -opinor
Omnibus & lippis notum & tonſoribus eſſe.

Nunquid & Saul inter Prophetas? 64

Libro Regum 1 cap decimo, refertur huiuſmodi prouerbiũ, הגם שאול בנביאים id eſt, Nũquid & Saul inter prophetas? Natu ... Saule, qui quum in Prophetarum cœtum incidiſſet, ſubito & ipſe diuino ſpiritu afflatus, vaticinari cœpit. Id admirantes qui Saulem antea cognouerant, inter ſe dictitabant, Quid accidit Sauli ... & Saul inter Prophetas? Ea vox deinde verſa eſt Hebræis in prouerbium de re noua & inopinata, ſubitáque. Eſt autem apud illos iambicus dimeter. Gregorius Nazianzenus in Apologia De fuga ſua in Pontum, ſic vſurpat vt quadrare videatur vbi promiſcue quilibet ſibi magnificam aliquam functionem vſurpat: velut hiſce temporibus nemo non tractat Sacras literas, ἀντὶ τοῦ, inquit, εἶναι διδακτοὺς θεοῦ, καὶ πάντες προφητεύουσιν, ὥστε εἶναι καὶ Σαοὺλ ἐν προφήταις, κατὰ τὴν παλαιὰν ἱστορίαν καὶ παροιμίαν. id eſt, Dum pro eo quòd deberent eſſe docti Dei, prophetant omnes, adeò vt & Saul ſit inter Prophetas, iuxta priſcam hiſtoriam ac prouerbium. Finitimum illi, Καὶ κόρχορος ἐν λαχάνοις, &, Τοῖς φακοῖς μύρον. id eſt, Corchorus inter olera, & In lente vnguentum: ſiue, Lenti admiſtum vnguentum.

Res inopinata nouáque.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *rus inter olera, & In lente vnguentum: ſiue, Lenti.*) Atqui explicans antea prouerbium, In fimum aromatum odorem ſpargis, dixit, Conueniet autem in hos qui rem egregiam indignis adhibent, quod genus eſt illud, In lente vnguentum. Quomodo igitur hoc prouerbium In lente vnguentum, ſi affine eſt huic, In fimum aromatum odorem ſpargis, etiam illi, Nunquid Saul inter prophetas, affine eſſe poterit? Hæc duo prouerbia, In fimum aromatum odorem ſpargis, & Nunquid Saul inter prophetas, quid commune inter ſe habent, vt iam cum vtroque affinitatem habere tertium illud poſſit?

In foribus vrceum. 65

Ἐπὶ θύραις τὴν ὑδρίαν, id eſt, In foribus aqualem. Nam hoc verbo vſus eſt Plautus. Ariſtoteles lib. rhetoricorum 1. τοῦ τέλους ἀγαθοῦ, ... Καὶ δὴ καὶ ... Αἰσχρόν τοι δηρόν τε μένειν. καὶ, ἡ παροιμία δὲ τὸ ἐπὶ θύραις τὴν ὑδρίαν. Id eſt, Finis autem bonus: vnde illa dicta ſunt, Et laudem Priamo. Præterea, Turpe diu manſiſſe. Iam verò prouerbium etiam illud, Vrceum iuxta fores. Interpres quiſpiam (nam librum ... ſuppeditarat eruditiſſimus amicus noſter Baptiſta Egnatius) ait ſignificari rem contemptam ac vilem. Negliguntur enim quæ paſſim ſunt obuia, quæque facilè quibuſlibet contingunt. Itaque vrceum in foribus poſitum nemo ſtudet tollere. procliue enim. verùm vniones in ſcriniis reconditos magis expetunt. Plutarchus περὶ πολυπραγμοσύνης, ait, rubum vltro hærentem negligi ac præteriri, vineam oleáſque expetiri: recenſens hanc ſententiam, Οὐ γὰρ αἱρετὸν ... ἀλλὰ ... id eſt, Non eſt tollendum quod admodum facile cõſequi licet. Item in Epiſtolis Seneca, Multi aperta tranſeunt, condita & abſtruſa rimantur. Forem ſignata ſollicitant. Vile videtur quicquid patet. aperta effractarius præterit. Hos mores habet populus, hos imperitiſſimus quiſque: in ſecreta irrumpere cupit. Porrò prouerbium imperfectum ac mutilum videtur. quandoquidem Ariſtoteles ad eum modum pleraque refert, tanquam alioqui per ſe ſatis nota. Apparet eſſe hemiſtichium iambici trimetri à Comico quopiam mutuò ſumptum.

Dero contempta, & vili.

Rubo neglecto vua expetitur.

Haudquaquam difficile Athenienſem Athenis laudare. 66

Ariſtoteles libro Rhetoricorum primo, Ὥσπερ γὰρ ὁ Σωκράτης ἔλεγεν, οὐ χαλεπὸν Ἀθηναίους ἐν Ἀθηναίοις ἐπαινεῖν, id eſt, Quemadmodum enim dixit Socrates, haud difficile eſt Athenienſes Athenis laudare. Citat idem eodem in opere, de proœmiis agens, Haudquaquam eſſe difficile Athenienſes laudare apud Athenienſes, verùm apud Lacedæmonios id fore difficile. Extat autem in Menexeno Platonis, idque in adagionis locum ceſſit. Dictum eſt autem, propter encomia, orationéſque panegyricas, quæ Athenis ex more exhibebantur iis qui fortiter oppetiiſſent in bello: in quibus quoniam plurima dicebantur in laudem populi Athenienſis, pronis auribus audiebantur: proptereà quòd ſuis quiſque laudibus fauet.

Suis laudibus quiſque fauet.

Exigua

Exigua res eſt ipſa iuſtitia. 67

Ariſtoteles libro Rhetorices primo, ὅθεν καὶ τὴν δικαιοσύνην φασὶ μικρόν τι εἶναι, id eſt, Vnde etiam aiunt, ipſam iuſtitiam, exiguum quiddam eſſe. Quo prouerbio ſignificabant non multum adferre momenti ſi probus ſis: niſi talis etiam habearis & opinione longe plus valere quam rem ipſam. At quanto melius Aeſchylus in tragœdia cui titulus ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις, de Amphiarao,

Οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος, ἀλλ' εἶναι θέλει,
Βαθεῖαν ἄλοκα διὰ φρενὸς καρπούμενος. id eſt,
Neque enim videri, at eſſe vir cupit optimus,
Mentis profundæ ſegete perfruens bona.

Rectius Socrates, admonens vt talis quiſque ſit qualis haberi velit. Modeſtius Euripides in Oreſte, probans opinionem, vbi res ipſa non adeſt, tanquam optimo proximam,

Κρεῖσσον δὲ τὸ δοκεῖν, κἂν ἀληθείας ἀπῇ. id eſt,
Res ipſa vt abſit, optima eſt opinio.

Itidem Terentius in Adelphis, Si tibi iſtuc re ipſa non dolet, ac ſimulare certe eſt hominis.

Occaſione duntaxat opus improbitati. 68

Ariſtoteles libro Rhetor. Καὶ πρὸς οὓς ἔχουσι πρόφασιν, ἢ προγόνων, ἢ αὐτῶν, ἢ φίλων, ἢ ποιησάντων κακῶς, ἢ μελλησάντων, ἢ αὐτοὺς, ἢ προγόνους, ἢ ὧν κήδονται· ὥσπερ γὰρ ἡ παροιμία, προφάσεως δεῖται μόνον ἡ πονηρία. id eſt, Aut aduerſus quos occaſionem habent, ſiue progenitorum nomine, ſiue ſuo ipſorum, ſiue amicorum: ſiue eorum à quibus beneficio fuerunt affecti, aut curæ habiti vel ipſi, vel maiores ipſorum: vel eorum pro quibus ſolliciti ſunt. Quemadmodum enim prouerbio dicitur, Occaſione duntaxat opus eſt malitiæ. Quadrabit in nocendi cupidos, qui ne temere læſiſſe videantur, cauſas prætexunt. Celebratur hic mimus Publii, ni fallor, in hanc ſententiam: *Cauſas prætexunt, qui lædere temere nolunt.*

Male facere qui vult, nuſquam non cauſam inuenit.

Circunfertur & hodie vulgo apud noſtrates adagium non vſquequaque ſpernendum, Facile fuſtem inuenerit qui cupit cædere canem. Eodem ſpectat Terentianum illud, Fingit cauſas ne det ſedulo. Item illud Martialis,

Iraſci tantum felices noſtis amici:
Non quia ſic merui, ſed iuuat hoc facere.

Fortaſſis huc alluſit & Euripides, quum ſic ait in Iphigenia Aulidenſi,

Ἐπὶ βραχείας προφάσεως ἔδει μόνον,
Ἐφ' ᾗ σ' ἐγὼ καὶ παῖδες αἱ λελειμμέναι
Δεξόμεθ' ἀπελθόντα δέξασθαι χρεών. id eſt,
Occaſione tantum opus fuerit leui,
Vt & ipſa, quique mihi ſuperſunt liberi,
Te ruſus accipiamus iſthunc ad modum,
Quo te accipi par eſt.

Citant & hunc ſenarium ex Menandro,

Μικρὰ πρόφασις ἐστὶ τοῦ πρᾶξαι κακῶς. id eſt,
Ad praue agendum parua ſatis occaſio eſt.

ANIMAD. HENR. STEP.

V. *Occaſione*) Verti potius debere prætextu quàm occaſione ſequens annotatio docebit.

V. à quibus beneficio fuerunt affecti, aut curæ habiti vel ipſi, vel) Miror non animaduertiſſe Eraſmum hæc planè à ratione aliena eſſe, vt improbi occaſionem malefaciendi habeant eorum nomine: ita enim loquitur, A quibus beneficio fuerunt affecti, aut curæ habiti: ideóque non καλῶς ſed κακῶς, nec μελλησάντων ſed μεληθέντων legendum eſſe. Nam καλῶς quidem Græcè dicitur, ſed abſurdè in huius loci ſententia: at μεληθέντων participium admittit quidem linguæ Græcæ conſuetudo: quum non vſurpetur μέλω, ſed μέλει impersonaliter, idque genitiuo iungatur, non accuſatiuo. Verùm totum locum interpretari ſatius fuerit, vt etiam appareat πρόφασιν hic prætextum ſignificare, ſicut à me modò dictum eſt. Hic ergo ni fallor Ariſtotelicorum verborum eſt ſenſus, Iis etiam iniuriam inferunt, aduerſus quos prætextum habent: quippe quòd ipſorum maiores, aut illi ipſi, aut certe amici eorum malo aliquo affecerint aut affecturi fuerint, aut ipſos, aut ipſorum maiores, aut eos quorum curam ſuſceperunt. Vt enim in prouerbio eſt, Prætextu duntaxat indiget improbitas. Animaduerte igitur πρόφασιν vtrobique à me verti prætextum, non occaſionem: ne fortè intelligas opportunitatem. qua verum quidem eſt opus habere improbos ad committenda ſua maleficia: ſed non de ea nunc agit Ariſtoteles. Quum enim mihi dicit vir aliquis improbus, Tui maiores, aut, Tui amici mihi fuerunt iniurij: vel, Tui maiores iniuriam illaturi erant meis maioribus, ſi potuiſſent: hæc dicendo, non captat idoneam inferendæ iniuriæ occaſionem, ſed hoc vel illud prætexit improbæ ſuæ voluntati: hoc vel illud cauſatur, propter quod ratione aliqua moueri videatur ad volendum mihi iniuriam inferre: quam illaturus ſit quum occaſionem nactus fuerit. Eſt autem hic locus in primo Rhetoricorum libro, non in ſecundo. *Ariſtotelis loco, ſuus ſenſus redditus.*

Vel à mortuo tributum auferre. 69

Κἂν ἀπὸ νεκροῦ φέρειν, i. Etiam à mortuo tollit. In hominem vndecunque per fas nefáſque lucrum captantem. Ariſtoteles lib. *In turpiter auaros.* Rhetor. 3, tractans de iis quæ pudenda habeantur, Οἷον, inquit, πενήτων, ἢ τεθνεώτων· ὅθεν καὶ ἡ παροιμία, τὸ κἂν ἀπὸ νεκροῦ φέρειν. ἀπὸ αἰσχροκερδείας γάρ. i. Veluti ſiquis exigat à pauperibus, ſiue defunctis: vnde etiam illud ortum eſt adagium, Etiam à defuncto tollere: propterea quòd id à turpi lucri cupiditate proficiſcitur. Finitimum eſt illi,

Αἰτεῖν γε κἂν τοὺς ἀνδριάντας ἄλφιτα. id eſt,
Ipſis vel à ſtatuis farinas poſtulat.

Natum à tyrannis qui & à ſepulchris aut defunctorum ſtatuis vectigal colligunt. Legitur in epiſtola quadam ad Cratetem Diogenis, Καὶ τοὺς ἀνδριάντας τοὺς ἐν τῇ ἀγορᾷ προσιὼν αἴτει τὰ ἄλφιτα. id eſt, Adi & ſtatuas quæ in foro ſunt, atque ab his cibum poſcito. *A ſtatuis vectigal colligere.*

Pudor in oculis. 70

Ἐν ὀφθαλμοῖς ἡ αἰδώς, id eſt, In oculis pudor. Horum nos pudet quæ in propatulo ſunt. Aſpectus enim vel incutit vel renouat etiam pudorem. Vnde fit vt pueri, quum pudeſcunt, oculos tegant. Et apud Platonem Socrates dicturus de amore, ob pudorem oculos tegit, nimirum huc alludens. Hinc & poetæ Cupidinem, quòd ſit improbiſſimus, cæcum fingunt. Eòdem pertinet illud Ciceronis, Epiſtolam non erubeſcit. Videmus etiam eos qui oculis capti ſunt, à verecundia plurimum abeſſe. Huc ſpectauit Ouidius, quum ait noctem, vt pote cæcam, pudore vacare. *Aſpectus pudorem incutit.*

Nox, inquit, & amor, vinumque nihil moderabile ſuadent.
Illa pudore vacat, Liber amorque metu.

Refertur adagium ab Ariſtotele, lib. Rhetoric. 2. Καὶ τὰ ἐν ὀφθαλμοῖς, καὶ τὰ ἐν φανερῷ μᾶλλον, ὅθεν καὶ ἡ παροιμία, τὸ ἐν ὀφθαλμοῖς εἶναι αἰδῶ. i. Et ea quæ ſunt oculis expoſita, quæque in propatulo ſunt. Vnde & illud prouerbio dicunt, Pudorem in oculis eſſe. Citatur & apud Athenæum libro 13. Idem in Problematis cauſam inquirens quamobrem pudefactis rubeſcant aures, iratis oculi, huius adagii teſtimonium citat. Ἢ ὅτι, inquit, ἡ μὲν αἰδὼς ἐν ὀφθαλμοῖς, καταψύξις τις μετὰ φόβου. ὥστε εἰκότως ἀπολείπει τὸ θερμὸν τοὺς ὀφθαλμούς. .... τὸν ἐπιτηδειότατον φέρεται τόπον. .... φανερὸν ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς, διὰ τὴν χρόαν λευκὴν. i. An propterea quòd pudor in oculis, frigus quoddam adducit vnà cum metu, atque ob id merito calor deſtituit oculos? Is verò demigrans inde fertur ad locum ſui maxime capacem. Eſt autem huiuſmodi, ſumma pars aurium: nam reliqua pars eſt oſſea. Ruſum iratis calor ſuffunditur: idque potiſſimum apparet in oculis propter albicantem illorum colorem. *Pudorem in oculis eſſe.* Refertur hic verſus ex Euripide,

Αἰδὼς ἐν ὀφθαλμοῖσι γίγνεται, τέκνον. id eſt,
Mea gnata, in oculis naſcitur hominum pudor.

Ariſtophanes in Veſpis,

--ἀλλ' ἀτεχνῶς γὰρ οὐκ ἔνι
Οὐδ' ἐν ὀφθαλμοῖσιν αἰδὼς τῶν παλαιῶν ἐμβάδων. id eſt,
-cæterum iſtis haud ineſt
Calciamenti vetuſti nec vel in oculis pudor.

Huc referri poteſt & illud quod Ariſtoteles li. Rhetoricorum primo ex Sapphone citat,

Αἰδώς κέν σε οὐκ εἶχεν ὄμματα. id eſt,
Non eſſet tibi pudor in oculis.

Hinc & illæ figuræ, Quo ore, qua fronte audebis obiurgare filium? Et illud apud Ciceronem in epiſtolis ad Atticum, Nec enim conquiſitores φαινοπροσωπεῖν audent. Quin & hodie vulgò dicunt, Non audebis faciem oſtendere. Apud Euripidem in Iphigenia Aulidenſi, Menelaus iubet Agamemnoni vt ſeſe aſpiciat, videlicet quem facti pudeat. *Quo ore. Qua fronte. Φαινοπροσωπεῖν.*

Βλέψον εἰς ἡμᾶς, ἵν' ἀρχὰς τῶν λόγων ταύτας λάβω. id eſt,
Aſpice in nos recta, vt hoc capiam loquendi exordium.

Iſque reſpondet,

Μῶν ὑπείσω, σῖγ' ἀνακαλύψω βλέφαρον, Ἀτρέως γεγώς;
Num verebor lumina in te tollere, Atreo ſatus?

Fortaſſis huc adſcribendum erat quod apud Homerum Achilles Agamemnonem κυνώπην vocat, ob impudentiam, velut oculis caninis & inuerecundis.

Conciliant homines mala. 71

Συνάγει τοὺς ἀνθρώπους κακά, id eſt, Conciliant homines mala. Sententia prouerbialis, quæ declarat id quod vulgò fit, ex hoſtibus nonnunquam amicos fieri propter malum aliquod incidens vtriſque commune. Ariſtoteles libro Rhetoricorum primo, Οὐδὲν γὰρ κωλύει ἐνίοτε ταὐτὸ συμφέρειν ἀμφοῖν ἐναντίοις. ὅθεν λέγεται ὡς τὰ κακὰ συνάγει τοὺς ἀνθρώπους, ὅταν ᾖ ταὐτὸ βλαβερὸν ἀμφοῖν. i. Nihil enim vetat quo minus idem conducat ambobus aduerſariis. Vnde dicitur illud, Conciliant homines mala, quoties idem vtriſque noxium fuerit. De ſyncretiſmo diximus alibi. Quin huc quoque poteſt deflecti prouerbium, vt dicamus, indoctum fauere indocto, infantem infanti, nepotem nepoti. Neque enim bonarum modo rerum ſimilitudo conglutinat neceſſitudinem, verumetiam ex malis communibus ſæpenumero mutua naſcitur beneuolentia. Amant ferè inter ſe, qui ſimul fecere naufragium, qui militarunt vnà, qui ſimul capti fuerunt ab hoſte: denique qui corporis, aut animi morbis iiſdem laborant. *Agamemnon oculis caninis. Ex malis communib. orta beneuolentia.*

Ama tanquam oſurus, oderis tanquam amaturus. 72

Δεῖ φιλεῖν ὥσπερ μισήσοντα, μισεῖν δὲ ὥσπερ φιλήσοντα, id eſt, Sic amandum tanquam ſis oſurus, ſic oportet odiſſe tanquam ſis amaturus. Hanc Biantis ſententiam Ariſtoteles in libris Rhetoricorum ſatis indicat in prouerbiũ abiiſſe, quum ita ſcribit, ὅτι οὐ δεῖ, ὥσπερ φασί, φιλεῖν ὡς μισήσοντα, ἀλλὰ μᾶλλον μισεῖν ὡς φιλήσοντα. id eſt, Non eſt amandum quaſi ſis oſurus, quemadmodum aiunt: ſed ita exercendum odium tanquam ſis aliquando amaturus. Ac paulo inferius, δεῖ φιλεῖν, οὐχ ὥσπερ φασι, ἀλλ' ὡς ἀεὶ φιλήσοντα. id eſt, Oportet amare nõ quemadmodum aiunt, ſed tanquam ſemper amaturum. Commonſtrat enim illic Philoſophus quo pacto refellendæ corrigendæque ſint ſententiæ vulgò receptæ, atque inculcatæ. M. Tullius in ſermone De amicitia, ſcribit, Scipioni vſqueadeo non placuiſſe dictũ hoc, Biantis nomine celebratum, vt negaret vllam vocem inimiciorem amicitiæ repertri potuiſſe, quam eius qui dixiſſet, ita amare oportere vt ſi aliquando eſſet oſurus: nec verò ſe adduci poſſe vt hoc, quemadmodum putaretur, à Biante dictum eſſe crederet, qui ſapiens habitus eſſet vnus è ſeptem: ſed impuri cuiuſdam, aut ambitioſi, aut omnia ad ſuam potentiam reuocantis eſſe ſententiam. Quonam enim modo, inquit, quiſquam amicus eius eſſe poterit, cuius ſe putabit inimicum eſſe poſſe? quinetiã neceſſe erit cupere & optarẽ vt quàm ſæpiſſime peccet amicus, quo plures det ſibi tanquam anſas ad reprehendendum. Rurſum autem rectè factis commodiſque amicorum neceſſe erit angi, dolere, inuidere. Quare hoc quidem præceptum, cuiuſcũque eſt, ad tollendam amicitiam valet. Illud potius præcipiendum fuit, vt eam diligentiam adhiberemus in amicitiis parandis, vt nequando amare inciperemus eum quem aliquando odiſſe poſſemus. Hactenus Cicero. Refertur ab eodem Ariſtotele paulò ſuperius, ac repetitur libro Moralium Eudemiorum ſeptimo hic ſenarius,

> Οὐκ ἔστιν φίλος ὅστις οὐκ ἀεὶ φιλεῖ. id eſt,
> Non eſt amicus hic qui amare deſinit.

Qui emolumenti cauſa amat, potitus eo quod concupiſcebat, amare deſiit. At bonorum amicitia quoniã virtuti nititur, immortalis eſt. Extat autem hic verſus apud Euripidem in Troadibus. Diogenes Laertius mutilũ adagium refert, ἐκέλευε φιλεῖν ὡς μισήσοντας· τοὺς γὰρ πλείστους εἶναι κακούς. id eſt, Iubebat amare tanquam oſuros: plurimos enim eſſe malos. Huc adſcribendus mimus ille Publianus qui eſt apud Aulum Gellium,

> Ita amicum habeas, poſſe vt fieri inimicum putes.

Et alius eiuſdem, vt opinor, ſed Senecæ titulo,

> Ita crede amico, ne ſit inimico locus.

Sophocles item in Aiace Maſtigophoro,

> Ἐγὼ δ' ἐπίσταμαι γὰρ ἀρτίως ὅτι
> Ὅ τ' ἐχθρὸς ἡμῖν ἐς τοσόνδ' ἐχθαρτέος
> Ὡς καὶ φιλήσων αὖθις, ἔς τε τὸν φίλον
> Τοσαῦθ' ὑπουργῶν ὠφελεῖν βουλήσομαι,
> Ὡς αἰὲν οὐ μενοῦντα. τοῖς πολλοῖσι γὰρ
> Βροτῶν ἄπιστός ἐσθ' ἑταιρείας λιμήν. id eſt,
> At ipſe didici nuper, vt ſi quando ſim
> Inimicus vlli, hunc oderim hactenus, velut
> Aliquando amicum habiturus: erga amicum item
> Officia ſic exerceam, vt qui non ſiet
> Semper futurus amicus. etenim plurimis
> Sodalitatis portus eſt tutus parum.

Bonorum amicitia, immortalis.

Atticus aduena. 73

Ἀττικὸς μέτοικος, id eſt, Atticus aduena: In violentos & feroces vicinos dicebatur. Duris apud Zenodotum ait ex Atticorũ moribus natum, quòd olim finitimos è ſedibus ſuis exigere conſueuerint. Craterus inde manaſſe putat, quòd Athenienſes qui Samum miſſi fuerant, indigenas expulerint. Notatur adagium ab Ariſtotele lib. Rhetoricorum 3. ἔτι, inquit, ἔνια τῶν παροιμιῶν καὶ γνῶμαι εἰσίν, οἷον μαρτυρίαι, ὥσπερ, Ἀττικὸς πάροικος. i. Ad hæc nonnulla prouerbia ſunt & ſententiæ tanquam teſtimonia, vt Atticus aduena. Proinde propriè quadrabit in eos, qui ita nuper in munus aliquod aſciti ſunt, vt ſuperiores eiiciant.

De vicinis violentis.

Purpura iuxta purpuram diiudicanda. 74

Ἡ πορφύρα παρὰ τὴν πορφύραν διακριτέα, id eſt, Purpura ad purpuram diiudicanda eſt. Certiſſimum iudiciũ ex collatione naſcitur. vnde emptores mercaturi purpuram, ne fallantur, alterã adhibent purpuram. Licebit vti quoties negabimus, infantiã aut inſcitiam indoctorum plene deprehendi, niſi cum eloquẽtium & eruditorum ſcriptis conferantur. Etenim ſi vel Salluſtium conferas cum Cicerone, iam velut obmuteſcit ille alioqui per ſe diſertiſſimus. Refertur adagium à Phœbammone ſophiſta in commentario De figuris rhetoricis. Meminit & Iſocrates in oratione Panathenaica, Ἀλλ' ὥσπερ τὴν πορφύραν καὶ τὸν χρυσὸν θεωροῦμεν καὶ δοκιμάζομεν ἑτέρας παραδεικνύντες. i. Sed quemadmodum purpuram & aurum conſideramus ac probamus, purpuram cum purpura cõferentes. Haud arbitror prorſus à προσδοκίᾳ fore ſi de conferenda purpura locum huc adſcripſero ex Aureliano Flauij Vopiſci: Meminiſtis, inquit, fuiſſe in templo Iouis Opt. Max. Capitolini pallium breue purpureum, laneſtre, ad quod quum matronæ atque ipſe Aurelianus iungeret purpuras ſuas, cineris ſpecie decolorari videbãtur cæteræ, diuini comparatione fulgoris. Hoc munus rex Perſarum ab Indis interioribus ſumptum, Aureliano dediſſe perhibetur, ſcribens, Sume purpuram qualis apud nos eſt. Nam poſtea diligentiſſime & Aurelianus & Probus, & proximè Diocletianus miſſis diligentiſſimis confectoribus, requiſiuerunt tale genus purpuræ, nec tamen inuenire potuerunt. Dicitur enim ſandix Indica talem purpuram facere, ſi curetur. Alluſit huc Quintilianus lib. 12. cap. De generibus dicendi, agẽs de dictione quæ, quòd mediocris eſt, per ſe habet admirationem, ſed admotis iis quæ ſunt eximia, deſinit eſſe admirationi. Habet, inquit, admirationem: neque immerito. nam ne illud quidem facile eſt: ſed euaneſcunt hæc atque moriuntur comparatione meliorum. vt lana tincta fuco, citra purpuras placet: at ſi contuleris, etiam lacernæ conſpectu melioris obruatur, vt Ouidius ait.

Ex collatione iudiciũ naſci.

Saturniæ lemæ. 75

Κρονικαὶ λῆμαι. i. Saturniæ lemæ. In cæcutiẽtes ac ſtupidos dicitur, præſertim in eos qui ætatis vitio deſipiſcunt. Eſt enim lema humor in oculis concretus, vnde lippitudo naſcitur. Deriuatur autẽ ἀπὸ τοῦ λάω i. video & μὴ negatiua particula: quòd eiuſmodi lachrymæ craſſæ oculos occupantes, viſui officiant. Ariſtophanes in Pluto,

> Ἀλλ' ὁ Κρονικαῖς λήμαις ὄντως λημῶντες τὰς φρένας ἄμφω. id eſt,
> Saturninis animis, vere lippitis ſenſibus ambo.

λήμαις dixit pro λήμαις, vnde λημῶ Græcis lippio, cæcutiòque ſignificat. Porrò Saturniæ dicũtur quaſi ſeniles ac veteres: propterea quòd Κρόνος, id eſt Saturnus, podagroſus ac ſenex à poetis fingitur, & temporum deus: quaſi χρόνος. ἀρχαῖα verò. i. priſca & antiqua, Græci nonnunquam ſtulta vocant. Plato in Euthydemo, ἐχθρὲ φλυαρεῖς, ἦ, ἀρχαιότερος εἶ τοῦ δέοντος. i. nugaris, ac ſtultior es quàm decet. Et κρονικώτερα, μωρότερα: & κρόνοι nugas, ac deliramenta. Timotheus apud Athenæum lib. 3. Νέος ὁ Ζεὺς βασιλεύει, τὸ πάλαι δ' ἦν Κρόνος ἄρχων. i. Iuuenis regnat Iupiter: olim autem principatũ tenebat Saturnus. Ariſtophanes in Veſpis.

> Καὶ τοὺς τραγῳδοὺς φησιν ἀποδείξειν κρόνους
> Τοὺς νῦν. id eſt,
> Seſe tragœdos, mente Saturnos ait
> Mox redditurum. Idem in Nebulis,
> Καὶ πῶς ὦ μῶρε σὺ καὶ Κρόνια ὄζων καὶ βεκκεσέληνε. id eſt,

Lema quid.

Saturnalia.

Βεκκεσέληνος.

Et quomodo ô ſtulte, & Saturnalia oles, Et lunatis? Dionyſodorus in Euthydemo Platonis, Socratem Saturnum vocat, bardũ ac ſtupidum ſentiẽs. οὕτως, inquit, εἶ Κρόνος. i. Adeò es Saturnus. Alluſit huc Lucianus in Timone, Λημῶσι δὲ ἀμβλυώττοντες πρὸς τὰ γιγνόμενα. i. Cæcutis ac lippis ad ea quæ patrantur. Atque inibi paulò inferius, ἦ, κατ' ὀλίγον Κρόνον σε, ὦ θεῶν γενναιότατε, ἀποφαίνουσι, παρωσάμενοι τῆς τιμῆς. id eſt, Et paulatim Saturnum te ô deorum præclariſſime, reddunt, depellentes ab honore. Plutarchus ætate deſipientes oſtendit vulgò κρονολήρους appellatos fuiſſe, id eſt, Saturni more delirantes. videlicet propter aniles fabulas, quæ de hoc deo feruntur. Eas refert idem Plutarchus in commentario de facie apparenti in orbe lunæ: Saturnum in inſula quapiam fortunata, profundo in antro dormire, ſaxa complexum aurea. Cæterum hunc ſomnum illi accidere ex vinculis in eum vſum arte confectis à Ioue. Aues autem quæ in ſcopuli cacumine verſantur, adferre illi ambroſiã, vniuerſãmque inſulam mira fragrantia compleri, è rupe, velut è fonte ſcatente: adeſſe dæmones qui Saturnum obſeruent & inſeruiant. Hos olim cum illo amicitia cõiunctos fuiſſe, quum diis atque hominibus imperaret: multáque de futuris rerum euentibus ex ſe prædicere. Sed maxima maximiſque de rebus ſic efferunt, vt Saturni ſomnia videantur. Nam quicquid cogitarit Iupiter in animo id ſomniare Saturnũ. Huiuſmodi quædam nugamenta de Saturno commemorantur in hoc quo dixi libello. Iam illud eruditi lectoris iudicio relinquo, nũquid ad hoc adagium pertineat quòd Pythagorici συμβολικῶς mare Saturni lachrymam appellant, vt teſtatur idem author, commentario de Iſide & Oſiride. Siquidem eſt aqua marina non ſalſa ſolùm & amara, ſed craſſior item & impurior reliquis.

Saturni lachryma.

Cucurbitas lippis. 76

Κολοκύνταις λημᾶς, id eſt, Lippire cucurbitas. Ad ſuperiorem adagij formam pertinet. Ariſtophanes in Nubibus,

> Νῦν γ' οὖν εὖ οἶδ' ὅτι καθεώρας αὐτάς, εἰ μὴ λημᾷς κολοκύνταις. id eſt,
> At nunc ipſas plane cernis, niſi ſors lippis colocyntis.

κολοκύνται Græci vocant quas nos cucurbitas. Verba ſunt Socratis oſtendentis nubes. hoc eſt, Niſi plane nihil vides, & tantas habes in oculis lemas, quantæ ſunt cucurbitæ.

Ollas lippire. 77

Χύτραις λημᾶν, Ollas lippire. Prouerbialis hyperbole, proximæ ſimillima. Lucianus aduerſus ineruditum, & multos coementem libros, χύτραις, inquit, λημῶντι, id eſt, Ollas lippientes.

Lachry-

Lachrymas indicans ollis æquales. Hoc adagium vtrunque quoties ad animum refertur, fit elegantius & iucundius: veluti ſiquis hominem craſſi iudicij, ac vehementer cæcutientis, & turpiter errantis, dicat lippire non lemis, ſed ollis.

Odium agreſte. 78

Μῖσος ἀγροικόν, id eſt, Odium agreſte. Atrox odium veteres ſic appellabant, propterea quòd ruſtici plerumque *μισάνθρωποι* ſunt & acerbius atque implacabilius oderunt. Lucianus contra indoctũ, *Μῖσος δὲ ἄγριον, φασὶν, ὑπὲρ πάντων ἔχεις ἐπὶ τῇ βδελυρίᾳ*, id eſt, Laboras autem agreſti, ſicuti dicitur, omnium odio propter inſolentiam. Vnde & ciuilitatem appellamus morum comitatem, humanitatémque. Et apud Iureconſultos ciuilis actio diſcernitur à criminali. Denique Græci quicquid barbarũ, immane, aut crudele volunt intelligi, id *ἄγριον* vocant.

Ruſtici oderũt implacabiliter. *Ciuilitas.* *ἄγριον.*

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *ſic appellabant, propterea quòd ruſtici plerumque μισάνθρωποι ſunt*] Quin à Luciano hîc ita vſurpetur *ἄγριον*, vt à Phocilide in *ἄγριοι ὀργὴ*, ab Homero in *ἄγριος χόλος*, *ἄγριος θυμός*, neminé inficiaturum puto. At qua in ſignificatione *ἄγριος* hîc vſurpat Homerus? Nimirum pro *θηριώδης*, ſi grammaticis credimus: id eſt pro Ferus, tranſlatione videlicet non à ruſticis, id eſt iis qui agros incolunt, ſed à feris beſtiis ſumpta. Quòd ſiquis fidem grammaticis derogat, at ipſi Homero adhibeat, qui inde ſumi à ſe metaphoram apertè oſtendit, quum ait.

Ἄγριος quid.

> *ᾯ οὔτ' ἂρ φρένες εἰσὶν ἐναίσιμοι, οὔτε νόημα*
> *Γναμπτὸν ἐνὶ στήθεσσι, λέων δ' ὣς ἄγρια οἶδεν.*

Hinc etiã manarunt illa, *ἄγριον κακὸν*, *ἄγριον ἕλκος*. vnde & Latini per vocem ferum interpretantur, non ad ruſticorum videlicet mores, ſed ad ferarum intractabile ingenium reſpici exiſtimantes quibus & *ἀγριόθυμος* poteſt addi. Quinetiam à feris, nõ à ruſticorum moribus, ductam eſſe verborũ *ἀγριαίνειν* & *ἀγριοῦσθαι* metaphorã cõſtat. Iam verò quin Lucianus, ſi ruſticũ (id eſt rurale aut ruſtre quoddam odium ſignificare voluiſſet, alio potius non ambiguo vſus fuiſſet vocabulo, nimirum *ἀγροικικὸν*, minimè dubium eſt. *ἄγριον* enim, itidem vt apud Latinos agreſte, nonnunquam pro rurali, nonnunquam pro fero poſitum reperitur. quanquam in hac ſignificatione ſæpiſſime, in illa autẽ perquã rarò. adeò vt agreſte carmẽ, agreſtẽ muſam, id eſt agreſtium ſeu agricolarum, aut etiam paſtorum, *ἀγροίκων μέλος*, *ἀγροικικὴν μοῦσαν* rectè appellaturi ſimus. *ἄγριον μέλος* & *ἀγρίαν μοῦσαν* vix rectè. illa certè Iulius Pollux habet, hæc nõ item. à quo hoc quoque obſeruandum eſt annotari, *ἄγριον* dici *ἀπὸ τοῦ σκαιοῦ*, *καὶ ἀπὸ τοῦ ἐν ἀγρῷ ζῶντος*. *ἢ μᾶλλον ἀπὸ τοῦ σκαιοῦ*. At verò de *ἀγροικὸν* quod hîc Eraſmus poſuit, quid dicendum eſt? Vnde accepiſſet, ſcire vellem. Niſi fortè ſine authore hanc ſcripturam poſuit: quod facilè inducor vt credam. nam vt *ἄγριον μῖσος* idem ſonare quod *ἀγροικικὸν*, ita etiam *ἀγροικὸν* vel *ἀγροικικὸν* indifferenter ſcribi exiſtimans, fieri poteſt vt apud Lucianũ ſiue *ἄγριον μῖσος* ſiue *ἀγροικὸν* legeretur, perinde eſſe putauerit. At ego nec pro fero nec pro ruſtico, *ἀγροικὸν* vſquam reperio, prætetquam apud Theocritum, & quidem metri lege coactum. Quid ſi ergo *ἀγροικικὸν μῖσος* ſcribatur apud Lucianũ? Huic certè ſcripturæ conſentanea fuerit expoſitio Eraſmica: ſed non tanti eſt eam tueri, vt hoc nomine ſcripturam illam mutare velim. Imò verò ſi in Luciani exemplaribus *ἀγροικὸν μῖσος* legeretur, ea lectio, ſuſpecta mihi eſſet, & ad mutandam in *ἄγριον* tot exempla, quæ attuli, me ſollicitarent. Quibus plus põderis apud nos habere non debet locus quidam Ariſtophanis, in quo *ἀγροῖκος ὀργὴ* inuenitur. præſertim quũ eius ſcholiaſtes duram eſſe hanc expoſitionem ſentiens vt *ἀγροῖκος ὀργὴ* ponatur pro *ἄγριος*, aliam adferat.

Ferarum intractabile ingenium.

V. *id eſt, Laboras*] *φασὶν* hîc prouerbij ſymbolum eſſe non puto. etſi Eraſmus nõ aliũde fortaſſe quàm ex hoc verbo, ſuſpicatus eſt prouerbiale dictum eſſe *ἄγριον μῖσος*. Sic alibi verbum *λέγεται* & participium *λεγόμενον* ſymbola prouerbiorum eſſe falſò exiſtimauit, vt ſuo loco oſtendemus.

V. *rum, immane aut crudele volunt intelligi, id ἄγριον vocát*] Hoc fateor: ſed ad mores ruſticorum in hac appellatione reſpicere nego. nec certè id Eraſmus ipſe dicturus erat, ſi *θηριώδη* & *θηριωδῶς* pro *ἄγριον* & *ἀγρίως* vſurpari recordatus fuiſſet. vt omittam, inter ſylueſtres homines potius quàm inter ruſticos, Timones aliquos ac cyclopes reperiri.

Megarenſes neque tertij, neque quarti. 79

Μεγαρεῖς, οὔτε τρίτοι οὔτε τέταρτοι, id eſt, Megarenſes neque tertij, neque quarti. Dicebatur olim in homines ſupra modum ignauos & contemptos, nullóque honore dignos. Natum adagium ex oraculo quodam. Id quidam, inter quos Stephanus Mneas & Ion, Æginenſibus, alij Megarenſibus redditum exiſtimant. Narrat itaque Mneas, quum AEginenſes in Achaia debellaſſent AEtolos, ac decimam penteconterum cepiſſent, (ea eſt nauis remigum quinquaginta) hanc Apollini Pythio victoriæ monumentum dedicarunt. Rogabántque Deum, qui nam eſſent Græcorum præſtantiſſimi, arbitrantes futurum vt ob eam victoriam ipſis prima laus ab Apolline tribueretur. Oraculum hunc ad modum reſpondit,

In ignauos, nullóque dignos honore.

> *Ἵπποι Θεσσαλικαὶ, Λακεδαιμονίη τε γυναῖκες,*
> *Ἄνδρες δ' οἳ πίνουσιν ὕδωρ καλῆς Ἀρεθούσης.*
> *Ἀλλ' ἔτι καὶ τῶν εἰσὶν ἀμείνονες, οἳ τὸ μεσηγὺ*
> *Τίρυνθος ναίουσι, καὶ Ἀρκαδίης πολυμήλου*
> *Ἀργεῖοι λινοθώρηκες κέντρα πτολέμοιο.*
> *Ὑμεῖς δ' Αἰγιέες, οὔτε τρίτοι, οὔτε τέταρτοι,*
> *Οὔτε δυωδέκατοι, οὔτ' ἐν λόγῳ, οὔτ' ἐν ἀριθμῷ.* id eſt,
> Theſſala equa præſtat reliquis, muliérque Lacæna:
> Porrò viri potant qui pulchra fluenta Arethuſæ.
> Hos quoque prætetea, mediæ gens incola vincit
> Tirynthi, Arcadiæque bidentibus inclytæ albis,
> Argiui ſtimuli bellorum, armiſque potentes.
> At vos AEgini, neque tertius accipit ordo,
> Nec quartus, neque biſſenus, neque denique veſtri
> Vlla vſquam ratio eſt, nuſquam numerusve, locúſve.

Qui ſcripſit commentariolos in Theocritum, refert hoc epigramma paulo diuerſius, nimirum ad hunc modum,

> *Γαίης μὲν πάσης τὸ Πελασγικὸν Ἄργος ἄμεινον,*
> *Ἵπποι Θρηΐκιαι, Λακεδαιμόνιαι τε γυναῖκες,*
> *Ἄνδρες δ' οἳ πίνουσιν ὕδωρ καλῆς Ἀρεθούσης.*
> *Ἀλλ' ἔτι καὶ τῶν εἰσὶν ἀμείνονες, οἳ τὸ μεσηγὺ*
> *Τίρυνθος ναίουσι, καὶ Ἀρκαδίης πολυμήλου,*
> *Ἀργεῖοι λινοθώρηκες κέντρα πτολέμοιο.*
> *Ὑμεῖς δ' ὦ Μεγαρεῖς οὔτε τρίτοι, οὔτε τέταρτοι,*
> *Οὔτε δυωδέκατοι, οὔτ' ἐν λόγῳ, οὔτ' ἐν ἀριθμῷ.*

Callimachus item in epigrammatis ad Megarenſes retulit prouerbium,

> *Τῆς δὲ ταλαίνης*
> *Νύμφης, ὡς Μεγαρέων, οὐ λόγος, οὐδ' ἀριθμός.*
> Sed veluti Megarenſibus accidit olim,
> Nymphæ infelicis non locus, aut ratio.

Item Theocritus in Catellæ amore,

> *Ἄμμες δ' οὔτε λόγω τινὸς ἄξιοι, οὐδ' ἀριθμητοὶ,*
> *Δύστανοι Μεγαρῆες ἀτιμοτάτῃ ἐνὶ μοίρᾳ.* id eſt, Nullo in numero eſſe.
> Noſtri nec ratio eſt, numero neque ponitur vllo,
> Extremæ ſortis veluti quondam Megarenſes.

Eſt & inter amantes ordo, quum hic primus eſt apud amicam, ille ſecundus, alius tertius aut quartus. Quemadmodum & in teſtamentis eſt primus, ſecundus & tertius hæres. Effertur etiam hac forma prouerbium, *τῆς Μεγαρέων ἄξιοι μερίδος*, id eſt, Megarenſium parte, ſeu loco digni. Huc ſpectat & Homericum illud Iliados β,

Inter amantes ordo.

> *Οὔτε ποτ' ἐν πολέμῳ ἐναρίθμιος, οὔτ' ἐνὶ βουλῇ.*
> Nuſquam in conſiliis, nuſquam numeratur in armis.
> Refertur ex Euripide,
> *Δειλοὶ γὰρ ἄνδρες οὐκ ἔχουσιν ἐν μάχῃ*
> *Ἀριθμὸν, ἀλλ' ἄπεισι κἂν παρῶσ' ὅμως.* id eſt,
> Formidoloſi nullum habent in prælio
> Numerum, ſed abſunt, licet ibi adſint maxime.

Hanc figuram & Latini videntur exprimere. M. Tull. Neminem eſſe puto, qui modo in aliquo numero ſit. hoc eſt, qui ſit alicuius momẽti, alicuius precij. Idem Philip. 3. Bombalio quidam pater, homo nullo numero, nihil illo contemptius. Plutarchus in Sympoſiacis, *Τῶν δ' ἐμῶν πολιτῶν ὥσπερ Μεγαρέων οὐδεὶς λόγος*. id eſt, Atqui meorum ciuium, veluti Megarenſium nulla ratio. Idem aliàs in eodem opere, *Τῶν δὲ Δημοκριτείων, ἔφη, εἰδώλων ὥσπερ Αἰγιέων ἢ Μεγαρέων ἀριθμὸς οὐδεὶς οὐδὲ λόγος*. id eſt, Atqui Democritarum, inquit, imaginum, perinde vt Megarenſiũ aut AEginenſium, nullus numerus, neque reſpectus. Equidem arbitror & Ariſtophanem huc leuiter alluſiſſe quum ſcribit in Acharnenſibus,

> *Ὡς χρὴ Μεγαρέας μήτ' ἐν γῇ, μήτ' ἐν ἀγορᾷ,*
> *Μήτ' ἐν θαλάττῃ, μήτ' ἐν ἠπείρῳ μένειν.* id eſt,
> Megarenſibus nefas manere eſſet neque
> In terra alicubi, nec foro, nec in mari,
> Neque continente.

Siquidem excludens Megarenſes quatuor locis, nimirum ad illud reſpexit *οὔτε τέταρτοι*. Quanquam in verſibus, opinor non abeſſe mendum, videlicet in *μήτ' ἐν γῇ*, niſi fortè quarto loco ſibi permittit ſpondeum, quemadmodũ permittit anapæſtum. Mihi ſubolet huc & M. Tullium alluſiſſe, quum in Bruto ſuo ſic loquitur, Duobus igitur ſummis Craſſo & Antonio, L. Philippus proxime accedebat, ſed longo interuallo, tamen proximus. Itaque eum, etſi nemo intercedebat, qui ſe illi anteferret, neque ſecundum tamen, neque tertium dixerim. Nec enim in quadrigis eum ſecundum numerauerim, aut tertium, qui vix è carceribus exierit, quum palmam iam primus acceperit: nec in oratoribus, qui tantum abſit à primo, vix vt eodem curriculo eſſe videatur. Simili forma M. Tullius in Academicis lib. 2. dixit quintæ claſſis Democritum: Quis, inquit, hunc philoſophum non anteponat Cleanthi, Chryſippo, reliquiſque inferioris ætatis, qui mihi cum illo comparati, quintæ claſſis videntur? Id eſt poſtremi ordinis. E diuerſo primæ claſſis dicuntur, qui cæteris præferuntur: & nulla claſſe, qui prorſus contempti.

Quintæ claſſis homo. *Primæ claſſis homines.*

Tranſlatum à Claſſibus, in quas Seruius Tullius rex diuiſit populum Romanum pro cenſus modo. Florus epitome 49. dixit vltimæ ſortis hominem vehementer obſcurum. Andriſcus, inquit, vltimæ ſortis homo, Perſei regis ſe filium ferens &c. Item epitome 19. C. Glauciam dixit vltimę ſortis hominem. Hoc fiet lepidius ſi transferatur ad animi res: veluti ſi dicas, vltimę ſortis ingenium aut orationem cum aliorum ſcriptis vix conferendam, extremæ claſſis orationem. Ad hanc pertinet formam, quum dicunt hominem primæ notæ, poſtremæ notę. Et M. Tullius, ſalutem appellat de meliore nota ſalutationem accuratam. Ad perſonam accommodauit Catullus

-Et quiſquis de meliore nota.

Id tranſlatum videtur à negociatoribus, qui vino aut panno notam affigunt indicantem mercis precium.

Vltimæ ſortis homo. *Primæ notæ homo.* *De meliore nota ſalutare.*

Lepus pro carnibus. 80

Λαγὼς περὶ τῶν κρεῶν, id eſt, Lepus de carnibus: ſubaudi periclitatur. In eos dicitur, qui ob aliquam ſui vtilitatem in diſcrimen vocantur. Nam leporem non inſectamur quòd noceat, ſed quòd pulpamentum habeat. Eſt enim animal & eſculentum & timidum, atque inerme: vt natura, hominum eſcis leporem genuiſſe videatur. Rheginenſes autem vulgo lepores dicti ſunt vtpote pauidi ac formidoloſi. Effertur etiam ad hunc modum adagium, ὁ λαγὼς περὶ τῶν κρεῶν τρέχει, id eſt, Lepus pro carnibus currit. De iis qui magno ſuo periculo, aut capitis etiam diſcrimine, atque ob id acriter decertāt. Trāſlata metaphora à venatu, in quo lepus quoniam intelligit ſeſe ad necem peti, perniciſſimo curſu fugit, adeò vt non raro deficiat, medioque in curſu exanimetur. Qua de re Plutarchus in commentario de terreſtrium & marinorum animantium prudentia, narrat quiddam haudquaquam indignū quod hoc inſeratur loco: Οἱ δὲ κύνες ἀποκτείναντες μὲν αὐτοὶ τὸν λαγὼν, ἥδονται διασπῶντες καὶ τὸ αἷμα μετὰ θυμοῦ λάπτοντες. ἐὰν δὲ ἀπογνοὺς ἑαυτὸν ὁ λαγὼς, ὥσπερ πολλάκις, ὅσον ἔχει πνεύματος ἀναλώσας εἰς τὸν δρόμον ἐκλίπῃ, νεκρὸν καταλαβόντες οὐχ ἅπτονται τὸ παράπαν, ἀλλ' ἵστανται τὰς οὐρὰς κινοῦντες, ὡς οὐ κρεῶν χάριν, ἀλλὰ νίκης καὶ φιλονεικίας ἀγωνιζόμενοι, id eſt, Porro canes quum leporem inſequuntur, ſiquidem occiderint ipſi, gaudent dilacerare, atque alacres ſanguine ſeſe contaminant, obliniúntque. quòd ſi lepus deſperans de ſeſe quemadmodum accidit ſæpenumero, quicquid habet halitus, id omne quàm intentiſſimo curſu cōſumpſerit atque ita defecerit, canes exanimem repertum omnino non attingunt verum conſiſtunt mouentes caudam, perinde quaſi non carnium gratia decertarint, ſed magis de victoria contenderint. Charon apud Ariſtophanem in Ranis:

--Δοῦλον οὐκ ἄγω
Εἰ μὴ νεναυμάχηκε τὴν περὶ τῶν κρεῶν. id eſt,
Seruum haud veho, nauale ni peregerit
Certamen, ac pro carnibus pugnauerit.

Adſcribit hoc loco Ariſtophanis interpres, apud Arginuſam ſeruos non pro pecunia, aut alio quouis præmio, ſed pro vita dimicare ſolere. Idem in Veſpis.

ποιήσω δακεῖν τὴν καρδίαν,
Καὶ τὸν περὶ ψυχῆς δρόμον δραμεῖν. id eſt,

Effecero vt cor mordeas, curſumque curras pro capite ac vita. Idem in eadem fabula,

Ἠ λαγῷ᾽ ὑπέδραμες ἢ λαμπάδα μᾶλλον; id eſt,

Leporem cucurriſti. ánne lampadem magis? Plutarchus in Dialogo quē ſcribit aduerſus Epicurum, παπαὶ εἶπε γελάσας, εἰς τὴν γαστέρα τοῖς ἀνδράσιν ἐναλεῖσθαι, καὶ τὸν περὶ τῶν κρεῶν ἀποδεῖξαι. id eſt, Pape, inquam ridens, in ventrem ipſum viris inſultum facturus videris, & ad curſum qui pro carnibus dicitur, adacturus. Significat autē eum Epicureos in ſummum diſcrimen adducturus, quòd aduerſus voluptatis aſſertores propoſuiſſet, nec iucundè viui poſſe ſecundum Epicurum. Suſpicor alluſum ad priſcas hiſtorias, quæ referunt aliquoties bellum natum inter populos ob direptas è ſacrificiis carnes. Ita Pindarus in Nemeis,

Ἱππείας περὶ κρεῶν ἐμάχεσσ' ἄγων. id eſt,
Vbi pro carnibus pugnas geſſit.

Lepus, quale animal.

Carpathius leporem. 81

Ὁ Καρπάθιος τὸν λαγὼν, id eſt, Carpathius leporem. Dicebatur in eos, qui ſibi rem noxiam accerſerent. Hinc deductum adagium, quod quum in Carpathiorum inſula lepores non eſſent, illi curarunt importandos aliunde. Verum vbi eius animantis magna vis increuiſſet, vt eſt mira fœcunditas, fruges inſulæ populari cœperunt. Refert & interpretatur parœmiam Iulius Pollux, quinto De rerum vocabulis libro. Addit nec in Ithacenſium inſula naſci lepores, nec in Sicilia fuiſſe priuſquam Anaxilas Rheginenſis eos importaſſet, vnde victor in Olympiacis, Rheginenſium nomiſmati curtum inſculpſit & leporem. Refert item & interpretatur Ariſtoteles libro Rhetoricorum tertio.

In eos, qui ſibi noxam arceſſunt.

Γρύζειν. 82

Γρύζειν, prouerbio dicunt hiſcere ſeu mutire. Sunt qui putent γρύζειν eſſe vocem ſuillam edere, deductam ἀπὸ τοῦ γρῦ, de quo meminimus alibi. Vnde & Grylli nomen effictum apud Plutarchum, & Grunni Corocottę porcelli, cuius meminit diuus Hyeronimus. Ariſtophanes in Pluto,

Γρύζειν δὲ καὶ τολμᾶτον ὦ καθάρματε; id eſt,
Audetis & mutire ſceleratiſſimi?
Idem in eadem fabula,
Ἀλλ' ἀπόλοιο, καὶ μὴ γρύξῃς. id eſt,
Imò pereas, né ve quid hiſcas.

Simili figura Terentius dixit in Adelphis, quid gannis? Et in Phormione, Quod illi ad aurem obganniat.

Gryllus. *Gannire.*

Nullum animal. Quod animal. 83

Prouerbialis videtur & illa figura, Nullum animal, & quod animal. Ariſtophanes in Pluto,

ποῖα γὰρ ἐστὶν ὦ πόνηρ' ὁ δεσμὸς;
Οὐδὲν γὰρ ἐστι θηρίον ἰταμώτερον. id eſt,
Inopia nanque eſt heu miſer, qua ſcilicet
Haud aliud vſquam eſt animal exitialius.
Idem in Auibus,
Τουτὶ δὲ τί ποτ' ἔστιν τὸ θηρίον; id eſt,
Vſura at ipſa quæſo, quæ nam bellua eſt?

M. Tullius ad Atticum, Terentij Veſtigium nullum agnoui, Metagenes certe periit. Fecit iter per poſſeſſionem, in qua animal reliquum nullum eſt. Nec abludit ab hac figura Plautinum illud, Regulus bipedum nequiſſimus.

Ne muſca quidem. 84

Huic affinis eſt & illa prouerbialis hyperbole, Ne muſca quidem: qua maximam hominum ſolitudinem ſignificamus. Plautus in Truculento: Quas tu mulieres mihi narras, Vbi muſca nulla fœmina eſt in ædibus? Huc alluſit Vibius Criſpus orator delectationi natus, vt ait Fabius:

Cuius erant mores, qualis facundia,

Quemadmodum ſcripſit Iuuenalis, quum rogatus ecquis eſſet cum Cæſare in cōclaui, reſpondit, Ne muſcam quidem intus eſſe. Ancipiti ioco Domitiani conſuetudinem notans, cui mos erat quotidie ſibi ſecretum horarium captare nec interim aliud ferè agebat, niſi quòd muſcas captas ſtylo configeret.

De ſolitudine maxima.

Communis Mercurius. 85

Κοινὸς ὁ Ἑρμῆς, id eſt, Cōmunis Mercurius. Lucianus in Votis Οὐκοῦν τὸ τοῦ λεγομένου τοῦτο, κοινὸς Ἑρμῆς, φασὶν, ἐς μέσον καταθεὶς ἰέναι τὸν πλοῦτον. id eſt, Itaque quòd paſſim in ore eſt omnibus, cōmunis, vt aiūt, Mercurius opéſque in mediū allatas depone. Plutarchus in libello, cui titulus, ὅτι μάλιστα τοῖς ἡγεμόσι δεῖ τὸν φιλόσοφον διαλέγεσθαι, ἀλλ' ἀμουσία καὶ ἀπειροκαλία τὸν κοινὸν Ἑρμῆν ἰμπεχλαιον καὶ ἰμμισθον ποιεῖ, id eſt, Sed imperitia & inelegantia communem Mercurium, cauponatorem & quæſtuoſum factum eſſe. Quidam hinc natam parœmiam arbitrantur, quòd Mercurius, vt eſt furtorum author ac repertor, primus oſtendit, quæ furto parta ſint, ea in mediū communiter oportere deponere. Alii malunt huc referre, quòd Mercurius ſit orationis author, per quam inter homines omne commercij genus conſtat: vnde & medius inter ſuperos atque inferos à poetis fingitur pariter ſuperis deorum gratus & imis, quòd ſermo animi interpres, ſummos cum infimis, reges cum plebe conciliet. Extat ſuper hac re fabella non illepida Ariſtidis in 2. lib. quem aduerſus Platonē cōſcripſit in defenſionē Rhetorices. Eam hoc magis libuit adſcribere, quòd is author haudquaquam adhuc vulgo notus eſt. Νῦν δὲ καὶ ἀνθρώπων γεγονότων, τὴν ἀρχὴν ἐξ ἀνάγκης [illegible] ἐκ ταὐτοῦ [illegible] ὅτι χρῶνται. [illegible] μαχόμενοι [illegible] ζῴου ἀρχὴν [illegible] [illegible] [illegible] Ὅμηρος [illegible] γένους [illegible] ἀλλήλων [illegible] [illegible] Πρόμηθεὺς [illegible] [illegible] Ἑρμῆν [illegible] [illegible] Προμηθεὺς [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Mercurius, medius inter ſuperos, & inferos.

[illegible] Quæ ſiquis Latine malit, ſenſum vtcunque reddemus. In initio quum recens eſſent homines nati, magnus inter hos ac reliqua animantia tumultus erat, perturbatióque ſuper terram, propterea quòd non poſſent inuicem vti ſeſe. Nec enim vlla res intercedebat quæ illos conciliaret: verùm qui potentiores erant, opprimebant inferiores. Neque ſatis erant idonei, vt reliquis animantibus reſiſterent. Omnibus enim illis omni ex parte inferiores erant, aliáque in re ab aliis vincebantur, veluti ab vniuerſo genere volucrum celeritate. Vnde factum eſt vt quod ait Homerus, Pygmæis accidere à gruibus, id tum temporis paſſim à robuſtioribus auibus paterentur mortales. Rurſum quantum ad vires attinebat, longè ſuperabantur & à leonibus, & ab apris, & aliis item compluribus. Atque hunc in modum ſilentio peribant. Iam verò quo ad munitionem ornatúmque corporis, non ceruis modo, verumetiam cochleis cedebant, neque cuiquam ex ipſo ſuppetebat quod ad tuendam vitam erat opus. Itaque quum ad eum modum interiret hominum genus, ac paſſim [illegible], Prometheus, vt ſemper eſt hominum ſtudioſus, orat reaſcendit in cælũ, mortalium nomine: non ille quidem miſſus ab eis, neque enim dum id temporis legatos vllos erat cernere, ſed ipſe vltroneus abiit. At Iupiter partim in gratiam Promethei, maxime qui iuſta poſtulare videretur: partim negocio apud ſeſe conſiderato, filium ſuum Mercurium iubet ad homines deſcendere, Rhetoricen ſecum adducentem. Edixit autem vt eam mortalibus impertiret, non quemadmodum Prometheus omnibus ex æquo, ſenſus, reliquáque corporis membra, perinde quaſi theatralem pecuniam diſpertiens, vt omnes ex æquo Rhetorices eſſent participes, non aliter quàm oculorum, manuum ac pedum: ſed vt præſtantiſſimos quoſque, ingeniòque generoſiſſimo, & indole pollentiſſima præditos deligeret, atque iis demum munus hoc impertiret, vt pariter & ſuam ipſorum & aliorum incolumitatem tueri poſſent. Porrò poſtea quàm Rhetorica iam ad mortales perueniſſet, cum negotium, quod habebant cum belluis moleſtiſſimum, licebat effugere, tum verò deſierunt vndequaque inter ſeſe ſimultatem exercere, reperto commerciorum initio. Digreſſique de montibus, alij in aliam orbis partem iungebantur, principio quidem ſub dio viuentes: pòſt autem vbi verbis inter ſe communicaſſent, & ciuitatem condiderunt, ac diſtributi ſunt: non quemadmodum antea, temere, verum in ordines plebis ac belli duces, ſanctiſque legibus tum principes, tum Reipub. ſtatum inſtituerũt. Diis munera cœperunt offerre, primitias auſpicantes ab oratione, quibus nunc quoque vel maximè gaudere deos conſentaneum eſt. Quandoquidem hac contingit vt primum eſſe deos cognoſceremus. Hinc deinceps ita creuit homo, vt qui initio debilis fuerat atque inualidus, poſtea in altum tolleretur: quique antea pro nihilo habitus, ac deſpectus erat, deinceps factus eſt omnium quæ ſunt in terra dominus, cui quibus vti liberet; ius eſſet, non alio propugnaculo ſibi parato quàm oratione. Atque hic nobis ſit fabulæ finis. Hactenus Ariſtides. Extat, ſi ſatis commemini, fabella non diſſimilis apud Platonẽ in Protagora.

Hominum, rerum naturam conditio.

Opprimebantur a potentioribus inferiores.

Veſtitu carebant.

Rhetorica beneficio, homines ſe mutuo iuuare cœperunt.

Homo, omnium factus dominus.

Ale luporum catulos. 86

Theocritus in Hodæporis:

[Greek] id eſt,

Paſce canes qui te lanient, catulóſque luporum.

In ingratos.

Prouerbium eſt, teſte interprete, in eos qui læduntur ab iis de quibus bene meriti ſint, aut in ingratos. Addit ille dictum Socratis, [Greek], Malis faciens bene nutri lupos. Nam plerunque ſolet id vſu venire illis qui catulos luporum enutriunt. Extat ſuper hac re non inelegans Epigramma, quanquam incerto authore, de oue lupi catulum alente ſuis vberibus:

[Greek]
[Greek]
[Greek]
[Greek] id eſt,

Lacto lupum vberibus propriis, non ſponte, ſed horſum
Me demens adigit paſtor vt id faciam.
In me rurſus erit fera poſtquam creuerit ex me.
Natura haud vnquam vertitur officiis.

De canibus autem ſumptũ eſt ex Actæonis fabula, à ſuis ipſius canibus dilacerati. Nam & hoc indicant enarratores Theocriti: ex quibus facile liquet quodnam ſit illud prouerbium antiquum cuius meminit M. Varro in libris De re ruſtica, tractans de canibus alendis. Diligenter, inquit, vt habeant cibaria prouidendum. Fames enim hos ad quærendum cibum ducet, ſi non dabitur: & à pecore abducet, ſi non præbebitur. Niſi, vt quidam putant, & illuc peruenerint, vt prouerbium atterant antiquum, vel etiá vt aperiant de Actæone, atque in dominum adhibeant dentes. Idem in Phœbo, citante Nonio, Crede mihi plures dominos comedere ſerui, quàm canes. Quaſi id Actæon occupaſſet, & ipſe prius ſuos comediſſet, &c. Huc vſque Varronis relata. Cæterum legimus & leones & dracones, nutritiis ſuis gratiam officij retuliſſe. Verum nulla eſt fera tam ingrata, quæ ſit cum hominibus ingratitudine conferenda.

Plures ſerui comedunt dominos, quam canes.

E dolio hauris. 87

Ex [Greek], id eſt, E dolio haurire dicebatur olim qui abundabat rebus optatis. Eſt enim dolium vas vinarium ingens, vnde largiter haurire licet: neque facile ſentitur detrimẽtum, videlicet in tanta copia. Theocritus in [Greek]

Ex [Greek] id eſt,

Dolia plena fluunt tibi, ſed mihi vix ſat aceti eſt.

Scholiaſtes admonet prouerbium dici ſolitum de iis quibus adeſſet benigna rerum copia. Diuitum eſt habere dolia, pauperes vappam bibunt e lagœnis. Nam vini vis quo copioſior eſt, hoc ſuauior eſſe conſueuit: vbi paulum eſt liquoris, celerius vapeſcit. Admonet & Heſiodus, dimidiato dolio parcendum eſſe, quòd ſera ſit in fundo parſimonia. Huic ſimillimum eſt quod ſubinde occurrit apud Chryſoſtomum, [Greek] id eſt è fontibus, quoties vberem paratámque rerum copiam ſignificat. M. Tullius in Bruto, dixit eos è dolio potare, qui vinum adhuc feruens bibunt: quòd vinum expreſſum primum doliis excipitur: vbi deferbuerit aliquantulum, conditur in vaſa. Ipſius verba præſtat adſcribere: Vt ſiquis, inquit, phalerno vino delectetur, ſed eo nec ita nouo, vt proximis conſulibus natum velit: nec rurſus ita vetere vt Opimium aut Anicium conſulem quærat. Atqui eæ notæ ſunt optimæ, Credo, ſed nimia vetuſtas non habet eam quam quærimus ſuauitatem, nec eſt iam ſane tolerabilis. Num igitur qui hoc ſentiat, ſi is potare velit, de dolio ſibi hauriendum putet? Minimè, ſed quandam ſequatur ætatem. Sic ego iſtis cenſuerim, & nouam quaſi de muſto & lacu feruidam orationem fugiendam: nec illam præclaram Thucydidis nimis veterem tanquam Anicianam notam perſequendam. Hactenus M. Tullius. Nec arbitror alienum ab hac forma quod Athenæus lib. 11. ex Hipponacte citat, [Greek], id eſt è mulctro bibere, Scazontes Hipponactis ſic habent,

Vinum copioſius, ſuauius.

Ex fontibus haurire.

E mulctro bibere.

[Greek]
[Greek] id eſt,
Mulctro bibentes: nam calix eis deerat,
Quippe hunc miniſter forte fregerat lapſus.

Vnà cum ipſo caniſtro. 88

[Greek], id eſt, Vnà cum ipſo caniſtro. Quadrat in eos qui rem intemperanter profundunt, deuorántque & abligurriunt. Mos enim erat antiquis, vt teſtatur Didymus, vt cœnæ caniſtris inferrentur. Citatur apud Zenodotum Plato,

[Greek]
Ipſo caniſtro cuncta rapuiſti ſimul.

Prius locuſta bouem pariet. 89

Prius locuſta bouem pariet, [Greek]. M. Varro de lingua latina libro 3. refert ex Ennio verſum hunc,

Atque prius pariet locuſta lucam.

Nam lucas antiqui boues appellabant ob magnitudinem.

Lucæ boues, elephantes.

Per tenebras quæ apud Quercum. 90

[Greek], id eſt, Per tenebras quæ apud Quercum. de ingenti ac fatali calamitate dicebatur. Zenodotus Ariſtotelem citat authorem, in politia Samiorum, Prienenſes plurimos à Mileſiis occiſos fuiſſe iuxta locum cui nomẽ Quercus. Vnde receptum, vt Prienenſium mulieres, eius calamitatis memores per tenebras, quæ circa Quercum eſſent, iurarent. Huius hiſtoriæ ſimul & adagij meminit & Plutarchus in Problematis, ad hanc ferme ſententiã. Quum bellum eſſet inter Prienenſes & Samios, initio mediocribus damnis inuicem ſeſe afficiebant: deinde iuſto prælio commiſſo, mille Samii à Prienẽſibus occiſi ſunt. Septimo pòſt anno congreſſi cum Mileſiis, primos quoſque ciuium, ac nobiliſſimos ſimul vno prælio amiſerunt. Quo tempore Bias ille ſapiens Samum à Prienenſibus orator miſſus, egregiam laudem adeptus eſt. Poſt eam itaque calamitatem atrocem ac miſerandam, Prienenſium fœminæ per tenebras quæ circa Quercum erant, obteſtari ac deierare cœperunt, quòd liberos, parentes, maritos chariſſima quæque pignora eo loco perdidiſſent.

Hiſtoria Prienenſium a Samiis occiſorum.

Concupiuit aſſam farinam. 91

[Greek], id eſt, Cõcupiuit aſſam farinam. In eum dicebatur qui domeſticam tenuitatem pertæſus, apud alios lautiorem vitam quæſiſſet. Dictum eſt autem in Platonem, qui relictis Athenis, ter in Siciliam ad Dionyſium nauigauit, quo fortunam ſuam redderet lautiorem, quemadmodum interpre-

In eos, qui ſua ſorte non contenti, lautiorẽ quærunt.

Platonis in Siciliam nauigatio. tantur æmuli. Nam hanc profectionẽ probro illi datam fuiſſe teſtatur etiam Ariſtides in oratione qua tuetur oratores quatuor aduerſus Platonis calumniá. Diogenes authore Laertio, quum animaduertiſſet Platonem in opiparo quodam cõuiuio, à reliquis temperantem cibis, & oleis duntaxat vtẽtem taxauit hominis ambitioſam abſtinentiam: Τί ὁ σοφὸς εἰς Σικελίαν πλεύσας τῶν τραπεζῶν τούτων χάριν, νῦν παρακειμένων οὐκ ἀπολαύεις; id eſt, quid homo ſapiens, cum ob huiuſmodi menſas in Siciliam nauigaris, nunc appoſitis non frueris? Ad quod ita Platonem reſpondiſſe narrat: Νὴ τοὺς θεοὺς Διόγενες κἀκεῖ τὰ πολλὰ πρὸς ἐλαίαις ἦν, καὶ τὰ τοιαῦτα ἐχόμην. id eſt, Per deos Diogenes & illic plerumque oleis, atque idgenus cibis vtebar. Ad quod ruſum Diogenes, Τί οὖν ἐδεῖ πλεῖν εἰς Συρακούσας, ἢ τὸ τότε ἡ Ἀττικὴ οὐκ ἔφερεν ἐλαίας, id eſt, Quorſum igitur attinebat Syracuſas nauigare? Num id tẽporis Attica non ferebat oleas? Theocritus in Cyniſcis:

Ἥψατο μὰν καὶ τῆνον ἐμὶν δοκέω, ἀλφίτω ἀλφέρω. id eſt,

Aſſa farina, quid. Nam puto & hic aſſæ correptus amore farinæ.

Porrò farinam aſſam, nouam & lautiorem victus rationem vocat, propterea quòd priſcos illos pulte duntaxat victitaſſe legimus, videlicet clibano coquendi panis vſu nondum reperto. Vnde & Annus ille Ægyptius qui primus panarium clibanum excogitauit, in prouerbii iocum abiit, tanquam qui rem nouam eſſet commentus, quemadmodum alibi retulimus. De deliciis coquendi panis, multa recenſet Plinius libro 18. cap. 11.

Battologia, Laconiſmus. 92

Βαττολογία, Græcis multiloquium vocatur, à Batto quopiam inepto poeta, qui hymnos quoſdam conſcripſit prolixos, in quibus eadem crebrius iterabantur. Hinc vox etiam conficta, βαττολογεῖν, quæ quidem adeo vulgo fuit vſurpata, vt ea Matthæus Apoſtolus ſit vſus. Sic enim apud hunc loquitur Chriſtus, προσευχόμενοι δὲ μὴ βαττολογήσητε ὥσπερ οἱ ἐθνικοί. id eſt, Orantes autem, ne battologiſſetis, more Gentilium. E diuerſo Λακωνισμὸς, id eſt, Laconiſmus, in breuiloquentiæ ſignificationem abiit: quo modo vſurpatur aliquoties apud M. Tullium in epiſtolis.

Batti ſilphium. 93

De raro honore. Βάττου σίλφιον, id eſt, Batti ſilphium, Græci nouum & rarum quempiam honorem prouerbio vocant. Ariſtophanes in Pluto,

Οὐδ' ἂν εἰ δοίης γέ μοι
Τὸν πλοῦτον αὐτὸν, καὶ τὸ Βάττου σίλφιον. id eſt,
Nec ſi mihi donaueris
Ipſúmque Plutum, ipſúmque Batti ſilphium.

Negat ſe ſycophanta quieturum, etiam ſi præmium quantumuis magnum detur. Idem in Equitibus.

Τὸν κύλον οἶσθ' ἐκεῖνον
Τὸ σιλφίου τὴν ἄξιον γενόμενον; εἶδα μὲν τοι. id eſt,
Noſtine ſtipitem illum?
Qui dignus habitus ſilphio eſt? notus quidem eſt mihi ille.

Battus Cyrenem condidit. Interpres diuerſam originem adagionis adſcribit. Battus à Thera iuxta Cretam inſula, profectus, oraculo monitus Apollinis, vel, vt alii tradunt domeſtica pulſus ſeditione, Cyrenen condidit. Cui quum Afri beneficii memores ſummum hono-

Silphiũ herba. rem habere ſtuderent, donarunt illi ſilphium herbam apud illos omnium pulcherrimam, ſimulque nomiſma ferentes, in cuius altera parte, regia facies erat inſculpta, altera ſilphium quo fuerat à ciuitate donatus. Cuius rei meminit & Ariſtoteles in Republica Cyrenæorum. Sed fuſius narrat Herodotus in Melpomene, addens, apud Libyas regem Battum appellari, & hoc nomine compellatum ab oraculo, ſignificante fore regem. Sunt qui dicunt imaginem fuiſſe datam: ſunt rurſum qui anulum, in quo ciuitas erat expreſſa, regi ſilphium deferens. Porrò ſilphium inter herbas primam gloriam obtinet, cuius & folia, & fructus, & caulis, & ſuccus pretioſiſſimus ſit Vnde Ampeliotæ (ea gens quædam eſt Africæ) Delphis ſilphii caulem conſecratum ſuſpenderunt, vt author eſt Alexandrides. Hæc ferme adfert in Plutum: nec diſſident quæ Suidas memorat. At idem in equites ſcribit, ſilphium fruticem eſſe inamœni odoris: rurſus iuxta alios amœni, & ad medicamenta vtilem. cuius vſum primus inueniſſe creditur Ariſtæus Apollinis & Cyrenæ filius, qui & mellis inueniſſe traditur. Illud quid ſibi velit, neſcio: Ariſtophanis interpres ait, in altera nomiſmatis parte inſculptam βασιλείαν, id eſt, regnum, ſeu regiam, ſi transferas tonum. pro eo Zenodotus legit Ammonẽ. ſic enim habet, καὶ τοῦ νομίσματος, τῇ μὲν ἔχειν Ἄμμωνα, τῇ δὲ ἔχειν σίλφιον ἐντετυπωμένον. id eſt. Nomiſmatis altera parte Ammonem, in altera ſilphium expreſſerant. Ammonem, vt arbitror, ſentiens Iouem regnorum largitorem, ſi quidem Homero credimus Huius Batti meminit & Pindarus in Pythiis: Χρῆσεν οἰκιστῆρα Βάττον καρποφόρου Λιβύας. id eſt, Reſpondit habitatori Batto frugiferæ Africæ. Eruditi quidam putant ſilphium laſerpitii genus eſſe.

Ne malorum memineris. 94

Thraſybuli lex. Μὴ μνησικακήσῃς, id eſt, Ne malorum memoriam refrices. Thraſybulus, vbi ciuitatem Athenienſium triginta tyrannorum ſæuitia liberaſſet, plebiſcitum interpoſuit, ne qua præteritarum rerum mentio fieret. Quam malorum obliuionem Athenienſes ἀμνηστίαν, vocant. author Valerius Maximus libro quarto Rerum memorabilium, titulo De animi moderatione. Meminit & M. Tullius in Prima Philippica, his quidem verbis, In quo templo quantum in me fuit, ieci fundamenta pacis, Athenienſiumque reuocaui vetus exemplum. Græcum etiam verbum vſurpaui, quod tum in ſedandis diſcordiis vſurpauerat ciuitas illa, atque omnem memoriam diſcordiarum, obliuione ſempiterna delendam cenſui. Ariſtophanes in Pluto:

Μὴ μνησικακήσῃς εἰ σὺ Φυλὴν κατέλαβες. id eſt,
Mala ne acta refrices, Phyla ſi capta eſt tibi.

Thraſybulus, vbi triginta tyrannos ſuſtulerit. Interpres inter alia tale quiddã commẽtum adſcribit Thraſybulus occupato loco quodam cui nomen Phyla, triginta tyrannos ſuſtulit: poſt vbi arrogantius quiddam dixiſſet, audiſſe μὴ μνησικακεῖν, id eſt, Ne malorum memoriam reuoces: idque dictum, in prouerbium abiiſſe. Probus Æmilius refert, poſt exactos tyrannos Thraſybulum hanc tuliſſe legem, nequis de præteritis actis accuſaretur aut mulctaretur. ea lex dicta eſt obliuionis. Idem ſocios volentes contra legem ſæuire in eos cum quibus redditum erat in gratiam, publice cohibuit, & legem latam confirmauit. Huic pro tantis meritis præmii loco data eſt corona ex duabus virgulis oleaginis, & hoc ciuili honore vir prudens contentus fuit. Admonet adagium, non eſſe refricandam commemoratione præteritorum malorũ memoriam. Sunt autem apud Ariſtophanem verba Mercurii ad

Memoria malorum anteactorum, non refricanda. Carionem ſeruum. Plato libro De legibus 4. Φράσω μὲν δὴ, οὐ μνησικακεῖν βουλόμενος ὑμῖν. id eſt, Dicam certe, non autem quòd velim præteritorum malorum memoriam vobis refricare. Sumptum videtur ex Homero, apud quem aliquoties hic verſus, nempe Iliados ζ, ὲ, τ,

Ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ. id eſt,
Verum hæc acta quidem, mœſti licet ire ſinamus.

Hunc tanquam prouerbialem ſubinde vſurpat Tullius ad Atticum ſcribens. Eódem ſpectat & illud eiuſdem Odyſſeæ ϑ,

-ἔπος δ' εἴπερ τι βέβακται,
Δεινὸν, ἄφαρ τὸ φέροιεν ἀναρπάξασαι ἄελλαι, id eſt,
-ſi dictum eſt verbum durius vllum,
Id procul abripiant venti per inane procellæ.

Plutarchus περὶ τῆς φιλαδελφίας, δεῖ ἐν ἀμνηστίᾳ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τίθεσθαι. id eſt, Oportet eam diem obliuioni tradere. Erit hic vſus prouerbii, ſi iuxta vulpinum illud conſilium, admonebimus aliquem, ne præteritorum malorum memoria ſemet affligat: quandoquidem quod factum eſt, infectum fieri non poteſt. Lucianus in Caucaſo, Ἐς δὲ τὴν αὔριον ταμιεύεσθαι τὸ μῖσος καὶ μνησικακεῖν, καὶ ἑωλόν τινα μῆνιν διαφυλάττειν, ἄπαγε, οὐ πρέπει θεοῖς οὔτε ἄλλως βασιλικόν. id eſt, Cæterum in poſterũ diem reponere odium & malorum meminiſſe, ac pridianam quandam memoriam reſeruare, apage, neque diis dignum neque alioqui regale.

Mentam belli tempore neque ſerito, neque edito. 95

Μίνθην ἐν πολέμῳ μήτ' ἐσθίειν μήτε φυτεύειν. id eſt,
Mentam nec comedas, nec plantes tempore belli.

Menta vires. Ariſtoteles problematum ſectione vigeſima, ſtatim initio refert hoc adagium, cauſam veſtigans vnde dictum hoc in ora vulgi peruenerit Arbitratur autem eſſe cauſam, quod menta corpori frigus adducat: eius rei argumentum eſſe, quod ſemen genitale minuat: frigus autẽ aduerſari fortitudini atque audaciæ ſicut oſtendit ſectionis decimæquartæ vltimo problemate, quum ait eos, qui natura ſunt frigida, formidoloſiores

Nequid fiat alieno tempore. eſſe: contrà, qui calida, audaces. Poteſt & in eum ſenſum deflecti parœmia, vt admoneat nequid alieno tẽpore fiat quod officiat, quemadmodum menta bellum inituris eſt inutilis.

Ad coruos. 96

Βάλλ' ἐς κόρακας, id eſt, abi ad coruos, perinde valet quaſi dicas, abi in malam rem, atque in exitium. Ariſtophanes in Nephelis,

Βάλλ' ἐς κόρακας. τίς ἐσθ' ὁ κόψας τὴν θύραν; id eſt
Apage ad coruos, quis eſt qui pepulit oſtium?
Rurſum in Pluto:
Οὐκ ἐς κόρακας; id eſt,
An non ad coruos? Iterum in eadem fabula:
Ἔρρ' ἐς κόρακας θᾶττον ἀφ' ὑμῶν. id eſt,
Ocyus hinc ad coruos abeas.

Reperitur apud hunc poetam & aliis pleriſque locis. Plutarchus in commentario quem ſcripſit aduerſus Herodotum, taxat eum quod Iſagoram ad Cares, velut ad coruos relegarit. id eſt quod eum Carem fecerit. Eleganter dictum eſt à

Diogene Cynico, Κρεῖττον εἰς κόρακας ἢ εἰς κόλακας, id eſt, Satius eſt ad coruos deuenire, quàm ad adulatores, quòd hi & viuos & bonos etiam viros deuorarent. Zenodotus ſcribit, in Theſſalia locum eſſe quendam, cui nomen inditum Coruis, in quem nocentes præcipites dabantur: atque huius adagij Menandrum etiam meminiſſe. Quidam autem originem adagionis ad huiuſmodi quandam hiſtoriam referre: Bœotiis quondam Arnam incolentibus oraculo prædictum eſt, futurum vt è finibus expellerentur, ſimulatque corui albi apparuiſſent. Euenit deinde vt adoleſcentes aliquot per laſciuiam ac temulentiam coruos, quos ceperant, gypſo oblitos, rurſum emitterent. Quos vbi vidiſſent volantes Bœotij, recordantes oraculum, arbitrabantur adeſſe tempus quo forent ſuis è ſedibus eiiciendi: ſummopere perturbati ſunt. Cæterum adoleſcentes territi & ipſi tumultu, profugerunt, ac locum quendam ſibi mercati ſunt, cui nomen κοράκων, id eſt coruorum. Contigit aliquanto pòſt vt Æoles, eiectis Bœotiis, Arnam occuparent, apud quos hic deinde mos receptus, vt maleficos relegarent in eum locum cui nomen erat Corui. Ariſtophanis interpres paulò diuerſius hanc recenſet hiſtoriam: nempe Bœotiis aliquando à Thracibus ſubuerſis ac profligatis, reſpondiſſe deum, vt ibi ſedem figerēt vbi coruos albos conſpexiſſent, conſpexiſſe autem in Theſſalia iuxta ſinum Pagaſaticum circunuolantes coruos quoſdam ſoli ſacros, quos pueri per luſum gypſatos dimiſerant. Bœotij verò rati iam perfectum oraculi ſymbolum, inibi ſedem conſtituerunt. Sunt qui parœmiam ad coruorum volatum referant, quòd in deſertis ferè locis volitare conſueuerint: vt prouerbium conueniat cum illo, In extremas ſolitudines publicitus deportandum.

Coruus locus quis.

Corui albi.

Coruorum volatus.

Euripides in Hecuba,

οὐχ ὅσον τάχος
Νήσων ἐρήμων αὐτὸν ἐκβαλεῖτέ πη; id eſt,
non huncce ſolitarias
Quantum poteſt aliquò auferetis in inſulas?

Stratonicus citharœdus, apud Athenæum libro octauo, detorquet in cantorem quendam. is quum ei neſcio quis moleſtus eſſet, ψάλλ', inquit, ἐς κόρακας, deprauata per iocum voce ψάλλε pro βάλλε.

Mitte in aquam. 97

Βάλλ' ἐς ὕδωρ, id eſt, Mitte in aquam, hoc eſt, aufer è medio. Dicitur vel in hominem, vel in rem exitio dignam. Tractum à ſupplicio quorundam, qui in profluentem aut mare præcipitabantur. Quæ pœna, peculiaris erat parricidis apud Romanos. Vnde philoſophus in Timone iubet aurum abiici in mare, quod aliquando feciſſe legitur Crates ille Thebanus. Horatius.

Parricidarum pœna.

Vel nos in mare proximum
Gemmas & lapides, aurum & inutile,
Summi materiam mali
Mittamus ſcelerum ſi bene pœnitet.

Mihi non abſurdum videtur ſi referatur ad aquam clepſydrarum diſpenſandam: vt intelligas in ius trahendum: & ad prouerbium quod alio diximus loco, ὑφ' ὕδωρ ὁ πονηρός, id eſt, ſub aquam malus. Effertur adagium etiam hoc pacto, βάλλ' εἰς ὄλεθρον, id eſt, abi in perniciem.

Abi in exitiū.

In Beatam. 98

Βάλλ' εἰς Μακαρίαν, id eſt, Auferre in Beatam. Quibuſdam placet dictum κατ' εὐφημισμὸν, pro eo quod eſt, in rem malam. Fingunt enim, apud inferos locum eſſe quendam cui nomen Μακαρία. Ariſtophanes in Equitibus,

μακαρία.

Ἄπαγ' ἐς Μακαρίαν ἐκποδών. id eſt,
Aufer te hinc procul in Macariam.

Ad conſimilem ferme modum Athenæus Dipnoſophiſtarum libro primo, εἰς Μακαρίαν τὸ λουτρόν. id eſt, In Beatam balneum. Deuouet enim balneum vnde male fuerat affectus. Plato in Hippia maiore, Βάλλ' εἰς Μακαρίαν τὸν ἄνθρωπον. id eſt, Aufer in Beatam hominem. Alij fabulam huiuſmodi allegant. narrant Macariam Herculis filiam fuiſſe, de qua prædictum erat oraculo, vt ſe vltro morti obiiceret. ſic enim Athenas fore liberas ab incurſione Euryſthei, ſiquis Heraclidarum ſe ſponte offerret ad necem. Itaque, Hercule defuncto, quum Euryſtheus illius liberos inſectaretur, atque illi ad miſericordiæ aram confugiſſent, Athenienſes recuſantes eos in hoſtium manus tradere, cum Euryſtheo bellum ſuſceperunt. Porrò edito oraculo, futurum vt Athenienſes ab Euryſthei incurſatione liberarentur, ſiquis è liberis Herculis ſemet inferis deuoueret, Macaria ſeſe ſpontaneæ morti obtulit. Quo facto, congreſſi cum hoſtibus Athenienſes, victoriam reportarunt, cum aliis quamplurimis interfectis, tum Euryſtheo ipſo, ab Hyllo, ſiue Iolao Herculis filio, perempto: cuius caput amputatum ad Alcmenam detulit. Illa defuncti oculos effodit. Cæterum Athenienſes Macariæ tumulum floribus & coronis decorantes, dicebant, Βάλλ' εἰς Μακαρίαν, id eſt, Mitte in Macariam. Hinc igitur ortum adagium. Primum de his ferebatur qui ſeſe per virtutem in periculum ſponte demitterent: deinde de quouis piaculo dici cœptum. Pauſanias refert, Macariam eſſe paludem in Marathone, in qua magna vis Perſarum periit, ignoratione viarum in ipſam prolapſa, qua ex re natum videri poteſt prouerbium. Huc allu ſit Stratonicus citharœdus apud Athenæum libro octauo; qui iratus diſcipulo Macedoni quòd nihil rectè faceret, εἰς Μακεδονίαν, inquit: ex Macaria faciens Macedoniam: ſimul alludens ad illud prouerbium, Domi non hic Mileſia.

Macaria Herculis filia.

Alabanda fortunatiſſima. 99

Ἀλάβανδα Καρῶν εὐτυχεστάτη, id eſt, Alabanda Carum fortunatiſſima. Stephanus in commentario de vrbibus, tradit, Alabandam Cariæ ciuitatem eſſe conditam à Care, à cuius filio nomen ſortita ſit. Siquidem is poſtquam in equeſtri prælio ſtrenue nauaſſet operam, Alabandus eſt dictus. Cares enim ſua lingua, Ala vocant equum, Banda victoriam: eámque vocem apud Romanis etiam in vſu fuiſſe, vt bandam victoriam dicerent. Equidem opinor hinc Germanis durare vocem eam, qua præpotentem & antiquæ nobilitatis principem, Banderum vocant, vt qui victor olim hoc honoris virtute bellica ſibi pepererit. Addit ex Philoxeni in Odyſſeam Homeri commentariis, ſolœciſmi genus eſſe quod Alabandiacum vocetur: veluti ſi quis μὴ pro οὐ ponat, aut apud nos non pro ne, aut quod pro vt quandoquidem Homerus quoque Caras βαρβαροφώνους appellat. Iuuenalis in tertia Satyra, Alabandam recenſet inter vrbes barbaricis deliciis ac luxu perditas,

Banda,

Banderus.

Alabandiacū, ſolœciſmi genus.

Hic alta Sicyone, aſt hic Amydone relicta:
Hic Andro, ille Samo, hic Trallibus, aut Alabandis.

Stephanus admonet, olim Alabandam inter Cariæ ciuitates opulentiſſimam ac florentiſſimam fuiſſe: vt prouerbio quoque locum fecerit quod modo retulimus. Quadrabit igitur vbi volemus intelligi fortunam ampiam, & vitæ genus voluptarium, quanquam à literis & virtutis ſtudio alienum. Veluti ſi dicat aulicus aut negociator quiſpiam, Alij ſe in literis macerēt, alij cum paupertate philoſophentur, Ἀλάβανδα Καρῶν εὐτυχεστάτη. Itaque confine fuerit illi quod alio dictum eſt loco, Εὐδαίμων ὁ Κόρινθος, id eſt, Felix Corinthus. Poterit & per irriſionem vſurpari: veluti ſi iocetis in quempiam parum egregiū, qui tamen in gente vehementer barbara craſſaque præcellere videatur, Ἀλάβανδα Καρῶν, &c.

Felix Corinthus.

Rubo areſacto præfractior. 100

Ἀγναμπτότερος βάτου αὔου, id eſt, Rigidiſſimus rubus aridus. Aut ἀγναμπτότερος βάτου αὔου, id eſt, Rigidior arido rubo. Prouerbialis eſt comparatio in difficilem atque inexorabilem, ac præfractum, & ſuorum (vt vulgo vocant) morum hominem. Quod genus homines Græci vocant, αὐτογνώμονας, id eſt, Suo quodam inſtituto viuentes, expertesque ſenſus communis. Refertur adagium à Suida ſimul & à Zenodoro, Ductum admonet à rubo, qui ſimulatque exaruit, rumpi poteſt, inflecti nequaquam. Vnde & in ſenes accommodatius dicetur, ætatis vitio difficiliores.

In difficiles, & inexorabiles.

CHILIADIS SECVNDÆ CENTVRIA SECVNDA.

Triſtis ſcytale. 1

Ἀχνυμένην σκυτάλην, id eſt, Triſtis ſcytale. De re triſti ſeriáque dicebatur, aut de nuncio qui dolorem adferret. Meminit huius Ariſtophanes in Lyſiſtrata. Refertur à Diogeniano. Quin Ariſtophanes grammaticus librum conſcripſit περὶ τῆς ἀχνυμένης σκυτάλης, citatúrque ab Athenæo libro Dipnoſophiſtarum tertio. Plutarchus in conuiuio ſeptem ſapientum, Τὴν δὲ τοῦ Αἰθίοπος ἐπιταγὴν τί ἂν τις ἄλλο καλοίη ἢ ἀχνυμένην σκυτάλην προσειπών. id eſt, Æthiopis mandatum illud, quid aliud appelles quàm ſcytalen triſtem? M. Tullius ad Atticum, Habes ſcytalam Laconicam. Quod quidem videtur non abſurdè vel ad epiſtolam perbreuem, vel ad obſcuram & arcanis de rebus conſcriptam, vel ad ſolicitam ac triſtia nunciantem ac mandantem accommodari poſſe. Quid ſit autem ſcytale Laconica, docet Aulus Gellius Noctium Atticarum libro decimo ſeptimo cap. 9. Sed ipſius verba præſtiterit adſcribere. Lacedæmonij autem (inquit) veteres, quū diſſimulare & occultare literas publicè ad imperatores ſuos miſſas volebant, ne ſi ab hoſtibus exceptæ forent, conſilia ſua noſcerentur, epiſtolas id genus factas mittebant. Surculi duo erant teretes, oblōgi, pari craſſamento, eiuſdemque longitudinis, deraſi, atque ornati conſimiliter. vnus imperatori in bel-

Locus ex Gellio, de ſcytale Laconica.

lum proficiſcenti dabatur: alterum domi magiſtratus, cum iure atque cum ſigno habebant. Quando vſus venerat literarũ ſecretiorum, circum eum ſurculum lorum modicæ tenuitatis, longum autem quantum res ſatis erat, complicabant, volumine rotundo ac ſimplici, ita vt oræ adiunctæ vndique & cohærentes lori quod plicabatur coirent. Literas deinde in eo loro per tranſuerſas iuncturarum oras, verſibus ab imo ad ſummum proficiſcentibus, inſcribebãt. Id lorum literis ita perſcriptis reuolutum ex ſurculo, imperatori commenti illius conſcio mittebant. Reuolutio autem lori literas truncas atque mutilas reddebat, membráque earum & apices in parteis diuerſiſſimas ſpargebat. Propterea ſi id lorum in manibus hoſtium inciderat, nihil quicquam coniectari ex eo loro quibat. ſed vbi ille ad quem erat miſſum acceperat, ſurculo compari, quem habebat, capto, ad finem perinde vt deberet fieri ſciebat: circumplicabat, atque literę per ambitum eundem ſurculi coaleſcentes, rurſum coibant, integramque & incorruptam epiſtolam & facilem legi præſtabant. Hoc genus epiſtolæ Lacedæmonij σκυτάλην, id eſt loricatum ſurculum, appellant. Hactenus A. Gellius. Meminit huiuſce rei Plutarchus in Lyſandro: cui Pharnabazus rex ſuppoſititia ſcytala impoſuit. Suidas eadem ferme refert quæ Gellius de ſcytala. Strabo Geographiæ lib. 1. hyperbolem hanc quoque commemorat, Ager anguſtior eſt quàm ſcytala Laconica.

Hirundinum muſea. 2

Χελιδόνων μουσεῖα, id eſt, Hyrundinum muſea. Ariſtophanes in Ranis,

Ἐπιφυλλίδες ταῦτ' ἐστὶ καὶ στωμύλματα,
Χελιδόνων μουσεῖα, λωβηταὶ τέχνης. id eſt,
Sunt iſta, folia, & ſtulta blateramina,
Muſea hirundinum, artis ac ſubuerſio.

In garrulos.
Interpres admonet, prouerbium eſſe in impendio loquaces, & obſtreperos. Hirundines enim inepto garritu plus tædij auditoribus adferre, quàm voluptatis. Eſt enim hæc auis minimè canora, ſed moleſto quodam ſtridore. Vnde apud Pythagoricos loquacitatis ſymbolum eſſe meruit, quum vetant nequis hirundinem ſub eodem habeat tecto. Aptè dicetur in poetas indoctos, oratores loquaces magis quàm eloquentes, aut in cœtum hominum inepte loquacium.

Luſciniæ nugis inſidentes. 3

Ἀηδόνες λέσχαις ἐγκαθήμεναι, id eſt, Luſciniæ nugis inſidentes. Proximum illud ad imperitos & tamen garrulos, conuenit hoc ad eruditos, qui tamen immodicè ſuo ſtudio delectantur. Quod genus ſunt poetæ potiſſimum. Plautus in Bacchid. ad puellam tranſtulit, Metuo, inquit, ne luſciniolæ defuerit cantio. Quanquam in Græco prouerbio iocoſa deprauatio videtur ineſſe, vt pro λόχμαις dictum ſit λέσχαις. Sumptum eſt autem ab incredibili canendi tum ſtudio, tum arte, quæ huic auiculæ tribuitur. Siquidem (vt narrat Plinius lib. 10. cap. 29) diebus ac noctibus quindecim continuis citra intermiſſionem canit denſante ſe frondium germine. Multis nominibus admiratione digna auis. Primum tanta vox in tam paruo corpuſculo, tam pertinax ſpiritus: deinde in vna, perfecta muſicæ ſcientia. Modulatus editur ſonus: & nunc continuo ſpiritu trahitur, in longum nunc variatur inflexo, nunc diſtinguitur conciſo, copulatur intorto, promittitur, reuocatur, infuſcatur ex inopinato, interdum & ſecum ipſa murmurat. plenus, grauis, acutus, creber, extentus, vbi viſum eſt, vibrans, ſummus, medius, imus. Breuiter, omnia tam paruulis in faucibus, quæ tot exquiſitis tibiarum tormentis ars hominum excogitauit. Ac nequis dubitet artis eſſe, plures ſingulis ſunt cantus, & non idem omnibus, ſed ſuus cuique. Certant inter ſe, palámque animoſa contentio eſt. Victa morte finit ſæpe vitam, ſpiritu prius deficiente quàm cantu. Meditantur aliæ iuniores, verſúſque quos imitentur accipiunt. Audit diſcipula intentione magna, & reddit: vicibúſque reticẽt. Intelligitur emendatę correctio, & in docente quædam reprehenſio. Hæc & alia nonnulla de luſciniarum cantu refert Plinius quo diximus loco.

De cantu luſciniæ.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. Ἀηδόνες) λέσχαις interpretari hic nugas, eſt meras nugas agere. nec minus nugatorium fuit antea, col. 201. apud Heſiodum ἐπαλέα λέσχην, tepidas nugas vertere, quum hic λέσχη ſignificet domum publicam in qua mendici confabulantur: illic autem λέσχαι cathedras vel loca in quibus congregati quilibet garrire, aut ea in quibus philoſophari ſolebant. Vnde & λέσχη ἐγκάθηται τῶν διαλεγομένων καὶ φιλοσοφούντων. hic autem ἀηδόνες λέσχαις ἐγκαθήμεναι, de cõſeſſu hominum eloquentium dici videtur. Sed plura in noſtro linguæ Græcę Theſauro.

Aſinus portans myſteria. 4

In imperitum, alicui honorifico præfectum muneri.

Ὄνος ἄγων μυστήρια, id eſt, Aſinus portans myſteria. In eum dicebatur qui præter dignitatem in munere quopiam verſabatur. Veluti ſiquis ignarus literarum, bibliothecę præfectus eſſet. Ariſtophanes in Ranis,

Νὴ τὸν Δί' ἐγὼ γοῦν ὄνος ἄγω μυστήρια.
Ἀτὰρ οὐ καθέξω ταῦτα τὸν πλείω χρόνον. id eſt,
Ita per Iouem ſum aſinus vehens myſteria
Verum iſta non iam ſuſtinebo diutius.

Interpres affirmat inde natum adagium, quòd olim quibus ad peragenda ſacra Eleuſinia opus erat, aſino impoſita deportabantur. Quadrabit & in eos quorum opera aliis duntaxat eſt vſui, quum ad ipſos præter moleſtiam nihil interim redeat. Veluti ſiquis cibos aliis geſtet, quibus ipſi non liceat veſci. Huc alluſiſſe videtur Apuleius, quum ſe fingit aſinum Cererem deam circunferentem. Suidas adſcribit, Dæmonem ad lapidem molarem referre, quem Græci ὄνον appellant. propterea quod in ſacris, molis frumentariis coronas imponere conſueuerint. Itaque torquebitur eleganter in eos quibus immerentibus honos habetur. veluti quum indoctis doctoris titulus, pileum & anulus, aliáque id genus inſignia tribuuntur.

Iterum tranquillitatem video. 5

Αὖθις αὖ γαλήν' ὁρῶ, id eſt, Rurſum denuo tranquillitatem aſpicio. Ariſtophanis interpres prouerbium eſſe ſcribit, quo nos ſignificamus è malis emergere, fortuna in melius commutata. A nauigantibus ducta metaphora, quibus, conquieſcente procella, grata ſolet eſſe tranquillitas. Ariſtophanes in Ranis.

E malis emergere.

Ἔξεστι δ' ὥσπερ Ἡγέλοχος ἡμῖν λέγειν,
Ἐκ κυμάτων γὰρ αὖθις αὖ γαλῆν ὁρῶ. id eſt,
Vt Hegelochus nobis item fas dicere,
Tranquillum ab vndis rurſus iterum conſpicor.

Hegelochus.
Hegelochus erat hiſtrio quiſpiam tragœdiarum: ne quem vox ignota remoretur. Notat autem obiter Ariſtophanes Euripidis ταυτολογίαν, apud quem hic verſus eſt in Oreſte,

αὖθις αὖ γαλῆν' ὁρῶ.

Quam eandem irriſit etiam Stratis. Quanquam videtur & alluſio ſubeſſe in Græcanicis verbis γαλῆν ὁρῶ, id eſt, felem video. & γαλήν' ὁρῶ, id eſt, tranquilla video. Atqui viciſſim Euripides apud eum comicum, Æſchylum taxat, qui bis idem dixerit in hiſce verſibus,

Δὶς ταὐτὸν ἡμῖν εἶπεν ὁ σοφὸς Αἰσχύλος.
Ἥκω γὰρ ἐς γῆν, φησί, καὶ κατέρχομαι.
Νὴ τὸν Δί', ὥσπερ εἴ τις εἴποι γείτονι,
Χρῆσον σὺ μάκτραν, εἰ δὲ βούλει, κάρδοπον. id eſt,
Sapiens bis idem eſt nobis loquutus Æſchylus.
Ad terram enim, inquit, venio & accedo. velut
Si per Iouem, vicino ita quis dicat ſuo,
Mactram aut caniſtrum, ſi libet, mihi commoda.

Pindarus in Iſthmiis,

Ἀλλὰ νῦν μοι γαιάοχος εὐδίαν ὄπασσεν ἐκ χειμῶνος. id eſt,
Sed nunc Neptunus mihi tranquillitatem prębuit ex tempeſtate.

In tranquillo eſt. 6

Ad hanc formam pertinet Terentianum illud ex Eunucho, Tum autem Phædriæ meo fratri gaudeo eſſe amorem in tranquillo. Item illud, Qui te in ſcopulum è tranquillo auferat. Et quod alibi diximus, Ego in portu nauigo. Item illud, In terra ſunt. Eadem autem loquutionis ſpecie dicimus, In tranquillo, qua dicimus In tuto, In procliui.

In portu nauigare.

Septennis quum ſit, nondum edidit dentes. 7

Ἑπταέτης ὢν ὀδόντας οὐκ ἔφυσεν, id eſt, Quum ſit ſeptem natus annos, nondum tamen dentes produxit. Ariſtophanis interpres admonet prouerbio dici ſolere. Mihi quadrare videtur in eum qui natu grandis, tamen adhuc quaſi puerum agit. aut qui diu commoratus alicubi, nihil adhuc authoritatis aut honoris ſit aſſequutus. Metaphora mutuò ſumpta videtur ab infantibus, quibus circiter annum ætatis ſeptimum, omnes dentes ſoleant enaſci. Ariſtophanes in Ranis,

-σκώψωμεν Ἀρχέδημον,
Ὃς ἑπτέτης ὢν οὐκ ἔφυσε φράτερας. id eſt,
-taxemus Archidemum,
Septennis hic nondum tribules edidit.

Archidemus.
Vbi poeta captans iocandi occaſionem, pro ὀδόντας, φράτερας mutauit. Taxat enim obiter Archidemum quempiam, qui morem Athenienſium neglexerat, apud quos hoſpes ſeptem annos in ea verſatus ciuitate, in ciuium numerum adſcriptus iam velut in cognationem ac ius illorum aſciſcebatur.

De pulchro ligno vel ſtrangulare. 8

Ἀπὸ καλοῦ ξύλου κἂν ἀπάγξασθαι, id eſt, De pulchro ligno etiam ſtrangulari conuenit. Admonet parœmia, calamitatem tolerabiliorem eſſe ſi cum honeſtate fuerit coniuncta, & dedecore vacauerit. Ariſtophanes in Ranis ad prouerbium alludens,

Tolerabiliorẽ videri calamitatem, quæ cũ honeſtate coniuncta ſit.

-ἐξ ἀξίου γοῦν τοῦ ξύλου,
Ἤν τι καὶ πάσχητε, πάσχειν τοῖς σοφοῖς δοκήσετε. id eſt,
-digno ſiquid è ligno rei
Perferetis, ferre cordatis videbimini viris.

Quaſi

Quaſi minus miſerum ſit ſuſpendium ſi ex arbore pendeat inſigni. Circunfertur huic ſimillimum prouerbium etiam hodie apud noſtrates, Si demergendus ſim, in aqua pura me demergam. Hoc eſt, ſi pereundum eſt, honeſta morte perire ſatius. Aut, Si peccandum, honeſtiore peccandum titulo. Poteſt referri & ad eos qui vincuntur quidem, ſed à victore tam inſigni, vt honeſtius & optabilius videatur ſic vinci, quàm alios quoſdam viciſſe. Vnde eſt Virgilianum illud,

Æneæ magni dextra cadis.

Ab inſigni victore vinci.

Et apud Ouidium, Aiax pudendum ſibi putat cum Vlyſſe vel certaſſe, etiamſi victor diſceſſerit:

-mecum, inquit, certaſſe feretur.

Item apud Homerũ Iliad. φ, ad hunc modũ loquitur Achilles,

Ὥς μ' ὄφελ' Ἕκτωρ κτεῖναι, ὃς ἐνθάδε τέτραφ' ἄριστος.
Τῷ κ' ἀγαθὸς μὲν ἔπεφν', ἀγαθὸν δέ κεν ἐξενάριξε.
Νῦν δέ με λευγαλέῳ θανάτῳ εἵμαρτο ἁλῶναι. id eſt,
Oſi me necet, huc qui egit fortiſſimus Hector,
Tum gnauus gnaui victus virtute perirem:
Nunc me fata volunt obſcura morte perire.

Pindarus in Pythiis hymno tertio, non diſſimili ſenſu dixit καλὸν πῆμα, id eſt, pulchra noxa. de Ixione loquitur, qui deceptus imagine Iunonis, ſibi parauit exitium.

Non Chius, ſed Cius. 9

Didymus prouerbium ſubeſſe putat in his Ariſtophanis verbis, οὐ Χῖος, ἀλλὰ Κῖος, id eſt, Non Chius, ſed Cius, propter vulgato ſcommate notatam gentis inconſtantiam ac volubilitatem, pro temporis ratione commutantis inſtitutum, ac idem ad fortunæ commoditatem accommodantis. Ariſtophanis carmina è Ranis ſunt hæc in Theramenem,

Chii notati inconſtantiæ, & luxus.

Ἐκπέπτωκεν ἔξω τῶν κακῶν, οὐ Χῖος, ἀλλὰ Κῖος. id eſt,
Euolauit è malis, haud Chius, ſed Cius.

Quanquam hoc loco Ariſtarchus Cous legit, non Cius. Theramenes enim Cous fuiſſe dicitur. Fortaſſis alluſum ad id, quòd is Theramenes fuerit Prodici Coi diſcipulus. Huius mẽtionem facit & Lucianus in Amoribus, Ὥστε ἔγωγε εἰ ἀξιοίμην, ἀξιῶ κἂν εἰ δυνατῷ, γενέσθαι Θηραμένης ἐκεῖνος ὁ κόθορνος. id eſt, Itaque & ipſe quoque, ſi fieri poſſit, optarim Theramenes fieri ille cothurnus. Niſi fortè alluſum eſt ad vocum affinitatem, quum res longè diſcreper. Nam Chij malè audiebant ob mores effœminatos, quum Cij nec tibicinas, nec meretrices reciperent in ciuitatem, vt indicat Athenæus lib. 13. Itaque qui paulo antè nugator, mox veluti alius ſumat vultum tetricum, in hunc rectè dicetur, οὐ Χῖος, ἀλλὰ Κῖος. Ariſtarchus, qui legit Cous, videtur ad taxillorum luſum ſpectaſſe, in quo iactus qui Cous dicitur, habebat ſex: Chius vnum duntaxat. itaque Cous fœlicior erat iactus. Quo dicto indicat Theramenem nunquam infœliciter conſuluiſſe. Eupolis, qui legit Cius, putat Theramenem aſcitum in Ciorum ciuitatem, quum natus eſſet Cous. Didymus tamen effert prouerbium οὐ Χῖος, ἀλλὰ Κῖος, vt mutatio nominis indicet hominis verſatile ingenium ac tempori ſeruiẽs, ſemper ad potiorem partem ſeſe accommodans. Huiuſmodi fermè referuntur in commentariis eius fabulæ. Porrò de cothurno diximus alibi.

Theramenes.

Cij.

Cous, luſus. Chius.

Extra oleas. 10

Ἐκτὸς τῶν ἐλαῶν φέρεται. id eſt, Extra oleas fertur, Vbi quis terminos præſcriptos tranſgreditur, aut aliena nec ad rem pertinentia facit, dicitve. Ariſtophanes in Ranis,

In eũ, qui prætergreditur præſcriptum aliquem terminum.

Μή σ' ὁ θυμὸς ἁρπάσας
Ἐκτὸς οἴσει τῶν ἐλαῶν. id eſt,
Ira ne te concitum rapiat extra oliuas.

Interpres adagium hinc natum ait, Stadia, in quibus currendi certamina peragebantur, oleis per ſeriem poſitis vtrinque ſepiebantur, quas præterire non licebat: proinde qui præteriſſet oleas, extra ſtadium currere videbatur.

Coronam quidem geſtans, cæterum ſiti perditus. 11

Στέφανον μὲν ἔχων, δίψῃ δ' ἀπολωλώς, id eſt, Coronam quidem geſtans, cæterùm ſiti perditus. In temulentum & luconem apte torquebitur, quique obliguritia re, redactus ſit ad inopiam. Ariſtophanes in Equitibus,

Ὥσπερ Κοννᾶς, στέφανον μὲν ἔχων αὖον, δίψῃ δ' ἀπολωλώς.

Id eſt, Quemadmodum Connas, coronam quidem geſtans aridam, verùm ſiti perditus. Taxat autem Cratinum comicum tanquam ebrioſum ac delirãtem. Effertur adagium & ad hunc modum apud Diogenianum,

Cratinus.

Δελφὸς ἀνὴρ στέφανον μὲν ἔχων, δίψῃ δ' ἀπολωλώς. id eſt
Vir Delphus quum portet ſerta, ſiti exanimatur.

Natum eſt à moribus Connæ cuiuſdam. is primùm erat tibicen vinoſus, atque in cõuiuiis aſſidue coronatus potabat. nam priſcis mos erat in compotationibus coronas geſtare. Deinde è tibicine factus eſt olympionices, atque in Olympiis ſæpe victor coronam tulit (vnde Cratinus eum πολυστέφανον vocat) alioqui pauperrimus, neque tantillo ditior factus ſuis victoriis. Nihil enim habuiſſe fertur, præter oleaſtrum.

Connas, tibicen.

Aphyam ignem. 12

Ἀφύη εἰς πῦρ, id eſt, Aphya ad ignem. Prouerbium in ea quæ celeriter intereunt, aut abſumuntur, ſiue quæ facile ac ſtatim conficiuntur. Nam aphya piſcis genus candidum, molle ac tenerum, quod admotum igni, protinus decoquitur. Vnde meretrices aliquot, aphyas dictas indicat Athenæus lib. 13. quod eſſent candidæ, graciles, & oculis prægrandibus. talis enim aphya. Frigitur autem in oleo feruenti: vnde fertur & illud apud Græcos, ἀφύων τιμὴ ἔλαιον, id eſt, Aphyarum honor oleum: ac protinus vt contigerunt oleũ feruens, iam decoctæ ſunt: adeò vt ilico cum oleo ſtridant, ſtatimque percoctæ tollantur è patella. Hunc piſcem Suidas ſcribit etiam ἀφρὸν (id eſt ſpumam) appellari, propter candorem: & ἐγγραύλεις complura commemorans eius genera. Athenæus lib. 7. quibuſdam & ἀφρίτιν dici, nimirum à ſpuma & ob id Veneri ſacrum, quòd eam poetarum fabulæ gignant è ſpuma maris. Idem eorum quæ ſupra diximus Clearchum adducit autorem, addens & ad hunc modum efferri parœmiam, εἶδε πῦρ ἀφύα, id eſt, Aphya vidit ignẽ. Quaſi vidiſſe modo ſufficiat ad decoctionem. Non diſſimile ei quod alibi recenſuimus, τὸν ἵππον εἰς πεδίον, id eſt, Equum in planitiem.

In ea, quæ ſtatim abſumuntur.

Aphya piſcis.

Boliti pœnam. 13

Βολίτου δίκη, id eſt, Boliti pœnam: dicunt, vbi quis de re friuola nihilique plectitur. Bolitus autem Græcis ſignificat ſtercus quoduis, ſed proprie bubulum. Porrò Solon legem tulit quæ pœnam minabatur etiam iis qui bubulum ſtercus furto ſuſtuliſſent. Huc alluſit Ariſtophanes in equitibus,

Bolitus, ſtercus bubulum.

Τοῦ βολίτου ἡττώμενος. id eſt,
Bubulis ſtercoribus victus.

Heſychius putat Græcis idẽ βόλβιτον & βόλιτον, niſi quòd prius illud Ionum ſit peculiare. Idẽ indicat Etymologus. ſic autem appellari bouis excrementa, quòd liquidiora ſint quàm cæterorum animantium. Citat autem & Hipponactem, qui βολίτου κασωρίτην dixerit fœminam, opinor, extreme contemptam & βολίτινον velut è bubulo ſtercore conflatum. Cynulcus apud Athenæum lib. 13. Ἀλλὰ βολίτινον ἔχων θάτερον σκέλος. id eſt, Sed è bubulo ſtercore conflatum habens alterum crus. In Phryſiorũ agris videre eſt domos bolitinis parietibus, in aliis bubulũ ſtercus ad ignis materiam ſiccari. Quin & hodie noſtrates, quem inſigniter contemnunt, βόλιτον appellant.

Haud vnquam arcet oſtium. 14

Οὐδέποτ' ἴσχει ἡ θύρα. id eſt, Haud vnquam arcet oſtium. Interpres Ariſtophanis parœmiam admonet eſſe de iis qui impẽdiò ſunt hoſpitales, quorum fores ſemper patentes neminem excludunt. Sumptum ait ex Eupolidis comœdia cui titulus φίλοι. Eleganter accommodabitur vel ad credulum, qui quoduis mendacium admittat auribus.

In impendio hoſpitales.

Semper aliquis in Cydonis domo. 15

Ἀεί τις ἐν Κύδωνος, id eſt, Semper aliquis in Cydonis domo. Cydon Corinthius quiſpiam erat, adeò inſignis hoſpitalitate, vt etiam prouerbio locum fecerit. Refertur à Suida pariter & à Zenodoto, neque non ab Ariſtophanis interprete. Hæc quũ non careant gratia, quoties ſimpliciter accommodantur ad homines φιλοξένους, tamen pluſculum habebunt Veneris ſi ad animum deflectantur: veluti ſiquis admoneat pium hominem ne ſinat animum ſuum quibuſlibet cogitationibus patere.

Cydon.

Summis vnguibus ingredi. 16

Ἐπ' ἄκρων ὀνύχων, id eſt, Summis vngulis. Metaphora prouerbialis in eos qui auidius auſcultant. nam ii ſolent ſemet in ſummos pedes erigere. Καὶ ἐπ' ἄκρων ὀνύχων βαδίζων. id eſt, Summis ingrediens pedum vnguibus. in faſtuoſos. Refertur adagium ab Ariſtophanis interprete ἐν Ἀχαρνεῦσι, putátque huc alluſiſſe poetam, quum ait,

In auidius auſcultantes.

Εὐθὺς διὰ τοὺς στεφάνους, ἐπ' ἄκρων τῶν πυγιδίων ἐκάθησθε. id eſt,
Summis natibus mox reſidetis, animos addente corona,
Id eſt, Efferimini, vobíſque placetis.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. Ἐπ' ἄκρων] Non ait Ariſtophanis interpres ἐπ' ἄκρων ὀνύχων eſſe prouerbium in eos qui auidius auſcultãt: ſed Ariſtophanẽ dixiſſe ἐπ' ἄκρων τῶν πυγιδίων ἐκάθησθε, alludẽdo ad prouerbialia verba ἐπ' ἄκρων τῶν ὀνύχων quia οἱ ὑψοῦντες τι ἀγαυροῦντες, ἀγαυροῦνται ἐπάνω τῶν πυγῶν καθίζεσθαι. Profert deinde hoc genus loquendi. ἐπ' ἄκρων ὁδοιπορεῖν, ex his Sophoclis verſibus:

Εἴξαν τραφεῖς ἐν μητρὸς ἀγρίοις ἄνω,
Ὑψήλ' ἰχόμενοι, κἀπ' ἄκρων ὁδοιπορεῖς.

Subiungit, Solent enim inſolentes ἐπ' ἄκρων ὀνύχων βαδίζειν, id eſt, ſummis pedum vnguibus ingredi. item qui laudes ſuas audiunt, nates ſedili extollere conſueuerunt. Hæc ille. Cæterùm ἐκάθησθε, quum ſit præteritum imperfectum, neſcio cur Eraſmus per præſens vertat.

Haud impunè vindemiam facies. 17

Οὐκ ἐρήμας τρυγήσεις, id eſt, Haud impune vindemiam fa-

cies. In eos competeret, qui nullo ſeruante, impunè decerpunt vuas. Ariſtophanes in Veſpis, Ἀλλ᾽ οὐκ ἐρήμας ᾤεθ᾽ οὕτω ῥᾳδίως τρυγήσειν. id eſt, At ne exiſtimetis vos adeò facilè atque impunè vindemiam facturos. Nam ἐρήμας Græci fieri dicunt quod fit nullo prohibente, nullóque obſiſtente. Confine eſt illi quod alio referemus loco,

Γλυκεῖ᾽ ὀπώρα φύλακος ἐκλελοιπότος. id eſt,
Eſt dulce pomum, verùm vbi cuſtos abeſt.

Solent enim vitibus & pomarijs adhiberi cuſtodes, præſertim autumno, quum iam maturi fœtus furē inuitant. Itidē dicunt, ἐρήμην κατηγορεῖν, καὶ ἐρήμην δίκην γράφειν, & ἐρήμην νικᾶν, & ἐρήμην κρίνειν, ἢ καταγνῶναι, quemadmodum indicauimus alibi.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. Οὐκ ἐρήμας] ἐρήμας, quod adiectiuum eſt nomen, putauit eſſe aduerbiũ, quod nullũ ſubſtantiuum videret. Atqui ſubaudiẽdum relinquitur ἀμπέλους: de quibus dici τρυγᾶν notiſſimũ ẽſt. adeo vt οὐκ ἐρήμας τρυγήσεις, ad verbum ſonet, Non vindemiabis deſertas. hoc eſt incuſtoditas, ſubaudiendo vites.

V. cies) Prouerbium hoc, Haud impunè vindemiam facies, competere in eos qui impunè decerpunt vuas (vel potius, de-
Reſtitutus ſuus adagio ſen, ius, eiuſque commõ ſtratus vſus. cerpturos ſe ſperant) ſuperuacaneum eſt admonere: quum ipſa prouerbij verba id prima fronte oſtendant. At quis eſſet eius vſus, & quomodo ad alia transferri & aptè accommodari poſſet, hoc verò docere neceſſarium erat. Quod quum ab eo prætermiſſum ſit, ego Ariſtophanis verba proferens, eius vſum docebo, & eadem opera falſam eorum interpretationem corrigam. Quum ergo chorus apud Ariſtophanem orationem Philocleonis laudans, dixiſſet, Nunquam ita dilucidè neque ita prudenter vllum audiuimus loquentem, reſpondet ipſe Philocleon:

Οὐκ ἀλλ᾽ ἐρήμας ᾤεθ᾽ οὕτω ῥᾳδίως τρυγήσειν. id eſt, Minimè verò: (ſubaudi, ita loquuturum putabat) ſed deſertas vites ſic facilè ſe vindemiaturum eſſe arbitrabatur. Dicere volens, Sed patrocinium nobis defuturum exiſtimabat Bdelycleon, &, nobis patronum nullum habentibus, fore vt cauſam ſuam nullo negotio teneret, ſperabat. Hîc particulam οὐκ vides cum verbo τρυγήσειν non iungi, & huic lectioni nõ reſpondere hanc Eraſmi interpretationẽ: neque eſſe eum loci ſenſum, quem illa præ ſe fert, At ne exiſtimetis vos adeo facilè atque impunè vindemiam facturos. Sed nec cum altera lectione quam ponit, vllo modo conuenit. ſiquidem ἀλλ᾽ οὐκ ᾤεθ᾽ non ſignificat, At ne exiſtimetis: ſed, At non exiſtimabat. Mirum eſt verò, vt hîc ᾤεθ᾽ (quaſi videlicet pro ᾤετε poſitũ foret, eliſa per apoſtrophum ε, deinde tenui in aſpiratam mutata) imperatiui modi eſſe crediderit: ita & οἴου non vno in loco pro imperatiuo accepiſſe: vt in prouerbio, Quatuor obolis non æſtimo. illic enim τεττάρων ὀβολῶν ἄξιον οἴου, interpretatur, Quatuor obolorum eſſe puta: & paulo pòſt pro puta ponit exiſtimato. Atqui fingamus vſurpari οἴου in ſoluta oratione, pro οἴομαι: at in imperatiuo non erit ᾤετε (vnde enim ω?) ſed οἴετε: & in ſingulari numero, non οἴου (vnde enim ου?) ſed οἴε.

V. punè) Dicit ἐρήμας à Græcis ita vſurpari, deceptus loco Ariſtophanis malè intellecto, vt modò vidimus. Sed & in omnibus quæ quidem viderim Lexicis Græcolatinis erratum eſt, vbi ἐρήμας aduerbium eſſe dicitur, pro, Indicta cauſa, Nullo defendente. Nam nec ἐρήμας nec ἐρήμης tanquam aduerbia, vel nomina abſolutè poſita, ſic à Græcis vſurpantur: ſed quum Indicta cauſa, vel Nullo cauſam defendente, ſignificare volunt (non, vt Eraſmus ait, Impunè, Nullo obſiſtente) vtuntur τῷ ἐρήμην: ne hoc quidem velut aduerbio, ſed tanquam nomine adiectiuo, ſubauditum extrinſecus habente δίκην vt quum dicunt, ἐκεῖνος ἐρήμην ἑάλω, vel ἐρήμην κατεδικάσθη.

Mens eſt in tergoribus. 18

De ſollicitis. Ὁ νοῦς ἐστιν ἐν τοῖς σκύτεσιν, id eſt, Animus eſt in tergoribus. De ſollicitis dictitari ſolitum, quique malum aliquod imminens timere videntur. Ariſtophanes in comœdia cui titulus Pax,

Ἡμάρτομεν ταῦτ᾽ ἀλλὰ συγγνώμην ἔχε.
Ὁ νοῦς γὰρ ἡμῶν ἦν τότ᾽ ἐν τοῖς σκύτεσιν. id eſt,
Peccauimus quidem iſta: ſed veniam dabis.
Tum nanque noſter animus in corijs erat.

Metaphora ſumpta eſt vel à loris quibus cæduntur ſerui. (nam hæc è bubulis tergoribus ſecantur: vnde Plautinum ænigma, Vbi viuos homines mortui incurſant boues) vel à clypeis, qui bubulo corio ſolent obduci. Proinde congruet vel in eos qui flagra metuunt: vel in eos, quos belli impendentis metus habet ſolicitos. Non diſſimile Terentianum illud ex Eunucho,
Animus in patinis. Iamdudum animus eſt in patinis. Item illud Ariſtophanicũ in Veſpis de homine litium auido,

Ὁ νοῦς πέτεται νύκτωρ περὶ τὴν κλεψύδραν. id eſt,
Circa clepſydram anim⁹. At volat animus noctè circa clepſydram.

Breuiter quæcunque in re ſumus intenti, in ea dicimur eſſe.

Σκύτη βλέπει. 19

Mali inſtantis ſuſpicio. Σκύτη βλέπει. id eſt, vt verbo verbum reddam, Tergora tuetur. Confine proximo, quo ſignificabant quempiam præ ſe ferentẽ vultu quòd mali quippiam inſtare ſuſpicaretur: idque coniecturis aliquibus colligeret. veluti ſiquis conſpectis boum tergoribus, bellum futurum colligeret, quòd his integantur clypei. Citatur adagium ex Eupolidis fabula, cui titulus Chryſogenes,

Ἀτεχνῶς μὲν οὖν, τὸ λεγόμενον, σκύτη βλέπει. id eſt,
Planè, quod aiunt, obtuetur tergora.

Barbarici clypei. Fortaſſe nec illud abſurdum fuerit, hinc natum prouerbium dicere, quòd in clypeis barbaricæ quæpiam & horrendæ facies depingi ſculpíve ſolent barbarorum, aut Cyclopum, aut belluarum etiam: vt eam ob cauſam, qui truculento eſſent vultu, σκύτη βλέπειν dicerentur. Athenæus libro tredecimo.

Οὐ βελτίω σε σωφρονίσαντες, καὶ διδάξαντες σκύτη βλέπειν. Id eſt Qui nihilo te fecit emendatiorẽ, tantúmque docuit toruũ obtueri. Sentit enim, diſcipulũ à philoſopho nihil aliud didiciſſe, quàm ſupercilium & vultus truculentiam. Quanquam hoc adagiũ in ſua duntaxat lingua gratiam habere poteſt. Ariſtophanes in veſpis,

Ἐγώ σε τήμερον σκύτη βλέπειν ποιήσω. id eſt,
Ego hoc quidem faxo die te tergora obtueri.

ANIMAD. HENR. STEPH.

Varior adagij ſenſus. V. iecturis] Imò verò hæc opinio priore videtur abſurdior: ac, ſi ad vultum referendum hoc eſſet, non de truculento vultu ſed de mœſtitiam præ ſe ferente intelligi deberet: quaſi videlicet ſcorteo, ſiue coriaceo. neque enim apud Ariſtophanem, qui minatur alteri ſe facturum illum σκύτη βλέπειν, intelligit ſe facturum vt ille truculentiam vultu oſtendat, ſed potius vt planè deiecto mœſtóque ſit vultu, vt pote de ſua cauſa deſperans. Sequendo autem hanc explicationem, eadem forma diceretur σκύτη βλέπειν, qua ὀρίγανον βλέπειν & νᾶπυ βλέπειν apud eundem Ariſtophanem dicitur, nec non ἄρη βλέπειν. Et initio quidem mea fuit hæc ſententia (pro qua etiam facere mihi videbatur hic Athenęi loc⁹ li. 13. μετὰ σοφιστῶν τινῶν λευκῶν, ἀσίτων, σκυτίνων) ſed poſteaquam cogitare cœpi σκύτος à Demoſthene & alijs accipi pro ſeutica, ſeu loro quo cædebantur ſerui: & vidi Ariſtophanis interpretem, præterquam quòd dicit prouerbium de illis vſurpari quibus ſuſpicio oritur de futuris malis (quæ expoſitio & apud Zenobium habetur) etiam hæc verba Ariſtophanis Ἠ μὴν ἐγώ σε τήμερον βλέπειν σκύτη ποιήσω, exponere,, πληγὰς σοι ἐμβαλῶ, id eſt, plagas tibi infligam: tum verò ſententiam illam retractaui: & credidi, quod & nunc credo σκύτη βλέπειν à ſeruis eſſe ſumptũ parata ad eos cædendos verbera intuentibus. quum enim illis nullum eſſe poſſit triſtius ſpectaculum, & ad quod magis exhorreſcant, elegantiſſimo videntur prouerbio dici σκύτη βλέπειν, id eſt lora vel ſcuticam cernere, quicunque impendentis mali cogitatione anguntur, & vultu deijciuntur.

V. Toruum obtueri. Sentit enim diſcipulum à Philoſopho, &c. Si locum ipſum Athenæi adieris, lector, quàm parum ei conueniat, σκύτη βλέπειν ad ſupercilium & vultus truculentiam referri: contrà quàm aptè ita explicari poſſint illa verba, vt modò dixi, facilè perſpicies. dummodo negatiuam particulam ἀπὸ τοῦ κοινοῦ ante διδάξαντες repetas: quòd Eraſmus non fecit. Nam vt ſeruos à dominis, ita & liberos à patribus ſcimus verberum metu plerunque magis quàm vlla alia ratione σωφρονίζεσθαι. At nulla in hoc Athenæi loco fit patrum mentio: dixerit aliquis. Imò verò: in veteribus quidem codicibus, in quibus πρ̃ς ſcriptum eſt compẽdiariè pro πατρὸς. ſed hoc cõpendium aut nõ animaduerſũ, aut certè ignoratũ à typographis fuit. ita enim tum in Aldina tum in Germanica editione legitur, ὅπως γὰρ ἄμεινον χολὰς εἴφης, τοῦ κεραμεύοντος πρὸς οὐ βελτίω σωφρονίσαντος, καὶ διδάξαντος σκύτη βλέπειν. quũ legi debeat σωφρονίσαντος per ι, & τοῦ κεραμεύοντος πρ̃ς, id eſt, πατρός. Qui error quũ lateret Eraſmum, non filij à patre, ſed diſcipuli à magiſtro caſtigationem intellexit.

Cochleare creſcet. 20

In puſillos. Λοίδυξ αὔξει, id eſt Cochleare creſcet. Chryſippus apud Zenodotum & Ariſtophanis interpretem, ait, hanc parœmiam dici ſolere in puſillos homunciones per ironiam: nam cochleare & puſillum eſt & contortum. Ariſtophanes in Equitibus,

Σκεύη δύο χρήματα, λοίδυξ καὶ τορύνη. id eſt,
Duo vtilia vaſa, cochleare & toryna.

Eſt autem toryna qua mouetur olla.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. Λοίδυξ αὔξει, id eſt, Cochleare creſcet] αὔξει futuri temporis eſſe aut eius ſignificationem habere poſſe non puto & creſcis vertendum cenſeo, non creſcet., Sed & λοίδυξ cur potius

tius pro cochleari accipiat quàm pro piſtillo quod in mortario circumagitur, non intelligo. præſertim quum optimè illi conueniat quod à Zenodoto & à ſcholiaſte Ariſtophanis dicitur, eſſe μικρὸν καὶ στρογγύλον, id eſt, paruum & rotundum (nam Eraſmus στρογγύλον neſcio quam rectè interpretatus ſit contortum, dum certæ cuidam cochlearium formæ accommodare vult hoc vocabulum) quum idem in alio eiuſdem Ariſtophanis loco apertè pro piſtillo ſumatur: in eo autem qui hic citatur, nihil ſit quod in altera ſignificatione potius quam in hac accipere nos cogat: quum denique (quod præcipuè conſiderandum eſt) de hac teſtimonium Pollucis, Heſychii, ſcholiaſtæ Ariſtophanis habeamus, de illa nequaquam. Sic enim Pollux, ἔστι δὲ ἐν ἀλετρίβανος, ὃ καὶ δοίδυξ. ἄλλως. τοὺς δὲ τοὺς δοίδυκας ἐν τῇ θυείᾳ περιάγοντας, παραχωρίδας Εὔπολις κέκληκε. Heſychius, δοίδυξ, ἀλετρίβανος. Enarrator Ariſtophanis, exponens illa poetæ verba in Pace, Οἴσεις ἀλετρίβανον τρέχων, ait, ἀλετρίβανοι οἱ μὲν δοίδυκες, παρὰ τὸ τὰς ἄλας τρίβειν. οἱ δὲ ψιλῶς παρὰ τὸ ἀλεῖν. καὶ δοίδυξ μὲν ἀττικόν, ἀλετρίβανος δὲ κοινόν. Locus autem Ariſtophanis in quo manifeſtè de piſtillo vſurpari dico, eſt in Pluto hic, Ἐκ τοῦ ταῦ αὐτῷ λίθινον θυείδιον τρίψαντι, ἐν δοίδυκα, ἐνεβάλετο. Sed apertius etiã apud Dioſcoridem, cum alibi, tum vbi dicit, ἐγχέαι εἰς θυείαν χυτριον χαλκοῦν, ἴχνος τε δὲ καὶ δοίδυκα ἀπὸ τῆς αὐτῆς πεποιημένον ὕλης. At de altera ſignificatione apud Suidam duntaxat teſtimonium reperio, neſcio an ex recentiore quopiam, vt alia multa, adiectum. Quanquam eſto perinde cõſtare de vna ac de altera, rationem, ob quam de cochleari hoc adagium dicatur, nullam video: at propter quam de piſtillo dici poſſit, perſpicio & eam quidem, vt opinor, ſi non veram, certè veriſimilẽ, quam habes in ſequenti annotatione.

V. ſolere in puſillos homunciones per ironiam] Non animaduertit quæ illic dicuntur: quæ ſi quis bona fide referri ſibi velit, hæc à Zenodoto ſcribi ſciat, Δοίδυξ αὔξει, de iis qui non creſcunt, inquit Chryſippus. quinetiam de iis qui parui manent, prouerbium dictum fuit. nam δοίδυξ paruus eſt & rotundus. Ab Ariſtophanis autem ſcholiaſte iſta ſcribi, prouerbium Δοίδυξ αὔξει, de valde paruis aut de iis qui non creſcunt, inquit Chryſippus. de iis præterea qui parui manent, dictum fuit adagium nam δοίδυξ paruus eſt & rotundus. Sed apud hunc in vulgatis exemplaribus male legitur ἐπὶ τῶν αὐξανομένων pro ἐπὶ τῶν μὴ αὐξανομένων, vt apud Zenodotum habetur. Cæterùm iam videmus falſum eſſe quod Eraſmus ait, Chryſippum apud illos ſcriptores tradere, parœmiam iſtam dici ſolere in puſillos homunciones per ironiam. Nã primùm Zenodotus ne meminit quidem proſſus huiuſmodi expoſitionis, ſed Ariſtophanis enarrator duntaxat: qui tamen authorem profert Chryſippum non huius, ſed illius quam ſubiungit: fortaſſe ex Zenodoto eius authoritatem mutuans: deinde ironiæ neuter mentionem facit vllam. Sed & illud miror, cur ex tribus explicationibus vnam duntaxat protulerit, quæ apud Ariſtophanis ſcholiaſten ſolum habetur: reliquis duabus, quas & apud Zenodotum inueniebat, prætermiſſis. Ego contrà illam planè reiiciens (vt pote quæ δοίδυξ ſimpliciter exponere videatur potius quàm δοίδυξ αὔξει) reliquas duas optime cõuenire dico: modò δοίδυξ non pro cochleari accipiatur, ſed pro piſtillo (quam receptam paſſim eius ſignificationem eſſe, præcedente annotatione docui) vt videlicet intelligamus iactari ſolitum adagium generaliter de iis qui non creſcerent, & de quibus nihilo magis ſpes eſſet fore vt creſcerent, quàm de piſtillo. Aut non generaliter de omnibus non creſcentibus, ſed de paruis, qui ſemper manerent parui, & quos creſcere nõ magis poſſibile videretur quàm piſtillum creſcere poſſibile eſt. Aptiſſime autem ad hyperbolen ſumptum videtur piſtillum, quia tantum abeſt vt id poſſit creſcere, vt potius decreſcere & diminui attritu aſſiduo neceſſe ſit. Plane igitur, meo quidem iudicio, adagium hoc è numero eſt eorum quibus τὸ ἀδύνατον exprimitur. adeo vt ſi hic ironia conſtituatur, talis ironia intelligenda ſit qualis eſt in illis, Terra volat, Ipſi fontes ſitiunt.

Connæ calculus. 21

De iis, quæ nullius precii ſunt. Κόννου ψῆφος, id eſt, Connæ calculus. In hominem, aut rem nihili, nulliúſque momenti. Prouerbium manauit à Conna quopiam citharœdo, ſiue (vt quidam volunt) lyriſta, ex eorum numero qui citra vocem organo canebant. Sunt qui dicunt, *Connas, qui.* Connam fuiſſe quendam extremæ ſortis hominem, qui deuorato patrimonio pauperrimus fuerit. Calliſtratus, apud Ariſtophanis interpretem, ad hunc modum effert parœmiam. Κόννου θρῖον, id eſt, Connæ ficulnum folium, quòd eo luſitare ſit ſolitus. Ariſtophanes in Fucis,

οἱ μὲν ἡγοῦνταί Κόννου ψῆφον. id eſt,

Te quidẽ Connæ ſuffragiũ exiſtimant, hoc eſt, nihili ducũt.

Vnicum arbuſtum haud alit duos erithacos. 22

Μία λόχμη οὐ τρέφει δύο ἐριθάκους, id eſt, Idem arbuſtum non alit duos erithacos. Zenodotus author eſt, hoc adagio notatos illos qui ex rebus minutis feſtinant ditescere. Mihi videtur non intempeſtiuiter dici poſſe in eos quibus parum conuenit, nec in eodem munere concorditer verſari queunt. Eſt autem erithacus, auis quædam ſolitaria, vt eodem in ſaltu non temere niſi vnam inuenias. Hanc Theodorus Gaza nunc ſyluiam, nunc rubeculam interpretatur. Thomas magiſter ait à quibuſdam ἐριθέα vocari, ab aliis ἐρίθυλον, à pleriſque ἐρίθακον. Ariſtophanes eleganter ad hoc alluſit adagium in Veſpis. *In diſcordes. Erithacus, auis.*

οὐ γὰρ ἄν ποτε

Τρέφειν δύναιτ᾽ ἂν μία λόχμη κλέπτα δύο. id eſt,

non enim fieri poteſt

Fures vt vnquam ſaltus alat vnus duos.

Non omnino diſſimile eſt huic quod dixiſſe fertur Alexander Magnus, Mundum non capere duos ſoles.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. Mia.] Melius, meo quidem iudicio, hîc interpretatus eſſet λόχμη ſaltus (vt paulo pòſt) quàm arbuſtum.

Pedibus ingredior: natare enim non didici. 23

Πεζῇ βαδίζω· νεῖν γὰρ οὐκ ἐπίσταμαι. id eſt,

Ambulo pedes nandi imperitus ſcilicet.

Prouerbialis ſenarius, in eum qui maiorum rerum imperitus, minutioribus negotiis ſeſe exercet, Aut qui propter imperitiã priuatus & humilis viuit: aut qui ſeſe neceſſariò confert ad aliud genus: quandoquidem ad illud nequaquam eſt idoneus. veluti ſiquis negotiator fiat, ad literas indocilis. Refertur huic adſimilis verſus, *De eo, qui in minoribus exerceri cogitur, imperitus verò grauiorum.*

πεζῇ βαδίζω, σκάπτειν οὐκ ἐπίσταμαι. id eſt,

Fodere imperitus, pedibus ambulo meis.

Apud Ariſtophanem in Auibus ſycophanta ſimiliter excuſat ſuam profeſſionem, τί γὰρ πάθω; σκάπτειν γὰρ οὐκ ἐπίσταμαι, id eſt, Quid quæſo facerem, quando fodere neſcio? Huc videtur referendum & Euangelium illud, Fodere non valeo σκάπτειν οὐ δύναμαι. foſsionem enim pro quauis opera mercenaria poſuit. Ariſtophanes in Veſpis,

συγγνώμη. κιθαρίζειν γὰρ οὐκ ἐπίσταται. id eſt,

Ignoſce, neque enim canere doctus eſt chely.

Nimirum alludens ad vulgatum adagium: perinde quaſi dicat, Reliquarum imperitus artium, furto tantum rem parat. Item in Equitibus,

Οὐδὲ μουσικὴν ἐπίσταμαι.

Ne muſicam quidem ſcio.

Vna domus non alit duos canes. 24

Εἷς οἶκος οὐ δύναται τρέφειν δύο κύνας, id eſt, Eadem domus non bene canes alit duos. Prouerbio iactatus ſenarius in eos, inter quos parum conuenit, propter idem lucrum quod communiter expetunt. Sic idem regnum non fert duos tyrannos: eadem reſpublica non fert duos expilatores: idem munus non fert duos ambitioſos, quorum vterque conetur tenere primas. Refertur ab Ariſtophanis interprete. *In lucrum cõmuniter, & contentioſe expetentes.*

Vallus vitem decepit. 25

Ἡ χάραξ τὴν ἄμπελον ἐξηπάτησεν, id eſt, Vallus vitem decepit. Vbi quiſpiam ab eo fallitur aut læditur à quo pendebat, cuiúſque fidei nitebatur. Traductum à vallis, quibus alligatæ fulciuntur vites. Fit autem interdum vt illi, radicibus actis, ramis ac frondibus ſuis vitem ſtrangulent, aut proſtrati palmitem ſecum trahant. Ariſtophanes in veſpis. *Deluſus ab eo cui fidebat.*

Εἶτα νῷν ἐξηπάτησεν ἡ χάραξ τὴν ἄμπελον; id eſt,

Itane circumuenit ipſe vineam palus ſuam?

Trepidat in morem galli cuiuſpiam. 26

Ἔπτηξ᾽ ὥς τις ἀλέκτωρ, id eſt, Trepidat tanquam gallus gallinaceus. In male affectum & commotum, aut etiam pauitãtem opportunè dicetur. πτήσσειν enim Græcis fugitare ſignificat, atque expaueſcere. Peculiariter autem de auibus dicitur. Ariſtophanes in Veſpis, *De eo qui expaueſcit.*

ἔπτηξε Φρύνιχος ὥς τις ἀλέκτωρ. id eſt,

Galli in morem Phrynichus horret.

Fuit hic Phrynichus Melanthæ filius, Athenienſis tragœdiarũ ſcriptor: quem Athenienſes mille drachmis mulctarunt quòd Mileſiorum excidium tragœdia complexus eſſet. Quodquidẽ ego non adſcripturus eram inter adagia, niſi commentarius Ariſtophanis hoc nominatim prouerbij loco retuliſſet. Meminit huius & Plutarchus in Alcibiade, qui quum antea fuiſſet ferox & inſolens, ex Socratis familiaritate, cuius ſingularem integritatem ſuſpiciebat, cœpit eſſe mãſuetus ac modeſtus. Citat autem hunc ſenarium è poeta quopiam, *Phrynichus.*

Ἔπτηξ᾽ ἀλέκτωρ ὣς, κλίνας πτερόν. id eſt,

Pauidus refugit, more gallinacei,

Quum victus alas ille ſummittit ſuas.

Meminit huius & in vita Pelopidæ. Certamen autem gallorum apud veteres ſolenniter ac publicitus exhibebatur. Cæterùm quanquam animal natura pugnax eſt, tamen gallus vbi ſe ſentit imparem in conflictu, mire deiectus ac ſupplex profugit, riſum præbens ſpectatoribus.

Non magis parcemus quàm lupis. 27

Οὐ φεισόμεσθα μᾶλλον ἢ λύκων, id eſt, Haud magis parcemus

ac lupis. Ariſtophanis interpres prouerbialem figuram eſſe admonet. inde natam, quòd antiquitus lex ad interficiendos lupos etiam præmio inuitabat apud Atticos. Etenim qui lupi catulum interemiſſet, huic talentum: qui adultum occidiſſet, duo talenta dabantur. Vnde & Apollinem, λύκειον καὶ λυκοκτόνον cognominarunt. Ariſtophanes in Auibus,

Præmium iis, qui lupos interfeciſſent.

Φειδόμεσθα γάρ τι τῶνδε μᾶλλον ἢ λύκων; id eſt,
Quid enim his magis parcemus atque ipſis lupis?

Niſi ſiqua vidit auis. 28

πλὴν εἴ τις ἄρ᾽ ὄρνις, id eſt, Niſi ſiqua vidit auis. Hyperbole prouerbialis de re vehementer occulta. Ariſtophanes in Auibus,

Οὐδεὶς οἶδεν τὸν θησαυρὸν τὸν ἐμόν, πλὴν εἴ τις ἄρ᾽ ὄρνις. id eſt,
Nemo meum vidit theſaurum, niſi forſan ſiqua auis vſquã.

Suidas etiam hunc verſiculum citat ex Ariſtophane,

Οὐδείς με θεωρεῖ πλὴν ὁ παραπετόμενος ὄρνις. id eſt,
Nemo me contuetur, niſi preteruolans auis.

Perdicis crura. 29

In loripedes.

περδίκειον σκέλος, id eſt, Perdicis tibia. Perdix caupo quiſpiam erat claudus, ab Ariſtophane locis aliquot notatus. vnde & in prouerbium abiit. Cuius mentionem fecit Ariſtophanes grammaticus in prouerbiis orationis ſolutæ. Dicebatur in crura gracilia diſtortaque. Refertur à Suida, περδίκειος πούς id eſt, Perdicis pes. In loripedes quadrat. Citatur hoc carmen apud Athenæum in primi libri fragmentis,

Ἔγχει πιεῖν μοι καὶ τὸ περδίκειον σκέλος.
Ἄμυλόν τις δότω, ἢ πλακουντάριόν τι δότω. id eſt,
Infunde bibere, & crura perdicis mihi.
Matulam det aliquis, aut placentam porrigat.

Verum haud videtur hoc ad prouerbium admodum facere.

Tolle calcar. 30

Αἶρε πλῆκτρον ἀμυντήριον, id eſt, Tolle calcar vltorium. Extat adagium in Ariſtophanis Auibus,

Αἶρε πλῆκτρον, εἰ μάχει. id eſt,
Tolle calcar, ſi pugnas.

In eum, qui parat vltionem.

In eum dici ſolitum qui iam vltionem parat. Mutuo ſumpta metaphora à gallis pugnã inituris, quibus ferrei ſtimuli quidam alligari ſolent, quo ſe tueantur inter certandum. Quanquam, authore Ariſtotele libro De animalibus ſecundo, capite duodecimo, natura calcar addidit ex auiũ genere iis, quæ ob corporis molem ſint ad volatum minus idoneæ: cuiuſmodi ſunt galli. Id confirmat Plinius libro decimo, Et regnum, inquit, in quacunque ſunt domo exercent. dimicatione paritur hoc quoque inter ipſos, velut ideo tela adnata cruribus ſuis intelligentes: nec finis ſæpe commorientibus.

Minus habes mentis quàm dithyramborũ poetæ 31

In furioſos.

Διθυραμβοποιῶν νοῦν ἔχεις ἐλάττονα. id eſt,
Minus lapis ſcriptoribus dithyrambicis.

In ſtupidos ac furioſos torquetur. Adagiũ annotatur ab Ariſtophanis interprete in Auibus. Sumptum à poetis dithyrambicis, qui Baccho afflati, furebant. vnde & Horatius,

Aut inſanit homo, aut verſus facit.

In odis, Pindari grandiloquentiam attollens, Seu, inquit, per audaces noua dithyrambos Verba deuoluit, numeriſque fertur Lege ſolutis. Philoſtratus in Sophiſtis, immoderatam in dicendo vehementiam ac granditatẽ aliquoties appellat τὸ διθυραμβῶδες cuique dicit ἰκανῶς χρῆσθαι, ἢ ὑπερβολικῶς χρῆσθαι.

Cercyræa ſcutica. 32

De ornatu nõ decoro.

Κερκυραία μάστιξ, id eſt, Cercyræum flagrum. De re ſuperuacaneo cultu exornata. Quadrabit & in ea quibus ornatus additur nequaquam decorus aut congruus. Cercyræis (quoniam crebris ſeditionibus agitabantur, mos erat geſtare flagra ingẽtia, anſis eburneis exornata. Quidam aiunt ea duplicia fuiſſe. itaque in prouerbium abierunt. Autor interpres Ariſtophanis in aues. Lycurgus rhetor, quum ob immodicam linguæ libertatem è concione eiiceretur, exclamauit, ὦ Κερκυραία μάστιξ, ὡς πολλῶν ταλάντων ἀξία εἶ. id eſt, ô Cercyræa ſcutica, quàm multa vales talenta. Notans populum inutilem, magno tamen alendum. Refert Plutarchus in vita decem rhetorum.

Larus. 33

In eum, qui rei cupiditate capiatur.

Κέπφος λάρος, id eſt, Cepphus larus. In garrulum ac vecordem dicebatur, præcipue qui cuiuſuis rei cupiditate deceptus capitur. Ab auis ingenio ductum, quam ſpuma marina gaudere tradunt. Capitur autem ad hunc modum, Obiicitur ſpuma primùm longiore interuallo: deinde propius propiúſque. Poſtremo manibus geſtantes exhibent. Larus itaque cibi auiditate captus comprehenditur. Ariſtophanes vtitur in Pluto. Interpres admonet cognomen eſſe prouerbiale. Rurſum in Nebulis Cleonem Larum vocat, quòd furtis ac rapinis inhiaret. Lucianus in libello De mercede ſeruientibus, αὐτὸν δὲ ὑπὸ χρηστῶν ἐλπίδων θαρρήσαντα, ἐπιχειρεῖν τῷ ἄγρῳ, εἰ δοκεῖ, κατὰ τὸν λάρον, ὅλον καταπιόντα τὸ δέλεαρ, id eſt, Sumpta vero fiducia, venatum aggredere, ſi videtur, lari in morem, totam eſcam ore deuorans. Athenæus lib. Dipnoſophiſtarum 10, indicat auem hanc Herculi attributam à priſcis, quòd & ille fuerit ἀδηφάγος, atque itidem βουφάγος eſſe vocatam. Olim præcipuus gurgitum luxus erat in piſcibus, id quod omnium libri teſtantur, quicunque vel apud Græcos vel apud Latinos ſcripſerunt de hoc genere. (Quo magis mirum eſt hodie religionis cauſa vulgus piſcibus veſci.) Proinde congruet & in obſonatores, quòd larus auis piſcium ſit appetens.

Βουφάγος.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. Κέπφος) Cur hæc duo coniunxerit Eraſmus, κέπφος λάρος non intelligo. neque enim habetur apud Ariſtophanem ὦ κέπφοι λάροι, ſed duntaxat ὦ κέπφοι. Ac etiamſi forẽt ſynonyma hæc nomina, vt Eraſmus hic exiſtimat, non tamen vtrunque ponendum eſſet. vt Sappho propter ſuam canoram poeſin non dicitur luſcinia philomela, ſed vel luſcinia, vel philomela. Quanquam ſuſpicari poſſit aliquis illum hæc duo nomina ſcripſiſſe interpoſita diaſtole, tanquam optionem dãtem nobis vtro vti vellemus. Sed vbi ſunt duo nomina ſynonyma, eodem quo accommodatur vnum per metaphoram, nõ protinus accõmodabitur & alterum. κέπφος igitur pro fatuo poni conſtat, vnde & κεπφωθεὶς ab Heſychio exponitur ἀπατηθείς, ἀνοηθείς: at verò, vt certum foret λάρον eandem auem vocari, tamen an λάρος & λαρωθεὶς eadem metaphora vſurpare poſſemus, incertum eſſet. Iã verò diuerſas eſſe aues κέπφος & λάρος ex Nicandri ſcholiaſtę liquet. ait enim, ὁ δὲ κέπφος, θαλάσσιόν ἐστι ὄρνεον παραπλήσιον λάρῳ. Quamobrem nomen λάρος, & quæ de eo afferuntur, ab hoc prouerbio aliena cenſenda ſunt.

Cepphus parturit. 34

In magnificos pollicitatores.

Κέπφος ὠδίνει, id eſt, Larus parturit. Dicebatur in eos qui pollicerentur ingentia, deinde nihil promiſſis dignum præſtarent. Etenim larus auis multa plumarum copia circumtecta, cæterum carnibus exiguis: pariens autem vociferatur. Recenſetur adagium ab Ariſtophanis interprete, in comœdia cui titulus Pax. Confine eſt illi,

Parturiunt montes: naſcetur ridiculus mus.

Canis feſtinans cæcos parit catulos. 35

In temerè feſtinantes.

Ἡ κύων σπεύδουσα τυφλὰ τίκτει, id eſt, Canis feſtinans cæcos parit catulos. In eos iaciebatur qui, nimio feſtinandi ſtudio, rem parum abſolutam ædunt: vt ſi quis operis parum elimati præciperet æditionem. Hinc natum, quòd canis, quia celerius pariat, catulos cæcos velut adhuc immaturos ædit. Ariſtoteles libro De generatione animalium quarto, demonſtrat id potiſſimum euenire in animantibus quæ multifidis ſunt pedibus, & numeroſum alunt fœtum, vt vulpes, vrſa, leæna, canis, lupa. Nam hæc omnia cæcos pariunt catulos: quædam etiam informes adhuc ædunt. In cauſa putat quòd quum corporis humor non ſufficiat alendo tam numeroſo fœtui, natura partum imperfectum potius educit. Galenus item libro quem conſcripſit de ſemine, τοὺς γὰρ κύνας ἡ παροιμία φησὶ τυφλὰ τίκτειν ὑπὸ σπουδῆς, id eſt, Canes verò etiam prouerbio iactatum eſt, ob feſtinationem cæca parere. Quanquam canum catulos Galenus mauult imperfectos dici quam cæcos: quum talpæ propriè cæcæ dicantur. Animantia quæ fœtus ædunt cæcos, ἀλαοτόκα vocantur Græcis, quaſi Latinè dicas cæcipara. Alludit ad parœmiam Ariſtophanes in Pace,

ἀλαοτόκα.

Ἡ κυνιδίων ἀκαλανθὶς ἐπειγομένη τυφλὰ τίκτει. id eſt,
Cæca parit properato Acalanthis tinnula nixu.

Et interim Græci grammatici dubitant quid ſit Acalãthis: alij putant nomen inſignis canis, deductum παρὰ τὸ ἀκαλὰ θεῖν. id eſt, quòd placidè currat. Sunt rurſus qui ſuſpicentur auem eſſe. κώδων autem tintinnabulum eſt, quo in ædibus magnatum, & hodie in collegiis, conuocantur familiares ad officium. Alij ſuſpicantur dictum παρὰ τὸ ἀκκάλλειν, id eſt, à blandiendo, quòd notis adblandiens canis, allatrat hoſpites. Sic diuinant, Ariſtophanis interpres, Etymologus, & Suidas.

Acalanthis.

In canis podicem inſpicere. 36

Ariſtophanes in Ἐκκλησιαζούσαις,

Τουτωνὶ μὲν ἀντὶ εἰς κυνὸς πυγὴν ὁρᾶν. id eſt,
Canis quidem hunc inſpicere iuſſi podicem.

In cæcutientes.

Interpres admonet vulgò dici ſolere in cæcutiẽtes: adſcribens & hunc trochaicum,

Ἐς κυνὸς πυγὴν ὁρᾶν καὶ τρεῖς ἀλωπέκων. id eſt,
In canis deſpicere podicem, triumque vulpium.

Alluſit eodem & in Acharnenſibus, Τοῖς δ᾽ ἰσχνοῖς φησί τι τὴν πρωκτὸν κυνός. Obſcœnius eſt quam vt vertere libeat. Has profectò nugas pigeret adſcribere, ni propoſitum eſſet operi ſuſcepto per omnia ſatisfacere, κἂν ἐλάχιστον φαίνηται χρήσιμον.

Tentantes ad Troiam peruenerunt Græci. 37

Tentando ardua perfici.

Theocritus in Syracuſiis, tentando atque experiendo quantumlibet etiam ardua perfici, figura prouerbiali ſignificans,

Ἐς Τροίαν, inquit, πειρώμενοι ἦνθον Ἀχαιοί.
Καλλίστα παίδων, πείρᾳ θην πάντα τελεῖται. id eſt,
Tentando ad Troiam venere Pelaſgi.
Cuncta, puellarum pulcherrima, perficit vſus.

Deum ſequere. 38

Plutarchus in libello De audiendo, refert hoc adagiū, quod & inter ſeptem Græciæ ſapientum oracula celebratur, ἕπου θεῷ, id eſt, Sequere deum. Putat hunc eſſe ſenſum, Obtempera rationi. Quaſi cuique debeat oraculum eſſe quicquid in pectore dictauerit ratio. Vnde & Virgilius dixit,

-an ſua cuique deus ſit dira cupido.

Cui verſus ille Græcis celebratus aſtipulatur,

Ὁ νοῦς γὰρ ἡμῶν ἐστιν ἐν ἑκάστῳ θεός. id eſt,

Ineſt enim ſuus cuique animus, deus.

Et Menander apud Plutarchum,

Ὁ νοῦς γὰρ ἡμῶν ὁ θεός. id eſt,

Nam noſter animus numen eſt.

Rationi parendum.

Et conſimilia quædam apud Lucanum dicit Cato Vticenſis. Sūptum videtur ex Homericæ Iliadis libro primo, vbi Achilles Palladi obtemperans, hæc dicit,

Achilles, Palladi obtemperans.

Ὅς κε θεοῖς ἐπιπείθηται, μάλα τ᾽ ἔκλυον αὐτοῦ. id eſt

Qui diis paruerit, proni huius vota recepiunt.

Apud eundem eſt hoc hemiſtichium non vno loco poſitum, καί τις θεὸς ἡγεμόνευε, id eſt, Quin & diuûm aliquis ductor fuit. Plato in Critone, ἐῶμεν τοίνυν, ὦ Κρίτων, καὶ πράττωμεν ταύτῃ, ἐπειδὴ ταύτῃ ὁ θεὸς ὑφηγεῖται, id eſt, Sine igitur ô Crito, & hoc pacto agamus, quandoquidem hac nos ducit deus. Cicero libro De finibus tertio, commemorat inter præcepta veterum ſapientum, quæ conſtat prouerbiorum vice celebrata. Quæque ſunt, inquit, vetera præcepta ſapientum, qui iubent tempori parere, & ſequi Deum, & ſe noſcere, & nihil nimis.

Lingua quò vadis. 39

Γλῶσσα ποῖ πορεύῃ; πόλιν ὀρθώσουσα καὶ πάλιν ἀνατρέψουσα, id eſt, Lingua quò vadis? Erectum ciuitatem, eandem denuo ſubuerſura. Refertur à Suida, Zenodoto, Diogeniano. Docet linguā plurimum vtilitatis adferre mortalibus, & eandem rurſum plurimam adferre perniciē: tametſi membrum corporis ſit perquam exiguum. Proinde D. Iacobus Apoſtolus eam clauo nauis adſimilem facit, quæ quum pars ſit minima, tamen totā nauem aut ſeruat aut euertit. Bias, referente Plutarcho in libello De audiendo, rurſum in alio De loquacitate, Amaſidi Ægyptiorum tyranno iubenti vt ſibi quod eſſet in victimæ, quam ad illum miſerat, carnibus & optimum & peſſimum mitteret: linguam reſectam miſit, innuens huius vſum eſſe præcipuum, ſiue prodeſſe cupias, ſiue nocere. Nec inſcitè dictum eſt à Salomone, cap. 18. Mors & vita in manibus linguæ.

Ollas oſtentare. 40

Χύτρας ἐπιδείκνυσθαι, id eſt, Ollas oſtentare, eſt rem per ſe ridiculam ac ſordidam, perinde vt maximam, efferre. Plutarchus in libello De auſcultando, taxans ſophiſtas, quibus mos erat ἀδόξους (id eſt infames) materias verborum fucis exornare, quū vomitū, febrim, Buſiridē, atque id genus alia laudant, ἢ, ὡς ὁ Στίλπων ἔφη, inquit, χύτρας ἐπιδεικνύουσι. Ac per Iouem ollas oſtentantes. Non quòd prorſus improbandum ſit ſiquis vel exercendi vel laxandi ingenij gratia ludat nonnunquam in huiuſmodi argumentis: modo iocus ſit eruditus, & cum voluptate miſceat nonnihil vtilitatis. Quandoquidem ridentem dicere verum, quid vetat? Imò fit vt citra offenſam & gratius irrepat in animos mortalium veritas, huiuſmodi lenociniis commendata. adeò vt Aulus Gellius nō dubitet ridiculas Aeſopi fabellas tetricis illis & è cælo delapſis Stoicorum dogmatis anteponere. Luſit & ipſe Plutarchus in Gryllo, feſtiuiter ſane, ſed ita tamen vt philoſophum iocari, non ſcurram, poſſis agnoſcere. Ergo prouerbium affine fuerit illi quod alibi dictum eſt, χύτραν ποικίλλειν, id eſt, Ollam variegas.

Rem ridiculam pro maxima oſtendere.

Puer glaciem. 41

Ὁ παῖς κρύσταλλον, id eſt, Puer glaciem. Dicebatur in eos qui quum retinere quidpiam non poſſint, nolunt tamen amittere. Veluti ſiquis magiſtratum recuſet deponere, cui gerēdo ſit impar: aut à munere nolit abſolui quod tueri tamē nō poſſit. Cōpetet & in eos qui ſponte nolint à ſe amouere quod tamen aliquanto pòſt ſit elapſurū. vt quū opes vrgemus premimúſque, mox nihilominus nos relicturas. aut quum rem noxiam vrgemus, nec volumus amittere quod lædit. Refertur à Zenodoto, Suida, Diogeniano. Meminit Plutarchus, & explicat libro De futili loquacitate. Sumptum videtur è Sophocle, qui amorem comparat pueris, qui glaciem conſpectam arripiunt manibus, ac delectantur: ſed ea mox liqueſcente, nec facile poſſunt abiicere lubricam maſſam, nec retinere noxiam. Itidem amor nec excuti poteſt ob voluptatem adiunctam, nec retineri ob moleſtias admixtas voluptatibus maiores.

Quod retinere non poſſumus, amittere tamē nolumus.

Vnum ad vnum. 42

Εἷς πρὸς ἕνα, φασίν, inquit Lucianus, id eſt, Vnum ad vnum, nimirum figuram prouerbialem eſſe ſignificans, quum exactius ſingula ſingulis componantur. Theocritus in Paſtore,

Singula, ſingulis comparata.

-ἐμὶν δὲ τὺ βουκολιάσδευ

Εἷς ποθ᾽ ἕνα. id eſt, ſi libet ad verbum reddi,

-tu verò mihi paſcito boues

Vnum ad vnum.

Sic enim quidam eruditi legūt. Plato libro De legibus quinto, δεῖ δὲ πάντα ἄνδρα εἰς πρὸς ἓν τοῦτο σπεύδειν. Reddetur & hoc ad verbū, Oportet autē omnem, vnū ad vnū, ad hoc feſtinare. hoc eſt pro ſe quenque. Idem in lib. 6. εἷς πρὸς ἕνα μαχεῖται. Vtitur & lib. 1. planè prouerbiali figura, εἷς πρὸς ἕν. Rurſum libr. 4. εἷς πρὸς εἷς. Tranſlatum videri poteſt à prælio, quoties acriter res geritur, ſingulis aduerſus ſingulos dimicantibus. Niſi malumus ad Laconicum illud apophthegma referre. narrat enim Plutarchus in libello de futili loquacitate, Lacedæmonios aliquando vnū legatū ad Demetrium regem miſiſſe. Quumque ſtomacharetur tyrannus, vociferaretúrque, Vnum, inquiens, ad me Lacedæmonij legatum nihil attonitum reſpondiſſe, Vnum ad vnū. Nec abſurde dixeris, à mathematicis mutuò ſumptum, quorū eſt hæc loquēdi figura peculiaris, εἷς πρὸς ἕν. id eſt, Vnum ad vnū. ſic enim proportionem conſtare dicunt quam vocant paritatis ſiue æqualitatis.

Legati Lacedæmonij, ſuperbum reſponſum.

In nocte conſilium. 43

Ἐν νυκτὶ βουλή, id eſt, In nocte conſilium. Admonet adagium non eſſe præcipitandum conſilium, neque ſtatim ad primos animi impetus quippiam agendum. Nox autem propter ſolitudinem ac ſilentium, vel maximè ad conſiderandum conſultandúmque de rebus grauibus eſt idonea. Præterea ſæpenumero fit vt ſomnus, ſedata cupiditate, priſtinam ſententiam vertat. Vnde etiam vulgò dicitur ab idiotis noſtratibus, Super hac re indormiam: vbi ſignificant ſe per ocium deliberaturos. Porrò præceps conſilium inauſpicatum eſſe ſolere, & vulgato ſermone dicitur, & eleganter admonuit Sophocles apud Plutarchum libello de garrulitate,

Non præcipitandum conſilium.

Οὐ γάρ τι βουλῆς ταὐτὸ καὶ δρόμου τέλος. id eſt,

Curſus enim haud eſt finis idem & conſili.

Siquidem in curſu vincit qui celerrimus fit: in conſultando, cūctatio tutior eſt, periculoſa celeritas. Plutarchus in Sympoſiacis, decade ſeptima, problemate nono, citat Platonē, qui ſcripſerit, apud Lacedæmonios, ni fallor, fuiſſe νυκτερινὸν σύλλογον, id eſt, Nocturnum conuentum grauiſſimorum: ad quem difficillimæ cauſæ reiiciebantur. Addit, apud veteres noctem εὐφρόνην fuiſſe vocatam, παρὰ τὸ εὖ φρονεῖν, à bene ſapiendo.

Conſilij & curſus non idē exitus.

Vbi quis dolet, ibidem & manum habet. 44

Ὅπου τις ἀλγεῖ, κεῖσε καὶ τὴν χεῖρ᾽ ἔχει. id eſt,

Vbi dolet quis, ibi & manum frequens habet.

Senarius prouerbialis, quem refert Plutarchus libro De futili loquacitate. Natum eſt dictum à naturali hominum conſuetudine, qua fit vt ei corporis parti quæ dolet, frequenter manus admoueamus. Tempeſtiuiter vtemur quum ſignificabimus quempiam ea tractare, déque iis libenter verba facere quæ mouent animum. Stobæus idem refert ad hunc modum,

Ὅπου τις ἀλγεῖ, κεῖσε καὶ τὸν νοῦν ἔχει.

Vbi quis dolet, illic & mentem habet.

Alluſiſſe videtur ad prouerbium Cicero Epiſt. ad Atticum lib. 3. Sed non faciam vt aut tuum animum angam querelis, aut meis vulneribus ſæpius manum afferam. Item Plautus in Perſa, Quaſi lippo oculo me meus herus vtitur, manum abſtinere haud quit tamen. Plutarchus huc torquet, Vbi quid ſiue dolet, ſiue delectat, ibi quiſque linguam habet. Sic Laudibus arguitur vini vinoſus Homerus. Et Pindarus taxatur vt φιλάργυρος, quòd multus in laudando auro. nam hoc pacto ſtatim auſpicatur Olympia, ἄριστον μὲν ὕδωρ, ὁ δὲ χρυσὸς, αἰθόμενον πῦρ ἅτε, διαπρέπει νυκτὶ, μεγάνορος ἔξοχα πλούτου. id eſt, Optima quidē aqua, cæterum aurum, velut ardens ignis, eminet noctu magnificas ſupra opes. Rurſum in Iſthmius hymno 3. Καὶ μεγαλοσθενῆ τίμασαν χρυσὸν ἀνθρώπων πάντων πλέον ἄλλων. id eſt, Et multipotens iudicarūt aurum homines eximium in cæteris.

Lippo oculo ſimilis.

Pl' apud cāpanos vnguēti quā apud cęteros olei fit 45

Plinius naturalis hiſtoriæ lib 18. ca. 11. In Cāpania tamen inquit, laudatiſſimus cāpus eſt. Mōtibus ſubiacet nimboſis, totis quidē 40. mil. paſſ. planitie. Gratia terræ eius, vt protin' ſoli natura dicatur, puluerea ſūma, inferior bibula, & pumicis fiſtulās vice. Montiū quoque culpa in bonum cedit. Crebros enim imbres percolat atque tranſmittit: nec diluit, aut madore voluit, propter facilitatē culturæ. Eadē acceptum humorē nullis fontibus reddit, ſed temperat: & concoquens, intra ſe vice ſucci continet. Seritur toto anno, panico ſemel, bis farre. Et tamen vere ſegetes quæ interquieuere fundunt roſam, odoratiorem ſatiua adeò terra non ceſſat parere. Vnde vulgo dictum, Plus apud Campanos vnguenti, quàm apud cæteros olei fieri. Quātum autem vniuerſas terras campus circumcampanus antecedit, tantum ipſum pars eius quæ Laboriæ vocatur, quem Phlegræum Græci appellant. Hactenus Plinius. Sicui placebit adagium ad allegoriā trahere, poterit accōmodari vel in regionem, vel in hominem adeò cæteris antecellētem, vt apud hunc maior ſit exquiſitarum rerum copia, quàm apud alios mediocrium, aut vulgarium.

Campania regio.

Ne via quidem eadem cum illo vult ingredi. 46

Μηδὲ τὴν αὐτὴν ὁδὸν βαδίζειν, id eſt, Ne via quidem eadem ingredi dicuntur, qui extremo diſſident odio, adeò vt non ſolū

menſa tectóve communi non ſuſtineant vti, ſed ne via quidem communi velint ambulare. Vnde & vulgata dicunt ironia Vſque adeo illum amat, vt ſi forte fortuna fuerit obuius in aliam deflectat viam. Plutarchus in commentario περὶ Φιλαδελφίας, Τῷ δ' ἀδελφῷ μηδὲ τὴν αὐτὴν ὁδὸν οἰόμενοι δεῖν βαδίζειν id eſt, Cum fratre verò ne via quidem eadem ſibi putans ingrediendum eſſe. Huic congruit prouerbialis ille verſiculus,

Κακῷ σὺν ἀνδρὶ μηδ' ὅλως ὁδοιπόρει. id eſt,

Viro ſceleſto ne viæ fueris comes.

Extra cantionem. 47

παρὰ τὸ μέλος (id eſt, Extra cantum) agi dicive dicunt quod ad rem non pertinet. Etiamſi prouerbio in alienam transfuſo linguam, perit genuina illa gratia. Siquidem παρὰ μέλος perinde ſonat quaſi dicas, parum modulate, parum concinne, parum apte, parum decore. Nam quod in muſica eſt μέλος, id in vita decorum. Lucianus in Eunucho, καὶ ἐφ' ὅτῳ ἄν τι εἴπῃ ἢ παρὰ μέλος τι φθέγξηται, id eſt, Et apud quos vereretur aliquis præter cantum quippiam dicere. id eſt, quod à re eſſet alienius. Imitatus eſt hanc figuram ex Platone, qui libro De legibus 3. ſcribit ad hunc modum, παρὰ μέλος ἡμῖν γε ἐοικὼς φθέγξεσθαι. id eſt, Præter cãtilenam mihi dicturus fuiſſe videris. Et in Critia, Παρὰ μέλος δὲ ἄν τι περὶ αὐτῶν λέγοντες ἡμεῖς, δίκην τὴν πρέπουσαν ὑπέχοιμεν. id eſt, Quòd ſi quid extra cantionem imprudentes de ipſis ſumus loquuti, congruam pœnam exigere. Ariſtophanes in cõcionatricibus, elegãter vnico verbo dixit, παραχορδιεῖν, pro eo quod eſt abſona nec ad rem facétia loqui.

-προσέχων ὅπως
Μηδὲν παραχορδιεῖς ὧν δεῖ σ' ἀποδεῖξαι. id eſt,
-attente cauens
Vt ne quid alienum loquare & abſonum
Ab his tibi quæ ſunt probanda.

Ariſtoteles lib. Rhetoricorum 3. notat à poetis quibuſdam dictum ἄχορδον καὶ ἄλυρον μέλος, cantionem diſſonam, nec fidibus reſpondentem. Apte torquebitur in eos qui ſecus viuunt quàm docent. Finitimum eſt huic quod alibi retulimus, οὐδὲν πρὸς ἔπος, nihil ad verbũ, ſeu nihil ad carmen. Quod quidẽ Ariſtophanes in ἐκκλησιαζούσαις, nouc vtitur pro temere,

Οὐ γὰρ πονηρὸς ἱδρῶτα καὶ φειδωλίᾳ
Οὐδὲν πρὸς ἔπος κατέχεαι ἐκβαλῶ. id eſt,
Neque enim meo ſudore quod parauerim,
Meaque parſimonia, temere ac nihil
Ad rem profudero.

Οὐδὲν πρὸς ἔπος, ſcholia exponunt, ἐπὶ τῶν εἰκῆ μάτην πραττομένων, id eſt, temere & abſque cauſa. Poſterior verſus Græcus non conſtat, ſuis pedibus. Reſtituetur ſi legamus, Οὐδὲν πρὸς ἔπος οὕτως κατεικῇ ἐκβαλῶ. Quod carmen equidem duxi ſatius vel alieniore citare loco, quam eo ſtudioſum fraudare lectorem. Natum, vt videtur, ab apophthegmate Themiſtoclis, qui Simonidi poetæ petenti quiddam à ſe parum æquum, reſpondit ad hunc modum, Neque tu bonus eſſes poeta, ſi præter cantum caneres: neque ego bonus princeps, ſi præter leges iudicem. Sũptum eſt ab antiquis cãtoribus, qui vocẽ ad lyram accommodabant. Aut certè à concentu vocalium muſicorum, vbi ſiquis diſſonat ab harmonia, grauiter offendit aures. Lucianus ἐξαγώνια, vocat quæ ad cauſam non pertinent. M. Tullius ἔξω τοῦ πράγματος, quæ aliena à re propoſita.

Ignis, mare, mulier, tria mala. 48

Circunfertur apud Græcos & hic trimeter prouerbialis,

Πῦρ καὶ θάλασσα καὶ γυνή, κακὰ τρία. id eſt,
Ignis, fretúmque & mulier, hæc mala tria.

Nam incendio nihil formidabilius, mare item periculoſiſſimum eſt. Vnde & Æſchylus in Perſis,

Ἄμαχον κῦμα θαλάσσης. id eſt,
Maris haud vincitur vnda.

His autem ſimillimum quiddã eſſe mulierem ſentit parœmia Porrò mulierem omnem eſſe malam, perquam venuſtè ſignificauit Lacõ quidã, qui quũ vxorẽ duxiſſet perpuſillam, dicebat è malis quod minimum eſſet, eligendum. Fatetur & apud Euripidem Medea, fœminarum genus eſſe malum,

Ἀλλ' ἐσμὲν οἷον ἐσμέν, οὐκ ἐρῶ κακόν,
Γυναῖκες. id eſt,
Sumus quidem quales ſumus nos fœminæ,
Neque enim malæ auſim dicere.

Euripides apud Planudem in vita Æſopi, inter omnia mala principatum tribuit mulieri,

Πολλαὶ μὲν ὀργαὶ κυμάτων θαλασσίων,
Πολλαὶ δὲ ποταμῶν καὶ πυρὸς θερμοῦ πνοαί.
Δεινὸν δὲ πενία, δεινὰ δ' ἄλλα μυρία.
Πλὴν οὐδὲν οὕτω δεινὸν ὡς γυνὴ κακόν. id eſt,
Furore multo ſæuit iratum mare,
Proniquè fluuii, & ignis acris impetus,
Inopia acerba, acerba alia quam plurima:
Sed nil ita acerbum & noxium vt mulier mala.

Falces poſtulabam. 49

Ἄμας ᾔτουν. id eſt, Falces poſtulabam. In eos qui reſpondent id quod ad rem nihil attinet. Plutarchus in commentario περὶ ἀδολεσχίας, admonet, vt qui velit accuratè reſpondere, mentem rogantis diligenter perdiſcat: ne illud fiat quod prouerbio dici conſueuit, ἄμας ἀπῄτουν. Eſt autem ſenarius prouerbialis apud Suidam & Zenodotum,

Ἄμας ἀπῄτουν, οἱ δ' ἀπηρνοῦντο σκάφας. id eſt,
Falces petebam, at hi ligones denegant.

Videtur hinc natum, quòd agricolæ cuipiam à vicino falcem commodatò petenti, negauerit ille ſibi ligonem eſſe domi. Theocriti ſcholiaſtes in Paſtoribus annotauit, Atticis ἄμην dici quod communis Græcorum lingua vocat δίκελλαν ſiue σκαφίδα, id eſt ligonem. Quòd ſi σκάφη idem ſignificat quod σκαφίδα, ridiculum erit in reſponſo, perinde ac ſiquis petenti gladium, neget ſe habere enſem. Sunt qui ſentiant σκάφην eſſe poculi genus, aut vaſis caui.

Alba auis. 50

Λευκὴ ὄρνις, id eſt, Alba auis pro re noua atque auſpicata dixit M. Tullius in Epiſt. familiaribus libro ſeptimo: Quũ enim ſalutationi nos dedimus amicorum (quæ fit hoc etiam frequẽtius, quam ſolebat, quòd quaſi albam auem videntur bene ſentientem ciuem videre) abdo me in bibliothecam. Quadrabit & in rem admodum raram & inuſitatam, quòd aues perpaucæ ſint hoc colore. Ita Iuuenalis.

-coruo quoque rarior albo.

De albæ gallinæ filio dictum eſt alibi.

In alieno choro pedem ponere. 51

Ἐν ἀλλοτρίῳ χορῷ πόδα τιθέναι, id eſt, In alieno choro pedem ponere: eſt ſeſe miſcere negotiis alienis, & aliorum ſibi vendicare partes. Plutarchus in commentario quem inſcripſit. Quo pacto ſeipſum aliquis citra inuidiam laudare poſſit, τὸ μὲν γὰρ ἐν ἀλλοτρίῳ χορῷ πόδα τιθέντα, κατὰ τὴν παροιμίαν, γελοῖον ἀποδείκνυσι, id eſt, Eum quidem qui in alieno pedem imponit, curioſum ac ridiculum eſſe, prouerbium declarat. Idem in Sympoſiacis, Ἐγὼ δὲ καίπερ ἐν ἀλλοτρίῳ χορῷ πόδα τιθείς, εἶπον, id eſt, Ego verò, tametſi pedem in alienum inferens chorum, dicebam. Hoc eſt, reſpondens de re quæ ad philoſophi profeſſionẽ non pertinebat. Affinis eſt huic adagio metaphora perquam elegans, neque diſcrepans à ſpecie prouerbiali, qua vſus eſt Ariſtides in Miltiade, Μιλτιάδην δὲ τὸν ἐν Μαραθῶνι, ποῦ χοροῦ τάξομεν, id eſt, Porrò Miltiadem, qui eſt apud Marathonem, qua chori parte collocabimus? Interpres addit, metaphoram ſumptam à choris Dionyſiacis. Certè conſtat mutuò ſumptum à choreis ac ſaltationibus: quibus ſiquis ignotus admiſceat ſeſe, derideatur atque exibiletur ilico. Plato in Euthydemo, Τὴν δὲ σοφίαν ποῦ χοροῦ τάξομεν, ἐν τοῖς ἀγαθοῖς ἢ πῶς λέγεις, id eſt, Hanc ſapientiã in quo choro ſtatuemus? inter bona? aut quid cenſes?

Ne magna loquaris. 52

Μὴ μεγάλα λέγε, id eſt, Ne grandia loquaris: refertur à Diogeniano admonet temperandum eſſe à magniloquentia iactãtiáque, qua nihil omnium intolerabilius. Dictum eſt autem propter Nemeſim deam, quæ grandiloquentiam huiuſmodi non ſinit impunitam. M. Tullius Epiſtolarum ad Atticum libro quarto, epiſtola octaua:

Μήποτε μέγ' εἴπῃς πρὶν τέλος ἐπιδεῖν. id eſt,
Ne quando iactes, ni prius perfeceris.

Ariſtophanes in Ranis,

Ὦ λῷστ' ἀνδρῶν μὴ μεγάλα λίαν λέγε. id eſt,
Mirande vir, ne magna nimium dixeris.

His verbis Bacchus reprimit Euripidem, per arrogantiam ſemet anteponentẽ Æſchylo. Sophocles in Aiace flagellifero,

Μηδὲν μέγ' εἴπῃς, οὐχ ὁρᾷς ἵν' εἶ κακοῦ; id eſt,
Ne magna loquere: non vides quo ſis malo?

Theocritus in Cyclope,

Μηδὲ μέγα εἴπῃς. id eſt,
Nequid ſublime loquaris. Theognis,
Μήποτε Κύρν' ἀγορᾶσθαι ἔπος μέγα, οἶδε γὰρ οὐδεὶς
Ἀνθρώπων ὅ τι νὺξ χ' ἡμέρα ἀνδρὶ τελεῖ. id eſt,
Verbum Cyrne caue magnum ne dixeris vnquam.
Neſcis quidnam homini nóxve diéſve ferat.

Plato in Phædone, Μὴ μέγα λέγε, μή τις ἡμῖν βασκανία περιτρέψῃ τὸν λόγον τὸν μέλλοντα λέγεσθαι, id eſt, Ne loquare grandia, ne qua nobis inuidia futuram orationem interturbet. Antiquitas enim finxit deam Nemeſim, iactantiæ vltricem. Ita Pindarus in Iſthmiis hymno quarto, Ἀλλ' ὅμως καύχημα κατάβρεχε σιγᾷ. Ζεὺς τάδε καὶ τάδε νέμει. id eſt, Attamen gloriationẽ obnubila ſilentio. Iupiter hæc & illa partitur. Eſt enim vnica placãdæ inuidiæ ratio ſiquid accidit boni, ad authorem Deum referatur. Idem in Nemeis hymno decimo, Ἐστὶ δὲ καὶ φθόνος ἀνθρώπων βαρὺς ἀντιτυχεῖν, id eſt, Eſt autem graue in hominum inuidiam incidere. Eſt enim inuidum mortaliũ ingenium, nec vlla re citius ſaturatur, quàm audiendis laudibus alienis. Idẽ eiuſdem operis hymno quinto, αἰνέομαι μέγα εἰπεῖν. Huc alluſiſſe videtur Virgilius, libro 10.

Dixerat ille aliquid magnum.

Inuenitur ſæpius & μέγα φρονεῖν, pro eo quod eſt, inſolentem atque elatum eſſe. Sophocles in OEdipo tyranno.

Δεινὲ

Quod in muſica μέλος, id in vita decorum.

Diſſona cantio.

Ἐξαγώνια.
Ὀυδὲ πρὸς ἔπος.

Mare inexpugnabile.

De re quiquid ad rem nõ pertineat, reſpondet.

De re inuſitata, rataque.

Miſcere ſe negotiis alienis.

Temperãdum ſibi à magniloquentia.

Nemeſis, vindex iactantiæ.

Μέγα φρονεῖν.

Φρονεῖν γὰρ ὡς γυνὴ μέγα. id eſt,
Sentire enim altum vt fœmina.
Extat & ſenarius prouerbialis:
Οτ' ἀτυχεῖ μάλιστα μὴ μέγα φρόνει. id eſt,
Nequid tume, quum res ſecundæ maxime.
Μέγα πνεῖν. Et μέγα πνεῖν id eſt, Magnum ſpirare. Euripides in Bacch.
Κἂν πνέων ἔλθῃ μέγα.
Quanuis magnum ſpirans veniat.
Eleganter Horatius huiuſmodi grandiloquentiam, ampullas & ſeſquipedalia verba vocat in Arte poetica,
Seſquipedalia verba. Proiicit ampullas & ſeſquipedalia verba.
Terentius in Militem glorioſum, Et magnifica verba. Legimus & τραγικῶς λέγειν. id eſt, loqui tragicè: ἐκτραγῳδίζειν, pro eo quod eſt, magnificis verbis efferre. Horatius in epiſt.
Tragicè loqui. Et ſpirat tragicum ſatis, & fœliciter audet.
Tametſi non me fugit, poetam hoc loco ſimpliciter dixiſſe, ſpirat tragicum.

Exercitatio poteſt omnia. 53

Μελέτη πάντα δύναται, id eſt, Cura omnia poteſt. Laertius hanc ſententiam Periandro tribuit, qui Iſthmum etiam tentarit perfodere. Significat autem, nihil eſſe tam arduum quod diligentia curáque non efficiatur. Virgilius in Georg.
labor omnia vincit
Improbus, & duris vrgens in rebus egeſtas.
Dij laboribus bona vendunt. Extat apud Græcos prouerbialis ſententia, ἐστὶ τἀγαθὰ θεοὶ πόνοις πωλοῦνται, id eſt, Dij bona laboribus vendunt. Huc alluſit Horatius, Perrupit Acheronta Herculeus labor.
Sophocles in Electra,
Πόνου τοι χωρὶς οὐδὲν εὐτυχεῖ. id eſt,
Citra laborem nihil bene eſt.
Fertur & verſus Menandri,
πάντα τὰ ζητούμενα,
Δεῖσθαι μερίμνης φασὶν οἱ σοφώτεροι. id eſt,
Quæcunque votis expetuntur, prædicant
Egere curis, qui valent prudentia.
Simplicius Antiphanes,
Τῇ ἐπιμελείᾳ πάντα δουλαγωγεῖται. id eſt,
Domat atque ſubigit cuncta diligentia.
Quanquam autem in præſentia non eſt neque propoſiti, neque operis huius, quicquid ad huiuſmodi ſententias facit, in vnum congerere, tamen haud grauabor (quandoquidem caſus obtulit) adſcribere verba Senecæ ex lib. De ira ſecundo, Atque nihil eſt, inquit, tam difficile & arduum, quod non humana mens vincat, & in familiaritatem perducat aſſidua meditatio. Nullíque ſunt tam feri ſuique iuris affectus, vt non diſciplina perdomentur. Quodcunque imperauit animus, obtinuit. Quidam nunquam ridere conſueti ſunt. Vino quidam, alij Venere, quidam omni humore interdixere corporibus. Alius contentus breui ſomno vigiliam indefatigabilem extendit. Didicerunt tenuiſſimis & aduerſis funibus currere, & ingentia víxque humanis toleranda viribus onera portare, & in immenſam altitudinem mergi, ac ſine vlla reſpirandi vice perpeti maria. Mille ſunt alia, in quibus pertinacia impedimentum omne tranſcendit, oſtenditque nihil eſſe difficile, cuius ſibi ipſa mens patientiam indixerit.

Quid primum aut vltimum? 54

De rerum copia, vel in hæſitantes de re dicenda oratio. Τί πρῶτον, ἢ τί ὕστατον, Quid primum, aut vltimum? Figura prouerbialis, qua vtimur quoties aut rerum copiam tantam ſignificamus, vt hæſitemus vnde potiſſimum exordiamur: aut quum perplexi dubitamus quid primum agere debeamus. Lucianus in libello cui titulus De mercede ſeruientibus, καὶ τί σοι πρῶτον, ὦ φιλότης, ἢ τί ὕστατον, φασί, καταλέξω τούτων ἃ πάσχειν ἢ ποιεῖν ἀνάγκη τοὺς ἐπὶ μισθῷ συνόντας; id eſt. Quidnam tibi primum, amice, aut poſtremum, vt dici ſolet, commemorem ex his quę & pati & facere coguntur ij qui mercede ſeruiunt? Porrò Lucianus deſumpſit ex Odyſſeæ libro nono, in quo Vlyſſes ad hunc loquitur modum.
Τί πρῶτον, τί δ' ἔπειτα, τί δ' ὑστάτιον καταλέξω; id eſt,
Quid primum, quid mox, & quæ tandem vltima dicam? Iuuenalis,
Quò te circumagis? quæ prima aut vltima ponas.
Eiuſdem characteris eſt illud Euripidis in Iunone inſaniente.
Ὤ μοι, τίν' ὑμῶν πρῶτον, ἢ τίν' ὕστατον
Πρὸς στέρνα θῶμαι;
Quem veſtrûm ohe, quem pectori admoueam meo
Primum vltimúmve.

Dente Theonino rodi. 55

Theonino dente rodi dicuntur qui conuitiis lacerantur. Súptum a Theone poeta quodam rabioſæ loquacitatis, petulantiſſimæque maledicentiæ: vnde & Auſonius in carmine hendecaſyllabo, poetam quempiam indoctum & mordacem, Theonem appellat, (Theon, maledicus.)
Nec poſthac metues vbique dictum:
Hic eſt ille Theon poeta falſus,
Bonorum mala carminum Lauerna.
Horatius in Epiſtolis,
Dente Theonino qui circunroditur.
Neque diſſimili figura eſt vſus in epiſtola ad Iulium Florum,
hic delectatur iambis,
Ille Bionæis ſermonibus.
Acron admonet, Bionem philoſophum fuiſſe, qui mordaciſſimis dialogis lacerauit poetas, ſic vt nec Homero parceret. Porphyrion autumat Ariſtophanis comici patrem fuiſſe. Zoili quoque mordacitas propemodum in prouerbio eſt, ſed vt inuidum intelligas magis quàm oblatratorē. Horatius hoc vitium alicubi ſuccum loliginis vocat, & ſalem nigrum, quòd cum morſu addat & famæ maculam. (Bionæi ſermones. Zoilus. Succus loliginis. Sal niger.)

Hipponactēum præconium. 56

Hipponactēum præconium pro infami nota dixit M. Tullius, nimirum prouerbiali ſchemate, in Epiſtolis familiaribus, de Tigellio quodam ita ſcribens, Eumque addictum iam tum puto eſſe Calui Licinij Hipponactēo præconio. Nam Hipponax poeta fuit Iambographus, amarulentus, ac notæ mordacitatis: qui, authore Dionyſio Halicarnaſſeo, trimetrum Archilochium de induſtria in Scazontem infregit, quum inimicos lacerare vellet, quo videlicet ferire fortius. Hic Bupalum & Anthermon, quòd ab his deformi ſpecie depictus eſſet, verſibus iambicis inſectatus legitur. Erat autem Hipponacti notabilis in vultu fœditas: quamobrem quidam imaginem eius propoſuere in ridentium circulis, quorum aliquot ſuis carminibus creditur ad laqueum compuliſſe. Negat id eſſe verum Plinius, libro triceſimoſexto, capite quinto.

Archilochia edicta. 57

Adagionis faciem habet & illud quod Cicero ſcribit ad Atticum, libro ſecundo, Itaque Archilochia in illum edicta Bibuli, populo ita ſunt iucunda, vt eum locum in quo proponuntur, præ multitudine eorum qui legunt, tranſire nequeamus. Archilochia edicta, contumelioſa vocat ac virulenta. Archilochi poetæ mordacitas vulgò celebratiſſima fuit. is Lycamben ſocerum, à quo fuerat repudiatus, huiúſque filiam adeo virulentis verſibus inſectatus eſt, vt vterque ſe laqueo præfocauerit. (De contumelioſis, & maledicis.)

Archilochi patria. 58

Ἀρχιλόχου πατρίς, id eſt, Archilochi patria. Diogenianus teſtatur hoc dici ſolere de mordacibus ac maledicis. Videas enim populos nonnullos natura dicaces, cuiuſmodi fuiſſe feruntur Siculi. (Siculi dicaces.)

Genuino mordere. 59

Qui clanculum obtrectant laceràntque quempiam, eum genuino mordere dicuntur. Perſius,
& genuinum fregit in illis.
Genuinum frangere. Lucilium ſentiens poetam Satyricum. Item diuus Hieronymus, Poſſim reſpondere, ſi velim: poſſim genuinum læſus infigere. Dentes autem genuini ſunt omnium reconditiſſimi, ac propemodum operti gingiua. Serò emergunt homini: nempe circiter annum vigeſimum: multis & octogeſimo, vt author eſt Plinius libro vndecimo, capite trigeſimoſeptimo. Et ob id haud abs re, liuoris atque obtrectationis morbo dicati. Poteſt non abſurde referri & ad viperæ denticulos illos quibus eam venenum infundere putant Plinius eodem quod modò citauimus capite, Nam hi quoque ſunt viperis ſub gena fiſtuloſi. Poteſt & ad canes referri, qui poſtremis dentibus oſſa duriora circunrodunt. Omnis autem obtrectatio, morſus dicitur: vnde Ariſtophanes iocatur, in anulo non ineſſe remedium aduerſus ſycophantæ morſum. Diogenes apud Laertium, rogatus cuiuſnam animantis morſus eſſet pernicioſiſſimus, Ex feris, inquit, obtrectatoris: ex cicuribus, adulatoris. Hoc venenum Horatius loliginis ſuccum appellat. (Morſus.)

Aureo piſcari hamo. 60

Aureo piſcari homo dicuntur qui mediocris commodi cupiditate periculum adeunt vt maximarum rerum faciant iacturam. Commemoratur inter facete dicta Octauij Cæſaris à Suetonio. Fit enim nonnunquam vt piſcis hamum etiam ipſum ſecum auferat. Porrò metaphoræ pleræque à piſcatione ductæ, prouerbij vice ſunt vſurpatæ. Sicut expiſcari apud Terentium pro eo quod eſt diligenter elicere atque exquirere. Vorare hamum, apud Plautum. Semper tibi pendeat hamus, apud Naſonem. Quod ſiquis pugnet, Auguſti dictum non eſſe prouerbium: certè prouerbiale eſt, nec indignum quod in hunc ordinem allegatur. Poteſt fieri vt quibuſdam etiam hoc libuerit, aureo hamo piſcari. Siquidem, authore Suetonio, Nero Cæſar reti aurato, funibus purpura coccóque nexis, piſcari ſolitus eſt. Proinde quoties ſic ambimus quippiam, vt ſi potiamur optatis, mediocre ſit emolumentum: ſin fallat ſpes, damnum ingens: aptè dicemur aureo piſcari hamo. Id quod frequenter vſuuenit iis qui ſcrutantur abditas terræ venas, ſed frequentius qui vulgò dicuntur Alcumiſtæ, de quibus apud Athenæum lib. 6. venuſtè dixit Phalere' Demetrius, ὅτι πολλάκις καταναλώσαντες τὰ φανερὰ τῶν ἀδήλων ἕνεκα, ἃ μὲν ἔμελλον οὐκ ἔλαβον, ἃ δ' εἶχον ἀπέβαλον, id eſt, Quòd frequenter certis conſumptis in- (Mediocria captátes magnis impenſis. Expiſcari. Alcumiſtæ.)

cetrorum gratia, quæ ſe capturos ſperabant, non ceperunt: quæ verò habebant, abiecerunt.

Sapientia vino obumbratur. 61

Plinius hiſtoriæ mundi libro vigeſimotertio, capite primo, Vinum ieiunos bibere nouitio inuento inutiliſſimum eſt. Curas vigoremque animi impedit ad procinctum tēdentibus: ſomno accommodatum, ac ſecuritatibus: iámque dudum hoc fuit quod Homerica illa Helena ante cibum miniſtrauit. Sic quoque in prouerbium ceſſit, Sapientiam vino obumbrari. Hactenus Plinius. Porrò quod Plinius citat, eſt Odyſſeæ quarto. In prouerbiis item Eccleſiaſticis duo referuntur quę ſapiētem etiam dementent, vinum, & mulieres.

Vini incommoda.

Homines frugi omnia rectè faciunt. 62

M. Tullius libro Tuſcul. quæſt. 4. Frugalitatis nomen tanquam ad caput referre volumus: quòd niſi eo nomine virtutes continerentur, nunquam illud tam peruulgatum eſſet, vt iam prouerbii locum obtineret, Homines frugi, omnia rectè facere. Hactenus Cicero. Docet adagium, quoſdam improbos homines certis in rebus nonnūquam eſſe viſui, ac præclarè ſe gerere: verùm vbique ac perpetuò præſtare virum integrum atque inculpatum, id eius demum eſſe videtur qui natura veréq; ſit probus. Alludit ad hanc ſententiam Euripides in Hecuba, quum ait.

-ἄνθρωποι δ' ἀεὶ,
Ὁ μὲν πονηρὸς, οὐδὲν ἄλλο πλὴν κακός.
Ὁ δ' ἐσθλὸς, ἐσθλὸς, οὐδὲ συμφορᾶς ὕπο
Φύσιν διέφθειρ', ἀλλὰ χρηστός ἐστ' ἀεί. id eſt,
-cæterùm in mortalibus
Quiſquis malus, nil aliud eſſe quàm malus:
Frugi vſque frugi eſt. non enim ingenium grauis
Fortuna vitiat, ſed probus ſemper manet.
Item in Iphigenia in Aulide, ὁ δ' ἐσθλὸς,
Ἐσθλὸς σαφῶς. id eſt, -at qui probus,
Is palàm eſt ſemper probus.

Ariſtoteles libro Moraliū ſeptimo, Τὸ, τε γὰρ ἀγαθὸν ἁπλοῦν, τὸ δὲ κακὸν πολύμορφον. καὶ ἀγαθὸς μὲν ὅμοιος ἀεὶ, καὶ οὐ μεταβάλλει τὸ ἦθος. ὁ δὲ φαῦλος καὶ ὁ ἄφρων οὐδὲν ἔοικεν ἕωθεν καὶ ἑσπέρας. id eſt, Siquidem quod bonum, idem ſimplex: contrà quod malum, id varium eſt. Et qui bonus, is ſemper ſui ſimilis, neque vnquam commutat mores. At quiſquis improbus & ſtultus, haudquaquam idem eſſe videtur mane & veſperi. Huic mire concinit illud literarum arcanarum, Stultus vt luna mutatur, ſapiens permanet vt ſol.

Fallacia alia aliam trudit. 63

Terentius in Andria, Fallacia alia aliam trudit. Donatus admonet prouerbiali figura dictum. Sumptum à conſuetudine conantium fallere, ac dolos dolis conſarcinantium ne deprehendantur. Vnde conſutis dolis dixit Plautus. Et ſutelas appellat huiuſmodi technas. Δόλους ὑφαίνειν, apud Homerum, id eſt dolos texere.

Conſuti doli. Sutelæ.

Sera in fundo parſimonia. 64

Prouerbialis ſententia apud Senecam in prima epiſtola, Sera in fundo parſimonia: digna profectò, quæ omni ſcrinio, omni cado, omni cellæ penuariæ inſcribatur. Admonet, in tempore parcendum rebus neceſſariis: neque imitandum profuſorum vulgus, qui tum denique incipiunt parcere, poſteaquam viderint minimum ſupereſſe. Erit elegantior ſententia ſi traducatur ad res animi: veluti ſiquis admoneat iuuenes ne ſināt optimos illos annos inaniter effluere, ne illis eueniat quod pleriſque ſolet euenire, vt iam natu grandes animum ad res honeſtas applicent: & quum perpuſillum vitæ ſupereſt, tum tēpori parcere incipiant. Seram enim in fundo parſimoniam eſſe Prouerbium ſumptū apparet ex Heſiodo, cuius hi ſunt verſus in opere cui titulus Opera & dies,

Ἀρχομένου δὲ πίθου καὶ λήγοντος κορέσασθαι,
Μεσσόθι φείδεσθαι. δειλὴ δ' ἐνὶ πυθμένι φειδώ. id eſt,
Plena vbi dolia ſunt, aut iam propè inania vini,
Tum ſatiare: ſed in medio fac parcior eſto.
Abſurdum ſiquidem & graue in imo parcere fundo.
Alluſit huc Perſius Satyra ſecunda,
-donec deceptus & expes
Nequicquam fundo ſuſpiret nummus in imo.

Plutarchus in Sympoſiacis, Decadis ſeptimæ problemate tertio, indicat poetam admonuiſſe, tum eſſe bibēdum vinum quū eſt optimum. Vinum autem, in medio ſaluberrimū optimúmque eſſe potu: quemadmodum ſumma pars olei potiſſimum laudatur, mellis infima. Primùm, quòd vini vis calor eſt is autē videtur maximè colligi circa medium, proinde id optimum eſſe ſeruare. Deinde vini pars inferior vicina fæcis corrumpitur, ſumma pars ab aere proximo læditur. Nam aerem inimicū eſſe vino, vel illud ſatis arguit, quòd dolio pleno vinum minus vapeſcit, quàm ſemipleno. Tum quòd terra defoſſa, vt aer attingere non poſſit, quàm diutiſſime vigorem ſuum conſeruat. Theocritus item in Charitibus,

Vini pars, in dolio, quæ optima.

Κεῖνται ἀεὶ κενεᾶς ἐν πυθμένι χηλοῦ. id eſt,
Vacuæ fundo capſæ. ſcrinium inane ſignificans.

Sybaritica menſa. 65

Συβαριτικὴ τράπεζα, id eſt, Sybaritica menſa. De conuiuio dicebatur nimium apparato. Natum à gentis eius moribus. Eſt enim Sybaritis oppidum vicinum Crotoni, vt teſtis eſt Herodotus libro quinto. Stephanus indicat poſtea Thuriō appellatū. Vnde Sybaritę dicti, gens in architectura voluptatum operoſiſſima, Suida teſte, luxu deliciiſq; adeo notabilis, vt quicquid effœminatum, quicquid molle, quicquid accurata atque ambitioſa luxuria paratum eſſet, id vulgò Sybariticum diceretur. Vnde Ouidius in libro Triſtium ſecundo, ſcribens ad Auguſtum,

Sybaritæ voluptuoſi.

Nec qui compoſuit nuper Sybaritida, fugit.

Sybaritida vocat opus Hemitheonis cuiuſdam cinædi Sybaritæ, de generibus voluptatum & obſcœnarum deliciarum. Item Martialis libro duodecimo,

Qui certant, inquit, Sybariticis libellis.

Philo Hebræus in vita Moyſi, Sybariticas nequitias vocat laſciua poemata. Maximus Tyrius in diſſertione tertia de voluptatibus, Sybariticas ſaltationes commemorat. Ariſtoteles libro Moralium Eudemiorum primo. Smindyridem quoque Sybaritam comparem Sardanapalo inter voluptarios nominauit. Suidas fabulas aniles, aut parum pudicas, Sybariticas appellatas ſcribit. Idē refert, Sybaritas inſtituiſſe vt equi ad tibię cantum ſaltare condiſcerent. Et luxurioſos Sybaritas appellatos: & Sybariſſare, Sybaritarum ritu deliciis indulgere dictum. Adſtipulatur & Quintilianus libro tertio. Frugalitas, inquiens, Apud Sybaritas forſan odio foret. Plutarchus in conuiuio ſeptē ſapientum, tradit apud Sybaritas hunc fuiſſe morem, vt mulieres abuſque anno priore ad conuiuium vocarētur, quo ſe per otium auro veſtibuſque poſſent exornare. Hæc atque huiuſmodi ferme referuntur ab Angelo Politiano, Miſcellaneorum capite 15. Cęterùm conuiuium Sybariticum depingit, ac miſſus Sybaritici meminit Ælius Lāpridius in vita Heliogabali, Imperatoris luxu perditiſſimi, adeo vt nomen inuenerit, vulgo dictus Apicius. Sed Lampridii verba ſubſcribam, Semper, inquit, ſanè aut inter flores ſedit, aut inter odores pretioſos. Amabat ſibi pretia maiora dici earum rerum quæ menſæ parabantur, orexin in conuiuio hanc eſſe aſſerens. Sexcentorum ſtruthionum capita vna cœna multis exhibuit ad edenda cerebella. Exhibuit aliquando & tale conuiuium, vt haberet viginti & duo fercula ingentium epularum: ſed per ſingula lauarentur, & mulieribus vterentur & ipſe & amici, cum iureiurando quòd efficerent voluptatem. Celebrauit item tale conuiuium, vt apud amicos ſingulos ſinguli miſſus appararentur: & quum alter maneret in Capitolio, alter in Palatio, alter in Cælio, alter trans Tyberim, & vt quiſque manſiſſet, tamen per ordinem in eorum domibus ſingula fercula ederentur, ireturque ad omnium domos. Sic vnum conuiuium vix toto die finitimum eſt, quum & lauarent per ſingula fercula, & mulieribus vterentur. Sybariticum miſſum ſemper habuit ex oleo & garo: quem quo anno Sybaritæ repererunt, perierunt. De Sybaritarum tum luxu, tum interitu, permulta commemorat & Athenæus in Dipnoſophiſtis cum alibi, tum libro duodecimo in quibus & illud, Sybaritas nullam artem recipere in ſuam ciuitatem quæ ſine ſtrepitu nō poteſt exerceri, veluti fabrorum ærariorū, aut lignariorum, ac ſimilium: nequid ſit quod dormiētibus obſtrepat. Ob eandem cauſam gallum gallinaceum fas non eſt in ciuitate ali. Alia præterea deliciarum argumenta refert illic ſicui vacat legere. Ariſtophanes ἐν εἰρήνῃ, συβαρίζειν dixit, pro eo quod eſt opiparè ac genialiter viuere.

Sybariſſare.

Ἤδη γὰρ ἔξεσθ' ὑμῖν,
Πλεῖν, μένειν, κινεῖν, καθεύδειν,
Ἐς πανηγύρεις θεωρεῖν,
Ἑστιᾶσθαι, κοτταβίζειν,
Συβαρίζειν. id eſt,

Iam verò licebit vobis nauigare, manere, mouere, dormire, in feſtis ſpectare, cōuiuio accipi, cottabo ludere, Sybariſſare. Gregorius Theologus ad Baſilium, ſimili tropo menſam luxu redundantem, Alcinoi dixit, οὐχ ὡς Λωτοφάγων πενίαν, ἀλλ' ὡς Ἀλκινόου τράπεζαν, id eſt, Non ad Lotophagorum inopiam, ſed Alcinoi menſam.

Sybaritica calamitas. 66

Συβαριτικὴ συμφορά, id eſt, Sybaritica clades. Steph. hanc tanquā prouerbium notauit. Porrò quemadmodum Sybaritæ perierint, idē narrat ad hūc modū. Oraculū huiuſmodi acceperāt

In eos, quibus ob luxum, vel religionis contemptum male ceſſit.

Εὐδαίμων Συβαρῖτα, πανευδαίμων σὺ μὲν αἰεὶ
Ἐν θαλίῃσιν, ἕως τιμήσεις γένος αἰὲν ἐόντων.
Εὖτ' ἂν δὲ πρότερον θνητὸν ἄνδρα θεοῖο σεβίζῃ,
Τηνίκα σοι πόλεμός τε καὶ ἐμφύλιος στάσις ἥξει. id eſt,
Fœlix omnino fœlix Sybarita futurus,
Dum rebus lætis venerabere numina diuûm:
At ſimulatque illis mortalis homo anteferetur,
Tum veniet bellumque tibi atque domeſtica turba.

Euenit deinde vt Sybarita quiſpiam ſeruum loris cæderet in agro, qui quum ad numinis aram cōfugiſſet, nihilominus perſequente

ſequente domino cædebatur. Quòd vbi vidit ſibi nihil profuiſſe numinis reuerentiam, protinus ad monumentum patris heriliſ confugit: atque ibi demum religione commotus herus deſtitit à cædendo. Itaque, iuxta dei reſponſum, à Crotoniatis euerſi ſunt Sybaritæ. Ælius Lampridius in vita Heliogabali, ſcribit eos eodem anno periiſſe, quo mitlum ex oleo & garo repeririſſent: quem ob id Sybariticum vocabāt, vt modo diximus. Cæterum de Sybaritarum luxu, déque calamitate, permulta retulit Athenæus libro duodecimo: ſicui hæc non ſatisfaciunt. Quadrabit adagium in eos, qui neglectu deorum, aut ob intēperantem luxum ſubuertuntur.

Sybaritæ per plateas. 67

In oſtentatores. Συβαρῖται διὰ πλατείας, id eſt, Sybaritæ per plateas. Contra faſtuoſius ingredientes per viam, ſeſéque velut oſtentantes. Sūptū adagium à faſtu luxúque Sybaritarum. Aphricanus in oratione quæ Ceſtis inſcribitur, Sed enim, inquit, Sybaritæ faſtu præturgidi. Venuſtius erit ſi paulo lōgius detorqueatur, veluti ſi de homine inſolentius ſe gerente, aut arrogantius de ſe loquēte, aut de ſtilo phaleratiore dicas, Συβαρῖται διὰ πλατείας. Cognatum eſt illi quod alio dictum eſt loco, Ἀβροδίαιτος. Refertur adagium à Suida atque Zenodoto.

Syracuſana menſa. 68

De opiparis epulis. Συρακουσία τράπεζα, id eſt, Syracuſana menſa. prælauta atque opipara dicebatur. Syracuſani enim, vt erant olim opibus floreutiſſimi, ita voluptatibus ac delicijs addictiſſimi. Lucianus in dialogo Simili ac Polyſtrati, καὶ τράπεζα, inquit, ὑπὲρ τὰς Σικελικάς, id eſt, Ac menſæ Siculis lautiores. Athenæus libro duodecimo, διαβόητοι δ' εἰσὶ ἐπὶ τρυφῇ, αἱ τῶν Σικελῶν τράπεζαι, id eſt, *Siculorum deliciæ.* Celebres ſunt ob delicias & Siculorum menſæ. Addit ex Clearchi authoritate, Siculos dicere, apud ſe mare quoque dulce eſſe: quòd gaudeant edulijs quæ mare porrigit. Meminit Siculæ menſæ Diogenes in epiſtola quadam ad Ariſtippum. Item Ariſtides in Pericle. Denique Strabo lib. ſexto & hæc aliáq; plura cōmemorat. Plutarchus in vita Niciæ ex Diphilo refert, παχὺς, ἀνὴρ ὄνθῳ σπαργῶν Σικελικῷ. id eſt, Pinguis, & abdomine Siculo ſtercoratus, ſiue ſaginatus. quod miror quare Latinus interpres vertendum putarit, delibutus, quum ὄνθος ſignificet ſtercus bubulum, vtiliſſimum agrorum lætamen. Plato in epiſtola quadā ad propinquos Dionis, negat ſibi fœlicem illam vitam, in Siculis Italicíſque menſis ac reliquis voluptatibus ſitam, vnquam placuiſſe. De Syracuſanorum luxu meminit & Ariſtoteles in politia eius gentis, addens, Dionyſium minorem nonnunquā ad nonageſimum vſque diem ebrium perſeuerasſe, atque ob eam rem cæcutientibus ac vitioſis oculis fuiſſe. Narrat Theophraſtus apud Athenæum, amicos illius & compotores in cōuiuijs aſſimulare ſolitos, non videre ſeſe vel cibos vel calices appoſitos: videlicet ad eum modum adulantes regi cæcutienti. vnde Διονυσοκόλακες ſunt appellati. Apud eundem Ariſtophanes in Δαιταλεῦσιν,

Ἀλλ' οὐ γὰρ ἔμαθε ταῦτ' ἐμοῦ πέμποντος,
Ἀλλὰ μᾶλλον πίνειν, ἔπειτ' ᾄδειν κακῶς, Συρακοσίων τράπεζαν

Συβαρίτιδάς τ' εὐωχίας, id eſt, Atqui hæc quidem me duce nō didiciſtis, verùm bibere potius, deinde male canere, Syracuſanorum menſam, Sybariticáque conuiuia. Item Plato De Rep. 3. Συρακοσίαν δέ, ὦ φίλε, τράπεζαν καὶ Σικελικὴν ποικιλίαν ὄψων, ὡς ἔοικας, οὐκ αἰνεῖς. id eſt. Syracuſanam, amice, menſam, & Siculam in obſonijs varietatem non videris approbare. Athenæus libro decimoquarto citat Cratinum prælautam culinam ac bene fumantem ac ſuauiter olentem deſcribens, ita loquitur,

Οἰκεῖν τις, ὡς ἔοικεν, ἐν τῷ χηράμῳ
Λιβανωτοπώλης ἢ μάγειρος Σικελικός. id eſt,
Habitare mihi hoc videtur aliquis in ſpecu,
Qui thura odora vendit, aut Siculus coquus.

Siculus coquus. Apud eundem mox Antiphanes quoque laudat Siculos coquos, vt arte condiendi præſtantes. Verum his temporibus Siculi frugalitatem Hiſpanicam & Italicam ſic imitantur, vt propemodum ſuperent huiuſque prouerbij gloriam planè perdiderunt. Quanquam Athenæus in Dipnoſophiſtis, inter opipatas menſas, etiam Italicas recenſet. at his tamē temporibus priſcam illam frugalitatis laudem ſibi vendicarunt: quemadmodum & Græci ad priſtinam illam temulentiæ gloriam poſtliminio redierūt. Vnde Fauſtus Andrelinus Foroliuienſis, poe- *Fauſtus Andrelinus.* ta nō ſolùm laureatus, verumetiam regius, atque etiam, ſi dijs placet, regineus, vetus congerro meus, qui plus quam triginta iam annos in celeberrima Pariſiorum Academia poeticen docet, in carmine quod de pauimēto Pariſiēſi inſcripſit, adagionem in Anglos deriuauit -menta, inquiens, Britanna placet. Et haud ſcio vnde natum ſit hoc vulgatiſſimū apud Gallos prouerbium, vt quum hominem vehementer cibo diſtentum velint intelligi, dicant Tam ſatur eſt quàm Anglus. Verùm iidem vt illis attribuunt φιλοφαγίαν, ita nobis φιλοποσίαν adſcribunt. *Tam ſatur, quàm Anglus.*

Spithama vitæ. 69

Σπιθαμὴ τοῦ βίου, id eſt, Spithama vitę, hoc eſt, modus vitę perpuſillus. Prouerbialis eſt figura, mutuò ſumpta à rerum menſoribus, apud quos ſpithama ſeu palmus digitos duodecim cōtinet, quantum ferme longiſſimo digitorū porrectu cōplecti licet. Quin hodie quoq; puſillū homunculū palmum aut pugillum hominis appellant idiotæ noſtrates. Tranſlatum à fabris, qui quatuor digitis coniunctis metiuntur materiam. eam menſuram appellant palæſtam interdum diducta manu à ſummo pollicis vſque ad ſummū digiti medij, quam vocant σπιθαμήν. Pſal. 38. ἰδοὺ παλαιστὰς ἔθου τὰς ἡμέρας μου, breuiſſimum vitæ ſpatium deſignans. Refertur adagium à Diogeniano. *De vita perpuſillo modo.*

Temporis punctum. 70

στιγμὴ χρόνου, id eſt, Punctū temporis. Simili figura dixit Terentius, Tum temporis ad hoc punctum mihi eſt. Id eſt, ſpatium breuiſſimum. M. Tullius Philippica 2. Attende paulisper, cogitationémque ſobrij hominis ad temporis punctum ſuſcipe. Idem 8. Opus oſtendebat munitionémque legatis: ne punctū quidé temporis, quum legati adeſſent, oppugnatio reſpirauit. Apud mathematicos enim punctum indiuiſibilis quædam pars eſt lineæ, cuius, vt inquit Euclides, pars nulla eſt. Plutarchus de pueris inſtituendis, στιγμὴ χρόνου πᾶς ἐστὶν ὁ βίος. i. Temporis pūctum eſt omnis vita. *Vita omnis, punctum temporis.*

Noua Hymetia, falerna vetera. 71

Macrobius libro Saturnalium ſeptimo, Cur Diſari mel & vinum diuerſis ætatibus habentur optima: mel, quod recentiſſimum vinum, quod vetuſtiſſimum. Vnde eſt & illud prouerbium, quo vtuntur gulones, Mulſum quod probè temperes, miſcēdum eſt nouo Hymettio, falerno vetulo. Quod adagium non video vbi nobis poſſit vſus eſſe: ſed tamen adſcripſimus, ne nihil omnino de popinis mutuati videremur. Niſi fortè placeat eò torqueri, vt dicamus è diuerſis rebus quædam optimè conſtari. *E rebus diuerſis quædam conſtare optime.*

Qui multa rapuerit, pauca ſuffragatoribus dederit, ſaluus erit. 72

Ælius Lampridius in vita Alexandri Seueri, Idem, inquit, addebat ſententiam de furibus notam, & Græce quidem: quæ Latinè hoc ſignificat, Qui multa rapuerit, pauca ſuffragatoribus dederit, ſaluus erit. Quæ Græce talis eſt,

Ὁ πολλὰ κλέψας, ὀλίγα δοὺς, ἐκφεύξεται. id eſt,
Qui multa tollit, pauca dat, ſeruabitur.

Admonet, adagium (id quod noſtris quoque tēporibus vulgò factitant fures non omnino ſtupidi) non niſi magnis prędis iniiciēdam manum: vt ſuperſit quo iudicem, ſi fortè ſit opus, corrumpant atque exoculent. Cæterùm qui parua tollunt, deprehenſi pendent, vtpote quibus nihil ſit quod impertiant præfectis. *In magnos fures, qui nunquam de furca pendent.*

In ſimpulo. 73

M. Tollius libro De legibus 3. agens de lege tabellaria, hoc eſt, de iure ferendorum per tabellam ſuffragiorū. Et auus quidem noſter, inquit, ſingulari virtute in hoc municipio, quoad vixit, reſtitit M. Gratidio (cuius in matrimonio ſororem, auiam noſtram, habebat) ferenti legem tabellariam. Excitabat enim fluctus in ſimpulo, vt dicitur, Gratidius, quos pòſt filius eius Marius in Ægæo excitauit mari. Hactenus Cicero. Quantum igitur coniectura conſequi licet, in ſimpulo fieri dicebant quod vel clanculum vel in re minuta atque humili fieret. Eſt enim ſimpulum, authore Feſto, vas paruum, nō diſſimile cyatho: vnde mulieres rebus diuinis deditæ, ſimpulatrices vocantur. M. Varro ſcribit, vas eſſe minutim fundens, in cuius locū ſucceſſerit epichyſis. vnde veteres res minutas nulliuſque pretij ſimpulatrias appellabant. Plinius li. 35. ca. 12 In ſacris quidem etiam inter has opes non myrrhinis cryſtalliníſve, ſed fictilibus prolibatur ſimpulis innocentius. Atteſtatur & M. Varro, quum apud Nonium Marcellum ait, deos ipſos vili ſimpulo inuitari. Item Apuleius, In hodiernum, inquit, populus Romanus dijs immortalibus ſimpulo & catino fictili ſacrificat. Sunt qui pro ſimpulo legant ſimpuuium: cuius meminit Iuuenalis ſatyra 6. *Simpulatrices.* *Simpularia res.*

-aut quis
Simpuuium ridere Numæ, nigrúmque catinum,
Aut Vaticano fragiles de monte patellas
Auſus erat?

M. Tullius in Paradoxis, Quid autem Numa Pōpilius? minúſne gratas dijs immortalibus capedines ac fictiles vrnulas fuiſſe quàm Deliacas pateras arbitramur? Polemō apud Athenæū libro 2. tradit, ad ipſius etiamnum ætaté Græcos quoſdam bibere ſolitos ex fictilibus: velut Argiuos in publicis conuiuijs, ac Lacedæmonios in feſtis, aut epinicijs, aut nuptijs virginum. Proinde non abſurdum mihi videtur ſiquis exiſtimet ſumptam allegoriam à puerorum luſu, quo ſolēt per fiſtulam anguſtam in ſimpulum inſlantes, quaſi fluctus quoſdam & aquæ ſtrepitū excitare.

Proteo mutabilior. 74

Πρωτέως ποικιλώτερος, id eſt, Proteo mutabilior, in vafrum & verſipellem competit. Lucianus in ſacrificijs, Iouē ποικιλώτερον

αὐτὸ πρωτέως appellat, quòd ſe ſubinde in alias atq; alias formas transfiguraret. Plato in Ione, ἀλλ' ἀτεχνῶς, ὥσπερ ὁ Πρωτεὺς, παντοδαπὸς γίγνῃ, στρεφόμενος ἄνω κάτω, id eſt, Sed prorſus, Protei in morem, in omnem ſpeciem vertens, ſurſum ac deorſum teipſum diſtorquens. Horatius in eos qui facilè vertunt ſententiam,

Quo teneam vultus mutantem Protea nodo?

Item alibi,

Effugiet tamen hæc ſceleratus vincula Proteus.

Protea vocat tergiuerſantem, & quem Græci vocant δυσάλωτον, id eſt, deprehenſu difficilem. Porrò fabulam Protei notiorē arbitror quàm vt hic ſit recenſenda. Extat apud Homerum Odyſſeæ 4. & apud Maronem quarto item Georgicon. Simili figura diceretur & Vertumno inconſtantior. Nam hic deus in omnigenam ſpeciem ſeſe variat: vnde & nomen reperit apud Latinos. Horatius,

Vertumno incōſtātior.

Vertumnis, quotquot ſunt, natus iniquis.

Empuſa mutabilior.

Huius meminit Ouidius, deſcribens quemadmodum amans Pomonam deam, alias ſubinde formas aſſumpſerit. Et Ἐμπούσης εὐμεταβολώτερος, id eſt, Empuſa mutabilior. Cuius mentionem fecit Lucianus in commentario De ſaltationibus, ἴδοις τ' ἂν οὖν αὐτοὺς παρὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν ὠκέως ἀλλοιουμένους, ... Videbis igitur ipſos eodē in tempore ſubitò in aliam transfigurari ſpeciem, atque ipſum referre Proteum. Quin & Empuſæ exemplum conferre oportet, quæ ſeſe in innumerabiles vertit formas. Meminit huius Ariſtophanes in Ranis,

Καὶ μὴν ὁρῶ τι θηρίον μέγα.
Ποῖόν τι; Δεινόν. παντοδαπὸν γοῦν γίγνεται.
Τοτὲ μέν γε βοῦς, νυνὶ δ' ὀρεὺς, τοτὲ δ' αὖ γυνὴ
Ὡραιοτάτη τις. Ποῦ 'στι; φέρ' ἐπ' αὐτὴν ἴω.
Ἀλλ' οὐκέτ' αὖ γυνή 'στιν, ἀλλ' ἤδη κύων.
Ἔμπουσα τοίνυν ἐστί. id eſt,

At maximam profectò video belluam.
Qualem? Nouam, quæ in cuncta ſubitò vertitur.
Modo bos, modò autem mula, rurſum fœmina.
Pulcherrima. Age vbi eſt? rectà ad illam iam feror.
At rurſus haud eſt mulier, imò iam canis.
Empuſa proinde eſt.

Interpres adſcribit, Empuſam ſpectrum quoddam eſſe, quod ab Hecate ſoleat emitti videndum miſeris & calamitoſis. Id ſubinde conſueuit aliis atque aliis formis exhibere ſeſe. Quidam exiſtimant meridianis horis apparere ſolitum iis qui parentant manibus. Sunt qui hanc ipſam, Hecaten affirment eſſe. narrant autem vno videri pede, vnde & nomen inditum putant ἔμπουσαν, οἱονεὶ ἑνόποδα. Demoſthenes ait Æſchinis matrem, cui ipſe Leucothoæ nomen mutaſſet, appellatam fuiſſe Empuſam, eo quòd quæſtus gratia quiduis faceret & pateretur.

Amicus magis neceſſarius quàm ignis & aqua. 75

Ἀναγκαιότερος πυρὸς καὶ ὕδατος φίλος, id eſt, Amicus magis neceſſarius quàm ignis & aqua. Hyperbole prouerbialis, admonens neminem eſſe tam diuitem aut potentem quin opus habeat amicorum officiis. Quemadmodum enim citra ignem & aquam non conſtat hominum vita, ita nec ſine conſuetudine atque opera familiarium: quos ob id ipſum Latini neceſſarios vocant, vt, amicitiam neceſſitudinem. Innuit adagiū duo quædam maxima commoda colligi ex amicitia, voluptatem & vſum. Nihil eſt enim neque iucundius igni, neque vtilius aqua. Quamobrem ſcripſit Horatius,

Neceſſarij Neceſſitudo.

Nil ego contulerim iucundo ſanus amico.

Item Euripides apud Plutarchum,

Εἰς ὄμματ' ἀνδρὸς φιλίου βλέπειν γλυκύ.

Dulce eſt tueri hominis amici lumina.

Recenſetur adagium à Plutarcho, commentario quem inſcripſit, Quo pacto ſit dignoſcendus aſſentator ab amico. Καθ' ὃ δὴ λέγεται, πυρὸς καὶ ὕδατος ὁ φίλος ἀναγκαιότερος, id eſt, Quapropter dicunt etiā, amicum igni quoque & aqua magis neceſſarium eſſe. Extat & apud Ariſtotelem in Moralibus, & apud Ciceronem in Lælio. Hodiéque vulgus indoctum habet in ore quod eſt veriſſimum, Tolerabilius viui ſine pecuniis, quàm ſine amicis.

Lupus circum puteum chorum agit. 76

Λύκος περὶ τὸ φρέαρ χορεύει, id eſt, Lupus circum puteum chorum agit. In eos dicetur qui ſumpta inaniter opera, ſpe ſua fruſtrātur. Aiunt enim lupo morem eſſe, vt ſiquando ſitiat nec tuto ſe poſſit demittere, circum puteum oberret, fruſtra inhians aquæ, quam non poſſit contingere. Sunt qui parœmiam inde ductam exiſtiment, quòd aliquando veniat vſu vt lupus pecudem aliquam aut hominem inſectetur: qui poſtea quàm ſe in puteum quempiam altiorem metu demiſerit, obambulat ille, velutique ſaltantium in modum, in orbem circumagitur, prædæ cupiditate, qua tamē potiri non queat. Plutarchus in commentario cui titulus, Quomodo poſſit adulator ab amico dignoſci, οἱ χρώμενοι τοιούτοις ἑαυτοὺς ... περὶ τὸ φρέαρ ὀρχούμενοι, id eſt, Quæ qui vtuntur, ſeipſos quoque in perniciem adducūt, te vera ſaltationem illam circum puteum ſaltantes. Loquitur autem de dicacitate intemperanti & virulēta, qua fit vt nec illis quicquam vtilitatis adferamus in quos dicimus, & nobis ipſis maximum malum conciliemus. Refertur adagium à Zenodoto, Suida, Diogeniano.

De iis, qui cæteris inferiores.

Lydius currus. 77

Λύδιον ἅρμα, id eſt Lydius currus. Hoc ſcommate notabātur qui in certamine quopiam longè cæteris eſſent inferiores. & περὶ Λύδιον ἅρμα θεῖν, id eſt, Iuxta Lydium currum currere. Plutarchus in libello quem inſcribit De dignoſcendo aſſentatore ab amico, Τὸν δὲ κρείττονα τιμῶσι, ... οὐ μὰ Δία περὶ Λύδιον ἅρμα πεζοὶ θέοντες, ἀλλὰ περὶ χρυσὸν ἑφθόν. id eſt, Cæterum ſuperiorem metuit ac veretur, nō hercle ad currum Lydium pedes ingrediēs, ſed ad aurum putum. Refertur adagium à Diogeniano Quidam ad Pelopem Lydum referunt, qui ſuo curru vicerit Oenomaum ſocerum: in quibus eſt Gregorius Nazianzenus, ſic vſurpans, vt dicat ſe tanto eſſe inferiorem eximiis Baſilij virtutibus, quantum pedes abeſt à Lydio curru. Effertur & ad hunc, vt dixi, modum paræmia, περὶ Λύδιον ἅρμα θεῖν, id eſt, Præter Lydium currum currere: aut iuxta Lydium curſum, vt pedes intelligatur certare cum Lydio curru velociſſimo, quod quidem certamen nimis iniquè comparatum videatur. Achilles apud Euripidem in Iphigenia Aulidenſi, pedeſtri curſu certat cum quadriga, & vincit. Plutarchus in vita Niciæ à Pindaro allegat, Οὐ γὰρ μὰ Δία, inquit, παρὰ Λύδιον ἅρμα πεζὸς οἰχνέων, ὥς φησι Πίνδαρος. id eſt, Non enim per Iouem iuxta Lydium currum pedes incedens, vt inquit Pindarus. Herodotus lib. 1 tradit, olim Lydios præ cæteris equitatu valuiſſe, nec aliter ferè niſi ex equis pugnare.

Cinclus. 78

Κίγκλοι, id eſt, Cincli, ruſticano prouerbio dicebantur præter modum pauperes quibus neque domus eſſet, neque quicquam quod ſuum poſſent dicere. Qualem Catullus deſcribit Furium, cum neque villula fuerit, neque domus, neque arca. Cinclus enim auis quædam eſt imbecillis atque inualida, ita vt nō poſſit ipſa ſibi proprium nidum parare: proinde oua nidis ſupponit alienis. Vnde & ruſtici verterunt in adagionem, vt mendicos & errones, cinclos vocent. Author Ælianus libro De naturis animantium 12. Quod genus homines Græci ἀνεστίους vocant, hoc eſt, expertes penatium. Suidas tradit, cinclum auē eſſe maritimā, gracilem, nullóque ferme corpore: cui peculiare ſit clunium pennas ſubinde mouere, vnde & nomē additum σεισοπυγίδι, nimirum ab agitatione caudæ. Eā prouerbio feciſſe locum, quo Menander ſit vſus in Thaide,

Πτωχότερος εἶ λεβηρίδος καὶ κιγκάλου, id eſt,

Mendicior leberide atque cincalo.

Hinc κιγκλίζειν dici, pro eo quod eſt, commoueri, & obſtrepere.

Adulatores ad honeſtas res inepti, ad turpes idonei.

Quæ ſub alis fiunt. 79

Αἱ ὑπὸ μάλης πράξεις, i. Facta ſubalaria, Prouerbiali figura dixiſſe videtur Plutarchus in commentario quod inſcribitur, Quo pacto ſit dignoſcendus adulator ab amico, νωθρὸς, inquiēs, καὶ ἀπρόθυμος ... ταῖς ὑπὸ μάλης πράξεσιν ἀπροφάσιστος. i. Ad laborē & res honeſtas ſegnis, in iis rebus quæ ſub ala fiunt, nihil recuſat. De adulatore loquitur, ad honeſta officia tum pigro, tum inutili: ad voluptuaria miniſteria prōpto, videlicet ad ſcortum cum fide adducendum, ad comparāda opſonia, ad inſtruendum conuiuium. Equidem opinor, ob id adulationi ſub alis ſedem datam eſſe, quòd hæ corporis partes titillationem præcipuè ſentiant, ſiue ob cutis tenuitatem, ſiue quòd inſolitus nobis earum cōtactus partium: ſiue quòd is locus venulas habeat, quibus fricatu calefactis, eiuſmodi naſcatur delectatio. Ariſtoteles ſectione 35. Problemate 2. indicat ſub alis potiſſimum ac ſub pedum veſtigiis fieri titillationem, coniectans in cauſa eſſe vel quòd ibi cutis ſit mollior, vel quòd contactus ſit inſolens, quod idem viuuenit in auribus. Quid autē aliud eſt adulatio, quàm aurium prurius quidam & gargarizatio? Vnde Lucianus in dialogo quodam Charontis, Menippi & Mercurii, philoſophum quempiam omnibus exuens vitiis ἔτι ἔχει τι βαρύτατον ὑπὸ μάλης ἔχω. Τί; ... Κολακείαν, ὦ Ἑρμῆ, πολλὰ ... ἐν τῷ βίῳ χρησιμεύσασάν μοι. i. Vnū quiddam adhuc ſub alis geſtat, quod eſt omnium grauiſſimum. Quidnam Menippe? Adulationem, Mercuri, quæ illi plurimum attulit emolumenti in vita. Niſi ſiquis malit ὑπὸ μάλης ita dictum, vt alibi Lucianus dixit ὑπὸ κόλπου, ſub ſinu, ſignificans eum Veneris vſum qui non vacat turpitudine. Nam oſcula, quæque ſupra ſinum fiunt, vtcunque cum honeſtate poſſunt cohærere: cæterùm infra ſinum ὑπὸ μάλης.

ANIMAD. HENR. STEP.

V. *ſub ala*) Mirum eſt formulæ loquendi tam peruagatæ adeò peregrinam hic ab Eraſmo afferri explicationem: mirúmque quomodo hanc ignorare potuerit quæ non longè & veluti ex receſſu

receſſu petita eſt, vt illa, ſed quam prima fronte ipſa oſtendũt, verba: certiorem tamen illa, imò verò ſolam certam confeſſamque & minimè dubiam. Quænam eſt? Nimirum vt τὸ τῶν ἀπὸ μέλανος πράξεων ſignificet, in clanculatius miniſteriis, eo quòd ſub ala geſtētur quæ occultare libet. vt apud Synesiũ clypei: ἀπὸ μέλανος, inquit, ἐκρύπτον τὰς ἀσπίδας. apud Athenæũ lapides, lib 10. μυρσινῶν ... λίθους ἀπὸ μάλης ἔχων, ... Sed & in hyperbole quadam prouerbiali Lucianus vſurpat, ἀπὸ μάλης κρύπτων, vt Synesius ἀπὸ μάλης ἐκρύπτον. illius verba ſunt, ... ἀπὸ μάλης κρύπτων ... Hinc verò transfertur ad omnia quæ clam fiunt vel dicuntur, aut etiam in animo occultantur. Sic vſi ſunt cum alij antiqui ſcriptores, tum Demosthenes: vt in oratione πρὸς Ἀφοβον, ... ἀπὸ μάλης ... Sic poſtea recentiores, vt Diõ Coccejus, ... ἀπὸ μάλης ... Κικέρων, ... αὐτοῦ ... denique Plutarchus & Lucianus in iis qui ab Eraſmo citãtur his locis. Neque enim Lucianus, ſiue Menippus apud Lucianum, quæ ſit origo & ſedes adulationis in hominis corpore deſcribere cogitat, qua de re viderint alij quàm rectè hic Eraſmus philoſophetur: adulantibus quidem certè prurituum aurium, non rectè tribuit, qui eorum eſt qui ſibi adulantes audiunt) nec de illa ex corpore extrahenda & magno molimine auellẽda hic agitur: ſed duntaxat de deponenda quæ occultè circunferebatur. Admonuerat enim Mercuriũ Menippus, vt philoſophũ quendam ad Charontis cymbam accedentem veſtem exuere iuberet. nã multa, inquit, eáque ridicula ſub veſte occultata comperies. Quum ergo is, Mercurij iuſſu, & eam & multa quæ ſub ea latebant arrogantiam, ignorantiam, impudentiam, iracundiam, luxũ, interrogationes inexplicabiles, diſputationes ſpinoſas, nec pauciora his alia abieciſſet: &, tanquam omnibus quæ circunferebat, abiectis, eum iam nauim conſcendere Mercurius iuberet: tum Menippus iterum commonefaciens Mercurium, ait, Rem vnam adhuc omnium ponderoſiſſimam ſub a la geſtat, nimirum adulationem. Et hæc quidem quod ad Luciani locum. Ad Plutarchum veniamus, dixerat is paulò ante ea quæ Eraſmus profert verba, adulatores ad laborioſa & periculoſa miniſteria remiſſo animo eſſe, at in fœdis ac vilibus, ad omnia ſe offerre, pedibus etiam, ſi opus ſit, proterendos ſe præbere. His addit, paucis interiectis ... καὶ ... συναμῦναι ... συναγωνίσασθαι ... ἀπὸ μάλης πράξεων ... &c. Quæ verba ita Latinè reddit Eraſmus, in ea quam edidit libelli huius interpretatione, Sic & adulator, quoniam nec in dicendo, nec in conſulendo, nec in certaminibus ac periculis adeſſe poteſt amico, quippe ab omnibus laboribus omnique ſtudio abhorrens: in negotiis ſubalaribus, id eſt quæ ad voluptatem pertinent, nihil recuſat, fidus amoris miniſter, & in adducendo, &c. Videmus ergo hic quoque iſtud loquendi genus Eraſmum ita exponere (nam de cæteris non fideliter redditis, quale eſt illud, omni ſtudio, pro omnibus ſeriis negotiis, non eſt hic dicendi locus) vt ſibi optimè in eius explicatione, tanquam certa & indubitata, conſtet. Atqui vel illud ſaltem ſcrupulum illi aliquem mouere debuerat, quòd Plutarchus, quum enumerationem aliquot τῶν ἀπὸ μάλης πράξεων ſubiungit, inter eas recenſet etiam aliquas quæ ad voluptatem nec pertinent vllo modo, nec pertinere videri poſſunt. At omnes iſtæ ſunt clanculariæ, id eſt, ad quas operam ſuam nõ coram omnibus, ſed clam commodat adulator: & ad quas is qui eius opera vtitur, ſe vti diſſimulat, ſi non apud domeſticos, ſaltem apud exteros, quũm amici officia contrà, veluti συναμῦναι, συναγωνίσασθαι, eiuſmodi ſint vt ea palã conferre poſſit, nec metuat ne aut ſibi qui confert, aut illi in quem conferuntur, vllam ignominiam vllúmque dedecus, vbi fuerint diuulgata, afferre queant. Sed de hoc dicendi genere ſatis multa, meo quidem, aliorum autem iudicio fortaſſe nimis multa iam dicta ſunt. Quanquam qui paucioribus verbis abſolui hæc diſceptatio potuerit, non video. probanda enim quæ dicebam, mihi erãt: ad id opus erat exemplis. Ad iſta vulgaria Lexica Græcolatina remitti te debuiſſe dices fortaſſe, vt inde ea peteres. Quomodo? quum illa ipſa, ſuo more, ad hũc ipſum authorem tanquam ἀξιόπιστον de huius formulæ loquendi ſignificatione remittant?

Simul ſorbere & flare, difficile. 80

Tranio ſeruus apud Plautum in Moſtellaria, obiurgatus eſt ab hero quòd non maturius rediſſet. Quum ille ſe alibi fuiſſe diceret, non ſimul apud herum eſſe potuiſſe, & illud quod iuſſus fuerat, peragere: Si voles, inquit, verbum hoc cogitare, ſimul flare ſorberéque, haud factu facile eſt. Commodè vtemur hoc adagio, ſiquando ſignificabimus, negotia quæpiam id genus eſſe, vt pariter ab iiſdem tractari non queant. Veluti ſiquis conetur ſimul & literis & voluptatibus vacare: ſimul amoribus & parſimoniæ indulgere: ſimul vxori ſtudiiſque ſatisfacere: ſimul & poeticis & theologicis ſtudiis operam dare: ſimul & mundo ſeruire & Chriſto. Quemadmodum fieri non poteſt vt quis eodem in tempore ſorbeat, hauſto ſpiritu: & flet, emiſſo halitu. Affine videtur huic adagio dictum illud Euangelicum, Nemo poteſt duobus dominis ſeruire, Nemo poteſt Deo ſeruire & mammonæ. Item illud Phocionis ad Antipatrum, Οὐ δύνασαί μοι καὶ φίλῳ χρῆσθαι καὶ κόλακι. id eſt, Non potes me ſimul & adulatore vti & amico. Ad hæc ſenarius ille, qui falsò Senecæ inſcribitur,

Negocia quædam quæ ſimul tractari ab vno nequeant.

Adula. & amico non potes ſimul vti.

Amare & ſap. vix Deo conc.

> Amare & ſapere, vix deo conceditur.

Quódque ait, Terentium imitatus, Horatius,

> -nihilo plus explicet, ac ſi
> Inſanire paret certa ratione modóque.

M. Tullius Philippica 11. Duas tamen res, magnas præſertim, non modo agere vno tempore, ſed ne cogitando quidem explicare quiſquam poteſt.

Manum admouenti fortuna eſt imploranda. 81

Τὴν χεῖρα προσφέροντα τὴν τύχην ἐπικαλεῖν, id eſt, Manum admouenti fortuna inuocãda eſt. Admonet adagium, ita fidẽdum eſſe Diuino auxilio, vt nihilo ſegnius, quantum in nobis eſt, etiam ipſi noſtra adnitamur induſtria: alioqui non audituros ſuperos inertium ac deſidioſorum vota. Quemadmodum eleganter ſcripſit Alexander Hegius, primus pueritiæ meæ doctor haudquaquam pœnitendus,

Deo fidẽdum, ſed adhibenda induſtria.

Alexander Hegius.

> Solas iure Deus preces,
> Quo nemo magis impiger,
> Aut infeſtior otio,
> Auerſatur inertium.

Plutarchus in Apophthegmatis Laconicis, refert apud eam gentem deos deaſque omneis haſtatos fingi ſolere, Venerem etiam ipſam armis indutam: tanquam ne illi quidem otium agant, ſed bellicis ſtudiis exerceantur. Addunt, inquit, & prouerbium, Τὴν χεῖρα προσφέροντα τὴν τύχην καλεῖν. id eſt,

Dij haſtati.

> Manum admouenti ſunt vocanda numina.

Æſchylus apud Stobæum,

> Φιλεῖ δὲ τῷ κάμνοντι συσπεύδειν θεός. id eſt,
> Huic qui laborat, numen adeſſe aſſolet.

In eandem ſententiam Pindarus in Nemeis, Πρὸς ἀκρότατον ἀρετᾶς ... id eſt, Ad ſummum virtutis apicem peruenerunt qui guſtarunt labores, non autem ſine Dei fortuna. Proinde nec ita fidẽdum induſtriæ, vt diuinam opem negligamus: nec ita ruſum pendendum ab illa, vt noſtrum prætermittamus officium. Alluſiſſe videtur huc Æſchylus in Perſis, ἐγὼ δέ που

> Διὰ μακροῦ χρόνου τάδ' ηὐχουν ἐκτελευτήσειν θεούς.
> Ἀλλ' ὅταν σπεύδῃ τις αὐτός, χὠ θεὸς συνάπτεται. id eſt,
> -plurimo iam tempore à deis
> Optaueram hæc vt dextra conficerent mihi. at
> Vbi vigilas ipſe, dij quoque admouent manum.

Refertur ex eodem,

> Φιλεῖ δὲ τῷ κάμνοντι συσπεύδειν θεός. id eſt,
> Adeſſe gaudet ſed laboranti Deus.

Nonnulli (quorum eſt Suidas) adagionis originem ad apologum referunt. Ruſticus quidam, quum plauſtrum hæreret in lama, otioſus inuocabat Herculem. At ille aſtans, Admoue, inquit, manum rotæ, ac ſtimula boues, itáque Deum inuoca.

> Τὴν χεῖρα προσφέροντα, τὴν τύχην καλεῖν.

Quam quiſque norit artem, in hac ſe exerceat. 82

M. Tullius Tuſculanarum quæſtionum libro primo, Sed hic quidem, quamuis eruditus ſit, ſicut eſt, hæc magiſtro concedat Ariſtoteli, canere ipſe doceat. Bene enim illo prouerbio Græcorum præcipitur,

Ars ſua cuique tractanda.

> Quam quiſque norit artem, in hac ſe exerceat.

Hactenus Cicero. Eſt autem ſenarius iambicus, admonens, vt quarum rerum ſumus periti, in his duntaxat diſputandis tractandiſque verſemur: quarum verò ſumus rudes, eas doctioribus concedamus, neque profeſſionem alienam nobis vindicemus, neque in meſſem alienam mittamus falcem, néve ſutores vltra crepidam iudicemus. Apud A. Gellium Plato ex Euripide citat, ſed in ſenſum nonnihil diuerſum à Ciceroniano: nempe, ſuo quéque vitæ inſtituto ſtudióque impenſè delectari, quòd in eo ſe laudem aliquam aſſequuturum confidat. Accidit, inquit illis illud Euripidis, Qua in re clarus quiſque eſt, ad eam properat, & diei partem illi plurimam impertit, in qua ipſe ſe exuperet: contrà, in qua ſtupidior ac nihil ſit, inde effugit, eámque contemnit. Porrò verſus quem Latinè refert M. Tullius, eſt apud Ariſtophanem in fabula cui titulus σφῆκες. is eſt eiuſmodi,

> Ἔρδοι τις ἣν ἕκαστος εἰδείη τέχνην. id eſt,
> Quam quiſque nouit artem, in hac ſe exerceat.

Quo quidem loco interpres admonet inter prouerbia celebrari. Vſurpauit Stratonicus citharœdus (apud Athenæum libro 8.) qui muſico cuipiam, qui prius fuerat holitor, de harmonia cum ipſo diſputanti reſpondit, Ἔρδοι τις ἣν ἕκαστος εἰδείη τέχνην. Quanquam in editione Aldina legitur εἴδοι pro ἔρδοι. Ad hoc prouerbium alluſit Horatius ita ſcribens,

Nauem agere ignarus nauis timet: abrotonum ægro
Non audet, niſi qui didicit, dare: quod medicorum eſt,
Promittunt medici: tractant fabrilia fabri.
Scribimus indocti doctique poemata paſſim.

Idem in epiſtola ad Villicum,

Quam ſcit vterque libens cenſebo exerceat artem.

Equus in quadr. in aratro bos.

Huc pertinet illud Pindaricum, quod refert Plutarchus in cōmentario quem ſcripſit περὶ τῆς εὐθυμίας, ἐν ἅρμασι δ' ἵππος, ἐν δ' ἀρότρῳ βοῦς, παρὰ ναῦν δ' ἰθύει τάχιστα δελφίς, κάπρῳ δὲ βουλεύοντα φόνον κύνα χρὴ τλάθυμον ἐξευρεῖν. id eſt, Equus in quadrigis, in aratro bos: nauem ocyſſimè præuertitur delphinus: apro cædem molienti inueniendus eſt canis laborum patiens. Videlicet ſignificat vnumquemque adhibēdum ad id quo valet. Athenæus lib. 8. Quum Ptolemæus cum Stratonico citharœdo contentioſi⁹ diſputaret de citharistica, ἕτερον, ἔφη, ἐστὶν, ὦ βασιλεῦ, σκῆπτρον, ἕτερον δὲ πλῆκτρον. id eſt, Aliud eſt, inquit, rex ſceptrum, aliud plectrum. Et apud Plinium lib. 45. cap. 10. Apelles Alexandro Magno in officina multa imperite diſſerenti de pictura, comiter ſuaſit ſilentium, admonens illum rideri à pueris qui colores terebant.

Aliud ſceptrū, aliud plectrum.

Dedi malum & accepi. 83

Dedi malum & accepi. Beticum adagium eſt, quo licebit vti quoties eiuſmodi permutatio videbitur facta, vt malum pro malo ſit redditum, & par pari relatum: veluti ſiquis improbum generum dediſſet, ac nurum item improbam recepiſſet. Recenſetur & explicatur à Plinio iuniore in Epiſtolis. Cæcili⁹, inquit, Claſſicus, homo fœdus, & aperte malus, proconſulatum in ea parte non minus violenter quàm ſordide geſſerat, eodem anno quo in Africa Marius Priſcus. Erat autem Priſcus ex Betica ex Africa Claſſicus: inde dictum Beticorum (vt plerunque dolor etiam venuſtos facit) non illepidum ferebatur, Dedi malum & accepi. Congruet & in eos qui liberos ſuos committunt malis præceptoribus, & recipiunt eos peiores quàm tradiderant. Rurſum in eos qui laceſſunt illos vnde grauius læduntur. quod vſuuenire tradunt iis qui in Ægypto venantur onagros. Nam animal laceſſitum frequenter calcitrando, lapides miſſos retorquet in iaculantes, tanto impetu vt pectora inſequentium penetrent, aut caput fractis oſſibus diſplodant. Vnde & inſtrumento bellico nomen inditum. Author Ammianus libro 23.

Carpet citius aliquis quàm imitabitur. 84

Μωμήσεταί τις μᾶλλον ἢ μιμήσεται. id eſt,
Reprehendet aliquis citius atque imitabitur.

Senarius hic Apollodori ſcriptoris operibus inſcribi conſueuit, qui primus vmbrarum imitationem inuenit. Refertur ad hunc modum, μωμήσεταί τις θᾶττον ἢ μιμήσεται. Aptè dicetur de re quapiam artis abſolutæ atque inimitabili. Porrò res egregias multo procliuius eſt carpere quàm æmulari. Cæterum, eſt elegans προσονομασία in duabus vocibus Græcis μωμήσεται & μιμήσεται, quæ quum ſono minimè diſtent, tamen res declarant lōgè diuerſiſſimas. Huc alluſit Plinius li. 37. ca. 11. Imitati multi: æquauit nemo. Theognis in eandem ſententiam, Μωμεῦνταί με πολλοὶ ὁμῶς κακοὶ ἠδὲ καὶ ἐσθλοί,

Μιμεῖσθαι δ' οὐδεὶς τῶν ἀσόφων δύναται. id eſt,
Carpunt me plures docti indoctique, imitari
Nos indoctorum de grege nemo valet.

In foribus adeſſe. 85

De eo quod inſtat proxime.

Περὶ τὰς θύρας, id eſt, In foribus adeſſe, dicitur allegoria prouerbiali, quod inſtat, iámque in proximo eſt. Plutarchus, πυρετοῦ περὶ θύρας ὄντος, id eſt, Quum febris in foribus adeſt. Sic & orbis opifex in arcanis Literis ad Cain fratricidam, Sin malè egeris, ſtatim in foribus peccatum tuum aderit.

Alia Lacon, alia aſinus illius portat. 86

Ἄλλα μὲν Λάκων λέγει, ἄλλα δ' ὁ Λάκωνος ὄνος φέρει, id eſt, Alia quidem Lacō dicit, alia Laconis aſinus portat. Effertur apud quoſdā & ad hunc modū parœmia, Ἄλλα μὲν Λεύκων, ἄλλα δ' ὁ Λεύκωνος ὄνος φέρει, id eſt, Alia Leucon, alia Leuconis aſinus portat. In eos dicebatur quorum oratio diſſentiret à factis. Natum aiunt ab huiuſmodi quodam euentu: Agricola quiſpiam nomine Leucon, ſolitus eſt vtres melle plenos ſtoreis obuoluere. Rogatus autem ab exactoribus vectigalium quidnam portaret: ordeum ſe portare reſpondebat, videlicet quo minus pecuniæ perſolueret. Sed quum eueniſſet aliquando vt lapſus in terram aſinus onus eliſiſſet, accurrerunt exactores in reponendis ſarcinis auxilio futuri. Verum vbi interim cognouiſſent, mel in vtribus eſſe, non ordeum, Leuconem obtorto collo abduxerunt, tanquam qui ſe debito vectigali fraudaſſet. Atque illud ridentes addiderunt, Alia Leucon, alia portat aſinus. Nam in nonnullis codicibus, dixit, non additur: atque ita mea ſententia, dictum feſtiuius redditur. Ea vox poſtea verſa eſt in adagionem. Refertur à Zenodoto & à Diogeniano.

Corpore effugere. 87

Corpore effugere periculū.

Corpore effugere, eſt periculum iam imminens, ac penè prementes, arte quadam declinare. Tranſlatū à gladiatoribus, ictum modico corporis flexu fallentibus. M. Tullius in Catilinam inuectione prima, Quot ego tuas petitiones, ita coniectas vt vitari poſſe non viderentur, parua quadam declinatione, &, vt aiunt, corpore, effugi. Hactenus Cicero. Itaque quoties aliquē diſcrimine quamminimo à periculo abfuiſſe ſignificabimus, corpore declinatum malum dicemus. Minus enim periclitantur qui mœnibus, aut alio quopiam obiectu defenduntur: verùm qui nudi telis obiecti, nihil habent quo ſe tueantur, niſi commodo corporis deflexu, ii demū in extremo periculo verſari videntur. Penè diuerſa figura dixit Catullus,

Amictu vitare.

Contra nos tela iſta tua cuitamus amictu.

id eſt, Facile depellimus, non ſecus quam muſcarum inſultus.

De alieno ludis corio. 88

De alieno corio ludere, prouerbio dicuntur qui ſecurius agunt, ſed alieno periculo. Sumpta allegoria vel à coriariis, vel ab apologo quopiam, vel à ſeruis, qui, ſiquid peccatum ſit, tergo dant pœnas. Apuleius in Aſino aureo, libro 7. Quòd ſiquo modo cæteri latrones perſenſerint, non rurſus recurres ad aſinum, & rurſum exitium mihi parabis. Reuera ludis de alieno corio. Verba ſunt aſini puellam accuſantis, quòd quum prius illius culpa fuiſſet in diſcrimen adductus in fuga, nunc denuo committat vt ſit rurſum fugiendum, idque ſuo potiſſimum periculo. Alluſum eſt autem ad aſini corium, quod mortuis detrahitur. Eſt ſimile quiddam & apud Plautum, De meo tergo degitur corium. Id eſt, res meo fit periculo. Neque diſſimile quod refert Feſtus, Pro ſcapulis, Id eſt, pro periculo plagarum. Non admodum abludit ab hac forma quod Seneca iocatur in Declamationibus, Cicero patri de corio Ceſtii ſatisfecit. Nam is Ceſtius erat ex eorum numero qui contemnebant Ciceronis ingenium. hic quum forte accumberet in eodem conuiuio, cū Cicerone M. Tullij filio (qui tum Aſiam obtinebat) & ſubmonente quopiam è famulis, cognitum eſſet eū eſſe Ceſtiū, cuius iudicio nihil ſciret M. Tullius: ilico ſublatus è conuiuio, iuſſus eſt flagris cædi. Circunferunt apud noſtratium vulgus non abſimile huic prouerbiū, Ex alieno tergore lata ſecari lora. Quo quidem ſignificant vnumquenque minus eſſe parcum in alieno quàm in ſuo. Tertullianus in libello De pallio, ſecus aliquanto vſurpauit, Hoc ſoli chamæleonti datum, quod vulgo dictum eſt, de ſuo corio ludere. Sentit chamæleontem pro ſuo arbitrio vertere colorem cutis.

Pro ſcapulis.

Chamæleon de ſuo corio ludit.

In herba eſſe. 89

Vbi ſpem immaturam indicamus, ac longius adhuc abeſſe vt conſequaris, in herba eſſe dicimus. Sumpta metaphora à ſegetibus, teneris adhuc & herbeſcentibus, de quibus nihil adhuc certi ſibi poſſit agricola polliceri, propterea quòd plurimi caſus ſolent incidere qui non ſinant cultorem optato potiri. Verùm vbi iam demeſſam ſegetem in horrea conuexit, tum demum vtrumque tutū eſt bene ſperare. Ouidius in epiſtola Helenes ad Paridem,

Sed nimium properas, & adhuc tua meſſis in herba eſt,
Hęc mora ſit voto forſan amica tuo.

Meſſis in herba.

Perſius in ſatyra ſexta,

Emole, quid metuis? occa, & ſeges altera in herba eſt.

Cornelius Tacitus in dialogo De oratoribus, in herba dixit, pro eo quod eſt, momētaneum, mòxque periturum, quia ante tempus decerptum. Agit illic de plauſu qui datur poetis recitātibus ſua carmina, Omnis inquit, illa laus intra vnum aut alterum diem, velut in herba vel flore, præcerpta, ad nullam certā & ſolidam peruenit frugem. nec aut amicitiā inde refert, aut clientelā aut manſurum in animo cuiuſquam beneficium: ſed clamorem vagum & voces inanes & gaudium volucre.

In alieno foro litigare. 90

Prouerbium reſipit hæc quoque figura, In alieno foro litigare, pro eo quod eſt, In re noua, cuique nondum aſſueueris, verſari. Habent enim diuerſa fora diuerſas litium formulas, variáſque tractandarum cauſarum rationes: quarum qui rudis ſit, is tāquam hoſpes in peregrina regione multa deſideret neceſſe eſt. Martialis in præfatione libri duodecimi, Accipe ergo rationem, in qua hoc maximum & primum eſt, quòd ciuitatis aures quibus aſſueueram, quæro, & videor mihi in alieno foro litigare.

In ſeditione vel Androclides belli ducem agit. 91

Ἐν δὲ διχοστασίῃ καὶ Ἀνδροκλείδης πολέμαρχος. id eſt,
Seditione orta dux eſt etiam Androclides.

Carmen Heroicum prouerbio celebratum, in homines contemptos & humiles, qui per occaſionem aliquam incidentem, dignitatem ſortiuntur. Quemadmodum in rerum tumultu nōnunquam infimi quidam pro tempore regnant. Detorqueri poteſt ad malos principes, qui rebus pacatis minus valent in Rep. atque ob id aliquoties data opera rerum motus excitant arte tyrannica: quo commodius ſuo arbitratu populum compilent. Refertur à Suida, Diogeniano, atque item Plutarcho in vita Niciæ, & apud eūdem in commentario περὶ φιλαδελφίας. Effertur etiam ad hunc modum,

Ἐν δ'

Ἐν δὲ διχοστασίῃ καὶ ὁ πάγκακος ἔμμορε τιμῆς. id eſt,

Rebus turbatis vel peſſimus eſt in honore.

Citat idem in comparatione Lyſandri & Syllæ, niſi quòd illic Aldina editio mendoſe habet παγκαλὸς pro πάγκακος.

Ruſum effertur hoc pacto,

Ἐν γὰρ ἀμηχανίῃ καὶ καρκίνος ἔμμορε τιμῆς. id eſt,

Fert rebus deſperatis & cancer honorem.

Carcinus quoque in rebus deſperatis. Ad hanc ſententiam pertinet & illud, Græcis prouerbij vice celebratum.

Κατὰ τὴν τύχην καὶ πτωχὸς ἰσχύει μέγα. id eſt,

Mendicus etiam plurimum in loco poteſt.

Mend. etiā plu. in loco poteſt.

Inter indoctos etiam corydus ſonat. 92

Ἐν ἀμούσοις καὶ κόρυδος φθέγγεται, id eſt, Inter amuſos etiā corydus ſonat. Quadrabit in quoſdam qui apud idiotas audēt ſeſe velut eruditos venditare, inter doctos alioqui prorſus elingues. Id quod citra metaphoram eleganter extulit Euripides in Hippolyto coronato, ---οἱ γὰρ ἐν σοφοῖς

Φαῦλοι, παρ' ὄχλῳ μουσικώτεροι λέγειν, id eſt,

Apud eruditos qui nihil valent, apud

Plebem imperitam præminent facundia.

Κορύδος, auicula. Corydus viliſſimum auiculæ genus, miniméque canorum: ſtrepit tamen vtcunque inter aues mutas, apud luſciniam canens ferri nequaquam poſſet. Huc adſcribendum arbitror quod (vt refert Athenęus libro ſexto, nō illepide dixit Philoxenus paraſitus, cognomento Pternocopis, in alterum paraſitum, nomine Corydum. quum enim incidiſſet ſermo quòd turdi magno emerentur, præſente Corydo, de quo rumor erat obſcœni obſequii: At ego, inquit, memini Corydum obolo fuiſſe æſtimatū. Paraſitis autem ſolent indi nomina contemptus. quanquam hic Corydus narratur in dictis fuiſſe lepidus. Corydum autem minime canorum eſſe teſtatur & Græcum epigramma, licet ἄδηλον.

Εἰ κύκνοις ἀείσαι κόρυδος ἰσοφαρίζοι,

Τολμῷεν δ' ἐρίσαι γλαῦκες ἀηδονίσιν,

Εἰ κόκκυξ τέττιγος ἐρεῖ λιγυρώτερος εἶναι,

Ἶσα ποιεῖν κἀγὼ Παλλαδίῳ δύναμαι. id eſt,

Si corydus cygnum queat æquiparare canendo,

Noctua concertet ſi philomela tibi:

Coccyx ſi iactet ſe voce anteire cicadam,

Tunc ego Palladio par potero eſſe meo.

Quæuis terra, patria. 93

Πᾶσα γῆ πατρίς. id eſt, Quæuis terra, patria.

Hemiſtichium eſt oraculi quondam redditi Meleo Pelaſgo, de victoria conſulenti: cuius meminit & Mnaſeas, teſte Zenodoto, & Dionyſius Chalcidenſis. Admonet adagium, virum ſapiētem ac bonum, vbicunque gentium vixerit, fœlicem eſſe. Vnde & Socrates interrogatus cuiatis eſſet, κόσμιον (id eſt mundanum) ſe eſſe reſpondit. Idē innuit Ariſtophanes in Pluto, quum ait. Πατρὶς γάρ ἐστι πᾶσ' ἵν' ἂν πράττῃ τις εὖ. id eſt,

Illic enim patria eſt, vbi tibi ſit bene.

Patria ibi eſt, vbi bene eſt. Dicuntur hæc à Mercurio cupiente, vel cælo relicto, in Chremyli iam diuitis ædibus famulari. vſqueadeo credebat ibi demum eſſe patriam homini, vbicunque fœliciter ageret: illic exilium, vbi parum commodè viueret. Fertur hic quoque verſiculus prouerbialis.

Τοῖς γὰρ καλῶς πράσσουσι πᾶσα γῆ πατρίς. id eſt,

Solum omne patria proſperè quicunque agit.

Cicero Tuſculanarum quæſtionum libro quinto, ſignificat eſſe dictum Teucri ex tragœdia quapiam. Itaque ad omnem rationem, Teucri vox accommodari poteſt, Patria eſt, vbicunque eſt bene.

Odium Vatinianum. 94

Vatinius, in odium maximum pop. Rō. venit. Odium Vatinianum, pro capitali ac vehementer acerbo. Vatinius, in quem acerrimè M. Tullius inuectus eſt, in tantum odiū populi Romani peruenerat, iam detectis illius flagitiis, vt in prouerbium ceſſerit Odium Vatinianum. Catullus, -- munere iſto

Odiſſem te odio Vatiniano.

Odium nouercale. 95

Conſimili figura legimus Odium nouercale, propterea quòd nouercis omnibus innatum ſit fatale quoddam & irreconciliabile odium in priuignos. id quod eleganter indicat epigrāma Græcum, quod haud grauabor adſcribere. Fertur autem titulo Callimachi, nec illo quidem indignum authore,

Στήλην μητρυιῆς μικρὴν λίθον ἔστεφε κοῦρος,

Ὡς βίον ἠλλάχθαι καὶ τρόπον οἰόμενος.

Ἡ δὲ τάφῳ κλινθεῖσα κατέκτανε παῖδα πεσοῦσα.

Φεύγετε μητρυιῆς καὶ τάφον οἱ πρόγονοι.

Quorū carminū elegantiam quum haud neſciremus nos non aſſequuturos, tamen vt poſſent intelligi, vtcunque vertimus,

Exiguo lapidi puer addit ſerta nouercæ,

Mutaſſe vt vitam, ſic ratus ingenium.

At puerum extinguit tumulo hæc illapſa. nouercæ

Priuigni exanimem vel tumulum fugite.

Euripides in Alceſtide,

Ἐχθρὰ γὰρ ἡ ἐπιοῦσα μητρυιὰ τέκνοις

Τοῖς πρόσθ', ἐχίδνης οὐδὲν ἠπιωτέρα. id eſt,

Hoſtis nouerca, eſt antè natis liberis,

Nihiloque mitior nocente vipera.

Perdidiſti vinum infuſa aqua. 96

Ἀπώλεσας τὸν οἶνον, ἐπιχέας ὕδωρ.

Vini liquorem perdidiſti infuſa aqua.

Verba ſunt Polyphemi ex tragœdia Ariſtii, cui titulus Cyclops, teſte Chamæleonte in Satyris. Sic enim increpat Vlyſſem vinū aqua temperantem. Antiquitus merum bibebant, non ſine noxa: donec Staphilus Sitheni filius oſtendiſſet vinum aqua diluere. Nam huius hoc inuentum, teſte Plinio, libro 7. Dicetur in eos qui in initio quædam rectè faciunt: deinde, quauis leui de cauſa, benefacta malefactis ſubuertunt. Vlpianus apud Athenæum, in eum qui βαρβαρίζοντας dixerat pro κωμάζοντας, idque barbarè, Σὺ δ' ἡμῖν ἐκ γῆς συβώτης ὄνομα πριάμενος ἀπώλεσας τὸν οἶνον, ἐπιχέας ὕδωρ. id eſt, Tu verò nobis ex terra ſubulca vocabulum mercatus, perdidiſti vinum infuſa aqua. Cyclops enim, vt barbarus ac temulentus (talem inducit etiam Homerus) ſic exiſtimat vinum aqua corrumpi, quum è diuerſo, ſapientum iudicio, reddatur melius ac ſalubrius. vnde & Plato admonet vt Bacchum temulentum deum Nymphis ſobriis deabus temperemus. Idem docet epigramma Græcum Meleagri. id eſt huiuſmodi,

Quis primus, aqua, vinum diluit.

Nymphæ Bacchum temperant.

Αἱ Νύμφαι τὸν Βάκχον, ὅτ' ἐκ πυρὸς ἥλατ' ὁ κοῦρος,

Νίψαν, ἀπὸ τέφρης ἄρτι κυλινδόμενον.

Τοὔνεκα σὺν Νύμφαις Βρόμιος φίλος· ἢν δέ νιν εἴργῃς

Μίσγεσθαι, δέξῃ πῦρ ἔτι καιόμενον. id eſt,

Bacchus vt è flammis puer exiliiſſet, in vndis

Tinxerunt Nymphæ ſordidum adhuc cinere.

Hinc iunctus Nymphis eſt Bacchus gratus: at ignem

Ardentem capies, hunc niſi miſcueris.

Quanquam vinum largius dilutum illud habet noxæ, quòd in poſterum diem grauius dolet caput qui biberit, quàm ſi merum bibiſſet. Ariſtoteles id eſſe putat in cauſa, quòd vinum per ſe craſſius, acceſſione aquæ factum ſubtili⁹, citius penetrat anguſta capitis foramina: meri noxam, cuius adhuc multā vim obtinet, eodem tranſmittens: præterea concoctu difficilius eſt.

Abiecit haſtam. Ῥίψασπις. 97

Haſtam abiicere dicitur vtique prouerbiali figura. qui cauſæ ſuæ diffiſus, abiicit animum, ac deſinit contrà conari. Cicero pro L. Murena, Vidéſne tu illum triſtem, demiſſum? iacet, diffidit, abiecit haſtam. Græcis item prouerbiali conuitio dicuntur ῥίψασπιδες, ignaui ac timidi, quique in acie locum deſerunt, ac clypeum abiiciunt. quo probro notatus eſt Demoſthenes. Lucianus in Ioue tragœdo, Καὶ δῆλος ἐστὶν ἀπορρίψων τὴν ἀσπίδα, id eſt, Ac planè videtur ſcutum abiecturus. Vſqueadeo verò probroſum habebatur antiquitus clypeum abiicere, vt Lacedæmonij Archilochum è finibus ſuis iuſſerint excedere, quòd ſcripſiſſet, ſatius eſſe clypeum abiicere quàm interire, teſte Plutarcho in Apophthegmatis Laconicis. Id Archilochi diſtichon refertur ab Ariſtophane in fabula cui titulus εἰρήνη, éſtque huiuſmodi,

Abiicere ſcutum ſiue clypeum.

Ἀσπίδι μὲν Σαΐων τις ἀγάλλεται, ἣν παρὰ θάμνῳ

Ἔντος ἀμώμητον κάλλιπον οὐκ ἐθέλων. id eſt,

Scuto aliquis gaudet Saiorum, ego quod bene pulchrum

Deſerui nolens inter opaca rubi.

Interpres admonet, Saios eſſe Thraciæ populos, aduerſus quos bellans Archilochus fugerit abiecto clypeo. Cuius exemplum poſtea ſequutus eſt Demoſthenes, ad dicendū quàm pugnandum inſtructior. Notatur apud Ariſtophanem & Cleonymus hoc nomine, vt in Veſpis,

Ἀπέβαλε τὴν ἀσπίδα. id eſt, Abiecit clypeum.

Quin & Iſocrates in oratione quam ſcripſit de Pace, declarat infames olim habitos qui vel ordinem deſeruiſſent, vel clypeū abieciſſent. Idē indicat Aeſchines aduerſus Timarchum, quòd qui non fuiſſet in bello, aut qui haſtam abieciſſet, ei non licebat in concione quicquam agere. Poſtremò Ariſtoteles libro Moralium 5. inter ea quæ lex vetat, cōmemorat τὸ μὴ λείπειν τὴν τάξιν, μηδὲ φεύγειν, μηδὲ ῥίπτειν τὰ ὅπλα. id eſt, nō deſerere ordinē, non fugere, non abiicere arma. Et aliquanto pòſt, agens de iniuſtis (qui tamen πλεονέκται dici non poſſunt, quòd nihil capiāt inde lucri) exēpli loco ponit τὸν ῥίψαντα τὴν ἀσπίδα διὰ δειλίαν, id eſt, qui ob metum & ignauiam clypeos abiecerunt. Tale quiddam, opinor, ſubindicat Horatius in Lyricis, quum ait,

Parmula relicta.

Tecum Philippos & celerem fugam

Senſi, relicta non bene parmula.

Qu. Curtius lib. 3. Tum cæteri diſſipantur metu, & qua cuique patebat ad fugam via, erumpunt, arma iacientes quæ paulo antè ad tutelam corporum ſumpſerant: adeo pauor etiam auxilia formidabat. Eſt aliquoties apud Iul. Cæſarem, Abiectis armis. Sed quo longius receditur à ſimplici ſermone, hoc maior eſt adagii gratia, veluti ſiquis eum qui non reluctatur turpia ſuggerenti dæmoni, ſed ſtatim obſequitur, appellet ῥιψάσπιδα. Huius prouerbii facta nobis eſt antea mentio.

Mentiuntur multa cantores. 98

In aſſentātes. Πολλὰ ψεύδονται ἀοιδοί, id eſt, Multa mentiuntur cantores. In eos quadrabit qui ad gratiam loquuntur, & auribus blandiūtur. Inde ductum, quòd cantores hoc modò ſpectantes vt delectent ac placeant, pleraque canunt in laudem auditorum ficta. Nihil enim veritate grauius, nihil aſſentatione ſuauius. Ariſtoteles libro τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ primo, ἀλλὰ, κατὰ τὴν παροιμίαν, πολλὰ ψεύδονται ἀοιδοί, id eſt, Sed iuxta prouerbiū, multa mentiuntur poetæ. Eſt autem, niſi me fallit memoria, hemiſtichium Homericum, de citharœdis ſolitis in conuiuio canere. At hoc dictum quoſdam vſqueadeo monet, vt protſus ab omnibus omnium poetarum ſcriptis abſtineant, non minima portione eruditionis.

Acciſſare. 99

Ἀκκίζεσθαι, id eſt, Acciſſare, Græco prouerbio dicebantur qui quum maximè cuperent accipere quippiam, tamen fictè recuſabant. qui mos hodie quoque multis durat. Scribunt Acco *Acco, mulier ſtulta.* mulierem fuiſſe quampiam notæ ſtultitiæ, quæ ſolita ſit ad ſpeculum, cum imagine ſua perinde atque cum alia muliere, confabulari: vt hinc vulgo, quæ ſtultius aut ineptius aliquid agerent, acciſſare dicerentur, & Accùs nomine compellarentur. Apparet, illud etiam moribus huius mulieris adfuiſſe, vt recuſaret quæ tamen cupiebat: vnde & Acciſmus, ficta huiuſmodi recuſatio dicatur. M. Tullius ad Atticum lib. Epiſtolarum ſecundo, Hoc opinor, certi ſumus, periſſe omnia: quid enim ἀκκιζόμεθα tamdiu? Id eſt, quid diſſimulamus? Lucianus in libello De mercede ſeruiētibus, Ὁ δὲ ἀκκισάμενος, ἄπαγε, παρὰ σοῦ δ' ἐγώ; id eſt, At ille acciſſans, Aufer, inquit: egóne abs te? Idem in Amoribus, παντὸς ἀκκισμοῦ, id eſt, Omni ſublato acciſmo. id eſt tergiuerſatione. Ruſus in eodem ſermone, πολὺς δὲ ὁ μετὰ τῶν ἀνδρῶν ἀκκισμὸς. id eſt, Multus autem viris adeſt acciſmus. Item Philemon apud Athenæum lib. 13. Οὐκ ἔστ' οὐδεὶς ἀκκισμὸς, οὐδὲ λῆρος. id eſt, Nec vllus eſt acciſmus, aut nugatio. Plutarchus indicat, Acco & Alphito mulieres fuiſſe, per quas fœminæ deterrerent pueros à peccando. Vſurpat hanc vocem & Plato in Gorgia, Ἀλλ' ἀκκίζῃ ὦ Καλλίκλεις.

Scytha acciſſans aſinum. 100

Ἀκκιζόμενος Σκύθης τὸν ὄνον, id eſt, Acciſſans Scytha aſinum. *Verbis auerſari, re cupere.* Aduerſus eos qui verbis auerſantur quod re cupiunt. Id ad huiuſmodi fabulam referunt, Quidam conſpecto aſini cadauere, Scythæ cuidam, qui fortè aderat, dixit, En quod cœnes. Ille primum aſpernatus atque abominatus, poſtea tamen apparauit, cœnauitque. Ita ferme Suidas & Zenodotus. Heſychius ſecus *Heſychij locus* effert, Σκύθης ὄνειον δαῖτα, id eſt, Scytha aſininum conuiuiū, vt ſubaudias, reperit. ſi tamen hic locus apud Heſychium mendo vacat. Nam mutilum eſſe conſtat: & fortaſſis ὄνειον dictum eſt pro vtili: ſic tamen vt alluſum ſit ad aſinum.

CHILIADIS SECVNDÆ CENTVRIA TERTIA.

Aut quinque bibe, aut treis, aut ne quatuor. 1

Vini mixtura. Athenæus libro decimo, de bibacitate diſputans, ſcribit adagium huiuſmodi vulgò fuiſſe celebratum, ἢ πέντε πίνειν, ἢ τρία, ἢ μὴ τέτταρα, id eſt, Aut quinque bibe, aut tria, aut ne quatuor. Præſcribit modum diluendi vini. Hæc autem temperatura maxime placebat antiquis: vt quinque vini cyathis duo adderentur aquæ, aut duobus vnus. Huius rei teſtem citat Ionem poetam, qui ſcripſerit, vatem quendam Palamedi prædixiſſe Græcos nauigaturos, qui treis cyathos ad vnum biberent. Item Nicocharem in Amymone, Χαῖρε πέντε καὶ δύο. id eſt, Salue quinque & duobus. Præterea Amipſiam, ἐγὼ δὲ Διόνυσος πᾶσιν ὑμῖν πέντε καὶ δύο. id eſt, Ego autem Bacchus omnibus vobis quinque & duo. Verùm hac de re copioſius aliquanto Plutarchus, τῶν συμποσιακῶν decade tertia, teſtans conuiuialibus cantiūculis celebratum fuiſſe, ἢ πέντε πίνειν, ἢ τρία, ἢ μὴ τέτταρα. ne quis temerè Plauti verba commutet. nam apud hunc quoque referuntur. Atque in hanc rem iocatur Ariſton: Quemadmodum in muſica, hemiolii proportio ſymphoniam reddit diapente, dupla ſymphoniam efficit quæ dicitur Diateſſaron. at eam quæ vocatur Diateſſaron, ſymphoniam eſſe præter cæteras hebetem & obſcuram, & epitrito cōſtare: Itidem & in bibendi harmoniis, tres eſſe ſymphonias vini ad aquam, Diapente, Διὰ τριῶν, & Diateſſarō. Nam Diapēte ſymphoniam ex hemiolio conſtitui, ſi tres aquæ cyathi duobus vini cyathis admiſceātur: quòd ſi duobus admiſceas duos, dupli proportionem exiſtere: Diateſſaron harmoniam fore, ſi vni vini cyatho treis aquæ cyathos addideris. Atque hîc eſſe epitritum: quæ proportio pertineat ad treis magiſtratus in Prytaneo ſapientes ac ſobrios. aut ad dialecticos, quum adductis ſuperciliis, de ſuis anxiis argutiis diſputant. Iam ſi duos vni admiſceas, tonum naſci maximè turbulentum, & vt appellat ipſe, *Bacchi nutrices plures.* ἀκροθώρακα, Chordas mouentem non mouendas mentium. Propterea quòd per hunc nec omnino ſobrios eſſe licet, nec ſtultitiam mero immergere. Quòd ſi duo tribus addideris, harmoniam exiſtere omnium maximè muſicam: vt quæ ſomnos inuitet, tranquillitatem ac ſummam quietem inducat. His ita per iocum dictis, adiecit Plutarchi pater, priſcos Ioui duas addidiſſe nutrices, Iten & Adraſtiā: Iunoni vnam, nēpe Eubœam: Apollini duas, Alethiam & Corythaliam: Baccho verò plures, quòd hunc deum oporteat pluribus nympharum menſuris manſuefactum ac domitum, moderatiorem ac mitiorem reddere. Significat autem, vinum multa aqua diluendum. Meminit huius adagii Plautus in Sticho, ſeruos compotantes inducens: Sed interim Stratege noſter, cur hic ceſſat cantharus? Vide quot cyathos hos bibimus. Tot quot digiti ſunt tibi in manu. Cantio eſt Græca.

Καὶ πέντε πῖνε, τρία πῖνε, ἢ μὴ τέτταρα.

Quanquam hic Plauti locus non caret ſuſpicione mendi. Quod autem prohibet Græca cantio ne quatuor biberet, ad veterum ſuperſtitionem pertinet, qua creditū eſt, impares numeros ad omnia efficaciores eſſe. id quod Plinius intelligi putat in febribus, dierum obſeruatione. Porro de quaternione vitato in poculis, idem lib. 28. cap. 6. ſcribit ad hunc modum, Numerum quoque quaternarium Democritus condito volumine, & quare quaterni cyathi, ſextariive non eſſent potandi. Hoc nimirum alluſit Horatius libro Odarum tertio,

Da lunæ propere nouæ,
Da noctis mediæ, da puer auguris
Murenæ. tribus aut nouem
Miſcentur cyathis pocula commodis.
Qui muſas amat impares,
Ternos ter cyathos attonitus petet
Vates. treis prohibet ſupra
Rixarum metuens tangere Gratia,
Nudis iuncta ſororibus. Item Auſonius,
Ter bibe, vel toties ternos: ſic myſtica lex eſt.

Id eſt, Aut treis cyathos, ad numerum Gratiarum: aut nouem, ad numerum Muſarum.

Siculus mare. 2

De iterata nauigatione. Σικελὸς θάλατταν, id eſt, Siculus mare, ſubaudi proſpectat. De iis qui denuo ſollicitantur ad ſubeundum periculum. Natum aiunt à Siculo quodam, qui quum ficos naui portans, naufragium feciſſet, ac deinde ſedens in littore, mare placidum ac trāquillum videret, velut inuitans ad iterandum nauigationem, dixiſſe fertur, Οἶδ' ὃ θέλεις, σῦκα θέλεις. id eſt, Noui quid velis, ficos vis. Recenſetur ab omnibus ferme prouerbiorum Græcorum collectoribus.

Ficum cupit. 3

Σῦκον αἰτεῖ, id eſt, Ficum petit. In eum dicebatur qui commoditatis alicuius gratia blandiebatur. Inde natum tradūt, quòd olim Athenienſes agricolis blandiri ſolerent, vt ab illis ficos præcoquos acciperent, bene ominantes, ac precantes vt in annum ſequentem fici fœliciter prouenirent. Ruſtici verò poſteaquam ſenſerunt ciuium blandiloquentiam eò ſpectare vt ficos acciperent, in prouerbium verterunt, vt commodi ſpe adulantem, ficos petere dicerent. Ariſtophanes in Veſpis,

σὺ δὲ νῦν σῦκά μ' αἰτεῖς. id eſt,
Tu verò nunc ficos à me petis.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V*dulantem, ficos*) In hoc tamen loco Ariſtophanis, eius enarrator σῦκά μ' αἰτεῖς exponit, delicatè vis viuere. Siquidem, inquit, qui edebant carycas (ἰσχάδας dicit) delicate viuere dicebātur. Ac reuera hîc filius à patre caryeas poſtulabat. Cui ille reſpondet, Nequaquam profectò tibi eas emam. Nam quū mercedula mea vix mihi ſufficiat ad comparanda quæ ſunt neceſſaria, farinam, ligna, opſonium: tu ficus poſtulas. quaſi dicat, cibos lautos. Quare hic locus adferri non debuit ad probandam illam prouerbij explicationem, quæ nullo modo ei quadrat. Imo verò non pro parœmia accipi debent Ariſtophanis verba, ſed duntaxat ad parœmiam alluſionem habere dici poſſunt.

Longum valere iuſſit. 4

Rei renunciare. Μακρὰν χαίρειν ἐῶ ταῖς ἐνταῦθα τιμαῖς, id eſt, Honoribus qui hîc ſunt, longum valere iuſſis. Ea figura quoties ad rem non ad hominem, refertur, haud dubiè prouerbialis eſt. Rem igitur à qua nos abdicamus, ei renuntiare dicimus, ac longum valere

valere iubere. Sumpta metaphora ab iis qui diſcedunt, diutius abfuturi, ſeu nunquam redituri. Eſt ſæpicule apud Lucianum, & itẽ apud alios. M. Tullius in epiſt ad Atticũ li. 8. At ille μακρὰ χαίρειν τῷ καλῷ dicens, contulit ſe Brunduſium. Incertũ verùm de philoſopho quopiam loquatur, qui quum ſolitus eſſet multa præclara de honeſto loqui, quod in ipſo ſitum eſſet, poſtea, veluti renuntians philoſophiæ, ſibi conſuluerit: an de Pompeio, qui Cæſarem fugiſſet in Græciam, incolumitatis rationem habens potius quàm dignitatis. Item Hippolytus apud Euripidem,

Τὴν σὴν δὲ Κύπριν πόλλ' ἐγὼ χαίρειν λέγω. id eſt,
Veneri tuæ multum valere renuntio.

Vſurpat Lucianus in Ioue tragœdo. Idem in apologia ὑπὲρ τοῦ ἐν τῇ προσαγορεύσει πταίσματος, interpretatur prouerbium his quidẽ verbis, τὸ γοῦν μακρὰν χαίρειν, τὸ μηκέτι φροντίζειν δηλοῖ. id eſt,

Nuntiũ remittere. Hoc dictum Longum valere, declarat, nobis non amplius curæ futurum. M. Tullius Epiſtolarum familiarium libro 15, pro μακρὰν χαίρειν dixit, nuntiũ remittere. Virtuti, inquit, nuntium

Repudiare. Renuntiare. remiſiſti, delinitus illecebris voluptatis. Eadem forma dicimur

Tua tibi habe. repudiare, aut renunciare, aut nuntium mittere iis quæ ſpreta relinquimus. metaphora ſumpta à ſolenni more diuortij. quo, qui diuertebat, dicere ſolebat, Tua tibi habe. Sic enim Gaius libro vigeſimoquarto, titulo ſecundo de diuortiis & repudiis, capite Diuortium. In repudiis autem, id eſt in renunciationibus, comprobata ſunt hæc verba, Tuas res tibi habeto: itẽ hæc verba, Tuas res tibi agito. His igitur verbis peragebatur diuortium in matrimonio. in ſponſalibus autem, inquit, diſcutiendis, placuit renuntiationẽ interuenire oportere. In qua re hæc verba probata ſunt, Conditione tua non vtar. Ita Alcmena apud Plautum, Valeas, tibi habeas res tuas, reddas meas. Huc alludens Cicero in Antonium, Frugi factus eſt, inquit, illam ſuas res ſibi habere iuſſit. Apud iureconſultos frequens eſt

Nuntium mittere. nuntium mittere, quod fit pariter in matrimoniis atque in ſpõſalibus: licet diuerſa verborum formula, quemadmodum diximus. De rebus animi fiet iucundius, veluti ſi qui dicitur ab aulicã vita aliòve ſtudio recedere, de eo ſic loquamur, Aulam ſuas ſibi res habere iuſſit. Philologiæ ſuas res ſibi habere iuſſit.

Ficus ficus, ligonem ligonem vocat. 5

Τὰ σῦκα σῦκα, τὴν σκάφην σκάφην λέγων. id eſt,
Ficúſque ficus, ac ligonem nominans Ligonem.

Senarius è comœdiis Ariſtophanis in adagionem traductus. quadrat in eum qui ſimplici & ruſticana vtens veritate, rem vt eſt narrat, nullis verborum ambagibus ac phaleris obuoluẽs.

Rhetorum figuræ. Sunt enim apud rhetores figuræ quædam, quibus fit vt turpia honeſtè, aſpera molliter, ſuperba modeſtè, mordacia blandè dicantur. At qui craſſiore ſunt Minerua, rudius ac planius eloquuntur, ſuo quidque nomine ſignãtes. Lucianus in Ioue tragœdo, Ἐγὼ γάρ, ὡς ὁ κωμικὸς ἔφη, ἀγροῖκός εἰμι, τὴν σκάφην σκάφην λέγων. id eſt, Nam ego, quẽadmodum ait Comicus, ruſticanus ſum, & ligonem ligonem appello. Rurſum in præceptis hiſtoriæ conſcribendæ, vult ſcriptorem, liberum & incorruptum eſſe, qui rem, vt eſt geſta, narrans, ficus ficus appellet, ligonem ligonem. Inuenitur ad hũc quoque modum, Τὰ σῦκα σῦκα λέγω, καὶ τὴν κάρδοπον κάρδοπον. id eſt, Ficus ficus voco, panarium panarium. Ariſtophanes in Nebulis,

Οὐκ ἂν ἀποδοίην οὐδ' ἂν ὀβολὸν οὐδενί,
Ὅστις καλέσειε κάρδοπον τὴν καρδόπην. id eſt,
Ego nec obolum cuipiam perſoluerim,

Caniſtrum, caniſtrum vocat. Qui cardopum tantum vocarit cardopam.

Cardopus, arca panaria: cæterum poeta facit Socratem nugantem, qui contendat non eſſe dicendum κάρδοπον (quemadmodum dicebat Cleonymus, ſed καρδόπην, ὥσπερ καλεῖς, inquit, τὴν Σωστράτην.

Domeſticus teſtis. 6

Οἴκοθεν ὁ μάρτυς, id eſt, Domeſticus teſtis. Vbi quis ipſe ſeſe laudat quaſi domi teſtem habeat, non aliunde adductum. Huic autem teſtium generi quam minima fides haberi ſolet, ac legibus ceu ſuſpecti reiciuntur. Paulus Pandectarum lib. 22. titulo De teſtibus, cap. penultimo, Teſtes quos accuſator de domo produxit, interrogari non placuit. Rurſum Codic. lib 4. eodem titulo, Etiam iure ciuili domeſtici teſtimonij fides improba-

Seneca locus. tur. Lucianus in Ioue Tragœdo, Εὖγε, οἴκοθεν ὁ μάρτυς, φασίν. id eſt, Euge, domo adductus teſtis, vt dici ſolet. Huc alluſiſſe videtur Seneca ad Lucillium, quum ſcribit in hunc modum. Expecta me puſillum, & de domo fiet remuneratio. Niſi quis malit illic dono legere. Sunt Græci ſcriptores qui dicant hoc adagium conuenire in eos qui prius mentiti, poſtea verum confitentur: veluti conſcientia adacti, quæ pectoris teſtis eſt. Sic Plu-

Domi iudicium. tarchus τὴν οἴκοθεν κρίσιν, vocat, animi iudicium, quod non corrumpitur. Nec hinc multum abhorret quod eſt apud M. Tulliũ De oratore lib. ſecundo, Tertium verò illud, clamare contrà quàm deceat & quam poſſit, hominis eſt (vt tu Catule de quodam clamatore dixiſti) ſtultitiæ ſuæ quàmplurimos teſtes domeſtico præconio colligentis. Domeſticum præconium appellauit, quòd ipſe ſuam ſtultitiam traduceret. Idem in eius libri principio, Quos tum vt pueri refutare domeſticis teſtibus, patre & C. Aculeone propinquo noſtro, & L. Cicerone patruo ſolebamus. Hic ſimpliciter domeſticos teſtes appellat, propinqua cognatione iunctos. Nihil autem magis domeſticum eſſe

Conſcientia, nihil magis domeſticum. poteſt quàm ſua cuique cõſcientia. Idem M. Tullius Cicero libro Epiſt. famil. 2. ad Cælium, cuius initiũ, Raras tuas: Mea verò officia ei non defuiſſe tu es teſtis: quoniam οἴκοθεν ὁ μάρτυς, vt opinor, accidit Phania. Nam ita legendum ſuſpicor: tametſi nonnulli lacunam expleuerant his vocibus κωμικοὶ μάρτυς. niſi forte pro κωμικοὶ magis placet οἰκιακός. Idem in oratione pro L. Flacco, neque in toto Acmonenſium teſtimonio (ſiue hic confictum eſt, vt apparet: ſiue miſſum domo eſt, vt dicitur) cõmouebor. Terentius, Ego hanc domi coniecturam facio.

ANIMAD. HENR. STEP.

Vſur Lucianus) Alienum eſt planè hoc exemplum ab eo ſenſu quem prouerbio tribuit. ait enim οἴκοθεν ὁ μάρτυς dici, vbi quis ipſe ſeſe laudat, quaſi domi teſtem habeat, non aliũde adductum. Atqui in hoc Luciani loco, quum Iupiter dicit Herculi, οἴκοθεν ὁ μάρτυς, intelligit, Tu aduerſus temetipſum teſtimonium pronuntias, Tu aduerſario tuo argumenta in te ac nos omnes ſuggeris, Pro aduerſario eſt quod ais, Quod tu dicis in tuam rem vertet aduerſarius noſter Damis, Ipſemet profers quod aduerſarij cauſæ ſeruiat. Hunc eſſe in illo Luciani loco prouerbij huius ſenſum, ſi mihi non credis, lector eum adi, ac diligenter expende: &, ſi aliam quam hunc mihi oſtẽdes, χαίροις, φασί, [illegible].

Bœoticum ingenium. 7

In ſtolidum. Bœotii apud antiquos male audierunt vulgò, ſtoliditatis nomine, quemadmodum ſuperius oſtenſum eſt. Vnde quicquid inſulſum eſſet ac ſtultum, id Bœoticum dicebant. Lucianus in Ioue tragœdo, ἀγροῖκον τοῦτο [illegible], λίαν Βοιωτικόν. i. Illud quod dixiſti, prorſus agreſte eſt, & vehementer Bœoticum. Inuenitur & Βοιωτικὸς νοῦς, id eſt, Bœoticum ingenium, pro ſtupido ac ſtolido. Horatius in Epiſtolis,

Bœotum in craſſo iurares aere natum.

Plutarchus ipſe Bœotus cum aliis aliquot locis, tum in commentario de carnium eſu, ſcribit ab Atticis notatos Bœotos,

Bœotorum vitium. tanquam brutos & ſtupidos ac pingues: idque propter edacitatem, quemadmodum alibi meminimus. quod ea gens magis ſtuduit exercendis corporibus, quàm animis excolendis. Vnde, teſte Stephano, quidam putauerunt nomen regioni inditum. Idem citat Ephorũ, qui ſcripſerit Athenienſes rei nauticæ fuiſſe ſtudioſos, Theſſalos equeſtris, Bœotos corporum exercitamentis, Cyrenæos curribus valuiſſe. Lacedæmonios circa leges fuiſſe diligentes.

Bœotica cantilena. 8

De tranquillo primùm ſtatu, deinde turbulento. Βοιώτιος νόμος. i. Bœotica cantio dicebatur, ſiquibus rerum initia tranquilla ac proſpera fuiſſent, poſteriora turbulenta ac triſtia. Vnde Sophocles ſcripſit,

Ὅταν τις ᾄδῃ τὸν Βοιώτιον νόμον. id eſt,
Vbi quis cecinerit cantionem Bœoticam.

Natum ex hiſtoria: nam Bœotii primùm liberam ac pacatã agebant vitam: deinde mortuo Laio in varias calamitates inciderunt: vt illorum cantilena à læto initio in luctum deſiiſſe videatur. Citatur à Zenodoto. Ariſtophanes in Acharnenſibus vſurpare videtur pro cantione rudi atque indocta.

Δεξίθεος εἰσῆλθ' ᾀσόμενος Βοιώτιον. id eſt,
Dexitheus intrat, qui canet Bœoticum.

Bœotica ænigmata. 9

In obſcurè dicta. Βοιώτια αἰνίγματα, id eſt, Bœotica ænigmata, dicebantur oblique atque obſcurè dicta, quæque perdifficilè percipi poſſent. Sumptum à fabula Sphingis monſtri Thebani. ea propoſuit

Sphingis ænigma. Oedipo ęnigma huiuſmodi, Τετράπους, δίπους, καὶ πάλιν τρίπους. id eſt, Quadrupes, bipes, ac rurſum tripes. Id Oedipus interpretatus eſt hominem eſſe, qui puer manibus quoque pedum vice nititur: deinde confirmato gradu, duobus pedibus ſe ſuſtinet: donec ætas decrepita baculum, ceu tertium pedem, addat. Extat epigramma Sphingis ænigma complectens ad hunc modum.

Ἔστι δίπουν ἐπὶ γῆς καὶ τετράπον, οὗ μία φωνή,
Καὶ τρίπον· ἀλλάσσει δὲ φυὴν μόνον ὅσσ' ἐπὶ γαῖαν
Ἑρπετὰ κινεῖται, ἀνά τ' αἰθέρα καὶ κατὰ πόντον.
Ἀλλ' ὁπόταν πλείστοισιν ἐρειδόμενον ποσὶ βαίνῃ,
Ἔνθα τάχος γυίοισιν ἀφαυρότατον πέλει αὐτοῦ. id eſt,
Eſt bipes in terris & quadrupes, haud eadem vox,
Et tripes. immutat ſpeciem hoc ex omnibus vnum
Quæcunque in terris reptant, volat æthera circum,
Pérque mare. aſt vbi iam pedibus compluribus auctum
Accelerat greſſum, victis tum maxima membris
Segnities ac torpor adeſt, minimúmque vigoris.

Heſiodus itaque in ſecundo Georgicõn libro, vetulum ac ſenio iam incuruum, tripedem hominem appellat,

—τότε δὴ τρίποδι βροτῷ ἶσοι. id eſt,
Tunc iam tripedi mortali ſimiles.

Bouem in faucibus portat. 10

[illegible] id eſt,

In faucibus portat bouem.

In edacem. In edacem olim dicebatur, vt indicant Zenodotus & Suidas. Natum, vti cõiicio, vel à Theagene athleta Thaſio, vel à Milone Crotoniata: quorum alter bouem ſolidum ſolus comedit, teſte etiam Græco epigrammate, tum autem Poſidippo apud Athenæum: alter vt narrat apud eundem Theodorus Hieropolites, in Olympiis taurum quadrimum humeris ſuſtulit, ac ſtadii ſpatio geſtauit, eúmque eodem die ſolus comedit. Cuius rei meminit & Aulus Gellius in Noctibus Atticis.

Bœotis vaticinare. 11

[illegible], Bœotis vaticinare. Abominantis eſt ſermo, perinde vt dicimus, Hoſtibus iſta vaticinare.

capiti cane talia demens
Dardanio. Et,
Hoſtibus vxores pueríque cæcos
Sentiant motus orientis Auſtri, &
Æquoris nigri fremitum, &c. Et,
Hoſtibus eueniant conuiuia talia noſtris.

Imprecatio in caput. Apte autem dicetur in eum qui triſtia vaticinatur: ſiquando precabimur vt ea in ipſius caput recidant. Zenodotus ab euentu natum ſcribit, Heraclidem allegans authorem. Olim, inquit, quum Thebani de belli euentu conſulerent oraculum, vates quæ tum Dodonæ reſponſitabat, ait eos fore victores, ſi [illegible] patraſſent. Itaque conſultorum quidã arreptã Myrtilam (nam id mulieris fatidicæ nomen) in lebetem aqua calida feruentem, qui fortè ſibi aderat, iniicit. Sunt qui narrẽt [illegible] quendam Thebanis de belli ſucceſſu ſciſcitantibus, reſpondiſſe futurum vt quamplurimos vincerent, ſi prius quempiam è ducibus immolaſſent. At illos Bombum ipſum interemptum immolaſſe, atque hinc ortum prouerbium.

Arietem emittit. 12

[illegible], i. Arietem obiicit. In rixæ pugnæque cupidum dicebatur. Antiquitus enim bellum ſuſcepturi, fœcialem mittebant, qui arietem ad ductum in hoſtium fines immitteret: hoc ſignificãs pacto ciuitatem & agros illorum hoſtibus compaſcuos fore. Author Diogenianus.

Argenti fontes. 13

[illegible], i. Argenti fontes loquuntur. Hoc adagio notabuntur ii qui ſtolide quidem atque indocte, ſed arroganter tamen & confidenter loquerentur, opibus videlicet ſuis freti. Vulgus enim diuitum dulci, vt ait Horatius, fortuna ebrium, hoc quoque putat ſuis diuitiis deberi, vt quicquid dixerint, id protinus velut eruditum omnes ſuſpiciant & approbent. Quod notans Flaccus, inquit,

[illegible] [illegible] (contendere noli)
Stultitiam patiuntur opes. Item alibi,
Et quicquid volet, hoc veluti virtute paratum,
Sperauit magnæ laudi fore.

Huc pertinet & mimus ille neutiquam inuenuſtus,
Fortuna quem nimium fouet ſtultum facit.

Item illud ex Antiphane apud Stobæum,
[illegible]
[illegible] id eſt,
Opes enim nos, ſicuti medicus malus,
Vbi receperint reddunt videntes ilico cæcos.

In eandem ſententiam Menander in ſeipſum lugente,
[illegible] id eſt,
Cæcæ diuitiæ, atque eos qui ſe intuentur, cæcos reddunt.
Rurſum illud eiuſdem,
[illegible]
[illegible]
[illegible] id eſt,
Nimis inſolens tum redditur laſciuia
Quoties opes qui poſſidet, mores repens
Mutat in alienos priſtinis contrarios.

Diximus alias, Fœnum habet in cornu. Felicitatis comes eſſe ſolet ferocia. Pindarus in Iſthmiis hymno tertio, [illegible] i. Si quis vir fortunatus fuit, vel in glorioſis certaminibus, vel in opulẽtia obtinet (vt aiunt) magnificam ſaturitatem, dignus qui laudibus ciuium admiſceatur. Quadrabit in eos quoque quorum oratio, propter opũ fiduciam, plus ſatis libera atque audax videbitur. Nam queadmodum paupertas timiditatem adfert, itidem opulentia [illegible], id eſt loquendi confidentiam, ad ſuccere ſolet.

Terram pro terra. 14

In errantem & vagum. [illegible] Prouerbialis eſt figura in hominem exulem, erronem & incertis vagantem ſedibus. Ariſtophanes in Acharnenſibus,
[illegible] id eſt,
Terram ante terram perſequi. Item alibi,
[illegible] id eſt,
Solum at ego fugiens præ ſolo, trepidus metu.

Lucianus in Pſeudomante, [illegible] id eſt, Sed oportebat ad terram pro terra vehi. Apud Latinos ſolum vertere dicuntur qui exilii cauſa migrant aliò. Alciphron in epiſtolis, [illegible], id eſt, Demigrans quolibet fugiam potius, terram terra commutans. M. Tullius in epiſtolis ad Atticum, lib. 14. Hæc & alia ferre non poſſum. Itaque [illegible] cogito. Significat ſe de fugiẽdo cogitare.

Ne ad aures quidem ſcalpendas ocium eſt. 15

Prouerbialis eſt hyperbole, quum ne minimum quidem ocii ſupereſſe ſignificamus: dicimus nec tantillum vacui temporis eſſe quod ad ſcalpendas aures ſit ſatis. Lucianus in bis accuſato, [illegible], id eſt, Ac ne tantiſper ocioſus, vt aurem, ſicut aiunt, ſcalpere vacet.

Citius in naui cadens à ligno exciderit. 16

[illegible], id eſt, Citius alicui in nauigio cadenti lignum defuerit. Hyperbole prouerbialis qua tantam vbique copiam ſignificamus, vt quocunque te vertas occurrat quod quæris. Etenim quum nauis ipſa vndique ſit lignea, non poteſt non in lignum incidere quiſquis in ea cadit. Lucianus in bis accuſato, [illegible], id eſt, Itaque, iuxta prouerbium, citius fiet vt in naui lapſus, non incidat in lignum, quàm vt quocunque aſpexerit oculus, philoſophum deſideret. Taxat Lucianus philoſophorum turbam tantam, vt omnia vbique plena videatur, nec liceat effugere. *In rerum copiam immenſam.*

Epiſcythizare. 17

[illegible], Lacedæmoniorũ adagio dicitur, pro eo quod eſt, vinum merum intemperantius bibere. Et Achæus in Æthone Satyrico [illegible] dixit, ſiue, vt in quibuſdam exemplaribus legitur, [illegible] dixit, pro eo quod eſt [illegible], hoc eſt, meracius bibere. Athenæus libro decimo Dipnoſophiſtarum, ex Herodoto & Chamæleonte authoribus refert Cleomenem regem Spartanum cum Scythis agentem conſuetudinem, & illorũ [illegible] (id eſt meripotationem) imitantem, in inſaniam verſum fuiſſe. quemadmodum interpretantur Spartani. Locus eſt apud Herodotum lib. 6. cui titulum fecit Erato, addens hinc natum apud eoſdem Spartanos vulgare dictum: vt ſiquando velint [illegible], hoc eſt intemperantius bibere, dicant, [illegible], hoc eſt, minimum infundito aquæ: pro eo quod dicendum erat, [illegible], id eſt, infunde aquam. Apud eundem libro vndecimo, Hieronymus Rhodius docet [illegible] dictum pro [illegible]: & Athenæus dubitat vtrum à Scythis ſcyphus, id eſt poculi genus, habeat nomen: vt [illegible] dictum ſit quaſi [illegible]. nam vocem ſic immutatam oſtẽdit apud autores extare. Quin & illud addit, Lacedæmonios, quum ſentirent barbaros Aſiaticos omnia dolis agere, vice Thimbronis eò legaſſe Dercyllidam: quòd is nihil haberet ſynceritatis Laconicæ, ſed ingenium ſubdolum ac ferum: exiſtimantes huic non poſſe dari verba. quem ob id [illegible] appellarunt Lacedæmonii, quaſi [illegible]. Scythæ autem & Thraces [illegible] vocantur, id eſt meribibi: vnde plerunque conuiuia illorum ſanguinolenta ſunt & tumultuoſa. Apud eundem Anacreon, ni fallor, [illegible] appellat, quòd Callimachus verbo compoſito dixit [illegible]. Atque vtinam hic mos plus quàm barbaricus infra Scytharum ac Thracum fines conſtitiſſet, nec ad nos vſque dimanaſſet. Non enim ſolum bibimus intemperanter, verumetiam cogimus alios ad bibendum: & recuſantem ferro adorimur. quum inhumanius penè ſit cogere ad bibendum qui non ſitiat, quàm ſitientem ſubmouere à potu: quemadmodum eleganter apud Athenæum libro decimo dixit Sophocles, *Meracius vibere.* *Scythica potatio.*

[illegible] id eſt,
Cogi ad bibendum, non minus graue eſt malum,
Quam ſi quis acrem perpeti cogat ſitim.

Commode deflectas licebit ad cuiuſuis rei intemperantem & immodicum vſum.

Vinum caret clauo. 18

Athenæus eodem libro de potationibus diſſerens, huiuſmodi prouerbium eleganter vulgo dici ſolere ſcribit, [illegible], id eſt, vinum nõ habere clauum: propterea quòd ebrietas nihil conſulte neque moderate vel dicit vel facit. obſtruitur enim ratio, quæ claui vice ſobrios moderatur ac gubernat. Huc pertinet Ouidianum illud, *Ebrietas inconſiderata.*

Nox & amor vinúmque nihil moderabile ſuadent.
Illa pudore vacat: Liber Amórque metu.

Non illepidum eſt quod apud Athenæum lib. 11. refert Xenophon, apud Perſas fuiſſe vetitum ne [illegible] inferrent in conuiuium. Id apparet fuiſſe vaſculi genus, quo vinum è cratere miniſtri effunderent in cyathum: Id factum eſt, ne ſupra modum bibentes, & animi & corporis viribus deſtituerentur: & addit eum morem adhuc apud illos ſeruari. nec enim inferri prochoidas: ſed nihilo ſecius tantum illos bibere, [illegible]

ὁ πρόχους, αὐτοὶ δ' ἐκφέρονται, ἐπειδὰν μηκέτι δύνωνται ὀρχούμενοι ἐξιέναι, id eſt, Proco quod non inferuntur prochoides, ipſi efferuntur poſteaquam non amplius poſſunt exire ſaltantes. Itaque vinolentia nullis minus ignoſcenda eſt quàm qui Reipublicæ clauum moderantur. hoc eſt regibus & magiſtratibus. Et Diuinæ literæ vetant vinum dari regibus. Nec vinum nec ſomnus conuenit aſſidentibus clauo. ſed interdum nulli magis indulgent vino ſomnóque.

Vinum ſenem etiam vel nolentem ſaltare compellit. 19

Ac rurſus ibidē hoc item carmen prouerbio iactatū ſcribit.

Οἶνος ἀνώγει γέροντα καὶ οὐκ ἐθέλοντα χορεύειν. id eſt,

Vina ſenem, vt nolit, cogunt ductare choreas.

Admonet nihil eſſe tam ineptum, neque tam alienum, ad quod non incitet ebrietas. Subiicit & aliud carmen non diſſimilis ſententiæ,

Vinum dementat ſapientes.

Οἶνος καὶ φρονέοντας ἐς ἀφροσύνην ἀνέβαλε. id eſt,

Inſanire facit ſanos quoque copia vini.

Idem libro quarto Dipnoſophiſtarum adducit prouerbium ex Eripho quodam comœdiarum ſcriptore:

Λόγος γάρ ἐστ' ἀρχαῖος, οὐ κακῶς ἔχων,

Οἶνον λέγειν τοὺς γέροντας, ὦ πάτερ,

Πείθειν χορεύειν οὐ θέλοντας. id eſt,

Recte vetuſto dicitur prouerbio,

Quòd vina ſenibus perſuadent, ô pater,

Vti velint nolint, choreas ductitent.

Vino repueraſcere.

Huc pertinet illud Platonis libro de legibus primo, Οὐ μόνον ἄρ' ὡς ἔοικεν, ὁ γέρων δὶς παῖς γίγνοιτ' ἄν, ἀλλὰ καὶ ὁ μεθυσθείς. Itaque vt videtur, non ſolum ſenex fuerit bis puer, verumetiam temulentus. Item Horatius,

Quod me Lucanæ iuuenem commendet amicæ.

Ranis vinum præminiſtras. 20

Βατράχοις οἰνοχοεῖς. id eſt, Ranis vinum infundis. In eum dicebatur qui id miniſtraret, quo nihil eſſet opus ei cui exhiberetur: veluti ſiquis apud indoctos multa de philoſophia diſſerat. Ranis enim nihil opus vino, aqua paluſtri magis gaudentibus. Explicatur adagium à Zenodoto, Suida, Diogeniano. Pherecrates apud Athenæū in Coriano, Ἔρρ' ἐς κόρακας, βατράχοις οἰνοχοεῖν σε δεῖ. id eſt, Abi in malam rem, ranis pocillari te oportuit. Obiurgat enim pincernam, quòd quatuor vini cyathis duos infuderit aquæ. Vnde licet conÿcere, prouerbium in hos quoque cōuenire qui vinum immodica diluunt aqua: ita vt aquam, non vinum bibere videantur, tantarum ſitu.

Ouo prognatus eodem. 21

Fortaſſis ſimpliciter dictum eſt ab Horatio,

Ouo prognatus eodem.

Caſtor & Pollux.

Quandoquidem ad fabulam reſpicit Ledæ, quæ grauida ex Ioue in cygnum conuerſo, ouum peperit: vnde gemini prognati Caſtor & Pollux. Id ouum Pauſanias in Laconicis refert oſtendi apud Lacedæmonios ſuſpenſum tæniis à teſtudine tēpli. Verum ſiquis hoc dictum reflectat ab iiſdem natos parentibus, aut ab eodem eruditos præceptore, aut ita conſimilibus ingeniis, vt eodem ouo nati videri poſſint: nihil æque fuerit prouerbiale veluti ſi dicas, Vultus, ingenium, mores, facta, ac prorſus omnia ſic huic cum hoc conueniunt, vt iures eodem prognatos ouo. Ariſtoteles lib. De generatione animalium quinto, oſtendit id iuxta naturam fieri, vt ex eodem ouo duo pulli naſcantur: & quidem perfecti, ſi vitelli membrana dirimantur. Iidē ſi cohæreāt & cōfundantur, fœtū edi monſtroſum.

De curru delapſus. 22

In eum, qui aberrat ab inſtituto.

Ἐξ ἁμάξης πεσών. i. De curru delapſus. In hodiernū quoque vulgò durat adagiū, in eum qui oblitus propoſiti, aliò ſe trāsfert, aut qui in ſentētia labaſcit: vt De curru delapſus dicatur; quēadmodum Ab aſino delapſus. Ariſtoph. in Ranis,

Ἐξ ἁμαξῶν φρενῶν. id eſt,

Animus à curru decidens. hoc eſt, aberrās ab inſtituto. Natum apparet à fabula Phaetontis, quem ferunt curru excuſſum. Siquidem animus, velut auriga corporis eſt, & corpus ceu vehiculum. Eſt & apud Platonē de animabus è cœlo delapſis, quòd curribus ſuis eſſent excuſſæ.

Numerus. 23

In homines nihili.

Homines nullius bonæ rei, numerus prouerbio dicuntur, etiam idiotis horum temporum. Ariſtophanes in Nebulis,

— ὄντες λίθοι

Ἀριθμὸς, πρόβατ' ἄλλως, ἀμφορῆς νενησμένοι. Horatius,

Nos numerus ſumus, & fruges conſumere nati.

Tranſlatum videri poteſt à calculis, ad nihil aliud vtilibus niſi ad numerum. Anacharſis, Plutarcho teſte, taxauit Athenienſes, qui nummis ad rationem duntaxat vterentur. Quanquam mihi magis arridet vt ita numerus dicatur quemadmodum dicunt εἷς τῶν ἐχθὲς ἀρίθμων, & εἷς τῶν πολλῶν. i. vnus è plebe. Ita Flaccus, i. Serm. — ſum paulo infirmior, vnus Multorum: etiam Græcam exprimens figuram. Et Seneca libro primo, Epiſtola decima, Iſte homo non eſt vnus è populo. Inſignes nominantur. Qui nihil habent inſigne, turba ſunt, & numerantur tantum. Vnde Flaccus, Nos numerus ſumus. Et Virgilius, — cadit & ſine nomine vulgus.

Summis vti velis. 24

In captantes omnem occaſionem.

Ἄκροις χρῆσθαι τοῖς ἱστίοις. i. Summis vti velis. Prouerbiali metaphora dicuntur qui maximo conatu adnituntur, atque incumbunt: aut qui omnem captant occaſionem. Mutuò ſumptum à nautis, quibus mos eſt velum in altum tollere, quo currant celerius. Ariſtophanes in Ranis,

Ἄκροισι χρώμενος τοῖς ἱστίοις. id eſt,

Vtens ſupremis carbaſis.

Pindarus in Nemeis hymno quinto, Δίδοι φωνάν, ἀνὰ δ' ἱστία τεῖνον πρὸς ζυγὸν καρχασίου. i. Da vocem, ſurſum autem tende vela ad ſummum antennæ iugum. Vt cuique res ſunt ſecundæ aut aduerſæ, ita velum in altum tollitur.

Summum cape, & medium habebis. 25

— ἄκρον λάβε, καὶ μέσον ἕξεις. id eſt,

Summa cape, & medio potieris.

Rem attentius expendendam.

Hemiſtichium carminis heroici. Vbi quid obſcurius & perplexius dictum ſignificabant, admonentes rem attentius expendendam, hoc prouerbio conſueuerant vti. Zenodotus hinc natum tradit, Æginetis patria pulſis, de quærenda ſede conſulentibus oraculum, reſponſum eſt hoc ænigmate, ἄκρον λαβὲ, καὶ μέσον ἕξεις. atque illos, cacumine quodam montis occupato, circa medium incoluiſſe. Poteſt & in hanc accommodari ſentētiam, vt admoneamur ad res ſummas & egregias eniti, ſic enim futurum vt ad mediocritatem perueniamus. Summum animo deſtinandum, vt ſaltem modicis potiamur. Fit enim plerunque neſcio quo modo, vt exitus citra ſpem & ſcopum præſtitutum conſiſtant.

Iniquum petendum, vt æquum feras. 26

Huic affine quod recenſet Quintilianus Inſtitutionum oratoriarum lib. 4. Nec omnino ſine ratione eſt quod vulgò dicitur, Iniquum petendum, vt æquum feras. A negotiatoribus dictum videri poteſt, qui callidè merces longè minoris licentur & multo pluris indicant quàm pro dignitate, quo pretium ſaltem æquū accipiant. Non fugit hæc ſententia Syrum illum Terentianum in Adelphis, quum Sannionem lenonem aſtu tractās, poſtulat vt puellam Aeſchino dimidio pretii tradat: atque hac arte efficit vt leno ſortē ſolidā percupidè & rogans etiam accipiat. Iactatur & vulgò prouerbium huiuſmodi. Qui annititur vt auream quadrigam ſibi comparet, vnam certè rotam aſſequetur. Equidem arbitror huc alluſiſſe Senecam libro De beneficiis ſeptimo, Quæ, inquit, ideo petimus vltra modum, vt ad verſum ſuum redeant. Quum dicimus, meminiſſe nō debet, hoc volumus intelligi, Prædicare nō debet, nec iactare, nec grauis eſſe. Pulchrè Seneca depinxit naturam hyperboles.

Mercatorum mos.

Ad ambas vſque aures. 27

Μέχρι τῶν ἀμφωτίδων. i. Vſque ad aures ambas impleri dicuntur qui ſupra modum ingurgitant ſeſe. Sumpta metaphora à vaſculis ad anſas vſque impletis. Extat apud Suidam.

Seruilis capillus. 28

In agreſtes, & inelegantes.

Ἀνδραποδώδη τρίχα ἐπιδεικνύων. i. Seruilem capillū præ ſe ferre, dicuntur qui agreſtibus & inelegantibus ſunt moribus. Inde ductum, quòd Athenis ſerui manumittendi capitis pilos detrahebant. Plato ſcribit in Alcibiade, quoſdam ſeruiles pilos in animo geſtare, indoctos & ſtupidos ſignificans. Citantur apud Suidam hæc ex authore neſcio quo, πολλῶν συνελθόντων ἀνδρῶν οὐδὲ τὰ πάθη κατεσταλμένων, ἀλλ' ἔτι τὴν ἀνδραποδώδη τρίχα, φασὶν, ἐπικειμένων. i. Multis collectis viris, neque compoſitis affectibus, ſed qui ſeruilem, vt aiunt, capillum adhuc præ ſe ferrent. Plinius libro 11. capite 37. rem prodigioſam tradit, homines quoſdam hirſuto corde naſci. Pliniana verba ſunt hæc, Hirto corde gigni quoſdam homines produnt, nec alios fortiores eſſe induſtria: ſicut Ariſtomenem Meſſenium, qui trecentos occidit Lacedæmonios, ipſe conuulneratus & captus, ſemel per cauernam latomiarum euaſit, anguſtos vulpium aditus ſequutus: iterum captus, ſopitis cuſtodibus ſomno, ad ignem aduolutus lora cū corpore exuſſit. Tertiò capto Lacedæmonii corpus diſſecuere cauſa videndi, hirſutúmque cor repertum eſt.

Hirſuto corde homines.

Amyris inſanit. 29

In conſulto inſanientes.

Ἄμυρις μαίνεται, id eſt, Inſanit Amyris. Allegoria prouerbialis, qua rectè vtemur vbi quis ſub inſaniæ prætextu rebus ſuis conſulit. Aut vbi quis ſolus periculum proſpiciens, in tempore ſibi cauet, creditus interim vulgò deſipere: deinde rerum euentus docet illum vnum ſapuiſſe. Vt hæc ſit vox velut opprobrātis ſocordiam iis qui ſibi non proſpexerint maturè: neque ſapere cœperint, niſi accepto vulnere. Zenodotus ab hiſtoria natum ait huiuſmodi, Quum Sybaritæ florerent opibus, quendam Delphos amandarunt qui de rerum ſuarum ſucceſſu ſciſcitarentur oraculum: Reſponſum eſt, Euertendam Sybaritarum fortunā, vbi plus honoris habere cœpiſſent hominibus quàm diis. Euenit deinde vt ſeruus à domino vapulans,

nequicquam ad deorum aras confugiſſet: pòſt ad heri monumentum confugiens liberaretur a plagis, vt alibi dictum eſt. Quod ſimulatque conſpexiſſet Amyris, collectis rebus ſuis, in Peloponneſum demigrauit, reliquis interim Sybaritis hominẽ velut inſanum ridentibus. Poſtea idem ob fictam inſaniã miraculo fuit, & prouerbio locum fecit. Citatur ab Euſtathio in ſecundo Iliados libro: citatur autem ex Pauſaniæ rhetorico dictionario. Addit, quoſdam Thamyrim hunc appellare, quoſdã Amyrim, abiecto theta. Solet autem more hominum euenire, vt vati tum demum habeatur fides, ac laudetur, poſteaquam ipſis iã premimur malis. Proinde Caſſandra in tragœdia quapiam loquitur ad hunc modum, citante Plutarcho,

Thamyris, Amyris.

Καί μοι παθοῦσι τοῖς κακοῖς πεπεισμένοις
Σοφὴ κέκλημαι, πρὶν παθεῖν δὲ, μαίνομαι. id eſt,
Sapiénſque dicor his malum qui ſenſerunt:
Porrò antequam illud ſentiant, inſanio.

Sophocles, Laudiceni. 30

Qui ad oſtentationem dicebant aut recitabant, vulgato conuitio Sophocles & Laudiceni dicebantur adagium natum, vt apparet, ætate Plinii minoris: cuius verba paulo altius repetemus, quo planius prouerbii ſententiam intelligere liceat. Nam in epiſtola quadam, adoleſcentium quorundam ridiculam in agendis cauſis arrogantiam & ambitionem taxans, ſic ait, At hercule ante memoriam meam (ita maiores natu ſolent dicere) ne nobiliſſimis quidem adoleſcentibus locus erat, niſi aliquo conſulari producente: tanta veneratione pulcherrimum munus colebatur. Nunc refractis pudoris & reuerentiæ clauſtris, omnia patent omnibus: nec inducuntur, ſed irrumpunt. Sequuntur auditores actoribus ſimiles, conducti & redempti mancipes. Conuenitur à conductis & redemptis in media baſilica, vbi tam palam ſportulæ quàm in triclinio dãtur. Ex iudicio in iudicium pari mercede tranſitur. Inde iam non inurbanè, σοφοκλεῖς, ἀπὸ τοῦ σοφῶς καλεῖσθαι, vocãtur. Iiſdem Latinum nomen impoſitum eſt, Laudiceni. Hactenus Plinius. Vtroque verbo notantur qui facundi dici malebant & videri, quàm eſſe. Sophocles enim Græcè dicitur ἀπὸ τοῦ σοφῶς καλεῖν. At illi dedita opera perperã interpretabantur ἀπὸ τοῦ σοφοὺς καλεῖσθαι, id eſt, ab eo quòd ſapientes vocarentur. In hoc igitur eſt alluſio feſtiua ad poetæ tragici nomen: in Laudiceni vocabulo ad gentis nomen alluditur.

Qui facundi dici malunt, quàm eſſe.

Quot ſeruos habemus, totidem habemus hoſtes. 31

Macrobius in cœnis Saturnalibus, Vnde putas arrogantiſſimum illud manaſſe prouerbium quod iactatur, Totidem nobis hoſtes eſſe quot ſeruos? Non habemus illos hoſtes, ſed facimus. Meminit & Seneca epiſtola quadrageſimaſeptima: cuius verba ſublegiſſe videtur Macrobius, vt eſt omnium authorum verè fucus. Admonet adagium nequid fidamus illis, néve ex animo nobis amicos arbitremur qui nos metu colunt. Admonet idem Plato libro De legibus 6. propterea quòd ſeruorum animus nequaquam integer ſit ſed mentis dimidium iis ademerit Iupiter, Homero teſte, quos ſeruituti fecit obnoxios. Verus autem amor, libertatis eſt alumnus: odit verò quiſquis metuit. Vnde genuinum quoddam odium inſitum videtur ſeruis in dominos. Quadrabit & in principes tyrannidem in ſuos exercentes. Verba Platonis ſunt hæc, Οὐδὲν ὑγιὲς οὐδὲν ψυχῆς δούλης, οὐδὲ πιστεύειν οὐδέποτε οὐδὲν τῷ γένει δεῖν τὸν νοῦν κεκτημένον. ὁ δὲ σοφώτατος ἡμῖν τῶν ποιητῶν ἔφη,

Macrobius, autorum omnium fucus.
Dimidiũ mentis, Iupiter ſeruis ademit.
Odium ſeruorũ in dominos, vnde.

Ἥμισυ γάρ τε νόου ἀπαμείρεται εὐρύοπα Ζεὺς
Ἀνδρῶν, οὓς ἂν δὴ κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλῃσιν. id eſt,
Nihil enim integrum neq; ſanum habet animus ſeruilis. nam nihil oportet credere his hominem qui ſapiat. Siquidem poëta doctiſſimus ait,
Dimidio mentis depriuat Iuppiter illos,
Seruilis quoſcunque viros ſors ceperit vnquam.
Ad hunc modum referuntur a Platone. Cæterùm aliter habentur apud Homerum Odiſſeæ ρ, nimirum hunc in modum,
Ἥμισυ γάρ τ' ἀρετῆς ἀποαίνυται εὐρύοπα Ζεὺς
Ἀνέρος, εὖτ' ἄν μιν κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλῃσιν.
Aſinius Capito apud Feſtum Pompeium (nam is quoque prouerbii facit mentionem) exiſtimat hominum errore perperam fuiſſe pronuntiatum, propterea quòd veriſimilius ſit ſic eſſe dictum initio, Quot hoſtes, tot ſerui. Quòd capti victique ad ſeruitutem adducebantur: vnde etiam dicta mancipia.

Mancipia.

Vocatus atque non vocatus Deus aderit. 32

Oraculum olim Lacedæmoniis redditum abiit in prouerbium, Καλούμενός τε κἄκλητος θεὸς παρέσται, id eſt, Vocatus & inuocatus Deus aderit. Vſus erit vbi quid ſignificabimus, etiam non accerſitum neque curatum, tamen euenturum, velimus nolimus: puta ſenectam, mortem, malefactorum pœnam. Horatius huc alluſit in Odis,

Euenturum, velimus nolimus.

Nec ſatelles Orci
Callidum Promethea
Reuexit, auro captus hic ſuperbum
Tantalum, atque Tantali
Genus coercet. hic leuare functum
Pauperem laboribus,
Vocatus atque non vocatus audit.
Fortaſſis reſpexit huc & Terentius in Eunucho, Vt vocato mihi atque inuocato ſit locus ſemper.

Influit quod exhauritur. 33

Ἐπιρρεῖ τὸ ἐξαντλούμενον, id eſt, Affluit quod exhauritur. Vbi quis fruſtra ſumit operam in re quapiam. Lucianus in Sectis, Ἐπιρρεῖ κατὰ τὴν παροιμίαν, τὸ πρᾶγμα ἐξαντλούμενον, ἐς τὸ ἄμεινον ἢ τὸν Δαναΐδων πίθον, id eſt, Influit, iuxta prouerbium, negotiũ, dum exhauritur, atque diuerſum quiddam accidit atque in Danaidum dolio. De philoſophiæ ſtudio loquitur, in quo quantumlibet operæ ſumpſeris, nunquam tamen deeſt quod te laboribus exerceat, & labor laborem ſerit: & iuxta Sophoclem,

Studium philoſophiæ, quale.

Πόνος πόνῳ πόνον φέρει. id eſt,
Labore laborem fert labor.
Zenodotus carmen prouerbiale recenſet huiuſmodi,
Ἄλλην μὲν ἐξηντλήσαμεν, ἡ δ' ἐπεισρεῖ. id eſt,
Exhauſimus quidem illam, at influit altera.
Sumptum à nautis, naui pertuſa fruſtra ſentinam exhaurientibus: tantum humoris accipientibus fiſſuris, quantum ab illis educitur. Videtur ad hanc parœmiam alluſiſſe Plato libro De legibus ſeptimo, Τί οὖν πολλὴ αὔξη ὅταν ἐπιρρέῃ, id eſt, Quid igitur multum augmentum quum affluat? Quem ſanè locum adducit Athenæus libro Dipnoſophiſtãn quinto, Κατὰ γὰρ αὐτὸν δὴ τὸν Πλάτωνα, ἐπιρρεῖ δή ὄχλος μοι τοιούτων Γοργόνων. id eſt, Siquidem iuxta ipſum iam Platonem, affluit mihi turba taliũ Gorgonum. Seneca libro De ira ſecundo, Nunquid ille, cuius nauigium multam vndique laxatis compagibus aquam trahit, nautis ipſique nauigio iraſcitur? Occurrit potius, & aliam excludit vim, deinde aliam egerit: manifeſta foramina præcludit, latentibus & ex occulto ſentinam ducentibus, labore continuo reſiſtit: nec ideo intermittit, quia quantum exhauſtum eſt ſubnaſcitur. Apud Athenæum libro quarto, quum in conuiuio poſt lentem rurſus aliter cocta lens apponeretur, quidam alludens ad prouerbium, ait,
Καὶ τὴν μὲν ἐξηντλήκαμεν φακῆν, ἡ δ' ἐπεισρεῖ. id eſt,
Exhauſeramus lentem, at influit altera.
Non diſſidet ab illo, τῷ τετρημένῳ πίθῳ ἀντλούμενον.

Tibicinis vitam viuis. 34

Αὐλητοῦ βίον ζῇς, id eſt, Tibicinis vitam viuis. In eum iaciebatur, qui laute quidem, ſed alieno viueret ſumptu. Tibicines enim, quoniam in ſacris olim adhibebantur, adeſſe ſolebant & in cœnis illis pontificalibus, idque immunes. De hoc hominũ genere, ni fallor, ſentit Ariſtoteles, quærens in problematis, quãobrem τεχνῖται Διονυσιακοί, id eſt, artifices Bacchanales, vix vnquam bonæ frugis eſſe conſueuerint. Reddit autem triplicẽ rationem: Siue quòd neceſſariis artibus magnam vitæ partem occupati, non dant operam philoſophiæ præceptis: Siue quòd aſſidue in deliciis ac voluptatibus vitam agunt: Siue quòd egeſtas etiam ipſa ad vitia propellit. Problema refertur à Gellio, lib. Noctium Atticarum 20. De tibicinibus, qui Roma Tibur ſeceſſerant, narrat T. Liuius primæ decadis lib. 9. Poſteaquam perpelli nequibant, inquit, conſilio haud abhorrente ab ingeniis hominum, eos aggrediuntur. Die feſto alii alios, per ſpeciẽ celebrandarum cantu epularum, inuitãt: & vino, cuius auidum ferme genus eſt, oneratos ſopiunt, atque in plauſtra ſomno victos coniiciunt, ac Romam deportãt. Nec prius ſenſere, quàm plauſtris in foro relictis, plenos crapulæ lux eos reliquit. Refertur à Diogeniano & Suida. Muſicè viuere dixit Plautus, pro eo quod eſt, voluptariam & ocioſam agere vitam. Huc reſpexit Terentius, Vide ocium & cibus quid faciat alienus. Item Alexis apud Athenæum in Commorientibus,

Vita tibicinũ, qua.
Dionyſiaci artifices.
Muſicè viuere.
Ocium & cibus alienus.

Οὕτω τι τὰ ἀλλότρια ἐσθίειν ἐστὶ γλυκύ.
Vſqueadeò dulce eſt deuorare non tua.
Et illud apud eundem, Theopompi,
Εὖ μέν τ' ἄριστον ἢ κακῶς ἔχον,
Τὰ ἀλλότρια δειπνεῖν τοῖς καλοῖς ἀδείπνοις.
Sane eleganter dixit hoc Euripides,
Felicem eum eſſe, aliena qui vſque cœnitet.

Scytharum oratio. 35

Scytharum feritas apud Græcos in prouerbiũ ceſſit, vt quicquid agreſte, quicquid barbarum ac ſæuum intelligi vellent, id Scythicum appellarent. Eſt apud Lucianum cum aliis aliquot locis, tum in meretricio dialogo Chelidonii & Droſæ, τὰ μὲν ἄλλα ἀπὸ Σκυθῶν ῥῆσις, id eſt, Reliqua quidem, Scythicũ oratio. Sentit, in calce literarum fuiſſe quiddam mitius dictum, reliqua nihil præ ſe ferre humanitatis. Quidam inde natum exiſtimant, quòd Scythæ Dario regi nihil aliud reſpõderint, quàm κλαίειν, id eſt, vt ploraret. Quæ quidem ipſa etiam vox in prouerbium abiit, vt plorare iubeamus quos contemnimus. Aelianus in epiſtolis, Ἔστω σοι εἰπεῖν ἡ ἀπὸ Σκυθῶν λεγομένη ἀπόκρισις αὕτη, Ἐγὼ μαίνομαι καὶ φρονῶ, καὶ μισῶ τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, id eſt, Itaque Scytharum, ſicuti vocant, reſponſum hoc tibi ſit, Ego inſanio & ſapio, & odi mortalium genus. Diogenes

Scythicum pro barbaro.

Laertius

Anacharſis.

Laertius in Viris philoſophorum putat hoc prouerbium natum eſſe ab Anacharſidis aſperitate. Nam Scytha natus, inter celebres philoſophos habitus eſt Athenis. Sed vero proximum eſt quod refert Athenæus libro duodecimo, Scythas olim opibus ac delicijs florentes, in tantam veniſſe ferociam, vt quoſcunque populos adiſſent, ſummas nares viris amputarent,

Scytharum feritas.

horum mulieres Thracum vxoribus corpora ſubulis pungerent. denique cunctis ſub illorum dominatu lachrymoſa fuerit ſeruitus, vt in poſteros deriuatum ſit prouerbium, ἡ ἀπὸ Σκυθῶν ῥῆσις, id eſt, Scythica iuſſio, ſiue præſcriptio: & ἀποσκυθίζειν dicatur ferro cæſariem amputare. quod præter Athenæum indicat & Stephanus. denique σκυθρωπὸς & σκυθρωπάζειν pro toruo ac triſti, auſtero ac truculento, ab eius gentis moribus dictum videtur: & σκυζᾶσθαι iraſci: quod ea gens ſit ſupra modũ iracunda.

Ἀποσκυθίζειν.

σκυθρωπὸς & σκυθρωπάζειν.

Accipit & glebam erro. 36

--Δέχεται καὶ βῶλον Ἀλήτης. id eſt,

Accipit & glebam erro.

Hemiſtichium carminis heroici, dici ſolitum in eos qui nihil grauantur aut aſpernantur: ſed quicquid datur, quantumlibet puſillum, id boni cõſulunt. Neque intempeſtiue dicetur etiam in illos, qui rerum inopia laborantes, quiduis vndecunque libenter accipiunt, donec ad fortunam commodiorem emergãt.

Aletes.

Originem adagionis ad huiuſmodi caſum referunt: Aletes quidam Corintho pulſus, adhortante oraculo tentauit ſi poſſet in patriam redire. Atque interim ruſtico cuipiam factus obuius, cibum mendicauit. Ille ludibrij opinor cauſa, glebam ex agro ſublatam porrexit. Aletes eam tanquam fœlix omen accipiens, effatus eſt,

Δέχεται καὶ βῶλον Ἀλήτης.

Huius Aletæ mentionem facit & in Corinthiacis Pauſanias.

Æniſuum hiſtoria.

Plutarchus in Problematibus haud omnino diſſimilem hiſtoriam recenſet, vnde prouerbium ortum videri queat. Ænianes, inquit poſt ſedes iam ſæpius aliunde aliò tranſmutatas, tandem in agrum Inacho vicinum deſcenderunt: quem id temporis Inachienſes & Achæi obtinebant. Oraculum autem proditum erat, ſi in agrum eos recepiſſent, futurum vt veteres incolæ pellerentur: noui verò, ſiquid à volentibus accepiſſent, agrum retinerent. Temo quidam igitur inter Ænianes vir ſolers & cautus, ſumpta pera, mendici habitu ad Inachienſes acceſſit. Ibi quum per riſum & contumeliam rex mendicanti cibum, ceſpitem dediſſet, in peram conieciт: ac velut eo contentus, ſtatim è cõſpectu ſe ſubduxit: nec præterea quicquam rogauit. Seniores tum rei nouitate, tum oraculi recordatione ſubmoniti, regem adito cenſent hominem neutiquam eſſe negligendum, nec è manibus omittendum. Quod vbi ſenſiſſet ille, fuga ſibi conſuluit: vocatáque protinus hecatombe, & Apolline inuocato, furtim abijt. Poſtea cõgreſſi prælio Ænianes, pulſis Achæis & Inachienſibus, illorum agros occupauerunt. Hæc ferme Plutarchus. Itaque competet in illos quoque, qui magnum quiddam molientes, quiduis & patiuntur & faciunt, vt voti ſui compotes aliquando fiant.

In eos, qui patiuntur quidnis dum voti compotes fiãt.

Stentore clamoſior. 37

Prouerbialis hyperbole, Stentore clamoſior. Iuuenalis,

vt Stentora vincere poſſis.

Sumptum à fabula Stẽtoris: cuius meminit Homerus Iliados 5, eíque ferream (hoc eſt inuictam) attribuit vocem,

Στέντορι εἰσαμένη μεγαλήτορι χαλκεοφώνῳ,

Ὃς τόσον αὐδήσασχ᾽ ὅσον ἄλλοι πεντήκοντα. id eſt,

Stentoris in ſpecie validi, cui ferrea vox, qui

Quinquaginta alios æquans clamoreque ſonóque.

Græci μεγαλοφώνους appellant.

In orbem circumiens. 38

Lucianus in Hermotimo, Ἅπαντας ἐν κύκλῳ περιελθών, id eſt, Omnes in circulo obiens, dixit, mirum ni prouerbiali figura: quæ durat etiam in hodiernum diem apud vulgus illiteratum: pro eo quod eſt, vſque ad vnũ omneis, nemine prætermiſſo. Vnde & Latinis dictum eſt Ambire, quòd ſingulos prenſarent: & Obire prouinciam, quòd qui ſuſcipit adminiſtrationem, nuſquam non adeſſe oporteat. Lepidius erit ſi accommodetur ad res animi, veluti ſi dicas, in conſultando, πάντα ἐν κύκλῳ commoda atque incommoda circunſpicienda.

ἐν κύκλῳ.

Ambire.

Obire prouinciam.

Optimum aliena inſania frui. 39

Optimum aliena inſania frui Plinius Secundus Naturalis hiſtoriæ lib. 18. cap. 5. nominatim prouerbij loco citat, Eodem, inquiens, pertinet, quòd agricolam vendacem oportere eſſe dixit, fundum in adoleſcentia conſerendum ſine cunctatione: ædificandum non niſi conſito agro, tunc quoque cunctanter optimum eſt, vt vulgò dixere, aliena inſania frui, ſed ita vt villarum tutela non ſit oneri. Hactenus Plinius. Idem totidem verbis refertur à Plinio iuniore in epiſtolis, de Reguli ſtultitia loquente, hominis ridiculè ambitioſi, ſed tamen ad excitanda ſtudia non inidonei. Admonet adagium vt ex aliorum erratis ipſi cautiores efficiamur: & alienis periculis reddamur prudentiores: & aliorum deſipientia nobis ſapiendi præbeat occaſionem. Vulgò iactatus verſus eſt in eandem ſententiam,

Fœlix quem faciunt aliena pericula cautum.

Cicero in epiſtola quadam, bellum eſſe ſcripſit, ex aliorum erratis ſuam vitam in melius inſtituere. Plautus item, Fœliciter ſapit, qui alieno periculo ſapit. Extat & huiuſmodi quidam mimus, Publianus, vt coniicio,

Ex vitio alterius ſapiens emendat ſuum.

Et Demea Terẽtianus iubet ex alijs exemplum capere. Poteſt & in hunc accipi ſenſum, vt is dicatur aliena frui inſania, qui alienis fruitur malis, ipſe in tuto conſiſtens. Nulla enim voluptas minoris conſtat, neque vlla ſolet eſſe iucundior. Sumptum poteſt videri prouerbium ex Sophoclis tragœdia cui titulus Aiax flagellifer apud quem Aiace per inſaniam gloriante quod hoſtes ſuſtuliſſet, quum ſæuiſſet in pecudes, Pallas Vlyſſem ad hoc ſpectaculum inuitat his verbis,

Οὔκουν γέλως ἥδιστος εἰς ἐχθροὺς γελᾶν. id eſt,

Ridere de hoſte, riſus eſt ſuauiſſimus.

Riſus de hoſte, iucũdiſſimus.

Ingens telum neceſſitas. 40

Ingens telum neceſſitas, De re ineuitabili. Liuius primæ Decadis libro quarto, Neceſſitate, quæ vltimum ac maximum telum eſt, ſuperiores eſtis. M. Tullius lib. De amicitia, Nec verò negligenda eſt fama nec mediocre telum ad res gerendas exiſtimare oportet beneuolentiam ciuium. Vtitur eodem adagio, quodam in loco, Plinius auunculus. Eſt aliquoties apud Liuiũ, Huic rei aliud inuenietur telum. Et, Eam tum hoc telo maximè parabant. Vt pro conſilio rationéque ac via gerendi negotij capi videatur. fortaſſis ſumpta metaphora a venantibus, qui telo appetunt quod capere volunt. Vnde & certa dicentur tela, conſilia quæ nunquam fallunt.

Telum pro cõſilio.

Aduerſum neceſſitatem ne dij quidem reſiſtunt. 41

Ἀνάγκᾳ δ᾽ οὐδὲ θεοὶ μάχονται, id eſt, Neceſſitati ne dij quidem reſiſtunt. Hæc ſententia Simonidi tribuitur ſumpta eſt ex Homero. Refertur duobus locis à Platone: libris de legibus ſeptimo & quinto, ἀλλ᾽ ἔοικεν ὁ τὸν θεὸν πρῶτον παροιμιασάμενος, εἰς ταῦτ᾽ ἀποβλέψας, εἰπεῖν ὡς οὐδὲ θεὸς ἀνάγκῃ μή ποτε φανῇ μαχόμενος. id eſt, Sed apparet, eum qui primum adhibuit Deum prouerbio, hæc ſpectaſſe, quum dicit quòd ne Deus quidem vnquam viſus eſt cum fato pugnare. Idem in conuiuio, πολλὰ δὲ καὶ δεινὰ τοῖς θεοῖς ἐγίγνετο, ὡς λέγεται, διὰ τὴν τῆς ἀνάγκης βασιλείαν. id eſt, multa verò & acerba dijs acciderunt, vt dicitur, ob neceſſitatis regnum. Item libro de leg. 5. ſcribit, τὴν ἀνάγκην οὐδὲ τοὺς θεοὺς βιάζεσθαι. id eſt Ne deos quidem cogere poſſe neceſſitatem. T. Liuius, Pareatur neceſſitati, quam ne dij quidem ſuperãt. Palladius, Neceſſitas ferijs caret. Euripides in Helena,

Λόγος γάρ ἐστιν οὐκ ἐμὸς, σοφῶν δ᾽ ἔπος,

Δεινῆς ἀνάγκης οὐδὲν ἰσχύειν πλέον. id eſt,

Nanque illud eſt ſapientum dictum, haud meum,

Nihil neceſſitate dira fortius.

Extat apud Græcos verſus prouerbialis,

Ὑπὸ τῆς ἀνάγκης πάντα δουλοῦται τάχα. id eſt,

In ſeruitutem cuncta agit neceſſitas.

Euripides in Hecuba.

Στερρὰ γὰρ ἀνάγκη. id eſt,

Rigida nanque neceſſitas. Horatius,

Si figit adamantinos

Summis verticibus dira neceſſitas Clauos.

Adamantini claui.

Poetæ Neceſſitatem deam faciunt, Parcarum matrem, quæ & ipſæ ineluctabiles atque inexorabiles vocantur. Hanc neceſſitatem philoſophi fatum appellant, quæ eſt æterna rerum ſeries, neceſſariò cohærentium. cui veluti cedens Iupiter apud Maronem,

Fata, inquit, viam inuenient.

Parcarũ mater Neceſſitas.

Fatum.

Et tragicus quidam apud Senecam,

Ducunt volentem fata, nolentem trahunt.

Squillas à ſepulchro vellas. 42

Σκίλλας ἀπὸ σήματος τίλλειν, id eſt, Squillas à ſepulchro vellere, iubebantur qui parum ſanæ mentis eſſe viderentur. Hac enim herba malum hoc expiabatur antiquitus. Theocritus in Hodœpor.

In mente captos.

Σκίλλας ἰὼν γραίας ἀπὸ σήματος αὐτίκα τίλλοις. id eſt,

I, ſquillas ab anus quam primum velle ſepulchro.

Innuit, illum, quòd in certamine canendi ſuperatus ſit, adeo iracunde ferre: vt periculum ſit ne vertatur in inſaniam. Et alter ſimile quiddam refert,

Ἐνθὼν τὰν κυκλάμινον ὄρυσσ᾽ ἐπὶ ποταμὸν Ἅλεντα. id eſt,

Hinc abiens fluuio infodias cyclaminon Halenti.

Dioſcorides libro 2. demonſtrat, cyclaminon Romanis dici rapum, efficacem detrahendo è capite phlegmati. Atque inter cætera eius remedia hoc quoque commemorat, ſuccum illius melli admiſtum inſeri naribus, ac lanam hoc imbutam digito imponi, ad purgandam capitis pituitam. Huius radicem diſſectam reponi aſſeruarique, non ſecus ac ſquillæ. Denique contuſam & in Paſtillos redactam, valere aduerſus veneficia, quæ Græci philtra vocant.

Iucundi acti labores. 43

Iucundi acti labores. M. Tullius libro De finibus bonorum & malorum ſecundo, Quid ſi etiam iucunda memoria præteritorum malorum? vt prouerbia nonnulla veriora ſint, quàm veſtra dogmata? vulgò enim dicitur, Iucundi acti labores. Ex ipſa hominum natura ſumptum adagium: eſt enim hoc inſitum omnibus, vt iucunda cuique ſit anteactorum malorum aut periculorum ſecura recordatio commemoratióque, præſertim inſignium, fatalium, & quæ cum turpitudine coniuncta non ſint: veluti bellorum, naufragiorum, atque id genus diſcriminum. Vnde dictum eſt ab Horatio,

-gaudent vbi vertice raſo
Garrula ſecuri narrare pericula nautæ.

Hoc prouerbiũ ortum ab Homero, ceu fonte, à diuerſis deinde ſcriptoribus variè eſt vſurpatum. Extat autem apud hunc Odiſſeæ libro decimo quinto,

Νῶϊ δ' ἐνὶ κλισίῃ πίνοντέ τε δαινυμένω τε,
Κήδεσιν ἀλλήλων τερπώμεθα λευγαλέοισιν
Μνωομένω. μετὰ γάρ τε καὶ ἄλγεσι τέρπεται ἀνήρ,
Ὅς τις δὴ μάλα πολλὰ πάθῃ, καὶ πόλλ' ἐπαληθῇ. id eſt,
At nos in ſcamnis veſcentes atque bibentes,
Triſtibus inter nos recreemus pectora fatis,
Commemorando etenim fit vti pòſt gaudeat actis
Aſpera quiſquis multa tulit, per multa vagatus.

Citatur & locus hic & prouerbium ab Ariſtotele Rhetoricorum libro 1. vbi commemorat quæ cuique natura vel iucunda ſint vel moleſta. Virgilius Homerum æmulatus,

-forſan & hæc olim meminiſſe iuuabit.
Item in tragœdiis Seneca,
Quod fuit durum pati, meminiſſe dulce eſt.

Circunfertur Græcis & huiuſmodi trimeter prouerbialis,

Ὡς ἡδύ τοι σωθέντα μεμνῆσθαι πόνων. id eſt,
Memoria dulcis iam peracti olim mali.

Cicero videtur indicare ſumptum ex Euripide, Nec malè inquit, Euripides. concludam, ſi potero, Latinè. Græcum enim hunc verſum noſtis omnes.

Suauis eſt laborum præteritorum memoria.

Cic. locus. Conſtat verſus, ſi pro ſuauis legas ſuaue. niſi malis priſcorum more, elidere s: aut quod eſt commodiſſimum, omittere verbum eſt: niſi mauis ſubiicere poſt laborum.

Aulœdus ſit qui citharœdus eſſe non poſſit. 44

M. Tullius in oratione pro Murena, comparationem faciẽs iureconſultorum & oratorum. Itaque mihi plerique videntur (inquit) initio, hoc multo maluiſſe: pòſt quum id aſſequi non potuiſſent, iſthuc potiſſimum ſunt delapſi. Vt aiunt in Græcis artificibus eos aulœdos eſſe qui citharœdi fieri non potuerint: ſic nonnullos videmus qui oratores euadere non potuerunt, eos ad iuris ſtudium deuenire. Hactenus Cicero. Rectè dicetur in eos qui malunt in multo inferiore ordine alicuius haberi momenti, quàm inter excellentes negligi. Quemadmodum Iulius Cæſar maluit in frigido oppidulo primus eſſe, quàm Romæ ſecundus. Nec male quadrabit in eos qui deſperatione meliorum, ad humiliora ſeſe conferunt.

In eos, qui deſperatione meliorum, ad humilia confugiunt.

Colophonem addidit. 45

Τὸν κολοφῶνα ἐπέθηκε, id eſt, Colophonem addidit. Dici cõſueuit quum ſumma manus rei cuipiam imponitur: aut quum accedit id ſine quo negotium confici non poteſt. Originem adagionis indicat Strabo libro Geographię ſuæ 14. ſcribens Colophonios olim cum naualibus copiis abundaſſe, tum equeſtribus vſque adeo præcelluiſſe vt vbicunque gẽtium bellum gereretur quod confici non poſſet, Colophoniorum equitum auxilio profligaretur. Atque inde vulgò natum prouerbium, κολοφῶνα ἐπέθηκε, id eſt, Colophonem addidit. Refertur à Diogeniano prouerbium. Indicauit & Feſtus Pompeius ſcribens colophonem dici ſolere, quum aliquid finitum ſignificaretur. tametſi locum eum arbitror non vacare mendo. In eum ſenſum vſus eſt Plato de legibus 2. ἐπὶ τούτοις τὸν μὲν περὶ χορείας τὸν κολοφῶνα πρῶτον ἐπιθῶμεν, id eſt, Itaque de vſu temulentiæ primùm colophonem imponamus. Etiamſi apud Platonem legimus χορεία, præceſſit enim de chorea mentio. Ac mox, Οὗτοι, ὦ ξένοι, ἡμῖν, εἰ ξυνδοκεῖ, κολοφὼν ἐπὶ τῷ περὶ οἴνου λόγῳ ῥηθεὶς εἰρήσθω. i. Hic nobis hoſpites, ſi vobis idem videtur, colophon ſermoni de vino habito dictus eſto. Idem in epiſtola ad Dionyſium tertia, τὸν κολοφῶνα, ὦ θαυμάσιε, ταῖς ὑποσχέσεσιν ἁπάσαις νεανικώτατον ἐπέθηκας. id eſt, Colophonem, vir præclare, pollicitis omnibus maximè iuuenilem impoſuiſti. Rurſus in Theæteto, καὶ ἐπὶ τούτοις τὸν κολοφῶνα ἀναγκάζω προσβιβάζων τὴν χρυσῆν σειρὰν id eſt, Et ad hæc adigo colophonem, vi compellens auream illam catenam. Sentit enim Socrates Homerum per auream catenam ſignificaſſe ſolem, cuius motu ſeruantur omnia protinus interitura ſi ſteterit. Præcipuum igitur argumẽtum quo probet quiete corrumpi vniuerſa, motu ſeruari, appellat colophonem. Item Ariſtides in Themiſtocle, Καὶ ταῦτα κολοφὼν τοῦ λόγου, id eſt, Atque hic orationis ſumma. Plutarchus in libello De muſica, tametſi ſtilus propè clamitet illius non eſſe, Τούτους σοι τοὺς στίχους ἀγαθὲ διδάσκαλε, κολοφῶνα τῶν περὶ τῆς μουσικῆς λόγων πεποίημαι, id eſt, Hos verſus, bone præceptor, colophonem eorum quæ de muſica diſputata ſunt, feci. Idem in libello De prudentia animantium, dixit κορυφὴν. Ἵνα δὲ κορυφὴν ὁ λόγος ἐπιθεὶς ἑαυτῷ, παύσηται, id eſt, Vt autem oratio ſibi faſtigium imponens, finem faciat, Gregorius Theologus in libello de fuga ſua, ἤδη γάρ με πρὸς αὐτὸν ἄγει τὸν κολοφῶνα τὸ λόγου. id eſt, Iam enim venio ad ipſum ſermonis colophonem. Sunt qui admoneant, prouerbium vſurpari de extremis malis. Ad eum modum vſus videtur Chryſoſtomus in epiſtola ad Innocentium Romanum pontificem. Heſychius admonet, colophonem interdum dici graculum, quòd, vt opinor, ſummis ædium faſtigiis auis ea ſoleat imponi: velut admonens, iuxta cornicem Heſiodiam, vt homines ſibi componant nidos. neque enim ſemper fore æſtatem. Latinis item dictum eſt, apicem imponere. M. Tullius in Catone maiore, Apex autem ſenectutis eſt authoritas. Reliqua pete à prouerbio quod alibi retulimus, Colophonium ſuffragium. Coronidem addere, diximus alibi.

Aurea catena Socratis.

Κορυφὴ τοῦ λόγου.

Apicẽ imponere.

Nullum ocium ſeruis. 46

Οὐ σχολὴ δούλοις. id eſt, Non eſt ocium ſeruis. Refertur ab Ariſtotele libro Politicorum ſeptimo. Sumptum à ſeruorum cõditione, quibus heri nullum concedunt ocium: imò paulo plus etiam imponunt operę, quàm illi præſtare poſſint: vt quàm ſunt in demenſo parci, tam ſint in operarum penſis liberales. Dicetur in eos, quibus, propter obnoxiam miniſteriis ſordidioribus conditionem, non vacat honeſtis diſciplinis operã dare. Nam artes liberales hinc dicuntur, quòd iis ingenui incumberent: vt pote quibus & ocium & res ſuppetebat. Accommodabitur haudquaquam inſcite & in improbos, quorum ingenium ita vitiis occupatur, vt non poſſint egregias artes perdiſcere. Nihil enim occupatius ſeruitute. Nulla autem ſeruitus grauior, quàm ſiquis viciis ſeruiat, maxime quũ is plurimos habeat dominos, eóſque plurimum inter ſe diſſidentes & ob id neutiquam eadem imperantes. Etenim ſiquando ſegnities iubet in medios dormire dies, auaritia contra iubet prima luce adeſſe in portu: quum tenacitas indicit parſimoniam, amor iubet profundere. Solus itaque ſapiens, & liber eſt & in ocio viuit.

Seruorum conditio.

Artes, cur liberales.

Titanas implorat. 47

Τιτᾶνας καλεῖς, id eſt, Titanas inuocas. Vbi quis ſuis diffiſus viribus, alienum implorat auxilium. Sumptum à gigantum fabula, in qua Iupiter, ſuo timens Olympo, Titanas in auxilium acceſſiuit. Id quod prouerbiali quoque metaphora Latini veteres Quiritari dicebant, autore Nonio Marcello. Tractum à more Romanorum, qui vi oppreſſi, Quirites inuocabant. Sic enim appellant ciues Romanos Refertur adagium à Diogeniano. Lepidior fiet allegoria, ſi longius à ſimplici figura recedat.

Quiritari.

Homo bulla. 48

Πομφόλυξ ὁ ἄνθρωπος, id eſt, Homo bulla. Prouerbium hoc admonet, humana vita nihil eſſe fragilius, nihil fugacius, nihil inanius. Eſt enim bulla tumor ille inanis qui viſitur in aquis momento temporis enaſcens ſimul & euaneſcens. M. Terentius Varro in præfatione quam ſcripſit in libros De agricultura: Cogitans, inquit, eſſe properandum: quòd ſi, vt dicitur, homo eſt bulla, eo magis & ſenex. Annus enim octogeſimus admonet me vt ſarcinas colligam, antequam proficiſcar è vita. Lucianus item in Charonte, vitas hominum bullis huiuſmodi ſimiles facit: quarum aliæ ſimulátque natæ ſunt, protinus euaneſcunt: aliæ paulò diutius durant: omnes breuiſſimis quibuſdã interuallis, aliæ ſuccedunt aliis. neque quicquam profectò potuit excogitari, quod melius repræſentaret quàm nihil ſit hæc vita noſtra. Primùm quãto diſcrimine prodimus in lucem? deinde quàm deſtituta, quantis obnoxia periculis infantia? quàm fugax adoleſcentia? quàm præceps iuuenta? Ariſtoteles in libris Politicis, itémque Rhetoric. libro 3. vigorem humani corporis tradit iam euaneſcere anno ferme 35. animi, vndequinquageſimo. Hippocrates extremã hominis ætatẽ terminat quadrageſimonono. Iam ſi pueritiam & ſenectam deducas de ratione æui, quæſo quantulum eſt hoc quod relinquetur? Et hoc ipſum tantis circunſcriptum anguſtiis, ſexcenta morborum genera quotidie infeſtant: nec pauciores impetunt caſus: ruinæ, venena, naufragia, bellum, terræmotus, lapſus, fulmen, & quid non? Alius acini granum gluciens, præfocatus eſt. Eſt quem potus cum lacte pilus ſtrangularit. Neque defuit cui ſtiria gelu durata, delapſa tecto, ſubitum attulerit exitium. Et hoc eſt animal illud quod tãtos molitur tumultus, cuiuſque cupiditatibus orbis hic anguſtus eſt. Nec mihi temperare poſſum quin hoc loco Plinii verba adſcribam ex libro ſeptimo, vitæ fragilem breuitatem ſcite depingentis. Incertum ac fragile nimirum eſt hoc munus naturæ, quicquid datur nobis. Malignum verò & breue, in iis etiã quibus largiſſimè contingit, vniuerſum vtique æui tempus intuentibus. Quid quod æſtimatione nocturnæ quietis, dimidio quiſque ſpatio vitæ ſuę viuit: pars æqua morti ſimilis exigitur,

Inſignis locus Ariſtotelis.

Plinij locus egregius.

gitur, aut pœnæ, niſi contingit quies, nec reputantur infantiæ anni, qui ſenſu carent: nec ſenectæ, in pœnam viuacis. tot periculorum genera, tot morbi, tot metus, tot curæ: toties inuocata morte, vt nullum frequentius ſit votum. Natura verò nihil hominibus breuitate vitæ præſtitit melius. Hebeſcunt ſenſus, membra torquentur: præmoritur viſus, auditus, inceſſus: dentes etiam, ac ciborum inſtrumenta. Et tamen vitæ hoc tempus annumeratur. Ad bullarum ſimilitudinem accedit nobis illa Homeri comparatio de caducis arborum foliis. ſic enim Glaucus apud hunc loquitur Iliados ſexto,

Nihil vitæ breuitate hominum præſtitum melius.

Οἵη περ φύλλων γενεή, τοίη δὲ καὶ ἀνδρῶν.
Φύλλα τὰ μέν τ' ἄνεμος χαμάδις χέει, ἄλλα δέ θ' ὕλη
Τηλεθόωσα φύει, ἔαρος δ' ἐπιγίγνεται ὥρη. id eſt,
Tale quidem genus eſt hominum, quale eſt foliorum:
Quorum hæc ventus humi fundit, rurſum illa vireſcens
Profert ſylua, ſimul veris iam afflauerit aura.

Hoc carmine Pyrrhonem Academicum peculiariter delectatũ fuiſſe, teſtatur Diogenes Laertius. Rurſus Homerus Iliad. φ,

φύλλοισιν ἐοικότες, ἄλλοτε μέν τε
Ζαφλεγέες τελέθουσιν, ἀρούρης καρπὸν ἔδοντες,
Ἄλλοτε δ' αὖ φθινύθουσιν ἀκήριοι. id eſt,
Frondibus arboreis ſimiles, nunc vbere fœtu
Exuperant, lætique ſatis veſcuntur agrorum,
Nunc rurſum intereunt, euaneſcuntque caduci.
Idem alio rurſum loco quopiam,
Οὐδὲν ἀκιδνότερον γαῖα τρέφει ἀνθρώποιο. id eſt,
Nil homine enutrit tellus infirmius alma.

Menander apud Plutarchum, in libello conſolatorio ad Apollonium,

Τοῦ κεφάλαιον τῶν λόγων, ἄνθρωπος εἶ,
Οὗ μεταβολὴν θᾶττον πρὸς ὕψος καὶ πάλιν
Ταπεινότητα ζῷον οὐδὲν λαμβάνει.
Καὶ μάλα δικαίως. ἀσθενέστατον γὰρ ὂν
Φύσει, μεγίστοις οἰκονομεῖται πράγμασιν. id eſt,
Caput atque ſumma orationis hæc, Homo es,
Quo non aliud eſt animal vſquam, quod modò
Surgat, modò cadat citius atque crebrius.
Acute ſanè: quippe debiliſſimum
Quum ſit, negotia adminiſtrat maxima.
Euripides apud eundem,
Ὁ δ' ὄλβος οὐ βέβαιος, ἀλλ' ἐφήμερος,
Καὶ ἡμέρα μία τὰ μὲν καθεῖλεν ὑψόθεν,
Τὰ δ' ἦρ' ἄνω. id eſt,
Nec ſtabilis eſt fœlicitas,
Sed in diem durans, & vnicus dies
Et hæc ab alto traxit, hæc & ſuſtulit

Ab imo in altum.

Quo quidem in loco Demetrius Phalereus poetam alioqui laudatum ob elegantiam, taxaſſe legitur, qui non ἡμέραν μίαν, id eſt vnum diem, ſed στιγμὴν χρόνου, id eſt temporis punctum dicere debuerit. Pindarus vicit etiam Homericam ſimilitudinem: vt qui hominem non frondes, ſed vmbræ ſomnium vocarit. Locus eſt in Pythiis hymno 8. Ἐπάμεροι· τί δέ τις; τί δ' οὔ τις; σκιᾶς ὄναρ ἄνθρωπος. id eſt, Diurni, quid autẽ aliquis? quid autem nullus? Vmbræ ſomniũ homo. Nihil inanius vmbra. videtur enim eſſe quũ nihil ſit. At hac quoq; reperit quiddã inanius, nimirũ vmbræ ſomnium vt nemo poſſit dicere, Hic eſt aliquis: neque rurſum, Hic eſt nullus: quòd tã ſubita ſit rerũ humanarum immutatio, vt qui videtur aliquid eſſe, mox fit nullus: & qui videtur periiſſe, mox fit aliquis. Æſchylus apud Stobæum, vmbræ fumi ſimilem facit hominis vitam,

Temporis punctum.

Vmbra ſomnium, homo.

Τὸ γὰρ βρότειον σπέρμ' ἐφήμερα φρονεῖ,
Καὶ πιστὸν οὐδὲν μᾶλλον ἢ καπνοῦ σκιά. id eſt,
Caduca molitur genus mortalium,
Neque certa res eſt vlla, nec tuta, haud magis
Atque vmbræ fumi.
Sophocles item in Aiace,
Ἄνθρωπός ἐστι πνεῦμα καὶ σκιὰ μόνον. id eſt,
Nil aliud ac vmbra atque flatus eſt homo.

Pindarus in Nemeis hymno 11. εἰ δέ τις ὄλβον ἔχων, μορφᾷ παραμεύσεται ἄλλων, ἔν τ' ἀέθλοισιν ἀριστεύων ἐπέδειξεν βίαν, θνατὰ μεμνάσθω περιστέλλων μέλη, καὶ τελευτὰν ἁπάντων γᾶν ἐπιεσσόμενος. id eſt, Siquis autem opes poſſidens, forma præcellat cæteris, & in certaminibus fortiter ſe gerens oſtendit robur, meminerit quod membra circunfert mortalia, & quod finem omnium terram aditurus eſt. Hanc ſententiam inſcribi conueniebat aulis, poculis, auleis, & inſignibus principum, potius quàm illa glorioſa, Qui volet, & Adhuc longius, aliáque huius generis. Nihil autem venuſtius illa comparatione roſarum, repentè naſcentium, ſeneſcentium, & intereuntium, cum hominum vita. Carmen extat titulo Maronis: quod etiamſi Virgilianam venam non admodum reſipit, tamen ita ſcatet gratiis lepotibúſque, vt ab authore non ſolùm eruditiſſimo, verumetiam feſtiuiſſimo, quiſquis is fuit, profectum appareat. Huc pertinet quod poetæ fingunt, mortales omnes a Parcarum filis pẽdere, quibus inſectis, protinus decidant. Atque alios quidem à candidis, alios à pullis ſuſpendi filis: rurſum alios in ſublime ſublatos pendere, alios terræ vicinos. Omnium tamen hanc eandem eſſe ſortem vt ſimulatque inexorabilis Atropos pollice filum ſecuerit, ilico decidat is qui pendebat. Nec vllum eſſe diſcrimẽ, niſi quod maiore tumultu decidit is, qui pẽdebat altius. Sunt quidem hæc poetica figmenta ſed quæ ſub fabularũ tegumento res longe veriſſimas continent. Palam namque facit experientia neminem eſſe mortalem quantumuis clarus & illuſtris ſit, qui non ſit bulla. Quanta rei literariæ iactura nuper mors immatura terris eripuit Paulum Canalem, patricium Venetum iuuenem quidem illum vixdum annos natum vigintiquinque, ſed, Deum immortalem, quàm fœlici ingenio, quàm acri iudicio, quàm vbere facundia, quãnta linguarum, quanta diſciplinarum omnium ſcientia præditum? Nihil ſua referre putauit inexorabile fatum, quòd tantum adferret diſpendiũ bonis literis, quibus ille iam ſuccurrere non inſtrenuè cœperat: quòd tam graue deſiderium excitaret literarum cultoribus, quòd tantos fructus, tantas ſtudioſorum ſpes repente incideret. Iam verò Philippi principis mei tam immaturum interitum equidem nec memorare poſſum, ob acerbiſſimum illius deſiderium: neque rurſus (quandoquidem locus admonuit) præterire fas eſt, propter ſingularem etiam illius in me benignitatem. Hunc vnum fortuna, principum omnium, quos vnquam ſol vidit, optimum, maximum, ornatiſſimum terris oſtendit. ſed heu facinus, oſtendit tantum, ac protinus ſubduxit. Nam quænam ſunt vel naturæ dotes, vel ornamenta fortunæ, quid diuinitus à ſuperis dari poteſt mortalibus, quod in illo non fuerit & eximium & cumulatiſſimũ? Primùm, quàm heroica corporis proceritas, quanta formæ tum dignitas, tum gratia? quis oculorum vigor, quam fœlix indoles, quæ firmitas membrorum, quod robur, qui ſtatus, quæ habitudo? Nam de natalium ſplendore quid attinet dicere? in quibus tot reges, tot imperatores, tot heroas inuenies, vt ne fingi quidem poſſit quicquam illuſtrius, amplius, luculentius. Accedebat ad hæc arcana vis quædam diuinitus inſita qua fiebat vt, non ſecus ac magnes quidam, regum, gentium, ſuorum, externorum, breuiter omnium mortalium animos in ſui raperet amorem: adeò vt non ſolùm conſpectus congreſſúſque, ſed vel auditum modo Philippi nomen, neſcio quomodo miram quandam excitaret beneuolentiam. Qua quidem re quid poteſt ſummo principi contingere fœlicius? Augebat fatalem hanc amabilitatem ſingularis quædam morum comitas, dexteritáſque. Itaque regum ac nationum omnium tam mirus in hoc amando conſenſus erat, vt etiam qui paulo antè bello conflictabantur, iam poſitis armis, pari ſtudio ad ornandum Philippum incumberent. adeò pacis, concordiæ, gratiarum ac gaudiorum plena erant omnia, vbicunque terrarum affulſiſſet ille. Quem veterum ducem, quem triumphum non contemnat is qui ſpectarit quantum veræ beneuolentiæ, quantum ſtudiorum, quantum ornamentorum duabus illis in Hiſpaniam profectionibus, certatim contulerunt tot reges, tot proceres, tot nationes, Gallia, Sabaudia, Hiſpania, Germania, Britannia? Multum ornamenti ſibi putabat adiungi quiſquis in Philippum ornamenti quippiam contuliſſet. quibus de rebus noſter extat panegyricus. Adiunge ad hæc vxoris fœcunditatem, liberos omnes incolumes, patrem (vt infinita decora verbo complectar) Maximilianum: adde tot reges adfinitatis etiam vinculis adglutinatos. Adde imperij magnitudinem, in qua natus: adde regni luculentiam, in quod aſcitus: adde paternæ maieſtatis ſucceſſionem, adde tantarum rerum ſpes, quæ tali indoli, talibus fatis, talibus debebantur moribus, certas: ſiquid omnino certum eſſe ſuperi voluiſſent in rebus mortalium. Quæ iam contigerant erant maxima, atque hoc maiora, quòd non (quemadmodum plerique) vi, ſanguine, & alienis calamitatibus accreuerant. Vix enim aliter ingentia poſſidentur imperia. Nihil erat in tot fœlicitatis Philippi noſtri calculis cruentum, nihil cum vllius dolore iacturave coniunctum. Quæ verò impendebant, ſic impendebant, non vt inuaſurus ea videretur, ſed vt recuſare non liceret. Tot, inquam, dotes, tot ornamenta, tot gentium ſtudia, tot regum optata, tam iuſta, tam pia patris amantiſſimi vota, tot patriæ gaudia, tam amplas ſpes, tantam orbis expectationem repente properata mors interſecuit, nimíſque vera docuit experientia neminem eſſe mortalem vſqueadeò cœlitibus vicinum, quin bulla ſit. Sed iamdudum tempus eſt vt his omiſſis ad inſtitutum negotiũ recurrat oratio: nequis merito calũniari poſſit, nos in mediis adagiis declamare. Quanquam video Pliniũ in huiuſmodi locos cauſa voluptatis frequenter digredi: me dolor à propoſito nonnihil tranſuerſum egit, non illectauit amœnitas.

Humana vita, roſæ comparata.

Parcæ.

Pauli Canalis Veneti, mors

Philip. Maximiliani filij, morte præmatura interceptus.

Corporis dotes.

Genus.

Virtutis indoles.

Morum comitas.

Panegyricus Eraſmi.

Optimum non naſci. 49

Venuſtiſſimam & omnium literis celebratam ſententiam vſurpat Plinius Secundus in præfatione ſeptimi libri, vbi collectis innumerabilibus tum natiuitatis noſtræ periculis, tum vitæ incommodis, ita concludit, Itaque multi extitere, qui non naſci optimum cenſerent, aut quàm ocyſſimè aboleri. Hanc M. Tullius à Sileno profectam ſcribit, quem libro

A Sileno dicta; ærumna.

De conſolatione ſic extulit, teſte Lactantio, Non naſci longè optimum, nec in hos ſcopulos incidere vitæ: proximum autem, ſi natus ſis, quamprimum mori, & tanquam ex incendio effugere violentiam fortunæ. Citat idem Lactantius duos hos ſenarios Græcos, quos Athenæus libro Dipnoſophiſtarum tertio oſtendit eſſe Alexidis comici,

Τὸ μὴ γενέσθαι μὲν, κράτιστόν ἐστ' ἀεί.
Ἐπὰν γένηται δ', ὡς τάχιστ' ἔχειν τέλος. id eſt,
Haud vnquam in auras produſſe, potiſſimum eſt:
Aboleri, vbi ſis natus, illico, proximum eſt.

Adducit & Theognidem,

Ἀρχὴν μὲν μὴ φῦναι ἐπιχθονίοισιν ἄριστον,
Μηδ' ἐσιδεῖν αὐγὰς ὀξέος ἠελίου.
Φύντα δ' ὅπως ὤκιστα πύλας Ἀΐδαο περῆσαι. id eſt,
Non naſci omnino, primum eſt mortalibus, atque
Haud vnquam ſolis cernere triſte iubar:
Verùm vbi ſis natus, quamprimum inuiſere manes.

Citatur & ex Euripide

Ἐγὼ τὸ μὲν δὴ πανταχοῦ θρυλούμενον,
Κράτιστον εἶναί φημι μὴ φῦναι βροτῷ. id eſt,
Quod vbique celebre eſt, dictum ego verum puto,
Homini eſſe prorſus optimum non naſcier.

Succinit huic Menander,

Ὃν οἱ θεοὶ φιλοῦσιν, ἀποθνήσκει νέος. id eſt,
Quem diligunt dii, iuuenis ille tollitur.

Extat in hanc ſententiam epigramma Poſidippi, ſiue, quemadmodum aliis placet, Cratetis Cynici: & huic è diuerſo reſpondens, Metrodori. Quæ quoniam elegantiſſima ſunt, non grauabor adſcribere. Cratetis eſt huiuſmodi,

Nullæ vitæ ſors conditióque non miſera.

Ποίην τις βιότοιο τάμοι τρίβον; εἰν ἀγορῇ μὲν
Νείκεα, καὶ χαλεπαὶ πρήξιες· ἐν δὲ δόμοις
Φροντίδες· ἐν δ' ἀγροῖς καμάτων ἅλις· ἐν δὲ θαλάσσῃ
Τάρβος· ἐπὶ ξείνης, ἢν μὲν ἔχῃς τι, δέος.
Ἢν δ' ἀπορῇς, ἀνιηρόν. ἔχεις γάμον; οὐκ ἀμέριμνος
Ἔσσεαι. οὐ γαμέεις; ζῇς ἔτ' ἐρημότερος.
Τέκνα, πόνοι· πήρωσις ἄπαις βίος. αἱ νεότητες
Ἄφρονες· αἱ πολιαὶ δ' ἔμπαλιν ἀδρανέες.
Ἦν ἄρα τοῖν δοιοῖν ἑνὸς αἵρεσις, ἢ τὸ γενέσθαι
Μηδέποτ', ἢ τὸ θανεῖν αὐτίκα τικτόμενον,

Id nos ex tempore ſic vtcunque vertimus:

Quodnam iter humanæ cupias inſiſtere vitæ?
Quoquo te vertas, omnia plena malis.
Litigiis cauſiſque forum ſtrepit vſque moleſtis:
Perpetua cruciat ſollicitudo domi.
Enecat aſſiduis rus triſte laboribus: vndas
Et freta ſi ſulces, mille pericla premunt.
Viuenti peregre ſi res tibi ſuppetit ampla,
Cuncta miſer metues, nec bene tutus ages:
Rurſum ſi vacuæ pendebunt ære crumenæ,
Vt durum ac miſerum eſt hoſpitem egere virum.
Coniugium ſequeris? quanta hic te cura ſequetur:
Deſolatus eris, ſi ſine coniuge eris.
Si tollis ſobolem, multo educenda labore eſt:
Non tolles? orbi lumine vita vacat.
Si iuuenis fueris, vaga, & inconſulta iuuenta eſt:
Viribus effœta eſt cana ſenecta ſuis.
Ergo quid reliquum eſt, quæſo, niſi ſanus vt optes
Alterutrum, aut nunquam triſtibus è finibus
Materni prodiſſe vteri: aut vbi protinus illinc
Exieris, Stygias abdier in latebras?

Metrodori ſic habet, huic diuerſum,

Παντοίην βιότοιο τάμοις τρίβον. εἰν ἀγορῇ μὲν
Κύδεα καὶ πινυταὶ πρήξιες· ἐν δὲ δόμοις
Ἄμπαυμ'. ἐν ἀγροῖς, φύσιος χάρις. ἐν δὲ θαλάσσῃ
Κέρδος. ἐπὶ ξείνης, ἢν μὲν ἔχῃς τι, κλέος.
Ἢν δ' ἀπορῇς, μόνος οἶδας. ἔχεις γάμον, οἶκος ἄριστος
Ἔσσεται. οὐ γαμέεις, ζῇς ἔτ' ἐλαφρότερος.
Τέκνα, πόθος. ἄφροντις ἄπαις βίος. αἱ νεότητες
Ῥωμαλέαι. πολιαὶ δ' ἔμπαλιν εὐσεβέες.
Οὐκ ἄρα τῶν δισσῶν ἑνὸς αἵρεσις, ἢ τὸ γενέσθαι
Μηδέποτ', ἢ τὸ θανεῖν. πάντα γὰρ ἐσθλὰ βίῳ. Quod ipſum

etiam ad hunc modum vertimus.

Quamlibet imò viam vitæ ingrediare licebit,
Vndique blanditur plurima commoditas.
Concio ſi placet atque forum, hinc vberrima famæ
Materia, hinc ingens gloria colligitur.
Hic bene tractandis prudentia callida rebus
Exercitur: rurſum vita quieta domi eſt.
Rura petis? vario illic oblectamine mentem
Naturæ facies paſcet amœna tuam:
Dulcia prædiues lucra ſuppeditauerit æquor.
Si peregre viuis, réſque tibi ſupereſt,
Multus honos comitatur. habes nihil? ergo pudoris
Eſt minus, ipſe tibi conſcius vnus eris.
Vxor ducta tibi eſt? domus optima proinde futura eſt.
Non ducta eſt? curis exoneratus ages.
Si tibi dulce patris cognomen pignora nata
Donant, & quod ames, vnde & ameris erit.
Orbus ages? orbi eſt ſine ſollicitudine vita,
Quam patribus ſobolis ferre alitura ſolet.
Vt conſtant viridi roburque vigórque iuuentæ,
Commendat pietas ſic ſua caniciem.
Nil igitur video cauſæ cur alterutrum optes,
Aut naſci nunquam, aut interiiſſe ſtatim.
Quandoquidem humanæ quæ tandem eſt portio vitæ
Non optanda bonis atque adamanda ſuis?

Extat in hanc ſententiam & Auſonii carmen non inelegans, in quo, collectis omnibus huius vitæ malis, concludit ad hunc modum, ergo

Optima Graiorum ſententia: quippe homini aiunt
Non naſci eſſe bonum: aut natum, citò morte perire.

Thracum mos

In hac opinione videntur & Thraces fuiſſe, quibus mos erat in lucem æditos lachrymis proſequi, mortuos conuiuiis & tripudiis. Huius rei meminit Quintilianus Inſtitutionum oratoriarum libro quinto. Item Plinius & Valerius Maximus. Herodotus in quinto hiſtoriæ ſuæ libro (à quo hæc fabula profecta eſt) ait, Trauſos gentem eſſe Thracibus finitimam, quæ cætera quidem cum Thracum moribus concordet, vnum illud habeat peculiare, quòd ædito infante, propinqui circunſidentes cum ploratu commemorent quantum calamitatum illi ſit perferendum, vitam ingreſſo: contrà defunctum hominem cum luſu lætitiáque efferant, recenſentes quàm multis malis ſubductus ſit. Plutarchus De audiendis poetis, è tragico quopiam hos ſenarios refert, quos Ariſtides in Themiſtocle Euripidis eſſe docet.

Trauſi.

Τὸν φύντα θρηνεῖν εἰς ὅσ' ἔρχεται κακά.
Τὸν δ' αὖ θανόντα καὶ πόνων πεπαυμένον
Χαίροντας, εὐφημοῦντας ἐκπέμπειν δόμων. id eſt,
Plorate natum, vt maxima ingreſſum mala:
At mortuum, vitæque ſubductum malis,
Efferre lætos, gratulantéſque ædibus.

Senſerunt veteres vitam humanam per ſe miſeram & calamitoſam eſſe. proinde Homerus paſſim δειλοῖς βροτοῖς, id eſt, miſeros mortales, appellat. Et hunc æmulatus Maro,

Optima quæque dies miſeris mortalibus æui
Prima fugit.

Menander apud Stobæum, ſufficere putat ad calamitoſi nomen, vt homo ſit.

Ἄνθρωπος ἱκανὴ πρόφασις εἰς τὸ δυστυχεῖν. Homerus,
Ὡς γὰρ ἐπεκλώσαντο θεοὶ δειλοῖσι βροτοῖσι,
Ζώειν ἀχνυμένοις. id eſt,
Sic etenim ſtatuêre dei mortalibus ægris,
Vt viuant curis diſtricti. Idem Iliados ρ.
Οὐ μὲν γάρ τί πού ἐστιν ὀϊζυρώτερον ἀνδρὸς,
Πάντων ὅσσα τε γαῖαν ἔπι πνείει τε καὶ ἕρπει. id eſt,
Nil æquè miſerum eſt vt homo, quæcunque animantum
Vitaléſque trahunt auras, ſerpuntque per arua.

Sophocles in OEdipo Colonæo,

Μὴ φῦναι τὸν ἅπαντα νικᾷ λόγον. id eſt,
Non naſci omnem ſuperat rationem.

Eleganter & Menander apud Plutarchum libello De animi tranquillitate,

Ἀδελφόν ἐστι τι λύπη καὶ βίος. id eſt,
Cognata ſunt hæc ſibi, dolere ac viuere.

quòd hominum vita ſuapte natura multis moleſtiis ſit obnoxia. Nec illepide Plautus in Bacchidibus,

Vixiſſe, nimio ſatius eſt quàm viuere.

Tanquam in ſpeculo, Tanquam in tabula. 50

Hyperbolæ prouerbiales ſunt & hæ, ὥσπερ ἐν κατόπτρῳ, & ὥσπερ ἐν γραφῇ, id eſt, Tanquam in ſpeculo, Tanquam in tabula. De re vehementer euidente, perſpicuáque. Terentius in Adelphis. Denique inſpicere tanquam in ſpeculum vitas omnium iubeo. Plato libro De legibus decimo, ὡς ἐν κατόπτροις id eſt, Tanquam in ſpeculis. Propterea quòd inter multa, quæ rerum referunt imagines, velut aqua, æs politum, gemmæ quædam, nihil æquè perſpicue reddit ſimulachra vt vitrum plumbo ſublitum. Nam vitrum quidem, vt rarum ac pellucidum, maximè capax eſt imaginum: verùm acceptas non perinde continet, ob pellucentiam: proinde ſublitum plumbum ob nigrorem aliquem naturæque denſitatem, ſiſtit impreſſam imaginem, neque dilabi ſinit. Euaneſcunt enim ſimulachra, non ſecus atque candelæ lumen in ſole, quoties excipiuntur in corpore nimium tenui perſpicuóque, velut in aere, pura aqua, cryſtallo, vitróque non obſcurato corporis alicuius oppoſitu. Rurſum in nimium denſis & obſcuris non hærent velut in ſilice, lignóve, proinde natura ſolertiſſima rerum omnium architectrix, oculum animantium ad ſpeculorum imaginem finxiſſe videtur. quippe parti pellucenti nigrorem quendam adiunxit à tergo, quo ſublato, protinus tollatur & videndi facultas. Vnde ſcite dictum eſt illud, vt ſpeculum oculus eſt artis, ita oculum eſſe naturæ ſpeculum. Illud miraculo

Vt ſpeculum fiat.

Imagines in vitro.

Oculus naturæ ſpeculum.

dignum

dignum, ſpeculum non modò clariſſimè repræſentare ſimulacra rerum omnium, quæcunque obiecta ſunt, verumetiam interualla, colores, motus, breuiter res ipſas pene dixerim euidentius quàm ſunt: hoc vno diſcrimine, quòd aduerſa refert. Cuius cauſa hæc eſt, quòd ſpecies quæ à corpore ſolido per aerem manat ad ſpeculi ſuperficiem, ſimplex puráque eſt, vnde fit vt non alia ſit auerſa, quam aduerſa. Quibus de rebus acutiſſime multa diſſeruit Ambroſius Leo Nolanus noſter in quæſtionibus ſuis. Iam ars picturæ à rudibus initiis profecta eo ſubtilitatis excreuit, vt non oculis hominum, ſed etiam auibus impoſuerit, effeceritque vt veras res eſſe crederent quæ coloribus erant fucata.

Salſitudo non ineſt illi. 51

Ἅλμη οὐκ ἔνεστιν αὐτῷ, id eſt, Salſitas non ineſt illi. In infacetos & fatuos ac ſtupidos. Sal enim primum maximéque commune condimentum videtur. Plinius libro trigeſimoprimo indicat, metaphoram eſſe ſumptam ab vſu ſalis, quod in omnibus cibis ſit condimenti vice, & auiditatem inuitet. Ergo hercle, inquit, vita humana ſine ſale nequit degere: adeoque neceſſarium elementum eſt, vt tranſierit intellectus ad voluptates animi quoque. Nam ita ſales appellantur: omniſque vitæ lepos & ſumma hilaritas, laborumque requies, non alio magis vocabulo conſtat. Atque hinc Inſulſa oratio, quæ nihil habeat leporis: & Inſulſus homo, moribus inelegantibus. Contrà ſalſum dicterium, quod acrimonia quadam mordeat. Et tales vocant feſtiuiter & argute dicta, non ſine illecebra quadam mordacitatis. Seneca non vult ſales noſtros dentatos eſſe. Quintilianus Inſtitutionum libro ſexto, capite De riſu. Salſum, inquit, in conſuetudine pro ridiculo tantum accipimus. Natura non vtique hoc eſt: quanquam & ridicula oportet eſſe ſalſa. Nam & Cicero, Omne quod ſalſum, ait eſſe Atticorum: non quia ſint maximè ad riſum compoſiti. Et Catullus quum dicit,

Nulla in tam magno eſt corpore mica ſalis.

non hoc dicit, nihil in corpore eius eſſe ridiculum. Salſum igitur erit quod non erit inſulſum: velut quoddam ſimplex orationis condimentum, quod ſentitur latente iudicio, & velut palatum excitat: quod & à tædio defendit orationem. Sane tamen, vt ille in cibis paulo liberalius aſperſus (ſi tamen non ſit immodicus) adfert aliquid propriæ voluptatis: ita hi quoque in dicendo habent quiddam quod nobis faciat audiendi ſitim. Hactenus ille. Porrò Catulli carmen, quod Fabius citat, ſic habet,

Quintia formoſa eſt multis: mihi candida, longa,
Recta eſt: hæc & ego ſingula confiteor.
Totum illud formoſa, nego: nam nulla venuſtas,
Nulla in tam magno corpore mica ſalis.

Quo quidem in loco ſtultiſſime carpit Fabium Catullianus interpres, quaſi poetæ verba parum perpenderit, quum ipſe dormitans Fabii verba parum perpenderit. Negat enim Fabius ſalſum vocari quicquid ridiculum ſit, etiamſi vulgo ſic vſurparet indocti. Alluſit ad hoc adagium Terentius in Eunucho, Qui habet ſalem qui in te eſt fatuum militem & inſipidum intelligi volens. Cui poſtea ſimili ironia, Atticam tribuit eloquentiam. M. Tullius Philippica 2. At etiam quodam loco facetus eſſe voluiſti. Quam id, dii boni, non decebat. in quo eſt tua culpa nulla: aliquid enim ſalis ab vxore mima trahere potuiſti. Salem dixit feſtiuitatem. Refertur à Diogeniano & Zenodoro.

Acetum habet in pectore 52

Huic germanum eſt Plautinum illud in Bacchidibus, Nunc experiar ſitne acetum tibi cor acre in pectore. Legitur & aliàs apud hunc ipſum, Ecquid habet acetum in pectore? Pro eo quod eſt, Num ſapit? num quid habet aſtutiæ? Nam vt ſalſa, itidem & acida, palatum iuuant, acuúntque & irritant ſtomachū. Horatius in Sermonibus, acetum pro mordacitate dixit.

At Græcus, poſtquam eſt Italo perfuſus aceto,
Perſius exclamat.

Et hoc ipſum, Aceto perfundere, prouerbij ſpeciem habet, ſicut & illud ex Sermonibus Horatianis,

-at idem quòd ſale multo
Vrbem defricuit, charta laudatur eadem.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *Experiar ſit ne acetum*] Hic acetum habere in pectore non ſignificat ſapere, & aliquid aſtutiæ habere, vt explicat Eraſmus: ſed acri vel acerba quadam ſeueritate præditum eſſe. Verba enim ſunt Lydi pædagogi ad Philoxenem, de cuius nimia erga filium indulgentia & clementia conqueritur: quum poſſet contrà ſeuerum ſe & rigidum exhibens, eum à nequitia deterrere. Et huic expoſitioni conſentanea eſt illa Philoxenis reſponſio, Eia Lyde, leniter qui ſæuiunt, ſapiunt magis. Cæterùm hic Plauti locus mendo non caret, meo quidem iudicio: ac fortaſſe acceto legendum fuerit, aliòqui illa verba cor acre veluti pro expoſitione poſita videri poſſunt.

V. *Et hoc ipſum Aceto perfundere, prouerbij ſpeciem habet*] Atqui ſi prouerbij ſpeciem habere hoc dictum concedamus, eadem opera & illi Perſiano Auriculas mordaci lotus aceto, aliiſque huiuſmodi locum inter prouerbia dare neceſſe erit.

Solus ſapit. 53

Narrat Diogenes Laertius, Chryſippum philoſophum vſqueadeo ſibi placuiſſe, vt conſultus à quodam, cui potiſſimum ſi filium ſuum philoſophiæ præceptis inſtituendum traderet, ſibi committendum reſponderit. Nam ſiquem, inquit, alium me præſtantiorem arbitrarer, ipſe apud hunc philoſophiæ darem operam. Vnde & illud Homericum ſeſe vulgò iactatum fuiſſe, quòd ſolus ſaperet, reliqui verò vmbræ ferrentur. Eſt autem apud Homerum Odyſſ. κ, de vate Tireſia, cui vni Proſerpina dederit vt etiam vita defunctus ſaperet, reliquas vmbras volitare, & eas quidem nihil aliud quam vmbras,

Τῷ καὶ τεθνηῶτι νόον πόρε Περσεφόνεια,
Οἴῳ πεπνῦσθαι· τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσι. id eſt,
Huic etiam extincto dederat Proſerpina mentem
Solus vt ſaperet, reliquis volitantibus vmbris.

Vſurpatur & à Platone, tanquam prouerbij loco. vnde licet conijcere, carmen hoc Homeri, vnum fuiſſe ex iis quæ plurima Macrobius ſcribit à ſagiorum militari ſolere celebrari. Sic & Cato ſenior de Scipione iuniore pronunciauit vt narrat Plutarchus in Præceptis ciuilibus: ac rurſum in Apophthegmatis Romanorum.)

Οἶος πέπνυται, τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσιν. id eſt,
Ille ſapit ſolus, volitant alij velut vmbræ.

Apte dicetur de iis qui tanto interuallo reliquos omnes poſt ſe relinquunt, vt illi nihil niſi vmbræ præ his eſſe videantur, planeque, quemadmodum Græci dicunt, λῆρος καὶ φλυαρία, id eſt Nugæ deliriáque.

Canem excoriatam excoriare. 54

Κύνα δέρειν δεδαρμένην, id eſt, Canem excoriare excoriatam. Suidas ait dici ſolere de iis qui iterum ea patiuntur quibus aliquando fuerunt afflicti. Ariſtophanes in Lyſiſtrata (nam hanc quoque nomine huius inſcriptam inuenio)

Τὸ τοῦ Φερεκράτους, κύνα δέρειν δεδαρμένην. id eſt,
Iuxta Pherecratem, detrahere cutem cani,
Detracta cui iam eſt.

Diogenianus ait conuenire in eos qui fruſtra ſumunt operam. Sunt qui putant magis cōuenire, quum quis affligit afflictum. Confine eſt illi quod alibi diximus ἀποκτείνειν, id eſt, Vtrem excoriare. Quod vſurpat Ariſtophanes in Nebulis.

Pérque enſes perque ignem oportet irrumpere. 55

Διὰ καὶ μαχαιρῶν, καὶ διὰ πυρὸς ἰτέον. id eſt,
Perque ignem eundum eſt & per enſes impetu.

Quum ſignificamus quouis periculi ſubeundum. Ariſtophanes in comœdia cui titulus Lyſiſtrata,

Κἂν μὴ χρῇ, διὰ τοῦ πυρὸς Ἐλθεῖν βαδίζειν. id eſt,
Et ſi per ignem ſiet opus, Tranſire cupio.

Et Terentius ait paraſitum non grauaturum vel è flamma cibum petere. Callias adulatores taxauit comœdia, Ὃν οὐ πῦρ, οὐ σίδηρος, οὐδὲ χαλκὸς εἴργει μὴ φοιτᾶν ἐπὶ δεῖπνον, id eſt, Quòd non ignis, non ferrum, neque æs prohibuerit illos quo minus ventitarent ad cœnam. Hæc citat Plutarchus ex Eupolide. Refert eadem in libello De diſcrimine adulatoris & amici. Horatius item,

Impiger extremos currit mercator ad Indos:
Per mare pauperiem fugiens, per ſaxa, per ignes.

M. Tullius Tuſculanarum quæſtionum libro ſecundo, Quæ flamma eſt, per quam non cucurrerint qui hæc olim punctis ſingulis colligebant? id eſt, Quid non vel fecerunt, vel pertpeſi ſunt?

Non impetam lingua. 56

Οὐκ ἐπεγγλωττίσομαι, id eſt, Non inceſſam lingua. Figuræ nouitas in prouerbium abiiſſe videtur, authore Diogeniano. Ariſtophanes in Lyſiſtrata,

Μὰ τὸν Δί' οὐ τὰς Ἀθήνας ἐπεγγλωττίσομαι. id eſt,
At lingua Athenas neutiquam inceſſam mea.

Heſychius citat Æſchylum in Heraclidis. Græcis ἐπεγγλωττίζειν, eſt linguæ conuiciis inceſſere: quaſi dicas Inlinguare, quemadmodum à vola dicimus Inuolare. Propriè verò pertinet ad malè ominantes. Rapiuntur enim dicta in omen, velut in augurium venturi mali boniue. Vnde ſemper à maledictis temperandum. Pindarus in Pythiis hymno quarto, inter cæteras virtutes laudat & linguam à maledictis temperantem. Ὀρφανίζει μὲν κακᾶς γλώσσας φαεννᾶς ὀπός, id eſt, Priuans malam linguam voce dilucida. Interpres citat in hanc ſententiā carmen Heſiodi,

Μηδὲ κακῶν ἑτάρων μηδ' ἐσθλῶν νεικεστῆρα. id eſt,
Haud ſolitum ſociis certare boniſue maliſue.

Vti licebit quum ſignificabimus nos de re quapiam periculoſa nolle verba facere, veluti de rebus principum aut potentum, οὐκ ἐπεγγλωττίσομαι. Verbum inde ductum, quòd qui temere loquuntur, ἐπὶ τῆς γλώττης ἔχειν loqui dicuntur, ſicut alibi monſtrauimus.

Marginalia (left column): Inſulſa oratio, & Inſulſus homo. Salſum. Sales. — Catulli locus. — Aceto perfundere. — Sale defricare.
Marginalia (right column): Chryſippi de ſe iudicium. — Vmbræ volitant. — Λῆρος & φλυαρία. — Vtrem excoriare. — De extremo quoque periculo. — Ἐπεγγλωττίζειν. — Nec cū bo. nec cū mal. ſoc. certans.

Harena ſine calce. 57

Caligulæ iudicium, de oratione Senecæ. Vt author eſt Suetonius, Caligulæ Cæſari vſqueadeo placebat ardor ac vis in dicendo, vt Senecæ orationem, ſine calce harenam ſit ſolitus appellare, tanquam diſſolutam ac neruis carentem & ordine, quæ quodammodo compages eſt totius ſermonis ſuo quidque loco diſponēs. Quanquam autem Caligula multa parum integræ mentis dedit argumenta, tamen in hoc iudicio minimum aberrauit à ſcopo. Seneca fertur impetu quodam, minime ſeruiens ordini. hoc inter egregias virtutes habet næui. Male cohæret arena ni calcem admiſceas. Confine illi quod alio dictum eſt loco, *Scopæ diſſolutæ* Scopæ diſſolutæ.

Lupus hiat. 58

Λύκος ἔχανεν, id eſt, Lupus hiat. Dicebatur ſiquis re multum ſperata multúmque appetita fruſtratus diſcederet. Aiunt enim lupum prædæ inhiantem, rictu late diducto accurrere: qua ſi fruſtretur, obambulare hiantem. Ariſtophanes in Lyſiſtrata,

Οὐ πιστὸν οὐδὲν, ἀλλὰ τῷ λύκῳ κεχηνότι. id eſt,

Quies nihil fidum ac tutum eſt, inhianti niſi lupo.

Itē Lucianus in Gallo, Εἰσῄειν οὖν, μικρὸν λύκος χανὼν παρὰ μικρόν, id eſt, Ingrediebar itaque, quum parum abfuiſſet vt lupus hians diſcederem. Dionyſius Sophiſta in epiſtola quapiam Ἆρα μὴ λέληθα ἐμαυτὸν εἰς παροιμίαν ἐλθών, καὶ γέγονα λύκος χανὼν διακενῆς; id eſt, Num inſciens in prouerbium incidi, factúſque ſum lupus fruſtra hians? Apud Athenæum libro decimoquarto, citantur hæc ex Eubulo,

Ἔσπευδ' ἐπειγόμενος ὡς λύκος χανών,
Κἀπειτ' ἀμαρτὼν, ὕστερον πολὺν δραμών. id eſt,
Properato properā, more ne lupino hians,
Fruſtratus his, in poſterum curras diu.

Porcellus Acarnanius. 59

Χοιρίσκος ἀκαρνάνιος, id eſt, Porcellus Acarnanius. In mollem & amabilem atque in delitiis habitum dicebatur. Lucianus in Dialogis meretriciis, λεῖός μοι, ὥς φασι, Χαιρέας, καὶ χοιρίσκος ἀκαρνάνιος, id eſt, Læuis mihi, vt aiunt, Chæreas, & porcellus Acarnanius. Alluſum, opinor, ad porcellum quem inducit Ariſtophanes ἐν ἀχαρνεῦσιν, ſymbolum eorum membrorum quibus obſcœnæ voluptates peraguntur.

Megaricum machinamentum. 60

Μεγαρικὴ μηχανή, id eſt, Ars Megarenſis, dicitur quum dolo & aſtu res agitur, non ſyncera fide. Olim enim Megarenſes *Megarenſes fraudulenti.* vulgò male audiebant, tanquam fraudulenti ac ficti quòd aliud ſentire ſoleant, aliud loqui, vt indicat Ariſtophanis interpres. Citatur apud Suidam hic ſenarius,

Ἀλλ' ἔστι γάρ μοι μεγαρική τις μηχανή. id eſt,

Sed enim ars adeſt mihi quæpiam Megarenſium.

Eſt autem apud Ariſtophanem in fabula cui titulus ἀχαρνεῖς. Celebrantur Megarenſium vaſcula fictilia: vide num huc ſpectet prouerbium. deinde conſtat Euclidem Socraticum fuiſſe Megarenſem, qui ſuſcepit ſcholam Megaricam. hic fuit inſignis machinarum artifex. Fieri poteſt vt hinc natum ſit adagium. Ad hæc eſt ciuitas eiuſdem nominis in Theſſalia Pontica: & de Theſſalico commento dictum eſt aliàs. Sphinges Megaricas pòſt referemus.

Seruus ſeruo præſtat, dominus domino. 61

Δοῦλος πρὸ δούλου, δεσπότης πρὸ δεσπότου. id eſt,

Seruóque ſeruus potior eſt, heruſque hero.

Senarius prouerbialis, admonens, In eodem hominum genere non ſtatim omnes æquales eſſe, verum hominum habendam eſſe rationem, non tantum conditionis. Veluti generoſus antecellit ſuopte genere plebeiū. verùm eſt non mediocre diſcrimen inter generoſum & generoſū, itidē inter plebeiū & plebeium adeò vt quoſdam plebeios nonnullis ingenuis anteponas. Ariſtoteles lib. Politicorum prīmo, τὰ μὲν ἐντιμότερα ἔργα, τὰ δὲ ἀναγκαιότερα, καὶ κατὰ τὴν παροιμίαν,

Δοῦλος πρὸ δούλου, δεσπότης πρὸ δεσπότου. id eſt,

Quædam miniſteria honoratiora, quędam autem magis neceſſaria. Et iuxta prouerbium,

Heroque herus, ſeruóque ſeruus eſt prior.

Dædali opera. 62

Δαιδάλου ποιήματα, id eſt, Dædalea opera, dicuntur quæ nouo artificio fabricata ſunt & admirando. Hinc natum, quòd quum veteres illi plaſtæ formas animalium cæcas fingerent & *Dædalus, ingenioſus artifex.* immobiles, Dædalus inſolito artificio primus & oculos induxit, & neruis quibuſdam additis effecit vt huc atque illuc mouerentur, adeò ſcitè vt ſpectantibus viuere atque ingredi viderentur. Vnde ferunt quædam Dædali ſigna vinciri pedibus ne aufugiant. Huius rei meminit Plato in Menone his quidem verbis, Ὅτι τοῖς Δαιδάλου ἀγάλμασιν οὐ προσέσχηκας τὸν νοῦν· ἴσως δὲ οὐδ' ἔστιν παρ' ὑμῖν. Πρὸς τί δὲ δὴ τοῦτο λέγεις; Ὅτι καὶ ταῦτα, ἐὰν μὲν μὴ δεδεμένα ᾖ, ἀποδιδράσκει καὶ δραπετεύει, ἐὰν δὲ δεδεμένα, παραμένει. Τί οὖν δή; Τῶν ἐκείνου ποιημάτων λελυμένον μὲν ἐκτῆσθαι, οὐ πάνυ τινὸς ἄξιόν ἐστι τιμῆς, ὥσπερ δραπέτην ἄνθρωπον (οὐ γὰρ παραμένει), δεδεμένον δὲ, πολλοῦ ἄξιον. id eſt, Quoniam non animaduertiſti Dædali ſigna: fortaſſis ne ſunt quidē apud vos. Quorſum iſtuc dicis? Quoniam illa quoque, ni reuincta fuerint, diſcedunt atque aufugiunt: ſin vincta ſint, conſiſtunt. Quid tum poſtea? Si quod ex illius operibus ſolutū poſſideas, haudquaquam magno æſtimandum, perinde quaſi ſeruum poſſideas fugitiuum, [neque enim apud te manet] ſin autem vinctum, id magno æſtimandum ſit. Idem in Hippia maiore ſic refert, quaſi de priſcis & obſoletis dici ſoleat.

Εἰ γοῦν νῦν, ὦ Ἱππία, ὁ Βίας ἀναβιοίη, γέλωτ' ἂν ὄφλοι πρὸς ὑμᾶς, ὥσπερ καὶ τὸν Δαίδαλόν φασιν οἱ ἀνδριαντοποιοί, νῦν εἰ γενόμενος τοιαῦτ' ἐργάζοιτο οἷα ἦν ἀφ' ὧν τοὔνομ' ἔσχε, καταγέλαστον ἂν εἶναι. id eſt, Si ſanè nunc ô Hippia Bias reuiuiſcat, riſum apud vos tulerit: quemadmodum & horum temporum ſtatuarij de Dædalo narrant, ſi nunc viuens talia proferat opera, qualia erant illa vnde famam ac nomen adeptus eſt, deridiculum fore. Meminit & Ariſtoteles libro Politicorum primo, de ſeruis loquens, quos ait nihil aliud eſſe quàm inſtrumenta viua. Εἰ γὰρ, inquit, ἠδύνατο ἕκαστον τῶν ὀργάνων κελευσθὲν ἢ προαισθανόμενον ἀποτελεῖν τὸ αὑτοῦ ἔργον, ὥσπερ τὰ Δαιδάλου φασὶν, ἢ τοὺς τοῦ Ἡφαίστου τρίποδας (οὕς φησιν ὁ ποιητὴς αὐτομάτους θεῖον δύεσθαι ἀγῶνα), οὕτως αἱ κερκίδες ἐκέρκιζον αὐταὶ, καὶ τὰ πλῆκτρα ἐκιθάριζεν, οὐδὲν ἂν ἔδει οὔτε τοῖς ἀρχιτέκτοσιν ὑπηρετῶν, οὔτε τοῖς δεσπόταις δούλων. id eſt, Etenim ſi fieri poſſet vt vnumquodque inſtrumentum vel iuſſum, vel per ſe præſentiens, ſuum opus perageret: quemadmodum aiunt Dædali ſtatuas facere, & Vulcani tripodes, (quos poeta ſcribit vltro in diuinum certamen prodiiſſe) itidem & pectines per ſe texerent, & plectra cithara canerent, haudquaquam opus haberent neque architecti miniſtris, neque domini ſeruis. Locus quem citat Ariſtoteles, eſt apud Homerum Iliados ſexto. Meminit idem De anima libro primo, refellens opinionem Democriti, cenſentis animam ita mouere corpus vt ipſa prius mota, moueret. Ait enim Democritum tale quiddam adferre quale ſit apud Philippum comœdiarum ſcriptorem. Is enim ſcripſit à Dædalo ligneam Venerem fabricatam fuiſſe quæ moueretur argento viuo infuſo. οἷον, inquit, Δημόκριτος, παραπλησίως λέγων Φιλίππῳ τῷ κωμῳδοδιδασκάλῳ. φησὶ γὰρ τὸν Δαίδαλον κινουμένην ποιῆσαι τὴν ξυλίνην Ἀφροδίτην, ἐγχέαντα ἄργυρον χυτόν. Proinde prouerbium ad varios vſus poterit accommodari. Vel vbi res inuſitata arte confectas ſignificabimus. (Nam Homerus artificioſa dędala vocat,

— ὃς χερσὶν ἐπίστατο δαίδαλα πάντα
Τεύχειν. id eſt,
Qui manibus norat fabricari dædala cuncta.

Item Pindarus in Olympiacis,

Καὶ δεδαιδαλμένοι ψεύδεσι ποικίλοις
Ἐξαπατῶντι μῦθοι. id eſt,

Et arte confictæ mendaciis variis fallunt fabulæ Et Vergilius Dædalam Circem vocat, quòd nouis & admirandis artibus homines verteret in feras. Quin & orationis poliendæ artifices λογοδαιδάλους, & oblonioturum peritos ὀψοδαιδάλους appellant Gręci) Vel quum inconſtantiam & inſtabilitatem cuiuſpiam ſignificabimus. Sic enim apud Platonem in Euthyphrone, Socrates argumenta non conſiſtentia, Dædaleis operibus ſimilia videri dicit. Euthyphron autem reſpondet, Socratem ſibi pro Dædalo eſſe, quippe qui rationes ſuas non ſinat conſiſtere, rurſus coarguens & euertens quod paulo antè viſus ſit approbare.

Furémque fur cognoſcit, & lupum lupus. 63

Ἔγνω δὲ φὼρ τε φῶρα καὶ λύκος λύκον. id eſt,

Furémque fur cognouit, & lupum lupus.

Ariſtoteles ſeptimo libro moralium Eudemiorum, hunc quoque ſenarium citat inter adagia ſimilitudinis. Amant enim vulgò ſe mutuo, qui ſimilibus vitiis laborant, præcipue fures. Et lupi latronum inſtar collecti graſſantur. Videmus in quibuſdam ob arcanam ingeniorum cognationem protinus amorem naſci: contrà, aduerſus alios odium, ob naturæ diſſimilitudinem. Ad hanc ſimilitudinem & diſſimilitudinem Democritus referebat omnes omnium rerum cauſas. adeò vt interrogatus de cane ſemper eidem lateri incubante, quamobrem id faceret, reſponderit, ὅτι ἔχει τι κεραμίδι ὅμοιον ὁ κύων. id eſt, quoniam habet canis aliquid cum illo latere ſimile. Id obiter narrat Ariſtoteles libro Magnorum moralium ſecundo inter prouerbia ſimilitudinis, irridens Democritum. Quid enim ſimile habet later cum cane? Nec tamen à Democrito multum abſunt medici quidam, qui ad omnem percontationem obiiciunt nobis neſcio quam occultam rerum proprietatem.

Terra amat imbrem. 64

Ἐρᾷ μὲν ὄμβρου γαῖα. id eſt,

Nam terra gaudet imbre.

Vbi quis deſiderat ea quæ ſibi nouit eſſe accommoda conducibiliáque. Citat hoc hemiſtichium, veluti prouerbiale, Ariſtoteles libro Moralium Eudemiorum ſeptimo, oſtendens non ſolùm ſimilitudinem conciliatricem eſſe amicitiæ, velut inter fures, graculos & lupos: verumetiam diſſimilitudinem nonnunquam beneuolentiæ cauſam exiſtere: contrà, ſimi-

litudinem

ſitudinem odii. Nam terra quum ſuapte natura ſit ſicca, amat imbrem: & figulus odit figulum: indoctus amat literatum: mulier virum. Ibidem narrat ab Heraclito reprehenſum poetam qui ſcripſit hoc carmen,

Ὡς ἔρις ἔκ τε θεῶν ἔκ τ᾽ ἀνθρώπων ἀπόλοιτο. id eſt,
Lis vtinam ſublata deos hominéſque relinquat.

Athenæus libro decimotertio, carmen ex Euripide citat,

Ἐρᾷ μὲν ὄμβρου γαῖ᾽ ὅταν ξηρὸν πέδον. id eſt,

Tellus quidem imbrem amat, ſolum quum eſt aridum. Ariſtoteles lib. Moralium Nicomach. 8. citat eandem ex Euripide ſententiam, ſed perturbato metro, Εὐριπίδης μὲν φάσκει,

Ἐρᾶν μὲν ὄμβρου γαῖαν ξηρανθεῖσαν,
Ἐρᾶν δὲ σεμνὸν οὐρανὸν πληρούμενον
Ὄμβρου, πεσεῖν ἐς γαῖαν. id eſt, Euripides quum ait,
Requirere imbrem terram, vbi ſiti aruit,
Diuum viciſſim cælum, vbi iam nubibus
Impletur, optat in ſolum delabier.

Hoc adfert ad confirmandam quorũdam opinionem, qui dicebant ſecus quàm haberent prouerbia, diſſimile à diſſimili, contrarium à contrario appeti. Terra enim frigida & ſicca appetit imbrem, qui, iuxta aeris naturam vnde venit, eſt calidus & humidus: ac imber viciſſim appetit terram.

Herculana balnea. 65

Ἡράκλεια λουτρά, id eſt, Herculana balnea. De impendio feruentibus balneis dicebatur, quales legimus & thermas Neronianas. Ariſtophanes in Nebulis,

Ποῦ ψυχρὰ δῆτα πώποτ᾽ εἶδες Ἡράκλεια λουτρά; id eſt,
Vbinam frigida vnquam vidiſti Herculana balnea?

Interpres adſcribit, Ibycum autorem eſſe, Vulcanum muneris vice ſubmiſiſſe Herculi feruida balnea. Atque inde omnia calida balnea, Herculana dici cœpta teſtatur idem Athenæus lib. 12. Porrò Ariſtoteles in Problematis, ſectionis 24, probl. vltimo, oſtendit, huiuſmodi balnea apud veteres habita ſacra, propterea quòd ex ſulphure ac fulmine, rebus natura ſacris, proueniant. Piſandrus autem tradit, Mineruam Herculi feſſo calidum balneum ſuppeditaſſe. Vnde mihi ſit veriſimile, prouerbium recte dici poſſe, quoties ætate aut labore quopiam fatigatis, miniſterium paulo diligentius ad refocillandas vires adhibetur. Nam Plato libro De legibus 6. γεροντικὰ λουτρά, id eſt Senilia balnea, calida vocat, eáque ſenibus exhiberi iubet. Siquidem veteres frigida lauabant: calida balnea valetudinariis duntaxat exhibebantur. At his temporibus aurigæ quoque & nautæ lauant in thermis. ac Germani maximam vitæ partem in hypocauſtis tranſigunt, pyrauſtarum inſtar. Pindarus quoque Olymp. 12, meminit horum balneorũ, θερμὰ νυμφᾶν λουτρὰ βαστάζεις, id eſt, Calida Nympharum balnea frequentas. ſiue quòd in ea ciuitate locus eſſet, cui nomen Calida balnea: ſiue quòd ipſe, more Herculis, poſt multa certamina exhauſta, iam refocillaretur calidis balneis, quas Nymphæ Herculi laboribus fatigato ſubmiſiſſe feruntur. Porrò corpus hominis magnopere refocillari calidis balneis declarat in Nemeis Oda 4, Οὐδὲ θερμὸν ὕδωρ τόσον γε μαλθακὰ τεύχει γυῖα, τόσσον εὐλογία φόρμιγγι συνάορος, id eſt, Ne calida quidem aqua æquè mollit ac refocillat mẽbra, quantum laudatio citharæ aptata.

Sacra balnea.

Senilia balnea.

Hypocauſta Germanorum.

Aut ter ſex aut tres teſſeræ. 66

Ἢ τρὶς ἓξ ἢ τρεῖς κύβοι, id eſt, Aut ter ſex aut tres teſſeræ. Siquãdo ſignificabimus nos extrema periclitari velle, & aut planè vincere, aut prorſum vinci, hoc adagio tempeſtiuiter vtemur. Sumptum eſt à vetuſto teſſerarum luſu, in quo qui nouem ieciſſet, is modis omnibus ſuperabat: qui tres, is longiſſimè aberat à victoria. Nam antiquiores tribus teſſeris vti conſueuerãt, non quemadmodum nunc duabus. Teſſeram autem etiam iactum ipſum appellant, qui nonnunquam plenus eſt, interdum inanis: Itaque iactus ter trium, fœliciſſimus erat: trium inanis. Meminit huius adagionis Iulius Pollux, libro de rerum vocabulis nono. Porrò teſſeras eaſdem eſſe cum iis quos Græci κύβους appellant, teſtis eſt A. Gellius lib. 1. cap. 20. κύβος enim, inquiens, eſt figura ex omni latere quadrata. Quadrantales ſunt, inquit M. Varro, teſſeræ, quibus in alueolo luditur, ex quo ipſæ appellatæ κύβοι. Zenodotus parœmiam hanc citat ex Pherecratis fabula, cui titulus Myrmecanthropi. eſt enim clauſula carminis trochaici. Suidas & Aeſchylum adducit ex Agamemnone.

Vetus teſſerarum luſus.

Τὰ δεσποτῶν γὰρ εὖ πεσόντα θήσομαι.
Τρὶς ἓξ βαλούσης τῆσδέ μοι φρυκτωρίας. id eſt,
Nam res herorum ſaxo vt optime cadant,
Ter ſex vbi phryctoriæ iaciam meæ.

Vſurpatum eſt à Platone libro De legibus vltimo, Τί οὖν δὴ ποιητέον, ἐχόντων οὕτως, ὦ ξένε; Τὸ λεγόμενον, ὦ φίλοι, ἐν κοινῷ καὶ μέσῳ ἔοικεν ἡμῖν κεῖσθαι, καὶ εἴπερ κινδυνεύειν περὶ τῆς πολιτείας ἐθέλομεν ξυμπάσης, ἢ τρὶς ἕξ, φασίν, ἢ τρεῖς κύβους βάλλοντας, ποιητέον. id eſt,

Itaque quum hoc in loco res fuerint, quid faciendum cenſes hoſpes? Iuxta id quod vulgo dicitur, amici, viſum eſt nobis par eſſe, vti rem in publicum & in commune conferamus, velimúſque de vniuerſa republica ſupremum ſubire diſcrimen, nihilque non facere, ita vt vel ter ſex vel tres talos iaciamus.

Quanta mus apud Piſam. 67

Ὅσον μῦς ἐν Πίσῃ, id eſt, Quanta mus apud Piſam, ſubaudi tulit, aut ſimile quippiam. De iis qui vincunt, & optatis potiuntur, ſed non ſine ſummo negotio, neque citra magnum incommodum ſuum. Suidas natum ait ab athleta quodam, ſeu pugile Tarentino, qui in Olympiacis certaminibus, apud Piſam ſemel duntaxat victor diſceſſit, idque plurimis acceptis plagis. Plutarchus Sympoſiacõn commentario quinto, docet apud Piſam μονομαχίαν, id eſt ſingularia certamina, celebrari ſolere, in quib[9] etiam ad cædem vſque affligebantur ij qui ſuccubuiſſent.

Qui vincunt, ſed non citra diſcrimen.

Mus picem guſtans. 68

Μῦς ἄρτι πίττης γεύεται, id eſt, Mus nunc picem guſtans. Quidam aiunt dici ſolere in eos qui quum antea fuerint audaculi & confidentes, poſtea periculo deguſtato, planè timidi videntur. Nondum ſatis liquet vtrum à mure in pice deprehenſo ſit tranſlata allegoria, ſicuti placet Diogeniano: an ab illo de quo meminit Herodotus primo libro, in pice deprehenſo, atque ita pœnas dante: an à pugile illo Tarentino de quo modò dictum eſt: vt in πίσῃ ſit alluſio ad nomen vrbis, apud quã celebrantur certamina. Theocritus in Idyllio 14,

Audaculi mitem, ein factis timens.

Νῦν δ᾽ ἤδη, ὡς μῦς, φαντί, Θυώνιχε, γεύμεθα πίσσας. id eſt,
Nunc tandem, ſicuti mus, vt aiunt Thyonyche, guſtauimus picem.

Porrò ſiue ad animal referas, ſiue ad pugilem nomine Murem, eadem ferme manet adagii ſignificatio, videlicet experientiam male ceſſiſſe. Siquidem mus imperitus, ſiquando in picẽ inciderit, aut perit, aut vix eluctatur: ac deinde periculi memor timet contingere. Et pugil ante ferox & iactabundus, ſimulatque certamen Olympiacum expertus eſt, ſenſitque quanti cõſtiterit ea victoria, deinceps abſtinuit. Huc ſpectat illud Horatianum,

Dulcis inexpertis cultura potentis amici,
Expertus metuit.

Expertus metuit.

Itidem iuuenes bellorum imperiti, facilè bellum ſuſcipiunt: ſenes experti quantum malorum agmen ſecum trahat bellum, reformidant. Quare non intempeſtiuè dicetur in eum quem pœnitet experimenti: aut qui rem parum fœliciter tentatam, iterum aggredi refugit. Finitimum illi, & ibi dictis, Sero ſapiunt Phryges &, Cumani ſero ſapiunt: &, Piſcator ictus ſapiet. Eſt autem hæc vna præcipua peſtis vitæ mortalium, quòd non perinde diſcimus cauere malum, atque admiſſo mederi. Queritur hoc Plato libro De legibus decimo, οὐκ ἐῶ τὸ μὴ δρᾶν τὰ ἄδικα προθυμούμεθα οἱ πλεῖστοι, δράσαντες δὲ ἐξακεῖσθαι πειρώμεθα, id eſt, Nõ huc incumbimus pleriſque ne committamus iniuſta, ſed vt poſteaquam fecerimus, medeamur. Atqui iuxta Plautum, Nimio ſatius eſt non admittere malum, quàm admiſſo mederi.

Delphicus gladius. 69

Δελφικὸν ξίφος, id eſt, Delphicus gladius, De re dicebatur ad diuerſos vſus accommodabili. Quemadmodum iiſdem vaſculis, & poculorum vice in conuiuiis, & clypeorum vice in bellis vtebantur. Nam Delphicus gladius ad eum modum erat fabrefactus, vt eodem ſimul & ſacras mactarent victimas, & nocentes afficerent ſupplicio. Meminit huius gladii cum Euripides in tragœdiis, tum Ariſtoteles Politicorum libro primo, diſſerens naturam non gignere ſingula ad plures vſus, ſed vnumquodque ad ſuum peculiarem propriúmque finem, Οὐδὲν γὰρ ἡ φύσις ποιεῖ τοιοῦτον, οἷον οἱ χαλκοτύποι τὴν Δελφικὴν μάχαιραν, πενιχρῶς, ἀλλ᾽ ἓν πρὸς ἕν, id eſt. Neque enim natura tale quippiam facit, quemadmodum ærarii fabri gladium Delphicum, quaſi per inopiam: ſed vnumquodque ad ſingula. Meminit idem huius rei, libro De partibus animalium quarto, tractans de linguis inſectorum, quæ pluribus funguntur officiis, ſimul & tentantes cibum & attrahentes, & ſpiculi vice aduerſus iniurias defendentes. Id quod negat facere naturam, niſi coactam inopia, vt idem inſtrumentum ad vſus diſſimiles accommodet. quandoquidem ad defendendum magis appoſitum videatur quod ſit acutiſſimum: ad guſtandum, quod ſit fungoſum. Vbi enim, inquit, licet duobus vti ad duo opera, nec aliud impedit, nihil tale natura facere ſolet quale per inopiam ars excuſoria obeliſcolychnium ex veru lucernáque componit. Attamen ſi id fieri non poteſt, eodem ad plura opera abutitur. Vnde mihi videtur ὀβελισκολύχνιον iucundius quadratorum prouerbio, quàm Delphicum gladium: niſi fortè hic ipſe Delphicus eſt gladius. Idem Euripides in Oreſte,

Res accommodata ad vſus varios.

Linguæ inſectorum.

Ὀβελισκολύχνιον.

Θανεῖν γὰρ αὐτῷ μοῖρα Δελφικῷ ξίφει. id eſt,
Fatale enim illi eſt, enſe Delphico mori.

Quadrabit igitur vel in pauperes, qui ob penuriam, eandem veſtem aut aliam rem quampiam ad varios vſus accommodant: aut in vitioſum prooemium, & diuerſis cauſis applicabile.

Eruditio, delphicus gladius.

Licebit & in ſeriũm ſenſum accommodare prouerbium, vt ſi quis eruditionem Delphicum appellet gladium, quòd in omni ætate, omni vitæ conditione ſit vſui. Nam literę iuuenibus ſunt neceſſariæ, ſenibus iucundę: pauperibus opes ſuppeditant, opulentis adiungunt ornamentum: in rebus aduerſis ſolatio ſunt, in ſecundis gloriæ: claro natis genere ſplendorem augent: obſcuro genere natis, claritatis initium conciliant.

Antequam incipias, conſulto: &c. 70

Antequam incipias, conſulto: vbi conſulueris, mature facto opus eſt. Hanc ſententiam Saluſtianam Ariſtoteles vt prouerbialem refert libro Moralium Eudem. 5. & Nicomachiorum 6. Καὶ φασὶ πράττειν μὲν δεῖν ταχὺ τὰ βουλευθέντα, βουλεύεσθαι δὲ βραδέως, id eſt, Et aiunt mature quidem faciunda quæ decreta ſint: cæterùm lente cunctantérque deliberandum. Diogenes Laertius huius dicti authorem facit Biantem. In hanc ſententiam copioſius diximus in prouerbio σπεῦδε βραδέως. Laudatur hoc nomine Datames apud Æmylium Probum, quòd vbi cogitaſſet, facere audebat cogitata: ſolitus cogitare prinſquam conari.

Datames.

Margites. 71

Margitem pro ſtupido dixit Lucianus in Hermotimo, Ἀλλ' οἴει Μαργίτῃ τινὶ διαλέγεσθαι, id eſt, Sed exiſtimas te cum Margite quopiam loqui. Hũc ita deſcribit Homerus, citante Ariſtotele libro Moralium Nicomachion 6.

Τὸν δ' οὔτ' ἂρ σκαπτῆρα θεοὶ θέσαν, οὔτ' ἀροτῆρα,
Οὔτ' ἄλλως τι σοφόν. id eſt,
Hunc neque foſſorem voluerunt numina diuũm
Eſſe, nec agricolam, nec in vlla præterea re
Scitum aut egregium.

Suidas docet Margiten fuiſſe quempiam ob inſignem ſtultitiam celebrem, qui non potuerit numerare ſupra quinque: ſponſam ductam non auſus eſt attingere, veritus ne ſe apud matrem inculſaret. Quum iam eſſet factus iuuenis, rogauit matrem an ex eodem patre nata eſſet. Quanquam hęc alii tribuunt Melitidi, alii Corœbo, de quibus, ſuo dicetur loco. Satis apparet vocem eſſe fictam à μὴ & ἔργα, quòd ad nullam actionem eſſet vtilis. Erat autem Margites titulus operis, quod à quibuſdam tribuebatur Homero. id, vt videtur, intercidit. Indicat hæc interpres Ariſtophanis in auibus. Conuenit cum illo Heſiodio, Nulla in parte vtilis, qui nec ipſe ſapit, nec aliis obtemperat: &, Nullo in numero.

Vnde dictus Margites.

Quod factum eſt, infectum fieri non poteſt. 72

Nihil hac ſententia vulgarius, Quod factum eſt, infectum fieri non poteſt. Extat apud Terentium in Phormione. Ariſtoteles lib. Moralium Eudemiorum quinto, τὸ δὲ γεγονὸς οὐκ ἐνδέχεται μὴ γενέσθαι, id eſt, Fieri non poteſt vt quod factum eſt, ſit infectum. Mox citat carmen ex Agathonis tragœdia,

Μόνου γὰρ αὐτοῦ καὶ θεὸς στερίσκεται,
Ἀγένητα ποιεῖν ἅσσ' ἂν ᾖ πεπραγμένα. id eſt,
Etenim illud vnum ipſi negatum eſt & deo, vt
Infecta reddat facta quæ fuerint ſemel.

Vſurpatur in epiſtolis Ciceronis ad Atticum non ſemel verſus ille Homericus ex Iliados σ & τ,

Ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν, ἀχνύμενοί περ. id eſt,
Iſta moleſta licet anteacta valere ſinamus.

Nec inſcitum Phocylidis carmen,

Μηδὲ ταράσσου μὲν τοῖς κακοῖς τεύχει περὶ ὕπερ.
Οὐκ ἔτι γὰρ δύναται τὸ πεπραγμένον εἶν' ἄπρακτον. id eſt,
Néve malis iam præteritis animum excruciaris.

Quod ſemel eſt factum, fieri infectum haud queat vnquam.
Eandem ſententiam habet Pindarus Olympiorum hymno 2,

τῶν δὲ πεπραγμένων ἐν δίκᾳ τε καὶ παρὰ δίκαν,
ἀποίητον οὐδ' ἂν χρόνος ὁ πάντων πατὴρ
δύναιτο θέμεν ἔργων τέλος id eſt,

Eorum quæ facta ſunt, ſiue iure, ſiue præter ius, nihil vt ſit infectum, nec tempus quidem efficere poſſit opere perfecto.

Iuſtitia in ſe virtutem complectitur omnem. 73

Ἐν δὲ δικαιοσύνῃ συλλήβδην πᾶσ' ἀρετή 'στιν.
Iuſtitia in ſe virtutem complectitur omnem.

Ariſtoteles cum aliàs, tum libro Moralium Nicomachiorum quinto, verſum hunc vt prouerbialem refert. Extat autem in elegiis Theognidis. Chæremon bonorum omnium ſummam prudentiæ tribuit. Cuius hic verſiculus citatur à Græcis,

Ὁ γὰρ φρονῶν εὖ, πάντα συλλαβὼν ἔχει. id eſt,
Cuncta vniuerſim, qui ſapit recte, obtinet.

Et Socrates putauit omnes virtutes eſſe ſcientiam: id Ariſtoteles ita diſcutit, vt fateatur eſſe verum, nullã virtutem eſſe abſque prudentia: neget tamen omnem virtutem eſſe prudentiam: quum ſint habitus diſtincti. Sed iuſtitia frequenter accipitur non pro ſpecie, ſed pro genere: quemadmodum & in Sacris literis iuſtus dicitur qui caret omni vitio grauiore.

Iuſtitia generatim accepta.

Mendacem memorem eſſe oportet. 74

Quintilianus Inſtitutionum oratoriarum libro 4. ſententiam hanc prouerbij vice citat: Mendacem memorem eſſe oportere. Item Apuleius in Apologia Magiæ ſecunda, Sæpe, inquit, audiui, non de nihilo dici, Mendacem memorem eſſe oportere. D. Hieronymus, Oblitus veteris prouerbij, Mendaces memores eſſe oportere. Satis liquet adagij ſenſus, nempe perdifficile eſſe, vt qui mentitur, ſemper ſibi conſtet, niſi ſit ſumma memoria. Eſt autem fictarum rerum memoria non paulo difficilior quàm verarum. Proinde plerunque deprehenduntur hoc pacto mendaciorum architecti, dum obliti quæ prius dixerint, diuerſa à ſuperioribus loquuntur. Sic deprehenditur apud Terentium Dauus, ſic Pſyches Apuleianæ commentum à ſororibus ſentitur.

Mendax, vix ſibi conſtat.

Malus cum malo colliqueſcit voluptate. 75

Κακὸς κακῷ γὰρ συντέτηκεν ἡδονῇ. id eſt,
Etenim improbo vit eſt voluptati improbus.

Refertur ab Ariſtotele inter ſimilitudinis adagia, libro Moralium Eudemiorum 7. Malus malo iucundus, ob vitiorum commercium & ſocietatem. Iuuenalis item,

Improbus, improbo delectatur.

Magna inter molles concordia.

Ab eodem in Magnis moralibus adducitur ex Euripide. Aeſchines aduerſus Timarchum citat ex Euripidis Phœnice eandem ſententiam,

Ὅστις δ' ὁμιλῶν ἥδεται κακοῖς ἀνήρ,
Οὐ πώποτ' ἠρώτησα, γιγνώσκων ὅτι
Τοιοῦτός ἐστιν οἷσπερ ἥδεται ξυνών. id eſt,
At cum malis quicunque gaudet viuere,
Nunquam rogaui: noui eum quòd talis eſt
Cuiuſmodi ſunt queis amat conuiuere.

Amicitia ſtabilium, felicitas temperantium. 76

Ariſtoteles libro moralium Eudemiorum ſeptimo, ſententiam hanc velut è medio ſumptam refert, Amicitiam eſſe ſtabilium, & fœlicitatem eorum qui ſua ſorte contenti ſunt, Ὅθεν λέγεται ὅτι ἡ φιλία τῶν βεβαίων, ὥσπερ ἡ εὐδαιμονία τῶν αὐταρκῶν. Amicitia virtute, non pecuniis aut forma, concilianda eſt. etenim ſi rebus caducis concilietur, caduca ſit & ipſa neceſſe eſt. Nihil autem in rebus humanis ſtabile præter vnam virtutem quæ ſola fortunæ ludibriis obnoxia non eſt. Deinde fœlicitas hominis non eſt in facultatibus ſita (quę cupiditatem animi non explent, ſed irritant) verùm in hoc, vt ſuam quiſque fortunam boni conſulat. Ariſtoteles lib. Rhetoric. 2. pro exemplo ſententiæ ſimplicis ac dilucidæ, ſiquis inſpiciat, ponit hunc verſiculum,

Sola virtus, ſtabilis.

Οὐδεὶς ἐραστὴς ὅστις οὐκ ἀεὶ φιλεῖ. id eſt,
Haud quiſquam amator eſt, ni amarit iugiter.

Huic adſtipulatur illud Senecæ, Amicitia quæ deſinere potuit nunquam vera fuit.

Leonis catulum ne alas. 77

Aeſchyli ſententia prouerbialis refertur apud Ariſtophanẽ in Ranis,

Οὐ χρὴ λέοντος σκύμνον ἐν πόλει τρέφειν,
Μάλιστα δὲ λέοντα μὴ 'ν πόλει τρέφειν.
Ἢν δ' ἐκτραφῇ τις, τοῖς τρόποις ὑπηρετεῖν. id eſt,
Catulum ne alas leonis in republica,
Ac maxime ipſum ne leonem alas ibi:
Quod ſiquis aliius, obſequendum moribus.

Refert hunc locum Valerius Maximus lib. 7. capite De ſapienter dictis. Admonet ænigma, non eſſe fouendam potentiam quæ leges poſſit opprimere. quòd ſi forte talis quiſpiam extiterit, non eſſe è Repub. decertare cum illo, quem nequeas niſi magno Reip. malo deuincere. Tyrannus aut ferendus eſt, aut recipiendus.

Fouenda potentia non eſt, quæ leges oppreſſura videatur.

Qui bene coniiciet, hunc vatem, &c. 78

M. Tullius in opere De diuinatione, lib. 2. ſcribit Græcum verſiculum vulgo iactatum extare in hanc ſententiam, Qui bene coniiciet, vatem hũc perhibeto optimum. Citat autem eum verſiculum Plutarchus in libello De reſponſis Pythiæ, ὁ μὲν εἰκάζων καλῶς, ὃν ἄριστον μάντιν ἀπηγόρευσεν ἡ παροιμία. id eſt, Bene coniectans, quem optimum vatem appellauit prouerbium. Quanquam hic in Plutarcho locus mutilus erat & lacer: attamen colligi poteſt carmen huiuſmodi fuiſſe,

Μάντις γ' ἄριστος ὅστις εἰκάζει καλῶς.

Atque ita citat ex Euripide in libro de defectis oraculis. Citat & M. Tullius libro ad Atticum 7. A te, inquit, expecto futura. μάντις γ' ἄριστος. Huc alluſit Theocritus in Piſcatoribus, ſi modo Theocriti ſunt illa.

οὗτος ἄριστος
Ἐστὶν ὀνειροκρίτης, ὁ διδάσκαλός ἐστι παρ' ᾧ νοῦς. id eſt,
- nemo
Somnia coniectat melius, quàm mente magiſtra
Qui regitur.

Admonet adagium, futurorum præſcientiam non è ſortibus aut auguriis petendam eſſe, ſed à prudentia. Siquidem qui prudentia ſit præditus, is ex præteritorum præſentiúmque coniecturis facile proſpiciet quid ſit euenturum. Proinde non iniuria ſcripſit Ariſtoteles libro Moralium Eudemiorum ſeptimo

Vnde petenda futurorum præſcientia.

φρόνιμον

φαν μετὰ τοῦ κινῶν τὰς ἀπὸ τῶν μαντικῶν, id eſt, Prudentium atque ſapientium hominum celerem eſſe diuinationem & horum tantum. Vtinam hanc diuinandi rationem amplecterentur principes, quorum hodie bona pars à prognoſtis & aſtrologis pendet hominum genere, vt nunc ſunt pleriſque, vano pariter ac ſeditioſo, & Reip. peſtilente.

Aſtrologi.

Pannus lacer. 79

Hominem iam faſtiditum & rerectum, ῥάκος περιλακὲς appellant Græci, id eſt pannum vndique laceratum. Sumpta metaphora à veſte longo vſu detrita, atque ob id reiecta: quum noua ſue ſit in precio. Sic autem quidam amicis vtuntur, vti veſtibus: dum vſui ſunt ac vigent, amplectuntur, curant, oſtentant ſimulatque vel ætate defecti ſunt, vel alioquin vtiles eſſe deſierunt, negligunt ac reiiciunt. Lucianus, ἄχρι δή σε, τὸ τοῦ λόγου τοῦτο, ῥάκος περιλακὲς ἐργασάμενος, ἐξώσῃ, id eſt, Donec vbi te iā, iuxta id quod dici ſolet, pannum vndique lacerum reddiderit, expulerit. Idem in eodem dialogo, nempe de Mercede ſeruientibus, ſimilitudinem adfert de nouis calceis, qui tantiſper in pretio ſunt dum noui nitent: iidem vbi luto ſorduerunt, in angulum abiiciuntur aliquò, atque ibi nullo curante, ſitu cimicibúſque opplentur. Solon eos qui exercerentur ad Olympiaca certamina, primùm dicebat eſſe ſumptuoſos, & ob id Reipublicæ graues: vbi viciſſent, ob faſtum eſſe detrimento ciuitati: poſtremò quum ſenuiſſent, iam prorſus eſſe inutiles. Ad id exprimendum Laertius citat verſiculum Euripidis,

Amici, tanquam veſtibus vtentes.

Olympiaci.

Τρίβωνες ἐκλυθέντες ἱστοὶ κρόκας. id eſt,
Filis ſolutis lacera pereunt pallia.

Metum inanem metuiſti. 80

Ἀδεῆ δέδιας δέος, id eſt, Inanem metuis metum. Vbi quis formidat in re tuta. Virgilius, Omnia tuta timens.
Ineſt autem in ipſa Græcanici dicti figura prouerbiale quiddam propter ἀντίθεσιν. velut in his quoque, ἄδωρα δῶρα, ἄγαμος γάμος, ἄχαρις χάρις, ἄπολις πόλις, νόμος ἀνόμος, καλὸς κακός, atque id genus aliis, de quibus iam nō ſemel admonuimus. Græci dicunt μορμολύττεσθαι nam μορμολύκειον Græcis perſona eſt, atque aut malo genio ſimilis, qua pueros terrirant quidam. Baſilius Athanaſio. ἢ κομιδῇ γ' ἂν παῖς ἦν, εἰ τὰ τοιαῦτα μορμολύκεια ἐδεδοίκειν, id eſt, Sanè vehementer eſſem puer, ſi talibus terriculamentis expaueſcerē. Refertur adagium iā collectaneis Plutarchi, ſi modò titulo eſt habenda fides.

Sycophanta. 81

Συκοφάντης id eſt ſycophantæ cognomen vulgò probri loco tribuebatur. Ariſtophanes in Pluto,
Ὡς σοβαρὸς, ὦ Δάματερ, εἰσελήλυθεν
Ὁ συκοφάντης. id eſt,
Vultu vt ſeuero ingreſſus eſt, ô dij boni,
Hic ſycophanta.
Conuicium prouerbiale in calumniatores, & quantis puſilla de cauſa litem mouentes. Inde natum arbitrantur, quòd olim apud Atticos ſici eſſent in precio, mulctarentúrque ii qui eas furto tollerent. Hos qui obſeruabāt, aut deferebant, ſycophātæ vocari cœpti ludibrij cauſa. Quos eoſdem φιλοσυκοφάντας, συκολόγους, συκοτρώγας, συκοθήρας, φιλοσύκους, συκάζοντας vocabant, id eſt (vt ſententiam magis quàm verba reddam) de ficis calumniantes, ficis viuentes, ficorum cuſtodes, ficos numerantes, ficorum ſtudioſos, ficoſos, ficis puerorum inſtar gaudentes. Plutarchus in commentario De curioſitate, oſtendit, hoc cognominis hinc natum, quòd quum lege cautum eſſet nequis Athenis ficos efferret, quidam obſeruatos nonnullos, qui furtim exportabant, detulerunt. Hinc populari ioco ſycophātæ vocati, παρὰ τὸ σῦκα φαίνειν, id eſt quòd ficos proderent. Huius rei meminit & in vita Solonis. Feſtus Pompeius oſtendit, apud Athenienſes pœnam capitis conſtitutam iis qui ficos furto tollerent. Idem affirmat Athenæus lib. Dipnoſoph. 3 addens, eum locum vbi primum ficus reperta fuit, ἱερὰν συκῆν, id eſt ſacram ficum, vocatam ab Atticis. Eſt autem ſycophantarum genus, quod non ſolum defert dicta factáque hominū, verumetiam hominum ſomnia. cuiuſmodi delatoribus aurem patulam præbuit Conſtantius, vt prodit Ammianus libro decimoquarto. Præcipuè verò indulſit Mercurio cuidam: qui vulgò ob id Mercurius ſolenniorum eſt dictus, quòd ſe ſpecie familiaritatis cōuiuiis admiſceret: & ſiquis nocturnum viſum effutiſſet, deprauata narratione ad principem deferebat. adeò vt vix quiſquam apud ignotos auderet fateri ſe dormiſſe, ac docti nonnulli ſortem ſuam deplorarent, quòd apud Atlāteos nati non eſſent, vbi negant videri ſomnia. quod fatetur & Stephanus in dictione Atlantes. Obſeruatores ſomniorum Græci vocant ὀνειροσκόπους: interpretes, ὀνειροκρίτας ſiue ὀνειροπόλους: qui iis terrentur, ὀνειρωπλῆκτας.

Vnde ſycophātæ nomen.

Conſtantius præbuit aures ſycophantis.

Multis paraſangis præcurrere. 82

Πολλοῖς παρασάγγαις προτρέχειν, id eſt, Multis paraſangis præcurrere, dicitur qui longo interuallo præcedit, multiſque partibus ſuperior eſt. Eſt apud Athenæum libro Dipnoſophiſtarum tertio, πολλαῖς παρασάγγαις παραδραμόντας τὸν Σικελιώτην Διονύσιον, id eſt, Multis paraſangis ſuperantes Siculum illum Dionyſium. Id quo magis ad animi res transfertur, hoc erit venuſtius. Paraſangam autem Perſæ triginta ſtadiorum ſpaciū vocant, vt locis aliquot indicat Herodotus. qua voce vſus eſt Lucianus in Icaromenippo: quem dialogum nos olim Latinitate donauimus.

Paraſanga quid.

Putre ſalſamentum amat origanum. 83

Clearchus apud Athenæum, libro tertio,
Σαπρὸς ταρίχος τὴν ὀρίγανον φιλεῖ.
Putrida ſalſamenta amant origanum.
Origanum autem herba eſt acri ſucco, qualis & thymbra. Quin & hodie frugi patresfamiliàs cariebus iam obolentibus addūt acetum, origani loco, ne ſentiatur putris odor. Aptè dicetur de re per ſe parum honeſta, aut iucunda, atque ob id exoticis condimentis & honeſtamentis egente. Qui mos etiam hodie eſt ditis, vt piſcibus ſuperſtitibus nequis offendat edētes putor, acida admiſceant. Veritas per ſe placet, honeſta per ſe decent. Fa[illegible] fucis, turpia phaleris indigent. hoc eſt, putre ſalſamētum origano.

Falſa fucis egent.

Voracior purpura. 84

Athenæus libro tertio Dipnoſophiſtarum ex Apollodoro huiuſmodi quoddam refert prouerbium, λαιμαργότερα τῶν πορφυρῶν. id eſt, Edaciora purpuris. idque dictum exiſtimat, vel à tincta purpura, quæ omnia quibus admota fuerit, velut ad ſeſe rapit, ſuóque colore res vicinas inficit, additque lucem: Vel ab animante ipſo, quòd quicquid nactum fuerit, retinet ac deuorat. Vtrúque propemodum licet e Plinij verbis colligere. ſiquidem lib. 9. cap. 36. de colore ſcribit in hunc modum, Sed purpuræ florem illum tingendis expetitum veſtibus, in medijs habēt faucibus liquoris hic eſt minimi in candida vena. Vnde precioſus bibitur, nigrantis roſæ colore ſublucens, reliquum corpus ſterile. Ac paulo pòſt. Hinc (aut, vt alii legunt, Huic) faſces ſecuréſque Romanæ viam faciunt: idemque pro maieſtate iu pueritia eſt. Diſtinguit ab equite curiam: diis aduocatur placandis: omnémque veſtem illuminat: in triumphali miſcetur auro. Quapropter excuſata & purpuræ ſit inſania De voracitate mox hæc ſubiicit, Lingua purpuræ longitudine digitali, qua paſcitur deuorando reliqua conchylia, tanta duritia aculeo eſt. Conueniet in edaces, aut in eos qui omnia in ſuum compendium vertunt. Fortaſſe durius, ſed non ineleganter, accommodabitur ad reges δημοβόρους. aut aduocatos, qui purpurati omnia conuertunt in fiſcum ſuum, & quocunque ſe conferunt, abradunt aliquid. Tale quiddam cogitaſſe videntur poetæ, qui Midam finxerunt contactu corporis omnia vertentem in aurum.

Voracitas purpuræ.

Tarichus aſſus eſt ſimulatque viderit ignem. 85

Τάριχος ὀπτὸς εὐθὺς ὡς ἴδῃ τὸ πῦρ. id eſt,
Tarichus aſſus mox vt ignem viderit.
Athenæus lib. 3. prouerbii loco citat. Eſt autem tarichus piſcis ſalſus, de quo nonnulla in prouerbio, Si non adſunt carnes. Opinor idem eſſe cum illo, ἀφύα εἰς τὸ πῦρ. quod ante iam expoſuimus in prouerbio, Aphya in ignem. Eodem in loco refert & hunc verſum ceu prouerbialem,
Οὐκ ἂν πώποτε τάριχος ὢν τοσοῦ ἄξιος. id eſt,
Tarichus haud laturus eſt queis dignus eſt.

Non ſunt amici, amici qui degunt procul. 86

Τηλοῦ φίλοι ναίοντες, οὐκ εἰσὶν φίλοι. id eſt,
Haud eſt amicus, amicus abſit ſi procul.
Hanc parœmiam recenſet Athenæus libro Dipnoſo. 4. eámque omnium μισανθρωποτάτην, id eſt inhumaniſſimam, vocat. videlicet quòd abſentium amicorum memoriam obliterare videatur. Eſt omnino ex amicis qui adſunt, vberior amicitiæ fructus, propter officia mutua, conſuetudinémque quotidianam. Præterea vulgò ſit vt ſimulatque e conſpectu neceſſariorum ſeiuncti ſumus, neſcio quomodo obrepat obliuio quædā familiarium: vt id iam omnibus in ore ſit, qui ſemotus ſit ab oculis, eundem ab animo quoque ſemotum eſſe. Ariſtoteles lib. Moralium Nicomachiorum 8. fatetur locorum ſeiunctionem non dirimere quidem amicitiam, ſed tamen officia interrumpere. Et quoniam Vulgus amicitias vtilitate probat, ſublatis officiis, velut alumnis amicitiæ, emoritur & amicitia. Proinde Heſiodus, vicinos potiſſimum ad conuiuium vocandos eſſe monet.
—καλεῖν, inquiens, ὅς τις σέθεν ἐγγύθι ναίει.
Fatentur & Hebræorum prouerbia, potius eſſe, amicum hàbere vicinum, quàm fratrem qui procul abſit. Terentianus item Chremes in propinqua amicitię parte ponit vicinitatē. Nec abludit hinc Propertius, libro tertio,
Quantum oculis, animo tam procul ibit amor.
Quanquam equidem non video quamobrem Athenæo videatur adagium hoc vſqueadeo ab humanitate alienum. Quan-

Fructus amicitiæ.

Vicinus ad cib. vocandus.

Potius eſt amicū habere vic. quam fr. procul.

de quidem, vt opinor non tam docet quid nobis faciundum ſit, quàm admonet quid vulgò factitetur. Quotū autem quenque reperias amicum tam certum, qui, ſi abſis, non ſit diſſimilis eſſe erga te. Proinde prouerbio hoc, veluti Delphico gladio, vtrolibet pacto vtaris licebit: vt inte ligas, aut non eſſe fidendum amicis, qui longo locorum interuallo ſeiuncti ſunt: aut non eſſe colendos amicos longinque diſſitos, vnde non queas multum ſentire commoditatis, ſed hos potius quibus præſens præſentibus fruare.

Perſæpe ſacra haud ſacrificata deuorat. 87

Ἄθυτα δ' ἱερὰ πολλάκις κατεσθίει. id eſt,

Perſæpe ſacra haud immolata deuorat.

Senarius eſt apud Athenæum lib. 4 Simonidis, in mulierem quandam male moratam, & auidam in conuiuiis. Conciune dicetur in eos qui ventris impulſu ſtatim ad deuorandas epulas irrumpunt, non expectatis ceremoniis & elegantiolis illis quibus ciuiles vtuntur initio conuiuium: puta, vt orationibus quibuſdam piis conſecretur cibus: deinde de accubitus ordine vrbana quædam adhibeatur cunctatio: præterea ne ſtatim appoſitis eſcis vngues iniiciamus. Neque intempeſtiuiter dicetur in eos qui non expectata iuris ratione hæreditatem inuadunt, & aliena per vim occupant. Ductum à victimis, quas fas non erat contingere niſi myſteriis peractis. Et Plato vult etiam in conuiuiis præcibus diis, & menſam rem ſacram exiſtimauit antiquitas, teſte Plutarcho: vnde fit, vt his etiam temporibus inciuile putent ἀνίπτοις χερσὶν, id eſt, Illotis manibus, accedere. [illegible]

Chius dominum emit. 88

Χῖος δεσπότην ὠνήσατο, id eſt, Chius dominum mercatus eſt. In eos quadrabit qui ſibipſis malum acceſſunt. Vſus eſt hoc adagio Eupolis in amicis, Athenæo teſte lib. Dipnoſoph. 6. Natum uidetur inde, quod quum Chii primi ſeruis mercenariis inſtituiſſent vti, poſtea ſubacti à Mithridate Cappadoce, propriis ſeruis vincti ſunt traditi, vt in Colchorum regionem deportarentur: idque illis aliquando euenturum oraculum prædixerat. Huius hiſtoriæ authores citat Nicolaum Peripateticum, & Poſidonium Stoicum. Nec Stephanus tacuit, hanc gentem primum vſam famulis, θεράπουσι, quemadmodum Lacedæmonii vtebantur quos vocabāt εἵλωτας, id eſt, captiuos: Sicyonii quos dicebant κορυνηφόρους, id eſt, clauigeros, à claua: Itali Pelaſgis: Cretes quos appellabant ἀμνίτας. Eſt autem χῖος clariſſima Ionum inſula, habēs eiuſdem nominis ciuitatem. Poſſeſſiuum circunflexe ſcribitur χῖοι. [illegible]

Anima & vita. 89

Ζωὴ καὶ ψυχή, id eſt, Anima & vita, de re ſupramodum ſuaui. Prouerbium natum in cubilibus, atque inde deductum in cōmunem ſermonem. Videtur autem peculiare fuiſſe mulieribus Iuuenalis,

Deo, quod ſua ui, ſummum ſit.

> Ζωὴ καὶ ψυχὴ modò ſub lodice relictis
> Vteris in turba.

Item Martialis epigrammatum lib 10. in Læliam,

> Ζωὴ καὶ ψυχὴ laſciuum congeris vſque,
> Prò pudor, Herſiliæ ciuis & Ægeriæ.

Huc reſpexit Iuuenalis, quum ait,

> Concumbunt Græce.

Pecunia anima.

Heſiodus pecuniam, animam mortalibus eſſe dicit

> Χρήματα γὰρ ψυχὴ πέλεται δειλοῖσι βροτοῖσι. id eſt,
> Pecunia enim anima eſt miſeris mortalibus.

Et Ariſtoteles pecunias velut alteram hominis animam eſſe ſcripſit. nihil autem eſt vita neque iucundius, neque charius.

Qui amant, ipſi ſibi ſomnia fingunt. 90

Virgilius in Pharmaceutria,

> Credimus? an qui amant, ipſi ſibi ſomnia fingunt?

Seruius prouerbialiter admonet dictum à poeta. Nam quod quiſque ſperat, facilè credit & tarde, quæ credita lædunt Credimus, vt ait Ouidius. Metus autem & ſpes (vt eleganter & verè ſcripſit Lucianus in Pſeudomante) diuinationem & auguria repererunt. Qui impenſè cupiunt, ſuis votis vndecunque blandiuntur, & quiduis in omen optati euentus trahunt. Rurſum qui miſerè metuunt, quauis ex re ſolatium formidinis aucupantur. Non vſquequaque diſcrepat ab hoc Terentianum illud, Mihi non fit veriſimile: atqui ipſis commentum placet. Non videtur alienum ab hac forma Theocriticum illud

In ſtultos, vel rapaces.

> Πᾶσα κύων ἀρτεῖ μαντεύεται, ἰχθύα κἠγών. id eſt,
> Somnia cuncta canum panes, ego ſomnio piſcem.

Qui ſuis votis blandiuntur, in Græcis dicuntur ἑαυτοῖς ὀνειροπολεῖν, id eſt, ſibipſis ſua interpretari ſomnia: quòd omnia rapiunt in alimentum ſpei ſuæ. [illegible]

Polypi. 91

Polypi prouerbio dicebantur olim, vel ſtupidi ſtolidique: vel rapaces & vncis vnguibus homines. Siquidem ob eam cauſam polypo ſtoliditā tribuunt, quod ad manum captantis vltro mouetur, nec aliter capitur, niſi quòd non cedat: authore Athenæo. Adſcribitur autem rapacitas tenacitáſque, quòd quicquid brachiorum flagellis nactus fuerit, ſuctu trahat ac retineat. Plautus in Aulularia, Ego iſtos noui polypos, qui vbi quid attigerint, tenent. Nihil autem vetabit quo minus polypos appellemus eos qui ſemel in omnem habitum vertūt, omnibus aſſentantes Quos eleganter notat Phocylides,

Natura polypi.

In eos, qui omnibus aſſentantur.

> Μηδ' ἕτερον κεύθῃς κραδίῃ νόον, ἄλλ' ἀγορεύων.
> Μηδ' ὡς πετροφυὴς πολύπους κατὰ χῶρον ἀμείβου. id eſt,
> Pectore neve aliud celes, aliudque loquare,
> Próque loco variere, petris vti polypus hærens.

Ion apud Athenæum libro 7.

> Στυγῶ μεταλλακτῆρα πουλύποδος χροός. id eſt,
> Odi colore ſubinde vario polypum.

Huc pertinet quod admonet Plautus, vt qui ſapit, bonus ſit bonis, malus malis. Hoc nomine laudat Pindarus in Nemeis hymno quarto quēdam, Μαλθακὰ μὲν φρονέων ἐσλοῖς, τραχὺς δὲ παλιγκότοις ἔφεδρος. id eſt. Mollis erga bonos, aſper verò inſidiator erga moleſtos aduerſarios. Non abludit hinc quod ibidē habetur hymno tertio, Ἐν παισὶ νέοισι παῖς, ἐν δ' ἀνδράσιν ἀνήρ, τρίτον ἐν παλαιτέροισι μέρος, ἕκαστον οἷον ἔχομεν βρότεον ἔθνος. id eſt, Inter pueros teneros puer, inter viros autem vir, tertia inter ſeniores pars, quodque vt habemus mortale genus. Laudat Pindarus hominem omnium moribus & ætatibus ſeſe attemperantem. Eodem titulo laudat quempiam in Pythiis hymno octauo, Τὺ γὰρ τὸ μαλθακὸν ἔρξαι τε καὶ παθεῖν ὁμῶς ἐπίστασαι, καιρῷ σὺν ἀτρεκεῖ id eſt, Tu enim & humaniter agere noſti, & affectum ſumere tempori congruentem. Rurſum eiuſdem operis hymno quarto, Κεῖνος γὰρ ἐν παισὶ νέος, ἐν δὲ βουλαῖς πρέσβυς. id eſt, Nam ille inter pueros iuuenis, in conſiliis verò ſenex. Idem eiuſdem operis hymno ſecundo, Φίλον εἴη φιλεῖν, ποτὶ δ' ἐχθρὸν ἅτ' ἐχθρὸς ἐὼν λύκοιο δίκαν ὑποθεύσομαι. id eſt, Amicum contingat amare: cæterum aduerſus inimicum, tanquam inimicus, lupi more incurram, ſiue inſidiabor.

Pueris puer, in conſilio ſenex.

Amare amicum, odiſſe hoſtem.

Nullus malus magnus piſcis. 92

Οὐδεὶς κακὸς μέγας ἰχθύς. id eſt,

Nullus malus magnus piſcis.

Ænigma prouerbiale, dici ſolitum in homines prægrandi quidem corpore, cæterum ingenio nullo Clearchus in commentario de prouerbiis apud Athenæum lib. 8. hinc ortum ſcripſit: Stratonicus citharœdus quum Porpin vidiſſet Rhodium citharœdum ingenti corporis mole, verùm arte non perinde magnum, percunctantibus quibuſdam quiſnam is eſſet, hunc ad modum reſpondit, σαπρὸς, κακὸς, μέγας, ἰχθύς, ancipiti dicto ſignificans illum, nullum, id eſt nullius eſſe pretij: malum & improbum, magnum corpore, deniquè piſcem: quia mutus eſſet & infacundus, ac male canorus. Theophraſtus De riſu, fatetur dictum quidem eſſe à Stratonico, ſed non in Porpin, verùm in Simylam hiſtrionem, μέγας, σαπρὸς, ζαμενὴς, ἰχθύς, id eſt, Nullus, magnus, putris, piſcis. Sed elegantius quod retulit Clearchus, propter amphibologiam non inuenuſtam. Ariſtoteles in eodem mox loco apud Athenæum ſuper hoc adagio fabulam huiuſmodi refert, in Rep. Naxiorum: Apud Naxios, locupletes quidem plerique vrbem habitabant, cæteri verò ſparſi per vicos agebant: In quodam itaque vico, cui nomen Leſtadæ, Telegoras habitabat prædiues ac nobilis, multæque apud plebem authoritatis. cui cum alij complures honores habebantur, tum præcipuè muneribus quotidianis ciuium honorabatur: adeò vt qui vendebant, ſiquis minoris liceretur quàm vellent, dicere ſoliti ſint, ſe malle dono dare Telegoræ, quàm tanti vendere. Quidam igitur adoleſcentes quum piſcem ingentem licitarentur, ac piſcator ex more diceret, ſe malle Telegoræ dono mittere, quàm tanti vendere: moleſtè ferentes eadem audire toties, ſimulata beneuolentia ad Telegoram adduxerunt emptum piſcem. Quem quum ille libenter accepiſſet, tum ipſum adorti ſunt, tum filias iam nubiles conſtuprarunt. Quod factum, indignè ferentes Naxij, arreptis armis inuadere conati ſunt adoleſcentes: tantáque hinc orta ſeditio, vt Lygdamis huius tumultus præfectus, pòſt arrepta tyrannide patriam oppreſſerit. Hactenus Ariſtoteles. At hæc non video quid ad prouerbium faciāt, niſi duo faciamus prouerbia, quorum hoc poſterius ſic efferatur, Citius Telegoræ donarim, quàm tanti vendam. Nam Athenæus indicat Ariſtotelem de prouerbio diſſeruiſſe. Videtur eſſe ſenarius, ſed inuerſo dictionum ordine perturbatus. Conſtabit ſi legas, σαπρὸς μέγας ἰχθὺς κακός.

Corpore prægrandi, ingenio nullo.

Ex Athenæo.

Telegoræ citius donarim.

E ſquilla non naſcitur roſa.

Prouerbiali figura dixit Theognis,

> Οὔτε γὰρ ἐκ σκίλλης ῥόδα φύεται, οὐδ' ὑάκινθος,
> Οὐδέ ποτ' ἐκ δούλης τέκνον ἐλευθέριον. id eſt,
> Non etenim è ſquilla roſa naſcitur, aut hyacinthus:
> Sed neque ab ancilla filius ingenuus.

Admonet adagium è probis parentibus naſci liberos probos, ex improbis improbos. Simili forma dixit Horatius in Odis,

> Neque imbellem feroces
> Progenerant aquilæ columbam.

Venuſtius erit, ſi ad indocti doctoris indoctum diſcipulum referatur, ad improbi nutritij improbum alumnum. Petri- [illegible]

Aquilæ columbā non gignunt.

net adagium ad illam claſſem, κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν, id eſt, Mali corui malum ouum. Et,

Οὐκ ἂν γένοιτο χρηστὸς ἐκ κακοῦ πατρός. id eſt,
Prolem probam haud pater progignet improbus.

Scilla quid. Eſt autem ſcilla herbæ genus non diſſimilis aloe, de qua multa Plinius diuerſis locis.

Non omnia poſſumus omnes. 94

Non omnia poſſumus omnes, apud Virgilium in pharmaceutria. Prouerbialis ſententia, qua vix tritiorem aliam reperies. Sumpta videtur ex Homero, apud quem Iliados ν. Polydamas ſic alloquitur Hectorem,

Ἀλλ' οὔπως ἅμα πάντα δυνήσεαι αὐτὸς ἑλέσθαι.
Ἄλλῳ μὲν γὰρ ἔδωκε θεὸς πολεμήϊα ἔργα,
Ἄλλῳ δ' ὀρχηστύν, ἑτέρῳ κίθαριν καὶ ἀοιδήν,
Ἄλλῳ δ' ἐν στήθεσσι τιθεῖ νόον εὐρύοπα Ζεὺς
Ἐσθλόν, τοῦ δέ τε πολλοὶ ἐπαυρίσκοντ' ἄνθρωποι. id eſt,
Haud quaquam poteris ſortiri omnia ſolus.
Nanque aliis diui bello pollere dederunt,
Huic ſaltandi artem, voce huic citharáque canendi.
Rurſum alij inſeuit ſagax in pectore magnus
Iuppiter ingenium, at multis eſt vtilis ille.

Item Odyſſeæ θ,

Οὕτως οὐ πάντεσσι θεοὶ χαρίεντα διδοῦσιν
Ἀνδράσιν, οὔτε φυὴν, οὔτ' ἂρ φρένας, οὔτ' ἀγορητύν.
Ἄλλος μὲν γάρ τ' εἶδος ἀκιδνότερος πέλει ἀνήρ,
Ἀλλὰ θεὸς μορφὴν ἔπεσι στέφει. id eſt,
Non ita cæleſtes tribuunt ſua dona quibuſuis,
Seu formam, ſiue ingenium, virélve loquendi.
Eſt etenim informis ſpecies cui contigit, atqui
Linguæ dote Deus penſat diſpendia formæ.

Euripides in Rheſo,

Ἀλλ' οὐ γὰρ αὐτὸς πάντ' ἐπίστασθαι βροτῶν
πέφυκεν, ἄλλῳ δ' ἄλλο πρόσκειται γέρας. id eſt,
Vt cuncta norit, nemini mortalium
Datum eſt: at alia dos adeſt alii viro.

Eodem pertinet quod ſcribit Theognis,

Παύροις ἀνθρώποις ἀρετὴ καὶ κάλλος ὀπηδεῖ.
Ὄλβιος ὃς τούτων ἀμφοτέρων ἔλαχεν. id eſt,
Sunt pauci, quibus iiſdem & virtus ſuppetit & res:
Fœlix cui ſimul hæc ſunt data ſorte deûm.

Vincere ſciebat Annibal, vti victoria neſciebat. Titus Liuius lib. 22. Non omnia eidem dii dederunt: vincere ſcis Hannibal, victoria vti neſcis. Videtur Liuius retuliſſe illud ex Iliados ψ,

—οὐδ' ἄρα πως ἦν
Ἐν πάντεσσ' ἔργοισι δαήμονα φῶτα γενέσθαι. id eſt,
—haud illud contigit vnquam, vt
Omnibus in factis callens appareat idem.

Huc pertinet & Pindaricum illud ex Nemeis,

Τέχναι δ' ἑτέρων ἕτεραι. id eſt,
Artes aliis aliæ.

Interpres oſtendit, illud Atticis prouerbii loco dictum fuiſſe,

Ἄλλαι δ' ἄλλων ἐπιτεχνήσεις. id eſt,
Aliæ aliorum inuentiones. Idem alibi,
Φυᾷ δ' ἕκαστοι διαφέρομεν, βιοτὰν λαχόντες, ὁ μὲν τά, τὰ δ' ἄλλοι.
Τυχεῖν δ' ἕν' ἀδύνατον εὐδαιμονίαν ἅπασαν. id eſt,
Natura differimus, vitam ſortientes, hic hanc, illam alii:
Porrò fieri non poteſt vt omnis fœlicitas vni contingat.

Idem Olympiorum hymno primo,

ἐπ' ἄλλοισι δ' ἄλλοι μεγάλοι. id eſt,
In aliis alii magni ſunt.

Idem expreſſius Encomio octauo,

ἄλλα δ' ἐπ' ἄλλοισιν ἔβαν ἀγαθῶν. πολλαὶ δ' ὁδοὶ
σὺν θεοῖς εὐπραγίας. id eſt,

Alia ad alium venerunt bona: ſed diis fauentibus multæ ſunt viæ fœlicitatis. Rurſus eiuſdem tituli hymno nono,

ἐντὶ γὰρ ἄλλαι ὁδῶν ὁδοὶ περαίτεραι,
μία δ' οὐχ ἅπαντας ἄμμε θρέψει μελέτα. id eſt,

Sunt enim aliæ viæ aliis efficaciores, ſed non omnes nos alet vnum ſtudium.

Multæ manus onus leuius reddunt. 95

Plurium induſtria, difficultatem minui. Vulgò circunfertur adagium, Multis manibus onus reddi leuius. Quo ſignificant etiam difficilia facilè confici, ſiquis nõ ipſe ſolus negotium aggrediatur, ſed in plures adiutores & auxiliatores partiatur. Sumptum eſt à tollendis oneribus. Videtur autem ea ſententia ab ipſa vſque antiquitate in noſtram ætatem demanaſſe. Legimus enim apud Heſiodum in opere cui titulus ἔργα καὶ ἡμέραι,

πλείων δὲ πλεόνων μελέτη. id eſt,
Plus poteſt & plurium induſtria.

Item Homerus Iliados μ,

Ἀλλ' ἐφομαρτεῖτε. πλεόνων δέ τι ἔργον ἄμεινον. id eſt,
Adſitis comites: multorum induſtria nanque
Plus pollet quàm paucorum.

Ad hoc reſpexit Euripides in Phœniſſis,

Εἷς δ' ἀνὴρ οὐ πάνθ' ὁρᾷ. id eſt,
Vir vnus autem nemo cuncta diſpicit.

Rurſum in Heraclidis,

Μία γὰρ χεὶρ ἀσθενὴς ἐν μάχῃ. id eſt,
Inualida pugna eſt vnicæ tantum manus.

Eodem pertinet quod alibi retulimus, εἷς ἀνὴρ οὐδεὶς ἀνήρ, id eſt, Vnus vir, nullus vir.

Proprij nominis obliuiſci. 96

Prouerbialis hyperbole, Proprii nominis obliuiſci, in hominem ſupra modum obliuioſum. *In prorſus obliuioſum.* Lucianus in Toxaride, θᾶττον γοῦν τὸ ὄνομα ἕκαστος αὐτῶν ἐπιλάθοιτο τοῦ πατρός. id eſt, Itaque citius fieret vt patris ſui nomen obliuiſceretur quiſque. Ouid.

Nominis ante mei venient obliuia nobis.

Vſurpatur & à diuo Hieronymo in epiſtola quadam. Plinius lib. hiſtoriæ mundi ſeptimo, inter ademptæ memoriæ exempla commemorat & Coruinum Meſſalam oratorem, qui nominis etiam proprii fuerit oblitus: Quum id defunctis etiam aliquot *Coruinus Meſſala nominis oblitus.* creditum ſit aliquandiu. Atque hinc mos priſcis, priuſquam rogo imponerent cadauera, nomen proprium inclamandi.

Sine Cerere & Baccho friget Venus. 97

Terentius in Eunucho, Verbũ hercle hoc verum eſt, ſine Cerere & Libero friget Venus. Dicũtur hæc ſub perſona Chremetis adoleſcentis ruſtici, qui ſobrius oderat meretrices, pòſt idem *Irritamenta libidinis.* potus non abhorreret. Cibus enim & potus irritamenta ſunt libidinis. Eleganter autem Cererem pro cibo, Bacchum pro vino, Venerem pro libidine dixit, continenter in figura perſiſtẽs. Nam illud ipſum verbum Friget, metaphoram habet, quam Donatus à picatione vaſorũ mutuo ſumptam autumat, quòd frigida pix non adhæreat. Frigida profectò nimiumque affectata interpretatio, quod quidem tanti viri pace dixerim, ſi modò illius eſt interpretamentum. Ardent amantes, & frigẽt quæ languent. Horatius,

Non enim poſthac alia calebo Fœmina.

Et frigent in vxores mariti, qui non admodum amant. Diuus Hieronymus Terentianã ſententiam craſſiore Minerua expli- *Libido, gaſtrimargiæ comes.* cans, Diſtento ventre diſtenduntur ea quæ ventri adhærent: ſignificans libidinẽ eſſe gaſtrimargiæ comitem. Peculiariter autem vinum irritat libidinem, ideoque Paulinæ literæ vetant ne vino inebriemur, quòd in eo ſita ſit libido. Euripides,

Οἴνου δὲ μηκέτ' ὄντος οὐκ ἔστιν Κύπρις. id eſt,
Abſente vino, nulla tunc adeſt Venus.

In græcorum Collectaneis ita lego,

Νεκρὸν ἀφροδίτη Διονύσου δίχα καὶ Δήμητρος. id eſt,
Mortua res Venus ſine Baccho & Cerere.

Cynicus apud Athenæum libro Dipnoſophiſtarum ſexto, refert eandem ſententiam his ferè verbis,

Ἐν τῷ κενῷ γὰρ γαστρὶ τῶν καλῶν ἔρως
Οὐκ ἔστι. πεινῶσι γὰρ ἡ Κύπρις πικρά. id eſt,
Nam ventri inani non ineſt formarum amor.
Amara Venus eſt ditta quos premit fames.

Ac mox ſubiicit carmen Euripidis, quod ille mutuatus ſit ab Achæo Satyrico,

Ἐν πλησμονῇ τοι Κύπρις, ἐν πεινῶσι δ' οὔ. id eſt,
Saturo Venus adeſt, famelico nequaquam adeſt.

Athenæus lib. Dipnoſoph. 1. diſtichon adducit eandem complectens ſententiam,

Ἐν πλησμονῇ γὰρ Κύπρις, ἐν δὲ τοῖς κακῶς
πράσσουσιν οὐκ ἔνεστιν ἀφροδίτη βροτοῖς. id eſt,
Saturis Venus adeſt: cæterum infœlicibus
Miſeriſque nulla adeſt Venus mortalibus.

Vinum, lac Veneris. Apud hunc ipſum lib. 10. Ariſtophanes vinum, lac Veneris appellat, quòd alat libidinem,

Ἡδύς γε πίνειν οἶνος, ἀφροδίτης γάλα. id eſt,
Vinum bibenti ſuaue, lac Cypriæ deæ.

Huc pertinet epigramma quod fertur incerto authore,

Ἔρωτα παύει λιμός. εἰ δὲ μή, χρόνος.
Ἐὰν δὲ μηδὲ ταῦτα τὴν φλόγα σβέσῃ,
Θεραπεία σοὶ τὸ λοιπὸν ἡ ἀρτάνη βρόχος.
Fames amorem ſedat: id ſi ſit minus,
Tempus medetur. ſin nec iſta extinguere
Flammam queant, tum reſtat vt funem pares.

Veneris ebria cœna. Idem intelligi voluit Apuleius, quum Veneri ebriam cœnam affingit, quum interim eſuriat Pſyche. Quanquam Ariſtoteles indicat, immodicam vini potionem inutiles reddere ad coitũ. Nam dilui vim ſeminalem, atque ob eam cauſam Alexandrum magnum in Venerem parum fuiſſe ſtrenuum, quòd eſſet vinoſus. Idque Theophraſtum dixiſſe narrat Athenæus.

Nauiges in Maſſiliam. 98

πλεύσειας εἰς τὴν μασσαλίαν. Scribit Athenæus libro duodecimo, Maſſilienſes vſqueadeo deliciis effœminatos olim fuiſſe, vt prouerbio dici conſueuerit, πλεύσειας εἰς τὴν μασσαλίαν, id eſt, Nauiges in Maſſiliam. Non explicat quidem ille prouerbii

Bouem in faucibus portat. 10

Βοῦν ἐπὶ γνάθοις φέρει. id eſt,
In faucibus portat bouem.

In edacem.
In edacem olim dicebatur, vt indicant Zenodotus & Suidas. Natum, vt conijcio, vel a Theagene athleta Thaſio, vel a Milone Crotoniata: quorum alter bouem ſolidum ſolus comedit, teſte etiam Græco epigrammate, tum autem Poſidippo apud Athenæum: alter vt narrat apud eundem Theodorus Hieropolites, in Olympijs taurum quadrimum humeris ſuſtulit, ac ſtadij ſpatio geſtauit, eúmque eodem die ſolus comedit. Cuius rei meminit & Aulus Gellius in Noctibus Atticis.

Bœotis vaticinare. 11

Βοιωτοῖς μαντεύεσαι. i. Bœotis vaticinare. Abominantis eſt ſermo, perinde vt dicimus, Hoſtibus iſta vaticinare.

capiti cane talia demens
Dardanio. Et,
Hoſtium vxores pueríque cæcos
Sentiant motus orientis Auſtri, &
Æquoris nigri fremitum, &c. Et,
Hoſtibus eueniant conuiuia talia noſtris.

In triſtia vaticinantem.
Aptius autem dicetur in eum qui triſtia vaticinatur: ſiquando precabimur vt ea in ipſius caput recidant. Zenodotus ab euentu natum ſcribit, Heraclidem allegans authorem. Olim, inquit, quum Thebani de belli euentu conſulerent oraculum, vates quæ tum Dodonę reſponſitabat, ait eos fore victores ſiquid impiè patraſſent. Itaque conſultorum quidā arreptā Myrtilam (nam id mulieris fatidicæ nomen) in lebetem aqua feruentem, qui forte ibi aderat, iniicit. Sunt qui narrēt [illegible] diuinum quendam Thebanis de belli ſucceſſu ſciſcitantibus, reſpondiſſe futurum vt quamplurimos vincerent, ſi prius quempiam è ducibus immolaſſent. At illos Bombum ipſum interemptum immolaſſe, atque hinc ortum prouerbium.

Arietem emittit. 12

Κριὸν ἐμβάλλει. i. Arietem obiicit. In rixæ pugnæque cupidum dicebatur. Antiquitus enim bellum ſuſcepturi, fecialem mittebāt: qui arietem adductum in hoſtium fines immitteret: hoc ſignificās pacto ciuitatem & agros illorum hoſtibus compaſcuos fore. Author Diogenianus.

Argenti fontes. 13

Diuitū faſtus.
Ἀργύρου κρῆναι λαλοῦσιν, i. Argenti fontes loquuntur. Hoc adagio notabantur ij qui ſtolide quidem atque indocte, ſed arroganter tamen & confidenter loquerentur, opibus videlicet ſuis freti. Vulgus enim diuitum dulci, vt ait Horatius, fortuna ebrium, hoc quoque putat ſuis diuitijs deberi, vt quicquid dixerint, id protinus velut eruditum omnes ſuſpiciant & approbent. Quod notans Flaccus, inquit,
[illegible] (contendere noli)
Stultitiam patiuntur opes. Item alibi,
Et quicquid volet, hoc veluti virtute paratum,
Sperauit magnæ laudi fore.
Huc pertinet & mimus ille neutiquam inuenuſtus,
Fortuna quem nimium fouet ſtultum facit.
Item illud ex Antiphane apud Stobæum,
Ὁ δὲ πλοῦτος ἡμᾶς, καθάπερ ἰατρὸς κακός,
Τυφλοὺς, βλέποντας παραλαβὼν, ποιεῖ ταχύ. id eſt,
Opes enim nos, ſicuti medicus malus,
Vbi receperint reddunt videntes ilico cæcos.
In eandem ſententiam Menander in ſeipſum lugente,
Τυφλὸν ὁ πλοῦτος, καὶ τυφλοὺς ἡμᾶς ποιεῖ τοὺς εἰς αὐτὸν βλέποντας. id eſt,
Cæcæ diuitiæ, atque eos qui ſe intuentur, cæcos reddunt.
Ruſum illud eiuſdem,
Ὑπερήφανον ποιεῖ γε παῖς λίαν τρυφή,
Ὅταν πλοῦτος ἐξ ἀέλπτων [illegible]
Εἰς [illegible] τὸν τρόπον. id eſt,
Nimis inſolens tum redditur laſciuia
Quoties opes qui poſſidet, mores repens
Mutat in alienos poſtinus contrarios.
Diximus alias, Fœnum habet in cornu. Felicitatis comes eſſe ſolet ferocia. Pindarus in Iſthmijs hymno tertio, εἴ τις ἀνδρῶν εὐτυχήσαις, ἢ σὺν εὐδόξοις ἀέθλοις, ἢ σθένει πλούτου, κατέχει φρασὶν αἰανῆ κόρον, ἄξιος εὐλογίαις ἀστῶν μεμίχθαι. i. Siquis vir fortunatus fuit, vel in glorioſis certaminibus, vel in opulētia obtinet (vt aiunt) magnificam ſaturitatem, dignus qui laudibus ciuium admiſceatur.

Paupertas timida.
Quadrabit in eos quoque quorum oratio, propter opū fiduciam, plus ſatis libera atque audax videbitur. Nam quēadmodum paupertas timiditatem adfert, itidem opulentia παῤῥησίαν, id eſt loquendi confidentiam, adducere ſolet.

Terram pro terra. 14

In erronem & vagum.
Γῆν πρὸ γῆς ἐλαύνεσθαι. Prouerbialis eſt figura in hominem exulem, erronem & incertis vagantem ſedibus. Ariſtophanes in Acharnenſibus,
Κἂν διώκοιμι γῆν πρὸ γῆς. id eſt,
Terram ante terram perſequi. Item alibi,
Ἐγὼ δὲ φεύγων γῆν πρὸ γῆς φοβούμενος. id eſt,
Solum at ego fugiens pro ſolo, trepidus metu.
Lucianus in Pſeudomante, Ἀλλ' ἔδει γῆν πρὸ γῆς ἐλαύνεσθαι. id eſt, Sed oportebat ad terram pro terra vehi. Apud Latinos ſolum vertere dicuntur qui exilij cauſa migrant alió. Alciphron in epiſtolis, Ἀπαναστὰς ὅπη ποτὲ γῆν πρὸ γῆς φεύξομαι μᾶλλον, id eſt, Demigrans quolibet fugiam potius, terram terra commutans. M. Tullius in epiſtolis ad Atticum, lib. 14. Hæc & alia ferre non poſſum. itaque γῆν πρὸ γῆς cogito. Significat ſe de fugiēdo cogitare.

Ne ad aures quidem ſcalpendas ocium eſt. 15

Prouerbialis eſt hyperbole, quum ne minimum quidem ocij ſupereſſe ſignificamus: dicimus neç tantillum vacui temporis eſſe quod ad ſcalpendas aures ſit ſatis. Lucianus in bis accuſato, Οὐδ' ὅσον κνήσασθαι τὸ οὖς, φασί, σχολὴν ἄγων, id eſt, Ac ne tantiſper ocioſus, vt aurem, ſicut aiunt, ſcalpere vacet.

Citius in naui cadens à ligno exciderit. 16

In rerum copiam immenſam.
Θᾶττον ἄν τις ἐν πλοίῳ πεσὼν διαμάρτοι ξύλου, id eſt, Citius alicui in nauigio cadenti lignum defuerit. Hyperbole prouerbialis qua tantam vbique copiam ſignificamus, vt quocunque te vertas occurrat quod quæris. Etenim quum nauis ipſa vndique ſit lignea, non poteſt non in lignum incidere quiſquis in ea cadit. Lucianus in bis accuſato, Ὥστε κατὰ τὴν παροιμίαν, θᾶττον ἄν τις ἐν πλοίῳ πεσὼν διαμάρτοι ξύλου, ἢ ἔνθα ἂν ἀπίδῃ ὁ ὀφθαλμὸς, ἀπορήσει φιλοσόφου, id eſt, Itaque, iuxta prouerbium, citius fiet vt in naui lapſus, non incidat in lignum, quàm vt quocunque aſpexerit oculus, philoſophum deſideret. Taxat Lucianus philoſophorum turbam tantam, vt omnia vbique plena videātur, nec liceat effugere.

Epiſcythizare. 17

Meracius bibere.
Ἐπισκυθίζειν, Lacedæmoniorū adagio dicitur, pro eo quod eſt, vinum merum intemperantius bibere. Et Achæus in Æthone Satyrico σκυθιστὶ πιεῖν, ſiue, vt in quibuſdam exemplaribus legitur, σκυθιστὶ πιεῖν dixit, pro eo quod eſt ἀκρατοποτεῖν, hoc eſt, meracius bibere. Athenæus libro decimo Dipnoſophiſtarum, ex Herodoto & Chamæleonte authoribus refert Cleomenem regem Spartanum cum Scythis agentem conſuetudinem, & illorū ἀκρατοποσίαν (id eſt meripotationem) imitantem, in inſaniam verſum fuiſſe. quemadmodum interpretantur Spartani. Locus eſt apud Herodotum lib. 6. cui titulum fecit Erato, addens hinc natum apud eoſdem Spartanos vulgare dictum: vt ſiquando velint ζωρότερον πιεῖν, hoc eſt intemperantius bibere, dicant, ἐπισκύθισον, hoc eſt, minimum infundito aquæ: pro eo quod dicendum erat, ἐπίχεον, id eſt, infunde aquam. Apud eundem libro vndecimo, Hieronymus Rhodius docet σκυθίσαι dictum pro μεθύσαι: & Athenæus dubitat vtrum à Scythis ſcyphus, id eſt poculi genus, habeat nomen: vt σκύφος dictum ſit quaſi σκύθος. nam vocem ſic immutatam oſtēdit apud autores extare. Quin & illud addit, Lacedæmonios, quum ſentirent barbaros Aſiaticos omnia dolis agere, vice Thimbronis eò legaſſe Dercyllidam: quòd is nihil haberet ſynceritatis Laconicæ, ſed ingenium ſubdolum ac ferum: exiſtimantes huic non poſſe dari verba. quem ob id σκύθον appellarunt Lacedæmonij, quaſi σκύφον.

Scythica potatio.
Scythæ autem & Thraces ἀκρατοπόται vocantur, id eſt meribibi: vnde plerunque conuiuia illorum ſanguinolenta ſunt & tumultuoſa. Apud eundem Anacreon, ni fallor, ἀκρατοποσίαν, σκυθικὴν πόσιν appellat. quòd Callimachus verbo compoſito dixit ζωροποτεῖν. Atque vtinam hic mos plus quàm barbaricus intra Scytharum ac Thracum fines conſtitiſſet, nec ad nos vſque dimanaſſet. Non enim ſolum bibimus intemperanter, verumetiam cogimus alios ad bibendum: & recuſantem ferro adorimur. quum inhumanius penè ſit cogere ad bibendum qui non ſitiat, quàm ſitientem ſubmouere à potu: quemadmodum eleganter apud Athenæum libro decimo dixit Sophocles,
τὸ πρὸς βίαν πίνειν ἴσον κακὸν πέφυκε τῷ διψῆν βίᾳ. id eſt,
Cogi ad bibendum, non minus graue eſt malum,
Quam ſi quis acrem perpeti cogat ſitim.
Commode deflectas licebit ad cuiuſuis rei intemperantem & immodicum vſum.

Vinum caret clauo. 18

Ebrietas incōſiderata.
Athenæus eodem libro de potationibus differens, huiuſmodi prouerbium eleganter vulgo dici ſolere ſcribit, τὸν οἶνον οὐκ ἔχειν πηδάλια, id eſt, vinum nō habere clauum: propterea quòd ebrietas nihil conſulte neque moderate vel dicit vel facit. obruitur enim ratio, quæ claui vice ſobrios moderatur ac gubernat. Huc pertinet Ouidianum illud,
Nox & amor vinúmque nihil moderabile ſuadent.
Illa pudore vacat: Liber Amórque metu.
Non illepidum eſt quod apud Athenæum lib. 11. refert Xenophon, apud Perſas fuiſſe vetitum ne προχοΐδας inferrent in conuiuium. Id apparet fuiſſe vaſculi genus, quo vinum è cratere minutim effunderent in cyathum: Id factum eſt, ne ſupra modum bibentes, & animi & corporis viribus deſtituerentur: & addit eum morem adhuc apud illos ſeruari. nec enim inferri prochoïdas: ſed nihilo ſecius tantum illos bibere, [illegible]

οἱ γέροντες, καὶ οὐκ ἐκφέρονται, ὅταν μηκέτι δύνωνται ὀρχούμενοι ἐξιέναι, id eſt, Pro eo quod non inferuntur prochoides, ipſi efferuntur poſteaquam non amplius poſſunt exire ſaltantes. Itaque vinolentia nullis minus ignoſcenda eſt quàm qui Reipublicæ clauum moderantur, hoc eſt regibus & magiſtratibus. Et Diuinæ literæ vetant vinum dari regibus. Nec vinum nec ſomnus conuenit aſſidentibus clauo: ſed interdum nulli magis indulgent vino ſomnóque.

Vinum ſenem etiam vel nolentem ſaltare compellit. 19

Ac rurſus ibidẽ hoc item carmen prouerbio iactatũ ſcribit.

Οἶνος ἀνώγει γέροντα καὶ οὐκ ἐθέλοντα χορεύειν, id eſt,

Vina ſenem, vt nolit, cogunt ductare choreas.

Admonet nihil eſſe tam ineptum, neque tam alienum, ad quod non incitet ebrietas. Subiicit & aliud carmen non diſſimilis ſententiæ,

Vinum de-mentat ſapientes.

Οἶνος καὶ φρονέοντας ἐς ἀφροσύνην ἀνεκούφισε. id eſt,

Inſanire facit ſanos quoque copia vini.

Idem libro quarto Dipnoſophiſtarum adducit prouerbium ex Eripho quodam comœdiarum ſcriptore:

Λόγος γάρ ἐστ' ἀρχαῖος, οὐ κακῶς ἔχων,

Οἶνον λέγουσι τοὺς γέροντας, ὦ πάτερ,

Πείθειν χορεύειν οὐ θέλοντας. id eſt,

Rectè vetuſto dicitur prouerbio,

Quòd vina ſenibus perſuadent, ô pater,

Vti velint nolint, choreas ductitent.

Vino repueraſcere.

Huc pertinet illud Platonis libro de legibus primo, Οὐ μόνον ὡς ἔοικεν, ὁ γέρων δὶς παῖς γίγνοιτ' ἄν, ἀλλὰ καὶ ὁ μεθυσθείς. Itaque vt videtur, non ſolum ſenex fuerit bis puer, verumetiam temulentus. Item Horatius,

Quod me Lucanæ iuuenem commendet amicæ.

Ranis vinum præminiſtras. 20

Βατράχοις οἰνοχοεῖς. id eſt, Ranis vinum infundis. In eum dicebatur qui id miniſtraret, quo nihil eſſet opus ei cui exhiberetur: veluti ſiquis apud indoctos multa de philoſophia diſſerat. Ranis enim nihil opus vino, aqua paluſtri magis gaudentibus. Explicatur adagium à Zenodoto, Suida, Diogeniano. Pherecrates apud Athenæũ in Coriano, Ἔῤῥ' ἐς κόρακας, βατράχοις οἰνοχοεῖν σε δεῖ. id eſt, Abi in malam rem, ranis pocillari te oportuit. Obiurgat enim pincernam, quòd quatuor vini cyathis duos infuderit aquæ. Vnde licet conijcere, prouerbium in hos quoque cõuenire qui vinum immodica diluunt aqua: ita vt aquam, non vinum bibere videantur, ranarum ritu.

Ouo prognatus eodem. 21

Fortaſſis ſimpliciter dictum eſt ab Horatio,

Ouo prognatus eodem.

Caſtor & Pollux.

Quandoquidem ad fabulam reſpicit Ledæ, quæ grauida ex Ioue in cygnum conuerſo, ouum peperit: vnde gemini prognati Caſtor & Pollux. Id ouum Pauſanias in Laconicis refert oſtendi apud Lacedæmonios ſuſpenſum tænijs à teſtudine tẽpli. Verum ſiquis hoc dictum reflectat ab iiſdem natos parentibus, aut ab eodem eruditos præceptore, aut ita conſimilibus ingenijs, vt eodem ouo nati videri poſſint: nihil æque fuerit prouerbiale. veluti ſi dicas, Vultus, ingenium, mores, facta, ac prorſus omnia ſic huic cum hoc conueniunt, vt iures eodem prognatos ouo. Ariſtoteles lib. De generatione animalium quinto, oſtendit id iuxta naturam fieri, vt ex eodem ouo duo pulli naſcantur: & quidem perfecti, ſi vitelli membrana dirimantur. Iidẽ ſi cohæreãt & cõfundantur, fœtũ edi monſtroſum.

De curru delapſus. 22

In eum, qui aberrat ab inſtituto.

Ἐξ ἁμάξης πεσών. i. De curru delapſus. In hodiernũ quoque vulgò durat adagiũ, in eum qui oblitus propoſiti, aliò ſe trãsfert, aut qui in ſentẽtia labaſcit: vt De curru delapſus dicatur; quẽadmodum Ab aſino delapſus. Ariſtoph. in Ranis,

Ἐξ ἁμαξῶν πεσὼν φρενῶν. id eſt,

Animus à curru decidens. hoc eſt, aberrãs ab inſtituto. Natum apparet à fabula Phaethontis, quem ferunt curru excuſſum. Siquidem animus, velut auriga corporis eſt, & corpus ceu vehiculum. Eſt & apud Platonẽ de animabus è cœlo delapſis, quòd curribus ſuis eſſent excuſſæ.

Numerus. 23

In homines nihili.

Homines nullius bonæ rei, numerus prouerbio dicuntur, etiam idiotis horum temporum. Ariſtophanes in Nebulis,

— ὄντας λίθους

Ἀριθμὸν, πρόβατ' ἄλλως, ἀμφορῆς νενησμένους. Horatius,

Nos numerus ſumus, & fruges conſumere nati.

Tranſlatum videri poteſt à calculis, ad nihil aliud vtilibus niſi ad numerum. Anacharſis, Plutarcho teſte, taxauit Athenienſes, qui nummis ad rationem duntaxat vterentur. Quanquam mihi magis arridet vt ita numerus dicatur quemadmodum dicunt ἱστορῶν ἀριθμοῦ ἐξέρχεσθαι, & εἷς τῶν πολλῶν. i. vnus è plebe. Ita Flaccus. 1. Serm. —ſum paulo infirmior, vnus Multorum: etiam Græcam exprimens figuram. Et Seneca libro primo, Epiſtola decima, Iſte homo non eſt vnus è populo. Inſignes nominantur. Qui nihil habent inſigne, turba ſunt, & numerantur tantum. Vnde Flaccus, Nos numerus ſumus. Et Virgilius, —cadit & ſine nomine vulgus.

Summis vti velis. 24

In captantes omnem occaſionem.

Ἄκροις χρῆσθαι τοῖς ἱστίοις. i. Summis vti velis, Prouerbiali metaphora dicuntur qui maximo conatu adnituntur, atque incumbunt: aut qui omnem captant occaſionem. Mutuò ſumptum à nautis, quibus mos eſt velum in altum tollere, quo currant celerius. Ariſtophanes in Ranis,

Ἄκροισι χρώμενος τοῖς ἱστίοις, id eſt,

Vtens ſupremis carbaſis.

Pindarus in Nemeis hymno quinto, Δίδου φωνὰν, ἀνὰ δ' ἱστία τεῖνον πρὸς ζυγὸν καρχασίου. i. Da vocem, ſurſum autem tende vela ad ſummum antennæ iugum. Vt cuique res ſunt ſecundæ aut aduerſæ, ita velum in altum tollitur.

Summum cape, & medium habebis. 25

— ἄκρον λαβὲ, καὶ μέσον ἕξεις. id eſt,

Summa cape, & medio potieris.

Rem attentius expendendam.

Hemiſtichium carminis heroici. Vbi quid obſcurius & perplexius dictum ſignificabant, admonentes rem attentius expendendam, hoc prouerbio conſueuerant vti. Zenodotus hinc natum tradit, Æginetis patria pulſis, de quærenda ſede conſulentibus oraculum, reſponſum eſt hoc ænigmate, ἄκρον λαβὲ, καὶ μέσον ἕξεις. atque illos, cacumine quodam montis occupato, circa medium incoluiſſe. Poteſt & in hanc accommodari ſentẽtiam, vt admoneamur ad res ſummas & egregias eniti, ſic enim futurum vt ad mediocritatem perueniamus. Summum animo deſtinandum, vt ſaltem modicis potiamur. Fit enim plerunque neſcio quo modo, vt exitus citra ſpem & ſcopum præſtitutum conſiſtant.

Iniquum petendum, vt æquum feras. 26

Huic affine quod recenſet Quintilianus Inſtitutionum oratoriarum lib. 4. Nec omnino ſine ratione eſt quod vulgò dicitur, Iniquum petendum, vt æquum feras. A negotiatoribus ductum videri poteſt, qui callidè merces longè minoris licentur & multo pluris indicant quàm pro dignitate, quo precium ſaltem æquũ accipiant. Non fugit hæc ſententia Syrum illum Terentianum in Adelphis, quum Sannionem lenonem aſtu tractãs, poſtulat vt puellam Aeſchino dimidio pretii tradat: atque hac arte efficit vt leno ſortẽ ſolidã percupidè & rogans etiam accipiat. Iactatur & vulgò prouerbium huiuſmodi. Qui annititur vt auream quadrigam ſibi comparet, vnam certè rotam aſſequetur. Equidem arbitror huc alluſiſſe Senecam libro De beneficiis ſeptimo, Quæ, inquit, ideo petimus vltra modum, vt ad verum ſuum redeant. Quum dicimus, meminiſſe nõ debet, hoc volumus intelligi, Prædicare nõ debet, nec iactare, nec grauis eſſe. Pulchrè Seneca depinxit naturam hyperboles.

Mercatorum mos.

Ad ambas vſque aures. 27

Μέχρι τῶν ἀμφωτίδων. i. Vſque ad aures ambas impleri dicuntur qui ſupra modum ingurgitant ſeſe. Sumpta metaphora à vaſculis ad anſas vſque impletis. Extat apud Suidam.

Seruilis capillus. 28

In agreſtes, & inelegantes.

Ἀνδραποδώδη τρίχα ἐν τῇ ψυχῇ ἔχειν. i. Seruilem capillũ pre ſe ferre, dicuntur qui agreſtibus & inelegantibus ſunt moribus. Inde ductum, quòd Athenis ſerui manumittendi capitis pilos deradebant. Plato ſcribit in Alcibiade, quoſdam ſeruiles pilos in animo geſtare, indoctos & ſtupidos ſignificans. Citantur apud Suidam hæc ex authore neſcio quo, πολλῶν συνειλεγμένων ἀνδρῶν οὐδὲ τὰ πάθη κατεσταλμένων, ἀλλ' ἔτι τὴν ἀνδραποδώδη τρίχα, φασὶν, ἐπιφερομένων. i. Multis collectis viris, neque compoſitis affectibus, ſed qui ſeruilem, vt aiunt, capillum adhuc præ ſe ferrent. Plinius libro 11. capite 37. rem prodigioſam tradit, homines quoſdam hirſuto corde naſci. Pliniana verba ſunt hæc, Hirto corde gigni quoſdam homines produnt, nec alios fortiores eſſe induſtria: ſicut Ariſtomenem Meſſenium, qui trecentos occidit Lacedæmonios, ipſe conuulneratus & captus, ſemel per cauernam latomiarum euaſit, anguſtos vulpium aditus ſequutus: iterum captus, ſopitis cuſtodibus ſomno, ad ignem aduolutus lora cũ corpore exuſſit. Tertiò capto Lacedæmonii corpus diſſecuere cauſa videndi, hirſutũmque cor repertum eſt.

Hirſuto corde homines.

Amyris inſanit. 29

In conſultò inſanientem.

Ἄμυρις μαίνεται, id eſt, Inſanit Amyris. Allegoria prouerbialis, qua rectè vtemur vbi quis ſub inſaniæ prætextu rebus ſuis conſulit. Aut vbi quis ſolus periculum proſpiciens, in tempore ſibi cauet, creditus interim vulgò deſipere: deinde rerum euentus docet illum vnum ſapuiſſe. Vt hæc ſit vox velut opprobrãtis ſocordiam iis qui ſibi non proſpexerint maturè: neque ſapere cœperint, niſi accepto vulnere. Zenodotus ab hiſtoria natum ait huiuſmodi, Quum Sybaritæ florerent opibus, quendam Delphos amandarunt qui de rerum ſuarum ſucceſſu ſciſcitarentur oraculum: Reſponſum eſt, Euertendam Sybaritarum fortunã, vbi plus honoris habere cœpiſſent hominibus quàm diis. Euenit deinde vt ſeruus à domino vapulans,

nequicquam ad deorum aras confugiſſet: pòſt ad heri monumentum confugiens liberaretur à plagis, vt alibi dictum eſt. Quod ſimulatque conſpexiſſet Amyris, collectis rebus ſuis, in Peloponneſum demigrauit, reliquis interim Sybaritis hominẽ velut inſanum ridentibus. Poſtea idem ob fictam inſaniã miraculo fuit, & prouerbio locum fecit. Citatur ab Euſtathio in ſecundo Iliados libro. citatur autem ex Pauſaniæ rhetorico dictionario. Addit, quoſdam Thamyrim hunc appellare, quoſdã Amyrim, abiecto theta. Solet autem more hominum euenire, vt vati tum demum habeatur fides, ac laudetur, poſteaquam ipſis iã premimur malis. Proinde Caſſandra in tragœdia quapiam loquitur ad hunc modum, citante Plutarcho,

Thamyris, amyris.

> Καὶ μὴ μαθοῦσι πρὶν κακοῖσι κύρσαι
> Σοφὴ κέκλημαι, πρὶν παθεῖν δὲ μαίνομαι. id eſt,
> Sapiénſque dicor his malum qui ſentiunt:
> Porrò antequam illud ſentiant, inſanio.

Sophocles, Laudiceni. 30

Qui ad oſtentationem dicebant aut recitabant, vulgato cõuitio Sophocles & Laudiceni dicebantur adagium natum, vt apparet, ætate Plinii minoris: cuius verba paulo altius repetemus, quo planius prouerbii ſententiam intelligere liceat. Nam in epiſtola quadam, adoleſcentium quorundam ridiculam in agendis cauſis arrogantiam & ambitionem taxans, ſic ait. At hercule ante memoriam meam ita maiores natu ſolent dicere, ne nobiliſſimis quidem adoleſcentibus locus erat, niſi aliquo conſulari producente. tanta veneratione pulcherrimum munus colebatur. Nunc refractis pudoris & reuerentiæ clauſtris, omnia patent omnibus: nec inducuntur, ſed irrumpunt. Sequuntur auditores actoribus ſimiles, conducti & redempti mancipes. Conuenitur à conductis & redemptis in media baſilica, vbi tam palàm ſportulæ quàm in triclinio dãtur. Ex iudicio in iudicium pari mercede tranſitur. Inde iam non inurbane, σοφοκλεῖς, ἀπὸ τοῦ σοφῶς καλεῖσθαι, vocãtur. Iiſdem Latinum nomen impoſitum eſt, Laudiceni. Hactenus Plinius. Vtroque verbo notantur qui facundi dici malebant & videri, quàm eſſe. Sophocles enim Græce dicitur ἀπὸ τοῦ σοφὸς τε, κλεινὸς. At illi dedita opera perperã interpretabantur ἀπὸ τοῦ σοφοὺς καλεῖσθαι. id eſt, ab eo quòd ſapientes vocarentur. In hoc igitur eſt alluſio feſtiua ad poetæ tragici nomen: in Laudiceni vocabulo ad gentis nomen alluditur.

Qui facundi dici malunt, quàm eſſe.

Quot ſeruos habemus, totidem habemus hoſtes. 31

Macrobius in cœnis Saturnalibus, Vnde putas arrogantiſſimum illud manaſſe prouerbium quod iactatur, Totidem nobis hoſtes eſſe quot ſeruos? Non habemus illos hoſtes, ſed facimus. Meminit & Seneca epiſtola quadrageſimaſeptima: cuius verba ſublegiſſe videtur Macrobius, vt eſt omnium authorum vere fucus. Admonet adagium nequid fidamus illis, néve ex animo nobis amicos arbitremur qui nos metu colunt. Admonet idem Plato libro De legibus 6. propterea quòd ſeruorum animus nequaquam integer ſit ſed mentis dimidium iis ademerit Iupiter, Homero teſte, quos ſeruituti fecit obnoxios. Verus autem amor, libertatis eſt alumnus: odit verò quiſquis metuit. Vnde genuinum quoddam odium inſitum videtur ſeruis in dominos. Quadrabit & in principes tyrannidem in ſuos exercentes. Verba Platonis ſunt hæc, Οὐδὲν ὑγιὲς ψυχῆς δούλης. οὐδὲ πιστεύειν οὐδέποτε τῷ γένει τὸν νοῦν κεκτημένον. ὁ δὲ σοφώτατος ἡμῖν τῶν ποιητῶν φησὶν,

Macrobius, autorum omnium fucus.

Dimidiũ mentis, Iupiter ſeruis ademit.

Odium ſeruorũ, in dominos, vnde.

> Ἥμισυ γάρ τε νόου ἀπαμείρεται εὐρύοπα Ζεὺς
> Ἀνδρῶν, οὓς ἂν δὴ κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλῃσι. id eſt,

Nihil enim integrum neq; ſanum habet animus ſeruilis. nam nihil oportet credere his hominem qui ſapiat. Siquidem poëta doctiſſimus ait,

> Dimidio mentis depriuat Iuppiter illos,
> Seruilis quoſcunque viros ſors ceperit vnquam.

Ad hunc modum referuntur à Platone. Cæterùm aliter habentur apud Homerum Odiſſeæ ρ, nimirum hunc in modum,

> Ἥμισυ γάρ τ᾽ ἀρετῆς ἀποαίνυται εὐρύοπα Ζεὺς
> Ἀνέρος, εὖτ᾽ ἄν μιν κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλῃσιν.

Aſinius Capito apud Feſtum Pompeium (nam is quoque prouerbii facit mentionem) exiſtimat hominum errore perperam fuiſſe pronuntiatum, propterea quòd veriſimilius ſit ſic eſſe dictum initio, Quot hoſtes, tot ſerui. Quòd capti victique ad ſeruitutem adducebantur: vnde etiam dicta mancipia.

Mancipia.

Vocatus atque non vocatus Deus aderit. 32

Oraculum olim Lacedæmoniis redditum abiit in prouerbium, Καλούμενός τε κἄκλητος θεὸς παρέσται. id eſt, Vocatus & inuocatus Deus aderit. Vſus erit vbi quid ſignificabimus, etiam non acceritum neque curatum, tamen euenturum, velimus nolimus: puta ſenectam, mortem, malefactorum pœnam. Horatius huc alluſit in Odis,

Euenturum, velimus nolimus.

> Nec ſatelles Orci
> Callidum Promethea
> Reuexit, auro captus hic ſuperbum
> Tantalum, atque Tantali
> Genus coercet, hic leuare functum
> Pauperem laboribus,
> Vocatus atque non vocatus audit.

Fortaſſis reſpexit huc & Terentius in Eunucho, Vt vocato mihi atque inuocato ſit locus ſemper.

Influit quod exhauritur. 33

Ἐπιρρεῖ τὸ ἐξαντλούμενον, id eſt, Affluit quod exhauritur. Vbi quis fruſtra ſumit operam in re quapiam. Lucianus in Sectis, Ἐπιρρεῖ κατὰ τὴν παροιμίαν, τὸ πρᾶγμα ἐξαντλούμενον, ἐς τὸ ἔμπαλιν ἢ τὸν Δαναΐδων πίθον. id eſt, Influit, iuxta prouerbium, negotiũ, dum exhauritur, atque diuerſum quiddam accidit atque in Danaidum dolio. De philoſophiæ ſtudio loquitur, in quo quantumlibet operæ ſumpſeris, nunquam tamen deeſt quod te laboribus exerceat, & labor laborem ferit: & iuxta Sophoclem,

Studium philoſophiæ, quale.

> Πόνος πόνῳ πόνον φέρει. id eſt,
> Labore laborem fert labor.

Zenodotus carmen prouerbiale recenſet huiuſmodi,

> Ἀλλὴν μὲν ἐξήντλησα, ἡ δ᾽ ἐπεισέρρει. id eſt,
> Exhauſimus quidem illam, at influit altera.

Sumptum à nautis, naui pertuſa fruſtra ſentinam exhaurientibus: tantum humoris accipientibus fiſſuris, quantum ab illis educitur. Videtur ad hanc parœmiam alluſiſſe Plato libro De legibus ſeptimo, Τί οὖν πολὺ αὔξησιν ἐπιρρεῖ, id eſt, Quid igitur multum augmentum quum affluat? Quem ſanè locum adducit Athenæus libro Dipnoſophiſtãn quinto, Κατὰ γὰρ αὐτὸν δὴ τὸν Πλάτωνα, ἐπιρρεῖ δὴ ὄχλος μοι τοιούτων Γοργόνων. id eſt, Siquidem iuxta ipſum iam Platonem, affluit mihi turba taliũ Gorgonum. Seneca libro De ira ſecundo, Nunquid ille, cuius nauigium multam vndique laxatis compagibus aquam trahit, nautis ipſiſque nauigio iraſcitur? Occurrit potius, & aliam excludit vim, deinde aliam egerit: manifeſta foramina præcludit, latentibus & ex occulto ſentinam ducentibus, labore continuo reſiſtit: nec ideo intermittit, quia quantum exhauſtum eſt ſubnaſcitur. Apud Athenæum libro quarto, quum in conuiuio poſt lentem rurſus aliter cocta lens apponeretur, quidam alludens ad prouerbium, ait,

> Καὶ τὴν μὲν ἐξήντλησα φακῆν, ἡ δ᾽ ἐπεισέρρει. id eſt,
> Exhauſeramus lentem, at influit altera.

Non diſſidet ab illo, τὸ τρυπητὸν πιθον ὑδροφορεῖν.

Tibicinis vitam viuis. 34

Αὐλητοῦ βίον ζῇς, id eſt, Tibicinis vitam viuis. In eum iaciebatur, qui lautè quidem, ſed alieno viueret ſumptu. Tibicines enim, quoniam in ſacris olim adhibebantur, adeſſe ſolebant & in cœnis illis pontificalibus, idque immunes. De hoc hominũ genere, ni fallor, loquitur Ariſtoteles, quærens in problematis, quàobrem τεχνῖται Διονυσιακοὶ, id eſt, artifices Bachanales, vix vnquam bonæ frugis eſſe conſueuerint. Reddit autem triplicẽ rationem: Siue quòd neceſſariis artibus magnam vitæ partem occupati, non dant operam philoſophiæ præceptis: Siue quòd aſſidue in deliciis ac voluptatibus vitam agunt. Siue quòd egeſtas etiam ipſa ad vitia propellit. Problema refertur à Gellio, lib Noctium Atticarum 20. De tibicinibus, qui Roma Tibur receſſerant, narrat T. Liuius primæ decadis lib. 9. Poſteaquam perpelli nequibant, inquit, conſilio haud abhorrente ab ingeniis hominum, eos aggrediuntur. Die feſto alij alios, per ſpeciẽ celebrandarum cantu epularum, inuitãt: & vino, cuius auidum ferme genus eſt, oneratos ſopiunt, atque in plauſtra ſomno victos coniiciunt, ac Romam deportãt. Nec prius ſenſere, quàm plauſtris in foro relictis, plenos crapulæ lux eos reliquit. Refertur à Diogeniano & Suida. Muſicè viuere dixit Plautus, pro eo quod eſt, voluptariam & ocioſam agere vitam. Huc reſpexit Terentius, Vide ocium & cibus quid faciat alienus. Item Alexis apud Athenæum in Commorientibus,

Vita tibicinũ, qua.

Dionyſiaci artifices.

Muſicè viuere.

Ocium & cibus alienus.

> Οὕτω τι τὰ ἀλλότρια ἐσθίειν ἐστὶ γλυκύ.
> Vſqueadeò dulce eſt deuorare non tua.

Et illud apud eundem, Theopompi,

> Εὖ γ᾽ εἶπεν τ᾽ ἄριστον ὃ καλῶς ἔχει,
> Τἀλλότρια δειπνεῖν τὸν καλῶς ἀπολείψοντα.
> Sane eleganter dixit hoc Euripides,
> Felicem eum eſſe, aliena qui vſque cœnitet.

Scytharum oratio. 35

Scytharum feritas apud Græcos in prouerbiũ ceſſit, vt quicquid agreſte, quicquid barbarum ac ſæuum intelligi vellent, id Scythicum appellarent. Eſt apud Lucianum cum aliis aliquot locis, tum in meretricio dialogo Chelidonij & Droſæ, τὰ μὲν ἄλλα ἀπὸ σκυθῶν ἐστι. id eſt, Reliqua quidem, Scytharũ oratio. Sentit, in calce literarum fuiſſe quiddam mitius dictum, reliqua nihil præ ſe ferre humanitatis. Quidam inde natum exiſtimant, quòd Scythæ Dario regi nihil aliud reſpõderint, quàm κλαίειν, id eſt, vt ploraret. Quæ quidem ipſa etiam vox in prouerbium abiit, vt plorare iubeamus quos contemnimus. Aelianus in epiſtolis, Ἐγὼ σοι δίδωμι ἀπὸ Σκυθῶν λεγομένην ἀπόκρισιν, αὕτη, Ἐγὼ μαίνομαι καὶ φρονῶ, καὶ μισῶ τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, id eſt, Itaque Scytharum, ſicuti vocant, reſponſum hoc tibi ſit, Ego inſanio & ſapio, & odi mortalium genus. Diogenes

Scythicum pro barbaro.

Laertius

Anacharſis.

Laertius in Vitis philoſophorum putat hoc prouerbium natum eſſe ab Anacharſidis aſperitate. Nam Scytha natus, inter celebres philoſophos habitus eſt Athenis. Sed vero proximum eſt quod refert Athenæus libro duodecimo, Scythas olim opibus ac deliciis florentes, in tantam veniſſe ferociam, vt quoſcunque populos adiiſſent, ſummas nares viris amputarent, horum mulieres Thracum vxoribus corpora ſubulis pungerent denique cunctis ſub illorum dominatu lachrymoſa fuerit ſeruitus, vt in poſteros deriuatum ſit prouerbium, ἡ ἀπὸ Σκυθῶν ῥῆσις, id eſt, Scythica iuſſio, ſiue præſcriptio: & ἀποσκυθίσαι dicatur ferro cæſariem amputare. quod præter Athenæum indicat & Stephanus. denique σκυθρωπὸς & σκυθρωπάζειν pro toruo triſti, auſtero ac truculento, ab eius gentis moribus dictum videtur: & σκύζεσθαι iraſci quod ea gens ſit ſupra modũ iracunda.

Scytharum ferocitas. *Ἀποσκυθίσαι.* *σκυθρωπὸς & σκυθρωπάζειν.*

Accipit & glebam erro. 36

--Δέχεται καὶ βῶλον ἀλήτης. id eſt,
Accipit & glebam erro.

Hemiſtichium carminis heroici, dici ſolitum in eos qui nihil grauantur aut aſpernantur: ſed quicquid datur, quantumlibet puſillum, id boni cõſulunt. Neque intempeſtiue dicetur etiam in illos, qui rerum inopia laborantes, quiduis vndecunque libenter accipiunt, donec ad fortunam commodiorem emergãt. Originem adagionis ad huiuſmodi caſum referunt. Aletes quidam Corintho pulſus, adhortante oraculo tentauit ſi poſſet in patriam redire. Atque interim ruſtico cuipiam factus obuius, cibum mendicauit. Ille ludibrij opinor cauſa, glebam ex agro ſublatam porrexit. Aletes eam tanquam fœlix omen accipiens, effatus eſt,

Aletes.

Δέχεται καὶ βῶλον ἀλήτης.

Huius Aletæ mentionem facit & in Corinthiacis Pauſanias. Plutarchus in Problematibus haud omnino diſſimilem hiſtoriam recenſet, vnde prouerbium ortum videri queat. Ænianes, inquit poſt ſedes iam ſæpius aliunde aliò tranſmutatas, tandem in agrum Inacho vicinum deſcenderunt: quem id temporis Inachienſes & Achæi obtinebant. Oraculum autem proditum erat, ſi in agrum eos recepiſſent, futurum vt veteres incolæ pellerentur: noui verò, ſiquid à volentibus accepiſſent, agrum retinerent. Temo quidam igitur inter Ænianes vir ſolers & cautus, ſumpta pera, mendici habitu ad Inachienſes acceſſit. Ibi quum per riſum & contumeliam rex mendicanti cibum, ceſpitem dediſſet, in peram coniecit: ac velut eo contentus, ſtatim è cõſpectu ſe ſubduxit: nec præterea quicquam rogauit. Seniores tum rei nouitate, tum oraculi recordatione ſubmoniti, rege adito cenſent hominem neutiquam eſſe negligendum, nec è manibus omittendum. Quod vbi ſenſiſſet ille, fuga ſibi conſuluit: vocatáque protinus hecatombe, & Apolline inuocato, fortim abiit. Poſtea cõgreſſi prælio Ænianes, pulſis Achæis & Inachienſibus, illorum agros occupauerunt. Hæc ferme Plutarchus. Itaque competet in illos quoque, qui magnum quiddam molientes, quiduis & patiuntur & faciunt, vt voti ſui compotes aliquando fiant.

Ænianum hiſtoria.

In eos, qui patiuntur quiduis dum voti compotes fiăt.

Stentore clamoſior. 37

Prouerbialis hyperbole, Stentore clamoſior. Iuuenalis,
vt Stentora vincere poſſis.

Sumptum à fabula Stẽtoris: cuius meminit Homerus Iliados ε, eique ferream hoc eſt inuictam, attribuit vocem,

Στέντορι εἰσαμένη μεγαλήτορι χαλκεοφώνῳ,
Ὃς τόσον αὐδήσασχ᾽ ὅσον ἄλλοι πεντήκοντα. id eſt,
Stentoris in ſpecie validi, cui ferrea vox, qui
Quinquaginta alios æquans clamoſe ſonóque.

Græci μεγαλοφώνους appellant.

In orbem circumiens. 38

Lucianus in Hermotimo, Ἅπαντας ἐν κύκλῳ περιελθὼν, id eſt, Omnes in circulo obiens, dixit, mirum ni prouerbiali figura: quæ durat etiam in hodiernum diem apud vulgus illiteratum: pro eo quod eſt, vſque ad vnũ omneis, nemine prætereo. Vnde & Latinis dictum eſt Ambire, quòd ſingulos prenſarent: & Obire prouinciam, quòd qui ſuſcipit adminiſtrationem, nuſquam non adeſſe oporteat. Lepidius erit ſi accommodetur ad res animi, veluti ſi dicas, in conſultando, πάντα ἐν κύκλῳ commoda atque incommoda circunſpicienda.

ἐν κύκλῳ. *Ambire.* *Obire prouinciam.*

Optimum aliena inſania frui. 39

Optimum aliena inſania frui. Plinius Secundus Naturalis hiſtoriæ lib. 18. cap. 5. nominatim prouerbij loco citat, Eodem, inquiens, pertinet, quòd agricolam vendacem oportere eſſe dixit, fundum in adoleſcentia conſerendum ſine cunctatione ædificandum non niſi conſito agro, tunc quoque cunctanter optimum eſt, vt vulgò dixere, aliena inſania frui, ſed ita vt villarum tutela non ſit oneri. Hactenus Plinius. Idem totidem verbis refertur à Plinio iuniore in epiſtolis, de Reguli ſtultitia loquente, hominis ridiculè ambitioſi, ſed tamen ad excitanda ſtudia non inidonei. Admonet adagium vt ex aliorum erratis ipſi cautiores efficiamur: & alienis periculis reddamur prudentiores: & aliorum deſipientia nobis ſapiendi præbeat occaſionem. Vulgò iactatus verſus eſt in eandem ſententiam,

Fœlix quem faciunt aliena pericula cautum.

Cicero in epiſtola quadam, bellum eſſe ſcripſit, ex aliorum erratis ſuam vitam in melius inſtituere. Plautus item, Fœliciter ſapit, qui alieno periculo ſapit. Extat & huiuſmodi quidam mimus, Publianus, vti coniicio,

Ex vitio alterius ſapiens emendat ſuum.

Et Demea Terẽtianus iubet ex aliis exemplum capere. Poteſt & in hunc accipi ſenſum, vt is dicatur aliena frui inſania, qui alienis fruitur malis, ipſe in tuto conſiſtens. Nulla enim voluptas minoris conſtat, neque vlla ſolet eſſe iucundior. Sumptum poteſt videri prouerbium ex Sophoclis tragœdia cui titulus Aias flagelliſer apud quem Aiace per inſaniam glorïante quod hoſtes ſuſtuliſſet, quum ſæuiiſſet in pecudes, Pallas Vlyſſem ad hoc ſpectaculum inuitat his verbis,

Οὔκουν γέλως ἥδιστος εἰς ἐχθροὺς γελᾶν. id eſt,
Ridere de hoſte, riſus eſt ſuauiſſimus.

Ingens telum neceſſitas. 40

Riſus de hoſte, iucũdiſſimus.

Ingens telum neceſſitas. De re inuitabili. Liuius primæ Decadis libro quarto, Neceſſitate, quæ vltimum ac maximum telum eſt, ſuperiores eritis. M. Tullius lib. De amicitia, Nec verò negligenda eſt fama nec mediocre telum ad res gerendas exiſtimare oportet beneuolentiam ciuium. Vtitur eodem adagio, quodam in loco, Plinius auunculus. Eſt aliquoties apud Liuiũ, Huic ter aliud inuenietur telum. Et, Eam rem hoc telo maxime parabant. Vt pro conſilio rationéque ac via gerendi negotij capi videatur. fortaſſis ſumpta metaphora a venantibus, qui telo appetunt quod capere volunt. Vnde & certa dicuntur tela, conſilia quæ nunquam fallunt.

Telum pro cõſilio.

Aduerſum neceſſitatem ne dii quidem reſiſtunt. 41

Ἀνάγκῃ οὐδὲ θεοὶ μάχονται, id eſt, Neceſſitati ne dij quidem reſiſtunt. Hæc ſententia Simonidi tribuitur ſumpta eſt ex Homero. Refertur duobus locis à Platone: libris de legibus ſeptimo & quinto, ἀλλ᾽ ἔοικεν ὁ τὸν θεὸν πρῶτον παροιμιασάμενος, εἰς ταῦτ᾽ ἀποβλέψας, εἰπεῖν ὡς οὐδὲ θεὸς ἀνάγκῃ μή ποτε φανῇ μαχόμενος. id eſt, Sed apparet, eum qui primum admiſcuit Deum prouerbio, hæc ſpectaſſe, quum dicit quòd ne Deus quidem vnquam viſus eſt cum fato pugnare. Idem in conuiuio, πολλὰ δὲ καὶ δεινὰ τοῖς θεοῖς ἐγίγνετο, ὡς λέγεται, διὰ τὴν τῆς ἀνάγκης βασιλείαν. id eſt, multa verò & acerba diis acciderunt, vt dicitur, ob neceſſitatis regnum. Item libro de leg. 5. ſcribit, τὴν ἀνάγκην οὐδὲ θεὸν εἶναι βιάζεσθαι. id eſt Ne deos quidem cogere poſſe neceſſitatem. T. Liuius, Pareatur neceſſitati, quam ne dij quidem ſuperãt. Palladius, Neceſſitas ferias caret. Euripides in Helena,

Λόγος γάρ ἐστιν οὐκ ἐμὸς, σοφῶν δ᾽ ἔπος,
Δεινῆς ἀνάγκης οὐδὲν ἰσχύειν πλέον. id eſt,
Nanque illud eſt ſapientium dictum, haud meum,
Nihil neceſſitate dira fortius.

Extat apud Græcos verſus prouerbialis,

Ὑπὸ τῆς ἀνάγκης πάντα δουλοῦται τάχα. id eſt,
In ſeruitutem cuncta agit neceſſitas.

Euripides in Hecuba.

Στερρὰ γὰρ ἀνάγκη. id eſt,
Rigida nanque neceſſitas. Horatius,
Si figit adamantinos
Summis verticibus dira neceſſitas Clauos.

Poetæ Neceſſitatem deam faciunt, Parcarum matrem, quæ & ipſæ ineluctabiles atque inexorabiles vocantur. Hanc neceſſitatem philoſophi fatum appellant, quæ eſt æterna rerum ſeries, neceſſariò cohærentium. cui veluti cedens Iupiter apud Maronem,

Adamantini claui.

Fata, inquit, viam inuenient.

Parcarũ mater Neceſſitas. *Fatum.*

Et tragicus quidam apud Senecam,
Ducunt volentem fata, nolentem trahunt.

Squillas à ſepulchro vellas. 42

Σκίλλας ἀπὸ σήματος τίλλειν, id eſt, Squillas à ſepulchro vellere, iubebantur qui parum ſanæ mentis eſſe viderentur. Hac enim herba malum hoc expiabatur antiquitus. Theocritus in Hodœpor.

In mente captos.

Σκίλλας ἰὼν γραίας ἀπὸ σήματος αὐτίκα τίλλοις. id eſt,
I, ſquillas ab anus quam primum velle ſepulchro.

Innuit, illum, quòd in certamine canendi ſuperatus ſit, adeo iracunde ferre: vt periculum ſit ne vertatur in inſaniam. Et alter ſimile quiddam refert,

Ἐντεῦθεν τὸν κυκλάμινον ὀρύξαις εἰς τὸν Ἅλεντα. id eſt,
Hinc abiens fluuio infodias cyclaminon Halenti.

Dioſcorides libro 2. demonſtrat, cyclaminon Romanis dici rapum, efficacem detrahendo è capite phlegmati. Atque inter cætera eius remedia hoc quoque commemorat, ſuccum illius melli admiſtum inſeri naribus, ac lanam hoc imbutam digito imponi, ad purgandam capitis pituitam. Huius radicem diſſectam reponi aſſeruarique, non ſecus ac ſquillæ. Demque contuſam & in Paſtillos redactam, valere aduerſus veneficia, quæ Græci philtra vocant.

Iucundi acti labores. 43

Iucundi acti labores. M. Tullius libro De finibus bonorum & malorum ſecundo, Quid ſi etiam iucunda memoria præteritorum malorum? vt prouerbia nonnulla veriora ſint, quàm veſtra dogmata? vulgò enim dicitur, Iucundi acti labores. Ex ipſa hominum natura ſumptum adagium: eſt enim hoc inſitum omnibus, vt iucunda cuique ſit anteactorum malorum aut periculorum ſecura recordatio commemoratióque, præſertim inſignium, fatalium, & quæ cum turpitudine coniuncta non ſint: veluti bellorum, naufragiorum, atque id genus diſcriminum. Vnde dictum eſt ab Horatio,

-gaudent vbi vertice raſo
Garrula ſecuri narrare pericula nautæ.

Hoc prouerbiũ ortum ab Homero, ceu fonte, à diuerſis deinde ſcriptoribus variè eſt vſurpatum. Extat autem apud hunc Odiſſeæ libro decimo quinto,

Νῶϊ δ' ἐνὶ κλισίῃ πίνοντέ τε δαινυμένω τε,
Κήδεσιν ἀλλήλων τερπώμεθα λευγαλέοισι
Μνωομένω. μετὰ γάρ τε καὶ ἄλγεσι τέρπεται ἀνὴρ,
Ὅς τις δὴ μάλα πολλὰ πάθῃ καὶ πόλλ' ἐπαληθῇ. id eſt,
At nos in ſcamnis veſcentes atque bibentes,
Triſtibus inter nos recreemus pectora fatis,
Commemorando etenim fit vti pòſt gaudeat actis
Aſpera quiſquis multa tulit, per multa vagatus.

Citatur & locus hic & prouerbium ab Ariſtotele Rhetoricorum libro 1. vbi commemorat quæ cuique natura vel iucunda ſint vel moleſta. Virgilius Homerum æmulatus,

-forſan & hæc olim meminiſſe iuuabit.

Item in tragœdiis Seneca,

Quod fuit durum pati, meminiſſe dulce eſt.

Circunfertur Græcis & huiuſmodi trimeter prouerbialis,

Ὡς ἡδὺ τοι σωθέντα μεμνῆσθαι πόνων. id eſt,
Memoria dulcis iam peracti olim mali.

Cicero videtur indicare ſumptum ex Euripide, Nec malè inquit, Euripides. concludam, ſi potero, Latinè: Græcum enim hunc verſum noſtis omnes.

Suauis eſt laborum præteritorum memoria.

Cic. locus.

Conſtat verſus, ſi pro ſuauis legas ſuaue. niſi malis priſcorum more, elidere s: aut quod eſt commodiſſimum, omittere verbum eſt: niſi mauis ſubiicere poſt laborum.

Aulœdus ſit qui citharœdus eſſe non poſſit. 44

M. Tullius in oratione pro Murena, comparationem faciẽs iureconſultorum & oratorum. Itaque mihi plerique videntur (inquit) initio, hoc multo maluiſſe: pòſt quum id aſſequi non potuiſſent, iſthuc potiſſimum ſunt delapſi. Vt aiunt in Græcis artificibus eos aulœdos eſſe qui citharœdi fieri non potuerint: ſic nonnullos videmus qui oratores euadere non potuerunt, eos ad iuris ſtudium deuenire. Hactenus Cicero. Rectè dicetur in eos qui malunt in multo inferiore ordine alicuius haberi momenti, quàm inter excellentes negligi. Quemadmodum Iulius Cæſar maluit in frigido oppidulo primus eſſe, quàm Romæ ſecundus. Nec male quadrabit in eos qui deſperatione meliorum, ad humiliora ſeſe conferunt.

In eos, qui deſperatione meliorum, ad humilia confugiunt.

Colophonem addidit. 45

Τὸν κολοφῶνα ἐπέθηκεν, id eſt, Colophonem addidit. Dici cõſueuit quum ſumma manus rei cuipiam imponitur: aut quum accedit id ſine quo negotium confici non poteſt. Originem adagionis indicat Strabo libro Geographię ſuæ 14. ſcribens Colophonios olim cum naualibus copiis abundaſſe, tum equeſtribus vſque adeo præcelluiſſe vt vbicunque gẽtium bellum gereretur quod confici non poſſet, Colophoniorum equitum auxilio profligaretur. Atque inde vulgò natum prouerbium, κολοφῶνα ἐπέθηκεν, id eſt, Colophonem addidit. Refertur à Diogeniano prouerbium. Indicauit & Feſtus Pompeius ſcribens colophonem dici ſolere, quum aliquid finitum ſignificaretur. tametſi locum eum arbitror non vacare mendo. In eum ſenſum vſus eſt Plato de legibus 1. ἐπὶ τοίνυν τῇ μέθῃ χρείᾳ τὸν κολοφῶνα πρῶτον ἐπιθῶμεν, id eſt, Itaque de vſu temulentiæ primùm colophonem imponamus. Etiamſi apud Platonem legimus χορείᾳ, præceſſit enim de chorea mentio. Ac mox, Οὗτος, ὦ ξένοι, ὑμῖν, εἰ ξυνδοκεῖ, κολοφὼν ἐπὶ τῷ περὶ οἴνου λόγῳ ῥηθεὶς εἰρήσθω. i. Hic nobis hoſpites, ſi vobis idem videtur, colophon ſermoni de vino habito dictus eſto. Idem in epiſtola ad Dionyſium tertia, τὸν κολοφῶνα, ὦ θαυμάσιε, ταῖς ὑποσχέσεσιν ἁπάσαις νεανικώτατον ἐπέθηκας. id eſt, Colophonem, vir præclare, pollicitis omnibus maximè iuuenilem impoſuiſti. Rurſus in Theęteto, Καὶ ἐπὶ τούτοις τὸν κολοφῶνα ἀναγκάζω, προσβιβάζων τὴν χρυσῆν σειρὰν. id eſt, Et ad hæc adigo colophonem, vi compellens auream illam catenam. Sentit enim Socrates Homerum per auream catenam ſignificaſſe ſolem, cuius motu ſeruantur omnia protinus interitura ſi ſteterit. Præcipuum igitur argumẽtum quo probet quiete corrumpi vniuerſa, motu ſeruari, appellat colophonem. Item Ariſtides in Themiſtocle, Καὶ τοῦτο κολοφὼν τοῦ λόγου, id eſt, Atque hic orationis ſumma. Plutarchus in libello De muſica, tametſi ſtilus propè clamitet illius non eſſe, Τούτους τοὺς στίχους ἀγαθὲ διδάσκαλε, κολοφῶνα τῶν περὶ τῆς μουσικῆς λόγων πεποίημαι, id eſt, Hos verſus, bone præceptor, colophonem eorum quæ de muſica diſputata ſunt, feci. Idem in libello De prudentia animantium, dixit κορυφήν. Ἵνα δὲ κορυφὴν ὁ λόγος ἐπιθεὶς ἑαυτῷ, παύσηται, id eſt, Vt autem oratio ſibi faſtigium imponens, finem faciat. Gregorius Theologus in libello de fuga ſua, εἶμι γὰρ ἐπ' αὐτὸν ἤδη τὸν κολοφῶνα τοῦ λόγου. id eſt, Iam enim venio ad ipſum ſermonis colophonem. Sunt qui admoneant, prouerbium vſurpari de extremis malis. Ad eum modum vſus videtur Chryſoſtomus in epiſtola ad Innocentium Romanum pontificem. Heſychius admonet, colophonem interdum dici graculum, quòd, vt opinor, ſummis ædium faſtigiis auis ea ſoleat imponi: velut admonens, iuxta comicem Heſiodiam, vt homines ſibi componant nidos, neque enim ſemper fore æſtatem. Latinis item dictum eſt, apicem imponere. M. Tullius in Catone maiore, Apex autem ſenectutis eſt authoritas. Reliqua pete à prouerbio quod alibi retulimus, Colophonium ſuffragium. Coronidem addere, diximus alibi.

Aurea catena Socratis.

Κορυφὴ τοῦ λόγου.

Apicẽ imponere.

Nullum ocium ſeruis. 46

Οὐ σχολὴ δούλοις. id eſt, Non eſt ocium ſeruis. Refertur ab Ariſtotele libro Politicorum ſeptimo. Sumptum à ſeruorum cõditione, quibus heri nullum concedunt ocium: imò paulo plus etiam imponunt operę, quàm illi præſtare poſſint: vt quàm ſunt in demenſo parci, tam ſint in operarum penſis liberales. Dicetur in eos, quibus, propter obnoxiam miniſteriis ſordidioribus conditionem, non vacat honeſtis diſciplinis operã dare. Nam artes liberales hinc dicuntur, quòd iis ingenui incumberent: vt pote quibus & ocium & res ſuppetebat. Accommodabitur haudquaquam inſcitè & in improbos, quorum ingenium ita vitiis occupatur, vt non poſſint egregias artes perdiſcere. Nihil enim occupatius ſeruitute. Nulla autem ſeruitus grauior, quàm ſiquis vitiis ſeruiat, maxime quũ is plurimos habeat dominos, eóſque plurimum inter ſe diſſidentes & ob id neutiquam eadem imperantes. Etenim ſiquando ſegnities iubet in medios dormire dies, auaritia contra iubet prima luce adeſſe in portu: quum tenacitas indicit parſimoniam, amor iubet profundere. Solus itaque ſapiens, & liber eſt & in ocio viuit.

Seruorum conditio.

Artes, cur liberales.

Titanas imploras. 47

Τιτᾶνας καλεῖς, id eſt, Titanas inuocas. Vbi quis ſuis diffiſus viribus, alienum implorat auxilium. Sumptum à gigantum fabula, in qua Iupiter, ſuo timens Olympo, Titanas in auxilium acceſſiuit. Id quod prouerbiali quoque metaphora Latini veteres Quiritari dicebant, autore Nonio Marcello. Tractum à more Romanorum, qui vi oppreſſi, Quirites inuocabant. Sic enim appellant ciues Romanos. Refertur adagium à Diogeniano. Lepidior fiet allegoria, ſi longius à ſimplici figura recedat.

Quiritari.

Homo bulla. 48

Πομφόλυξ ὁ ἄνθρωπος, id eſt, Homo bulla. Prouerbium hoc admonet, humana vita nihil eſſe fragilius, nihil fugacius, nihil inanius. Eſt enim bulla tumor ille inanis qui viſitur in aquis momento temporis enaſcens ſimul & euaneſcens. M. Terentius Varro in præfatione quam ſcripſit in libros De agricultura: Cogitans, inquit, eſſe properandum: quòd ſi, vt dicitur, homo eſt bulla, eo magis & ſenex. Annus enim octogeſimus admonet me vt ſarcinas colligam, antequam proficiſcar è vita. Lucianus item in Charonte, vitas hominum bullis huiuſmodi ſimiles facit: quarum aliæ ſimulátque natæ ſunt, protinus euaneſcunt: aliæ paulò diutius durant: omnes breuiſſimis quibuſdã interuallis, aliæ ſuccedunt aliis. neque quicquam profectò potuit excogitari, quod melius repræſentaret quàm nihil ſit hæc vita noſtra. Primùm quãto diſcrimine prodimus in lucem? deinde quàm deſtituta, quantis obnoxia periculis infantia? quàm fugax adoleſcentia? quàm præceps iuuenta? Ariſtoteles in libris Politicis, itémque Rhetoric. libro 3. vigorem humani corporis tradit iam euaneſcere anno ferme 35. animi, vndequinquageſimo. Hippocrates extremã hominis ætatẽ terminat quadrageſimonono. Iam ſi pueritiam & ſenectam deducas de ratione æui, quæſo quantulum eſt hoc quod relinquetur? Et hoc ipſum tantis circunſcriptum anguſtiis, ſexcenta morborum genera quotidie infeſtant: nec pauciores impetunt caſus: ruinæ, venena, naufragia, bellum, terræmotus, lapſus, fulmen, & quid non? Alius acini granum glutiens, præfocatus eſt. Eſt quem potus cum lacte pilus ſtrangulârit. Neque defuit cui ſtiria gelu durata, delapſa tecto, ſubitum attulerit exitium. Et hoc eſt animal illud quod tãtos molitur tumultus, cuiúſque cupiditatibus orbis hic anguſtus eſt. Nec mihi temperare poſſum quin hoc loco Plinii verba adſcribam ex libro ſeptimo, vitæ fragilem breuitatem ſcitè depingentis. Incertum ac fragile nimirum eſt hoc munus naturæ, quicquid datur nobis. Malignum verò & breue, in iis etiã quibus largiſſimè contingit. vniuerſum vtique æui tempus intuentibus. Quid quod æſtimatione nocturnæ quietis, dimidio quiſque ſpatio vitæ ſuę viuit: pars æqua morti ſimilis exigitur,

Inſignis locus Ariſtotelis.

Plinij locus egregius.

gitur, aut pœnæ, niſi contingit quies, nec reputantur infantiæ anni, qui ſenſu carent. nec ſenectæ, in pœnam viuacis: tot periculorum genera, tot morbi, tot metus, tot curæ: toties inuocata morte, vt nullum frequentius ſit votum. Natura verò nihil hominibus breuitate vitæ præſtitit melius. Hebeſcunt ſenſus, membra torquentur: præmoritur viſus, auditus, inceſſus: dentes etiam, ac ciborum inſtrumenta. Et tamen vitæ hoc tempus annumeratur. Ad bullarum ſimilitudinem accedit nobis illa Homeri comparatio de caducis arborum folijs. ſic enim Glaucus apud hunc loquitur Iliados ſexto,

Nihil vita breuitate hominum præſtitum melius.

Οἵη περ φύλλων γενεὴ, τοίη δὲ καὶ ἀνδρῶν.
Φύλλα τὰ μέν τ' ἄνεμος χαμάδις χέει, ἄλλα δέ θ' ὕλη
Τηλεθόωσα φύει, ἔαρος δ' ἐπιγίγνεται ὥρη. id eſt,
Tale quidem genus eſt hominum, quale eſt foliorum:
Quorum hæc ventus humi fundit, rurſum illa vireſcens
Profert ſylua, ſimul veris iam afflauerit aura.

Hoc carmine Pyrrhonem Academicum peculiariter delectatũ fuiſſe, teſtatur Diogenes Laertius. Rurſus Homerus Iliad. φ.

οἳ φύλλοισιν ἐοικότες, ἄλλοτε μέν τε
Ζαφλεγέες τελέθουσιν, ἀρούρης καρπὸν ἔδοντες,
Ἄλλοτε δ' αὖ φθινύθουσιν ἀκήριοι. id eſt,
Frondibus arboreis ſimiles, nunc vbere fœtu
Exuperant, lætique ſatis veſcuntur agrorum,
Nunc rurſum intereunt, euaneſcuntque caduci.

Idem alio rurſum loco quopiam,

Οὐδὲν ἀκιδνότερον γαῖα τρέφει ἀνθρώποιο. id eſt,
Nil homine contrit tellus infirmius alma.

Menander apud Plutarchum, in libello conſolatorio ad Apollonium,

Τὸ δὲ κεφάλαιον τῶν λόγων, ἄνθρωπος εἶ,
Οὗ μεταβολὴν θᾶττον πρὸς ὕψος καὶ πάλιν
Ταπεινότητα ζῷον οὐδὲν λαμβάνει.
Καὶ μάλα δικαίως. ἀσθενέστατον γὰρ ὂν
Φύσει, μεγίστοις οἰκονομεῖται πράγμασιν. id eſt,
Caput atque ſumma orationis hæc, Homo es,
Quo non aliud eſt animal vſquam, quod modò
Surgat, modò cadat citius atque crebrius.
Ac iure ſanè: quippe debiliſſimum
Quum ſit, negotia adminiſtrat maxima.
Euripides apud eundem,
Ὁ δ' ὄλβος οὐ βέβαιος, ἀλλ' ἐφήμερος,
Καὶ ἡμέρα μία τὰ μὲν καθεῖλεν ὑψόθεν,
Τὰ δ' ἦρ' ἄνω. id eſt,
Nec ſtabilis eſt fœlicitas,
Sed in diem durans, & vnicus dies
Et hæc ab alto traxit, hæc & ſuſtulit. **Ab imo in altum.**

Temporis punctum.

Quo quidem in loco Demetrius Phalereus poetam alioqui laudatum ob elegantiam, taxaſſe legitur, qui non ἡμέραν μίαν, id eſt vnum diem, ſed στιγμὴν χρόνου, id eſt temporis punctum dicere debuerit. Pindarus vicit etiam Homericam ſimilitudinem: vt qui hominem non frondes, ſed vmbræ ſomnium vocarit. Locus eſt in Pythiis hymno 8. Ἐπάμεροι· τί δέ τις; τί δ' οὔ τις; σκιᾶς ὄναρ ἄνθρωπος. id eſt, Diurni, quid autẽ aliquis? quid autem nullus? Vmbræ ſomniũ homo. Nihil inanius vmbra, videtur enim eſſe quũ nihil ſit. At hæc quoq; reperit quiddã inanius, nimirũ vmbræ ſomnium vt nemo poſſit dicere, Hic eſt aliquis: neque rurſum, Hic eſt nullus: quòd tã ſubita ſit rerũ humanarum immutatio, vt qui videtur aliquid eſſe, mox fit nullus: & qui videtur periiſſe, mox ſit aliquis. Aeſchylus apud Stobæum, vmbræ fumi ſimilem facit hominis vitam,

Vmbræ ſomnium, homo.

Τὸ γὰρ βρότειον σπέρμ' ἐφήμερα φρονεῖ,
Καὶ πιστὸν οὐδὲν μᾶλλον ἢ καπνοῦ σκιά. id eſt,
Caduca molitur genus mortalium,
Neque certa res eſt vlla, nec tuta, haud magis
Atque vmbræ fumi.

Sophocles item in Aiace,

Ἄνθρωπός ἐστι πνεῦμα καὶ σκιὰ μόνον. id eſt,
Nil aliud ac vmbra atque flatus eſt homo.

Pindarus in Nemeis hymno 11. εἰ δέ τις ὄλβον ἔχων μορφᾷ παραμεύσεται ἄλλων, ἔν τ' ἀέθλοισιν ἀριστεύων ἐπέδειξεν βίαν, θνατὰ μεμνάσθω περιστέλλων μέλη, καὶ τελευτὰν ἁπάντων γᾶν ἐπιεσσόμενος. id eſt, Siquis autem opes poſſidens, forma præcellat cæteris, & in certaminibus fortiter ſe gerens oſtendit robur, meminerit quod membra circunferet mortalia, & quod finem omnium terram aditurus eſt. Hanc ſententiam inſcribi conueniebat aulis, poculis, auleis, & inſignibus principum, potius quàm illa glorioſa, Qui volet, & Adhuc longius, aliáque huius generis. Nihil autem venuſtius illa comparatione roſarum, repentè naſcentium, ſeneſcentium, & intereuntium, cum hominum vita. Carmen extat titulo Maronis: quod etiamſi Virgilianam venam non admodum reſipit, tamen ita ſcatet gratiis leporibuſque; vt ab authore non ſolum eruditiſſimo, verumetiam feſtiuiſſimo, quiſquis is fuit, profectum appareat. Huc pertinet quod poetæ fingunt, mortales omneis à Parcarum filis pẽdere, quibus inſectis, protinus decidant. Atque alios quidem à candidis, alios à pullis ſuſpendi filis: rurſum alios in ſublime ſublatos pendere, alios terræ vicinos. Omnium tamen hanc eandem eſſe ſortem vt ſimulatque inexorabilis Atropos pollice filum ſecuerit, ilico decidat is qui pendebat. Nec vllum eſſe diſcrimẽ, niſi quod maiore tumultu decidit is, qui pẽdebat altius. Sunt quidem hæc poetica figmenta ſed quæ ſub tabularũ tegumento res longe veriſſimas continent. Palam namque facit experientia neminem eſſe mortalem quantumuis clarus & illuſtris ſit, qui non ſit bulla. Quanta rei literariæ iactura nuper mors immatura terris eripuit Paulum Canalem, patricium Venetum iuuenem quidem illum vixdum annos natum viginti quinque, ſed, Deum immortalem, quàm fœlici ingenio, quàm acri iudicio, quàm vbere facundia, quãta linguarum, quanta diſciplinarum omnium ſcientia præditum? Nihil ſua referre putauit inexorabile fatum, quòd tantum adferret diſpendiũ bonis literis, quibus ille iam ſuccurrere non inſtrenuè cœperat: quòd tam graue deſiderium excitaret literarum cultoribus, quòd tantos fructus, tantas ſtudioſorum ſpes repente incideret. Iam verò Philippi principis mei tam immaturum interitum equidem nec memorare poſſum, ob acerbiſſimum illius deſiderium: neque rurſus (quandoquidem locus admonuit) præterire fas eſt, propter ſingularem etiam illius in me benignitatem. Hunc vnum fortuna, principum omnium, quos vnquam ſol vidit, optimum, maximum, ornatiſſimum terris oſtendit: ſed heu facinus, oſtendit tantum, ac protinus ſubduxit. Nam quænam ſunt vel naturæ dotes, vel ornamenta fortunæ, quid diuinitus à ſuperis dari poteſt mortalibus, quod in illo non fuerit & eximium & cumulatiſſimũ? Primùm, quàm heroica corporis proceritas, quanta formæ tum dignitas, tum gratia? quis oculorum vigor, quàm fœlix indoles, quæ firmitas membrorum, quod robur, qui ſtatus, quæ habitudo? Nam de natalium ſplendore quid attinet dicere? in quibus tot reges, tot imperatores, tot heroas inuenies, vt ne fingi quidem poſſit quicquam illuſtrius, amplius, luculentius. Accedebat ad hæc arcana vis quædam diuinitus inſita qua fiebat vt, non ſecus ac magnes quidam, regum, gentium, ſuorum, externorum, breuiter omnium mortalium animos in ſui raperet amorem: adeò vt non ſolum conſpectus congreſſúſque, ſed vel auditum modo Philippi nomen, neſcio quomodo miram quandam excitaret beneuolentiam. Qua quidem re quid poteſt ſummo principi contingere fœlicius? Augebat fatalem hanc amabilitatem ſingularis quædam morum comitas, dexteritáſque. Itaque regum ac nationum omnium tam mirus in hoc amando conſenſus erat, vt etiam qui paulo antè bello conflictabantur, iam poſitis armis, pari ſtudio ad ornandum Philippum incumberent, adeò pacis, concordiæ, gratiarum ac gaudiorum plena erant omnia, vbicunque terrarum affulſiſſet ille. Quem veterum ducem, quem triumphum non contemnat is qui ſpectarit quantum veræ beneuolentiæ, quantum ſtudiorum, quantum ornamentorum duabus illis in Hiſpaniam profectionibus, certatim contulerunt tot reges, tot proceres, tot nationes, Gallia, Sabaudia, Hiſpania, Germania, Britannia? Multum ornamenti ſibi putabat adiungi quiſquis in Philippum ornamenti quippiam contuliſſet. quibus de rebus noſter extat panegyricus. Adiunge ad hæc vxoris fœcunditatem, liberos omnes incolumes, patrem (vt infinita decora verbo complectar) Maximilianum: adde tot reges affinitatis etiam vinculis adglutinatos. Adde imperij magnitudinem, in qua natus: adde regni luculentiam, in quod aſcitus: adde paternæ maieſtatis ſucceſſionem, adde tantarum rerum ſpes, quæ tali indoli, talibus fatis, talibus debebantur moribus, certas: ſiquid omnino certum eſſe ſuperi voluiſſent in rebus mortalium. Quæ iam contigerant erant maxima, atque hoc maiora, quòd non (quemadmodum pleriſque) vi, ſanguine, & alienis calamitatibus accreuerant. Vix enim aliter ingentia poſſidentur imperia. Nihil erat in tot fœlicitatis Philippi noſtri calculis cruentum, nihil cum vllius dolore iacturáve coniunctum. Quæ verò impendebant, ſic impendebant, non vt inuaſurus ea videretur, ſed vt recuſare non liceret. Tot, inquam, dotes, tot ornamenta, tot gentium ſtudia, tot regum optata, tam iuſta, tam pia patris amantiſſimi vota, tot patriæ gaudia, tam amplas ſpes, tantam orbis expectationem repente properata mors interſecuit, nimiſque vera docuit experientia neminem eſſe mortalem vſqueadeò cœlitibus vicinum, quin bulla ſit. Sed iamdudum tempus eſt vt his omiſſis ad inſtitutum negotiũ recurrat oratio: nequis merito calũniari poſſit, nos in mediis adagiis declamare. Quanquam video Pliniũ in huiuſmodi locos cauſa voluptatis frequenter digredi: me dolor à propoſito nonnihil tranſuerſum egit, non illectauit amœnitas.

Humana vita, roſa comparata.

Parcæ.

Pauli Canalis Veneti, mors.

Philip. Maximiliani filij, morte prematura interceptus.

Corporis dotes.

Genus.

Virtutis indoles.

Morum comitas.

Panegyricus Eraſmi.

Optimum non naſci. 49

Venuſtiſſimam & omnium literis celebratam ſententiam vſurpat Plinius Secundus in præfatione ſeptimi libri, vbi collectis innumerabilibus tum natiuitatis noſtræ periculis, tum vitæ incommodis, ita concludit, Itaque multi extitere, qui non naſci optimum cenſerent, aut quàm ocyſſimè aboleri. Hanc M. Tullius à Sileno profectam ſcribit, quem libro

A Sileno dicta.

dignum, ſpeculum non modò clariſſime repræſentare ſimulachra rerum omnium, quæcunque obiecta ſunt, verumetiam intervalla, colores, motus, breuiter res ipſas pene dixerim euidentius quàm ſunt: hoc vno diſcrimine, quòd aduerſa refert. Cuius cauſa hæc eſt, quòd ſpecies quæ à corpore ſolido per aërem manat ad ſpeculi ſuperficiem, ſimplex puráque eſt, vnde fit vt non alia ſit auerſa, quam aduerſa. Quibus de rebus acutiſſimè multa diſſeruit Ambroſius Leo Nolanus noſter in quæſtionibus ſuis. Iam ars picturæ à rudibus initiis profecta eò ſubtilitatis excreuit, vt non oculis hominum, ſed etiam auibus impoſuerit, effeceritque vt veras res eſſe crederent quæ coloribus erant fucata.

Salſitudo non ineſt illi. 51

Ἅλμη οὐκ ἔνεστιν αὐτῷ, id eſt, Salſitas non ineſt illi. In infacetos & fatuos ac ſtupidos. Sal enim primum maximéque commune condimentum videtur. Plinius libro trigeſimoprimo indicat, metaphoram eſſe ſumptam ab vſu ſalis, quod in omnibus cibis ſit condimenti vice, & auiditatem inuitet. Ergo hercle, inquit, vita humana ſine ſale nequit degere: adeóque neceſſarium elementum eſt, vt tranſierit intellectus ad voluptates animi quoque. Nam ita ſales appellantur: omniſque vitæ lepos & ſumma hilaritas, laborúmque requies, non alio magis vocabulo conſtat. Atque hinc Inſulſa oratio, quæ nihil habeat leporis: & Inſulſus homo, moribus inelegantibus. Contrà ſalſum dicterium, quod acrimonia quadam mordeat. Et tales vocant feſtiuiter & argute dicta, non ſine illecebra quadam mordacitatis. Seneca non vult ſales noſtros dentatos eſſe. Quintilianus Inſtitutionum libro ſexto, capite De riſu. Salſum, inquit, in conſuetudine pro ridiculo tantum accipimus. Natura non vtique hoc eſt: quanquam & ridicula oportet eſſe ſalſa. Nam & Cicero, Omne quod ſalſum, ait eſſe Atticorum: non quia ſint maximè ad riſum compoſiti. Et Catullus quum dicit,

Inſulſa oratio, & Inſulſus homo. Salſi. Sales.

Nulla in tam magno eſt corpore mica ſalis.

non hoc dicit, nihil in corpore eius eſſe ridiculum. Salſum igitur erit quod non erit inſulſum: velut quoddam ſimplex orationis condimentum, quod ſentitur latente iudicio, & velut palatum excitat: quod & à tædio defendit orationem. Sanè tamen, vt ille in cibis paulo liberalius aſperſus (ſi tamen non ſit immodicus) affert aliquid propriæ voluptatis: ita hi quoque in dicendo habent quiddam quod nobis faciat audiendi ſitim. Hactenus ille. Porrò Catulli carmen, quod Fabius citat, ſic habet,

Quintia formoſa eſt multis: mihi candida, longa,
Recta eſt: hæc & ego ſingula confiteor.
Totum illud formoſa, nego. nam nulla venuſtas,
Nulla in tam magno corpore mica ſalis.

Catulli locus. Quo quidem in loco ſtultiſſime carpit Fabium Catullianus interpres, quaſi poetæ verba parum perpenderit, quum ipſe dormitans Fabii verba parum perpenderit. Negat enim Fabius ſalſum vocari quicquid ridiculum ſit, etiamſi vulgo ſic vſurparet indocti. Alluſit ad hoc adagium Terentius in Eunucho, Qui habet ſalem qui in te eſt. fatuum militem & inſipidum intelligi volens. Cui poſtea ſimili ironia, Atticam tribuit eloquentiam. M. Tullius Philippica 2. At etiam quodam loco facetus eſſe voluiſti. Quam id, dii boni, non decebat. in quo eſt tua culpa nulla: aliquid enim ſalis ab vxore mima trahere potuiſti. Salem dixit feſtiuitatem. Refertur à Diogeniano & Zenodoto.

Acetum habet in pectore 52

Huic germanum eſt Plautinum illud in Bacchidibus, Nunc experiar ſitne acetum tibi cor acre in pectore. Legitur & alias apud hunc ipſum, Ecquid habet acetum in pectore? Pro eo quod eſt Num ſapientum quid habet aſtutiæ? Nam vt ſalſa, itidem & acida, palatum iuuant, acuúntque & irritant ſtomachū. Horatius in Sermonibus, acetum pro mordacitate dixit.

At Græcus, poſtquam eſt Italo perfuſus aceto,
Perſius exclamat.

Aceto perfundere. Et hoc ipſum, Aceto perfundere, prouerbij ſpeciem habet, ſicut & illud ex Sermonibus Horatianis,

-at idem quòd ſale multo
Vrbem defricuit, charta laudatur eadem.

Sale defricare.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *Experiar ſit ne acetum*] Hic acetum habere in pectore non ſignificat ſapere, & aliquid aſtutiæ habere, vt explicat Eraſmus: ſed acri vel acerba quadam ſeueritate præditum eſſe. Verba enim ſunt Lydi pædagogi ad Philoxenem, de cuius nimia erga filium indulgentia & clementia conqueritur: quum poſſet contrà ſeuerum ſe & rigidum exhibens, eum à nequitia deterrere. Et huic expoſitioni conſentanea eſt illa Philoxenis reſponſio, Eia Lyde, leniter qui ſæuiunt, ſapiunt magis. Cæterum hic Plauti locus mendo non caret, meo quidem iudicio: ac fortaſſe aceto legendum fuerit. alioqui illa verba cor acre veluti pro expoſitione poſita videri poſſunt.

V. *Et hoc ipſum Aceto perfundere, prouerbij ſpeciem habet*] Atqui ſi prouerbij ſpeciem habere hoc dictum concedamus, eadem opera & illi Perſiano Aurem mordaci lotus aceto, aliiſque huiuſmodi locum inter prouerbia dare neceſſe erit.

Solus ſapit. 53

Narrat Diogenes Laertius, Chryſippum philoſophum vſqueadeo ſibi placuiſſe, vt conſultus à quodam, cui potiſſimum ſi ſuum ſuum philoſophiæ præceptis inſtituendum traderet, ſibi committendum reſponderit. Nam ſiquem, inquit, alium me praeſtantiorem arbitrarer, ipſe apud hunc philoſophiæ daram operam. Vnde & illud Homericum de eo vulgò iactatum fuiſſe, quòd ſolus ſaperet, reliqui verò vmbræ ferrentur. Eſt autem apud Homerum Odyſſ. κ, de vate Tireſia, cui vni Proſerpina dederit vt etiam vita defunctus ſaperet, reliquas vmbras volitare, & eas quidem nihil aliud quam vmbras,

Chryſippus de ſeipſo.

Τῷ καὶ τεθνηῶτι νόον πόρε Περσεφόνεια,
Οἴῳ πεπνῦσθαι, τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσι. id eſt,
Huic etiam extincto dederat Proſerpina mentem
Solus vti ſaperet, reliquis volitantibus vmbris.

Vmbræ volitant. Vſurpatur & à Platone, tanquam prouerbij loco. vnde licet conijcere, carmen hoc Homeri, vnum fuiſſe ex iis quæ plurima Macrobius ſcribit adagiorum inſtar ſolere celebrari. Sic & Cato ſenior de Scipione iuniore pronuntiauit vt narrat Plutarchus in Præceptis ciuilibus: ac ruſum in Apophthegmatis Romanorum.]

Οἷος πέπνυται, τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσι. id eſt,
Ille ſapit ſolus, volitant alij velut vmbræ.

Aptè dicetur de iis qui tanto interuallo reliquos omnes poſt ſe relinquunt, vt illi nihil niſi vmbræ præ his eſſe videantur, planéque, quemadmodum Græci dicunt, λῆροι καὶ φλυαρία, id eſt Nugæ delíráque.

Λῆροι & φλυαρία.

Canem excoriatam excoriare. 54

Κύνα δέρειν δεδαρμένην, id eſt, Canem excoriare excoriatam. Suidas ait dici ſolere de iis qui iterum ea patiuntur quibus aliquando fuerunt afflicti. Ariſtophanes in Lyſiſtrata (nam hanc quoque nomine huius inſcriptam inuenio)

Τὸ τοῦ Φερεκράτους, κύνα δέρειν δεδαρμένην. id eſt,
Iuxta Pherecratem, detrahere cutem cani,
Detracta cui iam eſt.

Diogenianus ait cōuenire in eos qui fruſtra ſumunt operam. Sunt qui putant magis conuenire, quum quis affligit afflictum. Confine eſt illi quod alibi diximus ἀσκὸν δέρειν, id eſt, Vtrem excoriās. Quod vſurpat Ariſtophanes in Nebulis.

Vtrem excorias.

Pérque enſes perque ignem oportet irrumpere. 55

Διὰ καὶ μαχαιρῶν, καὶ διὰ πυρὸς ἰτέον. id eſt,
Perque ignem eundum eſt & per enſes impetu.

De extremo quoque periculo. Quum ſignificamus quiduis periculi ſubeundum. Ariſtophanes in comœdia cui titulus Lyſiſtrata,

Καὶ μὴν ἔγωγε κἂν διὰ τοῦ πυρὸς ἐθέλω βαδίζειν. id eſt,
Et ſi per ignem ſiet opus, Tranſire cupio.

Et Terentius ait paraſitum non grauaturum vel è flamma cibum petere. Calliæ adulatores taxauit comœdia, Ὅτι οὐ πῦρ, οὐ σίδηρος, οὐδὲ χαλκὸς ἀπείργει μὴ φοιτᾶν ἐπὶ δεῖπνον, id eſt, Quòd non ignis, non ferrum, neque æs prohibuerit illos quo minus venitarent ad cœnam. Hæc citat Plutarchus ex Eupolide. Refert eadem in libello De diſcrimine adulatoris & amici. Horatius item,

Impiger extremos currit mercator ad Indos:
Per mare pauperiem fugiens, per ſaxa, per ignes.

M. Tullius Tuſculanarum quæſtionum libro ſecundo, Quæ flamma eſt, per quam non cucurrerint qui hæc olim punctis ſingulis colligebant? id eſt, Quid non vel fecerunt, vel perpeſſi ſunt?

Non impetam lingua. 56

Οὐκ ἐπιγλωττίσομαι, id eſt, Non inceſſam lingua. Figuræ nouitas in prouerbium abiiſſe videtur, authore Diogeniano. Ariſtophanes in Lyſiſtrata,

Περὶ τῶν Ἀθηνῶν δ' οὐκ ἐπιγλωττήσομαι. id eſt,
At lingua Athenas neutiquam inceſſam mea.

Ἐπιγλωττᾶσθαι. Heſychius citat Æſchylum in Heraclidis. Græcis ἐπιγλωττᾶσθαι, eſt linguæ conuiciis inceſſere: quaſi dicas Inlinguare, quemadmodum à vola dicimus Inuolare. Propriè verò pertinet ad malè ominantes. Rapiuntur enim dicta in omen, velut in augurium venturi mali boníve. Vnde ſemper à maledictis temperandum. Pindarus in Pythiis hymno quarto, inter cæteras virtutes laudat & linguam à maledictis temperantem. Ὀρφανίζει μὲν κακὰν γλῶσσαν φαεννᾶς ὀπός, id eſt, Priuans malam linguam voce dilucida. Interpres citat in hāc ſententiā carmen Heſiodi,

Μηδὲ κακῶν ἑτάρων μηδ' ἐσθλῶν νεικεστῆρα. id eſt,
Haud ſolitum ſociis certare boniſve maliſve.

Vti licebit quum ſignificabimus nos de re quapiam periculoſa nolle verba facere, veluti de rebus principum aut potentum, οὐκ ἐπιγλωττίσομαι. Verbum inde ductum, quòd qui temere loquuntur, ἐπὶ τὴν γλῶτταν ἰέναι loqui dicuntur, ſicut alibi monſtrauimus.

Nec cū bo. nec cū mal. ſoc. certans.

Harena ſine calce. 57

Caligulæ iudicium, de oratione Senecæ.

Vt author eſt Suetonius, Caligulæ Cæſari vſqueadeo placebat ardor ac vis in dicendo, vt Senecæ orationem, ſine calce harenam ſit ſolitus appellare, tanquam diſſolutam ac neruis carentem & ordine (quæ quodammodo compages eſt totius ſermonis ſuo quidque loco diſponens.) Quanquam autem Caligula multa parum integræ mentis dedit argumenta, tamen in hoc iudicio minimum aberrauit à ſcopo. Seneca fertur impetu quodam, minimè ſeruiens ordini. hoc inter egregias virtutes habet næui. Malè cohæret arena ni calcem admiſceas. Confine illi quod alio dictum eſt loco, Scopæ diſſolutæ.

Scopæ diſſolutæ

Lupus hiat. 58

Λύκος ἔχανεν, id eſt, Lupus hiat. Dicebatur ſiquis re multum ſperata multùmque appetita fruſtratus diſcederet. Aiunt enim lupum prædæ inhiantem, rictu late diducto accurrere: qua ſi fruſtretur, obambulare hiantem. Ariſtophanes in Lyſiſtrata,

Οἷσι πιστὸν οὐδὲν, εἰ μὴ τῷ λύκῳ κεχηνότι. id eſt,

Quies nihil fidum ac tutum eſt, inhianti niſi lupó.

Itê Lucianus in Gallo, Εἰσῄειν οὖν, μικρὸν λύκος χανὼν τὸν παρ' ὀλίγον μοι κερδῶν, id eſt, Ingrediebar itaque, quum parum abfuiſſet vt lupus hians diſcederem. Dionyſius Sophiſta in epiſtola quapiam Ἆρα μὴ λέληθα ἐμαυτὸν εἰς παροιμίαν ἐλθὼν, καὶ γέγονα λύκος χανὼν διακενῆς; id eſt, Num inſciens in prouerbium incidi, factúſque ſum lupus fruſtra hians? Apud Athenæum libro decimoquarto, citantur hæc ex Eubulo,

Ἐπείγ' ἐπείγου, μὴ μάτην ὡς λύκος χανὼν,
Καὶ τῆς δ' ἁμαρτὼν, ὕστερον συχνὸν δράμῃς. id eſt,
Properato propera, more ne lupino hians,
Fruſtratus his, in poſterum curras diu.

Porcellus Acarnanius. 59

Χοιρίσκος ἀκαρνάνιος, id eſt, Porcellus Acarnanius. In mollem & amabilem atque in deliciis habitum dicebatur. Lucianus in Dialogis meretriciis, λεῖός μοι, ὥς φασι, Χαιρέας, καὶ χοιρίσκος ἀκαρνάνιος, id eſt, Læuis mihi, vt aiunt, Chæreas, & porcellus Acarnanius. Alluſum, opinor, ad porcellum quem inducit Ariſtophanes ἐν ἀχαρνεῦσιν, ſymbolum eorum membrorum quibus obſcœnæ voluptates peraguntur.

Megaricum machinamentum. 60

Megarenſes fraudulenti.

Μεγαρικὴ μηχανὴ, id eſt, Ars Megarenſis, dicitur quum dolo & aſtu res agitur, non ſyncera fide. Olim enim Megarenſes vulgò malè audiebant, tanquam fraudulenti ac ficti quòd aliud ſentire ſoleant, aliud loqui, vt indicat Ariſtophanis interpres. Citatur apud Suidam hic ſenarius,

Ἀλλ' ἔστι γάρ μοι Μεγαρική τις μηχανή. id eſt,

Sed enim ars adeſt mihi quæpiam Megarenſium.

Eſt autem apud Ariſtophanem in fabula cui titulus ἀχαρνεῖς. Celebrantur Megarenſium vaſcula fictilia: vide num huc ſpectet prouerbium deinde conſtat Euclidem Socraticum fuiſſe Megarenſem, qui ſuſcepit ſcholam Megaricam. hic fuit inſignis machinarum artifex. Fieri poteſt vt hinc natum ſit adagium. Ad hæc eſt ciuitas eiuſdem nominis in Theſſalia Pontica & de Theſſalico commento dictum eſt aliàs. Sphinges Megaricas pòſt referemus.

Seruus ſeruo præſtat, dominus domino. 61

Δοῦλος πρὸ δούλου, δεσπότης πρὸ δεσπότου. id eſt,

Seruóque ſeruus potior eſt, heruſque hero.

Senarius prouerbialis, admonens, In eodem hominum genere non ſtatim omnes æquales eſſe, verum hominum habendam eſſe rationem, non tantum conditionis. Veluti generoſus antecellit ſuopte genere plebeiũ. verùm eſt non mediocre diſcrimen inter generoſum & generoſũ, itidé inter plebeiũ & plebeium adeò vt quoſdam plebeios nonnullis ingenuis anteponas. Ariſtoteles lib. Politicorum pȓimo, τὰ μὲν ἐντιμότερα ἔργα, τὰ δ' ἀναγκαιότερα, καὶ κατὰ τὴν παροιμίαν,

Δοῦλος πρὸ δούλου, δεσπότης πρὸ δεσπότου. id eſt,

Quædam miniſteria honoratiora, quędam autem magis neceſſaria. Et iuxta prouerbium,

Heróque herus, ſeruóque ſeruus eſt prior.

Dædali opera. 62

Dædalus, ingenioſus artifex.

Δαιδάλεια ποιήματα, id eſt, Dædalea opera, dicuntur quæ nouo artificio fabricata ſunt & admirando. Hinc natum, quòd quum veteres illi plaſtæ formas animalium cæcas fingerent & immobiles, Dædalus inſolito artificio primus & oculos induxit, & neruis quibuſdam additis effecit vt huc atque illuc mouerentur, adeò ſcitè vt ſpectantibus viuere atque ingredi viderentur. Vnde ferunt quædam Dædali ſigna vincitis pedibus ne aufugiant. Huius rei meminit Plato in Menone his quidem verbis, Ὅτι τοῖς Δαιδάλου ἀγάλμασιν οὐ προσέσχηκας τὸν νοῦν. ἴσως δ' οὐδ' ἔστιν παρ' ὑμῖν. Πρὸς τί δὲ τοῦτο λέγεις; Ὅτι καὶ ταῦτα, ἐὰν μὲν μὴ δεδεμένα ᾖ, ἀποδιδράσκει καὶ δραπετεύει, ἐὰν δὲ δεδεμένα, παραμένει. Τί οὖν δή; Τῶν ἐκείνου ποιημάτων λελυμένον μὲν ἐκτῆσθαι, οὐ πάνυ τινὸς ἄξιόν ἐστι τιμῆς, ὥσπερ δραπέτην ἄνθρωπον (οὐ γὰρ παραμένει) δεδεμένον δὲ, πολλοῦ ἄξιον. id eſt, Quoniam non animaduertiſti Dædali ſigna: fortaſſis ne ſunt quidẽ apud vos. Quorſum iſtuc dicis? Quoniam illa quoque, ni reuincta fuerint, diſcedunt atque aufugiunt: ſin vincta ſint, conſiſtunt. Quid tum poſtea? Si quod ex illius operibus ſolutũ poſſideas, haudquaquam magno æſtimandum, perinde quaſi ſeruum poſſideas fugitiuum (neque enim apud te manet) ſin autem vinctum, id magno æſtimandum ſit. Idem in Hippia maiore ſic refert, quaſi de priſcis & obſoletis dici ſoleat.

Εἰ γοῦν νῦν ὁ Βίας ἀναβιῴη, γέλωτ' ἂν ὄφλοι πρὸς ὑμᾶς. ὥσπερ καὶ τὸν Δαίδαλόν φασιν οἱ ἀνδριαντοποιοὶ νῦν εἰ γενόμενος τοιαῦτ' ἐργάζοιτο οἷα ἦν ἀφ' ὧν τοὔνομ' ἔσχε, καταγέλαστον ἂν εἶναι. id eſt, Si ſanè nunc ô Hippia Bias reuiuiſcat, riſum apud vos tulerit: quemadmodum & horum temporum ſtatuarij de Dædalo narrant, ſi nunc viuens talia proferat opera, qualia erant illa vnde famam ac nomen adeptus eſt, deridiculum fore. Meminit & Ariſtoteles libro Politicorum primo, de ſeruis loquens, quos ait nihil aliud eſſe quàm inſtrumenta viua. Εἰ γὰρ, inquit, ἠδύνατο ἕκαστον τῶν ὀργάνων κελευσθὲν, ἢ προαισθανόμενον, ἀποτελεῖν τὸ αὑτοῦ ἔργον, ὥσπερ τὰ Δαιδάλου φασὶν, ἢ τοὺς τοῦ Ἡφαίστου τρίποδας (οὕς φησιν ὁ ποιητὴς αὐτομάτους θεῖον δύεσθαι ἀγῶνα) οὕτως αἱ κερκίδες ἐκέρκιζον αὐταὶ, καὶ τὰ πλῆκτρα ἐκιθάριζεν, οὐδὲν ἂν ἔδει οὔτε τοῖς ἀρχιτέκτοσιν ὑπηρετῶν, οὔτε τοῖς δεσπόταις δούλων. id eſt, Etenim ſi fieri poſſet vt vnumquodque inſtrumentum vel iuſſum, vel per ſe præſentiens, ſuum opus peragerent: quemadmodum aiunt Dædali ſtatuas facere, & Vulcani tripodes, (quos poeta ſcribit vltro in diuinum certamen prodiiſſe) itidem & pectines per ſe texerent, & plectra cithara canerent, haudquaquam opus haberent neque architecti miniſtris, neque domini ſeruis. Locus quem citat Ariſtoteles, eſt apud Homerum Iliados ſexto. Meminit idem De anima libro primo, refellens opinionem Democriti, cenſentis animam ita mouere corpus vt ipſa prius mota, moueret. Ait enim Democritum tale quiddam adferre quale ſit apud Philippum comœdiarum ſcriptorem. Is enim ſcripſit à Dædalo ligneam Venerem fabricatam fuiſſe quæ moueretur argento viuo infuſo. οἷον, inquit, Δημόκριτος, παραπλησίως λέγει Φιλίππῳ τῷ κωμῳδοδιδασκάλῳ. φησὶ γάρ τὸν Δαίδαλον κινουμένην ποιῆσαι τὴν ξυλίνην Ἀφροδίτην, ἐγχέαντα ἄργυρον χυτόν. Proinde prouerbium ad varios vſus poterit accommodari. Vel vbi res inuſitata arte confectas ſignificabimus. (Nam Homerus artificioſa dędala vocat,

...οἳ χερσὶν ἐπίσταντο δαίδαλα πάντα
Τεύχειν. id eſt,

Qui manibus norat fabricari dædala cuncta.

Item Pindarus in Olympiacis,

Καὶ δεδαιδαλμένοι ψεύδεσι ποικίλοις
Ἐξαπατῶντι μῦθοι. id eſt,

Et arte confictæ mendaciis variis fallunt fabulæ Et Vergilius Dædalam Circem vocat, quòd nouis & admirandis artibus homines verteret in feras. Quin & orationis poliendæ artifices λογοδαιδάλους, & obſtinatorum peritos ἐπὶ δαιδάλους appellant Gręci) Vel quum inconſtantiam & inſtabilitatem cuiuſpiam ſignificabimus. Sic enim apud Platonem in Euthyphrone, Socrates argumenta non conſiſtentia, Dædaleis operibus ſimilia videri dicit. Euthyphron autem reſpondet, Socratem ſibi pro Dædalo eſſe, quippe qui rationes ſuas non ſinat conſiſtere, rurſus coarguens & euertens quod paulo antè viſus ſit approbare.

Furémque fur cognoſcit, & lupum lupus. 63

Ἔγνω δὲ φὼρ τε φῶρα καὶ λύκος λύκον. id eſt,

Furémque fur cognouit, & lupum lupus.

Ariſtoteles ſeptimo libro moralium Eudemiorum, hunc quoque ſenarium citat inter adagia ſimilitudinis. Amant enim vulgò ſe mutuo, qui ſimilibus vitiis laborant, præcipue fures. Et lupi latronum inſtar collecti graſſantur. Videmus in quibuſdam ob arcanam ingeniorum cognationem protinus amorem naſci: contrà, aduerſus alios odium, ob naturæ diſſimilitudinem. Ad hanc ſimilitudinem & diſſimilitudinem Democritus referebat omnes omnium rerum cauſas. adeò vt interrogatus de cane ſemper eidem lateri incubante, quamobrem id faceret, reſponderit, ὅτι ἔχει τι κοινὸν ὅμοιον ὁ κύων. id eſt, quoniam habet canis aliquid cum illo latere ſimile. Id obiter narrat Ariſtoteles libro Magnorum moralium ſecundo inter prouerbia ſimilitudinis, irridens Democritum. Quid enim ſimile habet later cum cane? Nec tamen à Democrito multum abſunt medici quidam, qui ad omnem percontationem obiiciunt nobis neſcio quam occultam rerum proprietatem.

Terra amat imbrem. 64

Ἐρᾷ μὲν ὄμβρου γαῖα. id eſt,

Nam terra gaudet imbre.

Vbi quis deſiderat ea quæ ſibi nouit eſſe accommoda conducibiliáque. Citat hoc hemiſtichium, veluti prouerbiale, Ariſtoteles libro Moralium Eudemiorum ſeptimo, oſtendens non ſolùm ſimilitudinem conciliatricem eſſe amicitiæ, velut inter fures, graculos & lupos: verumetiam diſſimilitudinem nonnunquam beneuolentiæ cauſam exiſtere: contrà, ſimilitudinem

litudinem odii. Nam terra quum ſuapte natura ſit ſicca, amat imbrem: & figulus odit figulum: indoctus amat literatum: mulier virum. Ibidem narrat ab Heraclito reprehenſum poetam qui ſcripſit hoc carmen,

Ὡς ἔρις ἔκ τε θεῶν ἔκ τ' ἀνθρώπων ἀπόλοιτο. id eſt,

Lis vtinam ſublata deos hominéſque relinquat.

Athenæus libro decimotertio, carmen ex Euripide citat,

Ἐρᾷ μὲν ὄμβρου γαῖ' ὅταν ξηρὸν πέδον. id eſt,

Tellus quidem imbrem amat, ſolum quum eſt aridum. Ariſtoteles lib. Moralium Nicomach. 8. citat eandem ex Euripide ſententiam, ſed perturbato metro, Εὐριπίδης μὲν φάσκων,

Ἐρᾷν μὲν ὄμβρου γαῖαν ξηρανθεῖσαν,

Ἐρᾷν δὲ σεμνὸν οὐρανὸν πληρούμενον

Ὄμβρου, πεσεῖν ἐς γαῖαν. id eſt, Euripides quum ait,

Requirere imbrem terram, vbi ſiti aruit,

Dium viciſſim cælum, vbi iam nubibus

Impletur, optat in ſolum delabier.

Hoc adfert ad confirmandam quorundam opinionem, qui dicebant ſecus quàm haberent prouerbia, diſſimile à diſſimili, contrarium à contrario appeti. Terra enim frigida & ſicca appetit imbrem, qui, iuxta aëris naturam vnde venit, eſt calidus & humidus: ac imber viciſſim appetit terram.

Herculana balnea. 65

Ἡράκλεια λουτρά, id eſt, Herculana balnea. De impendio feruentibus balneis dicebatur, quales legimus & thermas Neronianas. Ariſtophanes in Nebulis,

Ποῦ ψυχρὰ πώποτ' εἶδες Ἡράκλεια λουτρά; id eſt,

Vbinam frigida vnquam vidiſti Herculana balnea?

Interpres adſcribit, Ibycum autorem eſſe, Vulcanum muneris vice ſubmiſiſſe Herculi feruida balnea. Atque inde omnia calida balnea, Herculana dici cœpta teſtatur idem Athenæus lib. 12. Porrò Ariſtoteles in Problematis, ſectionis 24, probl. vltimo, oſtendit, huiuſmodi balnea apud veteres habita ſacra, propterea quòd ex ſulphure ac fulmine, rebus natura ſacris, proueniant. Piſandrus autem tradit, Mineruam Herculi feſſo calidum balneum ſuppeditaſſe. Vnde mihi fit veriſimile, prouerbium recte dici poſſe, quoties ætate aut labore quopiam fatigatis, miniſterium paulo diligentius ad refocillandas vires adhibetur. Nam Plato libro De legibus 6. γεροντικὰ λουτρά, id eſt Senilia balnea, calida vocat, eáque ſenibus exhiberi iubet. Siquidem veteres frigida lauabant: calida balnea valetudinariis duntaxat exhibebantur. At his temporibus aurigæ quoque & nautæ lauant in thermis. ac Germani maximam vitæ partem in hypocauſtis tranſigunt, pyrauſtarum inſtar. Pindarus quoque Olymp. 12. meminit horum balneorũ, θερμὰ νυμφᾶν λουτρὰ βαστάζει, id eſt, Calida Nympharum balnea frequentas. ſiue quòd in ea ciuitate locus eſſet, cui nomen Calida balnea: ſiue quòd ipſe, more Herculis, poſt multa certamina exhauſta, iam refocillaretur calidis balneis, quas Nymphæ Herculi laboribus fatigato ſubmiſiſſe feruntur. Porrò corpus hominis magnopere refocillari calidis balneis declarat in Nemeis Oda 4, Οὐδὲ θερμὸν ὕδωρ τόσον γε μαλθακὰ τεύχει γυῖα, ὅσον εὐλογία φόρμιγγι συνάορος, id eſt, Ne calida quidem aqua æquè mollit ac refocillat mẽbra, quantum laudatio citharæ aptata.

Sacra balnea.

Senilia balnea.

Hypocauſta Germanorum.

Aut ter ſex aut tres teſſeræ. 66

Vetus teſſerarum luſus.

Ἢ τρὶς ἓξ ἢ τρεῖς κύβοι, id eſt, Aut ter ſex aut tres teſſeræ. Siquãdo ſignificabimus nos extrema periclitari velle, & aut planè vincere, aut prorſum vinci, hoc adagio tempeſtiuiter vtemur. Sumptum eſt à vetuſto teſſerarum luſu, in quo qui nouem iecisset, is modis omnibus ſuperabat: qui tres, is longiſſimè aberat à victoria. Nam antiquiores tribus teſſeris vti conſueuerãt, non quemadmodum nunc duabus. Teſſeram autem etiam iactum ipſum appellant, qui nonnunquam plenus eſt, interdum inanis. Itaque iactus ter trium, fœliciſſimus erat: trium inanis. Meminit huius adagionis Iulius Pollux, libro de rerum vocabulis nono. Porrò teſſeras eaſdem eſſe cum iis quos Græci κύβους appellant, teſtis eſt A. Gellius lib. 1. cap. 20. κύβος enim, inquiens, eſt figura ex omni latere quadrata. Quadrantales ſunt, inquit M. Varro, teſſeræ, quibus in alueolo luditur, ex quo ipſæ appellatæ κύβοι. Zenodotus parœmiam hanc citat ex Pherecratis fabula, cui titulus Myrmecanthropi. eſt enim clauſula carminis trochaici. Suidas & Aeſchylum adducit ex Agamemnone.

Τὰ δεσποτῶν γὰρ εὖ πεσόντα θήσομαι,

Τρὶς ἓξ βαλούσης τῆς ἐμῆς φρυκτωρίας. id eſt,

Nam res herorum ſaxo vt optime cadant,

Ter ſex vbi phryctoriæ iaciam meæ.

Vſurpatum eſt à Platone libro De legibus vltimo, Τί οὖν δὴ ποιητέον, ἐχόντων οὕτω τούτων, ὦ ξένε; Τὸ λεγόμενον, ὦ φίλοι, ἐν κοινῷ δὴ, μέσον ἔοικεν ἡμῖν κεῖσθαι, καὶ διακινδυνεύοντας ἐπὶ τῇ πολιτείᾳ ξυμπάσῃ ἢ τρὶς ἕξ, φασὶν, ἢ τρεῖς κύβους βάλλοντας, ποιητέον. id eſt,

Itaque quum hoc in loco res fuerint, quid faciendum cenſes hoſpes? Iuxta id quod vulgo dicitur, amici, viſum eſt nobis par eſſe, vti rem in publicum & in commune conferamus, vel vniuerſa de vniuerſa republica ſupremum ſubire diſcrimen, nihilque non facere, ita vt vel ter ſex vel tres talos iaciamus.

Quanta mus apud Piſam. 67

Ὅσα μῦς ἐν Πίσῃ, id eſt, Quanta mus apud Piſam, ſubaudi tulit, aut ſimile quippiam. De iis qui vincunt, & optatis potiuntur, ſed non ſine ſummo negotio, neque citra magnum incommodum ſuum. Suidas natum ait ab athleta quodam, ſeu pugile Tarentino, qui in Olympiacis certaminibus, apud Piſam ſemel duntaxat victor diſceſſit, idque plurimis acceptis plagis. Plutarchus Sympoſiacõn commentario quinto, docet apud Piſam μονομαχίαν, id eſt ſingularia certamina, celebrari ſolere, in quibus etiam ad cædem vſque affligebantur ij qui ſuccubuiſſent.

Qui vincunt, ſed non citra diſcrimen.

Mus picem guſtans. 68

Μῦς ἄρτι πίσσης γεύεται, id eſt, Mus nunc picem guſtans. Quidam aiunt dici ſolere in eos qui quum antea fuerint audaculi & confidentes, poſtea periculo deguſtato, planè timidi videntur. Nondum ſatis liquet vtrum à mure in pice deprehenſo ſit tranſlata allegoria, ſicuti placet Diogeniano: an ab illo de quo meminit Herodotus primo libro, in pice deprehenſo, atque ita pœnas dante: an à pugile illo Tarentino de quo modò dictum eſt: vt in μυὸς ſit alluſio ad nomen vrbis, apud quã celebrantur certamina. Theocritus in Idyllio 14,

Audaculi timidi facti.

Νῦν δ' ἀνθ' ὡς μῦς, φαντὶ Θυώνιχε, γεύμεθα πίσσας. id eſt,

Nunc tandem, ſicuti mus, vt aiunt Thyonyche, guſtauimus picem. Porrò ſiue ad animal referas, ſiue ad pugilem nomine Murem, eadem ferme manet adagii ſignificatio, videlicet experientiam male ceſſiſſe. Siquidem mus imperitus, ſiquando in picẽ inciderit, aut perit, aut vix eluctatur: ac deinde periculi memor timet contingere. Et pugil ante ferox & iactabundus, ſimulatque certamen Olympiacum expertus eſt, ſenſitque quanti cõſtiterit ea victoria, deinceps abſtinuit. Huc ſpectat illud Horatianum,

Dulcis inexpertis cultura potentis amici,

Expertus metuit.

Expertus metuit.

Iidem iuuenes bellorum imperiti, facilè bellum ſuſcipiunt: ſenes experti quantum malorum agmen ſecum trahat bellum, reformidant. Quare non intempeſtiue dicetur in eum quem pœnitet experimenti: aut qui rem parum fœliciter tentatam, iterum aggredi refugit. Finitimum illi, & ibi dictis, Sero ſapiunt Phryges &, Cumani ſero ſapiunt: &, Piſcator ictus ſapiet. Eſt autem hæc vna præcipua peſtis vitæ mortalium, quòd non perinde diſcimus cauere malum, atque admiſſo mederi. Queritur hoc Plato libro De legibus decimo, οὐ γὰρ τὸ μὴ ἀδικεῖν τὰ ἄδικα πεπραγμένα οἱ πλείους, ἀλλ' ὕστερον ἰᾶσθαι πειρώμεθα, id eſt, Nõ huc incumbimus pleríque ne committamus iniuſta, ſed vt poſteaquam fecerimus, medeamur. Atqui iuxta Plautum, Nimio ſatius eſt non admittere malum, quàm admiſſo mederi.

Delphicus gladius. 69

Δελφικὴ μάχαιρα, id eſt, Delphicus gladius, De re dicebatur ad diuerſos vſus accommodabili. Quemadmodum iiſdem vaſculis, & poculorum vice in conuiuiis, & clypeorum vice in bellis vtebantur. Nam Delphicus gladius ad eum modum erat fabrefactus, vt eodem ſimul & ſacras mactarent victimas, & nocentes afficerent ſupplicio. Meminit huius gladii cum Euripides in tragœdiis, tum Ariſtoteles Politicorum libro primo, diſſerens naturam non gignere ſingula ad plures vſus, ſed vnumquodque ad ſuum peculiarem propriúmque finem, Οὐδὲν γὰρ ἡ φύσις ποιεῖ τοιοῦτον, οἷον οἱ χαλκοτύποι τὴν Δελφικὴν μάχαιραν, πενιχρῶς, ἀλλ' ἓν πρὸς ἕν, id eſt. Neque enim natura tale quippiam facit, quemadmodum ærarii fabri gladium Delphicum, quaſi per inopiam: ſed vnumquodque ad ſingula. Meminit idem huius rei, libro De partibus animalium quarto, tractans de linguis inſectorum, quæ pluribus funguntur officiis, ſimul & tentantes cibum & attrahentes, & ſpiculi vice aduerſus iniurias defendentes. Id quod negat facere naturam, niſi coactam inopia, vt idem inſtrumentum ad vſus diſſimiles accommodet. quandoquidem ad defendendum magis appoſitum videatur quod ſit acutiſſimum: ad guſtandum, quod ſit fungoſum. Vbi enim, inquit, licet duobus vti ad duo opera, nec aliud impedit, nihil tale natura facere ſolet quale per inopiam ars excuſoria obeliſcolychnium ex veru lucernáque componit. Attamen ſi id fieri non poteſt, eodem ad plura opera abutitur. Vnde mihi videtur ὀβελισκολύχνιον iucundius quadraturum prouerbio, quàm Delphicum gladium: niſi fortè hic ipſe Delphicus eſt gladius. Idem Euripides in Oreſte,

Res accommodata ad vſus varios.

Linguæ inſectorum.

Obeliſcolychnion.

Θανεῖν γὰρ αὐτῷ μοῖρα Δελφικῷ ξίφει. id eſt,

Fatale enim illi eſt, enſe Delphico mori.

Quadrabit igitur vel in pauperes, qui ob penuriam, eandem veſtem aut aliam rem quampiam ad varios vſus accommodant: aut in vitioſum procœmium, & diuerſis cauſis applicabile.

Eruditio, delphicus gladius. Licebit & in ſerium ſenſum accommodare prouerbium, vt ſi quis eruditionem Delphicum appellet gladium, quòd in omni ætate, omni vitæ conditione ſit viui. Nam literæ iuuenibus ſunt neceſſariæ, ſenibus iucundæ: pauperibus opes ſuppeditant, opulentis adiungunt ornamentum: in rebus aduerſis ſolatio ſunt, in ſecundis gloriæ: claro natis genere ſplendorem augent: obſcuro genere natis, claritatis initium conciliant.

Antequam incipias, conſulto: &c. 70

Antequam incipias, conſulto: vbi conſulueris, mature facto opus eſt. Hanc ſententiam Saluſtianam Ariſtoteles vt prouerbialem refert libro Moralium Eudem. 5. & Nicomachiorum 6. Καὶ φασὶ πράττειν μὲν δεῖν ταχὺ τὰ βουλευθέντα, βουλεύεσθαι δὲ βραδέως, id eſt, Et aiunt mature quidem facienda quæ decreta ſint: cæterùm lente cunctantérque deliberandum. Diogenes Laertius huius dicti authorem facit Biantem. In hanc ſententiam copioſius diximus in prouerbio σπεῦδε βραδέως. Laudatur hoc nomine Datames apud Æmylium Probum, quòd vbi cogitaſſet, facere audebat cogitata: ſolitus cogitare priuſquam conari. *Datames.*

Margites. 71

Margitem pro ſtupido dixit Lucianus in Hermotimo, Ἀλλ' οἴει Μαργίτῃ τινὶ διαλέγεσθαι, id eſt, Sed exiſtimas te cum Margite quopiam loqui. Hūc ita deſcribit Homerus, citante Ariſtotele libro Moralium Nicomachiorum 6.

Τὸν δ' οὔτ' ἂρ σκαπτῆρα θεοὶ θέσαν, οὔτ' ἀροτῆρα,
Οὔτ' ἄλλως τι σοφόν. id eſt,
Hunc neque foſſorem voluerunt numina diuûm
Eſſe, nec agricolam, nec in vlla præterea re
Scitum aut egregium.

Suidas docet Margiten fuiſſe quempiam ob inſignem ſtultitiam celebrem, qui non potuerit numerare ſupra quinque: ſponſam ductam non auſus eſt attingere, veritus ne ſe apud matrem incuſaret. Quum iam eſſet factus iuuenis, rogauit matrem an ex eodem patre nata eſſet. Quanquam hęc alii tribuunt Melitidi, alii Corœbo, de quibus, ſuo dicetur loco. Satis apparet vocem eſſe fictam à μὴ & ἔργον, quòd ad nullam actionem eſſet vtilis. Erat autem Margites titulus operis, quod quibuſdam tribuebatur Homero. id, vt videtur, intercidit. Indicat hæc interpres Ariſtophanis in auibus. Conuenit cum illo Heſiodio, Nulla in parte vtilis, qui nec ipſe ſapit, nec aliis obtemperat: &, Nullo in numero. *Vnde dictus Margites.*

Quod factum eſt, infectum fieri non poteſt. 72

Nihil hac ſententia vulgarius, Quod factum eſt, infectum fieri non poteſt. Extat apud Terentium in Phormione. Ariſtoteles lib. Moralium Eudemiorum quinto, τὸ γεγονὸς οὐκ ἐνδέχεται μὴ γενέσθαι, id eſt, Fieri non poteſt vt quod factum eſt, ſit infectum. Mox citat carmen ex Agathonis tragœdia,

Μόνου γὰρ αὐτοῦ καὶ θεὸς στερίσκεται,
Ἀγένητα ποιεῖν ἅσσ' ἂν ᾖ πεπραγμένα. id eſt,
Etenim illud vnum ipſi negatum eſt & deo, vt
Infecta reddat facta quæ fuerint ſemel.

Vſurpatur in epiſtolis Ciceronis ad Atticum non ſemel verſus ille Homericus ex Iliados σ & τ,

Ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν, ἀχνύμενοί περ. id eſt,
Iſta moleſta licet anteacta valere ſinamus.
Nec inſcitum Phocylidis carmen,
Μηδὲ παρελθομένοισι κακοῖς τείχου τεὸν ἦτορ.
Οὐκ ἔτι γὰρ δύναται τὸ τετυγμένον εἶν' ἀτέλεστον. id eſt,
Néve malis iam præteritis animum excruciaris.
Quod ſemel eſt factum, fieri infectum haud queat vnquam.

Eandem ſententiam habet Pindarus Olympiorum hymno 2,

τῶν δὲ πεπραγμένων ἐν δίκᾳ τε καὶ παρὰ δίκαν,
ἀποίητον οὐδ' ἂν χρόνος ὁ πάντων πατὴρ
δύναιτο θέμεν ἔργων τέλος. id eſt,

Eorum quæ facta ſunt, ſiue iure, ſiue præter ius, nihil vt ſit infectum, nec tempus quidem efficere poſſit opere perfecto.

Iuſtitia in ſe virtutem complectitur omnem. 73

Ἐν δὲ δικαιοσύνῃ συλλήβδην πᾶσ' ἀρετή 'στιν.
Iuſtitia in ſe virtutem complectitur omnem.

Ariſtoteles cum alias, tum libro Moralium Nicomachiorum quinto, verſum hunc vt prouerbialem refert. Extat autem in elegiis Theognidis. Chæremon bonorum omnium ſummam prudentiæ tribuit. Cuius hic verſiculus citatur à Græcis,

Οὐ γὰρ φρονοῦντα πάντα συλλαβὼν ἔχω. id eſt,
Cuncta vniuerſim, qui ſapit recte, obtinet.

Iuſtitia generatim accepta. Et Socrates putauit omnes virtutes eſſe ſcientias: id Ariſtoteles ita diſcutit, vt fateatur eſſe verum, nullā virtutem eſſe abſque prudentia: neget tamen omnem virtutem eſſe prudentiam: quum ſint habitus diſtincti. Sed iuſtitia frequenter accipitur non pro ſpecie, ſed pro genere: quemadmodum & in Sacris literis iuſtus dicitur qui caret omni vitio grauiore.

Mendacem memorem eſſe oportet. 74

Quintilianus Inſtitutionum oratoriarum libro 4. ſententiam hanc prouerbij vice citat: Mendacem memorem eſſe oportere. Item Apuleius in Apologia Magiæ ſecunda, Sæpe, inquit, audiui, non de nihilo dici, Mendacem memorem eſſe oportere. D. Hieronymus, Oblitus veteris prouerbij, Mendaces memores eſſe oportere. Satis liquet adagij ſenſus, nempe perdifficile eſſe, vt qui mentitur, ſemper ſibi conſtet, niſi ſit ſumma memoria. Eſt autem fictarum rerum memoria non paulo difficilior quàm verarum. Proinde plerunque deprehenduntur hoc pacto mendaciorum architecti, dum obliti quæ prius dixerint, diuerſa à ſuperioribus loquuntur. Sic deprehenditur apud Terentium Dauus, ſic Pſyches Apuleianæ commentum à ſororibus ſentitur. *Mendax, vix ſibi conſtat.*

Malus cum malo colliqueſcit voluptate. 75

Κακὸς κακῷ γὰρ συντέτηκεν ἡδονῇ. id eſt,
Etenim improbo vir eſt voluptati improbus.

Refertur ab Ariſtotele inter ſimilitudinis adagia, libro Moralium Eudemiorum 7. Malus malo iucundus, ob vitiorum commercium & ſocietatem. Iuuenalis item, *Improbus, improbo delectatur.*

Magna inter molles concordia.

Ab eodem in Magnis moralibus adducitur ex Euripide. Aeſchines aduerſus Timarchum citat ex Euripidis Phœnice eandem ſententiam,

Ὅστις δ' ὁμιλῶν ἥδεται κακοῖς ἀνήρ,
Οὐ πώποτ' ἠρώτησα, γιγνώσκων ὅτι
Τοιοῦτός ἐστιν οἷσπερ ἥδεται ξυνών. id eſt,
At cum malis quicunque gaudet viuere,
Nunquam rogaui: noui eum quòd talis eſt
Cuiuſmodi ſunt queis amat conuiuere.

Amicitia ſtabilium, felicitas temperantium. 76

Ariſtoteles libro moralium Eudemiorum ſeptimo, ſententiam hanc velut è medio ſumptam refert, Amicitiam eſſe ſtabilium, & fœlicitatem eorum qui ſua ſorte contenti ſunt, Ὅθεν λέγεται ὅτι ἡ φιλία τῶν βεβαίων, ὥσπερ ἡ εὐδαιμονία τῶν αὐταρκῶν. Amicitia virtute, non pecuniis aut forma, concilianda eſt. etenim ſi rebus caducis concilietur, caduca ſit & ipſa neceſſe eſt. Nihil autem in rebus humanis ſtabile præter vnam virtutem quæ ſola fortunæ ludibriis obnoxia non eſt. Deinde fœlicitas hominis non eſt in facultatibus ſita (quę cupiditatem animi non explent, ſed irritant) verùm in hoc, vt ſuam quiſque fortunam boni conſulat. Ariſtoteles lib. Rhetoric. 2. pro exemplo ſententiæ ſimplicis ac dilucidæ, ſiquis inſpiciat, ponit hunc verſiculum, *Sola virtus ſtabilis.*

Οὐκ ἔστ' ἐραστὴς ὅστις οὐκ ἀεὶ φιλεῖ. id eſt,
Haud quiſquam amator eſt, ni amarit iugiter.

Huic adſtipulatur illud Senecæ, Amicitia quæ deſinere potuit nunquam vera fuit.

Leonis catulum ne alas. 77

Aeſchyli ſententia prouerbialis refertur apud Ariſtophanē in Ranis,

Οὐ χρὴ λέοντος σκύμνον ἐν πόλει τρέφειν,
Μάλιστα δὲ λέοντα μὴ 'ν πόλει τρέφειν.
Ἢν δ' ἐκτραφῇ τις, τοῖς τρόποις ὑπηρετεῖν. id eſt,
Catulum ne alas leonis in republica,
Ac maxime ipſum ne leonem alas ibi:
Quod ſiquis alitus, obſequendum moribus.

Refert hunc locum Valerius Maximus lib. 7. capite De ſapienter dictis. Admonet ænigma, non eſſe fouendam potentiam quæ leges poſſit opprimere. quòd ſi forte talis quiſpiam extiterit, non eſſe è Repub. decertare cum illo, quem nequeas niſi magno Reip. malo deuincere. Tyrannus aut ferendus eſt, aut recipiendus. *Fouenda potentia non eſt, quæ leges oppreſſura videatur.*

Qui bene conijciet, hunc vatem, &c. 78

M. Tullius in opere De diuinatione, lib. 2. ſcribit Græcum verſiculum vulgo iactatum extare in hanc ſententiam, Qui bene coniiciet, vatem hūc perhibeto optimum. Citat autem eum verſiculum Plutarchus in libello De reſponſis Pythiæ, ὁ μὲν εἰκάζων καλῶς, ὃν ἄριστον μάντιν ἀνηγόρευκεν ἡ παροιμία. id eſt, Bene coniectans, quem optimum vatem appellauit prouerbium. Quanquam hic in Plutarcho locus mutilus erat & lacer: attamen colligi poteſt carmen huiuſmodi fuiſſe,

Μάντις γ' ἄριστος ὅστις εἰκάζει καλῶς.

Atque ita citat ex Euripide in libro de defectis oraculis. Citat & M. Tullius libro ad Atticum 7. A te, inquit, expecto futura. μάντις γ' ἄριστος. Huc alluſit Theocritus in Piſcatoribus, ſi modo Theocriti ſunt illa.

οὔτις ἄριστος
Εὑρεῖν ὀνείρων γνώμας, ὁ δὲ διδάσκαλός ἐστιν ὁ νοῦς. id eſt,
nemo
Somnia coniectat melius, quàm mente magiſtra
Qui regitur.

Admonet adagium, futurorum præſcientiam non è ſortibus aut auguriis petendam eſſe, ſed à prudentia. Siquidem qui prudentia ſit præditus, is ex præteritorum præſentiúmque coniecturis facile proſpiciet quid ſit euenturum. Proinde non iniuria ſcripſit Ariſtoteles libro Moralium Eudemiorum ſeptimo *Vnde petenda futurorum præſcientia.*

φρόνιμον

[illegible] id eſt, Prudentium atque ſapientium hominum celerem eſſe diuinationem & breuem tantum. Vtinam hanc diuinandi rationem amplecterentur principes, quorum hodie bona pars à prognoſtis & aſtrologis pendet: hominum genere, vt nunc ſunt pleriique, vano pariter ac ſeditioſo, & Reip. peſtilente.

Aſtrologi.

Pannus lacer. 79

Hominem iam faſtiditum & reiectum, ῥάκος [illegible] appellant Græci, id eſt pannum vndique laceru̅. Sumpta metaphora à veſte longo vſu detrita, atque ob id reiecta: quum noua fuerit in precio. Sic autem quidam amicis vtuntur, vti veſtibus: dum vſui ſunt ac vigent, amplectuntur, curant, oſtentant ſimulatque vel ætate defecti ſunt, vel alioqui vtiles eſſe deſierunt, negligunt ac reiiciunt. Lucianus, [illegible] id eſt, Donec vbi te iâ, iuxta id quod dici ſolet, pannum vndique lacerum reddiderit, expulerit. Idem in eodem dialogo, nempe de Mercede ſeruientibus, ſimilitudinem adfert de nouis calceis, qui tantiſper in precio ſunt dum noui nitent: iidem vbi luto ſorduerunt, in angulum abiiciuntur aliquò, atque ibi nullo curante, ſitu cimicibúſque opplentur. Solon eos qui exercerentur ad Olympiaca certamina, primùm dicebat eſſe ſumptuoſos, & ob id Reipublicæ graues, vbi viciſſent, ob faſtum eſſe detrimento ciuitati: poſtremò quum ſenuiſſent, iam prorſus eſſe inutiles. Ad id exprimendum Laertius citat verſiculum Euripidis,

Amici, tanquam veſtibus vtuntur.

Olympiaci.

Τρίβωνες [illegible]. id eſt,
Filis ſolutis lacera pereunt pallia.

Metum inanem metuiſti. 80

Ἄδειαν δέδιας, id eſt, Inanem metuis metum. Vbi quis formidat in re tuta. Virgilius, Omnia tuta timens. Ineſt autem in ipſa Græcanici dicti figura prouerbiale quiddam propter ἀντίθετον. velut in his quoque, [illegible], atque id genus aliis, de quibus iam nō ſemel admonuimus. Græci dicunt μορμολύττεσθαι nam μορμολύκειον Græcis perſona eſt, atque aut malo genio ſumitur, qua pueros territant quidam. Baſilius Athanaſio, [illegible], id eſt, Sanè vehementer eſſem puer, ſi talibus terriculamentis expaueſcerē. Refertur adagium iſt collectaneis Plutarchi, ſi modò titulo eſt habenda fides.

Sycophanta. 81

Συκοφάντης id eſt ſycophantæ cognomen vulgò probri loco tribuebatur. Ariſtophanes in Pluto,

[illegible]
Ὁ συκοφάντης. id eſt,
Vultu vt ſeuero ingreſſus eſt, ô dij boni,
Hic ſycophanta.

Conuicium prouerbiale in calumniatores, & quamuis puſilla de cauſa litem mouentes. Inde natum arbitrantur, quod olim apud Atticos ficus eſſent in precio, multarenturque ii qui eas furto tollerent. Hos qui obſeruabāt aut deferebant, ſycophātæ vocari cœpti ludibrij cauſa. Quos eoſdem [illegible] vocabant, id eſt (vt ſententiam magis quam verba reddam) de ficis calumniantes, ficis viuentes, ficorum cuſtodes, ficos numerantes, ficorum ſtudioſos, ficoſos, ficis puerorum inſtar gaudentes. Plutarchus in commentario De curioſitate, oſtendit, hoc cognominis hinc natum, quòd quum lege cautum eſſet nequis Athenis ficos efferret, quidam obſeruatos nonnullos, qui furtim exportabant, detulerunt. Hinc populari ioco ſycophātæ vocati, παρὰ τὸ σῦκα φαίνειν, id eſt quòd ficos proderent. Huius rei meminit & in vita Solonis. Feſtus Pompeius oſtendit, apud Athenienſes pœnam capitis conſtitutam iis qui ficos furto tollerent. Idem affirmat Athenæus lib. Dipnoſoph. 3 addens, eum locum vbi primum ficus reperta fuit ἱερὰν συκῆν, id eſt ſacram ficum, vocatam ab Atticis. Eſt autem ſycophantarum genus, quod non ſolum defert dicta factaque hominū, verumetiam hominum ſomnia. cuiuſmodi delatoribus aurem patulam præbuit Conſtantius, vt prodit Ammianus libro decimoquarto. Præcipuè verò indu ſit Mercurio cuidam: qui vulgò ob id Mercurius ſomniorum eſt dictus, quòd ſe ſpecie familiaritatis cōuiuiis admiſceret: & ſiquis nocturnum viſum effutiſſet, deprauata narratione ad principem deferebat. adeò vt vix quiſquam apud ignotos auderet fateri ſe dormiſſe, ac docti nonnulli ſortem ſuam deplorarent, quòd apud Atlāteos nati non eſſent, vbi negant vt ſint ſomnia. quod fatetur & Stephanus in dictione Atlantes. Obſeruatores ſomniorum Græci vocant ὀνειροσκόπους: interpretes, ὀνειροκρίτας ſiue [illegible]: qui iis terrentur, [illegible].

Vnde ſycophātæ nomen.

Conſtantius præbuit aures ſycophantis.

Multis paraſangis præcurrere. 82

Πολλοῖς παρασάγγαις [illegible], id eſt, Multis paraſangis præcurrere, dicitur qui longo interuallo præcedit, multiſque partibus ſuperior eſt. Eſt apud Athenæum libro Dipnoſophiſtarum tertio, [illegible], id eſt, Multis paraſangis ſuperantes Siculum illum Dionyſium. Id quo magis ad animi res transfertur, hoc erit venuſtius. Paraſangam autem Perſæ triginta ſtadiorum ſpaciū vocant, vt locis aliquot indicat Herodotus. qua voce vſus eſt Lucianus in Icaromenippo: quem dialogum nos olim Latinitate donauimus.

Paraſanga quid.

Putre ſalſamentum amat origanum. 83

Clearchus apud Athenæum, libro tertio,

Σαπρὸς ταρίχου τὴν ὀρίγανον φιλεῖ.
Putrida ſalſamenta amant origanum.

Origanum autem herba eſt acri ſucco, qualis & thymbra. Quin & hodie frugi patres ſam, iſthâc cariebus iam obolentibus addūt acetum, origani loco, ne ſentiatur putris odor. Aptè dicetur de re per ſe parum honeſta, aut iucunda, atque ob id exotici cōdimentis & honeſtamentis egente. Qui mos etiam hodie ... didis, vt piſcibus ſuppetitibus neque ... eſt ſcendat edētes putri: acida admiſceant. Veritas per ſe placet, honeſta per ſe ... : falſa fucis, turpia phaleris indigent. hoc eſt, putre ſalſamētum origano.

Falſa fucis egent.

Voracior purpura. 84

Athenæus libro tertio Dipnoſophiſtarum ex Apollodoro huiuſmodi quoddam refert prouerbium, λιχνότερος τῆς πορφύρας, id eſt, Edacior purpura. idque duplicem exiſtimat, vel à tincta purpura, quæ omnia quibus admota fuerit, velut ad ſeſe rapit, ſuóque colore res vicinas inficit, additque lucem: Vel ab animante ipſo, quòd quicquid nactum fuerit, retinet ac deuorat. Vtrúque propemodum licet è Plinij verbis colligere. ſiquidem lib. 9. cap. 36. de colore ſcribit in hunc modum, Sed purpuræ florem illum tingendis expetitum veſtibus, in medus habēt faucibus liquoris hic eſt minimi in candida vena. Vnde pretioſus bibitur, nigrantis roſæ colore ſublucens, reliquum corpus ſterile. Ac paulo pòſt. Hinc laut, vt alii legunt, Huic, ſaſces ſecuréſque Romanæ viam faciunt: idémque pro maieſtate in pueritia eſt. Diſtinguit ab equite curiam: diis aduocatur placandis: omnémque veſtem illuminat: in triumphali miſcetur auro. Quapropter excuſata & purpuræ ſit inſania. De voracitate mox hæc ſubiicit, Lingua purpuræ longitudine digitali, qua paſcitur deuorando reliqua conchylia, tanta duritia aculeo eſt. Conueniet in edaces, aut in eos qui omnia in ſuum compendium vertunt. Fortaſſe durius, ſed non ineleganter, accommodabitur ad reges πορφυροφόρους. aut aduocatos, qui purpurati omnia conuertunt in fiſcum ſuum, & quocunque ſe conferunt, abradunt aliquid. Tale quiddam cogitaſſe videntur poetæ, qui Midam finxerunt contactu corporis omnia vertentem in aurum.

Voracitas purpuræ.

Tarichus aſſus eſt ſimulatque viderit ignem. 85

Τάριχος ὀπτὸς εὐθὺς ἂν ἴδῃ τὸ πῦρ. id eſt,
Tarichus aſſus mox vt ignem viderit.

Athenæus lib. 3. prouerbii loco citat. Eſt autem tarichus piſcis ſalſus, de quo nonnulla in prouerbio, Si non adſunt carnes. Opinor idem eſſe cum illo, ἀφύη εἰς τὸ πῦρ. quod ante iam expoſuimus in prouerbio, Aphya in ignem. Eodem in loco refert & hunc verſum ceu prouerbialem,

Οὐκ ἄν πάθοι τάριχος ἀξίως. id eſt,
Tarichus haud laturus eſt queis dignus eſt.

Non ſunt amici, amici qui degunt procul. 86

Τηλοῦ φίλοι ναίοντες, οὐκ εἰσὶ φίλοι. id eſt,
Haud eſt amicus, amicus abſit ſi procul.

Hanc parœmiam recenſet Athenæus libro Dipnoſo. 4. eámque omnium μισανθρωποτάτην, id eſt inhumaniſſimam, vocat. videlicet quòd abſentium amicorum memoriam obliterare videatur. Eſt omnino ex amicis qui adſunt, vberior amicitiæ fructus, propter officia mutua, conſuetudinémque quotidianam. Præterea vulgo fit vt ſimulatque conſpectu neceſſariorum ſeiuncti ſumus, neſcio quomodo obrepat obliuio quædā familiarium: vt id iam omnibus in ore ſit, qui remotus ſit ab oculis, eundem ab animo quoque ſemotum eſſe. Ariſtoteles lib. Moralium Nicomachiorum 8. fatetur locorum ſeiunctionem non dirimere quidem amicitiam, ſed tamen officia interrumpere. Et quoniam Vulgus amicitias vtilitate probat, ſublatis officiis, velut alumnus amicitiæ, emoritur & amicitia. Proinde Heſiodus, vicinos potiſſimum ad conuiuium vocandos eſſe monet.

Fructus amicitiæ.

Vicinus ad cō. vocandus.

—καλεῖν, inquiens, ὅς τις σέθεν ἐγγύθι ναίει.

Fatentur & Hebræorum prouerbia, potius eſſe, amicum habere vicinum, quàm fratrem qui procul abſit. Terentianus item Chremes in propinqua amicitię parte ponit vicinitatē. Nec abludit hinc Propertius, libro tertio,

Potius eſt amicū habere vic. quam fr. procul.

Quantum oculis, animo tam procul ibit amor.

Quanquam equidem non video quamobrem Athenæo videatur adagium hoc vſqueadeo ab humanitate alienum. Quan-

deceat, vt opinor: non tam docet quid nobis faciundum ſit, quàm admonet quod vulgò factitetur. Quotũ autem quenque reperias, qui amicitiam tam retineat, qui, ſi abſis, non ſui diſſimilis eſſe perſeueret? Proinde prouerbio hoc, velut Delphico gladio, vtrolibet pacto vti licebit: vt intelligas, aut non eſſe fidendum amicis, qui longo locorum interuallo feiuncti ſunt: aut non eſſe colẽdos amicos longinque diſſitos, vnde non queas multum ſentire commoditatis, ſed hos potius quibus præſens præſentibus fruare.

Perſæpe ſacra haud ſacrificata deuorat. 87

Αἶψα δ᾽ ἱρὰ πολλάκις ἄθυτα κατεσθίει. id eſt,

Perſæpe ſacra haud immolata deuorat.

Senarius eſt apud Athenæum lib. 4 Simonidis, in mulierem quandam male moratam, & auidam in cõuiuiis. Concinne dicetur in eos qui ventris impulſu ſtatim ad deuorandas epulas irrumpunt, non expectatis ceremoniis & elegantiolis illis quibus ciuiles vtuntur initio cõuiuium: puta, vt orationibus quibuſdam piis conſecretur cibus: deinde de accubitus ordine vrbana quædam adhibeatur cunctatio: præterea ne ſtatim appoſitis eſcis vngues iniiciamus. Neque intempeſtiuiter dicetur in eos qui non expectata iuris ratione hæreditatem inuadunt, & aliena per vim occupant, Ductum à victimis, quas fas non erat contingere niſi myſteriis peractis. Et Plato vult etiam in conuiuiis prælibari diis, & menſam rem ſacram exiſtimauit antiquitas, teſte Plutarcho: vnde fit, vt his etiam temporibus inciuile putent ἀνίπτοις χερσὶν, id eſt, Illotis manibus, accedere.

Illotis manib⁹.

Chius dominum emit. 88

Χῖος δεσπότην ὠνήσατο, id eſt, Chius dominum mercatus eſt. In eos quadrabit qui ſibiipſis malum acceſſunt. Vſus eſt hoc adagio Eupolis in amicis, Athenæo teſte lib. Dipnoſoph. 6. Natum ait inde, quod quum Chii primi ſeruis mercenariis inſtituiſſent vti, poſtea ſubacti à Mithridate Cappadoce, propriis ſeruis vincti ſunt traditi, vt in Colchorum regionem deportarentur: idque illis aliquando euenturum oraculum prædixerat. Huius hiſtoriæ authores citat Nicolaum Peripateticum, & Poſidonium Stoicum. Nec Stephanus tacuit, hanc gentem primum vſam famulis, θεράπουσι, quemadmodum Lacedæmonii vtebantur quos vocabãt εἵλωτας, id eſt, captiuos: Sicyonii quos dicebant κορυνηφόρους, id eſt, clauigeros, à claua: Itali Pelaſgis: Cretes quos appellabant Ἀμνίτας. Eſt autem Χίος clariſſima Ionum inſula, habẽs eiuſdem nominis ciuitatem. Poſſeſſiuum circunflexe ſcribitur χῖος.

Anima & vita. 89

Ζωὴ καὶ ψυχή, id eſt, Anima & vita, de re ſupramodum ſuaui. Prouerbium natum in cubilibus, atque inde deductum in cõmunem ſermonem. Videtur autem peculiare fuiſſe mulieribus Iuuenalis,

Deo, quod ſuauiſſimum ſit.

Ζωὴ καὶ ψυχὴ modò ſub lodice relictis
Vteris in turba.

Item Martialis epigrammatum lib 10. in Læliam,

Ζωὴ καὶ ψυχὴ laſciuum congeris vſque,
Prò pudor, Herſiliæ ciuis & Ægeriæ.

Huc reſpexit Iuuenalis, quum ait,

Concumbunt Græce.

Pecunia anima.

Heſiodus pecuniam, animam mortalibus eſſe dicit

Χρήματα γὰρ ψυχὴ πέλεται δειλοῖσι βροτοῖσιν. id eſt,
Pecunia enim anima eſt miſeris mortalibus.

Et Ariſtoteles pecunias velut alteram hominis animam eſſe ſcripſit. nihil autem eſt vita neque iucundius, neque charius.

Qui amant, ipſi ſibi ſomnia fingunt. 90

Virgilius in Pharmaceutria,

Credimus? an qui amant, ipſi ſibi ſomnia fingunt?

Seruius prouerbialiter admonet dictum à poeta. Nam quod quiſque ſperat, facilè credit & tarde, quæ credita lædunt Credimus, vt ait Ouidius. Metus autem & ſpes (vt eleganter & verè ſcripſit Lucianus in Pſeudomante) diuinationem & auguria repererunt. Qui impenſe cupiunt, ſuis votis vndecunque blandiuntur, & quiduis in omen optati euentus trahunt. Rurſum qui miſere metuunt, quauis ex re ſolatium formidinis aucupantur. Non vſquequaque diſcrepat ab hoc Terentianum illud, Mihi non fit veriſimile: atqui ipſis commentum placet. Non videtur alienum ab hac forma Theocriticum illud

Inſomnidos, vel rapaces.

Πᾶσα κύων ἄρτοις μαντεύεται, ἰχθύα κἠγών. id eſt,
Somnia cuncta canum panes, ego ſomnio piſcem.

Qui ſuis votis blandiuntur, in Græcis dicuntur ἑαυτοῖς ὀνειροπολεῖν, id eſt, ſibiipſis ſua interpretari ſomnia: quòd omnia rapiunt in alimentum ſpei ſuæ.

Polypi. 91

Polypi prouerbio dicebantur olim, vel ſtupidi ſtolidique: vel rapaces & vncis vnguibus homines. Siquidem ob eam cauſam polypo ſtultitiã tribuunt, quod ad manum captantis vltro moueatur, nec alter capitur, niſi quòd non cedat: authore Athenæo. Adſcribitur autem rapacitas tenacitásque, quòd quicquid brachiorum flagellis nactus fuerit, ſuctu trahat ac retineat. Plautus in Aulularia, Ego iſtos noui polypos, qui vbi quid attigerint, tenent. Nihil autem vetabit quo minus polypos appellemus eos qui ſemet in omnem habitum vertũt, omnibus aſſentantes. Quos eleganter notat Phocylides,

Natura polypi.

In eos, qui omnibus aſſentantur.

Μηδ᾽ ἕτερον κεύθῃς κραδίῃ νόον, ἄλλ᾽ ἀγορεύων.
Μηδ᾽ ὡς πετροφυὴς πολύπους, κατὰ χῶρον ἀμείβου. id eſt,
Pectore néve aliud celes, aliudque loquare,
Próque loco variere, petris vti polypus hærens.
Ion apud Athenæum libro 7.
Στυγῶ μεταλλακτῆρα πολύπου χροός. id eſt,
Odi colore ſubinde vario polypum.

Huc pertinet quod admonet Plautus, vt qui ſapit, bonus ſit bonis, malus malis. Hoc nomine laudat Pindarus in Nemeis hymno quarto quẽdam, Μαλθακὰ μὲν φρονέων ἐσλοῖς, τραχὺς δὲ παλιγκότοις ἔφεδρος. id eſt. Mollis erga bonos, aſper verò inſidiator erga moleſtos aduerſarios. Non abludit hinc quod ibidẽ habetur hymno tertio, Ἐν παισὶ νέοισι παῖς, ἐν δ᾽ ἀνδράσιν ἀνήρ, τρίτον ἐν παλαιτέροισι μέρος, ἕκαστον οἷον ἔχομεν βρότεον ἔθνος. id eſt, Inter pueros teneros puer, inter viros autem vir, tertia inter ſeniores pars, quodque vt habemus mortale genus. Laudat Pindarus hominem omnium moribus & ætatibus ſeſe attemperantem. Eodem titulo laudat quempiam in Pythiis hymno octauo, Τὺ γὰρ τὸ μαλθακὸν ἔρξαι τε καὶ παθεῖν ὁμῶς ἐπίστασαι, καιρῷ σὺν ἀτρεκεῖ. id eſt, Tu enim & humaniter agere noſti, & affectum ſumere tempori congruentem. Rurſum eiuſdem operis hymno quarto, Κεῖνος γὰρ ἐν παισὶ νέος, ἐν δὲ βουλαῖς πρέσβυς. id eſt, Nam ille inter pueros iuuenis, in conſiliis verò ſenex. Idem eiuſdem operis hymno ſecundo, Φίλον εἴη φιλεῖν, ποτὶ δ᾽ ἐχθρὸν ἅτ᾽ ἐχθρὸς ἐὼν λύκοιο δίκαν ὑποθεύσομαι. id eſt, Amicum contingat amare: cæterum aduerſus inimicum, tanquam inimicus, lupi more incurſam. ſiue inſidiabor.

Pueris puer, in conſilio ſenex.

Amare amicum, odiſſe hoſtem.

Nullus malus magnus piſcis. 92

Οὐδεὶς κακὸς μέγας ἰχθύς. id eſt,
Nullus malus magnus piſcis.

Ænigma prouerbiale, dici ſolitum in homines prægrandi quidem corpore, cæterùm ingenio nullo. Clearchus in commentario de prouerbiis apud Athenæum lib. 8. hinc ortum ſcripſit: Stratonicus citharœdus quum Porpin vidiſſet Rhodium citharœdum ingenti corporis mole, verùm arte non perinde magnum, percunctantibus quibuſdam quiſnam is eſſet, hunc ad modum reſpondit, οὐδείς, κακός, μέγας, ἰχθύς, ancipiti dicto ſignificans illum, nullum, id eſt nullius eſſe pretij: malum & improbum, magnum corpore, deniquè piſcem: quia mutus eſſet & infacundus, ac malè canorus. Theophraſtus De riſu, fatetur dictum quidem eſſe à Stratonico, ſed non in Porpin, verùm in Simylam hiſtrionem, μέγας, οὐδείς, σαπρός, ἰχθύς, id eſt, Nullus, magnus, putris, piſcis. Sed elegantius quod retulit Clearchus, propter amphibologiam non inuenuſtam. Ariſtoteles in eodem mox loco apud Athenæum ſuper hoc adagio fabulam huiuſmodi refert, in Rep. Naxiorum: Apud Naxios, locupletes quidem pleríque vrbem habitabant, cæteri verò ſparſi per vicos agebant: In quodam itaque vico, cui nomen Leſtadæ, Telegoras habitabat prædiues ac nobilis, multæque apud plebem authoritatis. cui cum alij complures honores habebantur, tum præcipuè muneribus quotidianis ciuium honorabatur: adeò vt qui vendebant, ſiquis minoris liceretur quàm vellent, dicere ſoliti ſint, ſe malle dono dare Telegoræ, quàm tanti vendere. Quidam igitur adoleſcentes quum piſcem ingentem licitarentur, ac piſcator ex more diceret, ſe malle Telegoræ dono mittere, quàm tanti vendere: moleſtè ferentes eadem audire toties, ſimulata beneuolentia ad Telegoram adduxerunt emptum piſcem. Quem quum ille libenter accepiſſet, tum ipſum adorti ſunt, tum filias iam nubiles conſtuprarunt. Quod factum, indigne ferentes Naxij, arreptis armis inuadere conati ſunt adoleſcentes: tantáque hinc orta ſeditio, vt Lygdamis huius tumultus præfectus, pòſt arrepta tyrannide patriam oppreſſerit. Hactenus Ariſtoteles. At hæc non video quid ad prouerbium faciãt, niſi duo faciamus prouerbia, quorum hoc poſterius ſic efferatur, Citius Telegoræ donarim, quàm tanti vendam. Nam Athenæus indicat Ariſtotelem de prouerbio diſſeruiſſe. Videtur eſſe ſenarius, ſed inuerſo dictionum ordine perturbatus. Conſtabit ſi legas, οὐδεὶς μέγας ἰχθὺς κακός.

Corpore prægrandi, ingenio nullo.

Ex Athenæo.

Telegoræ citius donarim.

E ſquilla non naſcitur roſa.

Prouerbiali figura dixit Theognis,

Οὔτε γὰρ ἐκ σκίλλης ῥόδα φύεται, οὐδ᾽ ὑάκινθος,
Οὐδέ ποτ᾽ ἐκ δούλης τέκνον ἐλευθέριον. id eſt,
Non etenim è ſquilla roſa naſcitur, aut hyacinthus:
Sed neque ab ancilla filius ingenuus.

Admonet adagium è probis parentibus naſci liberos probos, ex improbis improbos. Simili forma dixit Horatius in Odis,

Neque imbellem feroces
Progenerant aquilæ columbam.

Venuſtius erit, ſi ad indocti doctoris indoctum diſcipulum referatur, ad improbi nutritij improbum alumnum. Perti- net

Aquilæ columbã non gignunt.

net adagium ad illam claſſem, κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν, id eſt, Mali corui malum ouum. Et,

Οὐκ ἂν γένοιτο χρηστὸς ἐκ κακοῦ πατρός. id eſt,
Prolem probam haud pater progignet improbus.

Scilla quid. Eſt autem ſcilla herbæ genus non diſſimilis aloe, de qua multa Plinius diuerſis locis.

Non omnia poſſumus omnes. 94

Non omnia poſſumus omnes, apud Virgilium in pharmaceutria. Prouerbialis ſententia, qua vix tritiorem aliam reperies. Sumpta videtur ex Homero, apud quem Iliados ν. Polydamas ſic alloquitur Hectorem,

Ἀλλ' οὔπως ἅμα πάντα δυνήσεαι αὐτὸς ἑλέσθαι.
Ἄλλῳ μὲν γὰρ ἔδωκε θεὸς πολεμήια ἔργα,
Ἄλλῳ δ' ὀρχηστύν, ἑτέρῳ κίθαριν καὶ ἀοιδήν.
Ἄλλῳ δ' ἐν στήθεσσι τιθεῖ νόον εὐρύοπα Ζεὺς
Ἐσθλόν, τοῦ δέ τε πολλοὶ ἐπαυρίσκοντ' ἄνθρωποι. id eſt,
Haud quaquam potens ſortiri omnia ſolus.
Nanque aliis diui bello pollere dederunt,
Huic ſaltandi artem, voce huic citharáque canendi.
Rurſum alij inſeuit ſagax in pectore magnus
Iuppiter ingenium, at multis eſt vtilis ille.

Item Odyſſeæ θ,

Οὕτως οὐ πάντεσσι θεοὶ χαρίεντα διδοῦσιν
Ἀνδράσιν, οὔτε φυήν, οὔτ' ἂρ φρένας, οὔτ' ἀγορητύν.
Ἄλλος μὲν γάρ τ' εἶδος ἀκιδνότερος πέλει ἀνήρ,
Ἀλλὰ θεὸς μορφὴν ἔπεσι στέφει. id eſt,
Non ita cæleſtes tribuunt ſua dona quibuſuis,
Seu formam, ſiue ingenium, viréſve loquendi.
Eſt etenim informis ſpecies cui contigit, atqui
Linguæ dote Deus penſat diſpendia formæ.

Euripides in Rheſo,

Ἀλλ' οὐ γὰρ αὐτὸς πάντ' ἐπίστασθαι βροτῶν
πέφυκεν, ἄλλῳ δ' ἄλλο προσκεῖται γέρας. id eſt,
Vt cuncta norit, nemini mortalium
Datum eſt: at alia dos adeſt alii viro.

Eodem pertinet quod ſcribit Theognis,

Παύροις ἀνθρώποις ἀρετὴ καὶ κάλλος ὀπηδεῖ,
Ὄλβιος ὃς τούτων ἀμφοτέρων ἔλαχεν. id eſt,
Sunt pauci, quibus iiſdem & virtus ſuppetit & res:
Fœlix cui ſimul hæc ſunt data ſorte deum.

Vincere ſciebat Annibal, vti victoria neſciebat. Titus Liuius lib. 22. Non omnia eidem dii dederunt: vincere ſcis Hannibal, victoria vti neſcis. Videtur Liuius retuliſſe illud ex Iliados δ,

——οὐδ' ἄρα πως ἦν
Ἐν πάντεσσ' ἔργοισι δαήμονα φῶτα γενέσθαι. id eſt,
——haud illud contigit vnquam, vt
Omnibus in factis callens appareat idem.

Huc pertinet & Pindaricum illud ex Nemeis,

Τέχναι δ' ἑτέρων ἕτεραι. id eſt,
Artes aliis aliæ.

Interpres oſtendit, illud Atticis prouerbii loco dictum fuiſſe,

Ἄλλαι δ' ἄλλων ἐπιτεχνήσεις. id eſt,
Aliæ aliorum inuentiones. Idem alibi,
Φυᾷ δ' ἕκαστος διαφέρομεν, βιοτὰν λαχόντες, ὁ μὲν τά, τὰ δ' ἄλλοι.
Τυχεῖν δ' ἕν' ἀδύνατον εὐδαιμονίαν ἅπασαν. id eſt,
Natura differimus, vitam ſortientes, hic hanc, illam alii:
Porrò fieri non poteſt vt omnis fœlicitas vni contingat.

Idem Olympiorum hymno primo,

ἐπ' ἄλλοισι δ' ἄλλοι μεγάλοι. id eſt,
In aliis alii magni ſunt.

Idem expreſſius Encomio octauo,

ἄλλα δ' ἐπ' ἄλλον ἔβαν ἀγαθῶν. πολλαὶ δ' ὁδοὶ
σὺν θεοῖς εὐπραγίας. id eſt,

Alia ad alium venerunt bona: ſed diis fauentibus multæ ſunt viæ fœlicitatis. Rurſus eiuſdem tituli hymno nono,

ἐντὶ γὰρ ἄλλαι ὁδῶν ὁδοὶ περαίτεραι,
μία δ' οὐχ ἅπαντας ἄμμε θρέψει μελέτα. id eſt,

Sunt enim aliæ viæ aliis efficaciores, ſed non omnes nos alet vnum ſtudium.

Multæ manus onus leuius reddunt. 95

Vulgò circunfertur adagium, Multis manibus onus reddi leuius. Quo ſignificant etiam difficilia facilè confici, ſiquis nō ipſe ſolus negotium aggrediatur, ſed in plures adiutores & auxiliatores partiatur. Sumptum eſt à tollendis oneribus. Videtur autem ea ſententia ab ipſa vſque antiquitate in noſtram ætatem demanaſſe. *Plurium industria, difficultatem minui.* Legimus enim apud Heſiodum in opere cui titulus ἔργα καὶ ἡμέραι,

πλείων μὲν πλεόνων μελέτη. id eſt,
Plus poteſt & plurium induſtria.

Item Homerus Iliados μ,

Ἀλλ' ἐφομαρτεῖτε· πλεόνων δέ τοι ἔργον ἄμεινον. id eſt,
Adſitis comites: multorum induſtria nanque
Plus pollet quàm paucorum.

Ad hoc reſpexit Euripides in Phœniſſis,

Εἷς δ' ἀνὴρ οὐ πάντ' ὁρᾷ. id eſt,
Vir vnus autem nemo cuncta diſpicit.

Rurſum in Heraclidis,

Μιᾶς γὰρ χειρὸς ἀσθενὴς μάχη. id eſt,
Inualida pugna eſt vnicæ tantum manus.

Eodem pertinet quod alibi retulimus, εἷς ἀνὴρ οὐδεὶς ἀνήρ, id eſt, Vnus vir, nullus vir.

Proprij nominis obliuiſci. 96

Prouerbialis hyperbole, Proprii nominis obliuiſci, in hominem ſupra modum obliuioſum. *In prorſus obliuioſum.* Lucianus in Toxaride, ὥστε τάχιον ἂν τοὔνομα ἕκαστος αὐτῶν ἐπιλάθοιτο τοῦ πατρός. id eſt, Itaque citius fieret vt patris ſui nomen obliuiſceretur quiſque. Ouid.

Nominis antè mei venient obliuia nobis.

Vſurpatur & à diuo Hieronymo in epiſtola quadam. Plinius lib. hiſtoriæ mundi ſeptimo, inter ademptæ memoriæ exempla commemorat & Coruinum Meſſalam oratorem, qui nominis etiam proprii fuerit oblitus. *Coruinus Meſſala nominis oblitus.* Quum id defunctis etiam agnoſci creditum ſit aliquandiu. Atque hinc mos priſcis, priuſquam rogo imponerent cadauera, nomen proprium inclamandi.

Sine Cerere & Baccho friget Venus. 97

Terentius in Eunucho, Verbũ hercle hoc verum eſt, ſine Cerere & Libero friget Venus. Dicũtur hæc ſub perſona Chremetis adoleſcentis ruſtici, qui tobrius oderat meretrices, pòſt idem potus non abhorreret. *Irritamenta libidinis.* Cibus enim & potus irritamenta ſunt libidinis. Eleganter autem Cererem pro cibo, Bacchum pro vino, Venerem pro libidine dixit, continenter in figura perſiſtẽs. Nam illud ipſum verbum Friget, metaphoram habet, quam Donatus à picatione vaſorũ mutuo ſumptam autumat, quòd frigida pix non adhæreat. Frigida profectò nimiumque affectata interpretatio, quod quidem tanti viri pace dixerim, ſi modò illius eſt interpretamentum. Ardent amantes, & frigẽt quæ languent. Horatius,

Non enim poſthac alia calebo Fœmina.

Et frigent in vxores mariti, qui non admodum amant. Diuus Hieronymus Terentianã ſententiam craſſiore Minerua explicans, Diſtento ventre diſtenduntur ea quæ ventri adhærent: ſignificans libidinẽ eſſe gaſtrimargiæ comitem. *Libido, gaſtrimargiæ comes.* Peculiariter autem vinum irritat libidinem, ideóque Paulinæ literæ vetant ne vino inebriemur, quòd in eo ſita ſit libido. Euripides,

Οἴνου δὲ μηκέτ' ὄντος οὐκ ἔστιν κύπρις. id eſt,
Abſente vino, nulla tunc adeſt Venus.

In græcorum Collectaneis ita lego,

Νεκρὸς ἀφροδίτη διονύσου δίχα καὶ δήμητρος. id eſt,
Mortua res Venus ſine Baccho & Cerere.

Cynicus apud Athenæum libro Dipnoſophiſtarum ſexto, refert eandem ſententiam his ferè verbis,

Ἐν τῇ κενῇ γὰρ γαστρὶ τῶν καλῶν ἔρως
Οὐκ ἔστι. πεινῶσι γὰρ ἡ κύπρις πικρά. id eſt,
Nam ventri inani non ineſt formarum amor.
Amara Venus eſt dira quos premit fames.

Ac mox ſubiicit carmen Euripidis, quod ille mutuatus ſit ab Achæo Satyrico,

Ἐν πλησμονῇ τοι κύπρις, ἐν πεινῶσι δ' οὔ. id eſt,
Saturo Venus adeſt, famelico nequaquam adeſt.

Athenæus lib. Dipnoſoph. 1. diſtichon adducit eandem complectens ſententiam,

Ἐν πλησμονῇ γὰρ κύπρις, ἐν δὲ τοῖς κακῶς
πράττουσιν οὐκ ἔνεστιν ἀφροδίτη βροτοῖς. id eſt,
Saturis Venus adeſt: cæterum infœlicibus
Miſeriſque nulla adeſt Venus mortalibus.

Apud hunc ipſum lib. 10. Ariſtophanes vinum, lac Veneris appellat, quòd alat libidinem, *Vinum, lac Veneris.*

Ἡδύς τε πίνειν οἶνος, ἀφροδίτης γάλα. id eſt,
Vinum bibenti ſuaue, lac Cypriæ deæ.

Huc pertinet epigramma quod fertur incerto authore,

Ἔρωτα παύει λιμός. εἰ δὲ μή, χρόνος.
Ἐὰν δὲ μηδὲ ταῦτα τὴν φλόγα σβέσῃ,
Θεραπεία σοι τὸ λοιπὸν ἀρτήσθω βρόχος.
Fames amorem ſedat: id ſi ſit minus,
Tempus medetur. ſin nec iſta extinguere
Flammam queant, tum reſtat vt funem pares.

Idem intelligi voluit Apuleius, quum Veneri ebriam cœnam affingit, quum interim eſuriat Pſyche. *Veneris ebria cœna.* Quanquam Ariſtoteles indicat, immodicam vini potionem inutiles reddere ad coitũ. Nam dilui vim ſeminalem, atque ob eam cauſam Alexandrum magnum in Venerem parum fuiſſe ſtrenuum, quòd eſſet vinoſus. Idque Theophraſtum dixiſſe narrat Athenæus.

Nauiges in Maſſiliam. 98

πλεύσειας εἰς τὴν μασσαλίαν. Scribit Athenæus libro duodecimo, Maſſilienſes vſqueadeo deliciis effœminatos olim fuiſſe, vt prouerbio dici conſueuerit, πλεύσειας εἰς τὴν μασσαλίαν, id eſt, Nauiges in Maſſiliam. Non explicat quidem ille prouerbii

ſenſum, ſed facilè cõiicitur, in molles, & moribus cultúque parum viriles torqueri debere. Plautus in Caſina, Vbi tu es, qui colere mores Maſſilienſes poſtulas? Tametſi, quod ait Plautus, mihi potius referendum videtur ad ſeueritatẽ vitæ: *Spartana diſciplina.* quemadmodum Plutarchus in vita Ageſilai docet, Spartanam diſciplinam appellatam, ſeueram, miniméque deliciis indulgentem. Nam non alia gens laudatior quàm Maſſilienſium, ſi Ciceroni credimus, ſique vera memorat Valerius Maximus lib. 2. capite De inſtitutis. multa commemorans de diſciplina eius ciuitatis, quæ nec mimos vllos in ſcenam admiſerit, ne parum pudicis fabularum argumentis ciuium mores inficerentur: nec eos qui religionis prætextu, vitam inertem & otioſam ſectarentur, intra portas receperit. aliáque id genus de Maſſilienſium ſeueritate referuntur apud authores: vt appareat Athenæum non de Gallica Maſſilia, ſed de Libyca loqui, cuius meminit Vergilius quarto Æneidos libro,

Hic mihi Maſſylæ gentis monſtrata ſacerdos.

Quo quidem ex loco coniecturam facere licet, Maſſylos maleficiis olim infames fuiſſe, quemadmodum & Theſſalos. Cæterum quoniam apud Athenæum Maſſalia eſt, non Maſſylia, fieri poteſt vt nec ſit Maſſilia quæ eſt Galliæ Narbonenſis, nec Maſſylia Maurorum, ſed tertia quæpiam. Licet hanc nominum differentiam interdum confundant Græci ſcriptores. Stephanus indicat hoc nomine fuiſſe ciuitatem Liguſticæ, Phocenſium coloniam, authore Hecatæo: Timæum vero illud addere, quum nauclerus adnauigaſſet, viſo piſcatori proiecto in terram fune, dixiſſe, Alliga rudentem. Et hinc loco nomen inditum Maſſalia. μάσαι enim Æolibus eſt quod alii dicũt δῆσαι, ἁλιεὺς piſcator: ex μάσαι igitur & ἁλιεὺς dicta Maſſilia.

Nauiges Trœzenem. 99

Πλώγωνες ἐς τροιζῆνα, id eſt, Nauiges Trœzenem. Euſtathius enarrans ſecundum Homericæ Iliados librum ait dici ſolitum in eos qui quum mento imberbi eſſent, tamen appoſititiis pilis barbam virilem mentirentur. Addit inde natum, quòd Trœzenis portus quiſpiam vulgò celebratus ſit nomine Barba. Eſt autem alter Trœzen in Maſſilia.

Attica bellaria. 100

Τραγήματ' ἀττικὰ, id eſt, Bellaria Attica: de lautitiis & cupediis. *De lautitiis.* Transferri poteſt ad rem quancunque maiorem in modum ſuauem ac iucundam. Plato Politiæ ſuæ lib. 3. Ψέγεις καὶ ἀττικῶν πεμμάτων τὰς δοκούσας εἶναι εὐπαθείας. id eſt, Damnas & Attica bellaria, quæ videntur ad lautitias pertinere.

CHILIADIS SECVNDÆ CENTVRIA QVARTA.

Nemo bene merito bouem immolauit præter Pyrrhiam. 1

OYδεὶς εὐεργέτῃ βοῦν ἔθυσεν, ἀλλ' ἢ Πυῤῥίας. id eſt, Nemo bouem immolauit bene merito, niſi Pyrrhias. Hoc prouerbio quondam vtebantur ſi quando quis extitiſſet homo inſigniter gratus, qui beneficium acceptum ampliter repenſaret. Plutarchus in Quæſtionibus Græcanicis, vnde ſit natum adagium enarrat ad hunc modum: Nauis quæ- *De gratia locupletiſſimè relata.* dam piratica appulit ad inſulam Ithacenſem, in qua forte fortuna ſenex quidam erat vnà cum cadis fictilibus plenis pice. Pyrrhias quidam Ithacenſis, vt opinor, negotiator, ſenem dato precio redemit à piratis, non ob id quòd eo ſibi foret opus, ſed partim quòd miſerum eſſet ſenilis fortunæ, partim hominis oratione perſuaſus. Emit autem vnà cum ſene cados illos picarios, idque authore ſene. Deinde profectis piratis, quo Pyrrhiæ gratiam referret ſenex, quòd non ob lucri cupiditatẽ, ſed ob beneuolentiam ſeſe liberum feciſſet, indicauit in cadis multam pecuniæ vim pici admixtam, abditam eſſe. Qua reperta quum Pyrrhias derepente diues eſſet redditus, cùm magnifice collaudauit ſenis erga ſe gratitudinem, tum eidem bouem immolauit officii præmium. Atque hinc re iam peruulgata natum prouerbium, de gratia prolixe relata. Veteres enim regale ſacrum & magnificum, opiparúmque conuiuium βουθυσίαν appellabant. Accommodabitur recte prouerbium & in vulgatam mortalium ingratitudinem, adeò vt vix vnum reperias qui meminerit officii.

Fumi vmbra. 2

Καπνοῦ σκιὰ, id eſt, Fumi vmbra. Prouerbiali hyperbole id dixit antiquitas pro re quamlibet vili. Sophocles in Antigone

De re inani vilique.

Τα δ' ἄλλα καπνοῦ σκιᾶς οὐκ ἂν πριαίμην. id eſt,
Reliqua, fumi vmbra non emerim.

Cum omnis vmbra res quædam eſt inanis, tum verò fumi vmbram penè dixeris vmbram vmbræ. Extat & hoc apud Ariſtophanem. De hoc alias nonnihil attigimus.

Viuum cadauer. Viuum ſepulchrum. 3

Ἔμψυχος νεκρὸς, id eſt, Viuum cadauer. Prouerbiali figura dixit Sophocles in Antigone,

-οὐ τίθημ' ἐγὼ
Ζῆν τοῦτον, ἀλλ' ἔμψυχον ἡγοῦμαι νεκρόν. id eſt,
-hunc ego viuere
Haud arbitror, viuum at cadauer indico.

Refertur apud Athenæũ libro duodecimo. Euripides in Æolo apud Stobæum,

Φεῦ φεῦ παλαιὸς αἶνος ὡς καλῶς ἔχει,
Γέροντες οὐδέν ἐσμεν ἄλλο πλὴν ὄχλος
Καὶ σχῆμ', ὀνείρων δ' ἕρπομεν μιμήματα.
Νοῦς δ' οὐκ ἔνεστιν, οἰόμεσθα δ' εὖ φρονεῖν. id eſt,
Heus heus vetuſtum vt recte habet prouerbium,
Nil aliud atque turba nos ſenes ſumus,
Vmbræque, verum ſerpimus imitamina
Inſomniorum, cæterum mens haud ineſt:
Quanquam videmur ſapere nobis adprobe.

Senex, viuum cadauer. In eos dicetur qui ſic viuunt vt nihil dignum vita, agant. Lucianus ſenem decrepitũ ἔμψυχόν τινα τάφον, id eſt, viuum quodcdam ſepulchrum appellat. Huc pertinet etiam illud Mimi cuiuſdam (Laberii, ni fallor) apud Gellium,

Similis ſepulchris nil niſi nomen retineo.

Ex fronte perſpicere. 4

Ex fronte perſpicere dicimus, quod ſtatim & velut ipſo pro- *Statim ex occurſu ipſo.* tinus occurſu percipimus. Sumptum ab phyſionomicis, qui ſe profitentur ex oris lineamentis reliquáque corporis ſpecie, ingenium hominis poſſe deprehenderé. M. Tullius ad Antonium Non enim ſolum ex oratione, ſed etiam ex vultu & oculis & fronte, vt aiunt, meum erga te amorem perſpicere potuiſſes. Id adagium etiam hodie vulgò tritiſſimũ eſt. Cicero ad Q. fratrem de petitione conſulatus, frontem appellat animi ianuam. Cura, inquit, vt aditus ad te diurni atque nocturni pateant: neque foribus ſolum ædium tuarum, ſed etiam vultu & fronte, *Frons, animi ianua.* quæ eſt animi ianua. Quæ ſi ſignificat voluntatem abditam eſſe ac retruſam, parui refert patere oſtium. Hæc Cicero. Vnde & vera fronte fieri dicuntur, quæ fiunt ex animo. Interdum enim aliud frons loquitur, aliud celat animus, Alluſit huc Ariſtophanes in Equitibus,

Ἐπιδείξατ' ἡμῖν τοῖς προσώποισιν ποιεῖν
Ἢν τοῖς ἔπεσι χαίρωσι, τοῖς πράγμασι. id eſt,
Nobis vt ipſis frontibus faciant palàm
An noſtra dicta ac facta læta comprobent.

Spem precio emere. 5

Eſt lucrum incertum, & in euentu ſitum, certo affectare dam- *Incertum lucrum certo damno.* no. Terentius in Adelphis, Ego ſpem precio non emo. Hanc ſententiam leno refert illi, Pecuniam in loco negligere, maximum interdum eſt lucrum. Quadrabit potiſſimum in eos, qui ſpe rerum adducti maximarum, principum fauorem muneribus obſequiiſque captant: certè ætatis ac temporis impendio, quo non alius ſumptus charior. nam ii quid aliud quàm ſpem precio emunt? Figura mutuo ſumpta videtur à quodam emptionis genere, in quo conſueuit alea rei, non res emi. Velut ſi quis retium iactum emat in piſcando, aut miſſilium prædam in venatu, aut ſiquid aliud eiuſmodi. Qua de re multa fit mentio in Pandectis, lib. 18. titulo De contrahenda emptione. veluti quum quis emit prouentum agri in annum proximum, aut partum animantis: ſiue quum emitur captus piſcium aut auiũ, aut etiam miſſilium, quam illi vocant aleam. In partu tamen non tenetur emptor, ſi nihil natum fuerit, niſi forte hoc per ipſum actum eſt nequid naſceretur: in alea tenetur, quoniam ſpes empta eſt: tantùm in miſſilibus euictio rei captæ perimit ex empto actionem.

Cælum territat. 6

Prouerbialis hyperbole apud Virgilium in Aeneide,

-& cælum territat armis.

Conuenit in minaces & feroces, Thraſonéſque magniloquos. *In minaces.* Sumpta videtur à bello Giganteo, quæ fabula notior quàm vt hîc ſit repetenda. Confine huic illud Synesii in epiſtola contra Andronicum, τῇ κεφαλῇ τὸν οὐρανὸν ἐξαράττειν ἐπιχειρεῖ. id eſt, Capite cælum perrumpere conatur.

Subere leuior. 7

Φελλοῦ κουφότερος, id eſt, Subere leuior. Prouerbialis hyperbo- *De homine, fidei lubrica.* le in homines inconſtantes & lubrica fide. Suberis enim lignũ cauernoſum, quod in aqua non ſidit, verumetiam retibus & natantibus alligatur, ne poſſint ſidere. Horatius in Odis,

Quanquam ſydere pulchrior
Ille eſt: tu leuior cortice, & improbo

Iracundior adria.

Strabo libro primo inter hyperbolas prouerbiales hanc quoque commemorat, Subere leuior vmbra. Quanquam hic locus apud Strabonem non caret ſuſpicione mendoſitatis. Græca ſic habent, Καὶ καθάπερ ἐν ταῖς ὑπερβολαῖς ..., ὡς τὸ κουφότερον φελλοῦ σκιᾶς, δειλότερον δὲ λαγὼ φρυγὸς, ἐλάττω δ' ἔχειν γῆν τὸν ἀγρὸν ἐπιστολῆς λακωνικῆς. Hæc ita vertit Gregorius Typhernas ſiue Guarinus, Et ſicut nonnulli ſuper exceſſibus exceſſus ſunt, vt illud, Leuiorem ſubere vmbram & illud, Formidoloſiorem lepore Phrygem: & illud, Ager minorem tellurem habet quàm epiſtola Laconica. Primùm vmbram eſſe leuiorem ſubere, non eſt inſignis hyperbole, imò nulla potius eſt: vt iam demus Græce rectè dici κουφότερον σκιᾶς. Vnde hic pro σκιᾶς legendũ arbitror σκιᾶς, vt ſic dicta ſit ſuberis vmbra, queadmodũ dicimus vmbræ ſomniũ. Item δειλότερον λαγὼ φρυγὸς, id eſt, timidiorem lepore Phrygem. quo modo legiſſe videtur interpres. Nec abſurdum ſi intelligamus Phrygium leporem, veluti cæteris pauidiorem, quòd ea gens imbellis habebatur & effœminata delicijs. Pindarus in Pythijs hymno ſecundo metaphoram flexit ad laudem hominis, qui quanquam preſſus calumnijs malorum, non deijcit tamen animum, ſed ſe ſuapte natura recipit in apertum: vnde & ſe φελλὸν ἀβάπτιστον appellat, id eſt ſuber quod tingi nequeat. Huc reſpexit Horatius Epiſtolarum libro primo, de Vlyſſe loquens,

Strabonis locus.

Timidior lepore Phryx.

> Dum ſibi, dum ſocijs reditum parat, aſpera multa
> Pertulit, aduerſis rerum immerſabilis vndis.

Cubito emungere. 8

Ἀγκῶνι ἀπομυσσόμενος, id eſt, Cubito emungens. prouerbialis ironia in hominem ſordidi quæſtus & conditionis abiectæ. A ſalſamentarijs ducta, quibus mos eſt narium mucum cubito abſtergere, nimirum manibus muria & ſalſugine oppletis. Bion philoſophus apud Suidã, ex Laertio. Ἐμοῦ ὁ πατὴρ μὲν ἦν ἀπελεύθερος, τῷ ἀγκῶνι ἀπομυσσόμενος. id eſt, Meus pater erat libertinus, cubito emũgens. Celebratur ſcomma M. Tullij tortum in quẽdam ſalſamentarij filium: cuius, tacito authoris nomine, meminit qui ſcripſit rhetoricen ad Herennium: in ſchematis ſpecie, quæ dicitur ſignificatio per conſequẽtiam. Vt, inquit, ſi ſalſamentarij filio dicas, Quieſce tu, cuius pater ſe cubito emungere ſolebat.

De eo, qui ſit abiectæ conditionis.

Iberæ næniæ. 9

Iberas nænias diuus Hieronymus nugas appellat, in præfatione quam præpoſuit Moyſis Pẽtateucho. Quod multi ignorantes, inquit, apocryphorum deliramenta ſectantur, & Iberas nænias libris authenticis præferunt. Idem in duodecim quæſtionibus, Et Iberas nænias Ægyptiáque portenta ſectari. Opinor Iberas nænias dici propter prodigioſas maleficiorum fabulas vulgò iactatas. Nam Iberos maleficiorum infamia laboraſſe, teſtis eſt in Odis Horatius. Niſi quis mauult ad flumen auriferum Tagum referre. Quãquam ipſe diuus Hieronymus in epiſtola aduerſus Vigilantium, ſatis indicat de portentis ac monſtris intelligendum: ſcribens ad hunc modum, Et quia ad radices Pyrenæi habitas, vicinúſque es Iberiæ, Baſilidis antiquiſſimi hæretici & imperitæ ſciẽtiæ incredibilia portenta perſequeris. Athenæus in ſecundo tradit Iberos, quum eſſent opulentiſſimi, tamen ob parſimoniam ſemper ὑδροποτεῖν ſolitos, & μονοσιτεῖν, hoc eſt aquam bibere, & ſolos cibũ capere: cæterùm veſtitu fuiſſe ſumptuoſiſſimo. Citat hoc ex Athenæo Stephanus. Sed pro μακρολογίαν deprauatum eſt μακρολογίας.

Iberi malefici.

Siculæ nugæ, Gerræ, Perſolæ nugæ. 10

Siculæ nugæ prouerbio dicuntur res leuiculæ. Auſonius in epiſtola ad Symmachum, Cogitans, inquit, non illud Catullianum.

De rebus leuiculis.

> Cui dono lepidum, nouum libellum,
> ſed amargoteron & verius,
> Cui dono illepidum & rudem libellum,

non diu quæſiui. Tu enim occurriſti, quem ego, ſi mihi poteſtas ſit, ex omnibus vnum ſemper eligerem. Miſi itaque ad te friuola gerris Siculis vaniora. Porrò Siculorum dicacitas nota eſt veterum literis. nam Siculus fuit Epicharmus, ad cuius exẽplar properare Plautus dictus eſt Horatio. Plautus autẽ in nugis ac iocis eſt immodicus, nec raro ineptus. Porrò gerras Græci crates vimineas appellant. ea vox poſtea vulgò pro nugamentis rebúſque friuolis vſurpata eſt, authore Feſto Pompeio, hac quidem occaſione: Athenienſes quum Syracuſas obſiderent, & crebro gerras poſcerent, irridentes Siculi gerras clamitabant. Hinc in prouerbium ceſſit. vnde & familiares, quíque inter ſe nugas omnes communicant, Congerrones vocantur. Suidas neutro genere γέῤῥα refert vt Perſicam vocem, quæ quidem tum arma declaret, tum quoduis defenſaculũ. Etymologicon Græcum addit, apud Siculos naturam muliebrem gerron appellari, γέῤῥα nanque dici commutatione literæ, quaſi δέῤῥα. δέῤῥα autem apud Græcos pellem ſignificat, & gerra propriè defenſacula ſunt pellicea. Plautus in Pœnulo, Scitum per tempus hoc iam eſt verbum, ſi verbum vetus. Nam tuæ blanditiæ mihi ſunt, quòd dici ſolet, gerræ germanæ. Edepol liræ, liræ. Germanas dixit, non Germanicas (abſit) ſed meras ac veras nugas. Quod autem Plautus vocat liræ, Græci dicunt λῆροι ſiue λήρηματα. Vocem dictam putant à λήθω, & ῥέω, quòd dictum fallens memoriam, excidit. Quemadmodum & φλύαρος & φλυαρία dictum à φλύω & ῥέω, quòd ſuperfluãt exũdéntque verbis garruli. Apud hunc ipſum Plautum & Perſolas nugas legimus, opinor ob montes aureos, qui apud Perſas eſſe perhibentur.

Gerræ.

Congerrones.

Perſolæ nugæ.

Qui ſemel ſcurra, nunquam paterfamiliâs. 11

Qui ſemel ſcurra, nunquam paterfamiliâs. Porphyrion enarrans Horatium, admonet fuiſſe prouerbium. Senſus eſt autem, eum quem ſemel depuduerit, quique contempta fama ſcurram agere cœperit, vix vnquam ad bonam frugẽ redire. Scurra gaudet alieno cibo: paterfamiliâs parat vnde domi viuat. M. Tullius in actione pro Publio Quintio, Memini, vetus eſt, de ſcurra multo facilius diuitem quàm patrem familiâs fieri poſſe. Fortuna crebro largitur opes indignis: at bonam mentem dat nemini.

De eo, qui nũquam facile ad bonam frugem redit.

E ſcurra diues.

Ægroto dum anima eſt, ſpes eſt. 12

Aegroto dum anima eſt, ſpes eſt. Sententia prouerbialis, admonens ne in afflictiſſimis quidẽ rebus abijciendam eſſe ſpem. M. Tullius ad Atticum, Vt ægroto dum anima eſt, ſpes eſſe dicitur, ſic ego quoad Pompeius in Italia fuit, ſperare nõ deſtiti. Sumptum videtur adagium ex Theocriti Batto,

> Θαρσεῖν χρὴ φίλε Βάττε, τάχ' αὔριον ἔσσετ' ἄμεινον.
> Ἐλπίδες ἐν ζωοῖσιν, ἀνέλπιστοι δὲ θανόντες.
> Χὼ Ζεὺς ἄλλοκα μὲν πέλει αἴθριος, ἄλλοκα δ' ὕει.

Hos verſus quoniam non ineleganter vertit Philelphus, haud grauabor aſcribere,

> Fidere Batte decet: melius cras forſan habebis.
> Sperãdum eſt viuis, non eſt ſpes vlla ſepultis.
> Nunc pluit, & claro nunc Iuppiter æthere fulget.
> Item Euripides in Troadibus,
> Οὐ ταυτὸν, ὦ παῖ, τῷ βλέπειν τὸ κατθανεῖν.
> Τὸ μὲν γὰρ οὐδὲν, τῷ δ' ἔνεισιν ἐλπίδες. id eſt,
> Non eſt idem, mi gnate, viuere ac mori:
> Siquidem hoc nihil, ſpes ſunt in illo ſcilicet.

Eodem pertinet fabula de Pandoræ pyxide, in cuius ſummo labro ſola ſpes hæſerit, reliquis omnibus morbis euolantibus.

Spes in labro pyxidis.

Ad viuum reſecare. 13

M. Tullius libro De amicitia, ad viuum reſecare, dixit pro eo quod eſt, rem exactius quàm ſat eſt, ac moroſius excutere. Sed hoc, inquit, primum ſentio, niſi in bonis amicitiam eſſe nõ poſſe. Neque id ad viuum reſeco, vt illi qui hæc ſubtilius diſſerunt. Mutuo ſumpta metaphora à tonſoribus, capillos aut vngues reſecantibus. Nam ij ſæpenumero moleſti ſunt, dum nimium diligentes eſſe ſtudent. Idem in libris De finibus, dixit Preſſius agere, pro exactius & accuratius. Plautus in Bacchidibus ſub perſona Chryſali, Tondebo auro vſque ad viuam cutem. Et hoc ipſum tondere pro deludere Græcis in prouerbio eſt.

Preſſius agere.

Tõdere, pro deludere.

Hoſtimentum eſt, opera pro pecunia. 14

Hoſtimentum eſt, opera pro pecunia. Hoc adagium admonet, nihil gratuitum eſſe debere, ſed officium beneficio penſandum. Hoſtimentum autem, authore Pompeio Feſto, beneficij penſatio eſt, à priſco verbo hoſtire & redoſtire, quod eſt paria referre. Ab eodem hoſtem dici putat Nonius, quòd ex æqua cauſa pugnam ſuſcipiat. Sic lena apud Plautum in Aſinaria adoleſcenti reſpondet ſua exprobranti beneficia, Hoſtimentum eſt opera pro pecunia. Hoc eſt, Neuter habet quod imputet alteri: tu mulierem amabas, miſſa eſt: ego pecuniam, dediſti. T. Liuius, Nunquam nec opera ſine emolumento, nec emolumentum ferme ſine impenſa opera eſt. At in amicorum officiis alia ratio eſt: nec enim liberatur à debenda gratia qui gratiam retulit: nec permutatione officiorum fit vt neuter alteri quicquam debeat. Confine illis, Manus manum fricat, & Scalpentem ſcalpe.

Vtranque paginam facit. 15

Plinius Hiſtoriæ mundi libro ſecundo, capite ſeptimo, de fortuna loquens, Huic, inquit, omnia expenſa, huic omnia feruntur accepta: & in tota ratione mortalium, ſola vtranque paginam facit. Prouerbij faciem habet illud, vtranque paginam facit: ſumpta metaphora à codicillis rationalibus, duas habentibus paginas, alteram quæ indicat quid ſit datum, alteram quæ quid acceptum ſit, oſtendit. Itaque in rebus humanis fortuna vtrãque facit paginam, id eſt, ſiue quid obtigit boni, ea laudatur, quaſi dederit: ſiue mali quid accidit, eadem inceſſitur, ceu malorum author.

Nec omnia, nec paſſim, nec ab omnibus. 16

Οὔτε πάντα, οὔτε πάντη, οὔτε παρὰ πάντων, id eſt, Nec omnia, nec paſſim, nec ab omnibus. Admonet adagium, in muneribus accipiendis non ſolum verecundiam adhibendam eſſe, verumetiam delectum. Sunt enim quædam quæ neutiquam decorum ſit accipere: eſt item locus, eſt tempus quo pulchrum ſit recuſare munus oblatum. Sunt quidam à quibus inhoneſtum ſit

Verecundia, & delectus in muneribus accipiendis.

admittere donum. Laudat Horatius Telemachū Homericum, qui equos à Menelao oblatos recuſarit. Hoc adagium citatur ab Vlpiano in Pandectis lib. 1. Titulo de officio Proconſulis, ex epiſtola diui Seueri & Antonini imperatorum. Verba ipſa ſubſcribam, Quantum, inquit, ad xenia pertinet, audi quid ſentiamus. Græcum prouerbiū eſt, οὔτε πάντα, οὔτε πάντοτε, οὔτε παρὰ πάντων. i. Nec omnia, nec paſſim, nec ab omnibus. Nam inhumanum, à nemine accipere: ſed paſſim, viliſſimum eſt: & omnia auariſſimum. Hactenus illi. Græca verba in omnibus exemplaribus deſiderabantur: ea Politianus ex archetypis reſtituit. nequid hunc interim debita fraudemus laude. Alluſit huc Theocritus in Thyonycho,

Pandectarum locus.

-αὐτὸς ἄριστος, οὐκ ἀναιδής.
Οἷα χρὴ βασιλῆ. αἰτεῖν δ᾽ οὐκ ἐπὶ παντί. id eſt,
-non ſolet ille negare rogatus
Principe digna: nec eſt de re quacunque rogandum.

Tempus omnia reuelat. 17

Tertullianus quem diuus Cyprianus præceptorem ſuum appellare conſueuit, in Apologetico contra Ethnicos, Bene autē inquit, quòd omnia tempus reuelat, teſtibus etiam veſtris prouerbiis atque ſententiis. Aulus Gellius Noctium Atticarum libro duodecimo, capite item duodecimo, citat in hanc ſententiam hos Sophoclis verſus,

Πρὸς ταῦτα κρύπτε μηδὲν, ὡς ἅπανθ᾽ ὁρῶν
Καὶ πάντ᾽ ἀκούων, πάντ᾽ ἀναπτύσσει χρόνος. id eſt,
Ob iſta nequid occulas: ſiquidem intuens
Cuncta audienſque cuncta proferet dies.
Idem in Aiace flagellifero,
Ἅπανθ᾽ ὁ μακρὸς κἀναρίθμητος χρόνος
Φύει τ᾽ ἄδηλα, καὶ φανέντα κρύπτεται. id eſt,
Cuncta pariter immenſus ordo temporum
Occulta prodit, & idem prodita occulit.

Veritas temporis filia.

Eodem in loco Gellius admonet, quendam veterum poetarū Veritatem temporis filiam vocaſſe: quòd licet aliquādo lateat, tamen temporis progreſſu in lucem emergat. Fertur in eādem ſententiam hic quoque ſenarius prouerbialis,

Ἄγει δὲ πρὸς φῶς τὴν ἀλήθειαν χρόνος. id eſt,
At veritatem tempus in lucem eruit.
Et alter huic adſimilis,
Πάντ᾽ ἀνακαλύπτων ὁ χρόνος πρὸς φῶς φέρει. id eſt,
Omnia ſub auras tempus aperiens refert.

Tēpus omniū ſapiētiſſ.

Idem opinor ſenſiſſe Thaletem, quum ait, τὸν χρόνον σοφώτατον ἁπάντων, ἀνευρίσκει γὰρ τὰ πάντα. hoc eſt, Tempus omnium eſſe ſapientiſſimum, vt quod cuncta reperiat eruátque. Nec aliud Pindarum in Olympiacis, quum ait,

Ἁμέραι δ᾽ ἐπίλοιποι μάρτυρες σοφώτατοι. id eſt,
Poſteri dies ſapientiſſimi teſtes.

Idem alibi, tempus omnium parentem appellat, quòd nihil nō fiat progreſſu temporis:

ἀποίητον οὐδ᾽ ἂν χρόνος ὁ πάντων πατὴρ δύναιτο θέμεν ἔργων τέλος. id eſt,
Nec tempus quidem rerum omnium pater poſſit quod factum eſt infectum reddere.

Habet eandem ſententiam Pindarus cùm aliquot locis, tum Olympiade 10.

-ὅ τ᾽ ἐξελέγχων μόνος ἀλάθειαν ἐτήτυμον
χρόνος, τὸ δὲ σαφανὲς ἰὼν πόρσω κατέφρασεν. id eſt,

Et ſolum tempus quod veritatem certam prodit: quódque latebat in obſcuro, progrediens enarrauit. Huc alluſiſſe videtur Vergilius in ſexto, -ſubigitque fateri
Quæ quis apud ſuperos furto lætatus inani
Diſtulit in ſeram commiſſa piacula mortem.

Neque diſcrepat Euangelicum dictum apud Matthæū cap. 10. οὐδὲν γάρ ἐστι κεκαλυμμένον ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτὸν ὃ οὐ γνωσθήσεται. id eſt, Nihil opertum, quod non reuelabitur: & occultum, quod non ſcietur. Plutarchus in Problematis cauſam inquirit, cur antiquitus operto capite res diuina Saturno fieri conſueuerit. Atque id ſignificatum arbitratur, quòd veritas plerunque tecta ignoratáque ſit, ſed eadem aperitur tempore. Saturnus enim temporum author ac deus fingitur. Nam κρόνος Saturnus, χρόνος, tempus. Nec aliud ſenſit T. Liuius, quum ait libro 22. A veritate laborare nimis ius ſæpe aiunt, extingui nunquam. Seneca libro De ira ſecundo, Dandum ſemper tempus eſt: veritatem enim dies aperit.

Veritatem aperit dies.

Alpha penulatorum. 18

Martialis epigrammaton libro ſecundo,

Quem non lacernis Publius meus vincit,
Non ipſe Codrus, alpha penulatorum.

Alpha vocauit præcipuum, & quaſi primatem, prouerbiali nimirum figura. Idem aliàs iocatur in quendam, offenſum quòd eum dixiſſet alpha, monétque vt huius iniuriæ talionē faciat, ſéque viciſſim Beta, ſi velit, appellet. Trāſlatum à notulis literarum, quibus Græci numerum indicant. Eoſdem ſigniferos & anteſignanos appellant, metaphora ſumpta à militia. Quamobrem autem alpha inter literas primum obtineat locum, Plutarchus non inſcitè cauſas reddit, τῶν συμποσιακῶν προβλημάτων Decade nona. Protogenes grammaticus e ſuo ludo cauſam adducit, primùm vocales iure præferri conſonantibus: quòd citra illarum adminiculum ſonent: deinde vocales ancipites merito præferri longis ac breuibus, quòd vtriuſque generis vim complectātur. Cæterum inter ancipites rectè primum locum alpha tribui, quòd in conficiendis ſyllabis, iota & ypſilon ſequatur alpha, velut in αὔριον, αἶαι: alpha nunquam ſequatur illas duas, vt eādem efficiāt ſyllabam, ſed reſilit, & proprium tuetur principatum. At Ammonius mox diuerſam allegat cauſam, Cadmum ob id alpha principem inter literas locum tribuiſſe, quòd Phœnicum lingua bos alpha vocetur, cui primum locū attribuendum putarit, non ſecundum aut tertium, quemadmodum fecit Heſiodus,

Signiferi. Anteſignani.

Οἶκον μὲν πρώτιστα, γυναῖκά τε, βοῦν τ᾽ ἀροτῆρα. id eſt,
Primum ædes, deinde vxorem, inde bouem agricolantem.

Nam his præſidiis putat opus eſſe, ſiquis cupiat famem ac paupertatem effugere. Rurſum Plutarchus addit hanc cauſam, ſe à Lampria ſuo didiciſſe auo, Primam vocem naturalem & articulatam reddi per alpha: propterea quòd ſpiritus qui eſt in ore, potiſſimum formatur ac fingitur motu labiorum. quibus diductis, primùm hic egreditur ſonus mirè ſimplex, & nullius indigens negocii, vt neque linguæ requirat auxilium, ſed ea ſubiacente per ſpatium efferatur. Vnde & pueri naſcentes, primum hanc edunt vocem. Hæc atque huiuſmodi quædam eo quem oſtendi loco referuntur. Diſputatur & apud Platonem de alpha inter literas principatu. Quin & illa prouerbium ſapiunt, Primas tenere, Primas deferre, ſiue tribuere: &, Non poſteriores feram. quæ metaphoræ ſunt à partibus hiſtrionum in fabula: & apud Græcos πρωτεύειν. & τὰ πρῶτα λαβεῖν, καὶ τὰ πρωτεῖα φέρειν. quod à fabularum actoribus ſumptum apparet, inter quos primas agunt qui maximam fabulæ partem ſuſtinent: ſecundas ac tertias qui illis ſunt inferiores. Quanquam & in cauſarum actionibus ſunt πρωτολογίαι, δευτερολογίαι & τριτολογίαι, quemadmodū ſunt πρωταγωνισταὶ, δευτεραγωνισταὶ & τριταγωνισταὶ, quæ ſi commodè transferuntur, ſpeciem habent prouerbii.

Primas tenere, & ſimilia.

Πρωτεύειν, & ſimilia.

Saliuam imbibere. 19

Diuus Hieronymus in Euangelia præloquens, Quis enim inquit, doctus pariter vel indoctus, quum in manus volumen aſſūpſerit, & à ſaliua quā ſemel imbibit, viderit diſcrepare quod lectitat, non ſtatim erumpat in vocem? Elegāter profecto prouerbialique figura dixit, Et à ſaliua quam ſemel imbibit: id eſt, ab illo guſtu quo puer imbutus eſt. Sumpta metaphora ab infantibus, quibus præmanſum cibum nutrices in os inſerunt, nō ſine ſaliua. Cui quum aſſueuerint, nihil iam illis ſapit quod ab illius primæ ſaliuæ guſtu diuerſum ſit. Proinde modis omnibus curandum vt optimis aſſueſcamus. Idem ſolet accidere pleriſque noſtrûm, vt quicquid diſſideat ab iis quæ primis illis annis imbibimus, protinus diſpliceat. Aiunt & canes eōs amare quorum ſaliuam guſtarint. Verùm malim ad ſuperiorem metaphoram referri. Huc ſpectare videtur & Perſianum illud,

Inque luto fixum poſſis tranſcendere nummum,
Nec gluto ſorbere ſaliuam Mercurialem.

Quanquam magis arbitror referendum ad ficos Mercuriales, de quibus aliàs diximus: quos ioci cauſa quidam ſaliua oblinebant, vt ludibrio eſſent qui tollerent: quum conſimilem luſum præmiſerit de nummo infixo luto. Illud certè pertinet ad hoc prouerbium quod eſt apud eundem in 6. Satyra.

Nec tenuem ſolers turdorum noſſe ſaliuam.

Saliuam pro guſtu dixit.

Quo ſemel eſt imbuta, &c. 20

Huic non diſſimile eſt Horatianum illud,

Teſta tenax odoris quo pr. imb. eſt.

Quo ſemel eſt imbuta recens: ſeruabit odorem
Teſta diu.

Proinde rectè monet Fabius vt ſtatim optima diſcantur: propterea quòd nihil hæret tenacius, quàm id quod rudibus annis percepimus. Et Ariſtoteles libro Moralium Nicomachiorum ſecundo, Οὐ μικρὸν οὖν διαφέρει τὸ οὕτως ἢ οὕτως εὐθὺς ἐκ νέων ἐθίζεσθαι, ἀλλὰ πάμπολυ, μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν. i. Itaque non parui refert, hoc an illo pacto protinus à pueris conſueſiamus, imò plurimū intereſt, vel potius omne in eo momentum eſt ſitum. Et Virgilianum illud ἐπιφώνημα in Georgicis,

-adeò à teneris conſueſcere multum eſt.

Augiæ ſtabulum repurgare. 21

Αὐγείου βουστασία, id eſt, Augiæ bubile. Allegoria prouerbialis in hominem, aut in rem maiorem in modum inquinatam. Lucianus in Pſeudomante, Καὶ τὴν Αὐγείου βουστασίαν, εἰ καὶ μὴ πᾶσαν, ἀλλ᾽ ὡς δυνάμεις γε τὴν ἐμαυτοῦ ἀνακαθήρασθαι πειράσομαι. id eſt Et Augiæ bubile, ſi non omne, at certè pro meo virili conabor ſubmouere. Oſtendit autē, huius ſtabula tantum habuiſſe cōgeſti fimi, quātum ter mille boues pluribus annis reddere potuerint. Huius mentionem facit & Pauſanias in Eliacis, déque bubus & fimo nonnihil meminit. In Græcis epigrammatis recenſetur inter Herculis labores Augiæ ſtabulum repurgatum.

Quin

Quin & Seneca ludicro libello de morte Claudij Cæſaris, vſurpat hoc prouerbiu. In quos, inquit, ſi incidiſſes, valde fortis licet tibi videaris, malueris cloacas Augiæ purgare: multo plus ego ſtercoris exhauſi. Etiamſi prouerbium omiſſum erat in exemplari quod primùm ſequutus eſt Frobenius: id nos reſtituimus ex exemplari, cuius nobis copiã fecit ex ſua bibliotheca collegium liberales artes profitentium in florentiſſima Louanienſium Academia. Neque enim æquum arbitror imputari vniuerſitati, quòd paucorum ſeniculorum conſpiratione, tam odioſe repugnatum ſit hic bonis literis ac linguis. Gregorius theologus ad Baſilium Magnum, πῶς, inquit, παρέλθω τὰ ἀκήπευτα κήπεια ἐκεῖνα καὶ ἀλάχανα, καὶ τὴν Αὐγείου κόπρον ἐκ τῶν οἰκημάτων ἐκκαθαιρομένην, id eſt, Quomodo prætereã hortos illos incultos & holeribus vacuos, atque Augiæ ſtercus ex ædibus repurgatum? Sentit vitam luxu perditam in melius correctam.

Periculoſum eſt canem inteſtina guſtaſſe. 22

--χαλεπὸν χορίων κύνα γεῦσαι. id eſt,

Inteſtina canem ſemel adguſtaſſe periclum eſt.

Prouerbiali allegoria dictum eſt à Theocrito in Idyllio decimo. Admonet adagium, haud facile temperare à peccando, qui ſemel illecebram illam, velut autoramentum vitiorum, deguſtarit. Quemadmodum qui ſemel ſcortum attigerit, qui ſemel periurio ſiue furto rem auxerit, qui ſemel aulicam vitam ſit expertus. Effertur & ad hunc modum apud Lucianum, Οὐδ' ἂν κύων παύσαιτ' ἂν σκυτοτραγεῖν μαθοῦσα, i. Neq; canis deſiturus eſt, qui ſemel corium edere didicerit. Theocriti ſcholiaſtes indicat, hoc prouerbium & hunc in modum efferri, χαλεπὸν μαθοῦσαν κύνα σκυτοτραγεῖν, id eſt, Periculoſa res eſt canis quæ didicit arrodere coria. Horatius in Sermonibus ſimili figura dixit,

Canis aſſuetus corio.

-quo ſi ſemel vno
De ſene guſtarit, tecum partita lucellum,
Vt canis à corio nunquam abſterrebitur vncto.

Dubia cœna. 23

Dubiam cœnam, opiparam, variiſque inſtructam ferculis, appellabant. Idque prouerbium à paraſitis repertum apparet. Phormio apud Terentiũ, Cœna dubia apponitur. Quid iſthuc verbi eſt? Vbi tu dubites quid ſumas potiſſimum. Exponit paraſitus verbum ſuum, alioqui anceps. Nam dubium etiam periculoſum ſignificat: & dubia cœna poſſit intelligi quæ non careat ſuſpicione veneni. Horatius in Sermonibus,

-vides vt pallidus omnis Cœna deſurgat dubia.

Et res parum tutas appellamus dubias.

Canis circum inteſtina. 24

Κύων παρ' ἐντέροις, id eſt, Canis iuxta inteſtina. Dicebatur, vbi quis res eas quarum eſſet cupientiſſimus, propoſitas conſpiceret, quibus frui tamen non liceret. Canes enim oberrant circum inteſtina, deuoraturi, niſi fuſtem timerent. Suidas arbitratur accommodari poſſe in res inutiles & inſuaues. inteſtina enim non facile deglutiuntur à canibus, ac deuorata reuomi plerunque.

De rebus inutilibus, & inſuauibus.

Aureæ compedes. 25

Χρυσαῖ πέδαι, id eſt, Aureæ compedes. Prouerbiali metaphora dicitur ſeruitus ſplendida & amabilis, qualis eſt ferè aulicorum vita. Diogenes in epiſtola quadam ſcriptum reliquit, Ariſtippum in aula regia aureis teneri compedibus, ne poſſet auolare. Seneca in dialogo quodam affectus & rationis, Stulti eſt, inquit, compedes ſuas, quãuis aureas, amare. Loquitur de vxore formoſa. Horatius item de amica formoſa,

In aulicos.

-tenétque grata Compede vinctum.

Herculana ſcabies. 26

Ἡράκλειος ψώρα, id eſt, Herculana ſcabies, de ſcabie iucũda, facileq; ſanabili, interprete Suida, aut quæ deſideret Herculana (id eſt calida) balnea. Narrant enim, Herculi laboribus illis ingentibus fatigato Palladẽ ac nymphas crebro balnea feruẽtia ſuppeditaſſe. Vſum huius adagij non indicat neque Zenodotus, neque Suidas. Equidem opinor dici poſſe vel in eos qui multo ſtudio aliòve labore valetudine offenderunt, vt quibus aliquo laxamento ſit opus: vel in eos qui blandis adulationibus deliniti, veluti iucunda quadam ſcabie pruriunt.

In ſtudioſos, quibus aliqua ſit opus laxatione.

Herculanus morbus. 27

Ἡράκλειος νόσος, id eſt, Herculanus morbus. Hũc Dicæarchus apud Zenodotum, eum exiſtimat eſſe, quem alij ſacrum, alij comitialem appellant. Eſt autem ex eorum numero quibus nulla medicorum ope ſuccurri poteſt: propterea quòd diuinitus immitti creditur, eóque cognomẽ additum eſt ſacro. Apuleius in prima defenſione, diuinum appellatum putat, quòd diuinã, id eſt rationalem, animi partem violet. Naſci quoties cato in humorem craſſum & ſpumidum inimico igni colliqueſcit. Signa eſſe, grauem caput, ceruicem torpentem, tempora pulſata, auris præcipue dextræ tinnitum. Deprehendi potiſſimum incenſo lapide gagate, & rotæ figularis circumactu. In hunc aiũt Herculem incidiſſe, vel propter immenſos labores, vel immittente Iunone. Heraclitus arrogantiam ſacrum morbum vocauit, vel quòd id mali ſummos plerũque viros conſequi ſoleat, vel quòd ſola mors remedium adferat. Herodotus in Thalia refert, Cambyſen, huic obnoxium morbo, quoſdam ſibi maximè familiares per inſaniam occidiſſe. Herculem item liberos ſuos interimentem inducunt tragici poetæ. Herculanus appellatus videtur, quòd vt ille inuictus, ita hic nulla medicorum ope ſuperabilis. Quanquã Ariſtoteles in Problematis ſectione trigeſima, problemate iuxta Theodorum primo, putat Herculem verè huic morbo obnoxium fuiſſe, atque omnes adeò qui vel ingenio vel ſtudio philoſophiæ, vel in adminiſtranda Repub. vel in alijs artibus excelluerunt, atræ bili obnoxios fuiſſe. Equidem non video quamobrem hoc debeat inter adagia referri, niſi ſacrum aut Herculanum morbum appellemus tumorem animi, aut aliud aliquod vitiũ inſanabile, quod genus eſt in ſenibus auaritia, in mulieribus loquacitas. Nam in omnibus ferè Græcorum collectaneis video prouerbij titulo recenſeri.

Arrogantia ſacer morbus

Cambyſes.

Hercules.

Io pæan. 28

Io Pæan, acclamatio prouerbialis, qua conſueuimus vti re gnauiter & fœliciter peracta. Cui non diſſimile videtur illud Homericum, ὦ ἄνα, & apud Latinos Macte virtute. Athenæus ex Clearchi primo de prouerbiis libro citat, ἰὴ παιών, ἰὴ παιάν, id eſt, Ie pæon, ie pæan: nam vtroque modo ſcriptum reperio. Natum hinc exiſtimant. Quum Latona ex Chalcide Eubœæ ciuitate Dianam & Apollinem in Delphos tranſportaret, euenit forte fortuna, vt iuxta ſpecum, in quo Pytho latitare dictus eſt, præteriret. Vbi verò iam proſiliens Pytho impetu ferretur in illos, Latona mulierum more territa, filij auxilium inclamauit his verbis, ἵε παῖ, id eſt, iaculare fili. Ibi Apollo, qui tũ forte geſtabat arcũ, miſſo telo Pythonem interemit. Inde vox deflexa eſt vt diceretur ἰὴ παιών. Idque quum ter iterari conſueuerit in ſacris Apollini factis, quidam arbitrantur primum ortum eſſe carmen hexametrum heroicum, & iambicũ trimetrum. Etenim ſi pronuncies primis productis ſyllabis,

Ἰὴ παιάν, ἰὴ παιάν, ἰὴ παιάν,

hexametrum erit metris conſtans ſpondeis: ſin primis correptis, iambicum erit trimetrum puris iambis abſolutum. Cuius rei meminit etiam Terentianus grammaticus. Item Iulius Pollux in quarto demonſtrat, in Pythicis ludis quinque fuiſſe cantus ſpecies. πεῖρα repræſentari Apollinem certaminis diſpicientem locum, κατακελευσμῷ prouocãtem Pythonem, ἰαμβικῷ pugnantem, σπονδείῳ vincentem, καταχορεύσει ouantem. Hinc vulgò prouerbij vice receptum eſt, vt re fœliciter peracta, acclamemus, ἰὴ παιάν. Latini videntur η in ω mega commutaſſe. Ouidius in opere De arte amandi,

Dicite io pæan, & io bis dicite pæan:
Decidit in caſſes præda petita meos.

Et in triumphis acclamabatur, Io triumphe. Horat. in Odis,

Non ſemel dicemus, io triumphe.

Nemo mortalium omnibus horis ſapit. 29

Plinius libro ſeptimo, capite De præſtantia gentium, Si verum facere iudiciũ volumus, ac repudiata omni fortunæ ambitione decernere, mortalium nemo eſt fœlix. Abundè igitur atque indulgenter fortuna decidit cum eo qui iure dici non infœlix poteſt: quippe vt alia non ſint, certè ne laceſſat fortuna metus eſt, quo ſemel recepto ſolida fœlicitas non eſt. Quid quòd nemo mortalium omnibus horis ſapit? Vtinámque falſum hoc, & non à vate dictum quamplurimi iudicent. Ex quibus Plinij verbis coniicere licet, eam vocem Neminem omnibus horis ſapere, velut oraculo proditam, in vulgi ſermonem abiiſſe. Senſus vel citra interpretem liquet: nempe neminem eſſe qui non aliqua parte vitæ deſipiat ac peccet. Porrò ſtultitiæ comes eſt infœlicitas. Aut certe ſiquod incidit infortuniũ, id ſtultitiæ ſolet imputari. Eodem pertinet quod paulò pòſt eodem in loco ſubnectit, Alius de alio iudicat dies, ſupremus de omnibus. Extat apud Ariſtophanem in Ranis & huiuſmodi ſenarius: quem illic indicat Euripidis eſſe,

Neminem, qui nõ aliqua parte deſipiat.

Οὐκ ἔστιν ὅστις πάντ' ἀνὴρ εὐδαιμονεῖ. id eſt,
Haud viuit vllus omnibus fœlix modis.

Item Euripides in Supplicibus,

..τὸ γὰρ ἐν βροτοῖς
Οὐκ ἔστιν οὐδὲν διὰ τέλους εὐδαιμονοῦν. id eſt,
Siquidem vniuerſis rebus in mortalium
Nil continenter & vndecunque proſperum eſt.

Ad eundem modum Horatius,

-nihil eſt ab omni
Parte beatum. Simonides apud Stobæum,
Πάμπαν δ' ἄμωμος οὔτις, οὐδ' ἀκήριος. id eſt,
Nemo vacat prorſum malo, neque crimine.

Nemo ſine crimine.

Sui cuique mores fingunt fortunam. 30

Cornelius Nepos in vita Pomponij Attici, Itaque hic fecit vt verè dictum videatur, Sui cuique mores fingunt fortunam. Et paulo pòſt in eodẽ opere, Suprà ſignificauimus ſuos cuique mores plerunque conciliare fortunam. E medio videtur ſum-

Certè digna dignus interdũ, & malis mala eueniunt.

pta ſententia: nam plerunque videmus mala malis euenire, digna dignis: idque vulgo dictitãt, Malus malum repetit, & κακοῖς τρὶς κακά. id eſt, Malis ter mala. Atteſtatur & verſiculus prouerbialis.

[illegible] id eſt,
Viro bono fortuna ſuppeditat bona.
Item Menander, citante Plutarcho,
[illegible] id eſt,
Nobis enim animus eſt Deus,

Et apud eundem Heraclitus, ἦθος ἀνθρώπῳ δαίμων, id eſt, Mores hominis Deus, ſiue fortuna. Eodẽ pertinet quod Alcmã ſcripſit, fortunam eſſe ſororem εὐνομίας, πειθοῦς καὶ προμηθείας, id eſt, Rectæ inſtitutionis, perſuaſionis & prouidentię, vt refert Plutarchus in commentario De fortuna Romanorum. Plautus in Trinummo, Sapiens ipſe ſibi fingit fortunam. T. Liuius Decadis quartæ libro primo, de M. Portio Catone ita prędicat, In hoc viro tanta vis animi ingeniique fuit, vt quocunque loco natus eſſet, fortunã ſibi ipſe facturus videretur. Pacatus in Panegyrico, Sua, inquit, cuique prudentia Deus eſt. Fulgentius in commentariis Vergilianis citat ex Teleſiaco Carneadis, Omnis fortuna in ſenſu ſapientis habitat. Opinor idem eſſe quod adducit M. Tullius paradoxo 5. ex poeta neſcio quo. Tametſi locus is habetur mendoſus. arbitror emendandũ ad hunc modum, Cui quidem etiam quæ vim habet maximam fortuna ipſa cedit, & ſicut ſapiens poeta dixit, Suis cuique moribus fingitur. Sentit enim fortunam fingi cuique ſuis moribus.

Inſana laurus adeſt. 31

Plinius libro decimoſexto, capite quadrageſimoquinto, iuxta quorundam diſtinctionem quarto, In eodem, inquit, tractu portus Amyci eſt Bebrice rege interfecto clarus. Eius tumulus à ſupremo die lauro tegitur, quam inſanam vocant: quoniam ſiquid ex ea diſcerptum inferatur nauibus, iurgia fiant, donec abiiciatur. Hactenus Plinius. Mihi non viſum eſt abſurdum hoc adagiis adnumerare, quandoquidem res viſqueadeo vulgata fuit, vt hinc arbor cognomen inuenerit. Itaque quadrabit in hominem rixarum authorem: vt ſunt nonnulli, qui quocunque ſe vertunt, iurgia ſuſcitant. *De homine, rixarum auctore.*

Apologus Alcinoi. 32

Ἀπόλογος Ἀλκίνου, id eſt, Apologus Alcinoi: de lõgis & anilibus fabulamentis. Refertur à Diogeniano, & Iulio Polluce libro ſexto. Sumptum ex Homeri Odyſſea, vbi Vlyſſes in conuiuio Alcinoi Phęacum regis, prodigioſas ac deridiculas fabulas, & portentuoſa mendacia commemorat de Lotophagis, Leſtrygonibus, Circe, Cyclopibus, atque id genus aliis plurimis miraculis, fretus videlicet Phæacum inſcitia barbarieque. Plato de republica libro decimo, Ἀλλ' οὐ μέντοι σοι, ἦν δ' ἐγώ, Ἀλκίνου γε ἀπόλογον ἐρῶ, ἀλλ' ἀλκίμου μὲν ἀνδρός, Ἢρος τοῦ Ἀρμενίου, τὸ γένος Παμφύλου. id eſt, Haud tibi ſum narraturus Alcinoi apologum, ſed excellentiſſimi viri Eris Armenij genere Pamphyli. Narrat autem eo in loco fabulam, quæ cum Læſtrygonum Cyclopúmque figmento facile certare poſſit. Scribit enim, quum hic inter multos cecidiſſet in prælio, decimóque pòſt die cadauera cæſorum tollerentur, reliquis putribus, huius vnius cadauer integrum atque incorruptum adhuc apparuiſſe: domúmque deportatum, vt iuſtis ceremoniis ſepeliretur: die duodecimo, quũ eſſet imponendus rogo, reuixiſſe, ac prodigioſa quædam narraſſe, quæ diebus illis decem apud inferos tum ienſ, tum rediẽs conſpicatus eſſet. *Aniles fabulæ.*

Andabatæ. 33

Citatur apud Nonium Marcellum, cum aliis locis aliquot tum in verbo Luſcioſi, Varro in Andabatis, quem equidem auguror titulum fuiſſe quempiam Satyræ prouerbialem, cuiuſmodi ſunt alij itoque cõplures, [illegible]. Neſcis quid ſerus veſper vehat. M. Tullius inſtar prouerbij vſurpauit in epiſtola quapiam ad Trebatium libro 7. Epiſtolarum familiarium: Quem antè, inquit, ne Andabatam quidem defraudare poteramus. Et hunc æmulatus diuus Hieronymus aduerſus Heluidium, Ad hoc, inquit, probandum cõgerit de Scripturis exempla quamplurima, more Andabatarũ in tenebris gladium ventilans. Idem contra Iouinianum, Periclitamur reſponſionis verecundia, & quaſi inter duos ſcopulos, & quaſdam neceſſitatis & prudentiæ ſymplegadas, hinc atque inde vel pudoris, vel cauſæ naufragium ſuſtinemus. Si ad propoſita reſpondeamus, pudore ſuffundimur: ſi pudor imperarit ſilentium, quaſi de loco videmur cedere, & aduerſario feriendi occaſionem dare. Melius tamen eſt clauſis, quod dicitur, oculis, Andabatarum more pugnare, quàm directa ſpicula clypeo non repellere veritatis. Idem in ſecunda contra Ruffinum Apologia, Aliud eſt, ſi clauſis, quod dicitur oculis mihi volunt maledicere. Rurſum in eodem opere, Habetur dialogus apud Græcos Origenis & Candidi Valentinianę hæreſeos defenſoris, in quo duos Andabatas digladiantes inter ſe ſpectaſſe me fateor. Huc opinor, reſpexit in præfatione Eſdræ, Aliud eſt, ſi clauſis, quod dicitur, oculis mihi volunt maledicere. Hieronymus videtur mutuatus à Tertulliano, qui libro De carnis reſurrectione, Satan abrupte, inquit, vt quidam volunt, clauſis, quod aiunt, oculis ſine diſtinctione omnem paſſim carnem & ſanguinem à regno Dei extruſit. Hactenus ille. Clauſis oculis dixit pro eo quod eſt ſine delectu: quemadmodum & Auguſtinus libro contra epiſtolam Parmeniani, Quæ tandem vis, niſi cæcitas & vanitas animi, cogit hominem clauſis, vt dicitur, oculis tanquam in alterum iacere, quod quum in eum iecerit, continuo redeat, eúmque ictu reciproco affligat, intacto eo quem vulnerare voluerat? Cæterum fuerintne populi ad eum modum ſoliti pugnare, an gladiatorum genus, qui clauſis oculis tenderent in aduerſarium, an potius luſus genus, vt propemodum ex Seneca licet conicere: nondum, vt ingenue fatear, ſatis compertum habeo. Certe vox ipſa ἀνταβάται, indicat fuiſſe quoſdam qui ſic hoſtem aduerſum inualerint. Tum Homerus Iliados ρ, Aiacem ſic pugnam ineuntem facit, quemadmodum leo pro catulis dimicãs, clauſis oculis inſilit in venantium agmen, *Varronis ſatyræ.* *Clauſis oculis.*

Αἴας δ' ἀμφὶ Μενοιτιάδῃ σάκος εὐρὺ καλύψας
Ἑστήκει, ὥς τίς τε λέων περὶ οἷσι τέκεσσιν,
Ὧι ῥά τε νήπι' ἄγοντι συναντήσωνται ἐν ὕλῃ
Ἄνδρες ἐπακτῆρες. ὁ δέ τε σθένεϊ βλεμεαίνει,
Πᾶν δέ τ' ἐπισκύνιον κάτω ἕλκεται, ὄσσε καλύπτων,
Ὣς Αἴας περὶ Πατρόκλῳ ἥρωϊ βεβήκει. id eſt,
Aſt Aiax lato defenſans vndique ſcuto
Egregium iuuenem prognatum patre Menœtio,
Stabat vti leo depugnans ſua pignora circum,
Cui catulos deportanti venit obuia turba
Venantum in ſyluis, iaculis vrgentibus, ille
Deducto prorſum cilio ſua lumina velat:
Sic cingens heroa Patroclum protegit Aiax.

Baſilius in epiſtola quadam non inelegãter dixit νυκτομαχίαν, Ὥστε τὸ λοιπὸν γνωρίζειν ἡμᾶς τοὺς ὁμοφρονοῦντας, καὶ μὴ ὡς ἐν νυκτομαχίᾳ μηδεμίαν φιλίων καὶ πολεμίων ἔχειν διάκρισιν. id eſt, Vt in poſterũ nouerimus eos qui nobiſcum ſentiunt, nec velut in nocturna pugna nullum amicorum & inimicorum habeamus diſcrimẽ. Conueniet in eos qui temere, nullóque iudicio inſectantur quippiam, aut repugnant alicui. Neque peſſime quadrauerit in eos, in cuiuſmodi iocus extat Demonactis, autore Luciano, Hic mulget hircum, ille ſupponit cribrum: quum alter inepte proponeret, alter reſponderet ad id quod propoſitum erat, nihil facientia. *Nocturna pugna.*

Canina facundia. 34

Saluſtius apud Nonium Marcellum, in dictione Rabula, Canina, vt ait Appius, facũdia exercebatur. Quod quidem Appij dictum apud eruditos ſcriptores in adagionem ceſſit in quoſdam, qui tantum ad maledicendum eloquentiæ ſtudium exercerent: à rixa canum, & oblatratu ſumpto epitheto. Siquidem r litera, quæ in rixando prima eſt, canina vocatur. Diuus Hieronymus in epiſtola ad Ruſticum monachum, Pomparũ ferculis procedunt in publicum, vt caninam exerceant facundiã. Idem obtrectatores ſuos ſubinde canes appellat. Sumptum à genere philoſophorum quos κυνικοὺς appellant ſiue ob ſordidam vitam, ſiue quòd obuios quoſque mordent, quum mendicato viuant, more canum. *Maledica eloquentia.*

Ilienſis tragœdos conduxit. 35

Ἰλιεὺς τραγῳδοὺς μισθοῦται. i. Iliẽſis tragœdos cõduxit. Vbi quis vltro prouocat quempiam, vnde ſua audiat probra: veluti ſi Troiani acceſſant hiſtrionem, qui ipſis calamitates quas ſemel pertulere, denuo quaſi renouet. Lucianus in Pſeudologiſta, Ἐπεὶ γὰρ κατὰ τὴν παροιμίαν Ἰλιεὺς ὢν τραγῳδοὺς ἐμισθώσω. i. Poſteaquã enim iuxta prouerbium, Ilienſis quum ſis, tragœdos conduxiſti. Idẽ alibi, [illegible]. id eſt, Itaque plane idẽ nobis accidit quod Ilienſibus, vt qui iſtũ ceu tragœdũ quempiam aduerſus nos excitauimus, qui Phrygum cantet calamitates.

Tribus minis inſumptis, duodecim imputat. 36

Ironia prouerbialis apud Ariſtophanem in Pluto,

Καὶ μὴν φίλος γ' ἂν, ὡς δοκεῖ, νὴ τοὺς θεούς,
Τρεῖς μνᾶς ἀναλώσας γε λογιεῖται δώδεκα. id eſt,
At certe amicus vt videtur per deos,
Vti pro minis tribus imputes duodecim.

Quadrabit in eos, qui non niſi compendij ſui gratia colunt amicos, & pro quamuis exiguo officio, multum beneficiorum expectant. Vulgo item aiunt, Pileum donat, vt pallium recipiat. *Sui compendij gratia colentes amicos.*

Oculus dexter mihi ſalit. 37

Ἅλλεται ὀφθαλμός μευ ὁ δεξιός. id eſt.
Salit mihi oculus dexter.

Vbi ſpes eſt viſuros nos lętum quippiam & vehementer exoptandum. Ductum à muliercularum ſuperſtitione, quæ ex membri pruritu diuinare ſolent quid ſit euenturum. Vnde illa apud Plautum non ſemel obuia, Prurit mihi tergum, prurtunt dentes, pruriunt pugni &, Vtrum dentes tibi pruriunt, an malæ? *Ductũ è ſuperſtitione mulierum.*

Theocritus in Amaryllide,

[illegible]
Αὐτάρ. id eſt,
En oculus dexter ſalit mi: illámne uidebo?

Eſt etiam apud Plautum, Supercilium ſalit. Hodiéque per iocū aiunt ſibi dextram tinniſſe aurem, ſignificantes alicubi ſermonem de ſe abſentibus factum cū laude. Idque Plinius teſtatur, vulgo quandoque creditum fuiſſe, vt qui laudaretur abſens, ei dextra tinniret auris: qui vituperaretur, ſiniſtra. Lucianus in Dialogis meretriciis, [illegible], id eſt, Num vobis tinniebant aures Parmeno? Nam hera aſſidue cum lachrymis veſtri meminerat.

Auris dextra tinnit.

Nebulæ in pariete. 38

Auſonius in epiſtola quadam ad Gregorium filium, nebulas in pariete dixit, pro re nihili, ſomniique ſimillima. An nunquā, inquit, vidiſti nebulam pictā in pariete? Carminis, quod ei ſubſcribitur epiſtolæ, Lemma ſignificat friuolum ac vanum. nam nebula res eſt inanior quàm vt coloribus exprimi queat.

Ne ſis patruus mihi. Sapere patruos. 39

Patruorum in nepotes ceu peculiaris genuinaque ſeueritas, prouerbio locum fecit. Horatius in Odis,
Metuentis patruæ verbera linguæ.
Patruam linguam vocat ſeueram & obiurgatricem. M. Tullius aduerſum Herennium, Fuit in hac cauſa quidam patruus, cenſor, magiſter. Obiurgauit M. Cælium ſic, vt neminem vnquam parens. Horatius,
-ſine ego praué,
Seu recte hoc volui, ne ſis patruus mihi.
Id eſt, ne me caſtiges. Ad hanc formam pertinet illud Perſianū, Quum ſapimus patruos. Id eſt, Poſtquam abiectis puerilibus nugamentis, ſeueros mores induimus. Idem Horatium æmulatus, vt ſolet, dixit, Ne ſis mihi tutor. id eſt, ne mihi præſcribas atque imperes.

Patrua lingua.

Tutorem eſſe alicui.

Saxum voluere. 40

[illegible], id eſt, Saxum voluere, dicuntur qui inexhauſto quopiam atque inutili labore fatigantur. Terentius in Eunucho, Satis diu iam hoc ſaxū voluo. Donatus admonet prouerbium fuiſſe in eos qui inextricabili ſudore, ſed inutili affligerentur tractumque putat à notiſſima Siſyphi fabula, ſaxum apud inferos ſurſum ac deorſum voluentis. Apte vero ſtolidū militem ſaxum vocat: cui ipſe fuerit Siſyphus, vafer & callidus.

Siſyphus.

Tradere prouinciam. Capere prouinciam. 41

Tradere prouinciam, figura prouerbiali dicuntur, qui negocium aliquod curandum committunt. Capiunt ſuſcipiuntve prouinciam, qui rei curandæ onus in ſe recipiunt. Metaphora ſumpta eſt à conſuetudine Romanorum, apud quos qui magiſtratū gerebant, prouincias ſortiebantur. Exempla paſſim apud autores obuia ſunt. Terentius in Seipſum excrucian te, Videlicet ille Cliniæ ſeruus, tardiuſculus eſt: Idcirco huic noſtro tradita eſt prouincia. Idem in Phormione, O Geta prouinciam cepiſti duram. Plautus in Ciſtellaria, Abi tus, abi directus in tuam prouinciam. Officium tibi delegatum prouinciam vocat.

De commiſſo negocio.

Corinthus & collibus ſurgit, & vallibus deprimitur. 42

Strabo libro Geographiæ octauo ſcribit, Corinthios opibus & artibus egregiis præcelluiſſe, cæterum regionem illorum non admodum fuiſſe feracem, quòd inæqualis eſſet & aſpera ac petricoſa. eámque ob cauſam ſenarium hunc prouerbio iactatum fuiſſe,
Κόρινθος ὀφρυᾶ τε, καὶ κοιλαίνεται. id eſt,
Alibi tumet Corinthus, alibi caua eſt.
Meminit & Euſtathius in Bœotiam Homeri. Huiuſmodi autē terræ genus non perinde ſementi idoneum eſt, atque campeſtris. Id adagium vbinam poſſit eſſe vſui, non ſatis video: niſi ſiquis detorqueat ad hominem intractabilem, aſpero ingenio, & ſibiipſi inæqualem, parumque ſecum conſtantem. Cælius Rhodiginus etiam atq; te etiam contendit adhibendum eſſe prouerbium, vbi ſignificabimus fœlicitatem aliquo incommodo vitiatam, vt eſt fere rerum humanarum conditio. Quem libentius ſequeremur authorem, ſi quod contendit & aſſeuerat, vel vnius authoritate probaſſet.

Corinthij quales.

Crotone ſalubrius. 43

Κρότωνος ὑγιέστερον, id eſt, Crotone ſalubrius. De re nequaquam noxia, ſed vndequaque ſalutifera. Zenodotus ab animāte ſumptam parœmiā exiſtimat. Eſt enim crotō muſcæ genus: Theodorus rediuum vertit, Hermolaus mauult ricinum dici Latine: placidum & innoxium, neque ſuctu, neque alia quapiam re moleſtum. Strabo libro Geographię ſexto, tradit hinc ortum, quòd Crotoniatarum locus longe ſaluberrimus olim fuerit iudicatus, vel hoc argumento, quòd breui temporis ſpatio quāplurimos produxerit tum athletas tum philoſophos: hoc eſt, corporibus pariter atque animo præſtantes viros: inter athletas præcipuum Milonem, inter Philoſophos Pythagoram. Idē eodem libro tradit, Myſcellum & Architam pariter Delphos adiiſſe, vt de vrbe condenda conſulerent oraculum. & alterutrum pollicente Deo, Architam opes delegiſſe, Myſcellum loci ſalubritatem: illum itaque Syracuſas condidiſſe, hunc Crotonem: quarum vrbium altera ceſſit in prouerbium opulentiæ, altera ſalubritatis. Alluſit ad hoc prouerbium Pallada in epigrammate,
Οὐκ ἀλόγως ἐν λέγεσσι [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] id eſt,
Diuinum quiddam vímque admirabilem ineſſe
Dizythis, certe diximus haud temere.
Nanque here quem febris longa & quartana tenebat,
Iam delaſſatum conficiens miſere,
Dizython admoui: neque erat mora longa, Crotone,
Hoc vbi feciſſem, ſanior ille fuit.
Suida mauult ad animalis ſimilitudinem referri, quòd vndique ſui ſimile ſit, nec vllam habeat inciſionem. Nam [illegible] interdum integrum dicitur, vt integer vitæ, integer annis, pro quo Græci [illegible]. Eſt autem inſecti genus, canibus ac bubus infeſtum. Suſpicor eſſe cuius ſine nomine meminit Plinius libro vndecimo, capite trigeſimoquarto: Semper habet caput infixū ſanguini: quumque cibi exitum non habeat, nimia ſatietate dehiſcit. Nunquam in iumentis gignitur, in bubus frequens, in canibus aliquando, in quibus omnia: in ouibus & capris hoc ſolum. Verum pro inſecto Stephanus indicat vltimam oportere acui, κροτών. Heſychius addit crotonē dici genus gūmi Ægyptij, cuius varias medicinas indicat Plinius libro vigeſimoquarto, capite vndecimo. Quidam aiunt & ſeſamidē dici crotonem, fortaſſis eandem quam Plinius libro vigeſimoquinto, capite quinto appellat ſeſamoides: quod ait elleboro admiſceri ſolitū, quo tutius ſumeretur. id eſt (ni fallor) ellebori genus quod Italia veratrum appellat. Quoniam hæc herba non ſolum corpus morbis aliàs immedicabilibus liberat, verum & animum purgat ab inſania: non admodum diſſimile veri videtur, hinc ductum prouerbium, Crotone ſalubrior. Seſami meminit & Dioſcorides, ſeſamæ Plinius. libro decimoquinto, capite 7. meminit ſeſami, quòd ſit arboris genus, vnde confici ſolet oleum: quam alij vocant cici, voce (vt videtur) Ægyptia, alij crotonem, alij thibim, alij ſiſamum ſyluestre. Ibidem indicat & ex caſtaneis & ex oryza fieri ſimile genus olei. Ruſum libro vigeſimoſecundo, capite vigeſimoquinto, meminit ſeſamæ, cuius in remediis varios vſus indicat. Cæterum quid ſit dizythum in epigrammate, nondum compertum habeo: niſi quòd Plinius libro eodem circa finem oſtendit zythum eſſe potionem apud Ægyptios repertam, ex frugibus: hinc διζύθιον dictum videtur quaſi dicas duplicem ceruiſiam. Hac ſibi medeantur & hodie bibuli quidam.

Croton quid.

Crotonis natura, ex Plinio.

Seſamidē crotonem.

Dizythum.

Crotoniatarum poſtremus, reliquorum Græcorum primus eſt. 44

Κροτωνιατῶν ὁ ἔσχατος, πρῶτος τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, id eſt, Crotoniatarum poſtremus, primus reliquorum Græcorum. Strabo libro Geographiæ ſuæ ſexto, prouerbium hoc ait ortum ob inſignem Crotoniatarum præſtantiam in certaminibus Græcanicis. Plurimos enim egregios athletas protulit ea ciuitas, adeo vt in vno certamine Olympiaco ſeptē viri, qui reliquos virtute præcellerant, omnes pariter fuerint Crotoniatæ. Huius gentis præcipuum decus Milo, literis omnium celebratus qui ſeptics cōtinenter vicit Olympia. Hunc, ſi conſtitiſſet, nullus e veſtigio poterat educere: malum tenenti nemo digitum porrigebat. De admirando nec indigno vitæ interitu meminit Gelius. Adagioni locus erit vbi genus aliquod tanto interuallo præcedere dicemus, vt qui in hoc ſit vel infimus, in illo poſſit primus videri. velut ſi quis dicat, in re militari, vel ignauiſſimum Græcorum, præſtantiorem eſſe fortiſſimo Troianorum. Aut qui ſit apud Italos infantiſſimus, apud Gallos eloquentiſſimus videri poſſe. Aut qui citharœdus ſit deterrimus, cum aulœdorum principem haberi poſſe.

Crotoniatæ qua in re præſtantes.

Milo Crotoniata.

Ne decima quidem Syracuſanorum pars. 45

Οὐδὲ τὸ δέκατον τῶν Συρακουσίων ἔχει. i. Ne decimā quidē partem opum Syracuſanarum poſſidet. Strabo libro Geographiæ ſexto, [illegible], id eſt, Syracuſas eò diuitiarum peruenisse, vt in prouerbium abierint. Siquidem de diuitibus ac ſplendidis ita dicere ſolent, Ne decimam quidem Syracuſanarum opum partem aſſequi poſſent. Significabant autem, aliorum opes, quantumuis amplas, nihil eſſe ad Syracuſanas diuitias. Nonnihil Veneris acceſſerit prouerbio, ſi paulo longius detorqueatur: vt ſiquis prælocutus, Ciceronem longo interuallo reliquos omneis poſt ſe relinquere, dicat, opulētam qui-

Syracuſana opes.

dem & vberem eſſe Quintiliani diſtinctionem, verùm hanc vix eſſe τὴν συγκατάθεσιν ἀκριβῆ.

Maleam legens, quæ ſunt domi obliuiſcere. 46

Strabo lib. Geographiæ octauo tradit Corinthiorum vrbem in Iſthmo ſitam, duos habuiſſe portus: alterum Aſiam verſus alterum Italiam. Verum quòd freti inſtar eſſet, non ſine diſcrimine eò nauigari, velut olim in mari Siculo: maximè præter Maleam, propter reflantes inde ventos. Vnde & prouerbium celebratum fuiſſe,

Μαλέαν κάμψας, ἐπιλάθου τῶν οἴκαδε. id eſt,
Maleam legens, quæ ſunt domi obliuiſcere.

Eſt autem Malea promontoriū Laconiæ, à Maleo Argiuorum rege dictum, quod per quinque paſſuum milia in mari protenditur, autore Seruio in 5. Æneidos: in quo libro Vergilius videtur ad parœmiam alluſiſſe, quum ait,

-Maleæque ſequacibus vndis.

Item Statius ſeptimo Thebaidos libro,

-& raucæ circunſonat vnda Maleę.

Item in Tiburtino Manlii Vopiſci,

-ſi Maleæ credenda ratis.

Periculoſa nauigatio, circa Maleam. Significat & Homerus libro Odyſſeæ nono, periculoſam circa Maleam nauigationem fuiſſe: ſic Vlyſſem loquentem inducens, Καί νύ κεν ἀσκηθὴς ἱκόμην ἐς πατρίδα γαῖαν,

Ἀλλά με κῦμα ῥόος τε περιγνάμπτοντα Μάλειαν
Καὶ βορέης ἀπέωσε, παρὲξ δὲ Κυθήρων. id eſt,
Forſitan & patrias rediiſſem ſoſpes in oras:
Sed me, dum Maleam præteruehor, vndáque fluctúſque
Et Boreas illinc pulſum admouere Cytheris.

Alluſit huc Ouidius in Heroinis,

Auſus es ô nimium nimiúmque oblite tuorum,
Thracia nocturno tangere caſtra dolo.

Qui ſui obliti dicantur. Nam ſuorum obliti videntur qui ſeſe temerè periculis obiiciūt. Quandoquidem vna hæc præcipua cauſa vulgus à ſubeundis vitæ periculis deterret, quod meminerint eſſe quibus ſe ſaluo ſit opus, vt ait Flaccus: & quibus incolumes prodeſſe tum debeant, tum poſſint: extincti grauem allaturi luctum. Videbimur non intempeſtiuiter vti hac parœmia, ſiquando diſcrimen negocii ſuſcipiendi volemus oſtendere, aut non eſſe ſuſcipiendum, aut negligendam vitam.

Omnia ſub vnam Myconum. 47

πάνθ᾽ ὑπὸ μίαν μύκωνον, id eſt, Omnia ſub vnam Myconum. Strabo Geographiæ ſuæ libro decimo, Μύκωνος δ᾽ ἐστὶν ὑφ᾽ ᾗ μυθεύουσι κεῖσθαι τοὺς ὑστάτους τῶν γιγάντων, ὑφ᾽ Ἡρακλέους καταλυθέντας. ἀφ᾽ ὧν ἡ παροιμία, πάνθ᾽ ὑπὸ μίαν μύκωνον, ἐπὶ τῶν ὑπὸ μίαν γραφὴν ἀγόντων τὰ διηρημένα τῇ φύσει. id eſt, Eſt autem Myconus, in qua fabulis proditum eſt poſitos eſſe gigantes poſtremos ab Hercule confectos. vnde ductum eſt illud prouerbium, Omnia ſub vnam Myconum, in eos qui res natura diuerſas eodem titulo complectuntur. Quibus ex verbis magis colligitur vſus adagii quàm ratio: tametſi coniicere licet, quoniam ſumma gigantum & reliquiæ ſub Mycono conderentur, ſub ea gigantes omneis iacère vulgo dictum, cum ſub aliis item montibus ſiti fuerint. Itaque qui eodem in libro grammatica pariter & theologica, item dialectica, & iuris conſultorum literas tradat, in eum non inconcinne dicetur. Omnia ſub eandem Myconum. Aut vbi diuerſa geſta, ab eo quod poſtremo *Myconus.* loco factum ſit, æſtimentur. Eſt autem Myconus ex Cycladibus vna, teſte Stephano: qui prouerbii quoque facit mentionem in dictione Myconus. At Zenodotus longe diuerſam adfert fabulam, quæ prouerbio dederit occaſionem. Helenus, inquit filiis ſuis Hegetori & Hippocli mandarat vt inſulas illas in mari ſparſas ſubigerent. Deinde vbi Hegetor multa eſſet aggreſſus, Hippocles vnam modo Myconum, velletque nihilominus reliquarum etiam omnium ex æquo particeps eſſe: cōſuluerunt ſuper hac re oraculum, quænam inſulæ Hippocli cederent. Reſpondit Idolum, μία μύκωνος, id eſt, Vna Myconus. Vſus eſt eleganter Plutarchus primo συμποσιακῶν libro μίαν μύκωνον ἀπεργάζεσθαι τὸ συμπόσιον. id eſt, Vnam Myconum faciens conuiuium. ſignificās indiſtinctos adhuc conuiuas. Vnde & de indiſcretis dictum apparet.

Lerii mali. 48

Populi Leriorū improbitas. Λέριοι κακοί, id eſt, Lerii mali. In eos recte dicetur qui pariter omnes gentis vitio ſunt improbi. Leriorum enim populus ob inſignem morum improbitatem in prouerbium abiit, autore Strabone libro Geographiæ 10. Citátque Phocylidis neſcio cuius verba hæc, Λέριοι κακοί, οὐχ ὁ μέν, ὃς δ᾽ οὔ. πάντες πλὴν Προκλέους· καὶ Προκλέης Λέριος, id eſt, Lerii mali, non vt hic malus ſit, ille nequaquam: verùm omnes, excepto Patroclo & Patroclus eſt Lerius. Leria inſula eſt vna ex Sporadibus contra littora Cariæ, quam Plinius Leron appellat, cum aliis aliquot locis, tum lib 5. cap 31. Quod hîc dictum eſt in Lerios Græca epigrammata detorquēt in Chios. Epigrāma ſic habet,

Καὶ τόδε Δημοδόκου, Χῖοι κακοί, οὐχ ὁ μέν, ὃς δ᾽ οὔ.
Πάντες πλὴν Προκλέους, καὶ Προκλέης δὲ Χῖος. id eſt,
Hoc quoque Demodoci, Chius malus, haud quidem hic, hic non:
Omnes abſque Procle: Chius at ipſe Procles.

Apud Strabonem Græcum ſcriptura mendoſa eſt, quum Προκλέους legendum ſit, non Πατροκλέους. Interpres vſus eſt codice caſtigatiore. quin ipſa carminis ratio reiicit Πατροκλέους. Si addas, καὶ τόδε Δημοδόκου, plenum erit diſtichō. Id reddetur venuſtius, ſi ab homine ad rē deflexeris: vt ſi dicas, Omnes prognoſtæ vani, vno excepto Venâtio: & tamen prognoſtes eſt Venātius. Impij ſunt milites omnes, vno excepto Langio: & tamen miles eſt Langius. Græcorum prouerbiū imitatus eſt Auſonius in Siluium quendam cognomento bonū, natione Brittonem.

Ad Phaſim vſque nauigauit. 49

Authore Strabone libro Geographiæ vndecimo, Phaſis eſt Euxini ſin', & extremę nauigationis meta, vel teſte prouerbio,

Εἰς φᾶσιν, ἔνθα ναυσὶν ἔσχατος δρόμος. id eſt,
Ad Phaſim, vbi ſupremus curſus nauibus.

Per Phaſim, Colchidē ſignificauit, nō flumē Phaſim, neq; vrbē eiuſdem nominis ad flumen ſitam. Theocritus in Idyllio v.

πεζὸς δ᾽ ἐς Κόλχως τε καὶ ἄξενον ἵκετο Φᾶσιν. id eſt,
Et Colchos pedes, & te acceſſit inhoſpite Phaſis.

Pindarus conſimili figura in Iſthmiis hymno β. ἀλλ᾽ ἁ ἐσχατιὰς πρὸς μὲν Φᾶσιν θερείαις, ἐν δὲ χειμῶνι πλέων Νείλου πρὸς ἀκτάς. i. Sed tranſibat ad Phaſim quidem menſibus æſtiuis, hyeme verò nauigans ad Nili ripas. id eſt, à Colchide in Ægyptum. Strabo enim putat Phaſianos ab Ægyptiis oriundos: argumentum ſumens ex vſu lineorum, quorum tanta ſit vis apud Phaſianos vt hinc exportentur etiam in alias regiones. Dicitur de iis qui longinquas orbis regiones peragrarint. Eſt enim ipſa figura quaſi prouerbialis hyperbole. quo modo dixit & Iuuenalis, *De iis, qui longinquas regiones peragrarunt.*

Omnibus in terris quæ ſunt à Gadibus vſque
Auroram & Gangem. Et Horatius in Odis,
Extremum Tanaim ſi biberes Lyce.

Et Vergilius in Bucolicis,

At nos hinc alij ſitientes ibimus Afros:
Pars Scythiam, & rapidum Cretæ veniemus Oaxem.

Sumptum videtur ab Iaſonis fabula. Neque diſſimile fuerit ſchema, ſi quis ad Herculis vſque columnas dicatur nauigaſſe, aut vſque ad Britannos: quos, authores extra mundi terminos ponūt, quòd Oceano ſeparentur. Horatius in Odis, lib. tertio, *Ad Herculis vſque columnas.*

Viſam pharetratos Gelonos
Et Scythicum inuiolatus amnem.

Idem eadem oda,

Viſam Britannos hoſpitibus feros.

Idem rurſum,

Et vltimos orbis Britannos.

Myſorum ac Phrygum termini diſcreti ſunt. 50

Strabo libro Geographiæ duodecimo, regiones quaſdam cōmemorat inter ſe finitimas, puta Phrygū, Bithynorum, Myſorum, Dolonum. Itē qui iuxta Cyzicum accolunt, Mygdonum ac Troianorum. Neminem autem inficias ire, quin vnaquæque ſuis finibus ſit circunſcripta. Verùm eos fines ad amuſſim diiudicare, id neutiquam facile. Porrò de Phrygiis ac Myſis prouerbium quoque vulgo iactatum fuiſſe verſibus trimetris.

Χωρὶς τὰ μυσῶν καὶ φρυγῶν ὁρίσματα,
Τὸ δ᾽ ὁρίζειν χαλεπόν.
Sunt ſeparati Myſiorum termini, id eſt,
Phrygumque, ſed finire perquam eſt arduum.

Huius rei cauſam adducit, quòd hi populi non ſatis ſtabiliter tutati ſint ſuas ſedes, ſed ſubinde aliunde aliò depulſi, terminos incertos reddiderint. Plinius lib. 5. Myſiam in Phrygia collocat. Plutarchus in his ὑγιεινῶν παραγγέλμασι, Χωρὶς μὲν ἔφη τὰ φιλοσόφων καὶ ἰατρῶν, ὥσπερ τὰ μυσῶν καὶ φρυγῶν ὁρίσματα. i. Separatam enim aiebat eſſe philoſophorum ac medicorum profeſſionem, non aliter ac Myſorum ac Phrygum fines. Manent in hodiernum diem paſſim id genus de finibus gentiū rixæ, longa ſerie temporum omnia confundente. Adagio licebit vti de rebus toto genere inter ſeſe diſſidentibus: veluti ſiquis ſentiēs longe aliud ſpectare philoſophum, aliud oratorem, dicat, Χωρὶς τὰ μυσῶν καὶ φρυγῶν. Aut de hominibus inter quos nihil cōuenit, nihilque commune intercedit, vt apud Euripidem Achilles, *Myſorum incerti termini.* *De iis, inter quos nihil cōuenit.*

Χωρὶς τὰμὰ τ᾽ Ἀγαμέμνονος. id eſt,
Separatæ ſunt meæ res à bonis Agamemnonis.

Quod index auro, id aurum homini. 51

Inter multas Chilonis ſententias, hæc præcipue placuit eruditis, autore Laertio, ἐν ταῖς θηκταῖς λίθοις ὁ χρυσὸς ἐξετάζεται, διδοὺς βάσανον φανεράν. ἐν δὲ χρυσῷ ἀνδρῶν ἀγαθῶν τε κακῶν τε νοῦς ἔδωκεν ἔλεγχον. i. In ſaxeis coticulis aurum exploratur euidens præbens ſpecimen: in auro verò proborum pariter & improborum ingenium deprehēditur. Stobæus carmen hoc citat ex Antiphane:

πλοῦτος δὲ βάσανός ἐστιν ἀνθρώπων τρόπων. id eſt,
Opes vt index, hominis ingenium arguunt.

Alluſit

A[illegible] hoc Ariſtides in Themiſtocle, Ε[illegible] ἀλλ' [illegible] γ[illegible] [illegible] id eſt, hinc vitam ſpecta, à[illegible] to [illegible]: [illegible] quemiſſ, quod dicitur, aurum, ſed ipſum admouens iudicem conſidera.

Caue Thoracem. 52

Mons thorax.

Φύλαξαι τὴν θώρακα, id eſt, Caue Thoracem. Strabo libro Geographiæ decimoquarto ſcribit, fluuium eſſe nomine Lethæum, vicinum Libycus Heſperus: huic imminere montem cui nomen thorax, in quo [illegible] ſt Daphitam grammaticum cruci ſuffixum fuiſſe, quod maledico carmine reges inceſſiuiſſet: vnde dictum illud manarit in vulgus, vt dicerent, φύλαξαι τὴν θώρακα, id eſt Caue à Thorace. Hoc velut ænigmate prouerbiali feſtiniter admonebimus, ſeruandam eſſe linguam ne voces petulanter emiſſæ, per iugulum aliquando redeant. Stephanus tantum indicat Thoracem eſſe ciuitatem Aetoliæ, & item Magneſiæ: de prouerbio ſilet.

Abdera pulchra Teiorum colonia. 53

Deiis, qui ſe [illegible] habent.

Strabo libro Geographiæ decimoquarto, tradit Teios cum Perſarum contumelias ferre non poſſent, vrbe relicta, Abderā Thraciæ vrbem demigraſſe. Atque hinc illud vulgatū fuiſſe,

Ἄβδηρα καλὴ Τηΐων ἀποικία. id eſt,

Abdera pulchra Teiūm colonia.

Hoc ænigmate prouerbiali ſignificabimus, non deeſſe quò cōfugiamus ſi [illegible] præter [illegible] pergat eſſe moleſtus. Hac fortaſſis à ſolet M. Tullius libro epiſtolarum ad Atticum ſeptimo, Quod imperium habeam, id eſt [illegible]. Et libro quarto, Hic Abdera non [illegible]. Dices, Tamen tu non quieſcis. Ignoſce, vix poſſum [illegible] & ab Herodoto libro primo Teij, quòd relicta patria [illegible], cuius rei meminit & Strabo lib. 14 non [illegible] de prouerbio quanquam Aldina editio illic deprauata eſt, vt in multis alijs locis. Ioachimus Vadianus meus, vir iuxta candidus ac doctus, exiſtimat conuenire prouerbium, vbi quis fortunam tenuem, ſed cum libertate coniunctam, anteponit amplis opibus, ſed obnoxiis ſeruituti. Cuius ſententiæ nō refragor. Nam damnatus eſt Abderitarum aer, & item paſcua.

Ioach. Vadianus.

Magna ciuitas, magna ſolitudo. 54

Strabo Geographiæ lib. 16. Seleuciam ad Tigrim ait Babylone maiorem fuiſſe, ſed pleráque ſui parte deſertam, ac iure optimo de illa dici poſſe quod de Megalopoli Arcadię ciuitate dixit comicus quiſpiam:

Ἐρημία μεγάλη 'στὶν ἡ μεγάλη πόλις. id eſt,

Eſt magna ſolitudo magna ciuitas.

In ampla, & ſpatioſa, ſed parum culta.

Alluſum eſt ad nomē vrbis, cuius meminit & Plinius in quarto. Quadrabit in vrbes, aut domos, agros, aut hortos, aut aliud id genus quidpiam, amplum quidem & ſpatioſum, ſed parū excultum. Aut in librum ingentem quidem illum, verùm impolitum & illimatum.

Ad Scolon nec proficiſceris ipſe, nec alterum comitaberis. 55

Scolon, quis vicus.

Strabo libro Geographiæ nono ſcribit, Scolon vicum eſſe quempiam Aſopiæ ſub [illegible] Cithæronis, ſerum inamœnam, incultam, inſtugiteram, aſperā. Atque hinc vulgo prouerbium manaſſe,

Ἐς Σκῶλον μήτ' αὐτὸς ἰέναι, μήτ' ἄλλῳ ἕπεσθαι. id eſt,

Nec per te Scolon ipſe nec vlli alii comes ito.

Refert eadem totidem verbis Euſtathius in Bœotiam Homericam. Nam Scolon & Stephanus ponit in Bœotia. Nomen ex re videtur inditum: σκῶλοι enim Græcis ſpinæ genus eſt. Quo prouerbio conueniet vti ſi quando ſignificabimus modis omnibus abſtinendum à conuictu cuiuſpiā, aut à loco vbi nihil ſit ſperādū quod vel ad voluptatem faciat, vel ad emolumentum.

OEnoe charadram. 56

Charadra quid.

Οἰνόη τὴν χαράδραν, id eſt, OEnoe torrentis alueum. Nam charadra Græcis ſignificat eam terræ ſiſſuram quam aqua pluuia, aut torrens, nonnunquam terræmotus efficit. Zenodotus in collectaneis adagiorum ait, dici ſolitum in eos qui ſibi ipſi malum acceſſerent. Hinc eſſe natam parœmiam, quòd OEnoe vicus quidam ſit Atticæ: quem qui incolebant, alueum quendam torrentis vicinum ſuis finibus incluſerant. Deinde ingruente immodica vi aquarum, & ob id corruptis agris, agricolationem perdidiſſe. Strabo Geographiæ libro octauo duas OEnoas commemorat, alteram Eleutheris finitimam, alteram apud Marathonem, de qua vulgo iactata parœmia, Οἰνόη τὴν χαράδραν, id eſt OEnoe charadram. Effertur adagium ad hunc [illegible], Οἰναῖοι τὴν χαράδραν, id eſt OEnæi charadram, vbi quippiam acceſſitur à ſe [illegible] immodicatem, vnde pernicies adfertur. Heſychius hoc prouerbium refert & explicat ex Demone prouerbiorum authore. Stephanus indicat OEnoem eſſe vnam duarum ciuitatum quas habet Icaria. Vnde dicuntur OEnæi.

Nihil ad Bacchum. 57

De re, quæ nihil ad propoſitum pertineat. Suidæ locus.

Οὐδὲν πρὸς Διόνυσον, id eſt, Nihil ad Bacchum. Vbi quis ea nugatur quæ ad rem præſentem nihil attinent. Adagionis origo varia traditur. Zenodotus ait, antiquitus in choris Dithyrābos in Bacchum canitos. Deinde poetas mutata conſuetudine, Aiaces, Centauros, atque id genus fabulas cœpiſſe deſcribere. Proïde ſpectatores per riſum acclamaſſe, Nihil ad Bacchum. Quo conuicio moniti, deinceps ſatyros inducere cœperunt, ne dei prorſus obliti viderentur. Strabo Geographiæ ſuæ lib. 8. Scribit, euerſa funditus à Romanis, propter violatos legatos, Corinthiorum vrbe, milites in opera quoque nobilia, quibus ea ciuitas præter cæteras abundabat, ludibriis inſultaſſe. Citátque teſtem Polybium, qui prædicet præſentem vidiſſe ſeſe tabulas quaſdam, abiectas in ſolum, in quibus milites talis luſerint: quarum vna fuit ab Ariſtide depicta: argumētum erat Bacchus. Hinc, inquit, quidam aiunt manaſſe quod prouerbio dicitur, οὐδὲν πρὸς τὸν Διόνυσον, id eſt, Nihil ad Bacchum. Suidas refert Epigenem quendam Sicyonium tragœdiam de Baccho conſcripſiſſe: quæ quū indigna deo videretur, quoſdam è ſpectatoribus acclamaſſe, Nihil ad Bacchum, eámque vocem in prouerbium abiiſſe. Verùm magis approbat eorum ſentētiam, qui dicunt quondam poetas de Baccho fabularum argumenta conſueſſe tractare: eaque demum actitari ſolita. Deinde paulatim ad tragœdias ſcribendas conuerſos, alias fabulas & hiſtorias ſcriptitaſſe, prætermiſſa Bacchi mentione. ſpectatores igitur acclamaſſe, Nihil ad Bacchum. Eiúſque ferme ſententiæ ſuffragatórem citat Chamæleontem. Huic opinioni aſtruit Plutarchus in primo libro Sympoſiacōn, oſtendens ab Aeſchylo & Phrynicho natam parœmiam, qui fabularum argumenta ad hiſtorias & calamitates deflexerint. At Theætetus apud eūdem Suidam, in opere de prouerbio, ſcribit Parrhaſium pictorem Bacchum ſumma arte finxiſſe. Itaque quum apud Corinthios pictorum inter ipſos de arte certamen ageretur, & complures Bacchum pictum proferrent, quorum nullus ad Parrhaſii Bacchum accederet: ſucclamaſſe populum, Nihil ad Bacchum. Apud eundem, quidam quum Corœbum, Vlyſſem illum vafrum & verſipellem vocaſſet, audiit, Canem adducis ad præſepe, & nihil adfers ad Bacchum. Vtroque prouerbio ſignificatum eſt, nimis inæqualem eſſe comparationem Corœbi cum Vlyſſe. Lucianus in Bacchio, ἀλλὰ τί πρὸς τὸν Διόνυσον οὗτος ὁ Διόνυσος, εἴποι τις ἄν, id eſt, Sed dixerit quiſpiam, Quid ad Bacchum hic Bacchus? id eſt, quid ad rem propoſitam pertinet hæc de Baccho fabula? Itaque videtur adagium quadraturum vel de re ab inſtituto aliena, vel multo inferiore, vel contemnenda. Plutarchus in Sympoſiacarum quæſtionum prima, de iis agens qui anxios ſyllogiſmos velut eum quem κυριεύοντα vocant, in poculis proponere ſolent, τί ταῦτα, inquit, πρὸς τὸν Διόνυσον, Idē inibi, [illegible], id eſt, Mittam autem propediem & reliqua, ſi quidem hæc videbuntur nō vſquequaque inſcita, neque nihil ad Bacchum pertinentia. Nouè quidem, ſed tamen oppidò quam eleganter dixit ἀπροσδιόνυσα. tacitè alludens ad prouerbium. Significat autem οὐκ ἀπροσδιόνυσα non aſpernanda, & ad rem pertinentia. Idem in eiuſdem operis lib. 4. Οἶμαι δὲ καὶ τὴν σαββάτων ἑορτὴν μὴ παντάπασιν ἀπροσδιόνυσον εἶναι. id eſt, Arbitror autem nec ſabbatorum feſtum nihil prorſus ad Bacchum pertinere. Athenæus li. 11. ἀπροσδιονύσους λύσεις [illegible], id eſt, Solutiones nihil ad rem pertinentes moliens: tertio, [illegible] dixit, modos non reſpondentes ad tibiam. Ac mox ἀρρυθμα κύμβαλα. hoc eſt cymbala nō congruētia ad numeros ſaltationis. Sic enim vocat ſermones intempeſtiuos, aut nihil ad rem pertinentes, quos idem ἀπροσδιονυσίας vocat. De huius formæ prouerbiis dictum eſt nobis aliàs. Nihil ad verſum: Pindarus in Nemeis, ὑπὲρ μέλος ἔρχεσθαι dixit pro eo quod erat ſecus quàm conuenit loqui. [illegible] ὑπὲρ μέλος ἔρχομαι. M. Tul. lib. ad Atticum 16. Sed nihil tam ἀπροσδιόνυσον mihi primò videbatur, quàm ad has literas, quibus à te conſilium petieram te mihi illa reſcribere. Tametſi quidam hoc loco pro ἀπροσδιόνυσον legūt ἀπροσδόκητον, hoc eſt, inopinatum, inexpectatum. Prouerbii ſpeciem habet quod eſt apud eundem Ciceronem in Bruto, Sed domum redeamus. Id velut interpretans ſubiicit, id eſt, ad noſtros reuertamur. Vtimur & hodie ſermonis huius colore, quoties ſignificamus nos à digreſſione ad id reuerti quod inſtitueramus.

Locus Plutarchi.

Vſus adagij.

Farcire centones. 58

Mendacium aliud, ex alio connexum.

Periphanes in epidico Plautina, militi iam pugnas ſuas militari more paranti narrare, Quin tu, inquit, alium quæras, cui centones farcias. id eſt, quem tu glorioſis mendaciis & conſarcinatis fabulamentis expleas. Solent enim homines glorioſi mēdaciū aliud ex alio cōnectere, nullum facientes neque finem neque modum. Centones autem dicuntur veſtes è variis panniculis ac diuerſis etiam interdum coloribus conſarcinatæ. Iuuenalis, Intrauit calidum veteri centone lupanar.

Ad harum ſimilitudinem centonem vocant carminis genus ex diuerſis carminibus & carminum fragmentis, hinc atque

Homeri centones. illuc acceſsitis, cōtextum quaſique conſutum, Græci κέντρωνας appellant, addita litera, quam Latini abiiciunt. Extant adhuc Ὁμηροκέντρωνες, quorū meminit & diuus Hieronymus: & Virgiliocentones Probę mulieris: & Centon nuptialis Auſonii, qui legem etiam eius carminis tradit.

Quod dedi, datum nollem. 59

Lena Mitenis in Ciſtellaria Plautina, Inter nouam rem, inquit, verbum vſurpabo vetus, Quod dedi, non datum vellem: quod reliquum eſt, nō dabo. Significat ſe pœnitere quòd puellæ fecerit copiam, de cætero non facturum. Vſus adagii fiet venuſtior, ſi paulo longius à ſimplici figura detorqueatur. veluti ſiquis indicans ſe ſuperioris operæ, quam in poetices ſtudium inſumpſerit, pœnitere, nec eſſe conſilii diutius in ea tempus terere, dicat, Quod dedi, datum nollem: quod reliquum eſt, non dabo.

Crocodili lachrymæ. 60

Κροκοδείλου δάκρυα, id eſt, Crocodili lachrymę. De iis qui ſeſe ſimulant grauiter angi incommodo cuiuſpiam, qui perniciem attulerint ipſi, cuive magnum aliquod malum moliantur. Sunt qui ſcribant crocodilum conſpecto procul homine, lachrymas emittere, atque eundem mox deuorare. Cuiuſmodi propemodum erāt lachrymæ Baſſiani Imperatoris, apud Ælium Spartianum. Lachrymabatur quoties aut mentio fieret, aut imagines videret Getæ fratris, quem occiderat. Alii narrant hanc eſſe crocodili naturam, vt quum fame ſtimulatur, & inſidias machinatur, os hauſta impleat aqua: quam effundit in ſemita qua nouit aut alia quępiam animantia, aut homines aquarum venturos: quò lapſos ob lubricum deſcenſum, neque valentes aufugere, corripiat, correptóſque deuoret. Deinde reliquo deuorato corpore, caput lachrymis effuſis macerat, itáque deuorat hoc quoque.

Bona eſt etiam offa poſt panem. 61

Ἀγαθὴ καὶ μάζα μετ' ἄρτον. id eſt,

Et poſt panes bona maza eſt.

Hemiſtichium carminis heroici. Zenodotus ait de iis ſolere dici, qui penuria meliorum amplectuntur deteriora. Nam maza quiddam eſt pane cocto deterius, conflatum ex lacte & farina, quo ruſtici vice panis vti conſueuerunt. Siquidem ὄψον ἅλμην in deliciis olim fuiſſe, aliàs demonſtrauimus ex Theocrito. Prouerbii ſpeciem habet quod eſt apud Athenæum lib. 6 licet huic diſſimile, πεινῶντι γὰρ ἀνδρὶ μάζα ἀμυστὶ χρυσοῦ τιμαλφεστέρα καὶ ἐλέφαντος. id eſt, Maza ſiue offa eſurienti homini charior & auro & ebore. Quo licebit vti quum indicabimus rem vſu, non opinione æſtimandam. Ex iis quæ prodidit Athenæus de apparatu conuiuiorum, liquet mazam prius apponi ſolere, deinde panem. Verùm conſumpto pane probatur & maza. Vt poſſumus, quando vt volumus non licet. Xenophon libro 6. παιδείας, facit quendam conſolantem milites, qui defecti pane, maza veſci cogebantur. Hoc cibo qui victitāt, dicuntur ἀλφιτοφάγοι: quemadmodum qui pane, ἀρτοφάγοι.

Maza eſurienti auro charior.

Si non adſunt carnes, taricho contentos eſſe oportet. 62

Αἱ μὴ παρούσης κρέως, στερκτέον τὸ τάριχος. id eſt,

Probanda ſalſamenta egenti carnium.

Sunt qui dicant, τάριχον accipi pro piſce, ſed vili putrique, qui idem ſit aphya. Fortaſſis hic pro iure accipiendum tarichus. nam quibus deeſt obſonium, ſolent pane in ius immerſo veſci. In aphyas & tarichos creber iocus eſt in comœdiis. Senſus hic eſt, Vbi non eſt copia meliorum, boni conſulere oportet quæcunque contingunt. Refertur à Diogeniano.

Agathonia cantio. 63

Agathonia muſica. Ἀγαθώνειος αὔλησις, id eſt Agathonia cantio. Recte dicetur de oratione blanda magis quàm frugifera. Agathon tibicen quiſpiam erat, cantilenarum ſuauitate maiorem in modum aures deliniens. Nec huius mores diſſimiles muſicæ fuiſſe perhibentur, laborauit enim infamia mollitiei. Autor & Suidas & Zenodotus. Haud ſcio an hic ſit idem ille Agathon in tragicorum certamine victor, in cuius epiniciis Plato celebrat illud nobile cōuiuium. Huius multis modis Ariſtophanes in Theſmophoriis, carminum mollitiem deridet.

Edax currus. 64

In voraces. Ἀδηφάγον ἅρμα, id eſt, Edax currus, in glutones & voraces dicebatur, propterea quòd currus multum abſumit vnguinis ſiue ceromatis: ſiue quòd ſumptuoſa res ſit, equos & currus alere. vnde & comicus Ariſtophanes in Nebulis iocatur in Strepſiadem, quem filius ἱπποτροφῶν, ad inopiam redegerat, multo ære alieno contracto. Flauius Vopiſcus indicat Aureliano in deliciis fuiſſe Phagonem quendam, qui vno die ad menſam imperatoris ederit aprum integrum, centum panes, veruecem & porcellum: biberit autem infundibulo appoſito plus orca. Sed de hoc hominum genere plura Athenæus in Dipnoſophiſtis: apud quem libro 5, Socrates quum quendam vidiſſet in conuiuio ſeſe intemperantius ingurgitantem opſonio, O vos qui adeſtis, inquit, quidam ex vobis pane vtitur vt opſonio, opſonio vt pane. Venuſtius reddetur, ſi deflexeris ad animi vitium: veluti ſi dicas, Huius aut illius principis amicitiā immodica pecunia parari ac retineri atque. Aut cupiditates inexplebiles eſſe, quum natura vſus perpauca poſtulet.

Sanguine flere. 65

Qui flecti nullo modo poſſit. Αἵματι κλαίειν, id eſt, Sanguine flere, prouerbialis hyperbole, ſignificans nihil non fieri quo flectatur aliquis. ſic enim antiquitus loquebantur, Haud flecteſ illum, ne ſi ſanguine quidem fleueris. Itidem αἵματι στένειν, id eſt, Sanguine gemere. Durat hoc adagium in hodiernum etiam diem. Tranſlatum videtur à prodigiis, quibus interdū ſtatuæ ſanguineis guttis lachrymare videntur.

Pardi mortem adſimulat. 66

Θάνατον παρδάλεως ὑποκρίνεται, id eſt, Pardi mortem ſimulat. Dicebatur vbi quis aſtu perniciem alicui moliretur: veluti quū Brutus ſtupidum ac dementem ageret, vt in poſterum imperio potiretur. Id adagium ad quendam apologū referunt. In Mauruſia ſimiarum ingens copia. pardalis autem animal eſt natura ſimiis infeſtiſſimum: quas tamen viribus aſſequi non poteſt, nimirum illis in ſummas arbores ſubuolantibus. His itaque dolis in eas vtitur: ſternit ſe ſupinam ſub ramis, ac porrectis cruribus emori fingit ſeſe. Gaudent eo ſpectaculo ſimiæ conſidentes in arbore. Deinde vbi iam mortuam arbitrantur, vnam aliquam emittunt exploratum, num verè mortuus ſit hoſtis. Illa cautim ac pedetentim accedens, vbi nullum vitæ videt argumentum (pardale nimirum modis omnibus cadauer imitāte, demum audet etiam conſcendere. Quod ſimulátque reliquę ſimiæ conſpexerint, iam depoſito omni metu deſcendunt, & pardalim omnia ferentem circunſultant: poſtremò cōculcant, inſultantes ludibrii cauſa, donec pardalis ſentiens illas iam ſaltando defatigatas, derepēte reuiuiſcens, aliam dentibus, aliam vnguibus corripit, dilaniátque, ac deuorat. Hanc equidem fabulam (ne quid fuci faciam lectori) non reperi apud idoneum authorem, ſed in Græcis Collectaneis cuiuſdam Apoſtolii Byzantii: cuius teſtimonium quodam in loco Politianus etiam adfert, alioqui authoris non admodum grauis.

Pardalis vt corripiat ſimias.

Apoſtolius Bizantius.

Mandare laqueum. 67

Mandare laqueum dicimus iis quos vſqueadeo negligi à nobis ſignificamus, vt vel ſi ſuſpendant ſeſe, nihil ad nos attineat. Iuuenalis de Democrito,

-quum fortunæ ipſe minaci

Mandaret laqueum, mediúmque oſtenderet vnguem.

Confine illi quum iubemus, οἰμώζειν, id eſt, plorare quempiam. & μακρὰ οἰμώζειν, id eſt clarè plorare, καὶ κλαίειν καὶ μακρὰ χαίρειν, id eſt flere & longum valere.

Medium oſtendere digitum. 68

Medio item digito porrecto, ſupremum cōtemptum ſignificabant. Martialis libro ſecundo,

-& digitum porrigito medium.

Nam hunc digitum Martialis impudicum vocat,

Oſtendit digitum, ſed impudicum. Perſius infamem:

Infami digito & luſtralibus antè ſaliuis.

Demoſthenes notatus. Huc arbitror pertinere quod apud Laertium Diogenes, vt alibi diximus, hoſpitibus quibuſdam Demoſthenem videre cupientibus, non indice digito, ſed medio porrecto demonſtrauit, parum virum innuens & effœminatum. Ac paulo pòſt eodem in loco, ſatis indicat porrectione digiti medii quippiam obſcœnum ſignificari: quum ait, inſanos haberi qui medium porrigant digitum: qui indicem, nō item. Itaque eodem in carmine duobus adagiis extremum contemptum indicauit Satyricus,

Mandaret laqueum, mediúmque oſtenderet vnguem.

Elegantius fiet vtrunque ſi longius detorqueatur, vt Philoſophicis præceptis laqueum mādes, tu tuo viuito more. Et Theologorum decretis negotiatores medium vnguem oſtendunt. id eſt, planè contemnunt, ridéntque.

Barbam vellere. 69

Contemptus ac ludibrii. Τὸν πώγωνα τίλλειν, id eſt, Barbam vellere. Eſt illud quoque ſumptum à geſtu barbam vellere, quo ſummum contemptum ac ludibrium ſignificamus. Horatius Sermonum lib. primo,

-barbam tibi vellunt

Laſciui pueri. Perſius,

Ideirco ſtolidam præbet tibi vellere barbam

Iuppiter. Idem alias,

Si Cynico barbam petulans Nonaria vellit.

Et Dionyſius Siculus non dubitauit Æſculapio barbam aureā detrahere. Lucianus in Timone de Ioue Olympio, ἵνα σου τοὺς πλοκάμους περικείρωσιν. i. Deſidebas dum tibi circuntonderetur cæſaries. Et barbam vellit mortuo leoni, qui ferox eſt in proſtratum: quod aliàs attigimus.

Malè

Malis ferire. 70

Μήλοις βάλλειν, id eſt, Malis petere dicuntur qui muneribus aſſequi ſtudent quod optant: aut qui donis prouocát ad amorem mutuum. Ducta eſt allegoria à fabula Atalantæ, quam Hippomenes curſu ſuperauit, ſed arte proiectis inter currendum malis aureis, in quibus ſublegendis dum puella ſubinde remoratur, præceſſit ac vicit iuuenis. Refertur adagium à Diogeniano. Plutarchus in Sympoſiacis indicat olim fuiſſe morem, vt in eos qui ſemper vincerent, mala, roſas, nonnulli etiam mala punica iacerent. Vt hinc quoque videri poſſit ortum adagium, ac dictitatum de iis qui magnopere mirantur ac probant quempiam, aut etiam blandiuntur. Idem decade nona narrat, Anaxarchum, quum ab Alexandro poſt cœnam malis peteretur, ſurrexiſſe, dixiſſeque hunc ſenarium ex Oreſte Euripidis,

Donis, ad amorem prouocantes.

Βαλεῖ τις ἡμῶν θεῖον ἀνθρώπου χερί. id eſt,
Ferietur aliquis mox deûm humana manu.

Malis petere.

Poteſt & ſimplicius accipi, malis petere, quum quis ad amandum laceſſitur ac prouocatur: ſic enim interpretatur Suidas. Vnde & illud apud Maronem,

Malo me Galatea petit laſciua puella. Et,
Aurea mala decem miſi, cras altera mittam. Et,
Ipſe ego cana legam tenera lanugine mala.

Et Acontius apud Ouidium Cydippæ malum inſcriptum in gremium mittit. Ariſtophanes in Nebulis, Μήλῳ βληθεὶς ὑπὸ πορνιδίου. Id eſt, A ſcorto malo percuſſus. Interpres adſcribit, malum amoris eſſe ſymbolum, propterea quòd Veneri ſit ſacrum. Vnde in certamine formarum, præmium malum erat aureum, idque Veneri contigit. Theocritus in Cyclope,

Malum aureũ Veneris.

Ἤρατο δ' οὐ μάλοις, οὐδὲ ῥόδῳ, οὐδὲ κικίννοις,
Ἀλλ' ὀρθαῖς μανίαις. id eſt,
Non malis, non ille roſis, non ille cicinnis,
Sed furiis mage peſtiferis adamabat.
Idem in Hodœporis,
Βάλλει καὶ μάλοισι τὸν αἰπόλον ἁ Κλεαρίστα.

Olim munuſcula malis conſtabant, vnde Horatius in Epiſt.

Fruſtis & pomis viduas venentur auaras,
Excipiántque ſenes quos in viuaria mittant.

Mare prius vitem tulerit. 71

De iis, quæ fieri non poſſunt.

Τὸ πέλαγος πρότερον οἴσει ἄμπελον, id eſt, Mare prius vitem feret. De iis quæ nullo pacto fieri poſſint. nam ſalſitudo vitibus inimiciſſima. Hinc opinor Homerus & Heſiodus identidem pontum vocant ἀτρύγετον, quòd illic nulla colligatur vindemia. Salſa terra ferè ſterilis eſt frugibus, ſed vitibus inimiciſſima, Refertur apud Diogenianum.

Betizare, Lachanizare. 72

In inſipidos.

Lachanizare vulgò dicebant pro languere, teſte Suetonio in vita Octauii Cęſaris, pro quo Auguſtus nouauit Betizare. Quadrabit & in inſulſos & inſipidos. Catullus,

Languidior tenera cui pendens Sicula beta.
Item Martialis,
Vt ſapiant fatuæ fabrorum prandia betæ,
O quàm ſæpe petet vina pipérque coquus.

Eodem pertinet illud Diogenis Cynici dictum apud Laertiũ, Quum adoleſcẽtes quidam eum canem vocarent, ſéque cauturos dicerent ne ab illo morderentur: bono animo eſſe iuſſit: canem enim haudquaquam veſci betis, mollitiem illorum notans. Bliteos appellant ſtupidos. Eſt βλίτον herbæ genus, cui nomen etiam à ſtupore ſaporis inditum putant, quaſi βλάξ, quæ vox bardum & ſtupidum ſignificat. Ariſtophanes in Auibus, ὡς βλακικῶς διακονεῖς, Vt ſtupide miniſtras. Plautus in Truculento, Blitea & lutea eſt meretrix, niſi quæ ſapit in vino, ad rem ſuam. Laberius Mimographus apud Nonium Marcellum, bipedem & bliteam belluam appellat, inſulſum & vecordem. Apud Menandrum quoque mariti vxoribus ex blito conuicium faciunt, bliteas eas nominantes. Ariſtophanes in Nebulis, ἵνα σε καλοῦσι βλιτομάμμαν. id eſt, Téque vocant bardum ac ſtultum. Fieri poteſt vt Gallica quoque vox hinc manarit, qua nunc vulgò contemptiſſimos, extremæque notæ homines compellant bliteros, addita literula.

Blitres.

Promus magis quàm condus. 73

In profuſiores.

Sanè quàm elegans & prouerbialis Auſonii dimeter iambicus, Promuſque quàm condus magis: in quendam profuſiorem, qui parta prodigere noſſet, quærere, aut quæſita ſeruare nõ poſſet. Sumpta metaphora à rei familiaris diſpẽſatoribus, maximéque penuariis, quos Græci ταμίας vocant: quorum partes ſunt ad vſum familiæ promere (id eſt proferre) quædam, alia condere, hoc eſt ſeponere. Iam qui tantum promit, is ad inopiá velis equiſque properat. Plautus in Truculento, Parcè promos appellat, ſordidos ac tenaces, & qui ſumptum libenter effugiunt.

Indulgere genio. 74

Prouerbiales ſunt & illæ figuræ, Defraudare genium, pro eo quod eſt, negare naturæ quod appetit: & Indulgere genio, pro eo quod eſt, animo obſequi. Terentius in Phormione, Suum defraudans genium. Plautus in Truculento, Sed iſtos qui cum geniis ſuis belligerant, parcè promi: ſordidos & parcos ſignificans. Idem in Aulularia, Egomet fraudaui meum genium. Cõtrà Perſius Satyra quinta,

Indulge genio, carpamus dulcia.

Vnde & genialem appellant diem, lætum & voluptuarium. Et Genialiter viuere, pro molliter & lautè.

Curare cuticulam. 75

Voluptati ſtudentes.

Huic cõfinis eſt illa frequẽs apud poetas figura, Curare cuticulam. Nam qui voluptati ſtudent magis quàm famæ, vnum hoc curant, vt cutis ſumma niteat, eáque gratia lautioribus epulis, balneis, vnguentis, ſomno, conuiuiis, aliiſque id genus deliciis vtuntur. Horatius in Sermonibus,

-ire domum, atque
Pelliculam curare iube. Idem in Epiſtolis,
Me pinguem & nitidum, & bene curata cute viſes,
Quum ridere voles, Epicuri de grege porcum. Perſius,
-& aſſiduo curata cuticula ſole.

Nodum in ſcyrpo quæris. 76

In nimium diligentem.

Nodum in ſcyrpo quæris: in anxium dicebatur, nimiſque diligentem, aut meticuloſum, qui illic ſcrupulum moueret, vbi nihil eſſet addubitãdum. Hoc adagium refertur apud Plautum in Menæchmis, & verbis totidem apud Terentium in Andria. Feſtus ex Ennio citat,

Quæris & in ſcyrpo (ſoliti quod dicere) nodum:

nominatim prouerbii titulo referens. Donato iunci ſpecies eſt ſcyrpus, læuis atque enodis. Quanquam apud Gellium ſcyrpi dicuntur captiunculæ argutiæque. Niſi fortè quis malit legere in ſcrupo, quòd hi lapilli læues ſint ac rotundi.

Delphinum ſyluis appingit, fluctibus aprum. 77

Horatius in Arte poëtica, prouerbiali ſchemate dixit,

Delphinum ſyluis appingit, fluctibus aprum.

In lente vnguentum.

Indocti poetæ ſtultitiam taxans, qui multa nõ ſuo loco, neque tempeſtiuiter deſcribit, perinde quaſi pictor delphinum piſcẽ, iuxta Callimachi dictum, in nemoribus pingeret, ruſſus aprum in vndis. Confine illi, ἐν φακῷ τὸ μύρον, id eſt, In lenticula vnguẽtum.

Cancer leporem capit. 78

De re abſurda.

Καρκίνος λαγὼν αἱρεῖ. i. Cancer leonem capit. De re nequaquã veriſimili, dictúque abſurda. velut ſiquis dicat, ab indoctiſſimo ſuperari doctum.

Ne caprea contra leonem. 79

Μὴ πρὸς λέοντα δορκάς. i. Ne caprea aduerſus leonem, hoc eſt, ne longè inferior cum potentiore decertes. Dorcas enim ſylueſtris eſt capreolus. Refertur à Diogeniano. Suidas integrum refert ſenarium,

Μὴ πρὸς λέοντα δορκὰς ἅψωμαι μάχης. id eſt,
Ne cum leone capra pugnam ſumpſero.
Homerus Odyſſeæ θ,
Ἀνδράσι δὲ προτέροισιν ἐριζέμεν οὐκ ἐθελήσω. id eſt,
Cum potiore viro nolim certamen inire.

Pellem caninam rodere. 80

Maledicũ conuitiis inſectari.

Pellem caninam rodere, prouerbiali metaphora dixiſſe videtur Martialis, pro eo quod eſt, hominem maledicum & improbum conuitiis inſectari. Sic enim ſcribit in obtrectatorẽ quendam & oblatratorem,

Non deerunt tamen hac in vrbe forſan,
Vnus vel duo, tréſue, quatuórve,
Pellem rodere qui velint caninam.

Echino aſperior. 81

De intractabili.

Ἐχίνου τραχύτερος, id eſt, Echino aſperior: in hominem intractabilem & inſuauibus moribus dictum. Metaphora ſumpta ab animante, cuius duplex eſt genus: terreſtre, ſpinis obſitum: & maritimum, pinnata vndique teſtudine, ac ſpinis obductum: quibus ſe pedum vice voluit, authore Plinio. Martialis,

Cortice depoſito mollis echinus erit.

Ariſtoteles lib. De generatione animãtium quinto, tradit echinum ipſum quidem puſillum eſſe, cæterùm ſpinas habere & lõgas, & acutas. Athenæus Dipnoſophiſtũ lib. tertio, fabellam haud infeſtiuam refert è Demetrio Sceptio: Laconem quempiam vocatum ad cœnam, appoſitis echinis, quum ignoraret quo pacto ſoleant edi, nec obſeruaret quomodo cæteri conuiuæ his veſcerentur: corripuiſſe quendam, & in os coniecíſſe vnà cum ipſa teſta. porrò quum inter dentes ſtrideret echinus, & hominis os cibo miſerè cruciaretur, O ſceleratum, inquit, edulium: neque nunc te omittã tibi mitis, nec te poſthac vnquam ſumpſero.

Echinus partum differt. 82

Ἐχῖνος τὸν τόκον ἀναβάλλει, id eſt, Echinus partum differt. De iis dici cõſuetum, qui prorogarent quippiã ſuo malo: veluti qui creditam pecuniam cõperendinant, tamen aliquando redden-

dam vel maiore cum fœnore. Aiunt echinum terreſtrem ſtimulata aluo remorari partum: deinde iam aſperiore ac duriore facto fœtu mora tẽporis, maiore cruciatu parere. Author Suidas. Plinius lib. 9. ca. 25. tradit piſcem qui dicitur echineis, fluxũ grauidarum ſiſtere, & vſque ad puerperium in vtero continere fœtum. Quanquam hoc ἀπροσδιόνυσον.

Prius duo echini amicitiam ineant. 83

Πρὶν ἢ δύο ἐχῖνοι εἰς φιλίαν ἔλθωσι, ὁ μὲν ἐκ πελάγους, ὁ δ' ἐκ χέρσου, id eſt, Prius echini duo ineant amicitiam, alter è mari, alter è terra. De iis qui moribus ac ſtudiis ſunt inter ſe diſcrepãtiores quàm vt ſpes ſit aliquando inter eos neceſſitudinem coituram. Venuſtius erit ad rem deflexum. Male conuenit litteratorum faſtui, & vanitati cum humilitate Chriſtiana: citius echino marino cum terreſtri cõueniret. Nam eſt echinus marinus, de quo multa Plinius & Ariſtoteles, eſt & terreſtris, quem alio nomine vocant Erinaceum: illud commune, quòd vterque ſpinoſus eſt, vnde & vocabulum inditum. Refertur à Suida.

Mores, & ſtudia maximè diſcrepãtia.

Non miſſura cutem, niſi plena cruoris, hirudo. 84

Prouerbii ſpeciem habet illud etiam Horatianum in Arte poet.

Non miſſura cutem, niſi plena cruoris, hirudo.

Quadrabit in homines nimium ſedulos, & quibuſuis in rebus immodicos. Cuiuſmodi nonnullos videas, qui quũ ſemel cœperint, nullum faciunt finem, donec defatigati deſiſtant: nec rationem vllam habẽt alieni faſtidii, ſed ſuo tantum animo negocii modum metiuntur, haudquaquam memores vetuſtiſſimi ſermonis, admonentis vt tum à luſu deſiſtamus, quum adhuc eſt iucundus: ne voluptatem, odii moleſtia conſecuta contaminet. Nemo neſcit hirudinem, vbi ſemel hęſerit corpori, nulla ratione poſſe reuelli, donec ſuctu ſanguinis expleta decidat. Quidã appellant ſanguiſugã, Græci βδέλλαν ſiue βδέλλιον. linguam habet biſulcam ac fiſtulatam, quam penitus infigit cuti. Meminit Plinius lib. 11. cap. 34. atque inibi de altero quodam animali, cui nomen non ſit, quod ſemper infixo ſanguini capite viuat, donec nimia ſatietate dehiſcat, & ipſi immoriens alimento, quum cibi non ſit exitus.

Hirudo, ſiue ſanguiſuga.

Mea eſt pila. 85

Mea eſt pila, id eſt, Vici, & voti ſum compos: aut Res mihi in manu eſt, apud Plautum in Truculento. Sumptum à notiſſimo pilæ ludo, quum multis inſequentibus, vnus aliquis præſtantior occupat. Conſimili figura dixit in Caſina: Sed ſi nũc vult hera facere officium ſuum, noſtra omnis lis eſt. id eſt, vicimus. Traducta metaphora à iudiciis.

Res mihi in manu.

Noſtra omnis lis.

Ab ouo vſque ad mala. 86

Ab ouo vſque ad mala, prouerbiali figura dixit Horatius in Sermonibus, Satyra tertia, pro eo quod eſt, ab initio conuiuii vſque ad finem. -ſi collibuiſſet (inquit) ab ouo

Vſque ad mala citaret, io Bacche modo ſumma
Voce, modo hac reſonat quæ chordis quatuor ima.

Antiquitus enim cœnam ab ouis auſpicabantur, malis finiebant. Erit venuſtius ſi lõgius trahatur, Ab ouo vſque ad mala, id eſt toto colloquio, tota nauigatione, aut toto opere. Qui rẽ altius repetunt quàm oportet, notantur illo verſu Horatiano, Nec gemino bellum Troianum orditur ab ouo. Qui à primis initiis repetunt ἐκ τῶν ῥιζῶν, id eſt è radicibus & à ſtirpibus imis exordiri dicuntur: qui nihil prætermittunt, ordine narrant, & à capite vſque ad calcem, quod alibi retulimus. Græcis ἐκ ποδῶν dicitur & ἀπ' ὄνυχος.

A radicibus.

Virtutem & ſapientiam vincunt teſtudines. 87

Iulius Pollux lib. 9. de rerum vocabulis, ſcribit hoc carmen olim prouerbio celebratum fuiſſe,

Τὰν ἀρετὰν καὶ τὰν σοφίαν νικάντι χελῶναι. id eſt,
Et virtus teſtudinibus & ſapientia cedit.

Eſt autem velut ænigma, innuens pecuniam longè plus poſſe quàm aut virtutem aut ſapientiam. Antiquitus enim Peloponneſiorum numiſma χελώνη, i. teſtudo, dicebatur, propter inſculptam in eo teſtudinis figuram. Teſtẽ huius rei citat Eupolidẽ, qui in fabula cui titulus Captiui Εἵλωτες dixerit καλλιχελώνου. i. obolum pulchræ teſtudinis. Conſimili forma dictum & illud, Multas noctuas ſub tegulis latitare: & Bos in lingua: quæ ſuis retulimus locis.

Sacra hæc non aliter conſtant. 88

Sacra hæc non aliter cõſtant. Hoc adagio licebit vti ſiquando fatebimur culpam, ſed quæ rei loco've conueniat: veluti ſiquis in balneis agat impudentius: aut ruſticius in naui: aut in compotationibus ebriorum intemperantius: aut inter muliercul as ineptius: aut inter aulicos diſſimulantius: aut inter ſophiſtas loquacius: aut apud populum adulatius. Auſonius nuptialis Centonis excuſans licentiam, Etenim fabula eſt, inquit, de nuptiis: & velit nolit, ſacra hæc aliter non conſtant. Sumptum à ſacris, quæ certis quibuſdam ceremoniis peraguntur: de quibus ſi quid demutes, piaculum admiſſum putetur. Plutarchus in cõment. De audiẽdis poetis, Θυσίας μὲν γὰρ ἀχόρους καὶ ἀναύλους

Culpa quidẽ, ſed quæ rei locoque conueniat.

ἴσμεν, οὐκ ἴσμεν δὲ ἄμυθον οὐδ' ἀψευδῆ ποίησιν. i. Sacra enim abſque choris ac tibiis nouimus. non nouimus autem abſque fabula ac mendacio poeſim.

Sequitur ver hyemem. 89

Sequitur ver hyemem. Hoc adagio rerum vices ſignificamus, neceſſariò ſibi ſuccedentium: vt ſiquis ſuadens in rebus afflictis animum fulciendum ſpe meliorum, dicat, Sequetur ver hyemẽ, id eſt triſtibus ſuccedent lætiora. Ita Pindarus Iſthmiorum hymno 4. νῦν δ' αὖ μετὰ χειμέριον ποικίλων μηνῶν ζόφον, χθὼν ὥστε φοινικέοισιν ἄνθησε ῥόδοις. i. Nunc verò rurſum poſt hybernam multiplicium menſium caliginem, terra veluti purpureis floret roſis. Auſonius in præfatione monoſyllaborum, nonnihil abuſus eſt prouerbio, Vt in vetere verbo eſt, Sequitur ver hyemem. Iſ ſimilium nugarum ſubtexo nequitiam.

Rerum vices.

Venereum iuſiurandum. 90

Ἀφροδίσιος ὅρκος οὐκ ἐμποίνιμος. i. Venereum iuſiurandum non punitur. Senſus eſt, amantium iuſiurandum irritum eſſe, neque ad deos quicquam pertinere, tanquam iocoſum. Et authore Naſone,

Amantium iuſiurandum, irritum.

Iuppiter ex alto periuria ridet amantum,
Et iubet Aeolios in freta ferre notos. Et Horatius.
Ridet hoc inquam Venus ipſa, rident
Simplices Nymphæ. Et Tibullus,
-periuria ridet amantum
Iuppiter, & ventos irrita ferre iubet.

Citatur hoc adagium à Platone in Conuiuio, ὃ δὲ δεινότατον, ὥς γε λέγουσιν οἱ πολλοί, ὅτι καὶ ὀμνύντι μόνῳ συγγνώμη παρὰ θεῶν, ἐκβάντι τῶν ὅρκων· ἀφροδίσιον γὰρ ὅρκον οὔ φασιν εἶναι. οὕτω καὶ οἱ θεοὶ καὶ οἱ ἄνθρωποι πᾶσαν ἐξουσίαν πεποιήκασι τῷ ἐρῶντι. id eſt, Quódque omnium maximum eſt, vt ſanè dicitur vulgò, vni etiam iuranti à diis parata eſt venia, ſi quæ iurauit, non præſtiterit. Venereum enim iuſiurandum negant eſſe: adeo tum dii, tum homines nihil non permittunt amanti. In verbis Platonis videtur deeſſe vocula ἐμποίνιμον. οὔ φασιν εἶναι ἐμποίνιμον. Meminit & Procopius, in epiſtola ad Epiphanium vltima, καλῶς ἄρα ἔλεγε τὸ τὸν ἐρῶντα καὶ ὅρκον ὀμνύντα, καὶ ἐπιορκοῦντα φιλεῖν, συγγνώμης αὐτὸν ἐκ θεῶν ἀξιοῦσθαι. id eſt, Pulchrè nouit amantium affectũ prouerbiũ: etiamſi peierare voluerint, veniam illis à diis pollicetur. Plato in Philebo, apud Athenæum lib. 12. ὡς δὲ λόγος, καὶ ἐν ταῖς ἡδοναῖς ταῖς περὶ ἀφροδίσια, ἃ δὴ μέγισται δοκοῦσιν εἶναι, καὶ τὸ ἐπιορκεῖν συγγνώμην εἴληφε παρὰ θεῶν, ὥσπερ καθάπερ παίδων, τῶν ἡδονῶν οὐδὲ τὸν λόγον κεκτημένων. id eſt, Cæterùm, quẽadmodum dicitur, etiam in voluptatibus circa res venereas, quæ ſanè videntur eſſe præcipuæ, periurium quoque veniæ donatur à diis: perinde quaſi voluptates puerorum inſtar ſint, qui nondũ rationis ſunt compotes. Refertur & illud ex Callimacho,

Ὤμοσεν, ἀλλὰ λέγουσιν ἀληθέα τοὺς ἐν ἔρωτι
Ὅρκους μὴ δύνειν οὔατ' ἐς ἀθανάτων. id eſt,
Iurauit, verùm vulgò dicunt, In amore
Quod iuras, aures non penetrare deũm.

Prior verſus non caret mendo. Deflecti poteſt ad quoduis promiſſum, cuius fides præſtanda non videatur.

Promiſſi fides non præſtita.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. Prior.) Mendum id tolletur, ita legendo verſum,
Ὤμοσεν, ἀλλὰ λέγουσιν ἀληθέα τοὺς ἐν ἔρωτι.

Tanquam meum nomen, Tanquam digitos. 91

Prouerbiales hyperbolæ ſunt, Tanquam meum nomen, & Tanquam meos digitos, teneo: ſiquando prõptam certámque memoriam ſignificare volumus. Martialis,

De prompta, certáque memoria.

Totis diebus Afer hæc mihi narras:
Et teneo melius iſta quàm meum nomen. Iuuenalis,
Tanquam vngues digitóſque ſuos.

Nihil magis meminimus quàm proprij nominis, vnde & vita defunctos olim ſuo nomine inclamabant. Et proprij nominis oblitum, dicimus prodigioſæ obliuiſcentiæ hominẽ. Antiquitus in digitis cõputus peragebatur. extat ea de re libellus Bedæ. Quin hodiéque numerandi imperitum & obliuioſum per iocum rogare ſolent quot in manibus habeat digitos. Plutarchus in commentario cui titulum fecit, Quo pacto quis intelligere poſſit ſe profeciſſe: ſcribit olim morem fuiſſe nomina digitorum ediſcere, hiſque in metu tanquam remedio futuris vti. ipſius verba ſubſcribam Οἱ μὲν γὰρ ἐκμανθάνοντες τὰ τῶν Ἰδαίων ὀνόματα δακτύλων, χρῶνται πρὸς τοὺς φόβους αὐτοῖς ὡς ἀλεξικάκοις, ἀτρέμα καταλέγοντες ἕκαστον. id eſt, Quidam enim ediſcunt ſuorum nomina digitorum, eiſque contra pauores vtuntur, tanquam ad depellienda mala remedium habeant, paulatim ſingulos recenſentes. Quæ verò ſint digitorum apud Græcos vocabula, Gellius in Noctibus Atticis indicauit. Cælius Calcagninus, vt indicat Aleander, mauult intelligi de nominibus Dactylorum Idæorum: de quibus nõnihil attingemus in prouerbio, Celmis in ferro: licet in Plutarcho ἰδίων legatur, non Ἰδαίων.

Computus Bedæ.

Bonorum glomi. 92

Ἀγαθῶν ἀγαθίδες, id eſt. Bonorum glomi: de opibus extructis & aſſa-

De magno, & ſe congeſtis bonis. & affatim accumulatis. Sumpta metaphora à glomere textorio, cui fila ſunt obuoluta, aut certe ligno illo textorio, cui filorum maxima vis eſt obuoluta, quod idem πηνίον vocant. Proverbii meminit Iulius Pollux lib. 7. cap. 10. indicans apud comicos eſſe frequentiſſimum. Videtur autem alluſum ad vocem in Agathide & Agathis: perinde vt Thucydides in Euripidis epigrammate Athenas τῆς Ἑλλάδος Ἑλλάδα vocat, id eſt Græciæ Græciam. Etiamſi lib. 5. tribuit hanc ſententiam Pindaro. Et quemadmodum ἔσχατα ἐσχάτων, id eſt poſtrema poſtremorum: item κακὰ κακῶν, id eſt mala malorum, dicũt Græci. quam quidem figuram Latini non agnoſcunt.

Rem acu tetigiſti. 93

Eſt apud Plautũ in Rudente, Rem acu tetigiſti, pro eo quod eſt, rem ipſam diuinaſti, nihil aberrans. Metaphora ſumpta videri poteſt à luſu quopiam, in quo diuinator, id quod alius notaſſet, ſumma acu tãgebat, aut lineam, aut calculum, aut aliud quiddam ſimile. Igitur acu tãgere, perinde eſt quaſi dicas ipſiſſimum punctum attingere. nam minutiſſima puncta denotantur acu.

Purgatis auribus. 94

Purgatis auribus, pro attentis & vacuis, prouerbiũ reſipit. Plautus in Milite,

Perpurgatis ambo damus tibi operam auribus.

Horatius in epiſtolis,

Eſt mihi purgatam crebrò qui perſonet aurem.

Perſius quinta Satyra,

Stoicus hic aurem mordaci lotus aceto.

Nam ſordes in auribus collectæ auditum hebetant, exemptæ reddunt acriorem.

Purior clauo. 95

De moribus integris, & incorruptis. Ἀγνότερος πηδαλίου, id eſt, Purior gubernaculo. Comparatio prouerbialis de re vehementer inculpata, aut moribus vndequaque integris & incontaminatis. Clauus enim nauticus aſſiduis fluctibus abluitur, vt nihil ſordium poſſit hærere. Adagiũ refertur à Suida.

De calcaria in carbonariam. 96

De mutato in peius ſtatu. Quoties fit vt à re propoſita ad aliud quippiam longè diuerſum digrediamur, de calcaria in carbonariam decurrere dicimus: ſiue quũ ex vno malo in aliud diuerſum incidimus. Tertullian' libro De carne Chriſti, Igitur, inquit, de calcaria, quod dici ſolet, in carbonariam, à Marcione ad Appellem. Huic non diſſimile eſt illud Ciceronis in actione pro Murena, Reſpõdebo igitur Poſthumio primum, qui neſcio quo pacto mihi videtur prætorius candidatus in conſularem, quaſi deſultorius in quadrigarum curriculum incurrere.

Datyli dies. 97

Δατύλου ἡμέρα, id eſt, Datyli dies. Vbi res fœliciter ſucceſſerunt. Sumptum à Datylo quodam, qui apud Athenienſes ſummos eſt honores conſequutus.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. Δατύλου) Fateor ita legi apud Zenobium, quem Eraſmus vult eſſe Zenodotum: ſed reperio non vno in loco citata hæc ex Alcæo verba, πίνωμεν· τί τὸν λύχνον ὀμμένομεν; δάκτυλος ἁμέρα. Ad quæ alludens, vel potius, quæ mutuò ſumẽs ab Alcæo quidam incerto nomine in Anthologia Græcorum epigrammatum, ita clauſit ſuum epigramma,

Πίνωμεν βάκχου ζωρὸν πόμα. δάκτυλος ἀώς·

Ἢ πάλι κοιμιστὰν λύχνον ἰδεῖν μένομεν;

Qui verſus melius reſpondebunt Alcæi verbis, ſi ea ita legamus vt habẽtur alicubi apud Athenæum, ἢ τὸν λύχνον ἀμμένομεν; vt ſit ἀμμένομεν pro ἀναμένομεν. Hic autem longe diuerſum adagii ſenſum, legendo δάκτυλος ἁμέρα, nemo non videt. Ac fieri poteſt vt deprauata lectio commentitiæ explicationis anſam præbuerit. Horum Alcæi verborum memini & in meis in Anacreontem obſeruationibus.

Monſtrum alere. 98

De occultato, & latente vitio. Monſtrum alitur, vbi quid occulti vitii latere ſignificamus: haud ſcio an inde ſumpta metaphora, quòd monſtra ob pudorem clanculum aluntur & occultantur. Siquidem Pamphilus in Andria Terentiana, quòd prius repudiatus gener, rurſum ad affinitatem repeteretur, ſuſpicans aliquid eſſe vitii in puella quod celarent: Repudiatus, inquit, repetor. Quamobrem? niſi ſi id eſt quod ſuſpicor, aliquid monſtri alunt. Ea quoniam nemini obtrudi poteſt, itur ad me.

Non curat numerum lupus. 99

Prouerbium ſapit Vergilianum illud in Bucolicis,

Hic tantum Boreæ curamus frigora, quantum

Aut numerum lupus, aut torrentia flumina ripas.

Rectè dicetur in hominẽ impudẽter furacem. Extat hodiéque vulgo iactatũ prouerbium, Lupus non veretur etiã numeratas oues deuorare. Porrò fures paulo timidiores conſueuerunt à rebus numeratis abſtinere manum, metu videlicet ne hoc indicio deprehendantur. Huic affinis iocus ille facetus in ſeruum furacem, cui nihil erat domi neque clauſum neque obſignatũ.

Ipſis placet. 100

Fures timidiores. Αὐτοῖς ἀρέσκει, id eſt, Ipſis placet. Vbi rem parum nobis probari, aut cauſam nihil ad nos pertinere ſignificamus. Terentius in Andria, Mihi non fit veriſimile. Atqui ipſis commẽtum placet. Nõ admodum abludit ab illo, Suum cuique pulchrum. Suis quiſque conſiliis ſuæque ſententiæ blanditur. Huc pertinet illud apud Homerum frequens, ἥνδανε θυμῷ, id eſt, Placuit animo. Item illud apud comicos, Sic lubitũ eſt animo meo. Et apud Vergilium, Diis aliter viſum.

Plato libro De legibus tertio, retulit hoc prouerbium.

CHILIADIS SECVNDÆ CENTVRIA QVINTA.

Spartam nactus es, hanc orna. 1

HN ἔλαχες Σπάρταν, κόσμει, id eſt, Spartam quam nactus es, hanc orna, ſiue adminiſtra. Admonet adagium, vt quamcunque prouinciam erimus ſorte nacti, ei nos accommodemus, próque huius dignitate nos geramus. M. Tullius ad Atticum libro 4. epiſtola ſexta, Reliquum eſt: Σπάρταν ἔλαχες, ταύταν κόσμει. Nõ mehercle poſſum. & Philoxeno ignoſco, qui adduci in carcerẽ maluit. Idem ad eundem lib. 1. Eam cauſam quam mihi dicis obtigiſſe Σπάρταν, non modò nunquam deſeram, ſed etiamſi ab illa deſerar, in mea priſtina ſententia permanebo. Quod à Cicerone refertur carmen eſt anapæſticum, è tragœdia quapiam, Spartam nactus es, hanc exorna. Theocriti ſcholiaſtes indicat alluſum ad hoc prouerbium in Hodœporis,

Αὐτόθι νῦν ταύτῃ πεῖσθε, κἀν τῇ Σπάρτᾳ μένοιεν.

Τὰν ἰδίαν πατρίδα ἔχετε δρύας. id eſt,

Mecum iſthic certa, ſimul iſthic paſcito tauros:

Et terram calcans propriam, ne deſere quercus.

Vſus varius adagii huius. Prouerbium igitur ad varios vſus licebit accommodare: vel quum admonebimus vt ſuam quiſque perſonam quam ſuſcepit, cũ decoro tueatur. Epiſcopus es: ne ſatrapam agas, ſed epiſcopum. Maritus es: cura quæ mariti ſunt officia. Aulicus es: aulicum age. Iudex es: ne iam amicum aut inimicũ ſed iudicẽ agas. Principatus tibi cõtigit: principis officio fungere. Priuatus es: vt priuatũ te gere. Sic propemodũ vſus eſt Ariſtophanes: nã huic inſcribitur comœdia cui titulus Θεσμοφοριάζουσαι,

Χρὴ γὰρ ποιητὴν ἄνδρα πρὸς τὰ δράματα

Ἃ δεῖ ποιεῖν, πρὸς ταῦτα τοὺς τρόπους ἔχειν. id eſt,

Decet poetam accommodari moribus,

Vtcunque ad argumenta quæ tractauerit.

Quemque ſua ſorte contẽtum eſſe debere. Vel quum iubebimus vnumquenque ſua ſorte contentum eſſe oportere, quæcunque cõtigit. Quemadmodũ enim peritus gubernator in omni tempeſtate bonũ præſtat nauclerũ: ita vir ſapiens in omni fortuna ſapienter ſe gerit. Eſt ampla res familiaris: ſapienter adminiſtra. Non eſt: vtere paupertatis commodis. Contigit eruditio: vtere ad bene viuendum. Non contigit: ne macereris, ſufficit pietas ad conſequendã ſalutẽ. Plutarchus in commentario περὶ εὐθυμίας, admonens vt ſuam quiſque ſortem boni conſulat, Σπάρταν, inquit, ἔλαχες, ταύταν κόσμει. id eſt, Sparta tibi obtigit, hanc exorna. In eodem libello monet hoc dictum à Solone proditum. Citatur autem ex Euripide,

Σπάρταν ἔλαχες, κείναν κόσμει.

Τὰς δὲ Μυκήνας ἡμεῖς ἰδίᾳ. id eſt,

Spartam nactus es, hancce guberna.

Sors eſt proprie noſtra Mycenæ.

Præſens, boni conſule. Videntur verba eſſe Agamemnonis ad Menelaum: quod confine eſt illi Platonico, τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν. id eſt, quod præſens eſt, bene diſpone, ſiue boni conſule. Nunc vulgus hominum magis incumbit rei augendæ, quàm bene adminiſtrandæ, contrà quàm rectè monet Socrates in Theæteto Platonis, κρεῖττον γὰρ τὸ σμικρὸν εὖ, ἢ πολὺ μὴ ἱκανῶς περᾶναι. id eſt, Nã ſatius eſt puſillum bene, quàm multum non vt oportet peragere. Hanc igitur ſententiam paſſim in principum aulis inſculpi oportuit, Σπάρταν ἔλαχες, ταύταν κόσμει, quorum vix vllũ reperias qui verè cogitet quid ſit principis agere perſonam, quíve ſua ditione contentus, non conetur aliquid imperii ſui finibus addere. Principis munus eſt, modis omnibus reipublicæ commodis prouidere, publicam tueri libertatem, alere pacem, excludere quàm minimo ſuorum exitio maleficia, dare operã vt ſanctos & integros habeat magiſtratus. Quum igitur harum rerum ſecurus ludit alea, ſaltat, ſcortatur, muſicatur, venatur, negociatur, breuiter alibi intẽtus eſt totus: tum occinẽdũ eſt adagium

σπάρταν ἔλαχες, ταύταν κόσμει. Ruſum vbi neglecta quæ contigit ditione, foris agit, alijs inhians imperijs, ſuos in ſummum adducit diſcrimen, ſuos exhaurit ſumtibus, ſéque pariter & vniuerſam fortunam, aleæ belli ſubiicit, vt vnum aut alterum oppidulum adiiciat ſuis finibus: tum ſuggerendum adagium: Spartã nactus es. Nihil principi pulchrius, quàm vt hoc quicquid eſt regni, quod fortuna dedit, ſua ſapientia, virtute, diligentia reddat ornatius. Contigit oppidulum: imitare Epaminondam, fac vt frigidum illud oppidulum tua opera multo reddas celebrius ac locupletius. Contigit fera & intractabilis natio: da operam vt eam paulatim cicurem & legibus obtemperantem reddas. Contigit regnum parum ſplendidum: noli vexare finitimos, ſed hoc quod habes, citra alienum detrimentum exorna. Vix vnquam fœliciter ceſſit peregrinæ ditionis affectatio. Quaſdam nationes ingenium ac linguę ſonus diſcreuit, vt Germanos & Hiſpanos: quoſdam ipſa natura diduxit, vt inſulares mari, Italos mari ſimul & alpium molibus. Nonnullis caſus ſuos terminos dedit. Si quiſque quod nactus ſit, nitatur ornare, nimirũ vbique florebunt omnia. Et inter amicos nempe Chriſtianos, omnia erunt omnium communia. Nunc ſæpenumero fit, vt dum aliena labefactare nitimur, noſtra funditus ſubuertamus: &, vt fœliciter cedat res, tanto noſtrorum ciuium ſanguine, tantis ſumptibus, tot periculis, tot ſudoribus, tot orbitatibus, tot denique nunquam enumerandis malis, emimus titulum neſcio quem inanem, & magni nominis fumum. Xerxes, Cyrus, Alexander Magnus & vixiſſent diutius, & veriorem gloriam eſſent cõſecuti, ſi ſuas ciuitates rectè adminiſtrare, quàm alienas armis vexare maluiſſent. Carolus Burgundionum dux, huius proauus, ſi vim ingenii qua pollebat, ſi magnitudinem animi cõtuliſſet ad ſua locupletanda potius quàm ad expugnãda aliena, nec infœlicem mortem oppetiiſſet in bello, & inter laudatiſſimos principes haberi poterat. Magna pars noſtræ ditionis id temporis, ſæuiſſima quadam peſte tenebatur, ſtultiſſima videlicet, ſed omnium pernicioſiſſima diſſenſione, omnibus in duas factiones diuiſis: quarum alteri nomen erat ab hamo, alteri à piſce aſello. Pugnabat ciuitas cum ciuitate, vicus cum vico, domus cum domo: ſæpe quos idem lectus iungebat, factio diuerſa ſegregabat: & fratrem à fratre ruptis naturæ vinculis diſtrahebat. Paſſim latrociniis, iurgiis, cædibus, rapinis feruebant omnia. & interim bonus ille princeps, perinde quaſi hęc nihil ad rem pertinerent, procul aliorum oppugnabat mœnia. Carolus Galliarum rex, huius nominis octauus, peragrata Italia, reuerſus eſt ad ſuos: ſed tanto ſuo ſuorumque malo ac periculo, vt pœnituerit eius fœlicitatis. Denique ſunt qui affirment, eum ad ſenectutẽ peruenire potuiſſe, ſi Italiam Italis reliquiſſet. Quid dicam de Philippo huius Caroli patre? Adiit Hiſpanias, nõ Martis aleam experturus, ſed accerſitus ad regni partem capeſſendam, pacata vndique omnia. Et tamen hanc tam fœlicem peregrinationem quàm fleuit patria, non ferendis exactionibus expilata? Ipſe magno vitæ periculo nõ ſemel laborauit. Frãciſcum Buſlidium archiepiſcopum Byzontinum amiſit, virum modis omnibus incomparabilem. Sed tamen vtcunque rediit, non licuit iis malis ita defungi. Denuo reliquit ſuos, ſæuiſſima iactatus tempeſtate, delatus eſt in Angliam, tum temporis non admodum æquam noſtratibus. Quid illic acciderit, quid paſſus fuerit, quid pollicitus, quo pacto dimiſſus ſit, non libet commemorare. Seruiuit neceſſitati fateor & ignoſco: ſed quid erat neceſſe in eam venire neceſſitatem? Nec iis admonitus malis, de repetenda patria cogitauit. Hiſpaniæ repetendæ erant, vbi periret iuuenis ad res maximas natus, niſi ipſe ſuam ſibi inuidiſſet fœlicitatem. Atque vnius hominis mors ſimul & patriam optimo principe, & Maximilianum vnico orbauit filio. Quid dicam de Chriſtianiſſimo Francorum rege Ludouico, eius nominis duodecimo? Adortus eſt Venetos, id temporis, vt videbatur, inexpugnabiles, vnico conflictu tot oppida reſtituit Romano pontifici Iulio, tot imperatori Maximiliano, tot ſibi recepit. Rediit rebus fœliciſſimè, ſicuti videbatur, confectis. Verum quantum malorum pelagus hinc exundauit in Gallos? Qui ſuo ſanguine tot inſignes triumphos Iulio pepererant, eiuſdem opera maiore ſanguinis iactura, ex Italiæ finibus eiecti: parum hoc, & quo non tandem ignominiæ ſtigmate notati? Quòd ni Iulium mors intercepiſſet, vidiſſemus regnum illud totius orbis florentiſſimum, funditus euerſum. Quid autem de ſereniſſimo Scotorum rege Iacobo commemorem? Is vir abſolutam fœlicitatem abſolutæ laudi adiunxerat, ſi perpetuò ſuis ſe finibus cõtinuiſſet. Erat ea corporis ſpecie, vt vel procul regem poſſes agnoſcere. Ingenii vis mira, incredibilis rerũ omnium cognitio, inuicta animi magnitudo, verè regia pectoris ſublimitas, ſumma comitas, effuſiſſima liberalitas. Denique nulla virtus erat quæ magnum deceret principem, in qua ille non ſic excelleret, vt inimicorum quoque ſuffragio laudaretur. Contigerat vxor Margareta, ſereniſſimi Anglorum regis Henrici octaui ſoror: ea forma, ea prudentia, ea in maritum charitate, vt non aliam à ſuperis optare potuiſſet. Regnum Scotiæ, quod multis & opibus & celebritate incolarum, & ſplendore fertur cedere, ſic ſuis virtutibus illuſtrarat, ſic auxerat, ſic ornarat, vt veram egregij principis laudem meruerit, ſi intra hoc gloriæ ſuæ ſtadium conſtitiſſet. Sed ô nunquam fœlicem regno, raro principi, regis diſceſſum. Dum nimium amico in Gallorũ regem animo, quo Britanniæ regem magnis rerum minis Gallias impetentem auerteret, & ad inſulæ ſuæ defenſionem reuocaret, egreſſus regni ſui fines, Anglos bello laceſſit. Quid multis? Fortiter quidem, ſed infœliciter periit, non tam ſibi quàm regno. Periit adhuc æuo vigens. Diu Scotia tanto principe, diu Margareta tali marito, diu filius (nam filium ex ea ſuſtulerat) tali patre frui potuiſſet, atque ipſe viciſſim & his omnibus & ſua gloria, niſi ſibi vitam inuidiſſet. Cæſus eſt vnà cum fortiſſimo patre filius, & filius eo patre dignisſimus Alexander archiepiſcopus, titulo diui Andreæ, iuuenis quidem viginti ferme natus annos, in quo nullam conſummati viri laudem deſiderares. Mira formæ gratia, mira dignitas heroica proceritas, ingenium placidiſſimum quidem illud, ſed tamen ad cognitionem omnium diſciplinarum acerrimum. Nam mihi fuit cum eo quondam in vrbe Senenſi domeſtica conſuetudo: quo tempore à nobis in rhetorum præceptis Græcaniciſque literis exercebatur. Deum immortalem quàm velox, quàm fœlix, quàm ad quiduis ſequax ingenium, quàm multa ſimul complecti poterat. Eodem tempore diſcebat iureconſultorum literas, nec eas admodum gratas ob admixtam barbariem & odioſam interpretum verboſitatem. Audiebat dicendi præcepta, & præſcripto themate declamabat, pariter & calamum exercens & linguam. Diſcebat Græcè, & quotidie quod traditum fuerat, ſtato reddebat tempore. Horis pomeridianis muſicis operam dabat, monochordiis, tibiis, teſtudini. Modulabatur & voce nonnũquam. Ne ipſum quidem conuiuij tempus ſtudiorũ vacabat fructu. Sacrificus perpetuò ſalutarem aliquem librum recitabat: puta decreta pontificum, aut diuum Hieronymum, aut Ambroſium: nec vnquam recitantis vox interrumpebatur, niſi ſiquid alteruter doctorum, inter quos medius accumbebat, admonuiſſet, aut ipſe parum aſſequens quod legebatur, ſciſcitatus eſſet aliquid. Ruſum à conuiuio fabulæ, ſed breues, & hæ quoque literis conditæ. Proinde nulla omnino vitæ pars vacabat ſtudio, niſi quæ rei Diuinæ ſomnóque daretur. Nam etiamſi quid ſuperfuiſſet temporis, quod tam variis ſtudiorum vicibus non ſuppetebat, tamen ſiquid forte ſupererat, id hiſtoricorum lectioni dabat. Nam hac cognitione præcipuè capiebatur. His itaque rebus factum eſt vt adoleſcẽtulus vixdum decimumoctauum egreſſus annum, tantum in omni literarum genere cõſequutus fuerit, quantum in quouis viro iure mireris. Nec illud in hoc vſu venit, quod ferè ſolet in aliis, vt ad literas fœlix, ad bonos mores minus eſſet appoſitus. Verecundi mores erant, ſic tamen vt miram agnoſceres prudentiam. Animus ſublimis, & à ſordidis iſtis affectibus procul remotus ſed ita vt nihil adeſſet ferocitatis, nihil faſtidii. Nihil non ſentiebat, permulta diſſimulabat: nec vnquam ad iracundiam poterat incitari: tanta erat naturæ lenitas, animique moderatio. Salibus impendiò delectabatur, ſed eruditis ac minimè dentatis, hoc eſt non nigro Momi, ſed cãdido Mercurii ſale tinctis. Siquid turbæ domi natum fuiſſet inter famulos, mirum quanta dexteritate, quantóque candore ſolitus ſit componere. Denique religionis erat & pietatis plurimum, ſuperſtitionis nihil. In ſumma, nemo fuit dignior qui ex rege, & ex illo rege naſceretur. Vtinam autem in parentem pietas quàm fuit admirabilis, tam fuiſſet & fœlix. Comitatus eſt in bellum, ne vſquam patri deeſſet. Quæſo quid tibi cum Mauorte, omnium poeticorum deorum ſtupidiſſimo, qui Muſis, imò qui Chriſto eras initiatus? Quid iſti formæ, quid iſti ætati, quid naturæ tam miti, quid ingenio tam candido, cum taratantaris, bombardis & ferro? Denique quid erudito cum acie? quid epiſcopo cum armis? Impoſuit nimirum tibi immodica quædam in parentem pietas: dúmque nimirum fortiter amas patrem, infœliciter cum patre cæſus occubuiſti. Tot naturæ dotes, tot virtutes, tot eximias ſpes, vnica pugnæ procella abſorbuit. Periit & noſtrarum rerum nonnihil, nempè quod in erudiendo te ſumpſimus operæ, quódque mea partum induſtria mihi in te vindico. At quantus fœlicitatis cumulus, niſi genius aliquis malus regem huc impuliſſet vt regni ſui limites egreſſus, in alienis agris cum ferociſſima gente Martem experiri vellet? Vtinam quod præclarè cœperat, perficere maluiſſet, hoc eſt σπάρταν ἣν ἔλαχες, κόσμει. Regibus proprius ac pulcherrimus laudum campus intra regni fines eſt. In apum gente cæteræ quidem huc & illuc volatu diuagantur: ſolus rex, vt aculeo caret, ita pro portione corporis alas habet multo minores, vt ad volatum parum ſit idoneus. Veteres ita Venerem fingebant, vt pedibus teſtudinem premeret: id innuentes, matremfamiliâs ab ædibus nuſquam oportere diſcedere, quippe cuius omne officium intra domeſticos parietes contineatur. Atqui multo magis ad rem pertinebat, principem hoc admoneri ſymbolo, qui ſiquid peccat, non vnius familiæ, ſed orbis totius malo peccat. An parum eſt domi negotiorum, vt foris ſint accerſenda? Tanta eſt vbique ſcelerum ſentina, tot ſacrilegia,

Carolus Burgundionum dux vltimus.

Philippus Burgund. dux.

Iulius ſecundus pontif. max.

Alexãder archiepiſcopus D. Andreæ.

Regum laus maxima, quæ.

Orbis totius malo peccat princeps.

legia, tot latrocinia, tot oppreſſiones, tot iniuriæ, tot contumeliæ, tót magiſtratuum corruptelæ, tot leges aut à tyrãnis inſtituta, aut in tyrannidis miniſterium detortæ. Verùm à minutioribus ne dicã, negligẽtas oppidorum vias, collabentes ædes, incuratas fluminum ripas. His ita medeři, vt in remedium quam minimum de ſanguine tuorum impendas, vt reipublicæ beneficium teneat, non ſentiat impendium, annon egregium principis munus, & immortali laude dignum? Quòd ſi cupis omnino gloriæ tuæ pomœria vel ita ditionis tuæ fines extendere, fac vt qui finitimi ſunt, magnitudinem tuam benefactis, non malefactis experiantur. Exuris villas, proteris ſegetes, demolitis vrbes, abigis pecora, trucidas homines, atque ita denique te magnum declaras. Bellum certamen, ſi id cum latrone ſuſcepiſſes. Heſiodus ſcripſit, malum vicinum magnam eſſe noxam contrà, bonum, ingens eſſe commodum. Hoc in te probent finitimi tui: fac ita te mirentur magnum vt ament benignum. Verum iam ſatis dolori noſtro, ſatis datum diſcipuli memoriæ: ſupereſt vt ad Prouerbiorum recenſionem redeamus.

Contigit & malis venatio 2

Immerenti ſœlicitas. Ἀίδοται ᾗ, κακοῖσιν ἀγρα, id eſt, Contigit & ignauis è venatu præda. Vbi quid fœliciter obtigit immerenti, quódque fortunæ magis quam illius induſtriæ ſit acceptum ferendum. Allegoria ſumpta à venatu, in quo vel præcipuè dominatur fortuna, virtus minimum adfert momenti. At eruditio nemini cõtingit niſi labore parta. Regnum obuenit dormientibus, opes affluũt ceſſantibus nonnunquam: honores accidunt etiam fugitantibus cæterum quæ verè bona ſunt, noſtra induſtria parentur oportet. Suſpicor inde natum, quòd olim mos fuerit, quod venatu captum eſſet, omnibus impartiri, etiam immerentibus. Ita Theocritus in Piſcatoribus,

Ἀλλ' ἐν ταν ἄγραν πάντων πάντα μερίζειν. id eſt,

Sic vti venatum partiri in omnia cuncta.

Quemadmodum arcana non committimus niſi ſelectis amicis, ita omnia narramus quibuſlibet. Prouerbium refertur à Suida & Zenodoto. Si pro δίδοται legas δίδοται, ſiue, δίδοται, erit initium carminis trochaici. Nam probabile eſt è poeta quopiã decerptum.

Ire per extentum funem. 3

De re ſumma difficili. Prouerbiali figura dixit Horatius, Ire per extentum funem, pro eo quod eſt, rem factu perquam difficilem præſtare, neque vel tantillum aberrare. Sumptum à funambulis, vt Acroni placet, qui non ſine ſumma arte ſummóque viu per funem protenſum ingrediuntur. Quæ res, ſicuti coniicere licet, priſcis ingenti miraculo fuit: hodie nihil vulgatius. Horatii carmen hoc eſt,

Ille per extentum funem mihi poſſe videtur

Ire poeta, meum qui pectus inaniter angit.

Annus eſt. 4

Arbitror nemini dubium fore, quin illa quoque inter prouerbiales hyperbolas referri debeant, Annus eſt, Seculum eſt, atque id genus alia. Terentius in Seipſum excruciante, Et noſti mores mulierum, Dum comuntur, dum moliuntur, annus

Iamdudum ætatem. Seculã eſt. eſt. Idem alibi, Iamdudum ætatem, pro admodum dudum. Plautus in Aſinaria, Ætatem velim ſeruire, Libanum qui conueniam modò. Et, Seculum eſt quòd nihil abs te redditur literarum. Prolixum tempus prælongum, huiuſmodi figuris ſignificabimus.

Dies adimit ægritudinem. 5

Menedemus in ἑαυτὸν τιμωρουμένῳ Terentiana, nominatim adagii vice refert, Aut ego, tantò uere, profectò ingenio egregiè ad miſeriam natus ſum, aut illud falſum eſt quod vulgò audio dici, diem adimere ægritudinem hominibus. Eodem ſpectaſſe videtur Sophocles in Aiace flagellifero,

Ἀλγῶν μακρὸς ἀμαρτὼν θεὸς. id eſt,

Tempus enim facilis deus.

Videlicet quòd omnia leniat molliátque. Ouidius,

Quod malè fers, aſſueſce, feres: bene multa vetuſtas

Lenit.

Tempus, dolorem lenit. Euripides in Alceſtide χρόνος μαλάξει, id eſt, tempus dolorem leniet. Marcus Tullius libro Tuſculanarum quæſtionum tertio, Quod ita eſſe dies declarat, quæ procedens ita mitigat, vt iiſdem malis manentibus non modò leniatur ægritudo, ſed in pleriſque tollatur. Idem epiſtolarum libro quinto, Nam quod allatura eſt diuturnitas, id nos præcipere conſilio prudentiáque debemus. Citatur ex Iphiclo,

Ἁπάντων δ' ἰατρὸς ἐστιν ὁ χρόνος. id eſt,

Tempus moleſtis medetur omnibus. Euripides,

Μᾶλλον ἰατρὸς ὤν ὁ τῇ νόσῳ διδοὺς χρόνον,

Ἤ σιδήρῳ χειρουργῶν. id eſt,

Medicus dedit qui temporis morbo moram,

Is plus remedij quam cutis ſector dedit.

Lucernam adhibes in meridie. 6

Λύχνον ἐν μεσημβρίᾳ ἅπτεις, id eſt, Lucernam accendis in meridie. id eſt, facis non ſuo tempore: aut explicas quæ per ſe ſunt clariſſima. Quorſum enim lucernis opus clariſſima luce? Natum videri poteſt à ridiculo Diogenis facto, qui adhibita interdiu lucerna, rogatus quid ſibi vellet, reſpondit, ἄνθρωπον ζητῶ, id eſt, Hominem quæro, quemadmodum teſtatur Diogenes Laertius. Seneca libro de Beata vita, in ſinat hoc fieri ſolere per ſuperſtitionem, ſiquando denunciaretur ira numinis. Quum, inquit, ſiſtrum aliquis concutiens ex imperio mentitur, quum aliquis ſecandi lacertos ſuos artifex, brachia atque humeros ſuſpenſa manu cruenta: quum aliqua genibus per viam repens vlulat, laureamque linteatus ſenex e medio lucernam die præferens, conclamat iratum aliquem deorum, concurritis & auditis.

Sol lumen inferre. 7

Quintilianus Inſtitu. orat. lib. 5. titulo De vſu argumentorum, ſimillima huic figuræ dixit, cum ſoli lumen inferre, qui rem per ſe euidentiſſimam conatetur argumentationibus probare. Videtur idem cum illo quod alio retulimus loco, ἡλίῳ τὸ φῶς δανείζεσθαι, id eſt, Soli mutuare lumen.

Zoili. 8

Zoili audax quidem, ſed parum fœlix mordacitas prouerbio locum fecit, vt vulgò Zoili vocentur alienarum laudum obtrectatores, & alienorum laborum reprehenſores. Martialis, *Laudum alienarum obtrectatores.*

Pendentem volo Zoilum videre.

Hic Zoilus ſophiſta quiſpiam fuit, hoc facinore potiſſimum nobilitatus, quòd Homerum poetarum omnium principem auſus eſt libris aliquot in eum ſcriptis inceſſere: vnde Ὁμηρομάστιξ cognomen meruit quod ipſum etiam abiit in prouerbium. Sic enim appellari cœpti nobiliũm authorum calumniatores, vel Plinio teſte in præfatione Hiſtoriæ naturalis. Et Vergiliomaſtiges, quorum de numero fuit Pero. Zoilus igitur commétarios in Homerum compoſitos Ptolemæo tyranno Ægyptiorum obtulit, ingens videlicet præmium à rege ſperans. Verum quum nihil mereretur, penuria coactus, miſit qui peteret ibi Ptolemæus ait ſe mirari, quum Homerus tot annos defunctus tot hominum millia paſceret, Zoilum egere, Homero doctiorem. Denique per occaſionem ſupplicio affectus eſt, quanquam de mortis genere diuerſa tradunt authores.

Bona Cillicon. 9

Ἀγαθὰ Κιλλικῶν, id eſt, Bona Cillicon, ſubaudiendum, facit, aut habet. Conuenit vbi quis malefactis ac fœdis artibus ſibi parauit opes. Huic adagio locum fecit Cillicon quidam, natione Mileſius: qui prodita Prienenſibus Mileto patria, ampliter quidem, ſed fœdè ditatus eſt. Is quum proditionem moliens rogaretur quidnam eſſet facturus, reſpondit, πάντ' ἀγαθὰ, id eſt, omnia bona. Vnde prouerbium effertur etiam ad hũc modum, πάντ' ἀγαθὰ, ὥσπερ Κιλλικῶν, id eſt Omnia bona, velut inquit Cillicon. Authores Suidas & Zenodotus. Alludit huc & Ariſtophanes in Pace, *Male artibus opes parata.*

Οὐδὲν κακόν, ἀλλ' ὅπερ Κιλλικῶν. id eſt,

Mali nihil, verùm quod inquit Cillicon.

Interpres adiicit Cilliconis exitium. Prodita à Cillicone inſula, Theagenes quidam Syrius commigrarat Samum, atque illic vendebat carnes. Ab hoc quum Cillicõ carnes emere vellet, tradidit illi vt quod ſupereſſet amputaret. At ille porrecta machæra, manum hominis abſcidit, Iſta, inquiens, manu non prodes alteram ciuitatem.

Plumbeo iugulare gladio. 10

Plumbeo iugulare gladio, eſt futili leuique argumento conuincere quempiam. M. Tullius ad Atticum, Quum illum plumbeo gladio iugulatum tamen iri diceret. Idem in libris De finibus bonorum, frigidum argumentum, plumbeum appellat pugionem. Quemadmodum Aurelius Auguſtinus lib. aduerſus Iulianum tertio, Et tamen, inquit, Dialecticorum quaſi iaculis oneratus acutis, in certamen procedis, & iactas plumbeos pugiones. Demoſthenes in oratione contra Ariſtogitonem prima, οὐ γάρ μαγειρικῆς μαχαίρας ... ὥσπερ τινὲς οἴονται ... id eſt, Neque enim coquo machæræ vllus eſt vſus quæ non ſecat. *Futilis conuincere argumẽto.*

Leonem radere. 11

Λέοντα ξυρεῖν, id eſt, Leonem radere dicuntur, qui feroces & præpotentes arte tractant & illudunt magno ſuo periculo. Vſurpauit hoc adagium Socrates apud Platonem libro De republica primo, negans ſe vſqueadeo dementem eſſe, vt leonem auſit tondere, & Thraſymacho homini praeferoci illudere, οὐ γὰρ ἂν μαινοίμην, ὥστε ξυρεῖν ἐπιχειρεῖν λέοντα, συκοφαντεῖν Θρασύμαχον. Nam agni citra periculum tondentur velluntúrque, leo nullo modo tractari vult. Ad hoc adagium alluſiſſe videtur Martialis Epigrammaton lib. 10. quum ait, *Magno periculo præpotẽtẽ, ac feroce vellicare.*

Quare ſi pudor eſt, Ligella, noli

Barbam vellere mortuo leoni.

Vertit enim poeta in iocum, quaſi turum eſſet & ignauum leonem iam non ſentientem vellere. Per leonem autem innuit pudenda muliebria, iam emortua ſenio. Id Ariſtides in Panathenaicis, ad Periclem à Platone taxatum refert, καθ' ὅσον μὴ λέοντα ξυρεῖν ἐπιχειρεῖν, ὁ Θρασύμαχος συκοφαντεῖν ἐπιχειρῶν ...

ἀποκαρωμένῃ Ζευξίππου, καὶ πάντα λοιπά. Itaque vide ne leonem radere conemur, non Thraſymachum calumniari volentes, ſed Periclem taxare, ſi qui de timiditate.

Ne mihi Suffenus eſſem. 12

Ne mihi Suffenus eſſem, ne mihi ipſi blāditer ac ſtultè meipſum admirarer. Suffenus erat poeta longe ineptiſſimus, in aliorum vitia dicax, ad ſua cæcus. Itaque prouerbium receptum vt qui ſibi inaniter placerēt, Suffeni dicerentur. Catullus in epigr.

Suffenus quis.

Idem infaceto eſt infacetior rure,
Simul poemata attigit: neque idem vnquam
Æque eſt beatus, ac poema quum ſcribit,
Tam gaudet in ſe, támque ſe ipſe miratur.

Ibidem,

Quem non in aliqua re videre Suffenum
Poſſis.

Suffeni ſimillimum Meuium facit Horatius, ſuis ignoſcentem vitiis, aliena mordaciſſime inſectantem:

Meuius Horatiani.

-egomet mi ignoſco, Meuius inquit.

Siculus omphacizat. 13

Σικελὸς ὀμφακίζει, id eſt, Siculus omphacizat. Omphaca Græci dicunt vuam acerbam & immaturam ἀπὸ τοῦ ὠμὰ φάγεσθαι, id eſt quòd crudi comedantur. Vnde dicebatur in eos qui libidine furandi quantumlibet vilia tollerent furto. Ductum à furacitate Siculorum. Non perperam dicetur & in illos qui ob immodicam & præproperam auiditatem, quò puſillum lucelli faciant ſibi, damnum ingens aliis inferunt. Sunt qui credant quadrare poſſe in eos qui belliſſima quæque ſibi decerpunt: vt Syrus ille Terentianus. Zenodotus ait ex Epicharmo ſumptū. Refertur & à Suida.

Anus ſimia ſerò quidem. 14

Γέρων πίθηκος ἁλίσκεται μὲν, μετὰ χρόνον δ' ἁλίσκεται, id eſt, Anus ſimia ſerò quidem capitur, ſed tamen aliquando capitur. Vbi verſutus aliquis, qui diu eluſerit, tandem dat pœnas. Valebit ad exhortandum, vt quiſque veris rationibus agat, ſi velit eſſe tutus: ne fidat callidis quidem ſed inhoneſtis coſiliis. Nullum enim tam inſtructum dolis vt perpetuò fallat, ſed tandem caſus aliquis in apertum profert diſſimulatam malitiam.

Secundo æſtu. 15

Κατὰ ῥοῦν προχωρεῖν, id eſt, Secundo æſtu procedere. Prouerbialis & frequens apud authores metaphora. Sumpta à nautis quibus facilior curſus quum flumen, aut etiam maris æſtus ſecundus eſt. Lucianus in Ioue tragœdo, Ταῦτα μὲν οὖν κατὰ ῥοῦν προχωρεῖ τῷ Δάμιδι. id eſt, Hæc iam Damidi ſecundo æſtu ſuccedunt. Idem alibi Τὰ δ' ἄλλα κατὰ ῥοῦν φέρεται. id eſt, Reliqua ſecundo feruntur æſtu. Quanquam hic paulo diuerſius eſt vſus, Momus enim deos incuſat quòd negligant res mortalium, ſinentes eas, veluti prono flumine, quolibet ferri. Proinde κατὰ ῥοῦν φέρεσθαι dixit, temere ferri, nullo moderante. Æſchylus in Perſis,

Res, ex ſententia ſuccedens.

Ὅταν δ' ὁ δαίμων εὐροῇ, πεποιθέναι
Τὸν αὐτὸν αἰεὶ δαίμον' οὐριεῖν τύχης. id eſt,
Fortuna vbi fuerit ſecunda, credere
Fore item ſecundam ſemper atque eodem modo.

Secundis ventis. 16

Ἐξ οὐρίας φέρεσθαι, id eſt, Secundo ferri vento. Refertur à Suida. Secundis ventis nauigare dicitur cui res ex ſententia ſuccedūt. Græci venuſtius, ἐξ οὐρίας, tanquam à puppi. Libanius ſophiſta in declamatione quadam, Οἱ ταύτας γνώμας ἔχοντες, ἐξ οὐρίας φιλεῖ τὰ πράγματα φέρεσθαι. id eſt, Qui ſic animo ſunt affecti, iis ſolent res ex ſententia ſuccedere. M. Tullius Epiſtolarum ad Atticum libro 2. Quid ſi etiam Cęſarem, cuius nunc venti valde ſecundi ſunt, reddo meliorem? Plautus in Bacchidibus, Pulchrè hæc confertur ratis, ſentiens rem commodè procedere. Apud eundem Tranio, qui hero triēnium abſente, genialiter interim ac ſanè muſicè vixerat vnà cum filio: tandem hero reuerſo, quum pręter crucem nihil ſperaret, Nunc, inquit, vētus nauim deſerit. Horatius in ſermonibus,

Non agimur tumidis velis Aquilone ſecundo,
Non tamen aduerſis ætatem ducimus Auſtris.

Quin hoc ipſum Naufragium pro infortunio, prouerbii vim habet, ſicut & Incendium. Quandoquidem autem pleraque Homeri, prouerbiorum vice ſunt vſurpata: quid vetat & illud inter adagia referri, quod eſt apud eum poetam perquam frequens?

Naufragiū. Incendium.

-φέρων ἄνεμός τε καὶ ὕδωρ. id eſt,
-ferens & ventus & æſtus.

Ferēs & vētus & æſtus.

Quoties res ex omni parte fœliciter procedit. Item illud crebrum apud eundem,

Τὴν δ' ἄνεμός τε κυβερνήτης τ' ἴθυνεν. id eſt,
Aſt illam ventúſque gubernatórque regebat.

Quum ad fortunæ fauorem accedit etiam induſtria. Pindarus in Pythiis hymno primo, Ναυσιφορήτοις

Illam vētus & gub. reg.

Ἐς πλόον ἀρχομένοις
Δ' ἀνδράσι πρώτα χάρις
Πομπαῖον ἐλθεῖν οὖρον. id eſt,

Nauticis viris nauigationem apparantibus prima gratia eſt, ſi veniat ventus proſper ac ſecundus.

Parni ſcaphula. 17

Τὸ Πάρνου σκαφίδιον. i. Parni ſcaphula. Conuenit in eos qui ob res minutulas multum huiū & querelarum mouent. Sumptum à Parno quopiam, qui ob nauiculam ereptam populo moleſtiſſimus fuiſſe legitur. Author Diogenianus. Quum enim huius cauſa frequenter ad populum deferret, tandem in popularem iocum abiit, velut illud, ἐν τοῖς Κάρεσι.

Ne puero gladium. 18

Μὴ παιδὶ τὴν μάχαιραν. i. ne puero gladium. ſubaudiendum, commiſeris. Allegoria prouerbialis, admonens non eſſe mandandam poteſtatem vel adoleſcentibus, vel imperitis ac ſtultis qua tum in ſuam, tum aliorum perniciem ſint abuſuri. Ne iuueni commiſeris adminiſtrationem pecuniæ, Ne puero gladium. Ne regnum impuberi. Ne puero gladium. Ne ſtulto cōcionandi apud populum partes delegaris, Ne puero gladium. Ne magiſtratum mandaris ſtultis, Ne puero gladium. Ne ineruditо parúmque cordato commiſeris epiſcopi munus, Μὴ παιδὶ τὴν μάχαιραν. Plutarchus in libello cui titulus, Ὅτι καὶ γυναῖκας παιδευτέον, citante Stobæo: nam is liber nondū emerſit in lucem, Μὴ παιδὶ μάχαιραν, ἡ παροιμία φησίν. ἐγὼ δὲ φαίην ἄν, μὴ παιδὶ πλοῦτον, μηδ' ἀνδρὶ ἀπαιδεύτῳ ἐξουσίαν. id eſt, Ne puero gladiū, ait prouerbium. ego verò dixerim, Ne puero diuitias, néve viro imperitiam. Significat pecuniam peſtiferam adoleſcētibus, viro inſcitiam. Idem in Problem. Sympoſiacis, Εἰ δὲ μὴ, δοτέον ὥσπερ παισὶν ἀτρεμεῖν μὴ δυναμένοις, οὐ λόγχην οὐδὲ ξίφος, ἀλλὰ πλαταγὴν καὶ σφαῖραν. id eſt, Sin minus, dare oportet veluti pueris non valentibus conquieſcere: non haſtam aut enſem, ſed crepitaculum aut ſphærā. Vſurpauit & Athenæus lib. Dipnoſoph. 5. in philoſophum cui commiſſum eſſet imperium.

Non committenda grauia negotia imperitis.

Lindii ſacrum. 19

Λίνδιοι τὴν θυσίαν, id eſt, Lindii ſacrum, ſubaudi faciunt. Dicebatur in eos qui inauſpicato rem diuinā faciebant. Sumptū ab hiſtoria cuius meminit etiam Lactātius in Inſtitutionibus Chriſtianæ religionis, lib. 1. Hercules olim agricolæ cuidā Lindio duos boues per vim eripuit: & mactatis illis conuiuium ſibi parauit. Senex autem Herculi comedenti quum multa in eum maledicta congereret, voluptati pariter & riſui fuit: ita vt Herculem dixiſſe ferant, nullum vnquam conuiuium ſibi iucundius accidiſſe. Sed haud ab re fuerit Lactantii verba ſubſcribere. Apud Lindum, inquit, quod eſt oppidum Rhodi, Herculis ſacra ſunt: quorum à cæteris longe diuerſus eſt ritus: ſiquidem non εὐφημίᾳ, vt Græci vocant, ſed maledictis & exſecratione celebrantur. Eáque pro violatis habet ſiquando inter ſolenneis ritus vel imprudēti alicui exciderit bonum verbum. Cuius rei hæc ratio redditur, ſi tamen vlla eſſe in rebus vaniſſimis poteſt, Hercules quum eò delatus eſſet, famémque pateretur, aratorem quendam aſpexit operantem, ab eóque petere cœpit vt ſibi vnum bouē venderet. Enimuero ille negauit fieri poſſe: quia ſpes ſua omnis colendæ terræ duobus illis iuuencis niteretur. Hercules ſolita violentia vſus, quia vnum accipere non potuit, vtrunque ſuſtulit. At ille infelix, quum boues ſuos mactari videret, iniuriam ſuam maledictis vltus eſt, quod homini eleganti & vrbano gratiſſimum fuit. Nam dum comitibus ſuis epulas apparat, dúmque alienos boues deuorat, illum ſibi amariſſime conuiciantem cum riſu & cachinnis audiebat. Sed poſtquā Herculi diuinos honores, ob admirationem virtutis, deferri placuit à ciuibus, ei ara poſita eſt, quā de facto βούζυγον, id eſt bouis iugum nominarunt, ad quam duo iuncti boues immolarentur, ſicut illi quos abſtulerat aratori: eúmque ipſum ſibi conſtituit ſacerdotem: ac præcepit, iiſdem maledictis ſemper in celebrandis ſacrificiis vteretur, quòd negaret ſe vnquam epulatum iucundius. Hucuſque Lactantiana reddidimus verba. Zenodotus addit, Hunc apud Lindios inoleuiſſe morem, iubente etiam oraculo, vt inter peragenda ſacra, conuicia quædam iactarētur. Meminit huius & Gregorius Naziāzenus in orationibus ſteliteuticis. Adagium ad multos vſus accommodari poteſt, vel ad rixoſum conuiuium, ſeu diſputationem: vel ad rem quampiam malis ominibus inſtitutam.

Sacra à maledictis & execrationibus incepta.

Megarenſium lachrymæ. 20

Μεγαρέων δάκρυα. id eſt, Megarenſium lachrymæ: dicebantur fictæ, nec ex vero dolore profectæ, vel vi adactæ. Diogenianus ad huiuſmodi refert hiſtoriam, Bacchius quidam Corinthius Clytii Megarenſium regis filiam vxorem duxerat. Ea defuncta Clytius complures virgines & adoleſcentes Corinthum miſit, qui in funeralibus pompis puellam deplorarent, lachrymis vtique fictis,

Vt qui conducti plorant in funere, dicunt
Et faciunt propè plura dolentibus ex animo,

Contrà Iuuenalis,

Ploratur lachrymis amiſſa pecunia veris.

Suidas aliam adfert cauſam: apud Megarenſes enim permultā allii copiam eſſe: huius acrimonia multis exprimi lachrymas vel inuitis. Proinde apud Ariſtophanem qui lachrymatur, allium olfacere, per iocum dicitur. Igitur ſi ad ſimulatum dolorē accommo-

Allium exprimit Lachrymas.

accommodes, prouerbium affine fuerit illi, Flere ad nouercæ tumulum.

Ventus neque manere ſinit, neque nauigare. 21

Ἄνεμος οὔτε μένειν ἐᾷ, οὔτε πλεῖν, id eſt, Ventus neque manere ſinit, neque nauigare. Philoctetes apud Aeſchylum,

Ἐν δ' οὔτε μίμνειν ἄνεμος, οὔτε πλεῖν ἐᾷ. id eſt,

Vbi nec manere, nec ire ventus annuit.

Auribus lupũ tenere. Simillimum eſt illi, Lupum auribus teneo. Vſus erit vbi quis in eas rerum anguſtias inciderit, vt nec relinquere negotium ſit integrum, nec abſoluẽdi ſit facultas. Mutuò ſumpta metaphora à ſæuiſſima ventorum tempeſtate, quum nautis periculoſiſſima eſt nauigatio, neque tutum tamẽ ancoram iacere. Q. Curtius libro octauo citra figuram extulit hoc pacto. Attonitique auribus ſtupens agmen, nec progredi, nec conſidere audebat. Refertur à Diogeniano.

Vulpes non iterum capitur laqueo. 22

Ἀλλ' οὐκ αὖθις ἀλώπηξ πάγαις, id eſt, At non iterum vulpes laqueis. ſubaudiendum, capitur. Qui ſapit, οὐ δὶς πρὸς τὸν αὐτὸν προσκρούει λίθον. id eſt, non iterum ad eũdem offendit lapidem. Stupidi eſt hominis, in malum guſtatum iterum incidere. In Plutarchi collectaneis effertur hunc ad modum, ἀλώπηξ διαφυγοῦσα πάγας, αὖθις οὐχ ἁλίσκεται. id eſt, Vulpes quæ ſemel effugerit laqueos, non capitur iterum. *In idem malũ rurſus incidere.* Huic animanti natura ineſt aſtutia, quemadmodum leonibus audacia. Sic Pindarus in Iſthmiis hymno quarto, Τόλμᾳ γὰρ εἰκὼς θηρῶν ἐριβρεμετᾶν λεόντων ἐν πόνῳ, μῆτιν δ' ἀλώπηξ. Virum fortem ob robur, leonis: ob prudentiam, vulpi comparat. Confine eſt illi quod alibi retulimus, Iterum ad eundem lapidem impingere: quod vſurpauit Gregorius Theologus in epiſtola quadam ad Boſphorium, δὶς γὰρ πρὸς λίθον τὸν αὐτὸν προσκρούειν, τοῖς ἀνοήτοις μόνοις ἡ παροιμία δίδωσι. id eſt, Bis enim ad eundem lapidem impingere, ſolis ſtultis concedit prouerbium.

Abydena illatio. 23

Ἀβυδηνὸν ἐπιφόρημα, id eſt, Abydena illatio, ſiue irruptio. Dici *In obſtreperos.* ſolitum vbi quis obſtrepit aut conuiuantibus, aut aliud quippiam agẽtibus, & tumultu moleſtiam adfert. Zenodotus ait extare prouerbium apud Eudoxum in fabula cui titulus Suppoſititius. atque hinc eſſe natum, quòd olim Abydenis mos *Mos Abydenis* fuerit, ſiquem ciuem aut hoſpitem acciperent conuiuio, præterea in ſacris ac ſolennibus epulis, vt poſt vnguentum & coronas, infantes à nutricibus inducerentur, circunferrenturque ſuauiandi. Vagientibus autem & clamãtibus pueris, garrientibus item & obſtrepentibus nutriculis, conuiuium tumultuoſum & iniucundum reddebatur. Ergo cùm amicis aliquot ſuauiter colloquentibus interueniet fabula quiſpiam & immodicè loquax, qui cõfabulationem ſua loquacitate ſit inamœnam redditurus, rectè dicemus, Ἀβυδηνὸν ἐπιφόρημα. Tametſi in quibuſdam codicibus ἐπιφώνημα legi, id eſt acclamatio: verùm, vt opinor, mendoſè: quandoquidem Athenæus lib. Dipnoſophiſtarum 14. mentionem facit huius adagij, demonſtrans complurium authorum teſtimoniis, ἐπιφορήματα dici bellaria, ſiue ſecundas menſas: ab inferendo, non ab acclamando. Quin & Stephanus ἐπιφόρημα legit, non ἐπιφώνημα. Itidem Zenodotus & Suidas. Solus Heſychius legit ἐπιφώνημα, indicans & hoc dici in eos qui hoſpites calumniabantur. Cæterum quod in nonnullis cõdicibus ſcriptum viſitur Ἀβυδηνὸς pro Ἀβυδηνὸν, minimũ intereſt ad ſenſum.

Mendici pera non impletur. 24

Πτωχοῦ πήρα οὐ πίμπλαται, id eſt, Mendici pera nõ impletur. *Mendicitas inexplebilis.* Zenodotus ait ex Callimacho ſumptum. Senſus per ſe liquet, nempe inexplebilem eſſe mendicitatem. Nam quo plura dederis iis qui animo ſunt mendico, hoc plura petunt. Deflecti poteſt vel ad improbos, qui ſemper aliquid flagitant ab amicis: vel in diuites, quibus nihil eſt ſatis: vel in principes δημοβόρους, quorum rapacitatem nullæ plebis expilationes poſſunt explere. Aptiſſimè congruet in illos qui libidini, cupiditati, ambitioni, reliquiſque id genus affectibus addicti ſunt. Nam iis illud euenit, vt quo intemperantius explent ſeſe, hoc magis magiſque ſitiant eſuriantque. Id quod innuit etiam Euangelica parabola de filio prodigo, cui ne ſiliquis quidem contigit explere famem.

Laconicæ lunæ. 25

Λακωνικαὶ σελῆναι, id eſt, Laconicas lunas, ſubaudiendum, cauſatis, aut eiuſmodi quippiam. De promiſſis aut pactis incertis atque infirmis dicebatur. *De pactis incertis.* Nam (vt aiunt) Lacones, ſiquando pactum auxilium poſcerentur, lunas cauſabantur, atque hoc prætextu ſuffugiebant, quòd, vt teſtatur Lucianus, legem tuliſſet Lycurgus, ne prælium inirent, niſi plenilunio. In cæteris item negotiis auſpicandis, lunæ rationes ſuperſtitioſius obſeruabant: atque hinc occaſio prouerbij. Ad hoc, ni fallor, alluſit M. Tullius in epiſtola quadam ad Atticum, cuius initium eſt, Dionyſius vir optimus, lib. 7. Ego quoniam quarto Non. Ian. compitalitius dies, nolo eo die in Albanum venire, moleſtus familiæ. veniam III. Nonarũ. Igitur inde ad vrbem prid. Non. Tua σεληνὶς quem in diem incurrat, neſcio: ſed prorſus commoueri te incommodo valetudinis tuæ nolo. Quanquã haud me clam eſt, hoc loco in vulgatis codicibus λῆψις ſcriptum eſſe non σεληνίς. Nonnulli λῆψιν mutauerant: verùm ſenſus huc vocat vt σεληνὶς (id eſt lunula) legamus. Quum enim ſignificaſſet quos dies obſeruaſſet, aut delegiſſet ipſe veluti ſuperſtitioſior, adiecit de Attico, Tua lunula in quem incidat diem, neſcio: ludens & in illius ſuperſtitionem: ſed ita tamen vt valetudinis rationem haberi velit ab Attico. Conuenit cum eo quod aliàs recenſuimus, Aceſſæi luna.

Lucerna pinguior, &, lecytho pinguior. 26

Λιπαρώτερος λύχνου, Λιπαρώτερος λεκυθίου, id eſt, Pinguior lucerna, Pinguior lecytho. Videtur ironia prouerbialis in eos qui quum ſint edaces, nihilo tamen inde fiunt habitiores. quemadmodum lucerna plurimum abſumit olei, neque tamen fit vnquam ſaginatior. Fortaſſis non abſurdè deflectetur in homines craſſo iudicio, aut luxui deditos, aut voluptuarios. Refertur à Diogeniano.

Ad menſuram aquam bibunt, citra menſuram offam comedentes. 27

Μέτρῳ μὲν ὕδωρ πίνοντες, ἀμετρὶ δὲ μᾶζαν ἔδοντες, id eſt, Ad menſuram bibentes aquam, citra menſuram offam edentes. Zenodotus ſcribit hunc verſiculum oraculo proditum in Sybaritas, in volgi ſermonem abiiſſe, qui ob immoderatum luxum à Crotoniatis ſubuerſi ſunt: quemadmodum alibi retulimus. Vnde poterit accommodari vel in eos qui ex ſummis delitiis opibuſque rediguntur ad extremam inopiam: vel in eos qui præpoſtere ſunt ſordidi, parciſſimi in rebus minutiſſimis, in magnis negligentes: cuiuſmodi pleroſque videas mortales. *à ſummis delitiis, ad inopiã ſummam redacti.* Eſt autem verſus heroicus, qui tamen in omnibus quos adhuc vidérim, codicibus, deprauatè legitur. Reſtituetur autem hoc pacto.

Μέτρῳ ὕδωρ πίνοντες, ἄμετρον μᾶζαν ἔδοντες.

Conſimilis formæ eſt illud Theocriti in Bucoliaſtis,

Καὶ φεύγει φιλέοντα, καὶ οὐ φιλέοντα διώκει. id eſt,

Auerſum inſequitur, rurſum auerſatur amantem.

In toga ſaltantis perſonam inducere. 28

Saltantis perſonã in toga inducere, eſt quippiam facere neutiquam decorum: veluti ſi ſenex aut theologus ineptiat aut ſiquis ſeriis miſceat ludicra. *Facere neutiquam decorũ.* Martialis in præfatione ſecundi libri, Noli ergo, ſi tibi videtur, rem facere ridiculam, & in toga ſaltãntis inducere perſonam. Toga, ciuium erat Romanorum, *Toga Romanorum.* & honoris gratia ſumebatur ab iis qui iam exceſſiſſent e pueritia: depoſita prætexta, ipſo cultu virilem animum ac mores profitentibus. Vnde & virilis toga dicebatur. Hinc illud Ciceronis in Philippicis, Sumpſiſti virilem togam, quam ſtatim muliebrem ſtolam reddidiſti. Quin & pacis tempore geſtabatur, quemadmodum ſagum in bello. Vnde M. Tullius in Philippicis ſubinde iubet, depoſitis togis ſaga ſumere. Et idem, Cedant arma togæ. Item Lucanus de Pompeio, *Elogium Põpey.*

Prætulit arma togæ, ſed pacem armatus amauit.

Inexploratus homo. 29

Ἀβασάνιστος ἄνθρωπος, id eſt, inexploratus homo, id eſt ἀνεξέταστος, ἀπείραστος, ἀδοκίμαστος, id eſt inexpértus, inexpertus, nõ probatus. Suidas Ælianum citat authorem in lib. De prouidentia, qui ἀβασάνιστον dixerit, dolore vacuũ, eò quòd Græcis βασανίζειν, ſit etiam torquere. Subeſt autem metaphora in ἀβασάνιστος. βάσανος enim coticula eſt qua ſolet aurum explorari, Latini vocãt indicem. *Index lapis.* Extat Chilonis dictum, Id aurum eſſe homini, quod index lapis eſt auro: hoc eſt non aliter ingenium hominis auro ſpectari, quàm indice ſpectatur aurum.

Abronis vita. 30

Ἄβρωνος βίος, id eſt, Abronis vita. De molliter ac delicioſè viuentibus. *In molles, & delicatos.* Sumptum à moribus Abronis cuiuſpiam notæ luxuriæ: quemadmodum apud nos Apicius & Æſopus luxu nobilitati ſunt. Græci quicquid délicatum ac molle, ἁβρὸν & [illegible] appellant: vnde ἁβροδίαιτος, lautè victus, & opiparè victitãs. Refertur à Zenodoto.

Ineſt & formicæ & ſerpho bilis. 31

Ἔνεστι κἀν μύρμηκι κἀν σέρφῳ χολή. id eſt,

Formicæ ineſt ſua bilis, & ſerpho ſua.

Admonet adagium, non eſſe contemnendũ inimicum quempiam, nec vllum temere laceſſendum: quandoquidem nullum animal tam minutum aut imbecillum, quod irritatum non excandeſcat ira. *Nullum paruũ inimicum.* Quadrabit & in homunculos nullis præditos viribus: tamẽ vindictam molientes, ira, vt ſolet, animos ſuppeditante. Serphus minutulum animal non diſſimile formicæ. Braſidas, authore Plutarcho, quum manum in caricas temere miſiſſet, & à mure inibi forte fortuna latẽte morderetur, Papæ inquit, vt nullum eſt animal tam puſillum, neque tam inualidum, quod laceſſitum, non cupiat vlciſci ſeſe.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *Formicæ*] Puto vocem χολὴν non pro bili, ſed pro felle vſurpatam hic eſſe, & multo elegantius videtur fore vt ex vno

alterum intelligatur. quaſi quis dicat, Quantumuis minuta ſint animantia formica & ſerphus? Latine fortaſſe culus, in eorum tamē corpuſculo fel locum inuenit. Fel autem ita intelligetur, vt quum metaphorice de homine dicitur.

Manu fingere. 32

Manu fingere, eſt arte curáque formare. Metaphora ſumpta ab iis qui è cera ſiue argilla fingunt imagines. Lucius Anneus Seneca in epiſtolis. Quædam ingenia facilia & expedita: quædam manu, vt aiunt, facienda ſunt. Idem libro De beneficiis ſexto, Diſcamus, inquit, beneficia ſecurè debere, & occaſiones reddendorum obſeruare, non manu facere. Manu facere dixit, pro noſtra opera accerſere. Idem Plinius libro 28. Fateamur ergo culpam, ne his quidem quæ naſcuntur cōtenti, quando plura eorum genera manu fiunt. Iuuenalis item in Satyra ſeptima,

Exigite vt mores pueri ceu pollice ducat,
Vt ſiquis cera vultum facit. Tibullus lib. 1.
Et manibus canas fingere velle comas.

Factum pro elaborato. Factum argentum. Loquitur de tingente capillos arte. Perſius Satyra quinta,

Artificémque tuo ducit ſub pollice vultum.

M. Tullius in Bruto, factum appellat elaboratum, Sed vt intellectum eſt quantam vim haberet accurata & facta quodammodo oratio. Metaphora ſumpta eſt à plaſtis ac fabris, qui rudi materiæ inducunt effigiem. Vnde & factum argentum dicitur, cui opponitur rude.

V. *Loquitur de tingente capillos arte*] Imo verò de diſponente capillos, vt eiuſdem libri eleg. 8.

Quid tibi nunc molles prodeſt coluiſſe capillos,
Sæpéque mutatas diſpoſuiſſe comas? Item eleg. 9.
Túne putas illam pro te diſponere crines?
Aut tenues denſo pectere dente comas?

Fingere autem & diſponere de crinibus eadem ſignificatione dici, vel ex Seneca probari poteſt, qui verbo Fingere opponit Soluere, itidem de comis loquens. ait enim -attolli iubet Iterúmque poni corpus: & ſolui comas, Ruſúſque fingi.

Locrenſe pactum. 33

Λοκρῶν σύνθημα, id eſt, Locrenſium pactum. De fœdifragis dictum, cuiuſmodi quondam habiti Locrenſes, quòd fœdere prodito, quod cum Peloponeſiis inierant, ad Heraclidarum partes defecerint. Vel, vt quibuſdam placet, quòd Siculos eluſerint, non præſtita fide. Hæc propemodum Zenodotus. Refertur iiſdem ferme verbis ab Euſtathio in Bœotiam Homeri.

Caſſioticus nodus. 34

Κασιωτικὸν ἅμμα, id eſt, Caſſioticus nodus. De moribus vafris ac verſutis dici conſueuit. Caſſius mons eſt, & eiuſdem nominis ciuitas in Ægypto vicina Peluſio. Ei genti quaſi genuinum ac gentilitium eſt miros quoſdam nodos nectere. Huic affine quod alio diximus loco, Ἡράκλειον ἅμμα, id eſt, Herculeus nodus, quo arctiſſimam atque indiſſolubilem amicitiam *Mercurij caduceus.* ſignificamus. In caduceo Mercuriali duo ſunt ſerpentes, maſculus & fœmina, qui medio corporum complexu nodum efficiunt Herculanum. Ab eo ſupernæ partes ſic ad oſculum coeunt, vt flexu circulum efficiant: infernæ ſimili flexu ad caducei capulum reuocātur, qua parte item caudæ coeunt vtriuſque. Hanc imaginem caducei adhuc videre eſt in nomiſmatibus antiquis. E quibus opinor ſymbolum ſuum mutuatus eſt Iohan. Frobenius typographorum huius ætatis diligentiſſimus: & cui plurimum debent Sacrarum literarum cādidati: niſi quod extra circulum, quem ſerpentes faciunt capitibus inter ſe coeuntes, addita eſt columba ſceptro inſidens. Hunc nodum Mercurio conſecrarunt Ægyptii, innuentes fœdera non oportere vnquam diſſolui, verum plurimum valere debere: vnde & herculano cognomen additum. Quanquam Galli & haud ſcio an etiam Ægyptii, non alium putant Herculem quàm Mercurium. Refertur apud Diogenianum ac Suidam, adagium de Caſſiotico nodo. Stephanus aliter effert, nimirum hoc pacto, Κασιωτικὰ ἱμάτια, id eſt, Caſſiotica pallia. niſi fortè pro ἱμάτια, ſcriptum erat ἱμάντα, id eſt, lora.

Bonus cantor, bonus cupediarius. 35

In cantores. Ἀγαθὸς ψάλτης, ἀγαθὸς ὀψωνητής, id eſt, Bonus cantor, bonus cupediarius. In vituperium muſicæ artis dictū, quaſi eiuſdem ſit hominis aures delectare cantu, & palatum cupediis. Archidamus Zeuſippi filius, quum quidam ſibi commendaretur hoc nomine, quod bonus eſſet cantor: At hic, inquit, apud nos bonus cupediarius.

Ad amuſſim applica lapidem, non ad lapidem amuſſim. 36

Plutarchus in commentariolo cui titulus, Quo pacto quis intelligere poſſit ſe profeciſſe, trochaicum hunc prouerbialem refert,

Πρὸς στάθμην πέτρον τίθει, μὴ τὴν πρὸς πέτρῳ στάθμην. id eſt,
Lapis amuſſi eſt applicandus, non amuſſis ad petram.

Admonet, vitam ad leges eſſe corrigendam, non contrà leges ad mores noſtros trahendas eſſe: vt id faciamus quod honeſtum ſit, non id rectum exiſtimemus quod facimus. De Leſbia regula retulimus alibi.

Extra quærere ſeſe. 37

Prouerbiali ſchemate dictum à Perſio, Satyra prima,

-examénque improbum in illa
Caſtiges trutina, nec te quæſiueris extrà.

Id eſt, tuis te facultatibus metiaris, non populari opinione. Reſpondet illi quod idem alibi dixit, Tecum habita. Nam domi habemus quæ propriè noſtra ſunt nec aliunde petēda. Qui non eſt contentus recti conſcientia, ſed famam ſpectat, ἔξω βλέπειν, id eſt, foras proſpicere dicitur. Plutarchus in commentario qui inſcribitur, quemadmodum quis intelligere poſſit ſe profeciſſe, *Tecum habita. Foras proſpicere,*

Δῆλός ἐστιν ἔξω βλέπων ἔτι, καὶ πρὸς δόξαν ἑλκόμενος. id eſt,

Palàm eſt illum adhuc foras proſpicere, & opinione famáque duci. Huc pertinet illud quoque quod alibi retulimus,

Ἀλλότριος βοῦς πολλάκις ἔξω βλέπει. id eſt,
Extraneus bos ſæpe proſpectat foras.

Nimirum domi multa deſiderans. Porrò ſapiens omnia ſua bona ſecum portat in ſeipſo, totus inſtar mundi teres atque rotundus.

Aliorum medicus, ipſe hulceribus ſcates. 38

Plutarchus in commentario cui titulus, Quo pacto quis ab inimico iuuari poſſit, hunc ſenarium ex tragœdia quapiam allegat.

Ἄλλων ἰατρὸς, αὐτὸς ἕλκεσι βρύων. id eſt,
Aliis medens, at ipſus hulceribus ſcatens.

In eos torquendus eſt qui errata caſtigant inceſſúntque aliena, intercutibus vitiis ipſi madentes. Illud vulgo tritiſſimum, Medice, tibi ipſi medicus eſto. Gregorius in apologia de fuga ſua. ἢ τὴν παροιμίαν πόρρω φύγωμεν, ἄλλους ἰατρεύειν ἐπιχειροῦντες, αὐτοὶ βρύοντες ἕλκεσιν. id eſt, aut prouerbium procul effugiamus, aliis mederi parantes, ipſi ſcatentes hulceribus. Non diſſimilem ſententiā refert M. Tul. Philip. 12, Etenim qui multorum cuſtodem ſe profitetur, eum ſapientes ſui primum capitis aiunt cuſtodem eſſe oportere. Xenophon in conuiuio ſimile quiddam indicat vulgo iactatum in diuinatores, οἱ μάντεις λέγονται ἄλλοις μὲν προαγορεύειν τὸ μέλλον, ἑαυτοῖς δὲ μὴ προορᾶν τὸ ἐπιόν. id eſt, Aiunt ſane diuinos aliis quidem prædicere futura, ſibi ipſis verò non proſpicere quod inſtat. *De verbis magnificis.*

Tragice loqui. 39

Τραγικώτερον λαλεῖν, id eſt, Tragice loqui. Eſt verbis vti magnificentioribus, Eſt enim tragicorum character ſublimis, amátque tragœdia ampullas & ſeſquipedalia verba. Menander apud Plutarchū in conſolatorio cōmentario ad Apolloniū, Εἰ δ' ὧν τοῖς αὐτοῖς νόμοις, ἐφ' οἷσπερ ἡμεῖς, ἔσπασας τὸν ἀέρα τὸν κοινόν, ἵνα σοι τραγικώτερον λαλῶ. id eſt, Quod ſi iiſdem legibus quibus & nos, hauſiſti communem aerem, vt tibi tragice loquar. Vtitur & Plato lib. De repub. 3. Gregorius Theologus in epiſtola quadam, Ἀλλ' οὐκ ἦν, οἶμαι, πράττοντα τραγικῶς, πανηγυρίζειν κωμικῶς. id eſt, Non licebat, opinor, quum ageres tragice, feſtum agere comice. Idem in epiſtola ad Baſilium, ὦ γῆ καὶ ἥλιε, ἀὴρ καὶ ἀρετή. τραγῳδίαν γάρ μικρόν. id eſt, O terra & ſol, aer & virtus. Quanquam ſuſpicor pro ἀρετή ſcriptum fuiſſe αἰθήρ, quemadmodum ex ἀήρ fecerat ἀνήρ. Nam qui primus has epiſtolas edidit, adeo videtur callere Græce, vt vix legat. Eſt ſubinde apud Lucianum ἐκτραγῳδεῖν, pro eo quod eſt magnificentius eloqui, & rem verbis ampliorem reddere: & φορτικῶς λαλεῖν, pro grandius & faſtoſius dicere.

Tragicum tueri. 40

Τραγικὸν βλέπειν, id eſt, Tragicum tueri. Non diſſimili figura dixit Ariſtophanes in Pluto, πενίαν, id eſt paupertatem deſcribens,

Βλέπει γέ τοι μανικόν τι καὶ τραγῳδικόν. id eſt,
Tragicum tuetur, ac furiale quippiam.

Quadrabit vel in faſtuoſos, vel in triſtes ac luctuoſos.

Lingua iurauit. 41

Illud è tragœdia ceſſit in prouerbium, ἡ γλῶσσ' ὀμώμοκεν, id eſt, lingua iurauit. vbi quis non præſtat fidem promiſſi: aut vbi non ex animo pollicetur. Eſt apud Euripidem in Hippolyto coronato, *Ex animo non polliceri.*

Ἡ γλῶσσ' ὀμώμοχ', ἡ δὲ φρὴν ἀνώμοτος. id eſt,
Iurata lingua eſt, animus iniuratus eſt.

Hunc verſiculum inceſſiuerunt Comicorum conuitia. Ariſtophanes in Bacchis,

Ἡ φρένα μὲν οὐκ ἐθέλουσαν ὀμόσαι καθ' ἱερῶν,
Γλῶτταν δ' ἐπιορκήσασαν ἰδίᾳ τῆς φρενός. id eſt,
Aut mentem quæ nolit per ſacra iurare,
Linguam autem iuratam ſeorſum ab animo.

Item in ranis taxans Euripidem,

Ἡ γλῶττ' ὀμώμοκ', Αἰσχύλον δ' αἱρήσομαι. id eſt,
Iurata lingua eſt, Æſchylum autem præferam.

Sic & Pindarus in Iſthmiis, encomio quinto laudans quendam cordatæ veracíſque linguæ, dicit,

Γλῶσσα δ' οὐκ ἔξω φρενῶν. id eſt,
Lingua vero non extra mentem.

Euripidis

Euripidis dictum citatur à Platone in Theæteto, ἐὰν ἀνεξέλεγκτος ὦ, Εὐριπίδειόν τι ξυμβήσεται, ἡ μὲν γλῶττα ἀνέλεγκτος ἡμῖν ἔσται, ἡ δὲ φρὴν οὐκ ἀνέλεγκτος. id est, Si irrespondens esse, eueniet nobis quiddam Euripideum, lingua nobis erit irredarguta, cæterum mens non erit irredarguta.

Heri & nudiustertius. 42

Χθὲς καὶ πρώην, id est, Heri & nudiustertius. Prouerbialis hyperbole, tempus admodum nuper actum significās. Plutarchus in commentario De contentione ignis & aquæ, ἡ δὲ περὶ τοῦ πυρὸς χρῆσις ἐχθὲς, φασὶ, καὶ πρώην ἀπὸ Προμηθέως, βίοι πολλοὶ χωρὶς ὕδατος οὐκ ἂν ἦσαν. id est, Atqui ignis vsus heri ac modo, quod aiunt, sub Prometheo: ignis vita non citra aquam erat. Est subinde apud Lucianum, nominatim in libello de mercede seruientibus. Item Plato De legibus lib. 3. τὰ δ' ἄλλα ἄλλοις μυρία, ὡς ἔπος εἰπεῖν, χθὲς καὶ πρώην γεγονότα. id est, Quin & alia, quæ & aliis plurima, heri, vt ita loquar, ac nudiustertius acciderant. Alibi legi, nec tamen occurrit locus, ὁ χθὲς καὶ πρώην ἑαυτῷ εἰσάγων θεούς. id est, Qui heri & nudiustertius sibi deos instituit. Plato in Alcibiade secundo, Οἶμαι δέ σε οὐκ ἀνήκοον εἶναι ἐνίοτε χθιζά τε καὶ πρωϊζὰ γεγενημένα, id est, Arbitror autē tibi nō inauditum esse, quædā heri & nudiustertius esse facta.

Non pluet post noctem qua sus agrestis peperit. 43

Plutarchus in commentario De causis naturalibus, versum hunc ceu prouerbio iactatum citat,

Μηκέτι νυκτὸς ὕειν, ἣ χοῖρον τίκτῃ ἀγροτέρα σῦς. id est,

Non iam nocte pluet, sus qua enititur agrestis.

Sues cicures sæpius pariunt ac diuersis temporibus, feræ non nisi semel, idque iisdem ferme diebus, nimirum ineunte æstate. Vnde negant fore pluuiam, posteaquam sus agrestis peperit, nimirum exactis iam mensibus pluuiis. Per iocum vsurpari poterit si dicamus, res fore tranquilliores posteaquam morosus ac rixosus quispiam animo suo morem gessit.

Cum diis pugnare. 44

Aduersus naturam, vel fatum pugnantes.

Θεομαχεῖν, id est, Cum diis pugnare, dicuntur qui vel naturæ repugnant: vel aduersus fatalem necessitatem reluctantur. Sūptum à gigantum fabula. M. Tullius in dialogo De senectute, Quid enim aliud gigantum more bellare cum diis, nisi naturæ repugnare? Euripides in Bacchis.

Κ' οὐ θεομαχήσω, σοῖς λόγοις πεισθεὶς ὕπο. id est,

Cedam deis, parens tuis sermonibus.

Fertur & huiusmodi senarius inter sententias prouerbiales,

Θεῷ μάχεσθαι δεινόν ἐστι, καὶ τύχῃ. id est,

Pugnare cum diis, cumque fortuna graue est.

Celebratur & illud Homericum.

οὐκ ἔστι πρὸς δαίμονα φωτὶ μάχεσθαι. id est.

Haud pugnare potest hominum cum numine quisquam.

Id imitatus Pindarus,

Χρὴ δὲ πρὸς θεὸν οὐκ ἐρίζειν. id est,

Non conuenit cum Deo contendere.

Dorica musa. 45

Cleonis musica.

Δωρικὴ μοῦσα. Dorica musa. De munerum auidis. Aristophanes in equitibus iocatur in Cleonem, quòd nullam aliam musicam discere potuerit quàm Doricam, videlicet alludēs ad notissimas harmoniarum species, Doricam, Lydiam, Phrygiam & Bœoticam. Ludit autem verbo perperam deprauato, δωροδοκιστὶ pro δωριστὶ, inquiens, οὐ δύναται μαθεῖν εἰ μὴ δωροδοκιστί. id est, Iste discere haud potest præterquam δωροδοκιστί. Est autem Græcis δωροδοκεῖσθαι, muneribus corrumpi, vt in gratiam alicuius dicas sententiam. id quod Pythagoras appellat κυάμους ἐσθίειν, id est Fabas edere. Nam antiquitus fabis suffragia ferebantur, Itaque συμβολικῶς fabas edebant qui quæstum ex ea re facerent. Sic enim interpretatur is (quisquis fuit) qui collegit historias quas Gregorius Nazianzenus attigit. Quanquam exortus est nuper qui Pythagoræ fabas vertit in oua, quòd insit animantis initium: κύαμον autē dictum quasi κύημα. quem audiēdum putarem, si vel vnum authorculum veterem, vel argumentū aliquod grauius allegasset Hesiodus item principes corrupte iudicantes δωροφάγους appellat, id est, donuoros.

Ne supra pedem calceus. 46

Maiora viribus non aggredienda.

Μὴ ὑπὲρ τὸν πόδα τὸ ὑπόδημα, id est, Ne vltra pedem calceus. id est, Ne maiora viribus suscipias: aut ne magnificentius te geras quàm pro tua conditione. Lucianus in imaginibus, μηδὲ μείζω τὸν πόδα ἔστω τὸ ὑπόδημα. id est, Neque maior pede sit calceus Rursum in proxime sequenti dialogo, ταῦτά σοι ἄμετρα ἔδοξε, καὶ ὑπὲρ τὸν πόδα. id est, Hæc tibi visa sunt immodica, & quàm pro mensura pedis maiora. Rursum in Gallo, καὶ οὐχὶ κατὰ λόγον τοῦ ποδός. id est, Et haudquaquam iuxta pedis rationem.

Ne è quouis ligno Mercurius fiat. 47

Οὐκ ἐκ παντὸς ξύλου Ἑρμῆς ἂν γένοιτο, id est Non è quouis ligno Mercurius fingi posset. id est, Non omniū ingenia sunt accommodata disciplinis. Quidam enim, vt ait Fabius, rus ablegandi sunt. Sumpta est allegoria à fabris, qui materiam deligunt. Quandoquidem ad alias res alias materias conuenire, copiose demonstrat Theophrastus libro De plantis quinto. Item Plinius lib. 16. Quidam superstitiosius exquirunt materiam vnde numē exculpant. Et quanquam Priapus ille deus sacris & cultus, haud grauatur ficulnus esse, nō tamen idem liceat in Mercurio deo tam ingenioso, totque prædito artibus. Tametsi mihi magis arridet vt ad magicum Mercurij simulachrum referatur, quem non ex quauis materia, sed certo ligno sculpebant, alioqui non futurum idoneum ad magicæ artis vsum. Vnde id quoque inter reliqua magicæ criminis argumenta obiectum fuerat Apuleio, quòd Mercurij sigillum sculpendum curasset ligno buxi, quēadmodum ostēdit ipse apologia Magiæ prima. Fortassis buxus ad id potissimum deligebatur, vel quòd hominis pallorem præ se ferat, vel quòd materies sit omnium maxime æterna. Nam & aduersus ignem quoque ferri rigorem obtinet, authore Plinio. Apuleius in apologia Magia prima prouerbium refert ad authorem Pythagoram. Non enim (inquit) ex omni ligno, vt Pythagoras dicebat, debet Mercurius exculpi. Finitimum est huic quod est apud Athenæum lib. 5. Incertū autem vtrū Democharis an Crateti dictū, Ἐκ θύμβρας οὐδεὶς ἂν δύναιτο κατασκευάσαι λόγχην, οὐδ' ἐκ Σωκράτους στρατιώτην ἄμεμπτον, id est, Ex thymbra nemo queat conficere lanceam, neque è Socrate probum militem. Est autem thymbra olerisgenus aut frutex non dissimile thymo aut saturciæ, cuius meminit Plinius lib. 19. cap. 8. condimentis aptum, vnde & θυμβροφάγοι dicuntur Græcis, qui acribus delectātur. quod dicetur & in eos quibus res sunt asperæ Rursus Athenæus in eodem libro, ἀλλ' οὔτε ἐκ θύμβρας, ὡς Δημοχάρης, λόγχη, οὔτε ἐκ τοιούτων λόγων ἀνὴρ ἀγαθὸς γένοιτ' ἄν. id est, Sed neque è thymbra, quēadmodum inquit Demochares, lancea: neque ex huiusmodi sermonibus vir bonus fit.

Quo ligno Mercurium fabricarent.

Buxi materia.

Thymbra nō fit lancea.

Non sum ex istis heroibus. 48

Οὐκ εἰμὶ τούτων τῶν ἡρώων, id est, Non sum de numero istorum heroum. id est non sum ex eorum numero, qui propensiores sunt ad lædendum quàm benemerendum. A geniis sumptum, qui lacessiti, sæpe perniciem adferunt, perraro iuuant. Vnde qui se commodum, non noxam allaturos esse pollicebantur, hoc vtebantur adagio. Zenodotus Menandrum citat ex Ephebis.

Noui Simonem, & Simon me. 49

Οἶδα Σίμωνα καὶ Σίμων ἐμέ. id est, Noui Simonē & me Simon. De iis dicebatur qui pares essent. Zenodotus & Suidas scribit duos fuisse ductores, notæ vtrunque improbitatis, Simonem & Niconem. Simonem autem, quòd vitiis antecelleret, alterius famam obscurasse. Vnde prouerbio, Simonem vnū nominant. Tradunt hos duos Telchines fuisse, qui inducta in terram aqua Stygia, Arnon ædificarint. Vocantur autem apud Græcos, Telchines, mali genij, siue homines fascinatores & malefici. Strabo lib. 10. meminit Telchinū: aitque nouē fuisse qui è Rhodo Rheam sint comitati in Cretam τελχῖνας autem dictos volunt παρὰ τὸ θέλγειν, quod est obscurare siue demulcere, quòd homines illectos circumuenirant. Hinc & τελχίνιοι siue τελχινώδεις dicunt quicquid insigniter est improbum: & τελχινιάζειν pro contentiose ac peruicaciter agere. Addit Etymologus, omnes Cretenses τελχῖνας dici: & ipsam Cretam dictam τελχινίαν. Adagium vsurpat Chrysostomus in Babyla, ὦ δεξιᾶς τελχῖνος, id est, O dextram Telchinis! Sic enim appellat nocentem dextram.

τελχῖνες.

Vnde dicti Telchines.

Ne nimium callidum hoc sit modo. 50

Terentius in Eunucho, Vide ne nimiū callidum hoc sit modo. Donatus prouerbium esse demonstrat, quanquam anceps est lectio, potest enim vtrunq; legi, & calidū & callidū: vt prius illud ad festinatum consilium, alterum ad nimis astutum referatur. Siquidem vtraque parū fœliciter euenire solent, vel quæ nimium calent, id est, quæ præcipitantius instituuntur: vel quæ nimium audacibus aguntur dolis. Et sicut authore apud Titum Liuium, Fabio Maximo, temeritas non solum stulta, verumetiā infœlix plerunque est: ita versutia nonnunquam ad summum discrimen adducit. Qui callidum legunt, respicere videntur ad id quod paulo superius dixerat Chærea, Nunquam vidi melius consilium dari. Qui calidum legunt per vnicum l (& mea quidem sententia rectius) Græcam figuram agnoscunt. quoniam θερμὸν illi tum scelestum, tum præceps & audax facinus vocant. Sic enim Penia in Pluto Aristophanica de senibus, qui rem nouam moliuntur, vt Pluto cæco restituant oculos,

Ὦ θερμὸν ἔργον κἀνόσιον καὶ παράνομον. id est,

Calidum ô facinus & impium & nefarium,

Interpres exponit, θερμὸν, παράδοξον, παράβολον, ἀνόητον. id est, Inauditum, audax & præceps, ac temerarium. Item Sophocles in Antigone,

Θερμὴν ἐπὶ ψυχροῖσι καρδίαν ἔχεις. id est,

In frigidis tibi mens calet negociis.

θερμός.

Obiurgatur Antigone, quòd nimium auide cuperet sepelire fratrem. Et Plutarchus Symposiacon Decade quinta, significat θερμοὺς, quibusdā significare τὸ θερμόν: vt Achilles apud Ho-

Calere in frigidis.

merum, iubens Patroclum miſcere ζωρότερον, exegerit celeritatem miniſterii. Quemadmodum nos quoque inquit, ſæpenumero iubemus miniſtris θερμότερον καὶ θᾶττον τὴν διακονίαν, id eſt, Calidius ac celerius adire miniſterium.

Ne gladium tollas mulier. 51

Μὴ μάχαιραν αἴρειν γύναι. id eſt,
Ne machæram tollas mulier.

In arrogantes, & temerarios.

Hemiſtichium eſt catalecticus trochaici. Ne ſuſcipias negotij molem, quum nequeas auxiliari. Virorum enim eſt ἀμύνασθαι πόλεμον, vt inquit Homerus. Poteſt & in hunc trahi ſenſum, Ne ſpem oſtendas, quam præſtare non poſſis. Ne mineris, aut ne laceſſas inimicum, quum laceſſitum non queas profligare. Brutus notat Ciceronem, quòd Antonium concionibus ſuis irritaret, quem irritatum non potuerit comprimere, hoc eſt, gladium tolleret mulier.

Nec ſibi nec aliis vtilis. 52

Qui prorſus inutiles ſunt, & fruges conſumere nati, ſchemate prouerbiali, nec ſibi nec aliis vtiles dicuntur. M. Tullius in libris Officiorum, Quamobrem, vt ante dixi, contemnuntur ii qui nec ſibi nec aliis proſunt, vt dicitur: in quibus nullus labor, nulla cura, nulla induſtria eſt. Sumptum eſt ex nobili illo carmine Heſiodi, ex opere quod inſcribitur ἔργα καὶ ἡμέραι, quod ſubinde citat Ariſtoteles,

Οὗτος μὲν πανάριστος, ὃς αὐτῷ πάντα νοήσει,
Φρασσάμενος τά κ' ἔπειτα καὶ ἐς τέλος ᾖσιν ἀμείνω.
Ἐσθλὸς δ' αὖ κἀκεῖνος ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται.
Ὃς δέ κε μήτ' αὐτὸς νοέῃ, μήτ' ἄλλου ἀκούων
Ἐν θυμῷ βάλληται, ὃ δ' αὖτ' ἀχρήιος ἀνήρ.
Omnia qui per ſe ſapiat, longe optimus ille eſt,
Multo ante expendens quænam ſint optima factu:
Is tamen & frugi eſt, qui paret recta monenti.
At qui nec per ſe ſapiat, neque mente reponat
Ex aliis audita, vir vndique inutilis hic eſt.

Horum carminum ſententiam T. Liuius ſanè quàm eleganter & commode reddidit. Sæpe ego, inquit, audiui milites, eum primum eſſe virum qui ipſe conſulat quid in rem ſit. Secundum eum qui bene monenti obediat. qui nec ipſe conſulere, nec alteri parere ſcit, eum extremi ingenii eſſe. Huius generis haud paucos videas mortales, qui quum ipſi ob mentis inopiam nequeãt diſpicere quid facto ſit opus: dictu tamen mirũ quàm ſint præfracti, quámque non admittant alienum conſilium. videlicet aſinum illum Horatianum referentes, qui quum nec viam noſſet, nec duci pareret, in rupem præceps datus eſt. Heſiodi carmẽ Zenon, teſte Diogene, ſic inuertit,

Qui conſilium non admittãt.

Aſinus in rupem.

Κεῖνος μὲν πανάριστος, ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται.
Ἐσθλὸς δ' αὖ κἀκεῖνος ὃς αὐτῷ πάντα νοήσει. id eſt,
Optimus ille quidem, qui paret recta monenti:
Rurſus at ille bonus, qui per ſeſe omnia nouit.

Videlicet anteponens eum qui bene pareret, ei qui bene ſaperet. Huic enim intelligentiam duntaxat adeſſe, illi vero etiam vſum & exercitationem.

Neque compluitur, neque ſole aduritur. 53

Οὔθ' ὕεται, οὔθ' ἡλιοῦται. i. Neque compluitur, neque ſole aduritur. De eo dici ſolitum, qui procul ab omni incommoditate remotus, vitam ageret. Cui contrarium illud Horatianum,

- Sudauit & alſit.

Et pulueris & ſolis & cæleſtis aquæ patiens latus. Negociatores, milites, athletæ, nautæ, atque id genus homines ſoli ferendo, & imbribus tolerandis aſſueſcant oportet. Qui domi molliter viuit, ab his malis abeſt. Quamobrem in hominem delicatum, & ad labores ferendos inhabilem quadrabit. Ariſtophanes in Ranis, Bacchi mollitiem notans,

Καὶ μήτε θερμήν, μήτ' ἄγαν ψυχρὰν φράσῃς. id eſt,
Nec æſtuoſam, nec nimis cedo frigidam.

Refertur a Zenodoto prouerbium.

Simiarum pulcherrima deformis eſt. 54

Τῶν πιθήκων ὁ κάλλιστος αἰσχρὸς ἐστί. i. Simiarũ pulcherrima deformis. Rectè dicetur de his quę ipſo genere ſunt vitioſa neque prorſus cõferenda cum vel extremis eorum quæ ſunt in honeſtorum ordine: veluti ſiquis dicat, lenonẽ integerrimũ eſſe periurum, aut honeſtiſſimum hiſtrionem infamẽ, aut optimum Meuii carmen malum eſſe. Citatur à Platone, & ad Heraclitum authorem refertur.

Quærens obſonium, veſtem perdidi. 55

Puſilla captando maiora perdi.

Ζητῶν γὰρ ὄψον, θοιμάτιον ἀπώλεσα. i. Obſonium dũ quæro, veſtẽ perdidi. Vbi res peſſime cadit, aut quum pauxilla quædã captantes, maiora perdimus. Refertur à Suida, & ab aliis, nec indicant vnde ſit natum. Quanquam obſcurum nõ eſt ab euentu profectum eſſe, quo fur quiſpiam, dum ſtudet cibum tollere, comprehenſus, vix pallio quoque reiecto, effugit. Alluſit ad hoc prouerbium Ariſtophanes,

Διὰ ταῦτα δῆτα θοἰμάτιον ἀπώλεσα. id eſt,
Ob hæc tibi veſtis quoque periit inſuper.

Citius elephantum ſub ala celes. 56

Deteſtus animi morbus.

Lucianus in indoctum, θᾶττον ἂν πέντε ἐλέφαντας ὑπὸ μάλης κρύψειας, ἢ ἕνα κίναιδον. id eſt, Citius quinque elephantos ſub ala tegas, quam vnum cinædum. De iis qui diſſimulare nullo pacto poſſunt, quum notis aliquibus prodant animi morbum. Eſt autem figura prouerbialis in hyperbole: cui cognatum illud apud M. Tull. ex Ennio, libro de Oratore 2, Flammã à ſapiẽte facilius in ore ardente opprimi, quàm vt bona dicta teneat.

Felix Corinthus, at ego ſim Teneates. 57

Εὐδαίμων γε Κόρινθος, ἐγὼ δ' εἴην Τενεάτης. id eſt,
Fortunata Corinthus, at ipſe ſiem Teneates.

Tenea vicus quidam haud procul à Corintho, nemoroſus & amœnus. Porro Corinthiorum opulentia inſignis fuit. Strabo libro octauo ſcribit, hũc verſum oraculo proditum fuiſſe cuidam Aſiano, conſulenti num præſtaret Corinthum demigrare. Vnde videtur, ſicut alia pleraque, in vulgi ſermonem abiiſſe: atque adeo refertur in catalogo Græcanicorum adagiorũ. Tempeſtiuum fuerit hoc vti, quoties in contentione duarum, non inficiabimur alterum per ſe præſtantius, verum alterum magis arridere placereque animo noſtro. Veluti ſiquis dicat, Equidem fateor iuris ſcientiam, & ad rem & famam comparandam magis idoneam quam ſit poetica: verum

Res minor, ſed gratior tamẽ.

Εὐδαίμων γε Κόρινθος, ἐγὼ δ' εἴην Τενεάτης.

Sit illud melius aut vtilius, hoc animo meo gratius. Strabo admonet, à quibuſdã pro Τενεάτης perperam legi Τεγεάτης. Nam Tegea ciuitas eſt Arcadiæ.

Aſinus in paleas. 58

Ὄνος εἰς ἄχυρα, id eſt, Aſinus in paleas, ſubaudiendum incidit. Dici ſolitum vbi cuipiam fortuna lautior præter ſpem obtigerit, aut nactus forte fuerit aliquis quo vel præcipue gaudeat. veluti ſiquem oſtreorum auidum videas affatim veſcentem illis, non importune dixeris, ὄνος εἰς ἄχυρα, id eſt, Aſinus in paleas. In fragmentis ſecundi libri Dipnoſophiſtarum citatur hic ſenarius ex Philemonis Comœdiis,

Fortuna præter ſpem.

Ὄνος βαδίζεις εἰς ἄχυρα τραγημάτων. id eſt,
Iam vadis aſinus in paleas tragematum.

Iucundius erit ſi longius transferas: puta ſiquis cupienter legat poetam quo peculiariter delectetur. Conueniet & in hunc vſum, vbi quis inſcitia rem contaminat, veluti ſi barbarus & illiteratus bonum authorem malis commentariis inquinet. Gaudet enim aſinus volutatione, & omnia confundit hac laſciuia. Quod indicat Apuleius quoque, quum horti areolas omnes volutationibus corporis à ſe turbatas ſcribit. Adagium ab euentu natum eſſe nemo non videt.

Alia voce pſittacus, alia coturnix loquitur. 59

Prouerbiali ſchemate dixit Martialis in clancularium quendam poetam, qui corniculam Æſopicã referens, ſuos ineptos verſiculos nomine Martialis in vulgus ſpargebat, ratus futurum vt titulo decepti lectores, Martialis eſſe crederent.

-credis hoc Priſce,
Voce vt loquatur pſittacus coturnicis?

Conueniet in muſicos aut poetas longe diſpari ſtylo, longéque diſſimili facultate. Pſittacus inter aues proximè voces humanas exprimit: coturnices, pugnaces magis quàm loquaces. vnde Ouidius in Epitaphio pſittaci,

Ecce coturnices inter ſua prælia viuunt.

Caluus comatus. 60

Caluus comatus apud eundem Martialem, haud dubie figura prouerbiali,

Caluo turpius eſt nihil comato. Rurſus idem,
Caluus quum fueris, eris comatus.

Apte dicetur in eum qui veris bonis nudus, aſcititiis ſe venditat. Veluti ſiquis indoctus aliena pro ſuis ederet: aut ſiquis diſſimulet eſſe ſe quod eſt. veluti ſi ſenex aſſuto galericulo, aut tinctis capillis, affectet videri iuuenis: ſi deformis, adhibito fuco velit haberi formoſa.

Primum Ægina pueros optimos alit. 61

Τὰ πρῶτ' ἀρίστους παῖδας Αἴγιν' ἐκτρέφει. id eſt,
Ægina primitus optimos pueros alit.

De re quapiam quæ melioribus initiis cœpta, paulatim ad deterius delabitur, vt pleraque mortalium faciunt. Exortum adagium ob Achillem, Patroclum, Aiacem, Neoptolemum quòd hi virtute præcelluerint, quum eſſent Æginetæ. Concinit his Strabo lib. 8 oſtendens ex hac inſula profectum Æacum cum ſua poſteritate. Nam Stephanus inſulæ nomen inditum putat ab Ægina Æaci matre. Eandem aliquando maris imperium tenuiſſe, quæ ne cum Athenienſibus quidem in nauali ad Salaminem prælio de principatu certare dubitauerit, quum Perſæ Græciam inuaderent. Huius meminit etiam Homerus. Eſt autem Cycladum nobiliſſima: quæ diu dicta fuit OEnone, vt indicat idem Strabo & Stephanus. Ob laborum autem tolerantiam & induſtriam frugalitatemque, dicti ſunt Æginetæ Myrmidones: quum enim haberent terram ſuperne lapidoſam,

E melioribus initiis, deteriores progreſſus.

Æginetæ Myrmidones cur dicti.

ſam, inferne iumentis idoneam, fodientes, in cauernis habitare. iſi ſunt formicarum more, & aſportandis lapidibus quodammodo eius animantis induſtriam repræſentare. Deinde labente morum integritate, male cœperunt audire Æginetæ: id quod prouerbiis aliquot teſtatũ eſt, quorum eſt illud, Æginentes neque tertii neque quarti, vt dictum eſt in prouerbio de Megarenſibus. Non diſsimile illi, Quondam fuerunt ſtrenui Mileſii.

Irriſibilis lapis. 62

Ἀγέλαστος πέτρα, id eſt, Irriſibile ſaxum. De re vehementer acerba triſtique. Oſtendebatur olim ſaxum quoddam in Attica, in quo ferebatur conſediſſe Ceres, quum relicto cælo, ſuccenſis facibus, Proſerpinã à Plutone raptam quæreret. Porrò quum Eleuſinem perueniſſet, ibi triſtis in ſaxo quodam inſedit, quod ob eam ipſam cauſam ἀγέλαστον appellabant. Autor Zenodotus. Quadrabit in ſeueros ac tetricos, quóſque vocant ἀγελάστους. quorum in numero Socratem ponit Plinius, Periclem Ariſtides. Neque perperam accommodabitur ad rem magnopere moleſtam.

In tetricos, & ſeueros.

Agamemnonis hoſtia. 63

Ἀγαμέμνονος θυσία, id eſt, Agamemnonis victima. Quondam in duros & perſuaſu difficiles dicebatur. Inde natum, quòd Agamemnone rem diuinam in Troia facturo, bos effugerit, vixque multo negotio comprehenſus, reductus eſt. Tantum Zenodotus. Quadrabit etiam in eos, qui nolentes & adacti quippiam agunt. Olim in ſacris ſpectabatur vt hoſtia lenis ac volens adſtaret. Quòd ſi refracto fune profugiſſet, infauſtum omen habebatur. Mihi videtur & huc poſſe referri, quòd Agamemnon in Aulide filiam Iphigeniam ſacrificauit, ſed admodum inuitus. Recenſetur à Zenodoto.

In perſuaſu difficiles.

Mactata hoſtia lenior. 64

Mactata hoſtia lenior, prouerbiali figura dixit Horatius in Odis. Mactata veniet lenior hoſtia.
De ſpontaneis ac mãſuetis. Sũptũ eſt à ſacrificiis, in quibus explorabatur hoſtia ducto per frontẽ cultro: idque mactare vocabãt. Vnde qui ſpectata ſunt virtute, eos mactos virtute vocant.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. De ſpontaneis.) Tam craſſus eſt hoc in loco error, vt ab Eraſmo ſcripta eſſe iſta, mihi perſuadere non queam. Certe quicunque hoc ſcripſit, ignorauit quod, vt aiunt, ne puer quidem ignoret, nimirum Mactata hoſtia ablatiuum eſſe abſolutum & ſignificare, poſtquam mactata hoſtia fuerit: non autem à cõparatiuo lenior regi. At quod ait de ſignificatione verbi Macto multos ignorare pueros exiſtimo, iuuenéſque ſenéſque: quod tamen vereor ne pluſquam puerile comperiatur. Illud quidem certè ſi non puerile, ſaltem anile appellandum eſt, quod inde natum eſſe putat, vt qui ſpectata eſſent virtute, Macti virtute vocarentur. ſi tamen bene nos grammatici noſtri docent, Mactus pro magis auctus vſurpari.

Lapſus Eraſmi caſtigatus.

Mactus.

Exiguum malum, ingens bonum. 65

Μικρὸν κακὸν, μέγ' ἀγαθόν. id eſt, Puſillum malum, ingens bonum. Admonet adagium, ex paululo incommodi, laboréque exiguo, ſumma maximáque cõmoda colligi. Refertur a Diogeniano. Non diſcrepat hinc Muſonii ſententia: quam commemorat Aul. Gellius lib. 16. cap. 1. ἄν τι πράξῃς καλὸν μετὰ πόνου, ὁ μὲν πόνος οἴχεται, τὸ δὲ καλὸν μένει. ἄν τι ποιήσῃς αἰσχρὸν μεθ' ἡδονῆς, τὸ μὲν ἡδὺ οἴχεται, τὸ δὲ αἰσχρὸν μένει. id eſt. ſi quid feceris honeſtum cum labore, labor abit, honeſtũ manet. Si quid feceris turpe cum voluptate, voluptas abit, turpitudo manet. Eandem ſententiam Cato, minus quidem modulate, minúſque rotunde, ſed tamen fideliter extulit ad hunc modum. Cogitate cũ animis veſtris, ſi quid per laborem recte feceritis, labor ille à vobis citò recedet: benefactum à vobis, dum viuetis non abſcedet. Sed ſi qua per voluptatem nequiter feceritis, voluptas citò abit, nequiter factum illud apud vos ſemper manebit.

E paruo labore ſummum commodum.

Attici Eleuſinia. 66

Ἀττικοὶ Ἐλευσίνια, id eſt, Attici Eleuſinia, ſubaudiendum καθ' ἑαυτούς, id eſt inter ſeſe. Duris apud Zenodotum, ait parœmiã vſurpari ſolitam ſi quando conueniſſent inter ſeſe aliqui ſecretò de re quapiam arcana tractantes. Ducta metaphora a myſteriis ſacrorum Eleuſiniorum, quæ in honorem Cereris agebantur apud Eleuſim, ſumma religione, myſticiſque ceremoniis, à quibus arcebantur prophani. Capitale autem erat ex his myſteriis quicquam in vulgus efferre: cuiuſmodi videntur fuiſſe apud Romanos ſacra Bonæ deæ: quam eandem C. Baſſus apud Lactantium Fatuam appellatam tradidit. Nam hæc & noctu & in operto fiebant, excluſis maribus.

De iis, qui clã arcana tractant.

Hermionis vice. 67

Ἀνθ' Ἑρμιόνος, id eſt Hermionis vice, addendum ex vſu ſententiæ verbum quod eam expleat, puta, fuero tibi, aut mea domus, aut hæc vrbs erit vobis, aut aliud ſimile quippiam. Valet autem perinde quaſi dicas, loco aſyli tibi fuero, vel inſtar aræ, quæ te tutum reddat. Eſt Hermione templum in Peloponeſo, ſacrum Cereri ac Proſerpinæ, ad quod qui confugerint, tuti ſunt, propter loci religionẽ. Zenodotus Ariſtophanẽ citat in Babyloniis, qui huius adagii fecerit mentionem. Effertur bifariam ea vox, Ἑρμιὼν, καὶ Ἑρμιόνη, vt ἀπὸ τῆς Χάλκης Χαλκή, autor Stephanus.

Antronius aſinus. 68

Ἀντρώνιος ὄνος, id eſt, Antronius aſinus, Olim dicebatur qui deformi prægrandique mole corporis eſſet, cæterum ingenio ſtupido bardóque. Antron autem ciuitas erat Theſſaliæ, nomẽ inde ſortita, quod cauernis & ſpecubus abundaret. Illic aiunt aſinos inſigni magnitudine quondam fuiſſe: vnde prouerbium increbuit. Autores Stephanus & Suidas. Attingit prouerbium & Homeri Scholiaſtes in Iliados β. Extat & hodie iocus vulgaris in homines magno corpore, quaſi ii parum ſapiant: quaſique natura ſic parta facere gaudeat, vt quod corporis addiderit moli, detrahat ingenio. Traditur à nõnullis, apud Antronios ingentes reperiri molares lapides, quorum qui ſubſeruiũtur, ob ſegnitiem & quietem, ὄνοι vocant Græci. Lapidem autem vocamus ſtupidum & amentem.

Prægrandi corpore, ſed ingenio ſtupido.

Ventorum ſtationes. 69

Ἀνέμων στάσεις, id eſt, Ventorum ſtationes. De rebus multo vſu obſeruatis perſpectiſque. Apparet parœmiam integre ſic eſſe pronuntiandam, ἀνέμων στάσεις γινώσκουσιν οἱ ἐγχώριοι, id eſt, Ventorum ſtationes norunt indigenæ. Sunt enim pleriſque regionibus ſui quidam venti quorum naturam optimè norunt incolæ regionis illis obnoxiæ: qualis eſt Athenienſibus Scyron, paululum ab Argeſte deflexus, reliquæ Græciæ ignotus: Narbonenſi Galliæ Circius, a turbine & vertigine ſic appellatus: ſiue Cercius, vt vocat Cato, ventus apud illos clariſſimus, nec vlli violẽtia inferior: idem non modò in reliquis cæli partibus ignotus, ſed ne Viennã quidem eiuſdẽ prouinciæ vrbem attingens. At Auſter in Ægyptum nõ penetrat, vt author eſt apud Plinium Fabianus. Iapyx Apulis eſt familiaris, & Atabulus Apuliæ certis montibus notus ac peſtilens: vnde & vocabulum inditum. Sunt & alii permulti cuiuſque regionis indigenæ, vt apud Gellium teſtatur Fauorinus. Ad hæc eſt nonnullis alia aliis regionibus vis ac natura. Nam vt teſtatur in Problematis Ariſtoteles, Helleſpontias, qui idem Scyron vocatur, Atticæ terræ, inſuliſque vicinis imbrem adfert: Aquilo Helleſponto ac Cyrenæ, Auſter Leſbo. Atque hic quum apud alios ſit tepidus & pluuius, Africæ frigidus eſt ac ſerenus, vbi rurſus Aquilo pluuius, autore Plinio. Eteſiæ, quæ & ſtatis anni temporibus oriuntur, & certis horis diei ſpirant & conquieſcunt, in Hiſpania & Aſia flant ab Oriente, in Ponto ab Aquilone, in reliquis mundi partibus à Meridie. Suidas hæc verba refert: incertum vnde ſumpta, ἐγχώριοι γὰρ οὐ μόνον τὰς τῶν ἀνέμων στάσεις, κατὰ τὴν παροιμίαν, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν ἐγχωρίων ἀνθρώπων ἤθη κάλλιστα γινώσκουσιν. hoc eſt, Indigenæ enim non ſolum ventorum ſtationes, iuxta prouerbium, verumetiam indigenarum hominum mores pulcherrime norunt. Licebit in hunc vſum trahere, vt dicas, ſuæ cuique gentis ingenium eſſe cognitũ, ſuos cuique familiares eſſe notiſſimos, ſuam cuique vxorem maxime eſſe cognitam, ſuam cuique notam artem, in qua ſit quàm diutiſſime verſatus.

Regionibus quibuſque, ſui venti.

Suæ cuique gẽtis, notum ingenium.

Venti campus. 70

Ἀνέμων πεδίον, id eſt, Vẽti campus. In hominem inſtabilem, leuem, & inconſtantem dicebatur. Refertur à Diogeniano. Nam in planicie venti liberius huc atque illuc diuagantur, nullo coerciti obſtaculo. Et Homerus ſubinde vana vocat ἀνεμώλια. Et ὑπηνέμια dicuntur, quæ ſolida non ſunt, ſed ſubuentanea. Denique inſtabiles, ventoſos dicimus. Horatius,

> Romæ Tibur amo ventoſus, Tibure Romam. Idem.
> Non ego ventoſę venor ſuffragia plebis.

Poſtremò domum vndique perflabilem, non illepidè dixeris ἀνέμων πεδίον. Pindarus Olympiorum hymno 2. varias rerum humanarum vices eleganter expreſſit,

> Ῥοαὶ δ' ἄλλοτ' ἄλλαι Εὐθυμιᾶν τε μετὰ καὶ
> Πόνων ἐς ἄνδρας ἔβαν.

Nunc alii, nunc alii fluxus & cum tranquillitate & cum laboribus in homines venẽre. Hoc tranſlatum videri poteſt & ab æſtuariis maris reciprocationibus. Cæterum in Encomio ſeptimo ſententiam eandem extulit, metaphora ſumpta à ventis, qui non ſemper ſpirant iidem.

> Ἐν δὲ μιᾷ μοίρᾳ χρόνου, Ἄλλοτ' ἀλλοῖαι διαιθύσσοντ' αὖραι.

In vna parte temporis nunc hæ, nunc alię diſcurrunt auræ. Ruſſus hymno 12. idem effert, metaphora ſumpta à teſſeris:

> Πολλὰ δ' ἀνθρώποις παρὰ γνώμαν ἔπεσεν,
> Ἔμπαλιν μὲν τέρψιος, οἱ δ' ἀνιαραῖς
> Ἀντικύρσαντες ζάλαις, Ἐσλὸν βαθὺ πήματος χρόνῳ.

Vbi cerui abiiciunt cornua. 71

Ὅπου αἱ ἔλαφοι τὰ κέρατα ἀποβάλλουσιν, id eſt, Vbi cerui cornua abiiciunt. Hoc adagio ſignificabant velut ἀμηχανοῦντας, quempiam in negocio difficili verſari. Siquidem cerui cornua depoſituri ſecedunt in loca aſpera atque inacceſſa. Conueniet & in eos qui à communi hominum conuictu ſubducunt ſeſe, Timonem illum Athenienſem, ob id ipſum, μισάνθρωπον appel-

In difficili negocio verſari.

latum, imitantes. Quadrabit item vbi locum vehementer abditum abſtruſumque ſignificabimus. Poſtremo quod nunquam nuſquam inueniri, illic eſſe dicemus vbi cerui cornua abiiciũt, vt quemadmodum Ad Græcas calendas, de tempore, itidem hoc de loco dicatur. Veluti ſiquis dicat ad hunc modum, Vbi geſtum eſt illud præclarum facinus quod iactas? Illic, opinor, ὅπου αἱ ἔλαφοι τὰ κέρατα ἀποβάλλουσιν. Plinius libro 8. cap. 32. de ceruis cornua mutantibus ſcribit in hũc modum, Cornua mares habẽt, ſolíque animalium omnibus annis, ſtato veris tempore amittunt. Ideo ſub ipſam diem quàm maxime inuia petunt. Latent amiſſis, velut inermes, ſed & ipſi bono ſuo inuidentes. Dextrum cornu negant inueniri, ceu medicamento aliquo præditum. Idque mirabilius fatendum eſt, quum & in viuariis mutent omnibus annis: defodi ab iis putant. Hactenus ille. Meminit huiuſce prouerbij & Ariſtoteles libro de natura animantium, cuius verba non pigebit adſcribere, ἔτι δ' ὁ ἄρρην ὅταν γένηται παχὺς (γίνεται δὲ σφόδρα πίων, ἐπιεικῶς οὖν) οὐδαμοῦ ποιεῖ ἑαυτὸν φανερόν, ἀλλ' ἐκτοπίζει, ὡς διὰ τὴν παχύτητα ἁλώσιμος ὤν. ἀποβάλλουσι δὲ καὶ τὰ κέρατα ἐν τόποις χαλεποῖς καὶ δυσευρέτοις ὅθεν ἡ παροιμία γέγονεν, οὗ αἱ ἔλαφοι τὰ κέρατα ἀποβάλλουσι· ὥσπερ γὰρ ὅπλα ἀποβεβληκυῖαι, φυλάττονται ὁρᾶσθαι. λέγεται δὲ ὡς τὸ ἀριστερὸν κέρας οὐδεὶς ἑώρακε πω· ἀποκρύπτειν γὰρ αὐτό, ὡς ἔχον τινὰ φαρμακείαν. id eſt, Præterea mas poſteaquã pinguerit (pingueſcit autem admodum, idque Autumno) nequaquam ſeſe conſpiciendũ præbet. Verum recedit e medio, quippe qui propter corpulentiam, tum facile capi poſſit. Ad hæc abiiciunt & cornua locis aſperis, inuentúque difficillimis. Vnde prouerbium etiam natum eſt, Vbi cerui abiiciũt cornua. Nam vt iam armis ſuis exuti, cauent ne conſpiciantur. Aiunt ſiniſtrum cornu à nemine adhuc viſum eſſe. abdere enim illud ceruos, tanquam remediũ aliquod in ſe habeat. Quanquam Plutarchus in commentario De Pythiis oraculis oratione proſa redditis, oſtendit hoc oraculum editum fuiſſe de Procle tyranno, vt illi fugere ac migrare liceret eò vbi cerui cornu abiiciunt: ſignificante Deo vt defoderetur, & è medio prorſus tolleretur. Idem meminit adagij Sympoſiacon decade 7. problemate 2.

Ad calendas Græcas.

Ceruorũ cornua.

Verberare lapidem. 72

Planeſium meretrix apud Plautum amatorem admonens, ne ſeruum qui iam ad plagas obduruerat occalluerátque, pulſet, manu potius quàm illi nociturus, Noli (inquit) amabo, verberare lapidem, ne lædas manum. Apte dicetur, vbi quis obiurgat incaſtigabilem, aut docet indocilem, aut inanem operam ſumit in re quacunque.

Inanis opera.

Ineſcare homines. 73

Prouerbiali metaphora dixit Terentius in Adelphis, Abi, nunquam rem facies, Neſcis ineſcare homines Sannio.
Ducta eſt ab iis qui præfixo æri cibo piſces illiciunt. Appoſite verò dictum eſt lenoni, cuius artis eſt. primum huiuſmodi velut eſcis illectare iuuenes, vt poſtea totos deuoret. Et eſcã per tranſlationem appellant illecebram illam quæ trahit in fraudem. Vnde Plato, quemadmodum in Catone maiore teſtatur Cicero, τὴν ἡδονὴν δέλεαρ κακῶν, hoc eſt voluptatem malorum eſcam dicit, quòd ea videlicet homines capiantur, vt hamo piſces. Græci ſimplici verbo metaphoram efferunt, δελεάζειν τὸ δελέατι θηρεύειν, id eſt, eſca captare. Ariſtophanes in Equitibus: Cleoni obiicienti, quòd facile populum ſibi conciliaſſet blanditiis, reſpõdet Alantopola, καὶ σὺ γὰρ αὐτὸν πολὺ μικροτέροις ψωμίοις δελεάζεις ἄλλοις, recriminans quòd ipſe abiectius blandiendo populum ineſcaſſet. Accedet non parum gratiæ ſi deflectatur in bonam partem, tum ad res animi: veluti ſiquis dicat, puerorum animos gloriæ quibuſdam illecebris aut blandimentis ad amorem ſtudiorum ineſcandos. principum ingenia laudibus ad amorem virtutis ineſcanda.

Eſca.

Vorare hamum. 74

Neque minus elegans illud in Curculione, Meus eſt, hamum vorat. De lenone, cui fraus intendebatur, epiſtolam qua decipiendus erat, lecturiente. Lucianus, καταπιὼν τὸ ἄγκιστρον. Item apud Horatium in Epiſtolis,

Occultum viſus decurrere piſcis ad hamum.

Idem Plautus in Bacchidibus eandem ſententiam ſimili extulit metaphora, Nunc ab tranſenna hic turdus lumbricum petit. Alterum à piſcantibus, alterũ ab aucupio ductum eſt. Nos item in epigrãmate quodam ad hanc parœmiam ſic alluſimus,

Non ſtulti vſque adeò ſumus futuri, vt
Guſtatum toties voremus hamum,
Vnco plus ſemel ære ſauciati.
Vel ſero ſapiemus, & nocentem
Tandem carpere deſinemus eſcam.

Vulcanus tibi vaticinatus eſt. 75

Ἄφθας σοι ἐμαντεύσατο, id eſt, Vulcanus tibi vaticinatus eſt. Refertur à Suida. Suſpicor dictum vbi quis crederet ſe rem habere certam velut ex oraculo auditam. Φθᾶς apud Memphiticos Vulcanus dicitur, vnde literulæ acceſſione ἄφθας, velut στάχυς ἄσταχυς.

Cantilenam eandem canis. 76

Τὸ αὐτὸ ᾄδεις ᾆσμα, id eſt, Cantilenam eandem canis. De eo qui moleſtus eſt ſæpius eadem inculcans. Nihil enim odioſius, quàm quod ſemper idem eſt. Dorio leno in Phormione Terentiana, Cantilenam eandem canis. & Mirabar ſiquid adferres noui. Familiare poetis eſt, nuntium, cantilenam appellare. Euripides in Ione,

Τίς ὅδ' ὕμνος, ἢ τίς φόβος ἀμφὶ τίνων; id eſt,
Quæ cantio hæc, quibúſve de rebus metus?
Idem in Hecuba,
Ἥξει τι μέλος γοερὸν γοεραῖς. id eſt,
Aliqua accedet cantio triſtis triſtibus.

Sumptum eſt à cantoribus, qui ſiquando diutius eandem occinant cantionem, tædium adferunt auribus. Proinde periti ſubinde variant carminis genus, quo ſatietatem deuitent.

Caligare in ſole. 77

Apud Quintilianum legitur, vt eleganter, ita & prouerbialiter dictum, Caligare in ſole, pro eo quod eſt, in re clariſſima cæcutire: idque ſolet accidere vitioſis oculis qui nihil vidẽt in luce quàm maximè perſpicua, videlicet ſenſum debilem obruente vi ſplendoris. Idem euenit noctuis & luſcioſis. Nam iis lumẽ pro tenebris eſt. Non inuenuſtè torquebitur in iſtos qui velut obſcurum cauſantur quicquid eruditũ fuerit, quibus tenebricoſa eſt vel Ciceronis oratio. noctem enim in oculis circunferunt. Quemadmodum apud Senecam Portius dicebat, quendam ſpinas in pedibus habere, quum ſe per ſpinas ingredi quereretur, videlicet ingenij vitium in argumentum conferens. At pedes, inquit, tui ſpinas habent, non locus. Itidem iſti noctem qua ſe prædicant offendi in bonis authoribus, in oculis ſecum adferunt, non in libris reperiunt.

In re clariſſima cæcutire.

Noctem in oculis circumferre.

Bos aduerſus ſeipſum puluerem mouet. 78

Βοῦς ἐφ' ἑαυτῷ κονιᾶται, id eſt, Bos aduerſus ſeipſum puluerẽ mouet ſiue feſtinat. Vbi quis ad ſuum ipſius malum volens lubénſque ducitur. Nam boues vt ſunt manſueti, facilè ſe præbẽt vinciendos, neque grauatim obtemperant iugo. κονιᾶσθαι enim Græcis ſignificat feſtinandi ſtudio ciere puluerem. Quidam accommodant in eos qui prudentes ac ſcientes ſemet in præuiſum periculum iniiciunt, bouis in morem, qui ſibi patitur iniici vincula quibus ad cædem ducatur. Refertur à Zenodoto.

Tragicus rex. 79

Τραγικὸς βασιλεύς, id eſt, Tragicus rex, dici poteſt vel faſtuoſus ac turgidus: vel qui nomine duntaxat rex ſit, cæterum viribus parum polleat: quemadmodũ Gallico prouerbio chartaceum regem appellant τὸν αὐτοκράτορα, ceu titulo regem verius quàm opibus aut ditione. Dionyſius Pheræum, quòd decem menſes potitus imperio mox vita deceſſerit, τραγικὸν βασιλέα dixit. Nã in tragœdiis tantiſper durat imperium dum fabula peragatur. tum depoſita perſona, qui paulò antè fuerat Agamemnon, aut etiam Iupiter, treſſis homuncio diſcedit domum.

In turgidos.

Contra retiarium ferula. 80

Martialis in epiſtolari quadam præfatione, Denique videas an te delectet contra retiarium ferula. id eſt, an id faciendum tibi putes quod nemo non damnet atque exibilet. Domitius Calderinus interpres admonet ſubeſſe prouerbium, dici ſolitum in eos qui infirmo præſidio contra maximè inſtructum pugnarent. Quanquam idem paulo pòſt aliò dilabitur, nempe huc, gladiatores olim ſi minus placuiſſent, ferula cæſos eiici ſolere. Huic finitimum eſt illud Gellianum libro Noctium primo, cap. 2. An non cõtra iſtum baculum moueas? heus homo, quid mecum tibi? Itaque ferulam aut baculum mouere contra quempiam, eſt refragari & inſolentius repellere ſententiam. Eſt autem ferula ligni genus, quo quondam pueri cædebantur, atque item milites, ſiquid contra diſciplinam facere viderentur. Opinor idem factitare ſolere in ludis gladiatoriis huiuſmodi certaminibus præfectos.

Ferula.

Mulier imperator, & mulier miles. 81

Γυνὴ στρατηγεῖ, καὶ γυνὴ στρατεύεται. id eſt,
Et fœmina dux eſt, fœmina æque miles eſt.

Senarius eſt prouerbialis, quoties totum negotiũ ignauis cõmiſſum eſt: quumque & ii qui præſunt, & ii qui parent, pariter ſunt formidoloſi. Apud Athenæũ lib. 5. citatur Alexis in fabula cui titulus Γυναικοκρατία. Natura fœminam in hoc finxit, non vt imperet, ſed vt pareat, vel Græco verſiculo teſte.

Γυναιξὶ δ' ἄρχειν οὐ δίδωσιν ἡ φύσις. id eſt,
Natura non dedit imperare fœminis.

Etenim quod in homine ratio & affectus, id in vita vir & mulier: ac iuxta Moſen, demiurgus ille fœminam viro ſubiecit. Tametſi Plato non omnino arcet mulierum genus ab adminiſtranda Repub. ſiqua modo reperiatur idonea. Tacitè videtur hoc alluſiſſe Aeſchines contra Timarchum, [illegible] id eſt, Quum vidiſſet domum opulentam, maleque gubernatam, cuius dux erat mulier ſuperba & excors. Iucũdior erit ſententia quoties longius deflectetur:

Fœmina, viro inferior.

vt uti ſiquis authorem ac præcipuum peripateticæ philoſophiæ ducem appelet Ariſtotelem. Ita Vergilius,

-Tanti dux fœmina facti.

Et in Actis Apoſtolicis Paulus dux verbi dicitur. Sic Galenus alicubi Ariſtotelē appellat τοῦ λόγου ἡγεμόνα, quòd ab ipſo profecta eſſet ſententia.

Trutina iuſtius. 82

Aequitas incorrupta. Δικαιότερος τᾶς χήλας, id eſt, Iuſtius trutina. Doricum prouerbium de iis qui inſigni incorruptáque ſunt æquitate. Dores enim τὴν ζυγὸν, id eſt trutinam, χάλαν vocant. Eſt autem id libræ genus quo vel minutiſſimum ponderis momentum ſentitur dignoſcitúrque. Latini quoque exactam æqualitatē æquilibrium appellant. Vnde & æqua lance fieri dicitur quod pari iure fit citra perſonarum reſpectum. Ita Modeſtinus Pandect. lib. 42. titulo De re iudicata. Quod & in perſona mulieris æqua lance ſeruari, æquitatis ſuggerit ratio. Item Iuſtinianus Cod. 5. titulo De naturalibus liberis. Quapropter ſancimus in huiuſmodi caſibus omnes liberos ſiue ante dotalia inſtrumenta edita ſunt, ſiue poſtea, vna eadémque lance trutinari. Adſimili figura dixit Nicarchus in Epigrammate,

- γέγονας δ' ὀρθότερος κανόνος. id eſt,

Rectior eſt factus regula quàm vlla ſiet.

Sterilior agrippo. 83

In pauperes, vel ignauos. Ἀκαρπότερος ἀγριππου, id eſt, Sterilior agrippo. Laconicū Adagium eſt, de iis qui extremæ ſunt paupertatis, neque quicquam facultatum poſſident. Quadrat & in ignauos, nulliuſque induſtriæ homines. Lacones oleam ſilueſtrem agrippum vocant. Tantum Zenodotus & Suidas.

Iouis ſuffragium. 84

Διὸς ψῆφος, id eſt, Iouis ſuffragium: dicebatur ſacrum & inuiolatum. Vnde ſententiam eius cuius ſit velut irrefragabilis authoritas, Iouis ſuffragium recte dixeris. Aut per ironiam, vbi quis arrogantius de re quapiam pronuntiat, ſuámque opinionem pro lege atque oraculo poſtulat accipi, ſubiiceretur Διὸς ψῆφος. Aiunt enim locum in quo Neptunus & Minerua iudicium peregerunt, vtrius nomine auſpiciíque ciuitas Athenienſium inſtitueretur, Iouis ſuffragium appellatum fuiſſe. Suidas Cratinum citat ex Archilochis,

Ἔνθα Διὸς μεγάλου ψῆφοι πεσσοί τε καλοῦνται. id eſt,

Magni vbi dicuntur tali, ſedéſque Tonantis.

Nam & talis olim ferebātur ſuffragia, nimirum à ſortientibus.

In neruum ire. 85

Decipere. In neruum ire, Donatus, aut quiſquis is fuit interpres Phormionis Terentianæ, demonſtrat eſſe prouerbium, pro eo quod eſt decipere. Sumptam a ſagittariis metaphoram, quibus illud euenit interdum, vt dum nimium tendūt arcum, rumpant; aut ſibi neruum aliquem fatigent. vt confine ſit illi de quo dictum eſt alias, ἄγαν ἐντείνοντα τὸ καλώδιον, πάντα ἀπολέσειν. Dictū eſt autem, in neruum ibit, pro eo quod eſt, in vincula ibit. Antiquitus enim qui ſoluendo non eſſent, vincti tradebantur creditoribus, donec opera compenſarent creditam ſummam. Veretur enim adoleſcens amans, vbi cum in locū traheretur Phormio, vt aut puellam domum ducere cogeretur ex pacto, aut certè pecuniā acceptā renumerare: ni faciat, vinciendus, & iuxta leges corpore luiturus quod ære non poſſet. ſibi magis conſulturum illū, vt vel prodat omne cōmentū, vel vere mulieré abducat. Porrò Cōncere in neruum, & *Eximere è neruo.* Eximere è neruo pro eo quod eſt ob æs alienum vinctos abducere. Sed verba Terētij ſubſcribam, At enim non ducet, noui. Cæterum quum argentum repetent, noſtra cauſa ſcilicet ſi neruum potius ibit.

Ipſe ſemet canit. 86

Αὐτὸς αὑτὸν αὐλεῖ, id eſt, Ipſe ſuimet tibicen eſt, hoc eſt, ipſe cuiuſmodi ſit, factis ipſis declarat. Tibicines enim olim laudes fortium virorum decantabant. Proinde qui recte geſtis ſibi ſatis magnam gloriam comparat, quorſum huic neceſſum eſt cōducere buccinatorem laudum ſuarum? Adagium in vtramlibet partem poterit applicari, bonam vel malam. Nihil huic opus tibicine qui ſuis egregiè geſtis ſat illuſtris eſt. Aut, nihil opus huius vitam inſectari, ſatis per ſe fœdam atque infamem. Conueniet & in illos qui ſemetipſos laudant. qui mos eſt gallis gallinaceis, etiam quum è pugna ſe proripuerint. Plato in Theæteto, Φαινόμεθά μοι, ἀλεκτρυόνος ἀγεννοῦς δίκην, πρὶν νενικηκέναι, ἀποπηδήσαντες ἀπὸ τοῦ λόγου, ᾄδειν, id eſt, Videmur mihi, ignaui galli in morem, quum ante victoriam à ſermone reſilierimus, canere.

Ipſe dixit. 87

Pythagoræ authoritas. Αὐτὸς ἔφα, id eſt, Ipſe dixit. Quoties tantam eſſe cuiuſpiam authoritatem ſignificamus, vt ea vel citra rationem ad quiduis credendum ſufficiat. Vt in Arcanis literis ſatis eſt, αὐτὸς ἔφα, in reliquis non item. Adagium autem à Pythagora natum, qui quo plus venerationis & authoritatis ſibi ſuiſque conciliaret, in diſſertationibus dicere ſolitus eſt, αὐτὸς ἔφα, id eſt, Ipſe dixit: perinde quaſi non ſua referret, ſed ab oraculo quopiam accepta. Ea vox deinde in vulgarem abiit ſermonem. Huiuſmodi fermè Suidas. Diogenes Laertius indicat hoc dictum à Pythagora Zacynthio manaſſe. Quanquam M. Tullius libro De natura deorum primo ſecus rem narrat. Non enim, inquit, tam authores in diſputando, quàm rationis momenta quærenda ſunt. Quinetiam obeſt plerunque iis qui diſcere volunt, authoritas eorum qui ſe docere profitentur. deſinunt enim ſuum iudicium adhibere: id habent ratum, quod ab eo quem probant, iudicatum vident. Nec verò probare ſoleo id quod de Pythagoreis accepimus, quos ferunt, ſiquid affirmarent in diſputando, quum ex his quæreretur quare ita eſſet, reſpondere ſolitos, Ipſe dixit. Ipſe autem, erat Pythagoras. Tantum opinio præiudicata poterat, vt etiam ſine ratione valeret authoritas. Quintilianus in Inſtitutionibus, Nam & inuiti iudices, inquit, audiunt præſumentem partes ſuas: nec hoc oratori contingere inter aduerſarios, quod Pythagoræ inter diſcipulos contigit, poteſt, Ipſe dixit. Sed iſtud magis minuſve viitoſum eſt pro perſonis dicentium. Alluſit horſum & Ariſtophanes in Nebulis,

Φέρε, τίς γὰρ οὗτος οὑπὶ τῆς κρεμάθρας ἀνήρ,
Αὐτός. τίς αὐτός; Σωκράτης. ὦ Σωκράτης,
Ἴθ' οὗτος ἀναβόησον αὐτόν μοι μέγα.
Αὐτὸς μὲν οὖν σὺ κάλεσον. οὐ γάρ μοι σχολή.

Dic age quis eſt iſte cremathræ inſidens homo?
Ipſe eſt. quis ipſe? Socrates. quis Socrates?
Abi ipſus ipſum voce magna mihi voca.
Quin ipſe magis accerſe, non eſt mi otium.

Quod autem dixit, ὁ ἐπὶ κρεμάθρας (vt hoc obiter indicem) riſus cauſa nouatū eſt quum Socratē intelligi vellet, animo ſuſpenſo nubes ſuſpicientem. Nam κρεμάθρα vaſculum eſt penſile, in quo obſoniorū reliquiæ conſueuerunt reponi. *Κρεμάθρα.* Dicitur autem bifariam, ſimpliciter aliquoties, ſed frequentius per ironiam, veluti ſiquis Ariſtotelem, ceu oraculum, citanti dicat, αὐτὸς ἔφα, rationē cuiuſquam flagitans, neque contentus ſimplici ſcriptoris authoritate. Conueniet etiam quoties ſententiæ vel inuidiam vel defenſionē à nobis ad ipſum authorem reiicimus. Iuuenalis,

Sic volo, ſic iubeo ſit pro ratione voluntas.

Melius Horatius,

Nullius addictus iurare in verba magiſtri.

Illud admonendum videtur, αὐτὸς ἔφα, in hac parœmia perinde valere quaſi dicas, dominus dixit. vt Pythagoras ab Aegyptiorum vatibus videatur didiciſſe figuram hanc prophetis familiarem. Ariſtophanes in Ranis,

Φράσον ταῖς ὀρχηστρίσιν, ὅτι αὐτὸς ἔρχομαι. id eſt,

Dic ſaltatricibus, meipſum aduenire.

Hoc eſt, herum, quòd is quodammodo & famulis miſſis aduenire videatur. Item in prophetis arcanis, Ecce ipſe adſum: id eſt dominus & author. Huc pertinent quæ nobis antea dicta ſunt prouerbio, Infixo aculeo. Sic Auguſtinus alicubi recenſens opinionem Manichæi (ni fallor) Hæc, inquit, Manichæus dixit, atque abiit notans illum, quòd ſat haberet dixiſſe, quum docendum eſſet quod dixerat. Galenus item libro περὶ φυσικῶν δυνάμεων primo, ταῦτα εἰπὼν, τὰ δεῖνα εἰπών, ἐξαίφνης ἀπαλλάττεται τῆς πρὸς ἡμᾶς ὁμιλίας, καταλιπὼν ἡμᾶς, ὡς μηδὲ πιθανὸν τι ἀντιλέγειν ἔχοντας, id eſt, Hęc & his ſimilia loquutus, repente ore nihil cunctāte, quaſi labi non poſſet, verbis apertis abſoluit ſermonem, móxque proripiens ſeſe abiit, nobis ita relictis, quaſi nihil omnino reperire poſſemus quod vel probabiliter contradiceremus.

Teipſum non alens, canes alis. 88

Αὑτὸν οὐ τρέφων, κύνας τρέφεις, id eſt, Quum temetipſum non alas, canes alis. In eum dicebatur qui quum per inopiam ſibi quę ſunt ad vitam neceſſaria ſuppeditare non poſſet, conaretur aut equos, aut famulos habere domi. Apposite dicetur aduerſus iſtos, quibus quum ob rei familiaris anguſtiā vix ſuppetat quo vitam ſuſtineant, tamen per ambitionem conantur faſtu veſtium, reliquóque ſtrepitu, potentes & opulentos imitari. Breuiter conueniet in omnes qui quæ ad voluptatem aut ſplendorem pertinent, curant, neglectis his quæ magis ſunt neceſſaria. Porrò neceſſariis prima debetur cura, dignitati poſterior. *Neceſſariis prima debetur cura, dignitati poſterior.* veluti ſiquis in eruditione comparanda laboret, vitæ ſecurus de qua periclitetur.

Terræ inteſtina. 89

Γῆς ἔντερα, id eſt, Terræ inteſtina. Dicebātur vilia, nulliúſque precii. Saxa verò, terræ viſcera dicuntur. Refertur à Diogeniano. *Lapides.* Terrę enim inteſtina ſunt ſaxa, & lapides appellamus homines inutiles. Simile illi, ἐτώσιον ἄχθος ἀρούρης. id eſt, telluris inutile pondus.

Tenedius tibicen. 90

Τενέδιος αὐλητής, id eſt, Tenedius tibicen, dicebātur teſtis falſus & calumniator. hinc natum, quòd Philonome tibicinem ſuum ſubornaurit, qui teſtaretur apud Cygnum, ipſam a Tenne de ſtupro fuiſſe interpellatam, ac vi etiam tentatam. Hæc ferme Stephanus in catalogo vrbium. De Tenedo ſæpe iam dictum eſt alibi.

Cyrbes malorum. 91

Κύρβεις κακῶν, Cyrbes malorum. De vehementer improbis, & omni facinorum genere contaminatis. Apud Athenienſes tabulæ quædam erant quadræ, in quibus leges deſcriptæ proponebantur, præterea variæ delinquentium pœnæ. Has illi κύρβεις appellant, apud Lucianum ἄξονες dicuntur. Non diſſimile eſt illi quod alibi retulimus Ἰλιὰς κακῶν, id eſt, Ilias malorum. Simili figura apud Athenæum lib. 9. dixit Antiphanes, opinor,

Paropſis malorum.

Καὶ νῦν τὰ μὲν ἄλλ' ἐστὶ τῶν κακῶν παροψίς. id eſt,

Et hic malorum mihi catinus extitit.

Solent enim in eodem diſco varia eduliorum genera apponi, ſed quæ voluptatem adferant. quo gratior eſt tropus, deflectés in contrarium, quaſi dicas, Ilias bonorum.

Aries nutricationis mercedem perſoluit. 92

Κριὸς τροφεῖα ἀπέτισεν, id eſt, Aries alituram rependit. Citatur ex Menandro. Quadrat vbi quis pro benefactis maleficium reponit. Allegoria ſumpta eſt ab eo, quòd aries cornibus impetat, aut vas in quo pabulum apponitur, ipſúmque quorum operæ nutritus eſt, aut etiam nutritur, cornibus inceſſit. Effertur & ad hunc modum prouerbiũ κριοῦ διακονία, i. Arietis miniſteriũ.

Arietis miniſterium.

pro officio collato in ingratum, qui beneficium iniuria penſet. Huic affine quod eſt apud Ariſtophanem in Veſpis, ὁ χάραξ τὴν ἄμπελον, id eſt, Vallus vitem.

A Dorio ad Phrygium. 93

Ἀπὸ Δωρίου ἐπὶ τὸ Φρύγιον, id eſt, à Dorio ad Phrygium venire dicebatur, qui a vita temperatiore ad luxum ſeſe conuertiſſet: aut qui à fortuna mediocri ſe contuliſſet ad maiorem vitæ ſtrepitum. Sumpta metaphora à notiſſimis illis veterum harmoniarum generibus, in quibus Dorium moderatius: quemadmodum indicat Suidas, referens hæc verba ex authore neſcio quo, τὴν δὲ τροφὴν ἐκληρώσατο μετρίαν [illegible] [illegible] [illegible], id eſt, Victum autẽ ſortitus erat moderatũ, deliciarũ expertem, neq; ſordidũ ac moleſtũ ob inopiã, neq; ob diuitias diſſolutum, ſed medium quendam ac modulatum, verè ad Dorium fortunæ modum attemperatũ. Refert & alium locũ, ſuppreſſo authoris nomine, ni fallor, [illegible] [illegible] ἀπὸ Δωρίου, φασίν, ἐπὶ Φρύγιον. Quæ tametſi difficile eſt apte vertere, ſi neſcias quid præcedat aut ſequatur, tamen apponam diuinationem meam, donec locus occurrerit. Non videbor hominum rotunde loquẽtium verbula, ſed ipſos ſenſus in medium adferens, tantum non ipſius linguæ tonum à diſputatione ad attentionem adaptauero. Quanquam apud Suidam legitur μόνον ἐν. Ex his verbis apparet Doriũ modum fuiſſe delicatiorem, Phrygium ſeueriorem. Apuleius Floridorum lib. 1 palàm indicat, Doricam muſicam à Phrygia longe diuerſiſſimam fuiſſe: quandoquidem hæc ad religionem inflammabat animos, illa ad bellum inflammabat. Apuleii verba habent. Tibicen quidam fuit Antigenidas, omnis voculæ melleus modulator, & idẽ omnimodis peritus modificator, ſeu tu velles Æolion ſimplex, ſeu Aſium varium, ſeu Lydium querulum, ſeu Phrygiũ religioſum, ſeu Dorium bellicoſum. Hactenus Apuleius: cui ſi credimus, non poteſt eſſe temperatus modus Dorius, qui ad bellum accendit: niſi forte iratis in prælium moderatius canebant tibiæ: quòd illic plus valeat ſibi præſens animus, quàm furore percitus. Verum an in Apuleij verbis, pro Æolion legendum ſit Ætolicum, ſiue Ætolium, & pro Aſium, Iaſiũ ſiue Iaſtium ab Iade, ſiue Ἰασὶ (vt Ionicum intelligas modum) doctis expendendum relinquo. Quanquam his non ſatis congruunt quæ refert Lucianus in Harmonide, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] i. Vniuſcuiuſque harmoniæ ſeruare proprietatem, Phrygiæ diuinum impetum (quod Apuleius vertit religioſum) Lydię bacchanalem furoré, ſiue licentiã, Doricæ ſeueritatem, Ionicæ iucunditatem. Quod Apuleius videtur tranſtuliſſe varium. Contrà Dion in commẽtariis de regno refert, Alexandrum magnum ad bellum accendi ſolere Timotheo muſico Dorium incinente. Athenæus lib. 14 Doricæ harmoniæ tribuit τὸ ἀνδρῶδες, καὶ τὸ μεγαλοπρεπές, καὶ τὸ σφοδρὸν, id eſt ſeueritatem, maieſtatem, ac vehementiam: vt quę neque diſſoluta ſit neq̀ hilaris, ſed triſtis, minimẽque varia. Iam his recentior Boethius in præfatione libri De muſica, oſtẽdit hanc artem ad mouendos affectus præcipuam habere vim: proq; ratione modorum, alios atq; alios animi motus vel excitare vel ſedare. Addit, Pythagoram incentione modi Phrygii incitatum, adoleſcentem patria barbarum, quippe Tauromitanum, vino temulentum, ira furentem, quum iam ædibus amicæ, quæ riualem admiſerat, ignem admouere tentaret, tibicina iuſſa ſpondeos ſuccinere, ad ſobriam mentem reuocaſſe. Boethius refert iuuenem Phrygio modo fuiſſe incitatum, ac mutato modo ad ſe rediſſe, nec exprimit in quem modum ſit mutatus Phrygius. M. Tullius quem illic citat Boethius, neutrius meminit modi, tantum ait ſpondeorũ ſuccĩtione fuiſſe ſedatum adoleſcentem. Si Timotheus Dorio modo concitabat Alexandrum ad bellum, & hic adoleſcens ad expugnãdam domum Phrygio fuit accenſus, apparet modos hos non multum inter ſe diſcrepare. Lucianus Phrygio tribuit [illegible], id eſt, furorem, ſed ſacrum duntaxat. Huius autem furoris Plato tria facit genera, vnum quod poetis immittant Muſæ, alterum quod vatibus immittit Apollo, tertium quod amantibus Cupido. Habet autem & Bacchus & Mars furorem ſuum. Itaque adoleſcens ille triplici furore correptus inſaniebat, Bacchi, Cupidinis & Martis. Pyrrhichios autem ad prælia acuere aliàs docuimus, vnde illud πυρρίχην ἐλαύνειν, de trucibus & commotis pyrrhichio autem contrarius eſt ſpondeus. Quòd ni Boethius dixiſſet mutatum modũ, probabile eſſe poterat eundem modũ Phrygium, & incitare pyrrhichiis & ſedare ſpondeis. Et haud ſcio an Boethius quum ait immutatum modum, ſentiat non mutatas harmonias, ſed vocum celeritatem. Videtur locus prouerbio, quũ ad diuerſa tranſitur: veluti ſiquis de rhetorum præceptis ſermonem exorſus, ad Theologicam materiam digrediatur. Equidẽ arbitror veteres de generibus harmoniarum diuerſa tradidiſſe, quòd ipſa mutatis gentium moribus pariter ſint immutata.

Triplex furor.

Mutata harmonia quomodo.

priſcorum enim Aſianorum laudata eſt ſeueritas, priuſquam luxu effœminarentur. Idem vſu venit Laconibus, in quibus ſunt Dores. Hinc illa mixturarũ nomina ὑποδώριον, μιξολύδιον, ὑπερμιξολύδιον. Athenæus hypodorium modum putat eundem eſſe cum Æolio, cui tribuit tumorem ac faſtum & ſubmolle quiddam. Quidam muſices ſtudioſi affirmant difficillimum eſſe trãſitum à Dorio ad Phrygium. Oſtẽdimus & aliàs, Phrygium melos, ὀργιαστὴν appellatum, & in funebribus næniis adhiberi ſolitum. Quòd ſi Dorius cantus Phrygio diuerſus eſt, vtpote qui ad belli cupiditatem inflammet, conſentaneum eſt illum pyrrhichius conſtitiſſe, quandoquidem ſpondeo contrarius eſt pyrrhichius. Verum de his harmoniarum generibus permulta Plato in libris de rep. Rurſus in Lachete docet hanc eſſe verè Doricam cantionem, & Græcam harmoniam non Phrygiam, neque Ionicam, neque Lydiam, ſi vita concordet cum oratione bona. Nonnulla Plutarchus in libro de muſica. Nos quantum ad percipiendum adagij ſenſum ſat eſt, attigimus.

A carcere. 94

Ἀπὸ βαλβίδος, id eſt, A carcere, ſiuè repagulo, id eſt ab ipſo rei principio. Sumptum à certaminibus equeſtribus, vbi curſus initium eſt à carceribus, id eſt repagulis, finis meta. Itaque quum exorſum negotij ſignificamus, Ab ipſis carceribus, dicimus: quum finem, ad metam vſque. Veluti ſiquis dicat fœdum eſſe ſiquis artifex ab ipſo ſtatim carcere peccet: aut neminem tam ignauum qui non ἀπὸ βαλβίδος ſtrenuus eſſe videatur. Extat apud Ariſtophanem. Confine quod alibi poſitum eſt, ἀπὸ γραμμῆς, id eſt, A linea.

Negocij exorſus.

A linea.

A cælo ad terram. 95

Ἀπ' οὐρανοῦ μέχρι γῆς, id eſt, A cælo ad terram. Prouerbialis figura, perinde valens quaſi dicas, quacunque de re, ab extremo initio vſque ad ſupremum finem. Sic apud Plautum in Perſa licitatori roganti, num ex puella quædam ſciſcitari liceret: venditor quantum vellet percontari permittens, A cælo, inquit, ad terram, quod lubet.

Ab initio ad finem.

Mores amici noueris, non oderis. 96

Porphyrion in Horatium, hunc verſum prouerbialem admonet fuiſſe, Mores amici noueris, non oderis.

Eum nos inter Græcas ſententias repertum reſtituimus: eſt enim huiuſmodi,

Φίλου τρόπους γίνωσκε, μισήσῃς δὲ μή.

Admonet in amicorum moribus quædam vitia diſſimulanda, ſic vt intelligantur quidem, ſed tamen tolerentur: ne ſeuerior & oculatior in obſeruandis amici malis ſubuertas amicitiam. Atque id præcepti locum habebit in leuioribus morbis, non in his quæ ad famam aut ingens periculum pertinent amicorum. Non noſſe amici vitia, eſt hominis parum diligentis quos diligat: odiſſe, parũ ciuilis. Noſcenda ſunt vt aut corrigas, aut certè minuas: at non ſic vt ob ea videaris amicũ odiſſe. Siquidẽ nulli futurus eſt amicus, qui nihil vitiorum in amico ferre poſſit.

Bithus contra Bacchium. 97

Bithus & Bacchius nobile par gladiatorum fuit, quorum mentioné Suetonius quoque fecit, pares arte, pares audacia. Proinde quoties duo æqualiter improbi contendunt inter ſeſe, ita vt neuter alteri velit concedere, non inteẽpeſtiuiter dicemus, Bacchium cum Bitho commiſſum. Horatius, in Sermonibus,

Duo æqualiter improbi.

-vti non

Compoſitus melius cum Bitho Bacchius.

Rupili Perſiique parem inter ipſos improbitatem & maledicẽtiam ſignificans. Quicquid inſigniter improbum eſt, & ad omnem contentionem paratum, gladiatorium appellamus. Gladiatoria corporis firmitas, gladiatoria audacia, gladiatoriis animis adire affectant viam. Marcus Tullius in Philippicis, Antonij fratrem aliquoties Mirmillonem appellat, vt in Philippica ſexta, Etiámne ab hoc Mirmillone Aſiatico ſenatus mãdata, legatorum verba audientur?

Gladiatorium.

Eſernius

Eſernius cum Pacidiano. 98

Simile fuerit illud ex Lucilio, Eſernius cum Pacidiano cõpoſitus. Erant & hi gladiatores per omnia pares, longéque omnium nobiliſſimi. M. Tullius in libro De optimo oratorum genere, A me autem quo maximis minima gonſetam gladiatorum par nobiliſſimum inducitur, Aeſchines tanquam Eſernius, vt ait Lucilius, non ſpurcus homo, ſed doctus & acer, cum Pacidiano hoc cõponitur, optimus longe poſt homines natos.

Bis ſeptem plagis polypus contuſus. 99

Δὶς ἑπτὰ πληγαῖς πουλύπους πιλούμενος. id eſt,
Plagis adactus polypus quatuordecim.

Qui multo malo emendatiores fiunt. Dici ſolitum vbi quis multo tandem malo fit emendatior. Quemadmodum accidit indomitis adoleſcentibus, qui plurimorum experientia malorum tandem cicurantur. Conueniet & in eos qui duriore ingenio præditi, non niſi grauibus ſuppliciis corriguntur. Aiũt polypum piſcem captum diu multũmq; tundi cædique ſolere, quo mitior fiat, & ad cibum accommodatior. Autho: Zenodotus.

Mopſo Niſa datur. 100

Schema prouerbiale videtur & illud apud Vergilium in Pharmaceutria, Mopſo Niſa datur: quum præter omnium ſpem res præclara contingit cuipiam prorſus indigno, vt nihil iam non poſſe ſperari vel a quouis appareat: *Res præclara, quæ obtigerit indigno.*

Mopſo Niſa datur quid non ſperemus amantes?

Eſt autem emphaſis in nominibus. Nam Mopſum dicens, intelligit infimum, abiectiſſimúmque paſtorem: Niſam puellam inſigni forma. Non abludit hinc illud Sophoclis in Aiace flagellifero,

Οὐκ ἔστ᾽ ἄελπτον οὐδέν. id eſt,
Nihil eſt quod haud ſperare liceat.

In eandem ſententiam Linus apud Stobæum,

Ἔλπεσθαι χρὴ πάντ᾽, ἐπεὶ οὐκ ἔστ᾽ οὐδὲν ἄελπτον.
Ῥᾴδια πάντα θεῷ τελέσαι, καὶ ἀνήνυτον οὐδέν. id eſt
Speres cuncta, nihil quod non contingere poſſit.
Omnia ſunt magnis factu procliuia diuis.

CHILIADIS SECVNDÆ CENTVRIA SEXTA.

Quid niſi victis dolor? 1

Τί ἄλλο ἢ τοῖς νενικημένοις ὀδύνη. Quid aliud quàm victis dolor? Vſurpandum vbi palam fit in contumeliam quippiam. Sumptum à dicto Brenni palàm illudentis Romanos, in appẽdendo auro quod ſtipulatus fuerat ab illis deſperantibus auxilium, vt è Romanis finibus abduceret Gallorum exercitum. *Brennus Romanos illuſit.* Sed ipſius Plutarchi verba libitum eſt ſubſcribere, Ἐπεὶ δὲ ἔδοξε τοῖς χιλιάρχοις συνελθεῖν εἰς λόγους Βρέννῳ, καὶ Σουλπικίου τοῦ χιλιάρχου Ῥωμαίων, ὁμολογηθέντων, τὰς μὲν χιλίας λίτρας χρυσίου καταβαλεῖν, τοὺς δὲ ἀπιέναι ἐκ τῆς πόλεως καὶ τῆς χώρας αὐτίκα ἀπαλλαγέντας. ἐπὶ τούτοις γενομένων ὅρκων, καὶ τοῦ χρυσίου κομισθέντος, τῶν δὲ Κελτῶν περὶ τὸν σταθμὸν ἀγνωμονούντων κρύφα τὸ πρῶτον, εἶτα φανερῶς ἀφελκόντων καὶ διαστρεφόντων τὴν ῥοπήν, ἠγανάκτουν οἱ Ῥωμαῖοι πρὸς αὐτούς. ὁ δὲ Βρέννος οἷον ἐφυβρίζων καὶ καταγελῶν, ἀπολυσάμενος τὴν μάχαιραν ἅμα καὶ τὸν ζωστῆρα, προσέθηκε τοῖς σταθμοῖς. τοῦ δὲ Σουλπικίου πυνθανομένου, τί τοῦτο; τί γὰρ ἄλλο, εἶπεν, ἢ τοῖς νενικημένοις ὀδύνη; τοῦτο μὲν ἤδη παροιμιώδης λόγος γέγονεν. id eſt, Itaque quum placuiſſet vti principes in colloquium venirent Brennus & Sulpitius Romanorum ductor, conuenit vt Romani mille libras auri dependerent: hi ſimul atque accepiſſent aurum, ex vrbe atque ex agris diſcederent. Super his quum iuſiurandum interceſſiſſet, iámque aurum eſſet adductũ, Gallique pactæ fidei immemores initio furtim, mox palam deprimerent detorquerẽtque lancem, Romanorum aduerſus illos coorta eſt indignatio. At verò Brennus tanquam per ludibrium & irridendi cauſa enſem vnà cum balteo exutum lancibus appoſuit. Porro Sulpitio roganti quid hoc eſſet rei, Quid enim aliud, inquit, niſi victis dolor? Atque id dictum iam in prouerbium abiit. Cuius meminit Feſtus Pompeius, illud addens, Quum Camillus Brennum inſidiis circumuentum concideret, & ille quereretur contra fœdus fieri, retorſiſſe in eum ſuam vocem, Væ victis. Sic etenim Feſtus effert prouerbiũ. Vnde palam eſt, dolorem, non opprobriũ in Plutarcho vertendũ fuiſſe. Lapſus interpres aut lapſus eſt, aut vſus eſt exẽplari in quo ſcriptum erat pro ὀδύνη ὄνειδος. Huc alluſiſſe videtur Plautinus Ballio, Væ victis: quum victus vel iniquis conditionibus parẽre cogitur. Et, ni fallor, Vergilius in Mœride,

Nunc victi triſtes, quoniam ſors omnia verſat,
Hos illi (quod nec bene vertat) mittimus hœdos.

Nonius Marcellus in dictione Ceſtus, citat titulũ Satyræ Varronianæ, Væ victis.

Aquam bibens nihil boni parias. 2

Ὕδωρ δὲ πίνων χρηστὸν οὐδὲν ἂν τέκοις. id eſt,
Aquam bibens probum & vtile paries nihil.

Pauperes, nihil præclarum faciunt. Huius authorem ferunt Demetrium Halicarnaſſeum: cuius ſenſus eſt, à poetis nihil præclarum, aut poſteritate dignũ, aut venuſtum proficiſci, ſi biberint aquam, hoc eſt, ſi pauperes fuerint, & tenui victu. Horatius,

Nulla placere diu, neque viuere carmina poſſunt:
Quæ ſcribuntur aquæ potoribus. Item Iuuenalis,
Quòd ſi Vergilio puer, & tolerabile deſit
Hoſpitium, caderent omnes à crinibus hydri,
Surda nihil gemeret graue buccina. Idem,
-ſatur eſt quum dicit Horatius, Ohe.

Demetrii Halicarnaſſei diſtichon huiuſmodi citatur à Zenodoto, etiam ſi in epigrammatis refertur Nicætati titulo,

Οἶνός τοι χαρίεντι πέλει ταχὺς ἵππος ἀοιδῷ.
Ὕδωρ δὲ πίνων χρηστὸν οὐδὲν ἂν τέκοις.

Quanquam apud Athenæum ſecus refertur verſus prior,

Οἶνός τοι χαρίεντι πέλει μέγας ἵππος ἀοιδῷ. id eſt,
Sane magnus equus lepido ſunt vina poetæ.

Iidem verſus referuntur ab Athenæo ſecundo Dipnoſophiſtarum libro, ex epigrammate quodam, quod quidam ſcripſerat in Cratinum, qui frequẽter in comœdiis taxatur vt vinoſus. Quin & Horatius eloquentiam vino tribuit,

Fœcundi calices quem non fecere diſertum? Martialis,
Poſſum nil ego ſobrius, bibenti
Succurrunt mihi quindecim poetæ.

Ariſtoteles libro De naturis animantium octauo, pſittacum loquaciorem fieri putat, ſi vinum biberit.

Digna canis pabulo. 3

Ἀξία ἡ κύων τοῦ βρώματος, id eſt, Digna canis pabulo. Ferme perinde valet ac ſi dicas, Dignus operarius mercede ſua. Et, Vix quiſquam eſt tam inutilis miniſter, quin ſi non amplo ſalario, certe victu dignus eſſe videatur. Refertur à Suida. Quadrabit in hominem non vſquequaque reiiciendum, atque inutilem: aut in hominem aſſentatorem, & ob id idoneum qui verſetur in principum aulis, vbi nullo in pretio ſunt qui neſciant adulari.

Canis digna ſede. 4

Nouus honos, immerenti. Ἀξία ἡ κύων θρόνου, Canis digna ſede, Quum nouus honos obtigit cuipiam immerẽti. Sumptum videtur à Melitæis canibus, quibus nonnullæ mulierculæ maiorẽ habent honorem quàm ipſis maritis. Niſi malis referre ad Anubim Aegyptiorũ deum. Porro conſtat, canibus à dominis tantum honoris habitum, vt defunctis etiã monumenta ſtatuerint. Refertur à Diogeniano.

Si vinum poſtulet, pugnos illi dato. 5

Αἰτοῦντι οἶνον, κονδύλους αὐτῷ δίδου. id eſt,
Si vina poſcat ille, pugnos porrige.

Vbi pro bonis rebus expectatis diuerſa accipiuntur. Sumptus eſt hic ſenarius è tragœdia quapiam, de Cyclope & Vlyſſe. Eſt autem notiſſima fabula, quemadmodum apud Homerum Vlyſſes Polyphemo Cyclopi vinũ petenti ſubinde porrigit, quo ſimulatque iam temulentus ſopituſque iaceret, palo præuſto oculum illi perterebrauit. Putant metaphoram à pueris ductã, qui petentes non petẽnda, nonnunquam colaphos recipiunt. Terentius in Phormione, Pugnos in ventrem ingere. Pugnos plagas ipſas vocat, itidem vt Græci κονδύλους. Adagium refertur à Suida.

Pro perca ſcorpium. 6

Optima captãs, peſſima capit. Ἀντὶ πέρκης σκορπίον. i. Pro perca ſcorpium. Vbi quis optima captans, peſſima capit. nam perca piſcis eſt vel maximè laudatus, cuius identidem meminit Athenæus, gulonum delicias recenſens. Scorpius lethalis eſt, quanquam eſt & piſcis huius nominis, contempti ſaporis, de quo magis ſentire videtur adagium. Simili figura dixit Lycophron,

Ὁ δ᾽ ἀντὶ πίπω σκορπίον λαιμῷ σπάσας. id eſt,
At ſcorpium ille glutiens pipũs vice.

Eſt enim pipo auis genus.

Pro beneficentia Agamemnonem vlti ſunt Achiui. 7

Ἀντ᾽ εὐεργεσίας Ἀγαμέμνονα ἔτισαν Ἀχαιοί. id eſt,
Pro meritis malè tractarunt Agamemnona Graii.

Quidam ad hunc efferunt modum,

Ἀντ᾽ εὐεργεσίας Ἀγαμέμνονα ἔδησαν Ἀχαιοί. id eſt,
Pro benefactis vinxerunt Agamemnona Graii.

Pro beneficio, maleficium. Dicebatur in ingratos, qui pro ſummo beneficio ſummum remetiuntur maleficium. Agamemnon enim tot exhauſtis la-

bonibus in expugnanda Troia, pro dignitate Græciæ domum reuerſus, veſte inexplicabili inuolutus, interfectus eſt à Clytemneſtra, auxiliante Ægiſtho adultero. Annotatum eſt, hoc ferè accidere viris de Repub. bene meritis, vt pro beneficiis peſſimam gratiam tulerint à populo. Pindarus in Pythiis, hymno quarto, [Greek illegible] id eſt, Aiunt autem hoc eſſe moleſtiſſimũ, qui norit honeſta neceſſitate foris habere pedem. Hoc eſt, non frui bonis, quum ipſe benemeritus ſit de aliis, ſed pro benefactis male audire.

Foris habere pedem.

Cane Tellênis cantilenas. 8

[Greek illegible], id eſt, Cane cantiones Tellenis. Quidam dici putant de dicacibus, mordacibuſque; quidam de inepte loquaculis. Nam Tellenem hunc, tibicinem quendam fuiſſe, poetam item carminum ineptiſſimorum. Alii tradunt, hunc iocos quoſdam verſibus lepidiſſimis deſcripſiſſe, non ſine multo ſale ſcommatum. Meminit huius Tellenis Diarchus Meſſenius apud Zenodotum: item Plutarchus in Apophthegmatis.

In dicaces, & loquaces.

Azanæa mala. 9

[Greek illegible], id eſt, Azanæa mala. Dici ſolitum vbi quis in re perdifficili & infrugifera plurimum ſumeret laboris aut vbi res eſſet cuipiam cum homine difficili, moroſo, intractabili, tenaci. Tradunt Azanæam, regionem quampiam eſſe Arcadiæ, ſterilem & culturæ inhabilem: in qua coloni multo ſudore parum fructus referent. Hæc fermè traduntur à Græcarum parœmiarum collectoribus. Cæterum Stephanus de nominibus vrbium, veluti fontem aperit nobis huius adagii. Siquidem is complures refert Azanias: Vnam quæ ſit Arcadiæ pars: in hac fontem quempiam eſſe, cuius aquam qui guſtarit, hunc vſque adeò à vino abhorrere, vt nec odorem ferat. alteram Maſſiliæ: tertiam Phrygiæ, cuius mentionem fecerit etiam Strabo libro Geographiç 12. De hac Hermogenes, citante Stephano, huiuſmodi quandam narrat fabulam. Quum illic frequentes eſſent villæ ruſticorum, orta ob ſterilitatem agrorum fame, collecti paſtores rem diuinam fecerunt, fertilitatem à diis petentes. Cęterùm quum dii non audirent illorum vota, perduraretque agrorum ſterilitas, Euphorbus è paſtoribus quidam nouũ ſacrificii genus excogitauit. Immolauit enim [Greek illegible], quod Phrygum lingua ſonat vulpem & echinum. Hac hoſtia placatis diis, agros feraces eſſe cœpiſſe. Quod vbi finitimis paſtoribus eſſet cognitum, Euphorbo ſacerdotium & imperium detulerunt: poſt loci nomen commutatum eſt, proque Azania [Greek illegible] vocatum, quod perinde ſonat Phrygio ſermone, quaſi græce dicas [Greek illegible], Latinè, Echinoulpem. Huiuſmodi ferme Stephanus, ex quibus côiectari licet, ex ea fabula natam parœmiam.

Azanæa, quæ regio.

Capra nondum peperit, hœdus autem ludit in tectis. 10

[Greek illegible]. id eſt,

Nondum enixa capra, at iam ludit in ædibus hœdus.

Qui poſtrema perfectaque iam aggrediũtur, præteritis iis quæ præceſſiſſe oportuit. Aut qui gloriantur iam aſſequutos ſeſe, cuius ne fundamenta quidem ſunt iacta. Aut qui rem agunt præpoſtere. Prius eſt enim peperiſſe, quàm vt hœdus ludat in tectis. Refertur à Zenodoto.

Reperit Deus nocentem. 11

[Greek illegible], id eſt, Reperit Deus nocentem. Quum tandē vltio cõtingit improbis, quaſi diuinitus immiſſa. Theocritus in Idyllio decimo,

De vltione diuina.

[Greek illegible], id eſt,

Inuenit Deus impium, habes quæ olim cupiebas.

Theocriti Scholiaſtes indicat, prouerbium & alia forma ſolitũ efferri. [Greek illegible]. Simile eſt Homericum illud Iliad. δ.

[Greek illegible],

[Greek illegible]. id eſt,

Quanquam etenim non punit Iuppiter illico ſontem

At faciet tandem, & luerint ſua crimina magno.

Huc pertinet illud Sophocleum,

[Greek illegible]

[Greek illegible]. id eſt,

vbi quis deorum læſerit,

Nemo queat ſuffugere quamlibet potens.

Aſtipulatur autem ſenarius ille prouerbialis,

[Greek illegible]. id eſt,

Plagam deorum nullus hominum ſuffugit.

Pindarus item in Pythiis,

[Greek illegible]

[Greek illegible]. id eſt,

Deus & alatam aquilam aſſequitur, & marinum præuertitur delphinum & elatorum quempiam depreſſit mortalium.

Aſtipulatur huic ſententię & in Olympiis,

[Greek illegible]. id eſt,

Quod ſi Deum homo quiſpiam ſperat falſurum ſe, quum agit aliquid, errat.

Ignauis ſemper feriæ ſunt. 12

Qui vacant otio, feriari dicuntur: & otioſi, feriati: & otium feriæ: quæ metaphoræ tanquam in prouerbium receptæ ſunt. Theocritus in Bucolicis,

[Greek illegible]. id eſt,

Semper feriæ inertibus.

Nam feriis etiam ethnici à prophanis negotiis abſtinebant. Qui fugitãt laborem, optant dies feſtos, quo liceat otiari, ventrique & voluptatibus indulgere. Siquidem antiquitus in hoc dabantur agricolis feriati dies aliquot, vt luſu reficerent laſſitudinem. Admiſcuerunt autem religionem, quo moderatiores eſſent luſus. At hodie Chriſtianorum vulgus feriis olim ad pietatis vſum inſtitutis, in compotationes, in ſcorta, in aleas, in rixas, in pugnas abutitur: nec vllo tempore plus committitur flagitiorum, quàm quo maximè conueniebat à flagitiis abeſſe. Nec vnquam magis imitamur Ethnicos, quàm quum præcipuè Chriſtianos oportebat agere. Sed vt ad prouerbium reuertamur, aptè accommodabitur in eos qui nunquam non cauſantur aliquid quo ſint in otio, veluti quibus inſuaues ſunt literæ, nunc excuſant valetudinem, nunc occupationes rei domeſticæ: nonnunquam obſtat rigor hyemis, aliâs æſtatis feruor, interdum autumni periculoſum cœlum. Demum auocat à libris, veris amœnitas, mox fugitura. Pranſi negant eſſe rem habendam cum libris antequam concoxerit ſtomachus. Impranſis obſtrepit fames, quo minus libeat. Luci dicunt ignauum eſſe domi deſidere: cæterum ad lucernam vigilare, oculis inimicũ. Si ſuppetit res domeſtica, quorſum opus inquiunt, literis? Si deeſt, negant pauperem poſſe philoſophari. Iuuentus negat ævi florem curis ſenilibus abſumendũ. Prouectior ait, valetudini parcendum.

Feſtorum dierum abuſus.

In quos tertiũ prouerbium.

Catulæ dominas imitantes. 13

[Greek illegible], id eſt, Dominas imitantes catellæ. Vbi ſerui dominorum ferociam repræſentant, aut diſcipuli præceptoris reſipiunt arrogantiam, aut miniſtri principum faſtum. Breuiter quoties ii qui ſubſunt, eorum exprimunt mores ſub quorum imperio degunt. Vnde & illud Iuuenalis.

In imitatores vitiorum.

Maxima quæque domus ſeruis eſt plena ſuperbis.

Videas autem & Melitæas, opulentarum mulierum delicias, faſtum, laſciuiam, totamque fermè morum imaginem reddere. Vſurpatur hoc adagium à Platone, lib. de Rep. octauo, [Greek illegible]. id eſt, Palàm enim tum catellæ, iuxta prouerbium, tales quales ſunt dominæ. Tum & equi & aſini tales redduntur, qui aſſuefacti fuerint admodum liberè faſtuoſéque per vias ingredi: ſemper incurſantes in obuium, ni cedat.

Tantali pœnæ. 14

[Greek illegible], id eſt, Tantali ſupplicia. De iis dicendũ, quibus adſunt quidem bona, verum his frui negatum eſt. A fabula Tantali ſumptum, quem poetæ fingunt apud inferos aſſiſtere flumini ſitientem: quòd ſiquando admouerit ſe potaturus, repente aquam labris contactam refugere. Tum capiti imminere arborem pomis onuſtam, ſed eam ſubito porrigēti manũ aliò ſubducere ſeſe: atque ita miſerum præſente copia inopia diſcruciari. Id olim in diuites parcos & ſordidos dici vulgò ſolere, teſtis eſt Horatius in ſermonibus,

Cum adeſt bonorum copia, fructus abeſt.

Tantalus à labris ſitiens fugientia captat

Pocula. quid rides? mutato nomine de te

Fabula narratur: congeſtis vndique ſaccis

Indormis inhians, & tanquam parcere ſacris

Cogeris, aut pictis tanquam gaudere tabellis.

Idem in odis.

Magnas inter opes inops.

Gregorius Nazianzenus in epiſtola ad Baſilium elegãter deplorat ad huius mũdi delicias, quæ nunquàm explent animum, [Greek illegible], inquit, [Greek illegible]. id eſt, Tantali & execrabiles ſitientes in aquis, miſerandam illam & nihil alimoniæ conferentem pandæſiam. [Greek illegible] autem græci vocant conuiuium ex omni genere deliciarum apparatum.

Viro ſeni maxillæ baculus. 15

[Greek illegible]. id eſt,

Maxilla ſenibus ſcipionis eſt vice.

Dici ſolitum de iis qui ob defectas ætate vires, lautiore pariter & copioſiore victu coguntur vti, quo quod ſenecta deterit, vtcunque ſarciant cibo. Manet & in hodiernum ſenile verbum, Ego me dentibus meis ſuſtento. Eſt autem velut ænigmaticum, reliquos ingredi pedibus, ſenes dentibus. Etenim quod deceſſit natiuo corporis ſucco, id cibi ac potus adminiculo ſarciendum. Videmus illud euenire vulgò, poſteaquam deſtituit ſenes edacitas illa, vitæ finem imminere.

Ne verba

Ne verba pro farina. 16

Μὴ ῥήματ᾽ ἀντ᾽ ἀλφίτων. id eſt,
ne verba pro farina.

Beneficium verbis non re. Aduerſus eos iaciebatur qui beneficium verbis, non re dabant. Quiferè magnatum mos eſt, vti ſuos ſplendidis promiſſis alát. Hinc autem admonet in Pandectis Pomponius iuriſconſultus, peculium re, non verbis augendum eſſe. Quadrabit item in eos qui beneficium pollicitis rependunt. Aut qui conſolantur oratione, quum auxilio ſit opus. Veteres quicquid ad victum pertineret, ἄλφιτα vocabát. Apparet è comœdia quapiam ſumptū, eſt enim hemiſtichiū carminis iambici trimetri. De prouerbio Ariſtophanico, εἶναι περὶ τὰ ἄλφιτα, dictum eſt alias.

Ancoras tollere. 17

Nonnullam prouerbii faciem habet quod eſt apud M. Varronem in opere De re ruſtica, capite extremo, Ancoras tollere, pro eo quod eſt, moliri diſceſſum: quod genus & illud, Talaria nectere. Hæc ſunt huius verba: Interea redit ad nos Pauo. Et ſi vultis, inquit, ancoras tollere, latis tabulis ſortitio fit tribuum. Hoc eſt, ſi vultis omiſſa diſputatione hinc abire. Quanquam hic alluditur ad ambiguam tabularum ſignificationem, quæ tum nauticæ ſunt, tum forenſes, quibus ſuffragia ferebantur. Huic ſimile Quintilianicum illud, Oram ſoluere. Nam ita plerique legunt.

Ἄμουσοι. 18

Nihil eruditum olim ſine muſica. Ineleganteſ & indoctos Græci vocant ἀμούσους, hoc eſt à muſis alienos. Antiquitus enim nihil eruditum habebatur ſine muſica. Vnde apud comicos, qui literas ſe didiciſſe negant, aiunt ſe non didiciſſe muſicam. Quintilianus libro primo, capite de muſicæ laudibus, Denique, inquit, in prouerbium vſque Græcorum celebratum eſt, indoctos à Muſis atque à Gratiis abeſſe. Plato libro De republica octauo, ἀμουσότερον dixit improbiorem & ruſticius inuerecundum. Et Ariſtoteles libro Rhetoricorum 2, ὥσπερ οἱ ποιηταὶ φασὶ τοὺς ἀπαιδεύτους παρ᾽ ὄχλῳ μουσικωτέρους λέγειν. id eſt, Quemadmodū aiunt poetæ indoctos apud multitudinem elegantius dicere. Hominem inſigniter elegantem μουσικώτατον dicimus, denique quicquid eſt moderatum cōpoſitúmque, ἔμμουσον dicunt Græci. Et Athenæus ἀμουσότερα appellat ineruditas parumque tempeſtiuas fabulas. Aeſchines aduerſus Timarchum, Καὶ γὰρ πρὸς τοῖς ἄλλοις κακοῖς ἄμουσός τις ἐστι καὶ ἀπαίδευτος ἄνθρωπος. id eſt, Nam & præter alia mala, alienus à muſis & ineruditus eſt homo. Ariſtophanes in Equitibus,

Ἀλλ᾽ ὦ γαθ᾽ οὐδὲ μουσικὴν ἐπίσταμαι. id eſt,
Imò nec ipſam muſicam noui, ô bone.

Gratiis & muſis litare. Homines ab humanitate politioribúſque literis alienos, iubebant Gratiis & Muſis ſacrificare, quemadmodum Plato Xenocratē ſubinde monere ſolitus eſt vt Gratiis litaret. Apud Athenæum lib. 4. quidam Cynico inhumanitatem exprobrans, ait, Οὐχ ὥσπερ ὁ Κυνικὸς ... Χάρισιν, ἀλλ᾽ ... Μούσαις ... id eſt, Non quemadmodum hic Cynicus, qui nunquam Gratiis ac ne Muſis quidem ſacrificauit. Apud eundem libro decimotertio, citatur ex parodo Eutopiam.

Οὐ ... μουσικὰ ... id eſt,
Litterulas Muſæ quos edocuere ſiniſtras.

Literæ ſiniſtræ. Videtur in peruerſe doctum aut maleficum congruere, ſiquidem ibidem Ephippus in quendam dixit, ... γλῶτταν φορεῖ. id eſt, Siniſter linguam in ore geſtas. Nisi forte legendum cenſet ἐπ᾽ ἀριστερά, id eſt, læuā in partem. Qui cuncta interpretatur in læuam partem, omiſſis bonis, in læua parte geſtat linguam. Vnde & ſiniſtras ſuſpiciones, & ſiniſtras interpretationes dicimus. Celebratur & philoſophi cuiuſdam dictum, Ipſum philoſophiæ præcepta tradere dextra, auditores autem accipere ſiniſtra. Plutarchus in vita Romuli, quem vult intelligi nec indoctum nec inhumanum, dicit nec Muſis ceterre nec Gratiis, Σέξτιος Σύλλας Καρχηδόνιος, ... Χάριτες ... id eſt, Sextius Sylla Carthaginienſis, neque Muſarum neque Gratiarum expers.

Vitilitigator. 19

Auidi litium. Vitilitigatores M. Cato vocabat litium auidos & alienorum operum calumniatores. Eaque vox ob nouitatem doctis in adagionem abiit, quemadmodum & Homeromaſtiges & Vergiliomaſtiges. Plinius in præfatione hiſtoriæ mundi, Ergo ſecuri, etiam contra vitilitigatores, quos Cato eleganter ex vitiis & litigatoribus compoſuit, quid enim illi aliud quàm litigant, aut, litem quærunt? exequemur reliqua propoſiti.

Vino vendibili ſuſpenſa hedera nihil opus. 20

Vino vendibili ſuſpenſa hedera nihil opus, id eſt, Vera virtus non eget alienis præconiis, aut, res per ſe elatæ per ſe placent, neque deſiderant exoticam commendationem. Sumptum apparet a cauponum more, qui vinariis tabernis ſignum hederaceum ſolent prætendere. Ita Plautus idem in Pænulo, Inuendibili merci oportet vltro emptorem adducere. Proba merx facile emptorem reperit. Horatius,

... ob largius æquo
Laudat venales qui vult extrudere merces.

Canere ad myrtum. 21

Ἄδειν πρὸς μυρρίνην, id eſt, Ad myrtum canere, prouerbio iubebatur imperitus literarum & infacundus, quique non poſſet apud eruditos loqui. Hinc ſumpta metaphora, quòd apud veteres mos eſſet, vt in conuiuiis ſinguli ſuam cantionem canerent, quòd ſiquis citharam accipere recuſaſſet, vtpote muſices ignarus, is per iocum accepto ramo laureo ſeu myrteo, cogebatur ad eum canere. *Mos veterum in conuiuiis.* Porrò priſcis hunc canendi fuiſſe morem teſtatur & Fabius, libro Inſtitutionum primo. Vnde, inquiens, etiam ille mos, vt in conuiuiis poſt cœnam circumferretur lyra cuius quum ſe imperitum Themiſtocles confeſſus eſſet, vt verbis Ciceronis vtar, habitus eſt indoctior. *Romanorum mos inter epulas, fidibus, ac tibijs vti.* Sed veterum quoque Romanorum epulis fides ac tibias adhibere moris fuit. Plutarchus primo Sympoſiacon libro ſcribit, olim fuiſſe morem, vt in conuiuio primum voce communi deum canerent, deinde ... tradi ſolere, quem ... vocatum exiſtimat, quod is qui eum accepiſſet, caneret τὸ ... circumlata, qui peritus artis fuiſſet, eam acciperet, caneretque, ſonum chordarum ad vocem attemperans. Recuſantibus autem muſices imperitis, ... carmen dicebatur, quod non eſſet vulgare, neque cuiuis facile. Alij dicunt myrtum non ſolere ordine circunduci, ſed à ſponda ad ſpondam transferri, vt poſteaquam cecinisset is qui in prima ſponda primus ſedebat, traderet qui in ſecundo lecto primus accumberet, hic rurſum tertij lecti primo. Deinde rurſum primi lecti ſecundus, ſecundo loco in ſecunda accumbenti ſponda traderet, eumque ad modum per omnes iret. Hæc ferme Plutarchus.

Admeti nænia. 22

Ἀδμήτου μέλος, id eſt, Admeti nænia. De triſti lugubrique cantione. Accommodari poterit ad orationem querulam ac miſerabilem. Accipitur enim cantilenæ genus, quod σκόλιον vocant, de quo multa Iulius Pollux. Dictum eſt autem obliquum, vel à tibiarum figuris, vel quòd in conuiuiis, quemadmodum modò diximus, obliquo ordine à lecto in lectum flecterētur canendi vices. Quidam huiuſmodi cantiones faciles & illaboratas intelligunt: nimirum quales oportet eſſe quæ inter pocula canuntur & ex tempore. Verùm de iis, déque ſuperiore prouerbio, qui volet copioſius edoceri, legat Ariſtophanis interpretem, in eo quem mox indicabimus loco. Adagium ad huiuſmodi fabulam referunt: *Admeti fabula.* Admetus rex fuit Pheræorum, cuius armenta pauiſſe fingitur Apollo, mercede conductus, quum ex Olympo depulſus, humana ſpecie exularet apud mortales. Exilij cauſam hanc adferunt. Aeſculapius Apollinis filius Chirone præceptore medicam artem perdidicerat. deinde ſanguine qui ex Gorgonis fluxerat venis, à Pallade accepto, per hunc plurimos reſtituit ſanitati. Porrò ſanguine qui è ſiniſtris defluxerat venis, ad perniciem hominum vtebatur: qui è dextris, ad ſalutem. Quin fabulis vulgatum eſt, illum etiam vita defunctos quoſdam in vitam reuocaſſe. Quare ne pro Deo haberetur apud mortales, quum id videretur præſtare quod deorum eſt proprium, Iupiter illum fulmine percuſſit. Ob id indignatus Apollo, Cyclopes qui Ioui fulmen illud fuerant fabricati, peremit. Quam rem indignè ferens Iupiter, Apollinem deſtinarat è cœlo ad inferos præcipitem dare, ſed Latonæ interuentus precéſque miniorem pœnam impetrarunt. Itaque cælo interdictus eſt, iuſſuſque ſolum vertere, damnatus vt annum apud hominem mortalem mercede ſeruiret. Igitur ad Admetum profectus Apollo, regis armenta, ſicuti dictum eſt, paſcebat: & vt erat artifex, effecit vt omnes vaccæ gemellos parerent. Quumque apud Admetum perquam humaniter eſſet habitus, vt patrono gratiam officij referret, à Parcis impetrauit, vt quum in illarum fuſis Admeti fatalis dies volueretur, liceret hac lege mortē effugere, ſiquem alium reperiſſet qui volēs, mortem illius vice oppetere vellet, ſuique capitis diſpendio illius vitā redimere. Ergo quum adeſſet dies ille fatalis, neque quiſquam inueniretur qui mortis vicarius eſſe vellet, patre etiam ac matre recuſantibus, vna Alceſtis vxor mariti vitam ſua chariorem habuit. Qua defuncta ſtudioſæ quædam & lugubres næniæ decantabantur aſſiduè apud Admetum, donec mota Proſerpina, remiſit Alceſtidem: aut, vt quidā dicunt, donec Hercules, expugnato Orco, hanc ad ſuperos reduxit. Meminit τοῦ σκολίου etiam Euripides in Alceſtide,

... μέλη ... id eſt,
At cantiones duplices audire erat.

Notat etiam Ariſtophanes in Veſpis,
Ἄδει Κλέωνος λαβόμενος τῆς δεξιᾶς,
Ἀδμήτου λόγον ὦ ᾽ταῖρε μαθὼν, τοὺς ἀγαθοὺς φίλει.
Τοῦτο πῶς λέξεις σκολιόν; id eſt,
Canit Cleonis apprehenſa dextera.
Verbum Admeti doctus amice, diligito probos.
Huic quid obliquum loqueris?

Miſcet iambicis anapæſtica. Interpres citat hos verſiculos ex fabula Ciconis,

Ὁ μὲν ᾖδεν Ἀδμήτου λόγον πρὸς μυρρίνην,
Ὁ δ' αὐτὸν ἠνάγκαζεν Ἁρμοδίου μέλος. id eſt,
Atque is quidem canebat Admeti modos
Ad myrtum, at alter adegit Harmodii melos. Vt caneret.

Congerit & alia quaedam non indigna cognitu, quae licebit inde petere.

Bellum haudquaquam lachrymoſum. 23

Ἀδάκρυον πόλεμον, id eſt, bellum lachrymis carens, vbi victoria contingit citra caedem & ſanguinem. Aut vbi quis e periculoſo quopiam negotio ſic extricauit ſeſe, vt nullo ſuo malo diſceſſerit ſiue quum rixoſi verbis inter ſe digladiantur, nec eſt quicquam periculi ne veniatur ad manus. Aut vbi certamen agitur eiuſmodi, vt neutri parti quicquam accidat incommodi, velut in conflictatione literaria, in qua victus diſcedit eruditior, victor amicior. *Certamen de re literaria.* Natum aiunt è vetuſto quodam oraculo Dodonaeo, quo reſponſum Lacedaemoniis aduerſus Arcadas pugnaturis: ἀδάκρυον πόλεμον ἔσεσθαι, id eſt, Bellũ ſine lachrymis futurum. Deinde contigiſſe illis victoriam, nemine proſus interfecto. Nos item incruentam victoriam vocamus, quum nulla caede cõtigit victoria, & apud Graecos, ἀναιμωτὶ νικᾶν, id eſt, Citra ſanguinem vincere. Plutarchus in commentario De fortuna Romanorum ἀδάκρυον νίκην appellat eam quam Paulus Aemylius de Perſa reportauit. Effertur prouerbium etiam ad hũc modum, ἀναίμακτον ἔστησε τρόπαιον, id eſt, Incruentum ſtatuit trophaeum. Celebratur inter Pittaci oracula illud quoque, δεῖν τὰς νίκας ἀναιμάκτους ποιεῖσθαι, Oportere victorias citra ſanguinẽ fieri. Author Laertius. Nec abhorret hinc illud quod in Graecorum commentariis reperio: πόλεμός τις ἀσίδηρος ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα κινεῖται, id eſt, Bellum quoddam abſque ferro motum eſt in Graecia. Significat autem bellum, quod oratione, non armis peragitur. Nam id demum viris ſapientibus dignum, alioqui ferro congredi, ferarum eſt & gladiatorum, quos equidem infra ferarum genus pono. Et tamen nemo crediturus erat, niſi cerneremus oculis, quantopere haec bellandi ratio placeat principibus Chriſtianis. Pugnatur machinis, quales nulla vnquam Ethnicorum feritas, aut nulla barbaries excogitauit. Quin eſt apud Germanos populus, cuius haec praecipua gloria, quam plurimos mortales ferro trucidaſſe. quod quum per ſe immane eſt, tum hoc etiam foedius, quòd hoc faciunt mercede conducti. veluti carnifex quiſpiam ad lanienam precio emptus. Atque haec tum magis erũt prouerbialia, ſi longius transferantur: vtputa, ad litem forenſem, contentionem, aut aliud id genus certamen.

Flet victus, victor interiit. 24

Κλαίει ὁ νικηθεὶς, ὁ δὲ νικήσας ἀπώλετο. id eſt,
Qui vicit, periit: plorant qui ſuccubuere.

Quoties vtraque pars magno ſuo malo diſcedit, ita vt plerunque in bellis ſolet accidere: item in litibus forenſibus, in contentionibus. Nam Heſiodus duas facit Eridas, quarum altera peſtifera fit mortalibus, altera frugifera. *Duae Erides, ſeu contentiones apud Heſiodum.* In priore certaminis genere qui vicerit, diſcedit improbior, victus fit infoelicior. in poſteriore qui ſuperior euaſerit, diſcedit clarior: qui ſuperatus fuerit, diſcedit ſeipſo melior. Tradunt hoc natum à Sibyllae Erythraeae vaticinio, quod edidit de pugna apud Cheronaeam commiſſa, nam illic Athenienſes cum Thebanis victi perierũt: Philippus victor protinus à Pauſania ſublatus eſt. Meminit huius Georgius Gemiſtus in Hellanicis. Quanquam idem olim vſu venit Troianis & Graecis poſt inſaniſſimum bellum pro mala muliercula tot annos geſtum. Nam Troia funditus euerſa eſt, Graeci victores aut in reditu perierunt, aut domi repperere perniciem.

Timidi nunquam ſtatuerunt trophaeum. 25

Ἀλλ' οὐ γὰρ ἀθυμοῦντες ἄνδρες οὔπω
Τρόπαιον ἔστησαν. id eſt,
At enim trophaeum nobile haud vnquam viri
Statuere pauidi.

Suidas ex Eupolide citat. Vſurpatur à Platone in Critia, Ἀλλὰ γὰρ ἀθυμοῦντες ἄνδρες οὔπω τρόπαιον ἔστησαν. Aptè dicetur in eos qui per animi ſocordiam inertiámque nihil egregium, nihil arduum audẽt aggredi: aut qui periculi metu à magnis abſtinent negotiis: quum inſignis gloria nonniſi magnis periculis cõtingat. *In ſocordes, qui nihil audent aggredi.* Neque triumphum egit quiſquam qui non ſit auſus Martis euentum experiri. Eſt ſimile quiddam apud Hebraeum illum Concionatorem, non facere ſementem qui ſuperſtitioſius obſeruet ventum: & qui conſideret nubes, hunc haud vnquam metere. Τηρῶν ἄνεμον οὐ σπερεῖ. καὶ βλέπων νεφέλας οὐ θερίσει. Profertur & illud in timidos è Sophocle, πάντα γάρ τοι τῷ φοβουμένῳ ψοφεῖ, id eſt, Formidoloſo ſtrepunt omnia.

Vnà cum ipſis manipulis. 26

Αὐτοῖς ἀμάλλαις, id eſt, Cum ipſis manipulis. Quum omnia funditus pereunt, hoc eſt quum ne gluma quidẽ fit reliquum. Prouerbium à ruſticis natum videtur. Refertur à Suida.

Ne Aeſopum quidem triuiſti. 27

Οὐδ' Αἴσωπον πεπάτηκας, id eſt, Ne Aeſopum quidem triuiſti. De vehementer ſtupidis & imperitis. *Vehementer imperiti.* Refertur à Suida. Extat autem apud Ariſtophanem in auibus,

Ἀμαθὴς γὰρ ἔφυς κοὐ πολυπράγμων,
Οὐδ' Αἴσωπον πεπάτηκας. id eſt,
Indoctus enim es, neque ſat ſolers:
Neque triuiſti ſaltem Aeſopum.

Nam antiquitus Aeſopi fabellas etiam vulgus idiotarum tenebat. Has igitur qui non legiſſet, nihil ſcire videbatur. Erat autem natione Phryx, ſeruus Xanthi, liber factus eſt ab Idmone caeco. Plato comoediarum ſcriptor, fingit illum reuixiſſe. Ab hoc omnes fabellae in quibus inducuntur animalia bruta, Αἰσώπειοι dicuntur, quemadmodum in quibus homines, Sybariticae, ſiue Sybaritides diminutiue.

Vulpes bouem agit. 28

De re abſurda. Ἀλώπηξ τὸν βοῦν ἐλαύνει, id eſt Vulpes bouem ducit. Quum res abſurde geritur. Nihil enim vulpi cum agricolatione. veluti ſiquis poeta de rebus ſacris concionetur, aut leno tractet rempublicam. Licebit & ad eum torquere, qui non ex animo, ſed aliò ſpectans, fingit ſeſe quippiam velle facere. Extat & hoc apud Suidam.

Non ineſt remedium aduerſus ſycophantae morſum. 29

Ἀλλ' οὐκ ἔνεστι συκοφάντου δήγματι. id eſt,
Aduerſus ictum ſycophantae non ineſt.

Subaudiendum φάρμακον, id eſt, remedium. Dictum eſt in calumniam. cuius morſus non ſolum pernicioſiſſimus eſt, verumetiam ineuitabilis, quòd clancularius plerumque. Olim remedia quaedam anulis ineſſe creditum eſt: veluti aduerſus ſerpentium morſus, aut morbum aliquem, aut faſcinationem. *Anulum habeo.* Eſt apud Ariſtophanem in Pluto, apud quem iactanti anulum magicum in quo remedium eſſet aduerſus omne malorum genus, reſpondetur,

Ἀλλ' οὐκ ἔνεστι συκοφάντου δήγματι.

Quod imitatus videtur apud Athenaeum lib. 3. Ariſtophanes,

--εἶτ' ἐὰν
Στρέφῃ με τὴν γαστέρ', ἢ τὸν ὀμφαλὸν,
Παρὰ Φερτάτου δακτύλιος ἔστ' ἐμοὶ δραχμῆς. id eſt,
Quòd ſi mihi aluum torſerit,
Aut vmbilicum, eſt anulus drachma mihi
A Phertato emptus.

Indoctior Philonide. 30

Ἀμαθέστερος Φιλωνίδου, id eſt, Indoctior Philonide. Hic Melitenſis erat, praegrandi corpore, caeterùm inſulſus & indoctus. Notatur aliquoties apud Ariſtophanem, vt mulieroſus & in paraſitos profuſus.

Apage hoſpitem in tempeſtate. 31

Ἄπαγε ξένον ἐν χειμῶνι, id eſt, Apage hoſpitem in tempeſtate. Dici ſolitum vbi quis importunius aduenit. Nam moleſtiam adferunt hoſpites, ſiquando in rebus aduerſis & afflictis ſuperueniunt: *Importunius aduenientes.* quando familiares magis adeſſe conuenit aegrimoniae lenitores. Si peregrini ſuperuenerint, ad calamitatis moleſtiam accedit pudor, interdum maxima malorum pars. Rectè accõmodabitur ſiquando petitur quidpiam à principe negotiis ſuarum laeus occupato. Admonet idem adagium, nequis externus domeſticis aliorum malis admiſceat ſeſe. Simile quiddam dixit Euripides in Alceſtide,

ἆρα τὸν ξένον
Στυγῶ δικαίως, ἐν κακοῖς ἀφιγμένον; id eſt,
Annon mihi iure optimo
Inuiſus hoſpes, qui in malis aduenerit?

verba ſerui ad Herculem aduenientem, domo Admeti iam occupata luctu. Rurſus in eadem fabula,

Ἀνιαρὸς ἂν ἐχθροῖς εἰ μόλοι ξένος. id eſt,
Moleſtus hoſpes triſtibus ſi aduenerit.

Dentem dente rodere. 32

Dentem dente rodere dicitur, qui carpit eum qui neque laedi queat, neque ſentiat. Aut qui mordet pari mordacitate praeditum quempiam. Martialis lib. 13. in obtrectatorem quendam

-quid dentem dente iuuabit
Rodere? carne opus eſt, ſi ſatur eſſe velis.

Simile illi, Noli verberare lapidem.

Iouem lapidem iurare. 33

Iouem lapidem iurare dicuntur qui ſanctè & religioſè deierant. M. Tullius Epiſtolarum familiarium 7 ad Trebatium, Quomodo autem tibi placebit, Iouem lapidem iurare, quum ſcias iratum eſſe Iouem nemini poſſe? Sumptum à priſco feriendi foederis ritu, *Priſcus feriendi foederis ritus.* quod à patrepatrato manu tenente lapidem cõceptis verbis peragebatur, quemadmodum deſcribit Titus Liuius & Macrobius. Vtebantur & Arabes lapide in feriendis foederibus: quemadmodum refert Herodotus in tertio. Adagium variè poterit vſurpari. Ego tibi ſuper hac re non dubitem vel Iouẽ lapidem iurare. Id eſt, quantumuis ſanctè. Huic iniurato fidem habere malim, quam tibi Iouem lapidem, vt aiunt, iuranti Iouem lapidem iurabat, nihil iſtiuſmodi cogi-

tatum

iacuum tuiſſe. Id eſt, magnopere adiurabat. A. Gellius in Noctibus vſurpauit ad hunc modum, Iouem lapidem, inquit, quod ſanctiſſimum iuſiurandum eſt habitum, paratus ſum ego iurare. Vergilium hoc nunquam ſcripſiſſe. Apuleius in commen. De deo Socratis, Quid igitur iurabo per Iouem lapidem, Romano vetuſtiſſimo ritu? Equidem arbitror huc pertinere quod ex Auguſtino citatur in decretis, eos teneri periurio, qui iurarint per lapidem, nec præſtiterint quod iurarunt. etiam ſic illic ſcriptum eſt ſuper lapidem, ex librariorum ni fallor, deprauatione. Indicat autem illic hoc iuſiurandum eſſe ſanctum ei cui iuratur. hoc eſt, ſi Chriſtianus iuret pagano, cui hoc iuſiurandum erat ſanctiſſimum. Veteres per caput illius quem chariſſimum habebant, iurabant, Romani per genium principis, Socrates per canem & anſerem. Zeno Citienſis per capparim, pleriſque per braſſicam, καὶ μὰ τὴν κράμβην (quod multis exemplis è veterum poematibus repetitis docet Athenæus libro nono, eo quòd huic diuinatoria quædam vis inſit, eóque & ſacram habitam tradit.

Iurabant per genium principis.

Cimmeriæ tenebræ. 34

Animi caligo craſſiſſima.

Multam obſcuritatem aut animi caliginem Cimmerias tenebras appellant. Lactantius Inſtitutionum diuinarum lib. 4. O cæcum pectus! ô mentem Cimmeriis, vt aiunt, tenebris atriorem! Et hunc velut æmulatus diuus Hieronymus, vt Lactantianæ admirator eloquentiæ, Rogo, inquit, quæ tanta eſt cæcitas, & Cimmeriis, ſicut aiunt, tenebris inuoluta? Natum adagium a Cimmeriæ regionis prodigioſa obſcuritate. De qua Strabo lib. Geographiæ primo, ſcribit in hunc modum, Καὶ μὴν τὸν Κιμμερικὸν Βόσπορον εἰδώς, ὡς Κιμμερίους εἰδώς. οὐ γὰρ δήπου τὸ μὲν ὄνομα τῶν Κιμμερίων ᾔδει, αὐτοὺς δὲ ἠγνόει, οἳ κατ' αὐτὸν ἢ μικρὸν πρὸ αὐτοῦ μέχρι Ἰωνίας ἐπέδραμον τὴν γῆν τὴν ἐκ Βοσπόρου πᾶσαν. αἰνίττεται δὲ καὶ τὸ κλίμα τῆς χώρας αὐτῶν ζοφῶδες, καὶ ὥς φησιν,

Ἠέρι καὶ νεφέλῃ κεκαλυμμένοι. οὐδέ ποτ' αὐτοὺς
Ἠέλιος φαέθων ἐπιδέρκεται,
Ἀλλ' ἐπὶ νὺξ ὀλοὴ τέταται. id eſt,

Quin Boſphorum quoque Cimmerium cognouit, vt qui Cimmerios non ignorarit. Neque enim videlicet quum Cimmeriorum nomen cognitum habuerit, ipſos ignorauit qui temporibus illius vel paulo ante illius ætatem à Boſphoro ad Ioniam vſque terram omnem percurſarint. Itaque quoniam in climate tetro ſit illorum regio velut innuit, quum eam caliginoſam facit, & (vt ipſius vtar verbis) vmbris ac nebulis tectam. ſiquidem,

-igneus illos
Haud vnquam irradiat Phœbus, nox atra ſed illis
Ingruit aſſiduè.

Porrò locus quem Strabo citauit, quanquam verbis aliquot diuerſitans à poeta, eſt apud Homerum Odyſſeæ 11.

Ἡ δ' ἐς πείραθ' ἵκανε βαθυρρόου Ὠκεανοῖο.
Ἔνθα δὲ Κιμμερίων ἀνδρῶν δῆμός τε πόλις τε
Ἠέρι καὶ νεφέλῃ κεκαλυμμένοι, οὐδέ ποτ' αὐτοὺς
Ἠέλιος φαέθων ἐπιδέρκεται ἀκτίνεσσιν,
Οὔθ' ὁπότ' ἂν στείχῃσι πρὸς οὐρανὸν ἀστερόεντα,
Οὔθ' ὅτ' ἂν ἂψ ἐπὶ γαῖαν ἀπ' οὐρανόθεν προτράπηται.
Ἀλλ' ἐπὶ νὺξ ὀλοὴ τέταται δειλοῖσι βροτοῖσιν. id eſt,

Aſt illa Oceani peruenit limina profundi.
Illic ſunt populique & mœnia Cimmeriorum,
Nubibus & cæca aſſiduè caligine tecta.
Illos haud vnquam radiis Sol aſpicit ardens,
Nec quando aſtriferum curru petit arduus axem,
Nec rurſum ad terras magno deuectus olympo:
Sed nox incumbit miſeris mortalibus atra.

Cimmeriorum mentionem facit etiam M. Tullius, libro Academicarum quæſtionum 4. Et Cimmeriis quidé, quibus aſpectum ſolis ſiue Deus aliquis, ſiue natura ademerat, ſiue eius loci quem incolebant ſitus: ignes tamen aderant, quorum illis vti lumine licebat. Iſti autem, quos tu probas, & cætera. Et in hac regione Naſo poeta Somno deo regiam ædificauit, libro tranſformationum vndecimo,

Eſt prope Cimmerios longo ſpelunca receſſu,
Mons cauus, ignaui domus & penetralia Somni:
Quo nunquam radiis oriens, mediuſve, cadenſve
Phœbus adire poteſt. nebulæ, caligine mixtæ
Exhalantur humo, dubiæque crepuſcula lucis.

Apud Græcos conſtanter per duplex m ſcriptum inuenio: tametſi refragatur etymologia quam adfert Euſtathius, autumans κιμμερίους dictos, quasi ... Sed vero propius eſt, κιμμερίους vocatos, quaſi χειμερίους. quanquam hic quoque m ſimplex.

Fruſtra Herculi. 35

Ῥινῷ τῷ Ἡρακλεῖ. Fruſtra Herculi, ſubaudi, calumniam ſtruxeris. De his dici conſueuit, qui ſic omnia ſua negotia gerunt, vt nemo queat aut audeat calumniari. Nam Herculi mos erat res alienas vi abducere, non dolo. Conueniet aut in vehementer laudatum probatúmque, aut in præpotentem, quem ipſi inulatum non eſt. M. Cato cenſorius plus quadragies in ius vocatus, ſtultiſſimè motatur, ſemper iudicum abſolutus ſententiis. Hunc Cæſar in Anticatonibus ſimulauit auaritiæ. Id Plutarchus perinde ſcribit eſſe, quaſi ſi quis Herculem notet ignauiæ. Nihil enim minus in Herculem quadrat, quàm hoc crimen. Sunt qui putent congruere, quum aliquis omnia facit impunè, nec a quoquam accuſatur. quemadmodum Hercules impunè res alienas conſueuit abigere.

Cato Herculi ...

Ne in neruum erumpat. 36

Terentius in Phormione, Verum hoc ſæpe Phormio vereor, ne iſta fortitudo in neruum erumpat denique. Quadrat in temerariam inconſideratámque audaciã, quæ plerumque infœlix eſſe ſolet, & in maximum malum aliquando adducere. Donatus interpres à ſagittariis ſumptam metaphorã exiſtimat: qui dum neruum arcua é adducunt immodicè, rumpunt nonnunquam, idque non ſine ſuo periculo.

Inconſiderata audacia.

Ipſa ſenectus, morbus eſt. 37

Terentius in Phormione, Ipſa ſenectus morbus eſt. Prouerbiali figura dictum videtur. nam in ſenibus, vt abſit morbus, ipſa ſenecta per ſe, mala valetudo eſt. Vnde illud frequens apud Homerum, χαλεπὸν γῆρας, id eſt, Moleſta ſenectus. Iliados θ

Σὴ δὲ βίη λέλυται, χαλεπὸν δέ σε γῆρας ὀπάζει.
Viribus effœtum iam te premit aſpera ſenectus.

Et apud Vergilium,

ſubeunt morbi triſtiſque ſenectus.

Horatius in Arte poetica,

Multa ferunt anni venientes commoda ſecum,
Multa recedentes adimunt. Iuuenalis,
-circumſilit agmine facto
Morborum omne genus.

Nos item in carmine de ſenectutis incommodis,

-teterrima porrò
Senecta, morbus ingens,
Nullis arcerive poteſt pelliue medelis,
Quin derepente oborta
Corporis epotet ſuccos, animique vigorem Hebetet.

Idem teſtatur ſenarius ille prouerbialis,

Φοβοῦ τὸ γῆρας, οὐ γὰρ ἔρχεται μόνον. id eſt,
Metue ſenectam. non enim ſola aduenit. Item,
Χαλεπὸν τὸ γῆράς ἐστιν ἀνθρώποις βάρος. id eſt,
Pergrauè ſenectus eſt onus mortalibus.

Citatur ex Antiphane,

Σύνεγγυς ὁ βίος ἡμῶν οἴνῳ προσφερής,
Ὅταν ᾖ τὸ λοιπὸν μικρόν, ὄξος γίνεται. id eſt,
Eſt vita vino noſtra quam ſimillima,
Vbi paululum reſtat, in acetum vertitur.

Item ex eodem,

Τὸ γῆρας ὥσπερ βωμός ἐστι τῶν κακῶν,
Πάντ' ἐστ' ἰδεῖν εἰς τοῦτο καταπεφευγότα. id eſt,
Quædam eſt malorum ara ſenectus omnium,
Adeo videre eſt cuncta ad hanc recurrere.

Rurſus ex eodem,

Πρὸς γὰρ τὸ γῆρας, ὥσπερ ἐργαστήριον,
Ἅπαντα τἀνθρώπεια προσοικεῖ κακά. id eſt,
Miſeram ad ſenectam, vt ad officinam quampiam,
Mala vniuerſa confluunt mortalium.

Huc alluſit anus Plautina, quæ tarditatem inceſſus excuſans, ait ſe graue pondus geſtare. Tantum, inquit, hoc oneris, quod fero. Quid oneris? Annos ſeptuaginta & quatuor. Item M. Tullius in Catone maiore, Quæ pleriſque ſenibus ſic odioſa eſt, vt onus ſe Aetna grauius dicãt ſuſtinere. Ariſtoteles 5 De animalibus lib. ſenectutem appellat νόσον φυσικήν, id eſt morbum naturalem: quemadmodum & morbus ſenectus eſt aduentitia. Propterea quòd nonnulli morbi idem efficiãt in homine quod ſenectus, & ſenectus ſimilia gignat qualia morbi. Seneca morbum inſanabilem appellat. Donatus adſcribit verba Apollodori ex Græca comœdia, Τὸ γῆράς ἐστιν αὐτὸ νόσημα. id eſt, Ipſa ſenectus, morbus eſt.

Senectus, morbus naturalis.

Adraſtia Nemeſis, Rhamnuſia Nemeſis. 38

Ἀδράστεια Νέμεσις. id eſt, Adraſtia Nemeſis, ſubaudiendum, adeſt, aut aderit, aut eiuſmodi quippiam. Licebit vti vel in eos, quibus ob inſolentiam arrogantiámque, fortunæ commutationem minatur: vel qui a rebus florentibus ad calamitoſam fortunam redacti ſunt. Hanc quidam Nemeſim deam eſſe putant, inſolentiæ & arrogantiæ vindicem, quæque ſpes immoderatas & vetet & puniat ἀδράστεια dicta ἀπὸ τοῦ ἀδυνάτου εἶναι μὴ ἀποδρᾶναι, quòd nemo nocens meritam pœnam vſquam effugerit: etiam ſi quando ſerius aſſequitur. Lucianus in Meretriciis dialogis,

Ἔστι τις θεὸς ἡ Ἀδράστεια, καὶ τὰ τοιαῦτα ὁρᾷ. id eſt,
Eſt dea quæpiam Adraſtia, vidétque iſta. Euripides in Rheſo,
Ἀδράστεια μὲν ἡ Διὸς παῖς,
Εἴργοι στομάτων φθόνον. id eſt,

In inſolentes, vel quibus instat calamitas impendeat.

Adraſtia Iouis filia, arceas dictorū inuidiā. Idē in eadē ſabula,

Σὺν δ' Ἀδραστείᾳ λέγω. id eſt,

Volente verò dixerim hoc Adraſtia.

Idem teſtantur etiam epigrammata,

Ἡ Νέμεσις προλέγει τῷ πήχει τῷ τε χαλινῷ,

Μήτ' ἄμετρόν τι ποιεῖν, μήτ' ἀχάλινα λέγειν. id eſt,

Innuit hoc Nemeſis cubito frænóque gerendis,

Sit modus in rebus, dictaque frænū habeant. Item aliud,

Ἡ Νέμεσις πῆχυν κατέχω. τίνος οὕνεκα; λέξον.

Πᾶσι παραγγέλλω, μηδὲν ὑπὲρ τὸ μέτρον. id eſt,

Contineo Nemeſis cubitum: Quæ cauſa? requires.

Nam cunctis iubeo rebus adeſſe modum.

Adraſtia unde dicta. Strabo lib. Geographiæ 13. Adraſtiam dictam tradit non ab aufugiendo, ſed ab Adraſto rege, qui primus huic templum conſtituerit, idque Antimachi poetæ verſibus confirmat,

Ἔστι δέ τις Νέμεσις μεγάλη θεός, ἣ τάδε πάντα

Πρὸς μακάρων ἔλαχεν· βωμὸν δέ οἱ εἵσατο πρῶτος

Ἄδρηστος, ποταμοῖο παρὰ ῥόον Αἰσήποιο,

Ἔνθα τετίμηταί τε, καὶ Ἀδρήστεια καλεῖται. id eſt,

Eſt quædam Nemeſis dea magna, cui omnia quadam hæc

Sunt data ſorte deûm. Aſt huic primus condidit aram

Adraſtus iuxta Æſopi ſacrata fluenta.

Atque inibi colitúrque tenétque Adraſtia nomen.

Huius oppidi meminit Plinius libro 5. capite 32. his verbis, Parium colonia, quam Homerus Adraſtiam appellauit. Adraſtiæ deæ mentionem facit & Plato in Phædro. Ammianus libro decimoquarto, Hæc & eiuſmodi innumerabilia vltrix facinorum impiorum, bonorumque præmiatrix aliquando operatur Adraſtia, atque vtinam ſemper: quam vocabulo duplici etiam Nemeſim appellamus. Hanc aiunt, ex opinione veterum poetarum, lunæ ſuperpoſitam, generali potentia præſidere fatis, omnia terrena deſpectantem, vt reginam & arbitram rerum omnium: quæ præcipuè faſtui infenſa, nunc erectas mentium ceruices opprimit & eneruat, nunc bonos ab imo ſuſcitans, ad bene viuendum extollit. Huic antiquitas addidit pennas, celeritatis ſymbolum: dedit gubernaculum & rotam, ſignificans illam per omnia diſcurrentem ſingula moderari. Idem libro vigeſimoſecundo, Ideò intolerabilem, humanorum ſpectatrix Adraſtia, aurem, quod dicitur, vellens: monens vt caſtigatius viueret, &c. Zenodotus originem adagionis ad huiuſmodi fabulam refert, quam equidem non admodum ſanè lubens, adſcribam tamen, ne lectorem auidum hac fraudaſſe videar. Eteocles & Polynices poſt interitū OEdipi patris, de regno Thebanorum hac lege pacti ſunt, vt imperium alternis annis adminiſtrarent. At Eteocles (nam huic ſorte primus obtigerat annus) exacto tempore recuſauit fratri vices regni tradere. Itaque Polynices repulſus, in Adraſti ditionem Argos profugit, noctuque appulit. Hic quum forte Tydeum eſſet nactus, qui ob cædem perpetratam è Calydone profugerat, cum eo ſemi prælium conſeruit, inter quos clamore tumultuque coorto, interuenit Adraſtus, & pugnātes diremit. Atque ibi ſimul recordatus oraculi cuiuſdam, quo monitus fuerat vt apro & leoni filias ſuas in matrimonium collocaret, vtrunque ſibi generum aſciuit. habebant enim in clypeis, alter apri, alter leonis figuram. Pollicitúſque eſt ſe vtrunque reſtituturum in patriam: quúmque primùm Polynicis nomine Thebas fuiſſet adortus, cæſis Argiuorū optimatibus, Adraſtus ſolus effugit. Interfectorum cadauera quum Thebani inſepulta abiicerent, neque ſepultura dignarentur: liberi cæſorum, ad aram Miſericordiæ confugientes, parentum cadauera repoſcebant. Athenienſibus exercitum admouentibus Thebani cadauera reddiderunt. Quo tempore & Euadne Capanei vxor ſemet in rogum abiiciens, vna cum viri cadauere combuſta eſt. Poſt id temporis, filij Argiuorum, qui perierant ad Thebas, nullam vnquam reportarunt victoriam ſuis partam auſpiciis: ſed ſtipendiarij pro externis militabant. Diogenianus parœmiam effert ad hunc modum, ἡ Νέμεσις παρὰ πόδα βαίνει, id eſt, Nemeſis ad pedes adeſt. *Nemeſis ad pedes adeſt.* Galenus denique lib. De vſu partium humani corporis ſexto, μεμνῆσθαι χρή, δηλοῦν τὸν Ἀδραστείας ὡς οὐδεὶς ἐκφεύξεται νόμον. id eſt, Meminiſſe ac declarare quòd Adraſtiæ legem nullus effugiet. Ac paulo inferius, οὐκ ἐννοῶν, οἶμαι, τὸν τῆς Ἀδραστείας νόμον. id eſt, Haud cogitās, opinor, Adraſtiæ legem. Minitatur medicis, qui falſa pro veris docent. Eadem appellatur Rhamnuſia, à Rhamnunte Atticæ loco cognominata: vbi, quemadmodum oſtendit Zenodotus, huic deæ ſtatua eſt, ſolido lapide, decem cubitorum magnitudine, Phidiæ opus. Fingebatur autem olim Veneris ſpecie quamobrem & malum arborem dextera tenebat, vt author eſt Eudemus. Hoc adagium quanquam ſeparauit Zenodotus, mihi tamen viſum eſt cum ſuperiore coniungere. quum nihil interſit præter commutatam cognominis vocem. Plinius lib. 28. cap. 2. Cur & faſcinationibus adoratione peculiari occurrimus? Alij Græcam Nemeſin inuocantes: cuius ob id Romæ ſimulachrum in capitolio eſt, quamuis Latinum nomen non ſit.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. Ἀδράστεια μὲν ἁ Διὸς παῖς] Ex his nominibus νέμεσις & ἀδράστεια varia ſunt orta genera loquendi prouerbialia: quę omnia hic Eraſmus non ponit. vſus autem, eorum quæ ponit, quum ſint diuerſa, confundit. At ego quum ea confuſa eſſe non poſſim aliter quàm diſtinguendo oſtendere, id præſtare conabor, ſimul nónulla ex omiſſis, quæ mihi memoria ſuggeret, inſerens. præſertim quum ſciam apud Græcos ſcriptores ea paſſim occurrere, ideóque, illorum cognitionem eos lecturo longè maximam vtilitatem allaturam eſſe. Primum igitur, ἀδράστεια νέμεσις quum dicitur coniunctim, ita vt νέμεσις ſit proprium nomen, ἀδράστεια epithetum: túc epithetum ἀδράστεια alii volūt ab Adraſto eſſe deriuatum, vt dicatur Nemeſis Adraſtea quæ ſortem Adraſti miro quodam modo gubernauit. *Adraſtia Nemeſis.* quia quum ſolus inter duces ex bello Thebano euaſiſſet (νεμεσᾶν τὸ γὰρ ſani maduertere verbum eſſe ab eadem origine) id eſt, inuidit diuinū numen. adeò vt ex poſteris ducum qui apud Thebas ceciderant dictis epigonis, Diomedes & Sthenelus ac reliqui ſeruati ſint, ſolus autem is qui ab Adraſto erat oriundus, vel, Adraſti filius occubuerit. *Adraſtia unde.* Alii autem epithetū ἀδράστεια ἐτυμολογοῦσιν à verbo ἀποδιδράσκειν, id eſt, effugere, ἀπὸ τοῦ μηδένα αὐτὴν ἀποδιδράσκειν, inquit Pauſanias: id eſt, ex eo quòd nihil eam effugiat. vel, διὰ τὸ τὴν θείαν δίκην ἀναπόδραστον. id eſt, quòd nulla ſit vltionis diuinæ euitatio. Hæc fere Euſtathius. Habes autem apud Suidam locum iſtum in quo côiuncta ſunt illa duo nomina ἀδράστεια αὐτῷ νέμεσις παρῆν [illegible] ἀχάλινα λόγων ἠκολούθησεν. quæ verba priuſquam citet dicit, ἀδράστεια νέμεσις, ἣν οὐκ ἄν τις ἀποδράσειεν. poſtquam autem citauit, ſubiungit, ἀδράστεια καὶ νέμεσις ἀπὸ Ἀδράστου. At ego exiſtimo eos qui his duobus nominibus coniunctim vſi ſint ἀδράστεια νέμεσις, potius ad Adraſtum reſpexiſſe, & ita Adraſteam nemeſin dixiſſe, vt Oreſteæ furiæ alicubi dictę leguntur. *Vſus adagij.* Vſurpari autem hæc verba de iis qui à proſpera fortuna in aduerſam delapſi ſunt, ait Zenobius: quæ expoſitio & apud Suidam habetur. Addit autem Eraſmus, licere vti & in eos quibus ob inſolentiam commutationem fortunæ minamur: ſed ſunt minitantium huiuſmodi potius genera loquēdi, ἔστι τις θεὸς ἡ ἀδράστεια, & ἡ ἀδράστεια ἐφορᾷ ταῦτα. quæ duo in vnum côiungens Lucianus, dixit, ἔστι τις θεὸς ἡ ἀδράστεια, καὶ τὰ τοιαῦτα ὁρᾷ. Sæpe item ἀδραστείας nomen præfantur dicto paulo exultantiori, vel inſolenti, aut inuidioſo, eius veluti deprecantes iram. ſic chorus apud Euripidem, quum exultantius in Rheſi laudes vellet erumpere, præfatur,

Ἀδράστεια μὲν ἁ Διὸς παῖς,

Εἴργοι στομάτων φθόνον.

Apud eundem Rheſus huic ſuæ orationi paulò inſolentiori,

Σὺν σοὶ στρατεύσας γῆν ἐπ' Ἀργείων θέλω,

Καὶ πᾶσαν ἐλθὼν Ἑλλάδ' ἐκπέρσαι δορί,

præfatur, —σὺν δ' ἀδραστείᾳ λέγω. Sæpiſſime autem huiuſmodi locis adhibent hanc ſermonis formulam oratores, ἀπέστω ἡ ἀδράστεια. Lucianus, ὡς ἀπαιτοῦν (ἀπέστω δὲ καὶ ἡ ἀδράστεια) εἰ συνθήκης μὲν ἀπεφράγμεθα τὰ δοκοῦντα τὰ σώματα. vbi animaduerte ἀδράστειαν pro inuidia accipi. perinde eſt enim ac ſi dixiſſet, ἀπέστω δὲ φθόνος, id eſt, Abſit dicto inuidia. *Adraſtia, pro inuidia.* At Euripides in illis quæ modo protulimus verbis, vult ipſam deam Adraſteam inuidiam ab ore auertere. Quinetiam illud mirari quis poſſit, quomodo apud hūc poetā Rheſus ſuæ orationis arrogantiā velut præmolliens, dicat, —σὺν δ' ἀδραστείᾳ λέγω, id eſt, ad verbum, cum Adraſtea dico: at verò Lucianus præmolliens itidem ſuę inſolentiam, ita loquatur, ἀπέστω δὲ καὶ ἡ ἀδράστεια, hoc eſt, abſit autem etiā Adraſtea. Sed animaduertēdum eſt, in Luciani loco ἀδράστειαν pro inuidia poni, vti dixi: at verò apud Euripidē pro dea Adraſtea: & dici —σὺν δ' ἀδραστείᾳ λέγω, eo modo quo dixit Plato, ὅπερ σὺν θεῷ εἰπεῖν, μηδὲν δεινὸν πάσχει διὰ τὸ ὁμολογεῖν ἀσφαλῶς εἶναι. id eſt, quod vtinam deo beneuolēte, vel deo propitio, aut cum bona dei venia dictum ſit. Adeo vt σὺν δ' ἀδραστείᾳ λέγω, itidem interpretandum ſit, Quod propitia Adraſtea, vel cum bona venia Adraſteæ dictū me volo. Odioſo autem & acerbo dicto ita præfantur Adraſteā. Lucianus in Pſeudologiſta, ἃ μὲν γὰρ αὐτὸς ἐποίεις ... ἀδράστεια φίλη οὐκ ἄν ποτε ὀνειδίσαιμι. ... &c. Plato lib. De rep. 5. προσκυνῶ δὲ ἀδράστειαν, ὦ Γλαύκων, χάριν οὗ μέλλω λέγειν. ἐλπίζω γὰρ οὖν ἔλαττον ἁμάρτημα ἀκουσίως τινὸς φονέα γενέσθαι, ἢ ἀπατεῶνα καλῶν τε καὶ ἀγαθῶν καὶ δικαίων καὶ νομίμων. Iam verò illud, ἡ νέμεσις παρὰ πόδας βαίνει, explicatur his Luciani verbis, loquentis de quodam qui in ea vitia inciderat, quæ in aliis magnopere damnauerat. καὶ μὴν ἀδράστεια τότε κατὰ πόδας εἵπετο ... καταγελῶν. ... dixerat autem paulo antè ... &c. Illud obiter notandum eſt, videri eſſe finem verſus illud prouerbiale dictum, vt legitur apud Suidam, ſi tantùm ex πόδα feceris πόδας, hoc modo, ἡ νέμεσις δέ γε παρὰ πόδα βαίνει. Appellant autem ἀδράστειαν ... aut plurali numero νεμέσεις, vltionem diuinam. Synelius in quadam epiſtola ... ἀδράστεια ... Sic & Galenus accipit vtrunque in loco quem citat Eraſmus, ἀδραστείας θεσμόν. Sed & hoc animaduerti debet in priore, quod

ait

aut ineuitabilem eſſe, idem & à Plutarcho & aliis dici, & quidem eodem verbo ἐκφύγῃ, aut ſimili ἐκφεύγειν ventibus adeò vt videri poſſit fuiſſe dictum alicuius celebre, & fortaſſe etiam prouerbiale.

Riſus ſyncruſius. 39

Γέλως συγκρούσιος. Riſum effuſiorem, Græci συγκρούσιον vocāt, quod hominem quatiat, quem eūdem quidā exiſtimant Sardonium eſſe. Putant autem, & rectè putant, hunc riſum graui viro vehementer indecorum eſſe, propterea quòd videatur ab animo impotente proficiſci. Siquidem vt turpe eſt viro graui, muliebri more eiulare, ſiquid doleat: ita gaudio immoderato in cachinnū effundi, parum decorum eſt. Simili figura Philoſtratus in Sophiſtis aliquoties dixit, πλατὺ γελᾶν, id eſt, latè diductóque ore ridere.

Qui ſic gra-ui viro, vehe-menter indeco-rus.

Roſam quæ præterierit, ne quæras iterum. 40

Ῥόδον παρελθὸν, μηκέτι ζήτει πάλιν. id eſt,
Ne quære ruſum præteritam ſemel roſam.

Ne te maceres deſiderio rerum, quæ reuocari reſtituíque non queunt, velut exactæ iuuentæ, formæ, virium, fortunæ. Nam vt nihil eſt roſa gratius, ita nihil minus diuturnum. In eundem ſenſum dixit in Odis Horatius,

Mitte ſectari roſa quo locorum Sera moretur.

Habent enim roſæ ſuum tempus, ſed perbreue, at exquiſitius delicati etiam alieno tempore roſam quærunt. Vnde quadrabit & in eos qui iam ἔξωροι voluptates ſectantur: veluti ſi nucibus ludat vir, aut amet potiſſimùm ſenex.

Roſam cum anemona confers. 41

Ῥόδον ἀνεμώνῃ συγκρίνεις, id eſt, Roſam cum anemona confers. Vbi quis vehementer imparia inter ſe componit. Roſa priſcis in precio fuit anemona papaueris genus, cuius flos ſpecie quidem roſam imitatur cæterum nulla odoris gratia paſſim naſcitur in agris, quum olim roſæ ſummus ſit habitus honos.

Impar compo-ſitio.

Roſas loqui. 42

Ῥόδα μ' εἴρηκας, id eſt, Roſas mihi loquutus es. id eſt, Verba gratiſſima, & roſarum inſtar amabilia. Suidas ex Ariſtophane citat, apud quem eſt ἰωνιάζειν. Sic & Plautus in Pœnulo, Obſecro hercle, vt mulsa loquitur. Huic affine Perſianum illud,

Non nunc è tumulo, non nunc è manibus iſtis
Naſcentur violæ? Ac ruſum,
-quicquid calcauerit hic, roſa fiat.

Cui diuerſum eſt illud ex Aulularia Plauti, Lapides loqueris, quòd illi dicta quaſi cerebrum excuterent.

Lapides lo-qui.

Rhodij ſacrificium. 43

Ῥόδιοι τὴν θυσίαν, id eſt, Rhodienſes ſacrificium. Vbi res iurgiis & verbis male ominatis peragitur. Refertur à Diogeniano. Idem eſt cum eo quod paulò ſuperius retulimus, Λίνδιοι τὴν θυσίαν, id eſt, Lindij ſactum Nam Lindos ciuitas in Rhodo eſt, teſte Stephano: à qua deductum videri poſſit Londinum apud Brytānos, quam vrbem Stephanus Lindonium vocat, citátque Martianum authorem. ſiquidem vtraque inſula eſt, Rhodus & Britannia. ac vetus eius gentis lingua quæ nunc Vualica dicitur, ſatis indicat, eam aut profectā à Græcis, aut certè mixtam fuiſſe. Ne mores quidem admodum diſſident à Græcanicis.

Londinum.

Rhodiorum oraculum. 44

Ῥοδίων χρησμός, i. Rhodienſium oraculū. Vbi quis de re minuta nimiū crebro ſciſcitatur, diligēter ſollicitatur. Etenim Rhodienſes Lindiæ Mineruæ ſacrificantes, dies aliquot apud aram deæ cōuiuia protogabant, atque inibi perpetuò manebāt. Quumque illis mos non eſſet matulam in ſacrificium inferre, ac ſuper hac re deum conſuluiſſent, atque vt inferrent, reſpondiſſet: illi ruſus ambigere cœperunt vtrum æream an teſtaceam inferre deberent. ac denuò ſuper hoc adeuntibus oraculum, indignatus Deus, neutram reſpondit. Refertur à Diogeniano.

Ruſticanum oratorem ne contempſeris. 45

Ἀγροῖκον μὴ καταφρονήσῃς ῥήτορα, id eſt, Ruſticanum ne contépſeris rhetorem. Admonet adagium ne quem ob imperitiam infantiámve faſtidiam', neq; ſpectemus à quo quóve pacto dicatur, ſed quid. Qui valent eloquentia, non perinde curandum eſt quid mentiantur, aut polliceantur. At penes quos ruſticana veritas eſt, ſiquid vel incultè dixerint, haudquaquam oportebit negligere. Siquidem huiuſmodi plus ſolent efficere quàm loqui. Author Diogenianus.

Nō quis dicat, ſed quid, ſpe-ctandum.

Rus ciuitas. 46

Ἀγρὸς ἡ πόλις id eſt, Rus ciuitas. Vbi quis in vrbe, neglectis legibus, vt próque ſua libidine rem gerit. In ciuitatibus enim legibus ex æquo viuitur, in agris licentius agitur. Epicharmus apud Diogenianum, ἀγρὸν τὴν πόλιν ποιεῖς. id eſt, È ciuitate rus facis. Quadrabit etiam in ciuitatem, in qua legum non magnus habetur reſpectus. Huc alluſit Seneca in ludicro libello, quem luſit in Claudium imperatorem, Vos mera mapalia feciſtis, volo ſeruetis diſciplinam curiæ.

Neglectis legi-bus viuere.

Cicernus Bacchus. 47

Κεβρίνης Διόνυσος, id eſt, Cicernus Bacchus, De re vehementer contempta. Sumptum adagium à potu ex leguminibus cōfecto, qui vinū imitatur. Veteres autē diuerſis rationibus vinū effingebant, quarum nonnullas commemorat Plinius libro 14. capite 16. Idem libro vigeſimoſecundo, capite vigeſimoquinto, meminit de Zytho Ægyptiorum, Celia Hiſpanorum, Ceruiſia Gallorum. Erat id potus genus ex leguminibus coctum, quod inopia vini repertum eſt in his regionibus quæ vitem non ferunt. Hinc natum videri poteſt & illud quod alibi retulimus adagium, οὐδὲν πρὸς Διόνυσον, id eſt Nihil ad Bacchum, vt id dixerit quiſpiam guſtata ceruiſia. Porrò contemptum faſtidiúmque fuiſſe ceruiſiam iis, qui ceteris aſſueuerant vino, vel epigramma teſtatur quod Iuliano imperatori tribuunt. Id eſt huiuſmodi,

Res cōtemptiſ-ſima.

Nihil ad Bac-chum.

Τίς, πόθεν εἶς Διόνυσε; μὰ γὰρ τὸν ἀληθέα Βάκχον,
Οὔ σ' ἐπιγινώσκω. τὸν Διὸς οἶδα μόνον.
Κεῖνος νέκταρ ὄδωδε, σὺ δὲ τράγου. ἦ ῥά σε Κελτοὶ
Τῇ πενίῃ βοτρύων τεῦξαν ἀπ' ἀσταχύων.
Τῷ σε χρὴ καλέειν Δημήτριον, οὐ Διόνυσον,
πυρογενῆ μᾶλλον καὶ βρόμον, οὐ βρόμιον. id eſt,

Bacche quis? vnde venis? verum tibi dein Bacchum,
Te haud noui, tantum eſt cognitus ille Iouis.
Is nectar redolet, hircum tu. dic age num te
E ſpicis finxit Gallia vitis inops?
Non igitur Bacchum te dixero, ſed Cerealem,
Et Frumentigenam: nec Bromium, imo Bromum.

Eſt autem bromos hordei genus quoddam: ſed à Theophraſto libro De plantis octauo, inter ea ponitur quæ penè ſylueſtria ſunt & inutilia. Plinius potiſſimum vſum eius generis putat, quòd illius ſpuma cutem fœminarum in facie nutrit. Nam quod ad potum ipſum attinet, inquit, præſtat ad vini tranſire mentionem.

Bromos.

Ne quære mollia, ne tibi contingant dura. 48

Μὴ τὰ μαλακὰ μάσω, μὴ τὰ σκληρὰ ἔχῃς, id eſt, Ne quære mollia, ne dura feras. Refertur à Phurnuto in opere de natura deorum, capite de Muſis, & ita refertur tanquam vulgo iactatum. Congruit in eos qui dum nimis improbe ac moroſe petunt quæ volunt, offenſis iis à quibus petunt, accipiunt ea quæ nolunt. Aut in eos qui dum præter modum captant voluptatem, incidunt in moleſtiam.

In eos, qui præ ter modum ca-ptāt volupta-tes.

Ne Execeſtides quidem viam inuenerit. 49

Οὐδ' Ἐξηκεστίδης ἂν ἐξεύροι τὴν ὀρθὴν ὁδόν, id eſt, Ne Execeſtides quidem rectam viam inuenerit. De negocio perplexo atque inexplicabili. Execeſtides quidam vulgo male audit, quòd immodicus eſſet in peregrinationibus, vt omnes vias quammaximè cognitas haberet. Idem taxatur ab Ariſtophane in Auibus,

Negocium in-explicabile.

Ἐστὶ δ' ὁ μὲν θράξ ὡσπερ Ἐξηκεστίδης. id eſt,
Quòd ſeruus eſt & Car quemadmodum Execeſtides. Ruſum in eiuſdem fabulæ initio,
Οὐδ' ἂν μὰ Δία γ' ἐντεῦθεν Ἐξηκεστίδης. id eſt,
Non per Iouem hinc vel ipſe viam Execeſtides.

Subaudiendum, inuenerit. Vnde dici cœptum de his qui tota aberraſſent via: aut qui difficili inexplicabilique negotio diſtringerentur.

Hermonium officium. 50

Ἑρμώνιος χάρις, id eſt. Hermonium beneficium. Quoties aliquis ſtudet officij cauſa videri facere quod alioqui coactus facit, non quo commodet cuiquam, ſed quòd non liceat ſecus agere. Hanc parœmiam ad huiuſmodi referunt fabulam, gens quædam Pelaſgica, quæ Lemnum incolebat, nauibus tranſmiſit in Bæbronem, vel (vt Herodotus) Brauronem, Atticæ regionem: atque ex ea mulieres raptas abduxerunt. Pòſt vbi peſtilentia laborarent oraculo iuſſi ſunt Athenienſibus ſatisfacere: atque ita futurum vt peſtilentia liberarentur. Athenienſes rogati quo pacto placari vellent, denunciarunt vt Lemne decederent. Hanc conditionem cuum audiſſent Pelaſgi, per iocum reſponderunt ſe facturos ſeſe, ſiquis Borea vento vnius diei nauigatione domo profectus Lemnum trāſmitteret. Euenit deinde vt quum Darius in Thracia agens, omnia vndique ſubigeret, Miltiades dux Athenienſium è Cherroneſo ſoluens, Lemnum aggrederetur, Pelaſgis denuntians ſe borea vnius diei curſu adeſſe domo profectum. nam Cherroneſum tenebat, atque illic habitabat. Itaque Hermon Pelaſgorum princeps Lemno ceſſit. Idque quum Darij metu compulſus faceret, adſimulabat tamen ſe volentem cedere quo gratum faceret Athenienſibus. Huiuſmodi fermè compert in Græcorum collectaneis. Æmilius Probus in Miltiade aliquanto diuerſius rem narrat: Quum Athenienſes decreuiſſent coloniam mittere in Cherroneſum, quæ tum à Thracibus tenebatur, conſultus Apollo quem ſibi ducem ſumerent ad expellendos Thraces, iuſſit vt Miltiadem adſciſcerent. Is Lemnum aggreſſus, poſtulauit vt ſe ſponte dederent Athenienſibus. Lemnij per iocum reſponderunt, ſe id tum facturos, quum ille domo na-

ubus proficiſcens vento Aquilone veniſſet Lemnū. Nam hic ventus aduerſus eſt Athenis proficiſcentibus Lemnum. Miltiades ne illic tempus tereret, Cherſoneſum profectus eſt. Ea capta, rebuſque illic ex animi ſententia ordinatis, rediit Lemnū & ex pacto poſtulauit inſulam. nam ſe vento Borea domo profectum veniſſe, quòd in Cherſoneſo domum habeat. decreuerat enim illic manere. Itaque qui Lemnum tenebant, ceſſere metu. Simplicius quidem Pamphilus ille Terentianus, negans liberi hominis officium eſſe, quum nihil meteatur, poſtulare id ſibi gratis apponi. Atqui in principum aulis, atque adeò paſſim in omni mortalium cœtu, Hermonum iſtiuſmodi plena ſunt omnia, qui quum maximè beneficium dare videntur, tum maximè commodis ſeruiunt ſuis. Prouerbii meminit & Suidas & Heſychius..

Ex arena funiculum nectis. 51

Ἐξ ἄμμου σχοινίον πλέκεις, id eſt, Ex arena funem nectis, in ſtulte fruſtraque conantem quippiam dicebatur: aut vbi quis ea cōnectere laboret quæ nequaquam cohæreant. Apposite dicetur in orationem, aut ſyllogiſmum male cohærentem. Vt affine ſit illis, Arena ſine calce. &, Diſſolutæ ſcopæ. In hanc ferè ſententiam vſurpauit Irenæus lib. 1. Veluti faciunt qui colligunt Homerocentones. In ſumma, quadrabit in quibus ἀλιτενῆ, ἄπρακτον, vt pertineat & ad illam formam, Laterem lauas. &, Æthiopem dealbas.

Stultus conatus.

Halcedonia ſunt apud forum. 52

Quod dixit in Caſina Plautus, Halcedonia ſunt circa forum, prouerbii ſpeciem gerit. Significatur hac voce tranquillitas & ſilentium. Idem in Pœnulo, Niſi mihi illam tam tranquillam facis quàm mare eſt olim, quum ibi halcedo pullos educat ſuos. Extat etiam in Græcorum commentariis huiuſmodi prouerbium, ἀλκυονίδας ἡμέρας ἄγεις, id eſt, Halcyonios agis dies, de tranquillam & ocioſam agentibus vitam. Ariſtophanes in Auibus,

Halcyonij dies.

Ἀλκυονίδας τ' ἤγαγ' ἡμέρας ἀεί. id eſt,
Atque halcyonios duxit aſſidue dies.

Ab aue quadam marina ductum adagium, quæ Græcis Halcyon dicitur, Latinis Halcedo, vt author eſt M. Varro libro De lingua latina tertio: nequis Plautinum verbum deprauatum eſſe putet. Fabula de Ceyce & Halcyone eſt apud Ouidium. De aue ſic refert Plinius libro 10. cap. 32. Halcyon paulo amplior eſt paſſere, colore cyaneo ex parte maiore, tantū purpureis & candidis admixtis pennis, collo gracili & procero. Ea fœtificat bruma, qui dies Halcyonides vocantur. Neque apparent niſi mari trāquillo, maxime Siculo. Faciunt autem ſeptem ante brumam diebus nidos, & totidem ſequentibus pariunt. Hi dies & nautis ſunt noti: nam in his tempeſtatem non metuunt. Nidificant autem medio in mari. Nidi pilæ figura paulum eminenti, ore perquam anguſto, grandium ſpongiarum ſimilitudine ex ſpinis aculeatis compacti, tanta duritie vt ferro incidi nequeant. Franguntur ictu valido, vt ſpuma arida maris. Hactenus Plinius. Lucianus de trāquillitate Halcyonidum dierum teſtatur in dialogo cui titulus ἀλκυών. Virgilius inter prognoſtica futuræ tempeſtatis hoc quoque refert:

Nidus halcyonis.

Non tepidum ad ſolem pennas in littore pandunt
Dilectæ Thetidi Halcyones.

Meminit harum & Theocritus Idyllio ſeptimo,

Χ' ἀλκυόνες στορεσεῦντι τὰ κύματα, τάν τε θάλασσαν,
Τόν τε νότον, τόν τ' εὖρον, ὃς ἔσχατα φυκία κινεῖ.
Ἀλκυόνες γλαυκαῖς Νηρηίσι ταί τε μάλιστα
Ὀρνίχων ἐφίλαθεν, ὅσοις τέ περ ἐξ ἁλὸς ἄγρα. id eſt,
Halcyonéſque vndas ſternunt, pelaguſque, notúmque,
Atque Eurum extremam motantem flatibus algam.
Halcyones quas inter aues Nereides omnes
Vnice amant glaucæ, quæcunque ex æquore paſtum
Venantur.

Empedoclis ſimultas. 53

Ἐμπεδοκλέους ἔχθρα, id eſt, Empedoclis ſimultas, dicebatur pertinax & irreconciliabilis. Empedoclem enim aiunt iis fuiſſe moribus, vt aſſidue ſimultatem cum aliquibus ſuſciperet, eámque pertinaciſſime exerceret. Quadrabit etiam vbi quis leui de cauſa ex amico fit inimicus. Refertur à Diogeniano. Suidas ex Lyſia citat hæc verba, ᾤμην δ' ἔγωγε τοιαύτην φιλίαν ἡμῖν εἶναι, ὥστε μηδ' ἂν τὴν Ἐμπεδοκλέους ἔχθραν ἡμῖν γενέσθαι. id eſt, Ego ſane putabam nos eiuſmodi neceſſitudine copulatos eſſe, vt ne Empedoclis quidem ſimultas nobis poſſet obſtare. Referendum ad illud quod alio dictum eſt loco, Odium Vatinianum, &, Odium nouercale.

Pluris oculatus teſtis vnus quàm auriti decem. 54

Plautus in Truculento, Pluris eſt oculatus teſtis vnus, quàm auriti decem hoc eſt, Longe maior eſt habenda fides referentibus ea quæ viderint oculis, quàm iis qui narrant ab aliis audita. Idem innuunt poetæ, duas apud inferos inſomniorū fingentes portas, alteram eburnam, per quam falſa inſomnia veniant ad ſuperos: alteram corneam, per quam vera. Vergilius Æneidos ſexto, Homerum imitatus, ex Odyſſeæ τ,

Duæ inferorū portæ.

Sunt geminæ ſomni portæ, quarum altera fertur
Cornea, qua veris facilis datur exitus vmbris:
Altera candenti perfecta nitens elephanto.
Sed falſa ad cœlum hac mittunt inſomnia manes.
His vbi tum natum Anchiſes vnàque Sibyllam
Proſequitur dictis, portaque emittit eburna.

Seruius interpretatur, per corneam portam, oculos intelligendos, quòd colore ſint corneo: per eburneam, dentes, nimirum oſſeos & candidos. Per corneam egredi veras vmbras, quòd ea demum certa ſint quæ conſpicimus oculis: per eburnam falſas, quòd vana plerunque ſoleant eſſe quæ fama percipiuntur. Itaque Æneas per eburnam portam dimiſſus, ſignificat pro falſis habenda quæcunque de inferis narrarit poeta. Adagij meminit & Apuleius libro 1. Floridorum, narrans quemadmodum Socrates prouerbium inuerterit, Pluris eſt auritus teſtis, quàm oculati decem. Nam quum conſpexiſſet adoleſcentem decorum, ſed diutiſle tacentem, Vt te videam, inquit, aliquid eloquere. Senſit itaque Socrates aurium iudicium certius eſſe quam oculorum: quòd oculis nonniſi corporis formam contueamur, ex oratione mentis habitum deprehendamus. Iuſtinianus Inſtitutionum libro 3. de gradibus cognationum, oculatam fidem appellat, quum res ſubiicitur oculis. Vnde cæcam diem appellant, quum non protinus exhibetur pactum: oculatam, quum præſente pecunia res agitur.

Pluris eſt auritus teſtis, quā oculati decem.

Oculata fides.

Cæca vel oculata dies.

Vulpi eſurienti ſomnus obrepit. 55

Πεινώσῃ ἀλώπεκι ὕπνος ἐπέρχεται, id eſt, Eſurienti vulpi ſomnus obrepit. Vbi quis inopia cibi dormit. nam nonnullis pauperibus ſomnus loco paſtus, teſtante verſiculo illo prouerbij inſtar celebrato,

Ὕπνος δὲ πείνας τῶν κακῶν χείριστον λύει. id eſt,
Somnus domat famem malorum peſſimum.

Pauperem autem vulpem appellat, quòd callida ſit inopia, & multarum repertrix artium: iuxta illud quod alibi retulimus πενία τὴν σοφίαν ἔλαχε, id eſt, Paupertas ſapientiam ſortita eſt. Neque perperam dicetur & in illos qui diſſimulant, conniuéntque ad quædam, vt per occaſionem aliquid commodi ferant. ſiquidem vulpes vrgente fame ſomnum adſimulat, vt allectas aues capiat deuorétque. Fit autem hoc phyſica quadam ratione, vt famem ac ſitim extinguat ſomnus. Adagium recenſuit Diogenianus.

Somnus domat famē.

Paupertas ſap. ſortita eſt.

Ad deorum aures peruenit. 56

Εἰς θεῶν ὦτα ἦλθε, id eſt, Ad deorum aures peruenit. Vbi facinus aliquod clanculùm patratum, reſciſcitur ab iis qui poſſunt vel remunerari recte factum, vel punire ſecus admiſſum. Sic enim imaginantur poetæ, quæ recte ſecúſve gerantur in terris, ea per Mercurium explorata referri Ioui. is deinde concilio deorum conuocato, de pœna ſtatuit. Paulo diuerſius paſtor ille Vergilianus,

Et quoties & quæ nobis Galatea locuta eſt:
Partem aliquam venti diuûm referatis ad aures.

De rebus egregiis, quáſque deorum auribus dignas iudices. Itidem Horatius,

&c Iouis auribus iſta Seruas.

Iouis auribus ſeruare.

Admirabiles in nectendis machinis Ægyptii. 57

Δεινοὶ πλέκειν τοι μηχανὰς Αἰγύπτιοι. id eſt,
Nectunt ſtupendas machinas Ægyptij.

De verſutis, &, vt ait Plautus, conſutis dolis dictitarum. Torqueri poteſt & in perplexas ſophiſtarum argutias, ac ſyllogiſmorum inexplicabiles labyrinthos. Aut in ſycophantas ac delatores, qui vera falſis permiſcendo, nectunt calumnias. Ammianus 14. refert, Paulo cuidam, qui plurimos admirandis technis deferebat apud Conſtantium, vulgo cognomen inditum Catenæ, quòd in complicādis delationibus nodos necteret inſolubiles. Celebrabantur olim Ægyptiorum opera ex variis lignorum fruſtulis miro quodam artificio connexa: quorum eſt & Herculanus nodus. Adagium hoc cognatum eſt illi quod alibi retulimus, Κασιώτικον ἅμμα, id eſt, Caſſioticus nodus. Caſſium enim in Ægypto eſt, quemadmodum paulo ſuperius oſtendimus.

Aceſei & Heliconis opera. 58

Ἀκεσέως καὶ Ἑλικῶνος ἔργα, id eſt, Aceſei & Heliconis opera. Quæ ſingulari artificio confecta viderentur, ſic antiquitus appellabantur. Locum prouerbio fecerunt duo quidam celebratæ artis artifices, Aceſeus natione Patarenſis, & Helicon Caryſtius. Hi primi contexuiſſe dicuntur peplum Palladis Poliadis. id enim cognomen Mineruæ quæ in arce Athenienſium colebatur.

Aceſias medicatus eſt. 59

Ἀκεσίας ἰάσατο, id eſt, Aceſias medicatus eſt. Dici ſolitum de re quę ſemper vergeret in deterius, quoque magis accuraretur, hoc peius haberet. Occaſionem adagio dedit Aceſias quidam medicus imperitus & ſtupidus, qui dum cuidam pedum dolore laboranti

De re, quod vergat in deterius.

laboranti mederi ſtudet, auxit dolorem. Vnde Ariſtophanes.

Ἀκινῶ, inquit, τὸ πρωκτὸν ἀεὶ καλὸν.

Quòd ea pars, quantumuis cures, tamen per ſe ſemper inquinetur. Autor Diogenianus.

Agamemnonij putei. 60

Ἀγαμεμνόνεια φρέατα, id eſt Agamemnonij putei. De nouis & admirandis operibus dicebatur. Aiunt enim, Agamemnonem & circa Aulidem & paſſim in omni Græcia puteos effodiſſe, ne per æſtum aquarum inopia laborari poſſet. Autor Zenodotus.

De fera comediſti. 61

Ἀγρίου βέβρωκας, id eſt, De fera comediſti. Dicebatur olim oſcitanti. nam vulgo creditum carnẽ ferinam comeſam crebras oſcitationes excitare. Venuſtius erit ſi commode transferatur ad ſupinos, oſcitabundos & negligentes.

Ruris fons. 62

In negligẽtes. De praegrauo laborioſis.

Ἀγροῦ πηγὴ, id eſt, Ruris fons, de nimium laborioſis, & perpetuò operi aſſidentibus. Cuiuſmodi fingit Menedemum Terentius. Conueniet item & de negotio laborioſo, cuique nunquam exhauſti ſatis eſt. Nam hoc ipſum verbum πηγὴ hyperbolen habet copiæ, non tantum apud Græcos, verumetiam apud Latinos.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. Ἀγροῦ] Atqui non πηγὴ ſcriptum reperitur, ſed πυγὴ, id eſt nates. nec aliam ſcripturam præter hanc agnoſcit Euſtathius, qui ait, ductam eſſe à carneis natibus metaphoram: adeò vt nonnulli πυγὴν ἀγροῦ, id eſt nates agri, acceperint pro pinguiſſima parte agri (eo modo quo dicitur οὖθαρ ἀρούρης, id eſt vber terræ) alij prouerbialiter dictum putauerint de iis qui non ſolum agro ſed cuius loco rei operi perpetuò aſſiderent: alij de valde ruſticis dictum eſſe placuerit.

Aeſopicus ſanguis. 63

De interitu Aeſopi.

Αἰσώπειον αἷμα, id eſt, Aeſopicus ſanguis. Delphi Æſopum quendam nihil commeritum interemerunt, eamque ob cauſam iratum numen diu illis vaticinabatur. Sunt qui putent hūc Æſopum eſſe, cuius nomine feruntur apologi: traduntque huiuſmodi quædam ſuper illius interitu, tametſi fabulis quàm vero propiora. Quum Delphos profectus, gentis illius iram in ſe conuiciis & contumelioſis apologis concitaſſet, Delphi ſacra phiala in huius peram clanculum impoſita, Phocidem conſecuti, comprehenſum ſacrilegij damnarunt, obteſtantémque ac dira imprecantem præcipitarunt. Mox oborta peſtilentia, conſultum oraculum admonuit vt Æſopi manes placarentur: itaque Delphi monumentum Aeſopo conſtituerunt. Cæterum Græciæ principes & eruditi ſimulatque cognouiſſent indignā Aeſopi mortem, Aeſopicum ſanguinem vlti ſunt, ſublatis iis qui fuerant mortis authores. Vnde dici ſolitum, aut vbi quis præter meritum acerba pateretur, aut vbi propter læſam innocentiam, irati ſuperi pœnam immittere viderẽtur. Meminit huius hiſtoriæ Plutarchus in commentario cui titulus περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ θείου βραδέως τιμωρουμένων, nempe Aeſopum multam auri vim accepiſſe à Crœſo, vti Delphis ſplendide ſacrificaret, & Delphorum ſingulis quatuor minas diſtribueret. Verùm quum incidiſſet illi neſcio quid diſſidij cum Delphis, ſacrum quidem fecit, cæterum pecuniam quam acceperat diſtribuendam, Sardis miſit, Delphos indignos iudicans eo beneficio. Quamobrẽ irati, ſacrilegij condemnatum præcipitarunt è rupe quam Hyāpeiam vocant. Eo facto Deus indicauit terræ ſterilitatem, & morborum prodigioſorum vim immiſit. Proinde territi Delphi in publicis Græciæ conuentibus aſſidue per præconem clamabant, ſiquis eſſet qui pœnas Aeſopi nomine de ſe vellet ſumere. Tandem tertia generatione Samius Idmon aduenit, nihil affinis Aeſopo, ſed nepos eorum qui Aeſopum Sami emerāt: huic quum pœnas quaſdam dediſſent, malis leuati ſunt. Indicat eodem in loco Plutarchus, dici ſolere quoties ſero pœna datur.

De ſera vindicta.

Manum ferulæ ſubduximus. 64

Et nos manum ferulæ ſubduximus, id eſt, nos quoque literas didicimus, & præceptorum opera ſumus vſi. Nam antiquitus literatores diſcipulorū manus ferula cædebant. Eſt autem ferula fruticis genus, quo non aliud leuius: vt indicat Plinius libro decimotertio, capite 22. Græcis νάρθηξ dicitur, vtilis ad fulciendos vacillantes ætate ſenes. Vnde & Baccho Silenóque facer, vt vino titubantes fulciat, nec oneret tamen. Eſt enim lignoduriſſimo tenuis, licet intus lignum non habeat. Hac exceptum ignem cœleſtem poetæ fingunt Prometheum deportaſſe in terras. Poſtremo hinc fiunt ſceptra pædagogorū, vt Martialis appellat, quo terreant magis quàm lædant. Notauit id eleganter Columella in carmine,

Ferula quid.

Nec manibus mitis ferulas Et ibidem,

-ferulæque minaces Plantantur.

Vnde manum ferulæ ſubduxiſſe dicuntur, qui deſierunt in ludo literario verſari, neque iam pueri docendi, ſed vtcūque docti ſunt. Iuuenalis in prima Satyra,

De iis, qui iam edocti ſunt.

Et nos ergo manum ferulæ ſubduximus, & nos

Conſilium dedimus Syllæ.

Hieronymus, Subduximus, accipere videtur pro eo quod eſt ſubiecimus, ſuppoſuimus. Sic enim ſcribit ad Domnionem, Et nos didicimus literas, & nos ſæpe manum ferulę ſubduximus. Niſi forte manum ferulę ſubducere pueri dicuntur, quū metu plagæ ſubtrahunt manū. Eſt ſimilis apud Græcos ſermonis color, citatur apud Athenæum lib. 13. Timocles,

Ἀγωνιᾶσαι, καὶ ῥαπισθῆναί γε, καὶ
Πληγὰς λαβεῖν ἁπαλαῖσι χερσὶν ἡδύ γε. id eſt,
-opus eſſe adhuc
Trepidare, & alapis cædi, & in teneras manus
Recipere plagas, res profecto ſuauis eſt.

Aetnæus cantharus. 65

De magno ſœdoque.

Αἰτναῖος κάνθαρος, id eſt, Aetnæus ſcarabeus. De magnis & fœdis. Ariſtophanes in Pace,

Οὐκ οἶδ᾽· εἰ μή πού γ᾽ Αἰτναῖος μέγιστος κάνθαρος.

Aetneum autem dixit quaſi pręgrandem: vel quòd in Aetna varij maximique ſcarabei ſint: vel Aetnæum dixit, tanquam inſtar Aetnæ montis maximum. Porrò ſcarabeus inſecti genus quòd è ſtercore vt naſcitur, ita paſcitur. Fabulis quoque ante proditum eſt, Aetnam vnum è Gigantibus pręcipuum complexam fuiſſe, ac ſeruaſſe, ne cum reliquis periret fulmine. Vnde & illud, Οὔτε πῦρ οὐράνιόν τ᾽ αὐτὸν ἥλατο, οὔτε Αἴτνη πιέζει αὐτόν. id eſt, Nec ignis cœleſtis illum attigit, nec Aetna illum premit. Author Diogenianus.

Scarabeus.

Ex tua officina. 66

Nihil iam hac figura tritius, Ex tua officina, Ex aliena officina. Ex noſtra officina depromi dicuntur quæ a nobis inuenta noſtróque ingenio perfecta ſunt: Ex aliena, quibus ab alio mutuo ſumptis vtimur vt noſtris. Nam officina locus vbi opifices ſuas exercent artes. Sumpta metaphora ab iis qui aliena opera in ſuis vendunt tabernis. Hoc quo longius traducetur ad res animi, hoc fuerit lepidius vt, Hoc conſilium quis non intelligat è tua prodiiſſe officina? Totum hoc negotium tuæ fuit officinæ.

Extra chorum ſaltare. 67

A re aberrare.

Ἐκτὸς χοροῦ ὀρχεῖσθαι, id eſt, Extra chorum ſaltare, dicitur qui dicit aut facit à re quam propoſuit alienum aliquid. Etenim qui choros agunt, certis limitibus certíſque numeris adſtricti mouentur, vt liberum non ſit quò libet euagari. Quòd ſi quis diſcrepet à lege chori, ridiculus habeatur.

Exordiri telam. 68

Pleræque metaphoræ quæ ducuntur à textrina, prouerbii faciem præ ſe ferunt. Plautus in Bacchidibus, Exorſa hæc tela eſt non male omnino mihi. Idem in Pſeudolo, Neque nunc quid faciam ſcio, Neque exordiri vnde occipias, habeas, Neque ad detexundam telam certos terminos. M. Tullius libro, De oratore dixit pertexere, pro perficere. Pertexe modo, inquit, Antoni quod exorſus es. Rem enim quam arte conſilióque inſtituimus, exordiri dicimur. Et retexímus quę denuo refingimus. Itẽ illud ad Herennium, Ego te iam detexam ab exordio. Id eſt, ab initio vitæ explicabo qualis ſis. Cognatū illi quod alio cōmemorauimus loco, Ea tela texitur. ἐκεῖνος ὁ ἱστὸς, Pollux citat ex Græcis authoribus.

In caducum parietem inclinare. 69

Rei parum firmæ confidere.

Prouerbiali figura, in caducum parietem inclinare dicimur, quum nitimur cōfidimúſque rei parum firmę: ducta metaphora ab ędificiis. Hadrianus imperator de Commodo adoptato, & imperij ſucceſſioni deſtinato dictitare conſueuit, In caducū parietem inclinamus, & perdidimus quater milies ſeſtertiūm, quod populo & militibus pro adoptione Commodi dedimus. Caducum autem parietem vocabat, quòd eſſet valetudinarius, & rebus gerendis inhabilis eſſe videretur. Item qui ſenis pręſidio nītitur, qui forma ſuperbit, qui in caducis fortunę bonis vitę pręſidia collocat, rectè dicetur in caducum inclinare parietem. Huic proximum eſt illud Maronis,

In te omnis domus inclinata recumbit.

Scipioni arundineo inniti. 70

De iis, quæ nō iuuant ſolum, ſed & nocent.

Ad eandem formam pertinet quod apud Hebręos in prouerbio fuiſſe videtur, Arundineo inniti baculo, de eo qui ſpes ſuas figit in iis qui nō ſolum non poſſunt eſſe pręſidio, verumetiam noceāt deſtituto. Siquidem arūdineus ſcipio non modo non ſuſtinet innitẽtem, verumetiam manum penetrat ac vulnerat. In libri Regum quarti capite 18. & item apud prophetā Eſaiam cap. 36 ac rurſum apud Ezechielẽ, capite 29. Aegyptus & Aegypti rex baculus arundineus dicitur, cuius fiducia bellū ſuſcipiebatur. & futurū pędicitur vt is confractus non ſolum nō fulciat innitentem, verumetiam manum illius perterebret. Non admodum abludit ab illo quod alibi retulimus, Siculū auxilium.

Homo bombylius. 71

Bombylius. veſpæ genus quod.

Βομβύλιος ἄνθρωπος, id eſt, Bombylius homo, dicitur verboſus, multíque ſtrepitus, cæterum inutilis. Bombylius Gręcis, apis aut veſpę genus, à ſonitu, ſicuti videtur, appellatum: ingens, ſed ad mellificiū inutile: fauos ſibi nectit è luto. Eſt & in-

gens apis ac muſca, quam à ſtrepitu ſic dixerunt. Heſychius addit βομβυλίδας Græcis dici bullas, quas natis videmus ex aqua: quæ mox euaneſcunt. Item bombylion dici poculi genus, quod paulatim extillante potu ſonitum reddit in modũ animantis, de quo dictum eſt: quanquam & huic à bombo vocabulum. Apud Suidam quidam tibicinem pro bombylio βομβαύλιον, dixit, addita litera παρὰ τὸ μικροῖς βομβεῖν. Quin & M. Tullius Philippica tertia meminit cuiuſdam Bambalionis, *Bãbalio.* hominis nihili & impeditæ linguæ. Bambalio, inquit, quidam pater homo nullo numero. Nihil illo contemptius: qui propter hæſitantiam linguæ ſtuporémque cordis, cognomen ex contumelia traxerit. Heſychius ait Græcis βαμβαλύζειν eſſe labiis tremere. Nam id accidere ſolet hoc vicio linguæ laborantibus, quemadmodum & frigore horrentibus. Quanquam autem hæc vox variis modis deſcribitur, tamen eadem eſt origo, nimirum à ſono titubanter loquentium, aut vehementer algentium. Adagium refertur apud Zenodotum.

Buthus obambulat. 72

In ſtolidum. Βοῦθος περιφοιτᾷ, id eſt, Buthus oberrat. De leuibus ac ſtolidis dicebatur. A moribus Buthi cuiuſdam athletæ, qui vicerat in Pythiis ludis. Huius meminit Cratinus ἐν Χείρωσι, teſte Zenodoto. Meminit & Heſychius, indicans & Ariſtotelem alicubi de huius victoria meminiſſe. Fieri poteſt vt huic id nominis inditum fuerit ab edacitate, quòd ſolidos boues vorare ſoleat. Nam cognominatus eſt & Hercules βουθοίνας, quòd aliquando eſuriens quendam è bubus Theodamantis, quibus ille terram proſcindebat, abductum occidit, ac vorauit. Vnde videtur dici poſſe in edaces, hoc eſt βουφάγους.

Bunas iudex eſt. 73

Lis nunquam explicata. Βουνίας δικάζει, id eſt, Bunas iudicat. In nonnullis codicibus ſcriptum eſt βουλίας, non βουνίας, ſed deprauate, ni fallor. Vbi lis in longum profertur, nec vnquam explicatur. Qui mos nũc *Bunas Athenienſis.* eſt perditiſſimis aduocatis noſtri temporis, vt ſubinde nouam reperiant cauſam producendæ litis, quo plus nummorum extorqueãt à litigatoribus. Parœmia nata à Buna quodam Atheniensi. Quum eſſet controuerſia inter Calydonios & Eleos, vtrique rem ad arbitrium Bunæ detulerunt. Conuenerat autem vt à manibus temperarent, donec ille de negotio pronunciaſſet. Quod vbi ſenſiſſet Bunas, de induſtria audiebat quidem vtranque partem, cæterum per fictas occaſiones rem in longum diſtulit, nec vnquam de lite voluit pronunciare. Author Mnaſeas apud Zenodotum.

Bos ſub iugum. 74

De laborioſo negotio. Βοῦς ὑπὸ ζυγόν, id eſt, Bos ſub iugum, vbi quis aſſidue laborat aut vbi ſe quis laborioſo inuoluit negotio. Ductum à bubus agricolis. Quin & hic erit locus vtendi, quum negabimus aliquem ad id trahendum negotii ad quod adminiſtrandum parum ſit idoneus, ſed eum qui ſit aptus: quòd bos iugo ducendo natus videatur, non item canis aut ceruus. Proinde confine fuerit illi quod alio poſitum eſt loco, Bos clitellas. Recenſet Zenodotus.

Tenui filo. 75

Tenui filo, pro Stilo ſubtiliori, minúſque grandiloqua oratione. Nam Rhetores treis faciunt orationis χαρακτῆρας, grãdem, tenuem, & mediocrem. Sumpta metaphora à nentibus, aut certe à textoribus. Horatius,

-tenui deducta poëmata filo.

Auſonius in oratione qua Gratiano imperatori de conſulatu gratias agit. Tenuiori, inquit, filo, vt dicitur, deducta libauerim. Cui diuerſum erit, Craſſo filo, craſſiore filo M. Tullius lib. *Craſſiore filo.* De oratore ſecundo dixit, vberiore filo, pro copioſius: & in Se- *Vberiore filo. Filum orationis.* nectute, aliud filum orationis, pro alio dicendi genere.

Tenui vena, Diuite vena, Tenui canali. 76

Rem eandem alia reddunt metaphora, quum aiunt, Paupere vena, benigna vena, diuite vena. Venam autem appellant indolem, & vim genuinam ingenii: tranſlatione ducta vel à fontibus, quorum alii anguſtiore vena manant: alii tanta vt flumen ingens efficiant, vel à metallis, quorum etiam venæ non genere tãtum, ſed & copia differunt. Simillimum his eſt quod ait Quintilianus libro 12. Pleniore tamen hæc canali fluunt Vos Albani tumuli atque luci.

Υπομαζᾷν. 77

Μᾶζα Græcis genus eſt cibi è ſimila tritici, quod (vt apparet) in deliciis erat. vnde vulgari ioco dicebant ὑπομαζᾷν, pro opipare ſplendidéque viuere, ſiue ob egregias mazas: ſiue quòd aliquid his etiam lautius ſumerent. Eam vocem Iul. Pollux lib. 7. indicat fuiſſe veterum, pro qua recentiores dixerint κριθᾶν, à iumentis ductum, quibus hordeum placentæ ſunt. Illud mirum, quum hoc verbum proferat ex Æſchylo & Sophocle, cur recentiorum eſſe dicat, niſi forte apud recentiores cœpit vſitatius eſſe quàm ὑπομαζᾷν. Eupolis ad Thalaſſerotem ὑπομαζᾷς, ἢ μίμνησκε ... id eſt, Aut luxu diffluis, aut inſanis. nam audio te captum amore mulieris maleficæ. Conſimili forma dicebant ματτυάζειν, à Mattya cibi genere, quod Athenæus lib. 14. recenſet inter ſecundæ mẽſæ delicias.

Nec propius ferire. 78

Aberrantes à propoſito. Οὐδ' ἴκταρ βάλλει, id eſt, Nec propius quidem ferire, dicitur qui procul abſunt à ſcopo, multóque interuallo aberrant à re propoſita. Sumptum eſt ab imperitis ſagittariis: cuiuſmodi quum Diogenes ille Cynicus conſpexiſſet, proxime ſcopum conſedit: rogatus quid ſibi vellet, Ne me feriat, inquit: innuens quiduis illum tacturum potius quàm ſcopum. Ergo qui nimium aberrant à ſigno, οὐδ' ἴκταρ βάλλειν dicebantur. Perinde valet quaſi dicas οὐδὲν ὅμοιον, id eſt, Nihil ſimile. ἀπὸ σκοποῦ dixit Homerus. Vſurpauit hoc adagium Plato libro de Republica nono, καὶ ταῦτα δὴ πάντα μοι πρὸς τυράννου ἀθλιότητά τε καὶ εὐδαιμονίαν ... οὐδ' ἴκταρ βάλλει, Hæc quidem tanc omnia ad tyrannum collata, malitia miſeriáque ciuitatis, haudquaquam accedunt ad ſcopum, vt prouerbio dici ſolet. Suidas admonet, è linguæ proprietate ductum prouerbium, velut & illud quod proxime ſequitur. Huc alluſiſſe videtur Lucianus in dialogo quem inſcripſit ὑπὲρ τῶν εἰκόνων, Μὴ ὅτι τῶν τηλικούτων ἀξίαν, μηδ' ἴκταρ, id eſt, Neque enim eſſe me tantis laudibus dignam, ne prope quidem. Item Ariſtides in Miltiade, οὐκ ἐν ταὐτῷ, οὐδ' ἴκταρ, id eſt, Multum abeſt vt hæc ita ſe habeant. Adagium hoc referendum in gregem illorum quę commemorauimus alibi, τῆς ὁδοῦ ἁμαρτάνειν, &, Toto errare cœlo, & Tota errare via.

Diolygium malum. 79

De ingenti malo. Διωλύγιον κακόν, id eſt, Ingens malum, ipſa loquendi figura prouerbialis eſt. Vtitur hoc adagio Plato in Theæteto, Οὐ μακρὰ μὲν καὶ διωλύγιος φλυαρία, id eſt, Haud longa quidem ac diolygia nugacitas. Apud Suidam referuntur hæc ex autore quopiam, Damaſcio opinor, ... φλυαρία ... διωλύγιον ... id eſt, Nónne hæc vel maxima nugamenta videbuntur? Sane videbuntur, & quidem merito, non iuxta deliramenta, quæ vocant, anicularum, ſed vltra maximas nugas. Chryſoſtomus aduerſus Iudęos oratione prima ait, μέγα καὶ διωλύγιον ὀλολύξαντες, id eſt, Clare iubilantes vt vox procul queat exaudiri. Loquitur de paſtoribus viſo lupo inter ſe vociferantibus. Vocis originem bifariam indicant, διωλύγιον, quaſi διάλυτον, quòd clamor nuſquam nõ penetret: & διωλύγιον, quaſi διολλύον, id eſt perdens & exitium adferens. Dicitur autem prouerbium de eo qui malo quopiam ingenti ac diuturno tenetur.

Eadem tibi & Pythia & Delia. 80

Supremum opus. Ταὐτά σοι καὶ Πύθια καὶ Δήλια, id eſt, Hæc tibi & Pythia & Delia. Quoties ſupremum aliquod opus ſignificamus. Perinde quaſi dicas, Hæc ſumma omnium quæ geſturus es in vita. Citatur adagium ex Menandro. Natum aiunt ab oraculo quodam, *Polycrati redditum oraculum.* reddito Polycrati Samiorum tyranno. Nam is poſteaquã Rheneam inſulam cepiſſet, eamque conſecraſſet Apollini, conſtituiſſet apud Delum ludis pulcherrimis, Delphos miſit, conſulturos vtrum oporteret eos ludos Delios an Pythios appellare. Reſpondit oraculum, ταὐτά σοι καὶ Πύθια καὶ Δήλια, futurum innuens vt propediem excederet è vita. Idque euenit. Itaque res in prouerbium verſa. Cæterum ſi ſcribas ταὐτά, vertes eadem: ſi ταῦτα, vertes hæc. neque enim ad ſenſum magni refert.

Claue findere ligna, & ſecuri fores aperire. 81

Res præpoſtera. Τῇ κλειδὶ τὰ ξύλα σχίζειν, τῇ δὲ ἀξίνῃ τὴν θύραν ἀνοίγειν πειρᾶσθαι. id eſt, Claui ligna findere, ſecuri verò fores aperire conaris. quum res præpoſtere geritur: veluti ſiquis liberos metu ſtudeat emendare, ſeruos beneficiis ſibi adiungere. Aut ſiquis apud imperitos philoſophicis rationibus agat, apud eruditos clamore & improbitate vincere conetur. Refertur à Plutarcho libello cui titulus περὶ τοῦ ἀκούειν.

Bellerophontes literas. 82

De literis, quas quis fert, ſibi pernicioſis. Βελλεροφόντης τὰ γράμματα, id eſt, Bellerophontes literas. Subaudiendum verbum aliquod accommodum ſententiæ, adfert, aut aliud aliquod. Locus erit huic prouerbio quum quis literas velut commendatitias perfert, quæ contra ipſum ſint deſcriptæ. Vulgo literas Vriæ vocant. Neque diſſimilis eſt hiſtoria apud Hebræos De Bellerophõteis literis huiuſmodi fabulam commemorant Græci. Bellerophontes, propter occiſum Bellerum, Argos exilio mutans, in Tirynthem peruenit, Prœtique regis hoſpitio eſt vſus. Interim antea regis vxor, adoleſcentis amore correpta, cœpit illius animum ad ſtuprum ſollicitare, & ſui copiam obtulit. Ille vbi flagitium recuſaſſet, vtcunque hoſpitii religione permotus, illa prior occupans, verſóque in odium amore mulieb[r]i, Bellerophontem apud maritum occulte defert, tanquam ab illo fuiſſet de ſtupro interpellata. Quod vbi perſuaſiſſet, quoad poterat, regis animum in perniciem iuuenis inſtigabat, ſemper ad aures occinens illud Homericum,

Τ᾽ αἰνὸς

Τεθναίης ὦ Προῖτ', ἢ κάκτανε Βελλεροφόντην.
Aut morere Prœte, aut interfice Bellerophontem.

Prœtus itaque vere regio ingenio, & vt Homeri vtar verbo, ἀνεκλάλητος, velut officij cauſa Bellerophontem ad Iobaten hoſpitē mittit, additis literis velut in illius commendationem ſcriptis. In his mandabat Iobatæ vt iuuenem quoquo pacto tolleret è medio. Bellerophon (vt eſt minime ſuſpicax innocentia) literas acceptas reddit vt fuerant obſignatas. Quas vbi perlegiſſet Iobates, quo Prœto gereret morē, aggreditur adoleſcentem honeſto titulo perimere. nam hic fermè malorum principum mos. Animum iuuenis ſuapte ſponte ferocem; ad periclitandas vires gloriámque parandam inflammat. Ac primum perſuadet vt cum Chimæra congrediatur. Id erat monſtrum triforme,

Chimæra, quale monſtrum. Prima leo, poſtrema draco, media ipſa Chimæra.

Id eſt, Caprina ſpecie. Hanc Bellerophōtes equo inſidens alato, telo confixit confecitque. Poſt alijs atque alijs periculis obiecit iuuenem, à quibus omnibus quum ille victor rediret, rex & vires admiratus, & ex euentu coniectans innocentiam, literas Prœti oſtendit, generum aſciuit, ac moriens eidem imperij ſucceſſionem tradidit. Itaque quiſquis imprudēs aut nunciat, aut facit quippiam quo ſe prodit, in eum rectè dicetur, Βελλεροφόντης τὰ γράμματα: aut quicunque ſub officij prætextu læditur. Adagium recenſetur à Zenodoto. Plaut. in Bacchidibus, Tace, nullus homo dicit, hæ tabellæ te arguunt Quas tu attuliſti, hæ te vinciri iubent. Aha Bellerophontem iam tuus me fecit filius: Egomet tabellas detuli, vt vincirer ſine. Effertur adagiū in hunc etiam modum, Βελλεροφόντης κατ' αὐτοῦ, id eſt Bellerophontes aduerſus teipſum. Lucianus in Apologia τί σοι ... ſυμβέβηκε, Καὶ σεαυτῷ ὁ Βελλεροφόντης γεγραφὼς τὸ βιβλίον, id eſt, Qui Bellerophontes librum aduerſus teipſum ſcripſeris Simili commento rex Pharnabazus impoſuit Lyſandro. Refert Plutarchus in ipſius vita.

Cœno puram aquam turbans, nunquam inuenies potum. 83

Βορβόρῳ ὕδωρ λαμπρὸν μιαίνων, οὔποτ' εὑρήσεις ποτόν. id eſt,
ſi limpidam pertexeris
Cœno aquam ſpurcare, nunquam quod bibas inueneris.

De pulcherrimis rebus quibus admixta quædam turpiſſima. Carmen eſt Trochaicum, quod nos hemiſtichio & carmine eiuſdem generis expreſſimus. Dici ſolitum, vbi quis ea quę ſunt per ſe pulcherrima, contaminat admixtis iis quæ ſunt turpiſſima. Veluti ſiquis poeticæ admiſceat obſcœnitatem, ſuo vtique vitio, nam ars per ſe ſyncera. Aut ſiquis theologicam eruditionem hæreticis opinionibus deprauet: aut ſpurcitia ſermonis inquinet, aut prophanis contaminet literis. Aut amicitiā principis crebris offenſis irritet. Conueniet in hos quoque quibus hæc vita grauis eſt. idque ipſorum culpa, quòd animi vitio, quæ per ſe moleſta non ſunt, moleſtiam adferre videantur. Quod ſi adſit mens à ſtultis affectibus immunis, quicquid acciderit, voluptati futurum eſt.

Charetis pollicitationes. 84

Χάρητος ὑποσχέσεις, id eſt, Charetis pollicitationes Dici ſolitum vbi quis facile ac benigne promittit: iuxta illud Naſonis,
Promittas facito. quid enim promittere lædit?
Pollicitis diues quilibet eſſe poteſt.

Chares facilè pollicebatur. Tit. Veſpaſ. vox. Natum adagium à Charete quodam Athenienſium duce, qui quiduis cuiuis pollicebatur, at non præſtabat item quod receperat. Narrant & de Veſpaſiano filio: quum admoneretur ne tam facilis eſſet ad pollicendum, quòd longè plura promitteret quam præſtare poſſet: reſpondit, non oportere quenquam ab imperatoris conſpectu triſtem diſcedere. Adagium refertur à Suida, nec dubito quin ſumptum ſit ex Ariſtophane.

Ceſcon habitas. 85

De ſtupido. Κέσκον οἰκεῖς, id eſt, Ceſcum habitas. In ſtupidum & bardum dicebatur. Ceſcos Pāphyliæ ciuitas, cuius ciues ob vecordiam ſtultitiámque vulgo male audiebant. Iuxta Ceſcum vrbem fluuius erat cui nomen ἄνους, id eſt amens. Quanquam Suidas, qui & ipſe prouerbij meminit, Ceſcum ponit in Cilicia, non in Pamphylia. Vnde & vulgari ſermone iactatum eſt, πόλις Κέσκος νοῦν οὐκ ἔχουσα, id eſt, Ceſcus ciuitas mentis inops. Quadrabit & in cœtum aut conciliabulum hominum ſtultorum. Conuenit cum eo quod aliàs oſtendimus, Bœotica ſus Adagium recēſet Zenodotus Illud obiter admonendum, locum hunc in Suida deprauatum haberi in dictione κίσκος, & pro κίσκον οἰκεῖς legendum eſſe κέσκον οἰκεῖς.

Circulum abſoluere. 86

Rem perfectam numeris omnibus. Τὸν κύκλον περαίνειν, id eſt, Circulum abſoluere, eſt rem omnibus numeris omnibuſque partibus perfectam reddere. Vnde & ἐγκυκλοπαιδεία dicta, quæ diſciplinarum omnium velut orbem abſoluerit, & ἐγκύκλιος παιδεία. Metaphora ſumpta videtur à mathematicis, apud quos circularis figura perfectiſſima abſolutiſſimáque iudicatur. Vnde illud ſine cauſa laudatum carmen de ſapiente,
Mundi inſtar habens, teres atque rotundus,
Externæ nequid labis per læuia ſidat
Confine illud, παντὶ μέτρῳ, id eſt, Omni numero. Ita Fabius in *Omni numero.* præfatione libri 8, Quam vt per omneis numeros & penitus cognoſcere, ad ſummam ſcientiæ neceſſarium eſt. ita incipientibus ſimplicius ac breuius tradi magis conuenit. quod à muſicis ductum videtur.

Calidam veruti partem. 87

Τὸ θερμὸν τοῦ ὀβελοῦ, id eſt, Calidam veruti partem. Subaudiendum, arripuit, aut ſimile quippiam: vbi quis per imperitiam negocii, ea parte rem aggreditur qua minime tutum fuerat aggredi. Aut vbi quis ob inſcitiam pro melioribus eligit peiora. Zenodotus ait huius adagii meminiſſe Sophoclem. Sumpta metaphora ab iis qui per imprudentiam, eam veruti partem manu prēhendunt quæ calet: deinde offenſi reiiciunt, & alteram partem apprehendunt. Non vſquequaque diſſimile huic, ἁλιεὺς πληγεὶς νοῦν φύσει, id eſt, Piſcator ictus ſapiet. quod *Piſcator ictus ſapiet.* alio loco retulimus.

Titanicus aſpectus. 88

Τιτανῶδες βλέπειν, id eſt, Titanicum tueri, hoc eſt, vultu Titanico obtueri. Titanicum autem toruum vocant ac terricum: ac cuiuſmodi fuiſſe feruntur veteres illi Titanes. Lucianus in Timone, Ἐκκαθήσομαι τὸν πώγωνα, καὶ τὰς ὀφρῦς ἀνατείνας, καὶ βρενθυόμενός τι πρὸς αὑτόν, ἔρχεται τιτανῶδες βλέπων, id eſt, Itaque promiſſa barba, reductiſque ſupercilijs, ſecum murmurās neſcio quid, accedit Titanico vultu aſpiciens. Idem in Icaromenippo, ὁ δὲ μάλα φοβερὸν ἀτενὲς καὶ τιτανῶδες εἰς ἐμὲ ἰδών, id eſt, At Iupiter admodum terribiliter acritérque & Titanico me intuens vultu.

Thraces fœdera neſciunt. 89

Θρᾷκες ὅρκια οὐκ ἐπίστανται, id eſt, Thraces fœdera non norunt. Apud Thraces euenit vt natu maximus quidam iaculo per pectus adacto interierit. Vnde Ionibus & Æolibus veluti per ænigma dici cœptum, Θρᾷκες ὅρκια οὐκ ἐπίστανται, quòd natu grandibus honos magis debeatur apud hos qui legibus viuunt. Porrò Thracum barbariem & immanitatem perfidiámque ſatis arguit interemptus à Polymneſtore Polydorus, hoſpitij iure violato Et Euripides in Hecuba,
Τάχ' οὖν παρ' ὑμῖν ῥᾴδιον ξενοκτονεῖν
Ἡμῖν δέ γ' αἰσχρὸν τοῖσιν Ἕλλησιν τόδε. id eſt,
Iugulare forſitan hoſpitem vobis leue eſt,
Nobis Achiuis iſtud oppido eſt graue.

Thunniſſare. 90

Stimulare. Θυννίζειν, Græci transferunt pro ſtimulare pungeréque: vel quòd hic piſcis, quo ſit palato gratior, pungi ſoleat: vel quòd ipſe piſcis adurat, pungátque cōtactu. Plinius libro 9. capite 15. rem auditu nouam memorat de thynno. Ait in mari animalculum *Thynni deſcriptio ex Plinio.* eſſe perquam exiguum, aranei magnitudine, ſcorpionis effigie: id ſe delphino, & ei qui gladius vocatur, crebro delphini magnitudinem excedenti, ſub pinna affigit aculeo: tātóque infeſtat dolore, vt in naues ſæpenumero exiliant. Athenæus libro Dipnoſophiſtarum ſeptimo, prodidit, thunnorum generi, quos Athenienſes thynnidas appellant, ſubter ventrem pinnam affixa eſſe, quæ vocetur athera. Addit piſci nomē inditum παρὰ τὸ θύειν, quòd impetu feratur, præſertim quum œſtro concitus agitur id quod illi accidit circa ſolſtitium æſtiuum. Id eſt animalculum in capite ſpecie ſcorpij, magnitudine drachmæ. Quo malo ſic exagitantur, vt ex aquis ſubſiliant, nō minus alte quàm delphini. Atque huius rei teſtem adducit Ariſtotelē. Lucianus in Ioue Tragœdo, Ἄπαγε θυννῶδες τὸ ἐνθύμημα ὦ Πόσειδον, καὶ παχὺ ἄγαν, id eſt, Apage thunnicum enthymema Neptune, & ſupra modum pingue. Ruſum in eodem Dialogo, ad idem verbum alludens, Εἰ τὰ μὰ οὕτως ὑμῖν ἀποτεθύννισται, id eſt, Si mea vobis ita expuncta ſunt. Adagium recenſetur à Diogeniano.

Citius vſura currit quàm Heraclitus. 91

Abſtinendum à pecunia vſuraria. Θᾶττον ὁ τόκος Ἡρακλείτου πόδεσσι τρέχει, id eſt, Citius vſura quàm Heraclitus celerrimus currit. Admonet adagium abſtinendum à mutua pecunia quæ credatur ad vſuram. nam opinione celerius recurrere diem vſurarium. Sumptum prouerbium ab Heraclito quodam celeritate currendi præter cæteros eximio atque excellenti. Iuxta Doricā dialectum dictum eſt, Ἡρακλείτω & πόδεσσι pro Ἡρακλείτου ποσίν. Videtur carmē fuiſſe trochaicum tetrametrum catalecton, paucis ſyllabis deprauatis.

Celerius quàm Butes. 92

De iis, quæ cōpendio dicta, & abſoluta. Θᾶττον ἢ Βούτης, id eſt, Celerius quàm Butes. Hoc adagio ſignificabant aliquid quamprimùm abſolui, compendióque explicari. Quemadmodum ſolent ii qui paucis verbis, & iis trunce pronunciatis, longam ſententiam ſignificant. Aiunt hinc fuiſſe natum: Athenis inter picturas Stoæ porticus, depictus erat Butes quidam, atque ita pictus vt ſumma capitis pars cum oculis duntaxat videretur. videlicet vt ſpectator imaginaretur

reliquum corpus tegi montis obiectu in quo ingrediebatur. In huius igitur pictura quoniam non multum operæ ſumpſerat pictor, prouerbio iactari conſueuit de his quę facilè perficiuntur. Autor Zenodotus.

Lydus oſtium clauſit. 93

Λυδὸς τὴν θύραν ἔκλεισε, id eſt, Lydus oſtium clauſit. De furacibus dicebatur, quòd Lydi non diſcederent niſi re quapiam ſublata. Quòd ſi permittitur nobis diuinare (cur autem non permittatur in re tam vetuſta, quum nec author extet, nec interpres?) malim accipere de iis qui rem quampiam obſcœnã aggreſſuri, fugiãt arbitros, abduntque ſeſe propter Lydos mollitiei notatos. Vnde & Plautus Lydum volſum appellat. Alluſit ad prouerbium, atque vtinam aperuiſſet etiam Plutarchus in commentario quem ſcripſit aduerſus Colotam, Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ, καθάπερ ὁ Λυδὸς, ἐφ' αὐτὸν ἀνοίγειν οὐ θύραν μίαν, ἀλλὰ ταῖς πλείσταις τῶν ἀποριῶν καὶ μεγίσταις περιβάλλειν τὸν Ἐπίκουρον, id eſt, At mihi videtur quemadmodum Lydus aduerſum ſeipſum, non vnam aperire ianuam, ſed plurimis ac maximis difficultatibus Epicurum inuoluere. Niſi ſicuti magis placet vt hic Plutarchi locus referatur ad illud quod aliàs dicetur, Viro Lydo negotium nõ erat. Heſychius meminit prouerbij, ſed nihil addẽs pręter hęc verba, ἐπὶ τῶν μωροκλεπτῶν, de ſtulte furacibus. Verum hic prodidit nobis deprauatam in aliis libris ſcripturam, legendumq; non ἔκλεισε, ſed ἐκιγκλισε id eſt, mouit ſiue tentauit. Fures enim imperiti dum non ſine ſtrepitu mouent oſtium, ſeſe produnt ſæpius. κιγκλίζειν enim Græcis authore Suida, polyſemon eſt. ſonat enim, σαλεύειν, μοχλεύειν, ψόφον ποιεῖν, κινεῖν, id eſt, mouere, obdere peſſulum, ſtrepitũ facere, attingere. Hæc eſt autem præcipua furum ars, vt ſiue ingrediantur, ſiue egrediantur, abſque ſonitu moueant oſtium. Ex his iam arbitror eſſe perſpicuum quid ſentiat Plutarchus.

De iis, qui ob turpem rem, tenebras vel locum effugiunt.

Lydus in meridie. 94

Λυδὸς ἐν μεσημβρίᾳ, id eſt, Lydus in meridie. In hominem inſatiatæ, aut etiam intempeſtiuæ libidinis dictitabatur. Narrãt Lydos adeò libidine perditos fuiſſe, vt non tantum noctu vacarent voluptati Venereę, verùm etiam ipſo meridie laſciuirent, manibus fœdum opus peragentes. vnde λυδιάζειν dicunt Græci, pro Lydorum more vitam agere. De gentis huius luxu delicijſque multa commemorat Athenæus li. 12. Meminimus alibi, nimirum in prouerbio, Sybaritica menſa, de conuiuio Sybaritico, in quo & Venus admiſcebatur.

Sybaritica menſa.

Caprarius in æſtu. 95

Αἰπόλος ἐν καύματι, id eſt, Caprarius in æſtu. Conſimilem habet ſenſum, videlicet intempeſtiuæ libidinis. nam his horis caprarij, dum ſeductis gregibus in vmbra latitant, laſciuire ſoliti ſcribuntur. Zenodotus vtrunque refert adagium, & item Suidas. Poterit ad quamuis voluptatem accommodari nõ in tempore adhibitam.

Lydus cauponatur. 96

Λυδὸς καπηλεύει, id eſt, Lydus cauponatur. In effœminatos & voluptatibus addictos iaciebatur. Ex huiuſmodi natum hiſtoria tradunt. Cyrus rex deuictis Lydis imperauit, ex cõſilio Crœſi, vt cauponiam exercerent, neque tractarẽt arma, ſed veſte ad terram vſque demiſſa vterentur, quę olim mollitiem indicabat: vt ad eum modum veluti in fœminas transformati, ad rebellionem fierent inutiles. Herodotus lib. 1. tradit, Lydos primos omnium caupones & inſtitores extitiſſe. Heſychius tradit ab his inuenta ſpectacula, & hinc Romanos dixiſſe ludos. καπηλεύειν Græcis propriè dici qui vendunt eſculenta. Prouerbium ſapiunt & illa quæ refert Suidas, λυδίζειν, ſeu λυδίζω, pro eo quod eſt, Lydorum more viuo. Refertur à Suida.

Lydorum carycæ. 97

Λυδῶν καρύκας, id eſt, Lydorum carycas, antiquitus appellabant quicquid eſſet opiparum, & variis conditum cupediis. Nã caryca cibi genus Lydij, ex multiiugis lautitiis & ſanguine cõfectum. Athenæus Dipnoſophiſtarum lib. 12 tradit, carycarum apparatum primùm repertum à Lydis. Effertur adagium integre ad hunc modum, Μήτε Λυδῶν καρύκας, μήτε μαστίγων ψόφους, id eſt, Nec Lydorum carycas, nec flagrorũ ſtrepitus. Subaudiẽdũ, volo, aut ſimile quippiã. Id eſt, nec blandimenta volo, nec conuicia, nec nimium blanda, nec rurſum aſpera nimiũ. de quo plura dicentur aliàs.

De opiparo cupedio.

Lupinum potum. 98

Λυκείου ποτόν, id eſt, Lupinum potum, dicebant vbi quis voluptatẽ ſuo periculo capitis emeret. Narrãt duos erupiſſe fontes ſacros Apollini, quorum alter vino ſcateret, alter melle: ad quos quum aues aduolarent, arcu feriebantur. Porrò Apollo ſuper cætera cognomina dictus eſt & Lucius, ſiue à luce quam aperit, ſiue à lupis interfectis. Authores Zenodotus & Suidas, admonentes penultimam eſſe circumflectendam. Nam Λύκειον prima acuta, gymnaſium eſt Athenis, quod quidam à Piſiſtrato, quidam à Pericle conſtructum putant. Atque hinc ortum prouerbium. con ſiue illi, Vt canis è Nilo.

Voluptas empta morte.

Lupi decas. 99

Λύκου δεκάς, id eſt, Lupi decas. Dictum apparet in eos ad quos inhoneſti lucri pars aliqua, tametſi puſilla, redirer. Aut in eos qui largitionibus eſſent corrupti, aliòſve corrumperent. Nam Athenis in foro vbi cauſæ agebantur, Lycus quidam [illegible] ſcalptus ſtabat, lupina ſpecie. Apud hanc ſtatuam, ſycophantæ pecunia corrupti verſari conſueuerant, velut apud deum quempiam ſui quæſtus præſidẽ, eique in dies ſingulos triobolus ſecabatur. Authore Zenodoto. quanquam attigit & Heſychius. Suidas addit, ſycophantas fuiſſe decem numero, veluti Decemviros referentes. Meminit huius Ariſtophanes in Veſpis,

Ὅπερ ζῷον δυνάμενος ἐκποιῆσαι τοῦ Λύκου. id eſt,
Siqua ſimulachrum efficere poſſies Lyci.

Erat hoc quæſtus genus apud veteres inuiſiſſimum, eorum qui in ius vocabãt, vt ex damnato dicta mulcta portionem aliquam præmij loco ferrent. Vnde & ſectores dicti ſunt & quadruplatores.

Inhoneſti lucri pars.

Genus quæſtus inuiſiſſimum olim.

Verba importat Hermodorus. 100

Λόγοισιν Ἑρμόδωρος ἐμπορεύεται. id eſt,
Sunt Hermodori verba mercimonium.

In eum dicebatur qui præter verba nihil adferret, quemadmodum Laches in Hecyra Terentiana Pamphilum filium roget, num vnam duntaxat ſententiam ſecum è Lemno reportaſſet. Aut in eos qui verba vendunt pecunia: quod in poetas, aduocatos, fumi venditores, atque in id genus homines rectè dici poterit. Natum aiunt ab Hermodoro quodam Platonis auditore, qui commentarios ab illo conſcriptos in Siciliam deportare conſueuerit, atque inibi venditare. Vnde Siculi, vt ſunt dicaces, rem in prouerbium verterunt, dicentes, Hermodorũ pro mercibus importare verba. Cæterùm ſophiſtę & philoſophi lucubrationes ſuas, λόγους appellant. Alluſit haud dubie huc M. Tullius libro Epiſto. ad Atticum 13. Dic mihi, placétne tibi primum edere iniuſſu meo? Hoc ne Hermodorus quidem faciebat, is qui Platonis libros ſolitus eſt diuulgare, ex quo λόγοισιν Ἑρμόδωρος. Porrò licet Cicero mutilum adduxerit prouerbium, tamen ſi addas ἐμπορεύεται, conſtabit Græcus ſenarius. Hinc λογέμπορος dictus, qui præter verba nihil adfert.

Nihil præter verba.

CHILIADIS SECVNDÆ CENTVRIA SEPTIMA.

Pomarius Hercules. 1

Μήλιος Ἡρακλῆς, id eſt, Pomarius Hercules. Per contemptum dicebatur in eum qui nomen quidem magnificum gereret, cęterùm opibus nullis nullãque potentia pollens. Ab euentu natum. Narrat Suidas, quum ruſtici quidam Herculi bouem eſſent immolaturi, iſque rupto fune profugiſſet, nec eſſet quod ſacrificaretur: malum arreptum, ſuppoſitis quatuor ramis crurum vice, deinde additis alteris duobus ceu cornuum loco, bouem vtcunque ſunt imitati: idque ridiculum ſimulachrum pro victima ſacrificauerunt Herculi. Iulius Pollux libro de vocabulis rerum primo, fabulam aliquanto ſecus narrat, nempe ad hunc modum. Solenne eſt, inquit, apud Bœotos, Herculi malis rem diuinam facere. Quúmque iam adeſſe Dei feſtum, & immolandæ victimæ tempus vrgeret (porrò hoſtia erat aries) quę ea ſerius adduceretur, proptereà quòd Aſopus fluuius ita ſubito creuiſſet vt tranſiri non poſſet: pueri qui iuxta aram ludebant, ſacrificij ritum nihilominus peregerũt. Pulchro cuipiam malo quatuor ſtipulas vice pedum addiderunt, rurſum alias duas cornuum loco, imaginantes ſeſe ad eum modum arietem immolare. Creditũ eſt Herculem hac victima magnopere delectatum, proinde manſiſſe apud Thebanos hunc morem, vt malis ſacrificaretur Herculi. Cognomen hinc additum deo, Ἡρακλῆς μήλων, id eſt Hercules malorum, vocaretur.

Nomen magnificum, ſed nullius potentiæ.

Verecundia inutilis viro egenti.

Αἰδὼς δ' οὐκ ἀγαθὴ κεχρημένῳ ἀνδρὶ παρεῖναι.

Ita legitur apud Homerum Odyſſeæ ρ. Citatur à Platone in Lachete ac mox,

Αἰδὼ δ' οὐκ ἀγαθὴν φησ' ἔμμεναι ἀνδρὶ προΐκτῃ. Apud Heſiodum item,

Αἰδὼς δ' οὐκ ἀγαθὴ κεχρημένον ἄνδρα κομίζειν. id eſt,

Verùm

Pudor abiiciendus, cum neceſſitas vrgeat.

Verùm homini pudor haudquaquam conducit egeno.
Is verſus in prouerbium abiit. Admonet autẽ abiiciendum pudorem quoties vrget neceſſitas. Eſt enim verecundia cum ad multa vehementer inutilis, tum maximè quum res poſtulat, vt omnia nobis ſint facienda. velut inutilis pudor eſt qui deterret à diſcẽdo quod turpe eſt neſcire. Et, vt ait Flaccus, incurata malus pudor vlcera celat. Idem alibi, Pudor, inquit, te malus vrget. Eodem alluſit Euripides in Iphigenia in Aulide,

Ὅμως δ' ὅσον γε δυνατὸν αἰδεῖσθαι χρεών. id eſt,
Veruntamen pudere oportet catenus Quoad licet.

Homerus Iliados ω, ſcribit verecundiam ſeu reuerentiam plurimum prodeſſe, & eandem officere plurimum, αἰδὼς ἣ τ' ἄνδρας
Γίγνεται, ἥ τ' ἄνδρας μέγα σίνεται ἠδ' ὀνίνησιν. id eſt,
Nec pudor eſt illi, qui vel lædit vehementer,
Vel multum prodeſt homini.

Malus pudor. Et videre eſt nonnullos hoc inutili pudore præditos, qui corporis incommoda celare malunt, quàm amicorum ope tolli. Quo ingenio fuiſſe legitur Apelles, cui & morbum & inopiam diſſimulanti candidus amicus furtim ſub ceruicale pondus auri ſubmiſit. Sed eorum multo maxima turba eſt, qui animi morbos & egeſtatem inutili pudore diſſimulant. Atqui his fere accidit, vt pòſt malo in apertum erumpente, tum miſerius, tum fruſtra erubeſcant.

Ventrem mihi obiicis. 3

Commemorantur & hi verſus in Græcaniſorum adagiorũ collectaneis,

Γαστέρα μοι προφέρεις, κάλλιστον ὄνειδος ἁπάντων,
Ἢ κούφη μὲν πλήρης, κενὴ δ' ἄρα βαρεῖα. id eſt,
Ventrem mi obiectas, quo probrum haud pulchrius vllum.
Plenus is, eſt leuior: grauis idem vbi pendet inanis:

Equidem vbi prouerbium ſit non video, niſi in hoc, κάλλιστον ὄνειδος, quod apud Græcos prouerbij vice videtur vſurpatum. Euripides in Iphigenia Aulidenſi,

Καλόν γέ μοι τοὔνειδος ἐξωνείδισας. id eſt,
Mihi opprobraſti probrum honeſtum ſcilicet.

Aut in ea parte velut ænigmatica, Leuis quum plenus eſt, grauis quum inanis. Nam reliqua vaſcula quo pleniora ſunt, hoc ſunt grauiora: quo magis inania, hoc leuiora. Contrà, venter quo diſtentior cibo, hoc leuior eſt, propter auctos excitatóſque paſtu ſpiritus.

Turpe ſilere. 4

Alterius exemplo, qui extimulatum. Αἰσχρὸν σιωπᾶν, id eſt, Turpe ſilere. Hoc licebit vti quoties quis alterius exemplo extimulatur ad ſtudium, aut negotium aliquod ſuſcipiendum. Aut natum, aut certe vſurpatum ab Ariſtotele, qui, quum Iſocrates rhetoricen doceret, æmulatione commotus, cœpit & ipſe pomeridianis illis ſuis περιπάτοις dicendi artem docere: dicens illud, Αἰσχρὸν σιωπᾶν λαλοῦντος Ἰσοκράτους, id eſt, Turpe ſilere, loquente Iſocrate. M. Tullius in opere De oratore, oſtendit e tragœdia quapiam mutuaſſe Ariſtotelem, paucis immutatis. ſcribit enim hunc in modum, Ariſtoteles, quum florere Iſocratem nobilitate diſcipulorum videret, quòd ipſe ſuas diſputationes à cauſis forenſibus & ciuilibus ad inanem ſermonis elegantiam tranſtuliſſet: mutauit repente totam propè formam diſciplinæ ſuæ: verſumque quendam de Philocteta paulò ſecus dixit. Ille enim turpe ſibi ait eſſe tacere cum barbaris, hic autem quum Iſocratem pateretur dicere. Ad Atticum lib. 6. Ego, niſi Bibulus (qui dum vnus hoſpes in Syria fuit, pedem porta non plus extulit quàm domo ſua, adniteretur de triumpho, æquo animo eſſem. Nunc verò αἰσχρὸν σιωπᾶν. Hoc nunc quidam abutuntur, nihil exiſtimantes turpius quam ſilere, ne apud homines illiteratos parum eruditi parumque diſerti videantur. Vnde apud Lucianum præceptum illud ἀπαιδευτὸν ἔστω, μηδέποτε σιωπᾶν, id eſt, Ne vnquam ſile. propterea quòd apud imperitos is demum infans & imperitus habeatur, qui non perpetuò garriat.

Munerum animus optimus. 5

Φρὴν δ' ἐν δώροις ἄριστος. id eſt,
Verùm in muneribus res præſtantiſſima mens eſt.

Græcis hemiſtichium Heroicum prouerbiale, quo ſignificatur, in amicorum muneribus non eſſe ſpectandum rei miſſæ pretium, ſed mittentis potius animum. vt Xerxes ille aquam manibus hauſtam à ruſtico libenter accepit: & Chriſtus viduæ nummulos omnibus diuitum muneribus prætulit. Et quidam monet exiguum munus à tenui miſſum amico, perinde vt maximum boni conſulere. Plinius in præfatione, diuerſa extulit metaphorà. Verum & dijs lacte ruſtici multæque gentes ſupplicant, & mola tantùm ſalſa litant qui non habẽt thura. Quin hodie quæ tritiſſimum eſt, vt qui munus aliquod offerant, animum iubeant ſpectari, non rem. Refertur adagium à Phurnuto in opere De natura deorum.

Datis animus potius, quàm donum ſpectandum.

Neſcit capitis & inguinis diſcrimen. 6

In impudentem. Qui eò impudentiæ vel exercitatis potius deuenerunt, vt nullum prorſus faciant diſcrimen inter honeſtum ac turpe, hi neſcire dicuntur quid interſit inter caput & inguen. Inter honeſta corporis membra caput primum obtinet locum, ac proinde recte nudatur quæ verò ſub ventre ſunt, vt inhoneſta teguntur. Iuuenalis de muliere temulenta,

-quid enim Venus ebria curat?
Inguinis & capitis quæ ſint diſcrimina neſcit.

Prouerbiali figura dictum videtur.

Multitudo imperatorum Cariam perdidit. 7

Πολλοὶ στρατηγοὶ Καρίαν ἀπώλεσαν. id eſt,
Multi duces deperdidere Cariam.

Licentia multitudine, nihil perniciosius. Admonet ſenarius, nihil eſſe pernicioſius licentia multitudinis, dum nulli paretur, ſed pro ſua quiſque libidine rem gerit. Hanc Græci vocant ἀναρχίαν, malum pene tyrannide peius, qua nihil poteſt eſſe peius. Par autem malum eſt πολυαρχία cum eo quod dicitur ἀναρχία. Idem docet Homericum illud Iliados lib. 2. quod ipſum in prouerbium abiit.

Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη· εἷς κοίρανος ἔστω. id eſt,
Multos imperitare malum eſt: rex vnicus eſto.

Nam his verbis Vlyſſes milites tumultuantes (in quibus erat & Therſites) compeſcit. Eum Homeri verſiculũ vſurpauit Dion, quum videret Heraclidem moliri factionem. Author Æmilius Probus. Natum adagium à Caribus quondam florentiſſimis: poſtea per ciuiles ſeditiones eò redactis, vt etiam in vilitatis prouerbium abierint, quemadmodum alio docuimus loco.

Mus albus. 8

In laſciuum. Μῦς λευκός, id eſt, Mus albus, apud Suidam: μῦς κακός, id eſt, mus malus, apud Diogenianum. In hominem laſciuum & libidinis immodicę dicebatur. Nam mures, domeſtici ſalaciſſimi ſunt, præſertim albi. Aelianus miram eſſe murium ſalacitatem, authorum teſtimonijs docet, lib. 12. cap. 10. atque inter multa illud addit, Epicratem in fabula quapiam quum mulierem ſignificare vellet prodigioſæ libidinis, μῦν appellaſſe. Citátque prouerbium, μῦς λευκός, ex Philemonis comœdia. Vnde receptum videtur vt inter amatoria blandimenta, quemadmodum paſſerculi, columbulæ, & id genus aliorum, itidem & muris cognomentum vſurpetur. Martialis,

Nam quum me murem, quum me tua lumina dicas.

Facies tua computat annos. 9

In vetulam, qui tamen vt iuuenis laſciuiat. Prouerbiali nimirum ſchemate dictum à Iuuenale in vetulam, iam ἔξωρον quidem, & ad Veneris luſus prorſum intempeſtiuam, ſed quę verborum nequitiis puellam etiamdum ageret.

Facies tua computat annos.

Hoc eſt, frontis rugæ, numerum annorum tuorum præferunt, quanquam libido nondum in te conſenuit. Congruit huic apologus de crocodilo, cui iactanti maiorum ſuorum claritatem, & primas in certaminibus partes, vulpes ad hunc modum reſpondit: ἀλλά, κἂν μὴ σὺ λέγῃς, ἀλλ' αὐτὸ δέρμα τὸ σὸν φαίνει ὡς ἐκ πολλῶν ἐτῶν εἶ γυμναζόμενος, id eſt, Quin etſi tu non dixeris, tamen ipſa pelle præ te fers quòd multos iam annos in certaminibus ſis verſatus. Habet enim hoc animal cutem ceu laminis quibuſdam duriſſimis aduerſus omnes ictus armatã. Martialis in quendam qui affectabat etiamnum videri puer,

In te, inquit, reclamat ſed tua barba: vir es.

Phœnice rarior. 10

Perquàm raro inuenta. Φοίνικος σπανιώτερος, id eſt, Phœnice rarior. De rebus aut etiã hominibus inuentu perquam raris. Natum adagium à fabula phœnicis auis, de qua ſcribit Plinius libro 10. cap. 2. Et ante omnes nobilem Arabiæ phœnicem, haud ſcio an fabuloſe, vnum in toto orbe, nec viſum magnopere. Aquilę narratur magnitudine, auri fulgore circa colla, cætera purpureus, cæruleam roſeis caudam pennis diſtinguentibus, criſtis faciem, capútque plumeo apice honeſtante. Commemorantur hoc loco, & alia quædam de phœnice prodigioſa, quæ quoniam ad prouerbij ſententiam nihil attinent, cui libebit, inibi legenda relinquo. Ouidius in Transformationum lib. 15. ſub perſona Pythagoræ.

Phœnix, auis.

Vna eſt quæ reparet, ſéque ipſa reſeminet ales:
Aſſyrii Phœnica vocant. nec fruge, nec herbis,
Sed thuris lachrymis & ſucco viuit amomi.
Hæc vbicunque ſuæ compleuit ſecula vitæ,
Ilicis in ramis tremulæque cacumine palmæ,
Vnguibus & duro nidum ſibi conſtruit ore.
Quo ſimul & caſias & nardi lenis ariſtas,
Quaſſáque cum fulua ſubſtrauit cinnama myrrha,
Se ſuperimponit, finítque in odoribus æuum.
Inde ferunt, totidem qui viuere debeat annos,
Corpore de patrio paruum phœnica renaſci.
Quum dedit huic ætas vires, oneríque ferendo eſt,
Ponderibus nidi, ramos leuat arboris altæ,
Fértque pius cunáſque ſuas patriúmque ſepulchrum.
Pérque leues auras Hyperionis æde potitus,
Ante fores ſacras Hyperionis æde reponit.

Extat de phœnice carmen & Firmiani Lactantii non inelegans, per Muſas, neque faſtidiendum.

Non eſt laudandus, ne in cœna quidem. 11

Οὐκ ἐπαινετέος, οὐδ' ἐν δείπνῳ. id eſt, Non queas laudari,

ne in parentalibus quidem. In hominem dicebatur vehementer illaudatum. Antiquis mos erat, præſertim Atticis, in cœnis funeralibus, quas Græci νεκρόδειπνα vocãt, encomiis, epicediis & epitaphiis laudare vita defunctum: etiamſi parum meruiſſet in vita. Siquidem, vt inquit Ouidius.

Paſcitur in viuis liuor, poſt fata quieſcit.

Vnde fit vt viuos nonnunquam merita laude fraudemus, mortuis etiam immeritam tribuamus. Feſtus Pompeius docet, antiquitus ſolere conduci mulieres quæ in funere non ſine laudibus lamentarentur vita defunctum, aliiſque lamētandi modum præirent: vnde & præficæ dictæ ſunt, quaſi præfectæ. citátque Næuii teſtimonium. Hæc quidem mehercle, opinor, præfica eſt, quæ ſic mortuum collaudat. Fortaſſis hinc ductum eſt, quòd antiquitus mos fuiſſe videtur, vt in compotationibus aliquorum, etiam viuentium, laudes dicerentur. Quemadmodum apud Platonem Alcibiades Socratis encomium refert, & apud Plutarchum, Alexandrum Magnum laudat Calliſthenes. Eiuſmodi verò laudes non admodum ſpecioſæ videbantur, vt inter pocula decantatæ. Nec abſurdum arbitror ſiquis ad priſcorum conſuetudinem referat parœmiam, qua fieri ſolet, vt in conuiuiis citharœdus aut deorum aut inſignium virorum facta cantaret. Velut apud Homerum in omnibus ferme conuiuiis. Apud Virgilium item,

-cithara crinitus Iopas Perſonat aurata.

Tametſi hæ quoque laudes plerunque ad auditorum gratiam fingebantur. Adagium refertur à Diogeniano.

Præfica.

Pedibus in ſententiam diſcedere. 12

Quid ſit pedibus in ſententiam diſcedere, & quid Pedaria ſententia, ſatis explicuit Aulus Gellius lib. 13. cap. 18. Id ſi transferatur ad quamlibet alienæ ſententię comprobationem, prouerbii formam accipiet. Veluti ſiquis dicat, Non eſt viri prudentis, quicquid vxori libuerit, protinus in illius ſententiam pedibus diſcedere. Aut, Par eſt vt affectus in rationis ſententiã pedibus diſcedat, non contrà. Ego verò in tuam ſententiam manibus pedibúſque ac toto corpore diſcedo. Tranſlatum eſt à veteri conſuetudine, quæ ſeruari conſueuit quoties ingens erat turba, ſuffragia ferentium. Liuius decadis primæ, lib. 7. Vbi ſententiam meam vobis peregero, tum quibus eadem placebunt, in dextram partem taciti tranſibitis. Quæ pars maior erit, eo ſtabitur conſilio. Et aliquanto poſt, Quibus hæc ſalutaria videntur, agite dum in dextram partem pedibus tranſite. Omnes tranſierunt, vadentémque per intermiſſa cuſtodiis loca Decium ſequuti ſunt. M. Tullius Philippica 11. Dixit tamen, ſiquis eorum qui poſt ſe rogati eſſent, grauiorem ſententiam dixiſſet, in eam ſe iturum. Idem in epiſtola ad Lentulum. Perſpiciebant enim, in Hortenſii ſententiam multis partibus plures ituros, quàm apertè Volcatio aſſentirentur. Ibidem, Frequentes ierunt in alia omnia. Idem Planco, Frequens eum ſenatus reliquit, & in alia omnia diſceſſit. Hæc ratio ferendorum ſuffragiorum, diſceſſio dicebatur. Plinius nepos epiſtol. lib. 2. Adriano, Sed quum fieret diſceſſio, qui ſellis curulibus aſtiterant, in Cornuti ſententiam ire cœperunt. Tum illi qui ſe collegæ adnumerari patiebantur, in diuerſum tranſierunt. Qui ſentētias interrumpebat, intercedere dicebatur. T. Liuius lib. Ab vrbe condita 9. Quum omnes laudibus modo proſequentes virum, in ſententiam eius pedibus irent, tentata paulisper interceſſio eſt. Idem Ab vrbe condita 5. In quam ſententiam quum pedibus iretur, cæteri tribuni militum nihil contradicere. Plinius maior lib. 2. cap. 7. nonnihil nouauit ſermonis formam, Sedere, inquiens, cœpit ſententia hæc, pariterque & eruditum vulgus, & rude in eam curſu vadit. Vehementer ac præcipitanter aſſentiri, dixit Curſu vadere in ſententiam. & Sedere dixit pro placere. Nam Flauius Vopiſcus in vita Aureliani Imperatoris, indicat & manuum porrectione ſententiam alienam comprobari ſolere. Sic enim ſcribit, Deinde aliis manus porrigentibus, aliis pedibus in ſententiam euntibus, pleriſque verbo conſentientibus, conditum eſt ſenatuſconſultum. Tale quiddam ſenſit & Salluſtius in bello Catilinario quum ait, Silanum poſtea permotum C. Cæſaris oratione, pedibus in ſententiam Tiberii Neronis iturum ſe dixiſſe: cæteros verbo, alios variè Cæſari aſſenſiſſe. Quintilianus dixit, Manibus pedibúſque in ſententiam diſcedere. Porrò qui vultu quoque ac geſtu ſignificãt ſe aſſentiri, toto corpore in ſententiam diſcedere dicuntur. Suffragiorum genus quod porrectis manibus peragitur, Græci vocant χειροτονεῖν & χειροτονίαν, quam vocem vſurpant & Sacræ literæ. vt 2. Cor. 8. χειροτονηθείς. Quinetiam ſubſcribere ſententiæ, ſubſcribere iudicio, ſubſcribere voluntati, ſuffragari, refragari, atque id genus aliæ metaphoræ quoties longiuſcule trahũtur ab oratione ſimplici, in prouerbii ſpeciem paulatim abeunt.

Intercedere.

Sedere.

Curſu vadere in ſententiam.

Manum porrigere.

Suſtine & abſtine. 13

Epictetus Cynicæ ſectæ philoſophus vniuerſa philoſophorum dogmata, quæ ad humanæ vitæ pertineant fœlicitatem, quæque tot voluminibus vix explicant cæteri, duobus verbis abſolutè complexus eſt, quæ iam olim prouerbii vice celebrantur à doctis: digna profectò quæ omnibus parietibus, omnibus columnis inſcribantur, omnibus anulis inſcalpantur. Ea ſunt huiuſmodi, ἀνέχου καὶ ἀπέχου, id eſt, Suſtine & abſtine. Quorum altero monemur vt aduerſa fortiter toleremus: altero, vt ab illicitis temperemus voluptatibus. Referuntur in Noctibus Gellianis, libro 17. cap. 19. Apud Athenæum refertur hoc carmen, tacito authoris nomine,

Ἀγαθὸς ἀνὴρ λέγοιτ' ἂν ὁ φέρων τἀγαθά.
Ἀγαθὸς ἂν εἴη χ' ὁ φέρων καλῶς κακά. id eſt,
Bona quiſquis adfert, vir bonus vocabitur:
Bonus erit & ille qui mala pertulerit bene.

Naturam expellas furca, tamen vſque recurret. 14

Quum videam à Græcis quædam velut obtorto, quod aiunt, collo in prouerbiorum aceruum trahi, cur ego verear eiuſmodi recenſere, quæ præter adagii figuram, ita venuſte dicta ſunt, vt venuſtius dici non poſſint? Quod genus eſt illud Horatii in Epiſtolis,

Naturam expellas furca, tamen vſque recurret.

Senſus eſt, haud facile dediſci quæ nobis natura penitus indidit atque inſeuit. Quod ſiquando vi fit, vt vel metu, vel pudore, vel alia quauis cauſa perſonam alienam ſumamus, facilè per occaſionem redimus ad mores naturales. Velut qui metuunt peccare, non virtutis amore, ſed formidine fuſtis, ii, ſimulatque tollitur fuſtis, recurrunt ad mores priſtinos. Et Terentius, Si ſperat fore clam, rurſus ad ingenium redit. Ducta eſt metaphora à ramis, qui appoſita furca torquentur aliò quàm natura poſuerat: qua ſublata, rurſum vergũt eodem quò prius. Pindarus in Olympiis hymno 11. eandem ſententiam aliter extulit, τὸ γὰρ ἐμφυὲς οὔτ' αἴθων ἀλώπηξ οὔτ' ἐρίβρομοι λέοντες διαλλάξαιντο ἦθος. id eſt, Nã ingenium natiuámque indolem nec aſtuta vulpes, neque præualidi leones mutare quiuerint. Quantumuis enim cicures leonem, ſemper redit ad genuinam feritatem: neque vulpes vnquam obliuiſcitur fraudulentiæ natiuæ, quantumuis manſuefacta. Idem in eodem opere hymno 13. ἀμήχανον δὲ κρύψαι τὸ συγγενὲς ἦθος, id eſt, Difficile eſt occultare natiuos mores. Item Horatius alibi,

-tolle periclum,
Iam vaga proſiliet frænis natura remotis.

Vix dediſci, quæ à natura ſunt nobis inſita.

Nauis annoſa haudquaquam nauigabit per mare. 15

Ναῦς παλαιὰ πόντον οὐχὶ πλεύσεται, id eſt, Nauis antiqua non nauigabit per mare. Congruit in eos qui iam ob ætatis imbecillitatem ad res arduas obeundas ſuſtinendáque pericula parum ſunt idonei, ac primùm ipſi pereunt oppreſſi negotiorum magnitudine, & in diſcrimen adducuntur quorum res agitur. Nota eſt allegoria. Refertur adagium à Diogeniano.

Ni pater eſſes. 16

Εἰ μὴ πατὴρ ἦσθα, Ni pater eſſes. Hoc vulgo dici conſueuit, quoties honoris aut metus cauſa conuicium reticebant, & cōiiciendum relinquebant. Plene ſic effertur,

Εἰ μὴ πατὴρ ἦσθ', εἶπον ἄν σ' οὐκ εὖ φρονεῖν. id eſt,
Ni eſſes pater, te ſapere dicerem haud bene.

Eſt autem verſus hic in Antigone Sophoclis. ſunt enim Hęmonis verba Creontem patrem obiurgantis, quòd ſpõſam filii pararet occidere. Itaque quoties ſenis, aut potẽtis, aut alioqui venerandi ſententiam nobis haudquaquam probari ſignificabimus, cui tamen honoris cauſa nolimus refragari: Veluti ſiquis opinionem Ariſtotelicam apud Peripateticos rectè damnare volet, loquetur ad hunc modum, Hæc ſententia habet grauiſſimum authorem. Fortaſſis enim fas non eſt ab Ariſtotele diſſentire alioqui εἰ μὴ πατὴρ ἦς, hoc eſt, niſi authoritati deferrem, habeo quo refellam. Quod ſi mutilũ efferas, pluſculum etiam habebit gratiæ. Refertur à Diogeniano.

De reticēdo cōuicio.

Magnum os anni. 17

Μέγα στόμα τοῦ ἐνιαυτοῦ, id eſt, Magnũ os anni. Dicebatur quoties vberior rerum prouentus, aut vilior annona animos & loquendi libertatem adderet, alioqui timidioribus. Solent enim ruſtici magnificentius loqui, largiuſque polliceri, ſpe prouentus vberioris. Refertur à Suida. Non admodum diſſidet ab illo, Fœnum habet in cornu. Item illo, Argenti fontes loquuntur.

Animoſiores, quò fortunatiores.

Megaricæ ſphinges. 18

Μεγαρικαὶ σφίγγες, id eſt, Megaricæ ſphinges, ita ſcorta quædam vulgus olim appellabat: ſiue quòd vulgo molles ſphictæ παρὰ τὸ σφίγγω dicuntur apud Græcos: ſiue quòd apud Megarenſes nutrix ſphinx appelletur: ſiue quòd Megarenſium mores improbi fictique, & populari conuicio quondam notati fuerint. Vnde Ariſtophanes in Veſpis, riſum Megaricum, de quo dictum eſt alibi, taxat,

Μηδ' αὖ γέλωτα Μεγαρόθεν κεκλεμμένον. id eſt,
Sed ne Megaricos rurſus ſtultos iocos.

Suidas refert & hunc verſiculum, ſed tacito, vt ſolet, authoris nomine,

Scorta ſphinges.

Ἀλλ' ἴσ

Ἀλλ' ἔστιν ἡμῖν μηχανή τις Μεγαρική. id eſt,

Nobis adeſt Megarica quæpiam machina

Riſum ſeu iocum Megaricum, intelligit mollitiem Megarenſium. Refertus in collectaneis Diogeniani.

Mellis medulla. 19

Pauſanias. Μυελὸς μέλιτος, id eſt, Mellis medulla. De re maiorem in modum ſuaui dicebatur. Vnde & Ennius apud M. Tullium, M. Cornelium Cethegum, Suadæ medullam appellat, ob ſingularem ſuauiloquentiam. Nam quod optimum eſt, id natura videtur intime recondidiſſe. Vnde & illa paſſim obuia, In medullis, & Medullitus amare, non diſſident à ſimulachro prouerbiali. Huius eſt formæ, τοῖς ὀστέοις ἰδεῖν.

Medullitus.

Meliores nanciſci aues. 20

Ἀμεινόνων ὀρνίθων τυχεῖν, id eſt, Meliores nanciſci aues, dicuntur quibus poſt res aduerſas ſuccedũt proſperiora. Nam vt apud Latinos auis & ales interdũ non animal, ſed omen ipſum & augurium ſignificat: itidem apud Græcos οἰωνὸς & ὄρνις. quum tamen non eodem accipiatur modo: quemadmodum indicat Euſtathius in primum Odiſſeæ librum. Horatius in odis.

Mala ducis aui domum. Idem alibi,

Mæonij carminis alite. Homerus Iliados ω,

μηδέ μοι αὐτὴ

Ὄρνις ἐνὶ μεγάροισι κακὸς πέλευ. id eſt,

Hiſce mihi ne tu fueris mala in ædibus ales.

Ruſum eiuſdem operis μ,

Εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης. id eſt,

Optimum id augurium eſt, patriam virtute tueri.

Laborauit autem hac ſuperſtitione antiquitas, vt in magnis rebus aggrediundis, auium occurſus obſeruaret. neque defuerunt qui eam velut artem profiterentur. Atque hinc apud Romanos augurum collegium. Iam pene exploſa eſt apud Chriſtianos huius profeſſionis ſuperſtitio: ſed ita vt in eius locum ſucceſſerit malum prope peſtilentius, atque adeò conduplicatum, nempe horum qui ex aſtris futura pronunciant. & aliorum qui numinis afflatum mentientes, apud credulam & indoctam plebeculam prophetæ volunt haberi. Atqui mirum eſt vtroſque inuenire quibus imponant. Imponunt enim non vulgo tantum, verumetiam ipſis regibus & orbis moderatoribus.

Diuinatores apud Chriſtianos.

Aliud genus remi. 21

Ἄλλο γένος κώπης, id eſt, Aliud genus remi. Dicebatur olim, vbi quiſpiam res nouas & antea non viſas induceret. Aut vbi quis, verſis moribus priſtinis, nouum & inuſitatum vitæ genus inſtitueret. Hinc ortum aiunt, quòd Hercules, quum ad boues Erythræas nauigaret, leonis exuuio carbaſi vice, claua mali loco, pro rudentibus pharetræ loris, pro remo arcu, denique pro nauigio lebete ſit vſus. Quod inuſitatum profectò nauigandi genus quum vidiſſent accolæ, acclamabant, ἄλλο γένος κώπης. Refertur in Plutarchi collectaneis.

Clamoſior lauro ardente. 22

Μᾶλλον βοᾷ ἢ δάφνη χλωρὰ καιομένη, id eſt, Magis vociferatur quàm laurus viridis incenſa. propterea quòd laurus adhuc virens in ignem coniecta, maximos crepitus ædit. Vnde & in maleficiis amatoriis incendi conſueuit, tanquam amantium querimonias repræſentans.

Daphnis me malus vrit, ego hanc in Daphnide laurum. Refertur à Diogeniano.

Nunc leguminum meſſis. 23

Νῦν ὀσπρίων ἀμητός, id eſt, Nunc leguminum meſſis id eſt Nũc tempeſtiuum hoc aut aliud agere. Veluti ſi quis admoneat iuuenem, nunc adeſſe tempus parandæ gloriæ, parandæ eruditioni, parandis opibus idoneum, dicat, νῦν ὀσπρίων ἀμητός. Sumptum à ruſticis, qui tum maximè vigilant, nec ſinunt illud tempus per otium perire. Recenſetur à Diogeniano & Suida.

De re tempeſtiua.

Nunc dij beati. 24

Νῦν θεοὶ μάκαρες, id eſt, Nunc dij beati. Vox erat velut adgaudentis & adgratulantis, quoties nocentibus ſupplicium meritis dignum contigiſſet: perinde quaſi dijs & iucundum & honeſtum ſit vt ſcelerati dent pœnas: contrà probroſum ſi viris improbis res ſecundæ ſint. videlicet iuxta ſententiam illam prouerbialem,

Αἰσχρὸν δ' ὅτ' ἀδικῶν εὐτυχεῖ τις ἄνθρωπος. id eſt,

Probrum eſt Deo, ſi res malis ſint proſperæ.

Siquidem hinc alij collegerunt nullos omnino deos eſſe.

Ordinem deſerere. 25

Λιπεῖν τὴν τάξιν, id eſt, Ordinem deſerere dicitur, qui deeſt officio ſuo in re quapiam peragenda. Ducta allegoria ab iis qui ſtant in acie. Nam pœna capitalis erat, qui locum ab imperatore datum deſeruiſſet. Vnde & deſertoris vocabulum apud militares homines ignominioſiſſimum. Plato libro De legib. iubet, τὸν καταλιπόντα τὴν φρουράν, id eſt, qui excubias deſeruiſſet, in foro propalam deſcribi, infamiæ notæque cauſa: tanquã id quod in ipſo erat, rempublicam omnē prodidiſſet, loco relicto. Ariſtophanes in Veſpis,

De eo, qui ſuo officio deeſt.

Φυλακὴν νυκτερινὴν λιπεῖν ... διδάσκομαι. id eſt,

Deſerere nocturnam doceor cuſtodiam.

Lucianus in libello De mercede ſeruientibus, χρὴ οὖν σε ... ἀεὶ ὁρᾶσθαι ... ὡς μὴ λιπεῖν τὴν τάξιν. id eſt, Neceſſum eſt itaque vt aſſiduè apud illum conſpiciaris, neque dilis vnquam quin diluculo ſurgas, téque in ſimulacro cõſpiciendum exhibeas, neque deſeras ordinem. Simpliciter vſus eſt Iſocrates in oratione De pace, ἀτιμοτέρους ποιοῦσι τοὺς τὰς τάξεις λείποντας ἢ ... id eſt, magis infames fiunt iis qui ordinem deſerunt, & clypeos abiiciunt. M. Tullius in Epiſtolis ad Atticum, De præſidio decedere dixit. In Finibus bonorum, Deſerere præſidium. In Catone, De ſtatione decedere. nimirum variè reddens quod Græci dicunt λιπεῖν τὴν τάξιν. Apud Athenæũ libro primo Eubulus comicus refert hunc verſiculum ex Archilocho,

De præſidio decedere.

Ἀκλητὸς ἐλθὼν ...

Τὴν τοῦ ... τάξιν λιπεῖν. id eſt,

Collaudo cœnæ quiſquis immuni deeſt,

Hic idem in acie facilè deſeret locum.

Æſchines in Apologia obiicit Demoſtheni, ὅτι λιπὼν τὴν τάξιν, id eſt quòd illi dies eſſet dictus ob deſertum ordinem: quem ... probro dictum alias commemorauimus. At ille eum qui diem ipſi dixerat, ad extremum adegit diem, occiſo eo Ariſtarchi præſidio, quemadmodum ibidem criminatur Æſchines: Poſtremò Latinis In ſua claſſe manere dicuntur, qui non deſerunt vitæ inſtitutum: & Claſſem ſuam deſerere, qui mutant.

Deſerere locum.

In ſua claſſe manere.

Ouium nullus vſus, ſi paſtor abſit. 26

Προβάτων οὐδὲν ὄφελος ἐστ' ὄντος νομέως ἀπόντος, id eſt, Ouium nulla vtilitas, ſi paſtor abſit. Admonet adagium ἀναρχίαν rem eſſe omnium pernicioſiſſimam. Nihil rectè faciunt miniſtri, niſi adſit herus. Inutiles diſcipuli, quoties abeſt præceptor. Inutilis populus, niſi principis authoritate gubernetur. Apparet ſenarium fuiſſe nam paucis ſyllabis commutatis reſtituetur hoc pacto,

Προβάτων γὰρ οὐδὲν ὄφελος ἀπόντος νομέως. id eſt,

Nanque vſus ouium nullus, vbi paſtor deeſt.

De huius animantis ſtultitia, quàmque ſibi ſit inutile, ni paſtoris cura ſuccurrat, lege quæ alias ex Ariſtotele citauimus in prouerbio, Ouium mores.

Periculum proræ ſelis. 27

Κίνδυνος ἐν πρώρᾳ σέλις, id eſt, Periculum ſella proræ. Quoties in re quapiam præcipuum periculum caputque negotij eſſe ſignificamus. Nam hoſtes expugnaturi nauim, in proram primum inſultum faciunt. Selis autem, ſella eſt quæ in proris eſſe conſueuit, ſi Zenodoto credimus.

Selis.

Impetere peritum artis. 28

Βάλλ' εἰς τὸν ἔχοντα τὴν τέχνην, id eſt. Iaculare in eum qui nouit artem. Vbi quis conuitium homini facit, qui norit & ipſe torquere conuitium: aut qui carpit velut imperitum, qui non inferior ſit in artis ſcientia. Sumpta metaphora videtur ab iis qui iaculo aut ſaxo petunt eum qui calleat ictum vel declinare, vel in iaculantem retorquere.

Philippi Gallus. 29

Φιλίππου Ἀλεκτρυών, id eſt, Philippi Gallus. Hoc dictitari conſueuit, vbi quis de leui quopiam facinore, perinde vt maximo, ſeſe iactaret. Nam Alectryon dux quidam erat Philippi regis, quem Chares Athenienſis confecerit. Apparet autem Charetem hunc huius facti, nimiũ crebrò nimiſque inſolenter apud populum Athenienſem verba facere ſolere, vt huc vulgo ſit vſurpatum. Recenſetur apud Zenodotum.

In iactabundum res leues.

Parit puella etiamſi malè adſit viro. 30

Τίκτει κόρη κἂν κακῶς ἀνδρὶ παρῇ, id eſt, Parit puella, quum malè etiam adfuerit viro. Dici conueniet quoties res facilè conficitur ex ſententia, etiamſi negligenter & ignauiter geſta fuerit. Veluti puella propter ætatis fœlicitatem facilè gerit vterum, etiamſi cum viro non admodum viro rem habuerit. non item anus: imò bis virum requirit ætas affecta mulieris. Eam rem etiam Auguſtinus docuit veram eſſe. nam quæſtionē quòd Abraham authore Paulo, Saræ effœtus, tamen ex Cethura ſuſtulit prolem legitur, ſic explicat, vt dicat illum Saræ anui effœtum fuiſſe, Cethuræ puellæ fuiſſe virum. Egregium ingeniũ etiam ſub malo & indiligente præceptore bonas literas aſſequitur: contrà, ſi diſcipulus ſit ἀφυής, præceptor etiam optimus oleum perdit & operam.

Paſetis ſemiobolus. 31

Τὸ Πάσητος ἡμιωβόλιον, id eſt, Paſetis ſemiobolus. De re noua ſtupendáque, & præſtigiis ſimillima. Veluti quum orator efficit vt eadem cauſa primùm optima, mox peſſima videatur, res eadem maxima, ſtatimque minima appareat: & quum ſophiſtæ demonſtrant eundem & aſinum eſſe & hominem. Aut vbi quis aſſeuerat id factum quod citra magiam aliquam fieri non potuerit, licebit imparēt, Πάσητος ἡμιωβόλιον. Nec intempeſtiuiter, quum dixeris, Quidam ita dant manus aliquod, vt

Res ſtupenda.

idem mox arte quadam ad ſe retrahant. Tradunt, Paſetē quendam præſtigiatorum & magiæ peritia primum nomen meruiſſe. Is incantamentis quibuſdam efficiebat vt repente conuiuium omnibus inſtructum partibus adeſſe videretur: ruſſum, vbi libuiſſet, omnia protinus euaneſcebant. Emebat autem frequenter, pretiumque rei numerabat, verum mox nummus non apud venditorem, ſed apud Paſetem reperiebatur. Huiuſmodi ferme tradit Suidas.

Ad calendas Græcas.

Paruus ſemper tuus pullus. 32

Μικρὸς ἀεὶ ὁ σὸς πῶλος, id eſt, Paruus ſemper tuus pullus, Vbi quis ob ſtaturæ breuitatem diu puer videri cupit. Conueniet & in hos qui tametſi natu grandiores, tamen verborum delicijs affectant videri iuuenculi. Aut quum ob amorem cæcus caſcam puppam vocat, & ipſe viciſſim puppus audit: quod alias indicauimus. Ariſtophanis interpres admonet, apud Græcos quod cuique vehementer charum eſſet, id pullum illius appellari ſolere. Blandimur autem verbis diminutiuis: cóque in equitibus quidam populo blandiens, appellabat illum Δημίδιον, id eſt, popellum. cóque mox audit, ἐκ τοῦ μικροῦ γ' αὐτῷ θωπευμάτιον γεγένησαι, id eſt, vt è puſillis blanditiolis beneuolus illi factus es. Parua vocat blanda: atque is viciſſim audit, καὶ σὺ γὰρ αὐτὸν πολὺ μικροτέροισι τούτων διαλοιμασι ἀλω, quòd ipſe multo abiectius adulatus eſſet populo.

Phaſelitarum ſacrificium. 33

Φασηλιτῶν θῦμα, id eſt, Phaſelitarum ſacrificium, tanquam vile, citráque ſanguinem. Sordidum ac tenuem ſumptum hoc adagio ſignificabant. tradunt enim, apud Phaſelitas Pamphyliæ gentem moris eſſe, vt piſciculi ſalſi dijs ſacrificentur, Autor Zenodotus. Eudemus item ſcribit, eos Caprodeo ſalſamentis rem diuinam facere: cuíuſque rei teſtem citat Callimachum. Finitimum eſt illi, ſine fumo ſacrum.

Peius Babys tibia canit. 34

Exercitatio quæ vergat in peius.

Κάκιον Βάβυς αὐλεῖ, id eſt, Peius Babys cantat. Hoc adagium iaci conſueuit in eos quorum exercitatio ſemper vergit in peius. Quod genus ſunt oratores quidā, qui quo diutius dicunt, hoc dicunt indoctius Refertur autem ad huiuſmodi fabulam: Ferunt Babym fratrem fuiſſe Marſyæ, qui non veritus eſt ipſum Apollinem ad canendi certamen euocare. A quo quum eſſet victus, ab eodem ſupinus de pino ſuſpenſus, excoriatus eſt. deinde quum Apollo pararet Babym quoque perdere, interceſſit Pallas, admonens hunc vſqueadeo inſciter & indoctè tibijs canere, vt omnino negligendus eſſe videretur, κάκιον inquiens, Βάβυς αὐλεῖ. id eſt, Deterius Babys tibiis canit. Quibus verbis commotus Apollo Babyn adeò contempſit, vt eum ne ſupplicio quidem dignum exiſtimaret, ſed ſuæ potius inſcitiæ iudicaret relinquendum. Vſurpabitur adagium & per comparationem, vt mentione facta de præceptore indocto, ſiquis de diſcipulo percontanti, hoc pacto reſpondeat, κάκιον Βάβυς αὐλεῖ. Neque verò repugnarim ſiquis hoc loco κάκιον accipiat pro miſerius, vt ſit ſententia, Babym infœliciorem eſſe, dum indoctè canens, omnibus eſt ridiculus, quàm ſi tolleretur e medio. Meminit huius adagionis Athenæus lib. 14. oſtendens dici ſolitum de iis qui in dies deterius canerēt. Quāquam hic locus apud hunc authorem deprauatus eſt in vulgatis exemplaribus, ni fallor Sic enim legimus, ἢ Κίων ἢ Βάβυς αὐλεῖ, id eſt, hic Cion aut Babys canit. Erroris anſam præbuit, quòd paulo antè commemorans ineptos tibicines, quos Hipponax iambographus laceraſſet, nominauit Cionem, Codulum & Babyn. In collectaneis quæ noſter excudit Aldus, reperio, τὸν Βάβυος χορὸν, id eſt, Babys chorum, pro indocta parúmque modulata cantione, & fabulam adſcriptam huiuſmodi, Mæandro fluuio duo fuere filij, quorum Babys ſolitus eſt vnica tibia canere, Marſyas duabus, Phrygio more. Quum autem ſuum vterque chorum haberet, & Babys inſcitè tractaret tibiam, frater eò inſolentiæ ſublatus eſt, vt Apollinem quoque præ ſe contemneret: à quo quum eſſet excoriatus, iámque Baby ſimilis pœna pararetur, Palladis interuentu exemptus eſt ſupplicio. Verum equidem ſuſpicor ſcripturam eſſe deprauatam, ac legendum eſſe, τὸ Βάβυος χορεῖν, vt ſit idem cum eo quod modo retulimus.

Cercopum cœtus. 35

Conuentus improborum.

Ἀγορὰ Κερκώπων, id eſt, Cœtus Cercopum, de conciliabulo conuentuque verſutorum & improborum hominum dicebatur. Narrant enim, Cercopes quoſdam in Epheſo fuiſſe, notæ fraudulentiæ viros qui ſuis dolis conati ſint ipſi Ioui imponere. Hos admonuerat mater ne in Melampygum inciderent: id quod euenit. Nam pòſt ab Hercule vincti ſunt, iuſſu Omphales. Quidam aiunt, quoſdam ob impoſturas & malas artes, κέρκωπας, quaſi caudatos appellatos fuiſſe apud Epheſios atque Athenienſes: vt idem ſit ſenſus huius adagionis, & illius cuius alibi meminimus, ἀγορὰ ἄκας. Torquet hoc conuitiū Æſchines in Demoſthenē, ὅτι μὴ οὐ ... ἢ τὸ κέρκωψ ... ἢ τὸ παιπάλημα ... id eſt, Aliquando fuiſſe cercopē, aut quod dicitur pæpalema, aut palimbolum, antehac neſciebam: nunc verò nactus hunc omnis malitiæ expoſitorem, didici Videntur & illa duo verba pæpalema & palimbolum fuiſſe iactata vulgò Heſychius indicat παιπάλημα dictum hominem ποικίλον ἐν κακίᾳ, id eſt, variū in malitia. Dictum apparet a πάλλω, quod eſt moueo, & παι ſyllaba per conduplicationem adiecta eſt, cuius futurum παλῶ. Et παιπαλᾶν eſt circumſpicere ac ſcrutari, nihilque non tentare. Ruſſus παιπάλη, ſubtiliſſima pars frumenti cribro excuſſi. Concuſſione fit vtrunque, ſortitio, & frumenti purgatio: vnde πάλος ſors, & πάλη, farina. Proinde qui ſe vertunt in omnia, pæpalematis ſcommate notari videntur. Simul alluſum ſuſpicor ad voces. nam παῖς puerum ſonat, & πάλλω vexor, huc in terra duco. Idem exponit multis verbis quid ſit παλίμβολον, nimirum hominem qui ſibi minimè conſtat, ſed facilè in diuerſum reuoluitur. Suſpicor conuitium ſumptum ab inſtrumentis ſic arte confectis vt facile recurrant in diuerſum: atque hinc detortum in hominem lubricæ fidei.

Ceruinus vir. 36

D. formidoloſo.

Ἐλάφειος ἀνὴρ, id eſt, Ceruinus vir, olim dicebatur formidoloſus, & fugæ fidens magis quàm viribus. Ceruus enim animal curſu perniciſſimum, & in venatu pedibus ſibi quærit ſalutem. Vnde apud Homerum Iliados primo, Achilles, vt vir fortis, Agamemnoni, velut imbelli & ignauo, conuitium facit ad hunc modum.

Οἰνοβαρὲς, κυνὸς ὄμματ' ἔχων, κραδίην δ' ἐλάφοιο.

Obijcit illi temulentiam, impudentiam in occupandis aliorum præmijs, & cor ceruinum, quòd ad congreſſum timidus eſſet. Ariſtoteles libro De natura animantium nono tradit ceruo natiuam quandam ineſſe prudentiam, & quod viribus tueri non poteſt, id efficiat ingenio: parere enim iuxta ſemitas, quo videlicet tutior ſit à bellnis, propter hominum frequentiam. Deinde poſteaquam peperit, inuolucrum ſtatim exedit, ne deprehendatur, præterea hinnulum ducens in ſtabula, mōſtrat, & conſuefacit quo debeat refugere, ſiquod immineat periculum, id ait eſſe ſaxum abruptum.

Cerui ſolertia.

Cercopiſſare. 37

Κερκωπίζειν (id eſt, Cercopiſſare) dicuntur, aut qui laſciuiunt, aut qui adulantur Metaphora ducta ab animantibus quæ mota cauda adblandiuntur, vt Chryſippo placet, Suida teſte: vel qui moleſti ſunt, obturbántque & obſtrepunt: vt vox deflexa ſit à Cercopibus illis Lydiis, quos Hercules, quòd ſibi cū Omphale cubanti, petulantius obturbarent, amicæ iuſſu vinctos de claua ſuſpendit: quemadmodum retulimus in adagio, Ne in Melampygum incidas.

Vale charum lumen. 38

Χαῖρε φίλον φῶς, id eſt, Vale gratum lumen. Hoc apparet vulgò dici ſolitum, quoties extingueretur lucerna. Quæ quidem verba ſuſpicor hoc magis in vulgi iocum abiiſſe, quòd iiſdem vtantur in tragœdiis, exituri è vita, velut Polyxena in Hecuba Euripidis, Iphigenia in ſui nominis fabula, Alceſtis & Electra, aliæque complures. Tametſi Plutarchus Conuiuialium quæſtiuncularum Decade 7. problemate 5. indicat dictum à quodam, qui amicæ prodeunti in conſpectum, quum ipſe vino, opinor, cæcutiret, χαῖρε, inquit, φίλον φῶς. Poterit ad varios vſus accommodari parœmia. Siue quum nos ſignificamus licentius agere velle. nox autem tegit omne dedecus. & quoniam iuxta Naſonem, pudore vacat, accommoda videtur inhoneſtis ac flagitioſis actionibus quas eò Lucianus νυκτερινὰ appellat. Huc alluſit Ariſtophanes in Concionatricibus, quum mulierem volentem deijcere aluum, ita loquentem facit,

Vſus multiplex adagij huius.

ἢ πανταχοῦ τοι νυκτὸς ἐστιν καλῶ; id eſt,

An verò vbique eſt hoc honeſtum noctibus?

Siue quum relinquimus amicum, aut rem interius adamatam: Aut quū ſignificabimus nobis periiſſe rem longe chariſſimam. Siquidem diuus Ambroſius in homilijs quas conſcripſit in Euangelium Lucæ, refert ad huiuſcemodi fabulam. Theotimo cuipiam, quum graui morbo oculorum laboraret, medici interminati fuerant ne cum vxore rem haberet: ſi facerēt, prorſus cæcitatem imminere. Verùm is libidinis impatiens, non potuit ſibi temperare quin vxorem amplecteretur. Itaque quum iam medio Veneris calore ferueret, & in mentem veniſſet medicorum interdictum, χαῖρε, inquit, φίλον φῶς. id eſt, Vale amicum lumen. Nimirum intelligens ſe voluptatem eam perbreuem oculorum diſpendio emiſſe. Similis eſt apud Martialem fabula de Phryge quodam luſco bibone, cui quum interdictum eſſet à medicis ne biberet vinum, alioqui nihil viſurum: protinus admotis poculis,

De re chariſſima nobis amiſſa.

Valebis, oculo inquit, exitum requiris?
Vinum Phryx, oculus bibit venenum.

Veniat hoſpes quiſquis profuturus eſt. 39

Ἴτω ξένος ὅστις ὀνήσει. id eſt,

Veniat qui proderit hoſpes

Theopompus, citante Zenodoto, ſcribit hoc adagium e Philippi Regis apophthegmate profectum eſſe natum vbi Theſſalorum ciuitatem ſubuertiſſet, & hoſpites quos inibi reperit, diuen-

diuendi iuſſiſſet, per iocum dicebat,

[illegible]

Videtur ex oraculo aut poeta quopiam ſumptum. Eſt enim hemiſtichium carminis Heroici. Admonet adagium, eorum demum aduentum eſſe gratum qui commodi quippiam afferūt. Ouidius.

Aduētus gratus quorum.

Ipſe licet venias Muſis comitatus Homere,
Si nihil attuleris, ibis Homere foras.

Obolum reperit Parnœtes. 40

Ὀβολὸν εὗρε Παρνοίτης, id eſt, Reperit obolum Parnœtes. Accommodari poteſt ad illos qui nouum aliquod excogitarunt præmium quo illectent. Natum aiunt a Caliſtrato Athenienſium Reipublicæ principe, cui cognomen additum Parnœtes. Is enim inſtituit vt in iudiciis & concionibus numuli quidam diſtribuerentur. Quam rem Comicorum inſectatio vertit in prouerbium.

Apertæ muſarum ianuæ. 41

De ingenio prompto & facili.

Ἀνεῳγμέναι μουσῶν θύραι, id eſt, Apertæ muſarum ianuæ. Hoc adagio conueniet vti quoties aliquem facili promptoque ingenio ſignificamus, & in percipiendis optimis diſciplinis celerem, quaſi muſis fauentibus & haud grauatim ſuppeditantibus. E diuerſo, qui tardiores ſunt, clauſas Muſarum ianuas dicere dici poterunt. Aut ſiquando dicemus non oportere celare doctrinam, Muſarum munus, ſed candidè citráque inuidiam impertire, tanquam lumen de lumine ſuppeditantes. Refertur à Zenodoto.

Martis campus. 42

Ἄρεως πεδίον, id eſt, Martis campus. Suidas ex Alexandri in Piſandro citat. In eos torquebatur qui multi in iudicium prodire videntur, quique rem vt non iudicio gerere, ſed pugnis: non oratione contendunt, ſed improbis clamoribus. Et quibus ius eſt in armis. quos Heſiodus eleganter compoſita voce χειροδίκας vocat. Cæterùm in quo quis valet, id Græci campum illius vocant.

Argenteis haſtis pugnare. 43

Ἀργυρέαις λόγχαις μάχεσθαι, id eſt, Argenteis haſtis pugnare dicuntur qui, cùm negotium alio pacto conficere nequeunt, muneribus & largitione perficiunt. Nihil autē tam arduum quod pecunia non explicetur. Quemadmodum eleganter dictum eſt à M. Tullio, actione in Verrem 2. Nihil eſſe tam ſanctū, quod non violari, nihil tam munitum, quod non expugnari pecunia poſſit. Ortam aiunt paræmiam ab oraculo quodam Apollinis Pythii, cui Philippo regi conſulenti quo pacto poſſet victoria potiri, reſponderit ad hunc modum,

Ἀργυρέαις λόγχαισι μάχου καὶ πάντα κρατήσεις. id eſt,
Argenteis pugna telis atque omnia vinces.

Videlicet innuens vt pecuniam largitionibus ad proditionem ſollicitaret, atque ita conſequuturum quæ vellet.

Archytæ crepitaculum. 44

In garrientē.

Ἀρχύτου πλαταγή, id eſt, Archytæ crepitaculum. In hominem vehementer garrulum & obſtreperum iaciebatur. Archytas crepitaculi genus quoddam excogitauit, quod pueris luſitantibus daretur, nequid interim ex vaſis domeſticis contingerent. Quemadmodum docet Ariſtoteles 8. lib. Politicorum. Suidas indicat Archytam fuiſſe Pythagoricum, Empedoclis præceptorem. Quanquam huius nominis referuntur aliquot, tamen conſentaneum eſt hunc Tarentinum philoſophum eius organi fuiſſe opificem, vtpote qui fertur in mechanicis mirè præcelluiſſe. Cuius & columba lignea celebratur, ita ratione mathematica librata vt volaret. Quanquam Diogenes Laertius in huius vita teſtatur, huius nominis & architectū fuiſſe quendam, qui librum quoque conſcripſerit de machina. Columbæ meminit & A. Gellius lib. 10 cap. 12. ex authoritate Phauorini tribuens inuentum hoc Archytæ philoſopho. Sed vtriuſcunque fuit inuentum, conſentaneum eſt, huiuſmodi quoddam organum fuiſſe quod ſuapte ſponte ſonaret. Vnde nō abſurde torquebitur in eos qui naturæ vitio, quouis loco, quauis de re & apud quoſuis garriunt. quos Græci λάλους, ἀμετροεπεῖς, ἀκριτομύθους & πολυμύθους appellant, Latini garrulos, loculuteios, rabulas, blaterones & linguaces. in quos Eupolis ſcitè.

Archytas mechanicus.

Λαλεῖν ἄριστος, ἀδυνατώτατος λέγειν. id eſt,
Ad garriendum præcipuus & optimus,
Verùm ad loquendum nemo minus idoneus.

Ad garriendum optimus, ſed ad, &c.

Nec inſcitè Epicharmus.

Οὐ λέγειν δεινός, ἀλλὰ σιγᾶν ἀδύνατος. id eſt,
Nihil valebat eloquendi viribus,
Verùm ſilendi habebat impotentiam.

Loqui neſcit, tacere non poteſt.

Habebatur ſimile quiddam & apud Romanos: Citeriam appellabant. Erat ea effigies quædam arguta & loquax, quæ ridiculi gratia in pompa vehi ſolita ſit. Vnde M. Cato in M. Cecilium, Quid ergo dicerem amplius, quem ego denique credo in pompa vectitatum iri, ludis pro Citeria atque cum ſpectatoribus ſermocinaturum? Ergo prouerbii ſpeciem habebunt orationes huiuſmodi, Citeria loquacior. &, Pix hoc mutam dicas Citeriam. &, Vnus cum multis Citeriis certare poſſit.

Citeria loquacior.

Aratro iaculari. 45

Ἀρότρῳ ἀκοντίζειν, id eſt Aratro iaculari, dicuntur qui quippiam inconſultè faciunt, haud proſpicientes quid ſit in poſterum euenturum: aut qui ſuo magno incommodo conantur alterum lædere. Quiſquis enim iacto aratro petit alium, is quo morem gerat iræ, ſemet re neceſſaria priuat, cuius vſum paulo pòſt ſit deſideraturus. Recenſetur à Diogeniano. Tranſlatum videri poteſt à bellis temporibus, quibus vomeres, marræ & ſarcula, reliquáque agricolationis arma, in Martia diſtinguntur arma. Plutarch. in comment. [illegible], vſurpat velut de re vehementer abſurda. [illegible], id eſt, Neque enim is qui vult aratro iaculari, & boue leporem venari, eſt infortunatus.

De improuiſo, & minimè circumſpectis.

Atticus moriens porrigit manum. 46

[illegible], id eſt, Atticus porrigit manum etiam quum moritur. Huic adagio locum fecit Atheniensium in muneribus captandis, & aucupandis lucris inſatiata cupiditas. Vnde & apud Ariſtophanem frequens locus in τῶν δωροδοκούντων. Author Diogenianus.

Argi collis. 47

Ἄργου λόφος, id eſt, Argi collis. Vbi quis ingentibus malis eſſet implicitus. Poteſt accommodari vel ad locum, vel ad negotiū variis obnoxium calamitatibus. Natum aiunt à colle quodam, cui cognomen Argi, frequentibus homicidiis ac latrociniis infami.

Malis ingentibus implicatus.

Aſinus eſuriens fuſtem negligit. 48

Ὄνος πεινῶν οὐ φροντίζει ῥοπάλου, id eſt, Aſinus eſuriens fuſtem negligit. In eos congruit qui ventris compendii ac gratia quamuis contumeliam perferunt. Refert Ariſt. in lib. Moralium tertio, [illegible] id eſt, Nam illo pacto & aſini quū eſuriant eſſent fortes: quòd, licet verberentur, non diſcedunt tamen a pabulo. Negans fortem eſſe cenſendum, qui quouis pacto tolleret incommoda. Alioquin aſinos longè fortiſſimos futuros, qui dum eſuriunt, nullis verberibus à pabulo dimoueri queunt. Apparet ex Homero ſumptum, qui ſanè quàm elegāter deſcribit aſininam patientiam, Iliados, λ,

Aſini patientia.

Ὡς δ' ὅτ' ὄνος παρ' ἄρουραν ἰὼν ἐβιήσατο παῖδας
Νωθὴς, ᾧ δὴ πολλὰ περὶ ῥόπαλ' ἀμφὶς ἐάγῃ,
Κείρει τ' εἰσελθὼν βαθὺ λήϊον, οἱ δέ τε παῖδες
Τύπτουσιν ῥοπάλοισι, βίη δέ τε νηπίη αὐτῶν,
Σπουδῇ τ' ἐξήλασσαν, ἐπεί τ' ἐκορέσσατο φορβῆς. id eſt,
Vt quum per ſegetes ignauus tranſit aſellus,
Inuitis pueris, cui multus tergora circum
Iam crepuit fuſtis, neque ſegnior ille profundam
Ingreditur ſegetem: pueri ſed fuſtibus illum
Cædentes ſtudio, tandem ac pueribus aruo
Viribus eiiciunt, vbi paſtu expleuerit aluum.

Aut cucurbitæ florem, aut cucurbitam. 49

Ἢ κρίνον ἢ κολοκύντην, id eſt, Aut florem, aut cucurbitam. Id perinde valet quaſi dicas, Aut mortem, aut vitam, Aut lucrum, aut damnum, Aut victoriam, aut contrà. Græci cucurbitæ florem κρίνον appellant. Incertum autem vtrum mox euaneſcat, an cucurbitam ſit pariturus. Proinde per florem, mortem aut fruſtratam ſpem ſignificabant: per cucurbitam, vitalem. Diphilus apud Zenodotū, [illegible] ἢ κρίνον, id eſt, Ipſe tibi ſenex tota ſeptem dies exhibere volo cucurbitam, aut crinum. Id eſt, poſſum efficere, vt aut recte valeas, aut moriaris. Huic non diſſimile eſt illud quod apud Homerum Odyſſeæ δ, dicit ſpectrum apparēs Penelopæ dormienti,

Ζώει ὅγ' ἢ τέθνηκε, κακὸν δ' ἀνεμώλια βάζειν. id eſt,
Is ſupereſt aut interiit. nam vera loquendum eſt.

Et quod ad huius imitationem Horatianus dixit Tireſias,
O Laertiade, quicquid dicam, aut erit, aut non.

Viuit aut mortuus eſt.

Nudæ gratiæ. 50

Αἱ χάριτες γυμναί, id eſt, Gratiæ nudæ. Admonet adagium vt candidè ac benigniter impertiamus amicis. Aut ne quid inter amicos fictum, aut fucatum, verum nuda ſimpliciáque omnia. Nam poetæ tres fingunt Charitas, id eſt Gratias, humanitatis & beneuolentiæ præſides. Horat. in Odis,

In amicitia, nihil fucatum debet eſſe.

Gratia cum nymphis geminiſque ſororibus audet
Ducere nuda choros. Idem alibi,
Et ſolutis Gratiæ zonis.

Sunt qui paræmiam ad ingratos referant, quòd ab iis Gratiæ veluti deſpolientur, dum ſemper auferunt beneficii quippiam, nihil rependunt. Itaque conueniet in illos, qui ſua benignitate rediguntur ad inopiā, largientes amicis quicquid nacti fuerint.

Crobyli iugum. 51

Κρωβύλου ζεῦγος, id eſt, Crobyli iugum. De ſocietate duorum arcti improbitate dici conſueuit, vt de quibus eſt in Epigram-

matis Martialis libro octauo.

Vxor pessima, pessimus maritus,
Miror non bene conuenire vobis.

Crobylus, leno

Ductum prouerbium à Crobylo lenone quodam omnium ſceleſtiſſimo. Is ſuo ſcorta domi alebat, quorum lenociniis quamplurimos adoleſcentes in perniciem alliciebat: nec his contentus, eoſdem illectos furto compilabat. Vnde Crobyli iugum dictum, vel quòd digni viderentur qui tanquam pares improbitate, cum hoc copulari deberent: vel quod iugum, id eſt, par ſcortorum aleret domi.

Mylus omnia audiens. 52

De ſycophãta.

Μύλος πάντ' ἀκούων, id eſt, Mylus omnia auſcultans. Dici ſolitum vbi quis ſe diſſimularet audire, fingerétque ſurditatem, quum omnia tamen auribus curioſis captaret, auſcultarétque. Tractum videtur à mola, vnde exploratores obſeruare ſolebãt quæ fierent. nam μύλος molam ſonat Græcis: aut Myli curioſi cuiuſpiam moribus. Zenodotus teſtis eſt, Cratinum hoc vſum adagio in Cleobulinis. Heſychius indicat Mylon fuiſſe poetam quempiam Comicum: præterea piſcis eſſe nomen: multum opinor ſentiens. Adhæc μυλλὸν Græcis ſignificare curuum,

Μυλλόν.

obliquũ ac diſtortum. ſcribit enim duplici λλ. De carcini ſtrobilis dictum eſt aliàs. Habent autem principes quidam & hoc ſycophãtarum genus, qui ſe fingunt ſurdos ac mutos, quo magis audita referant.

Nos decem Rhodienſes, decem naues. 53

Ἡμεῖς δέκα Ῥόδιοι, δέκα νῆες, id eſt, Nos decem Rhodienſes, decem naues. In eos torquendum qui nimium ſuis tribuunt

Nimium ſibi fidentes.

viribus. Natum videtur à dicto Thraſonis cuiuſpiam, qui decem homines decem nauibus oppoſuerit. Niſi malumus ad Homericum illud referre,

Τληπόλεμος δ' Ἡρακλείδης ἠΰς τε μέγας τε
Ἐκ Ῥόδου ἐννέα νῆας ἄγεν Ῥοδίων ἀγερώχων. id eſt,
Tlepolemúſque Heraclides, magnuſque bonúſque
Ter ternas naues Rhodiis præſtantibus aptas
E Rhodo egit.

Obliquus curſus. 54

De diſſimulãter agente.

Κάμπιος δρόμος, id eſt, Obliquus curſus. Quoties res arte ac diſſimulanter agitur. aut quoties aliud præ nobis ferentes, aliò tendimus, & cuniculis atque ambagibus quibuſdam pergimus ad id quod aſſequi conamur. Sumptum adagiũ à genere quo-

κάμπιος.

dam curſus qui κάμπιος dictus eſt propterea quòd anfractibus certis ac flexibus perageretur. Vt in aliis impetus & celeritas plurimum valuerit, in hoc ars & ratio plus habuerit momenti. Huiuſmodi curſus genus deſcribit Vergilius libro quinto,

Olli diſcurrêre pares, atque agmina terni
Diductis ſoluere choris, rurſúſque vocati
Conuertêre vias, infeſtáque tela tulere.
Inde alios ineunt curſus, aliόſque recurſus.
Ac paulò pòſt,
Vt quondam Creta fertur Labyrinthus in alta
Parietibus textum cæcis iter, ancipitémque
Mille viis habuiſſe dolum, qua ſigna ſequendi
Falleret indeprehenſus & irremeabilis error.

Poteſt & à nauigantibus traductum videri, quum reflantibus ventis, tranſuerſim nauigant.

Ne Iupiter quidem omnibus placet. 55

Nemo eſt qui in omnibus placere poſſit.

Theognis in ſententiis, οὐδὲ γὰρ ὁ Ζεὺς
Οὔθ' ὕων πάντεσσ' ἁνδάνει, οὔτ' ἀνέχων. id eſt,
neque Iuppiter ipſe,
Siue pluat, ſeu non, vnicuique placet.

Hodiéque vulgò dicunt, neminem inueniri qui ſatisfaciat omnibus. nam aliis alia probantur. Et,

Tres mihi conuiuæ, propè diſſentire videntur,
Poſcentes vario multum diuerſa palato.

Pindarus in Olympiorum octauo,

Τερπνὸν δ' ἐν ἀνθρώποις ἴσον ἔσσεται οὐδέν. id eſt,

Inter homines nihil erit æquè iucundum, videlicet quòd alios alia delectant, & ſuum cuique pulchrum eſt.

Non perſuadebis, ne ſi perſuaſeris quidem. 56

Οὐ γὰρ πείσεις, οὐδ' ἂν πείσῃς. id eſt,
haud enim perſuaſeris vnquam,

Nec ſi etiam perſuaſeris. iſtud prouerbiali ſchemate dictum ab Ariſtophane. Eſt autem hyperbolæ genus, qua ſignificamus tanquam ἀδυνατώτατόν τι. Perinde quaſi dicas, Non credam etiamſi videro.

Nouit hæc Pylæa & Tyttygias. 57

Οἶδεν ταῦτα Πυλαία καὶ Τυττυγίας. id eſt,
Hæc & Pylæa nouit & Tyttygias.

Opes quæſita malis artibus.

Hoc velut ænigmate veteres innuebãt, opes malis artibus quęſitas. Tyttygias plagiarius quiſpiã fuit, qui ſeruos & res alienas quas furto ſuſtulerat, in Pylæa (is eſt Arcadiæ locus) venditare conſueuit, atque hoc quæſtu diues euaſit. Author Zenodotus.

Polycrates matrem paſcit. 58

Πολυκράτης μητέρα τρέφει, id eſt, Polycrates matrem paſcit. Hoc adagium ex hiſtoria petunt, narrantes Polycratem Samiorum tyrannum, matres militum qui in bello interiiſſent, receuſuiſſe, eáſque locupletioribus ciuibus nutriendas tradidiſſe, vnam quamque his commendantem verbis, Σοὶ ταύτην μητέρα δίδωμι, id eſt, Hanc tibi do matrem. Vſum prouerbii non adſcribit Zenodotus: proinde liberum eſt vnicuique coniectare cui ſententię rectiſſime poſſit accommodari. Ego puto non incommode poſſe vſurpari quoties aliquis in commendandis

Vſus adagij.

amicis eſt benignior officioſiórque. Aut vbi quis alieno ſumptu de quopiam bene mereri ſtudet, ita vt aliis nummos impendentibus, ipſe præter officioſa quædam verba nihil inſumat. Qui mos hodie quoque vulgò principibus manet: ſiquidem miniſtros annis iam ad aulicum vſum inutiles, monaſteriis aut ciuium ditioribus alendos mandant.

Teipſam laudas. 59

Σαυτὴν ἐπαινεῖς, id eſt, Laudas teipſam. Hemiſtichium iambicum, quod accinitur vbi quis ſeſe laudat, ſuíque tibicinem agit. Plene ſic effertur,

Σαυτὴν ἐπαινεῖς ὥσπερ Ἀστυδάμας γύναι. id eſt,
Laudas teipſam mulier Aſtydamæ in modum.

Aſtydamas hiſtrio quiſpiam fuit Morſimi filius. huic ſtatua in theatro ponenda, decreta fuerat, quòd in agendo Parthenæum ſeſe gnauiter ac ſcitè geſſiſſet. Itaque titulum ipſe conſcripſit, in quo ſuas laudes complectebatur: eúmque in concionem attulit, vt approbatus adderetur ſtatuæ. Verùm ſuffragiis populi decretum ne moleſtus ille titulus inſcriberetur. Ea res primum comœdiæ iocis agitata, pòſt in prouerbium abiit: ita vt nunc quoque non infacete vulgus dictitet, malignos eſſe vicinos illi qui ipſe laudator ſui fuerit. Recenſetur à Zenodoto. Titulus

Aſtydamantis ſtatua.

quem Aſtydamas ſtatuæ ſuæ inſcripſit, extat etiamnum apud Suidam.

Εἴθ' ἐγὼ ἐν κείνοις γενόμην, ἢ κεῖνοι ἅμ' ἡμῖν,
Οἳ γλώσσης τερπνῆς πρῶτα δοκοῦσι φέρειν.
Ὡς ἐπ' ἀληθείας ἐκρίθην ἀφεθεὶς παράμιλλος.
Νῦν δὲ χρόνῳ προέχουσ', οἷς φθόνος οὐχ ἕπεται.

Eos verſus quoniam eleganter Latinos reddidit Cõrardus Goclenius, linguæ Latinæ publicus profeſſor in Academia Louanienſi iuuenis vtriuſque linguæ ad vnguem doctus, & in vtroque ſcribendi genere mirificus artifex, ſiue proſam orationem malis, ſiue carmẽ, olim inter primos eruditionis proceres præcipuas habiturus) non eſt cur ego tentem aliter vertere. Latini verſus Goclenii ſunt hi,

Vixiſſent vtinam mecum illi, aut inter ego illos,
Quos penes eſt linguæ ſuauiloquentis honos:
Palma prima equidem citra certamen haberem.
Nunc adimunt in quos nil habet inuidia.

Vſurpauit & Iulianus in epiſtola quadam ad Baſilium, ἐπαινεῖς καθ' ἑαυτὸν ὥσπερ Ἀστυδάμας. i. Laudauit teipſum vt Aſtydamas.

Syrbenæ chorus. 60

Συρβηνῶν χορός, id eſt, Syrbenæ chorus. De choreis incom-

σύρβα.

poſitis ac tumultuoſis olim dictitatum. Nam σύρβην quidam vocem exiſtimant qua ſubulci erga ſues vtantur. vnde & σύρβα pro tumultu abutuntur. Cæterum Heſychius interpretatur, σύρβα, μετὰ θορύβου. Idem mox addit συρβὴν Græcis ſonare thecam fiſtularem: vnde συρβηνεὺς dicatur tibicen, aut tumultuoſus. Vſurpat Athenæus lib. 15. Ἐπεὶ θόρυβος κατεῖχε τὸ συμπόσιον, ἔφη, τίς οὗτος ὁ συρβηνῶν χορός; id eſt, quum conuiuium eſſet plenum tumultus, Quis, inquit, iſte Syrbenæorum chorus? Sic enim conſtanter refert hanc vocem Athenæus. Vſurpat idem pagina eiuſdem libri proxima: & aliquãto pòſt ex Clearcho docet quis ſit συρβηναίων χορός, videlicet in quo quiſque

De choro tumultuoſo.

quod ſibi viſum fuerit canat, nec auſcultet quid præſcribat is qui choro præſidet, quique docet quemadmodum oporteat canere. Vidimus olim Lutetiæ ludicram agi comœdiolam, in qua plures concinebant, ſed ita temperatis harmoniis, vt omnia diſſonarent. Id erat curatum ab artifice muſices. nam imperitus non idem poſſet. Ducta videtur metaphora à diſſono illo porcorum grunnitu. Non intempeſtiuè dicetur in homines inter ſe diſcordes & querulos, aut vbi offendet aures imperitorum cantorum ſymphonia diſcors.

Heſiodi ſenecta. 61

Ἡσιόδειον γῆρας, id eſt, Heſiodia ſenecta. Longæua viuáxque ſic appellabatur. Fertur enim de Heſiodi longæuitate Pindari epigramma quoddam huiuſmodi,

Χαῖρε δὶς ἡβήσας, καὶ δὶς τάφου ἀντιβολήσας,
Ἡσίοδ', ἀνθρώποις μέτρον ἔχων σοφίης.

Quod autem ait eum bis pubuiſſe, ſignificat, opinor, extremam ſenectam, quaſi pueritiã referentem: iuxta prouerbium quod alibi retulimus, δὶς παῖδες οἱ γέροντες. Porrò quod bis ſe-

Interfectus Heſiodus.

pultum, alludit, ni fallor, ad hiſtoriam cuius meminit Plutarchus in conuiuio ſeptem ſapientum. Quum ob ſuſpicionem interfectus eſſet in Locris, & cadauer eius abiectum in mare, delphinorum agmen illud exceptum in Rhium expoſuit. Illic quum Locrenſes ſacrum ex more peragerẽt, & recens Heſiodi cadauer agnoſcerent, rebus omnibus omiſſis, cædis authores

veſtigarunt: eos comprehenſos, viuos in mare præcipitarũt, ac domos incenderunt. Heſiodum in Nemeo ſepelierunt. Sed occultant ſepulchrum propter Orchomenios, qui moniti oraculo, conabantur viri reliquias apud ſe ſeruare. Vnde contentioſum eſt, quemadmodum Homeri natiuitatem permultæ vrbes ſibi vendicant, ita Nemeos ſimul & Orchomenios Heſiodi ſepulchrum ſibi aſſerere. Niſi ſepultum ſemel, accipere malumus quum in mare proiect⁹ eſſet. Proinde videro lector ne pro ἐκπαλόντας legendum ſit ἐμπεσόντα, quod paternum admittit caſum, quum ſignificat conſequi, aut nanciſci.

Lotum guſtauit. 62

Λωτὸν ἔφαγες, id eſt, Lotum guſtaſti: de iis dicebatur qui diutius in peregrinis regionibus hærerent, velut obliti reditus. Neque inconcinnè dixeris in eos, qui ſimulatque ſemel voluptatẽ inhoneſtã deguſtarint, ad priſtina ſtudia reuocari non queunt. Sumptum à fabula Lotophagorum, de quibus meminit Homerus Odyſſeæ lib. 9. narrans quemadmodum Vlyſſis ſocii, guſtata apud Lotophagos populos herba loto, redire ad nauim noluerint, niſi verberibus adacti,

De eo, qui ſemel guſtarit voluptatem.

ἀλλ' ἄρα σφι δόσαν λωτοῖο πάσασθαι.
Τῶν δ' ὅστις λωτοῖο φάγοι μελιηδέα καρπόν,
Οὐκ ἔτ' ἀπαγγεῖλαι πάλιν ἤθελεν, οὐδὲ νέεσθαι.
Ἀλλ' αὐτοῦ βούλοντο μετ' ἀνδράσι Λωτοφάγοισι
Λωτὸν ἐρεπτόμενοι μενέμεν, νόστου τε λαθέσθαι. id eſt,
Verùm illis lotum deguſtandam exhibuere.
Aſt horum quiſquis loti guſtarat amicum
Et ſuauem fructum, neque nuntia protinus illi
Vlla remittere cura, nec ipſe redire ſtudebat:
Verùm inibi cum Lotophagis remanere volebant,
Obliti et litus, carptum gemmina loti.

Eſt autem lotus quam eandem celtim dici docet Dioſcorides lib. 1. arbor, de qua Plinius lib. 13. Tam dulcis ibi cibus, vt nomen etiam genti terræque dederit, nimis hoſpitali, aduenarum obliuione patriæ. Eſt & herba eiuſdem nominis, gratiſſima & ipſa palato, de qua permulta Theophraſtus lib. De plantis 4. cap. 9. Reperimus & hoc prouerbium in collectaneis cuiuſdam recentioris quod quoniam videbatur haud illepidum, non grauatus ſum adſcribere.

Lotus, arbor quæ.

Ex ore lupi. 63

Ἐκ λύκου στόματος, id eſt, E lupi rictu. Vbi res quæpiam præter ſpem recipitur, quæ iam planè periſſe videbatur. veluti quum pecunia erepta à prædonibus aut rapaci tyrãno, aliquo inopinato caſu recuperatur. Solẽt enim ſ ereccepta, eſſe gratiora. Sic Flaccus in Odis, Vel hœdus ereptus lupo. Nota metaphora. Adagium refertur à Diogeniano. Natũ videtur ab Æſopica fabella, quæ narrat, gruem, quũ ſtipulata mercedem, os quod lupi gutturi inhæſerat, immiſſo capite eduxiſſet, præmium exigentem, iriſam à lupo fuiſſe: quum is diceret, abunde magnũ eſſe præmium perſolutum, quòd ex ore lupi caput incolume retuliſſet.

Boni viri, lachrymabiles. 64

Ἀγαθοὶ δ' ἀριδάκρυες ἄνδρες. id eſt,
At quiſquis probus, is multum lachrymabilis eſt vir.

De iis dicebatur qui facile commouerentur ad miſericordiam, ac precibus flecterentur. Nam illachrymare dicuntur qui miſereſcunt. Ouidius, Quibus poſſint illachrymaſſe feræ. Proinde Horatius Plutonem, quod nullis flectatur precibus, illachrymabilem appellat,

De iis, qui facile flecti poſſunt.

Non ſi trecentis, quotquot eunt dies,
Amice, places illachrymabilem
Plutona tauris.

Et ludo Vergiliana Æneæ duritiem inculans,

Num fletu ingemuit noſtro? num lumina flexit?
Num lachrymas victus dedit, aut miſeratus amantem eſt?

Poterit & ad Heraclitum referri, res humanas perpetuo fletu proſequi ſolitum. Contra duros & inexorabiles, adamantinos, ferreos, & corneis fibris, dicimus. Licebit & huc detorquere, quod boni ferè cum paupertate rem habent, multáque cognatis perpeti. Adagium recenſetur à Zenodoto.

Bocchyris. 65

Βόκχυρις ſeu Βόκχορις, nam vtrumque reperio. Plutarchus in vita Demetrii, Bocchorem vocat, indicans, exactum iudiciũ, Βοκχόριος κρίσεις appellari ſolere. Rex quidam fuit Ægyptiorũ, adeo nota & incorruptæ in iudicandis litibus iuſtitiæ, vt vulgò ſiquem magnopere iuſtum & integrum ſignificare vellent, Bocchorim appellarent perinde quaſi Rhadamanthum dicas, aut Minoem. Plutarchus in commentario De vitioſa taciturnitate, teſtatur fabulam de hoc iactatam fuiſſe, quòd quum eſſet natura grauis & auſterus, Iſis illi aſpidem immittere ſolita ſit, quæ capiti circunuoluta, ſuperné hominem inumbraret: vt oſtento terreus rectè iudicaret. Adagium refertur à Suida. Dici poteſt & de iis qui non temere de re quapiam pronuntiant, negant enim hunc regem ſolere ſententiam ferre, niſi de cauſa iã cõperta & certis argumentis deprehenſa. Et tamen huiús Bocchoris iudicium quidam reprehenſum fuit a meretrice Lamia. Adoleſcens quidam in Ægypto deperibat amore Theonidis meretriculæ. at illa pro nocte mercedem ingentem poſtulabat. Interim euenit vt adoleſcens noctu ſomniaret ſe rem habere cum Theonide. Eo viſo liberatus eſt ab amore, deſiitque ſcorto moleſtus eſſe. Illa vbi factũ reſciuit, appellat adoleſcentem: petit pactam mercedem. Quum non conueniret, itum eſt ad iudicẽ Bocchorẽ. Is, cauſa cognita, pronuntiat vt adoleſcens tantum pecuniæ adferret in vaſculo, quantum illa poſtulaſſet: eámque præſente ac inſpectante Theonide, huc illucque manu tenens volueret, & illa interim hæreret vmbræ: quaſi rectè ſomnium vmbra penſaretur. At hoc iudicium vt iniquum reprehẽdit Lamia meretrix. Per ſomnium, inquit, adoleſcens amore coitus liberatus eſt at vmbra Theonidem non liberauit amore pecuniæ. Hæc Plutarchus in vita Demetrij.

De iudicio certo.

Camelus ſaltat. 66

Vbi quis indecorè quippiam facere conatur, & inuita, ſicut aiunt, Minerua, camelum ſaltare dicebant. Veluti ſiquis natura ſeuerus ac tetricus affectet elegans ac feſtiuus videri, naturæ genioque ſuo vim faciens. Diuus Hieronymus prouerbij nomine citat, torquétq; in Heluidium. Riſimus, inquit, in te prouerbium, Camelum vidimus ſaltitantem. Taxat Hieronymus hominis ineptiam, qui quum à Muſis eſſet alieniſſimus, tamen diſertus haberi vellet.

De eo, qui conatur aliquid, inuita naturali propenſione.

Canis in vincula. 67

Κύων ἐπὶ δεσμά, id eſt, Canis in vincula. Dicebatur vbi quis ſeipſum in ſeruitutem aut in malum aliquod iniiceret. A canibus ſumptum vltro ſe præbentibus vinciendos, cibi lenocinio. Author Zenodotus. Heſychius indicat in eandem ſententiam dici, βοῦς ἐπὶ δεσμά, id eſt, Bos in vincula.

Bos in vincula.

Chius ad Coum. 68

Χῖος πρὸς Κῷον, id eſt, Chius ad Coum. De comparatione vehemẽter inæquali dicebatur. Nam in ludo talorum, iactus qui Chius dicebatur, vnioni reſpondebat, Cous ſenioni. Quẽ Græci Chium dicunt, nos canem vocamus: & quem illi Coum ſiue ἑξίτην, nos ſenionem. Porrò quemadmodum Cous inter fœlices iactus habebatur, ita Chius fuit inter infœlices. Vnde Perſius, —quid dexter ſenio ferret

Scire erat in votis, damnoſa canicula quantum Raderet. Videtur autem ſenio, per ſe fœlix, infœlix haberi ſolere, ſi accederet canis. Sic enim Martialis,

Senio nec noſtrum cum cane quaſſat ebur.

Quod ſi verum eſt, adagium conueniet non ſolum in collationem rerum inæqualium, verumetiam pugnantium. Velut ſiquis conferat plebeium cum rege. Chius eſt ad Coum: ſiquis adoleſcentem cum ſene, contrarietas eſt, non ſolùm inæqualitas. Adagij meminerunt, Zenodotus, Heſychius & Suidas: niſi quòd Suidas pro ἐν habet ἔνδον, pro ἐξ ἔξω. Id vtrum ſcribæ culpa commiſſum ſit, an interior tali pars & exterior intelligenda ſit, doctis excutiendum relinquo. Fit autem interim alluſio ad gentes, quarum vtriuſque mores non caruerũt nota: ſed præcipue Chiorum. Ita ſimile fuerit illi Κῷος πρὸς τὸν Κῷον.

Optimum condimentum fames. 69

Optimum condimentum fames, Inter apophthegmata Socratica celebratur. Irridebat hoc dicto luxum Athenienſium, qui variis cupediis & operoſis cõdituris conarentur efficere vt cibus ſaperet palato: quum id optimè præſtet fames, condimẽtum vt optimum, ita & viliſſimũ. Nihil enim ſuauius edi quàm quod editur ab eſuriente. Manet hodiéque vulgò tritum prouerbium, famem efficere vt crudę etiam fabæ ſaccarum ſapiant. Antiphanes apud Stobæum.

Plus conducit fames, quàm cupediæ.

Ἅπανθ' ὁ λιμὸς γλυκέα πλὴν αὐτοῦ ποιεῖ. id eſt,
Præter ſeipſam cætera edulcat fames.

Quod fames facit in cibo, idem ſitis facit in potu. Darius enim in fuga quum aquam turbidam bibiſſet & cadaueribus inquinatam, negauit ſe vnquam bibiſſe iucundius, nimirum nunquam ſitiens biberat. Eandem ſententiam ſic apud Athenæum lib. 4. effert Xenophon. ἡδὺ μὲν μάζαν καὶ κάρδαμον φαγεῖν πεινῶντι, ἡδὺ δὲ ὕδωρ ἀρυσάμενον ἐκ ποταμοῦ διψῶντα πιεῖν, id eſt, Dulce eſt mazam & naſturtium edere eſurienti, dulce eſt ſitiẽti aquam è fluuio hauſtam bibere. Ibidem refert quiddam nõ infeſtiuum de Socrate, qui frequenter ad multam veſperã ambulare conſueuit ante ædes ſuas. percontantibus quid illic ageret, Obſonium, inquit, comparo in cœnam. De Dionyſio, cui faſtidienti nigrum ius quod in phiditiis apponebatur, coquus reſpondit, Non eſſe mirum, quum deeſſent condimenta: de palæſtra curſuque ante cœnam ſentiens: aliàs nobis dictum eſt. Aut natum à Socrate prouerbium, aut ab illo vſurpatum quod vulgò terebatur. M. Tull. lib. De finibus bonorum 2. Diceret id quod Socratem (qui voluptatem nullo loco numerat) audio dicentem, cibi condimentum eſſe famem, potionis ſitim. Licebit nonnihil gratiæ addere prouerbio, ſi longius deflectatur: velut ad literarum ſtudium, quod eo dulcius eſt quo vehementius ſitiantur literæ. Et, voluptates commendat rarior vſus.

Socrates vt ſibi condimentũ parare ſolitus eſſet.

Phani oſtium. 70

Ἡ Φάνου θύρα, id eſt, Phani oſtium. Id accinebatur vbi quis fruſtra tentaret aliquid. veluti ſiquis vxorem adulterio vitia-

De re fruſtra tentata.

ſotis. Terentius in Eunucho, cum iſto milite præſens, abſens vt ſies. Id eſt, corpore quidem præſens, cæterùm animo ſemota. Contrà qui amant, abſentes, præſentes ſunt: veluti de Didone Vergilius in quarto,

-abſens abſentem auditque vidétque.

Theodoritus Cyrenēſis Therapeut. libro 1. ex Heraclito Epheſio adducit, Ἀξύνετοι ἀκούσαντες κωφοῖσιν ἐοίκασι. φάτις αὐτοῖσι μαρτυρεῖ, παρεόντας ἀπεῖναι. id eſt, Stolidi quum audierint, ſurdis ſunt adſimiles. Teſtatur prouerbiū illos præſentes abeſſe. Item Ariſtophanes in Equitibus,

πρὸς τὸ τοὺς λέγοντας αἰεὶ
Κέχηνας, ὁ νοῦς δέ σου παρὼν ἀποδημεῖ. id eſt,
Tu ſemper inhias ad loquentes, cæterùm
Animus peregre eſt, menſque tua præſens abeſt.

Vnà lauabor. 85

Παραλοῦμαι, id eſt, Vnà lauabor. Dici conſueuit vbi quis inſinuat ſe in ſocietatem alterius: aut vbi quis admittit aliquem in ſocietatem, vti qui pauperior eſt, ſumptum effugiat. Suidas ait olim fuiſſe morem vt diuites vnà cum pauperibus lauarent: vt quibus propria ſupellex ſtrigilum, ſpongiarum, guttorum atque id genus rerum non eſſet, diuitum vterentur ſupellectile. Citat idem Ariſtophanem ex Anagyro, Ἀλλὰ πάντας χρὴ παραλοῦσθαι, καὶ τὰς σπόγγους ἐᾶν. id eſt, Verùm oportet omneis vnà lauare, ac ſpongias omittere. Tanquam hoc commoditatis lautis ſint tenues, ſi cum diuitibus balneum ingrediantur, vt ſpongiis ſuis parcant. Vnde mihi videtur non inconcinnè dici poſſe vbi quis leuiculam aliquam commoditatem, quam citra ſuum incommodum præſtat, perinde vt ingens beneficium imputat. Veluti ſi princeps inanem titulum familiaritatis largiatur alicui, nihil ipſi nociturum qui concedit, profuturum nonnihil ei qui accipit, rectè dicetur παραλοῦσθαι. Quidam codex habet, παραδύομαι, velut vnà mergor.

παραλοῦσθαι.

Pinus in morem. 86

Πίτυος τρόπον, id eſt, Piceæ ritu. Vbi quis funditus radicitúſque perit, ita vt nullo pacto reſtitui poſſit, piceę ritu perditus dicitur. Nā piceā ſuccīſam negāt ſuppullulaſcere. Meminit huius prouerbij Staphylus, citante Diogeniano, meminit & Suidas.

Procridis telum. 87

Πρόκριδος ἄκοντα, id eſt, Procridis iacula. De iis qui veluti certis telis, quicquid animo deſtinant, aſſequuntur. Sumptum à notiſſima fabula, vel Ouidio narratore, lib. Trāſformationum 7. de Cephalo, qui certo iaculo emiſſo, Procridem vxorem interemit, ratus feram eſſe. Huic diuerſum eſt illud Horatianum,

Non ſemper feriet, &c.

Non ſemper feriet quodcunque minabitur arcus.

Id eſt, non ſemper aſſequeris quod cupis.

Promeri canes. 88

Προμέρου κύνες, id eſt, Promeri canes. Dici ſolitum vbi quis nouo caſu pœnas daret iis quos aliquando læſiſſet. Promerus regius quidam miniſter fuit. is Euripidem tragicum poetam ſupra modum exoſum habebat, delatus ab eodem aliquando neſcio quo nomine apud regē. Quare poſtea canes quoſdam feros in poetam ſoluit, à quibus ille deuoratus interiit. Proinde quoties potens quiſpiam offenſus aliquos ſubornat ſubmittitque qui ſibi negotium faceſſant tempeſtiuè dixeris, Προμέρου κύνες. Cōuenit cum illo quod alio dictum eſt loco, Κυνὸς δίκην, id eſt, Canis vindictam. Recenſetur à Diogeniano.

Canis vindictam.

Magiſtratum gerens, audi & iuſtè & iniuſtè. 89

Ἄρχων ἄκουε καὶ δίκαια κἄδικα. id eſt,

Princeps iniqua & æqua pariter audias.

Sumptum aiunt hoc adagium ex Solonis elegiis, etiam hic trimeter eſt iambicus. Admonet, vt qui in Tractandis Reipub. muneribus verſatur, patientiſſimis ſit auribus, æquóque animo & bene & malè audire conſueſcat: neque facilè populi vel laudibus vel conuitiis à recto dimoueatur. Congruit huic illud Sophocleum in Antigone,

Ἀλλ' ὃν πόλις στήσειε, τοῦδε χρὴ κλύειν
Καὶ σμικρὰ καὶ δίκαια καὶ τἀναντία. id eſt,
Sed quem inſtituerit ciuitas, & parua eum
Audire oportet, & æqua, & his contraria.

Princeps & æqua & iniqua audiat.

Poteſt & ad hoc accommodari quod quidam Romanus Imperator dixiſſe legitur, in ciuitate libera linguas item liberas eſſe oportere. Neque verò mirum aut magnum, ſi principes permittant populo quæ velint dicere: quum ipſis liberum ſit quæ velint facere. Præterea de principum factis vulgus variè pronuntiare conſueuit: quod alius probat, alius damnat. Maiore autem animo oportet eſſe principem, quam vt huiuſmodi voces captandas aut obſeruandas exiſtimet: tantùm id ſpectet quod ex vſu ſit reipublicæ. Huc Alexādri dictum pertinet, cui quum quidam renuntiaſſet, eſſe qui de ipſo male loqueretur, Regium eſt, inquit male audire, quum benefeceris.

Fulgur ex pelui. 90

Minæ inanes.

Ἀστραπὴ ἐκ πυέλου, id eſt, Fulgur ex pelui. De minis inanibus eorum qui lædere non queant. Fulgor enim, qui fulguris imitatione quadam, è vaſculorum micantium vibratione, aut ex aquis redditur, nocendi vim nullam habet, pueros modò territat. Habentur & hodie ſpecula quædam quæ vibrata ad ſolem, fulgur imitantur: verum id fulmen non eſt quod mōtes ac maria percutiat, vt inquit Plinius. Parœmiam recenſet Diogenianus, ad quam alludit Auguſtinus, aut ſiquis alius eſt author in libro De quinque hæreſibus, Non nos hoſtium turba, non bellantium reuocet forma, non quaſi vitrea fulgentia terreant arma. Quanquam legendum opinor vitta.

Auguſtini locus.

Ex inanibus paleis. 91

Ἀτὰρ ἐκ καθαρῶν ἀχύρων τετρύγηκας σῖτον, id eſt, Atqui è puris paleis triturtam frumenti facis. id eſt, Operam ſterilem & infrugiferam ſumpſiſti. Natum à ruſticis adagium, quum malè enatis ſegetibus, præter culmos & paleas nihil adferunt in horrea. Recenſetur à Diogeniano.

Opera infrugifera.

Atrei oculi. 92

Ἀτρέως ὄμματα, id eſt, Atrei oculi. De toruo truculentóque aſpectu dicebatur. His enim oculis in tragœdiis inducebatur Atreus, qui Thyeſtæ fratri filios ipſius epulādos appoſuit, propter vxorem adulterio vitiatam.

Truculentus aſpectus.

Mutus Hipparchion. 93

Ἄφωνος Ἱππαρχίων, id eſt, Mutus Hipparchion. Vbi quis repentè obmuteſcit, quū maximè vox illius expectatur, id quod non rarò conſueuit quibuſdam in cœtu dicturis euenire, vt ſubitò velut attonitis vox faucibus hæreat. Quod aiunt accidiſſe Theophraſto, homini in circulis alioquin eloquentiſſimo. In huiuſmodi caſu igitur fuerit huic adagio locus. Narrant, olim apud Græcos, duos præcipuos fuiſſe citharœdos, Hipparchionem & Rufinum. quum autem in ſolēnibus ludis, qui decimo quoque anno apud Iuliopolitas agebātur, eſſent inter ſe decertaturi cōtigit quòd Hipparchion theatri ſtrepitu turbatus, obticuerit, eáque res in vulgi iocum abiit. Author Zenodotus.

De eo qui dicturus, repente obmuteſcat.

Pecuniarum cupiditas Spartam capiet, præterea nihil. 94

Ἁ φιλοχρηματία Σπάρταν ὀλεῖ, ἄλλο δὲ οὐδέν. id eſt,
Vna fames auri Spartam capiet, ſubigétque,
Præterea nihil.

De iis qui ſola pecunia poſſunt expugnari, alioquin inuicti. Natum adagium ab oraculo, quo reſponſum eſt Alcameni & Theopompo Spartæ regibus, tum demum vincendos eſſe Lacedæmonios, quum aurum & argentum in pretio cœpeńnt habere. Reſpondet apophthegmati Philippi Macedonum regis, qui putauit nullam arcem tam munitam eſſe quin capi poſſet, modò aſino pateret acceſſus onuſto auro. Reſpōdet & Danaes fabulæ, à qua nulla cuſtodia inſultum auri arcere potuit. Meminit M. Tul. in 2. lib. Officiorum, & Plutarchus in Laconicis.

Sola pecuniarum capti cupiditate.

Non decet principem ſolidā dormire noctem. 95

Inter pleraque Homeri carmina, quæ quondam prouerbiorum vice celebrata fuiſſe teſtatur Macrobius, illud vel præcipue annumerarim, quod eſt in Iliados libro 2.

Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα. id eſt,

Haud dignum duce id eſt, noctem dormire per omnem.

Vigilantia, principem deces imprimis.

Admonet parœmia, vigilantiam ac ſolicitudinē maximè conuenire principibus: vt qui tantam negotiorum ſarcinam ſuſtineant humeris. Vnde & Vergilius Æneā ſuum, aliis dormientibus aut voluptati indulgentibus, aut vigilantem facit, aut certè excitat fingítque cogitabundum, ſobrium, & de futuris agitantem animo.

At pius Æneas, per noctem plurima voluens. Et rurſum,
Aenea potes hoc ſub caſu ducere ſomnos? Atque iterum,
-vigilâſne deûm gens Aenea? vigila.

Huius rei præclarum exemplū præbuit Epaminondas ille dux Thebanus. ſiquidem quum Thebani ciues feſtis quibuſdā diebus ſolutius compotationibus indulgerent, licentiúſque voluptatibus fruerētur, ille ſolus vigil ac ſobrius arma luſtrabat, & vrbis obambulabat mœnia. Rogatus cur id faceret, reſpōdit ſe νήφειν καὶ ἀγρυπνεῖν, ὅπως ἐξῇ τοῖς ἄλλοις μεθύειν καὶ καθεύδειν. id eſt, ſobrium eſſe ſe ac vigilare, quo reliquis liceret temulentos eſſe ac dormire, quemadmodum refert Plutarchus in libello Aduerſus ducem imperitum. Porrò quę modò retulimus ex Homero, dicuntur ad Agamemnonem ſub perſona ſomnii, Neſtoris ſpeciem imitantis. Integrum carmen ſic habet.

Epaminondæ vigilantia.

Εὕδεις Ἀτρέος υἱὲ δαΐφρονος, ἱπποδάμοιο;
Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα,
Ὧι λαοί τ' ἐπιτετράφαται, καὶ τόσσα μέμηλε. id eſt,
Belligeri Atridæ proles dormiſne Agamemnon?
Perpetuam noctem dormire, haud principe dignum eſt,
Cui populi commiſſi, & tanta negotia curæ.

Eundem, cæteris dormientibus, ſolū vigilantē facit Iliados κ,

Ἄλλοι μὲν παρὰ νηυσὶν ἀριστῆες Παναχαιῶν
Εὗδον παννύχιοι, μαλακῷ δεδμημένοι ὕπνῳ.
Ἀλλ' οὐκ Ἀτρείδην Ἀγαμέμνονα ποιμένα λαῶν
Ὕπνος ἔχε γλυκερός, πολλὰ φρεσὶν ὁρμαίνοντα. id eſt,
At reliqui Danaum proceres noctem vſque per omnem
Dormibant, placido correpti membra ſopore:

At non Atridem paſtorem Agamemnona plebis
Somnus habet dulcis, verſantem pectore multa.

Conſimilem ad modum Iouem vigilantem facit Iliad. 2.

Ἄλλοι μὲν ῥα θεοί τε, καὶ ἀνέρες ἱπποκορυσταὶ
Εὗδον παννύχιοι. Δία δ' οὐκ ἔχε νήδυμος ὕπνος,
Ἀλλ' ὅγε μερμήριζε κατὰ φρένα. id eſt,
Tum reliquos omneis diuóſque viróſque tenebat
Pernox ſomnus. at inſomnis Saturnius vnus
Pectore ſollicito voluebat.

Narrat Plutarchus in eodem commentario, quem modo citauimus, quiddam nec alienum ab hac parœmia, nec indignum memoratu: nimirum regi Perſarum hûc fuiſſe morem, vt ſemper vnum quempiam haberet cubicularium, cui hoc muneris erat mandatum, vt manè regium thalamum ingreſſus, his verbis illum expergefaceret, Ἀνάστα ὦ βασιλεῦ, καὶ φρόντιζε πραγμάτων ὧν σε φροντίζειν ὁ Μεσορομάσδης ἠθέλησε. id eſt, Surge rex, ac negotia cura quæ te Meſoromaſdes curare iuſſit. Quòd ſiquis princeps eruditus ſit ac prudēs, huic nihil opus fuerit eiuſmodi cubiculario monitore: ſed ipſa ratio ſemper in pectore tale quiddam inſonabit, φρόντιζε, &c. οὐ χρὴ παννύχιον. Plato ſeptimo De legibus lib. multis modis vigilantiam commendat, maximè in principe. eius verba ſubſcribam, Ἐγρηγορότες δὲ ἄρχοντες ἐν πόλεσιν νύκτωρ, φοβεροὶ μὲν κακοῖς, πολεμίοις τε ἅμα καὶ πολίταις. id eſt, Principes qui noctu vigilāt in ciuitatibus, malis ſunt formidabiles, ciuibus pariter & hoſtibus. Ac paulo ſuperius eodem in loco, Καθεύδων γὰρ οὐδεὶς, οὐδενὸς ἄξιος. id eſt, Nullus enim dormiens alicuius eſt rei. Dormiunt autem qui oſcitanter agunt: quibus interdum ſuccedit, ſed rarò. proin rectè Pindarus Olymp. 10, Ἄπονον δ' ἔλαβον χάρμα παῦροί τινες. id eſt, Gaudium citra laborem pauci quidam aſſequuti ſunt.

Mos Perſarū regis.

Capram portare non poſſum, & imponitis bouem. 96

Plutarchus in commētario cui titulus περὶ τοῦ μὴ δεῖν δανείζεσθαι, Ἔστι τὸ τοῦ παροιμιακοῦ γελοῖον, Οὐ δυνάμενοι τὴν αἶγα φέρειν, ἐπιτίθετέ μοι βοῦν. id eſt,

Tauro oneratis, quum nequeam portare capellam.

Vbi quis quod leuius eſt recuſat, & quod multo ſit intolerabilius, imponi ſibi poſtulat. Veluti ſiquis impatientia paupertatis (nam ad id accommodat Plutarchus) vſuris inuoluat ſeſe: quod onus vix diuitibus ſit tolerabile.

Nunquam enim meos boues abegerunt, nec equos. 97

Οὐ γάρ πώ ποτ' ἐμὰς βοῦς ἤλασαν, οὐδὲ μὲν ἵππους. id eſt,
Non enim equos vnquam mihi ſubduxere bouéſve.

Prouerbiali figura videtur olim vſurpatum, pro eo quod eſt, Nunquam me læſerunt, aut affecerūt iniuria. Quum negamus nobis eſſe cauſam cur illum aut illum odiſſe debeamus. Plutarchus in commentario de vitanda vſura, Καὶ ταῦτα μὴ με οἴεσθε λέγειν, πόλεμον ἐξενηνοχότα πρὸς τοὺς δανειστάς. οὐ γάρ πώ ποτ' ἐμὰς βοῦς ἤλασαν, οὐδὲ μὲν ἵππους, id eſt, Neque verò me exiſtimetis hæc dicere, quòd bellum mihi ſit cum vſurariis,

Nunquam etenim, vel equos mihi ſubduxere bouéſue.

id eſt, Nunquam quicquam mei abſtulerunt. Id quo longius traduceretur à ſimplici ſermone, hoc magis erit prouerbiale. Sūptum eſt autē ex Iliados Homericæ libro primo, vbi Achilles contendens cum Agamemnone, negat ſibi cauſam eſſe quamobrem cum Troianis bellum ſuſcipiat, niſi vt illi morem gerat.

Οὐ γὰρ ἐγὼ Τρώων ἕνεκ' ἤλυθον αἰχμητάων
Δεῦρο μαχησόμενος, ἐπεὶ οὔτι μοι αἴτιοί εἰσιν.
Οὐ γάρ πώ ποτ' ἐμὰς βοῦς ἤλασαν, οὐδὲ μὲν ἵππους,
Οὐδέ ποτ' ἐν Φθίῃ ἐριβώλακι βωτιανείρῃ
Καρπὸν ἐδηλήσαντο. id eſt,
Haud ego Troiugenûm huc acceſſi nomine, quo cum
His bellum gererem. neque enim ſum læſus ab iſtis:
Nunquam etenim vel equos mihi ſubduxere, bouéſve:
Nec Phthies vnquam ſegetumque virûmque feracis
Sunt populati agros.

Dictum eſt autem ex antiqui ſeculi ritu, quo, quum vita mortalium adhuc eſſet paſtoralis, prima belli cauſa erant abacta pecora, quemadmodum eleganter indicat Homerus Iliad. σ, depingens Achillis clypeum,

Τοὶ δ' ἐπεὶ τ' ἀφίκοντο ὅθι σφίσιν εἶκε λοχῆσαι,
Ἐν ποταμῷ, ὅθι τ' ἀρδμὸς ἔην πάντεσσι βοτοῖσιν,
Ἔνθ' ἄρα τοί γ' ἵζοντ' εἰλυμένοι αἴθοπι χαλκῷ.
Τοῖσι δ' ἔπειτ' ἀπάνευθε δύω σκοποὶ ἥατο λαῶν,
Δέγμενοι ὁππότε μῆλα ἰδοίατο καὶ ἕλικας βοῦς.
Οἱ δὲ τάχα προγένοντο, δύω δ' ἅμ' ἕποντο νομῆες,
Τερπόμενοι σύριγξι. δόλον δ' οὔτι προνόησαν.
Οἱ μὲν τὰ προϊδόντες ἐπέδραμον, ὦκα δ' ἔπειτα
Τάμνοντ' ἀμφὶ βοῶν ἀγέλας, καὶ πώεα καλὰ
Ἀργεννῶν οἰῶν, κτεῖνον δ' ἐπὶ μηλοβοτῆρας.

Et reliqua quæ ſequuntur. quos verſus nequis omnino contemptos queratur, ita vertimus,

Dehinc procul his ſpeculatores populi vnus & alter
Obſeruant, ſi fors videant ouiúmve boumve
Agmina, at hæc confeſtim adſunt, quæ ponè ſequuntur
Paſtores duo, demulcentes pectora cannis,
Ignari fraudis: contrà illi ex compoſito mox
Accurrunt, armenta boum, niueóſque bidentum
Concidere greges, cæſis paſtoribus ipſis.

Fœlix qui nihil debet. 98

Εὐδαίμων ὁ μηδὲν ὀφείλων, id eſt, Fœlix qui nihil debet. Sētentia Græcis celebrata: quam facilè bis veram dicet qui periculū fecerit quid ſit ęre alieno obſtrictum eſſe. Qui non ſit expertus, is Plutarchi cōmentarium euoluat De vitandis vſuris, quàmque ſit miſerum debere facilè cognoſcet. Quid enim calamitoſius quàm toties erubeſcere, toties perfricare faciem, fugitare, latitare, mentiri, diſſimulare: nunc ſupplicem agere, nunc flagitare: palàm appellari, vitari, notari digito: breuiter nunquam tui iuris eſſe? Nam hæc cūmque his multa alia incommoda ſecum adfert æs alienum. Extat in hanc ſententiam epigramma Græcum huiuſmodi, titulo Automedontis,

Infelix debitor.

Εὐδαίμων πρῶτον μὲν ὁ μηδενὶ μηδὲν ὀφείλων.
Εἶτα δ' ὁ μὴ γήμας. τὸ τρίτον, ὅστις ἄπαις.
Ἢν δὲ μανεὶς γήμῃ τις, ἔχει χάριν ἢν κατορύξῃ
Εὐθὺ τὴν γαμετὴν, προῖκα λαβὼν μεγάλην.
Ταῦτ' εἰδὼς σοφὸς ἴσθι. μάτην δ' Ἐπίκουρος ἐάσει
Ποῦ τὸ κενὸν ζητεῖν, καὶ τίνες αἱ μονάδες. id eſt,
Qui nulli debet, fortunatiſſimus ille eſt:
Proximus huic, cœlebs. tertius, orbus erit.
Quòd ſiquis demens vxorem duxerit, illi
Hæc ita res demum commoda grata foret:
Eueniat ſi fors, vt grandi dote recepta,
Protinus vxorem deferat in tumulum.
Hæc doctus ſapies: Epicurum quærere fruſtra
Qua ſit inane, ſinas, quæque ſient monades.

Plutarchus in libello cui titulus περὶ τοῦ μὴ δεῖν δανείζεσθαι, ſcribit Perſis duo fuiſſe peccata. primum debere, proximum mentiri. Nam ea indicabant cohærere, quòd qui ſunt obærati, ſæpius cogātur mentiri. Quod autem refert Plutarchus, eſt apud Herodotum libro primo.

Peccata duo apud Perſas.

Ad digituli crepitum. 99

Qui arrogantius faſtuoſiúſque iubent quippiam, digituli crepitu ſignificare dicuntur. Diuus Hieron. in epiſt. ad Ruſticum monachum vſurpauit, in ſuperciliofum quendam & faſtidientem, qui dicturus, digituli crepitu ſilentium imperabat: deinde ſimili faſtu ſingulas voces per interualla promebat, vt ſingultire crederes, non proloqui. Videtur autem hic geſtus fuiſſe dominorū, ſeruis humilius aliquod miniſterium iniungentium. Martialis libro tertio in Zoilum,

Digiti crepantis ſigna nouit eunuchus. Item in Diſtichis,
Quum poſcor crepitu digitorum, & verna moratur,
O quoties pellex culcitra facta mea eſt.

Digituli crepantis ſignum.

M. Tullius libro Officiorum tertio, Itaque ſi vir bonus habeat hanc vim, vt ſi digitis concrepuerit, poſſit in locupletum teſtamenta nomen eius irrepere, hac vi non vtatur: ne ſi exploratum quidem habeat id omnino nemini vnquam ſuſpicaturū. Simile eſt illud de nutu & renutu Iouis, quod ex Homero citat Plinius in Epiſtolis. Et nutu dicuntur efficere qui minimo negotio rem conficiunt: item Ad omnes nutus obſequi, qui proptè morigerantur.

Nutu efficere.

Suem irritat. 100

Ὗν ἐγείρει, id eſt Suem irritat. In auidum rixarum dicebatur, ſus enim agreſtis prouocatus, rectà petit eū à quo prouocatus eſt. Sic enim narrant venandi periti, ſiquis ſuē lancea proteſa prouocarit, etiamſi iam ille ſequatur aliū quempiam, ilico vertere curſum, & in prouocatorem tendere, ne cuſpide quidem vitata.

Rixarum auidus.

CHILIADIS SECVNDÆ CENTVRIA OCTAVA.

Seruatori tertius. 1

Τὸ τρίτον τῷ σωτῆρι, id eſt, Tertium ſeruatori Proculus Diadochus in commentario de tribus animi partibus, iuxta Platonis diuiſionē, déque quatuor virtutum generibus vſurpauit adagium hoc, his quidem verbis, Ἀλλὰ τούτων διαλυθέντων, ἢ, τῶν τῆς ψυχῆς μερῶν κατ' ἰδίαν διακριθέντων, τὸ τρίτον τῷ σωτῆρι φασί. i. His diſſolutis, animiq; partibus iuxta ſuā rationē diſtinctis, tertiū ſeruatori, quod aiūt. Sentit autē Proculus, abſolutis duobus reſtare tertium, videlicet quo pacto quatuor virtutes ad treis illas animi partes poſſint referri. Proculus videtur Platonem imitatus in Charmide, πάλιν τοίνυν, ἦν δ' ἐγὼ, τὸ τρίτον τῷ σωτῆρι ὥσπερ ἐξ ἀρχῆς ἐπισκοπῶμεν. id eſt, Rurſum igitur, inquam, tertium ſoſpitatori velut ab initio cōſideremus. Eodem alluſiſſe videtur, licet tectius, lib. De legibus 3. δὴ τρίτον σωτῆρι ἐν πρῶτοις λέγει ... μὲν τὴν ἀρχὴν ἴσμεν, οἷον ἐπ' ἄλλων ...

[illegible] id eſt, Porrò tertius vobis ſeruator videns principatum adhuc ſrementem & animoſum, ceu pſallium iniecit illi, Ephororum potentiam. Scribit Lacedæmoniorum rempub. tribus modis fuiſſe temperatam, ne erumperet in tyrannidem. Primùm addita altera familia, ex qua reges creari liceret. nam initio ex vna tantùm fas erat. Deinde nobilium ac principum potentiæ oppoſita viginti octo ſeniorum authoritas, quæ in grauiſſimis negotiis regia par habebatur. Poſtremò quinque Ephororum magiſtratus, cui rex parere cogebatur. Hæc autem omnia putat numinis prouidentia fuiſſe procurata ad ciuitatis incolumitatem, eóque dicit, tertius ſeruator. Sumptum eſt adagium ex Iſthmiorum hymno ſexto Pindari, apud quem de tertio Iouis ſoſpitatoris calice legimus ad hunc modum.

Respub. Lacedæmoniorum ter temperata.

[illegible] ſubaudi [illegible].

Quorum carminum hæc ferme mens eſt, Optat Pindarus vt aliquando vincat Olympia Æginenſis, quò contingat tertium miſcere calicem ſoſpitatori Ioui, non ſine laudibus tum ipſius victoris, tum Iouis Olympij. Craterem autem intelligit aut ſimpliciter eum qui ſumitur in conuiuiis victorialibus, aut [illegible]. id eſt, Calicem cantionum, quemadmodum alibi,

[illegible] id eſt,
Dulcis calix vocalium cantionum.

Mos conuiuiorum apud veteres. Quo quidem loco Pindaricus interpres oſtendit, antiquitus fuiſſe morem vt in conuiuiis primus calix miſceretur Ioui Olympio, ſecundus heroibus, tertius Ioui ſeruatori. Teſtem huius rei citat Sophoclem in [illegible],

[illegible]
[illegible] id eſt,
Curatum ademptor Iuppiterque & tertij
Libatio ſcyphi, ſoſpitatoris Iouis.

Citat & Æſchylum in Epigonis,

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Id eſt, Libationes primum quidem Iouis tempeſtiuarum nuptiarum, Iunoniſque: deinde ſecundum poculum heroibus tribuo: deinde tertio loco Iouis ſoſpitatoris optabilem filiam. Addit autem, hunc calicem [illegible] appellatum, quòd huc-uſque potatio, citra ebrietatem animique noxam, conſiſteret. Vltra quem ſiquis progreſſus eſſet, iam ad libidinem, intemperantiamque res vergere videretur: iuxta illud apud Apuleium Aſclepiadis dictum, exiſtimantis primum craterem pertinere ad ſitim, ſecundum ad voluptatē, tertium ad ebrietatem, quartum ad inſaniam. Hunc autem eundem [illegible] calicem appellant [illegible], ſiue quòd in hunc deſineret bibendi modus: ſiue quòd hic numerus inter omnes abſolutiſſimus eſſe putatur, vt cui adſit & initium, & medium, & finis: eóque rebus diuinis potiſſimum accommodatur, & à Platone refertur ad animum, vt pote diuinum, & ob id ternione conſtantem. Ne id quidem theologica ratione vacat, quòd primam & vltimam pateram Ioui dicarint, mediam ſemideis. Primùm cum heroibus medius locus competebat: vel quòd iuxta Platonis ſententiam, mediæ conditionis eſſent inter ſummos illos deos, [illegible], vt inquit Homerus. Veteres Plato mentes autumat eſſe nullis obnoxias corporibus & inter nos corporibus oneratos, & ob id affectibus mortique obnoxios. Dæmonibus enim Platonici tribuunt corpora, [illegible] ſunt noſtra, verum aerea. Cuius opinionis ſe fuiſſe teſtatur & diuus Aurelius Auguſtinus in lib. [illegible] De natura Dæmonum, & alias aliquoties. Vel quòd iuxta poetarum fabulas ſemidei compoſitæ mediæque ſunt originis, ex altero parente Deo, altero homine: veluti Hercules ex Alcmena & Ioue, Caſtor & Pollux ex Leda & Ioue. Porrò Iouem intelligunt mentem illam ſummam omnia ſimul [illegible], vt idem & initium & finis ſit omnium: eámque ob cauſam ab hoc auſpicabantur potationem, & in eundem finiebant. Meminit Iouis ſoſpitatoris non [illegible] Ariſtophanes in Pluto, velut hoc loco,

Semidei.

Iupiter, quid.

[illegible]
[illegible] id eſt
Mihi itaque vltum ſoſpitatorem Iouem vt
Valere ſinam, atque hoc permaneam poſthac loco.

Tradit interpres templum Athenis fuiſſe [illegible] eundem quidam [illegible] appellant [illegible] facit & Athenæus in Dipnoſophiſtis, libro ſecundo, [illegible] olim fuiſſe morem vt cibis appoſitis mox vinum indilutū infunderetur, quo nimirum declararent quanta vis eſſet boni Dei. Deinde quum ſuo quiſque arbitrio diluiſſet, nomine Iouis ſeruatoris præfabantur, innuentes ita te [illegible] tutò citráque noxam bibi. At idem libro vndecimo propemodum docet, & poſt cœnam à lotis manibus inferri ſolere calicem Iouis ſeruatoris: quem idem fuerit cum eo qui dictus eſt [illegible]: Diphilum adducens authorem, qui ſcripſerit in Sapphone,

[illegible]
[illegible] id eſt,
Archilochè ſumito hanc tibi metaniptridem
Plenam Iouis ſoteris, optimi ſei.

Vſus adagij. Adagio licebit vti quum ſignificabimus nos ad id quod in negotio poſtremum ac præcipuum eſt, accedere. Priuſquam finē faciam, illud admonere libet, ex Pindari verbis, eundem videri Iouem Olympium ac ſoſpitatorem. Plutarchus conuiuialium quæſtionum decade quinta, de tribus his calicibus loquitur, ni fallor, [illegible] id eſt, Neq; enim quū deo rem diuinam facimus, reliquis omnibus diis maxime cum templis & aris vota facimus: ſed tribus crateribus miſtis, aliis de primo libamus, aliis de ſecundo, aliis ex vltimo. Nam inuidia ſtat extra chorum diuinum. Meminit huius rei & decade ſeptima, demonſtrans, quum vni ſacrificabatur deo, omnibus ſimul vota fieri, ſed non nominatim.

Hyperi vertigo. 2

Qui mouet, promouet nihil. [illegible], id eſt, Piſtilli circunuolutio. Vbi quis ſemper idem agitat, neque quicquam tamen explicat. Plato Comicus, opinor, in Adonide, apud Zenodotum,

[illegible] id eſt,
Dehinc mihi vertigo piſtilli haud erit.

Plutarchus aduerſus Stoicos, ſignificans illorum rationes eodē reuolui, [illegible] id eſt, Multus igitur Iouis Corinthus ad rationem illorum admittitur. Nam piſtilli circunuolutionem, ne redire videatis, omitte. Vnde videtur ſolere dici, quum eadem ſæpius iterantur non ſine tædio. *Petitio principij apud Dialecticos.* Dialectici petit principium aiunt quoties eodem reuoluitur argumentatio. Heſychius interpretatur de iis qui ſemper eadem agunt, neque quicquam interim proficiūt. Huic ita finitimum eſt vt idem videri poſſit quod Plato recenſet in Theæteto, [illegible] id eſt, Scytalæ quidē, aut piſtilli aut ſicuius alterius, dicitur circunuolutio. Quū ſermo in idem reuoluitur, quēadmodū illic Theætetus iubet aſſentiri rectæ opinioni cum qui rectam habet opinionem. Scytalam interpres vertit ſtriticam, quum Plato loquatur de loro quod ſurculo circunuoluitur.

Sus ſub fuſtem. 3

[illegible], id eſt, Sus ſub fuſtem. Vbi quis ſeſe in præſens diſcrimen ac perniciem præcipitat. Nam ſues apud quoſdam fuſte mactari mos eſt. Refertur à Suida. Zenodotus indicat extare apud Dinolochum.

Si bouem non poſſis, aſinum agas. 4

Vtendum fortuna mediocri, ſi ſumma non poſſis. [illegible], id eſt, Si nequeas bouem, aſinū agito, id eſt, Si non potes vt vis, vtcunque potes facito. Si fortuna ſplendidior non cōtingit, eam ſortem quæ contingit boni conſulas. ſi quod optas, nō licet, id quod eſt proximum, amplectere. Authore Suida.

Siren amicum nunciat, apis hoſpitem. 5

[illegible] id eſt,
Hoſpitem apis, verum ſiren prædicit amicum.

Plures bene ominantes. Quoties complures eadem de re bene ominantur: aut vbi ſuæ quiſque ſpei blandiens ex quantulibet leuibus argumentis diuinat futurum quod optat. Nam ſiren hoc loco non vnam ex illis virginibus Homericis ſignificat, verùm inſecti genus api non diſſimile. Authore Suida. Quanquam apud Heſychium [illegible] legitur, non, [illegible].

Etiamſi lupi meminiſſes. 6

Lupus in fabula. [illegible], id eſt, Etiamſi lupi mentionem feciſſes. ſubaudiendum, interueniſſet. Quoties præter expectationem interuenit is de quo fuerat mentio. Cognatum et quod alibi recenſuimus Lupus in fabula. Id frequenter accidit in comœdiis [illegible] arte curáque ſcriptoris, vt de quo fiunt verba, mox interueniat. Accommodari poterit ad rē, veluti ſi apud authorem protinus vel caſu occurrat id de quo vertebatur ſermo. Adagium refert Zenodotus. Plato in Phædro, [illegible] id eſt, Aiunt igitur ô Phædre, iuſtum eſſe etiam quod de lupo dicitur narrare.

Similior ficu. 7

[illegible], id eſt, Similior ficu. Per iocum dicebatur de vehementer inter ſe ſimillibus. Ducta metaphora à ficorum inter ipſas ſimilitudine. Plutarchus aduerſus Stoicos, [illegible], id eſt, Mirum & inopinabile, ſi neque palūbus palumbo, nec api apis, nec tritico triticum, aut fico, quod eſt in prouerbio, ficus, ſemper aſſimilis fuiſſet. Confine eſt iis quæ retulimus alibi, Non tam ouum ouo ſimile, & non lac lacti magis eſt ſimile.

Simul & da & accipe. 8

De vtilitate, vel officio mutuo.

Ἅμα δίδου καὶ λάμβανε, id eſt, Simul da & accipe, Vbi res eſt cū homine parum certa fide, cui non ſit tutum quicquam credere niſi ſtatim receperis quod tueris ſtipulatus. Torquebitur ad eum qui non collocat officium aut munus ſuum, niſi iam certus de mutuo: nec ſpem emit precio, quemadmodum ait leno Terentianus. Ariſtoteles hanc parœmiam venuſtius extulit libro Moralium Nicomachiorum octauo, taxans amicos quos mutua conciliat vtilitas: & perinde vt in forenſibus commerciis, non dant beneficium, ſed vendunt. ἡ μὲν πάμπαν ἀγοραία, ἐκ χειρὸς εἰς χεῖρα. ἡ δ᾽ ἐλευθεριωτέρα, εἰς χρόνον. id eſt, Altera quidem omnino ſordida & cauponaria compenſatio de manu in manū. altera magis ingenua ad tempus. Alluſit philoſophus ad Comicum illud quod citatur ab interprete Pindari,

φοίνιξ γὰρ εἰμὶ τὴν χρόαν.
Τῇ μὲν δίδωμι χειρί, τῇ δὲ λαμβάνω. id eſt,
phœnix enim ſic ilico:
Quippe altera manu do, & accipio altera.

Phœnices notantur nimio cauponandi ſtudio. vnde & Pindaro dictum in Pythiis, hymno 2.

Τὸ δὲ μὲν κατὰ φοίνισσαν ἐμπολὰν μέλος.

Phœniſſam commutationem appellat quum datur aliquid, & viciſſim accipitur. Porro negotiatorū genus nihil habet ſacrum præter vnam pecuniæ lucrum, cui ſe totos ceu Deo conſecrarunt, hoc pietatem, hoc amicitiam, hoc honeſtum, hoc famam, hoc diuina pariter & humana omnia metiūtur: reliqua nugæ.

Semper me tales hoſtes inſequantur. 9

Ἀεὶ [illegible]. id eſt,
M[illegible] ſemper inſequantur talia.

Vbi quispiam ſib[illegible] o ſimus, ac ſimultatem illorum con[illegible] bominum genus quos periculoſius ſit de[illegible] quam oſt[illegible] & quos magis expe[illegible] amicos. Et quibuſdam diſplicuiſſe [illegible] cum quibus amicitia copulatum eſſe, dedecori ſit: ſimulate diffidere, pulchrum. Poteſt accommodari & in eos qui ſe ſtatuat ab amicitia, ſed vt inimici nihil queāt nocere. [illegible] & ad hunc modum,

Quibuſdam diſplicere, laudabile.

Ἀεὶ [illegible]. id eſt,
Me ſemper hoſtes inſ[illegible] quantur hoc genus.

Anus crispus. 10

Γραῦς [illegible], id eſt, Anus hirſus. Apollodorus apud Zenodotum [illegible] ſandam [illegible] dicta ſit Eripha, quod in [illegible] perinde quaſi ea ſem & anus eſſet per ætatem, & p[illegible] quod adhuc innupta. Sunt qui tradant lo[illegible] agreſtem [illegible] maritin appellatam, in Sicilia [illegible] appellari. Aiunt autem, quodcunque animal aſpe[illegible] accidere. Proinde in mulierem vene[illegible] quadrare videtur. quod genus apud Horatium Canidia.

D[illegible]

Anus ſaltat. 11

Γραῦς χορεύει, id eſt, Anus ſaltat. In eum conuenit qui indecorē quippiam facit: velut ſi ſenex ludat nucibus: aut theologus [illegible] floſculis laſciuiat, aut princeps exemplo Neronis muſicetur. Confine eſt illi quod ſuprā retulimus, Camelus ſaltat. Horatius in anum intempeſtiuæ libidinis,

Te lanæ prope nobilem
Tonſæ Luceriam, non citharæ decent,
Nec flos purpureus roſæ,
Nec poti vetulam fæce tenus cadi.

Apud Plutarchum in vita Periclis legimus, Elpinicē quandā, quum eum indecoris conuiciis palàm inceſſeret, nihil aliud reſpondiſſe [illegible] quam verſiculum illum ex Archilocho,

Οὐκ ἂν μύροισι γραῦς ἐοῦσ᾽ ἠλείφεο. id eſt,
Vngueres anus quum ſis caueto inungier.

Quid autem ſequutus Lapus vertit, Haud vnguenti, vetula quum ſis oblita es, non ſatis conuecto: niſi forte pro ἀλείφου legit ἐλείφθη aut ἐλήφθη.

Anus ſubſultans multum excitat pulueris. 12

Γραῦς ἀναχορεύουσα πολὺν κονιορτὸν ἐγείρει. id eſt,
Anus ſubſultans multum puluerem excitat.

In eos dici ſolitum qui ob ætatem expertientiam, multum negociorum aggrederentur. Videtur carmen heroicum ſyllaba dempta depravatum.

Anus velut equus profundam habebis foſſam. 13

Γραῦς [illegible] τὸ τεῖχος, id eſt, Anus, velut equus, ante hiantem habebis ac nigrum ſpecum ſepulta. De iis qui penitus abiiciuntur tanquam prorſus inutiles. Equi poſtquam conſenuerint, in altos terrarum ſpecus aliquò præcipitantur: ita mulier olim amata, ſimulatque defloruit forma, [illegible] ab omnibus. Qualis eſt apud Horatium Lice. Simile illi, Equi ſenectus.

De[illegible]

Aphyarum honos. 14

Ἀφύων τιμή, id eſt, Aphyarum honos. Quoties humilibus exiguus quiſpiam honos contingit. nā Aphya piſciculus eſt vilis: cui coquendo nihil adhibetur præter oleum quo frigitur. Vnde iactatum illud, ἀφύαις τιμὴ τοὔλαιον, id eſt, Aphyæ honos oleum.

Humilib. exiguus honos.

Cur non ſuſpendis te? 15

Τί οὐκ ἀπάγχῃ, ἵνα ἐν Θήβαις ἥρως γένῃ, id eſt, Quin te ſuſpendis, vt apud Thebanos heros fias? Apud alios ſummus honos habebatur iis qui ſibi mortem conſciuiſſent, præſertim pro ſalute patriæ: vt apud Atticos Codro pro patria non timido mori: apud Romanos Deciis, & Quinto Curtio, M. Catoni Vticenſi, Bruto, & aliis pleriſque: apud Thebanos autem nullus honos habebatur iis qui ſibi vim attuliſſent. Vnde perſonam dictum putant, Vt Thebis ſemideus fias. Dici poſſe videtur in eos qui famæ ducti cupiditate, ſemet periculis grauibus obiiciunt. Refertur à Zenodoto.

Summus honos iis tributus qui ſibi mortem aſferrent.

Quid tibi Apollo cecinit? 16

Τί σοι Ἀπόλλων κιθαρίζει, id eſt, Quid tib: Apollo cecinit citharæ, hoc eſt, quid tibi reſpondit: Alluſum eſt autem ad Apollinis citharam, quam illi tribuunt poetæ. Vſus eſt hoc adagio Æſchylus in Aiace Locrenſi. Refertur à Zenodoto. Conueniet vbi quis à principe redeuntem percūctabitur quid reſponſi tulerit, Τί σοι Ἀπόλλων κιθαρίζει;

Quid non fies profectus Arbelas? 17

Τί γὰρ οὐκ, ἐὰν Ἄρβηλα, id eſt, Quid non fies Arbelas profectus? De eo dici ſolitum qui peregre proficiſcens, ingentia ſibi pollicetur, fretus gentis ad quam demigrat, inſcitia barbaríeque. Siquidem Arbela Siciliæ ciuitas, authore Stephano, cuius ciues male audiebant olim vt ſtupidi, & quibus facile imponeretur. Apud hos igitur etiam contemptus alibi, magnum aliquid eſſe poſſit. Quanquam eſt huius nominis ciuitas in Perſide, cuius meminit Strabo li. 16. Et Quinto Curtio eſt oppidum Meſopotamiæ, Darij copiarum internecione nobile.

Arbela gens ſtupida.

Bonus è pharetra dies. 18

Ἀγαθὴ ἐκ τῆς φαρέτρας ἡμέρα, id eſt, Bonus è pharetra dies. De die fortunato dicebatur. Tranſlatum à Scytharum conſuetudine: quibus, vt narrat Plutarchus, mos erat vt veſperi, priuſquā dormirent, calculum in pharetram immitterent candidum, ſi forte is dies citra moleſtiam abiiſſet: atrum, ſi ſecus. Demū ſi quis vita decederet, eius pharetram proferebant: in qua ſi plures candidos calculos reperiſſent, fœlicem pronunciabant. cōtrà, ſi plures nigros. Atque hinc vitæ ſummā æſtimabant: vnde prouerbio receptum eſt vt dicerent bonum diem è pharetra eſſe, ſi quid ex animi ſententia accidiſſet.

Scytharū mos.

Res Cannacæ. 19

Τὰ Καννάκου, id eſt, Res aut mala Cannacę. Bifariam hac vtebantur parœmia, vel de rebus ob vetuſtatem admirandis vel de lamentis & complorationibus miſeris ac lachrymoſis. Cannacas quiſpiam Phrygum rex, quemadmodum narrat Hermogenes in Phrygiis: qui quum præuidiſſet euenturum diluuium, conuocatis omnibus ad templa deorum, multis lachrymis ſupplicabat diis vt id malum auerterēt. Vnde Herodes iambographus inquit, ἵνα τὰ Καννάκου κλαύσω, id eſt, Vt Cannacæ more plorem. Hæc referuntur à Zenodoto. Plinius lib. 36. Cannacum inter ſtatuarios nobiles recenſet. Stephanus in dictione Iconium, meminit adagij, niſi quòd Annacum appellat, non Cannacum, aut Cannacam. & de fabula nonnihil euariat. Ait enim Annacum quendam vixiſſe ſuper annos trecentos, itaque vndique conſulta oracula, quouſque victurus eſſet. Reſponſum autem, mortuo Annaco perituta vniuerſa: quo defuncto, ſucceſſiſſe diluuium Deucalionis. Cęterum audito reſponſo magnopere luxiſſe Phryges: atque hinc de graui luctu ortum prouerbiū, τὰ Ἀννακοῦ κλαύσειν.

Annacum plorare.

Qui modus equitum. 20

Τίς τρόπος ἵππων, id eſt, Qui modus equorum? Vbi quis nouā ac peregrinam induceret conſuetudinem: veluti ſiquis Italus Gallicis veſtibus vteretur. Dictum videtur de hoſpitibus nouo quadrigarū genere inuectis. Metagenes in Thurioperſis apud Suidam, Τίς τρόπος ἵππων, [illegible], id eſt, Quis equorum modus? vt autem ſaltat hi more barbarico. Confinitatem habet cum illo quod paulo ſuperius recenſuimus, ἄλλο γένος κώπας. id eſt, Aliud genus remi.

Peregrina conſuetudo inducta.

Chironium vulnus. 21

Χειρώνιον ἕλκος, id eſt, Chironium vulnus, immedicabile malum appellabant. Chiron in bello aduerſus Centauros, ictus ab Hercule, vulnꝰ immedicabile accepit in pede: vnde & periit. Hinc natam parœmiam author Zenodotus. Vergilius autē noſter (nam huic carmen inſcribitur) Chironiā manum medicam vocat, Viuit pectore ſub dolente vulnus,
Quod Chironia nec manus leuaret.

Malum immedicabile.

Ab hoc Chirone Cētauro fertur educatus Achilles. Vnde Plato Comicus Damonē, cui ſub obtentu tradendæ muſices putabatur Periclem inſtituiſſe ad tyrannidem, taxat his verſibus,

Πρῶτον μὲν οὖν μοι λέξον ἀντιβολῶ, σὺ γὰρ
Ὡς φασὶ τὸν Χείρων᾽ ἐξέθρεψας Περικλέα. id eſt,
Primum quidem illud obſecro dicas mihi,

Quem locũ ita reddidit Lipus. Tu enim ut aiunt, pelleme Periclem educasti. Quin & in editione Aldina geminum vitium eſt. primum enim verſus [illegible] dictus eſt [illegible] Χαρωνι, legamus ὁ Χαρ[illegible] eſt, ut nulle Chiron [illegible] cogitatio Pertropum [illegible] Damonem Chironẽ, quòd id fecit Periclı quod Chiro ſuit Achilli quem docuit quidem fidibus canere, ſed ad Centauricam ferociam eduxit. Hoc licet a remote loco, vitium eſt ſtudioſis indicare, ne quis imprudens ad eum impingat lapidem.

Charontis ianua. 22

De imminente fato.

Χαρώνειος θύρα, id eſt, Charontica ianua. De imminente capitis periculo, huc de re magnopere triſti. Sic enim antiquitus appellabatur vna è carceris ianuis, per quam damnati iudicum ſententiis ad ſupplicium educebãtur. Referunt Zenodotus, Heſychius & Suidas. Charontis enim cymba fingunt animas ad inferos deduci. Hinc Ariſtophanes in Pluto, ὁ δὲ Χάρων τὸ ſύμβολον δίδωσι, id eſt, Dat autem ſymbolum Charon, ſignificans illi imminere mortem.

Minxit in patrios cineres. 23

Cui cuncta cedunt infœliciter.

Qui intemperius ageretur, cumque cuncta cederent infœliciter, in patrios cineres minxiſſe dicebatur. Antiquitus enim paterni ſepulchri ſumma fuit religio: quod liquet ex Thamyridis fabula quam alibi retulimus. Proinde qui monumentum patris violaſſet, huic ſicut & parricidis, Erynnes furias vltrices immittebant, neque quicquam proſperè ſuccedebat. Horatius in Arte poetica,

Nec ſatis apparet, quum verſus factitet, vtrum
Minxerit in patrios cineres, an triſte bidental
Mouerit inceſtus certè [illegible].

Maſchalam tollere. 24

De auidius bibente.

Μασχάλην αἴρειν, id eſt, Maſchalam tollere, dicebatur qui auidius biberet. Sumptum à geſtu bibonum, inter ebibendum cyathos [illegible] mentum [illegible] cubitos, [illegible] ſcyatho [illegible] Idem [illegible] ποτήριον, παρὰ τὸ [illegible], quod eſt poculi genus. [illegible] μασχάλην eſſe partem [illegible] Artemonem autem volunt eſſe [illegible] genus. Sunt qui dicant μασχάλην eſſe caniſtrum è palma contextum, quòd virga palmea maſchale dicatur [illegible] & pro [illegible] poni. Alij contendunt maſchalam eſſe machinam [illegible] deponuntur in naues, aut eximuntur è nauibus. Hinc locus in eos qui poculum tollunt in altum. Heſychius & hunc trochaicum tetrametrum, citra nomen [illegible] authoris,

[illegible] id eſt,
Surſum in altum vt [illegible] erigamus maſchalam.

Byzantium Græciæ maſchala.

Fortaſsis huc alluſit Stratonicus citharœdus apud Athenæum libro octauo, qui notans ſingulas Græciæ ciuitates, Βυζάντιον δὲ μασχάλην τῆς Ἑλλάδος, id eſt, Byzantium [illegible] Græciæ maſchalam, quòd illic, opinor, ſtrenuè potaretur, ſiue quòd eſſet emporium Græciæ. Eſt enim Thraciæ ciuitas, eadem dicta Conſtantinopolis. Adiungit prouerbio [illegible], quòd ſunt pocula nauigij ſpecie, veluti cymbia, [illegible], & alia nonnulla. Refertur à Zenodoto. [illegible] Pollux lib. 6. cap. [illegible] his quidem verbis, [illegible] μασχάλην αἴρειν, [illegible], id eſt. De ebriis verò dicebant maſchalam tollere, [illegible]. Adducit & Homerici carminis teſtimonium,

Χεῖρας ἀνασχόμενοι [illegible]. [illegible]
Sublatis manibus riſi [illegible].

Ex his videtur non à tollendo poculo, ſed à geſtu gaudentium fuiſſe dictum. Certè manet & hodie [illegible] litis, vt dextra ſublata lætitiam [illegible] animi.

Magis ipſe Phryx. [illegible]

Cum probatur non quod verum, ſed quod adulantius dictum.

Μᾶλλον ὁ Φρύξ, id eſt, Magis ipſe Phryx. [illegible] dictatum quoties ea magis [illegible] ſed quæ adulantius dicta. Narrant Crœsum [illegible] aliquando percunctatum ſeptem illos ſapientes [illegible] mum fœlicitatis titulum tribuerent. At qui [illegible] ternis, aliis dicentibus, feras indomitas [illegible] quòd pro tuenda libertate mortem oppeteret [illegible] quòd citra legem, ſuapte natura ius [illegible] verò negante quenquam appellandum fœlicem, [illegible] ex vita deceſſerit: aſſiſtens Phrygius ille fabulator Æſopus, Tanto, inquit, rex cæteros antecellis, quanto mare præſtat fluuiis. Id vbi rex audiſſet, reſpondiſſe fertur, μᾶλλον ὁ Φρύξ [illegible] vox in prouerbium ceſſit. Equidem haud ſcio an ita legendum ſit, μᾶλλον ὁ Φρύξ, vt ſit libenter agnoſcentis eam laudem & quum eſſet maxima, tamen aliquid etiam adiungi deſiderantis, vnde quum quis apertè nobis adulatur, ſuccinere licebit, μᾶλλον ὁ Φρύξ. Referunt Suidas & Zenodotus.

Magis ſibi placet, quàm Peleus in machæra. 26

Μέγα φρονεῖ μᾶλλον ἢ Πηλεὺς ἐπὶ τῇ μαχαίρᾳ, id eſt, Magis ſibi placet quàm Peleus ſua machæra. In eum competit qui præter modum ſe quapiam inſolens eſt, ac tumet. Aiunt autem hunc gladium à Vulcano fabrefactum, à diis dono datum fuiſſe Peleo, virtutis illius ac prudentiæ ſymbolum. Quo quidem ille vtens & in prælis & venatibus, conſequebatur quicquid optabat. Zenodotus ait huius mentionem factam & apud Anacreontem, & apud Pindarum.

Generoſus es ex crumena. 27

Γενναῖος εἶ ἐκ βαλαντίου, id eſt, Generoſus es ex crumena. In eum iaciebatur qui propter opulentiam generoſus haberi voluiſſet, alioquin obſcurus & humilis. Pariunt enim nobilitatem & opes, non antiquæ ſolùm, iuxta Ariſtotelem, verumetiam vndecunque & quandocunque partæ. Solet autem hoc genus ferocius inſoleſcere, quàm qui maiorum imaginibus clari ſunt.

Liberorum amantior quàm Gello. 28

Γελλοῦς παιδοφιλωτέρα, id eſt, Puerorum amans Gello. Dici ſolitum vel in eos qui morte præmatura periiſſent: vel in eos qui mira quidem charitate filios proſequerentur, ſed eoſdem indulgentia deliciiſque corrumperent. Aiunt Gello virginem quampiam fuiſſe, quæ puella adhuc vita deceſſerit. Huius ſpectrum oberrare Lesbiis creditum eſt, ac pueros impetere. Vnde puerorum mortem, qui præmaturo fato perirent, huic Gello imputabant. Citatur Sappho, quæ huius fabulę meminerit.

Gello puella.

Gleba aurum. 29

Βῶλος χρυσός, id eſt, Gleba aruum, vbi quis exigua maximis apponit, credẽs ſeſe nonnihil iuuare. Proinde legendum ſuſpicor, [illegible], aut ἀρούρᾳ, vt ſubaudias, προστίθησι, aut [illegible], aut eiuſmodi quippiam. Nihil enim adfert momenti ſi gleba aruo adiungatur, quòd perinde ſit ac ſiquis aquam è lacu Lacuſtri infundat mari.

Res minima maximæ appoſita.

Glauci ars. 30

Γλαύκου τέχνη, id eſt, Glauci ars. Huius parœmiæ duplex eſt vſus. Conuenit enim vel in opus celeriter abſolutum: vel in id quod eſt arte ſumma, ſummaque cura elaboratum. Quidam ortum exiſtimant à Glauco quodam Samio, qui primus æris ferruminationẽ inuenerit. Alij à Libyco quodã, qui quatuor cymbala quædam fabricatus dicitur, certis proportionibus ita inter ſe reſpondentia, vt prima ſpiſſitudo, epitritirationem haberet ad ſecundum, ad tertium hemiolij, ad quartum dupli. Ea pulſata muſicam quandam harmoniam reddebant. Author Zenodotus.

Noctuæ Laurioticæ. 31

Numiſmata in quibus noctua figura.

Γλαῦκες Λαυρειωτικαί, id eſt, Noctuę Laurioticę. hoc velut ænigmate pecuniarum vim ſignificabant. Laurios enim Atticæ regio eſt auri venis frequens. Porrò numiſmatis aureis noctuarum figura inſcalpebatur, quemadmodum alio diximus loco. Interpres addit & tetradrachmis noctuam ſolere inſculpi. Ariſtophanes in Auibus,

Γλαῦκες ὑμᾶς οὔποτ' ἐπιλείψουσι Λαυρειωτικαί,
Ἀλλ' ἐνοικήσουσιν ἔνδον, ἔν τε τοῖς βαλαντίοις
Ἐννεοττεύσουσι. id eſt,
Noctuæ vos non relinquent Laurioticæ, ſed hæ
Ædibus aderunt in ipſis, inque loculis nidulos
Sibi parabunt.

Glaucus poto melle reſurrexit. 32

De eo qui reuixerit, rumore vulgari mortuus.

Γλαῦκος πιὼν μέλι ἀνέστη, id eſt, Glaucus poto melle reuixit. Dici ſolitum quoties aliquis vulgari rumore dictus mortuus, denuo prodit in publicum, & quaſi rediuiuus apparet iis quibus perſuaſum fuerat eum vita defunctum eſſe. Satis conſtat ab euentu natum: nempe Glaucum quempiam, præter omnium expectationem, guſtato mellito pharmaco reualuiſſe. Eámque rem in iocum popularem verſam fuiſſe. Quidam enarrant in hunc modum, Glaucus quidam poto melle, ob bilem penè exanimatus eſt, ad hunc multis accurrẽtibus medicis, polyidos herba, quam draconem vocant, eum reſtituit.

Generoſior Codro. 33

In eos qui iactãt maiorum imagines.

Εὐγενέστερος Κόδρου, id eſt, Generoſior Codro. Per ironiam rectè dicetur in iſtos qui maiorum fumoſis imaginibus & natalium antiquitate gloriantur. Codrus Melanthi filius fuit. Melanthus à Neleo ſextus. A quo Neleo prognatus & Neſtor. Hic igitur Melanthus Meſſene patria pulſus, venit Athenas, atque ibi cum Xantho Bœoto, qui tum Athenis imperabat, ſingulari certamine congreſſus, victor diſceſſit, & Athenienſium imperium occupauit. Cui ſucceſſit filius Codrus, ſingulari in patriã pietate præcipuè nobilis. Nam quum Atticis bellum eſſet aduerſus Dores, proditúmque eſſet oraculo, victoriam penes Athenienſem populum futuram, ſi rex illorum ab hoſtibus fuiſſet occiſus: Codrus patrię gloriam ſua incolumitate chariorem habens, ignota ſpecie hoſtem prouocauit, & interemptus eſt. Reliquit autem filios duos, Mentorem, qui patri defuncto ſucceſſit in imperium: & Neleum, cuius auſpiciis colonia in Aſiã demigrauit. Hæc ferme Zenodotus.

Cadmea victoria. 34

Καδμεία νίκη, id eſt, Cadmea victoria. Huius adagii varium adducunt & ſenſum & originem. Sunt qui putent inutilem

De victoria inutili. victoriam, Cadmeam vocatam: propterea quòd Eteocles & Polynices Thebani, quum de regni vicibus diſceptarent, ſingulari certamine congreſſi, vterque perierunt. Cuiuſmodi victoriæ meminit Herodotus libro primo, de Phocenſibus agens. *Victoria noxia.* Vel quòd Cadmei deuicerunt quidem Argiuos cum Adraſto militantes, ſed ſuo malo. poſteris enim illorum pœnas abundè magnas dederunt. Vel quòd Oedipus ſoluto Sphingis ænigmate victoriam quidem à monſtro magnificam reportauit, verum pòſt imprudens ſuam ipſius matrem duxit vxorem. *Victoriæ parum fœlix exitus.* Idque ſimulatque reſciuit, oculos ſibimet eruit. Itaque illius quoque victoriæ parum fœlix exitus fuit. Sunt qui huc referant, Quum Cadmus literas à Phœnicibus acceptas Græcis tradere vellet, Linum, quòd is quoque literas ſuas proferret, interemit. Deinde ciues Cadmum exegerunt, vt nec huic bono fuerit Linũ ſuperaſſe. Plutarchus ſubſcribit primæ ſententiæ, nam ad hunc modum ſcribit in commentario, περὶ τῆς ἀδελφῶν φιλίας, Οὐ γὰρ ἄλλην οἱ παλαιοὶ Καδμείαν νίκην, ἀλλ' ἢ τὴν περὶ Θήβας τῶν ἀδελφῶν, ὡς αἰσχίστην καὶ κακίστην, προσηγόρευσαν, id eſt, Non enim aliam priſci Cadmeam victoriam, quam eam quæ fuit fratrum apud Thebas, vt turpiſſimam atque miſerrimam, appellarunt. *Quoties præſtat vinci quàm vincere.* Idem περὶ παίδων ἀγωγῆς, oſtẽdit Cadmeam appellari victoriã, quoties præſtat vinci quàm vincere. Vſurpauit hoc adagium Plato libro De legibus primo, παιδεία μὲν οὖν φέρει καὶ νίκην, νίκη δ' ἐνίοτε ἀπαιδευσίαν. πολλοὶ γὰρ ὑβριστότεροι διὰ πολέμων νίκας γενόμενοι μυρίων ἄλλων κακῶν δι' ὕβριν ἐνεπλήσθησαν. καὶ παιδεία μὲν οὐδεπώποτε γέγονε Καδμεία, νῖκαι δὲ ἀνθρώποις πολλαὶ δὴ τοιαῦται γεγόνασί τε καὶ ἔσονται. id eſt, Proinde eruditio etiam victoriam adfert: contra, victoria nonnunquam imperitiam: eo quòd complures ob victorias bello partas inſolentiores facti, innumeris aliis malis propter violentiam repleti ſunt. At eruditio nunquam fuit Cadmea: victoriæ verò multæ profectò hominibus tales & fuerunt & futuræ ſunt. Ariſtides in Pericle, ὥστε τὴν Καδμείαν νίκην ἡγεῖτο νικᾶν, id eſt, Itaque Cadmeam victoriam reportaturum ſeſe exiſtimabat. Quo quidem loco ſcholium adſcriptum, præter alia illud admonet, ab iis quæ retuli, nonnihil diuerſum. Thebanos, cæſis Argiuis qui cum Polynice pugnarant, negaſſe ſepulturam. Qua inhumanitate exaſperati Athenienſes, Thebanos oppugnatos deuicerunt, & conſimilem ad modum vetuerunt ne cadauera cæſorum darentur ſepulturæ. Nec prorſus diſſonant ab his, nec prorſus congruunt quæ ſcribit Pauſanias in Bœoticis. Scribit autẽ in hanc ferme ſententiam, Commiſſo apud Iſmenum prœlio, in congreſſu victi ſunt Thebani, & compulſi in fugam intra mœnia ſeſe receperunt, tanquam Peloponneſij oppugnationis eſſent ignari. Porrò quum illi magis ira quàm arte irruerent, non pauci à Thebanis e muro iaculis ſunt interempti. Poſtremo vicerunt & alios, in palantes turbatoſque facta impreſſione: ita vt totus exercitus excepto Adraſto interiret. Neque paruo ea victoria conſtitit Thebanis, καὶ ἀπὸ τούτου, inquit, τὴν σὺν ὀλέθρῳ τῶν κρατησάντων Καδμείαν ὀνομάζουσι νίκην, id eſt, Ex eo, victoriam coniunctam cum exitio eorum qui vicerunt, Cadmeam appellant. Sed vndecunque natum eſt adagium, Cadmeam victoriam appellabãt infœlicem etiam ipſis victoribus. Cuiuſmodi fuit & Græcorum, quorum nulli non magno conſtitit capta Troia. Et medici Cadmeam victoriam vocant quum ita depellitur morbus, vt ęgrotus interim in remedio pereat, ſuccumbente natura.

Pecuniæ vir. 35

Tanti quiſque ſit, quantum poſſidet. Χρήματα ἀνήρ, id eſt, Pecunię vir. Hoc eſt, tanti quiſque ſit, quantum poſſidet. Horatius.

Nil ſatis eſt, inquit, quia tanti quantum habeas, ſis.

Zenodotus ex Pindaro citat. extat autem in Iſthmiis hymno ſecundo, his quidem verbis,

> Νῦν δ' ἐφίητι τὸ τὠργείου φυλάξαι
> Ῥῆμα, τὸ ἀληθείας ἄγχιστα βαῖνον,
> Χρήματα, χρήματ' ἀνήρ.
> Ὃς φὰ κτεάνων θ' ἅμα λειφθεὶς καὶ φίλων. id eſt,

Nunc ſubit illud Argiui ſeruare dictum, ad veritatem proxime accedens, Pecunię pecunię vir. Sic ait poſſeſſionibus ſimul deſtitutus & amicis. Interpres Pindari teſtatur Chryſippum authorem in prouerbiis, qui ſcripſerit eſſe Ariſtodemi Spartani. Idem interpres verſum quem paulo antè recenſuimus, ex Alcæo refert hunc in modum, χρήματ' ἀνήρ, πτωχὸς δ' οὐδεὶς πέλετ' ἐσθλὸς, οὐδὲ τίμιος. Meminit apophthegmatis & Laertius in vita Thaletis, addens apud Lacedęmonios eſſe percelebre. Alcæi idem teſtantis hęc verba citantur apud Suidam, Ὡς γὰρ δή ποτ' Ἀριστόδαμόν φασιν ἐν Σπάρτᾳ οὐκ ἀπάλαμνον λόγον εἰπεῖν, χρήματ' ἀνὴρ, πτωχὸς δ' οὐδεὶς πέλετ' ἐσθλός. id eſt, Sic enim olim aiunt Ariſtodamum apud Spartanos verbum non inſcitum dixiſſe, Pecunię vir, pauper autem nunquam probus. Quidam ad ſeptem illos ſophos referre malunt. Ad hanc ſententiã pertinent illi verſus e comœdia quapiam,

> Τἀργύριόν ἐστιν αἷμα καὶ ψυχὴ βροτοῖς.
> Ὅστις δὲ μὴ ἔχει τοῦτο μηδ' ἐκτήσατο,
> Οὗτος μεταξὺ ζῶσι τεθνηκὼς περιπατεῖ. id eſt,
> Argentum & anima & ſanguis eſt mortalibus.
> Hoc qui caret, nec ſibi parauit ſedulo,
> Viuos hic inter, mortuus circumambulat.

Pecunia, anima. Secundus verſus Græcis conſtabit ſi tollas δὲ, aut ſi legas μὴ 'χει pro μὴ ἔχει. Tertius conſtabit ſi pro τεθνηκὼς legas τεθνεώς. Celebratur & hic ſenarius, non alienus ab hac ſententia.

> Βίος βίου δεόμενος, οὐκ ἔστιν βίος. id eſt,
> Vita haud vocanda eſt vita, victus indiga.

Proinde quemadmodum apud Græcos βίος, itidem apud Latinos vita ſignificat & vitam morti contrariam, & facultates quibus vitam ſuſtinemus.

Diues factus iam deſiit gaudere lente. 36

> Ἐπειδὴ πλουτῶν οὐκ ἔθ' ἥδεται φακῇ. id eſt,
> Lenticula diuiti placere deſiit.

Lens legumen, pauperum ac tenuium cibus eſt: quæ faſtiditur ſimulatque lautior fortuna contigit. Vnde prouerbium in eos, quibus ad vberiorem conditionem euectis, faſtidio ſunt ea quę prius inopes boni conſulebant. Sumptum eſt adagium ex Ariſtophanis Pluto. Dicitur enim illic in adoleſcentem, qui quum pauper haberet conſuetudinem cum anu, nactus diuitias, cœpit illam faſtidire. Non diſſimile illi quod alibi recenſuimus, ἄλλος βίος, ἄλλη δίαιτα.

Caluum vellis. 37

Φαλακρὸν τίλλεις, id eſt, Caluum vellis. Vbi inanem operam ſumit, aut vbi quis auferre conatur quo vacat is à quo petitur. Veluti ſiquis à paupere conetur extorquere pecuniam, ab indocto literaturam. Simillimum eſt illi Plautino, Aquam è pumice *A pumice poſtulare.* poſtulas. Rurſum illi, Nudo veſtimenta detrahere. Quin hodie quoque vulgus, vbi ſignificat nihil eſſe quòd adimatur, volam manus oſtendens, iubet inde velli quippiam: quòd ea corporis pars nemini non ſit calua.

Somnus abſit ab oculis. 38

> Ὕπνος δ' ἀπέστω γλυκύθυμος ὀμμάτων. id eſt,
> Oculis abeſto leniens animum ſopor.

Summa cura, & ſtudium. Vbi quis rem aggreditur quæ ſummam diligentiam curámque deſideret. Quod genus ſiquis philoſophiæ capeſſat ſtudium. Sumptus eſt autẽ hic ſenarius ex Ariſtophanis Nebulis: apud quẽ dicitur ſub perſona Socratis adhortantis Strepſiadem, vt philoſophiæ daturus operam, omnia tum faciat tum patiatur.

Phoci conuiuium. 39

Φώκου ἔρανος, id eſt, Phoci prandium, ſiue conuiuium. Dictum ſuerat vbi quis ſuo malo conuiuas acciperet. Tametſi nihil vetat quo minus longius etiam traducatur, nempe ad quoſuis qui læduntur ab iis de quibus benemeriti fuerint. Aiunt Phoco cuipiam filiam fuiſſe iam nuptiis maturam. Is procos (nam erãt complures) conuocare ſolitus, præmia ſtatuebat, & conditionib' ſubinde nouis propoſitis nuptias prorogabat. Quãobrem indignati iuuenes, Phocum in conuiuio trucidarunt. Author Zenodotus. Etiamſi Plutarchus in Amatoriis narrationibus fabulam hanc diuerſe narrat. Euſtathius in primum Odyſſeæ, tres *Tres conuiuiorum ſpecies.* conuiuiorum ſpecies facit, εἰλαπίνην, quod ad ſplendorem ac magnificentiam ſit apparatum. γάμον, quod ipſum etiam ſumptuoſius eſſe conſueuit. ἔρανον, ad quod plurimi conueniũt, ſed ſuo quiſque cibo ſumptúque. Ea conuiuandi ratio præcipuè probatur Heſiodo, propterea quòd quum plurimum habeat iucunditatis, minimum habet ſumptus. nam temperantius & editur & bibitur, vbi quiſque de ſuo edit ac bibit. Heſiodi carmen eſt huiuſmodi,

> Ἐκ κοινοῦ πλείστη χάρις, δαπάνη τ' ὀλιγίστη.

Porrò qui ſplendidiores affectarent videri, ii etiam ἐράνους tum de ſuo, tum lautius exhibebant. Homerus has tres conuiuiorum formas ſimul complectitur,

> Τίς δαὶς, τίς δ' ὅμιλος,
> Εἰλαπίνη ἠὲ γάμος, ἐπεὶ οὐκ ἔρανος τάδε γ' ἐστίν.

Antiquior quàm chaos & Saturnia tempora. 40

De nimium priſcis. Χάους ἀρχαιότερος, id eſt, Antiquior quàm chaos. De nimium priſca & obſoleta. Ibycus, πέταται δ' ἐν ἀλλοτρίῳ χάει, id eſt, Volat in alieno chao. Ac rurſum, Ὁ δ' ἀφληνεῖ καὶ μάτην ἡμῖν λῆρον κατέχει, τὸν χάους ἀρχαιότερον, καὶ Κρονίων ὄζοντα. id eſt, Hic autem nugatur, ac temere nugas in nos infũdit, antiquiores quàm chaos, ac Saturni tempora redolẽtes. Alludit adagiũ ad chaos, ad quod poetæ deorum ac rerum omnium originem referunt. Ouidius opificium mundi hinc auſpicatur, quemadmodum & Hebræi.

Tanquam Argiuum clypeum abſtulerit, ita gloriatur. 41

De faſtuoſo. Ὡς τὴν ἐν Ἄργει ἀσπίδα καθελὼν σεμνύνεται, id eſt, Superbit tanquam Argiuum clypeum detraxerit. In faſtuoſos, & magnificentius ſeſe gerẽtes, dicebatur. Aiũt apud Argiuos sacrũ quendam eſſe clypeum, clauis affixum, vt facilè detrahi non poſſit. Alii

Alij dicunt, apud eos ordinem ac delectum iuuenum viribus antecellentium, ἀσπίδα, id eſt clypeum, appellati. Author Zenodotus.

Tanquam conchylium diſcerpere. 42

De imbecillibus.

Ὥσπερ κογχύλιον διελεῖν, id eſt, Tanquam concham dilacerare. De imbecillis & viribus longe inferioribus dicebatur. Nã illiſæ ſolo rumpuntur conchæ, quo cibus eximatur: aut inciſo neruo quo ſe contrahunt ac diducunt, aperiuntur. Refertur apud Suidam.

Mutus magis quàm ſcapha. 43

Σιγηλότερος σκάφης, id eſt, Magis elinguis quàm ſcapha De iis dici conſueuit qui propter humilitatem conditionis, apud præſtantiores non audent hiſcere. Natum hinc aiunt, quòd olim inquilini, & hoſpites alienæ Reipub. ludis popularibus in pompa incedebant, nauim geſtãtes. vnde quoties hoſpitem non ciuem ſignificabant, σκάφην ἢ σκαφηφόρον, appellare conſueuerunt. Proinde vulgo ſic minitabantur, ποιήσω σε σιγηλότερον σκάφης, id eſt, Reddam tibi os occluſius ſcapha Etenim iis qui in Repub. viuunt non ſua, multa ſunt muſſitanda. Nam vti non conuenit in aliena ciuitate curioſum eſſe, ita nec tutum eſt liberioris eſſe linguæ. Huius interpretamenti Suidas authorem citat Theophraſtum in opere De legibus. Equidem in pleriſque codicibus, σιωπηλότερος ſcriptum reperio, non σιγηλότερος. Quæ lectio ſicut magis arridebit non reluctabor: nempe vt metu contractum & humilem accipias.

Nudus tanquam ex matre. 44

De eo, qui ſit multum pauper.

Γυμνὸς ὡς ἐκ μητρός, id eſt, Nudus vt ex matre. Prouerbialis hyperbole de vehementer paupere. Nudiſſimi enim naſcimur, ac ne pilis quidem tecti, nedum veſtibus. quod non item in cæteris animantibus accidit. Hoc dictum & hodie vulgo noſtrati eſt in ore, Tam nudus quàm natus erat. Huic ſimile quod alibi refertur, Tanquam à naufragio.

Eſt Pylus ante Pylum. 45

Plutarchus in libello cui titulus περὶ τοῦ μὴ δεῖν δανείζεσθαι, teſtatur hunc verſum apud Meſſenios prouerbio fuiſſe celebratum,

Ἔστι Πύλος πρὸ Πύλοιο, Πύλος γε μὲν ἔστι καὶ ἄλλος. id eſt,
Eſt Pylus ante Pylum, ſiquidem eſt Pylus altera ſanè.

Alter alteri prælatus.

Dictum apparet vbi quid alteri præfertur, velut antiquius & præſtantius. Aut vbi aliquis iactat ſeſe, quaſi vel ſolus ſit, vel ſummus: quum reperiãtur & alij qui poſſint cum eo decertare. Pylus enim Meſſeniorum ciuitas, Neſtore nobilis, vt affirmant quidam. Hoc autem carmen Plutarchus hoc pacto commutauit,

Ἔστι τόκος πρὸ τόκοιο, τόκος γε μὲν ἔστι καὶ ἄλλος. id eſt,
Vſura vſura prior, vſura altera ſanè eſt.

In eos accommodari poteſt quibus alia vſura ex alia naſcitur. Vnde natum ſit adagiũ Euſtathius interpretans Homeri Bœotiam indicauit. Scribit enim, iuxta eos qui de populis conſcripſerunt, tres fuiſſe Pylos, vnam Meſſeniæ, alteram Triphyliæ, tertiam Arcadiæ. Triphyliacam obtinuiſſe Neſtorem. Idem geographum teſtem adducit, Strabonem opinor, qui tres item Pylos conſtituerit in Peloponneſo. Tractat autem hac de re Strabo libro Geographiæ octauo, demonſtrans, fuiſſe multas huius nominis vrbes, quarum vnaquæque ſibi vindicauerit Neſtorem, ob viri celebritatem. Quãquam idem pòſt autumat Neſtoris patriam fuiſſe ex vtraque parte Alphei. Alluſit ad adagium Ariſtophanes in Equitibus,

Tres Pyli.

Ἀλλ' ἀπόδος φράζειν, πρὸ Πύλου Πύλον ὅντινα φράζεις,
Ἔστι Πύλος πρὸ Πύλοιο. τί τοῦτο λέγει πρὸ Πύλοιο; id eſt,
Hoc age dic, Pylus ante Pylum eſt, quam tu mihi narras,
Eſt Pylus ante Pylum. ſibi quid vult ante Pylum iſtuc?

Interpres adſcribit verſiculum, quem paulo antè citauimus è Plutarcho, proditum oraculo fuiſſe.

Iecit Achilles duas teſſeras & quatuor. 46

Βέβληκ' Ἀχιλλεὺς δύο κύβω καὶ τέσσαρα. id eſt,
Duas Achilles quatuórque teſſeras Iecit.

Hunc verſum Suidas ex Euripide citat. Quid autem ſibi velit adagium, nullus explicat: Niſi quòd conijectare licet dictum fuiſſe de iis qui in omni re vincerent, propterea quòd is teſſerarum iactus fœlix eſſet. Interpres Ariſtophanis in Ranis, Ariſtarchum citat, qui ſcripſerit hunc ſenarium Euripidis nomine circunferri ſolitum, ſed falſo, quum ſit ἀδέσποτος. Apud Ariſtophanem vſurpat Bacchus in Æſchylum, victorem Euripidis: vnde apparet in fauſtis acclamationibus huius eſſe vſum prouerbij.

Qui in re omni vincant.

E tardigradis aſinis equus prodiit. 47

Ἐκ βραδυπόδων ὄνων ἵππος ἀνέβη, id eſt, E tardigradis aſinis equus emerſit. Quum clarus euadit quiſpiam obſcuro genere natus: aut quoties ab indocto præceptore proficiſcitur diſcipulus eruditus. Poteſt & per ironiam proferri, & per negationem, vt, Nunquam ex aſinis naſceretur Equus. Et, En tibi ex aſinis equum. id eſt, ex infimis parentibus arrogãtem & ferocem. Huic contrarium eſt quod alibi retulimus, Heroum filij noxæ. quum ex egregiis viris prognati, non reſpondent maiorum virtutibus. quemadmodum Socrates apud Platonem in Alcibiade priore, docet ambos Periclis filios Paralum & Xanthippum fuiſſe ſtupidos, Cliniam euaſiſſe furioſum. denique nullum illius opera factum ſapientem: quum Zenonis conſuetudine multi ſapientes euaſerint. Idem tractat in Menone, cõmemorãs & Ariſtidem, qui filium habuit Lyſimachum nullius rei præterea Thucydidem, cui duo fuerũt filij, Meleſias & Stephanus, neuter reſpondit virtuti paternæ. His addi poterat M. Tullius, qui filium reliquit illaudatum, & à patriis virtutibus plurimum degenerantem.

Periclis filij.

Ariſtidis filius Lyſimachus.

M. Tullij filius.

Epeo timidior. 48

Ἐπειοῦ δειλότερος, id eſt, Epeo timidior. De magnopere pauido dicebatur. Ab Epeo quopiam ductum, notæ timiditatis homine. Datum eſt hoc cognomen Cratino comico, per alluſionem fortaſſis, quòd cum Œnoidis tribus princeps eſſet, in eo munere timidius ſe gereret.

Epheſiæ literæ. 49

Ἐφέσια γράμματα, id eſt, Epheſiæ literæ. Dictum videtur de iis qui mira fœlicitate, tanquam diuina virgula, quicquid optarent, aſſequerentur. Aiunt enim, Epheſiis notulas quaſdam, & voces magicas fuiſſe, quibus vtentes, in omni negotio victores euaderẽt. Author Diogenianus. Euſtathius in Odyſſeæ ρ, tradit his literis vſum Crœſum in rogo. Fuiſſe autem verba quædam obſcura, ænigmatibus ſimillima, neutiquam cohærentia, deſcripta in pedibus, zona, & corona Dianæ. Suidas addit huiuſmodi fabulam, in Olympiis Mileſium quempiam cum Epheſio palæſtra commiſſum, nihil potuiſſe in conflictu, quòd is Epheſius in talo Epheſias haberet literas. Quod ſimulac animaduerſum eſſet, ademptis literis, Epheſium, qui iam triginta defatigarat, ſuccubuiſſe. Heſychius indicat fuiſſe priſcas quaſdam voces pro ſacris habitas, quibus impoſtores deinde multas addiderint. Priſcas putat has fuiſſe, ἄσκι, quod interpretatur tenebras, κατάσκι lumen, λίξ ipſe, τετράς annus, δαμναμενεὺς ſol, αἴσιον verum. Meminit harum & Anaxilas apud Athenæum libro duodecimo, commemoratis enim philoſophi cuiuſdam deliciis, ait, καὶ πρὸς τούτοις ἐν σκυταρίοις ῥαπτοῖσι φορῶν Ἐφέσια γράμματα καλά, id eſt, Ad hæc, in conſutilibus peliculis geſtãs Epheſias literas pulchras. Nec deſunt hodie qui huiuſmodi confictis vocibus imponant ſtultis. Illud ſatis apparet librariorum incuria commiſſum, quòd quum Heſychius inter magicas voces recenſeat τετράξ, non meminit tamen interpretans ſingulas.

De eo, qui aſſequatur quicquid velit.

Impoſtorum voces, ac literæ.

Eodem in ludo docti. 50

Pares improbitate.

Eodem in ludo docti dicebantur, ſimilibus vitiis laborantes, & improbitate pares. Hoc dictum adeò vulgo manet, vt nihil ſit tritius. Terentius in Hecyra, In eodem omnes mihi videntur ludo doctæ ad malitiam. Solent enim fermè, qui communibus vſi ſunt præceptoribus, ingenio moribuſque conuenire. Quod autem Terentius dixit in mulieres, omnes inter ipſas ſimilibus eſſe moribus, idem Græcus atteſtatur ſenarius,

Γυνὴ γυναικὸς οὐδὲν οὐδαμοῦ διαφέρει. id eſt,
A fœmina nil fœmina vnquam diſcrepat.

Fœmina fœminæ ſimilis.

Innuit autem prouerbium nullam inueniri bonam mulierem.

Tanquam in phiditiis. 51

Ὥσπερ ἐν φιδιτίοις, id eſt, Velut in phiditiis, vbi quid parcius nimiúmque frugaliter actum ſignificabimus. Lacedæmonij publica loca habebant in quibus cibum caperent. in his accipiebant hoſpites ac legatos ſuos, ſed apparatu perparco. Vnde & Græca vox ducta videtur à φείδεσθαι, id eſt parcendo. Quanquam ſunt qui malunt φιλίτια dicta quaſi φιλίτια, quòd eiuſmodi conuiuiis coiretur ſodalitas. Vtranque vocis etymologiam recenſet Plutarchus in vita Lycurgi. In priore abiicitur ι è diphthongo, in poſteriore λ vertitur in δ. Addit autem tertiam etymologiam, phiditia dicta quaſi ἐδίτια, à ſumẽdo cibo, quæ Græci, præſertim Athenienſes, vocant σιτεῖν, Cretenſes ἀνδρεῖα, quemadmodum ibidem indicat Plutarchus. Hoc genus conuiuiorum Lycurgus inſtituit, ad excludendum luxum ac temulentiam. Tullius meminit Phiditiorum libro Tuſculanarum quæſtionum quinto, Quid, inquit, victum Lacedæmoniorum in phiditiis, nónne videmus? Vbi quum tyrannus cœnauiſſet Dionyſius, negauit ſe iure illo nigro, quod cœnæ caput erat, delectatum: tum is qui illa coxerat, Minimè mirum, inquit: condimenta enim defuerunt. Quæ tandem, inquit ille? Labor in venatu, ſudor, curſus ab Eurota, fames, ſitis. His enim rebus Lacedæmoniorum epulæ condiuntur. Quanquam hæc fabula ſecus narratur apud Plutarchum in coronide quam adiectam videmus apophthegmatis Laconicis, de Lycurgi inſtitutis. Erant apud Lacedæmonios & aliæ conuiuiorum ſpecies, quorum vnum erat κοπίς, quod certis ciborum generibus inſtruebatur, alterum αἶκλον, aliquanto ſplendidius. Omnium frugaliſſimum erat quod agebatur in phiditiis Multa ſuper his Athenæus libro quarto, ſicui libebit cognoſcere. Accommodari poterit & ad orationem, vt ſiquis

Φιδίτια & alia conſimilia.

neget ſe contentum ſimplici ſermone, velut in Laconicis phiditiis accipiatur, quā deſideratæ ſplendoris aliquid, & quod appetentiam inuitet illecebra.

Equo ſeneſcenti minora circla admoue. 52

Ἵππῳ γηράσκοντι τὰ μείονα κύκλα προστίθει, id eſt, Equo ſeneſcenti minora circla admoue. Admonet adagium, vbi vires per ætatem fatiſcunt, reſpirationem ac relaxationem quandam à laboribus dandam & decreſcente robore, minuendos labores, augendam remiſſionem. Ductum aiunt ab equis militaribus, quibus ſeneſcentibus, leuius τρίπωμον admouebant. Eſt autem τρίπωμον ceu rotula quædam, publica nota, quæ igni candefacta, malis equorū imprimi ſolebat. Zenodotus oſtendit prouerbium extitiſſe apud Cratetem comicum in Samiis. Videtur carmen heroicum, ſi tantum legas κύκλα προστίθει. Nam κάκιλα nondum reperi apud vllum authorem, præterquam apud Zenodotū. Triſippii meminit Heſychius. Videtur autem κάκιλον, aliquid eſſe non diſſimile triſippio.

Robore decreſcente, labores minuendos.

Eretrienſium rho. 53

Ἐρετριέων ῥῶ, id eſt, Eretrieñſium rho. Vbi quis crebrius & aſperius eam literam ſonaret, quo nomine nunc male audiunt apud Gallos Picardi. Notātur item quibus Alcibiadis labdaciſmus impendio placebat. Ridetur Arrius a Catullo, quod

Chommoda dicebat, ſiquando commoda vellet
Dicere, & hinſidias Arrius inſidias.
Ac tum mirifice credebat ſe eſſe loquutum,
Quum quantum poterat, dixerat hinſidias.

Adagium refertur a Diogeniano. Meminit Plato in Cratylo, Οἶσθα οὖν ὅτι ἐπὶ τῷ αὐτῷ ἡμεῖς μὲν φαμὲν σκληρότης, ἐρετριεῖς δὲ σκληρότηρ, id eſt, Scis ergo quòd nos pro eodem dicimus ſcleerotes, id eſt, duritiem, pro quo Eretrienſes ſcleroter. Ex quo liquet Eretrienſes addidiſſe hanc literam ρ, quam loco σ ſupponerent, quum contrà Athenienſes eam verterent in σ, vt θάρσος pro θάῤῥος. Quoniam ea litera dicitur impetus ac vehementiæ ſignificationem habere. videtur & in homines præcipites ac violentos congruere prouerbium.

OEſtro percitus. 54

Οἴστρῳ παραπλήξ, id eſt, Oeſtro percitus, id eſt, ingēti animi cupiditate commotus, ac velut attonitus. OEſtrū enim inſecti genus, horrendo ſtrepitu, vnde & nomen inditum apud Græcos. Nam Latini aſilum appellāt. Hoc addito Iuno vaccam Io in furorem egit. Vnde poetæ diuino correpti furore, œſtro cõciti dicūtur. Eſt apud Platonem, tametſi locus in præſentia non ſuccurrit, opinor in Phædro. Vnde & οἰστροπλὴξ dictione compoſita, pro inſano, & οἰστρᾶν & οἰστρηλατεῖν, pro inſanire.

In magnis & voluiſſe ſat eſt. 55

In magnis & voluiſſe ſat eſt. Tibulliana hæc ſententia nihil celebratius. eam Angelus Politianus non infelicite vertit Græce,

Ἀρκεῖ δ' ἐν μεγάλοις καὶ τὸ θελῆσαι μόνον.

Apuleius Floridorum libro quarto, Maiore ſcilicet voluntate quam facultate. Eoque propenſius fortaſſe laudandus eſt, quòd omnibus bonis in rebus, conatus in laude, effectus in caſu eſt. Item M. Varro apud Gelliū, lib. I capite decimooctauo, In quo non modo Lælii ingenium non reprehendo, ſed induſtriā laudo. Succeſſum enim fortuna, experientiam laus ſequitur. Conueniet, vbi quis maiore viribus conatus, tametſi rei ſuſceptæ magnitudini non facit ſatis, tamen hoc ipſo nomine laudem promeretur, quòd rem pulcherrimam tentauerit.

Maiore voluntate, quam facultate.

In holmo cubabo. 56

Ἐν ὄλμῳ εὐνάσω, id eſt, In holmo cubabo. Dicebatur ab iis qui ſe quippiam diuinatione cognitum ire minitabantur. Nam ὄλμον quidam vatem interpretantur: alii tripodes Apollinis holmos appellatos fuiſſe. Tradit autem Ariſtophanes grammaticus, citante Zenodoto, eos qui holmis indormiſſent, repente diuinandi ſpiritum concipere. Addit, Apollinem ob id ἐνόλμιον cognominatum à Sophocle. Quanquam apud Heſiodū ὄλμος pro mortario ponitur. Apud Athenæum, lib. II. poculi genus eſt cornu adſimile, vt per iocum torqueri poſſit & in bibones.

Eadem cera. 57

Ἓν κηρίον, id eſt, Idem fauus: dicebantur qui vno ore idem affirmarent: aut qui inter ſe conſpiraſſent. Ductum à fauorū celluſis inter ſe connexis: ſiue quod cera tenax, ſibíque hærens: ſiue quòd olim in ceratis tabellis ſcribebant. vnde & Horatius, Cera laudatur eadem. Siue quòd olim imagines e cera fingebantur, varia quidem forma, nunc deorum, nunc regum, nunc plebeiorum: ſed hæc omnia erant cera. Refert Zenodotus non diſſimile illi quod alio diximus loco, Idem puluis, &, Eadem farina.

Idem puluis. Eade farina.

In quinque iudicum genibus ſitum eſt. 58

Πέντε κριτῶν ἐν γούνασι κεῖται, id eſt, In quinque ſitum genibus iudicum, id eſt, in alieno arbitrio res eſt poſita. Nam antiquitus quinque iudicibus datum erat negocium vt de comicorum fabulis pronunciarent, vt teſtis eſt apud Zenodotum Epicharmus. Quanquam & apud Platonem quinque iudicum fit mētio, cum alias, tum in libro de legibus vndecimo Ἐν πέντε δὲ τῶν νομοφυλάκων ἐν γούνασι κείσθω, id eſt Vt iudicium ſit penes quinque ex nomophylacibus. Alluſum eſt autem ad illud Homericum frequens,

Θεῶν ἐν γούνασι κεῖται. id eſt,
In genibus ſunt hæc ſita diuum.

Quum ſignificamus nō eſſe noſtræ facultatis, præſtare rei exitum, verum hunc ſuperis & fortunæ in manu eſſe. Pindarus in Olympiis,

Νῦν δ' ἐλπίδων μὲν ἐν ἐμοὶ, ἐν θεῷ γε μὰν τέλος. id eſt,
Nunc ſpes quidem in nobis, at in Deo ſitus exitus.

Spes in nobis, in Deo exitus.

Emunctæ naris. Mucoſis naribus. 59

Emunctæ naris dicitur acri exactoque iudicio, quaſi purgatis naribus, mucóque emunctis. Horatius de Lucilio,

Emunctæ naris, durus componere verſus.

Contrà, obeſæ naris dicuntur ſtupidiores. Idem in Odis,

Nec firmo iuueni, neque naris obeſæ.

Lucianus in Alexandro Pſeudomante, Τοῖς δ' ἰδιώταις καὶ κορύζης μεστοῖς τὴν ῥῖνα, τεράστιον, id eſt, Indoctis autem, & quibus nares oppletæ muco, prodigioſum. Idem in Philopſeude, Ἔμοιγε, ἦν δ' ἐγώ, εἰ μὴ πάνυ τὴν ῥῖνα κορύζης μεστὸς εἴην, id eſt, Mihi ſanè, inquam, niſi planè nare ſim oppleta muco. Huc alluſit Plato libro de Rep. primo, vbi Thraſymachus Socrati ſtuporem obiiciens, optat illi nutricem quæ mucum è naribus exprimat, ὅτι σε, ἔφη, κορυζῶντα περιορᾷ, καὶ οὐκ ἀπομύττει, δέον αὐτῷ, id eſt, Quoniam, inquit, te mucoſum negligit, nec emungit, quum ea ubi ſit opus.

Obeſæ naris homo.

Fames & mora bilem in naſum conciunt. 60

Soſia Plautinus in Amphitruone, Vetus adagium eſt, inquit, Fames & mora bilem in naſum conciunt. id eſt, Latrante ſtomacho omnis mora bilem mouet. Quod autem dixit, bilem in naſum conciunt, conuenit cum illo quod ait Theocritus in Thyrſide, ἐστὶ γε πικρὸς,

Καί οἱ ἀεὶ δριμεῖα χολὰ ποτὶ ῥινὶ κάθηται.
est enim acerbus,
Atque illi ſemper ſedet in nare aſpera bilis.

Ducta eſt metaphora ab animantibus iram narium flatu ſignificantibus. vnde fabula de tauris ignem ſpirantibus. Quin hominibus etiam nonnullis ex naribus indicium iracundiæ. Vnde & corrugare nares dicuntur quæ offendunt. Horatius,

-ne ſordida mappa Corruget nares.

Item Perſius in quinta Satyra,

-ſed ita cadat naſo, rugoſáque ſanna.

Poteſt id trahi latius, nempe ad quemlibet vehemētius aliquid cupientem, cui omnis mora quantumuis puſilla, longiſſima videtur, atteſtante Mimo,

Etiam celeritas in deſiderio mora eſt.

Huc reſpicit & Horatianum illud,

Vt nox longa quibus mentitur amica, diéſque
Longa videtur opus debentibus: vt piger annus
Pupillis, quos dura premit cuſtodia matrum.

Ex naribus, indicium iracundiæ.

Generoſior Sparta. 61

Ἐλευθερώτερος σπάρτης, id eſt, Generoſior Sparta. Dicebatur excelleti animo, minimeque timidus authumilis. Spartanis enim olim indoles aderat generoſa, & ingeniū omnis impatiens ſeruitutis, ac velut imperio natū. vnde nec mœnibus vrbem cingebant, legibus ita iubentibus. abunde munitam arbitrantes fortibus viris. Fœdiſſimum autem exiſtimabant quenquam è pugna redire niſi victorem: id quod epigrammate quopiam teſtatum eſt. Nec tyrannidem in ſuam Rempublicam admittebant, ſed æqua libertate parebant legibus. Denique nihil humilioris operæ exercebant, ſed agriculturam & artes ſedentarias per helotas (id erat ſeruorum genus) peragebant.

Helotes.

Locrenſis bos. 62

Λοκρικὸς βοῦς, id eſt, Locrenſis bos. De re vili, aut de munere ſeruculo dici poteſt. Quum aliquando Locrenſes publicum ſacrum facturi, bouem deſiderarēt, compoſito ex minutis lignis bouis ſimulacro, diis rem diuinam fecerunt. Atque hinc vulgus adagionem arripuit.

Res vilis.

Ficulnus gladius. 63

Συκίνη μάχαιρα, id eſt, Ficulnus gladius. De friuola cauſa dici poteſt, quæque minimo negotio queat refelli. Dictus eſt autem ficulnus gladius ſycophanta, quòd idem & mollis ſit & calumniator. Meminit & Heſychius.

Expoſitum cuiuis beneficium.

Ficum Mercurio. 64

Σῦκον ἐφ' Ἑρμῇ, id eſt, Ficū Mercurio. De prompto & quibuſlibet expoſito beneficio dicebatur. Nam antiquitus mos erat, ſicubi ficus repertus fuiſſet eum veluti Mercurio ſacrum ſuſpendere. Liberum autem erat tollere ficum mercurialem, cuicunque libitum fuiſſet: vel quòd is deus furibus fauere creditus eſt: vel iuxta parœmiam illam, κοινὸς Ἑρμῆς, Cōmunis Mercurius. Huc opinor alluſiſſe Perſium, quum ait,

Inque luto fixum poſſis tranſcendere nummum,
Nec gluto ſorbere ſaliuam Mercurialem

Vt indicatum ēſt alibi.

Vt fici oculis incumbunt. 65

Ὥσπερ τὰ σῦκ' ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν ἔφυ, id eſt, Quemadmodum fici oculis innati. De iis dicebatur qui pertinaciter vrgeret premerentque negotium aliquod. Sumpta ſimilitudine à ficis, hoc eſt vitio quod oculis adnaſcitur, nec facile poteſt auelli oculo incolumi. Ariſtophanes in Ranis,

Ὥσπερ τὰ σῦκ' ἐπὶ τοῖσιν ὀφθαλμοῖσιν ἔφυ. id eſt,
Vt ficus oculis imminens, ſic ille erat.

De iis qui cùm intolerabiles ſint, auelli tamen non poſſunt niſi periculoſe. Accommodabitur haudquaquam ineptè & in hos, qui quum graues ſint & intolerabiles, tamen auelli non queunt niſi magno malo. Quod genus vtinam nulli eſſent aut vnquam extitiſſent principes, & principum optimates, qui cum auaritia ſint inexplebiles, libidine corruptiſſimi, crudelitate pene tonſilimi, tyrannide immanes, veriſſimi Reipub. hoſtes ac prædones, in publicam perniciem non ſolum armis & opibus inſtructi, verum etiam nouis artibus, quas nec Dionyſius vnquam, nec Phalaris reperit. tamen ſic adhærent, ſic imminét, ſic affixi ſunt populo, vt nec ferri poſſint nec auelli. Vt nec adeò nullus eſt ſenatus, nullus magiſtratus, nulla religio, nulla Reipub. pars, in quam actis radicibus illi non penetrarint, ceu peſtis per omnes corporis venas ſparſa. Siquidem animaduerterunt hoc homines tantum ad nocendum oculati cordatique, vnam hanc ancoram ſupereſſe publicæ incolumitatis, ſi ciuium & ciuitatum honeſta concordia, tyrannis potentium coerceatur. Hanc igitur in primis dirimere cura eſt. Sentiunt in pace minimum ſibi licere, quum res legibus & conſiliis agitur, non dolis aut armis. Proinde modis omnibus id agunt, ne populus publica pace gaudeat. Percipiunt præcipuam Reipub. ſeueritatem in hoc ſita, ſi principem habeat integrum, cordatum, vigilantem, hoc eſt verè principem. Itaque miro ſtudio curant autores ne vnquam vir ſit princeps. Adnituntur optimates ii qui publicis malis ſaginantur, vt voluptatibus ſit quàm effæminatiſſimus, nequid eorum ſciat quæ maxime decet ſcire principem. Exurantur vici, vaſtantur agri, diripiuntur templa, trucidantur immeriti ciues, ſacra prophanáque miſcentur: dum princeps interim otioſus ludit aleã, dum ſaltitat, dum oblectat ſe morionibus, dum venatur, dum amat, dum potat. O Brutorum genus iam olim extinctum, ô fulmen Iouis aut cæcum, aut obtuſum. Neque dubium eſt quin iſti principum corruptores, pœnas Deo daturi ſint, ſed ſerius forte quàm multi optarent. Interim ferendi ſunt, ne tyrannidem excipiat anarchia, malum plane perniciofum. Quod complurium rerum publicarum experimentis comprobatum eſt, & nuper etiam agricolarum per Germaniam exortus tumultus nos docuit, aliquando tolerabiliorem eſſe principum inhumanitatem, quàm ἀναρχίαν omnia confundentem. Siquidem fulmina terrent quidem omnes, at non ita multos feriunt. cæterùm mare inundans nulli parcit, nihil non miſcens ac voluens.

Ficus, quod genus morbi. Opinor autem ficos hic dici rigidum tumorem innaſcentem genis oculorum: ea res quum moleſtiſſima ſit, tamen non ſine periculo tollitur, quòd oculo immineat, parti vexationis & tractatus impatientiſſimæ. Adagii mentionem facit Suidas.

Cum haſta, cum ſcuto. 66

Σὺν δορὶ, σὺν ἀσπίδι, id eſt, Cum haſta, cum ſcuto. Vbi quis omni conatu rem aggrediatur. Ariſtophanes in ὄρνισι,

Σὺν δορὶ, σὺν ἀσπίδι. id eſt,
Cum haſta, cumque ſcuto. Item in Veſpis,
Ἐκθέοντες ξὺν δορὶ ξὺν ἀσπίδι. id eſt,
Expedita excurſione, cumque ſcuto & lancea.

Sumpta metaphora à milite armis omnibus inſtructo. Ad ſimilem vſum recte torquebitur Homericum illud,

Ἔγχεσί τ' ἄορσίν τε, καὶ χερμαδίοισι μεγάλοισιν. id eſt,
Haſtáque & gladio ſaxiſque ingentibus inſtant.

Quoties res omni vi geritur.

Viri ſenis aſtaphis caluaria. 67

Ἀνδρὸς γέροντος ἀσταφὶς τὸ κρανίον. id eſt
Viri ſenis velut vua paſſa cranium.

Vuæ paſſæ. Admonet adagium, inualidum & flaccidum eſſe ſenile corpus, exhauſto ſucco, carnibuſque adeſis. Lucianus in Tyranno, de ſenibus, ἐπεὶ ἀσταφίδες γοῦν εἰσὶν ἤδη, id eſt, Quandoquidem iam omnes, vuæ paſſæ ſunt. Rugoſæ enim & flaccidæ ſunt vuæ paſſæ, propter ſuccum ſole decoctum. Vnde veteres & vuas paſſas vocabant ſenes paſſos, ob rugoſitatem. Lucilius, citãte Nonio,

Rugoſi paſſique ſenes eadem omnia quærunt.

Poſt folia cadunt arbores. 68

Poſt folia cadẽt in te arbores. Quoties admonebimus, leuiores iniurias ſiquis ferat, ſequi atrociores. Veluti arborum decidua folia negliguntur: verum aliquando fit vt ipſæ arbores putres in caput ſubiecti decidant. Plaut. in Menæchmis, folia nunc cadunt: Nunc ſi triduum hoc hic erimus, tum arbores in te cadent.

Ante tubam trepidas. 69

Conſternari ante periculũ. Ante tubam trepidas, id eſt, Animo conſternaris priuſquam appareat periculum. Ab ignauis militibus ſumptum, qui pauitant priuſquam bellicum canatur. Nam audita tuba, nutus quidam pauor ſolet militum animos inceſſere. Vergilius,

-cui ante tubam tremor occupat artus?

Qui ſermo ſi paulo longius detorqueatur, in prouerbii ſpeciem abibit.

Ameles angulus. 70

In negligentẽ & oſcitabundum. Ἀμελὴς γωνία, id eſt, Ameles angulus, id eſt, neglectus angulus, dicebatur qui ſupinus & oſcitabundus deſideret, nihil boni rerum tentans. Aiunt, in Libya locum eſſe qui ἀμελὴς γωνία, hoc eſt ſecurus angulus, vulgo dictus ſit: ob id fortaſſe quòd neglectus & incultus iaceret. Comperio ſcriptum & ἀμελείας γωνία, id eſt, negligentiæ angulus. Recenſent Zenodotus & Heſychius.

Vltra res Callicratis. 71

Immenſæ opes. Ὑπὲρ τὰ Καλλικράτους, id eſt, Super fortunas Callicratis. De immẽſis opibus dicebatur. Aiunt Caryſtium quempiam fuiſſe nomine Callicratem, qui reliquos ciues opibus longe præſtiterit. Vnde ſiquem magnopere locupletem intelligi volebant, eũ vel Caryſtii Callicratis facultates vincere dicebant. Ariſtoteles autem in Athenienſiũ Repub. citante Suida tradit Callicratem quendam e iudicum ordine fuiſſe, qui iudiciarias exactiones ſupra modum auxerit: atque hinc natam parœmiam de immodicis exactionibus.

Vulcanium vinculum. 72

Modi inextricabiles. Ἡφαίστου δεσμοὶ, id eſt, Vulcanium vinculum. Vbi quis nodis inextricabilibus eſſet illigatus, Vulcaniis vinculis teneri dicebatur. ſumpta denominatione ab adamãtinis illis vinculis, quibus apud Homerum Vulcanus Venerem & Martem ſic irretiuit, vt quo magis ſe conarentur explicare, hoc magis inuoluerentur. Homerus Odyſſeæ octauo,

Βῆ δ' ἴμεν ἐς χαλκεῶνα, κακὰ φρεσὶ βυσσοδομεύων.
Ἐν δ' ἔθετ' ἀκμοθέτῳ μέγαν ἄκμονα, κόπτε δὲ δεσμοὺς
Ἀρρήκτους, ἀλύτους, ὄφρ' ἔμπεδον αὖθι μένοιεν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ τεῦξε δόλον κεχολωμένος Ἄρει,
Βῆ ῥ' ἴμεν ἐς θάλαμον, ὅθι οἱ φίλα δέμνι' ἔκειτο.
Ἀμφὶ δ' ἄρ' ἑρμῖσιν χέε δέσματα κύκλῳ ἁπάντῃ.
Πολλὰ δὲ καὶ καθύπερθε μελαθρόφιν ἐξεκέχυντο,
Ἠΰτ' ἀράχνια λεπτά, τά γ' οὔ κέ τις οὐδὲ ἴδοιτο
Οὐδὲ θεῶν μακάρων. id eſt,
Ille domum petiit qua ſtat ferraria fornax,
Secum imo interea penitus mala pectore voluens.
At trunco impoſita prægrandi incude, fecabat
Vincula, nulli vel rumpenda, vel effugienda,
In quibus implicitis ſimul aſtrictique manerent.
At poſtquam inſidias, Marti indignatus, & artes
Abſoluiſſet, adit conclaue, vbi dulce cubile
Stabat, & hinc illinc fabricata vincula fulcris
Obligat, & ſummo ſuſpendit plurima tecto:
Mire tenuia, ſic telas vt araneorum,
Sic vt nec poſſint oculis deprendier vllis,
Non vel diuorum. Adagium refertur à Suida.

Ad ſatietatem vſque. 73

Ἄχρι κόρου, id eſt, Vſque ad ſatietatem, id eſt, quantumlibet, aut ampliter. Quod ita demum prouerbium fuerit, ſi longiuſcule transferatur, vt, In poeticis literis verſatus ſum ἄχρι κόρου. Et, Illuſit nobis ἄχρι κόρου. Et Quintilianus metaphoris gaudet ἄχρι κόρου. Idem compoſita voce dicunt κατακόρως, id eſt, Affatim. Iulius Pollux addit ὑπὲρ κόρον, id eſt, Vltra ſatietatem. atque ita voracem indicat dici ſolitum ἀλδούφαγον, & χοίνικος à χοίνικι, quod eſt tritici menſura. quemadmodum Latini bibacem dicunt tricongium. Itidem dicunt ἄχρι χείλους, id eſt, vſque ad labium, ſumpta à vaſis metaphora & Vſque ad ambas aures, de quo meminimus alibi. Iulius Pollux vas plenum appellat ἰσοχειλὲς ſiue ἐπιχειλὲς: redundans, ὑπερχειλὲς, à labro vaſis ſumpta voce. Refertur à Zenodoto.

Κόχοι. Tricongius. Ἄχρι χείλους, & ſimilia.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. quo meminimus alibi, &c. ἰσοχειλὲς ſiue ἐπιχειλὲς] Imò dicit, ἰσοχειλὲς, καὶ τὸ ἐπίμετρον. ὑπερχειλὲς ὃ ὑπεραίρει τὸ χεῖλος. ἐπιχειλὲς δ' [illegible]. alio loco, [illegible]. inſuper & alio, [illegible]. Vide vt apertè his tribus in locis ἰσοχειλὲς ab ἐπιχειλὲς diſtinguat, non, vt ait Eraſmus, eandem vtrique ſignificationem tribuat.

Votum munificum. 74

Εὐχὴ μεγαλόδωρος, id eſt, Votum munificum: vbi quis animo ſpes regias concipit, ſimque voto diues eſt μεγαλόδωρος Græcis dicitur qui magna donat. Nihil autem voto hominis liberalius. Largitur enim cuilibet quantumcunque petit. Meminit huius Lucianus in Hæreſibus. Promiſſis diues quilibet eſſe poteſt, ait Ouidius: ſed multo facilius eſt votis eſſe liberalem ac diuitem.

Vtinam domi ſim. 75

Optans, è malis emergere. Οἴκοι γενοίμην, id eſt, Vtinam domi ſim. Dici ſolitum vbi quis optat, e malis, quibus implicitus eſt, emergere. Trãſlatum vide-

tur ab iis qui in tempeſtate periclitantur. Nam nunc etiam ita vulgo loquuntur qui periculoſe nauigāt, ἐλαύνει γαστέρα. Refertur à Suida.

Vtinam male quemadmodum inueniſti, eiicias. 76

Εἴθ᾽ ὥσπερ εὗρες ἐκβάλοις τὴν ἴυγα. id eſt,
Vtinam ita vt male reperiſti ius, & eiicias male.

Male partum, male diſperit. Hoc eſt Vtinam quemadmodum malè tibi peperiſti famam, aut facultates, ita & malè perdas. Iuxta Plautinum illud, Malè partum, malè diſperit. Suidas hunc trochaicum, vt prouerbialem, citat ex Ariſtophane, apud quem extat in Equitibus, diciturque inibi in Cleonem reipublicæ depeculatorem.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *Vtinam ita vt malè reperiſti ius, & eiicias malè.*]ζωμὸν non ſignificat ius, ſed bolum, id eſt, fruſtum rei eſculentæ quod in os inditur vt in prouerbio ψωμὸν κατὰ ζωμόν (omiſſo in hoc opere) & apud Antiphanem,
ἀλλ᾽ ὅτι τὴν ἰσότητα
Εἴπου πάντων ὁδ᾽ ἔστιν τυγχάνει καταπεπωκώς,
Τοῦτ᾽ ἐν ἀτμοῖς μᾶζαν τὴν ὑπαρχόντων μόνον.

Vltro Deus ſubiicit bona. 77

Αὐτόματα ὁ Θεὸς ἀνίησι τὰ ἀγαθά, id eſt, Vltro Deus ſubiicit bona. Quoties res citra noſtram operam fœliciter cadunt, quaſi Deo quopiam accurante. Stobæus ſenarium hunc adducit ex Plutis Cratini,
Αὐτόματα ὁ Θεὸς ἀνίει τὰ ἀγαθά. id eſt,
Vltro bona illis ipſe ſuppeditat Deus.
De formicantis rei dictum eſt alias.

Ventres. 78

Γαστέρες, id eſt, ventres, dicebantur homines edaces, ventríque atque adeo mini ſeruientes. Epimenides Cretenſis, citante diuo Paulo in epiſtola quam ſcribit ad Titum, *In eos, qui ventri inſeruiunt.*
Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί. id eſt,
Cretenſes vani vique, malæ feræ, alui inertes. Item Lucilius,
Viuite lurcones, comedones, viuite ventres.
Terentius in Phormione, Pugnos in ventrem ingere. Donatus oſtendit, & ad totū paraſitum referri poſſe. Plutarchus in commentario De diſcrimine adulatoris & amici, putat hos verſus iambicos non perinde quadrare in cancrum, atque in aſſentatorem & paraſitum,
Γαστὴρ ὅλον τὸ σῶμα, πανταχῇ βλέπων
Ὀφθαλμὸς, ἑρπετὸν τοῖς ὀδοῦσι θηρίον. id eſt,
Eſt venter omne corpus, vndique obtuens
Oculus, ſuiſque beſtia repitat dentibus.
Ariſtoteles libro Moralium tertio, oſtendit homines vētri gulæque deditos appellari ſolere γαστριμάργους, quòd præter modū expleant ventrem cibo potuque. Conſtat vocem eſſe compoſitam à γαστὴρ venter, & μάργος inſanus. Libet obiter commemorare ridiculū quiddam quod per huius loci occaſionem comperi. Qui Græcum Etymologicum nobis contexuit, negat à quoquam vel grammaticorum vel rhetorum explicatum vnde dictus ſit gaſtrimargus: verum id eſſe factum ab Ariſtotele in opere De animalibus. Eoufdem hactenus inhiabam laſus, recoditum quiddam expectās. Margos, inquit, animal eſt quod ex putrefactione naſcitur inter terram & aquam. Id quemadmodum e terra naſcitur, ita non deſinit vesci terra, donec ea perterebrata emergat in auras. Quo ſimul vt emerſit, moritur triduum, de nec veniat humida nebula: qua madefactum animal reuiuiſcit, nec dein amplius terra veſcitur. Atque hinc qui veteres philoſophos ſequuti ſunt, homines impendio voraces appellarunt γαστριμάργους. Iam hoc ſomnio quid ineptius? Sed ille ſomnium addit ſomnio. Poſſunt tamen, inquit, pro quæ dicta ſunt intelligi. Omnis enim cupiditas è corruptione naſcitur. Ea poſteaquam nata eſt, non deſinit edere cor cui ineſt, donec per habitū ſcientiæ in apertum prodeat: vbi prodierit moritur tribus animi potentiis. Et ſic gratia Sancti ſpiritus per nebulam eruditionis apparens, dat ſi las cognitionis, viuificatq; non iuxta priorem vitam cupiditatibus obnoxiam, ſed iuxta eam quæ ob virtutem cum diis habet familiaritatē. Hæc pluſquam friuola, tamen recenſere viſum eſt, quo lector intelligat quantum ſit illis taſ ſodus tribuendū: & quàm ſiniſtre faciant, qui nefas eſſe putant in dubium vocare quicquid quacunque occaſione chartis illitum reperierunt. Fuit hoc aliquando quorunda n ſtudium, vt non ſolum poetarum fabulas ad Chriſtianam allegoriam traherent, verumetiam ipſi nouas fabulas cōminiſcerentur, quas allegoricè nobis exponerent: quaſi veritas niſi adhibito mendacio, diſci non poſſit. Hic autem quum fuerit Chriſtianus, tamen quoniam ſui ſomnii authorem vult videri Ariſtotelem, putat ſe nobis pulchrè obleuiſſe os, quòd pro Deo deos dicit. Scilicet Ariſtoteles ſolet immātiam naturas ad moralē accōmodare ſenſum, & ille nouit quid ſit Spiritus ſancti? Iulius Pollux libro De rerū vocabulis ſexto, admonet, olim bibacē, πίθον, id eſt, doliū, appellatū: & edacē, κάδικον, quòd κάδος frumenti mēſuram ſignificaret, quaſi lagenam dicas. Antiphanes apud Athenæum libro 12. de obeſo & bibaci, *πίθος pro bibaci, κάδικος pro edaci.*

τοῦτον οὖν,
Διὰ τὸ φιλοπότην καὶ παχὺς τις ζώματος,
Ἀσκὸν καλοῦσιν αὐτὸν οἱ ἐπιχώριοι. id eſt,
hunc igitur, ob
Bibacitatem & obeſitatem corporis,
Vtrem vocant eiuſce cultores loci.
Apud hunc ipſum alicubi cibo potuque deditī θύλακοι dicūtur. nec obſcurum eſt illud, Lagenam pendere, non hominem.

Vlyſſeum commentum. 79

Ὀδύσσειος μηχανή, id eſt, Vlyſſeum inuentum, callidum, aſtutum & vafrum dicebatur. Vlyſſem Homerus vbique verſutum facit, ac diſſimulantem ſimulantémque. Vnde eundem ſtatim initio Odyſſeæ, πολύτροπον appellat. Virgilius item, ſceleruſumque inuentor Vlyſſes. *Vlyſſes verſutus.*
Refertur apud Suidam. Plutarchus in Lyſandri vita declarat quid ſit Vlyſſeum commentū. Lyſandrum Lacedæmonii miſſa ſcytala domum reuocarant. Is metuens accuſationes Pharnabazi ſatrapæ, qui gratioſus erat Lacedæmoniis, dedit operam vt cum illo veniret in colloquium. Ab eo multis precibus impetrauit vt ſcriberet magiſtratui ſe nullis ab ipſo læſum iniuriis. Pharnabazus cum Cretenſi, quod aiunt, Cretiſſans, conſcripſit epiſtolam ex Lyſandri ſententia, quam illi legendam tradidit. ſed clàm ſcripſerat aliam ex ſui animi ſententia, ſigillo & inſcriptione tam ſimili, vt dignoſci non quirent altera ab alteris eámque tradit Lyſandro. Is nihil ſuſpicans reddit: quam lectam quum illi commonſtraſſent Ephori, Lyſander intellexit non ſolum Vlyſſem verſutum fuiſſe. In hanc fermè ſententiam Plutarchus.

Victitant ſucco ſuo. 80

Prouerbiali figura dictum eſt in paraſitos. Victitant ſucco ſuo, qui, ſiquando cœna contigit lautior, ingurgitaut ſeſe: ruſus vbi nulla arridet ſpes cœnatica, coguntúrq; αὐτόσιτοι viuere fortiter ferunt inediam, & in conuiuii ſpem durant. Sumpta metaphora à cochleis, quæ per æſtū intra teſtam contractæ, vtcunque ſucco ſuo aluntur, donec acciderit pluuia. Plautus in Captiui duo,
Quum res, inquit, prolatæ ſunt, quum rus homines eunt,
Simul prolatæ res ſunt noſtris dentibus.
Quaſi quum calctur, cochleæ in occulto latent,
Suo ſibi ſucco viuunt, ros ſi non cadit:
Itidem paraſiti rebus prolatis latent,
In occulto miſeri victitant ſucco ſuo.

Viri infortunati procul amici. 81

Ἀνδρὸς κακῶς πράσσοντος ἐκποδὼν φίλοι. id eſt,
Viri ſiti in malis amici ſunt procul.
Parœmia notat mores amicorum vulgarium, qui hirundinum ritu, pro ratione temporum aduolant ac deuolant. Aduolant vbi res ſecundæ, deuolant ingruente rerum tempeſtate. Ariſtides in oratione Panathenaica nominatim adagii titulo vſurpauit, Καὶ τὴν παροιμίαν ἐξήλεγξε. οὐ γὰρ ἐκποδὼν ἀλλὰ κατὰ πόδας φίλοι κακῶς πράξαντι, ἀλλὰ πολλοὺς καὶ τῶν πρόσθεν ἀπόρων, τοῖς ἀτυχήμασι φίλους ποιήσασα, id eſt, Ac prouerbium inuertit. declarauit enim haudquaquam eſſe procul amicos eius cui res ſunt aduerſæ, verumetiam multos qui antea diffidebant, in rebus afflictis ſibi reddidit amicos. In hanc ſententiam extat & huiuſmodi ſenarius. *Amici temporanei.*
Τοῖς δυστυχοῦσιν οὐδεὶς εὐτυχὴς φίλος. id eſt,
Fœlix amicus nullus infœlicibus.
Item alter huic ſimilis,
Καιρὸς φίλους ἐλέγχει ὡς χρυσὸν τὸ πῦρ. id eſt,
Vt ignis aurum, amicum ita tempus arguit.
Ad hanc ſententiam palam alluſit Cicero libro Familiarium epiſtolarum nono, Nam etſi non facile diiudicatur amor verus & fictus, niſi aliquod incidat eiuſmodi tempus, vt quaſi aurum igne, ſic beneuolentia fidelis periculo aliquo perſpici poſſit, cætera ſunt ſigna communia. Horatius 1. Epiſtolarum:
Vilis amicorum eſt annona bonis vbi quid deeſt.
Paſſim habentur amici qui petant: qui dent, perpauci. Pindarus item in eandem ſententiam,
Οἴχεται τιμὰ φίλων τατωμένῳ
Φωτί· παῦροι δ᾽ ἐν πόνῳ πιστοὶ βροτῶν. id eſt,
Perit honos homini amicis orbato:
Sunt autem pauci mortales fidi in rebus afflictis.

Vias nouit quibus effugit Eucrates. 82

Οἶδε τὰς ὁδοὺς ἃς τῇ ἔφυγεν Εὐκράτης, id eſt, Nouit vias quibus effugit Eucrates. In eum quadrat qui ſemper aliquam inuenit rimam, vt inquit Plautus, per quam elabatur, vt officium ſubterfugiat. Ariſtophanes in equitibus,
Εὐκράτης μὲν ἐξέφυγεν εἰς τὰ κυρηβία τῶν ὁδῶν
Ἀγορ. Εὐκράτης ἐκφυγὼν εἰς τὰ κυρήβια. id eſt,
Caueto ne te effugerit nouit vias
Quibus Eucrates effugerat per furfures.
Taxat autem obiter Eucratis mores, qui quum molitor eſſet, tamen Rempublicam adminiſtrarat. Quin & in Auibus taxat Execeſtidem quempiam, peregrinum & erronem, cui vix omnes notæ *Eucrates.*

nes notæ fuerint. Congruet in hominem aliquo prætextu ſuffugientem, ſiquando fides ſit præſtanda.

Viuit, incende ignem. 83

Cùm feſtinandum admonemus. Ζῆ, καῖε πῦρ, id eſt, Viuit, incende ignem. Vbi in negotij periculoſi puncto feſtinandum admonemus, & occaſionem arripiendam: vt quum reperta ſcintillula properatur, ne pereat & illa. Simile illi, Nunc tuum ſertum in igni eſt. Refertur apud Suidam.

Venter auribus caret. 84

Γαστὴρ οὐκ ἔχει ὦτα, id eſt, Věter non habet aures. Vbi de paſtu agitur, non admittuntur honeſtæ rationes. Atteſtatur huic ſenarius ille prouerbij vice Græcis celebratus,

Λιμῷ γὰρ οὐδεὶς ἔστιν ἀντειπεῖν ἔτι. id eſt,

Contra famem etenim nulla contradictio eſt.

Ventri addicti. Celebratur à Plutarcho Gellióque dictũ illud Catonis, ex oratione quadã qua diſſuaſit legem agrariam. eam ſic exorſus eſt, vt dicat, arduum eſſe ad ventrem verba facere, qui careat auribus. Nec inepte accommodabitur in eos, qui ventris addicti voluptatibus, nihil admittunt quod ventri non ſit amicum. Seneca lib. 1 epiſt. 21. Venter, inquit, præcepta non audit poſcit, appellat. Non eſt autem moleſtus creditor: paruo dimittitur, ſi modò das illi quod debes, non quod potes.

Cum puluiſculo. 85

Nihil reliqui. Vel cum puluiſculo, dicimus quoties omnia ſic tolluntur vt nihil fiat reliqui, ne puluis quidem. Metaphora mutuo ſumpta videtur ab iis qui frumentum ab area conuertunt, non ſine puluere. Plautus in Rudentibus, Conuerret hic iam me totum cum puluiſculo. Idem in Truculento, Quo citius rem ab eo auferãt cum puluiſculo. Simili figura dixit Iuuenalis Cum ærugine, pro eo quod eſt integrè, & nulla parte diminutum.

Nunc ſi depoſitum non inficietur amicus,

Si reddat veterem cum tota ærugine follem.

Eodem pertinet Euangelicum illud, quo iubentur etiam puluerem excutere Apoſtoli, id eſt, ne minimum quidẽ ab eis auferre ſecum.

Valere pancratice. 86

Pancratiaſtarũ robur. Plautus in Bacchidibus, Valere pancratice dixit pro eo quod eſt firma eſſe valetudine. nam in Pãcratiaſtis robur corporis potiſſimum ſpectabatur. Pro eodem dixit Valere athletice, Valere pugilice, Valere baſilice. Terentius item, Pugilem eſſe aiunt, De puella robuſtiore & habitiore Græci ἀθλητικὴν, pro magnificè, prouerbiali figura dicunt. Neque is ſermo vulgò non tritus eſt, etiam hodiernis temporibus.

Fœdum eſt & manſiſſe diu, vacuúmque rediſſe. 87

Verſus hic Homericus ex ſecundo Iliados libro non dubium quin annumerandus ſit inter eos quos Macrobius ſcribit in prouerbium abiiſſe,

Αἰσχρόν τοι δηρόν τε μένειν, κενεόν τε νέεσθαι. id eſt,

Turpe eſt & manſiſſe diu, vacuumque rediſſe.

Conueniet, vbi quis longam de ſe concitauit expectationem, cui poſtea non reſpondeat. Velut ſiquis ſtudij cauſa diu peregrinatus, domum redeat nihilo doctior. Aut ſi negotiator poſt diutinam abſentiam reuertatur nihilo ditior. Aut ſiquis admodum longæuus, nihil præclari geſſerit in vita, quo ſe vixiſſe teſtaretur. M. Tullius prouerbij vice vſurpauit, Epiſtolarũ ad Atticum libro ſexto, epiſtola cui initium, Nunc quidem profectò.

Tragulam inijcere. 88

Plautus in Epidico, Tragulam in te inijcere adornant, id eſt, dolum aliquem in te ſtruũt. Et ibidem, Neſcio quam fabricam facit. Sic autem habet verſus tetrameter trochaicus,

Tragulam in te inijcere adornat, neſcio quam fabricam facit.

Pilum inijcere. Vtraque figura prouerbialis videtur. Idem in Caſina, Ego Pol iſtam iam aliquorſum tragulam decidero. Ruſſus in Pſeudolo, At volo inijcere tragulam in noſtrum ſenem. Huic ſimillimũ quod dixit in Moſtellaria, Pilum inieciſti mihi. pilum enim haſtæ genus eſt.

Trium literarum homo. 89

Liberi hominis, trium literarum, Romæ. Trium literarum homo, per ironiã dici poteſt in eum qui generoſus & ingenuus videri cupiat. Inde natum quòd olim ingenui prænomen, nomen & adnomen in literis aut inſignibus ſuis, tribus literis notare ſoleant. Vt pro Quinto Valerio Maximo, Q.V.M. Hinc vulgi iocus de trium literarum homine. Plautus in Aulularia iocum alio detorſit, nempe in ſeruum furacem. Subijcit enim, Etiam fur, trifurcifer.

Trium dierum commeatum. 90

Paupertas inſtans. Trium dierum commeatus, quum inſtare paupertas extrema ſignificatur. Tranſlatione ducta à militum commeatu. Et apud Ariſtophanem cum aliàs, tum in Acharnenſibus,

Καί μ' ἐπιτρέψας σιτί' ἡμερῶν τριῶν. id eſt.

Mihique vt reſeruem commeatum tridui.

Interpres addit, antiquitus in bellum iturs edici ſolere vt ſibi tridui nõ minus cõmeatum pararẽt. Meminit & in Equitibus,

Ἐγὼ παρέξω, καὶ τὸ τριῶν ἡμερῶν. id eſt,

Præbebo & iſtum quod ſat eſt in triduum. Proinde tridui cõmeatum dicimus minimas facultates, quæ vix ad tridui victum ſufficiant. Non diſſimili figura Terentius in Sciptum excruciãte, dixit, decem dierum familiam.

Tragœdias in nugis agere. 91

In re leui, tumultus. Tragœdias in nugis agit qui ex re leuicula tumultũ mouet. &, vt ait Terentius, magno conatu magnas nugas dicit. M. Tullius De oratore, libro 2. Ne aut triſti aut odio digni putemur, ſi tragœdias agamus in nugis. Vſurpat idem Fabius libro ſexto, capite de peroratione. Nam in paruis, inquit, litibus has tragœdias mouere, tale eſt quaſi perſonam Herculis & cothurnos aptare infantibus velis. Quin hoc ipſum Excitare tragœdiam, ſi aliò quopiam deflectatur, prouerbium reſipit. Vnde & Græcis τραγῳδεῖν, & τραγικὰ λέγειν, pro grauiter ſiue acerbè.

Tranſuerſum agere. 92

Impetu quodã abreptus. Tranſuerſus agi dicitur qui vi & impetu quodam ab inſtituto deflectitur. Ita Laberius Mimus apud Macrobium libro Saturnalium ſecundo, curſum fortunæ tranſuerſum vocat. Hunc enim C. Cæſaris benignitas inuitauit vt eques Romanus & ſenex prodiret in ſcenam. In prologo igitur queritur, præter animi ſui ſententiam eò Cæſaris autoritate fuiſſe compulſum.

Neceſſitas, inquit, cuius curſus tranſuerſum impetum

Voluerunt multi effugere, pauci potuerunt:

Quo me detruſit pene extremis ſenſibus, &c.

Ita qui præceps ita fertur, tranſuerſus rapi dicitur. Ductum apparet à nauigantibus, qui ſecundo vento, recto curſu feruntur: flatu aduerſo, tranſuerſim aguntur.

Thraſybulo Dionyſium dicitis eſſe ſimilem. 93

Imparilitas. Θρασυβούλῳ Διονύσιον φατ' ἐστ' ὅμοιον, id eſt, Dionyſiũ Thraſybulo ſimilem eſſe dicitis. Dici ſolitum vbi quis ea componit, quæ nimio interuallo inter ſe differunt. Dionyſius enim inter peſtilentiſſimos tyrannos commemoratur: Thraſybulus laudatus quòd Reipublicæ ſtudioſiſſimus fuerit. Sumptum eſt è Pluto Ariſtophanis.

Tributis potiora. 94

Τὰ τῶν φόρων κρείσσω, id eſt, Tributis potiora, dicebatur vbi quis ex malefactis & iniquitate commodum ingẽs reportaret. Refertur à Suida & Zenodoto prouerbij nomine, nec pluribus explicatur. Harpocration in dictionario rhetorico, ſcribit extitiſſe in oratione Hyperidis aduerſus Athenogenem. Inde natũ opinor, quòd qui principum nomine tributum exigunt, ferè plus extorquẽt quam par eſt. Et principes ſic petunt, vt ab inuitis rapiant, ni dent quod petitur. Congruit huic illud Pindari ex Pythiis hymno octauo, κέρδος δὲ φίλτατον, ἑκόντος εἴ τις ἐκ δόμων φέροι, id eſt, Lucrum autem gratiſſimum, ſiquis ex volentis ædibus ferat.

Tragica ſimia. 95

Indignus, pollens opibus. Τραγικὸς πίθηκος, id eſt, Tragica ſimia. Prouerbiali conuicio dicebatur qui fungeretur honoribus, opibúſque polleret, alioquin indignus. Simiam appellant homuncionem, vix hominẽ, ſed ſimulachrum hominis magis. Tragicam addunt, propter fortunæ ſtrepitum & perſonam additam. Demoſthenes in oratione pro Cteſiphonte, Æſchinem tragicam ſimiam appellat, quòd, quum eſſet nequiſſimus, ſplẽdidis verbis probum ciuem ageret. Cuius prouerbij meminit Philoſtratus in Ariſtide. Diuus Hieronymus in epiſtolis oſtendit hoc ſcomma iaci ſolere vulgò in Chriſtianos, ſed ab impiis ethnicíſq; perinde quaſi vultu habituque ſanctimoniam præ ſe ferrent, quum eſſent improbi. Quanquam hic locus in exemplaribus non eodem habetur modo, ſicut admonuimus in ſcholiis noſtris: quibus verè diuini viri lucubrationes (quo à piis hominibus ſed mediocriter doctis, poſſent inoffenſe legi) ſummis vigiliis emendatas illuſtrauimus. Conuenit & in eos qui barba pallióque philoſophos ſe profitentur, quum cætera cultus non reſpondeant. Sic enim Plutarchus, Οὔτε γὰρ φιλοσόφους πωγωνοτροφίας ποιεῖ καὶ τριβωνοφορίας, οὔτε Ἰσιακοὺς αἱ λινοστολίαι, id eſt, Neque enim alere barbam, aut geſtare vile pallium, philoſophum facit: neque lineis veſtiri, Iſiacos. hoc eſt, Iſidis ſacerdotes.

Barba non facit philoſophum.

Tineas paſcere. 96

Tineas paſcere dicuntur quæ neglecta ſitu pereunt. Ductũ à veſtibus, aut libris diu reconditis & intactis. Horat. in Epiſt.

Contrectatus vbi manibus ſordeſcere vulgi

Cœperis, aut tineas paſces taciturnus inertes,

Aut fugies Vticam, aut vinctus mitteris Ilerdam.

Titio ad ignem. 97

Δαλὸς πρὸς πῦρ, id eſt, Titio ad ignem, vbi quis applicatur ad eas res ad quas natura propenſus eſt. Vt ſi mulieroſus, ad puellarum contubernium: ſanguinis auidus, ad militiam: lucri ſitiens, ad mercaturam. Δαλὸν enim Græci vocant lignum ſemiuſtulatum. Non admodum abludit ab illo, εἰς ἀμάραν τὸ ὕδωρ, id eſt, in marulam immittere. Refertur à Suida & Zenodoto.

Tithymallus Laconicus. 98

In lippientes. Τιθύμαλλος Λακωνικός, id eſt, Tithymallus Laconicus. In lippientes oculíſque execantibus homines dicebatur. Tithymallus, herbæ genus apud Lacones repertum, lacteo ſucco manans

decerptum, vnde quidam dixere lactariam: ſingularis acrimoniæ, quo ſub noctem oculos illinebant ad viſum acuendum. Huius Dioſcorides in quarto plures ſpecies facit, deque oculorum remedio diligenter meminit. Adagiũ refertur apud Suidam, qui citat ex Ariſtophane de Neoclide lippo σὺν ὀπῷ δ' ἐμοῦ τρίψαντα τιθυμάλλῳ, id eſt, Qui alliũ triuit ſimul cum tithymallo. Carmen autem extat in Concionatricibus,

Τί δαί μ' ἐχρῆν δρᾶν; σκόροδ' ἐμοῦ τρίψαντα τοῦ,
Τιθυμάλλου ἐμβαλόντα τοῦ Λακωνικοῦ,
Σαυτῷ κατάπλασαι τὰ βλέφαρα τῆς ἑσπέρας. id eſt,
Simul cum opi liquore tereres allia,
Tithymallon inſuper adderes Laconicum,
Et obungeres tibi palpebras ſub veſperam.

Vox dicta videtur à mãma nutricis. ſed apud alios per ſimplex λ ſcriptam comperio, licet Suidas ſcribat per geminũ. Nec indicat interim vſum prouerbii. Si competit in lippos, dicẽdum eſt, Tithymalio opus habet, aut Tithymallum terit. Nam tradũt huic efficacem eſſe acrimoniam, vt quum ſuccus eius colligitur, cauendum ſit ne contingat oculos. & quoties ſumitur in ſtomachum, deuorare neceſſe eſt obuolutum, ne fauces radat. Huius ſucco medentur oculorum pituitæ. Multa de his Plinius, lib. 26. cap. 8. Cornelius Celſus in quinto, indicans eam herbam Latinis dici Lactucam marinam, vim ait habere excedendi.

Tinctura Sardonica. 99

Βάμμα Σαρδονικὸν, id eſt, Tinctura Sardonica. De colore præcellenti dicebatur, præcipue purpuræ. Per iocum autem transfertur ad eum qui pudeſit, aut qui ob plagas ſanguine tingitur. Sardo, ſiue vt Heſychius ſcribit, Sardon, inſula ingens appoſita Italię, in qua variæ purpurarum tincturæ laudatiſſimæque fiebant. Itidem & Tyrium muricem oſtrumque Sarranum legimus apud Latinos. Ariſtophanes in Pace,

Ἣν ἐκεῖνος φησ' εἶναι βάμμα Σαρδιανικόν. id eſt,
Quam ille prædicat coloris eſſe Sardiniaci.
Idem in Acharnenſibus,
Ἵνα μή σε βάψω βάμμα Σαρδιανικόν. id eſt,
Ne te tinam colore Sardiniaco.

Quàm curat teſtudo muſcam. 100

Ὅσον μέλει τῇ χελώνῃ μυιῶν, id eſt, Quàm curat teſtudo muſcas, Suidas ex authore neſcio quo refert hæc verba, τῷ δ' Ἀγαμέμνονι τῆς Θερσίτου παρρησίας ἧττον ἔμελεν, ἢ χελώνῃ μυιῶν, τὸ τῆς παροιμίας, id eſt, Agamemnõ autẽ minoris faciebat Therſitę maledicẽtiã, quàm teſtudo muſcas, quẽadmodũ prouerbio dicitur. Teſtudini nihil nocere poſſunt muſcæ, propter teſtam qua munita eſt. Cõſine illi quod alibi memorauimus, Non curat culicem elephãtus. Lepidius erit ad res animi detortũ. Animus virtute munitus, nihil plꝰ timet fortunæ incurſum, quàm teſtudo muſcas.

CHILIADIS SECVNDÆ CENTVRIA NONA.

Stultior Morycho. 1

In eos qui ſua negligunt, aliena curant.

MΩρότερος εἶ Μορύχου, id eſt, Stultior es Morycho. Siculum prouerbiũ in eos qui ridiculè ſtulteve quippiam facerent. Mihi vidẽtur peculiariter obnoxij huic adagioni, qui domeſticorum negotiorum negligentes, foris agũt, aliena curantes. Quod genus inducitur Ollus apud Martialem. Cuiuſmodi ſunt & apud Plutarchum Lamiæ. Zenodotus tradit, apud Siculos Baccho cognomen eſſe Morycho: idque inde datum, quòd in vindemiis, huius dei facies muſto ficiſque virentibus oblini conſueuerit. quòd vtriuſque arboris inuentæ laudem Baccho tribuunt veteres, vt teſtis eſt Athenæus libro Dipnoſophiſtarum ſecundo, παρὰ τὸ μορύξαι, τὸ μολῦναι, id eſt, à moryxæ, quod eſt contaminare: vnde & Homerus μεμορυγμένα dixerit, pro μεμολυσμένα. Bacchus autem vbique ridiculus ac parum cordatus inducitur à poëtis, vtpote deus temulẽtus: velut in Ranis Ariſtophanis. ideóque in huius ſacris ludicra quædam tãquam in eius contumeliam fiebant. Quin & cognomen additum cõtumeliæ cauſa, ἐμβάτησος. Apud Siculos huius ſimulachrum, nõ in templo, ſed extra phanũ, ſub dio poſitum erat, iuxta ingreſſum, ſiue veſtibulum: confectũ è lapide cui nomen pſella, arte Simmii cuiuſdam Eupalami. Proinde vulgari ioco iactatum eſt de illo, Μωρότερος εἶ Μορύχου, ὃς τἄνδον ἀφεὶς ἔξω τῆς οἰκίας κάθηται, id eſt, Stultior es Morycho, qui omiſſis his quæ ſunt intus, foris extra domum deſidet. Zenodotus adagiũ citat ex epiſtola quadam Polemonis ad Diophilum.

Bacchus ridiculus deus.

Bacchus.

Digreſſio Eraſmi, in quendam pro Angelo Politiano.

Quanquam alieniſſimum eſt ab ingenio moribúſque meis, veſtigandis aut inſectandis aliorum erratis operam conterere, tamen non poſſum hoc loco mihi temperare, quin ridendi magis quàm inſectandi cauſa, proferam cuiuſdam apud Italos nõ infimi nominis, inſcitiam ne dicam an ſocordiam: præſertim quum is τὴν λογικὴν ἰδέαν, tantùm ſibi ſumat in literis, vt arrepta veluti cenſoria virgula, non ſolùm de ſcriptoribus exteris magna pronunciet authoritate, verumetiam Angelum Politianum, virum modis omnibus & incomparabilem & inimitabilem, ceu præceptor quiſpiam, flagellet atque emendet. Cui quum non pauca concedat homo candidus, tamen delicatæ illæ & meris Atticiſmis aſſuetæ aures, tranſmarinæ Veneris ſenſum in eodem deſiderant, quòd οὐδ' ἀρχὴν verterit, ne initio quidem. Audiamus igitur in hoc Ariſtarcho Venerem illam tranſmarinam, ac germanè Græcanicam. Principio prouerbium hoc è vulgatiſſimis Zenobii collectaneis enarrãs, Polemonem perinde citat, quaſi locum ipſe legerit. Id quod ſuo more facit, videlicet vt in abſtruſis minimẽque vulgatis authoribus verſari videatur. Deinde Græca quæ modò retulimus indidem, ὃς τἄνδον ἀφεὶς, ἔξω τῆς οἰκίας κάθηται, reddidit ad hunc modum, Qui relinquẽs habitationẽ interiorem, extra poſitam quærebat. Rurſum quod habetur in iiſdem collectaneis, Μόρυχος δὲ Διονύσου ἐπίθετον, ἀπὸ τοῦ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ μολύνεσθαι, ἐπειδὰν τρυγῶσι, τῷ ἀπὸ τῶν βοτρύων γλεύκει, καὶ τοῖς χλωροῖς σύκοις, expreſſit hoc pacto, Morychus ſane epitheton eſt Bacchi, ἀπὸ τοῦ πρόσωπον αὐτοῦ μολύνεσθαι, id eſt, ab inquinando videlicet propriam faciem. inquinare nanque ſolet eam Bacchus racemis, & viridibus ficis. Deinde quod idem concertator, etymologiam nominis reddens, ſcripſit, μορύξαι γὰρ τὸ μολῦναι, ſic interpretatus eſt lepos Atticus noſtri temporis. μορύξαι, inquit, porrò idem eſt quod μολῦναι, hoc eſt ineptire, hoc eſt deſipere. Iam illud quanto eſt αὐτοῦ Μορύχου μωρότερον, quod de Bacchi ſtatua reddidit? Græca ſic habent, μωρότερος ἔξω τοῦ νεὼ τὸ ἄγαλμα αὐτοῦ ἵδρυται παρὰ τὴν εἴσοδον ἐν ὑπαίθρῳ. Ea ſic extulit tranſmarina Venus, Præterea dicitur à ſimplicitate Bacchi, cuius ſimu achrum in aperto ſtatuitur apud Heſiodum. Vide quot veneres in vno eõque perbreui capite prodidit hic venuſtus. Primùm Bacchus, faſtiditis penetralibus ædium ſuarum, peregrinas ſectatur domos: deinde quum ſaxeus ſit: fit enim de ſtatua mentio; tamen ipſe ſibi faciem racemis & ficis oblinit, quò vindemiatores delectet. Ad hæc quum idem ſignificent μορύξαι & μολῦναι, vtrunque declarat ineptire & deſipere: verum his duntaxat qui Venerem illam tranſmarinam vſquequaque percalluerint. Denique quod eſt omnium venuſtiſſimum, è veſtibulo (ſiquidem authore Polluce, ἄνοδος templi vocatur quod & προπύλαιον dicitur) Heſiodum fecit, hoc eſt, è mutis ſaxis eloquentiſſimum poëtã. Et habet tamen hic talis artifex quibus ſit admirationi, hoc eſt, ſimiles habent labra lactucas: quum innumera ſint in huius commentariis pari flore reddita Græca, οὐ τὰ ἱκανά, quod aiunt, οὐ τὰ γῆς ἀπλήματα, quæ vel ipſe ſaxeus Morychus rideat. Homo mehercle ſuauis, atque adeò Moriæ beneficio fœlix, qui tranſmarinę Veneris ſenſum requirat in aliis, ipſe communi carens: & vt videtur, marinæ, quàm tranſmarinæ Veneri familiarior. Sed præſtat, opinor, vt omiſſis iocis ad inſtitutum negotium calamus recurrat. Iocatur in Morychum & Ariſtophanes in Veſpis, ζῆν βίον γενναῖον ὥσπερ Μόρυχος, id eſt, Viuere vitam generoſam, quem admodum Morychus. At Suidas indicat huius nominis poëtam quempiam fuiſſe tragicum, cuius vita nõ caruerit luxus ac mollitiei nota. Citatque hoc in eum carmen Ariſtophanis: extat autem in Acharnenſibus,

Regreſſus ad explicationem prouerbij.

Ὦ φιλτάτη σὺ, καὶ πάλαι ποθουμένη,
Ἦλθες ποθεινὴ μὲν τρυγῳδικοῖς χοροῖς,
Φίλη δὲ Μορύχῳ. id eſt,
Chariſſima ac deſiderata iam diu,
Optata ades fæce ſublitis choris,
Grata & Morycho.

Quatuor obolis non æſtimo. 2

Τεττάρων ὀβολῶν ἄξιον οἴου, id eſt, Quatuor obolorum eſſe puta. Simile illis quę alibi retulimus, Aſſis te non facio, & Dupondij non facio, & Teruncij non facio. Suidas hæc quoque refert, ſed tacito (qui frequens illi mos) authoris nomine, τὴν παρρησίαν τὴν σὴν τεττάρων ἄξιον ὀβολῶν, τὸ λεγόμενον, id eſt, Tuam maledicentiam exiſtimato quatuor eſſe obolorum, quemadmodum dicitur. Et diobolare vocãt Latini quod viliſſimum videri volunt.

Tenuem nectis. 3

Λεπτὸν πλέκεις, id eſt, Tenuem nectis De pauperibus dictum, quibus plerunque tenuibus in rebus labor. Dicitur & λεπτὴ ἐλπὶς, id eſt Spes tenuis, pro exigua: & λεπτὴ φροντὶς, id eſt, Tenuis cura, pro ſubtili & curioſa. & λεπτὰ ξαίνειν, id eſt, Tenuiter diducis, in ſordidos, quique vel minutiſſimarum rerum habẽt rationem. Ducta metaphora à textoribus.

Terreſtria balnea. 4

Χθόνια

Χθόνια λουτρά. id eſt, Terreſtria ſiue inferorum balnea. Dictū videtur (nam coniectandum eſt) vbi quid ſero iam adhibetur, nulli futurum vſui ei cui exhibetur. Veluti ſiquis tum reo patrocinetur, poſtquam pronuntiata fuerit irreuocabilis iudicum ſententia. Mos olim fuit, defunctis ad ſepulchrum balnea quædam inferre. Cadauera item ſepulturæ danda prius lauabātur. Vnde Ennius,

Tarquinij corpus bona fœmina lauit & vnxit.

Ter. 5

Ne illud quidem figura prouerbiali vacat, quòd Græci numeri additione rem amplificant, maximè ternionis: fortaſſis quòd is apud priſcos & abſolutiſſimus & ſacer habebatur: vt quicquid ter dictum aut factum eſſet, id ratum & efficax haberetur. vnde in magorum myſteriis adhiberi ſolitus. Vergilius in Pharmaceutria,

Terna tibi hæc primùm triplici diuerſa colore
Licia circundo, térque hæc altaria circum
Effigiem duco: numero deus impare gaudet.

Et apud Theocritum in eiuſdem tituli carmine,

Ἐς τρὶς ἀποσπένδω, καὶ τρὶς τάδε πότνια φωνῶ. id eſt,
Ter libo, ter & hæc pronuntio myſtica verba.

Item in ceremoniis funebribus,

-& ſupremum ter voce ciemus.

Apud Euripidem in Hecuba præco ter iterato verbo ſilentium indicit.

Σιγᾶτ' Ἀχαιοί, σῖγα πᾶς ἔστω λεώς.
Σίγα, σιώπα. id eſt,
Silete Achiui, populus omnis ſit ſilens
Taciturnitate ſilentióque.

Ariſtophanes in Ranis,

Τούτοισι ἀπαυδῶ, καὖθις ἀπαυδῶ, καὖθις μάλ' ἀπαυδῶ. id eſt,
Iſtis recuſo, iterúmque recuſo, rurſum valde recuſo.

Paſſimque legitur non ſolum apud poetas, verumetiam oratores, τρὶς μάκαρες, τρὶς κατάρατος, τρὶς μακάριος, τρὶς μέγιστος, τρὶς ἄθλιος, id eſt, Ter ſceleſtus, ter execrabilis, ter beatus, ter maximus, ter infelix. Quod Latini duntaxat in carmine ſunt imitati. Vergilius -o térque quatérque beati. Ouidius,

Omnia bis dices vera fuiſſe mea.

Eſt illud etiam nunc vulgo familiare, vt ſiquid aſſeuerent vehementius, id ter repetant: vt hinc etiam adagium ortum videri poſſit. Strabo lib. Geographiæ 1. quod Homerus ſcribit, Charybdum ter in die reddere quod abſorbuit, ter reſorbere, quum conſtet id non fieri niſi bis in die, excuſat hac hyperbole, quaſi τρὶς non ſonet hic numerum, ſed vehementiam. Ad hanc ſermonis formam pertinet quod eſt apud Platonem libro De repub. 10, καὶ τὰ ἔργα αὐτῶν ὁρῶντες, οὐκ αἰσθάνονται τριττὰ ἀπέχοντα τοῦ ὄντος, id eſt, Et quum vident illorum opera, non intelligunt ea tertio gradu abeſſe à veris. Agit de iis quæ è poetis ſumunt rectè viuendi rationem, quum illi pro veris tradant phantaſmata. Durat huius ſermonis veſtigium & hodiernis diebus in lingua Gallica, qui huius ſyllabæ adiectione è cōparatiuo faciunt ſuperlatiuum, niſi quòd inuerſis literis, tres ſonant pro ter.

Theagenis pecuniæ. 6

Θεαγένους χρήματα, τὰ τ' Αἰσχίνου id eſt, Theagenis pecuniæ, quèadmodum Æſchinis. locus prouerbialis in eos qui, pauperes quum eſſent, tamen diuites haberi volebant. Hoc morbo notatus eſt vterque, & Theagenes & Æſchines. Vnde cognomen his additum σέλλοι, à Sello quopiam ineptè ambitioſo, qui quum re eſſet perquā tenui, tamen affectabat videri locuples. vnde qui hoc morbo laborant σελλίζειν dicebantur. Finitimum ei quod alio dicetur loco, Φαεινῆς θύρα, id eſt, Phaniæ ianua. Prouerbii meminit Ariſtophanes in Auibus,

Ἵνα καὶ τὰ Θεαγένους τὰ πολλὰ χρήματα,
Τά τ' Αἰσχίνου γ' ἅπαντα. id eſt,
Vbi ſunt Theagenis plurimæ pecuniæ,
Et Æſchinis quidem vniuerſæ.

σελλίζειν.

Tantali lapis. 7

Ταντάλου λίθος, id eſt, Tantali lapidem, vocant imminēs capiti periculum. Apud Suidam hæc referuntur, ἐπειδὴ τὸν Ταντάλου λίθον τῆς κεφαλῆς ἀπεκρεμάσατο, id eſt, Quandoquidem Tantali ſaxum capiti impendens excuſſimus. Plato apud Stobæum, ὅς εἰ τὸν λεγόμενον Ταντάλου λίθον ὑπερκείμενόν τις ἔχοι, id eſt, Ne ſi Tantali quidem, quem vocant, lapidem imminentem haberet aliquis. Sumptum à fabula Tantali, quem quidam fingunt apud inferos etiam hoc ſupplicii genus pati, vt ingens ſaxum ſic immineat capiti, vt iamiam caſurum videatur. Athenæus lib. Dipnoſophiſtarum 6. fabulæ originem refert hunc in modum: Tantalus voluptatum auidus, quum in deorum conſortium admiſſus, impetraſſet optionem petendi quicquid vellet, à Ioue poſtulauit vt ad eum modum iugiter viueret inter epulas, nihil hac re ducēs fœlicius. At indignatus Iuppiter promiſſum præſtitit, hominíſque optatis ſatisfecit. cæterum ne frui poſſet appoſitis, ſaxum ingens iamiam caſuro ſimile ſupra verticem ſuſpendit, cuius metu non liberat quicquam attingere. Vergilius Æneidos ſuæ lib. 6. commentum hoc ad Lapithas Ixionem ac Pirithoum refert,

Quid memorem Lapithas, Ixiona, Pirithoumque,
Quo ſuper atra ſilex, iamiam lapſura, cadenti
Imminet aſſimilis? lucent genialibus altis
Aurea fulcra thoris, epulæque ante ora paratæ
Regifico luxu. Furiarum maxima iuxta
Accubat, & manibus prohibet contingere menſas,
Exurgitque facem attollens, atque intonat ore.

Vſurpat & Pindarus in Iſthmiis, hymno ſeptimo: ἐπειδή τὸν ὑπὲρ κεφαλᾶς γε Ταντάλου λίθον παρά τις ἔτρεψεν ἄμμι θεός. id eſt, Quandoquidem lapidem Tantali imminentem capiti aliquis nobis admouit Deus. Sentit autem metum inſtantis belli. Interpres citat ex Euripide,

Κορυφῆς ὑπερτέλλοντα δεδοικὼς πέτρον,
Ἀέρι ποτᾶται. id eſt,
Saxum paueſcens vertici quod imminet,
Per aerem volat.

Gregorius Nazianzenus in Epiſtola quadam ad Baſiliū fratrē, vitā ſolicitam ac periculis expoſitam, Ταντάλειον ζωὴν appellat.

Surdior Toronæo portu. 8

Κωφότερος τοῦ Τορωναίου λιμένος, id eſt, Surdior Toronæo portu. Aiunt portum eſſe quēdam Toronæ Thraciæ ciuitatis, qui longis & anguſtis duobus excurſibus porrigitur in mare, ita vt in ipſo portus ſeceſſu nullus fluctuum fragor audiatur. Vnde prouerbium in eos qui non audiunt. Quanquam alii Toronē ponunt in Macedonia. Stephanus meminit etiā ſinus cognomēto Toronæi, à quo prouerbium ductum videri poſſit. Niſi quòd mare ſurdum vocatur, aut littus ſurdum; magno fragore reſonans, vt ob ſtrepitum vndarum præterea nihil exaudire liceat.

Mare ſurdum.

Surdior turdo. 9

Κωφότερος κίχλης id eſt, Surdior turdo Zenodotus ex Eubuli Dionyſio citat. Adſcribit ſurditatē huic aui peculiarem, quùm ſit loquaciſſima, vel prouerbio teſte. Vnde conuenire dicetur in eos qui perpetuò blaterantes, ipſi non auſcultant quid viciſſim ab aliis dicatur. quod vitium in multis licet deprehendere.

In blaterones, qui ipſi non auſcultant alios.

Effœminatorum etiam oratio effœminata. 10

Ἔστιν ἐν ἀνάνδροις ἀνδράσιν ἄνανδρος λόγος. id eſt,
Inertibus viris iners oratio.

Vt quiſque eſt, ita & loquitur. Refertur à Zenodoto. Confine illi quod alibi retulimus, Fatuus ſtulta loquitur. Item illi, Qualis vir, talis oratio. Tametſi longe alium Drancen fecit Vergilius, lingua fortem bellatorem, re imbellem.

Qualis vir, talis oratio.

Stupidior Praxillæ Adonide. 11

Ἠλιθιώτερος τοῦ Πραξίλλης Ἀδώνιδος. id eſt, Stultior Praxillæ Adonide. In vehementer ſtupidos. Polemon apud Zenodotum, tradit Praxillam fuiſſe quampiam Sicyoniā poetriam, quæ in ſuis cantionibus Adonidem inducit ab inferis interrogatum quid apud ſuperos pulcherrimum reliquerit reſpondere, ſolem, cucumeres, mala. Quod quum vehementer inſulſum videretur, cucumeres & mala cum ſole componere, prouerbio dici cœptū in homines nullius iudicii.

Vehementer ſtupidus, nulliúſque iudicij.

Simonidis cantilenæ. 12

Σιμωνίδου μέλη, id eſt, Simonidis cantilenæ. De vafris ac ſubdolis dictum eſt. Hunc tradunt primum aſtutiam & quæſtum in artem induxiſſe. Erant illi duo ſcrinia, alterū gratiarum, alterum præmiorum: quæ quum poſt tempus aliquantum aperuiſſet, gratiarum arculam ſemper offendebat inanem: præmiorum ſemper plenam. Hoc commento ſignificans ſe nolle gratis donare carmina. Meminit huius rei Plutarchus in libello περὶ τοῦ πρεσβυτέρῳ πολιτευτέον. Vnde Ariſtophanes apud Suidam, ᾆσαι Σιμωνίδου μέλη, id eſt, Cane Simonidis carmina. Meminit Ariſtophanes in Auibus,

Vafri ac ſubdoli.

Πρῶτον μὲν αὐτὸν τὴν λύραν λαβόντ' ἐγὼ ἐκέλευσα
Ἆσαι Σιμωνίδου μέλος. id eſt,
Primum quidem ipſi iuſſi vt ſumpta lyra ſonaret
Simonideam cantionem.

Ad duo ſcrinia alluſit Theocritus in Charitibus,

Ὀκνηρὰ δ' αἰὲν κενεᾶς ἐπὶ πυθμένι χηλοῦ. id eſt,
Rurſus at ignauæ vacuo intra ſcrinia fundo.

V. Σιμωνίδου] Ab Eraſmo nō intellecta Suidæ verba, illum in errorē videntur impuliſſe. quū enim dicit Suidas, aut quiſquis eſt ex quo hęc deſcripſit, οὗτος πρῶτος δοκεῖ μικρολογίας εἰσενέγκαι εἰς τὰ ᾄσματα, non hoc ſentit, Simonidem primum aſtutiam & quæſtum in artem induxiſſe, ſed Simonidem videri primum fuiſſe qui tenuem orationem & ſcripturā leuem aſſinxit adhibuerit. At quum μικρολογίαν ita interpretor, nec à prima huius nominis ſignificatione recedo (ſiquidem μικρολογίαν conſtat ſonare τὴν τῷ λόγῳ vel τὴν ἐν τῷ λόγῳ μικροπρέπειαν: cui oppoſitam μεγαλοπρέπειαν) & Quintilianū authorem ſequor, à quo tenuis eſſe hic poeta perhibetur. Verùm quia ſtatim poſt fit mentio à Suida de duobus ſcriniis, de quibus poeta illud iocatus erat, non ſine magna ſuæ auaritiæ declaratione: Eraſmus putans huc eſſe referendum quod dixerat eum μικρολογίας εἰσενεγκεῖν εἰς τὰ ᾄσματα, ita vocem iſtam interpretatus eſt. At conſiderandum illi erat, Suidam, ſuo more, vtpote ex variis

z

variorum dictis & diuerſorum grammaticorum ſcholiis opus ſuum conſarcinantem, hic quoque iis quæ ad Simonidis poëmata pertinerent, alia ad eius mores & vitam pertinentia attexere. Quòd ſi hoc non conſiderans, vocis illius interpretationem ex ſequentibus colligendam exiſtimabat, at eam certe puram ac ſimplicem afferre debuit: non vertendo Aſtutiam & quæſtum, ſed Sordidam parſimoniam, vel potius Sordes. nam

μικρολόγος.

μικρολόγος metaphoricè ſignificat interdum idem quod Sordidus, quando opponitur Lauto & magnifico: & μικρολογία idem quod Sordes: ſimul autem & quandam vaſritiei & aſtutiæ ſignificationem ineſſe huic voci, ex Græcorum ſcriptorum exemplis non apparet. Quare vt μικρολογίαν interpretabatur quæſtum, ita etiam Simonidis cantilenas de quæſtuariis in prouerbium abiiſſe dicendum erat, non de vaſris ac ſubdolis. Dicendum erat, inquam, quæ de moribus poëtæ narrantur, ad eius poëmata transferre ſi liceret. nam & Chamæleon apud Athenæum κίμβικα καὶ αἰσχροκερδῆ eum appellat. Sed hoc per eos qui aliquo præditi ſunt iudicio, non licebit, vt opinor, ſine veteris alicuius ſcriptoris, & eius quidem ἀξιοπίστου, authoritate. Atqui Suidæ verborum (quem ſe hic habere idoneum authorem Eraſmus credidit) eam non eſſe ſententiam, vt Simonidis lyrici verſus de quæſtuariis, multò minus

Alius & verior adagij intellectus.

verò vt de vaſris ac ſubdolis prouerbialiter dicantur, paulò ante oſtendimus. Quid ſupereſt ergo niſi vt aliam huius prouerbij explicationem inueniamus? Et aliorum quidem vnuſquiſque quam ſit excogitaturus neſcio: à me certè iam excogitata eſt hæc: vt videlicet Σιμωνίδου μέλη ſicubi prouerbialiter dictum reperiatur, de carmine lachrymoſo, (iuxta illud Catulli, Mœſtius lachrymis Simonideis) & lamentis ac querelis pleno, denique ad commouendam miſerationem aptiſſimo dictum intelligatur. Hac enim potiſſimum virtute laudem eum meruiſſe Fabius oſtendit, qui poſtquam dixit, Simonides tenuis, alioqui ſermone proprio & iucunditate quadam commendari poteſt: addit, Præcipua tamen eius in commouenda miſeratione virtus: vt quidam in hac eum parte omnibus eiuſdem operis

Simonidis virtus præcipua.

authoribus præferant. Quã cenſurã, vt alias multas de Græcis ſcriptoribus, ex Dionyſio Halicarnaſſeo videtur tráſtuliſſe. qui his verbis ſuam de Simonide pronuntiat ſententiam, Σιμωνίδου δὲ παρατήρει τὴν ἐκλογὴν τῶν ὀνομάτων, τῆς συνθέσεως τὴν ἀκρίβειαν. πρὸς τούτοις, καθ᾽ ὃ βελτίων εὑρίσκεται καὶ Πινδάρου, τὸ οἰκτίζεσθαι μὴ μεγαλοπρεπῶς, ἀλλ᾽ ὡς ἐκεῖνος, ἀλλὰ παθητικῶς. Vbi etiam obſerua quod dicit μὴ μεγαλοπρεπῶς, & confer cum Fabij dicto, eum videlicet eſſe tenuem. Nam tenuitas quam hic illi tribuit, eſt ea planè quæ τῇ μεγαλοπρεπείᾳ opponitur. Cuius tamé hic non vſquequaque expertem eum facit Dionyſius, quemadmodum & Quintilianus: ſed iis in locis in quibus miſerationem commouere vult. quum Pindarus contrà ibi quoque illam nó bene retineat. Suſpicor enim ita ſcribéda eſſe poſtrema hæc Dionyſij verba, μὴ μεγαλοπρεπῶς ὡς ἐκεῖνος, ἀλλὰ παθητικῶς. Sed vereor ne quis περὶ μικρολογίας nos nimium multa μικρολογεῖσθαι clamet.

V. Inde illud) Quum illud quod de duobus ſcriniis narratur, ad Ariſtophanis locum nihil pertineat, facta eorum mentione, non debuit ſubiungere, Vnde Ariſtophanes, &c. Ponitur quidem certe & apud Suidam locus Ariſtophanis, ſed non ita vt cum mentione de duobus ſcriniis cohæreat, tanquam ad illam pertinens. Quemadmodum rurſus ad locum Ariſtophanis non facit ipſius Simonidis apophthegma, quod tamen ei adſarcinatur. Non eſſe autem illic poſitum locum Ariſtophanis, tanquam præcedétibus verbis explicatum, vel hinc deprehendere poterat Eraſmus, quod illi loco ſua ſubnectitur explicatio. ita enim legitur apud Suidam, Ἀριστοφάνης, κατὰ τὸ Σιμωνίδου μέλη, [illegible] ποικίλα. Quam tamen expoſitionem ſi ſequutus fuiſſet Eraſmus, nihilo ſecius, & grauius etiam fortaſſe, errauiſſet. Ponuntur enim pro explicatione horum verborum, quaſi prouerbialium videlicet, κατὰ τὸ Σιμωνίδου μέλη: quum iis à ſcholiaſte Ariſtophanis, vnde deſcripta ſunt, explicetur vox κύκλια. Imo nec fideliter inde fuerunt deſcripta, quum κατατετριμμένα in [illegible] deprauatum ſit. Verùm & Ariſtophanis & eius enarratoris adſcribere locum præſtiterit. Habentur ergo apud Ariſtophanem in Auibus hi verſus.

Μιμνήσκου ἐς τὰς Νεφελοκοκκυγίας

Τὰς εὐδαίμονας, κλῆσον ὦ πολλὰ καὶ καλὰ,

Καὶ χαρίτωνα, καὶ κατὰ τὸ Σιμωνίδου.

In quem locum extant hæc ſcholia, κύκλια τε πολλά. [illegible] Vtriuſque autem, nimirum & poëtæ & ſcholiaſtæ, attuli locum, vt eum quem dixi eſſe apud Suidam errorem tibi ob oculos ponerem. Sed mihi dixerit aliquis fortaſſe, quum ea verba quibus Ariſtophanis hemiſtichium κατὰ τὸ Σιμωνίδου explicari videbatur, perperam pro eius explicatione poſita eſſe comperiãtur: num huic loco quadrare poſſit à me modò allata prouerbij explicatio videndum eſt. At ego prouerbialiter hic poſita eſſe illa verba, nego. quum enim ex Plutarcho didicerim ſcripta etiam à Simonide fuiſſe [illegible], quale his verbis prouerbium ineſſe imaginatur? Cæterum quod exemplar ſequutus Eraſmus pro κατὰ τὸ Σιμωνίδου μέλη, legat [illegible] Σιμωνίδου μέλη, aliis quærendum relinquo.

V. Meminit) Non in Auibus ſed in Nubibus habentur hæc verba. poſt quæ ſequitur, τὸν κριὸν ὡς ἐπέχθη. Vbi ſcholiaſtes, τὸ δὲ τὸ μέλος Σιμωνίδου, Ἐπέξαθ᾽ ὁ κριὸς οὐκ ἀεικέως & paucis interiectis, ἐπέξαθ᾽ ὁ κριὸς οὐκ ἀεικέως, ἐλθὼν εἰς Διὸς ἀγλαὸν [illegible]. Quæ ad auaritiam Simonidis nullo modo pertinere cognoſces, ſi locum ipſum adieris.

Si tibi machæra eſt, & nobis vrbina eſt domi. 13

Plautus in Bacchidibus, Si tibi eſt machæra, & nobis vrbina eſt domi. Quoties malum malo opponitur. Nam machæra & vrbina vtrunque teli genus eſt. Sunt auté apud Plautum Chryſali verba minas referentis, & militis ſæuitiam ſæuis item dictis retundentis. Placiades Fulgentius pro vrbina legit Veruina, & interpretatur teli genus oblongum. Simillimum eſt illis, Par pari. &, Malo nodo malus quærendus cuneus.

Semper agricola in nouum annum diues. 14

Ἀεὶ γεωργὸς εἰς νέωτα πλούσιος. id eſt,

Agricola ſemper diues annum in proximum.

De iis dictitatum qui ſpe futuri compendii diuites ſunt, ac ſibimet expectatione rerum amplarum blãdiuntur. Ductum à colonis, qui ſemper proximæ æſtatis vberiorem prouentum ſibi pollicentur, eáque ſpe iam ſumptus nonnullos audent facere.

Semper virgines furiæ. 15

Ἀεὶ παρθένοι ἐρινύες, id eſt, Semper virgines furiæ. Prouerbium obſcurius deterret à peccando. Erinnyes enim malefactorum vltrices corrumpi non queunt quo minus pœnas ſumant de iis qui commeruerunt, atque hac gratia dictæ virgines. Suidas è Sophocle citat.

Erinnyes cur ſemper virgines.

Senex bos non lugetur. 16

Γέρων βοῦς ἀπένθητος ὄλωλεν, id eſt, Bos ſenex vacat luctu domeſticorum. Hoc eſt, ſenum mors, quòd tempeſtiua videatur, non lugetur ab amicis. Quin & hodie ſiquando nunciatur obitus hominis natu grandis, Nihil acerbum, inquiunt, haud periit in cunabulis. Mortem iuuenum complorant ii quoque ad quos nihil attinet. Talem mortem deprecatur Solon apud Ciceronem libro De ſenectute. elogium autem Solonis, cuius meminit Tullius, ſic habet,

Senum mors non lugetur.

Μηδέ μοι ἄκλαυστος θάνατος μόλοι, ἀλλὰ φίλοισι

Ποιήσαιμι θανὼν ἄλγεα καὶ στοναχάς. id eſt,

Ne mihi illugubris veniat mors, ſed mihi charis

Mœrorem potius adferat & gemitus.

Ennius contrà,

Nemo me lachrymis decoret, neque funera fletu Faxit.

Sed vterque rectè ſenſit. Solon vult mori charus ac deſiderandus ſuis. Ennius non putat lugendam mortem quam conſequitur immortalitas. Refertur & hic verſus è Menandro,

Βαρύ ἐστι χρῆμα γέρων ἐν οἰκίᾳ μένων. id eſt,

Moleſta res eſt, in domo manens ſenex.

Sero veniſti, ſed in colonum ito. 17

Ὀψ᾽ ἦλθες, ἀλλ᾽ ἄγ᾽ εἰς κολωνὸν ἴθι. id eſt,

Serus ades, aſt colonon hinc te conferas.

Iocus prouerbialis aduerſus eos qui poſt tempus aduenirent: aut qui mercede quippiam facerent. Porrò colonus eſt terra æditior, in ſpeciẽ tumuli ſeu collis. Huiuſmodi duo erant Athenis, alter iuxta Neptuni templum, in quem equites conueniebant: alter iuxta templum Vulcani, qui à foro ſeu mercatu dictus eſt ἀγοραῖος. Hinc colonetæ dicti, qui mercede conducebantur, quòd illic conſiſterent qui conductorem quærebant. Huiuſmodi fermè Suidas.

Colonetæ.

Ad pedem. 18

Περὶ πόδα, id eſt, Iuxta pedem. Quod appoſitũ & vehementer accommodatum eſt, id περὶ πόδα dicebatur. Sumpta metaphora à calciamentis probè ad pedis menſuram quadrantibus. Vnde celebratur & illud Pauli Æmilij apophthegma, nouũ calceum oſtendentis, Vos, inquit, videtis bellum ac nouum eſſe calceũ: verum qua parte pedem torqueat meum, id ego demum ſentio. Significans Papyriam vxorem non eſſe ſuis accommodatã moribus. Suidas Platonem citat, poëtam opinor.

De re vehementer accommodata.

Ὡς ἔστι μοι τὸ χρῆμα τοῦτο περὶ πόδα. id eſt,

Vt hoc meo negotium quadrat pedi.

Sarpedonium litus. 19

Σαρπηδονία ἀκτή, id eſt, Sarpedonium litus. De re turbulenta rectè dixeris: ſiue de vehementer clamoſis & obſtreperis. Eſt enim huiuſmodi litus quoddam Thraciæ Neptuno ſacrum, quod aſſiduis fluctibus tunditur. Eſt & aliud eiuſdem nominis in Cilicia. Ruſum aliud iuxta Oceanum, vbi Gorgonibus ſedes eſſe ferunt.

De turbulentis, & obſtreperis.

Seruilior Meſſena. 20

[illegible], id eſt, Seruilior Meſſena. De minimè libe-

De iis, qui alieno viuunt arbitrio.

ris dicebatur, & alieno viuentibus arbitrio. Lacedæmonii Meſſenios, quòd iterum atque iterum defeciſſent, in ſeruitutē redegerunt, eóſque durius etiam quàm reliquos ſeruos tractarunt, ne denuo res nouas moliri poſſent. Hiſtoria refertur à Pauſania in Meſſeniacis, & à Iuſtino lib. Epitomatum 3.

Seruus quum ſis, comam geris. 21

De eo, qui decorum excedit.

Δοῦλος ὢν κόμην ἔχεις, id eſt, Seruus quum ſis, comam habes. De eo qui præter decorum quippiam faceret. Veluti ſi quis humili conditione, patriciorum cultum imitaretur. Apud Lacedæmonios enim ingenui comam alebant. Adagium refertur quidem a Suida, cæterùm extat apud Ariſtophanē in Auibus,

Ἔπειτα δῆτα δοῦλος ὢν κόμην ἔχεις; id eſt,
Ac deinde ſeruus quum ſies, portas comam?

Seruorum ciuitas. 22

Conuictus improborum.

Δούλων πόλις, id eſt, Seruorum ciuitas. De cœtu conuictúque hominum improborum, furacium, aut ignobilium dici poteſt. Eſt hoc nomine ciuitas quæpiam in Libya, vt author eſt apud Suidam Ephorus in 5, apud Stephanū Hecatæus. In hāc ſi quis ſeruus lapidē importaſſet, continuo liber fiebat, etiamſi peregrinus fuiſſet. Eſt & altera cui nomen πονηρόπολις, quòd ſeruis dicata ſit, in qua vnum duntaxat ingenuum viuere tradunt. Eſt rurſum in Creta δούλων πόλις χιλιάνδρος, id eſt, mille viris habitata, vt author eſt Soſicrates in 1. narratione rerum Creticarum. Eſt item alia iuxta Thraciam, πονηρόπολις, id eſt improborū ciuitas. In hanc Philippus collegiſſe dicitur, velut in ſentinā, infames ac moribus improbatis, vt ſycophātas, falſos teſtes, præuaricatores, & id genus alios, ad numerū duûm milium, vt author eſt Theopompus in rerum Philippicarum lib. 13. Teſtatur & Plutarchus in commētario De curioſitate. Eſt & in Ægypto regio quædā δούλων πόλις appellata, teſte Olympiodoro. Plutarchus in collectaneis prouerbiorum, oſtēdit dici ſolitum de raris inuentu, effértque ad hunc modum, οὐκ ἔστι δούλων πόλις, id eſt, Non eſt ſeruorum ciuitas. Non diſſimile quod Plinius narrat de gente Eſſenorum in Syria, ad quos fugitāt vndequaque nocentes. Quæ ſola toto in orbe ſine vlla fœmina viuit, omni Venere abdicata, ſocia palmarum, in diem ex æquo conuenarum turba renaſcitur, longe frequentantibus quos vita feſſos ad mores eorum fortunæ fluctus agitat.

Samiorum flores. 23

De extrema voluptate.

Σαμίων ἄνθη, id eſt, Samiorum flores. Vbi quis extremam voluptatem decerperet. Hoc autem nomine dicebatur locus quidam, in quo mulieres cum viris conuiuium agitabant, omníque genere voluptatum affatim explebant ſeſe. Quibus deliciis effœminati, poſtea ſubacti ſunt à Perſis, & in ſeruitutem acti. Stephanus admonet, Samum inſulam olim ἀνθεμοῦσαν appellatam fuiſſe, nimirum à floribus, eādem παρθενίαν fuiſſe vocatam, videlicet à virginibus. Refertur adagium in collectaneis quæ Plutarchi feruntur titulo. Meminit & Athenæus lib. 12. ex Clearcho, demonſtrans locū ita vocatum ob varias formas puellarum, quæ veluti flores arridentes, ad libidinem inuitabant. Apte quadrabit in ciuitatem, domum, denique hominem voluptatibus perdite addictum.

Summaria indicatura. 24

Ῥωπικὴ ὠνή, id eſt, Summaria indicatura. De rebus vilibus, magno tamen emptis; quemadmodum fit nonnūquam in auctionibus, quum non expenditur ſigillatim vniuſcuiúſque rei pretium, ſed multa ſimul congeſta pariter æſtimantur. Græcis enim ῥῶπες virgulta dicuntur, & ῥῶπος appellatur faſciculum ſeu ſarcinam e diuerſis rebus colligatam, aut varios colores ſimul confuſos. Fit autem ſæpenumero vt emptor parum attentus in hoc emptionis genere circumueniatur. Adagium refertur à Diogeniano. Meminit & Suidas.

Regia vaccula. 25

Prodigioſa fœcunditas.

Βασιλικὸν βοίδιον, id eſt, Regia bucula. De prodigioſa fœcunditate ferebatur, natum è miraculo rei geſtæ. Ætate Ptolemæi iunioris, vacca quædam eodem partu ſex ædidit vitulos. Author Diogenianus. Simile illud Iuuenalis,

-ſcropha fœcundior alba.

Pura à nuptiis. 26

Ἀγνὴ γάμων, id eſt, Rudis nuptiarū. Per ironiam dicebatur in impudicam, quòd citra nuptias ſui copiam faceret. Horatius,

Nuptiarum expers, & adhuc proteruo
Cruda marito.

ANIMAD. HENR. STEP.

V. *Nuptiarum.*) Planè ἀπροσδιόνυσον eſſe hoc exemplum animaduerteret quiſquis totum Horatij locum legerit.

Rheginis timidior. 27

Ῥηγίνων δειλότερος, id eſt, Rheginis formidoloſior. Xenarchus apud Zenodotum, Sophronis, qui de menſibus ſcripſit, filius, in gratiam Dionyſii tyranni taxauit Rheginenſes vt ignauos in rebus bellicis, animíque pauidi, quemadmodum teſtantur Græcorum adagiorum collectanea.

Inertium chorus. 28

Otioſorum cœtus.

Ἀργῶν χορός, id eſt, Feriatorum chorus. De cœtu laſciuientium dicebatur. Otium enim ad omnem nequitiam impellit præcipue iuuentam. Cognatum eſt illi quod alias dictum eſt, Inertibus ſemper feriæ.

Rapina rerum Cinnari. 29

Perſenæ bona.

Ἁρπαγὴ τῶν Κινύρου, id eſt, Direptio bonorum Cinnari. De facultatibus per tumultū direptis, veluti quum principes præter ius in alienas fortunas iniiciunt manus. Timæus ſcriptum reliquit, Cinnarum quēpiam fuiſſe, patria Selinuſium, arte lenonem, qui hoc quæſtu ad ſummas opes peruenerit. Is quoad viuebat, pollicebatur ſe facultates omnes Veneri conſecraturum: cæterùm moriens, populo diripiendas expoſuit. Huic nō diſſimile quod alibi commemorauimus, Porſenæ bona.

Rhadamantheum iudicium. 30

De incorrupto iudice.

Ῥαδαμάνθυος κρίσις, id eſt, Rhadamanthi iudicium. De incorrupte iudicantibus. Rhadamanthus enim manium iudex, neque muneribus, neque gratia deflectitur quo minus ſeuerē iudicet. Accommodari poterit ad mortis neceſſitatem, maximis pariter ac minimis ex æquo communem: iuxta illud Æſchyli apud Ariſtophanem in Ranis,

Μόνος θεῶν γὰρ θάνατος οὐ δώρων ἐρᾷ. id eſt,
Vna è deis Mors nulla captat munera. Item Horatius,
Pallida mors æquo pulſat pede pauperum tabernas,
Regúmque turreis. Item alibi,
Non ſi trecenis, quotquot eunt dies,
Amice places illachrymabilem
Plutona tauris. Item Pindarus in Nemeis,
τὸ δὲ κοινὸν ἔρχεται
Κῦμ' ἀΐδα, πέσε δ' ἀδόκητον ἐν καὶ δοκέοντα. id eſt,
Fluctus enim orci communiter accidit, obruitque tum opinantem, tum inopinum hoc eſt, & iuuenem & ſenem, aut pariter & nobilem & obſcurum. Biſariam enim interpretantur ἀδόκητον καὶ δοκέοντα. Item in Olympiacis,
Βουλαῖς ἐν ὀρθαῖς Ῥαδαμάνθυος. id eſt,
Rectis Rhadamanthi decretis.

Item alibi demonſtrans vnum Rhadamanthum nec aſſentari cuipiam, nec quicquam ad gratiam facere, ὁ Ῥαδάμανθυς δὲ πέπραγεν, ὅτι φρενῶν ἔλαχε καρπὸν ἀμώμητον, οὐδ' ἀπάταισι θυμὸν τέρπεται ἔνδοθεν, id eſt, Fortunatus Rhadamāthus, qui fructum iudicij ſortitus eſt inculpatum, neque impoſturis intus in animo delectatur. Vſurpat & Plato libro De legibus 12.

Rhadamanthi iuſiurandum. 31

Socrates cur iuraret per canem, & anſerem.

Ῥαδαμάνθυος ὅρκος, id eſt, Rhadamanthi iuſiurandum, dicebatur quod veriſſimum quidem eſſet, cæterùm nullum deum aſciſceret. Socrates per canem & anſerem iurare conſueuit, ne quem deorum citaret: ſiue quòd non crederet vllos eſſe deos, ſiue quòd non arbitraretur eſſe boni viri, deos ſuorum negotiorum teſtes accerſere. Hoc autem iuſiurandi genus ad Rhadamanthum referebant. Notauit adagium Ariſtides rhetor in Pericle, quum ait, ὥσπερ ἂν εἰ λέγοι τις Ῥαδάμανθυν ἐθίσαι τοὺς ἀνθρώπους ὀμνύναι, ὃς τοσοῦτον ἀρετῇ διήνεγκε καὶ δικαιοσύνῃ, ὥστε καὶ τελευτήσας ἐκεῖ τοῖς ἐκεῖσε ἀφικνουμένοις δικάζειν λέγεται. id eſt, Perinde quaſi dicas Rhadamanthū mortales in conſuetudinem adduxiſſe peierādi, qui vſqueadeo pietate iuſtitiáque præcelluerit, vt etiam vita defunctus, iis qui illuc appellunt, iudex eſſe credatur. Pythagorici per quaternionem iurare ſolent, quem τετρακτὺν appellant:

Οὐ μὰ τὸν ἁμετέρᾳ ψυχᾷ παραδόντα τετρακτύν. id eſt,
Non per eum à quo animæ eſt datus ille quaternio noſtræ.

Quaternio, ſacer animæ fons.

Exiſtimant enim hunc numerum vſqueadeo ad animæ perfectionem pertinere, vt eum in arcanis venerentur. Author Macrobius primo commentario in ſomnium Scipionis. Pythagoras in Carminibus aureis, quaternionem, ſacrum animæ fontem vocat. Græci per caput alterius iurare conſueuerunt. Iuuenalis, Græcis nondum iurare paratis
Per caput alterius. Vergilius,
Per caput hoc iuro.

Littore loquacior. 32

Ῥαχίας λαλίστερος, id eſt, Littore loquacior. In fabulam & obſtreperum dicebatur. nam ῥαχία Græcis littus appellatur, præſertim ſcopulis ac rupibus aſperum, quod aſſiduis tunditur fluctibus, non ſine fragore: vnde & Græca vox ducta videtur ῥαχία, quaſi τραχεῖα. Nam ea vox ad omne quod aſperum ac ſpinoſum eſt, deflectitur.

Præſentem fortunam boni conſule. 33

Τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν, id eſt, Quod adeſt, boni conſule, ἢ, τὸ παρὸν εὖ θέσθαι, id eſt, Quod adeſt æqui boníque facere oportet. Admonet adagium ne nos alienarum rerum cupiditate maceremus, ſed quæcunque contigit ſors, eam velut optimam amplectamur. Magna enim fœlicitatis pars, vt ſua cuique fortuna placeat. Plato in Gorgia, ὡς ἔοικεν, ἀνάγκη ἐστὶ κατὰ τὴν παλαιὰν παροιμίαν, τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν, καὶ τοῦτο δέχεσθαι τὸ διδόμενον παρὰ σοῦ: id eſt, Neceſſum eſt mihi, ſicut videtur, iuxta vetus adagium, quod adeſt,

boni conſulere, & hoc accipere quod abs te datur. Cratinus in in Pylea,

> Ἀνδρῶν σοφῶν χρὴ τὸ γε παρὸν πρᾶγμ' ἀεὶ καλὸν
> Εἰς δύναμιν εὖ τι θέσθαι. id eſt,
> Sapientium eſt virorum, vti quod adeſt, boni,
> Tanquam bonum ſit, conſulant pro viribus.

Affine illi quod alibi retulimus, Σπάρτην ἔλαχες, ταύτην κόσμει, id eſt, Spartã es nactus, eam diſpone. Quod quidẽ carmẽ citat Stobæus ex Euripidis tragœdia, cui titulus Τήλεφος. id quod obiter admonendum duximus. Nam adagiũ ſuo dictum eſt loco.

Qui omni in re, & in omni tempore. 34

Aulus Gellius explicans vim μορίου στερητικοῦ, ait hunc ſenariũ antiquiſſimum prouerbij vice celebratum fuiſſe,

> Sed enim qui in omni re, atque in omni tempore
> Omni laude vacat, is illaudatus eſt,
> Iſque omnium peſſimus deterrimuſque eſt.

Admonet parœmia ferè neminem eſſe tam deplorati ingenij, qui non aliquando dicat faciát ve quod laudem promereatur. Refertur iiſdem fermè verbis à Macrobio lib. Saturnalium 6. ex quo mihi viſus ſum deprehendiſſe manifeſtum errorẽ ſcripturæ in Gelliano libro per eruditum quempiam admiſſum. Is enim non intelligens hos eſſe verſus, Sed enim qui in omni re atque in omni tempore &c. ſuſpicatus eſt Græcum verſiculum omiſſum à librariis, in eius locum ſuppoſuit hoc carmen,

Sæpe aliter, verba opportuna loquuntur.

> Πολλάκι καὶ κηπωρὸς ἀνὴρ μάλα καίριον εἶπεν.

quum verſus de quo ſentit Gellius, ſit Latinus quem mox ſubiicit, Sed enim qui in omni, &c. Id liquet ex Macrobio, qui locum hunc ad verbum pene ſuffuratus eſt in ſuos commentarios. Porrò Græcus verſiculus nihil facit ad explicandam vim huius vocis Illaudatus: ſed obiter admixtus eſt, quaſi probandum eſſet quod dixerat, neminem eſſe tam effictis moribus, quin faciat dicátve nonnunquam aliquid quod laudari queat. Quo quidem loco rurſum Effictis deprauatum eſt in Efferis: poteſt enim illaudatus eſſe qui non ſit efferis moribus. ſed efflictos mores dixit perditos & corruptos. Sunt autem tres ſenarii ſententiam abſoluentes: niſi quòd alicubi videntur vitiati à ſcribis,

Efflicti mores.

> Sed enim qui in omni re atque in omni tempore

Hic primus pulchrè conſtat. Conſtabit & alter ſi legatur,

> Qui omni vacat laude, is vir illaudatus eſt.

Nam dictiunculam Vir, etiam aurium ſenſus in hoc verſu videtur requirere. Conſtabit & tertius ſi legas,

> Iſque omnium eſt deterrimúſque ac peſſimus.

Locus eſt apud Gellium lib. 2. cap. 6. ſiquis volet conferre.

Qui è nuce nucleum eſſe vult, frangit nucem. 35

Qui commodum appetit, ne fugiat laborem. Qui quærit voluptatem, prius experiatur ſudorem, ſine quo non paratur vera voluptas. Hanc ſententiam Plautus figura ſane quam prouerbiali extulit. Qui è nuce, inquiens, nucleum eſſe vult, frangit nucem. Qui quærit animi pabulum in Arcanis literis, ſcrutetur ſub allegoriæ inuolucro conditum myſterium. Sic enim vſurpauit alicubi diuus Hieronymus. Nux enim foris tum dura eſt tum amara, intus ſuauiſſimum condit cibum. Huc referendum illud Homericum figmentum de moly herba, quam ait radicem quidem habere nigram, ſed florem lacteum. Hanc ita deſcribit Odyſſeæ libro decimo,

Moly, herba.

> Ῥίζῃ μὲν μέλαν ἔσκε, γάλακτι δὲ εἴκελον ἄνθος.
> Μῶλυ δέ μιν καλέουσι θεοί. χαλεπὸν δέ τ' ὀρύσσειν
> Ἀνδράσι γε θνητοῖσι. θεοὶ δέ τε πάντα δύνανται. id eſt,
> Atra quidem radix ſuberat, ſed lacteolus flos:
> Moly vocant ſuperi, mortalibus ardua res eſt
> Euulſiſſe viris: cæleſtes omnia poſſunt.

Accommodari poteſt cum ad omnem diſciplinam, tum peculiariter ad grammaticam, quæ quum ſit pueris amara, ſenibus iucunda eſt. Quadrauerit & in virtutis ſtudium, cuius initium acerbum, progreſſus facilis, finis iucundus.

Quis parentem laudabit, niſi infœlices filii? 36

> Τίς πατέρ' αἰνήσει εἰ μὴ κακοδαίμονα τέκνα; id eſt,
> Quis patrem laudet, niſi proles laudis inanis?

Carmen vulgo iactatum de his qui maiorum ſuorum facinora iactitant, nimirum nihil habentes quod de ſeipſis vere prædicent. cuiuſmodi Ponticum quempiam ridet Iuuenalis Sat. 8

In iactantes maiorum virtutem.

> -ſed te cenſeri laude tuorum
> Pontice noluerim, ſic vt nihil ipſe futuræ
> Laudis agas. Miſerum eſt alienæ incumbere famæ.

Poterit in hanc quoque torqueri ſententiam, Improbi filij ſic laudát parentes, dum illos, ceu bonos, deſiderat populus, quòd hos longe deteriores ferre non poſſit. Id quod nonnunquam ſolet in principibus vſu venire, videlicet vt quem viuum oderant, mortuum probent ac requirant, filij comparatione bonum. Refert & explicat hoc adagium Plutarchus in vita Arati. Παροιμίαν τινὰ παλαιὰν ὦ Πολύκρατες διστάσας μοι δοκεῖ, τὸ δύσφημον αὐτῆς ὁ φιλόσοφος Χρύσιππος, οὐχ ὃν ἔχει τρόπον, ἀλλ' ὡς αὐτῷ ἐδόκει βέλτιον εἶναι, διατίθησι,

> Τίς πατέρ' αἰνήσει' εἰ μὴ κακοδαίμονες υἱοί;

Διονυσόδωρος δ' ὁ Τροιζήνιος ἐλέγχων αὐτὸν, ἀποκαθίστησι τὴν ἀληθινὴν οὕτως ἔχουσαν,

> Τίς πατέρ' αἰνήσει' εἰ μὴ εὐδαίμονες υἱοί;

καί φησιν ὑπὸ ταύτης ἐπιστομίζεσθαι τοὺς ἀπ' αὐτῶν οὐδενὸς ἀξίους ὄντας, ἐνδυομένους δὲ προγόνων τινῶν ἀρεταῖς, καὶ πλεονάζοντας ἐν τοῖς ἐπαίνοις αὐτῶν, ἀλλὰ τῇ παροιμίᾳ ἐπιστομίζεσθαι. id eſt, Adagium quoddam vetus ô Polycrates, Chryſippus philoſophus (infamiam illius, vt mihi videtur, veritus) non vt habet, ſed vt ipſi viſum eſt melius, propoſuit:

> Quis patrem laudarit, niſi fœlices filij?

Cæterum Dionyſodorus Trœzenius redarguens illum, verum prouerbium denuo exponit. id habet ad hunc modum,

> Quis patrem laudet, niſi proles indiga laudis?

Atque eos qui, ſi ſuis ipſorum meritis æſtimentur, nullius ſint pretii, cæterùm inſinuantes ſeſe maiorum ſuorum quibuſdam virtutibus, atque illorum laudibus ſeſe immodice venditantes, hoc prouerbio ad ſilentiũ adigi. Hactenus Plutar. Vſurpauit in eundem ſenſum M. Tullius in Epiſtolis ad Atticum.

Nam iam illi non ſunt: at qui ſunt, mali. 37

> Οἱ μὲν γὰρ οὐκ ἔτ' εἰσὶν, οἱ δ' ὄντες, κακοί. id eſt,
> Partim haud quidem iam ſunt at ij qui ſunt, mali.

Dici ſolitum vbi quis requirit ea quæ quondam quidem extiterunt, verum temporum culpa perierunt. Veluti ſiquis inter principes, Codros, Camillos, Fabricios, Epaminondas hac tempeſtate requirat, aut inter monachos, Paulum, Antoniũ, Hieronymum, non intempeſtiuiter hoc carmen occinas. Eſt autem Ariſtophanis in Ranis, in qua fabula Bacchus inducitur deſcendens ad inferos, vt Euripidem, aut bonum aliquem poetam inueniret. Apud ſuperos enim neminem reperiri niſi malum.

Quærendæ facultates, deinde virtus. 38

Δίζησθαι βιοτὴν, ἀρετὴν δ' ὅταν ᾖ βίος, id eſt, Quærendus victus: virtus autem, vbi victus adfuerit. Refertur à Diogeniano. Hoc prouerbium Horatius ſic effert in Epiſtolis,

> O ciues, ciues, quærenda pecunia primùm,
> Virtus poſt nummos.

Per ironiã autem dictum eſt. neque enim hoc ſentit Horatius, prius habendam eſſe rationem facultatum quàm morum. Sed irridet ſententiam vulgo decantatam: quam his quoque temporibus pleriſque parentes liberis ſuis ſeriò inculcant.

Qui apud inferos ſunt terniones. 39

Τὰς ἐν ᾅδου τριακάδας. id eſt, Qui ſunt apud inferos terniones. Hoc adagio ridebantur ii qui res abditas & abſtruſas curioſa quadam diligentia veſtigarent. Non abſurde torquebitur in eum qui nimis anxiè, vel ſuperſtitioſe magis Homericas fabulas omneis inanibus allegoriis interpretari conetur: aut Platonicorum & Pythagoreorum numeros explicare laboret. Aiũt terniones apud inferos honoratos eſſe, vt Hecatæ ſacros: cui quidem ob idipſum trigla piſcis ſacrificatur, & ſimulachrum eiuſdem in triuiis conſtitui mos erat. Ad quod reſpiciens Vergilius,

> Tergeminámque Hecaten, tria virginis ora Dianæ.

Neque quantum luſciniæ dormiunt. 40

Οὐδ' ὅσον ἀηδόνες ὑπνώσσουσι. id eſt, Nec quantum luſciniæ dormiunt. In eos conuenit qui ſomni parciſſimi ſunt. Luſciniæ minimum dormire feruntur: vel propter Ityn extinctum, vel ob timiditatẽ. Equidem magis arbitror dictũ, quod luſciniæ vernis mẽſibus per omnem fere noctem perpetuo cantu garriant.

Somni parciſſimi homines.

Cuiuſmodi portento me inuoluit fortuna. 41

> Οἵῳ μ' ὁ δαίμων τέρατι συγκαθεῖρξεν. id eſt,
> Monſtro cui fortuna me implicauit.

Trimeter eſt catalecticus. Dici conueniet vbi negotium incidit cum homine moroſo, difficilique, cum quo non queas viuere, nec à quo te poſſis extricare. Carmen ſumptum ex tragœdia Philoxeni poetæ, apud quem Vlyſſes incluſus in antro Cyclopis, hoc modo loquitur, Οἵῳ μ' ὁ δαίμων τέρατι συγκαθεῖρξεν. Refertur à Zenodoto.

Fixis oculis intueri. 42

Ἀτενὲς ὁρᾶν, id eſt, Defixis oculis obtueri. Si transferatur, prouerbialis erit figura, nempe pro eo quod eſt, Attentius accuratiuſque conſiderare, Fixius intueri, Preſſius inſpicere. Sumptũ eſt ab amantibus, qui ſtupentibus nec vſquam dimotis oculis inſpiciunt id quo delectantur. Adagium recenſetur à Diogeniano. Plutarchus in commentario De audiendo, Βαρὺς μὲν γὰρ ὁ ἀκροατὴς καὶ φορτικὸς ὁ πρὸς πᾶν ἄτεγκτος καὶ ἀτενὴς, τὸ λεγόμενον. id eſt, Grauis enim auditor ac moleſtus, qui ad ſingula ſtupet, & defixis eſt oculis, vt dicitur. M. Tullius pro Lucio Flacco, Vt totam cauſam quam maxime intentis, vt aiunt, oculis acerrime contemplemini.

Puluerem oculis offundere. 43

Puluerem ob oculos offundere dicitur qui de induſtria rem obſcurat, & aduerſario iudicium eripit. Traductum videtur à militia. ſæpe fit enim vt hoſtis data opera puluerem cieat in hoſtẽ. Hac arte Sertorius Romanus Caracitanos (vt Græcus habet

De induſtria rem obſcurãs.

bet

bet, Characitanos) quoſdam vicit, authore Plutarcho. cuius rei mentionem fecimus in adagio de Cæcia nubes attrahente. Vtitur hoc prouerbio præter alios diuus Hieronymus in Epiſtolis. M. Tullius glориatur ſe in actione quadam iudicibus tenebras offudiſſe. Eſt apud Plautum in Milite, ſimile quiddam de glaucomate oculis obducto.

Pſecas aut ros. 44

Antimachus.

Ψεκὰς ἢ δρόσος, id eſt, Pſecas aut ros. In crebrius expuentes dictitabatur. Ψεκὰς enim aſperſio illa ac velut irroratio vocatur, quoties minutiſſimis guttulis irrigamur, vt pluuia rori ſimillima. Primitus autem per luſum dictum eſt in Antimachũ Lyricum poetam, quòd ſubinde expuens, eos quibuſcum loquebatur, conſpergeret. Idem cognominis datum fuit & Olympico cuidam, quem nonnulli putant tuliſſe legem ne quem nominatim taxarent poetæ: atque ita factum vt multo quàm prius pauciores accederent ad certamen: & qui prodibant, laudarent, nõ carperent. Vnde huiuſmodi delinimenta ψεκάδες appellata videntur. Vocantur enim pſecades ancillæ, quæ delicatarum matronarum capillos medicato fuco conſpergunt. Adagium refertur à Diogeniano. M. Tullius in epiſtolis ad Atticum, conſputare dixit, pro conuiciis leuioribus aſpergere, nimirum ad hoc alludens adagium.

Pſecades ancillæ.

Hæſitantia cantoris tuſſis. 45

Inſcitia tuſſim ſimulantes.

Ἀπορία ψάλτου βήξ, id eſt, Hæſitantia cantoris tuſſis. Suidas adagium neotericum eſſe mouet. Dictum videtur quoties non ſuppetit quod dicamus, idque velut aliud agentes diſſimulamus. velut apud Platonem Ariſtophanes, ne diceret in conuiuio, ſingultum fingit: Sumptum apparet à cantoribus, qui quũ hærét in cantione, tuſſim ſimulant, vt hac videatur interrupta cantilena, non inſcitia. Confine parò illi quod alibi dictum eſt, Tuſſis pro crepitu.

Extritum ingenium. 46

Περιτετριμμένον τὸν νοῦν ἔχων, id eſt, Mentem habens euanidam. περιτετριμμένον perinde ſonat quaſi dicas extibiatam. Ducta ſiquidem eſt metaphora à tibiarum linguis, quæ poſtea quàm exciderint, inutilis eſt tibia.

Panagæa Diana. 47

In vagum, & inſtabilem.

Ἡ παναγαία Ἄρτεμις. id eſt, Panagæa Diana, dicebatur olim peregrinationem impenſius amans, errabundus, inſtabilis, nulla certa ſede conſiſtens. Siquidem Diana vagari dicitur apud poetas, & per nemora montéſque oberrare. Quin domicilium etiam ſubinde mutat, nunc apud ſuperos agens, nunc apud inferos. ne ſpecie quidem ſemper eadem, ſed nunc pleno orbe, nunc mutila, nunc nulla.

Paſtillos Ruſillus olet, Gorgonius hircum. 48

De duobus, in contrarium oppoſitis.

Parœmiæ ſpeciem præ ſe gerit illud Horatianum in Serm.

Paſtillos Ruſillus olet, Gorgonius hircum.

Dicendum vel in duos aliquos diuerſis laborantes vitiis, vel in eundem ſui diſſimilem: nempe modo loquaciorem quàm ſat ſit, modo impendio taciturnum: interdum pueriliter ineptum, interdum Catone ſeueriorem: nonnunquam profuſum, nonnunquam ſordidum. Siquidem vt vitio dandum ſi quis hircum oleat, ita adæque vituperandum ſi quis oleat vnguenta. Nã paſtilli, pilulæ ſunt vnguentariæ. Alterum ſpurci eſt, alterum mollis.

Claudus optimè virum agit. 49

Ἄριστα χωλὸς οἰφεῖ, ſiue vt alias legitur ὀχεῖ, id eſt, Optimè claudus virum agit. Dici ſolitum vbi quiſpiam ſuam ſortem, vel parum egregiam, anteponit alienæ tametſi præſtãtiori. Ab Amazonum apophthegmate natum aiunt. tradunt morem Amazonibus fuiſſe quondam, vt pueros maſculos detorta tibia coxâve claudos efficerent. Porrò quum bellum eſſet illis aduerſus Scythas, atque illi eas conarentur allicere vt ad ſeſe deficerent, dicentes futurum vt poſthac non cum claudis ac mutilis, ſed cum integris viris rem haberent, Antianira Amazonum dux reſpondit ad hunc modum, ἄριστα χωλὸς οἰφεῖ. Vſurpauit Athenæus lib. 13, εἶπας γὰρ ἄριστα χωλὸς οἰφεῖ. id eſt, Verè enim claudus optimè virum agis. Theocritus οἰφολόν appellat virum coitus auidũ, Heſychius φίλοιφον dicit. Animaduerſum eſt etiam illud noſtris temporibus, plerunque qui tibiis ſunt mutilis, aut quopiam membro trunci, eos ad vſum Veneris reliquis magis idoneos eſſe, nimirum parta faciente natura. De

Quare claudi ſalaciores.

claudo, quare ſit ſalacior cæteris, cauſam reddit Ariſtoteles in problematibus ſectionis 10 proble. 26 quòd in hoc parum alimẽti deorſum delabatur, ob crurum vitium: plus autem ſuperiorà petat, & in ſemen vertatur.

Ogygia mala. 50

Mala atrociſſima.

Ὠγύγια κακά, id eſt, Ogygia mala. Rectè dicentur vel ingentia, vel antiqua nam vtrunque Græce ſignificat Ogygium. Alij malunt ad Ogygium primum Thebanæ ciuitatis principem referre. Huius filius Cadmus, ob filias ſuas in varias calamitates incidit. Quò reſpiciunt qui Ogygia mala pro atrociſſimis interpretãtur. Huiuſmodi fermè Suidas, niſi quòd magis probat, vt Ogygia mala, vetuſta dicantur. Cæterum qui Ogygia vetera dicunt, illud ſequuntur, quod olim Bœotiorum ac Thebana regio, Ogygia dicta ſit. Quin & omnis Attica olim hoc

Ogygia regio

habuit nominis, ſicuti teſtatur Stephanus. Eſt & inſula peruetuſta, dicta Ogygia, in qua Vlyſſes naufragus emerſiſſe fingitur ab Homero. Vnde vox iam obſoleta velut in iocum prouerbialé abiit. Nec in figura ſita eſt huius prouerbii ratio, ſed in nouitate vocis, vt in operis huius initio monuimus. Conſimili ratione, nec ſine prouerbii ſpecie, Græci priſcos ac peruetuſtos, ὠγυγίους & ὠγυγιανούς appellant, à priſco quopiam deo, & multis iam ſeculis obſoleto. Huiuſmodi propemodum de Ogygiis Suidas & Stephanus.

Omnia chnaumata. 51

Πάντα χναύματα, id eſt, Omnia chnaumata, dicebant olim quoties omne negotium ſignificabant. χναύματα enim Græci placentarum atque id genus ciborum fragmina vocant. Latini quoque reliquias belli, & reliquias Danaum dicunt ſimili figura. Refertur adagium à Zenodoto.

Sic eſt ad pugnæ partes re peracta veniendũ. 52

Negotio peracto aduenientes.

Plato in Gorgia, πολέμου καὶ μάχης φασὶ χρῆναι, ὦ Σώκρατες, οὕτω μεταλαγχάνειν, id eſt, Ad belli pugnæque munia, Socrates, ſic aiunt accedere oportere. Iocus erat prouerbialis, vbi quis negotio peracto, tum demum adueniret. Quẽadmodum ignaui milites ſolent, qui conflictu peracto, ſublatóque metu, tum denique ſolent adeſſe: vel ad colligendam prædam, vel ad epinicia, id eſt epulum victoriale celebrandum. Nam verbum illud μεταλαγχάνειν, tarditatem ſignificat, ac ſeram muneris functionem. Socrates autem reſpõdens, parœmiam explicat ſimili parœmia, ἀλλ᾽ ἦ, τὸ λεγόμενον, κατόπιν ἑορτῆς ἥκομεν, καὶ ὑστεροῦμεν; id eſt, Num poſt feſtum, quod aiunt, venimus ſeróque adimus? Sumptum videtur à Rheſo Thracum duce, quem apud Euripidem obiurgat Hector, quòd ſerius ad belli ſocietatem veniſſet, nimirum decimo demum anno.

Σύμμαχοι μὲν οὔ, ξένοι δὲ πρὸς τράπεζαν. id eſt, Socius haud quidem aduenis, ſed hoſpes ad menſam. Iſque reſpondet,

Ἀλλ᾽ ὕστερος μὲν ἦλθον, ἐν καιρῷ δ᾽ ὅμως.
Σὺ μὲν γὰρ ἤδη δέκατον αἰχμάζεις ἔτος,
Κ᾽ οὐδὲν περαίνεις. id eſt,
Sero quidem, aſt in tempore aduenio tamen.
Nam tu quidem iam præliaris decennium, Nihil explicas.

Alluſit huc, ni fallor, Diogenes quum enim quidam inſcripſiſſet ædibus ſuis hunc titulum, Iouis filius Callinicus Hercules hic habitat, nequid ingrediatur mali: Diogenes adiecit aliam inſcriptionem, Μετὰ πόλεμον ἡ συμμαχία, id eſt, Poſt bellum auxilium. Significans ſerò vocari Herculem depulſorem malorum, quum iam malus hoſpes immigraſſet in eas ædes.

Poſt bellum auxilium.

Obſequium amicos, veritas odium parit. 53

Amicitia vulgaris, & vera vt differãt.

Obſequium amicos, veritas odiũ parit. Senarius eſt prouerbialis apud Terẽtium in Andria, nõ admonens quid oporteat fieri, ſed oſtendens quid vulgò fiat. Vulgaris enim amicitia cõſtat obſequiis. Nam inuicem conniuere ad familiarium vitia,

Hæc res & iungit, iunctos & ſeruat amicos.

At inter veros amicos nihil eſt veritate iucundius, modo abſit aſperitas agreſtis & inconcinna, grauiſque. Porrò qui vulgò plurimis ſtudet amicus eſſe, moribus alienis obſecundet, caueátque, iuxta Perſium, Auriculas teneras mordaci radere vero. Non probari verò ſententiã hanc poetæ, ſatis indicat quum ait, Nanque hoc tempore, id eſt, his corruptis moribus. Eandem ſententiam in Adelphis idem aliter extulit, Vt homo es, inquiens, ita morem geras. Donatus admonet prouerbialiter dictum. M. Tullius in ſermone De amicitia, Sed neſcio quo modo verum eſt quod in Andria familiaris meus Terentius dixit, Obſequium amicos, veritas odium parit. Moleſta veritas eſt, ſiquidem ex ea naſcitur odium, quod eſt venenum amicitiæ. Sed obſequium multo moleſtius, quod peccatis indulgens præcipitem amicum ferri ſinit. Maxima autem culpa in eo eſt qui & veritatem aſpernatur, & in fraudem obſequio impellitur. Pindarus in Nemeis hymno quinto, οὔ τοι ἅπασα κερδίων φαίνοισα πρόσωπον ἀλάθει᾽ ἀτρεκής, καὶ τὸ σιγᾶν πολλάκις ἐστὶ σοφώτατον ἀνθρώπῳ νοῆσαι. Sentit ſimplicem veritatem non ſemper vt eſt proferendam, quòd damnoſa ſit: ſed ſapientis eſſe, nonnunquam celare ſuam ſententiam, in tempore prolaturus, quum fructus ſpes oſtenditur. Apud Athenæum lib. 5. citatur hic trimeter ex Agathone,

Εἰ μὲν φράσω σοι τἀληθές, οὐχί σ᾽ εὐφρανῶ.
Εἰ δ᾽ εὐφρανῶ τί σ᾽, οὐχὶ τἀληθὲς φράσω.
Si vera dicam, tibi voluptati haud ero:
Si ſim voluptati, haud tibi vera dixero.

Obuiis vlnis. 54

Obuiis manibus.

Obuiis vlnis, eſt apud Quintilianum, pro eo quod eſt, auide ſtrenuéque. Tranſlatum ab iis qui porrectis vlnis properant in complexum eorum quorum magno deſiderio tenebantur, quoſque cupidiſſimé conſpiciunt. Legimus & Obuiis manibus. D. Hieronymus ad Pammachium, Condiſcipulum quondam & ſodalem & amicum, obuiis, vt aiunt, manibus excipio. Baſilius in præfatione dialogi, ἀμφοτέραις χερσὶν, id eſt, Amba-

bus manibus, eodem ſenſu ſcripſit. Hæc ſi ad rem animi detorqueantur, figuram prouerbialem habebunt. vt, Ego tuas literas obuiis vlnis excipiam.

Ambabus manibus.

Obliuionis campus. 55

Λήθης πεδίον, id eſt, Lethes campus. Dicetur vel de vehementer obliuioſis: vel de rebus commentitiis ac friuolis, quæ nuſquam ſint. Ariſtophanes, τίς ἐς τὸ λήθης πεδίον; id eſt, Quis in Lethes campum?

Omnia ſapientibus facilia. 56

Ἅπαντα τοῖς σοφοῖσιν εὐχερῆ. id eſt,
Facilia cuncta ſunt viris ſapientibus.
Nihil eſt tam arduum quod prudenti conſilio non facile conficiatur. Aut, nihil tam acerbum quod ſapiens non æquo animo facileque ferat, ratione cuncta leniente. Si addas verbum, conſtabit ſenarius, Εἰς δ' ἐστιν. Refertur à Zenodoto.

Omnia eſculenta obſeſſis. 57

Ἅπαντα γάρ τοι βρωτὰ πολιορκουμένοις. id eſt,
Cinctis ab hoſte veſca ſunt & quælibet.
Senarius prouerbialis, Quum vrget neceſſitas nihil non facimus: & vehementer famelicis nullus non ſuauis eſt cibus. Natum ab vrbium obſidionibus, in quibus nonnunquam & canes & feles, herbarum radices, nonnunquam humana excrementa, inopia cibi deuorantur.

Neceſſitas quid non imperat.

Omnia ſimilia. 58

Ἅπανθ' ὅμοια, καὶ Ῥοδῶπις ἡ καλή. id eſt,
Similia cuncta, Rhodopis ipſa etiam decens.
Eadem eſt conditio mortalium: formoſi pariter ac deformes ſeneſcunt ac moriuntur. Rhodopis nomen eſt puellæ cuiuſpiam formæ celebris, cui nomen a roſeo aſpectu videtur inditum.. De Rhodope meretricula multa Herodotus lib 2. nonnulla Plinius lib. 36. cap. 12. Quum Græcum carmen habeat Ῥοδῶπις, mirum cur Iuuenalis corripuit,
-dum Rhodopes vda terit inguina barba.
Refertur à Suida prouerbii loco.

Eadem omnium conditio.

Totus echinus aſper. 59

Ὅλος ἐχῖνος τραχύς, id eſt, Totus echinus aſper. In moroſos & iniucũdis morib' quadrat. Echinus piſcis, & item erinacius, vndique ſpinis obſeptus eſt, vt nuſquam impune poſſis attingere. Eſt & hominum huiuſmodi genus, cum quibus nulla ratione poſſis agere citra litem. Ariſtophanes in Pace,
Οὐ γάρ ποτ' ἂν ποιήσαις τὸν τραχὺν ἐχῖνον λεῖον. id eſt,
Ex ſcabro in læuem nunquam vertetur echinus.

De moroſo.

Omnia bonos viros decent. 60

Ἅπαντα δεῖ καλοῖσιν ἀνδράσιν πρέπειν. id eſt,
Bonos probóſque cuncta perdecent viros.
Habet hoc improbitas, vt ſiquis illaudatus, rectè faciat dicatve, tamen neſcio quo pacto non adſit decorum illud. Contrà veram virtutem decus quoddam comitatur, vt quicquid vir bonus agat, id decorum eſſe videatur. Tametſi poteſt & hic accipi ſenſus, Cuncta formoſos viros decent: quod formæ gratia commendat & dicentem & canentem, & quiduis agentem. Id erit venuſtius ſi huc deflectas, vt dicas in bonam partem accipi laudariq; quicquid dixerint fecerintque gratioſi apud principes adeo vt quod huic capitale ſit futurum, illi laudé etiam pariat. Refertur è Diogeniano.

Nihil non formoſos decet.

Omitte vatem. 61

Ἔασον τὸν μάντιν, id eſt, Omitte vatem. Vti conueniet quoties alicui parcendum admonebimus, quòd is eximius ſit & immunis habendus à vulgari ſorte. Veluti ſiquis poëtę, theologo, ſacerdoti diceret oportere parci. Antiquitus mos erat, vt augur coronatus ante aciem incederet: neque fas erat hunc telis impetere, vtpote virum ſacrum. Poterit adagium etiam per ironiam vſurpari.

Oderint dum metuant. 62

Oderint dum metuant. Tyrannica vox, ſumpta è tragœdia, & à nemine ſcriptorum non vſurpata: præcipue M. Tullio familiaris: quam etiam in vulgi ſermonem proceſſiſſe, ſatis indicat Seneca lib. De clementia 1. ſcribens, multas voces magnas, ſed deteſtabiles, in vitam humanam perueniſſe, celebrésque vulgo ſieri, vt illam, Oderint dum metuãt. Cui Græcus, inquit, verſiculus ſimilis eſt qui mortuo terram miſceri ignibus iubet. Idem libro de ira primo, Nam aliquæ voces ab iratis emittuntur, quę magni videantur animi, verum ignorantibus magnitudinem: qualis illa dira & abominanda, Oderint dum metuant. Syllano ſcias ſeculo ſcriptam. Licebit adagium vti per iocum vſurpare: veluti ſiquis eruditione ſuperior, de clanculariis hoſtibus, qui tamen ob metum hiſcere non audeant, dicat, Oderint dum metuant. Conueniet & in diuites, qui dicunt illud Horatii,
-populus me ſibilat, at mihi plaudo
Ipſe domi, ſimulac nummos contemplor in arca.
Item illud Iuuenalis,
-tunicam mihi malo lupini,
Quàm ſi me toto laudet vicinia pago.

Odit cane peius & angue. 63

Prouerbialis figura dictum eſt & illud ab Horatio
Alter Mileti textam cane peius & angue,
Vitabit chlamydem.
Sentit autem, vt opinor, de cane rabiente. Quòd ſi longius etiã traducatur, magis erit prouerbiale, vt, Hic totus luctis addictus eſt literas, quas amauit aliquando, nunc quod aiunt, vitat cane peius & angue. Vel, Hic ſe totum adulatoribus permittit: amicos, à quibus verum audiat, vitat cane peius & angue. Idem Horatius in Odis,
-cur oliuum Sanguine viperino Cautius vitat.
Plautus item in Mercatore,
Nempe rus vxor eſt tua, quam dudum dixeras
Te odiſſe æque atque angues.

Stultior Corœbo. 64

Ἠλιθιώτερος Κοροίβου, id eſt, Stultior Corœbo. Prouerbialis hyperbole in ſtupidos & vecordes. Corœbi ſtultitia vulgi fabula celebrata eſt, qui maris vndas numerare ſit conatus, quum non potuerit vltra quinque proſequi ſupputationem. Meminit huius Euſtathius in decimũ Odyſſeæ, & Lucianus in Amoribus. Quanquam apud alios Κόρυβον lego per υ. Addunt que quidam Corybum hunc Mygdonis Phrygis fuiſſe filium, temporibus belli Troiani. Meminit & Vergilius Corœbi cuiuſdam,
-iuueniſque Corœbus
Venerat inſano Caſſandræ captus amore,
Et gener auxilium Priamo Phrygibuſque ferebat.
Quo quidem in loco Seruius indicat ſumptum ex Euphorione. Hunc, inquit, Corœbum ſtultum inducit Euphorion, quem & Vergilius ſequitur, dans ei,
-dolus an virtus, quis in hoſte requirat?
Quum ſit turpiſſima dolo quæſita victoria.

De Vecordi.

Corybus.

Stupa ſeniculus. 65

Στυππεῖον γέρων, id eſt, Stupa, ſiue ſtipula factus ſeniculus. De viribus effœto ſene. Simillimum illi quod alio diximus loco, Homo bulla. Sumptum à ligno quod iam exaruit, exuccúmque redditum eſt & marcidum in ſtipulæ morem. Stupa dicitur quòd è lino excutitur ſiccum & inutile.

Stupa.

Phormionis thori. 66

Στιβάδες Φορμίωνος, id eſt, Thori Phormionis. De ſtratis ſordidis ac frugalibus, miniméque delicatis, qualia ſunt cubilia militaria, & quale ſibi apud Homerum parat Vlyſſes, ex arborum congeſtis frondibus, ac ramis humi ſubſtratis. Refertur à Suida. Phormio dux quiſpiam militum fuit, in perferendis militię incommodis notæ, ſicut coniicio, patientiæ. Poterit & longius deflecti ad quamuis tractationem duriuſculam. Extat in Pace Ariſtophanis,
Εἰ γάρ μοι γένοιτ' ἰδεῖν ταύτην ἡμέραν ποτέ.
Πολλὰ γὰρ ἀνέτλην
Πράγματα τε καὶ στιβάδας ἃς ἔλαχε Φορμίων. id eſt,
Vtinam mihi contingat videre hunc diem, multas enim ſuſtinui tum moleſtias, tum culcitras, quas ſortitus eſt Phormio. Verſus ſunt chorici, eóque proſa vertimus.

Senex abſurdum quid ſ…

Stultitia eſt Iouem putare eſſe. 67

Τῆς μωρίας, τὸ Δία νομίζειν, ὄντα τηλικουτονί, id eſt, Inſcitia eſt, natum tot annos, credere eſſe vllum Iouẽ. In eum accommodari poteſt qui grandis natu dicit aut ſentit abſurdum quippiam, quum propter ætatem nihil oporteat iam ignorare. Non conuenit enim in natu grandes puerilis ſuperſtitio. Recenſetur à Suida. Carmen eſt Ariſtophanis in Nubibus,
Ἰδοὺ γ' ἰδοὺ Δί' Ὀλύμπιον. τῆς μωρίας
Τὸ Δία νομίζειν, ὄντα τηλικουτονί. id eſt,
Ecce ecce Olympium Iouem dementia eſt
Natum tot annos credere eſſe vllum Iouem.

Tuum tibi narro ſomnium. 68

Τὸ σὸν ὄναρ σοι διηγοῦμαι, id eſt, Tuum ſomnium tibi narro, id eſt, Narro tibi quod ipſe me rectius noſti. Apud Suidam hæc referuntur ex authore quopiam, Ἐγὼ δ' ὑμῖν σοι τοῦτο αὐτὸ χαρίζομαι, … τὸ τῆς παροιμίας, τὸ σὸν ὄναρ σοι ἀπαγγέλλω, id eſt, Quòd ſi te tibi ipſi notum reddere coner, tum mihi accidërit id quod prouerbio dicitur, vt tuum tibi ſomnium narrem. Plato libro De Repub. 8. Τὸ ἐμὸν δή, ἔφη, μοι διηγεῖ ὄναρ, id eſt, Meum quidẽ, inquit, mihi narras ſomnium. Traductum videtur ab his, qui ὀνειροπόλους, id eſt ſomniorum interpretes, conſulunt: à quibus nonnulli hoc quoque requirunt, vt quid ſomniarint coniiciant, quaſi parum ſit ſi interpretentur. Ad eum modum ægroti quidam imprudentes à medicis expectant vt viſo duntaxat lotio diuinẽt & ſexum, & ætatem, & omnem morbi naturam, vbi & vnde acciderit, quid ſentiãt: ac propemodum etiam quid in febri ſomniarint.

… ὀνειρ…

Sponſi vita. 69

Νυμφίου βίος, id eſt, Sponſi vita, pro molli ac delicata. Conſimile illi quod alibi relatum eſt, Muſica vita. Suidas ſenariũ hunc adducit, qui extat apud Ariſtophanem in Auibus,
Ὑμεῖς μὲν ἄρα ζῆτε νυμφίου βίον. id eſt,

Vita Muſica.

Sponſi

Sponſi quidem profectò vitam viuitis.

Propterea quòd proci frondibus & ſertis coronari ſoleant, & delicatius nitidiuſque coli: vel quòd molles videantur nuptiis inhiantes. Apud Athenæum lib. octauo Stratonicus citharœdus Rhodios [illegible], id eſt, Albos Cyrenæos & procorum ciuitatem appellat. Niſi malumus ad Homericos illos Penelopes ſponſos referre, quibus nihil curæ erat præter conuiuia, citharam, choream, talos, diſcum, paraſitos, atque id genus alias voluptates. Vnde Horatius, homines luxui deditos, ſponſos Penelopes appellat.

Et fama fuit & eras. 70

—[illegible]. id eſt,

& dicebaris eratque.

Facta opinioni reſpondentia. Hemiſtichium prouerbiale, quoties facta reſpondent opinioni. Suidas meminit è poeta quopiam. eſt enim fragmētum carminis heroici.

Innocuus alium aſpiciã meum habentẽ malum. 71

[illegible]. id eſt,

Indemnis ſpectabo alium mala noſtra ferentem

Hoc eſt, ex aliorum malis ipſe rebus meis conſulam. [illegible] autem dixit, quaſi [illegible], id eſt extra noxam ſitus & illæſus. Simillimum illi Plautino.

Fœliciter ſapit, qui alieno periculo ſapit.

Periculo alieno ſapiẽs.

Simul & dictum & factum. 72

Ἅμ᾽ ἔπος, ἅμ᾽ ἔργον, id eſt, Simul dictum, ſimul & factum. Vbi quis citra moram id re præſtat quod verbis pollicetur. Latini, Cum dicto dicunt, pro eo quod eſt, ſtatim poſteaquam dixeris. Et Vergilius,

Cum dicto.

—& dicto citius tumida æquora placat

Sumptum apparet ex Homero apud quem eſt hoc carmen,

[illegible]. id eſt,

Mox ſimul ac dictum eſt verbum, res tota peracta eſt.

Idem Græcis dicitur vnica voce [illegible], quod à militari clamore tranſlatum videtur, quo nonnunquam fundunt hoſtes priuſquam ad manus fuerit ventum. Sic vſus Thucydides. Theopompus vſus eſt pro [illegible] id eſt vi ac virtute, non ex inſidiis. Quiſquis enim inſidias molitur, oſtendit ſe qui fidit viribus ſuis, cum clamore irruit in hoſtem. Quidam putat dictum à bubus: vt deductum videatur ab arantibus, qui quum pollicentur ſe eodem die, id eſt, [illegible], aliquid operis abſoluturos, dicere ſolent [illegible], hoc eſt priuſquam diiungam boues. Transfertur ad cuiuſlibet actionis celeritatem, vt perinde valeat atque [illegible], [illegible].

Obiicere canibus agnos. 73

[illegible], id eſt, Obiicere canibus oues dicebatur qui imbellem & huius rei imperitum calumniatoribus & exercitatis exponeret quòd id animal omnium maxime ſit imbelle. Refertur à Diogeniano. Hemiſtichium eſt heroicum ex oraculo quopiam, vt coniicio, decerptum.

Nullius indigens Deus. 74

Ἀνενδεὴς ὁ θεός, id eſt, Nullius egens Deus. Admonet paræmia, nullum eſſe mortalem tam abſolutum in quo non aliquid deſideretur vnum eſſe Deum vndequaque perfectum. Dici poteſt & in diuites, aut plurimos præditos naturæ pariter ac fortunæ commoditatibus, tanquam diuinam illam perfectionem atque opulentiam aliqua ex parte referentes, vt quibus omnia ſuppetant, quæcunque videntur ad perfectam felicitatẽ pertinere.

Nucleum amiſi, reliquit pignori putamina. 75

Plautus in Captiui duo, Nucleum amiſi, reliquit pignori putamina. Verba ſunt Hegionis, vbi reſciuiſſet ſibi impoſitum eſſe, & herum amiſſum pro ſeruo, ſeruum pro domino retentum. Is enim ex quo fructus expectabatur aufugerat, eo relicto ex quo nihil emolumenti poterat capi. Allegoria per ſe liquet.

Nudo mandas excubias. 76

Γυμνῷ φυλακὴν ἐπιτάττεις, id eſt, Nudo cuſtodiam mandas. Quoties negotii quippiam mandatur ei, cui deeſt præſtandi facultas, obeundæque prouinciæ propter inopiam neutiquam idoneus eſt. Neque enim nudus commodè poteſt excubias agere propter rigorem nocturni frigoris, neque ad pugnam eſt idoneus inermis. Refertur à Zenodoto. Quo longius deflectetur, hoc erit prouerbialius. Innuogis vt aliquid in hunc poetam ſcribam, verùm iuxta vetus prouerbium, [illegible]. Neque enim eſt ouo meum interim otium aliam. Heſychius nonnihil diſſidet ab iis quæ à Suida Zenodotóque traduntur: licet is locus apud hunc depravatus habeatur in æditione Aldina. Cæterum coniicio ſenſum hunc eſſe, prouerbium dici ſolere vbi quid mandatur his quibus nihil opus eſt, propterea quòd vel iniuſſi cogantur id facere, niſi fallor, ob id quòd nudis nihil eſt quod egeat aſſeruatore.

De eo, qui non ſit idoneus ad obeundã prouinciam.

Nunc contingat ſeruari. 77

Νῦν γένοιτο σωθῆναι, id eſt, nunc contingat ſeruari. Quum ſignificamus nos ſatis cauturos in poſterum, ſi modò liceat præſens periculum effugere. Hoc modo Dauus in Andria, Poſt hac incolumem ſat ſcio fore me, nunc ſi deuito hoc malum. Natum aiunt ex apologo quopiam. Aquila teſtudinem vnguibus rapuerat: eam parabat è ſublimi deiicere, quo fracta tuta carnibus veſci poſſet. In hoc itaque diſcrimine teſtudo optabat vt in præſens incolumis eſſe poſſet, de reliquo ſibi curæ futurum nequando in ſimile periculum incideret: [illegible], id eſt, Nunc liceat incolumem eſſe, de reliquo mihimet curæ fuerit. Quidam apologum narrant ad hunc modum. Teſtudini quondam incessiſſe volandi deſiderium, aquilam oraſſe vt ſe doceret. Quumque illa negaſſet fieri poſſe, quòd natura refragaretur, illa nihilominus inſtabat. Itaque paruit aquila, ac teſtudinem in ſublime vectam demiſit vt volatum experiretur. Ea quum timeret infœlicem euentum, optauit id temporis contingeret incolumem eſſe, [illegible]. Ita Diogenianus. Suidas hoc modo refert, [illegible], id eſt, Vtinam nunc incolumis euadam, vt hoc mihi documentum ſit in reliquum tempus. Plinius facit tertium quoddam aquilæ genus, quam alii morphnon, nonnulli plancum & anatariam, Homerus percnon vocauit lingua carens, cóque muta ſed dentibus armata, nigerrima, prominentiore cauda. Huic ingenium eſt, teſtudines raptas frangere, e ſublimi iaciendo. Atque hac ſorte ait Æſchylum poetam interiſſe, quum prædictũ eſſet eum ruina periturum, itáque quo caueret, cum diem ſub dio perſeueraſſet. Nam aquila decepta ſplendore capitis caluitio renitentis ad ſolem, dum ſaxum eſſe putat, teſtudinem illiſit vt fractæ carnibus veſceretur. Author Valerius Maximus libro nono, capite duodecimo.

Aquila, quæ teſtudines rapiat.

Nunc bene nauigaui, quum naufragium feci. 78

[illegible], id eſt, Nunc bene nauigaui, poſteaquam naufragium feci. Quoties id quod videtur incommodum, fortuna præter ſpem vertit in bonũ. Zenon Citienſis qui relictis prioribꝰ præceptoribus, Cratetis auditor eſſe cœpit, naufragio eiectus, dixiſſe legitur [illegible], id eſt, Bene facit fortuna, quum nos ad philoſophiã admouet. Author Suidas. Plutarchus in libello De vtilitate capienda ex inimico, meminit huius prouerbii.

Vtilitas ex incommodo.

Nunc in regionem veni. 79

Νῦν εἰς χώραν ἥκω, id eſt, nunc in regionem veni. Ab iis dictitari ſolitum, qui tandem ſuã ſponte illuc quò oportuit perueniunt, quum diu non quiuerunt. Fit enim plerúmque vt res diu quæſita non occurrat, tandem velut vltro veniat in mentem. Quidam ſic efferunt. Νῦν εἰς χώραν ἥκεις, id eſt, Nunc in regionem veniſti. vbi quis eò venit, quò ſe venturum negarat.

Nunc illa aduenit Datidis cantilena. 80

[illegible] τὸ Δάτιδος μέλος. id eſt,

Nunc, id quod aiunt, Datidis adeſt cantio.

Dicebatur vbi quid lætum ac feſtiuum accidiſſet. Datis quiſpiam erat Perſarum ſatrapes, excellens in rei bellicæ gloria. is Græcè loqui conatus, conſueuit dicere, [illegible] καὶ χαίρομαι, id eſt, Delector, gaudeo, lætor. Ea quum ſæpius ac male Græcè pronunciaret, res in vulgi iocum abiit. Author Suidas. Extat autem apud Ariſtophanem in Pace,

Datis Perſa.

Νῦν τοῦτ᾽ ἐκεῖν᾽ ἥκει τὸ Δάτιδος μέλος,

[illegible],

[illegible] καὶ χαίρομαι. id eſt,

Adeſt, vt aiunt, cantilena Datidis,

Quod maſturpans is cecinit in meridie,

Vt lætor, vt delector, vtque gaudeo.

Interpres addit, Datiſmum vſurpari pro barbariſmo, eo quòd χαίρομαι dixerit, pro χαίρω, ſequutus vocum conſonantiam, quemadmodum apud nos ridetur qui dixerit corpus meus, & domus tuus. Nam χαίρομαι Græcis non dicitur. Miror autẽ cur interpres huic velut affine ſubiunxerit,

Datiſmus.

[illegible].

Ex quo coniectura ſumi poteſt, hoc prouerbium natum ex inſcitia linguæ, quæ non raro præbet huiuſmodi riſus materiã, vt dum Germani geſtiunt loqui Gallicè, aut Galli Germanicè. Idem accidit in ſardaſtris

Non enim ſpinæ. 81

Οὐ γὰρ ἄκανθαι, id eſt, Non enim ſpinæ. De conditione dicebatur in melius commutata. Sumpta metaphora à nouralibus, quæ repurgatis ſpinis frugiferæ incipiunt eſſe. Rectè quadrabit de negotio prius infrugifero ac moleſto, vnde poſtea capitur emolumentũ. Quidam inde natũ exiſtimant, quòd antiquitus ante repertam agricolationem, agri ſpinis infrugiferis occupabantur, mortaléſque duram quandã & agreſtem agebant vitam. Deinde oſtenſa ratione colendi terram, mitior victus ſucceſſit. atque hinc dici cœptum, Non enim ſpinæ. Concordat cum hoc interpretamento, quod alio diximus loco, de puero gerente ſpineas frondes & panes in nuptiis, ac dicente,

Conditio mutata in melius.

Ἔφυγον κακόν, εὗρον ἄμεινον, id eſt, Effugi malum, nactus ſum

Vita ſpinoſa.

melius. Legitur & illud, βίος ἀκανθώδης, id eſt, Vita ſpinoſa, pro incommoda & infrugifera.

Non ſtatuar leæna in machæra. 82

Οὐ στήσομαι λέαινα ἐπὶ τυροκνήστιδος. id eſt,

Non ego leæna ſtatuar in tyrocneſtide.

Prouerbium meretricium, quum negat ſcortū ſui copiam facturum ſeſe. Nam in capulis militarium gladiorum elephātes ac leones imponi ſolent. At hi procumbentes inſcalpuntur: ſiue ne lędant manum vtentis gladio: ſiue ne deſtingantur facilè, ſi in pedes erecti fingerētur. Tyrocneſtis vox militaris videtur enſem ſignificans. Poteſt adagium & ad verecundiorem vſum detorqueri, vt ſiquis negans ſe per omnia morem geſturum, inſeruiturúmque pro libidine, dicat, οὐ στήσομαι λέαινα ἐπὶ τυροκνήστιδος. Adagium recenſet Suidas: extat autem apud Ariſtophanem in Lyſiſtrata.

Ne contra bouem opta. 83

Μὴ κατὰ βοὸς εὔχου. Ne contra bouem opta. Admonet adagiū non eſſe vitam inſtituendam iuxta votum animi, neque quiduis ſperandum à ſuperis, ſed vt ea duntaxat ſibi quiſque promittat quæ poſſit induſtria conſequi. Refertur in collectaneis Diogeniani. Vnde ſumpta metaphora, parum liquet: niſi quòd apparet ductam ab agricola, qui negligēs adhibere bouis operam in colendis agris, optat vt citra ſuum laborem proueniat ſeges.

Nihil optandum, niſi quod induſtria conſequi quis poſſit.

Non noſtrum onus, bos clitellas? 84

Quintilianus Inſtitutionum oratoriarum libro 5 parœmiæ, quā ait eſſe ceu breuem apologum, hoc adiecit exemplum, Nō noſtrum onus, bos clitellas? Satis conſtat ex apologo ſumptū: verum quis ſit is apologus, equidem nōdum reperi. M. Tullius Epiſtolarum ad Atticum lib. 5. in epiſtola cuius initiū eſt, Laodiceam veni pridie Calendas ſextiles: videtur ad hoc adagium alludere, & nobis velut anſam coniectandi præbere. Inde, inquit, iter ad Taurum cogitabam, vt cum Maphragone collatis ſignis, ſi poſſem de ſeruo tuo decidere. Clitellæ boui ſunt impoſitæ. Illáne? Non eſt noſtrum onus, ſed feremus: modo, ſi me amas, ſit annus. At ſi tu ad tempus, vt ſenatum totum excites. Mirificè ſollicitus ſum quòd iam diu ignota ſunt mihi omnia. Item in eadē epiſtola, paulo ſuperius, Sed eſt incredibile quàm me negocii tædeat, ne non habeat ſatis magnum campum ille tibi non ignotus curſus animi & induſtriæ meæ, præclara opera ceſſet. quippe ius Laodiceæ me dicere, quū Romæ A. Plotius dicat? Et quum exercitum noſter amicus habeat tantum, me nomen habere duarum legionum exilium? Denique hæc non deſidero, lucem, forum, vrbem, domum, vos deſidero. Sed feram vt potero, ſit modo annuū ſi prorogatur, actum eſt. Hactenus Tullius. Quibus quidem ex verbis, quanquam ſubobſcuris, & haud ſcio an etiam mendoſis, odorari licet, Non noſtrum onus, bos clitellas, prouerbium fuiſſe recuſantis munus aliquod veluti parum accommodatum ſibi. Neq; enim boum eſt clitellis tergo impoſitis onera geſtare, ſed potius aſinorum ac mulorum. Neque dubitandum eſt quin Fabius ex hoc Ciceronis loco exemplum illud ſit mutuatus. Raphael Regius, qui Fabium additis ſcholiis conatus eſt emendare, ſcripturam mutat ad hunc modum, Nos noſtrum onus, vos clitellas: interpretans hunc eſſe ſenſum, neutram partem abſque onere diſceſſuram. Mihi ſi fas eſt quicquam immutare, ſic potiꝰ legēdum videtur, Non noſtrum onus, bos clitellas? Vt ſit velut rem abſurdam ſequē indignā abominantis, ſiquis boui clitellas velit imponere. Neque diſcrepat hoc cum ſententia verborum Tullianorum, quę modo retulimus: ait enim eam prouinciam non ſatis vel aptam vel dignam ingenio ſuo, laturum tamen vicunque, modo ne ſit longior annua. Proinde prouerbium duplici forma poterit efferri: Boui clitellæ impoſitę ſunt: vbi mandatū eſt negotium parum apto. Et, Bos clitellas? vt ſubaudias, ferat. Vbi quis deprecatur prouinciam cui parū ſit idoneus, aut quā ſibi ducat indecoram. Illud obiter admonitū lectorem velim, ne protinus radat aut diſpungat ſiquid in his quę citamus ex authoribus, viderit ad quorundam emendationem non reſpōdere. Non quòd profiteamur à mendis repurgatum quicquid huc adducimus, ſed quòd labantur hi quoque qui libros emēdant. velut hoc loco quem modò retulimus ex Epiſtolis, in editione Aldina quot voces ſunt immutatę neſcio cuius opera, ne dicam culpa? Nam Aldo non libet imputare, tum quia doctus eſt, tum quia amicus. Primùm enim quis non videat rectius eſſe opera ceſſet, quam opera ceſſent? Deinde quod ſequitur, cui non perſpicuum ſit eſſe vitiatum tum diſtinctione, tum voce exilium mutata in exulum? Sic enim legit, Et quum exercitum noſter amicus habeat tantum me nomen habere duarum legionum exulum? Quum Tullius tantum poſuerit pro magno: cui legiones exiles oppoſuit, hoc eſt puſillas. Et aliquāto pòſt, Vt cum Maphragone ſignis collatis, ſi poſſem, de ſeruo tuo decernerem. Quid erat cauſę vt pro deciderem ſiue decidere, mutaretur decernerem? quaſi non fuerit illud multo verbum elegantius. Etenim ſi legas decidere, ſubaudiendum eſt verbum certarem, ſiue congrederer (cuiuſmodi eclipſes familiariſſimæ

Ciceronis locus.

Prouerb. duobus acceptum modis.

ſunt Ciceroni, præſertim in hoc opere) vt legas, Vt cum Maphragone collatis ſignis: ſubaudiaſque congrederer. Rurſum hoc quod ſequitur, Clitellę boui ſunt impoſitę. Illáne? Nō noſtrum onus. Offenſus neſcio quis apoſiopeſi, Illáne? mutauit, Illę, non eſt noſtrum onus. Quod iterū vſu venit in hoc quod ſubiicitur, At ſi tu ad tempus, ſubaudi adfueris. Mutauit enim, Adſis tu ad tempus. Latiuitate quoque corrupta, nedum argutia ſententiæ. Hæc inuitus & coactus admonui, nequis (vt ſunt nōnulli præcipites ad id) ob celebritatem Aldini nominis, protinus damnent aut radant ſiquid deprehenderint ab illius editione diſcrepare: nec ſtatim priores abiiciant codices, emendationibus huiuſmodi freti. Prouerbium vſurpauit & Ammianus libro decimoſexto.

Nota res mala, optima. 85

Plautinum illud in Trinummo prouerbiali ſchemate dictum videtur, Nota res mala, optima eſt. Dictum eſt autem ſub perſona ſenis, ſuadere conſus amico ne vxorem, tametſi malam, repudiaret, aliā ducturus: propterea quòd plerunque fit vt qui commutat, primùm pro malo peius accipiat, tum ignotum pro noto, poſtremò inſuetum pro familiari. Tātum enim valet aſſuetudo, vt mala quibus aſſueuerimus, optima videantur: contrà quæ ſint optima, propter inſolentiā peſſima videātur. Adagium itaque deterret ne temere nouādis rebus ſtudeamus, vitemuſque vitium illud haud ſcio an maximum, quod Græci Φιλόκαινον appellant, id eſt nouarum rerum appetentiā: cui comes alterum veluti germanum, quod ἀλλοτρίωσιν vocant, quod mox faſtidiuntur paulò antè adamata. Conuenit cum Plautina ſententia quod apud T. Liuium Pacuuius Calauius ſuadens Capanis ne ſenatores mutare vellēt, populum iam re doctum dicere compulit, Notiſſimum quodque malum, maximè tolerabile eſſe. Huc pertinet & Ouidianum illud, Quod male fers, aſſueſce, feres benè: multa vetuſtas Lenit. Eodē pertinet & Mimus ille, neſcio cuius,

Mulier tum demum eſt bona, quum apertè eſt mala.

Cognitum enim malum aut vitamus, aut nos ad id accommodantes ferimus. Item ille, Conſueta vitia ferimus, non reprehēdimus. Ariſtot. lib. Moralium Nicomachiorum ſeptimo, ἀεὶ γὰρ πονεῖ τὸ ζῷον, ὥσπερ καὶ οἱ φυσικοὶ λόγοι μαρτυροῦσι, τὸ ὁρᾶν καὶ τὸ ἀκούειν φάσκοντες εἶναι λυπηρόν, ἀλλ᾽ ἤδη συνήθεις ἐσμέν, ὥς φασιν. id eſt, Semper enim animal laborat vt audiat videátque: quemadmodum teſtantur & naturales ſermones, dum fatentur quidem eſſe moleſtum, ſed iam aſſueuimus, vt aiunt.

Conſuetudine, peſſima videntur pro optimis.

Φιλόκαινον. Ἀλλοτρίωσις.

Inueni non quod pueri in faba. 86

Strophylus ſeruus in Aulularia Plautina, aulam auri plenam à ſene defoſſam, furto ſuſtulerat, eámque rem geſtiens indicaturo hero, Reperi, inquit. Et rogatus quid repeiiſſet, Non quod pueri clamitāt, inquit, in faba ſe repeiiſſe: prouerbiali nimirū figura magnum quiddam repeiiſſe ſe ſignificans. Eſt enim midas vermiculus quidam qui fabis innaſcitur: hunc ſiquādo nacti ſint pueri, geſtiunt atque exclamāt, perinde quaſi magnum quiddam inuenerint.

Moleſtum eſt, ſed aſſueuimus.

Midas vermiculus.

Midas in teſſeris conſultor optimus. 87

Μίδας ἐν κύβοισιν εὐβουλότατος. id eſt,

Midas qui in teſſeris conſultor optimus.

Prouerbium à teſſerarum ludo natū. eſt enim midas, iactus vocabulum. Refertur à Suida prouerbii nomine. Perpendat diligens & erudi- us lector num εὐβουλότατος legi oporteat; vt verſus ſit iambicus trimeter,

Μίδας γὰρ ἐν κύβοισιν εὐβολώτατος. id eſt,

In teſſeris iactus midas proſperrimus.

Accommodari poterit adagium ad rem, quæ fortè fortuna benè cadit.

Ni purges & molas, non comedes. 88

Ἀν μὴ καθάρῃς καὶ ἀλέσῃς, οὐ μὴ φάγῃς. id eſt,

Niſi & repurges & molas, haud vnquam edes.

Id eſt, Non cōtinget tibi victus, niſi tuam item induſtriam adiunxeris. Ceres quum oſtenderet vſum frumenti Triptolemo, ita dixiſſe fertur. Videtur eſſe ſenarius è poeta quopiam vſurpatus, ſed deprauatus: conſtabit ſi legas ἀλέσῃς. Poteſt transferri longius, Non proderit tibi ingenij fœlicitas niſi exerceatis. Inutilis erit principum fauor, niſi te geſſeris vt oportet. Nihil conducet quòd doctum præceptorē nactus es, ni vigilaneris. Refertur à Diogeniano.

Nihil differs à Chærephonte. 89

Οὐδὲν διοίσεις Χαιρεφῶντος τὴν φύσιν. id eſt,

Nihil ore quicquam à Chærephonte diſcrepas.

In macilentum pallidúmque dicebatur. Chęrephon enim tragœdiarum ſcriptor fuit is Heraclidarum res proſequutus eſt. Quoniam autem nocturnis lucubrationibus erat maiorem in modum extenuatus confectúſque, vulgari ioco taxatus eſt. Quinetiam noctuę cognomen additum. Ariſtoph. in Nebulis,

Οὐδὲν διοίσεις Χαιρεφῶντος τὴν φύσιν. id eſt,

Nihil figura à Chærephonte differet.

Adluſit idem in Pluto, -- σὺ δ᾽ οὐ διοίσει τ᾽ ἄρτι κρινεῖ

Τῶν Ἡρακλειδῶν οὐδ᾽ ὁτιοῦν τοῦ Παμφίλου. id eſt,

De pallido & macie cōfecto.

-ne tantulum quidem
Ab Heraclidis differentem Pamphili.

Pāphilus enim in Stoa depinxerat Heraclidas ſupplices Athenienſibus, ad quos metu Euryſthei confugerāt. Hos igitur vocat Heraclidas Pamphili.

Nihil ab elephante differs. 90

Ἐλέφαντος διαφέρεις οὐδέν, id eſt, Ab elephāte differs nihil. In magnos & ſtupidos dicebatur: etiamſi primam ingenij laudem Plinius tribuit elephantis, ſed inter bruta. Verum corporis moles & formæ fœditas adagio locum fecit. Refertur à Diogeniano. Videtur huc alludere Paleſtrio Plautinus, qui herum ſuum elephanti corio circuntectum ait, nec plus habere ſapientiæ quam lapidem.

In vaſtos & ſtupidos.

Ne intra veſtibulum quidem. 91

Οὐδ' εἴσω τοῦ προθύρου, id eſt, Ne intra veſtibulum quidem. In tumidos, feroces & inſolentes dici ſolitum, qui procul omneis à ſeſe ſubmouent. Lex erat Athenis, vt homicidio cōtaminati extra ſepta ſacrorum conſiſterent. Siquidem prima magnatum atria ſolent patere quibuſlibet. Ad hunc morem adagium videtur alludere.

Neque cum malis, neque ſine malis. 92

Ariſtophanes apud Suidam in Lyſiſtrata,
Κἄστ' ἐκεῖνο τοὔπος ὀρθῶς κοὐ κακῶς εἰρημένον,
Οὔτε σὺν πανωλέθροισιν, οὔτ' ἄνευ πανωλέθρων. id eſt,
Illud haud male, imò recte proditum eſt prouerbium,
Nec ſimul cum peſtibus, nec rurſus abſque peſtibus.

De vxoribus dictum, cum quibus incommode ſanè viuitur: ſed nec citra has conſtant familiæ. Simile illi quod eſt in Epigrammatis. Nec tecum poſſum viuere, nec ſine te. Et, quod alibi retulimus, ἀνάγκη καὶ κακά. Citantur eodem loco verſus & hi, Κακὸν γυνή ἐστιν, ἀλλ' ὅμως ὦ δημόται Οὐκ ἔστιν οἰκεῖν οἰκίαν ἄνευ κακοῦ. id eſt,
Malum quidem vxor, attamen ciues, ſine hoc
Nulli licet parare familiam malo.

Notum eſt illud Catonis, quòd cum vxoribus incommodè viuitur, at ſine illis omnino non viuitur.

Vxores commodæ, & incommodæ.

Ne in pelle quidem. 93

Οὐδ' ἐν δέρματι, id eſt, Ne in pelle quidem. Hyperbole prouerbialis de ſeipſa modum tenuibus: velut ſi quis dicat eos nudis vt ne pelle quidem propria tegantur. Commemoratur a Suida.

Ne tria quidem Steſichori noſti. 94

Οὐδὲ τὰ τρία τῶν Στησιχόρου γινώσκεις, id eſt, Ne tria quidem Steſichori noſti. De vehementer indocto & imperito dictum eſt. Adagium ſumptum hinc exiſtimant, quòd plerique Steſichori poemata epodica ſunt quæ tribus conſtant, στροφῇ, ἀντιστρόφῳ, καὶ ἐπῳδῷ. Strophe eſt prima ſeries varijs metrorum generibus incedens. Antiſtrophus eſt iteratio per eadem ferme genera recurrens. Epodus eſt diuerſi carminis recentio. His & alij tragici poetæ nonnunquam vtuntur, potiſſimum in choris.

Στροφή. Ἀντίστροφος. Ἐπῳδός.

Nephalia ligna. 95

Νηφάλια ξύλα, id eſt, Nephalia ligna. Dici poſſe videtur in abſtemios, & ab omni voluptate procul alienos. Apud Athenienſes nephalia ligna vocabantur, quæ neque vitea eſſent, neque ficulna, neque myrtea. Nephalia ſonat quaſi dicas ſobria.

Nephalium ſacrum. 96

Νηφάλιος θυσία, id eſt, Nephalium ſacrum. De conuiuio abſtemio non inepte dicetur, aut de conuiuio vehementer frugali ſobrioque. Apud Athenienſes hoc genus ſacrificij exhibebatur Mnemoſynæ, Auroræ, Soli, Lunæ, Nymphis, Veneri & Vraniæ. Nam in eo non libabatur vinum, ſed aqua melle diluta. Hæc ferme Suidas. Meminit & Iulius Pollux libro 6. cap. 3. addēs νηφάλια idem eſſe quod νηφάλια θῦμα. Hoc ſacrificij genus ἄοινον dicebant: quemadmodum cætera in quibus vinum adhibebatur, οἰνόσπονδα vocabant. Seleucus apud Athenæum lib. 2. negat apud veteres fuiſſe morem, vt vini copia, aut aliud quidlibet delicatum inſereretur in ſacrificia. Quum enim ſacrificia deorum gratia peragerentur, vnde & θοίνας & θαλίας ac μέθας appellabant. θοίνας, quòd deorum gratia vino vterentur: θαλίας, quòd deorum gratia conuenirent, conuenientque. μέθας verò, quòd vt indicauit Ariſtoteles, μετὰ τὸ θύειν, id eſt, poſt ſacrificium, vino vterentur: non conueniebat illic ventris negotium agere. Ibidem Epicharmus his verbis notat mores eo lapſos, ἐκ μὲν θυσίας θοίνα, ἐκ δὲ θοίνας πόσις ἐγένετο, ἐκ δὲ πόσιος κῶμος, ἐκ κώμου δ' ἐγένετο θυανία, ἐκ θυανίας δίκα, ἐκ δὲ καταδίκας πέδαι τε, σφακελός τε, ζαμία. id eſt, Ex ſacrificio epulum, ex epulis facta eſt potatio, ex potatione comeſſatio, ex comeſſatione facta eſt ſubatio, ſiue ludus, ex ſubatione ſeu ludo lis, ex condemnatione compedes, ſphacelus, & mulcta. Quanquam hic locus mihi non caret ſuſpicione mendæ. videtur enim deeſſe particula, ἐκ δίκας καταδίκα. Non diſſidet ab illo quod alio poſuimus loco, Caninū prandium.

Νηφάλιον.

Θοῖναι, Θαλίαι, Μέθαι.

Neglectis vrenda filix innaſcitur agris. 97

Horatius Satyra tertia,
Neglectis vrenda filix innaſcitur agris.

Monet admonuit allegoria, animum honeſtis excolēdum diſciplinis, alioqui futurum vt inutili ſylua vitiorū occupetur. Filix enim herba inutilis agricolis, quæ totos agros occupare ſolet, nec facile repurgatur, vbi ſemel occupauerit.

Filix herba.

Nauphracton tueri. 98

Ναύφρακτον βλέπειν. Nauphractō Græcè claſſis eſt ad bellum inſtructa. Solent autem in triremibus magna quædam inſcribere ſaxa oculorum inſtar per quos remos deferunt. Vnde velut ænigmatice dictum. Claſſis more intueris: de his qui laetis ac peregrinis ſibus, aut toruis & minacibus oculis quempiam aſpicerent: Ariſtophanes in Acharnenſibus,
Ἄνθρωπε, πρὸς θεῶν, ναύφρακτον βλέπεις. id eſt,
Homo per deos quidam obtuere claſſicum.

Fortaſſis & hanc prouerbij locus eſt natus, quòd Athenienſes aliquoties fœliciter nauali pugna rem geſſerint: velut apud Artemiſium & Salaminem: vnde ſublati animi. Vnde videtur dictum in turgidos & arrogantes.

Negotium ex otio. 99

-πράγματ' ἐξ ἀπραγμοσύνης, id eſt, -ex otio negotium.
Hemiſtichium iambicum, vſurpandum vbi res præter opinionem euenit, & inde tumultus oboritur, vnde tranquillitatem & otium ſperabamus. Nam & illud multis vſuuenit, vt dum ſectantes otium, fugiunt honeſtam induſtriam, incidant in turbas inexplicabiles. Author Suidas. Nec indicat vnde ſit natum.

De eo qui ſectatur otium, incidit in negocium.

Nauis aut galerus. 100

Πλοῖον ἢ κυνῆ, id eſt, Nauis aut galerus. De re ancipiti. quod genus ſi quis de voce incognita diceret, aut piſcē ſignificat, aut cucurbitam. Nec inuenuſte dicetur in eos qui cultu moribúſq; diuerſam perſonam præ ſe ferunt. Veluti ſi quis pallio philoſophico baltheum adderet militarem, aut cultu philoſophum, moribus & lingua lenonem ageret. Fragmentum eſt ſenarij ex Auibus Ariſtophanis, πλοῖον ἢ κυνῆ, id eſt, Aut galerus, aut ratis. Sumptum ab hoc triremium genere, quas hodieque vulgò dicunt galeas: veluti dicas galeratas. Hæ ſic erant inſtructæ, vt remos alarum vice porrigerent mouerentque: cæterum ſummo malo galerum, ſeu petaſum, inſtar Mercurij, præferrent. Nam Peloponnenſes πέτασον, id eſt galerum, appellant κυνῆν, ἀπὸ κυνός, a cane, quòd hoc genus pilei primùm è pellibus canum fieri conſueuit. Hinc iocus militaris videtur fuiſſe natus in elatos & faſtuoſos, ſuperciliōque arroganti. Itidem Feſtus Pompeius indicat quaſdam naues onerarias appellatas corbitas, quòd in ſummo malo pro ſigno corbem haberent. Quæ bello erant paratæ, galeam habebant: atque ad celeritatem, petaſum Mercurij ſignum geſtabant.

Res anceps.

In elatos, & faſtuoſos.

CHILIADIS SECVNDÆ CENTVRIA DECIMA.

Mazam pinſuit à me piſtam. 1

Ἀλλ' ἐμοῦ μεμαχότος τὴν ἐν Πύλῳ μᾶζαν ἀπέφερε. id eſt,
A me ante piſtā mazam iſte pinſuit.

De his dici ſolitū qui ſibi alienæ induſtriæ laudem vendicarent, & magnā gloriam alieno labore partam, ceu bis in ſe tranſmouent, vt Terentianus ait Gnatho. Maza cibi genus ex lacte & farina, ferme panis inſtar cōfectum. Paroemia refertur & ad hūc modum, Μᾶζαν ὑφαρπάσας τὴν ἐν Πύλῳ μεμαγμένην, id eſt, Subrepta maza quam pinſueram vbi meis alienis fruitur laboribus. Sumptum eſt autem ex Equitibus Ariſtophanis, quo loco carmen huiuſmodi eſt,
- πρώην γ' ἐμοῦ
Μᾶζαν μεμαχότος ἐν Πύλῳ Λακωνικήν,
Πανουργότατά πως περιδραμὼν, ὑφαρπάσας
Αὐτὸς παρέθηκε τὴν ὑπ' ἐμοῦ μεμαγμένην.
Ἡμᾶς δ' ἀπελαύνει. id eſt,
Quumque ipſe pridem pinſuerim mazam in Pylo
Laconicam, iſte accurrit aſtutiſſimè,
Raptamque mox appoſuit, quam ego pinſui:
At ſubmouet nos.

Maza quid.

Demoſthenes, qui bello Peloponneſiaco dux fuit Athenienſium, is, collega Nicia, Pylum vrbem diuturna obſidione in rerum omnium deſperationem adduxit. Cui ſucceſſit Cleon è corario imperator, qui alieno labore partam gloriam in ſe tranſtulit, paucis poſt diebus Pylo capta. Queritur igitur in hac fa-

bula Nicias ac Demoſthenes, de laude ſibi præcepta per Cleonem. Ariſtophanis hiſtoria narratur à ſeo non modò varie, verum etiam prolixe, vt non libeat referre. Indicatum eſt vnde peti poſſit.

Nauſon Naucrati. 2

Ναῦλον Ναυκράτει, id eſt, Naulon Naucrati. Quoties aliqui ſimilia inuicem reſpondent. Veluti ſiquis heri is ſalutatus herum reſalutet. Et nebulo compellatus, nebulonem viciſſim compellet. Naulon enim & Naucrates vtrunque à naue dicitur perinde quaſi dicas, nauta nautæ. Heſychius indicat vocem hanc confictam à Cratino Naulon, à ſeruandis nauibus, & ναυκράτει, à ναῦς & κρατεῖν. Sermonis color ſumptus eſt ab epiſtolis, vt indicat Suidas, perinde quaſi dicas, Pópeius Pompilio ſalutem dat, Iuuenis iuuené appello. Huius formæ ſunt & illa, ... & ... Tale quiddam innuit, ni fallor, Ariſtophanes in Equitibus, ... vt ſubaudiatur ... Arbitror autem in prouerbio ναῦλον eſſe non hominis nomen, ſed ciuitatis, quemadmodum & Naucratis Ægypti ciuitas eſt.

Tolle tolle mazam quam ocyſſime ſcarabeo. 3

Αἶρ' αἶρε μᾶζαν ὡς τάχιστα κανθάρῳ, id eſt,
Mazam ſine mora pone pone canthato.

Hoc verſiculo Ariſtophanes exorditur εἰρήνην, quem eruditi prouerbij loco referunt. Id vſurpare licebit quoties ſordidus cibus immundo conuiuæ apponitur. Quidam miniſtris panes furfuraceos apponunt: furfur autem, tritici purgamentum eſt. vnde per furfuraceam mazam cibum aluo redditum innuit. Hinc enim vt naſcuntur, ita et aluntur canthari quos Latini ſcarabeos vocant. Aperit id quum addit ... id eſt, Mazam alteram da, e ſtercore alimi conditam. Porrò maza confectio quædam erat ex farina & lacte, panem imitans. Simillimum eſt illi quod alio poſuimus loco, Cyprio boui merendam.

Non eſt meum negotium, multum valeat. 4

Οὐκ ἐμὸν τὸ πρᾶγμα, πολλὰ χαιρέτω. id eſt,
Multum valeat, haud eſt meum negotium.

Quoties negabimus nos laborare de re quæ nihil ad nos pertineat. Refertur à Diogeniano. Non diſſimile eſt illi,
Ædibus in noſtris quæ praua aut recta geruntur.

Item illud quod eſt apud Ariſtophanem in Equitibus, Τἀλλότριον ἀμῶν θέρος, id eſt, Alienam metens meſſem, quidam ad eandem accommodant ſententiam, etiamſi comicus ſentit de eo qui alienis fruitur laboribus. Propius huc pertinet quod ſcribit Pindarus in Nemeis hymno primo, ... id eſt, Quod enim proprium eſt, premit vnumquenque pariter: cæterum protinus cor noxa vacat circa dolorem alienum.

Abominandus ſcarabeus. 5

Μιαρὰ κανθαρίς, id eſt, Abominanda cantharis. De contemptiſſimo viliſſimoque homuncio dicebatur. Cantharides vermiculi ſunt lethali veneno. Quanquam hoc loco magis conuenit vt ſit diminutiuum à canthato ſcarabeo: quaſi dicas ſcarabeolus. In Sacris quoque literis, vermis abiit in prouerbiũ contemptus quod genus eſt illud in Pſalmis myſticis, Ego autem ſum vermis, & non homo. Pro quo nonnulli vertunt ſcarabeum. Item illud Eſaiæ, Noli timere vermis Iacob: interprete Hieronymo. Apud Suidam legitur ... id eſt muſibus cantharis. quod quid ſibi velit neſcio, ſuſpicor mendum in ſcripto eſſe. Si legamus μιαρά, ſonat abominanda ſi μυσόν, ſonat Myſiam cantharidem. Myſos autem olim fuiſſe contemptui docuimus alias. Hoc commentũ mihi maximè probatur.

Moleſtum, ſapientem apud ſtultos loqui. 6

Ἀργαλέον φρονέοντα παρ' ἄφροσι πόλλ' ἀγορεύειν.
Dicere multa graue eſt ſapientem apud inſipientes.

Nihil intractabilius homine ſtulto, qui, quicquid rectè dicitur, in diuerſam partem rapit. Proinde apud huiuſmodi aut ſilendum eſt viro cordato, aut oratio moribus illorum accommodanda. Recenſetur à Diogeniano. Sed extat idem inter ſententias Theognidis.

Modio dimetiar. 7

Μεδίμνῳ ἀπομετρῶ, id eſt, Modio dimetiar. Prouerbialis hyperbole, ingens & cumulatum ſperantis emolumentum. In magna ſiquidem rerum exuberantia, non heminis, neque congiis, ſed modio metimur. Integre ſic reddit Suidas,
Μεδίμνῳ ἀπομετρῶ τὰ τοῦ πατρὸς ἀργύριον, id eſt,
Modio paternam metiar pecuniam.

Tametſi ſunt qui negent idem eſſe Latinis modium & Græcis μέδιμνον.

Mens non ineſt Centauris. 8

Νοῦς οὐκ ἔνι Κενταύροις, id eſt, Mens non ineſt Centauris. In væcordes & ſtultos dicebatur, & qui conarentur quod effici non poſſet. Nota eſt Cẽtaurorum fabula. Adagium à Diogeniano refertur. Iſque conuenire putat in contentioſos, & alieni appetentes: propterea quòd Centauris exitium attulerit rerum alienarum appetentia. Haud ſcio an huc reſpexerit Plato poeta, apud Athenæum libro decimo,
[illegible]
[illegible] id eſt,
Mens nulla vobis, ſicut habet prouerbium.
Cauponi ineſt mens, vt quidem viſum eſt mihi.

Loquitur de mulieribus vinoſis. Ariſtophanes in Equitibus, ... id eſt, Mens non ineſt comis. Comas dixit pro centauris, alludens interim ad ſtudiũ alendi equos qui iubas habent. *Comis mẽs non ineſt.*

Melle temetipſum perungis. 9

Ἐν μέλιτι σαυτὸν καταπασσαλεύεις, id eſt, In melle teipſum obuoluis oblinisque. hoc eſt molliter ſuauiterque vitam agis. quaſi parũ ſit veſci melle, niſi totus ſis melleus. Extat apud Diogenianũ.

Mercurius infans. 10

Ἑρμῆς ἀμύητος, id eſt, Mercurius infans, elinguis, ſiue indoctus. Ironia prouerbialis, vbi quis fingit ſe rudem eius artis cuius eſt callentiſſimus. Mercurius enim eloquentiæ diſciplinarúmque parens eſt. Non diſſimulandum arbitror, in vulgatis exemplaribus haberi ἑρμῆς ἀμύητος. id eſt, Mercurius profanus & nõ initiatus. Quę lectio ſicut magis probatur, ne mihi quidem admodũ diſplicet. Quis enim myſteriorum peritior quam Mercurius interpres deorum, ſuperis & inferis ex æquo communis, denique μυσταγωγὸς ipſe, hoc eſt myſteriis præfectus? Reſpondet illi quod eſt apud Ariſtidem in Pericle, ὁ Κρὴς τὴν θάλατταν, id eſt, Cretenſis mare.

Mendicorum loculi ſemper inanes. 11

Πτωχῶν φῆλαι ἀεὶ κεναί, id eſt, Mendicantium ſacculi ſemper inanes. De perpetuis vſitatum & inſatiabilibus. cognatum et quod alio redditum eſt loco, Πτωχοῦ πήρα οὐ πίμπλαται, id eſt, Mẽdici pera non impletur. Vtrunque refert Suidas. quanquam φῆλαι pro peris non inuenio, ſed φύλακας inuenio pro vatis farraginis. tametſi & ventres interdum eo verbo ſignificantur ob mollitiem.

Meliacum nauigium. 12

Τὸ Μηλιακὸν πλοῖον, id eſt, Meliacum nauigium. In futilem, & rimarum (vt ait Terentius) plenum, hac atque illac perfluẽtem, dictitatum videtur. Parœmiam ad hiſtoriam quampiam referunt ea ſic habet: Ariſtoteles quidam Meliacus deducendæ coloniæ pręfectus, quum multi detrectantes nauigationem, varia cauſarentur, & alii dicerent vxores ſuas aduerſa valetudine teneri, alii naues ſuas perſtillare, atque his prætextibus domi manerent, ille indignatus, imprecatus eſt illis vt nunquam haberent naues integras, & ſemper ſub vxorum imperio viuerent. Vnde quadraturum videtur vbi quis cauſas fingit quo ſubterfugiat officium. Eſt autem Melia Cariæ ciuitas, authore Stephano. Suidas indicat & arboris genus eſſe meliã, proferens exemplum ex Auibus Ariſtophanis,
Ἐξ ὅρμενος μελίας ὑπὸ φυλλοκόμου. id eſt,
In melia reſidens frondoſa.

Et fortaſſis huius arboris materia inutilis eſt ad fabricam nauigiorum. Verum vt vera ſit fabula de populo Meliaco, certè alluſum eſt ad arborem.

Melanione caſtior. 13

Μελανίωνος σωφρονέστερος, id eſt, Melanione caſtior, dicebatur qui magnopere à mulierũ congreſſibus abhorreret. Aiunt Melanionem quẽdam, odio mulierum, in ſolitudinem demigraſſe pérque vias montium & nemorum, cane, quo vno conuictore vtebatur, feras inſectari ſolitum, nec vnquam domum reuocari potuiſſe. Meminit adagii Ariſtophanes in Lyſiſtrata. quãquam hæc inter æditas nondum habetur, nos ſcriptã legimus. Simili figura dicetur, Hippolyto caſtior: nam & huic ſimile venandi ſtudium, ſimile odium fœminarum.

Matris vt capra dicitur. 14

Τῆς μητρὸς ὥσπερ ἔριφος καλεῖται, id eſt, Matris vt capra dicitur. In ſpurios dictum videtur, quorum pater incertus eſt, eáque gratia à matre denominantur. Ductum ab hœdis, qui in capriſibus à matre dignoſcuntur: nam à patribus haudquaquã poſſis. Poteſt & in iocum verti prouerbiũ, velut ſiquis per luſum neget ſe patrem agnoſcere, matrem ſcire. τῆς μητρὸς ὡς αἲξ καλοῦμαι. id eſt, Matris velut capra vocor. Manet etiam hodie vulgi iocus, quo dicunt, ſapientem eſſe filium qui patrem ſuum norit. Hoc ab Homero manaſſe videtur, apud quem Odyſſeæ primo Telemachus rogatus num Vlyſſis eſſet filius, reſpondet ad hunc modum.
[illegible]
[illegible] id eſt,
Iſſe quidem illius mater me aitat ego ſanè
Neſcio, nemo ſuum patrem vnquam nouerit ipſe.
Patrem ſuũ nemo nouit.

Quaſi locum in balneis. 15

Prouerbii ſpeciem habet quod eſt apud Tertullianum libro aduerſus Marcionem tertio, Sed quia prior eis venit, & prior virtutum documenta ſignauit, idcirco quaſi locum in balneis, ita fidem occupauit, poſteris quibuſque præripuit. Conueniet

vti vbi

vti ubi non ex merito datur locus, ſed ex vetuſtate. Qui quidem ordo ſeruatur & hodie inter monachos & canonicos atq; item theologos, nimirum ad excludendam contentionem de dignitate. Apud priſcos vnuſquiſque ex annorum numero æſtimabatur. Iuuenalis.

atque vni cedit Homero
Propter mille annos.

Et Horatius ſtomachatur in eos qui redeunt ad faſtos, & virtutem æſtimãt annis. Non abhorret ab hoc quod hodie vulgò iactatur apud noſtrates, ſumptum ex lege molitoria, Qui primus venerit, primus molet.

Milium torno ſculpere. 16

Τὰς κέγχρους ἀποδρύπτειν, id eſt, Milij grana torno ſculpere dicebantur qui rem abſurdã molirentur. Milium enim minutius eſt quàm vt inde quicquam deſcalpi poſſit. Suidas ad hunc modum effert parœmiã, Γελοιότερον ἐργάζῃ τῶν τὰς κέγχρους ἀποτορνευόντων. id eſt, Magis ridiculè facis quàm ij qui milij granula torno polire conantur.

Magnetum mala. 17

Μαγνήτων κακά, id eſt, Magnetum mala. De malis ingentibus dictũ videtur, aut iis quæ in authores ſuos recidunt. Cum Teretis enim malis Magnetum mala coniunguntur, in his verbis quæ citra authoris nomen referuntur apud Suidam, κἂν τὰ Μαγνήτων κακά, κἂν τὰ Τερμέρια, κἂν πᾶσαν αὐλῇ ἐμφανῶς τὴν τραγῳδίαν. id eſt, Nec ſi Magnetum mala, nec ſi Termeriũ,

Suidæ locus.

nec ſi totam in ſumma tragœdiam eloquat. Quanquam in Suida legendum ſuſpicor τὰ Τερμέρια id eſt, mala Termeriorum, de quibus alias nobis dictum eſt. Sũptum apparet ab hiſtoria quæ de Magnetibus afflictis meminerit, in quæ feruntur incidiſſe, violato numine quopiam. Strabo Geographiæ lib 14. Magnetas commemorat olim opibus florẽtes, à Treribus gente Cimmerica funditus fuiſſe ſublatos: anno deinde proximo à Mileſiis locum fuiſſe occupatum. ſubindicans prouerbiũ ex Archilocho ſumptum eſſe, qui meminerit de Magnetum malis.

Complura maſculi canis cubilia. 18

πολλοὶ κυνὸς ἄρσενος εὐναί. id eſt,
ſunt canis infinita cubicula maſcli.

In mulieroſum

Hemiſtichium heroicum prouerbiale. Rectè dicetur in hominem mulieroſum, peculiariter eum qui non contentus certo thoro, paſſim per aliena cubilia volutari gaudeat. Nam hoc ſibi permittunt hac tempeſtate mariti. Porrò ſiquid humanum acciderit vxori, cælum terræ commiſcent, tam iniquè ſeueri in illas, quàm turpiter in ſeſe indulgentes.

Multa in bellis inania. 19

Πολλὰ κενὰ τοῦ πολέμου, id eſt, Multa belli inania. De inani ſuſpicione, aut pauore ſine cauſa oborto, quẽ Græci πανικὸν vocant

Panicus terror.

Parœmiam hinc manaſſe putant, quòd huiuſmodi panici terrores plerunque ſolent in bellis accidere. Vel quòd Lacedæmonij fundis quibuſdam & neruis ſtrepitãtibus vti conſueuerint ad terrorem incutiendum hoſti. Polybius apud Suidam, Quum luna defectum paſſa eſſet, temporibus Perſei Macedonum Regis, vulgò rumor increbuit, regis interitum ſignificari. Eãque res pariter & Romanis addidit animos, & Macedones conſternauit. Deinde ſubnectens adagiũ. Οὕτως, inquit, ἀληθές ἐστι τὸ παροιμιαζόμενον, ὅτι πολλὰ κενὰ τοῦ πολέμου. id eſt, Itaque verum eſt quod vulgò circunfertur, Multa eſſe inania belli. M. Tullius Epiſtolarum ad Atticum libro quinto, Interim ſcis eſſe quædam κενὰ, dicitur τὰ κενὰ τοῦ πολέμου, rumore aduentus noſtri. Plutarchus in commentario περὶ τοῦ ἀκούειν. Ὥσπερ γὰρ πολέμου, ἀκροάσεως πολλὰ τὰ κενά ἐστι. id eſt, Vt enim belli, ſic & auditionis multa inania ſunt. Reſpexit huc Q. Curtius libro 3. Fama bella ſtare, & eum qui recedat, fugere credi. Ac rurſum libro 5 Ac fama maximum vtique in bello momentum. Item libro 8. Fama enim bella cõſtant, & ſæpe etiam quod falsò creditum eſt, veri vicem obtinuit. Sed apertius libro ſeptimo, Ea res, ſicuti pleraque belli vana & inania, barbaros ad deditionẽ traxit.

Militauit cum Eraſinade. 20

Ἐστρατεύσατο μετ' Ἐρασινάδου. id eſt, Militauit cum Eraſinade. Vulgò per iocum dicebatur de his quibus res vndiquaq. malè

De reb. quæ omnes ex parte male procedebant.

procederẽt. Eraſinades dux quidam Arginulam obſederat. Infœliciter autem pugnatum eſt, ad internicionem extinctis cum aliis quotquot reſiſtebant (inter quos erant Thraſyllus & Pericles) cum ipſo duce. Huius Eraſinadæ malis & illud acceſſit quòd accuſatus eſt quòd pecunias Helleſponticas furatus eſſet. Huiuſmodi ferme Suidas.

Mulieri ne credas, ne mortuæ quidem. 21

Γυναικὶ μὴ πίστευε μηδ' ἂν ἀποθάνῃ. id eſt,
Ne fidem habeas, nec emortuæ fœminæ.

Mulierum ingenio fallax.

Hyperbole prouerbialis. vſqueadeo non eſt fidendum mulieri, vt etiam ſi morientem videas, putes fingere. De nouerca quæ ſepulta quoq, priuignum interemit, illapſa in pueri caput pyramide, meminimus aliàs. Refertur a Diogeniano.

Mulierum exitia. 22

Γυναικῶν ὄλεθροι, id eſt, Mulierum exitia. De his qui funditus ac miſerabiliter pereunt. Mulieres enim omnium ferè calamitatum authores fuiſſe viris dicuntur. Teſtis Pãdora Heſiodia, teſtis bellum Troianum, teſtis Hercules à Deianira extinctus, teſtis Danaidum fabula, teſtis Lemniarum mulierum hiſtoria, teſtis Cleopatra, teſtis Eua. Quanquam hæc magis conueniebat ſtultitiæ virorum adſcribere, qui tantum indulgeant mulierculis, vt velut amentes amore, in quoduis malum ſequantur: quum par fuerit vt illis moderantibus, mulier natura ſtultior ſimul & imbecillior, minus deſiperet. Quod enim animus eſt corpori, id virũ oportebat eſſe mulieri. Verùm quemadmodum vulgus ſua vitia corpori imputat, quum ab animo proficiſcantur: & ſtulti principes inſaniſſimos bellorum tumultus imputant populo, quorum ipſi ſunt authores: ita viri reiiciunt in fœminas ſiquid ipſi delirauerint.

Mulieres, fere omnium calamitatum, cauſa.

Virorum ſtultitia.

Multa noris oportet quibus Deum fallas. 23

Πολλὰ χρὴ εἰδέναι οἷς τὸν θεὸν ἐξαπατήσεις. id eſt,
Multa ſcienda, Deo quibus ipſi imponere poſſis.

Vbi quis fucũ facere conatur ei cui difficile ſit dare verba propter aſtutiam ſingularem. Ab oraculo natum adagium. Sententiam aliter extulit Pindarus in Pythiis, hymno tertio de Apolline loquens, ψευδέων δ' οὐχ ἅπτεται, κλέπτει τέ μιν οὐ θεὸς, οὐ βροτὸς, ἔργοις οὔτε βουλαῖς id eſt, Mendaciis non vtitur. fallit autem illum non Deus, non homo, nec factis neque conſiliis.

Multi Mannij Ariciæ. 24

Mannius apud Feſtum Pompeium, Dianæ Ariciniæ locũ, qui & ipſe Aricinus dictus eſt, conſecraſſe legitur. Ex hoc Mannio Aricio, viro laudatiſſimo, quamplurimi extiterũt viri item clariſſimi, eodem nomine: vt hinc natum prouerbium. Multos Ariciæ Mannios eſſe. Sed longè diſſentit Aſinius Capito, exiſtimans prouerbium conuenire in deformes. verum hic locus apud Feſtum ita mendis corruptus eſt, vt nihil certi poſſit elici, præter hæc quæ retuli.

Locus Feſti.

Murus aheneus. 25

Murus aheneus apud Horatium in Epiſtolis, vſurpatus pro certo & immutabili animi decreto, ſchemate nimirum prouerbiali,

hic murus aheneus eſto,
Nil conſcire ſibi, nulla palleſcere culpa.

Vegetius grauem armaturam, murum ferreũ exercitus appellat, velut ſolidum & inexpugnabile munimẽtum. Adſimili figura Pindarus Olympiacãn 2 Hectorem appellat ἄμαχον, ἀστραβῆ κίονα, id eſt inexpugnabilem, immobilem columnam.

Multi te oderint, ſi teipſum amas. 26

πολλοί σε μισήσουσιν, ἂν σαυτὸν φιλῇς. id eſt,
Multi oderint, ſi temetipſe diligas.

Odioſi, qui ſe amant.

Deterret à faſtu prouerbium & à philautia. Multis enim diſpliceat oportet qui ſibi nimium placet. Contrà, modeſtia, præcipua fauoris & beneuolentiæ conciliatrix. Suidas ait, nymphas faſtiditas à Narciſſo, hoc dixiſſe quod modò retulimus. Concinit huic ſenarius ille,

Λίαν φιλῶν σεαυτὸν, οὐχ ἕξεις φίλον. id eſt,
Nemo erit amicus, ipſe ſi te ames nimis.

Nulli minus ſunt appoſiti ad mutuum amorem ac beneuolẽtiam, quam qui ſeſe vehementer amant.

Malorum panegyris. 27

Κακῶν πανήγυρις, id eſt, Malorum panegyris. De malis agminatim ingruentibus, & inuicem ſibi ſuccedentibus. Panegyris enim apud Græcos dicebatur ſolennis ille populi cõuentus ad ludos feſtos celebrãdos: voce hinc compoſita quòd feſtis diebus vniuerſi conueniunt. Piſides apud Suidam,

Mala ſibi inuicem ſuccedentia.

Καὶ πάντας ὥσπερ ἐν κακῶν πανηγύρει,
Ἄλλος κατ' ἄλλην συμφορὰν ἐδυστύχει. id eſt,
Omneis ſimul, malorum vt in panegyre,
Alios tenebat aliud infortunium. Homerus Iliados τ.
ὥς μοι δέχεται κακὸν ἐκ κακοῦ αἰεί. id eſt,
Triſtia perpetuo vt mihi triſtibus excipiuntur.

Hipponax apud Athenæum libro xv.

Ἀνθρώποισι γὰρ καὶ κιθὶ κακῶν κακὰ ἐσβαλλούσιν.

Claudicat carmen, ſed rectà incedet ſi tollas γὰρ vel καὶ, & pro κιθὶ legas κεῖθι. Auſonius in carmine non ineleganter appellat catenatos labores, quòd moleſtia moleſtiam excipiat in vita mortalium.

Magis impius Hippomene. 28

Ἀσεβέστερος Ἱππομένους. id eſt, Magis impius quàm Hippomenes. Hic Athenienſium princeps filiam à ciue quopiam vitiatam vnà cum equo feroci concluſit in domicilio: nec huic nec illi cibum præbẽs. Equus igitur fame in rabiem actus, puellam adortus confecit: deinde periit ipſe quoque, pabuli videlicet inopia. Poſthæc pater domum eſt demolitus. loco nomen inditum, Equi & puellæ. Recenſet adagium Diogenianus.

Ca[illegible] 'e bera.

Maniuoro vinculo. 29

Χειροβρῶτι δεσμῷ. Maniuoro vinculo. Sic quiſpiam appellauit manicas veſtium Ponticarum, quòd manus offendant, arceãtque. Idem obiicitur Troianis apud Vergilium, Et tunicæ mani-

cas & habent redimicula mitræ. Recenſet Zenodotus.

Malum Hercules. 30

Munuſculum boni conſulit.

Μῆλον Ἡρακλῆς, id eſt, Malum Hercules. Dici conueniet vbi quis munuſcula quantumuis puſilla boni conſulit. Apollodorus apud Zenodotum in libris De diis, prodidit, apud Athenienſes Herculi Alexicaco, hoc eſt depulſori malorum, peculi re quoddã victimæ genus immolari ſolere. Quum enim eueniſſet aliquando vt bos, quem erant mactaturi, profugiſſet, malo arrepto, ſubditiſque, ceu crurum vice, quatuor ramis, additis item cornuum loco duobus, bouis imaginem quãdam repræſentarunt: atque id ridiculum ſimulacrum vice bouis immolarunt Herculi quæ quidem res in vulgi fabulam abiit. Idem eſt cum eo quod ante retulimus, μήλιος Ἡρακλῆς. id eſt, Pomaceus Hercules. niſi quòd vnius voculę commutatione nonnihil immutatus eſt & vſus prouerbii: nam illud de contempto dicitur, hoc de boni conſulente.

Manum habere ſub pallio. 31

In deſides.

Manum habere ſub pallio dicuntur qui languẽt ocio. Quintilianus lib 12, dãnat eos qui nunquam commouentur inter agendũ ſempérque manum, quod aiunt, habent ſub pallio. Quapropter, inquit, mihi falli multum videntur qui ſolos eſſe Atticos credunt tenues & lucidos & ſignificantes, ſed quadam eloquentiæ frugalitate contentos, ac ſemper manũ intra pallium cõtinentes. Hactenus Fabius. Sũptum eſt à geſtu rhetorũ. Nam qui languent, manum occultãt ſub pallio: qui commoti ſunt, proferunt, & agitatione manus brachiique pronunciantur ea quæ contentionis pluſculum habent. Subindicat hoc & Æſchines in oratione contra Timarchũ de ſobrietate priſcorum rhetorum loquens, ὥστε ὅπερ νυνὶ πάντες ἐν ἔθει πράττομεν, τὸ τὴν χεῖρα ἔξω ἔχοντες λέγειν, τότε τοῦτο θρασύ τι ἐδόκει εἶναι, καὶ εὐλαβοῦντο αὐτὸ πράττειν. id eſt, Itaque quod nũc omnes ex more facimus, vt inter dicendum manum extra pallium habeamus, tum temporis confidentiæ tribuebatur, ac verebãtur id facere. Addit, Salamine ſpectari ſtatuam Solonis manum intra pallium habentis.

In ſinu manum habere. 32

In tenaces.

In ſinu manum habere, dixit Theocritus tenaces & ad largiendum pigros. Sic enim ait in Charitibus.

> νενίκηνται δ' ὑπὸ κερδῶν.
> πᾶς δ' ὑπὸ κόλπου χεῖρας ἔχων, πόθεν οἴσεται ἀθρεῖ
> Ἄργυρον. id eſt, -lucrique cupidine victus,
> Inque ſinu vnuſquiſque manus habet: illud & vnum
> Spectat, qua ratione ſibi aucta pecunia creſcat.

Porrò quod ait Scæuola libro Pandect. XXII, titulo De probationibus, In ſinu meo habui, pro eo quod eſt, in poteſtate mea clàm habui, magis pertinet ad illud quod alibi nobis dictum eſt, In ſinu gaudere. Verba Caii ſunt hęc. Titio centum do, lego, quę mihi pertulit: quæ ideo ei non caui, quòd omnẽ fortunam & ſubſtantiam, ſiquam à matre ſuſceperat, in ſinu meo habui ſine vlla cautione.

Præmanſum in os inſerere. 33

Enucleate, & friſtulatim aliquid tradere.

M. Tullius in Oratore ſuo, libro 2, prouerbii vice vſurpat, præmanſum in os inſerere: pro eo quod eſt, rem in docendo nimis enucleate nimiſque fruſtulatim tradere. Quod facere quidam aſſolent, qui velut ingeniis auditorum diffidãt, ita nihil omittunt, inculcantes etiam minutiſſimas nugas. Sũpta eſt figura à nutricibus, quæ pueris adhuc edentulis cibum præmãſum in os inſerunt. Verba Tullii ſunt hæc, Ego autem ſiquem nunc planè rudem inſtitui ad dicendum velim, his potius tradam, aſſiduis vno opere candẽ incudem die noctéque tundentibus: qui omnes tenuiſſimas particulas, atque omnia minima manſa, vt aiunt nutrices, infantibus pueris in os inſerant. Aulus Gellius Noctium Atticarum lib. 4. cap. 1, etiam ſi locus hic deprauatus eſt ſic enim habent codices vulgati, Nam hoc quidem peruulgatum eſt, definitionem omnem ex genere & differentia conſiſtere. Sed ſi item præmandare, quod aiunt, poſtulas, faciam ſanè id quoque honoris tui gratia. Ego legendum arbitror, Sed ſi idem me tibi præmãdere, quod aiunt, poſtulas. Pręmandere dixit, pro eo quod eſt, pluſquam craſſe explicare rem alioqui non difficilem, niſi ſiquis plane ſit puer. Hoc adagii manet etiam hodie, quum aiunt, An non ſat tibi datam occaſionem eſſe, num poſtules vt tibi præmandatur etiam? Non diſſimile eſt huic quod idem Cicero ſcripſit ad Atticum, Sed hæc hactenus: ne videas περὶ μικρὰ σπουδάζειν. etſi nunc quidem maxima mihi ſunt hęc. Et Græci μικρολογεῖσθαι aiũt, pro eo quod eſt, circa minutula quempiam anxium eſſe.

Mala proditio. 34

Κακὴ πρόδοσις, id eſt, Mala proditio. Vbi quis pactam mercedem non accipit, quum turpem præſtiterit cõditionem. Natum ab hiſtoria quapiam, quam tamen non indicant interpretes. Notum eſt illud dictum, proditionem laudo, proditorem non laudo. Quum igitur per ſe res inhoneſta ſit proditio, tamen nonnũquam vtilis eſt & ei in cuius gratiam fit, & ei qui facit. Cæterum vbi nõ ſuccedit, aut vbi proditor fraudatur ſuo præmio κακὴ πρόδοσις dicitur. Refertur à Diogeniano.

Mali thripes, mali ipes. 35

Duplex malũ.

Κακὰ μὲν θρῖπες, κακὰ δ' ἶπες, id eſt, Mala quidem thripes, mala ruſſum ipes. De duplici malo dici ſolitum: vt non magni referat vtrum elegeris. Thrips enim Græcis vermiculus eſt qui lignis innaſcitur, materiamque vitiat. Ips item cornibus & vitibus infeſtus. Extat apud eundem Diogenianum.

Mali bibunt improbitatis fæcem. 36

> Κακοὶ πίνουσι πονηρίας τὴν ὀμίχλην. id eſt,
> Mali bibunt iniquitatis turbidum.

Græcis verſiculus videtur inuerſione dictionum deprauatus: quod non raro nobis deprehenſum eſt. Conſtabit hoc pacto,

> Πίνουσ' ὀμίχλην τῆς πονηρίας κακοί. ſiue οἱ κακοὶ πονηρίας.

Dici ſolitum, vbi pœna maleficiis digna meritis cõtigiſſet. Trãſlatum apparet ab iis qui vino limpido epoto, tãdem ad fæcem vſque perueniunt. Itaque voluptatem ex malefactis perceptam dolor ſupplicii conſequitur.

Lydio more. 37

Harmonia Lydia.

Λυδίῳ νόμῳ, id eſt, Lydia lege, ſiue Lydia cantione. Conueniet quoties ariolatur aliquis, & augurus diuinationibuſq, ſeruit. Hac enim ſuperſtitione Lydi laboraſſe ferũtur. Alluſit ad harmoniæ genus quod Lydium dicitur. Nam & magorum preces, incantamenta vocantur & carmina. Meminit Diogenianus, & item Heſychius, putans idẽ eſſe λυδίῳ νόμῳ, ac ſi dicas μουσῶν νόμῳ, quòd Lydi profecti ſunt à Muſis, & ipſi diuinationibus deditiſſimi. Addit aliam cauſam, quòd Lydi flammeis muliebribus ſolcãt ornare capita. vnde quadrare videtur in effœminatos. Atqui ſi nobis quoque diuinare liceret, Lydi curribus & equitatu valuiſſe leguntur, ita λύδιος νόμος idem erit cum eo qui apud Suidam dicitur ἁρμάτειος νόμος, ſiue ἁρμάτειον μέλος, ita dictũ quòd primum inuentum ſit de Hectore qui curru trahebatur, vt narrat Homerus.

Lydi mali, poſt hos AEgyptii, &c. 38

> Λυδοὶ πονηροί, δεύτεροι δ' αἰγύπτιοι,
> Τρίτοι δὲ πάντων κᾶρες ἐξωλέστατοι. id eſt,
> Lydi improbi, poſt hos ſecundi Ægyptii,
> Tertiique Cares perditiſſimi omnium.

Tempeſtiuiter vtemur ſiquando mali cum malis conferentur: & collatus cum ſceleratioribus, ita demum minus illaudatus aliquis videtur. Velut apud Athenæũ Antiphanes quum ἰχθυοπώλας feciſſet omnium ſceleratiſſimos, tamen excepit menſarios, his quoque nocentiores. Diogenianus.

Lutum ſanguine maceratum. 39

Tiberiũ Cæſaris ingenium.

Theodorus Gadareus Tiberii Cæſaris in arte rhetorica præceptor, perſpiciẽs in eo adhuc adoleſcente ſæuitiam quandam cum ingenii ſtupore coniunctam, inter obiurgandum illum, ſubinde vocare ſolet, πηλὸν αἵματι πεφυραμένον, id eſt, Lutum ſanguine maceratum: luto tarditatem innuens, ſanguine crudelitatẽ. Author Suetonius. Non omnino diſſimile quod ſcurra quiſpiam Athenis fecit in Syllã, συκάμινόν ἐσθ' ὁ Σύλλας ἀλφίτῳ πεπασμένον. id eſt, Morum eſt Sylla, farina variegatũ. Quod enim Plutarchus dixit συκάμινον, interpres vertit morum. Notauit autem formam Syllę, in cuius facie, alioqui candida, ſublucebat rubor non perpetuus, ſed veluti maculis inſperſis.

Liberæ capræ ab aratro. 40

> -ἐλεύθεραι αἶγες ἀρότρων. id eſt,
> Immunes capræ ab aratris.

Hemiſtichium heroici carminis prouerbiale, dictum olim ab iis qui ſe ab onere quopiam aut moleſtia liberatos gloriarentur. Veluti ſiquis paraſitus iactet fœlicitatem ſuã, quòd ad reipublicæ munia non vocetur, quum ad nullam honeſtam functionem ſit appoſitus. Zenodotus author.

Lis litem ſerit. 41

> -ἔρις δ' ἔριν ἀντιφυτεύει. id eſt,
> -at lis ſeritur de lite viciſſim.

Hemiſtichium eſt Heroicum. Reſecanda iniuria eſt non retaliãda. Alioqui quis erit reciprocandi mali finis, ſi viciſſim contumelia contumeliæ reddatur? Carmen extat inter præcepta Phocylidis,

> πᾶν δὲ μὲν μὴ ὀρθαίρεις, ἔρις δ' ἔριν ἀντιφυτεύει.

Germanum illi quod alio commemorauimus loco,

> Δίκη δίκην ἔτικτε, καὶ βλάβη βλάβην. id eſt,
> Litem parit lis, noxa item noxam ſerit.

Lignum tortum, haud vnquam rectum. 42

Deoblterato ingenio.

> -ξύλον ἀγκύλον, οὐδέποτ' ὀρθόν. id eſt,
> Nunquam rectum tortile lignum.

Hemiſtichium heroici carminis & hoc. Diſtorta prauáque ingenia vix vnquam ad bonam frugem traducuntur. Qui ſemel inueterauit in vitiis, raro fit vt ad bonam mẽtem redeat. Effertur ad hunc modũ, τὸ ξύλον σκαμβὸν, οὐδέποτ' ὀρθόν, id eſt, Lignũ prauum, nunquam rectum. Vſurpauit Galenus libro De pulſuum differentiis quarto, ἐκείνοις μὲν οὐδὲν ἀποκρινόμενοι, πρὸς δ' ἡμᾶς αὐτοὺς λέγοντες τὸ τῆς κωμῳδίας, ὡς οὔποτε σκαμβὸν ὀρθοῦται ξύλον, οὔτε γεράνδρυον μεταφυτευόμενον, id eſt, Illis quidem nihil reſpõdẽtes. cæterum apud nos ipſos dicentes illud è comœdia, quòd nec

nec tortũ lignum ſit rectũ, nec arbor annoſa, ſi transferatur, emittit ſtolones. Hic pro ἐμεῖ excuſum erat ἐμεῖ. pro γερό ἄρτ ... γερόντιον. Id admonuiſſe referebat, ne quis hanc ſcripturam corrumperet. Poſterius hoc prouerbium ante recenſuimus. Horatius metaphoram vnde ducta ſit oſtendit,

Naturam, inquiens, expellas furca, tamen vſque recurret. Indicat enim ductam eſſe ab iis qui furca admota conantur arboris diſtortæ vitium emendare. Confirmat hoc & ſententia prouerbialis.

Φύσιν πονηρὰν μεταβαλεῖν οὐ ῥᾴδιον. id eſt,

Ingenia praua vertere haud procliue ſit.

Lesbiis digna. 43

Λεσβίων ἄξια, id eſt, Lesbiis digna. De rebus iritis dicebatur, ob id, vt coniicio, quòd Lesbij ob vanitatem vulgo male audirét. Fortaſſis non male quadrarit, in ſordidos atque impuros, nam hæc etiam nota quõdam illis inuſta eſt. Vnde λεσβιάζειν dictum pro eo quod eſt polluere, conſpurcare. Ariſtophanes,

Μιαρὸν ποιεῖ ὧδε λεσβιεῖ τὴν ξυμποσίαν. id eſt,

Spurcabit ac iam polluet conuiuium.

Lemnia manu. 44

Λημνία χειρί, id eſt, Lemnia manu, dictum eſt pro eo quod eſt, nefaria, impia, crudeli. Natum ab hiſtoria prouerbiũ, quam alias retulimus in Lemnio malo.

Lepus apparens, infortunatum facit iter. 45

Φανεὶς ὁ λαγὼς δυστυχῆ ποιεῖ τρίβον. id eſt,

Inauſpicatum iter obuius facit lepus.

Occurſus leporis. Vulgo creditum etiam his temporibus, occurſum leporis, omẽ eſſe parum fœlix, iter ingreſſis. Torqueri poteſt ad interuentũ cuiuſpiam, qui videatur incommodum aliquod allaturus. Meminit Suidas.

Limen ſenectæ. 46

Γήραος οὐδός, id eſt, Senectæ limen, antiquitus appellabant velut extremum autumnum ætatis humanæ, quum iam appetit hyems decrepitæ ſenectæ. Sumptum eſt ex Homero, apud quem id perquam frequens eſt: vt Iliados χ,

- ὅν ῥα πατὴρ Κρονίδης ἐπὶ γήραος οὐδῷ,

Αἴσῃ ἐν ἀργαλέῃ φθίσει. id eſt,

Quem ſors Iuppiter ipſe ſenectæ in limine diris

Conficiet fatis. Idem Iliados ω,

Τηλίκου ὥσπερ ἐγών, ὀλοῷ ἐπὶ γήραος οὐδῷ. id eſt,

Ferme mea hac ætate, ſenectæ in limine triſti.

Idem in Odyſſea,

- οἱ κατέλειπον ἐπὶ γήραος οὐδῷ. id eſt,

Quem proficiſcens ille ſenectæ in limine liquit.

Rurſum Odyſſeæ ψ, - ἱκέσθαι γήραος οὐδόν. id eſt,

- atque ſenectæ attingere limen.

Vſurpatur & à Platone tanquam poetici prouerbii vice. Rurſum apud Heſiodum in Operibus & diebus,

Οἵ κε γηρὰς γείναντα κακῷ ἐπὶ γήραος οὐδῷ Νεικείῃ. id eſt,

Quique ſenectæ in limine feſſum ætate parentem Irritarit.

Lingua bellare. 47

De iis, qui impunè conuiciãtur. Γλώττῃ πολεμίζειν, id eſt, Lingua bellare, dicuntur qui magnifice conuiciantur, ac minantur hoſti, ſed quum rutum eſt. Sic enim Menelaus Græcorum ignauiam incuſat Iliados η,

Ὤμοι ἀπειλητῆρες, Ἀχαιΐδες οὐκέτ' Ἀχαιοί. id eſt,

Heu Graiæ, neque iam Graii, tantumque minaces.

Alluſit hoc & Vergilius in Æneide, - an tibi Mauors

Ventoſa in lingua, pedibuſque fugacibus iſtis

Semper erit?

Hæc enim Turnus in Drancem, lingua pollentem in conſiliis, alioquin imbellem. Idem Rutulos maledicos facit,

Et tunicæ manicas & habent redimicula mitræ.

O veræ Phrygiæ: neque enim Phryges.

Sic autem loquitur Hector apud eundem Homerũ Iliados υ,

Καὶ κεν ἐγὼν ἐπέεσσι καὶ ἀθανάτοισι μαχοίμην,

Ἔγχει δ' ἀργαλέον· ἐπεὶ ἦ πολὺ φέρτεροί εἰσιν. id eſt,

Sane ego vel diuis poſſim contendere lingua:

Verùm haſta durum, multo quia viribus illi Præcellunt.

Porrò vera fortitudo neque maledica eſt, neque minax. id quod innuit Homerus Iliad. lib. 5.

- τὸν δ' οὔτι προσέφη κορυθαίολος Ἕκτωρ,

Ἀλλὰ μάλ' ἐσσυμένως ... id eſt,

Huic nihil omnino reſpondit belliger Hector.

Quin mage cominus inſilit.

Et eiuſdem operis lib. 3. fingit Græcos tacitos in prælium ire.

Οἱ δ' ἄρ' ἴσαν σιγῇ μένεα πνείοντες Ἀχαιοί,

Ἐν θυμῷ μεμαῶτες ἀλεξέμεν ἀλλήλοισιν. id eſt,

Aſt ibant taciti vim ſpirantes Danaidæ,

Atque animo prompti auxilium ſibi ferre viciſſim.

Et Ariſtophanes in Nebulis,

Δεξιόν, βουλευτικόν, καὶ τῇ γλώττῃ πολεμίζειν. id eſt,

Pollens, conſultans, & lingua prælia miſcens.

In caſtris feroces, in acie pauidi. De his eleganter apud Liuium dictum libro ab vrbe cond. 7. In caſtris feroces, in acie pauidi. Apuleius verbo feſtiuiter nouato, verbigerari dixit, pro verbis digladiari. Et Heſychius indicat γλωσσομάχους dictos qui pro armis lingua vterentur. Hoc *Verbigerari.* nomine ſignari pollent & qui aſpidis venenum in lingua circunferunt. Heraclitus ad Hermodorum, ἐν ταῖς γλώτταις ἔχοντες τὰ ὅπλα, ἀπεστερηκότες χρήματα. id eſt, In linguis habens arma, poſteaquam abſtuliſtis pecunias. Cauſidicorum ac rhetorum eſt, γλώτταις πολεμίζειν καὶ μάχεσθαι. id eſt, Linguis bellare atque pugnare.

Larus hians. 48

Inhians prædæ. Λάρος κεχηνώς, id eſt, Larus hians. Dicebatur vbi quis auidè inhiaret prædæ. Eſt enim larus auis auida, voraxque: quam eandem Græci κέπφον appellant. Ariſtophanes in Equitibus,

Λάρος κεχηνὼς ἐπὶ πέτρας δημηγορεῖ.

Cleon, larus appellatur. Quæ Latinè quidem commodè reddi non poſſunt. Cleonem enim ob rapacitatem larum vocat, quòd quemadmodum auis in ſcopulis obuerſatur, ſiquid piſcium poſſit venari: ita ille verſaretur in Reipublicæ negociis adminiſtrandis, ſuum interim agens negotium. Plutarchus apud Athenæum libro Conuiuialium tertio,

Στὰς δ' ἐπὶ τοῖς πρόθυροισι, Χαιρεφῶν ὁ παράσιτος

Χαιρεφῶν, ὁ ... λάρος ... id eſt,

- at vero aduenıens in limine ſtabat

Chærephoon paraſitus ei vicinus, aui non

Diſſimilis, vulgo dicta eſt larus, eſuriens.

Apud eundem lib. 8. refertur hic trimeter.

Ὀψοφάγους εἶναι τοὺς λάρους τοὺς Σύρους. id eſt,

Eſſe vti laros opſoniorum auidos Syros.

Larum Theodorus Gaza vertit gauiam, cuius mentionem facit Plinius inter maritimas halcyonem & mergum, libro decimo, capite trigeſimo ſecundo.

Laconiſmus. 49

Breuiloquentia Laconum. Λακωνισμὸς veluti prouerbio breuiloquentiam vocant, hue quòd Lacedæmonii tactis magis quàm eloquentia præcelluerunt: inde quòd in apophthegmatis præcipue valuerunt. Horum autem præcipua gratia, vt pauciſſimis verbis plurimum ſententiæ complectantur. Cuiuſmodi ſunt illa, αἴκα, id eſt, Si: reſponſum prolixæ orationi legati. & , οὐχ, ſolum totam occupans epiſtolam, &, ἢ τὰν, ἢ ἐπὶ τᾶς, id eſt, aut hunc, aut ſuper hũc. M. Tullius aliquando iocatur in Laconiſmum Bruti. & λακωνικῶς λέγειν, apud Græcos, pro eo quod eſt, paucis & compendio dicere. Et λακωνίζειν, affectare breuiloquentiam. Gregorius Theologus in epiſtola, τὸ λακωνίζειν οὐ τοῦτό ἐστιν ὃ νομίζεις, ὀλίγας συλλαβὰς γράφειν, ἀλλὰ περὶ πλείστων ὀλίγας, id eſt, Laconiſſare non eſt hoc quod arbitraris, paucas ſyllabas ſcribere, ſed de rebus plurimis paucas. Proinde Homerus quoque Menelao ceu Lacedæmonio argutam breuiloquentiam affingit,

Παῦρα μὲν, ἀλλὰ μάλα λιγέως. id eſt,

Pauca quidem, verum planè arguiſſima.

Quin & frugalitas & integritas Lacedæmoniorum præ cæteris Græciæ partibus tanta fuit, vt qui caſtigatè caſtéque viuerent Laconicè viuere dicerentur. Cimon quoties aliquid in Athenienſium ſuorum moribus reprehenderet, dicere ſolet, ἀλλ' οὐ Λακεδαιμόνιοί γε τοιοῦτοι, id eſt, At nõ tales Lacedæmonii. Inde & Maſſilienſium probitas abiit in prouerbium, quod alibi retulimus. Sunt autem hæc inter ſe cognata, Pauca loqui, & Probum *Pauca loqui, & probum eſſe virum, cognata ſunt.* eſſe virum. Huc ſpectabat Charillus, qui roganti cur Lycurgus tam paucas leges prodidiſſet: Quoniã, inquit, paucaloquis non eſt opus multis legibus. Notans obiter Athenienſes, quorum loquacitati nullę leges ſufficiebant. Celebratur & hoc dictum inter Thaletis ſententias apud Laertium. Pindarus hymno Iſthmiorum 5. τὸν Ἀργείων τρόπον εἰρήσεταί που χ' ὡς ἐν βραχίστοις, id eſt, Argiuorum more dicetur pauciſſimis. Interpres admonet Ionũ eſſe multiloquentiam. cæterum breuiloquentiam non tantum eſſe familiarem Laconibus, verum etiam Argiuis: citans illud ex Vlyſſe furente Sophoclis,

Μῦθοι γὰρ Ἀργολιστὶ συντέμνειν βραχεῖς. id eſt,

Argiua paucis multa fert oratio.

Chilonium dicendi genus. Laertius ex authoritate Ariſtagoræ Mileſii refert, & Chiloni peculiarem fuiſſe breuiloquentiam: vnde genus hoc dicendi Chilonium appellat. Huc pertinet verſiculus ille, veluti prouerbialis apud Athenæum relatus,

Τοὺς σωφρονοῦντας ἂν τάχιστα πείσειας λέγων εὖ. id eſt,

Mox perſuadebis cordato ſi bene dicas.

Late viuens. 50

Vita felicior obſcuriorum. Λάθε βιώσας, id eſt, Latè viuens. Admonet adagium, in humili fortuna vitam eſſe feliciorem iis qui obſcurè viuunt, & à publicis negotiis ita ſemoti, vt quum vita deceſſiſſent, nemo illos vixiſſe ſentiret. Nam λάθε βιώσας ad verbum commodè non poteſt reddi, verùm hanc habet ſententiam quaſi dicas, nemo te ſentiat in vita fuiſſe. De hoc adagio, rectè dictum ſit nécne, Plutarchus commentarium conſcripſit, ſi modo non fallit inſcriptio. nam quum verteremus, phraſis ipſa nonnihil reclamare titulo videbatur. Alluſit ad id Horatius,

Nec vixit male qui natus moriénſque fefellit.

Id eſt, quem nemo ſentit nec prodeuntem in hanc vitã, nec excedentem è vita. Alluſit huc, ni fallor, Ouidius in libris Triſtiũ,

Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit, & intra
Fortunam debet quiſque manere ſuam.

Recenſetur apud Suidam prouerbij nomine.

Dere vehementer inexplicabili.

Labyrinthus. 51

Λαβύρινθον, id eſt, labyrinthum, olim vocabãt orationem, aut rem quampiam vehementer impeditam & inextricabilem. Veluti ſiquis philoſophiæ ſtudium labyrinthum vocet, quòd ſemel ingreſſis nullus vnquam ſit exitus. Aut voluptatis ſtudium labyrinthum vocet, quòd aditus ad eam procliuis, exitus difficillimus. Sumptũ à Labyrintho Dædali, quod antrum fabulæ ponunt in Creta, ſinuoſum & inexplicabilibus ambagibus inextricabile, in quo ſeruabatur Minotaurus. Dictum putat Suidas παρὰ τὸ μὴ ἔχειν λαβὰς, id eſt, quòd oſtium non habeat: indicans & in garrulos ac nugaces competere, qui ſermonis nullum inueniũt exitũ, ſi ſemel garrire cœperint. Gregorius Theologus in Epiſtola ad Euſebium Cæſarienſem, torquet in verſipellem, ἐπειδὴ πρὸς ἄνδρα ποιοῦμαι τοὺς λόγους οὔτε ἀγαπῶντα τὸ ψεῦδος, καὶ τοῦ ἑτέρου φωρᾶσαι πάντων ὀξύτατον, κἂν ὅτι μάλιστα σοφῶς πλέκηται, καὶ ποικίλοις λαβυρίνθοις, id eſt, Quoniã cum eo viro loquor qui non ſolum non amet mendacium, ſed & qui in alio poſſit quàm ocyſſime deprehendere, etiamſi vel maxime callidis variiſque labyrinthis inuoluatur. Huic non diſſimilis erat Mæãder. id erat picturæ genus, ortum ab exemplo labyrinthorum, cuiuſmodi videmus & hodie in nonnullis pauimẽtis. Vtitur Prudentius in carmine, cuius initium Cultor Dei,

Dædali labyrinthus.

Vnde nomen labyrintho.

Mæander.

O tortuoſe ſerpens, Qui mille per Mæandros,
Fraudéſque flexuoſas Agitas quieta corda.

Hinc & Mæandro Lydiæ fluuio nomen, quòd flexuoſus erret.

Labore laborioſus. 52

De labore immodico.

Πόνῳ πονηρός, id eſt, Labore laborioſus. Ipſa figura hyperbolen habet laboris immodici. Refertur à Suida prouerbij titulo. Hac forma Theophilus apud Athenæũ lib. 13 dixit de inſigniter formoſa & procera, καλὴν καλῶς, μεγάλην μεγάλως, τέχνῃ σοφήν, quaſi dicas, forma formoſam, magnitudine magnã, arte artificem, ſiue ſapientia ſapientem. Similis tropus eſt apud Hebræos, quoties vel exaggerant vel aſſeuerant, Miſerans miſerabor, Laborans laborans. Extat autẽ apud Ariſtophanem in Lyſiſtrata. Subeſt autem & iocus ob amphibologiam vocis. πονηρὸς enim Græcis vt laborioſum ac miſerum, ita ſignificat & malum aſtutúmque.

Laciadæ. 53

Λακιάδαι, id eſt, Laciadæ. vulgatũm conuicium in mœchos. Populus quiſpiam eſt Atticę Laciadarũ, tribus OEneidis, apud quos ingens raphanorum copia. His autem vtebantur in adulteros deprehenſos ludibrij cauſa. Refertur apud Suidam.

Laborem ſerere. 54

Inanis labor.

Πόνον σπείρειν, id eſt, Laborẽ ſerere, vulgò dicebantur qui fruſtra laborarent, quaſi nihil fructus è labore reportaturi præter laborem ipſum. Author Diogenianus.

Labrax Mileſius. 55

Λάβραξ μιλήσιος, id eſt, Labrax Mileſius. In ſtolidum & auidũ dicebatur. Labrax enim piſcis genus lato oris rictu, vnde eſcã totam vnà cum ære faucibus corripit, atque ob id facile capitur. Vnde apud Plautum lenoni Labracis nomen. Ariſtoteles hunc annumerat inter eos qui præda laniatuque viuunt. Lingua eſt oſſea, & affixa, cor triangulum. Ariſtophanes apud Athenæum lib. 7. labracem piſcium ſapientiſſimum appellat,

Λάβραξ ὁ πάντων ἰχθύων σοφώτατος.

Apud Miletum autem Aſiæ ciuitatem prægrandes & item plurimi labraces eſſe dicuntur, propter ſtagnum influens in mare. Gaudet enim hic piſcis aqua dulci. Ariſtophanes in Equitibus,

Lupus Mileſius.

Ἀλλ' οὐ λάβρακας καταφαγὼν μιλησίους
Κολλυβώσεις. id eſt,
Haud quum lupos voraueris Mileſios,
Facies tumultum.

Nam quidam hunc piſcẽ eſſe putant qui Latine Lupus dicitur.

Lauares Peliam. 56

Λούεις τὸν Πελίαν, id eſt, Laues Peliam. Dictum apparet vbi quis ſalutem pollicitus, adfert exitium. Aut vbi quis prodeſſe conatus, ingens addit malum. Ductum à notiſſima Peliæ fabula, quem dum filiæ à Medea perſuaſę ſtudent ad iuuentam reuocare, lebeti feruenti impoſitum occiderũt. Fortaſſis non intempeſtiuiter dicetur vbi quis falſa ſpe ductus, inanem ſumit operam. Veluti ſiquis arte quam vocant Alcimicam fretus, ſibi promittat futurum vt è ſtanno fiat argentum, ex ære aurum. Refertur in adagiorum collectaneis, quæ Plutarchi feruntur nomine.

Iterum atque iterum ad Pythum via. 57

Αὖθις αὖ πυθώδ' ὁδός. id eſt,
Iterum atque iterum Pythum verſus via.

In moleſtos percontatores.

Dictum de iis qui moleſti ſunt eadem de re iterum atque iterũ percunctãdo, quemadmodum ſolent ignari viæ, quemcunque obuium habuerint, de via rogare. Porrò Pythus ciuitas Apollini ſacra, quę viſebatur à pleriſq. Apparet è comœdia ſumptum. Eſt enim hemiſtichium iambicum. verum ex qua, non indicat Diogenianus, & mihi nõ ſuccurrit. Finitimum illi, Διὸς Κόρινθος, id eſt, Iouis Corinthus.

Quum delphis ſacrificauerit, ipſe carnes abſumit. 58

De iis, qui cibum ad cœnã vocant, ipſi ſoli appoſitos cibos vorant.

Plutarchus ſeptimo libro, τῶν συμποσιακῶν, hunc ſenarium velut prouerbialem citat,

Δελφοῖσι θύσας αὐτὸς ὀψωνεῖς κρέας. id eſt,
Carne ipſe Delphis immolata veſcitur.

Oſtendit dici ſolitum de iis qui vocatis conuiuis, ipſi cibos appoſitos deuorant, vt illis ſpectare tantũm liceat, non veſci. In Delphicis enim ſacris, is qui immolarat victimam, ea veſcebatũr. Contra fiebat his ſacris quæ Hecatæ inferebantur, ex quibus nihil redibat ad eum qui offerebat, præter & fumum & tumultum. Quanquam & in diuerſum ſenſum accipi poteſt, vt intelligamus Delphicum ſacerdotem nihil impertiri de victima ei qui victimam dedit. ita fit aliquoties vt edax cõuiua, ſeu pluribus adductis edacibus vmbris, velut harpyis, cœnam omnem deuoret, eſuriente qui vocauit. Adagium torqueri poteſt etiam ad illos qui beneficio, quod alii dediſſe videntur, ipſi fruuntur.

Ἰσθμιάζειν. 59

Ἰσθμιάζειν olim dicebantur qui parum commodè parúmque ſalubriter viuerẽt, propterea quòd Iſthmiorum ludorum tempus morbis eſſet obnoxium, ob ingentem hominum conuentum. Meminit Suidas & Heſychius. Fortaſſe non abſurde dicetur in hos qui fruſtra conantur, propter Iſthmi perfoſſionem à multis infœliciter tentatam. Qua de re dictum eſt nobis alibi copioſius.

Ipſi curandum. 60

Rebus alienis liberius vtentes.

Αὐτῷ μελήσει, ἀλλ' οὐ τῷ οἴκῳ, id eſt, ipſi curandum eſt, ſed non domui. Zenodotus ait huius adagij mentionem fieri apud Ariſtophanem in Agricolis, præterea apud Platonem grammaticum. Natum autem ab ædibus quibuſdã maximis quę locabantur conducere volentibus. Vnde conuenire videtur (ſi huiuſdem coniecturas ſequi fas eſt vbi nihil adferunt quod ſequaris. Græci ſcriptores) in eos qui rebus alienis liberius vtuntur, vt ſolent qui in conducto habitant.

Hyperberetæa. 61

In lõgum protracta.

Ὑπερβερεταῖα, id eſt, Hyperberetæa, dicebantur olim admodum ſerotina, quæque vix tandem aduenirent. Apud Macedones extremus anni mẽſis, ὑπερβερεταῖος appellabatur. Vnde quæ in longum proferebantur, Hyperberetæa dicebantur, perinde quaſi apud Latinos dicas decembria. Et ὑπερβερεταῖοι, comperendinatores. Suidas exiſtimat eum eſſe menſem apud Macedones, quem nos Octobrem vocamus, quòd tum ſera ſit æſtas: & quæ tum proueniunt, poſt legitimum tempus prouenire videantur.

Vlyſſis remigium. 62

Voluptatibus addicti.

Homines nequam & voluptatibus addictos Horatius in epiſtolis Vlyſſis remigium appellauit, prouerbiali nimirum figura,

Remigium vitioſum Ithacenſis Vlyſſi.

Vt qui nec a Circes poculis tẽperarint, nec a Lotophagis auelli potuerint, nec a Solis bubus abſtinuerint. Vnde Homerus Odyſſeæ primo,

Αὐτῶν γὰρ σφετέρῃσιν ἀτασθαλίῃσιν ὄλοντο Νήπιοι.
Ipſorum ſiquidem vecordia perdidit illos Amentes.

Penelopes ſpõſi & Alcinoi.

Non diſſimili figura dixit ſponſos Penelopes, & Alcinoos, voluptarios & virtutis negligentes. Item alio loco Phæacem appellat, nitidum & bene curata cute,

Vt porcum pinguis Phæaxque reuerti.

De Phæacibus Homerus Odyſſeæ libro 8.

Αἰεὶ δ' ἡμῖν δαίς τε φίλη, κίθαρίς τε, χοροί τε,
Εἵματά τ' ἐξημοιβά, λοετρά τε θερμὰ, καὶ εὐναί. id eſt,
Nos verò ſemper capiunt citharæque chorique,
Et variæ veſtes, & balnea calda, thorique.

Idem de procis Penelopes, Odyſſeæ libro primo,

Τούτοισιν μὲν ταῦτα μέλει, κίθαρις καὶ ἀοιδή,
Ῥεῖ', ἐπεὶ ἀλλότριον βίοτον νήποινον ἔδουσιν. id eſt,
Illos ſollicitant hæc, concentus, citharæque:
Et facilè, vt qui aliena ſient impune vorantes.

Zaleuci lex. 63

Mandatum rigidum, parumque humanum.

Ζαλεύκου νόμος, id eſt, Zaleuci lex. De edicto mãdatóque plus ſatis rigido, parumque humano dicebatur. Zaleucus quidã Locrenſibus iis qui vocantur Epizephyrii, leges tulit acerbiores, quales feruntur & Draconis fuiſſe leges apud Athenienſes: verè Draconis, vt ille dixit, non hominis. Non diſſimile illis, Manliana imperia, & Phalaridis imperium. Meminit hiſtoriæ Valerius Maximus lib. 6 cap. 5. Etenim quum filius Zaleuci, ſecundum ius ab eo conſtitutum ob crimen adulterij, vtroque oculo carere deberet, ac tota ciuitas in honorem pœnam adoleſcenti remitteret, repugnauit aliquandiu: poſtremo populi victus

victus precibus, ſuo prius, deinde filij oculo eruto, ſalua lege ſupplicium modum temperauit.

Zopyri talenta. 64

Facta praclara, & magnoque æſtimanda.

Ζωπύρου τάλαντα, id eſt, Zopyri talenta. De præclaris factis, magnoque æſtimandis. Hic Zophyrus Darij regis amicus erat, qui ſibi nares & aures conſcidit, & omne corpus flagris cruentauit, vt iis argumentis Babyloniis fidem faceret ſe Dario maleuelle, à quo tã immaniter eſſet acceptus. Itaque Babyloniorum ciuitatem ingreſſus, eam Dario prodidit. Vnde Darium dixiſſe ferunt, ſe vnum Zopyrum integrum malle, quàm centum Babylonas capere. Et oblato malo granato, tantum optauit ſibi Zopyrorum, quantum ibi granorum ineſſet, vt narrat Herodotus libro 3. Meminit Plutarchus in apophthegmatis. Adagium recenſet Zenodotus.

Vna ſcutica omneis impellit. 65

μία μάστιξ πάντας ἐλαύνει. id eſt,

Vna ſcutica incitat omneis.

Hemiſtichium heroicum de negotio dictum quod facile fieret videlicet promptis omnibus, ac ſua ſponte currentibus. Fortaſſis aptè dicetur & in hos quos eadem cauſa impellit, puta eadem ſpes lucri, ſtudium commune, idem amor, aut odium. ſumptum ab aurigis. Author Suidas. Vſurpat Plutarchus in vita Lycurgi, ſcribens, vrbem Lacedæmoniorum ἀπὸ σκυτάλης μιᾶς καὶ τρίβωνος ἄρχουσαν τῆς Ἑλλάδος ἑκούσης καὶ βουλομένης. id eſt, Scytala ac ſago imperantem Græciæ ſpontaneæ volentique.

Tanquam Chalcidica nobis peperit vxor. 66

Cuiuſmodi mulier vel ducem.

Ὥσπερ χαλκιδικὴ τέτοκεν ἡμῖν γυνή, id eſt, Tanquam Chalcidice peperit nobis vxor. Dicebatur quæ liberos quamplurimos peperiſſet. Tradunt heroinam quandam fuiſſe nomine Coben, cui cognomen fecerit Chalcidi, quòd ea prima arma ærea cõfecerit. Ea viro coniuncta centũ liberos enixa dicitur: ſicuti proditum eſt in Euboicis annalibus, & atteſtatur Atilius Salaminius. Quidam ad Chalcidem Eubœæ ciuitatem referunt, quòd e Chalcidenſium officinis ingens armorum æreorum & quadrigarum vis prodiret. Stephanus enim ab officinis ærariis vrbi nomen additum putat. Vſurpare licebit vbi ſignificabimus multum litium, bellorum, aut curarum alicunde natum.

His Medus non inſidiabitur. 67

Ταῦτα Μῆδος οὐ φυλάξει, id eſt, Hæc Medus non obſeruabit. Quũ Xerxes exercitum in Græciam traducere pararet, vt author eſt apud Zenodotum Dicæarchus, Græci de proprijs rebus facultates ſuas abſumpſerunt, ne multum reliqui ei ſuperſit, quod hoſtis tolleret: ita dicentes, Hæc Medus non obſeruabit. Eáque vox in adagium abiit, vbi quis largius impenderet ſua, ne venirent in aliorum manus. Veluti ſi quis pecunias ſuas erogaret amicis, vt eas liberis turpiter abſumpturis ſubducat, rectè dixerit, ταῦτα Μῆδος οὐ φυλάξει. Aut ſiquis opulentus pecunias extruendis ædificiis abſumat, ne his inſidietur auarus princeps, & omnium fortunis imminens.

In Orci culum incidas. 68

Exitium, & perniciem imprecans.

Ἅδου πρωκτῷ περιπέσοις, id eſt, In Orci culum incidas. Sermo perniciem & extremũ exitium imprecantis. Recenſetur à Diogeniano. Cognatum illis, Βάλλ' ἐς κόρακας, Βάλλ' ἐς μακαρίαν.

Inuitus Iupiter nouit. 69

Promittens, ſed inuitus.

Ἄκων μὲν ὁ Ζεὺς οἶδεν, id eſt, Inuitus quidem Iupiter nouit. Vbi quis pollicetur quippiam, ſed inuitus. In quibuſdam codicibus lego, ἄκων ὡς ὁ Ζεὺς οἶδεν, id eſt, Inuitus, tanquam Iupiter cognouit. Mihi videtur & rectè quadraturum ubi ſerius pœnas dant nocentes: vt affine ſit ei quod alibi referimus, Ζεὺς κατεῖδε χρόνιος εἰς τὰς διφθέρας. Etenim qui ſero dat, aut punit, grauatim id facere videtur.

Excubias agere, aut ditari. 70

Sumptus ex alieno.

Φρουρεῖν, ἢ πλουτεῖν, id eſt, Excubias oportet agere, aut diuitem eſſe. De iis dicebatur qui ampliter facerent ſumptus de alieno. nam vt diuites quibus ampla res domi eſt, largè profundunt, ita milites non parcunt opibus alienis, ſed profligunt gnauiter & ſcelere parta perdunt ſceleratius. Athenienſes excubiis agendis inſulares magno ſtipendio conducere ſolebant. Non diſſimile illi, Ἵππος με φέρει, βασιλεύς με τρέφει, id eſt Equus me portat, alit rex.

Equus me portat, alit rex.

Intra ſeptimam. 71

Maturandum negotium.

Ἐντὸς ἑβδόμης, id eſt, Intra ſeptimam. ſubaudi lunam. Edictum erat Athenis, ne ante ſeptimum diem menſis exercitum educerent. Rectè fortaſſis vtemur hoc adagio, quoties admonebimus maturè ſuóque tempore negotium aggrediundum. Meminit Zenodotus, Suidas & Heſychius nec præterea quicquam adſcribunt. Videtur non alluſum ſit ad id quod alio retulimus loco, ἕβδομος βοῦς, id eſt ſeptimus bos. &

Τὸν ἕβδομον βοῦν ἐς τὴν παροιμίαν, id eſt,

Et ſeptimum venuſtus adagio bouem.

Quòd pueris ſextum menſem egreſſis farinaceus bos fingi cõſueuerit, qui lunæ primum apparentis cornua repræſentaret.

In cotyla geſtaris. 72

Ad arbitrium alieno ductis.

Ἐγκοτύλην φέρειν, id eſt, In cotyla portare. Suſpicor dictũ de iis qui arbitrio alieno quo libitum eſſet, huc atque illuc ducerentur aut vbi quis indulgentiùs foueretur. Tractum eſt adagium à genere luſus puerilis, qui dictus eſt ἐγκοτύλη. Huius meminit Iulius Pollux libro 9. De certam vocabulis. Erat autem huiuſmodi. Vnus quiſpiam reductas in tergum manus coniungebat ſtringebatque. Rurſum alter impoſitis in eas genibus ferebatur, ſuis interim manibus oculos geſtantis obtegens. Et ad hunc geſtatus modum, ἐγκοτύλην portari dicebatur, quòd manuum complexu geſtaretur nam κοτύλην Græcis cum alia permulta, tũ manus etiam cauam partem ſignificat. Hunc luſum Iulius Pollux ait aliis item vocabulis appellari, velut κάπαλαι & κυβιστίνδα.

In apes irruiſti. 73

In ingens malum immerſus, præter ſpem.

Εἰς μελίττας ἐμπέπτωκας, id eſt, In apes inſiliſti. Vbi quis præter opinionem in ingens agmen, velut examen malorum immergitur: quemadmodum euenire ſolet iis qui imprudentes in apum nidum inciderunt. Circumuolantibus & impetentibus vndique illis, & fugientem etiam inſequentibus haud facile diſcedit ſine vulnere quiſquis inciderit. Solent autem iuuenes comeſſabundi in conuiuium æquales irruere: quemadmodum Alcibiades apud Platonem irruit in conuiuium Agathonis, Et Syrus in Adelphis, de Demea qui ſe proripit in conuiuium filii, Abiit, comeſſatorem haud ſane commodum præſertim Cteſiphoni.

Orci galea. 74

Arte aliqua ſe occultantes.

Ἄϊδος κυνῆ, id eſt, Orci galea. Dictitari ſolitũ in eos qui ſeſe arte quapiam occultarent. Pertinet iam ad huiuſmodi fabulam referunt. Acriſio de nepote ſciſcitanti oraculum conſulenti reſponſum eſt, è Danae filia ipſius naſciturũ filium à quo occidendus eſſet. itaque territus æreum thalamum ſubterraneum parauit, in quo filiam incluſam adſeruabat, ne cum viro quopiam rem habere poſſet. Iupiter autem amore virginis correptus, in aurum imbrem formauit ſeſe, atque ita per impluuium in Danaes gremium illapſus, grauidam fecit. Natus eſt Perſeus. Quod ſimulátque reſciſſet pater, ipſam matrem vnà cum infante ſcrinio incluſam in mare præcipitem dedit. Porrò ſcrinio forte fortuna ad Seriphum inſulam delato, Dictys ſublatũ ad ſe Perſeum aluit. Polydectes autem Dictys frater, qui Seriphiis imperitabat, Danaen amare cœpit. Verùm Perſeo iã adulto, non potuit ea potiri. proinde cõuocatis amicis, & inter hos Perſeo, ait ſe velle certamen edicere ſuper Hippodamiæ Oenomai filiæ nuptiis. Perſeus autem exiſtimãs, ſi cum Gorgonis capite pugnaret, neminem poſſe obſiſtere, præter alia poſtulauit equos, ductuq; Mercurii ac Palladis peruenit ad Phorci filias, Memphedem, Enuyò & Dinò. Has aiũt ſtatim natas anus fuiſſe, tum vnicum dũtaxat oculum fuiſſe tribus, vnicum item dẽtem, his viciſſim inter ſe tres vtebãtur. Hæc quum Perſeus abſtuliſſet, repoſcentibus illis, ait redditurum ſeſe ſi viam demonſtrarent qua ad Nymphas duceret. Erãt his Nymphis alata talaria, & cibiſis quæpiam, quam arculam ſeu peram putant fuiſſe, Habebant & Plutonis galeam, quam qui geſtaret, is quoſcunque voluiſſet videbat, ipſe nemini conſpicuus. His igitur inſtructus Perſeus, volucer iam ob talaria, ſicuti diximus, ad Gorgonas deuolauit. Erant autem Gorgones tres ſorores, Euryale, Sthenò, Meduſa. erant his capita draconum ſquamis obſita, præterea dẽtes maximi, ſuum inſtar: ad hæc manus & alæ, quibus per aera ferebantur. Aſferat inſuper ea vis, vt obtuentes ſeſe in ſaxa verterent. Porrò ſola Meduſa e tribus mortalis erat: hanc igitur impetit Perſeus. Et oculis defixis in clypeum æreũ, per quem tamen ipſam Gorgonis imaginem aſpiciebat, manũ porrigens, quam Pallas in Meduſam dirigebat, caput Meduſæ deſecuit. Aduolantes reliquæ duæ ſorores, Perſeum quidem inſequebantur, verùm quum illum ob galeam Plutonis videre non quirent, retrò abiere. Itaque Perſeus reuerſus in Seriphum, Polydecten aggreſſus eſt, amicorum auxilium implorantem. Quibus ad regiam concurrentibus, Perſeus Gorgonis oſtenſo capite, quotquot obtuerẽtur, in ſaxa vertit. Sublato igitur Polydecta, & Dicty in fratris locũ inſtituto, Gorgonis caput Palladi dedit, galeam Mercurio, cúmque hac peram ac talaria: ille rurſum Nymphis reſtituit. Reliquũ fabulæ, quam lõgius proſequitur Zenodotus, quandoquidem ad enarrationem adagii nihil attinet, omitto. Vtitur hoc Plato libro de Republica decimo, dicens Semper honeſta propter ſe ſequi oportere, etiamſi quis Gygis anulum, vel Plutonis habeat galeam. Quibus ex verbis colligitur, eandem eſſe huius prouerbii ſententiam, & illius, Γύγου δακτύλιος, id eſt, Gygis anulus. Vtrunque enim à ſimili fabula natum eſt. Proinde rectè accommodabitur & ad eos qui rara quadã felicitate quicquid volunt, efficiunt. Cuius generis eſt etiam illud, Virgula diuina. Vſus eſt & Origenes libro primo aduerſus Celſum hæreticum, declarans magis conueniſſe vt Chriſtus in Ægyptum fugiens ſubduceret ſeſe Herodis inſaniæ, quàm ſi ſub Plutonis caſſide latitans eundem feſelliſſet. Adagium manaſſe videtur ex Homero, apud quem Iliados quinto Pallas ſeſe Orci galea tegit, ne videretur à Marte,

Danae vt corrupta à Ioue. *Gorgonis caput.* *Plutonis galea.* *Gorgones tres ſorores.* *Gygis anulus.* *Vſus adagij.*

Τὸν μὲν Ἄρης ἐνάριζε μιαιφόνος. αὐτὰρ Ἀθήνη
Δῦν' Ἄϊδος κυνέην, μή μιν ἴδοι ὄβριμος Ἄρης. id eſt,
Ille quidem cecidit iugulatus marte cruento:
At ſe Orci texit galea Tritonia Pallas,
Ne Mars hanc virtute inſignis cernere poſſet.

Admonet interpres, prouerbio dici, ἐνδύεσθαι Ἄϊδος κυνῆν, id eſt, Induere Orci galeam, de homine qui occultis inſidiis nocere molitur. Ariſtophanes ἐν ἀχαρνεῦσι,

Λαβὲ δ' ἐμοῦ γ' ἕνεκα παρ' Ἱερωνύμου
Σκοτοδασυπυκνότριχα τὴν Ἄϊδος κυνῆν,
Εἶτ' ἐξάνοιγε μηχανὰς τὰς Σισύφου. id eſt,
Meáque cauſa ſumito ab Hieronymo
Orci galeam hiſpidam nigrantibus pilis,
Dein explicato dolos & artes Siſyphi.

Initium belli. 75

Ἀρχὴ πολέμου, id eſt, Origo belli, vbi quis prior laceſſit iniuria ſeu conuicio. Sumptum videtur ab hiſtoriographis, quibus mos eſt primum cauſas exponere quibus bellum cœptum fuerit. Huc alluſit Lucianus quum ait in Pſeudomante, καὶ κατὰ τὸν Θουκυδίδην, ἄρχεται ὁ πόλεμος ἐνθένδε ἤδη, id eſt, Et quemadmodũ ait Thucydides, hinc iam bellum oritur. Vnde κατάρχειν lædere dicitur, qui nulla laceſſitus iniuria ſimultatem exercet.

Ἀπάρχειν.

In fermento iacere. 76

Ἐν τῇ ζύμῃ κεῖσθαι, id eſt, In fermento iacere, dicebantur qui animo eſſent ægro, quíque iracundia turgerent. Plautus in Mercatore, Vxor tua in fermento iacet. pro eo quod eſt, intumeſcit ira. Idem in Caſſina, Nunc in fermento tota eſt: ita turget mihi. Nota tranſlatio fermentum enim & acorem habet & tumorem. Vnde & in Diuinis literis, fermentum malitiæ rancorisq; ſignificationem habet.

In intumeſcentes ira.

In eo ipſo ſtas lapide, in quo præco prædicat. 77

Chryſalus ſeruus in Bacchidibus Plauti, ſenem irridens, quem argento defraudabat, O ſtulte, inquit, neſcis nũc venire te. Atqui in eo adſtas lapide, vbi præco prædicat. Quadrabit vbi quis præſens, videns, audiénſque, tamen deluditur. Nam vendi etiã hodie vulgò dicuntur quibus fit impoſtura. Quòd autem meminit lapidis, id traductum eſt è lapide quodam editiore, quem Romæ fuiſſe, complurium authorum teſtimonio conſtat vnde præcones in auctionibus res venales nunciabãt. Vnde M. Tullius viliſſimos homunculos de lapide emptos appellat. De colono dictum eſt alibi.

Lapis Romæ vnde præcones auctionabantur res venales.

Inûs dolores. 78

Ἰνοῦς ἄχη, id eſt, Inûs dolores. Inò Cadmi filia ex Athamante duos peperit filios, Learchum & Melicertam: præterea filiam Eurycleam. Athamas autem verſus in inſaniam, reliquos liberos arcu percuſſit occiditq;: Ino vna cum Melicerta ſeſe in mare abiecit. Et hanc quidem Megaras vndis appulſam Megarenſes multo cum honore exceperunt, iuſta perſoluentes, Leucothoe nomine commutato: illum verò Corinthũ delatum Corinthii ſepelierũt, & in eius honorem Iſthmios ludos inſtituerunt: nomine item commutato vocãtes Palæmonem. Hinc ortum adagium, vt intolerandũ & exanimantem, vt ita dixerim, doloré ſignificantes, dicerent, Ἰνοῦς ἄχη, Nam ἄχος proprie dolor dicitur apud Græcos. qui protinus obſtupefacit, ſuúque ſenſum adimit homini. Melicrates Tyrius apud eundem Zenodotum, vnde hęc retuli, fabulam quæ parœmię dedit occaſionem, narrat ad hunc modum, Athamanti prius fuerat vxor Nephele, ex qua duos ſuſtulit liberos, Hellẽ & Phrixum. Hac defuncta ſecundam duxit vxorem Ino. ea veluti nouerca tendens inſidias Nepheles liberis, perſuaſit indigenis mulieribus vt ſemina in terram iacienda prius frigerent, id eſt, adurerent in ſartagine. Cæterùm vbi res malè eueniſſet, neque quicquam is annus produxiſſet, Athamas in hac rerum anguſtia Delphos miſit qui conſulerent oraculum. Verùm Ino legatos muneribus corrupit, vt domum reuerſi dicerent reſpondiſſe deum, ita demum penuriam annonæ depellẽdam, ſi Hellen & Phrixum occidiſſent. Itaque perſuaſus Athamas, Phrixum & Hellen ad arã admouit immolaturus. Verùm dii miſerti, aurei velleris ariete vectos illos per aera ſuſtulerũt. Et Helle quidem quum ſeſe in arietis tergo non ſatis teneret, delapſa eſt in mare, quod ab ipſa Helleſpõticum appellatur. Phrixus autem in Colchicam regionem incolumis delatus eſt. Athamas ira deorum in rabiem verſus, Inûs liberos aggreſſus eſt, quemadmodum modò demonſtrauimus.

Ἄχος.

In omni fabula & Dædali execratio. 79

Ἐν παντὶ μύθῳ καὶ Δαιδάλου μῦσος, id eſt, In omni fabula & Dędali execratio. Quadrat in authores atrocium facinorum, aut ingentium calamitatum, vt frequenter illorum incidat mẽtio, ſed non ſine deteſtatione. Tradunt ab hac ortum fabula: Paſiphae regina Cretę tauri amore capta, Dędalum exorauit vt ſibi vaccam ligneam ad proximam veræ vaccę ſimulationem effingeret. In hac incluſa mulier è tauro concepit, ac Minotaurũ monſtrum abominandum peperit. Minos autem certis de cauſis iratus, Athenienſibus indixit vt quotannis ſeptem virgines & totidem adoleſcentulos mitterent Minotauro obiiciendos. Horum omnium quoniam Dædalus cauſam dediſſe videretur, in eum vulgò dira imprecabantur: vnde res in prouerbium abiit.

Iugis ſceleratorum mentio iugalis.

ANIMAD. HENR. STEP.

V. Ἐν παντὶ μύθῳ] Ita legiſſe Eraſmum apparet ex hac eius interpretatione, In omni fabula. Habetur tamen apud Zenodotum θρήνῳ, non μύθῳ.

In parte vel ignem prædetur aliquis. 80

Ἐν τῷ μέρει τις καὶ τὸ πῦρ σκυλευέτω. id eſt,
Prædetur aliquis per vices ignem quoque.

Suidas admonet dictum de iis qui parũ æqua referunt in commune. Quum enim res communis commiſſa fuerit manibus vnius aut paucorum, maxima pars penes eos hæret qui diuidũt. quid enim non prædetur qui prædatur ignem? qui ſic eſt natura communis, vt ipſe nihilominus poſſideas poſteaquam & aliis fueris impartitus. Amicitia facit omnia communia: verùm vbi ventum eſt ad partitionem, quiſque ſtudet quod poteſt rapere. Haud ſcio an ſcribæ vitio pro σκαλευέτω deprauatum σκυλευέτω, vt pertineat ad ænigma Pythagoræ.

De iis, qui non æque partiuntur.

In nihil ſapiendo iucundiſſima vita. 81

Sophocles in Aiace maſtigophoro ſub perſona Aiacis, qui iam ab inſania reſipuerat,

Ἐν τῷ φρονεῖν γὰρ μηδὲν ἥδιστος βίος.
Τὸ μὴ φρονεῖν γὰρ, κάρτ' ἀνώδυνον κακόν. id eſt,
Suauiſſima hic eſt vita, ſi ſapias nihil.
Nam ſapere nil, doloris expers eſt malum.

Hanc ſententiam docti citant prouerbii loco. Conſentaneum eſt autem vulgò iactatũ fuiſſe, vel eius argumento fabula, quã Horatius narrat de quodam Argiuo, qui ſe malebat nil ſentire & inſanire, quàm ſapere & ringi, -pol me occidiſtis amici,

Non ſeruaſtis, ait, cui ſic extorta voluptas,
Et demptus per vim mentis grauiſſimus error.

Lib. 2. Epiſt.

Huic concinit illud Eccleſiaſtæ dictum, In multa ſapiẽtia multa indignatio. &, Qui addit ſciẽtiam, adiicit & laborẽm. Heraclides Ponticus apud Athenæum author eſt, Thraſylaum Axonenſem Pythodori filium hoc inſaniæ genere correptum fuiſſe, vt exiſtimaret naues omneis quæ in Piræũ appellerent, ſuas eſſe. Eas appellentes ſumma cum voluptate recipiebat: ſoluentes dimittebat ac proſequebatur: in ſumma, fœlix erat, perinde quaſi tantarum rerum dominus. Siquid periiſſet, non requirebat ſiquid eſſet incolume, vehementer gaudebat, aliis iactitans ſuam fortunam. donec Crito frater è Sicilia reuerſus correptũ hominem traderet medico. Cæterùm is ad ſe reuerſus, negauit vnquam ſuauius vixiſſe ſeſe, quàm quum eo mentis errore teneretur. ſiquidem quum tantum adeſſet voluptatum, nihil vnquam ſenſiſſe moleſtiæ.

Qui apponit ſcientiam, apponit & dolorem.

Iucundus error, inſania.

Ignem palma. 82

Πῦρ παλάμῃ, id eſt, Ignem palma. Dici ſolitum ſiquando protinus aliquid intellectum eſſet à quopiam: vt ſi ſcommate dicto ſtatim ſentiat aliquis in ſe dictum. Sumptum videtur ab iis qui per luſum ignem admouent manibus alienis: qui ſubito ſenſu excitati, reſilire ſolent, riſumque mouere ſpectantibus.

Sub cultro linquit. 83

Sub cultro linqui dicitur qui in præſentaneo periculo deſeritur. Sumpta metaphora a victima quæ iamiam ferienda, ſub cultro eſſe dicitur. Conſimilis, Inter ſacrum & ſaxum. Inter malleum & incudem. Horatius in ſermonibus,

-fugit improbus, ac me Sub cultro linquit.

Non admodum abludit hinc Ariſtophanicum illud ἐν ἀχαρνεῦσι,

Ὑπὲρ ἐπιξήνου ἐθέλω τὴν κεφαλὴν ἔχων λέγειν. id eſt,
Sum paratus verba facere, caput epixeno admouens.

Eſt autem ἐπίξηνον truncus in quo coqui ſecãt carnes. Eſt in eadem fabula multus deinde iocus in ἐπίξηνον. Conuenit in eos qui periculo capitis parati ſunt affirmare quippiam.

Fores habet tritas vt paſtorum caſæ. 84

Τὴν θύραν ἔχει πυργωτὴν ὥσπερ αἱ ποίμναι, id eſt, Oſtium habet tritum vt ſunt caſæ paſtorum. Ironia prouerbialis in homines inhoſpitales, aditu difficiles, ſibi viuentes, ſemper occluſis foribus: quod paſtores procul ab hominum commercio remotos vix vnquam quiſquam interuiſat. Meminit Diogenianus.

In homines ſibi viuentes & inhoſpitales.

Apio opus eſt. 85

Τοῦ σελίνου δεῖται, id eſt. Apio eſt opus. Ita loquebãtur quoties morbum capitalem innuebant, & vitæ periculum imminere. Nam olim monumenta defunctorum apio coronabãtur. Plutarchus in Sympoſiacis, καὶ τοῖς ἐπισφαλῶς νοσοῦσι λέγομεν τοῦ σελίνου δεῖσθαι, id eſt, Et qui periculoſè ægrotant, iis dicimus apio opus eſſe. Idem prouerbii meminit, & cauſam addit in vita Timoleontis. Subeſt autem adagio iocus, alludens ad coronas victorum quæ ex apio fiebant, præſertim in ludis Iſthmiis, teſte Diphilo apud Athenæum, libro 6.

Περὶ τῶν σελίνων μαχόμενος ὥσπερ Ἰσθμοῖ. id eſt,
Super apio certamus vt ſolet Iſthmiis.

Vita periculum.

Super apio certamen

ANIM.

ANIM. HENR. STEPH.

V. Τοῦ ἐνδεῖν δεῖται, id eſt, Apio eſt opus. Δεῖται impersonale verbum non eſt ideo vertendum fuit, Opus habet, indiget. ſubaudi, hic vel ille.

Ialemo frigidior. 86

De cantu, vel re alia nimium frigida. Ἰαλέμου ψυχρότερος, id eſt, Ialemo frigidior. De cantione, oratione, argumento, ioco, aut eiuſmodi re quapiam ſupra modum frigida recte dicetur. Quidam aiunt Ialemon lugentis vocem fuiſſe. nam ἰαλεμίζειν Græci dicunt pro complorare. Euripides in Troadibus ialemon accipit pro eiulatione & luctu, Οἵους ἰαλέμους, οἷα τε πένθη, Δάκρυά τ' ἐκ δακρύων καταλείβεται Ἡμετέροισι δόμοισι, id eſt, Qui eiulatus, quiſque luctus, lachrymæque ſuper lachrymas diſtillantur in noſtris ædibus. Et Ariſtophanes apud Athenæum, grammaticus opinor, in dictionibus Atticis, ἐν γάμοις, inquit, ὑμέναιος, ἐν δὲ πένθεσιν ἰάλεμος, id eſt, In nuptiis hymenæus, in luctu ialemus. Alij tradunt Ialemum Calliopes fuiſſe filium, infelicem nulliúſque pretii hominem, præſertim in cantu ſupra modum frigidum: vnde Ἰαλέμου ᾠδὴν, id eſt Ialemi cantilenam pro frigida dicunt ac miſerabili. Martialis item iocans in oratorem quendam frigidum, ait illum vnum idoneum eſſe qui thermas refrigeret Neronianas. Heſychius indicat & hoc pacto efferri prouerbium Ἰαλέμου οἰκτρότερος, id eſt Ialemo miſerabilior. Idem indicat ἰάλεμον dici quod nullius ſit pretii, quemadmodum Latini nænias appellant, quum ea vox propriè ſonet lugubres cantiones.

Humi hauris. 87

Inanis labor. Χαμαὶ ἀντλεῖς, id eſt, Humi hauris. De inaniter laborante dicebatur: nihil eſt enim quod è ſolo haurias, hoc eſt ab imo putei fundo, ſi is ſiccus ſit. Apparet dici poſſe quoties exhauſta copia, non multum ſupereſt quod haurias. Zenodotus meminit.

ANIMAD. HENR. STEPH.

Redditus adagio ſenſus. *Vt ter fundo ſi is ſiccus ſit. Apparet dici poſſe quoties exhauſta copia, non multum ſupereſt quod haurias.*] At Zenodotus hoc prouerbium iis annumerat quæ in aggredientes impoſſibilia iactari ſolent: & vel tacente Zenodoto, hunc ſenſum ipſa verba præ ſe ferunt. quomodo enim liquorem aliquem, qui ſit in ſuperficie terræ hauriemus? certe ab humo extet aqua neceſſe eſt, vt eam haurire poſſimus. Eraſmus tamen putat hoc dici, quia nihil eſt quod ab imo putei fundo haurias, ſi is ſiccus ſit. Atqui non ſolum ab imo putei fundo nihil haurire poſſis, ſed ne a medio quidem puteo, ſi is ſiccus ſit.

Humi ſerpere. 88

De oratione perquam tenue. Humi ſerpit oratio, quæ preſſior humiliórque eſt quàm oportet, ſemper quaſi iacens, nunquam aſſurgens. Horatius,

-nec ſermones ego mallem
Repentes per humum, quam res componere geſtas.

Idem in Arte poetica,

Serpit humi tutus nimium, timiduſque procellæ.

Quod quidem aut à nauigantibus tranſlatum eſt, aut ab iis qui procumbentes in terram, ita reptant, ne erectos, turbo ventorum auferat. Gregorius Nazanzenus in oratione contra Eunomianos deflexit ad homines, oſtendens non eſſe cuiuſlibet de rebus diuinis diſſerere, οὐ παντὸς, οὐχ οὕτω τὸ πρᾶγμα ἄτιμον, καὶ τῶν χαμαὶ ἐρχομένων, id eſt, Non eſt cuiuſuis, nec adeo vilis res atque humi gradientium. Quanquam nihil vetat & hic res aut actiones intelligi vulgares humileſque. Simillimum eſt huic, aut fortaſſis idem quod habet Pindarus in Olympiis, οὔτοι χαμαιπετέων λόγων ἐφάψεαι. Haudquaquam ſermones humi reptantes attingas. Item in Pythiis, χαμαιπετὲς δ' ἄρ' ἐκ ἔπος ἀπέρριψε, id eſt, Humile verò verbum non effutiuit. Sumpſiſſe metaphorā videtur ab auibus haud procul è terra ſubuolantibus: quod idem Pindarus tribuit graculis, κολοιοὶ ταπεινὰ νέμονται. Vt huic reſpondeat, Aquila in nubibus.

Holerum appoſitiones. 89

Αἱ τῶν λαχάνων προσθῆκαι, id eſt, Holerum additamenta. De re nullius momenti. Sumptum videtur vel ab holeribus appoſitis in menſa, vili nimirum cibo, vel auctariis holerū quæ nonnunquā emptores ſordidi ac tenues requirūt. Author Diogenianus.

Fictilis homo. 90

De imbecilli & fragili homine. Κεράμεος ἄνθρωπος, id eſt, Homo fictilis, id eſt mollis, imbecillis, fragilis. Ductum à vaſis teſtaceis quæ facilè comminuuntur. Finitimum illi, Homo bulla. In quibuſdam codicibus lego κεραμεὺς ἄνθρωπος. in nonnullis, κέραμος ἄνθρωπος. Quorum poſtremum mihi magis arridet. κεραμεὺς enim figulum ſonat: κέραμος vas fictile. Sic & ficulnum hominem dicimus, ferreum, cereum, quernum, adamantinum. Contrà quod eximium videri volumus, aureum dicimus. inde illud poetis frequens, χρυσῆ Ἀφροδίτη, id eſt aurea Venus. & τὸ Δικαιοσύνης χρυσοῦν πρόσωπον & χρύσεον ὄμμα τῆς δίκης, id eſt, Iuſtitiæ vultus aureus, & Iuſtitiæ oculus aureus, vt ex Pindaro, ni fallor, refert Athenæus lib 12. Itidem hodie quoque aurea verba, gemmeos mores dicimus. M. Tul. Academicarum quæſtionum lib. 2. de libello loquens quem Crantor ſcripſit de luctu, Eſt enim, inquit, non magnus, verùm aureolus, & vt Tuberoni præcipit Panætius, ad verbum ediſcendus libellus. quicquid autem vile, κεράμεον ſiue κεράμεον dicunt Græci. Ita Paulus homines appellat, vaſa fictilia, ἔχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσιν. M. Tullius actione in Verrem ſexta, Tum illos cœpiſſe prætori dicere putaſſe ſe id quod audiſſent, alicuius pretij ſcyphos eſſe Pamphili luteum negotium eſſe, non dignum quod in tuo argento Verres haberet. Et alicubi Luteum hominem appellat, contemptum nulliuſque pretij: interdum ipſum lutum.

Hipparchorum tabula. 91

Ἱππάρχων πίναξ, id eſt, Hipparchorum tabula. Dici conueniet quoties haud impune futurum ſignificamus, ſiquid peccetur. A Syracuſanis natum adagium. Apud hos enim mos erat *Syracuſanorū mos.* vt hipparchi, hoc eſt equitum præfecti, in tabellis deſcriberent militum nomina qui ordinem deſeruiſſent. Meminit Zenodotus. Heſychius indicat apud Lacedæmonios Hipparchum dici qui iuuenibus præfectus eſſet. Is in tabula notabat eos qui quippiam indecore feciſſent.

Heteromolia cauſa. 92

Ἑτερομόλιος δίκη, id eſt, Cauſa Heteromolia, dicitur apud *De eo, qui abſentem damnat.* Græcos quæ ab altera duntaxat agitur parte, nullo præſente qui contradicat. ἀπὸ τοῦ τὸν ἕτερον μολεῖν. id eſt quòd alter duntaxat accedat. Simillimum illi, ἐρήμη δίκη, id eſt, Deſerta cauſa. Vſurpabitur nō ineleganter vbi quis damnat abſentem: veluti quum defunctorum libros carpimus, rectè ἑτερομόλιον δίκην quis dixerit. Apud Heſychium ſic effertur, ἑτερόμωλος δίκη: an integra ſcriptura neſcio.

Harmodij cantilena. 93

Ἁρμοδίου μέλος, id eſt Harmodij cantio. De lugubribus ac tri- *In lugubres ac triſtes* ſtibus dicebatur. Simillimum illi, Ἀδμήτου μέλος, id eſt Admeti melos. Ariſtophanes cùm aliis aliquot locis, tum in fabula cui titulus Ἀχαρνῆς,

Οὐδ' ᾄσεταί ποτ' ἐμοὶ τὸν Ἁρμόδιον. id eſt,
Nec vnquam apud me carmen Harmodium canet.

Interpres indicat cantilenæ genus fuiſſe quod in compitis cani conſueuerit in Harmodium & Ariſtogitonē, quòd hi Piſiſtratidarum tyrānidem ſuſtuliſſent. Eius carminis hoc erat initium, φίλταθ' Ἁρμόδι', οὔ τί που τέθνηκας, id eſt, Chariſſime Harmodi haudquaquam mortuus es. refertur à Suida ac Diogeniano.

Haud canit paternas cantiones. 94

Οὐ πατρῷα μινυρίζει, id eſt, Haud paternas canit cantile- *In degenerantes.* nas. De eo iactatum qui à paternis moribus degeneraret. Solent liberi maiorum ſuorum cantiunculis, quas admodū pueri didicerunt, delectari. Terētius in Adelphis, Pol Aeſchine, haud paternum iſtuc dediſti.

Non certatur de oleaſtro. 95

Οὐ φυλλίνος ὁ ἀγὼν, id eſt, Hoc certamen non eſt de oleaſtro, *Vbi de re ſeria agitur.* Quoties non de nugis, neque de gloria aut corollis, ſed, de re ſeria ac pecunia ageretur. Siquidem in pleriſque certaminibus victoriæ præmium erat oleagina aut querna, aut alioqui frondea corona. Meminit Diogenianus.

Haſta caduceum. 96

Δόρυ κηρύκειον, id eſt, Haſta caduceum. Dici ſolitum quoties *Pacem petentes, ad arma parati.* aliquis ſimul & minaretur & ad concordiam inuitaret. Ex oraculo natum, quod huiuſmodi fertur,

Ἀνδρὶ γεφυραίῳ φίλος οἶκος.
Viro Gephyræo grata eſt domus.

Admoniti erant Gephyræi, vt ſequentes Athenienſium exercitum, vbi illos deceſſos conſpicerent, ibi manerent. Itaque quū Athenienſes ab Eumolpo oppugnarentur, ad Tanagram iter inſtituerūt, hac ſpecie vt dux caduceū præferret, iuuentus armata à tergo conſequeretur: vt ſimul & pacem petere viderentur, & ad bellum nihilo ſegnius parati, ſiquis laceſſeret. Recenſet Suidas, & meminit Polybius lib. hiſtoriarū 4. Legatum, inquit, ad Byzantios Aridicem miſēre, & cum eo Polemoclen cum tribus triremibus, volentes id quod eſt in prouerbio, haſtam ſimul & caduceum Byzantiis mittere. Simillimum eſt huic quod eleganter vſurpauit D. Hieronymus, Scuto pacem petere.

Gallorum incuſare ventres. 97

Ἀλεκτρυόνων μέμφεσθαι κοιλίαν, id eſt, Gallorum incuſare vē- *Edaces gallinacei.* trem. De edacibus ac luxu multum abſumentibus facultatum: huic enim animanti venter mirifice calidus, ita vt omnia ſtatim concoquat. Ariſtophanes in Veſpis,

Ἀλεκτρυόνος μ' ἔφασκε κοιλίαν ἔχειν.
Ταχὺ γὰρ καταπέψεις τἀργύριον. id eſt,
Mihi dixerat ventrem eſſe gallinacei:
Velociter enim concoquet hoc argentulum.

Hoc genus homines Græci dicunt κατατρώγειν τὴν οὐσίαν, id eſt, de- *Κατατρώγειν τὴν οὐσίαν.* uorare ſubſtantiā. id enim eſt atrocius quam καταφαγεῖν. ſummam autem profuſionem ac celerrimam indicāt verbo ἀφανίζειν, id eſt ſic abſumere vt nuſquam appareat veſtigium. Vtitur *Ἀφανίζειν.* his omnibus, ſed poſtremo frequentiſſime Aeſchines in Timarchum, ἠφάνικε.

Ardens veſtis. 98

Αἴθων πέπλος, id eſt, Ardens veſtis: ſiue (quemadmodum in

alijs legitur exemplaribus, Αἴθεις ἐν πέπλῳ id eſt Incenſus in veſte. Zenodotus prodidit dici ſolitum de iis qui ſeditionem mouerent, calumniáſque ſererent. Exiſtimat autem adagium natum à veſte Neſſi Centauri ſanguine infecta, quam à Deianira miſſam quum induiſſet Hercules, incenſus igni ſacro periit. Porrò fabulam idem recenſet, ad hanc ferme ſententiam. Reliquis Centauris expugnatis ac confectis ab Hercule, Neſſus viuus omnium ſuffugerat. is peruenit ad flumen Euenum, & in eius ripa verſans, ſolitus eſt adeuntes tranſmittere. Deinde euenit vt Hercules in Trachinem ad Ceycem vnà cum Deianira proficiſceretur. Poſteaquam igitur ipſe iam fluuium tranſmiſiſſet, Neſſo mandauit vt Deianiram transferret. At is inter trāſuehendum, vim cœpit adferre mulieri. Quod ſimulac Hercules intellexiſſet, videlicet illa vociferante, Neſſi præcordia iaculo perfodit. At is ſentiens letale vulnus, neque ſe poſſe mortem effugere, mulierem accerſit: Si vis, inquiens, tibi amatorium efficaciſſimum parare, quo poſſis Herculem inflammare in amorem tui, & ſi quando deperibit aliam, in tui cupidinem reuocare, fac illum meo ſanguine perungas. Atque ea perſuaſa, Neſſi ſanguinem è vulnere fluentem apud ſeſe ſeruauit. Itaque poſtquam Trachinem adiiſſet ac rurſum inde profectus OEchaliam adortus ciuitatem cepiſſet, reliqua populatus, Iolen puellam captiuam ſecum abduxit. Immolaturus autē Ioui parenti victimas ob res bene fortunatas, ad Deianiram mittit iubens vt ſibi veſtem aliquam magnificam mitteret. Illa certior facta de Ioles raptu, veritáq; ne Hercules illā pluris quàm ſeſe faceret (vt eſt zelotypum mulierum genus) veſtem Neſſi cruore tinctam imbutámque mittit, philtrum ſe mittere rata. Hanc indutus Hercules, rem diuinam peregit. Cæterùm vbi calefacta veſte, venenum excitatum corpus grauiter adurere cœpiſſet, auellere conatus eſt: verum iam ita penitus adhæſerat, vt non ſine carnibus ipſis reuelli poſſet. His itaque malis diſcruciatus Hercules, in Trachinē deducitur. Interim illa, cognitis his quæ acciderant, ſuſpendio ſpontaneam mortem ſibi conſciuit. At Hercules iuſſit Hyllo (nam hunc ex Deianira ſuſtulerat) natu iam grandem Iolen duceret vxorem. Quo facto, in monte OEta rogum extruxit, cumque conſcendit. Porrò quū illo iubente nullus ex Herculis comitibus auderet ignem ſubdere, videlicet metu contagij, paſtor quidam fortè repertus qui ignem immitteret, atque huic officij præmiū ſua tela dono dedit. Ardente iam rogo ferunt nubem non ſine tonitru obſepſiſſe Herculem, atque ita ſublatum ad deorum conſortium. Adagium referri non abſurdè poterit & ad veſtem illam quam Medea venenis imbutam, Iaſonis nouæ nuptę dono miſit. Quidam exiſtimant naphtha infectam fuiſſe: itaque admotis vndique ex nuptiarum ritu tedis, flamma tranſiliit, pariter & puellam & patrem auxiliari cupientem exuſſit. Huius rei mentionem facit Euripides in tragœdia cui titulus Medea. Huiuſmodi fabellas, vt ſæpenumero teſtatus ſum, niſi vererer ne parum eruditis viderer incuria præteriiſſe, quum in vulgatis collectaneis habeantur, nequaquam aſcripturus eram.

ANIMAD. HENR. STEP.

V. Αἴθεις) Non video quomodo αἴθεις πέπλοις ſignificare poſſit ardens veſtis, quum αἴθεις verbum ſit, non autem participiū nec nomen. Si ſublata litera ς, legas αἴθει πέπλος, ſonabunt hæ voces, Ardet veſtis. Itidem αἴθεις ἐν πέπλῳ nō ſignificat, Ardens vel incenſus in veſte: ſed Ardes vel incenderis, accipiendo αἴθειν pro paſſiuo αἴθεσθαι. *Illaudatus.*

Senecta leonis præſtantior hinnulorum iuuenta. 99

Γῆρας λέοντος κρεῖσσον ἀκμαίων νεβρῶν, i. Leo ſenex vigēte potior hinnulo. Citatur apud Stobæum ex Hippothoonte poeta, Senectus viri fortis ac ſtrenui præſtantior eſt iuuenta quorūdam ignauorum & imbecillium iuuenum. Venuſtius fiet ſi longè transferatur. Veluti ſiquis ingeniū docti ſenis & exercitati præferat ingenio parum eruditi iuuenis. Dicetur non ineptè & in ſenectutem crudam viridemque, animique viribus adhuc pollentem, in quam competet illud Euripidis ex Ione, *Gellij locus.*

Τὸ τοι ποδὸς μὲν βραδὺ, τὸ δὲ νοῦ ταχύ. id eſt,
Tardus quidem pes, animus eſt velox tamen.

Eodem pertinet illud eiuſdem in Andromacha,

πολλῶν νέων γὰρ κἂν γέρων εὔψυχος ᾖ, Κρείσσων. id eſt,
Gnauus ſenex & iuuenibus compluribus
Praſtat. Ariſtophanes alicubi,
Ἐγὼ δὲ μὲν νομίζω γῆρας τὸ ἐμὸν κρεῖττον ἢ πολλῶν κικίννους νεανιῶν.

Id eſt, Meam ſenectam præferendam exiſtimo
Complurium comis adoleſcentium.

Nudior paxillo. 100

Γυμνότερος πασσάλου, id eſt, Nudior paxillo, De extremæ paupertatis homine dicebatur hæc hyperbole. Nam paxillis corticem quoque detrahimus.

CHILIADIS TERTIÆ CENTVRIA PRIMA.

Herculei labores. 1

Ἡράκλειοι πόνοι, id eſt, Herculei labores, bifariam accipiuntur, partim plurimi atque ingentes, quique vires deſiderent Herculanas: quemadmodum vſurpauit Catullus,

Sed te, inquit, quærere iam Herculis labor ſit.

Item Propertius,

Deinde vbi pertuleris quos dicit fama labores Herculis. Ac rurſum alibi,

Non labor Alcidæ.

M. Tullius lib. de Finib. 2. An quum de omnibus gētibus optimè mereret, quum opem indigentibus ſalutémque ferres, vel Herculis perpeti ærumnas: (ſic enim maiores noſtri labores non fugiendos triſtiſſimo verbo ærumnas etiam in deo nominauerunt) exigerem ex te, &c. Partim Herculei labores dicuntur, qui ſunt eiuſmodi vt aliis quidem maximas adferāt commoditates, cæterum authori ſuo nihil ferme fructus adducant præter aliquantulum famæ, pluſimum inuidię. Idque ita fato quodā accidiſſe putant, quòd ἐν τετράδι γεννηθῆναι, id eſt, quarta natus luna credatur, ſicut alio dictum eſt loco. Homerus poetico more cauſam in Aten deam & Iunonem reiicit, quę infeſta Herculi, tanquam ex pellice nato, periculis omnibus illū obiecerit. Celebrātur igitur, atque etiam enumerantur à poetis Herculani labores: quorum omnium longè difficillimus ac maximus hydra Lernæa, malum pertinax, ac propemodum inexpugnabile illi qui iam omnia deuicerat. Cuius ſymbolo veteres inuidiam exprimere voluiſſe, ſatis indicat Horatius in Epiſtolis, quum ait, *Hercules periculis omnibus obiectus à Iunone.*

-diram qui contudit hydram
Notáque fatali portenta labore ſubegit,
Comperit inuidiam ſupremo fine domandam.

Conſueuit enim hæc teterrima peſtis pulcherrimorum facinorum eſſe comes, eximiámque virtutem nō aliter quàm vmbra corpus aſſequi. vt appoſitè dixerit Ioſephus in opere De Iudæa capta, ἀμήχανον δὲ ἐν ἀνθρωπίνοις φθόνον διαφυγεῖν, id eſt, Nulla ratione fieri poteſt vt in rectè factis effugias inuidiā. Quis enim vmbram effugiat inuidiæ, niſi pariter & virtutis lucem effugerit? Cohærēt inuicē hæc duo, ac rem omniū optimā res omniū peſſima comitatur. Proinde Pindarus videtur non ſine cauſa ſcripſiſſe Τὸ δ' ἄχνυμαι φθόνον ἀμειβόμενον τὰ καλὰ ἔργα. *Hydra Lernæa ſymbolo inuidia expreſſa.*

Grauiter & indignè ferens, nimirum quod eſt indigniſſimum, præclara facta inuidiæ præmio penſari. Neque verò parū concinnè veteres illi videntur inuidentiæ ſymbolum exectæ tribuiſſe, primùm paluſtri malo: quòd (quemadmodum tradunt etiam naturalium cauſarum veſtigatores) magis huic morbo ſint obnoxii qui humili abiectóque animo præditi ſunt: ſunt autem quibus ſanguis ineſt frigidior. Eámque ob cauſam & apud Naſonem, inuidiæ domus eſt in vallibus imis *Qui inuident, abiecto animo ſunt.* *Inuidiæ domus.*

Abdita, ſole carens, non vlli peruia vento,
Triſtis, & ignaui pleniſſima frigoris, & quæ
Igne vacet ſemper, caligine ſemper abundet.

Neque verò cum ſimplici portento res, ſed centum armato capitibus. quorum ſiquis vnum aliquod executerit, in eius locum protinus duo ſuppullulent. Ea videlicet inuidentiæ natura eſt vt ſi contra lucteris, magis ac magis irrites: ſiquando coneris ſplendore virtutis opprimere, tum inſurgat acrior, & intumeſcat. Hic ſi reciſas, illic maior oboritur. Carptim extingui non poteſt, vix tandem obruitur. Verum id perpaucis contigit ac vix etiam ipſi Herculi. Quanquam enim liuor, velut ignis, alta petit, eſt tamen omnino aliquid vſqueadeo perfectum & illuſtre, vt eò non poſſit attingere. Quò loci perueniſſe ſeſe gloriatur Horatius, quum ait, *Natura inuidia.* *Liuor diu perit.*

Inuidiáque maior. Ac rurſum alibi,
Etiam dente minus mordeor inuido.

Iam verò quid aliud eſt quod obtrectatores iſti clancularij ſolent in eos euomere qui pulcherrimis ſudoribus orbi prodeſſe conantes, præclarum aliquid moliuntur, quàm merum virus ac venenum pluſquam letale? Quandoquidem generoſis & excelſis animis ſua fama quā impetūt iſti, nō paulo carior antiquiórque ſolet eſſe quàm ipſa vita. Porrò quòd Gentiliū fabulæ ſub Herculis ænigmate ſignificarunt, idem Hebræorum hiſtoria ſub Ioſeph inuolucro nobis innuit. Nam quod illi Lerna, id huic fuit fratrum inuidentia. Sic enim interpretatur Philon in libro cui titulus πολιτικὸς βίος. Exiſtimat autem Ioſeph eorum repræſentare perſonam qui rerum publicarum gubernacula tractant: hoc videlicet argumento, quòd is paſtor adhuc quum eſſet, iam tum rectè factis ſimul & patris fauorem emeruit, & germanorum in ſe concitauit æmulationē. Quid autem aliud eſt rempublicam adminiſtrare, quam paſtorem agere? Quandoquidem *Obtrectatorũ virus.* *Ioſeph inuidiæ traductus.*

doquidem & Homerus, quem ibi citat etiam Philon, regem ποιμένα λαῶν, ſubinde vocat. Siquidem nullorum benefactis malignius reſpondet gratia, quàm eorum qui de vulgò benemerentur. Sed quod Hercules aſſecutus eſt igni Græcanico, id Ioſeph magnitudine benefactorum ac diuini numinis fauore conſequutus eſt, vt inuidiam obrueret, & eoſdem aliquando ſupplices haberet quos antea pertulerat æmulos, ſéque iam illi vitam debere faterentur, cuius vitæ pridem tetenderant inſidias. Proinde principes, qui publicum agunt negotium, hoc animo præditos eſſe oportet, vt ad hoc exemplar, cõmunem modò ſpectent vtilitatem: nec magiſtratum, perinde quaſi cauponatio ſit, ſibi gerât, non aliis: nec legum veluti laqueis inſidiari velint iis vnde perſpexerint emolumentũ aliquod auferri poſſe, ſed gratis de bonis bene mereãtur: cum monſtris, hoc eſt cũ vitiis, aſſiduum bellum gerant, ſola recti conſcientia, tanquam abunde magno rectè factorum præmio, contenti. Quòd ſi meritis tuis fama malignè reſponderit, ſi clanculum obſibilauerit liuor, ſi Lernæa belua vel trecẽtis capitibus vndique venenum afflauerit: tum illud demũ animi vere ſublimis & inuicti fuerit documentum, nihilo ſegnius ad immortalem enti laudem, ac vel maximis incommoditatibus ſuis, aliorum conſulere commodis: & hunc pulcherrimum maximúmque virtutis fructum ducere, ſi quamplurimis quammaxime prodeſſe liceat, atque hac parte, quoad mortali fas eſt, immortale numen imitari. Ad quod quum nulla gratia, nullum officium à nobis redire queat, tamen natiua genuináque bonitate, ſolis in morem, omnibus gratis & ingratis, dignis iuxta atq; indignis ſuam impertit munificẽtiam, hunc vnum ſpectans fructum, ſi quamplurimos ſui participes efficiat. Verum vt ad Deum nullum emolumentum benefactorum refluere poteſt, ita nec ingratitudinis moleſtia poteſt attingere. Mortalibus illud ſæpenumero euenit vt pro ſummis meritis ſummam inuidiam ſummúmque reportẽt incommodum. Quòd ſi vllis hominum laboribus hoc cognominis debetur, vt Herculani dicãtur, eorum certe vel maxime deberi videtur, qui in reſtituẽdis antiquæ veráque literaturæ monimentis elaborant. Quippe qui quum ſudores incomparabiles ſuſcipiant propter incredibilẽ negotij difficultatem, tamen vulgi ſummam in ſe concitant inuidiam. Cui cùm res præclaræ ſemper obnoxiæ fuerunt, tum verò præcipuè nouitas non ſolum apud imperitos, verumetiam apud eruditos: adeo nuſquã magis ingrati ſumus, magis inuidi, magis moroſi, nuſquã minus cãdidi, quam in penſitandis eorum laboribus, quibus (meo quidem animo) nulla vnquam ſatis digna gratia referri queat. Indocti negligunt, ſemidocti rident: docti (ſi paucos exceperis, præcipuos quidem illos, ſed tamen paucos) partim inuident, partim moroſius carpunt: ac diſſimulatis tam multis quæ rectè dicta ſint, ſicubi forte fortuna ſemel atque iterum lapſus fuerit author (quis autem non labitur aliquando) id ſolum annotant, id ſolum meminerunt. I nunc, & hoc tam magnificũ præmium tot támque diuturnis vigiliis, tot ſudoribus, tot incommodis redime. Abdica te communibus humanæ vitæ voluptatibus, neglige rem familiarem, ne parce formæ, ne ſomno, ne valetudini. Boni conſule iacturam oculorum, acceiſe præmaturum ſenium, contemne vitæ detrimentum: vt plurimorum odium in te concites, plurimum inuidiam, vt pro tot vigiliis rõchos aliquot auferas. Quem quæſo hæc non deterreant à capeſſendis huiuſmodi laboribus, niſi ſiquis ſit animo planè infracto, qui poſſit alios iuuandi ſtudio, quiduis & facere & pati? Commouit hæc cogitatio nonnihil animum meum, (vt verum fatear, atque in mediis huius operis exantlãdis laboribus laſſitudo quædam oborta eſt, cogitandi nimirum qualibus viris, quos noſtra vidit ætas, quàm malignè fama reſpondeat, etiam aliquanto iam tempore defunctis: quàm irreuerenter deſpiciãtur ab iis quos verè dixeris indignos qui illis matellam, vt dicitur, porrigãt, quàm ingratè carpantur à ſemidoctis, quàm pauci etiam inter eruditos qui cãdidè plenóque laudent ore. Alius deſiderat aliquid, alius inuenit quod non probet, alius vitam inceſſit: alios faſtidiẽter laudat, vt præſtiterit vituperaſſe. Porrò nulli iudicãt iniquius quàm vel ſemidocti, qui doctrinam alienam ſua metiuntur, & reprehendendum exiſtimant quicquid ipſi non didicerunt: vel eruditi, qui nondum hoc laboris genus deguſtarunt. Nam hi planè, iuxta Græcorum prouerbium, ἀπὸ γῆς χειμαίρουσιν ἀχμοσί, & ipſi ſtantes in litore, nauigantis artẽ ac diſcrimen ſpectãt otioſi. Quòd ſi feciſſent periculum, vt minore faſtidio, ita maiore cum venia legerent aliorum lucubrationes. Hoc itaque quum videam tantis in re literaria proceribus, vel heroibus magis, accidere: quid tandem augurer futurũ de me, cuius omnia quam ad illos mediocria, vel (vt verius dicam) nulla ſint, equidẽ non ſum neſcius: præſertim in hoc ſcripti genere, in quo multo plus eſt laboris quam quiſquam facile conijciet, qui periculum ipſe nunquã fecerit. Deinde multis de cauſis lapſus facillimus. Poſtremò nuſquam citius inueneri quiuis quod deſideret. Quare non arbitror futurum alienũ, ſi poſteaquam ipſe locus admonuiſſe videtur, ſuper hiſce rebus pauca diſſeram: non quo meum iactitem ingenium, aut oſtentem induſtriam, ſed vt lectorem mihi reddam æquiorem.

Non debent principes deterreri ſ. ab incolis impetãtur.

Qui homines Herculani dicendi.

Multorum ingratus animus in Eraſmum.

Multus labor in Chiliad. impenſus.

Apologia Eraſmi.

Erit autem certe multo minus iniquus, quiſquis perpenderit quam immenſis ſudoribus, quam infinitis difficultatibus hæc adagiorum quantumlibet rudis ſylua mihi conſtiterit. Iam hic igitur primus eſto calculus, rerum ipſarum antiquitas non ab Euandro, aut Aboriginibus, ſed ἀπὸ Κρόνου, quemadmodum dicũt Græci, ſed ab ipſo vſque Saturni ſeculo, &, ſiquid eſt hoc etiam antiquius, repetita. Vnde fit vt pleraque ſint à noſtrorum temporũ conſuetudine διὰ πασῶν, quod aiunt, remota. Proinde quid ſibi velit adagium, aut diuines oportet, & Delium aliquem natatorem requiras, aut ex antiquis authoribus petas enarrationem. Et quibus tandem authoribus? Non ex vno alterόve, aut certis aliquot, quemadmodum viuuenit in aliis argumentis. Veluti ſiquis inſtituat de arte dicendi conſcribere, certos quoſdam habet & idoneos authores, & eos non admodũ ſanè multos, quos imitari ſufficiat. At hic quicquid eſt ſcriptorum, veterum, recentium, bonorum ſimul & malorum, in vtraque lingua, in omnijugi diſciplina, breuiter in omni ſcripti genere, neceſſum fuit non dicam euoluere, ſed curioſius ac penitius excutere, rimarique. Siquidem adagia, ceu gemmulæ, quòd minuta ſint, fallunt nonnunquam venantis oculos, ni acrius intendas. Præterea nec obuia ſunt, ſed pleraque retruſa, vt prius eruenda tibi ſint quam colligenda. Quis autem ſatis æſtimet quam infiniti laboris ſit res tam minutulas, ceu per omnia maria terráſque rimari? Vix ætas humana ſuffecerit vt tot vtriuſque linguæ poetas, tot grammaticos, tot oratores, tot dialecticos, tot ſophiſtas, tot hiſtoricos, tot mathematicos, tot philoſophos, tot theologos quorum vel titulis recenſendis defatigetur aliquis, excutias ac reuoluas: neque id ſemel, ſed ſurſum ac deorſum in his, vtcunque res poſtulabit, Siſyphi ſaxum voluere. Iam hoc, opinor, nemo non videt, nemo non fatetur eſſe maximum. At ea quota portio, quæſo, noſtri ſudoris? En tibi reſtat agmen pene maius interpretum, in quibus aliorum ſupinitas atque indiligentia, nonnullorum etiam imperitia, (& hi quoque ſunt euoluendi, nimirum vt aliquando legas aurum è ſtercore) non mediocrem ſarcinam adiunxere noſtris laboribus. Age verò quid ergo nunc allegem prodigioſam librorum deprauationem? qua ſic Latinorum pariter & Græcorum codices omnes occupauit, vt quicquid attigeris citaturus, vix vnquam contingat quin aut manifeſtum mendum offendas, aut ſuboleat occultum. Ibi verò ſudor nouus, exploranda corrigendáque exemplaria: nec ea ſanè pauca, quo videlicet è multis vnum aliquod contingat emendatius, aut multorum collatione, quod verum ac germanum ſit quaſi diuines. Ferendum hoc quoque, niſi pene toties accideret quoties citaueris aliquid: citandum autem paſſim. His tam multis appone & illum calculum, haudquaquam opinor aſpernandum, quòd opera veterum, ex quibus ceu fontibus hauſta ſunt prouerbia, magna ex parte deſiderantur. Siquidem vtraque Græcorum comœdia funditus interciđit, vno excepto Ariſtophane. Latinorum item tragœdia, præter vnum Senecam. Fortaſſis & hoc tolerari poterat ſi modò lucubrationes illorum extarẽt, qui prouerbia ab illis collecta commentariis ſunt interpretati. Quorum de numero ſunt, Ariſtoteles, Chryſippus, Clearchus, Didymus, Tarrhæus, cumque his alij nonnulli, quorum ne tantulum quidem fragmentum ad nos peruenit. Superſunt igitur nobis recentiores quidam, vt indiligentes, nullóque delectu, ita ieiuni quoque mirifique, velut Zenobius, Diogenianus, Suidas. Quibus haud dum conſtitui malámne gratiam debeamus, qui ex tam abſolutis támque copioſis authoribus tã paucula quædam, támque nuda nobis tradiderint: an bonam, quòd illorum ſtudio, qualiacunque fragmenta vetuſtatis ad nos permanarint. Niſi ſiquis id etiam horum epitomis acceptum ferat, quod illi neglecti perierunt. quemadmodum Latini quidã Liuij interitũ Floro: Trogi Pompeij, Iuſtino: Iuris Cæſarei, Iuſtiniano: Theologiæ, Sententiarum, vt vocant, authori, ſolent imputare: neque id prorſus abs re, mea quidem ſententia. Quid quod inter hos vſque adeo non conuenit, vt ſæpenumero ſecum pugnantia ſcribãt? vt hoc denique põdus accedat tuis laboribus, non euoluendi ſolùm eadem de re varios interpretes, verumetiam iterum atque iterum inſpiciendi, conferendi, perpendẽdi, iudicandi. Nunc illud etiam mihi cogita, in aliis libris ſæpe locum eſſe ingenio, vt adſit inueniendi, ceu pariendi, voluptas: poſſíſque quouis loco, quouis tempore, mẽtis agitatione portionem aliquam operis abſoluere: quantúmque valueris ingenij celeritate, tantum maturare quod inſtitueris: hic, velut alligatus piſtrino, non ſineris vel latum, vt aiunt, pedem à codicibus diſcedere. Totum enim fere negotium pendet à codicum copia, præcipuè Græcorum: quorum iam quanta ſit inopia nemo neſcit. Vnde fit vt partim oculos conteras in voluminibus carioſis, ſitu obſitis, laceris, mutilis, à tineis ac blattis vndique deroſis tum autem non rarò lectu etiam difficillimis: breuiter eiuſmodi vt qui in eis diutolè verſetur, facilè cariem & ſenium quoddam ſibi cõtrahat. partim etiam alienis: quod ipſum quãti referat, vel me tacente, protinus agnoſcunt ij qui fecere periculum. Vt ne dicam interim illud, ſiquid in huiuſmodi commentariis voluptatis eſt, id totum eſſe lectoris: ad ſcriptorem

Difficultas ab antiquitate rerum.

Non obuia ſunt vt plurimum adagia.

Mendoſi libri veteres.

Multa deſiderantur veterũ ſcripta.

Epitomatorum conſectores.

Copia codicum.

nihil attinere præter odioſum illum ac ſemper eundem colligendi, conuertendi, explicandi, vertendique laborem. Atqui voluptas, vita res eſt, vt verè dixit Ariſtoteles: quæ præſtat vt in labore diu perſeuerare poſſimus. Alibi & ex ingenio ludere, licet eloquentiæ floſculis aliquando lætari. Sunt exceſſus amœni, in quibus laſſus deſideas, ingeniique vires refocilles. Cùm in omni negotio, tum præcipue in literis, varietas ſatietatem arcet, neque patitur oboriri tædium. At hic mihi non Δὶς κράμβη, quemadmodum eſt in Græcorum prouerbiis, ſed ter millies eadem illa repetenda fuerunt, quid ſibi vellet adagium, vnde natum eſſet, & quem in vſum conueniret: vt non alibi magis quàm hic locum haberet illud Græcis tritum adagium, [illegible]. Poſtremò nonnulla voluptatis pars eſt, huiuſmodi tractare res quæ tractatu niteſcant, quæque vltro ſplendorem & orationis copiam authori ſuppeditent. Hic quæ tractantur, omnia ſunt huiuſmodi, vt ſiu, non tractatione ſplendeſcant: ac tum demum genuinam ſuam oſtendant gratiam, quum, gemmarum inſtar, commodè inſerta orationi viſuntur: ſeparata frigent, ac minutula leuiáque quæpiam eſſe videntur. Adde nunc quòd alibi ſumma rerum opus æſtimatur, & lector nõ aliter quàm ſcriptor laborat: huiuſmodi quoniam carptim leguntur, qui legit, ad vnumquodlibet prouerbium animum adfert integrum, otioſum, nonnulli fortaſſis auidum etiam, alius contrà faſtidientem. Quàm autem iniqua interim mea conditio, à quo illud requiritur, vt in ſingulis adagionibus expleam otioſum, ſatiem auidum, ſatisfaciam faſtidioſo? Accedit ad hæc omnia, Græca vertendi labor: quem profectò nemo non difficillimum iudicabit, niſi qui nunquam annixus ſit ex bene Græcis bene Latina facere. Hic mihi ruſum perpende tantam authorum varietatem, quorum vnicuique ſuus reddendus ſtilus: cogita tot carminum genera, quorum in hoc opere tam ingens incidit turba. nam arbitror eſſe non pauciora decem millibus: vt ſiquis hoc menſium ſpatio quibus laborẽ hunc abſoluimus, tantum carmina tam multa Latinè reddidiſſet, idque carmine, non videatur vſquequaque diſſimulandus ignauiæ. Porrò quid alii cenſuri ſint, neſcio: equidem etiam illud arbitror eſſe nonnihil, in tam immenſo prouerbiorũ numero meminiſſe quid quo loco dixeris, neque rerum turba confundi. Proinde qui in tantis difficultatibus verſetur, quas omneis vel percenſere ſit difficillimum, quid mirum ſiqua ſo labi contingat maximè feſtinantem? Cur autem mihi feſtinandum fuerit, mox reddetur ratio. Quòd ſi Flaccus etiam in aliis argumentis, in quibus hæc abſunt incommoda, dat veniam maculis, quas aut incuria fudit, aut humana parum cauit natura: ſi concedendum putat vt in opere longiuſculo ſomnus obrepat: ſi non indignatur Homero alicubi dormitanti: quid tandem cauſæ eſt cur mare cælo miſceamus ſi pauculi fortè errores in huiuſmodi deprehendantur opere, in quo præter cõmunes illas labendi cauſas, nec liberum ſit rem tuis auſpiciis peragere, & eiuſmodi duces habeas qui ſ abunde præbeant anſam errandi? Vt nequid dicam interim de codicum mendis, quæ nonnunquam doctiſſimis viris imponunt: vt ſileam de tædio, quod vel præcipue cõſueuit ingenii vigorem hebetare: vt taceam de tam varia rerum omnigarum quaſi farragine, qua fit vt animus huc atque illuc in tam multa diſtractus, non poſſit ſemper ſibi præſens eſſe. Reliquum eſſe videtur vt paucis occurramus & iis, quos auguror in hac noſtra ſylua curæ diligentiæque pluſculum deſideraturos. Nam quoſdam hoc animo eſſe video, vt libros mole non eruditione metiantur, & id demum abſolutum exiſtiment vbi nihil adiungi poſſit, ſuperſint pleraque: quibus nihil ſatis niſi quod impendio nimium: atque ibi denique copiam eſſe iudicent quum ad ſatietatem vbique dicuntur omnia. Horum igitur quiſpiam dicet, quædã à me copioſius locupletiuſque tractari potuiſſe. Tum autem in euoluendis authoribus occurret alicui locus aliquis qui ad prouerbium faciat: aut non faciat, ſed illi facere videatur: hunc protinus cauillabitur prætermiſſum à nobis. Principio, quis rogo tam arrogãs, qui illud auſit profiteri? quis tam iniquus vt exigat, in huiuſmodi ſcripti genere nequis omnino prætereatur locus? Vt nihil nõ legeris, nihil nõ adnotaris, nihil non apparaueris, itáne ſtatim in tam immenſa rerum turba ſuccurrit quod oportuit, quóque oportuit loco? Deinde quæ tandem futura fuerat iſta moleſta diligentia, vndecunque conquirere quicquid quocunque modo poterat ad prouerbii locupletationem accommodari? Quis tandem futurus fuerat voluminum aut modus, aut finis, ſi Sardonium riſum, vt hoc exempli cauſa ponam, explicans, totius huius inſulæ deſcriptionem e geographorũ omnium libris repetere voluiſſem? loci ſitum, gẽtis antiquitatem, originem à capite, quod aiunt, vſque ad calcem percenſere? Deinde quæ ſit eius herbæ ſpecies, quæ vis, quicquid apud vllum medicorum ſuper hac literis proditum inuenitur, in vnum conuerrere? Ad hæc qui riſus ille gignatur, quibuſque de cauſis appareat in moriente, ex phyſicorum ſententia commemorare? Deinde quibus hoc riſus genus aliquando fuerit familiare, ex omnibus hiſtoriarũ monimentis perquirere? Tum autẽ quàm hic riſus virum probum dedeceat? In ſumma, quicquid de laudato aut illaudato riſu legatur apud morales philoſophos, ac poëtas, id omne in eundem congerere aceruum? Porrò ſiquod apophthegma, ſiquid vrbanè dictum, ſiquod memorabile factum, ſiquis apologus, ſiqua fabula, ſiqua ſententia, ſiquid omnino vel affine, vel contrarium, quod ad explicationem adagionis vtcunque trahi queat, id vniuerſum accumulare? Hoc propoſiti ſi mihi fuiſſet, quis nõ videt ex ſingulis adagiis ſingula volumina reddi potuiſſe? Qui minus abſurdum hoc, quàm ſi prouerbium, Ἰλιὰς κακῶν enarraturus, vniuerſum bellum Troianum à gemino, ſicut ait Flaccus, ouo pergam ordiri? aut explicaturus Ὀδύσσειον μηχάνημα, vniuerſum Odyſſeæ retexam argumentum. Deinde quàm frequenter hic incidũt loci communes de morte, de vita, de amicitia, de ſimultate, de iuſto atque iniuſto? Sed ineptè facio, qui eos recẽſere pergam, quum totidem penè numero ſint quot ipſa prouerbia. quod haud magni negocii fuerat ita declamatoriis locupletare rationibus, vt ſinguli vel in voluminis magnitudinem fuerint exituri. At iſtam ſanè diligentiam, præterquàm quod ea ſtultiſſima futura fuerit, ne præſtare quidem poſſit qui ſcribit Chiliadas, neque ferre qui legit. Itaque magis arbitratus ſum in hoc opere modum eſſe quærendum mihi quàm copiam, exitum potius quàm progreſſum. Quanquam ſiquid properantibus nobis velut obiter in mentem venit quod & dignum cognitu videretur, & à prouerbio non alienum, id quidem non ſumus grauati, ceu auctarium, adiicere. Denique ſunt aliquot loci (cur enim non ingenuè fatear?) ſed hi non admodũ multi, in quibus & ipſi deſideramus nonnihil. quos tamen non exiſtimauimus omnino ſilentio prætereundos, tametſi nobis non vſquequaque ſatisfacerent ea quæ ſuper his apud authores adhuc repeperimus: ſed vel in hoc recenſere viſum eſt, vt à iis quibus ſeu plus eſt otii, ſeu maior librorum copia, ſeu memoria fœlicior, & vberior eruditio, diligentius inueſtigandi miniſtraremus occaſionem: ipſi Comicum interim illud vſurpantes, [illegible]. Videbam & ordinem nonnullum induci poſſe, ſi ſimilium, diſſimilium, contrariorum, confiniúmque rationem ſecutus, titulos quamplurimos propoſuiſſem, & vnumquodque prouerbium velut ad ſuam claſſem retuliſſem. Verum hunc prudens omiſi, partim quòd in huiuſmodi miſcellaneis hoc ipſum mihi videretur neſcio quo pacto decere, ſi nullus adſit ordo: partim quia videbam, ſi omnia eiuſdem ſententiæ velut in eandem claſſem infulſiſſem, futurum vt ex æqualitate lectori tædiũ oboriretur, ac ſubinde nauſeans clamaret illud, [illegible] ἐν τῷ βιβλίῳ: partim quòd me deterruerit magnitudo laboris. cur enim mentiar? Perſpiciebam id fieri non poſſe niſi totum opus denuò à capite vſque ad calcem retexuiſſem. neque cogitãdum de editione, niſi iam ſupremum illum colophonem addidiſſem: vt verè iam opus futurũ fuerit Horatiano nouennio. At nunc licuit etiam inter edendum adiungere ſiquid occurreret indignum quod præteriretur. Porrò autem vix adducor vt credam vllos tam iniquos futuros (quanquam & hos futuros arbitror) vt eloquentiam etiam exigant, præſertim ab homine Hollando, hoc eſt plusquã Bœoto, ſed extra iocum, in opere quod totum ac propriè ſit ad docendum accommodatum, & ad docendum res, non illas quidem indignas cognitu, ſed ita minutas atque humiles vt non modò non flagitent orationis ornamenta copiamque, verumetiam repellant ac repudient. In tam varia rerum confarcinatione, in tam aſſidua nomenclatura ſcriptorũ etiam humilium, quæ mihi docendi cauſa craſſius etiam & pinguius erat adhibenda, in tam frequenti Græcanici ſermonis interiectione, in tam crebra traductione, quis erat ſplẽdori locus, qui nitor, quæ æquabilitas, qui fluxus orationis eſſe poterat? M. Tullius non requirit eloquẽtiam à philoſopho, & quiſquam eam requirat à parœmiographo? Seneca nuſquã deſiderat eam, niſi quum paruo conſtat, quum vltro adeſt, vt res magnas magnificè proſequatur. at hic affectare rhetorum ſupellectilem, obſecro quid aliud erat, quàm quod aiunt, ἐν τῇ φακῇ μύρον, & [illegible], vt ne dicam, τὴν χύτραν ποικίλλειν. Me quidem, quanquam in aliis non aſpernor, nunquam magnopere cepit eloquentiæ ſtudium: ſed neſcio quo pacto magis ſemper arriſit cordata quàm picta fucis oratio, dũ abſint ſordes, dum mihi ſententiam animi non incommodè repræſentet. Quòd ſiqua nobis dicendi virtus aliquando comparata fuiſſet, eam neceſſum erat in tam diutina, tam varia, tam tumultuaria Græcorum & Latinorum authorum euolutione perire. Quandoquidem vbertas hæc, vel Tullio teſte, breui etiam intermiſſiuncula ſolet ſteriſceſcere. Tum ſi res ipſa maximè reciperet ornamenta dicendi, ne vacabat quidem. Quin omne tempus tot euoluendis libris, tot annotandis locis, tot rebus memoria complectendis anguſtum etiam erat. Quanquam hæc ipſa verbis non omnino malis efferre, nonnullam, opinor, eloquentiæ partem exiſtimabit is cui verè cognitum fuerit quid ſit eloquentia. Nihil enim moror iſtos quoſdam eloquentiæ penè dixerim ſimios, qui dicendi virtutes inani quodam ac pueruli vocum tinnitu metiuntur: atque vbi multorum denique dierum lucubratione vnum aut alterum flo-

Grata rerum varietas.

Authorum magna turba, in adagiis concinnandis.

Quandoque bonus dormitat Homerus.

In eos, qui dicent aliquid deſiderari.

Modum fuiſſe in adagiis quærendum.

Eloquentia cur non tam hic addita.

Eloquentiæ ſimii.

ſculum ſuis intertexuerint ſcriptis, & quatuor è Cicerone, ac totidem è Saluſtio voculis aſperſerint, protinus apicem Romanæ facũdiæ aſſequutos ſe credunt. Tum diſplicet D. Hieronymi ſtilus, tum putet Prudentius, tum elingue, mutũ, infans eſſe videtur, vbicunque non viderint quatuor illas M. Tullij voculas. His ſi quando factum eſſet periculum, quid ſit huiuſmodi, ſicut videntur, nugas libris proſequi, fortaſſis & ſuam agnoſcerent infantiam, & alienam eloquentiam minus impudenter contẽnerent. Sed dixerit mihi quiſpiam monitor haud aſpernandus, Atqui hoc ipſum elegans erat, artificio dicendi rebus minutis nonnihil amplitudinis addere, humilibus adiũgere dignitatis aliquid, & vt inquit Vergilius,

-exiguis hunc addere rebus honorem.

Non ſinit otiũ ſingula expolire.

Neque verò nõ vacaſſet, ſi modò ſeparaſſes colligendi & exponendi operam, ac iuſtum his rebus temporis ſpatium impertiſſes. Quæ neceſſitas erat vt iuxta Plautinũ dictũ, ſimul & ſorberes & flares? Quis adegit vt præcipitares editioné? & opus tam ingens, tam operoſum, vt ita dixerim, ſeſquianno perficeres, perfectum ſtatim euulgares? Quòd ſi Flacci præceptũ ſequutus, vigilias tuas in nonum preſſiſſes annum, ſic poteras vt non ſolum eloquentiæ gratiam adiungeres, verumetiam vt copioſius & emendatius opus in lucem exiret, nec eſſet cuius te pœniteret, nec cui quicquam apponi vel es. Alioqui aut non oportuit ſuſcipere prouinciã, aut erat ſuſceptæ per omnia ſatisfaciendum. Hic ego profectò (neque enim mihi moris eſt tergiuerſari) veris nonnullam culpæ partẽ agnoſcam neceſſe eſt. Neque enim me clam erat, opus hoc requirere non theologum hominem, qui literas antiquas leuiter, ac velut prætercurrens deguſtaſſet, ſed qui vitam omnem euoluendis, interpretandis, excutiendis omnis generis authoribus contriuiſſet, cui que non tantum immorari ſed immori quoque ſtudiis huiuſmodi liceret.

Difficultas huius recinnandi operis.

Plane perſpiciebã, hũc laboré nec vnius eſſe hominis, nec vnius bibliothecæ, nec paucorum annorum, quem nos ſoli, noſtróque, vt aiunt, Marte, breuius ſeſquianno abſoluimus, vna duntaxat adiuti bibliotheca, nimirum Aldina: copioſiſſima quidem illa, quaque non alia bonis libris, præcipue Græcis inſtructior, vt ex qua ceu fonte, omnes bonæ bibliothecæ per omnem vſque orbem naſcuntur ac propagantur, itaque locupletiſſima quidem, non diffiteor, ſed tamen vna. Verum eſt quo culpam hanc ſi non purgare, certe minuere poſſim: primum quòd olim me ad hoc muneris ſuſcipiendum non tam incitauit ratio quàm induxit caſus, & amicorum preces impulerunt.

Quis primum ad id laboris Eraſmum inpulerit.

quibus equidem cum nec alias vnquam magnopere repugnare poſſim, tum verò Mecœnas ille meus Guilielmus Montioius, inter aulæ Britannicæ proceres eximius, hoc à me contendebat, ſic meritus, ſic charus, vt omnia poſthabenda ducã quoties illius mos gerundus eſt voluntati. Quòd ſi philoſophorum etiam dogmata concedunt, vt in gratiam amicorum nonnunquam aliquantulum à recto deflectamus, mihi dandam eſſe veniam arbitror, qui dum tanto amico gratum facere ſtudeo, prouinciam ſuſcepi pulcherrimam quidem illam, ſed mihi fortaſſe non perinde aptam, præſertim quum viderem eruditorum neminem hoc negotij capeſſere, non quòd impares ſeſe iudicarẽt, vt equidem opinor, ſed quòd vigilias illas immenſas viderent, atque refugerent, præſertim quum intelligerent gloriæ prouentum laboribus minorem futurum. Deinde quum videremus hanc eſſe operis ſuſcepti naturam, vt rem in ſe nullum haberet modum, videlicet neceſſum habuimus modum illius, non rerum ratione, ſed noſtris occupationibus metiri: vt tantũ impenderemus operæ, non quantum poſtulabat, ſed quantum à noſtris ſtudiis citra vitium decidere poſſe videbamur. Itaque paulo feſtinatius abſoluimus, partim quòd in hoc opere nobis velut ſi peregrinari videremur: partim quo liceret, his abſolutis, toto pectore reuerti ad ea quæ noſtræ ſunt propria profeſſionis, quæque ad menſes aliquot intermiſimus, amici voluntatem magis quàm noſtrum iudicium ſequuti.

Feſtinãter hoc abſolutũ opus.

Quanquam Horatiano præcepto non ita valdè commoueor. hoc enim ille præcepit iis qui ad ingenij laudem ſcriberent: nos præter vtilitatem lectoris nihil ſpectauimus. Præcepit iis qui carmen conſcriberent, in quo, teſte Plinio, ſumma deſideratur eloquentia, nos adagiorum commentaria colligimus. Denique nouennem iſtam curam (quam tamen nec ipſe præſtitit in carmine) fortaſſis præſtiterit aliquis, in centuria. Verùm eandẽ in Chiliadibus, tum perquam arduũ eſſe videatur præſtare, tum requirere parum humanum: quum hoc ipſum abunde laborioſum ſit, vel ſcribere Chiliadas: vt ne adiungas toties mutandi laborem, qui priore videtur non paulo difficilior. Quanquam equidem arbitror, curam quam requirit Horatius, non temporum ſpatiis, ſed intentione metiendam eſſe. Qua quidẽ de re verè poſſum affirmare, me ſummis annixum viribus, vt quod tempori detractum videretur, id vigilantia atque aſſiduitate ſtudij penſarem: vt ſperem candidos lectores nec hãc partem omnino deſideraturos. Nam ſi ſpatij ratione in habeas, præcipitauimus opus: ſi noctes dieſque infatigabili ſtudio deſudatas æſtimes, maturauimus. Quod ſi non modis omnibus noſtra cura reſpondet operi, illud certè conſtabit, me,

Nouennium horatianum.

Maturatum opus.

quicunque vnquam de prouerbiis conſcripſere vel apud Græcos vel apud Latinos (loquor de iis quorum extant commentarij) diligentia, non mediocri ſpatio præceſſiſſe. Poſtremò quoniam & infinitum eſt opus, & ad communem vtilitatem paratum, age quid vetat quominus operam partiti, communi ſtudio perficiamus? Ego meum perſolui penſum, & feſſus lampada trado: ſuccedat qui vices operis excipiat. Ego ſyluam miniſtraui, non omnino, ſicut opinor, malignam: accedant qui dolent, qui perpoliant, qui variegent. Ego partem eam abſolui in qua plurimum fuit laboris, gloriæ minimum: non pigeat alios adiungere quod & facillimum erit, & ſplẽdidiſſimum. Mea nihil refert quocunque nomine legatur, non laborabo penes quemcunque ſumma gloriæ futura eſt, modò nos occaſionem dederimus vt ad ſtudioſos tanta manarit vtilitas. Neque verò vel tantillum offendar ſiquis noſtra caſtigabit eruditior, locupletabit diligentior, digeret exactior, illuſtrabit eloquentior, expoliet otioſior, vindicabit fœlicior dum id cum publica ſtudioſorum commoditate fiat, quam vnam vſqueadeo ſpectauimus in hoc opere, vt noſtri nullã rationem habuerimus. Alioqui poteram & ipſe, quod plerique faciunt, eiuſmodi laborem deligere qui longè minoribus ſudoribus mihi cõſtitiſſet, idémque longè maiorem gloriæ fructum attuliſſet. Quis enim non iudicaſſet egregium ac magnificum facinus, ſi totum Demoſthenem, aut Platonem, aut alium aliquem huiuſmodi Latinis auribus tradidiſſem? Atqui dictu difficile ſit quanto minore tẽporis, vigiliarum, oleique impendio munus hoc conficere licuiſſet, quàm has, ſicuti videntur, nugas congerere. Poteram ex tanto numero duas aut tres centurias mihi deligere, atque in his expoliendis, locupletandis, elimandis omnes ingenij neruos intendere, non paulo minore laborum ſemente, multo tamen vberiorem famæ meſſem mihi paraturus. Verum hoc fuerat meum priuatum, non publicum ſtudioſorum agere negotium. Atqui, ſicut ego quidem arbitror, oportet in reſtituẽda literaria re animum Herculanũ præſtare, hoc eſt, nullo tuo incommodo à communi vtilitate curãda vel deterreri, vel defatigari. Sed iis de rebus plus ſatis. ac iamdudum vereor ne quibus Herculani laboris inſtar eſſe videatur, hunc tam prolixum ſermonem, in quem nos Herculani laboris adagium induxit, perlegere. Quare finem faciam: ſed ſi illud addidero, quum hæc primum ſcriberentur, me labores omnes Herculeos ſuperaſſe. Siquidem ille ſemper aliàs inuictus, duobus ſimul monſtris par eſſe non potuit, itaque fugiens, prouerbium nobis relinquere maluit, quàm Martem experiri: ſatius eſſe ducens, ridere incolumem, quàm laudari extinctum. Nobis autem eodem tempore cum duobus monſtris immanibus fuit congrediendũ, quorum vtrumuis tantum habebat negotij, vt multos Hercules requireret, tantum abeſt vt vnicus homũcio duobus par eſſe poſſet. Nam Baſileæ ſimul typis excudebantur adagiorum Chiliades, ſic emendatæ locupletatæque, vt non minoris mihi conſtiterit inſtauratio, quàm prior editio quam Venetiæ apud Aldũ Manutium peregimus. Et vniuerſæ D. Hieronymi lucubrationes, è quibus vt maximã ita difficillimam quoque partem mihi proprie ſumpſi, nempe libros epiſtolares, haud leue per Muſas prouinciã, ſicut tantum voluminum vel euoluendum modò ſit. Nunc, Deum immortalem, quàm grauis cum mendarum portentis, quibus illic ſcatebant omnia, mihi fuit lucta. Quanto ſudore reponenda Græca, quæ vir ille paſſim admiſcet. nam ea pleraque vel deerant, vel perperam erãt addita. Neque vero mediocrem mihi vigiliis conſtiterunt qualiacunque illa ſcholia, quæ cum ſuis argumentis adiecimus: non ſolum ob id, quòd in re primum à nobis tentata non eſſet quem ſequerer, cuius inuẽtis adiuuarer: verumetiam quòd, vt Romulum narrant non minus magnificum fuiſſe ſuorum facinorum oſtentatorem, quàm rerum egregiarum geſtorem: ita D. Hieronymus, vt diuitem quandam ex omni diſciplinarum & authorum genere cõſtructam penum habuit in pectore, ita nemo doctrinæ ſuæ opes in ſcriptis ambitioſius, vt ita dicam, oſtentat. Adeò ſancta quadam gloria, quicquid in Vetere, quicquid in Nouo inſtrumento reruſum, quicquid in fabulis, in hiſtoriis, quicquid in Græcis, quicquid in Hebraicis literis exquiſitum, id obiicit, infulcit, inculcat. Iam in ordine digerendo, qui variè à diuerſis erat confuſus, etſi nulla eſt ingenij laus, tamen haud parum fuit moleſtiæ. Tanta rerum moles huic homuncioni ſuſtinenda fuit, & quidem vni. Niſi quòd in vocibus aliquot Hebraicis, quòd eas literas leuiter ac primoribus modò, quod dici ſolet, labris deguſtaſſemus, Brunonis Amerbachij, doctiſſimi pariter ac modeſtiſſimi iuuenis, opera nonnihil ſumus adiuti. Cui viciſſim reliquam huius operis portionem exequenti, in Græcis ac Latinis reſtituendis locis aliquot adfuimus, operam opera penſantes. Vt ne commemorem interim nonnihil fuiſſe negotij, vt quę Hieronymianis lucubramẽtis falſo titulo fuerãt admiſta, partim erudita, partim iuxtà indocta & infantia, nonnulla dementiæ quoque ſpeciem præ ſe ferentia, certis coniecturis, ceu veſtigiis quibuſdam, deprehẽderemus, atque exempta ſuis redderemus locis. Dein vt hominis ſanctiſſimi viri, ab aliis non ſanctiſſime modò, verumetiam inſulſiſſime proditam,

Infinitus hic labor.

Poterat aliquod aliud facilius inſtituere, vnde maiorem gloriam hauſiſſet.

Duo labores Herculei, ab Eraſmo confecti.

D. Hieronymi eruditum pectus.

Bruno Amerbachius.

ex omnibus iſ ſuis monumentis colligeremus. Adde iam quòd huiuſmodi laboris ea ratio eſt, vt & fructus & vtilitas ad omnes perueniat, moleſtia ad neminem fere, niſi vnus ille qui ſuſtinet. Neque enim ſtatim animaduertit lector, qui totos libros inoffenſus decurrit, nobis aliquoties ad vnam voculam dies aliquot reſidendam fuiſſe. Nec enim ſi ſatis intelligit, certè nô [illegible] quantis difficultatibus noſtris conſtitit ea illa, qua legens fruitur, facilitas, quantaque moleſtia ea moleſtia ſit ademtpta cæteris. Proinde ſoleo & ipſe mihi quarta luna videri natus, cui neſcio quo fato contigit in huiuſmodi pluſquam Herculaneos labores incidere.

Effugi malum, inueni bonum. 2

[illegible] id eſt,

Euaſi mala, ſum nactus meliora.

Mos vetus in nuptiis. Hemiſtichium prouerbiale, dici ſolitum ſiquādo fortuna lautior cuipiam contigiſſet. Natum aiunt à ceremoniis nuptialibus. Nam Athenis mos erat vt in nuptiis puer quiſpiam induceretur vndique ſpineis frondibus & querņis glandibus opertus coronatúſque, cunas geſtās panibus impletas. Dicebat autem hęc, [illegible]. Ea vox bene ominabatur ſponſo ſponſæque, tanquam ad meliorem vſque fortunam profecturis. Malum enim vocabat ſpinas & glandes, panes bonū: propterea quòd ſteriles ſpinæ, iuxta prouerbium, quod alio poſuimus loco, [illegible] Et glādibus victitabant agreſtes illi priſci, iuxta illud, [illegible] Reperto frumentorum vſu, glandium eſus faſtidire cœptus. Demoſthenes in oratione pro Cteſiphonte, ſignificat id dici ſolere ab iis qui initiabantur, quum peractis inituriis, quibus agitabantur ante myſteria, iam ad honorem initiationis admitterentur. Nam Æſchini obiicit quòd noctu miniſtrans initiandis, abſterſo luto iuſſit eos dicere, [illegible]

Lente non gaudet amplius. [illegible] Ariſtophanes in Pluto, [illegible] id eſt,

Vbi diues eſt haud lente gaudet amplius.

Acetum maluit præſente vino. De iuuene qui nactus Plutum, faſtidit anum cui pauper morem geſſerat. Diuerſum eſt huic quod Iulius Pollux libro ſexto refert ex Eupolide,

[illegible] id eſt,

Præſente vino bibere acetum maluit.

Adagium à Zenodoto refertur.

Ægypti nuptiæ. 3

Αἰγύπτιον γάμος, id eſt, Ægypti nuptię, inauſpicatæ & infœlices dicebantur. Sumptum à notiſſima fabula Ægypti, qui filios quinquaginta totidem fratris filiabus maritos dedit at hi præter vnum omnes à ſponſis iugulati ſunt. Torqueri poterit in ſimulatam amicitiam aut in munus honoris gratia datum in ſpeciem, quum reuera quæratur pernicies ei cui datur. Ita nonnunquam ex affinitatibus aut fœderibus principum atrocia naſcuntur exitia.

Ædilitatem gerit ſine populi ſuffragio. 4

Imperioſior in alieno. Plautus in Sticho, Sine populi ſuffragio tamen ædilitatem hic quidem gerit. Vbi quis imperioſior eſt in alieno negotio, aut in ædibus alienis. Nam Plautus ad paraſitum reſpicit in domo non ſua mandantem & imperantem non aliter ac ſua. His confine eſt quod habetur apud Ciceronē libro tertio De legibus, Sed quæro quid hac re ſit turpius, quam ſine procuratione ſenator, legatus ſine mandatis. Item in decimatertia Philippica: Senator voluntarius lectus ipſe a ſe

Pax redimenda. 5

Diuus Auguſtinus Homilia 10. narrat apud Pœnos huiuſmodi vetus prouerbium fuiſſe celebre, Vt habeas quietum tēpus, perde aliquid. Rato carent lite qui nuſquam ſuſtinent de ſuo iure concedere. Magnum interdum eſt lucrum, iactura rei moleſtiam & inquietudinem excludere.

E duobus tria vides. 6

Ἐκ δυοῖν τρία βλέπεις, id eſt, E duobus tria vides. Locus prouerbialis in eos qui vel ætate, vel ebrietate, vel alio quopiam oculorum vitio cæcutiunt. Huc pertinet illud Maronis,

Et ſolem geminum, & duplices ſe oſtendere Thebas.

Item illud Iuuenalis,

-Et geminis conſurgere menſa lucernis.

In antiquis quibuſdam exēplaribus inuenio ſcriptum hoc pacto, [illegible], id eſt, In duobus tria vides. idque dictum ſitum vbi quis aliud pro alio videt, fallentibus oculis. Venuſtius fiet ſi ad animi iudicium deflectatur.

Edentulus veſcentium dentibus inuidet. 7

In eos, qui mentiuntur aliquid iam facultate, non re natura. Diuus Hieronymus epiſtolam illam eruditiſſimam, quā ad Magnum oratorē inſcripſit, huiuſmodi claudit prouerbio, Cui quanto, vt ſua deas ne vſcentium dentibus edentulus inuideat, & oculos capreatum talpa contemnat. hoc eſt, ne quod ipſi nō contigit, aliis inuideat. Sic enim eſt ferme hominum quorundam ingenium, vt quiſque laudet quātum ſe ſperat aſſequi poſſe: ſiquid vltra vires ſuas eſſe ſenſerint, id negant diſci oportere. Breuiter paucos inuenias, qui quod in ſeſe deſperent, in aliis probēt. idque non alia in re magis quàm in literarum ſtudii. Hieronymus videtur Græcum [illegible] reddidiſſe ſententiam,

[illegible] id eſt,

Ne pauper ipſe iis inuideat qui poſſident.

Iiſdem veſcentes cepis. 8

[illegible], id eſt, Quæ iidem ederunt thymum Prouerbiali figura dictum ab Ariſtophane in Pluto. Congruit in pauperes ac bonos viros inter ſeſe amicos. [illegible] enim vtiliſſimum herbæ genus, quo tenues & agreſtes vtcunque vitam ſuſtinent. Quidam cepam agreſtem eſſe putant, etiamſi diſſentiant Plinius & Dioſcorides. Suidas admonet agreſtis ac vilis herbæ genus eſſe, cuius eſu comicus paupertatem veſcentium voluerit intelligi quemadmodum Heſiodus per maluam & aſphodelum tenues ſignificauit. Huic affine quod ſcriptum eſt apud Iuuenalem, *Malua & aſphodelus.*

-quis tecum ſectile porrum
Sutor & elixi veruecis labra comedit?

Solidos è clibano boues. 9

Ariſtophanes in Acharnenſibus,

[illegible]
Ἐκ κριβάνου βοῦς. Καὶ τίς εἶδ' [illegible] Βοῦς κριβανίτας;
-deinde nobis præbuit
E clibano totos boues: Et quis rogo
Conſpexit vnquam clibano coctos boues?

Antiphanes apud Athenæum libro quarto, facit quędam querentem de frugalitate Græcorum, qui paululum carnium apponerēt, quum maiores ſoleant totos boues, ceruos & arietes aſſos apponere. Quin & rege Perſarum coquum, totum camelum aſſum atque etiamnum calidum appoſuiſſe. At ego mihi malim perdiculam aſſam & calidam apponi. Idem in eodem libro tradit ex Herodoto, apud Perſas diebus natalitiis ſuiſſe morem vt diuites bouem, aſinum, equum & camelum apponerēt totos in clibano aut camino coctos. Prouerbialis hyperbole de barbarica rerum copia, ſiue de lauticiis affatim ſubminiſtratis. Antiquitus enim in deliciis erant cibi in clibano cocti. Primùm enim panis in clibano decoqui cœptus, quem κριβανίτην, id eſt clibanarium, vocabant: eaque res quia adeo via ſit noua, vt etiam prouerbio locum fecerit: deinde carnes & piſces eodem modo coqui cœperunt. Vnde & thunni, & id genus alia in clibano cocta, xeniorum vice miſſitabantur amicis.

Drachmæ grando. 10

Δραχμὴ χαλαζῶσα, id eſt, Drachma grandinans. De lucro quod tanquam cœlitus emiſſum obtigit. Nam olim theatrale præmium erat drachma, quæ veluti grandinis in morem in populum ſpargebatur. Id à Diophanto tradunt inſtitutum. Vnde ſi quando grando accidiſſet, per iocum aiebant, ἡ δραχμὴ χαλαζῶσα. Miſſilium mos nec hodie totus extinctus eſt. Author Zenodotus. Meminit & Heſychius. *Drachma, præmium theatrale.*

ANIM. HENR. STEPH.

[illegible]. *Miſſilium mos nec hodie* Senſum verborum Zenodoti non eſt aſſecutus, alioqui tamen minimè obſcurū. ea ſunt, [illegible] Id eſt, Sub Diophanto theorica pecunia fuit drachma: quum autem grando è cęlo tum cecidiſſet, eam drachmam per iocum appellabant grādinantem. Hęc Zenodotus. à quibus Eraſmus, vt videmus, longe diſcedit, dum ea ſuo commento adaptare vult, non animaduertens ſe ab eo quem authorem citat, plane diſſentire. Iſtud enim commentus eſt de drachma theatrali præmio, eam, velut grandinis in morem, in populum ſpargi ſolitam. Quibus adiungit tanquam ex Zenodoto, Vnde ſiquādo grando accidiſſet, per iocum aiebant, Drachma grandinans: quum Zenodotus non dicat ipſam grandinem appellatam drachmā grandinantem, ſed vice verſa drachmam vocatam fuiſſe grandinātem, quòd forte fortuna, dum ea in theatro diſtribuebatur, grando de cælo cecidiſſet. Quod perinde eſt meo quidem iudicio, ac ſi drachmam ſanguinolentam vocaſſent eam, quæ dū ſingulis diuideretur, exorta cædes & fuſus ſanguis fuiſſet. Sed Eraſmus, quum hæc verba, [illegible] id eſt, Quia autem cecidit grando eo tempore interpretaretur, Siquando grando cecidiſſet, non mirum eſt ſi dictum ſequens inuerterit. Cæterum quod ad vocem [illegible] attinet, neſcio cur præmium theatrale interpretetur, quum potius veluti ſtips quædam fuerit. [illegible] malè vertit, A Diophanto inſtitutum: quū ſignificet, Sub Diophanto, tempore Diophanti vt ſi diceretur, [illegible]. Sed apud Zenodotum mendoſè ſcriptum eſt [illegible], pro [illegible], aut ſine articulo, [illegible], vt apud Heſychium apud Suidam autem [illegible] pro [illegible] pro [illegible] malè legitur Quanquam cum [illegible] illum aliquem eſſe haud nego: ſed eum loco minimè conuenire exiſtimo. & [illegible] dicitur, [illegible], nequaquam.

Duodecim artium. 11

Δωδεκαμήχανος, id eſt, Duodecim artium, appellabant callidum, verſutum, verſipellem, vafrum, ac variis inſtructum dolis. *Decaſtidus, & dolis inſtructus.*

Cyrenẽ ſcortũ.

lis. Narrant ſcortum quoddam fuiſſe nomine Cyrenen, cui cognomentum inditum [illegible], propterea quòd in peragenda Venere duodecim figuris vſa fuiſſe dicatur. Imitatum eſt autem ex Hypſipyle Euripidis tragœdia, in qua [illegible] teſtiſicantur, citante Suida. Refertur & in Ranis Ariſtophanis: tametſi interpres pro [illegible] legiſſe videtur [illegible], vt intelligamus de membro pudendo muliebri. Ariſtophanes ſic habet, [illegible] Κυρήνης μελοποιῶν; id eſt, Audes tu mea vituperare carmina, qui per duodecim artes Cyrenes poemata fingis?

Duplices viros. 12

Διχλόους ἄνδρας, id eſt Duplices viros, prouerbiali ioco vocabant qui eſſent lubrica & inſyncera fide. quos nunc vulgò etiã bilingues appellãt, & Vergilius Tyrios bilingues appellat. Dictum eſt autem per alluſionem, quòd pleraque virorum nomina diſſyllaba ſint, præſertim ſeruorum, quorum genus vafrum & fraudulentum habetur. Vnde ſenſus ambiguus eſt. poteſt enim accipi vel de eo qui duabus ſederit ſellis. vel cui nomen ſit diſſyllabum. Zenodotus huiuſmodi citat epigramma,

Bilingues.

[illegible],
[illegible]. id eſt,
Equidem virum odi duplicem ſermonibus
Probis amicum, cæterum hoſtem moribus.

Eſt aliquoties & apud Homerum, Odyſſeæ σ,

[illegible]. id eſt,
Qui bene quum dicant, retro mala mente volutant.

Benedicere animo malo.

Rurſum Odyſſeæ ρ,

[illegible]. id eſt,
Qui bene quum loquerentur, atrocia mente premebant.

Item eiuſdem operis σ,

--[illegible]
[illegible]. id eſt,
pectora blandis
Leniebat dictis, at mens diuerſa parabat.

Apud Platonem in Hippia minore citat aliquis hos Homeri verſus, qui dicuntur ab Achille ad Vlyſſem,

[illegible],
[illegible].
[illegible],
[illegible]. id eſt,
Nam decet ingenue quod ſentis voce profari.
Haud ſecus atque Orci portas hominem exector illum,
Quiſquis corde aliud celans, aliud ſonat ore.

Aliud in ore, aliud in corde.

Domi manere oportet belle fortunatum. 13

[illegible]. id eſt,
Domi manendum eſt cuncta cui ſint proſpera.

Cui ſuppetit copia facultatum, is ſi velit ſuauem agere vitam, domi viuat. nuſquam enim viuitur commodius, nuſquam liberius. Qui eget, peregrinando rem quærat, ac fortunæ expectatur aleam. Ita Menander,

[illegible],
[illegible]. id eſt,
Domi manere oportet, vt liber ſiet,
Aut liber eſſe deſinat qui diues eſt.

Poteſt in hunc quoque dici ſenſum, Qui ſibi bene conſcius eſt, ne captet ex alienis laudibus gloriam, ſed ſit ſuarum virtutum conſcientia contentus.

Per haſtæ cuſpidem currere. 14

Δι' ἀκάνθης δρόμος, id eſt, Per acutam currere dicebantur qui in re magnopere periculoſa verſarentur. [illegible] enim haſtam ſiue haſtæ cuſpidem vocant. Tranſlatum videtur vel à circulatoribus, qui per ſummas haſtarum & gladiorum cuſpides ingrediuntur: vel militari cõſuetudine, qua fieri ſolet, vt qui mortem commeritus videretur, is nudus per medias copiarum haſtas, hinc atque hinc intentas, ire cogeretur. Nec abſurdum ſi de Thracica ſaltatione intelligatur, de qua nobis aliàs dictum eſt.

Alia Menecles, alia porcellus loquitur. 15

Ἄλλα λέγει Μενεκλῆς, ἄλλα τὸ χοιρίδιον. id eſt,
Non eadem loquitur ſucula quæ Menecles.

Vbi quis multum verborum effutit quæ nihil ad rem pertineant. Mihi ſubeſſe prouerbium videtur, tametſi nondum ſatis liquet vnde natum ſit. Alludit ad illud Lucilius in epigrammate, quod quoniam eſt argutum & elegans, non pigebit ſubſcribere.

De iis qui extra rem aliquid effutiunt.

[illegible].
[illegible] Μενεκλεῖ.
[illegible],
[illegible]
[illegible]
[illegible],
[illegible],
Ἄλλα λέγει Μενεκλῆς, ἄλλα τὸ χοιρίδιον. id eſt,
Sucula, bos & capra mihi periere, Menecles,
Ac merces horum nomine penſa tibi eſt.
Nec mihi cum Othryade quicquam eſtve fuitve negoci,
Nec fures vllos huc cito Thermopylis
Sed contra Eutychidem nobis lis: proinde quid hic mi
Aut Xerxes facit, aut quid Lacedæmonii?
Ob pactum & de me loquere: aut clamauero clare,
Multo aliud dicet ſus, aliud Menecles.

Cum huius epigrammatis argumento conuenit & illud quod eſt apud Martialem lib. 6,

Non de vi, neque cæde, nec veneno,
Sed lis eſt mihi de tribus capellis.
Vicini queror has abeſſe furto,
Hoc iudex ſibi poſtulat probari.
Tu Cannas, Mithridaticumque bellum,
Et periuria Punici furoris,
Et Syllas, Mariòſque, Muciòſque
Magna voce ſonas, manuque tota.
Iam dic Poſthume de tribus capellis.

In Martialis epigrammate hoc ipſum Tota manu, prouerbij ſpeciem gerit. Solent enim rhetores in contentione manu tota geſticulari. Vtrúque igitur in eum rectè dicetur qui [illegible] (hoc eſt, extra cauſam quæ ſunt, & ad rem nihil attinent) dicit: Aliud ſus, aliud loquitur Menecles: & Dic de tribus capellis.

Tota manu.

Dic de trib^9 capellis.

Haud annuncias bellum. 16

Οὐ πόλεμον ἀγγέλλεις, id eſt, Non annuncias bellum. Dici ſolitum vbi quis rem oppidò lætam annunciat: quòd bellum res ſit omnium calamitoſiſſima & tamen ad huius rumorem hodie plerique mortales hilareſcũt, nimirum ſceleratiſſimum illud Catum genus, qui malis humani generis aluntur. Iulianus in epiſtola ad Baſiliũ, [illegible], id eſt, Prouerbio dicunt, haud bellum annuncias: ego verò illud addiderim ex comœdia, O aureorum nuncius verborum. Conduplicauit prouerbium Iulianus, quandoquidem & hoc prouerbiale, [illegible]. Sumptum eſt autem ex Ariſtophanis Pluto. Verba ſunt ſenum chorum explentium, ad Carionem, qui Pluti annunciarat aduentum. Vſurpauit & Plato in Phædro, [illegible], id eſt, Haud ſane bellum annuncias. Ac rurſum libro de Legibus tertio. Pindarus in Pythiis, hymno quarto, [illegible] Ὁμήρου [illegible], id eſt, Quin ex Homeri dictis & illud conſerens orna Nuncium bonum ait honorem maximum in omni negotio ferre. Verſus autem quem citat Pindarus hic, adſcitur ab interprete,

Aureorum verborum nuncius.

Núcius bonus honore dignus.

[illegible]. id eſt,
Hoc quoque præclarum eſt, vbi nuncius optima nouit.

Extat autem Iliados o.

Machinas poſt bellum adferre. 17

Τὰς μηχανὰς μετὰ τὸν πόλεμον κομίζειν, id eſt, Machinas poſt bellum adferre, dicebantur qui peracto negotio, ſerò adhiberent apparatum. Brutus in epiſtola quadam ad Lycios, [illegible], id eſt, Veſtræ machinæ poſt bellum, vti prouerbio dicitur, adductæ ſunt. Alludit ad illud Platonis, quod alio reddidimus loco, [illegible], id eſt, Ad iſtum modum oportet ad bellum accedere. De Meliti de dicetur ſuo loco, quem aiunt in Troiam veniſſe, quo Priamo ferret ſuppetias ciuitate iam capta.

Leuiſſima res oratio. 18

Κουφότατον πρᾶγμα λόγος, id eſt, Leuiſſima res oratio. Syneſius in epiſtola quadam ad Theophilũ, [illegible], id eſt, Homo præcipiti lingua quũ incidiſſet in virum manu magis præcipitem, iuxta id quod dici ſolet, rei leuiſſimæ, nẽpe ſermonis, grauiſſimas pœnas dedit. Porrò quod Syneſius adducit, propemodum videtur eſſe apud Platonẽ lib. De legibus 4. [illegible], id eſt, Propterea quòd leuium ac volatilium verborum grauiſſima ſit pœna. Refertur & apud Plutarchum in libello [illegible], ex authore Platone. Apud Homerum paſſim obuium eſt illud,

Leuiſſimæ rei grauiſſima pœna.

--*ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.* id eſt,
verba volucria dixit.

Alata verba.

Verba alata cognominat, quòd facilè euolent, ac reuolare neſciant. Proinde Horatius,

Et ſemel emiſſum volat irreuocabile verbum.

Eam ſententiam citat ex Menandro,

[illegible]
[illegible] λόγον. id eſt,
Nec durus vlli emiſſus è manu lapis,
Neque ſermo lingua, facilè compeſci valet.

Alibi indicauim^9 [illegible] λόγους dici Græcè, id eſt, verba ſine pẽnis, quæ premit apud ſe qui audiuit, nec ſinit ad alios euolare.

Verba ſine pennis.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. Κουφότατον πρᾶγμα λόγος, id eſt, *Leuiſſima res, oratio.*] Minimè

verò Synesius ꝓpter hęc sola verba, dixit, [illegible]: sed propter hæc, [illegible], cuius dicti Plutarchus etiã authorem citans Platonem, ait, [illegible]. & in eo ipso qui hic ex Platone citatur loco, non legimus, [illegible]. Non dubium est ergo quin prouerbium cuius meminit Synesius, cõstet his aut synonymis verbis, [illegible] id est, Leuissimæ rei sermonis grauissima pœna. Omisit tamen vocabulũ λόγου, vtpote de quo perspicuum esset hic agi quum præcessisset [illegible]: & de quo celebrari dictum istud foret notissimum. Cęterùm animaduertendum est, huic dicto non parum addere gratiæ eam quæ est inter κουφοτάτου & βαρυτάτη antithesin. quã & alibi seruauit, de ipso sermone aliud quiddam dicens: non longè ab illa prouerbiali sententia remotum. sic enim lib. De leg. 11. loquitur, [illegible]. Antithesi vsum hic esse dico? Imò verò duabus est vsus. quum enim dixit, ἐκ λόγων ἔχθραι βαρύταται, ad illud loquendi genus allusit quod passim est obuiũ, ἔργῳ καὶ οὐ λόγῳ.

Non omnia eueniunt quæ in animo statueris. 19

De spe vtplurimum fallaci.

Homerus Iliados σ,

> Ἀλλ' οὐ Ζεὺς ἄνδρεσσι νοήματα πάντα τελευτᾷ.
> Iuppiter haud quicquid animoq́ conceperis, illud
> Perficit extemplo.

Hoc equidem carmen inter adagia adscribendum existimaui, propterea quod eadem sententia etiam hodie vulgò dicitur. Et Pindarus in Olympiis,

> Πολλὰ δ' ἀνθρώποις παρὰ γνώμαν ἔπεσεν. id est,

Multa mortalibus præter animi sententiam eueniunt quod ipsum citauimus & alibi. Recte vtemur quoties significabimus, non euenire protinus quicquid spe votisque conceperimus.

Murem ostendit pro leone. 20

Μῦν ἀντὶ λέοντος ἀπέδειξε, id est, Murem pro leone ostẽdit, prouerbiali schemate dictum pro eo quod est, Ingentia pollicitus & fortia, longe diuersa exhibuit. Synesius in epistola quadam ad Anastasiũ, [illegible], id est, Quum inclamasset in illum bis aut ter, ac de plaustro, quod aiunt, conuiciis insectatus, nihilque non in eum esset vociferatus, quum eiusmodi vel a meipso dicta fuisse maximi fecerim, deinde murem pro leone exhibuit scelus. Sumptum apparet à bestiariis, qui ridiculi gratia multa polliciti, quasi leonem immanem & insolitę magnitudinis emissuri, mox murem emittunt in caueam.

ANIMAD. HENR. STEPH.

Alius prouerbij huius sensus.

V. Μῦν) Quin potius ita vertisse & explicuisse, hoc prouerbium debuit Erasm⁹, Murem pro leone reddidit, vel, Ex leone murem effecit. Prouerbiali schemate dictum, pro eo quod est, Eum qui leoninam quandam ferociam præ se ferebat, reddidit mure non minus placidum. Vel, Eum qui, tanquam leo quidã, formidolosus aliis esse volebat, reddidit mure nihilo formidabiliorem. Vide proximè sequentem annotationem.

V. *[illegible]*] Per transennam certe, quod aiunt, hæc Synesii verba strictim aspexerat Erasmus. alioqui enim ea neq; ita interpretatus, neque talem in iis metaphoram esset imaginatus. Loquitur enim Synesius de Andronico homine superbia incredibili prædito, & effrænem vsurpante potentiam. cuius tamen Iulius ita impetum retuderit, audacter eum conuiciis proscindendo, vt illum ex leone murem reddiderit, vnde & subiũgit, Iulium Andronico vti tãquam vili mancipio: vtpote qui ne in angulis quidem aduersus dominum vel susurrum clam edere audeat. Dicit autem Andronicũ à Iulio redditum esse ex leone murem, pro eo quod est, ex ferocissimo placidissimum, vel ex formidabili supra modum, vt quidem videbatur, mure nihilo magis formidabilẽ. Fortasse enim ad vtriusque bestię morsum allusit. perinde ac si dixisset, Andronici morsum ex leonino quodam (qualem videlicet ille præ se ferebat) redditum fuisse à Iulio murinum. At Erasmus ita interpretatur quasi κάθαρμα nominatiuus sit, non accusatiuus: & non Andronicus, sed Iulius vocetur scelus, id est, vir sceleratus: qui dicatur murem pro leone exhibuisse, hoc est, ingentia pollicitus & fortia, longè diuersa exhibuisse. Quorum dictorum ne vmbrã quidem apud Synesium quisquam reperire queat.

Pugnis & calcibus. 21

Omni genere contumeliæ.

Πὺξ καὶ λάξ, id est, Pugnis & calcibus. Prouerbiali figura dictum reperitur pro eo quod est, Omni contumeliæ genere, totisque viribus. Synesius in epistola quadã ad fratrem, [illegible], id est, Neq; pugnos impinget, neque calcibus impetet quẽpiam meliorem. Aristophanes in Pace.

> Παίειν, ἐρείδειν πυγμῇ τε τῷ πέει. id est,
> Ferire, fodere pugno itémque & mentula.

Quo loco interpres admonet prouerbii, Πὺξ [illegible], id est, Pugno simul & tibia. Nam comicus, risus causa, pro tibia mentulam mutauit. M. Tullius in oratione pro Sylla, dicit quendam non solum verbis vti improbissimis solitum, verumetiam pugnis & calcibus.

Inimicus & inuidus vicinorum oculus. 22

Vicinus inuidemus.

Alciphrus in epistola quadam ad Eucymonem, [illegible], id est, Inimicus & inuidus vicinorum oculus, vt dictum est prouerbio. Extat autem apud Aristotelem lib. Rhetoricorum 2. Vicinus inuidet vicino, iuxta Hesiodi sententiam. Nec inuidemus iis à quibus longo absumus interuallo, sed quod propemodum speramus assequi. Vnde Flaccus,

> -inuidia quia maior. [illegible] Et alibi, [illegible]
> Et iam dente minus mordeor inuido. [illegible]

Totum subuertere. 23

Ὅλον ἀνατρέπειν, id est, Totum euertere, dicitur qui funditus perdit quempiam, & velut ab ipsis radicibus funditúsque. Aristænetus in epistola quapiam ad Phœbianam, [illegible], id est, ita tu me totum, quod aiunt, subuersum eò redegisti, vt mihi sit seruiendũ. Cicero libro Rhetoricorum 1. Vertit ad extremum omnia. Ductum ab ędificiis quæ subuertuntur à fundamentis.

Bona terræ. 24

Τὰ τῆς γῆς ἀγαθὰ, id est, Terrę bona. De bonis & immensis & omnigenis: quasi dicas, quicquid terra progignit, omnium rerum parens. Menander in epistola ad Glyceram, [illegible], τὰ τῆς γῆς ἀγαθὰ, id est, Regaliter pollicens, iuxta illud quod vulgò dicitur, terræ bona. Finitumum illi, Montes auri pollicens.

Palumbem pro columba. 25

Deterius, pro præstantiori.

Φάτταν ἀντὶ περιστερᾶς, id est, Palumbem pro columba. subaudi verbum ad sententiam accommodatum. In epistola Mormię nescio cuius ad Chremetem, [illegible], id est, Redemptam tibicinam quam forte amabat, sponsæque stola amictã mihi induxit, columbæ loco palumbem, vt aiunt, meretricem pro sponsa. Vsus est Plato in Theæteto, λαβὼν οἷον φάτταν ἀντὶ περιστερᾶς, id est, si velut accipias palumbem pro columba. Error est in re, non in ipsa sententia. Palumbes autem columbis sunt adsimiles. Conueniet vbi quod deterius est & adulterinum, pro eo quod est præstantius ac legitimum supponitur.

Cilix haud facilè verum dicit. 26

Κίλιξ οὐ ῥᾳδίως ἀληθεύει, id est, Cilix haud facile verum dicit. Dionysius in epistola ad Rufum scholasticum, [illegible], id est, Vetus verbum est Cilices haud facilè verum dicere. Quanquam ἀληθεύειν aliquoties est re præstare quod dixeris. Quadrabit in hominem auidum lucri, & ob id sæpenumero dicentem non quæ vera sint, sed quæ vtilia. Natum adagium à moribus eius gẽtis, quo nomine nũc vulgo notant Vltraiectinos.

Culicem elephanti conferre. 27

Minima maximis comparantes.

Κώνωπα ἐλέφαντι παραβάλλεις, id est, Culicem elephanti conferre, dicuntur, qui minima maximis comparant. Libanius ad Casilum, [illegible], id est, Ego verò perinde sum quasi culex cum elephante collatus. Huius generis est & Virgilianum illud,

> Sic canibus catulos similes, sic matribus hœdos
> Noram. sic paruis componere magna solebam. Et,
> -si parua licet componere magnis.

Dum clauum rectum teneam. 28

Dum clauum rectum teneam: id est, dum meo fungar officio. Significat autem, non imputandum euentum parum prosperum artifici, modò is præstiterit quod artis est. Quintilianus lib. 2. Institutionum prouerbiale fuisse demonstrat. Nam & gubernator, inquiens, vult salua naue in portum peruenire: si tamen tempestate fuerit abreptus, non ideo minus erit gubernator, dicétque notum illud,

> Dum clauum rectum teneam.

Videtur hemistichium è poëta quopiam sumptum. Nonnulli citant ex Ennio,

> Dum clauum rectum teneam, nauimque gubernem.

Huc allusit M. Tullius lib. Epist. famil. 12. Vna nauis est iam bonorum omnium, quam quidem nos damus operam vt rectã teneamus: vtinam prospero cursu. Sed quicunque venti erunt, ars nostra certe non aberit. Itidem Pindarus Pythiorum hymno primo. [illegible], id est, Guberna iusto clauo exercitum.

Incus maxima non metuit strepitus. 29

Magnus animus non mouetur minis.

> Ἄκμων μέγιστος οὐ φοβεῖται τοὺς ψόφους. id est,
> Nihil tumultus metuit incus maxima.

Excelsus animus non commouetur minis, aut fortunæ sæuientis procellis. Translatum ab incudibus fabrorum ærariorum,

quæ

quæ tametſi hinc atque in ſe tundātur crebris malleorum ictibus, tamen haudquaquam loco cōmouentur. Vergilius huiuſmodi conſtantem animum querno robori ſimilem facit. Idem de animo inexorabili,

Quam ſi dura ſilex, aut ſtet Marpeſia cautes

Extat apud Græcos diſtichon integrum huiuſmodi,

Ἄκμων μέγιστος οὐ φοβεῖται τοὺς ψόφους,
Καὶ νοῦς ἰσχυρὸς πάσας ἀλγύνεσθαι βίας. id eſt,
Strepitum ac tumultum maxima incus haud timet,
Conſtans nec animus quamlibet violentiam.

Veneri ſuem immolauit. 30

Ἀφροδίτῃ ὗν τέθυκε, id eſt, Veneri ſuem immolauit. Dici ſolitum vbi quis munus offert minimè gratum. Inuiſus enim Veneri ſus propter Adonidem illius amaſium apri dente peremptum. Aut contrà, quum quis alium in gratiam alterius lædit. Quemadmodum caper mactatur Libero, non quia gratus, ſed quia nocuit.

Non licet bis in bello peccare. 31

Nō tutum labi, rebus in periculoſis. Ἁμαρτεῖν οὐκ ἔνεστι δὶς ἐν πολέμῳ, id eſt, In bello bis errare non licet. In rebus periculoſis non tutum eſt labi. nam ſi ſemel erretur, actum eſt de capite: nec eſt ſecundo errori locus. Vel quòd in bello (quia cuncta tumultu peraguntur) non detur ſpatium reuocandi reſtituendique ſiquid perperam ſit inſtitutum. Vnde Homerus, cum alibi, tum Iliados π,

ὀλίγη δέ τ' ἀνάπνευσις πολέμοιο. id eſt,
At verò exigua eſt interſpiratio belli.

Proinde in his rebus in quibus ſi ſemel erratum fuerit, non eſt quod in poſterum ſarcias, cautim ac circūſpectè agendum, admonente vel mimo illo non infeſtiuo,

Deliberandum eſt diu quicquid ſtatuendum eſt ſemel.

Puta de ſacerdotio, de matrimonio, deque id genus aliis: quæ ſi temere fuerint inſtituta, non eſt quo priores cogitationes poſterioribus, vt aiunt, melioribus emendes. Huc pertinet quod è Catone citat Vegetius, In aliis rebus ſiquid erratum eſt, *Præliorum delicta, emendationem non recipiunt.* poteſt poſtmodum corrigi: præliorum delicta emendationē non recipiunt, quum ſtatim pœna ſequatur errorem. Aut enim confeſtim pereunt qui ignauè imperitéque pugnauerunt: aut in fugam verſi, victoribus vltrà pares eſſe non audent. Adagium videtur natum ex apophthegmate: quum Lamachus quendam manipuli ducem increpaſſet, quòd perperam quiddam egiſſet: iſque reſponderet, ſe non iterum commiſſurum quod commiſerat: In bello, inquit Lamachus, ne licet quidem peccare bis: quòd primus error ſæpe vitam adimat.

Panidis ſuffragium. 32

In ſtultè iudicantem. Πανίδου ψῆφος, id eſt, Panidis ſuffragium. In eos torquebatur qui ſtultè atque ineruditè iudicarēt. Aiunt Panidem hūc Chalcidis regē fuiſſe, qui Heſiodū Homero prætulerit. perinde quaſi dicas, Midæ ſuffragium, quòd is quoque Panis agreſtē cātionem antepoſuerit Apollinis muſicæ. In genere cōueniet in iudicia vulgi, cui ferè ſemper peſſima pro optimis placuerunt. *Iudicium vulgi.* Huius ſuffragiis Menandrum aliquoties ſuperauit Philemon. Euripides, quū quinque & ſeptuaginta tragœdias ſcripſerit, in ſolis quinque vicit. Nec aliud eſt hodie quoque populi de ſacris concionatoribus iudicium, quàm quod Plinius ætate ſua de recitatoribus fuiſſe ſcribit. Siquando trāſibis, inquit, per baſilicā, & voles ſcire quomodo quiſque dicat, nihil eſt quod tribunal aſcēdas, nihil quod præbeas aurē: facilis diuinatio. ſcito eū peſſime dicere qui laudabitur maximè. Quapropter Socrates in Critone Platonis, illud in primis vult eſſe ſapienti fixum decretúmque, nequid opinione vulgi cōmoueatur, imò ſuſpectum habeat quicquid ſenſerit vulgo vehemēter arridere. Scitum eſt illud Antiſthenis apud Diogenem Laertium, cui quum dixiſſet quiſpiam, Multi te laudāt. Quid, inquit, mali feci? Huic ſimillimū quod Plutarchus in Apophthegmatis refert de Phocione, cui dicenti quum populus Athenienſis præter morem alacribus ſtudiis aſſentiretur, conuerſus ad amicos, Quid hoc, inquit, eſt rei? nunquid imprudens perperam?

Pattæcione calumnioſior. 33

Pattæciom. Πατταικίωνος συκοφαντικώτερος, id eſt, Pattæcione calūnioſior. Ab euentu natum. nā Pattæcion quiſpiam infamis calumniator, cui quum mos eſſet bonis viris calumnias ſtruere, atque hoc tam fœdo quæſtu parare rem, tandem deprehenſus conuictúſque, pœnas dedit capite. Huic præcipuum ſtudiū fuit, probati nominis iuuenibus negocium faceſſere. *Hyperbolus.* Idem popularibus conuiciis lapidatus eſt, quòd fur eſſet, & ædium perfoſſor. Talis fuit apud Athenienſes Hyperbolus. Refert Suidas.

Omni pede ſtandum. 34

Ὅλῳ ποδί, id eſt, Omni ſiue toto pede: pro eo quod eſt, ſumma vi, ſummóque niſu. Refertur à Suida. Quintilianus Inſtit. orator. lib. 12. Itaque in his actionibus, omni (vt agricolæ dicūt) pede ſtandum eſt. Videri poterat traductum ab iis qui in acie conſtanter parteis ſuas tuentur, neque ſe cum deſerunt: aut à palæſtritis, quorum artis eſt firmè pedem figere: niſi Quintilianus ab agricolis profectum eſſe teſtaretur.

Callum ducere. 35

Prouerbiales metaphoræ ſunt, Callum ducere, & Occalleſcere, ſiquidem ad animum detorqueantur. Quintilianus lib. 12, Et ingenio adhuc alendo callum inducere. Subinde legimus apud M. Tullium, occalluiſſe aures, quum aſſuetudo ſenſum mali adimit.

Extra organum. 36

Dero, quod ſit immodicum. Quintilianus lib. 11. Et his diuerſa vox, & penè extra organum. cui Græci nomen amaritudinis dederunt, ſupra modum ac penè naturam vocis humanæ acerba. Extra organum dicetur, quod immodicum eſt, & extra vulgarem menſuram. Veluti ſiquis leges Platonis huius ætatis ciuibus proponeret. Ductum eſt ab organo muſico, quod intra vigeſimam vocem conſiſtit. Conueniet item in vehementer clamoſum.

Demulcere caput. 37

Adblandiri. Demulcere caput, allegoria prouerbij vice recepta, pro blandiri: ſumpta ab adulantium geſtu. Quanquam hunc inter moras commemorat Fabius lib. 11, In hac, inquit, cunctatione ſunt quædam non indecentes, vt appellāt ſcenici, moræ, caput mulcere, manum intueri, infringere articulos Chremes in Heautōtimorumeno, negat ſe ſibi temperare poſſe quin Syro caput demulceat. Eſt ſubinde & apud Plautum. D. Hieronymus ad Auguſtinum, Prætermitto ſalutationis officia, quibus meū demulces caput. In eundem ſenſum vſurpauit Lucilius Scabere caput, apud Nonium: Hic vbi me videt, ſubblanditur, palpatur, caput ſcabit.

Toto organo. 38

Dero, quod vndique quadrat. Quintilianus libro vndecimo, Eſt enim quædam ad auditū accommodata non magnitudine, ſed proprietate ad hoc velut tractabilis: vtique habens omneis in ſe qui deſiderantur ſonos, intentionéſque, & toto, vt aiunt, organo inſtructa. Hactenus ille. Proinde toto organo inſtructa rectè dixeris quæ numeris omnibus conſtant, & vndique quadrant. Sumptum & hoc à muſicorum inſtrumentis.

Vltra linum. 39

Ὑπὲρ τὸ λίνον, id eſt, Vltra linum. Lucianus in Ioue redarguto Οὐδὲ γὰρ οὕτω γένοιτ' ἂν ἔξω τῆς μοίρας, οὐδὲ ὑπὲρ τὸ λίνον, id eſt, Neque enim quicquam ita fieri poteſt præter Parcarum legem, & vltra linum. *Extra fatale decretum.* Vltra linum dixit pro eo quod eſt, extra decretū fatale. Alluſum eſt autem ad fila trium Parcarū. Confine illi quod alias retulimus, ὑπὲρ τὸν ἄτρακτον, id eſt, Vltra fuſū.

Omnia ſecunda, ſaltat ſenex. 40

De re adducta prius in periculum, quæ tamen poſtea felicem exitum habuerit. Omnia ſecunda, ſaltat ſenex. Iocus prouerbialis, quo conueniet vti quoties res prius in periculum adducta, præter expectationem fœliciter exierit. Seruius enarrans illum Maronis verſiculum ex tertio Æneidos libro,

Luſtramúrque Ioui, votiſque incendimus aras,

adagium refert, explicátque his verbis: Sciendum ſanè moris fuiſſe, vt piaculo commiſſo, ludi celebrarentur. Nam quum iracundia matris deūm Romani laborarent, & eam nec ſacrificiis nec ludis placare poſſent, quidam ſenex ſtatis ludis Circēſibus ſaltauit: quæ ſola fuit cauſa placationis. Vnde & natum prouerbium, Omnia ſecunda, ſaltat ſenex. Idem Seruius explicans locum eiuſdem poetæ in Æneidos octauo,

Vt ceſſas videre rates, atque inter opacum
Allabi nemus, & tacitis incumbere remis,
Terrentur viſu ſubito: cunctíque relictis
Conſurgunt menſis, audax quos rumpere Pallas
Sacra vetat:

Quum aliquando, inquit, Romæ ludi Circenſes Apollini celebrarentur, & Hannibal nunciatus eſſet circa portam Collinam ingruere, omneis raptis armis concurrunt. Reuerſi poſtea quū piaculum formidarent, inuenerunt ſaltantem in circo ſenem quendam: qui cum interrogatus, dixiſſet ſe non interrupiſſe ſaltationem, ductum eſt hoc prouerbium, Salua res ſaltante ſene. Verrius apud Feſtum Pompeium huiuſmodi fabulam adfert: C. Sulpitio & C. Fuluio conſulibus, M. Calpurnio Piſone prætore vrbis faciente ludos, ſubitò nunciato hoſtium aduentu, è foro ad arma cōcurſum eſt. Sed poſtquam victores rediſſent in theatrum, ne ludi intermiſſi religionem adferrent, & inſtaurari oportere dicerent, inuentum eſt ibi C. Pomponium libertinum hominem grandem natu ad tibicinē ſaltaſſe. Itaque gaudio non interruptæ religionis editam vocem, nunc quoque celebrari. Sunt qui C. Volumnium arbitrentur appellatum fuiſſe qui ad tibicinem ſaltarit. Meminit huius & T. Liuius alicubi, ni me fallit memoria. Huic finitimū eſt illud quod alio diximus loco, γλαὺξ ἵπταται, id eſt, Noctua volauit. *Noctua volauit.* Ariſtophanes in Veſpis,

Γλαὺξ γὰρ ἡμῶν πρὶν μάχεσθαι τὸν στρατὸν διέπτατο. id eſt,
Noſtra cum ante prælium vluia peruolauit agmina.

Significat, victoriam non virtute militum, ſed Mineruæ dexteritate contigiſſe.

Gladium dediſti qui ſe occideret. 41

Adagii formam habet quod ſcripſit Plautus in Trinummo,

Gladium dediſti qui ſe occideret. id eſt. Miniſtraſti materiam & adiumentum ad perniciem. Veluti ſiquis amanti adoleſcenti pecuniam det in manum: aut iuueni temerario mandet magiſtratum: aut mulieri permittat quo lubeat eundi licentiam. Dedit & Æneas Didoni gladium quo ſe occidit. Quo quidem loco multa Seruius, quæ nobis alio loco dicta ſunt in prouerbio, ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα.

Alienum arare fundum. 42

Ἀλλοτρίαν ἄρουραν ἀροῦν, id eſt, Alienũ aruũ arare. Prouerbiali metaphora dictum eſt pro eo quod eſt, alienum agere negotiũ, aut cum alienis vxoribus habere rem. Theognis in ſententiis,

In adulterum.

Ἐχθαίρω δὲ γυναῖκα περίδρομον, ἄνδρα τε μάργον,
Ὃς τὴν ἀλλοτρίην βούλετ' ἄρουραν ἀροῦν. id eſt,
Eſt inuiſa mihi mulier vaga, inérſque maritus,
Alterius fundum quiſquis arare cupit.

Alienos irrigare agros, tuis ſitient.

Plautus item de marito adultero, Fundum alienum arat, ſuum incultum deſerit. Huic ſimilis color eſt apud iureconſultos, Alienos irrigare agros, tuis ſitientibus. C. de ſeruit. & aqua. cap. Præſes, Durum eſt & crudelitati proximum, ex tuis prædiis aquæ agmen ortum, ſitientibus agris tuis, ad aliorum vſum, vicinorum iniuria propagari.

Fluuius quæ procul abſunt, irrigat. 43

Deco, qui externo benefacit, ſuos negligit.

Ποταμὸς τὰ πόῤῥω ποτίζει, τὰ δ' ἐγγὺς καταλιμπάνει, id eſt, Flumius quæ longè diſſita ſunt, irrigat: quæ proxima ſunt, præterit. De his dici conueniet qui bene merentur de externis & nihil ad ſe pertinéntibus, ſuos negligunt. Refert Diogenianus. Apparet inde ductum, quòd vbi fluuius oritur, minor eſſe ſolet, minúſque argillæ ſecum trahens: & quo longius receſſit à fronte, hoc eſt copioſior vberiórque.

Magno flumini riuulum inducis. 44

Ποταμῷ μεγάλῳ ὀχετὸν ἐπάγεις, id eſt, Magno flumini canalẽ inducis: id eſt, Maximis rebus puſillum & inutile momentum addis. Commemoratur à Suida. Finitimum eſt illis, Syluæ addere ligna, mari aquam, ſoli lucernam.

Ne patris nomen quidem dicere poſſit. 45

In obſcuros, & incerto patre natos.

Syneſius in epiſtola quapiam aduerſus Andronicum, ἄνθρωπος οὐκ ἔχων εἰπεῖν ὄνομα πατρὸς, ἀλλ' οὐδὲ αὑτοῦ, τάχα. id eſt, Homo qui sui nomen dicere non poſſit, imò ne patris quidem, vt aiunt. Quadrat in vehementer obſcuros & ſpurios, incertóque patre natos. Quod genus eſt & illud Iuuenalis,

Quorum nemo queat patriam monſtrare parentis.

S.P. Spurij.

Vnde Plutarchus exiſtimat ſpurios dictos nothos, quòd duabus his literis prænotari ſoleat Σ.Π. hiſq; ſignificari, Sine patre.

Ne ſi bos quidem vocem edat. 46

Alciphron in epiſtola Glyceræ ad Menandrum, Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὐκ ἂν πιστεύσαιμι, οὐδ' ἂν βοῦς φθέγξαιτο, ἔφη, id eſt, Hoc autem nullo pacto crediderim, ne ſi bos quidem fuerit eloquuta. Hinc dictum eſt quod in annalibus frequenter commemoratur bos humanam vocem reddidiſſe.

Etiã ſi quercus eloq.

Memini legere, ni fallor, apud Platonem non diſſimili figura dictum, Etiam ſi quercus eloqueretur. Nam olim è quercubus Dodonæis reddebantur oracula.

Ægæum nauigat. 47

Deco, qui nullum periculum detrectet.

Τὸν αἰγαῖον πλεῖ, id eſt, Ægæum nauigat, vt ſubaudias, πόντον. Ælianus in epiſtola quapiam, Γεωργίαν δὲ, γνώριμον ἀπολιπὼν ὁ γείτων Λάχης, ἐπιβὰς νεὼς, καὶ πλεῖ τὸν αἰγαῖον, ἔμπορος ἀντὶ γεωργοῦ, καὶ ταῖς τρικυμίαις ἀεὶ βίον ζῇ, καὶ κινδύνοις μάχεται, id eſt, Vicinus Laches, relicta agricultura. & agricolationis vſu, nauem cõſcendit, atque Ægæum, vt aiunt, nauigat, reliquaque mercatur maria & in fluctibus agens, lari vitam viuit, cumque variis ventis dimicat. Perſius item in quinta Satyra,

Ocyus ad nauem nihil obſtat quin trabe vaſta
Ægæum rapias.

Arbitror hoc mare cæteris eſſe periculoſius ob frequentes ſcopulos. Hinc eſt illa M. Tullii metaphora in Diuinatione, Intelligo quàm ſcopuloſo difficilique loco verſer. Nec infrequens eſt apud Hieronymum, E ſcopuloſis locis enauigauit oratio quoties ſentit expeditam quæſtionum difficultatem. Quadrabit igitur in hominem ob lucri ſtudium nihil omnino periculi recuſantem.

Liberi poetæ & pictores. 48

Lucianus in Dialogo quem inſcripſit Ὑπὲρ τῶν εἰκόνων, Καὶ τοι παλαιὸς οὗτος ὁ λόγος, ἀνευθύνους εἶναι ποιητὰς καὶ γραφέας, id eſt, Atqui vetus hoc dictum eſt, liberos eſſe poetas ac pictores. Idem in Demoſthenis Encomio, τὸ μὲν οὖν ποιητικὸν γένος ἐλεύθερον, id eſt, Atqui poeticum genus liberum. Sentit autem liberum eſſe poetis & pictoribus impunè quicquid velint fingere. εὐθύνη Græcis eſt cauſa ſiue accuſatio, magiſtratum itaque de quo cogebatur rationem reddere qui ſuſceperat, ὑπεύθυνον appellabãt: liberum autem, & de quo non exigebatur ratio ἀνεύθυνον.

Ὑπεύθυνος. Ἀνεύθυνος.

Indicat hoc Æſchinis oratio aduerſus Cteſiphontem. Diphilus apud Athenæum lib. 6. de poetis,

—οἷς ἐξουσία
Ἐστὶ λέγειν ἅπαντα μόνοις, ποιεῖν μόνοις. id eſt,
—quibus licet,
Et facere ſolis quidlibet atque dicere.

Ad quod alluſit Horatius, quum ait,

—pictoribus atque poetis
Quidlibet audendi ſemper fuit æqua poteſtas.

Nam poetæ numine aguntur, eoque illis fruſtra præſcribas. Seneca libro de vita beata 2. Siue Platoni, inquit, credimus, fruſtra poeticas fores compos ſui pepulit: ſiue Ariſtoteli, nullum magnum ingenium ſine mixtura dementiæ fuit. Eſt autem plurimum cognationis inter poeticen & picturam, hinc eſt quod Simonides, authore Plutarcho, τὴν μὲν ζωγραφίαν, ποίησιν σιωπῶσαν προσαγορεύει, τὴν δὲ ποίησιν, ζωγραφίαν λαλοῦσαν, id eſt, Picturam, tacitam poeſim appellauit: poeſim autem, loquentem picturam. Proinde Horatius,

Vt pictura poeſis erit.

Torqueri poteſt in eos qui pertinaci & obſtinato ſunt ingenio quóſque neceſſe ſit ſuis moribus relinquere. Aut in mulieres quibus nihil non permittitur: aut in principes quibus omnia laudi dantur.

Per tranſennam inſpicere. 49

Summatim inſpicere.

Per tranſennam inſpicere, Prouerbiali nimirũ figura dictum eſt, pro eo quod eſt, non propius neque ſigillatim, ſed procul & ſummatim inſpicere. Tranſlatum à negotiatoribus, qui mercibus quas contrectari nolunt, cancellos obiiciunt: quidam etiam vitrum pellucidum opponunt, vt prætereuntibus procul modo contemplari liceat: nec explicant eas niſi licitatori idoneo. M. Tullius De oratore libro primo, Si in aliquam domum plenam ornamentorum vel in villam veniſſes, ſi ea ſepoſita (vt dicis) eſſent, tuque valde ſpectandi cupidus eſſes non dubitares rogare dominum vt proferri iuberet, præſertim ſi eſſet familiaris: ſimiliter nunc petas a Craſſo, vt eam copiam ornamentorum ſuorum, quam conſtructam vno in loco, quaſi per tranſennam prætereuntes ſtrictim aſpeximus, proferat, & ſuo quicquè in loco collocet.

Ne de lite pronunties priuſquam, &c. 50

Non temerè de re non cognita pronunciandum.

M. Tullius lib. epiſtolarum ad Atticum 7. Obiicero μὴ δίκην, præſertim in te à quo nihil vnquam vidi temere fieri. Notauit Cicero carmen prouerbiale, quod citatur cùm ab aliis multis, tum à Luciano, libello De calumnia,

Μὴ δίκην δικάσῃς, πρὶν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσῃς. id eſt,
Ne iudex fueris, partes ni audiueris ambas.

Nõnulli tribuũt Heſiodo, ſed falſo (vnde Tullius ſ. c. Ἡσιόδειον appellat) quum ſit Phocylidis. Admonet autẽ non temere pronuntiandum de quopiam, niſi re vltro citróque diligenter cognita. Citatur & apud Ariſtophanem in Veſpis,

Ἦπου σοφὸς ἦν ὅστις ἔφασκε, πρὶν ἂν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσῃς,
Οὐκ ἂν δικάσαις. id eſt,
Sapiens fuit is quiſquis dixit,
Prius ac partem audieris vtranque, Ne iudicem agas.

Eandem ſententiam ſic extulit Euripides in Heraclidis,

Τίς ἂν δίκην κρίνειεν, ἢ γνοίη λόγον,
Πρὶν ἂν παρ' ἀμφοῖν μῦθον ἐκμάθῃ σαφῶς; id eſt,
De lite quinam iudices, aut qui queas
Pernoſſe rem, prius atque partem audiueris Vtramque?

Alluſit huc Seneca in Medea,

Qui ſtatuit aliquid parte inaudita altera,
Æquum licet ſtatuerit, haud æquus fuit.

Fertur inter Græcanicas ſententias & hic ſenarius,

Ἀκρίτως μηδένα κολάζε μηδένα. id eſt,
Ne quempiam punito, rem ni expenderis.

Duobus pariter euntibus. 51

M. Tullius Epiſtolarum ad Atticum lib. 9. Vnà fuiſſemus, conſilium certe non defuiſſet. σύν τε δύ' ἐρχομένω. Item Epiſtolarum familiar. lib. 9. ad M. Varronem, Volebam propè alicubi eſſes. Siquid bonæ ſalutis, σύν τε δύ' ἐρχομένω. Appoſitè citatur apud Platonem in Protagora docens opinionem eſſe firmiorem, ſi fuerit ab altero comprobata. Locus eſt apud Homerum Iliados κ, vbi Diomedes iturus exploratum quid agant Troiani, comitem poſtulat. id enim fore tum iucũdius, tum tutius. Carmen ſic habet,

—ἀλλ' εἴ τις μοι ἀνὴρ ἅμ' ἕποιτο καὶ ἄλλος,
Μᾶλλον θαλπωρὴ, καὶ θαρσαλεώτερον ἔσται.
Σύν τε δύ' ἐρχομένω, καί τε πρὸ ὃ τοῦ ἐνόησεν
Ὅππως κέρδος ἔῃ· μοῦνος δ' εἴπερ τε νοήσῃ,
Ἀλλά τέ οἱ βράσσων τε νόος, λεπτὴ δέ τε μῆτις. id eſt,
At mihi ſi quis alius veniat comes, ille futurus
Solamen, fueritque ſimul fiducia maior,
Si duo coniuncti veniant, dein hic prior illo,
Siquid opus facto videt. at qui ſolus & vnus
Quannis perſpiciat, tamen eſt mens ſegnior illi, &
Conſilium tenue.

Vlyſſes conſilium.

Apuleius in libello De dæmonio Socratis, autumat allegoriam non infrugiferam huic Homerico ſubeſſe figmento, videlicet periculoſis in rebus adhibenda duo, cõſilium & opem. Vlyſſes quoniam prudentiſſimus fingitur, conſilii ſymbolum habet: Diomedes, vtpote iuuenis, viribus antecellens, auxilii fuerit

net imaginem. Apuleii ex eo loco verba ſunt hęc, Itidem quum rebus tirpentis & aſtrictis ſpeculatores deligunt, quos nocte intempeſta, caſtra hoſtium penetrēt, nōnne Vlyſſes cum Diomede deliguntur: veluti conſilium & auxilium, mens & manus, animus & gladius?

Manu ſerendum, non thylaco. 52

Modus ſeruandus. Τῇ χειρὶ δεῖ σπείρειν, ἀλλὰ μὴ ὅλῳ τῷ θυλάκῳ, id eſt, Manu ſemētem facere oportet, non autem tota corbe. Dictum Corinnę ad Pindarum poetam, vt author eſt Plutarchus in commentario quem inſcripſit, [illegible]. Modus in omni re ſeruandus, & pedetentim ab aliis ad alia tranſeundum. Ab agricolis ductum eſt, qui quum ſerunt, nō ſemel effundunt ipſo vaſe, ſed manu rara ſpargunt ſemina, vt vniuerſo aruo occupando ſufficiant. Ad eūdem modum ita diſpenſanda eſt benignitas, vt multis ſuppeditare poſſis. Ita moderandus eſt labor in literis, vt ad alia quoque vitæ munia ſuppetat animi vigor.

A fronte atque à tergo. 53

De circumſpectio. Πρόσσω καὶ ὀπίσσω, A fronte atque à tergo. Prouerbij vice receptum, pro eo quod eſt, diligenter inſpicere, & præterita cum præſentibus ac futuris conferre. Sumptum eſt autem ex Iliados libro primo, vbi Achilles Agamemnonis incogitantiam accuſans, ſic ait,

> Οὐδέ τι οἶδ' [illegible] ἅμα πρόσσω καὶ ὀπίσσω. id eſt,
> Nec nouit ſimul à tergo atque à fronte videre.

Rurſum in eiuſdem operis libro γ,

> [illegible] ἅμα πρόσσω καὶ ὀπίσσω [illegible]. id eſt,
> A tergo ſimul atque à fronte videbit. Iterum Iliados σ,
> [illegible] πρόσσω καὶ ὀπίσσω [illegible]
> Solus enim hic à fronte ſimul tergóque tuetur.

M. Tullius prouerbij vice vſurpauit libro Familiarium epiſtolarum 13, Quem verſum ſenex Præcilius laudat egregiè, & ait poſſe eundem ἅμα πρόσσω καὶ ὀπίσσω videre. Huic aſſine videtur illud Heſiodium,

> [illegible] id eſt,
> Cuncta bene vndique diſpiciens, ne gaudia ducas Vicinis.

Plato in Cratylo, monens, ea quæ dicta fuerant, etiam atque etiam qualia ſint diſpici, vſurpat hoc Homeri dictum, [illegible] ἅμα πρόσσω καὶ ὀπίσσω. M. Tullius Philippica 3, vſurpat pro vndique, A tergo, à fronte, à lateribus tenetur. Hoc ſermonis colore non ſemel vtitur & alias. *Ianus bifrons.* Antiquitas Ianum bifrontem fingens, regum prudentiam indicabat, quorum eſt & præterita meminiſſe perpenderéque, & futura proſpicere. quamobrem & diuinitati duas comites addebāt, Anteuortam & Poſtuortam quas olim religioſe colebant Romani, vt indicat Macrobius in Sōnium Scipionis libro primo.

Gallos quid execas? 54

Γάλλους τί τέμνεις, id eſt, Gallos quid execas? Quid actum agis? Nā Galli Cybelis ſacerdotes ſua ſponte ſunt exectis teſtibus. Quid ſpolias nudum? Cur affligis afflictum? Cur ſenile corpus *Inanis opera.* ieiuniis attenuas? Quanquam id ad quamuis inanem operam ſignificādam conueniet. Quemadmodum illa, Laterem lauas, Actum agis.

Quanto aſinis præſtantiores muli. 55

Theognidis modi ipſiſſimam prouerbii faciem habet,

> [illegible] id eſt,
> Noris vti quanto muli aſinos ſuperent.

Longo interuallo præcedes. Dicendum vbi quis longo interuallo præcedit. Refertur apud Athenæum libro Dipnoſophiſtarum 7. Sumptum videtur ex Homero, cuius hi verſus ſunt Iliados κ,

> Ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἀπέην ὅσσον τ' ἐπὶ οὖρα πέλονται
> Ἡμιόνων· αἱ γάρ τε βοῶν προφερέστεραί εἰσιν,
> Ἑλκέμεναι νειοῖο βαθείης πηκτὸν ἄροτρον. id eſt,
> Verum vbi tantum aberat, quantum pars vltima ſulci
> Mulatum, ſiquidem hæ bubus longe potiores
> Ducere per pinguem ſegetem compactile aratrum.

Rurſum Odyſſeæ θ,

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible] id eſt,
> Hos curſu anteibat Clytonæus ſplendidus omnes:
> Quantum mulatum ſulcus præcedit in aruo,
> Tantum is præcurrens populos, metam attigit, illos
> A tergo linquens.

Olim bubus, aſinis & mulis proſcindebant arua. hinc illa lex Moſaica Deut. 22, quæ vetat arandi gratia bouem & aſinum ſub idem iugum mittere. Aratrum igitur quod à mulis trahebatur, multo celerius perueniebat ad ſulci finem, quum arator inuertit aratrum, quàm quod trahebatur à bubus. Heſiodus item mulos ταλαεργοὺς vocat.

Difficilis vir. 56

> Δεινὸς ἀνὴρ τάχα κεν καὶ ἀναίτιον αἰτιόῳτο.
> Forſan & innocuum culpet vir ſæuus & acer.

Hūc Homeri verſiculum olim in Demoſthenem vulgo iactatum fuiſſe, multorum authorum teſtimoniis cōſtat: propterea quòd accepta pecunia nonnunquam & malos defenderet, & oppugnaret bonos. Eundem ad Varronem torſit M. Tullius libro Epiſtolarum ad Atticum 13. Dicitur autem apud Homerū Iliad. λ, ſub perſona Patrocli,

> [illegible]
> Δεινὸς ἀνήρ· τάχα κεν καὶ ἀναίτιον αἰτιόῳτο. *Dictum de Achille.*
> Ipſe probè noſti ſenior, quod vt eſt ferus ille,
> Culparit facile innocuum, culpaque vacantem.

Rurſum Iliados ν,

> [illegible] id eſt,
> Hector, quando libet culpa culpare vacantem.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *Forſan & innocuum culpet vir ſæuus & acer.*] Poſſit aliquem impellere in errorem hæc interpretatio, vtpote qui eam legens, exiſtimaturus ſit Homerum dicere, Quiſquis eſt vir ſæuus atque acer, ita enim vertit δεινός, ille fortaſſe etiam innocuū culpare poſſet. quum Homerus non generatim de quolibet viro qui ſit δεινός hoc dixerit: ſed de certo quodam, nimirum de Achille. imò verò quum ne cohæreat quidem apud eum δεινός cū verbo αἰτιόῳτο, id eſt culpet: ſed diaſtole interpoſita ab illo diſiungatur, idque in vulgatis quoque editionibus. verùm poſt [illegible] nullam habent, quum tamen ibi quoque opus ea eſſe putem. vt ita dicantur hæc veluti conciſim. Ipſe probè noſti qualis ille ſit: nimirum eſt vir acer: adeo quidem vt fortaſſe (vel potius ſtatim) etiam culpa vacātem culpaturus ſit. Itidem Cicero verſum Homericum vſurpans, δεινὸς ἀνήρ cum αἰτιόῳτο non coniungit. Sic enim ait lib. epiſt. ad Atticum 13, Volo Varronem præſertim quum ille deſideret. ſed eſt, vt ſcis, δεινὸς ἀνήρ· τάχα κεν καὶ ἀναίτιον αἰτιόῳτο. Eſt enim ſic hic dicas, Sed eſt, vt ſcis, δεινὸς ἀνήρ ſiue, Sed eſt δεινὸς ἀνήρ, vt ſcis: τάχα κεν &c. Cæterum an in prouerbium abierit hic verſus ſicut & proxime ſequens, alii viderint. De hoc ſane dubitare non poſſum: at illū cur à Cicerone vſurpari dicamus prouerbialiter, potius quam & quot alios quos paſſim in eorum epiſtolarum velut inſeruit ſuo ſermoni? Lucianus quidem certe, quū dicit, [illegible] αὐτόν, prouerbii locum hæc verba occupare non valet, meo iudicio.

Vnum augurium optimum, tueri patriam. 57

Abiit in prouerbium etiam hic verſus Homericus,

> Εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης. id eſt,
> Vna auis optima, pro patria pugnare tuenda.

Vſurpatur à M. Tullio in Epiſtolis ad Atticum. Itē à Plinio minore in Epiſtolis familiaribus. Citatur ab Ariſtotele in Rhetoricis lib. 2, inter ſententias. Sumptus eſt autem ex Iliad. μ, vbi Hector auguria reliqua negligens, loquitur ad hunc modum,

> Τύνη δ' οἰωνοῖσι τανυπτερύγεσσι κελεύεις
> Πείθεσθαι, τῶν οὔτι μετατρέπομ' οὐδ' ἀλεγίζω,
> Εἴτ' ἐπὶ δεξί' ἴωσι πρὸς ἠῶ τ' ἠέλιόν τε,
> Εἴτ' ἐπ' ἀριστερὰ, τοί γε ποτὶ ζόφον ἠερόεντα.
> Ἡμεῖς δὲ μεγάλοιο Διὸς πειθώμεθα βουλῇ,
> Ὃς πᾶσι θνητοῖσι καὶ ἀθανάτοισιν ἀνάσσει.
> Εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης. id eſt,
> Aligeris auibus tu me parere iubes nunc,
> Quarum nulla mihi cura aut reſpectus, vtrúmne
> Ad dextram Eoi veniant mihi ſolis ad ortum,
> An læuam ad ſolem occiduum, noctíſque tenebras.
> Verum nos Iouis arbitrio parere neceſſum eſt
> Altitonantis: hic imperium tenet vnus in omneis,
> Quotquot mortales, quotquot ſunt morte carentes.
> Vna auis optima, pro patria pugnare tuenda.

Hanc Homeri ſententiam expreſſiſſe videtur Q. Fabius Maximus apud M. Tullium libro De ſenectute. Is enim quum eſſet augur, dicere auſus eſt, optimis auſpiciis ea geri quæ pro Reipub. ſalute fierent: quæ contra Rempub. ferrentur, contra auſpicia ferri. *Ciuitatibus augures inſeruiant oportet, non contrà.* Apud Athenæum Heniochus detorquet ad paraſitum, ex Metagene Comico verſiculum hunc citans,

> Εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ δείπνου.
> Vna auis optima, pro cœna pugnare tuenda.

Nequid ſuo ſuat capiti. 58

Terētius in Phormione prouerbiali figura dixit, Nequid ſuo ſuat capiti: pro eo quod eſt, nequid mali illi concilieт. Expreſſum eſt ad illud Homericum Iliad. ε,

> [illegible] κακὰ ῥάψαι;
> An ſuere miſeris non debebā mala Troiæ? Idem Odyſſeæ γ.
> Εἰνάετες γάρ σφιν κακὰ ῥάπτομεν, ἀμφιέποντες
> Παντοίοισι δόλοισι. id eſt,
> Annum illis nonum mala iam ſuimus, tentantes
> Fraudibus omnigenis. Rurſum Odyſſeæ π,
> Τίη δ' αὖ Τηλεμάχῳ θάνατόν τε μόρον τε ῥάπτεις; id eſt,
> Cur tu Telemacho mortem ſuis, exitiumque?

Terra mihi prius dehiſcat. 59

M. Tullius Epiſtol. ad Atticum nono, Aberit non longe quin hoc à me decerni velit: neque ſit cōtentus Galba, Scæuola, Caſſio, Antonio,

—τότε μοι χάνοι εὐρεῖα χθών. id eſt,

Tellus ipſa mihi tunc ampla dehiſcat.

Eſt autem hemiſtichium Homericum ex Iliad. 4 Lucianus in Lapithis, καὶ τὸ δὴ τοῦ λόγου, χανεῖν μοι τὴν γῆν ηὐχόμην, id eſt, Iámque, iuxta id quod vulgo dici ſolet, optabam vt mihi terra dehiſceret. Ariſtides in Themiſtocle, Οὐδ᾽ ἠπόρει, οὐδ᾽ ἐξεπλάγη, οὐδ᾽ ηὔξατο αὐτῷ χανεῖν τὴν γῆν, οὐδ᾽ εὐδαιμονίζει τοὺς πάλαι κειμένους, id eſt, Neque perplexus erat, neque conſternabatur animo, neque optabat vt ſibi terra dehiſceret, neque beatos dicebat illos qui iã olim fuiſſent defuncti. Et Vergilius in quarto.

Sed mihi vel tellus optem prius ima dehiſcat,
Vel pater omnipotens adigat me fulmine ad vmbras,
Pallenteis vmbras Erebi, noctémque profundam:
Ante pudor quàm te violem, aut tua iura reſoluam.

Veſtis virum facit. 60

Cultus addit hominibus authoritatem.

Εἵματα ἀνήρ, id eſt, Veſtis vir. Id hodie quoque vulgo tritiſſimum eſt. aiunt enim ad hunc modum, Veſtitus virum reddit: qui habet, induat. Idem affirmat Quintilianus libro Inſtit. 8. Et cultus, inquiens, concellus atque magnificus, addit hominibus, vt Græco verſu teſtatũ eſt, authoritatem. Hunc autem verſum quem citat Fabius, opinor eſſe illum apud Homerũ Odiſſeæ ζ,

Ἐκ γάρ τοι τούτων φάτις ἀνθρώπους ἀναβαίνει ἐσθλή. id eſt,
Quippe homini ex iſtis ſurgit bona fama decúſque.

Paulo inferius in eodem lib. quantum momẽti cultus veſtium adferat ad conciliandam homini formam dignitatémque, ſatis indicat, quum Nauſicaam puellam ita de Vlyſſe loquentẽ facit.

Πρόσθεν μὲν γάρ δή μοι ἀεικέλιος δέατ᾽ εἶναι,
Νῦν δὲ θεοῖσι ἔοικε τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσι. Id eſt,
Ante videbatur ſpecie fœdiſſimus eſſe,
Nunc diuis ſimilis, magnus quos paſcit Olympus.

Nam antè nudus, iam veſtes nitidas induerat Vlyſſes, ac protinus alius eſſe viſus eſt.

Ἕζετ᾽ ἔπειτ᾽ ἀπάνευθε κιὼν ἐπὶ θῖνα θαλάσσης,
Κάλλεϊ καὶ χάρισι στίλβων. id eſt,
Deinde procul veniens ad littora pontica ſedit,
Fulgeſcens forma atque leporibus.

Teneri calidis balneis. 61

In luxu diffluentes.

Ἁπαλοὶ θερμολουσίαις, id eſt, Teneri calidis lauacris: in molles & luxu diffluentes dicebatur. nam antiquitus calida balnea deliciarum nomine taxata fuiſſe, vel Homerus teſtis eſt Odyſſeæ θ, inter voluptates vitæ delicias ea commemorans,

Αἰεὶ δ᾽ ἡμῖν δαίς τε φίλη, κίθαρίς τε, χοροί τε,
Εἵματά τ᾽ ἐξημοιβά, λοετρά τε θερμά, καὶ εὐναί. id eſt,
At ſemper cordi nobis epulæque, chorique,
Cantúſque, & variæ veſtes, & balnea calda, Concubitúſque.

Refertur adagium ab Eudemo his quidem verbis, Ἁπαλοὶ θερμολουσίαις. εὐνῇσι μαλθακωτέραις, id eſt, Teneri calidis lauacris, delicati lectorum mollitie. Huc alluſit Perſius, quum ait,

Elixáſque nates labefactat forcipe adunca.

Dextrum pedem in calceo, ſiniſtrum in pelui. 62

Ad rem præſentem ſe accommodantes.

Δεξιὸν εἰς ὑπόδημα, ἀριστερὸν εἰς ποδανιπτῆρα, id eſt, Dextrum pedem in calceum, ſiniſtrum in peluim. Subaudi verbum ad ſententiam accommodum, mittit, aut ponit. Suidas ex Ariſtophane citat, atque dici ſolere in eos qui ſe norunt commode ad rei præſentis conditionem applicare, próque loco, tempore, negotiis, aliam atque aliam ſuſtinere perſonam. Eſt autem carmen hexametrum heroicum,

Podoniptrũ.

Dextrum in calceolo, læuum verò in podoniptro.

Podoniptrum vas in quo pedes lauantur, vnde & vocabulum inditum à Græcis.

Dea impudentia. 63

Verecundia inutilis egenti.

Θεὸς ἡ ἀναίδεια, id eſt, Dea impudentia. Dici ſolitum vbi quis ex audacia inuerecundiáque ſua lucrum atque emolumentum ferret. Nam inutilis, vt ait Homerus, verecundia viro egenti: complurésque mortales videas, quibus magno bono fuerit nihil omnino puduiſſe. Siquidem nullus vnquam rem auſus eſt adeo ſtultam aut abſurdam, quæ non inuenerit & fautorem & admiratorem: multóque maxima pars mortalium, quæ ſtultiſſima ſunt, ea miratur maxime. Refertur à Zenodoto & à Diogeniano. Theophraſtus in lib. De legib. prodidit, apud Athenienſes aras fuiſſe Contumeliæ & impudentiæ dicatas. Idem atteſtatur Iſtrus lib. 14. Item M. Tullius lib De legibus 2. Nam illud vitioſum Athenis, quòd Cylonio ſcelere expiato, Epimenide Cretenſi ſuadente fecerunt Contumeliæ fanum & Impudentiæ. Virtutes enim non vitia conſecrare decet. Menander in Gnomologiis appellat illam omnium dearum maximam,

Quæ ſtultiſſima, ea ſunt admirationi.

Impudentiæ & Contumeliæ fanum.

—ὦ μεγίστη τῶν θεῶν
Νῦν οὖσ᾽ ἀναίδει᾽, εἰ θεὸν καλεῖν σε δεῖ.
Δεῖ. τὸ κρατοῦν γὰρ νῦν νομίζεται θεός.
ô dearum maxima
Hoc ſeculo, ſi te vocare fas deam.
Fas: quando nunc viciſſe habetur pro Deo.

De poſſeſſione deiicere. 64

De poſſeſſione deiicere, ex ſermone iuriſcõſultorum in vulgi ſermonem abiit, pro eo quod eſt ſtatum cuipiam eripere quam tam omnium conſenſu obtinet. ſtatum, a tenore quippiam *In poſſidentes.* quod ſuo quaſi iure tenere videatur. Nam ius ſemper fauet poſſidenti, interdictumque ferebatur, nequis vi quempiam deiiceret. Extat edictum in Pandectis lib. 43. Tit De vi & vi armata: & refertur à M Tullio in oratione pro A. Cecinna. Plato libro cui titulus Gorgias, ἐπιχειρεῖς ἐκβάλλειν με ἐκ τῆς οὐσίας, [illegible], id eſt, Conaris me de poſſeſſione ac vero deiicere. Eſt aliquoties apud M. Tullium Et apud eundem illud quoque, Quaſi in tuã poſſeſſionem venerit, quum quis imperioſius agit, aut plus æquo immoratur Quintilianus lib. 2. de rhetorica, Quę dum opere cedit, iam penè poſſeſſione depulſa eſt. Eſt enim iucundius dictum quoties ad res animi transfertur.

Dædali alæ. 65

Artis acceſsio.

Δαιδάλου πτερά, id eſt, Dædali alæ Dici ſolitum vbi quis aliqui non ſatis idoneus ad negotium conficiendum, artis alicuius aut auxilij acceſſionem adiungeret. Aut quum quis vrgente neceſſitate, ad noua cõfugit conſilia. Nota fabula quæ prouerbij miniſtrauit occaſionem, nempe de Dædalo, qui nouo commento aſſutis alis elapſus eſt è manibus Minois.

Deinde expergiſcebar. 66

Εἶτα ἐξηγειρόμην, id eſt, Deinde expergiſcebar. hoc dicto ſignificabant vana fuiſſe quæ dicerentur Ariſtophanes, κᾆτ᾽ ἔγωγ᾽ ἐξηγειρόμην, id eſt, Deinde ego expergiſcebar. Bacchus in Ranis iactat apud Herculem ſe naualem pugnam exercuiſſe, & duodecim aut tredecim hoſtium naueis demerſiſſe. Id quum Herculi neutiquam veriſimile videretur, Bacchum imbellem & deliciis effœminatum deum, quoniam in bello geſſiſſet, per iocum ſubiicit, κᾆτ᾽ ἔγωγ᾽ ἐξηγειρόμην. Quanquam interpres admonet, hunc ſermonem a nonnullis non ad Herculem, ſed ad Xanthiam referri a nõnullis ad ipſum Bacchum, vt ſignificaret ſe dedita opera mentitum fuiſſe quæ narrarat. Carmen Ariſtophanis adſcribam.

Hercules, Κἀναυμάχησας; Bacchus. καὶ κατεδύσαμέν γε ναῦς
Τῶν πολεμίων ἢ δώδεκ᾽ ἢ τρεῖς καὶ δέκα.
Hercules, Σφώ; Bacchus. νὴ τὸν Ἀπόλλω. κᾆτ᾽ ἔγωγ᾽ ἐξηγειρόμην. id eſt,
H. Et prælium nauale geſſiſti, obſecro?
B. Quin duodecim hoſtium rates aut tredecim
Submerſimus. H. Vos quæſo? B. Nos videlicet.
Ac poſtea ſanè reliquit me ſopor.

Somnia pro rebus vanis.

Hic iocus prouerbialis etiã hodiernis tẽporibus familiaris eſt vulgo, quoties quæ memorãtur, vana ſomniiſque ſimillima videntur. Res enim friuolas ὀνείρατα vocamus. [illegible] ὀνείρατα λέγων, id eſt, Paſſim ferè veluti ſomnia narrans. Vnde & friuolarum rerum obſeruatores ὀνειροπόλους appellãt Græci. Videtur ad hoc facetè alluſiſſe M. Tullius. dum ſomnium Scipionis, in quo multa fabuloſa commemorat de concẽtu orbiũ, de animabus, ita claudit, Ille diſceſſit: ego ſomno ſolutus ſum.

De lapide emptus. 67

Vilis, vehementérque obſcurus.

De lapide emptus. In viliſſimum & vehementer obſcurum hominem dicebatur. nam inter ſeruorum genera (ſiquidem iuxta prouerbium, καὶ δοῦλος πρὸ δούλου) extremæ notæ habebantur emptitii, potiſſimum qui palàm in foro diuenditi fuiſſent. M. Tullius aduerſus Piſonem, De me quum omneis magiſtratus promulgaſſent, præter vnum prætorem, à quo non fuit poſtulandum, fratrem inimici mei: prætérque duos de lapide emptos Simillimum eſt illi Græco quod alio reddidimus loco, ἁλώνητον ἀνδράποδον, Sale emptum mancipium. Conſimilem ad modum Columella, vilem minimique pretij ſeruum ſignificans, Quem vulgus quidem, inquit, parui æris, vel de lapide noxium comparari poſſe putat. Sed ego plurimorum opinioni diſſentiens, pretioſum vinitorem in primis eſſe cenſeo. Quo quidem loco, aut noxium, noxæ deditum, & ob id venire iuſſum, aut nexum legendum arbitror. Nam nexi dicebantur, qui quod ſoluendo non eſſent, addicebantur creditoribus. Tametſi nexi non continentur appellatione ſeruorum proprie, nec væneunt. Iulius Pollux lib. De rerum vocabulis tertio, lapidem vnde quondam vendebantur mancipia, τὸν πρατῆρα λίθον ἢ πωλητήριον appellat.

Sale emptum mancipium.

Date mihi peluim. 68

Δότε μοι λεκάνην, id eſt, Porrigite mihi peluim, vbi quid vehementer moleſtum eſſet, ita vt ferri iam diutius non poſſet, peluim ſibi porrigi iubebant, quaſi præ bile nauſeaque & faſtidio rerum vomituri. Veluti ſiquis orationem ſupra modum indoctam non ferens, aut ſophiſticis nænis oſtentius dicat, δότε μοι λεκάνην, id eſt, Porrigite mihi peluim. Refertur à Suida. Extat autem apud Ariſtophanem ἐν εἰρήνῃ. Et Plutarchus in Politicis citat è Platone comico.

Dares Entellum prouocas. 69

In temerarium iuuenem, qui ſenem prouocat.

Dares Entellũ prouocas, & prouerbij ſpeciem habet & apud eruditos videtur in ius prouerbij ceſſiſſe Sic enim Hieronymus ad Auguſtinũ, Memento, inquit, Daretis & Entelli. Conueniet vti, ſiquando quiſpiam iuuenili temeritate laceſſet aliquem nõ

perinde

perinde promptum ad ſuſcipiendum certamen, verùm intolerandum ſi ſemel inierit. Qui ſenum ferme mos, vt libenter ſuffugiant negotia, ſuſcepta pertinaciter gerāt. Sumptum eſt ex 5. Æneidos lib. vbi Dares quiſpiam viribus fretus, & ferox iuuēta, vltro proſiliēs in medium, quemuis ad certamen prouocat: aſſurgēte nemine, deterritíſque reliquis, iam perinde quaſi victor, præmium flagitat ab Ænea. At Entellus ſenex, & iampridem ab huiuſmodi genere certaminum feriatus, inſtigante partim Aceſte, partim veterum victoriarum memoria, tandem ſurgit ceſtibus dimicaturus. Is diu ſuo conſiſtens loco, iuuenem inſolentius circunſilientem tulit, donec fruſtrato ictu lapſus, pudore ſic recanduit, vt Daretem iam longe imparem planè confecturus fuerit, niſi eum Æneas intercedēs eripuiſſet. Carmen ipſum Maronis adſcriberem (eſt enim longe lepidiſſimū) ni & longiuſculum eſſet & in promptu ſitum.

Dares apud Verg.

Entellus ſenex.

Ad Cynoſarges. 70

Εἰς κυνόσαργες, id eſt, Ad Cynoſarges, prouerbiali conuicio dicebatur, quemadmodum ἐς μακαρίαν, & εἰς κόρακας. Erat autem Cynoſarges locus in Attica quiſpiam, in quo nothi ſpuriique exercebantur: cui nomen inditum, ἀπὸ κυνὸς ἀργοῦ, id eſt, A cane albo, ſeu veloci. nam Græcis ea vox ἀργὸς vtrunque ſignificat. Qui collegit hiſtorias ex orationibus ſtelitenticis Gregorij Nazianzeni, tradit Cynoſarges dictum ἀπὸ τοῦ κυνὸς ἀργοῦ ἢ ἀρχοῦ, commutato κ in γ. Nominis cauſam hanc adſcribunt: Quum olim Diomus quidam Athenienſis, authore Stephano (nam Suidas Didymum ponit) ſacrificaret Herculi, canis quidā albus, aut, vt alij dicunt, velox aquila, victimæ partem abreptā in locum quēdam depoſuit. Quo prodigio territus, quū Deum conſuluiſſet, reſponſum eſt vt eo in loco Herculi ſacellum extrueret, in quem victima deportata fuiſſet. nam eum Herculi placere. Porrò, quoniā Hercules nothus fuit, vtpote ex adultera natus, & tamen virtute ſua dijs æquum honorem aſſequutus: idcirco viſum eſt vt inibi, qui ſpurij fuiſſent, & neque patris neque matris nomine ciues, exercerētur. Nec abhorret ab his quod ſcribit Plutarchus in libello quem inſcripſit ἐρωτικὸν, Εἰ δ᾽οὖν καὶ τοῦτο τὸ πάθος δεῖ καλεῖν ἔρωτα θῆλυν καὶ νόθον, ὥσπερ εἰς κυνόσαργες συντελοῦντα τὴν γυναικωνῖτιν. μᾶλλον δὲ ὥσπερ ἀετόν τινα λέγουσι γνήσιον καὶ ὄρειον, ὃν Ὅμηρος μέλανα καὶ θηρευτὴν προσεῖπεν, id eſt, Quòd ſi igitur hunc quoque morbum oportet vocare amorem fœmineū ac nothum, veluti in Cynoſarges conficientem nos in muliebre conclaue: magis autem, ſicut aquilā quandam dicunt gneſion (id eſt, ingenuam germanámque) ac montanam, quam Homerus nigram & venatricem appellat. Vnde vel contumeliæ cauſa dicebatur, εἰς κυνόσαργες, velut in ſpurium: vel imprecando, quaſi dicas, In malam crucem. Poſtea conſentaneū eſt hoc quoque loco garrire cœpiſſe philoſophos & ſophiſtas. Nam Suidas teſtatur tria fuiſſe gymnaſia, Lyceum, Cynoſarges, & Academiā. Meminit huius rei & Plutarchus in Themiſtoclis vita, quem aiūt fuiſſe nothum. Erat autem extra portas Athenienſium Herculis gymnaſium, quo ſpurij adoleſcētes ſeſe conferebant exercitij gratia, quòd & ipſe deus nothus ac matre mortali natus eſſet. Huc Themiſtocles adhuc adoleſcens arte pelliciebat & ingenuos aliquot adoleſcentes, quo paulatim tolleret nothorum & legitimorum diſcrimen.

Cynoſarges, in locus Attica.

Hercules nothus.

Cythnicæ calamitates. 71

Κυθνώδεις συμφοραὶ, id eſt, Cythnicæ calamitates. Zenodotus Ariſtotelem authorem citat, Cythnios vſqueadeo diuexatos afflictóſque fuiſſe ab Amphictyone, vt in prouerbiū abierint κυθνώδεις συμφοραὶ, pro maximis cladibus, & immenſis calamitatibus. Eſt autem Cythnus ex inſulis Cycladibus vna, contra Dryopidem ſita, teſte Stephano.

De infami.

Cythonymi probrum. 72

Κυθωνύμου αἶσχος, id eſt, Cythonymi dedecus. In hominem dicebatur vehemēter infamem, fœdique nominis, cuiúſque nomē iure ſupprimi debeat, vel ob malefacta, vel ob calamitates. Vnde & Græca vox à celando nomine dicta. & hodie dictitant vulgo, tegendam ollam, quoties innuunt fœdius eſſe facinus quàm vt authoris facienda ſit mentio. Author Zenodotus.

Cyziceni ſtateres. 73

Κυζικηνοὶ στατῆρες, id eſt, Cyziceni ſtateres. De re ſcitè ſcalpta. hoc enim ſubindicāt [illegible]. Nam hi nummi olim celebres erant, quòd eleganter ſcalpti viderentur. Reperiebantur altera parte Cybelen deorum matrem, facie muliebri: altera, leonis imaginem. Mihi magis videtur fore locus prouerbio, quum hominē ſignificamus inæqualem, ac ſui diſſimilem: aut qui longe aliud agat quàm præ ſe ferat quemadmodū nummi Cyziceni ex vno latere Cybelen oſtendebant effœminatam, ex altero leonem. Stater is valebat xxviii. drachmas Atticas, vnde & de re magni precij videtur poſſe dici. Cyzicus autē erat ciuitas Propōtidis. Quidam eiuſdem nominis vrbem ponunt in Sicilia. Prouerbij præter alios meminit Suidas.

Inæqualis. & ſui diſſimilis.

Cyrnia terra. 74

Κυρνία γῆ, id eſt, Cyrnia tellus: dicebatur regio latrociniis infamis, cuiuſmodi ferūt olim fuiſſe Cyrnum. Eſt autem Cyrnus inſula quædam ad Boream oppoſita Iapygiæ, mellificio nobilis, authore Stephano. verùm ob latrocinia fuit inacceſſa nauigantibus. Plinius autumat hanc eſſe Corſicam. In Liguſtico, inquit, mari eſt Corſica, quam Græci Cyrnon appellauere. Gens hæc & hodie male audit apud Italos. Prouerbium non ineptè detorquebitur in hominem alieni rapacem ac violentum. In collectaneis Zenobij per Aldū ęditis reperio, κυρνία ἄτη, id eſt, Cyrnia noxa.

Corſica.

Cinyræ opes. 75

Κινύρου πλοῦτος, id eſt, Cinyræ opes. De immēſis diuitiis dicebatur. Simillimū illi, Midæ opes. Nam huius regionem opulentiſſimam fuiſſe, Naſo ſatis indicat Metamorphoſeos libro decimo,

> Gratulor huic terræ, quòd abeſt regionibus illis
> Quæ tantùm genuere nefas. ſit diues amomo,
> Cinnamáque, coſtúmque ſuam, ſudatáque ligno
> Thura ferat, floréſque alios Panchaica tellus:
> Dum ferat & myrrham.

Opes immenſæ.

Pindarus in Nemeis meminit Cinyræ prædiuitis, σὺν θεῷ γάρ τοι φυτευθεὶς ὄλβος ἀνθρώποισι παρμονώτερος, ὅσπερ καὶ Κινύραν ἔβρισε πλούτῳ ποντίᾳ ἔν ποτε Κύπρῳ, id eſt, Deo fauente, fœlicitas hominibus ſtabilior, quæ ſane & Cinyram opibus cumulauit olim in marina Cypro. Prouerbij meminit & Plato libro De legibus ſecundo, ἐὰν δ᾽ ἄρα πλουτῇ μὲν Κινύρου καὶ Μίδα μᾶλλον, ᾖ δὲ ἄδικος, ἄθλιός τ᾽ ἐστὶ καὶ ἀνιαρῶς ζῇ, id eſt, Quod ſi ditior quidē fuerit quàm Cinyra aut Mida, ſit autē iniuſtus, & miſer eſt, & moleſtè viuit. Suidas in dictione καταγηράσαις refert hunc ad modum, καταγηράσαις Τιθωνοῦ βαθύτερον, καὶ τὸ Κινύρου πλουτήσειας, καὶ Σαρδαναπάλλου τρυφηλότερον. ὅπως τὸ τῆς παροιμίας ἐπὶ σοὶ πληρωθῇ, δὶς παῖδες οἱ γέροντες, id eſt, Conſeneſcas Tithono profundius, Cinyra ditius, Sardanapalo delicioſius: vt in te compleatur prouerbium, Bis pueri ſenes.

Minus de iſtis laboro quàm de ranis paluſtribus. 76

Μέλει μοι τῶν τοιούτων οὐδὲν, ἧττον ἢ τῶν ἐν τοῖς τέλμασι βατράχων, id eſt, Nihilo maior mihi rerum iſtarum cura, quàm ranarum in limo verſantium. Prouerbialis hyperbole qua ſignificamus nihili omnino ad nos pertinere negotium. Rectè dicetur & in obtrectatores, quorū oblocutiones dicemus nos fortiter contemnere. Siquidē ranæ tametſi aſſiduè obganniant oblatréntque prætereuntibus, & odioſam illam cantionem iterent ſine fine, βρεκεκεκὲξ κοὰξ κοὰξ, tamen nemo commouetur.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. nihili omnino ad nos pertinere negotium.) Vel potius, nihil omnino nos curare negotium. nam οὐδὲν μοι μέλει τούτου non ſignificat Hoc ad me non pertinet: ſed, Hoc nihil curo. Diuerſa autem hæc eſſe conſtat: quum multi non curent quæ ad ſe vel maximè pertinent: contrà verò curæ habeant aliena & ad ſe nihil pertinentia. Cæterùm ita efferendo prouerbiū vt hic habemus, μέλει μοι τῶν τοιούτων οὐδὲν, ἧττον τῶν ἐν τοῖς τέλμασι βατράχων, ſuperuacaneum videtur eſſe οὐδὲν. certè apud Iulianum μισοπώγων in Oſore barbarum, ita planè effertur vt hic (& inde fortaſſe Suidas deſcripſit) ſed abſque hoc aduerbio ἧττον. Sic enim ille, χαίρετε νῦν ὑμῶν τὴν ὀρχήστραν καὶ τὴν θυμέλην. οὐχ ὅτι τὰ ἄλλα ἀπαιτῶ τοιοῦτον, ἀλλ᾽ ὅτι μέλει μοι τῶν τοιούτων ἧττον ἢ τῶν ἐν τοῖς τέλμασι βατράχων. Suſpicor autem duplicem lectionē cauſam huius erroris præbuiſſe: quòd videlicet quum legeretur, μέλει μοι τῶν τοιούτων ἧττον, itē (reſoluēdo ἧττον in οὐδὲν μᾶλλον) ſic μέλει μοι τῶν τοιούτων οὐδὲν μᾶλλον τῶν &c. poſita fuerit vna lectio. nimirum cùm ἧττον, ſimulque ex duobus vocabulis in quæ reſolutum fuerat ἧττον videlicet οὐδὲν μᾶλλον, remanſerit alterum. Certè ſi velimus lectionem quam habemus interpretari ad verbum, ſenſus erit cōtrarius, nimirum hic, Non minor eſt mihi rerum huiuſmodi cura, quàm ran. &c. Vnum duntaxat video effugium, ſi videlicet hæc duo οὐδὲν ἧττον non coniungamus, ſed alterum ab altero hypodiaſtole diſiūgentes, dicamus, Nihil curo res iſtas: minus, inquam, curo quàm ranas paluſtres. Sed poſt οὐδὲν, ponēdo ἧττον τῶν &c. oratio decreſcet. nā qui ſibi nullam omnino rei alicuius curam eſſe ait, plus dicit quàm qui, per comparationem loquens, rem quampiam ſibi minori curæ eſſe quàm hoc vel illud, dicit. Niſi fortè aliquis hyperbolen id excuſare putet.

Nihil prorſus curantis.

Cucurbita ſanior. 77

Κολοκύντης ὑγιέστερος, id eſt, Cucurbita ſalubrior. Suidas & Zenodotus pro adagio referunt. Athenæus libro 3. citat hunc verſiculum ex Epicharmo,

> Υγιέστερός τ᾽ ἦν ἢ κολοκύντας πολύ. id eſt,
> Erátque longe ſanius cucurbita.

Verſus Græcus conſtabit ſi legas ὑγιηρός. nam vt nos adduximus, habetur in Athenæo ædito per Aldum. Vnde ſit natum, non indicat. Proinde diuinandum, id inde ductum, vel quòd cucurbita non facile læditur aeris vitio, propter cruſtum quo tegitur: vel quòd ea variis remediis efficax eſſe perhibetur, quemadmodum indicat Dioſcorides lib. 2. item Plinius lib. 20. cap. 3. Nec vna tātum ſpecies ad remedia valet & ſatiua quam Græci

κολοκυνθίδα appellant: valet inanis iacus ſylueſtris, quam Græci ſomphon, vt ait Plinius, dicunt: valet & ſatiua minor κολοκυνθίς, quaſi dicas cucurbitulam. Mihi videtur non abſurde ductum hinc prouerbium, quòd cucurbita vndique turgeat integra, nec rimis hians, nec vermiculis obnoxia. Eſt autem integritas & obeſitas corporis, ſanitatis argumentum. Cognatum illi quod alias recenſuimus, Κρότωνος ὑγιέστερος, id eſt Crotone ſalubrior.

Crotone ſalubrior.

Cum Deo quiſque & gaudet & flet. 78

Σὺν τῷ θεῷ πᾶς καὶ γελᾷ κὠδύρεται. id eſt,
Deo volente quiſque ridet atque flet.

Admonet adagium, rerum humanarum celerem eſſe commutationem, neque in nobis ſitum vt res perpetuo ſecundæ ſint. verum vtcunque deo viſum fuerit, ita vel ſecundis rebus attollimur, vel aduerſis affligimur. Extat hic verſiculus apud Sophoclem in Aiace flagellifero. Idem ſibi vult illud Euripideum ex Iphigenia Aulidenſi,

Οὐκ ἐπὶ πᾶσί σ᾽ ἐφύτευσ᾽ ἀγαθοῖς
Ἀγαμέμνων Ἀτρεύς.
Δεῖ δέ σε χαίρειν καὶ λυπεῖσθαι.
Θνητὸς γὰρ ἔφυς. κἂν μὴ σὺ θέλῃς,
Τὰ θεῶν οὕτω βουλόμεν᾽ ἔσται. id eſt,
Non te ſeuit ad omnia læta
Agamemnon Atreus:
Gaudere atque dolere neceſſe eſt:
Mortalis enim es: ſin tu nolis,
Tamen eueniet: ſic dijs placitum.

Cum Deo. Nō ſine dijs. Cum deo fit Græcis, quod fit fauente numine: contrà, Sine deo, quod abſque deorum fauore. Pindarus in Pythijs hymno quinto, οὐκ ἄτερ θεῶν, id eſt, Non ſine dijs. Idem eiuſdem operis hymno nono,

Ὠκεῖα δ᾽ ἐπειγομένων ἤδη θεῶν πρᾶξις, ὁδοί τε βραχεῖαι. id eſt,
Velox actio iam dijs accelerantibus, breueſque viæ.
Ruſſus hymno decimo. θεῶν τελεσάντων,
Οὐδὲν ποτὲ φαίνεται ἔμμεν ἄπιστον. id eſt.
Quum dij peregerint, nihil videtur eſſe incredibile.
Et Vergilius,
Haud equidem ſine mente, reor, ſine numine diuûm.

Ita quod præter ſpem vltro obtingit, diuinitus fieri dicitur. Ariſtophanes in Equitibus, ἀλλ᾽ οὑτοσὶ προσέρχεται
Ὡσπερ κατὰ θεὸν εἰς ἀγοράν. id eſt,
Sed ipſe in concionem prodit huc
Tanquam Deo volente.

M. Tullius in Verrem actione quinta, Qui Metello diuinitus hoc venit in mentem? Et Horatius lib. 3. oda 4. Non ſine dijs animoſus infans. Et σὺν ταῖς μούσαις, id eſt, Muſis fauentibus. σὺν τοῖς θεοῖς, id eſt, dijs bene iuuantibus. Feſtiuum eſt quod de Stratonico refert Athenæus lib. 8. Is quum eſſet parum inſignis citharœdus, haberetque in ludo ſuo nouem Muſarum imagines, & Apollinis vnam, diſcipulos duos: rogatus à quopiá quot haberet diſcipulos, σὺν θεοῖς, inquit, δώδεκα. ludens amphibologia. σὺν θεοῖς accipi poteſt, annumeratis dijs aut dijs fauentibus. Porrò ethnici præcipuum numen tribuebant fortunæ, cui tribuitur illorum iudicio quicquid fœliciter aut ſecus euenit: de qua Demoſthenes in oratione ad Philippi epiſtolam, μεγάλη γὰρ ῥοπή, μᾶλλον δὲ τὸ ὅλον ἡ τύχη ἐστὶ παρὰ πάντα τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα. id eſt, Magnum enim momentum, imò verius, totum eſt ipſa fortuna ad omnes hominum actiones. Item Æſchines in Apologia περὶ παραπρεσβείας, Ἡ τύχη πάντων ἐστὶ κυρία. id eſt, in fortunæ manu ſunt omnia.

Cum Coryco luctari. 79

Inanis opera. Πρὸς κώρυκον γυμνάζεσθαι, id eſt, Aduerſus Coryceum luctari, dicebatur, qui ſumeret inanem operam. Opinor Coryceum palæſtriten fuiſſe quempiam inuictum. Niſi malumus corycú eſſe manticá coriaceam: vt adagium affine ſit illi, Vtrem vellis. Verum hoc ſenſu Heſychius ſcribit per ω & υ, Suidas ſcribit per ο & ι. Porrò talis pugna pugnata eſt Apuleio in Theſſalia.

Curetum os. 80

Κουρήτων στόμα, id eſt, Curetum os, Dici ſolitum ſi quando quis numine afflatus loqui videretur, propterea quòd Curetes Cybeles comites, furore quodam ſacro perciti diuinare viderétur. Refertur à Zenodoto. Meminit & Heſychius.

Melius nobis eſt quàm heri. 81

Commutata in melius fortuna. Prouerbialē habere figurá videtur illud Ariſtophanis in Pluto,
Ὦ Βλεψίδημε, βέλτιον πράττω ἢ χθές. id eſt,
O Blepſideme, melius atque heri mihi eſt.

Quum ſignificamus fortunam in melius commutatam. Item illud Theocriticum, quod alio citauimus loco,
Τάχ᾽ αὔριον ἔσσετ᾽ ἄμεινον. id eſt,
Melius cras forſan habebit.

Nam Heri & Cras pro præterito futuróque tépore poſita ſunt.

Cretenſes ſacrum. 82

Ὁ Κρῆτες τὴν θυσίαν, id eſt, Cretenſes ſacrum, ſubaudi faciút, aut ſimile quippiam. Adagium Zenodotus ad huiuſmodi refert fabulam: Tempeſtate iactatus Agamemnon delatus eſt in Cretam: ingreſſuſque Polyrhenen (nam id eſt Cretæ inſulæ oppidum, ab ouium copia ſic appellatum, authore Stephano) rem diuinam fecit. Interea vero captiui conſcenſis nauibus aufugerunt. Quæ res quum illi renunciaretur, fertur dimidiatum & imperfectum ſacrificium & iam incenſam victimam reliquiſſe, curriculoque ad maris littus properaſſe, perturbatum maiorem in modum, animóque conſternatum. Ibi vix vnam repeiſſe nauem reliquá, qua deuectus eſt, multum imprecatus malorum eius inſulæ cultoribus. Vnde ſiqua res per tumultum ac turbulente fieret, Κρητικὴν θυσίαν, id eſt, Creticum ſacrum, vocabant. Mihi videtur quadraturum vbi quis non fruitur his quæ parauit quemadmodum vſu venit Agamemnoni, cuius victimas deuorauere Cretenſes.

Si quid per tumultum fiat.

Simul & inſertum eſt, & interijt gratia. 83

Ἅμ᾽ ἐλήφθη, καὶ πέπτωκεν ἡ χάρις. id eſt,
Simul & inſertum eſt, interijtque gratia.

De ingrato. Senarius prouerbialis apud Zenodotum, dici ſolitus in ingratum, qui ſimulatque leuatus eſt malis, deſinit meminiſſe beneficiorum eius cuius opera reſtitutus eſt: iuxta illud, Si dolet, meminit. ſi placet, obliuiſcitur. quum contrà admoneat prouerbium,

Χάριν λαβὼν μέμνησο, δοὺς ἐπιλάθου. id eſt,
Memineris accepti, dati obliuiſcere.

Idem docet in Moralibus Seneca, Beneficij accepti meminiſſe oportere, dati obliuiſci. At nunc ita eſt ingenium vulgi, vt fragilis ſit beneficiorum memoria, iniuriarum tenax. Et iuxta Plautum, Siquid iuues, pluma leuior gratia: ſiquid offendas, plumbeas iras gerunt. Celebrantur in eandem ſententiam hi quoque verſus,

Ἀεὶ δ᾽ ὁ σωθεὶς ἔστιν ἀχάριστον φύσει. id eſt,
Seruatus, vſque ingratus eſt & immemor. Et,
Μετὰ τὴν δόσιν τάχιστα γηράσκει χάρις. id eſt,
Poſt munus ilico conſeneſcit gratia.

Fruſtra currit. 84

Εἰς κενὸν τρέχει, id eſt, Fruſtra currit, pro eo quod eſt, fruſtra laborat. Sic vſus eſt diuus Paulus apoſtolus con pluribus locis. Sumptum ab his qui in ſtadio curſu certant. Celebris eſt hic ſenarius.

Ἀβουλος ἀνὴρ εἰς κενὸν μοχθεῖ τρέχων. id eſt,
Temerarius labore currit irrito.

Currunt extra viam. Celebratur & illud cuiuſpiam ἀπόφθεγμα, τρέχουσι ἔξω τῆς ὁδοῦ, id eſt, Currunt extra viam: vbi quis ſedulò quidem nititur, ſed nulla certa ratione quæ præmonſtret quid quatenuſque ſequendum ſit.

Morſus aſpidis. 85

In linguam virulentam. Δῆγμα ἀσπίδος, id eſt, Morſus aſpidis. De malo immedicabili, aut de lingua vehementer virulenta. Refertur adagium ab Apoſtolio Byzantio, non admodum memorabili authore, niſi nos meliorum inopia compelleret. quanquam hunc nec Politianus grauatus eſt quodam in loco citare teſtem. Circumfertur Græcus verſiculus, adagio concinens,

Ἰὸς πέφυκεν ἀσπίδος κακὴ γυνή. id eſt,
Telum aſpidis profectò mulier improba.

Aſpidis telum. Ælianus primo de natura animantium libro, tradit, aduerſus viperarum omniumque ſerpentium morſus remedium inueniri, aſpide vna excepta: præcipuè ſi de rana guſtarit, vt ait libro proximo. Solius huius ictum omni cura potentiorem eſſe nec ab vllo vinci præterquam à muliere, quæ vel aſpectu contactuque ſolo necet: quorum alterum cum regulo, alterum cum aconito commune. Nicander item in Theriacis,

Ἀσπίδα φοινήεσσαν, ἀμυδρότατον δάκος ἄλλων. id eſt,
Aſpida crudelem, cuius ſuper omnia morſus
Immedicabilis eſt.

Aſpidis vindicta, & mores. Plinius prodidit, aſpidem núquam vagari ſine compare: quòd ſi contigerit alteram interimi, protinus altera perſequitur percuſſorem, in medijs quoque fori turbis agnitum. Addunt quidam ab hoc ictum ſerpente, intra quatuor horas emori. Nihil autem vetat quo minus trahatur adagium ad hoſtem clanculariium, & tanto peſtilentiorem, quòd clanculum citráque dolorem infundat venenum hæc ſerpens, neque poſt mortem appareat vulnus in corpore: tantùm ſomnus letalis obrepit, quemadmodum deſcribit Nicander. atque hinc exiſtimant quidam morſum illius ἀμυδρότατον ab eodem poeta vocari.

Arbore deiecta quiuis ligna colligit. 86

Δρυὸς πεσούσης πᾶς ἀνὴρ ξυλεύεται. id eſt,
Ruente quiuis ligna colligit arbore.

Meminit huius prouerbij Theocriti Scholiaſtes, ſed pro πεσούσης ſcriptum eſt πνευσάσης, mendoſe, ni fallor. Si quem fortuna præcipitem dederit, in hunc paſſim omnes incurrunt, & quiſque quod poteſt diripit. iam enim ſibi putant impune fore. Exéplum huius adagionis eſt apud Iuuenalem de Seiano.

Nihil eſt ab omni parte beatum. 87

Quod ſcripſit in Odis Horatius,
nihil eſt ab omni Parte beatum,

prouerbialem habet ſententiam, quam Græci ſic efferunt,

Οὐκ ἔστιν [illegible] id eſt,

Fœlix per omnia nullus eſt mortalium.

Hunc ſenarium citat Ariſtoteles, lib. Rhet. 2. inter exempla ſententiarum. Eſt aliquoties & apud Theognidem. Clearchus apud Athenæum adducit hunc verſum,

[illegible] id eſt,

Nil vſquam eſt hominum carpere quod nequeas.

Menander apud Plutarchum περὶ [illegible],

[illegible] id eſt,

Num quæpiam intercedit his cognatio,

Vitæ ac doloris?

Omnibus galeritis innaſcitur criſta. Ad hanc ſententiam pertinet quod alibi diximus, omnibus galeritis innaſci criſtam. Theſeus, poſtquam veniſſet in Atticam, inſtituit ſacra quædam, quæ ludis ac lætitia peragerentur, quædam contrà quæ mœrore luctuque. Cæterùm quum appuliſſet in Atticam, quoniam multos reperit ſqualidos ac mœſtos ob mortem regis Ægei, qui deſperato filij reditu, præ dolore ſeſe è ſaxo præcipitem dedit: multos contra lætitia geſtientes ob filij reditum. inſtitutum eſt [illegible], id eſt nomen feſto à geſtando in ramis, non nuncius ipſe, ſed caduceum coronaretur. deinde qui ſacris interfuerint, emitterent has voces, [illegible], id eſt, eia heu: quarum prior gratulationis eſt, & in bellicis pæanibus cani ſolet. quod liquet ex Ariſtophanis Pace, vbi crebro repetitur illa, [illegible], altera mœſtus eſt vnde & [illegible] dictus Græcis & [illegible]. Hæc videlicet eſt imago vitæ mortaliũ. Hiſtoria refertur à Plutarcho in vita Theſei. Pindarus in Iſthmijs hymno tertio ad tempus torquet ſententiam, [illegible] id eſt, Seculum autem voluendis diebus, nunc huc, nunc illuc ſeſe flectit: cæterum dij extra telorum iactum ſunt. Nam interpres admonet hic [illegible] eſt, dictum pro [illegible]. Simile quiddam habet in Pythijs hymno ſeptimo, [illegible], id eſt Aiunt ſane ſic viro ſtabilem florere fœlicitatem, ſi hæc & hæc ferat. hoc eſt, ſi ferat tum proſpera, tum aduerſa. Perpetua fœlicitas minitatur ſubitum exitium: quod temperatum eſt, ſolet eſſe diuturnius. Interpres in hanc ſententiam adduxit verſum Homericum.

Τὸν περὶ μοῦσ' ἐφίλησε, δίδου δ' ἀγαθόν τε κακόν τε. id eſt,

Vnicè amans dederat cui Muſa bonumque malemque

Extat autẽ hoc carmẽ Odyſſeæ θ, de Demodoco. Rurſum Pindarus hymno. 5. [illegible], id eſt, Laborum autem exors nullus eſt, nec erit. Ac mox, [illegible], id eſt, hæc & hæc ſortiens, videlicet bona cum malis. Interpres adducit & alium Pindari locum, qui eſt in Pythijs hymno 3. [illegible], id eſt, Ad vnum bonum duo ſimul mala partiuntur mortalibus immortales. Adducit & illud Homericum, quod alibi retulimus ex Odyſſeæ ω,

Dolia Iouis. Δοιοὶ γάρ τε πίθοι [illegible] id eſt,

Dolia namque Iouis duo ſunt in limine poſita.

Huc pertinẽt & illa de quibus nobis aliàs dictum eſt, Vbi mel, ibi fel: Vbi vber, ibi tuber: & huius generis alia. Nec alienũ arbitror ab hac ſententia quod prisci Romani duas diuas coluerant, Angeroniam atque Volupiam: alteram ab angoribus dictam, alteram à voluptate. & Angeroniæ quidem pontifices in ſacello Volupiæ ſacrum faciunt, ſignificantes dolores ac voluptates in vita hominum inuicem mixtas eſſe. Addũt, Angeroniæ ſimulachrum in ara Volupiæ fuiſſe collocatum, quòd dolor comes ſit voluptati, & voluptas dolori: hac figura, vt os habeat obligatum atque ſignatum hoc ænigmate ſignificãtes, eos qui dolores & anxietates animi diſſimulant, patientiæ beneficio ad maximam peruenire voluptatem. Huiuſmodi ferme Macrobius, lib. in Somnium Scipionis 1. *Angeronia Volupiæ comes.* Deſinam ſi Aeſchyli verſum aſcripſero, quem Iulius Pollux libro 6 cap. 11. teſtatur extare apud Ariſtophanem,

[illegible] id eſt,

E dulciter acre temperabis punicum.

Huius enim pomi grana gratam quãdam habent acrimoniã. Ad eundem modum temperata eſt vita mortalium.

Fœlicium multi cognati. 88

Τῶν εὐτυχούντων [illegible]. id eſt,

Cognatus vnus quilibet fœlicium.

Nullus non ſequitur fortunam. Id hodiéque vulgò dicunt, locupletum plurimos eſſe cognatos. Huc alluſit Terentius in Phormione, At ſi talẽtum rem reliquiſſet decem, primus eſſes, memoriter progeniem veſtram vſque ab auo atq; atauo proferens. Pindarus in Nemeis, hymno 10 ſic extulit [illegible], id eſt, Perit honos viro priuato amicis: pauci autem mortales in rebus aſperis fidi. Plato in epigrammate,

[illegible]

Inopi nullus amicus. [illegible] id eſt,

At tandem expertus noſti verbum vetus illud,

Quòd qui nil habet, huic nullus amicus adeſt.

Amantium iræ. 89

Τῶν φιλούντων ὀργαί, id eſt, Amãtium iræ. Vbi qui non ex animo indignantur inuicem, aut de iracundia neutiquam duratura. Terentius in Andria, Amantium iræ, amoris redintegratio eſt. Et iuxta Græcam ſententiam,

Ὀργὴ φιλούντων μικρὸν ἰσχύει χρόνον. id eſt,

Puſillo amantum durat ira tempore.

Atque huiuſmodi diſſidiola quæ nonnunquam incidunt inter amicos, modo abſit amaritudo, quaſi renouant amicitiam, excuſſo diuturnæ conſuetudinis tædio. Quod eleganter indicat & mimus ille, ni fallor, Publianus, *Diſcordia fit charior concordia.*

Diſcordia fit charior concordia.

Primum rectè valere, proxima forma, tertio loco diuitiæ. 90

Plato libro De legibus ſecundo, Λέγεται γὰρ ὡς ἄριστον ὑγιαίνειν, δεύτερον δὲ κάλλος, τρίτον δὲ πλοῦτος, id eſt, Aiunt enim optimum ac potiſſimum eſſe bonam valetudinem, proximum formam, *Tria hominis bona.* tertium diuitias. Meminit huius adagij alijs quoque locis. Stobæus citat hæc ex Scolio quodam, Ὑγιαίνειν μὲν ἄριστον ἀνδρὶ θνατῷ, [illegible], id eſt Bona valetudine eſſe, optimum eſt homini mortali: proximum, ſpecie honeſta præditum eſſe: tertium, opes habere citra fraudem: quartum, ætate vigere cum amicis. Plato autem libro De legibus primo effert ad hunc modum, Ἡγεῖται μὲν ὑγίεια, κάλλος δὲ δεύτερον, [illegible], id eſt, Primum locum obtinet bona valetudo, ſecundum forma, tertium robur, quartum opes haud cæcæ, ſed acutum cernẽtes. Hic ordo votorum olim in publicis etiam cantilenis celebrabatur, teſte Platone in Gorgia. Fertur inter Græcas ſententias huiuſmodi ſenarius,

[illegible] id eſt,

Quàm bene valere, melius in vita nihil.

Item alter huic ſimilis,

[illegible] id eſt,

Rectè valere & ſapere, duo vitæ bona.

Quò ſpectat etiam illud Iuuenalis,

Mens ſana, in corpore ſano. Vt ſit mens ſana in corpore ſano. Et Horatius,

Valeat poſſeſſor oportet.

Ariphro Sicyonius pæana ſcripſit in laudem ſanitatis, vt refert Athenæus libro decimoquinto,

Ὑγίεια πρεσβίστα μακάρων

Μετὰ σεῦ ναίοιμι τὸ λειπόμενον βιοτᾶς,

Σὺ δέ μοι πρόφρων σύνοικος εἴης. id eſt,

Sanitas antiquiſſima dearum, Tecum viuam quod reliquum eſt vitæ. Tu verò mihi propitia conuictrix eſto. Ac mox, [illegible], id eſt, Tecum diua ſanitas florent omnia, ac renidet gratiarum ver: abſque te vero nemo fœlix. Ariſtoteles libro Rhetoricorum ſecundo, exemplum ſententiæ quæ nõ egeat epilogo, hoc eſt addita ratione, quòd ſic omnibus perſuaſum ſit, refert, ἀνδρὶ δ' ὑγιαίνειν ἄριστόν ἐστιν, ὥς γ' ἡμῖν δοκεῖ, id eſt, Homini bene valere optimum eſt, vt mihi quidem videtur. *Homini valere optimum.* Videtur eſſe ſenarius, ſed corruptus. Ariſtoteles Moralium ad Eudemum libro primo, narrat, aliquem in veſtibulo tẽpli, quod eſt in Delo Apollinis hanc ſcripſiſſe ſententiam, Eadem non adeſſe omnia, bonitatem honeſtatem, ac iucũditatem: ac quod iuſtiſſimum eſſet, feciſſe honeſtiſſimum: optimum autem, bene valere: omnium verò iucũdiſſimum potiri quod quis amat. Philoſophus verò fœlicitatem, quum ſit optima & pulcherrima, tamen eandem iudicat eſſe iucũdiſſimam. Hæc enim diuidit vulgus, quum re vera ſint coniunctiſſima. Locus erit prouerbio, quoties ſignificabimus aliud alio prius eſſe, & iis quæ potiora ſunt, maiorem curam deberi.

Fœnum eſſe, Ambroſia alendus. 91

Fœnum eſſe, & Ambroſia alendus, vtrunque prouerbiali figura dixit M. Tullius: alterum in indoctos ac brutos homines, alterum in egregios: vt intelligas illos pecudibus, hos dijs æquandos. nam fœno victitant boues: ambroſia cibus eſt apud Homerum, deorũ. [illegible]. Cicero lib. de Oratore 2. Sic ego, Craſſo audiente primùm loquar de facetiis, & docebo ſus, vti aiunt, oratorem eum, quem quum Catulus nuper audiſſet, fœnum alios aiebat eſſe oportere. Rurſum idem eodem libro, Iocabatur, inquit, Catulus, præſertim quum ita dicat ipſe vt ambroſia alendus eſſe videatur. Horatius prælautas opiparáſque cœnas, Deûm cœnas vocat.

O noctes cœnæque Deûm,

Deorum cœnæ. nectar & ambroſiam indicans. nam hæc illis tãtum à poetis tribuuntur, ſi quando domi cibum capiunt: alioqui ſi contingat aliquo ad optimam victimam inuitari, nidore carnium magis delectantur.

Spes alunt exules. 92

Αἱ δ' ἐλπίδες βόσκουσι φυγάδας. id eſt, Spes paſcunt exules. Vbi quis excuſſus à priſtina fortuna, ſemper id agit vt reſtituatur. Ab humano ſumptum ingenio, quo fieri videmus vt nullus ita

ſit exul, quin & ve'it & ſperet futurum vt aliquando poſtliminio redeat in patriam. Id ita eſſe, nos quoq; complurium exulum exemplo cognouimus, nominatim Ioannis Bentiuoli Bononienſis, quem quum nuper eiecimus, Gallus in gratiã Iulij Romani Pontificis expulit. eodem animo ſe fuiſſe teſtatur Ouidius apud Tomitanos exulans. Ne Iudæos quidem hodie ſpes deſtituit. Euripides prouerbialem ſententiam fuiſſe ſignificat. Citatur autem à Plutarcho, libello quem De exilio conſcripſit

Αἱ δ' ἐλπίδες βόσκουσι φυγάδας, ὡς λόγος.
Καλοῖς βλέπουσαί γ' ὄμμασι, μέλλουσι δέ. id eſt,
Spes exules alunt, vt habet adagium,
Oculiſque ſpectant blandulis, ceſſant tamen.

Et nati natorum. 93

Παῖδες παίδων, id eſt, Nati natorum. Prouerbialis figura, qua longam rei cuiuſpiam propagationem ſignificamus: eam adagii vice fuiſſe vſurpatam, ſatis indicat Plato cum aliis aliquot locis tum libro de Legibus tertio, καὶ παῖδων παῖδας, ὁ δὲ μῦθος, id eſt, filios filiorum, vt dicimus. Sumptum è carmine illo Homerico, quod eſt Iliados υ, ſub perſona Neptuni de Æneca ad Iunonem,

De longa propagatione.

Καὶ παῖδων παῖδες, καί κεν μετόπισθε γένωνται.
Quod Virgilius ita reddidit,
Et nati natorum, & qui naſcentur ab illis.

Alluſit ad Homericam figuram Ariſtophanes in auibus,

Δώσομεν ὑμῖν αὐτοῖς, παισί, παίδων παισίν. id eſt,
Dabimus nobiſipſis, natis, ac natorum natis.

In nebulis eandem figuram per iocum torſit ad vſuras, alias ab aliis naſcentes,

Αὐτοί τε, καὶ τόκοι, καὶ τόκων τόκοι. id eſt,
Ipſi atque ſortes, fœnorumque fœnora.

Fœnorum fœnora.

Nimirum alludens ad illud quod alibi retulimus,

Ἐστι τόκος καὶ τόκοιο, τόκοι δ' ἄρ' ἔασι καὶ ἄλλοι.

Ἱππομανεῖς. 94

Ἱππομανεῖς dicebantur prouerbiali conuicio fœminæ virofæ, ac libidine præter modum prurientes. Ariſtoteles lib. De animalibus 6. Αἱ μὲν οὖν θήλειαι αἱ ἵπποι ἱππομανεῖν λέγονται, ὅθεν ἐπὶ τῶν ἀκολάστων τοῦτο ἐπιφέρουσιν, ἀπὸ μόνου τῶν ζώων, τῶν αὐτῶν ἀφροδισιαστικὴν. Igitur equæ furiũt in equos. vnde ab vno hoc animante ductum eſt vocabulum quod in mulieres conuitio dicitur, circa venerem intemperantes.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. Ἱππομανεῖς.) Si attentius Ariſtotelis verba expẽdiſſet, mulieres virofas nõ ἱππομανεῖς dici, quale enim illud eſſet, virofam fœminam ἱππομανῆ, id eſt, equi coitum inſane appetere? ſed ἵππους, id eſt, equas, probroſo nomine appellari animaduertiſſet. Aitenim, ὅθεν τῶν ἀκολάστων τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐπιφέρουσι, τῶν ἀπὸ τῆς ἀφροδισιαστικῆς. id eſt, nomen ipſarũ, (equarum videlicet) ad conuitium in libidinoſas mulieres torquent. At nomen equarum Græcis non eſt ἱππομανεῖς, ſed ἵπποι. Igitur mulier virofa dicetur ἵππος, non ἱππομανής. quòd videlicet vt equa ἱππομανεῖ, id eſt, ad furorem vſq; coitum equi appetit: ita etiam ipſa ἀνδρομανεῖ, id eſt, inſanit præ deſiderio conueſcendi cum viro. Abſit enim vt mulieres libidinoſas ſuſpicemur ἱππομανεῖς, nĩ forte quæpiam inueniatur monſtroſa libidine percita, poſſit enim cas ἱππομανεῖν, itidem vt Paſiphae ταυρομανεῖν, ſi credere dignum eſt. Sed & hoc ſecum pugnat, virofam fœminam ἱππομανῆ, perinde eſt enim ac ſi dicas, ἀνδρομανοῦσαν fœminam ἱππομανῆ. Cæterum notãdum eſt hinc eſſe quod Græci meretricem perditæ & inexpletæ libidinis ἵππον vel πόρνην nominarũt: non, vt quidam grammatici nugantur, quod ἵππος ſæpe in hoc vocabulo, vt & in aliis nonnullis ἐπὶ τοῦ μεγάλου accipiatur. Locum autem Alciphronis, in quo vocem illam vſurpat, ex Theſauro noſtro pete.

Equarum nomen, tortum ad conuicium, in mulieres libidinoſas.

Ouium mores. 95

Προβάτων βίος. id eſt, Ouium mores. In ſtupidos ac ſtolidos iaci ſolitum. Ariſtophanes in Pluto.

Ἀλλὰ προβάτου βίον λέγεις. id eſt,
Mihi imò vitam prædicas ouiculæ.

Ariſtoteles libro De natura animalium nono, quamobrem ita prouerbio dici conſueuerit, indicat, Διαφέρουσι κατὰ τὰ ἤθη ἀλλήλων καὶ πρόβατα, καὶ αἶγες, ὡς ἔχει καὶ ἀνδρεῖα τινα καὶ τοιοῦτα. τὰ μὲν γὰρ τῶν προβάτων ἤθη, ὥσπερ λέγεται, εὐήθη καὶ ἀνόητα. κακιστον γὰρ τῶν τετραπόδων ἐστὶ τὸ πρόβατον. ἕρπει γὰρ εἰς τὰς ἐρημίας πρὸς οὐδέν, καὶ πολλάκις χειμῶνος ὄντος ἐξέρχεται ἔξω. καὶ ὅταν ὑπὸ νιφετοῦ ληφθῶσιν, ἂν μὴ κινήσῃ ὁ ποιμήν, οὐκ ἐθέλει ἀπιέναι, ἀλλ' ἀπόλλυνται καταλειπόμενα, ἂν μὴ ἄρρενας κομίσωσιν οἱ ποιμένες, τότε δ' ἀκολουθοῦσιν. id eſt, Differunt autem & timiditate manſuetudinéque, & ferocia placiditatéque intelligẽtia ac ſtoliditate. Nam & ouium ingenium, quemadmodum aiunt, ſimplex ac ſtultum. ſiquidem eſt omnium quadrupedum inertiſſimum. Prorepit in deſerta, nulla de cauſa, ac ſæpenumero hybernis mẽſibus foras è ſeptis digreditur. Quumq; a niuibus occupatum fuerit, ni paſtor compulerit, diſcedere non vult: ſed relictum commanſum perit, niſi paſtores mares adduxerint. nam ita demum conſequuntur. Proinde Ariſtophanes taxãs vecordiam populi Athenienſis, oues illos vocat in Veſpis,

Ouiũ natura, ſimplex, ac ſtulta.

Ἐκκλησιάζει προβάτων συγκαθήμενον. id eſt,
In concione pecus ouillum conſidet.

Nec hoc prætereundum loco quòd Diogenes Cynicus opulentum quendam, cæterum indoctum, πρόβατον χρυσόμαλλον, id eſt, Ouem aureo vellere, dixit. Et Plautus in Bacchidibus, Quis has huc oues adegit? in ſenes ſtultos. Huc reſpiciẽs Origenes, enarrans Leuiticum, ouis immolationẽ interpretatur affectuũ ſtultorum & irrationabilium correctionem.

Χρυσόμαλλον πρόβατον.

ANIM. HENR. STEPH.

V. Προβάτων.) Et ſi Ariſtophanis enarratori aſſentior, προβάτου βίον exponenti μωροῦ καὶ ἀνοήτου, tamen προβάτων ἤθη, id eſt, ouiũ mores, non minus in bonam quàm in malam partem interpretari nos poſſe exiſtimo: de Simplicibus videlicet ac placidis. Nam & inter cætera hoc ait Ariſtoteles, quod omnes vſu compertum habẽt, ouem διαφέρειν τῇ πρᾳότητι: & apud Suidã, ἄμνοι δὲ πόνων, αἱ τῶν παιδῶν, οἱ δ' ἀπαλοὶ, οἱ ἀχρεῖοι, οἱ μαλακοί. & apud Æſchylum προβατογνώμων, pro ἀπλοῦς καὶ ἀκακος τὴν γνώμην, poſitum reperi, in Agamemnone, pag. 200. meæ editionis.

Muris interitus. 96

Κατὰ μυὸς ὄλεθρον, id eſt, Iuxta muris interitum. Ælianus lib. De naturis animalium 12. cap. 10. tradit murem minime viuacem eſſe, ſed ſua ſponte defluentibus inteſtinis ocyus emori. atque hinc natum prouerbium, κατὰ μυὸς ὄλεθρον, id eſt, iuxta muris interitum. Addit hoc vſum Menandrum in Ithade. Quadrare videtur in homines imbecilla valetudine, aut in μικροβίους, id eſt, Breuis æui. quos μινυνθαδίους appellat Homerus. Aut in eos qui paulatim extabeſcunt. Veriſimile eſt enim mures ſic emori quemadmodum naſcuntur in AEgypto, vt aliqua pars ſit viuus mus, altera nihil niſi limus.

Ante lentem augere ollam. 97

Πρὸ τῆς φακῆς αὔξειν τὴν χύτραν, id eſt, Ante lentem augere ollam. Prouerbiali figura dictum, pro eo quod eſt, ſpes ingentes in animo concipere priuſquam res ipſa teneatur. Aut polliceri quod ipſe nondum habeat. Aut præpropere ſibi placere, quaſi iam poſſideat ea quę procul etiam dum abſunt vt teneantur. Veluti ſi quis ſpe ſacerdotii, ſumptus iã incipiat facere, quod nondum acceperit. aut ſi quis vitæ ſtrepitum augeat ſpe magiſtratus, quem incertum eſt an ſit impetraturus. Citatur adagium ex Cratete apud Athenęum, μὴ πρὸ φακῆς λοπάδ' αὔξων, εἰς στάσιν ἄμμε βάλῃς, id eſt, Ne ante lenticulam augens ollam, aut patinam, in ſeditionem nos mittas. Citatur & à Plutarcho, commẽtario De pręceptis bonę valetudinis, eiuſdem Cratetis nomine, his quidem verbis, O μέν οὖν Κράτης ἀτρυφίᾳ καὶ πολυτελείᾳ νομίζων οὐχ ἥκιστα τὰς στάσεις καὶ τυραννίδας ἐμφύεσθαι ταῖς πόλεσι, μετὰ παιδιᾶς παρῄνει, μὴ πρὸ φακῆς λοπάδ' αὔξων εἰς στάσιν ἄμμε βάλῃς. αὐτὸς δ' αὑτὸν ἕκαστος παρακαλείτω, μὴ πρὸ φακῆς λοπάδ' αὔξειν ἀεί, μηδὲ πάντως, ὑπὲρ τὴν καρδαμίδα, καὶ τὴν ἐλαίαν, ἐπὶ τὸ θρῖον, ἢ τὸ ἰχθῦν, εἰς στάσιν ἐκ πλησμονῆς τὸ σῶμα, καὶ ταραχὰς ἐμβάλλειν καὶ διαρροίας. id eſt, Crates igitur quum exiſtimaret in ciuitatibus ſeditiones ac tyrãnides potiſſimum è deliciis ac luxu naſci, per iocum admonuit, Ne præ lenticula ſemper augens patinam, in ſeditionem nos conicias. Sed ſeipſum adhortetur quiſque, ne ſemper præ lente augens patinam, néve modis omnibus prætereito naſturtio & olea, ad farcimen & piſcem deſciſcens, ex repletione corpori ſeditionem cõcitet, ac tumultũ & diarrhœas. Crates eò detorſit dictum, vt apparet, poëtæ cuiuſpiam, vt pertineat ad homines impẽdio ſumptuoſos Alluſit autem ad morem plebis, quæ ſolita ſit excitare ſeditiones, ſi conſpiciat optimates ſibi præponi. Nam lopade apponebantur cibi lautiores: id quod licet colligere ex Luciani Saturnalibus. Lens legumen eſt viliſſimum ac plebeium.

De ſpe ingenti vel in eum qui ſit impendio ſumptuoſior.

Lopas.

Pudebat recuſare, & non audebant ſuſcipere. 98

M. Tullius in Epiſtolis ad Atticum verſum hunc Homericũ, ceu prouerbialem, non ſemel vſurpauit,

Αἴδεσθεν μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι. id eſt,
Detrectare pudor, formido ſubire vetabat.

Quo licebit vti quoties inciderit eiuſmodi negotiũ, vt aliud ſuadeat honeſtas, aliud vtilitas: & dedecoroſum ſit non ſuſcipere prouinciam, ruſum periculoſum ſuſcipere. Poteſt accommodari etia n ad illos qui rogati neque negare audent, ob pudorem: neque pręſtare tamen volunt quod rogantur. ob diuerſum animi vitium. Eſt autem hic verſus apud Homerum Iliados η, vbi Hector quemlibet e Græcorum ducibus ad ſingulare certamen prouocat, & reliquis omnibus cunctantibus ſurgit Menelaus,

Suadet aliud honeſtas, aliud vtilitas.

Ὣς ἔφαθ', οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ,
Αἴδεσθεν μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι. id eſt,
Sic ait: interea tenuere ſilentia cuncti.
Detrectare pudor, formido ſubire vetabat.

Sphæram inter ſeſe reddere. 99

Plutarchus in libello De cognoſcendo profectu. Μάλιστα δ' αἱ τῶν φιλοσόφων καθ' ἑαυτοὺς τῶν ζητήσεων ἡμέραι, καὶ τὰ κατὰ μικρὰ τῶν λόγων ὥσπερ σφαῖραν, οἱ ἀναπέμποντες πρὸς ἀλλήλους, τὸ νεότητα καταβάλλειν μᾶλλον ἢ τὸ μεγέθει καὶ διδάξαι χαίρουσιν. id eſt,

Maxime

Maxime ſi quæſtionum ambitio contentióque remittitur, ſiquidem [illegible] argumenta, [illegible] ſphæram [illegible] inter nos reducere, vt magis gaudeamus bene aut dicere, quàm docere aut docere. Et apud Platonem in Eutydemo, [illegible] Dionyſodorus tanquam ſphæram exceptum ſermonem rurſus iaculabatur in adoleſcentem. Meminit de luſus genere Iulius Pollux, libro De rerum vocabulis nono. Seneca quod Græci de ſphæra tradunt, ad pilæ luſum refert, oſtendens eam commoditatem requiri inter dantem beneficium & accipientem, quæ eſt inter mittentem pilam & excipientem. Volo, inquit, Chryſippi noſtri vti ſimilitudine de pilæ luſu, quã cadere non eſt dubium, aut mittentis ſtudio aut accipientis. Tunc curſum ſuum ſeruat vbi inter manus vtriuſque apte ab vtroque & iactata & excepta verſatur. Neceſſe eſt autem luſor bonus aliter illam colluſori longo, aliter breui mittat. Eadem beneficij ratio eſt, niſi vtrique perſonæ dantis & accipientis aptatur, nec ab hoc exibit, nec ad illum perueniet vt debet. Si cum exercitato & docto negotium eſt, audacius pilam mittemus. vtcunque enim venit, [illegible] illam expedita & agilis repercutiet. Si cum tyrone & indocto, non tam rigide, nec tam excuſſe, ſed languidius, [illegible] diligentius manum remiſſe occurremus. Idem faciendum eſt in beneficiis, &c. In eodem libro aliquanto pòſt, Sicut in luſu, eſt aliquid pilam ſcite ac diligenter excipere, ſed non dicitur bonus luſor, niſi qui aptè & expedite remiſit quam acceperat. Non diſſimilis eſt quem hodie pilæ vocant apud Italos, cuius meminit Horatius,

Commoditas danus, & accipientis beneficii.

Namque pila lippis inimicum & ludere crudis.

Athenæus libro primo docet, [illegible] luſum olim dictum [illegible] [illegible] quod verba quid ſibi velint, non ſatis intelligo: magis arbitror dictum [illegible], quòd ſphæra multa emittere. Ibidem citatur carmen Antiphanis,

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] id eſt, ſumpta pila

Gaudebat huic dediſſe, at hunc fugit ſimul.

Excuſſit hunc, at erigebat alterum,

Tubarum modum ſonante voce.

Quadrabit adagium in eos qui ſe vicissim dicteriis inceſſunt. Conſine, ſicut opinor, illi Perſiano,

In eos, qui ſe vicissim conuitiis inceſſunt.

Cædimus, inque vicem præbemus crura ſagittis.

Iuxta Senecæ ſententiam, quadrabit etiam in eos qui ſibi mutuo aſſentantur & colludunt in diſputatione: veluti quum ita diſputatur, vt non quæratur veritas, ſed theatrica quædam fabula peragi videatur.

Qui ſibi aſſentantur mutuò.

Animo ægrotanti, medicus eſt oratio. 100

Celebratur hic verſus apud Græcos prouerbij vice, citatúrque à Plutarcho ad Apollonium,

[illegible] id eſt,

Ægroto animo medicus eſt oratio.

Sumptum apparet ex Æſchyli Prometheo,

[illegible]

[illegible] id eſt,

Non hoc quidem te præterit Promethee,

Morbo quod iræ medicus eſt oratio.

Siquidem, vt inquit ſapiens, Sermo mollis frangit iram. Et ira, iuxta Stoicos, nihil aliud eſt quàm furor breuis. Huc alluſit Horatius in epiſtolis,

Sermo mollis, frangit iram.

Sunt verba & voces quibus hunc lenire dolorem
Poſſis, & magnam morbi depellere partem

Ex opinione Stoicorum, cupiditates animi morbos appellat. his philoſophia medetur pharmacis verborum, id eſt monitis ſalubribus. Et apud Terentiũ arguit ſeſe Menedemus, qui non vt decuit, tractarit ægrotum animum adoleſcentis. Vt enim in corporum morbis pro ratione valetudinis, alia atque alia adhibentur pharmaca, itidem in animi malis non eadem adhibenda eſt oratio, ſed interim blandius monendum, interim acrius iurgandum: nonnunquam diſſimulandum, & imprudenti pharmacon admouendum, iuxta Pauli monitum, Argue, obſecra, increpa. Feruntur in eandem ſententiam & hi ſenarij,

[illegible] id eſt,
Dolori enim medetur vna oratio. Et,
[illegible] id eſt,
Sermone flexanimo optimo in pharmaco. Et,
[illegible] id eſt,
Animo laboranti medicus oratio eſt.

Iſocrates in oratione de pace, eleganter vſurpauit hanc ſententiam, [illegible] id eſt, Vos autem illud in primis ſcire oportet, quòd aduerſus corporis morbos multa variáque remedia à medicis reperta ſunt: animis verò ægrotantibus ac prauis cupiditatibus oppletis, non eſt aliud remedium quam oratio quæ non vereatur errantes increpare. Deinde deridiculum eſſe, quum medicorum vſturas ac ſectiones perferamus, vt à grauioribus cruciatibus liberemur, orationem reiicere, priuſquam liqueat an huiuſmodi vim habeat vt vtilitatem adferat audientibus. Verùm vt amica, ſalubris, & in tempore adhibita oratio, remedium eſt efficax ac præſentaneum: ita ſermo inimicus, aut peſtiens, aut non in tempore dictus, letale venenum eſt.

Oratio, cupiditatum medicina.

CHILIADIS TERTIÆ CENTVRIA SECVNDA.

Si quid mali, in Pyrrham. 1

Imprecatio in hoſtes.

[illegible], id eſt, Si quid mali, in Pyrrham: ſubaudiendum, recidat, aut abeat, aut eiuſmodi quidpiam. Ad hunc modum, malum, ſiquod timeretur, deprecabantur abominantes, & in hoſtium caput imprecantes. Vnde & [illegible] Græcis pariter ac Latinis ſcriptoribus familiaris, Hoſtibus noſtris hoc eueniat. Ouidius,

Hoſtibus eueniant conuiuia talia noſtris.

Idem in tertio De arte amandi

Hoſtibus eueniat tam fœdi cauſa pudoris.

Idem libro tertio Faſtorum,

Eueniat noſtris hoſtibus ille color.

Idem libro ſecundo Elegiarum,

Hoſtibus eueniat vacuo dormire cubili.

Hoſtibus eueniat vita ſeuera meis.

Idem libro tertio Elegiarum,

Eueniat noſtris hoſtibus ille pudor.

Rurſum Vergilius libro tertio Georgi.

Dij meliora piis, erroremque hoſtibus illum.

Idem in octauo Æneidos, de Mezentio.

-dij capiti illius generique reſeruent. Propertius,

Hoſtibus eueniat lenta puella meis.

Et Horatius in Odis,

Hoſtium vxores pueríque cæcos
Sentiant motus orientis Auſtri.

Et Terentius in Heautontimorumeno, in ſene ſeipſum excruciãte, Au, obſecro te, iſthuc inimicis ſiet. Idem in Eunucho, Verùm ſic ſint qui mihi malè volunt. Originem prouerbij tradũt huiuſmodi. Quondam Pyrrhæos quotquot erant finitimi gravi odio perſequebantur vnde ſi quod malum aliquando videretur impendere, id abominantes, precabantur vt in Pyrrhæos auerteretur, dicentes, [illegible], id eſt, In Pyrrhæorum regionem. Eſt autẽ Pyrrha, Lesbi inſulæ ciuitas, authore Stephano. Eſt & altera inter Prienen & Miletum. Neſcio an librariis ſit imputandum quòd Plutarchus in Conuiuio ſapientum pro Pyrrham refert Prienen. Verba Plutarchi ſic habẽt, [illegible], id eſt, Ac Thales ridens, Si quid, inquit, mali, ruſus in Prienen. Soluet enim Bias, quemadmodum ſoluit prius. Mihi videtur loci nomẽ data opera mutatum, quòd Bias eſſet Prienæus, ita loco Pyrrha mutata eſt in Prienen.

Pyrrha ciuitas ſeu Priene.

In tuum ipſius malum lunam deduces. 2

[illegible], id eſt, Aduerſus teipſum lunã detrahes. Maleficæ mulieres incantamentis quibuſdam lunam in terram detrahere credebantur antiquitus. Vnde Vergilius,

Carmina vel cælo poſſunt deducere lunam.

Et Horatius in Odis.

Per atque libros carminum valentium
Refixa cœlo deuocare ſydera.

Et rurſum in Sermonibus,

-lunámque rubentem,
Ne foret his teſtis, poſt magna latere ſepulchra.

Item Iuuenalis,

Vna laboranti poterit ſuccurrere lunæ.

Creditum eſt olim, huiuſmodi ſagas oculis ac pedibus priuari ſolere. Aglaonice quæpiam, quum per aſtrologiæ cognitionẽ defectus præſciret, iactabat ſe lunam è cælo detracturam in terram: atque eius iactantiæ pœnas dedit. de quo dicetur in prouerbio, Lunam detrahere. Prouerbium igitur hinc ſumptum, dicebatur de iis qui ſuis ipſorum artibus ſibi malum acceſſerent. Quod genus, ſiquis callidis rationibus effeciſſet vt accer-

In eos, qui ſibi ipſis malum arceſſunt.

ferretur a'inuis. deinde eueniret vt ab eo quem acceſſendum curaſſet, ſuſ[illegible] cerreretur.

Coruus aquat. 3

De eo, quod non viribus, ſed ingenio perficitur.

Κόραξ [illegible], id eſt, Coruus aquat. Dici ſolitum vbi quis non citra ingenium citráque ingenium conſequeretur ea quæ cuperet. Aut vbi quis rem nouis artibus tētaret efficere. Ductum ab apologo de coruo, quum fertur, congeſtis lapillis aquam ex imo fundo in ſummam vaſis oram euocante. quod Plinius vt rem geſtam memorat lib. 10. cap. 43. Sed probabilius videtur vt adagium referatur ad eam fabulam quam Faſtorum libro ſecundo narrat Ouidius ad hunc modum,

Forte Ioui Phœbus feſtum ſolenne parabat:
(Non faciet longas fabula noſtra moras)
I mea, dixit, auis, nequid pia ſacra moretur:
Et tenuem viuis fontibus adfer aquam.
Coruus inauratum pedibus cratera recuruis
Tollit, & aerium peruolat altus iter.
Stabat adhuc ficus duris denſiſſima pomis:
Tentat eam roſtro: non erat apta legi.
Immemor imperii ſediſſe ſub arbore fertur,
Dum fierent tarda dulcia poma mora.
Iámque ſatur nigris longum capit vnguibus hydrum,
Ad dominúmque redit, fictáque verba refert:
Hic mihi cauſa moræ, viuarum obſeſſor aquarum:
Hic tenuit fontes, officiumque meum.
Addis, ait, culpæ mendacia, Phœbus: & audes
Fatidicum verbis fallere velle deum?
At tibi dum lactens hærebit in arbore ficus,
De nullo gelidæ fonte bibantur aquæ.

Meminit huius & Hyginus & Ælianus De naturis animantium libro primo. Proinde prouerbium iſthic magis videtur conuenire in ceſſatorem.

Conuenerat Attabas & Numenius. 4

[illegible] id eſt,
Coniunctus eſt ſuo Attabas Numenio.

Quidam legunt Attagas. Dici ſolitum quoties improbus aggregatur cum improbo. Diogenianus tradit hos inſigne par furum fuiſſe. Meminit huius Diogenes Laertius in vita Timonis Nicæi nam hoc prouerbio notabat eos qui putabant ſine intellectu attestante ſenſibus eſſe credendum, quum ipſi nec rationi nec ſenſibus aſſentiendum putaret. Simillimum illi quod alibi dictum eſt, Cum Bitho Bacchius

Coloſſi magnitudine. 5

Improbus cum improbo.

Κολοσσικῷ τῷ μεγέθει, id eſt, Coloſſæa magnitudine. Prouerbialis apud Lucianum hyperbole, in homines prægrandi corporis mole. A ſtatuis ingentibus, quas coloſſos appellant. Inter has in primis celebratur ſolis Coloſſus apud Rhodios, ſeptuaginta cubitis altus, hoc eſt, iuxta Feſtum Pompeium, pedes centum & quinque: cuius pollicem vix pauci potuerūt amplecti. Referuntur & alii apud Plinium prodigioſæ magnitudinis nam iis impendio delectabantur olim imperatores Romani, quibus vt videtur magis erat cordi maximos eſſe quam optimos. Legimus & Ætruſcos dici prægrandes. De magnis ac vehementer moleſtis, qui athones dicuntur, alibi meminimus, quemadmodum & de hamaxæis.

Mali commatis. 6

Πονηροῦ κόμματος, id eſt, Mali commatis, dicebatur improbus, contemptus & ridiculus quiſpiam. Sumpta metaphora à reprobatis nomiſmatis. Ariſtophanes in Pluto,

Εἶναι δ' ἔδοξε τοῦ πονηροῦ κόμματος. id eſt,
Videtur eſſe non probati commatis.

In ſycophantam dictum iam ad paupertatem famémque redactum, poſteaquam Plutus oculos receperat. Interpres oſtendit comma genus eſſe viliſſimi nomiſmatis. Sonat autem perinde quaſi dicas, malæ monetæ. Rurſum in eadem fabula,

Comma, numiſmatis ſpecies.

Ὅτ' ἴσ' ἐκεῖνον τοῦ πονηροῦ κόμματος. id eſt,
Illius eſſe nouerit hunc improbati commatis.

Apud eundem in Ranis, τῷ κακίστῳ κόμματι. Idem in Concionatricibus,

Καὶ κακὸν γ' ἐμοὶ τὸ κόμμ' ἐγένετ' ἐκεῖνο. id eſt,
At iſtud hercule comma mihi fuit malum.

Reddit cauſam, quòd quum abiiſſet in forum empturus farinas, iamque peram ſuppleuiſſet, præco clamauit ne quis reciperet æreos nummos, ſed argento venderentur omnia. Ad hīc formam pertinent etiam iſtæ ceu prouerbiales metaphoræ, [illegible]: & [illegible], pro eo quod eſt, impoſturam facere & [illegible], pro impoſtura. quæ voces reperiuntur cum alias frequenter, tum Platonis libro De legibus xi. ſiquis forte [illegible] defraudauerit [illegible]. Proinde qui moribus erant improbis, eos [illegible] vocant, quaſi dicas adulterinæ monetæ. Ap [illegible] ad oris figuram motum & indolis iudicē referunt: [illegible] quemadmodum numiſmus inſpecta imagine digno[illegible] probat num ſit an adulterinus, itidem ex ipſa ſtatim hominis forma deprehenditur ingenium, vel Euripide teſte, cuius hæc ſunt in Ione,

[illegible]
[illegible] id eſt,
Plerunque ſpecies ipſa hominis ſignificans,
Hominem arguit, generoſus is ſit, an ſecus.

Beneuolus trucidator. 7

Εὔνους φονεύς, id eſt, Beneuolus occiſor. Conuenit in hos qui quum ſummam afferant perniciem, tamen beneuolentiæ ſpeciem admiſceāt. Tractum aiunt ab Oreſte, qui trucidata matre Clytæmneſtra parentale conuiuium velut in illius honorem exhibuit. Quidam & ad Antigonum regem referunt, qui poſteaquam Semelen è medio ſuſtuliſſet, oſſa tamen illius ſummo cum honore curauit ad matrem deportanda. Sunt quibus magis placet vt adagium ad Ptolemæum Philopatoris filium referatur is matrem Berenicen in palatio ipſius vinculis conſtrictam, Soſibio tradidit adſeruandam: vbi illa, non ferens eam filii contumeliam, ſumpto veneno interiit. At ille perturbatus inſomniis, monimentum in medio vrbis extruxit, quod nunc ſepulchrum appellatur. In hoc vnà cum matre maiores omneis ſuos compoſuit, & inter hos Alexandrum Magnum. Nec hoc contentus officio vt pius, templum eidem conſtituit in Ægialis, cui nomen inditum, Berenices ſeruatricis. Hæc ferme Zenodotus. Confine eſt illud quod alibi recenſuimus, Intempeſtiua beneuolentia nihil à ſimultate differt. Ita Flaccus,

Oreſtes.

Intempeſtiua beneuolentia.

Nil moror officium quod me grauat

Nec parum ſcite dixit Ennius apud Ciceronem lib. Officior. 2.
Benefacta male locata, Malefacta arbitror.

Corytheo deformior. 8

Κορυθέου αἰσχίων, id eſt, Corytheo deformior. Aiunt Corytheum quempiam fuiſſe hominem inſigniter ſtultum ac vecordem, ad hoc forma inſœliciſſima fœdiſſimáque, cui liberi item fuerint omnes patrem referentes: vnde vulgaris dictus eſt iocus in hominem bardum, ac perinde deformem. Refertur adagium à Zenodoto.

Contra torrentem niti. 9

De inani conatu.

Contra torrentem niti dicuntur qui fruſtra certant cum iis quos vincere non queant. Sumptum à natantibus, qui ſolent ſecundo natare flumine, maxime ſi torrens fuerit. Quòd ſi cōtra nitantur, nihil promouerint. Vſurpat hoc adagium Aurelius Auguſtinus in epiſtola quadam ad diuum Hieronymum. Et laudatur à Iuuenale Criſpi prudentia, qui Domitiani violentiæ conceſſerit, & ingenio à loquacitate inſanabili obſecundarit.

Ille igitur nunquam direxit brachia contra
Torrentem. Item Ouidius,
Stultus, ab obliquo qui quum diſcedere poſſit,
Pugnat in aduerſas ire natator aquas.

Gregorius Theologus ad Eudoxium rhetorem, Τὸ δὲ μὴ δὲ ἀντιβιάζεσθαι τῷ ῥεύματι [illegible] id eſt, Non eſſe cogendū fluminis impetum, docet etiam prouerbium.

Vſque ad aras amicus. 10

Μέχρι τοῦ βωμοῦ φίλος εἰμί, id eſt, Vſque ad aram ſum amicus. Tametſi non eſt huius inſtituti quælibet apophthegmata colligere, tamen hoc ita commode dictum, & ſpecie vſque adeo prouerbiali, præterea ſic à magnis celebratum authoribus, vt merito videatur in hunc ordinem cooptandum. Reſponſum eſt autem à Pericle, quem quum amicus quiſpiam rogaret vt in cauſa quadam, ſua gratia falſum deieraret, Δεῖ μέ, ἔφη, συμπράττειν τοῖς φίλοις, ἀλλὰ μέχρι θεῶν, id eſt, Oportet me commodare amicis, ſed vſque ad aras Ita refert Gellius. Commodius refert Plutarchus in libello περὶ δυσωπίας, Μέχρι τοῦ βωμοῦ φίλος εἰμί, id eſt, Vſque ad aram ſum amicus. Admonet prouerbium, nonnunquam, quo conſulamus amicorum commodis, ac eorumque voluntati morem geramus, fas videri paululum à recto deflectere, verum eatenus ne propter hominem amicum, numinis reuerentiam violemus. Olim iurantes aram manu contingebant. Porrò quatenus & quouſque ſit ab honeſto deflectendum amici cauſa, copioſe doctéque diſputat Aulus Gellius lib. Noctium Atticarum primo, capite tertio.

Codali chœnix. 11

Κοδάλου χοῖνιξ, id eſt, Codali chœnix, ſiue demenſum. De magnis menſuris dicebatur, autore Suida. Neque præterea quicquam ſuper hac re nobis repertum eſt adhuc apud authores. Coniectare licet ortum à ſeruo quopiam edaci, cui chœnix fuerit altius capax, & hac arte fraudarit herū. In collectaneis quæ titulo Heſychii circunferuntur, reperio codalum piſcem, aut eundem aut certe aſſinem caſtreo: quem Gaza vertit mugilem. Sed idem meminit alibi huius prouerbii [illegible], ſubindicans fuiſſe quempiam ædilem qui maioribus menſuris ſolitus ſit vti.

Codalus piſcis.

Concha dignus. 12

Nullius precij res.

Κόγχης ἄξιον, id eſt, Concha dignus. Rem nullius pretii concham dicunt Græci, quemadmodum Latini naucum floccum. Vnde quod contemptiſſimum nullíuſque rei ſignificabant, id κόγχην ἀξίαν dicebant

Conto

Conto nauiga. 13

De recto rei cuiuſque uſu.

Κοντῷ πλεῖν, id eſt, Conto nauigare, dicebantur qui ſic rebus vterentur quemadmodum vti conueniebat: aut qui vitæ genus ſuo accommodatum ingenio ſequerentur. Neque enim contus ad vllum alium vſum accommodatus, quàm ad nauigationem. Itidem non ad quamuis vitam quiuis idoneus eſt. Vtaris licebit, ſiquem admonere voles vt quaque re vtatur ad id in quod inuecta ſit, vt, Quorſum ſeruas nummos tuos, non in hoc natos vt ſpectentur, ſed quo vitæ ſubſidio ſint, conto nauigandum eſt. Refertur à Suida.

ANIMAD. HENR. STEPHAN.

Adagij ſenſus verior.

V. *vterentur quemadmodum vti conueniebat.* Videant viri docti annon ſit alius ſenſus huius prouerbij, Conto nauigare. Leguntur enim apud Ammianum Marcellinum lib. 18. hæc verba, Non contis, nec remulco, vt aiũt (id eſt, non flexiloquis ambagibus, vel obſcuris) ſed velificatione plena in Rempublicam ferebatur. Ex quo loco perſpicuum mihi videtur eſſe, eos qui contis nauigarent, id eſt, quorum nauis contis propelleretur, non expeditè ſed lentè ſolitos nauigare. Vnde per metaphoram conto vel contis nauigare rectè dicetur, meo quidem iudicio, qui non cum ſummo conatu & omni virium contentione, nec quanta poteſt celeritate, ſed pedetentim & ſedato niſu negotium aliquod agit: aut qui vires quidem omnes adhibet, neruóſque intendit omnes, ac feſtinat quantum poteſt: non multum tamen promouet, ſed lentos progreſſus facit. Aut breuius, Qui aliquod negotium lentè & paulatim non celeriter nec efficaciter agit: aut quòd nolit, aut quòd non poſſit. Vt autẽ contos & vela videmus hic opponi, ſic remos & vela Cicero inter ſe opponit, paulò tamen diuerſo ſenſu, libro Tuſc. quæſt. 4 ita loquẽs. Quærebam igitur vtrum panderem vela orationis ſtatim, an eam ante paululum dialecticorum remis propellerem. Id eſt, Vtrum oratione libera & expedita ſtatim de re propoſita diſputarem, an verò ad eam diſputationem pedetẽtim accederem, moleſtis illis & laborioſis partitionibus ac diffinitionibus prius explicatis. Opponit enim hic Cicero laborem & tarditatem quæ eſt in remigãdo, facilitati & celeritati velificationis. At Ouidius, quum ait, Difficile eſt tamen dicere remiſne an vento hic vti debeas: perinde eſt, vt opinor, ac ſi verbis Horatianis (quæ & ipſa habent allegoriam) dixiſſet, altúmne vrgere an litus premere debeas. in alto enim potius quàm in litore pãduntur vela vnde ille apud Virgilium,

Litus ama, & læuas ſtringat ſine palmula cautes.

Altum alij teneant. His autem verbis, Altúmne vrgendum an litus premẽdum tibi ſit, ſignificaret Ouidius, an intra humida loca te continere, an excelſa & auguſta petere oporteat: an tibi ſatis eſſe debeat ſi à populo excipiaris, an principem ipſum adire & vt te excipiat rogare debeas. Alloquitur enim poeta librum ſuum, quem Romam mittit cui quum hæc, inter cætera, dixiſſet,

Forſitan expectes an in alta palatia miſſum
Scandere te iubeam, Cæſareamque domum:
Ignoſcant auguſta mihi loca, &c.

verſibus aliquot interiectis, quibus cur loca illa reformidet exponit: hos ſubiungit,

Ergo caue liber, & timida circumſpice mente
Vt ſatis à media ſit tibi plebe legi.
Dum petit infirmis nimium ſublimia pennis
Icarus, Icariis nomina fecit aquis.
Difficile eſt tamen hic remis vtaris an aura
Dicere conſilium réſque locúſque dabunt.

Nam his duobus poſtremis carminibus in dubium reuocat quod modò dixerat, Vt ſatis à media ſit tibi plebe legi. Quanquam, inquit, quem curſum tenere debeas, pro re nata deliberabis. Perinde ac ſi diceret, Nihil certi tamen poſſum ſtatuere an timidè intra humilem locum te continere, & quod à media plebe legaris boni conſulere, an curſu audaciore ad ipſum vſque principem contendere oporteat. Vnde & ſequitur, Adi (ipſum videlicet Cæſarem) Si poteris tradi vacuo: ſi cũcta videbis Mitia ſi, &c. Et mea quidem de hoc loco ſententia hæc eſt. At is cuius extant in illum librum commentaria, Remis an aura, exponẽs, ait, Tuo an alieno auxilio, vel Odio an fauore, aut (quod magis placet) difficultate adeundi imperatoris, an facilitate. Ita ille: qui, quàm bene ſentiẽdo, à me diſſentiat, aliorum eſto iudicium. Neminem certè exiſtimo eſſe qui abſurdè illud à poeta dictũ iri non perſpiciat, Difficile eſt tamen dicere odióne an fauore, vel virium difficultate adeundi imperatoris an facilitate vti debeas. Sed enim (dicet fortaſſe quiſpiam) vtaris non pro vti debeas, ſed pro vſurus ſis, videtur accepiſſe is qui hanc explicationem attulit. Atqui vtaris, linguæ Latinæ conſuetudinem ſequendo, accipi ita vix poteſt. Eſto tamen ſic accipi, quid ſpectãtes, remotum appellatione odium intelligere poſſemus? Deinde quum præcedentibus verſibus declaret ſuam cymbam horrere Cæſaris adire palatia, ideóque timida mente circumſpiciendum ipſi libro, vt ſatis ſit illi à media legi plebe: conſiderẽt omnes quomodo illis conſentanea ſubiũcturus ſit, ità loquens, Difficile eſt tamen dicere, poſtquã illuc veneris, odióne an fauore Cæſaris ſis vſurus: vel, faciléme an difficilem aditum ad ipſum Cæſarem ſis habiturus: verum ibi pro re nata & pro tempore conſilium capere poteris. Hactenus de hoc loco: quem ideo citaui vt cum Ciceroniano conferrem: cum vtroque autem illum Ammiani cõferre poſſem. Sed aliquis ſcire velit an perinde ſit ſiue dicamus Contis aut conto nauigare, ſiue Remis aut remo nauigare. Ego nullum aliud diſcrimen eſſe puto, quàm quòd remo nauigare generalius dici poſſit: conto nauigare is videatur dici qui minore quopiam nauigio vtatur, illud conto propellens. nam κοντωτὰ πλοῖα minora eſſe nauigia (qua de re Lazarus Baiſius non admonet) ex Appiano ſatis conſtat. Cæterum quod ad locum Ammiani attinet, in eo Non cõtis, nec remulco, in recentioribus editionibus legi ſcio. at priores hãc lectionem habuiſſe, Non contis, nec ramulis, ipſe Eraſmus oſtendit, vbi pro ramulis reponẽdum cenſet remulis, vt videlicet diminutiuum ſit à remus. At ego doctos viros rogo vt etiam atque etiam expendant annon potius palmulis quàm remulis aut remulco reponi debeat. Iam verò quum ex hoc Ammiani loco probare conatus ſum alium hoc adagium ſenſum præ ſe ferre quàm eum quem Eraſmus affert, etiam à Suida (cuius tamen verbis nec ille prorſus inſiſtit) diſſentire me non fui neſcius. Sed viderit Suidas (ſi modò eius exemplar eo loco depravatum nõ eſt, quo reſpiciẽs, dixerit, κοντῷ πλεῖν, παροιμία, ἀντὶ τοῦ ἁρμοζόντως ζῆν). fieri enim poteſt vt occulta quæpiam ſit huius explicationis ratio. Eraſmus certè huius ſuæ expoſitionis (conto nauigare, eſſe vitæ genus ſuo accommodatum ingenio ſequi) rationem reddere futilem mihi videtur. ideo videlicet illud prouerbialiter dici, quòd contus ad nullum alium vſum ſit accommodatus, quàm ad nauigationem.

Conto nauigare, & Remo nauigare, quid differant.

Cydi pœnam debet. 14

Κύδου δίκην ὀφείλει, id eſt, Cydi pœnã debet. κῦδος prima producta gloriam ſignificat. eadẽ correpta, τὴν λοιδορίαν καὶ κακολογίαν, id eſt, maledictum & conuicium. vnde & verbum deduxere κυδάζειν pro eo quod eſt conuiciari. Proinde quum quis ob rem friuolam, veluti verbum aliquod temerè dictũ, deferretur vexareturque, cum prouerbio dicebant κύδου δίκην ἐκτέτικεν, καὶ κύδου δίκην ὀφείλει, hoc eſt, cõuicij pœnam dependiſſe, & maledicti pœnam debere. Nam antiquitus mulcta dicebatur iis qui petulantius in quempiam aliquid dixiſſent.

Cnips in loco. 15

Ὁ κνὶψ ἐν χώρᾳ, id eſt, Cnips in regione. Dictũ in eos qui ſubinde ſedem mutarent, & aliũde aliò demigrarent. Cui vitio ſeſe obnoxium fuiſſe confitetur Horatius. Eſt autem σκνὶψ, ſiue κνὶψ (nam vtrumque reperio) vermiculus innaſcens materiis. Is eroſo ligno, ſemper locum mutare nititur. Quidam efferunt prouerbium hoc modo, κνὶψ ἐκ χώρας, id eſt, Cnips è regione, vt ſubaudias demigrat. Plinius libro 16. capite quadrageſimoprimo, inter peſtes materiarum teredinem commemorat, vermẽ grauiſſimo ad portionem capite: ſic appellatum quòd dentibus terodat, ſed propriè vocari teredinem, quæ in mari materiã infeſtet. Addit, huius generis ceraſten vocari, qui ſimulátque tantum eroſerit vt circumagat ſeſe, generat alium. Hæc an huic prouerbio congruant dubito, nam Græci tradunt κνῖπα eſſe animalculum volucre & ξυλοφάγον, non diſſimile culici. Id ſi verum eſt, non video quî conſiſtat quod ab Ariſtotele proditum eſt, auem δρυοκολάπτην, (quẽ Latini, ni fallor, picum Martium appellant) ob id roſtro fodere arbores, vt κνῖπας in ligno latentes eruat. Suidas ait à κνιπός, qui eſt genitiuus caſus huius nominatiui κνὶψ, fingi nominatiuũ κνιπός, eámque vocem ſignificare parcum, tenuíque victu viuentem: nimirum ad cnipis exemplum, qui lignorum arroſu paſcitur, cibo non admodum lauto. Proinde conſentaneum videtur, adagium dici poſſe in ſordidos, duro, parcóque victu vtentes.

Cyclobori vox. 16

De obſtrepero, & clamoſo.

Κυκλοβόρου φωνή, id eſt, Cyclobori vox, De clamoſis & vehemẽter obſtreperis dicebatur, aut quibus vox eſſet vitioſa raucáque. Cycloborus fluuius quidam Atticæ, non perpetuus, ſed torrens, ingenti ſtrepitu defluens: vnde ductum prouerbium. Ariſtophanes in Equitibus,

Ἅρπαξ, κεκράκτης, κυκλοβόρου φωνὴν ἔχων. id eſt,
Clamoſus, auidus, voce Cyclobori obſtrepens.

Thaſium infundis. 17

Vinum, vino mixtum.

Θάσιον ἐπέχεας, id eſt, Thaſium miſcuiſti. Dici ſolitum videtur, vbi quis vinum non aqua, ſed alio quopiam efficaciore vino dilueret nam Thaſia vina laudatiſſima quõdam fuiſſe teſtatur & Apuleius apologia prima. Olitori, inquiens, & cauponi meſito conceſſum eſt, olus & vinum ex nobilitate ſoli commendare, vinum Thaſium, olus Phliaſium. Et Plinius capite ſeptimo naturalis hiſtoriæ, libro 14. inter trãſmarina vina Thaſium Chiũmque in ſumma gloria fuiſſe ſcribit. Eſt autem Thaſus inſula iuxta Thraciam: vnde prouerbium, Thaſus bonorum. In ea inſula narrant fuiſſe Staphylum, quem deperierit Bacchus. Sumptum eſt ex Ariſtophanis Pluto. quo loco verſus hic eſt,

Εἰ Θάσιον ἐνέχεας, εἶπέ μοι γένοιτο Δία. id eſt,

Merito proſ. ctò, ſi Thaſion infuderas.

Anus quædam queritur adoleſcentem amatorem pridem ita ſibi ſolitum adulari vt diceret illam ſuauiſſimè olere. Ad id per iocum reſpondens Clitemyſus, negat eſſe mirum ſi ita viſum fuit adoleſcēti, quum illi vinum Thaſium odoratiſſimum proponere ſit ſolita. Interpres admonet ἐνέχεις dictum pro ἐνεχεῖς, id eſt infundebas, pro miſcebas.

Κλιτορίζειν. 18

Κλιτορίζειν vulgato conuicio dicebantur, vt ait Diogenianus, mulieres immodicè libidinoſę. Vnde natum ſit prouerbiū, non ſatis liquet, niſi quòd Heſychius docet κλειτορίς Græcis ſonare naturæ muliebris vicinā partem: vnde receptum vt κλιτορίζειν appellarent libidinoſam contrectationem, atteſtante & Suida. *De immodica libidine.*

Claudiana tonitrua. 19

Feſtus Pōpeius innuere videtur Claudiana tonitrua in vulgi ſermonem abiiſſe: ſcribēs ideo vocata Claudiana tonitrua, quòd Claudius Pulcher inſtituerit vt ludis poſt ſcenam factis, lapidum cōiectus ita fieret vt veri tonitrus ſimilitudinem imitaretur, nam antea leues admodum & paruos tonitrus fieri ſolitos, quum claui & lapides in labrum æneum conijcerentur. Quadrabit adagium (ſi modo videbitur in adagionum gregē recipiendum) in homines immodicè clamoſos, & odioſe obſtreperos. Simillimum illi quod alibi retulimus, Δωδωναῖον χαλκεῖον, id eſt, Dodonæum æs. *In clamoſos.*

Claudi more tenere pilam. 20

M. Tullius aduerſus Piſonem ſcribit in hunc modum, Græcus primum diſtinguere illa, atque diuidere quemadmodū diceretur. ille claudus (quomodo aiunt) pilam retinere, quod acceperat teſtificari. Hactenus Cicero. Prouerbium congruit in eos, qui quicquid à præceptoribus acceperint, ſiue id doctū ſit, ſiue indoctum, nullo delectu nullóque iudicio tenere ſolent ac ſequi. Sumpta metaphora à claudo diffidēte ſuis pedibus, & ob id pertinaciter columnis innitente. Niſi ſi cui magis referēdum videtur ad luſum pilæ, quam claudus ita demum accipit ſi commodè illi mittas. Alioqui pedibus tardus non poteſt vtcūque miſſam accipere. Seneca libro De beneficiis ſeptimo, Quid ſi me remittere pilam manco iubeas: hoc eſt, dare beneficium illi qui non ſit idoneus ad accipiendum. Plautus in Aulularia, Tum autem interdiu, quaſi claudus ſutor, domi ſedet totos dies. Generatim cōueniet in omneis qui de alieno pendent iudicio, alienæque innitūtur autoritati. quemadmodum illi quibus ſatis eſt dixiſſe, αὐτὸς ἔφα.

Loripedem rectus derideat. 21

Et ſane quam elegans eſt & plurimum habet figuræ prouerbialis illud apud Iuuenalem *Aliena caſtigant vitia, ipſe vitioſus.*

Loripedem rectus derideat, Æthiopem albus.

Quo conueniet vti quoties aliquis id aliis opprobrat mali, cui ſit ipſe obnoxius, aut aliena caſtigat vitia, a quibus ipſe non ſit immunis: perinde quaſi claudus claudo claudicationis vitium per contumeliam obiiciat. Oportet eum quammaximè vacare culpa qui in alium paratus eſt dicere: & ſtultiſſimum eſt in alium iacere quod in ipſum poſſit retorqueri.

Quis (enim) tulerit Gracchos de ſeditione querentes?
Si fur diſpliceat Verri, ſi homicida Miloni?

Celebratur illud Leonis Byzantii, cui quum maledicus quiſpiā opprobraſſet vitium oculorum, ipſe gibbo deformatus: Humanum, inquit, conuicium in me iecisti, quum ipſe Nemeſin in dorſo portes.

Cliſthenem video. 22

Κλεισθένην ὁρῶ, id eſt, Cliſthenē video. Cliſthenes hic malè audiit, & comicorum conuiciis laceratus eſt, quòd parum vir haberetur, ſeſéque cultu indecoro velut in mulierem transfiguraret, Sardanapalum illum Aſſyrium imitatus. Ariſtophanes in Θεσμοφοριαζούσαις,

Ὁρᾷς σεαυτόν; οὐ μὰ Δί', ἀλλὰ Κλεισθένην. id eſt,
Teipſum vides? non per Iouem, ſed Cliſthenem.

Suidas refert, & ait conuenire in eos qui læui deraſáque ſunt cute. nam hic mos Cliſtheni, barba deraſa ſemper eſſe, quo iuuenis etiamnum videretur. Effertur & ad hunc modum, Κλεισθένους ἀκρατέστερος, id eſt, Cliſthene intemperantior, de cinædo & deliciis effœminato. Contrarium illi, Ζήνωνος ἐγκρατέστερος, id eſt, Zenone temperantior. *Cliſthene intemperantior.*

Cleocritus. 23

Κλεόκριτος, id eſt, Cleocritus. Id nominis contumeliæ cauſa iaciebatur in cinædos ac molles & parum viros, nam & hunc veteris comœdiæ maledicta nobilitarunt. Dictus eſt autem effœminatus, cinædus, hoſpes, obſcuro fœdóque genere, Cybeles filius quòd Rheæ myſteria ab exectis eunatiſque peragerentur. Ne forma quidem à moribus diſcrepabat: nam facie velut auē referebat. Suidas nominatim prouerbii loco refert: alioquin ipſe non retuliſſem inter adagia. *In effœminatū*

Coturniſſare. 24

Κιχλίζειν prouerbio dicebantur qui pinguibus coturnicibus aut turdis veſcerentur, aut qui riderent laſciuè parúmque decore. Proinde & κιχλισμόν iocum molle & impudicum appellant. Quadrabit igitur vel in liguritores & cupediis addictos, vel in laſciuius ludentes. Sturni mihi non mutantur: & turdus à Plinio recenſetur inter aues quæ ſermonem humanum imitantur. nam autores vocem hanc varie transferunt.

Cilicium exitium. 25

Κιλίκιος ὄλεθρος, id eſt, Cilicium exitium, De crudeli & immani dicebatur. Cilices enim ob piraticam quam exercebant, & aſſiduas hoſtium deprędationes, infames erant immanitatis & crudelitatis nomine. Quapropter & Attici vindictas acerbiores κιλικίας appellabant. Meminit præter alios Heſychius. Similis formæ eſt quod apud iuriſcōſultos legimus ſtauricum pro crudeli immanique latrone.

ANIMAD. HENR. STEPH. in prouerbium 27. infrà.

V. Κιλίκιοι) Hic Cilicii duces pro Cilicii hircis poſiti ſunt neſcio magiſne periculoſo errore an ridiculo. Suidas Κιλίκιοι τράγοι, ὁ δασεῖς. ποιοῦσι γὰρ ἐν Κιλικίᾳ γενόμενοι, παρ' ὅσον ἐκ τῶν τριχῶν σκεπάσματα, κιλίκια καλοῦνται. Heſychius, Κιλίκιοι λέγονται οἱ ἀναφιέμενοι κόμαι ἢ κεκαρμένοι. ἢ τράγοι δασεῖς, ὅτι ἐκ τριχῶν σκεπάσματα, κιλίκια. Sed vnde ex τράγοι στρατηγοί, i. ex hircis imperatores ſeu duces, factos eſſe dicemus? Ego errorem hunc natum eſſe ex aliquo exemplari ſuſpicor, in quo τάγοι pro τράγοι, omiſſa per incuriam vna litera, ſcriptum eſſet. Credibile eſt enim lectorem quempiam, quum τάγοι nihil ſignificare videret accentu in priore ſyllaba collocato, cum in poſteriorem retrahendo, feciſſe ταγοί ex τάγοι. Deinde vel eum ipſum, vel aliū qui poſtea ſuperuenerit vocem hanc στρατηγοί illi ταγοί (vtpote raræ & obſcuræ atque adeò poëticę) pro explicatione ſuperſcripſiſſe. aut certè è regione illius adſcripſiſſe. Errores ex eodē fonte ortos in variis libris deprehendi non paucos: vnde fit vt de hoc minus dubitem, quin hunc originem habuerit: ita tamen vt aliis dubitare per me liceat.

Centaurice. 26

Κενταυρικῶς, id eſt, Centaurice, fieri dicebatur quod immaniter, ferociter, iniuriſtérue fieret: ſumpta voce à Centaurorum moribus. Ariſtophanes in Ranis,

Τίς τὴν θύραν ἐπάταξεν ὡς κενταυρικῶς; id eſt,
Quis oſtium pulſauit ita Centaurice?

Etenim Centauri viribus & vi peragebant omnia, legum & iuris omnis ignari. Tametſi quidam exiſtimant hoc apud Ariſtophanem dictum εἰρωνικῶς in Bacchum mollem alioqui & imbellem.

Cilicii imperatores. 27

Κιλίκιοι στρατηγοί, id eſt, Cilicii duces, Dicebantur homines hirſuti & pilis obſiti. Vnde & ſaga pilis contexta, Cilicia vocātur, Autor Diogenianus. Simpliciter autem κιλίκιοι dicebantur robuſti, ſordidi & magni. vnde & κιλικίζειν dicuntur qui prauis ſunt moribus: & κιλίκιοι λόγοι barbarica ſuffragia, quòd illi ſortibus in galeam miſſis ſolerent decernere. Memorantur κιλλικύριοι, qui quum eſſent ſerui, heris eiectis occuparūt regionem. *Hirſuti & piloſi.*

Κιλλικῶν ἀγορά alias recenſuimus.

ANIM. HENR. STEPH.

V. *buſti*) Errorem in Heſychii exemplaribus ſatis per ſe grauem auget Eraſmus, quum dicit, vnde id eſt à qua voce κιλίκιοι quæ robuſtos, (ſordidos & magnos ſignificat) &, κιλικίζειν dicuntur qui prauis ſunt moribus. Nemo eſt enim qui hāc deductionem conſiderans, quemadmodum hoc verbum, ita etiā illud adiectiuum nomen de hominibus dici non exiſtimet. Atqui de panibus dictum eſſe ab Heſychio, poſtquam vnam eius vocem correxero, compertetur. Corrigam autem ex authoritate Athenæi, cuius verba commodum mihi in mentem venerunt, dum in ea emendanda non parū, vt ingenue fatear, laboraren. Ea vox eſt ἀνδρεῖ, quam perperam eſſe poſitam contendo pro ἄρτοι. vt ita legatur hic Heſychii locus, κιλίκιοι ἄρτοι, ῥυπαροὶ μεγάλοι. Sic enim Athen. lib. 3. πλάκουντας δ' ὀνομάζουσιν ἰδίως τοὺς μακροὺς καὶ μεγάλους ἄρτους ἐν Τροιζῆνι, κιλλικίους ὀνομάζουσιν, κατ' ἄλλους οὐκ ἐπιπλάκους μὲν τοὺς καθαροὺς, ἀλλὰ μεγάλους κιλλικίους.

V. *tibus*) Non κιλλικύριοι ſed καλλικύριοι hi appellantur à Suida & cæteris, & ab ipſo Eraſmo colſequente, nec quicquam ad hoc prouerbium pertinent. Sed nec illud Κιλλικῶν ἀγορά quicquam cum prouerbio de quo agitur, cōmune habet. Illā autem explicationem τῶν κιλικίων λόγων, aliis excutiendam relinquo.

Ciuitates ludimus. 28

Πόλεις παίζομεν, i. Ciuitates ludimus. Luſus genus quoddā eſt, in quo calculis ludebatur olim, quos antiquitas πόλεις, id eſt, vrbes, vocabat. neoterici χώρας, hoc eſt regiones appellare cœperūt. Vſurpauit adagium Cratinus in fugitiuis. Hic nimirum locus eſt, ni fallor, quem Iulius Pollux citat libro de rerum vocabulis nono, καὶ Διονύσου πόλιν Πανδίονος πόλιν, ὡς λύκος ἡ κύων ἡ λέγουσιν, καὶ κύνα καὶ πόλιν ἣν παίζουσι, id eſt, Pandioniā ciuitatē regis lupi modō adulantes. Noſti quam dicimus, & canem & ciuitatem quam ludūt. Genus autem Iulius deſcribit his verbis ἡ δὲ διὰ πολλῶν ψήφων παιδιά, πλινθίον ἐστι, χώρας ἐν γραμμαῖς ἔχον διακειμένας. *Calculi.*

διῃρημένων δὲ εἰς δύο τῶν ψήφων κατὰ τὰς χρόας, ἡ τέχνη τῆς παιδιᾶς ἐστι περιλήψει δύο ψήφων ὁμοχρόων τὴν ἑτερόχρουν ἀναιρεῖν. καὶ τὸ μὲν πλινθίον καλεῖται πόλις, τῶν δὲ ψήφων ἑκάστη κύων. id eſt, Qui verò complurium calculorum dicitur luſus, lateruncu-lus eſt regiones in ſe continens in lineis ſitas. Et lateruncu-lus quidem ipſe ciuitas appellatur: cæterum vnuſquiſque calculus canis. Porrò quũ calculi ſint duobus diſtincti coloribus, luſus hæc ars eſt vt comprehenſis duobus calculis vnicoloribus, eum qui diuerſi coloris eſt, tollas è medio. Alluſit ad hoc prouerbiũ Plato lib. De repub. 4. *ἑκάστη γὰρ αὐτῶν πόλεις εἰσὶ πάμπολλαι, ἀλλ' οὐ πόλις, τὸ τῶν παιζόντων.* id eſt, Nam illarum vnaquæque plurimæ ſunt ciuitates, non ciuitas, quemadmodum dicere ſolent luden-tes. Refert Zenodotus, quanquam idem adagij ſenſum non in-dicat. Quare cuique quod vero proximũ videatur, coniectan-dum relinquo. Mihi quadraturum videtur, quoties ſuum quiſ-que commodum quacunque ſectatur via, & æmulo compe-titorique modis omnibus tendit inſidias. Qui luſus frequens eſt in aulis principum, & in magiſtratibus publicis. Ab hoc lu-ſu manaſſe videtur qui nunc vulgo ſcacarius dicitur.

Ludus ſcacarius.

ANIM. HENR. STEPH.

V. bus enim) Alluſiſſe ad hoc prouerbiũ videri poſſet ſi ita ſcri-pſiſſet, *ἀλλ' οὐ πόλις ἡ τῶν παιζόντων.* ſed quum ſit *τὸ τῶν παιζόντων*, id eſt, quemadmodum vulgò dicunt ludentes: hic certè luden-tes ſignificat potius iocantes, meo quidem iudicio (vt paſſim quum dicitur, *τοῦτο δὴ τὸ παιζόμενον*, & *ὥς φασι* vel *ὡς λέγουσιν οἱ παίζοντες*) quàm referetur ad ludentes ludum illum *πόλεις*. Nam etiãſi alluſionem hanc ipſa orationis forma facillimè admitte-ret, tamen an ſatis ſententiæ quadraret, conſiderandum eſſet.

Ciſſamis Cous. 29

Κισσάμις Κῷος, id eſt, Ciſſamis Cous. Hũc aiunt pecuariis gre-gibus ſupra modum diuitem: verùm anguillam quotannis ap-parere ſolitam, quæ pulcherrimam omnium pecudem raperet. Ea quum in ſomnis apparẽs hominem commonuiſſet vt ſepe-liret ſeſe, & ille negligeret: euenit vt tum ipſe, tum vniuerſum illius genus radicitus interiret. Hæc fermè Zenodotus. Et hoc quoque prouerbiũ, Delium aliquem natatorem requirit. Ap-paret aſſine quod alibi dictum eſt, Aderit Temeſſæus genius.

Carcini poemata. 30

Aenigmata.

Καρκίνου ποιήματα, id eſt, Carcini poemata. Dicebantur ea quæ viderentur obſcurius & inſtar ænigmatis dicta. Carcinus poeta quiſpiam fuit, & alias meminimus in hoc opere: in quem iocatur Ariſtophanes in comœdia cui titulus *εἰρήνη*,

> *Εὐδαιμονέστερος φανεὶς τῶν Καρκίνου στροβίλων.* id eſt,
> Qui viſus eſt fœlicior vel Carcini ſtrobilis.

Is finxit Oreſtem ab Ilio coactum vt matricidium cõfiteretur, per ænigmata reſpondentem, authore Suida: qui teſtatur pro-uerbium à Menãdro vſurpatum in falſo Hercule. Stratonicus apud Athenæum lib. 8. quum audiſſet, quendam imperite ca-nentem, rogauit cuius eſſet cantio: quum is reſpondiſſet Car-cini, *πολύ γε μᾶλλον ἰχθύων ἢ ἀνθρώπων*, id eſt, Multo ſanè magis, in-quit, quàm hominis. Nam *καρκίνος* Græcis & cancrum animal ſignificat. itaque iocus ex ambiguo captatus eſt.

De cibo inſipido.

Carica victima. 31

Καρικὸν θῦμα, id eſt Caricum ſacrum. De macilẽta hoſtia mi-niméque eſculenta dicebatur. Hinc ductũ, quòd Caribus po-pulis mos fuerit canem immolare. Non incõcinne torquebitur ad cibum appoſitum, inſipidum, & quem nemo velit attingere. Solent ſordidi quidam data opera cibos putres & ingratos pa-lato, ſuis apponere, partim quòd minoris emantur, partim quo minus abſumatur epularũ in cõuiuio. Hos eleganter, quis dixe rit *τὸ Καρικὸν θῦμα παρατιθέναι*, id eſt, Caricum ſacrum apponere.

Callicyrii plures. 32

De numeroſa quidem turba, ſed ſordida.

Καλλικυρίων πλείους, id eſt, Plures Callicyriis. De maxima qui-dem illa, ſed ſordida hominũ turba dicebatur. Callicyrij dice-bantur exulũ ſerui, qui Syracuſis agricolationem exercebant, authore Timæo. Quoniam autem ingens erat id genus homi-num multitudo, prouerbio receptum eſt, vt ſiquos admodum numeroſos ſignificare vellent, *καλλικυρίους* appellarent. Ariſto-teles in Republica Syracuſanorum, oſtendit eam ſeruorũ tur-bam ex omnigenis populis in vnum confluxiſſe. Erant autem eodẽ loco Callicyrii apud Syracuſanos, quo apud Lacedæmo-nios captiui, apud Theſſalos Peneſtæ, qui vocantur apud Cre-tenſes Elarotæ, apud Ægyptios Hebræi. Solitum eſt adagium hoc potiſſimum vſurpari ſiquando ſignificabant metuendam multitudinem, quæ numero freta, nonnunquam opprimit do-minos. Nam & hi ſerui plures erant dominis, quamobrẽ etiam expulerunt illos. Hæc ferme referuntur à Suida.

Cera tractabilior. 33

Κηροῦ εὐπλαστότερος, id eſt, Cera tractabilior. De vehementer docili dicebatur, aut de ingenio facili, tractabilique, & in quẽ-uis habitum ſequaci. Horatius,

Indociles, & tractabiles.

> Cereus in vitium flecti, monitoribus aſper.
> Perſius quinta Satyra,
> Artificémque tuo ducit ſub pollice vultum.

Rurſum Horatius,

> —argilla quiduis imitaberis vda.

Eſt autem hoc ceræ peculiare, vt manibus contrectata molleſ-cat: & hinc variæ rerum formæ ſoleant effingi. Erat & picturæ genus è ceris coloratis, quemadmodum è teſſellis lapidũ ac li-gnorum. Quanquam rudis ætas ſimilior eſt argillæ quàm ceræ: primò quidẽ fingi poteſt dum tenera eſt, verum vbi duruit in-genium, nõ facile refingitur in aliam ſpeciẽ, ſed quemadmodũ dixit Plato lib. de Rep. 4. *κινδυνεύειν γοῦν ἐκ τῆς παιδείας ὅποι ἄν τις ὁρμήσῃ, τοιαῦτα καὶ τὰ ἑπόμενα εἶναι.* id eſt, Periculũ eſt ne ad quæ-cunque ſe quis appulerit à pueritia, talia ſint & quæ ſequuntur.

Occiſionis ala. 34

Φόνου πτερόν, id eſt, Interfectionis ala, de ſubito interitu dici ſolitum. Sumpta metaphora ab alatis iaculis, quæ repẽte mor-tem adferunt. Quãquam magis probat Zenodotus vt accipia-mus *φόνου πτερὸν* dictum *περιφραστικῶς*, id eſt per circuitionẽ, pro morte: quaſi ſit & ipſa alata.

Subit interitus.

Celmis in ferro. 35

Κέλμις ἐν σιδήρῳ, id eſt, Celmis in ferro. Dici conſueuit de iis qui præter modum ſuis fiderent viribus, tanquam inexpugna-biles inuictique ceteris. Celmis (vt ſcribit Zenodotus) vnus fuit ex Idæis Dactylis, qui quum matrem deorum Rheam violaſſet ſtupro, deinde à reliquis fratribus reiectus eſt. Ab hoc ferrum ſolidiſſimũ cudi ſolebat. Ait huius hiſtoriæ mẽtionẽ factã apud Sophoclem in Satyris. Enarrator Apollonij de Dactylis Idæis, inter quos & Celmis, refert hos verſus authore Phoronide,

Qui ſuis viribus nimium fidant.

> *Ἰδαῖοι Φρύγες ἄνδρες ὀρέστεροι οἰκί' ἔναιον,*
> *Κέλμις, Δαμναμενεύς τε μέγας, καὶ ὑπέρβιος Ἄκμων,*
> *Εὐπάλαμοι θεράποντες ὀρείης Ἀδρηστείης,*
> *Οἳ πρῶτοι τέχνην πολυμήτιος Ἡφαίστοιο*
> *Εὗρον ἐν οὐρείῃσι νάπαις ἰόεντα σίδηρον,*
> *Ἐς πῦρ τ' ἤνεγκαν, καὶ ἀριπρεπὲς ἔργον ἔδειξαν.* id eſt,
> —illic habitabant
> Montigenæ Phryges Idæi, gens arte celebris,
> Celmis, Damnameneuſque ingens, Acmónque ſuperbus,
> Montanæ docti cultores Adraſteæ.
> A quibus ars Vulcania primis eſſe reperta
> Dicitur, & nigrum nemoroſo in monte repertum
> In varios vſus monſtrarunt cudere ferrum,
> Impoſitumque igni miro ſplendeſcere cultu.

Ceſtum habent Veneris. 36

Τὸν Κύπριδος κεστὸν habere dicuntur qui nouis modis quem-libet in amorem ſui pelliciunt. Sumptum eſt autem ex Home-ricæ Iliados ξ, quo loco Iuno cõcubitura cum ſuo Ioue, Vene-rẽ adit, atque ab ea cingulum gratiarum & amorum cõciliatorẽ commodatò petit. Hunc poeta deſcribit ad hunc modum,

De iis, quæ in amorem pelliciunt.

> *Ἦ, καὶ ἀπὸ στήθεσφιν ἐλύσατο κεστὸν ἱμάντα,*
> *Ποικίλον, ἔνθα δέ οἱ θελκτήρια πάντα τέτυκτο.*
> *Ἔνθ' ἔνι μὲν φιλότης, ἐν δ' ἵμερος, ἐν δ' ὀαριστὺς,*
> *Πάρφασις, ἥ τ' ἔκλεψε νόον πύκα περ φρονεόντων.*
> *Τόν ῥά οἱ ἔμβαλε χερσὶν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,*
> *Τῆ νῦν τοῦτον ἱμάντα, τεῷ δ' ἐγκάτθεο κόλπῳ,*
> *Ποικίλον, ᾧ ἔνι πάντα τετεύχαται· οὐδέ σέ φημι*
> *Ἄπρηκτόν γε νέεσθαι, ὅ τι φρεσὶ σῇσι μενοινᾷς.* id eſt,
> Sic ait, & ſoluit de pectore textile lorum,
> Picturatum, in quo lenimina cuncta ferebat.
> Huic inerat deſiderium, huic amor, huic muliebris
> Blandiloquentia, quæ quidem & egregiè ſapientem
> Furtiuis adiuta dolis fallitque capitque.
> Quod manibus ſimul impoſuit, ſic ore loquuta eſt:
> Hanc cape nunc ſinuique tuo ſuccingito zonam,
> Contextam varie: per quam quæcunque parabis,
> Polliceor, nil tu fruſtra tentaueris vnquam.

Meminit huius & Theocritus in Adonidis epitaphio,

> *Σοὶ δ' ἅμα κεστὸς ὄλωλε.* id eſt,
> Tecum vnà & ceſtus periit.

Eſt igitur ceſtus Veneris, cingulus efficax ad illectamenta gra-tiarum & amorum, quo illa dicitur Martem ſibi conciliare. Me-minit huius & Martialis,

Ceſti Veneris efficacia.

> Collo necte puer meros amores,
> Ceſtum de Veneris ſinu calentem. Idem alibi,
> Sume Cythereiaco medicatum nectare ceſton:
> Vſſit amatorem balteus iſte Iouem. Rurſum alibi,
> A te Iuno petat ceſton & ipſa Venus.

Duplex erit huius vſus adagij, ſiue quum dicemus cuipiam ce-ſtum eſſe Veneris, quòd neminẽ non inflammet amore ſui: ſiue quum dicemus iã opus eſſe Veneris ceſto, aut ne illum quidem profuturum ei cui per ætatem vires ac forma defluxerit, quí-que iam *ἔξωρος* eſſe factus videatur. nam florens ætas ſuapte ſponte ſuſcitat amores, ſenectus aut muneribus, aut pharmacis ſibi conciliet oportet: quanquam nec his rationibus efficere poteſt vt ametur.

Pontificalis cœna. 37

Olim cœnas ſumptuoſas opiparáſq; pontificales appellabant. Ad quod alludens Horatius in Odis,

Abſumet hæres cæcuba dignior
Seruata centum clauibus,& mero
Tinget pauimentum ſuperbo,
Pontificum potiore cœnis.

Quo quidem in loco interpres admonet,prælautas cœnas prouerbio pontificales appellari ſolitas. Macrobius libro Saturnalium tertio vetuſtiſſimam quandam pontificis cœnam deſcribit, ſummo apparatu & omnigenis lautitiis affatim inſtructam. Id inde natum apparet, quòd ſolennes ſacræque cœnæ exquiſitiſſimis epulis ſoleant inſtrui. Ab eo quod ſcripſit Horatius, non abhorret quod hac tempeſtate apud Pariſios vulgari ioco vinum theologicum vocant, quod ſit validiſſimum, minimeque dilutum. Nec inficetè quidā huiuſce prouerbii cauſam rogatus, reſpondit, A iureconſultis occupari quas vocant præbendas, decanatus, & archidiaconatus: theologis nihil reliquum fieri præter curata, quæ vocant, ſacerdotia. Cæterùm quoniam de paſtoribus ſcriptum eſt, Peccata populi comedetis, nimirum ad cibi tam duri concoctionem opus eſſe vino efficaciſſimo. Atque hinc eſſe natum vulgi dictum. Plautus in Menæchmis conſimili figura Cereales cœnas dixit. Cereales, inquiens, cœnas dat. ita menſam extruxit, Tantas patinarias ſtruices concinnat. Standum eſt in lecto ſiquid de ſummo petas. Legimus & adipales cœnas, & adipoſas, & aduiciales. Terētius in Phormione, dubiā cœnam dixit pro lauta copioſaque.

Vinum theologicum. — Cereales cœnæ. — Dubia cœna.

Cepas edere, aut olfacere. 38

Κρόμμυα ἐσθίειν. id eſt, Cepas edere, dicebantur ioco prouerbiali, qui lachrymari viderentur. Natum à Biantis apophthegmate. is enim Alyattæ regi ſibi per nuntium miſſum denuntianti vt quamprimum ad ſe veniret, reſpondit ad hunc modū, ἐγὼ Ἀλυάττῃ κελεύω κρόμμυα ἐσθίειν. id eſt, Ego iubeo Alyattam cepas edere, hoc eſt κλαίειν ἢ οἰμώζειν, id eſt flere & eiulare. Quibus verbis extremum regis contemptum indicabat. Ductum eſt hinc prouerbium, quòd ceparum odor, vt eſt acris, conſueuerit lachrymas oculis excutere. Ariſtophanes, κρόμμυον δ' ἄρ' οὐκ ἔδων, innuens illum vel citra cepas fleturum. Quoniam autem idem efficit ſinapi, nihil vetat & hinc prouerbium ducere. Columella in carmine,

Séque laceſſenti fletum factura ſinapis.
Mox & cepæ meminit,
Atque oleris pulli radix, lachrymoſáque cepa.

Sinapi.

Simili figura neque diuerſa ſentētia dicti ſunt κρομμύων ὀσφραίνεσθαι, id eſt, Cepas odorari, qui flerent. Ariſtophanes in Ranis.

Τί δῆτα κλαίεις, κρομμύων ὀσφραίνομαι. id eſt,
Quid quæſo lachrymas? cepe odoror ſcilicet.

Hæc ferme Suidas. At Plinius lib. 20. cap. 5. tradidit eas & delachrymationi & caligini oculorum mederi. Nec hoc pugnat cum his quæ diximus. ſiquidem educendo purgant. Xenophon in Sympoſio dixit κρομμυόζειν, id eſt olere cepe quod in ſordidos & illotos congruit. Huic affine eſt σκοροδίζειν, pro moleſtia afficere, ſiue ad lachrymas adigere. Ariſtophanes in Equitibus, ſub perſona populi Athenienſis, φενακίζων φιλεῖν μ' ἐσκορόδισας. id eſt, Dum ais te diligere me, alliaſti me. Quanquam ea vox à Comico riſus gratia conficta eſt.

Σκοροδίζειν.

Scarabeo nigrior. 39

Κανθάρου μελάντερος. id eſt, Scarabeo nigrior. In fœdos & vehementer atros, ac fuſcos. nam ſcarabeus animal inſigni & fœdo nigrore eſt: de quo inferius plura dicentur.

Chalcidiſſare. 40

Χαλκιδίζειν & χαλκιδαΐζειν dicebantur qui rapaciores & plus ſatis ad rem attenti viderentur. Chalcidenſes in inſula Eubœa populi, comœdiæ veteris conuiciis notati ſunt, quòd auariores eſſent. Heſychius indicat eam gentem male audiſſe ob fœdos puerorum amores: & hinc natum prouerbii conuicium in ſimili morbo obnoxios.

De auaritia.

Phicidiſſare. 41

Φικιδίζειν, id eſt, Phicidiſſare, dicebantur vulgo, puerorū obſcœnis amoribus dediti. Quidam malūt ad eos referre qui litera ρ immodice & ad faſtidiū vſque conſueuerint vti. ſiquidē ea gens literā σ ſolita eſt in ρ commutare. Quo quidem vitio notātur & Eretrienſes, atteſtante prouerbio, Ἐρετριέων ῥῶ, id eſt Eretrienſiū rho. Hodie iocus eſt vulgi in Picardos: quū Lutetianæ fœminę ob linguę delicias ρ vertāt in σ, Maſia ſonātes pro Maria.

ρ pro σ.

Cantharo aſtutior. 42

Κανθάρου πανουργότερος. id eſt, Cantharo aſtutior, aut callidior. Zenodotus ait, Athenis cauponem fuiſſe quempiam nomine Cantharum, quem ob maleficia & impoſturas ac proditiones, capitis affecerint ſupplicio: proinde vulgo receptum vt in verſutos ac impoſtores diceretur. Mihi vero propius videtur ſi referatur ad animantis naturam, & ad apologum Æſopicum quo narratur, quemadmodum ſcarabeus tanto aquila inferior viribus, tamen ingenio ſuperauit auium omnium reginam.

De verſuto, et impoſtore.

Canis tanquam Delum nauigans. 43

Κύων ὥσπερ εἰς Δῆλον πλέων. id eſt, Canis tanquam in Delum nauigans. In ſupinum, ocioſum, ſecurum, ac voluptariam agentem vitā dicebatur. Nam Athenis facilis ac tuta in Delum nauigatio. vnde fiebat vt qui illuc ſoluerent, inter nauigandum ſecuri, nihil periculi metuentes canerent. Mos autem erat Athenienſibus, vt quotannis nauim ſolenni apparatu religionis cauſa Delum mitterent: id quod indicat Plato in Critone. Vnde conſentaneum eſt, qui hac vectabantur, hymnos quoſdam in Apollinis laudem ſolitos decantare.

Caunius amor. 44

Καύνιος ἔρως, id eſt, Caunius amor. De fœdo amore dicebatur aut vbi quis ea deſideraret quæ neque fas eſſet concupiſcere, neque liceret aſſequi. Biblis Caunū fratrē impotēter adamauit à quo quum eſſet repulſa, ſibimet necem conſciuit. Ouidius,

Biblis in exemplo eſt vt ament conceſſa puellæ.

Adagiū refertur à Diogeniano, præterea ab Euſtathio in Dionyſium.

Nefaria libido.

Scarabei vmbræ. 45

Κανθάρου σκιαί. id eſt, Scarabei vmbræ. Dictum eſt de inani metu, quòd hoc inſectum ſub noctem repente aduolans horribili bombo, nonnunquam terrere ſoleat parum attentum. Recenſetur à Diogeniano.

Inanis metus.

Papyri fructus non poſtulat magnam ſpicam. 46

Βύβλου δ' ὁ καρπὸς οὐκ αἰτεῖ μέγαν στάχυν. id eſt,
Byblus virens haud poſtulat ſpicam grauem.

Etiamſi Græcus ſenarius vitiatus eſt in αἰτεῖ. Apud Æſchylum in Supplicibus ita legitur,

Βύβλου δ' ὁ καρπὸς οὐ κρατεῖ στάχυν μέγαν. id eſt,
Fructus papyri haud ſuſtinet ſpicam grauem.

Dici ſolitum de iis qui ſuis ipſorum bonis frui non poſſent: propterea quòd byblus ob culmos inualidos, ſpicam granis onuſtam ferre non poteſt: proinde prodit quidem ſpicas, ſed inanes. Byblus autem iunci ſpecies, quam Latini papyrum appellant. Apparet in Græco carmine αἰτεῖ deprauatum pro κρατεῖ, quod indicat vel ipſa metri ratio.

Qui ſuis bonis frui non poſſunt.

Budoro more. 47

Βουδόρῳ νόμῳ, aut, vt alibi reperi, βουδόρων νόμῳ, id eſt, Budororum more, ſeu lege. Suidas ac Zenodotus interpretantur de iis qui digni ſint vt bouis ritu excorientur. Diogenianus exponit de admirandis. βούδορον, authore Stephano, promontorium eſt oppoſitū Salamini. βούδεια Magneſiæ ciuitas, quam Homerus βούδειον appellauit. βουδῖνοι populi ſūt Scythiæ, ſic appellati quòd à bubus vehātur, vtpote ἁμαξόβιοι, id eſt, plauſtris ædiū vice vtentes. Vnde videtur bifariam alluſum ad etymologiam πρὸς τὸ βοῦς δέρειν, ἢ τὸ βοῦς δοῦναι, id eſt, ad boum excoriationem & boum donationem. Strabo lib. 10. commonſtrat EubϾ flumen Budorum. Idem indicat montem Salaminis proſpectantem in Atticā. Rurſum Plinius li. 4. ca. 12, inter Gelonos & Agathyrſos refert Budinos. Cæterum quid hæc ad prouerbium faciant nō video. Heſychius indicat βούδορον eſſe μοχλὸν quo boues excoriantur. Locus erit prouerbio, ſiquis dicat cum improbo nō argumentis, aut legibus, ſed βουδόρῳ νόμῳ agendū: quēadmodum apud Terentiū audit Sannio, Nā ſi moleſtus pergis eſſe, iā intrò arripiere, atque ibi vſque ad necem operiere loris.

In eum, qui nō ratione, ſed verberib. aut morte ſit adigendus.

Bœotia auris. 48

Βοιώτιον οὖς, id eſt, Auris Bœotica. In pingui iudicio hominē quadrat. Bœotorum ſtoliditas compluribus prouerbiis locum fecit. Simillimum illi, Auris Batauа. Diogenianus meminit adagij. Sunt qui ſcribant, olim Anaxagoram recitantem apud Thebanos librū Thebaidos, quum vidiſſet attentum neminem clauſo codice dixiſſe, ἄξιοι καλεῖσθε Βοιωτοί. βοῶν γὰρ ὦτα ἔχετε. id eſt, Iure vocamini Bœoti, qui quidem aures habeatis boum. videlicet alludens ad etymologiam nominis. βοῦς enim bos, & ὦτα aures, atque ex his Bœotorum nomen videtur cōpoſitum. Quin Homerus Iliados lib. 5. Bœotorum gentem pinguem appellat. πὰρ δ' ἐν ἄρ' οἱ

Ναῖον Βοιωτοὶ μάλα πίονα δῆμον ἔχοντες. id eſt,
-ſed rura tenebant
Proxima Bœoti, quorum craſſiſſima gens eſt.

De ſtolida.

Notauit & Horatius Bœotorum tarditatem in epiſtola ad Octauium Auguſtum, -quòd ſi

Iudicium ſubtile videndis artibus illud
Ad libros & ad hæc Muſarum dona vocares,
Bœotum in craſſo iurares aere natum.

Quo loco demiror, neminem interpretum quæſiſſe quid ſibi velit quòd Horatius pinguitudinem ingenij Bœotis tribuit, velut ei gēti peculiarem, quum apud Latinos authores nullum ſit huius rei teſtimonium. Cognatum huic eſt quod alibi commemorauimus, Bœotica cantio, quæ ruſticana parūmque modulata poteſt intelligi, vt craſſis auribus craſſa conueniat harmonia. Quanquam Euſtathius in Iliad. β, de cantione nōnihil variantem narrat hiſtoriam. Sunt, inquit, qui putent Bœotiam dictā à boue. nā quum Europa Phœnicis filia à Ioue rapta eſſet è Sidone, Cadmus raptæ frater à patre miſſus eſt ad inueſtigādum ſororem. Eam vbi nuſquam inuenit, profectus eſt Delphos conſulturus oraculum. Deus reſpondit, ne ſolicitus aut

Bœotica cantio.

curioſus eſſet de Europa, ſed ſi quæreret ducem bouem, ibique cōderet ciuitatem vbi ipſe bos defatigata procumberet. Hoc reſponſo accepto per Phocidem iter faciens incidiſſet in vaccam iuxta Pelagonis paſcua, hanc continenter ſequutus eſt. Ea quū vniuerſam Bœotiam peragraſſet, feſſa procubuit, quo loco nūc eſt Thebanorum ciuitas. Cadmus quum eam iuuencam vellet immolare Palladi, miſit aliquot è ſuis comitibus qui è fonte Areiade hadirent aquā ad ſacrificiū. At draco eius fontis cuſtos quem Marti ſacrum eſſe creditum eſt, (nam & fons ipſe à Marte nomē habet) excitus ſtrepitu cōplures ex his qui miſſi fuerant confecit. Quo diu magne ferens Cadmus draconem interfecit, & admonitu Palladis interfecti dentes ſeuit, vnde exiſterūt illi terrigenæ fratres. Eam ob rem indignatus Mars, quum pararet Cadmum interficere, vetitus eſt à Ioue, qui Cadmo in matrimonium dedit Harmoniam, Martis ac Veneris filiam, hac lege vt priuſquam ſponſam attingeret, ſeruiret apud illam ſeruitutem annuam. Tum vt nuptiis epithalamium canerent Muſæ, ac deorū quiſque nuptiale munus daret Harmoniæ. Hæc Euſtathius. Equidem arbitror hanc fuiſſe primam originem adagii, vtcunque poſtea detortum eſt ad alios vſus. Conſtat autem Thebanos olim muſices fuiſſe ſtudioſiſſimos. Argumento eſt illud quod refertur de Alcibiade, qui mirantibus quòd negligeret muſices ſtudium, lyram hoc lemmate damnabat, quòd hominis vocem imitaretur plectrum, quòd habitum formamque liberalem mutaret in illiberalem. Tibiam gemino reiecit argumento, & quòd ſic immutaret os hominis, vt vix à familiariſſimis agnoſceretur: & quòd homini propriam adimeret vocem, loquendique facultatem eriperet. Mox adiecit, Canent igitur Thebani, qui loqui neſciunt.

Botrus oppoſitus botro matureſcit. 49

Βότρυς πρὸς βότρυν πεπαίνεται. id eſt, Botrus iuxta botrum matureſcit. Huius prouerbii varius eſſe poteſt vſus: Vel vbi pares in negotio quopiam videri volunt aliqui, & tantundem adferre momenti vt nullus alteri debeat concedere. Vel quum ſignificabimus mutuis officiis opus eſſe: vt ſit ſimillimum illi quod alibi retulimus, χεὶρ χεῖρα νίπτει. Vel ſiquando dicemus, talem quenque euadere cum qualibus habet conſuetudinem. Habet enim hoc aſſiduitas, vt vicinis vitia faciat communia, quemadmodum teſtificatur ſenarius ille quem enarrator Pindari citat ex Ariſtarcho,

Χωλῷ παροικήσας κἂν ἐνιαυτὸν, σκάζειν μαθήσῃ. id eſt,
Claudo propinquus ſi vel vno vixeris,
Diſces & ipſe claudus ingredi breui.

Hoc quanquam alio loco nobis citatum memini, nimirum in adagio, Si iuxta claudum; tamen quoniam ſcripturam offendi nonnihil à priore diuerſam, libuit per occaſionem denuo referre. Tranſlatum eſt adagium ab vuis, quæ mutuo oppoſitu maturitatem inter ſe viciſſim & dant & accipiunt. Quo reſpicit illud Iuuenalis,

Vuaque conſpecta liuorem ducit ab vua.

Adagium recenſetur à Suida.

Immolare boues. 50

Βουθυτεῖν tanquā prouerbialiter dicebantur qui amplos magnificoſque ſumptus facerent. Diuitum enim eſt vel regū potius, boues immolare. Ariſtophanes in Pluto,

Καὶ νῦν ὁ δεσπότης μὲν ἔνδον βουθυτεῖ. id eſt,
Et nunc quidem intus immolat boues herus.

Βουθυτεῖν. Et βουθυτεῖν pro magnifico apparatu vſurpant.

Boues meſſis tempus expectantes. 51

Βόες ἄμητον ἀναμένοντες, id eſt, Boues meſſem obſeruātes. Dici ſolitum vbi quis ingentem emolumentorum ſpe laborem ſumeret. Quidam ſic efferunt, Βοῦς ἐν ἀμητῷ, id eſt, Bos in meſſem. Subaudiendum reſpicit, aut eiuſmodi quippiā. Inde ductū quod boues, meſſis tempore, maiore laborant fructu, propterea quòd inter triticū paſcuntur reterim, & pabulū largius apponitur: contra quū vere aut hyeme proſcindunt aruum, hoc moleſtior eſt arandi labor, quòd nullo præſente fructu leuatur.

Bos Homolottorum. 52

Βοῦς Ὁμολωττῶν, id eſt, Bos Homolottorum, dicebatur in plurima diſtractus ac veluti diſſectus negotia. Poterit & ad rem referri: vt ſiquis argumentum nimis minutatim diuidat, ita vt conſcindere & concerpere magis quàm diuidere videatur. Zenodotus prodidit Homolottos populos, diſſecto in minimas partes boue, fœdus iungere. Morem hunc Scythis fuiſſe teſtatur Lucianus in Toxaride.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. Βοῦ) Quinam ſint illi Homolotti, diu multúmque licet quæras, lector, non inuenies. nec Homolottorum mentionem factam à Zenodoto reperies, (quod Eraſmi pace dictum velim) ſed Molottorum. Quid igitur Eraſmo deprauationis occaſionem præbuit? Articulus non bene à genitiuo Μολοττῶν diſiunctus. quum enim legendum ſit, βοῦς ὁ Μολοττῶν, legit ille βοῦς ὁμολοττῶν. En quam leuis res quam grauis erroris cauſa extiterit.

Bos apud aceruum. 53

Βοῦς ἐπὶ σωρῷ, id eſt, Bos in aceruo, De ſplendidè ampliterque viuentibus, quique in vberi rerum affluentia prolixius faciunt ſumptum. Aut, quemadmodum ait Suidas, de iis qui in media rerum copia conſtituti, non fruuntur præſentibus bonis ſuis. Tranſlatum arbitratur à bubus trituram exercentibus, qui bos, quòd os obligatum habeant (nam id faciunt quidam) non licet veſci tritico quod excutiunt. vt ſimile ſit illi, Tantalus inter vndas ſitiens. Simile quiddam refert Iulius Pollux lib. 7. de ſeruis in piſtrino laborantibus, quibus machina rotunda circa ceruicem addebatur, ne manum ori liceret admouere. Id factum ne deuorarent farinam. Machinam appellabant παυσικάπην ſiue καρδοπεῖον, quòd arceret à deuorando. Quod bubus non faciebant Iudæi, hoc illi faciebant hominibus.

Παυσικάπη.
Καρδοπεῖον.

Aut oportet tragœdias agere omneis, aut inſanire. 54

Ἢ χρὴ τραγῳδεῖν πάντας ἢ μελαγχολᾶν. id eſt,
Aut furere oportet, aut agere tragœdias.

Dici ſolitum de iis qui ſemper quaſi ſtupent frigéntque, & nec gaudere poſſunt ex animo, nec dolere. Porro tragœdia vehementiſſimis conſtat affectibus, ita vt tragœdias agere, videatur eſſe quoddam inſaniæ ſimulamem. Proinde Lucianus in commentario cui titulus περὶ τοῦ πῶς δεῖ ἱστορίαν συγγράφειν, narrat, Abderitis ex Euripidis tragœdia recitante tragœdo Archelao publicitus febrim obortam: eam ſeptimo poſt die tranſiiſſe in inſaniam, ita vt omnes ingenti voce verſus quoſdam ex Archelai Andromeda pronuntiarent. Quanquam Plato poetis omnibus ſacrum quendam tribuit furorem. Et Ariſtoteles in Problematis meminit de Maraco quopiam Syracuſano, qui tum meliora fecerit poemata, quum mente eſſet alienatus. Eodem ſpectat illud Horatianum,

Adde poemata nunc, hoc eſt, oleum adde camino.

Finitimum videtur illi, quod alio retulimus loco,

Ἢ δεῖ χελώνης κρέα φαγεῖν, ἢ μὴ φαγεῖν.

Quem ſenarium Athenæus citat ex Terpſione doctore Archeſtrati. Nos alio retulimus loco.

Aufer mothonem à remo. 55

Ἄπαγε τὸν μόθωνα κατὰ κώπην, id eſt, Aufer mothonē à remo. Admonet adagium non obſtrepēdum, nec obturbandum importunius iis qui rebus alioqui ſeriis ſunt occupati: veluti ſiquis reip. curis ſollicito muſicam adferat, aut de capite periclitāti, verſus amatorios recitet. Mothon enim ſaltationis genus fœdæ, ſeruilis, ac tumultuoſæ. Lacedæmonii vernas, hoc eſt ſeruos domi natos, μόθωνας appellāt: aut eos qui ingenuorum filios inſtituunt, quos Athenienſes vocant οἰκότριβας. Vnde & in viles ac ſordidos homines conuicium eſſe cœpit. Alii putant Mothonem hominem fuiſſe quempiam ſaltatorem & ebrioſum. Sunt qui credant Atticos mothones vocatos, quod hos domitos ad ſeruilia miniſteria compuliſſent. Ad hunc modum Græci grammatici de mothone nugantur. Iulius Pollux lib. 4. tradit mothonem genus eſſe ſaltationis moleſtum ac nauticum. Atque hinc ſane crediderim ortum prouerbium, vt accipiamus κατὰ κώπην, pro eo quod eſt, à remo profectum.

Mothon.
Οἰκότριβες.

Auribus arrectis. 56

Ὦτ' ἱστᾶντες, id eſt, Auribus arrectis, à Diogeniano prouerbii loco refertur. Quadrat in illos qui ſtrictè atque auidè auſcultant quæ dicuntur, aut expectant quid dicendum ſit. Ducta metaphora ab animantibus, quorum pleriſque mós eſt, ſiquando quid eminus audierint, aures ſurrigere. Nam vni animantium homini natura dedit auriculas immobiles. Plinius tradit hóc eſſe peculiare ceruis, vt quū aures ſubrexerint, nihil ſit illis auritius: ſurdum vbi demiſerint, nihil ſurdius. Ariſtoteles item libro De naturis animalium nono, tradit ceruos haudquaquam latere inſidias, quoties arrectis ſunt auribus: propterea quòd tum auditus ſint acerrimi: cōtrà quum demiſerint aures, facile capi. Terentius in Andria, Arrige aures Pamphile.

Auidè auſcultantes.

Et Vergilius,

-arrectiſque auribus aſtant.

Propertius libro tertio,

ab origine dicere prima
Incipe: ſuſpenſis auribus iſta bibam.

Cui diuerſum videri poteſt quod ſcribit Horatius,

Demitto auriculas, vt iniquæ mentis aſellus,
Quum grauius dorſo ſubiit onus.

Aurum Colophonium. 57

Χρυσὸς ὁ Κολοφώνιος, id eſt, Aurum Colophonium, Zenodotus oſtendit dici ſolitum de auro probatiſſimo, quod apud Colophonios aurum optimū ſoleat fieri. Citátque authores Ariſtophanem in Cocalo, & Herodotum, qui ſpectatiſſimum aurum, & putum putum (vt veteres dicebant) Κολοφώνιον dixerint. Venuſtius ſiet ſi longius deflectetur, velut ad mores vehementer incorruptos, aut ingenium exquiſitum & eximium.

Aſini mortes. 58

Ὄνου θανάτους, id eſt, Aſini mortes, Subaudiendum narrat. Dicebatur in eos qui narrarent abſurda, ridiculaque dictu. cuiuſmodi fuerit, ſiquis longa narratione perſequatur aſini pen-

cula, quemadmodum Vlyſſis deſcripſit Homerus. Apuleius in Metamorphoſi ſua plane ὀνογραφεῖ commemorat. Adagium refertur à Suida.

Aſinus compluitur. 59

Ὄνος ὕεται, id eſt, Aſinus compluitur. Cephiſodorus apud Suidam, in Amazonibus,

Σκώπτεις μ', ἐγὼ δὲ δὴ λόγοις ὄνος ὕομαι. id eſt,

Rides, at aſini more ego verbis compluor.

Vnde dictum apparet in eos qui maledictis nihil omnino commouerentur. quemadmodum aſinus ob cutis duriciem adeo pluuia nihil offenditur, vt vix etiam fuſtem ſentiat.

Aſperſiſti aquam. 60

Aſperſiſſe aquam dicitur qui dicto quopiam reddiderit animum, ac metum ademerit. Mutuo ſumptum ab iis, qui in deliquio, quam Græci λειποθυμίαν appellãt, aſperſa in faciem aqua ad ſui ſenſum reuocantur. Plautus in Bacchidibus, Euax aſperſiſti aquam. Idem in Truculento, Aſperſiſti aquam, iam redit animus. Quod Terentius ſimpliciter, Reddidiſti animum.

Arcadiam me poſtulas. 61

Ἀρκαδίαν μ' αἰτεῖς, id eſt, Arcadiam me poſtulas. Diogenianus prouerbii duplicem oſtendit vſum. Conuenit enim vel in magna vel in vtilia petentem. Vnde ſit natum non indicat: qui huic ſcriptori fere mos. Cæterum Herodotus libro primo ſatis docet natum ex oraculo,

Magna, vel vtilia petens.

Ἀρκαδίην μ' αἰτεῖς, μέγα μ' αἰτεῖς, οὔ τοι δώσω. id eſt,

Arcadiam me oras, magnum petis, haud dabo quicquam.

Notat hoc prouerbium Cicero in Epiſtola ad Atticum, libro 4. Quod mihi mandas de quodam regendo, Ἀρκαδίαν: tamen nihil prætermittam.

ANIM. HENR. STEPH.

V. *Arcadiam*] Vertit, Haud dabo quicquam, non animaduertens particulam τι hic eſſe παραπληρωματικὴν vt ſæpe apud ſcriptores etiam proſæ orationis. Debuit enim vertere, Haud dabo vel ſubaudito vel expreſſo relatiuo pronomine illam, ſiue eam. Apud Suidam legitur οὔ τοι γε, apud ipſum Herodotũ οὔ τοι. quã lectionem ſequens Eraſmus, in errorem non incidiſſet. Quinetiam penultimum ipſius oraculi verſum hanc interpretationem apertè refellere perſpicere poterat, ſi animum attendiſſet. Eſt enim huiuſmodi, δώσω τοι Τεγέην ποσσίκροτον ὀρχήσασθαι. Cæterum huius prouerbii vſus ex Libanio cognoſci poteſt, cuius hæc verba ſunt in epiſtola ad Acaciũ, quæ eſt 40. in veteri codice. δοκεῖς δέ μοι οὐ περὶ τῆς Ἀρκαδίας αἰτεῖν ἐμέ, μᾶλλον αἰτεῖν, οὕτω δώσω, δώσω καί γε ἄν. Item in quadam ad Maximum, quæ eſt 101. Ἀρκαδίαν αἰτεῖς, μέγα αἰτεῖς· τὸ δὲ ἀκροπλάτανον μεῖζον, ἐγὼ δὲ δώσω. πολλὰ γὰρ δὴ ἃ, ὅσα ἐγὼ δώσω μείζω τῆς Ἀρκαδίας, δοίην, &c. Non dubium eſt autem quin & penultimum verſum eleganter propoſito noſtro accommodare poſſimus. Verbi gratia, ſi quod à nobis petitur, recuſantes, aliud eius loco, minus tamen, daturos nos polliceamur: eleganter dixerimus, Ἀρκαδίαν μ' αἰτεῖς, οὐ δώσω, ἄλλο δὲ ἀντ' αὐτοῦ δώσω. Sed ego neſcio quo modo argumenti mihi propoſiti fines egredior.

Arcadas imitans. 62

Aliis non ſibi laborantes.

Ἀρκάδας μιμούμενοι, id eſt, Arcades imitantes. Zenodotus indicat dictum in eos qui aliis non ſibi laborant. Plato Piſandro ſcribit illum Arcadas imitari, quòd comœdias à ſe conſcriptas aliis ædendas traderet ob inopiam. Adagium hinc ductũ, quòd Arcades olim inter Græcos bellicoſiſſimi, ſuis auſpiciis ſuóque titulo nunquam hoſtem vllum ſuperarunt, verum aliis ſuppetias ferentes, perſæpe. Vnde illud illis fatale videbatur, aliis vincere, non ſibi.

A quinque ſcopulis deſilire in fluctus. 63

Ἀπὸ πέντε πετρῶν ἅλλεσθαι εἰς κῦμα, id eſt, A quinque deſilire rupibus in vndam. Hoc vſurpari ſolet ab iis, qui iam impatientes præſentium malorum, minantur ſeſe in quoduis potius malum præcipitaturos, quàm vt perpetiantur. Confine nimirum illi quod aliàs retulimus, Suſpendio deligendam arborem. Ad hoc alludit paſtor ille Vergilianus,

Suſpendio deligendam arborem.

Præceps aerij ſpecula de montis in vndas
Deferar. extremum hoc munus morientis habeto.

Aqua præterfluit. 64

Ὕδωρ παραρρεῖ, id eſt, Perfluit aqua, ſiue præterfluit. Zenodotus & Suidas admonent dici ſolitum de eo qui nihil negotii recuſaret, & quidlibet quod mandatum eſſet, effecturum ſeſe polliceretur: quippe vſque adeo promptus ad quiduis ſuſcipiendum, vt nec nauim perfluentem ingredi grauaretur, contempto aquę influxu, cuius eſt affluere ac defluere.

Aquila non captat muſcas. 65

Ἀετὸς μυίας οὐ θηρεύει, id eſt, Aquila non aucupatur muſcas. Summi viri negligunt minutula quæpiam. Animus excelſus res humiles deſpicit. Aut egregiè docti nonnunquam in minimis quibuſdam labuntur. Et maximis occupati negotiis, ad puſilla quædam conniuent. Effertur & citra negationem adagiũ, ἀετὸς μυίας θηρεύει, id eſt, Aquila venatur muſcas, quoties magnis minima ſunt curæ. Huic non abſimile quod habet Gregorius theologus in epiſtola ad Eudoxium rhetorem, οὐκ ἀνέχομαι ἀετὸς ἐν κολοιοῖς κρίνεσθαι, id eſt, Non ſuſtineres tenere primas inter graculos aquila.

Aquila, venatur muſcas.

Ἀνερίνεως εἶ. 66

Molle, & infrugiferum.

Ἀνερίνεως εἶ, id eſt, Incaprificatus es. Suidas putat in mollem & infrugiferum conuenire. Sunt qui referant ad eos qui tueri non queant id quod nacti ſunt boni. Adagium vſurpauit Hermippus in militibus. Eius rationem huiuſmodi reddunt Suidas & Zenodotus. Aiunt mariſcis, qui caprifici fœtus eſt, innaſci vermiculũ quem Græci ψῆνα vocant. horum vim colligunt ruſtici, déque fici ramis ſuſpendũt, ne videlicet fœtus ante tempus & immaturi defluant. Nam vermes protinus per rimas irrepunt, atque hoc modo mature ſcunt fici. Theophraſtus lib. De plantis 2. culices hos ficarios naſci putat è granis mariſcarum: quòd ſimulatque euolarint illi, nulla grana inſint. Euolare pennæ ferè aut pede in pomo relicto. Sed complura de caprificandi ratione inibi ſicubi libeat cognoſcere. Idẽ ſimilia ferme lib. De cauſis plantarum 2. cap. 12. Plinius etiam lib. 15. cap. 19. & Ariſtoteles libro De natura animalium 5. Vnde arborem cui hoc maturitatis remedium adhibitum non fuerat, ἀνερίνεων appellabant atque hinc deinde transferebant in hominem inutilem, à quo nihil bonæ frugis eſſet expectandum. Vox compoſita eſt ἐκ τοῦ ἀ ſτερητικοῦ μορίου & ἐρινεὸς, quaſi dicas incaprificatus.

Homo nullius bonæ frugis.

Repariazare. 67

Quos pœnitet inſtituti.

Ἀναπαριάζειν, id eſt, Repariaſſarũ. De iis dicebatur quos pœniteret inſtituti, quique a conuentis diſcederẽt. ab hiſtoria natum. Parij quum aliquando à Thebanis bello premerentur, petierunt vt a bello deſiſterent, ſe ciuitatem in poteſtatẽ illorum tradituros. Hac lege quum deſtitiſſent Thebani, & Pariis interea ſpes auxilij fuiſſet aliunde oſtenſa, pactum irritarunt bellumque cum Thebanis integrarunt. Inde fictum prouerbiale verbum ἀναπαριάζειν, pro irritare pacta, Pariorum exemplo. Prouerbij meminit & Stephanus in dictione Πάρος, referens ex authore Ephoro: niſi quòd in hiſtoria variat. Quum enim Miltiades vehementer vrgeret Parios, iámque tractari cœptum eſſet de dedenda vrbe, ſylua quædam circa Myconũ vltro cœpit ardere. Parij ſuſpicantes quòd Datis regiæ claſſis præfectus excitato igni ſignum ipſis dediſſet, reſciſſis conuentis noluerunt tradere ciuitatem. Adſtipulatur Æmilius in vita Miltiadis. Eſt autẽ Paros vna ex Cycladibus, quemadmodum & Myconus.

Mari è foſſa aquam. 68

Gleba aruum.

Θαλάττῃ ἐκ χαράδρας ὕδωρ, id eſt, Mari è lacu aquam, ſubaudiẽdum, infundis. Simile illi, βῶλος ἀρούρῃ, id eſt, Gleba aruũ. Ouidius in elegiis amatoriis,

In freta collectas alta quid addis aquas?

Cognatum illi quod alibi recenſuimus, In ſyluã vehere ligna, & Oleum camino addere.

Hamaxiæa. 69

Ampla & magnifica.

Ἁμαξιαῖα prouerbiali verbo dicebãtur ampla, magnificáque. perinde ſonat quaſi Latine dicas plauſtralia, id eſt, tanta vt iuſtum plauſtri onus videri poſſint. Vnde ἁμαξιαῖα ῥήματα dictitabant eo pacto, quo Flaccus dixit ſeſquipedalia verba. Quod genus ſunt illa apud Ariſtophanem in Veſpis,

Ὀφρῦς σεμνὰς καὶ ῥήματ' ἁμαξιαῖα.

Apud Plautum item in Curculione militis nomen Therapontigonoplatagidorus, quo ſe trapezita ait ſæpenumero quatuor totas expleuiſſe ceras, dum ſcribit in ſuis rationibus. Extat iocus cuiuſdam in Hermetem quempiam huiuſcemodi ſeſquipedalium verborum affectatorem:

Gaudet honorificabilitudinitatibus Hermes,
Conſuetudinibus, ſollicitudinibus.

Athenæus lib. 10. referens olim taxatam fuiſſe Theſſalorum edacitatem, cœnas illorũ vocat ἁμαξιαίας ſiue καναθραίας. adfert carmen Ariſtophanis ἐν Ταγηνισταῖς,

Τί πρὸς τὰ Λυδῶν δεῖπνα, καὶ τὰ Θετταλῶν;
Τὰ Θετταλῶν μὲν πολὺ κατ' ἁμαξιαίτερα. id eſt,
Ad Lyda quid ſeu Theſſalica conuiuia?
Theſſalica ſunt multo magis plauſtralia.

Κάναθρα.

Porrò Theſſali vehicula dicunt κάναθρα. Item libro 7. tradidit apud Sicyonios, cõgros capi permultos ἀνδραχθεῖς, hoc eſt, tãte magnitudinis vt iuſto pondere baiulum onerent: nonnullos etiam ἁμαξιαίους, hoc eſt, iuſtũ onus vehiculi. Quin & ταλαντιαῖα dicta ſunt ingentia, vel à talento quod apud illos habebatur maius cæteris, vel à ſarcinis negotiatorum, varias complectentibus merces, quæ Heſychius teſtatur Græcis dici σάγματα. ſic enim ſcriptum eſt, antepenultima acuta. Eas ſarcinas qui commercantur appellari σαγματοπώλας. Addit & nomiſma quoddam argenteum ingens dici Græcis σαγματον.

Ἀνδραχθεῖς.

Ταλαντιαῖα.

Muſcum demetere. 70

Ἄμην θερίζειν, id eſt, Muſcum demetere: dici ſolitum vbi quis tener adhuc & intempeſtiuus durius tractaretur, aut tolleretur emolumentum prius quàm opportunum eſſet. Tranſlatum ab iis qui ſtatim vt ager obduci cœperit herba, demetunt

tunt, nec ſinunt adoleſcere gramen μητὸν enim muſcus, & additione literæ ἄμητον, ſicut ἄσταχυς pro στάχυς.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. Ἄμητα) Corruptè ne hoc prouerbium Eraſmus deſcribẽdo, an ex libro in quo corruptum haberetur, deſcripſerit, neſcio. vtut ſit, inſigniter profectò ſcriptura in eo deprauata eſt. Nã Euſtathius, poſtquã dixit, σημειῶσαι δὲ καὶ ὅτι τοῦ ἀμητοῦ καὶ θηλυκῶς ἡ ἀμητὸς, πρόβατα τοῦ αὐτοῦ μέσον τῇ ἡλικίᾳ, καὶ ὅτι ἄμητον ἐνιαύσιον ὥραν δηλοῖ, addit, καὶ ὅτι παροιμία, ἀμητὸν τὸ θερίζειν, ἀπὸ τῶν ἐκ διαλειμμάτων τιμωρουμένων. τὰ γὰρ ἄρνια ἐν τῷ ἔαρι ἄκαρτα ἐᾶται. Et Heſychius, ἀμητόν, τὸ θερίζειν. Prouerbium igitur vnica eſt ferè voce, ἀμητόν. quod additur τὸ θερίζειν, ad eius explicationem pertinet, non autem eius pars eſt. nec quicquam eſt huic prouerbio cum muſco commune: ſed ab agnis ductum eſt, quibus apud Euſtathium ἄκαρτα pro ἄκαρπα lego certo temporẽ, vere videlicet, intonſis eſſe permittitur. quoniã igitur paſtores non omni tempore illis moleſti ſunt, illos tondendo: ſed nonniſi poſt certum temporis interuallum ad eos tondendos reuertuntur: de iis dicetur prouerbium qui repetitis per interualla pœnis puniuntur. Non video enim quomodo commodius interpretari hæc Euſtathii verba poſſim, ἀπὸ τῶν ἐκ διαλειμμάτων τιμωρουμένων. quarum vocum poſtrema mihi ſuſpecta eſt. Quòd ſi mihi eam mutare liceret, τιμωρουμένων in τι ὠφελουμένων mutarem: vt ſenſus eſſet, de iis dici prouerbiũ, qui non aſſiduè emolumento alicui aut lucro inſtarent, ſed certa eius percipiendi tempora expectarent. quemadmodum videlicet paſtores certũ tempus anni ab agnorum tonſura intermittunt. Quòd ſi verò ex τιμωρουμένων faciendum eſſe τι ἀμειρομένων diceretur: Nihil, vt opinor, magis vicinũ illi participio excogitari poteſt. Verum obiiciet aliquis fortaſſe, θερίζειν metaphoricè dici eum debere cui detur, non eum qui dat. nam qui dat, ſerẽti: qui accipit, metenti comparãdus videtur. Cui quod reſpondeam non habeo, niſi iſtud, ex relatiuis, qualia ſunt dare & accipere, alterum pro altero ſæpenumero poni.

θερίζειν.

V. tione) Vt ſuam hanc interpretationem tueatur, Muſcum demetere, hoc addit, ἄμητον dici pro μητόν, vt ἄσταχυς pro στάχυς, ſed ἀμάρτυρον eſt hoc eius dictum. Ac vero ſimilius fuiſſet ἄμητα corruptè poſitum eſſe pro τὰ μῆτα: cuiuſmodi errores nonnunquam occurrunt. Cæterùm mira videri non debet hæc deprauatio, ἄμητα θερίζειν, pro ἀμητὸν τὸ θερίζειν, quum etiã in Euſtathii commẽtariis habeatur ea lectio quam dixi, & tamen index in illos habeat ἄμητον θερίζειν, ad illum ipſum locum remittens lectorem, in quo ſcriptum eſt ἀμητὸν τὸ θερίζειν.

Extis pluit. 71

Ἀλλᾶσιν ὕει, id eſt, Lucanicis pluit. Sermo prouerbialis de prodigioſa rerum copia, qui iocus etiam hac tempeſtate durat apud idiotas. Siquidem ἀλλᾶς Græcis exti genus eſt, ex quo fruſtulatim conciſo farta conficiuntur. quod cibi genus in Comicum iocum abiiſſe videtur. vnde viles & cõtempti ἀλλαντοπῶλαι vocãtur adagio. Confinis illi, δραχμῇ χαλαζῶσα, id eſt, Drachma grandinans.

Rerum prodigioſa copia.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. Ἀλλᾶσιν) Si reperit in ſuo exẽplari ἅλασιν, non debuit interpretari lucanicis, ſed ſale: ſin verò habuit in ſuo codice ἀλλᾶσιν, non debuit nobis dare pro eo ἅλασιν, interim tamen illud non hoc interpretari. Sed quum poſtea ſcribat ἀλᾶς & ἀλαντοπῶλαι, & vnico λ, & cum aſpero ſpiritu, vt in ἅλας, id eſt ſal: ſuſpicor illum ſcripturam hanc in ſuo exemplari inueniſſe ἅλασιν, verùm vt ἀλᾶς lucanica, ita ἅλασιν lucanicis ſignificare crediſſe. Quãquam etiamſi ἀλᾶς pro lucanica rectè ſcriberetur in nominatiuo ſingulari, nec eſſet neceſſe ἀλλᾶς cum tenui ſpiritu & duplici λ ſcribere: tamen quum nominatiuum ſingularem ἀλᾶς pro lucanica ab ἅλας pro ſale accentu ſaltem diſtingueret: debuit & datiuum pluralem accentu itidem diſtinguendum exiſtimare. Cæterùm Græcos ſalis appellationem ſæpè in plurali numero ponere, notius eſt quam vt probatione indigeat. quos tamen datiuo ἀλᾶσιν ab ἀλᾶς potius quàm ἅλασιν ab ἅλας vti fateor.

Aliis lingua, aliis dentes. 72

Ἄλλοισι γλῶττα, ἄλλοισιν εἰσὶ γόμφιοι. id eſt,
His lingua, at illis ſunt molares inuicem.

De loquacibus & edacibus dici conſueuit. Quemadmodum non raro fit in conuiuiis vt aliis garrientibus, & fabulis potius quàm cibis intẽtis, alii interim taciti ſtrenuè quod appoſitum eſt deuorent. Venuſtius erit ſi longiuſculè detorqueatur: veluti ſiquis minetur ſe facto nociturum ei qui verbis duntaxat læſerit. Poetis eſt lingua, qua inuehantur: at principibus ſunt molares quibus eos conficiant.

De edacibus.

Improbi conſilium in extremum incidit malum. 73

Ἀπήντησε κακὴ βουλὴ πρὸς ἐσχάτην ἄτην. id eſt,
Incidit extremam in noxam mens improba tandem.

Heroicus prouerbialis in eum, qui poſteaquam diu peccauit impunè, tãdem in calamitatem incidit, vt pœnas omnium ſcelerum ſemel dependat.

Aliud noctua ſonat, aliud cornix. 74

Ἄλλο γλαὺξ, ἄλλο κορώνη φθέγγεται, id eſt, Aliud noctua ſonat, aliud cornix ſonat. Vel, alia noctuæ, alia vox cornicis. Accõmodari poteſt vel ad eos qui decertant cum longe præſtãtioribus: vel ad illos, inter quos, ob morum ingeniique pugnãtiam, minimè conuenit. ſiue quum eſt alius alio longe facundior. Quemadmodum enim auem, etiamſi non videas, tamen è cantu licet dignoſcere, ita ſtilus diuerſus prodit ψευδεπίγραφα libros. Nullum enim eſt authorum genus vbi non reperias notha quædam & ſubditicia ὑποβολιμαῖα admixta. Falſum titulum cuiuis licet adſcribere: cæterùm ipſa dictio, quæ vix vnquam eadem duobus accidit, prodit aut reiicit authorem.

Decertantes cum præſtantioribus.

Reperire rimam. 75

Prouerbiali figura dixit Plaut⁹ in Curculione. Aliquam reperiet is rimam, in cauſatores ac tergiuerſatores, qui nulla in cauſa tot fidei vinculis aſtringi poſſunt, quin aliquid inueniant quo elabantur. Similiter Horatius,

–centum adde catenas,
Effugiet tamen hæc ſceleratus vincula Proteus.

Ductum ab auibus aut muribus captis.

Tergiuerſatores.

Album panem pinſo tibi. 76

Λευκὴν μᾶζαν φυρῶ σοι, id eſt, Album panem pinſo ſiue tempero tibi. Dici ſolitum vbi quis magnarum rerum ſpes amplas oſtẽdit. Eſt enim maza panis genus. Porrò Græcis album panem in deliciis fuiſſe, locis aliquot teſtatur Lucianus, nominatim in libello De mercede ſeruientibus, οὐδ' ὄναρ λευκοῦ πάνυ ἄρτου ἐμφορηθείς, id eſt, Ne per ſomnum quidem vnquam albo pane ſaturatus. Et D. Hieronymus in Epiſtola ad Nepotianum, ſimilam inter delicias ponit. Quid prodeſt, inquit, oleo no veſci, & moleſtias quaſdam difficultateſque ciborũ quærere, caricas, piper, nuces palmarũ, ſimilam, mel, piſtacea? Ac ne fuiſſe quidem Romæ piſtores ad Perſicum vſque bellum, annis ab vrbe condita ſuper quingentos octoginta, teſtis eſt Plinius li. 18. cap. 11. vbi rationes aliquot arte cõditi panis oſtendit. Porrò quod primũ è triticea farina redditur, candidius eſt: rurſum quod ex ordeacea poſtremum, id magis eſt album: vt indicat in problematis Ariſtoteles ſectionis 21. prob. 1. & 7. eiuſque rei cauſam reddit. Græci panes elegãtiores λευκοὺς appellabãt: ſordidiores, φαιοὺς, id eſt, fuſcos ſeu nigros. Sic Alexis apud Athenæum lib. 3.

Λευκοὺς μὲν ὀκτὼ, τοὺς δὲ φαιοὺς τοὺς ἴσους. id eſt,
Panes quidem albos octo, dein totidem nigros.

Huc pertinet illud, Ex iure heſterno panem atrũ vorant. Narratur ibidem quiddam non illepidum de Diogene Cynico, qui quum placenta veſceretur, percõtanti quid comederet, reſpondit ſe panem edere bene confectum. Hoc adiicere viſum, vt intelligamus, olim miras fuiſſe delicias in panibus conficiẽdis. Apud eundem lib. 4. deſcribitur cõuiuium Atticum, in quo commemorantur & panes λευκότεροι χιόνος, id eſt, albiores niue.

Rerũ magnarum ſpes.

Panes λευκοὶ, φαιοί.

Candidum linum lucri cauſa ducis. 77

Λευκώλενον λίνον κέρδους ἄγεις, id eſt, Candidulũ linum ob lucrum ducis vxorem. In eum quadrat qui dotis cauſa ducit vel deformem, vel anum. Porrò linum vocat vxorem, vel quòd apud veteres ſolæ mulieres lineis vterentur: vel quòd viro alligetur matrimonio, & libera eſſe deſinat. Nam λίνον Græci nonnunquam vſurpant pro vinculo. λευκώλενος autem Iunonis epithetum apud Homerũ, ab albis vlnis. Refertur à Diogeniano.

In eum, qui lucri cauſa, deformem vel anum ducat.

In capras ſylueſtres. 78

Κατ' αἶγας ἀγρίας, id eſt, In capras feras. Abominantis eſt ſermo, & malum deprecantis: inque ſylueſtres capras auertentis. Confine illi quod alibi dictum, ἐς Πύρραν, id eſt, in Pyrrham. Item illi.

Hoſtibus eueniant conuiuia talia noſtris.

Vſus eſt adagione Athenæus libro Dipnoſophiſtarũ ſecundo. Μυρτίλος γὰρ ἔφασκεν, ὥσπερ εἰς αἶγας ἡμᾶς ἀγρίας ἀποπέμπων τοὺς ζητοῦντας, Ἡγήσανδρον τὸν Δελφὸν ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν αὐτοῦ μνημονεύειν τῆς λέξεως, id eſt, Nã Myrtilus aſſeuerabat, velut ad capras ſylueſtres nos relegans quærẽtes, Hegeſandrum Delphum in commentariis ſuis, eius dictionis meminiſſe. Ad capras ſylueſtres poſuit pro eo quod difficillimum eſſet inuentu, aut quod nuſquam eſt. Citauerat enim ex authore teſtimonium, quod mox Plutarchus negat apud illum extare. Ad hoc prouerbium, opinor, alluſit Apuleius in Aſino, fingens Pſychen à Venere mitti ad arietes agreſtes.

Abominantis.

Adſint dij beati. 79

Σὺν δὲ θεοὶ μάκαρες. id eſt, Fœlices adſint ſuperi.

Sermo eſt bene ominantis in re quapiã aggrediunda. Sic enim præfari ſolẽt rhapſodi, hoc eſt carminum Homericorum recitatores & interpretes. Quemadmodum & citharœdis cantaturis mos erat Apollinem, vt dexter adeſſet, carmine inuocare, ἀλλ' ἄναξ μάλα χαῖρε, id eſt, At multum ſalue rex. Quin & teſtamentum conditurì, præfabantur ominis cauſa, τῷ τὸ καλῶς ἴσω, id eſt, Hoc bene ſit. Itẽ apud Romanos dicturus in concione, ſimili precatione vtebatur, vt fœlix ac fauſtum eſſet Reipublicæ quod dicturus eſſet. Refertur apud Zenodotum.

Bene ominantis.

In Aphannis. 80

Εἰς ἀφάννας, id eſt, In Aphannis. Stephanus tradit Aphannas locum quempiam eſſe Siciliç, vehementer obſcurum & ignobilem, vnde & nomen adductum apparet. Hinc natum prouerbium, ἢ εἰς ἀφάννας, id eſt, Aut in Aphannis: de incertis, & quæ nuſquam ſunt. Zenodotus ait natum ex huiuſmodi caſu: Sybaritæ quondam oraculum adeuntes, orabant vt ſibi victoriam aduerſus Crotoniatas concederet, idque Crotoniatis ipſis præſentibus. Quidam autem Crotoniatarum per iocum reſpondit ad hunc modum, Iſtam quidem conſequemini in Aphannis. Sybarita credens id à Deo reſponſum, admiratus eſt quid ſibi vellet hoc verbi Aphannæ. Prouerbium ait quadrare in eos qui ſe putant inuictos, & nulli tolerandos eſſe. Verùm mihi Stephani magis probatur interpretamentum.

Ad id quod erat opus. 81

Eius qui rationem idoneam non reddat.

Εἰς τὸ δέον, id eſt, In id quod opus erat: ſubaudiendum, inſumpſi, aut ſimile quiddam. Natum aiunt ex oratione Periclis. narrant hunc datis pecuniis impetraſſe ab Aſtyanacte Lacedæmoniorum rege, qui iam bellum parabat, vt ex Attica diſcederet. Deinde quum eſſet populo rationem eius pecuniæ redditurus, puderétque palàm titulum inſumptæ pecuniæ proloqui, rectè ſignificauit, εἰς τὸ δέον, inquiens: ἀνήλωσα δὲ ταῦτα τὰ τάλαντα εἰς τὸ δέον, In vſus neceſſarios tantum talentorum inſumpſi. Hæc ferme referuntur à Zenodoto. Notauit adagium & Ariſtophanes in nebulis,

Ὥσπερ Περικλέης εἰς τὸ δέον ἀπώλεσα. id eſt,

Ita vt Pericles perdidi in quod oportuit.

Quo loco interpres varias adfert hiſtorias, vnde prouerbium ortum putent: quæ ſiquis requiret, vnde petere poſſit, oſtendimus. Eleganter torquebitur per iocum in eos qui ſic adminiſtrarunt pecuniam alienam, vt non poſſint idoneam rationem reddere.

Adactum iuſiurandum. 82

Ἐπακτὸς ὅρκος, id eſt, Adactum iuſiurandum, dicebatur vel quòd non vernaculum eſſet, ſed peregrinum, & aliunde aſcitũ, vt indicat Zenodotus: vt ſiquis Græcus Scythico more iuret, νὴ τὸν ἀκινάκην, νὴ τὸν ἄνεμον, id eſt, Per ventum & acinacem, nam per ſuos deos vnaquæque gens iurare conſueuit. Vel quod non ſpontaneum, ſed adactum vi: Vel quòd ſponte ſuſceptum nemine cogẽte, ſi Suidæ credimus, & etymologico. Sunt enim tria iuriſiurandi genera, vnũ quod αὐτόμοτον vocant, alterũ quod κατώμοτον, tertium quod ἐπακτόν. Heſychius contra, ἐφ' ὃν ἕτερος ἄγει, οὐκ αὐθαίρετος, id eſt, Ad quod alius adigit non ſpontaneũ. Hoc equidem inter adagia non recenſuiſſem, niſi Zenodotus prior in hoc albo poſuiſſet.

Scabrotior leberide. 83

Leberis, γῆρας

Κερκώτερος λεβηρίδος, id eſt, Aſperior leberide. De vehementer aſperis & inſuauibus. Nam leberis Græcis dicitur exuuium illud vel ſerpentum vel piſcium exuentium ſenectam: quod & γῆρας vocatur id autem aſperrimum eſſe conſtat, nimirum ob ſummam ſiccitatem. Refertur à Suida.

Procul auribus nuncius veniat. 84

Ἀπ' οὔατος ἄγγελος ἔλθοι. id eſt,

Procul abſit nuncius aure.

Sermo deprecantis nuncium male auſpicatum. Suidas ex Callimacho citat. Homerus Iliad. σ,

Αἲ γὰρ δή μοι ἀπ' οὔατος ὧδε γένοιτο. id eſt,

Iſta velim mihi ſint procul auribus.

A puro pura defluit aqua. 85

Theognis in ſententiis Elegiacis.

Εἰ μ' ἐθέλεις πλύνειν, κεφαλῆς ἀμιάντου ἀπ' ἄκρης

Αἰεὶ λευκὸν ὕδωρ ῥεύσεται ἡμετέρης. id eſt,

Rurſum aqua de ſummo mihi vertice defluet vſque

Limpida, ſi innocuum fortè lauare pares.

De inculpato homine.

Hoc diſtichon, quoniam ſubeſſe prouerbium videbatur adſcripſimus. Quadrabit in hominem vſquequaque inculpatum & innocentem, quem etiam ſiquis aliquando vocet in crimen, tamen non ſolùm fama illius non contaminatur, verum etiam illuſtrior redditur. Nec ſine cauſa laudi tribuunt illud Catoni Cenſorio quod toties accuſatus & vocatus in ius, nempe quater & quadragies, ſemper iudicum ſententiis fuerit abſolutus.

A lupi venatu. 86

Moleſtum negotium.

Ἀπὸ λύκου θήρας, id eſt, A lupi venatu. Dici ſolitum vbi quis protinus re infecta diſcedit. Aut de negotio moleſto & agreſti. Neque enim tutum eſt lupum inſequi, neque is facilè capitur: quum reliquarum ferarum venatus non vulgarem adferant voluptatem. Meminit Suidas.

A ſubeunte portum naui. 87

Ἀπὸ καταδυομένης, id eſt, A ſubeunte (ſubaudi, naue) lucrũ capias. Admonet adagium celeritatem ad quæſtum plurimum valere. & in negociatorem illud inprimis competere, ὕπνος ἀπέστω, id eſt, Somnus abeſto. Sumptum à mercatorũ diligentia, qui merces ſtatim emunt ab ipſis nautis in portum appellentibus. tum enim & minoris emuntur, & maiori diſtrahuntur lucro. Trahi poterit ad eam ſententiam, vt ſiquis dicat ſtatim accipiendam oblatam occaſionem lucri. Aut tum rogandum quempiam vbi fortuna recentem aliquam cõmoditatem obiecerit. nam ſumus plerique tum ad gratificãdum benigniores. Perſius in quinta Satyra metaphoram variauit, quum ait,

Tolle recens primus piper è ſitiente camelo.

Id eſt, ilicò quum adhuc de via ſitit camelus qui merces attulit. Prouerbij meminit Suidas.

ANIMAD. HENR. STEP.

V. Ἀπὸ καταδυομένης) Quum ἀπὸ καταδυομένης, vertit, A ſubeunte portum naue, nimirum ipſe in portu, quod aiunt, impingit fœdiſſimè. Siquidem prouerbium enarrare aggrediens in interpretatione verborum, quibus illud effertur, velut in limine, labitur. Quis enim apud vllum Græcum ſcriptorem καταδύεσθαι τὴν ναῦν in hoc ſenſu vſurpatum inuenit? Eum qui nauem ad portum appellit ſiue applicat, dicunt ὁρμίζειν vel κατάγειν τὴν ναῦν: ipſam autem nauem ὁρμεῖν, vel κατάγεσθαι. At καταδύειν & καταδύεσθαι apud quẽ in hac ſignificatione legitur? Imò καταδύειν τὴν ναῦν qui nauem ſubmergit: nauis quæ ſubmergitur, à Græcis καταδύεσθαι dicitur. Cuius ſignificationis exempla ni paſſim obuia eſſent, proferrem. Cæterùm quum prouerbij enarratio ex ipſarum prouerbialium vocum interpretatione pendeat: vt Eraſmus ſuæ falſæ & commentitiæ interpretationi conſentaneam explicationem ſubiunxit, nimirum & ipſam commentitiam: ita ego meæ veræ & indubitatæ (apud eos quidem qui Græcas literas callent) conſentaneam, id eſt veram & minimè dubiam, ſubiungam, non meam ſed Suidæ expoſitionem. Ait enim ille, Ἀπὸ καταδυομένης. λείπει, ὅτι ἂν λάβῃς κέρδος. ἀπὸ τῆς ἐμπόρων ἐπιτηδείας, οἳ καταδυομένης τῆς νεὼς ὅτι ἂν λάβωσι κέρδος ἡγοῦνται. In quibus verbis nullum eſt mendum: niſi quod ὅ,τι poſitum eſſe debuerat, interſectum lineola, vt pote nomen: & poſt λάβῃς collocanda fuerat interpunctio, vtpote non cum κέρδος ſed cum ὅ,τι iũgendum. Quæ duo leuia menda non deprehendens Eraſmus, errat non leuiter etiam circa horum Suidæ verborum interpretationem, ὅτι ἂν λάβῃς κέρδος: quaſi videlicet ille dicat, poſt A ſubeunte portum naue, ſubaudi, lucrum capias. Atque ita vertens, particulas ὅτι ἂν quaſi ſuperuacaneas prætermittit, λάβῃς pro λάβε accipiens. At nos voculæ ὅτι priorem ſyllabam à poſteriore dirimentes lineola, vt dixi, & poſt λάβῃς hypodiaſtolen ponentes, Suidæ verba ſic interpretemur, A naue quæ ſubmergitur. Deeſt, Quodcunque ceperis, eſt lucrum.

Senſus adagij verior.

Metaphora eſt à mercatoribus, qui, quũ nauis ſubmergitur, quodcunque ceperint, in lucro deputant. Hæc Suidas. quæ ſi ſequamur (vt ſequi debemus) nequaquam profectò dicemus cũ Eraſmo, admonere adagium, celeritatem ad quæſtum plurimum valere: aut trahi poſſe ad eam ſententiam, vt ſiquis dicat ſtatim arripiendam oblatam occaſionem lucri: aut tum rogandum quempiam, vbi fortuna recentem aliquam commoditatem obiecerit. Sed hoc prouerbio admoneri nos exiſtimabimus, rerum earum, quæ perire incipiunt, aut iamiam perituræ ſunt, ſeruatam vel minimam partem, deputandam eſſe in lucro. Quemadmodum videlicet quum mercator ſuam nauem mercibus variis onuſtam ſubmergi videt, & iam de illis ſimul omnibus actum eſſe credit: ſi præter ſpem ei contingat partem earum vel minimam naufragio eripere, illam, quantulacunque eſt, in lucro ponit. Multa igitur incidunt quotidie ad quæ hoc adagium eleganter accommodari poterit. Ego pauca ex multis exempla proferam. Siquem amicum hortari velimus vt boni conſulat paucula illa quæ ex medio domus ſuæ incendio eripuerit, aut ex patria ſua ab hoſtibus expugnata aſportauerit: rectè hoc adagium proferemus. Siquis lite qui cauſa, ceciderit, ſed ita tamen vt paulo mitius cum eo iudex egerit quam ſperaret: hic locum habebit iſtud adagium. Si fures noctu ædes ingreſſi noſtras, non omnes pecunias ſurripuerint, ſed aliquid de illis reliqui fecerint: tum nos hoc vetus verbum ſolabitur. Si is à quo periculũ erat ne toto debito fraudaremur, eius parte duntaxat nos fraudauerit: tum nos bono eſſe animo declarantes, huius prouerbij mentionem opportunè faciemus. Poterimus autem hoc adagium in varias veluti facies vertere. Neque enim tantum dicere licebit, ἀλλὰ μέμνημαι τῆς παροιμίας, vel ἀλλὰ παραμύθιον ἔχω τὸ τῆς παροιμίας, ἀπὸ καταδυομένης ὅ,τι ἂν λάβῃς, κέρδος: vel ἀλλ' ἐπέρχεταί μοι τὸ παλαιὸν παροιμία, ὅ,τι ἀπὸ καταδυομένης εἴληφα, κέρδος ἡγοῦμαι. ſed & hoc modo loqui poterimus, vt breuius, ita etiam fortaſſis elegantius, ἀλλὰ ταῦτα ὡς ἀπὸ καταδυομένης εἴληφα, aut κερδαίνω δή, aut λαβών. Id eſt, Verùm prouerbij illius memini, vel, Sed me ſolatur prouerbiale illud dictum, Ex naufragio quodcunque receperis, lucrũ eſt. aut, Sed prouerbium antiquum ſequens, quod recuperaui è naufragio in lucro deputaui. Breuius autem ita, Verùm hæc ego tanquam ex naufragio ſeruaui. vel, me ſeruare oportet. Quinetiam dilatari poterit eleganter hic ſermo: veluti ſi dicamus, Sed hæc boni conſulenda ſunt mihi, vt pote tanquam ex naufragio recuperata. Vel, At enim non quid amiſerim, ſed potius quid lucrifecerim, cogitare debeo. illud enim quicquid eſt, nonne velut ex naue quæ iam ſubmergebatur, accepi?

ὁρμίζειν. ὁρμεῖν.

Rerum quæ perire incipiunt, ſeruata pars eſt in lucro deputanda.

Uſus adagij varius.

Facile

Facile autem fuerit eaſdem dicendi formulas ad ſecundã perſonam accommodare: hoc modo, Sed illius prouerbij recordare, Sed te ſoletur prou. &c. Atenim non quid amiſeris, ſed quid lucratus ſis cogita, &c. Interim prætermittendum nõ videtur huic Græco adagio plane reſpondens (quod quidem ad metaphoram attinet) Latinorum hoc adagium, Ex naufragio tabula. quo elegantiſſimè eſt vſus Cicero, ad Atticum hæc ſcribens, Perſpice æquitatem animi mei, & ludum & contemptionem Seleucianæ prouinciæ, & meam hercule cum Cæſare ſuauiſſimam coniũctionem. hæc enim vna ex hoc naufragio tabula me delectat. Id eſt, Lætor enim, cæteris amiſſis, ſaltem hoc reliqui mihi eſſe. Vel, Hæ enim quantulæcunque ex tot tantiſque bonis reliquiæ me delectant. Atque ita exponens, Ciceronem ipſum ſequor, qui epiſt. ad familiares libro decimotertio, Q. Valerio ita ſcribit, C. Curtio ab ineunte ætate familiariſſime ſum vſus: eius & Syllani temporis iniuſtiſſima calamitate dolui: & quum iis qui ſimilem iniuriam acceperant, amiſſis omnibus fortunis, reditus tamen in patriam voluntate omnium concedi videretur, adiutor incolumitatis fui. Is habet in Volaterrano poſſeſſionẽ, quum in eam tanquam è naufragio reliquias contuliſſet. Hoc autem, &c. Et hactenus quidem de hoc prouerbio cuius & elegantiſſimus & vtiliſſimus vſus longiorem etiam mereri tractationem videtur. ſed hæc ego nunc pro tempore.

A bis ſeptem vndis. 88

Ἀπὸ δὶς ἑπτὰ κυμάτων, id eſt, A bis ſeptem vndis. In eos competit qui à noxa quapiam purgati ſunt, propterea quòd antiquitus mos eſſet, homicidio pollutos veſtes ſuas bis ſeptem inundationibus immerſionibuſque lauare. Teſtis Suidas.

Exigit & à ſtatuis farinas. 89

In eos, qui quæſtum captant vndecunque.

Αἰτεῖ γε καὶ τοὺς ἀνδριάντας ἄλφιτα. id eſt,
Sanè cibum & ſignis ab ipſis exigit.

In eum dicendum, qui nullius miſertus, vndecunque quod poteſt auellit, vel ab ipſis mortuorum ſtatuis. Simillimum illi, κἀπὸ νεκροῦ φορολογεῖς, id eſt, Et à mortuo tributum colligis. Competit in principes expilatores plebis, qui nulla non ex re vectigal exprimunt, vel ex lotio. Aut in auaros qui ex re qualibet quæſtum faciunt.

Athos celat latera Lemniæ bouis. 90

De eo, qui alterius gloriam obſcuret.

Ἄθως καλύπτει πλευρὰ Λημνίας βοός. id eſt,
Athos obumbrat latera Lemniæ bouis.

Vbi quis officit, aut moleſtus eſt, aut gloriam cuiuſpiã obſcurat, aut alioquin obſiſtit. Tradunt in Lemno bouis fuiſſe ſimulachrum ingens, candido factum lapide. Id Athos mons, tametſi longo diſſitus interuallo, tamen ob ſummam celſitudinem, obſcurat vmbra ſua. Eſt autem Athos Thraciæ mons ingens, adeo vt vmbram iaciat ad ſtadia trecenta. teſte Stephano Meminit huius Apollonius Argonauticõn libro primo.

Ἦρι δὲ τοῖσιν Ἄθω ἀνέτελλε κολώνη
Θρηικίη, ἣ τόσσον ἀπόπροθι Λῆμνον ἐοῦσαν,
Ὅσσον ἐς ἔνδιόν κεν ἐΰστολος ὁλκὰς ἀνύσσαι,
Ἀκροτάτῃ κορυφῇ σκιάει, καὶ ἐς ἄχρι Μυρίνης. id eſt,
Solis ad exortum vada ſalſa ſecantibus alto
Vertice ſeſe oſtendit Athos, mons Thracius, is qui
Diſſitus à ſacra tanto diſcrimine Lemno,
Quantum alata die valeat tranſmittere nauis:
Hanc tamen acrij contingit verticis vmbra,
Quin lõginquam etiam pertingit ad vſque Myrinen.

Prouerbij meminit & Plutarchus in Moralibus, cum aliàs, tum in commentario quem inſcripſit De facie apparente in orbe lunæ, teſtans vmbram porrigi per ſeptingenta ferme ſtadia. Theocriti ſcholiaſtes verſiculum hunc citat ex Sophocle,

Ἄθως σκιάζει νῶτα Λημνίας ἁλός.
Athos obumbrat terga Lemnij maris.

Præſentem mulge: quid fugientem inſequeris? 91

Τὴν παρεοῖσαν ἄμελγε· τί τὸν φεύγοντα διώκεις; id eſt,
Præſentem mulgeto: quid inſequeris fugientem?

Heroicus prouerbialis admonens, præſens lucrum non omittendũ ſpe cõmodorum quæ non item ad manum videãtur eſſe. Sumptum ex Cyclope Theocriti. Scholiaſtes citat conſimilis ſententiæ verſum Heſiodium.

Νήπιος ὃς τὰ ἕτοιμα λιπὼν, ἀνέτοιμα διώκει. id eſt,
Stultus qui non prompta ſequens, iam prompta relinquit.

Exiſtimat eundem habere ſenſum quod alibi nobis dictũ eſt, τὴν ὕλαν τὰ βοῶ ἐλαύνει.

Quid ad Mercurium? 92

Qui aliena loquuntur à re.

Τί πρὸς τὸν Ἑρμῆν, id eſt. Quid ad Mercurium? Idem cum illo οὐδὲν πρὸς ἔπος, &, Nihil ad Bacchum, Nihil ad rem. Nam Mercurius orationis author. Competunt in eos qui loquũtur aliena ab eo quod agebatur.

Quid Achiuos à turre iudicatis? 93

Τί τοὺς Ἀχαιοὺς ἀπὸ τοῦ πύργου κρίνετε; id eſt,
Cur iudicatis Danaidas de mœnibus?

Dici conueniet quoties quis pronuntiat de re non ſatis accuratè conſiderata. Ariſtides in Themiſtocle, τί ταῦτα τοὺς Ἀχαιοὺς ἀπὸ τοῦ πύργου κρίνομεν, id eſt, Quid in his Achiuos de turre iudicamus? Sumptum apparet ex Iliados γ, quo loco Priamus in mœnibus Troianorum, accerſitam Helenã percunctatur quinam eſſent quos procul in Græcorum exercitu conſpiceret, & Agamemnonis formam laudat ad hunc modum.

Res non ſatis accurate perpenſa.

Ὅστις ὅδ' ἐστὶν Ἀχαιὸς ἀνὴρ ἠΰς τε μέγας τε;
Ἤτοι μὲν κεφαλῇ καὶ μείζονες ἄλλοι ἔασι,
Καλὸν δ' οὕτως ἐγὼν οὔπω ἴδον ὀφθαλμοῖσιν,
Οὐδ' οὕτω γεραρόν· βασιλῆϊ γὰρ ἀνδρὶ ἔοικε. id eſt,
Ille quis eſt, cedo, Graius homo, magnuſque, bonúſque?
Sunt alij hunc, fateor, ſuperantes vertice plures,
Verum æquè pulchrum memini me cernere nunquam,
Nec reuerendum æquè regem præferre videtur.

Nec inconcinnè torquebitur ad eos qui in tuto conſtituti, de iis iudicant qui in periculo verſantur. Quemadmodum faciunt ij qui in turre aut vallo ſedentes, otioſi ſpectant iudicántque præliantes, ac in multis animi robur aut conſilium deſiderant, quod ipſi nequaquam præſtaturi forent ſi in eodem diſcrimine verſarentur. Ariſtides in Themiſtocle, ὁ μὲν οὐχ ὅμοιος ἐν μέσῃ τῇ θαλάττῃ περὶ τῶν ἐν τῷ πλοίῳ λέγειν, καὶ τὴν εὐψυχίαν τὴν αὐτοῦ δεικνύναι, καὶ καθήμενον ἔξω τοῦ σάλου εἴσω τοῦ τείχους. id eſt, Atqui nõ parui refert ſiquis medio in mari de iis loquatur qui in naui ſunt, animique præſentiam demonſtret, ſedéntque procul à procella inter parietes.

Quis vſus cepis putridi? 94

De iis, qui nulli ſunt vſui.

Τίς χρεία σαπρομένου κρομμύου, id eſt, Quis vſus putrefacti cepis? De rebus aut etiam hominibus reiculis, & quorum nullus vſquam eſt vſus. Etenim quum cepe ſit herba per ſe viliſſima, ſimulatque computruit, nihil eſſe poteſt abiectius. Cognatum illi Plautino, Vitioſa nuce non emam.

Philoxeni non. 95

In obſtinatè inficiantes.

Τὸ Φιλοξένου οὔ, id eſt, Philoxeni non. Dicendum vbi quis obſtinate vel inficiatur, vel recuſat: aut vbi quis alteri neſcit concedere, neque quicquam ad gratiam loqui. Quod genus homines à principum conſuetudine debẽt abſtinere, apud quos aut tacendum eſt, aut loquendum quod gratum ſit auribus. Philoxenus poeta, quemadmodum alibi diximus, vſqueadeo non potuit carmina Dionyſij probare, vt maluerit reduci ad fodinas lapidarias.

Meos corymbos necto. 96

Τοὺς ἐμοὺς κορύμβους πλέκω, id eſt, Meos necto cincinnos. Vbi quis reſpondet quod nihil pertineat ad interrogata. Refertur ad hunc modũ, χαῖρε Ὑψιπύλη. τοὺς ἐμοὺς κορύμβους πλέκω. οὐ σοὶ λέγω περὶ σοῦ. ὁ ἐμὸς ἀνὴρ ἔνδον ἐστί; id eſt, Salue Hypſipyle. Meos corymbos necto. Non tibi loquor iſta de te. Maritus meus hic eſt? Ex aliquo comœdiæ loco ſumptum apparet, in qua perſona quæpiam per diſſimulationem diuerſa reſponderit. Quod genus eſt & illud apud Terentium in Phorm. quum Phædria rogatus, vbinam eſſet Antipho, reſpondens iterat ſalutationem, deinde ait illum rectè valere. Eſt conſimilis locus & apud Plautum in Mercat. Iam machæra eſt in manu. Nam ſi eò te introducam. Tollo ampullam, atque hinc eo, & reliqua: nam locus longior eſt quàm vt citra tædium poſſit recenſeri. Confine ei quod alibi recenſuimus, [illegible].

Compendiaria res improbitas. 97

Vitia procliuia.

Σύντομος ἡ πονηρία, βραδεῖα ἡ ἀρετή, id eſt, Compendiaria res improbitas, virtus longa. Qui ſemel addixit animũ vitiis, is quiduis flagitij facile patrabit. At ſingulæ virtutes magno ſudore parãdæ. Fitque neſcio qua naturæ corruptione, vt quæ turpia ſunt, vel αὐτοδίδακτοι protinus arripiamus: quæ honeſta vix laboribus diutinis inculcentur. Plutarchus in Apophthegmatis tribuit hoc dictum Cleomeni. Quum prædo quiſpiam in agrũ Lacedæmoniorum feciſſet incurſionem, atque vbi captus eſſet, dixiſſet, ideo hæc ſe feciſſe quòd non eſſet quo aleret militem, proinde ad eos vertiſſe ſeſe quibus ſupereſſet, nec impartirentur: Cleomenes, σύντομος, ἔφη, ἡ πονηρία.

Vmbra pro corpore. 98

De vano quodam honoris titulo.

Σκιὰ ἀντὶ τοῦ σώματος, id eſt, Vmbra pro corpore. Quoties aliquis magnum quiddam videtur aſſequutus, quum nihil tandem auferat præter titulum, aut ſpes meras. Mutuo ſumptum ab Æſopica fabula de cane, qui dum vmbram carnium, quòd ea maior appareret, captat, veras amiſit carnes. Eam quidem Iambico carmine Gabrias quidam vtcũque complexus eſt, hoc pacto,

Φέρων γε ποταμοῦ πλησίον κύων κρέας,
Κύψας ἐν αὐτῷ, ἄλλο εἰς ὕδωρ βλέπει.
Χανὼν δ' ἀρπάσαι τὸ κάτω λαβεῖν κρέας,
Ἀπώλεσεν καὶ τὸ οἰκεῖον ἐκράτει. id eſt,
Iuxta fluentem. deferens carnes canis,
Dum pronat os in amne, conſpicit alteras:
Et hians deorſum, vt eaſce carnes prenderet,
Amiſit has quoque quas tenebat antea.

Sinopiſſas. 99

Sinope, ſcortũ.

Σινωπίζειν, id eſt, Sinopiſſas: id eſt, laſciuis. A Sinope ſcorto

quodam nobili, celebratæque laſciuiæ: cui nomen hinc inditum videtur, quòd noxius eſſet oculis. Athenæus libro decimoquinto, docet fuiſſe Æginenſem. Fuit & Sinope Æſopi filia, cui nihil charius fuit virginitate.

Vitiat lapidem longum tempus. 100

Σήπει καὶ πέτρας ὁ πολὺς χρόνος. id eſt,

Saxa etiam longum faciet putreſcere tempus.

Nihil in rerum natura ſaxo durabilius: at id quoque temporum diuturnitas abſumit. Quod poetæ nimirum innuunt, qui fingunt Saturnum temporis deum, ſaxum Iouis loco ſuppoſitũ deuoraſſe. Ouidius libro De ponto quarto,

Gutta cauat lapidem, conſumitur anulus vſu,
Et teritur preſſa vomer aduncus humo.

CHILIADIS TERTIÆ CENTVRIA TERTIA.

Sileni Alcibiadis. 1

Σιληνοὶ Ἀλκιβιάδου, id eſt, Sileni Alcibiadis, apud eruditos & in prouerbiũ abiiſſe videtur. certè in Collectaneis Græcorum prouerbii vice referuntur. quo licebit vti vel de re quæ quum in ſpeciem & prima (quod aiunt) fronte vilis ac ridicula videatur, tamen interius ac propius contemplanti ſit admirabilis: vel de homine qui habitu vultúque longè minus præ ſe ferat, quàm in animo claudat. Aiunt enim Silenos imagunculas quaſpiam fuiſſe ſectiles, & ita factas vt diduci & explicari poſſent: & quæ clauſæ, ridiculam ac monſtroſam tibicinis ſpeciem habebant, apertæ ſubitò numen oſtendebant: vt artem ſcalptoris gratiorem iocoſus faceret error. Portò ſtatuarum argumentum ſumptum eſt à ridiculo illo Sileno Bacchi pædagogo, numinúmque poeticorum morione: quandoquidem habent & illi, principum noſtratium exemplo, ſuos γελωτοποιούς. Proinde apud Athenæum libro 5. adoleſcens Critobulus irridens Socratem ſenem ac deformem, dicebat illum πολὺ τῶν Σιληνῶν αἴσχιον, id eſt, multo Silenis deformiorem. locus autem eſt apud Xenophontem in Conuiuio. Socrates, ὡς γὰρ καλλίων ὢν τοῦτο κομπάζεις, Vt iſtud iactas quaſi ſis formoſior. Critobulus, νὴ Δία, ἢ πάντων Σιληνῶν τῶν ἐν σατυρικοῖς αἴσχιστος εἴην. id eſt, Ita per Iouem: aut omnium Silenorum, qui ſunt inter Satyros turpiſſimus fuero. Et Alcibiades apud Platonem in Conuiuio, Socratis encomium dicturus, cum Silenis eiuſmodi ſimilem facit, quòd is multo alius eſſet propius intuẽti, quàm ſummo habitu ſpeciéque videretur. *Socrates, cum Silenis Alcibiadis comparatus.* Quem ſi de ſumma (quod dici ſolet) cute quis æſtimaſſet, non emiſſet aſſe. Facies erat ruſticana, taurinus aſpectus, nares ſimæ, mucóque plenæ: ſannionem quempiam bardum ac ſtupidum dixiſſes. Cultus neglectus, ſermo ſimplex ac plebeius, & humilis: vt qui ſemper aurigas, cerdones, fullones & fabros haberet in ore. Nam hinc ferè ſumebat illas ſuas ἐπαγωγάς, quibus vrgebat in diſputando. Fortuna tenuis: vxor qualem ne viliſſimus quidem carbonarius ferre poſſet. Videbatur mirari formas adoleſcentulorum, videbatur amare, & zelotypia tangi: quum eum ab his affectibus ὅσον δίχα πολλοῦ abeſſe compererit etiam Alcibiades. Denique iocus ille perpetuus nonnullam habebat morionis ſpeciem. Quum ea tempeſtate ad inſaniam vſque ferueret inter ſtultos, profitendi ſapientiam ambitio: nec vnus eſſet Gorgias qui ſe nihil neſcire iactitaret, & ardelionibus huiuſmodi nuſquam non referta eſſent omnia: ſolus hic hoc vnum ſcire ſe dictitabat, quòd nihil ſciret. Videbatur ineptus ad omnia reipublicæ munia, adeo vt quodã die neſcio quid apud populum adorſus agere, cum riſu ſit exploſus. Atqui ſi Silenum hunc tam ridiculum explicuiſſes, videlicet numen inueniſſes potius quam hominem, animum ingentem, ſublimem, ac verè philoſophicum: omnium rerum pro quibus cæteri mortales currunt, nauigant, ſudant, litigant, belligerantur, contemptoré: iniuriis omnibus ſuperiorem, & in quem nullum omnino ius haberet fortuna: & vſque adeo nihil timentem, vt mortem quoque nulli non formidatam contempſerit, in tantum vt cicutam eodem ebiberit vultu quo vinum ſolet: vtque iam moriens etiam in Phædonem ſuum iocaretur, admonens vt voto ſe liberans, Æſculapio gallum perſolueret: perinde quaſi ſumpto pharmaco, iam ſanitatis beneficium ſentiret: quum exiret è corpore, vnde omnes animi morbi ſcatent ac pullulant. Proinde non iniuria quum id tempeſtatis plena ſophis eſſent omnia, ſolus hic morio, ſapiens oraculo pronuntiatus eſt, & plus iudicatus eſt ſcire, qui nihil ſciebat, quàm hi qui nihil neſcire ſe prædicabant. imò ob idipſum iudicatus eſt plus cæteris ſcire, quòd vnus omnium nihil ſciret. Huiuſmodi Silenus fuit Antiſthenes, baculo ſuo, pera pallióque, maximorum regum fortunas antecellens. *Silenus Antiſthenes.* Huiuſmodi Silenus fuit Diogenes, vulgò canis habitus. verum in hoc cane diuinum quiddam animaduerterat Alexander magnus, principum (vt videbatur) omniũ κορυφαῖος & alpha, quũ animi magnitudinem admiratus, optaturum ſe diceret vt ni Alexander eſſet, Diogenes eſſet: quum hoc magis optare debuerit Diogenis animum, quod Alexander eſſet. Huiuſmodi Silenus fuit Epictetus, ſeruus, pauper, claudus, vt indicat illius epitaphium: ſed idem, quod eſt fœliciſſimum, charus ſuperis: id quod ſola vitæ præſtat integritas cum ſapientia coniuncta. Hæc nimirum eſt natura rerum verè honeſtarum: quod habent eximium, id in intimis recondunt abduntque: quod contemptiſſimum, id prima ſpecie præ ſe gerunt, ac theſaurum ceu vili cortice diſſimulant, nec profanis oſtendunt oculis. At vulgarium & vmbraticarum longè diuerſa ratio: ſumma ſpecie blandiuntur, quódque pulcherrimum habent, ſtatim obuiis oſtentant: ſin penitus introſpicias, nihil minus ſunt quam quod titulo ſpecieque præ ſe ferebant.

Sarone magis nauticus. 2

Σάρωνος ναυτικώτερος, id eſt, Sarone magis nauticus. Aiunt hunc fuiſſe deum quempiam nauticum, vnde & Saronico mari cognomen inditum. Congruet in horrido cultu hominem, & moribus feris: quod genus nautas pleroſque videmus eſſe. *Homo cultus horridi.* Aut in negotiatorem per omnia maria volitantem. Meminit & Saronis & ab hoc cognominati maris Ariſtides in Themiſtocle, Οὐδ' ἵνα τὸν πάντα χρόνον τὴν θάλατταν οἰκῶσιν, ὥσπερ τὸν Γλαῦκόν φασι τὸν Ἀνθηδόνιον, ἢ τὸν Σάρωνα τὸν ἐπώνυμον τοῦ πελάγους. id eſt, Nec vt per omne tempus in mari habitent: quemadmodum aiunt facere Glaucum Anthedonium, & Saronem mari cognominem. Pauſanias in Corinthiacis Saronis facit mentionem, qui Althepiæ regioni maritimæ imperarit. Huic diuerſum quod ait in Ranis Ariſtophanes,

—πῶς δυνήσομαι
Ἄπειρος, ἀθαλάττωτος, ἀσαλαμίνιος
Ὤν, εἶτ' ἐλαύνειν; id eſt, —quonam modo
Potero imperitus, & à mari alieniſſimus,
Salaminis expers, atque nauim agere rudis?

Aſſidua ſtilla ſaxum excauat. 3

Ῥανὶς ἐνδελεχοῦσα κοιλαίνει πέτραν, id eſt, Stillicidium perpetuum ſaxum excauat. Admonet, nihil eſſe tam durum quod non emolliat, nihil tam arduum, quod non efficiat aſſiduitas. *Aſſiduitatis magna vis.* quandoquidem ſtilla aquæ, nimirum res tam tenuis ac leuis ſaxum etiam duriſſimum exhauriat, quod vix ferro poſſis euincere. Plinius tradit inueniri ſilices formicarũ pedibus attritas: idque grauiſſimum exemplum eſſe putat quantam vim habeat aſſiduitas. Menander apud Stobæum,

—πάντα γὰρ
Ταῖς ἐνδελεχείαις καταπονεῖται πράγματα. id eſt,
—nam vincere ſolent
Aſſiduitate quælibet negotia. Ouidius,
Quid magis eſt durum ſaxo, quid mollius vnda?
Dura tamen molli ſaxa cauantur aqua.

Galenus περὶ κρισίμων libro 3. eandem ſententiam refert carmine heroico, οὕτω δὴ καὶ τοῦτο καλῶς εἰρῆσθαι δοκεῖ,

Πέτραν κοιλαίνει ῥανὶς ὕδατος ἐνδελεχείη.

Id eſt, ita nimirum & illud rectè dictum videtur,

Stillula mollis aquæ lapidem aſſiduo cauat ictu.

Huc adferunt Homeridæ, quòd quum poculum plenum cæteri vix tollerẽt à menſa, ſolus Neſtor facilè nullóque negorio ſuſtulerit, quum eſſet admodum ſenex, & viribus multis inferior: verum hoc illi dabat vſus & exercitatio. *Neſtoris poculum.* nã Homerus facit Neſtorem φιλοπότην. Homeri carmen ſic habet,

Ἄλλος μὲν μογέων ἀποκινήσασκε τραπέζης
Πλεῖον ἐόν, Νέστωρ δ' ὁ γέρων ἀμογητὶ ἄειρεν. id eſt,
Vix alii poclum poterant ſuſtollere menſa
Plenum, at grandæuus Neſtor facile abſtulit illud.

Quæ ſententia non ſolum accommodari poteſt ad aſſiduitatem, ſed huc quoque, quòd ea facilè facimus quæ libenter facimus.

Salaminia nauis. 4

Σαλαμινία ναῦς, id eſt, Salaminia nauis, de præuelocibus dictitatum eſt. celebratur enim vel in primis nauale bellum aduerſus Xerxem geſtum apud Salaminem: ſiue quòd ex triremibus altera, Salaminia vocari conſueuit, altera, πάραλος. Ariſtophanes in Auibus, ἱερὰ ταχεῖα, πάραλος ἢ σαλαμινία. Vnde & Bacchus eo quem modò citauimus ioco, ἀσαλαμίνιον appellat ſeſe, quòd bellicarum rerum ac remi ducendi eſſet ignarus. *Ἀσαλαμίνιος* Alluſit autem poeta, ſicut opinor, ad prouerbium quod alibi retulimus, δεῖ κώπην ἐλαύνειν τὸν εἰδότα. id eſt, Oportet ducere remum eum qui norit. Plutarchus in vita Periclis, nauim robuſtam, & in qua, velut in triariis, vltimum ſit præſidium, Salaminiam appellat. Οὐδὲ αἰεὶ περιὼν ἐν τῷ πλήθει, ἀλλ' ἑαυτόν, ὥσπερ σαλαμινίαν τριήρη, φησὶ Κριτόλαος, πρὸς τὰς μεγάλας χρείας ἐπιδιδούς. id eſt, Nec ſemper obambulans in turba, ſed veluti Salaminiam

miniam ſeſtertiam, vt inquit Critolaus, ſeſe ad maiorem rerum vſum præbens. Scholia quæ feruntur in Ariſtophanem, tradũt Athenis duas fuiſſe naues vſui publico deſtinatas, e quibus Salaminia ſubueheret ad iudiciũ euocans, Paralus aueheret. Nam Theoris eos vehebat, qui vel ob aut religionis ergo Delphos aut aliò quopiam proficiſcerentur.

Duæ naues publicæ Athenis

Pyrrhandri commentum. 5

Πυῤῥάνδρου μηχάνημα, id eſt, Pyrrhãdri commentum. De callido inuento. Hic Pyrrhander ſycophanta quiſpiam fuit inſigniter verſutus, notæque malitiæ. Ariſtophanes in Equit.

Callidum inuentum.

Καὶ νὴ Δί' ἦν γε τοῦτο Πυῤῥάνδρου τὸ μηχάνημα. id eſt,

Ac per Iouem fuit quidem Pyrrhandrica iſta techna.

Ἄζηλος πλοῦτος. 6

Ἄζηλος πλοῦτος vocabatur quum quis ſuas dotes ignoraret. Veluti ſiqua formoſa quum ſit, putida eſſet tamen, ſibique diſpliceret. Aut ſiquis facundus, infacundus ſibi videretur. Porrò fœlicitatis non minima pars eſt, vt quiſque ſua norit bona. proinde Maro, O fortunatos nimium, bona ſi ſua norint

Agricolas.

Cæca diuitiæ.

Opinor eſſe finitimum illi, ὁ τυφλὸς πλοῦτος, id eſt, Cæcæ diuitiæ. nam ζηλοῦν aliquoties idem eſt quod admirari ac fœlicem ducere. Vnde ἀρίζηλον vocant conſpicuum & illuſtre. cui diuerſum eſt ἄζηλον, quod nemo miratur. Quis autem miratur quod eſt abditum ac retruſum? Plutarchus in vita Lycurgi facit Theophraſtum huius dicti authorem laudat enim Lycurgũ, qui ſuis inſtitutis effeciſſet vt apud Spartanos diuitiæ nec eſſent obnoxiæ furibus ac prædonibus, quod ille vocat ἄσυλον nec admirabiles quod appellant ἄζηλον, nec omnino pro diuitiis haberentur, quod ſic vocat ἄπλουτον πλοῦτον, quaſi dicas inopes opes. Verùm ipſa Plutarchi verba ſubſcribam, vel in hoc, quo perſpicuum fiat quanta gratiæ parte fraudetur qui malit authores in aliam linguam verſos legere, quàm ſua lingua loquentes audire. Μέγα μὲν οὖν ἦν, τοῦ δὲ μεῖζον ἦν τὸ τὸν πλοῦτον ἄσυλον, μᾶλλον δὲ ἄζηλον, ὥς φησι Θεόφραστος, καὶ ἄπλουτον ἀπεργάσασθαι, τῇ κοινότητι τῶν δείπνων. Addit inibi Plutarchus his ex rebus extitiſſe dictum illud celebre, Plutũ ex omnibus ciuitatibus quæ ſub ſole ſunt, in vna Sparta ſeruari τυφλὸν, id eſt, cæcum ac repoſitum, non aliter quàm tabulam anima carentem & immobilem. Ex hiſce verbis ſimul & illud colligitur, idem pollere, τυφλὸς ὁ πλοῦτος & ἄζηλος ὁ πλοῦτος. Cæcum enim dicitur non ſolùm quod non videt, verumetiam quicquid luce caret. Quanquam autem feſtiuiter prouerbium detortum eſt ad Spartanorum frugalitatem, tamen quadrat potius in eos qui ſuas opes ſibi poſſident, eáſque recondunt aut defodiunt etiam. Ariſtophanes in Concionatricibus ἀφανῆ πλοῦτον appellat nummos in arca recõditos. Nam domus & agri celari non poſſunt. Nullus eſt vſus picturæ repoſitæ: nihilo maior diuitiarum abſtruſarum. nam in vſum paratæ ſunt opes. Sic Flaccus in Odis,

Cæcum.

Nullus argento color eſt auaris
Abdito terris.

Et Pindarus in Nemeis hymno primo, Οὐκ ἔραμαι πολὺν ἐν μεγάρῳ πλοῦτον κατακρύψαις ἔχειν, ἀλλ' ἐόντων εὖ τε παθεῖν, καὶ ἀκοῦσαι, φίλοις ἐξαρκέων. id eſt, Non deſidero multas in ædibus opes habere abſtruſas, ſed his quæ adſunt bene frui, ac bene audire, amicis ſuppeditans.

Dicas tria ex curia. 7

Εἴπῃς τὰ τρία παρὰ τοῦ αὐλοῦ, id eſt, Dicas tria de curia. Antiquitus qui iudicum ſententiis fuiſſent ad capitale ſupplicium condemnati, priuſquã ad mortem ducerentur, ea facultas concedebatur, vt vino cibóque expleti: tria quædam quæcunque lubitum eſſet, dicerent. Quæ ſimulatque dixiſſent, promulgata damnatione producebantur ad ſupplicium. αὐλὴν enim olim vocabant eum locum quo damnati ducebantur: quem neoterici ἀρχεῖον appellant. Apud Suidam legitur, παρὰ αὐλῶ, dãdi caſu, id eſt, Iuxta curam, ſiue Iuxta ſeptum. Vſum adagij apud neminem adhuc reperi. Conuicio dici ſolitum vbi quis petulantius loqueretur, ſed magno ſuo malo: aut exitium imprecaretur alicui. Adagium refertur à Zenodoto.

Pyrauſtæ gaudes gaudium. 8

Momentanea voluptas.

Χαρὰν πυραύστου χαίρεις, id eſt, Gaudium pyrauſtæ gaudes. De momentanea fluxáque voluptate. Oſtendimus alicubi, pyrauſtam ad lucernas aduolãtem, ambuſtis alis perire. vnde & prouerbium, πυραύστου μόρος, id eſt, Pyrauſtæ fatum. Cuius alibi meminimus.

Πτερύσσεσθαι. 9

Πτερύσσεσθαι dicitur qui conatur & geſtit quidpiam efficere. Sumptum à pullis auium, quũ adhuc inuolucres ſunt, alas mouentibus. Lucianus vſurpat pro indecore & ſcurriliter geſticulari, libello De mercede ſeruientibus. Ariſtoph. in Pluto,

Κοὐ τοί γε λέξαι μ' οὔπω δύνασαι περὶ τούτων,
Ἀλλὰ φλυαρεῖς, καὶ πτερυγίζεις. id eſt,
Tu mihi nondum fari potis es ſuper hac re,
Sed nugaris geſticulando.

Et Diphilus apud Athenæum libro ſexto inducit paraſitũ hunc in modum loquentem,

Γέγηθα κἀγὼ χαίρω καὶ πτερυγίζομαι. id eſt,
Lætorque gaudeóque, & alas verbero.

ANIMAD. HENR. STEPHAN.

V. *Πτερυγίζειν dicitur qui conatur & geſtit quidpiam efficere*] Non dicunt Græci lexicographi πτερυγίζειν generaliter dici eos qui aliquid conantur efficere: ſed eos duntaxat qui fruſtra & inaniter conantur: quemadmodum videlicet pulli adhuc inuolucres fruſtra volare nituntur, & fruſtra, tanquam volaturi, alas expandunt.

πτερυγίζειν.

V. *Sed nugaris geſticulando.*] Neſcio vnde imaginatus ſit geſticulationis ſignificationem in hoc verbo. quanquam de Luciani loco adhuc ἐπέχω, quia eum non legi: quod ad hunc attinet, certe nec is eam ſignificationẽ poſcere videtur, nec ipſe enarrator aut Suidas quicquam tale dicunt: ſed πτερυγίζειν exponunt futilia & vana loquentis ſiue, tumultuantis, aut potius perſtrepis: eo quòd pennæ ſonitum & ſtrepitum edant. Explicant & verbo κατακομπεῖν, ob eam quam præcedente annotatione attulimus rationem. Sed & hoc obiter animaduertendum, non legi in vulgatis exẽplaribus Κοὐ τοί γε λέξαι, ſed Καὶ πω γ' ἐλέγξαι, quæ lectio reponenda eſt, ac ſimul interpretatio hæc, Tu me nondum potes redarguere hac de re: in locum illius, Tu mihi nondum fari, &c.

Ante barbam doces ſenes. 10

Πρὸ τοῦ γενειάδος διδάσκεις τοὺς γέροντας, id eſt, Ante barbã doces ſenes. Quum imberbis maiorem natu docet. Eſt autem figura prouerbialis, quod ait Perſius Ante pilos.

Ante pilos.

-& rerum prudentia velox
Ante pilos venit: dicenda tacendáque calles.

Hanc prudentiam, quam præcoquam ſeu præcocem appellant, vulgò non admodum fauſti ominis habitam oſtendit Apuleius in ſecunda Apologia: ſcribens hunc ſenarium nobilem & celebrem fuiſſe, poetæ neſcio cuius: neque enim nominat. Odi puerulos præcoci ſapientia.

Præcox ſapientia.

Nec Fabio placet præcox ingeniorum genus, quod negat ad frugem ſolere peruenire. Pindarus in Pythiis hymno quinto, ſic laudat quempiam, κρέσσονα μὲν ἁλικίας νόον φέρβεται γλῶσσάν τε, θάρσος δὲ τανυπτέρυξ ἐν ὄρνιξιν αἰετὸς ἔπλετο, id eſt. Præſtantiorem quam pro ætate mentem alit linguámque, audacia verò pernix inter aues aquila.

Bellum Cononi curæ fuerit. 11

-Πόλεμος δὲ Κόνωνι μελήσει. id eſt,
-curabit prælia Conon.

Hemiſtichium eſt heroici carminis, nec ſatis liquet vnde ſumptum. Porrò Conon dux Athenienſium fuit, multum in belli negociis exercitatus. Primum nauali prælio ſuperatus à Lyſandro Lacedæmoniorum duce, redintegratis copiis eundem terreſtri prælio vicit, & Athenarum libertatem reſtituit. Proinde conueniet ad hunc modum reſpondere curanti negociũ quod ad ſe nihil attineat. Item Hector Andromachæ ſuæ Iliados ζ.

Cononis res geſtæ.

-πόλεμος δ' ἄνδρεσσι μελήσει, id eſt,
-viris curæ ſunt bella futura.

Et Turnus apud Vergilium,
Arma viri bellúmque gerant, queis bella gerenda.

Antehac putabam te habere cornua. 12

Πρὸ τοῦ σ' ᾤμην κέρατα ἔχειν, id eſt, Antehac credebã tibi eſſe cornua. De his qui prius habiti fortes ac ſtrenui, poſtea quũ res virum poſtulat, apparent ignaui. Vnde & Comicus cornutã beſtiam vocat hominem paratum ſe defendere: Cornutam beſtiam petis. Et Horatius, Parata tollo cornua. Apud eundem ſcurra iocatur in ſcurram, accepto conuicio minitantem capite moto quum in fronte fœdam haberet cicatricem. Quid faceres, inquit, ſi cornu tibi non eſſet exectum, quum ſic mutilus miniteris? Denique Dialectici cornutum appellãt ſyllogiſmũ, dilemma velut inexpugnabile.

Cornutam beſtiam petere.

Cornutus ſyllogiſmus.

Priuſquam mactaris, excorias. 13

Πρὶν ἱερεῦσαι δέρεις, id eſt, Priuſquam mactaris, excorias. Dicẽdum vbi quid præpoſtere fieri videtur. Videri poteſt ex Homero ſumptum, apud quem ſæpe excoriatur taurus priuſquam occiditur. Figura quam Grammatici πρωθύστερον appellant. Finitimum illi quod alibi retulimus, Actum agere. Nam id etiam adagium M. Tullius putat ad conſilij præpoſteri ſignificationem pertinere. Sic enim ſcribit in dialogo De amicitia. Præpoſteris enim vtimur conſiliis, & acta agimus: quod vetamur veteri prouerbio.

Præpoſtere factum.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. πρὶν] Non debuit verbum σφάζειν interpretari Mactare: quum σφάζειν non ſit verbum ſacrorum, vt Mactare apud Latinos. ſed generale, ſicut apud illos Iugulare. Quo verbo ſi vſus fuiſſet, lectori prudenti quo debeat referri hoc adagium, cogitãdum reliquiſſet. Fortaſſe enim ad alia quoque poſſit accommodari. Verbi gratia, Siquis princeps velit genti cuipiam leges ponere & eam tributariam reddere, antequam ab eo domita & in ſeruitutem redacta fuerit: non malè, vt opinor, hoc in illũ iacietur, πρὶν ἢ σφάξαι δέρεις. Hoc etiam annotare libet, πρὶν ἢ σφάξαι nõ ſignificare, Priuſquam iugularis, ſed Priuſquam iugu-

latus ſit, aut à te videlicet, aut ab alio: ſiue iugulata, ſiue etiam iugulatum [illegible] vel hoc vel illud non [illegible] mus. Nam [illegible] voce [illegible] accipi, at [illegible] quam [illegible] pro [illegible].

V. *tamen*] imò is qui excoriat priuſquã iugulauerit, præpoſterè quidem facere, non tamen actũ agere, vt opinor, dici poteſt. Quis enim dicitur actum agere? Qui de re iam peracta, tãquam adhuc integra, deliberat, & conſilium init: atque eius agendæ [illegible] tanquam non actæ, viam & rationem quærit. Sic apud Terentium Demiphoni dicit Phormio, Actum ne agas, cum admonens ne [illegible] contendat ac litiget de re iam tranſacta, & rem de qua iudices ſententiam iam pronunciarint, ne iterum in iudicium deducat. Sic & Cicero, quum dicit, Sed cum multis in rebus negligentia plectimur, tum maximè in amicis & deligendis & colendis [illegible] enim vtimur conſilijs, & acta agimus [illegible] quod vetamur veteri prouerbio, hoc ſignificat, Non vtimur iudicio, conſilio & prudentia in deligendis amicis, priuſquam eos diligamus: ſed poſtquam eos diligere cœpimus, tum [illegible] eos non [illegible] deligẽdos iudicamus. & acta agimus, id eſt, de iis conſultamus, perinde quaſi eos in amicitiam noſtrã recipere, vel ab ea excludere integrum adhuc eſſet. Atque hunc eſſe horum verborum ſenſum, aperte illum declarare mihi videtur iſta proximè præcedentia. Quocirca (dicendum eſt enim ſæpius) quum iudicaueris, diligere oportet: non quũ dilexeris, iudicare. Non igitur [illegible] planè dicit Cicero his poſterioribus verbis, Acta agimus [illegible] Præpoſteris vtimur conſilijs. Poſteriora [illegible] Sic Demipho actum agebat, [illegible] excoriatus [illegible] enim volebat [illegible] & iudicio [illegible] quam adhuc integra [illegible] Quod tum quũ pronunciata fuit, & [illegible] iam pronunciata, quod antequam pronunciaretur, inire debuiſſet: tum certè præpoſtero vti conſilio dici rectè potuiſſet. In quibus ſi ego non fallor, falſum eſſe comperietur [illegible] adagium hoc Actum agere, ſignificare [illegible] excoriare. Quid enim [illegible] Demipho [illegible] Actũ ne agas, admonet ne rem præpoſterè agat, & ne poſteriore loco faciat quod priore faciundum ſit: vt is qui priuſquam iugulauit, excoriat. Nequaquam profectò: ſed ne in re iam peracta, tanquam adhuc integra, tempus atque operam ponat, & ne fruſtra laboret in eo, quod, quũ factum ſit, infectum reddi non poteſt. admonet eum hoc dicto prouerbiali Phormio. Cæterũ vt in Demiphonem nõ competebat illud adagium, Præ [illegible] iugulare excoriat [illegible] qui, priuſquam iugulauit, excoriat, actum agere dici poſſit. Siquidem actum agit qui in re facta,

Actum agere, quid.

perinde ac ſi eſſet infecta, fruſtra laborat: vnde Actũ agere generaliter pro operam perdere vſurpatur. At is qui excoriat antequã iugularit, præpoſtero quidem labore, ideóque multum ſed non incaſſum tamen, laborat. Denique actũ agere is dicetur qui vult [illegible] id eſt, carnem excoriatam excoriare. Si libeat in huius prouerbij explicatione Diogenianũ ſequi, non is qui [illegible] id eſt priuſquã iugulata ſit, excoriat. Sed [illegible] iugulatum [illegible] & excoriantibus plus ſatis.

Priuſquam aſſa ſit farina. 14

[illegible] id eſt Priuſquam coxeris farinã [illegible] dicendum [illegible] aut ſimile quippiam. Euſtathius in Odyſſeæ [illegible] refert [illegible] hoc, tum illud proximum. Solitum autem eſt aſſis carnibus apud quoſdam inſpergere farinam.

Plures adorant ſolem orientem quàm occidentem. 15

[illegible] id eſt, Plures adorant ſolem orientem quàm occidentem. Iuueni magis adhæretur quàm ſeni. Plutarchus ſcribit, Pompeium hoc adagio minatum Cinnæ. Senſit autem Pompeius, ſe ſolem eſſe orientem, nimirum iuuenem in dies magis fama creſcentem: illum occidẽtem, vtpote affecta iam ætate, & cuius dignitas gloriáque iam conſeneſceret. Cæterum quod Pompeius erat Cinnæ, hoc Caius Cæſar poſt fuit Pompeio. Simile quiddam Athenæus libro tertio ex poeta quopiam: [illegible] id eſt, Non cano vetera: noua ſi quæ ſunt, eadem & meliora ſunt. Iupiter qui iuuenis eſt regnat. Mos erat antiquis adorare ſolem, quem deum exiſtimãt, & à Perſis præcipuè colebatur, nomine Mithræ. Item apud Ægyptios Oſiridis, apud Græcos Apollinis, apud alios alijs atque alijs nominibus. Hunc orientem ſalutabant religionis cauſa. Quem morem tradit Socrati fuiſſe Plato. Ferunt & ab elephantis adorari ſolem in exortu. Salutabatur & occidens, ſed à paucioribus. Habet & cuiuſque hominis ætas ſuam veſperam, quę ſimulatque aduenit, iucunditas gratia vertitur in tædium. Ita ſenex quidam apud Alexidem,

> [illegible] id eſt,
> Mea quippe iam vita ducit veſperam.

Pompeius, orienti ſoli comparatus.

Sub occaſum autem ſolis incumbunt vmbræ. vnde Euripides,

> [illegible] id eſt,
> Quid aliud atque vox & vmbra vir ſenex?

Auro loquente nihil pollet quæuis oratio. 16

> [illegible]
> [illegible] id eſt,
> Auro loquente, ratio quæuis irrita eſt.
> Suadere liqui [illegible] nouit, & loquens nihil.

Prouerbium indicat munera vbique longè plurimum valere. Vulgaris iocus ait, tinnulas rationes præcipuam habere vim ad perſuadendum pecuniam indicans.

Munerum vis.

Pellenæa tunica. 17

[illegible] id eſt, Pellenæa veſtis. De priſco cultu Pellene peruetuſta Achaię ciuitas, Proteri patria, in qua diuerſæ veſtimentorum formæ [illegible] Suida [illegible] libro De rerum vocabulis ſeptimo, prodit [illegible] Pellenicas olim nobiles fuiſſe, adeo vt in Iunonis ludis ac certaminibus victori lacerna Pellenica præmij vice daretur. Aſtipulatur Strabo libro Geographię 8. Diuerſum igitur videtur [illegible] quod alibi diximus, Amnus Leuidenſe. Lepidius erit ſi per ironiam adhibeatur. Veluti ſi cui, pro laborioſis ac diuturnis officiis vile [illegible] munuſculum miſſum ſit, dicamus, [illegible] congrue. Romæ quoque veſtes [illegible] loco miſſitari ſolitas indicat Iuuenalis.

De vetuſtis.

Aquilam cornix prouocat. 18

[illegible] id eſt, Aquilam cornix prouocat. Tradunt peculiare cornicibus eſſe irritare aquilam. Verum illa negligit prouocantem, intelligens nimirum ſibi ab illa noceri nõ poſſe. Locus igitur [illegible] ſi quando leuiuſculus quiſpiã [illegible] neque lædere, maximus vt is [illegible] Quemadmodum Menelaus apud Euripidem in Iphigenia Aulidenſi, de vatibus,

> [illegible] id eſt,
> At nihil habet nec vtile, nec inutile.

Lupus pilum mutat, non mentem. 19

[illegible] id eſt, Lupus pilum, nõ ingenium mutat. Senecta caniciem adfert improbis, non item auferet malitiam. Caneſcunt enim lupi, velut & equi, more hominum per ætatem.

De improbo ætate non mutato.

Laqueus laqueum cepit. 20

[illegible] id eſt, Laqueum laqueus, ita vt videtur, cepit. Vbi malus malum obſeruat, veluti adulter adulterum, fur furem, perfidus perfidum: quod interdum euenit, vt dum duo ſibi mutuum inſidias tendunt, vterque deprehendat alterum.

Ipſum oſtij lumen tetigiſti. 21

> [illegible] id eſt,
> Ipſum attigiſti lumen oſtij pede.

Dici ſolitum quoties ad rem ipſam peruenitur. Ariſtophanes in Ranis.

Ad rem peruentus.

> [illegible] id eſt,
> Sed noueris veniſſe te ipſas ad fores.

Gallus inſilit. 22

[illegible] id eſt, Gallus inſilit. Vbi quis ſemel victus, redintegrat certamen. A gallorum certaminibus ſumptũ. Nam is huic animanti mos eſt, vt ad pugnam aſſiliat, quo magis lædat calcaribus, in hunc vſum à natura affixis.

Nunc ipſa viuit ſapientia. 23

[illegible] id eſt, Nunc ipſa viuit ſapientia. Applaudentis & adgratulantis eſt ſermo, ſiquid aliquando videtur ſcitè & arte dictum factumve. Feſtiuius erit ſi per ironiam eſſeratur in eos qui res egregias ſtultiſſimè tractant.

Nunc ipſa floret muſa. 24

[illegible] id eſt, Nunc ipſa floret Muſa. Superiori ſimillimum: vbi quid eruditè, facundè, venuſtè dictum aut ſcriptum videbitur, [illegible] Muſis bene fortunantibus. Et hoc venuſtius fiet per ironiã, vbi quis ſibi videtur muſicè dicere, quum dicat inſulſiſſimè.

Onus nauis. 25

[illegible] id eſt, Onus nauis. In inertes & inutiles iacere conuenit, [illegible] Conſuetu illi,

> [illegible] id eſt,
> Telluris inutile pondus.

Quadrabit & in magnum eundémque moleſtum. Naues enim longè plus oneris ferunt quàm currus. De Hamaxitis alibi dictum eſt.

De magno re, moleſtoque.

Marinam auditionem fluuiali abluit ſermone. 26

[illegible] id eſt, Salſuginoſum ſermonem potabili diluit oratione: Vbi quod erat auditu moleſtum, id diuerſa oratione velut edulcatur. Quod enim guſtus, id tractum eſt ad aures. etenim quod palato aqua marina, id auribus oratio triſtis aut contumelioſa. Item, quod palato liquor fontanus, id auditui ſermo placidus ac benignus. Vſurpat adagium Plato in Phædro, [illegible] id eſt, Cupio ſermonem velut marinũ potabili ſermone

mone diluere. Item Athenæus Dipnoſophiſtarum libro 3. Εἶτ' ἐπεὶ ... Κυνουλκὸς ... ἀλμυροῖς λόγοις γλυκεῖ ἀποκλύσασθαι ... id eſt, His dictis Cynulcus poſcit decoctã, dicens amaros ſermones dulcibus lymphis oportere diluere. Cynulcus vſus eſt voce Romana, quum Græce loqueretur: ſiquidẽ Vlpiano indignanti quòd voce inſolenti ac barbara vteretur, reſpondit, ſe in vrbe Roma vſum eſſe vocabulo vrbis Romæ vernaculo. Nam illic ſic loquebantur, Popoſcit frigidam, Popoſcit calidam aut decoctam, ſubaudientes aquam.

Arcadicum germen. 27

Ἀρκαδικὸν βλάστημα, id eſt, Arcadicum germen, de grandibus & ignauis dici ſolitum. Iuuenalis,

quòd læua in parte mamillæ
Nil ſalit Arcadico iuueni.

Arcades ſtupidi. Arcades olim male audierũt ob ſtuporem ingenij. de quorum immanitate multa Athenæus libro 14. qui primi muſicam omnem in ciuitatem recipere noluerunt, nec vllas liberales diſciplinas, quarum cultu manſueſcunt hominum ingenia. Vnde & cæli vitio, & neglectu diſciplinarum, in ſummam morũ immanitatem efferati ſunt. Lucianus in libello de Aſtrologia, tradit Arcades ob eam cauſam ſtupidos habitos, quòd cæteris omnibus amplectentibus aſtrologiam, ſoli contempſerint, ſeque ſecerint antiquiores ipſa luna. vnde & προσέληνοι dicti. Iidem epigrammaton iocis notati ſunt, vt βαλανηφάγοι, id eſt, glandibus victitantes. *Προσέληνοι. Βαλανηφάγοι.* Nam is priſcorum hominum cibus erat nondũ repertis frugibus. Epigramma ſic habet,

Πολλοὶ ἐν Ἀρκαδίῃ βαλανηφάγοι ἄνδρες ἔασιν. id eſt,
Multi in Arcadia ſunt, queis alimonia glandes.

Ariſtophanes in auibus, variis titulis irridet eos qui iactãt antiquitatem ſuam,

— ἵνα τὸν ... αὐτὸ
Ἀρχαιότεροι, πρότεροί τε Κρόνου, καὶ Τιτάνων ἐγένεσθε. id eſt,
Antiquiores & Crono & Titanibus fuiſtis.

Hic Rhodus, hic ſaltus. 28

Αὐτοῦ Ῥόδος, αὐτοῦ πήδημα, id eſt Hic Rhodus, hic ſaltus. Vulgò iactatum de his qui ſeſe de negotio quopiam iactarent inſolẽtius, cuius fides non extaret. Sumptum ex apologo qui fertur inter Æſopicos. Adoleſcenti cuidam iactanti ſeſe quòd, dum Rhodi eſſet, admirabiles feciſſet ſaltus, quidam ex auditoribus interpellato ſermone, ἰδοὺ Ῥόδος, inquit, ἰδοὺ καὶ πήδημα, id eſt, Ecce Rhodus, ecce ſaltus. Conueniet igitur vbi quis iubetur re præſtare quod alibi ſe feciſſe iactat. Ouidius,

ſua narret Vlyſſes
Quæ ſine teſte gerit.

Arbitror huic affine quod dictum eſt apud Theocritum in Hodæporis,

Αὐτεῖ μοι περίδου, καὶ αὐτεῖ βουκολιάσδευ. id eſt,
Mecum iſthic certa, ſimul iſthic paſcito tauros.

Quidam, quum tutum eſt, glorioſa loquuntur: vbi præſto periculum, tergiuerſantur. his occini poterit hoc carmen. Simili figura Græci, quum iubent protinus numerari præſentem pecuniam, αὐτοῦ καταβάλε, id eſt hoc ipſo loco depone. Apud Athenæum libro ſexto, ἔπειτα γ' ἂν πέρυσι ... αὐτοῦ καταβάλλει. id eſt, Deinde ſi præſentem pecuniam numeratis. Quanquam in excuſis codicibus habetur αὐτῷ, ſed mendoſè, ni fallor.

Archidamicum bellum. 29

Archidami res geſtæ. Ἀρχιδάμιος πόλεμος, id eſt, Archidamicum bellum. De bello ſæuo crudelique dicebatur, epitheto ſumpto ab Archidamo duce Lacedæmoniorum, qui maximis copiis impreſſionem fecerit in Atticam, eámque decem annis diuexarit. Grauiſſimam autem noxam influxit Acharnenſibus, ſucciſis omnibus arboribus, vt teſtatur & Syneſius in Encomio caluitij. Proinde quũ funditus tolluntur omnia, bellum Archidamicum dicebatur. Meminit adagionis & Demoſthenicarum dictionũ interpres, indicans extitiſſe apud Lyſiam. Archidami ſæuitiam memorat & Pauſanias in Laconicis.

Mortuum vnguento perungis. 30

Sumptus ſuperuacaneus. Νεκρὸν μυρίζεις, id eſt, Mortuum vnguento perungis. De ſumptu ſuperuacaneo, ſiue quum ſerò quid adhibetur. Moris erat apud priſcos, maximè Ægyptios, defunctorũ cadauera, ne putreſcerent, vnguentis perungere. Qui mos & his temporibus apud principes, ſicut alia pleraque gentilium, magno ſtultitiæ argumento durat.

Mortuus iacet pedens. 31

Νεκρὸς κεῖται βδέων, id eſt, Mortuus iacet pedens. Dici ſolitum ſiquando pauper ſimularet opulentiam. Apud vnum Apoſtolium Byzantium reperi, & haud ſcio an ipſi, vulgóque relinquendum.

Rudentes & remos cum armis commutauit. 32

Νῆας καὶ κώπας ἀνθ' ὅπλων ἠλλάξαντο. id eſt,
Gloriæ opinione ars commutata. Mutarunt armis remos & nautica vincla.

Cõueniet vbi quis artem aut quæſtum ſolitum relinquit, gloriæ cupiditate cõmotus: velut ſiquis è nauta fieret miles, è negociatore ſacerdos. νῆες funes nautici ſunt, κῶπαι ligna vnde remi parantur.

Niobes mala. 33

Νιόβης πάθη, id eſt Niobes dolores, de maximis & acerbiſſimis malis dicebatur. Erat Niobe filia Tãtali, vxor Amphionis, quæ filios habebat ſex, totidem puellas. eo ſucceſſu inſolens contempſit Latonam, quæ nonniſi duorum mater eſſet, Apollinis ac Dianæ. *Niobes miſeria.* Hãc enim fabulæ narrant, poſt occiſos liberos, quos permultos habebat, præ dolore in ſaxum conuerſam fuiſſe: illud innuẽtes, immodico dolore diriguiſſe. Id ſaxum quod fabulæ dedit occaſione, in Sipylo Phrygiæ conſpici tradit Homeri ſcholiaſtes, lachrymarum fontes emittens. Ouidius Metamorphoſeõn libro ſexto fabulam eleganiſſimè narrans, de ſaxo ſic loquitur,

Flet tamen, & validi circundata turbine venti,
In patriam rapta eſt: vbi fixa cacumine montis
Liquitur, & lachrymis etiam nunc marmora manant.

Qui funditus pereunt, Græcis πανώλεις ἀπαγορεύεται dicuntur, veluti quum peſtilentia nullum in familia reliquum facit.

Radit vſque ad cutem. 34

Ξυρεῖ ἐν χρῷ, id eſt, Ad cutem vſque radit. Grammatici citant ex Sophocle. De eo dicebatur qui nimium exactè videretur agere cum aliquo. *Nimium exactus.* Sumptum à tõſoribus, qui quoſdam per pectinem radunt relictis pilorum quaſi ſtirpibus. quoſdam citra pectinem, ad viuam vſque cutem. Plautus in Captiui duo, Sed vtrum ſtrictimne, dicam attonſurum eſſe, an per pectinem neſcio: verùm ſi frugi eſt, vſque admutilabit probè. Loquitur de hero diligenter omnia percunctaturo, & tanquam ad cutẽ raſuro. Cognatum illi, Ad viuum reſecare.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *ex Sopho.*] At nequaquam iſtud in Sophoclis verſu ſignificare dicunt grammatici: inter quos Suidas, integrum illum citans, ait, Ξυρεῖ γὰρ ἐν χρῷ ... τὸ μὴ χαίρειν τινὰ, ἀντὶ τοῦ, μέχρι βάθους ... ἐγγύς τὸ μὴ χαίρειν ... Eſt autem ex Aiace maſtigophoro petitus. in cuius tragœdiæ vulgatis editionibus legitur ... exponit autem illic ſcholiaſtes, ... παροιμία ... ἐπὶ ... Et Demetrius Triclinius non ſolum ait vſurpari de imminentibus ex aliqua re periculis, ſed & illud addit, hoc prouerbium efferri & ita, ἐν ξυρῷ ἵσταται τὸ πρᾶγμα. adeò vt dubitari non poſſit quin ſignificetur illo Sophoclis verſu, grauiſſimum quoddam & triſtitiam maximam allaturum imminere malum, ſumpta videlicet ab iis qui radunt pilos corporis, metaphora: à quorum nouacula, ne cum pilis etiam ipſam pellem attingat, impendet periculum. Syneſius autem dixit, ἐν χρῷ τοῦ κινδύνου γενέσθαι, pro Eſſe proximum periculo.

Signum bonum aut malum. 35

Σύμβολος ἀγαθὸς ἢ φαῦλος, id eſt, Signum bonum, aut certè malum. Vbi quis de re incognita diuinat incertus. Symbolum aiunt augurium appellari quod ſumitur e ſternutamentis: id autem ad Cererẽ pertinebat. *Augurium è ſternutamentis.* Et hominis primum occurſum, ex quo ſignum aliquod euentus captabãt, ſymbolum appellabant. Cæterum hic loquendi color diuinis olim familiaris erat, teſtibus Homero & Platone. Item apud Horatium Tireſia,

quidquid dicam, aut erit, aut non.

Duos inſequens lepores, neutrum capit. 36

Ὁ δύο πτῶκας διώκων, οὐδέτερον καταλαμβάνει, id eſt, Qui duos inſectatur lepores, neutrum capit. Huius prouerbij ſenſus eſt, Qui ſimul duplex captat commodum, vtroque fruſtratur. *Duplex captans commodum, vtroque fruſtratur.* Effertur in Græcorum collectaneis & citra figuram, Δυοῖν ἐπιθυμήσας, οὐδετέρου ἔτυχες. id eſt, Ambo concupiſcens, neutrum aſſequutus es.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *fertur in*] Imò non videntur eſſe prouerbialia hæc verba, ſicut & illa: ſed pro præcedẽtis prouerbij explicatione eſſe poſita. Niſi forte & à Zenobio poſt hoc prouerbium, Ἀνὴρ λαγὼς ... ποιήσεται, τῷ ἀλωπεκῆν προσάπτε, poni quis exiſtimet hãc orationem, tanquam prouerbialem & ipſam, Ἀν μὴ φανερῶς ... βλάψαι, ... ἐν χρῷ ... item quæ ei adiungitur, Ἀν μὴ ... τὸ προκείμενον ἐξανύοιτο, μηχανὴ ... τέχνης ... τὸ λοιπὸν. ac tenera in editione Florentina litera maiuſcula initio vtriuſque orationis tanquam prouerbialis, collocata eſt. Siquidem nullæ illic niſi primæ prouerbiorum voces à litera maiuſcula incipiunt. Non eſſe tamen prouerbiales orationes, ſed iis præcedentis prouerbij explicationem contineri, nemo, vt opinor, negauerit. Idem verò de hac oratione dicendũ exiſtimo, Δυοῖν ἐπιθυμήσας, οὐδετέρου ἔτυχες. Nec mouere quẽquam debet quod ἔτυχες legitur, non τυγχάνει, quòd reſponderet verbo καταλαμβάνει. neque enim eum qui ita expoſuit, lectionem hanc ſequutum eſſe neceſſe eſt. Sic & illud Δυοῖν ... quum explicatio alicuius præcedentis prouerbij eſſet, caſu quodam in adagiorum ordinem irrepſiſſe exiſtimo.

Cui multum eſt piperis, etiam oleribus immiſcet. 37

Ὁ πολὺ ἔχων πέπερι, κἂν λαχάνοις, id eſt, Qui multum habet piperis, etiam oleribus admiſcet. Cui rei cuiuſpiam largior adeſt copia, ea profuſius vtatur licebit: de puſillo parcius inſumendum. Vt, cui multum ſuppetit facultatum, huic licet opipare viuere. Nam piper oleribus admiſcere ſoleri teſtatur & Martialis,

Vt ſapiant fatuæ fabrorum prandia betæ,

O quam ſæpe petet vina piperque coquus.

Nonnihil ſuſpicor & hoc Apoſtolium a vulgi fæce hauſiſſe: tametſi refert Hermolaus Barbarus in epiſtola quadam ad Picú. Huic ſimile quod alibi retulimus. Putre ſalſamentum amat origanum.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *Ea*] Rectè hoc diceretur, Ea vtatur licebit, ſi in prouerbio haberetur πέπερι, non ἔχων, tum enim eſſet velut admonentis quid fieri conueniat. At quum ſit ἔχων, certe hoc prouerbio non datur conſilium de eo quod faciundum ſit, ſed quod vulgo factitari ſolet exprimitur.

V. *Huic*] Non dubito quin huius prouerbii, ὁ πολὺ ἔχων πέπερι, κἂν λαχάνοις, hæc ſit ſententia, Qui re quapiam abundat, nullum in eius vſu delectum adhibet. Verbi gratia, Qui pecunioſus eſt, in quos vſus pecunias inſumat, nihil penſi habet. Qui pectus habet multarum rerum cognitione refertum, ſubinde aliquid ex eo depromit, apud quoſlibet. quia ne tandem fœcundum ſui pectoris penu abſumatur, nequaquam metuit. Quod ſi hæc eſt huius adagii ſententia vt & ipſe Eraſmus exiſtimare videtur: niſi quod formam orationis prouerbialis in ſua expoſitione mutat, & ad res animi non accommodat quomodo illi prouerbio, Putre ſalſamentum amat origanú, ſimile iſtud erit: eam ipſam ſequendo quam Eraſmus protulit eius explicationem. Apte (inquit) dicetur de re per ſe parum honeſta, aut iucunda, atque ob id exoticis condimentis & honeſtamentis egente. Veritas per ſe placet, honeſta per ſe decent. falſa fucis, turpia phaleris indigent. hoc eſt, putre ſalſamentum origano. Hæc Eraſmus: in quibus affinitatem aliquam cum prouerbio de quo hic agitur, neſcio an alii perſpicere potuerút, ego certe nullo modo perſpicio.

Domus amica, domus optima. 38

Οἶκος φίλος, οἶκος ἄριστος. id eſt,

eſt grata domus, domus optima ſemper.

Nuſquam commodius, nuſquá liberius, nuſquam lautius homini viuere contingit, quam domi. Quidam per iocum detorquent ad teſtudinem, de qua fertur apologus huiuſmodi: Iupiter quum animantium omne genus ad nuptias rogaſſet, veniſſéntque reliqua præter vnam teſtudinem (nam hæc peracto conuiuio, tum demum aduenit) Iupiter admirans percunctatus eſt quidnam illi fuiſſet in mora. Atque illa reſpondit, οἶκος φίλος, οἶκος ἄριστος. Iratus ille, iuſſit vt quocunque iret, domum ſuam ſecum circunferret. Vnde per iocum affectata obſcuritate ſic deſcribitur apud Ciceronem, libro De diuinatione ſecundo, *Acroama de teſtudine.*

Terræ tardigradam, domiportam, ſanguine caſſam.

Nam terræ pro terrigenam, legendum opinor. Quin & iura publica fauent priuato domus. Sic enim Caius Pandect. lib. 4 tit. De in ius vocando, Plerique putauerunt nullum de domo ſua in ius vocari licere, quia domus tutiſſimum cuique refugium ac receptaculum ſit, eumque qui inde in ius vocaret, vim inferre videri. Similia Paulus lib. 1 tit. De regulis iuris. Ad apologú alluſit M. Tullius in Epiſt. quadam ad Dolobellam, Hæc loca venuſta ſunt, abdita certé, & ſiquid ſcribere velis, ab arbitris libera: ſed neſcio quomodo οἶκος φίλος. Itaque me referunt pedes in Tuſculanum. Cui reſpondet illud alibi à nobis poſitum,

Οἴκοι μένειν δεῖ τὸν καλῶς εὐδαίμονα. id eſt,

Domi manendum eſt fata cui ſunt proſpera.

Nam huic demum οἶκος φίλος, οἶκος ἄριστος. *Domus carcer, quando.*

Alioqui cui ſit vxor rixoſa domi, & nihil quod edatur, huic domus carcer eſt. Cæterum Plutarchus hoc genus hominum ignauum, quod tecto gaudet & vmbra, quódque ſemper amat deſidere domi, οἰκουροὺς appellat, quaſi dicas cuſtodes domus. Et in libello περὶ τοῦ ἀκούειν, non probat hanc οἰκουρίαν καὶ ἀπραξίαν. *Οἰκουροὶ qui.*

Idem in Præceptis coniugalibus refert, Phidiam Eleorum Venerem ita finxiſſe, vt teſtudinem calcaret tacite ſignificás, vxoribus domi manendum eſſe, ſilendúmque. Idem narrat, Ægyptiis hunc fuiſſe morem vt nuptæ ſandaliis non vterentur, ne videlicet domo vnquá prodirent. Atqui hæc imago haudquaquam placitura ſit noſtratibus fœminis, per omnia emporia, per omnia œnopolia, denique nuſquam non terrarum terra marique volitantibus. Huc adſcribendum quod refert Plutarchus in vita T. Flaminii. Is dehortans Achaicos ne ſibi vendicarent inſulam Zacynthiorum, dicebat, κινδυνεύσειν ὥσπερ αἱ χελῶναι προέξω τῆς Πελοποννήσου προτείνοντες τὴν κεφαλήν, i. Periculum ipſis fore quemadmodum teſtudinibus, ſi longius à Peloponneſo proferrent caput. His non diſſimilia T. Liuius de bello Macedonico li. 6. vbi ſic loquitur Quintius. Si vtilé poſ- *Venus Phidiæ*

ſeſſionem eius inſulæ cenſerem Achæis eſſe, author eſſem S. P. Q. R. vt eam vos habere fineret: cæterum ſicut teſtudinem, vbi collecta in ſuum tegumen eſt, tutam ad omnes ictus video eſſe: vbi exerit partes aliquas, quodcúque nudauit, obnoxium atque infirmum habere. Haud diſſimiliter vobis Achæi clauſis vndique maris quod intra Peloponeſum eſt, termino, ea & iungere vobis, & iuncta tueri facile: ſi ſemel auiditate plura amplectendi hinc excedatis, nuda vobis omnia quæ extra ſint & expoſita ad omnes ictus eſſe. *Teſtudo intra tegumenta.*

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *Periculum*] Male interpretatur hunc locú. neque enim eo ſignificatur, quod tamen verum eſt, periculum eſſe teſtudinibus caput exerentibus. ſed hoc ſonant verba, in periculum venturos illos, ſi, teſtudinum more, vltra Peloponneſum caput proferrent. At Eraſmus ita vertit quaſi ἂν non poneretur pro ἐὰν ſi: verum potentialis eſſet particula, quæ cum κινδυνεύειν iungeretur, & ei ſignificationem futuri daret. Quum ergo interpretatur, ſi proferret, vide hanc particulam ſi accipit. Nam alioqui vt hic ſenſus eliceretur, legendum eſſet bis ἂν hoc modo, κινδυνεύσειν ἂν, pro κινδυνεύσειν, id eſt, periclitaturos, ἂν vel ἐὰν προτείνωσι ſi proferrent. aut mutando præſens in futurum, κινδυνεύειν in κινδυνεύσειν (quod in vetuſtis libris habetur) tum ἂν ſuo loco mouere, & poſt χελῶναι ponere eſſet neceſſe: repugnantibus antiquis exemplaribus. Cótra quorum authoritaté non video quomodo Plutarchi verba ad ſenſum Liuianorum, vt elegantiſſimum, liceat adigere. Sic & alibi Eraſmum locos quoſdá diuerſorú authorum, vi, id eſt, violenta interpretatione, ſimiles inter ſe reddidiſſe comperi. ſed hunc ex multis attuliſſe ſatis erit, qui lectorem de cautione in aliis multo periculoſioribus adhibédа admoneat. Cæterum in oratione Plutarchi ſubaudiendum aliquid relinquitur, vt ſæpe fit poſt ὥσπερ, in cóparationibus: hoc enim modo abſoluta eſſet ſentétia, In periculum venturos illos ſi caput vltra Peloponneſum (veluti teſtudines vltra ſuum tegumen) proferrét. Illud quoque obiter animaduertédum, aliud eſſe, vltra Peloponneſum (quod ſignificant Græca verba) aliud, Longius à Peloponneſo. Nam poteſt aliquis vltra Peloponneſi terminos abire, qui tamen longius à Peloponneſi terminis non dicatur abſceſſiſſe ſi videlicet ita illos egrediatur, vt tamen non procul ab iis abſit.

Aſini caput ne laues nitro. 39

Ὄνου κεφαλὴν μὴ πλύνειν νίτρῳ, id eſt, Aſini caput ne laues nitro. Ne multum ſumptus operæve impendas in rem vilem ac ſordidá. Finitimum illi, τὴν χύτραν ποικίλλειν, id eſt, Ollá variegare. *Ollam variegare.*

Aſini mandibula. 40

Ὄνου γνάθος, id eſt, Aſini mádibula. Conuenit in edaces, alioqui ſtolidos & ignauos. Cuiuſmodi pingit Horatius,

Nos numerus ſumus, & fruges conſumere nati.

Heſychius citat ex Eupolide, dictúmque in homines edaces. Addit & loci nomé eſſe. Et haud ſcio an ſentiat de loco in quo Sanſon reperit aſini mádibulam, cuius fit mentio Iudicum 15.

In occipitio oculos gerit. 41

Ὄπισθεν κεφαλῆς ὄμματα ἔχει, id eſt, In occipitio oculos habet. De verſutis & circunſpectis, quóſque neutiquam procliue ſit fallere. Quod genus hominum Perſius Ianos appellat, *Circunſpecti.*

O Iane à tergo cui nulla ciconia pinſit.

Et Homerus à principe requirit vt oculatus ſit πρόσσω καὶ ὀπίσσω, id eſt, A fronte & à tergo. Plautus in Aulularia, Quæ in occipitio quoque habet oculos.

Lutum niſi tundatur, non fit vrceus. 42

Ὁ πηλὸς ἢν μὴ δαρῇ, κέραμος οὐ γίνεται, id eſt, Lutum ni tundatur, non fit teſta. Citra laboré nullus euadit in virum abſolutú. Et hoc ni fallor, Apoſtolius hauſit à vulgi fæce. homo non perinde ingenio elegans atque palato: quemadmodum accepimus ab his qui eum domeſtica conſuetudine nouerant.

Viri iureiurando, pueri talis fallendi. 43

Ὅρκοις ἄνδρας, ἀστραγάλοις δὲ παῖδας ἐξαπατητέον, id eſt, Iureiurando viros, talis pueros oportet fallere. Docet viris nulla re citius imponi poſſe quàm iureiurando: quòd nemo tam improbus eſſe credatur qui id velit violare. Lyſandri Lacedæmoniorú ducis apophthegma, authore Plutarcho.

Aues quæris. 44

Ὄρνις ζητεῖς, id eſt, Aues quæris. Rem vagam & captu difficilem ſequeris. Perſius, *Rem vagam ſequi.*

An paſſim ſequeris coruos, teſtáque, lutóque?

Item Ariſtoteles, τὰ πετόμενα διώκειν, id eſt, Sectari volantia. Et ante hunc Plato in Euthyphrone, τί δὲ πετόμενόν τινα διώκεις; id eſt, Quid autem volantem quempiam inſectaris?

Mons cum monte non miſcetur. 45

Ὄρος ὄρει οὐ μίγνυται, id eſt, Mons cum monte non miſcetur. Non conuenit inter pariter claros aut pariter potentes. Etiamſi Plinius tradit duos montes concurriſſe, crepitu maximo aſſultantes recedentéſque, magna hominum turba ſpectante, idque luce. *Non bellè conuenit inter claros.*

Qui canem alit externum, &c. 46

Ὁ κύων

Canem externum alens præter linum nil habet.

Ὃς κύνα τρέφει ξένον, τούτῳ μόνον λίνος μένει, id eſt, Qui canem alit peregrinũ, huic præter funiculum nihil fit reliqui. Qui beneficium collocat in ingratum, perdit operam. Nam canis alienus, [illegible] domũ repetit. Sapit & hoc [illegible] mea quidem ſententia.

Quum Nibas coccyſſauerit. 47

Ὅταν Νίβας κοκκύσῃ, id eſt, Quum Nibas coccyſſauerit. Simillimum illi, Ad Græcas calendas. Tradunt in Theſſalonica Macedoniæ [illegible] cui nomen Nibas, vbi galli nunquã vocem edant, quemadmodum & cicadæ mutæ ſunt alicubi. Porrò quod [illegible] gallinaceo, id ars efficit [illegible] collo circumdato [illegible] ſi qua fides Plinio: qui hoc retulit lib. [illegible] cap. 4. Heſychius addit Niobades dici capras [illegible] vt ab iis [illegible] ὀρνιχεῖον, quod eſt gallinaceorum.

Ignis non extinguitur igni. 48

Malum, malo non tollitur.

Πῦρ ἐπὶ πῦρ [illegible], id eſt, Igni nõ extinguitur ignis. Malum malo non tollitur, ita non ſedatur iracũdia: ſed ferocitas ſedatur lenitate, malum patientia tollitur, iniuria beneficio vincitur. [illegible] ex Platone & Plutarcho.

Ne terra quidem iuuit. 49

Οὐδ᾽ ἀπὸ γῆς [illegible], id eſt, Ne terra quidem profuit, id eſt, ne minimo quidem [illegible] neglectum quid [illegible] aut ne terræ quidem hoſpitio dignatus eſt: vt apud Maronem, [illegible] hoſpitio prohibemur arenæ?

Bella cient, primaque vetant conſiſtere terra.

Nullus emptor difficilis bonũ edit obſonium. 50

Οὐδεὶς [illegible] ἀγοραστὴς [illegible]. id eſt,
Difficilis emptor haud bona edit obſonia.

Qui nummum [illegible] temere, ſemper merces vitioſas emit. Nam haud conueniunt paruo emere, & rem egregie bonam emere. Conuenit in hos qui pauculo labore conatur egregias adipiſci literas, quæ non contingunt niſi maximis ac diuturnis vigiliis. Natalis [illegible] ſubnotauit hoc prouerbiũ Iulius Pollux lib. [illegible] vocabulis [illegible] quum negat vocem [illegible] vſurpatam ab authoribus, ſed tantum reperiri in prouerbio.

Res magna, nõ niſi magno labore contingunt.

Non potes Thetidem ſimul & Galateam amare. 51

Οὐ δύνασαι Θέτιν [illegible] καὶ Γαλάτειαν [illegible], id eſt, Non potes ſimul & Thetidem & Galateam amare, id eſt, Nõ potes idem diuerſa ſequi, velut literas & pecuniam, voluptatem & gloriam, mundum & Chriſtum. Nam Galateæ fluuio maris cõuenit cum marinis fluctibus. Declarat hoc Luciani dialogus inter Galateam ac Doridem. Subolet & hoc e vulgi fæce hauſtum.

Idem diuerſa ſequi nemo poteſt.

Lucrum malum, æquale diſpendio. 52

Celebratum Heſiodium dictum,
Μὴ κακὰ κερδαίνειν· κακὰ κέρδεα ἶσ᾽ ἄτῃσιν. id eſt,
Ne male lucreris, mala lucra æqualia damnis.

Turpe lucrum, pro lucro non eſt habendum.

Vtinam hanc ſententiam cũm mortales omnes, tum præcipue negociatores non [illegible] ſed [illegible] inſcriberent ſuo: ducerentque non eſſe lucrum quod [illegible] iactura bonæ mentis comparetur neque quicquam vtile [illegible] quod non idem ſit honeſtum. Verum his magis arridet illud Iuuenalium,
Vnde habeas quærit nemo, ſed oportet habere.

Sophocles Heſiodiam ſententiam latius extulit,
[illegible]
[illegible]
[illegible] id eſt,
[illegible]
[illegible]
Autem damnum, non [illegible] videris.

Feruntur in eandem ſententiam aliquot ſenarii prouerbiales,
Κέρδος πονηρὸν ζημίαν ἀεὶ φέρει. id eſt,
Diſpendio vſque eſt fraude quæſitum lucrum.
Τὰ δ᾽ αἰσχρὰ κέρδη [illegible]. id eſt,
At turpe lucrum adducit infortunium.

Huc pertinet quod alibi retulimus ex Iſthmiis Pindari, τὸ δὲ πὰρ δίκαν γλυκὺ πικροτάτα μένει τελευτά. id eſt, Quod præter iuſtum eſt dulce, exitum habet amariſſimum.

Thericlei amicus. 53

De biboſo.

Θηρικλέους φίλος, id eſt, Thericlei amicus. Dictum in biboſos. Thericles primus excogitauit poculum, vt citatur author Eubulus. Dictum eſt autem inuentum inuentoris vocabulo. ſiquidem Græci vitreum poculum Θηρίκλειον vocant, authore Suida. Fertur apud eundem & illud Θηρικλέους [illegible] κύλιξ, id eſt, Thericlis filius calix. Huius dicti autem [illegible] Athenæus Theopompum in Nemea. Antiphanes [illegible] appellat. Sed plura ſuper hac re prodidit Athenæus lib. 11. oſtendens Thericlem Corinthium quempiam ætate Ariſtophanis comici fuiſſe figulum, qui noua arte primus è terebintho tornatile poculum finxerit, quod à fictilibus non poterit dignoſci. Cuius rei meminit Theophraſtus libris De plantis. Poculum erat ſatis profundum auriculis breuibus, vt ad ilia geſtari poſſet ad veteri effigiem imitatum, quemadmodum refert idem Athenæus: & incertum vtrum poculo nomen ſit inditum ab homine an homini à poculo. Alij malunt Thericleum dictum διὰ τὸ δορὰς θηρίων αὐτῷ ἐντετυπῶσθαι, id eſt, quòd ferarum pelles illi fuerint inſculptæ. Pamphilus Alexandrinus mauult hinc dictum, quòd Bacchus hoc poculo libãs, feras exturbare ſoleat. Sed nominis controuerſiam relinquamus. Illud conſtat, eiuſmodi poculi genus poſtea dictum Thericleum, inſuper & crateres dictos Thericleos. Similiter & lintea ligata, ſic & inaurata pocula, nihilominus Thericlea vocata: quæ Callimachus χρυσόκλυστα dixit. Imò quicquid nouo artificio reperiſſet aliquis, Thericleum appellabatur. De patinis Thericleis meminit Plutarchus in apophthegmatis Scipionis minoris, tanquam de re ſingulari ac pretioſa.

Χρυσόκλαστα pocula.

Theagenis hecateum. 54

Θεαγένους Ἑκάτειον, id eſt, Theagenis Hecateum. In ſuperſtitioſos ac ridicule meticuloſos dictum eſt. Hic Theagenes legitur vſqueadeo fuiſſe ſuperſtitioſus, vt domi haberet Hecates ſimulachrum, nec vſquam pedem moueret niſi illo cõſulto. Vnde & Καπνὸς, id eſt fumus, eſt cognominatus, quòd magnifice polliceretur, quum eſſet pauper. Qua de re meminimus alibi.

Καπνὸς pro vano pollicitatore.

Fiducia pecunias amiſi. 55

Iactatur & hodie vetere [illegible] dicitur, fiducia pleroſque mortalium falli. Videtur autem ex antiquorum relatum prouerbiis, quandoquidem apud Theognidem legitur hic verſiculus,
Πίστει χρήματ᾽ ὄλεσσα, ἀπιστίῃ δ᾽ ἐσάωσα. id eſt,
Fido res perit, diffido tamen remanſit.

Proinde non, eſt hac monet Epicharmus, νᾶφε καὶ μέμνασ᾽ ἀπιστεῖν, id eſt, Sobrius eſto & memineris diffidere. Quanquam nulli fidere, inhumanum eſt: omnibus fidere, ſtultum. hoc honeſtius, illud tutius: proptereaque [illegible] ait Theognis,
Παύροισιν [illegible]. id eſt,
Paucis è multis fidus eſt animus.

Rara fides.

Aliud ſtans, aliud ſedens. 56

Nullus inficias iuerit, prouerbiali figura dictum illud Salluſtianum in Ciceronem, Aliud ſtans, aliud ſedens loquitur. Quo licebit vti quum ſummam inconſtantiam animi ſignificamus: quaſi tantulo momento atque interuallo commutet hominis ſententiam. Homerus Iliados r, huiuſmodi verſiculo notat hominis inconſtantis ingenium.
Ἀλλὰ μετοκλάζει, καὶ ἐπ᾽ ἀμφοτέρους πόδας ἵζει. id eſt,
Verum claudicat, neque pedes vtroque vacillat.

Eandem ſententiam ſic effert Pindarus in Nemeis hymno tertio, [illegible] id eſt, Qui verò tenet ea quæ didicit obſcurus homo, alias aliter atque aliter affectus nunquam certo ingreſſu eſt pede, ſed innumerabiliũ virtutum imperfecto intellectu guſtu capit. Præfert autem Pindarus naturam inſtitutioni: quòd qui natura bonus, ſemper ſui ſimilis eſt: qui verò nititur eruditione, quum multa tentet, nec firmus nec abſolutus eſt vlla in re.

Vtroque pede claudicare.

ANIMAD. HENR. STEPH.

Vitat homines. Minime verò ingeniũ hominis inconſtãtis, ſed hominis ignaui vehementi timore correpti geſtũ notat Homerus hoc verſu: qui petitus eſt ex Il. r. eo loco vbi poeta ignauum trepidantem metu inſtantis prælij perquam ſcite nobis ob oculos ponit quinque carminibus: quorum tertium eſt id quod hic ab Eraſmo citatur. Sed totum locum afferre neceſſe eſt. ait ergo Homerus,

Τοῦ μὲν γάρ τε κακοῦ τρέπεται χρὼς ἄλλυδις ἄλλῃ,
Οὐδέ οἱ ἀτρέμας ἧσθαι ἐρητύετ᾽ ἐν φρεσὶ θυμός,
Ἀλλὰ μετοκλάζει, καὶ ἐπ᾽ ἀμφοτέρους πόδας ἵζει,
Ἐν δέ τέ οἱ κραδίη μεγάλα στέρνοισι πατάσσει,
Κῆρας ὀϊομένῳ, πάταγος δέ τε γίγνετ᾽ ὀδόντων.

Quis id quod dixi, verum eſſe nõ perſpicit? nimirum hunc verſum habes inter eos quibus hominẽ ignaui metu perculſum poeta deſcribit? Quinetiam notandum eſt, eam quam continet labantium per vacillationem genuum deſcriptionem, præ cæteris tũ quæ præcedũt, tũ quæ ſequuntur, Latinis poetis videri placuiſſe: quippe qui eam potiſſimum vſurpent. Virg. Æneid. 5.

Hic membris & mole valens, ſed tarda trementi
Genua labant: vaſtos quatit æger anhelitus artus.

Idem eiuſdem Æneidos libro vltimo,

Genua labant: gelidus concreuit frigore ſanguis.

Horatius 1. Car. Ode 23.

Nam ſeu mobilibus veris inhorruit
Aduentus folijs, ſeu virides rubum
Dimouere lacertæ,
Et corde & genibus tremit.

Ouidius Metamorph. 2,

Vt verò ſummo deſpexit ab æthere terras
Infelix Phaëton penitus penituſque iacentes,
Palluit, & ſubito genua intremuere timore.

Præterea [illegible] Memoria lapſus Pyth hic, vt opinor pro Orpheo poſuit: cuius ſunt hæc ſaltem verba, [illegible] illa autem Ἀδονεῖ [illegible] aliunde petita fuiſſe neceſſe eſt. eius enim verſus integer eſt hic.

φθέγξομαι οἷς θέμις ἐστί. θύρας δ' ἐπίθεσθε βέβηλοι.
Vide prouerbium, Oſtium obdite profani.

Lingua amicus. 57

Verbis non re, beneficium præſtans.

Ἀπὸ γλώττης φίλος, id eſt, Lingua amicus, qui verbis oſtendit, non re præſtat beneficium. Aut qui non amat ex animo, ſed beneuolentiam oratione præ ſe fert. Quod genus inducitur Candidus apud Martialem. Et apud Homerum Odiſſeæ ν,

Οἵ τ' ἂν μὲν βάζουσι καλῶς, ὄπιθεν δὲ φρονοῦσιν. id eſt,
Qui recte dicunt, à tergo praua volutant.
Theognis in ſententiis.
Ἀλλὰ δόκει μὲν πᾶσιν ἀπὸ γλώσσης φίλος εἶναι.
Χρήμασι δὲ συμμίξῃς μηδενὶ μηδοτιοῦν. id eſt,
Sic facito vt lingua cunctis videaris amicus:
At factis cuiquam te caue miſcueris.
Contrà Sophocles in Antigone,
Λόγοις δ' ἐγὼ φιλοῦσαν οὐ στέργω φίλην. id eſt,
Non diligo hanc verbo tenus quæ diligat.

At idē Theognis paulo pòſt dānat huiuſmodi genus amicorū.

Μή μ' ἔπεσιν μὲν στέργε, νόον δ' ἔχε, καὶ φρένας ἄλλῃ. id eſt,
Ne me diligito verbis, quum mens alibi ſit.
Rurſum alibi.
Μή μοι ἀνὴρ εἴη γλώσσῃ φίλος, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ. id eſt,
Ne lingua mihi quis ſit amicus, ſed mage facto.

Simillimum eſt huic quod alibi refert idē, μέχρι προσηγορίας, id eſt, vſque ad ſalutationem.

Πρᾶγμα μὲν ἐσθλοὶ φίλοι πάνυ δύσκολον εἰσὶ δὲ πολλοί
Καὶ χαλεποὶ οἱ πάντες μέχρι προσηγορίας. id eſt,
Res perdifficilis quidem amicus: ſunt quia multi
Atque adeò cuncti penè ſalute tenus.

Saturni podex. 58

De iis, quæ iā effœta.

Κρόνου πυγή, id eſt, Saturni culus. De carnibus vetulis, iámque marcidis & ſenſu vacantibus. Quicquid enim putre iam & effœtum intelligi volebant olim, id Saturnium vocabant. Meminit Diogenianus, nec tamen explicat. Suidas & Heſychius admonent, ita dictam carnem ob vetuſtatem, ſtupidam ac ſenſus expertem à Saturno deo, qui multa prouerbia nobis dedit. Ad animum tranſlatum nonnihil habebit gratiæ.

Qui vitat molam, vitat farinam. 59

Ὁ φεύγων μύλον, ἄλφιτα φεύγει. id eſt,
Qui fugit molam, fugit farinam. Aut,
Deuitat quicunque molam, fugit ille farinam.

Nā omiſſo articulo videtur hemiſtichiū carminis heroici. Qui refugit induſtriam, non fruetur emolumentis. Sunt qui molarum ſudoribus offenduntur, quum ſine molis non liceat viuere. Sic quidam vxorum mores ferre non poſſunt, quum optent liberos. Dicunt & hodie vulgo, Qui quærit oua, gallinarū cacaliſmum (vt vulgo vocant, Latini glocire dicūt) ferat oportet. Finitimū illi, οὔτε μέλι οὔτε μέλιτταν, id eſt, Neq; mel, neque apes.

Ἀγεωμέτρητος οὐδεὶς εἰσίτω. 60

Ἀγεωμέτρητος οὐδεὶς εἰσίτω. Admonet iniquum non admittendum. geometriam enim æquabilitatem accipiunt: vt apud Ariſtidem in Themiſtocle, ὅπου γὰρ δεῖ καὶ τῆς ἰσότητος καὶ γεωμετρίας. id eſt, Vbi opus eſt & æquabilitate & geometria. Idem in Pericle, εἰ δ' ἡ γεωμετρία καλόν, καὶ ἡ κατ' αὐτὴν ἰσότης. id eſt, Si honeſta eſt geometria, & quæ cum illa coniuncta eſt æqualitas. Vnde Lycurgus arithmeticen, ceu popularem ac turbulentā, eiecit è Lacedæmone: geometriam induxit, tanquam modeſtæ oligarchiæ & legitimo regno conuenientem, teſte Plutarcho. Sed mea quidem ſententia, magis valebit perinde prouerbiū quaſi dicas ἀνίπτοις ποσί, id eſt Illotis pedibus. hoc eſt temere & imparatis. nam hæc erant apud veteres prima philoſophiæ rudimenta, muſica & geometria. quibus diſciplinis ſiqui non eſſent initiati, non admittebātur in ſcholam Platonis. cuius hanc ferunt fuiſſe inſcriptionem, ἀγεωμέτρητος οὐδεὶς εἰσίτω. Loquitur ad hunc modum & Taurus philoſophus apud Gellium, Nunc autem iſtis, qui repente pedibus illotis ad philoſophos diuertunt nō eſt hoc ſatis quòd ſunt omnino ἀθεώρητοι, ἄμουσοι, ἀγεωμέτρητοι, id eſt, Speculatiuæ, muſicæ, geometriæ ignari. Præcipuus autem admirator geometriæ fuit Pythagoras, quem tradunt ob inuentū vnū problema, ſacrificaſſe diis. id erat huiuſmodi, Datis duabus figuris adiicere tertiā ab his diuerſam, quæ alteri ſit æqualis, alteri ſimilis. Tū Philo, qui geometriam ἀρχὴν καὶ μητρόπολιν appellarit omniū diſciplinarū, quòd hæc rerū intelligibilium imagines, verique veſtigia, tanquam in politiſſimo ſpeculo demonſtret, mentémque purgatam paulatim abducat à ſenſu. Plato quoque dixiſſe creditur, Deum ipſum γεωμετρεῖν, ſiue quòd geometrica ſpeculatio animū à rebus corporeis abducat ad ea quæ ſemper eodē ſunt modo (Deus autem ab omni materia puriſſimus eſt) Siue quòd in Timæo principia mundi diuiſit in tria, Deum, materiam, & ideam. Materia quiddam eſt omniū quæ ſubſternuntur, maximè confuſum & incōpoſitum: idea, exemplarium pulcherrimum: Deus, cauſarū optima. Quū igitur ita condiderit mundum, ac ſemper ita ſeruet, vt materiæ ſit æqualis, ideæ ſimilis: videtur explicare Pythagoricum illud problema cuius modo meminimus. Hæc itaque & alia id genus multa Plutarchus, Sympoſiacæ decadis octauæ problemate ſecundo. Plato videtur æmulatus ſolennem morem tale quippiam inſcribendi foribus. Spado quidam effœminatus, quum oſtio domus inſcripſiſſet, μηδὲν εἰσίτω κακόν, Diogenes, Atheus, inquit domus, qua tandem ingredietur? Socrates apud Platonem in Theæteto diſputaturus de rebus ſubtilioribus, ἄθρει δὴ, inquit περισκοπῶν μή τις τῶν ἀμυήτων ἐπακούῃ, id eſt, Obſerua iam circumſpiciens nequis prophanus exaudiat. Imitatus eſt Pythagoram, qui ſic præfatur,

Illotis pedibus.

Μητρόπολις diſciplinarū.

Deum γεωμετρεῖν.

Ἀείσω συνετοῖσι, θύρας δ' ἐπίθεσθε βέβηλοι. id eſt,
Cordatis cantabo, fores tamen obde prophane.

Cuius alibi meminimus.

Serpens niſi edat ſerpentem, draco non fiet. 61

Ὄφις ἂν μὴ φάγῃ ὄφιν, δράκων οὐ γενήσεται, id eſt, Serpēs niſi ſerpentem edat, non futurus eſt draco. Potentes aliorum damnis creſcunt: & optimatum fortunæ non in tantum augerentur niſi eſſent quos exugerent. Quemadmodum inter piſces & belluas, maiores viuunt laniatu minorum. Quanquam mihi quidem & hoc dictum fæcem vulgi videtur olere.

Certamen non accipit excuſationes. 62

Ἀγὼν οὐ δέχεται σκήψεις, id eſt, Certamē non admittit excuſationes. Plato lib. De legibus ſexto, ἀλλὰ γὰρ ἀγὼν προφάσεις οὐ πάνυ δέχεσθαι φασίν, id eſt, Verùm aiunt certamen non admittere cauſationes, Et, ἀγὼν πρόφασιν οὐκ ἀναμένει, id eſt, Certamen non expectat occaſionem. Quum agitur periculo, non conuenit tergiuerſari. Aut ſi mauis, In præſentaneo periculo non oportet occaſionē expectare, quemadmodum aliis in rebus. Veluti ſiquis in morbo capitali medicum oppertiatur inſignem, aut procul accerſendum. Quæ res hominem illum vere diuinum extinxit Rodolphum Agricolā. etenim dum cunctatur medicus, mors anteuertit. Huc pertinet quod legimus apud Quintum Curtium lib. 7. Sed neceſſitas ante rationem eſt, maximè in bello, quòd rarò permittit tempora legere.

Quando non procraſtinandum.

Phallus deo. 63

Res parum honeſta, ſed apta tamen.

Φαλλὸς τῷ θεῷ, id eſt, Phallus deo. Dici ſolitū vbi parum quidem honeſta, ſed tamē apta tribuuntur: quaſi dicas, ἐνουρεῖν ἀμίδι, id eſt, In matellam immeiere. Plutarchus in commentario περὶ τῆς φιλοπλουτίας, oſtendit hanc fuiſſe priſcorum in ludis ſolennibus pompam, vt primo loco duceretur amphora vini, & clematis, id eſt fabæ genus, pòſt aliquis hircum trahebat: deinde nucum ſportulam geſtabat alius: poſtremo loco phallus ferebatur. Ea erat effigies obſcœni membri virilis. Cur autem id in myſteriis fuerit receptum, cauſam reddit Plutarchus in lib. de Iſide & Oſiride. Columella in carmine ipſum Priapum Ithyphallum vocat,

-ſed truncum fortè dolatum
Arboris antiquæ numen venerare Ithyphalli.

Et Pōpeius oſtendit ithyphallum dici mēbrum viri pudendū. Vnde & hodie Itali ſiquem contemnunt, hoc nomine notant. Nonnulla de phallis Herodotus libro ſecūdo. Dictum eſt alibi de phallis Bacchi: nempe in prouerbio Erebinthius Bacchus.

Ithyphallus.

Obturbas fruſtra velut vnda. 64

Ὀχλεῖς μάτην με, κῦμ' ὅπως. id eſt,
Turbas me vt vnda inaniter.

Id eſt, Incaſſum mihi moleſtus es. Fragmentum carminis eſt ex poeta quopiam. Traductum ab vnda cautem aſſiduè verberāte. Quò pertinet illud Maronis,

Quàm ſi dura ſilex aut ſtet Marpeſia cautes.

Optimum obſonium labor ſenectuti. 65

Ὄψον ἄριστον πόνος τῷ γήρᾳ, id eſt, Optimum obſonium ſenectuti labor. Laborandum in iuuenta quo ſeni ſuppetat commodior viuendi facultas. Diogenes rogatus quid eſſe miſerrimum cenſeret, reſpondit, ſenectuté inopē. Adagiū autē videtur mutilū, quidē opinor πόνει, id eſt labora, legendum: vt intelligas ſenectutis imbecillitatem exquiſitioribus cibis eſſe fulciendam, qui quo ſuppetant ſeni, paranda res eſt in iuuenta.

Senectus inops miſerrima.

Omne æs alienum cepe, & mulcta allium. 66

Πᾶν μοι χρέος κρόμμυα, καὶ τὸ τίμημα σκόροδα, id eſt, Vniuerſum æs alienū cepe, & mulcta allium. Subaudiendum ἔστω. Quum quis obſtrictus multo ære alieno optat vt paruo dependere poſſit quicquid debet. Nonnihil vereor ne & hoc Apoſtolius hauſerit non ex authoribus priſcis, ſed è ſuis combibonibus.

Oportet omnibus corydalis criſtam ineſſe. 67

Πάσαις κορυδαλλοῖς χρὴ λόφον ἐγγενέσθαι, id eſt, Omnibus galeritis oportet criſtam ineſſe. Citatur ex Simonide, & vſurpatur aliquoties à Plutarcho, nominatim in vita Timoleontis, in hunc ſenſum: nullū eſſe mortalis ingenium, cui non ſit aliquod vitiū admixtum: ceu perinde ſecundum hominis naturam ſit non carere vitio, vt galeritæ naturale eſt habere criſtam. Plutarchi verba ſubſcribam, ἐπεὶ δὲ χρὴ, ὡς ἔοικε, οὐ μόνον πάσαις κορυδαλλοῖς λόφον ἐγγίγνεσθαι κατὰ Σιμωνίδην, ἀλλὰ καὶ πάσῃ δημοκρατίᾳ συκοφάντην, id eſt, Quoniam autem oportet (vt videtur) non ſolùm omnibus galeritis criſtam ineſſe, quemadmodū dixit Simonides, verùetiam omni democratiæ ſycophantā. Meminit corydi

Nullum hominis ingenium, vitij expers.

Ariſtophanes

Ariſtophanes in auibus, affingēs ex Æſopo lepidam fabulam. Ait enim hanc auem fuiſſe omnium antiquiſſimam, videlicet ante nata quam eſſet terra: quumque pater illius morbo periiſſet, nec dum eſſet ſepulchro locus, in capite ſepeliſſe patrem: vnde & criſtam ei natam eſſe. Iuſti coryda regnum decernitur. In eadem in hunc Philocteti cuidā criſtato capite deformato, fuiſſe nomen Corydo. Congruit huc dictum Cratetis quod refertur apud Laertium, vix eſſe quenquam qui prorſus omni vitio careat: ſed omnibus malis puniceis aliquod ineſſe granum putre.

Omnibus inest quoddam malum. (? margin)

Toto deuorato boue, in cauda defecit. 68

Ὅλην τὴν βοῦν καταφαγὼν, παρὰ τὴν οὐρὰν ἀπέκαμε, id eſt, Toto deuorato boue, in cauda defecit hoc eſt, Reliquo negotio peracto, in extremo tunc defatigatus eſt. Videtur eſſe ſenarius, ſed deprauatus. Sapit tamen vulgi fæcem & hoc.

Iuxta fluuium puteum fodit. 69

Stulta, & inanis opera.

Παρὰ ποταμὸν φρέαρ ὀρύσσει, id eſt, Ad flumē puteum fodit. De ſtultam & inanem ſumente operam. Finitimum illi, In ſyluam importat ligna. Putei fodiuntur ob aquarum inopiam.

Mutabilior Metra Erſichthonis. 70

In inconſtantem.

Μεταβλητικώτερος Μήστρας Ἐρυσίχθονος, id eſt, Mutabilior Metra Erſichthonis. In eum congruit qui ſecum non conſtat, ſed ſubinde aliam atque aliam perſonam ſumit. Extat in priſcorū fabulis, Metram puellam in varias rerum figuras transfigurari ſolere. Res autem ſic habet. Erſichthon quidam Theſſalus abſumptis facultatibus ad extremam deuenit inopiam. Huic erat filia puella præſtanti forma, nomine Metra quam vbi proſtituiſſet, adoleſcetes qui commeabant ad illam, varia munera deferebāt alius equos, alius boues, alius vetuces. nam id temporis, nōdum auri, argenti, gēmarumve erat vſus. Porrò Theſſali per iocum dicebāt, Metrā Erſichthonis verti in ea omnia quæ illi ab amatoribus filiæ donabantur. Atq; hinc prouerbiū. Fabulā Erſichthonis tractat Ouidius li. Metamorphoſeōn 8.

Catella Melitæa. 71

Μελιταῖον κυνίδιον, id eſt, Melitęa catella. Quadrat in eum qui habetur in deliciis, ac lautius in ocio alitur ad voluptatem, non ad vſum. Triplex enim canum genus. Quidam habentur ad vſum venādi, quos appellant ἰχνευτὰς, quaſi dicas veſtigatores. Quidam ædium cuſtodiæ præficiuntur, qui dicuntur οἰκουροὶ, id eſt cuſtodes domus. Quidam animi cauſa nutriuntur, & ad luſum duntaxat mulierculaṛum, hos μελιταῖα ſiue μελιταῖα appellant. De quibus eſt illud Platonis, τὰ κυνίδια μιμούμεναι τὰς δεσποίνας, id eſt, Catellæ dominas imitātes. Et Gorgo apud Theocritum in Syracuſiis, profectura duo mandat famulæ, vt infantem vagientem placaret, & catellum reuocaret intro. Lucianus ſalſiſſime ludit in Stoicum barbatum, cui in eodem ſedenti vehiculo domina catellam committit, obteſtans illum per ea quæ ſunt in vita dulciſſima, vt diligenter curet. Eſt in familiis diuitum huiuſmodi miniſtrorum genus, quos illi non ad miniſterium, ſed animi cauſa domi habent.

Ne cinerem vitans, in prunas incidas. 72

Μὴ τὴν τέφρην φεύγων, εἰς ἀνθρακιὰν πέσῃς, id eſt,
Ne cinerem fugiens, in carbonariam incidas.

Ne ſic defugias malum hoc aut illud, vt in aliud longè maius incurras. Videtur heroicus deprauatus cōſtabit, ſi pro πέσῃς legas καταπέσῃς.

Syrus quum non ſis, ne ſyriſſa. 73

Μὴ ὢν Σύρος, μὴ σύριζε, id eſt, Quū non ſis Syrus, ne ſyriſſa. Ne ſumas perſonam parum decoram, Ne velis alius videri quàm ſis. Aut, Quum ſis natus ingenuus, ne moribus agas ſeruum & barbarum. Nam Syri male audiebāt ob morum mollitiem. Eſt autē facetus iocus, ex amphibologia huius verbi συρίζω, quod ſignificat & ſyriſſare, & fiſtula canere.

Ne moue feſtucam. 74

Re vel leuicula offenſi.

Μὴ κάρφος κίνει, id eſt, Ne moue feſtucam. Iocus prouerbialis, vbi quis omnis ſtrepitus impatiens eſt. Quoſdam videas vſque adeo moroſos, vt quicquid agas offendantur, etiamſi ſtipulam duntaxat moueas.

Quum paruula eſt, bona videtur ſpina. 75

Quæ in peius degenerant.

Μικρὰ μὲν οὖσα ἡ ἄκανθα ἀγαθὴ φαίνεται, id eſt, Quū puſilla eſt ſpina, bona videtur. Pueritia ſemper amabilis. quēadmodum ſpina quoque innoxia eſt, atque adeo veſca etiam, donec ætate dureſcat. Sētit opinor de aſparagis. Iactatur & inter theologos illud, Qui maior eſt ætate, maior eſt iniquitate. Sic eſt rerum humanarum conditio, vt omnia ſuapte ſponte degenerent in peius. Citatur ex Diphilo,

Πολιὸς τεχνίτης ἐστὶν ὁ χρόνος, ὦ φίλε,
Χαίρει μεταπλάττων πάντας ἐπὶ τὸ χεῖρον. id eſt,
Eſt canus artifex, ô Iuppiter, dies
Nam gaudet omnes deteriores reddere

Moſchus canens Bœoticum. 76

Μόσχος ᾄδων Βοιώτιον, id eſt, Moſchus canens Bœoticum. Moſchus hic citharœdus fuit imperitus, qui citra reſpirationem vocem in longum producebat. Bœoticum autem vocat cantionis genus, veluti Phrygium aut Dorium. Quadrabit in multiloquos, ſed tamen inepte loquaces.

Filum contentionis tunc erat. 77

Μίτος ἔριδος τότ' ἦν, id eſt, Filum contentionis tum erat. Dici ſolitum in pertinaces, quum vterque pertinax eſt, neutérque concedit alteri. Eſt aliquoties in epiſtolis Hieronymianis, funiculum contentioſum ducere. nec apud alium legiſſe memini, præterquam apud Tertullianum in principio libri aduerſus Iudæos. Apparet natum à ludo, quo duobus hinc atque hinc funem tenentibus, vterque conatur alterum ad ſe trahere. Hinc & illud dictum arbitror quod alibi retulimus, Ne rumpamus dum nimium tendimus funiculum.

Neque cæcum ducē, neque amentem conſultorē. 78

Petendum conſilium a conſultis. (?)

Μήτε τυφλὸν ὁδηγὸν, μήτε ἀνόητον σύμβουλον, id eſt, Neq; cæcū ducem, neque amentē conſultorē. Subaudiendum, adhibeas. Diſce, ſed a doctis. Conſiliū pete, ſed a conſultis. Contra Horatius,

Cæcus vti ſi monſtret iter, tamen aſpice

Mus non ingrediens antrum, cucurbitam ferebat. 79

Maiora viribus.

Μῦς εἰς τρώγλην οὐ χωρῶν, κολοκύντην ἔφερε, id eſt, Mus non potens ſubire antrum, geſtabat cucurbitam. In eum congruit, qui quum ipſe ſibi cōſulere non poſſit, aliis conatur opitulari: aut qui conatur maiora viribus ſuis. Videtur ab apologo natum, ſed antiquo, ni fallor.

Nouos parans amicos, ne obliuiſcere veterum. 80

Νέους φίλους κτώμενος, τῶν παλαιῶν μέμνησο φίλων, id eſt, Nouos parans amicos, veterum ne obliuiſcere. Torqueri poteſt & ad nouam ſtudia: ad quæ conuenit nunquam reſpicere, etiam poſt aſſumptas diſciplinas. Veluti ſi moneas qui ſe ad totius ſtudium contulerit vt obiter recurrat ad bonas literas. Vſurpatur ab Hermolao Barbaro in epiſtola quadam ad Picum Mirandulanum.

Etiam dormiens ſomniat. 81

Ὀνειροπολεῖ καὶ καθεύδων, id eſt, Somniat etiam dormiens, hodie quoque vulgo dicitur quoties ſignificant aliquem toto pectore rei cuipiam addictum deditumque. Siquidem iis euenire ſolet vt quæ interdiu voluerint animo, noctu ſomniēt. Ariſtophanes in Nebulis,

Ὀνειροπολεῖ γὰρ καὶ καθεύδων ἱππικήν, id eſt,
Et dormiens equeſtrem ſomniat.

De iuuene dicit imicli qui ſtudio alendorum equorum rem patriam omnem abſumpſerat. Item paulo ſuperius, ὀνειροπολεῖ ἵππους, id eſt, Equóſque ſomniat. Dicet aliquis, Quid mirū ſiquis dormiēs ſomniet. Sed ὀνειροπολεῖν non tam eſt ſomniare quàm ſomnia interpretari, & hinc ſpem concipere aut facere. Porrò curam illam iuuenis, ſomnium vult videri poeta. ita bis ſomniat eadem & vigilans & dormiens. Plautus contra, Vigilans ſomniat, dixit. Terentius, Num ille ſomniat ea quæ vigilans voluit? Et apud Horatium Europa ſic loquitur,

-vigilansne ploro
Turpe commiſſum, an vitiis carentem
Ludit imago Vana?

ANIM. HENR. STEPH.

Vt dormiens, Ad expediendum nodū, non videtur ad hanc verbi ὀνειροπολεῖν cōfugiendum eſſe ſignificationem, quæ eſt ſomnia interpretari. nam nec apud ſcriptores Homero poſteriores ita vſurpatur, vt inquit Euſtathius: nec iuuenem Philippidæ ſolicitudinem de interpretatione ſomniorum tribuere, rationi conſentaneum eſt. Sed hoc potius reſpondendum: quum vſitatiſſima ſignificatione homines dicatur eam rem ὀνειροπολεῖν, quam vigilantes in animo verſant atque agitant: Ariſtophanem ita loquutum eſſe, ὀνειροπολεῖ καὶ καθεύδων id eſt, in animo verſat, etiam dormiens. quaſi diceret, non ſolùm dum vigilat, ὀνειροπολεῖ τὴν ἱππικήν, ſed etiam dum dormit. Ac de induſtria, vt ridiculi ſpeciem pręſe ferret hoc dictum, vſus eſt verbo ὀνειροπολεῖν. quia prima fronte ei qui non conſiderat ὀνειροπολεῖν de vigilantibus ſolere dici proprie iis qui talia in animo voluunt & ſibi fingūt, qualia ſomniantibus obuerſari ſolent) ſtultè additum illud videbatur, Etiam dormiēs. Sed quid ipſe ſcholiaſtes poetæ ὀνειροπολεῖν exponit ὀνειρώττει. ait enim, Hunc locū enarrans, Λέγει δὲ ὅτι τὰ πάντα ἃ μέλλει ποιεῖν ἐν τῷ ἡμέρᾳ, ταῦτα καὶ ἐν τῷ ὕπνῳ. Vel hūc ergo ſi ſequutus Eraſmus foret, non ita verteret Ariſtophanis verba, Somniat etiam dormiēs. proinde nec in prouerbialiū numerū ea referenda exiſtimaſſet.

Chordę vice. 82

Quod imminutum erat, ſuppletum aliunde.

Ὡς ἀντὶ χορδῆς, id eſt, Tanquam chordæ loco. Conueniet vbi quod alicubi diminutum videbatur, ſuppletum aliunde ſignificabimus. Plutarchus in Sympoſiacis prouerbij vice videtur vſurpaſſe. ... ὡς ἀντὶ χορδῆς ... id eſt, Atque hæc quaſi in chordæ vice adiuta ſint iis quæ abs te ſunt erudite diſſerta. Sumptum eſt à Locrenſi fabula, quam expoſuimus in prouerbio ἀκανθὶς τέττιξ, id eſt, Acanthia cicada.

In caput præcipitari. 83

Ἐπὶ κεφαλὴν ὠθεῖσθαι, id eſt, In caput impelli, hoc eſt præcipitem dari, dicebant eum qui per ſummam contumeliam expelleretur vel potius qui funditus perderetur. Eſt in Luciani libello De mercede ſeruientibus. Vſurpauit non abſimili figura Terentius, Authores erant vt illã præcipitem darem. Id eſt, vt exturbarem ædibus Plutarchus in Stoicorum contrarietatibus, ὁ δὲ Χρύσιππος ἕνεκα τοῦ χρηματίζεσθαι τὸν σοφὸν ἐπὶ κεφαλὴν κυβιστήσειν εἰς Παντικάπαιον καὶ τὴν Σκυθῶν ἐρημίαν. id eſt, Chryſippus ſapientẽ queſtonis gratia præcipitem dat in Panticapæum & Scytharum ſolitudinem. Panticapæum vrbs Scythæ ad Boſphorum, autore Stephano. Equidem arbitror idem eſſe quod ait Seneca libro De beneficiis 6. Alia detinebo diutius, alia expellam & capite agam. Nouauit nonnihil adagii formam Phœnix Colophonius apud Athenæum libro 12 de Nino rege Aſſyriorum agens, qui præ corporis voluptatibus omnia contemnebat. Scazontes illius ſic habent,

In Panticapæum.

> Ἀλλ' ἦν ἄριστος ἐσθίειν τε καὶ πίνειν,
> Κηρᾷν, τὰ δ' ἄλλα πάντα κατὰ πετρῶν ὦσε. id eſt,
> Sed erat edendo, poculumque miſcendo
> Præſtans: reliqua autem cuncta abegit in ſaxa.

In rupes.

Id eſt, prorſus contempſit.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *Sed erat*] Quum non animaduerteret κηρᾷν mendoſè poſitum eſſe pro κἠρᾷν (qui tamen error deprehenſu facilis videtur) vertit, Poculumque miſcẽdo, pro Amorique vacãdo. Quod tertiũ ſi poeta non addidiſſet, certe ad reddendum luxũ omnibus ſuis numeris abſolutum lector accuratus iure optimo illud deſideraſſet. vt contra poſt πίνειν abundare κηρᾷν, id eſt, poculum miſcere, meritò quis diceret: nec abundare tantùm, ſed inepte a poeta regi tributum eſſe: perinde ac ſi miniſtrorum penuria, ipſe met illud miniſteriũ ſubiret. Quinetiam quum manifeſtum ſit, poſt ἐσθίειν τε καὶ πίνειν alium infinitiuum ab eodem ſuperlatiuo ἄριστος pendens, ſine aliqua copula ſtare non poſſe: vel hoc debuit de mendo iſto Eraſmum admonuiſſe. Fateor tamen in Aldina editione, ſicut & in Germanica, κηρᾷν legi, non κἠρᾷν. ſed in vtraque permulta eſſe alia menda conſtat, μετὰ τῶν πολλῶν γενέσθω.

Ἄσπονδος πόλεμος. 84

M. Tullius Epiſtolarum ad Atticũ lib. 9. Huius igitur belli ego particeps & ſocius & adiutor eſſe cogor, quod & ἄσπονδον eſt cum ciuibus. ἄσπονδον vocat perpetuum, & atrox & irreconciliabile. Suidas oſtendit ἀσπόνδους dici eos qui in cocordiam redigi non poſſunt. Sonat ferme quaſi dicas inconfœderabiles, vt docendi cauſa ſic loquamur. Conueniet in ſimultatem ac diſſidium amarulentum. Vſus eſt eo prouerbio diuus Chryſoſtomus homilia in Matthæum quadrageſima ſeptima. Item diuus Baſilius in epiſtola quadã ad Athanaſiũ, καὶ τὴν αἰτίαν ἐρωτῶν τοῦ ἀκηρύκτου τούτου καὶ ἀσπόνδου πολέμου, φαρμακὸν λέγουσι, τρόπον μελῳδίας τῆς παρ' ἡμῖν κρατούσης, id eſt, Quod ſi rogẽtur quæ cauſa ſit huius nec indicti & ſine ſacris ſuſcepti belli, narrant cantica quædam eſſe, & ſpeciẽ melodiæ quæ apud nos obtinuit. Æſchines in oratione περὶ παραπρεσβείας, Ἐξ ὧν οὐκ εἰρήνη ἐκ πολέμου, ἀλλ' ἐξ εἰρήνης πόλεμος ἀκήρυκτος, id eſt, Ex quibus non pax fieret è bello, ſed ex pace bellum non indictum, hoc eſt, vehemens & atrox. Idem in eadem, αἱ δ' αἰτίαι τῶν ῥητόρων αἱ ἀδικίαι, τὰς δωρεὰς, ἃς δέχονται τῶν στρατηγῶν, ἀσπόνδους καὶ ἀκηρύκτους τοὺς πολέμους ποιοῦσι. id eſt, Quod ſi bel orũ cauſæ quidem erunt oratorum, dona verò ducum, efficient vt bella & ſacris careant & denunciationibus. Etenim qui indicit, qui mittit feciales, qui ſacrificat, ipſa mora fit lenior: & hoc conſilio probabile eſt huiuſmodi moras repertas: velut in iure citationem triplicem, litis conteſtationem, in matrimonio libellum repudii, & ſolennia verba, Tua tibi habe. quo dum hæc aguntur, reſidat impetus ille impotens.

Irreconciliabile bellum.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *quæ cauſa*] Nouã, vt opinor, & antea inauditã ἄσπονδον πολέμου affert interpretationem: dum ex duabus nominis σπονδὴ ſignificationibus huic adiectiuo conuenientẽ non deligit. Nã quum ἄσπονδος ex α priuatiua litera & nomine σπονδὴ compoſitum eſſe, & σπονδὴ fœdus, item libamen, ſiue ſacrificium: nam σπονδὴ Suidas exponit ἐπὶ θυσίας χεόμενον. ſignificare cõſtet: atque adeo ipſemet paulo ante ἀσπόνδους eos appellarit eos qui in concordiam redigi non poſſunt, quaſi quis dicat inconfœderabiles: necnon in Ciceronis loco bellum ἄσπονδον perpetuum & atrox & irreconciliabile vocari dixerit, illam videlicet priorem ſignificationem reſpiciens: hic, quaſi ſui oblitus, ἄσπονδον πόλεμον ſine ſacris ſuſceptum bellũ, & paulo pòſt, ἀσπόνδους πολέμους, bella ſacris carentia, poſteriorem nominis σπονδὴ ſignificationem ſequendo, interpretatur. Atqui huius interpretationis author nuſquam cõparet: illã Heſychii & Suidæ authoritate tueri poterat, quam illi dant ἀσπόνδους ἐχθροὺς, ad σπονδὴν fœdus accommodando explicationem. Quanquam, ſi vim huius verbi excutiamus, ἄσπονδον πόλεμον non bellum ſine fœdere, quod Eraſmus irrecõciliabile appellat: ſed bellum ita acre & pertinax vt ne breuiſſimæ quidem inter id gerentes intercedant induciæ, vocari comperiemus. Nam ἄσπονδος opponi τῷ ὑπόσπονδος certiſſimum eſt. at dicuntur etiam in medio bello ὑπόσπονδοι ἐξιέναι vel ἀπιέναι, qui induciis data fide dimittuntur. Atque ita potius aceruum bellum ἄσπονδον quàm pro eo quod ſedari nõ queat, vel hinc perſpici poteſt, quòd nonnunquam bellum alioqui breuiſſimum, ἄσπονδον fuiſſe dicatur.

Ab Eteobutadis ducit genus. 85

Ἐξ Ἐτεοβουταδῶν ἕλκει τὸ γένος, id eſt, Ab Eteobutadis ducit genus. Dici ſolitũ de iis qui maioribus illuſtribus & antiqua nobilitate ſunt oriundi. videlicet à Buto quopiam, qui ſacerdotes Athenis inſtituit: & ab huius poſteris poſtea ſummi magiſtratus creabantur. Venuſtius erit ſi per ironiam ſumatur in hominem obſcurum, aut nobilitatis & imaginum oſtentatorem.

De antiqua nobilitate.

Ergini cani. 86

Ἐργίνου πολιαί, id eſt, Ergini canicies. De canicie præpropera, id eſt, quæ ante diem legitimum accidit. Erginus filius fuit Clymenis, vnus ex Argonautis. Quum autem Hypſipyle Thoantis Lemniorum regis filia funerales ludos manibus parentis propoſuiſſet, Erginus adoleſcẽs præter ætatis rationem iam canus, acceſſit inter reliquos decertaturus. Iriſus eſt autem à mulieribus Lemniacis, ob intempeſtiuam capitis caniciem: & prouerbio locum fecit, hoc inſignior, quòd ſuperatis omnibus athletis pulcherrimam victoriam reportarit. Feſtiuius fiet, ſi per ironiam dicetur in ſenes iam canos, qui tamen iuuenes etiamdum haberi velint: cauſantes eam caniciem non ex annis, ſed e curis, aut aliunde præmaturam accidiſſe. Poterit torqueri & in illos qui ætate iuuenes, iam tum ingenio moribúſq; ſenem agunt. Et quibus rerum prudẽtia velox Ante pilos venit, vt inquit Perſius. Nulla verò res citius accelerat ſenium quam animi curæ, amor, odium, inuidentia, metus, ac mœror. Huc pertinet illud Theocriticum in Aita,

Prepropera canicies.

Erginus.

Ante pilos prudens.

> Οἱ δὲ ποθεῦντες ἐν ἤματι γηράσκουσιν. id eſt,
> Verùm quos amor angit, in vna luce ſeneſcunt.

Vno die cõſeneſcere.

Scholiaſtes adducit conſimilem verſum ex Odyſſeæ τ,

> Αἶψα γὰρ ἐν κακότητι βροτοὶ καταγηράσκουσιν. id eſt,
> Rebus in aduerſis venit accelerata ſenectus.

Pindarus item in Olympiis,

> Φύονται δὲ καὶ νέοις ἐν ἀνδράσι πολιαὶ
> θαμὰ καὶ παρὰ τὸν ἁλικίας ἐοικότα χρόνον. id eſt,

Naſcuntur & in iuuenibus viris cani frequenter & præter ætatis conuenientẽ tempus. Deſiderantibus omne tempus longum eſt. ſic piget annus

> Pupillis, quos dura premit cuſtodia matrum

Et hodie prædicant nautæ, in præſenti naufragii periculo derepente oboriri caniciem.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. Ἐργίνου πολιαί] Imò potius de canicie quæ à natura eſt: ſi Pindari ſcholia ſequi volumus, in quibus φυσιπόλιος hic fuiſſe perhibetur, & hiſtoria hæc huc fabula narratur, nulla tamen prouerbii facta mentione. Attingit eam & ipſe Pindarus, hæc ſubiungens, φύονται δὲ καὶ νέοις ἐν ἀνδράσι πολιαὶ θαμὰ καὶ παρὰ τὸν ἁλικίας ἐοικότα χρόνον. ex quibus tamẽ illud, nimirum eum fuiſſe φυσιπόλιον, nequaquam poteſt colligi. Quin & Euſtathius, duorũ tantum meminit Tarconis & Cycni qui à natiuitate cani fuiſſe dicti ſint: illis hunc Erginum non annumerans. Eſto igitur, Erginus canos à natiuitate non habuerit, ſed duntaxat accelerata ei canities fuerit: an hoc prouerbium aliud quàm acceleratam & præproperam ſenectutem non ſignificabit? cur Ergini potius quàm alius canities in prouerbium abierit? Nimirum hoc adagium magis reconditum ſenſum habet, quem ex ea quæ ſtatim hic ſubiungitur hiſtoria (ex ſcholiis in Pindarum, vt opinor, depromptа) facillimum eſſe puto eruere: vt videlicet Ergini cani prouerbium ſit de iis qui ſub canitie ſenili iuuenilem quendam vigorem occultant.

V. *Verùm* πόθον & ποθεῖν vt Latine amorem & amores vſurpari ſatis notum eſt: at ποθεῖν pro amori operam dare, non temerè profecto reperias. Vnde fit vt cum ſcholiaſte, quem Eraſmus ſequitur, ποθεῦντες pro ἐρῶντες accipiendum non cenſeam: ſed eorum magis probem ſententiam qui ποθεῦντες in vulgata ſignificatione pro deſiderantes accipiunt. vt videlicet generale ſit dictum, Qui deſiderãt aliquid, aut Qui cum deſiderio quidpiam expectant, vel vno die conſeneſcunt. Id eſt, Rem quampiam aut hominem aliquem cum deſiderio expectantibus tam longa videtur eſſe vnius diei mora, vt in eo ſe ad ſenectutem perueniſſe exiſtiment. His cum verbis alloquitur ἐραστὴς ἐρώμενον apud Theocritum,

> Ἤλυθες, ὦ φίλε κοῦρε, τρίτῃ σὺν νυκτὶ καὶ ἠοῖ.
> Ἤλυθες· οἱ δὲ ποθεῦντες ἐν ἤματι γηράσκουσιν.

Id eſt, Veniſti chare puer tertia poſt nocte & die: veniſti, inquam ſed qui deſiderant, vno die ſeneſcunt. Perinde ac ſi diceret, Tu ſcilicet a me tribus tantum diebus ac totidem noctibus moratus es; ſed eam moram tui deſiderium mihi reddidit longiſſimam

giſſimam. Deſiderātibus enim vel vnius diei mora ſenium adferre ſolet. Atque ita intelligentes hunc locum, aliquid ſubaudire non cogemur, ſicuti ſcholiaſtes: qui ποθεῦντες accipiēs pro amantes ſiue amatores, ita exponit hunc verſum, Sed amatores vno die lugentes conſeneſcunt. participiū lugentes extrinſecus aſſumens. Exponit & hoc modo, aliis ſubauditis, Sed amatores vno die ſeneſcunt, à ſuis ſeiuncti amaſiis. Adiungit & hāc explicationem, Qui amant, ſi vnum duntaxat diem à ſuis abfuerint amaſiis, tota ſe vita præſentia illorum priuatos fuiſſe exiſtimant. At quanto ſimplicior eſt altera illa ſententia, iuxta quam & participium illud in vſitatiſſima ſignificatione vſurpatur, nec quicquam ſubaudiēdum relinquitur: & generaliter eſt dictū de omni deſiderij genere quod omni viuenti competit? Nec tamen veto quominus poſt generale dictum οἱ δὲ ποθεῦντες ἐν ἤματι γηράσκουσι, ſubaudiamus, ὅσῳ τὸ ποθούμενον, vel hęc vel his ſimilia, πρὸς δὲ μᾶλλον ἐὰν τοῦ ἐρωμένου ἀποδημοῦντος ποθῶσι;

V. Αἶψα) Qui verſum hunc conſiderauerit, commune quicquam cum Theocritico habere, quod ad ſententiam attinet, ſtatim inficiabitur. Ait enim Theocritus, eos qui aliquid deſiderant, aut eos qui amant, vt vult ſcholiaſtes ſubaudiens, ſeiūctos à ſuis amaſiis vno die conſeneſcere. Hoc dictum quis non videt eſſe hyperbolicum? pro eo quod eſt, Illis videri tam longum diei vnius ſpatium, vt dum illud exigitur, interim ſenectutem ſibi obrepere exiſtimēt. Quo etiam modo paſtor apud Maronem diem vnum anno lōgiorem ſibi videri queritur, dicens: Imò ego Sard. &c. Si mihi non hæc lux toto iam longior anno eſt. At Homerus citra hyperbolen loquitur, & quidē non de ſenecta quam adfert deſiderium, id eſt, quam homines, dum rei alicuius anguntur deſiderio, falſò in ſe imaginantur, longitudinem temporis ex deſiderij ſui magnitudine metientes: ſed de ea quam mala hominibus verè apportant ante tempus. Tenemus enim hominum corpora curis & laboribus ac moleſtiis ſic paulatim atteri, vt ex iuuenilibus ſenilia, hoc eſt infirma & imbecillia, perinde vt in matura ſenectute, reddantur. Denique hæc ſenectus quam Homerus inter mala mortalibus ſuperuenire ait, nihil aliud eſt quam ætatis ruina, de qua & Naſo conquerens, eámque non tantum ſuis annis, ſed & malis quæ paſſus erat, imputans, hæc ad vxorem ſcribit,

> Nec ſi me ſubitò videas, agnoſcere poſſis.
> Ætatis facta eſt tanta ruina meæ.
> Confiteor facere hoc annos: ſed & altera cauſa eſt,
> Anxietas animi, continuúſque labor.

Ἐσκιμαλίχθαι. 87

Ἐσκιμαλίχθαι σοι χρή. Hoc geſtu cōtumeliam deſpectumque ſupremum ſignificabat. Eſt enim Græcis ἐσκιμαλίσαι, medium digitum oſtendere, cōtractis ceteris, ignominiæ cauſa. aut ſtrepitu digitorum ſignificare cōtemptum. Vnde & apud Iuuenalem, quod alibi retulimus,

> Mandaret laqueum, mediúmque oſtenderet vnguem.

Suidas citat ex Ariſtophane ſenariū hūc. extat autem in εἰρήνῃ.

> Ὁ δ' δρεπανουργὸς οὐχ' ὁρᾷς ὡς ἥδεται,
> Καὶ τὸν δορυξόον οἷον ἐσκιμάλισεν; id eſt,
> Annon vides vt geſtiat falcis faber,
> Medióque monſtret vngue lancearium?

Quid autem propriè ſignificet σκιμαλίζειν, qui ſcire cupiet, malo è Suida diſcat quam ex me. Elegātius magiſque prouerbialiter, ad fortunam, ad eruditionem, aut aliud quippiā quod planè contemnitur, detorquebitur.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *ſupremum*) Hic ἐσκιμαλίσαι & paulo pòſt ἐσκιμαλίζειν pro σκιμαλίσαι & σκιμαλίζειν poſuit: quum in ἐσκιμάλισεν quod eſt apud Suidam, ε incrementum eſſe ſyllabicum aoriſto præfixum non animaduerteret. Qui error euidentior eſt fortaſſe quàm vt hîc à me annotari meruerit.

Extrema extremorum mala. 88

Ἐσχάτων ἔσχατα κακὰ ἀπήντησαν, id eſt, Extrema extremorū mala acciderunt. In ipſo ſchemate ſita eſt prouerbij ratio, quēadmodum in initio operis admonuimus. Ad hāc formam pertinere videtur quod apud Athenęum lib. 15. ſcripſit Hipponax, κακῶν κακά, id eſt, Malorum mala, pro ſummis malis. Itē quod quidam Atticam, Ἑλλάδος Ἑλλάδα, id eſt, Græciæ Græciam dixit, quaſi dicas Græciæ florem. Quod genus ſunt & illa, ἀγαθῶν ἀγαθίδες. Et, δειλότερα δειλῶν. Et, χαυνότερα χαυνοτέρου. Hunc ſermonis typum Græci vidētur ab Hebræis mutuò ſumpſiſſe, qui vehementiam & ἐπίτασιν eiuſdem dictionis congeminatione ſignificant. Quod genus eſt illud apud Hieremiam, Ficus bonas bonas, & ficus malas malas. Quum valde bonas & valde malas velit intelligi.

Malorum mala.

Cucurrit quiſpiam ne pluuia madeſceret, & in fouea præfocatus eſt. 89

E leuiore malo, in maximum.

Ἔτρεχέ τις μὴ βραχείη, καὶ εἰς βόθρον ἀπεπνίγη, id eſt, Cucurrit quiſpiam, ne conſpergeretur aqua, & in fouea præfocatus eſt. Vbi quis leuius malum incautius fugiens, in maximum incurrit. Videtur è vulgò ſumptum ab Apoſtolio: cuiuſmodi multa ſcientes prætermiſimus.

Heterognathus es. 90

Ἑτερόγναθος εἶ, id eſt, Heterognathus es. In edacem dici conſueuit, quòd ob voracitatem alternatim vtraque mādibula cibum commanderet. Nam hinc dictum ἑτερόγναθος, quòd nunc in hanc, nunc in illam mandibulam cibum transferas. Heſychius tamen interpretatur de duris ac malè morigeris, translatum putans ab equis.

Vrbanus nihil æqui cogitat. 91

> Οὐδὲν φρονεῖ δίκαιον ἀνὴρ ἀστικός. id eſt,
> Vrbanus æqui nil boniue cogitat.

Admonet, ruſticam vitam innocentiorem eſſe, vt quæ ſola cum ſolis habeat commercia terris. Contra qui degunt in vrbibus, propter contagia negotiorum & hominum, aſtutiores euadere: vnde & aſtuti παρὰ τὸ ἄστυ dicti putantur. Poteſt & huc accōmodari parœmia, quòd eximiæ morū ciuilitati & vrbanæ blandiloquentiæ ferè comes eſſe ſolet aſtutia. Contrà qui moribus ſunt ſubagreſtibus, iis plerunque eſt fides certior, animúſque ſyncerior. Verſus eſt ſenarius, ſed deprauatus. Et Terentianus Demea ait, In aſtu aliud ex alio venire malum.

Aſtuti vnde nominati.

Patroclo ſordidior. 92

Πατροκλέους φειδωλότερος, id eſt, Patroclo parcior. In diuitem quidem, ſed oppido quàm ſordidum ac parcum. Hic enim Patroclus poſteaquam ad ſummas opes euectus eſt, aut (vt alij dicunt) ex quo natus eſt, nunquam eſt vſus balneo, parſimoniæ cauſa. Taxatur ab Ariſtophane in Pluto,

> Ἐκ Πατροκλέους ἔρχομαι. id eſt,
> Ex Patrocli venio domo.

Plutum enim ſqualidum dixerat, & ſitus plenū. Prouerbij meminit etiam Eudemus.

Mus, ſeruus Epicuri.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. Πατροκλέους) Quum Græci hæc nomina diſtinguant Πάτροκλος & Πατροκλῆς, non debuit in ſua interpretatione confundere. quod tamen fecit & in prouerbij illius enarratione, Lerij mali, non, &c.

Omnis herus ſeruo monoſyllabus. 93

Πᾶς δεσπότης δούλῳ μονοσύλλαβος, id eſt, Omnis herus ſeruo monoſyllabum. Heris & potētibus breuiſſimo tantùm verbulo eſt opus, vt vel annuant, vel renuant, ναί, ἢ οὔ. Sic volo, ſic iubeo: ſit pro ratione voluntas. Seruis autem & impotētioribus, multis opus eſt verbis vt exorent aut perſuadeant. Effertur integre ad hunc modum, πᾶς δεσπότης δούλῳ μονοσύλλαβος· τὸ δ' ἱκετεῦον, μακρόν, id eſt, Omnis dominus ſeruo monoſyllabon: at ſupplicare, longum. Annotatum eſt à doctis, monoſyllaba & diſſyllaba nomina conuenire ſeruis: cuiuſmodi ſunt Μῦς, quo nomine fuit ſeruus Epicuro. Cæterùm Athenæus li. 5. citat Herodicum, qui contemptus gratia grammaticos appellat μονοσυλλάβους, γωνιοβόμβυκας, μονοσυλλάβους, quod in angulis lateant bombycum more, quódque de minutiis vocularum tractent. De Lyſimacho dixit Demoſthenes, ni fallor, regnum ipſius nihil differre à ſcena comica, quòd impendio delectaretur ridiculè dictis, cóque ab hoc omnes diſcedere diſſyllabos, hoc eſt hiſtriones. Notauit enim Bithen & Parin, qui nihil apud illum non poterant, vt Athenæus lib. 14. Rurſus nomina magnatum faciūt polyſyllaba, qualia ſunt, Ariobarzanes, & Nabuchodonoſor. & apud Plautum Polypyrgopolinices & Megalodorus.

De diuite nimium ſordido.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *tegre ad hunc modum*) Attexit prouerbio verba hæc, τὸ δ' ἱκετεῦον, μακρόν, omnino ἀπροσδιόνυσα. In quem errorem non incidiſſet ſi Demetrij Phalerei (vt quidam vocant) locum, vnde hæc petita ſunt, attentius conſideraſſet, ac præcipuè ipſam verborum ſeriem propius inſpexiſſet. Ea repetam paulo altius, vt facilius error perſpiciatur: Δεόντως γὰρ τὸ ἐν ὀλίγῳ πολὺ ἐμφαινόμενον, καὶ σφοδρότερον. διὸ καὶ οἱ Λάκωνες βραχύλογοι ὑπὸ δεινότητος, καὶ τὸ μὲν ἐπιτάσσειν, σύντομον καὶ βραχύ. (καὶ πᾶς δεσπότης δούλῳ μονοσύλλαβος) τὸ δ' ἱκετεύειν, μακρὸν, καὶ τὸ ὀδύρεσθαι. Vides lector vt hæc verba τὸ δ' ἱκετεύειν, reſpondeant proximè præcedentibus illis, τὸ μὲν ἐπιτάσσειν: & iſta prouerbialia καὶ πᾶς δεσπότης δούλῳ μονοσύλλαβος, per parentheſin interiiciantur: ſed quam Eraſmus minimè animaduerterit. Atque hunc locum alioqui ſatis perſpicuum declarat alius eiuſdem authoris: in quo penè iiſdem & totidem verbis idem de breuitate & prolixitate tradens, ait, Δεόντως γὰρ τὸ βραχὺ ἐν ἐπιτακτικοῖς, τὸ μακρὸν δὲ τῷ ἱκετεύειν πρέπει, καὶ αἰτεῖν. Quod ſi verba hæc, τὸ δ' ἱκετεῦον, μακρόν prouerbio aſſuēda exiſtimabat, nimirū & iſta quæ cum illis cohærēt, videlicet καὶ τὸ ὀδύρεσθαι, eadem ratione illi aſſuere debuerat. Cæterum miror cur μονοσύλλαβον potius quam μονοσύλλαβος ſcribendum cenſuerit, ac in Latino præſertim ſermone genus neutrum maſculino prætulerit. Scio Græcos ita ſæpe loqui quos imitatus dixerit etiam Virgilius, Triſte lupus ſtabulis: pro eo quod eſt, res triſtis, vnde & hîc in Græco ſermone ferri vtcunque poſſet genus neutrum, quanquam huic quidem loco durius ſolè adſcitum: at in Latina oratione, eaque ſoluta, vereor ne durius ſuum ſit, addo etiam ineptiſſimum, ita lo-

qui, Omnis herus ſermo monoſyllabum, id eſt, res monoſyllaba. Quare pro μονοσύλλαβον vbique μονοσύλλαβος reponendum cenſeo.

V. noſyllaba] Quod hic ait, monoſyllaba & diſſyllaba nomina conuenire ſeruis, omnino à prouerbii ſententia alienum eſt. nam qui huc referre illud vellet, ab ea quam habemus lectione diſcedere cogeretur: permutatiſque caſibus & ſedibus illorum nominum δεσπότης & δοῦλος, ita legendum ei foret. τοῖς δούλοις δεσπότης μονοσύλλαβος: vel, manentibus in ſua ſede illis nominibus, & duntaxat permutatis corũ caſibus, ita τοῖς δεσπότῃ δοῦλος μονοσύλλαβος. Sed cur innouandum ſit quicquam in hac prouerbiali oratione (vt eam apud Demetrium Phalereum habemus) non video. quum maximè idoneus ex ea ſenſus eliciatur, nimirum hero apud ſeruum ſuum vnica opus eſſe ſyllaba, id eſt, pauciſſimis verbis. Ac eo magis mihi placet is ſenſus, quòd eundem in ſimilibus Gallici ſermonis verbis reperiam. Noſtri enim quum oſtendere volunt aliquem moribus alterius eſſe optimè aſſuetum, & quibus gaudeat, à quibus abhorreat, cognoſcere, atque adeo ad nutus eius veluti factum eſſe, ita loquuntur, *Il l'entend à demy mot.* perinde ac ſi dicas Latinè, Illum intelligit ex dimidiato vocabulo.

Peniciſſare. 94

Πηνικίζειν καὶ δοκεῖς, perinde valet quaſi dicas, fucum facere. quod idem dicitur φενακίζειν. Nam πηνίκη Græcis comam non genuinam, ſed appoſititiam ſignificat, quam quidam galericulum vocant. Hinc πηνικίσματα, τέχναι, doli.

Galericulus.

Cicadis pleni. 95

Τεττίγων ἀνάμεστοι, id eſt, Cicadis operti, In glorioſos ac ſtultos olim dicebatur, aut obſoletis ac iam deſitis vtétes. Antiquitus enim Atticis mos erat, capillorum cincinnis aureas cicadas addere. Vnde & τεττιγοφόροι dicti ſunt, hoc indicio ſignificantes, αὐτόχθονας eſſe ſeſe, id eſt indigenas: quemadmodum & cicadæ non aliunde commigrant, ſicut pleráque alia, ſed inibi naſcuntur vbi viuunt. Ariſtophanes in Nebulis,

Ἀρχαῖά γε καὶ διιπολιώδη, καὶ τεττίγων ἀνάμεστα,
Καὶ Κηκείδου, καὶ Βουφονίων. id eſt,
Priſca hæc ſanè atque obſita canis, necnon repleta cicadis,
Ac Cecide, cum Buphoniis.

Cecides peruetuſtus quiſpiam fuit dithyramborum ſcriptor. Buphonia item, feſtum priſcum & iam olim ob vetuſtatem deſitum. Quæ ſanè omnia prouerbiali ſchemate ſunt dicta.

Quid de puſillis magna prooemia? 96

Τί μικρῶν πέρι μεγάλα φροιμιάζῃ, id eſt, Quid de minutis rebus magna texis prooemia? Vbi quis in re non magni momẽti, verboſa vtitur prælocutione Nam Athenis interdicebat præco dicturis in concione, ne vel præfatione vel affectibus vterentur, rem modo exponerẽt, ἄνευ προοιμίων καὶ παθῶν, id eſt, abſque prooemiis & affectibus: vt aliquot locis indicat Lucianus. Ad quod alluſit etiam Terentius, Etiam prooemium inceptat.

Et Horatius,
-quorſum hæc tam putida tendunt?

Leuiter huc alludens Ælius Spartianus in Ælio Vero, Et quoniam, inquit, nimis pauca dicenda ſunt, nec debet prologus enormior eſſe quàm fabula, de ipſo iam loquar. Plutarchus in Apophthegmatis Laconicis ad Cleomenem Cleombroti filiũ refert qui, quũ alter quiſpiam vteretur oratione plus ſatis prolixa, Τί, inquit, μοὶ μικρῶν πέρι μεγάλα φροιμιάζῃ, ὅσον γὰρ ὁ πρᾶγμα, τοσοῦτος καὶ ὁ λόγος ᾧ χρῶνται. id eſt, Quid mihi de paruis magna facis prooemia? nam quanta res fuerit, tanta ſit & oratio qua veeris.

Tunc canent cygni, quum tacebunt graculi. 97

Τότ' ᾄσονται κύκνοι, ὅταν κολοιοὶ σιωπήσωσι, id eſt, Tum canent cygni, quum tacuerint graculi. Hoc eſt, Tum loquentur eruditi, quum garrulis non erit loquẽdi locus. Aut, inter garrulos & obſtreperos non eſt eruditis dicẽdi locus. Vſurpauit adagium Gregorius theologus, opinor in epiſtolis, παῦσαι καταφλυαρῶν ἡμῶν τῆς σιωπῆς· ἢ σοι παροιμίαν ἐρῶ, μάλιστα μὲν ἀληθῆ, μάλιστα δὲ σύντομον, ὅτι τότε ᾄσονται κύκνοι ὅταν κολοιοὶ σιωπήσωσι. id eſt, Aut deſine tuis nugis obſtrepere noſtro ſilentio: aut tibi referam prouerbium, vt veriſſimum, ita breuiſſimum, Tunc canent cygni, quum tacebunt graculi. Ita nunc loquuntur, Cicero, Vergilius, Horatius: & tacent Pero, Philiſcus, Meuius, qui viuis illis obſtrepebant, tanto loquaciores, quanto indoctiores.

Inter garrulos non eſt dicendi locus eruditis.

Malis ter mala. 98

Τοῖς κακοῖς τρὶς κακὰ, id eſt, Malis ter mala. hoc eſt, digna dignis eueniunt. Hanc parœmiam aiunt ab huiuſmodi quadam fabula profectã. Narrant attagines, aues quum primum è Lydia in Ægyptum eſſent deportatæ, atque in ſyluas dimiſſæ, coturnicis vocem edidiſſe. Deinde euenit vt deſiccato Nili fluminis alueo, peſtilentia regionem Ægyptiorum infeſtaret, magnámque hominum vim abſumeret. Inter hæc attagines vocem edere cœperunt humanã & articulatam, aliquanto maiorem puerili, dicentes hęc verba, τοῖς κακοῖς τρὶς κακὰ, id eſt, Malis ter mala. Atque huius quidem fabulæ authorẽ citat Athenæus lib. 9, Socratem in opere De finibus ſic efferens adagium, τρὶς τοῖς κακοῖς ἐγένετο κακά. Circunfertur inter Gręcas ſententias & hic verſus,

Ἐσθλῷ γὰρ ἀνδρὶ ἐσθλὰ καὶ διδοῖ θεός. id eſt,
Viro bono bona largiuntur cœlites.

Referuntur & hi ſenarij ex poeta quopiam, in commentariis De audiendis poetis,

Ἐμηχανῶντο γὰρ τὸν κακῶν βουλευμάτων
Κακὰς ἀμοιβὰς ἔστι κερδαίνειν θεοῖς. id eſt,
Conſilia ſiquis deſtinarit improba,
Huic neceſſe eſt præmium ferre improbum.

Canis peccatum ſus dependit. 99

Τὸ κυνὸς κακὸν ὗς ἀπέτισεν, id eſt, Canis malum ſus dependit. Quoties pro iis quæ peccauit alius, alius dat pœnas. Ex quonã euentu natum ſit, nec liquet, nec admodum refert. Sapit enim vulgus.

Interſecta muſica. 100

Ἐκκέκοπται ἡ μουσική, id eſt, Interrupta eſt muſica. Veteres in conuiuiis, eruditis confabulationibus vti conſueuerunt. Pòſt cantores, hiſtriones, ſaltationes induci cœptæ. Vnde quidam moleſtè ferentes interrumpi ſermones ſuos, dicebant, ἐκκέκοπται ἡ μουσική. Quæ vox in prouerbium traducta eſt, quoties aliquis interueniens, ſermonem inſtitutum interpellaret. Simile quiddam memini legere apud Platonem: licet in præſentia locus non occurrat.

Inſtitutum ſermonem interpellans.

De verſipelle.

CHILIADIS TERTIÆ CENTVRIA QVARTA.

Chamæleonte mutabilior. 1

X Ἀμαιλέοντος ἀμεταβολώτερος. id eſt, Chamæleonte mutabilior. Chamæleon commemoratur inter animantia quæ colorem mutant. Huius figura diligenter deſcribit Ariſtoteles libro de naturis animantium ſecundo. Quod ad coloris mutationem attinet, hæc tradit, Τῆς δὲ χροιᾶς ἡ μεταβολὴ ἐμφυσωμένου αὐτοῦ γίνεται· ἴσχει δὲ καὶ μέλαιναν ταύτην οὐ πόρρω τῆς τῶν κροκοδείλων· καὶ ὠχρὰν καθάπερ οἱ σαῦροι, μέλανι, ὥσπερ τὰ παρδάλια, διαπεποικιλμένην. γίνεται δὲ καθ' ἅπαν τὸ σῶμα αὐτοῦ ἡ τοιαύτη μεταβολή· καὶ γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ συμμεταβάλλουσιν ὁμοίως τῷ λοιπῷ σώματι, καὶ ἡ οὐρά. ἡ δὲ κίνησις αὐτοῦ, νωθὴς ἰσχυρῶς ἐστι, καθάπερ ἡ τῶν χελωνῶν. ἀποθνήσκων δὲ ὠχρὸς γίνεται· καὶ τελευτήσαντος αὐτοῦ ἡ χροιὰ τοιαύτη ἐστί. i. Mutatur autem illi color quũ inflatur, fitque is nunc niger, nõ abſimilis crocodilorum: nunc pallidus, cuiuſmodi lacertarum: nunc rurſum niger variegatus maculis, qualis eſt pardorum. Accidit autem huiuſmodi mutatio coloris per omne corpus. ſiquidem & oculi & cauda in eundem cum reliquo corpore abeunt colorem. Motus huius animantis admodum ſegnis, qualis eſt fermè teſtudinum. Palleſcit moriẽs, exanimato color idem durat. Hactenus Ariſtoteles. His fermè conſentanea tradidit Plinius lib. 8. capite 33. illud addens, hoc animal toto corpore reddere colorem quemcunque proximum attigerit, præter rubrum & album. Competit igitur adagium in hominem verſipellem, ſiue inconſtantem, ac pro tempore ſeſe vertentem in omnem habitũ. Plato in Ione, Ἀλλ' ἀτεχνῶς, ὥσπερ ὁ Πρωτεὺς, παντοδαπὸς γίγνῃ, στρεφόμενος ἄνω καὶ κάτω, id eſt, Sed prorſus Protei in morem temet in omnem vertis ſpeciẽ, dũ ſurſum ac deorſum volueris. Ariſtoteles Moralium Nicomachiorum primo Chamæleontis vocem vſurpat ad exprimendum inconſtantiæ vitium.

Locus Ariſtotelis de colore vario Chamæleontis.

Suus cuique crepitus bene olet. 2

Ἕκαστος αὐτοῦ τὸ βδέσμα μύρου γλύκιον ἡγεῖται, id eſt, Vnuſquiſque ſuum ipſius crepitum malo ſuauiorem exiſtimat. Hoc eſt, Nemo eſt cui ſua mala non videãtur vel optima. Ariſtoteles Moralium Nicomachiorum nono, Τὰ πολλὰ γὰρ οὐ τοίσου τιμῶνται οἱ ἔχοντες καὶ οἱ βουλόμενοι λαβεῖν. τὰ γὰρ οἰκεῖα καὶ ἃ διδόασιν, ἑκάστοις φαίνεται πολλοῦ ἄξια. id eſt, Pleraque enim non eodem pretio æſtimantur ab his qui habent, & ab his qui cupiunt accipere. Nam ſua cuique, & quæ dat, vidẽtur eſſe multi pretij. Hic locus magis congruebat prouerbio, Suum cuique pulchrum: ſed ea pagina iam exierat manus meas. Prouerbium de crepitu ſuſpicor ab Apoſtolio è vulgi fæce hauſtũ. Nondum enim quenquam reperi cui ſuus crepitus bene oleret: Illud verum eſt, homines vehementius abhorrere ab alienis excrementis & crepitu quàm à ſuis.

Suum cuique pulchrum.

E poculo

E poculo perforato bibere. 3

Ἐκ τετρημένου κύλικος πίνειν, id eſt,

In futiles. E perforato poculo bibere, dicuntur qui futiles ſunt, parumque tacite continent arcana ſibi credita. Sapit & hoc vulgus.

In pulicis morſu Deum inuocat. 4

Ἐν ψύλλης δήγματι θεὸν ἐπικαλεῖται, id eſt, in pulicis morſu Deum inuocat. In eos dictum qui quantumlibet leui de re grauiter perturbantur, perinde vt in maxima. Tractum ab apologo qui fertur inter Æſopicos. Quidam offenſus dolore pulicis pedem mordentis, ſubſedit, & Herculem [illegible] implorauit. Mox deſiliente pulice, male precatus eſt Herculi, qui quum in tantillo periculo vocatus non tuliſſet opem, non vindex veniſſet cum in grauioribus adiuturum. Simile eſt quod refert Ariſtoteles Moralium Nicomachiorum ſeptimo de vehementer timidis, [illegible], id eſt, Veluti qui metuit omnia, ſi vel mus obſtrepat. Hanc timiditatem appellat [illegible], hoc eſt ferinam.

Mure obſtrepente cuncta timet.

Κίβδηλος, id eſt adulterinus. 5

Quod ſimplex non eſt, neque ſyncerum, id vulgato verbo Græci κίβδηλον vocant. Hinc ducto vocabulo, quod aliud præ ſe ferant, aliud tegant: [illegible]. vel quod Athenienſes ob ſummum in Chios odium, ſicuti male volunt, huius nomen non nominatim ſolent ſed integro, addita litera, atque in terram abiectis dicta imprecati [illegible]. Sed propriè numum ſubæratum κίβδηλον appellant. Et κιβδηλίαν inſynceritatem ſeu corruptelam: velut Ariſtophanes,

[illegible] κιβδηλίαν. id eſt,

Corruptionem vitæ ademit plurimam.

κιβδηλεύειν. Et κιβδηλεύειν corrumpere fuco. Et qui pallent, κιβδηλιᾶν appellant, quod aliquid morbi vitiive ſubeſſe videatur. Quemadmodum in nummis quoque color nonnunquam arguit fucum. Conueniet igitur in amicitiam inſyncera & fictam, aut in hominem blando vultu, ſed animo virulento. Aut in eum qui ſanctimoniam habitu præ ſe ferat, quum vita ſit impia. Veluti Piſides, citante Suida,

Amicitia ficta.

[illegible]
Κίβδηλοι [illegible] [illegible]. id eſt,
Rerum duarum protius vnus author eſt,
Vulgò vt loquuntur, quiſquis inſyncerus eſt.

Aut in orationem inſyncerum vt Plato lib. De legibus 5. [illegible], id eſt, Rurſum nonnunquam oportet conſyderare, quinam ex his veri ſint qui adulterini. Rurſum eodem in libro, [illegible], id eſt, Vt neque ipſe adulterinus aliquando cuiquam appareat, ſed ſimplex & verax ſemper. Hoc igitur à nummis traductum, ſi ad diuerſas res traducatur, prouerbiale fiet. Sed huius rei mentionem fecimus in prouerbio, [illegible].

Nemo malus hoc ſciet. 6

Res egregia, digna cognitu. Οὐδεὶς κακὸς εἴσεται τοῦτο, id eſt, Nullus malus hoc ſciet, Quoties rem egregiam & cognitu dignam ſignificamus. Plato De legibus libro 5 [illegible], id eſt, Quantū enim bonum ſit, quod nūc præcipitur omnibus rebuſpublicis, ſi modò paruerint, ordinem & apparatum adducens, nullus vnquam iners & malus cognoſcet (quemadmodum veteri prouerbio dicitur) verū & peritus & moribus æquis præditus. Huic confine eſt quod idem poſuit in Lachete: [illegible], id eſt, Non ſus quiuis hoc norit. Natum apparet à myſteriis deorum, quæ nonniſi ab initiatis ac puris cognoſci fas erat.

Mœnia ferrea, non terrea. 7

Plato lib. De legibus ſexto, [illegible], id eſt, De mœnibus autem Megille equidem cum Sparta conſenſerim, vt mœnia videlicet humi depoſita dormire ſinamus, neque huius rei gratia rurſum velimus excitare. Rectè quidem & poeticum dictum ſuper his canitur, Mœnia ærea magis ac ferrea eſſe oportere quàm terrea. Prouerbio iactatum fuiſſe videtur, & habet velut ænigmatis figuram. Innuit autem non oportere tutamentum ciuitatis in mœnibus collocare, ſed in viris armatis, quorum contextus, murorum inexpugnabiliū vice, ciuitatem optime tuetur. Alludit autem Plato ad apophthegma Laconicum, cuius meminit Plutarchus. Equidem arbitror & Horatium huc leuiter alluſiſſe, quum ait,

Ciuitatis præſidium in viris armatis.

hic murus aheneus eſto.

Nemo nos inſequitur. 8

Plato libro de legibus decimo, [illegible], id eſt, Nam in præſentia nihil eſt cur breuiloquentiam prolixitati anteponamus. Quandoquidem nemo nos inſequitur qui feſtinare compellat, quemadmodum vulgò dicunt. Hoc paræmiæ etiam hodie tritum manet, quum ſignificant liberum eſſe diutius in re quapiam immorari: Nemo nos, inquiunt, impellit.

Mare proluit omnia mortalium mala. 9

Θάλασσα κλύζει πάντα τἀνθρώπων κακά. id eſt,

Hominum vniuerſa proluit pelagus mala.

Refertur ab Euſtathio in primum Iliados Homericæ. extat autem apud Euripidem in Iphigenia Taurica. Natum eſt ab euentu huiuſmodi. Refert Diogenes Laertius, Euripidem Platoni comitem fuiſſe peregrinationis, quum Ægyptum adiret: vbi quum morbo ſuo corriperetur (comitiali, ni fallor) ſacerdotes Ægyptij merſione marina ſanarunt hominem. Hinc poſtea verſiculum hunc compoſuiſſe,

Κλύζει θάλασσα πάντα τἀνθρώπων κακά.

Aqua marina, rabiē pellit. tanquam aqua marina morbis omnibus mederetur. Quin hodie morſos à cane rabido, ſi nouies merguntur in mare, putant à rabie liberari.

Canere de Telamone. 10

Ἄδειν τὰ Τελαμῶνος, id eſt, Canere cantionem Telamonis. De querulo ſermone dictum prouerbium, quòd Telamon impotentius ſtreuerit Aiacem filium periiſſe apud Troiam, præſertim hoc genere mortis. Euſtathius enarrans carmen illud Homericum quod eſt in Catalogo nauium,

Αἴας δ' ἐκ Σαλαμῖνος ἄγεν δυοκαίδεκα νῆας,

commemorat hanc paræmiam, Καὶ τὸ ᾄδειν Τελαμῶνος, [illegible], id eſt, Et quod prouerbio dicitur, canere cantionem Telamonis, ab obliquo cantu, cuius initium, Fili Telamonis Aiax belliger. Simillimum eſt illud quod alibi retulimus,

Ἀδμήτου μέλος, Ἁρμοδίου μέλος, id eſt,
Admeti cantilena, & Harmodij cantilena.

Argiua calumnia. 11

Argiui ſycophantæ & litium auidi. Ἀργολικὴ φώρα, id eſt, Argiua inſectatio de calumnioſis & delatoribus dici ſolitum. Nam Argiuos olim notauit antiquitas, tanquam ſycophantas & litium auidos. Teſtis Euſtathius in Catalogum nauium, adeguū ex Pauſania citans. Teſtis & Diogenianus in Collectaneis.

Initio confidens, in facto timidus. 12

Audaciores ignaui. Euſtathius enarrans ſeptimum Iliados librum, huiuſmodi refert paræmiā, Θρασεῖς πρὸ ἔργου, ἐν τοῖς ἔργοις κακοί, id eſt, Audax ante negotiū, plerumque ignauus. Citat idem ex Epicharmo, Κακοὶ θαρσεῖ [illegible], id eſt, Ignauus ſtatim admodum de ſe confidit, poſt autem fugit. Videmus hoc vlu venire vulgò, vt qui ſunt audaciſſimi & magniloquentiſſimi priuſquam appareat periculum, vbi res virum poſtulat, ibi ſint animi nullius.

Γοργὸν βλέπειν. 13

Γοργόν. Γοργὸν βλέπειν, aliquoties apud Lucianum, pro, acribus oculis obtueri. Sumptum e fabula Perſei & Gorgus γοργὸν dictum putant παρὰ τὴν ὀργήν, quòd irati acribus oculis obtucantur. Itē Homerus Iliados θ, de Hectore,

Γοργοῦς ὄμματ' ἔχων ἠδὲ βροτολοιγοῦ Ἄρηος. id eſt,
Gorgoneis oculis, quales & Martis atrocis.

[illegible] alias commemorauimus.

Tolle digitum. 14

Dare herbam. Αἶρε δάκτυλον, id eſt, Tolle digitum, Victum te fatere. nam hoc ſigno qui in conflictu ſuccubuiſſet, [illegible] agnoſcebat. Perſius in Satyra quinta,

Nil tibi conceſſit ratio? digitum exere, peccas.

Cognatum illi quod alio dictum eſt loco, Dare herbam. Huc, ni fallor, reſpexit diuus Hieronymus in Dialogo Luciferiani & Orthodoxi, quum ait, En tollo manum, cedo, viciſti. Athenæus libro ſexto ex Antiphane refert hos verſus in tragicos poetas,

[illegible] ἀπείρηκεν,
Κομιδῇ δ' ἀπειρηκότες ἐν τοῖς δράμασιν,
Αἴρουσ' ὥσπερ δάκτυλον τὴν μηχανήν. id eſt,
Vbi nihil habent quod dicere queant amplius,
Sed protius hærent explicanda in fabula,
Repente tollunt machinam digiti vice.

Paulo aliter viſus videtur M. Tullius libro in Verrem tertio, Accurrunt tamen tutores, digitum tollit Iunius patruus. Nam hic videtur eſſe geſtus comprobantis, aut ſe profitentis emptorē, ſiue conductorem. Siquidem & hoc pacto olim ferebantur ſuffragia & in auctionibus eodem, qui volebat, declarabat ſe emptorem aut conductorem.

Videberis, me videns, plane Martem videre. 15

Βλέψειν μ' ἔοικας Ἄρεα βλέπειν ἐμέ. id eſt,

Martem videre me, videberis palam.

De his qui ſe ſtrenue pollicebantur opitulaturos, ac Martem quendam acturos. Eſt alicubi apud Ariſtophanem: nam locus nondum occurrit.

Pos in ciuitate. 16

Βοῦς ἐν πόλει, id eſt, Bos eſt in ciuitate. Dicitur vbi quis ad nouos honores euehitur. Lyſias bouis imaginem æream in arce collocauit Athenis, ea res in vulgi iocum ceſſit. nam in agris boum vſus eſt, non in vrbibus. Quadrabit & in eos qui præter meritum euehũtur ad ſummos honores: veluti quum ſcortator indoctus fit epiſcopus aut Abbas.

Braſidas quidem vir bonus, &c. 17

Βρασίδας μὲν ἀνὴρ ἀγαθὸς, ἁ δὲ Λακεδαίμων πολλοὺς ἔχει κάρρονας, id eſt, Braſidas, vir bonus quidem ille, ſed Lacedæmon multos habet præſtantiores. Aduerſus eos qui ſe non modo primos, verumetiã ſolos exiſtimãt. Natum ex apophthegmate, quemadmodum docet Plutarchus in Laconicis, & item in vita Lycurgi. Huiuſmodi eſt illud, Multi Marini Atticæ.

Hedera poſt anthiſteria. 18

Κιττὸς μετ᾽ ἀνθεστήρια, id eſt, Hedera poſt anthiſteria. Quum ſero quippiam adhibetur. nam hinc habent nomen, quòd eo menſe plurima è terra efflореſcant. Apparet in iis ludis morem fuiſſe coronari hedera. De anthiſteriis, id eſt floralibus feſtis, diximus in prouerbio, θύραζε Κᾶρες, id eſt, Cares foras. Videtur illa fuiſſe quæ Latini vocant Bacchanalia. Hedera autem Baccho ſacra erat. vnde κιττοφόροι dicti, qui in ludis illis ferebat hederas. Conuenit cum eo quod alibi retulimus μετὰ τὴν ἑορτήν, id eſt, Poſt feſtum.

Ex Academia venis. 19

Ἐξ Ἀκαδημίας ἥκεις, id eſt, Ex Academia venis. De ſeuero & compoſito, ſeu docto. Sumptum à Platonis ſchola. Quãquam & per ironiam torqueri poterit in faſtuoſum, & vultu tetrico philoſophum agentem. Quin Athenæus lib. 12. ſignificat dictum in nitidos, & cultu inſignes. quòd his Plato delectaretur mundiciis. Ita Antiphanes philoſophum elegantius cultũ vbi depinxiſſet, apud hunc ipſum, τί μακρὰ δεῖ λέγειν; ὅλως αὐτὴν ὁρᾶν γὰρ τὴν Ἀκαδημίαν δοκῶ. id eſt, Sed quid neceſſe eſt plura dicere? ipſam videre videor mihi Academiam.

Senem erigere. 20

Γέροντα δ᾽ ὀρθοῦν φλαῦρον ὃς νέος πέσοι. id eſt,

Erigere durum eſt, qui cadat iuuenis, ſenem.

Haud facile dediſcũtur à ſenibus vitia quæ pueri didicerint, & in omnem inhæſerint vitam. Et tamen in ſenecta quoque conandum vt vitiis careamus, quantumuis inhæſerint.

Terra defoſſum habes. 21

Γῆν ὀρυκτὴν ἔχεις, id eſt, Terra defoſſum habes. In eum qui non impertit neque profert ſuas dotes. Sumptum ab auaris, theſaurum humo defodientibus. quod apud Plautum facit Euclio. Itidem Horatius in Epodis,

-haud parauero,
Quod aut auarus, vt Chremes, terra premam,
Diſcinctus aut perdam vt nepos.

In tenacem, pluſque iuſto parcum.

Seneſcit bos. 22

Γηρᾷ βοῦς, τὰ δ᾽ ἔργα πολλὰ τῷ βοΐ. id eſt,

Bos conſeneſcit, at opera multa ſunt bouis.

Quum ob ætatis imbecillitatem a quis inutilis redditur ad obeundum munus. Nam diuitum vulgus haud aliter miniſtris vtitur, quam equis & canibus aut paulo etiam inhumanius. dũ vſui ſunt alliciunt, vbi ſenuerint, reiiciunt. Vnde conſultum eſt vt vnuſquiſque ſibi paret quo ſenectutem ſuam commodius foueat alatque: ne tum cogatur ex aliena liberalitate pendere, quum à nemine non contemnetur. Ac meminerit Diogenis apophthegmatis, qui rogatus quidnam eſſet in hac vita calamitoſiſſimum, reſpondit γέρων ἄπορος, id eſt, Senex egens.

Sus acina dependes. 23

Ἀποτίσεις χοῖρε τὰς γίγαρτα. id eſt,

Acinos ſus improba pendes.

Lues quod admiſiſti, reddes quod abſtuliſti, non ſine fœnore. Quadrabit vbi puſillum commodi magno dependitur malo. Natum apparet à ruſtico quopiam, qui verbis hiſce comminatus ſit ſui paſcenti racemos.

Dum ceſſat Boreas. 24

Ariſtoteles in Problematis ſectione 26, problemate 47 (iuxta Theodori ſupputationem) teſtatur hũc verſiculum prouerbio celebrem fuiſſe,

Ἄρχομένου τε νότου, καὶ λήγοντος βορέαο. id eſt,

Surgit vbi Notus exoriens, Boreáſque reſidit.

Opportunum tempus nauigationi.

Quo ſignificabant tempus opportunum proſperæ nauigationi: ſubauditur enim δεῖ πλεῖν, ſiue ἀπλοῦς. propterea quòd Auſter minus vehemens oritur, deſinit autem perquam vehemẽs: diuerſum accidit in Aquilone. Atque huius rei philoſophus cauſam admodũ probabilem reddit. Nos enim, inquit, ad Septentrionem potius quàm ad Meridiem vergimus, & Aquilo flat à Septentrionibus, Auſter à Meridie. Hinc fit vt ille ſtatim vehementior proxima inuadat loca, deinde vehementiã ſuam ad longius remotos transferat, propinquis ortu mitior. hic e diuerſo ad Meridiem poſitos primum vrgeat: poſt vbi præterit, mitior ad nos veniat. Licebit & longius detorquere prouerbium, nec id ſine gratia: ſiquando ſignificabimus tempus adeſſe commodum & aptum gerendæ rei. vt cum illo congruat quod alibi poſitum eſt, Quum pluit, molendum.

Inuulnerabilis vt Cæneus. 25

Ἄτρωτος ὑπάρχεις ὡς Καινεύς, id eſt, Inuulnerabilis es vt Cæneus. De his qui lædi non poſſunt. Eſt in poetarum fabulis, Cæneũ munere Neptuni nullo telo violari potuiſſe. Ceterum iuxta fidem hiſtoriæ, Cęneum Theſſalum quempiã aiunt fuiſſe rei bellicæ cum primis peritum, adeò vt quum multis prælius interfuiſſet, nunquam vulnus acceperit. Denique quum Lapithis auxilium ferret aduerſus Centauros, deprehenſus ſolus, ab hoſtium multitudine obrutus eſt, citráque corporis vulnus extinctus. Itaque Lapithæ, cadauere integro reperto, ſparſerũt rumorem, Cæneum in omni vita inuulnerabilem fuiſſe. Venuſtius enunciabitur per comparationem.

Cæneus.

Sale perunctus hic adiuuabitur. 26

Ἁλσὶ διασμηχθεὶς οὗτος ὀνήσεται. id eſt,

Acri ſale hic perlutus adiuuabitur.

In eos dicebatur qui vel ætate vel vino delirarent. Quidam ab vrbibus tranſlatum exiſtimãt qui ſale loti redduntur meliores, quòd ſalis acrimonia, corporum craſſitudinem emendet. Itidẽ temulentia laborantes mos erat ſale & oleo perungere. Id aduerſus ebrietatem remedium exiſtimabatur. Quidam à vaſis teſtaceis ductum malunt, quę ſale imbuuntur, quo fidelius cõtineant liquorem infuſum. Sumptum eſt autem prouerbium ex Ariſtophanis Nebulis.

Hæc iuſtitia. 27

Αὕτη γὰρ δίκη ἐστὶ θεῶν οἳ Ὄλυμπον ἔχουσι. id eſt,

Diuum hæc iuſtitia eſt, magnus quos claudit Olympus. Dici ſolitum quoties pœnas darent ſceleſti, veluti diis ipſis vltoribus. Sumptum eſt ex Homero.

Atqui non eſt apud aram conſultandum. 28

Ἀλλ᾽ οὐδὲν δεῖ περὶ τὸν βωμὸν τοὺς ἐννοίας, id eſt, Atqui nihil opus iuxta aram cogitare. Conſultandum antequam incipias, in ipſo negotio ſera conſultatio. Sumptum a ſacrificiis, qui pro ritu ſacrorum omnia præparant, priuſquam accedant ad aram. Nam in ipſis ſacris periculoſum exiſtimabatur ſiquid parum ritè dictum ac factum fuiſſet à ſacerdotibus, aut patrimis ac matrimis. Declarat M. Tullius in oratione De reſponſis Aruſpicum: An ſi ludus conſtitit, aut tibicen repente conticuit, aut puer ille matrimus, & matrima ſi terram non tenuit, aut thenſam, aut lorum omiſit, aut ſi ædilis verbo aut nutu aberrauit: ludi ſunt non ritè facti?

Conſultandũ ante factum.

ANIM. HENR. STEPH.

VἈλλ᾽ οὐδὲν) Nullo modo ſtare poteſt hęc lectio, ac prętерquam quod verbum δεῖ exigit genitiuum non accuſatiuum, non videtur nomen ἐννοίας aut verbum ἐννοεῖν tam bene ſententiæ huius adagii quadrare quàm βουλεύειν, quod apud Zenobium habetur. ſic enim is effert illud, ἀλλ᾽ οὐδὲν δεῖ περὶ τὸν βωμὸν βουλεύειν quam lectionem in alterius locum reponẽdam potius quam in hac corrigenda immorandum cenſeo. Quanquam mihi magis placeret βουλεύεσθαι, quod ſtatim ſequitur apud Zenobium, quum ait, ὅτι μὴ χρὴ ἐν αὐτοῖς τοῖς ἔργοις βουλεύεσθαι, ἀλλὰ πρὸ τῶν πραγμάτων.

V. iactat in, eq. tron. Puto planè alium eſſe huius prouerbii ſenſũ, ac illis qui armati magna ſe mole ferrẽt, arma etiã ſua quaſſantes ad oſtentationem (cuius rei exemplum eſt & apud Æſchylum, perinde quaſi hic geſtus virtutem bellicam teſtaretur obiici ſolitum, Ἄρης τὰ αὐτοῦ ὅπλα οὐ σαλεύει, id eſt, Mars ſua non quatit arma.

Mars haud concutit ſua ipſius arma. 29

Ἄρης τὰ αὐτοῦ ὅπλα οὐ σαλεύει, id eſt, Mars ſua ipſius arma non iactat. Commode feruntur quibus aſſueuimus, quæque nobis quadrant, etiamſi ſint grauiſſima. iactamus enim quod incõmode ferimus. Vnde Iuuenalis,

Nec iactare iugum vita didicere magiſtra.

Ita ſtudiorum labor, qui occideret athletam, non grauat eruditum.

Non grauant quibus aſſueuimus.

Smaragdus in luce obſcurus. 30

Ἀρίγνωτος σμάραγδος, ἐν μὲν τῷ φάει σκοτεινός, id eſt, Inſignis ſmaragdus, in luce quidem obſcurus. In eos iaci ſolitum qui præpoſtere ibi ſemet occultarent, vbi maxime conueniebat edere virtutis ſpecimẽ. Plinius inter ſmaragdorũ varietates cõmemorat, qui dicti ſint cæci, quòd colore ſint obſcuriore. Id vitii magis in ſole deprehenditur cùm ingens color ille ſuauiter virens, nec ſole mutetur, nec vmbra, ne lucernis, ac ne aquis quidem, quemadmodum idem docet Plinius lib. 37. capite 6.

Martis pullus. 31

Ἄρεως νεοττός, id eſt, Martis pullum, vocant ad bella magnopere propenſum. Ariſtophanes in Auibus,

Ἄρεως νεοττέ, ὦ τύραννε καὶ ἄνα. id eſt,

Pullus Gradiui, ô puelle rector atque here.

Sentit autem de gallo, qui, quòd omnium auium ſit pugnaciſſimus bellaciſſimúſque (vnde & criſta & calcaribus armatus eſt) Marti ſacer eſt. Vel quòd is olim fuerit adoleſcens Marti in deliciis

Ad bellum propenſus.

in delicijs habitus, qui conſueuerit obſeruare, Marte cum Venere cubante, ne quis deorum interueniret. Deinde quum illo dormiente ſol aduenilſet, Marſque turpiter eſſet deprehenſus, iratus Gallum adoleſcentem in auem commutauit, manentibus etiamnum priſtinæ naturæ veſtigijs. Narrat hanc fabulam Lucianus in Gallo. Prouerbij meminit & Laertius in vita Diogenis Cynici.

Vtrem mergis vento plenum. 32

Ἀσκὸν βαπτίζειν πνεύματι πλήρη, id eſt, Vtrem mergis vento plenum. Competit in eum qui fruſtra conatur: vt qui caſtigat inemendabilem, quòd inflatus vter, quantumuis immergas, ſursum emicet. Natum videtur ex oraculo Sibyllæ quod illa edidit de ciuitate Athenienſi,

Ἀσκὸς βαπτίζῃ, δῦναι δέ τοι οὐ θέμις ἐστί. id eſt,

Vter tingeris, ſed mergere nemo valebit.

Inanis conatus.

Durus alloquuis. 33

Ἀτεγκτοις κηρῷ ... προσηγορήμασιν, id eſt, Immobilis ſiue inflexilis alloquio. Ductum a cera, quæ tractando molleſcit. ἄτεγκτον autem dicitur quod non queat liqueſieri. Competet igitur in hominem inexorabilem.

De immobili.

Profectus ad Apaturia. 34

Ἀπιὼν ἐς Ἀπατούρια, ἐπανῆκε ἐς Θαργηλιῶνα, id eſt, Profectus ad Apaturia, redijt Maio. Dici ſolitum in eos qui lentius immorarentur negotio cuipiam. Athenis feſtum erat quod Apaturia vocabant: id triduo peragebatur. Primum diem appellabant Δορπείαν, propterea quod ſub noctem conuenientes, ſodalitium conuiuium agerent. Secundum appellabant ἀνάρρυσιν, quòd in eo rem diuinam facerent Ioui Phratrio ac Mineruæ. Tertium κουρεῶτιν quod iuuenes & puellæ in gentem tranſcriberentur. Meminit Suidas copioſius de hoc feſto: verum ea non multum attinent ad explicandum prouerbium.

Ego tibi de allijs loquor, tu reſpondes de cepis. 35

Ἐγὼ σκόροδά σοι λέγω, σὺ δὲ κρόμμυ' ἀποκρίνῃ, id eſt, Ego tibi loquor de allijs, tu reſpondes de cepis. Simillimum illi, ἀμαξα ... τὸν βοῦν, quum aliud reſpondetur quàm rogatus: vel contra, quum inepte reſpondetur inepte ſciſcitanti. Confinia ſunt inter ſeſe cepe & allia.

Aurificem te futurum credebas. 36

Χρυσοχόος ἔσεσθαι ..., id eſt, Aurificem te futurum arbitrabare. Natum aiunt ab huiuſmodi quodam euentu. Inualuerat aliquando fama apud vulgus Athenienſium, in Hymetto monte magna auri fragmenta videri, quæ a formicis illis pugnacibus ſeruarentur. Itaque quidam credulè ſumptis armis exierunt illas expugnaturi: qui quum re infecta, fruſtraque ſumpto labore redierent in vrbem, irriſi ſunt a cæteris ciuibus, illud obiectantibus, σὺ δ' ᾤου χρυσοχοήσειν, id eſt, Tu credebas te futurum aurificem. Meminit huiusrei Eubulus in fabula cui titulus Græcis ...,

Ἡμεῖς ποτ' ἄνδρες Κεκροπίδαι πεπεισμένοι,

Λαβόντες ὅπλα ... Ὑμηττὸν ...,

Καὶ ... ,

Σὺ χρυσοχοήσειν ... φαμένοι ... id eſt,

Quondam viri nos Cecropidis perſuaſimus,

Sumptis vt armis mox Hymettum incurrerent,

Contraque formicas curbania tradut

Ferrent, velut tract... ſoluta auri ſuſilis Apparuiſſent.

In penultimo verſu aut mendum eſt, aut defectus. fortaſſe pro σὺ legendum ... ita certe conſtabit verſus,

Καὶ ... ...

Extat & apud Platonem libro De republica quinto. Τί ... ..., id eſt, Quid autem erat tunc Thraſymachus, ſi auri fuſor, ad eos qui nunc hic ſunt aduenilſet, ac non potius rationes auditurus? Æſchines: ... ... Quum hinc ſe ſubduxerit, perſpicuum eſt quòd aurum fundere didicit, potius quàm id facere patiue quod ipſi propoſitum erat. Paræmia conuenict vbi quis ingentes ſpes animo concepit, ſed diſcedit fruſtratus. Quod ſere ſolet accidere ijs qui ſuo ſumptu mittunt qui terras peruestigent incognitas: aut qui in fornaces alcumiſticas omnia ſua profundunt.

Spes irrita.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *Extat*] Adi vulgatam Platonis editionem, & ex ea locum hunc atque eius interpretationem emenda.

Seiuncta ſunt Merrhæ ac Siloam fluenta. 37

Χωρὶς τὰ Μυσῶν καὶ Φρυγῶν ὁρίσματα. id eſt.

Seiuncta ſunt Merrhæ ac Siloam flumina.

De longo interuallo diſſitis inter ſeſe, vtoti ſiquis dicat inter amicum & adulatorem plurimum intereſſe. Extantium illud, Χωρὶς τὰ Μυσῶν καὶ Φρυγῶν, id eſt, Separatæ ſunt poſſeſſiones Myſorum & Phrygum. Apparet recentius eſſe prouerbium & haud ſcio an ab Apoſtolo additum ex Literis eccleſiaſticis. Siquidem Merrha vocatur locus in quo Moſes aquas peſtilentes & amaras, iniecto ligno, dulces reddidit ac ſalubres. Cæterùm ad aquas Siloam miſſus eſt à Ieſu cæcus Euangelicus, quo viſum reciperet. Vnde apparet ſalutares fuiſſe, diſſimillimas aquis Merrhæ.

Longiſſimè diſſita.

Ψαλίσματα. 38

Ψαλίσματα ... De minis ac terriculis inanibus: aut quum oſtenditur arte periculum, quum re nullum ſit periculum. Tranſlatum a militari aſtutia, qua ſit vt ad territandos hoſtes noctu diuerſis locis ignes incendant, vt ingens exercitus eſſe credatur. Eos ignes æmulatores ... vocant. Nõ habebit prouerbij gratiam, niſi tráſfer... ad eos qui ſumis verborum terrifitate ſtudent aliquem, aut in fraudem allicere. Sic enim interdum falluntur nautæ.

Inania terriculamenta.

Pſyra Bacchum. 39

Ψύρα τὸν Διόνυσον, id eſt, Pſyra Bacchum. Stephanus & Suidas citant e Cratino, Ψύρα τὸν Διόνυσον ἄγοντα, id eſt, In Pſyra Bacchum ducentes. Rurſum ... Ψύρα τὴν Σπάρτην ἄγει, id eſt, Et in Pſyra Spartam ducis. Annotatum eſt & ab Hermolao Barbaro. Dictitatum adagium, vbi vinum appoſitum in conuiuio nemo guſtat: aut de ſordido apparatu. Pſyra puſilla quæpiam inſula eſt haud procul a Chio in qua vinum non prouenit. Meminit & Strabo libro decimo quarto. Hanc Homerus Odyſſeæ γ, Ψυρίη appellat. In Græcorum commentarijs ſcriptum aliquoties ψυρὰ finali circunflexo ſed mendoſe, ni fallor.

Sordid⁹ apparatus.

Caput vacuum cerebro. 40

Ὦ οἵα κεφαλή, ἐγκέφαλον οὐκ ἔχει, id eſt, O quale caput, & cerebrum non habet. De his qui corporis ſpecie præcellunt, ingenio carentes. Natum ex apologo qui circunfertur inter Æſopicos. Vulgo quoque vecordibus & inſipidis aiunt cerebro vacuum eſſe caput.

De Vecordi.

Crudelis Bacchus. 41

Ὠμηστὴς Διόνυσος, id eſt, Crudelis Bacchus. Baccho quondam viuos homines ſacrificabant: mos erat: vnde in crudeles conuenit. ſiue quod temulentia feroces reddat & immites.

De feroci temulentia.

Hoc calceamentum conſuit Hiſtiæus, Ariſtagoras induit. 42

Τοῦτο τὸ ὑπόδημα ἔρραψε μὲν Ἱστιαῖος, ὑπεδήσατο δὲ Ἀρισταγόρας, id eſt, Hoc calceamentum Hiſtiæus quidem conſuit, cæterum Ariſtagoras induit. Diogenianus admonet dici ſolitum in eos qui callide ſua malefacta in alios reiiciunt. Adagium natum eſt ex huiuſmodi hiſtoria. Hiſtiæus quispiam patria Samius, Dario amicus, ab eodem in Perſidem miſſus eſt, illic diutius commoranti incidit patriæ reuiſendæ deſiderium. Verum quũ à rege commeatum impetrare non poſſet, ſcribit ad Ariſtagoram ex fratre nepotem, vt Iones ad defectionẽ ſollicitaret: videlicet vt hac occaſione dimitteretur. Excogitauit autem nouum literarum tranſmittendarum genus, cuius meminit & Aulus Gellius Noctium Atticarum libro decimoſeptimo, capite nono. Seruo cuidã ſpectatæ fidei, diu oculos ægrotos habenti, capillum ex omni capite, tanquam medendi cauſa deraſit, caputque eius læue literarum formis compingit. His literis quæ voluerat ſcripſit. Hominem poſtea, quoad capillus adoleſceret, domi continet. Renatis pilis, ad Ariſtagoram mittit. Et quum ad eum veneris, inquit, mandaſſe me dicito vt caput tuum, ſicut nuper egomet feci, deradat. Seruus vt imperatum erat, ad Ariſtagoram venit, mandatum domini adfert. Is non eſſe fruſtra ratus, capite deraſo literas legit: ac mente Hiſtiæi cognita, totam ferme Ioniam ad defectionem traxit. Darius poſteaquam hæc cognouiſſet, defectionis Iones, Hiſtiæum in conſilium adhibet, quem poſtulauit in Aſiam mittere oporteat ad res componendas. Is perſuadet vt ſeſe mittat, vt pote idoneum ad faciendam defectionem Ionum. Itaque poſteaquam in Aſiam deuenilſet, iamque in ſuſpicionem veniſſet Sardium præfecto, tanquam author huius motus fuiſſet, hoc audiuit ab eodem, οὕτω τοι Ἱστιαῖε ἔχει κατὰ ταῦτα τὰ πρήγματα, τοῦτο τὸ ὑπόδημα ἔρραψας μὲν σύ, ὑπεδήσατο δὲ Ἀρισταγόρης, id eſt, Sic hæc res habent Hiſtiæe: tu quidem calceum hunc conſuiſti, cæterùm Ariſtagoras induit. Meminit & Herodotus quinto & ſexto libro, in hunc modum eſſerens quemadmodum retuli. Significabat autem eius conſilij primum fontem & authorem fuiſſe Hiſtiæum, adminiſtratorem Ariſtagoram. Ea vox deinde, vt fit, vulgo cognita, commenti nouitate, in populi fabulam abijt. Videtur magis conuenire, quoties in aſtutijs & improbis conſilijs alter alteri auxilio eſt, mutuáque opera ſeſe iuuant. Nam dare conſilium, eſt tanquam calceum conficere: vti conſilio & exequi, eſt velut inducere calceamentum.

Calliďe ſua malefacta retorquere in alios.

In aſtutiis conſiliis, mutua ſeſe opera iuuantes.

Quæ non poſuiſti ne tollas. 43

Ἃ μὴ κατέθου, μὴ ἀναιροῦ, id eſt, Quæ non depoſuiſti, ne ſuſtollas. Citatur a Platone lib. De legibus vndecimo, tanquam ex poeta quopiam. Laertius refert inter Solonis leges, ſentiens opinor de terminis agrorum non mouendis, quos maiores fixiſſent. Conuenit in furaces, & in eos qui repertunt quod non crediderunt: item qui ſibi poſtulant acceptum ferre quod non præſtiterunt.

Bulbos quærit. 44

Βολβοὺς ζητεῖ, id eſt, Bulbos quærit. Iocus prouerbialis in eos qui iuxta Perſium, Obſtipo capite defigunt lumina terræ. Plutarchus in Sympoſiacis, [illegible] id eſt, Etenim ridiculus iſte, inquit, & prouerbio obnoxius bulbus haud ideo fulmen effugit quòd puſillus ſit: ſed quòd vim habeat contrariam fulmini: quemadmodum & ficus arbor, & vituli marini pellis. Porrò iſtius prouerbialis, de quo meminit Plutarchus, ſeruatus eſt, vt opinor, ex Ariſtophanis Nebulis, vbi Strepſiades Socratis ingreſſus ſcholam, admiratur diſcipulos Socratis prono capite terram ſpectantes. Reſpondentique cuipiam,

> Ζητοῦσιν οὗτοι τὰ κατὰ γῆς. Στ. Βολβοὺς ἄρα
> Ζητοῦσι, μὴ νῦν τοῦτό γε φροντίζετε.
> [illegible] id eſt,
> Quæ ſunt haud quæ terra. Streps. Bulbos ſcilicet
> Quærunt. [illegible]
> Vos angat, ego enim noui [illegible] magni & boni.

Quod ſi quis malit referre ad illud quod dictum eſt, ad eundem poëtam in Pluto, [illegible], id eſt, Qui eaſdem mecum cepas ederis, equidem haud magnopere repugnauerim. Significat autem tenues amicos quoque, vt ait Terentius, paupertatem vna tulerunt grauem. Perſius item Satyra quarta, de ſordido & impendio tenaci parcóque,

> Hoc bene ſit, tunicatum cum ſale mordens
> Cepe, & farratam pueris plaudentibus ollam.

Extat & apud eundem Ariſtophanem in Concionatricibus & alius de bulbo iocus huiuſmodi, [illegible], id eſt, Qui deuorauit bulborum ollam. Verba ſunt aniculæ ad iuuenem detrectantem coitum, quòd ſimul duabus par eſſe non poſſet, [illegible]. Nā bulbos irritare venerem teſtatur & Martialis,

> Nil aliud bulbis quam ſaturi eſſe potes.

Et Columella in carmine,

> Iam Megaris veniant genitalia ſemina bulbi.

Sunt autem multæ bulbi ſpecies: ſed omnes, inquit Dioſcorides libro 2. habent acrimoniam, & calore venerem ſtimulant, quemadmodum eruca, de qua Columella,

> Excitet vt veneri tardos eruca maritos.

Suidas duo de cepis adagia refert, [illegible], id eſt, Cepas edere: & [illegible], id eſt, Cepas odorari, quę ſuo reddidimus loco.

Exacta via viaticum quærere. 45

Seneca in libello De moribus, Quid enim ſtultius eſt, quàm quod dici ſolet, via deficiente, viaticum quærere? [illegible] Quæ tamen ſenes auaros laborare contingit [illegible] vitio: vt quo minus ſuperſit vitæ, hoc magis ſit de viatica ſollicita. Contra, iuuentus huius rei vel maximè negligens eſt. M. Tullius in Catone maiore. Auaritia verò ſenilis quid ſibi velit, non intelligo. Poteſt enim quicquam eſſe abſurdius, quam quo minus viæ reſtat, eo plus viatici quærere?

Ventis tradere. 46

Ventis tradere, pro eo quod eſt obliuiſci, atque ex animo eiicere. Sermo prouerbialem figuram admonet eſſe. Vergilius in decimo Æneidos,

> nec ferre videt ſua gaudia ventos.

Idem alibi, -ſed auræ Omnia diſcerpunt.

Rurſum idem, -partim

> Mente dedit, partim volucres diſperſit in auras.

Item Horatius in Odis,

> -triſtitiam & metus,
> Tradam protervis in mare Creticum
> Portare ventis. Ouidius,
> Cunctáne in æquoreos abierunt irrita ventos?
> Cunctáne Lethæis merſa feruntur aquis? Idem,
> Quæ tibi ſunt facienda tamen, cognoſce, nec Euris
> Da mea, nec tepidis verba ferenda Notis.

Os infræne. 47

Ἀχάλινον ςόμα, id eſt, Os infræne, vocant os petulans & maledicum. Sumpta metaphora ab equis, nullo fræno coercitis. Ita Plato libro De legibus tertio, ἀχάλινα ςόματα vocat, Euripidem opinor imitatus, qui in Bacchis, [illegible] eſſe ſcripſit, quem alibi oſtendimus meminimus. Plutarchus De liber. educandis, ἀχάλινον ςόμα dixit, quaſi ianitoris egens. Ariſtophanes in Ranis.

> -αὐτοκράτορα
> Ἔχοντ᾽ ἀχάλινον, ἀκρατῆ, ἀπύλωτον ςόμα, id eſt,
> -ortis improbi,
> Infræne habentem intemperans, & oſtii
> Os indigum.

Iulius Pollux docet id genus homines dici [illegible], quam vocem vſurpat Euripides in Oreſte,

> -κατὰ [illegible]
> Ἀνήρ τις [illegible],

Ἀργεῖος οὐκ Ἀργεῖος, ἠναγκασμένος,
[illegible]
[illegible] id eſt,

> Sub iſta ſurgit quiſpiam vir, cuius os
> Caret oſtio, valens audacia,
> Argiuus, haud Argiuus huc adductus eſt
> Turbæ cliens, & imperita audacia,
> Qui orationis polleat eloquentia
> Malo vel ipſos principes inuoluere.

Sic Euripides depingit oratorem ſtolidum. ſed vtinā hæc forma non competeret in tam multos concionatores, non Euangelicos, ſed ſycophanticos, ac meros adulatores.

Ego ac tu idem trahimus iugum. 48

Ἐγὼ τε καὶ σὺ ταὐτὸν ἕλκομεν ζυγόν, id eſt,

> Idem egoque tuque ducimus pariter iugum.

De his qui ſimilibus vitiis aut malis obnoxii ſunt. Non diſſimile illi, In eadem es naui. quanquam hoc magis pertinet ad commune periculū. Plinius in Epiſtolis alicubi dixit, Ex æquo iugum ducere, pro eo quod eſt, negotii vices pariter ſuſtinere. Translatum a bubus arantibus. Huc alluſiſſe videtur Horatius libro Odarum primo,

> Diffugiunt cadis Cum fæce ſiccatis amici,
> Ferre iugum pariter doloſi.

Res indicabit. 49

Αὐτὸ δείξει, ſubaudi τὸ ἔργον, id eſt, Res ipſa indicabit. Quū ſignificamus experimento exituque perſpici ſermonis veritatem. Vtitur Plato in Theæteto. Nam illic Socrates exhortans ad inquiſitionem rei, [illegible], id eſt, Qui alius per flumen iturus dux erat ô Theætete, dicebat Ipſa indicabit. & hoc ſi pergamus inquirere, fortaſſis apparebit quid nobis obſtet: at ſi maneamus, nihil erit perſpicuum. Natum videtur à facto. Quidam ingreſſuri fluuium, vt a ſuis ſequutus dux eſſet, percontantibus illis num eſſet aqua profunda: reſpondit αὐτὸ δείξει, id eſt, ipſum indicabit. Marſilius enim ſic vertit quaſi ſubaudiendum eſſet ὕδωρ, in Platone quum illic præcedat ποταμός. Suidas putat ſubaudiendum ἔργον, id eſt, ipſa res. Vſus eſt Ariſtophanes in Lyſiſtrata,

> [illegible] id eſt,
> Res ipſa mox probabit.

Pindarus in Nemeis, [illegible], id eſt, In experimento vero tandem apparet quibus ſit aliquis præſtantior. Huic finitimum, τὸ πρᾶγμα λέγει, id eſt, Res ipſa loquitur, apud Lucianum in Toxaride. Item illud Ariſtophanicum in Veſpis,

> Τὸ πρᾶγμα φανερὸν αὐτὸ [illegible] id eſt,
> Res en palam, quando ipſa per ſe clamitat.

Id imitatus M. Tullius in oratione quadam, dixit, totam hominis vitam, maliciam quandam clamitare.

Omiſſa hypera, pedem inſequeris. 50

Ἀφεὶς τὴν ὑπέραν, τὸν πόδα διώκεις, id eſt, Omiſſa hypera pedē ſectatur. Conuenit vbi quis omiſſis his quæ magis ad rem attinebant, ſectatur quæ parui curat. Hyperæ, nautici funes ſunt quibus antennarum cornua traducuntur. Pedem autem vocant imam veli partem. Verum hyperarum maximus vſus in nauigando. Suidas adagium citat ex Hyperide. item qui ſcripſit ſcholia in Demoſthenem ex libro [illegible] primo.

Beccefelenus. 51

Βεκκεσέληνος, prouerbio dicebatur ſtupidus ac delirus, ſyderatus, aut admodum ſenex. Beccus Phrygum antiquiſſima lingua panem ſignificat, authore Herodoto lib. 2. σελήνη lunā. Vnde Arcades, qui volunt mortalium omnium antiquiſſimi videri, προσέληνοι dicuntur, tanquam antiquiores ipſa luna. Quod notat Apollonius lib. Argonauticōn quarto,

> Ἀρκάδες [illegible] ναίεσκον.

Plan teſtichus autem rex hoc argumento deprehendit, Phrygios omnium antiquiſſimos fuiſſe, quòd pueri qui nullam vocem omnino audiſſent, beccum ſonarent. Suidas hoc loco iocans, negat mirum videri debere ſi capraſū vocem imitati ſuunt qui fuerunt à capris nutriti. Nam id aſſerit Herodotus. Vtitur Plutarchus lib. 1. De viris philoſophorum, [illegible] id eſt, Etenim Plato vocalis quum ait, Deus condidit mundum ad ſuā ipſius imaginem, olet delirationem Beccefelenam, quēadmodum loquuntur veteris comœdiæ ſcriptores. Sumptum eſt prouerbium ex Ariſtophanis Nebulis,

> [illegible] id eſt,
> Et quo pacto ſtolidetur, & Saturnia olens, & beccefelene.

Quo loco complura ſuper hac dictione referuntur ab interprete, ſi quis forte requirit. ego quod ad adagii explanationem iudicaui ſore ſatis, attigi.

Impetitus

Imperitus anaxyride indutus omnibus id oſtentat. 52

Ἀμαθὴς ἀναξυρίδα περιζωσάμενος, πᾶσι ταύτην ἐνδείκνυται, id eſt, Imperitus ſubligaculum ſiue brachas indutus, paſſim eas oſtendit. In eum congruit, qui propter inſolentiam, etiam ineptiſſimis rebus effertur. Nam feré imperitis quicquid peregrinű ac nouum eſt, videtur elegãs. Eruditi quidam putant anaxyridem Græcis dici quas Latini vocant brachas, ſiue feminalia: quæ tegebant mediã corporis partem vnà cum feminibus. Brachæ igitur barbaricæ veſtis genus erat, ſed præcipuè Gallorum quorundam. Vnde & Gallia brachata dicta eſt. Anaxyridem verò & Perſis in vſu fuiſſe declarat Strabo. Vidimus & Venetiæ, patritios iuuenes, ſiquando peregrinantur, gaudere Gallicis ſubuculis, abſque veſte ſuperiore. quod idem domi non faciunt. Quadrabit & in eos qui ſibi videntur aliquid, quòd Gallice loquantur inter Germanos: aut qui vocibus obſoletis, obſcuris aut peregrinis venditant ſeſe. Subolet hoc ab Apoſtolio additum ex huius ætatis adagiis.

Vilia rebus nuper poſſeſſionibus. *Brachæ.*

Mineruæ ſuffragium. 53

Ἡ Ἀθηνᾶς ψῆφος, id eſt, Mineruæ ſuffragium. De exacto iudicio. contrarium illi, ὗς ἔκρινε, id eſt, Sus iudicauit. Sed lepidius fiet ſi per ironiam efferatur in ſtupidum, & nullius iudicij hominem.

Iudicium exactum.

Per parietem loqui. 54

Διὰ τοίχου λαλεῖν, id eſt, Per parietem loqui, Dicitur qui ridicule quid facit. Siue quòd obſtante pariete neuter alterum audit, ſiue quòd ad eum modum colloquuntur amantes, vt teſtatur Ouidius de Pyramo & Thisbe.

Interuallo perit fames, & optime perditur. 55

Διὰ μέσου ἡ λιμὸς ἔρρει καὶ κάλλιστ' ἀπόλλυται, id eſt, Intercapedine optime perit fames. Mora multis rebus adfert remedium, & maximè iracundiæ. Inuenitur etiam hoc interpretamẽtum, vt ſit ſenſus, Extincto famelico, fames ite pereat neceſſum eſt.

Statuam faucibus colas. 56

Ἀνδριάντα γαργαλίζεις, id eſt, Statuam colas gutture. De re maiorem in modum abſurda, quæque fieri nullo pacto poſſit. Veluti ſiquis hominem præpotentem & inuictum fruſtra conetur opprimere nec enim liqueſcit ſtatua.

Inſperabilem vitam viuis. 57

Ἀνέλπιστον βίον ζῇς, Inſperatam vitam agis. (ſic enim loquuntur Attici) hoc eſt, vitam mirificam, & quam ne ſperare quidem auderet quiſquam: aut in qua non ſpes alat animum, ſed ipſæ res adſint. Extat apud Pindarum.

Amens longus. 58

Ἄνους ὁ μακρός, id eſt, Amens qui longus. Hoc eſt quod vulgò dictant, prælongis mentem deeſſe, puſillis nimium adeſſe animorum. Sumptum videtur ex Sophocle, apud quem hi verſus ſunt in Aiace flagellifero, -οὐ γὰρ οἱ πλατεῖς

Prælongis mentem deeſſe.

> Οὐδ' εὐρύνωτοι φῶτες, ἀσφαλέστατοι
> Ἀλλ' οἱ φρονοῦντες εὖ. id eſt,
> -non enim hi
> Qui porriguntur mole vaſta corporis,
> Latóque tergo, tuti oportet maxime:
> Verùm mage illis qui valent prudentia.

Videtur in eadem ferme ſententia fuiſſe Homerus, Tydeű fingens corpore puſillo, cæterum ſtrenuum. Sic enim ait Iliad. ε,

> Τυδεύς τοι μικρὸς μὲν ἔην δέμας, ἀλλὰ μαχητής. id eſt,
> Strenuus in pugna Tydeus, ſed corpore paruus.
> Idem habetur in obſcœno carmine:
> Vtilior Tydeus, qui (ſiquid credis Homero)
> Ingenio pugnax, corpore paruus erat.
> Et apud Statium,
> Maior in exiguo regnabat corpore virtus.

Antiopæ luctus. 59

Ἀντιόπης θρῆνος, id eſt, Antiopæ luctus. Dici cõſueuit vbi quis immerens calamitatibus affligitur, deinde malis eximitur. Natum adagium ab Antiopæ fabula, quæ Nyctei filia fuiſſe narratur. ea quum eſſet à ciue quodam vitiata, pater grauius iraſcẽs, ad fratrem Lycum mittit vt de ea ſupplicium ſumeret. At ille, quòd vterum ferre videret, miſertus, pepercerat. Itaque peperit Zethum & Amphionem, quos ille in mõtem abiecit. Erat autem huic vxor nomine Dirce, quæ ſimulatque ſenſit virum ſuű Lycum Antiopæ captum amore, puellam in montem abductã tauri ceruicibus alligat, ſuſpenſis à cornibus tedis ardentibus, parãs illam hoc exitij genere conficere. Verum ad vociferationem Antiopæ cõcurſum eſt, cum à vicinis ruſticis, tum ab Amphione Zethóque, qui matrem agnitam eripiűt, & à Dirce pœnas ſumunt.

Fuge procul à viro maiore. 60

> Ἀλλ' ἀπὸ μείζονος ἀνδρός. id eſt,
> Qui te fortior eſt, hunc tu vitare memento.

Potentum cõmercium perniciosum.

Caue à commercio potentium: habe commercium cum æqualibus. Etenim optimatum familiaritas, aut ſeruum facit & turpem: aut, ſi neſcias adulari, periculis obiicit. Cum paribus vt multo ſuauior, ita tutior etiam vita eſt. Pindarus in Nemeis ...ἄκατον, Χαλεπὰ δ' ἔρις ἀποθέσθαι κρεσσόνων. id eſt, Caue certamen congredi cum hominibus potentioribus. Congruit cum eo quod alibi dictum eſt, Procul à Ioue & fulmine. & illo, Longæ regum manus. Herodotus in Vrania, καὶ γὰρ δύναμις ὑπὲρ ἄνθρωπον ἡ βασιλέος ἐστὶ, καὶ χεὶρ ὑπερμήκης, id eſt, Etenim potentia regis, ſupra hominem eſt, & manus prælonga. Hoc magis conueniebat illi prouerbio: ſed quum locus occurreret in Herodoto, typographus priores chartas abſoluerat.

Abſque baculo ne ingreditor. 61

Ἄνευ ξύλου μὴ βάδιζε, id eſt, Abſque ligno ne ingrediare. Inermis ne ſis: verum ſemper ad manű ſit quo depellas ſiquis fortè quærat lædere. Natum aiunt à Cleomene, quodam Athenienſium duce. Is quum eſſet in infamiã verſus, quòd omnibus haberetur exoſus, baculum geſtans, obambulare conſueuit, quo propulſaret impetentes.

Omnem facultatem indutus eſt. 62

Ἅπασαν τὴν οὐσίαν ἠμφίεσται, id eſt, Vniuerſam ſubſtantiam indutus eſt. De paupere, qui præter veſtitum nihil præterea rerum poſſidet: alioqui ἀνέστιος καὶ ἄοικος. Quod quidem & hodie vulgato ioco dicunt ad hũc modum, Quum ſubſilio, facultates omnes meæ commouentur. Notum illud Biantis philoſophi dictum, Omnia mea mecű porto. Plautus in Rudente, Hoc quod induta ſum, ſummæ opes.

Omnia mea mecum porto.

Hoſtis non hoſtis. 63

Ἀπόλεμος πολέμιος, id eſt, Citra bellű hoſtis. Dicitur qui nulla laceſſitus iniuria, tamen quæ ſunt hoſtium facit: aut qui pacis obtextu facit hoſtilia. Conueniet etiam in illos qui prius quàm expoſtulauerint de iniuria cum amico, iam lædunt inimice.

Nefaſti dies. 64

Ἀποφράδες ἡμέραι, id eſt, Nefaſti dies. Olim vocabantur inauſpicati, & quibus publica non licebat agere. Vnde receptum vt homines inuiſos ac deteſtandos, ἀποφράδας appellarent. Teſtis Lucianus in huius vocis calumniatorem. Apud Atticos huiuſmodi dies erant ſeptem, quibus inferiæ peragebãtur manibus, eóque habebantur inauſpicati. Ad hæc veterum ſuperſtitio ſibi perſuaſit & lunæ certos dies ſiniſtri auſpicij eſſe, veluti lunæ ſeneſcentis quartam, quintam & ſecundam: quos & ἀποφράδας appellabant. Ruſus dies in quibus rei capitis damnabantur ἀποφράδας, veluti funeſtos. Poſtremò dies inſigni quapiam calamitate funeſti, ἀποφράδες dicti ſunt. Horat.

De inauſpicatis. *Ἀποφράδες.*

> Ille & nefaſto te poſuit die.

Horum dictum meminit Plato libro De legibus ſeptimo, negans illos eſſe καθαρὰς, id eſt puros, ſed ἀποφράδας appellat vt funeſtos, & ſepeliendis mortuis ſacros. Ea vox deinde tranſlata eſt ad homines execrandos, & abominandæ malitiæ: teſte verſiculo,

> Ἄνθρωπος ἀποφρὰς, βλέπων ἀπιστίαν. id eſt,
> Homo nefaſtus, & ore perfidum tuens.

Eadem eſt autem Græcæ vocis etymologia quæ Latinæ, παρὰ τὸ φράζω. Huiuſmodi ferme Suidas, Heſychius & Etymologicus. Quin & homines deteſtãdos, ſacros dicimus: vt Horatius,

> -ſacer, inteſtabilis eſto.

Vergilius etiam ad animi rem tranſtulit,

> Auri ſacra fames.

Anus cothoniſſat. 65

Γραῦς κωθωνιζομένη, id eſt, Anus cothonizãtes. De vetulis indecore laſciuientibus. κώθων enim temulentum ſignificat: inde fictum verbum κωθωνίζειν. Athenæus lib. 11. variis authoribus cothonem eſſe oſtendit poculi genus, vnde dicatur κωθωνισθῆναι, pro inebriari: & κωθωνισμοί, ipſa temulentia. Et Heſychius admonet, Græcis hominem temulentum appellari cothonem, quemadmodum Latini lagenam vocant, aut vtrem. Horatius in Odis, in anum vxorem pauperis Ibyci.

> Te lanæ propè nobilem
> Tonſæ Luceriam, non citharæ decent,
> Nec flos purpureus roſæ,
> Nec poti vetulam fæce tenus cadi.

De anu ſaltante dictum eſt aliàs.

Anus hircum olet. 66

Γραῦς ἀνατραγᾷ, id eſt, Anus hircum redolet. De vetula libidinãte: propterea quòd alarum ac reliquarum partium odor excitatur ad libidinem incenſis. Horatius in anum huiuſmodi,

Vetula libidinoſa.

> -nanque ſagacius vnus odoror
> Polypus an grauis hirſutis cubet hircus in alis,
> Quàm canis acer, vbi lateat ſus.

Nudo capite. 67

Γυμνῇ κεφαλῇ, id eſt, Nudo capite facere quæpiam dicuntur, qui palam ac citra pudorem omnem faciunt. Qui rem pudendam faciebant, iis mos erat centonibus caput operire. Plautus in Captiui duo, Ipſi de foro tam aperto capite ad lenones eunt, quàm in tribu aperto capite ſontes condemnant reos. Neque refert vtrum hic aperto, an operto legas per ironiam: nam ſen-

Citra pudorẽ, palàmque facere.

ſus idem vtriuſque lectionis. Vſus eſt hoc prouerbii titulo & diuus Cyrillus interpretans diui Ioannis Euangelium, & diuus Chryſoſtomus in Encomio Babylæ martyris. Tegit & Socrates faciem apud Platonem in Phædro, dicturus vituperationem amoris.

In re mala animo ſi bono vtare, adiuuat. 68

Patientia magna vis.

Meretur omnino Plautinus ille ſenarius ex Captiuis duobus vt inter adagia recenſeatur,

In re mala animo ſi bono vtare, adiuuat.

Fortuna ferendo vincitur: malum quod mutari non poteſt. Eandem ſententiam paulo ſecus expreſſit in Rudente,

Bonus animus in re mala dimidium eſt mali.

Mulieris oculus. 69

Γυναικὸς ὄμμα τοῖς ἐρῶσι βέλος. id eſt,

Mulieris oculus ſpiculum eſt amantibus.

Et Vergilius, . . . vtque videndo

Ignira. Idem,

Vt vidi, vt perii: vt me malus abſtulit error.

Illud alibi recenſuimus, ἐκ τοῦ ὁρᾶν γίγνεται τὸ ἐρᾶν, id eſt, Ex aſpectu naſcitur amor.

Decempes vmbra. 70

Tempus cœnandi.

Δεκάπους σκιά, id eſt, Decempes vmbra eſt, id eſt, cœnæ ſit tempus. Veteres vmbris notabant horas diei. Lucianus in Gallo, Σκιὰν ἀεὶ παρεφύλαττες εἰ δεκάπους γένοιτο, id eſt, Aſſiduè obſeruans quot pedes haberet linea. Olim qui vocabantur ad cœnam, deſignabant ad quam vmbram ſolarii venirent ad illam cœnam. Ita qui vocabantur, ne venirent ante tempus, rogabant ad quam lineam. Porro vmbra decempedum erat grataſſima paraſitis, cœnæ ſpem faciens, quæ admodum & ſummis largior . . . culina. [illegible] vtilem nullum . . . quis ſignificare volens non locum . . . decempedem, diceret ſe magnopere ſpectare vmbram decempedem. Aut, nihil agere quempiam niſi obſeruare vmbram decempedem. Quo modo vſus eſt Ariſtophanes in Concionatricibus,

Σοὶ δὲ μελήσει, Ὅταν ᾖ δεκάπουν τὸ στοιχεῖον,

Λιπαρῷ χωρεῖν ἐπὶ δεῖπνον. id eſt,

Verum tibi ſit curæ,

Vbi facta fuerit vmbra decempes,

Ad lautam accurrere cœnam.

Venter, pro ſolaria Perſis.

Ammianus libro xxiii tradit, apud Perſas nullam horam præſcriptam ſumendi cibum præterquam in regibus, ſed ſuum cuique ventrem ſolarium eſſe. Et apud Plautum, in Boeotia comœdia, paraſitus quispiam deſtomachatur in eos qui horologiorum vſum commenti ſunt, quum venter ſit optimum horologium. Adagium refertur à Suida.

Altera nauigatio. 71

Δεύτερος πλοῦς, id eſt, Secundarius curſus vocabatur olim, vento deficiente, quum remis nauem impellebant. Nam πλοῦς δεύτερος, id eſt, Quum ſecundus ventis nauigaretur, ea tum prima nauigatio dicebatur: authore Pauſania, quem citat Euſtathius in ſecundum Odyſſeæ librum, quo loco prouerbii quoque mentionem facit. Ariſtoteles ſecundo Moralium Nicomachiorum [illegible] id eſt, Quia ſummum illud exacte conſequi difficile eſt, iuxta ſecundum, vt aiunt, curſum, minima malorum ſumenda ſunt. Philoſophus quum virtutem in medio eſſe ſitam atque id præſtare ſit difficile, monet vt quæ minimè vitioſa amplectamur. Hoc pertinet & ad Ariſtophanis in Concionatricibus,

Ναῦς μὲν γὰρ ὡς . . . [illegible] id eſt,

Nam nunc nec aura impellimur, nec remige.

Interpres admonet, nautas, quum vento deſtituuntur, ad remos confugere. Conuenit vbi quoties quæ potiſſima ſperant non contingunt, ad proxima confugitur auxilia. Cognatum eſt illi quod alibi retulimus, δεύτερος [illegible]. Vſurpauit hoc Ioannes Chryſoſtomus in homilia in Mattheum prima, Ἐπειδὴ δὲ ταύτης ἐξεπέσομεν τῆς χάριτος, φέρε κἂν τὸν δεύτερον ἀσπασώμεθα πλοῦν, id eſt, Poſteaquam verò ab hac gratia ſumus excuſſi, age vel ſecundum amplectamur curſum. Atque hic ſtatim ſpiro quod aiunt, portum impegit interpres Anianus: ſic enim hunc locum reddidit, Quia verò hac à nobis excuſſimus gratiam, vel ſecundas diuitias expectamus. Etiamſi in vulgatis per typographos exemplaribus, pro excuſſimus legitur excuſamus: & pro expectam⁹, expectamus. Agit illic Chryſoſtomus, primum & optimum eſſe nullis egere literis: poſteàquam autem ab eo quod erat optimum degenerauimus, nobis eſſe nautas imitandos, qui quum recto curſu non poſſunt eò peruenire quò volunt, tamen vel remigio, vel obliqua nauigatione conantur eodem pertendere. Fefellit autem interpretem prouerbii ignoratio, & ideo ex πλοῦν fecit πλοῦτον. Hæc indico non vt traducam Anianum, cuius induſtriæ debent ſtudioſi, ſed vt errorem . . . Naumachii, Chriſtiani vt ſuſpicor poetæ, carmē, quo primum hortatur ad virginitatem, matrimonium appellans ſecundarium curſum,

Ioan. Chryſoſtomus in verſio. Latina.

Εἰ δ᾽ ἐπεὶ . . . [illegible] χιχάνω,

Καὶ τοῦτο . . . [illegible]

Τὸν . . . [illegible] id eſt,

Quòd ſi te vulgaris amor vitæ tenet, aliam

Hoc quære viri dotem, quo pacto curſus, vt aiunt,

Hic alter tibi ſit peragendus mente ſagaci.

Alluſit huc Cicero in oratore ad Brutum, Quòd ſi quem aut natura ſua, aut illa præſtantis ingenii vis fortè deficiet: aut minus inſtructus erit magnarum artium diſciplinis, teneat tamen eum curſum quem poterit. Prima enim ſequentem, honeſtum eſt in ſecundis tertiiſque conſiſtere. Summam celeritatem ſignificans, vt, inquit, conſummauit Philippica prima, Tum verò ſum tanta cupiditate incenſus ad reditum, vt mihi nulli neque remi, neque venti ſatisfacerent.

Diagoras Melius. 72

Διαγόρας ὁ Μήλιος, id eſt, Diagoras Melius. In ſceleratum ac fœdiſtagum & impium. Hic capta Melo vixit Athenis, & Atheniensium ſacrorum myſteria vſque adeo contempſit, vt cōplures auerterit à religione, deterrueritque ne iam vellent initiari. Præterea arcana illa myſteria, quæ nefas eſt profanis edere, ille impius in vulgus extulit, modis omnibus irridens. Quas ob res ab Athenienſibus proſcriptus eſt, eamque proſcriptionē palam in ærea columna poſuerunt, addito, præmii loco, talento, ſiquis hominē occidiſſet. ſiquis viuum adduxiſſet, duobus. Meminit huius Ariſtophanes in Auibus,

Sceleratus, & impius.

Ἢν ἀποκτείνῃ τις ὑμῶν Διαγόραν τὸν Μήλιον,

Λαμβάνειν τάλαντον ἢν τε τῶν τυράννων τις τινὰ

Τῶν τεθνηκότων ἀποκτείνῃ. id eſt,

Siquis è vobis Diagoram Melium interfecerit,

Præmium feret talentum. ſique quis quem è mortuis

Interemerit tyrannis.

Sedecim pedibus ſuperauit. 73

Haudquaquam alienum eſt à prouerbiali figura quod in Periclē ſcripſit Ariſtides, nempe Periclem oratorem reliquos in dicendo ſedecim præteriiſſe pedibus, λέγων, inquit, ὡς ἑκκαίδεκα [illegible] id eſt, Dicens illū ſedecim pedibus vicisſe rhetores dicendo, atque in vnius illius labiis inſediſſe ſuadelam quandam: cætera vero omnia nugas præ hoc fuiſſe. Itaque ſedecim pedibus pro maximo interuallo dixit, ſumpta metaphora à ſtadiis curſorū. Locus autem de hoc Pericle eſt apud Eupolin comicū, in comœdia cui titulus Δῆμοι.

Maximo interuallo.

Κράτιστος οὗτος ἐγένετ᾽ ἀνθρώπων λέγειν,

Ὁπότε παρέλθοι, ὥσπερ ἀγαθοὶ δρομῆς,

Ἐκ δέκα ποδῶν ᾕρει λέγων τοὺς ῥήτορας.

Ταχὺν λέγεις μέν, πρὸς δέ γ᾽ αὐτοῦ τῷ τάχει,

Πειθώ τις ἐπεκάθιζεν ἐπὶ τοῖς χείλεσιν. id eſt,

Hic inter homines plurimum vnus polluit

Dicendo, quoties prætenbat, vti bonus

Agilisque curſor, ſedecim ſpatio pedum

Linquebat à ſe cæteros iam rhetores.

Sermone celer erat, celeritati aderat huic

Suadela quædam illius inſidens labris.

Hos verſus & Ariſtophanes adducit in Acharnenſibus ex Demis Eupolis, adiunctis his duobus,

Οὕτως ἐκήλει, καὶ μόνος τῶν ῥητόρων

Τὸ κέντρον ἐγκατέλειπε τοῖς ἀκροωμένοις. id eſt,

Adeò mouebat, atque ſolus rhetorum,

Aculeum in animis liquit audientium.

M. Tullius in Bruto, Quam deam, inquit, in Periclis labris ſcripſit Eupolis ſeſſitauiſſe. Huius immodicam eloquentiam idem taxauit in eadem comœdia.

Ἐντεῦθεν ὀργῇ Περικλέης οὐλύμπιος

Ἤστραπτ᾽, ἐβρόντα, ξυνεκύκα τὴν Ἑλλάδα. id eſt,

Pericles at indignatus hinc Olympius

Tonat, coruſcat, miſcet omnem Græciam.

Porrò quod ad Suadelam attinet, id imitatus Ennius apud Ciceronem in Catone maiore, M. Cethegum Suadæ medullam dixit. Ab huius prouerbii forma non diſcrepat illud Ariſtophanis ἐκ τῶν ἱππέων,

Suadę medulla.

Τοῖς ἱππεῦσιν λέγων ἑκατὸν σταδίοισιν ἄριστος. id eſt,

Vt Grætorum dicat gentem ſtadiis præcedere centum.

Lepidius etiam erit, ſi pro pedibus paraſangas dixeris.

Saxum volutum non obducitur muſco. 74

Λίθος κυλινδόμενος τὸ φῦκος οὐ ποιεῖ. id eſt,

Muſco lapis volutus haud obducitur.

Qui non poteſt eodem in loco conſiſtere, rarò fit vt diteſcat. Id totidem penè verbis etiam hodie dicunt. Simile illud Fabii, Planta quæ ſæpius transfertur, non coaleſcit.

Lityerſam cantionem canis. 75

Λιτυέρσαν ᾄδεις ᾠδήν, id eſt, Lityerſam cantionem canis. Lityerſes nothus erat Midæ regis. Is quum ageret in Celænis, exceptos eos qui aduenirent, compellebat vt ſecum meterēt: deinde præſectis capitibus, reliquum corpus manipulis inuoluebat. Idem inſtituit vt in honorem Midæ, θερισταί, id eſt æſtiuus aut meſſorius hymnus caneretur, vnde ductum prouerbium

Deûs, qui eos cantant.

uerbium, vt qui non ex animo canerent, aut qui coacti canerent, hi Lityerſam cantionem canere dicerentur. Menander in Chalcedonio.

Λιτυέρσαν ᾄδει ἐκ ἀγῶνος τινός.

Meminit huius fabulæ Iulius Pollux lib. De rerum vocabulis 4 cap. περὶ ᾀσμάτων. Sed hoc nouat, Lityerſam loris cædere ſolitum quos metendo viciſſet: ſed quum aliquando incidiſſet in meſſorem ſe robuſtiorem, ab eo trucidatū fuiſſe. Quoſdam autem authores eſſe, Herculis manu periſſe. Proinde cantionem eam ad patris deſiderium leniendum fuiſſe repertam. Lityerſæ meminit & Theocritus.

Lydum in planitiem prouocas. 76

De eo qui prouocat, cui inferior sit.

Λυδὸν εἰς πεδίον προκαλεῖς, id eſt, Lydum in campum prouocas. In eum competit qui laceſſit iamdudum ad id propenſum ac promptum. Notati ſunt Lydi, quòd ad bellum capeſſendum æquo propēſiores eſſent. Herodotus libro 1. docet Lydos equitatu valuiſſe. Proinde Crœſus optat Iones equitatu venire oppugnatum Lydos. Finitimum ei quod alibi recenſuimus, τὸν ἵππον εἰς πεδίον.

Sublata lucerna nihil intereſt inter mulieres. 77

Λύχνου ἀρθέντος γυνὴ πᾶσα ἡ αὐτή, id eſt, Lucerna ſublata nihil diſcriminis inter mulieres. Sentit adagium, nullam mulierem non eſſe impudicam, ſi detur facultas ſine teſte peccandi. Recenſet Apoſtolius, & vſurpatur a Plutarcho in Præceptis connubialibus.

ANIMAD. HENR. STEPH.

Aliud ſententia exiſtit.

V.diſcrimen; Peſſimam ponit adagij huius explicationem, & in qua peſſime de muliebri ſexu meretur. dicens hoc ſentire adagium, nullam mulierem nō eſſe impudicam, ſi detur facultas ſine teſte peccādi. Nimirum quæ inter eas verè pudicitiam colunt, iure hic illi occinant, Parcito paucarum (mulcatum dixerit aliquis μετοχῶν) diffundere crimen in omnes. Ego certè ita illum peruertiſſe huius prouerbij ſententiam eo magis miror, quod eum Plutarchi locum legiſſet ex quo veram facillimum videtur eſſe colligere. Sic enim Plutarchus, γυνή τις πρὸς τὸν Φίλιππον, ἄγεσθαι μὲν ἐπιχειροῦντα αὐτήν, ἄφες με, εἶπεν. πᾶσα γυνή, τοῦ λύχνου ἀρθέντος ἡ αὐτή ἐστι. Id eſt, Mulier quędam Philippo ipſam inuitam ad ſe pertrahenti, Miſſam me facito, dixit. omnis mulier, amota lucerna eſt eadem. Hoc eſt, vt Eraſmus exponit, Omnis mulier impudica eſt, ſi teſtis abſit. Quorſum obſecro hoc dixiſſet Philippo iſta fœmina, quid ſe profecturam ſperās? an quia impudicam aliam præter illam inuenturum ſe Philippus non putabat, qua ratione effecturus ſit vt omnes ſe impudicas præſtent, illum docere nimirum ſi lucernam, id eſt teſtem, amoueat illas peccaturis? Scilicet regi, & quidem regi Philippo, deerāt ſcortanæ, aliæ clam, aliæ & etiam & palam impudicæ. Imò verò quum ita loqueretur illi hæc mulier, perinde erat ac ſi dixiſſet, Contentus eſto iis quas habes fœminis. nam ſi forma diſfero aliquid à cæteris, at quicquid eſt inter eas, & me diſcriminis, id nox tollit. Non ergo mulierum impudicitiam notat hoc prouerbium, ſed ſtultum id. oſtendit libidinoſorum hominū in contectandis earum formis ſtudiū. Vnde & Plutarchus verbis proxime ante citatis adiungit, τοὺς δὲ μοιχικοὺς ἀκολάστους ... Quę verba quum in rectam viam deducere Eraſmum debuerint, illi contrà occaſionem errandi præbuiſſe ſuſpicor. fieri enim poteſt vt quum legiſſet τὰς μοιχικοὺς, aliquanto poſt fallax memoria illi ſubiecerit τὰς μοιχικάς. Ego certè antequam Plutarchi locum adiiſſem, huiuſce Græci adagij ſenſum à Gallico edoctus eram adagio, *De nuict tous chats ſont gris*. quo memineram ſolitos admoneri quoſdam qui de formoſa vxore deligenda nimium ſolliciti eſſent, nihil aliud quàm volentes ὀφθαλμοῖς γαμεῖν, vt elegantiſſimè dicebat Alexandri mater Olympias.

Lyſicrates alter. 78

In pauperrimum.

Λυσικράτης ἕτερος, id eſt, Alter Lyſicrates. Lyſicrates quidam in vulgi fabulam abiit, quòd capillos iam canos nigro tingeret, quo iuuenis etiādum videretur. Cuiuſmodi ridetur apud Martialem Ollus, comam tingens, quum barbam non poſſet.

Lyſiſtrati diuitias habes. 79

Quod ſerò contingat.

Λυσιστράτου πλουτεῖς πλοῦτον, id eſt, Lyſiſtrati diuitiis diues es. Prouerbialis ironia de magnopere tenuibus. A Lyſiſtrato quodam tractum, extremæ paupertatis homine.

Expecta bos aliquando herbam. 80

Μένε βοῦ ποτὲ βοτάνην, id eſt Expecta bos olim herbam. Dicēdum vbi quid ſerò contingit. Laborat enim bos in agricolando, ſed aliquando guſtatura herbam enatam. Finitimum illi,

-& adhuc tua meſſis in herba eſt.

Expecta anus, &c. 81

Μένε γραῦ τὸν σὸν παῖδα θαλψέμεν, id eſt, Expecta anus meum filium te ſuauiaturum. Nam priuſquam adoleſcat puer, illa deceſſerit. Confine ſuperiori quum ſera ſpes oſtenditur.

Magnus verſator in re puſilla. 82

Μέγας κηλητὴς ἐν μικρῷ πράγματι. id eſt,

Verſator ingens in negocio leui.

Arte parum honeſta captās opes.

Nam addita coniunctiuncula conſtabit verſus. Quadrat in eos qui arte parum honeſta ſibi diuitias parant. Natum ab Eudamidæ apophthegmate. is erat Archidami filius, frater Agidis. Quum muſicus quidam fœliciter videretur cecinisse, quiſpiam ex iis qui aderant rogabat Eudamidam quid de eo ſentiret respondit, μέγας κηλητὴς ἐν μικρῷ πράγματι, id eſt, Magnus delinitor in re parua. quòd exiſtimaret operoſam eſſe ſcientiam, ſed nihil adferentem vtilitatis. Recenſetur à parœmiographis. Refertur & à Plutarcho in Laconicis: niſi quòd illic legitur κηλητής, quod oratorum ſit delinire ac mouere affectus. Huic non diſſimile eſt quod Muſonius ait apud A. Gellium, libro 5. cap. 1. in eos qui modulatu vocum ac lenociniis verborum excitant inanem applauſum auditorum: Scito, inquit, illic non philoſophum loqui, ſed tibicinem canere.

Surdaſter cum ſurdaſtro litigabat, &c. 83

De eo, quod abſurde inter ridiculos agitur.

Δύσκωφος δυσκώφῳ ἐκρίνετο, ὁ δὲ κριτὴς ἦν κωφότερος, id eſt, Surdaſter cum ſurdaſtro litigabat: iudex autem erat vtroque ſurdior. Quum res agitur inter vndequaque ridiculos ac ſtultos. Extat in hanc ſententiam epigramma Græcum Nicarchi,

Δύσκωφος δυσκώφῳ ἐκρίνετο, καὶ πολὺ μᾶλλον
Ἦν ὁ κριτὴς τούτων τῶν δύο κωφότερος.
Ὧν ὁ μὲν ἀντέλεγεν, τὸ ἐνοίκιον αὐτὸν ὀφείλειν
Μηνῶν πέντ'· ὁ δ' ἔφη νυκτὸς ἀληλεκέναι.
Ἐμβλέψας δ' αὐτοῖς ὁ κριτὴς λέγει, εἰς τί μάχεσθε;
Μήτηρ ἐσθ' ὑμῶν· ἀμφότεροι τρέφετε.

Id Thomas Morus olim adoleſcens ſcitè vertit hunc in modū,

Lis agitur ſurdusque reus, ſurdus fuit actor,
Ipſe tamen iudex ſurdus vtroque magis.
Pro ædibus hic petit æs, quinto iam menſe peracto:
Ille refert, Tota nocte mihi acta mola eſt
Aſpicit hos iudex, Et quid contenditis, inquit?
An non vtrique eſt mater? vtrique alite.

Docui te vrinandi artem. 84

Ἐδίδαξά σε κολυμβᾶν, καὶ σὺ βαπτίζειν με ζητεῖς, id eſt, Docui te vrinādi artem, & tu me vis demergere. In eos quadrat qui benefacta malefactis retaliant, & beneficium acceptum in eius ipſius vertunt perniciem à quo acceperunt. Sapit fæcem.

Pro eleganti medico malus poëta. 85

Ἀντὶ χαρίεντος ἰατροῦ, κακὸς ποιητὴς καλεῖσθαι ἐπιθυμεῖς, id eſt, Pro venuſto medico malus poeta dici cupis. In eum dici ſolitum, qui non contentus artis ſuæ profeſſione, in qua locum mediocrem obtinebat, pergit aliena profiteri in quibus non perinde ſit exercitatus, nec parem proinde gloriam reportaturus. Peſiandes quiſpiam non incelebri fama medicus, & eius artis vel cum primis doctus, ad poetices ſtudium deflexit, & ineptos quoſdam verſiculos ſcribere cœpit. Hinc vulgatis iocus increbuit. Plutarchus in Apophthegmatis Laconicis tribuit hoc dictum Archidamo Ageſilai filio.

A remo ad tribunal. 86

Ab infima ſorte, ad honeſtum munus perductus.

Ἀπὸ κώπης ἐς τὸ βῆμα, id eſt, A remo ad tribunal. Dici ſolitum vbi quis repente ab infima conditione prouehitur ad honeſti muneris adminiſtrationem. Id quod haud ſcio an vlli contigerit fœlicius quàm Iulio ſecundo. Nam fama eſt, hunc iuuenem ad ſtipem ſcalmum remo ſubigere ſolitum, & tamen à remulco non ſolùm ad tribunal, verumetiam ad ſummum illud rerum humanarum culmen euectus eſt. Nec contentus hoc faſtigio, pōtificiæ ditionis pomeria multum protulit: longius etiam producturus, ſi per mortis inclemētiam vitam illi producere licuiſſet. Taxat Demadem oratorem Syrianus Hermogenis interpres, qui citra cognitionē artis, ſtatim ad agendas cauſas irruperit, ἀπὸ τῆς κώπης ἀνίπτοις, τὸ τοῦ λόγου, χερσὶν ἐπὶ τὸ βῆμα πηδήσας. id eſt, Quilliotis, vt aiunt, manibus a remo ad tribunal iruit.

In cælum expuis. 87

Aduerſus ſtimulum calcitrare.

Ἐς οὐρανὸν πτύεις, id eſt, In cælum expuis, id eſt, Facis quòd in tuum ipſius recidat caput. Aut, obloqueris his qui facilè poſſint lædere. Siquidem qui in cælum expuit, primum videtur cælites ipſos afficere contumelia. deinde fit ſæpius vt ſputum ipſius in faciem recidat. Confine illi, πρὸς κέντρα λακτίζειν, id eſt, Aduerſus ſtimulum calcitrare.

Vnus Deus, & plures amici. 88

Εἷς θεός, καὶ πολλοὶ φίλοι, id eſt, Vnus Deus, & plures amici. Prouerbium admonet quamplurimos eſſe parandos amicos, quòd hi ſecundum Deum plurimum opitulari poſſint. Quanquam Heſiodo non probatur πολυφιλία, neque rurſum ἀφιλία. Opinor & hoc à vulgo mutuo ſumptum, non ex authoribus.

Si caſeum haberem, non deſiderarem opſonium. 89

Εἰ τυρὸν εἶχον, οὐκ ἂν ἐδεόμην ὄψου, id eſt, Si caſeum haberem, non egerem opſonio. Dicendum vbi quis minimis viliſſimiſque contentus eſt. Refertur apud Plutarchum in Laconicis. Quum Lacon quiſpiam cauponi dediſſet parandum opſoniū, atque is peteret caſeum & oleum quibus illud condiret: Non

opus, inquit Lacon, fuiſſes mihi opſonio, ſi caſeum habuiſſem. Siquis pro caſeo malit hoc loco butyrum, cum eo non pugnabo. videtur enim butyrum magis congruere oleo: etiamſi apud Italos etiam ſicciſſimus caſeus condimentum eſt.

In antrum haud legitimum, ſtimulum impingis. 90

Εἰς τρώγλην οὐχ ὁσίαν τὸ κέντρον ὠθεῖς, id eſt, In foramen haud licitum, ſtimulum trudis. Dicterium Sotadis in Philadelphum, qui ſororem Arſinoen, exemplo Iouis, vxorem duxerat. quo quidem dicto offenſus rex, capitis ſupplicium ſumpſit de eo qui dixerat. Meminit Plutarchus in libello De liberis educandis.

Quanquam non dixeris, tamen apparet è pelle. 91

Εἰ μὴ λέγοις, ἀπὸ τοῦ δέρματος φαίνῃ, id eſt, Etiamſi non dicas, pelle præ te fers. Res ipſa redarguit mendacem, & oris habitus. Vnde illud Ciceronis, Niſi fingeres, non ſic diceres. Videtur ex apologo natum.

Mendax deprehenditur oris habitu.

Decipula murem cepit. 92

Εἴληφεν ἡ παγὶς τὸν μῦν, id eſt, Laqueus murem cepit. De rectè meritóque deprehenſis, & malo dignis. Quaſi dicas, Lupus in foueam incidit. Aut, aper in caſſes.

Iiſdem è literis comœdia ac tragœdia componitur. 93

Ἐκ τῶν αὐτῶν τραγῳδία γίνεται καὶ κωμῳδία γραμμάτων, id eſt, Ex iiſdem literis comœdia tragœdiaque componitur. Conuenit in eos qui eadem de re notum diuerſa fingere: aut qui eadem opera diuerſa poſſunt.

A fronte præcipitium, à tergo lupi. 94

Ἔμπροσθεν κρημνὸς, ὄπισθεν λύκοι, id eſt, A fronte præcipitium, à tergo lupi. Quum aliquis hinc atque hinc duobus maximis premitur malis, vt in vtrumcunque inciderit, pereundum ſit.

Oſcitante vno, deinde oſcitat & alter. 95

Ἑνὸς χασμωμένου χασμᾶται καὶ ἕτερος, id eſt, Quum oſcitat vnus, ſtatim oſcitat & alter. Dicendum quoties exemplo peccati, ſtatim prouocatur aliquis ad ſimile facinus. Fit autem hoc occulta quadam naturæ vi, vt qui viderit oſcitantem, cogatur & ipſe oſcitare. Cuius rei cauſam etiam reddere conantur philoſophi. Similimodo tranſeunt & quidam animorum affectus. Socrates apud Platonem in Charmide, καὶ ὁ Κριτίας ἀκούσας ταῦτα, καὶ ἰδών με ἀπορούντα, ὥσπερ οἱ τοὺς χασμωμένους καταντικρὺ ὁρῶντες ταὐτὸν τοῦτο συμπάσχουσι, κἀκεῖνος ἔδοξέ μοι ὑπ' ἐμοῦ ἀπορούντος ἀναγκασθῆναι καὶ αὐτὸς ἁλῶναι ὑπὸ ἀπορίας. id eſt, Hæc vbi audiuit Critias, méque vidiſſet hæſitantem, quemadmodum ij qui ex aduerſo vident oſcitantes, eodem affectu corripiuntur, itidem & ille mihi viſus eſt mea dubitatione cogi, vt & ipſe à dubitatione corriperetur. Oſcitantiam autem Latini vocant torporem & indiligentiam. Qui cum ignauis viuit, facile fit illorum ſimilis. Omnes enim procliues ſumus à labore ad libidinum, vt ait Comicus. Torpedo piſcis ſuo contactu protinus torpidum reddit. Plato in Menone, δοκεῖς μοι ὁμοιότατος εἶναι τῇ πλατείᾳ νάρκῃ τῇ θαλαττίᾳ. καὶ γὰρ αὕτη τὸν ἀεὶ πλησιάζοντα καὶ ἁπτόμενον ναρκᾶν ποιεῖ· καὶ σύ μοι δοκεῖς νῦν ἐμὲ τοιοῦτόν τι πεποιηκέναι, ναρκᾶν, id eſt, Videris mihi ſimillimus eſſe iſti latæ torpedini marinæ. Nam hæc quoque ſemper eum qui accedit ac tangit, torpidum reddit: & tu videris mihi quoque tale quiddam feciſſe vt torpeam.

Inter cæcos regnat ſtrabus. 96

Ἐν τῇ τῶν τυφλῶν χώρᾳ λάμων βασιλεύει, id eſt, In regione cæcorum, rex eſt luſcus. Inter indoctos, qui ſemidoctus eſt, doctiſſimus habetur. Inter mendicos, qui paululum habet nummorum, Crœſus eſt. Sapit vulgi fæcem.

In area latitas. 97

Ἐν ἅλῳ φρουράζεις, id eſt, In area occultaris. De eo qui in eo verſatur negotio vt non poſſit non eſſe conſpicuus. Aut qui ſic latitat, vt à nemine tamen non conſpiciatur. Nam in area nullæ latebræ.

Quum licet fugere, ne quære litem. 98

Ἐξὸν φυγεῖν, μὴ ζήτει δίκην, id eſt, Quum fugiendi poteſtas eſt, ne quære litem. Ab Alcibiadis apophthegmate natum. Is quum è Sicilia citaretur ab Athenienſibus vt criminibus reſponderet, abdidit ſeſe, negans litigandum eſſe ſiquo modo liceret effugere. Subijcientibus alijs, Non igitur confidis patriæ de te iudicaturæ. Imò, inquit, ne matri quidem crediderim, metuerem enim ne fors imprudens albi calculi loco nigrum immitteret. Alcibiadis ſententiæ ſubſcribet, quiſquis litium expertus eſt. Græcis vnico verbo dicuntur φυγοδικεῖν, qui litem detrectant. *Φυγοδικεῖν.*

In tergore bouis ſeſedit. 99

Ἐπὶ βύρσης ἐκάθητο, id eſt, In tergore bouis ſeſedit. id eſt, ſupplex implorat auxilia. Natum adagium à conſuetudine vernacula Scythis, quemadmodum teſtatur Lucianus in Toxaride. Nam apud hos ſiquis forte læſus eſſet, neque ſuppeteret vlciſcendi facultas, immolato boue carnes minutim ſectas coquebat, ipſe in tergore humi ſtrato ſedebat, manibus in tergum reductis. Idque maximum ſupplicandi genus apud illos habebatur. Accedebat quicunque vellet opitulari, & carnium portione guſtata dextróque pede tergori impoſito, pollicebatur pro viribus auxilio futurum. Atque hoc fœdus apud Scythas ſanctiſſimum habebatur.

Supplicandi ritus maximus Scytharum.

Hoſpes indigenam. 100

Ἔπηλυς τὸν ἰθαγενῆ, id eſt, Aduena inquilinum, ſubaudiendum ἐξέβαλε, id eſt eiecit. Vſus fuerit quum alter æ profeſſionis quiſpiam alium in propria vincit arte. Quod genus, ſi theologus in arte grammatica ſuperet grammatices profeſſorem. Aut, ſi arrogatus aut adoptiuus filium eiiceret è familia, aut miles aſcititius eiiceret colonos.

CHILIADIS TERTIÆ CENTVRIA QVINTA.

Riſus ſardonius. 1

Riſus fictus, amarulentus, inſanus.

Σαρδόνιος γέλως, id eſt, Sardonius riſus, De riſu ficto, aut amarulento, aut inſano denique. Et ſenſus & origo prouerbij adeo variè tractatur ab authoribus, vt verear ne riſus hic Sardonius non citra riſum legatur: tamen accingemur referre quædam. Zenodotus in Collectaneis ſuis Æſchylum citat, qui huiuſmodi ferme tradiderit in opere De parœmiis, gentem eſſe quandam, Carthagienſium coloniam, quæ Sardonem regionem inhabitet: ei morem eſſe, ſenes ſeptuageſimum prætergreſſos annum Saturno ſacrificare, ridentes interim, ac mutuo ſeſe complexantes. Nam turpe ducebant, in funere aut eiulatum edere, aut lachrymas profundere. hinc adſimulatum riſum, Sardonium vocari cœptum. Timæus apud eundem Zenodotum ait, Sardoniis conſuetudinem fuiſſe, vt filij parentes iam grandæuos iuxta foſſam, aut præcipitium in quo ſepeliendi forent, collocarent, atque inde, fuſtibus cædentes, in eam darent præcipites. At illi interim pereuntes ridebant, exiſtimantes eam mortem fœlicem atque egregiam, quòd liberorum impetrate interirent. Sunt qui dicant, in Sardorum inſula herbam naſci quandam, cui ſardoæ cognomen ſit, apiaſtro ſimilem. eam ſapore quidem eſſe dulcem, verùm guſtatam, ora hominum in rictus dolore contrahere: vt veluti ridentes emoriantur. Hoc ſenſiſſe videtur Solinus, cumque hoc Seruius grammaticus, enarrans hunc ex Vergiliana Thyrſide locum,

Herba Sardoa.

Imò ego Sardois videar tibi amarior herbis.

Atque his ferme confinia tradit Lycophronis interpres de riſu Sardonio. Seruium ſequutus Latinus Drepanus in Panegyrico, Serenos ergo, inquit, vultus induebamus, & ad illorum vicem qui deguſtato Sardorum graminum ſucco feruntur in morte ridere, imitabamur læta, mœrentes. Neque rurſus deſunt qui Sardonium riſum cognominatum autumant, ἀπὸ τοῦ σεσηρέναι τοὺς ὀδόντας, quòd dentes aperiat atque renudet: cuiuſmodi riſus eſſe ſolet eorum qui non ex animo rident. Hinc & iocus ille paraſiti Plautini, conquerentis quòd ſuis dictis nullo pacto iuuenes arriſiſſent, ac non ſaltem canes fuiſſent imitati, vt dentes oſtenderent. Et Apuleius, Reſtrictis ſi forte labellis riſeris. Id genus riſum deſcripſit Homerus Iliados ο, de Iunone loquens,

Sardonius riſus etiam dictus.

ἡ δ' ἐγέλασσε
Χείλεσιν, οὐδὲ μέτωπον ἐπ' ὀφρύσι κυανέῃσιν
Ἰάνθη. id eſt,
Illa quidem labiis ridebat, nubila porro
Frons minimè ridebat.

Ad id facit quod ſcribit Ariſtophanes in Pace,
Ἤχθοντο μᾶλλον ἐπ' ἀλλήλοισι καὶ σεσηρότες. id eſt,
Inuicem in ſe exaſperatis, óſque diducentibus.

A canibus ducta metaphora, quibus hoc iræ indicium eſt nudare dentes. Quem morem aiunt equis etiam ineſſe, ſiquando parent mordere: vnde vulgo nunc riſum huiuſmodi, riſum equinum vocant. Rurſum alij perhibent, apud Sardinios fuiſſe receptum vt ex captiuis pulcherrimos quoſque ac natu maximos, qui ſeptuageſimum exceſſiſſent annum, Saturno mactarent: ridentes in morte, propterea quod id forte ac virile videretur. Citatur author Clearchus, Carthagine ſolenne fuiſſe morem, vt in magnis votis puerum Saturni manibus imponerent. Huius ſtatua fingebatur ærea, manibus porrectis. ſub eo fornax erat, ea ſuccendebatur: puer itaque ignis vapore contractus ac tortus, ridentis ſpeciem exhibebat. Denique & Simonidem allegat Zenodotus, nouæ fabulæ authorem. ait enim Talum quempiam æreum virum, priuſquam in Cretam perueniret, in Sardiniam acceſſiſſe, vbi non paucos mortales neci dedit. Qui quum morientes ringerentur, riſus imaginem quandam exhiberentes, prouerbio locum fecerunt. Addunt nonnulli, quum è

Ira indicium in canibus.

quum è Sardiniis in Cretā tranſmittere vetaretur, illū in ignem deſiluiſſe, quandoquidem ærei corporis erat: deinde Sardinios pectori ſuo admotos necare ſolitum. Emoriebātur autem velut in amplexu, ac ridentibus adſimiles, nimirum rictu incendij vi diducto. De hoc Talo ridicula narratur fabula. aiunt enim hunc à Vulcano ex ære fuiſſe fabrefactū, Minoíque dono miſſum ad Cretenſis inſulæ tutelam. Erat autem illi vnica duntaxat vena, eáque a ſumma ceruice ad imos vſque talos porrecta. Ter in ſingulos dies inſulam obibat, excubias agens. Itaque & Argò nauē e Colchide cum Iaſone redeuntem vetuit in portum Cretenſem appellere. Sed à Medea deceptus periit, vt nonnulli dicunt, dato veneno quod inſaniam immitteret: vt aliis placet, quum illa pollicita ſe illum immortalem redditurum, clauum qui ſummæ venæ erat affixus, eduxit, atque ita ſanguine totóque corporis humore defluente periit. Ruſum alij tradunt interiiſſe percuſſum arcu à Pæāte circa talum. Dioſcorides lib. 6. inter venena prodidit herbæ ſpeciem eſſe quandam, quam quidam ranunculum appellant Latinè, Græci batrachion (eam à regione in qua copioſius prouenit, Sardoam, ſiue Sardoniam dicunt) quæ pota ſiue comeſa mentem adimat labiiſque contractis riſus ſpeciem præbeat. atque inde in hominum vitam ſiniſtri ominis veniſſe de riſu Sardonio prouerbium. Meminit huius herbæ & Plinius lib. 25. circa finem.

Araneæ in Cābyſena. Strabo libro Geographiæ 11. ſcribit in Cambyſena, quæ flumen Alazonium accolit, aranearum genus quoddam naſci, quod alios ridēdo cogat emori, alios flendo, deſiderio ſuorum. Quidam addunt de tarcotella, cuius morſum interitus cū riſu ſequatur. Quin & Ariſtoteles De partibus animalium lib. tertio ait, ictu etiam traiecta præcordia, in præliis riſum attuliſſe, literis proditum eſſe: idque accidere calore quem moueat vulnus.

Zeuſis. Mortuus eſt & Zeuxis pictor ridendo, dum ſine fine ridet anum à ſe pictam: & Chryſippus conſpiciens aſinum veſcentem ficis. M. Tull. Epiſt. famil. lib. 7. ad Fabium Gallum, Videris, inquit, mihi vereri ne, ſi iſtum habuerimus, rideamus γέλωτα σαρδόνιον. Significans futurum vt ſi Cæſar rerum potiretur, multis arridere atque applaudere cogerentur, quæ magnopere diſplicerent. Lucianus in Aſino, σαρδόνιον γελῶντες ἔλεγον. id eſt, Sardonicè ridentes aiebant. Riſum innuit contumelioſum & ſubiannātem. Idem alibi, ὁ Δάμις δὲ τὸ σαρδόνιον ἐπιγελῶν ἔτι μᾶλλον παρώξυνε, id eſt, Damis autem Sardonio arridens riſu magis etiam irritauit. In eodem ſenſu videtur vſurpatum & à Platone lib. De repub. 1. quum ſcribit, Thraſymachum, quem amarulentum & arrogantem vbique facit, Sardonicè riſiſſe, Καὶ ὃς ἀκούσας ἀνεκάγχασέ τε μάλα σαρδάνιον, καὶ εἶπεν, id eſt, His ille auditis, edito cachinno valde Sardonicè riſit, ac dixit. Homerus item aliquot locis huius riſus mētionem facit in Odyſſeæ υ, narrans quemadmodum e procis quiſpiam, puta Cteſippus, Vlyſſem in ædibus ſuis habitu ſpeciéque mendici ſedentē, arrepto è ſportula bouis pede petiſſet. atque ille capite commodum deflexo declinaſſet ictum.

--μείδησε δ', inquit, θυμῷ
Σαρδάνιον μάλα τοῖον.

Quo loco Euſtathius interpres admonet eum ridere riſum Sardonium, qui diductis modo labris rideat, cæterum intus aut ira aut moleſtia diſcruciatus. Veteres enim riſum Sardonium vocaſſe, quoties aliquis deſpectum non ſolùm ridet, ſed etiam irridet: dictum autem παρὰ τὸ σεσηρέναι τὰ χείλη. id eſt, à diducēdo labia.

Ridere Sardonium riſum quid. Quo modo fere rident qui apud ſeſe perniciem alicui deſtinant. quemadmodum Vlyſſes mox ſublaturus è medio procos, idque iam tum in animo ſtatuens, riſit riſum quendam ſubamarulentum. Cōſimilem riſum riſit apud Heſiodum Iupiter iratus Prometheo propter ignem furto ſublatum. Carmen adſcripſi, quod quidem eſt in primo libro operis cui titulus ἔργα καὶ ἡμέραι.

Τὸν δὲ χολωσάμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς.
Ἰαπετιονίδη πάντων πέρι μήδεα εἰδώς
Χαίρεις πῦρ κλέψας, καὶ ἐμὰς φρένας ἠπεροπεύσας,
Σοί τ' αὐτῷ μέγα πῆμα, καὶ ἀνδράσιν ἐσσομένοισι.
Τοῖς δ' ἐγὼ ἀντὶ πυρὸς δώσω κακὸν, ᾧ κεν ἅπαντες
Τέρπωνται κατὰ θυμὸν, ἑὸν κακὸν ἀμφαγαπῶντες.
Ὣς ἔφατ', ἐκ δ' ἐγέλασσε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε. id eſt,
Huic animo infenſus qui nubila colligit, inquit,
Proles Iapeti multo techniſque doliſque
Inter mortales vnus doctiſſimus omneis,
Impoſuiſſe mihi gaudes, ignémque tuliſſe,
Nempe ingens atróxque malum & tibi, póſtque futuris:
Queis ego pro rapto igne malum dabo, quo ſimul omnes
Gaudebunt, propriumque malum fouiſſe libebit.
Sic fatus, riſitque parens hominúmque deûmque.

Riſus fatalis, qui. Riſum hunc, fatalem interpretantur, quoties imminet pernicies à fatis deſtinata: cuiuſmodi fuit & ille procorum, quem deſcribit Homerus eodem libro quem paulo antè citauimus, alióque retulimus loco,

-μνηστῆρσι δὲ Παλλὰς Ἀθήνη
Ἄσβεστον γέλω ὦρσε, παρέπλαγξεν δὲ νόημα.
Οἱ δ' ἤδη γναθμοῖσι γελώων ἀλλοτρίοισιν,
Αἱμοφόρυκτα δὲ δὴ κρέα ἤσθιον· ὄσσε δ' ἄρα σφέων
Δακρυόφιν πίμπλαντο. γόον δ' ὠίετο θυμός. id eſt,
Diua procis mouit validum Tritonia riſum,
Haud compeſcendum, ac animum ſtupefecit ad illi
Iam malis ſine mente quidem riſere alienis,
Carnis fruſta & cruda & ſanguinolenta vorantes.
Interea lachrymis implentur lumina, fletum
Senſit & ipſe animus.

Riſus Aiacis. Opinor & Sardonium riſum accipiendum quē Homerus Iliados η, tribuit Aiaci ſingulare certamen ineunti,

Τοῖος ἄρ' Αἴας ὦρτο πελώριος, ἕρκος Ἀχαιῶν,
Μειδιόων βλοσυροῖσι προσώπασι. id eſt,
Sic ingens Aiax ſurgebat, murus Achiuûm,
Terribili ridens vultu.

De riſu Sardonio, ſcholiaſtes in Heſiodum. In vetuſtiſſimis quibuſdam in Heſiodū cōmentariis epigramma reperi quo prouerbium de riſu Sardonio non ineleganter explicatur. id eſt eiuſmodi,

Σαρδώ τις ἔστι νῆσος Ἰβηροτρόφος,
Ἐν ᾗ βοτάνη φύεται ἐκ γῆς ἰοτρεφής
Σελινοειδὴς, σαρδάνη κεκλημένη.
Βεβρωμένη δὲ τοῖς ἀπείροις αὐτίκα
Σπασμούς τε ποιεῖ, καὶ γέλωτος ἐμφάσεις·
Καὶ πότμος αὐτοῖς, καὶ γέλως μέσος.
Ἄλλοι δέ φασι σαρδανοὺς τοὺς βαρβάρους
Γηρῶντας αὐτῶν τοὺς γονεῖς ἰσχάτους
Ἀγκαλισθέντας εἰς ἀποκρήμνους τόπους
Κτείνειν τε παίειν τε ῥοπάλοις καὶ λίθοις,
Ἐκ τούτου ῥίπτειν κατὰ πετρῶν τοὺς ἀθλίους,
Γελῶντας αὐτῶν παίδων τοῦ παιζομένοις.
Ἄλλοι δέ τοὺς θνήσκοντας ἀρέσκει πλέον
Γελᾶν, ὁρῶντας τεκνίων ἀπονοίας,
Καὶ τὰς κυκλώσεις καὶ τροπὰς τῶν πραγμάτων.

Id quoque nos noſtro more, propter imperitiores, Latinum ex tempore fecimus, hoc modo,

Quædam inſula eſt vocata Sardo Iberiæ,
In qua herba pernicioſa ſurgit è ſolo,
Cui ſardanæ nomen, apiaſtri præferens
Figuram. at ea comeſa ab imprudentibus,
Mox ora contrahit, atque riſus exhibet
Speciem: deinde protinus mors occupat
Imitata riſum. Cæterùm ſunt qui ferant
Gentem eſſe quandam Sardanorum barbaram
Ætate qui feſſos parentes in loca
Prærupta raptos deferant, atque ibi neci
Saxiſque fuſtibuſque dent miſerrimos:
Ex arduis ſubinde præcipitent petris.
At inter iſthæc impii rideant iocis,
Ludúntque temere parricidis luſibus.
Aliis magis probatur hæc ſententia,
Ridere eos qui ſic necantur, quippe qui
Spectent ſuorum pignorum veſaniam,
Citáſque rerum & æſtuarias vices.

Sardoa inſula. Pauſanias in Phocaicis tradit, Sardoam inſulam ſerpentes gignere innoxios. Præterea eam à venenis herbarum prorſus immunem eſſe: niſi quòd vnam alit exitialem, apij ſpecie, quæ iuxta fontes quidem proueniat, non inficiat tamen fontium aquas: eam qui ederint, ait ridentes emori. Atque hinc Homerū & poſt Homerum alios adagium induxiſſe, vt dicerent eos ridere riſum Sardonium, qui riſum riderent τῷ ἐκστατικῷ ἤθει, hoc eſt, omnino inſanum.

Riſus Sardonius vnde dictus. Itaque non abſurdè videtur accipi poſſe riſus Sardonius pro riſu demente, quoties inſtantibus malis inſanè rideatur. Siquidem legimus C. Gracchum in ambiendo magiſtratu repulſum, aduerſus inimicos inſolentius ridentes inclamaſſe, eos Sardonium ridere riſum, ignaros quàm magnis tenebris ex ſuis actibus circunfunderentur. Hoc in Gracchorum vita Plutarchus. Idem in commentario De ſuperſtitione, Ἐνταῦθα τοίνυν σκόπει τὸν ἄθεον, γελῶντα μὲν μανικὸν καὶ σαρδόνιον γέλωτα. id eſt, Hic itaque conſidera eum qui nullos credit eſſe deos, inſanum quidem & Sardonium ridentem riſum. Interpres quiſpiā Heſiodi, riſum Sardonium interpretatur riſum χανδὸν, id eſt amplum, vbi quis ore vehementer diducto ridet: quē eūdem, opinor, γέλωτα συγκεχυμένον appellāt, id eſt, riſum cōfuſum. Cui quidem interpretamento ſuffragatur ipſius etymologia vocabuli, quā paulo ſuperius oſtendimus, ἀπὸ τοῦ σεσηρέναι τὰ χείλη. Poſtremo non omnino videbitur abſurdè Sardonius riſus accōmodari poſſe ad riſum luctuoſum ac triſtem, cuiuſmodi tribuit Homerus Iliad. ζ, Andromachæ, tanquam is indicium fuerit animi mortem Hectoris præſagiētis,

-ἡ δ' ἄρα μιν κηώδεϊ δέξατο κόλπῳ,
Δακρυόεν γελάσασα. id eſt,
Illa ſinu accepit ſpiranti, flebile ridens.

Riſus contumelioſus. Eudemus in Collectaneis dictionum rhetoricarum, ait placere nonnullis vt de riſu contumelioſo accipiatur: vbi quis deſpectim contemptimque ridet. de quo prouerbiū etiā fertur, Ἀφ' ὕψους καταγελᾷς μου, id eſt, E ſublimi me derides. Addit idem lapidis eſſe genus qui riſus Sardonius appelletur. Suidas ſcribit

hinc etiam verbum effictum, vt σαρδάζειν dicantur qui Sardonium rideāt riſum. Sed iamdudum libet a riſu Sardonio diſcedere: idque faciemus, ſi prius illud addiderimus, epithetū hoc Sardoniū varijs formis inueniri apud authores. Apud Lucianum & Ciceronem σαρδώνιον legimus, apud Homerum σαρδάνιον, apud Vergilium Sardoum, apud Lycophronis enarratoré σαρδόνιον γέλωτα, apud Plutarchum σαρδιανὸν, Εἴ τις ἐστὶ ψυχῆς σαρδιανὸς γέλως. id eſt, Si quis eſt animi Sardianus riſus. Stephanus indicauit dici σαρδωνικὸς & σαρδονικός. Tametſi non omnia ab eadem voce manant. nam à Sardo ſiue Sardon inſula, cui quondam nomen fuerat Ichnuſæ, deducitur Sardonius, Sardous & Sardonicus: à Sardos Illyriæ ciuitate proficiſcitur σαρδόνιοι: vnde, ſicuti reor) mutato ο in α, σαρδάνιοι. à Sardis Lydiæ oppido Sardianos & Sardianicus. Ex his ſuccurrit coniectura, in epigrammate Græco, quod modò citauimus, non legendum fortaſſis ἰχνηγράφος, ſed ἰχνουσοφόρος. Vſurpauit adagiū Saluianus libro 7. Sardonicis quodāmodo herbis omnem Romanorum populum putes ſaturatum moritur & ridet.

Sardon ſeu Ichnuſa.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *hoc eſt*) Non ſcribitur ὑγιὲς apud Pauſaniam, ſed ὑγιές. vt ſit οὐδὲν ὑγιές, pro οὐδὲν ὑγιὲς, vel περὶ οὐδενὸς ὑγιοῦς, ſcimus autē Græcis οὐδὲν ὑγιὲς ſignificare Nihil rectum, Nihil probum.

Facta iuuenum, conſilia mediocrium, vota ſenum. 2

Celebratur hic verſus moralis apud Græcos,

Ἔργα νέων, βουλαὶ δὲ μέσων, εὐχαὶ δὲ γερόντων. id eſt,
Vota ſenum, conſulta virorum, & facta iuuentæ.

Huius adagii meminit Ariſtophanes grammaticus. Hyperides in oratione cōtra Autoclem ex Heſiodo citauit. nam illius creditur eſſe carmen. Senſus per ſe liquet, nempe ad rem gerendā adhibendos iuuenes nam viribus ætas ea præpollet In conſiliū aſciſcendos mediocris ætatis viros, propterea quòd in his nōnihil detrito . . . . ium vigore, valet tamen vſu rerum aucta prudentia. Senes, vtpote religioſi, ſolent à ſuperis optima precari: cæterum neque viribus iam vtiles, neque mente ſatis conſtantes, ætatis vitio. Euripides in Melanippo apud Stobæum,

Παλαιὸς αἶνος, ἔργα μὲν νεωτέρων,
Βουλαὶ δ᾽ ἔχουσι τῶν γεραιτέρων κράτος. id eſt,
Dictum eſt vetuſtum, Facta iuuenum, cæterum
Magis valent conſilia natu grandium.

Idem innuit Pindarus quum ait.

Νεότατι μὲν ἀρήγει θράσος δεινῶν πολέμων. id eſt,
Iuuentuti congruit audacia crudelium bellorum.

Item Homerus Iliados π, docet in bello requiri vires, in conſultationibus orationem,

Ἐν γὰρ χερσὶ τέλος πολέμου, ἐπέων δ᾽ ἐνὶ βουλῇ,
Τῷ οὔ τι χρὴ μῦθον ὀφέλλειν, ἀλλὰ μάχεσθαι. id eſt,
Bella manu conſtant, at conſultatio dictis:
Illic pugnandum eſt, neque proſunt aſpera dicta.

Apud eundem Neſtor in conſiliis præcipuus, bello inutilis. Plutarchus in commentario cui titulus Εἰ πρεσβυτέρῳ πολιτευτέον, Καὶ μάλιστα σῴζονται πόλεις ἔνθα βουλαὶ γερόντων καὶ νέων ἀνδρῶν ἀριστεύουσιν αἰχμαί. id eſt, Et maximè ſeruatur ciuitas vbi conſilia ſenum & iuuenum virorum præcellunt lanceæ. Æſchines in oratione contra Cteſiphontem teſtatur, hoc Solonis legibus fuiſſe cautum, vt in conſultatione natu maximus, primus diceret & apud Athenienſes olim fuiſſe morem, vt præco facturus dicendi facultatem, ita ſonaret, Τίς ἀγορεύειν βούλεται τῶν ὑπὲρ πεντήκοντα ἔτη γεγονότων, id eſt, Quis vult cōcionari ex iis qui quinquageſimum exceſſerunt annum?

Silentii tutum præmium. 3

Σιγῆς ἀκίνδυνον γέρας. id eſt, Tutum ſilentii præmium. Ariſtides in defenſione Periclis ex quopiam poeta citat. Plutarchus in apophthegmatis Auguſto Cæſari aſcribit, qui Athenodori cōſilium approbans, ſubiecit, ἔστι καὶ σιγῆς ἀκίνδυνον γέρας. verſus integer talis videtur,

Ἀκίνδυνον γάρ ἐστι τῇ σιγῇ γέρας. id eſt,
Vacat periclo præmium ſilentii.

Vſurpat Horatius Odarum libro tertio,

Eſt & fideli tuta ſilentio Merces.

Silendo nemo peccat, loquendo perſæpe. Iam olim in prouerbio eſt nobilis illa Simonidis ſententia, quæ celebratur & apud Latinos prouerbii loco,

Nam nulli tacuiſſe nocet, nocet eſſe loquutum.

Etiamſi Valerius Maximus lib. 7. cap. 2. ſententiam hāc tribuit Xenocrati: Quid, inquit, Xenocratis reſponſum quam laudabile? Quum maledico ſermoni quorundam ſummo ſilentio intereſſet, vno ex his quærente cur ſolus linguam ſuā cohiberet, Quia dixiſſe me, inquit, aliquando pœnituit: tacuiſſe, nunquā.

Nulli tacuiſſe nocet.

Fœlicitas multos habet amicos. 4

Εὐτυχία πολύφιλος, id eſt, Fœlicitas multos habet amicos. Simillimum eſt quod alibi retulimus,

Τοῖς εὐτυχοῦσι πάντες εἰσὶ συγγενεῖς. id eſt,
Fœlicibus cognatus eſt vel quilibet.

Notior eſt ſententia quàm vt requiras interpretem. Contrà in rebus aduerſis aut nulli aut pauci ſunt amici. Pindarus in Nemeis oda decima.

Οἴχεται τιμὰ φίλων τατωμένῳ
φωτί· παῦροι δ᾽ ἐν πόνῳ πιστοὶ βροτῶν
καμάτου μεταλαμβάνειν. id eſt,

Perit honos amicorum afflicto viro: paucique in rebus aduerſis fidi mortales ad laboris ſocietatem.

Stulto ne permittas digitum. 5

Εὐήθει δάκτυλον μὴ δείξῃς, ἵνα μὴ καὶ τὴν παλάμην καταπίῃ. id eſt, Stulto digitum ne oſtenderis, vt ne palmam etiam deuoret. Nihil permittédum, imprudentibus, quantumuis puſillum. ſiquidem in maximis lædunt, ſi vel tantillum commiſeris. Sapit & hoc vulgus.

Opta vicino vt habeat, magis autem ollæ. 6

Εὔχου τὸ γείτονι ἔχειν, τὸ πλεῖον δὲ τῇ χύτρᾳ. id eſt, Opta vt proximus habeat, magis autem vt olla. Potiſſimum eſt habere domi quibus eſt opus proximum, vicinum habere diuitem, a quo poſſis petere. Videtur é vulgi fæce hauſtum.

Habet & muſca ſplenem. 7

Ἔνι καὶ μυίᾳ σπλήν, id eſt, Habet & muſca ſplenem. Simillimum illi, Et pueri naſum rhinocerotis habent.

Item illi, Ἔνι καὶ μύρμηκι χολή, id eſt, Ineſt & formicæ bilis. Olet fæcem.

Eſt & formica ſua bilis.

Camelus deſiderans cornua, etiam aures perdidit. 8

Ἡ κάμηλος ἐπιθυμήσασα κεράτων, καὶ τὰ ὦτα προσαπώλεσεν, id eſt, Camelus dum affectat cornua, & aures inſuper perdidit. Conuenit in eos qui, dum peregrina ſectantur, ne ſua quidem tuentur. Sumptum ex apologo de camelis, qui per oratorem cornua à Ioue poſtularunt: ille offenſus ſtulta poſtulatione, aures quoque reſecuit. Et hoc Apoſtolij videtur.

Hercules & ſimia. 9

Ἡρακλῆς καὶ πίθηκος, id eſt Hercules & ſimia, De minimè congruentibus. Simia dolis valet, Hercules viribus antecellit. Affine illi, Formica camelus. Nota eſt fabula de fratribus Perperis, quos Hercules comprehēſos a claua ſuſpendit. eos ferunt verſos in ſimios.

Minimè congruentia.

Aut manenti vincendum, aut moriendum. 10

Ἢ μένοντα ἀποθανεῖν, ἢ νικᾶν, id eſt, Oportet aut manenté vincere, aut interire. Dici ſolitum vbi certa ſtat ſententia aut negotium aliquod abſoluere, aut immori. Tranſlatum ab inſtituto Lacedæmoniorum, qui hoc animo prælium inibant, vt aut victores redirét domum, aut victi occumberent. Celebratum eſt Lacęnæ cuiuſdam apophthegma, quę filio tradens clypeum dixerit, ἢ τὰν, ἢ ἐπὶ τᾶς, Aut hunc, aut ſuper hunc Laconice ſignificans, aut referendum clypeum, aut in eo moriendum.

De obſtinata ſententia.

Maritimus quum ſis, ne velis fieri terreſtris. 11

Θαλάττιος δ᾽ ὤν, μήποτε χερσαῖος γίνου. id eſt,
Si ſis marinus, abſtine à terreſtribus.

Admonet non mutandam conditionem ne in melius quidem. verum vnicuique tuendum id vitæ genus ad quod vel inſtitutus à natura videtur, vel in quod caſu incidit. Mutuò ſumptum ex apologo quodam Æſopico, qui fertur huiuſmodi, Cancer quidam, relicto mari, cœpit in agro quodam paſci ibi fortè cōſpectus à vulpe, protinus arreptus ac deuoratus eſt. Itaque periturus, ſerò deplorauit ſtultitiam ſuam, quòd marini generis quum eſſet, ad terreſtrium animantium partes deſciſcere voluerit. Eſt apologus non diſſimilis de lupo tibiis canente, ac mox canibus irruentibus deplorate quòd ex coco factus eſſet tibicen Hermolaus Barbarus ad Picum inuertit non inelegan ter prouerbium, χερσαῖος ὢν μὴ ἅπτου θαλάσσης, id eſt, Terreſtris quum ſis, ne quæſieris mare.

In eum, qui temere conditionem mutat.

Thynni more. 12

Θυννῶδες βλέπειν, id eſt, Thynni more videre dicuntur, qui limis aut altero oculo oblique inſpiciunt. Æſchylus apud Athenęum libro ſeptimo,

Τὸ σκαιὸν ὄμμα παραβαλὼν θύννου δίκην. id eſt,
Oculum ſiniſtrum admoliens thynni modo.

Siquidem Ariſtoteles indicat thynnos non cernere niſi læuo oculo, vt ibidem citat Athenæus quum paulo ſuperius ex eodem authore dixerit illum cernere dextro, ſiniſtro cæcutire. Plinius lib 9. cap. 15. dicit illos vtroque hebetes eſſe, dextro tamē plus cernere Refertur idem verſus ex eodem authore apud Plutarchum in dialogo De comparatione terreſtrium ac marinorum. Addit, eum piſcem altero oculo cæcutire. eóque, quum immigrant in mare, adhærent terris ad dextram: quum emigrant, contrà. Poteſt & ad eos referri qui acriter ac diligenter inſpiciunt. Perſius,

Non ſecus ac ſi oculo rubricam dirigat vno.

Idque Ariſtoteles ſectionis 31 probl 3. & 4. verè putat euenire, propterea quòd oculorum initia ab eadem dependeant. Vnde fit vt altero occluſo, vis illa quæ duos mouebat, ad vnum conferatur, hoc acrior, quo contractior.

Obliquè inſpicientes.

Canis

Canis reuerſus ad vomitum. 13

Relapſus in idē flagitium.

Κύων ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέραμα, id eſt, Canis ad proprium vomitum. Quadrat in eos qui relabuntur in eadem flagitia à quibus aliquando ſunt expiati. Refertur in epiſt. diui Petri, his quidem verbis, [illegible] id eſt, Accidit autē illis illud veri prouerbij, Canis reuerſus ad propriū vomitum. & Sus lota ad volutationem cœni. Sumpta videtur metaphora à canibus [illegible] quod euomuerint, & ſuibus ab amne protinus ad cœnū recurrentibus. In eandem ſententiam Hebræus il[le] [illegible], Sicut canis qui reuertitur ad vomitum ſuum, ſic imprudens qui iterat ſtultitiam. Nam hunc, ni fallor, locum Petrus deſignauit.

Cani das paleas, aſino oſſa. 14

Non conuenienter accommodum.

Κυνὶ δίδως ἄχυρα, ὄνῳ ὀστᾶ, id eſt, Cani das paleas, aſino verò oſſa. Quum res præpoſterè diſtribuuntur: veluti ſi quis indocto munus mittat literarium, erudito floſculos, aut gladium, balteum ſiue, mi[ſſi]o librum, Epiſcopo canes venaticos. Siquidem munera hoc ipſo ſunt ingrata, quòd apta non ſunt, interdum vertuntur in contumeliam.

Præmouere venatum. 15

[illegible] τὴν θήραν, id eſt, Perturbare feram. Ariſtides in Pericle citat ex Platone, [illegible] ἀνεῖλε τὴν θήραν, id eſt, Igitur ad eum modum quo ipſe ait, turbauit venationem. Cæterùm verba Platonis in Lyſide ſic habent, [illegible] id eſt, Qualis igitur tibi videatur eſſe venator, ſi inter venandum excitet feram, & captum reddat difficiliorem? Dictum tum apparet vbi quis non ſatis diſſimulat quod molitur, quemadmodum vſuuenit vt fera tumultu excitata, intellecto inſidiis, ſubducat ſeſe.

Rectam ingredi viam. 16

Nuſquam ab honeſto aſpectum.

Τὴν ὀρθὴν βαδίζειν ὁδὸν, id eſt, Rectam ambulare viam, dicitur qui nuſquam deflectit ab honeſto. Ariſtides in Pericle, [illegible] κατὰ τὴν παροιμίαν, id eſt, Vt ordine incedat ut, & recta ſeruetur via, iuxta prouerbium. Idem ibidem de humanitate, [illegible] id eſt, Viam enim, quaſi publicam, quæ ad [illegible] ducere, diſſiceret hāc Plautus in Caſina, Nunc ego [illegible] rectam tenam tenuitam. Item paulo poſt, Sed in de via in ſimulatam ingredere. Iubet autem ancilla vt qui imprudens verum effutiuerat, redeat ad ſimulationem quam inſtituerat.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *qui*] Plane alienus eſt ab illa prouerbij ſententia hic Ariſtidis locus, in quo [illegible] nihil minus quam metaphoricè accipitur: ſiquidem is Periclis laudes exordiens, poſtquam dixit,

ὀρθῶς hic citra metaphoram.

[illegible] addit, [illegible] κατὰ τὴν παροιμίαν. Id eſt, Adeò autem moderatus fuiſſe fertur, vt etiam compoſitis gradibus incederet, rectamque viam, vt eſt in prouerbio, ſeruaret. Ita Ariſtides ſi rectam viam metaphoricè pro honeſtis & rectis actionibus acciperet, non tam nominatim [illegible] quam [illegible] deſcriberet, [illegible] hoc, Adeo moderatus vt etiam ab honeſto & [illegible] in ſuis actionibus non deflecteret, ſatis dictum eſſet [illegible] Præterea quomodo non rectæ viæ [illegible] ſed etiam inceſſus compoſiti meminiſſet? Quum ergo citra metaphoram, & vt ſonant verba, intelligendum eſſe hunc locum pateat: quis iſte ſit compoſitus inceſſus, quæ illa recta via [illegible] multi mihi audient, ut explicare conabor. [illegible] ad prius [illegible] βαδίζει, minime dubium [illegible] ſit cum Ariſtophanis dicto εὐτάκτως βαδίζειν, quod idem ab illo σωφροσύνῃ tribuitur. ita enim in ſuis Νεφέλαις inducit loquentem Δίκαιον λόγον,

Λέξω τοίνυν τὴν ἀρχαίαν παιδείαν ὡς διέκειτο.
Ὅτ' ἐγὼ τὰ δίκαια λέγων ἤνθουν, καὶ σωφροσύνη 'νενόμιστο,
Πρῶτον μὲν ἔδει παιδὸς φωνὴν γρύξαντος μηδέν' ἀκοῦσαι,
Εἶτα βαδίζειν ἐν ταῖσιν ὁδοῖς εὐτάκτως εἰς κιθαριστοῦ.

Sed & [illegible] dicitur [illegible] contra ἀρρυθμῶς pro ἀτάκτως ſic citat [illegible] Alexis apud Athenæum lib. 1.

[illegible]
[illegible] ἐν ταῖς ὁδοῖς,
[illegible], &c.

De poſteriori autem dicto non conuenit mihi cum Ariſtidis ſcholiaſte. ſiquidem paræmiam quam intelligi voluerit Ariſtides, putat eſſe [illegible] & addit [illegible]. Atqui quum ita loquitur, [illegible] κατὰ τὴν παροιμίαν, ipſiſſima eſſe [illegible] verba ea quæ [illegible], aut certe ſynonyma, quis negauerit? Nam ſi forte, quum Ariſtoteles dicit, [illegible] κατὰ τὴν παροιμίαν, [illegible], item Lucianus, [illegible] κατὰ τὴν παροιμίαν, [illegible], quod prouerbiū vterque intellexerit, quærendum aliquis exiſtimat. Etſi autem eodem pertinet vtrūque adagium, τὴν ὀρθὴν ὁδὸν βαδίζειν, & [illegible], nimirum ad σωφροσύνης commendationem: non idem tamen vtroque ſignificari perſpicuum eſt. nam qui ἀπὸ [illegible] abiit quam [illegible], non dicetur [illegible] ad verat at inter eundum poterit τὴν ὀρθὴν ὁδὸν βαδίζειν, ſi videlicet eo quo iter inſtituit, recta pergat, ad nullum prorſus diuerticulum deflectens. Quod quia pueri ab ædibus ſuis ad ſcholam euntes, contra facere ſolent, titulimo apud noſtrates adagio, is qui non rectam viam tenuit eundo aliquò, ſed longas ambages quæſiuit, viam ad ſcholam euntium puerorum conſecuſſe dicitur.

Αὐτοῦ καταθοῦ. 17

Hic depone.

Αὐτοῦ κατάθου, id eſt, Hoc ipſo depone loco. Ariſtides in Pericle, [illegible] ὦ Πλάτων, [illegible] id eſt, Iam de loquacibus, ô Plato, ignauis ac timidis, protinus depone, ne forte aliquis deus alius Troianos erigat. Interpres indicat prouerbium eſſe, ſumptumque à victoribus qui vetant ne victus aliquò diſcedat, ſed inibi porrigat herbam, & victorem agnoſcat, ac victoriæ præmium perſoluat. Vſus erit quoties ſtatim & abſque mora iubemus aliquid exhiberi, veluti probationem eius quod dixerit aliquis, vel promiſſum, vel ſpecimen artis in qua glorietur ſeſe pollere. Vſurpatur & apud Platonem.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *Αὐτοῦ καταθοῦ* [illegible], *Hoc ipſo depone loco*, Non video quid interpres his verbis debeat aut poſſit Hoc ipſo depone loco. nec qua in ſignificatione Deponere abſolute vſurpetur puto igitur vertendum, In re præſenti, exſolue. vel, Ex tempore aut Confeſtim perſolue & ipſe ſcholiaſtes huic meæ interpretationi aſtipulari videtur.

Senſus alius adagij.

Oſtium obdite profani. 18

Θύρας ἐπίθεσθε βέβηλοι, id eſt, Fores occludite quique profani. Sumptū eſt à nuno ex Orpheo, cuius hoc citatur carmen,

Φθέγξομαι οἷς θέμις ἐστί· θύρας δ' ἐπίθεσθε βέβηλοι. id eſt,
Fas quibus eſt audire, loquar: vos turba profana
Obturate fores.

Iubet vt profani oſtium auribus imponant, nequid arcani ſermonis poſſit ingredi. Ariſtides in Pericle, [illegible] id eſt, Loquor hæc apud eos quibus audire fas eſt: profanorum autem ſeris omnino ratio eſt. Conueniet vti ſiquando ſignificabimus nos de rebus arduis & arcanis loquuturos eſſe. Huc reſpexit Horatius quum ſcribit in odis,

Odi profanum vulgus, & arceo.
Fauete linguis carmina non prius
Audita, Muſarum ſacerdos
Virginibus puerisque canto. Ouidius,
Lingua fauens adſit noſtrorum oblita laborum,
Quæ puto dedidicit iam bona verba loqui.

Fauete linguis.
Fauentia.

Ante ſacrificium præco clamore ſolebat iubere populum fauere linguis, hoc eſt, verba boni ominis loqui. vnde & fauentia dicitur bona ominatio. Item Seneca de philoſophia agens, Et ipſam vt deos, & profeſſores eius vt antiſtites colite: & quoties ſacratum literarum mentio interuenerit, fauete linguis. Hoc verbum non, vt pleriquè exiſtimant, à fauore trahitur, ſed imperatur ſilentium, vt rite peragi poſſit ſacrum, nulla voce mala obſtrepente. Sed pluſculum habebit gratiæ ſi per ironiam adhibeatur: veluti ſiquis recitaturus ſophiſticas aliquas Scotiſtarum argutias, ita præfetur, [illegible]. Ad hūc modum non ſemel vſurpauit Lucianus.

Ad reſtim funiculum. 19

Ἐπὶ σχοίνῳ σχοινίον, id eſt, Ad reſtim funiculum. ſubaudiēdum, addis, aut teddis. vbi quis iiſdem rebus abundat, aut ſimilia ſimilibus penſat. Cognatum illi, λίνον λίνῳ συνάπτεις, id eſt, Linum annectis lino. veluti ſiquis mendacium attexat mendacio, doluſu dolo, nugamentum nugamento.

Salem & fabam. 20

Ἅλα καὶ κύαμον, id eſt, Salem & fabam, ſubaudiendum propoſuerunt, aut ſi quod aliud ad ſententiam magis appoſitum verbum. Diogenianus admonet dici ſolitum de his qui fingerent ſe ſcire quippiam quod neſcirent: atque hinc eſſe natum prouerbium, quòd olim mos fuerit vt diuini ſalem & fabam proponerent. quod quoniam dubitabam diuerſumne eſſet ab illo quod in prima retulimus Chiliade, annon, hîc repetendum duxi. Nam hoc modo citatum inuenio in vetuſtis Græcorum exemplaribus.

Ἐκδιδράσκειν. 21

Elabi, ſuffugere.

Ἐκδιδράσκειν Græci prouerbiali metaphora vocant elabi ac ſuffugere Ariſtophanes in Auibus,

[illegible] ἐκδιδράσκειν. id eſt,
Quippe apud nos turpe non eſt ſuffugere de caſſibus.

Ductum eſt ab auibus quæ nonnunquam elabuntur è retibus ſeu laqueis. aiunt autem perdicem præcipuæ calliditatis ad id

vt aucupum manus effugiat. Qua quidem de re libet ipſius Ariſtotelis verba ſubſcribere, quæ ſcripta ſunt lib. De natura animantium 9 [illegible], id eſt, Nec eodē in loco pariunt & incubāt oua, nequis animaduertat, ſi diutius in eodem aſſideant loco. Porro quum inter venandū inciderit quiſpiam in nidum, prouoluitur perdix ad pedes venantis, perinde quaſi capienda ſit, ad eúmque modum illum allicit ad ſeſe quaſi capturum, donec interim pulli ſingillatim effugerint. Quod vbi factum eſt, & ipſa ſubuolans pullos reuocat. Hactenus Ariſtoteles. Neque verò grauabor huic adſcribere loco quod in eandem ferme ſententiam ſcribit Plutarchus libro cui titulum fecit, [illegible], id eſt, Vtra animalia ſint prudentiora, terreſtria an marina. [illegible], id eſt, Aliā verò calliditatem vna cum prolis amore coniunctam perdices exhibent. nam pullos adhuc inuolucres conſuefaciunt, vt ſupinos proſternant ſeſe, glebam aut palearum tegumentum aliquod impoſitum corpori ſuſtinentes, atque ita veluti ſub tectis delitescant. ipſæ interim venantem alio abducunt, hac arte: alliciunt illum ad ſeſe, prouolantes ad pedes, ac paulatim procedentes, ac tandiu ſpem oſtēdunt capiendi ſui, donec eū procul à pullis abſtraxerint. Ex his verbis arbitror ſatis liquere quid ſibi velit [illegible], nimirum elabi, perdicum arte ingenioque. Interim alluſum eſt ad cauponem quendam inſigniter improbum, cui nomen inditum Perdix, quòd claudicaret. Eius meminit Ariſtophanes in Auibus.

Perdicis aſtus.

Perdix, caupo.

Munus leuidenſæ. 22

Munus leuidenſæ Cicero prouerbiali nimirum figura vocat munus vile minimique pretij, cuiuſmodi vulgo ſibi ſolent mittere diuites conſueuerunt. Sic enim ſcribit ad Dolabellam, lib. Famil. epiſt. 9 Oratiunculam pro Deiotaro quam requirebas, habebam mecum: quod non putaram. Itaque eam tibi miſi. Quam velim ſic legas, vt cauſam tenuem & inopem, nec ſcriptione magnopere dignam. Sed ego hoſpiti veteri & amico, munuſculum mittere volui leuidenſi craſſo filo, cuiuſmodi ipſius ſolent eſſe munera. Seruius oſtendit leuidenſam veſtis genus eſſe vile, raro tenuique textu. Quondam inter hoſpitum xenia, veſtes in primis erant. Vnde & apud Iuuenalem queritur quiſpiam veſtes donari, villo craſſo, coloréque malo,

Et male percuſſas textoris pectine Galli.

Proinde M. Tullius orationem ſuam parum elaboratam atque expolitam, leuidenſæ munus appellat. Eleganter accommodabitur ad munus leuiculum, aut officium vulgare, non admodū ex animo neque diligenter præſtitū amico cuipiā vulgari. Huic diuerſum eſt illud [illegible], id eſt, Pellenæa tunica. Et [illegible], id eſt, Sylotonis chlamys.

Leuidenſa, quid.

[illegible] vulgare.

Multi diſcipuli præſtantiores magiſtris. 23

M. Tullius lib. Epiſt. famil. 9. ſcribens Varroni, ſenarium quendam refert, haud dum ſcio ex quo poeta. Cuius ſententia etiam hodiernis temporibus vulgo celebratiſſima fertur: Aduenit, inquit, Dolabella, cum puto magiſtrum fore.

[illegible] id eſt,

Pleri que diſcipuli magiſtros antecunt.

Ad varios vſus poteſt accommodari, vel ad ſimplicem ſenſum: puta, frequenter euenire vt diſcipulus eruditione ſuperet eum à quo literas, aut artem quampiam didicit. Aut per iocum, quū ſignificabimus improbitate vinci qui maliciæ doctor fuit: veluti ſiquis deciperetur ab eo cui viam ac rationem imponendi demonſtraſſet aliquando. Siue quum quis ordine conditionéque inferior, tamen plus valet quam is qui non parere ſed imperare videtur.

Ad Herculis columnas. 24

[illegible], iā olim in prouerbio ſunt, vt admonet Pindari interpres. Sic enim vulgo dici ſolere, [illegible], id eſt, Quæ vltra Gades, inacceſſa. Quò ſignificant, vltra columnas Herculis non eſſe quò progrediare. Columnas has Hercules ibi fixiſſe dicitur quum boues veſtigaret Geryonis, tanquam illic eſſet ſuprema orbis meta. Pindarus in Nemeis, [illegible], id eſt, Non vlterior acceſſus ad Occidentem, vltra Gadira Item alibi,

Quæ vltra Gades.

[illegible]

Sentit Ariſtophanis filium ad extremam perueniſſe laudem, vltra quam non poſſit creſcere: qui quidem egregiæ formæ facta adiunxerit illuſtria. Quòd ſiquis præterea quicquam laudis requirat, id perinde eſſe ac ſiquis vltra columnas ab Hercule fixas conetur tranſire. Rurſus in Olympiis hymno 3.

[illegible] id eſt,

Nunc ſanè ad extremos limites virtutibus perueniens Theron attingit à domo Herculis columnas. Quòd autem vltra eſt, ſapientibus pariter & inſipientibus inacceſſum. Conſimilem in modum vſus eſt Gregorius Nazianzenus in Monodia, ſentiēs Baſilium eò perfectionis perueniſſe, vt longius progredi negatum eſſet humanæ naturæ. Heraclides Ponticus in allegoriis Homeri, improbos Homeri poematis interpretes exigendos putat [illegible], id eſt, Vltra Herculis extremas columnas, & inacceſſum Oceani mare.

Ariolari. 25

Ariolari prouerbio dicebatur qui nihil adferret certi, nihilque præſentis emolumenti, verùm in diem modò pollicitaretur. Ita Dorio leno in Phormione Terētiana adoleſcenti Phædriæ pecuniam daturum ſe promittenti, dicentique, Non mihi credis? reſpondit, Ariolare. Item Sannio in Adelphis, Sed ego hæc ariolor. Sumptum à diuinis, qui prædicunt euentura. Futurorum autem nulla certa cognitio, quemadmodum eleganter dictum eſt à Pindaro.

[illegible]

Quorum carminum hæc ſententia, Cæcam eſſe rerum futurarum ſcientiam: mortalibus autem multa præter ſpem euenire.

Cæca rerum futurarum cognitio.

Ciceris emptor. 26

Equidem arbitror & illud inter prouerbia referēdum, quod ait Horatius in Arte poetica, Ciceris & nucis emptor, infimæ ſortis hominem, deque ima plebe quempiam ſignificans,

Offenduntur enim quibus eſt equus, & pater, & res.
Nec ſi quid fricti ciceris probat & nucis emptor,
Æquis accipiunt animis, donántve corona.

Nemo quenquam ire prohibet publica via. 27

Prouerbij ſpeciem habet & illud Plautinum ex Curculione, Nemo ire quenquam prohibet publica via. Quo ſignificant rerum communium æqualem omnibus vſum eſſe, neque cuiquā vertendū vitio, quod ius publicum cōcedit. Plautus ad ſenſum turpiculum deflexit, nempe ad vſum ſcorti publicitus proſtantis. Videtur autem effictum ad imitationem Pythagorici ſymboli iubentis, [illegible], id eſt, Publicam ingredi viā: aut contra, [illegible]. Quò quidem mihi reſpexiſſe videtur. Flaccus in Arte poetica, quum ait.

Publica materies priuati iuris erit ſi
Nec circa vilem patulúmque moraberis orbem,
Nec verbum verbo curabis reddere.

Communium rerum æqualis vſus.

Hinc belli initium. 28

Inter prouerbia quæ ſumuntur ex alluſionibus authorum, mihi non videtur illud ſilentio prætereundum, quod ex Thucydide vſurpat Lucianus in Pſeudomante, [illegible], id eſt, Et iuxta Thucydidem tum hinc belli initium. Id ad varios vſus poterit accommodari, ſiue quum ad incipiendum negocium accingi ſignificamus: ſiue quum aliunde natam ſimultatem innuimus, ac tumultum rerum exortum. Ad eundem Thucydidis locum non dubium quin alluſerit Ariſtophanes in Acharnenſibus.

[illegible]

Atque illud [illegible] eo loco frequētius iterat: quo magis cōſentaneum, illum alluſione ad iocum abuſum fuiſſe.

Inanium inania conſilia. 29

[illegible], id eſt, Inanium inania conſilia. [illegible], id eſt, Inanium inanes cogitationes. quum quis ſua ſpe fruſtratur. Cognatum illi, [illegible], id eſt, Fatuus fatua loquitur. Natum aiunt ex euentu. Nam Archias ſtipulatus à Demetrio quingenta auri talenta vt Cyprum proderet, re deprehenſa, arrepto funè ex his quibus tenduntur tentoria, ſuſpendit ſeſe. Refertur in Græcorum collectaneis.

Fatuus, fatua loquitur.

Nutricum more male paſcis. 30

[illegible] id eſt,

Paſcis profectò more nutricum male.

In vetuſtiſſimis quibuſdam prouerbiorum collectaneis reperi, quæ qui iam Plutarcho tribuunt. Extat autem apud Ariſtophanem in Equitibus. qui quidem & metaphoræ rationem explicat his verbis.

[illegible] id eſt,

Paſcis profectò more nutricum male:
Nam vbi manderis, paulum huic in os dein inſeris:
Ipſe aſt præ illo vel triplum glutis cibi.

Conueniet

Cõueniet igitur in eos qui de lucro paululum aliquid impertiunt ſociis, aut qui ſic facultates alienas adminiſtrant, vt maximam partem in ſuos conuertant vſus. id quod hodiéque tutorum vulgus facitat.

Amphictyonum conſeſſus. 31

Amphictyonica concessio [illegible], id eſt, Amphictyonicus cõſeſſus. De frequenti grauium virorum conuentu. Ductum à conuentu illo Græcorum olim celebratiſſimo, qui Amphictyonũ dicitur: vel ab Amphictyone Deucalionis filio, qui quum rerũ potiretur, gentes Græcanicas dicitur conuocaſſe, vt citatur author Theopompus in 8. hiſtoriarum libro, ac teſtatur Pauſanias in Phocaicis. Porrò populi qui in id conſilij cõuenire ſolebant, numerantur 12. Iones, Dores, Perrhæbi, Bœoti, Magnetes, Achæi, Phthij, Melienſes, Dolopes, Ænianes, Delphi, Phocenſes. Vel inde nomen inditum Amphictyonum, quòd vndecunque ad id conſilium ex omni Græcia conueniretur, vt placet Anaximeni, & Androtioni in Atticarum deſcriptione rerum, apud Pauſaniam, in eo quem modo oſtendi loco. Quæ quidem & alia complura ſuper hac re non indigna lectu referuntur, hic, ni forte requiret nos ad narrationem prouerbij putemus hæc eſſe ſatis. Venuſtius fuerit adagium, ſi per ironiam torqueatur ad indoctorum conuentũ, qui ſibi tamen Solones eſſe videantur.

Amphictyonum (margin)

Etiam capillus vnus. 32

Celebratur & mimus, in ſalibus, Publianus, admodũ prouerbiali ſpecie,

Etiam capillus vnus habet vmbram ſuam.

Quantumuis puſillum commodum iuuat, quantumlibet exiguum deſiet in nocet.

Xenocratis caſeolus. 33

Xenocratis caseolus [illegible], id eſt, Xenocratis caſeolus. De cibo qui perquàm diu durat, priuſquam abſumatur. Quanquam nihil vetat quo minus ad alia quoque [illegible] transferatur: puta ad veſtem, ad librum, ad pecuniam, aut ſi qua [illegible], quo ſic parce [illegible] ut quàm diutiſſime duret. Sũptum adagium ab admirabili Xenocratis philoſophi frugalitate [illegible] [illegible] tanta facta [illegible] neque [illegible], vt [illegible] [illegible] Proinde prouerbium [illegible] [illegible] quoad fuerit corruptus. proinde [illegible] integris ſint. Adagium refertur à Stobæo [illegible].

Xenocratis caseolus (margin)

Aperto pectore. 34

Aperto pectore dicimus, pro eo quod eſt vehementer ex animo, citraque fucũ, quaſi rerum ſanctis animi penetralibus. M. Tullius in libello De amicitia, In qua niſi, vt dicitur, apertũ pectus videas, tuũmque oſtendas, nihil fidum. Plinius Iunior Fabato, Epiſtolarum quas mihi, vt ais, aperto pectore ſcripſiſti, obliuiſci iubes: at ego nullarum libentius memini. Alluſum eſt autem ad Momi dictum qui feneſtras in humanũ pectore deſideraſſe fingitur, quo cerneretur quidnam in ſpecubus illis reconditum eſſet. Perſius in quinta Satyra,

Vt quantum mihi te ſinuoſo in pectore fixi,
Voce traham pura, totumque hæc verba reſignent
Quod latet arcana non enarrabile fibra.

Similiter apud Naſonem Phœbus, aſpice vultus
Ecce meos: vtinamque oculos in pectore poſſes
Inſerere, & patrias intus deprendere curas.

Ex animo, citra fucum. (margin)

Ad calcem peruenire. 35

Ad calcem peruenire, pro eo quod eſt ad metam finémque, Prouerbialem habet figuram, quoties ad aliud quippiam deflectitur quàm ad corpus humanum. M. Tullius libro De amicitia. Vt cum æqualibus poſſis viuere, cum quibus tanquam è carceribus emiſſus, cum iiſdem ad calcem, vt dicitur, peruenire. Idem De ſenectute, Nec verò velim quaſi decurſo ſpatio à calce ad carceres reuocari. Ad hanc attinet formam etiam illa, Vſque ad Plaudite, id eſt, vſque ad extremum finem. Idem in eodem ſermone, In quocunque fuerit actu, probetur: nec ſapienti vſque ad Plaudite viuendum. Rurſum alibi, Quibus qui ſplẽdide vſi ſunt, hi mihi videntur fabulam ætatis peregiſſe, neque tanquã inexercitati hiſtriones, in extremo actu corruiſſe. Rurſum alias eodem in opere, Extremum actum tanquam ab inerte poeta eſſe neglectum. Quãquam huius generis alibi à nobis facta mentio.

Bellum omnium pater. 36

Ὁ πόλεμος πάντων πατήρ, id eſt, Bellum omnium pater. Lucianus veluti prouerbio iactatum refert, in commentario De ratione conſcribendæ hiſtoriæ, [illegible] [illegible], id eſt, Quin potius Thucydides, Herodoti, Xenophontes nobis erãt omnes. Adeo vt verum eſſe videretur illud quod dicitur, Bellum rerum omnium pater: ſiquidem tã multos ſcriptores produxit vnico ictu. Prouerbium raro dictũ eſt, quòd bellum omnium rerum nouitatum author eſt, vt ex eo veluti nata videantur vniuerſa. Niſi quis malit a[d] philoſophorum quorundam decretum referre, qui dixerunt rerum ſummam è lite progigni.

E diſcordia omnia nata. (margin)

Phaniæ ianua. 37

Φανίου θύρα, id eſt, Phaniæ ianua. Euſtathius in Odyſſeæ [illegible], oſtendit dictum de his qui ſimulant ſeſe congeſtas opes habere quæ nuſquam ſunt. Ductum à Phania quodam, qui falſam de ſe præbuerit opinionem, quaſi multam diuitiarum vim domi conſtructam ac reconditam haberet. Diximus alibi de Phaniæ [illegible] in prouerbio Phani oſtium: quod an idem ſit cum hoc necne, viderint docti.

Falſa de ſe opinio. (margin)

[illegible] 38

[illegible] Prouerbiali figura dictum oſtendit Euſtathius in tertium Iliados. Sumpta metaphora a piſcibus qui ſubterfugiunt è retibus, quive ab hamo elabuntur. Nam lina retia dicuntur etiam Latinis, vt Maroni,

Humida lina trahunt.

Ineſt autem piſcibus quibuſdam genuina quædam calliditas è retium textu elabendi, quemadmodum eleganter de ſcaro narrat Oppianus libro tertio. Sed carmen ipſum, quando quidem author non admodum adhuc vulgatus eſt, adſcribere præſtat,

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] id eſt,

Cœruleum dum trahunt ſinuoſo è ſtore textis,
Haud niſi qua [illegible] latet [illegible].
[illegible] [illegible] toto
Viribus enixi quantum valet omnibus, vndas
Emicat in ſummas ſublato corpore toto.
Ingenio fortuna fauet nam ſubere ſæpe
Quæ ſumma [illegible] tenacula caſſis
[illegible] & ſaltum elabens fugit improbus atrum.
Sin primum expertus ſubſultum, in retia rurſum
Delapſus [illegible] iam nec pugnare laborat
[illegible] fruſtra [illegible] periclo,
Nec [illegible] ſeſe, neque [illegible] promicat vnquam.

Solertia piſcium. (margin)

De petraulis item aliis piſcibus ad eũdem commemorat modum, quibus artibus elabatur capti. Sed reliqua perſequi prælongum. Illud non iniucundum ſcitu quod de piſce torpedine narrat poeta Claudianus, quemadmodum alligatus hamo, ſubducat ſeſe, ſi veneni, per linum atque harundinem ad piſcatoris vſque manum. [illegible] Carmen ſic habet cui enim grauet adſcribere tam elegans, tamque feſtiuum?

Sic noxa in roſtra cibis incautior æra
Hauſerit, & curuis frænari ſenſerit hamis,
Non fugit, aut vano conatu vellere morſu,
Sed propius nigræ iungit ſe callida ſetæ,
Et meminit captiua ſui, longéque per vndas
Pigra venenatis effundit flamina venis.
Per ſetam vis alta meat, fluctuſque relinquit,
Abſentem victura virum metuendus ab imis
Emicat horror aquis, & pendula fila ſequutus
Tranſit harundineos arcano frigore nodos,
Victricémque ligat concreto ſanguine dextram.
Dimnoſum piſcator onus prædamque rebellem
Iactat, & amiſſa redit exanimatus habena.

Torpedinis calliditas. (margin)

Ariſtophanis interpres putat ab auibus traductum. Conſimili figura Perſius Satyra quinta,

Nec trepidare velis, atque arctos rodere caſſes.

[illegible] 39

De impoſtoribus. (margin)

[illegible] dicebantur aſtuti & impoſtores. Sumptũ à moribus eius gentis. Theocritus in Συρακουσίαις,

[illegible]
[illegible] id eſt,
[illegible] ſceleratus
Aſt [illegible] Ægyptiaco obrepens iam nemo, nocétve.

De moribus Ægyptiorum teſtatur & illud ex Æſchylo, quod alibi retulimus,

[illegible] id eſt,
Ægyptij mire ſtrue [illegible] artibus.

Citat hoc prouerbium Syneſius in Encomio caluitij. Quanquam nonnunquam [illegible] accipi ſolet pro eo quod eſt aduri, vt in hoc carmine,

[illegible]
[illegible] id eſt,
Tuum colorem Phœbus ardens ignéis

Flammis aduret.

Ne bolus quidem relictus. 40

Οὐδ' ἴγκαφος λέλειπται, id eſt, Ne bolus quidē relictus eſt, hoc eſt, ne vel pauxillum. Euſtathius enarrans tertium Odyſſeæ librum, citat hunc Eupolidis verſum.

Οὐχὶ [illegible] ἴγκαφος. id eſt,
Nec bolus a meis relictus rebus eſt.

Nam ἴγκαφος id apud Græcos ſignificat quod nos vulgata voce magis quàm Latina morſellum dicimus, a verbo [illegible], quod eſt auidè comedo.

Rex aut aſinus. 41

Βασιλεὺς ἢ ὄνος, id eſt, Rex aut aſinus, hoc eſt, aut victor, aut victus. Simile illi, [illegible], Aut ter ſex, aut tres tali. Euſtathius Odyſſeæ textum enarrans librum, oſtendit metaphoram ductam ab his qui ludunt ſphæra, quibus qui viciſſet, rex appellabatur: qui victus fuiſſet, [illegible] erat. Plato in Theæteto, Ὃς δ' ἂν ἁμάρτῃ, καθεδεῖται, ὥσπερ φασὶν οἱ σφαιρίζοντες [illegible], id eſt. Qui aberrarit, is deſidebit, quemadmodum dicunt hi qui ſphæra ludunt, aſinus. qui verò nihil aberrãs vicerit, rex noſter eſto. Iulius Pollux libro de rerum vocabulis nono, ſphæra ludendi quatuor modos cõmemorat, quorũ primus appellatur ἐπίσκυρος, alter φαινίνδα, ſeu φαινίνδον, tertius ἀπόῤῥαξις, quartus οὐρανία. Quorum poſtremum (nam is ad prouerbium propriè facit) deſcribit his verbis, Ἡ δ' οὐρανία ὁ μὲν ἀνακλάνας αὐτὸν, ἀναρρίπτει τὴν [illegible], id eſt. Vrania vero luſus ſic habet: Aliquis reſupinãs ſeſe, ſphæram in cælum mittit. reliquis autem certamen erat vt eam priuſquam in terram recideret, caperent. id quod in Phæacibus ſignificare videtur Homerus. Sanè verò quum aduerſus parietem ſphæram miſiſſent, numerus ſubſultuum cenſebatur. & qui victus fuiſſet, is aſinus appellabatur: & quicquid imperatum eſſet, faciebat. Rurſum qui viciſſet, is & rex erat & imperabat. Hactenus Iulius Pollux. locus quem ex Homero citat, eſt Odyſſeæ [illegible], ad hũc modum,

Τὴν ἕτερος ῥίπτασκε ποτὶ νέφεα σκιόεντα
[illegible]
[illegible]
[illegible] id eſt,
Verſatum bene [illegible] in aëra [illegible].
[illegible]
[illegible]
[illegible]
Tranſuolat.

Rex ſum. Ab hac forma non videtur alienum quod eſt apud Plautum in Pœnulo, Rex ſum, [illegible] quicquid alea [illegible] vel [illegible].

Stellis ſignare viam. 42

Ἀστέρας σημαίνεσθαι τὴν ὁδόν, id eſt, Stellis ſignare viam, dicitur, qui notulis quibuſdam & coniecturis rem alioqui peruestigatu difficilem [illegible]. Euſtathius exponens [illegible] Odyſſeæ librum, admonet conuenire in eos qui longam [illegible] ingrediuntur viam. Sumpta metaphora à nautis, qui nocturna nauigatione viam ſtellarum obſeruatione coniectant: quemadmodum apud Homerum Vlyſſes Odyſſeæ libro quinto,

Αὐτὰρ ὁ πηδαλίῳ ἰθύνετο τεχνηέντως
[illegible]
Πληϊάδας τ' ἐσορῶντι, καὶ ὀψὲ δύοντα Βοώτην,
[illegible] id eſt,
At clauo ille ſedens, [illegible] regebat:
Nunquam [illegible] lumina ſomnus.
Verum [illegible] ſpectat, ſeriuſque Booten
Occaſus, Vrſamque alio cognomine Currum.

Alluſit huc elegãter M. Tullius lib. Acad. quæſt. 4. quum ait, abſoluta [illegible], non [illegible] opinionibus, ſed certo verũ tenere [illegible] Cynoſuræ, quæ quòd minore orbe circumferatur, vtpote polo vicinior, certius monſtrat viam, [illegible] perfectè [illegible] ampleêtitur, [illegible] Helicen [illegible], & [illegible] oculis perſpicua, ita non perinde certa vix monſtratrix: quòd latius [illegible] longius abſit. Verba [illegible], Nec tamé ego is ſum [illegible] nunquam [illegible], qui [illegible] & magnus quidē ſum opinator (non enim ſum ſapiens) & meas cogitationes [illegible] Cynoſuram,

[illegible]
[illegible] quòd eam tenent
[illegible],

ſed ad Helicen & clariſſimos Septentriones, id eſt, rationes has latiore ſpecie non ad tenue elimatas. Eo fit vt errem & vager latius. Scio mihi factam alibi huius prouerbij mentionem: verum quoniam nactus eram quædam non indigna cognitu, viſum eſt hic repetere.

Sambucam citius, &c. 43

Adagij ſpeciem præ ſe gerit Perſianum illud carmen,

Sambucam citius caloni aptaueris alto.

Cuius vſus incidet ſiquando ſignificabimus aliquem à diſciplina percipienda, ſiue munere gerendo nimis alienum eſſe. Siquidem ſambuca organum eſt muſicorum, quod haudquaquam congruat caloni. Quanquam Athenæus libro 14. indicat & bellicum inſtrumentum dici ſambucam, quod machinæ in morem admouebatur hoſtium mœnibus. Calones autem vocantur militum miniſtri, qui valles ac ligna geſtitant. vnde & nomen inditum autumant grammatici. Porrò quum milites ſint imperiti muſices, multo magis calones. Quanquam poteſt non abſurde accipi de ſambuca militari machina, quæ tamen organi muſici, choreis quibuſdam intenditur. Ad hanc intendendam haudquaquam idonei ſunt calones, vt pote ſtolidi. & ob ſtupidum ad ineptia [illegible], quod diſciplinæ militaris [illegible] rudes ſint & inordinati. Vnde Perſius non citra [illegible] addidit alto, propterea quòd homines prælongi etiam prouerbio veteri notantur [illegible].

Alienus à re percipienda.

Noſtræ farinæ. 44

Eiuſdem farinæ dicuntur inter quos eſt indiſcreta ſimilitudo quod enim aqua ad aquam collata, idem ad farinam farina. Perſius in quinta Satyra,

-noſtræ paulo ante farinæ
Pelliculam veterem retines.

Perinde quaſi dicat, noſtri gregis, noſtræ conditionis. Pertinet ad illam claſſem, Eadem cera, & Idem puluis, de quibus alibi dictum eſt. Simili tropo Seneca dixit, Eiuſdem notæ, libro 3. epiſtola 24. Hi, adijcias & illud eiuſdem notæ licet, tantam hominum imprudentiam eſſe, imò dementiam, vt quidam timore mortis cogantur ad mortem.

Eadem cera.

Nullo ſcopo iaculari. 45

Ἀσκόπως τοξεύειν, id eſt, Abſque ſcopo iaculari dicuntur qui nihil certi propoſitum habent quod ſequantur, & ad quod inſtituti conſiliique ſui rationes referant. Lucianus in Toxaride, [illegible], id eſt, Quoniam in præſentia nullo propoſito ſcopo iaculati ſumus, denuo aſcito arbitro, alia amicorum paria apud illum referamus. Perſius Satyra tertia,

Eſt aliquid quò tendis, & in quod dirigis arcum?
An paſſim ſequeris coruos, teſtáque lutóque?
Securus quò pes ferat.

Qui ſibi nihil certi proponat.

De pulmone reuellare. 46

Dubium non eſt, quin ad prouerbiorum formam pertineat & illud Perſianum De pulmone reuellere, pro eo quod eſt ſtultã & arrogantem opinionem animo eximere:

Dum veteres auias tibi de pulmone reuello.

Tumorem animique faſtum in pulmone collocant. vnde μεγαλόσπλαγχνοι apud Græcos. Et idem Perſius alibi,

Grande aliquid quod pulmo animæ prælargus anhelet.

Quos non tollerent centum Ægyptij. 47

Οὓς οὐκ ἂν ἄραιεν ἑκατὸν Αἰγύπτιοι. id eſt,
Quos ferre nec centum queant Ægyptij.

Dein olim dicti ſolitum, ac moribus intolerandis, ſeu faſtu præturgidis. Inde ductum, quòd Ægyptij plerique geſtandis [illegible] faſtu non ſatis honeſtũ factitare cõſueuerint: vnde & [illegible] in prouerbium abierunt. Refertur adagium ab Eudemo in collectaneis dictionum Rhetoricarũ, & item à Suida. Extat autem apud Ariſtophanem in Ranis, ad hunc modum,

Δύ' ἀμφορεῖς [illegible],
[illegible] id eſt,
Duo plauſtra, duoque item impoſuit cadauera,
Quæ ferre nec centum queant Ægyptij. Idem in Auibus,
[illegible] id eſt,
Non Ægyptius laterifer.

Αχθοφόροι Ægyptij.

Conſimili tropo Lucilius apud Nonium,

Quem neque Lucanis oriundi montibus tauri
Ducere pro telo validis ceruicibus poſſent.

Rurſum idem alibi,

Hunc [illegible] mulorum pro telo ducere centum
Non poſſunt.

Aegyptius laterifer. 48

Αἰγύπτιος πλινθοφόρος, id eſt, Ægyptius laterũ geſtator. Suidas nominatim prouerbio titulo refert. Extat autem apud Ariſtophanem in Auibus, ibi quærit quiſpiam quis compoſuiſſet equum Durium in arce Palladis, centum cubitorum. Cui reſponderetur,

[illegible] αἰγύπτιος

Πλινθοφόρος, οὐ λιθουργός: id eſt.
Aues, nec alius vllus: haud Ægyptius
Laterifer, aut faber lapidarius.

Infimæ ſortis homo, vel negotiis moleſtis preſſus.

Quadrare videtur in ſordidum atque infimæ ſortis hominem, in quem vſum etiã Catum vilitas vſurpata eſt: aut in eum, qui moleſtis negotiis premitur. Admonuimus modo Ægyptios in vulgi fabulam ac riſum abiiſſe, quòd aſinorum ritu vectandis corpore oneribus quæſtum facerent. Ad quem laborem hoc exercitatiores illos fuiſſe conijcio, quod in effodiendis lacunis, limóque exportando, ac lateribus argillaceis, huiuſmodi opera potiſſimum opus erat apud AEgyptios, ob limum quem inuehit Nilus. Nam illic paſſeres, opinor, aut hirundines monſtrarunt artem e luto cõſtruendi parietes. Argumẽto eſt, quòd Hebræi, quum apud illos agerent, adacti ſunt, luto lateribuſque geſtandis ſeruilem operam præſtare Pharaoni. De mulis Marianis alibi reperies.

Cœnare me doce. 49

Δειπνεῖν με δίδασκε, id eſt, Cœnare me doce. Prouerbiali figura dictum eſt ab Ariſtophane in Ranis. Tẽpeſtiuiter vſurpabitur ſiquando docere, præire, aut etiam refellere conatur aliquẽ imperitus negocij de quo diſceptatur. Verba ſunt Bacchi ad Herculem de tragœdiis iudicãtem, quum exercitatior eſſet in vorandis tauris, quam penſiculandis poetarum carminibus.

Rhamnuſius. 50

De moderato viro.

Ῥαμνούσιος, id eſt, Rhamnuſius. Eudemus in dictionibus Rhet. admonet, id cognominis olim ceu prouerbio additum ſapientibus ac moderatis viris: nec explicat adagij rationem. Vnde coniectare licet, vel ab eius gentis moribus dictum, vel à dea Rhamnuſia, quæ modum in omni negotio docet adhibẽdum. quemadmodum alias fuſius a nobis oſtenſum eſt.

Papæ myxus. 51

Βαβαὶ Μύξος, id eſt, Papæ Myxus, In glorioſos & iactabundos dici cõſueuit. Nam βαβαὶ ſtuporis & admirationis ſignificationem habet. Myxus autem ſacerdos quiſpiam fuit Dianæ, glorioſus & magniloquus: qui ſe fingebat omnia mirari. Refertur a Suida & Zenodoto.

Lenticulam angulo tenes. 52

Φακοῦ γωνίαν κρατεῖς, id eſt, Lentem angulo tenes. De negotio quod fieri nullo pacto queat: propterea quòd hoc leguminis genus angulis careat. Refertur a Suida: nec quis contemnat.

Patrocli occaſio. 53

Πατρόκλου πρόφασις, id eſt, Patrocli occaſio, ſiue prætextus. Diogenianus oſtendit dici ſolere de iis qui quum ob metum non auſint proprias deplorare calamitates, defleant eas ſub prætextu luctus alieni. Plutarchus in cõmentario cui titulus, Quo modo quis ſe citra inuidiam laudare poſſit. Καὶ μὴ Πατρόκλου πρόφασιν, σφᾶς δ' αὐτοὺς δι' ἐκείνων ἐπαινῶμεν, id eſt, Et ne videamur Patroclum occaſionem, ſed noſipſos per illos laudare. Agit enim de iis qui laudandis aliis ſuas ipſorum laudes inſinuãt. Opinor ſumptum à Patrocli moribus, in quem aliquoties iocatur Ariſtophanes.

Exiguum oboli precium. 54

Homines nequam.

Μικροῦ τὸ ὀβολοῦ τίμιον, id eſt. Exiguum oboli preciũ. Suidas citat ex Marica Eupolidis, conuenit in homines nequam nihili que. Quanquam nihil obſtat quominus ad rem contemptam trãſferatur. Meminit & Eudemus. De ſimilibus multa retulimus antea, Obolaris homo, Homo treſſis, Homo trioboli, Homo vix dupondio æſtimãdus. Iuſtinianus iuuenes primum ad iuris ſtudium ingreſſos, dupõdios appellari voluit, velut extremæ claſſis. Nam qui iã proceſſiſſent, prolytas ac lytas appellauit, quaſi dimiſſos.

Dupondij. Prolytæ. Lytæ.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. Μικροῦ τὸ ὀβολοῦ τίμιον, id eſt, *Exiguum oboli precium*] In vulgatis Suidæ exemplaribus legitur μικροῦ: ſed vetus liber modo legatur, τίμιον pro adiectiuo non pro ſubſtantiuo accipiendum videtur.

Pedum viſa eſt via. 55

Τῶν ποδῶν ἐμπειρία ὁδός, id eſt. Pedum viſa eſt via. De negotio cuius aliquando periculum feceris. Sumptum à viatoribus. Terentius in Phormione, Ah non ita. Factũ eſt periculum: iam pedum viſa eſt via.

Phœnicum pacta. 56

De pactis inſidioſis.

Φοινίκων συνθῆκαι, id eſt, Phœnicum conuenta. Phœnices qui Carthagine potiti ſunt, quum primum ad eã appuliſſent regionem, poſtularunt ab iis qui id temporis Libyam incolebant, vt ſibi liceret diem & noctem in ea terræ vti. Quod quum impetraſſent, iámque exacto conceſſi temporis ſpatio iuberentur excedere finibus, recuſarunt, affirmãtes ſe pactos vt ſibi fas eſſet illic noctéſque ac dies commorari: videlicet ambiguitatem vocum ad ſuum commodum detorquentes. Vnde prouerbium eſſe natum aiunt, de pactis inſidioſis & aſtutis. Autores Suidas ac Diogenianus. Quin in totũ omnes Phœnices dicti ſunt qui quæſtus eſſent auidi. Vnde Pindarus in Pythiis hymno 2. φοίνισσαν ἐμπολάν, id eſt, Phœniciam negotiationẽ, dixit. Et interpres citat ex comico quopiam, αὐτὸς φοῖνιξ γίνομαι, id eſt, Protinus Phœnix fio. Item ex Sophocle,
Πωλεῖ ἐν ὠνῇ, καὶ ὡς φοῖνιξ ἀνήρ. id eſt,
Phœnix vt vir, cœpit emere ac vendere.
Poſtremò Plato libro de Republica tertio de his agens qui putant magiſtratui conuenire mendacium, inquit, Μηδὲν καλόν, ἀλλὰ φοινικικόν τι, id eſt, Nihil pulchri eſt, ſed potius Phœnicenſe quiddam.

Puſillus quantus Molon. 57

De homuncione.

Μικρὸς ἡλίκος Μόλων, id eſt, Puſillus vt Molon. De vehementer breui ſtatura corporis homuncionibus. Suidas oſtendit duos fuiſſe Molones, nota, ſicuti conijcio, corporis breuitate, quorum alter hiſtrio fuerit, alter fur, honeſti ſcilicet quæſtus vterque.

Perantiquum diem. 58

Res obſoleta.

Διὰ παλαιᾶς ἡμέρας, De re admodum obſoleta priſcáque. Refertur à Diogeniano. Finitimum illi quod hodie nõ infcite iactatur in ſcholis philoſophorum, Magno Platonis anno.

Perierunt bona. 59

Ἔρρει τὰ καλά, id eſt, Periere honeſta. Hippocrates Mindaro Lacedæmoniorum duci fuit ab epiſtolis: eo interfecto ab Athenienſibus, Hippocrates in Lacedæmonem huiuſmodi ſcripſit epiſtolam, ἔρρει τὰ καλά, Μίνδαρος ἀπεσσούα: ſignificans interfecto duce rem eſſe deploratam. Adagium recenſet Diogenianus: hiſtoriam recenſet Xenophon in ἑλληνικῶν, libro primo. Græca ſenario conſtant,
Periere honeſta, Mindarus ſublatus eſt.

Qui nimium properat, ſerius abſoluit. 60

Plato in Dialogo cui titulus De regno, πεποίηκε γὰρ ἡμῖν ἃ τὸ τῶν παροιμιῶν ... Οὐχ ἥκιστα ... id eſt, Fecit enim vt nunc quoque nobis acciderit quod prouerbio dicitur. Quodnam? Vt dũ parum recte per otium diuidimus, ſerius perfecerimus. Idem in 7. De rep. lib. alludit ad prouerbium, Σπεύδων γὰρ ... ταχὺ πάντα διελθεῖν μᾶλλον βραδύνω, id eſt, Dũ feſtino, inquit, omnia celeriter percurrere tardior ſum. Item in Cratylo ſimile quiddam habet, ... id eſt, Ne nobis vſu veniat vt quemadmodum qui apud AEginetas noctu obambulant, ſerius perficiunt iter, itidem nos ad rem ipſa veritate ſerius quàm oportet, perueniſſe videamur. Scitum eſt illud diui Auguſtini aduerſus Petilianum, iis qui perturbatione aliqua feſtinant, vſu venire nonnunquam vt veſtem aut calceos peruerſe induant, quæ res poſtea moram adferat. Idem vſu venit his qui multa ſimul agere conantur, neque quicquam aſſequuntur. Plato lib. de Rep. 3. Ὅτι εἷς ἕκαστος ἓν μὲν ἂν ἐπιτήδευμα καλῶς ἐπιτηδεύοι, πολλὰ δ' οὔ· ἀλλ' εἰ τοῦτο ἐπιχειροῖ, πολλῶν ἐφαπτόμενος, πάντων ἀποτυγχάνοι ἄν, i. Vnuſquiſque recte vnum ſtudium exerceat, multa nequaquã. imò ſi id tentarit, multa aggreſſus, omnibus fruſtrabitur. Idem eiuſdem operis lib. 10 docet idem accidere iis qui non veritate ſed fucis ac malis artibus properant ad honorem, Οὐχ οἱ μὲν δεινοί τε καὶ ἄδικοι δρῶσιν ὅπερ οἱ δρομεῖς, ὅσοι ἂν θέωσιν εὖ ἀπὸ τῶν κάτω, ἀπὸ δὲ τῶν ἄνω μή, τὸ μὲν πρῶτον ὀξέως ἀποπηδῶσι, τελευτῶντες δὲ καταγέλαστοι γίγνονται, τὰ ὦτα ἐπὶ τῶν ὤμων ἔχοντες, καὶ ἀστεφάνωτοι ἀποτρέχοντες, id eſt. An non iſti artifices & iniuſti idẽ faciunt quod ſolent curſores quidam, qui bene quidem currunt ab inferiore loco, à ſuperiore verò nequaquam? Primum quidem celeriter proſiliunt, cæterum in fine curſus ridiculi ſunt, atque auriculas in humeris habentes incoronati ſemet abripiunt. Monet adagium inſtituendæ rei non tam celeritatem quam curam adhibendã eſſe, ne poſtea ſit in mora quod in operis ingreſſu fuerit erratum. Obnoxij ſunt huic prouerbio quidam, qui cõpendij cauſa, Græcanica literatura præterita, protinus ad philoſophiæ ſtudium inſiliunt: ac dum ſtultè captant compendium, in maximum incidunt diſpendium. Fit enim vt hi, dum repentè philoſophi ſtudent euadere, nunquam philoſophiæ ſcientiam aſſequantur: quúmque ſe iam ad metam perueniſſe credunt, denuo ad carceres ſit redeundum, denuóque à linea, quemadmodum Græci dicunt, exordiendum. Item in re bellica plus efficit Fabij cũctatio, quam M. Minutij præceps temeritas. Siquidem is vnus Hannibalem multis iam prælijs inuictum, non viribus ſed lentitudine ſuperauit. De quo præclare Ennius apud M. Tullium in Catone maiore,

Non tam celeritas, quàm ſtudium adhibendum.

E compendio diſpendium.

Cunctatio Fabij.

Vnus homo nobis cunctando reſtituit rem.
Non ponebat enim rumores ante ſalutem.

Vltra catalogum viuit. 61

Ὑπὲρ τὸν κατάλογον ζῇ, id eſt, Vltra catalogum viuit. De eo dicebatur qui multum ætatis viueret, vt iam præſcriptum illum annorum numerum prætergreſſus videretur. Eſt, ni fallor, apud Lucianum. Refertur à Suida.

Vltra peram ſapere. 62

Ὑπὲρ τὴν πήραν φρονεῖν, id eſt, Vltra peram eſſe ſolicitum. Prouerbiali figura dictum apud Lucianum in Timone, Ὀλιγαρκῶν

καὶ ὀλίγων χρῆναι τὸν φιλόσοφον, καὶ μηδὲν ὑπὲρ τὴν πήραν φρονεῖν, id eſt, Oportet enim philoſophum paucis cõtentum ac frugalem eſſe, neque quicquam vltra peram quærere. Quadrabit vel in philoſophum, vel in pauperem: ſed præcipuè in Chriſtianum, quem Ieſus vetat cogitare de craſtino. Confine illi, Vita doliaris.

ANIMAD. HENR. STEPH.

Vita doliaris. V. Y πὲρ] Υπὲρ τὴν πήραν φρονεῖν non ſignificat hîc vltra perã ſapere, aut quærere. ſed quẽadmodum is dici ſolet ὑπὲρ ἄνθρωπον φρονεῖν qui ſe ſuo conditionis humanæ modulo non metitur, ſed maiora quàm pro ea cogitat: ita iocoſè dicit ὑπὲρ τὴν πήραν φρονεῖν, cogitare de pluribus quam pro peræ mẽſura, vel, de pluribus quam capere poſſit pera. Siquidem rationem reddens philoſophus cur non plura petat quam quæ ad implendã ſuam peram ſufficiant, ſubiungit, oportere philoſophum μηδὲν ὑπὲρ τὴν πήραν φρονεῖν.

Virgo primùm. 63

Παρθένος τὸ πρῶτον, id eſt, Virgo primùm. De iis dici ſolitum qui rem paternam profunderent. Haud ſcio an inde ductum, quòd virgines adhuc rudes, & meretricii quæſtus ignaræ, facilè ſui copiam faciunt: poſtea, quo plus auferant præmii, difficiles ſeſe præbent. Itidem adoleſcentes nuper nacti facultates, priuſquam intelligant quid ſit pecunia, largius effundunt. Et prima vitæ pars, quæ quidem eſt optima, ſtultiſſimè nobis conteritur.

Vir videbatur nauis ſupplicans ſcopulo. 64

Ἀνὴρ ἐδόκει ναῦς ἱκετεύειν πέτραν. id eſt,

Vir viſus eſſe eſt nauis obſecrans petram.

De ſtupidis ac ſtolidis, quibus aliud pro alio videtur, dictũ indicat Suidas. Ducta metaphora à naue quæ impingit in ſcopulum.

Viro eſurienti neceſſe eſt furari. 65

De neceſſitate adactis. Πεινῶντα κλέπτειν ἐς ἀναγκαίαν ἔχει. id eſt,

Famelicus vir eſſe furax cogitur.

Suidas prouerbii nomine refert, quòd congruat in eos qui extrema adacti neceſſitate, quid faciunt. Veluti ſi, qui confiteatur ſe mentitum, dicat, Quid facerem, aut quid? mentiendũ erat, aut in ſummam veniendum infamiam: πεινῶντα κλέπτειν. Aut ſi quis auidus gloriæ, aliena pro ſuis edat, quum ipſe de ſuo nihil poſſit egregium edere.

Vixit, dum vixit, bene. 66

Vixit, dum vixit, bene. Eſt in Hecyra Terentiana. Prouerbiale fuiſſe vel ſenex indicat, rogans num præter vnam ſententiam nihil attuliſſet. Conuenit in eos qui molliter ac ſuauiter viuunt, atque ita faciunt ſumptus vt non multum ſuperſit hæredem. Eſt autem amphibologia in verbo viuere, quod interdũ ſimpliciter viuere eſt, interdum genialiter vitam agere. vt apud Catullum,

Viuamus mea Leſbia, atque amemus.

Fumantem naſum viſi ne tentaueris. 67

Prouerbii ſpeciem habet & illud apud Martialem,

-rabido nec perditus ore

Fumantem naſum viui tentaueris vrſi.

Sit placidus licet, & lambat digitóſque manúſque,

Si dolor & bilis, ſi iuſta coëgerit ira,

Vrſus erit, vacua dentes in pelle fatiges.

Admonet non eſſe tentãdos qui poſſint nocere. Cõſimili modo Synesius in Encomio caluitii ſcripſit, Canem naribus prendere, pro eo quod eſt, prouocare mordacem & nociturum. Hac parte corporis icta, potiſſimùm vrſos irritari docent beſtiarii.

Muris in morem. 68

Plautus in Captiui duo, Quaſi mures ſemper edimus alienũ cibum. In paraſitos dictum, quibus iucundum eſt aliena viuere quadra. Non conueniunt nec in vna ſede morantur libertas & cibus alienus. quod elegãter indicat apologus Æſopicus de mure ſyluestri & domeſtico. Quin & Græcis prouerbiali verbo μυωχεῖν dicũtur qui muris in morem cibi cauſa obambulant oberrántque. Indicauit hoc Heſychius.

E tribus malis vnum. 69

Τῶν τριῶν κακῶν ἕν, id eſt, Trium malorum vnum. Suidas prouerbium indicat apud Menandrum extitiſſe. Sumptum autem à Theramene, qui cuidam è tribus malis vnum indixerit, è quibus quod vellet eligeret. Vnde & Ariſtophanes apud eundem Suidã in Triphalete, ἐγὼ γὰρ ἀπὸ Θηραμένους δέδοικα τὰ τρία ταῦτα, id eſt, Ego enim a Theramene metui tria hæc. Quæ ſint autem ea tria, quære in prouerbio τὰ τρία τῶν ὀκτὼ ...... Id vſurpauit Alexander in Æpolis. Ariſtides ait oraculum ſolere tradi obſignatum: quod qui ſolueret, priuſquam fas eſſet, vnum e tribus malis illum manebat, aut oculorũ orbatio, aut manus aut linguæ iactura. Sunt qui dicant, iis qui ſententia capitali damnati fuiſſent, tria ſolere deferri, gladium, laqueum & aconitum.

Quàm facilè vulpes pyrum comeſt. 70

Plautus in Muſtellaria, Tam facilè vinces, quàm vulpes pyrũ comeſt. De re factu procliui: quòd nihil negotii ſit vulpi dentatiſſimæ pyrum edere.

Contrahere ſupercilium, Inflare buccas. 71

Ὀφρῦς ἀνασπῶντες, καὶ γνάθους φυσῶντες, id eſt, Adductis ſuperciliis, & inflatis buccis. In faſtuoſos ac turgidos dictũ Suidas admonet. Siquidem in ſuperciliis (ſicut alias oſtendimus) arrogãtiæ ſedes. Horatius inflatas buccas ad iracundiæ retulit argumentum. -quin Iuppiter ambas

Iratus buccas inflet.

Diuus Auguſtinus in libris Confeſſionum, Buccis typho crepantibus. Quo loco nonnulli perperam typo legunt. Mirum eſt autem Auguſtinum voce Græcanica tantopere delectatum, vt quum faſtum dicere poſſet, typhũ dicere maluerit: niſi quòd ea iam vſu Latio donata videbatur. Traductũ à ranis quæ per iram inflãtur. Notus eſt apologus Æſopicus de rana per arrogantiam dirupta. Horatius,

Creſcentem tumidis infla ſermonibus vtrem.

Sus comeſſatur. 72

In inſolentẽ. Υς ἐκώμαζεν, id eſt, Sus ſaltauit, aut comeſſatur Diogenianus oſtendit dici ſolitum de iis qui præter decorum quippiam facerent: quique rerum ſucceſſu præter meritum obiecto, ſemet inſolentius efferunt. Attingunt & Suidas & Zenodotus. Eſt autẽ Græcis κωμάζειν, iuuenum amantium more coronis, cantilenis, ſaltationibus, cæteriſque iuuenilibus nugis laſciuire, & in domos alienas irrumpere. Irrumpunt & ſues. vnde Theocritus in Syracuſiis,

-ἀθρόος ὄχλος Ὠθεῦνθ' ὥσπερ ὕες. id eſt,

Turba ſimul conferta ſuum more irruit.

Cæterùm qui ruſticiore ſunt ingenio, mirum quàm hæc dedeceant. Locus erit vbi natura ſæuus & agreſtis, affectat videri feſtiuus.

Dat veniã coruis, vexat cenſura columbas. 73

Legum vinculis torquentur humiles, labuntur opulenti. Non tam ouum ouo ſimile, quàm illud prouerbii ſpeciem præ ſe fert, quod eſt apud Iuuenalem,

Dat veniam coruis, vexat cenſura columbas.

Pœna legum exercetur in humiles quoſpiã, & à quibus ob ingenii manſuetudinem aliquid emolumenti poteſt auferri: rapacibus ignoſcitur. Sumptum eſt ab apophthegmate Anacharſidis, qui hoc dicto eluſit ſtudium Solonis in conſcribendis legibus, quemadmodum refert Plutarchus in vita Solonis, οἱ δὲ νόμοι τοῖς ἀραχνίοις ὁμοίως ἐφαίνοντο. καὶ γὰρ ἐκεῖνα, ἐὰν μὲν ἐμπέσῃ τι λεπτὸν καὶ ἀσθενές, στέγει. ἐὰν δὲ μεῖζον, διακόψαν οἴχεται, id eſt, Leges aranearum telis adſimiles dicebat: propterea quòd in illas ſiquid leuius aut imbecillum incurrerit, hæret: ſin maius aliquid, diſſecat ac fugit. Ad eandem pertinet ſentẽtiam quod in Phormione ait Terentius,

Quia non rete accipitri tenditur, neque miluio,

Qui male faciunt nobis: illis qui nihil faciunt, tenditur.

Quia enim in illis fructus eſt, in illis opera luditur.

Sutorium atramentum. 74

M. Tullius libro epiſtolarũ nono, ad Pætum, Iam pater eius accuſatus eſt à M. Antonio: ſutorio atramento abſolutus putatur. Subeſſe videtur prouerbium. Sentit, opinor, hominem abſolutum fuiſſe iudicum corruptela, non citra infamiam. Eſt enim huiuſmodi ſutorium atramentum, vt neque magnopere atram imprimat notam, neq; nullam tamen illinat maculã. Infamiã enim atramenti ſymbolo poëtæ ſignificãt: vt Horatius,

-hic nigræ ſuccus loliginis, hæc eſt,

Ærugo mera.

Is quidem ſuccus quidam eſt quem pleriſque mollium piſciũ, maximè ſepiis, ineſſe ſcripſit Ariſtoteles lib. De partibus animaliũ 4. eum tunica contineri membranea, emitti verò fiſtula quadã: quem effundunt in metu, & aquam infuſcant, ne queãt deprehendi. Rurſus Horatius,

Sed veluti tractata notam labémque remittunt

Atramenta, ferè ſcriptores carmine fœdo

Splendida facta linunt.

Cæterum quod Græci chalcãthum appellant, Cornelius Celſus ferè vertit ſutorium atramentum: cuius frequenter meminit in medicinis, præſertim lib. 5. Colligitur ex ære. vnde Græcis nomen χάλκανθος, quaſi dicas flos æris. Vnde ſuſpicor magis dici maculam quam ægre poſſis diluere. Nam atramentum quod ſcriptorium vocant, facilius diluitur, nec inhæret corio. Plinius in epiſtola, ſimili figura dixit, Vitelliana cicatrice ſtigmoſum.

Surda teſtimonia. 75

Κωφαὶ μαρτυρίαι, id eſt, Surda teſtimonia, dicuntur quæ ferũtur per tabulas: propterea quòd hæ rogatæ nihil reſpondeant. vt non diſcrepet ab illo, Muti magiſtri. Vnde ſurdis agere teſtimoniis prouerbio dicuntur qui vel procul abſentes, vel vita defunctos modo citant, ne queant deprehendi.

Perdere naulum. 76

Abiicere omnia. Iuuenalis in Satyra cui initium, Stemmata quid faciunt:

Præconem Chærippe tuis circunſpice pannis,

Quum Panſa eripiat quicquid tibi nacta reliquit,

Iámque tace: furor eſt poſt omnia perdere naulum.

Domi-

Domitius Calderinus (vt inter recentiores, haudquaquam malus author) admonet prouerbium eſſe in eum, qui quum naulum amiſerit, reliquum etiam velit perdere. Sumptam autem metaphoram a mercatoribus, qui quum nauigant, ſi minus quantum cupiunt lucrari poſſunt, ſtudent vt ſaltem recuperent ex mercibus diuenditis quantum pro vectura nauali ſoluerant. Ariſtippus interrogatus à quodam, num eſſet vbique, ridens, οὐκοῦν, φησί, τὸ ναῦλον ἀπόλλυμι, εἴπερ πανταχοῦ εἰμι, id eſt, Naulum igitur non perdo, inquit, ſiquidem vbique ſum. Refertur à Plutarcho in commentario cui titulus ὅτι διδακτὸν ἡ ἀρετή.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *igitur*] Duarũ vocularum falſa disiunctio fecit vt quum Ariſtippus ſe naulum dicat perdere, Eraſmus eum id negare putauerit. Male enim diſiunctæ fuerunt hæ duæ particulæ οὐκ οὖν, perinde ac ſi ſignificarent Non igitur (pro qua tamen ſignificatione paſſim reperitur ſcriptum οὔκουν) quum coniunctim legendum ſit οὐκοῦν, id eſt Igitur, non incluſa negatione. & hæc lectio in vulgatis editionibus habetur: at illam ſequentia Plutarchi verba manifeſtiſſime refellunt. ſubiungit enim, Quidni dicas tu quoque, Perditur merces quæ datur pædagogis, &c. Nam ſi ita interpreteris Ariſtippi dictum, Naulum igitur non perdo: quomodo ſequẽtibus aptari poterit a Plutarcho? Nec enim procedet hæc oratio, Quemadmodum dixit Ariſtippus ſe naulũ non perdere ſi vbique eſſet: cur non dixeris itidem, Perdi ut merces pædag. &c. Nimirum quiſquis aliquo præditus eſt iudicio, hic expectat, Non perditur merces: quum tamẽ Plutarchum ſignificare contrarium voluiſſe perſpicuum ſit. At procedet optime oratio, ſi, vt verba Græca ſonant, interpreteris, Quemadmodum Ariſtippus dixit ſe naulum perdere ſi, &c. quidni dixeris & ipſe, Perditur, &c. Quinetiam huius dicti ratio nobis optime cõſtat huius dico, Naulum itaque perdo, ſi vbique ſum. Non abs re enim Ariſtippus, quum naula ſit pecunia quæ nautis pro vectura numeratur: dixit, ſi vbique eſſet, ſe pecuniam illam perdere quam nautis ſolueret, vt ipſum ex vno loco in alium veherent. Vel, ſe pecuniam in vecturam fruſtra inſumere, & inutiliter impendere. id enim ſonat verbum ἀπόλλυμι. Quanquam grammaticus quidam ex Luciano citans hoc ipſum prouerbium ἀπόλλυμι τὸ ναῦλον, exponit, ἐξω τοῦ πρέποντος ἀναλίσκω, id eſt, indecenter & contra decorum inſumo.

Siculiſſare. 77

In tetricos, vel improbos.

Σικελίζειν, id eſt, Siculiſſare. Eudemus indicat antiquitus vſurpatum pro eo quod eſt, auſterum eſſe tetricumque: & eum quidem in modum Epicharmũ viſum eſſe. Ceterum aliis placere magis referendum ad improbos & vafros. Non dubium quin ab eius gẽtis moribus ſit ſumptum. At Athenæus Dipnoſophiſtarum libro primo indicat adagium natũ ab Androne Siculo, qui morem inuexerit ad tibiam ſaltandi, geſticulandique.

Sedens columba. 78

De manſuetis.

Ἡμένη πελειάς, id eſt, Sedẽs columba. Suidas prouerbij titulo commemorat, indicátque dici ſolitum de ſupra modum manſuetis ac ſimplicibus. Nam columbæ quum auolant, fallunt cæteras pernicitate volatus: quum ſedent, nihil mitius, aut ſimplicius. Neque quicquam habent quo ſe tueantur aduerſus miluios & accipitres, præter alarum velocitatem. Mihi videtur dici poſſe & in eos qui ſimplicitatem ſimulant, quo magis imponant: propterea quòd mos ſit aucupibus, exoculatam columbam in reti ponere, quæ ſubſultans cæteras columbas alliciat. Ea græcis dicitur παλεύτρια, à verbo παλεύειν, quod eſt ſeducere, ſiue in laqueum illicere. Ariſtophanes in Auibus de columbis loquens,

Καὶ ἐναναγκάζει παλεύειν δεδεμένας ἐν δικτύῳ. id eſt,

Et cogit paleutriam agere alligatas in reti.

Vide lector, num legendum ſit ἡμμένη, id eſt illaqueata. id enim patitur quo fallat alias.

Simia barbata ſeu caudata. 79

De ridiculo.

Πίθηκος πώγων' ἔχων, id eſt, Simia barbam portãs Ariſtophanes ἐν Ἀχαρνεῦσιν, Ὦ πίθηκε τὸν πώγων' ἔχων. Interpres admonuit alluſum eſſe ad illud Archilochium, τοιήνδ' ὦ πίθηκε τὴν πυγὴν ἔχων, id eſt, Talem ô ſimia caudam habens. Dici ſolitum de ridiculis. Regulus Ruſticum Stoicorum ſimium dixit, contumeliæ gratia (vt refert Plinius in Epiſtolis) opinor, quòd barba & pallio Stoicum ageret verius quam moribus. Idem Ariſtophanes alio quodam loco quoſdam δημοπιθήκους appellat, quaſi populi ſimias. Eſt autem hoc animal natura γελωτοποιόν, nec in alium vſum videtur natum: quum nec valeat ad eſum, vt oues: nec ad ædium cuſtodiam, vt canes: nec ad onera geſtanda, vt equi. Athenæus libro decimoquarto narrat, Anacharſin philoſophum, genere Scytham, quum in conuiuium inducerentur homines ad riſum mouendum edocti, ſolum omnium non riſiſſe. Tandem quum inducerentur ſimiæ, cœpit ridere: rogatus cauſam, Hæ, inquit, natura ſunt γελωτοποιοί, illi fingunt.

Animo ſuo obſequens.

Sibi canere. 80

Ἑαυτῷ ψάλλειν, id eſt, Sibiipſi canere, dicitur qui non ad alienum arbitrium facit quippiam, ſed animo obſequens ſuo. In Platonis conuiuio iubent tibicinam ſibiipſi canere. Et cantor quiſpiam (Antigenidas opinor) iubet diſcipulum, quòd populo non admodum gratus eſſet, ſibi canere & Muſis. M. Tullius in Bruto, Id enim eſt ſummi oratoris, ſummum oratorem populo videri. Quare tibicẽ Antigenidas dixerit diſcipulo ſane frigenti ad populum, Mihi cane & Muſis: ego huic Bruto dicenti, vt ſolet, apud multitudinem, Mihi cane & populo, mi Brute dixerim. Diuus Hieronymus ad Ituriam refert, huius (ni fallor) diſcipulum, Atque is non iuſſus eſt ſibi canere, ſed præceptori qui poterat iudicare.

Si leonina pellis non ſatis eſt, vulpina addenda. 81

Ἂν ἡ λεοντῆ μὴ ἐξίκηται, τὴν ἀλωπεκῆν πρόσαψον, id eſt, Si leonis exuuium non ſufficit, adde vulpinum. Quum viribus res obtineri non poteſt, dolus adhibendus. Adagium natum eſt ex apophthegmate Lyſandri. Nam is (quemadmodum in eius vita memorat Plutarchus) irridere ſolitus eſt qui, velut ab Hercule prognati, bellum apertis viribus citráque dolum gerendũ eſſe cenſebant: quum ipſe magis exiſtimaret boni ducis officiũ eſſe quò leonina pellis nõ attingeret, eò contendendum aſſuta vulpina. Quod quidem propemodum indicat & Maro, quum ait,

-dolus an virtus, quis in hoſte requirat?

Adagiũ refertur à Zenodoto. Huius affine eſt quod apud Plutarchum in vita Syllæ Carbo dixiſſe memoratur. quum enim Sylla non ſolùm aperto Marte, ſed dolis bellum gereret, ait, ὡς ἀλώπεκι καὶ λέοντι πολεμῶν ἐν τῇ Σύλλα ψυχῇ κατοικοῦσιν, ὑπὸ τῆς ἀλώπεκος ἀνιῷτο μᾶλλον, id eſt, Quod bellum gerens cum vulpe ac leone, quorum vtrunque habitabat in animo Syllæ, à vulpe vehementius angeretur. Apud Ariſtophanem quidam dicitur κυναλώπηξ, quod caninam impudentiam cum vulpina aſtutia coniunxiſſet. *Κυνοκλώπηξ.*

Siculus miles. 82

Σικελὸς στρατιώτης, id eſt, Siculus miles. In peregrinum ac mercenarium militem prouerbialiter dicebatur: propterea quòd Siculi temporibus Hieronis exotico milite pleranque vterentur, authore Zenodoto. Conueniet in hominem lucri gratia nullum miniſterij genus recuſantem. Affine eſt illi quod de Care dictum eſt alibi.

Pro bonis glomi. 83

Ἀντ' ἀγαθῶν ἀγαθίδες, id eſt Pro bonis glomi. Dici cõſueuit, vbi quis beneficium, quod in alium contuliſſet, cumulate cumque fœnore reciperet. Agathides enim Græcis glomi dicũtur: verum alluſionis decus in voce Græca eſt, quod in ſermone Latino reddi non poteſt. Meminit Suidas.

Sine pennis volare haud facile eſt. 84

Manet etiam hodiernis temporibus vulgo celebre quod eſt in Pœnulo Plautina, Sine pennis volare haud facile eſt. Idem in Aſinaria, Defraudem te ego? Age ſis, ſine pennis vola. Locum habet quum deeſſe ſignificamus adminicula, ſine quibus negotium peragi non poſſit. Reperitur apud idoneos authores, Accidere alas, pro eo quod eſt adimere materiam facultatémque conandi quippiam. Et, Addere alas. Horatius ſimili forma dixit Decidere pennas: *Accidere, vel decidere alas.*

Vnde ſimul primum me dimiſere Philippi,
Deciſis humilem pennis.

Et Cicero ad Atticum libro 4. Qui mihi pennas inciderant, nolunt eaſdem renaſci. Idẽ in Academicis dixit, Incidere neruos, pro adimere vires. Cognatum eſt illi quod alibi retulimus, πῦρ ξαίνειν, id eſt, Ignem diuidere. Quod pro impoſſibili retulit Plato lib. De legibus 6. σχεδὸν ὥσπερ τὸ λεγόμενον τὸ πῦρ ξαίνων, id eſt, Vt propemodum legum conditor faciat quod ſolent qui in ſunt in ignem impingentes ictum. Hoc eſt, inaniter laboret. quòd ignis mox in ſe coeat. Eius generis eſt illud apud Platonem in Eryxia, [illegible] id eſt, Vbi cognouiſſem tale eſſe hominis ingenium, vt illi ſuadere nihil aliud fuerit quàm lapidem decoquere. Hæc fateor aliis locis tempeſtiuius potuiſſe dici, ſed non omnia locis omnibus occurrunt. *Incidere neruos.* *Ignem diuidere.* *Lapidem decoquere.*

Siphniaſſare. 85

Σιφνιάζειν, i. Siphniaſſare, Suid. indicat prouerbio dici ſolere, pro eo quod eſt manum admouere poſtico. ſumptum eſſe à moribus Siphniorũ, qui libidinis cauſa id factitare conſueuerint. Eſt autem Siphnus inſula quæpiam, haud procul a Creta cui quondam nomen fuerit Merope, vel hoc nobilis elogio, vna è Cycladibus. Refert eam & Plinius libro quarto, capite duodecimo. Prouerbium indicat & Stephanus.

Iuxta melam. 86

Κατὰ μήλην, id eſt, Iuxta melam. Suidas oſtendit prouerbio dici ſolere, vbi quis incerta coniecturis proſequeretur. Sumpta metaphora à medicis hulcus internum immiſſo per fauces inſtrumento quopiam explorantibus id enim inſtrumentum μήλην vocant, & μηλῶσαι, ad hunc modum tentare.

Non idem ſunt ſcriptura & Leucæus. 87

Γραφὰ καὶ Λευκαῖος οὐ ταὐτόν, id eſt, Scriptura & Leucæus non

ſunt idem, aut non conueniunt. Vbi quis aliud ſcribit, aliud facit, aut dicit. Rectè iacietur in eos qui ſtare pactis nolunt. nam hæc plerunque ſyngraphis conſtant. Aut in eos quorum vita nō congruit cum libris editis. Verſus Græcus conſtabit ſi addas λέγει. Coniicere licet Leucæum fuiſſe malæ fidei ſcribam.

Claſſicum

Bellicum canere. Receptui canere. 88

Aliàs admonuimus, ferme prouerbiales eſſe metaphoras quæ ſumuntur à bello: veluti Bellicum canere, pro eo quod eſt animare atque exhortari. M. Tullius philippica 7. Bellicum me cecinisse dicunt. Item Canere claſſicum dicitur qui excitat diſſidiū. Receptui canere, pro finire. M. Tullius Philippica 11. Quis enim reuocante & receptui canente ſenatu properet dimicare? Quintilianus lib. 12 cap. Quæ poſt finem ſtudij, a, Quare antequam in has ætatis veniat inſidias, receptui canet, & in portum integra naue perueniet. Signa canant apud Martialem, id eſt, iam congrediamur. Et apud eundem, Codat ſignis depugnare apud eundē, Verſis gladijs depugnare. Quin hoc ipſum Collatis ſignis haud dubie prouerbij ſpeciem habet, quum ſignificamus ſeriam & exactam de re diſceptationem: vt M. Tullius in epiſtolis ad Atticum, Vt cum Macphitagone ſignis collatis. Apud Iuuenalem,

Signa canant. Verſis gladiis depugnare. Collatis ſignis. Tuba rixæ.

-hæc tuba rixæ. id eſt, hoc belli initium.

Pithon formoſus. 89

Πίθων καλός, id eſt Pithon formoſus. Conueniet vbi quis per adulationem falſo laudetur. Pindarus in Pythiis hymno 2. καλός τοι πίθων, παρὰ παισὶν αἰεὶ καλός, id eſt, Formoſus Pitho, ſemper apud pueros formoſus. Interpres oſtendit ſumptum a pueris adulantibus ſimiæ, ſubinde dictitantibus καλὸς πίθων. Videtur autem Pithon eſſe diminutiuum huius dictionis πίθηκος, quaſi dicas ſimiolus. Taxat Pindarus obliquè quendam, vel quòd ab indoctis laudatus tolleret criſtas, vel quòd ipſe adularetur Hieroni, laudans non laudanda. Eſt autem φιλαυτία peculiaris huic animanti, adeo vt laudes ſentiant & ſpeculis delectentur, & ſuos catulos contrectari gaudeant, ipſique ſuos catulos complexu enecent. Ad gratiam loqui veteres dicebant χαριτογλωττεῖν, quo verbo vſum Æſchylum in Prometheo vincto docet Athenæus libro 4. Eodem referente, qui iucunda potius quàm vera loqui ſtudio habebant, ἡδυγλωττεῖν dicebantur.

Χαριτογλωττεῖν. Ἡδυγλωττεῖν.

Semel rubidus, ac decies pallidus. 90

Ἅπαξ ἐρυθριᾷ, δεκάκις ὠχριᾷ, id eſt, Semel rubidus, & decies pallidus. Suidas admonet dictum de iis qui mutuum accipiunt, quos neceſſe eſt crebro tum rubeſcere pudore, tum metu palleſcere: rubeſcere dum petunt mutuum, palleſcere dum ſe uendo non ſunt, & metuunt ne trahantur in ius, aut in neruum.

De debitore.

Semper ſeni iuuenculam ſubiice. 91

Ἀεὶ γέροντι νεανίδα δίδου κόρην. id eſt,

Semper puellam virginem ſubiice ſeni.

Senarius prouerbialis admonens vt prouectioris ætatis viri puellam ducant magis quàm anum, ne ſi frigus acceſſerit frigori, languente venere, ſteriles exiſtant nuptiæ. Quanquam non ineptè trahetur ad alios item vſus, quoties ſignificabimus ita rerum coniunctionem temperandam, vt quod alteri deeſt mutuum ſit, aliūde ſuppleatur: videlicet vt ſeni coniunctor addatur iuuenis, quo ſenilis ætatis triſtitiam huius hilaritas moderetur, rurſum iuuentutis exultantiam ſenilis ſeueritas temperet. Item, vt loquaculus adiungatur plus ſatis taciturno, audaculus timido, pauper diuiti. Prouerbij meminit Diogenianus.

Semper ſuperioris anni prouentus melior. 92

Ἀεὶ τὰ πρῶτα βελτίω. id eſt,

Superior annus ſemper anteponitur.

Quum præſentia diſplicent, & anteferuntur anteacta. Diogenianus admonet id acclamatū ab Athenienſibus in rebus Macedonicis. Sumpta metaphora ab agricolis, qui ſemper de præſentis anni fructibus queruntur apud dominos. Huc pertinet illud Horatianum, -laudator temporis acti

Se puero.

Sacra nihil ſunt præter, &c. 93

Τὰ θύματα οὐδέν ἐστιν ἀλλ' ἢ γνάθος καὶ κέρατα, id eſt, Sacra nihil ſunt præter malas & cornua. De victimis macilentis. Trahetur non inconcinniter ad cibum minime eſculentum. Refertur à Suida.

Scytharum ſolitudo. 94

Ingēs ſolitudo.

Σκυθῶν ἐρημία, id eſt, Scytharum ſolitudo, pro ſummis calamitatibus exitiōque dictū eſt apud Ariſtophanem ἐν Ἀχαρνεῦσι,

Ἐξόλοιτ' ἐς τὴν Σκυθῶν ἐρημίαν. id eſt,

Impeditum deperire Scythicæ ſolitudini.

Quo loco commentator indicat prouerbium dici ſolitum de ingenti ſolitudine: ductū autem inde, quòd Scythæ nullis certis ſedibus vtantur, ſed vagi ferantur in plauſtris, eámque ob cauſam regio feris abundat. Meminit adagij & Q. Curtius lib. rerum ab Alexandro geſtarum 7. apud quem Scytharum legatus ad hunc loquitur modum, Scytharum ſolitudines Græcis etiam prouerbiis audio eludi. nos deſerta & humano cultu vacua magis quàm vrbes & opulentos agros ſequimur. Vſurpat & Plutarchus in lib. de Stoicis contrarietatibus: quemadmodū ante retulimus in prouerbio, In caput præcipitari.

Scindere glaciem. 95

Scindere glaciem eſt aperire viam, & in incipiundo negocio priorem eſſe. Tranſlatum a nautis, quorum vnus aliquis præmittitur qui flumine concreto glaciem præſumpat, reliquiſque viam aperiat.

Viuus fueris, vel cepe ſolum accipiens. 96

Ζώοις γ' ἄν, κρόμμυον μόνον λαβών. id eſt,

Si cepe tantum ſumpſeris, iam vixeris.

Zenodotus & Suidas oſtendit in eos dici ſolitum qui è re quapiam puſilla magnam opinionem conſequuntur. Natum apparet ab ægroto, qui medico porrigente cepe, reualuerit, herbam alioqui plebeiam, nec eam admodum ſalubrem corpori.

De re minima [illegible] concepta.

Sapientes tyranni, ſapientum congreſſu. 97

Σοφοὶ τύραννοι τῶν σοφῶν συνουσίᾳ. id eſt,

Commercio ſapientium princeps ſapit.

Zenodotus citat ex Aiace Locrēſi, addens, eundem verſiculum à Platone citatum eſſe Euripidis nomine. Certè huius nomine comperi adductum lib. de Repub. octauo,

Σοφοὶ τύραννοι τῶν σοφῶν συνουσίᾳ.

Quo magis admiror quare A. Gellius citet ex Theæteto Platonis: niſi forte ſcribarum vitio pro Theage deprauatū eſt Theæteto: nam & in Theage refertur. A. Gellius lib. 13. oſtendit eundem apud vtrunque fuiſſe, apud Sophoclem in eiuſdem nominis fabula, & apud Euripidem. quemadmodum & alij nonnulli verſus apud Euripidem inueniuntur, quos eoſdem apud Sophoclem & Aeſchylum licet inuenire. Porrò verſiculum quem modò citauimus, Gellius notæ vetuſtatis eſſe dicit: vt intelligas vel iam in prouerbium abiiſſe. Atque vtinam quam eſt grauiter ſimul & eleganter ſcriptus, tam placeret ætatis noſtræ principibus, in quos illud ferè dixeris,

Μωροὶ τύραννοι τῶν κολάκων συνουσίᾳ.

Leonis exuuium ſuper crocoton. 98

Λέων ἐπὶ κροκωτῷ, id eſt, Leonis exuuium ſuper crocoton. Quum duo quæpiam copulantur, quorum alterum cum altero nequaquam congruit. Sumptum à Baccho, qui hoc ornatu deſcēdit ad inferos, apud Ariſtophanem, vt veſte muliebri delicatáque indutus eſſet, eique veſti leonis exuuium impoſitum geſtaret. quo videlicet Hercules creditus, formidabilis videretur inferis. Hunc igitur ad eum modum adornatum, ſic in Ranis ridet Hercules.

Ἀλλ' οὐχ οἷός τ' εἴμ' ἀποσοβῆσαι τὸν γέλων,

Ὁρῶν λεοντῆν ἐπὶ κροκωτῷ κειμένην. id eſt,

Riſum profectò haudquaquam potis compeſcere,

Crocoton additum leoninæ conſpicans.

Appoſitè dicetur in quoſdam qui vultu tetrico, moribúſq; ſunt effœminatis.

Quod ſcis, neſcis. 99

Quod ſcis, neſcis. Terētius in Eunucho, Tu pol ſi ſapis, quod ſcis neſcias. Idem in ſeipſum excruciante, Neſcias quod ſcis, ſi ſapis. Donatus admonet eſſe prouerbium, ſumptum à dialecticorum ludis, in quibus huiuſmodi quidam ſcirpi proponi ſolent. Facio, & non facio: Sum amicus, & non ſum amicus: Audio, & non audio. Cuius generis etiam initio operis fecimus mentionem, admonentes, omneis huiuſmodi figuras quæ κατ' ἐναντίωσιν ſumuntur, ad prouerbiorum cognationem pertinere. Quale eſt & Plautinum illud, Vbi ſum, ibi non ſum. Hoc iam prima (quod aiunt) fronte videtur ænigma: ſed interpretatur, Vbi non ſum, ibi eſt animus. Itaque prouerbio certam in tacēdo fidem ſignificamus, dum quis quod ſcit, perinde continet ac diſſimulat quaſi neſciat.

Vbi ſum, ibi non ſum.

Nec aures habeo, nec tango. 100

Nec aures habere, nec tactum, prouerbio dicebatur cui in manifeſtis ab omnibus reclamabatur. Hieronymus in præfatione declamationis, de matre & filia recōciliandа. Cur autem verear appellare declamationem, quum ipſe quodam in loco nominatim hoc argumentum exercitij cauſa confictum a ſe ſubſignificet? Poſteaquam enim, inquit, arguendo crimina, factus ſum criminoſus, & iuxta tritum vulgi ſermone prouerbium, iurgantibus & negantibus cunctis: nec aures me credo habere, nec tango. Id eſt, taceam neceſſe eſt, & quod audio tangóque, quaſi neſciam. Poteſt videri ſumptum ex Ariſtophanis Theſmophoriazuſis, μήτ' ἀκούω, μήθ' ὁρῶ. id eſt, Neque audio, neque video.

In codice Pauli Manutij ita legitur: nec aures me credo habere, nec tactū.

Chiliadis

CHILIADIS TERTIÆ CENTVRIA SEXTA.

Priuſquam ſortiaris, communia deuoras. 1

In voracem.

Mos veterum conuiuiorum.

Πρὶν λαχεῖν, τὰ κοινὰ κατεσθίεις, id eſt, Priuſquam ſortitio facta ſit, communia deuoras. In eum competit qui non expectata partitione, rē inuadit. Ductam metaphoram indicat Suidas à conuiuiis, in quibus antiquitus mos erat è cibis ſuam cuique portionem diſtribuere: quemadmodum ex compluribus Homeri locis licet coniicere apud quem illud oppidò quàm frequens,

-α, αὐτὰρ ἐπεὶ δαῖτα δαίσαντ' ἐΐσης.

Deinde receptum apud nõnullos vt citra diſtributionem propoſitis in commune cibis, quiſque quantum vellet ſumeret. Id quod indicat Plautus, Patinarias ſtruit ſtruices. Huius rei mentionem facit & Plutarchus in Sympoſiacis, excutiens vtra conſuetudo magis probanda videatur. Porrò prouerbium ſumptū eſt ex Equitibus Ariſtophanis,

Ἐπὶ τὰ κοινὰ πρὶν λαχεῖν κατεσθίεις. id eſt,
Quando publica, antequam illa ſortiaris, deuoras.

Res in foro noſtro vertitur. 2

Plautinus Tranio in Muſtellaria, Vbi egomet video rē verti in meo foro. Prouerbialiter dictum pro eo, quod eſt, poſteaquā intelligo fortunas noſtras cõmutari in diuerſum. Traductum à mercatibus, in quibus rerum precium pro tempore ſæpenumero commutatur. Aut certè à iudiciorum formulis, & explicandarum litium. Cui diuerſum eſt illud, In alieno foro litigare. Cognatum illi, Vti foro, quod alibi dictum.

Vti foro.

Quodcunque in ſolum venit. 3

Quodcunque in ſolum venit, id eſt, Quicquid in rerum naturā producitur. M. Tullius libro de natura deorū primo, Hinc quodcũque in ſolum venit (vt dicitur) effingis atque efficis. Ridet atomos Epicureorum, ex quibus illi cuncta progigni credunt, quicquid vſquam naſcitur in vniuerſo.

Quando id fieri non poteſt, &c. 4

Quod præſens eſt, boni conſulendum.

Nihil dici poteſt nec venuſtius, nec moralius ea ſententia quæ extat apud Terentium in Andria, Quoniam id fieri quod vis non poteſt, id velis quod poſſis, ὃ δύνασαι ὃ θέλεις, θέλε ὃ δύνασαι. Plurimum decoris adiunxit ea verborum conuerſio: qualis eſt in illis, Non viuendum vt edas, ſed edēdum vt viuas. Eſt autem adagium hoc finitimum illi, Δεῖ τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν, id eſt, Oportet id quod adeſt boni conſulere. Et Martialis inter felicitatis calculos commemorat, vt

Quod ſis, eſſe velis.

Quantum non miluus oberret. 5

De ditiſſimo.

Quantum non miluus oberret.
Prouerbialis eſt hyperbole de homine ſupra modum locuplete, cui tantum ſit agrorum quātum nec miluus peruolet. Perſius,

Diues arat Curibus quantum non miluus oberret.
Id imitatus Iuuenalis Satyra 9.
-tot miluos, inquit, intra tua paſcua laſſis.

Sic & apud Plutarchum tragicus quiſpiam,

Σπείρω δ' ἄρουραν δώδεχ' ἡμερῶν ὁδόν,
Βερέκυντα χῶρον. id eſt,
Aruum colo, bis ſex dierum iter, ſolo Berecynthio.

Plinius libro decimooctauo latifundia vocat, à quibus ait Italiæ perniciem inuectam fuiſſe: proinde veteres ita cēſuiſſe, Satius eſſe minus ſerere, & melius arare.

Cędimus, inque vicem præbemus crura ſagittis. 6

Carpimus, & carpimur.

Perſius Satyra quarta,

Cædimus, inque vicem præbemus crura ſagittis.

id eſt, Viciſſim carpimus & carpimur, ridemur & ridemus, mordemus & mordemur, lædimus & lædimur. Sumptum à militia. Ad eundem modum Horatius,

Cædimus, & totidem plagis conſumimus hoſtem.

Plutarchus in cõmentario De profectu cognoſcendo, ſimilem adfert metaphoram, de ſphæra vltro citróque miſſa ac remiſſa, καὶ παλινδρομεῖν τοὺς λόγους ὥσπερ ἱμάντας ἢ σφαίρας ἀποδιδομένους πρὸς ἀλλήλους. quēadmodum alio retulimus loco, prouerbio Sphæram inter ſe reddere.

Ptolemaica lis. 7

De litium auidis.

Πτολεμαῒς ἡ δίκη, id eſt, Ptolemaica lis. Diogenianus indicat dici ſolitum in litium auidos. Anus quępiā fuit Ptolemais, quæ quoad vixit, lites agitabat, nec vnquam à cauſis agēdis erat feriata.

Prouoluitur ad miluios. 8

Προκυλινδεῖσθαι τοῖς ἰκτίνοις, id eſt, Adorat miluium. Initio veris prodeunt milui: quare iam tenues, quòd iam hyeme ſint leuati, prouoluuntur, eóſque velut adorant. Accommodari poteſt in eos qui noua ſpe geſtiant. Suidas prouerbii loco commemorat. Item Iuuenalis, -durate, atque expectate cicadas. Sumptum eſt autem ex Auibus Ariſtophanis, προκυλινδεῖσθαι τοῖς ἰκτίνοις. Cauſam adſcribit interpres in eadem, docēs quatuor partes anni per aues denunciari hominibus. ver attribuit miluis.

Quatuor anni partes ſignificari auibus.

Prienenſis iuſtitia. 9

Præſtans iudex.

Πριηνὴ δίκη, id eſt, Prienenſis iuſtitia. Suidas oſtendit conuenire quum ſignificamus, aliquem in iudicando plurimum excellere. A Biante Prienenſi ſumptum, cuius integritas in iudicandis agendiſque cauſis in prouerbium abiit: vt dicatur δικάζεσθαι Βίαντος τοῦ Πριηνέως κρείσσων, In iudicando præſtantior Biante Prienenſi. Citatur ex Hipponacte iambographo, à Strabone libro Geographias decimoquarto, & in vita Biantis à Diogene Laertio etiam Demodici Lerii trochaicus.

Εἰ τύχῃς κρίνων, δίκαζε τὴν Πριηνίην δίκην. id eſt,
Siquam agas cauſam, Prienes fac vti tum more agas.
Hipponactis ſcazon ſic habet,
Καὶ δικάζεσθαι Βίαντος τοῦ Πριηνέως κρέσσον. id eſt,
Siqua iudicas, Biantem fac Prieneum vincas.

De Bochoris & Rhadamanthi iudicio diximus aliàs.

Primum Mars in filiis laudatus eſt. 10

In degenerantes.

Τὰ πρῶτα Ἄρης ἐν παισὶν ᾐνεῖτο, id eſt, Initio Mars laudabatur ob filios. De iis qui initio ſpecimen aliquod indolis egregiæ præ ſe ferunt, deinde paulatim in alios degenerant mores. quemadmodum euenit Romanis olim ſtrenuis, & Martem generis authorem virtute referentibus, pòſt in degenerem prolapſis mollitiem: vt non ſine cauſa Iuuenalis exclamarit,

-ſed vnde
Hæc tetigit Gradiue tuos vrtica nepotes?

Prouerbium refertur à Suida.

Phrynichi lucta. 11

De doloſis.

Τὸ Φρυνίχου πάλαισμα, id eſt, Phrynichi luctatio. Diogenianus indicat dictitari ſuetum de iis qui aſtu doliſque negocium peragunt. Fuit is Phrynichus Lacedæmoniorum proditor, quē vetus Comœdia carbone notauit.

Pro malo cane ſuem repoſcis. 12

Ἀντὶ κακῆς κυνὸς σῦν ἀπαιτεῖς, id eſt, Pro malo cane ſuem repoſcis. id eſt, pro re vili precioſam. Sus enim, eſculentus: canis haudquaquam veſcus eſt. Refertur à Diogeniano.

Prudens in flammam mitto manum. 13

Sciens in periculum coniecit ſeſe.

Diuus Hieronymus quodam in loco prouerbium vſurpat huiuſmodi, Prudens in flammā manum immitto. pro eo quod eſt. Sciens expono me diſcrimini, maliſque obiicio. Sumptum videri poteſt ab hiſtoria Mutij Scæuolæ. Extat & apud Cice[illegible]

Proba eſt materia, ſi probum adhibeas artificem. 14

A Plauto dictum in Pœnulo non ſine prouerbij ſpecie, Proba eſt materia ſi probum adhibeas fabrum. Egregia quidem indoles, ſi rectè inſtituatur. Felix ingenium, ſi præceptor contingat idoneus. Aut, Magnificum negocium, ſi modo ſcitè tractetur. Metaphora notior eſt quàm vt ſit indicanda.

Illò reſpiciens, ſed hic remitte bona. 15

Æſchylus in Ranis Ariſtophanis, cupiens redire ad ſuperos,

Ἐκεῖ φράσαιμ' ἄν, ἐνθάδε δ' οὐ βούλομαι. id eſt,
Dicturus illic: nam hic quidem haud volo eloqui.

Cui Bacchus ad hunc modum reſpondet,

Μὴ δῆτα σύ γ', ἀλλ' ἐνθάδ' ἀνίει τἀγαθά. id eſt,
Minimè profectò, quin mage hic profer bona.
Interpres admonet alluſum ad parœmiam,
Ἐκεῖ βλέποντα, δεῦρ' ἀνίει τἀγαθά. id eſt,
Illuc tuens, at huc remitte commoda.

De eo, qui aliud ſimulat, aliud facit.

Conueniet quum aliud præ nobis ferimus, aliud facimus: aut quum aliis adblandimur, in alios re beneficium conferimus. Quidam à Charitibus mutuo ſumptum exiſtimant, quarum vna à tergo reſpicit, & alteri munus offert, arridens alteri.

Ranæ aquam. 16

Βατράχῳ ὕδωρ, id eſt, Ranæ aquam, ſubaudiēdum miniſtras. Vbi quid exhibetur, quo vel præcipuè gaudet is qui accipit. Veluti ſiquem natura bibacem ad bibendi certamen prouoces: aut homini loquaculo narrandi materiam & occaſionem ſubminiſtres. Diuerſum ab illo, βατράχῳ οἰνοχοεῖς. Rectè accommodabitur vbi quid datur abundanti. nam ranis affatim eſt aquæ. Apud Athenæum refertur hoc carmen in Syracuſanos.

Οἱ σίτου μῆτοι βατράχων τρόπον, ὕδωρ πίνοντες. id eſt,
Qui abſque cibo viuunt, ranarum more bibentes.

Theocritus in Ergatinis,

Εὐκτὸς ὁ τῶ βατράχω, παῖδες, βίος· οὐ μελεδαίνει
Τὸν τὸ πιεῖν ἐγχεῦντα· πάρεστι γὰρ ἄφθονον αὐτῷ. id eſt,
O pueri, ranæ vita eſt optabilis, vt quæ
Non metuat potans effundere: copia nanque
Larga ſubeſt illi.

Paſtor taxat parſimoniam Ergodotæ, quòd ſudãtibus malignè præberet potum, quum ranis in ocio viuentibus liceat bibere quantum liber. Sunt & hodie bibones quidam, qui ſibi videntur perire ſiti, quòd non in ipſis doliis habitent. Huic non diſſimile eſt illud, Equum in planitiem. Illud autẽ diuerſum, ἀσπάλακα ἐν Κορωνείᾳ, id eſt, Talpam Coroneam. Eſt autẽ Coronea

Talpam Coroneam. Bœotiæ ciuitas, quæ talpam non gignit: & ſi aliunde inferatur, emoritur: ita Stephanus: quemadmodum ſcarabeus in loco Thraciæ iuxta Olynthum, authore Plinio.

Poſt bellum auxilium. 17

Μετὰ τὸν πόλεμον ἡ συμμαχία, id eſt, Poſt bellũ ſuppetiæ. Quoties ſerius adhibetur remedium. Refertur à Suida. Natum eſt aut certè vſurpatum à Diogene Cynico, de quo Laertius huiuſmodi fabulam narrat. Adoleſcens quiſpiam nequior, nuper vxore ducta, titulum huiuſmodi inſcripſit ædibus ſuis, ὁ τοῦ Διὸς παῖς καλλίνικος Ἡρακλῆς ἐνθάδε κατοικεῖ· μηδὲν εἰσίτω κακόν, id eſt, Iouis filius Callinicus Hercules hic habitat: nequid introeat mali. Diogenes adſcripſit, μετὰ τὸν πόλεμον ἡ συμμαχία, id eſt, Poſt bellum auxilium, videlicet indicans, iam tunc receptum in eas malum, quum ipſe malus immigraſſet. Conuenit cum Platonico illo quod alibi commemorauimus, κατόπιν ἑορτῆς ἥκειν, id eſt, Poſt bellum adeſſe. Brutus in epiſtola ad Lycios, [illegible] Machinæ veſtræ poſt bellum vt habet prouerbium aliaræ ſunt. Item in epiſtola ad Myrenſes, ἡ γὰρ ἐν τῷ πολέμῳ βραδυτὴς [illegible] id eſt, Nam tarditas in bello perinde eſt ac ſi nihil omnino ſit factum quod fruſtra factum eſt. Quintilianus in declamatione cadaueris paſti duas habet ſententias

Med. mort. ſera. Aquas infũdere in cin. non abſimiles prouerbio, Quid quòd medicina mortuorum ſera eſt? quid quod nemo aquas infundit in cineres? Sic indicat ſerum remedium, ſiquidem ægroto mortuo ſero venit medicus: & ædibus in cinerem redactis ſero infunditur aqua.

Pinguis venter non gignit ſenſum tenuem. 18

Diuus Hieronymus in epiſtola quadã, citat huiuſmodi prouerbium apud Græcos celebratum, Pinguis venter non gignit ſenſum tenuem. Quanquam fatetur id elegãtius ſonare Græce quàm Latine. Græcus autem ſenarius extat apud Græcos huiuſmodi,

Παχεῖα γαστὴρ λεπτὸν οὐ τίκτει νόον. id eſt,
Subtile pectus venter obeſus non parit.

Refert & Galenus contra Thraſybulum, velut vulgo iactatũ, καὶ τοῦτο ὑπὸ πάντων σχεδὸν ἀνθρώπων ᾄδεται, διὰ τὸ πάντων ἀληθέστατον, ὡς γαστὴρ ἡ παχεῖα τὸν λεπτὸν οὐ τίκτει νόον, id eſt, Et hoc ab omnibus prope hominibus canitur, eo quòd omnium veriſſimum eſt, quòd venter obeſus non gignit mentem ſubtilem.

Obeſi notati Lacedæmoniis. Apud Lacedæmonios infame erat ſiquis corpore fuiſſet vehementer obeſo. Agatharcides apud Athenæum libro 12. refert Anclidem ob delicias ſupra modum corpulentum, in concionem adductum fuiſſe, atque illic à Lyſandro vehementer obiurgatum, minimúmque abfuiſſe quin in exilium ageretur: idque futurum minitatos Lacedæmonios, ni vitam frugalius inſtitueret. Et ibidem Menander de quodam obeſo loquitur,

Porcus obeſus. παχὺς γὰρ ὗς ἔκειτ' ἐπὶ στόμα, id eſt, Obeſus etenim ſus premebat os viri. Admonet adagium, luxu corporis hebeteſcere mẽtis aciẽ. quemadmodum ſcribit etiam Horatius,

- nam corpus onuſtum
Heſternis vitiis, animum quoque prægrauat ipſum,
Atque affigit humo diuinæ particulam auræ.

Plutarchus apud Gellium oſtendit pueros multo paſtu ſtupidioris ac tardioris ingenii euadere.

Piſcem natare doces. 19

Doctũ docere. Ἰχθὺν νήχεσθαι διδάσκεις, id eſt, Piſcẽ natare doces. Perinde eſt ac ſi dicas, doctum doces. Cõfine illi quod alibi retulimus, Δελφῖνα νήχεσθαι διδάσκεις, id eſt, Delphinum natare doces. Quod idem ad hunc effertur modum, τὸν δελφῖνα νήχεσθαι συμβουλεύεις, id eſt, Delphini quemadmodum natare oporteat conſulis. Autor Diogenianus.

Pitana ſum. 20

Πιτάνη εἰμί, id eſt, Pitana ſum. Zenodotus indicat dici ſolitum de iis qui in extremas redacti calamitates, ab iiſdem denuo in priſtinam fœlicitatem reſtituuntur. Sic enim euenisse quondã Pitanæ Æoliæ ciuitati nam hanc à Pelaſgis in ſeruitutem redactam, Erythræi in libertatem priſtinam vindicarunt.

Piſtillo retuſius. 21

Prouerbialis eſt hyperbole, quam in epiſtolis vſurpauit diuus Hieronymus, Piſtillo retuſius, pro eo quod eſt, minime acutum. Timon Miſanthropus Cleanthem ob ingenii tarditatẽ appellat, ὅλμον ἄτολμον, id eſt, Piſtillum ſiue mortariũ ignauum. Et Chryſippeum acumen, apud eũdem per ironiam vſurpatur in ſtupidũ. Et Cornutus ſyllogiſmus, pro ratione ridicula friuolaque.

Partitio, non præfocatio. 22

Μερὶς, οὐ πνίξ, id eſt, Sortitio, non præfocatio. Olim quũ ii qui viribus præpollerent, cibum eriperent imbecillioribus, manus interim in illos inicientes, excogitatum eſt vt ſortibus ex æquo diuideretur epulum: iámque ab omnibus acclamari cœptum, μερὶς, οὐ πνίξ, id eſt, Partitio, non ſtrangulatio. Eáque vox in prouerbium abiit. Quo licebit vti ſiquando ſignificabimus non Non vi, ſed ex æquo.
eſſe locum violẽtiæ, ſed ex æquitate iuris oportere tractari negociũ. Plutarchus in collectaneis, ſi modo illius ſunt, citat his verbis, μερὶς, οὐ μὴν πνίγει, id eſt, Partitio eſt, non ſtrangulant. Admonet & Suidas hac forma prouerbium efferri.

Paries dealbatus. 23

Τοῖχος κεκονιαμένος, id eſt, Paries dealbatus, aut incruſtatus. Sanctimoniæ ſimulator.
Paulus apoſtolus in Actis apoſtolicis, Ananiam ſacerdotem fictum & fucatum, parietem dealbatum appellat, quòd longe alius eſſet intus, quam cultu habituque externo præ ſe ferret. Chriſtus item in Euangelicis literis, ſanctimoniæ ſimulatores ſepulchra dealbata vocat, quæ quum foris niteant, intus ſunt cadauerum oſſibus referta. Sic enim eſt apud Matthæum, Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι, ὅτι παρομοιάζετε τάφοις κεκονιαμένοις, οἵτινες ἔξωθεν μὲν φαίνονται ὡραῖοι, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ὀστέων νεκρῶν καὶ πάσης ἀκαθαρσίας, id eſt, Væ vobis ſcribæ & phariſæi, qui ſimiles ſitis ſepulchris dealbatis, quæ foris quidem apparent pulchra, intus autem referta ſunt oſſibus cadauerum, omnique ſpurcitia. Lucianus Myronis & Praxitelis coloſſos ad huiuſmodi ferme ſimilitudinem trahit in Gallo, quòd foris multo niterent ebore, multo fulgerent auro, variiſque coloribus arriderent: Coloſſi Myronis & Praxitelis.
præterea Iouis, aut Neptuni repræſentarẽt imaginem, fulmen aut tridentem dextra tenentes, vt planè numen aliquod eſſe viderentur, quum intus nihil appareret præter picem, clauos, araneas, mures, atque id genus ſordes alias, haudquaquam ad exteriorem illam imaginẽ reſpondentes. Atque huiuſmodi principum eſſe vitam affirmat, quorum ſi ſtrepitum & apparatum ſuſpicias, nihil fœlicius, nihil deorum vitę ſimilius. ſin curas, ſuſpiciones, odia contempleris, quibus intus diſcruciantur: nihil calamitoſius. Seneca philoſophos, qui quum docerent honeſta, turpiter viuerent, ſimiles eſſe ſcripſit quorundam medicorum pyxidulis, quarum tituli remedium pollicerentur, quum intus venenum occultarent. E diuerſo, qui meliores ſunt intus quàm oratione, quamque prima illa vitæ ſpecie quaſique fronte præ ſe ferunt, hos Plato Silenis adſimiles facit. de quibus alio diximus loco.

Ollam alere. 24

Χύτραν τρέφειν, id eſt, Ollam alere, dicebantur qui metum oſtenderent, quo deterrerẽt quempiam. Veluti ſiquis præſidium alicubi collocatum habeat quominus vicini res nouas moliantur. Sumptum id eſt à more ciuitatis Athenienſis, in qua ollas Mos Athenienſium.
in tectis diſponere conſueuerunt ad deterrẽdas vlulas, quarum illic maxima vis. Nam illarum ſtrepitum omne genus auium reformidat. Adagium refertur tum à Suida, tũ à Diogeniano. Sumptum eſt ex Ariſtophanis comœdia cui titulus Aues,

Ὅτι μὲν τοίνυν δεῖ μάχεσθαι, λαμβάνειν τε τὰς χύτρας.
Τί δαὶ χύτρα γ' ὠφελήσει;
Γλαὺξ μὲν οὐ πρόσεισιν ὑμῖν. id eſt,
Pugnare ſane oportet, ſimul & ollas ſumere.
Sed quid iuuabit olla?
Vlula nos tum non adibit.

Oleum & ſalem oportet emere. 25

Τοὔλαιον καὶ τοὺς ἅλας δεῖ ὠνεῖσθαι, id eſt, Oleum & ſalem oportet emere. Refert adagium hoc Ariſtoteles Rhetoricorum lib. 2. tractans de locis & enthymematis. Proponit autem huiuſmodi exemplum antiſtrephontis, Sacerdos quædam diſſuadebat filio nequãdo verba faceret apud populum. nam ſi iniuſta ſuaſeris, inquit, deos habebis iratos: ſin iuſta, homines. Id hoc pacto ἀντιστρέφει, id eſt reciprocat, filius, Imò expedit orationem habere apud populum: quandoquidem ſi iuſta dixero, dii me amabunt: ſi iniuſta, homines. Atque huiuſmodi genus argumentationis confine putat prouerbio quo iubemur oleum ac ſalem emere: τοῦτο δ' ἐστὶ ταὐτὸ τῷ λεγομένῳ τὸ ἔλαιον πρίασθαι καὶ τοὺς ἅλας, id eſt, Hoc autem idem eſt cum eo quod dici ſolet, oleum emere & ſalem. ſignificans opus eſſe nonnunquam remediis contrariis, nunc acrimonia, nunc lenitudine. ſal enim mordet ac ſiccat: oleum lenit ac humectat. Sic medici oleum addunt ſali, ne plus ſatis erodat: & qui ſapiunt, admonitionis acrimoniã Remediis interdum acribus, aliàs lenibus opus eſt.
bonis verbis leniunt. Non me clam eſt in editione Aldina pro ἔλαιον haberi ἕλκος, quaſi ex eodẽ dicto colligi poſſit & malum & mali remedium. ſed quis ſolet vulnus emere?

Tanquam ſuber. 26

Ὡς φελλὸς, id eſt, Tanquam ſuber, de iis qui non norunt diſſimulare, aut qui neſciunt mergi aduerſis fortunæ procellis. Extat apud

na apud Pindarum. Tractum à natura ligni, quod non ſolùm ipſum non mergitur, verumetiam alligatum aliis ne natent ſuſtinet, vnde retibus alligatur, & natantibus ſubditur.

Obtrudere palpum. 27

Obtrudere palpum apud Plautum, eſt arte fucóque decipere. Ego inquit iſthuc aliis dare condidici, mihi obtrudere non potes palpum. Vnde & Palpari pro adulari, & Palpones adulatores vocamus, à ſimili metaphora. Metaphora tracta eſt ab equiſonibus, qui ferocibus equis plauſu manus adblandiuntur vt oſtendimus alibi.

Nequis vnquam Megarenſibus, &c. 28

Iocus in ſtupidos. Μηδέποτε μηδεὶς μηδαμῶς γένοιτο σοφώτερος, id eſt, Nunquam quiſquam ſapientior ſit Megarenſibus. Scomma prouerbiale iaci ſolitum in ſtupidos. Dictum eſt autem per adulationem de Megarenſibus, authore Diogeniano.

Nulla candidorum virorum vtilitas, &c. 29

De effeminatis. Οὐδὲν λευκῶν ἀνδρῶν ὄφελος ἢ σκυτοτομεῖν, id eſt, Nullus candidorum virorum vſus, niſi ad cerdonicam. In molles & effœminatos dictum, ac veluti voluptatibus natos. Id enim innuit, opinor, per cerdonicam iuxta illud Martialis,

-quid à te,

De cute quid faciant ille vel ille ſua?

Cæterùm in negociis gerendis inutiles. Cõtrà qui nigra ſunt cute & inſipidi, hi magis allegendi ſunt ad adminiſtrandam Rempub. Vnde & Herculem μελάμπυγον appellarunt, tanquam ſtrenuum & à mollicie alienum, quemadmodum alibi demonſtratum in prouerbio, Ne in Melampygum.

Nox humida. 30

Νὺξ ὑγρά, id eſt, Nox humida. De malis ingruentibus dici ſolitum, author eſt Diogenianus. quemadmodũ de lætiore fortuna dicimus exortam lucem. Apud eundem eſt νὺξ λάμια, id eſt, Nox ipſiſſa, de nocte hyberna. Quæ ſicui non videbuntur in adagiorum numerum referenda, is ea reſcribat Diogeniano, ſi libet.

Quid ad farinas? 31

Artes ſteriles, quæ non ſunt de pane lucrando, vt vulgo aiunt. Τί πρὸς τὰ ἄλφιτα, id eſt, Quid ad farinas? id eſt, quid attinet ad parandas facultates? nam ἄλφιτα pro victu próque re familiari ponere, poetis eſt familiare. Ariſtophanes in Nebulis,

Τί δαί μ' ὠφελήσουσ' οἱ ῥυθμοὶ πρὸς τἄλφιτα, id eſt,

Quid me numeri tandem ad farinas iuuerint?

Id rectè detorquebitur ad artes ſteriles, vt poeticẽ, τὰ οὐ πρὸς τἄλφιτα, quod vulgo dicunt De pane lucrando, ſermone celebri magis quàm erudito.

Numeris Platonicis obſcurius. 32

De re perquam obſcura. Prouerbialis hyperbole videtur, quam vſurpat M. Tullius in epiſtolis ad Atticum lib. 7. Ænigma Oppiorum ex Velia planè non intellexi. eſt enim numero Platonis obſcurius. Id ideo dictum, quòd Plato numeris Pythagoricis obſcurat ſuam philoſophiam, ac veluti nebulas quaſdam offundit, præcipuè in Timæo. Nam Pythagoras omnem ferè philoſophiæ rationem ad numeros traxit. De quibus permulta Macrobius in commentariis quos edidit in Somnium Scipionis.

Nihil ex agro dicis. 33

Οὐδὲν ἐξ ἀγροῦ λέγεις, id eſt, Nihil è rure loqueris. id eſt, Nihil humile, neque triuiale. Quod enim parum elegans, parum expolitum, id ex agro profectum dicitur: contrà quod feſtiuum, quod lepidum, id vrbanum ac ciuile vocant. Meminit Suidas.

Nihil graue paſſus es, niſi, &c. 34

Οὐδὲν πέπονθας δεινὸν ἂν μὴ προσποιῇ. id eſt,

Nihil graue accidit, niſi tibi vindicas.

Nemo, niſi à ſeipſo, læditur. Meminit Diogenianus. Nemo læditur niſi à ſeipſo, Nemini fit iniuria, ſi eam exiſtimet ad ſe non pertinere.

Ne ſpina quidem vulnerabit bonos. 35

Innocentia vbique tuta. Μηδ' ἄκανθα ἀμύξῃ τοὺς ἀγαθούς, id eſt, Ne ſpina quidem vulnerabit bonos. Nemo moleſtus fuerit innocenti. nam ſpina natura pungit quemlibet. ſed vbique tuta eſt innocentia vitæque integritas.

Naæra & Charmione. 36

Ναέρα καὶ Χαρμιόνη, id eſt, Naæra & Charmione, De fidis amicis dici ſolitum ſcripſit Zenodotus, quique non dubitarent mortis eſſe comites amicis. Erat autem hoc amicitiæ genus iudatum apud Ægyptios, quod appellabant συναποθανουμένων, id eſt, commorientium. Quibus hoc neceſſitudinis genus placebat, ii hac lege copulabantur, vt ſi alteri fatale quippiam accidiſſet, alter vltro mortis ſocium ſeſe adiungeret. Hoc fœdere cohæſerant Antonius & Cleopatra. Significat & Horatius lib. 2 Oda decima ſeptima, ſimile quiddam erga Mecœnatem,

-ille dies vtranque

Ducet ruinam. non ego perfidum

Dixi ſacramentum. ibimus, ibimus:

Vtcunque præcedes, ſupremum

Carpere iter comites parati.

Rurſum alio loco,

Quid nos quibus te vita ſit ſuperſtite

Iucunda, ſi contrà, grauis.

Sed vt redeam ad prouerbium, Naæra & Charmione duæ erant Cleopatræ reginæ pediſſequæ, quæ ſpontaneam Cleopatræ mortem ſunt imitatæ: ac ſemiuiuæ repertæ ſunt, dominæ iam mortuæ coronam capite delapſam reponentes. Eſt quidem hiſtoria memoratu cumprimis digna, nec iniucunda cognitu: verum eã ſiquis forte requiret, petat licebit ex Plutarcho in vita M. Antonij. Ego nec ad ſignum hoc fueram adſcripturus, ni veritus eſſem ne, quoniam extat in Zenodoti collectaneis ſemel atque iterum excuſis publicatiſque, parum eruditus aliquis calumniaretur à me prætermiſſum. Nam mihi ſi modò non fallit natus ſuboleſcit hoc prouerbium haud eſſe profectum ab antiquitate, ſed in Zenodoti natum officina.

Neque nullis ſis amicus, neque multis. 37

Carmen illud Heſiodi, ſicut & alia pleraque, ceſſit in prouerbium,

Μηδὲ πολύξεινον, μηδ' ἄξεινον καλέεσθαι, id eſt,

Nec multis, at nec nulli dicatis amicus.

Ariſtoteles libro Moralium nono, tanquam prouerbio iactatum citat ac dictum probare videtur, propterea quòd prorſum citra vllius amici conſuetudinem viuere, ferinum atque iniucundum eſſe videatur. rurſum nec vehementer amare poſſumus ſimul multos, nec pluribus morem gerere. Quin & Lucianus in Toxaride narrat apud Scythas πολυφιλίαν, id eſt, copluſium amicitiam, non aliter infamem fuiſſe, quam apud alias gentes vitus mulieris cum pluribus viris conſuetudinem. Quanquam diuerſa ſenſit M. Tullius in libro De amicitia, & Plutarchus in commentario περὶ πολυφιλίας.

Nebulas diuerberare. 38

Νεφέλας ξαίνειν, id eſt, Nebulas diuerberare, dicitur qui vel in re ſtulta, vel quę fieri no queat, fruſtra ſumit operam. Meminit Diogenianus. Suidas ſuſpicatur dictum ab eo qui dixit nebulas eſſe lanam expanſam, quaſi ſimiliter debeant carminari.

Myconius vicinus. 39

Μυκόνιος γείτων, id eſt, Myconius vicinus. In eum qui inuocatus ad conuiuium accedit. nam hoc nomine Myconios notauit antiquitas, quòd liguritores eſſent & alienæ appetentes menſæ. Ad hũc modum Suidas. Zenodotus autem ait conuenire in ſordidos atque humiles homunciones, propterea quòd ea inſula inter contemptas habita ſit, ob ſterilitatem: atque ob id gentem im̃odicã ciam, & alieni appetentiorẽ fuiſſe. Athenæus idem teſtatur in primo ſermone Dipnoſophiſtarũ, citãs hunc ex Archilocho verſum, quo taxauit Periclem quendam, ὡς ἄκλητος εἰς πλοῦτον ἐπὶ τὰ συμπόσια Μυκονίων δίκην, id eſt, Velut qui inuocatus irruerit in conuiuia Myconiorum more. Idem addit, Myconios, quod inopes eſſent, vtpote ſterilem inſulam incolentes, ἐπὶ γλισχρότητι καὶ πλεονεξίᾳ fuiſſe notatos. Egeſtas enim facit auidos alienarũ rerum. vnde & Cratinus Iſchomachum quendam gulæ mancipium, Myconium appellarit. *De auido, & alieni cibi appetentiore.*

Mortuos videns. 40

Νεκροὺς ὁρῶν, τεκμαίρου ἔσεσθαι πράγματα. id eſt,

Tibi occident res, mortuos ſi ſomnies.

Refertur à Suida tanquam vulgo iactatum de diuinatione quę ſumitur ab inſomniis, ſuperſtitione multo omnium vaniſſima. Id tamen ita dictum eſt, quòd mors finis ſit omniũ huius vitæ malorum.

Mortui non mordent. 41

Οἱ τεθνηκότες οὐ δάκνουσι, id eſt, Mortui non mordẽt. Id etiam hac tempeſtate vulgo dictitãt. Natum arbitror ex apophthegmate Theodoti Chij: qui fuit Ptolemæi regis in arte rhetorica præceptor. Hic enim in conſilium adſcitus, quum deliberaretur vtrum Pompeius ab Ægypto repellendus eſſet, an admittendus: cenſuit receptum occidendum, addens hoc dictũ νεκρὸς οὐ δάκνει, id eſt, mortuos non mordere. Refert Plutarchus in vita Pompeij. *Dicitur ab iis, qui alios quoſdam interfici, vel de medio tolli quoquo modo appetũt.*

Accerſe ad extremum ſcientiam. 42

Πέμπε δὲ ἐπὶ ἔσχατον τὴν ἐπιστήμην, id eſt, Accerſe ad extremũ ſcientiam. Non ſtatim vtendum extremis ingenij viribus, verum vbi iam vrget vltimum periculum, tum ad artes confugiendum.

Miſerrimum fame mori. 43

Sententia etiam cantionibus apud veteres celebrata, teſte Platone, Miſerrimum mortis genus fame mori. Sumpta eſt autem ex Homericæ Odyſſeæ μ.

Πάντες μὲν στυγεροὶ θάνατοι δειλοῖσι βροτοῖσι,

Λιμῷ δ' οἴκτιστον θανέειν, καὶ πότμον ἐπισπεῖν. id eſt,

Dira quidem miſeris mors eſt mortalibus omnis:

At perijſſe fame, res vna miſerrima longè eſt.

Plato libro De republica tertio refert hoc carmen veluti peſtilens moribus adoleſcentum: quum nulla mors ſit miſera, quæ honeſtatis gratia oppetitur. Accommodari poterit in ſordidos quoſdam, qui, quo parcant nummis, defraudant genium ſuum, aut in eos qui pereunt iniuria veri. quum animos hominis *Nulla miſera mors, quæ honeſta.*

non aliter paſcatur verbo dei, quàm corpus cibo. Vere miſerrimum eſt hac fame mori.

I modò, venare leporem: nunc Itym tenes. 44

Plautus in Captiuis duo, I modo, venare leporem: nunc Itym tenes, prouerbiali figura dixit. id eſt, Hanc interim cœnam qualemcunque, certam habes: quære alterā, ſi potes, potiorem. Itys enim auis, quem à Phaſide Scythiæ flumine phaſianum vocāt. Proinde quum iubebimus vt qui nactus ſit cōmodi quippiam, ad aliud ſeſe accingat, non intempeſtiuiter hoc vtemur adagio. Verum equidem opinor hunc Plauti locum, vt ſunt alii plerique, deprauatum eſſe: legendum autem, nec Itym, vt habēt codices: nec Ichthyn (vt perperam mutauit quidā, quum nec auis nec piſcis quicquam faciat ad venationem leporis) ſed ictin. nā eſt id animal de genere muſtellarum, quod in cuniculos immittitur vt prædam eliciat. Latini viuerram appellant. Suidas oſtendit idem animal inſidiari piſcibus. Meminit huius Ariſtoteles libro De natura animantiū nono, capite ſexto. quanquam non indicat inſidiari leporibus, ſed auibus & aluearibus. Quod ſi recte conſtat ictin eſſe viuerram, Plinius octauo libro indicat præcipuam viuerris gratiam fuiſſe propter venatum leporum & cuniculorum. Iniiciunt, inquit, eas in ſpecus qui ſunt multifores in terris (vnde & nomen animali) atque ita eiectos ſuperne capiunt.

Plauti locus.

Ichis, viuerra.

Minimo prouocare. 45

Minimo prouocare, eſt contemptim ad certamen prouocare. Sumptum à geſtu prouocantium ad pugnam minimo digito porrecto. Horatius in Sermonibus, —ecce,

Criſpinus minimo me prouocat. accipe, ſi vis,
Accipe iam tabulas. detur nobis locus, hora,
Cuſtodes: videamus vter plus ſcribere poſſit.

Elegātius ad res animi torquebitur: vt, Vnus hic grammatiſtes theologos omneis minimo prouocat.

Minore finire pomœrio, & his ſimilia. 46

Prouerbii rationem ſapiunt huiuſmodi ferme metaphoræ, Finire pomœrio, Præſtituere metam, Circunſcribere cancellis, & ſi quæ ſunt conſimiles. Varro in libris De re ruſtica, Eo melius feciſſe quoſdam, qui minore pomœrio finierunt, excluſis partibus quæ non pertinent ad hanc rem. Idem eiuſdem operis libro primo, Ars ſit, an quid aliud, & à quibus carceribus decurrat ad metas. Cicero libro de Oratore primo, Exiguis quibuſdā finibus totum oratoris munus circundediſti.

Mens peregrina. 47

Νοῦν τὸν ξένον, id eſt, Mentem peregrinam, habere dicuntur cogitabundi, nec ſatis ob id attenti ad ea quæ coram aguntur. Iocatur Ariſtophanes ἐν ἀχαρνεῦσιν, in Euripidem tanquam dialecticis vtentem argutiis (id quod indicat etiam Fabius Quintilianus in Inſtitutionibus) his verſibus,

Οὐκ ἔνδον, ἔνδον ἐστίν, εἰ γνώμην ἔχεις.
Πῶς ἔνδον, εἶτ' οὐκ ἔνδον; Ὀρθῶς, ὦ γέρον.
Ὁ νοῦς μὲν ἔξω, ξυλλέγων ἐπύλλια,
Οὐκ ἔνδον· αὐτὸς δ' ἔνδον ἀναβάδην ποιεῖ
Τραγῳδίαν. id eſt,
Eſt intus, haud eſt intus idem, ſi ſapis.
Quinam intus & non intus? Optimè, ſenex:
Nam mens foris abeſt, colligens epyllia,
Non intus: ipſe at intus eſt, tragœdiam
Scribens ſupinus.

Ἐπύλλια verſiculos dicit, voce diminutiua ab ἔπος. Idē in Equitibus,

Ἐπύλλια.

—πρὸς τὸν λέγοντ' ἀεὶ
Κέχηνας· ὁ νοῦς δέ σου παρὼν ἀποδημεῖ. id eſt,
Vſque ad loquentem inhias: at ipſa mens tua,
Præſens, peregre eſt.

In eundem ſenſum Terentius, Præſens, abſens vt ſies.

Præſens abſens.

Mitior columba. 48

Πρᾳότερος περιστερᾶς, id eſt, Manſuetior columba. Columbina ſimplicitas ac manſuetudo laudatur etiam in Diuinis literis. nā hoc eſt colūba in auibus, quod ouis in quadrupedibus. Ipſa nulli animantium meditatur noxam, nec aliunde præſidium habet aduerſus miluios, quàm à celeritate volandi. Adagii meminit Diogenianus.

Ad porcellum da mihi mutuo tres drachmas. 49

Εἰς χοιρίδιόν μοι νῦν δάνεισον τρεῖς δραχμάς. id eſt,
Ad porcellum nunc da mihi mutuo treis drachmas.

Dicebatur ab eo qui mori decreuiſſet, aut qui vellet initiari. Nam initiandi conſueuerunt immolare porcum. Suidas ex Ariſtophane citat. Eſt autem in Pace,

Εἰς χοιρίδιόν μοι νῦν δάνεισον τρεῖς δραχμάς.
Δεῖ γάρ μυηθῆναί με πρὶν τεθνηκέναι. id eſt,
Qui porcum emam mihi, mutua nunc tres drachmas:
Initiandus ſum prius ac mortem oppetam.

Mulieris podex. 50

Γυναικὸς πυγή, id eſt, Mulieris podex. In ignauū ac deſidioſum dicebatur. Ignauum animal mulier, & quo minus habet mentis, hoc inhoneſtis voluptatibus eſt addictius. Amat ociū, & fucorum in morem, quemadmodum ait Heſiodus, virorum laboribus quæſita ſibi inſumit, id quod indicat etiā illud prouerbium, ἄκρος ὦμος. Et omnino tales permultas habet Gallia: atqui Hollandia innumeras habet quæ ſua induſtria viros otioſos & voluptarios alunt.

Mulieris animus. 51

Γυναικὸς φρένες, id eſt Muliebre ingenium. Diogenianus oſtendit dici ſolitum in ſtultos. Videtur autem magis quadrare in imbelles & inconſtantes. Vnde eſt illud Ennianum,

Vos etenim iuuenes, animos geritis muliebres,
Illáque virgo viri. Et Terentius,
Noui ingenium mulierum:
Nolunt, vbi velis: vbi nolis, cupiunt vltro.

Perendinum ventum prædicere. 52

Τὸν τριταῖον ἄνεμον προγιγνώσκειν, id eſt, Perendinum ventum præſcire, dicuntur qui coniecturis quod multo pōſt euenturum ſit, colligunt. Sūptum à nautis, aut à negociatoribus. Pindarus,

Σοφοὶ δὲ μέλλοντα τριταῖον ἄνεμον ἔμαθον. id eſt,
Sapientes futurum perendie ventum nouerunt.

Id enim demum eſt ſapere, non ſolum quod ante pedes eſt videre, verùm id quoque quod procul abeſt proſpicere.

Caute loquacior. 53

Ραχίας λαλίστερος, id eſt, Caute loquacior. Prouerbialis hyperbole in hominem immodicè ac permoleſte garrulum. Sumpta metaphora à cautibus, quæ quoniam aſſiduis fluctibus tunduntur, multo reſonant fragore.

Lepori eſurienti etiam placentæ fici. 54

Λαγῷ πεινῶντι καὶ πλακοῦντες σῦκα. id eſt,
Lepori eſurienti & placentæ pro ficis.

Suidas tradit dictum de iis qui compulſi neceſſitate, res etiam precioſiſſimas abſumunt. Fortaſſis natum ab huiuſmodi quapiam fabula, qualē de ſe narrat Apuleius, quòd adactus fame, placentas primum lambere, deinde etiam comeſſe didicerit.

Lex & regio. 55

Νόμος καὶ χώρα, id eſt, Mos ſiue lex & regio. Admonet prouerbium (quemadmodum & alias obiter indicauimus) ſeruiendum & obſecundandum eſſe moribus regionis in qua verſeris. Zenodotus adſcribit, vnicuique genti ſuas quaſdam eſſe leges & inſtituta viuendi. Nam Perſarum mos eſt vt inter pocula temulenti conſultent, ac reges ſuos pro numine adorent. Deinde qui ſunt pares, oſculantur inuicem: inferiores genam modo contingunt potentiorum. Natos pueros poſt quadriennium demum inſpiciunt. Gordii regem creāt eum qui ſit inter ipſos quam maxime corpulentus. Syrtaci coronam deferunt ei qui proceritate corporis reliquos antecellat, atque (vt quidam narrāt) cui caput ſit lōgiſſimum: Stymphali mulierem eam in honore habent quæ cum pluribus viris habuerit conſuetudinem. Montani Maſſagetæ in viis coeunt. Sauromatæ inter pocula filias vendunt. Mazuſius abſtinet à mulierum congreſſu, niſi ſi quā bello ceperit. Tibareni, poſt vxoris partū, ipſi perinde quaſi pepererint, reuincto capite cubant. Apud Cecertęos opifices onera geſtant, donec occurrat qui emat. Sidones parentes deuorant excepto capite. nam hoc inaurant. Ceſiæ, aut iuxta alios Heniochi, natos lachrymis proſequuntur, defunctos gaudio. Bacchitij ſiquando à morbo reualuerint, canibus ſemetipſos obiiciunt. Orgempei neque domos habent, nec animante veſcuntur. ſunt autem calui, non ipſi modo, verumetiam mulieres: idque aiunt accidere propter aquæ vim natiuam quam bibunt. Thyſetæ diis oſſa ſacrificāt, ipſi veſcuntur carnibus: atque hi profecto plurimum ſapiunt, mea quidē ſententia. Tauroſcythæ homines immolant. Byzoni mediterranei lacte bubulo victitant, nec vllo præterea veſcūtur cibo. Iberes, ouium loco, canum greges alunt. Æthiopes, qui dicuntur Colcenſes, hyænas. Quin hodie non pauciora ingeniorum & morum diſcrimina. Ad ea quoad fieri poteſt accōmodare ſeſe polypúmque piſcem imitari, non minima prudentiæ pars eſt.

Ægis venit. 56

Αἰγὶς ἔρχεται, id eſt, Ægis venit. Suidas indicat prouerbio dici ſolitum de iis qui petulanter & impudenter agerent. Refértque ex Pherecrate, οἴμοι κακοδαίμων αἰγὶς ἔρχεται. Ægis autem Græcis varia ſignificat: pelliceum tegmen quod geſtant Afri. præterea maris intumeſcētis vndas ac procellas ventorum, idque lingua Dorica: vnde ἐπαιγίζειν repetitur pro vehemēter flare. Alij malunt eſſe quid è coronis contextum, aut rete ex coronamentis contextum. Sic ait vſurpatum apud Herodotum libro 4. & apud Lycurgum. Nec deſunt qui putēt ſignificare ſacerdotem, quæ Athenis ſolita ſit ferre ſacram Ægidem: itaque ingredi ad eos qui nuper duxiſſent vxores. Apparet, in huiuſmodi ſacris multum fuiſſe licentiæ: quemadmodum & apud Chriſtianos multis ineptiis celebrantur nuptiæ: ſimúlque alluſum eſt ad procellam.

Multam ſyluam geſtas. 57

Λόχμην πολλὴν φορεῖς, id eſt, Syluam multam portas. Dictum in Phor-

in Phormionem militem quendam hirſutum, denſáque pilorum obſitum ſylua: cuius & alibi facta eſt mentio. Quadrabit in agreſtem & ſtupidū, cuiuſmodi ferme ſunt milites. Refertur à Suida.

ANIM. HENR. STEPH.

V *in Phormionem militem quendam hirſutum.*) Fortaſſe de barba hoc intelligen dum eſt. Iulianus certè de ſua, quæ promiſſa erat, loquens, dixit, ταῦτά τοι ὅτι Φορμίωνα ἀνέχομαι τὸν φθειρῶν, ὥσπερ ἐν λόχμῃ τῶν θηρίων. in Miſopogône.

Leones videre, hoſtium prælia portendit. 58

Λέοντας ἰδεῖν, ἀντιπάλων δηλοῖ μάχας. id eſt,

Cernere leones hoſtium pugnam indicat.

Trāſlatum vel à ſomniorum coniecturis, vel ab obſeruantibus auguria. Meminit Suidas. Huiuſmodi verſiculos indicantes quid quodque portendat ſomnium, video diligenter commemoratos à Suida & Heſychio, quum nihil inanius. Et tamen probabile eſt vtrunque fuiſſe monachum.

Larus in paludibus. 59

Ad ſ'andum facile. Λάρος ἐν ἕλεσιν, id eſt, Larus in paludibus. Suidas ſcribit dictatum de iis qui faciles ſunt ad dandum. Ductum à laro aue, quā eandem κέπφον appellari putant: quanquam Theodorus Gaza hāc fulicam vertit, illam gauiam. Ea quoniam facile decipitur illiciturque, proinde prouerbio locum fecit.

Iſſa. 60

Litera ζ inauſpicata. Ἰοῦ, id eſt Iſſa. Prouerbialis erat acclamatio in eos quibus ζ litera forte cecidiſſet, quique modis omnibus eſſent infortunati. Hæc Suidas, qui prouerbiū citat ex Meſenia Menādri, teſtatus & alibi vſurpatum apud authores. Coniectare licet eam literam in ſortibus inauſpicatam fuiſſe. Martianus Capella in nuptiis Philologiæ & Mercurij, teſtatur hāc literā inuiſam fuiſſe Appio Claudio, quòd dentes mortui, dū exprimitur, imitetur.

Ipſo horreo. 61

Quod prolixè & affatim datur, Ipſo horreo dari dicitur, quemadmodum ipſo caniſtro: propterea quòd ex horreo plenius depromitur, quàm è Chœnice. Simile illi ἐκ πίθου ἀντλεῖς, *E dolio hauris.* id eſt, E dolio hauris.

In tua ipſius harena. 62

In tua ipſius harena, id eſt, In tua ipſius arte. Sumptum à gladiatoribus ſolitis in harena digladiari. Neque verò parui referebat horum, nota an ignota dimicarent harena.

In ſaltu vno duos apros capere. 63

In ſaltu vno duos apros capere. Eſt eadem in re duo pariter deprehendere. Plautus in Caſina, Iam ego vno in ſaltu lapide apros capiam duos.

Ignis ad torrem. 64

De eo qui celeriter ſuccedit. Πῦρ ἐπὶ δαλὸν ἐλθόν, id eſt, Ignis ad torrem veniens. De negocio quod raptim faciléque conficitur, quaſi quum vltro ignis ad torrem tranſuolat ob materiei ſiccitatem. Meminit Diogenianus. Simile fuerit, Ignis ad naphtham. Eſt autem naphtha bituminis genus, ad quod flamma vel è longinquo tranſuolat.

Hippolytum imitabor. 65

Ἱππόλυτον μιμήσομαι, id eſt, Hippolytum imitabor. Diogenianus in prouerbiorum collectaneis ait dictitatū de iis qui ſtatuiſſent purè caſtéque viuere. Nota eſt fabula vel apud Euripidem, vel apud Senecam, quemadmodū is iuuenis odio fœminei generis, Dianæ ſtudiis ſeſe totum addixerit, deſpecto Veneris numine. Sic enim loquitur apud Euripidem,

Τὴν σὴν δὲ Κύπριν πόλλ' ἐγὼ χαίρειν λέγω. id eſt,

Veneri tuæ longum valere renuncio.

Nihil agere. 66

Suidas hūc verſiculum citat è Cratini fabula cui titulus Horæ,

Καὶ ταῦτα πράττων φαίνεθ' ἅνθρωπος οὐδὲν. id eſt,

Atque iſta faciens quidam ait, faciens nihil.

Admonétque ſubeſſe prouerbiū, quod quadrat in eos qui fruſtra laborent. Apud Latinos item nihil agunt qui ſumunt inanem operā. vt apud Terentium, Cæterùm hoc nihil agit. Celebratur & illud Attilij, Satius eſt ocioſum eſſe, quā nihil agere.

Herculis cothurnos aptare infanti. 67

Maxima minimis applicare. Herculis perſonam aut cothurnos aptare puero, eſt minimis applicare maxima, quæ nequaquam vel congruant, vel deceāt: veluti ſiquis rem humilem oratione tragica proſequatur. Quintilianus li. 6. De peroratione, Nam in paruis quidem litibus has tragœdias mouere, tale eſt quaſi perſonam Herculis & cothurnos aptare infantibus velis. Plutarchus commemorat apophthegma quoddam Ageſilai, non admodum ab hoc alienum. Cui quum ſophiſta quiſpiam hoc nomine laudaretur quòd res minimas dicendi artificio maximas efficeret, negauit is vel cerdonem bonum ſibi videri qui paruo pedi magnum induceret calceum. ſignificans orationem oportere cum re cogruere, non aliter quàm veſtis conuenire debet corpori.

Grues lapidem deglutientes. 68

Αἱ γέρανοι λίθους καταπεπωκυῖαι, id eſt, Grues lapillos deglutiētes. Suidas ex Ariſtophane citat, oſtendens dici ſolitum de iis qui ſumma prouidentia gerunt negocium. Idque inde in vulgi ſermonem veniſſe, quòd gruibus hic mos ſit, vt quoniam admodum ſublimes volent, magnóque ferantur impetu, neque poſſint deorſum aſpicere, lapillos geſtent, quos, ſiquando fatigari cœperint inter volandum, ex alto demittant: quo videlicet è cadentium ſtrepitu percipiant vtrum ſupra terram, an ſupra mare volent. Quod ſi lapillus in mare deciderit pergunt viam: ſin in terram, interquieſcunt. Nec his diſſimilia refert Plinius lib. 10. capite 23. Quando proficiſcuntur, inquit, conſentiunt, volant ad proſpiciendum alte: ducem quem ſequantur, eligūt. In extremo agmine per vices qui acclament diſpoſitos habent, & qui gregem voce contineant. Excubias habent nocturnis temporibus, lapillum pede ſuſtinentes, qui laxatus ſomno decidēs, indiligentiam ſono coarguat. Cæteræ dormiunt capite ſubter alam condito, alternis pedibus inſiſtētes. Dux erecto prouidet collo, ac prædicit. Ac paulo pòſt, Certum eſt, inquit, Pontum tranſuolaturas, primum omnium anguſtias petere, inter duo promontoria Criumetopum & Carambin, mox ſaburra ſtabiliri. Quum medium tranſierint, abiici lapillos: quum attigerint continētem, & è gutture arenam. Hactenus Plinius. Porrò locus quem Suidas citat eſt in Auibus Ariſtophanis.

De prouidis.

Ἐκ μὲν γὰρ Λιβύης ἥκον γέρανοι τρισμύριαι

Θεμελίους καταπεπωκυῖαι λίθους. id eſt,

Venēre gruum terdena ferme millia

Libycis ab oris, deuoratis maximis Saxis.

Interpres hoc loco eadem ferme quæ Suidas.

Fortuna æſtuaria. 69

Volubilis & incerta fortuna. Τύχη εὔριπος, id eſt, Fortuna Euripus, ſiue volubilis: quòd viciſſim nunc huic fauere ſoleat, nunc illi. De qua Bœotius,

Exæſtuantis more fertur Euripi.

De mari Euripo alio diximus loco. Quēadmodum autem mare habet acceſſus ac receſſus æſtuarios, ita nihil eſt in rebus humanis perpetuum. Nullum autem mare crebrius aut celerius recurrit quàm Euripus. Pindarus in Pythiis hymno tertio metaphoram ſumpſit à ventis, χρὴ κατὰ σὰν μακάρων τυγχάνοντ' εὖ πασχέμεν. ἄλλοτε δ' ἀλλοῖαι πνοαὶ ὑψιπετᾶν ἀνέμων. ὄλβος οὐκ ἐς μακρὸν ἀνδρῶν ἔρχεται, id eſt, Oportet vbi contigerit à diis, frui, cæterùm aliàs alij ſunt ventorum flatus: felicitas autē mortalium non venit diu manſura. Interpres citat verſus Euripidis,

Κάμνουσι γὰρ τοι καὶ θεῶν συμφοραί·

Καὶ πνεύματ' αὐραῖς οὐκ ἔχει. id eſt,

Quin & laborant calamitates hominibus:

Nec habent vigorem ſemper auræ flamina.

Fores aperire. 70

Initium rei oſtendere. Ἀνοίγειν τὰς θύρας, id eſt, Fores aperire, prouerbio dicebatur qui rei cuiuſpiam ingreſſum initiúmque pateſaceret. Plinius auunculus libro 2. cap. 8. Obliquitatem eius intellexiſſe, hoc eſt rerum fores aperuiſſe Anaximander Mileſius traditur. Indicauit hoc adagium Plutarchus in Sympoſiacon Decade ſecūda: ἔλαθες ἡμᾶς ὦ Φίρμε, τὰς θύρας αὐτὸς ἀνεῳγμένας τῷ λόγῳ παντὸς ἀνοίξας. id eſt, Imprudens Firme, mūdum pro ianua prouerbiali, ut ait, ſum aperuiſti. Feneſtram aperire, in eandem ſententiam eſt apud Terentium.

Tua res agitur quum proximus ardet paries. 71

Ex malo alterius ſumendū exemplum. Et hodiernis tēporibus indocto vulgo paſſim in ore eſt, tum nobis eſſe cauēdum quum vicini domus ardet. Admonet prouerbium vt ex alterius malo ſumamus exemplū, alienóque periculo diſcamus noſtris rebus conſulere. Sumptum eſt ex Horatianis epiſtolis, —ecquid

Ad te pòſt paulo ventura pericula ſentis?

Nam tua res agitur paries quum proximus ardet.

Et Vergilius,

Iam proximus ardet Vcalegon.

Fontibus apros, floribus Auſtrum. 72

Dubium non eſt quin ad prouerbiorum claſſem pertineat quod eſt apud Maronem in carmine Bucolico,

Eheu quid volui miſero mihi: floribus Auſtrum

Perditus, & liquidis immiſi fontibus apros.

Vbi quis optat nocitura. nam ventus floribus inimiciſſimus, præcipue Auſter, ob violentiam.

Ollaris Deus. 73

Contemptus homo. Χυτρεοῦς θεὸς, id eſt Ollaris Deus: dicebatur in hominem humilem & contemptæ ſortis. Ariſtophanes in Nubibus,

Ὀμνύναι μὲν χυτρεοῦς θεοὺς νομίζεις. id eſt,

Quando arbitrabar te quoque ollarem deum.

Magni dij: bore, auro & argento ſculpebantur: at plebeij illi & minutuli (quod genus ſunt Silenus & Priapus) qualibet materia fingebantur: ligno nonnunquam & luto, quo videlicet argento finguntur & ollæ. Vnde non inepte quadrabit in eū qui ſtudeat haberi inter aulicos optimates, ſed nec opibus pollens, nec authoritate valēs apud principem. Cognatum eſt illi, καὶ κόρχορος ἐν λαχάνοις. id eſt, Et corchorus inter olera: aut illi, οὐδὲν ἴσον, id eſt, Nihil tacet. Refertur in Zenodoti collectaneis.

Octæus genius. 74

Οἰταῖος δαίμων, id eſt, Octæus genius. Diogenian' ait ferociā

& arrogantiam huic dæmoni vehementer inuiſam fuiſſe, nec inultam ſinere ſolitum: vnde tumidis ac præferocibus minitabantur Oetæum dæmonem. Collectanea vulgata prouerbium referunt ad authorem Clearchum. Eſt autem Oeta mõs finitimus Trachini, atque eodem nomine ciuitas Melienſium. Proinde ſimilis erit huius vſus prouerbii qualis eſt illius, Aderit Temeſſæus genius.

Aderit Temeſſæus genius.

Vel hoſti miſerandus. 75

Suidas huiuſmodi verba ex authore quopiam citat, ὥστε, κατὰ τὴν παροιμίαν, κἂν ἐχθρὸν ἐλεῆσαι θεασάμενον τὴν τότε περιπέτειαν τοῦ ἀνθρώπου, id eſt, Vt, iuxta prouerbium, etiã miſeraturus fuerit hoſtis, ſi præſentem vidiſſet hominis caſum. Eſt autẽ hyperbole: nam hoſtis non facilè cõmouetur miſericordia. Ita Vergilius in duodecimo,

Vel Priamo miſeranda manus.

Item in ſecundo, -quis talia fando
Myrmidonum Dolopũmve, aut duri miles Vlyſſi,
Temperet à lachrymis?

Confine illi, Quod vel ipſe probet Momus.

AEquales calculi. 76

Ἴσαι ψῆφοι, id eſt, Æquales calculi, ſi quando parum abeſt vt condemnetur aliquis, & tamen abſoluitur: aut quum nutat animus, ambigitque vtram in partẽ ſe deflectat, rationibus hinc atque hinc velut ex æquo adhortantibus ac deterrẽtibus, quẽadmodum eſt apud Terentium, Quum in dubio eſt animus, paulo momento huc vel illuc impellitur. Suidas oſtendit metaphoram ſumptam à priſca conſuetudine iudiciorũ, qua reus æqualibus iudicum ſententiis abſoluebatur, at non citra periculũ. Cur autem potius abſoluẽdum quàm damnandum reum veteres exiſtimarint, quum pares eſſent ſententiæ, multas cauſas reddit Ariſtoteles in problemate quodam. Multis enim hominibus viſum eſt conuenire vt reliquis paribus, reo magis quàm actori faueatur: Vel quòd accuſator accedit paratus ac præmeditatus, reus ad multa non præuiſa compellitur reſpondere: Vel quòd conſentaneum ſit, reum, vt qui maiore periculo dicat, ob metum quædam prętermiſiſſe potius quam actorẽ: Vel quòd in ancipiti negocio potius ad eam partem oporteat vergere, vbi ſi fortè erratum, peccetur leuius. At minus eſt malum, abſoluere nocentẽ, quàm innocẽtem damnare: præſertim in capitalibus cauſis, vbi ſi contingat errare iudicem, non eſt quo ſarciat in poſterum erratum ſuum extincto iam homine. contrà, ſi elabatur nocens, poterit alio iudicio pœnas dare. Vel quòd accuſatio propior eſt ſuſpicioni maleuolẽtiæ quàm defẽſio: quare quũ in cæteris nihil appareat diſcriminis, de actore potius malè iudicamus quam de reo. Hæc & alia quædã huiuſmodi tradit Ariſtoteles. Igitur vt tutiſſimè liberatur à cauſa qui calculis omnibus abſoluitur, ita periculo proximus fuiſſe videtur, qui paribus calculis iam, quaſi fauore quodã elabitur.

De nutante animo, & dubio.

Luſciniæ deeſt cantio. 77

Luſciniæ deeſt cantio. Prouerbialis allegoria, perinde quaſi dicas, Mulieri deſunt verba, poetæ verſus, oratori color, ſophiſtæ cauillum. Nulla enim auium æquè canora atque luſcinia, etiã fœmina, ſicuti teſtatur Plinius lib. 10. cap. 29. Sed haud fuerit alienũ ipſius verba ſubſcribere. Luſciniis, inquit, diebus ac noctibus continuis quindecim garrulus ſine intermiſſu cãtus, denſante ſe frondium germine, non in nouiſſimum digna miratu aue. Primùm tãta vox, tam paruo in corpuſculo, tam pertinax ſpiritus: deinde in vna perfecta muſicæ ſcientia. modulatus editur ſonus. Et nunc continuo ſpiritu trahitur in longum, nunc variatur inflexo, nunc diſtinguitur conciſo, copulatur intorto, promittitur, reuocatur, infuſcatur ex inopinato: interdũ & ſecum ipſa murmurat: plenus, grauis, acutus, creber, extẽtus: vbi viſum eſt, vibrans, ſummus, medius, imus. Breuitérque omnia tam paruulis in faucibus, quæ tot exquiſitis tibiarum tormentis ars hominum excogitauit. Plautus in Bacchidibus,

Ego quoque pol metuo ne luſciniolæ defuerit cantio.

Luſciniarum cantus, ex Plinio.

Ego ex bono in bonum traductus ſum. 78

Ἐγὼ μὲν ἐκ τοῦ καλοῦ εἰς καλὸν μεθέστηκα, id eſt, Ego quidem è bono in bonum tranſii. Suidas indicat dici ſolitum de his qui bonum inſtitutum bono commutant. Innuit autem natum à quodam, qui ex bono citharœdo factus ſit poëta tragicus. Eſt enim poëtica muſicæ confinis arti: vnde & muſicam artẽ poëticen vocauit Terentius. Sumptum eſt adagium ex Ranis Ariſtophanicis.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. è bono] μεθέστηκα non ſignificat Tranſii, aut Traductus ſum (id eſt μεθέστημαι, ſiue μεθίσταμαι) ſed Traduxi.

Anguillas captare. 79

Ἐγχέλεις θηρᾶσθαι, id eſt, Anguillas venari, dicuntur qui priuati compendii cauſa cient tumultus. Inde ducta ſimilitudine, quòd quum aqua ſtat immota, nihil capiunt qui captant anguillas: quum verò ſurſum ac deorſum miſcent ac perturbant aquam, ita demum capiũt. Quadrabit in eos, quibus tranquillo Reipub. ſtatu, nihil eſt emolumẽti, proinde ſeditiones gaudent exoriri, quo ciuitatis publicum malum in ſuum priuatum vertant commodum. Prouerbium extat apud Ariſtophanem in Equitibus,

Ὅπερ γὰρ οἱ τὰς ἐγχέλεις θηρώμενοι, πέπονθας,
Ὅταν μὲν ἡ λίμνη καταστῇ, λαμβάνουσιν οὐδέν,
Ἐὰν δ' ἄνω τε καὶ κάτω τὸν βόρβορον κυκῶσιν,
Αἱροῦσι· καὶ σὺ λαμβάνεις, ἢν τὴν πόλιν ταράττῃς. id eſt,
Nanque accidit tibi quod anguillas qui aucupantur:
Vbi quieta ſtat palus, nil piſcium reportant.
Contrà, lutum ſi mouerint ſurſum atque item deorſum,
Capiunt. ita ipſe capis, vbi rem publicam inquietas.

Hanc artem heu nimium callent principes quidam, qui conſilio tyrannico diſſidia ſerũt inter ciuitates, aut bellum aliquod alicunde ſuſcitant, quo licentius mulctẽt miſeram plebeculã, & innocentiſſimorum ciuium fame ſuam expleant ingluuiem.

Ego faciam omnia more Nicoſtrati. 80

Ἐγὼ ποιήσω πάντα καὶ Νικόστρατον. id eſt,
Ego cuncta fecero more Nicoſtrati.

Pro eo quod eſt egregiè. nam hunc Nicoſtratum aiunt comœdiarum actorem fuiſſe talem qualis apud Romanos prædicatur fuiſſe Roſcius. Itaque propter artis famã in vulgi ſermonẽ abiit. Suidas prouerbii titulo recenſet.

Nicoſtratus Comœdus.

Duplex cappa. 81

Διπλοῦν κάππα, id eſt, Duplex cappa, velut ænigma quo malum aliquod ſignificabant. Siquidem gemino cappa ſcribuntur κακά. Simili figura Plautus furem, trium literarum hominem appellauit.

Trium literarum homo.

Tria cappa peſſima. 82

-Τρία κάππα κάκιστα. id eſt,
-tria peſſima cappa.

Iactatum & hoc olim ænigmatis vice, quo trium gentium mores notati ſunt, Cappadocum, Cretẽſium, & Cilicum. Auguſtinus in Grammaticis indicat fuiſſe tortum in Cornelium Syllã, Cornelium Cinnam, & Cornelium Lẽtulum. Creditúmque eſt in libris Sibyllinis horum nomina tribus hiſce literis fuiſſe deſignata. Eſt item clauſula carminis heroici.

Notati morum quorum.

Temulentus dormiens non eſt excitandus. 83

Prouerbii ſpeciem habet quod admonet Theognis, Sopitũ ebrium non oportere excitari ſomno. Simillimum eſt autem illi κακὸν εὖ κείμενον μὴ κινεῖν, id eſt, Malum bene conditum ne moueas. Non eſt refricandum odium cui iam tempus induxit obliuionem. Non eſt renouandum animi vulnus, cui iam obduci cicatrix cœpit. Theognidis carmen ſic habet,

Malum bene conditum non mouendum.

Μηδ' ὅντιν' ἐπέγειρε, Σιμωνίδη, ὅντιν' ἂν ἡμῶν
Θωρηχθέντ' οἴνῳ μαλθακὸς ὕπνος ἔχῃ. id eſt,
Ne cuiquam è nobis ſomnum depelle Simonida,
Oppreſſum vino quem ſopor altus habet.

Vtroque nutans ſententia. 84

Δίχολοι γνῶμαι, id eſt, Vtroque claudicantes ſentẽtiæ, aut animus huc atque illuc verſatilis. Sic enim arbitror legendum δίχωλοι per ω magnum, vt ſit, vtroque claudicantes. Nam in vulgatis libris per ο micron ſcriptum reperi. Conueniet igitur in hominem lubricæ fidei & incertarum partium: in quem congruet illud Homericum,

Ἀλλὰ μεταλλάζει, καὶ ἐπ' ἀμφοτέρους πόδας ἴζει. id eſt,
Claudicat inceſſu, pedibúſque vacillat vtriſque.

Refertur à Zenodoto.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. nam] *Δίχωλοι per ω magnum: vt ſit vtroque claudicantes.)* At Zenodotus apertè reclamat: cuius hæc ſunt verba, Δίχολοι γνῶμαι, παρὰ τὸ διχῆ διεστάναι, καὶ μετάληψιν. χόλος γὰρ ἡ ὀργή, ὀργὴ δὲ τρόπος.

Dictum ac factum. 85

Ῥηθὲν ἢ πραχθέν, id eſt, Dictum ac factum. Prouerbialis figura, qua nihil in negotio procurando prætermiſſum ſignificamus. Terentius, Dictum ac factum reddidi. Donatus in Andria indicat eſſe prouerbium celeritatis: Dictum ac factum, inuenerit aliquam cauſam. Rurſum in Seipſum excruciante, Dictũ ac factum, huc abiit Clitipho. Sanequam familiãris eſt hic ſermonis color Græcis poetis, οὔτε ἔπος, οὔτ' ἔργον, id eſt, Neque dictum, neque factum, pro eo quod eſt, nulla ratione. Homerus Iliados libro 1.

Nihil prætermiſſum.

Ἐσθλὸν δ' οὔτε τί πω εἶπας ἔπος, οὔτ' ἐτέλεσσας. id eſt,
Ne dictum factumque probum ex te prodiit vnquam.

Euripides in Hecuba,
Σὺ δ' ἡμῖν μηδὲν ἐμποδὼν στῇς,
Λέγουσα μηδὲ δρῶσα. id eſt,
Tu verò nequid obſiſtas mihi
Verbóve factóve.

Diuerſum in ſenſum, qui modis omnibus dextri ſtrenuíque ſunt, dictis ac factis valere dicuntur. Ita Phœnix docuerat Achillem, iuxta Homerum,

Μύθων τε ῥητῆρ' ἔμεναι, πρηκτῆρά τε ἔργων.

Itidem Pindarus in Nemeis hymno primo, τεὸς δ' ἀμφὶ τρόπος, τῶν τε καὶ τῶν χρῆσιν. id eſt, Tui verò mores & in his & illis vſui ſunt. Præceſſit enim, πράσσει γὰρ ἔργῳ μὲν σθένος, βουλαῖσι δὲ φρήν, id

eſt, Agit enim facto quidem robur, conſiliis autem mens.

De grege illo eſt. 86

Eiuſdē factionis homo. De grege illo eſt, eiuſdem factionis, aut contubernij. Terētius in Adelphis, At hic hercule de grege illo eſt. idem in Eunucho, Vt me in veſtrum gregem recipiatis. M. Tullius ad Atticum, At vellem te in tuum veterem gregem retuliſſes. Idem oratione in Verrem prima, Quartum quem ſit habiturus non video: niſi forte de illo grege oratorū qui ſubſcriptionem ſibi poſtularunt, &c. In eundem actione 4. pro eodem dixit De illo conuentu. Turpio quidam illius excurſor & emiſſarius, homo omnium ex illo conuentu quadruplatorum deterrimus. Alluſit autē ad id quod alibi diximus ἀπ' ἀγέλης. Sic & Flaccus

Scribe tui gregis hunc, & fortem crede bonumque.

Verùm hoc frequenter & in bonam partem vſurpatur. Beatus Hieronymus aduerſus Iouinianum libro 2. De tuo, inquit, armento ſunt, imò inter tuos greges grunniunt. M. Tullius gregales appellat familiares & eiuſdem ſodalitij: velut in oratione pro domo ſua ad pontifices, Quod vos ad Catilinæ gregales de me dicere ſolebatis. *Gregales.*

Dentata charta. 87

Dentata dicuntur mordacia. M. Tullius ad fratrem libro 2. Calamo & atramento temperato, dentata etiam charta res agetur. Et Seneca, Dentatos ſales eſſe non vult. Rurſus, Edentula quæ morſu careant. *Edentula.*

Daulia cornix. 88

Δαυλίαν κορώνην, id eſt, Dauliam cornicem, luſciniam vocāt poetæ: ſiue quòd Tereus in Daulide Phocidis cum ea vixerit, ſiue quòd illic Philomela mutata ſit in auem. Non video quid ſibi velit adagium: niſi forte dictum eſt in garrulos aut canoros. Magis autem ſuſpicor Zenodotum (ſiue Zenobius is, ſiue quiſquis alius fuit) hoc prouerbium fuiſſe commentum, quo locum faceret narrandæ fabulæ: quod idem in nonnullis alijs ab eo factum conijcio.

Cum Muſis. 89

Μετὰ μουσῶν, id eſt, Cum muſis: hoc eſt, Muſis bene fortunātibus. De doctis, aut iis quæ doctè dicuntur: aut, (quemadmodū oſtendit Suidas) quum illiteratus inter eruditos viuit: vt per ironiam efferatur.

Amicos tragœdos æmulatur. 90

De imitatore. Τοὺς φίλους τραγῳδοὺς ἀγωνίζεται, id eſt, Amicos tragœdos æmulatur. Suidas è Didymo citat, addens dici ſolitum de his qui ſeſe accommodarent, & morum ſeueritatem ſumerent, ad æmulationem aliorum. Sumptum ab hiſtrionibus tragœdiarum, qui quum ſint leuiſſimi nebulones, tamen vbi deum aut regem agunt in fabula, tum cultu, voce, geſtuque maieſtatem quandam imitantur.

AEſopicus graculus. 91

Αἰσώπειος κολοιός, id eſt, Æſopicus graculus, dicitur qui aliena ſibi vſurpat, aliorúmque bonis ſeſe venditat. Vſurpat Lucianus in Pſeudologiſta. Horatius,

-moueat cornicula riſum

Furtiuis nudata coloribus.

Extat apologus inter alios qui Æſopi nomine circunferuntur. Pindarus in Nemeis hymno tertio Οὐκ ἀλλοτρίων ἔρωτες ἀνδρὶ φέρειν κρέσσονες· οἴκοθεν μάτευε, id eſt, Neque rerum alienarum cupiditates viro meliores ſunt ad ferēdum: è domeſticis inquire. Reprehendit ſuā digreſſionē poeta, iubétque vt quem ſuſcepit celebrandū, laudet è proprijs virtutibus potius quā ex alienis.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. Αἰσώπειος κολοιός, id eſt, *AEſopicus graculus*] Expendant viri docti annō potiꝰ Æſopica monedula interpretari oporteat. Quum enim Horatius corniculam appellauerit κολοιόν, monedulam autem, de cornicum genere eſſe (ſiquidem cornicū nomen generaliter ſumatur) dicere poſſimus, eámque furaciſſimam eſſe conſtet: huius certè furti ſuſpicionem in eam potius quàm in aliam competere nemo, vt opinor, negauerit. Quod autem ad graculum attinet, ſi verum eſſet quod nonnulli exiſtimant, eadem eſſe auem cum monedula, perinde hic eſſet ſiue AEſopicꝰ graculus, ſiue AEſopica monedula interpretaremur. Sed falli mihi videntur qui eandem faciunt: quum etiam Plinius vt de diuerſis loquatur. Quam longe craſſior eorum eſt error qui graculum auem eſſe putant eam quæ à noſtris vocatur *Vn geay*, reclamantibus cum aliis authorum locis, tum verò illo poetæ, in quo mulier nigerrima graculo nigrior appellatur. Miror autem illos non animaduertere, quod narratur de cornicula ab Horatio, in graculum nullo modo poſſe quadrare, ſi is ſit *vn geay*. Primum enim quomodo veriſimile eſſet hanc auem, quem *geay* dicimus, furatam eſſe aliarum auium plumas, ad ſe ornandam: quum natura pulcherrimas illi dederit? Deinde etiamſi concederemus, furatam eſſe illam quas ſuis adderet quomodo repetentibus illas auibus, deformis ex pulchra foret reddita, cui aſcititia tantum pulchritudo ablata foret, ſua adhuc ſupereſſet? Sed hanc opinionem nec veram nec veriſimilem, miſſam faciamus: ad eos qui graculum *Monedula furaciſſima.* *Graculus.*

putant eſſe noſtram *chucas* ſiue *chouette* (veris quidem propiora non vera tamen dicentes) veniamus. Monedulam eſſe noſtram *chouette* oſtendunt inter ſe collata vtriuſque linguæ prouerbia. Dicimus enim *Larron comme vne chouette*: Latini quoque furacem hominem monedulæ comparant. Vnde dictum eſt à Cicerone in orat. pro Flacco, Nō plus aurum tibi quàm monedulæ committebāt. Et Plinius ait, Inſubriū tractu examina graculorum monedularumque cuſtoli aut furacitas, auri argentique præcipue, mira eſt. Qui ergo vellet graculum eſſe noſtrā *chucas*, quæ alio nomine *chouette*, ille eandem auem diuerſis nominibus appellari graculum & monedulam dicere cogeretur. Sed tunc illi vel hic ipſe Plinij locus apertè reclamaret. Iam verò an noſter *geay* appellari debeat galgulus, doctioribus conſiderandum relinquo: & ad prouerbium noſtrum reuertens, quod paulo antè dixi, repeto, Αἰσώπειον κολοιὸν Æſopicam monedulam, interpretationem mihi videri veriſſimam. Ac pro ea certe faciunt quæ Tzetzes ait περὶ τοῦ κολοιοῦ, nimirum eſſe minorem corniculam quæ in tectorum foraminibus habitet. hoc enim de monedula dictum, veriſſimum eſſe, & ipſe Horatius cornicula potius quàm cornix, non temere dixiſſe comperietur. Quem niſi auctorē ſequeremur, ſcrupulum aliquem nobis inijcere poſſet quod Simocatus tradidit κολοιὸν videlicet auem quandam eſſe pulcherrimam, vnde fictam ſibi videri fabulam Tzetzes ſcribit quòd nimirum quum prius eſſet deformiſſima, ſumptis à qualibet aue pennis, omnium facta ſit formoſiſſima. *Monedula, chouette.*

Aries cornibus laſciuiens. 92

Κριὸς ἀσελγόκερως, id eſt, Aries cornibus laſciuiens. Diogenianus oſtendit conuenire in magnos ac laſciuos. Pruriūt cornua arietibus bene paſtis: quod idem accidit bubus. Vergilius, *Magnus ac laſciuus.*

Iam cornu petat, & pedibus qui ſpargat harenam,

vitulum laſciuientem indicans. Heſychius indicat originem prouerbij, In arce Palladis aries erat repoſitus ingens æreus, quem Plato comicus dixit ἀσελγόκερων, non tam ob laſciuiam quam ob ingentem molem. Confertur enim cum equo Durateo. Veteres enim non ſolum ἀσελγῆ dixiſſe quod eſſet laſciuū & indomitum, verumetiam quod eſſet prægrāde: quemadmodum Eupolis ἀσελγεῖ πνεύματι dixit pro magno vento. Hæ ſunt grammaticorum cruces, ne æreus ille aries ſit formidabilis ob ingentia cornua. At quid vetat etiam ventum dici laſciuum & intemperantem, quòd ſuo arbitrio ludit vbi velit? Mihi videtur adagium conuenire & in ſtolidos, præter meritum euectos ad dignitatem. *Ἀσελγής.*

Ductus per phratores canis. 93

Ἀγόμενος διὰ φρατέρων κύων, id eſt, Ductus per phratores canis. Vbi quis inciderit in eos quibus pœnas det. Canis enim apud hos protinus occiditur. Apud Athenienſes populus in tribus erat diſtributus: vniuſcuiuſque tribus tertia pars φρατρία dicebatur, & huic præfectus φρατρίαρχος. In comitiis igitur ſi quis canis intercurriſſet, continuo petebatur à populo. *Tribus Athenienſium.*

Calabri hoſpitis xenia. 94

Prouerbium ſubeſſe videtur in his Horatij verſibus quos ſcripſit in Epiſtolis,

Non quo more pyris veſci Calaber iubet hoſpes,
Tu me feciſti locupletem. Veſcere ſodes.
Iam ſatis eſt. At tu quantumuis tolle, benigne.
Non inuiſa feres pueris munuſcula paruis.
Tam teneor dono quàm ſi dimittar onuſtus.
Vt lubet, hæc hodie porcis comedenda relinques.

Itaque Calabri hoſpitis munera rectè dixeris, ruſticana leuiáque, quæque magis onerēt accipientem, quàm iuuent: aut quæ donantur contempta. Siquidem Calabri, quòd Pyris abundent conſueuerunt ea hoſtibus affatim apponere: deinde ſaturos, bellariorum vice domum auferre iubent. Quòd ſi recuſes, eadem porcis obiiciuntur. Atqui iſtud haud eſt dare munus, ſed abiicere. Is demum dat, qui ſimul & pretium muneris expendit quod largitur, & eius meritum quem eo donat. Notatus eſt apud Athenæum Antiochus cognomento Illuſtris, qui quod erat reliquum pecuniæ ſoleret effundere verius quàm largiri: interdum in viis publicis ſtans dicere conſueuit, ὧν ἡ τύχη δίδωσι λαβέτω, id eſt, Cui fortuna dat, capiat: & abiecta pecunia diſcedebat.

In oſtio formoſus. 95

Ἐν θύραις καλός, id eſt, In oſtio formoſus. De iis qui adamātur vulgóque gratioſi habentur. Sumptum à veterum conſuetudine, qui formoſorum aut amaſiorum nomina arboribus, foribus ac parietibus inſcribebant, ὁ δεῖνα καλός. Ad id alludēs Ariſtophanes in Veſpis, *Adamatus, vulgóque gratioſus.*

Καί τὴν Δί' ἢν ἴδῃ γέ που γεγραμμένον
Τὸν Πυριλάμπους ἐν θύρᾳ Δῆμον καλόν,
Ἰὼν παρέγραψε πλησίον, Κημὸς καλός. Id eſt,
Ac per Iouem ſcriptum vſpiam ſi viderit
Demum venuſtum in Pyrilampus oſtio,
Accurrit, ac Cemum venuſtum proximè
Adſcribit. Idem in Ἀχαρνεῦσι.

Ὑμῶν ἐραστὴς ἦν ἀληθῶς, ἐν γὰρ
Ἐν τοῖσι θύροις ἔγραφεν, Ἀθηναῖοι καλοί. id eſt,
Is veſtri amans haud fictè erat: nam in ædium
Muris, venuſti Athenienſes ſcripſerat.

Alteri verſui Græco ſupereſt ſyllaba, tametſi ſic habet Aldina editio, ſuſpicor inuerſum ordinem dictionum. Conſtabit ſi legas hoc modo, Ἐν πᾶσι ἔγραφεν τοίχοις, Ἀθηναῖοι καλοί. niſi magis placet vt legamus, Ἐν θύρσι θύροις ἔγραφεν, Ἀθηναῖοι καλοί. quaſi blandientes ciuitati, hoc in illius mœnibus ſcripſiſſent. Apud Athenæum lib. 6. refertur ex authore quopiam, quòd qui Athenienſium rempublicam adminiſtrabant, aſſentabantur populo, dicentes cætera quidem omnia eſſe Græcorum communia, verum illud eſſe proprium Athenienſibus, quòd viam noſſent quę perduceret in cælum. Quiſquis legerit encomium Æſchinis & Menonis apud Platonem, intelliget quàm formoſos pinxerint Athenienſes, miro dicendi artificio illis blandientes. Interpres diſtichon hoc citat ex Callimacho,

Ἀλλ' ἐνὶ δὴ φλοιοῖσι κεκομμένα τόσσα φέροιτε
Γράμματα, Κυδίππην ὅσσ' ἐρέουσι καλήν. id eſt,
Litterulas tot ferte inſculptas frondibus hiſce,
Cydippen pulchram quot memorare queant.

Id imitatus Maro,

-teneris, inquit, incidere amores
Arboribus, creſcent illæ, creſcetis amores.

Falſò laudati per aſſentationem. Torquere licebit & in eos qui falsò per aſſentationem laudantur, aut in mendaciſſimos principum quorundã titulos. Quod genus ſunt, Pater patrię, felicitas orbis, amor mũdi, ſereniſſimus, inclytus, clementiſſimus: quum interim ſint Reipub. prædones.

Caput ſcabere, & conſimilia. 96

Vngues arrodere. Caput ſcabere, vngues arrodere, geſtus hominis ſunt cogitabundi, & de mutando cuius pœniteat, ſecum agitantis. Vnde trahuntur in vſum prouerbialem. Horatius libro primo, Satyra decima, -ſed ille

Si foret hoc noſtrum fato delapſus in æuum,
Detereret ſibi multa, recideret omne quod vltra
Perfectum traheretur: & in verſu faciendo
Sæpe caput ſcaberet, viuos & roderet vngues.
Sæpe ſtylum vertas, iterum quæ digna legi ſint
Scripturus.

Pluteum cędere. Id imitatus Perſius,

Nec pluteum, inquit, cædit, nec demorſos ſapit vngues.

Demorſ. vng ſapit. Idem alibi,

-crudum Chæreſtratus vnguem
Arrodens, ait hoc.

In ſuperiore taxat poëtarum in ſcribendo negligentiam: in altero deſcribit adoleſcentem de mutanda anteactæ vitæ ratione cogitantem.

Caricus hircus. 97

Καρικὸς τράγος, id eſt, Caricus hircus. Diogenianus indicat dictitatum de vilibus & contemptis. Heſychius indicat vſurpatum à Sophocle. Carum populus, quòd paſſim in bellis mercenariam locarent operam, ceu vili vita, in contemptus prouerbium abiit. Vnde & Plato καρικὸν ἀνθρώπιον, id eſt, Caricũ homuncionem, dixit, pro vili, nihilique, quemadmodum alio dictum eſt loco. Fieri poteſt vt prouerbiũ eo reſpiciat, quòd Cares pro hirco ſolent immolare canem, vt indicatum eſt in prouerbio, Caricum ſacrificium. *Caricus homuncio.*

Bullatæ nugæ. 98

Ventoſa atque inania, bullata dicuntur. Sumpta metaphora παρὰ τὴν πομφόλυγα, de quibus alias dictum eſt, in prouerbio Homo bulla. Perſius,

-bullatis vt mihi nugis Pagina turgeſcat.

Bullatas nugas appellans inanem perſtrepentium vocum congeriem, in quibus nihil ſubſit ſolidioris ſententiæ. Horatius nugas canoras vocauit in Arte poëtica, *Nugę canoræ.*

Quam verſus inopes rerum, nugæque canoræ.

Bolus ereptus è faucibus. 99

Bolus è faucibus eripi dicitur quoties commoditas aliqua, quæ iam propemodum tenebatur, præter expectationẽ ſubito præripitur. Terentius in Seipſum excruciante, Crucior bolum tantum mihi eſſe ereptum ſubito è faucibus. Bolum autem dixit quod Græci vocant βῶλον. Metaphora per ſe liquet.

Bene ſit. 100

Καλῶς ἔςω, id eſt, Bene ſit. Ominis vox, quum quis rem quãpiam nouam & arduam auſpicatur, vt in teſtamentis præfabantur, τὸ ἐν καλῶ ἔςαι, id eſt, Hoc bene erit. Sed ſiquid acciderit humanitus. Item in concionibus, Quod fauſtum fœlixque ſit. Id futurum eſt talibus ſi per ironiam proferatur de re ridicula nulliuſque momenti, perinde quaſi maxima. Quemadmodũ Perſius de diuite auaro eadem reſignaturo, Hoc bene ſit. Frequens eſt apud authores, Bene vertat, & Male vertat. Vergilius in Bucolicis, *Bene vertat. Male vertat.*

Hos illi, quod nec bene vertat) mittimus hœdos.

Et, Dii bene vertant quod agas. Seruius grãmaticus exiſtimat hanc figuram mutuò ſumptam ab Hectore & Aiace, quorum vterque ſuum munus in perniciem ceſſit.

CHILIADIS TERTIÆ CENTVRIA SEPTIMA.

Scarabeus aquilam quærit. 1

Imbecillior infidiatur potentiori. Κάνθαρος ἀετὸν μαιεύεται, id eſt, Scarabeus aquilam quærit. Quum imbecillior atque impotentior mali quidpiam molitur, ſtruitque inſidias inimico longè potentiori. Eſt & altera lectio, atque ea meo quidem iudicio, verior, Ὁ κάνθαρος ἀετὸν μαιοῦται, id eſt, Scarabeus aquilæ obſtetricatur. Senſus ferme idem eſt ſiue legas μαιεύεται, ſiue μαιοῦται. Competit enim in humilem & imbecillum, qui viribus longè prępollenti malicioſis inſidiis & clancularis dolis perniciem machinatur. Ariſtophanes in Lyſiſtrata,

Ὑπὸ χολῆς γάρ· αἰετὸν τίκτοντα κάνθαρός σε
Μαιεύσομαι. id eſt.
Supra modum iraſcor tibi: ſcarabeus aquilam ego te,
Quando oua paries, obſtetrix iuuabo.

Super hac refertur apologus quidam apud Græcos non inelegans, quem Lucianus indicat Æſopicum eſſe, quum ait in Icaromenippo, fabulatum fuiſſe Æſopum, quemadmodum aliquando ſcarabei & cameli cælum conſcenderint. Porrò quod ad fabulam ſcarabei & aquilæ attinet, ad hunc habet modum. Eſt iam olim aquilarum generi cum vniuerſa ſcarabeorũ gẽte vetus atque antiqua ſimultas, ac bellum prorſus internecinum planéque, quod Græci ſolent dicere, ἄσπονδος πόλεμος: nam odio diſſident pluſquam Vatiniano: adeo vt ne Iupiter quidam ipſe (ὁ νεφεληγερέτης, & qui totũ nutu tremefactat Olympum) rem inter eos cõponere ac diſſidiũ finire potuerit: ſi modo vera narrant apologi. Denique nihilo magis inter eos conuenit, quàm hodie quoque conuenit inter deos iſtos aulicos, & humilem obſcurámque plebem. Sed erit fortaſſis qui Æſopicarum fabularum rudis & ἀνήκοος admiretur quid tandem negotii ſit cum aquila ſcarabeo: quæ cognatio, quæ vicinitas, quæ affinitas vſqueadeo diſſimilibus intercedat. nam inter hos qui vinculis eiuſmodi copulantur, potiſſimum diſſidia ſolent oriri præſertim inter principes. Ad hæc, quęnam tam atrocis odii cauſæ: poſtremò vnde tantum animorum ſcarabeo, vt cum aquilarũ populo bellum ſuſcipere non dubitarit. Ruſum qua contumelia tantopere fuerit offenſus aquilæ γυμνὸς ἀγκύρας, vt hoſtem tam humilem non contempſerit, ac ſuo vel odio iudicarit indignum. Videlicet argumentum ingens, longa eſt iniuria, longæ ambages, ac res omnino maior quàm vt humana facundia queat explicari. Quòd ſi muſæ, quæ grauatæ non ſunt olim Homero dictare, βατραχομυομαχίαν, mihi quoque, relicto tantiſper Helicone dignentur adeſſe, rerum ſummam pro mea virili conabor exponere. Quid enim tam arduum eſſe poſſit quod illis auſpicibus non audeant homines? Sed quo res cognitu fiat illuſtrior priuſquam ad ipſum negotii caput veniam, ducis vtriuſque mores formam, indolem, ingenium quàm potero pauciſſimis perſtringam. Primũ igitur illud ſuccurrit admirari, quid olim Romanis viris alioqui ſapientibus venerit in mentem: qui quum huius alitis ſymbolo ſeſe præter cæteras nationes iactent, ac diis proximos ducant, quumque huius auſpiciis tot victorias reportarint, tot egerint triumphos: tantum abeſt vt bene meritæ gratiam referant, vt non toleranda etiam afficiant contumelia. Nam auem vnam omnium maximè maſculam & inuicti roboris emaſculant, euirántque ac propemodum Tireſiam reddunt, ipſi non admodum mares. ſiquidem apud Græcos planè mas eſt ἀετός. idque, ni fallor, longè magis quadrat in eum cui ſummus ille pater, & rex hominúmque deumque, Regnum in aues vagas permiſit, expertus fidelem Iupiter in Ganymede flauo: tum ei qui, cæteris diis procul abſiſtẽtibus, ſolus irato Ioui triſulca tela porrigat nihil etiã prouerbio deterritus, πόῤῥω Διὸς τε καὶ κεραυνοῦ. Neque verò ſine graui ratione factũ arbitror vt inter tam multas auiũ nationes tamque numeroſas tribus, aquila potiſſimũ ſit viſa idonea cui non ſolum auium φρᾶτρα, verumetiam ſenatus populúſque poeticus ſuffragiis omnibus monarchiam decerneret. Nam quantum ad auium iudicium attinet, ad hanc partẽ pleræque propé ſtabant, vt pauoni rerum ſummam committerẽt: ſiquidem huius pulchritudini, ſplendori, ſublimitati, faſtuique planè regio regnum deberi videbatur. Ac prorſum in hanc ſententiam itum fuiſſet, niſi quædam longo rerum vſu callidę (cuiuſmodi ſunt cornices, coruique) perpendiſſent futurum vt ſi pauonem rebus præfeciſſent, eueniret quod complures iam annos in monarchis quibuſdam videre datum eſt: nimirũ vt ſolo nomine ſtrepitúque regem ageret, aquila nihilo ſecius vel ſine populi ſuffragiis, regnum gereret. Cęterũ poetas viros ſapientiſſimos

Aquila, Romanorum ſtemma.

tiſſimos illud arbitror perſpexiſſe, non alia magis imagine regum mores ac vitam effingi potuiſſe. Loquor de pleriſque, non de omnibus: in quouis enim rerum genere, ſemper fuit eritque bonorum paucitas. & aliud ſeculum alios gignit. Sed paucis, ſi videtur, hinc atque hinc contentionem admoueamus. Iam primum, ſiquid ominis eſt in vocabulo (vt certe eſt) apte profecto Græcis ἀετὸς dicitur, παρὰ τὸ ἀΐσσειν, quod eſt propemodum rapiori impetu, & concitus feror. Quædam aues natura placidæ ſunt ac mites, tum quæ feræ ſunt, tamen arte cultuque cicurantur ac manſueſcunt: ſola aquila nec eſt habilis ad vllam diſciplinam, nec vllo ſtudio poteſt manſueſcere: tantum impetu naturæ præceps fertur, & quicquid valde libuit, idem poſtulat ſibi licere. Libet ne ſpectare pullum animo vere aquilino? graphice depinxit Horatius,

Aquila, non manſueſcit.

4. Carm. Od. 4.

Qualem miniſtrum fulminis alitem
Olim iuuentas & patrius vigor
Nido laborum propulit inſcium:
Vernique, iam nimbis remotis,
Inſolitos docuere niſus
Venti pauentem: mox in ouilia
Demiſit hoſtem viuidus impetus:
Nunc in reluctantes dracones
Egit amor dapis atque pugnæ.

Melius intelligunt hoc ænigma regiones expertæ quantis malis ſibi conſtiterint huiuſmodi indomiti iuuenum principum impetus. Philoſophorũ eſt moderari affectibus, ac rationis ductum in omnibus ſequi: at nihil eſt, ait Satyra, violentius aure tyranni: cui illud ſemper in promptu, Sic volo, ſic iubeo: ſit pro ratione voluntas. Deinde quum ſex, opinor, aquilarum genera commemorentur, tamen illud inter omnes conuenit, quòd roſtro ſunt vehementer adunco, nec minus aduncis vnguibus: vt vel ex ipſo corporis habitu poſſis intelligere carniuoram eſſe auem, quietis ac pacis inimicam, pugnis, rapinis ac prædationibus natam. Et, quaſi parum ſit carniuoras eſſe, ſunt & quæ oſſifragæ dicantur & ſint. Sed hic protinus tacitè mihi dicis, optime lector, Quid hæc imago ad regem, cuius propria laus eſt clementia, quumque plurimum poſſit, nulli tamen velit nocere, ac ſolùm aculeo carere, ſeſeque totum in populi ſui commoditates impẽdere, adeo vt Niloxenus ille ſapiens rogatus quid eſſet vtiliſſimum, reſponderit, Rex. Id eſſe proprium veri principis indicans, vt quantum in ipſo ſit, nemini noceat, proſit omnibus, ſitque magis optimus quàm maximus. Quanquã non alia ratione poteſt eſſe maximus, niſi vt ſit quam optimus, hoc eſt, beneficentiſſimus in omnes. Equidem exemplar laudo non inſcitè depictum à philoſophis: & haud ſcio an eiuſmodi principes adminiſtrent rempublicam in vrbe Platonica. Verùm in annalibus vix vnum aut alterum reperias quem auſis cum hac imagine componere. Porrò ſiquis recentiorum temporũ principes expendat, vereor ne non ita paſſim reperiat in quem nõ quadret fœdiſſimum illud conuitium quod apud Homerũ Achilles torquet in Agamemnonem, δημοβόρος βασιλεύς. Nã Heſiodus δωροφάγους appellat, rectius tamen δημοφάγους appellaturus. Et Ariſtoteles euidentiſſima nota diſtinxit regem, & tyrannum, quòd hic ſuum ac priuatum commodum ſpectat ille populi rebus conſulit. Age, ſi quis mihi iam phyſiognomon non omnino malus vultum ipſum & os aquilæ diligentius contempletur, oculos auidos atq; improbos, rictum minacem, genas truculentas, frontem toruam, denique illud quod Cyrum Perſarum regem tantopere delectabat in principe γρυπόν: nonne plane regium quoddam ſimulachrum agnoſcet, magnificũ ac maieſtatis plenum? Accedit huc & color ipſe funeſtus, teter & inauſpicatus, fuſco ſqualore nigricans: vnde etiam quod fuſcum eſt ac ſubnigrum, aquilum vocamus. Tum vox inamœna, terribilis, exanimatrix, ac minax ille querulúſque clangor, quem nullum animantiũ genus non expaueſcit. Iam hoc ſymbolum protinus agnoſcit qui modò periculum fecerit, aut viderit certè quàm ſint formidandæ principum minæ vel ioco prolatæ, & quantopere contremiſcant omnia, quoties huiuſmodi vox intonuit aquilina,

Principum iuuenum impetus.

Aquilæ os, oculi, rictus, vox &c.

Εἰ δέ κε μὴ δώωσιν, ἐγὼ δέ κεν αὐτὸς ἕλωμαι
Ἢ τεὸν ἢ Αἴαντος ἰὼν γέρας, ἢ Ὀδυσῆος
Ἄξω ἑλών· ὁ δέ κεν κεχολώσεται ὅν κεν ἵκωμαι.

aut illa non minus βασιλικά,

Μή νύ τοι οὐ χραίσμωσιν ὅσοι θεοί εἰσ' ἐν Ὀλύμπῳ,
Ἆσσον ἰόνθ', ὅτε κέν τοι ἀάπτους χεῖρας ἐφείω.

Ad hunc inquã aquilæ ſtridorẽ illico pauitat omne vulgus, contrahit ſeſe ſenatus, obſeruit nobilitas, obſecundãt iudices, ſilent theologi, aſſentantur iuriſconſulti, cedũt leges, cedũt inſtituta: nihil valet nec fas, nec pietas, nec æquitas, nec humanitas. Quũque tam multæ ſint aues nõ ineloquẽtes, tã multę canoræ, tamque variæ ſint voces ac modulatus, qui vel ſaxa poſſint flectere: plus tamen omnibus valet inſuauis ille & minimè muſicus vnius aquilæ ſtridor. Quanquam eſt vnum aquilarum genus quod impẽſè placuit Ariſtoteli (fortaſſis ob id quòd talem optarit pullum ſuum Alexandrum) haud multo minus prædabũdum ac vorax: ac paulo tamẽ tum modeſtius, tum taciturnius, & omnino pluſculum habens humanitatis: quippe quod pullos etiam ſuos educet. Nam cæteræ faciunt quod impij ſolent parentes, qui fœtus ſuos exponunt, quum tigrides etiam catulos tollant ſuos: atque eam ob cauſam γνήσιον appellant, quaſi germanum ac vere ingenuũ dicas. Vidit hoc genus Homerus & oculis captus. nam μελάνωτον appellat, ac θηρευτὴν, id eſt, nigro tergo, ac venatricem; videlicet epithetis aptiſſime quadrãtibus in tales principes qualis fuit Nero, qualis Caligula, aliique nimium multi. At horum aliquot, quanto per Iouem γνησιώτεροι ac prope dixerim pluſquam aquilini? qui quũ diis proximi ſint ob ſceptrum ac maiorum imagines, tamen aliquoties plebeiis etiam homunculis blandiri quoque ſuſtinent, ac prope dixerim, paraſitos agere, modò prædæ ſpes ſit non aſpernandæ. Iam & viuacem eſſe aquilam ab authoribus proditum eſt. ea tamẽ quum ad extremam peruenerit ſenectutem: nihil adhuc ſitit niſi ſanguinem, cuius ſuctu vitam omnibus inuiſam prorogat: nimirum roſtro ſuperiore adeò increſcẽte vt carnes depaſci non poſſit. Atque hinc ortum eſt adagium illud notiſſimum, ἀετοῦ γῆρας in ſenes ætate vinoſiores quum alioqui omne ferme genus hoc auiũ quibus adunci ſunt vngues, aut nõ bibant omnino, aut certe perquã rarò, ſi quidem Ariſtoteli credimus: Et tamen hæ ſiquando bibunt, aquam bibũt: ſola aquila ſanguinem ſitit. Ergo roſtro intorto natura certè non ſemper nouerca, reliquis animantibus vtcunque conſuluiſſe videtur, & inexplebili voracitati modum aliquem impoſuiſſe. quẽadmodum & hac ratione proſpexit, quòd non ſinat aquilam oua parere plura tribus, nec pullos alere plures duobus. Atque adeo, ſi Muſæi verſiculo credimus, quem teſtem adducit Ariſtoteles,

Γνήσιος ἀετός.

Viuax aquila.

Pulli aquilæ.

Excludit binos edit terna, educat vnum.

Atque per hos ipſos dies quibus incubat (incubat autem ferme tricenos) naturæ prouidentia cibum illis negauit, inuerſis interim & vnguibus, ne videlicet omnium ferarũ fœtus raperentur. Itaque per id tempus pennæ albeſcunt inedia: atque hinc odium in fœtus proprios. Super hæc omnia, plurimos hoſtes oppoſuit vni, de quibus mox dicturi ſumus. Atque hãc naturæ ſoncitudinem mirari deſinet cui perſuaſum ſit eſſe verum quod ſcripſit Plinius (prodigioſum quidem illud, & haud ſcio an vel Democrito authore credendum; inſatiabilis auiditatis argumẽtum etiamſi ceu compertum & confeſſum narrat Plutarchus, author cum primis grauis) nempe aquilarum pennas quoque ſi cæterarum auium plumis admiſceantur, eas deuorare ac paulatim extenuatas conficere. Tanta vis natiuæ rapacitatis. Vngues ſuos quoties ingreditur, contrahit, ne videlicet aciem deterat, minúſque valeant in prædando: id quod habet cum leonibus commune. Neque quemuis impetit, ſed eum duntaxat quo ſe credat viribus eſſe ſuperiorem. Neque ſe repente præcipitem dat in terram, more cæterarum, quum prædam appetit, ſed ſenſim dimittit, ne impetu illiſa offendatur. Ne leporem quidem (nam hunc maxime petit) aggreditur, niſi viderit in plana deſcendiſſe. Neque quouis graſſatur tempore, ne quis opprimat fatigatam: ſed à prandio ad meridianum ad prædandum prouolat, reliquis horis otioſa ſedet, donec hominum conuentu fora complicantur. Tum quod occiderit, non inibi ſtatim deuorat, ne quis ſubitus hoſtium incurſus incautã deprehendat in præda: ſed exploratis prius ac ſubinde refectis viribus, prædam in nidum, velut in caſtra deuehit. Nam quibus artibus ceruum ſe præſtantiorem capiat, mox dicetur. Illud in primis memorãdum ingenij documentum, teſtudinem raptam, ex alto, ſpeculata locum idoneum, in ſaxum aliquod demittit, vt ad eum modum rupta teſta, carne veſci poſſit. Quanquam in Æſchylo parum æqui iis fuit oculis, quum in huius albicantem caluariam, ſaxum eſſe rata, demiſſa teſtudine, miſerum occideret: vt vel ob hanc vnam cauſam, optimo iure poetis omnibus conueniat inuiſam eſſe. Atque id quidem nunc aſſiduè veluti ſuo iure facit. Cæterum primitùs teſtudinem dolis ad id pellexit, dum perſuadet illi, futurum vti ſua opera volandi artẽ perdiſceret. Atque hac ſpe ſublatam in altum, deiecit in ſaxum, vt illius calamitatem tyrannico more verteret in ſuas delicias. Supereſt vt cum quibus potiſſimum hoſtibus huic generoſo prædoni res ſit, paucis exponamus. Nam verum eſt illud quod prouerbiis dicitur, Aquilam non captare muſcas, nec aſpicere thripas. Negligit ſiqua præda videatur regiis vnguibus indigna, niſi ſiquæ ſint cognatæ Veſpaſiano, cui viſus eſt lucri bonus odor ex re qualibet. Sunt enim & degeneres aquilæ, quæ piſcatu viuũt, & quas non pudeat cadauer alienum tollere. Sed quæ generoſiores ſunt, veluti tyrãni, quædam piratis ac latronibus concedunt: a quibus (vt apud Alexandrum Macedonem nobilis ille dixit pirata) nihil differunt, niſi quòd ipſi maiore claſſe maioréque manu magnam orbis partem ſuis diuexãt latrociniis: minutulas illas prædas accipitribus ac niſis relinquẽtes, cum quadrupedibus belligerantur, nec id ſanè ſine periculo, nec rurſum citra victoriæ ſpem, ſicuti ſtrenuo duce dignum eſt. Atque in his leporem potiſſimum, vt dixi, venatur aquila: vnde & leporariæ cognomen additum vni generi: perinde quaſi ducem Africanum aut Numantinum appelles. Neque contemnit imbellem hoſtem, ſed eſculentum appetit: vt etiamſi parum gloriæ veniat ex victoria, non parum tamẽ af-

Quos impetat aquila.

Aquila, non captat muſcas.

Quid differãt à piratis tyranni.

Leporem capiens aquila, ipſa capitur.

feratur emolumenti. At fit aliquoties vt quum maximè leporem captat, tum maximè capiatur, icta pennato iaculo, dicátque prouerbium quod illi ferimus acceptum, τοῖς ἰδίοις πτεροῖς ἁλίσκεται. Audet & cum ceruo confligere, inferior tamen futura, niſi vulpinam adderet pellem. nam aſtu ſupplet quod viribus eſt diminutum. Commiſſura cum hoſte, prius in puluere volutat ſeſe, deinde cornibus inſidens ceruinis puluerem pennis collectū in oculos ſpargit, alis ora verberans, donec excæcatum in rupes det præcipitem. Sed eſt eadem acrior, multoque magis anceps cum dracone pugna etiam in aere. Draco maleficis artibus oua conſectatur aquilæ: illa viciſſim hoſtem vbicunque viſum rapit. Nam quòd illi cum vulpe ſimultas eſt irreconciliabilis, nemo mirabitur quiſquis cognorit quam olim regaliter illam acceperit. Inierat cum vicina neceſſitudinem: quumque incubanti paſtus deeſſet, proximè catulos in nidum ſuſtulit. Reuerſa vulpes quum ſpectaret indignam ſuorum laniationem, quod vnum poterat, teſtata deos eſt, atque inter hos præcipue Iouem φιλίου amicitiæ violatæ vindicē. Et audiſſe videtur iſta vota deus aliquis. Pauculis pòſt diebus euenit vt aquila prunam carnibus è ſacrificio raptis hærentem in nidum deuexerit imprudens. Igitur abſente aquila, igni paulatim vēto excitato, nidus conflagrare cœpit. Pulli territi, præcipites ſe dedere, nimirum adhuc inuolucres. Vulpes delapſos excipit, & in cauum delatos deuorat. Ac poſt id quidem temporis nihil omnino conuenit inter aquilam & vulpem: quanquam id ſanè non mediocri vulpinæ gentis malo Quo tamen haud ſcio an dignæ videri debeant quæ quondam leporibus συμμαχίαν aduerſus aquilam petentibus auxilium negarint, vt refertur in annalibus quadrupedū, ex quibus Homerus βατραχομυομαχίαν eſt mutuatus Iam verò acre diſſidium eſt & cum vulture, velut homotechno, & edácitatis æmulo: tametſi hoc quidē nomine vt crudelior, ita & generoſior aquila, quod nō deuorat animal niſi quod occiderit, nec per ignauiam alienis inſidet cadaueribus. Nam ſittam iure habent exoſam, quæ nidis arribus aquilæ oua frangere ſtudet. Pugnat & cum ardeolis, quòd hæc auis vnguibus freta, non veretur eam aliquoties adoriri, adeo dimicans acriter, vt in conflictu emoriatur. Neque verò iam mirum quòd illi parum cōuenit cum oloribus, aut nimirum poetica: illud mirum ab iis ſæpenumero vinci tam pugnacem belluam Nec admodum gratum eſſe conſueuit poeticum genus male ſibi conſciis monarchis, vtpote liberum & loquax, quodque nonnunquam cum Philoxeno in latumias reduci malit quam ſilere. Nam ſiquid dolet, id chartis illinunt atris, & regum myſteria ad ipſos etiam poſteros euolgant.

Gruum diſſidium, cum aquila.

Nec cum gruibus ſatis conuenit, opinor ob id quod illis impēdiò placeat democratia, vehementer inuiſa monarchis, à quibus tamen ingenio ſuperantur. Etenim quum grues è Cilicia demigrantes mōtem Taurum aquilis plenum parant tranſmittere, ingentibus lapidibus, quo vocem cohibeant in os ſumptis, noctu tacitè tranſuolant atque ita deceptis aquilis tutò traiciunt. Sed peculiaris quædam cum trochilo (nam eſt id auis nomen) ſimultas intercedit, non ob aliud (vt autumat magnus ille deambulator) niſi quòd huic quoque regis ac βασιλέως nomen tribuitur idque potiſſimum apud Latinos. Proinde ceu regni affectatorem extremo perſequitur odio, Quanquam non is hoſtis eſt cuius vires metuat aquila Nam trochilus imbecillis eſt ac fugax ſolet ita tamen & ingenio præditus, fruticetis & cauis abdit ſeſe, vt quamuis à potentiore facilè capi non poſſit. Quin olim quum certamen volandi cum aquila ſuſcepiſſet, vicit aſtu magis quam viribus.

Cum cybindo bellum.

Denique cum cybindo bellum gerit internecinum: adeo vt ſæpenumero cohærentes prendātur Eſt autem cybindus nocturnus accipiter. Sed annon egregie ſtultus ſim ſi omnes eius hoſtes percenſere pergam, quæ cum nullo non gerit bellum? Atque in reliquis animantium ordinibus, aliis cum aliis partim bellum eſt, partim amicitia Multos habet inimicos vulpes, attamen coruum habet amicum, cuius auxilio aduerſus æſalon auem, catulos ſuos diuexantem adiuuatur Eidem bene conuenit & cum ſerpentibus, quum æquè cuniculis gaudeant. Crocodilus hoſtem habet iſchneumonem: ſed cum trochilo familiaritas eſt adeo vt illi liceat vel in ipſas belluæ fauces impune penetrare. Vni aquilæ cum nullo prorſus animante nec amicitia, nec affinitas, nec ſodalitas, nec conſuetudo, nec fœdus, nec induciæ. Hoſtis eſt omnibus, & neminem non habet hoſtem. Siquidem non poteſt non omnium eſſe hoſtis, qui omnium malo viuit ac ſaginatur. Proinde ſibi conſcia, non nidulatur in plano, ſed in prætuptis & excelſis rupibus, aliquoties & arboribus, ſed præaltis: Proinde quum ciconiæ ſacræ ſint Ægyptiis adeo vt occidiſſe ſit capitale, apud Romanos ſacri anſeres, miluiis apud Britannos nemo noceat, ſuibus parcant Iudæi, nec delphines venabantur antiqui, neque lædere ſas erat, ſed ſiquid in venatu peccaſſent, pauculis modo plagis puerorum more caſtigabantur. At in Aquilas vbique gentium eadem lex eſt quæ in lupos, vt præmium ſit qui communem omnium hoſtem occiderit Ergo nec amat vllū, nec amatur ab vlla animante aquila.

Leo gratum animal.

Leonem animal tam immane retuliſſe gratiam homini de ſe benemerito, & vitam dediſſe, à quo pedis ſanitatem acceperat, propè creditum eſt ab omnibus.

Draco.

Draconē ſeruaſſe nutricium ſuum, & ad agnitam vocem accurriſſe, credunt permulti.

Aſpis.

Quin & aſpidem ad menſam cuiuſdam quotidie venientem ſolitam, vbi ſenſit ab vno catulorum ſuorum hoſpitis filium interēptum, eum occidiſſe, violatiq; hoſpitii pœnam & de ſuo partu ſumpſiſſe, neque præ pudore deinde in eas ædes reuerſam, retulit Philarchus. Neque deſunt qui credant, ſcribendum exiſtimauit Demetrius phyſicus, recēſendum Plinius.

Panthera.

Item pantheram ob catulos eductos è fouea, hominem officioſe produxiſſe, donec egreſſus ſolitudines in viam publicam rediſſet. Ariſtophani grammatico puellam Stephanopolidem adamanti riualis erat elephantus: eamque rem vt omnibus notiſſimam, & omnium ſermone celebratam retulit Plutarchus. Apud eundem draco quiſpiam perdite amat puellam Ætolidem. Nam Delphinum erga homines amor, erga Ariōnē ſeruatum, erga Heſiodum in littus deuectum, & virginem Leſbiam cum amatore ſeruatam, erga puerum vectum & reuectū officium, propemodum in confeſſo eſt. At virginem ab aquila adamatā, nec hi credunt qui credunt omnia. Nam fatale quoddam huius & in homines odium, vel hinc colligas licebit, quòd Prometheo deorum omniū [illegible] addita ſit in Caucaſo carnifex. Et tamen in tam multis vitiis eſt quod laudare poſſis. Minimè bibaces ſunt, miniméque ſalaces, quæ maximè ſunt rapaces. Nam quòd Ganymedem rapuit Aquila, Ioui rapuit, non ſibi. Ergo quum innumerabiles ſint auium ſpecies, atque inter has aliæ plumarum opibus ac picturis admirandæ, ſicuti pauones: aliæ candore niueo inſignes, vt olores: aliæ contrà decenti nigrore lucentes, vt corui: aliæ corporum proceritate præeminentes, veluti ſtruthiones: aliæ fabuloſis etiam miraculis celebres, vt phœnix: aliæ fœcunditate commendatæ, vt columbæ aliæ gratæ lautorum menſis, vt perdices, ac phaſides: aliæ loquacitate iucundæ, vt pſittaci: aliæ cantu mirabiles, vt luſciniæ. aliæ fortitudine animi præſtantes, vt galli gallinacei: aliæ deliciis hominum natæ, vt paſſerculi: tamen ex vniuerſis,

Aquila, ſymbolum regum.

vna aquila viris tam ſapientibus idonea viſa eſt quæ regis imaginem repræſentet nec formoſa, nec canora, nec eſculenta: At ſobria, generoſa, perſpicax, liberalis, alto, magnóq; animo prædita, caſta, fortis, velox, bellatrix, ſolitudinis amans, omnium regina: quæ quū plurimū nocere poſſit, plus tamen poſſit, quàm velit. & propter regiæ dignitatis celſitudinem non ſtruit nidū in planitie, ſed in prætuptis, & excelſis rupibus, aliquoties & arboribus ſed præaltis tanquam in ſpecula quadam ſenatoria, & ſede regia, ſcilicet regium illud ſecum agitans: ἐπ᾽ ἄλλοισι ἄλλοι μεγάλοι· τὸ δ᾽ ἔσχατον κορυφοῦται βασιλεῦσι. πινδ. ὀλυμ. α, ὠδ. &

οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα

ᾧ λαοί τ᾽ ἐπιτετράφαται καὶ τόσσα μέμηλε. ιλ. β.

Aquila enim intrepida eſt, ſtrenua, liberalis, non inuida, modeſta etiam, nec petulans, ſola ex omni animantium genere incorrupti ortus eſſe creditur. Cætera in promiſcuo coitu generantur ac adulterino. Alunt ſuos pullos donec poteſtas volandi fiat, tum nido eos expellunt: poſt regione quam ipſi genitores incolunt, tota exterminant. tenent enim ſingula aquilarum paria longum tractū, vnde fit ne vllo pacto vicinos habere patiantur. Venantur non locis ſuo nido propinquis, ſed longe diſtantibus. volant ſublimes, vt perquam maximè procul aſpiciant: tam ſublimis volat, vt omnes alias deſpiciat volucres, & tum indefeſſa pertinacia, tum robore, pōdere, impetu nulla par eſſe poteſt. Valet eadem acumine viſus, viget ita, & inſtrumētis venandi, quę ſunt vngues & roſtrum.

Ariſtotel. 9. de hiſtor. anim. 32. Scaliger exercitat. 231.

Quapropter homines ſapientes non modo omnium animantium ſolam aquilam diuinam eſſe aſſerunt, imperiúmque cunctarum auium iure optimo ei defeſrunt: verùm etiam ex vniuerſis volucribus vnā aquilam aptam, & idoneam eſſe cenſuerunt, quæ boni Regis imaginem exprimat. nam bonos principes maximè decet ſingularis quædam animi altitudo, induſtria, liberalitas, beneuolentia, modeſtia, grauitas, temperātia, & reliquę aquilę dotes, & propenſiones minimè vitioſæ, quæ in generoſis aquilis relucent. Atqui hoc eodem iudicio leoni mandatum eſt regnum inter quadrupedes, quo non aliud animal tùm generoſius, tum excellentius, & clementius.

Canes.

Canes cùm ad multa ſunt vſui, tum ad hoc præcipue quòd pro rebus hominum excubias agunt.

Boues.

Boues agricolantur: equi & elephanti belligerantur: muli & aſini geſtan is oneribus ſunt vtiles. paraſitatur ſimia.

Draco.

Draco vel hoc vtilis nomine, quòd vſum marathri monſtrant ad oculorū aciem acuendam.

Leo.

Leoni vero pręcipua eſt generoſitas, tamē ex feris ei ineſt clementia in ſupplices, proſtratis parcit: & vbi ſæuit, in viros potius quàm in fœminas, ſæuit, in infantes non niſi magna fame: planéque regium animal, quemadmodum & aquila.

Plinius 8. c. 16.

Quod vidétur perſpexiſſe qui nobiles illos clypeos leonibus quammaxime hiantibus & explicatis ad prædam vnguibus inſigniunt. At plus apparet vidiſſe Pyrrhum, qui ſeſe aquilam vocari gaudebat, quam Antiochum, qui accipitris cognomine delectabatur. Apum quidem politiam, in qua vni regi non licet geſtare aculeum, etiamſi laudatur à multis, pauci tamen imitantur. Sed ad aquilam redeo, cui ob dotes quas commemoraui tam βασιλικάς, ob tam egregia in omne animātium

genus

genus merita, ſenatus populúſque poetarū magno cōſenſu decreuit, primum vt rex omniū, atque etiam θεῖος, id eſt diuinus, appellaretur. Deinde ſatis honeſtū inter ſydera locum dederūt ac ſtellulis aliquot inſignierunt. Poſtremo munus inter cælites honorificum mandarunt, vt ſolus arma miniſtret irato Ioui, quibus orbem commouet vniuerſum. Quóque id impune poſſit, illud quoque tribuerunt, vt vna animantium nec metuat fulmen, nec lædatur à fulmine, ſed iiſdem oculis fulmen coruſcans obtueatur, quibus aduerſum aſpicit ſolem. His addiderunt ſapientiſſimi illi Caſcique Romani, vt in legionum ſuarum vexillis primas teneret aquila, eſſétque vexillorum ipſorum ceu vexillifera, poſthabitis etiam lupis, Romanæ gentis nutricis, poſthabitis Minotauris, & apris, non extremæ rapacitatis belluis, poſthabitis denique & equis. Nam his quatuor animantibus inſignita vexilla, quondam aquilam ſequebantur. Paulo póſt nec comites eos eſt paſſa, ſed illis in caſtris relictis, ipſa ſola prodibat in prælium. Hanc inquam vnam dignam cenſuerunt quæ totius orbis monarchæ ſceptra, ſigna, clypeos, domos, veſtes, vaſa, miniſteria decoret, quum tamen à vulturum, ni fallor, augurio conditum ſit Romanum imperium, non aquilarum. Addidit hoc, augurum collegium, vt ſi cuius ædibus inſederit aquila, aut ſi pileum in caput alicuius immiſerit, imperium portendatur. Habes e ducibus alterum, nunc ad ſcarabeum veniam. Eſt animal (ac vix etiam animal, quippe cui ſenſus aliquot deſint) ex inſectorum infima gente,

Scarabei natura. quem infami ſane vocabulo Græci κάνθαρον, Latini ſcarabeum appellant, aſpectu tetrum, odore tetrius, ſonitu teterrimum, alis cruſtacea vagina obtectis, [illegible] totus ipſe ſcarabeus nihil eſt niſi cruſtum. Naſcitur in excrementis, hoc eſt animantium ſtercoribus, in iiſdem viuit, verſatur, oblectatur, deliciatur. Præcipuum huic ſtudium pilas quam maxime poteſt ingentes componere, ceu paſtillos, non ex odoribus ſed ſtercore, potiſſimum caprino, nam id illi prorſus amaracinum olet. Has miro conatu voluit aduerſus, pedibus poſterioribus quos habet longiores, ſuperne iniectis, capite in terram prono. Quòd ſi quando contingat vt aduerſus collem aliquem onus protrudant, elapſis ſubinde pilis, ac deorſum recurrentibus, putes te Siſyphum voluentem ſaxum videre. Nec defatigantur, nec conquieſcunt, tantus operis ardor, donec in antrum ſuum deuexerint. In his pilis vt ipſi nati ſunt, ita fœtus etiam ſuos educant, & teneros adhuc aduerſus hyemis rigorem nidulantes fouent. Equidem ſcio nulli non eſſe notū ſcarabeū, vt qui paſſim ſit obuius: niſi ſicubi nulla omnino ſunt ſtercora. Sed non eſt

Scarabeorum ſpecies. eadem omnium ſpecies. Etenim ſunt quibus nigro quodam virore luceat cruſta, plerique tetro nigrore horrent. Sunt nonnulli grandiores, prælongis ac biſulcis armati cornibus, cacumine forcipibus dentato, ea quum viſum eſt, ad morſum contrahunt ſtringuntque. Sunt item rutili, & iidem prægrandes, qui terram aridam fodiunt atque illic nidos ponunt. Sunt qui metuendo bombo, formidabilique ſtrepitu prouolent, vt imprudentem non mediocriter terreant. Sunt & alia formarum diſcrimina. Verum illud commune eſt omnibus, e ſtercore ortus, e ſtercore victus, in ſtercore vita deliciæque. Iam opinor futurum vt aliquis Romanis ducibus impenſe fauens, aquilæ vicem deploret, cui cum tam humili, tamque plebeio hoſte res inciderit, aut tam regali? quem vincere glorioſum non ſit, à quo vinci turpiſſimum, & cui abunde multum laudis contingat quòd cum aquila decertarit, etiamſi victus diſceſſerit. Apud poetas pudet Aiacem Vlyſſi [illegible] in bellis: & aquila cogitur cum ſcarabeo conflictari? Rurſum alius magis etiam demirabitur, vnde huic inſecto viliſſimo tantum animorum, tantum audaciæ, vt [illegible] cum aue multo pugnaciſſima bellum ſuſciperet, [illegible] vnde opes, vires, facultates, auxilia

Scarabei laus. vt tot iam annos bellum ducere potuerit. Verum ſiquis hunc explicet Silenum, & contemptum hoc animalculum propius ac veluti domi contempletur, tam multas in eo dotes haud vulgares animaduertet, vt omnibus diligenter penſitatis, propemodū ſcarabeum ſe malit eſſe quàm aquilam. Ne verò mihi reclamet & obturbet quiſquam prius atque rem cognouerit. Primùm in hoc aquilæ præſtat etiam ſcarabeus, quòd ſenectā quotannis exuit, ac ſubinde repubeſcit. Deinde in tantulo corpore quantum animi robur, quam heroica mentis vis, quantus ad inuadendum impetus? vt nihil iam ſit ad ſcarabeum Homerica muſca. Nam hinc, ni fallor, quibuſdam ſcarabeis no-

Scarabei, tauri. men etiā inditū, vt tauri dicantur. At cum tauris nec leones temere cōgrediuntur, tantū abeſt vt id faciat aquilæ. Iā verò nec ingeniū vulgare: niſi quis ſine cauſa vel natū olim, vel vbique celebratum exiſtimet Græcū illud prouerbium, κανθάρου σοφώτερον, quo nimirum ſingularis quædam & incomparabilis tribui videtur ſapientia. Neque mea refert ſiquis cauilletur eum parum bene habitare, in domicilio deformi. Quanquam quod ad corporis quoque formam attinet, abſit modo vulgaris & iudicium occupans imaginatio, non eſt quod contemni poſſit ſcarabeus. Etenim ſi vere proditum eſt à philoſophis, eam figuram quam vocant ſphæricam, non modo pulcherrimam eſſe, verumetiam modis omnibus optimam: nec aliam magis demiurgo illi placuiſſe qua cælum hoc, rem omnium multo pulcherrimam fabricaretur: cur non & formoſus videatur ſcarabeus, qui ad huius ſpeciem lōge propius accedit quàm aquila? Denique ſi equus in ſuo genere formoſus eſt, ſi canis in ſuo: qui minus in ſuo placeat ſcarabeus? Niſi omnes omnium formas noſtra metimur: vt quicquid ad hominis formam non acceſſerit, id continuo deforme iudicetur. Nam colorem ſcarabei nemo, puto, calumniabitur, vt qui gemmas etiam nonnullas commendet.

Excrementorū commoditas. Porrò quòd animantium excrementis ad ſuā cōmoditatem abutitur, ingenij laus eſt, nō crimen. Quaſi vero non idem faciant medici, qui cum multorum animātium tum hominis etiam excrementa non illinunt ſolum, verum in potione miniſtrant in morbis.

Alcumiſtæ. Nec pudet alcumiſtas, viros planè diuinos, ad quintam illam eſſentiam eliciendam, vti fimo: nec agricolas (quo quidem hominum genere nullum fuit olim honoratius) ſtercoribus arua ſaginare. Sunt & populi quibus ad incruſtandos domiciliorum parietes, fimus pro gypſo eſt. Eodem contuſo & ad ſolem exiccato, ad ignis alimentum vtuntur, lignorum vice. Cyprij boues ſuos humano ſtercore ſaginant: nec ſaginant tantum, ſed etiam medentur. Sed illi, inquis, res eſt putida ac male olet. Stultum verò ſit naeuum hominis in ſcarabeo [illegible]: ſiquidem id hominis peculiare, odore ſui ſtercoris offendi: nec idem accidit in vllo cæterorum animantium. Felicior itaque nobis ſcarabeus, non immundior. Quanquam homines quoque non tam res offendit, quam opinio. nam priſcis illis mortalibus res ipſa non perinde atque nobis viſa eſt abominanda, quam auſpicatiſſimo vocabulo lætamen appellarunt. Nec dubitarunt Saturno Deo Sterculei cognomen addere: nimirum honoris cauſa, ſi quidem Macrobio credimus.

Sterculeius. Nam prodidit Plinius, Stercuto Fauni filio hinc non nomen ſolum verumetiam immortalitatem contigiſſe in Italia. Porrò in Græcia res eadem duobus regibus ſummam peperit gloriam, Augeæ qui excogitarit, Herculi qui diuulgarit. Denique nunquam aboleſcet regis [illegible] memoria, quem Homerus, vt in Catone [illegible] Cicero, manibus ſuis lætificātem agros, nec alia re quàm hac delectatur ſcarabeus, poſteritati conſecrauit. Imperatorem Romanum nihil offendebat lotij fœtor cum emolumēto coniunctus: cur ſcarabeum à tantis commoditatibus tam leue deterreat incommodum? vt iam demus incommodum eſſe. Denique quū videamus ſcarabeum in ſtercore purum eſſe, ſemperque cruſta nitida: contrà aquilam etiam in aere putere: quæſo vter altero mundior? Equidem hinc etiam nomen inditum arbitror, κάνθαρος, velut καθαρὸς ſit appellatus: niſi ſiquis malit à Centauris dictum Cantharum. Nam, (ne putes ſcarabeum ob naturam ſordidam à lautitiis abhorrere) idem roſis impenſiſſime delectatur, eaſque vnice appetit, ſi quidem Plinio credimus. Quòd ſiquis forte dotes has leues ac vulgares exiſtimet, illud certe nemo non fatebitur magnificum, & ingenti cruſta dignum, quòd antiquitus inter ſacras imagines, & in vatum myſteriis cum primis habitus eſt ſcarabeus egregij bellatoris aptiſſimum ſymbolum. Siquidem, vt refert Plutarchus in commentario de Iſide & Oſiride, in hieroglyphicis Ægyptiorum

Regum Ægyptiorū ſimulachrum. picturis, regis ſimulachrum erat oculus, addito ſceptro: quo videlicet vigilantia, cum recta iuſtáque rerum adminiſtratione coniuncta, ſignificabatur. Nam illis, opinor, temporibus adhuc eiuſmodi reges erant multum aquilæ diſſimiles.

Thebanorum iudicum imago. At Thebis aiũt idem imagines quaſdam fuiſſe repoſitas, quæ manibus carerēt: eæ iudices repræſentabant, quos oportet ab omni munerum corruptela quam maxime ſeiunctos eſſe, atque inter has vnam oculis quoque carentem, quæ iudicij præſidem adumbrabat: quod hunc oporteat omni prorſus affectu vacare, tantumque rem ipſam ſpectare, perſonam non reſpicere. Aderat non corchorus inter olera (quod prouerbio dicitur) ſed inter ſacras imagines ſcarabeus, ſigillo inſculptus. Et quid tandē per hoc nouū ſymbolum nobis innuebant ſapientiſſimi theologi? Rem videlicet haudquaquam vulgarem, nempe belli ducem egregium & inuictum. Nam hoc quoque Plutarchus indicat, nequis ſic à me confictum exiſtimet, quemadmodum allegorias aliquoties comminiſci ſolent indocti theologi. At dixerit imperitior aliquis, Quid ſcarabeo cum duce belli? Permulta ſanè congruunt. Principio vides vt totus armis luceat ſcarabeus, nullaque pars corporis ſit non diligenter cruſtis ac laminis communita: vt non melius armatus videatur Mauors Homericus quum illum maxime ſua inſtruit panoplia. Adde nunc militarem aſſultum, cum horrendo ac Panico bombo, cantuque vere militari. Quid enim inſuauius claſſicorum ſonitu? quid ἀμουσότερον, tympanorum ſtrepitu? Nam tubarum vocem, qua nunc reges tantopere delectantur, olim Buſiridæ non ferebant, quòd aſino rudenti videatur aſſimilis: at ei genti inter abominanda habebatur aſinus. Adde laboris in voluendis oneribus patientiam, inuictum animi robur, ac vitæ contemptum.

Omnes ſcarabei mares. Ad hæc negant in ſcarabeorum genere fœminam inueniri, ſed omnes eſſe mares. Quæſo quid magis congruere poteſt in fortem imperatorem? Quin & illud ad rem apte quadrat, vti item indicat Plutarchus, quòd in delicatis illis pilis de quibus dictum eſt, fœtus ſuos edunt, fouent, alunt, educant:

nec alius eſt locus naſcendi quàm cibi. Verùm hoc myſterii mihi non facile ſit interpretari. Rectius exponēt imperatorii milites, qui norunt quid ſit ἐν ἀσπίδι εὕδειν, qui norint χαμευνίας, qui in obſidione nudi duras hyemes, duriorem tamen ſæpenumero pertulerunt: qui vitam ægram non tam herbarum radicibus, ſed fœdo victu produxerunt, qui menſes aliquot in nauibus exegerunt. Siquis huius vitæ ſordes perpendat, mundus erit ſcarabeus: ſiquis miſerias, eſt quod ſcarabeo inuideat. At hæc eſt laudatiſſimorum imperatorum ſors & conditio: nequis forte contemnat. Sed illud obiter demirari libet, quid acciderit noſtris pyrgopolinicis, vt in ſuis inſignibus, in quibus totā nobilitatem ſitam eſſe putāt, pardos malint, aut leones, aut canes, aut dracones, aut lupos, aut aliud animal, quod vel caſus obiecit, vel ipſi adoptarūt ſibi: quum proprium illorum ſymbolum ſit ſcarabeus: atque id quidem cum accommodatiſſimum, tum verò ab ipſa antiquitate, quæ nobilitatis vnica parens eſt, comprobatum, dicatumque. Denique non vſquequaque contemnendum exiſtimabit ſcarabeum, quiſquis ſecum reputarit, magos ac medicos maximis hominum malis ab hoc animante remedia petere. Siquidem cornua lucanorum (ſic enim appellant hoc genus) non modo geſtantur in crumena, verumetiam de collo ſuſpenduntur nōnunquam & auro incluſa, aduerſus omnes infantium morbos. Quid quòd in efficaciſſimis vixque credendis remediis, ni Plinius author eſſet, parem cum aquila vim obtinebit ſcarabeus: Siquidem ὁ λεοντοκάνθαρος ſcarabeus ſmaragdo gemmæ inſculptus. nec enim e quouis ligno fingitur Mercurius, iuxta prouerbium, nec quamuis gemmam ſe dignatur ſcarabeus, ſed ſmaragdo gemmarum omnium nitidiſſima expreſſus, vt dixi, ſi de collo ſuſpendatur (at non niſi cynocephali capillis, aut certe plumis hirundinis) aduerſus omnia veneficia præſentaneum adfert remedium: nec omnino minus efficax quam moly, quod Vlyſſi quondam dedit Mercurius. Idem capitis grauedinem auertit, non mediocre per Iouem malum, præſertim potoribus In his igitur tam mirandis remediis, ſapientes illi magi nullum faciunt diſcrimen inter aquilam & ſcarabeum. Proinde quis ipſum ſcarabeum deſpiciat, cuius & imago lapillis inſculpta tantam habet vim? Admonet me gemmarum mentio, vt illud etiam adiiciam, ſiquidē aquila ſibi placet cognomine gemma aëtite, nec hac laudis portione cedere ſcarabeum. Nam huic quoque nomen debet cantharias, totam animantis ſpeciē intus referens, vt non effigiem expreſſam, ſed viuum ac verum ſcarabeum intra gemmam conditum dicas. Poſtremò, ſiquid hoc ad rem pertinet, non paucioribus adagiis nobilitatus eſt ille fimo prognatus ſcarabeus, quam rex auium aquila. Nam ſiquis aquilæ factioni ſtudēs, neget hac parte cum ea conferendum eſſe ſcarabeum, quòd olim apud Thebanos craſſos homines inter numina habebatur, non admodum refragabor: modo meminerit hoc honoris aquilæ cum crocodilis & cercopithecis, denique & cum cepis ac ventris crepitu eſſe commune. quandoquidem apud Ægyptios hæc omnia percēta diuinos honores inuenerunt. Et quo calculo dignum eſt in hac collatione numinis inane vocabulum, non defuerunt qui ſcarabeo quoque tribuerint diuinitatem. Vtriuſque ducem vtcunque depinximus. Supereſt iam vt tam atrocis belli cauſas repetamus. Olim in Ætna monte leporem quempiam inſectabatur aquila, iamque contractis vnguibus prædæ ſic imminebat, vt afflatu propemodum exanimatum animal & alioqui timidum, ad proximum ſcarabei cauum velut ad aſylum confugerit. Quandoquidem in rebus deſperatis, extremóque diſcrimine, præſidium vndelibet & petitur & ſperatur. Erat autem is ſcarabeus, quemadmodum inquit Homerus, ὅσος τε μέγιστος. Nā in eo monte, ſcarabeorum natio fœliciſſimæ ſobolis eſſe perhibetur, adeo vt hinc ὁ Αἰτναῖος κάνθαρος prouerbio ſit nobilitatus, videlicet ob inſignem corporis magnitudinem. Ad huius igitur antrum confugiens lepus, ſupplex ad eius genua ſe prouoluit, obſecrans atque obteſtans vt ipſius penates ſibi vitæ præſidio ſint aduerſus hoſtem immitiſſimum. Iam primum hoc ipſo ſibi nonnihil placebat ſcarabeus, quòd extitiſſet qui ipſi ſuam vitam debere vellet, quique rem tantam à ſe præſtari poſſe crederet: denique cui ſuum antrum (quod omnes homines obturatis naribus execrantes prætererire ſolent) idoneum videretur ad quod ſalutis cauſa, velut ad ſacram aram aut principis ſtatuam confugeret. Confeſtim igitur prouolat obuiam aquilę ſcarabeus, & huiuſmodi dictis furentem lenire conatur: Quo maior eſt tua poteſtas, hoc magis cōuenit te parcere innoxiis. Noli lares meos innocentis animantis interitu funeſtos reddere. Sic tibi tuus nidus ſemper ab huiuſmodi calamitate ſit immunis. Generoſi regiique animi eſt, dare veniam & indignis. Proſit nihil commerito domicilii reuerentia, quod cuique tutum & inuiolatum eſſe vult æquitas, ſinunt leges, approbat cōſuetudo: proſit deprecantis, ſi non authoritas, certe ſtudium. Quòd ſi genus noſtrum & ſcarabeia deſpicis arma, At ſperato deos memores fandi atque nefandi. Si nihil te mouēt penetralium violatorum vices, in tuum caput aliquando reditura, certè Iouē maximum reuereare, quem in vno facto ter offendes. Meus eſt hic hoſpes, offēdes ξένιον: meus eſt ſupplex, & ipſe pro illo tibi, ἱκέσιον. denique pro amico deprecor amicus, offendes φίλιον. Scis violabis ἱκέσιον quam certas iras concipere ſoleat iratus Iupiter, quàm acres vindices laceſſitus, cui ſæuienti miniſtrat arma. Nec omnia permittit ſuis, nec omnia condonat affectibus. Sed plura parantem dicere ſcarabeum, aquila vexatum alis, contemptim in terram præcipitat. Leporem fruſtra ſupplicem, ſub oculis ſcarabei crudeliſſime iugulat laniátque: laniatum in immitem nidum deportat: neque vel tantillum valuerunt apud eam nec preces nec minæ ſcarabei: quem tamen haud aſpernata fuiſſet, ſi quantum audacia viribúſque pollet, tantundem polleret prudentia aut ſi in mētem veniſſet, olim leonem in extremo vitæ diſcrimine, a mure ſeruatum fuiſſe: & omnium quadrupedum tyranno quod dii vix dare poterant, id a tam infimo contemptoque animalculo per occaſionem datum eſſe: ſi cogitaſſet, formicam beneficio prouocatam, columbæ vitā dediſſe, admorſo aucupis calcaneo. adeo nullus eſt tam humilis, tam abiectæ ſortis, qui non poſſit per occaſionem & prodeſſe amicus, & nocere inimicus, vel potentiſſimo. Verum id temporis nihil horum ſuccurrebat aquilę. tantum præſenti præda potitur ſruiturque. Ea contumelia deſcendit altius in pectus magnanimi ſcarabei, quam quiſquam crediderit. Stimulabat excelſum ac titanicum animum hinc pudor, quòd in cauſa tam æqua, parum ſua valuiſſet authoritas: hinc miſericordia, quòd innoxium animal & imbelle tam immaniter eſſet laniatū. hinc dolor, quòd ab aquila tam ferociter, atque id tam impune contemptus eſſet, haudquaquam (vt ipſi videbatur) cōtemnendus. ſiquidē nulli ſua leuis eſt authoritas. Iam ſuccurrebat & illud, fore vt vniuerſum ſcarabeorum genus in contemptum veniret, ſi ſemel id factum aquilę ceſſiſſet impune. Ac tum quidem temporis, quoniam vlciſcendi facultas non erat, omnino regium quiddam exhibuit ſcarabeus, nempe hoc ipſum quod de Agamemnone cæteriſque regibus dixit Calchas.

> Εἴπερ γάρ τε χόλον γε, καὶ αὐτῆμαρ καταπέψῃ,
> Ἀλλά γε καὶ μετόπισθεν ἔχει κότον, ὄφρα τελέσσῃ
> Ἐν στήθεσσιν ἑοῖσι.

Omnes igitur artes, omnes dolos in pectus aduocat. Nec vulgarem molitur pœnam, internecionem, ac planè πανωλεθρίαν in animo voluit. At cum ipſa quidē aquila hoſte tam bellaci Martem experiri non ſatis tutū eſſe ducebat: non ſolum ob id quòd copiis eſſet inferior, verumetiam quòd Mars ſtupidus deus ac vecors, nec minus cæcus quàm ipſe Plutus aut Cupido, plerunque faueat cauſæ deteriori. Quod ſi maxime par viribus fuiſſet, ſi fœlicius pugnarent hi quorum melior eſſet cauſa, tamen eſſe videbat in quo grauius excruciaret aquilam, & odium ſuum pleniore vindicta ſatiaret, ſi poſteritate ſublata, viuam etiam & ſentientem aquilam longa morte exanimaret. Nulla in re grauius diſcruciantur parentes quàm in liberis: adeo vt qui ſui corporis ſæuiſſimos negligunt cruciatus, filiorum tormenta non ferant. Viderat aſinos per ignes obiectos, miro vitę contemptu, pullis ſuis ſuccurrere: viderat exempla huius animi in animantibus permultis. Exiſtimabat ab his cōmunibus affectibus non eſſe alienam aquilam. Denique ſuo generi tutius eſſe iudicabat ſi inimicum tam pertinacem ab ipſa, quod aiunt, ſtirpe perdidiſſet. Audierat, opinor, celebratum illud prouerbium,

> Νήπιος ὃς πατέρα κτείνας, παῖδας καταλείπει.

Titillabat & blanda quædam ſpes, ſi facinus ſucceſſiſſet, futurū vt profligata aquila, ipſe regno potiretur. Atque vt dolor non ſolum fortes facit & intrepidos, verumetiam ſagaces, diligēter explorat quo loco ſpem ſuæ poſteritatis hoſtis recondidiſſet. Quo peruestigato, Vulcanū adit, quicum illi nōnulla familiaritas eſt ob coloris ſimilitudinem. Exorat vt arma ſibi cudat, quę neque ſint oneroſa volanti, & tamen aduerſus mediocrem vim tueantur. Armat à ſummo vertice ad imum vſque calcaneum Vulcanus ſcarabeum his armis quibus adhuc vtitur: nam antea muſcarum more inermis erat. Nidus erat procul illinc ſemotus, in excelſo præruptóque ſcopulo, multa ſarmentorum ac ſtipularum vi congeſtus & communitus. Huc mihi protinus egregius ſcarabeus aduolariſne an adrepſerit, parū liquet, certe peruenit. Sunt qui dicant tum quum pennis aquilæ ferretur, adhærentem clanculum ab inſciente aquila in nidum deportatum eſſe. Et quò nec homines (quibus non eſt aliud animal inſidioſius, nec ad nocendum ingenioſius) peruenire potuiſſent, eò penetrauit ſcarabeus. Inter ſtipulas in inſidiis abdit ſeſe, ac tempus nactus idoneum, aquilæ oua protulit è nido, aliud poſt aliud, donec nullum reliquum faceret. Ea delapſa, comminuta ſunt, ipſi pulli informes adhuc miſerabiliter in ſaxa eliſi, prius orbati vita ſunt quam vitæ ſenſum accepiſſent: nec hac tam atroci pœna contentus fuit ſcarabei dolor. Eſt gemma cum primis nobilis, quam ab aquilæ nomine Græci vocant aetiten: nō diſſimilis eſt ouo, ſexu quoque diſtinguitur. nam in fœmina fœtum incluſum inuenias, pulli propemodum ſpecie. Mira vis ad eliciendum partum: quamobrem hodiéque parturientibus admouetur quo partum acceleret. Huius itaque generis par aquila ſolet in nido ſuo ponere, alioqui nunquam poſitura oua, aut certè non excluſura pullos. Tantum etiam theſaurum deiecit è nido ſcarabeus, quo pariendi facultatem iā poſterum eripiat:

Inſignia principum.

Aetites gemma.

Scarabei diuinitas.

Vindicta ſcarabei, in aquilam.

Arma ſcarabei

Aquilæ oua eliſa, à ſcarabeo.

cipiat: lapides acutis excepti ſaxis minutatim diſſilire. Nec hęc quidem adhuc ſatis viſa ſunt iræ ſcarabei. leuem calamitatem putat niſi dolore quoque ac lamentis hoſtis fruetetur. Itaque ſurſum abdit ſe penitus in ſtipulis. Redit aquila, nouam ſui generis cladem conſpicatur, videt ſua viſcera fruſtulatim diſcerpta, videt nobilis germinis non æſtimabilem iacturam, queritur, clangit, fremit, ſtridet, eiulat, obteſtatur deos, ac ſuis illis oculis (quos iam dolor etiam acuebat) hoſtem tam potentem circunſpectat. Atque omnia potius in mẽtem veniunt reputanti, quàm ſcarabeus ille contemptus. Dira minatur, dira precatur ei quiſquis tantæ calamitatis ſit author. Quantam interea voluptatem animo percepiſſe credis ſcarabeũ dum hæc audit? Quid faciat miſera aquila? infortunatas vlulas illic deuolandũ facit: neque etiam à tanto importunitate alterum par inueniendum: nidus in locum multo ſemotiorem editioremque transfertur. Rurſus oua ponit, & hoc nihilo ſecius igitur totus hoſtis penetrat, populatur omnia, totam ſuperiorem renouat tragœdiam. Rurſum hinc in tutiorẽ arcem demigrat aquila: alia deponit oua, alios adhibet actitas. Rurſum adeſt ſcarabeus. Nec modus nec finis fugiendi atque inſequẽdi, donec delaſſata tot cladibus ales conſtituit factam mouere ancoram, ac ſuis diffiſa viribus ad deorum præſidia confugere. Iouem adit, exponit calamitatis ſuæ tragœdiam, hoſtem tam potentem, cumque, quod eſſet grauiſſimum, ignotum: vt tanta paſſæ facultas etiam vlciſcendi eriperetur. Addit, hanc ſuã perniciem ad ipſum quoque Iouem pertinere: periturum imperij munus quod ille donaſſet, moriturum armigerum, ſi quemadmodum inſtituit hoſtis, pergeret eſſe: nonnihil alluctis ac noxis vel miniſterijs: etiãſi nouitas in ſuffecto Ganymede fœlicitati ſucceſſiſſet. Mouet Iouem ſatellitis ſui periculum, præſertim quum recens rapti Ganymedis officium hæreret animo. Iubet ſi videatur, in ipſo ipſius ſinu deponat oua: aut illic, aut nuſquam omnino in tuto futura. Paret ales, ac in ſummi Iouis ſinu extremam gentis ſuæ ſpem deponit, multum obteſtata, per fœliciſſima illa oua quæ quondam illi Leda pepererat, vt ſua bona fide tueretur. Quid non efficit pertinax animi dolor? vereor ne cui res ſupra veri fidem eſſe videatur: ad ipſam ſummi Iouis arcem inuictas ſubuolat ſcarabeus, haud ſcio an numinis alicuius fauore adiutus. paſtillum in hunc vſum è ſtercoribus paratum in ſinum illius demittit. Iupiter, vt eſt ſordium intolens (quippe in puriſſima mundi parte habitans, & à terreno contagio longiſſimo ſemotus interuallo) dum offenſus teterrimo odore, fimum è ſinu ſtudet excutere, oua aquilæ deiicit imprudens, quæ videlicet ex alto delapſa perierunt, & priuſquam terram contingerent. Atque ita tandem cognitus eſt ille tot cladium artifex: & hoc ipſum voluptatis cumulum addidit ſcarabeo, ſuum agnoſci. Contrà aquilæ (nam rem geſtam ex ipſo didicit Ioue) non mediocre doloris pondus adiecit tam contemptus ſuæ calamitatis author. Quandoquidem eſt & hoc nonnullum mali ſolatiũ, ſiquis à magno ſuperetur hoſte. Hinc velut de integro dirum inter eos coortum bellum: aquila pro viribus vbicunque conſpectam ſcarabeorum gentem vexat, rapit, proterit, perdit. Viciſſim ſcarabeus in aquilæ perniciem neruos intẽdit vniuerſos. Itaque prædãdi, inſidiãdi, iugulandi nec mora, nec requies, nec vllus omnino finis futurus videbatur, niſi vtraque gente pariter ſublata funditus vt Cadmeam victoriam diceres: adeo gladiatorijs animis vterque in alterum affectabat viam. Nec vinci poterat aquila, neque cedere nouit ſcarabeus. Tãdem Iupiter in tantis rerum periculis ſuccurrendum putat, conatur priuatim inter eos rem componere. quo magis conatur, hoc magis horum incrudeſcit odium, gliſcunt iræ, feruefcunt pugnæ. Et erat ille quidem haud dubie propenſior in aquilæ partem: ſed è diuerſo mouebat exemplum longe pernicioſiſſimũ, ſi cui licuiſſet impune ἀκύρους, φίλους aut ſocios contẽnere. Proinde facit quod in extremo rerum diſcrimine ſolet, deos in concilium aduocat: ac prælocutus, rem, vt eſt geſta, proponit. Præconio Mercurij fit dicendi poteſtas, rogantur ac dicuntur ſententiæ. Variatum eſt ſtudijs. dij contemptiores fere fauebãt ſcarabeo, ex maximis etiam Iuno vehementer huic ſtudebat, nimirum odio Ganymedis, aquilæ rebus infenſa. Tandem in hoc ſenatuſconſultum pedibus itum eſt, quod arguta voce pronuntiauit Mercurius, Vulcanus in æs incidit: vti bellum æternum ſcarabeus & aquila ſuo gerant arbitratu. quod cunque acciderit incommodi, ob id in ius vocare non liceat, bello imputetur quod quiſque rapuerit, id iure belli poſſeſſurum. tantum, non placere dijs internecionem vllius gentis. Proinde triginta dies, per quos incubat aquila, temperetur à manibus, ſeruentur induciæ: nec fas ſit ſcarabeis per id tempus in publicum prodire, ne videlicet ad mediam ac fouendi laborem, belli quoque tædium accederet aquilæ. Addidit illud ex ſuo ſtudio Iupiter, idque reclamantibus nonnullis, Æquum eſt, inquit, ex tam immẽſis terræ ſpatijs vel exiguum angulum, velut aſylum, ſupereſſe meo ſatelliti, quo tutus ſit à ſcarabeorum incurſu. Neque vero nouum exemplum induco: ſunt loca quæ lupum neſciũt, ſunt in quæ non immigrent venena, ſunt in quibus non viuant talpæ: metabor & ipſe in Thracia iugerum aliquot ſpatium apud Olynthum; in quod ſi quocunque modo prudens, imprudens, volens, nolens pedem intulerit ſcarabeus, capitalis eſto: nec fas ſit exire ſemel ingreſſo, verum inibi torqueat ſeſe donec emoriatur. Loco nomen tribuitur Cantharolethrus, vt vel ipſo monitus vocabulo ſciat ſcarabeus actum fore de ſe, ſi contra noſtrum ſenatuſconſultum non vereatur in eum locum irrumpere. Rhodo exulat aquila: nec cur videatur inhumanum Olyntho excludi ſcarabeum.

Aquila ſupplex Ioui.

A magno ſuperari, magnum mali ſolatium.

Decretum Vulcani.

Cantharolethrus.

Sic ait, & totum nutu tremefecit Olympum.

Adfremebat omnis deorum conſeſſus. Valet in hodiernum vſque diem ſenatuſconſultum, ſemperque valebit ſcarabeis & aquilis durat exitiale bellum: per eos dies per quos incubat aquila, nuſquam apparent ſcarabeorum ſtirpes. locum enim eum quem deſignauit Iupiter, ſummo ſtudio vitat: quod ſiquis importet, protinus exanimatur. Eiuſque rei, ſiquis forte requiret teſtimoniũ, perhibet Plinius libri vndecimi cap. 28. atque hoc quoque grauior author Plutarchus, in commentario De animi tranquillitate. Sed iãdudum, ſat ſcio, ſic tecum cogitas optime lector, Quid iſti venit in mentem, vt tantum nugarum de nihilo nobis effutiat? ac non quidem elephantum è muſca, quod aiũt, ſed è ſcarabeo gigantem reddat. Quaſi verò par ſit negocij ſit tot adagiorum Chiliadas euoluere, niſi fabulis inſuper tam verboſis nos eneceret. Dicam equidem, Vt eſt ſua cuique ſententia, ſunt quibus in explicandis adagijs inops videor ac ieiunus, exiſtimant enim id demum eſſe magnificum ſiquis volumen in immenſum extendat. Iſtis nimium libuit oſtendere, me in exercitata data opera breuiorem eſſe, alioqui non defuturũ fuiſſe quo rem locupletarem, ſi oſtentandæ copiæ, quàm iuuãdo lectori ſtudere maluiſſem. Sed, vt ad prouerbiorum negociũ redeamus, meminit huius fabulæ Comicus Ariſtophanes ἐν εἰρήνῃ, his quidem verſibus,

> Ἐν τοῖσιν Αἰσώπου λόγοις ἐξηυρέθη
> Μόνος πετεινῶν εἰς θεοὺς ἀφιγμένος.
> Ἄπιστον εἶπας μῦθον, ὦ πάππα πάππα,
> Ὅπως κάκοσμον ζῷον ἦλθεν εἰς θεούς.
> Ἦλθεν κατ' ἔχθραν αἰετοῦ πάλαι ποτέ,
> Ὤι' ἐκκυλίνδων κἀντιτιμωρούμενος. id eſt,
> In fabulis id eſt repertum Æſopicis,
> Adiſſe diuos vnicum è volucribus.
> Haud credibilem ais fabulam, pater pater,
> Adiſſe diuos animal obſcœnum atque olens.
> Peruenit olim iniquam, ob ſimultatem aſperam
> Quæ ſibi fuit cum aquila oua voluens illius,
> Et expetens pœnas ab hoſte mutuas.

Admonet autem apologus, non eſſe cuiquam contemnendum hoſtem, quamuis infima fortuna. Sunt enim homunculi quidã, infimæ quidem ſortis, ſed tamen malitioſi, nõ minus atri quam ſcarabei, neque minus putidi, neque minus abiecti: qui tamen pertinaci quadam ingenij malitia, quum nulli omnino mortalium prodeſſe poſſint, magnis etiam ſæpenumero viris faceſſant negocium. Terrent nigrore, obſtrepunt ſtridore, obturbant fœtore, circumuolitant, hærent, inſidiantur. vt non paulo ſatius ſit cum magnis aliquando viris ſimultatem ſuſcipere, quam hos laceſſere ſcarabeos quos pudeat etiam viciſſe, quóſque nec excutere poſſis, neque conflictari cum illis queas, niſi diſcedas contaminatior.

Contemptorũ, & vilium hominum natura.

Timidus Plutus.

a

Δειλὸς ὁ πλοῦτος, id eſt, Timidus Plutus. Huiuſmodi enim & Ariſtophanes inducit Plutum, atque hunc imitatus Lucianus in Timone, omnia formidãtem, nullique fidentem. Neque verò diſſimilem animi habitum opes adferunt diuitibus, quum contra paupertas ſecura in vtranq; dormiat aurem. Ariſtophanes vulgò iactatam indicat opulentiæ timiditatem, quum ait,

> –ὡς καὶ λέγουσιν οἱ πάντες
> Δειλότατόν ἐσθ' ὁ πλοῦτος. id eſt,
> –quin id omnes dictitant,
> Timidiſſimum quiddam eſſe diuitias.

Interpres admonet, Comicum alluſiſſe ad illud Euripidis,

> Δειλὸν δ' ὁ πλοῦτος καὶ φιλόψυχον κακόν. id eſt,
> Res cupida vitæ ſunt opes, pauidum malum.

Id ideo dictũ eſt, quòd diuitibus multi tendunt inſidias: nempe latrones, hæredipetæ, principes, ſycophantæ, nonnunquam & vxor & liberi. Quã ob cauſam addidit Euripides φιλόψυχον κακόν, vel quod ob diuitias magis illis libeat viuere, quàm his quorum arcta ſunt fortuna: vel quòd ob eas ſæpenumero de vita ſoliciti ſunt. Id eleganter explicans Iuuenalis,

> Pauca licet, inquit, portes argenti vaſcula puri,
> Nocte iter ingreſſus gladium contumque timebis,
> Et motæ ad lunam trepidabis arundinis vmbram:
> Cantabit vacuus coram latrone viator.

In ſumma, in omni negotio formidoloſior eſt diues q̃ pauper. Cautius munit ædes furum metu. Metuit tempeſtates, propter frumenta quę habet in agris: propter merces quas habet in mari. metuit amicos, nequid rogantibus donare cogatur: metuit inimicos, nequid noceant. Timidius conuiuatur, metu

Qui diuitibus inſidias ſtruãt.

moleſtę. Omnia circumſpectius & facit & dicit, metu calumniæ: quæ potiſſimum diuitibus ſtrui ſolet: quippe quibus eſt quod auferri poſſit. Si bellũ immineat, diues in primis diſcruciatur. Denique nec ſuperſtitione vacat, ne quod numen parum amicum, damnum immittat.

Panicus caſus. 3

De inani terrore.

Πανικὸν veteres vocabant ſubitũ animorum tumultum, ſed inanem. Veteres enim exiſtimabant Panem deum repentinos terrores & animi cõſternationes immittere, lymphaticis ſimillimas, vſque adeo impotentes, vt non ratione modò, verum & mente careant. Sicuti non rarenter vſu venit quum in exercitu, nulla comparente idonea cauſa, viri pariter atque equi perturbantur. Cuius rei meminit & Euripides in Rheſo,

Ἀλλ᾽ ἦ κρονίου Πανὸς τρομερᾷ μάστιγι φοβῇ.

Verba ſunt Hectoris ad cuſtodes nunciantes, nouum tumultũ in caſtris oriri, atque is motum Panicum eſſe reſpondet. Pindarus in Nemeis ſcribit nõ oportere fortibus viris vitio verteſi fugiant in huiuſmodi tumultu,

Ἐν γὰρ δαιμονίοισι φόβοις φεύγοντι καὶ παῖδες θεῶν. id eſt,

Κόχλος.

In diuinis terroribus fugiunt & filii deorũ. δαιμονίους φόβους appellans τοὺς πανικούς. Narratur idem deus concham illam tortilem ac turbinatã, quæ Græcè κόχλος, id eſt teſtudo, dicitur, primus reperiſſe, eáque perſonans olim Titanas, contra quos bellabat, in fugam egiſſe. Pauſanias in Phocaicis, Ἐπεὶ τὰ γε ἐκ τοῦ Πανὸς δείματα οὕτω καλεῖται· τὰ γὰρ ἀναίτια τῶν δειμάτων ἐκ τοῦ θεοῦ φασὶ γίνεσθαι, id eſt, Cæterum ne Deo ſtrui in eos pauor panicus: ſiquidem terrores nulla de cauſa exortos, aiunt ab hoc immitti Hac de re copioſius diſſerit, citatis aliorum etiã Græcorum teſtimoniis, Angelus Politianus in Miſcellaneorũ annotatione vigeſimaoctaua. Hoc adagii ſubinde refertur à Cicerone in epiſtolis ad Atticum: Ego, inquit, bellum fœdiſſimum futurũ puto, niſi qui, vt tu ſcis, panicus caſus extiterit. Rurſum alibi, De Ventidio, πανικὸν puto Item alibi, Rumorẽ adferunt magnum, Romę dum ad Antonium frumentum omne portari: πανικὸν certe. Item alibi, Interim (ſcis enim quædam πανικὰ dici, item τὰ κενὰ τοῦ πολέμου) rumore aduentus noſtri, & Caſſio, qui Antiochiæ tenebatur, animus acceſſit, & Parthis timor iniectus eſt. Idem ad Tyronem Etſi Atticus noſter, qui me quẽdam moueri πανικοῖς intellexit, idem ſemper putat: nec videt quibus præſidiis philoſophiæ ſeptus ſim. Et hercle quòd timidus eſt ipſe, θορυβοποιεῖ (id eſt, tumultum ciet) & panic s mouetur. Huc alluſiſſe puto & Apuleium in Aſino ſuo, cuũ Pſychæ ad mortem ſpontaneam properanti Panem eburum facit.

Nihil minus expedit quàm agrum optime colere. 4

Apud priſcos adagioris inſtar fuiſſe Plinius teſtatur lib. 18. cap 6. Temerarium, inquit, videatur vnam vocem antiquorũ potuiſſe, & fortaſſis incredibile penitus exiſtiment, nihil minus expedire, quàm agrum optime colere L. Tarius Rufus infima natalium humilitate, conſulatũ militari induſtria meritus, antiquæ aliàs parſimoniæ circiter mille ſicelos ſiue, quę lectio quibuſdam magis arridet, ſeſtertium; liberalitate diui Auguſti cõgeſtum, vſque ad detractionem hæredis exhauſit, agros in Piceno coemendo, colendóque in gloriam. Internicionem ergo famémque cenſemus? Imò hercle iudico modum rerum omnium vtiliſſimum. Bene colere neceſſarium eſt: optime, damnoſum. Hactenus Plinius. Huc & Terentius alluſit quum ait in Phormione, Noſtrapte culpa facimus vt malos expediat eſſe, dum nimium dici nos bonos ſtudemus & benignos.

Vitioſum, quicquid nimium.

Item illud Horatianum,

In vitium ducit culpæ fuga, ſi caret arte.

Denique prouerbium Hebræorum, admonens, Ne quis nimiũ ſit iuſtus.

Citius quàm aſparagi coquuntur. 5

De nimia celeritate.

Velocius quàm aſparagi coquuntur, De re vehementer properata. Sunt quædam figurę prouerbiales, quæ Octauio Auguſto peculiariter arriſerunt: inter quas hæc quoque refertur à Tranquillo, quum ſcribit eum ad exprimendum feſtinatæ rei velocitatem ſolere dicere, Velocius quàm aſparagi coquãtur. Idque identidem in literis vſurpat. Eſt autem aſparagus herbæ genus ſpinoſum, & in medicinam vtile, & in cibos gratum: cuius ſumma priuſquam dureſcant, leuiter coquuntur, tantùm vt cruditas abſit. Dicitur autẽ aſparagus, quòd qui ſunt in his pręcipui, non ſeruntur, vt Athenæus dixit. Docti quidẽ admonẽt, ſimile quiddã dici ſe fallamentis, Citius quàm ſalſamenta coquãtur: eo quòd quidã piſces tale cõditi, aut fumo ventóve durati, crudi quoque comedãtur, aut leuiſſime cocti. Quanquam hoc prouerbium apud Athenæum vnde citant, nõdum reperi. Confine illi quod alibi dicitur, ἀφύη εἰς πῦρ, Aphya ad ignem.

Aphya ad ignem.

Amicitiæ perſonam detrahere. 6

Τὸ προσωπεῖον ἀφελεῖν τῆς φιλίας, id eſt, Amicitiæ perſonam detrahere dicimur, quum aperte quæ ſentimus animo, tum facimus, tum loquimur apud amicos, & quicquid in pectore clauſum eſt, id præ nobis ferimus. Vultus enim ab animo diſcrepans, perſona verius eſt quàm vultus. Et elegáter à Seneca dictum eſt in Cęſarem, vt perſonã malit quam faciem: id eſt, vt videri malit quàm eſſe. M. Tullius Tuſculanarum quæſtionum quinto ſcribit Epicurum tãtummodo perſonam induiſſe philoſophi Martialis,

Mentiris iuuenem tinctis Lentine capillis,
Tam ſubito coruus, qui modo cygnus eras.
Non omneis fallis, ſcit te Proſerpina canum,
Perſonam capiti detrahet illa tuo.

Neque ſemper tamen perſona ſonat in malam partem. etenim quũ ſcribit M. Tullius in Officiis, Ponit enim perſonam amici, quum induit iudicis: non ſignificat fictum amicum aut fictũ iudicem. Eſt autem traductum à perſonis hiſtrionum.

Vtere curru, de aſinis nihil laborans. 7

Ἀμαξεύων τοῖς σοῖς ἁμάξαις, τῶν δ᾽ ὀνειδίων μέλε. id eſt,

Vtere plauſtris tuis, aſinóſque ne curaueris.

Verſus eſt trochaicus tetrameter. Hoc prouerbio monebãt, vti ſuarum quiſque rerũ curam ageret, hiſque frueretur, alienarum negligens atque incurius. Hinc ducta metaphora, quòd quibus plauſtrum eſt domi, nihil neceſſe habent deportandis oneribus aſinos aliunde conducere.

Libyca fera. 8

Homo verſatilis ingenio.

Λιβυκὸν θηρίον, Libyca beſtia. Refertur à Diogeniano. Dicebatur olim in hominẽ vaſrum, callidum, verſipellem, variis moribus, ancipitique ingenio quod genus portẽtum Cicero Catilinam fuiſſe teſtatur. Inde natum quòd in Libya variæ ferarum ſpecies ſæpenumero miſceantur atque ita noua quædam hinc monſtra ſpectaculo produci ſoleant, Romam à prouinciæ præſidibus deportata.

Semper adfert Libya mali quippiam. 9

Veteratores Aſſricani.

Eodem fonte fluxit & illud, ἀεὶ φέρει τι Λιβύη κακόν, id eſt, Sẽper affert Libya mali quippiam: quòd inde Romam, vt dixi, monſtra deportarentur. Hinc & in mores ingeniúmque gẽtis detorqueri poteſt: ſiquidem, vt eſt regio venenorum ferax, ita gentis peſtilens ingenium. Peculiariter conuenict in fœdifragos, ac pactorum nouatores.

Semper Africa noui aliquid apportat. 10

Huic ſimillimum eſt illud Plinianum, quòd in hiſtoria mundi refert, Libyam ſemper aliquid noui adferre. Quod quidem ideo dicebatur quòd in ſiticuloſa regione ad vnum aliquem riuum plurimæ ferarũ ſpecies bibendi gratia conuenire cogantur: inibique varia mixtura violentæ veneris varias monſtroſũ formas ſubindéque nouas naſci. Porrò Plinius ſumpſit ab Ariſtotele, apud quem refertur lib. De generatione animalium 2. ca. 5. Anaxilas apud Athenæum li. 4. feſtiuiter ad rem detorſit,

Ἡ μουσικὴ δ᾽ ὥσπερ Λιβύη, πρὸς τῶν θεῶν,
Ἀεὶ τι καινὸν καθ᾽ ἑαυτὸν ἐνιαυτὸν τίκτει θηρίον. id eſt,
At muſica, itidem vt Afra terra per deos,
Semper quotannis beſtiam aliquam edit nouam.

Deus, qui ſit lubrica fide.

Scio Græcum verſum poſteriorem non conſtare: ſed ita habet editio Aldina: nec ſatis diuino quomodo reſtitui poſſit. niſi forte pro καθ᾽ ἑαυτὸν legendum eſt κατ᾽ αὐτό. tametſi ne ſic quidem conſtat metrum. fortaſſe, θηρίον omittendum, & pro καθ᾽ ἑαυτὸν reponendum κατ᾽ ἐνιαυτόν. Quadrabit in homines lubrica fide, ſempérque nouandarum rerum auidos.

Afra auis. 11

Λιβυκὸν ὄρνεον, id eſt, Libyca auis. Refertur à Suida de prægrãdibus, quòd ex ea regione deportentur aues immani magnitudine. Horatius de prælauta vſurpauit,

Non Afra auis deſcendat in ventrem meum
Iucundior, quàm lecta de pinguiſſimis
Oliua ramis arborum.

Numidicæ aues.

Nam gallinas prægrandes olim mittebat Africa: quas eaſdem Numidicas aues appellant. Acron videtur de ſtruthione ſentire, quæ & ipſa auis mira mole corporis eſſe fertur. Mea quidem ſententia non inepte iacietur & in hominem peregrino cultu notabilem. Et Plautus alicubi Pœnum auem vocat, ob manicas alarum inſtar vtrinque penſiles. Prouerbium extat in Auibus Ariſtophanis. Interpres indicat conuenire in barbaros ac meticuloſos. Sunt enim homines prægrandes ferè timidiores. Terentius, Hic nebulo magnus eſt.

Boni paſtoris eſt, tondere pecus, non deglubere. 12

In exactorem duriorem.

Hodiéque vulgo celebratum durat, vbi quis eſt exactor durior, atque inſtantior, Quid num & pellem vis? Quaſi conueniat lana contentũ eſſe. Id adagij Tiberius Cęſar, authore Suetonio, aut repetit aut certe vſurpauit. Nã is admonitus ab amicis vt prouincialib[us] augeret vectigalia, reſcripſit, Boni paſtoris eſſe, tõdere pecus, non deglubere. Eſt autem deglubere, detrahere pellem. Tractum à ruſticis, qui deglubere vocant, ſiliquam aut folliculum excutere, & granum ſua nudare tunica. vnde & Catullus in obſcœnũ ſenſum detorſit, vt dicat virum à muliere deglubi. Et Apuleiana Fotis ait ſe viuos homines ſolere deglubere. Tondent igitur qui ita ſpoliant, vt ſortẽ relinquant vnde res poſſit creſcere: deglubunt, qui nihil reliqui faciunt. Nã lana detonſa renaſcitur: cute detracta nihil eſt quod deinde poſſis auferre.

auferre Alexander Macedonum rex, cognomento Magnus, ſententiam eadem ductam ex ſimili metaphora. Quū enim quidam admoneret, longe plus vectigalium e ciuitatibus cogi poſſe, reſpondit ad hunc modū, Κἀκεῖνον μισῶ τὸν ἐκ ῥιζῶν ἐκτέμνοντα τὰ λάχανα. id eſt, Et olitorem odi qui radicitus herbas exciſat. Denique hoc ipſum ἀπὸ ῥιζῶν, καὶ πρόρριζον, & item apud Latinos radicitus, ſtirpium tenus, a ſtirpe, ab ima ſtirpe, atque id genus ex metaphoræ, prouerbij naturam recipiunt.

Lucri bonus eſt odor ex re qualibet. 13

Faceta quidem ſed tamen peſtilens illa vox Veſpaſiani, qui quū ex lotio vectigal faceret, homo turpiter auidus, ſuperque eo facto à filio admoneretur, quòd è re tam putida lucrum faceret, paulo poſt collectam pecuniam, filij naribus admouit, rogauitque, ecquid illa puteret. Vnde Iuuenalis,

—lucri bonus eſt odor ex re Qualibet.

Ad quod alludens Ammianus lib. 22. dixit, Et lucrum ex omni odorantes occaſione. Iam & Ennianus ille verſiculus non in ſermonem modo verumetiam in animos & vitam hominum penitus abijt,

Vnde habeas curat nemo: ſed oportet habere.

Quin & ab Horatio dici in ἀρωματικῷ, ſermo ſequimur,

O ciues ciues quærenda pecunia primùm,
Virtus poſt nummos.

Cephiſodorus apud Athenæum lib. 3. docet apud poetas, celebres ac ſapientes viros, inueniri ſententias quaſdam improbatas, velut illud apud Archilochum, παντ' ἀνέρ' ἀποσκολύπτειν, id eſt, Quemuis hominem excoriare ſine ſpoliare. Apud Theodorum illud, κελεύει μὲν πλέον ἔχειν, ἐπαινεῖν τὸ ἴσον. id eſt, Quòd iubet plus æquo habere, laudare tamen quod æquum eſt. Apud Euripidem, τὴν γλῶτταν ὀμωμοκέναι φάναι, id eſt, Quòd dixerit linguam iuraſſe. de quo nobis aliàs dictum eſt. Apud Sophoclem,

Τοιαῦτα τοίνυν πρὸς χάριν τὴν σὴν λέγω
Δέχου δέ μ' αὐτοῖς, ὥσπερ οἱ σοφοὶ, τὰ μὲν
Δίκαι' ἐπαίνει, τοῦ δὲ κερδαίνειν ἔχου. id eſt,
Ad gratiam tibi iſta dico, haud impero:
Accipe, vti ſolent facere prudentes viri,
Laudato iuſta, cæterum lucro hæreas.

Item alibi dixit οὐκ ἔστιν οὐδὲν κέρδος κακόν. id eſt, Nullum eſſe malum in quo lucrum modo coniunctum ſit. Apud Homerū, quòd facit Iunonem inſidiantem Ioui, quòd Martem fingit adulterum. Hæc Athenæus. Mirum autem, populum indignari poetis aut hiſtrionibus ſiquando talia recitent in theatris, quum magis debuerit indignari quiſque ſibi, quòd ea ſequeretur in vita, quorum commemorationem in theatro ferre non poterat.

Lucrum pudori præſtat. 14

Iactura peccuniæ maior, quam famæ.

Κέρδος αἰσχύνης ἄμεινον, id eſt, Lucrum pudori præſtat. Plau. in Pſeudolo, Nimio illud quod pudet facilius fertur, quàm illud quod piget. Eundem Plautus aliter extulit in Trinummo, Pol pudere quàm pigere præſtat totidem literis. Sententia bono viro indigna, eóque illic à lenone dicitur, hic à ſene. Sed cōmode ad perſuadendum ſententiam etiam parum probam arripuit. Alioqui longe ſatius rei iacturam quam famæ diſpendium accipere. Huc alluſit Terentius in Phormione, Non te pudet vanitatis? Nō: dum ob rem. Quin & hodie vulgato prouerbio iubent valere pudorem, vbi de pecuniaria re agitur. Plutarchus in commentario de audiendis poetis, refert à poeta neſcio quo ſenarios hos,

Τοῦ μὲν δικαίου τὴν δόκησιν ἄρνυσο,
Τὰ δ' ἔργα τοῦ πανοῦργα πάντα κερδανεῖς. id eſt,
Opinionem ſperato iuſti te viri:
Quiduis agentem ſequere, quum ſpes eſt lucri.

Refert & hunc ex Sophocle,

Τὸ κέρδος ἡδὺ, κἂν ἀπὸ ψευδῶν ἴῃ. id eſt,
Dulce eſt lucrum profectum & à mendacijs.

Bæta tum hyeme, tum æſtate bona. 15

Bæta, genus veſtis.

Βαίτα καὶ θέρους, καὶ χειμῶνος ἀγαθόν, id eſt, Bæta tum in æſtate tū hyeme, bona. Suidas, qui huius adagij meminit, a ſcribit, bætam veſtis pelliceæ genus, quod in vtrumque tēpus videatur appoſitum: nam hyeme depellit ventos, æſtate ſolem. Iulius Pollux libro de rerum vocabulis 7. inter veſtes coriaceas meminit & bætæ: quam ait tunicam fuiſſe prælongam, quæ totum contegeret corpus. Conuenit igitur de re ad multa vſui futura

Res ad multa vſui futura.

veluti de literis, quæ iuuenes iuxtà ac ſenes ornant. Aut philoſophia, quæ in rebus proſperis arcet ab inſolentia, in aduerſis præſtat ne frangamur animo.

Anicularum deliramenta. 16

Nugæ inanes.

Γραῶν ὕθλος, id eſt, Anicularum deliramenta. De nugis inanibus, cuiuſmodi ſolent effutire vetulæ, quum iam ſexus vitio vitium ætatis accedens, nugacitatis morbum conduplicat. Extat prouerbium apud Platone in Theæteto. ταῦτα μὲν γὰρ δὴ ἀτεχνῶς γραῶν ὕθλος, id eſt, Nam hæc quidem ſunt quod dici ſolet, anicularum nugæ. Eiſdem Cicero in oratione pro domo ſua dixit anilem ſuperſtitionem.

Ante pedes. 17

Ante pedes eſſe dicitur quod obuium, quódque vel præſens adeſt, vel imminet. Terentius,

Iſthuc eſt ſapere, non quod ante pedes modo eſt
Videre, ſed etiam illa quæ futura ſunt
Proſpicere.

Sic Pindarus in hymno vltimo, τὸ δὲ πρὸ ποδὸς ἄρειον αἰεὶ χρῆμα, id eſt, Quicquid ante pedes eſt, ſemper melius. Lucianus in Pſeudologiſta, ἀλλὰ τὰ πρὸ ποδῶν ταῦτα ἦν, καὶ ἐν μέσῳ ἀγορᾶς. id eſt, Et quod hæc communia quodque hæc paſſim obuia ignores. Philoſtratus in Phœnice, Βαδίζεις δὲ ποῖ, μετέωρος πάνυ, καὶ ὑπερφρονῶν τὰ πρὸ ποδῶν, id eſt, Quo vadis autem, ſublimi vultu, cuncta que deſpiciens quæ ſunt ad pedes. Et παρὰ πόδας dicitur, quod iam initat imminet que. ἐμποδὼν eſſe dicitur quod obſtat, ἐκποδὼν contrà. προκαλινδεῖσθαι τῶν ποδῶν eſt aliquoties apud Platonem, id eſt ante pedes prouolui, quod veluti expoſitum eſt. Veluti De republica 4. πάλαι ὦ μακάριε φαίνεται πρὸ ποδῶν ἡμῖν ἐξ ἀρχῆς κυλινδεῖσθαι, καὶ οὐχ ἑωρῶμεν ἄρ' αὐτό, ἀλλ' ἦμεν καταγελαστότατοι, ὥσπερ οἱ ἐν ταῖς χερσὶν ἔχοντες ζητοῦσιν ἐνίοτε ὃ ἔχουσι. id eſt, Iamdudum o beate, videtur ſub ante pedes volui, nec videbamus illud. ſed ſumus ridiculi, quemadmodum ſolent qui quum manibus teneat aliquid, tamen quærunt quod habent. Non diſsimili figura Maro dixit In manibus,

πρὸ ποδῶν. ἐμποδών. ἐκποδών.

In manibus terræ non hic te carmine longo
Atque per ambages & longa exorſa tenebo.

Albo rete aliena captant bona. 18

Prouerbij ſpeciem habet quod ait Plautus in Perſa, Ne iſti faxim vt iam appareant, qui hic albo rete aliena oppugnant bona. Rete vocat calumnias quadruplatorum & paraſitorum. Album dixit alludens ad codicillos, & dicas, ſyngraphasque, quibus his inter illitus peragitur res. Nec omnino diſplicet vt ad album prætoris, quo leges & litium formulæ proponebantur, reſpexerit. nam leges etiam Solon araneatum textis ſimiles eſſe dixit.

Rete, pro calumnias.

Ad ſuum quenque quæſtum æquum eſt eſſe callidum. 19

Apud Plautum eſt prouerbialis ſententia in Truculento, tū in Aſinaria,

Ad ſuum quenque quæſtum æquum eſt eſſe callidum.

Quæ ſi transferatur paulo longius, poſſit ſulum habuerit gratiæ. veluti, Alius eſt pecuniæ appetēs, alius famæ ſtudioſus, alius voluptatum auidus, alius literarum ſitiens, alius pietatē ſectatur: quiſque adiungiat ad id quod expetit.

Quiſque ad id quod appetit, eſt attentus.

Vel acum inueniſſes. 20

Apud eūdem in Menæchmis prouerbialis hyperbole, de re diligenter veſtigata. Acum credo inueniſſes, ſi acum quæreres. Nam acus inuētu difficillima, quòd ob exiguitatem facile fallat oculos quærentis.

Subuentanea parit. 21

Ὑπηνέμια τίκτει, id eſt, Subuētanea parit. De vanis ac friuolis inuentis. Tranſlatum ab auibus, quæ veneris imaginatione concipiunt oua, ſed inania, hoc eſt vnde non gignatur fœtus. Ariſtophanes in Auibus,

Τίκτει πρώτιστον ὑπηνέμιον Νὺξ ἡ μελανόπτερος ᾠόν. id eſt,
Parit primum ſubuentaneum nox nigripennis ouum.

Hos conceptus potiſſimum accidere in his auibus quæ ſint neque volaces, neque aduncis vnguibus cuiuſmodi ſunt perdix, gallina demonſtrat Ariſtoteles libro de generatione animaliū 3. cauſam eſſe quòd excremento magis abundant. Volaces & aduncas, nec ſalaces eſſe nec fœcundas, quòd in his excrementi ſeminalis pars in pennas & in vngues abeat. Concipiuntur huiuſmodi fœtus aliquoties audita maris voce, ſicuti fit in perdicibus: aliquoties ex afflictu pulueris, aliquoties fœminis ob inopiam maris inter ſe ſalientibus. Author & Plinius. Itaque oua Græci ὑπηνέμια, id eſt ſubuentanea, ſiue ζεφύρια vocant à vento Fauonio. Vnde quæ vana ſunt, ἀνεμιαῖα dicuntur. Plato in Theæteto, Ἀλλὰ ξυνεῖδεν αὐτὸ κοινῇ σκεψώμεθα, γόνιμον ἢ ἀνεμιαῖον τυγχάνει, id eſt, Sed age iam illud communiter diſpiciamus ſolidumne partus ſit an ſubuentaneus. Et Homerus, κακὸν δ' ἀνεμώλια βάζειν, dicta inania & ventis ſimilia ſignificans. M. Tul. in epiſtolis ad Atticum, ἀνεμοφόρητα vocat inania, quæ ventis ferātur. De gladiatoribus, de cæteris quæ ſcribis ἀνεμοφόρητα, facias me quotidie certiorem.

Ὑπηνέμια ſiue ζεφύρια. Ἀνεμιαῖα. Ἀνεμώλια. Ἀνεμοφόρητα.

Phrynondas alter. 22

Φρυνώνδας ἄλλος, id eſt, Phrynōdas alter. De improbo. Huius meminit Lucianus in Pſeudomante, inter nobiles facinoroſos. Phrynondas, quum eſſet hoſpes Athenis, in negotijs Peloponneſiacis verſabatur, homo verſutus, maleficus, impoſtor, ſummus malarum rerum artifex: vt hominis vocabulum in rei tranſierit appellationem. Etenim quoties inſigniter malum & ſceleratum accipi volebant, Phrynondam appellabant. Sic Ariſtophanes in Amphiarao, citante Suida,

Ὦ μιαρὲ καὶ Φρυνώνδα καὶ πονηρὲ σύ. id eſt,
Scelerate tu, ac Phrynonda, & impuriſsime.

Vſus eſt & Plato in Protagora. Meminit horum & Æſchines aduerſus Cteſiphontem. Οὔτε Φρυνώνδας, οὔτε Εὐρύβατος, οὔτ' ἄλλος οὐδεὶς πώποτε τοιοῦτος πονηρὸς μάγος καὶ γόης ἐγένετο, id eſt, Nec Phrynondas, nec Eurybatus, nec alius quiſquam veterum improborum vnquam talis magus & impoſtor fuit.

Sus per roſas. 23

Ὗς διὰ ῥόδων, id eſt, Sus per roſas. Quanquam in aliis exemplaribus ſcriptum inuenio, ὗς διὰ ῥοιδίων. Mihi neutra ſcriptura ſatis probatur: ſed legendum arbitror, ὗς διὰ ῥοιδίων, ἀπὸ τῆς ῥοιᾶς, vt ſit nomen diminutiuum. Rhoæ verò Græcis dicuntur mala punica. Eudemus prouerbium citat ex Cratetis fabula cui titulus γείτονες, indicans dici ſolere de agreſtibus & intractabilibus: quemadmodum ſus per mala commode duci non poteſt.

Rhoæ.

Aſinus auis. 24

Ὄνος ὄρνις, id eſt, Aſinus auis. Eſt apud Ariſtophanem in Auibus. Sumptum ab omine quodam. quidam enim conſultus de eo qui aduerſa laborabat valetudine, forte fortuna conſpexit aſinum ſurgentem à lapſu, ſimulque alium quendam audiuit dicentem, ὁρᾷς τὸν ὄνον ὡς ἀνέστη, id eſt, Vide quo pacto aſinus quũ ſit, ſurrexit. Id ominis arripiens ille, protinus reſpondit fore vt valetudinarius ille reualeſceret. Itaque iocatur Ariſtophanes, quaſi & aſinus, auis eſſet, & augurii nonnihil haberet. Nec hoc prouerbium è comœdia natum eſt, ſed à vulgo ad iocum detortum, & à comico vſurpatum. Dicitur non intempeſtiuè quum ex indicio quopiam ridiculo quippiam colligimus.

Siſyphi artes. 25

Σισύφου μηχαναί, id eſt, Siſyphi artes. Dicebantur vafra verſutáque conſilia. Ariſtophanes in Acharnenſibus,

De verſutis conſiliis.

Εἶτ' ἐξενεγκὲ μηχανὰς τὰς Σισύφου.
Dein callidos depromo Siſyphi dolos.

Porrò vt Siſyphus in aſtutiæ prouerbiũ abiret, Homericus ille verſus in cauſa fuit,

Σίσυφος, ὃ κέρδιστος ἔην ἀνδρῶν. id eſt,
Siſyphus, in terris quo non aſtutior alter.
Ruſus Iliados, ζ.
Ἔνθα δὲ Σίσυφος ἔσκεν, ὃ κέρδιστος γένετ' ἀνδρῶν.

Ab hoc genus duxit Vlyſſes, quem Homerus vbique vafrum & callidum facit.

Homo Thales. 26

Ἄνθρωπος Θαλῆς, id eſt, Homo Thales. Ironia prouerbialis in ſtultum, qui ſapiens haberi ſtudeat. Ariſtophanes in Auibus,

Ἄνθρωπος Θαλῆς Μέτων. id eſt,
Homo Thales Meto. Idem in Nebulis,
Τί δῆτ' ἐκεῖνον τὸν Θαλῆν θαυμάζομεν; id eſt,
Qua gratia illum proinde ſuſpicimus Thalem?

Fuit enim Thales vnus è ſeptẽ Græciæ ſapientibus. Eſt & apud Plautum, Salue Thales: quum ſtultum ſignificet.

Sardanapalus. 27

Σαρδανάπαλος, id eſt, Sardanapalus. Huius cognomẽ ob inſignem hominis mollitiem abiit in prouerbium. Ariſtophanes in Auibus, τίς ὁ Σαρδανάπαλος οὑτοσί, id eſt, Quis hic Sardanapalus? Fuit autem Sardanapalus Anacyndaraxis filius, rex Nini Perſicæ regionis, qui eodem die Tarſum pariter & Anchialem, duas Ciliciæ ciuitates, obtinuit: cæterum deliciis vſqueadeo effœminatus, vt inter eunuchos & puellas ipſe puellari cultu deſidere ſit ſolitus. Apollodorus, vt citat Ariſtophanis interpres, tradit eius ſepulchro epitaphium huiuſmodi literis Aſſyriis inſculptum fuiſſe, Ἔσθιε, πῖνε, ὄχευε· ὡς τὰ ἄλλα οὐδενὸς ἄξια, id eſt, Ede, bibe, vtere venere: nam cætera ſunt nihil. Suidas hac forma refert ex Calliſthene, Σὺ δὲ, ὦ ξένε, ἔσθιε, καὶ πῖνε, καὶ παῖζε, ὡς τἆλλα ἀνθρώπινα οὐκ ὄντα τούτου ἄξια, id eſt, Tu verò hoſpes, ede, bibe, lude: tanquam cæteras res humanas huius non faciens.

De molli, & effœminato.

Quid tandem non efficiant manus? 28

Ariſtophanes in Auibus,

Τί δῆτα πόδες οὐκ ἂν ἐργασαίατο; id eſt,
Quid eſt quod haud effecerint demum pedes?

Interpres oſtendit alluſum eſſe ad huiuſmodi prouerbium,

Τί δῆτα χεῖρες οὐκ ἂν ἐργασαίατο; id eſt,
Quid denique eſt quod manibus effici haud queat?

Admonet nihil eſſe rerum omnium, quod arte, quod induſtria non efficiatur. Cæterum quod ſcripſit Ariſtophanes: apte torſeris in milites ignauos, quibus omne præſidium & ſpes ſalutis non in manibus, ſed in pedibus ſita eſt.

Nihil non arte effici.

Teſta colliſa teſtæ. 29

Teſta teſtæ collidi dicitur, quum duo conflictantur vtriuſque malo. Ariſtophanes in Pace,

Καὶ μὴν λακτίζων γ' ὀργῇ ἀντιλακτίζω τὴν χύτραν. id eſt,
Ac recalcitrans per iram teſta teſtam vulnerat.

Talis eſt ferè conflictatio regum inter ſe belligerantium, qualis ollæ cum olla colliſio: nonnunquam perit vterque, certè neuter abſque grauiſſimis damnis diſcedit. Hoc tantum intereſt quod quum hominum iudicio par ſit incommoda belli in eorum recidere capita qui belli ſunt authores, & quorum refert victis; occulto ſed iuſto tamen dei iudicio maxima pars malorum in hos ingruat quibus inuitis & abominantibus bellum ſuſcipitur: & ad quos, etiamſi proſperrimo Marte pugnatum fuerit, nec teruncius quidem ſit rediturus.

Animus eſt in coruis. 30

Ariſtophanes in Auibus,

Ἡμάρτανον ταῦτ', ἀλλὰ συγγνώμην ἔχε.
Ὁ νοῦς γὰρ ἡμῶν ἦν τότ' ἐν ταῖς ὀκτάσιν. id eſt,
In his quidem ſum lapſus, at veniam dabis:
Nam mens profectò noſtra tum in coruis erat.

Quanquam alias huius prouerbii meminimus. Simillimum eſt illi Terentiano, Animus eſt in patinis. Item illud quod legimus apud Athenæum libro Dipnoſophiſtarum 1.

Οὐδ' ἂν λέγοντος, οὐδὲ μὴ μάθοιμ' ἐγώ.
Ὁ νοῦς γὰρ ἐστί μοι πρὸς τοῖς τεμαχίοις. id eſt,
Nequis loquatur, capere nunquam quibimus:
Nam mens quidem ipſa menſæ adhæret proxima.

Interpres admonet huius prouerbii, ὁ νοῦς ἐν ὀκτάσιν, de his qui iam ad bellum ſpectant: quemadmodum alio demonſtratum eſt loco. Licebit vti quum ob ſolicitudinem erit aliquis ad id quod agitur in præſentia, parum attentus.

Parum attentus ob ſolicitudinem.

Quibus nec ara, neque fides. 31

Ariſtophanes in Pace,

Οἷς οὔτε βωμὸς, οὔτε πίστις, οὔθ' ὅρκος μένει. id eſt,
Queis nec ara, nec fides, nec vlla durant fœdera.

De vehementer perfidis. Dictum eſt in Spartanos, quorũ perfidiam taxauit Euripides,

De iis, qui vehementer perfidi.

Σπάρτης ἔνοικοι, δόλια βουλευτήρια. id eſt,
Spartæ incolæ, doloſa conſultamina.

Nunc in aulicos non omnino peſſimè quadrat.

Ἄγουσι καὶ φέρουσι. 32

Triuiſſima quidem ſed tamen prouerbialis apud Græcos authores figura eſt, ἄγουσι καὶ φέρουσι, pro eo quod eſt, hoſtili more populantur, aut vexant. Id ſi traducatur ad animum, non paulo fiet feſtiuius, quemadmodum Ariſtophanes in Nebulis,

Ὑπὸ γὰρ τόκων χρεῶν τε δυσκολωτάτων
Ἄγομαι, φέρομαι, τὰ χρήματ' ἐνεχυράζομαι. id eſt,
Diris ab vſuris & vſurariis
Raptor miſer ferórque difficillimis,
Poſſeſſiones pignori opponens meas.

Lucianus dixit ἄγειν καὶ φέρειν, pro eo quod eſt, ſuo arbitratu quò vult trahit. Conſimiliter vſus eſt Cornelius Tacitus De oratoribus, Nunc principes in Cæſaris amicitia agunt feruntque cũcta, atque ab ipſo principe cum quadam reuerentia diligũtur. Homerus Iliados ε,

Agere & ferre.

ἀτὰρ οὔ τί μοι ἐνθάδε τοῖον,
Οἷόν κ' ἠὲ φέροιεν Ἀχαιοὶ, ἤ κεν ἄγοιεν. id eſt,
neque enim hic mihi quicquam
Tale eſt, à Danais vt ferri poſſit agive.

Verba ſunt Sarpedonis excitantis Hectorem ad bellum pro tuenda patria quum ipſe pugnaret, nihil habens quod Græci poſſent auferre, nimirum Lycius patria. Item Verg. Æneid. 2.

aliꝫ rapiunt incenſa feruntque Pergama.

Pro diripiunt ac populantur. Conſimilem ad modum Liuius dixit, libro de bello Maced. 8 Tum demum fracta pertinacia eſt, vt ferri agique res ſuas viderunt. Apud Herodotũ ita Crœſus loquitur Cyro victori, Οὐ γὰρ ἐμὰ ἔτι ταῦτα, ἀλλὰ φέρουσι τὰ σὰ, ἄγουσι τὰ σὰ, id eſt, Iam enim nihil iſtorum meum eſt ſed tua diripiunt. Tranſlatum videtur à more militari, quòd illic homines & iumenta aguntur, ſarcinæ feruntur. Plato in libris De legib. τῶν ἀλλοτρίων μηδὲν μηδένα φέρειν μηδὲ ἄγειν, id eſt, Nequis quicquam alienarum rerum ferat agátve. Vnde color ſermonis ex legum formulis ductus videtur. Q. Curtius lib. 4. pro ἄγεσθαι καὶ φέρεσθαι dixit volui agíque: Eludant videlicet quibus forte ac temere humana negotia volui agíque perſuaſum eſt. In eodem libro dixit ferri agique: Adhuc lymphatos ferri agíque, arma iacientes. His verbis inconditum tumultum militum declarauit.

Rapere & ferre.

Volui agíque. Ferri agique.

Salem lingere. 33

Ἅλα λείχειν, id eſt, Salem lingere, dicuntur qui perquam tenuiter victitant. Sic enim Perſius,

Vare reguſtatum digito terebrare ſalinum
Contentus perages, ſi cum Ioue viuere pergis.

Diogenes, quũ à Cratero prædiuite quodam inuitaretur vt ad ſe veniret, vſurus hoſpitio ſuo ſuáque liberalitate, reſpondit ſe malle ſalem Athenis lingere, quàm apud illum opiparis menſis frui. Itidem Plautus in Curculione, Hodie apud me nunquam delinges ſalem.

Pedere thus. 34

Βδεῖν λιβανωτόν, id eſt, Pedere thus, prouerbii ſpeciem habet. Accommodabitur in hos quorum & vitia placent aut ipſis

aut aliis impendio amantibus. Facit enim hoc φιλαυτία, vt vnicuique ſua placeāt arrideántque, etiamſi ſint putidiſſima. Facit item hoc amor immoderatus, vt polypus etiam Agnæ delectet Balbinum: veluti ſcripſit Horatius. Ariſtophanes in Pluto,

Οὐ λιβανωτὸν γὰρ βδέω. id eſt,
Non ſoleo thura pedere.

Quadrabit & in aſſentatores, turpiſſima pro honeſtiſſimis laudantes.

Pro cæco exoculatus eſt. 35

Omneis huiuſmodi facetiarum formulę pertinēt ad adagiorum naturam, quum videmur corrigere quod dictum eſt, ſed altero verbo quod vel idem polleat, vel magis etiam lædat: veluti ſiquis dicat, Non furatus eſt, ſed inuolauit. Nō furatus eſt, ſed rapuit. Ariſtophanes in Pluto,

Μῶν οὐ κέκλοφας, ἀλλ' ἥρπακας; id eſt,
An non furatus es, ſed rapuiſti?
Idem in eadem fabula.
Ἀτὰρ γὰρ τυφλοῦ ἐξωμμάτωται.

Ludit enim ſeruus ambigua voce ἐξωμμάτωται, quæ declarat & oculis donatum Plutum, & exoculatum.

Prius lupus ouem ducat vxorem. 36

Ariſtophanes ἐν εἰρήνῃ,

Diſſidium irreconciliabile.

Πρὶν κεν λύκος οἶν ὑμεναιοῖ.
Antè lupus ſibi iunget ouem.

De his inter quos inſanabile diſſidium. Conſimili figura dixit Horatius, -ſed prius Apulis
Iungentur capreæ lupis.

Plautus in Pſeudolo, Vt mauelis lupos apud oues linquere, quam hos domi cuſtodes. Ad rem relatum erit lepidius. quod genus, ſi dicas non cohærere pecuniæ ſtudium cum ſtudio literario, ádque eam ſententiam accommodes prouerbium.

Sphondyla fugiens peſſime pedit. 37

Idem in eodem ferme loco,

Ὡς ἡ σφονδύλη φεύγουσα πονηρότατον βδεῖ. id eſt,
Vt feles quoties fugitat, male pedere ſueta eſt.

Diſcedentes nō citra infamiā.

In eos quadrabit qui diſcedunt non citra infamiam. Sphondyla inſecti genus, odoris teterrimi. Plinius libr. 27. capite 13. meminit ſphondylæ ſerpentis, quæ radicibus arborum ſit infeſtiſſima: cæterum genus quodnam ſit non explicat. Eſt autem ſerpentis huiuſmodi ſpecies, exiguo corpore & ſubnigro, quæ emoriens grauiſſimum odorem emittit. Heſychius docet apud Atticos ſpondylen dici felem. Eſt apud Ariſtophanem γαλῆς δριμύτερον, de acido ventris flatu.

Nunquam efficies vt recte ingrediantur cancri. 38

Ariſtophanes in Pace,

Οὔποτε ποιήσεις τὸν καρκῖνον ὀρθὰ βαδίζειν.
Οὐδ' ἂν τῷ πραχθέντι ποιήσαις ὕστερον οὐδέν. id eſt,
Ambulet vt cancer rectà, haud effeceris vnquam:
Nec quicquam efficies, vbi res erit antè peracta.

Vitia naturæ non corrigi.

Hoc velut oraculum poeta facetus pronunciat, Quod à natura ſit inſitum, nullo corriges negocio. Nam canceris genuinum obliquè ingredi. In quorum altero carmine tangit adagium quod ſuperius dictum eſt, Actum ne agas.

Κορυβαντιᾶν. 39

Κορυβαντιᾶν, pro inſanire dixit Ariſtophanes in Veſpis,

Ἀλλ' ἢ παραφρονεῖς ἐτεὸν, ἢ κορυβαντιᾷς. id eſt,
Aut vere inſanias, aut corybantiatis.

Hanc vocem frequenter vſurpat Lucianus in Timone, epiſtolis ſaturnalitiis, Lexiphane, Hermotimo. Sumptum eſt à Corybantibus Cybeles cultoribus, qui ſacro correpti furore cymbala pulſant, alios item in ſimilem agentes rabiem. Quod idem alias vocat κακοδαιμονᾶν, quaſi malo duci genio.

Calculo mordere. 40

Suffragio lædere, aut vlciſci.

Ψήφῳ δάκνειν, id eſt, Calculo mordere, dicuntur qui ſuffragio lædunt aut vlciſcuntur hominem. Ariſtophanes ἐν Ἀχαρνεῦσιν,

Βλέπουσιν οὐδὲν ἄλλο πλὴν ψήφῳ δακεῖν. id eſt,
Spectant id vnum, vt mordeant ſuffragio.

Siquidem hac via potiſſimum plebeij vindicabant ſiquid eſſent offenſi: refragabantur in concione, quū calculis ferrentur ſuffragia. Proinde mordebant non dente (quod tutum non erat) ſed calculo.

Charybdis, Barathrum. 41

Supra modum edax, rapax, belluo.

Hyperbolæ prouerbiales ſunt & hæ, quum hominem maiorem in modum edacem, bibacem, rapacem, helluonem, charybdin, aut barathrum vocamus. Ariſtophanes in Equitibus.

Καὶ τελώνην, καὶ φάραγγα, καὶ χάρυβδιν ἁρπαγῆς. id eſt,
Et telonen, & barathron, & rapinæ gurgitem.

Huc adſcribendum opinor quod Diogenes, authore Laertio, ventrem τοῦ βίου χάρυβδιν, id eſt, Facultatum charybdim vocauit. Horatius de lurcone quodam,

Ingluuies, & tempeſtas, barathrumque macelli.

Lingua ſeorſum inciditur. 42

Ariſtophanes in Pace,

Ἡ γλῶττα χωρὶς τέμνεται. id eſt,
Lingua ipſa ſeorſum inciditur.

Interpres admonet prouerbialiter dictum. ſumptum autem ex Homero, Odyſſeæ γ,

Ἀλλ' ἄγε τέμνετε μὲν γλώσσας. id eſt,
Eia iam age linguas incidite.

Eiuſque ſententiæ Caliſtratū citat authorē. Rurſum in Pluto,

Ἡ γλῶττα τῷ κήρυκι τούτων τέμνεται. id eſt,
Præconibus horum lingua præcidi ſolet.

Lingua exſecta in ſacrificiis præconibus dari ſolita.

Caliſtratus, vt citat interpres, tradit olim in ſacrificiis linguā exectam præconibus dari ſolitam. Nam alioqui ſunt qui dicāt ex victimis Mercurio deberi linguam. Eſt autem in Ariſtophanis verbis ἀμφιβολία non infaceta, quòd lingua vtrolibet referri poteſt, vel ad boues, vel præcones. Interpres admonet alluſum eſſe ad prouerbiale dictum, ἡ γλῶττα τῷ κήρυκι, id eſt, Lingua præconi. Quò rectè videbimur vſuri, quum præmij nonnihil deberi ſignificabimus qui in conficiendo negotio pro ſua virili in partem adiumento fuit, aut εὐαγγέλιον dandū læta nuncianti. Sic enim vocat Homerus mercedulam quæ dari conſueuit lætum adferentibus nuncium. Apud Plutarchum Antipater, quum incidiſſet mentio de Demade iam ſenio imbecilli fractóque, Velut, inquit, ex immolata victima, ſolus venter & lingua ſupereſt. Apparet linguam ceu profanum membrum, ſacris adhiberi non ſolere. Et Pittacus Amaſidi regi mittit è victima linguam, & membrum peſſimum & idē optimum. Præcones autem habent linguam venalem, & in ſacrificiis admonebāt populum vt linguis faueret. Plautus in prologo Pœnuli, Exerce vocem, quam per viuis & colis. Nā niſi clamabis, ſtatim te obrepet fames.

Non capit ſomnum niſi hoc aut illud fecerit. 43

Cupiditas impotens.

Sunt duæ figuræ prouerbiales, quibus intemperātem atque impotētem rei cuiuſpiam cupiditatem ſignificamus. Altera eſt apud Ariſtophanem in Veſpis, huiuſmodi,

Ἢν μὴ 'πὶ τοῦ πρώτου καθίζηται ξύλου,
Ὕπνου δ' ὁρᾷ τὴν νύκτα οὐδὲ πασπάλην. id eſt,
Ligno niſi ſors primus ille aſſederit,
Somni videt nihil nocte, non vel paſpalam.

Primum lignum dixit, primum gradū. Paſpalam autem Græci vocant minutiſsimum aliquem farinæ puluiſculum. Ad eundem modum Iuuenalis,

-quibuſdam Somnum rixa facit.

Altera eſt apud Maronem in Bucolicis,

Quòd ſi non aliqua nocuiſſes, mortuus eſſes.

Priorem reperire eſt apud Hebræum παροιμιογράφον, Nō enim dormiunt niſi quum malè fecerint: nec capitur ſomnus ab eis niſi ſupplantauerint.

Ventre pleno melior conſultatio. 44

Plutarchus Sympoſiacōn libro 7. citat hoc carmen,

Γαστρὸς ἐπὶ πλείονι βουλὴ ἢ μῆτις ἀμείνων. id eſt,
Conſultatio tum melior, quum expleueris aluum.

Venter, moram non patitur.

Quum fames interpellat, nō vacat deliberare: propterea quòd conſultatio moram deſiderat, & animi tranquillitatē: at fames bilem acuit. Poteſt & huc torqueri, prius agendum quod inſtat & vrget, deinde de futuro deliberandum. Congruet & in illos qui bene poti conſultant de rebus grauiſsimis: quem morem Herodotus libro primo tradit fuiſſe Perſis. Item Perſius,

-ecce inter pocula quærunt
Romulidæ ſaturi quid dia poemata narrent.

Tenuis ſpes. 45

Spem infirmā incertámque poetæ tenuem vocant, eámque figuram ceu prouerbialem annotarūt interpretes, nominatim Suidas. Ariſtophanes in Equitibus,

Αὕτη τις ἐλπίς ἐστ' ἐφ' ᾗ 'χούμεθα. id eſt,
Spes iſta tenuis quæpiam eſt qua nitimur.

Frigidam ſpem dixit Euripides in Iphigenia Aulidenſi, ψυχρὰ μὲν ἐλπίς, id eſt, Spes frigida quidem. M. Tullius pro Roſcio comœdo, Inani & tenui ſpe te conſolaris. Ariſtophanes metaphoram duxit à nauigantibus, quum ait ὀχούμεθα. Vnde M. Tullius dixit, Sperā hinc afflare auram aliquam. pro eo quod erat, oſtēdi ſpem. Vt in Verrem actione ſexta, Video quid egerim: erigit ſe, ſperat ſibi aurā aliquam poſſe afflare in hoc crimine. Id tranſlatum à nautis, qui quum hærent, mari nimium malaciſſante, è nubecula aut è mari procul criſpante diuinant fore ventum. Plato De legibus tertio ſimili figura dixit λεπτὴν σωτηρίαν, id eſt, tenuem ſalutem. Apud Athenæum libro 15. citatur ex Callimacho, ὧδ' ἐμόγησαν αἱ ἐλπίδες, ὥστ' ἐκ τῶν ἐχθρῶν συμμαχίαν καλοῦσιν, id eſt, Adeò laborant ſpes, vt ab hoſtibus petātur ſuppetiæ.

Anno ſenior fio. 46

Res valdè moleſta.

Quoties aliquid nobis magnopere moleſtum ſignificamus, ſeneſcere nos etiam vulgò dicimus. Ariſtophanes in Ranis,

Μὴ ταῦ ποιήσῃς· ὡς ἐγὼ θεώμενος,
Ὅταν τι τούτων τῶν σοφισμάτων ἴδω,
Πλεῖν ἢ 'νιαυτῷ πρεσβύτερος ἀπέρχομαι.
Faxis caueto. quippe quoties conſpicor
Iſtiuſmodi negotiorum quidpiam.

Diſcedo, crede, ſenior anno protinus.

Tædio verò moleſtiáque conciliari ſenium indicat etiam Homerus,

Αἶψα γὰρ ἐν κακότητι βροτοὶ καταγηράσκουσιν.

Tauricum tueri. 47

Βλέπειν ταυρηδὸν, id eſt, Tueri taurinè, pro eo quod eſt toruè. Ariſtophanes in Ranis,

Ἔβλεψε γοῦν ταυρηδὸν ἐγκύψας κάτω. id eſt,

It. que ore prono contuetur tauricum.

Intuitus Socratis. Plato demonſtrat hunc Socrati fuiſſe morem, taurinis oculis obtueri. Et Vergilius bouem toruam vocat,

-optima toruæ Forma bouis.

Expedit habere plura cognomina. 48

Ariſtophanes in Pluto,

Ὡς ἀγαθόν ἐστ' ἐπωνυμίας πολλὰς ἔχειν. id eſt,

Vt expedit ſi plura habeas cognomina.

Mercurij cognomina. Conuenit in eos qui multa ſimul profitentur, quo quæſtum faciant vberiorem. Aut qui diuerſarum ſunt partium. quemadmodum veſpertilio in apologis aliquando mus eſt, aliquando auis. Dictum eſt autem in Mercurium, cuius varia feruntur cognomina. Vocatur enim στροφαῖος, vel quòd bene verſat negotia, vel quòd ſubdolus ſit ac verſipellis. ἐμπολαῖος, quòd auctionibus ac mercimoniis præſit. ἡγεμόνιος, quòd viæ dux, vt apud Homerū Priamo. δόλιος, quòd impoſturæ præſtigiarúmque repertor. κερδῷος, quòd lucris augeat negotiatores. ἐναγώνιος, quòd in certaminibus præconis vice fungatur. διάκτορος, quòd deorum miniſter. Feruntur item & Bacchi permulta cognomina.

Λιμοδωριεῖς. 49

Λιμοδωριεῖς. In prouerbiorum collectaneis quæ Plutarchi nomine feruntur, huiuſmodi reperio fabulam. Quum aliquando Peloponneſus annonæ laboraret inopia, quidam vrgente fame collectis ſarcinis inde demigrarunt: ii quum incertis ſedibus huc atque illuc vagarentur, recepti ſunt in ciuitatem à Tripolitis. Tripolis autem ea in Rhodo eſt. Nomen igitur inditum illis vt dicerentur Λιμοδωριεῖς. Heſychius addit ex authoritate Didymi, eos qui iuxta OEtan accolebant, ſic vocatos quòd ob terræ ſterilitatem, frequenter cū fame rem habebant. Δωριεῖς Græce dici videntur à dono & eundo: itaque qui vagantes famem adferebant, λιμοδωριεῖς dicti ſunt. Alioqui Dores non ſunt in Peloponneſo, ſed inter Locros & Ætolos, author Strabo libro nono. Quadrabit igitur in eos, qui fame adacti, aliquò demigrant, velut Italorum vulgus ferè hoſpites omneis, λιμοδωριεῖς appellat, ceu fame compulſos ad eam viſendam regionem. Feſtus Pompeius admonet, homines exili re tenuique fortuna, dictos olim canalicolas, quòd circa canales fori conſiſterent. *Canalicolæ.*

Tribus bolis. 50

Plautus in Curculione, Si vis tribus bolis, velim chlamydem. Tribus bolis dixit pro compendio, quaſi tribus verbis. Nam bolū Terentius accipere videtur pro eo quod Græci vocāt βλωμόν. Quod autem continuo deuoratur, tribus bolis edi dicitur.

Velut vmbra ſequi. 51

Ὥσπερ σκιὰ ἕπεσθαι, id eſt, Velut vmbra ſequi. Dicitur qui nū- *De eo, qui nūquam deeſt.* quam deeſt. Nam vmbra corpus aſſectatur, velit nolit. Plautus in Caſina, Decretum eſt mihi, quaſi vmbra quoquo ibis tute, perſequi. Vnde aſſeclas indiuidos, vmbras vocamus, & vltro comitantes ad conuiuium, vt indicatum eſt alibi, in prouerbio Vmbræ. M. Tullius libro Tuſculanarum quæſtionum primo, Etſi enim in ſe nihil habeat gloria cur expetatur, tamen virtutem tanquam vmbra ſequitur.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *quam deeſt*] Atqui non adeſt ſemper vmbra. Ouidius 1. Triſt. elegia 8.

Vtque comes radios per ſolis euntibus vmbra eſt:
Quum latet hic preſſus nubibus, illa fugit.

Dicetur ergo ſequi vt vmbra corpus, non qui ſemper adeſt: ſed qui quandiu adeſt, indiſſociabilis eſt comes.

Ne nummus quidem plumbeus. 52

Nummum plumbeum hyperbola prouerbiali pro minimo pecuniæ ponunt. Plautus in Caſina, Cui homini hodie peculi nummus non eſt plumbeus. Idem in Trinummo, Cui ſi capitis res ſiet, nummum nunquam credam plumbeum. Confine illi quod eſt apud eundem in Captiui duo,

Neque ridiculos iam terunci faciunt.

Quanquam hoc alio dictum eſt loco.

Satietas ferociam parit. 53

Nicolaus Stobæus in collectaneis ſuis hanc ſentētiam prouerbij titulo citat, Τίκτει κόρος μὲν ὕβριν, ἀπαιδευσία δὲ μετ' ἐξουσίας, ἄνοιαν, id eſt, Parit ſatietas ferociam, imperitia cum poteſtate coniuncta, inſaniam. Tollit animos opulentia: quòd ſi ad inſcitiam accedat poteſtas, iam res ad inſaniam vſque procedit. Concinit cum illo, *Fœnum habet in cornu.* Fœnum habet in cornu. Pindarus in Olympijs inuertit ſententiam dicens Ὕβριν κόρου ματέρα, id eſt, Ferociam matrem ſatietatis. Sed reprehenditur ab interprete, qui magis approbat Homeri verſum,

Τίκτει τοι κόρος ὕβριν ὅταν κακῷ ὄλβος ἕπηται. id eſt,

Faſtum copia gignit, opes vbi prauus adeptus.

Cæterùm hunc verſum non memini legere apud Homerum, nec videtur illi γνήσιος: certè quod conſtat, extat in ſententiis Theognidis.

Quid cæco cum ſpeculo? 54

Τί τυφλῷ καὶ κατόπτρῳ, id eſt, Quid cæco cum ſpeculo? Finitimum illi, Nihil cum fidibus graculo. *Nihil cum fidibus graculo.* Citatur à Stobæo verſiculus ex Epicharmo,

Τί γὰρ κατόπτρῳ καὶ τυφλῷ κοινωνία; id eſt,

Luminibus orbo, cum ſpeclo quid eſt rei?

Quorſum opus eſt libris illiterato? quò regnum inueni ſtulto? quò diuitias ei qui neſciat vti?

Miſeram meſſem metere. 55

Malam metere meſſem, eſt pro malefactis luere pœnas. *Luere malefactorum pœnas.* Non admodū abhorret ab eo quod alibi retulimus, Vt ſemētē feceris, ita & metes. Stobæus hoc carmen citat ex Euripidis Ione,

Καὶ νῦν ἐφέλκετ' ὄγκον ἐν μακροῖς θεοῖς,
Καὶ κτᾶσθε πλοῦτον πάντοθεν θηρώμενοι, id eſt,
Σὺμ μὲν δίκαια μὴ δίκαια δ' ἐν ἴσῳ,
Ἔπειτ' ἀμᾶσθε πολλὰ δύστηνον θέρος. id eſt,
At nunc honores ô ſceleſti, accerſitis,
Et opes paratis aucupantes vndique
Promiſcue per fas netáſque, poſtea
Meſſem metitis ob iſta triſtem & aſperam.

Æſchylus in Perſis,

Ὕβρις γὰρ ἐξανθοῦσ' ἐκάρπωσε στάχυν
Ἄτης, ὅθεν πάγκλαυτον ἐξαμᾷ θέρος. id eſt,
Florens enim ſpicam tulit ferocia
Noxæ, vnde protſum flebilem meſſem metit.

Plato in Phædro, ποῖόν τινα οἴει μετὰ ταῦτα τὴν ῥητορικὴν καρπὸν ὧν ἔσπειρε θερίζειν, id eſt, Qualem putas poſtea rhetorice meſſem meſſura eſt, quam ſeminauit? Ariſtoteles Rhetoricorum 3. citat ex Gorgia, Σὺ δὲ ταῦτα αἰσχρῶς μὲν ἔσπειρας, κακῶς δ' ἐθέρισας. i. Tu quidem hæc turpiter ſeminaſti, & miſere meſſuiſti.

Venimus ad ſummam lineam. 56

Euripides in Antigone,

Ἐπ' ἄκραν ἥκομεν γραμμὴν κακῶν.

Deuenimus ſummam ad malorum lineam. Item Horatius

Venimus ad ſummum.

De linea ſtadiorum & luſus dictum eſt alibi non vno loco.

ANIMAD. HENR. STEP.

V. *Venimus ad ſummum*) Magis fortaſſe huic adagio conuenirent hæc eiuſdem poetæ verba,

-mors vltima linea rerum eſt.

Saburratus. 57

Plautus in Ciſtellaria, noue quidem, ſed admodū eleganter dixit ſaburratus, pro onuſtus cibo. *Onuſtus cibo.* Sumpta metaphora à nauibus, quas onerant harenis, aut argilla, ne iactētur vacillentque in fluctibus. Quod equidem inter adagia non retuliſſem, niſi etiā vulgò paſſim diceretur. Plauti verba ſunt hæc, Idem mihi, magnæ quod parti eſt vitium mulierum, quæ nunc quæſtum facimus: Quæ vbi ſaburratæ ſumus, largiloquæ extemplò ſumus. Venuſtius fiet ſi longius detorqueatur: veluti ſiquis aures ſaburratas dicat alicuius multiloquio: aut Animus philoſophię præceptis ſaburratus, ne rerum tempeſtate iactetur.

Numero dicis. 58

Plautus in Caſina, Numero dicis, dixit pro eo quod eſt, facilè & cōpendio. *Cito ac facilè.* Feſtus exponit pro cito, ac celeriter, citans tū alios multos authores, tum hunc Plauti locum. Sed apud Feſtū adeò deprauata eſt ſcriptura, vt referre pigeat: niſi quòd illinc colligitur veteres nō ſolùm dixiſſe Numero dicis, ſed Numero ſcis, numero facis, numero expungere, numero credere, numero venire, pro facilè ac citò venire. Nonius Marcellus putat numero dici pro multū, ſed exempla quæ adducit, magis indicant accipi pro citò ac facile, ſiue ſtatim. Quod ipſum ille fatetur in fine. Idem in Amphitryone, Numero mihi in mentem fuit. Vſurpatur apud eundem & aliis aliquot locis.

Palpari in tenebris. 59

Ψηλαφᾶν ἐν τῷ σκότῳ, id eſt, Manu tētare in tenebris. Dicūtur qui rem obſcuris veſtigant coniecturis. *Obſcuris coniecturis rem veſtigantes.* Ariſtophanes in Pace,

-πρότερον μὲν γὰρ
Ἐψηλαφῶμεν ἐν σκότῳ τὰ πράγματα.
Νυνὶ δ' ἅπαντα πρὸς λύχνον βουλεύσομεν. id eſt,
-antehac negocia
Velut in tenebris manibus attentauimus,
Nunc ad lucernam cuncta penſitabimus.

Alluſit poeta ad Hyperboli artificium, qui ex lychnopola, id eſt lucernario, factus fuit imperator. Vſurpat idem prouerbium Plato in Phædone. Quod quidem & hodie dicitur de coniecturis incertis, ψηλαφᾷ.

Muſcas depellere. 60

Muſcas depellere, etiã hodie vulgato ioco dicitur qui ocioſo atque inutili fungitur officio. Ariſtophanes in Veſpis.

[illegible] id eſt,

Imò cauet præ manu habens, etiam muſcas depellere curans.

Tenuiter diducis. 61

Λεπτὰ ξαίνεις, id eſt, Tenuiter diducis. Suidas ſcripſit dici ſolitũ de iis qui pauperum more tenuiter victitant. Tranſlatum apparet à mulieribus lanam carminantibus. Niſi malumus legere ξίεις. nam in vulgatis codicibus ξίνεις habetur: quæ vox quid ſibi velit, mihi ſane non liquet. Porrò ſiue ξαίνεις legas, ſiue ξίεις, vtroque modo ſignificabitur illa tenuium hominum in minutulis rebus diligentia, quam Græci vocant μικρολογίαν, adeo vt etiam cuminum ſecare prouerbio dicantur. Quin & apud Latinos, pauperes, tenues appellant: & Terẽtius ſic tenuiter dixit, de iuuene amante citra pecuniarum adminicula. Interdum ad exactam curam refertur, ac ſubtilitatem. vt Horatius in Sermonibus.

Μικρολογία. Tenues.

Vtpote res tenues tenui ſermone peractas.

Λεπτῶς & λεπτολογεῖν. Ariſtophanes item in Nebulis λεπτὰς μερίμνας dixit, & λεπτοτάτους λήρους, & λεπτολογεῖν, id eſt, Tenuem curam, & tenuiſſimas rationes, & tenuia loqui nimirum anxias ac nimium ſubtiles philoſophorum ridens argutias: cuiuſmodi acumen Seneca prodidit ſuiſſe Chryſippo, quod pungeret modo, non penetraret. Porrò quemadmodum commoda rectaque diuiſio plurimũ lucis adfert ſermoni, ita curioſa illa & in fruſta verius quàm in membra ſectio, facit interdum vt valde inte[illegible] [illegible]. Vnde qui vitant hanc nimiam diligentiam ſubtilitatem, παχυμερέστερον καὶ παχυμερῶς, loqui dicuntur. Vlpianus libro Pandectarum 15. Titulo de peculio, Cap. Quam Tutores. Scire autem non vtique ſingulas res debet ex neceſſitate, ſed παχυμερέστερον & in hanc ſententiam inclinat Pomponius vox enim compoſita videtur à παχύ, quod eſt pingue, & μέρος partitio. Contra qui excutiunt ſingula quæque, licet minuta, λεπτομερῶς λέγειν dicuntur. Pro παχυμερῶς Ariſtoteles libro Ethicorum Nicomachiorum primo dixit παχυλῶς καὶ τύπῳ [illegible] id eſt, Gratũ igitur fuerit de talibus & ex talibus diſſerentes, craſſe ac formula breuiterque verum oſtendere. Sentit exceptionum ſcrupulos omittendos apud inexercitatum auditorem: ſed ita de rebus loquendum vt plerunque ſunt aut vulgò habentur. Rurſus eiuſdem operis libro 2 [illegible] id eſt, Omnis ſermo de rebus agẽdis, craſſius non exacte fieri debet. Frequens & illud in Græcis autoribus, ὡς τύπῳ εἰπεῖν, id eſt, vt ita loquar: quum ſentiunt ſe rem non vt eſt, exacte proloqui ſed qualibuſcunque verbis ſignificare ac notare verius quàm eloqui.

παχυμερῶς. Λεπτομερῶς. Τύπῳ. Ὡς τύπῳ εἰπεῖν.

Simia fucata. 62

Πίθηκος ἀνάπλεως ψιμυθίου, id eſt, Simia plena fuci, De deformi anu, fucata tamen, & meretriciis culta lenociniis. Nam ψιμύθιον Græcis appellatur color ille quo quondam meretrices, nunc honeſtæ etiam, ſi diis placet, matronæ faciem oblinunt: quo ſenectam ac formæ vitia diſſimulent. Ariſtophanes in ταῖς ἐκκλησιαζούσαις,

[illegible]

[illegible] id eſt,

Vtrumne varie picta facie ſimia:

An anus ab inſeris huc reuerſa manibus?

Poteſt & ad rem accommodari, veluti ſiquis turpem cauſam orationis phaleris adornet, vt honeſta videatur. πιθηκίζειν eſt fucis aut blanditiis fallere. vnde [illegible]. Ariſtophanes in Equitibus.

πιθηκίζειν.

[illegible] id eſt,

Me miſerum, cuiuſmodi pithecitmis me circumagis.

Ζωμοσύναι, [illegible] 63

Cognomina in eos qui ſerò ad conuiuium accederent.

Plutarchus in Sympoſiacis oſtendit olim cognomina quædam prouerbiali ioco iactata fuiſſe in eos qui ſerius ac cunctantius ad conuiuium accederẽt. Dictos enim tum [illegible], tum [illegible], tum [illegible]. Quorum nominum rationẽ, ſi coniectare licet, hanc eſſe puto, quod qui cunctarentur adire, ii, quòd alius eſſent in mora, impedimento eſſe videbantur quo minus illis cœnare liceret: deinde quòd lentitudine ſua efficerent vt conuiuium ad noctem vſque protraheretur. Tertium cognomen κατ' ἀντίφρασιν attributum apparet. Negat autẽ apud Plutarchum quiſpiam Pittacum ab Alcæo ζοφοδορπίδαν appellatum, quòd ſerius iniret conuiuium: ſed quòd ſordidis ac plebeiis compotationibus gauderet. Antiquitus autẽ inelegans ac parum vrbanum habebatur ſiquis ad conuiuium rogatus, tardius aduenisſet. Vnde Polycharmus in apologia qua vitæ ſuæ rationem reddit Athenienſibus, illud in laudem ſuam interpoſuit, [illegible] id eſt, Ad hæc inſuper Athenienſes, núquam ad cœnam acceſſitus, poſt tempus acceſſi. Huius opinionis Battus quidam ſcurra non illepidè cauſam aperuit apud Cæſarem. Conſueuit enim iis qui tardius venirent ad conuiuiũ, ἐπιθυμοδείπνους appellare, quaſi dicas, conuiuiorum appetentes: propterea quod, quum eſſent occupati negociis, ob cœnarum tamen cupiditatẽ non excuſarent iis à quibus rogarentur. Huiuſmodi ferme Plutarchus. At Terẽtius in Sceptra in excruciante, indicat incluſe fuiſſe ſtatim & ante tẽpus adeſſe conuiuiis. quum Chremes ait illos tam tardum præſto eſſe domi ſuę ſeque ipſum in mora conuiuiis eſſe. nimirum indicans contra fieri ſolere. Apud Ariſtophanem in Concionatricibus huc alluditur aliquoties, ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἔρχομαι, id eſt, Ad cœnam venio. In eadem, ἐπᾴσομαι μέλος τι μέλος δειπνητικόν, id eſt, Accinam melos aliquod cœnaticum.

Ἐπιθυμοδείπνοι.

Cuncta arrident, meis ne gaudeat. 64

Ariſtophanes in Nubibus,

Deus quà ſidet.

[illegible] id eſt,

Proinde etiam cuncta patiuntur, is meis ne gaudeat

Prouerbij ſpeciem habet, quo licebit vti quum magnas intereſſe diſcrimen ſignificabimus inter noſtras & aliorum rationes. Græcus verſiculus claudicat vna ſyllaba plenus erit ſi pro γελᾷ legas γελάσει. Contrarium huic illud Maronis.

Qui Bauium non odit amet tua carmina Meui.

Dentis quæ eiuſdem ſunt farinæ, & ex æquo contemnenda.

Βωμολόχοι, Βωμολοχεύεσθαι 65

Βωμολόχοι prouerbiali conuicio dicebantur ſcelesti & improbi. Quod nominis olim inditum videtur iis qui obuerſantes circum aras, vt rumis tendere conſueuerunt inſidias aut qui ob rem diuinam facerent quòd ex aliorũ accuſatione compendij nonnihil auferrent. Nam huiuſmodi morta[illegible] vota Iupiter audit apud Lucianum in Icaromenippo. Dicuntur item βωμολόχοι qui quum res diuina peragitur, non faciunt vota diis, ſed [illegible] blacterant. Qui mos hodie in magnatibus præcipue placet & idud admodum ciuile putant, ſi inter ſacrificium ſuum aliquid cuipiam ad aurem obganniant. Ariſtophanes in Nebulis, [illegible] Idem in eadem fabula,

Qui ſint βωμολόχοι.

[illegible] id eſt,

Siquis eorũ homo'ochum egerit, & flexum aliquẽ flexerit.

Quanquam in hac ipſo [illegible] ſubeſt prouerbij color. Idem in Equitibus, [illegible] ſentiens aduerſarium excogitaſſe quiddam egregie ſceleſtũ, quod βωμολόχον appellat, quaſi inſigniter adulatorium. Vox deducta videtur à βωμὸς altari, & λόχος inſidiis: quòd nec illic deſint qui cibos ſuffurentur, aut mendicando petant. Hinc tranſlatum eſt ad abiecte adulantes, ventris gratia. Vnde dicta ſunt [illegible] pro ſordidis adulationibus. Interdum βωμολόχων vox tribuitur aruſpicibus, diuinis, tibicinibus, & huic hominum generi quod nidorem altaris ſequitur. Denique vocis vſus tranſiit ad omnes qui improbis artibus venantur quæſtum.

Priuſquam gallus iterum cecinerit. 66

[illegible] id eſt,

Prius atque gallus cantet iterum cruſtiger.

Græcus verſicul⁹ cõſtabit ſi pro ἀλεκτρυὼν legas ἀλέκτωρ. id eſt, Admodum mane, & antelucano. A priſca conſuetudine ſumptum, qua noctis deliquium & acceſſum diei, galli cantu metiebantur, gnomonibus horariis nondum repertis. Gallus autem tribus interuallis canit, prænuncias diem. qua de re Plinius libro 10 cap. 21. Et hi noſtri vigiles nocturni, quos excitandis in opera mortalibus rumpendoque ſomno natura genuit. Norunt ſydera, & ternas diſtinguunt horas interdiu cantu. Cum ſole eunt cubitum: quartaque caſtrenſi vigilia ad curas laboremque reuocant. Nec ſolis ortum incautis patiuntur obrepere. Diemque venientem nunciat cantu, ipſum verò cantum plauſu laterum. Hactenus Plinius. Cur autem id accidat gallis, Democritus, apud M. Tullium, concoctionem in cauſa eſſe putat. quòd id temporis cibus à pectore depulſus in omne corpus digeritur. Poetæ ad fabulam referunt: cuius meminit Lucianus in Gallo. Mihi magis arridet Ambroſij Leonis Nolani ratio: quem virum equidem non dubitem in peruertigandis naturæ myſteriis vel cum quouis veterum philoſophorum conferre. Hic in quæſtionibus ſuis, gallorum cantum a peculiari quadam ſalacitate proficiſci putat. Eſſe enim hoc animal præ cæteris, gallinis deditum, ac velut vxorium, miréque ſollicitum de ſobole quam maxime propagãda adeo vt vnus gallus compluribus gallinis præficiatur, tantámque turbam vnicus maritus impleat tam pro fœminis ac pullis acerrime depugnet. Porrò cantum gallorum ab imaginatione veneris proficiſci, vel illud ſatis arguit, quòd priuſquam incundis gallinis maturi ſint, ſilent. Ex reliquis item auibus pleræque in coitu coituve deſiderio vocẽ edunt, vt anates, paſſeres, hirúdines, perdices. Vox autem maris in aluum genere, tantam vim habet ad incitandam venerem, vt quæ ſam hac audita tantum, concipiant oua, quo in numero ſunt perdices. Gallus itaque, dilabente iam per viſcera cibo, ſomnoque diſcedẽte quo tempore corpora ſua ſpõte concitantur ad venerem) ſtatim gallinarum meminit: quóque copioſior ſit fœtura, cantus illecebra prouocat. Quòd autem ſubinde canit, in cauſa eſt, quia galli ſomnus eſt interle-

Galli cantu diſtincta vigilia. Vnde gallus canit. Gallus, ſalaciſsimus. Cur ſubinde gallus canat.

ctus, miniméque perpetuus, maxime quum vigent ætate: vt intelligas & hoc à ſalacitate proficiſci. Sed vt ad interpretationẽ adagii recurramus, veteres initiũm diei à prima mediæ noctis inclinatione ordiebantur. Proximum tempus gallicinium vocabant, quòd id temporis lucem multo ante præſentientes incipiunt canere. Tertium, conticiniũ, quum & galli conticeſcunt, & homines etiam tum quieſcunt. Quartum, diluculum, quum incipit dignoſci dies. Quintũ, mane, quum clarus iam dies exorto ſole. Itaque ſecundus gallorum cantus multo ſolis exortum antecenit. Hinc Iuuenalis,

Gallicinium. *Conticinium.* *Diluculum.* *Mane.*

Quod tamen ad galli cantum facit ille ſecundi,
Proximus ante diem campo feret.

Conſimiliter Ariſtophanes in Concionatricibus, - [illegible]
Οὐ δ' ἄμα [illegible]
Ἀλλ' [illegible].
-minime gentium.
Ne ſiquidem tenlo appuliſſes tempore,
Quum gallus iterum caneret.

Huius rei mentio fit & in Euangelicis literis.

Ne allii quidem caput. 67

De ſordido. Prouerbialis hyperbole, Οὐδὲ σκορόδου κεφαλὴν δέδωκε, id eſt, Ne allii quidem caput dedit. Ariſtophanes in Veſpis,
Οὐδὲ [illegible] ἔδωκε. id eſt,
Nemo vel allii caput addit coctis.

Conueniet in ſordidum, & impendiò parcum.

Ruminare negotium. 68

Ἀναμαρυκᾶσθαι τὸ πρᾶγμα, id eſt, Ruminare ſeu remandere negocium: dicitur qui ſuo cum animo verſat, etiam atque etiam expendens. Sumpta metaphora ab animantibus qui cibum in os reuocatum denuo mandunt, atque ita demum in alterum ventrem traiiciunt. nam id non accidit niſi iis quibus duo ſunt ventres. Ariſtophanes in Veſpis.
Μόλις [illegible] ἀναμαρυκώμενος. id eſt,
Vix cauſa cognita eſt, vbi ruminauerant.

Id etiam appellant ἀναμηρυκάζειν. Vſurpat hoc adagium & Lucianus quodam in loco.

Mordere labrum. 69

Ἐσθίειν τὰ χείλη, id eſt, Comedere labra, vel hodiernis temporibus vulgò dicitur qui ſtomachatur, animoque ringitur. ſumptum ab indignantium geſtu. Ariſtophanes in Veſpis,
Ὑπ' ὀργῆς τὼ χείλη ἐσθίων. id eſt,
Comedens labra præ iracundia.
Sic & Homerus Odyſſeæ υ,
-οἱ δ' ἄρα πάντες ὀδὰξ ἐν χείλεσι φύντες. id eſt,
Aſt hi labra ſuis preſſerunt dentibus omnes.

Lesbiari. 70

Polluere. Λεσβιάζειν antiquitus polluere dicebãt. Ariſtophanes in Veſpis, [illegible] id eſt,
Quæ con bibones iam ſuos contaminet.

Aiunt turpitudinem quæ per eos peragitur, fellationis opinor, aut irrumationis primum à Lesbiis authoribus fuiſſe profectã: & apud illos primum omnium fœminas tale quiddam paſſam eſſe. Interpres huius rei teſtem citat Theopompum in Vlysse, [illegible] id eſt, Vt ne vetus illud ac vulgò iactatum inuentum ore noſtro proloquar, quod aiunt Lesbios repeiſſe. Citat & Stratidem in Troilo,
Μήτ' [illegible],
Ἀλλὰ [illegible]. id eſt,
Nequãdo fili Iouis huc vſque peruenias, verùm hoc Lesbius relinquas, ac valere ſinas. Senarii duo videntur, ſed nonnihil deprauati. Innuit idem Ariſtophanes in [illegible],
Δοκεῖ δέ μοι [illegible]. id eſt,
Mihi at videre labda iuxta Lesbios.

Alluſit autem ad communem literam, quæ prima eſt & Lesbiis & obſceno verbo λαικάζειν. id ni fallor, tale quiddam eſt Græcis, quale fellare Latinis. Nam vox etiamnum manet, tametſi rem iam olim è medio ſublatam arbitror.

Pyrrhichen oculis præ ſe ferens. 71

Πυῤῥίχην βλέπειν, id eſt, tumultũ ac bellum vultu præ ſe ferre. inde dictum quòd pyrrhiche ſaltationis genus eſt quod ab armatis pueris peragebatur, vt teſtis eſt Athenæus lib. Dipnoſophiſtarum 14 oſtendens in ea belli imaginem repræſentari, impetum & ardorem adorientium, & celeritatem fugientium. Et Ælius Spartianus in Adriano, Militares, inquit, pyrrhichas populo frequenter exhibuit. Tranquillus item pyrrhiches meminit. Pyrrhichen ſaltauerunt Aſiæ, Bithyniæque principum liberi. Iulius Pollux lib. 4 cap. 14 inter varia ſaltationum genera commemorat μωμάλιαν tragicorum. κόρδακα comicorum, σίκιννιν ſatyricorũ. πυῤῥίχαι [illegible], quas ἐνοπλίους vocat, quòd armati ſaltarent. vnde ξιφισμὸν dictum indicat, quòd gladiis peragerentur: & [illegible], quòd mira pedum celeritate corpus circumagerent. Idem commemorat & alia ſaltationum genera, quæ belli habebant imaginem, κάρπαιαν & τετράκωμον: quam ait

Saltationum genera.

Herculi fuiſſe ſacram. Rurſus aliam quam καρικὴν dixere, quæ & ipſa armis peragebatur. Plato de legibus ſeptimo, docet duo potiſſimum ſaltationis genera fuiſſe: alterum bellicum ac tumultuoſum, quod pyrrhiche dicebatur: alterum moderatius, quod ἐμμέλεια. Pyrrhichen deſcribit his verbis, πυῤῥίχην ἄν τις ὀρθῶς προσαγορεύοι, τάς τε εὐλαβείας πασῶν πληγῶν καὶ βολῶν ἐκνεύσει, καὶ ὑπείξει πάσῃ, καὶ ἐκπηδήσει ἐν ὕψει, καὶ συνταπεινώσει μιμουμένην, καὶ τὰς ταύταις αὖ ἐναντίας, τὰς ἐπὶ τὰ δραστικὰ φερομένας αὖ σχήματα, ἐν ταῖς τῶν τόξων βολαῖς, καὶ ἀκοντίων, καὶ πασῶν πληγῶν μιμήματα ἐπιχειροῦσα μιμεῖσθαι, τό, τε ὀρθὸν ἐν τούτοις, καὶ τὸ εὔτονον τῶν ἀγαθῶν σωμάτων, καὶ ψυχῶν, ὅταν εὐθὺ γίγνηται μίμημα, εὐθυφερὲς ὡς τὸ πολὺ τῶν τοῦ σώματος μελῶν γιγνόμενον. ὀρθὸν μὲν τὸ τοιοῦτον, τὸ δὲ τοὐναντίον, οὐκ ὀρθὸν ἀποδεχόμενον. id eſt, Pyrrhichẽ rectè appellaueris quæ vitationes omnium plagarum ac iaculorum, deflexione corporum, omníque cedẽdi ratione, ſubmiſſione ac ſubſultibus in altum imitatur. Rurſum his contrarios geſtus, qui conducunt ad corporis motus, agilitati parandæ idoneos, qui tum in arcuum iaculationibus, tum in haſtilium miſſionibus, denique in omnium plagarum impetitionibus ſimulachra pugnæ ſtudent imitari: ſimúlque rectitudinem interim & robur bonorũ corporum atque animorum, quoties fit imitatio quæ adhibita plerunque confert ad corporis membrorum firmitatem: rectum quidem hoc quod autem his contrarium eſt, non vt rectũ approbatur. Meminit & ſcholiaſtes in Iliados Homerici π, commemorans tria ſaltationum genera, pyrrhichen, ſicinnin, quæ pertinet ad ſacra: & ſcordacismũ, qui ſit indecorus & profanus conueniens. Pyrrhiche Cretenſium erat, & in armis peragebatur. Vnde Homerus virũ in belli munus agilem intelligi volens, ſaltatorem appellat, ὀρχηστὴν περ ἐόντα. Hoc pugnæ genus eleganter depingitur ex Xenophonte apud Athenæũ libro primo, Ἀναστάντες [illegible] ὠρχοῦντο [illegible], id eſt, Surrexerũt autem primi Thraces & ad tibiam ſaltabant, ſubſiliebántque in altum, idque leuiter, interim vtentes gladiis. Tandem alter alterum feriebat, ſic vt omnibus videretur hominẽ percuſſiſſe. Ille verò artificio quodam cadebat: mòxque omnes exclamabant. Tum is qui percuſſiſſe videbatur, quum alterum armis ſpoliaſſet, exibat, canens Sitalcam. Porrò cæteri Thraces alterũ efferebant veluti mortuũ, quum nullo eſſet affectus malo. Refert illic & alia ſaltationum genera, ſiquis auet ea cognoſcere. Denique Homerus Iliados π, Cretenſem quempiã bello ſtrenuum, ὀρχηστὴν appellat, hoc eſt ſaltatorem, ob pyrrhichen, de qua diximus, Thracibus familiarem. Ita ſcholiaſtes, commemorans tria ſaltationum genera, pyrrhichen bellicam, ſicinnin ſacris accommodam, & σκορδακισμὸν ſordidam ac profanam. Ariſtophanes in Auibus,

Pugnæ genus, quo ſaltatio.

ἀγγελος
Εἰς [illegible] πυῤῥίχην βλέπων. id eſt,
-nuntius
Accurrit ad nos pyrrhichen oculis tuens.

Vnde & pedi pyrrhichio nomen, quòd impetum habet militis ruentis in prælium: & vel à Pyrrho, Achillis filio (quod Plinius lib. 7 cap. 56. ſentire videtur, ſcribens, Armatam ſaltationẽ Curetes docuere, pyrrhichẽ Pyrrhus, vtranque in Creta,) vel, vt putat Athenæus, à Pyrrhicho quodam Lacedæmonio. ſunt enim bellaciſſimi Lacones, apud quos peculiaris erat hæc ſaltatio, quam mox a quinto anno pueri diſcebãt, quod illi vocãt πυῤῥίχην: & pyrrhichiſtæ dicuntur hoc genus exercentes. Vel ab ignea vi nomen habet. Iulius Pollux eo quem mox citaui loco, ait Pyrrhichen eandem eſſe cum Teleſia, & vtroſque fuiſſe iudices hoc genus certaminum. Quin hoc ipſum, ſiquis tumultuantẽ & ira excãdeſcentem dicat πυῤῥιχίζειν, non carebit pro verbi ſpecie. Simili tropo Timocles apud Ariſtophanem.

πυῤῥιχίζειν.

Μηδ' [illegible]
Ἀντεῖπεν [illegible] ἀλλ' Ἄρη βλέπων. id eſt,
Sermonis oſor homo, nihil contrà loquens,
Vnquam, ſed ore præferens Martem truci.

Itidem poetæ dicunt torua tuens, & Græci δεινὸν δερκόμενοι.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. ſe. *Ille verò artificio quodam cadebat*] Conſentanea eſt hæc interpretatio lectioni quam ſequitur. videlicet ἔπεσεν, ſed legẽdum ἔπαιεν, & reponendum hic percutiebat, vel cædebat.

Non eſt oleum in lecytho. 72

Ἔλαιον οὐκ ἔνεστιν ἐν τῇ ληκύθῳ. id eſt,
Olei liquor nequaquam ineſt in lecytho.

Scilicet quum ſignificamus non eſſe precibus locum apud inexorabilem. Refertur apud Ariſtophanem in Auibus. Eſt autẽ alluſio ad vocem. nam ἔλαιον oleum ſignificat, & ἔλεος miſericordiam: & haud ſcio an altera ab altera ſit deriuata.

Magis gaudet eo qui ſenectam exuit. 73

Γέγηθε μᾶλλον ἢ τὸ γῆρας ἐκδύς, id eſt, Gaudet magis quàm qui ſenectam

Gaudio geſtire. ſenectam exuit. De vehementer hilari ac geſtienti gaudio. Ariſtophanes in Pace,

Ἥδομαι γὰρ καὶ γέγηθα, καὶ πέπορδα, καὶ γελῶ
Μᾶλλον ἢ τὸ γῆρας ἐκδύς, ἐκφυγὼν τὴν ἀσπίδα. id eſt,
Gaudeo ſiquidem, atque lætor, atque pedo ac rideo,
Quì clypeum ſuffugerim, magis ac ſenectam qui exuit.

Ductum eſt à ſerpentibus & cicadis, qui ſtatis temporibus exuunt ſenectutem, ac veluti renaſcuntur.

Hic bonorum virorum eſt morbus. 74

Αὕτη γὰρ χρηστῶν ἐστιν ἀνδρῶν ἡ νόσος. id eſt,
At iſte ſanè morbus eſt probi viri.

Suidas propemodum vt prouerbiale citat. extat autem apud Ariſtophanem in Veſpis. Vti licebit quum id probro datur quod magis laudi duci oportebat. Finitimum illi ex Euripidis Aulidenſi Iphigenia,

Vitia, ſed minima. Καλόν γέ μοι τοὔνειδος ἐξωνείδισας. id eſt,
Mihi opprobraſti probrum honeſtum ſcilicet.

Aut [illegible], in triſtia quædam & ſeuera vitia, quæ quum atrociora ſint, tamen minus obnoxia ſunt infamiæ, quòd his magnates ac probati laborent. Quis enim non execratur furem? at longe fœdius eſt adulterium: quod tamen proceres ſibi propemodum laudi tribuunt.

Ne guttam quidem. 75

Manet etiam hodie vulgo tritiſſimum, Ne gutta quidem, ὑπερβολικῶς, pro minimo. Ariſtophanes ἐν Ἀχαρνεῦσι,

Σὺ δ' ἀλλ' ἐμοὶ σταλαγμὸν εἰρήνης ἕνα. id eſt,
At tu mihi da pacis vnam guttulam.

Idem in Veſpis aſſimili forma dixit,

ὕπνου οὐδὲ πασπάλην. id eſt,
ne paſpalam quidem ſomni.

Pro eo quod erat, ne minimum quidem ſomni. Nam paſpalã Græci vocant minutiſſimam micam æris, aut farinæ, quemadmodum & ante diximus. Plautus in Pſeudolo, Cui neque paratæ gutta conſilij, neque adeo argenti. Nam hæc plus habent veneris ad animi res tranſlata: vt, Guttam, aut micam, aut pilum bonæ mentis non habet.

Βατταρίζειν. 76

De balbutientibus. Βατταρίζειν dicebantur vulgo qui balbutirent, quibuſque hæſitans eſſet & impedita lingua, quod Græci τραυλίζειν appellãt. M. Tullius ad Atticum libro 6. [illegible] βατταρίζειν. Quod vitium ex humore immodico naſci docet Hippocrates probat Galenus commen 6. Vnde in pueris ac temulentis fere accidit: quanquam addit & alias cauſas, indicans potiſſimum fieri in ρ & ς. pro quibus ſonant τλ. vnde fit vt agre ſuum ipſorum vitium pronuncient τραυλισμόν. De pueris, cur magis balbutiant quàm viri, quærit Ariſtoteles, ſectionis 11 problemate 30. Diſtinguit autem illic philoſophus τραυλότητα, ψελλότητα, & ἰσχνοφωνίαν. τραυλότητα autẽ

Τραυλότης. definit, quum quis literam quampiam non poteſt exprimere, non quamlibet, ſed certam aliquam hanc Theodorus vertit

Ψελλότης. blæſitatem. ψελλότητα verò, quum litera quæpiam aut ſyllaba ſupprimitur veluti quum [illegible] dicitur pro [illegible]. hãc Theo-

Ἰσχνοφωνία. dorus vertit balbutiem. ἰσχνοφωνίαν verò, quum non valent expedire ſyllabam ſyllabæ contexere pronunciando. quã Theodorus vertit linguæ hæſitantiam. Quæ vitia frequentius accidunt pueris, vt dictum eſt, ſenibus ac vinolentis. vnde Flaccus

Balba ſenectus. balbam ſenectutem vocat. In cauſa putat Ariſtoteles virium imbecillitatem, quæ non queat animo ſeruire. Etiamſi Tullius βατταρίζειν accipere videtur propemodũ pro effutire. Inde trãſlatum ad eos qui nugas deblaterant. Vnde Βατταρισμὸν nugacitatem vocant, vocem à Batto quopiam Thebano mutuati, cui vox fuerit exilis, linguáque parũ articulata. Cui Pythia dixerit, Βάττ' ἐπὶ φωνὴν ἦλθες, id eſt, Batte ad vocem veniſti. Author Heſychius, addens quibuſdam videri vocem imitatiuam, qualis eſt φλοῖσβος, aliæque innumeræ. Dicunt & βαττολογίαν multiloquentiam, à Batto quopiam poeta, cui mos erat in poematis eadem ſubinde inculcare. Vtriuſque meminit Suidas. Verum hæc nihil ad ſenſum Ciceronis. Mihi magis apparet dictũ fuiſſe βατταρίζειν pro dolo malo agere, quòd apud Cyrenæos vulpes dicatur βασσάρα, teſte Herodoto: vt Latini quoque dicunt Vulpinari. Battarus enim dux fuit deducendæ in Cyrenem coloniæ. De pſelliſmo dictum eſt nobis aliàs.

Vnde excoquat ſeuum. 77

Plautus in Captiuis duo prouerbiali dixit hyperbole. Vnde excoquat ſeuum ſenex, opes ſignificans copioſiſſimas. Tametſi locus hic non videtur vacare mendo. Ratio trochaici carminis admonet opimæ legendum, non optimæ. Plautinus verſus hic eſt, ita vt in vulgatis circũfertur codicibus, Quid diuitiæ, ſuntne optimæ? Vnde excoquat ſeuum ſenex. Seuum autem, vel vt alij, ſebum, eſt pingue pecudum durius, quod Græci στέαρ appellant.

Iactare iugum. 78

Iactare iugum, eſt incommode ferre ſeruitutis neceſſitatem. Tranſlatum à bubus nondum aſſuetis iugo. Iuuenalis,

Nec iactare iugum vita didicere magiſtra.

Simile illi, Contra ſtimulum calcitrare. Cogeminatur enim infortunium quod feras impatientius: minuitur animi æquitate. Quemadmodum ait Plautus,

In re mala, animo ſi bono vtare, adiuuat.

Vt in Velabro olearij. 79

De iis qui cõſpirant. Vt in Velabro olearij, Prouerbialis ſimilitudo de iis qui conſpirant, rémque gerunt ex cõpoſito. Plautus in Captiuis duo,

-vnà res,
Omnes compacto rem agunt, quaſi in Velabro olearij.

Velabrũ autem, authore Varrone, locus erat Romæ quo olearij diſtrahebant oleum. Mos eſt autem huic hominum generi vt inter ſe de pretio conſpirent, quo pluris vendant.

Imi ſubſellij viri. 80

Idem in eadem fabula, Imi ſubſellij viros appellat paraſitos,

De paraſitis. qui ita in conuiuium admittuntur, vt imo ſedeant loco. Nihil, inquit, morantur iam Lacones imi ſubſellij viros. Apud eundẽ in Sticho, paraſitus inducitur ita loquens, Haud poſtulo equidem in ſummo lecto accumbere, Scis me dudum eſſe imi ſubſellij virum. Item Horatius,

-et imi Deriſor lecti,

ſcurram ſignificans. Quadrabit etiam in tenues cõuiuas, quos diuites illi nonnunquam recipiunt, ſed infimo loco. Lepidius erit ſi trãsferatur longius, hoc eſt, ad eos qui inter aulicos proceres extremo ſunt loco, aut inter eruditos poſtremi ſunt: quos & infra claſſem, & extremæ claſſis, & infimæ notæ licebit ap-

Infra claſſem. pellare. Quorum poſterius hoc à mercibus ſumptum videtur, quibus addita nota teſtatur pretij modum: prius illud à cenſu

Infimæ notæ viri. veterum. Nam qui primæ claſſis erant, centum & viginti millia æris poſſidebant, atque hi ſoli claſſici vocabantur: reliqui omnes nam claſſes erant complures, infra claſſem dicebantur. Author Gellius lib 7. cap 13. tametſi nonnulli codices pro 20. habent 25. Et Titus Liuius ait, Æris centum millia.

Manticulari. 81

Feſtus Pompeius oſtendit poetas hoc verbo Manticulari vſos pro fucum facere, ac ſubdole agere. Citátque Pacuuium ita

Fucum facere. loquentem, Ad manticulandum aſtu aggreditur. Tractum autumat à manticulis, quas fures attrectare ſolent, nimirum quo furentur. Equidem magis arbitror hinc ſumptam metaphorã, quòd qui in conuiuio diſſimulant, mantilibus tegunt faciem velut extergentes. vnde in Sermonibus Horatius,

-mappa compeſcere riſum.

Mãtellum. Plautus item in Captiuis duo, pro pallio latebráque poſuit, qua dolus tegi poſſit, Nec mendaciis ſubdolis mihi vſquam mãtellum eſt meis. Nec ſycophantiis, nec fucis vllum mãtellum obuium eſt. Equidem haud ſcio num ad hanc pertineat formam quod legitur apud Origenẽ homilia in Ezechielem 5. Qui dixit proximo ſuo, Ignoſcit nobis peccata noſtra Deus. Siquidẽ & in talibus ſacramentis ludimus, viciſſim nobis pollicentes, Mappam mittet Deus, id eſt, teget noſtra flagitia, miſſa mappa. Verum quoniam Græci codicis non adeſt copia, ſuper hac re

Mappa miſſa. prætiterit Academicum agere. Docti, quibus adeſt, locum hũc excutient à nobis admoniti. Vtitur eodem dicto Tertullianus lib. aduerſus Valentinianos, Sed mappa, quod aiunt, miſſa.

ANIMAD. HENR. STEPHAN.

V. *quod qui* (A mãtilibus, dicens eſſe ſumptam metaphoram, manticulas (à quibus, mãticulari tractum eſſe manifeſtiſſimum eſt, pro mantilibus etiam accipit: huic ſignificationi non repugnare exiſtimans quod pauperibus in nummis recõdendis vſitatum fuiſſe dicit Feſtus. & fortaſſis eam colligens ex iis etiam quæ de voce manticularia leguntur ibidem verbis. Eſto igitur manticulas & pro mantilibus ſumi: hoc ego illi non inuitus dabo. ſed illud nõ item, à quibuſdam per diſſimulationem mãtili faciem tegentibus ſumptam eſſe verbi manticulari metaphoram. Siquidem in promptu eſt hic Catulli locus.

Marrucine Aſini manu ſiniſtra
Non bellè vteris in ioco atque vino.
Tollis lintea negligentiorũm.

Quo ex loco conijcere eſt ſolitos quoſdam in conuiuiis inter confabulandum & iocandum, aliorum mantilia, tanquã aliud agentes attrectare, quæ occaſionem nacti (illis videlicet vel oculos deflectentibus, vel ad ea quæ dicerentur, non ad ea quæ fierent, animum attendẽtibus) manu ſiniſtra, vt ait poeta, auerterent. His autem cõſentaneum eſt, vt Manticulari primùm di-

Manticulari quid. ctum ſit pro Furãdi gratia mantilia attrectare: deinde per metaphoram pro Subdole quiduis agere, vſurpatum fuerit.

Auro habet ſuppactum ſolum. 82

Prædiues. Prouerbiali figura dixit Plautus in Bacchidibus,

Sed diuéſne eſt iſthic Theotimus?
Etiam rogas? qui foceis habeat auro ſuppactum ſolum.

De prædiuite cui tanta ſuppetat auri vis vt pedibus calcet. Solum enim pro infima crepidarum parte poſuit, aut certe pro pauimento.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *enim pro.* Hanc explicationem (quæ plane verbis Plau-

tinis vim adfert, & rem fortaſſe poſt hominum memoriam nõ auditam narrat [illegible] quæſiuiſſet Eraſmus, ſed [illegible] acquieuiſſet, ſi hunc Athenæi locum legiſſet, vel potius ſi legere ſe meminiſſet, lib. 12 [illegible] Quanquam Plutarchus in Alexandri vita de eodẽ loquens, non aureos ſed argenteos clauos geſtaſſe commemorat, his verbis, [illegible] &c. Dauid quoque, Pſal. 68. Per- de cœtum arundinis, congregationem taurorum, cum vitulis populorum: calcantium in frustis argenti: diſſipa populos qui bella volunt. Hæc enim eſt ſimplicior ma verborum Hebræorum interpretatio quam tamen [illegible] interpretũ videtur, quòd per huiuſmodi calcationem quid [illegible] gendum foret, ne conncere quidem poſſet. [illegible] factum eſt vt variæ à variis excogitatæ ſint iſtius loci expoſitiones, ſed huiuſce calcationis mentionem nullam facientes. Donec tandem quidam exortus eſt, qui, vt eſt ſagacis ingenij [illegible] hunc illorum verborum ſenſum odoratus eſt, [illegible] illos exultare calcando fruſta argenti, quòd ſcilicet [illegible] nimio luxu fibulas argenti in calceis geſtauerint. Atqui dubitatio nulla ſupereſt quin hoc factum fuerit: imo verò quin clauos etiam argenteos, atque adeo, qui multo prodigioſior eſt luxus, aureos in illis geſtauerint.

Explicatio verſus Dauidis è Pſalmo 68.

Ad aras. 83

[illegible], id eſt, Ad aras. Refertur in collectaneis quæ Plutarchi titulo feruntur, nec explicatur. Equidem opinor perinde valere quaſi dicas ipſo in negocio iuxta prouerbium quod nobis alio dictum eſt loco, quo vetamur ad aras conſultare.

Ipſo in negocio.

Samiorum laura. 84

[illegible], id eſt, Samiorum laura. Dicebatur in turpibus addictos voluptatibus. Laura apud Samios angiportum quoddam erat, in quo cupediæ popinariæ que lautitiæ vendebantur à mulierculis in hoc paratis. Extat & hoc adagium in commentariis quæ Plutarcho inſcribuntur. Refert idem Athenæus ex Clearcho, lib. 12. addens hoc inuentum fuiſſe Polycratis Samiorum tyranni, eamque ciuitatis corruptelam tandem cõmentum ex Sardium cubito, qui dulcis prouerbio dictus eſt, authore Platone.

Tænarium malum. 85

[illegible], id eſt, Tænarium malũ. Si quid crudelius ſæuitum eſſet in famulos, Tænarium malum [illegible] propterea quòd olim Lacedæmonii captiuos, qui in Tænarium confugerant, reductos capitis affecerunt ſupplicio. Eſt autem hoc loco Tænarus oppidum eiuſdem Laconicæ, vnde [illegible] Tænariæ vocentur, & eiuſdem regionis promontorium, in quo ſpelunca per quam aditus erat ad inferos.

Tænarus Laconiæ.

Lesbius Pylis. 86

[illegible], id eſt, Lesbius Pylis. Plutarchus in adagiorum collectaneis, ſi modo non [illegible], hoc prouerbium [illegible] per ſimilitudinem [illegible] Pylin [illegible] Metteri filium ac humandi peritum. Quanquam [illegible] Græcè [illegible] pedatem ſignificat.

Agas aſellum. 87

Agas aſellum. Hoc adagium, quoniam mutilum refertur non ſatis liquet quid ſibi velit. Refertur autem à Cicerone lib. De oratore 2. ad hunc quidẽ modum. In hoc genus coniiciuntur prouerbia, vt illud Scipionis, quum Aſellus omnes prouincias ſtipendia merentem ſe peragraſſe gloriaretur, agas aſellum, &c. Haſtenus Tullius. Neque verò libet referre quæ in hunc locũ adfert Omnibonus, interpres alioqui non omnino malus. Tamen viſum eſt ipſum adagiũ in medium proponere, quo doctis ſaltem veſtigandi miniſtratem occaſionem. Fortaſſe legendum Agaſo aſellum. Nam veteres elidebãt vocales more Græcorum etiam in ſcriptura. Atque ita ſenſus erit, [illegible] facere quę ſe digna ſint. Depotat nepotes, decoquit [illegible], digladiatur miles, peierat leno, mentitur aduocatus. Siquidem hoc ipſum agaſonis vocabulum in contemptus abiit prouerbiũ: id quod apud Græcos teſtimus eſt, ob ſermonis [illegible], nam Dores aſinum vocant, non [illegible], vt cæteri, ſed [illegible]: & agaſonem, non [illegible], ſed [illegible], veluti teſtatur Iulius Pollux lib. De rerum vocabulis 7. Fortaſſis huc pertinet quod ſcripſit Flaccus epiſtola 10 ad Lollium. [illegible] ad imum

Agaſo.

Thrax erit, aut olitoris aget mercede caballum.

ANIM. HENR. STEPH.

V[illegible] Hãc Eraſmi coniecturam quæ ſequitur, depravabit lectionem emendatam, meo quidem iudicio, non depravatam corrigit. Recte enim legitur apud Ciceronem, Agas aſellũ, nec mutilum, ſed integrum illic refert adagium. ex Martialis epigrammate mihi [illegible] poſſe videor: quod eſt huiuſmodi,

Semper agis cauſas & res agis Attale ſemper.
Eſt, non eſt quod agas: Attale ſemper agis.
Si res & cauſæ deſunt, agis Attale mulas.
Attale, ne quod agas deſit, agas animam.

Sed non eodem pertinet hoc dictum apud Martialem, quò apud Ciceronem dixerit aliquis. Imò planè eodem referri manifeſtum eſt. Vt enim hic Martialis Attalum dicit, poſtquam deſunt illi res & cauſæ quas agat, agere mulas: ita Scipio Aſello omnes prouincias ſtipendia merentem ſe peragraſſe gloriãti, quaſi quum [illegible] locus deeſſet, vbi ſuam artem exerceret ad aliud vitæ inſtitutum ſe conferre deberet, dicit Agas aſellum. Veriſimile eſt autem inde natum hoc adagium, quòd olim qui varia vitæ genera ſectati eſſent, & in omnibus rem infœliciter geſſiſſent Vertumnis omnibus iniquis nati, tandẽ ad inopiam redacti, agaſonum collegio nomen darent. Cuius rei & Horatii locus hic coniecturam videtur afferre.

Agere mulas.

-beatus enim iam
Cum pulchris tunicis ſumet noua conſilia & ſpes.
Dormiet in lucem, ſcorto poſtponet honeſtum
Officium, nummos alienos paſcet, ad imum
Thrax erit, aut olitoris aget mercede caballum.

Sed & Martialis alibi Catino paupertatem, vt opinor, imprecans, d. xii.

Quid imprecabor, ô Seuere, liuenti?
Hoc opto, mulas habeat & ſuburbanum.

Puto enim per ſuburbanum intellexiſſe hortum ſuburbanum, & cum quidem olitorium, ludẽ enim videlicet ex ambiguo, quia vel rus vel prædium ſubaudiri ſolet. dixerat autem proxime præcedentibus verſibus,

Sed quòd ſub vrbe rus habemus æſtiuum,
Vehimurque mulis non vt ante conductis.

Intellige autem, Sed liuet Catinus quòd, &c. Atq; hic erit, meo quidem iudicio, verus totius loci ſenſus, Catinus inuidia rumpitur quòd ſub vrbe rus æſtiuum habeam, & mulis vehar, non conductis, ſed meis: at ego cõtrà, quod mihi inuidet, illi opto: mulas videlicet & ſuburbanum. Ita quidem prima frõte quod Catinus ipſi inuidebat, id ei videtur optare: ex ambiguitate videlicet vocis ſuburbanum, ioci occaſionem captans: necnon ex ambiguo in ablatiuo Mulis genere, nec enim dubium eſt quin etiam fœminino genere vſurparetur Mulis, vt & Equis, pro equabus apud Columellam legimus at in receſſu hũc ſenſum habent iſta verba, Inuidet mihi Catinus aliquam fortunam accesſionem qua fit vt ſuburbanum rus nunc habeam, in quo æſtiuare poſſim: & vehar mulis propriis, antea ſolitus conductis vehi. At ego illi pro iſta ſua inuidentia contra fortunatum tantam mutationem imprecor, vt præ inopia cogatur ex ſuburbano horto olitorio victũ quærere, mulas per vrbem agens oleribus onuſtas. Hunc enim fuiſſe morem Romę, vt hodieque eſt apud noſtrates, ve ex iis Horatii verbis ſatis videtur eſſe manifeſtum, -aut olitoris aget mercede caballũ. Sic caballum pro vili equo vſurpauerit, ſic olitoris caballum loco [illegible] pro mula aut aſino [illegible]. Et his quidem Martialis verſibus, ſi ita exponantur, argutam ſubeſſe ſententiam, neminem negaturum exiſtimo. At verò Domitii explicationem ſi quẽdo, ta [illegible] enim ille, Opto habeat & ſubur. Id eſt, Opto amittat diuitias quas habet & ſit noſtræ conditionis ac fortunæ cui inuidet, id eſt, fit pauper. Quam tamen expoſitionem ſi quis meę anteferre velit, vt nimis longè petitæ, certè pertinacius non reiiciã: ſed cum pro Mulis [illegible] Mulos neceſſe fuerit. Et de hoc Martialis loco haſtenus. Cuius explicatio quum in dubiũ reuocari poſſit, ad illum alterum eiuſdem redeundum eſt, qui cum Ciceroniano [illegible] conuenit. Si igitur verum eſt quod ex Horatii loco colligimus, agaſonum autem factitare ſolitos eos qui varia vitæ genera ſectati, in nullo rem feciſſent, vnde & ad inopiam redacti forent: hoc prouerbium Agas mulas olim iactatum putabimus in eos qui, quum in nullo paulo honeſtiore vitæ genere amplius verſari poſſent, ad infima ſe demittere officia neceſſe haberent: aut latius accipiendo, quibus in nouo vitæ genere licet prioribus minus honeſto, experiundam eſſe fortunã, vellent dicere. Nec dubium eſt quin Martialis, quum dicere debuiſſet, Si res & cauſæ deſunt, agas mulas: dixerit agis mulas (quaſi Attalus iam id faceret) & [illegible] addiderit, agas animam. Hoc ergo ſenſu & Scipio militi nouũ in quo militaret locũ ſibi deeſſe dicenti, reſpondit, Agas mulas. Ne quẽ autem moueant illa duo vocabula, & cætera (ex quibus Eraſmus mutilum eſſe adagium non benè ſibi perſuaſerat) admoneo vidiſſe me vetus exemplar in quo eorum ne veſtigia quidẽ apparerent vlla.

Agas mulas.

Samium comatum. 88

[illegible], id eſt, Samium comatum, dicebant eum qui antè ignauus habitus, præclarius expectatione ſeſe geſſiſſet in negocio. Aiunt pugilem quempiam apud Samios fuiſſe, qui quum ab adoleſcentia habeɾetur [illegible] quòd comatus eſſet, commiſſus cum illis, vicit. Vnde in prouerbium abiit, quoties quis certamẽ ſuſcipit cum iis quos præter opinionem

De eo qui feſellit expectationem ſuam.

expertus

experitur ſeſe viribus ſuperiores. Non diſſimile quod admonuit Sylla, Cauendum à puero malè cincto. Recenſetur in Plutarchi collectaneis.

Seruum haud veho. 89

Δοῦλον οὐκ ἄγω,
εἰ μὴ νεναυμάχηκε τὸν περὶ τῶν κρεῶν. id eſt,
Seruum ego haud veho,
Niſi quis prius pro carnibus certauerit
Certamine in nauali.

Id eſt, non admitto ſeruum niſi multis magniſque ſpectatum experimentis. Eſt autem carmen hoc apud Ariſtophanem in Ranis à nobis alio citatum loco. Admonent interpretes duplicem eſſe lectionem, περὶ τῶν κρεῶν, & περὶ τῶν νεκρῶν. id eſt, pro carnibus, & pro cadaueribus. Pro carnibus accipiunt pro vita. carnem enim corpus appellant. Porrò ſerui quum pugnant, quoniam nullas habent poſſeſſiones, pro vita duntaxat dimicant. Qui legunt νεκρῶν, hanc adferunt fabulam: In prælio nauali quod actū eſt apud Arginuſas, ſuperiores extiterunt Athenienſes vetuerūtque ne cadauera cæſorum tollerentur. & hac quoque de re digladiatum eſt. In hoc autem bello ſerui egregiam operam nauaſſe leguntur, quapropter & libertate donati ſunt. Recenſetur prouerbium in Plutarchi collectaneis.

Carnes pro vita.

Tertium caput. 90

Τρίτη κεφαλὴ, ἢ Τρίτος ἐγκέφαλος, id eſt, Tertium caput, & Tertio cerebro. In onerum baiulos dictum, qui non humeris modò, verum & capite geſtant onera. Extat in iiſdem quæ modò citaui collectaneis. Apte torquebitur in homines variis diſtractos negociis.

Onerum baiulus.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. Τρίτη κεφαλὴ, ἢ τρίτος ἐγκέφαλος, *id eſt, Tertium caput vel tertio cerebro*. Videtur ibidem legendum in datiuo, Τρίτῃ κεφαλῇ. vt ſit Tertio capite & tertio cerebro.

Vt Corinthia videris, &c. 91

Κορινθίαν ἔοικας χοιροπωλήσειν, id eſt, Corinthia videris corpore quæſtum factura. In mulierem intempeſtiuius libidinantem. De mulieribus Corinthi proſtantibus dictum eſt alibi. Dictum eſt autē χοιροπωλεῖν, nouo quidem verbo, quod nobis indicat quæſtum facere corpore. χοῖρος enim naturam muliebrem ſignificat. Extat & hoc in iiſdem collectaneis.

Cyrnia iactura. 92

Κυρνία ἄτη, id eſt, Cyrnium malum. De magnis diſpendiis & expilationibus dicebatur. Cyrnus inſula quæpiam eſt è regione Apuliæ, cuius incolæ longæui perhibentur eſſe, propter mel quo plerunque veſcuntur, vicini Sardonicæ inſulæ. nam eius illic ſumma copia, quemadmodum author eſt Stephanus. Hæc olim nauigantibus erat inacceſſa, propter prædonum ac piratarum circa illam frequentiam. atque hinc vulgo prouerbium increbuit. Plinius libro 4. cap. 12. nominat Cyrnum, ſed diuerſam à Corſica: quum Strabo tradat Cyrnum eſſe quam Romani dicunt Corſicam, inſulam ægre habitatam ob locorum aſperitatem, & regionem multis locis imperuiam. ſed præcipuè quòd qui montes obtinent, ac latrociniis viuunt, feris ipſis ſint efferatiores. E quibus ſiquando aliquot capti per duces Romanos Romam deducantur, dictu mirum quàm ferinum quiddam ac belluinum præ ſe ferant. Nam aut ſibi mortem conſciſcunt, aut, ſi viuunt, ſtoliditate & amentia ſic fatigant dominos, vt quantulocūque emptos, tamen emiſſe pœniteat. Talis olim Corſica, nūc vinis laudatiſſimis inſtruit Romanas delicias. Ob immanitatem igitur latrociniorum ac gentis feritatem dicta eſt κυρνία ἄτη, quemadmodū dictum eſt Cilicium exitium, quod alibi retulimus. Meminimus huius adagii ſuperius in Cyrnia terra.

Magna diſpendia.

Cyrnus.
Corſica.

Rapina Corytiis. 93

Ἁρπαγὴ κοτυτίοις, id eſt, Rapina Corytiis. Corytia feſtum quoddam erat apud Siculos, in quibus ex more placentulæ quæpiam & arborum fœtus ramis alligabātur, eáque diripienda proponebantur. Refertur in Plutarchi collectaneis, nec exponitur. Quanquam facile liquet dici ſolitum de bonis temere profuſis direptiſque.

Bona temerè direpta.

Quæ ex antiqua. 94

Τὰ ἐκ παλαιᾶς, id eſt, Quæ ex antiqua, ſubaudiendum Tyro. Perinde valet quaſi dicas ſummam moleſtiam, extremumque malum. Tyrum enim, quæ cognominata eſt vetus, dictione cōpoſita παλαίτυρος, Alexander expugnatam, & ex inſula, comportatis aggeribus, redditam continentem, crudeliter tractauit plurimiſque affecit incommodis: vnde prouerbium, τὰ ἐκ παλαιᾶς. quo ſignificabant tantum malorum, quantum antiqua Tyrus pertuliſſet. Recenſetur & in Plutarchi collectaneis atque item Zenodoti. Hiſtoria eſt apud Q. Curtium.

De extremo malo.

Triceps Mercurius. 95

Τρικέφαλος Ἑρμῆς, id eſt, Triceps Mercurius. Dictum videtur in ambiguos ancipitéſque, aut in vehementer aſtutos. Ad hūc modum fingebatur antiquitus Mercurius, vel quòd plurimam vim habeat oratio, vel quòd idem deus index viæ. proinde in ſingulis capitibus inſcriptionem habebat, quò duceret hæc via quò rurſum illa. Huiuſmodi Mercurii ſimulachrū primus poſuit Proclides, authore Philochoro.

Danace. 96

Δανάκη, Danace, ſic appellabatur numulus ille qui Charōti perſoluitur, naulum pro trāſmiſſione Stygiæ paludis, cuius meminit Lucianus in Charonte: Apuleius item in fabula Pſyches. Refertur in collectaneis Plutarchi, nec indicatur vſus. Mihi videtur rectè vſurpandum, ſiquis iubeat ſenem parare Δανάκην, innuens prope eſſe vt emigret è vita. Aut ſi quem vſqueadeo nihil reliquiſſe dicat, vt ne Danace quidem ſuperfuerit. In hunc ſenſum vſurpat Iuuenalis ſatyra tertia, qui hunc numulū trientem vocat.

Naulū Charontis.

-nec ſperat cœnoſi gurgitis alnum
Infœlix, nec habet quem porrigat ore trientem.

Vt Bagas conſtitiſti. 97

Βάγας ἕστηκας, id eſt, vt Bagas ſtabas. In ſtupidum & elinguem dicebatur. Bagas erat quiſpiam adſimilis attonito, ſtupidóque & inſulſo. Commemoratur in Plutarchi collectaneis. Haud ſcio num legendum ſit Bagoas pro Bagas: is eunuchus fuit. Et eſt hoc genus timidum & imbelle.

Stupidus & elinguis.

Cancrum ingredi doces. 98

Καρκίνον ὀρθὰ βαδίζειν διδάσκεις, id eſt, Cancrum rectè ingredi doces. De eo qui docet indocilem. Refertur in iiſdem collectaneis. Finitimum vel idem potius cum illo quod paulò ſuperius retulimus ex Ariſtophane, in prouerbio, Nūquam efficies. Pertinet ad genus ἀδυνάτων, Æthiopem dealbas, &c. Siquidem animal hoc non ingreditur niſi obliquo corpore, & in omnem partem mouet greſſum. Dictum putant καρκίνον quaſi καρακίνον, à mouendo capite. Dicitur & capite gignere.

Indocilis non docetur.

Mare exhauris. 99

Θάλατταν ἀντλεῖς, id eſt, Mare exhauris. De eo qui conatur quod effici non poſſit. Nam montes vtcunque perfodiuntur, at mare non poſſit exhauriri.

Canes timidi vehementius latrant, &c. 100

Q. Curtius libro 7. demōſtrat huiuſmodi prouerbium apud Bactrianos vulgo iactatum fuiſſe, Canis timidus vehementius latrat quam mordet. Thraſonum eſt turgidis minis dira moliri: at Chremes ad rem gerendam promptior. Sic & Athenienſes ad bene dicendum quàm ad grauiter agendum accommodatiores fuiſſe legūtur. Nec Aiaci promptu fuit dicere, nec Vlyſſi bellare. Et Lacedæmonii verbis parciſſimi, virtute longe præcelluerunt. Et apud Homerum Græci taciti pugnam ineunt, ſed vim ſpirantes quum barbari immani clamore accurrerent. Denique mulieres lingua melius quàm viri belligerantur. Q. Curtius eodem in loco ſubiicit allegoriam huic ſimilē, Altiſſima quæque flumina minimo ſono labi.

In minaces.

CHILIADIS TERTIÆ CENTVRIA OCTAVA.

Homerici verſus aliquot prouerbiales.

Tantum honoris antiquitas habebat Homero quemadmodum teſtatur Macrobius, vt ſinguli penè verſus illius prouerbii vice celebrarentur. Quorum nos nonnullos ſparſim in hoc opere recenſuimus, præſertim quos in authorum literis vſurpatos deprehendiſſemus. Nunc itaque mihi videor facturus operæpretium ſi ex omni Homericæ poeſis corpore quoſdam ſeligam verſiculos, qui prouerbii ſpeciem ita præ ſe ferant, vt dubitandum non ſit quin hi certe ex illorum numero fuerint quos antiquitas adagiorum inſtar vſurpauerit. Quanquam autem nullum ferè carmen eſt huius poetæ quod non poſſit ad aliquam prouerbii rationem detorqueri: tamen nos è plurimis pauca quædam decerpere maluimus: partim nequis nos in re tanquam aſcita, nimium diligentes dicere poſſet: partim quòd neſcio quomodo magis arrident in hoc genere quæ ſibi quiſque velut adoptant. Itaque ſat habuimus, in paucis aliquot, quemadmodum accommodari debeant, viam oſtendiſſe. Atque in his ipſis, quanquam eum carminis vſum indicauimus qui tum nobis ſcribentibus venisset in mentem, tamen nihil vetuerit quominus idem car-

men ad varios vſus aſciſcatur. Neque verò idem permiſerim in reliquis poetis: niſi quis in Marone licere putet, quem Latinum Homerum optimo iure dixeris ſed facit hoc Homeri excellentia quædam ſingularis, vt deceat quicquid ex illo quocunque pacto mutuum ſumpteris: etiamſi, quod in centonibus fieri ſolet, ad longe diuerſam ſententiã verba detortens. Quanquam autem ſentimus his non adfuturam gratiam niſi quis vſurparet Græcè, tamen ne non intelligeremur à nonnullis, vertimus hæc quoque. Sed iam referre incipiemus.

Virgilius Homerus alter.

Non probantis. 1

Ἀλλ' οὐκ Ἀτρείδῃ Ἀγαμέμνονι ἥνδανε θυμῷ. id eſt,
At non Atridæ ſic eſt Agamemnoni viſum.

Vſurpatur à Luciano ceu prouerbialiter in Lapithis. Recte vtemur vbi rem quidem ſat bonam honeſtamque factu, verum diuerſa placere iis quorum libido plus valet quam æquitatis ratio. Siue quum quis tyrannico more ſequitur non quod dictet æquitas, ſed quod animo collubitum ſit. Siue, quum vnus aliquis à cæteris omnibus diſſentit. Sumptum eſt autem ex Iliados Homericæ libro primo, vbi & iteratur hic verſiculus,

Ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ἐπευφήμησαν Ἀχαιοί,
Αἰδεῖσθαί θ' ἱερῆα, καὶ ἀγλαὰ δέχθαι ἄποινα.
Ἀλλ' οὐκ Ἀτρείδῃ Ἀγαμέμνονι ἥνδανε θυμῷ,
Ἀλλὰ κακῶς ἀφίει, κρατερὸν δ' ἐπὶ μῦθον ἔτελλε. id eſt.
At reliquæ Danaûm placet hæc ſententia turbæ,
Sacrifico vt habeatur honos, ac ſplendida dona
Accipiant, at idem hoc Agamemnoni non ita viſum eſt,
Quin male dimittit, dicta ac fera inſuper addit.

Refutantis laudem immodicam. 2

Aduerſus immodicam laudationem.

Οὔτις τοι θεός εἰμι, τί μ' ἀθανάτοισιν ἐΐσκεις; id eſt,
Nullum ego ſum numen, quid me immortalibus æquas?

Plutarchus in commentario cui titulus, Quo pacto quis intelligat ſe profeciſſe, monet vt hoc Homericum carmen ſemper habeamus in promptu, tanquam pharmacum aduerſus venenum adulationis: aut vbi quis nos magnificentius quam pro merito laudat. Vſurpatur à Luciano in Icaromenippo. Carmẽ extat Odyſſeæ π, ſub perſona Vlyſſis loquentis ad Telemachũ filium.

Cauentis clancularias inſidias. 3

Μή τίς τοι φεύγοντι μεταφρένῳ ἐν δόρυ πήξῃ. id eſt,
Ne quis te à tergo fugientem cuſpide figat.

Agẽs cautius.

Quum ſignificamus circunſpectius agendũ, ne quis noceat imprudenti. Diogenes vſurpauit mutata vocula in adoleſcentem formoſum, qui incuſtodite dormiebat.

Μή τίς σοι εὕδοντι μεταφρένῳ ἐν δόρυ πήξῃ.

Sunt autem apud Homerum Iliados θ, verba Diomedis Vlyſſem fugientem reuocantis ad pugnam. Item Iliados χ.

Οὐ μέν μοι φεύγοντι μεταφρένῳ ἐν δόρυ πήξεις,
Ἀλλ' ἰθὺς μεμαῶτι διὰ στήθεσφιν ἔλασσον. id eſt,
Nunquam mi à tergo fugienti infixeris haſtam:
Sed prompto potius aduerſa in pectore torque.

Hoc licebit vſurpare quum quis nimis detrectat apertum certamen.

Iubentis aperte loqui. 4

Siquidem admonebimus vt proferat doloris aut odij cauſas, neque celet in animo, non ineptè dixerimus illud ex primo Iliados libro,

Ἐξαύδα, μὴ κεῦθε νόῳ, ἵνα εἴδομεν ἄμφω. id eſt,
Eloquitor, ne celato: quo norimus ambo.

Pollicentis ſe promiſſa re præſtiturum. 5

Promiſſa non vana.

Significantes promiſſorum fidem non irritam futuram, ſed re præſtituros nos quod verbis ſimus polliciti, vſurpare poterimus verſus hos ex eodem libro,

Οὐ γὰρ ἐμὸν παλινάγρετον, οὐδ' ἀπατηλόν,
Οὐδ' ἀτελεύτητον, ὅ, τί κεν κεφαλῇ κατανεύσω. id eſt,
Nec reuocanda, nec irrita vanáve dico futura
Quæcunque annuero & promiſero vertice moto.

Dicuntur autem à perſona Iouis ad Thetidem.

In abſurde loquutum. 6

Vbi quis videtur abſurdum quippiam dixiſſe ſiue quum verbum aliquod videbitur per imprudentiam elapſum, quod ſatius erat reticuiſſe: locus erit illi quod pluribus locis apud Homerum repetitur, & nominatim Odyſſeæ lib. α

Ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων; id eſt,
Dentis clauſtra tui quæ vox elapſa reliquit?

Laudatur hic verſus ab A. Gellio, Noctiũ Atticarum lib. 1. cap. 15 qui pulchre admoneat parce loquendum eſſe, quòd natura linguam vallo dentium cinxerit & ſepto labiorum, quum aures patulas dederit.

In ſpem fruſtratam. 7

Spes irrita.

Siquando ſignificabimus aliquem ſua ſpe fruſtratum, ac rem euenisse ſecus atque ille expectabat, non infeſtiuiter applicabimus illud ex Iliados libro ſecundo,

Νήπιος, οὐδὲ τὰ ᾔδη ἅ ῥα Ζεὺς μήδετο ἔργα. id eſt,
Inſipiens, nam Iuppiter his diuerſa parabat Ignaro.

Inanis conatus. 8

Vbi ſentiemus fruſtra ſumi operam, neque quicquam promoueri diutinis laboribus, non inepte quadrauerit illud ex eodem libro,

Ἄπρηκτον πόλεμον πολεμίζειν, ἠδὲ μάχεσθαι. id eſt,
Pugnam infrugiferamque & inutile ducere bellum.

Adiurantis ſe facturum aliquid. 9

Quum adiurabimus nos facturos quippiam, ſi modo vita non deſtituat, licet accommodare verſiculum ex eodem libro,

Μηκέτ' ἔπειτ' Ὀδυσῆϊ κάρη ὤμοισιν ἐπείη. id eſt,
Poſthac ne caput hoc humeris inſiſtat Vlyſſis.
Item Iliados quinto,
Αὐτίκ' ἔπειτ' ἀπ' ἐμεῖο κάρη τάμοι ἀλλότριος φώς. id eſt,
Mox caput hocce aliquis mihi barbarus enſe recidat.

Nam hoc modo vulgus noſtris etiã tẽporibus deierat. & nota ſunt illa apud Latinos, Emoriar, Diſperéam.

Quæ ſero contingunt, ſed magnifica. 10

Quoties intelligi volemus famam aut præmium aliquod ſerius quidem contingere, verum hoc præſtantius ac durabilius quo diutius dilatum, vt tarditatem ſtabilitate perpetuitateque compẽſet, non alienum fuerit Homericum illud ex Iliados ſecundo libro vſurpare,

Ὄψιμον, ὀψιτέλεστον, ὅου κλέος οὔποτ' ὀλεῖται.
Quem verſum Cicero ita vertit,
Tarda & ſera nimis, ſed fama & laude perenni.

Verba ſunt Calchantis animum addentis Græcis vt perdurent: quanquam enim victoria belli decimo demum anno contigerit, eius famam tamen immortalem fore.

Conſulendum & conſiliis parendum. 11

Quum admonebimus quempiam vt viciſſim & rectum cõſilium aliis det, & ab aliis accipiat aut vt & ſecum rem diligenter perpendat, & alienam ſententiam auribus attentis audiat: non intempeſtiuum erit illud ex eodem libro,

Ἀλλὰ ἄναξ αὐτός τ' εὖ μήδεο, πείθεό τ' ἄλλῳ. id eſt,
Ipſe age rex bene conſulito, & pareto viciſſim.

Non interpellandus famelicus. 12

Stomacho latranti.

Quoties innuemus non eſſe confabulandi otium, niſi prius placauerimus latrantem & iratum, vt ait Horatius, ventrẽ. aut vbi ſignificabimus, aliquẽ, ſimulatque ſit aſſequutus quod expetebat, iam ad alia conuerti non ineptè proferemus verſiculũ hunc & eodem libro & aliàs apud Homerum ſolennem.

Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο. id eſt,
At poſtquam his potus exempta cupido cibique.
Id Vergilius ita reddit,
Poſtquam exempta fames, & amor compreſſus edendi.

Ingens rerum multitudo. 13

Quum admirandam hominum aut rerum ſeu malorũ multitudinem indicare volemus, congruet illud ex eodem libro, crebróque alias,

Ὅσσα τε φύλλα καὶ ἄνθεα γίγνεται ὥρῃ, id eſt,
Ἠΰτε μυιάων ἁδινάων ἔθνεα πολλά. id eſt,
Quot frondes & quot ſunt verno tempore flores,
Vtque glomeratum muſcarum examina multa.

Quæ diuinitus contingunt. 14

Qui dicet quippiam non cuiuis contingere quiſquis optat, ſed diuinitus dari (velut ingenium, formam, vires) vſurpare poterit Homericum illud Iliados libro tertio,

Ἑκὼν δ' οὐκ ἄν τις ἕλοιτο. id eſt,
Non quiuis volet illa ferat.

Dicuntur ab Alexandri perſona ad Hectorem, qui illi comam, formam & imbellem citharam opprobrarat,

Οὔ τοι χραίσμῃ κίθαρις, τά τε δῶρ' Ἀφροδίτης,
Ἥ τε κόμη, τό τε εἶδος, ὅτ' ἐν κονίῃσι μιγείης. id eſt,
Nil tibi profuerint cantúſque & dona Diones,
Vel coma, vel ſpecies, in puluere congredienti.
Ad id ita reſpondet Paris,

Non aſpernanda, quæ diuinitus contingũt.

Μή μοι δῶρ' ἐρατὰ πρόφερε χρυσῆς Ἀφροδίτης.
Οὔτοι ἀπόβλητ' ἐστὶ θεῶν ἐρικυδέα δῶρα,
Ὅσσα κεν αὐτοὶ δῶσιν, ἑκὼν δ' οὐκ ἄν τις ἕλοιτο. id eſt,
Ne mi opprobrato Cythereæ optabile donum.
Haudquaquam aſpernanda deûm pulcherrima dona,
Quæ vltro dant neque mox ſiquis velit, auferet illa.

Refert Laertius, Cynicum Diogenem, reprehenſum quòd accepiſſet munera ab Antipatro, reſpõdiſſe verſu Homerico quẽ modo retuli, οὔτοι ἀπόβλητ', &c.

In ſenem libidinoſum. 15

In eos qui ad rem gerẽdam iam inutiles ſunt ob ætatem, verum oratione valent, veluti ſiquis taxare velit verueceam, vt ait Plautus, vetulum, turpiloquum quidem, cæterum ad veneris vſum languidum: appoſite dixerit illud ex eodem libro,

Γήραϊ δὴ πολέμοιο πεπαυμένοι, ἀλλ' ἀγορηταὶ
Ἐσθλοί. id eſt,
Iam ob ſenium bello emeriti, ſed dicere tantum Egregii.

Qualem in quarto facit Tydei filium,
-χείρονα μάχῃ, ἀγορῇ δέ τ' ἀμείνω. id eſt,
Inferiorem pugna, ſed dicendo priorem.

Fatis imputandum. 16

Quum hominem quempiam culpa liberabimus, eámque vel in fatum vel in fortunã reiiciemus, vſurpare licebit quod inibi dicit Priamus ad Helenam,

Culpa quenquam liberans.

Οὔ τί μοι αἰτίη ἐσσί, θεοί νύ μοι αἴτιοί εἰσιν. id eſt,
Nil tibi ego imputo, verum ipſis magis imputo diuis.

Diu diſſimulatum aperientis. 17

In eum qui quod diu diſſimulauit, tandem irritatus eloquitur, non inconcinnè detorquebitur illud quod in eodem loco dictum eſt de Vlyſſe,

Ἀλλ' ὅτε δὴ ὄπα τε μεγάλην ἐκ στήθεος ἵει. id eſt,
Aſt vbi iam promit prægrandem e pectore vocem.

Pertinax contentio. 18

Quoties oſtẽdemus obſtinatam ac muliebrem æqualium inter ipſos contentionem, quũ neuter altero vult inferior videri: conueniet illud quod Iliados libro quarto Iuno dicit ad Iouẽ,

Καὶ γὰρ ἐγὼ θεός εἰμι, γένος δέ μοι ἔνθεν ὅθεν σοί. id eſt,
Ipſa etiam dea ſum, genus inde mihi vnde tibi ortus.

Quum vterque concedit alteri. 19

Rurſum quum omiſſa contentione, vterque alteri concedit, locus erit ei quod eodem ſtatim loco conſequitur,

Ἀλλ' ἤτοι μὲν ταῦθ' ὑποείξομεν ἀλλήλοισι,
Σοὶ μὲν ἐγώ, σὺ δ' ἐμοί. id eſt,
Quin magis alteri in his rebus cedamus vterque,
Tu mihi, contrà ego deinde tibi.

Adamantis teneré. 20

In eum qui tenere diligit quempiam, vel adamat magis, ita vt non patiatur vel leuiſſimis incommodis à quoquam affici: non inſcitè torſeris illud ex eodem libro,

-ὡς ὅτε μήτηρ
Παιδὸς ἐέργῃ μυῖαν, ὅθ' ἡδέϊ λέξεται ὕπνῳ. id eſt,
-non ſecus atque genitrix
Muſcam arcet puero ſomno officioſa cubanti.
Dictum de Pallade curante vulnus Menelai.

Contemnentis dicterium. 21

Siquando ſignificabimus nos ſcommate ſeu contumelia leuiter commoueri, nec altius in animum demittere: congruet illud ex Iliados eodem libro quarto,

Οὐκ ἐν καιρίῳ ὀξὺ πάγη βέλος, ἀλλὰ πάροιθεν
Εἰρύσατο ζωστήρ τε παναίολος, ἠδ' ὑπένερθεν
Ζῶμά τε καὶ μίτρη, τὴν χαλκῆες κάμον ἄνδρες. id eſt,
At miſſum non tranſiit ad vitalia telum:
Sed ſumma in cute baltheus arcuit, impoſitóque
Laminæ ſquamæ, quas huic faber addidit ære.

Malorum obliuio. 22

Qui deprecabitur omen aliquod parum fauſtum, aut qui iubebit obliterari memoriam malorum, non intẽpeſtiuiter vſurpabit illud ex eodem libro,

-τὰ δὲ ταῦτα θεοὶ μεταμώνια θεῖεν. id eſt,
Irrita dij ſuperi ventis hæc omnia tradant.

Ex minimis initiis maxima. 23

E minima ſcintilla, incendium.

Ad indicandum maximas ſimultates nonnũquam ex leuiſſimis initiolis naſci, non ſecus atque ex minutiſſima ſcintillula grauiſſimum incendium, mire congruet illud ex eodem libro de Eride, id eſt dea contentionis,

Ἥ τ' ὀλίγη μὲν πρῶτα κορύσσεται, αὐτὰρ ἔπειτα
Οὐρανῷ ἐστήριξε κάρη καὶ ἐπὶ χθονὶ βαίνει. id eſt,
Quæ primum exigua ſurgit, verum illico cælum
Attingit capite, in terris veſtigia ponens.
Hunc locum Vergilius Æneidos 4. detorſit ad famam,

Fama apud Vergil.

Parua metu primò, mox ſeſe attollit in auras,
Ingrediturque ſolo, & caput inter nubila condit.

Diuerſarum partium. 24

Qui volet innuere Metium quẽpiam, & cum vtraque parte colludentem, aut aduocatum præuaricatorem, aut proditorem ducem, non ineleganter vſurpauerit illud ex Iliados libro 5.

Τυδεΐδην δ' οὐκ ἂν γνοίης ποτέροισι μετείη,
Ἠὲ μετὰ Τρώεσσιν ὁμιλέοι, ἦ μετ' Ἀχαιοῖς. id eſt,
Porrò Tyiden minime dignoſcere poſſis,
Troianiſne inter verſetur, an inter Achiuos.

Alieno ferox præſidio. 25

Si quæras innuere, quòd ferox ſit quiſpiam, & improba moliatur, id eum non facere domeſticis viribus fretum, verum alicuius potentioris fultum præſidio, qui clanculum illi ſuppeditat & animum & opem (quẽadmodum vulgus noſtratium ſuſpicatur ducẽ Geldriæ, tot iam annos negotiũ faceſſere nobis, diſſimulatis Gallorum ſuppetiis, illud accommodes licebit eodem ex libro,

Οὐχ ὅ γ' ἄνευθε θεοῦ τάδε μαίνεται, ἀλλά τις ἄγχι
Ἕστηκ' ἀθανάτων νεφέλῃ εἰλυμένος ὤμους. id eſt,

Iſta quidem hic nequaquam audet ſine numine, verùm
Adſtat diuûm aliquis, humeros caligine tectus.

Fortuna prorſus aduerſa. 26

Cum male conſultum, vel conſultus.

Quum res bonis inſtituta conſiliis, tamen male cedit, illud appoſite dixeris ex eodem libro,

-θεός νύ τίς ἐστι κοτήεις. id eſt,
Infenſus deus eſt aliquis.

Item in ζ,

Ἀλλ' ὅτε δὴ καὶ κεῖνος ἀπήχθετο πᾶσι θεοῖσιν. id eſt,
Ille vbi iam inuiſus diuis etiam omnibus eſſet.

Arripe negotii curam. 27

Admonentes aliquem vt diligenter negotium capeſſat, & grauiter rem aggrediatur, vtemur hoc ex eodem loco carmine, quo Æneas hortatur aurigam ſuum,

Ἀλλ' ἄγε νῦν μάστιγα καὶ ἡνία σιγαλόεντα
Δέξαι. id eſt,
Quin age nunc, ſcuticámque manu depictáque lora
Corripe.

Reiicientis authorem formidinis. 28

Territanti, metúmque inanem inìicienti, verſum hunc occinere licebit quo Sthenelum ibidem alloquitur Diomedes,

Μή τι φόβονδ' ἀγόρευ'. id eſt,
Ne trepidandi author mihi ſis.

Omni conatu inuadere. 29

Siquem ſignificabimus totis viribus tendere in quempiam oppugnandum, conueniet illud ex eodem libro,

Ἀντίος ἀΐξας ὡς ἀσπίδι, δουρί τε μακρῷ. id eſt,
Obuius Aeneas clypeóque inſurgit & haſta.

Summa vi defendere. 30

Rurſum ſiquis alterum ſumma vi tuebitur, quadrabit quod proximè eo conſequitur loco,

Πρόσθε δέ οἱ δόρυ τ' ἔσχε καὶ ἀσπίδα πάντοσ' ἐΐσην. id eſt,
Vndique te..it eum lancea, clypeóque rotundo.

Æqua concertatio. 31

Parati ex æquo ad diſceptandum.

Quum ſignificabimus duos ex æquo paratos ad diſceptãdum, iuxtam vt, licebit accommodare carmen illud ex eodem libro,

Τὼ μὲν δὴ χεῖράς τε καὶ ἔγχεα ὀξυόεντα
Ἀντίον ἀλλήλων ἐχέτην, μεμαῶτε μάχεσθαι. id eſt,
Illi inter ſeſe, iamiam pugnare parantes,
Obtendunt pariterque manus, præacutáque pila.

Incitare currentem. 32

Qui ſignificabit inſtigari quempiam ad id ad quod ſuapte ſponte propendet, vſurpabit illud ex eodem libro. quanquam & aliàs apud eundem poetam occurrit.

Μάστιξεν δ' ἵππους, τὼ δ' οὐκ ἀέκοντε πετέσθην. id eſt,
Cædit equos ſcutica: aſt illi vel ſponte volabant.
Sumptum ab aurigis.

Ad vtrumuis paratus. 33

Hominem ad vtranque fortunam inſtructũ, ludicris pariter ac ſeriis accommodatum, aut qui norit cum bonis pariter ac malis conuenire, notabimus hoc carmine quod eſt in Iliad. η.

Οἶδ' ἐπὶ δεξιά, οἶδ' ἐπ' ἀριστερὰ νωμῆσαι βῶν. id eſt,
Noui equidem clypeum dextra, læuáque mouere.

Nullus delectus. 34

Ariſtoteles libro Politicorum 2. refert hunc verſiculum ceu vulgo celebrem,

Ἐν δὲ ἰῇ τιμῇ ἠμὲν κακὸς ἠδὲ καὶ ἐσθλός. id eſt,
Par honor ignauóque viro & virtute valenti.

Error Leonardi Aretini.

Quo licebit vti ſiquando ſignificabimus nihil eſſe diſcriminis inter eruditum & impoſtorem, inter benemerentem & malemerentem, inter probũ & improbum. Verba ſunt Achillis ſtomachantis, quòd ſui ratio non eſſet habita ab Agamemnone, quum eſſet omnium multo fortiſſimus. Hoc loco lapſus eſt interpres Leonardus Aretinus, vir ille quidem tum doctus, tum eloquens, ſed homo tamen. Sic enim vertit carmen Homericũ, Honori incũbit tam ignauus quàm bonus: nimirum deceptus ab eo qui libros eos illi prælegerat. nec animaduertit ἰῇ poſitũ pro μιῇ.

Muneribus res agitur. 35

Qui dicet non eſſe locum recte factis & ęquis rationibus, ſed largitione & aſſentatione rem omnem peragi, poterit illud accommodare ex Iliados. ι.

Δώροισιν τ' ἀγανοῖσιν, ἔπεσσί τε μειλιχίοισι. id eſt,
Et donis permagnificis, & lenibus dictis.
Quo quidem in carmine muneribus non temere prior datus eſt locus.

Fruſtratus conatus. 36

Qui ſpe fruſtratus ſua, non aſſequitur id quod ambiebat, in hunc non incongrue torquebitur illud ex Iliados φ.

-βάλε δ' ὅ γ' ἔδυνε...
Καὶ τὸ μὲν ἤμβροτε. id eſt,
-animus cupit configere telo,

Verùm illum fallente manu non attigit.

Rurſus aliàs,

-ἀλλ' ὄγε καὶ τοῦ ἥμαρτε. id eſt,

-verum & tunc ille feſellit.

Alieno auxilio potentes. 37

Qui alienis præſidiis freti facinus aliquod egregium, aut qui alicuius prætextu nominis aliquid faciunt, in eos appoſite torquebitur ex eodem libro, quod ibi dictum eſt de Teucro fratre Aiacis Telamonij. Nā is ſub fraterno latitans clypeo, ſagittas aliquot mittit in Troianos,

Στῆ δ' ἄρ' ὑπ' Αἴαντος σάκει Τελαμωνιάδαο. id eſt,

Conſtitit Aiacis clypeo ſeptemplice tectus.

Cauendum à potentiore. 38

Cum Ioue cōtendere. Qui ſe negabit rem habere velle cum homine longe potentiori, quíque magnopere poſſit lædere, rectè ac commodauerit illud ex eodem libro,

Οὐ γὰρ ἔγωγ' ἐθέλοιμι Διὶ Κρονίωνι μάχεσθαι. id eſt,

Cum Ioue ego ſanè nolim certamen inire.

Subitum remedium periculi. 39

Res periclitās, diuinitus ſeruata. Quum indicabimus rem in extremum diſcrimen adductam, actumque fuiſſe, ni ſubita ſalus, ceu à deo quopiā immiſſa, protinus affulſiſſet: illud ex eodem libro, tum aliàs ſæpe, cōueniet.

Εἰ μὴ ἄρ' ὀξὺ νόησε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε. id eſt,

Ni ilico ſenſiſſet genitor diuûmque hominûmque.

Perplexus, animique conſternati. 40

In eū qui periculoſo negotio cōſternatur animo, nec rationem inuenit qua explicet ſeſe, quadrabit illud ex eodem libro,

Νέστορι δ' ἐκ χειρῶν φύγον ἡνία σιγαλόεντα. id eſt,

Fugêre è manibus mirandæ Neſtori habenæ.

Litem incipere. 41

In eum qui iam prouocatus aggreditur cōuiciis agere, congruet illud ex Iliados κ,

Εἵλετο δ' ἄλκιμον ἔγχος ἀκαχμένον ὀξέϊ χαλκῷ. id eſt,

Haſtam corripuit robuſtam cuſpide acuta.

Cui diuerſum illud, Haſtam abiecit: quod aliàs retulimus ex Cicerone.

In formidoloſum. 42

De pauido. In hominem vehementer pauidum, animóque conſternatum, quadrabunt hi verſus ex eodem libro, -οὐδέ μοι ἦτορ

Ἔμπεδον, ἀλλ' ἀλαλύκτημαι, κραδίη δέ μοι ἔξω

Στηθέων ἐκθρώσκει, τρομέει δ' ὑπὸ φαίδιμα γυῖα. id eſt,

Nec mihi mens conſtat, ſed mota vacillat: & extra

Pectus cor ſalit, & trepidant quoque corporis artus.

Dicuntur autem hæc ab Agamemnone, populo metuente.

Blandius alloqui. 43

Præfracti animi vir. In eum qui blandius & honorificentius compellat aliquem gentilitiis etiam prænominibus additis, Quinte, puta, aut Publi videlicet quo gratiam aliquam ineat apud illum: rectè torquebitur illud quod eodem in libro dictum ab Agamemnone, iubente Menelaum blandiri copiis Græcorum,

Πατρόθεν ἐκ γενεῆς ὀνομάζων ἄνδρα ἕκαστον. id eſt,

Compellans patris ac gentis cognomine quenque.

Inexorabilis. 44

In exoratu difficilem ac præfractum, ſuóque relinquēdum ingenio, ſiue in eum cuius operā nihil moramur, appoſite torquebitur quod Iliados ι, Diomedes dixit in Achillem, qui legatos & Agamemnonis dona reiecerat,

Ἀλλ' ἤτοι κεῖνον μὲν ἐάσομεν, ἤ κεν ἴῃσιν,

Ἤ κε μένῃ. id eſt,

Quin magis ipſius hunc animo ingeniόque ſinamus,

Siue venire velit, ſiue hic remanere.

Auſculta & perpende. 45

Mora interponenda conſilio. Quoties ſignificabimus nos aliquid dicturos quod ad rem pertineat, quódque ratum ac certum futurum ſit, conueniet illud ex eodem libro, quanquam & aliàs apud eum poetam ſæpius obuium,

Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσιν. id eſt,

Imò aliud quiddam (tu mente recondito) dicam.

Non ſtatim decernendum. 46

Qui ſignificabit interponendam moram prius quàm decernatur, & rem in poſterum diem reiiciēdam, accommodabit illud ex eodem libro, quod Phœnici cum legatis ad reconciliandam gratiam miſſo ab Agamemnone reſpondit Achilles.

ἅμ' ἠοῖ φαινομένηφι

Φρασσόμεθα. id eſt,

-aurora vbi craſtina ſurget Conſultabimus.

Hinc apparet ſumptum celebre Græcis prouerbium, ἐν νυκτὶ βουλή, id eſt, In nocte conſilium quod alio diximus loco.

Nemo cogendus amicus. 47

Quum innues aliquem non eſſe ad negotium accerſendum præter animi ſententiam: aut non eſſe collocandum officium in eum qui nec agnoſcat, nec accipiat libenter: accommodum fuerit quod eodem in libro de Phœnice dixit Achilles,

-ἢν ἐθέλῃσιν, ἀνάγκῃ δ' οὔτι μιν ἄξω. id eſt,

Si volet, inuitum hunc haudquaquam abduxero quoquam.

Omnibus anteuertenda vitæ cura. 48

Qui dicet omnia poſthabenda quo vitæ conſulamus, accōmodabit illud ex eodem libro,

Οὐ γὰρ ἐμοὶ ψυχῆς ἀντάξιον οὐδ' ὅσα φασὶν

Ἴλιον ἐκτῆσθαι εὖ ναιόμενον πτολίεθρον,

Τὸ πρὶν ἐπ' εἰρήνης. id eſt,

Nullum equidem precium cum vita confero, nec cum

Iliacis opibus, pridem quas tempore pacis

Vrbs opulenta tenebat, vti fama eſt.

Móxque cauſa redditur, quòd vna vita neque reuocari neque ſarciri poſſit, ſimulatque ſemel dentes reliquerit,

Ἀνδρὸς δὲ ψυχὴ πάλιν ἐλθεῖν οὔτε λεϊστή,

Οὔθ' ἑλετή.

Euenit malo male. 49

Quum ſcelerato cuipiam euenit quod omnes imprecabātur & optabant, locus erit illi ex eodem libro,

-θεοὶ δ' ἐτέλειον ἐπαράς. id eſt,

-explerunt inimica precamina diui.

Verba ſunt Phœnicis narrantis omnia mala accidiſſe ſibi quæ pater olim fuerat imprecatus.

Nec dignus qui me intueatur. 50

Contemnentis alios. Qui contemnet omnino quempiam vt ignauum, multóque ſeſe inferiorem, non ineleganter illud ex eodem libro detorserit quod in Agamemnonem dixit Achilles,

-οὐδ' ἂν ἐμοίγε

Τετλαίη, κύνεός περ ἐών, εἰς ὦπα ἰδέσθαι. id eſt,

-haud ille quidem auit,

Quanuis perfricta ſit fronte, mihi ora tueri.

Rectā faciem intueri, quod ſignum. Quod idem etiam hodie vulgo dictitant. Eſt autem iudicium animi conſcij, non audere recta faciem intueri eius quem læſeris. Hinc eſt quòd Menelaus in Iphigenia Aulidenſi iubet in primis vt Agamemnō obtueatur ſeſe, videlicet inde facti collecturus primum argumentum.

Cauendum ab eo qui ſemel impoſuit. 51

Qui ſe negabit habere velle commercium cum eo à quo ſemel ſit deceptus, vſurpabit illud ex eodem libro,

Οὐδέ τοι οἱ βουλὰς συμφράσσομαι, οὐδὲ μὲν ἔργον.

Ἐκ γὰρ δή μ' ἀπάτησε, καὶ ἤλιτεν· οὐδ' ἂν ἔτ' αὖτις

Ἐξαπάφοιτ' ἐπέεσσιν· ἅλις δέ οἱ· ἀλλὰ ἕκηλος

Ἐρρέτω. id eſt,

Hoc ego cum nihil aggrediar: neque enim expedit vnquā.

Quippe vbi fruſtratus ſemel eſt, ac fraude feſellit,

Non iterum mihi verba dabit ſtulto: ſemel illi hoc

Sit feciſſe ſatis, quin poſthac ille quieſcat,

Ac valeat.

Amicorum eſt admonere mutuum. 52

Sententia prouerbialis videtur quam legimus Iliados λ,

-ἀγαθὴ δὲ παραίφασίς ἐστιν ἑταίρου. id eſt,

-bonus eſt affatus amici Admonitoris.

Hanc licebit vſurpare ſiquando dicemus amici munus eſſe vt amicum, ſiquid erret, liberius admoneat.

Vnus multorum inſtar. 53

Quod eodem in libro dictum eſt in laudē medici, idem torqueri poterit ad quemcunque virtute præſtantem. carmen eſt huiuſmodi,

Ἰητρὸς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων. id eſt,

Vir medicus multis aliis æquandus honore eſt.

Feſtiuiter hoc in Eryximachum torquet Alcibiades, cui iubenti negat ſe poſſe obſiſtere, quòd vir medicus multorum inſtar ſit. Feſtiuius erit ſi transferatur ad res animi. veluti Plato libro de Repub. 4. ἐὰν τὸ λεγόμενον ἓν μέγα φυλάττωσι. id eſt, Si illud vnum magnum, quod dicitur, ſeruauerint. Indicat illud ἓν μέγα fuiſſe prouerbiale. Vide prouerbium, Multa nouit vulpes, &c. Idem admonet elegantiſſima parabola euangelica de pretioſo margarito, & de theſauro in agro. Bona mens igitur πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων. & eruditio & bona fama, πολλῶν ἀντάξιοι ἄλλων.

Contemnentis inimicum. 54

Qui negabit ſe commoueri conuiciis alicuius hominis cōtempti, non inſcite deflexerit id quod eodem libro dicit Diomedes,

Οὐκ ἀλέγω, ὡς εἴ με γυνὴ βάλοι, ἢ πάϊς ἄφρων·

Κωφὸν γὰρ βέλος ἀνδρὸς ἀνάλκιδος οὐτιδανοῖο. id eſt,

Haud curo magis ac ſi fœmina ſiue quis infans

Me iaculo peteret: ſiquidem viri inertis & ipſa

Irrita tela volant.

In voti compotem. 55

Vbi quis aſſequutus eſt quod affectabat captabátque (veluti ſiquis dignitatis alicuius obtinendæ ſpe munus principi mitteret, eaque dignitate fauore principis potiretur) quadrabit illud ex eodem libro,

Καὶ βάλεν, οὐδ' ἅλιον βέλος ἔκφυγε χειρός. id eſt,

Attigit, éque manu non irrita miſſa ſagitta eſt.

Lupus

Lupus in fabula. 56

Quum forte fortuna in medio ſermone interuenit is cuius mentio fiebat, conueniet illud ex Iliados κ,

Οὔπω πᾶν εἴρητο ἔπος, ὅτ' ἄρ' ἤλυθον αὐτοί. id eſt,

Iámque aderant ipſi, nondum ſermone peracto.

Corrigentis quod dictum eſt ab alto. 57

Vbi ciuiliter notabimus aliquem tanquam haud ex animi ſententia loquutum, aut vbi quid dictum erit parum honeſtû, intorquebimus verſiculum hûc ex Iliados μ, quem Plutarchus ad eum vſum adduxit alicubi,

Οἶσθα καὶ ἄλλον μῦθον ἀμείνονα τοῦδε νοῆσαι. id eſt,

Sermonem hoc alium potiorem adducere noſti.

Aliter cum aliis agendum. 58

Qui ſignificabit cum aliis blandius agêdum, cum aliis aſperius, vt cuiuſque fuerit ingenium, aut fortuna dignitáſque, allegabit illud ex eodem libro,

Ἄλλον μειλιχίοις, ἄλλον στερεοῖς ἐπέεσσι Νείκεον.

Verbis hunc placidis, côtra aſperioribus illum Increpuere.

Vt nunc ſunt homines. 59

Temporum ſpectandi mores.

Si notabis temporum tuorum mores, vt ſemper in peius degenerantes à virtute maiorum, veluti ſi dicas hunc aut illum principem laudãdum, vt hac tempeſtate ſunt principes: applicabis illud ex eodem libro, οἷοι νῦν βροτοί εἰσι. Quod quidem hemiſtichium aliquot eſt locis apud Homerum: hic de Aiace & de Hectore, ſaxum ingens humo facilè tollentibus: Iliados quinto de Tydeo ſaxum item tollente.

Non ſuſcipiendum negotium temerè. 60

In præpotentem, & cû quo non ſit ſuſcipienda ſimultas, aut lis, niſi magno aliquo præſidio fulciatis, quadrabit illud ex eodem libro,

Οὐκ ἄν τίς μιν ἐρύκακεν ἀντιβολήσας, Νόσφι θεῶν. id eſt,

Huic certaturus non fuerit obuius vllus Abſque deis.

Dictum eſt de Hectore duabus lanceis tendente in prælium quum emiſiſſet ingens ſaxum.

Vehementer cupientis. 61

Quum animus ipſe nos vehementer inſtigat ad faciendum quippiam, conueniet illud ex Iliados ν.

Καὶ δ' ἐμοὶ αὐτῷ θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισι
Μᾶλλον ἐφορμᾶται πολεμίζειν ἠδὲ μάχεσθαι,
Μαιμώωσι δ' ἔνερθε πόδες καὶ χεῖρες ὕπερθε. id eſt,
Sponte mihi geſtiens animus in pectore geſtit
Vtque magis bellare manu, & confligere coràm
Feſtinant inſráque pedes ac dextra ſupernè.

Elucet egregia virtus. 62

Facie mores indicari.

Egregia virtus etiam ſiquando diſſimuletur, tamen ſemper eminet inter alios, atque ex ipſo oris habitu perſpicitur, & in ipſa quaſi relucet fronte. Veram item nobilitatem teſtatur facies hominis, itidem vt mores. In hanc ſententiam quadrabit Homericum illud ex eodem libro,

-ἀρίγνωτοι δὲ θεοί περ. id eſt,

-inſignita numina diuûm.

Mutua defenſatio. 63

Concordia mutua.

Mutuam complurium inter ipſos côcordiam, mutuámq; defenſationem notabimus non inſacete verſibus his ex eodê lib.

Φράξαντες δόρυ δουρί, σάκος σάκεϊ προθελύμνῳ·
Ἀσπὶς ἄρ' ἀσπίδ' ἔρειδε, κόρυς κόρυν, ἀνέρα δ' ἀνήρ. id eſt,
Haſtas denſabant haſtis, vmbone frequenti
Vmbonem, clypeum clypeus fulciebat inhærens,
Inque vicem galeæ galeas texere, virum vir.

Iuuenalis item de militibus, -ſed illos
Defendit numerus, iunctæque vmbone phalanges.

Concordia fulciuntur opes etiam exiguæ. 64

Sententia prouerbialis eſt ibidem huiuſmodi,

Συμφερτὴ δ' ἀρετὴ πέλει ἀνδρῶν καὶ μάλα λυγρῶν.

Coniuncti pollent etiam vehementer inertes.

Coniuncti iuuant.

Hæc conueniet vti ſiquando ſignificabimus non eſſe contemnendam amicitiam aut ſimultatem multorum, etiamſi fuerint alioquin imbecilles, & quorum ſingulos quiuis facilè contemnat. Nam quemadmodum (vt ait Ouidius)

Et quæ non proſunt ſingula, multa iuuant.

Ita, Quæ non lædunt ſingula, multa nocent.

Extra periculum ferox. 65

In timidum & ita demum ferocem ſi procul abſit à periculo, velut in obtrectatorem clancularium qui coràm non auſit congredi, quadrauerit illud ex eodem loco,

Ἀνδρῶν δυσμενέων ἑκὰς ἱστάμενος πολεμίζειν. id eſt,

Fugitare gnatus, verum eminus & procul hoſte.

Simile eſt illud Demoſthenis in oratione De corona, οὕτως οἰκείως ὑμᾶς ἐδέξαντο, ὥστε τῶν στρατιωτῶν ὄντων, εἰς τὰς οἰκίας καὶ τὸ ἄστυ δέχεσθαι τὴν στρατιὰν ἐπὶ παῖδας καὶ γυναῖκας καὶ τὰ τιμιώτατα. id eſt, Adeò familiariter nos acceperunt, vt quum adeſſent armati & equites, in ædes atque in ciuitatem reciperent exercitum, ad liberos & vxores, & ad ea quæ ſunt chariſſima.

Extra telorum iactum.

Extra telorum iactum, antè recenſuimus: cui côtrarium eſt Intra tela. M. Tullius in Verrem actione 4. Nô ego à Vibone paruo nauigio inter fugitiuorum ac prædonum ac tua tela veniſſem? quod Græci dicunt ἐντὸς βελῶν.

Quiſquis is fuerit. 66

Quemuis citra vllam expectationem hominê indicabimus hoc verſiculo, qui eſt in eodem libro,

Ὃς θνητός τ' εἴη, καὶ ἔδοι Δημήτερος ἀκτήν. id eſt,

Qui modò mortalis ſit, edens cerealia dona.

Veluti ſiquis dicat humanas leges alibi alias eſſe, cæterùm legê naturæ omnium eſſe communem, ὃς θνητός τ' εἴη.

Iuuenta viribus pollet. 67

Ad vires plurimum momenti adiicit ætas iuuenta. Ad id facit illud ex eodem loco de Ænea,

Καὶ δ' ἔχει ἥβης ἄνθος, ὅ τε κράτος ἐστὶ μέγιστον. id eſt,

Hos quoque adeſt æui, cuius tunc maxima vis eſt.

Ancipitis conſilij. 68

Perplexus animo.

Ad ſignificandum hominem perplexum & ancipitis ſententiæ, ſuſpenſumque animo, congruet illud ex Iliados ε,

Μεσσηγὺς γαίης τε καὶ οὐρανοῦ ἀστερόεντος. id eſt,

In medio terræ ſimul & ſtellantis olympi.

Dictum eſt apud poetam de equis Iunonis inter cælum & terram celeri volantibus curſu.

Prædiues. 69

Prædiuitem ſignificabimus his verſibus in ζ, κ, & λ Iliadis,

Πολλὰ δ' ἐν ἀφνειοῦ πατρὸς κειμήλια κεῖται,
Χαλκός τε, χρυσός τε, πολύκμητός τε σίδηρος. id eſt,
Diuitis in patris ſunt multa recondita tectis,
Æſque aurumque, fabrefacti quoque copia ferri.

Ad idem faciet etiam illud ex Iliados κ,

-πολύχρυσος, πολύχαλκος. id eſt,

Multi auri, multique æris.

Ægre quidem, ſed facimus tamen. 70

Adacti neceſſitate.

Quum ægre quidem & non ſine plurimis incommodis agimus quippiam, ſed tamen facimus, adacti neceſſitate, conueniet illud ex Iliados ζ,

Καὶ μάλα τειρόμενοί περ· ἀναγκαίη γὰρ ἐπείγει. id eſt,

Quamuis afflicti nimium: ſed fatum ita cogit.

Quod alibi diminutum, exæquatur alibi. 71

In eum in quo deſideratur virtutis aliquid, ſed cuius iacturam alia quapiam dote compenſes. Veluti ſiquem intelligi velimus parû eloquentem, ſed admirabili tamen iudicio: aut qui ſit indoctus quidem, ſed bene nummatus, competet illud ex eodem loco quem modo citauimus ex Iliados κ.

Ὃς δή τοι εἶδος μὲν ἔην κακός, ἀλλὰ ποδώκης. id eſt,

Qui forte quidem deformis erat, pedibus tamen acer.

Mutua defenſio tutiſſima. 72

Concordes inuicti.

Qui ſignificabit minus eos lædi poſſe qui côcordes ſeſe mutuò defendût: contrà, omnium iniuriæ obnoxios illos qui diſſident factionibus inteſtinis, accommodabit illud ex Iliados ρ.

Παυρότεροι δὲ πολὺ φθινύθεσκον· μέμνηντο γὰρ αἰεὶ
Ἀλλήλοις ἀν' ὅμιλον ἀλεξέμεναι φόνον αἰπύν. id eſt,
Multo turba minor perijt, quod in agmine ſemper
Mutuam opem ſibi ferre, malúmque arcere ſtudebant.

Qui cum contemptu vitæ inuadunt. 73

In eos qui gladiatorio, ſicut ait Terêtius, animo quempiam impetunt, vt aut perdant aut pereant, conueniet illud ex Iliados μ. -ἀγροτέροισι σύεσσιν ἐοικότε. id eſt,

-ſimiles agreſtibus apris.

Tradunt enim venatores, hos prouocatos rectà impetere prouocantem, nec lancea vitata.

Aliis proſpiciens, non ſibi. 74

In diuinatorem.

Si libebit in quempiam iocari, qui quum artem diuinandi profeſſus, aliis ſua mala prædixerit, ipſe ſuum malum non potuerit præuidere: non inconcinniter accommodabimus illud ex Homeri Bœotia,

Ἀλλ' οὐκ οἰωνοῖσιν ἐρύσατο κῆρα μέλαιναν. id eſt,

At non augurijs fatum ſibi depulit atrum.

Quod imitatus Maro,

At non augurijs valuit depellere peſtem.

Dictum eſt de Eunomo Myſorum duce, perito quidem augurìorum, at nihilominus ab Achille occiſo.

Dedecus publicum. 75

Dedecus infame & pernicioſa.

Rem modis omnibus infamem ac pernicioſam non ineleganter indicauerìs his verſibus, quibus Hector Paridem obiurgat libro Iliados tertio,

Πατρί τε σῷ μέγα πῆμα, πόληΐ τε, παντί τε δήμῳ,
Δυσμενέσιν μὲν χάρμα, κατηφείην δὲ σοὶ αὐτῷ. id eſt,
Noxa ingens vbique tuæ, populóque, patrique:
Hoſti gaudia, ſed probrûmque dolorque tibiipſi.

Ne depugnes in alieno negotio. 76

Vbi ſignificabimus nos nolle noſmet admiſcere liti alienæ, quę nihil ad nos pertineat, ſed permiſſuros vt ipſi inter ſeſe

ſuo decertent periculo quorum agitur negotium, verſiculo fuerit locus ex eodem libro,

Οἴῳ ἀμφ' Ἑλένῃ καὶ κτήμασι πᾶσι μάχεσθαι. id eſt,
Próque Helena, próque omni re decernere ſolos.

Dictum de Menelao & Paride ſingulari certamine congreſſuris.

Prudentia coniuncta cum viribus. 76

Hoc carmen, præ cæteris ab Alexandro commendatum.

In eum qui norit idem & aliis imperare quid ſit agendum, & ipſe perſequi quum eſt opus, quod aliis imperat, apte quadrabit illud ex eodem libro,

Ἀμφότερον, βασιλεύς τ' ἀγαθὸς κρατερός τ' αἰχμητής. id eſt,
Et iuxta ductor bonus, & certamine pollens.

Sunt enim qui imperatorem agere norunt, at militem præſtare non norunt.

Pauciloquus, ſed eruditus. 77

In eum qui pauca quidem, ſed tamen auditu digna loquitur: cõueniet illud ex eodem libro, quod illic dicitur de Menelao, breuiloquo, Laconum more, verum tinuiloquo & arguto,

Παῦρα μὲν, ἀλλὰ μάλα λιγέως· ἐπεὶ οὐ πολύμυθος. id eſt,
Non is multa quidem, verum argutiſſima quippe
Pauciloquus.

Duobus malis reſiſtere difficillimum. 78

Εἰ δὴ ὁμοῦ πόλεμός τε δαμᾷ καὶ λοιμὸς Ἀχαιούς. id eſt,
Iam pariter ſubigit bellumque & morbus Achiuos.

Siquando dicemus eundem hominem duobus, aut plurimis premi malis. Eſt apud Homerum Iliados primo.

A fronte ſimul & occipitio. 79

De inſigniter prudente.

Quum indicabimus admirabilem rerum omniũ cognitionem aut ſingularem prudentiam quæ conſtat non præſentium modò ſcientia, ſed & memoria præteritorum, & futurorũ proſpicientia: recte verſum hunc ex eodem vſurpabimus libro,

Ὃς ᾔδη τά τ' ἐόντα, τά τ' ἐσσόμενα, πρό τ' ἐόντα. id eſt,
Qui ſcit præterita ac præſentia, póſtque futura.
Vergilius vertit ad hunc modum,
Quæ ſint, quæ fuerint, quæ mox ventura trahantur.

Nocuit & nocebit. 80

Siquando demonſtrata præteritorum malorum cauſa, comminabimur futurum vt accedant maiora, niſi quis reſipiſcat, non intempeſtiuiter vſurpabimus verſum hunc Homericum ex eodem libro,

Τοὔνεκ' ἄρ' ἄλγε' ἔδωκεν ἑκηβόλος, ἠδ' ἔτι δώσει. id eſt,
Phœbus ob hæc mala multa dedit, atque inſuper addet.

Veluti ſi medicus, oſtenſo morbi periculo, moneat ægrotum renaleſcentem vt temperet ab immodica venere, alioqui reditu-rum cum fœnore morbum.

Ingens diſcrimen. 81

Quoties ingens diſcrimen innuemus inter homines aut res plurimum inter ſe diuerſas, aut immenſum interuallum inter ſeiunctos, eleganter accommodabimus illud ex eodem libro,

- ἐπεὶ ἦ μάλα πολλὰ μεταξὺ,
Οὔρεά τε σκιόεντα, θάλασσά τε ἠχήεσσα. id eſt,
- ſunt in medio nta plurima, montéſque
Vmbroſi, fretaque horriſono clamoſa fragore.

Adhortantis ad gloriam. 82

Quum adhortabimur ad immortalem gloriam egregiis pa-randam factis, non inconcinniter adhibebimus illud carmen quo M. Tullius aliquot vſus eſt locis,

Ἄλκιμος ἔσσ', ἵνα τίς σε καὶ ὀψιγόνων εὖ εἴπῃ. id eſt,
Strenuus eſto, quo te poſteritas quoque laudet.

Fama poſterorum.

Extat autem apud Homerum tum alias, tum Odyſſ. lib. α. Sic enim Pallas in ſpecie Mẽtoris adhortatur Telemachum ad virtutem, aliorum illuſtrium heroum exemplo,

Καὶ σὺ φίλος, μάλα γάρ σ' ὁρόω καλόν τε μέγαν τε
Ἄλκιμος ἔσσ', ἵνα τίς σε καὶ ὀψιγόνων εὖ εἴπῃ. id eſt,
Tuque age quando te video magnumque bonúmque)
Strenuus eſto, vti te & poſtera prædicet ætas.

Qui paratus ad reſiſtendum. 83

Qui ſignificare volet ſe nequaquam detrectare certamẽ, ſed abundè ſuppetere quo partes tueatur ſuas, vſurpabit illud ex Iliados ν,

Τῶν μοι δούρατ' ἔστι καὶ ἀσπίδες ὀμφαλόεσσαι,
Καὶ κόρυθες, καὶ θώρηκες λαμπρὸν γανόωντες. id eſt,
Et mihi ſunt haſtæ teretes, clypeique rotundi,
Tum galeæ, tum thoraces procul igne micantes.

In diſcrimine apparet, qui vir. 84

De re periculoſa difficilique, & eiuſmodi quæ virum cordatum ac ſtrenuum requirat, conueniet illud quod eodem libro dicitur ab Idomeneo Cretenſium duce,

Ἔνθ' ὅ τε δειλὸς ἀνὴρ ὅς τ' ἄλκιμος ἐξεφαάνθη. id eſt,
Illic qui vir iners, qui ſtrenuus ipſa docet res.

Ad idem facit quod proximo carmine conſequitur,

Τοῦ μὲν γάρ τε κακοῦ τρέπεται χρὼς ἄλλυδις ἄλλῃ.

Cuius alias nobis facta mentio.

Non cedendum malis. 85

Cum fugitiuis non decertandum.

Siquando admonebis non oportere cedere vel aduerſariis, vel inſultibus aduerſæ fortunæ, aut non eſſe certandum cum fugitiuis, non inſcitè detorſeris illud ex eodem libro,

Οὐκ ἄν τοι φεύγοντι μεταφρένῳ ἐν δόρυ πήξω,
Ἀλλά κεν ἢ στέρνων ἢ νηδύος ἀντιάσειεν. id eſt,
Ne feriat iaculum ceruicem aut terga, ſed ipſum
Aut ventrem aut pectus feriat aduerſa ſagitta.

Ipſe ſibi perniciem acceſſiuit. 86

In eum qui ſibi pertinaciter acceſſit malum, cui veluti fato deſtinatus ſit, congruet illud ex eodem libro,

Τὸν δ' ἄγε μοῖρα κακὴ θανάτοιο τέλοσδε. id eſt,
Iſtum mortis in exitium mala Parca trahebat.

Vltra vires nihil aggrediendum. 87

Qui dicet non eſſe ſuſcipiendum negotiũ ad quod peragendum non ſuppetant vires, non inconcinniter illud accommodauerit ex eodem libro,

Πὰρ δύναμιν δ' οὐκ ἔστι, καὶ ἐσσύμενον πολεμίζειν. id eſt,
Vires vltra nemo queat bellare, licet ſit
Quantumuis animo promptus.

Verba ſunt Paridis ad Hectorem.

Ocyor accipitre. 88

Admirandam celeritatem hyperbola prouerbiali licebit indicare, quæ eſt in eodem libro,

Θάσσονα ἴρηκος. id eſt,
Pernices magis accipitre.

Venuſtius fiet ſi ad famam, aut ingeniũ, aut nuntium, aut eiuſmodi quippiam detorqueatur.

Ancipitis animi. 89

Animum ancipitem & incerti conſilij licet indicare verſiculo qui eſt Iliados ξ,

Incertum conſilium.

Ὡς ὁ γέρων ὥρμαινε δαϊζόμενος κατὰ θυμὸν
Διχθάδια. id eſt,
Sic ſenior verſans animo diſquirit, vtroque Nutans.
Id Maro ſic eſt imitatus,
Atque animum nunc huc celerem, nunc diuidit illuc.
Rurſum Iliados π,
Διχθὰ δέ μοι κραδίη μέμονε φρεσὶν ὁρμαίνοντι. id eſt,
Huc animus mihi verſanti inclinat & illuc.

Correctio dicti. 90

Dictum obſcœnius, & bonis viris reticendum, aut abſurdum dictu, notabimus hoc verſiculo ex Iliados ξ,

Μῦθον ὃν οὔ κεν ἀνήρ γε διὰ στόμα πάμπαν ἄγοιτο,
Ὅστις ἐπίσταιτο ᾗσι φρεσὶν ἄρτια βάζειν. id eſt,
Sermonem, quem nemo vir vnquam promat ab ore,
Qui modo cognorit cordata & ſana profari.

In clamoſos. 91

Ingentem inter litigandum aut diſputandum vociferationem indicabimus eo verſiculo quem ibidem de Neptuno ſcripſit Homerus,

Ὅσσον τ' ἐννεάχιλοι ἐπίαχον ἢ δεκάχιλοι
Ἀνέρες ἐν πολέμῳ, ἔριδα ξυνάγοντες Ἄρηος. id eſt,
Tantum vociferans, quantum nouies deciéſve
Mille viri clamare ſolent qui prælia miſcent.

Idem carmen habetur Iliados ε, de Marte.

Pro mea virili. 92

Pollicentis ſe operam omnem præſtiturum.

Quum pollicebimur nos operam noſtrã præſtituros pro noſtra virili, conueniet illud ex eodem libro, Veneris ad Iunonẽ,

Εἰ δύναμαι τελέσαι γε, καὶ εἰ τετελεσμένον ἐστί. id eſt,
Si præſtare queam, & fieri res ipſa poteſſit.

Idẽ verſus habetur Odyſſeæ ε, & Iliados σ. Vſurpat veluti prouerbij vice Plutarchus, in libello De dignoſcẽdo adulatore ab amico, ἐν γὰρ ἄρχεται δὶς πρὸ ὑμῶν, φίλον μὲν ἐκεῖνο δεῖ τὸν ἰσοφιλίαν, Εἰ δύναμαι τελέσαι γε, καὶ εἰ τετελεσμένον ἐστί· κόλακος δὲ τοῦτον, Αὔδα ὅ, τι φρονέεις. id eſt, Nam rectè dictum eſt illud à maioribus noſtris, amicum ſic promittere,

Si præſtare queam, & fieri res ipſa poteſſit. adulatorem verò ad hunc modum,
Dicito quicquid habes in pectore.

Pro dignitate cuiuſque. 93

Quum vnicuique partes tribuuntur pro decoro perſonæ, próque dignitate (veluti ſi negotium arduũ committatur prudenti & exercitato, leuiuſculum iuueni cuipiam & imperito) quadrabit illud ex eodem Iliados ξ,

Ἐσθλὰ μὲν ἐσθλὸς ἔδυνε, χέρεια δὲ χείρονι δόσκεν. id eſt,
Egregia egregius ſubit arma, ac deteriori
Deteriora dedit.

Omnia ex ſententia cedunt. 94

Omnia feliciter ſuccedentia.

In magnopere fortunatos, quibus & rectè & ſecus inſtituta fœliciter cedunt, congruet illud ex Iliados ρ,

Τῶν μὲν γὰρ πάντων βέλε' ἅπτεται, ὅς τις ἀφήῃ,
Ἢ κακὸς ἢ ἀγαθός· Ζεὺς δ' ἔμπης πάντ' ἰθύνει. id eſt,
Spicula cuncta horum feriunt, ſeu torſerit illa

Ignauus,

Ignauus, ſeu vir fortis: quia Iuppiter ipſe Dirigit.

Improbitas muſcæ. 95

De impudentia.

In improbum & ſubinde redeuntem, etiamſi turpiter repellatur, quadrabit illud ex eodem,

Καί οἱ μυίης θάρσος ἐνὶ στήθεσσιν ἐνῆκεν,
Ἥ τε καὶ ἐργομένη μάλα περ χροὸς ἀνδρομέοιο
Ἰσχανάᾳ δακέειν. id eſt,
Atque illi muſcæ vim intra præcordia miſit,
Quæ quamuis de pelle viri ſit ſæpe repulſa,
Aſſultat morſura tamen.

Deo fortunæque committo. 96

Qui fortunam experiri ſtatuerit, euentum negotij fortunæ committens, in hunc conuenerit illud ex eodem libro.

Ἥσω γὰρ καὶ ἐγώ· τὰ δέ κεν Διὶ πάντα μελήσει. id eſt,
Torſero & ipſe. Ioui fuerint hæc omnia curæ.

Conſilium in melius commutandum. 97

Si quando iubebimus mutare conſilium, vtpote fœdum ac ſtultum, aut reprehendemus quippiam vt inconſultè factum, vſui fuerit illud ex eodem libro,

-τίς τοί νυ θεῶν νηκερδέα βουλὴν
Ἐν στήθεσσιν ἔθηκε, καὶ ἐξέλετο φρένας ἐσθλάς,
Quis tibi conſilium ſuppoſuit inutile tandem
Diuorum, ſanamque exemit pectore mentem?

Modis omnibus incitat. 98

Vbi quis modis omnibus animū alterius ſolicitat, nūc precibus, nunc blanditiis, nunc iurgiis, nunc minis: vſurpare licebit illud ex eodem libro, de Automedonte dictum & equis Achillis,

Πολλὰ μὲν ἂρ μάστιγι θοῇ ἐπεμαίετο θείνων,
Πολλὰ δὲ μειλιχίοισι προσηύδα, πολλὰ δ' ἀρειῇ. id eſt,
Multum ille ſcuticaque cita celerare iubebat,
Multum idem blande affatus, multumque minatus.

Eidem inhiantes teſtamento. 99

Durius culum quidem, ſed tamen non inſcitum, ſi, quod eſt in eodem libro dictum de Græcis ac Troianis pro Patrocli cadauere dimicantibus, torqueatur ad hæredipetas, eundem ſenem, velut idem cadauer, certatim captantes,

Ὣς οἵ γ' ἔνθα καὶ ἔνθα νέκυν ὀλίγῃ ἐνὶ χώρῃ
Ἕλκεον ἀμφότεροι. id eſt,
Sic illi exiguo diſcrimine vtrique cadauer
Hinc atque inde trahunt.

Præmatura mors. 100

In hunc qui præmatura morte diſceſſerit ſuperſtitibus parētibus, accommodabitur illud ex eodem libro de Hippothoo Pelaſgo Leti filio dictum: quem Aiax Telamonius occiderat quòd Patrocli corpus pede apprehenſum ad Troiam pertrahere conatus erat, οὐδὲ τοκεῦσι

Θρέπτρα φίλοις ἀπέδωκε, μινυνθάδιος δέ οἱ αἰών. id eſt,
Aſt neque nutricandi grata parentibus ille
Reddidit officia, ſed ei breue contigit æuum.

CHILIADIS TERTIÆ CENTVRIA NONA.

Alia dantur, alia negantur. 1

Quod alterum contingat, alterum negatum.

QVoties è duabus naturæ dotibus altera contigit, altera negata eſt: veluti ſicui formæ decus adſit, deſit ingenij laus: ſiue quum e duobus poſtulatis alterum duntaxat impetratur: quadrauerit illud ex Iliados π.

Τῷ δ' ἕτερον μὲν ἔδωκε πατήρ, ἕτερον δ' ἀνένευσε. id eſt,
Annuit hoc illi diuum pater, abnuit illud.

Hūc verſiculum vſurpat Plinius in epiſtola quadam. Dictus eſt autē de Achille, qui in votis quæ facit pro Patroclo ſuis armis inituro prælium, duo quædam rogarat, alterum, vt cum laude pugnaret, alterū, vt peracta pugna referret arma incolumis & ipſe. Quorum alterum annuit Iupiter, nempe vt fortiſſime pugnaret: cæterum Achillis arma non retulit, nec incolumis rediit. Feſtiuiter abuſus eſt hoc carmine Stratonicus citharœdus, qui quum audiſſet quendam cithara canentem, ſubiecit hunc Homeri verſum,

Τῷ δ' ἕτερον μὲν ἔδωκε πατήρ, ἕτερον δ' ἀνένευσε.

Ac mox alio quodam rogāte cur ita diceret, Quoniam, inquit male canere cithara dedit, cæterum bene canere voce abnuit. Ita ferme Athenæus libro 8.

Victoria non incruenta. 2

Facit hoc tum corruptela iudicum, tum patronorum rapacitas, vt fere litigantium vtræque partes plectantur: adeo vt nō raro pœniteat etiam eum qui vicit litem. In hos igitur conuenit illud ex Iliados ρ,

-Οὐδ' οἳ γὰρ ἀναιμωτί γε μάχοντο. id eſt,
-nec hi ſine ſanguine pugnam Miſcebant.

Filius degenerans. 3

In filium qui paterno degenerat inſtituto, ſiue qui non diu fruitur à patre relictis, ſed excutitur a maiorum facultatibus, appoſite torquebitur illud ex eodem libro,

-ἀλλ' οὐχ υἱὸς ἐν ἔντεσι πατρὸς ἐγήρα. id eſt,
At non conſenuit patriis in filius armis.

Euentus præter expectationem. 4

Fata indomita.

Quoties res multo ſecus euenit quàm vel fuerat inſtituta, vel probabilibus coniecturis euētura videbatur, cōgruet illud ex eodem libro,

Ἀλλ' αἰεί τε Διὸς κρείσσων νόος αἰγιόχοιο. id eſt,
Verum præpollet magni Iouis vtque voluntas.

Pindarus in Pythiis hymno vltimo, τὸ γὰρ μόρσιμον οὐ παρφυκτόν. ἀλλ' ἔσται χρόνος οὗτος, ὃ καί τιν' ἀελπτίᾳ βαλὼν ἔμπαλιν γνώμας τὸ μὲν δώσει, τὸ δ' οὔπω. id eſt, Quod enim in fatis eſt, euitari non poteſt. ſed erit tempus hoc quod aliquem deſperatione iaculatū, præter opinionem hoc quidem dabit, aliud verò nequaquam. Rurſus Iliados π,

Ἀλλ' αἰεί τε Διὸς κρείσσων νόος ἠέ περ ἀνδρῶν. id eſt,
Sed magis atque hominum pollet Iouis vſque voluntas.

Reprehenſio cogitationis. 5

Quum ipſi reprehendimus animi noſtri cōſilium, aut cogitationem parū honeſtā aut parū vtilem, locus fuerit ex Iliad. ρ,

Ἀλλὰ τίη μοι ταῦτα φίλος διελέξατο θυμός; id eſt,
Sed mihi cur animus ſecum hæc in pectore verſat?

Idem aliis item locis repetitur.

Præbere viros. 6

Ad fortiter agēdum ferendumve adhortabimur hoc carmine ex eodem Iliad. ρ. quanquam idem aliis ſubinde repetitur,

Ἀνέρες ἐστὲ φίλοι, μνήσασθε δὲ θούριδος ἀλκῆς. id eſt,
Eia eſtote viri, validaſque expromite vires.

Re opitulandum, non verbis. 7

Quum re opus eſt, nihil proſunt verba: veluti ſiquis egeat pecuniariis ſuppetiis, quorſum attineat huic aures explere dictis? Rurſum in conſultationibus, in iudiciis, rationibus agendum eſt, non vi. Ad id faciet Homericum illud ex Iliados π,

Ἐν γὰρ χερσὶ τέλος πολέμου, ἐπέων δ' ἐνὶ βουλῇ. id eſt,
Verba in conſilio, valet in certamine robur.

Corrupta iudicia. 8

In eos qui corrupte iudicant, aut ſuffragium ferunt, non ad reipublicæ commodum, ſed ad priuatum commodum reſpiciētes: ſiue qui per tyrannidem leges opprimunt: competet illud ex eodem libro,

Οἳ βίῃ εἰν ἀγορῇ σκολιὰς κρίνωσι θέμιστας,
Ἐκ δὲ δίκην ἐλάσωσι, θεῶν ὄπιν οὐκ ἀλέγοντες. id eſt,
Qui per vim in populi cœtu communia iura
Deprauant, ac iuſtitiam depellere tentant,
Nil veriti vocem diuûm.

Apta prouincia. 9

In eum qui prouinciam ſuſcipit ſuis aptā viribus, abſtinens à negotio cui ſit impar (veluti ſiquis epiſcopatum accipiat, ſummum pontificium recuſet, conueniet illud ex eodem libro,

Εἵλετο δ' ἄλκιμα δοῦρε, τά οἱ παλάμηφιν ἀρήρει.
Ἔγχος δ' οὐχ ἕλετ' οἶον ἀμύμονος Αἰακίδαο. id eſt,
Quæ manibus quadrent ingentes corripit haſtas
Quaſlibet: aſt haſtam ſolam non ſumit Achillis.

De Patroclo dictum, qui quum Achillis armis eſſet indutus, ab haſta tamen abſtinebat, quòd ea grauior eſſet quàm vt quiſquā Græcorum regere poſſet præter vnum Achillem. Quod idem in Odyſſea de arcu Vlyſſis finxit Homerus.

Patroclus haſtam Achillis non attigit.

Pudor & metus. 10

Quum abſtinetur à re quapiā, quòd ea tum inhoneſta factu videatur, tum verò minime tuta, locum habet illud ex Iliad. ο,

-ἴσχε γὰρ αἰδὼς Καὶ δέος. id eſt,
Nam pudor atque metus vetuit.

De conglobata acie dictum, quæ ne ſeſe diduceret, partim pudor obſtabat, partim metus. Pudorem autē ingens addere calcar ad fortiter agendum, indicat in eodem libro, quum ait,

Αἰδομένων δ' ἀνδρῶν πλέονες σόοι ἠὲ πέφανται. id eſt,
Plures ſunt ſalui atque cadunt his quis pudor adſit.

Qui obticeſcit. 11

In eum qui metu attonitus, aut ſtupefactus admiratione tacet, aut cui non eſt quod reſpondeat, quadrabit illud ex Iliados ρ. Δὴν δέ μιν ἀμφασίη ἐπέων λάβε. id eſt,
Illum corripuit ſtupor atque infantia linguæ.

Mors omnibus communis. 12

Mors vitari non poteſt.

Qui dicet, omnibus ex æquo moriendum, nec vllis viribus

arceri fati neceſsitatem, citabit illud ex Iliados σ.

Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ βίη Ἡρακλῆος φύγε κῆρα. id eſt,

Nec vis Herculea fatum euitauit acerbum.

Alius alius in rebus præſtantior. 13

Qui dicit alium alia dote præcellere, accommodabit quod in eodem libro dictum eſt de Polydamante & Hectore,

Ἀλλ' ὁ μὲν ἂρ μύθοισιν, ὁ δ' ἔγχεϊ πολλὸν ἐνίκα. id eſt,

Hic dictis, haſta longe præſtantior ille.

Eandem ſententiam fuſius explicat Iliados ν, Polydamas loquens Hectori,

Ἕκτορ, ἀμήχανός ἐσσι παραρρητοῖσι πιθέσθαι.
Οὕνεκά τοι περὶ δῶκε θεὸς πολεμήϊα ἔργα.
Τοὔνεκα καὶ βουλῇ ἐθέλεις περιίδμεναι ἄλλων,
Ἀλλ' οὔπως ἅμα πάντα δυνήσεαι αὐτὸς ἑλέσθαι.
Ἄλλῳ μὲν γὰρ ἔδωκε θεὸς πολεμήϊα ἔργα,
Ἄλλῳ δ' ὀρχηστὺν, ἑτέρῳ κίθαριν καὶ ἀοιδήν·
Ἄλλῳ δ' ἐν στήθεσσι τιθεῖ νόον εὐρύοπα Ζεὺς Ἐσθλόν. id eſt,

Hector, non potis es deflectere pectora dictis.
An quia dii donant factis præcellere belli,
Vis in conſilio reliquos præcedere ſenſu?
At non cuncta potes vnus ſimul omnia ferre:
Quippe deus dedit huic virtute excellere belli,
Huic laudem choreæ: citharam illi, & carmina blanda:
Rurſum alii mentem præclaram in pectore magnus
Iuppiter inſeruit.

In periculoſo negotio non eſt dormitandum. 14

Vbi monebimus in re ardua non eſſe ceſſandum, congruet quod ſubinde reperitur apud Homerum Iliados ν,

-ὀλίγη δ' ἀνάπνευσις πολέμοιο. id eſt,

-exigua eſt interſpiratio belli.

Poterit trahi vel ad litem forenſem, vel ad ſimile negotium odioſum & laboris plenum.

Mens læua. 15

Frequenter hominum mens læua eſt, & peſſima pro optimis ſequuntur, optima pro peſſimis repudiant. Ad hanc ſententiam facit illud ex Iliados σ,

Ἕκτορι μὲν γὰρ ἐπῄνησαν κακὰ μητιόωντι,
Πουλυδάμαντι δ' ἄρ' οὔτις, ὃς ἐσθλὴν φράζετο βουλήν. id eſt,

Conſilium Hectoreum laudabat inutile quiſque,
Nemo Polydamantis: at hic dabat vtile ſolus.

Verbis pugnas, non re. 16

Facile eſt conuiciis altercari, verum re vincere difficile. Ad eam ſententiam quadrabit illud ex Iliados υ, dictum ab Ænea congreſſuro cum Achille,

-ἐπεὶ σάφα οἶδα καὶ αὐτὸς
Ἠμὲν κερτομίας ἠδ' αἴσυλα μυθήσασθαι. id eſt,

-ſiquidem noui probè & ipſe
Et petere probris inimicaque dicere dicta.

Paulo pòſt repetit copioſius eandem ſententiam,

Ἔστι γὰρ ἀμφοτέροισιν ὀνείδεα μυθήσασθαι
Πολλὰ μάλ', οὐδ' ἂν νηῦς ἑκατόζυγος ἄχθος ἄροιτο.
Στρεπτὴ δὲ γλῶσσ' ἐστὶ βροτῶν, πολέες δ' ἔνι μῦθοι,
Παντοῖοι, ἐπέων δὲ πολὺς νομὸς ἔνθα καὶ ἔνθα.
Ὁπποῖόν κ' εἴπῃσθα ἔπος, τοῖόν κ' ἐπακούσαις. id eſt,

Ambobus ſiquidem probra dicere plurima promptum eſt,
Quorum onus haud portet centum ratis obſita remis.
Eſt hominum quia lingua volubilis, omnigenique
Inſunt ſermones variique: & paſcua dictis
Hinc atque hinc, multæque vices. ſed qualia verba
Dices, talia reddentur tibi dicta viciſſim.

Nequid moueare verborum ſtrepitu. 17

Qui monebit aliquem ne ſæuis verbis ac minis deterreatur quominus experiatur, accommodabit illud ex eodem libro ab Apolline dictum Æneę,

Ἀλλ' ἰθὺς φέρε χαλκὸν ἀτειρέα, μηδέ σε πάμπαν
Λευγαλέοις ἐπέεσσιν ἀποτρεπέτω καὶ ἀρειῇ. id eſt,

Quin rigido ferro magis obuius ito, nec vnquam
Te ſæuis dictis deterreat ille miniſque.

Cibo opus duraturis in labore. 18

Ituri bellum, ne omnino ieiuni ſint, viribus ne deſtituantur. Id trahi poterit ad ſtudium literarum, ad exercitium pietatis, atque alia complura. Ad id congruent verſus Homerici ex Iliados τ.

Οὐ γὰρ ἀνὴρ πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
Ἄκμηνος σίτοιο δυνήσεται ἄντα μάχεσθαι.
Εἴπερ γὰρ θυμῷ γε μενοινάᾳ πολεμίζειν,
Ἀλλά τε λάθρῃ γυῖα βαρύνεται, ἠδὲ κιχάνει
Δίψα τε καὶ λιμὸς, βλάβεται δέ τε γούνατ' ἰόντι.
Ὃς δέ κ' ἀνὴρ οἴνοιο κορεσσάμενος καὶ ἐδωδῆς,
Ἀνδράσι δυσμενέεσσι πανημέριος πολεμίζῃ,
Θαρσαλέον νύ οἱ ἦτορ ἐνὶ φρεσὶν, οὐδέ τι γυῖα
Πρὶν κάμνει πρὶν πάντας ἐρωῆσαι πολέμοιο. id eſt,

Nam quis ad occaſum vſque valebit ſolis ab ortu
Impaſtus iugi durans configere pugna?
Pectore enim quamuis ſit prompto ad belligerandum,
Senſim membra grauant tamen: ac ſitis atra faméſque
Corripiunt, genuáque labant tendentis in hoſtem.
Rurſus erit quicunque ſatur vinóque cibóque,
Is demum potuit confligere perdius hoſti:
Huic animus viget vſque ferox: neque membra laborant
Huic prius ac victos bello ſubmouerit omnes.

Omnibus armis præſidiiſque deſtitutus. 19

Hominem inermem & omnibus deſtitutum præſidiis indicabimus hoc verſu, qui eſt Iliados φ.

Γυμνὸν ἄτερ κόρυθός τε καὶ ἀσπίδος, οὐδ' ἔχεν ἔγχος. id eſt,

Et clypeo ſimul & galea nudatus & haſta.

Fruſtra habet qui non vtitur. 20

Siquem increpare voles quod ingenio, diuitiis, literis non vtatur, quum habeat, conueniet illud ex eodem Iliad. φ,

-ἀνεμώλιον αὔτως. id eſt,

Cui fruſtra tibi iam geſtatur inutilis arcus?

In fugitiuum. 21

Vbi quis impotenti animi cupiditate ad rem quampiam inſtigatur, præcipuè parum honeſtam: vel magis ſiquis turpiter fugiat: in hunc quadrabit ſi dixeris, τοῦτον ἡ κυνάμυια ἄγει. id eſt,

Hunc cynamya rapit. Sic enim in eodem libro Iuno de Marte è prælio fugiente,

Καὶ δ' αὖθ' ἡ κυνάμυια ἄγει βροτολοιγὸν Ἄρηα. id eſt,

Peſtiferum Martem ſurſum exagitat cynamya.

Id eſt, muſca canina.

Cum diis non pugnandum. 22

Qui monebit non eſſe pugnandum cum genio, cum ſuperis, cum magnis principibus (quos Hebræorum etiam literæ vocant deos) vſurpabit illud ex eodem libro,

-θεοὶ δέ τε φέρτεροι ἀνδρῶν. id eſt,

Verùm homines diis inferiores.

De θεομαχίᾳ diximus alibi. Pindarus in Pythiis hymno 2. ſententiam hanc ſic extulit, Χρὴ δὲ πρὸς θεὸν οὐκ ἐρίζειν. id eſt, Oportet aduerſus deum non contendere.

Author omnium & fons. 23

Quum indicare volemus primum omnium authorem, vnde ceu capite proficiſcantur omnia, maxima pariter & minima (veluti ſiquis dicat ſuperbiam omnium malorum parentem, fidem omnium virtutum fontem, Homerum omnis poeſeos patrem) non inconcinniter accommodabitur illud ex eodem libro, de Oceano dictum,

Ἐξ οὗ περ πάντες ποταμοὶ καὶ πᾶσα θάλασσα
Καὶ πᾶσαι κρῆναι καὶ φρείατα μακρὰ νάουσιν. id eſt,

Ex quo vno freta cuncta fluunt & flumina cuncta,
Et cuncti manant fonteſque lacúſque profundi.

Proſus ignotus. 24

In hominem quem nobis mirum in modum ignotum videri volumus, per iocum torquebitur illud ex eodem libro, atque aliàs apud Homerum frequens, velut Odyſſeæ α & ξ,

Τίς, πόθεν εἰς ἀνδρῶν, πόθι τοι πόλις ἠδὲ τοκῆες, id eſt,

Dic quis & vnde venis, tibi, quę patria atque parentes.

Cognatum eſt illi, Albus an ater ſis neſcio. Poterit & ad rem applicari: veluti ſi dicamus aliquem omnis philoſophiæ imperitum, in librum philoſophicum incidiſſe,

Τίς, πόθεν εἰς ἀνδρῶν, πόθι τοι πόλις ἠδὲ τοκῆες,

Quoad vixero. 25

Quod in vita perpetuum nobis futurum intelligi volemus, indicare licebit Homerico carmine, quod eſt in Iliados χ,

-ὄφρ' ἂν ἔγωγε
Ζωοῖσιν μετέω, καί μοι φίλα γούνατ' ὀρώρῃ. id eſt,

-donec
Viuos inter agam, genibus dum fulciar hiſce.

Hoc imitatus Maro,

Dum memor ipſe mei, dum ſpiritus hos reget artus.

Glorioſum & apud poſteros. 26

Quum facinus ſignificabimus cuius famam & poſteritas celebratura videtur, quadrabit illud ex eodem libro,

Ἀλλὰ μέγα ῥέξας τι καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι. id eſt,

-imò facinus inſigne peregit,
Ipſa etiam quod poſteritas exaudiat.

Vindicta tarda, ſed grauis. 27

Vbi qui diu multa patrauit impune, tandè in extremum malum adducitur, ſemelque dependit ſuperiora flagitia, congruet illud ex eodem libro,

-νῦν δ' ἀθρόα πάντ' ἀποτίσεις. id eſt,

-nunc cuncta lues ſemel adglomerata.

Verba ſunt Achillis ad Hectorem.

Anceps euentus rei. 28

Quum anceps rei diſcrimen ſignificamus, & incertum vtrò vergat victoria, congruet illud ex eodem libro,

Καὶ τότε δὴ χρύσεια πατὴρ ἐτίταινε τάλαντα.

Tum pater auratas librabat vtrinque bilances.

Idem eſt Iliados χ.

Magna

Magna de re diſceptatur. 29

Quum ingens certamen indicabimus, nec leuia aut ludicra peti præmia, quadrabit illud ex eodem libro,

[illegible] id eſt,

-neque enim illis victima ſiue Bucula captabatur.

Dictum eſt de Achille & Hectore pro vita decertantibus. Vſurpatur à Luciano in Eunucho, quum ridet philoſophos turpiter apud iudices de ſalario contendentes. Carmen integrum ſic habet,

[illegible]

[illegible]

[illegible] id eſt,

-neque enim illis victima, ſiue

Bucula captabatur (quippe hæc præmia curſus)

Verum de vita currebant Hectoris.

Vergilius vertit Æneidos libro 12.

-neque enim leuia aut ludicra petuntur

Præmia, ſed Turni de vita & ſanguine certant.

Omnibus nugis rem expediamus. 30

Qui conuiciis omiſſis iubebit ipſa re periculū fieri vter vincat aut vincatur, non intempeſtiuiter accommodauerit illud ex eodem libro,

Periculum faciendum.

[illegible]

[illegible] id eſt,

Sed præſtet pugnam committere continuo, vt mox

Vtri Iuppiter eſſe velit laudémque decuſque,

Perſpicuum fiat.

Metus infamiæ. 31

Quum dicemus nos hominum de nobis opinione rumoribuſque commoueri, quominus mutemus conſilium, conueniet illud ex eodem libro, præterea Iliados ζ, quod frequenter vſurpat M. Tullius in epiſtolis ad Atticum,

[illegible] id eſt,

Troianos ac Troianas vereórque, pudétque.

Verba ſunt Hectoris pudore noleatis in vrbem recipere ſeſe, nequis opprobraret ſibi imputaretque Troianorum interitum.

Aliam ætatem alia decent. 32

Qui aliam aliam ætatem ſignificabit, nec idem decere canum quod iuuenem aliquando decuit, vſurpabit illud ex eodem libro, quanquam & alias iteratum,

[illegible] id eſt,

Verum vbi iam canumque caput incanáque menta.

Quod aliis vitio vertas, ipſe ne feceris. 33

Alia vita, aliud dicta.

Quod dānaturus ſis in aliis, in te ne admiſeris. Ad id faciet illud ex Iliados τ,

[illegible] id eſt,

Imò ideo ſi quiſquam alius patrare pararet

Tale aliquid, damnaretis, vtróque dareris.

Aut ipſe fuiſti, aut tui ſimillimus. 34

Siquando per iocum iudicabimus eundem aliquem fuiſſe qui tamen ſe fuiſſe eat inficias: veluti ſiquem incuſes quòd inter bibones compotauerit, iſque ſeſe neget fuiſſe, verùm alium quempiam: non illepidè detorſeris illud ex eodem libro, quod de Patrocli ſpectro dixit Homerus,

[illegible]

[illegible] id eſt,

Cuncta ipſi ſimilis, vocémque oculóſque decoros,

Corporis atque modum, & talem geſtabat amictum.

Audiens non audit. 35

In eos, qui malint effugere quàm præſtare.

Sunt quidam qui, ſiquid parum placet, id ſcire diſſimulant: veluti quum negant ſibi redditas literas, quibus commonefiāt officii ſui, quod tamen malint effugere quàm præſtare: in hos quadrabit illud ex Iliad. ψ,

[illegible] id eſt, Diſſimulans audiſſe.

De Antilocho dictum, qui Menelaum reuocantem à curſu quum audiret, perinde tamen quaſi non audiſſet, ita celerius etiam currebat,

[illegible]

[illegible] id eſt,

Quinetiam curſum Antilochus magis accelerabat,

Inſtigans ſtimulis, audiréque diſſimulabat.

Ex habitu bonum virum præ ſe fert. 36

Qui dicet ex ipſa oris figura videri probum hominem, citabit illud ex Odyſſeæ primo,

[illegible] id eſt,

-ex ſpecie minimè improbus ipſa Eſſe videbatur.

Apronius.

M. Tullius in Verrem lib. 8. Is erat Apronius, qui, vt ipſe nō ſolùm vita, ſed etiam corpore atque ore ſignificat, immenſa aliqua vorago eſt, aut gurges vitiorū turpitudinumque omnium.

Abſit clamor in colloquio aut luſu. 37

Qui iubebit, in conuiuio colloquióve temperari à vociferatione, accommodabit illud ex eodem libro,

[illegible]

[illegible] id eſt,

Nunc hilares cœnemus, & omnis clamor abeſto.

Grata nouitas. 38

Siquando dices nuperrima quæque vulgo maximè placere, non intempeſtiuum fuerit illud ex eodem libro,

[illegible]

[illegible] id eſt,

Cantio enim hæc hominum longe eſt celeberrima vulgo

Et gratiſſima, quæ nuperrima venit in aures.

Accinit huic Pindarus Olymp. hymno 9.

[illegible] id eſt,

Lauda vinum vetus, ſed nouorum hymnorum flores.

Sentiens gratiores eſſe hymnos qui res nuper geſtas celebrant, quàm qui priſca tractāt. Pleraque commēdant nouitas, potiſſimū apud imperitos contrà in ſcriptis antiquitas conciliat gratiam, nouitas inuidiam: vnde Flaccus in Epiſtolis,

Indignor quicquam reprendi, non quia craſſè

Compoſitum illepidéve putetur, ſed quia nuper.

Fauor nouitatis.

Ac cæteris fermè in rebus fauor nouitatis, ſuperiorum oblite rat gratiā. Simile faſtidium eſt humani ingenii in his quæ nobis ad manum ſunt miramur enim exotica, quum interdū domi habeamus meliora. Id potiſſimum vſuuenit in medicis: noſtros faſtidimus, licet eruditos: belluam è longinqua barbarie profectam ſuſpicimus. Itidem pharmacopolæ magno emunt herbas è longinquo aduectas, quum interdum meliores naſcantur in horto vicini. Id eleganter notauit Alexis apud Athenæum libro 3.

[illegible] id eſt,

Alienum amamus, proximum contemnimus.

Mulier pudica ne ſola ſit vſquam. 39

Mulieris pudicæ cura.

Quum admonebimus non conuenire vt pudica mulier ſola, citraque teſtes cum viris colloquatur, vſui fuerit illud apud Homerum frequens de Penelope,

[illegible] id eſt,

Haud ſola, at illam famulæ binæ comitatæ.

Fatale vitæ tempus exactum. 40

In decrepitos, quorum ætas iam exacta videbitur, quadrabit ex eodem libro,

[illegible] id eſt,

Dementes, vt qui ſacros tibi maximè Phœbe

Abſumpſere boues.

Nam per ſolis boues, annos fatales, vt opinor, innuit poeta.

Non luctu, ſed remedio opus in malis. 41

In miſeriis, nil lamenta proſunt.

In malis, non lamentis, ſed auxiliis vtendum. Ad id conueniet illud ex Iliados ω, quanquam & aliis item iteratum locis,

[illegible] id eſt,

Quippe nihil miſeri fletus lamentave proſunt.

Adhuc aliquis deus reſpicit nos. 42

Nonnihil ſpei.

Quum in rebus vehementer afflictis negabimus nos prorſus abieciſſe animum, verum eſſe ſpei nonnihil: conueniet illud quod in eodem libro dicitur à Priamo,

[illegible] id eſt,

Numen adhuc aliquod dextram mi obtendit amicum.

Mors optima rapit, deterrima relinquit. 43

Optima mors eripit è medio, relinquit deterrima. Proinde videmus quoſdam prorſus inutiles Tithoniam ætatem viuere, pauciſſimos egregio præditos ingenio ad ſenectæ limen peruenire. In hanc ſententiam quadrat illud ex eodem libro,

[illegible]

[illegible]

[illegible] id eſt,

Suſtulit hos Mauors, reliqua at mala probra relicta,

Mendaces, ſaltatores, primique choreis

Ducendis, agnis atque hœdis diripiendis

Strenui. Celebre eſt illud Maronis,

Optima quæque dies miſeris mortalibus æui

Prima fugit, ſubeunt morbi, &c.

Concinit & Theocritus in Epitaphio Bionis,

[illegible]

[illegible] id eſt,

Sic vitum eſt nymphis, ſemper canit improba rana:

Huic neque ego inuideo, nec enim bona carmina cantat.

Domi manendum. 44

Inutile diutius abeſſe domo, relictis poſſeſſionibus. In eam ſententiam quadrabit illud ex Odyſſeæ γ,

[illegible]

[illegible] id eſt,

Tu quoque amice domo diuturnus abeſſe caueto,

Rebus itémque tuis intra tua tecta relictis.

Item Heſiodus,

[illegible] id eſt,

Eſſe domi præſtat, quia damnoſum foris eſſe.

Refertur ex Euripide carmen hoc,

Μακάριος ὅστις εὐτυχεῖ οἴκοι μένων.
Ἐν γῇ δ' ὁ φόρτος, καὶ πάλιν ναυτίλλεται. id eſt,
Beatus is qui in proſperis manet domi.
Nam ſarcina ſolo quæ tenetur, denuo
Poteſt ſalo committi.

A ſacris abſtinendæ manus. 45

Vulgo quoque creditum eſt, fatum inſtare ei qui ſacris rebus ac Deo dicatis manus iniecerit: aut qui pios homines, aut certe fungentes ſacris miniſteriis oppugnarit: veluti pontificem Romanum, epiſcopos, abbates, etiamſi parum fuerint pii moribus. Id propemodum iam olim dictũ eſt ab Homero Iliados ρ.

Ὁππότ' ἀνὴρ ἐθέλῃ πρὸς δαίμονα φωτὶ μάχεσθαι,
Ὅν κε θεὸς τιμᾷ, τάχα οἱ μέγα πῆμα κυλίσθη. id eſt,
Cum diuo certare viro ſimulatque cupit quis,
Cuique Deus bene vult, malum huic breui imminet ingẽs.

Turpis iactantia. 46

Iactare ſe, turpe.

Non eſt generoſi animi iactare ſeſe de his quæ fortiter aut fœliciter fecit. Super hoc ita Menelaus eodem in libro,

-οὐ μὲν καλὸν ὑπέρβιον εὐχετάασθαι. id eſt,
Haud ſane pulchrum ſeſe iactare ſuperbe.

Prior occupat. 47

Vbi quis lucrum celeritate præripuit cuipiam, conueniet illud ex Iliados χ.

Μή τις κῦδος ἄροιτο βαλών, ὁ δὲ δεύτερος ἔλθοι. id eſt,
Nequis præriperet iaculans laudémque decúſque,
Atque ita ſerior ipſe veniret, iámque ſecundus.

Dictum de Achille, qui reliquis Achiuis innuit nequis iaculum mitteret in Hectorem, quo ſibi gloriam totam ſeruaret.

Sacra celerius abſoluenda. 48

In rebus diuinis attentum eſſe conuenit magis quàm diuturnum, ne vileſcant aſſiduitate contra quorundam morẽ ſacerdotum, qui nimium immorantur ſacro, precibúſque quas vocant horarias. Ad id torqueri poterit illud ex Odyſſeæ γ,

-οὐδὲ ἔοικε
Δηθὰ θεῶν ἐν δαιτὶ θαασσέμεν, ἀλλὰ νέεσθαι. id eſt,
-neque par eſt
In diuorum epulo ſediſſe diutius, immo
Surgere mature decet.

Ne dii quidem à morte liberant. 49

Mors ineuitabilis.

Nemo tam charus ſuperis vt illorum fauore mortem euitarit. Huic ſententiæ ſuffragabitur Homericum ex eodem libro teſtimonium, Ἀλλ' ἤτοι θάνατον μὲν ὁμοίιον οὐδὲ θεοί περ
Καὶ φίλῳ ἀνδρὶ δύνανται ἀλαλκέμεν, ὁππότε κεν δὴ
Μοῖρ' ὀλοὴ καθέλῃσι τανηλεγέος θανάτοιο. id eſt,
At verò mortem communiter omnibus æquam
A dilecto homine neque dii depellere poſſunt,
Quem funeſta dies fati iamiam vrget acerbi.

Deus vndecunque iuuat, ſi modo propitius. 50

Deus vbique præſens adeſt, ſi faueat: neque refert vbi gentium agas, illo propitio. Ad hanc ſententiam accommodes licebit ex eodem libro,

Ῥεῖα θεός γ' ἐθέλων καὶ τηλόθεν ἄνδρα σαώσαι. id eſt,
Si libeat, ſeruare procul quoque numina poſſint.

Delautius. 51

De cibis prælautis quadrabit illud ex eodem Odyſſeæ γ,

Ὄψα θ' οἷα ἔδουσι διοτρεφέες βασιλῆες. id eſt,
Qualia purpurei comedunt opſonia reges.

Venuſtius fiet ſi trahetur ad orationem ſupra modum elegantem, quaſi dignam deorum auribus.

Concordia. 52

In abſolutam concordiam, omniumque rerum conſenſum conueniet illud ex eodem libro,

Οὔτε ποτ' εἰν ἀγορῇ δίχ' ἐβάζομεν, οὔτ' ἐνὶ βουλῇ,
Ἀλλ' ἕνα θυμὸν ἔχοντε νόῳ καὶ ἐπίφρονι βουλῇ. id eſt,
Haud vnquam neque concio nos, neque curia dictis
Audiuit pugnare, animo ſed ſemper eodem,
Et ſentire eadem atque eadem decernere vidit.

Verba ſunt Neſtoris de ſe déque Vlyſſe.

Fatum immutabile. 53

Deus immutabilis.

Diuina decreta non commutantur, humanæ leges pro tempore variantur, quemadmodum & mores & voluntates. Ad id congruet illud ex eodem libro,

Οὐ γάρ τ' αἶψα θεῶν τρέπεται νόος αἰὲν ἐόντων. id eſt,
Non etenim diuûm mens vertitur aſtricolarum.

Sine ope diuina nihil valemus. 54

Manca eſt omnis mortalium induſtria, omniſque conatus, niſi fauor aſpiret diuinus. Ad id accommodare licebit Homericum illud ex eodem libro,

-πάντες δὲ θεῶν χατέουσ' ἄνθρωποι. id eſt,
Mortalis diuûm auxilium deſiderat omnis.

Induſtriam adiuuat Deus. 55

In aggrediundo negotio quædam humana ratione prouidentur, quædam fortunæ commoditas ipſaque res ſuppeditat. Id eſt apud Homerum cum aliàs aliquoties, tum hoc quem modò citauimus libro,

Τηλέμαχ', ἄλλα μὲν αὐτὸς ἐνὶ φρεσὶ σῇσι νοήσεις,
Ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται. id eſt,
Hæc partim ipſe tuo perpendes pectore tecum,
Partim diuûm aliquis tibi ſuggeret.

Fauſtus exitus. 56

Quum ſignificabimus rem quam inſtituimus, bene ceſſuram, ceu deo quopiam auſpice, quadrabit illud ex Odyſſ. β.

Θαρσεῖ μαῖ', ἐπεὶ οὔ τοι ἄνευ θεοῦ ἥδε γε βουλή. id eſt,
Fide, hoc conſilium non eſt ſine numine, nutrix.

Ætate prudentiores reddimur. 57

Auſpice Deo.

Siquando negabimus nobis eadem probari iam natu grandioribus, quæ quondam ob ætatis inſcitiam arriſerunt, ſed vſu rerum auctam prudentiam: congruet illud ex eodem libro.

-ἐγὼ δ' ἔτι νήπιος ἦα·
Νῦν δ' ὅτε δὴ μέγας εἰμί, καὶ ἄλλων μῦθον ἀκούων
Πυνθάνομαι, καὶ δή μοι ἀέξεται ἔνδοθι θυμός. id eſt,
-eram adhuc puer, aſt vbi iam ſum
Grandior, & reddit me aliorum oratio doctum,
Ipſéque grandeſcit mi animus.

Dicitur ad procos à Telemacho.

Otioſus eſto. 58

Siquem iubebimus animo otioſo eſſe, tantum curare cuticulam, negotium aliis curæ futurum: accommodabimus illud ex eodem libro. -μή τι τοι ἄλλο
Ἐν στήθεσσι κακὸν μελέτω ἔργον τε ἔπος τε·
Ἀλλὰ μάλ' ἐσθιέμεν καὶ πινέμεν ὡς τὸ πάρος περ. id eſt,
-tute caueto
Aut dicti aut facti cruciet tua pectora cura,
Quin tranquillus edáſque bibaſque, ita vt antè ſolebas.

Haud perficiet. 59

Qui dicet, negotium quod aliquis inſtituit, haudquaquam perfectum iri, verbis Homericis id dicat licebit,

-τελέει δ' οὐ πώποτε ταύτην. id eſt,
Verum hancce viam haud perfecerit vnquam.

Cedendum multitudini. 60

Qui ſuadebit non eſſe pugnandum vni cum multis, & vbique multitudini morigerandum, adducet illud ex eodem libro.

-ἀλλά κεν αὐτὸς ἀεικέα πότμον ἐπίσποι,
Εἰ πλεόνεσσι μάχοιτο. id eſt,
Acceriet mox ipſe ſibi crudelia fata
Si multis pugnare velit.

Eidem proci paulo ſuperius, -ἀργαλέον δὲ
Ἀνδράσι καὶ πλεόνεσσι μαχήσασθαι περὶ δαιτί. id eſt,
-cum pluribus ardua res eſt
Depugnare viris inter conuiuia ſolos.

Vanæ coniecturæ. 61

Augurari de futuris.

In eos qui de euentu negotii ſolent augurari, competit illud ex eodem libro,

Ὄρνιθες δέ τε πολλοὶ ὑπ' αὐγὰς ἠελίοιο
Φοιτῶσ', οὐδέ τε πάντες ἐναίσιμοι. id eſt,
Aſt per multa auium verſatur in æthere turba,
Quarum non quæuis portendere idonea fatum.

Certum proſpicio. 62

Qui ſe negabit temere, malè ſecúſve de exitu rei cuiuſpiam ſentire, ſed certis adductum argumentis, & pluribus experimẽtis obſeruaſſe: accommodabit illud ex eodem libro,

Οὐ γὰρ ἀπείρητος μαντεύομαι, ἀλλ' εὖ εἰδώς. id eſt,
Nam neque inexpertus iam diuinauero, verùm
Egregiè callens.

Deus vlciſcetur. 63

Quum ſignificabimus nobis in præſentia deeſſe facultatem depellendi, verum optare vt ſuperi puniant aliquando: vſui fuerit illud ex eodem libro,

-ἐγὼ δὲ θεοὺς ἐπιβώσομαι αἰὲν ἐόντας,
Αἴ κέ ποθι Ζεὺς δῷσι παλίντιτα ἔργα γενέσθαι. id eſt,
Aſt equidem immortales implorauero diuos,
Si fors Iuppiter ipſe vices aliquando reponat.

In tempore cauenda pœna mali. 64

Occurrendum malis.

Quoties admonebimus vt multo antè occurratur malo, priuſquam oppreſſerit nos: aut ceſſandum à peccando priuſquam ingruat diuina vindicta, vſui fuerit illud ex eodem libro,

-ἀλλὰ πολὺ πρὶν
Φραζώμεσθ' ὥς κεν καταπαύσομεν. id eſt,
Verum nos multo ante modum finémque velimus
Ponere.

Verba vatis minantis procis Vlyſſis reditum.

Domeſticum malum. 65

Ad ſignificandum priuatum ac domeſticum malum, quod ad alios nihil attinet, conueniet illud ex eodem libro,

Ἀλλ' ἐμὸν αὐτοῦ χρεῖος, ὅ μοι κακὸν ἔμπεσεν οἴκῳ. id eſt,
Porrò malum noſtras quod in ædes incidit, vnum

Domeſticum ac vernaculum crimen.

Ad me pertinet.

M. Tullius in actione in Verrem 5. domeſticum ac vernaculum crimen appellat, quod intra parietes admiſſum nondum peruenit in publicum rumorem.

Senum prudentia. 66

In ſenem plurimarum rerum vſu peritum, quique multa meminerit ſuperioribus acta ſeculis, quadrauerit illud ex codem libro,

-παλαιά τε πολλά τε εἰδώς. id eſt,

-qui antiquaque multaque norat.

Premenda occaſio. 67

Impetus animi coercere.

Qui ſignificabit modis omnibus inſtandum eſſe, nec omittendam cunctandus ſemel oblatam occaſionem, accommodabit illud ex Odyſſeæ δ,

Ὑμεῖς δ' ἀσφαλέως ἐνὶ πλείοσι δεσμοῖς πιέζειν. id eſt,

Vos premite, & vinclis magis arctè ſtringite captum.

Quod quidem detorquere licebit ad id quum dicemus, impetus animi hoc magis ac magis eſſe coercendos rationis moderamine, quo magis efferuefcunt, & ad malum ſolicitant.

Omnibus neruis. 68

Manib⁹ pedibuſque. Neruis omnibus.

Quum innuemus in negotio quopiam omneis expromendas vires, omneis neruos intendendos, conueniet illud ex codem loco, Καὶ τότ' ἔπειθ' ὑμῖν μελέτω κάρτος τε βίη τε. id eſt,

Dein vobis curæ ſunto vireſque vigórque.

Adſimili ſpecie Pindarus dixit Olymp. 10.

Τὸ δ' ἐν στεφάνοις ἐλεῖν στέφανον,

Χερσὶ καὶ ποσὶ καὶ ἅρματι ἀγωνίσας. id eſt,

Quis tandem aſſequutus deſiderabilem coronam manibus pedibuſque & curribus? Hic locus addendus erat prouerbio, Manibus pedibuſque. ſed illa pagina iam excuſa erat manus meas. M. Tullius libro in Verrem quinto, Attendite iudices, omnibus enim neruis mihi contendendum eſt.

Cum principe non pugnandum. 69

Qui ſignificabit arduum, principem à priuato ſuperari: aut difficillimum vincere natura, vſurpabit illud ex codem libro,

Ἀργαλέον γάρ τ' ἐστὶ θεὸν βροτῷ ἀνδρὶ δαμῆναι. id eſt,

Ardua res homini mortali vincere numen.

Ingens diſcrimen. 70

Ingens interuallum, veluti ſiquis ſentiat plurimum intereſſe inter ſuum ſtudium & ſapientiam, hoc verſu licebit ſignificare ex eodem libro,

Τόσσον ἀπὸ νηῶν ἀπέην ὅσσον τε γέγωνε βοήσας. id eſt,

Tantum aberat quantum cultu ratis acta diurno

Conficiat ſpatij, quam prouehat aura ſecunda.

Apertè ſimpliciterque loqui. 71

Simpliciter & aperte dicturos nos citraque ambages, ſignificabimus hoc carmine quod eſt in eodem libro,

-οὐκ ἄλλα παρὲξ εἴποιμι παρακλιδόν, οὐδ' ἀπατήσω. id eſt,

Non fucis te diſſimulans decepero fictis.

Rerum omnium viciſſitudo. 72

Variæ fortunæ vices, & nunc læta contingunt vnicuique, nunc triſtia. Ad eam ſententiam applicabitur illud ex eodem libro,

-ἀτὰρ θεὸς ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλῳ

Ζεὺς ἀγαθόν τε κακόν τε διδοῖ. id eſt,

nunc huic, nunc Iuppiter illi

Nunc læta immittit, nunc triſtia.

Feſtiuus ſermo. 73

Ἀλυπον.

Vbi quis in conuiuio ſermonem induxit admodum hilarem ac feſtiuum, qui diſcutiat omnem triſtitiam, conueniet illud ex eodē libro, quod Homerus finxit de Helena, pharmacum immittente in conuiuarum cyathos, quod omnium antea actorum in duceret obliuionem.

Αὐτίκ' ἄρ' εἰς οἶνον βάλε φάρμακον, ἔνθεν ἔπινον,

Νηπενθές τ' ἄχολόν τε, κακῶν ἐπίληθον ἁπάντων. id eſt,

In vinum immiſit mox pharmacon, vnde biberunt,

Luctuſque, biliſque, maliique obliuia cuncti.

Huius meminit Plinius libro 25. Nobile, inquit, illud obliuionem triſtitiæ veniamque adferens, & ab Helena vtique omnibus mortalibus propinandum. Dioſcorides lib. 4. refert herbā ἄλυσσον quæ inferne lampra atra bili medeatur. Vnde & nomen inditum videtur, quaſi dolore carens: quemadmodum νηπενθὲς & ἄχολον, quòd luctum ac bilem pellant.

Qui nocere poteſt & idem prodeſſe. 74

In medicos impeſtitos, qui non rarò venenum pro remedio miniſtrant, quadrabit illud ex eodem libro, quod vſurpauit in Pſeudomāte Lucianus, citque pluribus apud Homerum locis,

Φάρμακα πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά. id eſt,

Pharmaca mixta, ſalubria multa, at noxia multa.

Idem quadrabit in hominem & bonis & malis inſtructum artibus, qui vel iuuare poſſit, ſi velit, vel lædere.

Aſſeuerantius dicere. 75

Audacius quippiam & aſſeuerantius dicturi, quod nobis tamen ita videatur, adducemus illum eodē ex libro verſum quo Helena vtitur de Telemacho,

Ψεύσομαι, ἢ ἔτυμον ἐρέω; κέλεται δέ με θυμός. id eſt,

Mentiar, aut verum dicam: mens attamen ipſa

Imperat vt dicam. Idem carmen extat Iliados κ.

Arripienda quę offeruntur. 76

In inuadentes aliena.

Solennis eſt multiſque locis iteratus verſiculus hic,

Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον. id eſt,

Qui, quæ ſibi appoſitis, ſiquid foret vtile, promptas

Admouere manus.

Quem torquere licebit in tutores, qui rem nacti pupillorum, manus iniiciunt, interque ſe partiti ſibi vindicant. aut in ſimile hominum genus, inuadentium & inuolantium aliena.

Principum fauor neceſſarius. 77

Vbi quis inuitis principibus conatur extricare ſeſe è malo quopiam, aut lite à qua non poſſit explicari, niſi adiutus illorum fauore: conueniet illud ex eodem libro, dictum in Aiacem Oileum,

Φῆ ῥ' ἀέκητι θεῶν φυγέειν μέγα λαῖτμα θαλάσσης. id eſt,

Iactabat ſeſe ſpatioſi ex æquoris altis

Effugiſſe vadis, inuito numine diuûm.

Negotium non aptum. 78

Onus impar viribus.

Qui recuſat munus aut prouinciam ſibi parum accōmmodam: aut qui negabit acceſſere velle ſeſe quampiam ad id muneris ad quod gerendum idoneus non videatur. vſurpabit illud ex eodem libro,

-ἵππους δ' εἰς Ἰθάκην οὐκ ἄξομαι. id eſt,

Cæterum equos Ithacam non duxero.

verba ſunt Telemachi recuſantis equos quos Menelaus offerebat dono, quod Ithaca inſula non eſſet opportuna alendis equis, quippe petroſa minimeque paſcuis apta.

Obteſtatio veterum meritorum. 79

Quum obteſtabimur per memoriam veterum officiorum, cōueniet illud ex eodem libro, quanquam & alias apud hūc poetam,

Ἤ σοί ποτε κατὰ πίονα μηρί' ἔκηε,

Ἢ βοὸς ἠὲ ὄιος. id eſt,

Si aut bouis aut ouis incendit tibi pinguia membra,

Horum nunc memor eſto.

Sunt autem verba Penelopes, precantis numen vt memor ſacrificiorum & maiorũ, quo ſæpe numero paſtum eſt, nūc viciſſim opituletur.

Conuiua non conuiua. 80

In eum qui accumbit quidem in conuiuio, verùm ſpectator duntaxat eorum quæ apponuntur. nam hoc pacto quidā ſordide magnifici conuiuas ſuos tractant, quadrabit quod in codē dictum eſt de Penelope,

Κεῖτ' ἄρ' ἄσιτος, ἄπαστος ἐδητύος ἠδὲ ποτῆτος. id eſt,

Incœnatus & impaſtus potuque cibóque Accubuit.

Vndecunque lucrum captant. 81

In aduocatos, in calumniatores, in malos medicos, qui captant vndecunque, ſiquis incidit in caſſes quem poſſint expilare: congruet illud quod in eodem eſt libro,

Αἰεὶ γὰρ περὶ νῆσον ἀλώμενοι ἰχθυάασκον

Γναμπτοῖς ἀγκίστροισιν, ἔτειρε δὲ γαστέρα λιμός. id eſt,

Semper enim quaqua patet inſula, piſcibus hamo

Inſidiabantur, ventrem fames enecat atra.

Ingratitudo vulgi. 82

Qui ſignificabit ſibi moleſtam ingratitudinem, quòd intelligat ſuperiorum officiorum nullam haberi rationem, non inconcinniter vſurpauerit illud ex Odyſſeæ ε, quod idem eſt & alijs locis.

Μή τις ἔτι πρόφρων ἀγανὸς καὶ ἤπιος ἔστω

Σκηπτοῦχος βασιλεύς, μηδὲ φρεσὶν αἴσιμα εἰδώς·

Ἀλλ' αἰεὶ χαλεπός τ' εἴη, καὶ αἴσυλα ῥέζοι. id eſt,

Poſthac ne placidus ſit quiſquam, néve benignus,

Nec mitis, iuſtique tenax rex ſceptriger vnquam:

Sed ſemper ſeuus eſto, & ſemper iniqua patrato.

Munerum corruptela. 83

Virga Mercury.

In eum qui rem auro donisque aggreditur, non infeſtiuiter torſeris illud ex eodem libro dictum de Mercurio tumente caduceum.

Εἵλετο δὲ ῥάβδον τῇ τ' ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει

Ὧν ἐθέλει, τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει. id eſt,

Corripuit virgam, qua mulcet lumina ſomno

Quorumcunque velit, ſoluit quoque lumina ſomno.

Quadrat enim pulchre in munera quod de virga Mercuriali dictum eſt, quibus velut expergeſiunt iudices, antea ceu dormitantes: & ruſum inſtiti placantur, vt in cauſa velut obdormiſcant, conniueantque. Ariſtophanes in Concionatricibus, ait deos quoque ipſi donis, eóque manibus ſtare ſupinis,

Ὁρᾶν γὰρ ἔνεστι τῶν ἀγαλμάτων τὴν χεῖρ',

Ἑστηκότων ὅταν εὐχώμεσθ' ὑπτίαν,

Οὐχ ὅπως δώσουσιν, ἀλλ' ὅπως τι λήψεται. id eſt,

Nam quum precamur largiantur vt bona,
Manum ſupinam porrigentes ſtant, velut
Nihil datum, ſed receptum magis.

Supinæ ſtatuarum manus olim. Interpres admonet, ſtatuas deorum olim ferè ſupinis manibus fingi ſolere. Supinam autem appellat repandam, velut ad excipiendum compoſitam.

Principes inter ſe noti. 84

Qui dicet mutuam principum aut eruditorum inter ipſos eſſe notitiam, etiamſi diuerſas longéque diſſitas habitent regiones, vſurpare poterit illud ex eodem libro,

Οὐ γάρ τ' ἄγνωτες θεοὶ ἀλλήλοισι πέλονται
Ἀθάνατοι, οὐδ' εἴ τις ἀπόπροθι δώματα ναίει. id eſt,
Non ignoti inter ſe ſunt dii morte carentes,
Quanquam ſemoti diuerſa in ſede morentur.

Tyrannorum colluſio. Torqueri poterit & in ſatrapas iſtos, qui ſametſi belligerari videntur, magnóque rerum tumultu conflictari, tamen ipſi clanculum inter ſe colludunt hoc tantum agentes vt ſuam vterque plebem exhauriat, & imminuta reipublicæ authoritate, ſuam conſtabiliant tyrannidem.

Periculum ne temere ſubeas. 85

Nemo longam nauigationem ſuſcipit animi cauſa, ſed adactus graui quapiam neceſſitate: aut nemo diuturnum grauemque laborem capeſſit temere. Ad id congruet illud ex eodem libro,

Τίς δ' ἂν ἑκὼν τόσσον δὲ διαδράμοι ἁλμυρὸν ὕδωρ; id eſt,
Quis tantum ſalſi ſi lattcis percurreret vltro?

Fatum ineuitabile. 86

Quod fatis decretum eſt, id nemini licet euitare. Ad eã ſententiam faciet illud ex eodem libro,

Ἀλλὰ μάλ' οὔπως ἔστι Διὸς νόον αἰγιόχοιο
Οὔτε παρεξελθεῖν ἄλλον θεὸν, οὔθ' ἁλιῶσαι. id eſt,
At mentem Iouis haud vllis rationibus vnquam
Diuorum quenquam vitare aut fallere fas eſt.

Fatis adactus. 87

Non ſponte, ſed caſu. In eum qui non ſponte, ſed caſu, velutique fatis impellentibus, in aliquod vitæ genus incidit, congruet illud ex eodem libro.

Τὸν δ' ἄρα δεῦρ' ἄνεμός τε φέρων καὶ κῦμα πέλασσε. id eſt,
Aſt hunc huc ventúſque ferens atque appulit vnda.

Malè coniugati. 88

In eum qui coniugio vinctus eſt cum ea quam non amet viciſſim ex animo, quãuis ob voluptatem vxoriam amictur: non inſcitè torquebitur illud ex eodem libro,

Ἀλλ' ἦ τοι νύκτας μὲν ἰαύεσκεν καὶ ἀνάγκῃ
Ἐν σπέσσι γλαφυροῖσι, παρ' οὐκ ἐθέλων ἐθελούσῃ·
Ἤματα δ' ἂν πέτρῃσι καὶ ἠϊόνεσσι καθίζων,
Δάκρυσι καὶ στοναχῇσι, καὶ ἄλγεσι θυμὸν ἐρέχθων. id eſt,
Sed nolens licet ac vi cum illa nocte cubabat,
Nolens cum cupiente, ſub antris conditus atris:
Verùm perdius in ſcopulis ac littore ſedit,
Excrucians animum lachrymis, curis, gemitúque.

Si Deus voluerit. 89

De re futura, cuius exitus pendeat à Dei fauore: nam etiam vulgò dicunt ominis cauſa, Si Deus voluerit: atque ita nos loqui Iacobus Apoſtolus docet: id Homerico verſu licebit explicare, ſiquando iocabimur apud eruditos,

Αἴ κε θεοί γ' ἐθέλωσι, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν. id eſt,
Diis ita ſi viſum fuerit, quos geſtat olympus.

Suadeo quod ipſe facturus eſſem. 90

Quum alteri damus conſilium quo non grauemur ipſi vti in ſimili cauſa, conueniet illud Calypſus ex eodem libro,

Ἀλλὰ τὰ μὲν νοέω καὶ φράσσομαι, ὅσσ' ἂν ἐμοί περ
Αὐτῇ μηδοίμην, ὅτε με χρειὼ τόσον ἵκοι. id eſt,
Sentio ſuadebóque tibi quibus haud grauer vti
Ipſa, mihi ſimilis ſiquando occurreret vſus.

Malorum aſſuetudo. 91

Commodius fert, qui aſſueuit. Qui malis aſſueuit, ac permulta tulit, cõmodius fert & aliud, ſi quod inciderit infortunium. Ad id conueniet illud ex eodem libro, ſub perſona Vlyſſis,

Ἤδη γὰρ μάλα πολλὰ πάθον καὶ πολλὰ μόγησα
Κύμασι καὶ πολέμῳ· μετὰ καὶ τόδε τοῖσι γενέσθω. id eſt,
Iam ſub & ante mali multum, multúmque laborum
Fluctibus & bellis: age & hoc acceſſerit illis.

Fortuna reddit inſolentes. 92

Inſolentiæ ob facultates. In eum qui, poſteaquam fortuna ſecundior affulſit, animos item effert, & paulo confidentius gerit ſeſe, quadrabit illud ex eodem libro,

Γηθόσυνος δ' οὔρῳ πέτασ' ἱστία δῖος Ὀδυσσεύς. id eſt,
Lætatus ventis pandebat vela ſecundis.

Moderator negotij. 93

Carmen, quod ibidem proximè conſequitur, conueniet in eum qui prudentia & authoritate ſua negotium aliquod moderatur.

Αὐτὰρ ὁ πηδαλίῳ ἰθύνετο τεχνηέντως. id eſt,
Ille autem clauo ſcite doctéque regebat.

Tacitè ſtomachari. 94

In eum qui ſecum indignatur, quadrabit illud ex eodem libro.

Ὁ δ' ἐχώσατο κηρόθι μᾶλλον. id eſt,
Illi cor magis atque magis ſuccenditur ira.

De Neptuno dictum, indignè ferente quòd Vlyſſes proſperè nauigaret.

Qui conturbat omnia. 95

In eum qui maximas vndique ciet turbas, aptè torquebitur illud ex eodem libro,

Πάσας δ' ὀρόθυνεν ἀέλλας
Παντοίων ἀνέμων. id eſt,
Omnes omnigenûm ille procellas
Ventorum ciet.

Non abiicit animum. 96

Spe ſuſtentatus. De eo qui ne afflictiſſimis quidem rebus ſpem aut conſiliũ abiicit (quemadmodum apud Maronem, Latinus rerumque reliquit habenas) ſed de recipiendo ſe vtcunque cogitat, appoſitè dicetur quod ibi dictum eſt de Vlyſſe,

Ἀλλ' οὐδ' ὣς σχεδίης ἐπελήθετο, τειρόμενός περ. id eſt,
Ac neque ſic, licet afflictus, obliuia cepit
Nauig[ij].

Malis mala ſuccedunt. 97

In eum qui varijs exercetur incommoditatibus fortunæ nũc morbo, nunc rapinis, nunc alijs atque alijs malis, conueniet illud ex eodem libro,

Ἄλλοτε μέν τε Νότος Βορέῃ προβάλεσκε φέρεσθαι,
Ἄλλοτε δ' αὖτ' Εὖρος Ζεφύρῳ εἴξασκε διώκειν. id eſt,
Tradebat notus hunc boreæ quandoque vehendum,
Nunc ruſum Zephyro iactandum tradidit Eurus.

Auſonius in epigrammate eleganter dixit Catenatos labores, quòd negotium ex negotio ſeritur. Cui contrarium eſt quod ait Pindar' Olymp. 8 ὄλβῳ δ' ἐπ' ὄλβον ἐρείδοι φίλαις δόσεσι, Optat vt Iupiter velit illi beneffacta beneffactis cumulare.

Hoſpitis habenda cura. 98

Qui dicet hoſpitum habendam eſſe rationem, vſurpabit illud ex eodem libro,

Αἰδοῖος μέν τ' ἐστὶ καὶ ἀθανάτοισι θεοῖσιν
Ἀνδρῶν ὅστις ἵκηται ἀλώμενος, ὡς καὶ ἐγὼ νῦν. id eſt,
Nam diuis reuerendus & immortalibus ille eſt,
Quicunque appulerit multis erroribus actus,
Nunc vti ego.

Diuitię non ſemper optimis contingunt. 99

Et quidẽ ſæpe ſtultitiam patiuntur opes. Qui dicet opes non ſemper cordatiſſimis, ſed pro fortunæ arbitrio, nunc huic nũc illi contingere, citabit illud ex Odyſſ. ζ.

Ζεὺς δ' αὐτὸς νέμει ὄλβον Ὀλύμπιος ἀνθρώποισιν
Ἐσθλοῖς ἠδὲ κακοῖσιν, ὅπως ἐθέλῃσιν, ἑκάστῳ. id eſt,
Iuppiter emetitur opes mortalibus ipſe
Sic viſum vt fuerit, cuicunque bonóve malóve.

Dicuntur à Nauſica, ad Vlyſſem mendicantem: nec illum ob inopiam habet deſpectui, quæ fortunæ ſit imputanda, non homini, ſi is modò fuerit alioqui cordatus.

Munus exiguum, ſed opportunum. 100

Quum munus indicamus pretio quidem perpuſillum, ſed tamen acceptum pro tempore gratiſſimum (veluti ſiquis panem porrigat de vita periclitanti) citabimus illud ex eodem libro

Δόσις δ' ὀλίγη τε φίλη τε. id eſt,
Exiguum munus, gratum tamen.

Idem carmen extat in ζ.

CHILIADIS TERTIÆ CENTVRIA DECIMA.

Quò tranſgreſſus,&c. 1

Pythagora do-ctrina mora-lis, quæ.

INTER Philoſophos vix alium reperias qui religioſius inſtituerit adoleſcentiam quàm Pythagoras: vnde & ſuperſtitionis nonnihil admiſcuit, quòd rudis ætas, quẽadmodum & indocta multitudo, nudis & apertis philoſophiæ præceptis regi nõ queat. Hoc nimirum pertinebat carmium interdictus eius, holerum commendatio, & quinquennis ἐχεμυθία: poſtremo ſymbolorũ velut oracula quædam, prius entienda quàm intelligerentur Ac minimum quidem peccant qui ventrem ac linguam habent caſtigatam. tamen quoniam vix hominis eſt cauere necubi labatur, proximum eſt vt à ſe quiſque ſubinde geſtorum rationem exigat, & ſiquid erratum eſt, corrigat: ſiquid cum officio factum, in eo perſeueret, atque in melius proficiat. Huius ſalutiferi præcepti ceu ſymbolum quoddam tradidit carmen cuius authoris, incertum itam apud Homerũ non reperio, quo delectatus videtur & Plutarchus. nam ne hoc quidem viro quicquam melius inter philoſophos ethnicos. Carmen autem ſic habet,

Πῇ παρέβην; τί δ' ἔρεξα; τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη; id eſt,

Lapſus vbi? quid feci? aut officij quid omiſſum eſt?

Omnis homi-num lapſus, triplex.

Omnis autem humanæ vitæ lapſus conſiſtit in tribus. Aut quũ ſecus facimus quàm oportet, hoc eſt plus minuſve quam decet: huic errori reſpondet illud πῇ παρέβην, Aut facimus quod omiſſum oportuit: cui reſpondet illa particula, τί δ' ἔρεξα, Aut omittimus quod factũ oportuit: ad hoc pertinet extrema particula, τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη, Qui filium aut vxorem peccantem lenius admonet quàm ſat eſt, aut aſperius obiurgat, reſipiſcens meritò dicet, πῇ παρέβην, Qui filio præcipit parum honeſta, dicet, τί δ' ἔρεξα; Qui peccantem diſſimulat, quum expediret admonere, dicet illud, τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη, Pythagoras igitur iuſſus eſt admonere adoleſcentes, vt quoties domum ingrederentur, hunc verſiculum ſuo cum animo verſarent. Ea cogitatio ſollicitos reddebat adoleſcẽtes, vt ſiquid fortè deliquiſſent, aut ſiquid vitij contraxiſſent ex hominum conuictu, id in poſterum corrigerent, cauerẽntque. Eam ſententiam latius ac fuſius explicuit quiſquis ſcripſit carmen De viro bono, quod fertur inter appendices operum Vergilianorum,

Non prius in dulcem declinat lumina ſomnum,
Omnia quàm longi reputauerit acta diei,
Quò prætergreſſus? quid geſtum in tempore, quid non?
Cur iſti facto decus abfuit aut ratio illi?

Hæc docuerunt à Chriſto alieni: quid oportet facere Chriſtianos? vtinam qui primas in noſtra religione tenent poſt varias curas quibus diſtinguuntur cubiculum ingreſſi, dicerent apud ſeſe,

Πῇ παρέβην; τί δ' ἔρεξα; τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη;

Deum immortalem quam multa nobis ſuccurrerent & pudenda & pœnitenda.

ANIMAD. HENR. STEPH.

tius ac] Putauit latius explicatam eſſe iſtis quatuor verſibus illius vnici ſententiam: quum trium Græcorum contineant interpretationem.

Suo quiſque ſtudio gaudet. 2

Qui dicet alius ſtudiis alios teneri, & vnumquenque ſuo victitare quæſtu, proferet illud ex eodem libro,

Οὐ γὰρ Φαιήκεσσι μέλει βιὸς οὐδὲ φαρέτρη,
Ἀλλ' ἱστοὶ καὶ ἐρετμὰ νεῶν, καὶ νῆες ἐῖσαι. id eſt,
Nam Phæacibus haud cordi iacula atque pharetra:
Sed remi, tabulitque ratis compactilis æquis.

Tractant fa-brilia fabri.

Affine illi, Tractant fabrilia fabri. Pindarus in Pythiis hymno decimo, ἄλλοισι δ' ἀλλοίων ἔρωτες ἔκνιξαν φρένας. id eſt, Aliis aliarũ rerum amor pupugit mentem.

Demittere ſeſe ad aliorum mediocritatem. 3

Vbi quis moderatur data opera vires ſuas ad aliorum mediocritatẽ (veluti ſiquis præceptor tradat auditoribus non quantum ipſe docere poſſet, ſed quantum illi capere) conueniet illud ex eodem libro, de Nauſica ſic habentis moderante curſum mularum, vt pediſſequæ & Vlyſſes pedibus conſequi poſſent,

Ἡ δὲ μάλ' ἡνιόχευεν, ὅπως ἅμ' ἑποίατο πεζοὶ,
Ἀμφίπολοί τ' Ὀδυσεύς τε, νόῳ δ' ἐπέβαλλεν ἱμάσθλην. id eſt,
Hæc ita lora regens, pedes vt comes iret Vlyſſes,
Tum comitum quoque turba, modo rationéque certa
Inſtigat ſcutica.

Mihi curæ erit hoc negotium. 4

Quum admonebimus quẽpiam vt omne negotium in nos reiiciat ipſe ſecurus, nobis rem curæ futuram, cõueniet illud ex Odyſſeæ η,

Ἀλλ' ἴτε κατὰ πτολίεθρον, ἐγὼ δ' ὁδὸν ἡγεμονεύσω. id eſt,
Quin tacitus procede, viæ huius ego ſuero dux.

Animus præſens. 5

Timiditas vnde.

Animi præſentia vtilis vbique, propterea quod timiditas vel à conſcientia, vel ab animi paruitate videatur proficiſci. Huic ſententiæ ſuffragatur Homericum illud ex eodem libro,

-θαρσαλέος γὰρ ἀνὴρ ἐν πᾶσιν ἀμείνων
Ἔργοισι τελέθει, εἰ καί ποθεν ἄλλοθεν ἔλθοι. id eſt,
Omnibus in rebus potior vir fortis & audax,
Sit licet hoſpes & è longinquis venerit oris.

Fortes fortuna adiuuat.

Ad hunc modum Pallas hortatur Vlyſſem nequid trepidet ingreſſurus Alcinoi domum. Huic congruit illud quod alibi dictum eſt, Fortes fortuna adiuuat. T. Liuius libro ab vrbe condita 8. Sed euentus docuit fortes fortunam adiuuare.

Locupletum reditus. 6

In locupletes, quibus alius ex alio ſuccedit reditus, accommodabitur illud ex eodem lib de pomariis Alcinoi dictum,

-οὐδ' ἐπιλείπει
Χείματος οὐδὲ θέρευς ἐπετήσιος, ἀλλὰ μάλ' αἰεὶ
Ζεφυρίη πνείουσα τὰ μὲν φύει, ἄλλα δὲ πέσσει.
Ὄγχνη ἐπ' ὄγχνῃ γηράσκει, μῆλον δ' ἐπὶ μήλῳ,
Αὐτὰρ ἐπὶ σταφυλῇ σταφυλή, σῦκον δ' ἐπὶ σύκῳ. id eſt,
-nec ſingulos æſtas renouatur in annos:
Sed ſtans perpetuo Zephyrus ſpiramine fœtus
Hos producit, & hos demittit ab arbore mites:
Et pyra adulta pyris ſuccedunt, malàque malis,
A fico ficus, atque vua ſeneſcit ab vua.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *nec ſingulos*] Omnino falſa eſt hæc interpretatio: alioqui enim θέρευς cum ἐπετήσιος, vt ſubſtantiuum cum adiectiuo, iungi dicendum eſſet quod abſurdiſſimum foret: & , vt ſerri talis oratio poſſet, at rem nõ minus abſurdam ſignificaret: æſtatem videlicet ſingulos in annos non renouari , ſed Zephyrum perpetuo flare. Accidit autem hic error ex amputato huius ſentẽtiæ principio: quòd illi redditum, quàm aliena ſit illa expoſitio vt à ratione ſimul & à ſermonis Græci conſuetudine, ita etiam à mẽte Homeri, apertiſſime declarabit. Ita enim legitur.

Ἔνθα δὲ δένδρεα μακρὰ πεφύκασι τηλεθόωντα
Ὄγχναι καὶ ῥοιαὶ καὶ μηλέαι ἀγλαόκαρποι,
Συκέαι τε γλυκεραὶ, καὶ ἐλαῖαι τηλεθόωσαι,
Τάων οὔποτε καρπὸς ἀπόλλυται οὐδ' ἀπολείπει
Χείματος οὐδὲ θέρευς ἐπετήσιος, ἀλλὰ, &c.

Vide quid commune habeat hæc ſententia cum Eraſmi interpretatione, -nec ſingulos æſtas renouatur in annos. Imò verò, Quarum arborum fructus per ſingulas æſtates & hyemes renouatur. ad verbum, Quarum fructus nunquam perit, nec deficit, neque hyeme, neque æſtate, in totum annum ſufficiens.

Ineuitabile fatum. 7

Decretum fatale.

Quod homini fatis decretum eſt, id eueniet. In hanc ſententiam Homerus eodem libro, -ἔνθα δ' ἔπειτα
Πείσεται ἅσσα οἱ αἶσα κατὰ Κλῶθές τε βαρεῖαι
Γεινομένῳ νήσαντο λίνῳ, ὅτε μιν τέκε μήτηρ. id eſt,
poſt illic accidet illi
Quod fatum Parcæque graues in ſtamine nerunt
Naſcenti, tum quum matris promergeret aluo.

Quanquam hunc locum de fatis oportebit ioco duntaxat adhibere. Veluti ſiquis filium longius aliquò ſtudii cauſa emandans, negaret ſibi curæ futurum quid illic agat, ſed id Deo ſe fortunæque committere.

Aliud cura. 8

Quum negabis eſſe cauſam cur aliquis aut dubitet aut ſollicitus ſit, exempto ſcrupulo, accommodabitur illud ex eodem libro, Ἀλκίνο' ἄλλο τί τοι μετὰ φρεσὶ. id eſt, Alcinoe cures aliud.

Item Terentius, Atqui iam reperi: aliud cura.

Moleſtus interpellator venter. 9

Egeſtas nihil non ſuadet.

Venter improbus interpellator, non ſinit vnquam quempiam obliuiſci ſui. Id ad egeſtatem torqueri poterit quæ mortales ad omnia tum facienda, tum ferenda ſolet compellere. Sic autem Vlyſſes in eodem libro,

Οὐ γάρ τι στυγερῇ ἐπὶ γαστέρι κύντερον ἄλλο
Ἔπλετο, ἥτ' ἐκέλευσεν ἕο μνήσασθαι ἀνάγκῃ,
Καὶ μάλα τειρόμενον, καὶ ἐνὶ φρεσὶ πένθος ἔχοντα. id eſt,
Non eſt improbior res altera ventre moleſto:
Quippe vel inuitum meminiſſe ſui iubet, etſi
Valde animo crucietis, & angat pectora mœror.

Vulgus ſuſpicax. 10

Suſpicioſum vulgus, & pleraque malam in partem interpretatur. Homerus in eodem libro:

Δύσζηλοι γάρ τ' εἰμὲν ἐπὶ χθονὶ φῦλ' ἀνθρώπων. id eſt,
Quippe homines plerique ſumus male ſuſpicioſi.

Nemo cogendus officij cauſa. 11

Nullus hoſpes retinendus aduerſum animi ſententiam, & inuitus. Nemo cogendus vt cuiuſquam vtatur beneficio, ſi nolit. Ad hanc ſententiam accommodabitur illud ex eodem libro,

Nemo cogēdus beneficium capere.

Εἰκ' ἐθέλων γε μένοις, ἀέκοντα δὲ σ' οὔτις ἐρύξει. id eſt,

Si maneas ſponte: inuitum nemo retinebit.

Dicitur ad Vlyſſem ab Alcinoo Phæacum tyranno.

Malum bono penſatum. 12

Quoties natura dotem aliquam egregiam largitur, verum eadem eam aliquo vitio penſat: aut quum quis beneficium ſuum aliquo vitiat maleficio: quadrabit illud ex Odyſſeæ θ, de Demodoco muſico dictum,

Τὸν πέρι μοῦσ' ἐφίλησε, δίδου δ' ἀγαθόν τε κακόν τε·
Ὀφθαλμῶν μὲν ἄμερσε, δίδου δ' ἡδεῖαν ἀοιδήν. id eſt,
Hunc alios vltra dilexit Muſa, deditque
Atque boni, atque mali quiddam: nam lumina ademit:
At dedit emulcere ſuaui pectora cantu.

Omni certaminis genere. 13

Quum innuemus omni certaminis genere congreſſum eſſe (veluti ſi quis dicat, in omni diſciplina diſputatum actitet; conueniet illud ex eodem libro,

Πύξ τε, παλαιμοσύνῃ τε, ἢ ἅλμασιν, ἠδὲ πόδεσσιν. id eſt,
Et pugnis, pedibuſque, & ſaltibus, atque palæſtra.

Item vbi quis oſtendit ſe nullum detrectare certamen, ſed ad quoduis ingenij experimentum paratum eſſe, cóueniet illud ex eodem libro.

Δεῦρ' ἄγε πειρηθήτω, ἐπεί μ' ἐχολώσατε λίην,
Ἢ πὺξ, ἠὲ πάλῃ, ἢ καὶ ποσὶν, οὔτι μεγαίρω. id eſt,
Huc age, quandoquidem grauiter mihi concita mens eſt,
Qui volet, experiatur, pugnis, ſiue palæſtra,
Siue pedum curſu malit nihil ipſe recuſo.

Longe vicit. 14

De præcellenti.

Qui ſentiet aliquem ita præcellere vt periculum non ſit ne quis illi præripiat palmam, conueniet illud ex eodem libro,

-σὺ δὲ θάρσει τόνδε γ' ἄεθλον
Οὔτις Φαιήκων τόνδ' ἵξεται οὐδ' ὑπερήσει. id eſt,
At tu fide animo, quando hoc certamine nullus
Phæacum te nec æquabit, nec ſuperabit.

Antiquis debetur veneratio. 15

Vltrò cedendū maioribus.

Cum ſummis & inuictis, vel cum antiquis non eſt certandū qui velut extra aleam hominum poſiti videntur, ſed his vltro cedendum. Veluti ſi quis neget ſeſe cum M. Tullio de eloquentia velle conflictari: cum mediocribus, non recuſare: vſurpabit quod eodem in loco dicitur ab Vlyſſe,

Ἀνδράσι δὲ προτέροισιν ἐριζέμεν οὐκ ἐθελήσω,
Οὔθ' Ἡρακλῆϊ, οὔτ' Εὐρύτῳ Οἰχαλιῆϊ. id eſt,
Cum maioribus haud ſubeam certamina, vel cum
Herculea virtute, vel Euryto Oechalienſi.

Flagitiorum turpis exitus. 16

Quum res perperam inſtituta, male cedit, conueniet illud ex eodem libro,

Οὐκ ἀρετᾷ κακὰ ἔργα. id eſt,
Haud bene ſuccedunt facta improba.

Dictum eſt de Martis adulterio deprehenſo.

Fidus amicus. 17

Fidus amicus non eſt poſthabendus germano. Homerus in eodem libro,

Ἤ τίς που καὶ ἑταῖρος ἀνὴρ κεχαρισμένα εἰδώς,
Ἐσθλός; ἐπεὶ οὐ μέν τι κασιγνήτοιο χερείων. id eſt,
Siquis forſan amicus ſit, gratuſque bonuſque:
Quandoquidem is non inferior vel fratre putandus.

Patria ſua cuique iucundiſſima. 18

Vnicuique ſua patria iucundiſſima, quæcunque contigit. Homerus Odyſſeæ ι,

Ὡς οὐδὲν γλύκιον ἧς πατρίδος οὐδὲ τοκήων
Γίγνεται. id eſt,
Vt nihil eſt patria propriiſve parentibus vllis
Dulcius.

Fuga tutior. 19

Fuga vincere.

Qui dicet tutius eſſe fuga vincere libidinem, quàm contrà pugnando, poterit accommodare, quod de Charybde dictum eſt Odyſſeæ μ,

Οὐδέ τίς ἐστ' ἀλκή· φυγέειν κάρτιστον ἀπ' αὐτῆς. id eſt,
Non eſt vlla medela: procul fugere optimum ab illa.

Alia committenda, alia celanda. 20

Non temerè quibus apud quemuis effutiendum, at nec familiaribus arcana omnia proferenda ſunt: verum alia communicare conuenit cum amicis, aut vxoribus, alia celare. Ad hanc ſententiam quadrabit illud ex Odyſſeæ λ,

Ἀλλὰ τὸ μὲν φάσθαι, τὸ δὲ καὶ κεκρυμμένον εἶναι. id eſt,
Dicendum eſt aliud, contra eſt aliud reticendum.

Fœmina nihil peſtilentius. 21

Nihil fœmina peſtilentius. hanc ſententiam eodem in libro ſic effert Homerus,

Ὡς οὐκ αἰνότερον καὶ κύντερον ἄλλο γυναικός. id eſt,
Vſque adeo nihil improbius mulieréque peius.

Frequēter apud antiquos poetas male audit mulierum genus: quæ quidem & hodiernis temporibus ſtrenue dant operam ne poetæ plane vaniloqui fuiſſe videantur.

Effœta ſenecta. 22

Quod in Odyſſeæ λ dictum eſt de mortuis, id ad hominem ob longæuitatem iam defectum viribus accommodare licebit: aut in eum qui conſternetur animo,

Οὐ γὰρ ἔτι σάρκας τε καὶ ὀστέα ἶνες ἔχουσιν. id eſt,
Nam iam non neruis carnes atque oſſa cohærent.

AEgrè, ſed tamen contigit. 23

In eos qui ægre quidem, ſed tamen aſſequuntur quod optāt, quadrabit illud ex eodem libro,

Ἀλλ' ἔτι μέν κε καὶ ὧς κακά περ πάσχοντες ἵκοισθε. id eſt.
Peruenietis adhuc, quanquam mala plurima paſſi.

Dicuntur ad Vlyſſem a Tireſia.

Cum amico non certandum æmulatione. 24

Cum amico & benemerito non eſt ſuſcipiendum certamen: nequid obſcuretur amicitia propter æmulationem, huiuſmodi comitem contentionum. Id innuit Homerus in Odyſſeæ θ, quum Vlyſſes excipit Laodamantem, quòd hoſpes eſſet, ξ

Τίς κεν φιλέοντι μάχοιτο, id eſt,
-quis nanque benigno cum hoſpite pugnet?

Locum etiam habuerit vbi dicemus hoſpitis eſſe munus cedere iis apud quos diuerſatur, etiamſi poſſit vincere. Nam ibi ſtatim ſubnectitur huiuſmodi ſententia,

Ἄφρων δὴ κεῖνός γε καὶ οὐτιδανὸς πέλει ἀνὴρ,
Ὅστις ξεινοδόκῳ ἔριδα προφέρηται ἀέθλων. id eſt,
Vir ſiquidem vecors eſt ille, nec vnius aſſis,
Quiſquis ad euentum certaminis euocat illum
Quem penes hoſpitio fruitur, tectoque iuuatur.

Reiicientis culpam. 25

Aduerſus eum qui mali ſui cauſam aliò reiicit, ita vt vulgò factitant, appoſite torquebitur illud ex Odyſſeæ λ, dictum ab Elpenoris vmbra, qui temulentus perierat apud Circen,

Ἆσέ με δαίμονος αἶσα κακὴ καὶ ἀθέσφατος οἶνος. id eſt,
Mi mala fata deûm nocuerunt, viſque Lyæi.

Sic alibi Agamemnon diſſidij cauſam in Aten retorquet.

Voluptas fœda. 26

In voluptatem inhoneſtam, aut ſcortum ad perniciem iuuenum omnibus inſtructum artibus, quadrabit illud ex Odyſſeæ κ, dictum de Circe, τοὺς αὐτὴ κατέθελξεν,

In meretriculam.

Ἦσαν λύκοι ὀρέστεροι ἠδὲ λέοντες. id eſt,
-ſiquidem omnes
Fecerat illa ſuéſve, lupóſve, trucéſve leones.

Aſpera vita, ſed ſalubris. 27

In vitæ rationem duriuſculam quidem, ſed tamen ad rectam morum inſtitutionem idoneam, conueniet illud ex Odyſſeæ ι, dictum de Ithaca, Τρηχεῖ' ἀλλ' ἀγαθὴ κουροτρόφος. id eſt,

Aſpera, ſed iuuenum nutrix bona.

Conſiliis ſimul & facto valens. 28

In hominē cōſilio pariter ac viribus excellentem conueniet illud Odyſſeæ ξ. Οἷος ἔην ἐν βουλῇ, ἠδ' ἐν μάχῃ. id eſt,

Is cuiuſmodi erat ſeu pugna, conſiliòve.

Non poſſum non dicere. 29

Vbi quis negat ſe reticere poſſe quod habet in animo, feſtiuiter accommodabit illud ex eodem libro,

Εὐξάμενός τι ἔπος ἐρέω· οἶνος γὰρ ἀνώγει
Ἠλεός. id eſt,
Dicam equidem quiddam iactantius: vrget enim me
Vinum amens.

Eodem in loco quantum poſſit vinum, eleganter oſtendit Vlyſſes. Ita enim conſequitur,

-ὅς τ' ἐφέηκε πολύφρονά περ μάλ' ἀεῖσαι,
Καί θ' ἁπαλὸν γελάσαι, καί τ' ὀρχήσασθαι ἀνῆκε,
Καί τι ἔπος προέηκεν ὅπερ τ' ἄρρητον ἄμεινον. id eſt,
Vinum quantumcunque grauem atque pudentem
Incitat ad cantum, ac tenerum ridere, choróſque
Ducere compellit: nonnunquam quod tacuiſſe
Præſtiterat, reſerato effutit pectore dictum.

Perplexus. 30

Qui ſe dicet in maximis verſari periculis, nec vllum affulgere ſubſidium, vſurpabit illud ex eodem libro,

-οὐδέ τις ἄλλη
Φαίνετο γαιάων, ἀλλ' οὐρανὸς ἠδὲ θάλασσα. id eſt,
-nec vlla apparuit vltrà
Tellus, ſed nobis cælum vndique, & vndique pontus.

Idem habetur in μ.

Abhorrentis ac deteſtantis. 31

Quum dicemus nos vehementer à vitio quopiam abhorrere, illud ex libro eodem vſurpare licebit,

Ἐχθρὸς

Ἐχθεὶς γάρ μοι καὶ οἶος ὁμῶς ἀΐδαο πύλησιν. id eſt,
Is mihi iuxta inuiſus vt atri limina Ditis. Idem carmen extat in Iliados ι, ſub perſona Achillis. hic ab Vlyſſe dicitur.

Sui diſſimilis. 32

Sapientia, multiformis. In ſui diſſimilem quadrabit illud ex Odyſſeæ ν, quod de Pallade dixit Vlyſſes, σὲ γὰρ αὐτὴν παντὶ ἐΐσκεις. id eſt,
Nunc alio, nunc rurſum alio ſis obuia vultu.
Idem mire quadrabit in ſapientiam, quæ variis inuolucris obtegitur apud priſcos, & alia atque alia ſpecie proponitur: præſertim in Diuinis literis, quæ tota ferme conſtat allegoriis.

Nihil ad rem. 33

In eum qui dixerit abſurde quippiam & alienum à re propoſita, quadrabit illud ex eodem libro: quanquam idem aliis aliquot repetitur locis,
Νήπιός εἰς ὦ ξεῖν', ἢ τηλόθεν εἰλήλουθας.
id eſt,
Hoſpes ſtultus es, aut longinquis aduena ab oris
Nuper ades.

Quod adeſt, boni conſule. 34

Qui admonebit oportere boni conſulere quicquid à fortuna conceditur, vſurpabit illud ex Odyſſeæ ξ.
Ἔσθιε δὴ ξεῖνε δαιμόνιε, καὶ τέρπεο τοῖσδε
Οἷα πάρεστι, θεὸς δὲ τὸ μὲν δώσει, τὸ δ' ἐάσει,
Ὅττι κεν ᾧ θυμῷ ἐθέλῃ. δύναται γὰρ ἅπαντα. id eſt,
Hoſpes ſume cibum, & quorum data copia, lætum his
Paſce animum: nam ſors dabit hæc, ruſum illa negabit,
Vtcunque eſt animo lubitum. valet omnia quippe.
His verbis Eumæus ſubulcus Vlyſſem inuitat vt cibos viles & ruſticanos, qualeſcunque eſſent, boni conſuleret. Transfertur ad omnem hominis vitam, quoties admonebimus vt quæcunque ſtatū ſors dederit, in eo læte tranquilleque viuamus. Apud Athenæum lib. 10. refertur hic ſenarius,
Τοῖς παροῦσιν τὸν βίον διαπλέκει. id eſt,
Quæ præſto ſunt, in hiſce vitam nectito. Iſocrates in oratione De pace, λέγειν τοῖς παροῦσιν, ait pleriſque hominibus eſſe difficillimum. & hinc eſt quod bellum malunt quàm pacem.

Officium ne collocaris in inuitum. 35

Inuitum qui ſeruat, idem facit occidenti. Inſtar iniuriæ fuerit ſiquis officium collocet in inuitum. in eam ſententiam Homerus Odyſſeæ ο,
Ἴσον τοι κακόν ἐσθ', ὅς τ' οὐκ ἐθέλοντα νέεσθαι
Ξεῖνον ἐποτρύνει, καὶ ὃς ἐσσύμενον κατερύκει.
Χρὴ ξεῖνον παρεόντα φιλεῖν, ἐθέλοντα δὲ πέμπειν. id eſt,
Iuxta peccat vterque, vel is cui extruditur hoſpes
Inuitus, vel qui remoratur abire volentem.
Hoſpes donec adeſſe volet, tractare benigne
Conuenit, emittendus vbi diſcedere quæret.

Bona ſpes oſtenſa. 36

Quum bona quæpiā ſpes affulget alicūde perficiendi quod propoſuimus, conueniet illud ex eodem libro,
Ὣς ἄρα οἱ εἰπόντι ἐπέπτατο δεξιὸς ὄρνις. id eſt,
Sic fato fœlix à dextris aduolat ales.

Arrogantia non ferenda. 37

In eos qui intolerāda ſunt arrogantia, non inſcite torquebitur illud ex eodem libro, ab Eumæo dictum in procos,
Τῶν ὕβρις τε βίη τε σιδήρεον οὐρανὸν ἵκει. id eſt,
Horum viſque animúſque ferox contingit olympum.
Idem in ρ dicitur ab Vlyſſe ad Eumæum.

Domus optima. 38

Incertis vagari ſedibus, infœlicißimum. Infœliciſſimū incertis vagari ſedibus, quēadmodū faciūt ſem per ἄοικοι, peregréque viuētes. Huic adſtipulatur eodē in libro
Πλαγκτοσύνης δ' οὐκ ἐστι κακώτερον ἄλλο βροτοῖσιν. id eſt.
Nil miſerabilius quàm incerta ſede vagari.
Transferri poterit ad eos qui circumaguntur quibuſlibet opinionibus, aut qui ſubinde mutant amicos, aut inſtitutum vitæ.

Non omnibus contingit. 39

Non cuiuis fit poteſtas cū regibus colloquendi, aut non omnibus contingit Diuinarum literarum penetrare myſteria. Ad hunc ſenſum non inuenuſte deflectetur illud ex Odyſſeæ π,
Οὐ γάρ πω πάντεσσι θεοὶ φαίνονται ἐναργεῖς. id eſt,
Haud cuiuis manifeſta videntur numina diuūm.

Authoritas diuinitus. 40

Diuinitus contingit vt idem homo nunc magni fiat, nunc deſpiciatur. Ad id facit illud ex eodem libro,
Ῥηΐδιον δὲ θεοῖσι τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν,
Ἠμὲν κυδῆναι θνητὸν βροτὸν, ἠδὲ κακῶσαι. id eſt,
Eſt procliue deis, amplus quos claudit Olympus,
Reddere vel deſpectum hominem, aut adiūgere honorem.

Tollenda mali occaſio. 41

Qui ſuadebit vt mali ſubmoueatur occaſio, non abſurdè citabit illud ex eodem libro, αὐτὸς γὰρ ἐφέλκεται ἄνδρα σίδηρος. id eſt, quippe virū ferrum illicit ipſum.
Ita diuitiæ prolíciunt ad luxū: conſuetudo puellarū, ad amorē.

Vbi cognitum eſt quod erat occultum. 42

Vbi res quæ magno ſtudio celebratur, fuerit aliquo pacto deprehenſa, quadrabit illud ex eodem libro,
Ἤ τις σφιν τόδ' ἔειπε θεῶν, ἢ εἴσιδον αὐτοί. id eſt,
Siue illis deus hoc aliquis deprodidit index,
Siue ipſi videre.

Abſtinenda viſa regibus. 43

Qui dicet haud temere manum immittendam in reges potentes, aut viros Deo dicatos, adducet illud ex eodem libro,
Δεινὸν δὲ γένος βασιλήϊόν ἐστι Κτείνειν. id eſt,
Res dira ac plena periclí eſt, Regale occidiſſe genus.

Domeſticum diſſidium. 44

Ad deteſtandam ſeditionem domeſticam, & mutuam contubernalium inter ipſos diſcordiam inuidiamque, conueniet illud ex eodem libro.
οὐχ ὁσίη κακὰ ῥάπτειν ἀλλήλοισιν. id eſt,
Impia res moliri inter ſeſe mala.

Qui eget, in turba verſetur. 45

Ibi quæſtus, vbi magna hominum frequentia. Etiam hodiernis temporibus vulgo iactatur fabula de cæco mendico, qui iubebat miniſtro vt eò ſe duceret vbi maxima eſſet hominum procella: addens ſententiam populari ioco celebrem, ibi quæſtum eſſe, vbi ſit hominum frequentia. Homerus item Odyſſeæ ρ,
Πτωχῷ βέλτερόν ἐστι κατὰ πτόλιν ἠὲ κατ' ἀγρούς
Δαῖτα πτωχεύειν. id eſt,
Mendico præſtat populoſa per oppida cœnam
Mendicare ſuam, quàm ruri.

Officium humilius. 46

Quum quis recuſat munus tanquam humilius parúmque ſeſe dignum, applicabit illud ex eodem Odyſſeæ ρ,
Οὐ γὰρ ἐπὶ σταθμοῖσι μένειν ἔτι τηλίκος εἰμί. id eſt,
Nam vt maneam in ſtabulis iā non mea poſtulat ætas. Verba ſunt Vlyſſis ad ſubulcum.

Vitandæ potentum offenſæ. 47

Qui dicet formidandas diuitum & principum offenſas (propterea quòd, quantumlibet leuiter offenſi, grauiter indignantur, & vt ait Plautus, Plumbeas iras gerunt) accommodabit illud ex eodem libro,
χαλεπαὶ δέ τ' ἀνάκτων εἰσὶν ὁμοκλαί. id eſt,
Sunt formidandæ regum offeulæque minæque.

Princeps indiligens. 48

Paſtores mali, corrumpunt oues. Indiligens pædagogus corrumpit puerum, malus præceptor vitiat diſcipulum, rex improbus populum item corrumpit. Ad hanc ſententiam facit illud ex eodem libro,
Αὐτὰρ μῆλα κακοὶ φθείρουσι νομῆες. id eſt,
At corrumpit oueis paſtor malus.
Dicuntur ab Eumæo ſubulco ad caprarium.

Aſſueuit malis. 49

In eum qui ferendis contumeliis aſſueuerit, congruet illud ex eodem libro,
Οὐ γὰρ ἔτι πληγέων ἀδαήμων, οὐδὲ βολάων. id eſt,
Iam minime plagas tolerare rudis, neque ictus.

De alieno liberalis. 50

De alieno facile largimur, de noſtris non item. Hanc ſententiam protulit Antinous in eodem libro,
ἐπεὶ οὔτις ἐπίσχεσις, οὐδ' ἐλεητὺς
Ἀλλοτρίων χαρίσασθ'. id eſt,
nam res largiri alienas
Haud res vlla vetat: neque enim piget.
Seneca epiſtolarum libro 2. epiſtola 16. Non eſt quod miteris animum meum. adhuc de alieno liberalis ſum. Ita Mitio in Adelphis, Æſchino dicenti, Fac, promiſi ego illis, Reſpondet, Promiſiſti autem? de te largitor puer.

Pauper ſed ingenioſus. 51

In hominem tenui cultu, ſed egregio tamen corpore, quadrabit illud ex Odyſſeæ σ.
Οἵην ἐκ ῥακέων ὁ γέρων ἐπιγουνίδα φαίνει. id eſt,
Quos profert ſenior pannis è vilibus armos.
Dictum eſt de Vlyſſe certaturo cum Iro. Lucianus in Hercule Gallico, torquet ad ſenem ingenio facundiáque præcellentem.

Iactantiæ comes inuidia. 52

Qui monebit nequis inſolentius iactet vel fortunæ munera, vel naturæ dotes, nequando Nemeſis exaudiat, auferátque: nō intempeſtiuiter vſurpabit illud ex eodem libro.
Ἀλλ' ὅγε σιγῇ δῶρα θεῶν ἔχοι, ὅττι διδοῖεν. id eſt,
Poſſideat tacitus ſi qua adſunt munera diuûm.

Verbotenus amicus. 53

In eum qui ſimulat oratione beneuolentiam, cæterū longe diuerſa parans in animo, quadrabit illud ex eodem libro,
θυμὸν δέ οἱ
Μειλιχίοις ἐπέεσσι, νόος δέ οἱ ἄλλα μενοίνα. id eſt,
animum premollibus iſti
Lenibat dictis, at mens diuerſa parabat.

Nihil recuſandum quod donatur. 54

Siquando dices nullum eſſe recuſandum munus quodcun-

que offertur: aut arripiendã eſſe, quoties obtigerit alicuius occaſio commoditatis, conueniet illud ex eodem libro,

-οὐ γὰρ καλὸν ἀνήνασθαι δόσιν ἐστίν. id eſt,

Donum reiicere haudquaquam decet.

Adminicula vitæ. 55

Omnia quæ ad vitę pertinent cõmoditatem, non inelegantet indicare licebit hoc carmine ex Odyſſeæ τ,

Οἷσι τ' εὖ ζώουσι καὶ ἀφνειοὶ καλέονται. id eſt,

E quibus & viuunt rectè, ditéſque vocantur.

Qui per ſe ſufficit. 56

Qui negabit ſibi opus eſſe opera aliena, ſe ſatis idoneum ad rem peragendam, conueniet illud ex Odyſſeæ υ,

Εἰσί μοι ὀφθαλμοί τε καὶ οὔατα καὶ πόδες ἄμφω,
Καὶ νόος ἐν στήθεσσι τετυγμένος οὐδὲν ἀεικής. id eſt,

Sunt oculi mihi, ſunt aures, geminique pedes ſunt:
Inſita pectoribus mens eſt, neque ſtulta nec excors.

Nouit bona & mala. 57

Aetate factus prudens. In eum qui per ętatem, vſuinque rerum, iam delectum habere poteſt fugiendorum atque expetẽdorum, congruet illud ex eodem libro,

-ἤδη γὰρ νοέω καὶ οἶδα ἕκαστα
Ἐσθλά τε καὶ τὰ χέρεια. id eſt,

Iamdudum ſiquidem nouíque & ſentio cuncta
Quæ bona, quæque mala.

Hac figura vel hodie nihil vulgatius.

Neque enim ignari ſumus. 58

Vbi quis ad tolerantiam pręſentium incommodorum, animat ſeſe præteritorum malorum recordatione, non infeſtiuiter vſurpabit illud ex eodem libro,

Τέτλαθι δὴ κραδίη· καὶ κύντερον ἄλλο ποτ' ἔτλης. id eſt,

Obdures anime: & quondam grauiora tuliſti.

Id æmulans Vergilius,

O paſſi grauiora, dabit Deus his quoque finem.
Durate, & volmet rebus ſeruate ſecundis.

Conſimiliter Horatius in Odis,

ô fortes maioráque paſſi Mecum ſæpe viri.

Danda venia lapſo. 59

Nemo, omnibus horis ſapit. Qui dicet aliquando dandam veniam ſiquid erratum ſit per incuriam (neque enim hominis eſſe vt ſemper exactam præſtet diligentiam) vſurpabit illud ex Odyſſeæ τ,

Ἀλλ' οὐ γάρ πως ἔστιν ἀΰπνους ἔμμεναι αἰὲν
Ἀνθρώπους. id eſt,

Haudquaquam fieri potis eſt vt peruigil vſque
Mortalis duret.

Non quiduis continget quod optaris. 60

Qui negabit omnia contingere homini quę ſperarit animoque conceperit, accommodabit illud ex eodem libro,

-ἤτοι μὲν ὄνειροι ἀμήχανοι, ἀκριτόμυθοι
Γίγνοντ', οὐδέ τι πάντα τελείεται ἀνθρώποισι. id eſt,

Friuola ſcilicet exiſtunt & inania quædam
Somnia: nec quodcunque vides ſic euenit omne.

Atque hoc in loco ſubiungit pulcherrimum illud de duabus ſomniorum portis figmentum, quod in ſexto Vergilius retulit.

Gaudium dolori iunctum. 61

Quũ pariter accidit quod & gaudeamus & doleamus (quod genus, ſi cui parentes opulẽti vita deceſſerint, partim excruciatur morte ſuorum, partim gaudet hæreditatis obuentu, atque acceſſione libertatis) conueniet illud ex eodem libro,

Τὴν δ' ἅμα χάρμα καὶ ἄλγος ἕλε φρένα. id eſt,

Lætitia huic mœrórque ſimul præcordia cepit.

Mala ſenium accelerant. 62

Qui dicet ſenectam non eſſe metiendam annis (propterea quòd ii qui ſe multis laboribus curiſque diſcruciãt, ante diem conſeneſcunt) vſurpabit illud ex eodem libro,

Αἶψα γὰρ ἐν κακότητι βροτοὶ καταγηράσκουσιν. id eſt,

Quippe repente homines curiſque maliſque ſeneſcunt.

Vita mortalium breuis. 63

Qui monebit dandam operam vt apud poſteros honeſtæ vitæ memoriam relinquamus, quæ perpetuo viuat (nam hanc vitam anguſtis circunſcriptam eſſe terminis) accommodabit illud ex eodem libro,

-ἄνθρωποι δὲ μινυνθάδιοι τελέθουσιν. id eſt,

Aſt hominis breuibus ſpatiis conſtringitur æuum.

Veriſimiliter mentiens. 64

Falſa, miſta veris. In eum qui falſum, perinde quaſi verum ſit, narret, quadrabit illud ex eodem libro,

Ἴσκε ψεύδεα πολλὰ λέγων ἐτύμοισιν ὁμοῖα. id eſt,

Plurima narrabat figmenta ſimillima veris.

Dictum de Vlyſſe. Notatur & apud Platonem quòd Homerus Vlyſſem induxerit mendacem, Achillem contrà veracem.

Sibi malum reperit. 65

In eum qui ſuo ledituт inuẽto, quadrabit illud ex Odyſſeę φ,

Οἷ τ' αὐτῷ πρώτῳ κακὸν εὕρετο οἰνοβαρείων. id eſt,

Qui ſibi perniciem vel primum repperit ipſe
Vino victus.

Dictũ eſt de Eurytione, qui primus inuenit vſum vini, peremptus à Lapithis.

Qui continet arcanum. 66

In eum qui celat arcanum ſibi commiſſum, neque cuiquam effutit, quadrabit illud in Odyſſeæ φ,

-τῇ δ' ἄπτερος ἔπλετο μῦθος. id eſt,

-huic pennis dicta carebant.

Hoc eſt, haud longius auolabant.

Rem nouam aggredior. 67

Si quando ſignificabis te rem arduam ac nouam moliturũ & aliis adhuc intentatam, accommodabis illud ex Odyſſeæ χ,

Νῦν αὖτε σκοπὸν ἄλλον, ὃν οὔ πώ τις βάλεν ἀνήρ,
Εἴσομαι, αἴ κε τύχωμι. id eſt,

Nunc alium tentabo ſcopum ſi attingere poſſim,
Quem nondum quiſquam tetigit.

Verba ſunt Vlyſſis iam parantis occidere procos.

Benefactorum memoria. 68

Vbi quid boni contigit alicui propter veterum benefactorũ memoriam, quadrabit illud ex eodem libro,

Ὡς κακοεργίης εὐεργεσίη μέγ' ἀμείνων. id eſt,

Officio fungi multo ac delinquere præſtat.

Mortuis non conuiciandum. 69

Victo non inſultandum, nec in mortuum vltra congerenda conuicia: quanquam iure ſit occiſus, huic ſuffragatur Homerus in eodem libro,

Οὐχ ὁσίη κταμένοισιν ἐπ' ἀνδράσιν εὐχετάασθαι. id eſt,

Haud fas eſt ſuper occiſis iactare teipſum.

Vlyſſes ita, de procis extinctis.

Focus luculentus in ædibus. 70

Primum domus ornamentum eſt, vt luceat focus: proinde qui in ædes immigrant nouas, aut in diuerſorium ingrediũtur, ante omnia iubent ignẽ incendi: quod ex Homeri χ ſumptum videtur, apud quem Vlyſſes, *Focus aſpectu iucundus.*

Πῦρ νῦν μοι πρώτιστον ἐνὶ μεγάροισι γενέσθω. id eſt,

Nunc ante omnia mi luceſcat in ædibus ignis.

Item illud celebratum.

Αἰθομένου δὲ πυρὸς γεραρώτερος οἶκος ἰδέσθαι. id eſt,

Scilicet accenſo domus eſt ornatior igni.

Quo quidem verſiculo videtur impendio delectatus Plutarchus: adeo ſubinde vſurpat, & in varios detorquet vſus. in cõmentario De virtute & vitio, refert ad opes, potentiam, gloriã, quæ tum fiunt iucũdiora ſi adſit animus à moleſtia liber. Rurſum in libello quem Amatorium inſcripſit, detorquet ad amantis animum, longe ſplendidiorem ſi calor amoris eum inflammarit.

Qui iure perierunt. 71

In eos qui ſuo merito pereunt, cõueniet illud ex eodem libro, *Iuſta vindicta.*

Τούσδε δὲ μοῖρ' ἐδάμασσε θεῶν καὶ σχέτλια ἔργα. id eſt,

Hos fatum & malefacta neci exitióque dederunt.

Dictum de procis.

Inexorabilis. 72

In durum & inexorabilem cómpetet illud ex Odyſſeæ ψ,

Σοὶ δ' αἰεὶ κραδίη στερεωτέρη ἐστὶ λίθοιο. id eſt,

At tibi perpetuò cor ſaxo durius omni eſt.

Ita Telemachus ad matrem.

Recipere animum. 73

Vbi quis re ſubitaria conſternatus, poſtea recipit ſeſe, conueniet illud ex Odyſſeæ ω,

Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἄμπνυτο, καὶ ἐς φρένα θυμὸς ἀγέρθη. id eſt,

Vt reſpirauit, rediitque in pectora ſenſus.

Senum prudentia. 74

De ſenibus quidem, attamen ob rerum peritiam non inidoneis ad negotium aliquod conficiendum, apte dicetur illud ex eodem libro,

Καὶ πολιοί περ ἐόντες ἀναγκαῖοι πολεμισταί. id eſt,

Ætas cana quidem, ſed non inidonea bello.

Imperator bonus, & idem robuſtus miles. 75

Refert Plutarchus in commentario de fortuna Alexãdri (ſi modo is liber illius eſt) quum in cõuiuio propoſitum eſſet quinam inter verſus Homericos maxime probandus videretur aliis alios præferentibus, Alexander huic carmini palmam tribuit quod extat Iliados γ, *Carmen Homericum ab Alexandro magno laudatum imprimis.*

Ἀμφότερον, βασιλεύς τ' ἀγαθὸς, κρατερός τ' αἰχμητής.

Dux bonus, ac miles præpollens viribus idem.

Nam hoc & Agamemnonis laudem expreſſit, & Alexãdri virtutem eſt vaticinatus. Quanquam mea quidem ſententia, non magnum habet momentum in principe corporis robur, plurimum autem, conſilium & prudentia. Proinde grauiter Timotheus, quum rhetores Charetem quendam efferrent laudibus, iuuenem corporis viribus inſignem, cenſeréntque eiuſmodi belli ducem Athenienſibus eſſe quærendum: Haudquaquam, inquit.

inouit. nam iſtiuſmodi quidem optarim qui culcitras & ſtragulas ſit exercitui deportaturus. at ducem velim qui à fronte pariter atque à tergo ſit oculatus, & quem à perpendendo quid vt ſit facto ſit, nul a impediat animi perturbatio.

Capram cœleſtem orientem conſpexerunt. 76

Αἶγα τὴν οὐρανίαν ἀνατέλλουσαν εἰσεῖδον, id eſt, Capram cœleſtem exorientem aſpexerunt. Hoc dici ſolitum in eos quibus omnia feliciter, éque animi ſententia ſuccederent: propterea quòd antiquitus opinione vulgi comprobatū eſt, qui capram illam Iouis altricem, & ob id in ſyderum relatam numerū conſpexiſſent, quicquid votis conciperent, eius compotes futuros. Qua de re latius dictum eſt in adagio ἀμαλθείας κέρας. Hoc autem extat in Plutarchi collectaneis. Idem in libello De poetis audiendis, ὄλβιος ... ἀγρῶν, αἶγα ... οὐρανίαν τρέφων, id eſt, Felix multorum agrorum poſſeſſor, cœleſtem capram opum largitricem alens. Quanquam apud Athenæum libro 9. Antiphanes, opinor, commemorat capram cœleſtem inter animantia apta menſis, τράγος ἀγρίας, αἲξ οὐρανία, κριὸς τομίας, id eſt, Hircus ſylueſter, capra cœleſtis, aries caſtratus.

Quibus omnia feliciter ſuccedunt.

Capra ad feſtum. 77

Αἲξ ἐπὶ τὴν ἑορτήν, id eſt, Capra ad feſtū. Dici ſolitum vbi quis in tempore ad negotium aliquod accederet. Aut vbi quis commode in ſuam perniciem offert ſeſe nam in feſtis, maxime Bacchi, capram immolabant. Refertur in iiſdem commentariolis.

Mox ſciemus melius vate. 78

Τάχ' εἰσόμεσθα μάντεων ὑπέρτερον. id eſt,
Mox melius ipſo vate rem cognouimus.

Ad eum modum dicebant qui rem non coniecturis diuinabāt, ſed experimento deprehendere tentarent. nihil enim experimento certius. In iiſdem extat Plutarchi collectaneis. Sūptum autem ex Sophoclis Antigona. At Titus Liuius belli Punici ſecundi libro ſecundo, euentum appellat ſtultorum magiſtrum.

Euentus, ſtultorum magiſter.

Tinctura Cyzicena. 79

Βάμμα κυζικηνόν, id eſt, Tinctura Cyzicena, dedecus nō eluedum appellabatur apud Atticos. Dicebaturq; in eos qui metu quippiam indecore facerent. Nam Cyziceni duobus nominibus notati ſunt, timiditatis & mollitiei. Recenſetur in iiſdem collectaneis. Meminit & Heſychius, addens, Cyzicenos ob mollitiem notatos, quòd Iones eſſent. Eadem fere Ariſtophanis interpres. Stephanus addit eos fuiſſe graues Tyrrhenorū prædationibus. Extat apud Ariſtophanem in Pace,

Cyziceni timidi, & molles.

Ἂν δέοι δὴ μάχεσθ' ἔχοντα τὴν φοινικίδα,
Τηνικαῦτ' αὐτὸς βέβαπται βάμμα κυζικηνικόν. id eſt,
Sicubi pugnare oportet, atque ferre palmulam,
Ipſum eum tinctura tingit mox ibi Cyzicenica.

Solent autem tincturæ inſignes a locis habere cognomen. nec enim vbiuis quilibet color tingitur feliciter. Simili modo dictū eſt ἰμβάμμα ... & βάμμα σαρδιανικόν. Id parœmia detorſit ad mores hominum. Eſt enim æſtimatio rumórque conſequens hominum vitam, velut tinctura quædam. Vnde carbone notari dicuntur qui damnātur. & notum eſt illud Ennianum apud A. Gellium,

-quæ tincta malis, aut quæ bona dicto.

Ariſtophanis interpres indicat Lacedæmonios phœniceis tunicis vti ſolitos, ne ab hoſte ſentirētur vulnerati, ob coloris ſimilitudinem: at ignaui molléſque palleſcunt. Addam quod eſt apud Herodotum libro quarto. Quum Æthiopum rex conſpexiſſet à rege Perſarum miſſam veſtem purpuream, rogauit tincturæ rationem. Eam quum ab Ichthyophagis didiciſſet, δολεροὺς μὲν ἀνθρώπους ἔφη εἶναι, δολερὰ δὲ αὐτῶν τὰ εἵματα, id eſt, Non ſolum ait homines eſſe ſubdolos, ſed & veſtes illorum eſſe doloſas.

Lacedemonij phœniceis tunicis vſi, cur.

Seruabis bouem. 80

Βουκολήσεις, id eſt, Bubulcus eris. Hoc velut ænigmate ſignificabant exilium ſiquidem qui per oſtraciſmum eiiciebantur, in Argiuam exulatum ibant: ac illic bos erat æneus inſigni magnitudine. Refertur in Plutarchi collectaneis. Heſychius teſtatur extitiſſe in Phaſmate Menandri.

Embarus ſum. 81

Ἔμβαρός εἰμι, id eſt, Embarus ſum. Dictum eſt olim de inſano deliróque. Referunt autē adagionem ad huiuſmodi fabulam. Olim Piræus inſula fuit (id quod ipſum etiam vocabulum adhuc indicat: περᾶν enim trāſmittere eſt) in ea quum Munychus principatum obtineret, tēplum inſtituit Dianæ, cui cognomen additum Munychiæ. Dein quum viſus Dianæ facer quidam ibi repertus, & ab Athenienſibus interfectus eſſet, fames ingruit: itum eſt ad oraculum, quæſitumque malo remedium. Reſpondit Deus, ita demum finē mali futurum ſiquis filiā immolaſſet numini. Vnus autem repertus eſt Embarus vſqueadeo demens, qui polliceretur ſe filiam immolaturum, ea lege vt ſacerdotium in poſteros ſuos traduceretur. Itaque puellam ſolēni ritu ornatam ſacrificauit. Fit & huius mentio in Plutarchi collectaneis.

Delirus, & inſanus.

Colophonium ſuffragium. 82

Κολοφωνία ψῆφος, id eſt, Colophonium ſuffragium. Vſurpatur in epiſtola quapiam Platonis, ad Dionyſium. Adagium eſt verbis magis quam re diuerſum ab illo quod in ſecunda retulimus Chiliade, τὸν κολοφῶνα ἐπέθηκε, id eſt, Colophonē addidit. Adagionis originem explicant in hunc modum: Quum olim Colophonij domeſticis ſeditionibus tumultuarētur inter ſeſe, euenit vt aliquot ex illis, mutatis ſedibus, ad Smyrnæos demigrarent. Dein accidit vt quū bellum gererent Smyrnæi, ac ſæpenumero victi diſceſſiſſent, tandem adhibitis Colophonijs, quos in ciuitatem receperant, extiterunt ſuperiores. Vnde inſtitutum eſt vt quemadmodum Smyrnæi vicerant in bello niſi Colophoniorum acceſſione, ita nec in ſuffragijs vincerent niſi illorum calculum adiungerent. Proinde quum Iones duodecim ciuitatibus imperarent, quarum vna Smyrna: in publicis conſilijs ſiquando Smyrnenſium æquales fuiſſent calculi, pars ea vincebat cui ſubſcripſiſſent Colophonij illi quorum opera vicerant in prælio. Nec abhorrent ab his quæ refert Iabenus ſcriptor Græcus, duodecim Ioniæ ciuitates conuenire ſolitas: id conſilium Panionium dicebatur: in quo ſi forte calculis hinc atque hinc paribus nihil decerni poterat, accerſebantur Colophonij, qui victoriam afferebant vtricunque parti fuiſſent ſuffragati. Itaque prouerbium quadrabit quum ſignificabimus iudicium, aut ſuffragium alicuius plurimum in re quapiam valere. Huius adagij nobis facta eſt mentio.

Colophonem addere.

Conſilium Panionium.

Mihi iſta curæ futura ſunt, &c. 83

Ἐμοὶ μελήσει ταῦτα καὶ λευκαῖς κόραις. id eſt,
Curæ iſta mihi erunt, ac puellis candidis.

Senarius ex oraculo ductus in popularem ſermonem. Quum Brēnus Gallicis copijs ingrueret in Delphos, Delphi conſuluerūt oraculum quid opus eſſet facto. Reſponſum eſt hoc quod modo retuli carmine. Paulo poſt viſus Apollo cum duabus puellis, Pallade ac Diana nam & his fana ſunt apud Delphos. Conuenit vti ſiquando ſignificabimus nihil eſſe periculi, negotium iis curæ futurum ad quos pertinet. Refertur in Plutarchi collectaneis. Cicero vertit Græcum carmen De diuinatione primo,

Ego prouidebo rem iſtam & albæ virgines.

Feſtum multas habens. 84

Ἑορτὴ πολλὰς ἔχουσα, id eſt, Feſtum multas habens, ſubaudiēdum moleſtias, aut occupationes. Dictum in eos qui magnas componerent ſarcinas, aliquò profecturi. Venuſtius erit ſi deflectatur ad quoſdam qui nihil agunt quantuis exiguum, niſi magno molimine, longa cunctatione, miro apparatu, ita vt ſæpenumero tum te, tum reliquos omnes defatigarint apparando, priuſquam quicquam incipiant. Natum ab iis qui feſta ſolent adire nam iis mos multam ſupellectilem vna ſecum conuehere, vaſa, veſtes, ſacra, panes, atque id genus alia multa: nequid deeſſet ad ſolennitatem pertinens. Extat in iiſdem collectaneis.

Nihil aliæ ciuitates ad Crotonem. 85

Μάταια τἄλλα παρὰ Κρότωνα ἄστεα. id eſt,
Sunt reliqua præ Crotone friuola oppida.

Theocriti interpres meminit huius prouerbij. Licebit accommodare ad rem aut hominem vſqueadeo præcellentem, vt reliqui cum hoc collati, nihil eſſe videantur. Natum fortaſſis eſt à pugilum Crotoniatarum excellentia, quorū erat Milo: de quo dictum eſt aliàs, nempe in prouerbio, Crotone ſalubrius.

De præcellenti homine.

Canis panes ſomnians. 86

Sunt quibus prouerbiali figura dictum videatur illud apud Theocritum in Piſcatoribus,

-καὶ γὰρ ἐν ὕπνοις
Πᾶσα κύων ἄρτοις μαντεύεται, ἰχθύα κἠγών. id eſt,
-ſiquidem omnis
Panes in ſomnis canis ariolatur: at ipſe Piſces.

Senſus eſt, vnicuique ea per ſomnum occurrere quæ impensè deſiderat, quibúſque magnopere deditus eſt. Ariſtoteles non ſolum homini, verumetiam cæteris animantibus ſomnia tribuit, etiamſi id canibus euidentiſſimum: quippe quos audimus, ſæpenumero dormientes venationem ſomniare, quæ res haud difficile deprehenditur ex ratione latratus quem edunt ſopiti. Proinde mihi rectius quadraturum videtur ſi pro ἄρτοις legatur ἄγραις, aut ἄγρας, id eſt agros, aut venationes. Verum hoc tantum eruditis penſitandum proponimus, ſuper hoc pronunciaturis vbi codicem emendatiorem erunt nacti: nobis adhuc non contigit. Ex ſomniis autem qui ariolentur euentura, ne noſtris quidē temporibus deſunt: quāquam non probat Ariſt.

Quæ quis percupit ſomniat.

Canes ſomniant.

Canis. 87

Λαλεῖς ἔχων, id eſt, Canis, reperio pro eo quod eſt, nugaris, ineptis, fruſtra loqueris. Eſt autem Atticæ linguę figura, ſicuti παίζεις ἔχων, id eſt, Ludis, ſiue iocaris. Etenim qui canunt, non agunt rem ſeriam, ſed tantùm vt aures deliniant voluptate mox peritura:

AEthiops non albeſcit. 88

Αἰθίοψ οὐ λευκαίνεται, id eſt, Æthiops nō candeſcit. De iis dici ſolitum qui nunquam mutaturi ſunt ingenium. Quicquid

enim natiuum, id haud facilè mutatur. Fertur Æſopicus apologus de quodam, qui empto Æthiopi (quũ eum colorem arbitraretur non natiuum eſſe, ſed domini ſuperioris accidiſſe neglectu) aſſidua lotura faciem diuexauit, ita vt morbum etiã adiungeret, colore nihilo quàm antea fuerat, meliore. Fertur & epigramma Luciani nomine,

Εἰς τί μάτην νίπτεις δέμας Ἰνδικόν; ἴσχεο τέχνης·
Οὐ δύνασαι δνοφερὴν νύκτα καταυγάσαι. id eſt,
Abluis Æthiopem fruſtra: quin deſinis artem?
Haud vnquam efficies nox ſit vt atra, dies.

Annas clibanum. 89

Ἄννας κρίβανον, id eſt, Annas clibanum, ſubaudi reperit. Haud me fugit, hoc alio loco relatum à nobis: verùm quoniam toties alia nobis occurrit ſpecie in prouerbiorum collectaneis, libuit admonere trifariam eſſe ſcriptutam. Alibi lego, & quidem pleriſque in locis, *ἄνθρωπος κρίβανον*, id eſt, Homo clibanon. quam equidem lectionem arbitror eſſe deprauatam. nec obſcurũ vnde deprauandi occaſio iis, qui Græcas literas norunt. Alibi inuenio *ἄννας*, vt viri fuiſſe videatur. In quibuſdam offendo ſcriptũ *ἄννα*, vt mulieris, aut certe barbaricum ſit vocabulũ. Clibanum autem accipio, non hunc vulgatum (quid enim hoc admirandum, aut nouum?) ſed teſtaceum illum, qui incluſo pane ponitur in clibanis vulgaribus, in quibus panis, aut etiam piſces, aut carnes paulatim lento vapore decoquuntur.

Clibanus quid.

Archilochum teris. 90

Ἀρχίλοχον πατεῖς, id eſt, Archilochum teris, ſeu calcas: de maledico dicebatur. *πατεῖν* autem dictum eſt vel quòd maledicus, aſſiduus videatur in euoluendis huius poetæ carminibus: vel quòd huius veſtigiis ingreditur. De Archilocho teſtatur & Horatius,

Archilochum proprio rabies armauit iambo.

Archilochi patria.

Equidẽ ſuſpicor hoc idem eſſe cum illo quod alibi poſuimus, *Ἀρχιλόχου πατρίς*, id eſt, Archilochi patria, deprauata voce *πατεῖς* in *πατρίς*.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *ledico*] Imò non de eo qui maledicus eſſet, ſed de eo qui maledicum prouocaret, dicebatur: alludendo ad eos qui anguem calcant, a quo poſtea feriuntur. Nota eſt autem Archilochi maledicẽtia, quam & ipſe innuens, ei à quo laceſſitus fuerat cõminis, dixit, *τέττιγα τοῦ πτεροῦ συνείληφας*. quod dictum poſtea in prouerbium abiit. Vnde & Archilochum terere ſeu calcare dicebatur, qui crabrones, vt alio prouerbio dicitur, irritaret. vt etiam ex quodam epigrammate Græco apparet, in quo admonetur viator vt ſine ſtrepitu tumulum Archilochi pertranſeat, ne fortè inſidentes ei veſpas ſiue crabrones excitet. Verba epigrammatis ſunt hæc,

Σῆμα τόδ' Ἀρχιλόχου παραπόντιον, ὅς ποτε πικρὴν
Μοῦσαν ἐχιδναίῳ πρῶτος ἔβαψε χόλῳ,
Αἱμάξας Ἑλικῶνα τὸν ἥμερον. οἶδε Λυκάμβης,
Μυρόμενος τρισσῶν ἅμματα θυγατέρων.
Ἠρέμα δὴ παράμειψον, ὁδοιπόρε, μή ποτε τοῦδε
Κινήσῃς τύμβῳ σφῆκας ἐφεζομένους.

Hipponax, maledicus poëta.

Quod autem *ἰοχέαις ἀπὸ ὑστέρχων* de Archilocho dicit hoc poſtremo diſticho, idem de Hipponacte, non minus maledico & ipſo, à Leonide dictum reperitur proximè ſequenti Epigrãmate, his duobus primis verſibus,

Ἀτρέμα τὸν τύμβον παραμείβετε, μὴ τὸν ἐν ὕπνῳ
Πικρὸν ἐγείρητε σφῆκ' ἀναπαυόμενον.

V. *quod*] *Ἀρχίλοχον πατεῖς*, non minus durè diceretur pro Archilochi veſtigiis ingrederis, quàm Latinis, Archilochum calcas, aut conculcas.

V. *Equidem*) Non bene hoc ſuſpicatur. Diuerſa enim ſunt, licet de eodẽ homine, prouerbia, *Ἀρχίλοχον πατεῖς*, *Ἀρχιλόχου πατρίς*. huius ſenſum modò expoſuimus: illud in ciuitates aut populos hominibus maledicis plenos iactatũ fuit quaſi in Archilochi patria multos maledicos eſſe veriſimile foret, ab illo videlicet edoctos, & ad eius imitationem ſe componentes. vt ſiquis vrbem in qua qui muſas ſectarentur, eſſent egregii potores, Anacreontis patriam appellaret.

Culicem colant. 91

Pleraque ſunt in Euangelicis literis à vulgo ſumpta. Nec id indignum Chriſto, quin potius vel maximè congruebat, vt quemadmodum aſſumpto corpore, velut vnus quilibetẽ nobis eſſe voluit ita ſermonibus quammaximè familiaribus veteretur: quo noſtrã humilitatem modis omnibus ad ſuam proueheret ſublimitatem. Verùm ex iis non mihi viſum fuit plura referre, partim quòd quidam poeticis nimium addicti ſtudiis, parum venuſtũ exiſtimant quicquid Sacras literas redoluerit: partim quòd ea videré cuique ſatis expoſita eſſe. Maxime vero quòd verebar nequis homo pius exiſtimaret me Diuinis literis iniuriam facere, ſi eas huic operi ſubinde miſcuiſſem, in quo non modò gentilia pleraque, verumetiam quędam non admodum mũda: quæ nos & inuiti & quàm potuimus rectiſſimè retulimus: nec ea quidem omnia. Cæterum ex Euangeliis adagium illud non poſſum prætermittere, quod in ſuperſtitioſos quoſdam & præpoſterè meticuloſos dictum eſt pręceptori noſtro Ieſu, qui vel ignorantes, vel diſſimulantes quibus in rebus ſita ſit vera Chriſtianáque pietas, in nugis ſibi nunc placent, nunc trepidant, in maximis ſecuri, pleni Iudaicarum ſuperſtitionum, vera charitate vacui. In hos Chriſtus veræ pietatis doctor, Matth. 23 huiuſmodi torquet prouerbiũ, *τὸν κώνωπα διϋλίζοντες, τὴν δὲ κάμηλον καταπίνοντες*. id eſt, Culicem liquãt, camelum glutientes. Ab hoc non abhorret quod alibi retulimus, *ἀνδριάντα γαργαλίζειν*, id eſt, Statuam colare gutture.

De ſuperſtitioſis.

Statuam colare gutture.

Non ineſt illi dentale. 92

Γύης οὐκ ἔνεστιν αὐτῷ, id eſt, Gyes non ineſt illi. Dici conſueuit de quopiam ad rem aliquam parum vtili. Sũpta eſt metaphora ab aratro, cuius pars eſt *γύης*. eam nonnulli putant eſſe quam Latini dentale vocant. Ea quoniam præcipua videtur, ſi abſit, nihil confici poteſt aratro. In hunc ſenſum vſurpauit Heſiodus, *πηκτὸν δὲ γύην*. Cæterum Homerus pro iugere poſuit, agrum *πεντηκοντόγυον* appellans, id eſt centum iugerum.

Gigantum arrogantia. 93

Γιγάντων ἀπόνοια, id eſt Gigãtum amẽtia. Dicebatur vbi quis viribus ſuis fretus, temere nullóque conſilio res non tentandas moliretur. Tractum à notiſſima gigãtum fabula. Prouerbium admonet, inauſpicatò cedere quæcunque citra conſilium, aduerſus deos, aduerſus pietatem, aduerſus ius & æquum per vim inſtituuntur. Horatius in Odis,

Ad aliquam rem parum vtilis.

Vis conſili expers, mole ruit ſua:
Vim temperatam dij quoque prouehunt In maius.

Temerarius conatus.

Homerus item Iliados ψ, elegantiſſima ſententia demonſtrat, in omni negocio, nimio plus habere momenti rationem conſiliúmque, quàm corporis vires.

Μήτι τοι δρυτόμος μέγ' ἀμείνων ἠὲ βίηφι,
Μήτι δ' αὖτε κυβερνήτης ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ
Νῆα θοὴν ἰθύνει ἐρεχθομένην ἀνέμοισι,
Μήτι δ' ἡνίοχος περιγίγνεται ἡνιόχοιο. id eſt,
Conſilio ſanè multo quàm robore præſtat,
Hirſutam quicunque parat ſuccidere ſyluam:
Conſilio rurſum naucleros in æquore nigro
Dirigit vndiuagam nauim, raptantibus auſtris:
Conſilio auriga aurigam vincitque præitque.

Ariſtoteles libro de Rhetoricis ſecundo citat hunc verſum trochaicum tacito authoris nomine,

Θνατὰ χρὴ τὸν θνατὸν, οὐκ ἀθάνατα τὸν θνατὸν φρονεῖν. id eſt,
Non decet mortalis vt qui eſt curet immortalia:
Sed magis mortalis vt qui eſt, cogitet mortalia.

Per ignem incedis. 94

Εἰς πῦρ βαδίζεις, id eſt, Per ignem incedis. id eſt, verſaris in periculoſo negotio. Eſt apud Ariſtophanem in Lyſiſtrata,

In periculo verſari.

-κἄν με χρῇ διὰ πυρὸς
Εἶναι βαδίζειν. id eſt,
Velim & per ignem incedere, ſi fuerit opus.
Horatius in Odis,
Periculoſæ plenum opus aleæ
Tractas, & incedis per ignes
Suppoſitos cineri doloſo.

Tradunt etiam in eum quadrare, cui celeriter abſoluendum eſt negotium. Qui per ignẽ incedit, minus læditur ſi ſuſpenſis pedibus properet. Confine quod ille dixit apud Senecam declamator, Per ſpinas ingredior.

Per ſpinas ingredior.

Fortis in alium fortiorem incidit. 95

Ἐσθλὸς ἐὼν ἄλλου κρατέοντος ἀντέτυχεν. id eſt,
Forti alius potior contigit ac melior.

Dici ſolitum vbi quis nimium fretus ſuis viribus, aliquando nanciſcitur à quo vincatur. Sumptum putãt ab Hyllo Herculis filio, & Euchemo Ægeate. Ita Zenodotus. Suidas huiuſmodi verba recenſet, tacito authoris nomine, *Ἐστὶ μὲν γὰρ ὅτι καὶ τὰ αὐτόματα ἀντιπράττει ταῖς ἐπιβολαῖς τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν. ἔστι δὲ ὅτε πάλιν, κατὰ τὴν παροιμίαν,*

Forti contingit fortior.

Ἐσθλὸς ἐὼν ἄλλου κρατέοντος ἀντέτυχεν. id eſt,
Fit nonnunquam vt, iuxta prouerbium, ipſa per ſe res bonorũ virorum conatibus obſiſtat: Fit rurſus interdum,
Forti vt contingat fortior ac melior.

Sentẽtia poteſt videri ducta ex Iliados χ, vbi Hector incidit in Achillem,

Πρόσθε μὲν ἐσθλὸς ἔφευγε, δίωκε δέ μιν μέγ' ἀμείνων. id eſt,
Fugit qui prius acer erat, cui iam acrior inſtat.

Gloria futuri. 96

Τὸ δ' ἐν ὑστέροισι μέλλον, id eſt, Gloria futuri. Hemiſtichium eſt carminis heroici. Refertur in iiſdem Plutarchi collectaneis. Admonet famam laudemque recte factorum contingere potiſſimum apud poſteros. Alioqui, quemadmodum rectè dixit Ouidius,

Paſcitur in viuis liuor, poſt fata quieſcit.

Inſania non omnibus eadem. 97

-μανία γ' οὐ πᾶσιν ὁμοία.
-haud eſt eadem veſania cunctis.

Hemiſti-

Nemo non aliquando deſipit.

Hemiſtichium heroicum, ſicut & illud ſuperius, extat in eiſdē collectaneis. Senſus eſt, nullum eſſe mortalē qui non in aliqua re deſipiat. quanquam alius alio morbo laboret: hic auaritiæ, ille libidinis: hic ambitionis, ille inuidiæ. Quod copioſè demonſtrat Stoicus Damaſippus apud Horatiū in Sermonibus. Et in hac hominis calamitate mira ludit varietate natura. Inter hos qui mente lapſi ſunt, alij ſibi videtur cornibus taurinis, alij naſo prælongo, alij vaſa fictilia: nōnulli ſe credunt eſſe mortuos, alij ſibi videtur eſſe principes, alij doctiſſimi philoſophi. Noui qui ſe credit omnium qui ſunt aut fuerunt eſſe multo ſceleratiſſimum: noui qui neminem crederet ipſo vlla in re præſtantiorem: noui qui ſe crederet eſſe Chriſtum, & alterū qui ſe putaret Deum. Argiuus ille, ſolus plaudebat in theatro, credēs ſe miros audire tragœdos. Athenæus libro duodecimo refert de quodam Atheniēſi, qui perſuaſum habebat omnes naues quæ appellerent in Piræum eſſe ſuas, eáſque recenſebat, dimittebat, ac deducebat. & appellentes tanto gaudio excipiebat, ac ſi omnium rerum quas vehebant eſſet dominus. ac ſiquid periſſet, nō ampliùs quærebat: ſi incolumes perueniſſent, gaudebat, multa interim cum voluptate vitam agens. donec frater eius Crito è Sicilia aduectus, tradidit illum medico, cuius opera liberatus eſt inſania. Cæterum ad ſe reuerſus dicere ſolebat, ſe nunquam vixiſſe iucundius.

Horat. vlt. epiſtola lib. 2.

Hydrus in dolio. 98

Ὕδρος ἐν τῷ πίθῳ, id eſt, Hydrus in dolio. Prouerbium hoc, vt ingenue fatear, nondum apud vllum veterum authorum reperi, neque Græcum, neque Latinum, & haud ſcio an de vulgo ſumptum ſit: neque enim libet credere virum eloquentem, & in literis non poſtremi nominis ex ſeſe commentum eſſe. Nam refertur ab Antonio Sabellico in epiſtola quadam familiari. Addit & fabulam prouerbij parentē, huiuſmodi. Ruſticus quidam quum ſenſiſſet minui vinum in dolio conditum, admiratus quid eſſet rei, circunſpicere cœpit num qua rima exſtillaret liquor: vbi nihil eiuſmodi comperiſſet, pergit vicinos in ſuſpicionem apud ſeſe vocare, ne ſeſe abſente vas relinerent, vinúmque potitarent. Obſignat itaque diligenter doliū, ad opus exiturus. At reuerſus, ſignis illæſis, vinum nihilominus imminui videt. Tum verò fortunam agricolarum deplorare, quibus non in vite ſolùm, verumetiam in doliis calamitas præſto eſſet. Ad extremum exhauſto dolio hydrus in imo repertus eſt vini potor. Ea res in vulgi iocū abiit. Admonet Plinius libro decimo, capite 72. ſerpentes, quanquam exiguo indigeant potu, tamen vinum, quum eſt occaſio, præcipuè appetere. Iuuenalis de muliere vinoſa Satyra ſexta,

Antonius Sabellic.

Hydrus, vini potor in dolio repertus.

-tanquam alta in dolia longus
Deciderit ſerpens, bibit & vomit.

Adagium ipſum haudquaquam inelegans, nec aſpernandum. Quod ſiquem nihil mouet recēs author, licebit vſurpare quum quis occulta calamitate premitur, cauſa atque authore non extante. Aut quum diuturni mali tandem author deprehēditur. Porrò ſerpentem, quem Græci vocant hydrū, Latini natricem vocant, quòd in aquis degat. Ex vlcere huius morſu facto defluit copioſus humor aquoſus, & grauè olens. Ita Dioſcorides lib. 6. Plinius libro 6. capite 23. tradit apud inſulas quaſdam ante Perſidem, hydros marinos vicenum cubitorū terruiſſe claſſem.

De occulta calamitate.

E Maſſilia veniſti. 99

Ἐκ Μασσαλίας ἥκεις, id eſt, E Maſſilia veniſti. Suidas ait dici ſolitū de iis qui cultu parum viris decoro vterentur. Quòd Maſſilienſes luxu perditi, muliebrem ferme in modum ornarentur, comis vnguento delibutis, capilliſque religatis. Huic affine quod refert Athenæus Dipnoſophiſtarum libro duodecimo, πλεύσειας εἰς Μασσαλίαν. cuius nos alibi mentionem fecimus, in prouerbio, Nauiges Maſſiliam: & quid ſuper hoc ſentiremus, explicuimus.

Maſſilienſes luxu perditi.

Tibicines mente capti. 100

Athenæus libro Dipnoſophiſtarū octauo, prouerbio iactatum ſcribit apud priſcos, tibicinibus nihil eſſe mentis, λόγος γάρ ἐστι παλαιός,

Ἀνδρὶ μὲν αὐλητῆρι θεοὶ νόον οὐκ ἐνέφυσαν,
Ἀλλ' ἅμα τῷ φυσᾶν χὠ νόος ἐκπέταται. id eſt,

Dictum enim eſt peruetuſtum, quòd
Dij tibicinibus nunquam mentem inſeruere,
Sed ſimul ac flatur, auolat illico mens.

De hoc hominum genere plura diximus in prouerbio, Tibicinis vitam viuis.

CHILIADIS QVARTÆ CENTVRIA PRIMA.

Dulce bellum inexpertis. 1

Et elegans cum primis & multorum literis celebratum adagium eſt, Γλυκὺ ἀπείρῳ πόλεμος, id eſt, Dulce bellum inexperto. Id ita tradit Vegetius libro De re militari tertio, cap. 14. Nec confidas ſatis, ſi tyro prælium cupit. inexpertis enim dulcis eſt pugna. Citatur ex Pindaro, Γλυκὺ δὲ πόλεμος ἀπείροισιν, ἐμπείρων δέ τις ταρβεῖ προσιόντα νιν καρδίᾳ περισσῶς, id eſt, Dulce bellum inexpertis, aſt expertus quiſpiam horret, ſi acceſſerit cordi ſupra modum. Sunt quædam in rebus mortalium, quę quantum habeant diſcriminis ac malorum non intelligas, niſi facto periculo.

Dulcis inexpertis cultura potentis amici.
Expertus metuit.

Bella res & ſplendida videtur, inter aulicos obambulare proceres, in regiis verſari negotiis: at ſenes, quibus vſu penitus cognita res eſt, ab ea fœlicitate libenter abſtinent. Suaue videtur amare puellas: ſed iis qui nondum ſenſerunt quantum amori inſit amari. Ad eūdem item modum accommodari poterit ad quoduis negotium multo cum periculo, multiſque coniunctū malis: quod nemo velit capeſſere, niſi iuuenis & rerum imperitus. Siquidem Ariſtoteles in Rhetoricis hāc adfert cauſam cur iuuenta ſit audacior, contrà ſenecta timidior: quòd illis imperitia rerum, confidentiam pariat, his multorum experientia malorum, timiditatem & cunctationem. Quòd ſi quicquam eſt in rebus mortalium quod cunctanter aggredi conueniat, imò quod oporteat modis omnibus fugere, deprecari, propellere: certe bellum eſt, quo non alia res vel magis impia, vel calamitoſior, vel latius pernicioſa, vel hærēs tenacius, vel tetrior, & in totum homine indignior, vt ne dicam Chriſtiano. At dictu mirum quàm hodie paſſim, quàm temerè, quàm quauis de cauſa ſuſcipitur, quàm immaniter ac barbaricè geritur, non tantum ab ethnicis, verumetiam à Chriſtianis: nec ſolum à iuuenibus & imperitis, verumetiam à ſenibus, & toties expertis: nec à plebeiis tantùm & vulgo natura mobili, ſed potiſſimum à principibus: quorum officium erat temerarios ſtultæ multitudinis motus ſapientia rationéque componere. Neque deſunt qui ad iſta tam nefaria faces admouent, & frigidam, quod aiunt, ſuffundunt. Quibus rebus fit vt nunc bellum adeò recepta res ſit, vt demirentur homines eſſe cui non placeat? adeò probata, vt impium, ac, penè dixerim, hæreticum ſit, improbaſſe rem vnam omnium vt ſceleratiſſimam, ita miſerrimam quoque. At quanto iuſtius erat illud demirari, quis malus genius, quę peſtis, quę intemperia, quæ furia primùm in hominis mentem immiſerit rem vſqueadeo belluinam, vt placidum illud animal, quod natura paci beneuolentiæque genuit, quod vnum omnium ſaluti prodidit, tam ferina veſania, tam inſanis tumultibus in mutuam rueret perniciem. Id quod magis etiā admirabitur quiſquis animum à vulgo receptis opinionibus, ad ipſam rerum vim ac naturam perſpiciendam conuerterit, ac ſeorſum hinc hominis imaginem, hinc belli ſimulachrū verè philoſophicis oculis aliquantiſper contempletur. Primùm igitur, ſi quis habitū modo figurámque corporis humani conſideret, annon protinus intellecturus eſt, naturam vel potius Deum, animal hoc non bello, ſed amicitiæ: non exitio, ſed ſaluti: non iniuriæ, ſed beneficentiæ genuiſſe? Nam cæterorū animātium vnumquodque ſuis inſtruxit armis. Taurorū impetus armauit cornibus, Leonum rabiem vnguibus. Apris fulmineos affixit dētes. Elephantos, præter cutem & molem, promuſcide quoque tutatus eſt. Crocodilum cruſtis, velut laminis, communiuit. Delphinis teli vice pinnas addidit. Hiſtricē ſpinis, Raiam aculeis defendit. Gallis calcar affixit. Alia teſtis, alia corio, alia cortice communiuit. Sunt quorum incolumitati pernicitate proſpexit, veluti columbis. Sunt ruſum quibus venenum teli vice tribuit: addidit his ſpeciē tetram ac belluinam, addidit oculos truces, vocis ſtridorem, inſeuit natiua quædam diſſidia. Solum hominem nudum produxit, imbecillem, tenerum, inermem, molliſſima carne, cute læui. Nihil vſquam in membris quod ad pugnam aut violentiam natum videri poſſit: vt ne dicam interim, quòd cætera ferè, ſtatim vt nata ſunt, ſibi ſufficiunt ad vitam tuendam: ſolus homo ſic prodit vt multo tempore totus à ſubſidio pēdeat alieno. Nec fari nouit, nec ingredi, nec cibū capere: vagitu tantùm implorat opem. vt vel hinc coniici poſſit, ſolum hoc animal, totum amicitiæ naſci, quæ mutuis officiis & coit & cohęret potiſſimum. Proinde natura voluit hominem vitæ munus non tam ſibi quàm beneuolentiæ acceptum ferre, quo videlicet intelligeret ſeſe gratiis eſſe dicatum, ac neceſſitudini. Tum ſpeciem dedit non tetram & horridam, vti cęteris, ſed mitem ac placidam, amoris ac beneuolentiæ notas præ ſe ferentem. Tribuit oculos amicos, & in his animi ſigna. Dedit brachiorum ſinus ad complexum. Dedit oſculi ſenſum,

Bellum cunctāter aggrediendum.

Bellum, res belluina.

Brutorum arma naturalia.

Species hominis placida.

Riſus. *Vox.* *Oratio.*

quo ceu copularentur & ſeſe contingerent animi. Vni riſum attribuit, alacritatis indicium: vni lachrymas, clementiæ & miſericordiæ ſymbolum. Quin & vocē dedit, non minacem & horrendam ſicuti belluis, ſed amicam & blandam. Nec his contenta natura, ſermonis & rationis vſum vni tribuit: quæ quidem res ad parandam, & alendam beneuolentiam in primis valet, nequid omnino per vim inter homines gereretur. Inſeuit odiū ſolitudinis, amorem ſodalitatis. Indidit penitus beneuolentię ſemina. Fecit vt quod eſt ſaluberrimum, idem ſit & ſuauiſſimū. Quid enim amico iucundius? at rurſum, quid æque neceſſariū? Proinde ſi maximè liceret abſque mutuo commercio commode vitam agere, nihil tamen iucundum videri poſſit abſque ſocio, niſi ſiquis prorſus hominem exuerit, & in feram degenerarit. Addidit inſuper liberalium diſciplinarum ſtudium, & cognitionis ardorem: quæ res vt potiſſimū abducit hominis ingenium ab omni feritate, ita ad conciliandas neceſſitudines præcipuam vim habet. Siquidem nec affinitas, nec ſanguinis propinquitas arctioribus aut firmioribus amicitiæ vinculis aſtringit animos, quam ſocietas honeſtorum ſtudiorum. Super hæc, admirabili quadam varietate dotes tum animorum tum corporum inter mortales partita eſt: nimirum vt ſinguli in ſingulis inuenirent quod vel amarent ac ſuſpicerent ob excellētiam, vel ob vſum & neceſſitatem ambirent & amplecterētur.

Studiū literarum.

Diuinæ mētis ſcintilla.

Denique indidit diuinæ mentis ſcintillulam, vt nullo etiam oſtenſo præmio, tamen per ſe iuuet benemereri de omnibus. Id enim Deo maxime proprium ac naturale, ſuo beneficio conſulere vniuerſis. Alioqui quid illud eſt quòd haud vulgarem animo ſentimus voluptatem, vbi quempiam per nos ſeruatum intelligimus? & ob hoc ipſum homo charus eſt homini, quòd inſigni quopiam beneficio obſtrictus eſt? Proinde Deus in hoc mundo velut ſimulacrum quoddam ſui conſtituit hominem, vt, ceu terrenum quoddam numē, saluti proſpiceret omnium. Sentiunt hoc ipſa etiam bruta, quum videamus non mitia ſolum, verumetiam pardos & leones, & his immitiores beſtias in magnis periculis ad hominis opem confugere. Hoc extremū omnibus aſylum, hæc ara eſt ſanctiſſima vniuerſis, hæc nulli non ſacra eſt ancora. Hominis effigiem vtcunque depinximus. nunc belli ſimulacrum ex aduerſo, cum hac, ſi videtur, componamus. Iam igitur videre te puta barbaras cohortes, ipſo vultu ſonóque vocis horrendas, hinc atque hinc inſtructas ferratas acies, formidabilem armorum crepitum ſimul & fulgorem, inamabilem tantæ multitudinis fremitum, oculos minaces, rauca cornua, terrificum taratantaræ cantum, bombardarum tonitrum non minus formidoloſa veris, ſed magis noxia: clamorem inſanum, concurſum furioſum, immanem laniationē, cadentium & occidentium crudeles vices, cōngeſtas ſtrages, vndantes cruore campos, flumos humano tinctos ſanguine. Fit interea nonnunquam vt frater incidat in fratrem, affinis in affinem, amicus in amicum, & communi furore iam debacchāte, in eius viſcera ſtringat ferrum à quo ne verbo quidem vnquam fuerat læſus. Denique tantum malorum habet illa tragœdia, vt à commemoratione quoque pectus humanum abhorreat. Vt interim non referam illa vulgaria pręhis, leuiáque, protritas paſſim ſegetes, exuſtas villas, incenſos pagos, abacta pecora, conſtupratas virgines, tractos in captiuitatem ſenes, direpta phana: latrociniis, prædationibus, violentia plena confuſáque omnia. Vtque taceam illa quę fœliciſſimum etiam ac iuſtiſſimum bellum cōſequi ſolent, expilatam plebem, oneratos proceres, tot ſenes orbos, & ſimul in cæde liberorum infœlicius occiſos, quàm ſi hoſtis mali ſenſum vnà cum vita ſuſtuliſſet: tot anus deſtitutas, & crudelius quam ferro peremptas, tot matronas viduas, tot liberos orphanos, tot domus funeſtas, tot opulentos ad inopiam redactos. Nam de morum pernicie quid attinet loqui, quum nemo neſciat vniuerſam vitæ peſtem ſemel è bello proficiſci? Hinc pietatis cōtemptus, hinc legum neglectus, hinc ad quiduis audendum ſceleris promptus animus. Hoc fonte nobis tam ingens latronū, raptorum, ſacrilegorum, percuſſorum turba ſcatet. Et quòd eſt omnium grauiſſimum, hæc tam exitialis peſtilentia neſcit ſe ſuis continere ſpatiis, ſed in vno quopiam angulo nata, non ſolùm finitimas regiones veluti contagio peruadit, verumetiam procul ſemotas, vel mercede, vel per affinitatis aut fœderis occaſionē, in communem tumultum, ac rerum tempeſtatem pertrahit. Quinetiam bellum è bello ſeritur, è ſimulato verum, è puſillo maximum exoritur: neque rarò ſolet in his accidere quod de Lernæo monſtro fabulis proditum eſt. Hiſce de cauſis, opinor, veteres illi poetæ, qui rerum vim ac naturā & ſagaciſſime perſpexerunt, & aptiſſimis figmentis adumbrarunt, tradidere bellum ab inferis immitti, idque Furiarum miniſterio: neque quālibet Furiam ad hoc negotii conficiendum eſſe idoneam: deligitur omnium peſtilentiſſima, cui nomina mille, Mille nocendi artes. Hæc innumeris armata colubris, tartarea buccina pręcinit: Pan inſano tumultu complet vniuerſa: Bellona furioſum quatit flagellum: Furor impius, ruptis omnibus vinculorum nodis, euolat horridus ore cruento. Neque non viderunt hæc grammatici, quorum alibi bellum, κατ' ἀντίφρασιν dictū

Belli etiā iuſtiſſimi mala.

Ab inferis, bellum immitti.

volunt, quòd nihil habeat neque bonum, neque bellum: nec alia ratione bellum eſſe bellum quàm Furiæ ſunt Eumenides. Alij malūt à bellua deductum, quòd belluarum ſit non hominum, in mutuum exitium cōgredi. At mihi tanc pluſquam ferinum, pluſquam belluinum eſſe videtur, armis confligere. Primum enim pleraque brutorum animantium in ſuo quodque genere concorditer & ciuiliter degunt, gregatim incedūt, ope mutua ſeſe tuentur. Ne feræ quidē omnes dimicant (ſunt enim & innoxiæ, ſicut damæ & lepores) ſed omnium efferatiſſimæ, veluti leones, lupi, tigrides. Quanquam nec hæ belligerantur inter ſeſe, quemadmodum nos. Canis caninam nō eſt, leonum inter ſe feritas non dimicat, draconi cum dracone pax eſt, inter venena conuenit. At homini nulla fera perniciosior quàm homo. Rurſum illæ, quum pugnant, ſuis pugnant armis: nos præter naturam arte cacodæmonum excogitatis inſtruimus homines in hominum perniciem. Nec illæ quibuſlibet de cauſis ſæuiunt, verum vbi vel fames ſtimulat in rabiem, vel ſe peti ſentiunt, vel fœtui ſuo timent: nos Deum immortalem, quam friuolis de cauſis, quas bellorum tragœdias excitamus? ob inaniſſimos ditionum titulos, ob puerilem iram, ob interceptam mulierculam, ob cauſas his quoque multo magis ridiculas. Ad hæc inter feras vni cum vna bellum eſt, idque perbreue: & vt cruentiſſima pugna ſit, vna aut altera vulnerata diſceditur. Quando auditum eſt id quod paſſim faciunt homines, centum millia belluarum mutuo laniatu conciďiſſe? Adde quòd vt feris quibuſ ſam naturale diſſidium eſt cum aliis diuerſi generis, ita rurſum habent cum quibus genuina firmáque cohærent amicitia. At homini cum homine, & cuilibet cum quolibet iugis pugna eſt, nec vllum ſatis firmum fœdus inter vllos mortaliū. Adeò quicquid à ſua receſſit natura, in peiorem degenerat ſpeciem quam ſi natura malitiam ingenuiſſet. Vis ſcire quam ferina, quàm fœda, quàm non digna homine res ſit bellum? Spectaſtine aliquando leonem cum vrſo commiſſum? Qui rictus, qui rugitus, qui fremitus, quæ immanitas, quæ laniatio? Inhorreſcit qui ſpectat etiam in tuto. At quāto fœdius ſpectaculum, quāto immanius, videre hominem cum homine, tot armis, tot telis inſtructum confligere? Quæſo te, quis homines crederet, niſi conſuetudo mali ſuſtuliſſet admirationem? Ardent oculi, pallent ora, furorem præfert inceſſus, frendet vox, clamor inſanus, totus homo ferreus eſt, crepant arma, fulminant bombardæ. Mitius erat ſi cibi cauſa homo hominem deuoraret, ſi ſanguinem hauriret quanquam huc quoque ventum eſt à quibuſdam, vt id odij gratia faciant quod excuſatius faceret vſus aut neceſſitas. At nunc idem fit crudelius, telis veneno tinctis, tartareis machinis: nullum vſquam hominis veſtigium. An credas hîc ipſam naturam agnituram quod condidit? & ſiquis admoneat, an non meritò huiuſmodi verbis ſit execratura facinus impium? Quod nouum ſpectaculum ego video? Quis tartarus hoc nobis portentum edidit? Sunt qui me nouercam appellent, quòd in tam immenſa rerum ſumma, venena quædam genuerim, quanquam & hæc in hominis commodum ceſſura: quòd aliquot animantia parum mitia finxerim, etiamſi nulla fera tam immitis eſt quin arte & officiis poſſit cicurari. hominis cura manſueſcunt leones, miteſcunt dracones, ſeruiunt vrſi. Quæ tandem eſt iſta pluſquam nouerca, quæ nouam hanc belluam, totius mūdi peſtem nobis dedit? Vnum animal totum genui beneuolentiæ, placidum, amicum, ſalutare. quid accidit vt in huiuſmodi feram degenerarit? Nihil agnoſco hominis illius quem finxi. quis malus genius vitiauit opus meū? quæ ſaga mentem humanā excantauit, & incantauit belluinam? quæ Circe natiuam vertit formam? Iuberem vt ad ſpeculum ſeſe contemplaretur infœlix: ſed quid cernant oculi, quum mens abſit? Tamen aſpice teipſum, ſi potes, furioſe bellator: ſiquo pacto contingat reſipiſcere. Vnde tibi minax criſta verticis? vnde fulgens galea? Vnde ferrea cornua? vnde pinnati cubiti? vnde ſquamæ? vnde dētes ærei? vnde laminæ? vnde tela letifera? vnde vox pluſquam ferina? vnde vultus iſte pluſquam belluinus? vnde tonitru & fulmē, ipſo Iouis fulmine tum formidabilius, tum nocentius? Ego te diuinum quoddam animal finxi: quid venit in mentem, vt teipſum in tam immanem belluam transformares: vt nulla iam bellua, futura ſit bellua, ſi cum homine componatur? Hæc atque id genus alia permulta diceret, opinor, architectrix illa rerum natura. Proinde quum ſic conditus ſit homo, quemadmodum oſtenſum eſt, quum huiuſmodi res ſit bellum, quemadmodum nimiū crebro ſentimus: haud mediocriter admirandum videtur quis deus, qui morbus, aut qui caſus primùm in humanum pectus immiſerit vt letale ferrum in hominis ſtringeret viſcera. Multis gradibus ad tam inſignē veſaniam vētum ſit oportet. Nemo ſiquidem repente fuit turpiſſimus, vt inquit poeta Satyricus, ſemperò, malorum maxima, ſub vmbra ac ſpecie boni ſubrepſerunt in vitam hominū. Olim igitur quum rudes illi priſcique mortales, nudi, ſine mœnibus, abſque tecto vitam in ſyluis agerent, euenit aliquoties vt à feris ac belluis offenderentur. Cum his igitur primum homini bellum ſuſceptum eſt: & vir fortis habebatur, ac dux, qui ferarum vim ab hominū genere depuliſſet. Quin & æquiſſimum

Bellum à belluis nomen habet.

Belluæ, ſuis, nō alienis armis, pugnant.

Nullū tetrius ſpectaculum, quàm homo cum homine dimicans.

Depoſitis proſopopæia.

Primum hominum bellum in feras.

ſimum videbatur iugulare iugulantes, trucidare trucidantes, præſertim quum nulla laceſſitæ iniuria, vltro nos impeterent. Eares quum ſummæ laudi duceretur (hinc enim deus factus eſt Hercules) cœpit animoſa iuuentus paſſim venari beſtias, exuuiarum ceu trophæum oſtentare. Deinde non contenti iugulaſſe, pellibus illarum ſeſe muniuerunt aduerſus rigorem hyemis. Hæc erant prima homicidia, hæc ſpolia. Poſt hæc longius progreſſi, rem auſi ſunt quam Pythagoras vehementer impiam arbitratus eſt, & nobis poterat prodigioſa videri, niſi vetaret conſuetudo, quæ tantam vbique vim habet, vt apud nationes quaſdam pium fuerit habitū, parentem grandæuum, plagis obtuſum in foſſam depellere, & eripere vitam illi per quem vitæ munus contigerat. ſanctum haberetur, carnibus affinium amicorum veſci: pulchrum exiſtimaretur, virginē in Veneris phano proſtare populo: multáque iis abſurdiora, quæ ſi quis nunc referat tantum, nemo non ſit abominaturus. adeò nihil eſt tam ſceleroſum, nihil tam atrox quod & non probetur, ſi id commendet aſſuetudo. Ergo quod auſi ſunt facinus? non veriti ſunt veſci ferarum extinctarum cadaueribus, dentibus laniare carnem exanimem, haurire ſanguinem, exugere ſaniem, & viſcera (vt ait Ouidius) in viſcera condere. Id facinus tametſi mitioribus ingeniis tam immane videretur, tamen commendauit vſus & commoditas. Placuit & in deliciis cadaueris ſpecies. carnes inſepeliuntur cruſtis, condiuntur aromatibus: inſcribitur titulus. Hic ſitus eſt aper. Hic ſepultus eſt vrſus. O cadauerosas voluptates. Proceſſum eſt longius. a noxiis feris itum eſt ad pecudes innoxias. Sæuitum eſt paſſim in oues,

Primi parricidæ.

Epitaphia beſtiarum.

animal ſine fraude doloque,

ſæuitum in leporem, non ob aliud crimen niſi quòd eſculentus eſſet. Nec temperatū à boue domeſtico, qui ſuo ſudore diu familiam aluerat ingratam. nulli volucrum, nulli piſcium generi parcitum eſt: & eo proceſſit gulæ tyrannis, vt nullum animal vſquam tutum eſſet ab hominis crudelitate. Verum hoc quoque perſuaſit conſuetudo, vt ſæuitia non videretur in vllum animantis genus, modo ab hominis cæde temperaretur. Sed in nobis fortaſſe ſitum eſt, vitia quemadmodum mare non admittere: verùm vt admiſſo limitem præſcribamus, id non eſt cuiquam in manu. Semel receptum vitium, haud noſtro ducitur arbitrio, ſed ſuo fertur impetu. Poſteaquam his rudimētis eſſent ad cædem exercitati, perſuaſit ira vt homo hominem fuſte, ſaxóve aut pugno peteret. Siquidem iis adhuc armis tum pugnabatur opinor, & iam occidendis pecudibus didicerant, hominem quoque minimo negotio poſſe perimi. Verum iſta crudelitas diu conſtitit intra monomachias. vnius iactura bellum dirimebatur. nonnunquam vterque cadebat, ſed vterque vita indignus. Ad hæc nonnihil iam etiam æqui ſpeciem habebat ſuſtuliſſe inimicum. Laudi quoque cœptum eſt dari, ſi quis violentum & peſtilentem hominem, cuiuſmodi ferunt fuiſſe Cacum & Buſiridem, conteciſſet, orbemque monſtris iſtiuſmodi liberaſſet. ſiquidem videmus hos etiam titulos in Herculis extare laudibus. Deinde cōcurſum eſt à pluribus, vt quoſque vel affinitas, vel vicinia, vel neceſſitudo coniunxerat. Et quod nunc latrocinium eſt, tum bellum erat. Saxis & ſudibus præuſtis etiamnum res gerebatur. Riuulus occurrens, aut rupes, aut ſimile quippiam obuium, prælia dirimebat. Interea dum creſcit vſu feritas, dum grandeſcunt iræ, dum magis ardeſcit ambitio, furorem ſuum armant ingenio. Excogitantur arma quæcunque, quibus ſe communirent, & excogitantur tela quibus hoſtem perderent. Iam paſſim, iam frequentiore manu, iam armati conflictari cœperunt. Nec huic manifeſto furori ſuus defuit honos. Bellum appellarunt, & virtutem eſſe voluerunt ſi quis ſui capitis periculo, vim hoſtium à liberis, ab vxore, à pecore, à domeſticis latebris propelleret. Atque ita paulatim vnà cum rerum cultu creſcente militia, bellum indicere cœpit ciuitas ciuitati, regio regioni, regnum regno. Quanquam in re per ſe crudeliſſima, tamen remanebāt adhuc humanitatis priſtinæ veſtigia. Repetebantur res per fecialem, citabantur teſtes ſuperi, velitatione præludebatur ad pugnam. Telis vulgaribus & virtute, non dolo res agebatur. Nefas erat ferire hoſtem, niſi ſigno dato nō licebat pugnare, vbi receptui cecinisset imperator. Denique virtutis & gloriæ certamen erat magis quàm occidendi cupiditas. Necdum arma mouebantur, niſi in exteros, quos ob id hoſtes, velut hoſpites, appellabant. Hinc nata ſunt imperia, quorum nullum vnquam fuit in vlla natione, quod non fuerit multo generis humani ſanguine paratum.

Occaſio primorum parricidiorum.

Prima pugna.

Feciales.

Vnde nata imperia.

Deinceps aſſiduæ bellorum vices, dum victum alius à ſuo imperio depellit, & ſibi vindicat. Poſt hæc quum imperia quoque ad ſceleratiſſimos mortales deueniſſent, iam in quoſlibet pro libidine mota ſunt arma, neque male meriti, ſed benefortunati cœperunt maxime periculis eſſe obnoxij: & iam prælij ſcopus, non laus eſſe, ſed ſordidum lucrum, aut hoc etiam ſceleratius aliquid. Non dubito quin hæc proſpexerit ſapientiſſimus ille Pythagoras, quum philoſophico commento multitudinem hominum imperitam à laniandis pecudibus deterreret. Videbat futurum vt qui nulla laceſſitus iniuria, pecudis innoxiæ ſanguinem fundere cōſueuiſſet, idem commotus ira, & iniuria prouocatus non metueret hominē interimere. Porrò bellum quid aliud eſt quàm multorum cōmune homicidium, & latrociniū, hoc ſceleratius quo latius patēs? Et tamen ab iis initiis huc videmus eſſe peruentū inſaniæ, vt tota vita nihil aliud agatur. Belligeramur aſſiduè, gens cū gente colliditur, regnū cum regno, ciuitas cum ciuitate, princeps cum principe, populus cum populo: & (quod Ethnici quoque fatentur impium) affinis cum affini, cognatus cum cognato, frater cum fratre, filius cū patre. Denique quod ego ſane puto his omnibus atrocius, Chriſtianus cum homine: addam inuitus quod eſt atrociſſimū, Chriſtianus cum Chriſtiano. Et ô cæcitatem mentis humanæ, hæc nemo miratur, nemo deteſtatur. Sunt qui applaudant, qui vehant laudibus, qui rem pluſquam tartaream ſanctam appellent, ac principes vltro furentes inſtigent, oleum (quod aiunt) addentes camino. Iam ſicut hominē cum bello (hoc eſt, animal placidiſſimum, cum re longe immaniſſima) compoſuimus, quo magis perſpicua fieret atrocitas: ſic bellum cum pace, rem miſerrimam pariter & ſceleratiſſimam cum re fœliciſſima ſimul & optima comparemus: atque ita demū apparebit, quantæ dementiæ ſit, tanto tumultu, tantis laboribus, tāto ſumptu, tāto diſcrimine, tot calamitatibus affectare bellū, quum multo minoris emi poſſit concordia. Principio quid in rerum natura dulcius aut melius amicitia? nihil profecto. Atqui quid aliud eſt pax, quam multorum inter ipſos amicitia? Sicuti contra, bellum nihil aliud eſt quam plurium ſimultas. Bonorum autem ea ratio eſt, vt quo latius pateant, hoc plus adferant commoditatis. Proinde quum vnius cum vno neceſſitudo res ſit adeo ſuauis & ſalutaris, quanta quæſo erit fœlicitas ſi regnum cum regno, ſi natio cum natione neceſſitudinis vinculo copuletur? E diuerſo, malarum rerum ea eſt natura, vt quo latius manarint, hoc magis ſint ſuo digna vocabulo. Itaque ſi miſerum, ſi ſceleratum eſt, hominem cum homine ferro congredi: quanto calamitoſius, quantóque ſceleratius eſt, idem à tot hominum millibus fieri? Concordia res paruæ creſcunt, diſcordia dilabuntur & magnæ. Pax, omnium bonarum rerum & parens eſt & nutrix: bellum repente ſemelque quicquid eſt lætum, quicquid eſt pulchrum, obruit, extinguit, abolet, omniumque malorum ſentinam quandam in vitam mortalium effundit. Pacis tempore, non ſecus ac ſi nouum quoddam ver rebus humanis adfulſerit, coluntur agri, vernant horti, paſcuntur lætæ pecudes, ædificantur villæ, extruuntur oppida, inſtaurantur collapſa, ornantur & augentur extructa, creſcunt opes, aluntur voluptates, vigent leges, floret reipublicæ diſciplina, feruet religio, valet æquitas, pollet humanitas, calent artes opificum, vberior eſt quæſtus pauperum, ſplendidior opulentia diuitum. Efflorescunt honeſtiſſimarum diſciplinarum ſtudia, eruditur iuuentus, tranquillo fruuntur ocio ſenes, bonis auſpiciis nubūt virgines,

Bellum aſſiduum.

Amicitia.

Pacis commoda.

Laudantur ſimili prole puerperæ.

florent boni, minus peccant mali. At ſimulatque belli ſæua tempeſtas ingruerit, Deum immortalem quàm ingens malorum pelagus occupat, inundat, obruit vniuerſa? Abiguntur armenta, proteruntur ſegetes, trucidantur agricolæ, exuruntur villæ, tot ſeculis extructæ florentiſſimæ ciuitates vna procella ſubuertuntur, adeo procliuius eſt nocere, quàm benefacere. Ciuium opes ad execrandos latrones ac ſicarios transferuntur. Mœrent domus: metu, luctu, & querimoniis, lamentis complentur omnia. Frigent artes opificum: pauperibus aut ieiunandum, aut ad impias confugiendum artes. Diuites aut ereptas deplorant facultates, aut timent relictis, vtroque modo miſerrimi. Virginum aut nullæ, aut triſtes & funeſtæ nuptiæ: deſolatæ matronæ domi ſteriléſcunt. Silent leges, ridetur humanitas, nullum habet locum æquitas: religio ludibrio eſt, ſacri & prophani nullum omnino diſcrimen. Corrumpitur omni vitiorum genere iuuentus: damnant longæuitatem ſuam luctuoſi ſenes. nullus honos honeſtis literarum ſtudiis. In ſumma, plus malorum ſentimus in bello quam vllius ſermo poſſit aſſequi, nedum meus. Fortè tolerari poterat, ſi bella calamitoſos modo nos facerent, nō etiam nocentes & impios: ſi pax fœliciores tantum redderet, non meliores quoque. Impius autem quiſquis bellum accerſit. Nimium heu nimium malorum erat, quibus aſſiduè, velit nolit, vexatur, atteritur, abſorbetur ærumnoſa mortalitas. Ante bis mille ferme annos trecenta morborum nomina medicis ſunt animaduerſa, præter ſpecies. Iam & quotidie ſubnaſcentes nouos, & ſenectutem ipſam, morbum irremediabilem. Legimus alibi totas vrbes terræ quaſſatione ſubrutas, alibi conflagraſſe fulmine, alibi ſolidas etiam hiatu terrarum abſorptas regiones: oppida ſuffoſſione cuniculorum corruiſſe. vt ne commemorem, quantam hominum multitudinem iam ob aſſuetudinem cōtempti caſus abſumant, exundatio maris & fluminum, ruinæ montium & ædificiorum, venena, lapſus, feræ, cibus, potus, ſomnus. Alium hauſtus in potu lactis pilus, alium acinum vuæ, alium os piſcis inhærens gutturi præfocauit. Sunt quos ſubitum exanimauit gaudium. nam de vehementi dolore minus eſt mirum. Adde nunc fatales peſtilentias, non raro paſſim

Belli mala ingentia.

Ingens malorum agmen variis temporibus, & apud varias natum.

ſæuientes. Nulla pars orbis eſt vnde non immineat periculum humanæ vitæ, alioqui per ſe quoque fugaciſſimæ. Tantum vndique malorum obturbat, vt non ſine cauſa Homerus hominem animantium miſerrimum pronunciauerit. Verùm hæc mala quoniam nec vitari facilè poſſunt, nec noſtro accidunt vitio, calamitoſos tantum faciunt, nõ item facinoroſos. Quid iuuat tam innumeris obnoxios calamitatibus, vltro ſibi malũ, perinde quaſi deſit, accerſere? Et accerſere non quoduis malũ, ſed malum omnium multo teterrimum: tam pernicioſum, vt vnum vincat omnia: tam fœcundum, vt vnum in ſe complectatur vniuerſa: tam peſtilens, vt non minus impios efficiat, quàm ærumnoſos: vt miſerrimos reddat, nec tamen miſerandos, niſi hos qui minime volunt & maximè ſentiunt. Adiice iam his omnibus, quòd pacis commoda latiſſime ſeſe diffundent, & ad plurimos pertinent. In bello ſiquid feliciter cecidit (quanquã, ô ſuperi, quid hic poteſt dici fœlix?) id ad paucos pertinet, & eos indignos. Alterius ſalus, alterius eſt exitiũ: alterius opes, alterius ſunt ſpolia: huius triumphus, illius eſt luctus: vt acerba ſit infœlicitas, immanis & cruenta fœlicitas. Quanquam plerunque fit vt iuxta Cadmeam, quam vocant, victoriam, vtraque pars ploret. Et haud ſcio an vnquam bellũ adeo ceſſerit fœliciter, vt cordatum victorem ſuſcepti non pœnituerit. Ergo quum pax res ſit omnium tum optima, tum iucundiſſima: bellum contrà, res omnium miſerrima, ſimul & ſceleratiſſima: num hos ſanæ mentis arbitrabimur, qui quum illam mediocri negotio parare queant, hoc malint ſummis etiam difficultatibus accerſere?

Belli commoda pertinent ad paucos.

Primum, quàm inſuauis res primus ille belli rumor: deinde quantum inuidiæ ſubeundum principi, dum crebris decimationibus expilat ſuos. Quãtum negotii in adiungendis aut retinendis auxiliis, quantum in accerſendis barbaricis cohortibus & mercenario milite. Quantum impendii ſimul & curarum in apparandis claſſibus, in extruendis aut ſarciendis arcibus & præſidiis, in adornandis tentoriis, in fabricandis & comportãdis machinis, armis, telis, ſarcinis, vehiculis, commeatu. Quantum laboris exhauriendum in compingendis vallis, in euacuandis foſſis, in ſuffodiẽdis cuniculis, in excubiis, in ſtationibus, in exercitamentis.

Belli rumor.

Metus, & pericula.

Omitto iam metus, omitto pericula. quid enim non metuendum in bello? Quis enumerare valeat incommoda vitæ, quæ ſtultiſſimi milites in caſtris perferunt, & ob id maioribus digni quòd ſponte perferant? victum, quem bos quoque faſtidiat Cyprius, cubile quod aſpernetur ſcarabeus: ſomnos raros, nec hos tuo datos arbitrio. Tentorium vndique ventis peruium, ac ne tentorium quidem. Durandum ſub dio, cubitandum humi, ſtandum in armis, ferenda inedia, frigus, æſtus, puluis, imber: ſeruiendum ducibus, vapulandum ferulis. quandoquidem nulla eſt vilius mancipii ſeruitus indignior quàm militum. Ad hæc ad triſte ſignum eundum in mortem, vt aut occidas immaniter, aut cadas infœliciter. Tantum malorum ſuſcipitur, vt ad rem omnium miſerrimam liceat peruenire. tam immenſis malis noſipſos prius affligimus, vt alios poſſimus affligere.

Quanti bellũ conſtet.

Quòd ſi velimus rem ad calculum vocare, & veris rationibus expendere quanti bellum conſtet, quanti pax, profectò comperiemus hanc vel decima parte curarum, laborum, moleſtiarum, periculorum, ſumptuum, denique ſanguinis poſſe comparari, quibus bellum accerſitur. Tantam hominum turbam educis in periculum, vt oppidum aliquod euertas: at horum opera, vel citra periculum, aliud extrui poterat multo præclarius oppidum. Sed nocere vis hoſti. Iam hoc ipſum inhumanum. attamen illud expende, num illi nocere non poſſis, niſi prius noceas tuis. Et furioſi videtur hominis, tantum certi mali ſumere, quum incertum ſit quò ſit alea belli caſura. Verùm, eſto, rapuerit ad hanc veſaniam ethnicos vel ſtultitia, vel ira, vel ambitio, vel auaritia, vel immanitas, ſiue (quod magis arbitror) ab inferis immiſſæ Furiæ: vnde hoc nobis in mentem venit, vt Chriſtianus in Chriſtianum cruentum ſtringat ferrum? Parricidium vocatur ſi frater occidat fratrem. at Chriſtianus coniunctior Chriſtiano, quam vllus germanus germano, niſi firmiora ſint naturæ vincula quàm Chriſti. Quam abſurdum eſt eos penè continenter inter ſe belligerari, quos vna domus habet Eccleſia, qui eiuſdem corporis membra communi capite gloriantur, nempe Chriſto: communem habent patrem in cælis, communi vegetantur ſpiritu, iiſdem initiati ſunt myſteriis, eodem redempti ſanguine, eodem renati fonte, iiſdem aluntur ſacramentis, eidem militant imperatori, eodẽ veſcuntur corpore Chriſti, eiuſdem participes ſunt calicis: cõmunem habent hoſtem diabolum, poſtremo ad eandem omnes vocati ſunt hæreditatem. Vbi ſunt tam multa perfectæ concordiæ ſacramenta, vbi tam innumera pacis documenta?

Præceptum charitatis.

Vnum præceptum Chriſtus appellauit ſuum, nempe charitatis. Cum hac quid æque pugnat atque bellum? Fœlici pacis omine ſalutat ſuos. Diſcipulis præter pacem nihil donat, præter pacem nihil relinquit. In ſacris illis precibus illud præcipue patrem orat vt quemadmodum ipſe idem erat cum eo, ita & ſui, hoc eſt Chriſtiani, idem eſſent ſecum. Iam plus audis quàm pacem, pluſquam amicitiam, pluſquam cõcordiam. Chriſti typum habebat Solomon, quod Hebræis pacificum ſonat: ab hoc ſibi templũ extrui voluit. Dauid alioqui diuerſis virtutibus egregiè clarum tamen hoc elogio ſubmouit ab extructione templi, quod ſanguinarius eſſet. Et tamen is authore Deo bella fere geſſit aduerſus impios, atque id ſane eo ſeculo quo nondum docuerat illum Moſaicæ legis abſolutor, etiam inimicos eſſe diligendos.

Euangeliũ doctrina pacis.

Nato Chriſto, non bellum, neque triumphos, ſed pacem canũt Angeli. De nondum nato præcinuit vates ille myſticus, Et factus eſt in pace locus eius. Vniuerſam illius doctrinã excute: nihil vſquam reperies quod non ſpiret pacem, quod non ſonet amicitiam, quod non ſapiat charitatem. Et quoniam intelligebat pacem aliter non poſſe conſtare, niſi penitus contemptis his pro quibus mundus hic digladiatur, iuſſit vt ab ipſo diſceremus eſſe mites. Beatos vocauit qui diuitias & harum filiã ſuperbiam pro nihilo ducerent. nam hos vocat pauperes ſpiritu: beatos qui voluptates huius mundi ſpernerent, quos lugentes appellat: qui ſe paterentur ſuis exturbari poſſeſſionibus, ſcientes hic nihil aliud eſſe quàm exilium, veram patriam, veram poſſeſſionem in cælo ſitam eſſe piis. Beatos, qui benemerentes de omnibus, impunè & malè audirent, & malis afficerentur. Vetuit nequis malo reſiſteret. Breuiter vt omnis illius doctrina tolerantiam & amorem præcipit, ita tota vita nihil aliud docet quam manſuetudinem. Sic ille regnauit, ſic bellauit, ſic vicit, ſic triumphauit. Nec aliud inculcant Apoſtoli, qui tam largiter Chriſti ſpiritum imbiberant, & muſto cæleſti illo fœliciter erant temulenti. Quid vndique ſonant omnes Pauli literæ, niſi pacem, niſi lenitatem, niſi charitatem? Quid Iohannes loquitur, quid iterat, niſi dilectionẽ? Quid aliud Petrus? quid aliud omnes vere Chriſtiani ſcriptores? Vnde tantus bellorum tumultus inter filios pacis? An fabula eſt quòd Chriſtus ſe vitem appellat: ſuos, palmites? quis vnquam vidit palmitem pugnare cum palmite? An vanum eſt quod non ſemel ſcripſit Paulus, Eccleſiam nihil aliud eſſe quàm vnum corpus è diuerſis membris connexũ adhærens vni capiti Chriſto?

Eccleſia quid.

Quis vidit oculum pugnare cum manu, aut ventrem cum pede? In hoc vniuerſo rerum omnium tam diſſimilium, harmonia eſt. In animalis corpore pax eſt membro cum membro: quod quæque pars dotis habet, non vni ſibi habet, ſed in commune omnibus. Siquid accidit vnicuilibet, opitulatur vniuerſum corpus. An plus poteſt in perituro corpore naturæ connexio, quàm in myſtico & immortali, copula ſpiritus? An fruſtra precamur illud ex præſcripto Chriſti, Fiat voluntas tua quemadmodum in cælo, ſic & in terra? In illã ciuitate, ſumma concordia eſt. At Chriſtus nihil aliud eſſe voluit ſuam Eccleſiã, quam cæleſtem quendam populum in terris, ad illius imaginẽ, quoad fieri poteſt, viuentem, illò properantem, ab illa pendentem. Age, finge iam mihi nunc nouum aliquem hoſpitem, vel è lunaribus illis ciuitatibus, quas inhabitat Empedocles, vel ex vno quopiam mundo eorum, quos innumerabiles fabricatus eſt Democritus, in hunc noſtrum veniſſe, quid rerum agatur cupientem cognoſcere.

Hominis præſtantia.

Quumque de ſingulis edoctus, audierit eſſe vnum quoddam animal mire commixtum ex corpore, quod cum brutis habeat commune: ex animo, quo diuinæ mentis referat imaginem: id adeo eſſe generoſum, vt quanquam hic exulet, tamen cæteris omnibus imperet animãtibus, quod ob cæleſtem originem, ſemper ad cæleſtia nitatur & immortalia: quod in tantum curæ fuerit æterno numini, vt quoniã neque naturæ viribus, neque philoſophiæ rationibus aſſequi poterat quod affectabat, vnicum Filium ſuum huc delegarit, qui nouum doctrinæ genus inueheret. Deinde ſimulátque totam Chriſti vitam ac decreta perdidicerit, cupiat ex edita quapiam ſpecula videre quod audiſſet. Vbi conſpexerit cætera animantia probè in ſuo genere degere, ac naturæ legibus duci, nihil appetere niſi quod dictet natura, vnum animal inter ſe cauponari, negotiari, rixari, belligerari: nonne quoduis animal potius ſuſpicabitur hominem eſſe de quo audierat quàm ipſum hominem? Deinde admonitus ab indice quis ſit homo, iam diſpiciat vbi ſit grex ille Chriſtianorum, qui cæleſtis illius doctoris inſtitutum ſequentes, Angelicæ ciuitatis ſimulachrũ exhibeant, an non vbiuis potius iudicabit habitare Chriſtianos, quam in hiſce regionibus, in quibus tantam videret opulentiam, luxum, libidinem, faſtum, tyrannidem, ambitionem, fraudem, inuidiam, iracundiam, diſcordiam, rixas, pugnas, bella, tumultus, breuiter omnium rerum, quas Chriſtus damnat, maiorem penè Lernam, quàm apud vllos Turcas aut Saracenos? Vnde igitur peſtis hæc irrepſit in populum Chriſtianum? Nimirum paulatim hoc quoque malum, ſicuti cætera pleráque, receptum eſt ab incautis. Siquidem omne malum aut ſenſim obrepit in hominum vitam, aut ſub prætextu boni ſeſe inſinuat.

Eruditionis abuſus.

Primum igitur irrepſit eruditio, velut idonea res ad confutandos hæreticos, Philoſophorum, poëtarum & oratorum literis armatos. Et initio quidem non iſta diſcebantur à Chriſtianis: ſed quibus forte contigerant ante Chriſtum cognitum, hi quod iam partum erat, in pios conferebant vſus. Eloquentia quoque diſſimulata magis quam ſpreta primùm, deinde palàm etiam comprobata. Proinde ſub prætextu profligandi

profligandi

ſtigandi hæreticos ſubrepſit ambitioſa rixandi libido, quæ non mediocrem Eccleſiæ peſtem inuexit. Sed hæc quæ ex ſtudiis enata ſunt mala leuiora ſunt, ſi cum aliis conferantur. Tandem perfricta facie pudorem omnem abſterſimus, omnia verecundiæ repagula diſcuſſimus. Quicquid vnquam apud ethnicos fuit auaritiæ, quicquid ambitionis, quicquid luxus, quicquid faſtus, quicquid tyrannidis, id imitamur, æquamus, vincimus. Et vt de leuioribus interim ſileam, an vnquam apud ethnicos bellatum eſt aut æque perpetuo, aut crudelius quam inter Chriſtianos? Quas tempeſtates, quos bellorũ æſtus, quoties diſciſſa fœdera, quas ſtrages his paucis annis conſpeximus? Quæ natio cum qua non conflictata eſt ferro? Et poſtea Turcam execramur, quaſi poſſit vllum ſpectaculum eſſe Turcis iucundius, quam quod illis quotidie mutuis cladibus exhibemus ipſi.

Xerxis inſania. Inſaniebat Xerxes quum ingentem illam multitudinem, Græciam inuaſurus, educeret. An tibi conſtitiſſe animo videtur qui Atho mõti minaces ſcripſerit epiſtolas, ni cederet: qui mari Helleſponto, quòd parum commodum fuiſſet nauigare volẽti, plagas iuſſerit infligi? Furebat Alexander ille magnus. quis negat? optabat ſemideus ille plureis mundos quos deuinceret: tanta gloriæ febris iuuenilem obſederat animum. Et tamen illi (quos Seneca non dubitat furioſos appellare latrones) bellabãt humanius nobis, bellabant maiore fide: nec ſimilibus machinis, nec ſimilibus artibus, nec tam friuolis titulis quam bellamus Chriſtiani. Si reuolues ethnicorũ hiſtorias, quam multos reperies duces qui miris artibus bellum declinarint? qui hoſtem officiis deuincire, quam armis deuincere maluerint? Quidam etiam cedere principatum prius habuerunt quàm experiri Martem. Nos pſeudochriſtiani nihil non rapimus ad occaſionem belli.

Indicẽdi belli ritus olim apud Romanos. Ethnici bellatores priuſquam venirent ad arma, veniebant in colloquium. Apud Romanos omnibus tentatis mittebatur fecialis cum patrepatrato, peragebantur ceremoniæ: nimirum moræ quærebantur, quæ bellandi furorem temperarent. Atque his quoque peractis non licebat manum conſerere cum hoſte, niſi ſigno dato: quod ita dabatur vt miles neſciret quando dandum eſſet. Ac ne hoc quidem dato, licebat cuiquam hoſtem vel laceſſere vel ferire, qui, quanquam in caſtris verſaretur, tamen ſacramento militari non eſſet obſtrictus adeò vt Cato ſenior filium in caſtris ceſſantem, per literas admonuerit vt Romam redeat, aut, ſi mallet in exercitu manere, veniam petat à duce vt ſibi cum hoſte congredi liceat. Iam vt belli ſignum non faciebat poteſtatem pugnandi niſi ſacramento aſtrictis: ita ſignum quo canebatur receptui, omnibus adimebat occidẽdi facultatem: adeo vt à Cyro laudatus ſit miles quidam, qui quũ ſublato gladio feriat hoſtem interfecturus, mox vt ſenſit cani receptui, dimiſerit hoſtem. Hæc eò pertinebant, nequis crederet ſibi licere occidere hominem niſi neceſſitas eò compelleret.

Milites apud Chriſtianos quales. Nunc inter Chriſtianos vir fortis habetur ſiquis eius gẽtis quicum bellum eſt, hominem, fortè obuium in nemore, non armatum, ſed pecuniis onuſtum, nec bellum molientem, ſed aliquò fugientem ne bellet, occiderit, occiſum ſpoliauerit, ſpoliatum defoderit. Et milites vocantur qui ſpe lucelli vltro prouolant ad pugnam: & in vtraque acie, ceu gladiatores, pugnant germani aduerſus germanos, ad eiuſdem principis ditionem pertinẽtes. Et hi quum a talibus prœliis redeunt domum, veluti milites, narrant ſua facinora: nec interim vt prædones, ac patriæ perduelles, ac principis ſui deſertores, puniuntur. Carnificem abominamur quòd conductus, ex legũ authoritate nocentes damnatóſque iugulat: & qui relictis parentibus, vxoribus, ac liberis, vltro procurrunt in bellum, non conducti, ſed ambientes vt ad impiam lanienam conducantur: vbi domum redierint, gratioſiores penè ſunt quàm ſi nuſquam abfuiſſent: ex facinoribus aliquid nobilitatis putant accedere. Infamis eſt qui veſtem furto ſuſtulit: qui & proficiſcens in militiam & militans & rediens à militia, tot immeritos ſpoliauit, inter probos ciues habetur. Ex militibus autem qui ſeſe geſſit immaniſſime, dignus habetur qui proximo bello ducem agat. Itaque ſi veteris militiæ diſciplinam contempleris, Chriſtianorum militia latrocinium fere eſt, non militia. Quòd ſi monarchas Chriſtianos cum ethnicis conferas, quanto noſtra cauſa deterior? Illi præter gloriam nihil ambiebant. Gaudebant florentiores reddere prouincias quas bello ſubegiſſent: populos agreſtes, ſine literis, ſine legibus ritu ferarum viuentes, ciuilibus artibus expoliebant. Regiones incultas extructis oppidis reddebant celebres. Parum tuta communiebant: pontibus, littoribus, aggeribus, milléque id genus commoditatibus vitã hominum adiuuabant: vt tum expedierit deuinci. Quin in mediis etiam bellis quam multa feruntur ab his vel dicta ſapienter, vel geſta temperatè? Cæterum quæ geruntur in bellis Chriſtianorum, & obſcœniora ſunt & atrociora quam vt ſint hîc commemoranda. Proinde quod in illis erat peſſimum, id ſolum expreſſimus, imò ſuperamus.

Iudæorum bella qua. Sed iam operæpretium fuerit audire quibus modis hanc tantam inſaniam noſtram tueamur. Si nullo, inquiunt, pacto fas eſſet bellare, Deus non fuiſſet Iudæis author bellandi aduerſus hoſtes. Audio: ſed illud addas oportet, Iudæos vix vnquam bellaſſe inter ſe, verum aduerſus alienigenas & impios. Nos Chriſtiani pugnamus cum Chriſtianis. Illis diuerſa religio, & non eadem numina, diſſidij cauſa fuit: nos aut puerilis ira, aut pecuniæ fames, aut gloriæ ſitis, ſæpenumero fœda merces huc adducit. Illi iuſſu Diuino pugnabant, nobis animi perturbatio ferrum dat in manum. Quanquam ſi vſqueadeo placet exemplum Iudæorum, quin eadem opera præputium recidimus? quin immolamus pecudes? quin abſtinemus à carne ſuilla? cur non ducimus ſinguli plures vxores? Quum hæc execremur, cur ſolum bellandi placet exemplum? cur hic denique literam ſequimur occidentem? Iudæis permiſſum eſt bellum, ſed ita quemadmodum & repudium, nimirum ob duritiam ingenij. At poſteaquam Chriſtus iuſſit recõdi gladium, non decet pugnare Chriſtianos, niſi pulcherrimum illud prœliũ cum teterrimis hoſtibus Eccleſiæ, cum ſtudio pecuniæ, cum iracundia, cum ambitione, cum metu mortis. Hi ſunt Philiſtæi noſtri, hi Nabuchodonoſores, hi Moabitæ & Ammonitæ, cum quibus nullas nobis inducias eſſe oportet: aſſiduè conſerendæ manus, donec exciſis funditus hoſtibus ſuccedat tranquillitas. quos niſi ſubegerimus, neque vnquam tecum, neque cum alio vera pax conſtare poterit. Solum hoc bellum veram gignit pacem: hic qui vicerit, cum nemine mortalium belligerari velit.

Duo gladij in ſacris literis. Nihil enim me mouet quòd quidam duos gladios interpretantur vtranque poteſtatem, ciuilem & Eccleſiaſticam. quam vtranque vindicant Petri ſucceſſoribus: quum Christus in hoc ipſum paſſus ſit Petrum errare, vt poſteaquam iuſſus eſſet gladium recondere, nemini dubium relinqueretur quin vetitum eſſet bellum, quod antea videbatur eſſe licitum.

Petrus pugnauit, quomodo. Sed Petrus, inquiunt, pugnauit. Pugnauit, ſed Iudæus adhuc, nondum accepto Spiritu verè Chriſtiano. Pugnauit non pro ſuis titulis, aut prædiis, vti nos: ne pro ſua quidem vita, ſed pro vita magiſtri. Deniq; pugnauit is qui paulo pòſt abnegauit. ſi placet exẽplum pugnantis, placeat & inficiantis. Et quum ſimplici laberetur affectu, tamen reprehẽſus eſt. Alioqui, ſi probabat huiuſmodi defenſionem Chriſtus (ſicut quidam interpretantur) cur omnis illius & vita & doctrina, nihil aliud quam tolerantiam prædicat? Cur ſuos baculo tantum & pera armatos tyrãnis obiecit? Si gladius ille, quem diuenditis omnibus iubet emi Chriſtus, eſt moderata aduerſus perſecutores defenſio, cur hac nũquam vſi ſunt martyres? Et perinde quaſi periculum ſit nequando mundus conquieſcat à bellis, ex Chriſti verbis bellum aſſerimus: & perinde quaſi metuamus ne relangueſcat in congerẽdis opibus mortalium auaritia, Chriſtum facimus authorem congerendæ rei, huc detorquentes illius verba, quaſi præceperit non permiſerit ea quæ prius interdixerat. Mundus habebat ſuas leges antequam exoriretur Euangelium, puniebat, bellabat, congerebat in ærarium ac penum. Non ideo venerat Dominus vt admoneret quid eſſet nobis permiſſum, hoc eſt ad quam vſque lineam liceret à perfectione diſcedere: ſed ad quem ſcopum eſſet pro viribus enitẽdum. Hæreſeos ſuſpectus eſt qui vehementer dehortatur a bello: & qui talibus cõmentis diluũt vigorem Euangelicæ doctrinæ, principibus ſuggerunt occaſiones per quas ſuis cupiditatibus blandiantur, orthodoxi ſunt, & pietatis Chriſtianæ doctores.

Mali conſultores. Doctor verè Chriſtianus nunquã bellum probat: fortaſſis alicubi permittit, ſed inuitus ac dolens. At dictat hoc, inquiunt, ius naturæ, legibus comprobatum eſt, conſuetudine receptum, vt vim vi propellamus, & vitam quiſq; ſuam tueamur, tum & pecuniam, quandoquidem animæ loco eſt, vt inquit Heſiodus. Fateor at his omnibus efficacior Euangelica gratia, dictat ne remaledicamus maledicentibus: vt de malemerentibus benemereamur, vt tollenti partem poſſeſſionum, totam concedamus: vt deprecemur pro his quoque qui mortem intentant.

Præcepta euãgelica. Ad Apoſtolos, inquiunt, iſta pertinent. Imò ad vniuerſum Chriſti populũ, & corpus, vt diximus: quod totũ abſolutum eſſe oportet, etiamſi in dotibus aliud membrum alio ſit inſignius. Ad eos nihil pertinet doctrina Chriſti qui non ſperant præmium cum Chriſto. illi pro pecunia prædiiſque & imperio digladiẽtur, qui ridẽt quod dixit Chriſtus, beatos pauperes ſpiritu, hoc eſt, eos diuites, qui nihil in hoc mũdo concupiſcerẽt diuitiarum aut honorum. Qui fœlicitatis ſummam in his collocarũt opibus, dimicant pro tuenda vita ſed ij, qui non intelligunt hanc, mortem eſſe potius quam vitã, & piis immortalitatem eſſe paratam. Iam obiiciunt nobis Romanos aliquot pontifices, qui bellandi fuerint authores ſimul & adiutores.

Decreta patrum, quibus probatur bellum. Obiiciunt decreta patrum, in quibus bellũ approbari videtur. Sunt quidem huiuſmodi quædam, ſed apud recentiores, Chriſti vigore iam relãgueſcente: ſed ea perpauca, quum ſint innumera apud probatæ ſanctitatis ſcriptores quę à bello deterreãt. Cur hæc paucula nobis potiſſimum in mentem veniunt? Cur à Chriſto ad homines deflectim⁹ oculos, & incerta exẽpla quàm in ſubitatum authorem ſequi malumus? Romani põtifices primum homines fuerunt. deinde fieri poteſt vt fuerint malè perſuaſi, vt fuerint parum attenti, denique vt parum prudentes aut pij. Quanquam ne in iſtis quidem comperies hoc genus bellorum in quo nos aſſiduè conflictamur, approbatum fuiſſe. Id quod clariſſimis euincerem argumentis, ni fugerem digreſſioni longius immorari. Laudauit diuus Bernardus bellatores, ſed ita

laudauit vt noſtram omnem damnet militiam. Quanquam cur me moueat potius Bernardi ſcriptum, aut Thomæ diſputatio, quam Chriſti dogma, qui in totum vetuit ne malo reſiſtamus, nimirum eo more quo vulgus reſiſtit? Sed licet, inquiunt, vnum maleficum afficere ſupplicio: licet igitur & ciuitatem vlciſci bello. Quid hoc loco reſponderi poſſit, prolixius eſt quam vt ſit replicandum. Illud modò dicam, hoc intereſſe, quod in iudiciis conuictus dat pœnas legibus: in bello vtraque pars alteram ream agit. Illic ad eum modo redit malum qui læſit, exemplum ad omnes peruenit: hic maxima pars malorum in eos redundat qui minimè digni ſunt malo, nempe ad agricolas, ad ſenes, ad matronas, ad pupillos, ad virgines. Cæterum ſi ex re omnium peſſima quicquam omnino commodi poteſt colligi, id totum ad ſceleratiſſimos aliquot latrones deriuatur: ad militem mercenarium, ad ſtrenuos prædones, ad paucos forte duces, quorum artificio bellum in hoc ipſum fuerat excitatum, & quibuſcum nunquam melius agitur, quam in ſummo Reipublicæ naufragio. Illic vni non parcitur vt cæterorum conſulatur ſaluti: hic vt paucorum, aut vnius fortaſſis vicem vlciſcamur, tot hominum millia nihil commeritorum crudeliter affligimus. Præſtat paucorum admiſſum impunitum omitti, quam dum vnum aut alterum in pœnam depoſcimus incertam, noſtros pariter & finitimos & innocentes hoſtes (ſic enim vocamus) in certum adducere diſcrimen. Satius eſt relinqui vulnus, cui ſine graui totius corporis pernicie mederi non queas. Quòd ſi quis clamet, iniquum, non dare pœnas qui peccarit: reſpondeo multo eſſe iniquius, tot innocentum millia citra meritum in extremam vocari calamitatem. Quanquam his temporibus omne ferè bellum e titulis neſcio quibus naſci videmus, & ex principum ambitioſis fœderibus, dum vt vnum aliquod oppidulum ſuę vindicent ditioni, totum imperium adducunt in extremum diſcrimen. Deinde hoc ipſum quod tanto ſanguine vindicatum eſt, rurſum aut reuendunt aut donant. Dixerit aliquis, Non vis igitur principes ſuum ius perſequi? Scio non eſſe mei ſimilium de principum negotiis audacius diſputare, quod vt tutum ſit, prolixius tamen eſt quàm vt huic loco conueniat. Tantum illud dicam, ſi titulus qualiſcunque videbitur idonea ſuſcipiendi belli cauſa, in tantis rerum humanarum vicibus, tantis commutationibus, nulli poſſe titulum deeſſe. Quæ gens non aliquando ſuis ſedibus & pulſa fuit & pepulit? quoties aliūde demigratum eſt alio? quoties huc & illuc vel caſu, vel ex fœdere trāſlata imperia? Repetant ſcilicet hodie Patauini Troianum ſolum, quòd Antenor olim fuerit Troianus: repetant Africam & Hiſpaniam Romani, quòd hæ prouinciæ quondam fuerint Romanorum. Ad hæc dominium vocamus quod eſt adminiſtratio. Non eſt idem ius in homines natura liberos, & in pecudes. Hoc ipſum ius quod habes, populi conſenſus dedit: eiuſdem autem, ni fallor, eſt tollere qui contulit. Vide porrò quam non magna res agitur: non illud decertatur vt hæc aut illa ciuitas bono principi pareat potius quàm tyranno ſeruiat: ſed vtrum Ferdinandi cenſeatur titulo, an Sigiſmundi: Philippo cenſum pendat, an Lodouico. Hoc eſt illud egregium ius ob quod vniuerſus orbis bellis cædibuſque miſcetur. Sed eſto, valeat quantumlibet hoc ius, nihil interſit inter priuatum agrum & ciuitatem, nihil inter pecudes tuo ære emptas, & homines non ſolùm ingenuos, verumetiam Chriſtianos: attamen prudentis eſt expendere num tanti ſit vt tam immenſis tuorum malis perſequaris. Si principis animum præſtare non potes, at ſaltem negotiatoris age. Contemnit ille diſpendium, ſi perſpexerit vitari non poſſe niſi grauiore iactura, & lucri loco ducit quod paululo damno cum fortuna decidere. Saltem illud priuatum exemplum in Reipublicæ periculo imiteris, de quo vulgo non inficeta fabula celebratur. Parum conueniebat inter duos quoſdam cognatos, de re diuidunda, quúmque neuter alteri vellet concedere, res eò ſpectabat vt iretur in ius, & iudicum ſententiis controuerſia finiretur. Adibantur aduocati, parabantur dicę, res erat cum iureconſultis. Aditi iudices, cōteſtata lis, cœpit agi cauſa, hoc eſt, bellum ſuſceptum eſt. Ibi alter maturè reſipiſcens, aduerſarium priuatim acceſſitum his verbis alloquitur, Principio parum decorum eſt vt quos natura copulauit, pecunia diſſociet. Deinde incertus eſt litis euētus, haud minus quam belli. Suſcipere nobis in manu eſt, finire non eſt. De centum aureis tota lis eſt: eius ſummæ duplum in notarios, in promotores, in aduocatos, in iureconſultos, in iudices, in iudicū amicos expēdetur, ſi legibus experiamur. His erit inſeruiendum, adulandum, dandum. Interim taceo curas, ambiēdi curſitandique labores. Denique vt maximè vincam, plus tamen eſt incommodi quàm cōmodi. Quin potius ipſi nobis ſapimus quam iſtis prædonibus, & in hos male collocandā pecuniā, inter nos partimur? Concede dimidium de tuo, ego tantundem de meo cōcedam. Ita & amicitiam noſtram, alioqui perituram, lucrifaciemus, & tanta moleſtiam effugiemus. Quòd ſi recuſas quicquā concedere, ego vel vniuerſum negotium tuo permitto arbitratui. Malo penes amicum ſit hæc pecunia, quàm penes inſatiabiles illos prædones. Abunde magnum fecero lucrum, ſi & famæ pepercero, & amicum ſeruauero, & tantum effugero moleſtiarum. Mouit aduerſarium tum rei veritas, tum cognati feſtiuitas. Rem inter ſe trāſegerunt, iratis aduocatis & iudicibus, quos coruos deluſerāt hiantes. Vel horum igitur prudentiam in re tanto periculoſiore ſtudeas imitari. Neque ſolùm ſpectes quod velis aſſequi, ſed quanta bonarum rerum iactura, quantis periculis, quantis calamitatibus ſis aſſecuturus, vt aſſequaris. Quòd ſi, ceu lancibus, hinc atque hinc expenſis commodis & incommodis, comperis multo potiorem eſſe pacē iniquam, quàm bellū æquum, cur malis Martis aleam experiri? Quis enim niſi demēs aureo piſcetur hamo? Si vides multo plus impēdi quam lucri, etiāſi fœliciter cadant omnia, nónne præſtat aliquid de tuo iure concedere, quam paululum comodi tam innumeris mercari malis? Malo penes quemcunque ſit titulus, ſi mihi tanta Chriſtiani ſanguinis iactura vindicandus eſt. Hic qui ipſus eſt, multis iam annis poſſedit, aſſueuit habenis, agnoſcitur à ſuis, fungitur munere principis: & exorietur aliquis qui veteri quopiam titulo ex annalibus aut obliteratis monumentis repetito, bene compoſitum rerum ſtatum ſurſum ac deorſum miſceat: præſertim quū videamus in rebus mortalium nihil diu ſuo loco conſiſtere, ſed ludibrio fortunæ, velut æſtu quodam, affluere ac defluere. Quorſum attinet tanto tumultu vindicare quod mox quolibet caſu ſit aliò demigraturum? Poſtremo ſi iſta tam leuicula non poſſunt contemnere Chriſtiani, quorſum opus eſt protinus ad arma rapi? Tot habet mundus epiſcopos graues & eruditos, tot habet venerabiles abbates, tot optimates grādæuos & longo rerum vſu ſapientes, tot conſilia, tot ſenatus, non fruſtra à maioribus inſtitutos: cur non potius horum arbitrio, pueriles iſtiuſmodi principum querimoniæ componuntur? Sed honeſtior eſt illorum oratio qui prætexūt Eccleſiæ defenſionem. quaſi vero populus non ſit Eccleſia, aut quaſi bellis ac ſtragibus orta, prouecta, conſtabilita ſit Eccleſia, ac non potius ſanguine, tolerantia, vitæque contēptu. Mihi ſanè ne hoc quidem adeò probandum videtur, quòd ſubinde bellum molimur in Turcas. Malè profectò agitur cum religione Chriſtiana, ſi illius incolumitas à talibus pendet præſidiis. Neque conſentaneū eſt, his initiis bonos gigni Chriſtianos. Quod ferro paratum eſt, ferro viciſſim amittitur. Vis Turcas ad Chriſtum adducere? ne oſtentemus opes, ne militum manū, ne vires. videant in nobis non titulum tantum, ſed certas illas hominis Chriſtiani notas, vitam innoxiam, ſtudium benemerendi etiam de hoſtibus, inuictam omnium iniuriarum tolerantiā, pecunię contemptum, gloriæ neglectum, vitam vilem: audiant cęleſtem illam doctrinam cum huiuſmodi vita congruentē. his armis optime ſubiguntur Turcæ. Nunc ſæpenumero mali pugnamus cum malis. Dicam aliud, & vtinam audacius quàm verius, ſi titulum crucemque tollas inſigne, Turcæ cū Turcis digladiamur. Si militum manu conſtituta eſt religio, ſi ferro confirmata, ſi bellis aucta, tueamur eam iiſdem præſidiis: quod ſi diuerſis rationibus peracta ſunt omnia, cur veluti Chriſti præſidio diffiſi, ad ethnicas confugimus ſuppetias? At cur non iugulē, inquiūt, eos qui nos iugulant? Itane putas indignum ſi quis ſit te ſceleratior? Cur non ſpolias ſpoliantem? cur non conuicias conuiciantis? cur non odiſti odio habentem? An Chriſtianum facinus eſſe putas, ſi trucidatis impiis quidē, vt nos arbitramur, ſed tamen hominibus pro quibus ſeruandis mortuus eſt Chriſtus, gratiſſimam diabolo victimam mactes, biſque delectes hoſtē, & quòd occiditur homo, & quòd occidit Chriſtianus? Plerique dum volunt videri valde Chriſtiani, ſtudent Turcis quam pluſimum facere mali: & quod facere non poſſunt, execrantes imprecantur. quum hoc ipſo argumento, parum Chriſtianum liceat deprehendere. Ita nonnulli dum videri volunt vehemēter orthodoxi, diris execrationibus deuouent quos vocant hæreticos, ipſi fortaſſis digniores hoc vocabulo. Qui vult orthodoxus videri, manſuetis rationibus adnitatur, vt qui errat, reſipiſcat. In Turcas expuimus, & ita nobis videmur pulchre Chriſtiani, fortaſſis abominabiliores apud Deum quàm ipſi Turcę. Quòd ſi veteres Euangelii pręcones hoc animo fuiſſent in nos quo nos ſumus in Turcas, vbi nos nunc eſſemus, qui illorū tolerantia ſumus Chriſtiani? Succurre Turcis, ex impiis, ſi potes, reddito pios: ſi non potes, opta: & agnoſcam mētem Chriſtianam. Quòd ſi ſtudemus imperio propagando, ſi inhiamus illorum opibus, cur rei tam prophanæ Chriſti titulū prætexímus? Quid quòd interim dum humanis opibus tātum adorimur illos, hoc ipſum quod ſupereſt nobis ex orbe totum in manifeſtum diſcrimē adducimus? Quantulus orbis angulus nobis relictus eſt? quantam barbarorum multitudinem quàm pauci prouocamus? At dicet quiſpiam, Si Deus pro nobis, quis cōtra nos? Iſthuc merito dicet qui ſolius Dei præſidiis fretus eſt. cæterum his qui diuerſis nituntur præſidiis quid dicit imperator noſter Chriſtus Ieſus? Qui gladio percutit, gladio peribit. Si volumus Chriſto vincere, accingamur gladio ſermonis Euangelici: aſſumamus galeam ſalutis, & ſcutum fidei, reliquámque verè Apoſtolicam panopliam. Ita fiet vt tum maxime vincamus quum vincemur. Sed finge nobis fœliciter cadere Martis aleam: quis vnquam vidit ferro, cæde, incendiis, prædationibus reddi verè Chriſtianos? Minus mali eſt palam eſſe Turcam, aut

An maleficiū afficiendum ſupplicio.

Bellorum prætextus.

Gentes pulſæ ſuis ſedibus.

Fabula de lite non mouenda.

Bellum in Turcas non probat Eraſmus.

Iudęum

Iudæum, quàm hypocritam Chriſtianum. Sed depellenda eſt illorum vis a ceruicibus noſtris. Cur igitur illorum vim mutuis diſſidiis in noſtra capita prouocamus? Certe concordes nos non facile impeterent, & noſtris officiis citius ad fidem côuerterentur, ſi ſeruētur, quàm ſi perimātur. Malo Turcam ingenuum, quàm fucatum Chriſtianum. Noſtrum eſt ſeminare ſemen Euangelicum, Chriſtus dabit prouentum. Meſſis eſt copioſa, ſi non deſint operarij. Et tamen vt ex Turcis reddamus aliquot male fideq; Chriſtianos, quot ex bonis Chriſtianis reddim⁹ malos, ex malis peiores? Quid enim aliud gignet tantus belli tumultus? Non hæc dixerim quòd in totũ damnem expeditionem in Turcas, ſi nos vltro impetant: ſed vt bellum cui Chriſtum authorem prætexuimus, animis Chriſtianis Chriſtique præſidiis geramus. Sentiant ſeſe ad ſalutem inuitari, non peti ad prædam. Afferamus ad illos mores Euangelio dignos (ſi lingua deerit) quibus cum illis congrediamur, magnam habebit eloquentiam & ipſa vita. Afferamus fidei profeſſionem ſimplicem vereque Apoſtolicã. Verum hiſce de rebus omnibus aliquanto copioſius audietur quum edemus librum cui titulum fecimus Antipolemo, quem olim Romæ vitam agentes, ad Iulium ſecundum Romanum pontificem conſcripſimus, eo tempore quo de bello in Venetos ſuſcipiendo conſultabatur. Haud deplorandum potius quàm reprehendum. Si quis exactius rem excutiat, reperiet omnia fere Chriſtianorum bella vel e ſtultitia vel e malitia naſci. Nonnulli iuuenes, & rerum imperiti, maiorũ malis exemplis, hiſtoriarum, quas de ſtultis prodidere ſtulti, monumentis ad hoc inflammati: dehinc inſtigantibus adulatorum hortatibus: temere magis quam malitioſe bellum ſuſcipiunt, & tanto totius orbis malo diſcunt bellum rem eſſe modis omnibus fugiendam. Alios occultũ odium, alios ambitio, alios animi feritas in bellum impellit. Quandoquidem ne noſtræ quidem Iliades quicquã præterquam ſtultorum regum & populorum continet æſtus. Sunt qui non aliam ob cauſam bellum moueant, niſi vt hac via facilius in ſuos tyrannidem exerceant. Nam pacis temporibus, ſenatus authoritas, magiſtratuum dignitas, legum vigor, nonnihil obſtant quo minus liceat principi quicquid libet. At bello ſuſcepto, iam omnis rerum ſumma ad paucorum libidinem deuoluta eſt. Euehuntur quibus bene vult princeps: deiiciuntur quibus infenſus eſt. Exigitur pecuniæ quantum libet. Quid multis? tum demum ſentiunt ſe vere monarchas eſſe. Colludũt interim duces donec internecione populum vſque ad radicem arroſerint. Hoc animo qui ſint, an eos putas grauatim arrepturos oblatam quamcunque belli occaſionem? Deinde morbum noſtrum honeſtis titulis prætexĭmus. Inhio Turcarum opibus, & obtẽdo religionis defenſionem. obſequor odio meo, & prætexo ius Eccleſiæ. Seruio ambitioni, ferocitati, rapit animus ferox & impotẽs: & ruptum fœdus, violatam amicitiam, omiſſum neſcio quid de ſponſalium legibus, aut ſimile quippiam cauſor. Iam dictu mirum eſt quam non aſſequantur hoc ipſum quod affectant, & dum ſtulte vitant hoc aut illud malum, in aliud aut etiam in idem multo grauius incidant. Etenim ſi gloria ducuntur, non paulo magnificentius eſt ſeruare quàm perdere: multo pulchrius extruere ciuitatem, quàm demoliri. Deinde, vt proſperrimo Marte res geratur, quantula gloriæ portio redibit ad principem? vnde magnam partem ſibi vindicat populus, cuius pecunia res confecta eſt: maiorem miles externus, vt plerunque fit, & conductitius nonnullam duces: maximam fortuna, quæ cum in omni negotio, tũ in bello valet plurimum. Si ſublimitas animi ſtimulat in bellum, vide quæſo quàm non rectè tibi conſulis iſta ratione. Dum vni non vis cedere, puta vicino principi, fortaſſis affini, fortaſſe olim bene meritò, quãto abiectius te ſupplicem facis, dum ſuppetias imploras barbarorum, & quod eſt indignius, omnium facinorum genere contaminatorum hominum, ſi modo homines oportet vocare huiuſmodi beluas. Dum inceſtis, homicidis, prædonib⁹ (per hos enim potiſſimum bellum geritur) polliceris, adularis, palparis: & dum in æqualem feroculus eſſe ſtudes, infimæ mortalium fæci teipſum cogeris ſubmittere. Dúmque paras qualemcunque finitimum ſuis ſedibus deiicere, peſtilentiſſimam nebulonum colluuiem in tuas ſedes admittas oportet. Non fidis affini, & armatæ multitudini credis teipſum? quanto tutiorem poterat reddere concordia? Si lucro traheris, calculos adhibe: placeat bellum, niſi videris non æſtimandis diſpendiis compendium peti non ſolum longe minus, ſed etiam incertum. At conſulis Reipublicæ. Imò non alia via citius ac perditius pereunt Reſpublicæ, quàm bello. Priuſquam incipias, iam plus nocuiſti patriæ, quàm ſis profuturus victor. Exhauris ciuiũ opes, luctu funeſtas domos, omnia latronibus, furibus, ſtupratoribus imples. has enim reliquias parit bellum. Et quum antè licuiſſet vniuerſo frui regno, a multis regionibus teipſum excludis. Si verè tuos amas, quin tibi illa veniunt in mẽtem, Cur ego hanc tam floridam iuuentutem omnibus malis obiiciam? Cur tot matronas ſuis maritis, tot liberos ſuis orbabo parentibus? Cur titulum neſcio quem & anceps ius meorum aſſeram ſanguine? Vidimus quum prætextu defendendæ Eccleſię bellũ eſſet ſuſceptum, crebris decimationibus ſic expilari ſacerdotes, vt nullus hoſtis potuerit hoſtilius. Itaque dum ſtultè vitamus foueam, vltro noſipſos in foueam præcipitamus. Dum leuem iniuriam pati non poſſumus, ijſdem nos ſummis afficimus contumeliis. Dum pudet morigerum videri principi, ſupplices reddimur infimis. Dum libertatem impudenter affectamus, grauiſſimæ ſeruituti noſmet inretimus. Dum paululum venamur lucri, damnis immenſis nos ac noſtros afficimus. Prudentis erat hæc ſecum expendere: Chriſtiani (ſi modò verè Chriſtianus ſit) rem tam tetram, tam alienam a vita ſimul & doctrina Chriſti modis omnib⁹ fugere, deprecari propellere. Quòd ſi vitari nullo pacto poteſt, ob multorum improbitatem: vbi nihil intentatum reliqueris, poſteaquam pacis ſtudio omnem moueris lapidem, tum proximum erit dare operam vt mala res per malos geratur, & quam minimo diſpendio humani ſanguinis conficiatur. Nam ſi damus operam vt re ſimus id quod audimus, hoc eſt, nihil admiremur, nihil ambiamus quod eſt huius mundi: ſi tantum hoc agimus vt hinc quam maxime expediti euolemus: ſi toto animo rapiamur ad cæleſtia: ſi fœlicitatis noſtræ ſummam in vno Chriſto collocamus: ſi quicquid eſt verè bonum, verè ſplendidum, verè iucundum, in hoc vno ſitum eſſe credimus: ſi perſuaſum habemus hominem pium à nemine lædi poſſe: ſi perpendimus quàm inania ſint, quàm fugacia rerum humanarum ludibria: ſi penitus intuemur quàm ardua res ſit, hominem quodammodo transformari in Deum, & hic ita meditatione quadam infatigabili repurgari ab huius mundi contagiis, vt mox abiecto corporis exuuio, in Angelorum demigret conſortium in ſumma, ſi præſtamus hæc tria, hoc quibus nemo Chriſtiani cognomen promeretur: innocentiam, vt puri ſimus à vitiis: charitatem, vt bene mereamur quantum fieri poteſt de omnibus: patientiam, vt malefacientes toleremus, & ſi licet, iniuriã beneficiis obruamus: quæſo quod bellum poſſit inter nos de nugis exiſtere? Si fabula eſt Chriſtus, cur non explodimus ingenuè? cur illius titulo gloriamur? Sin is verè eſt & via & veritas & vita, cur omnes noſtræ rationes ab hoc exemplari tãtopere diſſidẽt? Si Chriſtũ authorẽ agnoſcimus, qui charitas eſt: & nihil docuit, nihil tradidit niſi charitatem & pacem: agedum non titulis & inſignibus ſed factis hunc exprimamus & vita. Amplectamur pacis ſtudium, vt Chriſtus viciſſim agnoſcat ſuos. In hoc pontifices, in hoc principes, in hoc ciuitates conſilia ſua conferant. Satis hactenus fuſum Chriſtiani ſanguinis: ſatis voluptatũ exhibuimus Chriſtiani nominis hoſtibus. Quòd ſiquid ſuo more tumultuatur populus, a principibus cohibeatur, quos hoc oportet eſſe in republica quod oculus eſt in corpore, quod in anima ratio. Rurſum ſiquid turbat principes, certe pontificum eſt ſua prudentia ſuaque authoritate, rerum motus componere. Vel tandem ſatiati bellis tam diutinis, pacis tangamur deſiderio. Trahit huc ipſa calamitas, efflagitat orbis defeſſus malis, inuitat Chriſtus, adhortatur Pontifex maximus Leo, nominis huius decimus, qui vere pacifici Solomonis Ieſu Chriſti vices gerit in terris, agnus ad nocendum, leo fugiens aduerſus ea quæ ſunt aduerſa pietati. cuius omnia vota, omnia conſilia, omnes conatus huc tendunt, vt quos communis copulat fides, eos & communis iungat concordia. Hoc molitur vt Eccleſia non opibus aut imperio, ſed ſuis ac propriis dotibus efflore ſcat. Pulcherrimum profectò munus ac prorſum tali dignũ heroe, clariſſimis iſtis Medicibus prognato, quorum ciuili prudentia factum eſt vt inclyta Florentinorum ciuitas diutina pace fuerit florentiſſima: quorum domus omnium bonarum diſciplinarum fuit præſidium. Ipſe placidum ac mite ſortitus ingenium, à teneris, vt aiunt, vnguiculis, humanis literis ac manſuetioribus muſis eſt initiatus. inter eruditiſſimos viros, ac velut in muſarum gremio educatus, vitam ac famam inculpatam, & ne in liberrima quidem ciuitate Roma, vlla vnquam ſiniſtri rumoris aſperſam macula, ad ſummum pontificium extulit. Ad quod hic non ingeſſit ſeſe, ſed nihil minus quam hoc expectans, veluti diuina voce nominatim aſcitus eſt, quo rebus humanis longa bellorum tempeſtate feſſis ſuccurreret. Sit penes Iulium belli gloria: habeat ille ſibi ſuas victorias, habeat ſibi magnificos triumphos. quæ quàm deceant Chriſtianum pontificem, haud eſt mei ſimilium pronunciare. Dicam hoc modo, Gloriam illius, qualiſcunque fuit, cum pluri morum exitio doloréque coniunctam fuiſſe. Longe plus veræ gloriæ pariet Leoni noſtro pax orbi reddita, quàm Iulio pepererunt tot bella per vniuerſũ orbẽ vel excitata fortiter, vel geſta fœliciter. Sed longius quàm par eſt huic digreſſioni videbimur immorari, his qui de prouerbiis quàm de pace belloque malunt audire.

Antipolemo, Eraſmi liber.

Belli tempus cõmodũ principibus.

Calamitates, & conſequentia belli.

Si Chriſtiani ſumus, longe à bello abſimus.

Leo x. pontifex.

Iulius 2. belli auidiſſimus.

Argiuos vides. 2

Ἀργείους ὁρᾷς, id eſt, Argiuos vides, id eſt, ſtupentibus & attonitis oculis. Sumptum, opinor, ab Oreſte furiis agitato. Heſychius nonnihil lucis aperit, admonens eos qui inter helotes eſſent alicuius authoritatis ac ſplendidi, ſolitos appellari Argiuos. ſunt enim helotes in Peloponneſo, & Peloponeſi primaria ciuitas eſt Argos. Ambitionis igitur erat quòd Argiui

quàm helotes appellari maluerint. Non me fugit, apud Lacedæmonios helotas vocari ſeruos, quòd ex gete ſubacta ſeruos ſibi conſtituerint. Et fortaſſis ex his quibus heri magis fidebát, Argiui dici maluerunt quàm helotes. Similem affectum & hodie deprehēdas in quibuſdam, qui nati in obſcuriſſimo pago, præclaræ cuiuſpiam vrbis cognomen aſciſcunt. Ariſtophanes in Pluto μανικὸν βλέπειν dixit eodē ſenſu. Refertur à Suida prouerbii nomine.

Argiui fures. 3

Palam improbi. Ἀργεῖοι φῶρες, id eſt, Argiui fures. De palàm improbis. Nā Argiui furacitatis infamia laborabant antiquitus. Extat & hoc apud Suidam. Videtur autem alluſum ad vocem ipſam. ἀργὸς enim Græcis ſignificat ignauum & otioſum tales verò ſolent aliſi furtis. Latini vulgò, ficto ſicuti videtur per iocum vocabulo,

Lauerniones. Lauerniones appellant, homines furaces quòd fures ſub tutela Lauernæ degerent: in cuius luco obſcuro atque abdito ſoliti ſunt furto ſublata prædamque dimidiare. Author Feſtus.

Mars rex. 4

Ἄρης τύραννος, id eſt, Mars rex. Suidas interpretatur congruere in principem qui vi non legibus rem publicam tractat. Zenodotus ortum putat à Timotheo Athenienſium imperatore, qui multa fœliciſſimè geſſit aduerſus Perſas & Aſianos, & cuius ductu florebat Attica. Vnde dictum eſt Mars rex. Heſychius prouerbium recenſet tantum. Indicat Suidas aliquando Græcis ἄρη dici ferrum ipſum. Itaque poteſt hic eſſe ſenſus prouerbii, ferrum rex, quoties res vi geritur.

Attagen. 5

De ſeruo inuſto. Ἀτταγᾶς. Suidas indicat hoc cognominis prouerbiali ioco dici ſolere in ſeruos ſtigmaticos: quod hæc auis plumas habeat variis colorum notis diſtinctas. Ariſtophanes in Auibus,

> Εἰ δὲ τυγχάνει τις ὑμῶν δραπέτης ἐστιγμένος,
> Ἀτταγᾶς οὗτος παρ' ἡμῖν ποικίλος κεκλήσεται. id eſt,
> Siquis e vobis erit fugitiuus atque viſtus notis,
> Attagen is ſanè apud nos varius appellabitur.

Quamobrem eam auem ibidem appellat πτεροποίκιλον. Ad eundem modum ταῶς, id eſt pauones, appellāt Græci nitidius cultos, & verſicoloribus amictos. Cæterum de attagena plura dicemus in prouerbio, Attagenis nouilunium.

Tenedius homo. 6

Τενέδιος ἄνθρωπος, id eſt, Tenedius homo Plutarchus in adagionum collectaneis, ait dici ſolitū de homine tetrico, formidabilique aſpectu. Originem, ſicuti plerunque aliàs, variè tradunt. Suidas ait regem quempiā Tenedi fuiſſe cui nomen Te-

Rex apud Tenedos. nes, qui legem tulerit, atque induxerit morem vt à tergo iudicis adſtaret quiſpiam ſecurim tenens: videlicet in hoc paratus, vt qui perperam quid in iudicio dixiſſet; opinor mendacium, aut falſum teſtimonium cum protinus ſecuri feriret. Hoc interpretamenti ferme conuenit cum eo quod ante commemorauimus in adagio, Tenedia ſecuris. Alii tradunt in hunc modum, haud tamen cum his pugnantia, Cygnus Neptuni filius, pater Hemitheæ & Tenæ, nouercam liberis ſuis induxit. Euenit autē vt Tenes apud patrem inſimularetur à nouerca, quòd ſeſe de ſtupro interpellaſſet: id quum ille verum eſſe crederet, iuuenem in capſam incluſit, vnàque Hemitheā ſororem, quòd fraterni fati comes eſſe deſideraret: ſimúlque in mare præcipitauit. Id ſcrinium delatum eſt Leucophrynem, cui poſtea Tenedo commutatum vocabulum, videlicet à Tene, Cygni filio. Qui progreſſu temporis nactus imperium eius loci, quod modò diximus exemplū induxit, vt in tribunalibus aſſiſteret qui ſecurim in caput accuſantis vibratam ſuſtineret. quòd ſiquis fuiſſet calumniæ conuictus, cum protinus viuum ſecuri diſſecaret. Id ſpectaculi quoniā formidabile videbatur, in prouerbium abiit, vt Tenedius homo diceretur qui minaci trucique eſſet aſpectu. Pauſanias in Phocicis variat nonnihil in narratio-

Tenedia ſecuris. ne, qua de re nobis dictum eſt alio loco, in prouerbio Tenedia ſecuris. M. Tullius lib. 2. epiſt. ad Q. fratrem, Tenediorum igitur libertas Tenedia ſecuri præciſa eſt, quum eos præter me & Bibulum & Calidium & Fauonium nemo defenderet. Sentit libertatem rigidè & in totum negatam.

Tenedius patronus. 7

Τενέδιος συνήγορος, id eſt, Tenedius aduocatus. Eodē è fonte profectum eſt & hoc, dici ſolitum de eo qui compēdio cauſam expedit, litiſque nodum ocyus diſſecat. Ductum à Tenedia ſecuri, de qua prius dictum eſt. Suidas ait apud Tenedios duas ſecures ſuſpenſas oſtendi. Ariſtoteles apud eundem illud addit, præter ea quæ recenſuimus, in Aſſertatis eſt locus quiſpiam in Tenedo fluuio ſimilis eſſe in quo cancrorum teſtis nauigiorum vtantur vice ex ita diſſecant vt ſecuris ſpeciem præ ſe ferant. Prouerbii meminit & Stephanus in locorum catalogo, addēs dici ſolitum de aduocato rigido duróque: quòd illic non eſſet tutum quiduis garrire in iudicio.

Ἐγκεῖται μάζα. 8

Ἐγκεῖται μάζα Plutarchus in Collectaneis, ſi modo verax eſt titulus, tradit hoc dici ſolitum de his qui cōuiuium agunt aut exhibent: idque hinc manaſſe, quòd olim apud Ceos mos fuerit, vt qui magiſtratum inirent, epulum exhiberent populo. Quòd ſiquando plures fuiſſent magiſtratus, dies inter ſeſe diſtribuebant. Itaque quum ſibi occurrerent, rogabant, τίς ἡμέρα; id eſt, Quis dies? Ea vox in vulgi iocū ceſſit. Videtur autē vox ἐγκεῖται data opera ridiculè conflata ex his verbis, ἐν Κέῳ τίς, id eſt, in Ceo quis, ſubaudi dies.

Verſatilis Artemon. 9

De eo cuius gratia decertatur. Ὁ περιφόρητος Ἀρτέμων, id eſt, Verſatilis Artemō. Extat in iiſdē Collectaneis. Aiunt dici ſolitum de iis quorū gratia vehementer decertatur. nam Artemonem adoleſcentem fuiſſe quempiā certatim adamatum à mulieribus ob inſignem formam. quem ſuſpicor ob id dictū περιφόρητον, vel quòd circunferretur in ore omnium verſans: vel quòd paſſim obambularet, velut oſtentās ſeſe. Alii malunt Artemonem machinatorium fuiſſe fabrum, in arte præcellentem, temporibus ferme Periclis. qui quum claudus eſſet paſſim ſuas machinas circūferebat. Athenæus in duodecimo Dipnoſophiſtarum libro referēs hoc prouerbium, citat authorem Chamæleontem Ponticum, qui teſtatur Artemoni περιφόρητον cognomen additum, quòd præ deliciis in lecto circunferretur. ſiue quòd is poſtea cœperit voluptariam ac mollem agere vitam, quum antea pauper fuiſſet. Ex Anacreōte citat hæc de eodem, ψιλὸν μὲν ἔχων περὶ πλευρῇσι βοὸς νεόπλυτον εἴλυμα κακῆς ἀσπίδος, ἀρτοπώλισιν κἀθελοπόρνοισιν ὁμιλέων, κίβδηλον εὑρίσκων βίον, πολλὰ μὲν ἐν δουρὶ τιθεὶς αὐχένα, πολλὰ δ' ἐν τροχῷ, πολλὰ δὲ κόμην πώγωνά τ' ἐκτετιλμένος. id eſt, Tenuem quidē habens circum latera bouis recentem amictum mali clypei, cū panum cauponibus, & proſtibulis conſuetudinem agens, inſynceram inueniens vitam: ſæpe vt ſuperet, in haſta ponēs ceruicem, ſæpe rurſum in rota, ſæpe verò coma barbaque reuulſus. Quibus ex verbis apparet dictum in hominem ſui diſſimilem,

Homo ſui diſſimilis. ac moribus inæqualibus præditum qualem perhibēt fuiſſe Alcibiadem, qui, vt refert Satyrus, apud Iones deliciabatur, vt illos quoque vinceret: apud Thebanos exercitamentis corporis erat quouis Bœoto Bœotior: apud Theſſalos, equeſtris rei ſtudio ſuperabat ipſos apud Lacedæmonios temperans ac patiēs magis ipſis Lacedæmoniibus: in Thracia Thraces ſuperabat vinolentia. Id & cum laude fieri poteſt. cæterùm περίτριμμα probroſe dicitur qui ſeſe per omne rerum genus voluit. indicat Pollux lib. 6. Plutarchus indicat fuiſſe claudum quempiam qui vehiculo circunferretur, quū alioqui meticuloſus eſſet, ac plerunque deſideret domi, duobus famulis ſcutum æreum ſupra caput ſuſtinentibus: nequid ex alto decideret in caput. Quòd ſiquando cogebatur exire, vehiculo vtebatur, ſed humili metu ruinæ. Huiuſmodi quædam refert Plutarchus in vita Periclis. Proinde dictum videtur in molles ac meticuloſos. Quin & Plinius, li. 34 cap. 8. inter Polycleti opera meminit Artemonis qui dictus ſit περιφόρητος. Alluſum eſt autem ad artemonem nauticum, quo vela circūferuntur, & onera tolluntur è nauibus. Nā hodie nautæ ad vtrunque vtuntur antenna. Nam ἀρτέμων Græcè propriè eſt machina tollendis oneribus apta, quam Latini, ni fallor, trochleam appellant. ea ſic compoſita eſt vt facilè circunuoluatur.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *ſuſpicor.*] At περιφόρητος in hac vel illa ſignificatione vbi reperitur?

V. *dus eſſet.*) Atqui περιφορητὸς non actiuam ſed paſſiuam ſignificationem habere quis negauerit?

V. *Quibus.*) Imò verò nihil commune cum Alcibiadis moribus habent quæ hic ab Anacreonte de illo dicuntur. & ipſe Athenæus non dicit poetam his verbis oſtendere illum verſatili ingenio fuiſſe præditum (quale reuera Alcibiadis ingeniū erat) ſed illum ex paupertate ad luxum emerſiſſe. ait enim, καὶ γὰρ Ἀνακρέων αὐτὸν ἐκ πενίας εἰς τρυφὴν ὁρμῆσαι φησὶν ἐν τούτοις.

Placiadæ. 10

Πλακιάδαι καὶ στελεόν, id eſt, Placiadæ etiam ſtelæum, Plutarchus in iiſdem cōmentariis oſtendit dici cōſueuiſſe de deprehenſis adulteris, & contumelioſe, ſicuti merentur, tractatis. Vicus eſt quidam Atticæ regionis, cuius incolæ Placiadæ vocantur. apud hos moris erat vt qui fuiſſet in adulterio deprehenſus, ignominioſas pœnas daret, impactis in pudendam corporis partem raphanis, qui apud illos miræ magnitudinis eſſe dicuntur. Quòd ſi raphani forte non fuiſſent, ad manum ſtelæo vtebantur, id eſt, ligonis ligno. Non me clàm eſt hoc alio nobis dictum loco, ſed mutilatum: eóque duximus operæpretium hîc integrè repetere.

Iuſtitiæ oculus. 11

Iudex incorruptus. Δίκης ὀφθαλμός, id eſt. Iuſtitiæ oculus, dicitur ſyncerus & incorruptus iudex, aut ipſum etiam iudicium. Adagii meminit Suidas. Sumptum apparet ex illa Chryſippi deſcriptione apud Aulum Gellium libro 14. cap. 4. in qua iuſtitiæ oculos tribuit acreis, rectos, atque immotos: quòd eum qui recte ſit iudicaturus, non oporteat huc aut illuc ab honeſto oculos deflectere. Celebratur hic ſenarius prouerbialis,

> Ἔστιν δίκης ὀφθαλμὸς ὃς τὰ πάνθ' ὁρᾷ. id eſt,

Eſt oculus æquitatis omnia intuens.

Iuſtitia iuſtior. 12

Δίκης δικαιότερος, id eſt, Iuſtitia iuſtior. Prouerbialis hyperbole de vehementer integris & incorruptis. Veteres enim iuſtitiã deam faciebant: cuius imaginem eleganter, vt modò dixi, depinxit Chryſippus apud A. Gellium.

Quantum ex Bacchanalibus. 13

Ὅσον ἐκ Διονυσίων, id eſt, Quantum ex Dionyſiis ſiue Bacchanalibus. Suidas prouerbij loco refert, ſed perturbatius, vt aſſolet. Antiquitus apud Atticos cõſueuerunt annos ac numerum accedẽtem à Dionyſiis numerare, quemadmodũ ex Olympiadibus. Iterabatur autem Dionyſiorum feſtum tertio quoque anno. vnde Vergilius trieterica vocat. Suidas ſic integrè recenſet, ἐξ αὐτοῦ σχεδὸν ὅσον ὅσον ἐκ Διονυσίων. id eſt, Ex hoc propè tantum quãtum ex Bacchanalibus. Addit dictum de rebus vehementer expetẽdis atque expectatis. Ad hoc facit quod refert ex authore neſcio quo, ὦ Διονύσια, αὐτὰ μὲν ὄζει ἀμβροσίας καὶ νέκταρος. id eſt, O Bacchanalia, ipſa quidem redolent ambroſiam & nectar.

De iis, quæ vehementer expetuntur.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *tantum.*) Confudit Eraſmus quæ omnino ſeparari neceſſe eſt: non attendens quid Suidas diceret. is enim ait, ἀριθμοῦσι τὰ ἔτη ἀπὸ τῶν Διονυσίων, de his verbis loquens, ἐκ Διονυσίων, &c. non de illis ἐξ αὐτοῦ σχεδὸν τοσοῦτον ὅσον ἐκ Διονυσίων. pro quorum expoſitione dixerat, ἴσως δὲ ἐκείνοις λέγειν τὰ ἔτη, ἐκ τοῦ ὑπὸ τῶν Διονυσίων ἀριθμεῖν τὰ ἔτη ἀπὸ τῶν Διονυσίων. cum quibus optime conuenit hic ex quadam Alciphronis epiſtola locus, πάλαι ζῶ ἀπὸ Γλυκέρας τοσοῦτον χρόνον ἀπὸ τῶν Διονυσίων ἐξ ὧν ἀπεζεύχθην.

Mercator eſt. 14

Qui cauſas prætexat commentitias.

Ἔμπορός εἰμι σκηπτόμενος, id eſt, Mercatorẽ ſe adſimulat. Dicendum in eum qui ob timiditatem cauſas commentitias prætexit, ne cogatur ſubire diſcrimẽ. Suidas ex Ariſtophane citat, apud quem tum in Pluto, tum in Eccleſiazuſis quiſpiam inducitur loquens in hunc modum, vt dicat ſeſe fingere mercatorem eſſe, quoties ad bellum ire iubetur: quòd negociatores nõ cogerentur exire: quoniam expediebat illos relinqui, quo de commeatu proſpiciant. In Pluto ſic habet locus,

Γεωργὸς εἶ; Μὴ λῆρον εἴπῃς μοι σύ γε.
Ἀλλ' ἔμπορος; Ναί, σκήπτομαί γ' ὅταν τύχω. id eſt,
Num cultor agri es? Méne ſic furere putas?
Negociator? Simulo, ſiquando eſt opus.

Alter ſic habet, ἀλλ' ἔμπορος εἶναι σκήψομαι. id eſt,
Quaſi ſim negociator, ita memet gero.

Donum quodcunque dat aliquis proba. 15

Quod offertur ab amico, conſulendum boni.

-δῶρον δ' ὅ,τι δῷ τις ἐπαίνει. id eſt,
-donum quodcunque probato.

Prouerbium admonet boni conſulendum eſſe munus aut officium conſiliumve quod offertur ab amico. Vnde natum ſit indicat Strabo geographus libro 6. Quum Achiui iuſſi eſſent oraculo Crotonem condere, miſſus eſt Myſcellus quidam, qui ciuitatis futurum locum conſideraret. Is quum iam Sybarim ædificatam cerneret, videretúrque is locus magis idoneus, repetit oraculum, conſulitque deum num fas eſſet hanc pro illa condere. Numen ad hunc modum reſpondit,

Μύσκελλε βραχύνωτε, παρὲξ θεοῦ ἄλλα ματεύων,
Κλαυθμοὺς θηρεύεις· δῶρον δ' ὅ,τι δῷ τις, ἐπαίνει.

Eos verſus interpres vertit in hunc modum,

Terga breuis Myſcelle tuo de pectore omitte,
Cætera perquirens. fruſtra en venaris iniqua:
At rectum quodcunque datur, tu laude probato.

Extat idem in collectaneis adagiorum, ſed multo deprauatiſſimum. quanquam ex vocum veluti ruinis huiuſmodi lectio colligi poterit,

Μύσκελλε βραχύνωτε παρὲκ θεὸν ἄλλα ματεύων,
Οὐδὲν ἀλλ' ἢ θηρῶν· δῶρον δ' ὅ,τι δῷ τις, ἐπαίνει. id eſt,
Diuerſa inquirens à numine Myſcele gibber,
Captas friuola: quod datur, æqui conſule donum.

Myſcellus dictus videtur ob crurum exilitatem, quæ habebat murinis ſimilia: brachynotus, ob dorſum cõtractum. Diximus aliàs Crotonem ſaluberrimam fuiſſe, Sybarim peſtilentem. Refert & alia Suidas de oraculis Myſcello redditis, ſed quæ non admodum faciant ad enarrationem prouerbij.

Ithorus. 16

Ἴθορος Suidas ait vocem prouerbialẽ fuiſſe, in eum qui velut inſtigator hortatórque foret aliis. Trãſlatum opinor à nautis quos remigãtes naucleri vox animat ad gnauiter laborandũ, ſiue ab equorum curſu. Plutarchus in Sympoſiacis, decade 7. problemate 5. ſcribit ἱππόθορον appellatam cantionem ad incitandas equas. Conſimilia tradit De præceptis connubialibus. Nam θορεῖν Græcis eſt impetu inſilire. vnde & apud Homerum θοῦρος ἄρης appellatur ab aſſultu citato. Apparet Græcam vocẽ compoſitam ex ἶφι valde, & θορεῖν incitare.

Ne allia comedas & fabas. 17

Ἵνα μὴ φάγῃς σκόροδα μηδὲ κυάμους, id eſt, Ne edas allia & fabas. Prouerbiali videtur ænigmate dictum, pro eo quod eſt, Ne bellis, néve in iudiciis adſis. Nam in bellum inferebantur allia commeatus militaris (Atque vtinã ita fatis comparatum eſſet, vt hoc peſtilentiſſimum hominum genus, qui bellis delectantur, præter allia nihil habeant vnquam quod edant: aut ſiquid alliis etiam eſt deterius) in iudiciis fabas eſitabant, ne obdormiſcerent. Hæc quidem Suidas. Etiamſi magis puto referendũ ad calculos fabarios, quibus antiquitus ferebantur ſuffragia.

In bellis allia inferebantur.

Mortuus per ſomnum, vacabis curis. 18

Θανὼν καθ' ὕπνους, φροντίδων ἔσῃ δίχα. id eſt,
Curis vacabis, mortuus per ſomnium. Verſiculus vulgò iactatus apud Græcos, ex ſuperſtitioſa inſomniorum obſeruatione. Exiſtimabant enim, eum qui ſe mori ſomniaſſet, à curis moleſtiiſque liberatum iri: quòd mors finem doloribus imponere videatur. planéque imponit his qui hinc in meliorem demigrant vitam. Fortaſſis ad eandem pertinet ſententiam quod alibi retulimus,

Νίκας ὁρῶν, νικηφόρος ἔσῃ πραγμάτων.

Animus heptaboeus. 19

De forti, & inuicto.

Θυμὸς ἑπταβόειος, id eſt, Anim⁹ heptaboeus, ſiue ita heptaboea, de forti magnóque & inuicto dictum. Epithetum ſumptum à clypeo Aiacis, quem Homerus ἑπταβόειον appellat, quòd ſeptem boum tergoribus eſſet obductus, atque ob id impenetrabilis. Et Ouidius, -dominus clypei ſeptemplicis Aiax.
Sumptum eſt adagium ex Ranis Ariſtophanis,

Ἀλλὰ πνέοντας δόρυ, καὶ λόγχας καὶ λευκολόφους τρυφαλείας,
Καὶ πήληκας, καὶ κνημῖδας, καὶ θυμοὺς ἑπταβοείους. id eſt,
Sed ſpirantes ſpicula & haſtas, albáſque in vertice criſtas.
Adde his galeas, adde his ocreas, animos quoque ſeptibo-
[illegible]

Semper Ilio mala. 20

De calamitoſis.

Ἀεὶ Ἰλίῳ κακά, id eſt, Semper Ilio mala. De vehemẽter calamitoſis & afflictis. Troianorum excidium poetis multa tragœdiarum argumenta miniſtrauit, atque hinc prouerbium. Refertur ab Euſtathio in quartum Iliados librum. Stratonicus rogatus cur nollet apud Ilienſes viuere, reſpondit, ἀεὶ Ἰλίῳ κακά, id eſt, Semper Ilio mala. Author Athenæus libro Dipnoſophiſtarum octauo. quanquam is locus non vacat mendo.

Libera Corcyra, caca vbi libet. 21

Ἐλευθέρα Κόρκυρα, χέζ' ὅπου θέλεις, id eſt, Corcyra libera, proin caces vbi velis. Quum ſignificamus libertatem quiduis agendi (citatur ab Euſtathio in Dionyſiũ) ſed magis quadrabit vbi ſignificabimus impunitatẽ eſſe maleficis. Hic non abſurdè puto referri poſſe quod Plutarchus narrat: Chij quidam quum apud Spartanos peregrinarẽtur, à cœna non ſolùm vomuerunt, verumetiam incacarunt in ſellas ephororum. Primùm diligenter inquiſitum eſt quinã eſſent tanti facinoris authores: daturi nimirum pœnas ſi ciues fuiſſent. cæterum vbi compertũ eſt factũ à Chiis, Spartani dicebant, Chiis licet intemperanter agere.

Decernetur equa Theſſalica. 22

De ſummo præmio.

Ἐπικρινεῖται ἵππος Θεσσαλική, id eſt, Decernetur equa Theſſalica. De ſummo præmio dicebatur, propterea quòd antiquitus prima laus fuerit equarum Theſſaliæ. id quod ſatis indicat oraculum Æginenſibus redditum. Citat Euſtathius in ſecundum Iliados librum. Suidas refert, haud dum ſcio ex quonam authore, ἱππεῖς μὲν ἐν Θετταλίᾳ, Θρᾷκες, τοξόται δὲ καὶ τὰ κουφότερα τῶν ὅπλων ἐν Ἰνδίᾳ, Κρήτῃ, Καρίᾳ. id eſt, Equites in Theſſalia Thraciáque, ſagittarij atque armatura leuior in India, Creta & Caria. Finitimum eſt illi quod alio dictum eſt loco, Pellenea tunica. Lepidius erit per ironiam.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *Ἐπικρινεῖται.*) Verbum ἐπικρίνεται putauit eſſe vnũ ex huius adagij verbis, quum ſit ipſius Euſtathij. quãquam in vulgata editione eius commentariorum legitur ἐκκρίνεται, vt & debet legi. Ait enim, ἔτι φασὶν οἱ παλαιοὶ ὅτι τὰς Εὐμήλου ἵππους προκρίνει ὁ ποιητής, διὰ τὴν παροιμίαν ἐν ᾗ ἐκκρίνεται ἵππος Θεσσαλική. id eſt, Præterea dicunt antiqui Eumeli equas cæteris præferri à poeta, ob prouerbium in quo ἐκκρίνεται (id eſt deligitur) ἵππος Θεσσαλική, equa Theſſalica. At Eraſmus putauit hoc verbum ἐκκρίνεται, aut, vt ipſe legit, ἐπικρίνεται) ex prouerbio eſſe. quum perinde ſit ac ſi diceret Euſtathius, ob adagiũ quo equa Theſſalica inter aliarum regionum equas potiſſimum deligitur celebranda. Eſt igitur prouerbium ἵππος Θεσσαλική, quod & apud Ariſtotelem reperitur. originem autem videri poſſit habuiſſe ex illo verſu oraculi Æginenſibus, aut, vt aliis placet, Megarẽſib⁹ redditi, ἵππον Θεσσαλικὴν, Λακεδαιμονίαν τε γυναῖκα. Huc pertinet quod ἵππος Θεσσαλὴ dicit Maximus Tyrius, pagina 56. meæ editionis.

Canis viuens è magdalia. 23

De paraſito.

Κύων ζῶν ἀπὸ μαγδαλιᾶς, id eſt, Canis viuens è magdalia. Euſtathius in Iliados librum quartum, oſtendit dici ſolitum in paraſitos & alieno victitantes cibo. Magdaliam dicit, quaſi dicas furfurem & manuum purgamentum. Cæterùm apud alios authores comperio ſcriptam vnicam dictionem, velut apud

Heſychius, ἀπομαγδαλία, inquit, εἰς ἣν τὰς χεῖρας ἀπεμάττοντο, ἐν ταῖς δείπνοις, βάλλοντες δὲ τοῖς κυσί, διακόνιον τι ἀπὸ ἀλεύρων. id eſt

Apomagdalia. Apomagdalia, adeps in quo abſtergebant manus in conuiuiis: id proiiciebant canibus quum à cœna diſcederent. Iulius item Pollux libro de rerum vocabulis ſexto, capite decimoquarto, οἱ δὲ πάλαι ταῖς καλουμέναις ἀπομαγδαλίαις ἐχρῶντο, αἳ ἦσαν τὸ ἐν τῷ ἄρτῳ μαλακὸν καὶ σιτῶδες, εἰς ὃ ἀπεψῶντο μετὰ τὸ ὄψον, τοῖς κυσὶν αὐτὸ παραβάλλοντες. ὅθεν καὶ Λακεδαιμόνιοι κυνάδα τὴν ἀπομαγδαλιὰν καλοῦσιν. id eſt, Veteres autem vtebantur apomagdaliis: ſic enim vocabant id quod eſt in pane molle ac pinguius, in quod abſterſo obſonio, ipſum canibus abiiciebãt. vnde & Lacedæmonii apomagdaliam appellant cynada. Ariſtophanes in Equitibus,

> Υ ἐξιλασάσθαι σ' οἴομαι τοῦτ' εἶναι ἢ μαστιγοῦσθαι.
> Ἀπομαγδαλιὰς σιτούμενος, ποιεῖ τί ἐκ τούτου;

Iactat halantopola ſuperaturum ſe Cleonem impudentia & malis artibus, aut alioqui fruſtra paſtum apomagdaliis euaſiſſe tantum. Cui reſpondet Cleon,

> Ἀπομαγδαλιὰς ὥσπερ κύων, ὦ παμπόνηρε; πῶς οὖν
> Κυνὸς βορὰν σιτούμενος μαχεῖ σὺ κυνοκεφάλῳ;

Id eſt, Apomagdalias, ritu canis, ſcelesſte? quo ergo pacto tu victitans canis cibo, cynocephalo repugnas? Apomagdaliarum mentio fit & apud Plutarchũ in Lycurgo quo quidem loco an interpres aſſequutus ſit ſenſum ſermonis neſcio: mihi non ſatis liquet. Græca ſic habẽt, δοκιμάζεσθαι δὲ τὸν ἐντελόμενον τοῦτον τὸν τρόπον φασί. λαβὼν τῶν συσσίτων ἕκαστος ἀπομαγδαλιὰν εἰς τὴν χεῖρα, τῷ διακόνῳ, φέροντι ἀγγεῖον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ἔβαλλε σιωπῇ καθάπερ ψῆφον, ὁ μὲν δοκιμάζων ἁπλῶς, ὁ δὲ κρίνων σφόδρα τῇ χειρὶ πιέσας. ἡ γὰρ πεπιεσμένη ἴσχει δύναμιν τῆς τετρημένης. κἂν μίαν εὕρωσι τοιαύτην, οὐ προσδέχονται τὸν προσιόντα, βουλόμενοι πάντας ἡδομένους ἀλλήλοις συνεῖναι. τὸν δὲ οὕτως ἀποδοκιμασθέντα, κεκαδδίσθαι λέγουσι. κάδδιχος γὰρ καλεῖται τὸ ἀγγεῖον, εἰς ὃ τὰς ἀπομαγδαλιὰς ἐμβάλλουσι. Reddam vtcunque Græca. Eum verò qui vellet eſſe conuiuii particeps, aiunt hunc in modum probare ſolitos, Vnuſquiſque conuiuarum apomagdaliam in manum ſumptam, veluti calculum, tacitè conuciebat in vas quod miniſter geſtabat in capite, alius quidem ſimpliciter probans, alius verò iudicãs, vehementer manu premendo. nam preſſa tantundẽ valet quãtum calculus perforatus. Quòd ſi vel vnã talem compererint, non admittunt ingreſſum: volentes vt omnes lubẽtes inter ſe ſe conuiuant. Porrò qui hoc modo probatus erat, caddiſſatum appellabant. nam caddus dicitur vas in quod conuciunt apomagdalias. Lapus autem vertit hunc in modum, Qui autem ſe conuiuii participem fieri velit, ſic probari, Deinde ſinguli apomagdaliam ſumentes in manum, miniſtro vas ſuper capite ferente, ſilentio quaſi calculum immittebant, qui reprobaret ſimpliciter: qui verò approbaret, manu vehementer imprimens. nam quæ apomagdalia preſſa fuerit, perforati calculi vim habet. Quòd ſi quam ex iis minus preſſam offenderint, non admittunt ingredientem: quippe qui velint omnes inuicem iucunde congredi. Qui verò ſic reprobatus fuerit, caddiſcatum dicunt. caddiſcus nanque vas vocatur in quod apomagdalias immittũt. Hæc ſi quis conferat cum his quæ ſcribit Plutarchus, intelliget Græcũ exemplar quod ſequutus eſt Lapus, fuiſſe diuerſum ab eo quod nobis dedit nuper officina Aldi. Cæterum de apomagdaliis, quæ ante conuiuium dabantur abſtergendis manibus, meminit nonnihil & Athenæus libro 9. Item libro 4. tradit, apud Arcadas (ni fallor) fuiſſe moris, vt à cœna ſacrificarent, non quidem lotis manibus, ſed iure ſeu oſſa abſterſis. & quo ſe abſterſerat quiſque, id ſecum auferebat. id faciebant ob terrores nocturnos, qui in compitis ſolent accidere. Sic ille. Et arbitror ſanè non inutile remedium aduerſus canes in compitis adoriẽtes viatorem. Arbitror huc reſpexiſſe Ariſtophanẽ in Equit. quum Cleoni obiicit quòd aliis egregiis viris in caſtrum actis ipſe delicatiſſimo hordeo abſtergeret manus,

Caddus.

Caddiſcus.

> Κἀκεῖνοι μὲν φάγοι τὴν γῆν, σὺ δ' ἀχιλλείοις ἀπομάττει. id eſt,
> Atque ille quidem patriã liquit, dum tu abſtergeris achilleis.

Interpres addit, hordei genus achilleum dici veluti generoſius. quo minus mirum eſt Theologis achilleum argumentum vocari quod efficax ſit ac refutatu difficile.

Achilleum argumentũ.

Ficus poſt piſcem, &c. 24

> Σῦκα μετ' ἰχθῦν, ὄσπρια μετὰ κρέα. id eſt,
> A piſce ficum, à carnibus legumina.

Athenæus in Dipnoſophiſtarum libro tertio meminit huius. Quadrabit vbi dicemus alius alia conſtruere. quemadmodum & vulgò iubent ab eſu carnium apponi caſeum: ab eſu piſcium, nuces.

Ficus auibus gratæ. 25

> Σῦκα φίλ' ὀρνίθεσσι φυτεύειν οὐκ ἐθέλουσι. id eſt,
> Fici gratæ auibus ſunt, quæ plantare recuſant.

Carmen heroicum citatur ab Athenæo continenter eodẽ quo modò diximus loco. Quadrare videtur in voluptarios, ac fugitantes honeſti laboris, quum tamen appetant emolumentũ.

Ingredi Iunonium. 26

Βαδίζειν ἡραῖον ἐμπεπλεγμένον, id eſt, Incedere complicatũ Iunonis ſacrum. Extat & hoc apud Athenæum libro Dipnoſophiſtarum 12. Dictum apparet in faſtuoſum ac lentum quorũdam inceſſum, quem notat & Horatius in Sermonibus,

Faſtuoſus inceſſus.

> Vt ſi Iunonis ſacra ferret.

Volentẽm bouem ducito. 27

Τὸν θέλοντα βοῦν ἐλαύνει, id eſt, Volentem bouem agito. Veteres illorum opera qui ex animo faciunt. Stultitia eſt venatum ducere inuitas canes, vt ait Plautus. Refertur ab interprete Theocriti. Diximus in prouerbio, Præſentem mulge.

Habet. 28

Habet, prouerbialiter dicitur quum obtigit alicui quod expetiuit, aut quo dignus eſt. Habet quod auet, ſimiles habẽt labra lactucas. Sumptum autumant ab aucupantibus, piſcantibus, aut venantibus. quibus ſucceſſis ſic aiunt ἔχει μοι διεῖ. Habẽtne aliquid? Citatur ex Ariſtophanis Nebulis. Seneca tragicus in Agamemnone, Habet, peractũ eſt. Terentius in Andria, Egomet continuò mecum, certè captus eſt, habet. Donatus oſtendit propriè de gladiatoribus dici, quos prius alij vident quam ipſi ſe ſentiant percuſſos. Ex ea acclamatione natum videtur prouerbium.

Hercules hoſpitatur. 29

Ἡρακλῆς ξενίζεται, id eſt, Hercules accipitur. Dictitatum vbi quis diutius in conuiuio commorari videretur propterea quòd qui recepiſſent Herculem hoſpitio conuiuióque, his multum temporis erat opperiendum donec ille ſatur eſſet. Nam fameliciũ commouere parum erat tutum. nec facile ſaturabatur edax: adeo vt legatur ſolidos etiam boues vno deuoraſſe conuiuio. Vnde & Græcis ἀδδηφάγος dictus eſt: & huic larum auem conſecrarunt. & ipſam βουφάγος. Legitur & certamen iniiſſe cũ Lepreo quodam vter citius bouẽ conficeret. Hæc aliaque permulta refert Athenæus libro 10. de huius edacitate: addens, & Thaſio cuidam athletæ, cui nomen Theagenes, tum & Miloni Crotoniatæ bouem vno die confectum fuiſſe. Tales conuiuæ contingant hoſtibus.

Etiam in deorum cœtu. 30

Καὶ θεῶν ἀγορᾷ, id eſt, Etiam in deorum cœtu, ſeu concione. Quidam interpretantur de maiorem in modum probis & æquis: quidam de vehementer maledicis. Addunt, locum quempiam eſſe in Eleuſine, vicinum Anactoro, vocatum θεῶν ἀγορὰν, in quem non ingrediebantur niſi bene ominãtes. vnde de quopiam præter modum maledico dicebant, οὗτος κἂν θεῶν ἀγορᾷ δυσφημήσειε, id eſt, Hic vel in deorum concione male ominata loquetur.

De vehementer maledico.

Calliphanes. 31

Καλλιφάνης, Calliphanes. Ridicula quædam huius hominis ambitio prouerbiali ioco fecit locum. aiunt enim hunc fuiſſe poetæ morem, vt diuerſorum carminum & orationum initia conſcriberet, ad tres aut quatuor verſus, eáque pronuntiaret oſtentarẽtque: quo commentum ignorantibus, multiſcius & eruditus videretur. Meminit huius Athenæus Dipnoſophiſtarum lib. 1 atque cognomen fuiſſe Parabryſtontis. Neque verò deſunt his noſtris temporibus id genus impoſtores literarũ, quibus hoc modo ſtudium eſt ex ſummis aliquot diuerſæ profeſſionis authoribus locos aliquot inſignes, nec eos admodum vulgatos, ediſcere. quibus inſtructi, non verentur in conciliabulis quemuis quãtumlibet eruditum adoriri. Atque illud aſſequuntur prompte decãtandis illis locis ſuis, vt imperitis planè Solones eſſe videãtur. Cum quibus tamen Solonibus ſi tertiũm aut quartũm congrediare, Deum immortalem, nihil infantius, nihil indoctius, videlicet theſauris illis ſemel effuſis. Vix hæc ſcribens à riſu tempero, quum recordor Caliphanis cuiuſdã, quem olim cognoui, quum in familia clariſſimi patris Henrici Bergenſis epiſcopi Cameracini verſaretur. ſed nomini parcetur, propter cõuictum domeſticum. Is permulta volumina concinnabat exornabátque: ſed chartis inanibus, niſi quòd in fronte videre erat magnificos quoſdam titulos, velut carminum, orationum, epiſtolarum. Singulis præſcriptũ erat hominis tergeminum nomen, vt qui titulos fortè legiſſent, crederẽt eruditum, & in literis multa magnáque molientem.

Cauda blandiri. 32

Κέρκῳ σαίνειν, id eſt, Cauda blãdiri, dicuntur qui ſpe commodi cuipiam adulantur. Ariſtophanes in Equitibus,

Spe commodi adulantes.

> Οἱ κέρκῳ σαίνων, ὅταν ᾖ δειπνῶν, ἐπιτηρῶν,
> Ἐξέδεται σου τοὔψον, ὅταν σὺ ποτ' ἄλλοσε χάσκῃς. id eſt,
> Qui cauda alludens, quum cœnam obſeruat, amica,
> Te ſpectante aliò, tua edulia deuorat ille.

Pro eodem frequenter vſurpat θωπεύειν, quod canum eſt, auribus, cauda, totóque corpore blandientium: in Equitibus,

> Τὰ μὲν λόγι' αἰκάλλει με. id eſt,
> Oracula quidem blandiuntur hæc mihi.

Θωπεύειν item ab animante dictum eſt, ſi Græco Etymologico, credimus. Thos Græcis lupi genus eſt. blandiuntur enim & lupi quidam more canum. Thoas refert Plinius lib. 8. capite 34. de luporum quidem genere, ſed quod homini ſit amicum animal. An hinc dicatur θωπεύειν, dubito.

Crater

Crater litium. 33

Litium autor.

Κρατὴρ κακῶν, id eſt, Cratera malorum. De re permoleſta, ſiue de homine litium authore. Ariſtophanes in Acharnenſibus,

Κρατὴρ κακῶν, τριβὼν δικῶν. id eſt,
Crater malorum, ſector litium:

calumniatorem ſignificans, & quadruplatorem.

Lampon iurat per anſerem. 34

Qui decipere tentat iureiurando.

Λάμπων ὄμνυσι τὸν χῆνα, id eſt, Lampó iurat per anſerem. Ita loquebantur vbi quis decipere tentaret iureiurando. Lampon ſacrificus quiſpiam fuit ac vates, & oraculorum author, is ſolitus eſt per anſerem iurare, tãquam per auem auguralem. Vel quòd olim ita inſtituerat Rhadamanthus ne per deorum aliquem iuraretur, ſed per canem, anſerem, id quod Socrati familiare apud Platonem. Tradũt, hoc Lampone authore factum, vt Athenienſes coloniam miſerint in Sybarim. Adagij meminit Ariſtophanes in Auibus,

Λάμπων δ' ὄμνυσ' ἔτι καὶ νῦν τὸν χῆν', ὅταν ἐξαπατᾷ τι. id eſt,
Lãpon etiam nũc iurat per anſerem, vbi quis fallit in aliquo.

Palpo percutere. 35

Palpo percutere dicitur qui blanditur, ac ſpem inanem verbis inijcit. Plautus in Mercatore, Liberũ caput tibi faciam paucos menſes Palpo percutis. Egón' auſim vſquam quicquam facinus falſum proloqui? Idem alibi, Mihi obtrudere non potes palpum. Tranſlatum ab equiſonibus, qui plauſu manus blandiuntur equis. Vergil. 3. Georgicon libro,

Tum magis atque magis blandis gaudere magiſtri
Laudibus, & plauſæ ſonitum ceruicis amare.

Horatius in Satyris,

Cui male ſi palpere, recalcitrat vndique tutus.

Eximere è manu manubrium. 36

Figura prouerbiali dixit Plautus, Eximere è manu manubrium, pro eo quod eſt, iã paranti facere quippiam, extorquere peragendi facultatem. Locus eſt in Aulularia, Capio fuſtẽ, obtrunco gallum, furem manifeſtarium. Credo ego ædepol illi mercedem gallo pollicitos coquos, ſi id palàm feciſſet: exemi ex manu manubrium. Trãſlatum ab eo cui iam vibrato gladio percuſſuro, repente capulus excutitur è manibus.

Alybantis hoſpitis munera. 37

Verbis, non re præſtans beneficium.

Τὰ δῶρα τοῦ ἐξ Ἀλύβαντος ξένου, ἢ Τὰ τοῦ Ἀλυβαντίου ἑταίρου ξένια, id eſt, Munera Alybantis hoſpitis, aut Alybantij amici xenia, Euſtathius interpres Homeri putat rectè prouerbio dici poſſe, quoties ſit vt aliquis falsò iactet ſe magna largitũ eſſe, ſeu verbis duntaxat, non re præſtet beneficium. Nam apud Homerũ vlt. Odyſſeæ lib. Vlyſſes ignoto habitu cũ Laerte patre colloquens, aſſimulat ſe Alybantium eſſe Aphidantis opulentiſſimi viri filium, & quondã Vlyſſem exceptum hoſpitio, muneribus ampliſſimis donatum à ſe dimiſiſſe.

Εἰμὶ μὲν, inquit, ἐξ Ἀλύβαντος, ὅθι κλυτὰ δώματα ναίω,
υἱὸς Ἀφείδαντος Πολυπημονίδαο ἄνακτος.
Αὐτὰρ ἐμοί γ' ὄνομ' ἐστὶν Ἐπήριτος. id eſt,
Sum ex Alybante oriundus, vbi mihi ſplendida tecta,
Regis Aphidantis proles Polypemonidæ.
Eſt mihi nomen Eperitus.

Ac paulo ſuperius.

Τὸν μὲν ἐγὼ πρὸς δώματ' ἄγων ἐῢ ἐξείνισσα,
Ἐνδυκέως φιλέων, πολλῶν κατὰ οἶκον ἐόντων,
Καί οἱ δῶρα πόρον ξεινήϊα, οἷα ἐῴκει.
Χρυσοῦ μέν οἱ δῶκ' εὐεργέος ἑπτὰ τάλαντα,
Δῶκα δέ οἱ κρητῆρα πανάργυρον ἀνθεμόεντα,
Δώδεκα δ' ἁπλοΐδας χλαίνας, τόσσους δὲ τάπητας,
Τόσσα δὲ φάρεα καλά, τόσους δ' ἐπὶ τοῖσι χιτῶνας·
Χωρὶς δ' αὖτε γυναῖκας ἀμύμονα ἔργ' εἰδυίας,
Τέσσαρας, εἰδαλίμας, ἃς ἤθελεν αὐτὸς ἑλέσθαι. id eſt,
Hunc equidem tecto induxi, accepíque benigne,
Sollicitéque fouens, ex his quæ plurima noſtris
Ædibus exuperant: atque hoſpita munera deinde
Adieci, tali dare quæ decuiſſet amico.
Auri cælati tribui ſeptena talenta,
Donaui pateram ex ſolido depictam argento.
Bis ſenas textu donaui ſimplice lænas,
Pallia ad hæc totidem adieci, totidémque ſubuclas:
Inſuper ancillas nitidas, atque arte manúque
Quattuor egregias, ſibi quas delegerat ipſe.

Fungus. 38

De ſtupido.

Plautus in Bacchidibus fungum dixit pro ſtupido impenſéque credulo. Vel quia fungus per ſe inſipida quæpiam res eſt: vel quòd mollis ac fragilis: vel quòd ſubitò prorumpat. Plautina verba ſunt hæc, Adeón' me fuiſſe fungũ, vt qui illi crederem? Idem in eadem fabula, Quicunque vbi vbi ſunt, qui fuere, quíque futuri ſunt poſthac ſtulti, ſtolidi, fatui, fungi, bardi, buccones, blenni: ſolus ego omneis anteeo ſtultitia.

Eurycles. 39

Εὐρυκλῆς, Eurycles vulgato cognomine dicebatur qui de ſe ſuíſque incommodis aliquid diuinaret. Nam hoc nomine vates fuit quiſpiã ἐγγαστρίμυθος cognominatus: hinc, ni fallor, quòd ex aſtris vera prædiceret, ἀπὸ τῶν ἄστρων. Meminit & Suidas: quanquam apud hunc ἐγγαστρίμυθος ſcriptum eſt, id eſt, diuinus ſiue ventriloquus. Refertur in collectaneis adagionum Plutarcho inſcriptis. Vſurpatur autem à Platone in Sophiſta. Taxans enim eos qui perplexis & abſurdis rationibus produnt ſuam ineptiam addit, Οὐκ ἄλλων δέονται τῶν ἐξελεγξόντων, ἀλλ' οἴκοθεν τὸν πολέμιον καὶ ἐναντιωσόμενον ἔχοντες, ἐντὸς ὑποφθεγγόμενον ὥσπερ τὸν ἄτοπον Εὐρυκλέα περιφέροντες ἀεὶ πορεύονται, id eſt, Nõ opus eſt aliis à quibus redarguãtur, ſed domi, quod dici ſolet, habent hoſtem qui contradicat, & intus ſubmurmurantem, tanquam abſurdum illum Euryclem, circunferentes ſemper incedunt.

Si quis iuxta ciuitatem clypeus. 40

Εἴ τις περὶ πόλιν αἰγὶς, id eſt, Si quis circum vrbem clypeus. Hoc ſcommatis iaciebant in eos qui ſparſim ac diſſolute ciuitatem obirent palantes. Refertur in Plutarchi collectaneis, nec explicatur.

Rupta ancora. 41

Oſtentantes ſe ineptè.

Κράδη ἐῤῥωγυῖα, id eſt, Rupta crada. Dicebatur de his qui repente tanquam magnum quiddam facturi, prodiſſent: deinde falſa omniũ expectatione turpiter & indecore ſe geſſiſſent in negotio. Tranſlatum à tragœdiarum hiſtrionibus, qui, ſiquando numen inducẽdum eſt, derepente machinis quibuſdam ſublati, in ſumma ſcena apparere conſueuerunt, velut in aere pẽdentes, hamo quopiam à tergo in cingulum affixo ſuſpenſi. Nam his nonnũquam eueniebat vt forte fortuna rupta ancora qua ſuſtinebantur, deciderent, non ſine magno ſpectatorum riſu, ſuóque tum malo, tũ dedecore. Porrò crada hoc loco non ficulnum ramum indicat, quemadmodum aliàs: ſed vncum illud æs quo vincti tenebãtur actores in machina. Iulius Pollux lib. 4 cap 19. docet κράδην appellari ſolitum in comœdia, quod in tragœdiis dicebatur μηχανή. fuiſſe verò non diſſimile ficui: ſiquidem Attici ficum arborem κράδην vocant. Quanquã quarumlibet arborum rami nonnunquam cradæ dicuntur.

Suam quiſque homo rem meminit. 42

In ſuo quiſque attentus.

Plautus in Mercatore, Suam quiſque homo rem meminit. Sententia prouerbialis, notãs communem hominum morem, qui in alieno negotio dormitant, in ſuo quiſque & vigilat & attentus eſt. Vnde rectè monet apud Gellium Ennius,

Hoc tibi ſit argumentum ſemper in promptu ſitum,
Neque expectes amicos, facere quod per te queas.

In eandem ſententiã extat belliſſimus Aeſopi apologus de caſſita auicula: quæ negauit vllum eſſe periculum donec res alienis manibus eſſet commiſſa. Alluſit ad prouerbium Plautus in Pœnulo, Itáne tãtas an ſciamus nos meminiſſe noſtra? Eodem alluſit Terentius in Phormione, At ſi talentũm rem reliquiſſet decem, &c. Quicquid cordi eſt, facilè meminimus, & plerunque obliuionis mater eſt negligentia.

In vtrumuis dormire oculum. 43

Plautus in Pſeudolo, De iſthac re in oculum vtrumuis conquieſcito. Senſum habet eundem cum eo quod ſuperius retulimus, In vtramuis dormire aurem. Captatus eſt autem à comico iocus ex nouatione verborum. proinde conſequitur ilico, Oculum vtrum, anne in aurem? Et reſpondet nouator, At hoc peruulgatum eſt nimis. Notatur interim commune hominum ſtudium in huiuſmodi dictis ſubinde nouandis.

Corinthiis non indignatur Ilium. 44

Κορινθίοις δ' οὐ μέμφεται τὸ Ἴλιον. id eſt,
Incuſat haudquaquam Ilium Corinthios.

In ignauum, cui hoſtes non magnoperè indignantur.

Hoc carmine clam exprobramus ignauiã alicui, qui ita ſe geſſerit vt hoſtes nihil habeant quod illi magnopere indignẽtur. Eſt autem carmen Simonidis, quod, velut in contumeliã ſuam ſcriptum iniquo animo tuliſſe Corinthios ſcripſit Ariſtoteles lib. Rheto. 1. quòd in bello Troiano non admodum egregiam operam nauaſſe viderentur. Poteſt & huc detorqueri, veluti ſiquis ita inſulſe ſcripſiſſet aduerſus bonas literas, vt eas ſua inſantia commendaſſet potius quàm infamaſſet, Κορινθίοις &c. Plutarchus in vita Dionis aliquanto diuerſius interpretatur adagium, Ἀλλ' ὥσπερ ὁ Σιμωνίδης φησὶν ὦ Σόσσιε Σενεκίων, τοῖς Κορινθίοις οὐ μηνίει τὸ Ἴλιον, ἀπεχθανόμενον μετὰ τῶν Ἀχαιῶν, ὅτι κἀκείνοις οἱ περὶ Γλαῦκον ἐξ ἀρχῆς Κορίνθιοι γεγονότες συνεμάχουν προθύμως. id eſt, Sane quemadmodum inquit Simonides, Soſſie Senecio, Corinthiis non indignatur Ilium, quòd vna cum Achiuorũ copiis veniſſent ad bellum: propterea quòd illis quoque promptis animis fuiſſent auxilio Glauci comites, & ipſi è Corinthiis oriũdi. Ex his Plutarchi verbis liquet illud ſentire prouerbium, leuius offendi oportere ſiquando læſerint qui quondam ſint benemeriti, ſed præſentem offenſam ſuperioribus officiis condonare.

Maras. 45

Vir ad multorum natus vtilitatem.

Μάρας, id eſt, Maras. Hoc nomine ferunt fuiſſe quempiam apud Berœam Syriæ ciuitatem, ditiſſimum quidem illum, verum nihilominus humanum & officioſum in omneis tum ci-

ues, tum hoſpitas. Vnde vulgo receptum vt id vocabuli tribueretur viris qui ad multorum vtilitatem nati viderētur. De hoc longiuſcula narratur fabula in Græcorum collectaneis, ſed mihi ſat viſum eſt attigiſſe, ne male collocarem operam. Nā neſcio quo pacto prouerbium adulterinum & ſuppoſititium eſſe uidetur. Siquem tenet cognoſcēdi libido, extat opus, quod Aldus abſolutis iam adagiis meis excudit.

A Nannaco. 46

Ἀπὸ Ναννάκου, id eſt, A Nannaco. Quū ſignificamus rem ab extrema uſque antiquitate repetitam. Nanacus rex ante Deucalionem fuiſſe narratur, qui diluuium futurum præuiderit. de quo mentionem fecimus & alibi. Meminit huius & Stephanus in dictione Ἰκόνιον, referens alterum ab eodem ortum prouerbium, τὸ Καννάκου κλαύσειν, id eſt, Sub Cannaco flere. etiamſi in Stephano pro Καννάκου legimus Ἀννάκου. Latini coſimili figura dicunt Ab Aboriginum ſeculo repetita, & Perinde quaſi cum Euandri matre loquatis. Non diſcrepat ab hoc illud, ἀρχαιότερα Κόδρου, ἀρχαιότερα τῆς διφθέρας λέγεις, id eſt, Antiquior Codro, & Antiquiora diphtheris loqueris.

Aſinus ad tibiam. 47

Ὄνος πρὸς αὐλόν, id eſt, Aſinus ad tibiam. Dicendum vbi quis ea quæ ſcite dicuntur, nec animaduertit, nec intelligit, nec laudat. Sunt enim animantia quædam quibus nonnullus muſices ſenſus ineſſe uidetur. vt equis, auibus, ſerpentibus. aſinum nihil mouet cantus. Germanum eſt illi, ὄνος λύρας ἀκούων, id eſt, Aſinus ad lyram.

Aſinus ad Lyram.

Oreſti pallium texere. 48

Ὀρέστῃ χλαῖναν ὑφαίνειν, id eſt, Oreſti texere lænam. Dicebatur qui munus pararet abuſuro. nam Oreſtes per inſaniam veſtes dilacerabat. Eſt hemiſtichium heroici carminis decerptum ex Ariſtophane in Auibus,

Εἶτα δ' Ὀρέστῃ χλαῖναν ὑφαίνειν, ἵνα μὴ ῥιγῶν ἀποδύῃ. id eſt

Poſtea Oreſti texere lænam, vt ne horridulus ſpoliet quem.

Scholium admonet, Oreſtem λωποδύτην quempiam, ſimulādo inſaniam, in tenebris aggredi ſolere homines, eoſque veſtibus ſpoliare. Vnde non inepte dicetur vbi quis admonet dandum aliquid homini furaci, ne rapiat. Adagium non eſt natum ex Ariſtophane, ſed ab illo eſt affectatum. nam hac periphraſi notat hyemem.

Pandeletias ſententias. 49

Πανδελετίους γνώμας, id eſt, Pandeletiam ſententiam, appellat in Deterioribus Cratinus (vt citant) moroſam ac moleſtam. à Pandeleto quopiam ſycophanta, ex eorum genere qui, quo quæſtum faciant, dicas impingunt grandes, vt ait Phormio Terentianus, & ſimili ſtudio ferunt ſuffragia.

Sibylla viuacior. 50

Sibylla Cumana.

Sibyllæ viuacitas prouerbio locum fecit. Propertius Elegiarum libro ſecundo,

At me non ætas mutabit tota Sibyllæ.

Sibyllę ætatem pro quantumuis longa poſuit. Hanc Vergilius 6. Æneid. lib. longæuam ſacerdotē vocat. & Seruius eum enarrans locum, adſcribit, Apollinem amore Sibyllæ captum, ei poſcendi quod vellet arbitrium dediſſe: illam hauſtis arenis, tantum popoſciſſe vitæ. Id Apollo fieri poſſe reſpondit, ſi Erythræā inſulam relinqueret, nunquam eam reuiſura. Venit itaque Cumas, vbi corporis viribus defecta, in ſola voce vitam retinuit. Quod vbi cognouiſſent illius ciues, incertum inuidia an commiſeratione, epiſtolam ad eam miſerunt, creta antiquo more ſignatam. At illa, viſa terra patria, in mortem ſoluta eſt. Ita vati ſuæ verba dedit Phœbus.

E flamma cibum petere. 51

Terentius in Eunucho dixit in paraſitum, eiuſmodi eſſe vt vel è flāma cibum peteret. hoc eſt, quiduis cibi cauſa paſſurum facturumque. Explicat prouerbium Catullus in epigrammatis,

Bononienſis Rufa Rufulum fallit,
Vxor Meneni, ſæpe quam in ſepulcretis
Vidiſtis ipſo carpere è rogo cœnam,
Quum deuolutum ex igne proſequens panem,
A ſemiraſo tunderetur vſtore.

Reddidit Harpocratem. 52

Catullus in Epigrammatis prouerbiali ſpecie dixit, Reddidit Harpocratem, pro eo quod eſt, impoſuit ſilentium. Carmen eſt huiuſmodi,

Gellius audierat patruum obiurgare ſolere
Siquis delicias diceret, aut faceret.
Hoc ne ipſi accideret, patrui perdepſuit ipſam
Vxorem, & patruum reddidit Harpocratem.
Quod voluit fecit: nam quamuis irrumet ipſum
Nunc patruum, verbum non faciet patruus.

Harpocrates deus ita apud veteres fingebatur, vt digito admoto ori, ſilentiū indiceret: qualis & apud Romanos dea Angerona.

Angerona.

Qui probus Athenienſis, &c. 53

Plato libro De legibus primo refert prouerbium, τό, τι ὑπὸ πολλῶν λεγόμενον, ὡς ὅσοι Ἀθηναίων εἰσὶν ἀγαθοί, διαφερόντως εἰσὶ τοιοῦτοι, δοκεῖ ἀληθέστατα λέγεσθαι, id eſt, Et quod vulgo dicitur, ex Athenienſibus qui probi ſunt, eos egregie probos eſſe, veriſſime dictum videtur. Sentit autem Plato, in male inſtituta maléque morata Republica qui boni ſint, eos natura & inſigniter bonos eſſe: quippe qui neque fingere putandi ſunt probitatem (nimirum inter improbos, quibus morum ſimilitudine poterant etiam commēdari) neque corrumpi queant deprauatis aliorum moribus, & vitiorum contagio. Simili argumento Simo Terētianus colligit probitatem filij ſui. Deflecti poteſt ad vitā aulicam, aut ſtudij genus ad perniciem inuitans.

Qui probi, egregie probi.

Digna cedro. 54

Digna cedro dicuntur quæ promerentur immortalitatem, & eiuſmodi iudicantur vt poſteritati conſecrari debeant. Horatius in Arte poetica,

Dotis, quæ digna perpetua memoria.

-ſperamus carmina fingi
Poſſe linenda cedro. Perſius item,
-& cedro digna loquutus.

Sumptum ab arboris natura, cuius ſucco quæ ſunt illita non ſentiunt cariem. Nam hac arte Numæ libros, quum eſſent carthacei, duraſſe ad annos quingētos triginta quinque, terræ infoſſos, narrat Plinius lib. 13. cap. 13 Idem lib 16. cedrum inter æternas materias commemorat. Dioſcorides ait maxime probari ſuccum huius arboris, craſſum, pellucidum, & odore vehementiore, quique non defluit, ſed guttis concreſcit manétque. Vim habet diuerſam, viua corpora corrūpit, mortua ſeruat incorrupta. vnde à nōnullis dictam eſſe tradunt νεκροῦ ζωήν, id eſt, Cadaueris vitam. Eodem pertinet illud,

Numa libri.

Nec ſcombros metuentia carmina, nec thus.
Item Martialis,
Ne nigram cito raptus in culinam,
Cordylas madida tegas papyro. Et Horatius,
Aut fugies Vticam, aut vinctus mitteris Ilerdam.

Telemachi olla. 55

Τηλεμάχου χύτρα, id eſt, Telemachi olla. Meminit huius adagionis Athenæus lib. 9. tradens Telemachū Acharnenſem fuiſſe quempiam, qui plerunque victitarit fabis. Vnde conijcere licet in ſordidos dici conſueſſe.

De ſordido.

Alia res ſceptrum, alia plectrum. 56

Equidem haud omnino contēderim eſſe prouerbium, ſed tamē ipſe ſermonis habitus colórque adeo ſimilis eſt prouerbio, vt vix ſimilior ſit ficus ficui. quod Stratonicus citharœdus regi Ptolemæo reſpondit, pertinacius ſecum de arte canendi diſputanti, ἕτερόν ἐστιν, ὦ βασιλεῦ, σκῆπτρον, ἕτερον δὲ πλῆκτρον, id eſt, Alia res eſt, ô rex, ſceptrum, alia vero plectrum. Locus erit vtendi quoties diues aut potens, fortuna ſua fretus, velut ex æquo diſputat cum erudito: quum multo aliud ſit diuitem aut fortunatum eſſe, aliud literatum.

De diſſimilibus.

Quæ dolent, ea moleſtum eſt contingere. 57

Amphis in Ampelurgo apud Stobæum,

Ἐν οἷς γὰρ ἄνθρωπος εὐτυχεῖ τόποις,
Ἥκιστα τούτοις πλησιάζειν ἡδέως. id eſt,
In quibus homo eſt non admodum fœlix locis,
Minimè ſuaue eſt admouere ad hæc manum.

Vnuſquiſque inuitus audit ſua incommoda: maximè ea quæ ſint cum aliqua infamia coniuncta, veluti turpitudinem generis, vitium formæ. proinde ciuilitatis eſt, nemini ſuum refricare vulnus, nec huic us tangere.

ANIMAD. HENR. STEP.

V. *Minimè*) Atqui πλησιάζειν τόποις non ſignificat Admouere manum loco, aut contingere manu locum, ſed ad locum accedere. quod eſt non manum, ſed pedem loco admouere, ſi ita loqui liceret, pro inferre pedem. Huc igitur pertinent hæc Ouidiana,

Quicunque Argolica de claſſe Capharea fugit,
Semper ab Euboicis vela retorquet aquis.
Et mea cymba ſemel vaſta percuſſa procella,
Illum quo læſa eſt horret adire locum.

Aurum igni probatum. 58

Ὁ χρυσὸς τῷ πυρὶ δοκιμάζεται, id eſt, Aurum igni probatum, dicitur is cuius fides rebus aduerſis explorata ſpectatáque eſt. Vtitur hac ſimilitudine M. Tullius in epiſtolis familiaribus, libro nono. Pindarus item in Nemeis hymno quarto, Ὁ χρυσὸς ἑψόμενος αὐγὰς ἔδειξεν ἁπάσας, id eſt, Aurum coctum omnem nitorem oſtendit. Rurſum in Pythiis hymno decimo, Πειρῶντι δὲ καὶ χρυσὸς ἐν βασάνῳ πρέπει, καὶ νόος ὀρθός, id eſt, Experienti verò aurum in indice relucet, & mens recta. Theognis,

Fides indubitata.

Εἰς βάσανον δ' ἐλθὼν παρατριβόμενός τε μολύβδῳ
Χρυσὸς ἄπεφθος ἐών, καλός ἅπασιν ἔσῃ. id eſt,
Omnibus in rebus me comperies velut aurum
Purum, dulce rubens, indice quum atteritur.
Idem alibi,
Εἰς βάσανον δ' ἐλθὼν, παρατριβόμενός τε μολύβδῳ
Χρυσὸς ἄπεφθος ἐών, καλὸς ἅπασιν ἔσῃ. id eſt,

Venit

Venit vbi ad cotem, & confertur in indice plumbo
Purum aurum quum ſit, totum erit egregium.

Vſurpat hanc collationem & diuus Petrus apoſtolus epiſtola priore, πολὺ τιμιώτερον χρυσίου τοῦ ἀπολλυμένου, διὰ πυρὸς δὲ δοκιμαζομένου, id eſt, Multo precioſius auro, quod perditur (ſiue auro peſtifero) quod tamen per ignem probatur. Eſt autem illud in auro non citra miraculum peculiare, vt igni non ſolùm non fiat deterius, ſed magis ac magis eniteſcat. Itidé is qui verè bonus eſt, obiectus malorum procellis, illuſtrat animi virtutem, non amittit. Plinius lib. 33. ſcribit ob eam præcipue cauſam aurum omnibus metallis prælatum, quòd vni rerũ nihil igni depereat, tuto etiam in incendiis durante materia. Quinimo quo ſæpius arſerit, hoc magis proficiat ad bonitatem. idque argumẽtum eſſe probi auri, ſi ſimiliter rubeat vt ignis: atque ipſum obrizum appellant. *Obrizum.*

Lunam detrahere. 59

Τὴν σελήνην καθαιρεῖ, id eſt, Lunam detrahit. Cõſueuit dici de eo cui res vehementer aduerſæ viderentur. Interpres Apollonij in librum quartum, natum autumat ab Aglaonice Hegemonis filia, quæ quum ob aſtrologiæ peritiam, lunæ defectus præſciret, iactabat ſeſe lunam è cælo deductur ã in terras. Eam vocem tam arrogãtem audiuit Nemeſis, móxque pœnas ſumpſit. atque hinc prouerbij origo.

Leonis veſtigia quæris. 60

Verbis ferox, re timidus. Τοῦ λέοντος ἴχνη ζητεῖς, id eſt, Leonis veſtigia quæris. Dicteriũ in eum qui verbis ferox eſſet, re timidus. Ductum ab apologo quopiam Æſopico, quo narrat venatorem quẽdam paſtorem obuium rogaſſe nũcubi leonem vidiſſet, vt eum ſibi commonſtraret. Atque eum reſpõdiſſe, Equidẽ tibi leonis veſtigia mox oſtẽdero: neque enim procul abſunt. Tum ille, Satis eſt, inquit: neque enim vltra quicquam requiro. Conuenit cum eo quod alio poſitum eſt loco, ἄρκτου παρούσης τὰ ἴχνη ζητεῖς, id eſt, Quũ vrſus adſit, veſtigia quæris.

Non vna vehit nauis. 61

Οὐ μία ναῦς ἄγει, id eſt, Non vna vehit nauis. Prouerbij perſonam ante ſe gerit: quo conueniet vti quoties maiorem hominum multitudinẽ ſignificabimus, quàm vt eos vna nauis poſſit capere. Veluti ſiquis dicat, τοὺς ἀπαιδεύτους οὐ μία ναῦς ἄγει, id eſt, Indoctos nõ vna nauis vehit. Eſt autem apud Theognidẽ,

Τοὺς δ' οὐχ εὑρήσεις διζήμενος, οὐδ' ἐπὶ πάντας
Ἀνθρώπους, οὓς ναῦς μὴ μία πάντας ἄγοι. id eſt,
Hos non inuenies homines ſcrutatus & inter
Omnes, quos ſanè non vehit vna ratis.

Horna meſſis. 62

De magno emolumento. Plautus in Moſtellaria, hornam meſſem prouerbiali figura dixit pro maximo emolumento: quaſi dicas, tantum lucri quãtum eo anno ſit prouenturum in agris. Comici verba ſunt hæc,

Iampridem me Caſtor frigida non laui magis lubenter,
Nec vnde me melius mea Scapha rerer ædificatam.

Hæc dicuntur à perſona puellæ. Tum lena, optans vt ex eius forma quamplurimum commodi capiatur,

Euentus, inquit, omnibus velut horna meſſis ſuat.

Id puella, quippe ſimplex, quid ſibi vellet, non ſatis intelligens, Quid, inquit, ea meſſis attinet ad meã lauationem? Huic figurę confine eſt illud eiuſdem in Curculione, Vindemia hæc huic anui non ſatis eſt ſoli. Significat adeò bibacem, vt vniuerſum vinum quod eo ſit prouenturum anno, parum ſit illius ſiti.

Glaucus comeſa herba habitat in mari. 63

De mortuis, qui tamen viuere creduntur. Γλαῦκος φαγὼν πόαν οἰκεῖ ἐν θαλάσσῃ, id eſt, Glaucus comeſa herba habitat in mari. Dictum apparet per iocũ de iis qui quũ perierint, tamen vulgò credũtur viuere. qualis opinio complures annos noſtratium animos occuparat ad inſaniam vſque de principe Carolo Burgundionum duce, qui quum interiiſſet in bello, tamen haud deerant qui non dubitarent magno periculo rerum ſuarũ aſſeuerare, illum adhuc in viuis eſſe. De Glauco Græci fabulam adferunt huiuſmodi: Glaucus quiſpiam fuit Anthedonius piſcator, natandi peritia longe omnium primus. Is quo magis eſſet miraculo, commentus eſt impoſturam huiuſmodi, Enatabat è portu ſpectantibus Anthedoniis, donec iã extra proſpectum eſſet. Ibi reuerſus in terram receſſit in locum aliquem ſemotũ, atque in eo dies complures commorabatur. Deinde quum videretur, redibat natans in portum, ſpectantibus iis qui ſtabant in littore. Mirantibus autem amicis, ac ſciſcitantibus vbinam gentium tamdiu commoratus eſſet, adſimulabat in marinis fluctibus interim verſatum eſſe ſeſe. Auxit miraculum altero commento. Hybernis menſibus, quum cæteri piſcatores nihil piſcium capere poſſent, ille ciues rogabat quoſnam piſces adduci vellent. Quóſque iuſſiſſent, aduehebat, videlicet iam antè paratos in hunc vſum, atque alibi cõcluſos. Euenit tãdem vt hic impoſtor à bellua quadam marina deuoraretur: iſque fuit eius comœdiæ finis. Porrò quum non rediret ex more, populari fama iactatum eſt, Glaucum guſtata herba factum immortalem, & in mari vitã agere. Interpres Apollonij poetæ conſimilia tradit de Glauco, piſcatorem fuiſſe, qui quum aliquando multitudine piſcium quos ceperat, defatigatus eſſet, onus in media abiecit via. Ibi verò res accidit mira dictu, vnus è piſcibus, iam moriens guſtata herba reuixit. Id Glaucus obſeruans, eadem herba comeſa, immortalis eſt redditus. Tandem tædio vitæ ſemet abiecit in mare. Sunt qui prodant eum verſum in deum marinum, ſunt qui in piſcem: de quo complura tradidit Athenæus libro ſeptimo, apud quem alicubi citatur Alexis ἐν Ἀπεγλαυκωμένῳ. Quòd ſi reliquas fabulas Græculorũ de Glauco cupis cognoſcere, lege ſeptimum Athenæi librum, qui vſque ad nauſeam vomitumque garrit de Glauco piſce, de Glauco dæmone. mihi non licet tantum nugarum hîc repetere. Hoc commentum animo penè reclamãte adſcripſi. nam vt ſimpliciter quod ſentio dicam, mihi ſubolet Græcũ ſcriptorem, quiſquis is fuit, in hoc finxiſſe prouerbium, quo fabulam hãc liceret commemorare. Malui tamen hoc operæ ludere, quàm quibuſdã parum eruditis anſam calumniandi præbere, quòd inſciens præterierim id quod in excuſis etiam Græcorum commentariis habeatur.

Pergræcari. 64

Genialem vitam agere. Si apud Græcos prouerbia ſunt, χαλκιδίζειν, λεσβιάζειν, κρητίζειν, & id genus alia cõplura, quid eſt quo minus habeatur adagium apud Latinos, quod in Moſtellaria dixit Plautus, pergræcari, pro eo quod eſt, genialem agere vitam? Nam quid ſit pergræcari, ipſa Plauti verba ſatis indicant.

Dies, inquit, noctéſque bibite, pergræcamini,
Amicas emite, liberate, paſcite
Paraſitos, obſonate pollucibiliter.

Græci malè audierunt. Hactenus ille. M. Tullius in Verrem actione tertia, Fit ſermo inter eos & inuitatio vt Græco more biberetur. Græcorum gens malè audit paſſim apud poetas Latinos, & item apud Ciceronem, non ſolum quaſi voluptatibus addicta, & effœminata deliciis, verumetiam quaſi lubrica fide. Siue quòd olim Romanis adhuc rudibus, & antiquam illam obtinentibus ſeueritatem, Græcorum elegantia luxus videbatur. Siue quòd ſtudiorum æmulatio, ac mutuum odium in cauſa fuit vt eiuſmodi probra de Græcis conſcriberent: Siue quòd verè Græcorum nonnulli tales apud Italos fuerunt, quales eos depingit Iuuenalis (id quod non inficiatur & Lucianus in libro De mercede ſeruientibus) vt ex illis gentem omnem æſtimauerint.

Conos artoxya. 65

Conos quid. Κόνος ἀρτόξυα, id eſt, Conos artoxya. De ſimilibus & inter ſeſe reſpondentibus. Quidam eruditi putant, conon piſtorium eſſe inſtrumentum, non diſſimile artoxyæ, quod panarium ſcalprũ videtur ſignificare. Cæterum ex his quæ mox ſequuntur apud Suidam, apparet conos munuſcula quæpiam fuiſſe quæ pueris dono darentur apta ætati, cuiuſmodi ſunt armillæ. Proinde vide ne competat in eos qui vili leuíque munuſculo compenſant operam alicuius.

Ne ligula quidem dignus. 66

Κορδύλης οὐκ ἄξιος, id eſt, Ne ligula quidem dignus: dicebatur homo nequam, & nullius pretij. Quod prouerbiũ durat etiã hodiernis diebus apud Latinos vulgò iactatũ. Tametſi magis arbitror piſcis cordulæ vilitatem prouerbio feciſſe locum. is eſt pelamis: niſi quòd minor, vt teſtis eſt Plinius libro 32. capite 11. Cordylarum vilitatem oſtendit & Martialis libro vndecimo,

Prima tibi dabitur ventri lactuca mouendo
Vtilis, & porris fila reſecta ſuis.
Mox vetus & tenui maior cordyla lacerto,
Sed quæ cum rutæ frondibus oua tegat.

Mox poeta pretioſa memorat, vt fallat ſodalem,

Mentiar, vt venias, piſces conchylia, ſumen,
Et cortis ſaturas atque paludis aues.

Iuxta nauem. 67

De rebus digeſtis & compoſitis. Κατὰ ναῦν, id eſt, Iuxta nauem, dicuntur quæ digeſta ſunt ordine quæque quadrant ac congruunt: propterea quòd inſtrumenta nauium ſuo quæque loco reponi ſoleant. Equidem addubito num in his verbis ſit prouerbium quæ adſcribuntur, κατὰ ναῦν ἄρμενα, id eſt, Iuxta nauem carbaſa. Neque enim omni nauigio quæuis vela congruunt.

Iuxta cubitum profecit. 68

Κατὰ πῆχυν ἐπιδίδωσιν, id eſt, Iuxta cubitũ profecit. De eo dicebatur qui promotus eſſet ad meliora: ſiue quum quis ordine legitimo progreditur: ſiue quũ magnis proficit acceſſionibus. Cubitus enim & modum ſignificat, vt intelligas nihil trãſiliendum: & modum grandiuſculum, vt accipias incrementum amplius. Nam minuta latis digitis, aut palmorum porrectu metiri conſueuimus.

De tuo capite aguntur comitia. 69

Prouerbiali figura dixit Plautus in Aulularia,

Ibo intro, vbi de capite meo ſunt comitia.

Deliberabatur enim ducturuſne eſſet puellam nécne quam amabat. Sumptum eſt à comitiis Romanorũ, in quibus populi

ſuffragiis noui magiſtratus creabantur. Itaque quum ſtatuitur de re quapiam à qua pendeat fœlicitas alicuius, tum de capite illius fieri comitia rectè dicentur.

Vſque ad rauim. 70

Nimium clamoſe.

Quemadmodum Græci dicunt ἄχρι κόρου, id eſt, Vſque ad ſatietatem, ita Plautus, & quidē lepidius, dixit, vſque ad rauim, pro eo quod eſt, improbe, ſæpius, clamosè, adeò vt vox etiā toties vociferanti raueſcat. Eſt in Aulularia ad hunc modum,

Huccine detruſiſti me ad ſenem parciſſimum,
Vbi ſiquid poſcamus, ad rauim poſcamus prius
Quam quicquam detur?

Cereri ſacrificant. 71

Item quemadmodum Græci dicunt ἑστίᾳ θύουσι, id eſt, Lari ſacrificant, ita Plautus propemodū indicat apud Latinos dici ſolere, Cereri ſacrificant: ſiquando in conuiuio vinum deeſſet. propterea quòd in huius ſacris nefas eſſet inferre vinum, ſicut apud Græcos in quarundam dearum ſacrificiis, vt oſtendimus in prouerbio νηφάλια ξύλα. Locus eſt in Aulularia, his fermè verbis.

Cererin' mi Strobile hi ſunt facturi nuptias?
Qui? Quia temeti nihil allatum intelligo.

Inutilior blace. 72

Βλακὸς ἀχρειότερος, id eſt, Blace inutilior, aut nequior. In hominem nihili nulliuſque bonæ frugis dicebatur. Sumptum à piſce viqueadeo vili, inſipido ac malè olenti, vt à canibus quoque faſtidiatur. Eſt autem piſcis nō diſſimilis ſiluro: ſiquid credimus Græcarum etymologiarum farragini. nunquā enim audiui canes eſſe piſcium auidos. Et, ſi ſilurus is eſt quem vulgus appellat ſturionem, hic inter piſces vel primas tenet. Addit, locum eſſe iuxta Cumas, paluſtrem opinor ac ſterilem, cui nomē Blacia, vnde ſuſpicatur ortum prouerbium Heſychius & piſcē pro blace blaciam vocat. Adijcit, in Alexandria tributum eſſe dictum βλακεννόμιον, quod illic pēdunt aſtrologi, eò quòd blaces, hoc eſt fatui, ad illos commeent petentes ex aſtris oracula. Illud conſtat, etiam homines ſtupidos, ignauos, molles & inſipidos dici βλάκας. vnde βλακεύειν, molliter & ignauiter agere, & βλακικῶς pro ſtultè & inſulsè. Apparet ab hac voce Latinos dixiſſe Flaccos, & flaccidos, & flacceſcere ἀπὸ τῶν βλακῶν.

Silurus.

Ἀλιτήριος. 73

Flacci & Flaccidi.

Ἀλιτήριος vulgò dicebatur qui per vim raperet aliena. Natum ex euentu huiuſmodi: Temporibus Ætolici belli, tanta frumentariæ rei penuria incidit Athenienſibus, vt pauperes coacti fame, captiuorum farinam diriperent. inde vox traduci cœpit ad hominem quocunque modo ſceleratum. Plutarchus in commentario de curioſitate, diuerſam huius nominis originē reddit: Nempe quum Athenis fame vehementer laboraretur, & hi qui iuſſi fuerant, frumentum non efferrent in publicū, ſed domi clanculum molerent ac noctu: curioſi quidam obambulantes, obſeruato molarum ſtrepitu, eos prodiderūt: atque hi quidem aliterii dicti ſunt, quemadmodum & ſycophantæ. Verum ab hoc commento diuerſa memorat in Problematibus, volens aliterium à fugiendo dictum. nam Græcis ἀλεῖν vtrunque ſignificat, molo & fugio: eóque vocabulo ſcribit notatum eum qui tantæ fuiſſet improbitatis, vt quiſquis illum effugere valuiſſet, is fœlix haberetur. Ariſtophanes in Equitibus, aliterios appellat eos qui violarunt templum Palladis, ἐκ τῶν ἀλιτηρίων τῶν τῆς θεοῦ, id eſt, Alio te eſſe de numero aliteriorū qui deę arcem inuaſerunt. Interpres multa recenſens, hoc quoque commemorat. Cylon quidam per tyrannidem occupauit arcē, ac deprehenſus eſt ſpoliare templum Mineruæ. At ipſe quidem effugit, nactus opportunitatem: cæterum illius amicos qui ad aram deæ confugerant, inde retractos occiderunt Athenienſes. Vnde qui violaſſent ſupplices, ἀλιτήριοι dicebantur. Etenim qui violato deæ templo ſupplices interfecerāt, poſtea ſupplicio capitis affecti ſunt. Denique & Ceres dicta eſt ἀλιτηρία, & Iupiter ἀλιτήριος, quòd in publica fame ſeruaſſent molitores ne farina diriperetur. Quin & illud admonent, ἀλιτηρίους dici qui fruſtrātur ſpe ſua, nec perficiunt quod tentarūt. Ambiguitas hinc eſt, quod ἀλεῖν duo ſignificat, molo & aberro: vnde & ἀλείτης erro. Porrò vt ἀλιτήριος vſurpatur pro ſacrilego & impio, ita ἀλιτραίνειν dicuntur qui ſacrilegium committunt.

Piſcis nequam eſt niſi recens. 74

Volgaris amicus.

Piſcis nequam eſt, niſi recens, manet in hūc vſque diem vulgò celebre. Dicitur autem peculiariter in hoſpitem, aut vulgarem amicum, qui primo quidem aduentu non ingratus eſt, cæterum ante triduum exactum putet. Plautus,

Quaſi piſcis itidem eſt amator lenæ: nequam eſt, niſi recens.

Iocatur apud Alexidem quiſpiam, citante Athenæo, quòd quū nonnulli frugaliores abſtinerent ab iis quibus eſſet anima, ipſe nihil huiuſmodi attuliſſet, nempe mercatus piſces mortuos. At hodie qui vendunt, tremore manus aſſimulant viuere ante biduum mortuos.

Nihil homini amico eſt opportuno amicius. 75

Gratiſſimum eſt officium quod præſtatur in tempore: contrà intempeſtiuum officium, plerunque moleſtum eſſe ſolet. Plautus,

Nihil homini amico opportuno amicius.

E diuerſo nihil differt ab inimicitia, intēpeſtiua beneuolentia.

Aſinum in rupes protrudere. 76

Prouerbium olet quod ſcribit Horatius in Epiſtolis,

Qui malè parentem in rupes protruſit aſellum.

In indocile ingenium.

Quadrabit in quoſdam peruerſo natos ingenio, qui quum ipſi non ſapiāt, nolint tamen bene conſulentium monitis obtemperare. Hi ſunt etiam vltro quò tendunt impellēdi, vt vel malo docti, tandem agnoſcant ſtultitiam ſuam. Natum eſt à ruſtico quopiam, qui quum aſinum ſuum per Alpes niuibus obtectas duceret, iſque fræno non obediret, iratus in rupes protruſit:

Et merito. quis enim inuitum ſeruare laboret?

Videre mihi labda. 77

Δοκεῖς δέ μοι καὶ λάβδα κατὰ τοὺς Λεσβίους, id eſt, Mihi videre & labda iuxta Lesbios. Fellatricem indicat, velut ęnigmate primę literæ, quæ communis Lesbiis & vitio quod ei tribuitur genti, quemadmodum indicauimus alibi. Sumptum ex Ariſtophanis Concionatricibus.

Poſtica ſanna. 78

Perſius poſticam ſannam prouerbialiter appellat clancularíam irriſionem, à geſtu ridentium aliquem à tergo,

-poſticæ occurrite ſannæ. Idem,
O Iane, à tergo quem nulla ciconia pinſit,
Nec manus auriculas imitata eſt mobilis albas,
Nec linguæ tantum ſitiat canis Apula quantum.

Nam huiuſmodi geſtibus ab occipitio derident quidam.

Coruus ſerpentem. 79

Periclitans ob edacitatem.

Κόραξ τὸν ὄφιν, id eſt, Coruus ſerpētem: vbi quis ſuo ipſius inuento perit. Sumptum ex apologo quodam Æſopi, Coruus eſuriens ſerpentem in aprico dormientem conſpicatus rapuit, à quo morſus periit. Cognatum ei quod alibi retulimus, κορώνη τὸν σκορπίον, id eſt, Cornix ſcorpion. Torquere licebit & in hominem ob edacitatem periclitātem: veluti Diogenes Cynicus, comeſo polypo crudo periit.

Cęnei haſta. 80

Τὸ Καινέως δόρυ, id eſt, Cęnei haſta. Cæneus Elati filius Lapitharum rex, prius fuerat elegans puella: è puella conuerſus eſt in virum, annuente Neptuno quem ad coitum admiſerat. Cui illud etiam donatum eſt, ne ſaucius vllis vulneribus fieri, ferróve occumbere poſſet, quemadmodum refert Ouidius XII. Transformationum libro. Ferunt hunc certaſſe cum Apolline. præterea morem huic fuiſſe, vt qui ad ſeſe venirent, iuberet per ſuam haſtam iurare: vnde prouerbium arreptum, vt indicat enarrator Apollonij in Argonauticōn primum librum. Quem locum adducit Euſtathius in primum Iliados librum. Is addit illum, quum eſſet ætatis ſuæ hominum præſtantiſſimus, fixo in medio foro iaculo, præcepiſſe dijs vt numerarent. qua ferocia offenſus Iupiter, pœnas de illo ſumpſit. Quum enim bellū gereret cum Lapithis, eſſetque inuulnerabilis, hoc pacto deuicit hominem: Lapithæ quercus & abietes in eum iaculantes, deiecerunt illum in terram.

Pepones. 81

Molles, & effœminati.

Πέπονες, id eſt pepones, prouerbiali conuicio dicuntur homines molles & effœminati, parumque viri. Homerus Iliados β,

Ὦ πέπονες, κάκ' ἐλέγχε', Ἀχαιΐδες, οὐκ ἔτ' Ἀχαιοί. id eſt,
O pepones, mala probra, Achiuæ, non enim Achiui.

Euſtathius in ſeptimum huius operis librum, oſtendit ſimilitudinem ſumptam ab eo fructu, qui ſimulátque maturuit, dulcis quidem eſt, verùm flaccidus & inutilis. Quanquam eadem vox aliquoties non conuiciantis eſt, ſed blandius & amicius appellantis, veluti Iliados ζ.

-ὦ πέπον ὦ Μενέλαε. id eſt,
ô pepon ô Menelae.

Ῥυποκόνδυλοι. 82

De ſordidis.

Græci prouerbiali conuicio ſordidos & impendio parcos ῥυποκονδύλους appellant, ducto cognomine ab iis quibus ſordes in vnguibus inſident, nec tantillum ſumptus facere volunt, vt tonſori dent nummulum qui repurget vngues. Nam ῥύπος propriè ſordes eas ſignificat quę in ſummis vnguibus manuum ac digitorum colliguntur: & κόνδυλος articulum digitorum. Iul. Pollux lib. 6. cap. 4. eoſdem vocat τρυγοβίους, quaſi fæce viuentes. Quidam adagium ſic efferūt, ἄχθομαι αὐτοῦ τῷ ῥύπῳ, id eſt, Moleſtæ ſunt mihi illius ſordes. Latini item immoderatam parſimoniam, hoc eſt, vitium luxui contrarium ſordes appellāt: hominem ei vitio obnoxium, ſordidum.

Τρυγόβιοι.

Iuuenari. 83

Iuuenari dixit Horatius tum noue, tum prouerbialiter in Arte poetica. Græci item νεάζειν, νεανίζειν, νεανιεύειν conſimili modo vſurpant, pro eo quod eſt, iuuenum more, iactantius, inconſideratius, inconſultius agere, aut ſiquid aliud ei ætati peculiare videtur. Quod quo lōgius traducatur, hoc fuerit venuſtius: vt ſiquis orationem floridam phaleratámque, dicat νεανίζειν.

ζειν. Eiuſdem eſt formæ γυναικίζειν, pro geſtu cultúque repræſentare mulierem. Ob inſcitiam rerum & impotentes affectus ætas illa magis eſt lubrica, vnde & νεανικῶς factum dicunt Græci quod maiore impetu quam iudicio geſtum eſt. Baſilius in epiſtola quadam, Καὶ ἐνταῦθα δηλονότι τοὺς οὔπω κατηρτισμένους τὸν ἔσω ἄνθρωπον, οὐδὲ εἰς τὸ τέλειον ἐφθακότας τῆς ἡλικίας μέτρον, τούτους περιφέρεσθαι καὶ σαλεύεσθαι ἡ παροιμία φησὶ id eſt, Et hic nimirũ qui nondum perfecti ſunt ſecundum interiorem hominem, nec adhuc ad perfectum ætatis modum peruenerunt, circumagi ac fluctuare dicit prouerbium. Reperitur & ἀκμάζειν, pro eo quod eſt iuuenilia facere. Sic vſus eſt Hyperides, in oratione contra Mantitheum, & Lyſias aduerſus Nicarchum tibicinem. Laberius, citante Nonio, pro eodem dixit Adoleſcenturire: Incipio
Adoleſcenturire. adoleſcenturire, & neſcio quid nugarum facere.

Laudant vt pueri pauonem. 84

Prouerbij faciem habet quod ſcripſit Iuuenalis in auaros, qui carmina laudant duntaxat, nihil autem largiuntur poetæ:

-didicit laudator auarus
Tantum admirari, tantum laudare diſertos
Vt pueri Iunonis auem. Idem alibi,
-probitas laudatur & alget.

Notior eſt metaphora quam vt oporteat explicare. Ouidius alicubi de pauone.

Laudatas oſtendit auis Iunonia pennas:
Si tacitus ſpectes, illa recondit opes.

Λευκηπατίας. 85

Formidoloſus. Λευκηπατίας olim appellabatur formidoloſus. Clearchus in vitis vt citat Zenodotus, ait quorundam hepati vitium quoddam accidere quod eos timidos reddat, atque hinc prouerbio iactatum cognominis ſcomma. Videtur autem compoſita vox ἀπὸ τοῦ λευκοῦ, ἧπαρ: quòd palleant plerunque quibus hepar eſt vitiatum: id quod apparet in amãtibus. Pallor autem formidoloſis conuenit.

Emori riſu. 86

Prouerbiales hyperbolæ ſunt & illæ, Emori riſu, defluere riſu, pro vehementer ridere. Homerus Odyſſeæ σ,

-αὐτὰρ μνηστῆρες ἀγαυοὶ
Χεῖρας ἀνασχόμενοι γέλῳ ἔκθανον. id eſt,
-deinde procorum ſplendida turba
Præ riſu emoriens nimio ſuſtollit ad alta
Aſtra manus.

Vſurpauit & Terentius in Eunucho, Omnes riſu emorirer.

Hipparchi murus. 87

Ἱππάρχου τειχίον, id eſt, Hippachi murus, dicebatur res quæpiam quæ magnis conſtaret impenſis. Hinc natum, quòd Hipparchus Piſiſtrati filius Academiã muro ſepſit: atque huius rei nomine, magnam pecuniæ vim ab Athenienſibus exegit. Author Suidas.

Hodie nullus, cras maximus. 88

Ὁ νῦν μὲν οὐδείς, αὔριον δ' ὑπέρμεγας. id eſt,
Qui nullus hodie, cras erit vel maximus.

De eo cui repente præterque ſpem ingens aliquis honos acceſſerit. Et vulgo, qui ex infima conditione ad dignitatem euehũtur, e nihilo dicuntur emerſiſſe. Extat apud Ariſtophanem in Equitibus.

Samiorum mala metuis. 89

Metuens proditionem. Τὰ Σαμίων ὑποπτεύεις, id eſt, Samiorum metuis mala. Dictitatum de iis qui metuerent proditionem. Narrant, Athenienſes olim in Samios, quoſcunque cepiſſent, inclementius ſæuiſſe atque alios interemiſſe, alios conbuſſiſſe ſtigmate, id eſt ſupplicij genus. Samij viciſſim ſiquos cepiſſent Athenienſium, hos ad eundem modum excruciabant. Vnde prouerbium Samij literati.
Samij literati. Nam Suidas indicat hoc dici ſolitum de his qui metuerent immedicabiles calamitates Idem indicat tamen dici genus calamitatis Samiæ, quòd Athenienſes notas infames inuſſerint Samiis captis, mox Samij viciſſim Athenienſibus. Duris Samius ſcriptor multa tragicè exaggerat de crudelitate Periclis & Athenienſium in Samios, quæ Plutarchus putat magna ex parte conficta in inuidiam Periclis & Athenienſium. Simili figura dictum eſt illud, τὰ Μακρώνων κακά.

Pygmæorum acrothinia coloſſo adaptare. 90

Ἀκροθίνια τῶν πυγμαίων κολοσσῷ ἐφαρμόζειν, id eſt. Acrothinia Pygmæorum coloſſo accommodare, dicebãtur qui inanem ac ſtultam ſumerẽt operam: aut qui præter decorum minima maximis adaptarent Veluti ſiquis rem friuolam & minutam ampliſſimis copioſiſſimiſque laudibus proſequeretur. Philoſtratus in Niceta, ἠγνόει δὲ ἀκροθίνια πυγμαῖα κολοσσῷ ἐφαρμόζων, id eſt, Non intelligebat autẽ ſeſe Pygmæa acrothinia coloſſo accommodare. Quanquam Suidas hunc locum citans, πυγμαίων dicit, non πυγμαῖα. Meminit adagij Euſtathius in Odyſſeæ φ.
Coloſſi. Coloſſi dicuntur vaſtæ prodigioſæque magnitudinis ſtatuæ. nam hinc vox Græcis dicta putatur quòd illarum proceritatem viſus humanus non aſſequatur. Pygmæorum qui longiſſimi ſunt, duos pedes & quadrantem non excedunt. vnde & nomen inditum putãt à cubitali proceritate. Eſt autem gens extremas Ægypti partes inhabitans, agricolationi dedita, bellum ſubinde gerens cum gruibus. Belli cauſa eſt, quòd grues ſublegunt ſemina, famemque inducunt et regioni. Ita ſcholiaſtes in tertium Iliados. Horum fœminæ quinto anno pariũt, octauo ſteriliſcunt. Pygmæorum meminit Iuuenalis Satyra 13. & in hos plurimus iocus in Græcorum epigrammatibus. Porrò acrothinia Græcis primitiæ dicuntur, quod hæ tollãtur è ſummo aceruo tolli. ἄκρον ſummum, & θὶν frumentorum aceruus dicuntur. Pygmæorum bellum cum gruibus.

Dij tibi dent tuam mentem. 91

Dij tibi dent tuam mentem: in inſanum congruit, & ſua dignum mẽte. Quid enim precemur infelicius ſceleſtis hominibus? Martialis,

Dij mentem tibi dent tuam Philæni. Horatius,
Quid facias illi? iubeas miſerum eſſe libenter,
Quatenus id facit.

Contra Demea Terentianus, Mentem meliorem nobis dari.

ANIMAD. HENR. STEPHAN.

V. *Dignum*] Imò nihil infœlix precamur ei cui dicimus, Dij tibi dent tuam mẽtem. & illud dicendi genus, quo optamus alicui mentem meliorem dari, idem eſt cum hoc, non huic contrarium, vt Eraſmus exiſtimat. qui quum ait, Dij tibi dent tuam mentem, in inſanum congruere, & ſua dignum mente: nihilque nos precari poſſe infœlicius ſceleſtis hominib⁹ ita accipit hoc genus loquẽdi, ac ſi inſano homini, & quidem ſceleſto, diceremus, Dij tibi dent conuenientem tibi inſano, & qua dignus es mentem. Id eſt, Dij tibi dent inſanam tuam mentem. Atqui ille ipſe inſanus eſſet qui inſanum quempiam vocans, ei mentem inſanam optaret quis enim eſt inſanus, niſi qui mentem inſanam habet? cur autem quod illum habere fateretur, id ei optaret? Dico igitur, Dij tibi dent tuam mentem, ita eſſe accipiendum, Dij tibi reſtituant quam habuiſti quondam mentem, vel quam tibi eripuerunt, & qua te priuarunt mẽtem. vt Homerus de Glauco dicit, ei Iouem ſuam mentem eripuiſſe, dũ aurea ſua arma æreis permutaret. ait enim,

Ἔνθ' αὖτε Γλαύκῳ Κρονίδης φρένας ἐξέλετο Ζεύς,
Ὃς πρὸς Τυδείδην, &c. Sic Heſiodus.
-τοῦ μὲν φρένας ἐξέλετο Ζεύς, Ὃς προλ. πῶς, &c.

Solent enim dicere à Ioue aut generaliter à diis illi mentem ſuam ablatam eſſe, qui inſignem in opere aliquo ſtultitiam ſeu inſaniam demonſtrat. Sic Cicero dicit Suæ mentis eſſe, pro Sua mente priuatum non eſſe, Non eſſe inſanum. Iure igitur ei quem optamus ab inſania deſiſtere, dicimus, Dij tibi dẽt tuam mentem. Sed & ſub pronomine iocoſa ἀντίφρασις apud poetam videtur latere.

V. *Contra*] Proxima dixi annotatione non contrariam eſſe hanc phraſin præcedenti, vt putat Eraſmus: ſed eandem cum illa. Nam vtraque eſt optantis alicui vt ſtultus aut inſanus eſſe deſinat. Quemadmodũ enim de eo qui ſtulte aut inſanè agit, poetæ nonnunquam ſimpliciter dicunt deos ſuam mentem ei eripuiſſe: interdum verò, ſuam bonam mentem (quaſi videlicet relinquatur inſanis mens, ſed non bona: vnde & mentem habere dicantur, ſed inſanam) ita & ei quem ab inſania deſiſtere optamus, aliquando dicimus, Dij tibi dent tuam mentem: aliquando, Dij tibi dent bonam vel meliorem mentem. Locum Homeri, in quo Iouem dicit Glauco ſuam mentem abſtuliſſe, modo protuli: at Automedonti itidem ſtultè agenti deorum quempiam mentem bonam eripuiſſe dicit, his verbis,

Αὐτόμεδον, τίς τοί νυ θεῶν νηκερδέα βουλὴν
Ἐν στήθεσσιν ἔθηκε, καὶ ἐξέλετο φρένας ἐσθλάς;

Cura eſſe quod audis. 92

Ad prouerbij ſpeciem accedit Horatianum illud,
-cura eſſe quod audis.

Conuenit in diuites, qui ita demũ fœlices fuerint ſi id ſtudeant eſſe quod audiunt ab adulatoribus. Carmen Horatij ſic habet,

Tu rectè viuis, ſi curas eſſe quod audis:
Iactamus iampridem omnis te Roma beatum.
Sed vereor ne cui de te plus quàm tibi credas.

Cautus enim metuit, &c. 93

Qui non ex animo, ſed mali metu continent à maleficio in eos quadrabunt hæ prouerbiales eiuſdem metaphoræ,

Cautus enim metuit foueam lupus, accipiterque
Suſpectos laqueos, adopertum miluius hamum.

Nam aliis aliæ tenduntur inſidiæ: lupi fouea frondibus contecta capiuntur. vnde apud Plautum ſeruus minatur ſe lenoni, cui nomen Lycus, foueam effoſſurum. Similis eſt illa de fuſte,
-vetetur modum formidine fuſtis.

Si coruus poſſet tacitus paſci. 94

Si breuis apologus, autore Fabio, parœmiæ genus eſt, cur nõ illud etiam prouerbiis annumeremus quod ſcripſit Horatius? Sed tacitus paſci ſi poſſet coruus, haberet Ad ſtultos quoſdam, verũ ſuarum oſtentatores.

Plus dapis, & rixæ multo minus inuidiæque.

Quidam exiſtimant mutuo ſumptum ex apologo quem in libro De deo Socratis refert Apuleius, de coruo prædam nacto, quam vulpes ita intercepit, dum arte perſuadet illi vt canere

incipiat. Quadrat in eos qui ſiquid bonæ rei nacti ſunt, continuo iactant oſtentántque, atque ad eum modum efficiunt vt alii tum obſiſtant quo minus eiuſmodi plura commoda nanciſcantur, tum quæ nacti ſint, interuertant.

Clauam extorquere Herculi. 95

Extorquere quod potentior occupauit.

Qui ſibi vendicare conatur quod alius iam potentior occupauit, non infacete dicetur clauam vel Herculi extorquere. Idque iampridem apud eruditos prouerbii vice celebratur. Natú eſt autem ab apophthegmate Maronis, cui quum Zoili quidã vitio darent quòd non paucos verſus Homeri pro ſuis vſurpaſſet, reſpondit, hoc ipſum magnificum eſſe facinus, vel Ioui fulmen eripere, vel clauam extorquere de manu Herculis. Macrobius libro Saturnalium quinto, de Marone qui ſic vſurpauit Homerica vt fecerit ſua, Quia quum tria hæc ex æquo impoſſibilia putentur, vel Ioui fulmen, vel Herculi clauam, vel verſum Homero ſubtrahere (quòd, etſi fieri poſſet, alium tamẽ nullum deceret vel fulmẽ præter Iouem iacere, vel certare præter Herculem robore, vel canere quod cecinit Homerus) hic opportune in opus ſuum quę prior vates dixerat transferendo, fecit vt ſua eſſe credantur.

Bis interimitur qui ſuis armis perit. 96

Mimus eſt prouerbialis, incertum cuius (Senecæ titulo celebratur, ſed falſò) Bis interimitur qui ſuis armis perit. Magis dolent incommoda quibus ipſi dedimus occaſionem. Natum apparet ex Æſopico apologo. hunc Gabrias quidam verſibus iambicis complexus eſt ad hunc modum,

Βλῆτο πτερωτῷ αἰετὸς τόξῳ πάλαι,
Ἀλγῶν δὲ λοιπὸν ἤσθετο τὰ δάκρυα·
Βλέπων δ' εἰς οἰστὸν ἐπτερωμένον,
Βαβαί, φησί μοι τὸν πτερωτὸν ὤλεσα. id eſt,
Quondam icta pectus aquila vulnus inſpicit,
Multúmque lachrymans, præ dolore conſtitit:
Pennatum vt autem ſpiculum cernit, Papæ,
Ait, ala me aligeram graui exitio dedit.

Adagium Græcum, quòd ex hoc item apologo ſumptum eſt alio diximus loco.

Mulierem ornat ſilentium. 97

Sophocles in Aiace flagellifero,

-γυναιξὶ κόσμον ἡ σιγὴ φέρει. id eſt,
Decus addit vſque fœminis ſilentium.

Sententia prouerbialis, quam Seruius in primum Aeneidos citat ex Sophocle. Mulier animal natura loquax, nulla re magis cohoneſtatur quàm ſilentio, maxime apud viros, quum de rebus ſeriis agitur. Sumptum eſt ex Homero, apud quem eſt non ſemel illud,

-μῦθος δ' ἄνδρεσσι μελήσει. id eſt,
-fueritque viris oratio curæ.

Nec diuus Paulus ius facit mulieribus vt vel in Eccleſia loquãtur, ſed domi viros ſuos interrogent.

Imitabor nepam. 98

Imitari Nepam dicitur qui retrocedit. Id erit prouerbialius ſi torqueatur in eum qui in deterius vſque degenerat, *ἐπὶ τὰ Μανδραβούλου*. Nam nepa, quemadmodum author eſt Feſtus Pompeius, Aſtrorum ſydus, appellatur cancer, vel, vt quidam putant, ſcorpius, qui & ipſe retrogradus eſt. Nonius Marcellus negat eam vocem aliud ſignificare quam ſcorpium, ex M. Tullii de finibus libro quinto, Serpere anguiculos, natare anaticulos, volare merulas, cornibus vti videamus boues, nepas aculeis: ſuam denique naturam eſſe ad viuendum ducem. Citat & Manilium,

Nepa quid.

-ad ſydera vectam
Erigonen, ictuque nepam, ſpolióque leonem.

Hęc Nonius. At ſi nepa nil aliud eſt quam ſcorpius, mirum cur Cicero maluerit dicere nepam. Quanquam ſcorpio quoque peculiare eſt retrocedere, ſiquid offendat, & cancer ictu vulnerat. Plautus in Caſſina, Retrouerſum cedam ad parietem, imitabor nepam.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *Hæc Nonius. At ſi nepa nihil eſt quàm ſcorpius, mirum cur Cicero maluerit dicere nepam*] At ſi nepa eſt aliud quàm ſcorpius, mirum cur Cicero paſſim apud Aratum ſcorpium interpretari nepam voluerit.

Quod alius condiuit coquus, aliter condiam. 99

Vbi quis rem omnem nouat ac perturbat, conueniet Plautinum illud ex eadem fabula, non dubium quin prouerbiali dictum forma,

Ibo intro, vt id quod alius cõdiuit coquus, ego nunc viciſſim
Vt alio pacto condiam: quicquid prandii eſt, vt paratum ne ſiet,
Siétque ei paratum, quod paratum non erat.

Odi puerulos præcoci ſapientia. 100

Apuleius in apologia ſecunda, verſiculum hunc neſcio ex quo poeta citat, ceu vulgo celebrem,

Odi puerulos præcoci ſapientia.

Vulgo inualuit opinio vt credant puerulos maturius ſapientes aut non fore vitales, aut dementes futuros ſimulátque ad ætatem maturam peruenerint. Plinius lib. 7. refert, Catonẽ Cenſorium velut ex oraculo prodidiſſe, ſenilem iuuentam præmaturæ mortis eſſe ſignum. Et apud Senecam libro controuerſiarũ 2. controuerſia prima, Ceſtius de ingenio Alfii Flauii prędicare cõſueuit, tam mature magnum ingeniũ non eſſe vitale. Talem puerum Sophocles *ἀνδρόπαιδα* vocat. Citatur autem hic verſiculus ab interprete Pindari in Pythiis, hymno 2. *τὸν ἀνδρόπαιδα δεσπότης ἀπώλεσα*, id eſt, Puerum virilem dominus ipſe perdidi. *ἀνδρόπαιδα* vocat, quòd ætate puer, viri ſapientia præditus eſſet. Adaptare licebit ad diſcipulum qui in ipſis ſtatim rudimentis ſibi placeat. Ariſtoteles lib. Rhet. 2. refert hanc ſententiam ex poeta neſcio quo,

Cestius.

Οὐ χρὴ ποθ' ὅστις ἀρτίφρων πέφυκ' ἀνὴρ
Παῖδας περισσῶς ἐκδιδάσκεσθαι σοφούς. id eſt,
Quiſquis ſapit, non vnquam oportet plus ſatis
Docendo pueros, mox philoſophos reddere.

CHILIADIS QVARTÆ CENTVRIA SECVNDA.

Δούρειος ἵππος. 1

Clandeſtinæ inſidiæ.

Οὔρειος ἵππος, id eſt, Dureus equus, de clandeſtinis inſidiis dicebatur: aut vbi repente complures apparerent qui latebant antea. Sumptum ab equo Homerico, in quo Græcorum proceres abditi, repente proſilientes, Troiam ceperunt. Hunc Homerus durateum appellat, vt Odyſſeæ θ, quòd trabibus eſſet contextus:

Αἶσα γὰρ ἦν ἀπολέσθαι, ἐπὴν πόλις ἀμφικαλύψῃ
Δουράτεον μέγαν ἵππον, ὅθ' εἵατο πάντες ἄριστοι
Ἀργείων, Τρώεσσι φόνον καὶ κῆρα φέροντες. id eſt,
Fatum enim erat perituram vrbem, ſimul ingrederetur
Durateus præcelſus equus, qui clauſerat omnes
Primores Danaûm, luctumque necémque ferentes
Troianis.

Plutarchus in vita Themiſtoclis, narrat illum aliquando dono rogaſſe equum à Philide nutritore equorum. Eum is vbi negaſſet comminatum fuiſſe ſe breui ex illius domo facturum equũ *δουράτεον*: ſignificans ſe crimina ipſius ac domeſticorum prolaturum in lucem. Nec inſcitum fuerit ſiquis ludum alicuius eruditi, durateum equum appellet, quòd ex eo breui tempore ſummi viri prodierint. De laudatis viris qui ſubito alicũde emerſerunt, apud eruditos frequens eſt, vt ex illius domo velut ex equo Troiano prodiſſe dicantur. M. Tullius Philippica ſecunda, ad egregii facinoris ſocietatem retulit. In huius me conſilii ſocietatem, tanquam in equũ Troianum, includi cum principibus non recuſo. Ariſtophanes in auibus prouerbium detorquet in emphaſim roboris ac magnitudinis,

Ex equo Troiano.

ἵπποιν ὑπόντοιν μέγεθος ὅσον ὁ δούρειος.

Interpres admonet alluſum ad equum æreum inſigni magnitudine, qui in acropoli ſtabat, Palladi dicatus à Charidemo, quod ipſa teſtabatur inſcriptio. verùm is ad imitationem equi Troiani compoſitus erat. M. Tullius actione in C. Verrẽ ſexta, Troianum equum accipit pro extrema calamitate: Quem concurſum factũ in oppido putatis? quem clamorem? quem porro fletum mulierum, qui viderent equum Troianum introductũ, vrbem captam eſſe dicerent, &c. Portas per quas introductus fuerat equus durius, Homerus Iliados γ *σκαιὰς*, hoc eſt ſiniſtras, appellat, quòd læua mente Troiani equũ illũ induxerint in ciuitatem. Idem pro Murena dicit equum Troianum intus eſſe, quum ſentit Reipublicæ periculum eſſe à ciuili diſcordia. Intus, inquit, intus inquam eſt equus Troianus, à quo nunquã me conſule dormientes opprimemini. Idem pro M. Cælio, An equus Troianus fuerit, qui tot inuictos viros muliebre bellum gerentes tulerit ac texerit?

Quum adſit via, ſemitam quæris. 2

De tergiuerſatore.

Ὁδοῦ παρούσης τὴν ἀτραπὸν ζητεῖς. id eſt,
Quum præſto ſit via, tu requiris ſemitam.

Citatur ab Euſtathio in Odyſſeæ ν. Eſt autem *ἀτραπὸς* ſemita quæ diuerſa ſit à via plauſtrorum, quam regiam vocant. Conueniet adagium in tergiuerſatores, qui quo præſens negotium ſuffugiant, diuerticula captant.

E culmo ſpicam coniicere. 3

Euſtathius

Euſtathius Odyſſeæ ξ, enarrans hunc verſum, quem nos alio citauimus loco,

Ἀλλ' ἔμπης καλάμην γέ σ' ὀΐομαι εἰσορόωντα

Γιγνώσκειν,

oſtēdit Vlyſſem ad prouerbium alluſiſſe, quod plene ſic efferatur, ἐκ καλάμης δῆλος ὁ ἐν τῇ περιουσίᾳ στάχυς. id eſt, Ex culmo perſpicitur ſpica demeſſa. Etiā in ſene apparet cuiuſmodi fuerit iuuenis. Meminit huius loci Ariſtoteles libro Rhetoricorū 3. indicans per metaphoram ſenectutem dictam culmum.

Βυσσοδομεύειν. 4

Alto pectore quid moliri. Βυσσοδομεύειν frequenter eſt apud Homerum, non citra prouerbij ſpeciem, pro eo quod eſt alto pectore moliri quippiam, & clanculum in animo ſtruere inſidias. Tranſlatum à fundamentis ædificiorum quæ profunde iaciuntur. Odyſſeæ ρ

Εὖ λ' ἀγορεύοντο, κακὰ δὲ φρεσὶ βυσσοδόμευον. id eſt,

Dicebant bene, ſed mente alta praua ſtruebant.

Idem alibi, -δόλον φρεσὶ βυσσοδομεύων. id eſt,

-fraudem alta mente voluens.

Accerſitum malum. 5

Ἐπισπαστὸν κακόν, id eſt, Accerſitum malum, dicitur cuius ipſe ſibi cauſam præbuerit. Homerus Odyſſeæ σ,

Ἦ τάχα Ἶρος ἄϊρος ἐπισπαστὸν κακὸν ἕξει. id eſt,

Næ mox perditus Irus habebit quod ſibi quæſiit

Vltro malum.

Eurymnus. 6

Εὔρυμνος, id eſt, Eurymnus, dictus eſt olim prouerbio qui per calumniam conaretur fidos amicos inter ſeſe committere. Nam hic quum moliretur ſerere diſſidium inter Caſtorem & Pollucem, alterum apud alterum inſimulans, poſt deprehenſus, vtrique grauiſſimas pœnas dedit. Hoc autem ferè ſolet accidere iis qui malis artibus ſtudent dirimere eos quos inſolubili vinculo natura copulauit, vt vxorem & maritum, parentem & filium, ac fratres. Fit enim vt hi redeant in gratiam, & præteritæ ſimulatis pœnas vtrique repetant ab authore. Id euenit Athenis Hyperbolo, qui Niciam ac Alcibiadem conatus eſt committere.

A furiis oriundus. 7

Tetra facie. Ἐριννύων ἀπ' ἐριννύων, id eſt, A furiis profectus, Olim dicebatur tetra torùaque ſpecie, quique μανικὸν βλέπει, quemadmodū ait Ariſtophanes. Item quod noxium & exitiale ſit, id à furiis ortū aiunt. quemadmodum Aiax in tragœdia,

Ἆρ' οὐκ ἐρινὺς τοῦτ' ἐχάλκευσε ξίφος; id eſt,

Annon mucronem hunc furia cudit tartari?

Similes videntur captiuis ex Pylo. 8

-ἐοίκασι Τοῖς ἐκ πύλου ληφθεῖσι τοῖς λακωνικοῖς. id eſt,

-captiuis mihi

Similes videntur è Pylo Laconicis.

Pallidi & macilenti. Eſt apud Ariſtophanem in νεφέλαις. Dici ſolitum de iis qui vultu ſunt miſerando, nempe pallidi, ſqualidi macilenti. Pylus ciuitas quæpiam Laconicæ, quam obſeſſam Cleon expugnauit. Qui verò ſuperfuerant à cæde, ſecum abduxit Athenas extenuatos, confectos, pallidos, deformi ſpecie. ſicuti conſentaneum eſt accidiſſe tum ob diutinam obſidionem, præſertim in inſula deſerta, quæ rerum neceſſariarū copiam maligne ſuppeditabat: tum quod poſt expugnatam vrbem complures dies in vinculis habiti fuiſſent. Hæc ferme Zenodotus. De Pylo dictū eſt nobis alias in prouerbio, Pylus ante Pylum.

Γύργαθον φυσᾷς. 9

Γύργαθον φυσᾷς, id eſt, Gyrgathum ſpiras. In inſanum fruſtráque vociferantem iaciebatur. Gyrgathus lectus eſt in quo paralytici, mētéque capti, quique vocantur dæmoniaci, vincti iactāt ſeſe, multa minitātes, ſed fruſtra. Conuenit igitur in atroces ſine viribus iras. Heſychius indicat gyrgathō dici vas quoque in quod piſtor coctos reponit panes. Græca vox à voluendo dicta videtur.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. Γύργαθον] Miror Eraſmum, quum perſpiceret (nec enim illum hoc latuiſſe exiſtimo) durum eſſe horum verborum interpretationem, & duriorem etiam explicationem, de aliter interpretandis illis & explicandis non cogitaſſe. præſertim quum obuia eſſet alia vtriuſque vocis, ſenſum optimum efficiens, ſignificatio. quid enim γύργαθος ſignificat? nonne Rete? quid φυσᾶν, annon ſufflare? Quid dicit φυσᾶν? γύργαθον φυσᾷς, prouerbium de iis qui fruſtra laborant. Quis magis fruſtra laborat quàm is qui rete ſufflat, aut qui (vt alio prouerbio dicitur) reti ventos venatur? Apage ergo iſtum paralyticorum & dæmoniacorum lectum. Fateor quidem eſſe errorem apud Suidam, ſed qui deprehendi facile poſſit, ac potuerit. Poſt illa enim verba, Γύργαθον, καὶ σκεῦός, γύργαθον φυσᾷς, καὶ τὸν μετὰ τοσούτων ſequitur, γύργαθον οὗ κλίνῃ ἐν ᾗ οἱ παράλυτοι καὶ δαιμονιῶντες ςρέφονται. At dicenti mihi perperam hic poſitam particulam & & hæc verba γύργαθον, &c. nihil ad præcedentia pertinere, quod ad ſenſum attinet (ſed ab illis ſeparata eſſe, vtpote aliunde addita & conſarcinata, ad exponendam alteram huius vocis γύργαθος ſignificationem) is demum fidem non habebit qui Suidam nunquam euoluerit. Quæ res tamen ab Eraſmo & in aliis illius lexici locis non animaduerſa, in alios errores eum impulit: quorum antea quendam adnotaui.

Decora teipſum. 10

Γέραιρε σαυτόν, id eſt, Honeſta teipſum. locus prouerbialis in eum qui ſe magnificētius gereret. Nam γεραίρειν venerari eſt, & honorem habere.

Byzeni libertas. 11

Βυζηνίου παρρησία, id eſt, Byzeni libertas, vbi quis audacius liberiuſque loquitur. A Byzeno quodam Neptuni filio, cui mos fuerit mira in dicendo libertate vti. Stephanus commemorat Βυζήνην Scythiæ ciuitatem, vnde Byzeni. Eius gentis peculiare eſt intrepide loqui.

Ἀχαριτόγελως. 12

Temerè ridēs. Ἀχαριτόγελως prouerbiali nouóque compoſito verbo dicebatur nugator, quique rebus ineptis oblectaretur. Nam ἀχαριτόγελως perinde ſonat quaſi dicas temere ridentem: quod vitij vel ſtultitiæ ſignum eſt, vel dementiæ.

Protinus apparet quæ plantæ frugiferæ 1

futuræ. 13

De indole. Αὐτίκα καὶ φυτὰ δῆλα ἃ μέλλει κάρπιμα ἔσεσθαι. id eſt,

Protinus apparet quæ fructum planta datura eſt.

Vel in pueris elucet indoles futuræ probitatis. Protinus in diſcipulo præſentire licet profectum futurum.

Periit ſus. 14

Ἀπόλωλεν ὗς, καὶ τάλαντον, καὶ γάμος. id eſt,

Res fruſtratæ. Periit mihi ſus, & talentum, & nuptiæ.

Dici ſuetum vbi quis fruſtratus perdidiſſet operam impenſam. Natum à quodam, qui quum apparaſſet ad nuptias omnia, non eſt eas aſſequutus. Adhuc hoc ſit, Oleum & operam perdidi.

Ἀμφιθαλὴς ἔρως. 15

Ἀμφιθαλὴς ἔρως, id eſt, Vtrinque florens amor, olim dicebatur quoties vterque pariter eſſet incolumis, ac mutuo reſponderet amore. Nam dimidiati dicimur, quoties amicus diſtrahitur, velut altera pars noſtri. Extat apud Ariſtophanem in Auibus in calce fabulæ. Talem amorem in Eunucho optat Phædria, Vtinam eſſet mihi pars æqua amoris tecum. Cōgruit huic Pindaricum illud in Pythiis, φιλέων φιλέοντ', ἄγων ἄγοντα προφρόνως, id eſt, Amans amantem, & ducens ducentem libenter.

Ex amphithetο bibiſti. 16

Ἀμφίθετον ἐκπέπωκας, id eſt, Ex amphitheto bibiſti. Dicebatur in eum qui meracius ac largius potaret. Amphithetum enim erat poculi genus, ita factum vt quauis ex parte poſitum ſtaret, nullumque certum haberet fundum. Probabilius eſt quod inter varia addit Heſychius, amphitheton eſſe poculum quod ob magnitudinem ambabus tollitur ac reponitur. id Hollandi nautæ vocant buſam.

Pronomi barba. 17

Προνόμου πώγων, id eſt, Pronomi barba, de prælonga dicebatur. Ariſtophanes in Concionatricibus,

Ἀργύρριος γοῦν τὸν Προνόμου πώγων' ἔχων λέληθε. id eſt,

Huculque latuit ergo Pronomi Argyrrhium

Geſtare barbam.

Pronomus tibicen. Pronomus tibicen quiſpiam fuit prolixa barba, geſtamine non admodum appoſito profeſſioni. quandoquidem tibicinum mollitiem etiam prouerbia notant. Argyrrhius exercitus dux quiſpiam fuit effœminatus & cinædus, nihil habens viri præ- *Argyrrhius.* ter barbam. Taxatur eodem in loco Epicratis oratoris cuiuſdam barba, cui ob id ipſum vulgari ioco cognomen inditum σακεσφόρος, teſte ſenario, quem Ariſtophanis interpres citat ex Platone comico,

Ἄρχει δ' ἐκεῖνος Ἐπικράτης σακεσφόρος. id eſt,

Rex barbæ Epicrates ſcutifer.

Barbam ob ſimilitudinem ſcutum vocat, vt & alibi,

Ἄσπιδα πώγωνα ἔχων πρὸς τοῖς γνάθοις ἔχουσα.

Ariſtophanes in eundem,

Κἀγὼ γ' Ἐπικράτους οὐκ ὀλίγῳ καλλίονα. id eſt,

Mihi barba multo pulchrior atque Epicratis.

Conuenit igitur in quoſdam, qui alioquin molliſſimi, vultus veſtituque ſeueritate, vitæ continentiam præferunt. Eſt frequens iocus apud Lucianum in barbam philoſophorum. itidē apud Horatium,

iuſſit ſapientem paſcere barbam.

Martialis item in huiuſmodi quendam iocatur.

Omnibus veſtigiis inquirere. 18

Πάντ' ἴχνη ζητεῖν, id eſt, Omnibus inquirere veſtigiis, dicitur qui ſumma cura ſummáque diligentia rem peruestigat. Metaphora ſumpta eſt à venatoribus. M. Tullius actione in Verrem quarta, Ex illis etiam tu ſentibus effugere te poſſe conſidis? quum te nos non opinione dubia, ſed tuis veſtigiis perſequamur, quæ tu in tabulis publicis expreſſa ac recētia reliquiſti. Rurſus in eadem, Vt omnes mortales iſtius auaritiæ non iam

veſtigia, ſed ipſa cubilia videre poſſint. Item actione ſexta, Illos ego accuſatores puto fuiſſe qui huiuſmodi hominum furta odore aut aliꝗcubi leuiter preſſo veſtigio perſequebantur. Nã nos quidem quid facimus in Verre, quem in luto volutatum totius corporis veſtigiis inuenimus? In Oratione pro Cluentio, Quid? Albiana pecunia veſtigiiſne nobis odoranda eſt, an ad ipſum cubile vobis ducibus venire poſſumus? Et paulo pòſt, Cluentii nummos nullus iudici datus vllo veſtigio reperitur. In Piſonem, An verò tu parum putas inueſtigatas eſſe à nobis labes imperii tui, ſtragéſque prouinciæ? quas quidem nos non veſtigiis odorãtes ingreſſus tuos, ſed totis volutationibus corporis & cubilibus perſequuti ſumus.

Apros immittere fontibus. 19

Qui ſibi acceſſit optátve perniciem allatura, in hũc quadrat Vergilianum illud,

> -& liquidis immiſi fontibus apros.

Neque enim id ſine prouerbii ſpecie dictum apparet: ſiquidem apri non tãtum bibunt è fonte impreſſis pedibus, verumetiam volutant ſeſe.

E canis podice. 20

De re nimis anxia.

Ἐκ κυνὸς πρωκτοῦ, id eſt, E canis culo. Dictum videtur à Luciano, pro eo quod eſt, rebus anxiis atque anguſtis, quòd ea pars arctior ſit huic animanti, quamobrem & excernunt difficilius. Nam Aſinum ſuum finit his verbis, ἐνταῦθα θεοῖς σωτῆρσιν ἔθυσα, καὶ ἀναθήματα ἀνέθηκα, μὰ Δία οὐκ ἐκ κυνὸς πρωκτοῦ, τοῦτο δὴ τὸ τοῦ λόγου, ἀλλ᾽ ἐξ ὄνου περιεργίας, διὰ μακροῦ πάνυ, καὶ οὕτω δὴ μόλις οἴκαδε ἀνασωθείς. id eſt, Hic diis ſeruatoribus rem diuinam feci, donáque ſuſpendi, nimirum non è canis podice, quemadmodũ vulgò dici conſueuit: quin magis ex aſini curioſitate, poſt multum deniꝗue temporis, idque etiam vix domum incolumis reuerſus. Vulgò iactatur & in Zenonem, teſte Laertio, quod in canis poſtico de Republica conſcripſiſſet. vel quòd nimis anxie, vel quòd inepte. Verùm de hoc prouerbio meminimus alibi.

E cantu dignoſcitur auis. 21

Refertur & hoc à quibuſdam, etiamſi mihi nondum apud idoneos authores repertum, E cantu dignoſcitur auis: alioqui non indignum quod in prouerbiorum ordinem allegatur. Sẽſus congruit cum illo, Qualis vir, talis oratio. Iactatur vulgò ſimillimum huic, E plumis auem dignoſci, è cultu ſpectari vitã & ingenium hominis.

Canis ſæuiens in lapidem. 22

Κύων εἰς τὸν λίθον ἀγανακτοῦσα, id eſt Canis indignans in lapidem. Competit in eos qui mali ſui cauſam imputant non ipſi authori, ſed alteri cuipiam. Veluti ſiquis iracundiæ vitium iuuentæ, non ſtultitiæ attribueret, vnde proficiſcitur. Plato libro de Repub. 5. damnãs eos qui cæſorum cadauera diſpoliãt, ait hos perinde facere vt ſolent canes, ſæuientes in lapidem, eo qui iecit omiſſo. Pacuuius apud Nonium, in Armorũ iudicio, Nam canis quum eſt percuſſus lapide, nõ tam petit illum qui ſe icit, quam eum ipſum lapidem quo ictus eſt petit.

Profundum ſulcum. 23

Profunda cogitatio.

Βαθεῖαν ἄλοκα, id eſt, Profundum ſulcum. Refertur & hoc in adagiorum collectaneis. aiũt dictum de iis qui cogitationibus profundis ac penitioribus rem expenderent. Sumptum eſt autem ex Æſchyli tragœdia cui titulus ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις, in qua verſus hi dicuntur de Amphiarao,

> Βαθεῖαν ἄλοκα διὰ φρενὸς καρπούμενος,
> Ἐξ ἧς τὰ κεδνὰ βλαστάνει βουλεύματα. id eſt,
> Sulco è profundo pectoris fructum metens,
> Rectæ vnde cogitationes germinant.

Citatur aliquot locis in Moralibus à Plutarcho, & à Platone ſecundo de Republica libro. Alluſit ad hoc prouerbiũ aliquot locis Marcus Tullius, vt in epiſtola ad Atticum libro quarto, Ne ß ἦθος mea, quæ in agendo apparuit, in ſcribendo ſit occultior. Ruſſus libro quinto, Admirabere meam βαθύτητα, quũ ſalus redierimus. tãta mihi μελέτη huius virtutis datur. Ruſſum libro ſexto, epiſtola prima, Nam nulla re ſum delectatus magis, quàm meam βαθύτητα in Appio tibi, liberalitatem in Bruto probari vehementer gaudeo. Mihi videtur rectè quadraturum & in eos qui ſe metiuntur non ex aliorum opinione, ſed ex recte ſecúſve factorum conſcientia.

Hernioſus vſque ad gulam. 24

Κηλήτης μέχρι τοῦ βρέγματος, Hernioſus vſque ad gulam, quadrat in vehementer hernioſum. Carmen eſt apud Ariſtophanem in Equitibus,

> Κηλήτην γενέσθαι δεῖ σε μέχρι τοῦ βρέγματος. id eſt,
> Sis hernioſus oportet ipſam vſque ad gulam.

Ariſtophanis interpres oſtendit fuiſſe & apud Diphilum.

Benignior pellace vulpe. 25

> Ὦ πλεῖον ἥκων αἱμύλης ἀλώπεκος. id eſt,
> Pellace quanto eſt blandior vulpecula.

Simulator beneuolentiæ.

De eo qui commodi ſui cauſa ſimulat beneuolentiam. Archilochi vulpeculam commemorat Plato lib. de Repub. 2. ἐπειδὴ τὸ δοκεῖν, ὡς δηλοῦσί μοι οἱ σοφοί, καὶ τὴν ἀλήθειαν βιᾶται καὶ κύριον εὐδαιμονίας, ἐπὶ τοῦτο δὴ τρεπτέον ὅλως· πρόθυρα μὲν καὶ σχῆμα κύκλῳ περὶ ἐμαυτὸν σκιαγραφίαν ἀρετῆς περιγραπτέον, τὴν δὲ τοῦ σοφωτάτου Ἀρχιλόχου ἀλώπεκα ἑλκτέον ἐξόπισθεν. id eſt, Itaque poſteaquàm opinio (quemadmodum declarant homines ſapientia præditi) etiam ipſam veritatem cogit, quod felicitatis eſt proprium, ad hanc ſanè proſſus incũbendum eſt: ac ſibi quiſque ceu veſtibulum ac virtutis vmbram circumponere debet, ſed ita vt ſapientiſſimi Archilochi vulpem à tergo trahat. Hæc ibi Glauco, laudans iniuſtitiam, quo Socratem ad iuſtitiæ prædicationem excitet.

Archilochi vulpes.

Archilochi vulpeculam commemorat & diuus Baſilius, cum aliàs, tum in libello ad nepotes ſuos, & Philoſtratus in imaginibus. Multi ſunt apologi de vulpis aſtutia: ex his quis ſit Archilochi, non ſatis liquet.

Non vt prior lædam, ſed vt iniuriam retaliem. 26

Senarium hunc quidam ex Olynthia Menandri citant, quidam ex Therſita Chæremonis,

> Ὡς οὐχ ὑπάρχων, ἀλλὰ τιμωρούμενος. id eſt,
> Vt qui prior nolim malo laceſſere,
> Sed iam datum malo retaliem malum.

Conuenict cum illo Terentiano, Sic exiſtimet, reſponſum, non dictum eſſe.

Non nauigamus ad Hippolaitas. 27

Οὐχ ἱππολαΐτας πλέομεν. Equidem ad hunc modum reperio ſcriptum in vulgatis exemplaribus, verùm èx his verbis non video quæ ſententia poſſit exſcalpi. Dicam igitur quid mihi vero proximum videatur, non quòd alios velim protinus ſequi meam diuinationem, ſed vt eruditis cõiectandi veri qualemcunque ſuppeditem occaſionem. Quid ſi legas, Οὐχὶ ἐπ᾽ ἀλαΐτας πλέομεν, id eſt, Non nauigamus ad eximios Hippolaitas. vt ſit admonentis, parcius vtendum eſſe rebus præſentibus. neque enim nauigari ad eum locum vnde rerum eiuſmodi copia exuberat, vt quod temere prodegeris, facile poſſis ſarcire. Nam in Græcorum commentariis hoc tantùm adſcriptum inuenio, περὶ τῶν βραχία κεκτημένων, id eſt, De iis qui pauca poſſident. Hippola vero vetuſtiſſima ciuitas fuit Laconicæ, non procul à mari, quam olim conſentaneum eſt ob portus commoditatem, mercimoniis floruiſſe. Meminit huius Pauſanias in Laconicis, his quidem verbis, καὶ πρὸς θαλάσσῃ ναός ἐστιν Ἀφροδίτης, καὶ ἄγαλμα ὀρθὸν λίθου. ἐντεῦθεν ἀναχωροῦντι σταδίους τριάκοντα, Ταινάρου ἄκρας ἐρείπια, καὶ πόλεως Ἱππόλας, καὶ ἐν αὐτοῖς Ἀθηνᾶς ἱερὸν Ἱππολαΐτιδος, id eſt, Et ad mare templum eſt Veneris & ſtatua recta lapidea. Hinc recedẽti ſtadia triginta, oſtia ſumma Tanari & ciuitatis Hippolæ ruinæ ſunt: & in his Mineruæ phanũ Hippolaitidis. Meminit huius vrbis & Stephanus. Nequam prætermittam coniecturam, & illud excute lector, num pro Hippolaitas legẽdum ſit Hippobotas: is eſt populus Chalcidenſis, cuius meminit Plutarchus in vita Periclis, olim opibus, gloriáque cum primis clarus. Nam ipſum nomen, ab agrorum fertilitate inditum eſt, quaſi dicas equorum altricem. quorum regionem pulſis indigenis, & deducta colonia occuparunt Athenienſes. Huius rei mentionem facit & Herodotus in Terpſichore.

Epiphyllides. 28

Refertur & hic ſenarius Ariſtophanicus è comœdia quæ inſcribitur Ranæ, in prouerbia,

> Ἐπιφυλλίδες ταῦτ᾽ ἐστὶ καὶ στωμύλματα. id eſt,
> Epiphyllides ſunt hæc & ampullæ meræ.

Epiphyllides.

Eum aiunt conuenire in blandiloquos, & phaleris verborum inſtructos magis, quàm egregiis factis. Epiphyllides enim Græcis dicuntur minutiores botri maioribus adhærẽtes. Calliſtratus omnes minutulos racemulos Epiphyllidas appellari ſcribit, quòd ſub pampinis lateant. Nam hinc nomen quòd foliis adhæreant. Eſt autem id luxuriantis arboris argumentum. Theocritus in Aita meminit de puſtulis naſo innatis, quæ mẽdacem arguunt. Id ſuo loco dicetur.

Ἀπ᾽ ἀκροφυσίων. 29

Ἀπ᾽ ἀκροφυσίων, prouerbialiter dicebant pro eo quod eſt, recens ab officina profectum, perinde quaſi modo productum à follibus ærariáque fornace. Nam ab his ſumpta metaphora. Ariſtophanes,

> Ῥήματά τε κομψὰ καὶ παίγνια ἐπιδεικνύναι
> Πάντα ἀπ᾽ ἀκροφυσίων καὶ ἀπὸ κανναβευμάτων. id eſt,

Dictáque ſplendida, & luſus oſtentare, omnia à follibus & archetypis. Porrò κανάβευμα vocatur exemplar & ſimulachrum, ad cuius imitationem pictores ac ſtatuarii ſignum effingunt ac repræſentant. Vnde quod nuper natum eſt, id ἀπὸ τῶν κανναβευμάτων venire dicitur.

Super te hæc omnia leparge. 30

> -ἐπὶ σοὶ τάδε πάντα λέπαργε. id eſt,
> -ſuper hæc te cuncta leparge.

Hemiſtichium heroicum, dici ſolitum in eum cui ne poſt laborem quidem exhauſtum datur reſpirare. Tranſſumptum à bubus, quibus perfunctis iam agricolãdi labore, labor ſtis etiam reliquus eſt, vt aratrum, reliquáque inſtrumenta domum referant. Ea ſolent imponi qui ſit è duobus robuſtior. Taurum autem

tem λευκόχρων appellat, ob candorem pili. Videri poſſunt verba aſini ſub onere collabentis ad bouem, qui rogatus vt ſarcinæ partem reciperet, recuſauit, móxque deficiente aſino, coactus eſt totam ſarcinam vnà cum aſini pelle geſtare.

Laqueus auxiliari videtur. 31

Malum bono commutatum.

Ἀγχόνη, ὡς ἔοικεν, ὤνησε, id eſt, Laqueus, ita vt videtur, & bono fuit. Dictitari ſoleuit quoties incommodum alicui vertetetur in bonum. Veluti ſiquis Turca bello captus, ſeruiret apud Chriſtianos, atque hac occaſione noſtræ religionis ſacris initiaretur. Aut ſi diues ad inopiam redactus, hac occaſione fieret ex luxurioſo ſobrius, ex impio pius. Huc pertinet quod philoſophus ille, Zeno ni fallor, dicebat, ſe tum proſpere nauigaſſe poſteaquam naufragium fecerat.

Ἀμυστὶ πίνειν. 32

Ἀμυστὶ πίνειν, dicuntur qui hauſtim auidéque bibunt, nec inter bibendum, ſpiritum reciprocant, ſed potum in aluum non ſecus atque in doliúm infundunt. Sonat autem ἀμυστὶ quaſi dicas, citra ſuctum. Traduci poterit ad eos qui ſermonem nullo delectu, nimis auide accipiunt. Aut qui immodica lectione obruunt ingenium: quum magis expediat, ſubinde cogitationẽ admiſcere lectioni. Similis potatio Græcis dicitur ἄμυσιν, quòd inter bibendum labia non claudantur.

Amphidromiam agis. 33

De ambitioſis beneficiis.

Ἀμφιδρόμια ἄγεις, id eſt, Amphidromiam agis. Adagium ad varios vſus poterit accommodari vel ad eos qui pueros oſtentant, ac circunferũt, aut munuſcula captant, ambiúntque. Sumptum à priſca conſuetudine, qua mulieres quæ in partu adfuiſſent, & in obſtetricãdo iuuiſſent, quinta pòſt die manus abluere ſolent, ac puerum curſu laribus circunferre Eóque die munuſcula miſſitabantur à cognatis, ſepiæ plerunque & polypi, decimo à partu die nomen indebatur infanti. De munuſculis huiuſmodi meminit & Terentius in prima Phormionis ſcena. Et Plautus in Truculento, in qua fabula Phroneſium meretrix Dinarcho cupienti accumbere in ſacrificio pro puero accitito, iubet potius illud agat quod quinto die fieri conſueuit. Quanquam Heſychius Amphidromiam ſeptimo die ſcribit celebrari ſolitam. Plato in Theæteto, τὰ ἀμφιδρόμια vocat genere neutro. Idem facit Ephippus apud Athenæum libro Dipnoſophiſtarũ [illegible]

Canens vitæ palmum. 34

Ἄδων τὴν σπιθαμὴν τοῦ βίου πρὸς ἄνηθον. id eſt,

Canens vitæ palmum ad anethum. De parco dictum, qui tenui ſeruiculáque tranſigit vitã, atque interim exiſtimat ſe laute viuere. Morem hunc quibuſdam eſſe videmus, vt quum nihil apponant in menſa quod edi poſſit, ne ieiunum omnino conuiuium appareat, varias narrent fabulas, aut cantillent, vt his modis ciborum obliuionem inducant conuiuis.

Qui non litigat, cœlebs eſt. 35

Rixoſum omne coniugium.

Diuus Hieronymus tãquam prouerbio iactatum citat, Qui non litigat, cœlebs eſt. Indicat adagium, rixoſum eſſe omne coniugium, nec eſſe tranquillam vitam niſi in cœlibatu. Iuuenalis.

Semper habet lites alternáque iurgia lectus
In quo nupta iacet: minimum dormitur in illo.

Aſtipulantur huic ſententiæ verſus aliquot prouerbiales,

Χειμὼν κατ' οἴκους ἐστὶν ἀνδράσι γυνή. id eſt,

Mulier in ædibus atra tempeſtas viro. Item,

Ζῆλος γυναικὸς πάντα πυρπολεῖ δόμον. id eſt,

Incendit omnem fœminæ zelus domum.

Item,

Οὐδὲν γυναικὸς χεῖρον οὐδὲ τῆς καλῆς. id eſt,

Muliere nil peius, atque etiam bona.
Sed Heſiodus, vt modeſtius, ita verius, opinor,
Οὐ μὲν γάρ τι γυναικὸς ἀνὴρ ληΐζετ' ἄμεινον
Τῆς ἀγαθῆς, τῆς δ' αὖτε κακῆς οὐ ῥίγιον ἄλλο. id eſt,
Sors potior muliere proba non obtigit vnquam
Vlla viro, contráque mala nil terrius vlquam eſt.

Præſtat vni malo obnoxiũ eſſe quàm duobus. 36

Ariſtophanes in Concionatricibus ſenarium hunc prouerbialem refert,

Ἑνὶ γὰρ ξυνέχεσθαι κρεῖττον ἢ δυοῖν κακοῖν. id eſt,

Vni quàm geminis præſtat inuolui malis.

Quoties vtrunque malum euitari non poteſt, danda tamen opera quò declinemus alterum, & in id quod minus habeat incommoditatis incurramus.

Vtrunque. 37

Enarrator Apollonij citat hunc ex Callimacho verſiculum,

Ἀμφότερον, κέντρον τε βοῶν καὶ μέτρον ἀρούρης. id eſt,

Vtrunque eſt, ſtimulúſque boum, menſuráque terræ.

Virga ἄκαινα ſeu decempeda.

Dici poteſt de re quapiam ad diuerſum vſum accommodabili: quemadmodum ſuperius oſtenſum eſt de gladio Delphico. Sentit autem Callimachus de virga quam ἄκαιναν Græci vocant, Latini, ni fallor, decempedam, eam aiunt à Theſſalis inuentam, pedum longitudine decem. Hac eadem paſtores pedi vice conſueuerunt vti.

Chius cacans. 38

De eo qui ciuitatem contaminet.

Χῖος ἀποπατῶν, id eſt, Chius cacans. Ariſtophanis interpres in Pacem, indicat prouerbio iactatum in eos qui contaminaſſent conſpurcaréntque ciuitatem. Nam hac occaſione conſueuerunt calumniam ſtruere Chiis. Vnde non perperam accommodabitur & in illos qui captata occaſione calumniantur aliquem quemadmodum lupus Æſopicus agnum accuſat quod ſibi bibenti turbarit aquam. Ariſtophanes in eã quam modo citaui fabula,

Ἡ πόλις ἡ Χίων διὰ τὸν σὸν πρωκτὸν ἐξόλλυται.

Probabile eſt, adagium ab euentu natum quem refert Plutarchus in Apophthegmatibus Laconicis. Chii quum apud Lacedæmonios peregrinarẽtur, poſt cœnam vomuerunt in curia Ephororum, quorum apud eam gentem erat ſumma authoritas: quin & in horum cathedras in quibus ſedere conſueuerunt incacarunt. Ac primum quidem diligenter inquiſitio facta eſt, quinam hoc deſignaſſet ſcelus, ſeueriter animaduerſuris ſiquis ciuium hoc perpetraſſet. Vbi ſenſerunt id à Chiis factum, per præconem edixerunt, Chiis permiſſum eſſe intẽperanter agere.

Furari littoris harenas. 39

Littoris harenas furari dicitur qui rem ab omnibus neglectam & incuſtoditam tollit. Ouidius in Amoribus,

Ille poteſt vacuo furari littore harenas,
Vxorem ſtulti quiſquis amare poteſt.

In fontibus aqualem.

Conueniet cum illo quod alibi retulimus ex Ariſtotele, ἐν τοῖς φρέασι τὴν ὑδρίαν, id eſt, In fontibus aqualem. Aptius per negationem vſurpabitur prouerbium, vt, Quis littoris harenas furetur?

Colubrum in ſinu fouere. 40

Ὄφιν ἐν τῷ κόλπῳ θάλπειν, id eſt, Serpentem in ſinu fouere, dicitur qui copulatur amore, ſtudióque proſequitur hominem ingratum, & aliquando per occaſionem nociturum. Sumptum eſt ab apologo quodã, qui Æſopi nomine fertur. eum Gabrias quidam iambis expreſſit in hunc modum,

Ἔχιν τις γεωργὸς ἐν κόλποισι θάλψας
Ψύχει παγέντα, θερμανθεὶς δ' ἐκεῖνος
Ἔπληξε τὴν θάλψασαν χεῖρα
Οὕτω χάριν τινὲς τοῖς εὐεργέταις. id eſt,
Sinu fouebat quidam agricola viperam
Gelu rigentem: at hæc calorem vt ſenſerat,
Ferit fouentem, moxque perimit vulnere.
Ingrati ad nunc beneméritos tractant modum.

Eſt & alter apologus, de gallina fouente ſerpentis oua, quam admonet hirundo ne in ſuam perniciem foueat.

Præter Sibyllam leget nemo. 41

De obſcuro & perturbato ſtylo.

Diuus Hieronymus irridens Iouiniani ſtylum, vt perturbatũ & obſcurum, ſcribit Plautinum literatum illud in eum quadrare, Has præter Sibyllam leget nemo. Eſt autem hic locus in Pſeudolo Plautina, vbi quidam literas ab amica ſcriptas irridens, notulis male concinnatis (cuiuſmodi ferme ſcriptura mulierum) Quærunt, inquit, hæ literæ ſibi liberos. alia aliam ſcandit Has quidem pol credo nemo niſi Sibylla legerit: interpretari alium poſſe reor neminem. An obſecro hercle habent quoque gallinæ manus? Nam has quidem gallina ſcripſit.

Nihil profuerit bulbus. 42

Athenæus Dipnoſophiſtarum libro ſecũdo, ſenarium hunc prouerbij nomine refert,

Οὐδέν σ' ὀνήσει βολβὸς ἂν μὴ νεῦρ' ἔχῃς.
Neruis carentem iuuerit bulbus nihil.

Martialis item,

Nil aliud bulbis quàm ſatur eſſe potes.

Bulb⁹ ad quid conducat.

Bulbus autem ad irritandã venerem valet. Licebit ad verecundiorẽ vſum trahere, Nihil prodeſſe ſtudium, ni vis adſit ingenij.

Quæ dantur. 43

M. Tullius libro epiſtolarum ad Atticum ſexto, ἀκροατὴς ἀλλ' ὅμως ἀκήκοα, λέγειν τὰ διδόμενα. Méque obiurgauit veteri prouerbio, τὰ μὲν διδόμενα. Vtitur eodem & alio quodam loco. Non admodum liquet quid ſibi velit, niſi quod conijcere licet, τὰ μὲν διδόμενα, verſum eſſe poetæ cuiuſpiam. eſt enim hemiſtichium iambicum, quod admonet, quod à fortuna datur, id boni conſulendum eſſe, & ferendum æquo animo quod mutari non queat. Plato in Gorgia videtur indicare prouerbium, νῦν δὲ ἐξηπάτημαι, ὡς ἔοικεν, ἀνάγκη μοι κατὰ τὸν παλαιὸν λόγον, τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν, καὶ τοῦτο δέχεσθαι τὸ διδόμενον παρὰ σοῦ, id eſt, Nunc autem mendacio deluſus ſum, atque, vt videtur, neceſſe eſt mihi, iuxta vetus prouerbium, quod adeſt boni conſulere, idque quod abs te datur accipere. Ζῶμεν ὡς δυνάμεθα, alibi dictum eſt. Eõdem pertinet, Vt poſſumus, quando vt volumus non licet.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. quodam loco. Non admodum liquet quid ſibi velit] Videtur mihi ſatis liquere ex alio eius loco, in quo eodem modo vſurpat, Quod dat accipimus. Sed ne alibi à me dicta cogar repetere, ad meum caſtigationum in Ciceronẽ libellum te, remitto

Sydera addere cœlo. 44

Addere cœlo ſydera, pro eo quod eſt, adiungere quibus ipſis ſumma eſt copia, prouerbiali ſchemate dictum vel illud ſat ſigni fuerit, quod Ouidius ſecundo Elegiarum amatoriarum libro, duobus prouerbiis intertexuit,

Quid folia arboribus, pleno quid ſydera cœlo,
In freta collectas alta quid addis aquas?

Pamphili furtum. 45

De peculatoribus. Παμφίλου κλέμμα, id eſt, Pamphili ſublatio. Pamphilus hic, veteris comœdiæ conuiciis notatus eſt quòd ærarium expilaſſet. Conuenit in peculatores qui è publico ſuffurantur.

Pegaſo velocior. 46

Πηγάσου ταχύτερος, id eſt, Pegaſo velocior. Hyperbole prouerbialis de præuelocibus. Nota fabula de equo alato. Ita Pindarus Olymp. hymno 9 [Greek illegible], id eſt, Velociùs & generoſo equo & alata naue.

Crepitu probabis. 47

Πλαταγῇ δοκιμάσεις, id eſt, Plataga probabis. De iis qui ridicule explorant alterius in ſeſe animum. Sumptum à vulgari ioco puellarum, quę impoſito pollici medióque digito papaueris folio palmam illidunt: quod ſi crepuerit, amoris argumentum eſt: ſin minus, non amantis indicium. Id Suidas indicat fieri ſolere folio papaueris aut anemonæ, quod πλαταγώνιον dicitur, à πλατάσσειν, id eſt à ſtrepêdo. Alluſit ad prouerbium Ammianus li. 14. Quod quum verè & ex animo dicitur, ſolet amor ex leui crepitu monſtrari. Vnde locus erit prouerbio, vbi ex dicto ſimplici deprehenditur animus hominis. Apud alios πλαταγὴν reperio pro inſtrumêto quo mouemus ſtrepitum, & πλαταγεῖν pro crepitum mouere.

Multa docet fames. 48

Τὸ δ' ὧν ὁ λιμὸς γίγνεται διδάσκαλος. id eſt,
Fames magiſtra eſt artium complurium.
Ouidius,
Ingenium mala ſæpe mouent.
Perſius, ingeniíque largitor
Venter, negatas artifex ſequi voces.

Multorum feſtorum Iouis glandes comedit. 49

Πολλῶν ἑορτῶν Διὸς βαλάνους ἔφαγεν, id eſt, Multorum feſtorum Iouis glâdes comedit. De ſene longoque pluurimarum rerum vſu docto: perinde valet quaſi dicas, multas vixit olympiadas. Quercus autem Ioui ſacra: vnde nuces iuglâdes. Simili ioco & hodie dicunt noſtrates, Comedit multa oua paſchalia: ſenem indicantes.

Prodico doctior. 50

Προδίκου σοφώτερος, id eſt, Prodico doctior. Aiunt hunc Prodicum in diiudicandis litibus & arbitriis inter diſſentientes amicos acerrimi fuiſſe iudicii. Ariſtophanes in Centauro, citante Suida,

Ἐγὼ γὰρ, εἴ τις ἀδικοίη, ἢ τὸν δίκαιον
Δοκοίη πρόδικον. id eſt,
Ego nanque, ſiquis præter æquum fecerit,
Prodicus, quid nomen. Prodicum volo negotium cognoſcere.

Subeſt autem alluſio ad vocabulum hominis: Prodicus enim veluti præiudicatorem ſonat, qui antè de lite pronûciet, quàm ad iudices delata ſit. Fuit huius nominis & ſophiſta quidã, cuius meminit Plato locis aliquot.

Mendico ne parentes quidem amici ſunt. 51

Πτωχοῦ φίλοι οὐδ' οἱ γεννήτορες, id eſt, Mendico ne parentes quidem amici ſunt. Diuitiæ conciliant amicos: paupertas nec illos habet amicos quos natura côiunxit. Tantum valet in hominum vita, cuius momentum oportuit eſſe leuiſſimum, ſi res non ex noſtris cupiditatibus, ſed ex vſu metiremur.

Malus ianitor. 52

Πυλωρὸς κακός, id eſt, Ianitor malus: id eſt, indiligens præfectus, aut cuſtos. Natum à dicto Thericyonis cuiuſdã, qui quû videret Philippi copias Iſthmicas anguſtias occupaſſe, ſic ait, Κακοὺς πυλωροὺς ὑμᾶς ὁ Κορίνθιοι ὁ Πελοπόννησος ἔχει, id eſt, Malos ianitores vos ô Corinthii Peloponneſus habet. Siquidem anguſtias locorum, Græci pylas, id eſt portas, appellant. Refertur à Plutarcho in Apophthegmatis.

Audi chelidonem. 53

Ἀκούω χελιδόνος, id eſt, Audi chelidonem. Id eſt, in têpore curato tua negocia. Quidam à theologo quodam ortum autumant, cui nomen Chelidoni. nam aiunt huic fuiſſe morem, obſeruatis prodigiis colligere rerum exitus. Atque huius opinionis author citatur Mnaſeas Patrenſis τῷ περὶ τῶν. Nônulli malunt ad auem hirundinem referri, quòd ſtridula ſit auis ac lugubris, ſiue quòd veris prænunciet aduentum.

Ominabitur aliquis te conſpecto. 54

In deformes. Τίς δ' οἰωνιεῖται ἄν τι ἰδὼν, id eſt, Qui te conſpexerit, auguriû poterit capere. Dici côſueuit in deformes, fœdóq; aſpectu. Veteres ex primo hominis occurſu ſumebant omen. Occurrere formoſo, fœlix omé habebatur: occurrere deformi nigróque côtrà. Romanus quidã imperator (Hadrianus, opinor) vt erat omnium ſuperſtitionum obſeruâtiſſimus, ex Mauri cuiuſdam ſcurræ occurſu mortem ominatus eſt. Ille iuſſus abire, dictum addidit ominoſius, Totum viciſti, totum feciſti: nûc deus eſto. Nam imperatores defuncti, ſolênibus quibuſdam ceremoniis referebantur in numerum deorum. Iuuenalis,

Et cui per mediam nolis occurrere noctem.

Non admodum miſces. 55

Miſcere omnia. Οὐ μάλα κυκᾷς, id eſt, Non admodum miſces. Id eſt, non multum potes neque prodeſſe, neque nocere. Pericles dictus eſt totam miſcuiſſe Græciam eloquêtia ſua, quòd arbitratu ſuo verſaret omnia. Et apud M. Tullium omnia miſcere dicuntur qui immodica potentia perturbant rempublicam.

Aſini cauda, &c. 56

Οὐ ποιεῖ τηλίαν ὄνου οὐρά, id eſt, Aſini cauda non facit cribrû: vbi quis ad hoc aut illud dicetur inutilis. Cribrû è pilis equinis fieri conſueuit, non e villis aſininæ caudæ. Suſpicor hoc ex huius ætatis fæce ſumptum ab Apoſtolio.

Ipſo cratere. 57

Crater malorum. Αὐτῷ κρατῆρι χεῖν κακά, id eſt, Ipſo cratere côtingant mala. Dictitari ſolitû de iis in quos recidit quod per inſidias in alios moliebâtur. Craterem enim quaſi malorum fontê vocat, vnde κρατὴρ κακῶν, id eſt, crater malorum, de quo dictum eſt alias.

Gutta vini, &c. 58

Σταλαγμὸς οἴνου μυρίοις ὕδατος ὕδασι οὐ μίγνυται, id eſt, Gutta vini nô miſcetur aqua ſæpius infuſa. Quum paululo boni nimia mali vis admiſcetur. Diluitur enim & euaneſcit ſi pauxillum vini plurima corrumpas aqua.

Bos porrecto vltra Taygetum capite. 59

Ταῦρος ὑπερκύψας τὸ Ταΰγετον ἀπὸ τοῦ Εὐρώτα πίνει, id eſt, Taurus porrecto vltra Taygetum capite bibit ex Eurota. De re vehementer abſurda. Simillimum illi, Quid ſi cælum ruat? Natû ex apophthegmate Geradæ Lacedæmonii: is ab hoſpite quopiam interrogatus quæ pœna foret adulteris apud Lacedæmonios: negauit vllos eſſe adulteros apud Lacedæmonios. At inſtans ille, Quid ſiquis exiſteret, inquit, quam pœnam daret? Is, inquit, taurum maximum depêderet, qui producto vltra Taygetum môtem capite, biberet ex Eurota. Quumque hoſpes arridens, Et vnde taurus tam ingens? Lacedæmonius viciſſim, At vnde apud Lacedæmonios adulter? Refertur à Plutarcho in vita Lycurgi.

Ad cribrum dicta. 60

Τὰ ἐκ κοσκίνου, id eſt, Ad cribrum dicta. Quæ vera compertáque videri vellent, ad hunc appellabant modum. Finitimû illi, τὰ ἐκ τριπόδος. Sumptum à diuinationis genere, quod ſuſpenſo circumactoque cribro peragebatur, quemadmodum alias indicauimus ex Ariſtotele & Luciano.

Iouis tergus. 61

Διὸς κώδιον, id eſt, Iouis tergus. De re ſordida quidê, ſed tamê in vſum aliquê ſeruata. Nam olim victimæ pellem ſeruabât in pompis Eleuſinis circunferendã, vel ſubſternendam pedibus eorum qui piaculo quopiam tenebantur, ad expiationem.

Mala vltro adſunt. 62

Fertur & huiuſmodi ſententia in prouerbiorû collectaneis, Δίζημένοισι τὰ ἀγαθὰ μόλις παραγίνεται, τὰ δὲ κακὰ, μὴ διζημένοισι. id eſt, Bona vix accidunt iis qui quærunt: mala vel non quærentibus obtingunt. Idê & vulgo dicunt idiotæ, neque tamen non verê, Mala vitro adeſſe, vel inuocata. Et tamê paſſim vitiis noſtris accerſimus bellum, lites, morbos, quaſi ſua ſponte parum adſit malorum.

A vicinis exemplum habent. 63

Ἐκ τῶν γειτόνων χρὴ τὸ παράδειγμα, id eſt, A vicinis ſumunt exemplum. Qui faciunt quippiam aliorum exemplo prouocati. Vicinus enim vicino morbum ſuum affricat, & malorum commercio reddimur deteriores. Huc nimirum alluſit Terentius in Andria,

Quid iſthuc tam mirum eſt, de te ſi exemplum capit?

My ſortitus es. 64

Ἔλαχες τὸ μ, id eſt, M litera tibi ſorte obtigit. Ænigma in ſtultos. nam Græce μωροὶ hanc initialem habent. Quum aliquando Dionyſio μ in ſortibus obueniſſet, quidam per iocum ait, μωρολογεῖς Διονύσιε, Stulta loqueris Dionyſi. At ille detorquens aliò: μοναρχήσω μὲν οὖν, inquit, ſingulari proinde certamine depugnabo. Ad hunc quidem modum refertur in collectaneis Græcorum, ſed mendoſe: quod liquet ex Plutarcho, qui narrat Dionyſium reſpôdiſſe μοναρχήσω μὲν οὖν, quod interpretes verterunt, Monarchæ erimus, decepti ſcripturæ vitio. Legendum enim μοναρχήσω μὲν οὖν fit vnica dictio, quæ non inferat tantum, ſed aduerſetur potius. Corrigit enim alterius diuinationem, & ſubiicit, Imò potius ero monarcha. quis enim ſic loquitur, Erimus monarchæ. Ad hæc μοναρχήσωμεν non ſonat Erimus monarchæ, ſed Simus monarchę. Poſtremo ſi legas οὖν, vt ſit inferentis, non corrigêtis, quid aliud dicit Dionyſius, quàm

quàm ideo ſe fore monarcham quòd ſtultus eſſet?

In Pythij templo cacare. 65

Ἐν Πυθίου χέσαι, id eſt, In Pythij templo cacare, dicebatur qui rem nefariam & periculoſam faceret quòd Piſiſtratus tyrannus extructo templo interdixerat, ne quis inibi ventrem exoneraret. & aduenam quendam deprehenſum e medio ſuſtulit.

In terra pauperem, &c. 66

Ἐν γῇ πένεσθαι μᾶλλον ἢ πλουτοῦντα πλεῖν. id eſt,
Egere præſtat in ſolo, quàm diuitem
Sulcare fluctus.

Satius eſt paululum habere tuto, quàm multum cum periculo. Nec placebant cuidam opes de funibus pendentes, multo minus quas eripere ventis in manu eſt. Prouerbium admonet, certam fortunam, licet modicam, incertis, quālibet amplioribus, anteponendam.

Inter pueros ſenex. 67

Ἐν παισὶ μὲν γέρων, ἐν δὲ γέρουσι παῖς, id eſt, Inter ſenes puer, idem at in pueris ſenex. Conueniet in hominem grandiuſculum, maiorem quàm vt puer videri poſſit, minorem quàm vt vir. Dictum eſt autem ab æmulis in Hermogenem rhetorem. Accommodare licebit in hominem ſic eruditum vt inter idiotas videri poſſit doctus, inter eruditos indoctus.

ANIMAD. HENR. STEPH.

Vid. in) conueniet in hominem grandiuſculum, maiorem. &c. Nihil minus quàm hoc ſignificare volebat Antiochus ſophiſta, quū illud ſcomma in Hermogenem iaceret. cuius verus ſenſus ex iis quæ de ipſo narrat Philoſtratus, facile ab Eraſmo colligi potuiſſe videtur. Refert enim, Hermogenem quindecim duntaxat annos natum maximi fuiſſe inter ſophiſtas nominis, adeo vt & Marco regi deſiderium ſui audiendi accenderit: ſed quum virilem ætatem attingeret, quem habebat dicendi vſum amiſiſſe: vnde & æmulis ſuis occaſionem riſus præbuiſſe. Dicebant enim verba verè, iuxta Homerum, eſſe pennata: vtpote quæ Hermogenes, tanquam pennas, amiſiſſet. His ſubiūgit, [illegible], Ἐν παισὶ μὲν γέρων, ἐν δὲ γέρουσι παῖς. Quibus lectis, cuncti, vt opinor, mihi aſſentientur, huius dicterij ſenſum hunc eſſe affirmāti, Qui in pueritia, mente & iudicio præditus fuit ſenili, vel digno quouis ſene: in ſenectute planè puerilem mentem habet. Addit autem Philoſtratus illum ad ſummam ſenectutem perueniſſe.

Ingenium præcox Hermogenis. (margin)

In ſola Sparta expedit ſeneſcere. 68

Ἐν Σπάρτῃ μόνῃ λυσιτελεῖ γηράσκειν, id eſt, Vna in Sparta expedit ſeneſcere. Dictū eſt, quòd apud Spartanos ſummus honos ſenibus habebatur olim. Torqueri poterit ad quoslibet, penes quos virtus in pretio ſit. Refert Plutarchus in Laconicis, ſed incerto autore. Dictum eſt autem a quodā hoſpite, quum videret apud Lacedæmonios iuuenes tantum honoris habere ſenioribus. M. Tullius in Catone maiore, ſimilem ſententiam adſcribit Lyſandro: Lyſandrum, inquit, Lacedæmonium dicere aiunt ſolitum, Lacedæmone eſſe honeſtiſſimum domicilium ſenectutis: nuſquam enim tātum tribuitur ætati, nuſquam eſt ſenectus honoratior. Nota eſt hiſtoria de ſene, cui quum ingreſſo theatrum nullus Athenienſium daret locum, ſoli Lacedæmoniorum legati, caniciem illius reueriti, & aſſurgendi officio veneratì ſunt, & inter ipſos honoratiſſimum locum ceſſerunt. Cui facto quum applauderet Athenienſium populus, quidam è Lacedæmoniis dixit, ſcire quidem populū Athenienſem quæ deceat, ſed negligere. Narratur à multis, nominatim à Valerio Maximo, libro 4. capite 5.

Senes quos in precio habent. (margin)

Ne maior thylaco acceſſio. 69

Lucianus in Encomio Demoſthenis, [illegible], id eſt, At tu fortaſſe vereris ne in te torqueatur illud prouerbiale dicterium de male reſpondente proportione, nempe, ne tibi thylaco maior ſit acceſſoria ſarcinula. Thylacus enim culeus eſt, ſiue mantica parata geſtandis oneribus. Neque me clam eſt in vulgatis exēplaribus eſſe [illegible], non [illegible], verum niſi ſcripturam mutaris, nulla ſententia poteſt elici. Eſt autem [illegible], velut oneris adſertura. Tranſlatum eſt autem à mulionibus, qui præter legitimum onus, vaſcula quædam ſuperimponunt. Ergo quum digreſſio longior eſt quàm ipſa res, vti licebit hoc prouerbio. Baſilius idē aliis verbis expreſſit libro de Spiritu ſancto, [illegible], id eſt, Ad iſtū alioqui modum acceſſorium multo maius eſſet ipſo principali.

Thylacus. (margin)

ANIMAD. HENR. STEP.

V. propert) ne tibi thylaco maior ſit acceſſoria ſarcinula. Ita interpretans hunc locum, à vulgatis exemplaribus diſcedit in duobus vocabulis: quum tamen vnius duntaxat mentionem hic faciat. fatetur enim ſe [illegible] in [illegible] mutaſſe. at de θυλάκῳ, pro quo in ſua interpretatione legit θύλακον, nihil dicit. & quidem hic locum citat cum [illegible], no cum [illegible]: at θυλάκῳ datiuum ſeruat. quum tamen maior θυλάκῳ pro maius thylaco, nemo ſit qui ferēdum eſſe dicere auſit. Ego [illegible], ſicut τῷ θυλάκῳ, retinendo, & datiuum hunc cum [illegible] iungendo, ſic verti poſſe exiſtimo, Ne ſacculo inſcriptio accedat iuſto maior. Fortaſſe enim moris fuit ſacculis chartulam, inſcriptionem eorum quæ in illis repoſita eſſent habentem, affigere. vt & hodie cauſidici noſtri ſacculis inſtrumenta litis continētibus alligant. Fingamus ergo tale aliquid: tum ita poſſit accommodari hæc prouerbialis comparatio, Vereris ne, ſi laudaturū te Demoſthenem profeſſus, tot argumenta diuerſa congereres, plura eſſent illa quàm pro materiæ quam ſuſcepiſſes tractandā, menſura. hoc modo [illegible] reſpondebit materiæ quæ tractatur: eorum autem quæ tractantur argumenta, inſcriptioni ſacculo affixæ. Quanquam, vt ingenue fatear, hoc meum commentum mihi parum placet: ſed qualecunque eſt, lectionem quam habemus ſeruat integram. At Eraſmus ſuum cum mutatione vocis vnius (vt alia taceam) induxit: quod tamen, vt oſtendi, niſi & altera mutetur, ſtare non poteſt.

Acarnici equi. 70

Ἀκαρνικοὶ ἵπποι, id eſt, Acarnici equi, dicebantur, equi maximi. Finitimum illi cuius meminit etiā Ariſtoteles, ἵππος Θεσσαλικά, id eſt, Equa Theſſalica. Vergilius itē in Georgicis tribuit primam laudem equis Epiroticis,

-Eliadum palmas Epirus equarum.

Acarnanes enim ſunt iuxta Epirum, quemadmodum & Theſſali. Conueniet vbi de re quapiam eximia, aut inſigni præmio.

Equa Theſſalica. (margin)

Contribulis factus ſerua ordinem. 71

[illegible], id eſt, Tribulis factus ſerua ordinem. Id eſt, poſteaquam aſcitus es in ordinem aliquē, fungere tuo officio, quemadmodum & cæteri faciūt. Natum à tribubus Athenienſium. Populus Athenienſis diſtributus erat in tribus duodecim, ad menſium numerum: rurſum vnaquæque tribus in triginta gentes quemadmodum vocant ad dierum numerum. [illegible] vocabantur, non coniuncti ſanguinis propinquitate, ſed in eandem tribus partem aſciti.

Glaucus alter. 72

Γλαῦκος ἄλλος ἱππόβρωτος, id eſt, Glaucus alter ab equis deuoratus. Quadrabit in hominem alendis equis exhaurientem facultates ſuas. A fabula natum, qualis fertur & de Actæone.

Gorgonem Perſeus aggreditur. 73

[illegible], id eſt, Gorgonem Perſeus adortus eſt. Vbi quis egregium facinus inceptat. Notiſſima fabula eſt. Ne hoc quidem prouerbiū adſcripturus eram, ni mihi repertū eſſet in Græcorum collectaneis.

De eo, qui aggreditur ad facinus egregium. (margin)

Vincula Tyrrhena. 74

Δεσμοὶ Τυρρηνοί, id eſt, Vincula Tyrrhena, dicebantur odioſa negocia quibus diſtringebatur aliquis. Traductum à vinculis quibus Tyrrheni captiuos vinciebant, grauibus & moleſtis.

Diu delibera. 75

[illegible], id eſt, Diu delibera. Non ſtatim aggrediūdum negotium. Carmen integrum fertur huiuſmodi,

[illegible]. id eſt,
Conſultato diu, multo vt præcellere poſſis.

Lente conſultādum, at vbi ſtatueris, mature quod opus facto, faciundū eſt. Qui ſecus faciunt, iis non raro ſolet euenire Platonicum illud, vt feſtinantes in principio, ſerius perueniant ad finem.

Epimenideum corium. 76

Ἐπιμενίδειον δέρμα, id eſt, Epimenidia pellis. De re repoſita miraculique loco ſeruata. In nonnullis codicibus ſcriptum offendi Epimenidiam, ſed deprauate, ni fallor. adſcriptū erat huius pellem adſeruari abditam, ceu rem ſacrā, apud Lacedæmonios. Indicat autem Eudemus tractum ab Epimenide Cretenſi, qui legitur perpetuo ſomno dormiſſe quadraginta ſeptē, aut, ſi Laertio credimus, quinquaginta ſeptem annos, neque paucos poſtea ſuperuixiſſe. Vnde cōſentaneum eſt huius reliquias, vt miraculi monimentum, ſeruatas fuiſſe.

Res aſſeruata. (margin)

Volaticum iuſiurandum. 77

[illegible]. Ad eum modum appellabant iuſiurandum iſtud, quod euaneſceret auolaretque, ſimulatque pronunciatū eſſet, cuiuſmodi ſunt amantium. Hæc ſententia magis arridet Suidæ. Quanquam Ariſtarchus apud Eudemum κατ᾽ ἀντίφρασιν accipit, quaſi tardum oporteat eſſe iuſiurādum, neque temere proferendum, neque etiam ſtatim euaneſcere ſiquid iuraris.

Amantium iuſiurandum. (margin)

Superatus es à gallo quopiam. 78

[illegible], id eſt, Superatus es a gallo quopiam. Iocus prouerbialis in ſeruos qui dominos à tergo ſequuntur, ſupplices videlicet & abiecti: cuiuſmodi ſolent eſſe galli ſuperati in pugna. Nam hæc auis, victa ſilere ſolet, canere ſi vicerit, vt author eſt Cicero in Diuinationibus. Addunt, gallum in pugna ſuperatum victo ſequi victorem. Sumptum eſt ex Ariſtophane, niſi me fallit memoria. Refertur ab Eudemo.

[illegible] 79

[illegible], De pinguibus dictum & impotentibus. Eudemus admonet, addens eſſe legendum [illegible]. Quibus ver-

biſ quid ſibi velit, nondum ſatis liquet, niſi ſenſit exprobratam ingenii tarditatē. Etenim quæ viuido ſunt ingenio, caput erigunt: capite eſſe deiecto, hebetioris ac ſegnioris animi ſignum eſſe ſolet. *Signum animi hebetioris.* nam Græca vox hinc dicta eſt. βαβὰς enim, vt indicat Heſychius, apud Tarentinos pronum ſignificat & κάρα caput. Vnde βασσάραι Thracibus dicuntur Bacchæ, Bacchi numine afflatæ: quę & Baſſarides dicūtur, vt indicat Etymologicus. Hinc vox deducta ad meretricem quæ ſe proſternit quibuslibet. Apud Athenæum lib. 4. καρηβαρῶντες dicuntur qui crapula grauatum habent caput. Conueniet in temulentum ac ſomnolētum. Quēadmodū vſurpauit diuus Baſilius in epiſtola quadā.

Ex æquo partire. 80

Ἐξ ἴσου δίδου πᾶσιν, id eſt, Ex æquo da omnibus. Translatū ab iis qui conuiuiū aut hæreditatem partiuntur. Quadrabit in iudicem, aut principem, quem oportet æquabile ius reddere.

Ἐπαύλια δῶρα. 81

Ἐπαύλια δῶρα dicebātur magnifica munera. Sic enim appellabantur apud Græcos quæ poſtero poſt nuptias die ſpōſæ pater adducebat ſponſo ac ſponſæ, pompæ cuiuſdam ſpecie. Præcedebat enim puer, cādida toga, facem geſtans ardentem: poſt hunc caniſtrifer, poſt hunc longa ſeries adportantium aurum, pelues, ſmegmata, lecticas, pectines, lectos, alabaſtros, ſandalia, ſcrinia, vnguentaria interdum & dotem ipſam. Addunt, & ipſum diem à nuptiis ſecundum, ἐπαυλίαν, quòd ſponſa tum inducatur in cubile. Adagium accommodari poterit & in eos qui iactant ſuam beneficentiam. Opinor autem hæc eſſe quę iureconſulti vocant παράφερνα. *Parapherna.*

In pedes retrocedit. 82

Ἐπὶ πόδα ἀναχωρεῖ, id eſt, In pedem retrocedit. de eo qui metu dat locum potentiori, & reuocat ſe in tutum. Ab athletis aut gladiatoribus ſumptum videtur. Hoc eſt quod Latini dicunt Referre pedem. Quadrabit & in eos qui mutant inſtitutum.

In armis accissat. 83

Ἐπὶ τοῖς ὅπλοις ἀκκίζεται, id eſt, In armis acciſſat. In eum qui ſibi placet, ſeſéque quaſi contemplatur in armis ſuis. Cōueniet in quemuis ſibi ſtulte placentem. Refertur præter alios etymologico. De Accone muliere quæ ad ſpeculum inepte ſibi blandiebatur, dictum eſt alibi in prouerbio acciſſare.

In Lipsydrio pugnas. 84

Ἐπὶ Λειψυδρίῳ μάχη, id eſt, In Lipſydrio pugnas. Lipſydrium locus erat haud procul à Parnethe, quem mœnibus cinxerant tyranni qui profugerant ex vrbe, prius condiderant Alcmæonidæ. ſed in hos obſeſſos victóſque à Piſiſtrati copiis obliqua cantio cani cœpta eſt huiuſmodi, αἶ αἶ Λειψύδριον προδωσέταιρον οἵους ἄνδρας ἀπώλεσας, μάχεσθ' ἀγαθούς τε καὶ εὐπατρίδας, οἳ τότ' ἔδειξαν οἵων πατέρων ἔσαν, id eſt, Heu heu Lipſydriō ſociorum proditor, quales viros perdidiſti, ad pugnādum idoneos & claros, quum oſtenderent è qualibus eſſent orti maioribus. Prouerbium dictum in ſtrenuos & bellicoſos viros. Locus nomen habet ab aquarum inopia.

Desertum obtueri. 85

Ἐρημίαν βλέπειν, id eſt, Deſertum intueri, dicebatur qui fixis & attonitis intueretur oculis. Metaphoram mutuati ſunt ab iis qui pelagus immenſum aut ſolitudinem taciti intuentur. Multis adeſt hoc oculorum vitium, vt paulo longius ſemota non exacte videant. Iis ſiquando dicendum eſt in hominum frequentia, quoniam in neminem certò figunt oculos, deſertum intueri videntur. Citatur Ariſtophanes ex Polyido.

Esto promus. 86

Cui vel immerenti felicitas contigit.

Ἔσο ταμίας, τὰ δ' ἄλλα κύων. id eſt,
Sis condus, in reliquis canis eſto, ſi liber.

Aiunt dictum in eum cui felicitas immerenti contigiſſet, peculiariter in eunuchos. Suidas indicat Athenis fuiſſe magiſtratū decemuiris commiſſum, qui pecunias in arce Palladis poſitas ſeruarent, quas ſacras & publicas appellabant, vnà cum ipſo Palladis ſimulacro, ac reliquis templi ornamentis. Erant & tamiæ triremium, qui præfectos triremibus ſolent comitari, veluti cuſtodes. Is magiſtratus interdum furacibus committebatur, quum oportuerit incorruptos atque integræ fidei viros ad id aſciſcere. quaſi nihil referret qualis ſuſcipias prouinciā, modo commiſſa ſit. Per ironiam dici poteſt ei qui dignitatem inuadit, nihil laborās quam eruditionem, quóve mores poſtulet ea dignitas. quaſi dicas, Eſto dignitate epiſcopus, moribus vel canis, ſi libet. Solēt autem reges gazas ſuas & vxores eunuchis committere.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *liariter in eunuchos.*) Hallucinatur hic, dum vult prouerbiū efferri quidem vt de promo (ita enim interpretatur ταμίαν) at verò peculiariter in eunuchos dici. Neque hoc dicturus erat, ſi errorem qui eſt in voce ταμίας animaduertiſſet. eſt enim non ταμίας legendum, ſed τομίας. qua voce eunuchus ſignificatur. Hoc autem erratum non ex vllius codicis authoritate emendo (quia vnde petitum ſit hoc adagium, neſcio) ſed ille ipſe, quicūque eſt, ex quo Eraſmus reſciuit peculiariter in eunuchos id dici ſolitum: hoc mendum mihi velut digito monſtrat. Quinetiam ipſa carminis menſura, (quæ poſtulat vt μι longum ſit, quum in ταμίας ſit breue) hanc lectionem prima fronte ſuſpectam mihi reddidit. Nec verò dubito quin hoc prouerbium ex eo natum ſit, *Vnde natum prouerbium.* quòd quum olim reges magnam diligentiam & cautionem in deligendis eunuchis adhiberent (vt pote quibus, quum ita res ferret, & gazas & vxores ſuas credituri eſſent) poſtea tāta diligētia in eorum delectu adhiberi paulatim deſiit: tandem etiam ſine vllo delectu id officij mandari cœptum ſit quibuslibet, qui modò ſpadones eſſent. Faceſſat ergo hinc ταμίας, & in eius locum ſubſtituatur τομίας. ſed vnà cum voce ταμίας faceſſant quæ de ea ex Suida petita ſint, tanquam videlicet adagij rationem reddentia. Quanquam hoc de ſuo Eraſmus addit, eum magiſtratum interdum furacibus committi ſolitū. Miror verò cur pro magiſtratu accipiens ταμίας verteret promum: item cur ἴσθι interpretaretur Sis. niſi fortè eum lingua Latina decepit, in qua Eſto pro Sis dicitur. Quinetiam τὰ ἄλλα rectius vertiſſet Cætera, eo modo quo dixit Virgilius, cætera Graius. Sed libet de accōmodatione huius prouerbij pauca dicere. In eum qui, quòd ſit nobili familia natus, aut diues, ad honores admittitur, quum ſit alioqui improbus: rectè torquebitur hoc prouerbium, murata voce τομίας in ἄρχων, aut πλούσιος. Sic qui à vulgo non ob vllam virtutem, ſed duntaxat quod nobilis ſit, tanquam belli dux aut conſul honoratur, rectè quis dixerit, Eſto dux aut conſul: cætera eſto canis. Rectè itē quadrabit in omne genus hominū, vbi quis ſine vllo ſuo merito, cùm alioquin ſit planè ineptus, ad munus in republica obeundum fuerit admiſſus.

Ephemeri vita. 87

Ἐφημέρου ζωή, id eſt, Ephemeri vita. De iis qui ſtatim emoriūtur aut pereunt: ab animantibus quæ ſic appellantur quòd vltra diem non viuant. Ariſtoteles libro de natura animalium 5. prodit ad hunc modum de ephemeris: Hypanis, inquit, fluuius apud Cimmerium Boſphorum ſub ſolſtitio fert veluti folliculos acinis maiores, quibus quadrupedes volucres erumpunt. quod genus animalis in poſtmeridianum tempus vſque viuit & volat, mox declinante ſole macreſcit & languet, mox occidente emoritur, vita non vltra vnum diem peracta. vnde ἐφήμερον appellatum. Retulit ſimilia Plinius li. 11. cap. 36. niſi quòd ait animal dictum ἡμερόβιον. *Hemerobium.* Ariſtotelem citat M. Tullius Tuſculanarum quæſt. lib. 1. addens, Hypanim ab Europæ parte profluere in Pontum.

Canis mendico auxilians. 88

Κύων τῷ πτωχῷ βοηθῶν, id eſt, Canis mēdico auxiliās. *In feroces.* Vbi quis nobis aduerſatur, & diuerſis ſtudet partibus is cuius auxilio nitebamur. Nam canes infeſti ſunt mendicis, velut ἐχθροὶ, niſi ſiquando fruſto panis corrumpuntur.

Iupiter aquilam delegit. 89

Ζεὺς αἰετὸν εἵλετο, id eſt, Iupiter aquilam delegit. Vbi quis aſciſcit ſibi præclaros, ſuiſque rebus accommodos. Poetæ fingunt aquilam Ioui fulmen porrigere, quòd hæc auis omnium altiſſime ſubuolet, nec ictu fulminis lędatur. Eiuſdem vſus eſt opera in rapiendo catamito puero.

Aut minus animi, aut plus potentiæ. 90

Ἢ φρονεῖν ἔλαττον ἢ δύνασθαι δεῖ μεῖζον, id eſt, Oportet aut minus animoſum eſſe, aut plus poſſe. Cōueniet in feroces, quorum arrogantiæ non ſuppetant vires: aut qui non timent irritare quē vincere nō poſſint. φρονεῖν accipi poteſt pro ſapere. qui ſunt humili fortuna, iis multa diſſimulāda ſunt: quandoquidem quod vident perperam fieri, non queunt vetare: & quod ſentiunt fieri oportere, non poſſunt efficere. Plutarchus in Laconicis tribuit Archidamo Zeuxidami filio, quum filium videret pręcipitantius & inconſideratius pugnantem cum Athenieſibus. ἢ τῇ δυνάμει πρόσθες, ἢ τοῦ φρονήματος ὕφες. id eſt, Aut adde viribus, aut detrahe animo.

Felicitas à Deo. 91

Θεοῦ δὲ δῶρόν ἐστιν εὐτυχεῖν βροτοῖς.
Felicitas datur deūm homini munere.

Vt res noſtræ bene cedant, id in nobis ſitum non eſt, ſed à ſuperūm arbitrio pendet. Hominum eſt conatus, Dei eſt euentus. *Conatus hominum, dei euentus eſt.*

Hystricis seta. 92

Θρὶξ ὕστριχος, id eſt, Pilus hyſtricis, dici poterit dicterium acriter in quempiam tortum. Ab animante ſumptum, cui mos irritato, pinnas aculeatas, quibus illi tergum inhorret, teli ritu eiaculari, etiam procul: idque facit intenta cute. His igitur ora canum vrgentium figit. Eſt autem hyſtrix de genere erinaceorum, niſi quòd huic longiores aculei. India & Africa potiſſimum

ciſſimum hyſtrices generat, vt autor eſt Plinius lib. 8. cap. 35.

Alter Ianus. 93

In circumſpectum. Ἰανὸς ἄλλος, id eſt, Ianus alter. Quadrabit vel in prouidum ac circumſpectum, vel in ancipitem & perfidum. Perſius,

O Iane à tergo quem nulla ciconia pinſit.

Sumptum à Iano bifronte, cuius notior eſt fabula quàm vt ſit hoc loco percenſenda.

Veſte circunfers ignem. 94

Ἱματίῳ τὸ πῦρ περιστέλλεις, id eſt, Veſte circunfers ignẽ, vbi quid ridicule fit. Aut vbi quis ſuum ipſius malum fouet, veluti ſcortum, aut adulatorem, aut fictum amicum.

ANIM. HENR. STEPH.

V. Ἱματίῳ.) Hoc prouerbiũ vt male interpretatus eſt, ita nunc malè exponit. neque enim περιστέλλω circunfero (quod eſt περιφέρω) ſignificat, ſed inter alia, Cooperio, Tego, Occulto. aut potius, vt Græcum compoſitum Latinis compoſitis reddatur, Circumtego, Circũuoluo, Obtego, Obuelo, Obduco. Ergo τὸ πῦρ ἱματίῳ περιστέλλεις non ſonat, Veſte circunfers ignem, ſed Veſte ignem circumtegis, vel occulis. ſæpe enim hãc ſignificationem habet. vnde & περισταλμένως aduerbium pro Occulte, & nomen περιστολὴ pro Occultatio. Sed quid verbis opus eſt? ipſe nos Socrates quomodo & interpretari & explicare hoc adagium debeam?, docebit hoc ſuo apophthegmate, οὔτε πῦρ ἱματίῳ περιστέλλειν δυνατὸν, οὔτε αἰσχρὸν ἁμάρτημα χρόνῳ. Id eſt, Neque ignem veſte, neque turpe delictum tempore occultare poſſibile eſt. Simile ergo fuerit hoc illi, Elephantum ſub ala occultas. Huc pertinent illi Ouidiani verſus, in quibus igni amoris accommodatur quod de altero igni prouerbio iactari ſolet,

Sed malè diſſimulo. quis enim celauerit ignem,
Lumine qui ſemper proditur ipſe ſuo.

Erinnys ex tragœdia. 95

De fœdis & horridis. Ἐρινὺς ἐκ τραγῳδίας, id eſt, Erinnys ex tragœdia. De fœdis aniculis. Sũptũ ex Ariſtophanis Pluto. quo loco dictũ eſt de penia,

Ἴσως Ἐρινύς ἐστιν ἐκ τραγῳδίας. id eſt,
At forſan eſt Erinnys ex tragœdia.

Caſsiterides inſulæ. Strabo Geographiæ lib. 4. tradit inſulas eſſe 10. in oceano Gaditano, nomine Caſſiteridas, quarum vna prorſus inculta ſit, in reliquis habitare homines colore fuſco, tunicis veſtes ad talos vſque demiſſis, pectorib' cingulo obuinctis, baculos manu geſtantes: in ſumma, perſimiles Furiis tragicis. Quibus ex verbis apparet hoc habitu Furias in tragœdiis induci ſolere.

Æqualitas haud parit bellum. 96

Ἴσα πόλεμον οὐ ποιεῖ, id eſt, Æqualitas bellũ haud parit. Æqualitate continetur concordia: inæqualitas diſcordiarum eſt mater. Eſt Solonis apophthegma, quemadmodum ſcribit Plutarchus in huius vita, admonens dictum hoc fuiſſe vulgò celebre. τὸ ἴσον πόλεμον οὐ ποιεῖ.

Piſcis primùm à capite fœtet. 97

Ἰχθὺς ἐκ τῆς κεφαλῆς ὄζειν ἄρχεται, id eſt, Piſcis à capite primum incipit putere. Dictum in malos principes, quorum cõtagione reliquum vulgus inficitur. Apparet ab idiotarum vulgo ſumptum.

Etiam bætylum deuorares. 98

De voraciſsimo. Καὶ βαίτυλον ἂν καταπίοις, id eſt, Etiam bætylum deglutires. In voracem & omnia concoquentem. Nam bætylus dicitur ſaxum illud faſciis obuinctum quod pro Ioue deuorauit Saturnus, vt teſtatur & Heſychius.

Malum vas non frangitur. 99

Κακὸν ἀγγεῖον οὐ κλᾶται, id eſt, Malum vas non frangitur. Qui deterior, is nonnunquam viuacior, & in periculis tutior. Simili metaphora dicunt & hodie vulgò, malam herbam non perire.

Etiam quercus bacchatur. 100

Καὶ δρῦς μαινὰς γέγονεν, id eſt, Etiam quercus, mænas facta eſt. De iis qui vix deliniuntur. Ab Orphei fabula, quercus ſua cithara demulcẽtis. Mænades enim ſunt mulieres afflatæ Baccho.

CHILIADIS QVARTÆ CENTVRIA TERTIA.

Vita molita. 1

Priſcorum victus. Ἀληλεσμένος βίος, id eſt, Vita molita, ſiue Victus, vt ita loquamur, farinatus. Suidas indicat adagium variè accipi: Quoſdam interpretari de vita priſcorum qui glandibus veſcebantur (fortaſſis ob id quòd illis ſeculis ignotus adhuc eſſet carnium & piſciũ eſus, ſoláque glandium farina victitarent mortales) Alios de his quibus citra laborem vita lauta contingeret: propterea quòd aliquandiu poſt frumenta reperta, farinæ faciendæ ratio neſciretur. eſt autem farina paratior, ſicui libeat veſci. alioqui proſcindendum aruum, ſerendum triticum, metendum, excutiendum, molendum, pinſendum. Nonnullos de iis qui in magna rerum, quas deſiderarent affluentia, vitam agerent. vt affine ſit illi quod alio poſitum eſt loco, οὐ γὰρ ἄκανθαι, id eſt, Non enim ſpinæ. Cæſar Commentariorum libro 1. Trium menſium molita cibaria ſibi quéque domo efferre iubent. Huc alludere videtur Ariſtophanes in Equitibus, quum Cleon populo blandiens ita loquitur,

Ἀλλ' ἄλφιτ' ἤδη σοι πορίῶ σκευασμένα. id eſt,
At ego paratas tibi farinas iam dabo.
Cui reſpondet altera perſona,
Ἐγὼ δὲ μαζίσκας γε διαμεμαγμένας,
Καὶ τοὖψον ὀπτὸν· μηδὲν ἄλλ' ἢ 'σθιε. id eſt,
Bene maceratas ego dabo tibi maſſulas,
Piſcémque coctum: nil aliud quam veſcere.

Victus maceratus. Hoc poſterius pertinet ad prouerbium quod antè retulimus, Victus maceratus. Rurſus in eadem fabula, quum Cleon offerret μαζίσκας μεμαγμένας, alter reſpondet,

Ἐγὼ δὲ μυστίλας μεμυστιλημένας,

Panem intelligens iam iure maceratum ac madefactum, & ob id paratum eſui. Ac mox offert vinum iam temperatum, vt ſtatim poſſit bibi,

Ἔχε καὶ πιεῖν κεκραμένον τρία καὶ δύο. id eſt,
Dilutum habe, quod ebibas, tria ac duo.

Nam olim vinum nõ bibebatur niſi aqua dilutum: quod apud Germanos inſuetum eſt. Optimam autem temperaturam exiſtimabant, ſi duobus vini cyathis duo aquæ adderentur. Porrò quæ parata ſunt, ea gratiora eſſe paulo pòſt declarat populus. quum enim alter iactaret ſe ſuo periculo rapuiſſe quod dabat, alter coxiſſe, reſpondet,

Ἀπὸ τοῦ γὰρ ἄλλῳ τῷ παραθέντος ἡ χάρις.

ſignificans illi deberi gratiam qui cibum paratum appoſuerit.

Malum eſt bonum, &c. 2

Κακὸν τὸ καλὸν, ὅταν τι μὴ καιροῦ τύχῃ. id eſt,
Bonum malum fit, tempore haud datum ſuo.

Nihil gratum quod intempeſtiuum. Pharmacum in tempore datum, ſalutem adfert, ſecus datum, mortem adfert. Citatur apud Athenæum lib. hic verſiculus ex Timone,

Ὥρη ἐρᾶν, ὥρη δὲ γαμεῖν, ὥρη δὲ πεπαῦσθαι. id eſt,
Tempus amandi, tempus habendæ coniugis, eſt quod
Rebus ab his tandem moneat deſiſtere tempus.

Caricum ſepulchrum. 3

Non grata, quæ intempeſtiua. Καρικὸς τάφος, id eſt, Caricum monumentum, De re magnifica ſumptuoſáque. Sumptum à Mauſoli ſepulchro quod eſt apud Caras. Plinius lib. 36. cap. 5. oſtendit opus hoc inter ſeptem orbis miracula commemoratum, idque potiſſimum ob artificũ famam. Patebat ab auſtro & ſeptẽtrione ſexagenos ternos pedes: breuius à frontibus, toto circuitu pedes quadringẽtos vndecim. Attollebatur in altitudinẽ vigintiquinque cubitis. Cingebatur columnis quadragintaſex. Ab oriente cælauerat Scopas, à ſeptẽtrione Bryax, à meridie Timotheus, ab occaſu Leochares. Opere nõdum abſoluto periit Artemiſia. Latini huiuſmodi monumenta vocant mauſolea. Martialis libro 1.

Aere nec vacuo pendentia mauſolea.
Item Propertius libro 1.
Nec mauſolei diues fortuna ſepulchri.

Malum munus. 4

Κακοῦ γὰρ ἀνδρὸς δῶρ' ὄνησιν οὐκ ἔχει. id eſt,
Munus malum, eſt perinde vti diſpendium.

Nocet, non iuuat, qui largitur noxia. veluti ſiquis adoleſcenti ſubminiſtret pecuniam, aut ſtulto committat imperiũ, aut indocto ſacerdotium.

Inani ſpe flagrat. 5

Spes fallax. Κεναῖσιν ἐλπίσιν θερμαίνεται, id eſt, Inanibus ſpebus incẽditur. In eum qui fruſtra ſibi magna pollicetur. Spes enim ſtultis addit animos, etiamſi procul abſint. Sapiens etiam ſi ſperat, diſſimulat. Decerptum apparet ex Sophocle, apud quẽ Aiax ita loquitur,

Οὐκ ἂν πριαίμην οὐδενὸς λόγου βροτὸν,
Ὅστις κεναῖσιν ἐλπίσιν θερμαίνεται. id eſt,
Haud emero virum mente nulla præditum,
Quemcunque inanes ſpes mouent & incitant.

Æſchines contra Timarchum, ἐλπίδων κενῶν ἐμπλήσας, id eſt, Poſteaquam illum impleſſet inanibus ſpebus.

Voluitur dolium. 6

Alieno exemplo commotus. Κεκύλισται ὁ πίθος, id eſt, Reuolutum eſt dolium. In eum qui commouetur alieno exemplo ſiue inſtinctu ad ſtulte quid faciendum. Nam dolium facili impulſu quo velis voluitur: at ſapiens tetragono ſimilis, ſemper fixus & immotus. Apparet eſſe natam ab hiſtoria de Diogene in publico ciuitatis tumultu

volucre dolium: quam refert Lucianus libro de conſcribenda hiſtoria.

ANIMAD. HENR. STEP.

V. *commouetur alieno exemplo ſine inſtinctu ad ſtultè quid faciendum*] Voluere dolium is dicitur à Luciano (ad id videlicet reſpiciente quod de Diogene narratur) qui occupatos alios cernens, ocium & ipſe abrumpit, inter negotioſos & ipſe aliquid negotii ſibi imponit. qui denique quiduis quantumlibet inutile agit, ne inter occupatos ſolus otioſus ſit. Sed Luciani locum ſatius fuerit afferre, vnde etiam quæ addit Eraſmus de ſapiente tetragono ſimili, planè ἀπροσδιόνυσα eſſe appareat. Quũ, inquit, Philippum aduentare cum exercitu fama eſſet, ideòque omnes Corinthij in variis operibus eſſent occupati ad belli apparatũ pertinentibus, tunc & Diogenes dolium ſuum ſurſum ac deorſum per Craneum prouoluere cœpit. Rogãti quid ageret, reſpondit, Ego quoque dolium voluto, ne ſolus otioſus eſſe inter tot negotioſos videar. Ego itidem, ô Philo, ne ſolus in tam clamoſo tempore tacerem, rectè facturum me exiſtimaui, ſi pro mea virili dolium volutarem: nimirum hiſtoriam non ſcribens, ſed aliis eam ſcribentibus pauca quædam præcepta ſuggerens. Libellum autem circa cuius principium hæc dicit, (is inſcribitur πῶς δεῖ ἱστορίαν συγγράφειν) his claudit verbis, οὗτος σοι κανὼν καὶ σταθμὴ ἱστορίας δικαίας. εἰ μὲν σταθμήσονταί τινες αὐτῷ, εὖ ἂν ἔχοι, καὶ εἰς δέον ἡμῖν γέγραπται· εἰ δὲ μή, κεκύλισται ὁ πίθος ἐκ κρανίου. Quanquam in Aldina editione & aliis pro πίθος legitur λίθος, quum in loco quem modò interpretatus ſum, habeant κρανίου τὸν πίθον, non λίθον.

Ceram auribus obdis. 7

Κηρὸν τοῖς ὠσὶν ἐναλείφου, id eſt, Ceram auribus oblinis. In eos qui recuſant audire æqua, vel iniqua. Natũ ab Vlyſſis cera, qua ſuas ac ſociorum aures obturat apud Homerũ, aduerſus Sirenarum cantilenas.

Corui luſciniis honoratiores. 8

Κόρακες ἀηδόνων αἰδεσιμώτεροι, id eſt, Corui luſciniis honoratiores. Cum indocti doctis præferuntur, improbi probis, blaterones eloquentibus, rapaces ac furaces cordatis & integris viris. Aut cum plus tribuitur improbitati & audaciæ, quam eruditioni ac ſapientiæ.

Commune naufragium. 9

Κοινὸν ναυάγιον τοῖς πᾶσι παραμύθιον, id eſt, Commune naufragium omnibus, ſolatiũ. Multo facilius fertur malum quod nobis eſt cum omnibus aut cum multis commune. Quin & hodie iactatur inter ſcholaſticos, Miſerũ eſt ſolatium habere calamitatis ſocium.

Cypariſſi fructus. 10

Κυπαρίττου καρποί, id eſt, Cypariſſi fructus, De verbis dictu magnificis, cæterum inutilibus. Prouerbium fluxit à natura arboris, quam Plinius libro 16. ſcribit, natu moroſam eſſe, fructu ſuperuacuam, baccis toruam, foliis amaram, odore violentam, ac ne vmbra quidẽ gratioſa. Hactenus Plinius. Atque huiuſmodi quum ſit, tamẽ proceritate (vnde & conifera vocatur a poetis) ac perpetuo virore, neque non naſcẽdi difficultate, nouum aliquem fructũ polliceri videtur. Theophraſtus autẽ lib. De cauſis plãtarum 1. ſcribit ſemen cupreſſi adeo eſſe minutum, vt vix oculis percipi poſſit. Neque enim huius eſſe fructum totum id quod pilæ ſpeciem gerit, ſed quod cono innaſcitur, perquã tenue & exile, laricis ſemini proximum, quod pilula ſua dehiſcẽte dilabitur, nec legi niſi ab experto poteſt.

Ματτυάζειν. 11

Athenæus Dipnoſophiſtarum libro 14. refert cibi genus primùm à Theſſalis repertum, ſed quod Athenis quoque fuerit in deliciis, quum ſubeſſent imperio Macedonum: quorum lingua dicebatur ματτύη, à Græca voce μάττω, quod eſt pinſo, ſiue macero: vnde dicta ſit & μᾶζα, quæ & ipſa prouerbio locum fecit, vt ὑπερμαζῶν dicerentur qui lautius viuerent. pòſt quicquid eſſet opiparum & elegans in cibis, ματτύα dicebant, etiam in auibus, piſcibus, oleribus ac fartis: & ματτυάζειν, qui ſuauiter viuerent. Citantur in teſtimonium verſus ex Alexide, (margin: Ὑπερμαζῶν.)

Σκευάζετ', ἐγχεῖσθε, προπόσεις ποιεῖτε,
Λέπεσθε, ματτυάζετε. id eſt,
Facite apparatus, & epulis incumbite,
Lepamini, atque mattyazete.

(margin: Λέπεσθε. Λεπίζειν.) Cæterum Atticis λέπεσθαι dicuntur qui intemperanter indulgent veneri, huc ni fallor alludentibus, quod λεπίζω ſonet deglubo, quę vox & Latinis vſurpatione facta eſt obſcœna. λέπος enim Græcis pellem ſignificat. De mattyis qui plura volet cognoſcere, legat finem decimiquarti libri quem modo citaui, & mattyis explebitur affatim: tot authoribus Athenæus docet quid ſit mattya. Idem lib. 4. tradit apud Lacedæmonios ματτύαι dicta bellaria quæ poſt κόπιδα (id erat conuiuii genus apud illos dabantur, quæ quidem & ἐπαίκλεα vocabantur. Meminit huius cibi & Martialis lib. 9. Mattya ſola iuuant.

Matiolœchus. 12

Ματιολοιχὸς vulgato conuicio dicebatur liguritor, & in nimis etiã rebus exquiſitus. Quin & Heſychius indicat quod puſillum ſit, id Græcis dici μάτιον. Aiunt autem eſſe cibi genus. Equidem in commentariis Græcorum inuenio μάτιον vocari quod eſt minimum, aut genus menſuræ. Proinde quadrat in eos qui per fraudem minimis è rebus ſectantur compendium, ἀπὸ τοῦ μάτιον καὶ λοχᾶσθαι, niſi mauis ἀλοχεῖν. Vſurpatur ab Ariſtophane in Nebulis, inter multa epitheta quibus virum improbũ notat. Interpres tam varie exponit, vt ſatis fateatur ſe neſcire, ſcribens dici de eo qui malignam dat menſuram, de parco ac ſordido, de eo qui cogitat inania, ſiue nanciſcitur friuola.

Poſt Marathonem pugna. 13

Μετὰ τὴν Μαραθῶνα μάχη, id eſt, Poſt Marathonem prælium. Vbi quis poſt calamitatem in aliam nouam rurſus incidit. Marathon locus eſt Atticæ, crebris cladibus inſignis, vbi acerrima pugna fuit cum Perſis. refert Herodotus lib. 6. Simile huic μετὰ πόλεμον ταραχή, Poſt bellum tumultus.

Ne vities muſicam. 14

Μὴ κατάγνυε τὴν μουσικήν, id eſt, Ne vities muſicam: Id eſt, ne loquaris diſcrepantia, ne noua moliaris. Plutarchus in Apophthegmatis refert ita loquutũ Emerepen, in Phrynidis cantoris organo duas ex nouem incidẽtem fides, quòd ſeptem ſatis eſſe duceret.

Aſtutior coccyce. 15

Μηχανικώτερος κόκκυγος, id eſt, Coccyce aſtutior, dicebatur qui aſtu ſibi conſuleret. Sumptum ab auis ingenio, oua ſubiicientis in nidos alienos, maximè palumbium: de qua abundè Plinius & Ariſtoteles.

Heſperidum mala. 16

Μῆλα Ἑσπερίδων δωρῇ, id eſt, Mala Heſperidum largiri, qui magna ſplendidáque largirentur. Nota eſt fabula de malis aureis. Huc alluſiſſe videtur Maro noſter in Bucol. carmine,

Aurea mala decem miſi, cras altera mittam.

Solæ Lacænę viros pariunt. 17

Μόναι Λάκαιναι ἄνδρας τίκτουσι, id eſt, Solæ Lacænæ viros pariunt. Apud Lacedæmones fortiſſimi viri naſcebantur, & apud eoſdem matres ſeuere natos educabant. Natum eſt prouerbiũ ex Apophthegmate Gorgûs Lacænæ Leonidæ vxoris, cui quũ peregrina quæpiam dixiſſet, μόναι τῶν ἀνδρῶν ἄρχετε ὑμεῖς αἱ Λάκαιναι, id eſt, Solæ viris imperatis Lacedæmoniæ: reſpondit, μόναι γὰρ τίκτομεν ἄνδρας, id eſt, Solæ enim parimus viros. Refert Plutarchus in vita Lycurgi.

Myrteam coronam ambis. 18

Μυῤῥινοῦν, id eſt Myrteam cupere, dicebatur qui tyrannidem aut magiſtratum ambiret. Nam olim principes myrteis corollis coronabantur, ſi quidem Suidæ credimus.

Præuertit ancoræ iactum deus. 19

Ἀλλ' ἀντιθεῖν τὴν ἐπ' ἄγκυραν θεός. id eſt,
Sed anteuertit ancoræ iactum Deus.

Quum res præter ſpem euenit. Traductum à nautis, quibus accidit ſæpenumero vt quum parant ſeſe vt ancoram iaciant, in portum appulſuri, repellãtur à ventis, & in mediam tempeſtatem reuocentur.

Pro Delo Calauriam. 20

Ἀντὶ Δήλου τὴν Καλαυρείαν, id eſt, Pro Delo Calauriam. Eſt in fabulis Neptunum cum Latona permutationẽ feciſſe, vt illa Calauriam inſulam Neptuno concederet, poſſideret Delum, próque dato Tænaro reciperet Pythonẽ. Eſt autem Calauria exigua inſula, haud procul à Creta. Pauſanias in Corinthiacis tradit Calauriam olim fuiſſe ſacram Apollini, Delphos Neptuno: hos inter ſe commutaſſe loca. Meminit eius rei Strabo quoque libro 8. Trœzen, inquit, ſacra Poſidoni (id eſt Neptuno) eſt: vnde & Poſidonia dicta quõdam. Eminet autem è mari ad quindecim ſtadia: ne ipſa quidem obſcura ciuitas. Huius portui dicto Pogon imminet Calauria, exigua inſula, circuitu ſtadiorũ triginta. Hic erat aſylum Neptuno ſacrum. & fama eſt hunc deum cõmutatione facta cum Latona, data Delo recepiſſe Calauriam: cum Apolline verò, pro Pytho recepiſſe Tænarum. Ephorus autem ipſum refert oraculum,

Ἶσόν τοι Δῆλόν τε Καλαύρειάν τε νέμεσθαι,
Πυθῶ τ' ἠγαθέην, καὶ Ταίναρον ἠνεμόεντα. id eſt,
Nil refert Delos fueritve Calauria culta,
Pythôſve excellens, an peruia Tænarus auris.

Ea res in prouerbium abiit, quoties manus manũ lauat, & officium officio penſatur.

Antiquior Codro. 21

Πρεσβύτερος Κόδρου, de priſcis, & ob antiquitatem admirandis. Codrus antiquiſſimus Atticæ rex, cuius alibi nobis facta mentio. Ad hunc genus ſuum referebant qui generoſi videri volebant.

Hirundo totos ſchœnos anteibit. 22

Πρόσω τις χελιδὼν ὅλους σχοίνους παραθεῖται, id eſt, Hirundo quæpiam totos ſchœnos præteribit. Vbi quis immenſo vincit interual.

teruallo. nam σχοῖνος Græcis menſuræ genus, quę ſicut exiſtimat Herodotus libro 2 ſexaginta complectitur ſtadia: quemadmodũ & docet Hermogenes in libello cui titulus περὶ μεθόδου δεινότητος, oſtendens eſſe verbum Ægyptium, quemadmodum paraſanges Perſicum. Etiamſi Plinius lib. 12 cap. 14. quadraginta ſtadia tribuit ſchœno, quæ efficiant paſſuum quinque millia. Rurſus idem lib. 5 cap. 10. ſcribit ſchœnum patere ſtadia triginta: vnde varietas videtur accidiſſe ſcribarum vitio. Quanquam ſuſpicor hoc loco Chelidonem pro viro accipiendum, cuius alibi facta eſt mentio, qui haud ſcio an curſu celeritateque præcelluerit.

Nihili cocio eſt. 23

Plautus in Aſinaria, Vetus eſt, nihili cocio eſt. Dictum videtur in eos qui pollicentur in futurum, nec exhibent rem præſentem. Laberius apud Gellium cocionem peruulgato verbo dixit quem veteres ariolatorem dixerunt. Dicũtur autem hæc apud Comicum à lena, quæ prædicabat ſibi oculatas eſſe manus, atq; id demum credere quod videret. Quod autem alij legunt coactionem, id neque carminis ratio patitur, niſi vocalem elidas. *Cocio, ariolator.* Ex Feſto Pompeio propemodum licet colligere coctionem eſſe legendum. Ait enim coctiones appellatos à cunctatione, quòd in emendis vendendiſque mercibus tarde perueniant ad iuſti pretij finem, proinde apud antiquos primam ſyllabam per u literam non per o ſcribi ſolitam. Arbitror huic adſtipulari quod ſcribit Annæus Seneca lib. epiſtolarũ 11. diſſerens non eſſe ceſſandum à benemerendo, quòd aliquando inciderimus in hominem ingratum. Et poſt malam, inquit, ſegetem ſerendũ eſt. ſæpe quicquid perierat aſſidua infœlicis ſoli ſterilitate, vnius anni reſtituit vbertas. Eſt tanti, vt gratum inuenias, experiri & ingratos. Nemo tam certam habet manum, vt non ſæpe fallatur: aberrent, vt aliquando hæreant. Poſt naufragia, maria tentãtur. Fœneratorem non fugat à foro coactor. Citò inerti otio vita torpebit, ſi relinquendum eſt quicquid offendit. Hactenus Seneca. Quo loco num coactor legendum ſit, nécne, ſtudioſis expendendum relinquo. Iuxta etymologiam cunctio ſiue cunctio, aut mutata litera contio dicendum eſſet. niſi quod Feſtus *Cautio, ſeu cũctio.* Pompeius oſtendit eundem eſſe coctionem & cocionem. Is in dictione arulator, conſentit cum Gellio, confirmans eundem eſſe cotionem & arulatorem. arulatorem autẽ dici à voce Græca αἴρε, id eſt tolle: quòd merces eas ſequatur, ex quibus ſiquid ceciderit lucri, poſſit tollere.

Non nauigas noctu. 24

In eum, qui nihil certi habet. Οὐ νυκτὶ πλεῖς, id eſt, Non noctu nauigas. De eo cui nihil eſt certi quod ſequatur, propterea quòd nocturnis tẽporibus certius nauigant nautæ propter ſtellarum notas, de quibus aliàs dictum eſt. Chryſippus, vt citãt, negationẽ detraxit, νυκτὶ πλεῖς manente, ſicut ego quidem arbitror, eadem ſententia. Nã quid alioqui fuerat memorandum, ſi Chryſippus citra negationem extuliſſet: quaſi verò non idẽ ſutis ſit in quauis oratione. Quãquam autem nautæ noctu ſtellarum indicia ſequuntur, longè tamen certior eſt interdiu nauigatio.

Mores hominum regioni reſpondent. 25

Καὶ τῶν φυτῶν τὰ σπέρματα καὶ τῶν ἀνθρώπων οἱ βίοι ταῖς χώραις συνεξομοιοῦνται, id eſt, Et plãtarum ſemina, & hominum mores ad regionis habitum reſpõdent. Refertur & hoc in Græcorum prouerbiorum collectaneis alioqui non eram adſcripturus. Equidem arbitror natũ ab apophthegmate, cuius meminit Plutarchus. Vt triticũ in nõnullis agris degenerat in aliud genus, ſoli vitio: ita pro qualitate regionis variãtur hominum ingenia. Mõtani, aſperi ferè ſunt & inhumani: littorales, ferme prędones & immites: campeſtres, molles & humani. Herodotus in calce libri vltimi, ſatis declarat primum e Cyri reſponſo natum eſſe. Etenim quum Perſæ rerum potiti, poſtularent vt ex aſpera regione, quam tum incolebant, transferrentur in commodiorem ac feraciorem, annuit quidẽ, ſed admonitis vt poſthac ſeſe pararent ad ſeruiendum, non ad imperãdum, Φιλέειν γὰρ ἐκ τῶν μαλακῶν χώρων μαλακοὺς ἄνδρας γίνεσθαι· οὐ γάρ τοι τῆς αὐτῆς γῆς εἶναι καρπόν τε θωμαστὸν φύειν, καὶ ἄνδρας ἀγαθοὺς τὰ πολέμια, id eſt, Ex mollibus enim regionibus molles homines naſci ſolere. neque enim eiuſdem eſſe terræ fructum egregium producere, & viros in re bellica præſtantes.

Cum cane ſimul & lorum. 26

Nihil reliqui. Σὺν τῷ κυνὶ καὶ τὸν ἱμάντα, id eſt, Vnà cum cane lorum quoque. Clauſula eſt heroici carminis. Eudemus indicat dici quoties ſimul omnia pereũt, vt nihil omnino ſit reliqui, ne ſpes quidem recuperandi quod periit.

Teipſum inſpice. 27

Μὴ τὸ ἐμόν, ἀλλὰ καὶ τὸ σὸν φῦλον σκόπει. id eſt,
Age, non meum, verum & tuum inſpicito genus.

Teucer in tragœdia quapiam in Agamemnonem ſibi generis vitium probro vertentem, quòd nothus eſſet, regerit huiuſmodi conuicium, quòd & ipſe genus duxiſſet à Cliſthene effœminato. Stultum eſt in alterum dicere quod in te poſſit retorqueri. Adagium refertur à Plutarcho.

Ne mihi vacuam abſtergas. 28

Theocritus in Syracuſiis,

Μὴ φύη, Μελιτώδη, ὅστις ἐμῶν κάρτερος εἴη,
Πλὰν ἑνός. οὐκ ἀλέγω. μή μοι κενεὰν ἀπομάξῃς. id eſt,
Ne quiſquam exiſtat, Proſerpina, quem dominum, vno
Excepto, agnoſcamus, ego id non curo, caueto
Abſtergas ne mi vacuam.

Subeſſe prouerbium videtur in eo quod ait, μή μοι κενεὰν ἀπομάξῃς. Subaudiendum autem γνάθον, χεῖρα, aut ſimile quiddã. Apparet eſſe comminantis aut timentis alapam aut colaphum. nã locus nondum ſatis liquet. Eruditis itaque relinquimus excutiendum diligentius. ἀπομάττειν dicuntur & plaſtæ qui argillam oblinunt, dum fingunt imaginem. Solent quidam ſimulare officium, quaſi velint aliquid ſordium à mala abſtergere, & interim imprudenti illinunt aliquid ſordium. quemadmodum inducunt Bacchum facie gypſo & vuarum ſucco oblita. Interpres tamen, homo nec admodum doctus, nec diligens, mauult ſubaudiri menſuram. fortaſſe χοίνικα. Quod in menſura redũdat, abſtergetur terete baculo. Fallit igitur qui nondum plena abſterget, ita ſimulãs aliquid redundare. Sentit ſe non eſſe illi ancillam, vt ab eo debeat obiurgari. Heri offenſi defraudant ſeruos ſuo dimenſo. hoc eſt, ni fallor, quod ait, Non ſum ſollicita ne mihi menſuram vacuam abſtergeas.

Quum ſis nanus, cede. 29

In puſillum, et imbellem. Νάνος ὢν, ὕπεικε, id eſt, Nanus quum ſis, cede. De puſillis dictũ. Nani enim homunciones appellantur infra modum humani corporis, & prodigiosæ breuitatis. Iuuenalis,

-nanum Atlanta vocamus.

νάνος enim Græcè dicitur quaſi μὴ ἄνω, quòd non excreſcat in altum. Citatur Theophraſtus, qui ſenſerit nanos dici quibus pudendum membrum ſit iuſto maius, quod in hoc hominum genere inueniri probabile eſt. Quadrabit in tenues & humilis fortunæ homunculos, ac, quemadmodum ait Horatius, moduli bipedalis, qui potentes ſumptu conantur æquare.

Noctu lucidus, interdiu inutilis. 30

Ἐν νυκτὶ λαμπρός, ἐν φάει δ' ἀνωφελής. id eſt,
In nocte lucens, luce verò inutilis.

De præpoſteris, qui ſapiunt vbi nihil eſt opus: quum opus eſt, ibi dormiunt. Cæterum ipſe magis arbitror competere in eum qui inter indoctos videatur aliquid eſſe in literis, inter eruditos nihil ſapiat. Aut inuertendum eſt prouerbium,

Ἐν φάει λαμπρός, ἐν νυκτὶ δ' ἀνωφελής.

Sumptum à gemma quadam, cuius alibi fecimus mentionem.

E Tantali horto fructus colligis. 31

In eum, qui ſectatur quæ nuſquam ſunt. Ταντάλου κήπους τρυγᾷς, id eſt, Ex Tantali horto fructum colligis. Id eſt, ea ſectaris quæ nuſquam ſunt, aut quibus frui non licet. Quod quidẽ appoſitè dicetur in mundanis addictos voluptatibus nam ii dum his veluti temulenti fruuntur, egregiè fœlices ſibi videntur: verùm ſimul atque reſipuerunt, iam velut expergefacti, intelligunt, omnia illa nihil fuiſſe niſi mentis non admodum ſanæ ſomnium.

Telenico pauperior. 32

Τελενίκου πτωχότερος, id eſt, Telenico pauperior. Nam is vſqueadeo notæ paupertatis fuit, vt Seriphij verbum inde finxerint, dicántque τελενικῶσαι pro euacuare.

Telenicia echo. 33

Fatui ſermo. Τελενίκεια ἠχώ, id eſt, Telenicia echo, rectè dicetur oratio fatui. ſic enim vocant crepitum vaſculorum inanium ſumpto epitheto ab eodem, de quo modò diximus, Telenico. Quanquã Plutarchus inter argute dicta Epaminondæ, meminit Tellenis cuiuſdã peſſimi tibicinis, cui diſſimillimus fuerit Antigenidas. Expẽdat igitur lector an ab hoc malit deductum prouerbium. etenim de Tellenis cantilenis aliàs nobis dictum eſt.

Terebintho ſtultior. 34

Qui ſibi nimium placeat. Τερεβίνθου ἀνοητότερος, id eſt, Terebintho demẽtior. in ſtupidum ſibíque placẽtem, quòd arbor ea latè porrigat ramos. quod eſt inſolẽter oſtentantium ſeſe: ad hæc nigrore inſignis, folijs craſſis, ſucco item pingui & reſinoſo, tum aliàs alia ſpecie. Parit quidem cum vite, ſed diſſimilem fœtum.

Mœnia Semiramidis. 35

Τείχη Σεμιράμιδος, id eſt, Muri Semiramidis, de muris inexpugnabilibus dicebatur, egregiéque munitis Ouidius lib. Metamorphoſeon quarto, -vbi dicitur altam
Coctilibus muris cinxiſſe Semiramis vrbem.

Manum admouere. 36

Τὴν χεῖρα προσβάλλειν, id eſt, Manum apponere, dicebantur qui ſeſe inſinuarent in rei cuiuſpiam egregiæ cõmunionem. Tranſlatum à ſacris, in quibus nonnunquam fieri ſolet vt aliis rem diuinam facientibus, alius aliquis adueniens, admota victimæ manu, fiat & ipſe particeps ſacrificij.

Patris eſt filius. 37

Τοῦ πατρὸς ἐστι τὸ παιδίον, id eſt, Patris eſt filius. Ita loquuntur

vbi quis mores imitatur patrios. Et in genere, eius filium vocamus quemlibet, quem moribus expreſſerit: quòd liberi ferè parentes referre ſoleát. Hunc titulum Varro vni ex Menippeis indidit, citante Nonio Marcello. Varronis auté tituli fere prouerbiales ſunt. Philoſtratus in Ariſtide cómemorat ſophiſtam hoc prouerbio notaſſe Alexandrum, quod patris ambitionem imitaretur.

Paruo emptas carnes, &c. 37

Τὸ ἀπὸ μικρᾶς τιμῆς κρέα ἐσθίειν, id eſt, Paruo emptas carnes canes edunt. Quidam putria emunt obſonia, ne pluſculum inſumant numorum: ea quum nullus attingit, canibus aliquoties edenda ſeruantur. Sapit & hoc vulgus horum temporum.

Qui domi compluitur, &c. 38

Τὸν οἴκοθεν βρεχόμενον οὐ δεῖ οἰκτείρειν, id eſt, Qui domi compluitur, huius ne dicum quidem mi eret. Vulgo Græcis iactatum. Senſus eſt, cum modis omnibus ſuo ſit alio videri dignum qui ſit viqueadeo ignauus vt nec domi ſuæ poſſit à pluuia tutus eſſe. Eiuſdem ſaturæ cum ſuperiore prouerbium: ni me prorſus fallit naſus.

Tragicus Theocrines. 39

Τραγικὸς Θεοκρίνης, Tragicus Theocrines. Vſurpauit hoc adagium Demoſthenes aduerſus Aeſchinem Theocrines primum tragœdiarum actor fuit, deinde calumniator & ſycophanta. Vnde Demoſthenes in oratione pro Cteſiphonte, Aeſchinem, tragicum Theocrinem vocat. Extat eiuſdem aduerſus hunc Theocrinem oratio. quanquam nonnulli Dinarcho tribuunt. Vſus eſt hoc prouerbio diuus Hieronymus, ni fallor, in epiſtola ad Furiam, de viduitate: Vbicunque viderent Chriſtianum ſtatim illud de triuio, τραγικὸς Θεοκρίνης. Hoc conuicii iaciebát in Chriſtianum, quaſi ſanctimoniæ ſimulator, magnificis verbis aliorum vitam criminaretur. *Sanctimoniæ ſimulator.*

Tragicum malum. 40

Τραγικὸν κακόν, id eſt, Tragicum malum, dicetur ingens eiuſmodi finguntur in tragœdiis. nam ab iis abſtinet comœdia Quintilianus duo facit affectuũ genera: quoſdam enim atrociores eſſe, hos amat tragœdia: quoſdam mitiores, his vititur comœdia. ac tragicos quidem πάθη vocant, comicos ἤθη. tragœdia ſemper habet triſtem exitũ, comœdia lætũ. Vnde Plautus citante Feſto Pompeio, comœdice dixit pro ſuauiter, Fuge, heus aſtitiſti & dulcè & comœdicé.

Cæcus auribus ac mente. 41

Τυφλὸς τά τ' ὦτα, τόν τε νοῦν, τά τ' ὄμματ' εἶ. id eſt,
Tu ſimul & aure & mente & oculis cæcus es.

Comœdicé. Quadrat in hominem planè ſtupidum.

Cæcum inſomnium. 42

Τυφλὸν ἐνύπνιον, id eſt, Cæcum inſomnium, de re friuola vanaque. Quædam enim inſomnia portendunt aliquid, quædam inania ſunt, quemadmodum ſunt & bruta fulmina.

Aſinos non curo. 43

Τῶν δ' ὄνων οὐ μοι μέλει. id eſt, Cæterùm aſinos nil moror. Cógruit in eum qui domeſticis cótentus opibus, non quærit aliena. Nam cui plauſtrum eſt domi, huic non eſt opus aſinis conductitiis. Carmen integrum alibi citauimus.

Plurium calculus vincit. 44

Τῶν πλειόνων ψῆφος νικᾷ, id eſt, Plurium calculus vincit. Quoties in conſilio ceditur multitudini. Plinius in Epiſtolis queritur numerari ſententias, non expendi. Et Liuius, Pars, inquit, maior meliorem vincit.

Ὑπὸ τὸν ὀλύνθον. 45

Ὑπὸ τὸν ὀλύνθον dicitur iam propinqua partui, ſumpta metaphora à ficis poſt immiſſos pſenas matureſcentibus. Hoc quid ſit, explicuimus in prouerbio ἀκμὴν ἐρινεοῦ. Deflecti poteſt ad ingenium ad hoc aut illud vehementer propenſum.

Subditiitius es. 46

Ὑποβολιμαῖος εἶ, id eſt, Suppoſititius es. Subdititi ſiue ſubmiſſitii vocantur partus adſimulati: inde transfertur in hominem fictum, & per dolum ab alio quopiam allegatum ſubornatúmque. Finitimum illi, κίβδηλος ἄνθρωπος.

Subiugus homo. 47

Ὑποζύγιος ἄνθρωπος, id eſt, Subiugus homo, Qui non arbitratu ſuo, ſed alieno iuſſu facit quippiam. Traductũ à iumentis iugalibus. Huc pertinent illę metaphoræ prouerbiales, Mittere ſub iugum. Horatius,

Mittere ſub iugum.

Sic viſum eſt Veneri, cui placet impares
Formas atque animos ſub iuga ahenea
Sæuo mittere cum ioco.

Item Ducere iugum, quod ſcripſit M. Tullius in prima Philippicarum.

Subducere collum iugo. Ouidius,
Et tua læſuro ſubtrahe colla iugo.
Excutere iugum.

Piſtillo nudior. 48

Ὑπέρου γυμνότερος, id eſt, Piſtillo nudior. De vehementer tenui. Cognatum illi πατταλου γυμνότερος, id eſt, Paxillo nudior His enim cortex detrahitur.

Piſtillo caluior. 49

Ὑπέρου φαλακρότερος, id eſt, Piſtillo caluior. Prouerbialis item hyperbole, de magnopere glabris. nam ima piſtilli pars calui cranium referre videtur. Transferri poteſt ad inſigniter egenos ac ſimplices, ac diſſimulandi ignaros.

Aurum ſubæratum. 50

Ὑπόχαλκον χρυσίον, id eſt, Subæratum aurum, dicetur homo nequaquam ſyncerus, ſed aliud præ ſe ferens, aliud intus occulens. Sumptum à numiſmatis adulteratis.

Nihil de vitello. 51

Νεοσσοῦ οὐδέν μοι δίδως, id eſt, Nihil mihi de vitello dediſti. Quadrat in eos qui impertiant deteriora, meliora ſibi ſeruátes. M. Tullius in lib. De diuinatione 2. narrat huiuſmodi fabulã, vnde conſentaneum eſt hoc mutuatum eſſe prouerbium: Quidam ſomniarat ſe videre ouum ex lecti cubicularis faſcia pendens illigatum. id ſomnium quum ad coniectorem retuliſſet, reſpóſum eſt, theſaurum indicari. proinde foderet eo loco quo ſe ſomniarat ouum videre. Vbi fodiſſet, reperit aurum argento circumtectum. miſitque paululum ex argento coniectori, diſſimulans inuentum aurum. Coniector accipiens, Nihilne, inquit de vitello? *In eum, qui deteriora impertiat.*

Queruli in amicitia. 52

Οἱ φιλομεμφεῖς, οὐ φιλίῃ εἰσὶν ἐπιτήδειοι, id eſt, Qui queruli ſunt in amicos, non ſunt ad amicitiam idonei. Conniuere ad amicorum vitia, hæc res & iungit, iunctos & ſeruat amicos. Sententia videtur deſumpta ex Herodoto. Conſtabit trimeter ſi legas, οἱ φιλομεμφεῖς, οὐ φιλίαν εἰσὶν ἀξιοί. nec tamen video quid ſit φιλομεμφεῖς. Si legimus φιλομεμφεῖς, addenda eſt coniunctio, οἱ δὲ φιλομεμφεῖς. ita conſtabit verſus, *Conniuere opus eſt, ad amicorum vitia.*

Qui querulus eſt, amicitiæ haud accommodus.

Cleomenes ſuperat cubile. 53

Ὁ Κλεομένης τῷ κοίτῳ ὑπερέχει, id eſt, Cleomenes cubile ſuperat, De eo qui magis abundaret rebus ſuperuacaneis quam neceſſariis. Ductum apparet à quopiam, corpore quàm pro lectuli modo maiore. Sicut & Iuuenalis,

Lectus erat Codro Procula minor.

Diues promiſſis. 54

Ὁ μὲν λόγος θαυμαστός, ὁ δὲ λέγων ἄπιστος, id eſt, Magnifica quidé oratio, cæterum non habetur fides loquenti. Quoties aliquis ingentia pollicetur, quæ non videatur præſtiturus. Plutarchus in apophthegmatis regũ & imperatorum, tribuit Eudæmonidæ, qui quum audiſſet Stoicum, opinor, quépiam dixiſſe quod ſolus ſapiens, eſſet bonus imperator, ὁ μὲν λόγος θαυμαστός, ὁ δὲ λέγων οὐ περιεσάλπισται. id eſt, Admirãda quidem oratio, cæterum qui dicit, nunquam cinctus fuit tubarum ſtrepitu. Refert idem in Laconicis integrè, ὁ μὲν λόγος θαυμαστός, ὁ δὲ λέγων ἄπιστος. οὐ γὰρ περιεσάλπισται. Idem conueniet in theologos cæleſtia quædam docentes, quum orationi vita non reſpondeat. *Magnificus pollicitator.*

ANIM. HENR. STEPH.

V. *diues promiſſis*) Falſo ponuntur in capite hæc verba tanquã prouerbialia, quum nec in eo dicto quod Eraſmus citat, habeãtur, nec ad eius ſenſum pertineát, vt ſequéte annotatione docebitur. Quanquam ne ſi pertinerent quidem, prouerbij locum obtinere deberent.

V. Ὁ μὲν) Quum vellet Eraſmus Plutarchi locum proferre, non debuit ex illo poſtrema hæc verba reſecare, οὐ γὰρ περιεσάλπισται, quum in iis tota ſita ſit dicti elegantia. nam illa, ὁ μὲν λόγος θαυμαστός, ὁ δὲ λέγων ἄπιστος, nihil niſi vulgarem & generalem ſententiam habent. Quinetiam hæc verba ἄπιστος γάρ, potuerunt omitti, vt à Plutarcho vno in loco omittuntur, breuitatis gratia. Cæterùm Eraſmus, dicens hoc Eudæmonidæ dictum conuenire in theologos cæleſtia quædam docentes, quum orationi vita non reſpondeat: malè id accommodat, & ſe eius non aſſequutum eſſe ſenſum oſtendit. neque enim quum hoc diceret philoſopho Eudæmonidas, vitam eius ac mores orationi non reſpondere innuebat: ſed nimirum hoc ſignificabat, Egregia quidem eſt hæc oratio. vel, Egregium quidem eſt hoc dictum: ſed qui loquitur, non loquitur expertus: quum nunquam circumſonantem tubam audierit. ideóque ille fide dignus non eſt. Sic enim potius verti debet, ὁ δὲ λέγων ἄπιστος, Sed qui loquitur, fide nó eſt dignus, vel, fidem non meretur: quàm cum Eraſmo, Cæterùm non habetur fides loquenti. Poteſt enim aliquis eſſe fide indignus, cui tamen fides habeatur: at Eudæmonidas ſignificare vult illum fidem non mereri, & fide dignum non eſſe: quippe qui neſciat quid ſit ars imperatoria, quum tubarum clangore nunquam eius aures perſonuerint. Latiſſime autem patet vſus huius prouerbij. Poterit igitur qui ad ſuum propoſitum id accommodare volet, περιεσάλπισται retinere (quo modo nonnunquam verbum in prouerbio de re vna dictum per catachreſin elegantem ad alias multas transfertur) poterit & in eius locum aliud à re de qua loquitur ſumptum ſubſtituere, & quemadmodum dixit Theocritus de quodam

dam, quem ſignificare volebat athleticæ artis prorſus ignarum, Καὶ πόθεν ἔλαιον εἰς ὀφθαλμοὺς εἶδες; id eſt, Quando obſecro iſte oleum conſpexerat? Ita imperatoris alicuius ſermonem de philoſophia & de arte oratoria quarum neutrum ne a limine quidem ſalutarit his verbis excipere poterimus, ὁ μὲν λόγος θαυμάσιος, ὁ δὲ λέγων ἄπιστος. ὥσπερ φαρμακοπώλης ἢ ... ἑώρακεν.

V. ſupra) Malè ad hunc vſum accommodari prouerbiũ, proxima docui annotatione. Poterit quidem conuenire in theologos: ſed hoc modo, Siquis theologus, qui nunquam paupertate conflictatus ſit, quempiam exhortetur ad onus paupertatis patienter ferendum, merito audiet, ὁ μὲν λόγος θαυμάσιος, ὁ δὲ λέγων ... At in theologos cæleſtia quædã docentes, quum orationis vita non reſpondeat, non hoc iactari poſſit, ſed illud, Πείθεσθαι δεῖ μᾶλλον τῷ λέγοντι, ἢ λόγῳ.

Vterque ambo, &c. 55

Ὁ μὲν ἐχέπωρος ἀμφότερος, ὁ δὲ ἀμφότερος ἐχέπωρος, id eſt, Vterque ambo, ambo neuter. Inſtar ænigmatis eſt, cuius meminit Plutarchus in moral. & extat in Græcis Epigrammatis. E duobus fratribus, quorum alteri nomen erat Ἐχέπωρος, alteri Ἀμφότερος, ille bonæ frugis erat, hic nequam. Hos quum Philippus vidiſſet, hoc in eos iocatus eſſe fertur. Quadrabit in duos aliquos, quorum alterius nequitiam, alterius probitas compenſat.

Os ineſt orationi. 56

De oratione ſententioſa.

Ὀστοῦν ἔνεστι τῷ λόγῳ, id eſt, Sermoni ineſt os ac vigor. De oratione non inani, ſed ſolidas habente ſententias. Dictum hoc Themiſtocli tribuitur. videtur è poeta quopiam deſumptũ. eſt enim iambicus dimeter. Quintilianus item rerum inuentionẽ appellat orationis oſſa, ſumpta ſimilitudine ab animantiũ corporibus, quæ oſſibus ſuſtinentur, colligantur neruis, veſtiuntur carnibus & pelle, cohærent anima, mouentur actu.

Fluuius non ſemper fert ſecures. 57

Οὐκ ἀεὶ ποταμὸς ἀξίνας φέρει, id eſt, Non ſemper ſecures fert fluuius. Id eſt, non protinus tibi ſperes idem quod aliis fœliciter ceſſit. Natum ab apologo Æſopico: Cuidam cædenti ſyluam, ſecuris è manibus excidit. Mercurius inuocatus reddidit argẽteam. Neganti ſuam eſſe reddidit auream. Hanc quoque ſuam eſſe neganti, ferream tandem reſtituit, & illas inſuper donauit. Alius quidam eundem euentum ſperans, data opera paſſus eſt elabi ſecurim. Ea quum periiſſet, nec Mercurius imploratus adfuiſſet, expoſtulanti, prior ille reſpondit ad hunc modum, οὐκ ἀεὶ ποταμὸς ἀξίνας φέρει. Quanquam hic apologus varie narratur in aliis commentariis: nempe adfuiſſe Mercuriũ, & prolata aurea ſecuri, rogaſſe num ea eſſet quæ periiſſet: atque eo protinus affirmante ſuam eſſe, Mercurium offenſum hominis impudentia, nec ferream reſtituiſſe.

Non eſt dithyrambus, ſi bibat aquam. 58

Poetæ ingeniũ vino incaleſcit.

Οὐκ ἔστι διθύραμβος, ἂν ὕδωρ πίῃ. id eſt,
Haud dithyrambus eſt, aquam ſi potitet.

Non adeſt hilaritas quum deeſt vinum: languet poetarum ingenium ni vino concaleſcat. Vnde, teſte Flacco,

Laudibus arguitur vini vinoſus Homerus. Et,
Ennius ipſe pater nunquam niſi potus ad arma
Proſiluit dicenda. Et,
Nulla placere diu nec viuere carmina poſſunt,
Quæ ſcribuntur aquæ potoribus.

Quin, vt refert in Sympoſiacis Plutarchus, Æſchylus tragœdias ſuas potando ſcripſit. Excitat enim vini calor inueniendi vim, quæ torpet nonnunquam in ieiunis, mouet phãtaſias, addit impetus, ſubminiſtrat fiduciam. Addit, Gorgiam non rectè ſuam tragœdiã Marti tribuiſſe, quum Baccho magis ſit adſcribenda. Dithyrambi canebantur in honorem Bacchi, qui & ipſe διθύραμβος dictus eſt, quòd bis natus, velut è duabus ianuis prodierit.

Poſt acerba prudentior. 59

Παρὰ τὰ δεινὰ φρονιμώτερος, id eſt, Poſt mala prudentior. Finitimum illi,

ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω.

Plato in Sympoſio, ἃ δὴ καὶ σοὶ λέγω ὦ Ἀγάθων, μὴ ἐξαπατᾶσθαι ὑπὸ τούτου, ἀλλ᾽ ἀπὸ τῶν ἡμετέρων παθημάτων γνόντα, εὐλαβηθῆναι, καὶ μὴ κατὰ τὴν παροιμίαν, ὥσπερ νήπιον, παθόντα γνῶναι, id eſt, Quæ ſane & tibi dico Agathõ, ne ab hoc fallaris: ſed meis doctus malis caueas, neque (quẽadmodum habet prouerbium) ſtulti more, malo accepto ſapias. Congruet in eum qui ſuo malo redditus eſt cautior.

ANIMAD. HENR. STEPH.

Argutior expoſitio parœmiæ.

V. παρὰ τὰ δεινὰ) Falſò exiſtimat παρὰ ſignificare Poſt, quaſi pro μετὰ accipiatur (cuius ſignificationis exemplum nullum inuenio apud grammaticos. At verò παρὰ τὰ δεινὰ pro ἐν τοῖς δεινοῖς dici, vt παρὰ τὸ δεῖπνον pro ἐν τῷ δείπνῳ, ex illis notiſſimum eſt. Interpretabimur itaque In malis prudentior. nec cõuenire dicemus cum illo Homerico, ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω (quod cõgruit cum prouerbio Piſcator ictus ſapiet) ſed cum hac Ouidiana ſentẽtia, -miſeriſque venit ſolertia rebus. Hinc non alienum videri poſſit illud Plutarchi in Themiſtocle, ἀπὸ τῶν ἔργων παρὰ τοὺς κινδύνους διδαχθέντας. vbi etiam animaduerte παρὰ τοὺς κινδύνους pro ἐν τοῖς κινδύνοις. Alio tamen loco, ni me fallit memoria, Eraſmus verba hæc vt prouerbialia citat, μετὰ τὰ δεινὰ φρονιμώτερος.

Pauſone mendicior. 60

Παύσωνος πτωχότερος, id eſt, Pauſone mẽdicior. Pauſon pictor quiſpiam fuit inſigni tenuitate, quemadmodum apud Iuuenalem Codrus. Hunc notat Ariſtophanes in Pluto, apud quem quum Penia exclamaſſet, ὦ πόλι Ἄργους κλύεθ᾽ οἷα λέγει, id eſt, O vrbs Argos, quod ait audi: reſpondet Chremylus, Παύσωνα καλεῖ τὸν ξύσσιτον, id eſt, Pauſonem adhibe tibi conuiuam.

Vltra Hyperbolum. 61

Litium appetentiſſimo.

Ὑπὲρ τὸν Ὑπέρβολον, id eſt, Vincit Hyperbolum. Hyperbolus, quiſpiam erat mirum in modum appetens litium. Vnde conuenit in eos qui ſimili laborant morbo. Plutarchus in vita Alcibiadis, Thucydides Peloponneſiaci belli lib. 8. & Ariſtophanes in Equit. oſtendit Hyperbolum fuiſſe hominem modis omnibus improbiſſimum, nec vlla re clarum aut potẽtem, niſi vitio linguæ. Præterea M. Tul. lib. De claris oratoribus, ita ſcribit de Saturnino, Homo ſimillimus Atheniẽſis Hyperboli, cuius improbitatem veteres Atticorum comœdiæ notauerunt. Ariſtophanes præter alia ſcribit & hoc de Hyperbolo,

Ἄνδρα μοχθηρόν, πικρὰν ὀξίνην Ὑπέρβολον. id eſt,
Improbum virũ, atque ciuẽ vappa acidamque Hyperbolũ.

Sus in volutabro cœni. 62

Ὗς λουσαμένη εἰς κυλισμὸν βορβόρου, id eſt, Sus lota rediit ad volutabrum luti. Quum quis iterat iam expiata flagitia, ſicut indicauimus alibi. Extat in Epiſtolis diui Petri. Huic affine eſt quod habent Prouerbia Sirach, Qui lauatur à mortuo, & iterũ tangit mortuum, quid prodeſt lotio illius?

Ob textoris erratum, &c. 63

Alius peccat, alius plectitur.

Ὑφάντου ἁμαρτήματι ὑπήτης ἐπλήγη, id eſt, Ob textoris erratum hypetes vapulauit: quum quod hic peccauit, alius dependit. Quid ſit hypetes, nondum apud authores reperi.

Mendax atraphaxis. 64

Atriplex.

Ψευδῶν πλέα ἀτράφαξις, id eſt, Referta mendaciis atraphaxis, De tumidis ac ventoſis. Atraphaxis oleris genus, quod celeriter in altum ſurgit. Latinis atriplex dicitur. atque, ni fallor, betarum generi, quæ & ipſæ ſubitò grandeſcunt, alioqui fatuæ. Id quod indicat & Theophraſtus in hiſtoria plãtarum, lib. 1. cap. 5. Eadem herba ab eodem, lib. 7. cap. 1 recenſetur inter eas quæ celeriter proueniunt, nempe die a ſatu octauo. Eſt caule grandiore, ſed molli carnoſóque. Suidas admonet dictum in Cleonem, qui falſò calumniaretur equites in concilio: cui quum fides haberi videretur, dictũ eſt, ψευδατραφάξιος πλέαν εἶναι τὴν βουλήν, id eſt, Concilium plenum eſſe mendaci atraphaxi. quo dicto ſimul notata eſt & Cleonis in calumniando vanitas, & populi facilitas in credendo. Eſt enim illud proprium calumniæ, è leuiſſimo malo ſubitò maximam excitare tragœdiã. In hanc ferme ſententiam Suidas. Adagium ſumptum eſt ex Equitibus Ariſtophanicis.

Inflige plagam ab aratro. 65

Παῖε τὴν ἀπ᾽ ἀρότρου, id eſt, Inflige plagam aratri: ſiue impinge vomerem quum iubebimus ſtrenue pugnare, licet ſine arte. Natum autẽ ab huiuſmodi fabula, quam narrat Pauſanias lib. Eliac. 2. Glaucus quidam Caryſtius, quum terram aratro proſcindenti forte fortuna vomis excidiſſet ab aratro, ſublatum aptauit manu, vice mallei. Quod vbi conſpexiſſet pater Demylus, iuuenem produxit in Olympia, ad pugilum certamen: verũm vbi iam artis imperitus, plagis afflictus pene deficeret, pater acclamauit, παῖε τὴν ἀπ᾽ ἀρότρου, admonens vt ſic peteret hoſtem, quemadmodum vomere ſolet vulnerare terram. Hac voce redit animus iuueni, vicitque. Idem poſtea bis vicit Pythia, octies Nemea, item octies Iſthmia. Author Pauſanias.

Summis ingredi pedibus. 66

Qui clanculum aut cautim, ac pedetentim, quod aiunt, conantur aliquid, ſummis pedibus ingredi dicuntur. Græci iucũdius efferunt aduerbio compoſito ἀκροποδητί. Idem valẽt illa, Suſpenſo gradu, & Suſpenſis pedibus. Traductum à geſtu eorũ qui ſic ingrediuntur, vt ſtrepitum pedum nemo ſentiat: aut qui vix diſſiti, cautim & leuiter figunt veſtigia. Aliquanto diuerſius eſt quod eſt apud Platonem in Lachete, οὐδὲ σὺν ἄκρῳ ποδὶ ἐπιβαίνοντας, id eſt, Ne ſummo quidẽ pede ingredientes. quod pertinet ad illam formam, Summis labris deguſtare, Summis digitis attingere.

Summis labris deguſtare.

Cælum digito attingere. 67

Prouerbialis nimirum hyperbole, digito cælum attingere dicuntur qui longè ſupra mortalium conditionem, ac diis proximi eſſe vidẽtur. M. Tullius ad Atticum libro 2. Noſtri autem principes digito ſe cælum putant attingere, ſi muli barbati in piſcinis ſint qui ad manum accedãt. Cognatum illi quod aliàs ex eodem retulimus, In cælo eſſe. Ad conſimilem modum Horatius,

Quòd ſi me lyricis vatibus inſeris,
Sublimi feriam ſidera vertice. Ouidius,
Huic tu quum placeas, & vertice ſidera tangas.
Et apud Theocritum in Hodœporis
ἀμνὸν ἀμᾶν ...
Αἶνον ἀμᾶν πιὸ ἄμμι, ἐς ἄστρα ὔμμιν ἀλεῦμαι. id eſt,
Agnum quando tuli, vobis in ſidera ſaltabo.

Lyſimachus quum ad Thraciam perueniſſet, velut occupatis extremis regni finibus, Nunc, inquit, Byzantii ad me veniunt, poſteaquam cælum attingo lancea. Eam vocem inſolentiſſimam ita caſtigauit Paſiades Byzantius, qui tum fortè aderat, vt diceret, Abeamus, ne lanceæ mucro cælum pertundat.

Corinthiari. 68

Κορινθιάζεσθαι veteres vulgato ioco dicebant eos qui ſcortationibus ac luſtris indulgerent, qui vel lenocinium exercerent qui quæſtus hodie nuſquam vberior quam apud Venetos. Sumptum eſt à meretricibus Corinthiacis, de quibus ſuo loco dictum eſt. Tantus enim illic honos habebatur meretricibus, vt, quemadmodum ex authoribus docet Athenæus, illic in templo Veneris proſtarent, atque in ſolemnibus precibus illud addi ſoleat, vt dii augerent meretricum numerum. Quin & illud refert, meretrices facto ſacro Veneri, ciuitatem extremo periculo laborantem ſeruaſſe placata Venere. Prouerbii meminit huius Stephanus de vrbibus, Ariſtophanis allegans Cocalum. *Meretrices Corinthiæ.*

Si tanti vitrum, quanti margaritum? 69

Diuus Hieronymus in epiſtola quadam ad Demetriadem virginem, Solent miſeri parentes, & non plenæ fidei Chriſtiani, deformes & aliquo membro debiles filias, quia dignos generos non inueniunt, virginitati tradere: ſi tanti, vt dicitur, vitrum, quanti margaritum? Vtitur eodem compluſculis alibi locis. Vſurpatur & à Tertulliano in libello ad martyres. Hoc dicto ſumma rerum inæqualitas ſignificabatur. Inter gemmas prima laus olim fuit vnionibus. vitrum viliſſimum, & tamen gemmas nonnihil imitatur. Si tanto ſtudio curas vt viuat corpus, quanto eſt danda opera quo viuat animus? Si nihil nõ facis quo placeas homini principi, quanto magis enitendum vt placeas principi Deo? Si tantis ſudoribus parantur opes, periturae vel vſu, vel furto, cur non magis incumbimus vt cœleſtes opes accumulemus? In his & huiuſmodi locus erit prouerbio.

Hæret in vado. 70

Diuus Ambroſius in commentariis quos edidit in Euangelium Lucæ, non inelegans vſurpauit adagium, ſignificãs, Chriſti genealogiam, quæ diuerſè refertur ab Euangeliſtis, explicari non poſſe. In abruptum (inquit) diſputationis venimus: hæremus in vado. Metaphora ſumitur à nauigio ducta quod vado illiſum, fruſtra circumagitur: neque curſum inſtitutum tenere poteſt. id quod euenit his qui incidunt in ſyrtes, aut in ſalebras. Ad hunc etiam modum effert prouerbium M. Tullius lib. De finibus bonorum 5. Venit ad extremum, hæret in ſalebra. Rurſum aliàs eodem in opere, Hic ſi definire, ſi diuidere potuiſſet, ſi loquendi vim, ſi denique conſuetudinem teneret: nunquam in tantas ſalebras incidiſſet. Sunt autem ſalebræ, fluminum aut viarum obſtacula, à ſaltu dictæ. Non diſſimili figura dixit idem Cicero, Aqua hæret. Sic enim ſcribit Q. fratri. Hic aqua mihi hæret. ſignificans nihil eſſe profectum in cauſa. Suſpicor dici ſolitum de cauſa prorogata. Etenim vt nõ infunditur aqua niſi dicturo, nec fas eſt loqui poſt exſtillatas clepſydras, ita quum ſeruatur quod reliquum eſt aquæ, interrumpitur dicentis oratio. Plautus in Pſeudolo, Perii. nunc homo in medio luto eſt: nomen neſcit: hæret hæc res. *Salebra, quid.*

In culmo arare. 71

Ἐν καλάμῃ ἀροῦν, id eſt, In ſtipula arare, dicuntur qui labore nunquam intermiſſo vim mentis exhauriunt: aut qui nunquam deſinunt ab amicis petere quod dent. Sumpta metaphora à nimium auidis agricolis, qui ſegetem non patiuntur vnquam interquieſcere: ſed aſſidua cultura ſuccum omnem ſoli exhauriunt, ſtatim à meſſe nouam ingerentes ſementem. Suidas citat ex Lyſia.

Taciturnior Pythagoreis. 72

Σιωπηλότερος ἐσομαι τῶν Πυθαγορικῶν τελουμένων, id eſt, Taciturnior ero quam hi qui Pythagoræ ſunt initiati. De vehementer taciturnis vſurpari ſolet. Sumptum à Pythagoræ ſchola, in qua quinquenne ſilentium indicebatur auditoribus, quam ἐχεμυθίαν vocãt, à cohibendo ſermone. Suidas prouerbii titulo refert, & Zenodotus in collectaneis.

Attagenæ nouilunium. 73

Ἀτταγᾶς νουμηνία, id eſt, Attagenæ nouilunium. Refertur à Suida, nec explicatur: niſi quòd e diuerſis locis haud difficile coniectura colligi poteſt, dictum fuiſſe in turbam abiectorum & ſeruilium hominum. Siquidem attagen auis eſt paluſtris, verſicoloribus plumarum maculis diſtincta: vnde ſeruum hominem, ſtigmaticum, & cui tergum ob plagarum vibices, variis punctis eſſet picturatum, attagenam vocabant. Porrò ad nouam lunam (ſic enim Græci vocant initium menſis, quum *Noua luna.* Calendas non habeant) & ſerui diſtrahebãtur apud Athenienſes, & militum delectus agebatur.

Ingens interuallum. 74

M. Tullius in Epiſtolarum ad Atticum libro ſexto ſenarios hos ceu prouerbiales vſurpat,
-πολλὰ δ' ἐν μεταιχμίῳ
Νότος κυλίνδει κύματ' εὐρείας ἁλός. id eſt,
Multas at vndas voluit in medio Notus
Vaſti maris.
ſignificans illum procul abeſſe. Licet huc quoque torquere, vt ſignifices rem adhuc procul abeſſe à periculo.

Viuus vidénſque. 75

Quod in Eunucho dixit Terentius, Viuus vidénſque pereo, id M. Tullius indicat prouerbiali figura dictum eſſe. ſic enim ſcribit in oratione pro P. Sextio, ille Cyprius, miſer, qui ſemper ſocius, ſemper amicus fuit, de quo nulla vnquam ſuſpicio durior ad ſenatum aut imperatores noſtros allata eſt, viuus vt aiunt, & videns eſt cum victu ſuo ac veſtitu publicatus. Vſurpat aliquot locis & D. Hieronymus. Quin & illud quoque Cum victu ſuo ac veſtitu, prouerbium ſapit. *Cum victu ſuo ac veſtitu.*

Præſtat habere acerbos, &c. 76

M. Tullius in dialogo De amicitia. Scitum eſt enim illud prouerbiũ Catonis, Multo melius de quibuſdam acerbos inimicos mereri, quàm eos amicos qui dulces videantur. Equidẽ vt præclaram eſſe ſententiam fateor, ita prouerbium eſſe negauerim. Primum quòd nullam omnino prouerbii ſpeciem præ ſe ferat: deinde quòd prouerbia, vulgi ſunt, non huius aut illius. Vnde legendum arbitror, Scitum eſt enim illud Catonis aut illud verbum Catonis. tamen adſcribendum putauimus ne quis indiligentia prætermiſſum exiſtimaret.

Columnas rumpere. 77

Ælianus prodidit in Samo quondam fuiſſe animalia vaſta magnitudine (neades vocantur) quorum voce terra rumperetur. Vnde prouerbium natum in clamoſos & improbe loquaces, vt poſtes & columnas dicantur rumpere. Vſus eſt eo Vergilius in Philiſtum fabulam & obtrectatorem. Item Iuuenalis. *In clamoſos.*
Frontonis platani conuulſaque marmora clamant.

Leporis vita. 78

Λαγωοῦ βίον ζῆν, id eſt, Leporis vitam viuere, dicuntur qui ſemper anxii trepidique viuunt. quòd id animal omnium prędæ expoſitum, ne ſomnum quidem capit niſi oculis apertis. Demoſthenes in Æſchinem, λαγὼ βίον ἔζης, δεδιὼς καὶ τρέμων, καὶ ἀεὶ πληγήσεσθαι προσδοκῶν. id eſt. Leporis vitam viuebas, timens ac tremens, ac ſemper expectans vt vapulares. Vſus eſt & Plutarchus in libello περὶ φιλοπλουτίας, quem pridem Latinum reddidimus λαγωοῦ δειλότερος ſcripſit Athanaſius in apologia prima: & apud Strabonem, Phrygius leporibus timidior, de quo dictum eſt aliàs per occaſionem.

Victi non audent hiſcere. 79

Νικώμενοι ἄνδρες τῇ ἀγρυξίᾳ δέδενται, id eſt, Qui vincuntur, ſilentio vincti ſunt. Plutarchus in libello cui titulus, Quo pacto quis vtilitatem capere poſſit ex inimicis, citat ex Pindaro. Cõuenit cum illo quod alibi retulimus, Quid niſi dolor victis? Eſt autem verbum perquàm elegans ἀγρυξία, vbi quis non audet hiſcere: à verbo γρύζειν, de quo non ſemel dictum eſt. *Victi ſilentio.*

Therſitæ facies. 80

Θερσίτειον βλέμμα, id eſt, Therſitica facies. De prodigioſè deformi dici ſolitum, quod Homerus ſcripſit hunc omnium qui ad Troiam veniſſent fœdiſſimum fuiſſe. Ac totum hominem à capite, quod aiũt, vſque ad pedes ita graphicè depingit, & corporis vitia & animi morbos, vt dicas peſſimum ingenium in domicilio ſe digno habitaſſe. Locus apud Homerum eſt Iliad. libro 2 notior quàm vt hic referat adducere. Venuſtius erit ſi ad animum transferatur. veluti ſi de formoſo ſed moribus improbo dicas, Si corpus aſpicias, Nireus eſt ſi animum, pluſquã Θερσίτειον βλέμμα reperies. Adagii mentionem fecit Suidas.

ANIMAD. HENR. STEP.

V. Θερσίτειον βλέμμα] Sed βλέμμα, pro facie poſitum vbi tandem reperitur? quid verò neceſſe eſt nouam aut raram illi ſignificationem hic dare, quum vſitata optimè conueniat? Si enim Θερσίτειον βλέμμα, Therſiteum aſpectum, ſiue intuitum, aut contuitũ interpreteris, de deprauato & diſtorto, qualis eſt ſtraborum: tuam hanc interpretationem ex eodem Homero confirmare poteris ſiquidem is inter cætera quibus deformitatem eius depingit, hoc ponit. & quidẽ primum omnium, φολκὸς ἔην.

Picifer. 81

Κιττοφόρος, id eſt, Picifer, vulgare conuicium videtur in hominem infimum & deſpicatiſſimæ ſortis. Siquidem Demoſthenes in oratione pro Cteſiphonte dicit, Aeſchinem hoc nomine ab aniculis compellatum, quemadmodum & λικνοφόρον, quòd picas & vannos capite baiularet. Nam his in myſteriis Bacchanalibus vtebantur, quòd ea auis ſacra ſit Baccho, & vannus in omnibus myſteriis adhibebatur. vnde Maro, *Vannus.*

-& myſtica

-& myſtica vannus Iacchi.

In numerato. 82

In numerato habere, ſi ad animi rem transferatur, prouerbij rationem habuerit: velut Octauius Auguſtus, vt refert Seneca, pronunciauit de Vinitio oratore, quod ingenium in numerato haberet: propterea quòd in cauſis agēdis ingenio eſſet præſentiſſimo, & quicquid alijs præſtaret diutina cogitatio, id illi prima ſtatim animi intentio daret. Sumptum eſt ab his qui res ſuas ad certiſſimum calculum redegerunt. hoc eſt, ad pecuniam numeratam. Quintilianus in ſexto, De actore, inquit, facilè dicente ex tempore dictum eſt olim, ingenium eum in numerato habere. Vide prouerbium, Numero dixiſti.

Ingenium in numerato.

Numero dicitur.

Quantum habet. 83

Quantum habet quiſque, tanti fit. Quod ſcripſit Horatius in ſatyra prima:

Nil ſatis eſt, inquit, quia tanti, quantum habeas, ſis.

Item Iuuenalis ſatyra tertia,

Quantum quiſque ſua nummorum ſeruat in arca,

Tantum habet & fidei.

Non recenſuiſſem inter prouerbia (ne quis clamitaret me ſententias congeſſe, non adagia) niſi D. Auguſt. in libro De diſciplina Chriſtiana, non inanem prouerbij titulo citaſſet. Vnde & illud prouerbium, inquit, Quantum habebis, tantus eris. Quanquam & Horatius ſatis indicat vulgo iactatam ſententiam eo quòd præcedit,

At bona pars hominum decepta cupidine falſo.

Vſurpat & Apuleius in Apologia. Tanti re vera eſtis, quantum habetis. Videtur ex Euripide veniſſe in vulgi ſermonem. cuius & hunc verſum inter cæteros refert Seneca,

Vbique tanti quiſque, quantum habuit, fuit.

Imis ceris eradere. 84

Imis ceris eradere pro eo quod eſt, delere penitus, ſic vt nullum omnino memoriæ priſtinæ veſtigium extet: Sumptum ab his qui in ceratis ſcriptitat tabulis. his mos eſt ita nonnunquā veruum ſtylum per ſummum æquor ceræ ducere, vt quanquam nonnunquam tamen prioris ſcripturæ remaneāt veſtigia, aliquoties fundi tus delent. D. Hieronymus ad Chryſologonu, Ita noſtræ es neceſſitudinis penitus oblitus, vt illam epiſtolam quam in corde Chriſtiano ſum ſcriptam Apoſtolus refert, no parua litura, ſed imis, vt aiunt, ceris eraſeris. Conuenict in profundam obliuionem vel amicorum, vel priſtinæ fortunæ, vel ſiquid eſt ſimile.

Penitus delere.

Macilenta manu pinguem pedem. 85

Heſiodus in opere quod ſcriptſit, Opera & dies, velut ænigmate quodam explicuit paupertatem,

-λεπτῇ δὲ παχὺν πόδα χειρὶ πιέζῃς. id eſt,

Gracili autem manu pinguem pedem premas.

Manus enim gracileſcunt fame, pedes intumeſcunt frigore.

Carmen ſic habet,

Μή σε κακοῦ χειμῶνος ἀμηχανίη καταμάρψῃ

Σὺν πενίῃ, λεπτῇ δὲ παχὺν πόδα χειρὶ πιέζῃς. id eſt,

Ne te deprendant inopem mala tempora brumæ,

Atque pedem premere incipiat manus arida pinguem.

Venuſtius erit ſi longius transferatur ad viaticum parandum ſenectuti, aut ſimilia.

Non ſemper erit æſtas. 86

Ad eundem fermè ſenſum pertinet & illud ex eodem libro,

Οὐκ αἰεὶ θέρος ἐσσεῖται, ποιεῖσθε καλιάς. id eſt,

Æſtas non ſemper fuerit, componite nidos.

Non ſemper viuebit ætas, para quò ſe recipiat ſenectus. Aut, Nō ſemper erit proſpera fortuna, munias animū philoſophiæ decretis, quo fortunam aduerſam poſſit contemnere. Admonet & Cato agricolas, cogitent quàm longa ſit hyems. Notus eſt apologus de formicis, exprobrantibus cicadæ quòd totā æſtatem nihil aliud quam cecinniſſet otioſa, eoque mendicaret in hyeme. Hoc dictum oportuit adoleſcentum pileis inſcribi. neque enim tantùm admonet parādam eſſe rem in ſenectam, verumetiam eruditionem, virtutem, honeſtam famam, quæ præſidia ſunt optima ſenectutis.

Quum exoſſis ſuum rodit pedem. 87

De egeſtate.

Conſimili figura ſignificauit egeſtatem in eodem opere.

-ὅτ' ἀνόστεος ὃν πόδα τένδει. id eſt,

Quando pedes edit ipſe ſuos is qui caret oſſe.

Exoſſem vocat polypum, quòd oſſibus careat. Is creditus eſt nonnullis ſua brachia rodere, quum deeſt cibus. eſt enim edaciſſimus. Quanquā Plinius exiſtimat id illi accidere à conchis: verùm præciſa renaſci credit, quemadmodum caudas lacertis. Alcæus apud Athenæum libro ſeptimo,

Ἐσθίω δ' ἐμαυτὸν ὡς πολύπους. id eſt,

Comedo meipſum more Polypi.

Vnde & αὐτοφάγος dictus. Verum hanc opinionem & Athenæus reiicit.

Centum plauſtri trabes. 88

Tam ſimile eſt prouerbio quàm eſt ouum ouo, quod ſcripſit Heſiodus in eodem opere, cui titulus ἔργα καὶ ἡμέραι,

-ἑκατὸν δέ τε δούρατ' ἀμάξης. id eſt,

Centum autem lignis plauſtrum compingitur vnum.

De re quæ magno conſtat.

Eo tempeſtiuiter vtemur quum ſignificabimus id quod à nobis petitur, magno conſtare. Facile enim aliquis vtimur, non expendentes quanti conſtiterint ei qui præbet. Carmen Heſiodi ſic habet,

Φησὶν δ' ἀνὴρ φρένας ἀφνειὸς πήξασθαι ἄμαξαν,

Νήπιος, οὐδὲ τὸ οἶδ'· ἑκατὸν δέ τε δούρατ' ἀμάξης,

Τῶν πρόσθεν μελέτην ἐχέμεν οἰκήια θέσθαι.

Νῦν μέν σοι τὸ γ' ἐμὸν ἑκατὸν δέ τε δούρατ' ἀμάξης. id eſt,

Nam dictu eſt procliue, dato plauſtrumque bouéſque:

At procliue negare: ſed en tantis labor inſtat.

Cogitat aſt animo diues compingere plauſtrum,

Stultus & haud nouit centum id compactile lignis.

Itaque quoties ad id quod molitur aliquis, pluribus adminiculis opus eſt, velut ad gerendum magiſtratum, ad ſcribendum librum, ad munus concionandi, ad inſtituendam familiam, ad longinquam peregrinationem, non ineptè vſurpabimus Heſiodi verbum, ἑκατὸν δέ τε δούρατ' ἀμάξης.

Araneas eiicere. 89

De inopia, & inanitate.

Habet illud quoque prouerbij ſpeciem quod eſt apud eundem in eodem opere,

Ἐκ δ' ἀράχνια ἐλάσειας ἀγγέων. id eſt,

Vaſis eiicias quas nectit aranea telas.

Sic enim ſignificant inanitatem & inopiam etiam hodie. Ad eundem modum Catullus,

-nam tui Catulli

Plenus ſacculus eſt aranearum.

Quo dicto nunc nihil eſt vulgò vulgatius. Lucianus in Pſeudologiſta, ἀράχνια, ἀράχνια τὰ μέσα. id eſt, Caue & araneis differta.

Muris circuncurrentibus. 90

Τῶν τοίχων περιτρεχόντων, id eſt, Parietibus circuncurrentibus. Plutarchus in Sympoſiacis decade ſeptima, problemate quinto, indicat muliebre fuiſſe prouerbium, quo ſecretum ſignificabant, muris videlicet ſtilis & arcitiſſimis arcētibus. At bonorum virorum huiuſmodi voluptates etiam aclulus aii, oportet eſſe, vt nihil egeant valdo parietum Interbitui quum ſignificabimus aliquid admonſtri, & ob id captari ſecretum.

Κερασβόλοι. 91

De intractabili, & aſperis moribus homine.

In eodem opere, problemate ſecūdo, docet homines præfractos, & aſperis moribus & intractabiles, κερασβόλους vocari ſolitos. quam vocem haud ſatis commode vertens Latine. Sumptam autem metaphoram ab agricolis, apud quos ſemina quæ priuſquam in terram decidant, incidat in cornu boum, κερασβόλα dicantur, παρὰ τὸ ἐν κέρατα βάλλεσθαι. Hæc aiunt prouenu cæteris multo duriora, vnde & ἀτεράμονα vocantur. Qui ſcripſ etymologicon, indicat hāc vocem ſemel duntaxat vſurpatas à Platone, ſumptāmque à leguminibus quæ nec igni nec aqua molleſcant: cuiuſmodi quædam videmus admixta leguminibus minuta nigrāque. Locus eſt apud Platonem libro De legibus 9. quo quidem loco videtur interpres ignoraſſe quæ ſint κερασβόλα, vertit enim legumina fulminis tactu præduta: quaſi dictū eſſe κεραυνοβόλα. Porrò cur id accidat vt ſemina quæ in cornua boum impegerint, aut non proueniant, aut proueniant ſiccziora duriorāque, Plutarchus hanc adfert cauſam: quòd ea quæ manu calida ſtatim excepta terra fouentur, magis adiuuantur calore, qui ſeminibus eſt amicus. At quæ in cornua inciderint, protecta magis videntur quàm ſeminata, & mora frigus colligūt. Theophraſtus dubitat num ſitcolum ſit quod de cerasbolis iactant agricolæ.

Reſpublica virum docet. 92

Πόλις ἄνδρα διδάσκει, id eſt, Reſpublica virum docet. Significat neminem ad rem gerendam idoneum eſſe poſſe, niſi qui ſit vſu exercitatus. Plutarchus citat ex Simonide, tametſi hemiſtichium carminis heroici. Quantumlibet diu verſatus in agro, non fies idoneus adminiſtrandæ reipublicæ niſi vixeris in foro, in curia, in frequenti populo. Alluſit huc Socrates Platonicus, quum inuitatus ad loca amœna in agris, reſpondit ſe cupidum eſſe diſcendi, arbores autem nihil docere.

Faber quum ſis, &c. 93

Alienum ab arte.

Plutarchus in præceptis ciuilibus ſenariū hunc haud dubie prouerbialem ex Euripide citat,

Τέκτων γὰρ ὤν, οὐκ ἐπράττες ξυλουργικά. id eſt,

Quum ſis faber, opera haud facis fabrilia.

Cōgruet in eum qui tentat ad quæ non eſt idoneus, vel ob imperitiam, vel ob naturam alienā. veluti ſiquis infans & ad perſuadendum ineptus, ſuſcipiat legationem: aut indiligēs diſpēſet rem domeſticam: aut ſenex, ſiue inualidus militiam capeſſat: ſi venetur ſacerdos, theoreticetur Scotiſta. Iam dudum & illud Horatianum ceſſit in prouerbium, quod hinc imitatum videtur.

-tractant fabrilia fabri.

Aquam igni miſcere. 94

Inter prouerbia quibus ἀδύνατον ſignificamus, referendum

& illud, πῦρ ὕδατι μιγνύναι, id eſt, Ignem aquæ miſcere. Plutarchus in libello cui titulũ fecit περὶ πρώτου ψυχροῦ, adducit huius prouerbii teſtimonium, ſtudens probare aquæ proprium eſſe frigiditatem, potius quam aeris. Pugnat autem vtraque qualitate ignis cum aqua: quippe calidus & ſiccus cum humida & frigida. Narrat eodem in loco morem fuiſſe apud Perſas, vt ſupplex in fluuium deſcenderet, ignem geſtans, minitans, ni conſequeretur quæ petebat, ſe ignem miſſurum in aquam. Atque ad eum modum impetrabat quidem quæ rogabat, ſed mulctabatur, quòd minatus eſſet ſe facturum id quod eſſet cõtra rerum naturam. Nam aqua, hoſtis eſt ignis, eumque ſemper extinguit. Id ſupplicandi genus apud barbaros maximum habebatur, & in quo nõ eſſet fas recuſare quod petebatur. M. Tullius Philippica 13. Prius vnda cum flamma redibit in gratiã. Rurſus, Prius vndam flammamque, vt ait poeta neſcio quis, prius denique omnia, quam aut cum Antoniis Reſpub. aut Antonii cum Repub. redeant in gratiam.

Mos Perſarũ.

Velut è ſpecula. 95

Ὡς ἀπὸ σκοπιᾶς, id eſt, Velut è ſpecula. Similitudo prouerbialis, quum quis rem velut oculis ſubiectã, totam vndique contẽplatur. Siquidem ex alto cõmodiſſime ſpectantur omnia, propterea quòd nihil obſtet quo minus pedetur proſpectus. Vtitur Plutarchus in libello cui titulus, De Romanorum fortuna.

Velut in cratere. 96

Ὥσπερ ἐν κρατῆρι φιλοτησίῳ, id eſt, Velut in cratere philoteſio. Prouerbialis & hæc collatio, qua ſignificabimus, res antea turbulentas cõponi ſedarique, & prius inter ſeſe inimicos in gratiam redigi. Dicitur autem crater philoteſius, quem in conuiuiis porrigunt aliis alii, cen amicitiæ ſymbolum ac pignus. Veluti qui filiam alicui deſponderet, futuro genero præbibans, φιλοτήσιον κρατῆρα, porrigebat. Scythæ quoque amicitias, quarum ſunt pertinaciſſimi, cratere conciliabant, vt teſtatur in Toxaride Lucianus.

Sero veniſti. 97

Ὀψὲ ἥκεις, id eſt, Serò veniſti. Competit in eos qui poſt tempus rem aliquam aggrediuntur: velut ſi iam ætatis vitio frigidus, vxorem paret ducere, aut grandior literas adiſcere. Natum ex oraculo quod Pythia vates edidit cuidam, conſulenti num deberet ad Rempublicam tractandam accedere, ὀψὲ μ' ἐλθὼν περὶ ἀρχῆς καὶ δημαγωγίας διερωτᾷς, καὶ ὥρας ἤδη παρῳχηκυίας θύρας κόπτεις, id eſt, Serò veniſti me de principatu & Reipublicæ adminiſtratione conſulens, & alieno tempore militiæ pulſas ianuã. Meminit Plutarchus in commentario cui titulus εἰ πρεσβυτέρῳ πολιτευτέον.

CHILIADIS QVARTÆ CENTVRIA QVARTA.

Phocenſium deſperatio. 1

De ſtultis, & inſanis conſiliis.

Φωκέων ἀπόνοια, ſiue Φωκικὴ ἀπόνοια, id eſt, Phocenſium ſiue Phocica deſperatio. De ſtultis & inſanis conſiliis dici ſolitum admonet Stephanus. Verum ex Plutarcho Chæronenſi conijcere licet dici ſolitum vbi deſperatis rebus ad extrema conſilia veniretur. Natum eſt autem ex euentu huiuſmodi, Atrox odium & irreconciliabilis ſimultas, atque (vt Plutarchi dicam verbis) ἄσπονδος πόλεμος erat inter Theſſalos & Phocenſes: quòd hi prętores illorum in ſuis vrbibus ad vnum omnes eodem die trucidaſſent: illi viciſſim illorum obſides ducentos quinquaginta in crucem ſuſtuliſſent. Deinde Theſſali cõtractis omnibus copiis, per Locrenſes irruperunt, edicto promulgato ne cuiquam prouectioris ætatis parceretur: pueri cũ mulieribus in ſeruitutem abducerentur. Daiphantus itaque, qui fuit vnus è tribus quibus Phocenſium res erat commiſſa, ſuaſit vt viri quidem Theſſalis obuiam irent, cum illis conflicturi: cęterùm mulieres vnà cum liberis ex vniuerſa Phocide cõgregatas in vno quopiam loco ſeponerent, congeſta ingenti ligni tum materia: & adhibitis cuſtodibus mandarent, vt ſimulac intellexiſſent ſeſe victos in prælio, continuo pueros & vxores iniecto igni exurerent. Id reliquis comprobantibus, exurgens quidam negauit æquum fieri, ni conſilium hoc, vxorum quoque ſuffragiis cõprobatum fuiſſet: quod ſi non placeret, non eſſe cogendas. Itaque mulieres, vbi rem cognouiſſent, ipſæ inter ſe habito conſilio, Daiphantum collaudarunt qui rectiſſime cõſuluiſſet Phocẽſium rebus. eadem autem videri & vxoribus & liberis eorum. His ita peractis, congreſſi cum Theſſalis Phocenſes, ſuperiores extiterunt. Ac decretum quidem illud Græci Phocenſiũ deſperationem appellarunt: quòd etiamſi fœliciter ceſſiſſet, tamen temerarium parumque cordatum videretur. Huiuſmodi ferme Plutarchus. Similia ferè narrat Pauſanias in Phocicis. Meminit & Prouerbii, quod ait ex hoc euentu dici ſolitum ἐπὶ πάντων βουλευμάτων ἀναλγήτων, hoc eſt, de omnibus conſiliis quæ carent dolore. Meminit & Stephanus indicans dici ſolitum περὶ τῶν τὰ ἀνάλγη βουλευομένων.

Suſpenſa manu. 2

Parùm accurate.

Plinius in Epiſt. lib. 6. Suſpenſa manu dixit pro eo quod eſt leuiter parúmque accurate: Tu verò, inquit, non debes ſuſpenſa manu commendare mihi quos tuendos putas. Fit enim venuſtius ſi à corpore ad animum transferas. Quintilianus declamatione duodecima in eundem ſenſum vſurpat Leui manu, tanquam prouerbium: Cicero, Leui brachio, de quo dictum eſt alias. Itidem dicimus ſuſpenſo pede, pro ſenſim ac tacite. Ammianus lib. 14. Seſeque ſuſpenſis paſſibus iniecerunt in ſcaphas.

Leui manu.

Extremum occupet ſcabies. 3

Olim pueri curſu certantes, clamare ſolebant, Occupet extremum ſcabies, adhortantes hac voce ſingulos ad curſum, ac male precantes ei qui fuerit omnium poſtremus. Id deductum eſt in adagium, quo vtebantur qui ſignificarent ſeſe quocunque modo velle vincere, neque commiſſuros vt inter poſtremos ſint. Ita qui per fas nefáſque rem augent, ne non ſint inter optimates, qui malis artibus emergunt ad magiſtratus, qui rationibus quibuſlibet ampla venantur ſacerdotia, poſſunt aliò vocanti reſpondere, Extremum occupet ſcabies. Quanquã nihil vetat quominus in bonam partem detorqueamus: vt ſiquis ſummis viribus adnititur ne ab ęqualibus eruditione, aut rectè factis, aut officiis ab amico ſuperetur, dicat, Occupet extremum ſcabies. Hoc igitur prouerbium pueris acceptum ferimus, quemadmodum & illud τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα. Et Euangelicum hoc Matth. 11. Cecinimus vobis, & non ſaltaſtis. Vſus eſt Horatius in Arte poetica,

Occupet extremum ſcabies: mihi turpe relinqui eſt.

Originem Acron indicat.

Ἡμερόκοιτος

De tacito & imperito. (margin at adage 99)

Prius antidotum quàm venenum. 98

Diuus Hieronymus aduerſus Ruffinum reſpondens, Quomodo eorum præfationes librorum, quos neſcias, accuſes: quę quodam vaticinio futuræ calumniæ reſponderunt, implentes prouerbium, Prius antidotum quam venenum, ſubaudi adhibes. Conueniet vti quoties aliquis ſe purgat antequam accuſetur. Antidotus enim aduerſus venena datur: hanc nemo ſumit niſi guſtato veneno. Quanquam ſunt qui ſe præmuniant antidotis, ne noceat ſi fors contingat ſumere toxicum: quemadmodum feciſſe legimus Mithridatem.

Statua taciturnior. 99

His etiam temporibus in prouerbio eſt, Statua taciturnior, in hominem vehementer tacentem, ac tacitum. Vſus eſt hac hyperbole Horatius in epiſtola ad Iulium Florum,

-ſtatua taciturnius exit
Plerunque, & riſu populum quatit.

Itidem Iuuenalis diuitem quempiam, ſed infantem & indoctum, Mercurii ſtatuæ ſimilem facit,

-truncóque ſimillimus Hermæ.

Conſimili forma diuus Chryſoſtomus libro περὶ ἱερωσύνης de tardo & ſtupido, τοῦτο δὴ τὸ κοινὸν, τῶν λίθων οὐδὲν διοίσειν. id eſt, Tum illud quod Græci dicere ſolemus, à ſaxeis nihil differet. quod & alibi retulimus. Xenophon in Sympoſio, ἐκείνων γοῦν μᾶλλον ἂν φωνῆς ἀκούσαις ἢ τῶν λίθων. id eſt, Illorum igitur vocem minus audias quam ſaxeorum ſtatuarũ. Statuæ frequenter habent ſpeciem ſapientum & eloquentium virorum: ipſæ tamen nihil loquuntur.

Hoc noueram priuſquam, &c. 100

Plutarchus in libello cui titulus, Philoſophum maximè debere diſputare cum principibus, irridẽs eos qui duplicem facerent philoſophiæ rationem: alteram in affectibus ſitam, quæ à Mercurio hegemone, id eſt ductore, proficiſceretur: alteram in efferendo poſitam, quam diactorus Mercurius, id eſt nuntius, largiretur. τοῦτ' ἕωλον, φησί, καὶ παλαιὸν· τοῦτο μὲν ὕδωρ πρὶν Θέογνιν γεγονέναι. id eſt, Friuolum & obſoletum eſt, coniugatúrque cum illo, Hoc noueram antequam Theognis natus eſt. Vſurpat idem in eandem ſententiã in libello cui titulus περὶ τοῦ μὴ χρᾶν ἔμμετρα νῦν τὴν Πυθίαν, citans è comico quopiã. A. Gell. li. 1. Noctium Atticarum, cap. 3. citat ex Lucilio. Contra patriã, inquit Cicero, arma pro amico ſumenda non ſunt. Hoc profectò nemo ignorauit, & priuſquam Theognis, vt Lucilius ait, naſceretur. Non eſt dubitandum quin hic ſenarius ſit prouerbialis, quo rem frigidam & ineptam ſignificabãt. Apparet ſumptum à Theognide tragœdiarũ ſcriptore, quem frigidiſſimum fuiſſe teſtatur Suidas, & ni fallor memoria, Plato. Nam fuit huius nominis alter quoque cuius extant ſententiæ.

Ἡμερόκοιτοι. 4

Vulgari ioco fures dicti videntur ἡμερόκοιτοι, quòd interdiu dormiant, noctu vigilent. Sic enim Heſiodus in Operibus ac diebus,

De furt.

Μή ποτέ σ' ἡμερόκοιτος ἀνὴρ ἀπὸ χρήμαθ' ἕληται. id eſt,
Ne fortè dormire die tua tollere poſſit.

Apte torquebitur in tollionem & furacem. Eſt & piſcis eiuſdē nominis, vt indicat Suidas: phoca, opinor.

In omnia potentes. 5

In eos qui plurimū poſſunt vel nocere vel prodeſſe, quadrabit illud Heſiodi,

Ἐν γὰρ τοῖς πέλει ἶσον ὁμῶς ἀγαθῶν τε κακῶν τε. id eſt,
Eſt enim in his pariter ſita ſumma bonique malique.

Quod quidem à poeta de dijs dictum, accommodare licebit vel in hominem cuius ſumma ſit authoritas. vel in rem quæ pluri-mum habeat momenti. Velut in principem, aut vehementer gratioſum, ſiue in pecuniam, per iocum: vel in literas ac virtu-tes, ſeriò.

Ne vni naui facultates. 6

Vniuerſa non ſimul pericli-tanda.

Quin illud etiam ad prouerbiorum claſſem, ſi longius deflectatur, referendum videtur, quod eſt in eodem opere,

Μηδ' ἐν νηυσὶν ἅπαντα βίον κοίλῃσι τίθεσθαι. id eſt,
Ne bona tu pandis ratibus ſemel omnia mandes.

Ne quid aggrediaris in quo ſint vniuerſa periclitāda. Non omnis ſtatim alea iacienda eſt. Periculoſa eſt nautica negociatio: naufragium enim tollit omnia. tutius eſt cum terra commercium. Ambitu ſtamus dictum Laconis, qui negabat ſibi placere diuitias quæ penderent à funibus.

Vrit abſque torre. 7

Verſum hunc ceu prouerbialem ſubinde Plutarchus vſurpat,

Εὕει ἄτερ δαλοῖο, καὶ ὠμῷ γήραϊ δῶκεν. id eſt,
Exurit ſine torre, grauique dat illa ſenectæ.

Nempe vxor improba, quæ moribus ſuis ſenium viro præmaturum conciliat. Idem lepidè trāsfertur ad auaritiam, ad ambitionem, ad inuidiam, amorem obſcœnum, ſimiliáque animi vitia, quibus obnoxij torquentur & contabeſcunt.

Adhuc cælum voluitur. 8

Spem ſupereſ-ſe.

Quoties ſignificabimus adhuc ſupereſſe ſpem, & nondum omne tempus, quod melioris fortunæ ſolet occaſionem adducere, exactum eſſe: conueniet illud Theocriticū ex Charitibus,

Οὔπω μῆνας ἄγων ἔκαμ' οὐρανὸς οὐδ' ἐνιαυτούς. id eſt,
Nondum defeſſus prouoluere deſiit æther
Menſes atque annos.

Quod enim vnus annus negat, alter vltro defert.

Multæ rotæ voluuntur. 9

Prouerbialiter exſultit, & ad eandem pertinet ſententiam quod proximè conſequitur,

Πολλοὶ κυλινδεῦνται ἐπὶ τροχοὶ ἁρμάτεσσιν. id eſt,
Permultis voluetur adhuc rota mota caballis.

Id eſt, Multum adhuc temporis reſtat, multæque rerū incident mutationes. Quod quidem adagium & hodie noſtrati vulgo in ore eſt. Frigidius enim eſt quod quidam interpretantur de certaminibus Olympiacis, de quibus illic nō agit poeta in carmine bucolico.

Ne nomen quidem. 10

Prouerbiali figura dictum eſt & illud in eadem Ecloga,

Ἔσσεῖται δ' ἐπὶ μηδ' ὄνομ' ᾅδᾳ. id eſt,
Vlterius nec nomen erit belli atque tumultus.

Ceruus canes trahit. 11

Res præpoſte-ra.

Inter adagia quibus ἀδύνατα ſeu præpoſterum quippiam ſignificamus, adnumerandum & illud quod eſt apud Theocritū in Thyrſide,

τὼς κύνας ὥλαφος ἕλκοι. id eſt,
Canes ceruus trahit. Præpoſterum enim eſt vt ceruus venetur canes. Carmen Theocriti ſic habet,

Δάφνις ἐπεὶ θνάσκει, τὼς κύνας ὥλαφος ἕλκοι. id eſt,
Poſtquam Daphnis obit, ceruus trahat ipſe moloſſos.

Ad conſimilem formam Vergilius in Pharmaceutria,
Nunc & oues vltro fugiat lupus.

Bubo canit luſciniæ. 12

Item illud quod proximè conſequitur,

Κἠξ ὀρέων τοὶ σκῶπες ἀηδόσι γαρύσαιντο. id eſt,
Bubóque montanus philomelis occinat ipſis.

Quum infans ſuadere conatur eloquenti, aut ineruditus docere doctiſſimum.

Ne vidit quidem oleum. 13

De imperito.

Ecloga cui titulus νομεῖς ſcatet prouerbialibus ſententiis ac figuris: quarum de numero primum eſt illud,

Καὶ πόκα τῆνος ἔλαιον ἐν ὀφθαλμοῖσιν ὄπωπεν; id eſt,
Et quando ille oculis oleum conſpexerat vnquam?

Conueniet in eos qui ſunt artis alicuius prorſus rudes & imperiti. Veluti ſiquis profiteatur rem medicam qui nunquam didicerit quicquam illius artis, venuſtè notabitur hoc verſu,

Καὶ πόκα τῆνος ἔλαιον ἐν ὀφθαλμοῖσιν ὄπωπεν;

Vngebantur enim athletæ, quo mēbris euaderent durioribus: vnde per oleum ſignificant certamen. Quanquam ſcholia declarant quoſdam hoc ad arborem referre, quòd in Olympiacis oleaſtro ſiue olea coronari ſolebant.

Et me mater, &c. 14

Item illud quod in eadem ſequitur,

Κἠμ' ἔφατ' ἁ μάτηρ πολυδεύκεος ἦμεν ἀμείνω. id eſt,
Me quoque Pollucem mea mater vincere dixit.

Quū quis anteponitur aut æquatur iis cum quibus nullo modo conferendus eſt. Matres enim amore, cæcutiunt in filios, & formoſiſſimos putant qui ſunt deformes, fortiſſimos qui ſunt ignauiſſimi. Porrò Pollux pugil optimus fuiſſe creditur, teſte Flacco,

Caſtor gaudet equis, ouo prognatus eodem
Pugnis.

Suade lupis vt inſaniant. 15

Rurſum in eadem,

Πείσαι τοι Μίλων καὶ τὼς λύκος αὐτίκα λυσσῇν. id eſt,
Hoc quoque Milo lupis mox perſuadeto, rabire.

Vbi quis animum inducit ad rem ſtultiſſimam, quam non aggrederetur niſi inſanus nam lupi inſaniunt vel ſua ſponte. Veluti ſiquis tyrannum inſtiget ad crudelitatem, quum plus ſatis ſæuiat ſuopte ingenio. Rabies propriè canū eſt: vnde ſcholiaſtes Theocriti putat hoc velut abſurdum proponi. Sed canes aliquando rabiunt, lupi nunquam non rabiunt.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V *Hoc quoque*] πείσαι credidit imperatiui eſſe modi, ſecundam perſonam, media in voce: ideo vertit Perſuadeto, Suade. Atqui (vt omittam, πεῖσαι legi, non πείσαι: & imperatiuum πεῖσαι pro πεῖσον nō te mere inueniri, vt nec infinitiuū πεπεῖσθαι pro πεῖσαι) paſtor Battus, qui hunc profert verſum apud Theocritum, non alloquitur Milonem: ſed de eo abſente hoc dicit Corydoni. Interpretare igitur, Perſuadeat vel Perſuaſerit, id eſt Perſuadere poſſit. Quam certè interpretationem attuliſſet, ſimul & aliam huius prouerbij explicationem quam attulerit ſi attentius totum hunc locum conſideraſſet. Battus enim mirans potuiſſe Milonem Ægonis paſtoris, qui ne oleum quidem athleticum vnquam viderat, perſuadere vt Olympiam proficiſceretur: dicit Corydoni, Vel lupis perſuadere queat Milo vt ſtatim more canum agantur in rabiem. At ſi Eraſmicam expoſitionem ſequētes, dicamus, Perſuadere etiam velit Milo lupis vt inſaniant, quum plus ſatis ſua ſponte id faciant: quis non videt minimè conſtare ſibi Battum, & prioribus eius verbis poſteriora non eſſe conſentanea? Sed enim illam alteram expoſitionem tenendo, cogemur dicere rabiem propriè canum eſſe, quod Eraſmus ex ſcholiaſte proferens, & refellens, ait canes aliquādo rabire, lupos nunquam non rabire. At ego eadem ratione dici rabire vel potius rabidos eſſe lupos, qua canes, planè nego: & λυσσῆν, id eſt rabiem, propriè appellari quendam morbum canum, quo correpti inſaniant (vnde & lupos, rabidos, tigres quoque, aliáſque feras rabidas appellari: quū tamen eodem quo canes morbo non laborent) probaturum me confido. De canibus enim ſic Plinius, Eſt vermiculus in lingua canum, qui vocatur à Græcis lytta, quo exempto infantibus catulis, nec rabidi fiunt, nec faſtidium ſentiunt. Vnde iam liquet peculiarem eſſe canibus hūc vermiculum, de cuius nomine appellatus ſit morbus à Græcis, quem ipſe illis adferat: pro quo Latini rabiem dixerunt. At feras ſi putaremus morbo laborare quum rabidæ ſunt, perpetuū morbum illis tribueremus, quum omni tempore dicantur eſſe rabidæ. Præterea ſi inter rabidum canem & rabidum lupum, aut rabidam tigrin, aliámve feram nihil intereſt, cur non, quemadmodum diſtinguitur morſus canis rabidi à morſu canis non rabidi: ita etiam lupi rabidi morſus à lupi non rabidi morſu diſtinguitur? Cur denique qui lupum aliquē rabidum appellat, intelligitur vni epithetum dare quod omnibus eiuſdem generis belluis, ſecundum naturam ſe habētibus (vt philoſophicam phraſin vſurpemus) cōueniat: at qui canem aliquem rabidum vocat, intelligitur, vni cani appellationem dare quæ illi cōmunis ſit non cum aliis omnibus canibus, ſed cum iis duntaxat qui præter naturam ſe habēt? Ex his ſatis ſupérque manifeſtum eſſe puto, non eodem intellectu lupos rabidos appellari quo canes. Non debuit ergo ſcholiaſtæ explicationem improbare Eraſmus: præſertim quum Theocritus vtatur verbo λυσσῆν vnde & nomen λυσσώδης: quæ Græci à canis morbo ad furibundum ferarum impetū non eo modo transferunt, quo Latini nomen rabidus transferre ſolent.

Non eadem ratione dici canes rabidos, & lupos rabidos.

Lytta, vermiculus canum.

Rore paſcitur. 16

De homine corpore prætenui.

In hominem prætenuis corporis quadrabit illud ex eodem idyllio, quod dictum eſt in vitulam macram,

Μὴ πρῴκαν σιτίζεται ὥσπερ ὁ τέττιξ,
Rorene viuit more cicadæ?

Dores enim rorem appellant πρῴκα, quòd πρωΐ, id eſt manè, cadat. Porrò cicadas rore ali teſtis eſt Plinius libro 11. cap. 36. Ore carent, ſed habent in pectore ſitu'ofo quiddā aculeatum, linguis ſimile. eo rorem lambunt. Quum excitatæ ſubuolāt, red-

duni humorem. quod ſolum argumentum eſt illas rore paſci. neque enim ad excrementa corporis vllum foramen eſt. Vnde Maro,

Dumque thymo paſcentur apes, dum rore cicadæ.

Venuſtius erit ſi transferatur ad ingenium ſiue ſtylum ieiunum & aridum. aut per ironiam, in hominem vehemēter obeſo corpore.

Tuam ipſius terram calca. 17

Quum iubebimus quempiam vt in ſuo loco ſe contineat, neque ſe recipiat in noſtra, quadrabit illud ex eiuſdē Hodœporis,

Τὰν σαυτῶ πατέων, ἔχε τὰς δρύας. id eſt,

Quin propriam calcans terram, querceta teneto.

Conueniet vbi parum fidemus alicui, nec volemus in domeſticam recipere conſuetudinem.

Nihil ſimile, &c. 18

Ad iniquam comparationem ſignificandam valebit illud ex eodem,

Ἀλλ' οὐ σύμβλητ' ἐστὶ κυνόσβατος οὐδ' ἀνεμώνη
πρὸς ῥόδα. id eſt,

Imò res eſt ſtulta cynoſbaton aut anemonam.
Compoſuiſſe roſis.

Cynoſbatos. Cynoſbatos Græcis ſonat canis rubum. eſt fruticis genus, ſed roſam producit contemptam, minimèque grati odoris. Anemonam Dioſcorides papaueris ſpeciem facere videtur.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. Ἀλλ' οὐ] Hoc dictum prouerbii ſpeciem duntaxat non habet, vt quædam in verſibus ante citatis, ſed verè prouerbiale eſt: at proprius eius locus erat cum illis ad idem prouerbium pertinentibus verbis, ῥόδον ἀνεμώνᾳ συγκρίνειν, id eſt, Roſam cum anemona confers.

Ne faſcines. 19

Ἵνα μὴ βασκάνῃς με, id eſt, Ne me faſcines. Dici ſolitum vbi quis rem ſuauē nactus, præſentibus impartit aliquid, ne ſolus fruens, alios contriſtet. Indicat hoc Ariſtoteles ſectionis vigeſimæ problemate 24. Vbi de menta commemorans aliquis ſibi priuatim ſumeret aliquid, intuenti communicans, dicebat, Ne me faſcines. Itaque ſumpturi cibum, prius edebant rutam, ceu remedium aduerſus faſcinum. Tum enim metuebant noxam faſcini, quoties vel auidius veſcerentur, vel alicuius incommodi ſuſpicione tenerentur. aut cibum haberent ſuſpectum quem capiebant. Ita fiebat vt ſemper cum perturbatione vel biberent vel ederent, flatu ſimul hauſto: qui ſi expellitur, ſimul exit cibus ſi retinetur, mouet tormina. Itaque ruta prius comeſa & ſtomachum & reliquum corpus calfacit, vt ſpiritus ille incluſus diſcuti atque abigi poſſit. Vnde & illud prouerbiale quiddam habet, Ruta opus eſt: vbi ſignificabimus periculum cuiuſpiam incommodi. quemadmodum de baccare & apio diximus alias.

Non omnis fert omnia tellus. 20

Vt Vergilianum illud, Non omnis fert omnia tellus, prouerbium erit, ſi ita ſecetur ad diuerſas ingenii dotes, aut nō quiduis à quouis eſſe petendum: ita prouerbii rationem habebit illud Theocriticum ex Cyclope,

Ἀλλὰ τὰ μὲν θέρεος, τὰ δὲ γίνεται ἐν χειμῶνι. id eſt,

Illa quidem producit hyems, illa educat æſtas.

Quum ſignificabimus aliud agendum iuueni, aliud ſeni: aliis atque aliis temporibus diuerſis moribus vtendum. Quid autem quæque ferat tellus, eleganter deſcribit Vergilius in Georgicis, & Hermippus apud Athenæum libro primo.

Dum virent genua. 21

De iuuenta valere. Nec illud caret prouerbii ſpecie quod eſt apud eundem in Thyonicho,

ποιεῖν τι δεῖ, ἆς γόνυ χλωρόν. id eſt,

Quando virent genua, tum aliquid faciamus oportet.

Studendum bonis literis, dum adhuc viget ingenium. Ducenda eſt vxor, ſed iuueni. Conſimilem ad modum Horatius,

-dumque virent genua,
Et decet, obducta ſoluatur fronte ſenectus.

Quanquam hæc ipſa figura, Genu viret prouerbialis eſt, quoties iuuentutem ſignificamus.

Neque peſſimus, neque primus. 22

Mediocritatem hoc pacto ſignificare licebit,

-οὔτε κάκιστος Οὔτε πρᾶτος. id eſt,
-neque peſſimus at nec Primus.

Lepidius fiet ſi ad ingenii laudem transferatur. Nam apud Theocritum in Thyonicho de milite dictum eſt, qui ſeipſum modeſtè iactat.

Scit quomodo Iupiter duxerit Iunonem. 23

De curioſis. In curioſos, & quid quiſque domi faciat peruestigātes, conueniet illud ex Syracuſanis,

Πάντα γυναῖκες ἴσαντι, καὶ ὡς Ζεὺς ἀγάγεθ' Ἥραν. id eſt,

Nouit fœmineum genus omnia, nouit & illud,
Iunonem quo pacto duxit Iuppiter olim.

Scholiaſtes Theocriti putat ſignificari furtiuas Iouis & Iunonis nuptias, quales deſcribit Homerus,

Εἰς εὐνὴν φοιτῶντε φίλους λήθοντε τοκῆας. id eſt,

Coniugii ſubiere thorum clam vtroque parente.

Adiungit fabulam, quam retulerit Ariſtoteles neſcio quis in libro quem ſcripſit De templo Hermiones. Iuppiter inſidians ſororis pudicitiæ, quum fortè vidiſſet illam ſemotam ab reliquis diis (nam ne diis quidem virginibus tutum eſt obambulare ſolas) ſeipſum vertit in cuculum, conſeditque in mōte qui prius dictus erat Thornax, nunc Coccyx dicitur. Eo vero die Iuppiter excitauit ingentem tēpeſtatem. Iuno itaque ſola peruenit in montem, cōſeditque eo loci vbi nunc eſt Iunonis Teleiæ, hoc eſt perfectæ, templum. Cuculus autem ob tempeſtatem horridus ac tremens deuolauit, conſeditque in Iunonis genibus. Eum Iuno miſerta texit veſte ſua. Hic rex deorum repēte è cuculo factus Iuppiter, Iunonem complexus eſt. Coccyx mons. Quumque illa metu matris recuſaret coitum, Iuppiter promiſit ſe ducturū illam in vxorem. Hinc natum exiſtimant prouerbium. Addit, huius Iunonis ſimulacrum in templo fuiſſe collocatum, hac imagine vt in throno ſedens ſceptrum dextra teneret, in cuius faſtigio ſederet cuculus. Equidem vix credo hanc fabulā apud veteres inueniri, ſed ſuſpicor ab otioſo quopiam grammatico fuiſſe confictam, adeo ſapit anile quiddam. Huic ſimillimum eſt quod ſcribit Plautus in Trinummo, Sciunt quid in aurem rex reginæ dixerit, ſciunt quid Iuno fabulata cum Ioue: quæ neque futura neque facta, tamen illi ſciunt.

Vbi paueris impera. 24

In eadem Ecloga,

Πασάμενος ἐπίτασσε. id eſt,

Præcipito poſtquam ſatiaueris eſca.

Ad eum modum reſpondēt mulieres cuipiam obiurgāti quòd loquaciores eſſent, & ſilentium imperanti. Conueniet vbi quis imperioſior eſt in eos de quibus nihil eſt meritus.

ANIMAD. HENR. STEPH.

Vbi paueris impera] Imo ſonant verba Theocriti, Vbi comparaueris, impera. Vel, Impera vbi poſſeſſor fueris. Sic prouerbiale dictum eſt, plane cum illo Plautino conueniens, Emere melius eſt cui imperes. Quod aliis verſibus ſic effert idem, Emere oportet quem tibi obedire velis. Sed nimirum non cogitauit Eraſmus quum ita interpretaretur, πασάμενος non ſignificare duntaxat γευσάμενος, φαγών, ſed etiā κτησάμενος. ſicut πεπᾶσθαι hic poeta vſurpat pro κεκτῆσθαι in hoc verſu, qui habetur Idyll. 10. Αἴθ' ἦν μοι ὅσσα Κροῖσόν ποκα φαντὶ πεπᾶσθαι. hinc & πολυπάμμων, Multa poſſidēs, Diues. Quanquam nec alteram ſignificationem accipiēdo, carebit errore illa interpretatio, Vbi paueris, impera. vel, Vbi eſca ſatiaueris. Quū enim πάσασθαι ſignificet guſtare, edere, non autem paſcere, ſeu alere: vertendum fuiſſet, eam ſequendo, Vbi paſtus fueris, vel, Vbi eſca ſatiatus fueris.

Gallus in ſuo ſterquilinio plurimum poteſt. 25

Quod ſcriptum eſt in ludicro Senecæ, prouerbii ſpeciem habet: Intellexit, inquit, neminē parem ſibi Romæ fuiſſe, illic quo non habere ſe idem gratiæ: gallum in ſuo ſterquilinio plurimum poſſe: Alluſit ad Claudium imperatorem Lugduni natū. Hodièque de cane vulgo dicūt, cum in ſuo ſterquilinio plurimum audere. In alieno timidiores ſumus omnes, in ſuo quiſque regno ferocior eſt & animoſior.

Iſthmum perfodere. 26

De magno ſed irrito conatu. Iſthmum perfodere dicebantur, qui magno quidem conatu ſed irrito moliretur aliquid. Ductum ab Iſthmo Corinthiaco, qui efficiebat vt naues longo & ancipiti ambitu iuxta peninſulam circumagerentur. Vnde complures illū adorti ſunt, quà erat anguſtiſſimus, perfodere, nēpe Demetrius rex, Dictator Cæſar, C. princeps, Domitius Nero, infauſto, vt omnium patuit exitu, incepto. Author Plin. lib. 4. cap. 4. Tranquillus oſtendit, idem tentatum à Caligula. Philoſtratus in vita Apollonii negat Neronem deſtitiſſe victum operis difficultate: ſed quòd timeret ne admiſſum mare perituram Æginam portenderet, aut res nouas in imperio Romano oborituras: nam id prædixerant Ægyptii vates. Quin & vetuſtiſſimus ſcriptor Herodotus lib. hiſtoriæ ſuæ primo, prodidit Cnidios Iſthmum, quà anguſtiſſimo ſpatio, nempe quinque ſtadiorum, ſpectabat continentem, perfodere adortos, quò inſulam facerent. cæterum ictos ſcopulos in fodientium oculos reſiliiſſe, deinde Delphicum Apollinem ab eis conſultum trimetris reſpondiſſe,

Ἰσθμὸν δὲ μὴ πυργοῦτε, μηδ' ὀρύσσετε.
Ζεὺς γάρ κ' ἔθηκε νῆσον, εἴ κ' ἐβούλετο. id eſt

Neque cingite Iſthmum mœnibus, neque fodite.
Nam ſi Ioui id viſum, locaſſet in ſalo.

Denique Nicanor Seleucus aggreſſus eſt Iſthmum qui dirimit Euxinum & Caſpium mare, nec perfecit, à Ptolemęo Cerauno interfectus.

Lingere ſalem. 27

Victus tenuis hominū olim. Olim tenuis fortunæ hominibus ſal pulmentarii vice fuit, vti

vti nunc quibuſdã eſt acetum. Quæ res & in prouerbium abiit: tametſi non ſatis liquet cuiuſmodi id fuerit. Sed præſtiterit ipſius Plinij verba ſuper hac re ſubſcribere ex libri trigeſimi primi cap. 7. Varro, inquit, veteres etiam pulmentarij vice vſos, author eſt. Eſitaſſe enim ſalem cum pane & caſeo, vt prouerbio apparet. Perſius in ſatyra quinta,

-rura. Sed Iupiter audiet. Heu heu
Vate, regustatum digito terebrare ſalinum
Contentus perages, ſi viuere cum Ioue tendis.

Hoc eſt, vitam ages pauperrimam.

Sellisare. 28

Deiectabundi, & faſtuoſi.

Σελλίζειν prouerbiali ioco dicebantur glorioſi, faſtúque præturgidi. Suidas admonet ſumptum à moribus Selli cuiuſpiam, qui quum re eſſet perquam tenui, tamen affectabat haberi diues. Torqueri poterit & in eos qui ſe doctrinæ iactitant ac venditant opinione, quum à literis ſint alieni. Heſychius indicat Græcis idẽ ſignificare σελλίζεσθαι καὶ ψελλίζειν. Qua voce ſemel atque iterum vſus eſt Plato in Gorgia: & ψελλὸς dicitur qui ſigma craſſius profert. qua de re nonnihil attigimus in prouerbio ὁ ψελλὸς ὁ μιλήσει. Addit Heſychius, nonnunquam σελλίζειν idem eſſe quod ἀλαζονεύειν, videlicet adſtipulans Suidæ.

Cecidis & Buphoniorum. 29

Res vetuſta & obſoleta.

Τὰ Κηκείδου καὶ Βουφονίων, id eſt, Cecidis & Buphoniorum, de re magnopere priſca, & ob vetuſtatem iampridem obſoleta deſuetáque. Ariſtophanes in Nebulis,

Ἀρχαῖά γε καὶ διπολιώδη, καὶ τεττίγων ἀνάμεστα,
Καὶ Κηκείδου καὶ Βουφονίων. id eſt,
Priſca hæc ſane atque obſita canis, necnon oppleta cicadis,
Ac Cecide cum Buphoniis.

Siquidem Cecides peruetuſtus quiſpiam Dithyramborũ poeta fuit, cuius ſcripta iam ſitum olebant, vnde in iocum vulgarem abierunt. Quemadmodum iure ridentur hodie qui immodica & intempeſtiua affectatione vetuſtatis, e duodecim tabulis, ex Ennio, Luciliõque petunt ſermonem, perinde quaſi cum Euandri matre loquantur: nec vllum verbum elegans putant, niſi quod ſit ab vſu vulgi, & noſtro ſeculo procul remotum. Itẽ Buphonia feſtum quoddam erat apud Athenienſes ob vetuſtatem neglectum iam ac deſitum, ſic appellatum à cæde boum. Huiuſmodi ludos adhuc durare videmus apud Italos, præcipue Romanos, priſcæ videlicet etiamnũ inſaniæ veſtigia, quos illi Taureos vocant. Adagio licebit per iocum vti, quum ſignificabimus aliquid ceu nimis priſcum negligi.

Serenitati nubem inducit. 30

Ludum mordacitate admiſcere.

Non tam ouum ouo ſimile, quàm illud prouerbij faciẽ præ ſe fert quod refertur à Plutarcho in commentario de dignoſcendo adulatore ab amico, εὐδίᾳ ἐπάγει νέφος, id eſt, Serenitati nubem inducit. De eo qui inter pocula ludóſque virulentum aliquid admiſcet, quod offuſcata hilaritate frontem corruget, ſuperciliáque contrahat. Ad eundem modum Horatius li. 3. Ode 15. de anu deformi, quę ſe puellarũ choris admiſcebat.

Et ſtellis nebulam ſpargere candidis.

Μονόγραμμοι. 31

Pretenues, macilenti, decolores.

Olim homines macie prætenues, veſculi, ac decolores, prouerbiali ioco μονόγραμμοι vocabantur. Lucilius, Vix viuo homini ac monogrammo. Ruſum idem alibi, Quæ pietas monogrammi. Nonius Marcellus ductum autumat à pictura, quæ prius quàm coloribus corporatur, vmbra fingitur. Non perperam quidem Marcellus: venuſtius tamen erit adagium ſi ad veterum picturam reſpiciamus: quæ primitus omnium conſenſu ab vmbra hominis lineis circunducta cepit initium, quod vocant deliniare. Deinde ſingulis coloribus pingi cœptum eſt, eáſque picturas μονοχρωμάτους appellabant. Mox ars diſtinxit ſeſe, & inuenit lumen atque vmbras, vt quædam eminere, quædam abdi premique viderentur, differentia colorum. Deinde adiectus eſt ſplendor, quem alium à lumine volunt eſſe, mediũ tamen inter lumen & vmbram: proinde eundem tonon vocant. Nam commiſſuram ac tranſitum colorum, ἁρμογὴν appellant. Huiuſmodi ferme Plinius lib. 35. cap. 5. Cõueniet igitur in hominem deformẽ, nullo aut eodem vultus colore, cuiuſmodi priſcorum erant imagines. M. Tullius lib. De natura Deorũ 2. Non enim venis & neruis & oſſibus continentur: nec eſcis, nec potionibus veſcuntur, vt aut nimis acres, aut nimis concretos humores colligant. Nec his corporibus ſunt, vt aut caſus, aut ictus extimeſcant, aut morbos metuant ex defatigatione mẽbrorum. Quæ verens Epicurus monogrammos deos, & nihil agentes commentus eſt. Illi autem pulcherrima forma præditi, puriſſimáque in regione cæli collocati, ita feruntur, moderantúrque curſus, vt ad omnia conſeruanda & tuenda conſenſiſſe videantur. Monogrammos appellat Cicero informes, nulláque ſpecie.

Aliorum medicus. 32

Manet hoc dictum his quoque ſeculis celebratiſſimũ quod refertur à Plutarcho in commentario de dignoſcendo aſſentatore ab amico, è poeta quopiam,

Ἄλλων ἰατρὸς, αὐτὸς ἕλκεσι βρύων. id eſt,
Aliis medetur, ipſus hulceribus ſcatens.

Qui ſapiunt non ſibi, ſed aliis.

Vtitur eo & in commentario quem ſcripſit aduerſum Coloten. Conueniet in hos qui aliis ſapiunt, non ſibi: aliis oculati ſunt & cauti, non ſibi: alios conſolari norunt, ipſi ſua mala non ferunt æquo animo. In eundem ſenſum vſus eſt Chriſtus apud Lucam. Iudæis enim admirantibus eius dicta factáque, ac dicentibus, Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς Ἰωσήφ; id eſt, An non hic eſt filius Ioſeph? reſpondit ad hunc modum, Πάντως ἐρεῖτέ μοι τὴν παραβολὴν ταύτην, ἰατρὲ θεράπευσον σεαυτόν. ὅσα ἠκούσαμεν γενόμενα ἐν τῇ Καπερναοὺμ, ποίησον καὶ ὧδε ἐν τῇ πατρίδι σου. id eſt, Omnino dicetis mihi parabolam hanc, Medice cura teipſum. Quæcunque audiuimus facta in Capernaum, facito & hic in patria tua.

Lapſana viuere. 33

In parcos.

Lapſana viuere lepidè dixeris eos qui perparcè nimiúmque tenuiter viuunt. Conſentaneum eſt enim iocum illum militarem in popularem fabulam abiiſſe, quo Cęſariani milites alternis verſibus exprobrabant, quòd apud Dirrhachium lapſana vixiſſent. Eſt autẽ lapſana olus ſylueſtre ac vulgare, paſſimque prouenient, trium foliorum, ex braſſicarum, ni fallor, genere. Verum ſiquis forte requiret, Plinij verba ſunt hæc lib. 19. cap. 8. Necnon olus quoque ſylueſtre eſt trium foliorum, diui Iulij carminibus præcipuè iocis militaribus celebratum. Alternis quippe verſibus exprobrauere lapſana ſe vixiſſe apud Dirrhachium, præmiorum parſimoniam cauillantes. Eſt autem id cyma ſylueſtris. Hactenus Plinius. Idem libro 20. cymam inutilem eſſe dicit, & concoctu difficilem. Cymam autem interpretatur in caulibus dici delicatiorem, teneriorémque cauliculſi, qui & in lapis & aſparagis gratiam habet. Dioſcorides ait Lapſanam Romanis & napium dici, cuius folia ſimul & caules elixi comeduntur: putat hanc ſtomacho magis amicam quàm lapathum, cuius meminit Horatius de cœna frugali loquens,

Aut herba lapathi, prata amantis, & graui
Maluæ ſalubres corpori.

Haud contra oſtium. 34

Οὐ κατὰ θύρας, id eſt, Haud contra ianuam, pro eo quod eſt nõ propriè ad rem, & aptè ad id de quo agitur, prouerbiali certè figura dictum eſt ab Ariſtotele, libro Phyſicorum quarto, Οὗτοι μὲν οὖν οὐ κατὰ θύρας πρὸς τὸ πρόβλημα ἀπαντῶσιν. id eſt, Iſti quidem igitur haud contra oſtium occurrunt quæſtioni. Argyropylus οὐ κατὰ θύρας vertit non rectè, neque non rectè tamen id quidem. Perinde valet quaſi dicas, ad ſcopum. Illud expende lector, num hoc adagium illi ſit affine, τίς ἂν θύρας ἁμάρτοι; id eſt, Quis aberrauerit à ianua?

Quis aberrauerit à ianua.

Climacides. 35

Κλιμακίδες, id eſt, Scalulæ, per iocum vocari poterunt qui ſe diuitibus ad quiduis obſequij ſubmittunt, etiamſi ſordidiſſimum ſit. Sic autem vulgato cõuitio ſunt appellatæ mulierculæ quędam Cypriæ, adulatrices apud Syros, quòd regum vxoribus ſubmitterent ſeſe, vt per eas ceu per ſcalas currum conſcenderent. Meminit Plutarchus in libello De diſcernendo adulatore ab amico. Et Athenæus lib. Dipnoſophiſtarum 6. Et Valerius Maximus Rerum memorabilium lib. 9. cap. 1.

Valeat amicus cum inimico. 36

Ἐρρέτω φίλος σὺν ἐχθρῷ, id eſt, Valeat amic⁹ cũ inimico. Quadrat in eos qui toti ad ſe ſpectant, nec amici magis quàm inimici rationem habent: cuiuſmodi fertur Timon ille miſanthropos. Plutarchus in commentario quem modo citauimus, Εἰ μηδαμῶς μηδαμοῖς ἀρεστόν ἐστι, ἐρρέτω φίλος σὺν ἐχθρῷ. id eſt, Si nequaquam placet illud, Valeat amicus cum inimico. Eſt autem Græcis hemiſtichium carminis trochaici.

Manica. 37

Μανικὰ Phrygio prouerbio dicebantur ingentia egregiáque facta, ducta voce à Mane quodam priſco apud ipſos rege, quẽ ferunt virum fuiſſe præpotentem, & admirabili virtute præditum. Author Plutarchus in libello de Oſiride. Quia & Latini inſanum vocant quod eſt præter vulgarem modum. Inſanire libet. Et, Inſano iuuat indulgere labori.

Ruta cæſa. 38

Ne in rutis quidem & cæſis, haud dubie prouerbiali ſpecie dictũ eſt à Cicerone lib. de Orat. 2. pro eo quod eſt, nulla in parte, Sed diceret te, quũ ędes venderes, ne in rutis quidẽ & cæſis, ſoliũ tibi paternũ recepiſſe. Quo quidẽ loco illud obiter admonẽdũ, in vulgatis Tullij codicibus perperã pro recepiſſe legi reliquiſſe: id quod ſatis liquere poteſt ex Nonio Marcello, qui in dictione receptitius hũc ipſum Ciceronis adducit locum. Eſt enim hoc loco recipere, idẽ quod excipere. Porrò quid ſibi velint ruta cęſa (nã verba ſunt peculiaria iurecõſultis) abũde patet ex Pãdect. lib. 19. Lege 18. Si ruta, inquit Vlpianus, cęſa excipiãtur in vẽditione, ea placuit eſſe ruta, quæ eruta ſunt, vt arena, & ſimilia: cæſa ea eſſe, vt arbores cæſas & carbones, & his ſimilia: Gallus autẽ Aquilius, cuius Mela refert opinionẽ, rectè ait fruſtra in lege venditionis de rutis & cæſis contineri, quia ſi non

ſpecialiter venierint, ad exhibendum de his agi poteſt. Neque magis de materia cæſa, aut de cæmentis, aut de arena cauendū eſt venditori, quàm de cæteris quæ ſunt pretioſiora. Meminit & in Topicis de rutis & cæſis M. Cicero, Nam ne præterirem aliquid quod ad argumentum in omni ratione reperiendū pertineret, plura fortaſſe quam abs te deſiderata erant, ſum complexus: feciqué quod ſæpe liberales venditores ſolent, vt quum ædes fundumve vendiderint, rutis cæſis receptis, concedant tamen aliquid emptori, quod ornandi cauſa aptè & ſuo loco poſitum eſſe videatur. Meminit & in Partitionibus Et quū ſignificabimus inclementius tolli omnia, neque quicquam fieri reliqui, venuſtè dicemus, Ne rutis quidem ac cæſis receptis, vt iureconſultorum more loquar.

Nihil reliqui.

Ætna, Athon. 39

Ætnam & Athonem montes in moleſtiæ tædiique prouerbium abiiſſe, teſtatur Lucilius apud Aulū Gellium lib. 16. cap. 9. etiamſi locus is deprauatus habetur. Lucilii verſus, quos adducit, ſunt hi,

Verum hic ludus ibi, ſúſque omnia déque fuere.
Suſque & déque fuere inquam omnia, ludus iocúſque.

Illud opus durum, vt Setinum acceſſimus finem τῶν πλοτιῶν, vt aiunt, montes Ætnæ omnes atque aſperi Athones. De Ætna Siciliæ monte dictum eſt, quòd gigantē ſua mole premat, iuxta poetarum fabulas: ſiue quòd crebris incendiis grauis ac pernicioſus olim eſſet accolis. Vnde & M. Tullius in Catone maiore, dixit onus Ætna grauius. De Atho verò, quòd ob ingentem celſitudinem, vmbra ſit moleſtus, quam in Lemnum vſque trecentis diſſita ſtadiis mittit, alibi diximus. Pomponius Mela tradidit huius cacumen altius quàm vnde cadant imbres: eius rei coniecturam ex eo colligi, quòd de aris, quas in vertice ſuſtinet, non abluitur cinis, ſed quo relinquitur aggere manet. Obſtat & nauigātibus, quòd toto longe dorſo procedat in pelagus, quà cōtinenti adhæret. Vnde & a Xerxe perfoſſus. Athenæus libro 10. commemorat Eryſichthonem quendam inexpletæ voracitatis, vulgo dictum fuiſſe ἑορῆς αἴθωνα, id eſt, voracitatis Athonem.

Onus Aetna grauius.

Immunem venire. 40

Ἀσύμβολος.

Immunem Latini vocant quē ἀσύμβολον Græci, nempe eum qui nihil confert ad conuiuium. Horatius in Odis,

Nardi paruus onyx eliciet cadum.
Non ego te meis
Immunem meditor tingere poculis,
Plena diues vt in domo.

Sed pluſculum habebit gratiæ ſi transferatur ad res animi, puta, doctrinam, verſus, aut ſimile quippiam. Aulus Gellius lib. 6. ca. 13. indicat vocem hanc in prouerbium abiiſſe: Ne omnino, vt dicitur, immunes & aſymboli veniremus, conuectabamus ad cœnulam non cupedias ciborum ſed argutias quæſtionum. Terentius in Phormione, Téne aſymbolum venire vnctum atque lautum e balneis? Apud Athenæum Ephippus eleganter dixit immuni manu.

Ἀλλότριον ἐσθίειν ὃς οἶδεν ὀψὸν μάθε,
Ἀσύμβολόν τε χεῖρ' ἐπὶ προσβαλεῖν βορᾷ. id eſt,
Ingreſſus alienum edere diſce obſonium,
Eduliiſque porrigere immunem manum.

Soterichi lecti. 41

Apparet Soterichi lectos in vulgarem iocum abiiſſe de re vili priſcaque, & minimè ambitioſa, & rudis artificii. Sic enim Seneca Ennianos de Cethego verſus irridens, Qui huiuſmodi verſus amāt, inquit, liceat ſibi & eoſdem admirari & Soterichi lectos. Aulus Gellius (nam ab hoc iſta referuntur lib. 12. cap. 2.) Dignus ſane Seneca videatur lectione ac ſtudio adoleſcentiū, qui honorem & colorem veteris orationis Soterichi lectis cōparauit, quaſi minimæ ſcilicet gratiæ, & relictis iam contemptiſque. Conſicere licet Soterichum fabrum fuiſſe quempiam, cuius opera priſcam illam & rudem ſimplicitatem præ ſe tulerint. Nā Romæ poſtea argentea triclinia diutius in vſu fuiſſe, teſtatur Plinius lib. 33. cap. 11. Huiuſmodi inter pictores fuiſſe Fuluium, Rutubam, & Placideianum, in ſermonibus indicat Horatius,

Soterichus.

Vel quum Pauſiaca torpes inſane tabella,
Qui peccas minus atque ego? quum Fului Rutubæque,
Aut Placideiani contento poplite miror
Prælia rubrica picta aut carbone.

Peribis, ſi non feceris. 42

Vbi quis in eum redactus eſt locum vt nec aggredi rem poſſit citra magnum incommodum, neque tutò omittere, conuenit illud ex oraculo profectum, deinde popularī, vt ſolet, ſermone iactatum, Peribo, ſi non fecero: ſi faxo, vapulabo. Refertur ab Aulo Gellio, libro Noctium 3. cap. 3. è Plautina comœdia cui nomen Fretum. Verſus Plautini ſunt hi,

Nunc illud eſt quod Arietini reſponſum magnis ludis,
Peribo, ſi non fecero: ſi faxo, vapulabo.

Porrò quænam ſit hiſtoria redditi oraculi, Gellius ipſe teſtatur ſibi non liquere, & in hoc hos Plauti verſiculos enotaſſe vt hiſtoriam quæreret. Sunt autem verſus iambici tetrametri catalectici. Vnde Dicitur verbum, adiectum opinor ab interpretante, ſubmouimus. nam in vulgatis codicibus ſcriptum eſt, Magnis ludis dicitur.

Ex ſe fingit velut araneus. 43

Prouerbialis videtur & illa collatio, aranei ex ſeſe texentis telas, & hominis ex ſeipſo comminiſcentis mēdacia. Sic enim Plutarchus in libello cui titulus De Oſiride, Οἱ ποιηταὶ καὶ λογογράφοι, καθάπερ οἱ ἀράχναι, γεννῶντες ἀφ' ἑαυτῶν ἀρχὰς ἀνυποθέτους ὑφαίνουσι καὶ ἀποτείνουσι, id eſt, Qualiter poetæ & oratores, velut aranei, gignentes ex ſeipſis à nullis ſuggeſta exordia texūt producuntque. Plinius tradit maiores araneas in terra cauernarum exigua veſtibula præpandere, minimas non texere: tertium genus erudita operatione eſſe conſpicuum. Orditur, inquit, telas, tantique operis materiæ vterus eius ſufficit: ſiue ita corrupta alui natura ſtato tempore, vt Democrito placet: ſiue eſt intus quædam lanigera fertilitas: tam moderato vngui, tam tereti filo & tam æquali deducit ſtamina, ipſo ſe pondere vſus. Texere à medio incipit, circinato orbe ſubtegmina adnectens maculaſque paribus ſemper interuallis, ſed ſubinde creſcentibus, ex anguſto dilatas indiſſolubili nodo implicat. Nec abhorrent ab his quæ Ariſtoteles refert libro de natura animalium nono, addens, araneos, mox vt editi ſunt, fila mittere. non ex interioribus, velut excrementa (quemadmodum ſenſit Democritus, ſed de ſumma corporis parte, veluti corticem, aut in morē hyſtricis de cute ſpinas iaculantis. Nō texunt autē, neque venantur, niſi fœminæ. Mas fruendi comes eſt, non laborandi.

Araneæ tela.

Boue venari leporem, & ſimilia. 44

De re abſurda.

Τῷ βοῒ τὸν λαγὼ κυνηγετεῖν, id eſt, Boue leporem venari, dicuntur qui rem abſurdam, ſtultam ac præpoſteram aggrediuntur. Veluti ſi quis citra aulicorum fauorem aliquid beneficii aut dignitatis a principe nitatur obtinere. Plutarchus in commentario de animi tranquillitate, Οὐδὲ γὰρ ὁ τοξεύειν τῷ ἀρότρῳ βουλόμενος καὶ τῷ βοῒ τὸν λαγὼ κυνηγετεῖν, δυστυχής ἐστιν· οὐδὲ γὰρ γρίφοις καὶ σαγήναις ἐλάφους μὴ λαμβάνοντι μοχθηρὸς δαίμων ἐναντιοῦται, ἀλλὰ ἀβελτερίᾳ καὶ μωρίᾳ τοῖς ἀδυνάτοις ἐπιχειροῦσιν. id eſt, Neque enim qui aratro velit iaculari, ac boue venari leporem, infortunatus eſt: neque ei qui laqueis aut retibus ceruos nō ceperit, vllus malus aduerſatur genius: ſed ſtultitia & peruerſitas aggrediuntur quæ fieri non poſſunt. Non quiduis eſt accommodū ad omnia: veluti ſi quis homini ſtudiis & otio nato, bellum aut rempublicam adminiſtrandam mādet, τῷ βοῒ τὸν λαγὼ κυνηγετεῖ. aut ſi quis ſtupido & inſulſo iudicia committat. Citat in eodē libello verſus, ni fallor, Pindari, Ἐν ἅρμασιν ἵππος, ἐν δ' ἀρότρῳ βοῦς, παρὰ ναῦν δ' ἰθύει τάχιστα δελφίς, κάπρῳ δὲ βουλεύοντα φόνον κύνα χρὴ τλάθυμον ἐξευρεῖν. id eſt, In curribus equus, in aratro verò bos: nauem autē præuertitur quamocyſſime delphinus. at apro paranti mortem canis eſt fortis inueniendus. Nam hæc quoque prouerbii ſpeciem habent.

Ab vno diagrammate. 45

Plutarchus in libello de diſcrimine inter adulatorē & amicum, Ὁ δὲ κόλαξ ἀφ' ἑνὸς διαγράμματος ἀεὶ τὸ ἡδὺ, καὶ πρὸς χάριν ᾄδων, οὔτ' ἔργον οἶδεν ἐναντιούμενον, οὔτε ῥῆμα λυποῦν, ἀλλὰ μόνον ἑπόμενος ἀεὶ τοῖς βουλομένοις, καὶ συνᾴδων καὶ συμφθεγγόμενος. id eſt, Adulator autem ab vno diagrammate ſemper id quod iucundū eſt, quódque blandiatur ſolitus ſuccinere, neque facto reſiſtere nouit neque verbo contriſtare, ſed tantum obſecūdat volenti, ſemper illi concinens & conſonans. Palàm eſt prouerbii ſpecie dictum eſſe ἀφ' ἑνὸς διαγράμματος. Eſt autem diagrāma pictura deſcriptióque philoſophorum, qua rem exponūt oculis, vt perinde valeat quaſi dicas, de eadem formula.

Diagramma quid.

Non filius Achillis. 46

Inter carmina nobilium poetarum, quæ à doctis vice prouerbiorum vſurpantur, hæc quoque referri poſſe videntur.

Οὐ παῖς Ἀχιλλέως, ἀλλ' Ἀχιλλεὺς αὐτὸς εἶ. id eſt,
Haud ſatus Achille, verum Achilles ipſus es.

E tragœdia quapiam aut comœdia ſumptum videtur. eſt enim verſus trimeter iambicus. Vſurpatur à Plutarcho in eodem cōmentario quem inſcripſit, Qua ratione ſit adulator ab amico dignoſcendus. Ait enim adulatorem modis omnibus ſic amicū imitari, vt illud in eum dici poſſit, Οὐ παῖς Ἀχιλλέως, &c. Itidem Terentianus Parmeno in Gnathonem Thraſonis orationi ſubſeruientem,

Hem alterum hunc ex hoc natum dicas.

Vlyſſes pannos exuit. 47

In eodem quem modo dixi commentario Plutarchus hunc Homericum verſum vſurpat non ſine ſpecie prouerbiali ex Odyſſeæ χ.

Tenui è uita commutatum genus.

Αὐτὰρ ὁ γυμνώθη ῥακέων πολύμητις Ὀδυσσεύς. id eſt,
Vilibus at pannis mox eſt exutus Vlyſſes.

Accommodabitur lic ebit iis, qui genere vitæ ſubitò commutato, è pauperibus diuites, è ſqualidis nitidi, è triſtibus hilares exiſtunt. nam Vlyſſes, ſimulatque pannos, in quibus mendicum apud procos egerat, exutus, magnificis veſtibus ornatus eſſet, repente viſus eſt alius. Plutarchus torquet in adulatorem, qui polypi more, omnium ſtudiis ſeſe accommodat, adeò vt qui paulo ante apud amicum philoſophiæ deditum, prolixam barbam ac pallium geſtarit, aſſidue verſans in libris, nihilque crepans niſi numeros, rectangulos & triangulos Platonis: ſi forte fortuna in amicum inciderit voluptatibus addictum, continuo mutata figura, velut à Circe transformatus, Sardanapalus fiat.

Subito alius. 48

Repentè mutatus.

Simili modo torquet & illud Homericum ex Odyſſeæ π, in hominem repente mutatum, quique ſubitò alius factus eſſe videatur,

Ἀλλοῖός μοι ξεῖν' ἐφάνης νέον ἠὲ πάροιθεν. id eſt,
Hoſpes, nunc alius mihi quàm dudum eſſe videris.

Congruit huic illud Theocriti,

Ἀράγ' ἀλλοῖος μοι θεὸς βροτὸν ἄλλον ἔτευξεν; id eſt,
Num quo alius ſubitò factus ſum numine diuûm?

In durum & implacabilem. 49

In hominem impendiò rigidum & implacabilem rectè torquebitur illud Homericum, ex Odyſſeæ κ,

Σοὶ δ' ἔτι ἐν ςήθεσσιν ἀκήλητος νόος ἐςί. id eſt,
At tibi non vnquam placanda in pectore mens eſt.

Plutarchus in commentario de dignoſcendo ab amico adulatore, ait hûc verſum obiici ſolitum Antonio ab aſſentatoribus, quòd Cleopatræ eſflictim amanti non reſponderet in amore.

Aſinus balneatoris. 50

Nihil fructus è labore capiens.

Ὥσπερ ὄνος βαλανέως, id eſt, Vt aſinus balneatoris. Dictum eſt in eos qui ex ſuis laboribus ipſi nihil fructus caperent. Plutarchus in libello περὶ τῆς φιλοπλουτίας, Οὐδὲν δὲ πάσχει, ὥσπερ ὄνος βαλανέως, ξύλα καὶ φρύγανα κατακομίζων, ἀεὶ καπνοῦ καὶ τέφρας ἀναπιμπλάμενος, λουτροῦ δὲ μὴ μετέχων μηδὲ ἀλέας, μηδὲ καθαρειότητος. id eſt, Nihil inde capiens commodi, velut aſinus balneatoris, qui ligna & ſarmenta defert, ſemper fumo ac fauillis oppletus, nũquam autem particeps balnei, neque teporis, neque mundiciei. Loquitur de diuite parco ac ſordido, qui quum ſit onuſtus diuitiis, non fruitur tamen.

Lychnobii. 51

Apparet λυχνοβίους prouerbiali ioco dictos qui lucernariam vitam degerent: vt torqueri poſſit vel in nocturnum potorem, vel hominem ſupra modum ſtudioſum, qui (quemadmodum dictũ de Demoſthene) plus abſumat olei quàm vini: vel in ſordidum & parcum, quaſi de lucernario oleo victitantem. Seneca lib. epiſt. 22. epiſtola 122. dictum oſtendit in lucifugam quendam, cuius tota vita erat præpoſtera, adeo vt quicquid hominũ vulgus interdiu ſolet facere, id ille faceret noctu. Sub noctem expergiſcebatur: diluculo ibat cubitum. In quem ita iocatus Varus lepidiſſimus fabulator, vt eum diceret admodũ frugaliter viuere, quippe qui nihil inſumeret niſi noctem. Et quibuſdam illum ſordidum & auarum dicentibus, Vos, inquit, illum & lychnobium dicetis. Eſt autem in ioco vox ambigua, vt intelligas eum vſqueadeo ſordidum, vt lucernas etiam abſumeret: vel adeò parcum, vt lucernis victitaret. Cæterùm alluſum eſt ad vitam hominis præpoſteram, cuiuſmodi deſcribit in eadem epiſtola, & Butam quendam Atilium.

Quaſi Sutrium eant. 52

Suo Sumptu, nauans alius operam.

Sutrium peruetuſtum Hetruriæ oppidum. id olim defecerat à Romanis, cum quibus inierãt ſocietatem. Camillus ad id delectus à ſenatu, vt eos cogeret ad fidem. Is ne in apparando cõmeatu multum temporis tereretur, vtque Sutrini ipſa celeritate opprimerentur, edixit vti ſinguli milites trium dierum commeatum ſecum exportarent. Id deinde verſum eſt in prouerbium, quod vſurpari cõſueuit quoties aliquis ſuo ſumptu nauat operam aliis. Sic enim interpretatur Feſtus Põpeius in fragmentis quibuſdam quæ Romæ inueniuntur. Arbitror eãdem eſſe hiſtoriam quam aliquantò aliter narrat Titus Liuius libro ab vrbe condita ſexto. Plautus in Caſina. Tum quoque facito, vt veniant, quaſi eant Sutrium: Iubet Alceſimus vt ſuos ad ſeſe mittat, ſed ſuopte cibo inſtructos. Notum eſt carmen Catulli quo Fabullum ad cœnam vocat, ſed ita vt ipſe ſecum adferat quicquid ad lautam cœnam pertinet.

Αὐτολήκυθοι. 53

Αὐτολήκυθοι vulgato verbo dicebantur, qui non ex animo, ſed ventris cauſa colerent amicos: inde conficta voce quòd ſponte ad lecythum commearent, & inuocati præſto eſſent in conuiuiis. Eoſdem τραπεζέας quoque vocatos fuiſſe teſtatur, & ab Eupolide, οἱ περὶ τήγανον καὶ ἄριςον φίλους, id eſt, Circum ſartaginem & poſt prandium amicos, dictos fuiſſe. Plutarchus in libello cui titulus, Quo pacto quis dignoſcere poſſit adulatorem ab amico, Ἀλλὰ μὴ, καθάπερ οἱ πολλοί, αὐτολεκύθους ὄντας λεγομένους καὶ τραπεζέας, καὶ μετὰ τὸ κατὰ χειρὸς ὕδωρ ἀκουομένους, ὥς τις εἶπε, κόλακας νομίζωμεν, id eſt, Sed ne, quemadmodum vulgus hominum facit, autolecythos iſtos, qui vocantur, ac mẽſales, quique tum demum audiunt, poſteaquam aqua manibus infunditur, ſicuti dixit quidam: exiſtimemus adulatores. Vſus eſt eo verbo Demoſthenes in oratione aduerſus Cononem. Interpretes variè exponunt: vel de his qui ad quiduis perpetiẽdum parati ſunt: vel de pauperibus, qui præter lenticulã nihil poſſident: vel de iis, qui faciles ſunt ad depromendam pecuniam, quòd quidam ſoleant in lenticulis pecuniam recondere: atque aliis item modis, quorum nihil conuenit cum ſententia Plutarchi. Apud Athenæum libro 4. vocantur ἀλλοτριοφάγοι, quibus dulce eſt aliena viuere quadra. Refert ibidem quiddam non illepidum: orta diſceptatione quænam aquarum eſſet optima, quum alii præferrent Lernæam, alii Pirenæam, alii aliam, Carneus iuxta Philoxeni ſententiã dixit, τὸ κατὰ χειρὸς ὕδωρ, ἥδιςον, ſuauiſſimam aquam quæ manibus infunditur. quòd ea declararet cœnam eſſe paratam, quũ conuiuator iubet conuiuas lauare. Congruit cum eo quod alibi dictum eſt, Feruet olla, viuit amicitia.

Feruet olla, viuit amicitia.

Melitæus catulus. 54

Canum vſus varius.

Μελιταῖον κυνίδιον, id eſt, Melitæus catellus dicebatur is cuius opera nulli ſeriæ rei conducebat, ſed duntaxat animi cauſa alebatur, cuiuſmodi non mediocris eſt multitudo in diuitum familiis. Aliorum canũ varius eſt vſus. Sunt quibus ædium cuſtodia delegata eſt, vt noctibus aduerſus fures excubias agant: hi vocantur οἰκουροί. Sunt quorum opera in venatibus vtimur: qui θηρευτικοί dicuntur. Sunt quorum nullus eſt vſus, niſi vt cum otioſis ac delicatis matronis luſitent. qui noſtris quoque temporibus mirum quàm ſint in deliciis. Atque ii μελιταῖοι vocantur, nimirum ab inſula Melita inter Corcyram nigram & Illyricum ſita. Author Plinius libro 3. capite vltimo: itidé Strabo & Stephanus. Horum meminit Ariſtoteles ſectionis decimæ problemate 14. indicans illos omnibus membris puſillos graciléſque fuiſſe: & hac dote commendãtur. quemadmodum ſunt qui ſine nanis & pumilionibus non poſſunt viuere. Apud Lucianum in Lapithis γελωτοποιὸς Alcidamantem Cynicum μελιταῖον κυνίδιον vocat. Athenæus libro 12. ſcribit Sybaritis vehementer in deliciis fuiſſe canes Melitæos, Qui quidem hoc eſſe videntur in genere canum, quod nani & pumiliones inter homines. At Maſiniſſa merito laudatur quòd pro ſimiis & catulis maluit pueros alere vſque ad annum tertium, deinde remittebat eos ſuis parentibus. Sed intolerabilius eſt quod apud Britannos complures alunt greges vrſorum ad ſaltationem, animal vorax & maleficum. Cuiuſmodi ſunt & ſimiæ, licet minus voraces Nec pudet has Chriſtianorum eſſe delicias, tot egenis eſurientibus. Verùm quid iſta deploramus, quum obambulent qui exemplo ab Italis orto, puellam aut puerum circũferunt geſticulationes ineptas edoctum, & vnius puellæ calamitas alit otium quatuor aut quinque robuſtorum nebulonum. Et huiuſmodi ludos æquis oculis ſpectant homines Chriſtiani.

Ilico hyems erit. 55

Ariſtoteles in problematis ſectione tertiadecima, refert hũc verſum, nullo citato authore, ſed veluti vulgo iactatum,

Εἰ δ' ὁ νότος βορέαν προκαλέσεται, αὐτίκα χειμών. id eſt,
Ilico hyems fit vbi Boream acceſſiuerit Auſter.

Cauſam hanc adfert, quòd Notus ſuapte natura nubem & imbrem affatim colligat. Proinde ſi hoc tempore Boreas acceſſerit, congelaſcunt omnia huius rigore, atque ita protinus hyẽs. Adiicit in eodem problemate carmen alterum conſimili ferè ſententia,

Εἰ βορέας μαλακὴν καταλήψεται, αὐτίκα χειμών. id eſt,
Molle lutum Boreas ſi prenderit, ilico hyems fit.

Periculum ingens imminere.

Id tametſi vulgo ſimpliciter dictum apparet, tamen nos eò deflectere poterimus, vt dicamus ingens periculum imminere ſi malum malo ſucceſſerit. Veluti ſi qui immodicè diſcruciat ſeſe ſtudij laboribus, amare etiam incipiat: aut ſi qui prius principi parum gratus fuit, in plebis etiam odium veniat: aut ſi regi vehementer leni, placidóque ſuccedat admodum rigidus, aut cõtrà Nam huiuſmodi ſubitæ mutationes, maximos rerum motus ſolent excitare.

Eundem calceum omni pedi induere. 56

Galenus Therapeutices lib. 9. Ἐκεῖνοι μὲν οὖν οὔτε ζητοῦσιν οὔτε ἴσασιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν παροιμίαν, ἑνὶ καλοπόδι πάντας ὑποδοῦσιν, id eſt, Iſti quidem igitur neque inquirunt, neque ſciunt. Quin magis iuxta prouerbium, eodem calciamẽto calceant omnes. Loquitur de quibuſdam medicis imperitis, qui non habita ratione morborum, eadem remedia admouent omnibus, cum diuerſa mala diuerſam curationem deſiderent. Non diſſimile illi quod alio dictum eſt loco, Scis ſimulare cupreſſum. Ad hanc formam pertinet quod adducit Hieronymus in prima præfatione

commentariorum quos edidit in epiſtolam ad Epheſios, Nec admittar imperiti medici vno collyrio omnium oculos velle curare.

Cochleæ vita. 57

Κοχλίου βίος, id eſt, Cochleæ vita. De iis qui parcè paruóque viuunt, aut contracti à negotiis, lucéque foreſi ſemoti. Notum eſt animal vnde ſumpta eſt metaphora. Plutarchus in libello περὶ τῆς φιλοπλουτίας. Σὺ δὲ τοσαῦτα πράγματα σαυτῷ παρέχεις, καὶ ταράττεις καὶ στρέφεις σεαυτόν, κοχλίου βίον ζῶν διὰ τὴν μικρολογίαν, id eſt, Tu verò tantum moleſtiarum ſuſtines turbans ac torquens teipſum, quum ob parſimoniam cochleæ vitam viuas. De cochleis quæ, quum caletur, ſucco victitãt ſuo, aliàs retulimus ex Plautina Captiui duo.

Bello parta. 58

Ἐκ πολεμίας, id eſt, Ex hoſtiũ regione. Vbi quis immodicè inſumeret. Solemus enim celerius ac temere profundere ſiquid hoſtibus ſit ereptum. Quod quidem adagium & hodie paſſim audiuimus vulgò dictitari in lurcones & helluones. Plutarchus in libello cui titulũ fecit ὑγιεινὰ παραγγέλματα, Ἐμπίπλασθαι παρ' ἑτέροις τὴν πολυτέλειαν, καὶ ἀπολαύειν, καθάπερ ἐκ πολεμίας, ἀφειδῶς ἐμφορουμένους, id eſt, Impleri apud alios cibis ſumptuoſis, fruique velut ex hoſtili regione raptis, ampliter ſeſe cibo onerantes. Vſurpat idem Sympoſiacæ decadis ſeptimæ, problemate ſexto. Satyrus apud Athenæũ libro 4. id genus homines depingit his verbis, Καταπατήσαντες τὸν ἀγρόν, διαρπάσαντες τὴν οἰκίαν, λαφυροπωλοῦντες τὰ ὑπάρχοντα, id eſt, Proculcantes agrum, diripientes domum, pro ſpoliis vendẽtes facultates. Nam λαφυροπωλεῖν, eſt prædas hoſtibus detractas ſub haſta vendere. Atque ea ſolẽt minoris æſtimari, veluti aliena. Hinc Græcis λαφύκται dicũtur, qui luxu prodigunt rem familiarem, vt indicat Athenæus li. 11. & eiuſmodi profuſio, λαφυγμὸς dicitur, & λαφύσσειν prædari, aut intemperanter profundere ſeu deuorare, vt indicat Suidas. Nam λάφυρα ſpolia dicuntur viuis hoſtibus detracta, quemadmodum σκῦλα mortuis.

Λαφυροπωλεῖν. Λαφύκται. Λάφυρα.

Panis lapidoſus. 59

Illud ſiquis prouerbium eſſe negabit, cum hoc quidem non admodum digladiabor: certè dignum eſt vt aſſidua vſurpatione in adagiorum contubernium cooptetur quod refertur à Seneca lib. De beneficiis 2. Panis lapidoſus. Sic enim Fabius Verrucoſus appellabat beneficium ab homine duro aſperè datũ, quem eſurienti neceſſarium ſit accipere, durum & acerbum eſſe. Ita quidam cunctatione, toruitate vultus, aſperitate orationis, oſtentatione moleſta, corrumpunt beneficium, vt nemo ſit acceptutus, qui poſſit eo carere.

E Patroclis domo venit. 60

De ſordido. Ἐκ Πατροκλέους, id eſt, E Patroclis domo. In ſordidos: ſumptũ à moribus Patroclis cuiuſdam Athenienſis, prædiuitis quidẽ, verùm impẽdiò parci ſordidique, quem vetus comœdia talem fermè depingit qualem Plautus Euclionẽ, teſte Ariſtophanis interprete, cuius verba Suidas quoque refert, qui & prouerbiũ eſſe vult. Eſt autem in Ariſtophanis Pluto. Is quum eſſet ſqualidus, incultus & ſordibus obſitus, rogatus vnde veniſſet,

Πόθεν οὖν, φράσον, αὐχμῶν βαδίζεις; id eſt,
Vnde igitur adeò ſordidus ſqualénſque venias dicito.
Atque ille reſpondet,
—ἐκ Πατροκλέους ἔρχομαι,
Ὃς οὐκ ἐλούσατ' ἐξ ὅτου περ ἐγένετο. id eſt,
E Patroclis domo,
Qui haud lauit vnquam poſteaquam natus eſt.

Tam in procliui quàm imber. 61

Procliue. Non abſq; prouerbii ſpecie dictum eſt illud à Plauto in fabula cui titulus eſt Captiui duo,

Tam hoc tibi in procliui quàm imber eſt quando pluit.

Nam procliue propriè dicitur quod ex alto deorſum propendet. Arduum eſt autem onera ſubmolliri in altum, deorſum verò vel ſuapte ſponte deuoluuntur.

Et poſt malam ſegetem ſerendum eſt. 62

Equidem non pugno eſſe prouerbium, etiam ſi prouerbii ſimillimum eſt, illud epiphonema Senecæ, libro epiſtolarum vndecimo, Et poſt malam ſegetem ſerendum eſt. Quo licebit vti quoties res parum ex animi ſententia cecidit, & ſignificabimus non eſſe deſiſtendum à conatu. Quanquam Seneca loquitur de iis qui refugiunt in vllum hominem beneficiũ collocare, quòd ſemel inciderint in ingratum. Eiuſdem generis eſt quod eodẽ ſubnectitur loco, Poſt naufragium maria tentantur.

Spes ſeruat afflictos. 63

Plutarchus in libello de ratione victus, indicat vulgatũ fuiſſe prouerbium de ſpe, nec tamen explicat quodnam id fuerit, Τοὺς πλείονας δὲ μαλακίας καὶ ἀκρασίας συνήγορον ἔχοντας παροιμίαν ἐλπὶς ἀναπείθει καὶ προσάγεται βαδίζειν ἀφέντας ἐπὶ τὴν συνήθειαν, id eſt, Pleroſque verò ſpes intemperantię mollitieiq; patrocinante prouerbio adducit huc, vt relictis ſtratis, ad conſuetam redeant vitam. Quod autem ſit illud prouerbium quod intemperantiæ ſuæ prætexunt homines, declarat in his quæ ſequuntur, Ὡς οἴνῳ δὴ τὸν οἶνον, κραιπάλῃ δὲ κραιπάλην ἐξελόντας καὶ διαφορήσαντας, id eſt, Tanquam vinum vino, & crapulam crapula eiecerint ac diſcuſſerint. Ex his apparet Plutarchum alluſiſſe ad prouerbium, Clauum clauo pellere. Quod quidem & hodie manet æque celebratum inter compotores. Addunt iocum de pilo canis rabidi, & experiũtur facetiã multis exitialem. Quanquã & obiter alluſum eſt ad hoc quod extat in ſententiis è comœdiis, vt apparet, collectis,

Ἀνὴρ ἀτυχῶν, σώζεται ταῖς ἐλπίσιν. id eſt,
Spes ſeruat hominem rebus in duris bona.
Notum eſt illud Naſonis,
Spes bona dat vires, animum quoque ſpes bona firmat.
Viuere ſpe vidi qui moriturus erat.

Deinde Pindaricum illud apud eruditos penè ceſſit in prouerbium, ἐλπὶς γηροτρόφος id eſt, Spes altrix ſenectæ.
Sic enim Plutarchus in libello de tranquillitate animi, Καὶ τὴν μνήμην ἡδίονα καὶ βεβαιοτέραν τὴν Πινδαρικὴν γηροτρόφον ἐλπίδα, id eſt, Et memoriam iucũdiorem, ac firmiorem, Pindarica ſpe, ſenectæ altrice. Refert autem hunc Pindari locum Plato libro de Republica 1. Ὅτι ὃς ἂν δικαίως καὶ ὁσίως τὸν βίον διαγάγῃ, γλυκεῖά οἱ καρδίαν ἀτάλλοισα γηροτρόφος συναορεῖ ἐλπίς, ἃ μάλιστα θνατῶν πολύστροφον γνώμαν κυβερνᾷ, id eſt, Propterea quòd qui iuſtè piéque vitam peregerit, huic dulcis cor exhilarãs, ſenectutis altrix, familiaris eſt ſpes, quæ maxime verſatilem mortalium mentem gubernat.

Tria ſaluberrima. 64

In eodem opere, quandoquidem nullo authore refert, videtur & hoc prouerbio fuiſſe iactatum. Sed præſtat ipſius verba trãſcribere, Ὅθεν ἄριστα λέλεκται, τροφῆς ἀκορίαν, καὶ πόνων ἀοκνίαν, καὶ σπέρματος σωτηρίαν, ὑγιεινότατα εἶναι, id eſt, Vnde optimè dictum eſt, veſci citra ſaturitatem, non refugere laborem, naturæ ſemen conſeruare, eſſe ſaluberrima.

Admoto capite. 65

Plutarchus in libello cui titulus, πῶς ἄν τις διακρίνειε τὸν κόλακα τοῦ φίλου, verſum hunc, qui apud Homerum frequenter obuius eſt, ceu prouerbialem, vſurpat,

Ἄγχι σχὼν κεφαλήν, ἵνα μὴ πευθοίαθ' οἱ ἄλλοι. id eſt,
Admoto capite, reliqui ne audire valerent.

Admonet eo loco, ſiquid obiurgãdus eſt amicus, vt id fiat primum in tempore deinde comiter & amice magis quàm aſpere, poſtremò clanculum, ſemotis arbitris, ὅθεν ἄριστα μὲν ἔχει, τὸ ἄγχι σχὼν κεφαλήν, id eſt, Vnde optimũ eſt illud, Admoto propius capite. Pro eo Liuius lib. ab vrbe cõd. 10. dixit Conferre capita, Conſules velut deliberabundi capita conferunt. *Conferre capita.*

Cur ceſſatum eſt. 66

Eodem in commentario vſurpat & hunc Homeri verſum ex Iliados λ,

Τυδείδη, τί παθόντε λελάσμεθα θούριδος ἀλκῆς; id eſt,
Dic quidnam acciderit nobis, vt Martia virtus
Tydide exciderit animis?

Licebit vti quoties communem culpam apud amicum agnoſcemus, & in re quapiam malè ceſſatum eſſe ſignificabimus.

Abiiciendum procul. 67 *Res abiicienda noxia.*

Quum vitiũ aliquod aut rem alioqui noxiã admonebimus procul abiiciẽdã eſſe, cõueniet verſus ille, ni fallor, Homericus,

Εἰς ὄρος, ἢ εἰς κῦμα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης. id eſt,
In montem tumidáſve frementis in æquoris vndas.

Sic & Horatius in odis, libro tertio, oda 14.

Vel nos in Capitolium,
Quò clamor vocat, & turba fauentium.
Vel nos in mare proximum
Gemmas & lapides, aurum & inutile,
Summi materiam mali
Mittamus, ſcelerum ſi bene pœnitet.

Contrà Theognis non opes, ſed ipſam paupertatem iubet ἐς μεγακήτεα πόντον ῥιπτεῖν, id eſt, in immẽſum mare proiicere. Itẽ hominem vehementer peſtilentem in extremas inſulas deportandum dicimus.

Teſtudinem equus inſequitur. 68

Plutarchus in libello quem ſcripſit aduerſus Stoicos, Πολλῷ δὲ τοῦτο σχετλιώτερόν ἐστι καὶ μᾶλλον ἀπήρτηται τῶν ἐννοιῶν, τὸ μηδὲν ὑπὸ μηδενὸς καταλαμβάνεσθαι, μηδ' ἂν χελώνην, τὸ τοῦ λόγου φασί, μετιὼν διώκῃ Ἀδράστου ταχὺς ἵππος, id eſt, Multo verò illud indignius, & à cogitationibus ſtrictius, nihil à quoquam comprehendi: nec ſi teſtudinem, id quod prouerbio dicitur, à tergo inſequatur Adraſti celer equus. Conueniet vti, quum rem præpoſtere & abſurde geri ſignificamus. Finitimum eſt illi quod aliàs à nobis dictum eſt, Teſtudinem Pegaſo comparas, &, Citius teſtudo leporem præuerterit. *Res geſta præpoſtere.*

ANIM. HENR. STEPH.

V. haud: nec ſi te.) Τὸ τοῦ λόγου φασί, vertit, Id quod prouerbio dicitur: quaſi τὸ τοῦ λόγου φασί non plus ſignificaret quàm τὸ τοῦ λόγου, aut φασί ſeorſum. Imo φασὶν ii contra quos Plutarchus diſputat, adeo vt ita interpretari oporteat. Ne ſi quidem, (inquiunt)

quiunt) teſtudinem, vt eſt in prouerbio, inſequatur, &c. Hoc etiam obiter adnotabo, quod non videor deprehendiſſe (ſolet enim diligenter hac de re admonere) ex poeta quopiam ſumpta eſſe poſtrema huius loci verba. nam μετάνδη λιμῷ finis eſt vnius verſus hexametri, & Ἀδράστου ταχὺς ἵππος principium alterius.

Stultior Melitide. 69

De inſigniter fatuo.

Μωρότερος Μελιτίδου, id eſt, Stultior Melitide. Melitides vnus eſt è fœliciſſimis illis fatuis, quos Homerus ſuo carmine nobilitauit. Hic iam euerſa Troia, veniſſe legitur auxilium laturus Priamo, vt meminit Euſtathius decimum Odyſſeæ librũ enarrãs. Lucianus in Amoribus, Μελιτίδην ἢ Κόροιβον οἴει με πρὸς θεῶν; id eſt, Melitidem aut Corœbum me putas per deos? Prouerbiũ refertur à Zenodoto, docens hunc comicorum conuiciis fuiſſe traductum ob ſtultitiam, nec potuiſſe numerare ſupra quinque: & ducta vxore, nouam nuptam non attigiſſe, veritum ne ſe illa accuſaret apud matrem. Commemorat eodem in loco & alium quendam inſigniter ſtultum, qui dubitarit ex vtro paréte fuiſſet natus. De Melitidis ſodali Corœbo meminimus alibi. Pauſanias admonuit, Corœbum vnà cum Butalione ac Melitide ab Ariſtophane inter fatuos numerari. Eadem Suidas, adferens hoc carmen ex Ariſtophane,

Τοῖσι δ' ἀπληστοτάτοις χασκόντες Μαμάκυθοι, Μελιτίδαι κάθηνται. id eſt,

Hactenus abiectiſſimi inhiantes Mamacuthæ, Melitidæ deſident.

Non pluit, &c. 70

Plutarchus in cauſis naturalibus, refert hũc verſiculum prouerbio iactatum apud priſcos,

Μηκέτι νυκτὸς ὕει καὶ τίκτει ἀγρώστις. id eſt,

Iam non nocte pluit qua ſus fœtum edit agreſtis.

Quærit autem cur domeſticæ ſues ſæpius, idque incerto tempore, pariant: contrà feræ ſemel duntaxat atque iiſdem ferme diebus. Hi ſunt initio æſtatis, quæ pars anni minimum eſt obnoxia pluuiæ, præſertim apud Græcos. Nõ alium equidem video prouerbij vſum, niſi ſiquis ſignificare velit, exacto vere aut autumno ſerenitatem fore. Quod ſi libebit longius etiam detorquere, per iocum licebit vti, quum ſignificabimus, vbi hoc aut illud euenerit, quod breui ſit euenturum: finem malorum nobis fore.

Electro lucidior. 71

Res dilucida nitidáque.

Ἠλέκτρου διαφαγέστερος, id eſt, Electro pellucentior. De re magnopere dilucida, aut de forma ſupra modum nitida. quòd electrum miro quodam more pelluceat. Vnde Vergilius, liquidũ appellat,

-liquidóve poteſt electro.

Lucianus in Amoribus. Ἠλέκτρου, φασίν, ἢ τῆς σιδωνίας ὑέλου διαφαγέστερον, id eſt, Electro, vt aiunt, aut Sidonio vitro pellucentior. Sidonium autem vitrum vocat, quòd ea ciuitas artificio vitri fuerit olim nobilis.

Tam perit quàm extrema faba. 72

Res iniuriis omnibus expoſita.

Feſtus Pompeius oſtendit prouerbio dici ſolere, Tam perit, quàm extrema faba, propterea quòd extremæ fabæ plerunque aut proterantur, aut decerpantur à prætereuntibus. Quadrabit igitur in hominem, ſeu rem omnibus omnium iniuriis expoſitam. Velut ſiquis dicat theologiam tam perire quàm extremã fabam, quòd paſſim à profanis & hæreticis tractando corrumpatur.

Tyria maria. 73

Tyria maria prouerbio dicebatur, de re magnopere tumultuoſa periculique plena. Feſtus Pompeius inde natum adagiũ indicat, quòd Pœni Tyro oriundi adeò potentes maris fuerũt, vt per hos omnibus mortalibus nauigatio eſſet periculoſa. Citátque Afranium, qui ſcripſerit de quopiam quòd Tyria maria conciret. hoc eſt, ingentes turbas excitaret.

Altera manu fert aquam, &c. 74

De bilingui.

Τῇ μὲν ὕδωρ φορεῖ, τῇ δ' ἑτέρῃ τὸ πῦρ, id eſt, Altera manu fert aquam, altera ignem. In eum torqueas licebit, qui quum coràm ſit blandus, occulte noceat. Aut in bilinguem, & nunc laudantem, nunc vituperantem: aut in diuerſa ſentientem. Finitimum illi Plautino,

Altera manu fert lapidem, panem oſtentat altera.

Refertur adagiũ à Plutarcho, in commentario de primo frigore. τῇ μὲν ὕδωρ ἐφόρει δολοφρονέουσα χερί, τῇ δ' ἑτέρῃ τὸ πῦρ. id eſt, Altera quidem aquam geſtabat doloſa manu, altera verò ignẽ. Loquitur autem de muliere diuerſis & cõtrariis inſtructa. Mirum eſt autem idem dictum hodie totidem verbis in ore eſſe vulgò.

Vapula Papyria. 75

Vapula Papyria, Siſinius Capito ſcribit prouerbio dici ſolitum, ſiquando volebant ſignificare ſe negligere minas aliquorum: Hoc tantùm reperimus in fragmentis Feſti Pompeij. Suſpicor eſſe natum à Papyrio prætextato, à quo mater, comminãdo plagas, fruſtra conata eſt exſculpere quid actum eſſet in ſenatu. Proinde Papyri legẽdum, non Papyria: niſi malis ſubaudire lege, vt ſit comminantis pœnam legis Papyriæ. Aut ni magis placeat vt intelligas de Papyria, vxore Pauli Aemilij, quę repudiata eſt à marito, cuius repudij cauſam nemo ſcire potuerit. Quid enim facias? diuinandum eſt vbi non ſuccurrunt authores.

Quaſi millus cani. 76

Sapit & hoc prouerbium, quod apud eundem ad populum dixit Scipio Aemilianus, Nobis, inquit, reique publicę pręſidio eritis, quaſi millus cani. Nam millus eſt collare canum venaticorum coriaceum, cõfixum clauis ferreis eminentibus aduerſus impetum luporum. Ad hunc igitur modum, certũ firmũmque præſidium ſignificabimus.

Non liberat podagra calceus. 77

Externa, nihil proſunt animo ægroto.

Plutarchus in commẽtario περὶ εὐθυμίας, refert huiuſmodi ſentẽtiam ceu vulgò iactatam, alioqui ipſa quoque figura prouerbium præ ſe ferentem, Οὔτε ποδάγρας ἀπαλλάττει καλίκιον, οὔτε δακτύλιος πολυτελὴς παρωνυχίας, οὔτε διάδημα κεφαλαλγίας. id eſt, Nec podagra liberat calceolus, nec pretioſus anulus vnguiũ vitio, quam παρωνυχίαν vocant, Latini reduuiam, nec diadema capitis dolore. Plutarchus vtitur ad hunc modum, Si diuitię reliquáque fortunæ munera non tollunt morbos corporis, quanto minus mederi poſſunt animi malis?

Vno digitulo. 78

Negocij facilitas ſumma.

Vno digitulo ſummam negocij facilitatem ſignificabãt. Terentius in Eunucho, Qui mihi nunc vno digitulo fores aperis fortunatus. Næ tu iſtas faxo calcibus ſæpe inſultabis fruſtra. Hieronymus in dialogo Luciferiani & Orthodoxi, Hanc igitur haſtam quam totis viribus miſiſti, de qua nobis minitatis, vno, vt aiunt, digitulo repellam. Huc pertinet & illud quod alibi dictum eſt, Minimo prouocare, quũ ſignificamus nos vel nullo negocio poſſe vincere.

Muli Mariani. 79

Qui facile parent imperio.

Muli Mariani caſtrenſi prouerbio dicti ſunt varicoſi milites, qui ex C. Marij ducis inſtituto, in furca, tabella interpoſita, ſua onera portare conſueuerũt, vt teſtatur & Feſtus Pompeius. At Plutarchus in vita C. Marij, originem adagij bifariam refert: quum Marius imperator milites curſu variiſque ac longis itineribus, geſtandiſque oneribus exerceret, atque illis iam aſſuetis, non grauatim taciteque ea ferrent, caſtrenſi ioco ἡμίονοι μαριανοί, id eſt muli Mariani, dicti ſunt. Hinc trãſlatũ eſt in quoſuis qui facile parerẽt imperatis. Meminit adagij & Iulius Frontinus li. Stratagematũ quarto, hiſce verbis, Caius Marius, recidẽdorum impedimentorum gratia, quibus maxime exercitus agmen oneratur, vaſa & cibaria militũ in faſciculos aptata furcis impoſuit, ſub quibus & habile onus & facilis requies eſſet. vnde & in prouerbium tractum eſt, Muli Mariani, nimirum ob laborum tolerantiam. quòd Homerus ἡμιόνους ταλαεργοὺς identidẽ appellat. Sunt qui diuerſam adagij originẽ referant. Quum enim Scipio Numantiam obſidens, ſtatuiſſet inſpicere nõ arma modò militum, verumetiam equos, mulos, & currus, quo pacto hæc quiſque ſibi haberet exercitata atque apparata, Marium produxiſſe equum pulcherrimè ab ipſo nutritum, pręterea mulum habitudine corporis, manſuetudine ac robore longè cæteris antecellentem. Itaque quum imperator Marij iumentis delectaretur, ac ſubinde horum faceret mentionem, tãdem factum eſt vt iocoſa laude qui in officio ſe præſtaret aſſiduum, patientem ac induſtrium, mulus Marianus diceretur. Et hanc alteram prouerbij originem refert Plutarchus in vita Marij, quam modò citaui. Seneca in ludicro libello quem ſcripſit in Claudium Cæſarem, mulos perpetuarios nominat. Feſtiuius erit ſi detorqueatur in hominem immenſo ſtudio aut perpetuis negotiis vehementer diſtrictum.

De immenſo ſtudio.

Oſculana pugna. 80

Feſtus Pompeius indicat Oſculanam pugnam prouerbio dici ſolitam quoties victi vincerẽt. Idque inde natum, quòd Valerius Leuinus imperator prius à Pyrrho victus, paulo pòſt eũdem regem deuicerit. Citat Titinium, qui huius adagij fecerit mentionem. Quanquam hic quoque locus mutilus ac truncus eſt apud Feſtum.

Oſce loqui. 81

Turpiter loqui.

Oſce loqui veruſto prouerbio dicebantur qui turpiter parúmque pudice loquerentur: ab Oſcorum moribus abuſione ſumpta: quòd apud eos ſpurcarum libidinum impunitus vſus fuerit. vnde & obſcœna dicta quidam putant quæcũque factu dictu ve turpia ſint, etiamſi refragatur Feſtus Pompeius. Citat autem Titinium quẽdam qui ſcripſerit ad hunc modum, Oſce & Volſce fabulantur, quia Latinè neſciunt.

Sero molunt deorum molæ. 82

Plutarchus in commentario cui titulus περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ θείου βραδέως τιμωρουμένων, Ὥστ' οὐχ ὁρῶ τί χρήσιμον ἔνεστι ταῖς ὀψὲ δή φασιν ἀλέουσι μύλοις θεῶν, id eſt, Itaque nõ video quidnã vtilitatis inſit iſtis deorum molis, quæ ſerò dicuntur molere. Cæterùm ex his quæ præcedunt eodem in loco, colligere licet

dici ſolitum de his qui, licet ſerius, tamen aliquando pœnas dant malefactorum vindici deo.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V *Dici ſolitum*) Si integrum prouerbium conſideremus, aliud ſignificare videbimus: nimirum quo ſerius, eo grauius punire deos. Nam verſus prouerbialis, cuius priorẽ duntaxat partem poſuit hic Plutarchus, eſt iſte,

Ὀψὲ θεῶν ἀλέουσι μύλοι, ἀλέουσι δὲ λεπτά.

In tranſcurſu. 83

Plutarchus in commentario De liberis educandis, ἀλλὰ ταύτης μὲν ἐκ παραδρομῆς μαθεῖν, ὥσπερ γεύματος ἕνεκα, id eſt, Sed hæc quidem ex tranſcurſu diſcere, veluti deguſtandi cauſa. Metaphora planè prouerbium ſapit. Quintilianus pro eo dixit in tranſitu. Plin. mauult In tranſcurſu. Idem valet Obiter. In tranſitu.

Tribus verbis. 84

Tribus verbis pro paucisſimis dicere, prouerbiale eſt. Diuus Hieronymus in dialogo Luciferiani & Orthodoxi, Tribus, vt aiunt, verbis rem iſtam grandem diſſoluiſti. Item Geta Terentianus in Phormione, negat quoſdam tria inter ſe commutaturos verba. Pindarus in Nemeis, hymno 12. τρία ἔπεα διαρκέσει, id eſt, Tria verba ſufficient. Tametſi me non fugit hic interpretes ſuperſtitioſius philoſophari de tribus verbis. M. Tullius pro Cluentio, Accuſabat autem Scamandrum verbis tribus: venenum eſſe deprehenſum, &c. Conſimili figura, ſexcenta dicimus pro multis. Proinde ſexcentas mihi dicas ſcribito. Sexcenta. Contrà verbo rem expedire dicitur qui paucis explicat. & ne ſyllaba quidem attingere, qui nihil omnino meminit. Ita Galenus in Eraſiſtratũ opinor, πῶς δὲ οὐκ αἰσχύνεται τοῖς μὲν τῆς πέψεως ἀποτυχίας διωρισμένος, ὡς πολλαί τε εἰσὶ καὶ διὰ πολλὰς γίνονται προφάσεις, ὑπὲρ δὲ τῆς αἱμάτωσεως ἀλλ' οὐδ' ἄχρι συλλαβῆς μιᾶς φθεγξάμενος, id eſt, Qui fit vt non pudeat quòd quum de concoctionis vitiis diſtinxerit, & quòd multa ſint, & variis ex cauſis accidant: de generandi ſanguinis defectibus ne vno quidem verbo, ne vna quidem ſyllaba loquutus ſit? Ne ſyl'ab. qui lem attung.

Ne punctum quidem. 85

Diuus Hieronymus in epiſtolis, Et apoſtolicæ voluntatis ſequẽtes veſtigia, ne punctum quidem, vt dicitur, aut vnguem tranſuerſum ab illius ſententiis recedamus. Apud mathematicos pũctum, minimum quiddam eſt in dimenſione corporis, adeo vt diuidi non poſſit: quòd imaginatione porrectum in lõgum lineam efficit: rurſum in latum porrecta linea, ſuperficiem efficit. Ad eundem modum Terentius in Andria, Tum temporis ad hoc mihi punctum eſt.

Incita equum iuxta nyſſam. 86

Κέντει τὸν ἵππον παρὰ τὴν νύσσαν, id eſt, Stimula equum iuxta lineam ſiue metam, dicebant vbi ſermo loquentis aberraret ab eo quod eſſet inſtitutum. Natum videtur ex Iliados Homericæ ψ. vbi Neſtor multis verbis docet filium Antilochum quomodo debeat equos regere, addit & hoc,

Ἐν νύσσῃ δέ τοι ἵππος ἀριστερὸς ἐγχριμφθήτω. id eſt,

Cæterùm equum læuum conſtringat linea metæ.

Sumptum ab equeſtri curſu, qui inter præſcriptas metas ac lineas agebatur, quas tranſilire nefas erat. Ad quod haud dubiè Fabius alluſit in vndecimo inſtitutionum oratoriarum libro, referens Caſſium Seuerum lineam poſcere ſolitum aduerſus eos qui in aliena tranſirent ſubſellia, veluti qui præſcriptum limitem egrederentur. Finitimum illi, ἐκτὸς τῶν ἐλαιῶν. id eſt, Extra oleas. Item illi, ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδᾶν. Vſurpauit prouerbii titulo Gregorius Nazianzenus in oratione de ſancto paſcha, ἀλλὰ δὴ πόνον ἡμῖν τις χαριεῖσθαι ... id eſt, Sed hic fortaſſis aliquis nobis dixerit ex hiſqui amant dies feſtos, ac calidiores ſunt, incita equum iuxta nyſſam, ac de feſto diſſere. Vtitur eodẽ prouerbio in oratione de natali Ieſu Chriſti. Idem variauit nonnihil in oratione contra Eunomianos, μηδὲ, καθάπερ ἵπποι θερμοί τε καὶ δυσκάθεκτοι, τὸν ἐπιβάτην λογισμὸν ἀπορρίψαντες, καὶ τὴν καλῶς ἄγχουσαν εὐλάβειαν ἀποσείσαντες, πόρρω τῆς νύσσης θέωμεν. id eſt, Ne velut equi feruidi & intractabiles, poſteaquam rationem, ceu ſeſſorem, excuſſerimus, & religioſam cautionem pulchrè nos ſeptis cohibentem, procul à meta [illegible]

Præſtat inuidioſum eſſe, &c. 87

Nihil tam vulgari ſermone iactatum, quàm hæc ſententia, Præſtat inuidioſum eſſe quàm miſerabilem. Nam inuidia ferè comes eſt fœlicitatis, miſeratio calamitatis. Eſt autẽ apud Herodotum in Thalia, vbi Periander ita loquitur filio, σὺ δὲ μαθὼν ὅσῳ φθονέεσθαι κρέσσον ἐστὶν ἢ οἰκτείρεσθαι, id eſt, Tu verò doctus quãto ſatius ſit inuidioſum eſſe quam miſerandum. Extat epigrãma Græcum Palladæ in hanc ſententiam,

Ὁ φθόνος οἰκτιρμοῦ καὶ Πινδάρῳ ἐστὶν ἀμείνων.
Οἱ φθονερὸν ζώοντες ἀεὶ λαμπρὸν ἔχουσι βίον.
Τοὺς δ' ἀγαθοὺς ἀτυχεῖς οἰκτείρομεν· ἀλλά τις εἴην
Μήτ' ἄγαν εὐδαίμων, μήτ' ἐλεεινὸς ἐγώ.
Ἡ μεσότης γὰρ ἄριστον ἐπεὶ τὰ μὲν ἄκρα φέρει ...

Κεῖνος μὲν φθονέεται, ὁ δ' οἰκτείρεται. id eſt,

Peior liuore eſt miſeratio, Pindarus inquit:
Nam ſunt felices quos petit inuidia.
Horum nos contrà miſeret quorum aſpera ſors eſt.
At mihi donari non cupio alterutrum,
Vt nimium fœlix, vel ſim miſerabilis vlli.
Nam præſtat cunctis rebus adeſſe modum.
Quandoquidem celſæ vicina pericula ſorti,
Imáque deprimitur non toleranda ferens.

Eſt autem apud Pindarum primo hymno Pythiorum,

Ἀλλ' ὅμως, κρέσσων γὰρ οἰκτιρμοῦ φθόνος,
Μὴ παρίει καλά, νώμα δικαίῳ πηδαλίῳ στρατόν. id eſt,

Veruntamen melior eſt commiſeratione inuidentia.
Ne omitte honeſta, guberna iuſto clauo exercitum.

Ruſus in Nemeis hymno octauo, ὄψον δὲ λόγοι φθονεροῖσιν, ἅπτεται δ' ἐσλῶν ἀεί, χειρόνεσσι δ' οὐκ ἐρίζει, id eſt, Obſonium eſt inuidis obtrectatio. attingit autem honeſtos, cum deterioribus non contendit. Ruſus Pythiorum vndecimo, Obſonium inuidorum, obtrectatio.

Ἔχει γὰρ ὄλβος οὐ μείονα φθόνον·
Ὁ δὲ χαμηλὰ πνέων ἄφαντον βρέμει. id eſt,

Habet enim felicitas haud minimam inuidiam:
At qui humilia ſpirat, in obſcuro fremit.

E naſſa eſcam petere. 88

Admodum certè prouerbiali figura dictum eſt à Plauto, citante Feſto Pompeio,

Nunquam hercle ex iſta naſſa hodie eſcam petam.

Et Cicero ad Atticum libro quintodecimo, epiſtola vltima, Ex hac naſſa exire conſtitui, non ad fugam, ſed ſpem mortis meliorem. Eſt autẽ naſſa piſcatorii vaſis genus, quo poſtea quàm intrarit piſcis, exire non poteſt. Vnde prouerbialia fuerint & illa, In naſſam incidere, & E naſſa elapſus. Naſſa.

Nec mulieri, nec gremio credendum. 89

Idem Feſtus indicat huiuſmodi prouerbium vulgo dictitatum fuiſſe, Nec mulieri, nec gremio credi oportere: quòd illa incerti ac leuis ſit animi: & plerunque fiat vt in gremio poſita, quum in obliuionem venerint, exurgẽtibus procidant. Itidem ſinui commiſſa decidunt, niſi cingatis. Itaque M. Tullius ſilentium promittens, ait, In ſinu eſt, nec diſcingor. Non temerè credendum.

Vnà cum templis & aris. 90

Plutarchus locis aliquot in Sympoſiacis ſignificat antiquitus fuiſſe morem vt quoties vni cuipiam deo res diuina fieret, omnibus ſimul vota fierẽt: videlicet ne Calydonii ſuis tragœdia renouaretur. Inuocãtes autẽ deos, addebant hæc verba, ceu ſolennia, ἅμα σὺν ναοῖς καὶ βωμοῖς, id eſt, Vnà cum phanis & aris. Non admonet quidem ille palàm, eſſe prouerbium, tamen ita videtur vſurpare, vt coniicere poſſis, prouerbio dici ſolitum, quũ nihil omnino prætermiſſum volebant ſignificare. Quemadmodum & hodie vulgo dicunt, Vnà cum veſtibus & calciamentis. Et, Demigrarunt vnà cum ſarcinis & impedimentis. Nihil omninò prætermiſſum.

Mercurius ſuperuenit. 91

Ὁ Ἑρμῆς ἐπεισελήλυθεν, id eſt Mercurius ſuperuenit. Ita loqui conſueuerunt ſiquando ſilentium oriretur in cõciliabulo multorum, ſignificantes non eſſe fas loqui Mercurio præſente, qui ſermonis ſit author. Ominoſum & hodie putatur ſiquando in cœtu aut conuiuio ſubitum omnium ſilentium fuerit obortũ. Refertur adagium à Plutarcho in commentario περὶ τῆς ἀδολεσχίας. Affine eſt illi quod alibi dictum eſt, Lupus in fabula.

Dulce pomum quum abeſt cuſtos. 92

Γλυκὺ ὀπώρα φύλακος ἐκλελοιπότος. id eſt,

Cuſtos vbi deeſt, dulce pomum eſt ſcilicet.

Senarius eſt prouerbialis, quo licebit vti quum ſignificabimus impunitate malos ad peccandũ prouocari. Sumpta metaphora à pueris & adoleſcentibus qui ſibi non temperant quo minus furentur poma, ſi ſenſerint abeſſe cuſtodem. Vtitur Plutarchus in libello quẽ inſcripſit ἐρωτικόν, in philoſophos, qui, ſub prætexta philoſophiæ, libidini ſuæ ſeruiunt: πρόφασιν οὖν φιλίας καὶ ἀρετῆς ... ἐν νυκτὶ καὶ ἡσυχίᾳ. Impunitas maxima ad peccandum illecebra.

Γλυκεῖ' ὀπώρα φύλακος ἐκλελοιπότος. id eſt,

Igitur occaſio amicitia ac virtus eſt. ſordidatur autem puluere, frigidáque lauat, attollit ſupercilia, ac philoſophari ſe prædicat: & foris ſobrius eſt, ob legem: deinde noctu clanculum,

Pomum ſuaue eſt tunc, vbi cuſtos abeſt.

Extat in prouerbiis Hebræorũ, Aquæ furtiuæ dulciores ſunt. Et Pindarus in Iſthmiis, hymno ſexto, τὸ δὲ πὰρ δίκαν γλυκὺ πικροτάτα μένει τελευτά, id eſt, Id quod præter honeſtũ dulce eſt, manet finis amariſſimus.

Sanior es piſce. 93

Prouerbialiter haud dubiè dixit Iuuenalis, Sanior es piſce. Nam ad eum modum hodiéque vulgo loquuntur, Tam ſanus es quàm piſcis. Id inde ſumptum eſt, quòd creditum eſt piſces non ſentire morbos. Quanquã huic ſententiæ refragatur Ariſtoteles libro de natura animalium 8. atque hunc ſequutus Plinius libro 9. Siquidẽ ægrotare piſces hoc argumento colligunt Piſces, morborum expertes.

piſcatores

piſcatores, quòd aliquoties inter eiuſdem generis præpingues ac vegetos, aliquot capiunt extenuatos, ac languentibus ſimiles, colorêque immutato. Quanquam vniuerſo piſcium generi non incidit peſtis, quemadmodum frequenter accidit hominibus, ac cæteris animantibus, non cicuribus modo, verumetiam feris.

E Creta raptus. 94

De amore furtiuo.

Plutarchus in commentario De puerorum educatione, καὶ τὸν μὲν Θηβαίων καὶ τὸν Ἠλείων ἔρωτα φευκτέον, καὶ τὸν ἐκ Κρήτης καλούμενον ἁρπαγμόν· τὸν δὲ Ἀθήνησι καὶ τὸν ἐν Λακεδαίμονι ζηλωτέον, id eſt, Et Thebanorum quidem ac Elienſium amores oportet fugere, cumque qui vocatur e Creta raptum: Athenienſium vero & Lacedæmoniorum imitari. Apparet furtiuum amorem his verbis olim ſignificatum fuiſſe, quòd aliquoties illinc virgines à negotiatoribus aducherentur.

Euparyphus ex comœdia. 95

Admodum prouerbial. figura dixit Plutarchus in Sympoſiacis, ὥσπερ εὐπάρυφοι ἐκ κωμῳδίας, hominem ſignificans magnifice veſtitum, ac magnã ſeruorum turbam poſt ſe trahentem. Nam huiuſmodi finguntur in comœdiis milites glorioſi, quorum inſigne eſt chlamys purpurea, quemadmodum indicat Donatus. Ita Lucianus de milite, τὸν εὐπάρυφον λέγω, τὸν ἐν χλαμύδι. id eſt, Euparyphum illum dico, illum chlamydatum. Vnde diuites omneis ſplẽdide cultos, εὐπαρύφους appellant Græci. quod ipſum prouerbiale quiddam habet. Nam paryphis veſtimenti genus eſt, cuius meminit Iulius Pollux libro ſeptimo. Id vtrinque purpuram habebat aſſutam: quod virgæ purpureæ intertextæ veſti, Ionum lingua paryphi vocentur. Idem admonet, εὐπάρυφοι nouæ comœdiæ verbum eſſe. Contrà tenues & humiles, nullo cultu inſignes, tunicati dicuntur. Cornelius Tacitus in dialogo de oratoribus, Quos ſæpius vulgus imperitum & tunicatus hic populus tranſeuntes nomine vocat, & digito demonſtrat. Similiter Horatius,

Tunicatus.

Vilia vendentem tunicato ſcruta popello.

Nam prætexta nobilium erat, & toga ciuium erat inſigne. M. Tullius contra Rullum, Iam verò qui metus erat tunicatorum illorum. Item pro M. Celio, Nobis quidem olim annus erat vnus ad cohibendum brachium toga conſtitutus, & vt exercitatione ludóque campeſtri tunicati vteremur.

Tranquillo quilibet gubernator eſt. 96

Seneca in epiſtola quadam ad Lucilium, Alioqui gubernatoris artem adeo non impedit tempeſtas, vt oſtendat. Trãquillo enim (vt aiunt) quilibet gubernator eſt. Ait autem illic fortunam aduerſam, ac rerum difficultatem, non ſolùm non obeſſe ſapiẽti, verumetiam virtutem in his maximè proferre ſeſe, quæ rebus ſecũdis ac pacatis latebat. Non magnum eſt adminiſtrare rempublicam quum omnia pace conſtant.

Rebus aduerſis virtus oſtenditur.

Neque Lydorum carycas. 97

Μήτε Λυδῶν καρύκκας, μήτε μαστίγων ψόφους, id eſt, Neque Lydorum condimenta, neque flagrorum crepitus. Conſtabit trochaicus tetrameter catalecticus, ſi addas articulum, Μήτε τῶν Λυδῶν. Et καρύκκας per geminum cappa legimus apud Heſychium & Athenæum. Heſychius indicat καρύκκην dici offam è ſanguine variiſque condimentis confectam. Athenæus hunc verſiculum adducit,

Εἴωθας εἰς ταυτὸ καρυκκεύειν μέλι,
Σεμίδαλιν, ᾠά. πάντα γὰρ ταῦτ' ἐστί πῃ. id eſt,
Miſcere in vnum conſueuiſti, mel, ad hæc
Similaginem, oua. cuncta enim contraria.

Vnde καρυκκεύειν, pro miſcere varias rerũ ſpecies, & καρυκκεύματα pro cibis varie conditis, & καρυκκεία conditura exquiſitior. Sed quibus rebus, quibúſque modis genus hoc edulij conficiatur, ferò declarat libro duodecimo, dicens, hoc inuentum eſſe Cãdauli, qui hinc ſibi nomen celebre peperit. Suidas refert adagium, nec exponit. Conijcere licet dici ſolitum quoties mediocrem vitæ rationem, aut conditionem ſignificarent, quæ pariter & à ſummis deliciis & ab extremis malis abeſſet. Legimus enim Lydos luxu deliciiſque fuiſſe corruptiſſimos, adeo vt ludiis nomen dederint: tum barbaros, haud ſcio an Lydos (de Tyrrhenis certum eſt) ad tibiæ modos ſolere ſeruos cædere, ſummam mollitiem cum ſumma ſæuitia coniungentes. Venuſtius erit ſi ad animi res transferatur, velut ad orationem, nec omnino ruſticam, nec operoſius expolitam. Vnde καρυκκοποιοὶ dicuntur non ſolùm qui variis condimentis inficiunt cibos, verumetiam, qui ſermonem multiplici verborum & figurarum lenocinio condiunt: aut qui concionem è diuerſis male cohærentibus contexunt, qui mos eſt quibuſdam oſtentatoribus. Quanquam huius adagionis & alibi nobis, ni fallor, facta mentio.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. eſſe Cãdauli,] Suidas refert adagium, nec exponit. Conijcere licet, &c. Sed quorſum hæc duo inter ſe opponuntur, Lydorum carycæ & flagrorum crepitus? cur non potius caryccis, cibis delicatiſſimis, aliquod viliſſimum edulij genus oppoſitum fuit? Hoc certè niſi intelligamus, prouerbij vim elegantiamque nunquè perſpectam habere poſſimus. Quod tamen quum à nullo ſcriptore, peruolutatis quamplurimis, diſcere adhuc potuerim, de eo coniecturam meam multis authorum teſtimoniis nitentem, & rationi maxime conſentaneam, eò libentius proferam, quòd multos non paruo quærendi labore leuaturum me ſperem. Adeo aſperam auſteramque Lacedæmoniorum diſciplinam fuiſſe legimus, vt Spartana diſciplina (prouerbio, vt opinor) omnium ſeueriſſima & à deliciis remotiſſima vocaretur. Sed nihil durius illam habuiſſe credibile eſt quam ea quæ iniungebat flagrorum verbera. de quibus quæ apud authores Græcos reperi, hic adſcribam. Eorum mentionem aliquot locis Max. Tyrius facit: vt pag. 194. meæ editionis, μάστιγας αὐτοῖς καὶ πληγὰς λακωνικάς, ἢ ἄθρους, καὶ δρόμους, καὶ δίαιταν λιτήν, ἢ καρτερίας ἁπλοῦς. Item pagina 206. διὰ τοῦτο ἡ σπάρτη ἐπὶ πλεῖστον ἐλευθέρα, ὅτι οὐδ' ἐν ἀφθόνῳ χρόνῳ ἄγει. μάστιγας αὐτοῖς ἢ πληγὰς λακωνικάς, ἢ ἄλλα κακὰ τοῦ χρόνου ἀναμεμιγμένα. Quin & pag. 58. τὰς Λυκούργου τὰς μάστιγας καρτερούντων dicit. Sed quid ſibi volebant hæ μαστιγώσεις? Erant ἑορτάσιμοι, inquit Euſtathius. Cui ἑορτῇ adhibebãtur? Id verò docet Syneſius in epiſtola aduerſus Andronicum, ſcribens, Qui Tauroſcythæ, qui Lacedæmonij tanto inter verbera effuſo ſanguine ſuam Dianam coluerunt? Ex his quis non meam coniecturam approbet, vt flagellorum ſonitus de hoc Lacedæmoniorum ritu intelligatur, eorumque ſupra modum rigida vitæ inſtitutio, Lydorum caryccis opponatur? Periphraſtice autem dictum erit μαστίγων ψόφους, pro μάστιγας: vel μαστίγων ψόφους, pro μαστιγώσεις, vt ipſe actus exprimatur: quia dũ quis cæditur ſonitum edit flagellum. Sic & Lucianus dixit μαστίγων ψόφοι in Necyomantia, μαστίγων τε γὰρ ὁμοῦ ψόφος ἠκούετο, καὶ οἰμωγὴ τῶν ἐπὶ τοῦ πυρὸς ὀπτωμένων. Sed ſiue hoc ſiue illo modo exponas μαστίγων ψόφους perinde eſt. nam etiam μάστιγας pro μαστιγώσεις accipiendum fuerit. Quod autem ad nomen καρύκκη attinet, idẽ Max Tyrius illam opponit τῇ μάζῃ, vt vili cibo delicatiſſimum hũc Smindyridæ, illum Diogeni philoſopho tribuens. ait enim, ἥδετο τῇ μάζῃ Διογένης ὡς ὁ Σμινδυρίδης τῇ καρύκκῃ. Vbi etiã obſerua vnico κ ſcribi. quod in hoc nomine geminantes, itidem in verbo καρυκκεύω aliiſque geminare debemus.

Spartana diſciplina.

Tanquam de narthecio. 98

Prouerbij ſimillimum eſt & illud Ciceronis in ſecundo De finibus bonorum libro, tanquam de narthecio, pro eo quod eſt, ex parato, & ad manum. Nam nartheciũ, opinor, vocat pyxidem vnde pharmacopolæ depromunt medicamenta. Verba Ciceronis ſic habent. Iam doloris medicamenta illa Epicurea, tanquam de narthecio promant, Si grauis, breuis: ſi longus, leuis.

Ex parato, ad manum.

Narthecium quid.

Quod non opus eſt, aſſe carum eſt. 99

Catoniana velut oracula videntur apud veteres in prouerbium abiiſſe, non ſecus atque illa Apollinis, Noſce teipſum, & Ne quid nimis. Quorum de numero cõmodiſſime dictum eſt quod in epiſtola quadam ad Lucilium refert Seneca, Quod non opus eſt, aſſe carum eſt. Vult autem Cato diligentem patremfamiliàs vendacem eſſe, non emacem: & emere non quod opus eſt, ſed quod neceſſe eſt. Nam quod non opus eſt, inquit, aſſe carum eſt: hoc eſt, quantumuis paruo emptũ, tamẽ carum eſt, ſi nec opus eſt eo. Vocat neceſſe, quo carere nõ poſſis, velut arator aratro: opus, quod vſui futurum ſiquis habeat, ſed eiuſmodi tamen, vt carere poſſis. Porrò quod opus non eſt, id eſt prorſus ſuperuacaneum & inutile. Poteſt ad complures accommodari ſententias: vt ſi quis dicat artem quampiam minimo negotio poſſe diſci, quæ tamen nihil ſit frugis allatura: reſponderi poſſet, Quod opus non eſt, aſſe carum eſt.

Nunc tuum ferrum in igni eſt. 100

Eius ferrum in igni eſſe dicebant cuius negotium iam ageretur. Præmollitur enim ferrum igni ad cudendum. Ita Seneca in ludicro libello, quem ſcripſit de morte Claudij imperatoris, Hercules enim qui videret ferrum ſuum in igni eſſe, modo huc, modo illuc curſabat, & aiebat, Noli mihi inuidere, mea res agitur: deinde ſiquid volueris inuicem faciam, manus manum lauat. Alluſit eò quòd Hercules quoque ex homine factus eſſet deus, id quod ambiebat Claudius. Alexander Magnus interrogatus quomodo potitus eſſet Græcia, reſpõdit, μηδὲν ἀναβαλλόμενος. id eſt, Nihil procraſtinans. Refert Homeri ſcholiaſtes, Iliados ζ.

De negocio quamprimum aggrediendo.

CHILIADIS QVARTÆ CENTVRIA QVINTA.

Ne bos quidem pereat. 1

Boni vicini cõmoditas quanta.

IAm antè prouerbiis aliquot nobis declaratum eſt quantum vtilitatis adferat bonus vicinus, quantum incommodi malus. Sed quæ conducunt ad vitæ felicitatem, iterum atque iterum expedit inculcare, quo penitius inſigantur animis. Neque enim ea res tantùm habet locum in parandis ædibus aut fundo ſed in omni penè vita: vt quod Portius Cato prodidit de commodo vicino habendo, non ſolum ad agricolas pertineat, verumetiã ad vnũquenque noſtrum. Etenim ſiquis iam prouectior ætate, vitæ totius curſum relegat, cõperiet maximã bonorũ malorúmque partem à bonis maliſque vicinis fuiſſe profectam. Heſiodi carmen Columella tanquam prouerbiale refert,

Μηδ' ἂν βοῦς ἀπόλοιτ' εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη. id eſt,

Nec bos intereat, vicinus ſi improbus abſit.

At leuis eſt bouis iactura, ſi cum his malis conferatur quæ capiuntur ex improbis côiectoribus, ex fucatis amicis, ex vxoribus & famulis parum fidelibus. At Catonis quidem ſententiã nonnulli reiiciendam eſſe duxerunt, quòd in nobis ſitum non eſt qualem habeamus vicinum, quem nonnunquam mors, aliǽque diuerſę cauſæ nobiſcum mutant. Id tametſi negari nõ poteſt, ſapienter tamen à Catone præceptum eſt vt agricola, quãtum in ipſo eſt, curet habere bonum vicinum, nec bonum tantum, ſed & commodum. Bonus enim eſſe poteſt, qui tibi commodus non ſit. Id vt contingat, duæ res potiſſimum adiuuabũt: diligentiã in parando agro, & commodi mores erga vicinum. Frequẽter enim habemus malum vicinum, quòd ipſi nos præbeamus malos vicinos. Quemadmodum igitur (vt eleganter ſcribit Columella) ſapientis eſt fortuitos caſus magno animo ſuſtinere, ita dementis eſt ipſum ſibi malam facere fortunam. Quod facit qui nequam vicinum ſuis nummis parat, quum à primis cunabulis, ſi modò liberis parẽtibus eſt ortundus, audiſſe potuerit,

Οὐδ' ἂν βοῦς ἀπόλοιτ' εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη.

Quòd non ſolum de boue dicitur, ſed de omnibus partibus rei noſtræ familiaris: adeo quidem vt multi prætulerint carere penatibus, & propter iniuriam vicinorum, ſedibus ſuis profugerint. Niſi aliter exiſtimamus diuerſum orbem vniuerſas gentes *Vnde gentium migrationes.* petiiſſe, relicto patrio ſolo, Achæos dico & Iberos, Albanos quoque, nec minus Siculos, & vt primordia noſtra contingam, Pelaſgos, Aborigines, Arcadas, quàm quia malos vicinos ferre non potuerint. Ac ne tãtum de publicis calamitatibus loquar, priuatos quoque memoria tradidit & in regionibus Græcię & in hac ipſa Heſperia deteſtabiles fuiſſe vicinos. Niſi Autolycus ille potuit cuiquam tolerabilis eſſe conterminus, aut Auentini montis incola, Palatinis vllum gaudiũ finitimis ſuis Cacus attulit. Malo enim præteritorum quàm præſentium meminiſſe: ne vicinum meum nominem, qui nec arborem prolixiorẽ ſtare noſtræ regionis, nec inuiolatum ſeminarium, nec pedamentum annexũ vineæ, nec etiam pecudes negligentius paſci ſinit. Iure igitur, quãtum mea fert opinio, M. Portius talem peſtem vitare cenſuit, & in primis futurum agricolam præmonuit, ne ſua ſpõte ad eam perueniret. Hactenus quidem Columella declamatoria quadam eloquentia, ſimul & Catoni patrocinatus eſt, & nos docuit, quãta peſtis ſit malus vicinus. Tametſi Cato non ſolum de vicini moribus ſenſit, verumetiam quam lauta ſit re. Vicini, inquit, quo pacto niteãt id animaduertito. In bona regione bene nitere oportebit. interdum enim nitor arguit *Vicini induſtria, & ſtudiũ* agri bonitatem, in ſolo vero parum fertili declarat induſtriam agricolę. Porrò quemadmodum diligens vicinus extimulat ad ſtudium bene colendi, ita vicinorum luxus & ignauia corrumpit vicini familiam. Itidem & prępotens vicinus opprimit propinquum pauperem, & ſupra modum tenues vicini ſemper aliquid abradunt, ſiue precibus, ſiue furto. Iam cum moroſis & improbis vicinis nunquam rixa non eſt, nunc de finibus, nunc de damno dato, nunc de ſtillicidio, nunc de ſemita actuve, nũc de proſpectu aut de lumine. Quòd ſi fortuna nobis dederit talem vicinum, nec liceat mutare, reliquum eſt vt noſtra cõmoditate reddamus illum ex malo bonum, certe caueamus ne laceſſitus fiat incommodior. Turpiſſimum enim fuerit ſi noſtris moribus ex commodo vicino faciamus incommodum. Videlicet hoc eſt quod præcipit Cato, Vicinis bonus eſto. Et ne ſatis eſſe putares, ſi ipſe temperes ab iniuria vicini, adiũgit, Familiam ne ſiueris peccare. Mox indicat quid vtilitatis capiatur ex bonis vicinis. Si te, inquit, libẽter vicinitas videbit, facilius tua vendes, operas facilius locabis, operarios facilius conduces. Si ædificabis, operis, iumentis, materia iuuabunt. Siquid bona ſalute vſus venerit, benigne defendent. Olim igitur qui fundum proſcribebant venalem, præconem edocebãt quibus dotibus eſſet ager commẽdabilis, quàm ſalubri cœlo, quàm commodo ſitu, quàm fertili ſolo, quàm bene ædificatis villis: Sed vir acerrimi ingenii Themiſtocles, quum fundum venderet, iuſſit huiuſmodi dotibus & illud adiici, quòd haberet bonum vicinũ. Id factum, primum riſu iocóque multitudinis acceptum eſt, mox intellectum eſt hanc agri commendationem eſſe præcipuam. *Apophthegma Themiſtoclis.* Pluſimum itaque refert ad totius vitæ commoditatem, qualem quiſque vicinum ſibi deligat: tum quo pacto, qui contigit vtatur. Princeps qui ditionem ambit, quam ſine maximo negotio ſummóque ditionis auitæ diſpendio tueri non poſſit, malam viciniam ſibi adiungit. Ruſum qui cordatos ac fidos cõſiliarios, qui magiſtratus integros & reipublicæ amantes aſciſcit, bonos vicinos adiungit. Neque nimium intereſt quas nationes in affinitatem adglutinet. Qui dotis aut honoris gratia ſponſam aſciſcit incommodis moribus, aut cui ſint cognati procaces, malos vicinos ſibi adiungit. Qui cum improbis init amicitiæ fœdus, malam viciniam accerſit. Qui ductus amore cenſuum coniicit ſeſe in collegium aut monaſterium improrum, aut etiam ſuperſtitioſorum, malam viciniã ſibi parat. Prima igitur cautio ſit in deligendo, proxima in corrigendo, poſtrema in fugiendo quod corrigi non poteſt. Quãquam ne fuga quidem debet carere cautione. Alioqui in vitium ducit culpæ fuga, ſi caret arte: neque raro fit, vt odio mali præcipitemus nos in aliud grauius malum. *Fuga mali vicini.* Raro pœnituit amicitiæ, qui iudicio delegit amicum. Et ſæpe noſtra culpa fit vt reſcindatur amicitia, quòd amicis bonis vtamur nõ bene, tum quòd parum commodos amicos nec ferre nouimus nec emendare. Neque vero leuius peccant, qui quum inciderint in amicos peſtilentes, neſciunt ſeſe ſubducere, ſed aut hærent his quos oderunt clanculum, aut non diſſuunt amicitiam, ſed abrumpunt. Idem accidit mei ſimilibus in deligendis ac retinendis ſtudiorum noſtrorũ patronis & altoribus. Negligimus oblatos, aut ampleclimur nobis parum aptos: aut ſiquis obtigit accommodus, nõ ſtudemus illius erga nos beneuolentiam mutuis officiis alere. In prima certe parte grauiſſime peccaui adoleſcens. Etenim ſi tum reſpondiſſem fauoribus magnatum qui me cœperãt amplecti, futurus eram aliquid in literis: ſed immodicus libertatis amor effecit, vt diu cum perfidis amicis & peruicaci paupertate colluctarer. Nec erat finis futurus, niſi Guilhelmus ille Vuaramus Archiepiſcopus Cantuarienſis, vir non tam ob tituli munerisque dignitatem, quam ob egregias ſummóque præſule dignas virtutes reuerendus, me veluti fugitantem in amicitiæ ſuæ naſſam pellexiſſet. Guſtata duntaxat illius humanitate cõſuli me in Italiam. Ibi ceſſantem, neque quicquam minus quàm de repetenda Britannia cogitantem, vltro reuocat delato ſacerdotio. Hoc quoque neglectũ eſt. Cæterùm vbi me ventus alius retuliſſet in Angliã, ſic aſtrinxit non tam benignitate (quanquam ea quoque fuit & eſt in illo ſingularis) quam morum amabili quadã iucunditate, miráque in amando conſtantia (id quod in viris primatibus ſanè rariſſimum eſt) vt nolens illi præberem manus. Hæc erat eſca qua me pertraxit in ſuum ius. Ita meo bono captus ſum, hoc vno nomine fœlix quòd hic Mecœnas obtigit, ſed longe fœliciſſimus futurus ſi maturius contigiſſet. An illum huius alumni pœniteat neſcio, certe mutuis in illum officiis meo animo nondum ipſe ſatisfeci, nec videor vnquam ſatis[illegible]urus. Proinde mihi rogandi ſunt omnes, qui bonarum literarum, qui religionis amore ducuntur, vt ſiquid fructus non pœnitẽdi cœperunt ex meis lucubrationibus, huic ſanctiſſimo præſuli pro me gratias agant, atque adeo ſi poſſint referant. referent autem ſi non patiẽtur illius memoriam apud poſteros intermori, cuius benignitati debent quicquid ex libris meis hauſerunt, ſiquid omnino frugiferum hauſerunt. Obſtrepunt vndique querimoniæ, deplorantiũ ſibi ad ſtudiorum cultum deeſſe Mecœnates. Atqui Mecœnas nõ ſtatim amplexus eſt Vergilium aut Horatium, nec Meuio Bauióve fuit Mecœnas. Illud primum agat adoleſcens, vt egregium aliquod ſpecimen ceu pignus de ſe præbeat, non periturum quod in ipſum conferatur. Nec ſatis eſſe putet, quibuſcunque rationibus abſtuliſſe munus, vel prædam verius. Nõ eſt improbitate extorquendi ambiẽda benignitas, ſed literis ac moribus ſemper in melius proficientibus. Sic inuitat fundus agricolam ad vberiorem ſementem, ſi quod creditum erat, bona fide multóque cum fœnore reddat. Nec eſt ſubinde mutandus patronus, vt relicto quem defatigaſti, quæras integrum, & vna quercu excuſſa, ſub alia colligas. Sic vni aut duobus ſeruiendum eſt, quaſi ſis perpetuo iiſdem vſurus. Nunc quàm multos videmus qui ſuis moribus & literas odio, & patronos pudore inuidiáque onerant. Eſt quidem nonnulla gratitudinis pars literis dictiſque celebrare nomen patroni, ſed magni refert quo quem modo laudes. *Laudandi modus.* Vana laudatio fidem abrogat etiam vera prædicantibus: itaque fit, non vt lector melius ſentiat de laudato, ſed petius de laudante. Immodicæ laudes conciliant inuidiam potius

tius quàm gloriam. Iam qui laudibus vehunt ea quæ bonorum ac ſapientũ iudicio damnantur, laudando vituperant. Primum quòd adſciſcas ad encomium, ſit verum: deinde quod verum eſt ſic tractetur vt fiat etiam veriſimile. Abſtine autem poetarum quorundam hyperbolæ, quibus ex homine quum libet, Deum faciunt: hæ virtutes potiſſimum depingantur, quæ fauorem ac beneuolentiam conciliant, quod genus ſunt pietas, integritas, pudicitia, modeſtia, benignitas, morum candor ac facilitas. Nihil eſt humano ingenio inuidentius, nihil hominum iudicijs moroſius. Proinde ſiquid attingendum erit earum rerum quas vulgus ſic miratur vt inuideat poſſidẽtibus, id arte tractandum eſt, ne faſcinatio ſit metuenda laudato. Nullus inuidet opulento, qui quod vel ex benignitate fortunæ, vel ſine fraude partum poſſidet, ſic habet, vt diſpẽſator ſit potius quam dominus. Neque quiſquam inuidet potenti qui potens eſt reipublicæ cõmodis, qui quantum eminet dignitate, tãtum ſe ſubmittit modeſtia, comitate vincẽs etiam humiles. Nullus inuidet formoſo, qui naturæ dono pudorem ac pudicitiam adiunxit. Nullus inuidet valenti aut longæuo, qui magno plurimorum bono valet ac viuit. Quòd ſicubi deeſt ingenium aut ars ad hæc pro dignitate tractãda, abſtineat potius quam veluti malus pictor bonam formam imperitia ſua reddat deteriorem. Alexander ille fortaſſe moroſius, qui nullius manu pingi ſuſtinebat niſi Apellis. Nemo tamẽ egregio corpore, a Fuluio Rutubaque pingi cupiat. Quod emittis in lucem publicam, tale ſit vt poſteritatis memoriam polliceatur. Denique ſic temperãda laudatio, vt hoc officium non appareat eſſe tributum eius animo quem laudas. nulli enim minus expetunt aut ſuſtinent etiam laudari quàm qui maxime promerẽtur: ſed ipſi potius virtuti, quàm nolentem etiã ſequitur ſua gloria, ſed alijs ad ſimilia ſtudia prouocandis. Sic & vtiliter laudabitur qui promeritus eſt, & citra periculum inuidiæ, aut aſſentationis ſuſpicionẽ. In defunctorum autem laudes vberius effundenda eſt vis eloquentiæ, quũ iam mitior eſt inuidia, & minor adulandi ſuſpicio. Hactenus oſtendi quomodo ſtudioſi ſuis patronis commendari queant. Nunc paucis attingam quibus rationibus & ſtudijs ipſis fauorem omnium valeant conciliare. Multis enim in locis iam linguæ, bonæque quas vocant literæ, magna flagrãt inuidia: quod quidam fit partim culpa maiorum qui putant authoritati ſuæ detrahi ſiquid nouæ eruditionis accedat iuuentuti: cõtentique his quæ pueri didicerunt, alia nec doceri patiuntur, nec ſuſtinent diſcere, vel quia piget vel quia pudet. partim etiam eorum vitio, qui hæc vetera noua inuehunt. Sunt enim in hoc ordine quidam intolerabili inſolẽtia, qui ſimul atque tenuerint duodecim verba Latina & quinque Græca, Demoſthenes ac Cicerones ſibi videntur, effutiunt ineptos libellos, nonnunquam & virulentos, liberales diſciplinas omnes miro faſtu aſpernantur, & in harum profeſſores ſcurriliter debacchantur. Nec deſunt qui bonis literis ad res peſſimas abutuntur, ad ſeditioſam maledicentiam, ad concutiendam, luxandã & labefactandam concordiam tranquillitatẽmque reipublicæ Chriſtianæ. At qui olim his literis erant inſtructi, principum tumultum ſua facundia componebant, cum hæreſiarchis belligerabantur, celebrabant diuorum memoriã, carmine proſàque decantabant Chriſti laudes, exhortabantur ad contemptum huius mundi, ad amorem rerum cæleſtium. Talis erat Baſilius, talis Nazianzenus, talis Ambroſius, talis Prudentius, talis Lactantius, in quibus linguarum ac politioris literaturæ cognitio ideo caret inuidia quia ſeruiuit pietati. Solent autem & hominũ mores ſtudijs imputari: quemadmodum hodie non pauci ſunt qui deteſtãtur literas, ob intolerabilem faſtũ quorundam literarum nomine ſeſe venditantium. Quòd ſi quemadmodum Paulus cauens ab omni ſpecie mali, glorificat Euangelium ſuum, omnibus omnia factus vt omnes lucrifaciat: ita literarum huiuſmodi profeſſores integritate morũ, comitate temperantiáque linguæ commendarent ſuam profeſſionem, longe plus eſſet fructus & inuidiæ minus. E diuerſo, ſi maiores ciuiliter & æquis animis reciperent, non nouas aduenas, ſed veteres hoſpites poſtliminio ſeſe recipientes, ſentirent ſibi non mediocrem lucem neque vulgarem vtilitatem ex harum acceſſione accreſcere. Nunc cum veteribus amicis perinde atque cum hoſtibus irreconciliabile bellum gerunt. Noua vocant quæ ſunt vetuſtiſſima, vetera nominant quæ ſunt noua. In priſcis Eccleſiæ doctoribus ſacrorum voluminum cognitio, cum linguarum & humanioris literaturæ peritia, fuit coniuncta. Idem videmus in priſcis philoſophis, medicis, iurecõſultis. Vbi ſolœciſſat Ariſtoteles aut Hippocrates? nónne facũdi ſunt Plato & Galenus? In veteribus autem Iuriſperitis quæ fuerit vtriuſque linguæ peritia quæ Romani ſermonis tum puritas, tum maieſtas, declarant hæc ipſa fragmenta quæ glorioſus Iuſtinianus nobis pro ſolidis voluminibus obtruſit: quanquam hæc ipſa ſcatent vndique mendis prodigioſis. Nouum eſt pueris ad grammaticam inſtituendis inculcare modos ſignificandi, prælegere delira gloſſemata, quæ nihil aliud doceãt quam impurè loqui. Nouum eſt adoleſcentem ad Philoſophiæ, iuris, medicinæ, Theologiæ ſtudium recipi, qui ob inſcitiam ſermonis nihil intelligat in vetuſtis authoribus. Nouum eſt a Theologiæ adytis excludi, niſi qui diu ſudarit in Auerroe & Ariſtotele. Nouum eſt adoleſcentibus philoſophiæ candidatis inculcari nugas ſophiſticas, & commentitias quaſdam difficultates, meras ingeniorum cruces. Sed quis tandem erit fructus, ſi ſtudiorum profeſſoribus mutuum ſeſe lacerantibus collabantur omnes honeſtæ diſciplinæ, quod iam magna ex parte factum videmus locis aliquot. At hac ratione vita hominum, non eſt hominum, ſed ferarum. Quid igitur ſupereſt, niſi vt linguæ bonæque literæ poſtliminio redeuntes, ac velut a radice repullulantes, ciuiliter & comiter ſeſe inſinuent in ſodalitatem earum diſciplinarũ quæ tot iam ſeculis regnãt in Academiis? neque cuiuſquam ſtudiũ inceſſant, ſed omnium ſtudia potius adiuuent. Deferant nonnihil authoritati profeſſionis, deferant aliquid moliæ & velut in naturam verſæ conſuetudini, deferant aliquid & ætati multorum non facile ad diuerſa ſtudia. Quos viderint inſanabiles ſuo relinquant ingenio, nec maiores excitent tragœdias. Qui tractabiliores erunt hos inſeſcent tempeſtiuis ac blandis admonitionibus. Sic admoneant, ſic adiuuent, ſic corrigant, vt officioſa pediſequa monet, adeſt, corrigit heram ſuam. Merito regina diſciplinarum omnium eſt Theologia, verum hæc erit & honeſtior & inſtructior, ſi tam vtiles pediſequas qua decet comitate receperit in ſuum famulitium. Præclara res eſt philoſophia, ſed huic plurimum accedet dignitatis, ſi veteres amicas agnouerit. Honeſta hera eſt iuris prudentia, verum huic ornamenti non parum adferent tam elegantes famulæ. Egregia res medicina, ſed abſque linguarum & veterum literarum cognitione pene cæca eſt. Ad hunc modum ſi ſua bona viciſſim inter ſeſe communicent, vtræque fient & locupletiores & ſplendidiores. Monarchas autem illud admonitos velim, ne ſuſurronibus huiuſmodi præbeant aures: cogitent potius quantum fructus ac dignitatis ex hoc ſtudiorum genere rebus ipſorum ſit acceſſurum, & olim acceſſerit. Poſtremo res omnium & publice & priuatim erunt fœliciores, ſi ſuo quiſque vicino bonum vicinum præſtiterit. Vt ad prouerbium redeam, congruit illi quod alibi commemoratum eſt, Aliquid mali propter vicinum malum, quod vſurpauit Demoſthenes in oratione contra Callicleam, οὐκ ἦν ἄρα ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι χαλεπώτερον οὐδὲν ἢ γείτονος πονηροῦ, πλεονέκτου τυχεῖν. id eſt, Non erat quicquam ô Athenienſes pernicioſius quam improbum vicinum, nec ſuis cõtentum eſſe nactum.

Quibus non inuidetur.

Vberius laudas defunctis.

Pingues quidã doctores.

Hominum mores ſtudiis imputantur.

Caput artis, decere quod facias. 2

Decorum imprimis obſeruandum.

Quintilianus lib. Inſtitutionum oratoriarũ 11. videtur veluti vulgo celebratum adducere: Caput eſt artis decere quod facias. Ipſius verba ſubſcribam: Vnum etiam his adijciendum eſt, quum præcipuè in actione ſpectetur decorum, ſæpe aliud alios decere. Eſt enim latens quædam in hoc ratio & inenarrabilis & vt vere dictum eſt, caput eſſe artis, decere quod facias, ita nec ſine arte eſſe, nec totũ arte tradi poteſt. Hactenus ille. Id vſurpare licebit nõ ſolũ vbi quid fiet parũ decore, veluti ſi cãtillet aut luſitet ſenex, ſi præeat & obiurget iuuenis: verumetiam quũm negabimus, quibuſlibet quiduis eſſe decorum. Quòd ſæpenumero videamus euenire, vt quod ab hoc dictum aut factũ placet vniuerſis, ſi idem tentet alius, etiamſi doctior peritiórque, nemo tamen ferat. Id quum quotidie videamus accidere, tamen cur accidat, ratio reddi non poteſt.

Domus recta. 3

Cui deſit nihil.

Annæus Seneca libro epiſtolarum familiarium decimoſexto: Videbimus quod parum reciſum ſit, quod parum ſtructum, quod non huius recentis politurae. Quum circumſpexeris omnia, nullas videbis anguſtias inanes. Deſit ſanè varietas marmorum, & cõciſſura aquarum à cuniculis interfluentiũ, & pauperis cella, & quicquid aliud luxuria non contenta decore ſimplici miſcet, quod dici ſolet, domus recta eſt. Hactenus Seneca. Quòd ſi locus non vacat mẽdo, ſignificat vulgo domũ rectam vocari, nõ quidem opulentam & ambitioſam, ſed cui nil deſit iuſtæ ſupellectilis. Ad eundem modum M. Tullius Græcorum linguam ambitioſæ meretrici confert, quæ multo luxu ſuperfluat Latinorum, honeſtæ ac pudicæ matronæ, cui nihil deeſt quod ad honeſtam pertineat munditiem.

Non eſt beatus, eſſe qui ſe neſciat. 4

Sua noſſe, par eſt.

Idem in eodem opere verſiculum hunc è poeta quopiam allegat Comico: Non eſt beatus, eſſe qui ſe neſciat: haud dubiè quin populari ſermone iactatũ, quum authoris nomen non adſcripſerit. Senſus eſt, haud eſſe ſatis vt adſit fœlicitas, ne fœlicitatem tuam intellexeris. Huc alludens Vergilius:

O fortunatos nimium, bona ſi ſua norint
Agricolas.

Eodem pertinet quòd Martialis inter fœlicitatis calculos hunc quoque commemorat,

Quod ſis, eſſe velis.

Quid enim fœlicius libertate? Atqui videas non paucos qui ſortem deplorent ſuam, quòd in principum aulis locum non inueniãt. Miſeros ſe putant, quòd ſeruire non liceat. Verum vt

beatus non eſt qui ſe non putat beatum: ita bis miſer eſt qui quum animi malis ſit infœlix, tamē ſibi videtur fœlix. Etenim vt qui ſanus eſt, & ſibi videtur ægrotus, non fruitur ſuo bono: ita qui morbo tenetur, non intelligens ſuum malum, longiſſimè abeſt à ſanitate: quippe qui vſqueadeo ſanus non ſit vt ſit etiam inſanabilis.

Amicus certus in re incerta cernitur. 5

M. Tullius in Lælio, ſenarium hunc ex Ennio citat prouerbii ſpecie,

Amicus certus, in re incerta cernitur.

Fides, rebus aduerſis exploratur.

Quo ſignificatum eſt, amici fidem in rebus aduerſis explorari. Nam quod cum periculo coniunctum ſit, id dubium appellāt. pro quo Ennius poſuit incertum, affectans παρίσωσιν & προσονομασίαν. quibus ſchematis impendio delectatus eſt, atque adeo non ipſe ſolum, ſed & omnis illa ætas vſque ad M. Tulliū. Plautus item, eum amicum pronūtiat qui in re dubia iuuat. Habēt eandem ſententiam Hebræorum prouerbia, Omni tempore diligit qui amicus eſt, & frater in anguſtiis comprobatur.

Auarus, niſi quum moritur, nil recte facit. 6

Omneis ferme Publianas ſententias video prouerbiorum vice fuiſſe celebratas: nec iniuria ſane. nihil enim illis fingi poteſt nec argutius, nec iucundius. Cuius mimos ipſi nuper emēdatos non grauati ſumus breuiſſimis ſcholiis explicare. Quāobrem non eſt animus eos omnes in hunc ordinem aſciſcere, præter vnum aut alterum, qui mihi præter cæteros arrident: quorum hic vnus eſt,

Auarus, niſi quum moritur, nil recte facit.

Etenim qui ſeſe pecuniæ ſtudio addixit, nulli commodus eſt dum viuit: ſola mors voluptatem & emolumentum adfert hæredi.

Bona nemini hora eſt. 7

Arriſit & hic,

Bona nemini hora eſt quin alicui ſit mala.

Ita fortuna temperauit res mortalium, vt quod huic lętum eſt, alii pariat dolorem: quod alii lucro eſt, alii damnum adferat. Nemo diteſcit, niſi malo alterius. Nemo vincit in bello, niſi exitio alterius. Niſi mauis pro alicui legere alicubi.

Spontanea moleſtia. 8

Celebratur inter Græcos cum primis bellus & elegans trimeter,

Αὐθαίρετος λύπη 'στὶν ἡ τέκνων σπορά. id eſt,

Vltroneus dolor eſt parare liberos.

Dici non poteſt quantum & quàm moleſtum negotiū ſit educare filios: præſertim quum adeo pauci ſint qui parentum officio reſpondeant. Verùm hanc moleſtiā non eſt cui poſſint imputare, quum liceat cælibem viuere. Longius trahi poteſt, ad eos qui ſibi ſponte periculum ac moleſtiam acceſſunt. Atque adeo ſimilis propemodum conditio eſt tollentium liberos & ſcribētium libros. Tuendum, emendandum quod ſcripteris. & tamen non eſt quem incuſemus, quum nobis liberum ſit dormire.

Sapiens ſua bona ſecum fert. 9

De eruditione, deque ſapiētia.

Ὁ σοφὸς ἐν αὑτῷ περιφέρει τὴν οὐσίαν, id eſt, Sapiens opes ſibi ſecum habet ſemper ſuas. A Biantis, ni fallor, apophthegmate natum: qui rogatus cur nihil exportaret rerum ſuarum ex incendio patriæ, Ego verò, inquit, omnia mea bona mecum porto: ſignificans, ea quæ verè noſtra ſunt, intra nos eſſe, ve ut eruditionem, ac virtutem. Vt rurſum quæ verè mala ſunt noſtra, non licet effugere, quantumlibet commutetur locus.

Citius Telegoræ donarim. 10

Telegoras apud Naxios prædiues quiſpiam ac præpotens erat, cui quòd quotidie multa miſſitarētur, vulgato ſermone receptum eſt vt venditores paruo licitantibus dicerent, μᾶλλον προΐλοιμ' ἂν τῷ Τηλεγόρᾳ δοῦναι. id eſt, Malim Telegoræ dare. Refertur apud Athenæum li. Dipnoſophiſtarum 8. ex Ariſtotele. Rem longius proſequuti ſumus in prouerbio, Nullus malus magnus piſcis. Nec video quis vſus adagionis eſſe poſſit niſi ſi dicamus officium rectius gratuito collocari penes probos ac magnos, quàm mercede penes improbos ac viles.

Hecatæ cœna. 11

Veteres cœnam perparcam & impendiò frugalem Hecatæ cœnam appellabant, quòd apud inferos tenuiſſimo victu minimóque cibo eóque viliſſimo viuatur, iuxta poëtarum theologiam. Siquidem vmbræ plebeiæ malua porróque victitant, Hecate mænides ac triglidas, piſces apud nos cōtemptiſſimos, habet in deliciis, vt ſibi ſacros. Vnde & Athenis locum eſſe dictum Triglam, atque inibi ſimulachrum Hecates Triglantinę. Alii triglam illi ſacram putant ob nominis rationem à ternione dictę, quum triformis ſit & Hecate. Extat apud Athenæum libro ſeptimo: meminit & octauo. meminit & Lucianus alicubi. Verùm illud expendat eruditus lector, an prouerbium accipi poſſit de cœna illa quam ſingulis menſibus in triuiis Hecatæ collocabant diuites, diripiebant pauperes. Cuius rei meminit etiam Ariſtophanes in Pluto:

Cœna veterū in triuiis Hecatæ.

παρὰ τῆς Ἑκάτης ἔξεστι τοῦτο πυθέσθαι,
Εἴτε τὸ πλουτεῖν, εἴτε τὸ πεινῆν βέλτιον. φησὶ γὰρ αὕτη
Τοὺς μὲν ἔχοντας, καὶ πλουτοῦντας δεῖπνον κατὰ μῆν' ἀποπέμπειν
Τοὺς δὲ πένητας τῶν ἀνθρώπων ἁρπάζειν, πρὶν καταθεῖναι.

Id eſt,

Hoc ex Hecata, ſi vis, didiciſſe licebit,
Vtrum potius, ditem eſſe, an egenum. quandoquidem iubet illa,
Hos quibus eſt res, quoque benignam menſe vno ponere cœnam,
Cæterum egenos hanc prædari, prius ac deponere poſſunt.

Quo quidem loco in hanc ſententiam ſcribit interpres, Olim in triuiis venerabantur Hecaten, quòd eadem tribus nominibus appelletur, Luna, Artemis, & Hecate. Cęterum ſub nouilunium diuites mittebant cœnam veſpere, veluti cœnam Hecatæ, in triuiis. Pauperes autem eſurientes diripiebāt ac deuorabant quę erant appoſita, dicentes quòd Hecate comediſſet. Itaque congruet vbi res per tumultum diripitur.

ANIMAD. HENR. STEP.

V. *cœnam*.) Non puto ad hoc reſpicere prouerbium, ſed ad Hecates ſacrificium, quod è piſce viliſſimo & contemptiſſimo erat, mænide videlicet.

Mens videt, mens audit. 12

De eo, quod attentione ſumma curandum.

Νοῦς ὁρῇ καὶ νοῦς ἀκούει, id eſt, Mens videt, mens audit. Hemiſtichium prius videtur carminis trochaici, tetrametri, catalectici. Refertur ab Ariſtotele quaſi vulgò iactatum, Sectionis vndecimæ problemate 33. vbi propoſita quæſtione cur noctu acrius audiamus quàm interdiu, inter alias cauſas & hāc reddit, quòd interdiu animus variis negotiis diſtrahitur: qui niſi ſit pręſens, nec corporis ſenſus officio ſuo funguntur: adeo vt mente alienata, nec corporis dolorem interdum ſentiamus. Et ipſe ſum expertus in cruciatu dentium, aut calculi, multo leuiorem reddi doloris ſenſum, ſi poſſis animum in aliquam cogitationem alienam intendere. ὅθεν, inquit, εἴρηται τὸ, νοῦς ὁρῇ καὶ νοῦς ἀκούει. Noctu vero, quoniam oculorū ſenſus quieſcit, & animi cogitatio tranquillior eſt, tum aurīu meatus non minus patent nocte quàm interdiu, nec minus capaces ſunt ſonorum, ſed eos facilius etiam renunciant animo: quòd tum nullis actionibus diſtrahatur, nec oculorum ſenſu auocetur, quemadmodū in die: ſit vt acutior ſit aurium ſenſus. Locus erit adagio, vbi iubemus quempiam attentum eſſe. quemadmodum dicimus, Hic eſto, & illic ſum. De mente peregrinante nobis dictum eſt alias.

Thymbra victitans. 13

Thymbra.

Θυμβροφάγοι, id eſt, thymbra victitantes, adagio dicebantur, vel qui tutius ac liberius vitam agerent, vel qui moribus eſſent parum blandis, vel qui hilariter citráque ſolicitudinem paruo contenti viuerent: quòd thymbra (quam eandem cunilam dicunt) herbæ genus ſit, quam Plinius non diſtinguit à ſatureia. Columella diſtinguere videtur,

Et ſatureia, inquiens, thymi referens thymbræque ſaporem.

Eſt autem ſaporis ſubamari. in agris paſſim prouenit, & pratēſis ad remedia præſtantior eſt hortenſi (vt author eſt Dioſcorides) locis gaudens petroſis. hortēſis cibis aptior. Prouerbium recenſuit Suidas, & Heſychius. Fertur Epaminondas mire frugalem vitam egiſſe. itaque de prandio parco tenuique dixiſſe, τὸ τοιοῦτον ἄριστον οὐ χωρεῖ προδοσίαν. id eſt, Tale prandium non recipit proditionem. Senſus autem dicti geminus eſt, vel quia nemo molitur inſidias rebus modicis, vel quia qui modicis contenti ſunt, non facile corrumpuntur vt prodant rempublicam. Amphis apud Athenæum libro 10.

Εὐτελὲς γὰρ δεῖπνον οὐ ποιεῖ παροινίαν. id eſt,

Vbi cœna frugi eſt, nulla debacchatio.

Græcus trimeter videtur corruptus inuerſione duarum dictionum: reſtituetur ſi legas, δεῖπνον γὰρ εὐτελές. Et ſubdit ex Alexide, Ex prolixis conuiuiis primùm naſci ſcommata, è quibus ferè plus eſt doloris quàm voluptatis. Hinc maledictum: id regeritur ac reciprocatur in dicentem: mox à verbis ad verbera. Nō ita qui thymbra victitant.

Doryphorematis ritu. 14

Græci δορυφόρημα vocant ſatellitium illud ex barbarorū fæce conductum, quod olim tyrāni ad cuſtodiam corporis adhibebant: nunc à regibus magis faſtus quàm tutelæ gratia alitur: In tragœdiis igitur ſic addebatur regum perſonis δορυφόρημα, vt aſtarent modò, nihil etiam loquerentur. Vnde qui taciti aſſident, δορυφορήματος τρόπον adeſſe dicūtur. Sic Athenęus libro 5. παρεμβάλλοντος τινα λόγον Πεισιστράτου. χρὴ γὰρ οὐ τοῦτον μὴ παρεῖναι δορυφορήματος τρόπον. id eſt, Quum iniiceret ſermonem quendam Piſiſtratus: neque enim oportet hunc adeſſe more doryphorematis. Hoc eſt, tacitum & nihil adferentem in medium. Vſurpatur à Luciano in libello De conſcribenda hiſtoria, his quidem verbis, ἀνάγκη, ὦ φίλε, ὡς μὴ μόνος ἄφωνος εἴην ἐν οὕτω πολυφώνῳ τῷ καιρῷ, μηδ' ὥσπερ κωμικὸν δορυφόρημα, κεχηνὼς σιωπῇ περιφεροίμην. id eſt, Igitur amice, ne ſolus eſſem mutus in tēpore tam vocali, neque veluti comicum doryphorema, hiās cum ſilentio obambularem.

Qui taciti adſtant.

Muſicam

Muſicam docet amor. 15

Plutarchus adducit & hoc adagium trochaico verſu expreſſum,

Μουσικὴν ἔρως διδάσκει, κἂν τις ἄμουσος ᾖ τὸ πρίν. id eſt,

Muſicen docet amor, etſi fuerit indoctus prius.

Amor, excitat animũ ad induſtriam. Senſus eſt, amorem ad induſtriam excitare animum, artiumque & omnis elegantiæ magiſtrum optimum eſſe. Socrates in Conuiuio Platonis, putat animam immerſam corpori, velut expergiſci amoris ſtimulis, & hinc primos ad honeſta impetus capere, tanquam excuſſo veterno. Vnde deum hunc idem Plato *σοφὸν ποιητὴν* appellat, quòd nihil non expediatur. Siquidem è taciturno reddit loquaculum, e verecundo ſtupidoque comem ac blandum, e negligente diligentem. Extat in hanc ſententiam non inepida fabella Boccatij, ni fallor, de Cimone, qui tactus amore puellæ, ne poſſet vt ruſticus faſtidiri, omni literarum ac morum genere ſeſe expoliuit. Nam muſicé hic ſentit literas, quas antiquitas nouem Muſis dicabat. Alluſit ad prouerbium Bion in Bucolicis, qui quum multis verſibus docuiſſet, Muſas ſemper eſſe comites amoris, ſubijcit,

Μ[illegible] πᾶσιν ἀληθής. id eſt,

Tritum ergo dictum hoc haud vnquam fallere quenquam.

Poteſt & ad verecundiorẽ vſum detorqueri prouerbium, ſi dicas non mediocrem eſſe gradum ad diſcendum, amaſſe præceptorem. Poteſt & ad pium, ſi dicas charitatem eſſe virtutũ omnium magiſtram, quæ niſi adſit, nihil recte tecenis.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *Muſicen*] Non placet hæc interpretatio, Etſi fuerit indoctus prius. Videntur enim ſuperuacanea eſſe illa verba. quia quum dicitur, Muſicam docet amor, ſatis intelligitur docere eum qui non doctus fuerit prius. Potius igitur vertendum cenſuerim, Etiamſi alienus ſit à muſica, vel, Etiamſi alieno à muſica præditus ſit ingenio. Aut, alieno à literis: ſi *μουσικὴν*, cũ Eraſmo, pro literis accipias, quam ſignificationem hic nequaquam habere puto. Vide Plutarchum.

Sicyon arrodens vxor lacernam texe. 16

Athenæus libro Dipnoſophiſt. 3. heroicum hunc vt prouerbialem adducit,

Σικυὸν τρώγουσα γυνὴ τὴν χλαῖναν ὕφαινε. id eſt,

Arrodens Sicyon vxor ſubtexe lacernam.

Apparet eſſe verba mariti, iubentis vt vxor tenui contenta victu, vtagaret opus ſuum. Nam ſicyon ſeu ſicyos bulbi genus eſt, aut certe peponis. nonnulli putant cucumeris. Vox ea propemodum quadrat in huius temporis principes, qui ſtrenuè profundũt quod populus eluriẽs, ſummis laboribus parauerit. Idque ſuũ ius eſſe putãt, vt ceu fuci quidã, alienis fruãtur ſudoribus. Hermolaus Barbatus Corollarijs in Dioſcoridẽ, ca. 366. videtur aliud diuinare, ſcribens ex Ariſtotelis ſententia, pleraſque textrices eſſe impudicas. An ſicyos venerẽ temperet neſcio.

Tetigit lapidem à cane morſum. 17

De rixoſo, & iracundiore. Plinius libro 16 cap 5. de veneno rabidi canis agens. Tanta, inquit, vis mali eſt, vt vrina quoque calcata rabioſi canis noceat, maxime hulcus habentibus. Remedium eſt fimum caballinum aſperſum aceto, & calefactum in vino appoſitum. Minus hoc miretur qui cogitet lapidẽ à cane morſum, vſque in prouerbium diſcordiæ veniſſe. Hactenus Plinius. Cuius è verbis conijcere licet, vulgo creditum fuiſſe, ſi quis lapidẽ a cane morſum contigiſſet aut calcaſſet, eum iracundiorem euadere, & ad diſſidia propenſum. Fortaſſis ita dictitabant in hominem conuiciatorem ac rixoſum, Hic lapidem calcauit a cane morſum.

Erecti. 18

Athenæus in Dipnoſophiſtarum libro 5. *Καὶ τὸ θαυμασιώτατον, ὅτι παρειμένοι ἦμεν καὶ καρηβαροῦντες ὑπὸ τῆς μέθης, ὁπότε τι τῶν ἀξιοθεάτων εἰσεκομίζετο, πάντες ἐξηγειρόμεθα, ὀρθοί, τὸ δὴ λεγόμενον, ἀνιστάμενοι.* id eſt, Et quod dictu mirum, quum depreſſi eſſemus, & capite grauato temulentia, quoties ſpectaſſemus aliquid eorum quæ inferebantur, omnes expergiſcebamur, recti, quod dici ſolet, ſurgentes. Accommodum erit vbi ſignificabimus aliquem toto pectore attentum ad rem quampiam. Erigunt enim ſe totos, & ſummis nonnunquam inſiſtunt pedibus qui auſcultant aut ſpectant auidius.

E clibano boues. 19

Prouerbium ſapit quod ſcripſit Ariſtophanes *ἐν Ἀχαρνεῦσι*,

Κἀτ᾽ ἐξένιζε· παρετίθει δ᾽ ἡμῖν ὅλους

Ἐκ κριβάνου βοῦς. id eſt,

Accepit inde, & appoſuit totos boues

E clibano nobis.

Vſus erit quoties efferemus ſplẽdorem conuiuij, aut inſignem edacitatem. Conſimili figura vocabant hecatomben: id quod aliquanto poſt ſequitur apud eundem poetam, *ἢ πολυπόδων ἑκατόμβην*, id eſt, Et polyporum hecatomben.

Sequitur perca ſepiam. 20

Societas improborum. Athenæus libro 7. nullo authore refert huiuſmodi prouerbium, *ἕπεται πέρκη μελανούρῳ*, id eſt, Comitẽ ſibi ducit ſepia percam. libro 10. ex Ariſtophane adducit, nec addit in quem ſenſum ſoleat vſurpari niſi quòd cõijcio dictum de improborum ſocietate. Apud eundem paulo inferius adducuntur hi verſus Numenij, qui de piſcibus prodiderit,

Φυκίδας, ἀλφηστήν τε, καὶ ἐν χροιῇσιν ἐρυθρὸν

Σκορπίον, ἢ πέρκας καθηγητῆρα μελανούρων.

Feri puer. 21

Athenæus lib. Dipnoſophiſt. 15. demonſtrat olim prouerbio ſolitum acclamari *ἵη παιών*, quo ſignificabant quempiam ſuo munere defunctum. Itidem ferme quemadmodum nos abſolutæ virtuti gratulantes, dicere ſolemus, Macte animo, macte virtute. Narrat enim, quũ quiſpiam e conuiuio diſceſſiſſet probe potus, ac magnopere ſomnolentus, cæteros in eũ acclamaſſe *ἵη παιών*. Huius adagij fieri mentionem apud Clearchum in prouerbijs, quod ab huiuſmodi natum euentu tradit: Quum Latona Apollinem ac Dianam ex Chalcide Delphos deportaret, iámque ad Pythonis ſpecum veniſſet, & draco concitus in eos prouolaret, Latona puellam vlnis baiulans, Apollinis præſidium implorãs, clamabat, *ἵε παῖ*, quum is forte fortuna arcum teneret: ac perinde valere *ἵε παῖ*, quaſi dicas, *ἄφιε παῖ*, id eſt, mitte ac percute fili. Nonnullos deflexis nonnihil vocibus efferre, *ἵη παιών*, idque prouerbio dici ſolere, quoties in rebus afflictis opem imploramus. Rurſum alij putãt acclamari hoc pacto fœliciter ſuo perfunctis munere, & eo quod expetebant potitis. Cæterum ob aſſuetudinem non videri prouerbium, quod his vocibus ſolenniter vterentur in ſacris Apollinis,

Ἰὴ παιάν, ἰὴ παιάν, ἰὴ παιάν.

Macte animo, & macte virtute.

Io pæan. Vnde & *ἰαμβικὸν μέτρον* ortum exiſtimant, quod & ipſum impetũ ac celeritatem habet. Etenim ſi producas priorem in *ἰὴ*, carmen erit hexametrum heroicum: ſin corripias, iambicum. Porrò quod apud Athenæum in *ἵη* & *ἵε* nunc aſpiratur nunc tenuis eſt, neſcio an librariorum incuria factum ſit. Ouidius in Arte amandi videtur vſurpaſſe pro acclamatione qua gratulantur victori votique compoti,

Dicite io Pæan, & io bis dicite Pæan,

Decidit in caſſes præda petita meos.

Pulchre fallit vulpem. 22

Παλεύει καλῶς τὴν ἀλώπεκα, id eſt, Decipit pulchrè vulpẽ. Suidas recẽſet duntaxat, nec explicat. Apparet dictum in eum qui dolis captaret aſtutum cuique fruſtra tenduntur inſidiæ. Nam *παλεύειν* eſt arte illectare, vnde & columbæ exoculatæ, quas aucupes in reti ponunt, quo ſubſultantes reliquas deceptas alliciunt, *παλεύτριαι* dicantur: & qui feris tendunt caſſes, *παλευταὶ* vocantur. At vulpem dolo circumuenire difficile eſt.

παλεύτριαι columbæ.

Aut piſcem olet, aut florem. 23

In eũ qui bene olet. Aut piſcem olet, aut timallum. Ambroſius Hexaemeron libro 5 cap 2. teſtatur dictum in eũ qui bene oleret: quòd timallus piſcis ſit odore gratiſſimus, & æque fragrãs eiuſdem nominis flos. Sed præſtiterit Ambroſij verba ſubſcribere: Neque te inhonoratum noſtra proſequutione timalle dimittam, cui à flore nomen inoleuit, ſeu Ticini vnda te fluminis, ſeu amœni Ateſis vnda nutrierit, flos es. Denique ſermo teſtatior quod de eo qui gratam redolet ſuauitatem dictam facete ſit, Aut piſcem olet, aut florem: ita idem pronunciatus eſt, piſcis odor eſſe, qui floris. Quid ſpecie tua gratius? quid ſuauitate iucũdius? quid odore fragrantius? Quod mella fragrant, hoc tu corpore tuo ſpiras. Verum haud ſcio an pro timallo apud Ambroſium legi debeat tithymallus, cuius varia genera recenſet Plinius libro 26. cap. 8. cuiuſque ſubinde meminit Dioſcorides locis diuerſis.

Equi dentes inſpicere donati. 24

Aequi conſulẽdum qualecũque donum. Sunt quædam & hodie vulgo iactata non indigna quæ veteribus adagijs annumerẽtur: quod genus eſt illud, Non oportere equi dentes inſpicere donati: quum ſignificamus æqui bonique conſulendũ qualecunque eſt quod non emitur, ſed gratis donatur. Siquidem equum empturus dẽtes inſpicit, in quibus ætatis indicia certiſſima ſunt, ne circumueniatur. at inciuile ſit idem facere in equo donatitio. Vſus eſt tamen hoc prouerbio D. Hieronymus in præfatione commentariorum quos ſcripſit in epiſtolam Pauli ad Epheſios. Parum, inquit, eloquens ſum. Quid ad te? diſertiorem lege. Non digne Græca in Latinũ transfero: aut Græcos lege, ſi eius linguæ habes ſcientiam: aut ſi tantùm Latinus es, noli de gratuito munere iudicare, & vt vulgare prouerbium eſt, equi dẽtes inſpicere donati. Hactenus Hieronymus.

Grata breuitas. 25

Χάρις βαιοῖσιν ὀπηδεῖ, id eſt, Adiuncta eſt paruis gratia rebus. Hemiſtichium eſt carminis heroici, ſpecie nimirũ prouerbiali nam idem hodieque ſic vulgatum eſt, vt nihil tritius. Quædam mole placẽt ac magnitudine. Sunt quæ ob idipſum grata ſunt, quòd minuta, veluti gemmæ quædam ac ſculpturæ. Idem vſu venit in epiſtolis ac libris qui non rarò ipſa breuitate redduntur commendatiores, præſertim apud faſtidioſos & occupatos. Sunt in delicijs & pumiliones, non ob aliud quàm inſignẽ corporis paruitatem.

Amicitias immortales eſſe oportet. 26

Liuij locus. T. Liuius libro decimo De bello Macedonico & Aſiatico, cuius fragmentũ debemus aureæ Mogontiæ, ſcribit in hunc modum: Vulgatum illud, quia verum erat, in prouerbium venit, Amicitias immortales, inimicitias mortales eſſe debere. Sic enim legendum eſſe, vel ipſe ſermonis tenor admonet. Rectè quidem admonet prouerbium, verùm eò rediere mores mortalium vt ſimultates ſint immortales, amicitiæ pluſquã vitreæ: plúſque poſſit vna Ate quàm cętum Litæ: atque omnium tardiſſime ſeneſcat ira, beneuolentia ad quamuis leuem occaſionem intereat: quæ ſi ſarciatur, nequicquam coit & reſcinditur. Arbitror in cauſa eſſe quod ab iſtis philoſophis didicimus, cõmodo publico neglecto, ſuis quiſque priuatis commodis ſeruire. In hãc ſententiam citat carmen Ariſtoteles Rhetoricorum lib. 2. quod alibi (ni fallor) retulimus:

Οὐδεὶς ἐραστὴς ὅστις οὐκ ἀεὶ φιλεῖ. id eſt,
Non eſt amicus quiſquis amare deſiit.

Citat ibidem & alterum carmen:

Ἀθάνατον ὀργὴν μὴ φύλαττε θνητὸς ὤν. id eſt,
Ne maneat immortalis ira te penes,
Mortalis ipſe quum ſies.

Ad bonam frugem. 27

De reſipiſcentibus. Qui commutatis ad meliora ſtudia moribus reſipiſcũt, prouerbio dicebantur ad meliorem frugem ſeſe recipere. Vſurpat M. Tullius in actione pro M. Cælio. Et ſe ad bonam frugem, vt dicitur, recepiſſe grauéſque homines atque illuſtreis fuiſſe. Itẽ Plautus in Trinũmo, Certum eſt ad frugem applicare animũ. Lampridius in Heliogabalo, Milites ſe parſuros dixerunt, ſi ad bonam frugem rediret. Vnde frugi & bonæ frugi dicuntur qui ſuo fungũtur officio, pręſertim ſerui quos ad operam præſtandam alimus. Vlpianus ad legem Aquiliã, Cap. Inde Neratius. Sed ſi bonæ frugi ſeruus intra annum mutatis moribus occiſus ſit. Idem Titul. de quibus rebus ad eundem iudicem eatur. Cap. Si quis ſeruum. Intereſſe fructuarii videtur, bonæ frugi ſeruum eſſe. Ruſum in digeſtis libro 11. Titulo De Seruis corruptis, Paragrapho, Quod ait prætor, Sed vtrum ita demum teneretur, ſi bonæ frugi ſeruum perpulit ad delinquendum. Plautus in Caſina, Credo pol eſſe, ſi tu frugi bonę es. Rurſus in Pſeudolo, Cupis me eſſe nequam, tamen ero frugi bonæ. Nequam oppoſuit frugi. Nequam enim nulli eſt vſui. Et ita frugi hominẽ dicimus, quemadmodum nequam, vtraque voce indeclinabili. Columella de re ruſt. libro 1. Eiuſdem agilitatis homo frugi melius quàm nequam faciet. Et in Declamationibus frugi filius opponitur luxurioſo. Hinc & frugalis dicitur. Sumptum videtur ab agris qui cultu redduntur frugiferi.

Per manus tradere. 28

De iis, quæ ſucceſſiuè ad alios tranſeũt. Quod ſucceſſione quadam ab aliis ad alios deuenit, per manus tradi dicitur: quod trãſlatum videtur ab his qui nauim aut plauſtrum exonerant. Idem frequenter fit in militia, velut in commentario belli Ciuilis primo: Saxa, inquit, prærupta multis locis iter impediebant, vt arma per manus neceſſariò traderentur, militéſque inermes ſubleuati alii ab aliis magnam partem itineris conficerent. Ruſus, belli Gallici libro 7. Quidam ante portã oppidi Gallus per manus ſebi ac picis traditas glebas in ignem e regione turris proiiciebat. In eodem, Nonnullæ de muris per manus demiſſæ. Item lib. 8. Tale conſilium ſui recipiendi inierunt: faſces vbi conſederant, per manus ſtramẽtorum ac virgultorum, quorum ſumma erat in caſtris copia, inter ſe traditos, ante aciem collocauerunt: Verum hic nullus eſt tropus, qui quoties accedit, tranſit in ſpeciem prouerbialem, quomodo frequenter obuium eſt apud authores, velut apud Fabium lib. 12. Non ea modò quę conſcripta ſunt hiſtoriis, aut ſermonibus velut per manus tradita, quæque quotidie aguntur noſſe, verum ne ea quidem quę à poetis ficta ſunt negligere. Item Liuius libro ab vrbe condita 5. Etiam ſi nobis cum vrbe ſimul poſitæ, traditæque per manus religiones nullæ eſſent. Idẽ lib. 9. Tum diſciplina militaris iam inde ab initiis vrbis tradita per manus, in artis perpetuis præceptis ordinatæ modum venerat. M. Tullius in oratione de prouinciis conſularibus, Nam vt C. Iulius omnibus à ſenatu eximiis ac nouis rebus ornatus, per manus hanc prouinciam tradat ei cui minime vos velitis. Quin & Iureconſultis per manus tradi dicitur quod de manu in manum datur. Veluti Papinianus libro Pandectarũ 29. Titulo De iure codicillorum, Quod per manus traditum eſt, codicillis hæreditatem dari non poſſe, rationem illã habet, & cætera. Plautus in Trinummo: E manibus dedit ipſe mihi in manus, de epiſtola loquitur. Fit autem iucundius quoties ad res animi prouerbium accommodatur: quemadmodum quum dicimus inſtitutum, aut opinionem, aut conſuetudinem, aut diſciplinam aliquam per manus traditam ad nos veniſſe.

De manu in manum. 29

Vt non arbitror idem eſſe cum ſuperiori, ita non vſquequaque diſſimile eſt quod ſcribit Cicero libro Epiſto. famil. 7. Totum denique hominem tibi trado de manu, vt aiũt, in manum tuam iſtam & victoria & fide præſtantem. Traduntur enim & qui commendantur. Terẽtius, Hanc in manum dat. Item Horatius, *Dare in manum.*

-vt tibi ſe laudare ac tradere coner. Item,
Hunc hominem velles ſi tradere.

Mira de lente. 30

Rodolphus Agricola vir immortalitate dignus, lib. Dialectices 3. teſtatur apud Græcos prouerbio dici ſolere, Egregia de lente, quoties res humilis & puſilla magnificis laudibus attolleretur, perinde quaſi lentem minutum ac vile legumẽ ſplẽdidis encomiis efferas. Opinor Græcis efferri hunc in modum, Δεινὰ περὶ φακῆς.

Non vna manu capere. 31

Rei captu difficilis. Οὐ τῇ ἑτέρᾳ ληπτέον, Non vna tantum manu capiendum. De re lubrica variáque captúque difficili. nam huiuſmodi ſolemus vtranque admouere manum. Vſus eſt Plato in ſophiſta: ὁρᾷς οὖν ὡς ἀληθῶς λέγεται τὸ ποικίλον εἶναι τοῦτο τὸ θηρίον, καὶ τὸ λεγόμενον, οὐ τῇ ἑτέρᾳ ληπτέον. id eſt, Vides igitur verè dici, beſtiam hanc eſſe variam, neque (quod dici ſolet) vnica manu capiẽdam. Sumptum eſt à venatu, in quo feræ quædam miris artibus ex ipſis venantium manibus frequenter elabuntur, quibus adſimilem putat hominem ſophiſtam, ad elabendum omnibus dolis inſtructũ. Accommodari poteſt & ad opimum ſacerdotium, quod nemo facile aſſequitur niſi ſumma vi adnitatur.

Omnes laqueos effugere. 32

In eodem dialogo non diſſimilem huic allegoriam adducit, veluti prouerbio iactatam, Difficile omnes laqueos effugere. Quod ipſum a venatu tranſlatũ eſt, in quo ſic vndique ſepiuntur exitus vt neceſſe ſit feram in aliquas inſidias incidere. ὀρθῶς γὰρ ἡ παροιμία, τὸ τὰς ἁπάσας μὴ ῥᾴδιον εἶναι διαφυγεῖν. id eſt, Siquidem rectè habet prouerbium quo dicitur, haud facile eſſe omnes laqueos effugere.

Hoſtis domeſticus. 33

Ruſum in eodem domeſticum hoſtem prouerbio ſolitum dici teſtatur, vbi malum non aliunde proficiſcitur, ſed ex nobiſipſis naſcitur: velut quum quis ipſe ſe prodit, aut redarguit, ipſe ſua bili aut liuore ſeſe cõiicit, οὐκ ἄλλων δέονται τῶν ἐξελεγξόντων, ἀλλὰ τὸ λεγόμενον, οἴκοθεν τὸν πολέμιον καὶ ἐναντιωσόμενον ἔχοντες, id eſt, Non opus habent aliis qui redarguant, ſed iuxta prouerbium, quum domi hoſtem habeant, quique ſit aduerſaturus, &c. Agit, opinor, de ſophiſta, qui quum ſit loquax, ipſe ex ſeſe præbere ſolet quo reuincatur.

Capere ciuitatem. 34

Rem difficilẽ aſſequutus. Plato in eodem dialogo ſignificat prouerbio dici ſolere, Capere ſiue expugnare ciuitatem, qui rem difficilẽ eſſet aſſequutus. Neque enim ciuitas primo ſtatim impetu capitur. Illic hoſpes animat Theætetũ, vt quod inſtituit, perſequatur, eò quòd qui ad leuiores difficultates aut hæret aut reſilit, nunquam aliquid perficiet in eo quod eſt diſputationis caput. Verba Platonis ſic habent, Θαρρεῖν, ὦ Θεαίτητε, χρὴ τὸν καὶ σμικρόν τι δυνάμενον ἀεὶ πρόσθεν ἰέναι. τί γὰρ ὅ γ' ἀθυμῶν ἐν τούτοις, δράσειεν ἂν ἐν ἄλλοις, ἢ μηδὲν ἐν ἐκείνοις ἀνύτων, ἢ καὶ πάλιν εἰς τοὔπισθεν ἀπωσθείς; σχολῇ που, τὸ κατὰ τὴν παροιμίαν λεγόμενον, ὅ γε τοιοῦτος ἄν ποτε ἕλοι πόλιν. id eſt, Conſidere oportet, Theætete, ſore vt qui vel paululũ aliquid potuerit, ſemper vltra progrediatur. Quid enim facturus ſit in aliis qui in his animum deſponderit? aut nihil in illis efficiens, aut retrocedere etiam compulſus? haud vnquam ille talis, vrbem, quod dici ſolet, ceperit. In bello facile eſt in excurſionibus aut pagorum incendiis aliquid deſignare: at munitas vrbes expugnare perdifficilè eſt. Simile eſt illc, Timidi nunquam ſtatuerunt trophæum.

Diuinum excipio ſermonem. 35

Plato, libro De republ. ſexto, demonſtrat prouerbii vice in ore fuiſſe vulgò, θεῖον ἐξαιρῶ λόγου, id eſt, Diuinũ excipio ſermonem. Quoties, opinor, glorioſius aliquid dictum eſſet, ominis gratia, deos excipiebãt, qui nihil non poſſunt, & quibus nemo præſcribit. Platonis verba ſubſcribam, Οὔτε γὰρ γίγνεται, οὔτε γέγονεν, οὐδὲ οὖν μὴ γένηται ἀλλοῖον ἦθος πρὸς ἀρετὴν, παρὰ τὴν τούτων παιδείαν πεπαιδευμένον ἀνθρώπειον, ὦ ἑταῖρε. θεῖον μέντοι, κατὰ τὴν παροιμίαν, ἐξαιρῶ λόγου. id eſt, Neque enim ſunt, neque fuerunt, neque futuri ſunt mores aliter ad virtutem inſtituti quàm ad horum inſtitutionem. De humanis loquor amicè, ac diuinũ (iuxta prouerbium) excipio ſermonem. Apparet eſſe fragmentum carminis iambici,

θεῖον ἐξαιρῶ λόγου. Fortaſſis ex Homero natum:
-θεοὶ δέ τε πάντα δύνανται. id eſt,
-diui tamen omnia poſſunt.

Accommodari poteſt ad ſummos principes.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *Diuinum excipio ſermonem.*) Vna litera loco alterius poſita υ videlicet pro ν, tenebras Eraſmo offudit. nam ſi legiſſet λόγου vidiſſet nõ dicere Platonem, Diuinum ſermonem excipio, ſed, Deum excipio & ſecerno ab hoc ſermone, vel ab hac oratione, Deum ex oratione hac eximo. Sic alibi dixit idem Plato, Σωκράτην δ' ἐξαιρῶ τοῦ λόγου. Sic & Syneſius in fine cuiuſdam epiſtolæ,

ſtolæ, ἱερεύθυν τῷ λόγῳ Θεὸς περὶ Ανδρόγυνος.

Vna pertica. 36

Vna pertica, pro eo quod eſt eadem opera. Plinius Secundus lib. 8. epiſt. 3. Nam regione, inquit, tota, & nouitas remiſſionis, & forma laudatur. ipſis etiam, quos non vna, vt dicitur, pertica, ſed diſtinctè gradatimque tractaui. Quãto quis melior & probior, tanto mihi obligatior abit: expertus non eſſe apud me, ἐν δ' ἰῇ τιμῇ ἠμὲν κακὸς ἠδὲ καὶ ἐσθλός. id eſt, Vir ina, ac fortis pretio ducuntur eodem. Sumptum videtur ab his qui metiuntur agros. Perticam poſuit pro decempeda. nam Seruius Sulpitius, vt indicat Feſtus Pompeius, dixit perticã eſſe lineam qua diuiduntur agri. & vetus eſt Homericus lib. Iliad. 9. quem alibi recenſuimus atque expoſuimus.

Sarta tecta. 37

Res probè curatæ & in quib. nihil omiſſum eſt.

Sarta tecta, pro conſummatis probéque curatis, & in quibus nihil ſit omiſſum, ex ſolennibus verbis iureconſultorum abiit in prouerbium. Plautus in Trinummo, Ne tibi ægritudiné pater parerem, parſi ſedulò. Sarta tecta tua præcepta vſque habui mea modò. Ita M. Tull. lib. 1. piſtol. famil. 15. Hoc mihi da atque largire, vt Marcum Curium ſartum & tectum (vt aiũt) ab omni incõmodo, detrimento, moleſtia, ſynceꝛum integrumque conſerues. Idem in Verrem actione tertia, In ſartis tectis vero quémadmodum ſe geſſerit quid ego dicam? Idem in concione ad populum priuſquam iret in exilium, Si igitur aliquo tempore his hominibus conſuluiſtis, quorum animus eſt religionis pietate defunctus, debetis mihi quoque proſpicere, qui numini deorum conſecratum, ſartum tectum ab omni periculo conſeruaui. Idem in Verrem actione eadem, Quapropter ita me de prætura criminibus auditote, vt ex vtroque genere, & iuris dicendi, & ſartorum tectorum exigendorum ea poſtuletis, quæ maxime digna ſunt eo reo. In eadem, Quærunt quis ædem Caſtoris ſartam tectam deberet tradere. Aliis quoque locis compluribus, velut in eadem Verrẽ actione 5. Vlpianus lib. Pãdect. 1. titulo de officio proconſ. & legati, capite, Si in aliquam, Ædes ſacras & opera publica circumire, inſpiciendi gratia, an ſarta tectáque ſint vel an aliqua refectione indigeant. Item Celſus Pandect. lib. 7. tit. de vſufructu. cap. Hactenus loquens de reficiendis ædificiis, Hactenus tamen, inquit, vt ſarta tecta habeat: ſi qua tamen vetuſtate corruiſſent, neutrũ cogi reficere. Ac mox, Vnde Celſus de modo ſarta tecta habendi quærit, &c. Rurſus lib. 48. tit. ad legem de repetundis, cap. lex Iulia, Illud quoque cauendum ne in acceptum feratur opus publicum faciendum, frumentúmve publicè dandum, præbendum, apprehendendum. ſarta tecta tuenda, antequam probata, perfecta, præſtita legerint. Feſtus Pomponius docet veteres ſartè dixiſſe pro integrè: quãobrem & opera publica quæ locantur vt integra tecta præſtentur, ſarta tecta locantur. Nam ſarcire eſt integrum facere. Sed Feſtus legiſſe videtur, ſarte tecta, pro integrè tectis. Niſi forte legendum eſt in prioribus, ſarta & integra.

Pulmo prius veniſſet. 38

De lento, & ceſſatore.

Pulmo prius veniſſet, dictũ eſt olim in lentos ac ceſſatores. Opinor quòd pulmo quum perpetuò moueat, nunquam tamen loco ſe promouet. Plautus in Epidico, Dij immortales, ſoccos iuſſi adimere pedibus. Pulmo enim, quod perhibent, prius veniſſet quàm tu aduenisti mihi.

Pedem conferre. 39

Pedem conferre, à militia ſumptum. Vſurpatur vbi propius acceditur ad rem. Cicero in actione pro Plancio, Non poſſum magis conferre pedem, vt aiunt, aut propius accedere. Huius obiter & alibi meminimus ex Quintiliano. Sumptum videtur ex Homero, apud quem illud frequens eſt, ἐγγὺς ἰόντες, id eſt, prope venientes. hoc eſt, cominus congreſſi. Idem non minus iucunda figura extulit Vegetius de re militari lib. 3. cap. 14. Prima autem & ſecunda acies, quum ad ſpathas & pila, vt dicitur, ventum fuerit totum ſuſtinet bellum. Spathas autem vocabãt gladios longiores: quemadmodum pila, haſtas breuiores, nimirum quinque ſemis pedum: quæ deinde ſpicula ſunt dicta. Author Modeſtinus. Huiuſmodi pugnæ genus deſcribit Q. Curtius lib. 3. Ergo cominus coacti conſerere, gladios impigrè ſtringunt. tum verò multum ſanguinis fuſum eſt: duæ quippe acies ita cohærebant vt armis arma pulſarent, mucrones in ora dirigerent. non timido, non ignauo ceſſare tum licuit. collato pede quaſi ſinguli inter ſe dimicarent, in eodem veſtigio ſtabant, donec vincendi locum ſibi facerent. & Maro,

-hæret pede pes denſúſque viro vir.

Qui multum obfuit. 40

Sicut eiuſdem artificis eſt egregie mentiri, & vera dicere, ita eiuſdem eſt prodeſſe plurimum ac lædere. Id olim prouerbio iactatum fuiſſe teſtatur Thucydides lib. 6. in oratione Alcibiadis, τοῦτο δὴ τὸ ὑπὸ πάντων προσκείμενον λόγον, ὡς εἰ πολέμιός γε ὤν, σφόδρα ἔβλαπτον, κἂν ἂν φίλος ὢν ἱκανῶς ὠφελοίην. id eſt, Dictum videlicet illud quod ab omnibus vſurpatur, quòd ſi hoſtis quum eſſem, vehementer nocui, etiam, ſi ſim amicus, magnopere queam prodeſſe.

Non vulgari ancora nititur. 41

Minimè vulgaribus niti præſidiis.

Demoſthenes in oratione pro Cteſiphonte, Οὐκ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὁρμεῖ τοῖς πολλοῖς, id eſt, Non eadem ancora nititur qua vulgus. ſignificans illum nouis miniméque vulgaribus præſidiis niti: Suidas admonet eſſe prouerbium, & ſubaudiendum ancoram.

Non pluris quàm ſimias. 42

Simia ridiculum animal & vulgò contemptum, non vni prouerbio locum fecit. Dion Pruſenſis in libro De Troia non capta, Quos ego, inquit, non pluris facio quam, vt dici ſolet, ſimias.

Aſpis à vipera. 43

Tertullianus libro aduerſus Marcionem tertio, prouerbii titulo refert, Aſpis à vipera, quum peſſimus à peſſimo ſumit mali quippiam. Deſinat, inquit, nunc hæreticus à Iudæo, aſpis, (quod aiunt) à vipera mutuari venenum. Refertur autem inter Diogenis apophthegmata, qui conſpicatus duas fœminas inter ſe conferẽtes clam ſermonem, protulit verſiculum è comœdia quapiam, opinor, ſumptum,

Ἀσπὶς παρ' ἐχίδνης φάρμακον δανείζεται. id eſt,

Sumit venenum à vipera aſpis mutuò.

Vipera, & aſpidis morſus quales.

Vtriuſque ſerpentis venenum immedicabile, paritérque noxium: niſi quòd viperæ morſus magnis enecat cruciatibus, aſpidis adeo nullum adfert dolorẽ, vt nec voluptas deſit, ſi Plinio credimus. Eſt autem aſpidis genus quod abſque morſu conſpuens hominẽ veneno perimit: vnde Græcis dicta πτυάς. Vſus erit quoties qui per ſe malus eſt, contagio mali fit deterior.

Neque intus, neque foris. 44

Irenæus lib. 1. cap. 9. refert hoc prouerbium, dicens hoc quadrare in mulierculas quaſdã, quæ quum intelligerent ſe fuiſſe deluſas a diſcipulis Valentini, non tamen ſe committebant Eccleſiæ, vt remedio pœnitentiæ reciperentur in conſortium vnde diſceſſerant. ſed inter vtrunque degentes, nec Valentinianis adhærebant, nec Eccleſiæ ſeſe reconciliabant. Simili figura dicunt hodie, neque caro eſt, neque piſcis, de homine qui ſibi viuit, nec vllarum eſt partium.

De toga ad pallium. 45

Diuerſum vitæ genus.

Certè ſpeciem habet prouerbij quod refert Tertullianus in libello De pallio, Hæc nimirum indignitas erit a toga ad pallium, cuius duplex erit vſus: vel quum ad diuerſum vitæ genus ſeſe contulerit aliquis: vel quum a fortuna honeſtiore ad humiliorem, velut ſiquis ex aulico fiat mercator, aut è præfecto pædagogus, è conſule rhetor. Toga, Romanorum erat: pallium, Græcorum. Poſt pallium cœpit eſſe geſtamen philoſophorum. Confine illi, Ab equis ad aſinos.

Extrema linea. 46

Poſtremum rei cuiuſque.

Quoniam olim initium vnde curſus incipiebatur, ducta linea notabatur, rurſus extremum linea ſignabatur: idcirco à linea incipere, ſiue ad lineam redire dicebatur qui rem ab initio repetebant. Et quod in quaque re poſtremum eſt, extremam lineam appellabant. Ita Terentianus Phædria, Poſtremò extrema linea amare nõnihil eſt. Et Tertullianus libro quem aduerſus Hermogenem ſcripſit, vocat eum ignorantium extremam lineam, quòd vltimus eſſet hæreticorum. Siquidem adhuc erat in viuis quum ea ſcriberet Tertullianus.

Cæcus & claudus non intrabunt templum. 47

Recenſetur libri Reg. 2. cap. 5. Quum Dauid omnium tribuum conſenſu ſuſcepiſſet regnum totius gentis Iſraeliticæ, iámque conſtituiſſet regiam ſuam ſtatuere in monte Sion, quæ tum erat arx Hieroſolymæ quam id temporis obtinebant Iebuſęi, denuntiatum eſt illi à Iebuſæis, non futurum vt ingrederetur vrbem, ni prius amouiſſet cęcos & claudos. Id vbi factum eſſet, abiit in prouerbium, Cęcus & claudus non intrabunt in templum. Nec ſatis conuenit inter interpretes, quid hoc loco ſibi velit cæcus & claudus. Quidam exiſtimant per contemptum dictum, Huc non ingredieris, niſi ſuſtuleris propugnatores mœnium quibus tuendis ſufficiunt cęci claudique noſtri. Hebręi ſolent affingere fabulas per quas explicent nodum quęſtionis. Aiunt in mœnibus vrbis poſitas fuiſſe duas imagines Iſaac & Iacob: quorum ille legitur cæcutiiſſe ſenio, hic claudicaſſe ex lucta cum Angelo. Has ideo collocatas, vt eſſent monumentum fœderis, quod olim pepigerant cum Abraham, qua de re meminit libri Geneſeos caput 21. His igitur ſublatis capta eſt arx, & natum prouerbium, cuius ſenſum non ſatis perſpicio. Nam quòd in Leuitico cæcus & claudus arcentur à ſacris miniſteriis templi, non video quid faciat ad hanc hiſtoriam. Si diuinare licet, fortaſſis in ſummis tectis ædium erant imagunculæ quales ſolent imponi faſtigiis ædificiorum. Has vulgò cæcos & claudos appellabant, quòd nec ambularent affixæ, nec cernerent. Non patebat igitur ingreſſus in arcem, niſi tranſcenſis ædium faſtigiis. Proinde Dauid præmii loco promiſit militiæ principem futurum quiſquis primus contigiſſet domatum fiſtulas. Fortaſſis adagio locus erit quoties excluditur aliquis ab honore velut indignus.

Na

Merito enim excluduntur, qui videbantur excludere. Et huiuſmodi imagines in templorum tectis affiguntur foris, quum ipſum templum nunquam ingrediantur.

Homini diligenti, &c. 48

Homini diligēti ſemper aliquid ſupereſt. Chryſoſtomus homilia in Ioannem 19. refert hoc dictum, vt tritum vulgi ſermone prouerbium. Qui verè diligens eſt in negotio, nunquā ſibi ſatisfacit, ſemperque videt aliquid quod operi cœpto adiiciat, quum ignauis quicquid egerint, nimium videatur.

Fuit & Mandroni ficulna nauis. 49

Ἐγένετο καὶ Μάνδρωνι συκίνη ναῦς, id eſt, Fuit & Mandroni ficulna nauis. In eos dici ſolitum qui præter meritum ad fœlicitatē atque opes euecti, priſtinæ conditionis non meminerunt, ſed præſenti rerum ſucceſſu inſolentius abutuntur. ita vt ferè mos eſt τοῖς νεοπλούτοις, id eſt iis qui ad nouas diuitias ex infima fortunæ conditione prouehuntur. A Mandrone quodam, qui indignus & immerens, ex nauiculario factus eſt Imperator. Nauim autem ficulnam in genere vocant Græci, quicquid imbecille, aut contemnendum ſignificare volunt.

Lupus in fabula. 50

Hoc prouerbiū quum in prima editione quę Lutetiæ prodita eſt, non indiligenter eſſet à nobis explicatū: tamen neſcio quo caſu videtur omiſſum in cæteris editionibus. Solitum eſt autem dici, quoties is de quo confabulatio eſt, de improuiſo interuenit. Quod inde ſumptum putat Donatus, interpres Terētij, quòd lupus ei quem prior viderit, vocem adimere dicitur vt cum cogitatione in qua prius fuerat, ſimul & vocem amittat & verba. Nec deſunt qui huius ſectes, ſeu opinionis cauſam philoſophicam reddere conētur, videlicet quòd lupus natura ſit hoſtis homini, & ideo ſpiritus quodā ac vi naturali natiuam ab illius oculis proficiſcentem in eum quem conſpexit inopinatò, vires illius obſtupefacere, atque hinc eſſe ſubitum ſilentium. Donatus huc pertinere putat quod alibi citatū eſt à nobis Theocriticum illud λύκον εἶδες. Rurſum illud Maronis, Lupi Mœrim videre priores. quum vocem per ætatem ademptam paſtor quereretur. Sunt qui ex nutricum fabulis natum exiſtimant, quæ narrāt ludificato puero terrore lupi, verum lupum à cauea paulatim veniſſe ad limen cubiculi. Nam eſt & in apologis, matrem, vt puerum vagientem compeſceret, lupum frequenter inclamaſſe, vt niſi deſineret plorare, deuorandum auferret. Tandem lupum ſpe prædæ veniſſe, ſed fruſtra hiantem abiiſſe, hac tantum ſententia doctiorem, non eſſe fidem habendam fœminæ poliicēti. Nam hoc opinor ſenſit Donatus. Locus enim in libris euulgatis non videtur carere mendo. Tertiā opinionem recitat Donatus, quæ putat hinc natum: quum in Neuiana fabula repræſentaretur quomodo Romulus & Remus aliti ſint à lupa, repentè verum lupum actioni interueniſſe: quo factum vt ſubitum eſſet totius fabulę ſilentium, quòd talis ſpectator inexpectatus interueniſſet. Sic vſus eſt Terentianus Syrus in Adelphis, ſilentium iniunxit Cteſiphoni, quòd Demea pater adoleſcentis, quum ruri eſſe credebat, præter expectationem adeſſet. Feſtiuius etiam vſus eſt Plautus in Sticho. Atque eccum, inquit, tibi lupus, in ſermone præſens eſuriens adeſt. Loquitur enim de paraſito Gelaſino, qui fratribus de ipſo confabulantibus derepētè interuenit. Addit enim prouerbio gratiam alluſio ad hominis edacitatē: quemadmodum apud Theocritum, ad nomen adoleſcētis, de quo dicitur, λύκον εἶδες. Vſus et & M. Tullius epiſt. ad Atticum, lib. 13. De Varrone loquebamur, lupus in fabula. Venit enim ad me. Ferè fit autem vt quoties interueniat de quo loquimur, obmuteſcamus: propterea quòd ſiue laudabatur, pudet in os dicere quod rectè narratur de abſente: ſiue vituperabatur, timemus offendere.

Prolixius Iliade. 51

Μακρότερα τῆς Ἰλιάδος λαλῶν, id eſt, Prolixiora Iliade loquens. Refert Iulius Pollux, lib. De rerum vocabulis 6. cap. 26. adiungens ei quod alibi docuimus, competere in homines vehementer garrulos τὸ ἐκ Δωδώνης χαλκεῖον, & ἀηδόνος ἀδολεσχότερος. Sic enim ibi refertur. Hunc in ſenſum vſus eſt & Æſchines in Demoſthenē, qui locus nobis alibi citatus eſt. Non diſſimile eſt huic Ilias malorum. Sed quoniam hoc congruit immenſis malis, quod nunc referimus immodicæ loquacitati, ſeparare viſum eſt, ob vſum diuerſum. Eſt autē Ilias nobile opus Homeri quo Troiæ captæ hiſtoriam libris vigintiquatuor explicat, quum Vergilius duodecim libris complexus ſit quod ex vtroque opere viſum eſt decerpere.

Apud nouercam queri. 52

Qui deplorant infœlicitatem ſuam apud eos qui nihil auxilii ſint laturi, vel gauiſuri magis conquerentiū malis: apud nouercam queri dicuntur, quòd nouercæ ferè male velint priuignis. Ballio leno in Pſeudolo Plauti,

> Nam iſthuc quod nunc lamentare, non eſſe argentum tibi,
> Apud Nouercam querere.

Leno pro ſe ſuppoſuit nouercam. Quod dictum Pſeudolus ſimulans ſe non intelligere,

> Eho, inquit, an vnquam huius nupſiſti patri?

Animus habitat in auribus. 53

Veteres animi ſedem in oculis dedere, pleri que in corde. At Herodotus in Polymnia, iuxta vulgi ſermonē, vt videtur, docet animum habere in auribus: quod qui bene audiunt, voluptate afficiantur: qui ſecus, exacerbentur. Herodoti verba ſubſcribam, Καὶ νῦν τοῦτο ἴσθι, ὡς ἐν τοῖσι ὠσὶ τῶν ἀνθρώπων οἰκέει ὁ θυμός, ὃς χρηστὰ μὲν ἀκούσας, τέρψιος ἐμπιπλεῖ τὸ σῶμα, ὑπεναντία δὲ τούτοισι ἀκούσας ἀνοιδέει, id eſt, Et nunc illud ſanè diſcito, quòd in auribus hominum habitet animus: qui quum bona audierit, voluptate corpus implet: contra his diuerſa, moleſtia afficit. Opinor hoc eſſe ſenſum adagii, quòd ex his quæ audimus maximè placatur aut irritatur animus. Nā hac potiſſimum iter eſt ad animum hominis. Comiter ac blande dictum ſæpe atroces iras vertit in beneuolentiam, & aſperior ſermo prouocat capitales inimicitias. Quin & conuitio quidam iugulantur, non aliter quam ferro aut veneno. Proinde peſtilentiſſimum homicidarum genus eſt quod hoc ſeculo potiſſimum regnat, qui venenum aſpidum portant in lingua, & qui idem peragunt lingua quod ſicarij ferro.

Inſcitia confidentiam parit. 54

Ἀμαθία μὲν θράσος, λογισμὸς δὲ ὄκνον φέρει, id eſt, Inſcitia quidē confidentiam, prudentia verò cunctationem parit. Extat apud Thucydidem libro Peloponneſiaci belli ſecundo. Diuus Hieronymus in epiſtola ad Euagrium ita refert, Imperitia cōfidentiam, eruditio timorem creat. Refert & Plinius Epiſtolarū lib. 4. Sicut ἀμαθία μὲν θράσος, λογισμὸς δὲ ὄκνον φέρει, ita recta ingenia debilitat verecundia, peruerſa confirmat audacia. Vtitur eodem & Lucianus in Nigrino: vt dubium non ſit quin hæc ſententia fuerit olim vulgi ſermone protrita. Cognitio rerum reddit hominem cunctantiorem ad aggrediendum negotium. hinc nimirum eſt quòd iuuentus audacior eſt quam ſenectus: &, vt docet Quintilianus, fortius dicunt qui minus habent artis: quum interim cordatus orator ac periculū intelligens, initio trepidet. Et qui minus ſapiunt, minus habēt pudoris: & qui nondum didicere quid ſit ſcire, nullius rei ſibi non arrogant ſcientiam. Denique maximè bellum affectant qui quid ſit bellare, nunquam experti ſunt. Quemadmodum hodie ſub adoleſcentibus principibus miſerè tumultuatur orbis.

Cur iuuentus audacior, quam ſenectus.

Non ſtatim finis apparet. 55

Herodotus in Polymnia, ſignificat hoc olim prouerbio dici ſolitum, Non ſtatim cum principio apparere rei exitum, ὁ γὰρ παλαιὸς, inquit, λόγος εὖ εἴρηται, τὸ μὴ ἅμα ἀρχῇ πᾶν τέλος καταφαίνεσθαι, id eſt, Et vetus adagium, quo rectè dictum eſt, non ſtatim cum initio apparere finem. Conueniet in quorundam præproperas ſpes, qui negotio vix cœpto, ſtatim arbitrantur ſe rem ſactam habere: quum ſæpe exitus non reſpondeat initiis. Vulgi iocus eſt in Batauum quēdam, qui iuſſus temere catapotia, rogauit medicum quid eſſent effectura. Quum medicus reſpondiſſet fore vt moueretur aluus, deuorauit, móxque nondum egreſſo medico, clamauit ſe cacaturire: nimirū ſuſpicans ſtatim apparere finem vnà cum principio. Alter quidam eiuſdem ſapientiæ, quum à parentibus miſſus eſſet in Galliam vt Gallicè diſceret, quum illic egiſſet quatriduum, querebatur apud ſuos quòd nondum loqueretur Gallicè: putans hanc vim habere ſolum ipſum, vt quiſquis adiiſſet Galliam, illico Gallicè loqueretur. Sunt & huiuſmodi quidā, qui ſimulatque filius triduo verſatus eſt in ludo literario, mirentur eum nondum ſcire literas, querantúrque operam ſimul & impēſam periiſſe. Poterit ad ſeria torqueri, Rebus honeſtis ſtrenuè vacandum, vt olim liceat egregiorum laborum optimam meſſem metere. Semper in hac vita rectè faciendum, olim non defutura præmia, etiamſi non contingant in hoc mundo.

In eos, qui plus nimio negotiū accelerant.

Philippide tenuius. 56

Athenæus libro Dipnoſophiſtarum 12. oſtēdit, Philippidem comœdiarum ſcriptorem ſic tenui fuiſſe corpore, vt etiam πεφιλιππιδῶσθαι dixerint pro macruiſſe. Refert autem prouerbium ex Ariſtophōte, ἐν ἡμέραις αὐτὸν τρισὶν ἰσχνότερον ἀποφανῶ Φιλιππίδου, id eſt, Intra triduum graciliorem illum reddam Philippide. Rurſus ex Menandro,

> Ὁ λιμὸς ὑμῖν τὸν καλὸν τοῦτον φαγὼν,
> Φιλιππίδου λεπτότερον ἀποδείξει νεκρόν. id eſt,
> Veſtrum vbi fames formoſulum hunc momorderit,
> Reddet cadauer macrius Philippide.

Rurſus ex Alexide citat hoc dictum, ἐκπεφιλιππίδωσαι λεπτὸς ὢν, id eſt, Poculum Philippide gracilius. Accōmodabitur non inuenuſte ad orationem ieiunam, aut diſputationem otioſæ ſubtilitatis.

De re tenui, & inani.

Quæ ſemel ancilla, nunquam hera. 57

Vt vulgò iactatum, refertur in Græcis Epigrammatis, libro primo, titulo Palladæ,

> Μήποτε δουλεύουσα γυνὴ, δέσποινα γένοιτο,
> Ἐστι παροιμιακόν. id eſt,

Siqua

Nauis ficulna.

De vehementer garrulis.

Si quae ancilla fuit, haud vnquam dominetur,
Vt pinnam lumbum habet.

Vnde natum ideo dictum, quòd qui ex humili fortuna subuehuntur ad res amplas, soleant esse caeteris insolentiores, minusque tolerabiles quàm qui foelices nascuntur.

Exurere mare. 58

De eo quod fieri non potest.

Admonuimus ἀδυνάτων ferme pertinere ad cognationē prouerbiorum. quod genus est illud quod refert Vergilius Aeneido. lib. 9. Maria ante exurere Turno,
Quàm faciat dabitur pinus.
Nec dissimile est quod habet Propertius,
Tu prius & fluctus poteris siccare marinos,
Altaque mortali detrahere astra manu.

Obedientia foelicitatis mater. 59

Aeschylus in Septem ad Thebas,
Πειθαρχία γάρ ἐστι τῆς εὐπραξίας
Μήτηρ, γυνὴ σωτῆρος, ὧδ' ἔχει λόγος. id est,
Foelicitatis mater obedientia,
Coniunxque, vt aiunt, seruatoris Iouis.
Fingit poeta Iouem seruatorem cuius beneficio contingat salus, habere vxorem cui nomen πειθαρχία, id sonat obedientiam, sed propriè qua paremus magistratibus ac principibus: ex horum coniugio natam esse filiam cui nomen εὐπραξία, id est foelicitas. Principis est consulere saluti ciuium. Id conatur bonis & aequis legibus populi est his obtemperare, si velit esse foelix. Sed vtinam non essent Ioues ἄναρχοι, quibus vxor esset ἀταξία, & filia Ἀτυχία.

Ver ex anno tollere. 60

Tollere quod in negocio praecipuum.

Ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ τὸ ἔαρ ἐξαιρεῖν, id est, Ver ex anno tollere, dicebatur qui id quod in negocio quopiam erat praecipuum tolleret. Meminit Herodotus in Polyhymnia. Lacedaemonii & Athenienses missis in Siciliam legatis, petebant a Gelone Syracusano & societatem & suppetias, aduersus Xerxem bellum inferentem Graeciae. Nec recusabat Gelo, modo se imperatorem vel maritimarum rerum vel terrestrium copiarum constituerent. quā conditionem quū repudiarent legati, iussit eos illico discedere ac renunciare Graecis, ὅτι ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ τὸ ἔαρ αὐτοῖσι ἐξαραίρηται, id est, Ver ipsis ex anno sublatum esse: videlicet illud subindicans, suum exercitum praecipuum esse Graeciae florem ac robur: quo si deesset, defuturum illi quod esset praecipuum. Ver enim anni praecipua pars est. Meminit Aristoteles libro Rhetoricorum 1. inter metaphorarum genera. Rursus Rhetoricorum lib. 1. ostendit hoc dictum esse Periclis in epitaphio, qui dixerit, τὴν νεότητα ἐκ τῆς πόλεως ἀνῃρῆσθαι, ὥσπερ τὸ ἔαρ ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ εἰ ἐξαιρεθείη. id est Iuuentutem è repub. sublatam esse perinde ac si ver ex anno tolleretur. Potest deflecti longius, vt dicantur ver eximere anno, qui linguarum ac bonarum literarum peritiam sustollant è scholis.

Iuuentus, ver ciuitatis.

Etiamsi Cato dicat. 61

Plutarchus in vita Catonis Vticensis, narrat tantam Catonis apud populum fuisse fidem & authoritatem, vt de rebus incredibilibus prouerbio diceretur, τοῦτο μὲν οὐδὲ Κάτωνος λέγοντος πιστόν. Istuc incredibile est, etiam si dicat Cato. Et orator quidam quum hyperbolicos diceret vni testi non esse credendum, adiecit, ne Catoni quidem. M. Tullius epist. ad Atticum lib. 2. Quid Cato ille noster, qui mihi vnus est pro centum millibus. Similis erat authoritas Aristidis apud Athenienses ac Xenocratis, cui vni populus remisit iusiurandum, quum alioqui nullus illic testis admitteretur absque iureiurando. Huic affine est, Ne iurato istuc crediturus sim.

Ne iurato istuc sum crediturus.

Decipienti semel. 62

Ioan. Campanus.

Suspicor esse vulgò iactatum apud Italos quod refert Ioannes Campanus vir suo seculo magnus, & admirabilis ingenij, libro De fugienda ingratitudine secundo, Decipiēti me semel, dii male faxint, faxintque bene, si bis idem deceperit. Quòd semel falli, perfidiae decipiētis par sit imputari: verum qui semel expertus, rursum fidem habuerit eidem, dignus videatur qui fallatur. Confine est illi quod alibi recensuimus, Improbe Neptunum accusat qui iterum naufragium facit. Quoniam Campanus erat variae reconditaeque lectionis, fieri potest vt hoc dictū alicubi citatum legerit. Nam videntur esse duo senarii, paucu-lis immutatis.
Decipienti semel me, dii faxint malé.
Faxintque bene, si bis idem deceperit.
Nam ipse Cāpanus adducit titulo veteris prouerbij. quāquam vetus dici potest quod nostra quoque memoria natum est.

Qualis hera, tales pedisequae. 63

Apud Ciceronē est perantiquus adagium, lib. Epist. ad Atticū 5. epistola vndecima, Si verū est, inquit, illud, οἵα ἡ δέσποινα, τοῖαι χαἰ θεραπαινίδες. id est, Qualis hera, tales & ancillae. Quanquam nec hoc multum abest à senario,
Δέσποιν᾽ ὁποία, τοῖαι καὶ θεραπαινίδες.
Plato lib. De repub. 4. ... ὅμοιον ὁμοίῳ ... id est
Aut non semper quod est simile, simile accersit.

Bibere mandragoram. 64

Inest vis somnifica mandragorae, adeo vt enecet etiam largiore potu, si Plinio credimus, histor. mundi lib. 25 cap. 13. Dioscorides indicat radicem vino decoqui ad tertiā partem, ex eo colato sumi cyathum aduersus insomnium. Datur & secandis, aduersus intolerabilem cruciatum. Quin & sedi immissa herba, glandis vice, somniū facit. Hanc Pythagoras ἀνθρωπόμορφον appellauit, quòd radix imitetur hominis formam. Vnde Columel. in carmine semihominem dicit,
Quamuis semihominis vesano gramine foeta
Mandragorae pariat flores.
Eandem Circeam appellant, quòd radix illius amatoriis veneficiis credatur vtilis. Vnde qui cessant in officio dormitantque, multam mandragoram bibisse dicuntur. Sic vsus est Iulianus in epistola quadam ad Callixenē, Οὐ φαίνεται πολλὴν πιὼν μανδραγόραν ἐκ πολλοῦ, id est, Annon videtur multā hausisse mandragoram? Vsurpat & Demosthenes in Philippica 4. ἀλλὰ μανδραγόραν πεπωκόσιν ἤ τι φάρμακον ἄλλο τοιοῦτον ἐοίκαμεν ἀνθρώποις. id est, Similes videmur his qui mandragoram biberunt, aut aliud simile pharmacum. Itidem qui dormitant in negotio, sub mandragora dormire dicuntur. Lucianus in Timone, ὅτε γε καθάπερ ὑπὸ μανδραγόρᾳ καθεύδεις. id est, Quandoquidem velut sub mandragora dormis. Hoc non dissimile est illi quod alibi retulimus, Bibe elleborum.

Circea mandragora.

Ne pictum quidem vidit. 65

De eo, quod vehementer ignotum.

Quemadmodum de vehementer ignoto dicimus, Ne natū quidem noui: sic dicimus Ne pictum quidē vidit. Multas enim vrbes & res, atque etiam homines nunquam nobis conspectas, ex pictura vtcunque nouimus. M. Tullius libro De finibus bonorum vltimo, Dicis eadem omnia & bona & mala, quae quidem dicunt qui nunquam philosophum pictum, vt dicitur, viderunt. Plautus in Asinaria, Nam neque vnquam fictum, aut pictum, neque scriptum in poematis, vbi lena bene agat. Venustius etiam fiet si longius transferatur: Rhetoricam ne pictam quidem vidit. Virtutem ne pictam quidem. Nam pinguntur haec quoque.

Scrupulum iniicere. 66

Scrupi, quid.

Scrupi sunt minuti lapilli, qui inter ambulādum insiliunt in calceos hominis, ac pedem torquent. Inde iniicere scrupulum dicitur qui solicitudinem iniicit animo cuiuspiam. Et scrupulum eximit qui solicitudinem eximit. Terentius in Adelphis, Timet, iniecit scrupulum homini. M. Tull. 4. De finib. in fine disputationis, Scrupulum inquam abeunti. Sed videbimus. Hoc non dissimile est illi quod alias retulimus, Infixo iaculo fugere. Rursum Terentius in Andria, At mihi vnus etiam scrupulus restat, qui me habet malé.

In angulo. 67

Quod occultè fit.

Ἐν γωνίᾳ, id est, In angulo, fieri dicitur quod fit in occulto. Quod vsurpatum in Euangelijs à Domino Iesu Christo, reperitur esse apud Platonem in Gorgia, Τὸν δὲ λοιπὸν βίον βιῶναι μετὰ μειρακίων ἐν γωνίᾳ τριῶν ἢ τεττάρων ψιθυρίζοντα. id est, Reliquū vitae degere cum adolescentulis tribus aut quatuor in angulo susurrantem. Item Lucianus in concione deorum, μηκέτι θορυβεῖτε ὦ θεοί, μηδὲ κατὰ γωνίας συστρεφόμενοι, πρὸς οὖς ἀλλήλοις κοινολογεῖσθε. id est, Ne posthac susurros miscete ò dii, nec ad angulos conuersi, alius alii ad aurem cōspirate. M. Tull. lib. De oratore 1. Quibus ego de his rebus omnibus in angulis, consumendi ocij causa, vt disserant, &c. Sic & illud in Euangelicis literis prouerbialiter est dictū, Super tectum praedicare, pro eo quod est, palam & in publico praedicare. Nunquam enim legimus Apostolos de tecto clamasse.

Calidum mendacium. 68

Calidum facinus, θερμὸν ἔργον, pro audaci dici, monuimus alias. Simili figura dici solere calidum mendacium pro audaci & impudenti, docet Plautus in Mostellaria,
Calidum hercle audiui esse optimum mendacium.
Aut non est mentiendum, aut est fortiter mentiēdum: alioqui mox deprehenditur qui verecunde mentitur. Quemadmodum Aeschinus Terentianus, Non istas, quod fecam.

Muti citius loquentur. 69

Ad ἀδυνάτων genus pertinet & hoc quod habet Plautus in Persa, Muti prius loquentur quàm ego.
Ne hoc, inquit, cuiquam homini dicerem, edictum est mihi
Magnopere, nec cuiquam homini crederem:
Omnes muti vt prius loquerentur hoc quàm ego.

In transennam inducere. 70

In transennam inducit, qui dolo fallit, Plautus in Persa,
Hunc ego hodie hominem in transennam doctis ducam dolis.
Itaque huic insidiae paratae sunt, propè aggrediar virum.

Dolo fallere.

Ab aucupibus sumptum est, qui intra cancellos escā spargunt, insidiantes auiculis. Vnde & hodie qui dolo captus est, intra transennam esse dicitur. Huic simillimum, In foueam & in laqueum inducere, quorum alibi meminimus.

Ab tranſenna cibum petere. 71

Ab tranſenna cibum petere dicitur qui periculo proximus eſt. Plautus in Bacchidibus,

Nunc ab tranſenna hic turdus lumbricum petit.

In ſenem dicitur, legentem epiſtolam per quam erat fallendus. Ab eadem metaphora ſumptum, cuius modò meminimus.

Omnes adhibere machinas. 72

M. Tull. lib. Epiſt. ad Brutum, Ad reliquos hic quoq; labor mihi acceſſit, vt omnes machinas adhibeã ad tenendum adoleſcentem. Item Plato De legib. li. 7. Οὕτως φαμὲν πᾶσαν μηχανὴν μηχανητέον. id eſt, Itaque dicimus omnẽ adhibẽdam machinã. Ruſum in eodem, πᾶσαν μηχανὴν προσφέρων. id eſt, Omnẽ machinam admouens. Sumptum eſt ab his qui ſumma vi oppugnant arcem aut oppidum, nullum machinæ genus non admouentes, nihilque relinquunt intentatum.

In aulicum.

Leo chordula vinctus. 73

Lucianus in libello De mercede ſeruientibus, Νυνὶ δὲ, τὸ τοῦ λόγου, λέων κρόκῃ δεθεὶς ἄνω καὶ κάτω περισύρομαι. id eſt, Nunc autem, quod dici ſolet, leo filo vinctus, ſurſum ac deorſum circũferor. Quum quis exiguo commodo captus, apud aulicos oſtẽtatur paſſim, quòd princeps tantũ alat virum. Hoc enim principes glorioſum ſibi ducunt, ſi epiſcopos aut doctos viros cogant ſua relinquere negotia, & aulicæ ſeruire pompæ.

De tetricis.

Sinapi victitare. 74

Triſtes ac ſupra modum tetrici, ſinapi victitare dicitur, quod hodiéque vulgo tritum eſt. Plautus in Truculento,

Si ecaſtor hic homo ſinapi victitet,

Non cenſeam tam triſtem eſſe poſſe.

Ariſtophanes in Equitibus conſimili figura dixit, Tueri ſinapi.

Κἄβλεψε νᾶπυ, καὶ τὰ μέτωπ' ἀνέσπασε. id eſt,

Toruum tuens, vt qui ſinapi victitant,

Frontem ſeueram contrahebat.

Interpres Ariſtophanis admonet, napy ſemen eſſe vnde fiat ſinapi. Huius vis eſt ciere lachrymas, eoque Ennius apud Macrobium triſte vocat.

Nec triſte quæritat ſinapi, neque mœſtum cepe.

De cepis aliàs nobis eſt dictum.

Pueri ſenéſque. 75

In principio Chiliadũ admonuimus omneis ferme huiuſmodi figuras eſſe prouerbiales, quæ conſtant ex cõtrariis, Maximi minimiq;, Iuuenéſque ſeneſque, Diis atque hominibus, Sacra profana, Fas nefas, Fanda infanda. Horatius Parui properemus & ampli, quum omnibus ſentiat huc eſſe connitendum. Plato lib. De legibus 7. Ἀλλὰ τὸ λεγόμενον, πάντ' ἄνδρα καὶ παῖδα, κατὰ τὸ δυνατὸν, &c. id eſt, Imò, quod dici ſolet, omnem puerum ac ſenem pro viribus, &c.

Omni voce. 76

Modis omnibus perſuadere.

Quod ſumma contentione aſſeritur, omni ſeu tota voce dicitur prædicari. Vehemens enim affectus animi ſolet vocem intendere. Plato libro De legib. 10. Πάσῃ δὴ, τὸ λεγόμενον, φωνῇ. id eſt, Omni emiſſa voce. Clarè loquimur quum aſſeueramus, & quanto poſſumus clamore ſonamus ſiquid magnopere nos commouet. Poteſt & in hunc vſum accõmodari, vt omnem vocem promere dicatur qui modis omnibus conatur perſuadere, nunc blandiens, nunc obiurgans, nunc pollicitans, nunc minitans.

Arcus tenſus rumpitur. 77

Plutarchus in libello cui titulum fecit, An ſit ſeni adminiſtranda reſpublica, Τόξον μὲν, inquit, ὥς φασιν, ἐπιτεινόμενον ῥήγνυται, ψυχὴ δὲ, ἀνιεμένη. id eſt, Arcus, quemadmodum aiũt, quũ intenditur, rumpi ſolet: contrà animus quum remittitur. Refertur autẽ in epitaphio Theophraſti, qui tantiſper viguit dum eſſet in labore: ſimulátque remiſit ſtudium, interiit.

Οὐκ ἄρα τοῦτο μάταιον ἔπος μερόπων τινὶ λέλεκτο,
Ῥήγνυσθαι σοφίης τόξον ἀνιέμενον.
Δὴ γὰρ καὶ Θεόφραστος, ἕως ἐπόνει μὲν, ἄπηρος
Ἦν δέμας, εἶτ' ἀνεθεὶς, κάτθανε πηρομελής. id eſt,

Frangi, vt ſtudii tenſum laxaueris arcum
Veridici ſanè verba fuere viri.
Nanque opere aſſiduo valuit Theophraſtus, & idem
Laxato ſtudio, membra ſolutus obit.

Ne Apollo quidem intelligat. 78

De re admodũ obſcura.

Quod vehementer eſſet obſcurum & intellectu perdifficile, id negabant vel ab Apolline poſſe intelligi. Athenæus libro Dipnoſophiſtarum 3. Τί δ' ἡ ἐπιστολὴ λέγει, νομίζω ἐγὼ μηδὲ τὸν Ἀπόλλω διαγνῶναι. id eſt, Quid autem ſibi velit epiſtola, arbitror equidem nec ipſum Apollinem intelligere. Adducit inibi ſenarium ex Antiphane,

Ταῦτ' οὐδ' ἂν αὐτὸς ὁ Ἀπόλλων μάθοι. id eſt,

Nec Apollo quid ſibi hæc velint intelligat.

*Deſtitutus ventis remos adhibe. 79

Quum res non ſuccedit vt volumus, ad alia præſidia confugiendum eſt: aut quum fortuna eſt aduerſa, tum magis adlaborandum. Refert adagium Hermolaus in epiſtola quadam Græca quæ Politianicis admiſta eſt, καὶ τὸ τοῦ ἐμπόρου ἀρχαῖον, φασὶν, ἀπὸ τῆς κώπης χώρει. id eſt, Et deſtitutus ventis, ad remos, quod aiunt, te confer.

In pace leones. 80

Ariſtophanes in Pluto,

Οἴκοι λέοντες, ἐν μάχῃ δ' ἀλώπεκες. id eſt,

Quum leones ſint domi, iidem in Marte ſunt vulpeculæ.

Ariſtophanis interpres oſtendit prouerbium iactatum in Lacones, qui in Aſia infœliciter rem geſſerant.

Οἴκοι λέοντες, ἐν Ἐφέσῳ δ' ἀλώπεκες. id eſt,

Domi leones, in Epheſo vulpeculæ.

Ad hoc nimirum alluſit Comicus. Plutarchus in comparatione Syllæ & Lyſandri refert hanc ſententiam, tanquam vulgo iactatam in principes. ſic enim de Lyſandri frugalitate prædicat,

Ἀλλ' εἴπερ τις ἄλλος, ἐκπέφευγε τοῦτο τὸ θρυλούμενον,
Οἴκοι λέοντες, ἐν ὑπαίθρῳ δ' ἀλώπεκες. id eſt,

Imò, ſiquis alius, effugerat illud quod vulgo circunfertur,

Domi leones, ſed foris vulpeculæ.

Olim fortaſſe ſic emergebant potentes: pòſt & domi & foris leones eſſe cœperunt, aut ſiquod animal leone violentius. Cõueniet in eos qui præpoſtere ſe gerunt: ibi feroces vbi nihil erat opus: ibi fugaces vbi res poſcebat virum: aut qui in ſuos ſæuit, non itidem audent aduerſus inimicos. quod Ciceroni obiicit Saluſtius, videlicet quòd contumelioſus in amicos, ſupplex inimicis. Aut in illos qui ſimulata manſuetudine peruenerũt ad tyrannidem.

Feroces, vbi nihil eſt opus.

Certiſſima paupertas. 81

Sententiam prouerbialem refert Iunius Columella libro de re ruſtica 12. cap. 2. Præparatis igitur receptaculis, oportebit ſuo quicque loco generatim, atque etiam ſpeciatim nonnulla diſponere: quo faciliùs, quũ quid poſtulabit vſus, recipere poſſit. Nam vetus prouerbium eſt, paupertatem certiſſimam eſſe, quum alicuius indigeas, vti eo non poſſe: quia ignoretur vbi proiectum iaceat quod deſideratur. Hactenus Columellæ verba retulimus. Sentit autem, ni fallor, ſiquis habeat domi quod, quum vtendum eſt, inueniri non poteſt, eum magis egere eo quod habet quàm ſi non haberet. Etenim qui non habet, rogat alicunde commodato: qui habet, vbi ventum eſt ad articulum quo ſit vtendum, nec ſuum habet, quod vbi ſit neſcit: nec alienum habet quo poſſit vti.

Verè pauper, qui eget quæ habet.

ANIM. HENR. STEPH.

V. *proiectum iaceat*) Imò non Columellæ ſunt, ſed Ciceronis vt opinor. Hoc conſtat, vtriuſcunque ſint, eſſe hoc prouerbium Latinè de his Xenophontis verbis expreſſum. ἔστι μὲν γὰρ πενία αὕτη σαφὴς, τὸ δεόμενον ἔχοντα μὴ ἔχειν χρῆσθαι. Vide mei Ciceroniani lexici Græcolatini paginam 135.

Mercator nauiga & expone. 82

Strabo lib. Geographiæ ſuæ 14. refert huiuſmodi prouerbium, ἔμπορε κατάπλευσον, ἐξελοῦ, πάντα πέπραται. id eſt, Mercator adnauiga, expone: omnia diuendita ſunt. Ait natum à Cilicibus olim piraticam exercentibus, quorum præcipuus quæſtus erat ex mancipiis, quæ propter opportunitatem loci facilè capiebantur, & celerrimè diſtrahebantur: quòd Delus, quæ non procul aberat emporium præſtaret & amplum & pecunioſum: vt illic eodem die, præſente pecunia, multa mancipiorum millia diſtrahi poſſent & auehi. In cauſa erat illud quoque, quòd Romani ex Carthagine Corinthóque ſubuerſis vehementer locupletati fuerant, eóque pluribus mancipiis vti cœperunt. Siquid habet prouerbium præter rei geſtæ memoriam, poterimus vti quoties ſignificabimus rei cuiuſpiam eſſe tantam auiditatem, vt nulla copia ſufficiat: præſertim ſiquid mali ſit quod experitur: quemadmodum nihil auidius emitur quàm nugaces quidã & ſeditioſi libelli, faſtiditis bonis authoribus.

Niſi crura fracta, &c. 83

M. Tullius in Philippica 13. docet prouerbio fuiſſe iactatum in Cn. Plancum, eum perire non poſſe niſi crura ei fracta fuiſſent. Is incenderat curiam, ob quod facinus quum eſſet eiectus in exilium, tamen pòſt armatus auſus eſt redire in vrbem. Adagium autem ductum eſt ab his qui ob ſcelera ſubiguntur in crucem; tantáque eſt malitiæ viuacitas vt nec illic mori poſſint niſi fractis cruribus mors acceleretur. Iocatur autem Cicero Planco fuiſſe fracta crura, quum legibus eſſet adempta poteſtas redeundi in ciuitatem. Et tamen vixit ac rediit. Aſcribam M. Tullii verba, Sequuntur alii tribunitii, C. Plancus in primis, qui ſi ſenatum dilexiſſet, nunquam curiam incendiſſet. quo ſcelere damnatus, in eam vrbem rediit armis, à qua exceſſerat legibus. ſed hoc ei commune cum plurimis diſſimillimis. Illud tamen verũ quod in hoc Planco prouerbij loco dici ſolet, perire eum non poſſe, niſi crura ei fracta eſſent. fracta ſunt, & viuit. Hoc tamen, vt alia multa, aquilæ fertur acceptum. Hactenus Tullii verba recenſuimus. in quorũ poſtremis iocus eſt in aquilã, quo ſignificatur armata manus. nã vexilla Romanorum

norum præcipua habebant aquilam. Meminit & in oratione pro Roſcio Amerino, Sin autem ſic agetis vt arguatis aliquem patrem occidiſſe, neque dicere poſſitis aut quare, aut quomodo, ac tantummodo ſine ſuſpicione latrabitis crura quidem vobis nemo ſuffringet. ſed ſi ego hos bene noui, literam illam cui vos vſque eo inimici eſtis, vt etiam eas omnes oderitis, ita vehementer ad caput affigent, vt poſtea alium neminem niſi fortunas veſtras accuſare poſſitis. Quidam putant hîc ſignificari θ, de quo dictum eſt in prouerbio θ præfigere. Mihi magis videtur ſentire de τ, quod crucis habet imaginem. & in crucem ſuffixis ſolent frangi crura. Et hac quidem litera tei abſoluebantur: ſed interim actor referebat notam calumniæ & impudentiæ, qui crimen atrox obiiceret, quod nullis argumentis probare valebat.

Cuculus. 84

In adulteros, vel deprehenſos, &c.

Olim qui fuiſſent in re quapiam parum honeſta deprehenſi, vulgari probro cuculi dicebantur. Id ortum a vinitoribus qui ſerius cœpiſſent putare vineam, nec hoc munus abſoluiſſent priuſquam audiretur ea auis, velut ceſſationem exprobrans agricolis. Huius vocem imitantes viatores deridebāt vinitores. Ita Plinius lib. 18. cap. 26. In hoc tēporis interuallo quindecim diebus primis agricolæ rapienda ſunt ea, quibus peragēdis ante æquinoctium non ſuffecerit: dum ſciat inde natā exprobrationem fœdam putantium vites per imitationem cantus alitis temporariæ, quam cuculum vocant. Dedecus enim habetur opprobriumque meritum, falcem ab illa volucre in vite deprehendi, vt ob id petulantiæ tales etiam cum primo vere ludantur. Auſpicio tamen deteſtabiles videtur. adeo minima quæque in agro naturalibus trahantur argumentis. Porrò quos Plinius petulantiæ tales appellat, apud quaſdam nationes & hodie licet agnoſcere. Veris enim mentibus, quum auditur coccyx (ſi tamen hic eſt cuculus, id quod ſentit Gaza) coniugati mutuis ſalibus inter ſeſe ludunt, dicentes, Tibi canit hæc auis, ſignificantes vxorem parum vigilanter cuſtoditam. Quin & Plautus in Aſinaria, ſic facit vxorem conuiciantem marito in amica deprehenſo, At etiam cubat cuculus: ſurge amator, i domum. Ac mox, Cano capite te cuculum vxor ex luſtris rapit. Horat. ſermonum lib. 1 ſatyra 7.

Cubat cuculus.

> Tum Prænestinus ſalſo multúmque fluenti
> Expreſſa arbuſto regerit conuicia, durus
> Vindemiator & inuictus, cui ſæpe viator
> Ceſſiſſet, magna compellans voce cucullum.

Hæc nimirum congruunt cum his quæ ſcribit Plinius, probro ſolere obiici vindemiatoribus, ſi cuculus eos deprehēdiſſet putantes vineam. Eum Horatij locum ſic explicat Porphyrio. Nā ſolent ſenia ruſtici circa viam arbuſta vindemiantes, a viatoribus cuculi appellari: quum illi prouocati tantam verborum amaritudinem in eos effundant, vt viatores illis cedant, contēti eos cuculos iterum atque iterum appellare. Acron hæc adfert, Hoc autem ipſa re nouimus, quòd viatores ſæpe vindemiatores conuiciis agant quum tranſierint, & illi reſpondent ita vt cuculum eum appellent, quaſi pigrum: & recitant hoc cuſtodibus, eo quòd ſemper aſſideant. In his Porphyrionis & Acronis verbis video mendas aliquot ſubeſſe. Cum his conueniet illud Plautinum, Etiam cubat cuculus, quòd grauatim ſurgeret adſeſſor puellæ. Quin arbitror in conuicio cuculi, alluſum ad vocem cubandi. Vnde pro ſenſa in verbis Porphyrionis fortaſſe legendum ſenti. Iam quod quidam ex cuculo faciunt cucullum, ex aui veſtem, nihil eſt neceſſe, quum hæc vox penultimam habeat productam apud Plautum in carmine trochaico,

> At etiam cubat cuculus ſurge amator, i domum.
> Ac mox,
> Cano capite te cuculum vxor ex luſtris trahit.

Trochaicus eſt. In Pſeudolo pro generali conuicio videtur vſurpaſſe, Quid ſles cucule? viues. Niſi forte lachrymantem ac ſingultientem amatorē cuculum appellat, quaſi κοκκύζοντα. Similiter in Mercatore, Iſthæc filio non credam qui obſequitur patri: haic non, vt meto cuculo. Itidē in Perſa, Tua quidem cucule cauſa, non hercle, ſi os præciderim tibi, metuam morticinę.

Arator niſi incuruus præuaricatur. 85

Prouerbij ſpeciem habet quod refert Plinius libr. 18. cap. 19. Arator, niſi incuruus, præuaricatur. Præcipit vt arator aruum primùm rectis ſulcis proſcindat, mox & obliquis ſubigat. id fieri vix poteſt niſi toto corpore incumbat labori, vnde & Vergilio dictus eſt curuus arator. Cæterùm præuaricari eſt à recto ſulco diuertere. Vnde & in cauſis præuaricari dicūtur qui cauſam diuerſam adiuuant. Videlicet hoc eſt quod aiunt, Inde tranſlatum hoc crimen in forum. Ibi itaque caueatur vbi inuentum eſt. Transferri poteſt ad quemuis, vt Leno, niſi periurus eſt, præuaricatur. Miles, niſi impius eſt, præuaricatur. Conueniet in negotium quod abſque magnis ſudoribus peragi non poteſt.

Præuaricari, quid.

Metiri digitis. 86

Qui rem accuratius expendit quàm oportet, digitis metiri dicitur, veluti ſiquis cum amico rationem ineat, vter in alterum plus contuliſſet officiorum. M. T. in Paradoxo tertio, Poetam nō audio in nugis: in vitæ ſocietate audiam ciuem digitis peccata dimetiētem ſua? Si ſunt viſa breuiora, leuiora qui poſſunt videri, quum quicquid peccetur, perturbatione peccetur rationis atque ordinis. Alluſit huc Cicero, quòd poetæ carminis pedes digitis metiri ſolent. vnde & Horatius,

> Legitimumque ſonum digitis callemus & aure.

Non optimus autem poeta videtur qui non ſtatim aurium iudicio deprehendit carminis vitium.

Salem & caſeum edere. 87

Plinius lib. 31. cap. 7. indicat prouerbium, quod tamen non refert. Siquidem inter laudes ſalis & hoc refert, Varro etiā pulmentarij vice vſos veteres author eſt: eſitaſſe enim ſalem cum pane & caſeo, vt prouerbio apparet. Conijcere licet tale fuiſſe dictum, Nihil conuiuio deerat habuimus ſalem, panem & caſeum. Aut, Ne ſis ſollicitus quo me apparatu accipias præter ſalem, panem & caſeum nihil requiram. De Xenocratis caſeo dictum alibi.

In agro ſurculario capras. 88

Varro De re ruſt. lib. 1. cap. 2. dictum hoc, veluti legem agricolariam, adfert, Colonus in agro ſurculario ne capras compaſcat. Deflecti poteſt ad eos qui noxiarum rerum aut hominum admiſſu, corrumpunt teneram ætatem, veluti ſiquis laetis virginibus adiungat iuuenes laſciuos, aut adoleſcentibus addat laſciuas puellas, aut ſiquis ſtudiis admiſceat voluptates ſtudiis inimicas. Nam capra plantis omnibus nō vulnere tantum, ſed & veneno dentium peſtifera eſt, præſertim oleæ & viti. vnde & Baccho immolatur vindictæ gratia: Mineruæ nihil caprini generis quòd ille vitis repertor dicitur, huic ſacra eſt olea.

Noxiis rebus corrupti animi.

Oportet agrum imbecilliorem eſſe. 89

Columella lib. 1. cap. 3. teſtatur apud Afros agricolas huiuſmodi prouerbium fuiſſe celebre, Oportet agrum imbecilliorē eſſe quàm agricolam. Hoc ænigma ſic explicuit Vergilius ſpecie non minus prouerbiali,

> laudato ingentia rura, Exiguum colito.

Sed præſtat ipſa Columellæ verba aſcribere, Adhibendum modum menſuramque rebus, idque vt non ſolum aliud acturis, ſed & agrum paraturis dictum intelligatur: ne maiorem quàm calculorum ratio patitur, emere velit. Nam huc pertinet noſtri poetæ ſententia,

> -laudato ingentia rura. Exiguum colito.

Quod vir eruditiſſimus vt mea fert opinio, traditū vetus præceptum numeris ſignauit. Quippe acutiſſimam gētem Pœnos dixiſſe conuenit, Imbecilliorem agrum quam agricolam eſſe debere. quoniam quum ſit colluctandum cum eo, ſi fundus præualeat, allidi dominum. Nec dubium quin minus reddat laxus ager non recte cultus, quàm anguſtus eximie. Conueniet in eos qui ſtudent imperio proferendo, quum hoc ipſum quod habēt non poſſint adminiſtrare: aut qui ſuſcipiunt munus, cui gerendo ſunt impares. Cōgruet cum eo quod alibi retulimus, Spartam nactus es, hanc orna.

Spartam nactus es, hanc orna.

Ab ipſa meſſe. 90

Non eſt animus conuertere in hoc opus quicquid aliquam prouerbij ſpeciē habet. Pauca quæ ſeſe caſu obtulerunt viſum eſt nō præterire, præſertim ſi commodius & argutius dicta videbantur. Quod generis eſt illud apud Senecam epiſtolarū lib. 3. epiſtola 22. Ab ipſa meſſe diſcedam? Agit enim de his qui vel commodis vel ſpe commodorum detinētur quo minus ſeſe explicent à negotiis, quaſi deſerturi agrum, quum inſtet meſſis. Quàm multi ſunt in principum aulis, quos tædet eius vitæ, diſcruciāturque libertatis deſiderio: verum iſtis ad libertatem aſpirātibus reclamat cupiditas, Tam magnas ſpes relinquām? Ab ipſa meſſe diſcedam?

Cum ſarcinis enatare. 91

Nec minus commodè dictum eſt in eadem epiſtola, Nemo cum ſarcinis enatat. Id eſt, nemo ſeſe recipit in libertatem, niſi cōtemptis præmiis ſeruitutis. Non enim poteſt euadere occupationes qui curarum authoramentum non poteſt negligere. Congruit cum eo quod alibi retulimus ex Martiale, Totis pilea ſarcinis redemi: rurſum cum apologo quem adducit Horatius de vulpe paſta in camera frumentaria.

Nemo liber, niſi contempto ſeruitutis præmio.

Dolones. 92

Plutarchus in vita Pauli Aemylij tradit Antigonum regem Demetrij nepotē, eo quòd benigne promitteret omnibus, nec præſtaret promiſſa, populari ioco dictum fuiſſe Doſonem, quaſi Latinè dicas Dabonem: quòd ille quiduis petentibus reſpondere ſoleat δώσω, id eſt, Dabo. Tales ſunt χρυσολόγοι, de quibus alibi nobis dictum eſt. Ouidius,

> Promittas facito quid enim promittere lędit?
> Pollicitis diues quilibet eſſe poteſt.

Huiuſmodi Doſonibus ſcatēt aulę principum: Cras, mox redi.

Humeris ſuſtinere. 93

Quorum authoritas diligentiáque plurimum valet in cōſeruanda ſalute cuiuſpiam, ii dicuntur humeris ſuſtinere. M.

Tullius pro L. Flacco, De ſumma reipub. taceo, quam vos vniuerſam hoc iudicio, veſtris inquã humeris, iudices ſuſtinetis. Ammianus Marcellinus lib. 16. Vbi bellorum inundantiũ molem humeris ſuis, quod dicitur, vehens, ſcindebatur in multiplices curas. Huic affine eſt Humeris referre. Cicero pro domo ſua, Dicebas te tuis humeris me cuſtodem vrbis in vrbem relaturum. Ab hac metaphora dicuntur Atlantes reipub. qui eam ſuis humeris ſuſtinent, alioqui collapſuram.

Humeris referre.
Atlantes reipub.

Arcem ex cloaca facere. 94

Qui rem hominémve nihili laudibus magnificis attollunt, dicuntur arcem ex cloaca facere. M. Tullius pro Cn. Plancio, Nunc venio ad illud extremum quod dixiſti, dum Plácii in me meritum verbis extollerem, me arcem ex cloaca facere, lapidẽ è ſepulchro venerari pro Deo. neque enim inſidiarũ periculum vllum neque mortis fuiſſe. Hactenus Cicero. In cuius verbis & illud prouerbii figuram habet, Lapis è ſepulchro, de homine nullius potentiæ.

Lapis è ſepulchro.

Archimedes non poſſet melius deſcribere. 95

Archimedes Syracuſanus geometra fuit celeberrimus, nuſquam non intentus figuris geometricis, adeo vt pingens ſit interfectus. Ex quo prouerbii ſpecie dictum eſt illud quod eſt apud M. Tull. in oratione pro A. Cluentio, Si, vt tu dicis, gratiæ côciliandæ cauſa, quadraginta iſtorum acceſſio millium quid valet? ſi, vt nos dicimus, vt quadraginta millia numûm ſedecim iudicibus darentur, non Archimedes potuit melius deſcribere. Solent enim geometræ mathematicas figuras in puluere depingere.

Porta itineri longiſſima eſt. 96

M. Varro lib. de re ruſt. 1 cap. 2 ſubindicat vulgò dici ſolere, Portam itineri eſſe longiſſimam. cuius arbitror eundẽ eſſe ſenſum qui eſt illius, Dimidiũ facti qui cœpit habet. Quin & hodie dicunt bonam itineris partem confectam ei qui portam egreſſus ſit. ſemper enim eſt quod iter apparantem remoretur: &, ſi nihil ſit negotii, remorãtur amicorum affectus. Apud noſtrates autem non creditur profectio futura fœlix, niſi dies aliquot dati fuerint conuiuiis & compotationibus amicorum. Varronis verba ſubſcribã, Vultis igitur interea vetus prouerbium, quod eſt, Romanus ſedendo vincit, vſurpemus dum iſte venit? Et ſimul cogitans portam itineri dici longiſſimam eſſe, ad ſubſellia, ſequentibus nobis, præcedit.

Deorum concio. 97

Θεῶν ἀγορὰ, id eſt, Deorum concio, ſiue curia. Heſychius indicat dici ſolitum in eos qui liberè magnaque cum authoritate loquuntur, perinde quaſi dii loquãtur hominibus. Addit, Athenis eſſe locum huius cognominis. Conueniet in diuites aut præpotentes, qui nonnunquã quum ſtultiſſime loquantur, tamen freti opibus ac potentia, pro oraculo volunt haberi quicquid dixerint. Cognatum eſt ibi quod alibi retulimus, Argenti fontes loquuntur.

Camarinè loqui. 98

Huic non diſſimile eſt quod extat apud eundem, καμαρινῶς λέγειν, id eſt, Camarinè loqui pro eo quod eſt, audacter, præciſè & ſeueriter loqui. Vnde natum ſit non ſatis liquet, niſi quòd Iuuenalis Camarinos inter vetuſtæ nobilitatis familias recenſet,

-ne tu, inquit, ſis Creticus aut Camarinus.

Heſychius indicat militũ zonas dici καμάρας. Itaque fieri poteſt vt ab horum ferocia prouerbium duxerit originem. Idem docet, columnas quaſdam, in quibus erat depictus Atys circuitus, dictas καμάρας. Fortaſſis ab hac oſtentatione dicebantur καμαρινῶς loqui qui ſeſe iactarẽt barbarico more. Rurſum idẽ oſtendit καμαρίαν dici cubile in quo ſunt plures cameræ. In ſuo quiſque cubiculo quæ vult loquitur. Poſſem adferre plures diuinationes, niſi vererer has ipſas eſſe plus ſatis lectori.

Gloſſogaſtores. 99

Qui linguam habent venalem, ea loquentes quæ ventri conducũt, Comicorum ſalibus taxati ſunt, dictique γλωσσογάστορες, voce ridiculè ex lingua & ventre compoſita. Quadrabit in malos aduocatos: in concionatores quorum oratio quæſtum ſapit: in aſſentatores. Author eſt Iulius Pollux lib. De rerum vocabulis 2. Athenæus libro 3. docet eiuſmodi homines à poetis aliquot, dictos κνισοκόλακας & κνισολοιχοὺς, quòd ob culinæ nidorem adulentur, & nidorem liguriant: morbum dictum κνισολοιχίαν. Ita Iuuenalis,

Te putat ille ſuæ captum nidore culinæ.

Pereant amici, &c. 100

M. Tullius in oratione pro Deiotaro rege refert hunc verſiculum vt prouerbio iactatum,

Pereant amici, dum vnà inimici intereant.

Dicit eandem ſententiam Græco quoque verſiculo celebrari, quem nondum comperi, niſi fortè is eſt cuius fragmentum antè retulimus, ἐῤῥέτω φίλος σὺν ἐχθρῷ, id eſt, Valeat amicus cũ inimico. Ciceronis verba ſubſcribam, Itaque quum eſſet ei nunciatum, Domitium naufragio periiſſe, etiam te in caſtello circũſedeti, de Domitio dixit verſum Græcum eadem ſententia qua etiam nos habemus Latinum, Pereant amici dum vnà inimici intereant. Quod ille, ſi eſſet tibi inimiciſſimus, nunquam tamen dixiſſet. ipſe enim manſuetus eſt, verſus inanis. Congruet in illos qui nec inimicis parcunt nec amicis, modò quod impẽſe cupiunt aſſequãtur. Verſus autem non ſolùm inanis eſt, verumetiam immanis: quum humanitatis ſit & inimicos inultos ſinere, ne lædas amicos. Neque dubitem contendere, à Cicerone immanis ſcriptum, quod ſcriba deprauarit in inanis: quum manſuetus non reſpondeat inani, ſed immani: nec in hoc verſu quicquam ſit inane, hoc eſt, glorioſum aut friuolũ, ſed feritas homine indigna. Quanquam carmen apud Ciceronẽ non ſatis conſtat ſuis numeris: conſtabit ſi legas,

Ciceronis locus.

Pereant amici, inimici dum intereant ſimul.

Talis eſt & ille quem alibi retulimus,

Me mortuo, terra miſceatur incendio.

CHILIADIS QVARTÆ CENTVRIA SEXTA.

Plenis velis. 1

PASSIS velis pleniſque velis agere dicuntur qui toto impetu ſummóque conatu moliuntur aliquid. Ita M. Tullius pro domo ſua ad Pontifices, Quid tandem ſi tu in illis reipub. tenebris cæciſque nubibus & procellis ſenatum à gubernaculis deieciſſes, populum è naui exturbaſſes, ipſe archipirata cũ grege prædonũ impuriſſimo plenis velis nauigaſſes, ſi quæ tũ promulgaſti, côſtituiſti, promiſiſti, vẽdidiſti, perferre potuiſſes: qui locus terrarum vacuus extraordinariis faſcibus atque imperio Clodiano fuiſſet? Hactenus Cicero. Philoſtrat. in Polemone, ἐπειδὴ ἤκουσεν Εὐφράτου τοῦ Τυρίου, πλησίστιος ἐς τὴν ἐκείνου φιλοσοφίαν ἀφῆκεν. id eſt, Poſteaquam audiuit Euphratem Tyrium, plenis velis ad illius philoſophiam ſe contulit. De ſimilibus figuris aliis nobis non ſemel dictum eſt.

Pecunia abſque peculio. 2

Apparet olim fuiſſe prouerbium inter agricolas iactatum, Pecuniam ſine peculio fragilem eſſe. Refertur Pandectarum Lib. 32. Tit. De legat. & fid. com. Capite, Si chorus. His verbis, Quæ mobilia mea erunt, do, lego, numos ibi repoſitos vt mutui darentur, non eſſe legatos Proculus ait. At eos quos præſidii cauſa repoſitos habet, vt quibuſdã belis ciuilibus factitaſſent eos legato contineri: & ſæpe audiſſe ruſticos ſenes ita dicentes, pecuniam ſine peculio fragilẽ eſſe. pecuniam appellantes, quod præſidii cauſa reponeretur. Retulimus alibi prouerbium quod admonet ne totam ſubſtãtiam vni credamus naui, ne nihil ſuperſit vnde damnum ſarciatur, ſi nauis interierit. Ita ſolent, ſenes ſummam aliquam ſeponere, ne nihil ſupereſſet ſi res incendio, bello aut furto periret. Si libebit adagium aliò deflectere, poterit accommodari ad eum qui non omnia conſilia ſua cõmunicat amicis: aut qui fœlicitatis ſummam non ponit in rebus extrariis, ſed in animi bonis: vt illis caſu perditis, habeat quò confugiat nec deſpondeat animum. Quod enim propriè noſtrum eſt, peculium dicitur: ea verò demum propriè noſtra ſunt, quæ fortuna non poteſt eripere.

Rana cum locuſta. 3

Impar certamẽ expreſſit hac figura Theocritus in Thalyſiis,

βάτραχος δὲ ποτ᾽ ἀκρίδας ὥς τις ἐρίσδω. id eſt,

Sic certo veluti ſi certet rana locuſtis.

Addit ſcholiaſtes Græcis ranam dici βάτραχον quaſi βοάτραχον, ob vocis aſperitatem.

Muſarum aues. 4

Μουσᾶν ὄρνιθες in eadem ecloga dicti ſunt poetæ, quòd aſſiduè modulentur ſua carmina,

Καὶ Μοισᾶν ὄρνιχες, ὅσοι ποτὶ Χῖον ἀοιδὸν
Ἀντία κοκκύζοντες, ἐτώσια μοχθίζοντι. id eſt,
Quotquot aues muſarum audent certare poetæ
Chio, coccyſando, opera conantur inani.

Ad pedes, ad caput. 5

Non ſine prouerbij ſpecie dictum videtur illud Theocriti in Paſtoribus, de rebus copioſis & affluentibus,

Αἵ μοι πρὸς κεφαλᾶ καὶ ποσσὶ τὰ κώεα κεῖται. id eſt,
Ad caput idque pedes, quarum me vellera cingunt.

Sermo eſt paſtoris iactantis opes ſuas, quibus vndiq; affluebat.

Pſydracia. 6

Theocritus in Aita,

Ψεύδεα ῥινὸς ὕπερθεν ἀραιῆς οὐκ ἀναφύσω. id eſt,

Non mihi naſcentur nares mendacia ſupra.

Scholiaſtes addit, apud Siculos, qui ſupra nares haberēt puſtulas albas, quas illi vocant ψυδράκια, hoc, ψεύδη aut ψεῦδος, pro mendacibus haberi ſolitos vulgò. Quin & hodie vulgò dicunt, Naſus tuus arguit mihi te mentiri. Idem iocus eſt vulgi de miraculis vnguium. Quin & ipſas narium puſtulas Græci ψυδράκια vocant, vt indicat idem Scholiaſtes. Amás hoc ænigmate ſignificat ſe nihil mentiturum de amica. Iones ψύδρακας appellāt varias puſtulas. Hinc diminutiuum ψυδράκια, ψευδώματα, quòd in ſumma cute efflorescant. Res ipſa planè ſuperſtitioſa eſt, & exiſtimo eſſe puto quod nouiquedam cui non naſus tantum, ſed tota penè facies phydracijs erat operta: nec vllum vnquam animal vidi vanius aut impudentius mendax.

Cum ſacco adire. 7

Prouerbiali ſchemate dictum eſt quod adfertur ex Paulo li. Pandect. 40. Titulo de ſolu. & liber. Cap. Quod dicimus. Quod dicimus, inquit, in eo hærede, qui ſideicommiſſum teſtatoris id quod ante aditā hæreditatem ab eo ſolutū eſt debere ſtatim ſoluere: cum aliquo ſcilicet temperamento temporis intelligēdum eſt, nec enim cum ſacco adire debet. Hæc ibi. Non dubium eſt quin hic ſermo fuerit vulgo iactatus de quouis qui poſtulat vt ſtatim exhibeatur quod petit. Alioqui non ad omnia recipienda ſacco opus eſt, velut ad oleum aut vinum. Græcis θυλακίζειν dicitur qui cum pera ſequens poſtulat aliquid, qui mos eſt mendicorum, vnde prouerbium, Mendicorum peras ſemper eſſe inanes. Θύλακος autem vas eſt farinarium. Heſychius indicat eam vocem fuiſſe peculiarem Tarentinis.

Θυλακίζειν.

Officere luminibus. 8

Officere luminibus dicitur qui gloriā alterius obſcurat. Hic ſermonis color ſumptus eſt ex iuris Iureconſultorum, in quibus cauetur ex ſeruitutibus prædiorū, ne vicinus altius ſublato ædificio officiat luminibus vicini. Ita Paulus Pandect. lib. 8. Tit. De ſeruitutibus vrbanorum præ. cap. 3. Luminum, inquit, ſeruitute conſtituta, id acquiſitum videtur, vt vicinus lumina noſtra excipiat. Quum autem ſeruitus imponitur, ne luminibus officiatur, hoc maxime adepti videmur, ne ius ſit vicino inuitis nobis altius ædificare, atque ita minuere lumina noſtrorum ædificiorum. Id eleganter aliò detorſit M. Tullius in Bruto, Nam vt Philiſti & Thucydidis conciſis ſententiis, interdum etiam non ſatis apertis officit Theopompus elatione atque altitudine orationis ſuæ (quod idem Lyſiæ Demoſthenes) ſic Catonis luminibus obſtruxit hæc poſteriorum quaſi exaggerata altius oratio. Idem pro C. Rabirio Poſthumo, de C. Cæſare loquens, Nec amicum pudētem corruere patitur, nec illius animi aciem perſtringit ſplendore ſui nominis: nec mentis quaſi luminibus officit altitudo fortunæ & gloriæ.

Manu longa & manu breui tradere. 9

Libro Pandectarum 46. Tit. De ſolut. ſcribitur hunc in modum, Pecuniam mihi debes, aut aliam rem, ſi in conſpectu meo ponere te iubeam, efficitur vt & tu ſtatim libereris & mea eſſe incipiat. Nam tunc quòd à nullo corporaliter eius rei poſſeſſio detinetur, acquiſita mihi & quodammodo manu longa tradita exiſtimanda eſt. Simili figura dictum eſt breui manu dare, lib. Pandect. 23. Tit. de iure dotium, Cap. Licet ſoleat. Quoties autem extraneus accepto fert debitori dotis conſtituēdæ cauſa, ſi quidem nuptiæ inſequutæ non fuerint, liberatio non ſequitur: niſi forte ſic accepto tulit, vt velit mulieri in totum donatum. Tunc enim credendum eſt breui manu acceptum a muliere, & marito datum. Quæ ſi deflectas, plus habebunt veneris: Veluti qui promiſſis agit, ac ſpem tantum oſtendit, longa manu dat, quod animo contueri poſſis, non ſtatim etiam tollere: cōtrà, qui præſens ac ſtatim exhibet quod promittit, breui manu dat. Pueri aſſem oſtendunt elephanto, nec audent porrigere. De longis regum manibus alibi dictum eſt.

Iynge trahor. 10

Qui vehementi & impotenti deſiderio trahūtur ad aliquid, iynge trahi dicuntur. Ita Pindarus in Nemeis hymno 4. ἴυγγι ἕλκομαι ἦτορ, id eſt, Iynge trahor animo. Interpres addit huiuſmodi fabulam. Iyngem aiunt fuiſſe filiam Echûs, alij Pithus, quæ quum amatoriis venenis incitaſſet Iouem in amorem Iûs, à Iunone irata verſa eſt in auem, qua mulieres vti conſueuerunt in amatoriis veneficiis, quemadmodum indicat Theocritus in Pharmaceutria,

Ἶυγξ, ἕλκε τὺ τῆνον ἐμὸν ποτὶ δῶμα τὸν ἄνδρα. id eſt,

Per te iynx meus ille domum vir quæſo trahatur.

Quidam iyngem vertunt motacillam, quòd caudam aſſiduè moueat.

Dii omnia poſſunt. 11

Hemiſtichium Homericum.

θεοὶ δέ τε πάντα δύνανται. id eſt,

at cœleſtes omnia poſſunt.

Quadrabit in monarchas, quibus promptum eſt facere quicquid animo collibitum fuerit, ſiue iure, ſiue iniuria. Pindarus in Pythiis hymno 3. θεὸς ἅπαν ἐπὶ ἐλπίδεσσι τέκμαρ ἀνύεται. id eſt, Deus autem pro ſua libidine omnem exitum perficit.

Timidi mater non flet. 12

Probus Æmilius in vita Thraſybuli, teſtatur hoc, velut ænigma, vulgo iactatum, timidi matrem non flere: quod in bello qui contemnunt hoſtem, nihilque metuendum ducunt, quoniam ſibi parum cauent, ferè pereunt, & matribus luctum adferunt cum orbitate. Contrà qui nihil non metuit, neque quicquam omnino contemnit, is tutioribus vtens conſiliis, raro venit in periculum. Thraſybulus enim, quum indixiſſet bellum triginta tyrannis, qui Athenas oppreſſerant, & caſtellum Atticæ Phylen occupaſſet, non plures ſecum habuit quam triginta commilitones. Hoc, inquit, initium fuit ſalutis Atticorum, hoc robur libertatis clariſſimæ ciuitatis. Neque vero hic non contemptus eſt primò a tyrannis, neque eius ſolicitudo. quæ quidem res & illis contemnentibus, perniciei, & huic deſpecto, ſaluti fuit. Hoc enim illos ad perſequendum ſegnes, nos autem tempore ad comparandum dato fecit robuſtiores. Quo magis præceptum illud omnium in animis eſſe debet, nihil in bello oportere cōtemni, nec ſine cauſa dici, timidi matrem flere non ſolere. Quanquam ſatis conſtat hunc locum deprauate legi: vnde conijcio ſic ſcriptum fuiſſe. Neque verò hic modò contemptus eſt primò a tyrannis, ſed eius etiam ſolitudo. Itaque modo deprauatum eſt in non, & ſolitudo in ſolicitudinem. & deprauatio deinde trahit deprauationem, vt anſa anſam. Sentit enim Probus ipſum Thraſybulum, vt hominem mediocriter nobilem ac diuitem, deſpectui fuiſſe tyrannis. Deinde hoc magis fuiſſe contemptui, quòd tam paucos haberet ſuæ factionis homines. Retulimus alibi de fortitudine quæ erumpit in acerbum.

Teuthidum more. 13

Themiſtocles, vt in ipſius vita refert Plutarchus, Eretrieo cuidam exprobrans ignauiam, dixit, ἦ καὶ, ἔφη, ὑμῖν περὶ πολέμου τί ἐστι λόγος, οἳ καθάπερ αἱ τευθίδες, μάχαιραν μὲν ἔχετε, καρδίαν δὲ οὐκ ἔχετε. id eſt, Sane, inquit, & vobis aliquid de bello dicendum eſt, qui teuthidum in morem, gladium quidem habetis, cor autem non habetis. Quidam teuthidas putant eſſe quas nos vocamus ſepias. Sepia autem de genere mollium eſt, & arbitror huic generi cor non ineſſe.

Probi Æmilij locus.

Samij literati. 14

Plutarchus in vita Periclis citat hunc verſiculum ex Ariſtophane comico,

Σαμίων ὁ δῆμός ἐστιν ὡς πολυγράμματος. id eſt,

Populus Samiorum valde literatus eſt.

Arbitror hoc inde dictum quòd quū Samij captiuis Athenienſibus inuſſiſſent noctuam, Athenienſes viciſſim Samiorum captiuis inurebant Samænam, quam in Collectaneis opinor dictam σάμαιναν. Id erat nauis genus lato ventre, & prora veluti ſuilli roſtri ſpeciem præferens: vnde & hic verſus iactatus eſt,

Ναῦς δέ τις ὠκυπόρος Σαμίη, ὑὸς εἶδος ἔχουσα. id eſt,

Nauis erat velox Samia, ſpeciéque ſuilla.

Dicta eſt Samæna quòd a Samiis reperta ſit. Conueniet igitur in cicatricoſos & ſtigmatum plenos. Heſychius & Suidas addunt apud poetam dictum in Babylonios è piſtrino prodeuntes, ſtigmatibus notatos. Verùm Ariſtoteles aliam huius dicti monſtrat originem. Quum Samiorum gens eſſet afflicta à tyrannis ob inopiam adminiſtrantium rempublicam, coacti ſunt aliquot e ſeruis admittere in conſortium adminiſtrandi magiſtratus. Sic Ariſtoteles. Seruile eſt autem ac noxiorum, ſtigmatis notari. Apud Plautum in Caſina, Si hic literatus me ſinat. Literatum appellans notis multis inſignē. Plinius lib. 18. cap. 3. inſcriptos appellat, At nunc eadem illa, vincti pedes, damnatæ manus, inſcripti vultus, exercent. De attagena diximus aliàs. Nec deſunt qui cauſam diuerſam adferant, quòd apud Samios inuentæ ſint vigintiquatuor literæ à Calliſtrato. Sic Andron in Tripode. Idem Ionum literas tradidit Athenienſibus. Probabile eſt igitur à repertis traditiſque literis iocum fuiſſe verſum ad ſtigmata. Nam Samij ſimul & accipiebant & tradebant infames notas. Nicanor Alexandrinus grammaticus populari ioco dictus eſt ſtigmaticus, quòd de ſcripturæ diſtinctiunculis, quas Græci στιγμὰς appellant, curioſè ſcripſerit.

Inſcripti.

Samij mores. 15

Σαμίων ὁ τρόπος, id eſt, Samij mores. Quidam referunt ad calumniandi vitium, quòd, vt dictum eſt, Samij notas & inurerent aliis, & paterentur ab aliis. Alij malunt referre ad nouam nauigij ſpeciem, quam apud illos reperit Polycrates tyrannus. Itaque quadrabit in eos qui ſuos quoſdam habēt mores à cæterorum moribus diſſidentes.

Λακκόπλουτοι. 16

Calliæ barbarus quiſpiam clàm indicauit magnā auri vim in puteum quendam coniectam. Is & occidit indicem, ne proderet, & aurum ſuſtulit. Vbi res innotuit, in comœdiarum iocum verſa eſt, vt qui malis artibus ſubitò diteſcerēt, λακκόπλουτοι dicerentur. Refert Plutarchus in vita Ariſtidis. Attigit & Heſychius.

quam adeſſe ſinitur. Mox Veneri ſacrificantes, feſtum ſoluunt. Itaque qui ſic ſacrificabant, ἀποβάται dicebantur.

Eamus Athenas. 27

Ἴωμεν εἰς Ἀθήνας, Eamus Athenas. Plutarchus in vita Theſei refert, Athenienſes Minois violentia ſimulque rerum inopia afflictos, inijſſe fœdus cum illo, his quidem conditionibus, vt quotannis in Cretã mitterent ſeptem pueros, ac totidem puellas, quos quidam exiſtimant a Minotauro ſolitos interimi. Ariſtoteles diſſentit, ſcribit quum vetuſti cuiuſdam voti religione tenerentur Cretenſes, illas hominum primitias mittebant in Delphos quibus eò proficiſcentibus, adiunxerunt ſeſe multi Cretenſium filij. Cæterum quum illic ob terræ ſterilitatem ægre ſibi pararent victum, venerunt in eam Italiæ partem quæ quondam Iapygia dicta eſt. Hinc in Thraciam profecti, Bottiæi dicti ſunt. Vnde virgines Bottiæorum, ſacrificio quodam abſoluto, canere ſolent, Eamus Athenas: his verbis teſtificantes deſiderium patriæ quondam relictæ. Huius ſententiæ citat authorem Ariſtotelem in Republ. Bottiæorum. Licebit vti ſiquando nos melioris fortunæ relictæ pœnitebit.

Patriæ deſiderium.

Abderitica mens. 28

De ſtupidis.

Abderitæ in ſtuporis inſaniæque fabulam abiere, quod perſpicuum eſt ex epigrammate Martialis, libr. 10. de eo qui damnatus in theatro, repræſentauit Mutium Scæuolam, ac manum impoſuit igni, ſed iuſſus, ſed actoribus parati ſupplicijs, ni faceret: Si patiens fortiſque tibi durúſque videtur,

Abderitanæ pectora plebis habes.

De Bœotis & Batauis alias nobis dictum eſt. Abderitanis autẽ natura peculiarem fuiſſe mẽtis ſtuporem indicat M. Tullius in libris De natura deorum. Et Plinius lib. 25. cap. 8. docet huic vrbi vicina eſſe paſcua, in quibus equi paſti inflammantur rabie, quemadmodum apud Potniam aſini. Eſt autẽ in Thracia, condita dictáque ab Abdera ſorore Diomedis, patria Democriti philoſ., iuxta Pomponium Melam. Stephanus ciuitatem dictã autumat ab Abderito filio Erimi, Herculi adamato, quẽ Diomedis equi dilacerarant.

Maritimi mores. 29

De inconſtantibus.

Non abeſt à prouerbij ſpecie quod Plautus in Ciſtellaria dixit, Maritimos mores, pro varijs & inconſtantibus, quales ferè ſunt amantium, qui quum ferantur impotentibus cupiditatibus, tamen ſibi non conſtant. Queritur autem apud Comicum adoleſcens de amore mentem in varios affectus rapiente. Ita, inquit, mihi omnia ingenia ſunt: quod lubet, nõ lubet iam id cõtinuo. Ita me amor lapſum animi ludificat, fugat, agit, appetit, raptat, retinet, iactat, largitur, quod dat non dat, deludit. Modo quod ſuaſit, diſſuadet: quod diſſuaſit, id oſtentat. Maritimis moribus mecum experitur. Quemadmodũ autem mare nunquam conquieſcit, & ſubinde mutat faciem, ita ferunt homines maritimos nonnihil ex maris ingenio referre. De Euripo dictum eſt nobis aliâs.

Pecuniæ pedibus compenſantur. 30

Inter Catonis dicta quæ prouerbiorum vice celebrantur, refertur & illud, Pecuniam pedibus compenſari. quod tamen in libris eius viri nondum reperi: ſed fieri poteſt vt hoc M. Tullius ioco dixerit. Nec diſſimile veri eſt multas Catonis ſententias fuiſſe celebres quas ille dixit tantum non ſcripſit. Ciceronis ex oratione pro L. Flacco verba ſubſcribam, Si te Cratippi delectabant, hic alicubi in Cruſtumino, aut in Capenati parauiſſes. Verum eſto, Catonis eſt dictum, pedibus compenſari pecuniã, longe omnino a Tiberi ad Caicum, &c. Sententiam autem hãc eſſe arbitror, ſi longius abſit fundus, plus impẽdiorum eſſe domino, & minus ad eum redire lucri. Id damni ſarcitur pedibus domini, ſi non grauetur ſubinde fundum inuiſere.

Ne incalceatus in montes. 31

Theocritus in νομεῦσι,

Ἐς ὄρος ὅκχ' ἕρπῃς, μὴ ἀνάλιπος ἔρχεο Βάττε.
Ἐν γὰρ ὄρει ῥάμνοι τε καὶ ἀσπάλαθοι κομόωντι. id eſt,
Batte caue pedibus nudis perrepere montem,
Quippe rubis tribuliſque viret mons vndique denſus.

Qui ſuſcipit vitæ genus, armet ſeſe aduerſus occurſura incommoda, ne pœniteat ſuſcepti.

Non incedis per ignem. 32

De eo, qui non verſatur in re periculoſa.

Οὐ γὰρ ἐπὶ πῦρ βαδίζεις, id eſt, Non incedis per ignem, Theocritus in Hodœporis,

Μὴ σπεῦδ', οὐ γάρ τοι πυρὶ θάλπεαι. id eſt,
Ne propera: neque enim igne caleſcis.

Scholiaſtes indicat ſubeſſe prouerbium quo ſignificabant aliquem plus ſatis feſtinare. Nam paſtor, vt erat, protinus volebat canendi certamen inire. Alter non probans tantam celeritatem, prouocat ad locum commodiorem. Properãt enim qui per ignem incedunt, & celeritas reddit elementum innoxium: quemadmodum non læditur qui manum per mediam flammã mittit, aut prunam ardentem ſubitò manu correptam abijcit. Qui verſatur in re periculoſa, dicitur & ipſe per ignem incedere. De quo prius nobis dictum eſt.

Calamoboas. 33

De eo, qui calamo ſpicula vibrat, cum lingua non poſſit.

Antipater quum nec vellet, nec poſſet congredi cominus cum Carneade qui magna vehemẽtia inuehebatur in Stoicos, ſemet ad ſcribendum vertit, multoſque libros ædidit maledicos & ineptos, in quibus paſſim contradicebat Carneadi. Hinc vulgo cognomen adeptus eſt καλαμοβόας, quòd non lingua, ſed calamo vociferaretur. Meminit Plutarchus in libello περὶ τῆς ἀδολεσχίας.

Non ſoli Atridæ amant vxores. 34

Quoties ſignificabimus ſuam cuique dolere iniuriam, contumeliam, aut damnum nec oportere quenquam impune lædi: conueniet Homericus ille verſus ex Iliados ι.

Ἦ μοῦνοι φιλέουσ' ἀλόχους μερόπων ἀνθρώπων
Ἀτρεῖδαι. id eſt,
Num ſolis hominum Atridis affectus amórque
Vxorum eſt?

Eum Sextus Cœlius, citante Vlpiano, ceu vulgò iactatum adfert lib. Pandect. 48 Titulo Ad legem Iuliam de adulterijs, Lege Si vxor. Vergilius imitatus eſt libro Æneidos 9.

-nec ſolos tangit Atridas
Iſte dolor.

Auris Bataua. 35

In craſſo, plũbeoque ingenio homines.

Quemadmodum Græci dicunt, βοιωτικὸν οὖς, id eſt, Bœoticam aurem pro pingui craſſaque: itidem Martialis Epigrammatõ libro ſexto, Batauam autem dixit agreſtem, inelegantem, tetricámque:

Tune es, túne, ait, ille Martialis,
Cuius nequitias iocóſque nouit,
Aurem qui modo non habet Batauam?

Sic enim legit Domitius Calderinus: quanquam nonnulli mutarant, pro Batauam, ſeueram. Erant Bataui Germaniæ populi Cattorum pars, qui domeſtica ſeditione pulſi, extrema Gallicæ oræ vacua cultoribus, ſimulque inſulam inter vada ſitam occupauere, quam mare Oceanum a frõte, Rhenus amnis tergum ac latera circumluit. Gens tum bello valida, vt quæ Germanicis bellis eſſet exercitatiſſima: tum opibus pollens, quòd Romana militia non exhauriretur quandoquidem erat his cũ imperio ſocietas, vt viros tãtùm armáque miniſtrarent: quemadmodum copioſius prodidit Cornelius Tacitus lib. 20. Conuenit inter pleroſque doctos (nec id refragãtibus coniecturis) eam inſulam, cuius meminit Tacitus, eſſe quam nunc Hollandiam vocant, terram mihi ſemper & celebrandam & venerandam, vt cui vitæ huius initium debeam. Atque vtinam illi nos tam poſſimus honeſtamento viciſſim eſſe, quàm illa nobis non eſt pœnitenda. Nam quòd Martialis eam gentem ruſticitatis inſimulat, quòd eandem Lucanus trucem vocat: aut nihil ad nos pertinet, aut etiam laudi vertendum arbitror vtrunque. Siquidem quæ gens non aliquando fuit rudior? Aut quando Romana gens laudatior quàm quum præter agriculturam, & militiam, nihil artium noſſet? Quòd ſi quæ quondam in Batauos dicta ſunt, contendet aliquis ad huius temporis rationem pertinere, quæ maior laus Hollandiæ meæ poterit tribui quàm ſi dicatur a Martialis iocis abhorrere, quos etiam ipſe nequitias appellat? Vtinámque Chriſtianis vel omnibus aures eſſent Batauæ, quo peſtilentes eius poetæ facetias aut non admitterent, aut certe his non caperentur. Quod ſiquis id ruſticitatem vocare velit, nos conuicium haud illibenter agnoſcimus, videlicet cum integris Lacedæmonijs, cum priſcis illis Sabinis, cum laudatiſſimis Catonibus commune. Lucanus autẽ, opinor, ita truces appellat Batauos, vt Vergilius acrem Romanum. Alioqui ſi mores domeſticos ſpectes, non alia gens eſt ad humanitatem, ac benignitatem propentior: cuique minus adſit vel feritatis, vel truculentiæ. Ingenium ſimplex, & ab inſidijs omnique fuco alienum, nullis grauibus obnoxium vitijs, tantum ad voluptatem præcipue conuiuiorum aliquanto deditius. Cuius rei cauſam eſſe puto, miram rerum omnium exuberantiã, quibus voluptatis ſtudium irritari ſolet: idque partim ob commoditatem importationum, quòd non ſolùm occupat duo nobiliſſimorum fluminum oſtia, Moſæ, Rhenique, verumetiã quòd aliquãta ſui parte Oceano alluitur, partim ob natiuam regionis vbertatem, vt quæ paſſim nauigabilibus ac piſcoſis interluatur fluuijs, paſcuis vberrimis abundet. Ad hæc autum infinitam copiam paludes ſaltuſque ſuppeditant. Proinde negant aliam inueniri regionem, quæ ſimili ſpatio, tãtum oppidorum contineat, mediocri quidem magnitudine, ſed incredibili politia. In domeſticæ ſupellectilis nitore palmam vni concedunt Hollandiæ negotiatores, quibus pleraque pars orbis eſt peragrata. Mediocriter eruditorum nuſquam gentium frequentior numerus. Ad exquiſitam eruditionem, præſertim antiquam, quòd non perinde multi perueniãt, aut vitæ luxus in cauſa eſt, aut quòd apud illos plus honoris habetur egregiæ morum integritati, quam egregiæ doctrinæ. Nam ingenium non eſſe negatum illis plurimis conſtat argumentis: quanquam mihi ſanè quam mediocre contigit, ne dica exiguum, vt cætera pleraque.

Eraſmus, hollandus.

In Martialis facetias.

Cur epulones hollandi.

Κρουνοχυτρολήραιον. 36

De ſtultè nugaci.

Hominem ſtulte nugacem Græci vocabant κρουνοχυτρολήραιον, voce ridicule compoſita à κρουνὸς, quæ propriè dicitur a-

qua impetu ſcatêt: & χίτρα, ollo: & λῆρος, quod eſt nugari. Ollas autem ſtupidos appellamus. Refertur à Suida. Extat apud Ariſtophanem in Equitibus, quo dicto notaſſe videtur homines immodicè nugaces. Nam & κρουνοὶ quidam fontes dicti putant, ἀπὸ τῆ λέσχης. Indicat hoc Vlpianus enarrans tertiam Demoſthenis Olinthiacam. Alibi retulimus prouerbium, Lutciniq nugis tali fontes, [illegible] ſed poſt comperi λέσχας Græcis dici nonnunquam ſedilia quædam publica, in quibus Athenienſes otioſi complures pariter ſedebant quibuſlibet de rebus inter ſe nugantes, qualia ſunt hemicycla. In teſti monium proferunt hoc carmen ex Homero.

Οὐδ' ἐθέλεις εὕδειν χαλκήιον ἐς δόμον ἐλθών,

Ἠέ που ἐς λέσχην.

Hæc ſedilia fuiſſe Apollini conſecrata ſcripſit Cleanthes. Quidam eum deum appellant λεσχήνοριον.

Fabarum arroſor. 37

Κυαμοτρώξ, id eſt, Fabarum arroſor dicebatur, qui in creandis magiſtratibus vendebat ſua ſuffragia, eoque quæſtus gratia ſedulò verſabatur in comitiis. Quod item hodie non fieret in creandis ſummis Eccleſiæ proceribus & orbis monarchis. Tūc à populo conuitio notati ſunt qui magiſtratulum ambienti fauebant accepta pecunia: nunc palàm donantur ingentia præmia. Quin & ipſi principes quidam ſimpliciter vendunt magiſtratus, & miramur collabi ciuitatum diſciplinam? Priuſquam repertus eſt vſus calculorum quos Græci ψήφους appellant, ſuffragia nigris & albis fabis ferebãtur. Vnde fabis victitare dicebantur quibus hinc erat quæſtus. Suidas citat ſenarium, ſed (vt fere ſolet) tacito authoris nomine.

Κρινεῖ δὲ τούτους οὐ κυαμοτρὼξ Ἀττικός. id eſt,

Hos iudicabit non fabæ eſor Atticus.

Prouerbii meminit & Heſychius, indicans hunc morem fuiſſe apud Aetolos, vt cui alba faba obtigiſſet, is magiſtratum ſortiretur. Vnde ferre ſuffragia hac forma κυαμεύειν appellabant, & iudicem κυαμοβόλον, nam & in iudiciis quibuſdam non voce ſed calculis ferebantur ſententiæ. Manet in ſpeciem nunc vſque diem mos, vt in Epiphaniis rex conuiuii faba deligatur. Extat autem & apud Ariſtophanem in Equitibus:

-νῷν γάρ ἐστι δεσπότης

Ἄγροικος ὀργὴν, κυαμοτρώξ. id eſt,

Nobis agreſti eſt dominus ira, qui fabas

Arrodit.

Dici poterit & in tenuē parcumque. Nam hinc ſumpta eſt metaphora in magiſtratus affectatores, aut ex ſuffragiis ſuis venantes quæſtum.

Rex fabæ ſorte delectus.

Manci pera. 38

Narrat locum fuiſſe vicinum Hymetto, cui nomen fuerit κυλλοῦ πήρα, id eſt claudi mantica. In eo fuiſſe templum, ſimulque fontem, vnde fœminæ ſteriles bibebant, & fiebant fœcundæ. Suidas indicat & compoſite dici κυλλοπήρα, admonēs eſſe prouerbium in eos qui artificio vim admouent naturæ. Heſychius oſtendit Ariſtophanem in Centauro, lupanar appellaſſe κυλλοῦ πήραν, quòd huius nominis locus decliuis ſit ac præceps. Conueniet in illos qui bulbis aliiſve medicamentis irritant libidinem. Quidam elleboro ſuccurrunt ingenio, & quibuſdam medicaminibus memoriæ.

Vndarum in vlnis. 39

Suidas refert hunc ſenarium ex Ariſtophane,

Καὶ ταῦτ' ἔχω τῶν κυμάτων ἐν ἀγκάλαις. id eſt,

Atque id quidem, quum eſſem in vlnis fluctuum.

In vlnis vndarum eſſe dicebantur, qui in ſummis rerum difficultatibus verſabantur. Neque enim ſuauiter iactant maris vndæ eos amplexæ ſuas. Alluſum eſt ad nutrices quæ pueros in vlnis circunferunt & agitatione mouent, vt fiant vegetiores: quod ipſum infantibus natura gratum eſt, ſomnóſque conciliat. Verum alia eſt fluctuum iactatio.

Summis in difficultatibus verſantes.

Fluctus mutus. 40

Κῦμα κωφὸν, id eſt, Fluctum mutum, appellabant qui nondū edebat fragorem, ſed iam incipiebat intumeſcere. Primum enim tacitis vndis inſurgit mare, mox exaſperata tēpeſtate procul fremit ac reſonat. Dici poteſt de bili hominis quæ nōdum erupit in conuicium, ſed tacitè mandeſcit, veluti ſi dicas, Cede κύματι κωφῷ, deſine contēdere, ne diſputatio exeat in rixā. Aut Obſiſte κύματι κωφῷ, reprime iram efferueſcentem.

Caricum vinum. 41

Καρικὸς οἶνος, Suidas indicat fuiſſe prouerbium de vino, vt opinor, tenui, quod non adferret hilaritatem: qualis erat Carica muſa, de qua dictū eſt alias. Quicquid enim vile, lugubre, moleſtum aut querulum, Caricum dicebatur. Sed haud ſcio an apud Suidam pro σαπρὸς ſcriptū ſit ἀποῖος, niſi quod Heſychius neſcio quid attingit de Carica vite, velut inculta & incompoſita. Nam gens hæc militare negligit agricolationem.

Carica muſa.

Οἰόλυκος. 42

Herodotus in Melpomene, hoc eſt libro 4. refert, quū Theraſque iam adornaret longinquam nauigationē, ac filius ipſius adoleſcens negaret ſe futurum eius nauigationis comitem, τοιγαροῦν ἔφη αὐτὸν καταλείψειν ὄιν ἐν λύκοισι. id eſt, Itaque relinquā eum, inquit, ouem inter lupos. Ex eo dicto nomen inditum eſt adoleſcētulo οἰόλυκος, voce compoſita ex oue & lupo. Dici poterit in hominem deſertum ac deſtitutū auxilio. Quòd ſiquis negabit hoc eſſe prouerbiū, patiatur appēdicem eſſe eius quod alibi retulimus, Ouem lupo commiſiſti. Nam probabile eſt ab hac hiſtoria natum prouerbium.

Homo deſtitutus ope.

Ναικισοφοί. 43

Ναικισοφοὶ dicebantur qui ſtudio quippiam eluderent. Alii putant ναικισοφοὶ dici ſolitum et qui quum viderentur confiteri, non confitebantur, perplexis verbis occultantes mendacium: quod fere ſolent hæretici in diſcrimen adducti. Vox compoſita videtur à ναὶ, quod eſt adfirmantis, & κίσσα pica, & ῥέω quod eſt fluo: quod inuoluta loquacitate negent quæ affirmare videntur, ruſſus affirment quod negant. Meminit Heſychius.

Cui nullum negotium erat, Harmenem muro cinxit. 44

Strabo lib. geographiæ 12. refert huiuſmodi prouerbium,

Ὅστις ἔργον οὐκ εἶχε, Ἁρμένην ἐτείχισεν, id eſt,

Qui negotii nihil habebat, Harmenæ murum addit.

Eſt enim trochaicus tetrameter. Tradit autem, Harmenen vicum eſſe Sinopenſium portum habentem. Cuius meminit & Stephanus, ſitum indicans in Paphlagonia, & à nonnullis dictam Ἁρμένιον, quod hic ſane carminis ratio nō patitur. Neuter indicat originem aut ſenſum adagii. Coniectare licet vicū fuiſſe frigidum, quem aliquis cinxerit muro, vt fieret oppidulum æque frigidum. Non enim dixit ἔκτισεν, quod interpres videtur ſomniaſſe, qui vertit conſtruxit, ſed ἐτείχισεν, hoc eſt, muro cinxit.

Nec animans nec inanime. 45

Prouerbiali figura dictum eſt apud Platon lib. De leg. 8. πάντων τῶν τε ἐμψύχων καὶ τῶν ἀψύχων, id eſt, Omnium & animantiū & inanimorum: quum nihil omninò ſignificamus excipiendū. Simili figura dicimus, Iuuenumque ſenumque, & Bipedum ac quadrupedum nequiſſimus. Item, Nec diis nec hominibus placet, Nec viuis paret nec mortuis. Locū Platonis citauimus integrum in prouerbio σκιαμαχεῖν.

Nihil omninò exceptum.

In idem conſpirare. 46

Εἰς ταὐτὸν ξυμφῦναι, id eſt, In vnū coaleſcere. Plato de Legib. 4. [illegible] id eſt, Cæterum conſpirare, ac velut equitum iugum, ſingulos in idem, vt dici ſolet, coaleſcere, multo eget tempore, eſtque perdifficile. Interpres ξυμφῦναι vertit, vnum & idem efflare: quum magis videatur dictum à φύω, naſcor. Itaque mihi magis arriſit coaleſcendi verbum quanquam huius rei iudicium doctis defero. Si iungas duos equos inter ſe ignotos, non ferunt ſeſe, tādem aſſuetudine diutina, poſteaquam vterque alterius habitui aſſueuerit, cōcordes ſunt. Itaque pariter anhelaſſe ſub eodem iugo gignit concordiam. Et Vergilius ait,

-vdóque docent moleſcere libro.

Aſſuetudinis vis.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. ſolet, coaleſcere.] Intelligit ξυμφῦναι magis ductū videri à φύω, id eſt naſcor, quam à ξυμφυσάω, id eſt ſimul flo, vel efflo. Atqui non ab illo magis quam ab hoc, ſed ab illo ſolo deduci poteſt: quomodo enim ξυμφῦναι, à ξυμφυσάω eſſe poſſit? Nimirum vt à ξυμφύω ξυμφῦναι, ſic à ξυμφυσάω ξυμφυσῆσαι formatur. Quem infinitiuum legiſſe non dubium eſt interpretem, quippe qui vertat, Vnum & idem efflare. Euſebius quidem certè hanc lectionem habet: idem etiam ἵππων, non ἱππέων legit. in quo itidem ſequendum illum exiſtimo: vt equos potius quam equites iugum trahentes faciamus.

Hic telam texuit, ille diduxit. 47

Apud Iulium Pollucē lib. 7. cap. 10. refertur ſenarius, ſuppreſſo authoris nomine (ni forſitan Nicophanes eſt in Pandora.)

Ὁ δ' ἐξυφαίνεθ' ἱστὸν, ὁ δὲ διάζεται.

Quanquam legendum arbitror, ὁ μὲν ἐξυφαίνεθ' ἱστὸν, ὁ δὲ διάζεται, ſiue, quod probabilius eſt, διάζετο. nam vocem ἱστὸν etiā metri ratio reſpuit. Iam ſi nobis textor quiſpiam Græcus exponeret quid ſit διάζεσθαι quod, vt indicat Pollux, Attici dicebant προστιθέναι, nō eſſet difficile prouerbii ſenſum enarrare. Nam Suidas tantum habet διαζομένη τὸν ἱστόν. Heſychius paululum addiderat, dicens: διάζετο, διεζεύχθη. ſi διάζετο veniret à themate διαζεύγνυμι. Quod ſi διάζεσθαι eſt ſtamini quod ſupereſt addere, ſenſus erit, Alter orſus eſt, alter perfecit.

Σκιαμαχεῖν. 48

Olim qui inaniter laborabant, σκιαμαχεῖν dicebãtur, hoc eſt, cum vmbra pugnare. Plato lib. de Legib. 8. [illegible] id eſt, Ad hæc ſi quando ab omnibus & animantis & inanimis deſtituti, nullum haberemus concertatorem, num ſuſtinebimus ipſi contra nos ipſos verè vmbratiicam exercere pugnam? Idem in

Apologia

Apologia Socratis, Ἀλλ᾽ ἀνάγκη ἀτεχνῶς ὥσπερ σκιαμαχεῖν ἀπολογούμενόν τε, καὶ ἐλέγχειν μηδενὸς ἀποκρινομένου, id eſt, Sed neceſſe eſt omnino vt cum vmbra pugnẽ, ſimul & defendens & accuſans, quũ nemo reſpondeat. Idem de Rep. lib. 7. Ἀλλ᾽ οὐκ ὄναρ, ὡς νῦν αἱ πολλαὶ ὑπὸ σκιαμαχούντων τε πρὸς ἀλλήλους καὶ στασιαζόντων περὶ τοῦ ἄρχειν οἰκοῦνται, id eſt, Non per ſomnium, vt nunc complures ciuitates, ab iis qui cum vmbra pugnant, ac de principatu ſeditiones excitant, habitãtur. Huc fortaſſe pertinet quod ſcribit Florus epitome in librum Titi Liuij 49 Quum enim Scipio rem in Africa fortiter ac fœliciter gereret, Cato in ſenatu ſiliquos qui militarent in Africa, vmbris militare dicebat, Scipionem vigore. Iulius Pollux hoc texto indicat, eos qui molliter ac delicioſe viuerẽt, σκιατροφίας appellari ſolitos velut educatos in vmbra, & ob hoc impatientes pulueris atque ſolis: & σκιατροφεῖσθαι, qui voluptatibus effœminantur. Nam luxus & libido lucifugæ ſunt: amant tenebras & ſecretum. Porrò ludus vmbraticæ pugnæ durat etiam hodie non illepidus. hunc qui exercet, pro vtroque reſpondet, & pro ſe, & pro vmbra. Hoc admonere viſum, quo magis liqueat quod ex apologia citauimus. Meminit & Lucianus in Scitis. Vide prouerbium Cum larua luctari.

Cum laruis luctari.

Per fluuium traducere. 49

Διαβιβάζειν τὸν ποταμόν, id eſt, Tranſmittere per flumen dicebantur qui difficultatem expediebant rei quam inerudìtiores aut inualidiores expedire non poterant. Tranſlatum à torrentibus aut fluuiis profundioribus quam vt cuiuis tutum ſit tranſire. Itaque qui ſunt robuſtiores atque exercitatiores, pueros, mulieres, aut alioqui imbecilles ſuſceptos in humeros tranſmittũt. Plato lib. De leg. 10. ἐγὼ σφῷν ὥσπερ νῦν ἐθελήσαμεν διαβιβάσαι τὸν ποταμόν, id eſt, Ego vos, quemadmodum modo feci, ſuſceptos, vltra fluuium tranſferam. Verba ſunt hoſpitis Athenienſis, qui diſputationem tradit Cliniæ & Megillo, pollicens ſe adiuturum ſiquid hæſerint.

Gangamon. 50

Iulius Pollux lib. 10 cap 40. docet genus eſſe retis inuolutis flexibus ſinuoſum ac perplexum, quod à Græcis dicatur γάγγαμον ἀγω, quod eſt capio, vt indicat Etymologicus, putans & γαγγάμην appellari: vnde & γαγγαμουλκοὶ dicti, ut piſcatur hoc retis genere, & γαγγαμεῖς. Aut idem eſt cum ſagena, aut ſimillimum. Pollux citat Æſchylum, qui negotium inuolutum & explicatu difficile γάγγαμον dixerit, quemadmodũ dicimus naſſam. Vnde ventris locum circa vmbilicum γάγγαμον dictum, quòd illic appareat circumuolutio quædam neruorum. Fortaſſis & interior aluus ſic appellatur, quòd inteſtina in ſeſe complicentur, ne mox effluant ſtercora.

Sacer manipulus. 51

Ἱερὸς λόχος, id eſt, Sacer manipulus, olim dicebatur quemadmodum dicimus ſacram ancoram iaciendam, aut rem ad triarios rediſſe. Athenæus libro 13. declarat, apud Thebanos exercitus partem fuiſſe quam illi ἱερὸν λόχον nominabant: eam conſtitiſſe ex amantibus & amatis, & ob id præcipuum belli robur in his fuiſſe ſitum, quòd amor reddat fortiſſimos, ad mortis etiam contemptum animans.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *modum dicimus ſacram ancoram iaciendam, aut rem ad triarios rediſſe.*) Nequaquam profectò ſacer eo ſenſu vocatus fuit. nec talem huius appellationis rationem Eraſmus imaginatus eſſet, ſi quomodo res ſe habeat quod ad hanc ſacram cohortem attinet, intellexiſſet. neque enim mos erat apud Thebanos exercitus partem habere ex amantibus & amatis collectam, quam ad extrema pericula (vt nautæ ſacram ancoram) reſeruarẽt: ſed ab Epaminonda hæc ratio amantes vnà cum amatis ad prœliũ conuocandi excogitata fuit: non quos ad extremum aliquod diſcrimen, aliis interim prœliantibus, reſeruaret: ſed quos in aciem primo quoque tempore educeret. ſperabat enim fore vt ἐρασταὶ conſpectu τῶν ἐρωμένων ad ſtrenuiſſime pugnandum incitarentur. Nec eum ſpes hæc fefellit. nam Thebas, acerrime dimicando, à Lacedæmoniis aſſeruerunt. Sed vnde tandem iſtud huic manipulo inditum fuit nomen? Nimirum quòd quum ex amatoribus & amaſiis conſtaret, Amor ſacer eſſet. Qui mihi fidem adhibere non vult, at Maximo Tyrio eam adhibeat: cuius hæc ſunt verba, meæ editionis pag 47. Ἐκεῖ Θηβαίων ἀνδρῶν ἐραστῶν καὶ ἐρωμένων, ἱερὸς λόχος ... ἄμαχον καὶ συναποθνήσκοντα ἀνέκλιτον, & ...

Poſtico diſcedere. 52

Galenus περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων lib 2 ... ὡς ἐκ πολλῶν σύγκειται, τὸ κεφάλαιον, κατὰ τὴν παροιμίαν, πρὸς Ἀσκληπιάδην ἀπέφυγεν ... id eſt, Si ex pluribus conſtat, poſtico, quod dici ſolet, ad Aſclepiadem receſſimus, ſiue defecimus. Poſtico autem recedere dicitur qui furtim abit, aliis inſciis ſeſe ſubducẽs. Sic Horatius, Poſtico falle clientem. Quod & hodie non rarò faciunt magnates. Idem alia forma dixit, in Ariſtippi furtim præcepta relabor. Thomas Linacer, vir incomparabili doctrina, κατοικία vertit per horti poſticum. Ædes quibus eſt adiunctus hortus, duas habent ianuas, anticam & poſticam. Antica ſpectat ad publicam viã, poſtica ducit ad hortum per hanc elabebantur qui clàculum abire cupiebant. Quoſdam pudet κατὰ ... ſed diſſimulanter ſtant. aut in alienam ſententiam aliquo per occaſionem ſubducunt ſe negotiis In hos congruet prouerbium.

Vter, thylaci. 53

Ἀσκὸς & θύλακος, id eſt, Vter & thylacus, dicebatur qui cibo potuique indulgebat. ἀσκὸς enim vter eſt vinarius, θύλακος vas farinarium Athenæus lib 11. refert hos verſus ex Alexidis Heſione, qui dicuntur ſub perſona Herculis,

Ἤτησε κύλικα, καὶ λαβὼν ἕλκει πυκνὰς
Ἐκ ... κατὰ τὴν παροιμίαν,
Ἀεὶ ... θύλακος
Ἄνθρωπος. id eſt,
Calicem popoſcit, ac datum, crebro bibens,
Trahitque & hauſit: &, vt habet prouerbium,
Semper bene vter, thylacus ſemper bene eſt
Homo Imitatur Horatius,
Si ventri bene, ſi lateri pedibuſque tuis, quid
Diuitiæ poterunt regales addere maius?
De lucconibus ac ventris ... dictum eſt alias non ſemel.

Ignarium dare. 54

Seneca lib De beneficiis quarto refert, vt vulgò iactatum, Vt doleat, inquit, ſibi vt poſtea conſideratius loquatis, quod dicere ſolemus, ignarium dabo De lapide pyrite ſentit, ut talior, quem alij viuum, nonnulli ignarium vocant: quod plurimum habeat ignis, vt attritu digitos adurat, & alioqui ponderoſiſſimus. Itaque dicebatur ignarium dare qui ſuggereret quod dolore quodam reuocaret hominem à peccãdo: quemadmodum lapis digito additus, ... vel attritu non ſinit hominem obliuiſci ... M. Tullius haud diſſimili forma dixit in Antonium, Philippica ſecunda, Num expectas dum te ſtimulis ... ſi vnam habes partem ſenſus, lacerat, hæc ... oratio Tercius No... fodere latus. Perſius, Atque alium ... ſtantem prope tangens.
His enim geſtibus admonemus, quemadmodum & vellendo autem. de quo nobis prius dictum eſt.

In morbo conſumat. 55

Seneca lib De beneficiis 2. Quingenti, inquit, denarij ſunt, illud, quod dici ſolet, in morbo conſumat. Zeno cuidam promiſerat quingẽtos denarios mutuo: admonitus ab amicis hominem eſſe malæ fidei, tamen credidit, vel ob hoc quia promiſerat, & ſumma erat exilis. Solent igitur creditores, quum ſentiunt non redditurũ creditam pecuniam, nec exiſtimant operæpretium ob tantillum legibus agere, dicere, Habeat, conſumat in morbo. Qui ſermo dubium habet ſenſum. Poteſt enim ab amico dici qui ne ſit decere amico quod impediat ſi morbus inciderit. poteſt & ab inimico, qui malo viro morbum optet.

Vel Megaram vſque. 56

Manet is ſermonis color & hodie: vbi quid ſignificamus magni precij nobiſque vehementer expetitum, dicimus, Huius rei gratia vel in Indiam vſque proficiſceretur. Aut, Digna res eſt cuius gratia vel in Hyberniam vſque nauigetur. Socrates apud Platon. Phædro, μάλα γὰρ ἂν ἔγωγε, ὦ φίλε Φαῖδρε, ... τοὺς λόγους ... ὥστε ἐὰν βαδίζων ποιῇ τὸν περίπατον Μέγαράδε, καὶ κατὰ Ἡρόδικον, προσβὰς τῷ τείχει, πάλιν ἀπίῃς, οὐ μή σου ἀπολειφθῶ. id eſt, Nam profectò feſtiui & in publicum vtiles fuerint ſermones. Mihi tanc tanta cupiditas eſt audiendi, vt ſi pedibus vel Megaram vſque ambulet, ac mox iuxta morem Herodici, vbi ad mœnia acceſſeris, denuò abſcedas, non te ſim relicturus. Ambiguè dictum eſt κατὰ Ἡρόδικον. Incertum enim vtrum Herodicus quiſpiam hoc dixerit, an Herodicus aliquis in populi riſum abierit: qui quum tantum itineris confeciſſet, vel oblitus aliquid, vel mutata ſententia, à mœnibus Megarenſibus redierit Athenas: quo modo Phædria Terentianus à diuerticulo redit in vrbem. Vnde, hoc ipſum, iuxta Herodicũ, prouerbij ſpeciem habet, in hominem incerti conſilij, aut qui ſerò mutat ſententiam: quum deliberandum ſit antequam incipias. Simile illi, Dignum propter quod vadimonium deſeratur.

Omnem vocem mittere. 57

Πᾶσαν φωνὴν ἱέναι, id eſt, Omnem vocem mittere, dicebãtur qui nihil omittebant quo perſuaderent. Etenim qui totus eſt in hoc vt perſuadeat, nunc argumentatur, nunc obiurgat, nunc blanditur, nunc pollicetur, nunc minitatur, &, παντοῖος γίνεται, vt flectat audientem. Plato de legibus decimo. μηδαμῶς, ὦ ξένε, ... πᾶσαν φωνήν ... ἐν τῷ τοιούτῳ, ... νόμους θεοὺς ... id eſt, Nequaquam, ô hoſpes ſed ſi forte fuerit vel exigua perſuadendi ratio circa huiuſmodi, haudquaquam oportet defatigari, præſertim legum authorem, ſi modo vllius ſit pretij quin potius, emiſſa, quod dici ſolet, omni voce, veteri legi ſuppetias ferre debet, docens rationibus eſſe deos. Idem in Phædro, ... χρὴ ... πᾶσαν φωνὴν ἱέντα, ... id eſt, Huius itaque gratia oportet, omni-

bus rationibus ſurſum deorſum verſatis, diſpicere, & cætera. Sumptum videtur ab incantamentis, in quibus ſi parum mouent preces, adhibent efficaciores. Id alicubi indicat Plato, tametſi locus in præſentia non ſuccurrit: indicabitur quum occurrerit. Vide num omnem vocem dicat omnem contentionē. Solent enim patroni cauſarum, quum magno ſtudio cauſam agunt, vocem intendere. Paulus apoſtolus ad Galatas cap. 4. quū ait, [illegible], tale quiddam ſenſiſſe videtur. Nam ſicut nunc obiurgat, nunc blanditur: nunc ſe prædicat, nunc ſeſe deiicit: nunc terrificat, nunc conſolatur: vtcunque poſtulat eorum vtilitas quos perire non vult: velut doctus incantator, mutat vocem ſuam, vt aliquo pacto perſuadeat.

Magadari. 58

In bilingues. Μαγάδιζον ſiue μαγαδίζειν dicebantur olim qui bilingues eſſent, eodem ore laudantes ac vituperantes, blandientes & obiurgantes, pudice & obſcœne loquentes. De magadi multa diſſerit Athenæus lib. 14. dubitans citharæne genus ſit an fiſtulæ. Quidam eandem putant cum ſambuca, nonnulli & cum pectide. Verum hoc mihi ad proverbium, quando conſtat organum eſſe [illegible], quod ſimul emittit geminam vocem, grauem & acutam, harmonia quæ dicitur [illegible]. Citatur ex Alexandride hic ſenarius,

Μαγαδιν λαλήσω μικρὸν ἅμα σοι καὶ μέγαν. id eſt,

Magnum ac puſillum proloquar magadin ſimul.

Ait vetuſtum eſſe genus repertum a Lydis. Non enim traditum eſt à Thrace quodam cui nomen erat Magdus. Alii putant inuentū eſſe Sapphûs. Pindarus magadin appellat [illegible], qualis eſt cantio quum ſimul concinunt viri & pueri impuberes. Hac de re nonnihil attigimus in proverbio, Ex eodem ore calidum & frigidum eſflare.

Chalcenterus. 59

Χαλκέντερος olim dicebatur inſigniter patiens laborum atque indefatigabilis, velut habens æneas interiores, qualem fabulæ narrant fuiſſe Talō cuſtodem inſulæ Cretæ. Hoc cognomē inditum eſt Didymo grammatico, ob incredibilem numerum librorum quos ſcripſiſſe dicitur. Eadem de cauſa Origenes dictus eſt Adamantius.

Origenes dictus Adamantius.

Origanum tueri. 60

Ὀρίγανον βλέπειν, dicebantur qui robur & maſculum animum præſeferebant. Suidas refert hoc carmen ex Ariſtophane, vt coniicio, licet metro deprauato,

[illegible] id eſt,

Præbebo meipſum animo virilem ac tuentem origanum.

Sumptum ab acrimonia herbæ, vt reſpondeat illis aliis dictis Tueri ſinapi aut naſturtium. Quidam cunilam vocant eius generis quod Dioſcorides appellat heracleoticum. Nam eſt aliud genus dictum [illegible], eſt & tertium quod panaces Heracleum vocant ita Dioſcorides lib. 3. Plinius lib. 20. cap. 14. tradit origanū non diſſimile pulegio ſyluestri.

Thurium lema. 61

Θούριον λῆμα dicebant animum intrepidum & ad bellum paratum. Nam λῆμα genere neutro Græcis ſonat voluntatem, animum ſiue propoſitum, aut dignitatem & authoritatem: vox dicta eſt à λῶ quod eſt volo. Nam λῆμμα quod ſcribitur per geminum μμ, venit a λαμβάνω, hoc eſt, argumentum quod ſumitur ad probationem. Thurion autem dicitur quicquid eſt vehemens ac bellicum. vnde Homerus [illegible], id eſt thurium robur, appellat. Quin & ipſe Mars dictus eſt [illegible], quod eſt ſubſilire. Suidas citat ex Ariſtophane. Inuenitur & θούριος λόγος pro ſermone diuinitus afflato ac vehementi, quum quis intrepide cum authoritate loquitur.

Λῆμα. Λῆμμα. Thurion.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *θούριος λόγος pro ſermone diuinitus afflato ac vehementi.*) Sic & antea θούριοι λόγοι Herodoti quoddam dictum à Iuliano appellari dixit ob impetum diuinum, vel quia is ſcriptor apud Thurios vixit, & mortuus eſt. Vbi ex Plutarchi loco, appellationis huius non illam eſſe rationem, ſed hanc oſtendi.

Nec elephantus ebiberet. 62

Οὐδ' ἂν ἐλέφας ἐκπίοι, id eſt, Nec elephātus quidem ebiberet. De poculo prægrandi: quum elephantus proboſcide immenſam aquarum vim quum libet hauriat. Athenæus libro vndecimo citat ex Epinico,

[illegible]

[illegible] id eſt,

Duas choas capientem, vt hunc ne elephas quidem

Ebibere poſſit.

Rhytus. Rhytus autem poculi genus eſt ſpecie cornu, quod videtur eburneum fuiſſe, impoſitum imagini elephanti. Subiicit autem, [illegible], id eſt, Nā ne tu quidem quicquam differs ab elephanto: vt eſſet quadruplex elephanti mētio. Proverbium hoc poſterius ante retulimus hoc loco non citato. Porrò choa menſuræ genus eſt. Dicetur in librum inſulſum ac loquacem quem ne patientiſſimus quidem perlegere ſuſtineat.

Κυαθίζειν. 63

Qui poculis indulgebant, κυαθίζειν dicebantur, quaſi dicas cyathiſſare: quemadmodum cothurnizin, de quo nobis prius dictū eſt. Indicauit & hoc Athenæus. Mihi videtur potius in eos conuenire qui parce bibunt, nec ſextarios hauriunt, ſed cyathis ſubinde repetitis ac non ſemel hauriunt. Solent enim quidam ita proponere, Quiſque bibet heminam non amplius: & ſæpenumero fit vt paulatim incaleſcente libidine plus bibant.

Sacer piſcis. 64

Ἱερὸς ἰχθὺς id eſt, Sacer piſcis, dicebatur cui nemo nocebat, ſed ſui iuris erat. Suidas indicat eſſe apud Homerū. Quicquid enim ingens ac præcellentum haberi volebāt veteres, ἱερὸν appellabant: velut apud Homerum ἱερὸν μένος Ἀλκινόοιο, id eſt ſacra vis Alcinoi. Per iocum dici poterit in hominem prægrandem & in precio habitum, quum ſit ſtupidus & inſanus. Meminit & Athenæus.

Cui nemo nocet. ἱερός.

Φελλῖναι. 65

Φελλῖνος ſeu leuis dicitur, quaſi dicas ſuberinus. nam φελλὸς cortex eſt arboris ſemper fluitans, qui Latinis dicitur ſuber. Vnde & φελλεὺς dicitur locus aſper ac petricoſus, aptior ad paſcēdas capras quam ſerendas fruges, quòd terra veluti ſupernatet ſaxis. Vnde & φελλῖναι dicitur quod fluitat, nec habet radices. Quin & hodie lingua Britannica commodum hominem minimèque difficilē φελλῖνον vocat. Hanc morum leuitatem Græci vocant εὐήθειαν: quæ vox in vicium ſonat. Plato lib. de rep. 3. [illegible], id eſt, Ergo ſermonis probitas, morum compoſitio, decus, & cōcinnitas ſequitur εὐήθειαν, non hanc inquam, quam vitio blandientes vocamus eo nomine, quaſi ſit morum bonitas, quum ſit amentia: ſed mentem vere moribus bonis pulchreque inſtructā. De his nonnihil attigimus in proverbio, Subere leuior. De profundo ſunco animi, dictum eſt anas,

φελλός. φελλεύς. φελλῖναι. Εὐήθεια.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *& φελλεὺς dicitur locus aſper ac petricoſus, quòd terra veluti ſupernatet ſaxis.*) Quum Suidas dicit, φελλεῖς appellari [illegible], his verbis, [illegible], non ſignificat hoc quod ait Eraſmus, terram veluti ſupernatare ſaxis, ſed in ſuperficie paulum terræ habere. At plane dure mihi videtur dici aqua ſupernatare ſaxis, vt ſuber aquæ. vnde aliam huius appellationis rationem quærendam eſſe puto. Videamus ergo an ex Græcis lexicographis aliam elicere poſſimus. Nā quod ad φελλῖνας attinet, ea ex Heſychius fateor ſignificare [illegible], id eſt à ſubere. ſed φελλεὺς non tantum pro ſubere accipitur, ſed & nomen eſt agri cuiuſdam Atticæ loci, vt Suidas teſtatur: à quo & φελλῖται ait dici [illegible], pro quo apud ſcholiaſtem Ariſtophanis legitur φελλῖται. Heſychius autem dicit, (ſi modò caret mendo hic locus) [illegible]. Quemadmodum igitur φελλῖται ſiue φελλῖται λίθοι dicuntur non à nomine φελλὸς ſuber ſignificante, ſed à loco petricoſo Atticæ, cui nomen φελλεύς: ita nec φελλὸς ſiue φελλεὺς dici puto locum petricoſum, tranſlatione ſumpta à φελλὸς quòd eſt ſuber, quòd vt illud aquæ ſupernatat, ita etiam in huiuſmodi loco terra veluti ſupernatet ſaxis: ſed ex nomine proprio nomē appellatiuum factum eſſe puto, vt in aliis videmus accidiſſe. id eſt, à certo quodam loco petricoſo vocato φελλεὺς, locos omnes petroſos φελλεῖς ſeu φελλῶνας fuiſſe appellatos.

Methyſocottabi. 66

Vulgati conuiuio μεθυσοκότταβοι dicebantur bene poti, quaſi cottabo temulenti. Cottabus enim poculi genus eſt. Athenæus li. 15 refert ex neſcio quo authore, ex Ariſtophane, ni fallor.

[illegible]

[illegible] id eſt,

Scortum Simæthan. Megaram abegit ac tulit

Furto iuuentus Cottabis probè vuida.

Ἴσον ἴσῳ. 67

Ἴσον ἴσῳ, id eſt, Par pari dicebant, vbi quid ex æquo moderatū ſignificabant. Sermo ductus à potoribus qui frequenter de æqualitate diſputāt, interdum pugnis & cōſibus. Sed olim æqualitas erat vt tantundem adderetur aquæ quātum eſſet vini. Athenæus libro 11. ex Ariſtophanis fabula, cui titulus Philonides, citat,

Quid ex æquo moderatum.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] id eſt,

Promde iam nuper meus

In Thericleis mihi virtutis ergò præſtitæ,

Scutum herus pulchre rotundum, deferens dono dedit,

Spuma innatans, delicatum, temperatum par pari.

Ex Stratone comico citat hoc carmen,

Ἐρωτῶ σε

Ἑρμῆ, [illegible] προχοιδίου

Οἱ δ' ἐκ καδίσκου [illegible]. Id eſt,

Sors quam trahunt alij, quæ tenet prochidio,

Alij ex Cadisco temperato par pari.

Primus trochaicus eſt imperfectus, & hic legendum arbitror prochoidiou: vtrunque vas eſt vinarium. *ἴσον* autem pro ſorte ponitur quæ prima ducitur, vt alias docuimus. Idem eodem libro refert ex Hermippo. *[illegible]*

[illegible]. id eſt,

Quem ipſe tibi vino exſatiauerim,

Suauiſsime, contemperatum par pari.

Alibi retulimus Par pari: verum non eſt idem prouerbium. Illud de pœnatione dicitur hoc de mixtura æquali. Velut, vtinam natura vitam hominum miſcuiſſet *ἴσον ἴσῳ*, nunc nimio plus eſt mali quam boni. Hæc autem verba *ἴσον ἴσῳ* ponuntur velut abſolute præter rationem conſtructionis, quemadmodum dicimus *διὰ πασῶν*.

Recto pectore. 68

Quod ſinceré citráque fucum. Ammianus Marcellinus li. 17. His literis diu libratis, recto pectore, quod dicitur, conſideratque reſponſum eſt. Recto pectore dictum eſt pro eo quod erat ingenue citraque diſſimulationem, vt veritatis ſimplex eſt oratio. Qui probant quod probandum eſt, damnant quod damnandum eſt, recto pectore loquuntur. Qui nihil non probant, aut nihil non damnant, non agunt recto pectore.

Cothoniſare. 69

Κωθωνίζειν ſiue κωθωνίζεσθαι dicebantur qui largius biberent & potationem largiorem κωθωνισμὸν appellabant. Eam Mnesitheus medicus apud Athenæum li. 11. putat conducere valetudini corporum: Plato corrigēdis moribus, Seneca ingenio. Excludūt tamen ebrietatem, nec id niſi raro fieri finunt. *Ἀκροκώθωνες.* Ἀκροκώθωνας, ſiue vt ſcripſit quiſquis collegit etymologicon ἀκρακωθωνας, dicti qui meracius biberent, quos Heſychius putat dictos ἀκροθώρακας. Aſcripſit enim [illegible]. Verū ex Plutarcho in Sympoſiacis, & Ariſtotele in Problematibus, apparet *Ἀκροθώρακες.* ἀκροθώρακας dici qui nondum prorſus ebrij ſunt toto corpore rigato, ſed pectore ſummo duntaxat. Indicat & Iulius Pollux lib. 6. ex authore Hyperide: & Athenæus citans eundem in oratione contra Demoſthenem. ἐπικωθωνίζεσθαι pro intemperantius bibere refert Pollux ex authore Critia. Cothon autem poculi genus eſt, de quo nonnihil alias attigimus.

Τρυγόβιοι. 70

Homines ſordidos ac parcos olim popularis iocus τρυγοβίους appellabat, quaſi fæce victitantes. Qui ſplendidiores ſunt, vbi ventum eſt ad fæcē, aperiunt aliud vas. At ego noui diuites qui fæcem nouem annorum apponerent in menſa liberis & amicis non vulgaribus. Quidam adeo natura miſeri ſunt, vt non patiantur ſibi vinum niſi poſt aquam vel acint vel euapuit. Adagiū indicauit Pollux libro ſexto, capite quarto. Euſtathius oſtēdit perparcos τρυγοβίους dici, quod anxij cumque gemitu viuant. Rideitur apud Aulum Gellium libro vndecimo capite ſeptimo, qui de nimium frugi quodā dixerit, Hic eques Romanus apludam edit & floces bibit. Priſci ruſtici frumenti furfurem appellabant apludam: floces, vini fæcem è vinaceis expreſſam, quemadmodum fraces ex oleis.

Loquax talpa. 71

Homo nullius iudicij ſed tamen impēdio verboſus, loquax talpa dictus eſt populari conuicio. Quod primum dictum eſt in Iulianum Capellam, poſtquam venerat in publicum odium. nam talpæ noſtri, vt cæci ſunt, ita ſunt æquè muti. Idem dictus eſt *πίθηκος ἐν πορφύρᾳ*, id eſt ſimia purpurata, cuius alibi meminimus. Refert Ammianus libro 17. *Simia purpurata.*

Non contis aut ramulis. 72

Idem libro eodem de Antonio quodam ad honorem menſæ regalis apud Perſas erecto, & ad ius ferendæ ſententiæ admiſſo, Non contis, inquit, aut ramulis, vt aiunt, id eſt, non flexiloquis ambagibus vel obſcuris, ſed velificatione plena in rempublicā ferebatur, eóque incitans regem. Quanquam pro ramulo, legendum arbitror remulo: nam contis & remis impellunt nauim qui ventos habent aduerſos. Pars eſt magis adagij quod alibi recenſuimus Velis remiſque, quam nouum adagium.

Extra calcem. 73

Idem lib. 21. Ne igitur extra calcem, quod dicitur, ſermo decurrens lecturo faſtidium ferat, ad explicāda proſpecta reuertamur. Quanquam arbitror ſcripturam vitiatam. legendū autem eſſe extra callem, pro extra viam, quod alibi nobis dictum eſt: vbi quis digreditur à re propoſita. *Extra callem.*

Ex perpendiculo. 74

Idem libro eodem, ex perpendiculo dixit, pro eo quod erat, exacto iudicio. Palatinas, inquit, dignitates velut ex quodam tribuēs perpendiculo: & ſub eo nemo celſum aliquid acturus, in regiam repentinus adhibitus eſt vel incognitus. Ad hanc formam & illa pertinent, quæ cum alibi frequenter, tum apud Gellium ſunt libro ſecundo, capite primo, Ad amuſſim exigere, & Libella perpendere, & Ad æquilibrium æſtimare. Et apud Plinium lib. 36. cap. 25. ad regulam ac libellam exigere. Præterea Digitis metiri, Trutina penſare, Ad vnguem facere, aliaque, quorum nonnulla ſuis locis indicauimus. quæ omnia plus habent veneris ſi ad res animi transferantur. Sumpta metaphora à perpendiculo fabrorum, quo explorant vel æqualitatem ſoli, vel parietis rectitudinem. Amuſsis eſt penſilis, in imo plumbum habens affixum additur in medio regulæ quæ conſtat duobus gnomonibus: hac explorant æqualitatē ſoli. M. Tullius in Verrem actione tertia, Tu Verres hic quod moliare nihil habes, niſi forte vis ad perpendiculum columnas exigere. Dicunt ei ferè nullam eſſe columnam quæ ad perpendiculum eſſe poſſit. Nam hercle, inquit, ſic agemus, columnæ ad perpendiculum exigantur, &c. *Amuſsis.*

Acolo non fico, &c. 75

Ἀκόλῳ τὰ χείλη, οὐ σύκῳ βάπτε. id eſt, Acolo non ficu immergere labra. Suidas indicat dictum vbi promitteretur proſpera valetudo aut ſignificaretur rebus fortiter vtendum. Nam ἀκόλους Græci vocant minutas offulas, interdum & fragmenta panis, παρὰ τὸ μὴ κολλᾶσθαι, id eſt, quòd non cohæreant. Heſychius indicat ἀκόλους veterēs redactos bilis expertes ac placidos, quū ficus incendat ſanguinem. Videmus iratos, ſiquādo bilem vellent eximere, dies aliquot nihil ſumere præter offulas pauculas ex aqua cum pauxillo butyri recentis decocta. Quidam addunt herbarum ac radicum pauxillum. Prouerbium hortatur ad victum tenuem. *ἄκολοι.*

Πεντάπλοα. 76

Athenæus lib. 11. commemorat poculi genus quod olim πεντάπλοον dicebatur, quod in publicis ludis adhibebatur. Ephebi quidam curſu contendebant Athenas, currebant autem geſtantes vitium ramum onuſtum fructu, qui dicebatur ὦσχος. Initiū curſus erat à templo Bacchi vſque ad templum Palladis cui cognomen σκιρὰς. Victor in concertatione capiebat calicem dictum πεντάπλοον, atque ita tripudiabat in choreа. Nomen inditum calici, quod in eo quinque rerum ſpecies eſſent commixtæ, vinum, mel, caſeus, farina & pauluſum olei. Accommodari poterit ad orationem ex varijs argumentis conſarcinatam. Simile quoddam vas erat fictile, quod Græci κέρνος appellant, Baccho factum in complures erant rerum ſpecies, ſed diſtinctæ cyathulis inter ſe connexis. Athenæus nominatim recenſet circiter ſedecim. Vt igitur farraginem dicimus rem variam atque ex diuerſis generibus conflatam, ita poterimus vel πεντάπλοον, vel κέρνον dicere. De copiæ Cornu dictum eſt alias. Nec his diſſimile eſt quòd ſatyram dixere priſci, quo de ſuo dicetur loco. *πεντάπλοον quod olim.* *Κέρνος.*

More Carico. 77

Σχήματι καρικῷ, id eſt, figura ſiue modo Carico, fieri dicebatur quod ſordide incōpoſiteque fiebat, præſertim in rebus obſcœnis. quod tamen ad alia trāsferri poteſt, velut ad mores indecoros atque inciuiles, ad orationem incōditam. Legimus & πλοίῳ καρικῷ, id eſt, naue Carica. *Sordidè, & incompoſitè.*

Μυσαχνεῖ. 78

Μυσαχνεῖν dicebantur agere qui dure ac ſicce viuerēt. Vox ficta videtur à mure & palea, quòd mus in re puſilla vehementer laboret. niſi malumus dictū à μύω quod eſt ſicco, & μύσις præfocatio, quaſi ſiquis feſtuca præfocetur. Nā Heſychius indicat ſic hanc vocem pronunciandam, vt dicitur ἀχνοῦν: vſurpatā autem à Cratino in fabula cui titulus Horæ. Alij virum quempiam μυσάχνην dictum exiſtimant, qui ex ſe quidem nihil venuſtiorum dicteriorum adferre poterat, ſed tamen libēter aliorum dictis arridebat. & huius nominis mentionem factam apud Apollophanem Comicum. Torquebitur igitur in hominem parcum ac ſordidum, aut in frigide iocoſum.

Μύτης. 79

Impendio tacitus aut in Venerem ſolutior dicebatur μύτης, quaſi dicas mutitor. à μὺ mutorum ſyllaba. de quo nobis alias dictum eſt. Eſt huius nominis piſcis fœmina, quę ſine mare nō paritur. hinc & in libidinoſos aut ſupra modum vxorios. rectius autem in viroſas fœminas. Author Heſychius. *De libidinoſo, vel muliere viroſa.*

Qui inſpuerit in cauernam formicarum, &c. 80

Idem indicat vulgari ſermone fuiſſe iactatum, *[illegible] μυρμηκιὰν, [illegible] τὰ χείλη*. id eſt, Quòd qui inſpuerit in agmen formicarū, huic intumeſcant labra. Hoc ſeu vere fit, vt ex halitus repercuſſu virus aliquod afficiat conſpuentis os: ſeu temere creditum. torqueri poterit in eos qui multitudiné imbecillium quidem, ſed tamen numeroſam & concordem prouocant. Heſychius authorem citat Dimolochum. is fuit Comœdiarum ſcriptor, Epicharmi filius.

Nemo ſibi naſcitur. 81

Hæc ſententia Platonis ſic eſt ab eruditis omnibus celebrata, vt optimo iure poſſit inter prouerbia recenſeri. eam primus Plato prodidit in epiſtola quam ſcripſit ad Archytam, Ἀλλὰ καὶ χρὴ σε [illegible], ὅτι ἕκαστος ἡμῶν οὐχ αὑτῷ μόνον γέγονεν, ἀλλὰ [illegible] μεριζεται, τὸ δὲ [illegible] ἡμῶν

κατακλαμβάνοντα, id eſt, Quin & illud tibi conſiderandum eſt, quòd quiſque noſtrum non ſibi tantū natus eſt, ſed ortus noſtri partem ſibi vendicat patria, partem parentes, partem amici cæteri. Multa verò dantur & occaſionibus quæ incidunt in vitam noſtram. Adducit hunc locum M. Tullius libro de Officiis primo: Sed quoniam, inquit, vt præclare ſcriptum eſt à Platone, nō nobis ſolum nati ſumus: ortúsque noſtri partem patria vendicat, partem parentes, partem amici. Quam ſententiam quum dilucide, commode & eleganter verterit Cicero, miror quare Seneca dicere maluit, Nemo ſibi contigit. Nam videtur exprimere voluiſſe illud Græcū. Sic enim ſcribit ad Lucilium libro 5. epiſtola 32. Vis ſcire quid ſit quod faciat homines auidos futuri? Nemo ſibi cōtigit. Videtur enim hoc imputare parentibus, quòd non ſtatim expetimus optima. Sic habet enim, Optauerunt itaque tibi alia parentes tui: ſed ego contra, omnium tibi eorum contemptum opto quorum illi copiam. Vota illorum multos compilat, vt te locupletent. Idem ſtudii fuiſſe videtur Quintiliano, vt omnia ſecus diceret quàm dixerat Cicero: quare fit vt non raro dicat ineleganitus atque etiam obſcurius.

Non ſolum nobis nati ſumus.

Piræus non fert vaſa inania. 82

Iulius Pollux lib. 6. cap. 6. refert hoc ex Ariſtotele τὸν Πειραιᾶ μὴ κενάγγιαν ἔχειν, id eſt, Piræum non vehere vaſa inania. Piræus portus erat Atticæ: huc appellebant vaſa mercibus onuſta. Eodem conueniebant adoleſcentes conuiuium acturi. Indicat hoc Antipho in Eunucho Terentiana, Aliquot adoleſcentuli coimus in Piræo in hunc diem, vt de ſymboliſ eſſemus. Eſt eiuſdem nominis portus Corinthiacus, vbi conſentaneum eſt maiorem fuiſſe luxum. Hinc ductum ſcomma in eos qui gaudent ſemper cibo potúque diſtendi. Expende num apud Pollucem legendum Πειραιᾶ, vt ad hominem referatur. quando Stephanus indicat, locum & hominem qui prius Piræus dicebatur, poſtea dictum Πειραιᾶ.

Cibo potuque diſtenti.

Cradophagus. 83

Ruſticum & ſordidum veteres κραδοφάγον per iocum appellabant, quaſi κραδαιοφάγον. nam κράδας vocant arboris fici folia. Iidem dicebantur βαλανοφάγοι, quaſi priſco more glandibus viuentes.

Κραδοφάγοι. Βαλανοφάγοι.

Sapiens diuinat. 84

Donatus in Hecyram indicat prouerbium eſſe, diuinare ſapientem: quod ex coniecturis prudenter collatis colligit verum, non ſolum de præteritis, verumetiā de futuris. quanquam in fabula quidem Laches diuinans tota errat via. Cuius tamen coniecturam approbans Phidippus ait, Hanc hic diuinat. nam id eſt. Reliqua pete ex prouerbio, Qui bene coniiciet.

Ἰαμβίζειν. 85

Ἰαμβίζειν priſci dixerunt pro conuitiari ac maledicere, voce ducta ab Iambe fœmina inſigniter maledica. Probabilius eſt ab iambo pede ductum, qui conuitius repertus eſt impetū ferientis atque impetentis exprimēs. In quo congruit & illud, quòd à breui ortus deſinit in longam, quemadmodum iniuria ex leuioribus initiis exit in grauem tragœdiam. quod indicauit & Homerus, Ἥ τ' ὀλίγη μὲν τὰ πρῶτα, id eſt, Quæ primùm exigua eſt. Vnde & hominem ad conuiciandum propenſum ἰαμβώδη appellant. Huiuſmodi ferme Suidas & Heſychius.

Conuiciari. *ἰαμβώδης qui.*

Teſtaceum flagellum. 86

Κεραμικὴ μάστιξ, id eſt, Teſtaceum flagellum, dicebatur oſtraciſmus. de quo nobis abunde dictum eſt in prouerbio Oſtraci conuerſio. Flagellum autem vocabant, quòd hoc exigerentur in exilium: teſtaceum, quòd teſtulis ſolerent ea ferri ſuffragia.

Arietis miniſterium. 87

Κριοῦ διακονία, Arietis miniſterium, Suidas & Zenodotus ſic referūt, quaſi dici ſolitum de officio in ingratos collocato. Siquidem aries cornibus ferit paſcentem. Heſychius ita refert, quaſi congruat in eos qui ſpe cuiuſuis præmioli inſeruiunt indignis. Quum pueros inuitamus ad miniſterium, pollicemur aliquid, puta talos aut nuces. Itidem in apologo quopiam opinor dixit Aries, iunge, dabo tibi talos. Addita ſtellula in editione Aldina indicat κατάπλεως eſſe verbum ſubditiitum. opinor legendum κατάλυψον, ab ἀλέφω. Huius obiter mentionem fecimus in prouerbio, Aries nutricationis præmium. Eſt aliud in ingratos prouerbium quod ſuperius à nobis relatum eſt.

Ἀντ' εὐεργεσιῶν Ἀγαμέμνονα δῆσαν Ἀχαιοί. id eſt,

Pro benefactis vinxerunt Agamemnona Graii.

Reperi citatū citra authoris titulum. Interim in ſcholiis Græcanicis inueni: in porticu Stoæ, quæ varia dicebatur & regis, complures fuiſſe Mercurii ſtatuas, partim à plebeiis, partim à principibus poſitas: vna erat ex his, quæ carmen hoc inſculptū habebat antiquis literis. Hinc venit in prouerbium. Hoc quicquid eſt, ſuo loco erat addendum: ſed iam ea charta exierat manus meas.

Plures Mercurij ſtatuæ.

In tuum ipſius caput. 88

Quoties in authorem mali malum retorquetur aut recidit, Græci dicunt εἰς τὴν αὐτοῦ κεφαλήν. Demoſthenes in oratione περὶ παραπρεσβείας, Οὐκοῦν ταῦτα ηὔχετο οὗτος ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι καταρώμενος τῇ πατρίδι, ἃ ὑμῖν εἰς κεφαλὴν ὑμᾶς αὐτοῦ δεῖ τρέψαι, id eſt, Hæc igitur optabat iſte patriæque imprecabatur, quæ nunc vos oportet in ipſius caput vertere. Ita Cteſippus in Euthydemo Platonis, Εἰ μὴ ἀγροικότερον ἦν εἰπεῖν, εἶπον ἂν σοὶ εἰς κεφαλήν. id eſt, Niſi dictu ruſticius eſſet dicerem, tibi in caput. Nam ſophiſta collegerat eos procurare interitum adoleſcentis, qui vellent eum doctum euadere, quum nondum eſſet doctus. nam perit quod deſinit eſſe quod erat, & incipit eſſe quod non erat. Ita Maro,

-quod dii prius omen in ipſum Conuertant.

Apud Ariſtophanem in Pluto Penia ratiocinatur, ſi omnes homines diteſcerent, fore vt Chremylus ipſe cogeretur arare, fodere, reliquoſque labores exhaurire: verū aſflictior viueret diues quàm antehac vixerat pauper. Chremylus autem, memor laborum quos in paupertate pertulerat, abominatur hoc verbū, & in Peniæ caput deprecatur, dicens, ἐς κεφαλὴν σοί, id eſt, in caput tibi. vt ſubaudias, recidat. Cælius ad M. Ciceronem lib. octauo, At Domitius, quum manus ad os oppoſuit, te ad ix. Cal. Iun. ſubroſtrani (quod illorum capiti ſit) diſſiparant perbelle.

Iracundior Adria. 89

Qui moribus parum eſt commodis, & irritabili ingenio, Adriæ comparatur prouerbio. Ita Flacci amica, quicum fecerat diuortium,

Ingenium irritabile.

Tu leuior cortice, & improbo
Iracundior Adria.

Ipſe fatetur ſe ſubiracundo fuiſſe ingenio,

Iraſci celerem, at ſic vt placabilis eſſem.

Item in ſatyra cuius initium, Iamdudum auſculto. Æſchines in Demoſthenem, dicit eum moribus fuiſſe adeò aſperis & inconſtantibus, vt cum Adria facilius ſit habere commercium quàm cum illo: non quòd illud mare ſit cæteris ſæuius (imò vix aliud mitius) ſed ita viſum eſt Italis, qui ſi nauigaſſent mare Britannicum aut Danicum, faterentur Adriam indignum eſſe maris vocabulo.

Demoſthenis ingenium.

Bos marinus. 90

Βοῦς ἐνάλιος, id eſt, Bos maritimus, de magnis, inſulſis & ad nihil vtilibus: quales ſunt phocæ, tantum paſcentes, nec operi, nec eſui vtiles, contra quam boues terreſtres. Refertur à Suida. Suſpicor autem legendum βοῦς ἐν αὐλίοις, vt ſit idem quod mox ſequitur βοῦς ἐν αὐλίῳ κάθῃ, id eſt, bos in ſtabulo ſedes. Sic enim refertur in collectaneis Tarrhæi ac Didymi. Eſtque hemiſtichiū iambici trimetri.

Bos in ſtabulo. 91

Βοῦς ἐν αὐλίῳ, id eſt, Bos in ſtabulo, dicebatur inutilis & in otio vitam agens. Heſychius indicat à Cratino dictum in fabula cui titulus Deliades. quanquam huius alibi meminimus.

Vitam agens ociosam.

Canis ad cibum. 92

Κύων ἐπὶ σῖτον, id eſt, Canis ad cibum. De iis qui in ſuum properant exitium. Qui canem volunt occidere, cibo oſtenſo alliciunt. Heſychius indicat hoc eſſe ſimile illis, βοῦς ἐπὶ σφαγήν, καὶ, ὗς ἐπὶ δεσμά, id eſt, Bos ad mactationem, &, Sus in vincula.

Bos in quadra argentea. 93

Βοῦς ἐπὶ πίνακος ἀργυροῦ, id eſt, Bos in quadra argentea. In eos qui perſonam ſuſtinent officium aliquod egregium pollicentem, nec vlli tamen ſunt vſui, niſi ad voluptatem aut faſtum. Simillimum eſt illi quod alibi retulimus, Bos ſeptimus. Olim apponebantur bellaria, ſic efficta vt nouæ lunæ cornua præ ſe ferrent: quòd luna naſcens ac deſinēs cornuta videatur. Quin & lunæ dicebantur huiuſmodi bellaria. Qua de re Suidas citat epigramma non inelegans,

Πῶς βοῦς ὢν ἄρουραν οὐκ ἀροῖς, [illegible]
Ἀλλ' ὡς μεθυσθεὶς ἀγρότης ἀνακλίνῃ,
Πῶς οὐχὶ καὶ σὺ πρὸς νομὰς ἀποστείχεις,
Ἀλλ' ἀργυροῦν ἄγαλμα [illegible]
Ἐλέγχω τὴν σὴν [illegible] ἀργίαν. id eſt,
Qui nam fit vt bos quum ſies, aruum haud ares,
Sed ebrii in morem recumbis ruſtici?
Quin hinc tu quoque curris hinc in paſcua,
Seu potius hic imago ſtas argentea?
Hic ſto tuam redarguens inertiam.

Meminit huius bouis Iulius Pollux lib. 6. cap. 11. demonſtrans hoc cibi genus inferri ſolere Apollini, Dianæ, Hecatæ, & Lunæ. Finguntur & hodie variæ animantium ſpecies in bellariis. Huic non diſſimile eſt quod Galli vocant regem chartarum, qui titulo verius quam opibus rex eſt.

Rex chartaceus.

Accepta candela. 94

Diphilus apud Athenæum libro 15. in fabula cui titulus ἄγροικ, Ἅψαντες λύχνον λυχνοῦχον ἐζητοῦμεν, id eſt, Accepta candela candelabrū quærebamus. Quum res improuide geritur. oportuit enim cādelabrum eſſe paratū antequam cādelā attingeres.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *Accepta candela*) Atqui ἅπτω non ſignificat accipio, ſed accēdo. adeò vt hic verti debuerit Accenſa cādela, ſeu potius lucerna. Forraſſe decepit illū ν pro υ poſitū. (vt contrà υ pro ν poſitum

errotis

erroris occaſionem illi dediſſe dictum eſt in prouerbio Diuinū excipio ſermonem. Legendum enim λίχνον non λύχνον, vt apud Ariſtophanem in ſecundo Nubiū, αὐτοῖς λύχνοις. Quanquam etiāſi legeretur λύχνον, cogitandum erat ἅπτω, non poni pro ἅπτομαι. quod planè videtur perſuaſum habuiſſe: quum itidem in prouerbio, Etiam corchorus inter olera, καὶ ὁ κόρχορος ἐν λαχάνοις, interpretetur, Deinde corchorum attigimus, putans ὄψομαι eſſe ab ἅπτω, & idem valere quod ἁψάμεθα: quum ſit ab ὄπτω, quod coquo ſignificat.

Vacuam inhabitare domum. 95

In oſtentatores. Κενὴν ἐγκατοικεῖν δόμον, id eſt, Vacuam habitare domum, dicuntur qui ſpeciem rei magnificam oſtentant, quum ipſo bono vacant. Plato trimetrum citat, haud dubiū quin vulgò iactatum, quādoquidem authoris nomen tacet, [illegible], id eſt, Eaque exerce vndecunque videberis ſapere, omiſſis iſtis ad oſtentationem facientibus. hæc deliramenta ea vocans decet, hæc nugas.

Ex quibus inanes incoles tandem domos:

neque magnifacias viros qui hæc minuta redarguunt, ſed illos potius quibus adeſt res familiaris, & honeſta fama, aliaque multa bona. De vacuo gratiarum ſcrinio diximus alias.

Σιδωνίζειν. 96

Σιδωνίζειν, eſt alterum aſperis cōuitiis inceſſere. Athenis erat feſtum quoddam, in quo ius erat dicteriis & conuitiis in alios ludere. Vnde σιδωνίζειν dici cœperunt qui liberius in quempiam debacchabātur. Feſto nomen erat [illegible], [illegible] enim propriè dicitur quod aſperum auribúſque moleſtum eſt. *De plauſtro loqui.* Ita Heſychius & Etymologus. Simile illi, De plauſtro loqui.

A ſexaginta viris venio. 97

Athenienſes mire delectabātur iis qui riſum dictis aut factis mouere norunt, adeò vt ad hoc in Diomeo aut Heracleo ſexaginta conuenirent, qui in ciuitate nominabātur ſexaginta viri (quemadmodū nos dicimus duumuiros, triumuiros & decemuiros, magiſtratum ſignificātes) vt ſiquid ridicule dictum eſſet, vulgò ita loquerētur, οἱ ἑξήκοντα τοῦτ' εἶπον, id eſt, Sexaginta viri hoc dixerunt: aut, ἀπὸ τῶν ἑξήκοντα ἔρχομαι, id eſt, à ſexaginta viris venio. Refert Athenæus lib. 14. Erat Athenis tribus quę dicebatur Διομεῖς, à Diomo quodam Colytti filio vnde Διομεῖς, vt ex Heſychio licet conıicere. Poterit per ironiam dici in dictum illepidum & agreſte, Dictum ſexaginta viris dignū: Aut in ſtulte dicacem, Hic nobis venit à ſexaginta viris.

Capite geſtare. 98

Quos tenerè amamus, capite geſtare dicimur. Plato libro de rep. 10. [illegible], id eſt, Et huius ſapientię gratia tam vehementer amantur, vt amici tantum non eos in capitibus circumferant. Tranſlatum apparet à matribus ac nutricibus, quæ infantulos cunis impoſitos, capite portant. Simili figura Cicero dixit Oculis ferre, pro vehementer amare: & In ſinu ferimus, quos ſingulari affectu proſequimur.

Demiſsis auriculis. 99

Qui deiecto ſunt animo, auriculas ſuper humeros habere dicuntur. Ita Plato lib. de rep. 10. τὰ ὦτα ἐπὶ τῶν ὤμων ἔχοντες, id eſt, *De animo deiecto.* Auriculas ſuper humeros habentes, hoc eſt, animis deiectis & ægris. Sumptum eſt à iumentis, quæ ſic aurium motu teſtantur affectum animi, quemadmodum homines fronte & oculis. Nā homini (vt ait Plinius li. 11.) natura auriculas dedit immobiles. In iumentis autem & quadrupedibus ferè omnibus auriculæ attentis ſunt erectæ, feſſis marcidæ, nutantes pauidis, ſubrectæ furentibus, reſolutæ ægris. Inde eſt illud Flacci,

Demitto auriculas, vt iniquæ mentis aſellus,

Quum grauius dorſo ſubiit onus.

Quin & hodie vulgò, qui ſpe ſua fruſtrantur, dicuntur auriculas demittere, & auriculas habere pendulas. *Spe fruſtrati.*

Ἀγαθοδαιμονισταί. 100

Agathodæmoniſtæ dicebantur olim qui parce biberent. Tātum Heſychius, author ex re nomen habēs: niſi forte hoc operis quod habemus, epitome eſt eius quod ille ſcripſit. Proditū eſt Socratem nunquam de primo cratere bibere ſolitum, ſed ſecundo ſeruare ſitim. Tertium autem craterem, ἀγαθοῦ δαίμονος appellabāt, quemadmodum alibi declaratum. Itaque qui ſitim ſeruabant tertio crateri, ἀγαθοδαιμονισταί dicebantur. Itali raro bibunt in conuiuio, nec niſi ſaburrato, vt Plautino verbo vtar, ſtomacho. Nos potu auſpicamur cōuiuium, & potu claudimus, fruſtra reclamantibus medicis.

CHILIADIS QVARTÆ CENTVRIA SEPTIMA.

In frigidum furnum panes immittere. 1

De inani opera. ΕΙΣ ψυχρὸν ἰπνὸν τοὺς ἄρτους ἐμβάλλειν, id eſt, In frigidum furnum immittere panes, dicuntur & hodie, qui docent indocilem, qui monent auerſum, aut qui alioqui ſumunt inanem operam. Refertur apud Herodotum lib. 5. cui titulus Terpſichore: Conſultis manibus Meliſſa apparens, negauit ſe indicaturam vbi reconditum eſſet depoſitum, quum tota algeret nuda. Nihil enim ſibi profuiſſe veſtes quibuſcum fuerat ſepulta, quòd non eſſent exuſtæ. Aſtruxit fidem ſuis dictis hoc indicio, ὅτι ἐπὶ ψυχρὸν τὸν ἰπνὸν Περίανδρος τοὺς ἄρτους ἐπέβαλε, id eſt, quòd in furnum, quum frigeret, Periander ingeſſiſſet panes. Hoc ænigma ſolus Periander renunciatum intellexit, ſibi conſcius, quòd cū exanimi coierat. Hoc ad prouerbii ſenſum opinor eſſe ſatis, quo nobis licet caſtius ac verecundius vti.

Mercurio dextro. 2

De iis, qui tentant aliquid. Heſychius indicat veteres in iactu quodam ſolere omnis gratia præfari Mercurium, quemadmodum in conuiuiis, ἀγαθοῦ δαίμονος, καὶ Διὸς σωτῆρος de quibus ſuo dictū eſt loco. Idem indicat, in ſortibus ducendis primam ſortem dici ſolere Mercurium. Per iocum vſurpare licebit vbi quid aggredimur noui. Qui de ſumma periclitantur, dicuntur omnem iacere aleam: qui primùm tentant aliquid, dici poſſunt Mercurium ducere. Iulius Pollux lib. 6. cap. 9. indicat in κρεανομίᾳ, id eſt, carnium partitione, primam carniū portionem, Ἑρμοῦ κλῆρον, id eſt, Mercurij ſortem, appellari ſolere.

Ne Mercurio quidem credere. 3

Strabo lib. 2. de narratione parum probabili, [illegible], id eſt, quam ne Mercurio quidem credat aliquis narranti. Tametſi locus mendoſus eſt, vt ſunt pleraque in hac prima æditione. Id ſine controuerſia eſſe dicendum eſt. Propriè conueniet in eos qui longinquis peregrinationibus circumacti, narrare ſolent prodigioſa. At viatorū deus habebatur Mercurius.

Mercuriale. 4

Ἑρμαῖον Græci vocabant lucrum præter expectationem oblatum, à primitiis quas olim in viis ponebant Mercurio iis viatores veſcebantur. *Hermæum.* Alij malunt ductum ab aceruis lapidum, quos in itineribus ambiguis Mercurio ſacros ponebant. quorum meminerunt & Hebræorū prouerbia: Sicut qui mittit lapidem in aceruum Mercurij, ita qui tribuit inſipienti honorē. quanquam hic varie tranſlatus eſt Græcis. Quidam ita ſunt interpretati, ὁ ἀποδεσμεύων λίθον ἐν σφενδόνῃ, ὅμοιός ἐστι τῷ διδόντι ἄφρονι δόξαν. id eſt, Qui religat lapidem in funda, ſimilis eſt tribuenti ſtulto gloriam. Alij pro hermæo verterunt πολυάνδριον, qui locus eſt multorum ſepulturæ deſtinatus. & lapidem accipiunt non quoduis ſaxum, ſed gemmam. Nec multum inter ſe diſcrepant qui verterunt polyandrium, & qui hermæum. Nam & ſepulchra plebeiorum habebant congeriem lapidum. vnde illud Maronis,

Monte ſub hoc lapidum tegitur Balliſta ſepultus.

In locum ſordidum ac funeſtum ſtulte mittas gemmam, non enim ornat locum, ſed ſordidatur à loco. In hermæum verò ſi mittas quemuis lapidē, nihil eſt gratiæ (nec enim extat in turba lapidum, ſingulorum officium) ſi gemmam, multo ſtultior es. Sed illorum eſt argutiſſima ſententia qui verterunt fundam. Non enim tātum perit officium tuum, ſed in tuum malum reſilit. veluti ſi ſtulto lapidem innectas fundæ, dediſti quo te feriat. Verum hæc non ſunt propriè huius inſtituti. Suidas citat hęc abſque nomenclatura, Οὐ κατὰ τοὺς ἄλλους ἀγαπήσας τὸ ἑρμαῖον [illegible], id eſt, Non iuxta cęterorum morem, captus amore lucri, nec arbitratus ſe nihil peccare ſi volens à volente quiduis mercatus eſſet. Idem refert hanc ſententiam tacito item authoris nomine, ἑρμαῖόν ἐστι τῶν κακοήθων ἀνθρώπων, id eſt, Lucrum eſt improborum, quiſquis eſt humanus ac modeſtus. Bonorum enim lenitas, inuitat malorum audaciam. Refert & illud ex Damaſceno, vt apparet, [illegible], id eſt, Videbatur ſibi in hermæum incidiſſe quiſquis in me inciderat. Recreat enim viatorem, vbi dubius de via reperit aceruum Mercurii. Idem aceruus dicitur λόφος ἑρμαῖος, id eſt, tumulus ſiue collis Mercurialis. Philoſtratus in ſophiſtis Hermæum appellat theſaurum in ædificio repertum, & alias pro inſigni lucro fortè obiecto vſurpat.

ANIMAD. HENR. STEPH.

Ἑρμαῖον Græci vocabant lucrum.) Vt ἑρμῆς prouerbialiter non dicitur, ſed κοινὸς ἑρμῆς: ita nomen ſolum ἑρμαῖον (vel potius ἕρμαιον) an prouerbiale ſit dubito: ac potius adagij formam ex

ſubeſſe exiſtimo, quum additur κοινὸν, & dicitur κοινὸν τὸ ἕρμαιον. quo genere loquẽdi vtitur Lucianus eodem plane modo quo illo κοινὸς ὁ ἑρμῆς. Sic & Syneſius dixit κοινώσασθαι τὸ ἕρμαιον in epiſtola quadam ad Pylæmenem, κἂν μὲν ἐντύχω ἀνδρὶ σωτηρίως ἐργαζομένῳ φιλοσοφίαν, ἡμῖν τὸ ἕρμαιον κοινὸν ἔσται. Quare qui, cum Eraſmo, volent huic voci nudæ ἕρμαιον ſubeſſe prouerbialem figuram, videant etiam atque etiam quem ille ſequutus ſit & quem cum eo ſequantur authorẽ. In iſtis quidem Lexicis Græcolatinis ſcribitur, ἕρμαιον ſignificare commune inuẽtum: non minus falſò quàm illa duo quæ adduntur, vſurpari & pro Mercurii fano: & ἕρμαιος idem valere quod tumulus perinde quaſi ἕρμαιον poſſet idẽ quod ἑρμαῖον ſignificare, & quod ἕρμαιον κοινὸν: item ἕρμαιοι idem quod λόφοι. De quibus plura in noſtro linguæ Græcæ Theſauro.

Ἕρμαιον, non idem ſonat quod ἑρμαῖον.

V. *blatum, à primitiis*] Duas haſce iſtius vocabuli declarationes apud Suidam inueniri fateor, ſed longè petitas eſſe, ac fortaſſe etiam ex errore ortas dico. Euſtathius quidem certè neutram harum ponit, ſed aliam ex proximo petitam, & ſolum vt opinor, veram, quæ hîc prætermitti nõdebuit eſſe videlicet appellatum ἕρμαιον bonũ quod nobis forte fortuna offertur, inde quòd veteres omnia emolumenta Mercurio accepta ferrent. Et, vel tacente Euſtathio, nemo eſt qui ignorare poſſit non lucrorum duntaxat, ſed & furtorum exiſtimatum fuiſſe præſidẽ. Quinetiam vt κοινὸς ἑρμῆς, ita etiam κοινὸν τὸ ἕρμαιον dicitur. ſi ergo illius generis loquendi rationem hanc reddimus, non illis duas quæ ſunt apud Suidam: equidem huius quoque eandem reddere par erit. Sed quid verbis opus eſt? en ipſe Libanius dubitationem omnem tollit, ἑρμοῦ δῶρον pro ἕρμαιον proferens. Ita enim epiſtola 149 ſcribit ad Belcum, ἐγὼ δὲ ἑρμοῦ δῶρον τὴν ἐπιστολὴν ἡγούμην. Cæterùm quum te quam latè pateat vſus vocabuli ἕρμαιον, non docuerit Eraſmus (quanquam id poſtulabat hic locus) ſed ea tantum quæ apud Suidam de eo inuenit, protulerit: operæpretium me facturum arbitror, ſi quæ ab eo non videntur debuiſſe omitti, addidero. ἕρμαιον igitur non ſignificat duntaxat lucrum præter expectationem oblatum, lucrum inopinatum & aduentitiũ: ſed ἕρμαιον, vocatur interdum res omnis commoda & vtilis, etiam quæ præter expectationem & forte fortuna nobis non obueniat. Plato lib. De leg. 11. τὸ μὲν ἀγαθοῦ ἑρμαίου πρόσρησιν γὰρ ὠνομάσθαι μέχρι τῶν ἐσχάτων τοῦ βίου, καὶ ἀπαντῶν, τοῦτο μὲν ... μάλα φόβιον. Ac planè tam latè patet interdum quam εὐτύχημα: quod vocabulũ etiam adiungitur nonnunquam illi vt apud eundem in Sympoſio, ἡγούμενος δὲ αὐτὸν ἐσπουδακέναι ἐπὶ τῇ ἐμῇ ὥρᾳ, ἕρμαιον ἡγησάμην εἶναι καὶ εὐτύχημα θαυμαστόν. ὡς ὑπάρχον, &c. Et pro quo hîc ἕρμαιον καὶ εὐτύχημα θαυμαστόν, alibi θαυμαστὸν κέρδος vſurpat. vt in apologia Socratis, quum hic dicit, Καὶ εἰ δὴ μηδεμία αἴσθησίς ἐστιν, ἀλλ' οἷον ὕπνος, ἐπειδάν τις καθεύδων μηδ' ὄναρ μηδὲν ὁρᾷ, θαυμάσιον κέρδος ἂν εἴη ὁ θάνατος. quæ poſtrema verba Cicero interpretatur Tuſc. 1. Dii boni quid lucri eſt emori? Quãquam ſemper ad primam ſignificationem alludi fateor, quum ἕρμαιον pro lucro quolibet ponitur. Interdum etiam pro occaſione vſurpatur, quæ nobis velut quoddam lucrũ, præter expectationem offertur. Athenæus δειπνοσοφ. li. 13. καὶ Οἰνομάου, ὥσπερ ἕρμαιόν τι, ἐπιλαβόμενος τοῦ Μυρτίλου ... vbi & ſubaudiendum verbum aliquod. Cicero quadam ad Atticũ epiſtola, Itaque vt legi tuas de Varrone, tanquam ἕρμαιον arripui. Aptius eſſe nihil potuit ad id philoſophiæ genus quo ille maxime mihi delectari videtur. Id eſt, occaſionem ſcribendi de Academicis valde optabilem arripui. vel, Occaſionem illam auidè tanquam aliquod lucrum inſperanti obiectum, arripui. Dixerat enim principio alius epiſtolæ, Cõmotus tuis literis, quòd ad me de Varrone ſcripſeras, totam Academiam ab hominibus nobiliſſimis, abſtuli, tranſtulique ad noſtrum ſodalem, & ex duobus libris contuli in quatuor. In quo Ciceronis loco quædam editiones habent ἑρμαῖον, ſicut & hic in principio annotationis Eraſmicæ legitur. ſed vtrobique malè. ἑρμαῖον enim templum Mercurii ſignificat, ea forma qua dicitur θησεῖον & ἀσκληπιεῖον. Sed nec ἑρμαῖον rectè cum circunflexo in penultima ſcribitur hic, nec in lexicis. reclamant enim grammatici, qui ἕρμαιον aiunt in ea ſignificatione qua hîc ſumitur, debere προπαροξύνεσθαι.

ἑρμοῦ δῶρον.

Ἕρμαιον quid.

Filum neuiſti, & acu opus eſt. 5

Prouerbii faciem habet verſiculus, vt apparet anapæſticus: quem Iulius Pollux libro decimo refert ex Hermippi fatis,

Ῥάμμα μὲν ἔκλωσας, προσδεῖ δὲ καὶ ῥαφίδος. id eſt,
Filum ductum eſt, opus eſt & acu.

Quum ſignificamus non ſatis eſſe cœpiſſe, niſi pari induſtria perficias. Didiciſti artem, ſupereſt exercitatio. Didiciſti grammaticam, reſtat dialectica. Didiciſti ſacras literas, reſtat bona vita.

Caluus quum ſis, &c. 6

Gregorius theologus in epiſtola quadam ad Euſtochiũ ſophiſtam, quem laceſſiuerat, Καὶ οὐδὲ τὴν γε παροιμίαν τὴν ἰδιωτικὴν ἐπαιδεύθην φαλακρὸς ὤν, κτλ. χερσὶ μὴ παρέχειν ἀντιπρόσωπον, μηδὲ τὴν σφηκιὰν κατ' ἐμαυτοῦ, γλῶτταν πρὸς τὸ κακῶς λέγειν ἑτοιμοτέραν. id eſt, Ac non ſaltem à prouerbio plebeio didiceram, quũ ſim caluus, non obuerſa fronte obuiare arieti, neque veſparum nidũ in me prouocare, nimirũ linguam ad maledicendũ quàm ad benedicendum promptiorem. De non irritandis crabronibus dictum eſt aliàs.

Argenteus puteus. 7

Φρέαρ ἀργυροῦν, id eſt, Argenteus puteus. Athenæus libro vndecimo, indicat olim ingens poculum dici ſolitum puteum argenteum: nam cyathi puſilli erant. Sunt & hodie qui delectantur è profundis poculis haurire, atque, vt inquit ille, proluere labra, habentes in ore prouerbiũ, Multa aqua ori admota probe macerari barbam. locus eſt à tonſoribus, qui raſuri, prius calida macerant barbam.

Malo aſino vehitur. 8

Quibus res ſunt parum ſecundæ, mala aſella vehi dicunt ii, ἐπ' ὄνου πονηροῦ ὀχούμενοι. Suidas ceu prouerbiale refert in dictione πονηρός. Fœlices enim eximiis equis inſidere gaudẽt quo celerius perueniant eò quò volunt. Nec inſcitè iacietur in hominem parum fœliciter coniugatum.

Parum feliciter coniugatus.

Allium in retibus. 9

Σκόροδον ἐν δικτύοις, id eſt, Allium in retibus, de ſordido commeatu dicebatur. hinc natum, quòd Attici, quoties nauigationem aut expeditionem adornabant, commercabantur allia, eáque retibus impoſita ſecum ferebant. Item in obſidionibus vrbium, in pretio erat allium, vnde illud citra nomenclaturam apud Suidam, ἀπώλεσας τὰ σκόροδα πολιορκούμενος, id eſt, Perdo allia in obſidione. Thraces præcipuè delectantur alliis, vt pote calidis, quum regionem inhabitent frigidam. Quin & hodie nautarum deliciæ ſunt allium, non ingratus & ruſticorum cibus, vtcunque execratus Horatio. Locus erit adagio, ſi quem admoneas vt philoſophiæ ſtudium aggreſſurus, paret ſeſe ad frugalem victum, ad vigilias ac labores, ſine quibus nõ paratur eruditio, σκόροδα ἐν δικτύοις.

Sordidus commeatus.

Sybaritici ſermones. 10

Συβαριτικοὶ λόγοι, Heſychius narrat Aeſopum quempiam, Sybaritam opinor, apud Græcos ſummo ſtudio incubuiſſe vt orationis quoque genus haberet lautum & opiparum. vnde iocum prouerbialem ortum, vt oratio nitidior & accuratior, Sybaritica diceretur. Ea ſolet carere fide. nam veritatis ſimplex ac breuis eſt oratio: talis enim ſolet hominis oratio eſſe qualis vita. In exemplo ſunt Mæcenas & Apuleius, ille deliciis effœminatus, hic Afer & magus. De Sybaritarum apparatu dictum eſt in prouerbio Sybaritica menſa.

Oratio nitidior.

ANIM. HENR. STEPH.

V. *baritam*) De errore qui eſt in hac verborum Heſychii interpretatione admonuimus antea.

Maturior moro. 11

Πεπαίτερος μόρου. De Hectore Æſchylus in Phrygibus ita loquitur apud Athenæum lib. 2.

Ἀνὴρ δ' ἐκεῖνος ἦν πεπαίτερος μόρων. id eſt,
Porrò vir ille erat moro maturior.

Dici poteſt vel in hominem mitis ingenio præditum, vel in mollem, vel in vehementer propenſum ad aliquid, velut in virginem nupturientem. Addit ex Nicãdro, huius arboris fructum primum omnium apparere. Additur & huic arbori vellicatio, ad maturitatem. Opinor fici genus eſſe, quum ſcribitur per ο μορέου. μόρου.

Flos cinis. 12

Diuus Auguſtinus libro aduerſus Petiliani literas 2. cap. 66. irridens quòd aduerſarius iactaret, quod ſuorũ animabus impletum eſſet cælum, corporum memoria terræ floruiſſent, reſpondit, Sanè de corporibus eorum multorum terrarum flores videmus, ſed ſicut ſolet dici, flos cinis. Donatiſtæ ſuos, qui ſibi manus attuliſſent, quive prouocaſſent alios vt ab eis occiderentur, ni mallent occidi, in numerum martyrum referebant, eorum monumenta frequentantes. vnde flores illos cinerem vocat. Dici ſolitum videtur in fugacitatem humanæ vitæ. Hodie floret iuuentus, ætas erit in ſepulchro. Et iuxta Prophetam, Omnis caro fœnum.

Vita fugax.

Homo ſemper contradicens. 13

Galenus libro quo refellit Iulianum neſcio quem calumniãtem aphoriſmos Hippocratis, refert hanc ſententiam vt vulgò celebratã, οὐδὲν ἐστὶν ἀντιλογικώτερον ἀνθρώπου, id eſt, nihil eſt pertinacius ad contradicendum quàm homo. ἀντιλογία eſt vitium quo quis garriendi finẽ neſcit facere. Conueniet in eos qui nunquam fatentur ſe victos. Hoc vitio maximè laborant ſtupidi & imperiti.

Inſanire cum inſanientibus. 14

Τοῖς μαινομένοις συμμαίνεσθαι, id eſt, Cum inſanientibus inſanire, dicebatur qui ſe moribus quorumlibet attemperabat. Vſurpauit Galenus lib. περὶ φυσικῶν δυνάμεων 1. Ἐπεὶ δ' ἱκανῶς ἐφλυαρήσαμεν, οὐχ ἑκόντες, ἀλλ' ὡς ἡ παροιμία φησί, μαινομένοις ἀναγκασθέντες συμμανῆναι ... id eſt, Poſteaquam autẽ ſatis nugati ſumus haud ſponte, ſed iuxta

iuxta prouerbium, coacti cum inſanientibus inſanire: rurſus ad vanarum direptionem reuertamur.

Callipygos. 15

Eleganti forma puellæ.

Καλλίπυγοι dicebantur eleganti forma prædita. Athenæus lib. 12. ad huiuſmodi fabulam refert originem prouerbij. Duæ ſorores, ruſtici cuiuſdam filiæ, de formæ præſtantia inter ſe decertabant in via publica. Acceſſit adoleſcens, qui formas admiratus, patri eam oſtendit. Is maiorem præterens, eius amore captus eſt. Profectus in vrbem, lecto cœpit decumbere. Morbi cauſam expoſuit fratri natu minori. Is rus profectus, conſpectis puellis, minoris amore correptus eſt. Pater virginum collocat eas huius filiis, quas ciues ob inſignem formam appellarunt καλλιπύγους. Harum opibus extructum eſt Veneris templum, quam & ipſam à puellis dixere καλλίπυγον.

De quibus Cercidæ ſenarium citat,

Ἦν καλλίπυγος ἄλλη ἐν Συρακούσαις. id eſt,

Par callipygon quondam erat Syracuſis.

Eoſdem appellant πυγάργους, vt alibi diximus, in prouerbio λευκόπυγος.

Quod volumus ſanctum eſt. 16

Quæ ſunt affectibus nostris, ſancta cenſentur omnia.

Diuus Auguſtinus libro contra Creſconium grammaticum quarto, Non iam vt vetus prouerbium fertur, Quod volumus ſanctum eſt, ſed etiam Quando volumus, & quantum volumus. Alibi, ni fallor, citat ex Ticonio Donatiano. Eſt hemiſtichium carminis heroici. Genus hoc hominum hodie regnat in mundo, qui pietatem non exigunt ad Chriſti regulam, ſed ad ſuos affectus: & quicquid vehementer amant, hoc videri volunt extrata ſanctum, in rebus natura ſceleratiſſimis ſibi mire blandientes. Sanctum autumant geſtare tale cingulum. Quamobrem? Quia paruo negotio cupiunt haberi pro ſanctis. At neque ſobrie neque caſte volunt viuere, nec iniurias perpeti. Cur ita? Quia durum eſt ac difficile.

Ne crepitu quidem digiti dignum. 17

Athenæus lib. 12. de Sardanapali epitaphio loquens, Καὶ τελευτήσαντος αὐτοῦ ἐν τῷ μνημείῳ ... τῶν δακτύλων ... ὡς ἀποκροτοῦντα ... οὐκ ἄξια τοῦ ἀποκροτῆσαι τὰ ἀνθρώπινα πράγματα, ... id eſt, Et mortuus declarat in monumenti ſtatua digitis, quàm deridiculæ ſint res hominum, ne digitorum quidem crepitu digne. Mox Ariſtobulus apud eundem indicat Sardanapali ſepulchro impoſitam fuiſſe ſtatuam, dextræ manus digitis ea ſpecie compoſitis, quaſi ſolemus edere crepitum. Et geſtus is, & prouerbium in hodiernum vſque diem manet, apud noſtrates, quum aiunt, Ne huius quidem facio.

Coriaceum auxilium. 18

Σκύτινον ἐπικουρία, id eſt, Coriaceum ſiue Pelliceum auxilium apud Atticos infirmum & imbecille dicebatur. Refertur apud Heſychium. Athenæus lib. 12. indicat dictum in quendam Sannyrionem macilentum, quòd præter pellem nihil haberet. Apud eundem lib. 13. Antiphanes philoſophos macilentos notans, ... id eſt, Cantoplastis per louē macilentis, impaſtis ... Tales erant olim philoſophi.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. Σκύτινον) Pro σκυτίνη ſcribe hic συκίνη, & ficulnum pro Coriaceum ſeu pelliceum. eſt enim error in exemplari Heſychij. Sic & apud Ariſtophanem legitur συκίνη ἐπικουρία, & σύκινοι ... apud eundem Heſychium ... Ita dicitur & συκίνη ..., item συκίνη ..., apud Alciphr.

Tanagræus cetus. 19

Obeſum ac prægrandi corporis mole ταναγραῖον κῆτος appellabant, à Tanagra Bœotiæ ciuitate, quam Homerus γραῖαν vocat, Lycophron Pœmandriam appellat, maritimam: ad quam delatus cetus immani magnitudine prouerbio locū dedit. Refertur ab Athenæo lib. 12.

Legatus non cæditur neque violatur. 20

Legati ſacri, & inuiolabiles.

Scholiaſtes in Iliados quartū refert hoc prouerbiū, Πρέσβυς οὔτε τύπτεται οὔτε ὑβρίζεται, id eſt, Orator nec percutitur, nec violatur. Quòd præconum genus olim habitum fuerit ſacrum. Id iure gentium receptum eſt, vt legati publica fide veniant & redeant inuiolati, etiamſi perferant atrocia quales erant olim fecialis ac patres patrati. Nunc in medijs etiam bellis caduceatoribus parcitur. Deflecti poterit ad bene monentem, ſiue recta conſulentem, ſiue concionantem libere. Legatus eſt, refert mandata ſui principis, aut agit negotium publicum: non eſt fas illi vim admouere.

Herculani lecti. 21

Ἡράκλειοι στρωμναί, id eſt, Herculani lecti, dicebantur molles ac delicati. Teſtis eſt Athenæus lib. 12. quod dictu mirum eſt, quum Cynici ſibi vindicent Herculem. Sed is qui hæc loquitur apud Athenæum, hoc agit vt perſuadeat Herculem mollem ac voluptariam egiſſe vitam: cæterum quæ de illius laboribus feruntur apud poetas, mera eſſe figmenta. Sic homines blandiūtur ſuis vitiis.

Ἀποσκυθίζειν. 22

Athenæus lib. 12. narrat quod Scythæ, quum multis calamitatibus premerētur, per luſum ac delicias omnib' populis quibus imperabant detondebant comam. vnde cæteri raſuram ignominiæ libidiniſque cauſa factam, appellabant ἀποσκυθίζειν. Simile quiddam legimus 2. Reg. libro cap. 10. Annon raſit dimidiū barbæ ſeruis Dauid, præciditque veſtes vſque ad nates? nimirū ignominiæ cauſa. Quæ res atrocis belli cauſa fuit. Conueniet in quoſdam aſperis moribus, quibuſcum vix quiſquam habet commercium, niſi diſcedat cum ignominia.

Comam radere, ignominioſum olim.

Macilentior Leotrephide. 23

Λεπτότερος Λεωτροφίδου, Θουμαντίδος, id eſt, Gracilius Leotrephide ac Thaumantide. Leotrephides inſigni macilētia corporis, comicorum ſalibus locum dedit, in quem Hermippi verſus referuntur apud Athenæum lib. 12.

θύουσιν ἂν βοΐδια
Λεπτότερα Λεωτροφίδου καὶ Θουμάντιδος, id eſt,
Immolant nunc bucculas
Exiliores Leotrephide ac Thaumantide.

Cineſias.

Notatus eſt à multis & Cineſias poeta, procero, ſed tam gracili corpore, vt ex tiliceis arborum circūcingeret ne inflecteretur, ob id ab Ariſtophane dictus φιλύρινος. Nobilitatus eſt & Philetas poeta, qui globos plumbeos pedibus addebat, ne ventis abriperetur, tanta erat corpuſculi tenuitas. Congruet in homines exiles ac prætenues. Iucundius erit ſi transferatur ad inopiam ingenii, aut dictionem aridam, ieiunam & exanguem.

Cape nihil, & ſerua bene. 24

De officiis friuolis.

Λάβε μηδὲν, καὶ κράτει καλῶς, id eſt, Cape nihil, & ſerua bene. Videtur in eos dictum, qui quum doceant friuola, tamen iubent auditores meminiſſe. Galenus de Platonis & Hippocratis placitis libro 1. Οὕτω γὰρ ... τὴν παροιμίαν ... ὑπάρχειν αὐτῷ, τὸ λάβε μηδὲν, καὶ κράτει καλῶς, id eſt, Siquidem hoc vno modo perſoluebitur quod aiſt illi illud prouerbij, Cape nihil, & ſerua bene. Congruet in doctrinam inutilem ac falſam.

Μυιοσόβαι. 25

Et hodie vulgò dicuntur μυιοσόβαι, id eſt, muſcarum abactores, qui friuolis officiis cuipiam obſeruiunt, quod à Perſarum deliciis natum indicat Athenæus lib. 12. qui in conuiuiis μυιοσόβας adhibebant quod nunc apud Italos plebeium eſt. Et μυιοσοβεῖν eſt abigere muſcas, quod quia habet etiam in illos quiete nere amant quempiam, vt minimo etiam illius incommodo oſtendantur, vt conueniat cū illo quod alibi retulimus ex Homero,

ὡς ὅτε μήτηρ
Παιδὸς ἐέργῃ μυῖαν ὅθ' ἡδέϊ λέξεται ὕπνῳ. id eſt,
... non ſecus atque genitrix
Muſcam arcet puero ſomno mulcente cubanti.

Miſerior monomachis. 26

Non caret prouerbij ſpecie quod ex Poſidippo Comico refert Athenæus lib. 4. Τῶν μονομαχούντων ἀθλιώτεροι, id eſt, miſeriores his qui monomachiā exercent. Nam hi duriſſima lege committuntur, vt aut alter aut vterque pereat. Carmen ſic habet,

Ὁ μὴ πεπλευκὼς οὐδὲν ἑόρακεν κακόν.
Τῶν μονομαχούντων ἀθλιώτεροι πολύ. id eſt,
Vidit mali nil, nauigandi qui eſt rudis,
Ipſis monomachis miſeriores nos ſumus.

Hos Latini vocabant gladiatores, quo ſpectaculo quum nihil poſſit inhumanius eſſe, tamen olim Romanis erat in deliciis. Lepidius fiet ſi transferatur ad contentionē cum homine improbiſſimo ſuſceptam, quaſi pugnam dicas gladiatoriam.

Zenonium eſt & lentem coquere. 27

Timon Phliaſius apud Athenæum lib. 4. Καὶ Ζηνώνειόν γε φακῆν ἕψειν, id eſt, Zenonis eſt & lentē coquere. Zenon Stoicorum princeps fuit, qui docet ſapientem omnia rectè facere: nec referre quid agat, ſed in minimis pariter ac maximis ſapientem eſſe ſui ſimilem. Ex quo conſequitur, ad lenticulam rectè coquendā opus eſſe ſapientia Zenonis. Natū ex apophthegmate quod refert Diogenes Laertius. Quum enim Zenon diſſereret ſapientem omnia rectè facere, quidam irridens obiecit, Igitur & lenticulam recte coquet. Zenon annuit, & collectionem approbauit. Sermo licebit vti, quum dicemus eſſe viri boni etiam in rebus minutiſſimis ſui ſimilem eſſe: aut egregium artificem, in quacunque materia declarare qualis ſit artifex.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. φακῆν ἕψειν, id eſt, Zenonis eſt & lentem coquere) Non ſubaudiendū eſt verbum ἐστί, vt putauit Eraſmus, nec Ζηνώνειον ita debet accipi: ſed pro adiectiuo quod iungatur cum ſubſtantiuo φακῆν. pendet enim infinitiuus ἕψειν à verbo μιμήσεται, quod ſequitur apud Athenæum ſtatim poſt. vbi legitur, ...καὶ Τίμων ὁ Φλιάσιος, ... Ζηνώνειόν γε φακῆν ἕψειν ὃς μὴ ... μιμήσεται. id eſt, Et qui Zenoniam lentē coquere ſapienter nō didicerit. Sed Eraſmū decepiſſe veriſimile eſt τελείαν στιγμὴν, quæ poſt ἕψειν habetur: ac putaſſe illic verba Timonis finiri, quum potius hæc, ὃς μὴ ... μιμήσεται, hexametrū ipſius abſoluant verſum.

Oliuam ne comedas. 28

Chryſip. apud Athenæum lib. 10. in opere περὶ τοῦ καλοῦ tradit

huiuſmodi ſententiam, μήποτε φαγὼν ἐλαίαν ἴδῃς, ἀλλὰ κνῆσιν ἔσθιε [illegible] ἰσχάδα, id eſt, Ne quando comedens oleam, quum habeas vrticam, hyberno tempore. Opinor illum ſentire de herba, non de piſce. Nec vſum adagij video, niſi ſi quando ſignificabimus extremam victus parſimoniam, vt nec vrticæ vnquam admiſceatur condimenti. Mox ſubijcit βολβοφακῆν, velut delicias, cibi genus (vt Græca vox indicat) ex bulbis & lenticula confectum: βολβοφακῆν, βαβαὶ, παπαῖ. Vrtica calida eſt, ſed minoris conſtat quam oleum. Subindicat autem, æſtiuis menſibus nec oleo nec vrtica opus eſſe. *Extrema victus parſimonia.* *Βολβοφακῆ.*

Olla lenticulam attigit. 29

Epicharmus apud Athenæum eo quem modo citauimus loco, χύτρα δὲ φακῆς ἔψεται, Sed olla lenticulam attigit. Conueniet in eos qui vehementer propenſi ſunt ad aliquid, velut huc nati, vt vltro, nulla data occaſione, ſe conferant ad id quod appetunt. Olla fictilis videtur amare lentem, ac veluti vltro venire ad lentem. Simile illi quod alibi retulimus, Ipſa olea olla legit, & Equum in planiciem.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. eo, χύτρα δὲ φακῆς ἅπτεται, *Sed olla lenticulam attigit.*) Vertendũ fuit, Olla lenticulę coquebatur. nam ἅπτεται non deducitur ab ἅπτομαι, quod eſt attingo, ſed ab ἕψομαι, quod eſt coquor. Idẽ plane erratum admiſit antea, hæc Ariſtophanis verba, καὶ ἥψαμεν τὸ κόρχορον, interpretans, Deinde corchorum attigimus. nam ἥψαμεν nõ ſignificat attigimus, (nec eſt ab ἅπτω, quod pro ἅπτομαι, id eſt attingo, putauit vſurpari) ſed coximus, ab ἕψω. Eſt autem locus hic in prouerbio, Etiam corchorus inter olera.

Qui non zelat. 30

Diuus Auguſtinus aduerſum Adimantũ cap. 13 indicat vulgò iactatum, Qui non zelat, nõ amat. Quod iam & hodie fertur, quum negant illic eſſe amorem vbi non eſt zelotypia. Verũ eſt ex amoris vehementia naſci zelotypiam, ſed eadem interdu naſcitur ex inopia mentis. Deus in arcanis literis Zelotes dictus eſt, quòd ſolus amari velit, nec patiatur quicquam amari præter ipſum, niſi ametur propter ipſum. *Non amor eſt, niſi zelotypia ſit.*

Lens Deus. 31

Apud Athenæum libro 4. refertur hic trimeter, vt apparet, prouerbialis,

Φακός σε δαίμων ἢ φακὴ τύχη λάβοι. id eſt,

Te lens deus corripiat & fortuna lens.

φακὸς dicitur lẽs cruda, φακῆ cocta, vt indicat Etymologus. Cõueniet quoties eadem ad faſtidiũ iterantur. δαίμων autẽ Græcis fortunam ſonat: vnde κακοδαίμονες dicuntur infœlices, & idem ſonat τύχη. nec intereſt niſi quòd dæmon eſt mas, τύχη fœmina. *Δαίμων.*

Trabs in omnibus. 32

Δοκὸς δ᾽ ἐπὶ πᾶσι τέτυκται, id eſt, Trabes in omnibus facta eſt. Videtur hemiſtichium ex poeta quopiam, quo ſignificatũ eſt, nihil eſſe tam certum quin obiſtet ſcrupulos, cogens nos ad exactiorem rei conſiderationẽ. De trabe in oculis meminit Euãgelium. Porrò Græca vox δοκὸς anceps eſt ad trabem, quam δοκὸν malunt ſonare & ad conſiderationem, quam δόκησιν. Notum eſt illud Socratis φροντιστήριον, id eſt, ſolicitæ cogitationis. Dubium refert Galenus De differentijs pulſuum libro 2. Tranſlatum apparet ab aratione, quam difficilem reddit trabs ſubinde occurrens in aruo proſcindendo.

ANIMAD. HENR. STEP.

V. Δοκὸς δ᾽ ἐπὶ πᾶσι τέτυκται, id eſt, *Trabes in omnibus facta eſt.*) Fruſtra nititur ex his Græcis vocibus ita interpretatis ſenſum aliquem elicere, tranſlationem ab aratione putãs eſſe. Nec verò hic vox prima omnium ad trabem & ad conſiderationem anceps eſt: ſed omnino δόκος legere & interpretari opinatio neceſſe eſt. vt ſit ſenſus, Sed opinatio eſt in omnibus. Illud quidem certè non malè ſuſpicatus eſt Eraſmus, hemiſtichium videlicet hæc verba eſſe, nã re vera claudunt verſum cuius principium eſt, αὐτὸς ὅμως οὐκ οἶδε. eſt autẽ Xenophanis, vt docet Sextus philoſophus: ex quo (quia remittere ad eum non poſſum, quum nondum editus ſit) & præcedentes hunc verſus proferã. Is enim loquens de iis qui κριτήριον ſuſtulerunt, ait ex eorũ numero eſſe Xenophanem, qui nihil poſſe comprehendi dixerit his verſibus. *δόκος, opinatio.*

Καὶ τὸ μὲν οὖν σαφὲς οὔτις ἀνὴρ ἴδεν, οὐδέ τις ἔσται
Εἰδὼς ἀμφὶ θεῶν τε, καὶ ἅσσα λέγω περὶ πάντων.
Εἰ γὰρ καὶ τὰ μάλιστα τύχοι τετελεσμένον εἰπών,
Αὐτὸς ὅμως οὐκ οἶδε· δόκος δ᾽ ἐπὶ πᾶσι τέτυκται.

Ex libro gubernatores. 33

Galenus in libro quem cõſcripſit de ſuis libris, Ἀλλ᾽ εἰ μὴ μαθόντες παρὰ διδασκάλου, ἐοικότες δὲ, κατὰ τὴν παροιμίαν, τοῖς ἐκ βιβλίου κυβερνήταις, ταῦτα ζητοῦσι, id eſt, Cęterùm qui nõ didicerũt ſub præceptoribus, ſed iuxta prouerbium ſimiles ſunt gubernatoribus è libro, iſtiuſmodi quęrunt. Idem libro De compoſitione pharmacorum tertio, Ἐοίκασι τοῖς κατὰ τὴν παροιμίαν λεγομένοις ἐκ βιβλίου κυβερνήταις, id eſt, Aſſimilis iis qui prouerbio dicũtur gubernatores è libro. De mutis magiſtris alibi dictum eſt.

Fractis auribus, 34

Galenus contra Thraſybulũ, Οὐδὲ τὸ θαυμαστὸν τοῦτο γυμναστικῶν, οὐδ᾽ αὐτὸ τὸ τὰ ὦτα κατεαγότων περὶ βιβλίων, id eſt, Quorũ [illegible] admirandi iſti libri, qui circunferuntur ab his qui fractas habent aures. De pugilibus, vt ſuſpicor, ſentit, qui poſtea facti medici [illegible] libros: aut potius de libris imperitorum medicorum, qui leguntur à pugilibus, qui ſolent habere laceras aures more [illegible], oculos ſugillatos, totam ſaciem tuberibus notatã, ex arte quam exercent. Galenus enim crebrò deſtomachatur in athletarum genus. Vſus eſt hoc adagio Plato in Gorgia, nec ſatis liquet quo ſenſu. Etenim quum Socrates dixiſſet ſe audire quod Pericles reddidiſſet Athenienſes deteriores, nimirum ignauos ac timidos, loquaces & auaros, vt primus mercenaria ſtipendia inſtituiſſet: Callicles reſpondet, τῶν τὰ ὦτα κατεαγότων ἀκούεις ταῦτα, ὦ Σώκρατες, id eſt, Ab his qui aures habent fractas audis iſta, ò Socrates. Sentit, opinor, de athletis & barbaris, quibus ignaui videntur à militari ferocia alieni. Hanc coniecturam meam tum ſemper valere volo, dum aliquid adferetur exploratius. De perforatis auribus dictum eſt alias. Conueniet in hominem pugnacem, & vt notantem multos, ita notatum à multis.

Coruus albus. 35

De raris inuentu dixit Iuuenalis,

Coruo quoque rarior albo.

Ammianus in epigrammate, *De eo, quod rarum inuentu.*

Θᾶσσον ἔην λευκοὺς κόρακας πτηνάς τε χελώνας
Εὑρεῖν. id eſt,

Aut albus coruus prius, aut teſtudo volucris Inuenietur. Galenus libro περὶ φυσικῶν δυνάμεων primo, taxans Lycum quendam, qui nec Eraſiſtratũ ſequeretur, nec ipſe verũ adferret, ait, Ἐπεὶ δὲ Λύκος οὔτ᾽ ἀληθῆ λέγων φαίνεται, οὔτε Ἐρασιστράτειος, ἀλλὰ ἑκάτερον, κατὰ τὴν παροιμίαν, ἔοικε κόρακι λευκῷ, μήτε τοῖς κόραξιν αὐτοῖς ἀναμιχθῆναι δυναμένῳ διὰ τὴν χρόαν, μήτε ταῖς περιστεραῖς διὰ τὸ μέγεθος, id eſt, Itaque Lycus dum palam eſt eum neque vera loqui, neque eadẽ cum Eraſiſtrato, ſimilis videtur albo coruo, qui nec ipſis coruis admiſceri poſſit ob colorem, nec columbis ob magnitudinem. Conueniet in hominem ſui ingenij, & alienum à ſenſu communi. Sunt enim quos pudet vſquam cum quoquam conſentire: quaſi nihil verum ſit, niſi diuerſum ſit. *Ingenium alienum à ſenſu communi.*

Aſino fabulam. 36

Galenus περὶ φυσικῶν δυνάμεων libro tertio, Τοῖς δ᾽ ἄλλοις οὕτω γενήσεται τὸ γράμμα περιττὸν, ὡς εἰ καὶ μῦθον ὄνῳ τις λέγοι, id eſt, Reliquis verò tam inutile fuerit ſcriptum, quàm ſi quis aſino narret fabulam. Extat in Græcorũ collectaneis, ὄνῳ τις ἔλεγε μῦθον, ὁ δὲ τὰ ὦτα ἐκίνει, id eſt, Aſino quiſpiam narrabat fabulam, at ille mouebat aures. Ad hoc alluſit Galenus libro De differentia pulſuum ſecundo, ἐπὶ τούτοις ὁ μὲν γέρων, ὥσπερ ὄνος, ἐκίνει τὰ ὦτα, id eſt, Ad hæc ſenex gaudens ille, velut aſinus quatiebat auriculas. Opinor, quòd non aſſentiretur. Exiſtimo nobis de his alias dictum nonnihil.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. riculas, Opinor quòd non aſſentiretur. Exiſtimo nobis de.) Exiſtimo potius velut aſſenſus ſignum hoc dici (ſubiungit enim Galenus, καὶ τῶν ἄλλων δὲ τις ὡς συνιεὶς δοκῶν μὲν τι λέγειν) ſed qui ſit abſque vllo iudicio, vtpote re de qua agitur, non intellecta. Sic & Lucianus videtur accepiſſe quum indoctum, multos libros emere temeritas ſens, ait, Tu quoque ergo librum quidem in manu habes, & ſemper legis: at eorum quæ à te legũtur, nihil percipis, ſed aſinus lyram audis, aures motans.

Sub aliena arbore fructum. 37

Ex aliena arbore fructum legere dicuntur qui fruuntur aliorum laboribus. Ita Fabius apud Liuium libro ab vrbe condita decimo, Fabius, inquit, quam arborem conſeruiſſet, ſub ea legere alium fructum, indignum ducere. Finitimum eſt illi, Alienam meſſem metis. *Alienam meſſem metis.*

Milium terebrare. 38

Κέγχρον τρυπᾶν, id eſt, Miliũ perforare, dicuntur qui in re difficili, ſed prorſus inutili, laborant. Galenus libro De Præſcientia, taxans ſophiſtas, qui putant philoſophiæ ſtudium vehemẽter inutile ſic loquitur, Ἀλλ᾽ ἁπάντων μαθημάτων ἀχρηστότατον τοῦθ᾽ ὑπολαμβάνουσιν, ὅμοιον τῷ κέγχρον τρυπᾶν, id eſt, Quin potius omnium diſciplinarum hoc exiſtimant inutiliſſimum, perinde vt milium perterebrare. Sic enim arbitramur legendum, quum in æditis libris habeatur τὸ κέγχρον id eſt minutum leguminis genus, quod haud facilè perterebres, gemmarum more, quũ perterebrati nullus ſit vſus. Simile ſtudium fuit illius qui grana milij è longinquo mittebat per foramen acus.

Lanam in officinam fullonis. 39

Qui præpoſtere rem gerit lanam in officinam fullonis ferre dicitur. Fullonum enim ars non rudem lanam, ſed iam contextum pannum tractat. Galenus De differẽtia pulſuum lib. 2. Ὥσπερ οὖν εἰ ἀκριβῶς τινὰ διδάσκειν βούλοιτο, γυμνὰ ἐρίω πρῶτον χρὴ περὶ τὴν κατασκευήν. τὸ γὰρ τὸ ἔριον ἀγαθόν, καλῶς, ὡς ἔοικεν, εἰς γναφεῖον φέρειν. τοῦτο γὰρ οὐδὲ εἷς ἱστουργεῖν, οὔτε τὰ μαθήματα διδασκάλων

[illegible], id eſt, quod ſiquis hæc exacté velit aſſequi, prius exercitatum eſſe oportuit circa prædicamenta. Nam ſcitum eſt quod dixit Arceſilaus, nemo defert lanam in officinam fullonis. Quemadmodum enim eſt ordo in operandis lanis, ita eſt & in diſciplinis. Refert húc inter Academicos Laertius, qui ſolitus ſit non ferre eos qui liberales diſciplinas non ſuo tempore attingerent. vt ſiquis velit diſcere poeticen aut rhetoricen, ignarus grammatices.

De fumo ad flammam. 40

Ammianus Marcellinus lib. 14. Vtque ſolet, manum inſectantibus fatis, hebetari ſenſus hominum & obtundi, his illecebris ad meliorem expectationem erectus, egreſſusque Antiochiam, Melcuo diſtãte, profectus ire tendebat de fumo, vt prouerbium loquitur vetus, ad flãmam. De eo dictum qui ſe à rebus dubiis in præſens exitium coniecit. Alibi retulimus ex Plauto, Flamma fumo eſt proxima.

Flamma fumo proxima.

Calicum remiges. 41

Κυλίκων ἐρέται, id eſt, Calicum remiges, dicti ſunt qui aſſiduè perpotarent, vinum pro remo ducentes. Ita Dionyſius cognomento Æreus apud Athenæum lib. 15. in Elegiis,

[illegible] Διονύσου,
Συμποσίου ναῦται, καὶ κυλίκων ἐρέται. id eſt,
Sic qui vina trahunt in remigio tibi Bacche,
Potandi nautæ remigium calicum.

Ingens poculum quaſi nauis eſt, in hoc trahunt, non remis, ſed lingua. neque raro faciunt naufragium, iactura cum pecuniæ tum mentis.

Ab vnguibus incipere. 42

Ἐκ τῶν ὀνύχων ἄρχεσθαι dicuntur qui à leuiſſimis miniméque ad rem pertinentibus ordiuntur. Ita Baſilius in epiſtola quadam, [illegible], id eſt, ridiculum eſt ex vnguibus initium ſumere, ac non potius cum ipſis illorum capitibus colloqui. Caput enim dicitur, quod eſt in illis præcipuum. Vſus erit quoties admonemus vt omiſſis parergis ac friuolis, agatur de cauſa. Aut ſiquis velit emendare reip. ſtatum, ordiatur à principibus potius quàm ab hominibus, qui non multum adferunt momenti vel ad [illegible] ciuitatis, vel ad ſalutem.

Caput rei.

Muſcæ. 43

Μυῖαι olim dicebãtur qui delectabantur aliena menſa, quos Plautus muſcis comparat, ſemper alienum edentibus cibum. Apud Athenæum libro ſexto parãſitus quiſpiam ſe muſcæ confert, [illegible] id eſt,

Quod inuocatus cœnitare amo, muſca ſum.

Adlabitur enim hoc inſectum ad cibum alienum, & ægre poteſt [illegible]. Apud eundem Hegeſander narrat, quum Alexander dixiſſet ſe morderi à muſcis (ſic vocabat paraſitos) iámque conaretur illas abigere, Cinenas, vnus eius ordinis qui forte aderat, [illegible] muſcæ ſaturatæ magis vrgebunt te, ſemel guſtato tuo ſanguine. Extat apologus de ernacio qui volui [illegible]. Plautus in Mercatore deflexit ad hominem curioſum & ad omnia aduolantem. Muſca eſt meus pater. Nil poteſt illum clam haberi. Nec ſacrum nec tam profanum quicquam eſt, quin adſit ilico.

[illegible]

Bæon maius piſcis. 44

Athenæus lib. 7. teſtatur apud Atticos fuiſſe prouerbium, μή μοι βαιών, [illegible], id eſt, Ne mihi bæon, piſcis nequam. Nec indicat vſum prouerbij: tantùm oſtendit apud Epicharmum [illegible] piſcem quẽdam Nomen inditum videtur a breuitate. Laudantur enim magni piſces. Dicetur in hoſpitem ingratum ac moleſtum.

De ſportula cœnare. 45

Athenæus libro 8. Græci τὸ ἀπὸ σπυρίδος δεῖπνον, id eſt, cœnam e ſportula, proprie vocabant, quoties aliquis ſibi paraſſet cœnam eamque in ſportulam compoſita, iret apud alium cœnaturus. Quod genus & hodie durat inter homines frugi, qui nec grauari volunt ſumptu, nec alios grauare. Lepidius erit, ſi transferatur ad eum, qui ſic adit diſcendi gratia, vt ipſe viciſſim adferat quod doceat, vt fiat eruditionis permutatio.

Tibicen vapulat. 46

Eubulus apud Athenæũ libro 9. ait fuiſſe morem, ſiquid peccaſſet coquus, tibicinẽ ſolere vapulare. Philyllius apud eũdem,

[illegible]
Μάγειρος [illegible], τὸν αὐλητὴν λαβεῖν
Πληγάς. id eſt,
Quicquid coquus
Peccauerit, tibicen accipere ſolet
Plagas.

Pro [illegible] coquus quiſpiam apud eundem ait, ſe non rem priſcam [illegible] ſed à ſe ipſo inuentam narrare, [illegible], inquit, [illegible], id eſt, ne tibicen vapulet. Ob id opinor, quòd coquos lædere tutum non ſit, iuxta ſententiam aliquanto poſt apud eundem citatam,

Coquos lædere, tutum non eſt.

Οὐδεὶς μάγειρον ἀδικήσας ἀθῷος ἔφυγεν. id eſt,

Nullus homo læſo indemnis euaſit coquo.

Quanquam Græcus verſiculus non vacat mendo.

Execrationes ferere. 47

Ἀρὰς ἐπισπείρειν, id eſt, Execrationes ferere, dicebantur qui diris deuouerent aliquem. Inde natum quòd apud Cyprios eſſet ſolenne, quoties ſererent hordeum, addito ſale, deuouere quibus male vellent. Tantum Heſychius. Docet Plinius quædam non [illegible] niſi cũ conuitiis. [illegible] genus, quod terræ [illegible], ac pede compreſſa terra ad [illegible] execratio, Ne vnquam exeas. De Lindiorum ſacro diximus alias.

Cypriorũ mos.

Aqua & terra reddamini. 48

Ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε. id eſt,

In terram vertamini aquã ſimul.

Pro eo quod eſt, redigamini in nihilum ac pereatis. Hemiſtichium hoc ſic refertur ab Heſychio quaſi prouerbio iactatum. Sumptum eſt autem ex Iliados [illegible] his verbis Menelaus increpat Græcorum ignauiam, quòd nullus auderet cum Hectore prouocante monomachiam ſuſcipere,

Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε.

Interpretatur Plutarchus in vita Homeri, & Alexãder Aphrodiſeus libro 1 problemate [illegible]. Reddit cauſam phyſicam cur ita loquutus ſit Homerus: Ex terra & aqua gignuntur omnia, & in hæc reſoluuntur omnia. Ab hac forma non abhorret quod ex Epicharmo citat Plutarchus in Conſolatione ad Apollonium, [illegible] id eſt, Concreta ſunt & diſcreta ſunt, & abierunt rurſum vnde venerant, terra quidem in terram, ſpiritus vero ſurſum. In his quid acerbum? Nihil. Loquitur de morte, quæ eſt diſſolutio corporis & animæ. M. Tullius libro Tuſculanarum quæſtionum tertio citat ex Euripide,

Reddenda eſt terræ terra, tum vita omnibus
Metenda vt fruges: ſic iubet neceſſitas.

Hanc ſententiam Antiochus ſcribit placuiſſe Chryſippo: ſed diſſentiente Carneade. Eandem ſententiam [illegible] protulit Eccleſiaſtes Hebræus. Denique Ariſtoteles Rhetoricorum lib. 2. ſubindicat, qui olim ſeruitutem profitebãtur, eos terram & aquam domino tradere ſolitos, velut omnium rerũ ius abdicantes & in herum transferẽtes, καὶ ὅτι, inquit, [illegible] ὕδωρ, [illegible] id eſt, Et quod dare terrã & aquã, ſeruire eſt.

Omnium rerũ ius, aqua, terraque [illegible].

Mars communis. 49

Incertum ac varium belli euẽtum notabant hoc dicto, [illegible], id eſt, Mars communis. Sumptum eſt ex Homerica Iliados σ,

Ξυνὸς ἐνυάλιος, καί τε κτανέοντα κατέκτα. id eſt,

Communis Mars, interimit perimentem.

Quod dictum Ariſtoteles libro Rhetoricorum ſecundo inter prouerbiales ſententias commemorat. Rurſus eodem libro.

[illegible] id eſt,

Nunc his nunc illis contingit vincere.

Titus Liuius belli Punici lib. 10. Cum tuas vires, tum vim fortunæ, Martemque belli communem propone animo: vtrinque ferrum, corpora humana erant. nuſquam minus quàm in bello euentus reſpondent. Rurſus ab vrbe cond. lib 8. Quid illum facturum fuiſſe, ſi [illegible] quod belli caſus ferunt Marſque communis aduerſa pugna euenſſet? Iterum eodem lib. Noſtra certamina, Romani, non verba legatorum, nec hominum quiſquam diſceptator, ſed campus Campanus, in quo concurrendum eſt, & arma, & communis Mars belli decernet. Et in eodem alias, Ibi in conciliis Numitius imperator eorum, affirmando communem vere Martem belli, vtranque aciem pari cæde proſtrauiſſe: &c. Rurſum lib. ab vrbe cond. 7. Samnitium, inquit, bellum ancipiti Marte geſtum. Apud eundem frequens eſt, Æquo Marte diſceſſum eſt, quoties neutri parti ceſſit victoria. M. Tullius Philippica vndecima, Sed vt concedam incertos exitus eſſe belli, Martemque communem, tamen pro libertate vitæ periculo decernẽdum. De Marte communi nonnihil attigimus in prouerbio, Omnium rerum viciſſitudo. Porrò ἐνυάλιος Homero Mars dicitur, ab ἐνυώ, quam belli fortunam eſſe putant.

Æquo Marte.

ἐνυάλιος Mars ab Enyo, dictus.

Lex in manibus. 50

Ἐν χερσὶ νόμος, id eſt, Lege manuũ, dicitur, quum res vi geritur, non ex præſcripto legum. Æſchines contra Timarchum, [illegible]. His vero qui ſequuntur oligarchiam, & apud quos inæqualis eſt reipub. adminiſtratio, cauendi ſunt qui lege, quæ eſt in manibus ita, ciuitatis ſtatum labefactant. Manuum legem appellat violentiam ſiue ius belli. Vſus eſt in hunc ſenſum Polybius hiſtoriæ lib. 1 [illegible] id eſt, Ex hoſtibus quoſcunque deuiciſſet aliquando, alios violenta manu perimebat: eos vero qui viui capti ad eum adducebantur, beſtiis obiiciebat. Rurſus libro ſecundo, Ἐν δὲ τούτῳ τῷ καιρῷ [illegible] id eſt, Per idem hoc tempus accidit vt Caius cõſul, dum audacius pugnat, manuum le-

ge vitam finiri: De αὐτοχειρίᾳ dictum eſt alias. Apud Plautum ſeruus quiſpiam minitatur ſe manu litem acturum.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. Ἐν χειρῶν νόμῳ, id eſt, *Lege manuum dicitur quum res vi geritur, non ex præſcripto legum.*) At Budæus ait, χειρῶν νόμος eſt conſertis manibus pugnare, manu prælium inire: citátque tres Polybii locos, ex quibus eſt is qui habetur etiã hic, ἐν νόμῳ, &c. In quo certe vt & in altero quem hic, & aliis duobus quos illic habemus, Polybius his verbis ἐν χειρῶν νόμῳ non ſignificat contra præſcriptum legum: quid enim bello præſcribunt leges? ſed inter prehendendum, inter conſerendum manus, in ipſo conflictu. Sunt enim ἀγωνιζόμενοι, [illegible]. Sed erat ſatis dixiſſe ἀγωνιζόμενοι, & διαγωνιζόμενοι, obiiciet aliquis. Reſpondeo, ἐν χειρῶν νόμῳ non iungi cum ἀγωνιζόμενοι, neque cum διαγωνιζόμενοι, ſed cum [illegible] & additum illud ſignificare [illegible] tempus quo manus conſerebantur, vel quo calebat pugna: quod non expreſſiſſet dicẽdo [illegible]. Totum ergo [illegible] verborum vim [illegible], Violenta manu, interpretabitur. Quin etiam merito ſuperuacanea fieret [illegible], non aliter homines quam violenta manu perimi. Iam verò, quod ad Æſchinis locum attinet, in eo quoque non puto ἐν χειρῶν νόμῳ ſignificare, Non ex præſcripto legum, aut per vim ſimpliciter: ſed [illegible], qui prælio cũ oligarchicis [illegible] ſuperiores euaſerunt, [illegible] eorum reſpublicas euerterunt, quaſi calente adhuc pugna. Porrò an prouerbialia ſint hæc verba ἐν χειρῶν νόμῳ dubito.

Nihil manius quam multa ſcire. 51

Qui multa didicit nouit, quam viuit. Apud Athenæum lib. 13. Hippon, qui dictus eſt ἄθεος, citatur author huius verſiculi,

Πολλῶν μαθημάτων [illegible]. id eſt,

Non aliud magis mane puta quam plurima ſcire.

Citatur item ex Platone,

Πολλῶν [illegible].

Conuenit in eos qui malunt multa diſcere quàm vtilia. Hebræus Eccleſiaſtes non abhorret ab hac ſententia, Qui apponit ſcientiam, apponit & dolorem. & in multa ſcientia multa indignatio. Contra laudata eſt Hippiæ πολυμαθία.

Κύκλῳ περιάγειν. 52

Qui arte circumagit quempiam, vt cum ſe putet aliquid egiſſe, nihil egerit: aut in idẽ recidat vnde exorſus erat, κύκλῳ περιάγειν dicitur. Ita Plato in Clit. [illegible] O Clitopho, [illegible], iamdudum me in orbem circumagis [illegible]. Eſt enim hoc arte ſophiſtica, vt qui contra diſputat, [illegible] ambagibus circumactus, quod petas [illegible]. Metaphora ducta ab equis, quæ [illegible] reſiliebant paui[illegible]. Similis ludus exercetur in gymnaſiis. Continet illi, In eaſdem anſas incidiſti.

Iouis lac. 53

Quod inſigniter eſſet lautum in cibis, Iouis lac veteres appellabant. Eubulus apud Athen. lib. 14.

Καὶ περὶ [illegible]. id eſt,

Fit ſucculentus caſeus atque, & lac Iouis.

Apud eum frequenter inter ciborum delicias commemoratur Διὸς ἐγκέφαλος, de quo alias diximus. Perſæ, [illegible] lautum, appellabant Διὸς [illegible], id eſt, Iouis & regis cerebrum, propterea quòd rex Perſarum ſolet dare præmium honorarium, ſi quis nouum aliquod eduli genus repeſtiſſet. Clearchus apud eundem lib. 12. quanquam [illegible] multis aliis verbis commemorat. Videntur antiqui quæcunque eximium videri volebant, Ioui tribuiſſe. Inde illud e Satyra,

-& Iouis auribus iſta Seruas.

Mæſonica dicteria. 54

Conuicia petulanter iacta. Dicteria petulantius iacta, priſci Mæſonica vocabant, σκώμματα μαισωνικά, à Mæſone quodam hiſtrione comœdo & Megarenſi, cuius inuentum eſt perſona, quam a repertore Græci μαίσωνα vocabant: reperit enim perſonã famuli & coqui. Quin & veteres Græci coquum vrbanum μαίσωνα vocabãt, externum τέττιγα. In comœdiis autem ſemper inducuntur coqui dicaces, præſertim apud Plautum. Id teſtatur Philemon alicubi,

Σφίγγ' ἄρρεν', οὐ μάγειρον, εἰς τὴν οἰκίαν
Εἴληφ'. ἁπλῶς γὰρ οὐδὲ ἕν μὰ τοὺς θεοὺς
Ὧν ἂν λέγει συνίημι. id eſt,
Recepi in ædes non coquum, ſed maſculam
Sphingem. nihil enim per deos intelligo
Simpliciter, ex his quæ loquitur.

Conuenit cum Hipponacteo præconio.

Neceſſitas magiſtra. 55

Suidas ex Carchedonio citat hoc prouerbium,

Χρεία διδάσκει, κἂν ἄμουσος ᾖ, σοφόν. id eſt,
Catum è rudi reddit magiſtra neceſſitas.

Tempus, rerum vſus, ipſáque neceſſitas excitat ingeniũ ad diſcendas artes. Idem indicat Græcorum ſententia, σοφία πενίαν ἔλαχε. & apud Ariſtophanem Penia iactat ſe artium inuentricem. A Perſio venter dicitur magiſter artis, ingeniíque largitor. Et, vt ait Qu. Curtius, Neceſſitas ignauiam acuit.

Victus ſpinoſus. 56

Vita inſuauis. Βίος ἀκανθώδης, id eſt, Vita ſpinoſa, aſpera, dura, ac priſca, qualem agebant illi quibus glandes erant loco placentarum. Suidas coniungit hoc Atticis prouerbiis, quibus mollem ac delicatam vitam declaramus, veluti contrarium. Idẽ indicat eodem ſenſu dici βίος ἀβίωτος, id eſt vitã non vitalem, hoc eſt, triſtem & inſuauem. Nam Latinis interdum viuere dicuntur, non qui ſpirant tantum, ſed qui genialiter viuunt. contra Græcis ἀβίωτοι ἔχειν dicuntur quibus deſunt vitæ præſidia. Æſchines aduerſus Timarchum, [illegible] ἀβίωτον αὐτῷ [illegible] id eſt, Ignominia notas eiuſmodi mulieré, & vitam non vitalem reddens. Turpiter enim viuere, non eſt viuere. Poteſt intelligi & de accifis facultatibus. Idẽ in oratione [illegible], ἀβίωτον [illegible]. id eſt, Reliquam vitam mihi non viuendam exiſtimo, hoc eſt, infœlicem & calamitoſam.

Beſtia beſtiam nouit. 57

Ariſtoteles libro Rhetoricũ 1. inter ſimilitudinis & affinitatis prouerbia refert & hoc.

Ἔγνω δὲ φὴρ φῆρα. id eſt,
Nouit profecto fera feram.

Videtur fragmentum iambici trimetri, vtcunque deprauatum eſt apud Ariſtotelem. φὴρ Græcis beſtia dicitur, ſed propriè fera aut noxia: quod genus ſunt apri, lupi, & viperę. Vnde homines moribus efferatis, ingenióque agreſti, φῆρας vocãt. Congruet vbi conueniunt inter ſe pariter improbos. Simile illi, Furemque fur cognouit, & lupum lupus.

Cæci præſcriptio. 58

Abſurda iuſſio. Τυφλοῦ παραίνεσις, id eſt, Cæci iuſſio ſiue exhortatio, dicitur abſurda, quoties ipſe qui præſcribit, non videt quid dicat. Socrates apud Platonem in Theæteto, redarguens abſurdam Theæteti præceptionem iubentis vt qui rectam haberent opinionem, recte opinioni aſſentirentur, confert illius orationem loto aut piſtillo circumuolubili: ſed rectius putat dicendum, Cæci iuſſioné, [illegible]. id eſt, Sed rectius cæci præceptio dicatur ſi quid iubere vt ea quæ habemus accipiamus, vt diſcamus, ea quæ opinamur. plane conuenit homini inſigniter caliganti. Vnde ſublatum eſt nobis illud Horatii, Cæcus vti ſi monſtret iter. Item, Cæca ſpeculatio.

Ibyci equus. 59

Ἰβύκειος ἵππος, id eſt, Ibyci equus, in iocum prouerbialem abiiſſe videtur, de iis qui ſeniores præter ætatem ac vires ad periculoſum negotium adigerentur. Dicti originem refert Plato in Parmenide. Ibycus poëta equus erat iam annoſus athleta, multis certaminibus defunctus. Is quum ad certamen curule vrgeretur, extimuit, videlicet expertus eius modi ludorum aleã. Ridente populo, Ibycus [illegible], Equus, inquit, domini ſimilis eſt: nam & ipſe iam ſenex ad [illegible] amandum compellor. equo ſuo ſeſe comparans, quòd ipſe non minus intempeſtiuus eſſet ad amores, quàm vetulus equus ad certamen. Nam admonet hoc quoque Suidas, Ibycum vulgò male audiſſe ob adoleſcentulorum amorem. Hac imagine Parmenides queritur ſe ſenem adigi ad rerum difficillimarum explicationem. Huc alluſiſſe videtur Horatius in epiſtolis,

Non eadem eſt ætas, non mens. &c,
Solue ſeneſcentem maturè ſanus equum, ne
Peccet ad extremum ridendus, & ilia ducat.

Fortaſſe dum in hoc adagiorũ piſtrino verſor, videbor alicui non multum diſſimilis equo Ibyci. De Ibyci gruibus dictum eſt alias.

In craſtinum ſeria. 60

Εἰς αὔριον τὰ σπουδαῖα, id eſt, In craſtinum ſeria. Plutarchus in vita Pelopidæ narrat hanc vocem apud Græcos abiiſſe in prouerbium. Originem dedit Archias, vir opulentus ac potens, ſed parum ſobrius. Huic inter conuiuium allata eſt epiſtola, qui pertulit, admonuit vt ſtatim legeret: de ſeriis enim rebus ſcriptam eſſe. tum ille vino madidus riſit. οὐκοῦν, inquit, εἰς αὔριον τὰ σπουδαῖα. id eſt, in craſtinum igitur ſeria. ſimulque acceptam epiſtolam puluillo ſuppoſuit cui innitebat, ac ſermonem cum Philida cœptum pergebat. *In conuiuiis tractare ſeria, inciuile.* Quin & hodie inciuile eſt in conuiuiis tractare ſeria. Apud Hollandos adoleſcens audiui fabulam non alienam ab hoc adagio. Quidam in conuiuio accumbebat igni vicinior, ita vt ima veſtis adureretur. Id animaduertens e conuiuis quidam, Habeo, inquit, quod tibi nunciem. Tũ alter, Si quid, inquit, triſtius eſt, nolo audire in conuiuio: vbi cõuenit feſtiua lætáque eſſe omnia. Non eſt, inquit, admodum lætum. Mox alter, Poſt conuiuium, inquit, ſeria. Vbi cœnatum eſſet

eſſet hilarior, Nunc, inquit, dicito quicquid voles. Oſtendit illi veſtem à tergo enormiter diſſutam. Ibi ſtomachari cœpit quòd non admonuiſſet in tempore. Volebam, inquit: at tu vetabas. μετὰ ἄνοιαν τὰ ἀπόλαια.

Cuniculis oppugnare. 61

Ὑπονόμοις πολεμίζειν, id eſt, Cuniculis bellare, dicitur qui non aperta vi ſed diſſimulanter ac dolis rem gerit. Cõtra qui palam agit quod agit, machinis agere dicitur. Caij Cæſaris potentia iam ad manifeſtam tyrannidem ſpectante, Catulus Luctatius vir ſummæ apud Romanos dignitatis, ſurgens in ſenatu ait, οὐκέτι ὑπονόμοις Καῖσαρ, ἀλλ' ἤδη μηχαναῖς αἱρεῖ τὴν πολιτείαν. id eſt, Cæſar non iam cuniculis, ſed machinis tollit Remp. Suffoſſiones clam fiunt: machinæ (hoc eſt arietes, onagri, baliſtæ) palam admouentur. Dictum Plutarchus refert in vita Caij Cæſaris. Plus venuſtatis habebit ſi ad res animi trãsferatur. veluti ſiquis dicat malos genios interdum oppugnare nos machinis, quum palàm terrent aut illectant: interdum cuniculis, quoties falſa ſpecie pietatis imponunt obrepúntque incautis.

Machinis agere.

Exitij nulla ratio. 62

Ὀλέθρου οὐδεὶς λόγος, id eſt, Exitij nulla ratio. Refert Plutarchus in vita Eumenis. Is quum satagens rerum ſuarum, ſuperiorem adiiſſet Phrygiam, intra Celænas hybernauit: vbi quoniam reperit Alcetam, Polemonem & Docimum de imperio contra ipſum decertantes, τοῦτ' ἐκεῖνο, ἔφη, τὸ λεγόμενον, ὀλέθρου δ' οὐδεὶς λόγος. id eſt, Exitij nulla ratio. Sentiens opinor, quum imminet homini fatale exitium, deum adimere cõſilium ac rationem. Apparet eſſe hemiſtichium carminis iambici, ὀλέθρου δ' οὐδεὶς λόγος. Huic affine eſt quod habet Quintilianus lib. 5. de coniectura loquens, Præterea, inquit, cur potiſſimum illo loco, illo modo ſit aggreſſus. Qui & ipſe diligẽtiſſime tractatur pro eodem locus, an etiamſi nulla ratione ductus eſt, impetu raptus ſit & abſque ſententia. Nam vulgo dicitur, ſcelera non habere conſilium.

Scelera conſilium non habent.

Qui lucerna egent, infundunt oleum. 63

Plutarchus in vita Periclis refert Anaxagoram Pericli in adminiſtranda Republica magno adiumento fuiſſe, verum vbi iam grauaret ſenectus, & à Pericle publicis intẽto negotiis negligeretur, decreuerat media finire vitam. Id vbi reſciuit Pericles, accurrit ad ædes philoſophi, precibuſque & lachrymis conatus eſt illũ ab inſtituto reuocare, idque ſua ipſius cauſa magis quam Anaxagoræ. At ille iam agens animam dixit, ὦ Περίκλεις, καὶ οἱ τοῦ λύχνου χρείαν ἔχοντες, ἔλαιον ἐπιχέουσιν, id eſt, O Pericles, & quibus lucerna eſt opus infundunt oleum, exprobrans illi neglectum amici, vnde non vulgarem capiebat vtilitatem: quum qui egent lucerna ob vſum qualemcunque, curent illam abſtergentes atque infundentes oleum. Et quibus opus eſt fructu, ſtercorant agrum.

In ventrem inſilire. 64

Εἰς τὴν γαστέρα ἐνάλλεσθαι, id eſt, In ventrem irrumpere dicitur, qui curam omnem ad cibum ac potum confert. Ita Plutarchus de Lucullo in ipſius vita, Ἅτε δὴ μὴ ἐμφανῶς μηδ' ἐπιδεικτικῶς Λευκόλλου πολεμοῦντος, ἀλλὰ δή, τοῦτο τὸ λεγόμενον, εἰς τὴν γαστέρα ἐναλλομένου, καὶ ὅπως ἀφαιρήσεται τὴν τροφήν, ἅπαντα πραγματευομένου, id eſt, Vtpote quum Lucullus iam non palàm neque ad oſtentationem bellaret, ſed quemadmodum dici ſolet in ventrem impetum faceret, nihil non moliens vt hoſti commeatum ſubtraheret. Non hic repetam quomodo locum hũc verterit Leonardus Iuſtinianus. Sunt quos non alia ratione melius vincas quam ſi ventrem impetas. Nam paraſiti nulla parte magis lædi poſſunt quàm ventre.

In ventri addictos.

ANIMAD. HENR. STEPHAN.

V. *qui curam omnem ad cibum ac potum confert.*) Imò nihil ad cibum potúmve pertinet hoc genus loquendi, ſiquis proprium eius vſum ſpectet, non autem quo Plutarchus iocoſe illud detorſerit. Nam εἰς τὴν γαστέρα ἐνάλλεσθαι, id eſt, In vẽtrem inſilire, eſt eorum qui primo impetu aliquem volunt opprimere. Et vel ipſum verbum per ſe ſubitum & violentum irruentis impetum denotat. vt quum dicitur λὰξ ἐναλλεσθαί τινι, & λὰξ ἔχειν ἐναλλόμενος. ſic εἰς τὸν αὐχένα ἐνάλλεσθαι. aut ἐναλλόμενος apud Sophoclẽ, τοῦ Ἡρακλέα ἀπαλλαγμένου μόνον εἰς τὸν αὐχέν' ἐναλοῖμι. At Plutarchus ludens ait illum in ventrem inſilire qui aduerſarium opprimere conatur, non impetum faciens in eius ventrem, calces puta aut pugnos in eum ingerendo. ſed ad famem extremam adigendo. Siquem enim eſurire cogimus, cum eius ventre quaſi bellum gerere videmus quo etiam modo dixit Horatius ventri bellum indicere, 1. Serm. Satyra 5.

Opprimere pro inuadere.

Hic ego, propter aquam, quòd erat deterrima, ventri
Indico bellum: cœnantes haud animo æquo
Expectans comites.

Ita igitur à Plutarcho vſurpatur hoc prouerbium, ſed, vti dixi, detortum. ita, inquam, vſurpatur, de eo nimirum qui fame aduerſarium nititur opprimere, cibum ei eripiens: non de eo qui curam omnem ad cibum confert. ad quem ſenſum comminiſcẽdum miror quid Eraſmum impulerit. Hoc certe quum dicit, non ſolum vulgarem & proprium adagij ſenſum non exponit, ſed ne illum quidem ad quem Plutarchus ipſum accommodat explicare mihi videtur. Dicit enim Plutarchus (vt & ipſe Eraſmus interpretatus eſt) Lucullum impetum in ventrem feciſſe, nihil non molientem vt hoſti commeatum ſubtraheret.

V. id eſt *Vt pote*) Miror cur nouo modo, & eo quidem planè ab huius loci ſentẽtia alieno aduerbium ἐμφανῶς interpretetur palam. quaſi verò ſynonyma non ſint ἐμφανῶς & ἐπιδεικτικῶς, adde etiam πανηγυρικῶς apud eundem Plutarchum. De quibus plura in noſtro Græcæ linguæ Theſauro.

O domus antiqua quàm diſpari domino dominaris. 65

Videtur & illud Ennij carmen prouerbiis adſcribendum, quod refert M. Tullius offic. libro primo,

O domus antiqua quàm diſpari domino dominaris.

Id conueniet in diſciplinam commutatam in peius eorum vitio qui ſucceſſerunt. Velut in domum, in vrbem, in Academiã, in monaſterium aut collegium ad peiora degenerans. Quanquam ſuſpicor carmen Ennianum in codicibus eſſe vitiatum. legendum autem,

In eos qui degenerant.

O domus Anti, quàm diſpari domino dominaris.

Vt notarit Anti ſucceſſorem. Iam quoniã in diſpari prima ſyllaba natura longa eſt ſublato s, quod Ennius ſubinde facit (niſi forte pro Anti mauis Anci, aut Anni, quẽ Lucilius taxat alias) ſit breuis. Itáque conſtat metrum. ſcriba parum eruditus putás Antiquam vnicam eſſe dictionem, mutauit antiqua. Atius nolens omittere quod erat in pleriſque codicibus, refecit quàm. Reſpexit huc M. Tullius Philippica ſecũda, O tecta ipſa miſera quàm diſpari domino: quanquam quomodo iſte dominus? ſed tamen quàm à diſpari tenebantur.

Ennij locus.

Sortem & vſuram perſoluere. 66

Καὶ τὸν τόκον καὶ τὸ κεφάλαιον ἐκτίσαι dicuntur qui ſerius quidem, ſed grauius puniuntur. aut qui differunt vindictam vt per occaſionem lædant grauius. Nam prorogatione creſcit vſura. Dio libello περὶ τῆς ἀπιστίας, ὥσπερ τὰ θηρία τὰ βλαπτικὰ ἠρεμοῦντα πολλάκις, ἢ κοιμώμενα, ἢ πεπληρωμένα τῆς τροφῆς, φύσιν οὐκ ἀποβέβληκε τὴν αὑτῶν, οὕτω καὶ οὗτοι χρόνον τινὰ οὐκ ἔβλαψαν, ὅτε δὲ ἤδη αὐτοῖς παρέσχε καιρός, καὶ τόκον, φασί, καὶ τὸ κεφάλαιον τῆς πονηρίας ἐξέτισαν, id eſt, quemadmodum noxiæ beſtiæ ſæpenumero quietem agunt, ſiue quum dormiunt, ſiue quum cibo expletæ ſunt, quanquam naturam interim ſuam non exuerũt: Similiter & illi ad tempus aliquod non læſerunt: at vbi ſeſe dederit occaſio, & vſuram vt aiunt, & ſortem malitiæ perſoluunt.

Ad incitas. 67

Quos vrgeret extrema neceſſitas, his res dicebatur ad incitas rediſſe. Plautus in Trinũmo, Hem nunc hic cuius eſt, (ſubaudi ager) vt ad incitas redactus, Id eſt, ad extremã inopiam. Idem in Pœnulo, Tace modo: profectò ad incitas lenonem rediget, ſi eas abduxerit: quin potius diſperibit ſaxo quàm vnam calcem ciuerit. Sed haud ſcio an hic legendum ſit, vnum calcum ciuerit. Nonius Marcellus admonet incitam dici egeſtatem & verum dicit, ſed non abſque tropo. Nam in his duobus locis quæ retulit è Plauto, extremam quidem inopiam ſignificat: at non ſtatim vbicunque ponuntur incitæ, ſignificatur egeſtas. Lucilius incita dixiſſe videtur in neutro genere. Illud ad incita quum redit atque internecionem. Item, Commanducatus corrupit, ad incita adegit. At Iſidorus li. 18. vſurpauit genere maſculino, Calculi, inquiẽs, partim ordine mouentur, partim vagi. qui verò moueri omnino non poſſunt, inciti dicuntur. Cio, moueo eſt. inciti quaſi immobiles, quos Græci dicerent ἀκινήτους. Satis liquet prouerbium ductum à luſu calculorũ, in quo erant certæ lineæ, ad quas redactus calculus moueri iam non poſſet. Quadrabit & in eos qui confutati manifeſtis argumentis, non habẽt quod reſpondeant. quod dialectici vocant metã ſilentij.

Incita quid.

Incitos, pro immobilis.

Centro & ſpatio circunſcripta. 68

Plutarchus in præceptis ciuilibus, ἂν δ' ᾖ τὰ τῆς οὐσίας μέτρια καὶ κέντρῳ καὶ διαστήματι περιγεγραμμένα πρὸς τὴν χρείαν. id eſt, Quod ſi facultates modicæ fuerint, & centro & ſpatio circunſcriptæ ad vſum. Sentit fortunas tam anguſtas vt, niſi certa dimẽſione diſpenſentur, non ſint ad neceſſarios vſus ſuffecturæ. Veluti qui ſupputatione facta quantum habeant annui cenſus, ſubducunt quãtum quoque menſe, quáque hebdomade, quoque die poſſint impendere. Quòd ſi hoſpitis aduentus, aut ſimilis caſus fecerit ſumptus paulo largiores, id ſequentium dierum parſimonia ſarcitur, ne non conſtet ratio. Idem de futili loquacitate, docet reſponſionem eſſe κέντρῳ καὶ διαστήματι circunſcribendam ne quid reſpõdeatur vltra quàm requirit percontatio. Quidam enim de vno interrogati, reſpondent de pluribus: Metaphora tranſlata eſt à circulo qui fit circino circunducto: in medio cẽtrum eſt immobile: hinc ſpatium vndique æquale ad lineam obeuntem. Vnde & circunſcripta dicuntur quæ certis finibus continentur.

Roſcius. 69

De eo, qui ſit in ſua arte inſignis.

Roſcius hiſtrio tam erat fœlix in agẽdis fabulis, vt quiſquis

in arte quapiam inſignis eſſet, Roſcius vocaretur. Id indicat M. Tullius lib. de oratore primo, Itaque hoc eſt iandiu conſecutus, vt in quo quiſque artificio excelleret, is in ſuo genere Roſcius diceretur. Idem in ſecundo de oratore, Soleo ſæpe mirari eorū impudentiam, qui agunt in ſcena geſtū ſpectāte Roſcio. Quis enim ſe commouere poteſt, cuius ille vitia non videat? Rurſus in libro, Et in ſcena Roſciū eſſe intelligat. Hic eſt ille Roſcius Ciceronis concertator, quem tantopere ille egregio vt diceret virum fuiſſe tam bonum, vt vnus indignus eſſet qui in ſcenam prodiret: & eundem tam præclarum artificem, vt ſolus dignus eſſet qui in ſcena verſaretur. Eodem igitur modo eum vehementer in conſiliis callidum, Dædalum vocemus: in laboribus patientem, Herculem: in diſputādo inuictum, Achillem: in iudicando, Ariſtarchum: patronum in cauſis agendis egregie dextrum, Roſcium licebit appellare.

Philoteſius crater. 70

Mos amicitiæ conciliandæ. Κρατὴρ φιλοτήσιος dicitur quo in conuiuiis conciliantur amicitiæ, qui mos etiamnū durat apud Germanos, quibus turpiſſimum eſt, poſt acceptum philoteſium poculum, veterū offenſarum quantumuis capitalium meminiſſe, neu vlteres quidē ac mitterent actionem iniuriarum. Plutarchus in commentario de fortuna Alexandri, cui barbaros armis, Græcos ciuilibus inſtitutis conabatur ad humaniorē ac lautiorem vitæ rationem adducere, ὥσπερ, inquit, ἐν κρατῆρι φιλοτησίῳ μίξας τοὺς βίους, καὶ τὰ ἤθη, καὶ τοὺς γάμους, καὶ διαίτας, id eſt, Velut in philoteſio poculo miſcens vitas, mores, coniugia ac viuendi rationes. Apud Plautum in Pſeudolo, ſeruus ebrius diis proximum putat, manu candida cantharum dulciterum propinare mutuā nam amicitiam. Heſychius indicat hanc φιλοτησίαν ſolere adhiberi poſt cœnam, quum in ſignum amicitiæ ex eodem poculo de eodē vino bibunt omnes. Qui mos apud nos nondum exoleuit, ſed rarior eſt ob metū nouæ lepræ, qua pleriſque laborant. Aſconius Pedianus, in actionem aduerſus Verrem tertiam, putat hoc eſſe quod M. Tullius criminatur Verrem cum ſuis potaſſe more Græco. Nam vulgus exiſtimat illos Græco more bibere qui largius ac cyathis grādioribus bibunt. At ipſe negat probat, vt intelligamus eos Græco more bibere, qui merū bibunt. Id autem ſolent facere Græci, vt quum in conuiuio libant, primum ſalutent deos paululum e cyatho profundentes, deinde amicos ſuos, totiéſque bibunt merum, quoties deos aut charos ſuos nominatim vocant. Ita fermè Pedianus. Quidam putant hunc craterem etiam ἀγαθοῦ δαίμονος appellari.

Cithara incitat ad bellum. 71

Plutarchus libro De fortuna Alexandri ſecundo, declarat hunc verſiculum apud Lacedæmonios ſolere decantari,

Ἕρπει γὰρ ἄντα τῷ σιδάρῳ τὸ καλῶς κιθαρίσδεν. id eſt,

Vergit ad lethale ferrum, lepide cithara canere.

Quo ſignificabat certis citharæ modis ſedari motus animorum, aliis addi vigorem ad prælium. Quum Alexander audiſſet Antigenidam tibia modos incinentem, qui vocantur Harmatii, adeo inflammatus eſt, vt ſimul cum armis exurgens, manus iniecerit in proxime aſſidentes.

Bathyclis poculum. 72

Βαθυκλέους κύλιξ, id eſt, Bathyclis calix, dictum videtur in eos qui diuitiis ſuis ſoli fruuntur, nemini quicquam impartientes. Apud Plutarchum in conuiuio ſeptem ſapientum Ardalus quidam ſic alloquitur Aeſopum, Tu nunquam huc mittis iſtuc poculum ad nos, quum videas iſtos tantum in Bathyclis calice inter ſeſe tranſmittere, cæterorum aliis nemini impartientes. Cui reſpondet Aeſopus, At ne hoc quidem poculum eſt publicum, ſiquidem vni Soloni iamdudum aſſtat. Bathycles Græcis ſonat profundæ gloriæ, quo nomine videtur fuiſſe quiſpiam diues ſibi viuens ſibique bibens.

Lunæ radiis non maturescit botrus. 73

Inanis conatus. Plutarchus hunc Ionis ſenarium ceu prouerbialem adfert diſſerens quòd luna quoniā radios habet imbecilliores quàm ſol, excitare poſſit humores, concoquere non poſſit.

Μίαν γὰρ αὐτοῖς οὐ πεπαίνεται βότρυν. id eſt,

Neque enim his niger maturus efficitur botrus.

Conueniet in eos qui conantur quod ob defectum virium non queunt perficere. Refert idem in commentario de facie apparente in orbe lunæ. Accedet plus veneris, ſi volentes ſignificare diſciplinas humanas non præſtare fœlicitatem, dicamus, μίαν γὰρ αὐτοῖς ἐκπεπαίνεται βότρυν. In αὐταῖς ſubaudiendum eſt ἀκτῖσιν, id eſt radiis.

Calliæ defluunt pennæ. 74

Callias apud Græcos quiſpiam fuit qui per luxum ac libidinem patrimonium abligurierat. In eum vulgaris iocus exiit, Καλλίας πτερορρυεῖ, id eſt, Calliæ defluunt pennæ. Solet enim hoc interdum auibus accidere vel morbo, vel certis anni temporibus: quemadmodum & quadrupedibus quibuſdam mutantur pili aut villi. Vnde & deplumati dicuntur ac detonſi qui facultatibus exuti ſunt. *Deplumati qui dicantur.* Hoc verbum πτερορρυεῖν frequenter per iocū vſurpatur apud Ariſtophanem in Auibus.

Ἐν πλάτει. 75

Ἐν πλάτει dictum, accipiendum interpretantur Græci quum paululum vltra præſcriptum ſignificant eſſe concedēdum, præſertim in his quæ ſunt bene animatis. Veluti ſi quis pollicitus ſolutionem ad diem Auguſti decimū, reddat poſtridie. Iulianus Pandectarum lib. 46. Titu. de ſolut. & lib. cap. Ratum autē dominus habere debet, mox quum primū certior factus eſt, ſed hoc in πλάτει, & cum quodam ſpatio temporis accipi debet. Et hunc Iuliani locum citat Vlpianus in eodem lib. Tit. rem ratā haberi, Ca. Quo enim Ruſus lib. 14. Tit. De condictione triticaria, Cap. In hac actione. Verum eſt, inquit, quod Seruius ait, condemnationis tempus ſpectādum: ſi vero deſierit eſſe in rebus humanis, mortis tempus. Sed etiam ἐν πλάτει ſecundū Celſum erit ſpectandum. Non enim debet breuiſſimum vitæ tempus æſtimari. Iterum lib. 22. Tit. De probationibus, Ca. penultimo, Nec hoc quæritur, num aliquis meminerit quo die aut quo conſule factū ſit, ſed num hoc aliquo pacto probari poſſit, quando id opus factum ſit: & hoc Græci ἐν πλάτει dicere ſolent. & cætera. Hactenus Pandectæ. Verum illud ἐν πλάτει non norūt Caletii, qui ad horam vndecimam iuſſi claudere portas ciuitatis, ſtatim ad primū nolæ ictum occludunt, repulſis & qui foris ſtant, & qui egredi cupiūt, vtriſque portæ proximis. Quū denuntiatur anathema qui ad diem præſcriptum non ſoluerint, liberantur à fulmine, ſi ab eo die intra decimum quartum liberarint fidem ſuam. Hæc ad iuris æquitatem pertinent.

Per ſatyram. 76

Satyra quid olim. Variarum rerum mixturam ſparſim nulloque ordine cōgeſtarum veteres Satyram appellabant. Apparet vocem primum deductam a laſciuia Satyrorum, temere huc huc nunc illuc ſalientium. Hinc deflexa eſt ad cibi genus quod ex diuerſis herbarum formis conflatum eſt: præterea ad lancem variis rerum generibus onuſtā, quæ ſic diis offerebatur, nō ſecus milis illi poculo quod Græci πεντάπλοον, a quintuplici rerum differentia, hoc eſt a mixtura vocabāt, de quo nobis ſupra dictū eſt. Feſtus ait Saturam ſiue Satyram dici cibum variis rerum generibus conditum, aut legem aliis multis coiectam legibus, itaque in ſanctione legum aſcribi ſolere, néve per Satyram derogato aut abrogato, quum ſignificant totam legem eſſe ſeruandam. Citat Annium Luſcum ex oratione quam habuit aduerſus Tyberium Gracchum: Imperium quod plebs per Satyram dederat, id abrogatum eſt. Citat & C. Lælium ex ea quam pro ſe dixit. Poſtero die quaſi per Satyram legem ſententiis exquiſitis, in deditionem accipitur. Legem Satyram interpretantur, quæ eadem multas res complectitur: quemadmodum Iugurtha acceptus eſt in deditionem, ſed multis præſcriptis conditionibus, vt triginta daret elephantos, pecus atque equos multos, cum magno argenti pondere. Vſus eſt hoc adagio Iuſtinianus in præfatione Pandectarum, Et primo quidem, inquit, anno hoc opus tradebatur legentibus, non ſecundum edicti perpetui ordinationem, ſed paſſim & quaſi per ſatyram collectum, & vtile cum inutilibus permixtū, maxima autem parte inutilibus deputata. Itidē Saluſtius in bello Iugurthino, Quaſi per Satyram ſententiis exquiſitis in deditionem accipitur. Hæc Saluſtius dicit de Iugurtha, nec ſunt in cuiuſquam oratione, nec ibi quiſquam accipiat Lælius: vnde neceſſe eſt locum apud Feſtum eſſe mutilum. Verba Lælii ſunt omiſſa, ſimul cum nomenclatura Saluſtii.

Ne præceps fueris ad iurandum. 77

Nonnullis haud vulgariter eruditis videtur & hoc adagiis annumerandum quod refert Vlpianus lib. Pandect. 12. cap. 13. Tit. De iureiurando, circa finem. Siquis, inquit iurauerit in re pecuniaria per genium principis, dare ſe non oportere, vel intra certum tempus, & peierauerit: vel ſibi dare oportere: vel intra certum tempus iurauerit ſe ſoluturum, nec ſoluerit, Imperator noſter cum patre reſcripſit, fuſtibus caſtigatum dimittere, & ita ei ſuperdici, προπετῶς μὴ ὄμνυε id eſt, ne fueris ad iurandum præceps. Habebit prouerbii ſpeciem ſiquis hominem poſt acceptum malum admoneat, προπετῶς μὴ ὄμνυε.

Ex ſyngrapha agere. 78

Sunt & illæ formæ a iureconſultis ductæ verſæ in prouerbium, Ex ſyngrapha agere, Obſignatis tabulis agere, pro eo quod eſt, rigide parumque ciuiliter, ſed velut ex obligatione. *Obſignatis tabulis agere.* Cicero pro Murena: pergitiſne vos tanquam ex ſyngrapha agere cum populo? Syngrapha Latinis ſonat conſcriptionem, quæ de vtriuſque manu conſcripta vtriſque partibus tradi ſoleat. *Syngrapha.* & in hoc ſyngraphæ differunt à tabulis, quòd tabulæ ab vna parte tantùm ſeruari conſueuerint. *Tabulæ.* A chirographo, tabulis, codicillis differt Syngrapha: quòd in illis non ſcribātur niſi facta, in hac etiam contra fidem actionis pactio venit, & non numerata pecunia, aut non integre numerata pro temporaria voluntate hominum ſcribi ſolet. Ita propemodum Aſconius Pedianus in Verrinarum tertiam.

Iniuria ſoluit amorem. 79

In Græcorum epigrāmatibus prouerbii titulo citatur ὕβρις

ἔρωτα

ἔρωτας ἔλυσεν, id eſt, Iniuria ſiue contumelia ſoluit amores: quod contemptus amor plerunque vertitur in iram, ita in odium. Sic in comœdia Phædria, Excludit, reuocat: redeam? Non, ſi me obſecret. Item Horatius,

Contemptus, amor inſania.

> Nam ſiquid in Flacco viri eſt,
> Non feret aſſiduas potiori te dare noctes,
> Et quæret iratus parem.
> Nec ſemel offenſæ cedet conſtantia formæ,
> Si certus intrarit dolor.

In epigrammate queritur amans hoc dictum falsò iactari vulgò, quod ipſe ab amica excluſus non ſine conuitio (quum iuraſſet ſe toto anno non rediturum ad illam) poſtridie diluculo ſupplex ad eam redierit. Carmen ſic habet,

> Ὕβρις ἔρωτας ἔλυσε, μάτην ὅδε μῦθος ἀλᾶται.
> Ὕβρις ἐμὸν ἐρέθει μᾶλλον ἐρωμανίην. id eſt,
> Falſum eſt quod iactant, iniuria ſoluit amores,
> Morbum quippe meum prouocat illa magis.

In genere tamen verum eſt officiis mutuis ali beneuolentiam, iniuriis extingui.

Diſertè ſaltare. 80

Cornelius Tacitus in dialogo de oratoribus, ſignificat hoc conuicium fuiſſe vulgò iactatum in oratores ſuorum temporum, qui laſciuia verborum & leuitate ſententiarum licentiáque compoſitionis hiſtrionales modos exprimebant, atque adeo laudis & gloriæ ingeniique loco iactabát, ſaltari cantaríque commentarios ſuos, oratores temere dicere, hiſtriones diſerte ſaltare. Argutia dicti in hoc ſita eſt, Oratores hiſtrionicè dicebant, quod illis erat indecorum: hiſtriones ad oratorum actionem ſeſe accommodabant: ita factum eſt vt illi peius dicerent, hi ſaltarent melius. Hiſtrionum eſt ſaltare, oratorum dicere: quod qui peritè faciunt, diſerti vocantur. Iocus autem duo diuerſa coniunxit.

Oratores hiſtrionici.

Quod pulchrum, idem amicum. 81

Τὸ καλὸν, φίλον, id eſt, Quod pulchrū, amicum. Inter prouerbia cōciliantiā amicitiam refertur & hoc apud Platonem in Lyſide, καὶ κινδυνεύει κατὰ τὴν ἀρχαίαν παροιμίαν, τὸ καλὸν, φίλον εἶναι. id eſt, Ac propemodum apparet, iuxta vetus prouerbium, quod pulchrum eſt, amicum eſſe. Qui commodi gratia amat, non amat verè, ſed quod pulchrum eſt, per ſe amatur. Vnde Ariſtoteles percontanti qui fieret vt libentius colloqueremur cum formoſis quam cum deformibus, reſpondit, eam per contationem eſſe cæcorum. Nihil autem virtute pulchrius, eóque nec amabilius quicquam.

Mortuo leoni & lepores inſultant. 82

Extat epigramma Græcum cuius argumentum ſumptum eſt ex Homericæ Iliad. χ, vbi Hectorem ab Achille iam interfectū circunſiſtunt Græci mortuo inſultátes, nec quiſquam erat qui extincto non aliquod vulnus infligeret. Sic enim habet Homerus, ἄλλοι δὲ περίδραμον υἷες Ἀχαιῶν,

De iis qui mortuis obloquuntur.

> Οἳ καὶ θηήσαντο φυὴν καὶ εἶδος ἀγητὸν
> Ἕκτορος· οὐδ' ἄρα οἵ τις ἀνουτητί γε παρέστη. id eſt,
> At reliqui accurrunt Graii, cinguntque cadauer
> Hectoris, eximiam ſpeciem formamque ſtupentes:
> Nec tamen aſtitit exanimi ſine vulnere quiſquam.
>
> Ac paulò poſt,
>
> Ὣς ἄρα τις εἴπεσκε, καὶ οὐτήσασκε παραστάς. id eſt,
> Dixerat hoc aliquis, ſimul & vulnus dedit āſtans.
>
> Epigramma ſic habet,
>
> Βάλλετε νῦν μετὰ πότμον ἐμὸν δέμας, ὅττι καὶ αὐτοὶ
> Νεκροῦ σῶμα λέοντος ἐφυβρίζουσι λαγωοί. id eſt,
> Nunc telis petitote meum poſt fata cadauer.
> Audet vel lepus exanimi inſultare leoni.

Dictum eſt aliàs de his qui mordent mortuos, cum laruis luctantur, & cum vmbris depugnant.

Lingua non redarguta. 83

Plato in Theæteto, Ἀτεχνῶς, ὡς ἔοικεν, ἂν τὸ ξυμβαῖνον εἴη, Εὐριπίδειόν τι ξυμβαίνει· ἡ μὲν γλῶττα ἀνέλεγκτος ἡμῖν ἔσται, ἡ δὲ φρὴν οὐκ ἀνέλεγκτος. id eſt, vt videtur ſi poſſe reſponderis, Euripideum quiddam nobis accidet, lingua quidem nobis erit irredarguta, mens autem non erit irredarguta. In eos quadrat qui rationibus conuicti, non cedunt tamen, ſed tergiuerſantur, reclamantes aduerſus ſuam ipſorum conſcientiam.

Pugno tenere. 84

Ἀπρὶξ ταῖν χεροῖν λαβέσθαι, id eſt, Pugno ſtringere, dicitur quod ipſo contactu ſentitur. Sic Plato in Theæteto, οἳ οὐδὲν ἄλλο οἰόμενοι εἶναι ἢ οὗ ἂν δύνωνται ἀπρὶξ τοῖν χεροῖν λαβέσθαι. Qui nihil eſſe putant quicquid non poſſint ſtrictim manibus apprehendere. Loquitur de his qui non exiſtimant quicquam eſſe in rerum natura præter res corporeas, & ſenſibus expoſitas: actiones, generationes, & huius generis alia, quæ intellectu non ſenſibus percipiuntur, exiſtimant eſſe inania vocabula. Talis viſus eſt Platoni Diogenes, qui dicebat ſe cyathos & menſas videre, cyatheitates ac menſeitates, quas Plato commemorabat, non videre. Sed viciſſim audiuit, Nimirum oculos quibus cyathi & menſæ videntur, habes: mentem qua cyatheitates ac menſeitates cernūtur, non habes. Tam craſſum ingeniorum genus Plato velut profanū à philoſophiæ myſteriis iubet arceri. Verius enim ſunt quæ non videntur, quam quæ videntur: & certius ea ſcimus quæ ratione colligimus, quam quæ manibus contrectamus. ſenſuum enim iudicium fallax eſt.

Quod ipſo ſenſu percipiatur ſatis.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *ipſo contactu ſentitur.*) Atqui, quum ipſo cōtactu ſentiamus non ea ſolum quæ ſtrictim manibus apprehendimus, ſed ea etiam quæ vel primoribus digitis leuiter attingimus duntaxat: cur ita loquutus eſſet Plato, cur dixiſſet, ἀπρὶξ λαβέσθαι, quaſi ἅψασθαι non ſufficeret? Equidem non fruſtra illo genere loquendi vſum eum arbitror: & dicentem, Quicquid non poſſint manibus apprehēdere, non ſignificare ſimpliciter voluiſſe, Quicquid non poſſint ipſo contactu ſentire: ſed κατ' ἐπίτασιν loquutum eſſe perinde ac ſi dixiſſet, Quicquid non poſſint manibus apprehendere, & quidem ſtrictim ac preſſis manibus, vt elabi nullo modo poſſit. Cæterùm an prouerbialis ſit hæc loquendi formula, dubito: &, prouerbialiter ſi vſurpetur, tum potius ita eam vſurpari crediderim quum metaphoricè ponitur, eodem videlicet modo quo Mordicus apud Latinos.

Haud ſolide. 85

Οὐ παγίως, id eſt, Haud firmiter, Plato in Theæteto, miror quamobrem prouerbij loco retulerit, niſi forte, ob metaphorā duriuſculam παγίως, addidit ὥς φασιν. Agit enim hic Socrates de his quæ ſuapte natura firma non ſunt, ſed aliis adhærentia, reciprocis motibus variantur, vt ſint aut non ſint, velut album & nigrum, agens & patiens. locus ſic habet, ὃν δὴ τρόπον καὶ τἆλλα, τὸν αὐτὸν τρόπον ὑποληπτέον, αὐτὸ μὲν καθ' αὑτὸ μηδὲν εἶναι, ὃ δὴ τότε ἐλέγομεν, ἐν δὲ τῇ πρὸς ἄλληλα ὁμιλίᾳ πάντα γίγνεσθαι καὶ παντοῖα ἀπὸ τῆς κινήσεως. ἐπεὶ καὶ τὸ ποιοῦν εἶναί τι, καὶ τὸ πάσχον αὐτῶν, ἐπὶ ἑνὸς νοῆσαι, ὥς φασιν, οὐκ εἶναι παγίως. id eſt, Atque ad eundem modum de reliquis ſentiendum eſt, vnumquodque per ſe nihil eſſe; quod ſane ego & tu dicebamus: ſed in mutuo inter ſe congreſſu omnia fieri, & omnifaria, videlicet à motu. Quandoquidem & agens eſſe aliquid, & patiens, vnumquodque per ſe intelligere, ſicut aiunt, ſolide non poſſumus. Ariſtoteles lib. Rhetor. 2. ait ſenes ob rerum experientiam ſemper addubitare, neque quicquam aſſeuerare, ſed omnibus dictis addere ἴσως καὶ τάχα, id eſt, forte & forſitan: παγίως δὲ οὐδέν, id eſt, nihil fixe. Παγίως Græcis dicitur quod compactum eſt, à πήγω quod eſt figo ſiue compingo. inde παγίως pro ſolide & certo. Accidentia quodammodo fluunt: ſubſtantia ſolida eſt: & eorum quæ dicuntur ad aliquid, ratio pendet aliūde: patris enim ratio perit patri ſi moriatur filius, quū nihilo ſecius ſubſiſtat patris ſubſtantia. Quin & Latinis res ſoli dicuntur bona immobilia: & à ſolo ſolidum dicitur quod integrum eſt & compactum. Id Oui ſolum vocāt pro toto. Iuuenalis, Nobilitas ſola eſt atque vnica virtus. Sic hanc vocem frequēter vſurpat diuus Hieronymus. Hinc Sextus Pompeius Feſtus dicta putat ſoliferrea tela, quæ tota ferrea ſunt: & hominem ſolertem, quòd omneis artes calleat: & ſolēne, quod omnibus annis fit. Indidem & terram ſolum dicimus, quòd fixa ſit & compacta, non profluēs aëris & aquarum more. Huic contrarium eſt quod habet M. Tullius libro de finibus 2. Quæ dici eadem de cæteris virtutibus poſſent, quarum omnium fundamenta vos in vna voluptate, tanquam in aqua, ponitis. Vox à Græcis deducta videtur, ὅλον, & aſpiratione verſa in s, ſolum.

Πάγιον & Παγίως.

Res ſoli. Solidum.

Aut abi, aut exuere. 86

Plato in Theæteto ſignificat apud Lacedæmonios hunc fuiſſe morem, vt in publicis certaminibus neminem cogerent ad congreſſum, ſed legem edicebant, ἢ ἄπιθι, ἢ ἀποδύου, id eſt, Aut abire, aut exui. Græcis autē ἀποδύεσθαι dicūtur qui ſe parant certamini, quòd campeſtrati luctarentur olim, cætera nudi. vnde hæc ipſa vox ἀποδύεσθαι quoties trāsfertur ad rem animi, velut ad diſputandum, aut repugnandum carni, prouerbij vim habet. Ita frequēter vſurpat D. Chryſoſtomus, ac diuus Baſilius. Simile eſt id quod alibi dicitur, Aut bibat, aut abeat.

Ἀποδύεσθαι.

Criſonem Himeræum præcurrere. 87

Prodigioſa celeritas Criſonis videtur locum dediſſe prouerbio. Sic enim Socrates apud Platonem in Protagora, rogatus vt inſtitutam cum Protagora diſputationem perageret, Καλλία, βουλοίμην μὲν ἂν χαρίζεσθαί σοι, εἰ ἐδυνάμην· νῦν δὲ ὥσπερ ἂν εἰ δέοιό μου Κρίσωνι τῷ Ἱμεραίῳ δρομεῖ ἀκμάζοντι ἕπεσθαι, ἢ τῶν δολιχοδρόμων τῳ ἢ τῶν ἡμεροδρόμων διαθεῖν τε καὶ ἕπεσθαι. id eſt, Optarim quidem tibi morem gerere, ſi, quod petis, meæ facultatis eſſet: Nunc perinde eſt ac ſi me roges vt Criſonem Himeræum inſignem curſorem ſequar, aut dolichodromon quempiam, aut hemerodromon perpetuo æquem curſu ſequarque. Himera Siciliæ ciuitas eſt, quā ;quam eiuſdem nominis eſt altera in Africa. vnde Criſon dictus eſt Himeræus, celeritate currendi celebris. qualem refert libro ſeptimo Plinius fuiſſe Philippidem & Caniſtrum Lacedæmonium, cumque his Philonidem, Alexandri magni curſorem. Δολιχοδρόμοι dicebantur qui perpetuo impetu vndecim ſtadia decurrebant: ἡμεροδρόμοι, qui totum diem à

Δολιχοδρόμοι.

Ἡμεροδρόμοι.

mane vſque ad veſperã citra reſpirationem currebant. Plinius ſcribit puerum nouem natum annos a meridie vſque ad veſperam continuaſſe curſum. Vnde Græci poetæ ſolem appellant ἡμεροδρόμον, quòd ſingulis diebus curſum ſuum peragat: quaſi verò noctu requieſcat in diuerſorio Thetidis.

Sol ἡμεροδρόμος.

Charadrion imitans. 88

Χαραδριὸν μιμούμενος, id eſt, Charadrion imitans, dici ſolitum de diſſimulante, ac rem vtilem occultante. Suidas refert hunc ſenarium ſcazontem ex Hipponacte.

Καὶ μιν καλύπτει μῶν χαραδριὸν περνάς; id eſt,
Et num Charadrion quæſo venditor celat?

Item Ariſtophanes in Auibus,

Ἀτεχνῶς γὰρ εἰς τὴν λόχμην
Ἐμβὰς ἐπῶζε χαραδριὸν μιμούμενος. id eſt,

Alioqui vpupa vt videtur ſaltum ingreſſa, abdidit ſeſe, charadrion imitans. Quo loco interpretes ferè cum Suida conſentiẽs, narrat hunc auis vim eſſe medicam, vt illius aſpectu facile ſanentur qui laborant ictero ſiue regio morbo. eamque ob cauſam qui vendunt, occultãt eam, ne hictericus remedium ſentiat priuſquam emerit. Addit, eam autem mutare colorem ad ſimilitudinem eorũ quibus admouetur: non deeſſe tamen qui ſentiant, non aſpectum ſed cibum auis, habere remedium. Vocem autem diſtingui accẽtu. nam ſi pronunties vltima acuta χαραδριὸν, declarari auem: ſi penultimã acuta χαράδριον, diminutiuũ à χαράδρα, ſignificari voraginem ſiue terræ hiatum, quod in hunc delabens aqua melodiam quandam reddere videtur. Tãtum ex his quæ indiligenter a Suida ſunt congeſta tradere licuit. Meminit huius auis & alias Comicus in eadem fabula. ὕδωρ ἐφόρουν κάτωθεν εἰς τὸν ἀέρα οἱ χαραδριοί. id eſt, Aquã ex imo portabant in aerem charadrii. Interpres addit, aui nomen inditum, quòd in voraginibus gaudeat verſari. Socrates apud Platonem in Gorgia, quum Calliclem cõpelleret vt fateretur beatam vitam non eſſe ſitam in copia rerum, ſed in perpetuo influxu: (nam qui ſatur eſt, aut non ſitit, quoniam nec moleſtiam ſentit nec voluptatem, lapidis more viuit potius quam hominis) ita ſubiicit, χαραδριοῦ τινα αὖ σὺ βίον λέγεις, ἀλλ' οὐ νεκροῦ οὐδὲ λίθου. id eſt, Rurſus tu charadrii quandam narras vitã, non mortui lapidiſue. Marſilius vertit auem, quum Socrates videatur ſentire de voragine, in quam quum perpetuò decurrat aqua, nunquam tamen expletur. Niſi forte charadrius auis eſt de numero voracium, quemadmodum & larus, vel hunc nomen inuenerit à charadra ductum.

Charadrij medicatrix.

Quantum pedibus potes. 89

Socrates in Gorgia Platonis ita loquitur. σωφροσύνην μὲν διωκτέον καὶ ἀσκητέον, ἀκολασίαν δὲ φευκτέον ὡς ἔχει ποδῶν ἕκαστος ἡμῶν. id eſt, Temperãtiam quidem ſectari atque exercere oportet: contrà, intemperantiã fugere quantum quiſque noſtrum pedibus valet. Id quo longius transfertur a rebus corporeis, hoc magis accedit ad prouerbium celeritatis. Quòd in corpore ſunt pedes, hoc in animo ſunt affectus, quibus expetimus aliquid aut refugimus.

Vaſis inſtar. 90

Ἀγγείου δίκην, id eſt, Vaſis inſtar, loqui dicitur, qui quum ob imperitiã ex ſe nihil poſſit adferre, ab aliis audita profert. Nõ ex ſe liquorem habet vas, ſi aliunde infuderis, ſiccum eſt. Homines autem qui vacant eruditione per aures implentur. Socrates in Phædro Platonis, ὅτι μὲν οὖν παρά γε ἐμαυτοῦ οὐδὲν αὐτῶν ἐννενόηκα, εὖ οἶδα, συνειδὼς ἐμαυτῷ ἀμαθίαν· λείπεται δή, οἶμαι, ἐξ ἀλλοτρίων ποθὲν ναμάτων διὰ τῆς ἀκοῆς πεπληρῶσθαί με, δίκην ἀγγείου. i. Nihil horũ ex meipſo excogitaui fateor, imperitiæ mihi conſcius. ſupereſt igitur, opinor, vt aliũde ex alienis fluentis per aures factum impletus inſtar vaſis.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. Ἀγγείου] Dura eſt profectò hæc ſermonis formula, Vaſis inſtar loqui. & quidem durior, vt opinor, quàm vt eam prolaturus vnquam fuerit Plato. tantum abeſt vt ex iſto eius loco eliciam eam poſſe concedam. neque enim video quo pacto hæc nua veniat, Ex alienis fontibus per auditũ impletus ſum inſtar vaſis, illi ſit ἀνάλογον, Vaſis inſtar loqui. nec cur is qui ſermonibus, veluti vas liquoribus, impletus fuerit: itidem & veluti vas loqui debeat dici. Fuiſſe autem in vſu comparationem hãc, πεπληρῶσθαι vel πεπλῆσθαι δίκην ἀγγείου, ſatis oſtendit hoc loquendi genus ἄχρι χείλους, a vaſis labro. nam id quoque χείλους appellatur. tranſlatum oſtendunt & indidem deducta nomina, metaphoricè & ipſa vſurpata, ἰσοχειλὴς, ὑπόχειλος, ἐπιχειλής. quorum poſtremum exponit Pollux nomine ab hoc ipſo verbo πληρῶ facto, videlicet ἀπλήρωτος.

πεπληρῶσθαι, vel πεπλῆσθαι δίκην ἀγγείου.

Vt lupus ouem amat. 91

Ὡς λύκος ἄρνα φιλεῖ, id eſt, Vt lupus ouem amat, qui ſui commodi gratia ſimulat amorem. nam is vulgò dicitur amor, quum reuera ſit odium. Iuuenis enim, quum puellam venatur, vt illi pudicitiam, theſaurũ incomparabilem, eripiat, vt pro honeſta fama turpi rumore traducat, vt parẽtibus, amicis ac bonis omnibus, inuiſam reddat. denique, vt quod eſt omniũ chariſſimum, bonã mentem eripiat: quæſo quid deterius hoſtis faciat hoſti? Socrates citat carmẽ in Phædro veluti populari vſu iactatum.

Ὡς λύκοι ἄρνας ἀγαπῶσ', ὣς παῖδα φιλοῦσιν ἐρασταί. id eſt,
Vt lupi oues, ita amat puerum veſanus amator. Maro,
Torua leæna lupum ſequitur, lupus ipſe capellam.
Florentem cytiſum ſequitur laſciua capella.
Et Horatius,
-non ego te, tigris vt aſpera,
Getulúſve leo frangere perſequor.

In nauibus educatus. 92

Ἐν ναυσὶ τεθραμμένος, id eſt, In nauibus educatus, dicebatur qui rudis eſſet & alienus à moribus liberalibus, ſenſúque communi. Solet enim ferè nauticum genus ſuo elemento reſpondere, quòd à ciuilium hominum commercio ſubmotum viuat. Ita Plato in Phædro, οὐκ ἂν οἴει αὐτὸν ἡγεῖσθαι ἀκούειν ἐν ναύταις που τεθραμμένων, id eſt, An non putas illum exiſtimaturum, ſeſe audire homines in nauibus alicubi educatos? Plautus in Ciſtellaria, mores agreſtes appellat maritimos, imò potius inconſtantes, quòd mare vicibus æſtuariis accedat recedátque. Plauti verba ſic habent, ita me amor laſſum animi ludificat, fugat, agit, appetit, raptat, retinet, iactat, largitur: quod dat, nõ dat, deludit: modo quod ſuaſit diſſuadet, quod diſſuaſit id oſtentat: maritimis moribus mecum experitur: ita meũ frangit amantem animum.

Nautarum ingenium.

Quod vtile, honeſtum. 93

Τὸ μὲν ὠφέλιμον καλόν, τὸ δὲ βλαβερὸν, αἰσχρόν, id eſt, Quod vtile eſt honeſtum eſt: quod autẽ noxium, turpe. Hoc Plato De Republica quinto refert quaſi vulgo iactatum, κάλλιστα γὰρ δὴ τοῦτο καὶ λέγεται καὶ λελέξεται, ὅτι τὸ μὲν ὠφέλιμον καλόν, τὸ δὲ βλαβερὸν αἰσχρόν. id eſt, Nam pulcherrimè profectò hoc dicitur & dicetur, quod vtile eſt, id eſſe honeſtum, quod noxium, id eſſe (alius nolẽs omittere quod erat in pleriſque codicibus) adiecit turpe. Agit enim illic de fœminis ad omnia maſculorum munia pariter vocandis, ſi modo reperiãtur æque vtiles reip. Vult igitur iſtarum corpora nudari ciuitatis cuſtodibus, &, ſi videãtur habiles, vna cum maſculis publicitus exerceri. Vehementer autẽ contemnit illos qui rideant nudata fœminarum corpora, modo ob reip. commodum. Dubitat & M. Tullius an turpe ſit viro bono nudum ſaltare in foro, ſi liceat eiuſmodi ſaltatione ſeruare rempubl. Sed hominum vulgus inuertit ſententiam, honeſtum eſſe quicquid eſt vtile: quum philoſophis nihil ſit vtile, niſi quod honeſtum eſt.

Nudari corpora mulierum.

Magis quàm ſol Heracliti. 94

Qui ſine ſpe reparationis deficiunt, eos Socrates apud Platonem De Rep. lib. 6. μᾶλλον τοῦ Ἡρακλειτείου ἡλίου ἀποσβέννυσθαι, hoc eſt, Magis ipſo Heracliti ſole extingui, dixit. Agit illic de ſenibus qui ad perdiſcendas philoſophiæ difficultates idonei non ſunt, in adoleſcentia defatigati. Heraclitus enim exiſtimauit ſolem ſcaphæ ſpeciem habere, cuiúſque lumen deficere quoties cauum ad ſuperiora vertitur: ſed rurſus fieri lucidum poſtquam inuertitur. Non diſſimile ſomnium de ſole prodidit Xenophanes, qui putauit eum in occaſu perire, ſed exortu nouum fieri ſolem. At ſenes nunquam renouantur ad vigorem iuuenilem. Huc alluſiſſe videtur Horatius in odis,

Somnium de ſole.

Damna tamen celeres reparant cœleſtia lunæ,
Nos vbi decidimus, &c.

Cœnum barbaricum. 95

Βόρβορος βαρβαρικός, id eſt, Cœnum barbaricum, pro vehementi ſtupore mentis apud Platonem lib. De repub. 2. ponitur. Laudat enim illic dialecticam quæ ſola mentem ignorantiæ immerſam erigit, attollítque à vulgaribus opinionibus ad ſolidam veri cognitionem. καὶ τῷ ὄντι, inquit, ἐν βορβόρῳ βαρβαρικῷ τινι τὸ τῆς ψυχῆς ὄμμα κατορωρυγμένον ἠρέμα ἕλκει καὶ ἀνάγει ἄνω, id eſt, Ac re vera barbarico quodam cœno demerſum animi oculum, paulatim trahit ſubuehítque ſurſum. Barbarus à borboro per contemptum dictum videtur.

Dialectices vis.

Non è quercu aut ſaxo. 96

Οὐκ ἐκ δρυὸς οὐκ ἐκ πέτρας, id eſt, Non è quercu ſaxóve, quum ſignificamus non conſtare materia externa, ſed ex animi virtutibus. Vt ſi vt vulgus ciuitatem appellat muros ac domos è lapidibus lignísque conſtructas, Eccleſiam appellat ſtructuram ſimili materia congeſtam, quum re vera ciuitas conſtet hominum moribus, & Eccleſia ſit animorum in vera religione conſenſus. Plato libro De repub. octauo, ἢ οἴει ἐκ δρυός ποθεν ἢ ἐκ πέτρας τὰς πολιτείας γίγνεσθαι, ἀλλ' οὐχὶ ἐκ τῶν ἠθῶν τῶν ἐν ταῖς πόλεσιν, id eſt, An exiſtimas e quercu qualibet aut e ſaxo reſpublicas fieri, ac non potius ex moribus eorum qui in ciuitatibus verſantur?

Pſallium iniicere. 97

Ψάλιον ἐμβάλλειν, id eſt, Pſallium iniicere dicuntur qui feroc ientem animum moderamine quopiam premunt: metaphora ſumpta ab equis animoſioribus. Plato libro De legib. 3. ὁ δὲ τρίτος σωτὴρ ὑμῖν ἔτι σπαργῶσαν καὶ θυμουμένην ὁρῶν τὴν ἀρχήν, οἷον ψάλιον ἐμβάλλει αὐτῇ τὴν τῶν ἐφόρων δύναμιν. id eſt, At tertius vobis ſeruator, luxuriantẽ etiamnũ frementemque conſpiciẽs principatum

patum, veluti pſallium illi iniecit, Ephororum potentiam. De Lacedæmoniorum republica loquitur, in qua quinque Ephori ſunt inſtituti, ad temperandam regiam potentiam. Pſalium autem eſt circulus qui freno additur, vnde & pro freno ponitur interdum. Nisi forte alluſit ad bubalos, qui circulo ferreo naribus iniecto circumagūtur. vnde prouerbium Naribus trahere, quod alio dictum eſt loco.

Principium, medium, finis. 98

Plato libro De legibus quarto, refert hoc quaſi vulgo decantatum, Deum vniuerſitatem rerum omnium complecti: hoc eſt principium, medium & finem. Ab illo enim omnium quæ ſunt initium, incrementum & ſumma, Ἄνδρες τοίνυν φῶμεν πρὸς αὐτοὺς, ὁ μὲν δὴ θεὸς, ὥσπερ καὶ ὁ παλαιὸς λόγος, ἀρχήν τε καὶ τελευτὴν καὶ μέσα τῶν ὄντων ἁπάντων ἔχων, εὐθείᾳ περαίνει, κατὰ φύσιν περιπορευόμενος. id eſt, Sic igitur illis loquamur. Deus quidem ô viri (quemadmodum & vetere prouerbio dicitur, omnium quæ ſunt, principium, finem ac medium continens, rectum peragit curſum, ſecundum naturam circumiens.

Orphica vita. 99

Ὀρφικοί τινες βίοι, id eſt, Orphicam vitam. Plato lib. De leg. ſexto dixit vitam innoxiam, & à luxu ſanguinolentiſque dapibus puram. Huiuſmodi ſiquidem vitæ ratione Orpheus inſtituiſſe videtur, vt non ſolum ſanguine pecudum non inquinarent aras deorum, verum ne veſci quidem vllius animantis carnibus ſuſtinerent, ſed libis ac frugibus melle conſperſis ſacra facerent nec aliis ipſi veſcerentur. Platonis verba ſunt hæc, ἀλλ' Ὀρφικοί τινες λεγόμενοι βίοι ἐγίγνοντο ἡμῶν τοῖς τότε. id eſt, Sed Orphica quædam, vt dicitur, vita tum erat veſtris, illo ſeculo. Videtur Orpheus hoc conatus apud Thraces, quod Pythagoras tentauit apud Ionios, Numa apud Romanos. *Orphei inſtitutum.*

Candidus ſermo. 100

Λευκὸς λόγος Græcis dicitur oratio dilucida perſpicuáque à colore qui inter cæteros plurimum habet lucis. Vnde λευκότερον ὁρᾶν dicuntur qui clarius cernunt quod ſentiunt. hoc eſt, σαφέστερον. Et λευκὴ φωνὴ dicitur quæ facile penetrat aures auditorum. Huiuſmodi metaphoræ ſunt quæ ſumuntur è propinquo: vt quum ſentire dicuntur aut videre qui rem intelligunt, tenere qui meminerunt, odorari qui ſuſpicantur, cæcutire qui errant è proximo ducuntur, quum quod oculorum eſt, transfertur ad aures, velut hoc.

CHILIADIS QVARTÆ CENTVRIA OCTAVA.

Ambrones. 1

Malis artibus victitantes.

AMBRONES olim vulgo dicebātur qui rapto maniſque artibus viuerent. Originem indicat Feſtus Pompeius, admonens eam fuiſſe Gallicam gentem, quam quum mare inundans finibus ſuis depuliſſet, per aliena oberrantes, rapinis ac prædationibus ſe ſuóſque alere cœperunt. Manus erat formidabilis non numero tantum (dicuntur enim fuiſſe triginta millia) verumetiam tum animorum ferocia, tum ratione pugnandi. Siquidem conferti, rhythmis & concentu quodam in hoſtem ferebantur ſubinde intonantes, Ambrones, Ambrones: ſiue vt hac voce ſuos in vnum conuocarent ſiue vt hoſtibus terrorem incuterent. Ab his victi fuerant Romani duces Manlius & Cepio: ſed primum à Liguribus fracti ſunt, mox à C. Mario proſtrati, tandem ad aquas Sextias vnà cum Cimbris ac Teutonibus deleti ſunt. Ita ferme Iulius Florus in Epitoma libri 68 & Plutarchus in vita C. Marii. Simili modo Cilicis vocabulū abiit in conuicium rapacitatis ac prædationis.

Vinaria angina. 2

De ἀργυράγχη, id eſt, angina argentaria, quæ multis, præter Demoſthenem, vocem intercepit, iam antea diximus. At Feſtus Pompeius indicat ioco iactatum in eos qui vino præfocantur, laborare vinaria angina, quam οἰνάγχην poſſis dicere. Ipſe noui Romæ quendam haud vulgariter eruditum, qui hac angina ſerió periit: Hermicus appellabatur, natione Luſitanus. Correptus erat febricula, vir corpore ſupra modum obeſo, & ob id ſpirituoſus. Decumbentem inuiſit Chriſtophorus Fiſcherus, patria Anglus. Vin'tu, inquit, Hermice auſcultare medicis meras nugas præſcribentibus. Bono vino rectius producitur hoc malum. ſimulque iuſſit adferri vinum Corſicum quadrimum. Propinauit ægroto, iubēs bono eſſe animo. Ille perſuaſus hauſit affatim, ac mox intercluſo ſpiritu cœpit animā agere. Quoſdam ebrietas e taciturnis reddit loquaciſſimos, quoſdam cōtrà tam mutos quàm vllus eſt piſcis citra valetudinis periculum. Vtinam hæc οἰνάγχη minus frequens eſſet apud Germanos. *In vino præfocatos.*

Titiuillitium. 3

Titiuillitium vox erat olim nullam quidem rem certam declarans, ſed velut interiectio cōtemptum extremum indicabat, qualis eſt apud Græcos φλαῦλα. Plautus citante Feſto Pompeio Non ego iſthuc verbum emptitem titiuillitio. Locus autem eſt in Caſina. Similis vox eſt apud eundem Feſtum Butubata. qua tamē vſus ſit Næuius pro nugatoriis nihilique rebus. Nonius autem putat Pipolo, conuicii fuiſſe vocem. Plaut. in Aul. Ita me bene amet Lauerna, iam niſi vaſa reddi iubes pipolo hîc differam ante ædes.

Nihil poteſt nec addi nec adimi. 4

De iis, quæ perfecta ſunt.

De perfectis operibus ita vulgo dici ſolitum indicat Ariſtoteles libro Moralium Nicomachiorum ſecundo, ὅθεν εἰώθασιν ἐπιλέγειν τοῖς εὖ ἔχουσιν ἔργοις, ὅτι οὔτ' ἀφελεῖν ἔστιν, οὔτε προσθεῖναι. id eſt, Vnde de operibus quæ bene habent, ita ſolent prædicare, Nec adimere poſſis, nec addere. Nam vt bene ſit aliquid præſtat mediocritas, tollit exceſſus, aut defectus: exceſſum inducit, qui addit: defectum, qui adimit. De Lucilio ſcripſit Horatius,

Quum flueret lutulentus, erat quod tollere velles.

De Demoſthene ac Cicerone dictum eſt illi nihil poſſe demi, huic nihil poſſe addi.

Virtus ſimplex. 5

Dubitari poſſit vtrum verſus ſit vulgo iactatus, quem vt omnibus notiſſimum citra nomenclaturam retulerit Ethicorum ſecundo Ariſtoteles, an imprudenti exciderit verſus pentameter. Differens enim e ſententia Pythagoræ errorem eſſe infinitum, virtutem finitam, quemadmodum in nemore mille modis aberratur à recta via, quum ea ſit vnica: eóque vitium eſſe in procliui, virtutem in arduo, quemadmodum facile eſt à ſcopo aberrare, ſed ſcopum attingere difficile eſt. ſubiungit,

Ἐσθλοὶ μὲν γὰρ ἁπλῶς, παντοδαπῶς δὲ κακοί. id eſt,

Eſt ſimplex virtus, omnigenum vitium.

Extra fumum & vndam. 6

Ariſtoteles eodem libro refert verſum Homericum vt vulgo decantatum, *Sequenda mediocritas.*

Τοῦ μὲν καπνοῦ καὶ κύματος ἐκτὸς ἔεργε

Νῆα. id eſt,

A fumo nauim ſimulatque à fluctibus arce.

Ariſtoteles indicat eſſe verba Calypſus adhortantis Vlyſſem vt neque nimium litori vicinus nauiget fumum ſequutus, neque ſe profundo credat pelago, ſed in medio ſecet viam, quód ibi periculū ſit à ſaxis & vadis, hic ab vndis. Argyropylus autem interpres ea verba tribuit Circe, quid ſequutus neſcio.

Communis tanquam Siſapo. 7

Prouerbiali ſchemate ſine controuerſia dictum eſt. M. Tul. Philip. 2. Domū dico? Quid erat in terris vbi in tuo pedem poneres? præter vnum Miſenum, quod cum ſociis, tanquam Siſaponem, tenebas. Senſit Antonium Miſenum non habuiſſe vt veram poſſeſſionem, ſed vt venam redēptam ad quæſtum. Plinius lib. 33. cap. 7. docet minium (quod Græci μίλτον appellant, nōnulli cinnabar) apud priſcos nō tātùm ſummo in pretio ſed etiam in magna religione fuiſſe. Nam feſtis diebus ſimulachra deorum minio oblinebantur, quemadmodum & triumphantes: quod tamen Galba ſenex in ſe fieri paſſus non eſt, vt refert Cornelius Tacitus. Siſapo autem Beticæ oppidū eſt, olim Romanis vectigale, venas habens miniarias. Neque enim temere Romam aliunde minium aduehebatur. Negat autem Plinius vllius rei Romanis fuiſſe diligētiorem cuſtodiam. neque enim ibi fas erat perfici minium excoquique vbi naſcebatur: vena ſignata ad dena millia ferè pondo annua, Romæ lauabatur. In vendenda lex præſcribebat pretii modum, ne in immēſum excederet. Sed multis modis adulterabatur. vnde inquit, præda ſocietati. Et mox de minio adulterino, Hoc ergo adulteratur in officinis ſociorum. Ex his liquet eam regionem in multos ſocios fuiſſe diuiſam, quemadmodum & hodie metalla argētaria auratiáve iuxta certos tractus à redēptoribus occupantur. *Minium.*

Quanta vix cælo capi poſſit. 8

Hac hyperbola M. Tullius Philippica ſecunda famæ celebritatem expreſſit, de his loquens qui C. Iulium tyrannidem affectantem occiderunt, Præſertim quum illi eam gloriam cōſequuti ſint quæ vix cælo capi poſſe videatur. Vergilius,

Imperium terris, ſed famam terminat aſtris.

At maro Daphnidem facit & vltra ſidera notum. Et Horatius, Sublimi feriam vertice ſidera. Apud M. Tullium frequēter obuium eſt, In cælum laudibus ferre.

Modò palliatus, modò togatus. 9

In hominem inconſtantem ac lubricæ fidei diuerſarúmque partium eleganter torquebitur. veluti ſiquis ſubinde mutato

vitæ genere,nunc cidarim geſtet theologicam, nunc cum paludamento militari incedat. M. Tullius Philippica quinta: Accipiétne accuſationem is qui quæſtioni præerit Græci iudicis, modò palliati, modò togati? Palliũ Græcorum eſt, vt toga Romanorum: vtraque tamen veſtis, pacis eſt, quemadmodum ſaga ſunt belli.

Ad ſaga. 10

Sagum, militare veſtimẽtum.

Sagum tunicula erat militaris. M. Tullius nõ ſine ſpecie prouerbii aliquoties dicit Ad ſaga iri, pro eo quod eſt apparari bellum, & ad arma procurrere. Ita Philippica ſexta, Propterea, quod video facturos: vos ſaga parate. Eſt enim ita decretum vt ſi ille authoritati ſenatus non paruiſſet, ad ſaga iretur. Rurſum in eadem, Iuſtitium edici, ſaga ſumi, dixi placere. Et ſuperius in quinta, Iuſtitium indici, ſaga ſumi dico oportere. Pòſt in ſeptima, Arma, ſaga, bellum flagitauerunt. Rurſus 8. Delectus tota Italia decreti, ſublatis vocationibus: ſaga cras ſumentur. Iterũ in eadem, Equidem P.C. quanquam hoc honore vſi togati eſſe ſolent, quum eſt in armis ciuitas: ſtatui tamen à vobis cæteriſque ciuibus in tanta atrocitate temporis tantáque perturbatione populum Romanum nõ differre veſtitu. Rurſus Philippica 13. Te non intelligis, delectu tota Italia habito, cõſulibus miſſis, Cæſare ornato, ſagis denique ſumptis, hoſtẽ iudicatum? Ac 14. Frequenter ad ſaga iſſemus, Cras ſagati prodeamus, Ad ſaga ſumẽda diſcedere, Ad ſaga iuiſſe: Rediſſe ad togas. Actione in Verrem tertia, Coniungit ſimilia, Quin coegeris homines miſeros & calamitoſos, quaſi deſperatis noſtris legibus & iudiciis, ad vim, ad manus, ad arma confugere.

Igni ferróque minari. 11

Extrema denunciare.

Qui extremam denuntiãt inimicitiam, igni ferróque minari dicuntur. quod verbum & hodie vulgo tritiſſimum eſt. Qui ciuilius bellum gerunt, tantùm abigunt prædas, à cæde incendióque abſtinent. M. Tullius Philippica 11. Sãctiores erunt, credo, iure legati, quàm duo conſules, cõtra quos arma fert: quàm Mutina quam obſidet. quàm patria cui igni ferróque minitatur. Rurſum Philippica 12. Huic vrbi ferro ignique minitantur. Venuſtius erit quoties ad animi res transfertur, veluti ſiquis dicat philoſophos cuipiam igni ferróque minitari, quòd in eum parent atrociter ſcribere. Sic quibuſcum nolumus nobis quicquam eſſe commercii, iis aqua & igni interdicimus.

Neque terræ motus timet, neque fluctus. 12

Ariſtoteles libro Moralium Nicomachiorum 3. docens, eos qui non habitu virtutis, ſed immanitate quadam naturæ nihil omnino formidant, nequaquã appellandos eſſe fortes, ſed μαινομένους καὶ ἀναλγήτους, hoc eſt, inſanos & ſtupidos, ſenſúſque expertes. εἴη δ', inquit, ἄν τις μαινόμενος ἢ ἀνάλγητος, εἰ μηδὲν φοβοῖτο, μήτε σεισμὸν μήτε κύματα, καθάπερ φασὶ τοὺς Κελτούς. id eſt, Fuerit autẽ quiſpiã inſanus ac doloris ſenſu vacans, ſi nihil metuat, neque terræ concuſſiones, neque fluctus, quemadmodũ de Celtis prædicant. Nihil enim horribilius mari commoto, terræ verò concuſſio videtur inferorum ad ſuperorum ſedem eruptionem minitari. Tanta autem erat quarũdam Galliæ Germaniæque gentium immanitas, vt nec his terrerentur quæ maximè ſunt natura horrenda. Quod autem Ariſtoteles μαινόμενον & ἀνάλγητον pro eodem vſurpat, arbitror huc reſpexiſſe Diogenẽ, qui rogatus quis ipſi videretur Socrates, μαινόμενος, inquit: videlicet eo quòd aduerſus omnem corporis moleſtiam obduruerat, quum alioqui eſſet omnium iniuriarum tolerãtiſſimus. Niſi fortè Diogenes hoc quoque ſtupori tribuebat, non virtuti: quòd ne colaphis quidem prouocari poſſet vt vel tantillum excandeſceret.

Veterum Gallorum, & Germanorum immanitas.

Calceos mutare. 13

Non ſine ſpecie prouerbii Ciceroni dictus eſt mutaſſe calceos qui nullo ſuo merito ſenatoriam dignitatem vſurpauit, cuius inſigne erat nigro calceo addita lunula circa talum. M. Tullii verba ſic habent, Eſt etiam Aſinius quidam ſenator voluntarius, lectus ipſe à ſe. Apertam vidit curiam poſt Cæſaris mortem, mutauit calceos, pater conſcriptus repentè factus eſt. Quemadmodum clauus aureus in toga ſignum erat ſenatoriæ dignitatis, ita nigra aluta circa talos addita declarabat eãdem dignitatem.

Campana ſuperbia. 14

Fœlix Cãpania.

Fœlicitatis comes eſſe ſolet ferocia. Campaniam autem Italiæ quandam fuiſſe regionem longe beatiſſimam teſtantur tũ alii complures, tum Plinius lib. 3. cap. 5. Hinc, inquit, fœlix illa Campania eſt ab hoc ſinu incipiunt vitiferi colles, & temulentia nobilis, ſucco per omnes terras inclyto, atque vt veteres dixere, ſummum Liberi patris cum Cerere certamen. & cætera quæ ſequuntur, de fertilitate ſimul & amœnitate Campaniæ. Conſtat autem Capuam olim cum Roma de principatu concertaſſe. hinc Cãpana ſuperbia, & Campana arrogãtia in prouerbium venit. M. Tullius in oratione pro Rullo, Itaque illã Campanam arrogantiam atque intolerandam ferociam ratione & conſilio maiores noſtri ad inertiſſimum ac deſidioſiſſimũ ocium perduxerunt. Sic & crudelitatis infamiam effugerunt, quòd vrbem ex Italia pulcherrimam non ſuſtulerunt, & multum in poſterum prouiderunt, quòd neruis vrbis omnibus exectis, vrbem ipſam ſolutam ac debilitatam reliquerunt. In eadem aliquanto poſt Capuam domicilium ſuperbiæ ſedémque luxuriæ vocat. Itaque electi coloni Capuæ, in domicilio ſuperbiæ atque in ſedibus luxuriæ collocati. Quemadmodum in oratione habita in ſenatu poſt reditum ſuum, Capuæ ne, inquit, te putabas, in qua vrbe domicilium quondam ſuperbiæ fuit, conſulem eſſe, ſicut eras eo tempore? Rurſus in fragmento orationis contra eundem, Qui locus, propter vbertatem agrorum, abundantiámque rerum omnium, ſuperbiam & crudelitatem genuiſſe dicitur. At mox, Si luxuries Annibalem ipſum Capuæ corrupit, ſi ſuperbia nata mihi eſſe ex Campanorum faſtidio dicitur. Titus item Liuius libro primæ Decad. 9. ſcribit Campanis ingenitam eſſe ſuperbiam. Ad hæc Aulus Gellius lib. 1. cap. 24. Næuianũ epitaphium, quod in ſeipſum tumidius prædicat, ait eſſe plenum Cãpanæ ſuperbiæ. Opinor autem Næuium fuiſſe Campanum. Itaquemadmodum olim omnem inſignem perfidiam populus Punicam appellabat: ſic cuiuſlibet ferociam Campanam appellabat. At nunc de moribus gentis nihil dicam. Cæterum quum ipſe per Campaniam iter facerem, nuſquam reperi ſuccum illum per omnes terras inclytum. nuſquam guttã vini Falerni, Caleni, Maſſici, Setini, Cecubi, Surrentini. Imò minimum abfuit quin in ipſa quæ nunc monſtratur Capua, vinaria angina fuerimus præfocati. Impleuimus totam phialam ſaccato contuſo: vicit vinum quouis aceto acerbius. Ferè defrutis vtuntur, quòd alioqui nõ durent vſque ad proximam vindemiam. Et vbi ſunt illa laudata vina, quorum nomen patriamque vetuſtas deleuit? Puluerem affatim hauſimus. Adeò natura nihil in rebus humanis patitur eſſe perpetuum.

Capua, domicilium ſuperbiæ.

Αὐτοβοῶ. 15

Homo, ſui præco.

Antè retulimus prouerbium αὐτὸς αὑτὸν αὐλεῖ, id eſt, Ipſe ſui tibicen eſt. Huic ſimillimum eſt quod vnico verbo Græci dicunt αὐτοβοῶ, ſiquis ſua voce ſeipſum prædicat, hoc eſt, ipſe ſui præconem agit. Solẽt enim præcones hominum venalium artes ac dotes euulgare, quo magis emptorem irritarent. Ridiculum autem habetur, hominem ſui præconem eſſe. Congruit cum eo quod alibi diximus οἴκοθεν ὁ μάρτυς. Prouerbium refertur apud Suidam. Simili figura dicũt Attici, αὐτοῖς ῥήμασιν ἀπόλοιο, id eſt, Vnà cum ipſis dictis pereas. & Ariſtophanes in Equitibus, τὸν Παφλαγόνα αὐταῖσι βουλαῖς ἀπολέσειαν οἱ θεοί, id eſt, Paphlagonem ipſis cum conſiliis perdant dij. Et Mox, αὐταῖς διαβολαῖς, id eſt, vnà cum ipſis calumniis.

Sterilem fundum ne colas. 16

Στεῖραν ἀγρὸν μὴ σπείρειν, id eſt, Agrum ſterilem ne colas. refertur inter leges Platonicas. Hoc ænigmate lex apud Platonem verecundè deterret à venere maſcula, ſi ſatis commemini. In octauo De legibus, ait illos facere ſementem in petras. Poteſt tamen ad alios vſus accommodari, Ne doceas indocilem, Ne fœlicitatem quæras in diuitiis: non enim pariunt homini beatitudinem. Plautus in Amphitryone, Nam vxorem vlurariam perinde eſt præbere, ac ſi agrum ſterilem ſarriendum colloces.

Scarabeus citius faciet mel. 17

Ad τῶν ἀδυνάτων claſſem pertinent quæ referuntur in epigrãmate Palladæ, Citius mel faciet ſcarabeus, aut lac culex.

Θᾶττον τεύξουσι μέλι κάνθαρος, ἢ γάλα κώνωψ. id eſt,

Mel citius faciet ſcarabeus, & ante culex lac.

Terram video. 18

Laborum finis.

Qui moleſti prolixique laboris finem adeſſe ſignificabat, dicere ſolet, γῆν ὁρῶ, id eſt, Terram video. Sumptum à nauigantibus. Quintus Curtius lib. 4. Haud ſecus quàm profundum æquor ingreſſi terram oculis requirunt. Plautus in Mercatore, Equidem iam me cẽſebam eſſe in terra. M. Tullius in oratione pro L. Murena, Quòd ſi portu ſoluentibus ii qui iam in portum ex alto inuehuntur, præcipere ſummo ſtudio ſolent & tempeſtatum rationem, & prædonum, & locorum: quòd natura affert vt eis faueamus, qui eadem pericula quibus nos perfuncti ſumus ingrediantur: quo tandem animo me eſſe oportet, propè iam ex magna iactatione terram videntem, in hunc, cui video maximas reip. tempeſtates eſſe ſubeundas? Idem in Catone ſeniore, Quaſi terram videam, ſentiens inſtare vitæ finem. Diogenes, quum prolixum volumen recitans tandem eo peruenſſet vt libri finẽ videret, Bene habet, inquit, amici, γῆν ὁρῶ, id eſt, terram video.

Incantatione quauis efficacius. 19

Incantatorum vox qualis.

Πάσης ἐπῳδῆς ἰσχυρότερος, id eſt, Quauis incantatione efficacius. Priſcis perſuaſum erat prodigioſam ineſſe vim vocibus incantatorum, adeò vt myſticus quoque pſalmus mentionem faciat venefici incãtantis ſapienter, & populum numinis iuſſis nequaquam obtemperantem comparet aſpidi ſurdæ. Plato in epiſtola ad Hermiam, Eraſtũ, & Coriſcum, Οἶμαι γὰρ δὴ τὸν παρ' ἡμῶν τοῦτον λόγον, ... id eſt, Arbitror enim ſermones hinc à nobis profectos

fectos iuſticia ac pudore vos quauis incantatione magis conciliaturos ac redacturos in priſtinam concordiam.

Inuidus vicini oculus. 20

Halielytus Eucymoni, Δεινὸς καὶ βάσκανος ὁ τῶν γειτόνων ὀφθαλμὸς, φησὶν ἡ παροιμία, id eſt, Maleuolus & inuidus vicinorũ oculus, inquit prouerbium. Reſpexit, ni fallor, ad Heſiodium dictum de figulo, cantore & vicino, quod alibi retulimus. Sic Ouidius,

Fertilior ſeges eſt alieno ſemper in agro,
Vicinúmque pecus grandius vber habet.

Eodem collyrio mederi omnibus. 21

Leges, admonitiones & obiurgationes nõ oportet omnibus eaſdem admouere, ſed pro gentium, temporum & ingeniorum varietate ſermonem attemperare. Hanc dexteritatem beatus Hieronymus, enarrans epiſtolam ad Epheſios, laudat in Apoſtolo Paulo, qui factus eſt omnia omnibus, vt omnes lucrifaceret. Verba Hieronymi citãtur diſt. 29. Nec ad inſtar, inquit, imperiti medici vno collyrio omnium oculos vult curare. Alibi retulimus ex Galeno, Eundem calceum omni pedi inducere.

Eundem calceum omni pedi inducere.

Funditus, Radicitus, &c. 22

Quod prorſus ac citra ſpem inſtaurationis perditur, funditus ac radicitus tolli dicitur: quorum alterum ſumptum eſt ab ædificio, quum æquatur ſolo: alterum ab arboribus, quum non ſolum amputantur rami, verumetiam ipſa ſtirps inciditur, aut vnà cum radicibus tollitur. Acinetus Phœbianæ exprobrans amicæ, quòd ab ea rebus omnibus exutus iã faſtidiatur, οὕτως, inquit, ὅλον με αὐτῷ κατὰ τὴν παροιμίαν, ἀνέτρεψας, δουλῶσαι ἐπέταξας, id eſt, Sic vbi me, iuxta prouerbium, totum ſubuertiſti, inſuper & in ſeruitutem redegiſti. Plautus in Trinummo, Qui illius ſapientiam & meam fidelitatem, & celata omnia pene ille ignauus funditus peſſundedit. Idem in Moſtellaria pro eodem dixit, cum fundamento. Non videor mihi ſarcire poſſe ædes meas quin totæ perpetuo ruant, quin cum fundamento pereant, nec quiſquam eſſe auxilio queat. Quod nos dicimus radicitus ſiue a ſtirpe, Græci dicunt ἐκπρεμνίζειν, quaſi dicas extirpare. Quo verbo vſus eſt Cicero libello de fato, Extirpari autem & funditus tolli, vtis ipſe, &c. Idem pro Sexto Roſcio Amerino, Et ex eo Titus Roſcius non paululum neſcio quid in rem ſuam conuertit, ſed hunc funditus euertit. Idem in Verrem lib. 4. Nam me dies, vox, latera deficient, ſi hoc nunc vociferari velim, quàm miſerum indignúmque ſit iſtius nomine, apud eos diem feſtum eſſe, qui ſe le iſtius opera funditus extinctos eſſe arbitrãtur. Ruſus in eundem lib. 5. Labefactarat enim vehementer aratores iam ſuperior annus: proximus verò funditus euerterat. Idem Pro domo ſua ad pontifices, Et funditus euerteres ciuitatem. In eadem, Vt eius qui pernicioſa Reipub. conſilia cœpiſſet, omnis memoria funditus ex oculis hominũ ac mentibus tolleretur. Item in epiſtola ad Q. fratrem prima, Sin autem omnibus in rebus obſequemur, funditus eos perire patiemur. Ruſus ad eundem, Remp. funditus amiſimus. Item in eadem, Vidéſne me non radicitus euellere omnes actiones tuas? Multum accedet gratiæ, ſi ad animum deflectatur: veluti ſiquis dicat, ambitionem, auaritiam ac libidinem funditus ac radicitus ex animo reuellendam.

Cum fundamento.

Ἐκπρεμνίζειν.

In ore atque oculis. 23

Quæ propalam fiunt, in ore atque oculis omnium fieri dicuntur. M. Tullius in Verrem lib. 5. Quum hæc conſeſſus eris quæ in foro palam Syracuſis in ore atque oculis prouinciæ geſta ſunt. Ruſus in Diuinatione, In mentẽ tibi non venit quid negotij ſit cauſam publicam ſuſtinere? vitam alterius totã explicare atque eam non modo in animis iudicum, ſed etiam in oculis cõſpectuque omnium exponere &c. Os fortaſſis hic dixit pro aſpectu. Alioqui in ore omnium dicũtur eſſe de quibus rumor eſt publicus. Et in oculis ferre dicimur quos obſeruamus curæque habemus.

De eo, quod rumore publico effertur.

Myconiorum more. 24

Μυκονίων δίκην, id eſt, Myconiorum more, dicebantur ad cõuiuium accedere qui vltro venirent non vocati. Myconus vna Cycladum eſt: ipſa gens ob rerum inopiam cogebatur ſeſe conuiuiis ingerere: vnde iocus prouerbialis. Apud Athenæum Archilochus lacerat Periclẽ, quòd inuocatus irrueret in cõuiuia, Μυκονίων δίκην. quem locum & alibi retulimus. Myconiorũ morum veſtigia videas & hodie in quibuſdam Hybernis. qua de re clariſſimus vir Guilhelmus Montioius olim fabulam mihi non illepidam recitauit: imò non fabulam, ſed rem ipſo teſte geſtam. Hybernus quidam ignotus, ingreſſus aulam principis tempore prandij, non inuitatus accubuit menſæ regiorum ſatellitum, qui videntes vnum peregrinam, rogarunt cuias eſſet. Profeſſus eſt patriam. Rogarunt num quod officium haberet in aula. Nullum, inquit: ſed habere cupio. Illi demirantes hominis impudentiam, iuſſerunt ſurgere atque abire. Hoc, inquit, faciam, pranſus. quid multis? Vicit improbitate, nec locum in acie deſeruit Hybernus. Tandẽ, ira verſa in riſum, rogarunt hominem qua tandem fronte auſus eſſet ignotus & alienus ſeſe in regiam familiam ingerere. Quoniam, inquit, ſciebam regem ſatis eſſe diuitem ad dandum mihi prandium.

Solem adiuuare facibus. 25

Alibi retulimus τὸ φῶς ἡλίῳ δανείζειν. Huic ſimillimum eſt quod refert Gratianus è Anacleto Papa, Cauſa 6. Quæſtione prima, in eos qui hic vſurpant ſibi diuinum iudiciũ, quod nullus hominum poterit effugere. Nã incerta ſunt hominum iudicia, neque ſecus ſeſe habent ad iudicia Dei quam fax ad ſolem. Si omnia, inquit, in hoc ſeculo vindicata eſſent, locum diuina iudicia non haberent. Superuacuus laborat impendiis qui ſolem certat facibus adiuuare, &c. Quanquam in libris vulgaribus librarij pro facibus deprauarant faſcibus.

Cenſoria virgula. 26

Triſtiſſimum eſt apud eruditos, Cenſoriam virgam appellare iudicandi authoritatem, præſertim cum ſupercilio: a magiſtratu Romano ſumptum. Cuius formæ eſt quod ait beatus Hieronymus in dialogo aduerſus Luciferianos, Nemo poteſt Chriſti palmam ſibi aſſumere, nemo ante diem iudicij de hominibus iudicare. Videtur autem Hieronymus alluſiſſe ad caput Deuteronomij 25. vbi iuſtitiæ palma dicitur quæ à iudicibus tradebatur ei qui probaſſet ſuam innocentiam, cauſámque viciſſet. Hanc palmam verè Chriſtus habet, nec eam tradit indigno: quoniam ſolus iudicio non fallitur, quũ in humanis iudiciis plurimum ſit & erroris & caliginis.

Iudicium cum ſupercilio.

Trochi in morem. 27

Βέμβικος δίκην, id eſt, Trochi in morem, de verſatilibus & inconſtãtibus dici ſolitum. Eſt enim bembix trochus quem pueri flagello circumagunt. Suidas citat ex Ariſtophane, βέμβικος οὐδὲν διαφέρειν δεῖ, id eſt, nõ oportet quicquam à trocho differre. Locus is eſt in Auibus. Heſychius dictum putat in eum qui in fuga non tenuerit rectam viam, ſed in orbem fuerit circumactus. Quod mihi quondam vſu venit à Sletſtadio petenti Baſileam. Forte incidimus in quendam equitem, quo duce quum in nemore diutius obequitarem, rogabam an certò noſſet viã. Aiebat. Quum nõ eſſet finis, Oportet, inquam, nos errare. nam tres iam horas verſamur in nemore, quod intra horam ſolemus emetiri. Quid multis? Compertum eſt minimum abfuiſſe quin eò rediremus vnde veneramus. Bembix autem magno impetu mouetur, ſed in orbem, vt fugiens non effugiat. Simili tropo ſtultorum inconſtantiam notat Sirach ille ſapiens Hebræus, capite trigeſimotertio, Præcordia fatui quaſi rota curri, & quaſi axis verſatilis cogitatus illius. Apud Plautum interdum dicitur aliquis trocho aut rota figuli verſatilior.

Bembix.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *conſtantibus.*) Quum Suidas hæc Ariſtophanis verba, βέμβικος οὐδὲν διαφέρειν δεῖ, exponit εὐκίνητον, εὔστροφον εἶναι δεῖ. quæ expoſitio totidem verbis apud ipſum ſcholiaſten Ariſtophanis habetur) non accipit εὐκίνητον aut εὔστροφον pro inconſtanti, ſed pro volubili & verſatili. vt dicat comicus, Oportet te verſatilem & volubilem eſſe. non autem, Te incõſtantem eſſe oportet. Conſtat enim εὐκίνητον eſſe qui facilè mouetur, εὔστροφον qui facilè voluitur ſeu verſatur. & neutri Græcarum vocum ſignificationem inconſtantis tribuũt lexicographi. atque vt tribuerent, loco Ariſtophanis non conueniret: vt ſtatim animaduertet qui illum adierit. Nihilo magis conueniet, inquam, hæc ſignificatio illi Ariſtophanis loco quàm huic Plautino, P. Scitne in te aduorſa verſari? C H. Turbo non æquè eſt ſcitus. Vbi malè Valla enarrator ait ambiguum eſſe per turbinem ventúmne an trochum intelligat. Virgilius autem dixit,

Tum verò infelix, ingentibus excita monſtris,
Immenſam ſine more furit lymphata per vrbem.
Ceu quondam torto volitans ſub verbere turbo,
Quem pueri, &c.

Denique ſiquis, vt ait idem poeta,

-magno curarum fluctuat æſtu,
Atque animum nunc huc celerem, nunc diuidit illuc,
In partéſque rapit varias, pérque omnia verſat:

is rectè cum Tibullo dicturus videtur,

Nanque agor vt per plana citus ſola verbere turbo,
Quem celer aſſueta verſat ab arte puer.

Hoc autem in cauſa eſſe ait poeta cur in eodem propoſito manere non queat, ſed mutare ſententiam cogatur. quod inconſtantis eſt. Quin igitur de eo quoque qui identidem ſententiã mutando, inconſtantiam ſuam prodat, hoc adagium vſurpari poſſit, non nego: ſed in loco illo Ariſtophanis, Te nihil à trocho differre oportet, ſignificare, Oportet inconſtantem te eſſe: hoc verò pernego.

Prouerbium natiuo redditum ſenſui.

Præſtat canem irritare quàm anum. 28

Refertur ex Menandro,

πολὺ χεῖρόν ἐστ' ἐρεθίσαι γραῦν ἢ κύνα. id eſt,
Plus eſt periculi anum laceſſere quàm canem.

Hebræorum ſentẽtiæ negant vllam iram atrociorem eſſe ira muliebri. Irritabile enim ac vindex mulierum genus, partim ob rationis inopiam, partim ob animi humilitatem. Nam verè magnanimitatis eſt quaſdam iniurias negligere, neque quoſ-

Ira muliebris.

uis homines dignari ira ſua. Eſt autem formidabile animal mulier quum ad ſexus vitium accedit ſenectus. Canis irritatus tantùm oblatrat, interdum & mordet: at aniculæ præter linguę venenum, interdum inſtructæ ſunt malis artibus, veneficiis & incantamentis. Itaque nonnulli ingenti ſuo malo experti ſunt eſſe veriſſimum quod dixit Menander.

Pecunioſus damnari non poteſt. 29

M. Tullius in Verrem actione ſecunda, ait hoc omnium ſermone percrebuiſſe, non apud Romanos tantùm, verumetiam apud exteras nationes in iudiciis illorum temporum, pecunioſum, quamuis ſit nocens, neminem poſſe damnari. Et in eâdem oratione tertia, Reus enim, inquit, nocentiſſimus: qui ſi condemnatur, deſinent homines dicere, his iudiciis pecuniam plurimū poſſe: Sin abſoluitur, deſinemus nos de iudiciis transferendis recuſare. Huic affine quod aliquoties reperitur apud Saluſtiū in bello Iugurthino, Romæ eſſe venalia omnia. Nunc amiſit Roma imperium, vtinam & dictum non hæreret.

Omnia Romæ cum precio. Iuuenal.

Inter manum & mentum. 30

Feſtus Pompeius indicat eſſe prouerbium apud Latinos, ſed ex illo Græco ductum, πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος καὶ χείλεος ἄκρου. Cuius originem ita refert: Quum Chalcas vitem sereret, quidam augur vicinus præteriens, dixit illum errare. non enim ei fas eſſe nouum vinum deguſtare. Tantum colligere licuit è fragmentis quæ nobis quorundam ſtoliditas ſupereſſe voluit ex authore vndiquaque doctiſſimo. Prouerbium admonet, in hominum vita nil ita eſſe certi. Nam ſæpenumero fit, vt quod nos maximè tenere credimus, caſus aliquis inopinatus interueniat. Veluti quum quis manu tenet poculum, minimúmque ſpacii ſit inter manum & mentum: tamen interdum fit vt is moriatur antequam bibat. Hoc prouerbiū variis modis effertur, eiúſque originem alii aliter prodiderunt, de quibus ſatis opinor, dictum eſt in prouerbio, Multa cadūt inter calicem ſupremáque labra. Hic ideo retulimus quòd aliis verbis cōmemoretur à Feſto, in quibus nonnihil eſt gratiæ ex prolonomaſia Manum & mentum.

Colophonium calciamentum. 31

Κολοφώνιον ὑπόδημα, id eſt, Colophonium calciamētum, dicebatur cauum. Nam antiqui ferè ſoleis vtebantur, quæ infimam pedū partem tantum munirent. Vt & apud noſtrates calciamenti genus ex ligno cauato confectum, quod vulgata lingua cauum truncum appellant. Vnde qui adeabit in hominem ſtolidum, & incompoſitum, & ruſticanū. Per lutum rutis conuenit tale calciamētum. Venuſtè itaque dixeris, in ſordidis actionibus verſaturo opus eſſe calceis Colophoniis. Huic cōtrarium videtur Calciamentum Sicyonium, cui cognomen inditum à Sicyone ciuitate Peloponneſi, vt indicat Stephanus, atque etiam Sextus Pompeius Feſtus: neuter tamē indicat vſum adagii. M. Tullius indicat Sicyonios calceos fuiſſe perbellos, ſed aptiores fœminis & effœminatis quàm viris. M. Tullii verba ſubſcribam, Quinetiam quum & ſcriptam orationē diſertus orator Lyſias attuliſſet ad Socratem, quā ſi videretur ediſceret, ac pro ſe in iudicio vteretur, non inuitus legit, & cōmode ſcriptam eſſe dixit, Sed inquit, vt ſi mihi calceos Sicyonios attuliſſes non vterer, quamuis eſſent habiles & apti ad pedes, quia non eſſent viriles: ſic illam orationem diſertā ſibi & oratoriam videri, fortem & virilem non videri.

Manduces. 32

Manduces dicebantur vehementer famelici, aut qui minis inanibus terrorem incuterent. Feſtus Pompeius tradit in pompis olim inter cæteras ridiculas ac formidoloſas imagines ire ſolere effigiem, magnis malis, late dehiſcente rictu, & ingētem dentibus ſonitum facientē. Eam manducem appellabant. Apud Plautum in Rudentibus ita loquitur Charmides paraſitus, Quid ſi aliquò ad ludos pro mādūce me locem? Quapropter? Quia pol clare crepito dentibus. Enatarat paraſitus è naufragio, totúſque horrebat præ frigore: vnde paulo pòſt dicit ſe omnia coruſca loqui. Aut de hac aut de ſimili effigie ſenſiſſe videtur Martialis, quum ait,

Sum figuli luſus, ruſi perſona Batauí.
Quæ tu derides, hæc timet ora puer.

μορμολύκεια.

Hoc genus imaginum Græci vocant μορμολύκεια, quòd lupina ſpecie terrerent pueros, vt à plorando deſiſterent.

Vbi tu Caius, ibi ego Caia. 33

Plutarchus in Problematibus Romanis, quærit vnde mos ille natus ſit, vt qui ſponſam ad ſponſum deducerent, iuberēt illā hæc verba profari, ὅπου σὺ Γάϊος, ἐγὼ Γαΐα, id eſt, Vbi tu Caius, ego Caia. Dubitátque an priſci voluerint ſponſam his verbis depaciſci cum ſpōſo, vt inter ipſos omnia eſſent cōmunia, pariterque imperarēt in familia, quaſi diceret, Vt tu dominus domus & author, ita ego domina domus atque hera. Forma ſermonis ſumpta videtur à iuriſcōſultis, qui pro quibuſuis nominibus ponunt C. Seium & L. Titium, quemadmodum philoſophi Dionē ac Theonem. Vnde & illud prouerbiū, quod alibi citauimus ex Varrone, Idem Actii, quod Titii: quum par duorū ius ſignificatur. An potius ominis cauſa Caia nominetur, quòd fuerit quædam Caia Cecilia, mulier cum eleganti forma, tum probatiſſimis moribus, antea dicta Tanaquil: quæ nupſit vni è filiis Tarquinii, videlicet Tarquinio Priſco. Huic Caiæ Romani poſuerunt ſtatuam æream in templo Sācti. Sic enim ſcribit Plutarchus ἐν τῷ [illegible]. Is erat Deus olim hoc nomine cultus apud Romanos, vnus è numero duodecim ſelectorum. Ibidem antiquitus erant repoſita illius ſandalia & colus: quorum illa, teſtabantur eam domi manentem, ſanditatem habuiſſe: hæc, induſtriam ſignificabat, quòd muliebres operas diligēter obierit, lanificii ſtudioſa. Huius itaque nominis mētio ſponſam admonebat vt talis eſſet ſuo marito, qualis Caia Cecilia fuerat ſuo. Inter priſcas nuptiarum ceremonias ſeruabatur & illud quod inauſpicatum habebatur, vel ſponſum vel ſpōſam propriis appellare nominibus. Quin & in hodiernum vſque diem obſeruatur, vt ſponſa, relicto cognomento gentilitio, trāſeat ad cognomen viri, vt Hectoris Andromache: prouerbium è coniugio natum inter coniuges maneat. niſi quod poteſt & ad ſororem fratrémque accommodari.

C. Seium & L. Titium apud iuriſcōſultos. Dion & Theon apud philoſophos.

Sancti⁹ Deus.

Rumor publicus non omnino fruſtra eſt. 34

Carmē Heſiodi celebratiſſimum citat Ariſtoteles libro Moralium Nicomach. 7.

Φήμη δ' οὔτις πάμπαν ἀπόλλυται, ἥν τινα λαοὶ
Πολλοὶ φημίζουσι. id eſt,
Haudquaquam in totum rumor perit ille, per ora
Qui volitat populis compluribus.

Philoſophus hunc verſiculum adducit velut argumentum probabile voluptatem eſſe ſummum bonum, quòd eam & homines expetant & bruta animantia.

Quadratus homo. 35

Ariſtoteles Moralium Nicomachiorum 1. diſputans aduerſus eos qui fœlicitatem hominis bonis externis definiunt, quæ fortunæ arbitrio dantur ſimul & eripiuntur, dicit ad hanc rationem fœlicem, chamæleontem quempiam induci, vt qui ſubinde mutatis rebus nunc fœlix ſit, nunc infœlix: quemadmodum chamæleon ad ſpeciem rerum quibus admouetur, mutat colorem: quum vera fœlicitas præcipuè ſita ſit in bonis animi. Vnde colligit, qui verè beatus ſit, nihil obſtare quo minus per omnem vitam ſit beatus, ac ſubiicit, Ἀεὶ γὰρ ἢ μάλιστα πάντων πράξει καὶ θεωρήσει τὰ κατ' ἀρετήν, καὶ τὰς τύχας οἴσει κάλλιστα καὶ πάντῃ πάντως ἐμμελῶς ὅ γ' ἀληθῶς ἀγαθὸς καὶ τετράγωνος, ἄνευ ψόγου, id eſt, Semper enim aut quam maximè omnino faciet & contemplabitur quæ ſunt virtutis: ac fortunæ caſus optimè feret, ac prorſus omni ex parte modulatè, is ſanè qui verè bonus eſt & quadrangulus, carens omni vitio. Libro Rhetoricorum 3. meminit huius dicti inter genera metaphorarum. Hæc autem figura, in quancunque partem voluatur, ſui ſimilis eſt. ita ſapiens quæcunque inciderit fortuna, non mutat animum. Venuſtius erit ſi viri fortis animum nec vllis fortunæ caſibus labefactabilem dicamus τετράγωνον.

In quib. ſita ſit beatitu.

Merces conſtituatur. 36

Plutarchus in vita Theſei tradit fuiſſe quendam Pittheum auum Theſei maternum, à quo Hippolytus ille pudicus fuerit inſtitutus. Is gnomologiis, quæ tum temporis præcipua habebatur ſapientia, clarus erat. Ex eius ſententiis hanc vnam fuiſſe ferunt,

Μισθὸς δ' ἀνδρὶ φίλῳ εἰρημένος ἄρκιος ἔστω. id eſt,
Æqua viro merces ſit præſtituatur amico.

Ariſtoteles nono Moralium Nicomachiorum, narrat Protagoram cum nemine diſcipulorum ſolere paciſci, verum vbi iā didiciſſent quæ volebant, iuſſit ipſos diſpicere quanti æſtimarent ea quæ didicerant: & quicquid ab illis dabatur accipiebat. Hoc animo qui ſunt, iis in hoc genere cōmerciorum putat eſſe ſatis Pitthei præceptum, qui iubet amico viro ſtatui mercedem iuſtam & æquam. Bene haberet ſi medici quoque nihil paciſcerentur, ſed ægro leuato acciperent quod daretur. Nam quod Ariſtoteles inibi refert de quibuſdam ſophiſtis, qui neminem recipiebant in diſciplinam, niſi numerata mercede, mox acceptis nummis non præſtabant quod erant polliciti: videmus interdum fieri à chirurgis ac medicis malæ fidei. ac ferè comperiuntur eſſe impoſtores, qui ſtipulantur ingens præmium, nec admouent manum niſi aut tota ſumma, aut maxima pars ſtatim numeretur.

A bonis bona diſce. 37

Ariſtoteles Moralium Nicomachiorum 9. oſtendens virtutem optimè diſci conuictu bonorū, quòd amici ſe mutuo corrigunt ſiquid erratum eſt, & ſeſe viciſſim ad honeſtas excitant actiones: citat carmen veluti notū, ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἄπ' ἐσθλά. Verſus autem eſt Theognidis, cuius meminit Xenophon in commentario de dictis ac factis Socratis. Aiebat enim inter vnguēta nullum oleum melius olere, quàm quo vngebantur athletæ: amaracinum & foliatum fœminis eſſe relinquenda. Rogatus quid deceret olere ſenes, reſpondit, probitatem. Deinde rogatus vbi hoc vnguentum venderetur, Theognidis hemiſtichio reſpondit,

Bonorum conuictus.

Ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἄπ' ἐσθλὰ διδάξεαι. id eſt,
Qui bonus eſt, ab eo bona diſcito.
Itidem & noſter γνωμογράφος,
Diſce, ſed a doctis.

ANIM. HENR. STEPH.

V. *A bonis bona diſce*) Item paulo pòſt διδάξεαι vertit diſcito, quum tamen non imperatiui ſit modi διδάξεαι, ſed indicatiui, futuri temporis: & imperatiuus ſententiæ ipſius loci non conueniat. nec enim præcipit Theognis Cyrno vt à bonis bona diſcat (nam ſuperuacaneum foret hoc præceptum) ſed illi præcipiens vt cum bonis aſſiduè verſetur, & ab eorum latere nunquam diſcedat, malos cõtra fugiat: addit, Nã a bonis bona diſces: ſin conſuetudinem habeas cum improbis, amittes eam etiam qua præditus eras mentem. Integrum diſtichum eſt hoc,
Ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἄπ' ἐσθλὰ διδάξεαι· ἢν δὲ κακοῖσι
Συμμίσγῃς, ἀπολεῖς καὶ τὸν ἐόντα νόον.
Quòd ſi vertendum eſſet in priore verſu, A bonis bona diſce, non diſces: itidem & in poſteriore, Amitte mẽtem, non autem, amittes.

Aſinus ſtramenta mauult quàm aurum. 38

Abſurdum iudicium. Ariſtoteles libro Moralium Nicomachiorum 10. diſputans non eandem omnibus eſſe voluptatem, quum aliis rebus delectetur canis, aliis equus, aliis homo: citat Heraclitum, qui dixerit ὄνους σύρματ' ἂν ἑλέσθαι μᾶλλον ἢ χρυσόν. ἥδιον γὰρ χρυσοῦ τροφὴ ὄνοις, id eſt, Aſinos ſtramenta malle quàm aurum, quòd aſinis pabulum auro ſit iucũdius. Atque hac quidem in parte aſini plus ſapiunt quàm homines. Illi rem æſtimãt vſu, nos inutilibus atque etiam noxiis rebus ex animi perſuaſione ingentia ſtatuimus precia. Notus eſt apologus de gallo qui gemmam in ſterquilinio repertam contempſit. Gallus enim mauult puꝛre granum quàm margaritum aut adamantem. Ita qui ventris ſunt mancipia, compotationem temulẽtam omnibus diſciplinis liberalibus anteponunt.

Iocandum vt ſeria agas. 39

Eodem libro refert ſententiam Anacharſidis, qui taxarit eos qui ſeria agunt vt iocentur: quum iocus in hoc interdum admittendus ſit, vt ſeriis rebus vacare liceat. Velut qui per omnem vitam magnis laboribus hoc agunt vt fiant boni ſaltatores, aut egregii tibicines. Ariſtotelis verba ſunt hæc, Σπουδάζειν δὲ καὶ πονεῖν παιδιᾶς χάριν, ἠλίθιον φαίνεται καὶ λίαν παιδικόν. παίζειν δ' ὅπως σπουδάζῃ, κατ' Ἀνάχαρσιν, ὀρθῶς ἔχειν δοκεῖ, id eſt, Studere verò ac laborare ludendi gratia, ſtolidum videtur atque admodũ puerile: at ludere vt agas ſeria, iuxta Anacharſidis ſententiam, rectè videtur habere.

Cyclopum more. 40

Suo arbitratu, & nullo metu legum viuere. In eodem rurſus libro Cyclopicam vitam appellat, vbi nullis publicis legibus viuitur, ſed quiſque ſuo arbitratu res gerit. Ἐν δὲ ταῖς πλείσταις τῶν πόλεων ἠμέληται περὶ τῶν τοιούτων, καὶ ζῇ ἕκαστος ὡς βούλεται, κυκλωπικῶς θεμιστεύων παίδων ἠδ' ἀλόχου, id eſt, In cæteris autem ciuitatibus ſuper his, hoc eſt educatione liberorum, nulla eſt habita cura ſed quiſque viuit vt vult, Cyclopum ritu de liberis & vxore fas netaſque ſtatuens. Cyclopes enim ſpaſſim habitare feruntur in montibus, nulla ſpecie vitæ ciuilis, ſed in ſuo quiſque antro facit quod iubet: ne religio quidem apud illos vlla. Κύκλωπος βίος alibi nobis dictus eſt.

In leporinis. 41

De vita delicata. Ἐν λαγῴοις, id eſt, In leporinis carnibus, viuere dicebantur qui laute atque in deliciis vitam agebant. Nam leporinam olim in deliciis habitam declarat Martialis,
Inter aues turdus, ſiquis me iudice certet,
Inter quadrupedes gloria prima lepus.
Atteſtatur & prouerbium, Tute lepus es, & pulpamentum quæris. Ariſtophanes in Veſpis, Sunt, inquit, mille ciuitates quę nũc nobis tributum ſoluunt. harum vnicuique ſiquis imperet vt viginti alat viros,
Δύο μυριάδες τῶν δημοτικῶν ἔζων ἐν πᾶσι λαγῴοις,
Καὶ στεφάνοισι παντοδαποῖσι, καὶ πύῳ καὶ πυριάτῃ. id eſt,
Pyos. Viginti millia populorum viuerent in omnibus leporinis, omnigeniſque coronis, & pyo, & pyarite. πύον autem Græci vocãt lac quod animal primùm reddit à partu, & πυριάτην hinc factã decoctionem. Interpres citat carmen ex Homero, ni fallor,
Πύον δαινύμενοι, καὶ ἐμπιπλάμενοι πυριάτην. id eſt,
Epulantes pyo, & explentes ſeſe pyarite.
Rurſus Ariſtophanes in Equitibus, quũ Cleon & aduerſarius certatim promittũt lautiſſimas epulas populo: multis deliciarũ generibus nominatis, promittuntur & leporinæ carnes, quaſi ſummæ exquiſitæque deliciæ.

Matrem ſequimini porci. 42

Ἕπεσθε μητρὶ χοῖροι, id eſt, Poſt matrem adeſte porci. Id ſubinde repetitur apud Ariſtophanem in Pluto. Interpres admonet iocum eſſe prouerbialẽ in ſtupidos & indoctos: ſus enim Mineruæ opponitur iuxta prouerbium. Veluti ſiquis diceret indocti præceptoris indoctis diſcipulis, ἕπεσθε μητρὶ χοῖροι. Quadrabit & in gulæ ventrique deditos.

Ariſtylli more. 43

Ariſtylli os hians. Idem eodem in loco, σὺ δ' Ἀρίστυλλος ὑποχάσκων ἐρεῖς, Tu verò Ariſtyllus ſubhians dices. Interpres admonet, Ariſtyllum fuiſſe poetam deformem ore ſemper hiante. Quem obiter taxat Ariſtophanes, cuius & meminit in ἐκκλησιαζούσαις. Tragicũ autẽ eſt & hiſtrionicum, ore nimium diducto loqui. At mihi videtur magis taxatus Ariſtyllus quòd ore paululum diducto loqueretur, vt vox magna ex parte prodiret per nares ſtridula, qualis eſt porcorum quod vitium in quorundã pronunciatione cantuque videmus.

Citeria. 44

De loquacioribus. Citeriæ conuitium in homines impendio loquaces olim iactatum eſt Cato in M. Cælium, Quid ego dicerẽ amplius? quẽ denique credo in pompam vectitatum iri ludis pro citeria, atque ſpectatoribus ſermocinaturum. Feſtus Pompeius admonet, citeriam dictam fuiſſe quandam effigiẽ argutam ac loquacem, quæ ridiculi gratia in pompis vehi ſoleat crepitum & ſtrepitum aſſiduè edens. Nunc in pompis non circunfertur citeria, ſed multi citerias habent domi factitias illis multo magis obſtreperas.

Oſtrei in morem hæret. 45

Ὥσπερ λεπὰς προσέχεται, id eſt, Oſtrei ſiue conchylii in morem adhæret. Ariſtophanes dixit in anum quæ ægre a iuuene diuellebatur,
Νὴ τὸν Ποσειδῶ, ὦ Ζεῦ, βασιλεῦ, τὸ χρῆμα δεινόν,
Ὥσπερ λεπὰς τῷ μειρακίῳ προσέχεται. id eſt,
O Iupiter, quàm fortiter, conchæ modo,
Iſthæc anicula adhæret adoleſcentulo.
Eſt concharum genus quod capi lamentis quibuſdam inter ſe cohæret, quo tutius ſit aduerſus vndarum motus.

Hodie nihil ſuccedit. 46

Plautinus Amphitryo in ſui nominis fabula citat adagii titulo, Nihil eſt, vt dici ſolet, quod hodie bene ſuccedat mihi. Alluſit autem ad vulgi ſuperſtitionem, cui quidam dies credebantur rebus gerendis auſpicati, quidam infauſti. Quòd ſi vnum atque alterum parum ſucceſſit ex ſententia, hunc æſtimantes totum diem, dicunt, hodie nihil ſuccedet: & ab omnibus negotiis abſtinent.

Nec currimus, nec remigamus. 47

Ariſtophanes in ἐκκλησιαζούσαις facit mulieres hoc molientes vt occupent Rempub. quod hactenus ab omni functione ſubmotæ nihil egerint,
Νῦν γὰρ οὔτε θέομεν, οὔτ' ἐλαύνομεν, id eſt,
Neque currimus nunc, nec iuuamur remige.
Metaphora ſumpta eſt a nautis ad Reip. gubernationem. Nautæ currere dicuntur quum vẽti ſunt ſecundi: ἐλαύνειν, quum deſtituti ventis, remigio nauim impellunt. qui curſus dicitur ſecundarius, ὁ δεύτερος πλοῦς. Sẽtiunt ſe nec pace, nec bello ad vlla vocari munia. Apte torquebitur & in illos qui fruſtra conãtes, nihil proficiunt, videlicet aduerſante fortuna.

Veluti baiuli. 48

Ὥσπερ πηλοφοροῦντες, id eſt, Velutũ baiulantes. Apud Ariſtophanem in Concionatricibus queruntur fœminæ populum Athenienſem non conuenire ad concionem, niſi dato ſingulis obolo: quum antè ſuo victu conſultarent de Repub. πηλοφορίαν autem poſuit pro omnium quæſtuariarum artium ſordidiſſima. *πηλοφορία.* Apte torquebitur in eos qui functionibus honeſtis ad abiectum quæſtum abutuntur: veluti qui concionantur, ſacrificant, ſepeliunt, miniſtrant ſacramenta, non facturi niſi detur aliquid in manum. ὥσπερ οἱ πηλοφοροῦντες. Nota eſt ſacra hiſtoria de Hebræis apud Ægyptios ἐν πηλῷ καὶ πλινθείᾳ ſeruientibus.

Tam multa quàm ſapiens. 49

Ariſtoteles lib. Rhet. 3. admonens ne orator nimium crebris enthymematibus vtatur, ſed tantum intermiſceat, ſubiicit hoc carmen, Homeri, ni fallor, ceu vulgò iactatum,
Ὦ φίλ' ἐπεὶ τόσα εἶπες ὅσ' ἂν πεπνυμένος ἀνήρ.
Quandoquidem nobis tam multa loquutus amice es,
Quam multa prudens vir diceret atque peritus.
Conueniet in hominem multa loquentẽ potius quàm opportuna. τόσα, inquit Ariſtoteles, ἀλλ' οὐ τοιαῦτα, id eſt, tam multa, at non talia. Neque enim perinde refert quàm multa loquamũr, ſed quàm ad rem facientia. Quemadmodum philoſophus quidam dixit, non eos pro doctis habendos qui multa didiciſſent, ſed qui vtilia.

Hoc iam & vates ſciunt. 50

De re tandem comperta quæ diu fefellerat. Idem aliquantò pòſt diſſerens quòd in conſultationibus apud populum dicere, multo ſit difficilius quàm in iudiciis cauſas agere (eo quòd qui ſuadet, de futuris loquitur: qui accuſat aut defendit, de præteritis. & ad hæc, legem habet pro fundamento quo habito facile eſt reperire demonſtrationẽ) ſubiungit Epimenidis Cretenſis ſentẽtiam ἐπεὶ τοῦτον ἤδη καὶ μάντεις, id eſt, quod videlicet factum, ſciri iam poteſt à diuinis. Addit Epimenidem ſolere non de futuris (quæ ſciri nõ poſſunt) ſed de præteritis vaticinari, verùm occultis. Nam eſt hoc quoddam

diuinandi genus. Beatus Paulus Epimenidem prophetam appellat. Apte torquebitur iocus in rem tandem compertam quę diu feſellerat.

Noui nummi. 51

Ex Plauto apparet non eſſe nouum publicam monetam in ſingulos annos cudi deteriorem. Sic enim præfatur in Caſinâ,

Qui vtuntur vino vetere ſapientes puto,
Et qui libenter veteres ſpectant fabulas.
Antiquâ enim operâ & verba quum vobis placent,
Æquum placere eſt ante veteres fabulas.
Nam nunc nouæ quæ prodeunt comœdiæ,
Multo ſunt nequiores quàm nummi noui.

Θρᾳττειν. 52

Dictũ eſt à nobis in ſuperioribus κερδῷον abiiſſe in prouerbium fraudulentiæ. Idem obſcurius indicant per θρᾳττειν, quæ vox Græcis ſignificat turbare aut moleſtum eſſe. Quòd ſi reſpicias ad θρᾷττας, quæ ſunt ancillæ Thraciæ, ſignificat decipere, & Thracus dolis tractare. Theodorus de Nicone citharœdo dixit, θράττει σε. Nicon autem erat Thrax. Hoc ſi neſcias, dictum amittit gratiam. Refert Ariſtoteles lib. Rhetor. 3. Arbitror huc alluſiſſe Ariſtophanem in Equitibus, vbi Nicias iuſſus audacter eloqui quod haberet, reſpondit, ἀλλ' ἐάν τι μοι θρᾷττ' ἐπέλθῃ. Interpres admonet θρᾷττε barbaricam eſſe vocem, quæ fiduciam ſignificet, & ad audendũ animet: quaſi quis dicat, ſume Thracum audaciam.

Neque dicta, neque facta. 53

Μήτε λελεγμένα μήτε εἰργασμένα. Non dubium quin prouerbiali ſchemate vehementer falſa, dicamus neque dicta neque facta. Quod genus illud, Neque ſcriptum neque pictũ. Nam de veris mendacio mixtis dicimus Facta atque infecta. Ariſtophanes in Concionatricibus, ἀλλὰ περαίνειν μόνον μήτε δεδραμένα μήτ' εἰρημένα πω πρότερον, Age perora tantùm neque facta neque dicta vnquã prius. Comicus ioco monet vt omnia noua dicat, quòd vetera cum faſtidio audiantur. Egregiè verò nouum ſit oportet quod neque dictum eſt antea, neque factum, quum, iuxta ſapientis Hebræi dictum, nihil ſit nouum ſub ſole. M. Tullius in orationibus frequenter nouo more factum ait cuius nullum vnquam extitit exemplum.

Facta atque infecta.

Nouo more factum.

Salueto equorum filiæ. 54

Apparet ioco vulgari fuiſſe iactatum in eos qui emolumẽti gratia blandiuntur. Refert Ariſtoteles lib. Rhet. 3. In certamine mulorum quum is qui vicerat dixiſſet exiguũ precium pro carmine, Simonides recuſauit, indignãs mulos celebrari ſuo poemate: verum vbi victor dediſſet ſatis magnum præmium, carmen tale fecit,

Χαίρετ' ἀελλοπόδων θύγατρες ἵππων. id eſt,
Saluetote volucripedum ſoboles equorum.

Siluit enim quod eſſet ex aſinis quoque nati, & quod honeſtius erat expreſſit, equorum filias appellans.

Mithragyrtes, non daduchus. 55

Is qui in functione quapiam ſordidas contemptáſque partes agit, mithragyrtes dicetur, daduchus eſſe negabitur. Eoque Iphicrates Calliam μητραγύρτην ὁ δᾳδοῦχος appellabat, ſignificans illum non fuiſſe initiatum ſacris, ſed tamen velle videri. Mithras apud Perſas ſol dicitur, quem illi deorũ ſummum iudicant. Vnde mithragyrtæ dici videntur, qui obambulant cum ſimulatis myſteriis, ac rudibus imponunt. Nam hoc genus hominum & olim fuiſſe declarat Apuleianus aſinus nõ diſſimiles iis qui hodie diui Antoni., Cornelii, aut Ioannis Baptiſtæ reliquias ad quæſtum circunferunt potius quam ad pietatem.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *Mithragyrtes, non daduchus.*] Falſa eſt hæc ſcriptura, ſed falſæ etymologiæ, quam paulo pòſt affert, conueniens. Vera ſcriptura eſt metragyrtes, μητραγύρτης, veræ etymologiæ conſona, à μήτηρ & ἀγύρτης. Appellabantur enim hoc nomine qui matri deorum ſtipem colligebãt. Cic. De leg. lib. 2. hæc ex duodecim tabulis affert verba, Præter Idææ matris famulos, eóſque iuſtis diebus, nequis ſtipem cogito. Vile autem habitum fuiſſe & abiectum hoc eorum miniſterium, credibile eſt, vtpote exiguam ſtipem emendicantium. ſolitos enim vel exigua contentos eſſe, diſcimus ex Ouidio, qui 1. De Ponto, elegia 1. ſcribit.

Metragyrtes, non mithragyrtes.

Ante deûm matrem cornu tibicen adunco
Quum canit, exiguæ quis ſtipis æra neget?

Quanquam in editis ſuperiori tempore exemplaribus Ariſtotelis legitur μιτραγύρτης cum ι, non η, in prima ſyllaba. & hanc lectionẽ ſcholiaſtes agnoſcit, ſcribens, οἱ μὲν λέγουσι μιτραγύρτην τὸν τὰς ζώνας συνάγοντα· οἱ δὲ ἀνθρώπους τινὰς ἐδῶ λέγουσιν ἔχοντας τὰς ἑαυτῶν κεφαλὰς ἀπὸ μίτρας, ὡς κεφαλοδεσμίων καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἀγυρτεῖν κατὰ τὰς μητραγύρτας διαστρεφομένους. Quæ verba ideo cito, quòd curioſis aliquid noui afferant, in quo examinando tempus, ſi libuerit, conſumere poſſint. Ego (quod pace illius dictum velim) hãc vocabuli iſtius explicationem pro mero ſomnio habeo. & vt alicubi poſſe id reperiri in hac ſignificatione faterer, nihilo ſecius μητραγύρτης non μιτραγύρτης hic legẽdum eſſe contẽderem. Dicitur autem & μητρὸς ἀγύρτης ſeparatim, vnde & ipſa compoſitio apertiſſimè indicatur. Quo magis miror virum quẽdam non parui inter huius temporis ſcriptores nominis, ſcriptum reliquiſſe μητραγύρτην magnam matrem à Græcis vocatam. Sic tribus modis à tribus diuerſis circa hãc vocem erratum eſt: ab Eraſmo hic, ſcribente μιθραγύρτης cum ι & θ, & à μίθρας deducente: à ſcholiaſte Ariſtotelis, qui μιτραγύρτης cũ ι & τ ſcribit, à μίτρα deriuãs: ab illo cuius modo memini, rectè quidem μητραγύρτης ſcribente, ſed hanc appellationẽ Idææ matri cum eius ſacerdote communem eſſe non rectè dicenti. Nos ergo in verſandis veterum ſcriptorum monumentis reddant aliena pericula cautos.

V. *tamen illum non fuiſſe initiatum ſacris.*] Imo non Iphicrates Calliæ, ſed Iphicrati Callias hoc dicit. At tu, inquiens, ô Iphicrates, ne ſacris quidẽ initiatus es, alioqui enim non μητραγύρτην ſed δᾳδοῦχον me appellauiſſes. Ariſtotelis verba ſunt hæc, ὡς ὁ Ἰφικράτης Καλλίαν μητραγύρτην, ἀλλ' οὐ δᾳδοῦχον. ὁ δ' ἔφη ἀμύητον αὐτὸν εἶναι· οὐ γὰρ ἂν μητραγύρτην αὐτὸν καλεῖν, ἀλλὰ δᾳδοῦχον. Videtur autẽ hoc dicere Callias voluiſſe, Tu me dicis eſſe metragyrten, non daduchum: at ego te nec metragyrten, nec daduchum eſſe dico, ſed ne initiatum quidem ſacris, alioqui enim, &c.

Sibi parat malum qui alteri parat. 56

Verſiculum hunc Ariſtot. Rhet. 3. citat titulo Democriti Chii,

Οἷ' αὐτῷ κακὰ τεύχει ἀνὴρ ἄλλῳ κακὰ τεύχων. id eſt,
Ipſe ſibi mala cudit quiſque alii mala cudens.

Nemo poteſt alterum iniuria afficere, niſi prius lædat ſeipſum, Qui alium fraudat pecunia, ſeipſum ſpoliat bona mente, grauius ſeipſum lædit quam alterum. Veriſſimè itaque dictum eſt,

Ipſus ſe lædit, alium qui lædere quærit.

Trabem baiulans. 57

Ariſtoteles libro Rhetoricorum 3. diſputans de quibuſdam verbis quæ non habent gratiam, niſi pronuntiatione geſtúque adiuuentur: alioqui, inquit, γίνεται ὁ τὴν δοκὸν φέρων, id eſt, fit ille trabem geſtans. Id accidit in dictionibus, præſertim in nominibus propriis ac pronominibus, & vocibus crebro repetitis, quę tacitam habent emphaſin: vt, Therſites contemnit Achillem, & Tu me aſinum vocas? Similiter & in aſyndetis, vt Veni, vidi, vici. Et ſi qua ſunt ſimilia, quæ ſine commendatione actionis non habent eãdem gratiam. Quod genus Terentianum illud, Excluſit. reuocat. redeam? Et mox, Egóne illam? quæ illum? quę me, quæ non? Sine modo. Ruſſus illud in Adelphis, Storax, non rediit hac nocte Æſchinus a cœna? Storax enim vocantis vox eſt, & ob id clarius pronuntianda: reliqua ſecum loquitur. Nihil addubito quin aliũm, tum ſit ex fabula quapiam. nam ὁ τὴν δοκὸν φέρων finis eſt iambici trimetri. Qui trabe onuſtus eſt, nõ eſt idoneus ad geſticulationem, ſed oneri ſeſe accommodet oportet. Talis, opinor, perſona riſus gratia alicubi producta fuerat in comœdia. Interdum inducuntur σκευοφόροι geſtãtes ſarcinas. Cuiuſmodi ſunt quibus dicitur in Andria, Vos iſthæc intro auferte, & in Hecyra, Soſia. Tales aut nihil dicunt, aut geſtu non reſpondent pronuntiationi. Vide num Ariſtoteles ſentiat de Atlantibus, qui trabibus ædificium ſuſtinẽtibus ſupponi ſolent. Videntur enim laborare, quum nihil agant. Actio autem quaſi vita eſt orationis. Vitæ iudicium eſt motus. Tale quiddã in tragœdiis erat δορυφόρημα: tantum adſtabat, nihil agens. Et fortaſſis pro ὁ δοκὸν φέρων ſcriptum erat, ὁ δορυφορῶν. ſed nihil pronuncio, excutiant eruditi.

Quæ quis ipſe facit. 58

Ariſtoteles Rhetoricorum lib. 2. diſputans de affectibus, refert hoc dictum vt vulgò iactatum, ἃ γάρ τις αὐτὸς ποιεῖ, ταῦτα λέγεται τοῖς πέλας μὴ νεμεσᾶν, id eſt, Nam quæ quis ipſe facit, hæc dicitur vicinis non vertere vitio. Conuenit cum illo Terentiano, Homine imperito nil quicquam eſt iniuſtius, qui nihil niſi quod ipſe facit, rectum putat. Sunt enim qui damnant quicquid ipſi non poſſunt aſſequi.

Cognatio mouet inuidiam. 59

Ariſtoteles eodem lib. docens inuidiam oriri erga vicina & cognata (nullus enim inuidet olim defunctis, aut diuerſi generis, aut immenſo interuallo ſuperioribus inferioribuſve) adducit huius verſiculi teſtimonium,

Inuidia ex vicinis.

Τὸ συγγενὲς γὰρ καὶ φθονεῖν ἐπίσταται. id eſt,
Etenim inuidere nouit ipſa affinitas.

Vnde qui eò altitudinis proceſſerunt, vt inuidiam gloria ſuperarint, extra omnem aleam, extráque inuidiæ tela eſſe dicuntur.

Extra omnẽ aleam eſſe.

Sapiens non eget. 60

Ibidem inter ſententias refert hoc carmen,

Χρὴ δ' οὔποτ' ὅστις ἀρτίφρων πέφυκ' ἀνήρ. id eſt,
Haud vnquam eget qui mente ſana eſt præditus.

Siue quòd magnæ ſint opes habere bonam mentem: ſiue quòd ſapiẽti facilè eſt diteſcere, ſi velit. velut Ariſtippus eiectus naufragio reperit a quibus humaniter exciperetur. Idem, quum Dionyſius talẽtum petenti diceret, Nónne docebas ſapientem

non

non egere? Da inquit, & reſpondebo. Dedit rex, ac mox exegit reſponſum. Tum Ariſtippus, Nónne verum dixi, ſapientem nó egere?

ANIMAD. HENR. STEPHAN.

V. *Sapiens non eget*) Mutilauit locum poetæ ab Ariſtotele citatum, vel potius partem eius dimidiam abſcidit. nam quum duobus verſibus conſtet, & ita quidē vt imperfecta ſit, quæ tur ſententia in priore: hic ille prorſus aliam, & quidem plane alienam à mente authoris commentus eſt ſententiam, quam priore claudit poſteriorem omittens. Sed eos coniungam, vt apud Ariſtotelem atque adeo apud Euripidem cuius ſunt, coniuncti habentur.

Χρὴ δ' οὔποθ' ὅστις ἀρτίφρων πέφυκ' ἀνὴρ,
Παῖδας περισσῶς ἐκδιδάσκεσθαι σοφούς. id eſt,

Haud vnquam oportet eum qui mente ſana ſit præditus, liberos ſuos docendo eximie ſapientes reddere, vel ad exactam quandam erudire ſapientiam. At cum Eraſmo priorem verſum interpretādo ita, Haud vnquam eget qui mente ſana eſt præditus: præterquam quod poſterior ita cohærere nullo modo poterit etiam verbo χρὴ omnino nouam & inauditam ſignificationem dare oportebit.

Multa incredibilia. 61

Idem in eodem opere citat hunc ſenarium, ceu prouerbialem.

Ἄπιστ' ἀληθῆ πολλὰ συμβαίνει βροτοῖς.

Hac ſententia putat vtendum ei qui gaudet mentiri, & quod fingit, vult haberi pro vero. Et aliquanto pòſt eandem ſententiam refert ex Agathone,

Τάχ' ἄν τις εἰκὸς αὐτὸ τοῦτ' εἶναι λέγοι,
Βροτοῖσι πολλὰ τυγχάνειν οὐκ εἰκότα. id eſt,
Probabile hoc fortaſſis aliquis dixerit,
Permulta hominibus inopinata obtingere.

Lecythum habet in malis. 62

In fucatas anus. Ἔχειν λήκυθον πρὸς ταῖς γνάθοις, id eſt, Lecythū habere ad malas, tectum & ænigmaticum conuicium eſt in anus, quæ rugas illitis pigmentis diſſimulant. Qualis erat Phryne meretrix, iam vetula, nec tamen à quæſtu recedens. Ariſtophanes in Concionatricibus.

Φρύνην ἔχουσαν λήκυθον πρὸς ταῖς γνάθοις. id eſt,
Phrynem gerentem lecythum iuxta genas.

Lecythum appellat vaſculum vnguentarium vnde fucatur facies. Eadem ſolita eſt dicere, multos bibere fæcem ob vini nobilitatem: quòd ad illam ſcorti celebre nomen commearent amantes, quo gloriari poſſent ſibi cum Phryne fuiſſe rem.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *illitis pigmentis diſsimulant*) At lecythum habere ad malas, ſiue in malis, non eſt ſimpliciter illita malis pigmenta habere: ſed tantam pigmentorum copiam quantam lecythus ipſa capere poſſit. vt videlicet dixit Cicero ad Att. lib. 2. epiſt. 1 Meus autem liber totum Iſocratis μυροθήκιον, atque omnes eius diſcipulorum arculas, ac nonnihil etiam Ariſtotelica pigmenta conſumpſit.

Piſcis eget ſale. 63

De re quadā incredibili. Ἰχθὺς δεῖται ἁλός, id eſt, Piſcis eget ſale. De re abſurda & incredibili. nec enim veriſimile eſt, piſces in mari agentes opus habere ſale. Hoc videtur à populo reclamatum Androcli Pittheno, quum legem quandam reprehendens dixiſſet, Δέονται οἱ νόμοι νόμου διορθώσοντος, id eſt, Egent leges lege correctrice, καὶ γὰρ ἰχθύες ἁλός, nam & piſces ſale. Leges enim in hoc datæ ſunt vt ad harum regulam corrigantur hominum actiones: quòd ſi ipſæ leges indigent correctione, leges non ſunt. Idque non minus abſurdum ſit quàm ſi piſces marini dicātur egere ſale. Refert Ariſtoteles in Rhetoricis.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. Ἰχθύς) Atqui hoc dictum, Piſcis eget ſale, de piſce, quandiu in mari agit, intelligendum non eſt: ideóque abſurdum exiſtimari non debet, vt paulo pòſt oſtendemus, ſimul vſum huius prouerbij (ſi quidem prouerbialia ſunt hæc verba) declarantes.

V. *habere ſale*) Si attentè conſideraſſet Eraſmus quid Ariſtoteles dicat, animaduertiſſet hæc verba non eſſe populi reclamantis orationi Androclis, ſed ab ipſo Androcle fuiſſe pronūtiata: quibus reſpondebat populo reclamanti iſti orationi eius, Egent leges lege quæ corrigat. Sic enim Ariſtoteles, οἷον Ἀνδροκλῆς ἔλεγεν ὁ Πιτθεὺς, κατηγορῶν τοῦ νόμου, ἐπεὶ ἐθορύβησαν αὐτῷ εἰπόντι, δέονται οἱ νόμοι νόμου τοῦ διορθώσοντος· καὶ γὰρ οἱ ἰχθύες ἁλός. καίτοι οὐκ εἰκὸς, &c. id eſt, Quale Androclis Pitthēſis eſt dictum, accuſantis legem, quum obſtrepuiſſent ipſi dicenti leges opus habere lege qua corrigerentur: Atqui & piſces ſale. ſub. opus habent. Perinde acſi loquutus ita fuiſſet, Cur hanc meam orationem ſic excipitis? cur huic meæ orationi, Leges lege qua corrigantur, indigent, ita obſtrepitis? vel, ita obſtrependo reclamatis? An abſurda loqui vobis videor, quum legibus (quæ ſunt correctrices & ad corrigendum latæ) opus eſſe dico lege qua corrigantur? Atqui & piſces, licet in ſalſo mari nutriti fuerint, ſale indigere noſtis. Hæc igitur verba, καὶ γὰρ οἱ ἰχθύες ἁλός, Androclis eſſe, & ipſe orationis Ariſtotelicæ contextus oſtendit, & rationi conſentaneum eſt: vt contrà planè alienum à ratione foret, ea populo adſcribere. quia iis dictum illud cui reclamauerat, apertè confirmaret. At vir quidam doctiſſimus hunc Ariſtotelis locum ita exponit, vt iſta verba, καὶ γὰρ οἱ ἰχθύες ἁλός ſint quidem Androclis, obſtrepenti populo reſpondentis: ſed ita vt pro reſponſione prolatis illis verbis, Leges egent lege correctrice: ſtatim ſubiunxerit, Nam & piſces ſale. At vel ego fallor, vel ex Ariſtotelis contextu manifeſtum eſt, hæc verba, Leges egent lege correctrice, eſſe ea ipſa propter quæ populus obſtrepuerit: (tantum abeſt vt ad compeſcendum ſtrepitum ea pronuntiata credendum ſit) & ad quorum confirmationem, quum populus ita loquentem interpellaſſet, ſubiunxerit, Nam & piſces ſale. Quum enim dicit Ariſtoteles, ἐθορύβησαν αὐτῷ εἰπόντι, Δέονται, &c. dubitatio nulla relinqui videtur quin intelligendum ſit εἰπόντι quod ſequitur. ἢ εἰπόντι αὐτῷ ἐθορύβησαν, obſtrepuiſſent ipſi poſtquam dixiſſet, Quidnam? Leges &c. Sed hoc facilius intelligetur quum verba quæ velut per parentheſin illic poſita ſunt, eius nota ſignata fuerint, hoc modo, οἷον Ἀνδροκλῆς ἔλεγεν ὁ Πιτθεὺς, κατηγορῶν τοῦ νόμου (ἐπεὶ ἐθορύβησαν αὐτῷ εἰπόντι) δέονται οἱ νόμοι νόμου τοῦ διορθώσοντος· καὶ γὰρ οἱ ἰχθύες δέονται ἁλός. addo autē poſt ἰχθύες vocabulū δέονται, quod ἀπὸ τοῦ κοινοῦ apud Ariſtotelem reperitur: vt ſiquis velit ea quæ parentheſeωs nota includuntur, omittere, perfectam orationem in cæteris verbis inueniat, ita, οἷον Ἀνδροκλῆς ἔλεγεν ὁ Πιτθεὺς κατηγορῶν τοῦ νόμου, καὶ γὰρ οἱ ἰχθύες δέονται ἁλός. Hæc autem particulæ quum ita vſurpātur, veluti elliptica eſt oratio. perinde ac ſi enim acſi Androcles continuans ſuum ſermonem populi tumultu interruptum, diceret, ἀλλ' οὖν ἐχ, ἐπεὶ γάρ, &c. Quidni vero? quum & piſces ſale opus habeant?

V. *non abſurdum ſit quàm ſi piſces marini dicantur egere ſale*) Imò non abſurde hoc dicitur, & ipſa experientia verum eſſe comperitur. non enim intelligendum, piſces, quum in mari agunt, egere ſale. ſed quum ad cibum noſtrum condiuntur (præcipuum enim eorum condimentum eſt ſal) aut quum ταριχεύονται, ſeruari non poſſent, ſed putreſcerent ſtatim, niſi ſalirentur. Non igitur vtendum fuerit hoc prouerbio (ſi tamen prouerbialia ſunt hæc verba) quum rem aliquam abſurde dici volemus ſignificare. ſed quum aliquem ea re indigere oſtendemus, in cuius abundantia verſari ſolitus ſit. Veluti ſiquis dicat inter literas & literatos educatum hominem literis & literatis opus habere.

Baccæ egent oleo. 64

Ipſi fontes ſitiunt. Ibidem mox ſubiicit aliud eiuſdem formæ, τὰ στέμφυλα δεῖται ἐλαίου, id eſt, Baccæ egent oleo. Neque enim credibile eſt illi opus eſſe oleo, vnde naſcitur oleum. E baccis autem oliuarum exprimitur oleum. Cognatū illi quod antè retulimus, Ipſi fontes ſitiunt.

ANIMAD. HENR. STEPH.

στέμφυλα. V. ἐλαίου. *id eſt, Baccæ egent oleo*,) στέμφυλα non ſignificat baccas, ſed quod ex oleis expreſſis ſupereſt τὰ ἀποπιέσματα τῶν ἐλαιῶν, inquit Ariſtophanis enarrator. Athenæus lib. 2. ... τὰς περὶ ... στέμφυλα ... Id igitur in oliua στέμφυλον dicitur à Græcis, quod in vua vinacium appellatur à Latinis. Eadem autem quæ de præcedenti prouerbio dixi, huic quoque conueniunt. Nec enim abſurdum eſt dicere ſtemphyla indigere oleo, vt ſeruentur. imò legimus iis veſci ſolitos veteres, oleo permiſtis. Cæterum hæc quoque verba, καὶ τὰ στέμφυλα ἐλαίου, Androclis eſſe exiſtimo, quæ ſubiunxerit illis, καὶ γὰρ οἱ ἰχθύες ἁλός. ſed Ariſtoteles inter hæc & illa interiecit ſua verba καίτοι οὐκ εἰκὸς οὐδὲ πιθανὸν ἐν ἅλμῃ τρεφομένους δεῖσθαι ἁλός.

Auis ex auibus. 65

De viro nobili. Ὄρνις ἐκ τῶν ὀρνίθων, id eſt, Auis ex auibus, prouerbij forma dictus eſt Ariſtophani per ironiam vir nobilis, quaſi bonus ex bonis prognatus.

Τὸν ἔποφ' ὃς ὄρνις ἐγένετ' ἐκ τῶν ὀρνίθων. id eſt,
Vpupam hancce quæ prognata ab auibus eſt auis.

Qui de nobilitate gloriantur, repetunt ab auis & atauis gentis ſtemmata. Nam empta nobilitas, aut nuper parta, non perinde magni fit.

Da lapidi volam. 66

Interpres Ariſtophanis indicat, pueros, ſiquando viderint aues, dicere ſolere, Da lapidi volam, & cadent omnes. Conuenit vbi quis ſectatur quæ non poſſit aſſequi, aut minatur iis quibus non poteſt nocere. In comœdia quiſpiam ait ſe velle ſtrepitu excitare aues: alter iocans reſpondet, τῷ σκέλει θένε τὴν πέτραν, id eſt, Tibia lapidem feri. Atque interim aues nihil habent incommodi, ſed manus aut pes percutiens ſaxum: eóque iubet alter vt ipſe capite percutiat lapidem, quo ſtrepitus fiat duplex.

Ne quæras deus eſſe. 67

Μὴ ζήτει θεὸς γενέσθαι, id eſt, Ne quære fieri deus. In hominem

vndequaque beatum in hac vita. Pindarus in Olympiacôn hymno quinto.

Ὑγίεντα δ' ὄλβον
Ἄρδων ἀρκέων κτεάτεσσι,
Εὐλογίαν προστιθεὶς, μὴ ματεύσῃ
θεὸς γενέσθαι, id eſt,

Siquis autem opes cum ſanitate coniunctas auget, ac ſuis poſſeſſionibus contentus eſt, atque his adiunxit honeſtam famam ne petat à diis vt fiat deus. Itidem apud noſtrates vulgo dicitur. Sat fortunatus es, quid tibi vis? num poſtulas eſſe deus?

ANIMAD. HENR. STEPH.

Sua forte contentum eſſe. V. Μὴ ζήτει θεὸς γενέσθαι.) Pindarus ait hominem cui contingunt illæ fœlicitates quas deſcribit, non debere rationem qua deus euadat quærere, perinde ac ſi diceret, debere illum ſua ſorte contentum eſſe, nec ea potiorem aliam quærere: quum nulla ſit, ne ipſa quidem ſors deorum: vel, quum ea ſors ne cum deorum quidem ſorte ſit commutanda. In hanc ſententiam videtur ille hæc verba ἀπὸ κοινοῦ vſurpaſſe. At proprius eorum vſus eſt quum volumus quempiam admonere ne ſe nimis inſolenter efferat, ne maiora cogitet vel affectet quam pro humana conditione. Denique vt meminerit quod dixit quidam poeta, θνητὰ χρὴ τὸν θνητὸν, οὐκ ἀθάνατα τὸν θνατὸν φρονεῖν. Sic vetus Palladas, quoddam epigramma ſic inchoans,

Μηδὲν ζητεῖν μεῖζον πειρᾶ, θεὸς εἶ,
Μηδ' ἀρχῆς μεγάλης ἐμπέσῃ σκῆπτρον.
Γίνεται αὐτὰ ἰδοῦ, κ. τ. λ. Οὐκέτι, &c.

Sed in vulgatis editionibus pro ζητεῖν male ζητεῖσθαι poſitū eſt.

Operi incipienti fauendum. 68

Honos alit artes. Celebratiſſimum eſt, Honos alit artes, & Virtus laudata creſcit. Pindarus Olympiacôn in hym. 6. ἀρχομένου δ' ἔργου πρόσωπον χρὴ θέμεν τηλαυγές. In initio facinoris, oportet faciē illuſtrē addere: hoc eſt, tanquā aliquid egregii facinoris aggrediētibus, ſimul vt ipſis addatur animus, & alii ad æmulationē prouocentur. At nunc plerique moleſte obſtrepūt, ſiquis quid tentet eximium. Poteſt & hic ſenſus accipi, Qui famam affectat hunc oportet ab egregio quopiam facinore auſpicari. Permagni ſiquidem refert vnde hominis ſumas exordia.

Nec apud homines, nec in mari. 69

Ibidem & illud prouerbiali ſchemate dictum eſt, ἀκίνδυνοι δ' ἀρεταὶ, οὔτε παρ' ἀνδράσιν, οὔτ' ἐν ναυσὶ κοίλαις τίμιαι. id eſt, Virtutes autem periculi expertes, neque apud homines, neque in cauis nauibus habentur in pretio. Pro eo quod erat, nuſquam. quaſi dicas, neque terra, neque mari. Ipſa autem ſententia conuenit cum illo Heſiodo decantatiſſimo,

Virtutem poſuere dei ſudore parandam.

Nec in terra nec in mari. Nemo magnam laudem parauit abſque periculo, eóque Pindarus bellum appellat κυδιάνειραν, quod viris pariat illuſtre nomen. Tropus prouerbialis eſt in his verbis, Nec in terra nec in mari, &, Pugnatur terra marique.

In calciamento pedem habet. 70

Dictum ibidem & illud adagii forma ἴστω γὰρ ἐν τούτῳ πεδίλῳ δαιμόνιον πόδ' ἔχων, id eſt, Nouit enim ſe in hoc calciamento fortunatum habere pedem: pro eo quod eſt, nouit has laudes in ipſum competere. Olim magnæ deliciæ erant in ſoleis & calceis. Nam πέδιλον Græcis eſt calciamenti genus varium ac pictuiatum, dictum παρὰ τὸ τῷ πεδὶ περιπλέκεσθαι, eo quòd pedi applicetur. Vt autem non omnis calceus conuenit cuilibet pedi, ita nec quæuis laus in quemuis congruit.

Virtus gloriam parit. 71

In eodem encomio, τιμῶντι δ' ἀρεταὶ, ἐς φανερὰν ὁδὸν ἔρχονται, τιμᾷ δὲ ἕκαστον ἔργον, id eſt, Quibus virtutes in pretio ſunt, ii perueniunt ad illuſtrem viam, nobilitat autem ſuum quenque opus. Sentit benefactis potius quam opibus parari veram gloriam, nec vno modo contingere honeſtam famam, ſed ſua quemque virtute fieri clarum. Homerum illuſtrauit poetice, Demoſthenem eloquentia, Ariſtidem integritas, Themiſtoclem res præclaré geſtæ, itidem & alii aliis modis inclaruerunt.

Bonum eſt duabus niti anchoris. 72

Rurſus in eodem, ἀγαθαὶ δὲ πέλοντ' ἐν χειμερίᾳ νυκτὶ θοᾶς ἐκ ναὸς ἀπεσκίμφθαι δύ' ἄγκυραι. id eſt.

Bonæ ſunt in hyberna nocte duæ anchoræ ad laxandum é celeri naui. Id eſt, bonum eſt duplici præſidio niti: vt ſi alterū deſtituat, altero iuuemur: quemadmodum is victor quem laudat, geminam habebat patriam, vt ſiquid accidiſſet alteri, ad alterā ſe reciperet. De hoc dictum eſt nobis alias ἐπὶ δυεῖν ὁρμεῖν.

E domo in domum. 73

Hanc ſermonis formā aliquoties habemus obuiā apud Pindarum & Ariſtophanem οἴκοθεν οἴκαδε, quum ſignificant aliquem progenitis virtutibus cuipiam egregiæ laudes peperiſſe ſoræ domui patriæque. Velut in eodem encomio, οἴκοθεν οἴκαδ' ἀπὸ Στυμφαλίων τειχέων, id eſt, à domo in domum à Stymphali mœnibus. Gratioſior minuſque inuidiæ obnoxia virtus eſt quæ ab auis atauiſque demanauit ad poſteros.

Quæ virtus minus inuidioſa.

Quod dici ſolet. 74

Plautus in eadem fabula rem dictu obſcœnam tropo ſubindicat. Iurat illic quidam per omnes deos, eorũdem nihil eſſe rei cum puella: vt ſiue cum illa neque cubat, neque ambulat, neque oſculatur, neque illud quod dici ſolet.

Domi pugnamus more galli. 75

Ἐνδομάχας ἅτ' ἀλέκτωρ, id eſt, Domi pugnax more galli. In eū qui ſemper domi deſidens non audet vel in bellum, vel in certamina proficiſci foras. Nam hoc animal pugnaciſſimum quidem eſt, ſed domi. Nihil autem confert Reipub. nec ea certamina celebrātur. Itaquidem interpretes: Sed addubito tamen an ſcriptum ſit ἐνδομύχας, id eſt, domi abditus, ἐνδομάχας dictio noue compoſita ab ἔνδον & μάχεσθαι. Hæc erit in iſtos qui domi perpetuo rixantur, quum foris ſint placidiſſimis moribus. Cōuenit cum eo quod alibi diximus, Domi leones. *Domi rixantes, & domi Leones.*

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. Ἐνδομάχας ἅτ' ἀλέκτωρ, id eſt Domi pugnax more galli.) Melius opinor, vertetur, More galli domi pugnacis (vel potius pugnantis. ἐνδομάχας ſit ipſius galli epithetum. de quo quamobrem dubitare debuerit Eraſmus, & in ἐνδομύχας mutandum ſuſpicari, non video. pulchrè enim conuenit cum prouerbio, Gallus in ſuo ſterquilinio plurimū poteſt. Quin & ab ea qua præditus eſt audacia dum in ſuo ſterquilinio verſatur, tranſlatū eſt illud noſtrate dictum, Tu es audax in tuo ſterquilinio. quum aliquis domi ſuæ, & (vt Cicero loquitur) in ſuo regno audaciam præ ſe fert, extra illud timidus futurus. Cæterùm ἅτε per anaſtrophen poſitum erit: vt etiam ὡς aliquando ponitur: veluti apud Theocritum,

-ἐπεγγελάσεῖ δὲ τὸν ἄνδρα δὲ ὡς τις ἔριφον. item,
-ὁδοιπόρος ἔδραμεν ὥς τις.

Nec deus, nec homo. 76

Hoc ſchema prouerbiale frequenter obuium eſt apud poëtas, Diis hominibuſque inuiſis, Proh deūm atque hominum fidem. Ibi de diuinis atque humanis cernitur. Horatius,

Non dii, non homines, non conceſſere columnæ.

Pindarus in Pythiis hym. 3. κλέπτει τέ μιν οὐ θεὸς, οὐ βροτὸς, ἔργοις οὔτε βουλαῖς, id eſt, Nec deus illum fallit, nec homo, nec factis, nec cōſiliis. Laudat Apollinem, qui quum omnia ſciat, nihil tamen mentiatur.

Apud matrem manere. 77

Παρὰ ματρὶ μένων dicebantur qui per ignauiam ſemper domi manentes, nihil audent præclari facinoris. Pindarus Pythiorū Oda 4 μή τινα λειπόμενον τὸν ἀκίνδυνον παρὰ ματρὶ μένειν. id eſt, nequis immunis à periculo, relictus apud matrē maneret. Loquitur, ni fallor, de argonautis qui audaci peregrinatione quærebant gloriam, Iunonis auſpiciis. Molles & effœminati temporibus Auguſtini, μαμμόθρεπτοι dicebantur: ſiue quod ab auiis eſſent educati quæ nepotulos ſuos tenerius amant quam ipſæ matres, ſiue quòd Græci μάμμην diminutiue dicunt matterculam. Quin & hodie vulgus matris filium appellat adoleſcentē delicatius educatum. Tales dicebantur Matriſſare. *De ignauis, & deſidibus.* *Matriſſare.*

Sine canibus & retibus. 78

Ἄτερ κυνῶν τε δόλων, id eſt, Abſque canibus & retibus. Hoc quidem ſchemate Pindarus Nemeorū Oda 3. ſignificauit ſummam celeritatē. Quis enim pedibus aſſequatur ceruos, niſi aut à canibus remorentur, aut implicentur retibus? Conueniet tamen in eos qui clancularii artibus capiunt prædā. Pindari verba ſic habent, κτείνοντ' ἐλάφους ἄνευ κυνῶν, δολίων θ' ἑρκέων: id eſt, ceruos occidētem ſine canibus ac doloſis retibus. Dicetur & in eos qui non alienis præſidiis, ſed proprio marte rem gerunt.

Et Scellii filium abominor. 79

Hic eſt affectus humanus, vt ſiquis vel hominem vel quamcunque rem vehementer oderit, non ſolùm à commemoratione, verumetiam à cognatis vocibus abhorreat. Id eleganter expreſſit Ariſtophanes in Auibus. ibi perſona quædam ſic loquitur, *De re abominanda.*

Ἀριστοκρατίας δῆλος εἶ ζητῶν. id eſt,
Ariſtocratiam palam eſt te quærere.
Altera reſpondet,
Ἥκιστα, τὸν Σκελλίου βδελύττομαι. id eſt,
Minimè, ſed ipſum Scellii natum quoque Abominor.

Scellii filius dictus eſt Ariſtocrates. Hoc nomen iure inuiſum eſt deteſtanti ariſtocratiam, quòd ea vox abominandæ rei memoriam renouet.

Latinum verbum. 80

Λακωνικὸν ῥῆμα, id eſt, Latinum verbum, appellabant ingens atque egregium hinc orto prouerbio quòd in Latina boues ſint prægrandes, ac præpingues. Alii putant Latinos dictos obeſos ac prægrandes, à Latino quodam paſtore ſupra modum magno corpore. Boues autem prægrandes paſci in Epiro, poſteritatem boum Geryonis. Ariſtophanes in Auibus,

Ἀλλὰ λέγω ἐπῶν πάλαι
Μέγα τι, Λακωνικόν τι. id eſt,
-ſed tibi

Iam

Iam quæro dudum grande verbum dicere,
Atque Larinon.

Huc pertinet quod Græci rebus ingentibus bouem addunt, vt βούπαις, cdax. Simili modo Latini veteres Lucam dicebant pro grandi.

Hernioſi in campum. 81

Κόκκυ, ψωλοὶ πεδίονδε, id eſt, Cocc y, hernioſi in campum. Ariſtophanes in Auibus refert prouerbij loco, Τότ' ἂν ἰκαν' ... Quorum verborum hic ſenſus eſt, Hoc eſt vere quod prouerbio dicitur, coccu, hernioſi in campum, ſubaudi venite. quòd hæc auis canit paulo ante meſſem, velut agricolas prouocans ad laborem metendi. vnde Heſiodus ... Quod autem ψωλοὶ dixit pro agricolis, obiter taxauit Ægyptios, apud quos pleriſque ſunt execti qui orane, ad vocem cuculi coguntur eſſe in agris. Fingit enim olim apud Ægyptios regnaſſe cuculum priuſquam fieret auis. Quin hodie, parum viri, & ob hoc vxores cum aliis habentes communes, vulgò cuculi vocantur. Alias annotauimus ex Horatio, cuculos a viatoribus appellari ſolere, qui tum demum veniſſent ad colendam vineam, quum auditus eſſet cuculus. canit autem iam adulto vere, quia ſerò prorepit e nido, quem ſibi parat ſub hyemem in cauis arboribus: exuens ſe plumis, atque his de integro ad ſe, ... in commeatum malis ac pyris. Interpres Ariſtophanis admonet eſſe prouerbium κόκκυ, ψωλοὶ πεδίονδε, quum ſegnes ipſum tempus prouocat ad induſtriam.

Parum viri.

Μελλονικιᾶν. 82

De cunctatore.

Nicias traducebatur quòd cunctator eſſet in re militari, qualis apud Romanos fuiſſe narratur Fabius: eóque iocularem vocem finxit vetus comœdia μελλονικιᾶν, ex μέλλειν, quod eſt cunctari, & νικίας qui fuit dux Athenienſibus. Ariſtophanes in Auibus,

-ἀλλ' οὐχὶ νυστάζειν ἔτι
Ὥρα 'στὶν ἡμῖν, οὐδὲ μελλονικιᾶν.
Ἀλλ' ὡς τάχιστα δεῖ τι δρᾶν. id eſt,
Porrò oſcitandi tempus haud eſt amplius,
Nec more Niciæ decet cunctarier.
Sed oportet aliquid agere quàm celerrimè.

Fumus. 83

Fumos vendere.

Καπνὸς dicitur qui promiſſa magnifica quidem, ſed inania: vnde Fumos vendere, & Fumos offundere. Hoc nomen inditū fuit Theogeni cuidam, qui, quum pauper eſſet, affectauit tamen haberi prædiues ac magnificus negotiator: vnde vulgo dictus eſt καπνός. Ariſtophanis interpres autorem citat Eupolim Comicum in fabula cui titulus Δῆμοι.

Pariter remum ducere. 84

Qui ſimul remigāt, certis numeris impellunt remos vt inter ſe conſentiant, alioqui nihil actum. Hinc Ariſtophanes in Auibus dixit ὁμορροθῶ, pro aſſentior, & eodem enitor quò tu. Vox cōpoſita eſt ab ὁμοῦ ſimul, & ῥοθέω impetu feror. ὁμορροθῶ, συμβιβῶ, συμπαραινῶ ἔχω, id eſt, eodem nitor, conſentio, collaudo. Interpres admonet, hoc verbum eſſe ſumptum è fabula Sophoclis cui titulus Ἀχαιοί.

Ipſis & Chiis. 85

Αὐτοῖς καὶ Χίοις. Nō obſcurum eſt has voces ex ſolenni more vulgo iactatas, quoties aliquis tibi bona precabatur & amicis. Sic enim precatur apud Ariſtophanem auis,

Διδόναι Νεφελοκοκκυγιεῦσιν
Ὑγίειαν καὶ σωτηρίαν,
Αὐτοῖσι καὶ Χίοισιν. id eſt,

Vt detis Nephelococcygienſibus bonam valetudinem & incolumitatem, ipſis & Chiis. Interpres oſtendit hunc ſermonis colorem ductum ex publica Athenienſium conſuetudine, qui in ſolennibus comprecationibus ac ſacrificiis bona à diis precātes Reip. addebant καὶ Χίοις. Atque huius hiſtoriæ teſtem citat Theopompum in 12 lib. rerum Philippic. opinor quòd è Chio nonnullam haberent Athenienſes commoditatem. Qui ſibi vni bene precatur, nulla facta mentione amicorum aut bene meritorum, facete ſuccinetur, καὶ Χίοις.

Alas addere. 86

Verbis addere animum.

Ἀναπτεροῦν vulgo dicebātur qui verbis alicui adderent animum, inque bonam ſpem erigerent. Ariſtophanes in Auibus,

-οὐκ ἀκήκοας
Οἷα λέγουσιν οἱ πατέρες ἑκάστοτε
Τοῖς μειρακίοις ἐν τοῖσι κουρείοις τουτί;
Δεινῶς γέ μου τὸ μειράκιον Διειτρέφης
Λέγων ἀνεπτέρωκεν ὥσθ' ἱππηλατεῖν, id eſt,
-num tibi auditum illud eſt
Quod officinis vndique in tonſoriis
Cum patres loquuntur adoleſcentibus?
Mire Diotrephes & meo adoleſcentulo
Alas loquendo affixit, vt iam geſtiat Equitare.

Narrant Diotrephen fuiſſe quempiam prædiuitem, qui maiorem in modū delectatus eſt alendis equis: vnde & poſtea hipparchus factus eſt. huius hortatu exemplóque multi iuuenes accendebantur ad curas equeſtres: patres autem oderunt hoc ſtudij genus in filiis, quòd immodicis conſtet impendiis.

Χηναλώπηξ. 87

Theagenes, quòd eſſet garrulus ac ſtupidus more anſerum, & verſipellis more vulpiū, vulgari ioco dictus eſt χηναλώπηξ, voce compoſita ex anſere & vulpe. Quanquam Didymo magis probatur anſeris nomen additum quòd auitio ac præſertim anſerinis ſupra modum delectaretur, videlicet vulpium more. Anſeris iecur olim in ſummis erat deliciis. Huius adagij meminit Ariſtophanes in Auibus.

Concinere. 88

Similiter queri.

Τὴν ξυναυλίαν κλαίειν, Eſt iiſdē de rebus ſimiliter queri. Ariſtophanes in Equitibus,

-ἀλλὰ
Ξυναυλίαν κλαύσωμεν Οὐλύμπου νόμον. id eſt,
Modos vti concinamus tibiis Olympicos.

ξυναυλίαν appellant ſiue quum plures tibiis eādem canunt cantionem, ſiue quū citharæ tibia accinitur. Olympus autem fuit Marſyæ diſcipulus, qui ſcripſit de modis lugubribus. Quin & hoc ipſum, Olympi modos, de querulis, habet prouerbij ſpeciem, quemadmodum ἰαλεμίζειν, & Carica muſa.

Olympi modi.

Reſpublica nihil ad muſicum. 89

Hæc perſuaſio quemadmodum olim multorum animos occupauit ita nunc quoque multis inhæret, vt credant doctos ac probos viros non eſſe accommodos ad gubernandum Remp. Plato abſtinuit Socrates fruſtra tentauit. Demoſtheni ac Ciceroni parum fœliciter ceſſit. Denique mater Neronis deterruit filium à ſtudio philoſophiæ, quòd exiſtimaretur inutile geſturo principatum Ad hæc D. Auguſtinus redarguit in epiſtola quoſdam qui ita ſentiebant, Euangelicam philoſophiam officere Remp. adminiſtranti. Id venuſtè expreſſit Ariſtophanes in Equitibus, nam illi principatum ſectanti, quòd muſices eſſet imperitus, ita reſpondetur,

Ἡ δημαγωγία γὰρ οὐ πρὸς μουσικοῦ
Ἔτ' ἐστὶν ἀνδρὸς, οὐδὲ χρηστοῦ τοὺς τρόπους. id eſt,
At gerere nunc Remp. non eſt viri
Qui muſicus ſit, ac probatis moribus.

Muſices nomine omnem liberalem eruditionem deſignabant veteres.

Verbis coquinariis. 90

De verbis mollibus, ac blandis.

Ῥήμασι μαγειρικοῖς, id eſt, Verba coquorū, venuſtè dixit in eadem fabula pro verbis mollibus, blandis ac dulcibus. Coquorum enim eſt condimentis edulcare cibum per ſe ſubauſterum. Monetur illic quiſpiam vt populum Athenienſem blandiloquentia demulceat Carmen ſic habet.

Ὑπογλυκαίνων ῥηματίοις μαγειρικοῖς. id eſt,
Deliniens eos coquorum verbulis.

Μαγειρικοῖς dixit pro μειλιχίοις, hoc eſt placidis ac dulcib⁹. Habebit gratiā ſiquis dicat Epicuri philoſophiam demulcere vulgarium animos ἐ. μαγειρικοῖς, quòd voluptatem aſſerat eſſe ſummum bonum.

Liba Coalemo. 91

Gratiis litaſſe qui dicantur.

Σπένδε τῷ Κοαλέμῳ, id eſt, Liba Coalemo. Competit in eum cui ſua improbitas fuit bono. Fingit enim Comicus dæmonis nomen, improbitatem innuens. Perinde quaſi quis dicat, Sacrifica μωρίᾳ, ſiquis morionem agens, euectus ſit ad opes ac dignitatem Nam Græcis κοάλεμος fatuum ac ſtultum ſignificat à κοῶ pro νοῶ. Nam Callimachus pro ἰδόσιν dixit ἰκόσιν. Hinc ἀγαθῶν κοῦς pro νοῦς, & ἀλέω, quòd mente erret. Simili figura gratiis litaſſe dicuntur qui fortunati ſunt in amicitiis cōciliandis. Habent & temulenti Comum deum, & fures deam Lauernam Itaque furtis ditato facetè diceretur, Liba Lauernæ.

Spirat Cæcias. 92

In delatorem.

De Cæcia vento nubes ad ſe pertrahente ſatis dictum eſt nobis in ſuperioribus. Ad venti naturam alludens Ariſtophanes in Equitibus dixit,

Ὡς οὗτος ἤδη καικίας καὶ συκοφαντίας πνεῖ. id eſt,
Vt iſte ſpirat Cæcias & Sycophantias iam.

Interpres admonet prouerbij: quanquam in Aldina æditione pro καικίας deprauate legitur κακίας, quum hanc vocem metri ratio non admittat. Cæcias autem poeta poſuit pro turbis ac litibus. Notatur enim ibi Cleon vt delator ac criminator.

Latum & anguſtum. 93

Nemini obſcurū arbitror prouerbiali ſchemate dictum eſſe apud Ariſtophanem in Equitibus ſub perſona Cleonis cui quū eſſet obiectum quòd nutricum more malè paſſiſſet populum, qui paululum præmanſi inſereret in os, maximam partem ipſe deglutiret: reſpondet,

Καὶ νὴ Δί' ἔγωγ' ἀξιδέξιος τοῖς ἐμοῖς
Δυναμαι ποιεῖν τὸν δῆμον εὐρὺν καὶ στενόν.
Ita per Iouem, nam dexteritate ego mea
Exilem & amplum valeo populum reddere.

Macreſcunt enim pueri malè paſti: rurſus bene paſti, fiunt obeſi Appoſitè torquebitur in eos qui adoleſcentes rectè doceat

aut ſecus, quíve populo dextrè concionãtur aut ſecus. Siquidẽ hæ res plurimum habent momenti ad mores populi vel ad honeſta formandos, vel ad vitia deprauandos.

Scarabeo citius perſuaſeris. 94

Malis aſſueti.

Θᾶττον ἂν κάνθαρον ἂν μεταπείσειας, id eſt, Citius ſcarabeum in diuerſam ſententiam pertraxeris. De iis qui malis aſſueuerunt, à quibus tamen reuocari non poſſunt, eo quòd aſſuetis videantur optima. Lucianus in Pſeudologiſta, οὔτε γὰρ αὐτὸς ἄν ποτε βελτίων γένοιο πρὸς τὴν ἐμὴν ἐπιτίμησιν, οὐ μᾶλλον ἢ κάνθαρος μεταπεισθείη ἂν μηκέτι τοιαῦτα κυλινδεῖν, ἅπαξ αὐτοῖς συνήθης γενόμενος. id eſt, Neq; enim ipſe vnquã fieres melior increpatione mea, nihilo magis quam ſcarabeo perſuaderi poſſet ne amplius talia voluat, poſteaquã ſemel illis aſſueuit. Scarabeus fœtus ſuos educat in ſtercore, præcipuè caprino, & indidem paſcit, atque ibidem habitat. Excrementa verò fingunt in ſphærulas, eáſque in nidum deuoluũt, capite in terram demiſſo, poſterioribus pedibus in altum erectis. Nemo facilè abducitur à vitiis in quibus natus & educatus eſt: & quæ per ſe ſunt fœdiſſima, videntur & pulchra & dulcia diutinæ conſuetudinis commendatione.

Alienis ſoleis vti. 95

Qui ad ſuum commodum moribus aliorũ abutuntur.

Ἀλλοτρίαις βλαύταις χρῆσθαι, id eſt, Alienis ſoleis vti, dicũtur qui moribus aliorum ad ſuum abutuntur emolumentum. Ariſtophanes in Equitibus,

> Οὐκ, ἀλλ' ὅπερ οἱ πίνοντες ἀνὴρ τῷ τρόπῳ ὅταν χεζητιᾷ,
> Τοῖσι τρόποισι τοῖς σοῖσιν, ὥσπερ βλαυτίοισι, χρῶμαι.

Quibus verbis negat ſe circunuenire populum Athenienſem, ſed facere quod ſolent qui deſidẽt in compotationibus, & vrgente aluo ſurgunt, arreptis alienis ſoleis, ſiue quòd feſtinant, ſiue quòd ebrii ſunt. Ita ille abutebatur moribus populi Athenienſis, qui cibo corrumpi volebat, & blanda libentius audiebat quam ſalutaria. Apparet olim Græcos abſque ſoleis ſolere accumbere. Exituri domum, poſcebãt ſoleas. Hinc quæſtus lopodytis. Quidam etiam nudi accumbebant.

Longum prooemium audiendi cupido. 96

Prouerbii ſpeciem habet quod eſt apud Platonem libro De Republ. 4. μακρὸν τὸ προοίμιον τῷ ἐπιθυμοῦντι ἀκοῦσαι, id eſt, Lõgum prooemium audiẽdi cupido. Qui rem ipſam cupit cognoſcere, huic longum eſt omne prooemium. Vnde illud Terentianum, Vah, etiam prooemium mihi occeptat. Et Athenis præco, qui dicendi poteſtatem faciebat rhetoribus, præfabatur, ἄνευ προοιμίων καὶ παθῶν, id eſt, ſine prooemiis & affectibus, quòd hæc extra cauſam ſint.

Omnia præclara dicis. 97

Socrates apud Platonem in Euthydemo, ἀγανακτῶν ſuo more, quòd aduerſarius abſurda quędam collegiſſet, videlicet Socratem ſcire quod neſciebat, & ruſum neſcire quod ſciebat, ἔστω, inquit, ὦ Εὐθύδημε, τὸ γὰρ λεγόμενον, καλὰ δὴ πάντα λέγεις, id eſt, Eſto ô Euthydeme, nam (vt dici ſolet) omnia ſanè præclara dicis. Marſilius pro eſto vertit en, eóque legiſſe videtur non ἔστω, ſed εἶεν aut εἶ, quod Græcis ſonat en, vt ſit admirantis ἐπιφωνηματικῶς. Putóque hanc fuiſſe germanam Platonis ſcripturam, nam eſto nihil facit ad præſentem ſententiam, nihil enim concedit, ſed vt rem inauditam admiratur per ironiam. Vt omittam interim, quòd ἔστω magis eſt optantis quàm concedentis. Plato aliis aliquot locis adagii titulo citat, Pulchrè dicis: quod arbitror è poeta quopiam deſumptũ. Nam apud Theocritum Praxinoe loquitur, ναὶ, καλὸν εἶπας, id eſt, Sic eſt, dixiſti pulchre.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *ſed εἶεν aut εἶεν, quod Græcis ſonat en*) Imò εἶ & εἶεν poëticæ ſunt voculæ pro ἰδού, id eſt in: ac pro En eas accipi, id eſt, pro ἰδού, à nullo grammatico, aut lexicographo adnotatum reperio. Ac niſi poneret etiam εἶ, putarem illum εἶεν voluiſſe dicere, quanquam & ab ἔστω longè remotum eſt, & in ſolutam orationem aut nunquam aut perquam rarò admittitur.

Quod rectè datum eſt. 98

Eripi non licere quæ rectè data.

Plato in Philebo oſtendit prouerbium à pueris vſurpatum, Nõ oportere repoſci quod ſemel datum eſt, ἡμεῖς δὲ δὴ λεγόμενον κατὰ τοὺς παῖδας, ὅτι τῶν ὀρθῶς δοθέντων ἀφαίρεσις οὐκ ἔστι. id eſt, Nos autem dicimus id quod ſolent pueri, quæ rectè data ſunt, non licere ruſus eripi. Hoc eò dicebat, quòd Socrates ſolet ab integro repetita diſputatione, quæ prius conceſſa fuerant, ruſus in dubium vocare. Simile quiddam & hodie iactatur inter pueros, vbi quis quod dedit repoſcit. Adeo dicta huiuſmodi, per tot ſecula pérque tot nationes ad nos vſque demanarunt.

Funiculum ad lapidem. 99

Τὴν σπάρτην πρὸς τὸν λίθον ἄγειν, id eſt, Funiculum lapidi admouere dicuntur qui curam omnem adhibent nequid geratur in Repub. ſecus quam oportet. Beatus Chryſoſtomus Homilia in priorem ad Corinthios epiſtolam 35. σκόπει πῶς πάλιν ἐνταῦθα πρὸς τὴν σπάρτην τὸν λίθον ἄγει, τὴν οἰκοδομὴν πανταχοῦ ζητῶν τῆς ἐκκλησίας, id eſt, Conſidera vt hic ruſus funiculum admouet ad lapidem, vbique quærens ædificationem eccleſiæ. Tranſlatum eſt ab architectis, qui non credunt oculis ſuis, ſed ad perpendiculum explorant lapidum æqualitatem. quod eſt exactæ diligentiæ.

Hoc tu mihi dices. 100

Apud Platonem libro de Republica nono, Socrati interrogãti quo pacto viueret vir tyrannicus, reſpondet Adimantus, τὸ τοῦ λεγόμενον, τοῦτο σὺ καὶ ἐμοὶ ἐρεῖς, id eſt, Iſtud, tu mihi, quod ioco dici ſolet, dices. Vſus erit quum reſpõſio inuidioſa reiicitur in percontatorem: aut quum is qui percontatur, talis eſt vt oporteat ipſum rectius ſcire quod ab alio cupit diſcere.

CHILIADIS QVARTÆ CENTVRIA NONA.

Nummo addicere. 1

Minimo vendere.

APVD iurecõſultos prouerbiale eſt nummo addicere, pro eo quod eſt, minimo vendere. Eſt autem fucus quo legibus imponitur prohibentibus donationes. Vlpian. lib. Pand. 19. Tit. Locati, Si quis conduxerit nummo vno, conductio nulla eſt, quia & hoc donationis inſtar inducit. Idem libro 1. Tit. De re iudicata, Si quis & conduxit, & rogauit precario vti poſſideret, ſiquidem nummo vno conduxit, nulla dubitatio eſt quin & precarium ſolum teneat. Verum addubito num in his exemplis pro conduxit & conductio, legendum ſit condixit & condictio. Suetonius in Iulio Cæſare, Bello ciuili ſuper alias donationes ampliſſima prædia nummo addixit. Valerius Max. libro 2. capite De gratitudine, Pollinctoribus exequiarum apparatus ſeſtertio nummo ipſis præbentibus eſt addictus. Iidem Plaut. in Pſeudolo, Nonquam hoc eris nummo diuitior. Nummum dixit pro viliſſimo precio.

Locus ex Pãdectis.

Vero verius. 2

Quum nihil poſſit eſſe vero verius, tamen prouerbiali tropo dicimus Vero verius, quod prorſus indubitatum haberi volumus. Martialis in Gallicum quendam, cui ex more ſæpe repetebatur illud, Dic verum mihi Marce, dic amabo:

> Vero verius (inquit) ergo quod ſit, audi,
> Verum Gallice non libenter audis.

Non diſſimili forma dicimus Certo certius: quanquam nihil prohibet aliud alio certius eſſe. Vlpian. lib. Pandect. 23. Tit De teſtament. tutel. Teſtamento dato ſponſores non eſſe cogẽdos ſatiſdare rem ſaluam fore, certo certius eſt.

Vento viuere. 3

Siluri vita qua.

Hodiéque vulgò tritiſſimum eſt vt eos dicant vento viuere qui nullo viuunt impendio: & addunt more ſiluri, quòd pleriſque creditum eſt eum piſcem aura ſaginari, quod idem creditum eſt de chamæleonte. Alexander imperator lib. Codicis 5. Tit. De Aliment. pupil. præſt. Nec ferendus, inquit, eſt iuuenis: qui quum præſens eſſet, ſtudiíſque eruditus atque alitus eſſet, ſi caperet alium ſe conſecutum nõ probet, ſumptus recuſet, quaſi vento vixerit, aut nullo liberi hominis ſtudio imbui meruerit.

Tuas res tibi habeto. 4

Caius iuriſconſultus Pandect. lib. 44. Tit. de diuortiis, oſtendit fuiſſe receptum vt diuortium his verbis perageretur, Tuas res tibi habeto: tuas res tibi agito. Quorũ altero reddit dotem, altero abdicat a ſe tutoris munus in rebus vxoris. Hęc autem forma verborum perſcripta eſt, ne vel non ratum eſſet diuortium ſi nullis ſolennibus verbis perageretur: vel inauſpicatum & odioſum, ſi verbis inciuilibus perageretur. Iidem in diſcutiendis ſponſalibus viſum eſt vti his verbis, Conditione tua non vtar. Hæc prouerbii gratiam habebunt, ſi cui ciuiliter renunciabimus amicitiam. Sed feſtiuius erit ſi ad res animi trãſferantur: veluti ſiquis dicat, Monachi vitam profeſſus eſt, mũdum iuſſit ſua ſibi habere, ſuas ſibi res agere. Itẽ ſiquis ambiat conſortium noſtrum, quem iudicamus nobis inutilem, huic aptè dicetur, Tua conditione non vtar: pro eo quod erat, non vtar tua familiaritate. Eleganter vſus eſt Plautus in Trin. vbi Lyſiteles adoleſcens multa queritur de miſeriis amantium, ac meditatur amorem eiicere ex animo. Apageſis amor, tuas res tibi habe: amor mihi amicus ne fuas vnquam. Sine tropo vſus eſt in Amphitryone, Valeas: tibi habeas res tuas, reddas meas.

Renunciantis amicitiam.

Gamma Betam perſequitur. 5

Procopius lib. 2. De bello Vuandalico refert Carthagine antiquum prouerbium à pueris iactari ſolere. Quod Gãma quũdoque Betam, & ruſus Beta Gammam perſequitur. Suſpicor puerorum luſum huc ſpectaſſe, quòd inter vicinos frequenter oriatur diſſidium. Verum hic puerile dictum detortum ad rerũ euentum, quòd Gizericus Bonifaciũ expuliſſet, poſtea Gilimerem Beliſarius. Prouerbium non eſt natum ex euentu, ſed puerorum

torum Carthaginenſium ænigma fuit, velut oraculū eius quod accidit poſtea.

Pulchrum ſepulchri elogium. 6

Non videbatur in prouerbiorū claſſem referendum, niſi nominatim prouerbij titulo referretur apud Procopium libro De bello Perſico primo, ſub perſona Auguſtæ Iuſtinianum maritum ſic alloquentis, Igitur optime imperator, volenti nunc viuere procul dubio nullo negotio licet. Pecuniæ nobis magna vis, mare opportunum, nauigia multa. Conſidera tamen ne ſeruato tibi contingat vitæ iucunditatem cum mortis ad extremū acerbitate commutare. Mihi autem antiquum ſanè placet prouerbium, Quàm pulchrum eſt in ſepulchri elogio imperatorē aſcribi. Quot iam noui qui in extremo vitæ magnis impendiis redemerunt galerum cardinalitium, vt in ſepulchro titulus adſcriberetur.

Primùm apes abigendæ. 7

Agathius De bello Gotthico libro tertio, Placebant hæc dicta Vliago Herulorum præfecto vnde id vſurpatum prouerbium & barbarum & parui momenti, vtile tamen & alicuius energiæ. Herulis enim tradebatur, primùm abigendas apes, deinde mel ſubtrahendum. Senſit Bazes primum hoſtium copias aduentantes eſſe ſubmouendas, quo poſſint Aſia potiri. Sumptum à curatoribus apum, qui quo mel eripiant ex aluearibus, apes fumo, aut alio quouis modo abigunt.

Porrigere manus. 8

Auxilio eſſe. Porrigere manus, pro auxilio eſſe vulgatiſſimum eſt, ſed elegans Vlpianus Pandectarum libro 42. Titulo De re iudicata, Sed ſi emptor cui pignera ſunt addicta exequente iudice pretium non ſoluit, verum aduerſus emptorem porrigere manus debent iidem iudices qui ſententiam exequuntur, videndū eſt. M. Tullius in oratione Poſt reditum, Qui mihi primus afflicto & iacenti, conſularem fidem dextrámque porrexit. Feſtiuius etiā de rebus animi, veluti ſi dicas, Animo deiecto manum porrigit philoſophia, aut, In theologiæ difficultatibus æſtuanti ſæpe manum porrigit dialectica, aut linguarum peritia.

Optima quidem aqua. 9

Ἄριστον μὲν ὕδωρ, id eſt, Optima quidem aqua, videtur in prouerbium abiiſſe quoties rei vehementer laudatæ præfertur aliquid melius: quemadmodum Pindarus auſpicans hymnos Olympiacos, aquam quidem fatetur eſſe optimam, ſed aurū præferre, quod ignis in morē noctu luceat. Sunt enim hæc duo præcipua elementa, aqua & ignis, vnde aqua & igni interdicitur, quos vita indignos iudicamus. Ariſtoteles lib. Rhe. 3. vt vulgò iactatum citat, ὅθεν, inquit, λέγεται, ἄριστον μὲν ὕδωρ. Quadā enim ob id præferūtur quòd ſint rariora alioqui aqua eſt magis neceſſaria quàm aurum. Meminit adagij Plutarchus in Commentario, in quo quærit vtrum aqua an ignis ſit vtilior. Supra modum efferenti philoſophiam, is qui fateatur quidem philoſophiam eſſe rem præclaram, ſed qua potior ſit theologia, facetè ſuccinet illud Pindarici carminis fragmentum, ἄριστον μὲν ὕδωρ.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *verbium abiiſſe.*) Ex verbo λέγεται duntaxat prouerbialia eſſe hæc verba argumentatur: vt antea vidimus non aliunde quàm ex participio λεγόμενον conieciſſe prouerbialiter vocē ἀπαντᾶν vſurpari quaſi verò λέγεται, ſemper ſignificet prouerbialiter dici, & λεγόμενον, quod prouerbialiter dicitur. Certe nihilo magis adagium his Pindari verbis quàm illis Plutarchi ſubeſt. Nec inter adagia, credo, relaturus erat ea, ſi quorſum ab Ariſtotele citentur, perpendiſſet. Eſt autem hic locus lib. 1. non tertio. quum enim dixiſſet philoſophus, καὶ τὸ σπανιώτερον τοῦ ἀφθόνου μεῖζον ἀγαθόν, οἷον χρυσὸς σιδήρου, ἀχρηστότερος ὤν, μείζων γὰρ ἡ κτῆσις διὰ τὸ χαλεπωτέραν εἶναι, ſubiicit, ἄλλον δὲ τρόπον τὸ ἄφθονον τοῦ σπανίου, ὅτι ἡ χρῆσις ὑπερέχει. τὸ γὰρ πολλάκις τοῦ ὀλιγάκις ὑπερέχει. ὅθεν λέγεται, ἄριστον μὲν ὕδωρ. Citat & Plato in Euthydemo hæc Pindari verba dicēs, Nam quod rarum eſt, ô Euthydeme, pretioſū: at verò aqua viliſſima, quū optima ſit, vt ait Pindarus. Sic autem & Horatius viliſſimā appellauit aquā, 1. Serm. ſat. 5. venit viliſſima rerū hic aqua. Propertius autem vilem dixit. Eōdē videlicet quo Plato & hic & ille reſpicientes, epithetum hoc ei dederunt: nimirum ad eius abundātiam. Nam quum Plato dicit, Nam quod rarum eſt, pretioſum: at verò aqua viliſſima: intelligere debemus à contrario ob abundātiam viliſſima. addit autem, quum optima ſit, vt ait Pindarus: ſiue præſtantiſſima. Conſidera lector vt ne vmbra quidem prouerbij hic appareat, nec apud Ariſtotelem, nec apud Platonem.

Non oportet hoſpitem ſemper hoſpitē eſſe. 10

Ariſtoteles libro Rhetoricorū tertio, nullo authore citat ceu vulgò iactatum, οὐ δεῖ τὸν ξένον ξένον ἀεὶ εἶναι, id eſt, Non oportet hoſpitem ſemper hoſpitē eſſe. Hoſpites dicūtur ignari eius loci in quo viuunt. Sed turpe eſt diu in eadem ciuitate viuere, & ſemper eſſe peregrinum. Videtur iambicus trimeter corruptus. *Turpe diu didiciſſe, nihil autē ſciſſe.* Turpe eſt in eadem diſciplina diu verſatum eſſe, & nihil ſcire.

Moriendum priuſquam, &c. 11

Ibidem commemorat Alexandridæ dictū vt vulgò celebre ac laudatū, καλόν γ' ἀποθανεῖν πρὶν θανάτου δρᾶν ἄξιον, id eſt, Honeſtum eſt mori priuſquam aliquid morte dignum committens. Senſus eſt, vt ipſe exponit Ariſtoteles, Decet mori morte indignum: ſiue honeſtum eſt mori, quum nihil morte dignum admiſeris.

Suſtollere manus. 12

Qui vehemēter gaudent, quaſi res diuinitus geratur ex animi ſententia, Suſtollere manus dicuntur. M. Tullius Epiſtolarum lib. 7. Suſtulimus manus ego & Balbus. Tanta fuit opportunitas, vt illud neſcio quid non fortuitum, ſed diuinum videretur. Idem in Academicis, Hortenſius autem vehementer admirans, quod quidem perpetuò Lucullo loquente fecerat, vt etiam manus ſæpe tolleret. Horatius Satyra quinta,

Importunus amat laudari, donec ohe iam
Ad cælum manibus ſublatis dixerit, vrge.

More Romano. 13

In eadem epiſtola M. Tullius non ſine prouerbij ſpecie dixit more Romano, pro eo quod eſt, ſimpliciter & abſque fuco potius quàm eruditè. Tales enim fuerunt illi Romani priſci, Græcorum diſſimiles. De quo inquit, homine tibi ſpondeo, non illo vetere verbo meo, quod quum ad te de Milone ſcripſiſſem, iure luſiſti, ſed more Romano quum homines non inepti loquūtur, probiorem hominem meliorem virum, prudentiorem eſſe neminē. Penes Romanos erat ruſticana veritas. Talem inducit libro De finibus ſecundo, Quod noſtri quidem optime diſputant, nihil opus eſſe eum qui philoſophus futurus ſit, ſcire literas. Itaque vt maiores noſtri ab aratro adduxerunt Cincinnatum illum vt Dictator eſſet, ſic vos de Pelaſgis omnibus colligite, bonos quidem viros, ſed certe non ſemper eruditos. Idem ad Trebatium li. 7. Balbus mihi confirmauit te diuitem futurum: id vtrum Romano more loquutus ſit, bene nummatum te futurum, an quo modo Stoici dicunt, omnes eſſe diuites qui cælo & terra frui poſſunt, poſtea videro. Romano more dixit, pro indocto & ſimplici. Nam Stoici ſubtiliter definiunt diuitem ac pauperem. Ac mox ad eundem, Ego te Balbo, quum ad nos proficiſcetur, more Romano commendabo.

Abſque fuco, ſimpliciterque.

Lachryma nihil citius areſcit. 14

M. Tullius libro de inuentione priore, præcipiens ne orator poſteaquam iudicis animum commouit ad miſericordiā, diutius commoretur in quæſtione, adducit Apollonij dictū, οὐδὲν θᾶττον ξηραίνεσθαι δακρύου, id eſt, Lachryma nihil citius areſcere, quòd vehemens affectus facile vertitur in tædium.

Ex poteſtate exiſſe. 15

Exiſſe è poteſtate dicebantur qui à mente excidiſſent, & qui ſpreta ratione, cupiditatum arbitrio præcipites ferebantur. M. Tullius lib. Tuſculanarum quæſtionum tertio, Eos, inquit, ſanos intelligi neceſſe eſt. Itaque nihil melius quàm quod eſt in cōſuetudine ſermonis Latini, quum exiſſe e poteſtate dicimus eos qui effrænati feruntur, aut libidine aut iracundia. Ac mox, Qui igitur exiſſe e poteſtate dicuntur, ideo dicuntur, quia non ſunt in poteſtate mentis, cui regnum totius animi à natura tributū eſt. Hæc M. Tullius. Vnde compotes atque impotes mentis dicimus. & impotēter commoti dicuntur, qui animum non habent in ſua poteſtate, ſed feruntur affectuum arbitrio. Formula ſermonis detorta videtur à iureconſultis, apud quos filij ex iuſtis nuptiis procreati dicuntur eſſe in poteſtate parentum, niſi emancipentur, aut niſi pater moriatur. Ruſus emancipati dicuntur exiſſe de poteſtate parentum.

Cupiditatibus immerſi.

Gallonius. 16

Etiam ipſa luxuries multos nobilitauit, vt Æſopum & Apitium. M. Tullius celebrauit Gallonium à Lucilio traditum, idque locis compluribus. In oratione pro Cæcina: Quid ergo eſt? Non vſque eò tamen vt in capita fortunaſque honeſtiſſimorum virorum dominentur hi qui relicta bonorum virorum diſciplina, & quæſtum & ſumptum Gallonij ſequi maluerunt. Item pro P. Quintio meminit Gallonij. Ruſus lib. De finibus 2. refert è Lucilio. O Publi, ô gurges, Galloni es homo miſer, inquit, cœnaſti in vita nunquam bene, quum omnia in iſto conſumis ſquilla, acipenſere cum decumano. Hæc Lucilius facit loquentem Lælium lapatho cœnare ſolitum, Gallonio lurconi, & omnia gulæ ventriſque delectatione metienti. Gallonij meminit M. Tullius libro De finibus 2. Sed qui ad voluptatem omnia referens viuit vt Gallonius, loquitur vt frugi ille Piſo, non audio.

De guloſo, vētrique dedito.

Vultu ſæpe læditur pietas. 17

M. Tullius in oratione Pro Roſcio, obiter citat ſententiam à ſapientibus iactatam. Etenim, inquit, ſi id quod præclare a ſapientibus dicitur, vultu ſæpe læditur pietas, quod ſupplicium ſatis acre reperietur in eum qui mortem obtulerit parenti, pro quo mori ipſum ſi res poſtularet, iura diuina atque humana cogebant. Prouerbiū admonet pietatem erga parentes adeò religioſe colendam, vt non ſolum non offendamus eos verbis aut factis impiis, ſed ne vultu quidem atrociore aut contumaciore. Habent enim oculi, frōs, & ipſe vultus ſuum ſermonem.

Parentes nullatenus lædēdi.

Euangelium altius repetit, nimirum ab ipſo fonte cordis in quo concipitur ira. Ea erumpit in vocem indignationis, ſed incertam: proximus gradus eſt manifeſtum conuicium, tertiũ homicidium.

Culeo dignus, aut non vno culeo dignus. 18

Quum hominé enormiter ſceleratum ſignificare volumus, eum culeo dignum dicimus. Hoc ſupplicium erat parricidis, id eſt, qui parentem occidiſſent. Quanquam apud priſcos parricidiũ dicebatur quoties homo hominem occidiſſet, hoc eſt par parem, videlicet eo ſeculo quo crudelitas erat occidiſſe bouẽ, auem, aut gallum gallinaceũ. Dein quum cœpiſſet eſſe vulgare, vt homo occideret hominem, parricidii vox ad ſummæ impietatis ſignificationem deflexa eſt. Culeus autem erat ſaccus coriaceus, cui inſuebatur parricida, ſimul immiſſa vipera, ſimia, & gallo gallinaceo, atque ita proiiciebatur in profluentẽ. M. Tullius pro Roſcio Amerino, Quãto maiores noſtri ſapientius, qui quum intelligerent nihil eſſe tam ſanctum quod non aliquãdo violaret audacia, ſupplicium in parricidas excogitauerũt: vt quos natura retinere in officio non potuiſſet, magnitudine pœnæ à maleficio ſummo arcerẽtur, inſui voluerunt in culeum viuos, atque ita in flumen deiici. O ſingularem ſapientiam iudices! nonne videntur hunc hominem ex rerum natura ſuſtuliſſe & eripuiſſe, cui repente cœlum, ſolum, aquam, terrámque ademerunt? vt qui eum necaſſet, vnde ipſe natus eſſet, careret his rebus omnibus ex quibus omnia nata eſſe dicuntur, &c. Proin Iuuenalis impietatem cuiuſdam exaggerans, negat illi ſatis eſſe ſerpentem vnum, aut culeum vnum. Narrat Suetonius quoſdam ſtatuæ Neronis appoſuiſſe culeum cum elogio, Merueras, ſed ego quid poſſum?

Ratio quidem apparet, &c. 19

Plautus in Trinummo, Nequaquam. Argenti ratio comparet tamen. Cui Staſimus, Ratio quidem hercle apparet, argẽtũ οἴχεται: nam hæc eſt germana eius loci lectio, quam alii varie mendoſam comminiſcuntur. Vſus eſt M. Tullius in Piſonem, Quas rationes ſi cognoris, intelliges nemini pluſquam mihi literas profuiſſe. Ita enim ſunt perſcriptæ ſcite, & literate, vt ſcriba ad ærarium qui eas retulit, perſcriptis rationibus ſecum ipſe caput ſiniſtra manu perfricans, commurmuratus ſit, Ratio quidem hercle apparet, argentum οἴχεται. Iisdem Geta Terentianus in Phormione, Non ratio nobis, ſed argentũ deerat. M. Tullius ad Qu. fratrẽ libri ſecũdi, epiſtola vltima, Quanquam ſunt facta verbis difficiliora. Eodé pertinet illud, Pulchre dixti.

Omnia præter animam. 20

Quum nihil non datum ſignificamus præter vitam, dicimus omnia tradita præter animam. M. Tullius pro Roſcio Amerino, Quod ſi tibi cauſa nulla eſt cur hunc miſerum tanta calamitate affici velis, ſi tibi omnia ſua præter animam tradidit, nec ſibi quicquam paternum ne monumenti quidem cauſa reſeruauit, &c. Simili figura Animam debere dicuntur qui pluſquam omnia debent. Terentius, Quid ſi animam debet? Rurſus, Omnia debet, præter animam.

De reduuia queritur. 21

περὶ τῶν παρωνυχιῶν μέμφεται· τῷ μείζονι ἐνεχόμενος κακῷ. id eſt, De reduuia queritur maiori obnoxius malo. Vbi quis prauo pudore leuiſſimis malis queritur remediũ, diſſimulans maiora. Hoc affectu ſunt complures, vt etiã apud medicum diſſimulẽt morbum, præcipuè podagrici. Narrat Plutarchus quendam conteſtaſſe medicum de vitio vnguium, cum color arguerẽt illum eſſe vitiato hepate. At medicus intelligens ineptũ hominis pudorem, Nihil, inquit, tibi periculi eſt a reduuia, ſed grauius malum viget te. Huc alluſit M. Tullius in oratione pro Roſcio Amerino, Intelligo me ante tempus hæc perſcrutari, & propemodum errare, qui quum capiti Sexti Roſcii mederi debeam, reduuiam curem.

Ad libellam debere. 22

Qui pecuniam præſentem ac iuſti ponderis debet, ad libellam debere dicitur. nam olim ad libram dabatur pecunia, non ad numerum. Inde illa vulgata, expendere, expenſum ferre, dependere, rependere, impendere: pro ſumptum facere, ſumptuum rationẽ reddere, ſoluere, reſoluere, & inſumere. M. Tullius pro Roſcio Amerino, Niſi planum facit H S. ∞ ∞ ad libellam ſibi deberi, perdit litem.

Hoc municeps aut vicinus nunciauit. 23

A vicinis, vicinorum prodi ſcelera. Marcus Tullius in eadẽ oratione, Soletis quum aliquid huiuſcemodi auditis, Iudices, cõtinuò dicere, Neceſſe eſt aliquem municipem aut vicinum dixiſſe. Solent enim a vicinis ac municipibus vicissim mac niur ieiy in ſcelera potiſſimum prodi. Quod & hodie vulgò dicunt, dedecus homini à conterraneis aut ciuibus venire. nam ſiquod fortunæ incommodum, ſiqua vitæ labes, ab illis, quoniam ſciant, proditur.

Dea excogitauit. 24

Ariſtophanes in Equitibus,

Τὸ μὲν νόημα τῆς θεοῦ, τὸ δ' ὕφασμ' ἐμόν. id eſt,
Excogitauit dea, meum ſed ſuttum erat.

Non ſine prouerbii ſpecie dictum eſt in rhetores qui apud populum iactabant, Mineruam ipſis quod ſuaderent miſiſſe in mentem, & tamen rerum geſtarum gloriam ſibi vendicabant. Color ſumptus eſt ex Homero, vbi quoties facti ratio reddi nõ poteſt, Pallas dicitur ſuggeſſiſſe. Pallas Athenienſium erat protectrix. Comicus autem ioci gratia pro ἔργον poſuit ὕφασμα, notans Cleonis rapacitatem.

Vſus, eſt altera natura. 25

Nihil hoc dicto celebratius, ἔθος, ἄλλη φύσις, id eſt, vſus, altera natura. Natura nihil efficacius potentiuſve. vnde Satyricus, Cuſtode & cura natura potentior omni.

Maxima vis aſſuetudinis. Huic parem aut certe proximã a vim habet aſſuetudo Ariſtoteles lib. Rhet. 1 diſputans de iucundis, docet iucunda eſſe quæ vel ſecundum naturam ſunt, vel, quod huic proximũ eſt, conſueta. Nihil enim putat intereſſe inter naturã & vſum, niſi quod intereſt inter ſemper & plerunque. Perpetuum enim eſt quod indidit natura. Itaque eis, quod vſus effixit. Proinde ea quæ diſſimũ continuum dedit quæ ſuſtulit vt a teneris ſtatim annis optima eligamus, quæ poſt vſu futura ſint etiam iucunda.

Neceſſitas moleſta. 26

Mox eodem in loco citat ſententiam ceu vulgò iactatam, oſtendens eſſe moleſta quæ ſecundum naturam non ſunt. Vis autem pugnat cum natura, eoque moleſta, omnibus neceſſitas, ἡ ἐξ ἀνάγκης, πᾶν γὰρ ἀναγκαῖον πρᾶγμα ἀνιαρὸν ἔφυ, id eſt, Et recte dictum eſt, Quicquid enim eſt neceſſarium, natura moleſtum eſt. Verum epimis non aſſueſcimus, niſi initio adhibeatur aliqua vis: ſed quod prius erat violentum, ac proinde moleſtum, aſſuetudine primum fit leue, poſtea etiam iucundum.

Iucunda malorum præteritorum memoria. 27

Inibi refert & hanc ſententiam prouerbialem ex poeta quopiam,

Ἀλλ' ἡδὺ τὸ σωθέντα μεμνῆσθαι πόνων. id eſt,
Meminiſſe laborum ſuaue qui ſeruatus eſt.
Item illud,
Μετὰ γάρ τε καὶ ἄλγεσι τέρπεται ἀνὴρ
Μνημένος, ὅστις πολλὰ πάθῃ, καὶ πολλὰ ἐόργῃ. id eſt,
Magnopere eſt iucunda viro renouata dolorum
Mentio, qui permulta tulit, permultáque geſſit.

Huius & alibi meminimus.

Suffragium optimum. 28

Ariſtoteles Rhetoricorum libro primo videtur hoc attingere tanquam in foro iactatum, γνώμῃ τῇ ἀρίστῃ, id eſt, Suffragio optimo. Quum enim multa ſint probationum genera quæ extra cauſam petuntur, à Græcis dicuntur ἄτεχνοι, veluti leges, teſtes pacta, tormenta, iuſiurandum. optima probatio eſt ex coniecturis, quæ illi ἔντεχνα vocant. μάρτυρας μὲν μὴ ἔχοντι, ὅτι ἐκ τῶν εἰκότων δεῖ κρίνειν, καὶ τοῦτ' ἐστὶ τὸ γνώμῃ τῇ ἀρίστῃ, id eſt, Ei verò qui teſtes non habet, hic erat locus, ex probabilibus ſignis eſſe iudicandum: & hoc eſt quod dicitur, Suffragio optimo.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *Suffragium optimum*] Aliis præterea locis eiuſdem operis vſurpat Ariſtoteles hoc loquendi genus, γνώμῃ ἀρίστῃ, ex quorũ inter ſe collatione γνώμην hic non ſatis commode verti ſuffragium colligo, nec ἀρίστην, optimum. nam ſuffragium ferre poteſt aliquis παρὰ τὴν αὐτοῦ γνώμην, id eſt, contra mentem ſuam, & id quod in animo ſuo ſentit, ac tacitè ſecum iudicat: & nihil obſtat quo minus ſuffragium alicuius appelletur optimum, in quo ferendo non ἐπιεικοῦς rationem habuerit, id eſt æqui & boni: ſed ius ſummum ſpectauerit. at verò Ariſtoteles paulo ante eum quem habemus hic locum, dixerat, Manifeſtum eſt enim, ſi lex ſcripta res aduerſetur, communi vtendum eſſe, καὶ τοῖς ἐπιεικέσι δικαιοτέροις: & hoc eſſe mente optima, non omnino vti ſcriptis. ac ipſum quidem ἐπιεικὲς ſemper manere, & nunquam mutari, ſicut nec legem communem (ſecundum naturam eſt enim) at ſcriptis mutationem ſæpe contingere. Quorum verborum ſi recordatus fuiſſet Eraſmus, γνώμην ἀρίστην ad ἐπιεικὲς, id eſt æquum & bonum, referri intellexiſſet, docente id ipſo Ariſtotele: & eam quidem ἐπιείκειαν latè patere, nec in vna ea re conſiſtere, vt non ex neceſſariis ſolùm, verumetiam ex veriſimilibus iudicetur. Iam verò illa verba ἐκ τοῖς ἐπιεικέσι δικαιοτέροις, non tantum ad intelligendum quid ſit τῇ γνώμῃ τῇ ἀρίστῃ, ſed etiam ad corrigendum Iulii Pollucis locum nobis plurimũ proſunt, in quo ſcribitur, ὁ δ' ὅρκος ἦν τῶν δικαστῶν, περὶ μὲν ὧν νόμοι εἰσί, ψηφιεῖσθαι κατὰ τοὺς νόμους, περὶ δὲ ὧν μὴ εἰσί, γνώμῃ τῇ δικαιοτάτῃ. legendum enim eſſe σὺν γνώμῃ τῇ δικαιοτάτῃ perſpicuum hinc eſſe puto. quanquam illa vocula σὺν ſuſpecta eſſe poſſit alicui, quum etiam abſque vlla præpoſitione Demoſthenes dicat, γνώμῃ τῇ δικαιοτάτῃ δικάσειν ἐψηφίσμεθα. Hãc autem γνώμην δικαιοτάτην eſſe eam quam Ariſtoteles appellat ἀρίστην, oſtendit locus eiuſdẽ, qui paucis interiectis ſequitur eum quem modò protuli. ait enim, Si nulla ſcripta pro re noſtra faciat, tunc dicendum eſt γνώμῃ τῇ ἀρίστῃ, non eſſe adiudicandum cõtra legem, ſed vt, ſi ignorauerit quid lex dicat, non peieret. Quum enim hic dicis Ariſtoteles, de indice, ne peieret, quin id dicat ob idem iuſiurandum quod hic in Pollucis & in Demoſthenis

Margin notes: *Culeus.* — *Pulchrè dixti.* — *Animam debet.* — *γνώμη quid hic.* — *ἐπιεικὲς.*

ſſhenis loco legimus, ecquis dubitaturus eſt? Animaduertendū præterea, in loco Ariſtotelis qui hic citatur ab Eraſmo, iiſdem γνώμη τῇ ἀρίστῃ [illegible] post ἀρίστῃ ſubaudiendū eſt verbum κρίνειν. quod etiam ibi ſcriptum in quibuſdam exemplaribus reperitur. Et libro ſecundo legitur eodem modo, τὸ γὰρ ἔστι τὸ γνώμῃ τῇ ἀρίστῃ κρίνειν. In loco autē proximè citato pro κρίνειν ponit [illegible], quo & Demoſthenes vititur. Quare, vt omittam γνώμῃ ἀρίστῃ præcedere ipſam ſententiæ pronūtiationem, & conſtat [illegible] eſſe confundi. at quomodo iudici ſuffragium tribui queat, dicendo illum optimo ſuffragio iudicare, videant qui hanc interpretationem ſequi volent.

[illegible] ex [illegible] quæ illi [illegible] *vocant.* Non hic [illegible] Ariſtoteles, omnium ἀτέχνων probationum optimam eſſe quæ ex τῶν [illegible] petitur: ſed quid dicēdo, is qui argumentis nititur pro teſtibus, authoritatem his demptius [illegible] autem adductus, declarat. vt ſtatim poſt, cum cui teſtes [illegible], argumenta autem deerunt, vicissim rationibus inſtruit ad eleuandam ſuis fidem, illis augendam appoſitis.

Tanquam ad aram. 29

Extremū perfugium.

[illegible] Illi ſimillimum eſt Ad aram [illegible] extremum [illegible] intelligi volumus. Inde ſumptum, [illegible] neceſſitate vrgebantur, ad aras [illegible] confugere, [illegible] quoquam detrahere. Marcus Tullius in oratione pro Roſcio Comœdo, Quod [illegible] in Eroce Cen[illegible] do vlu venit, qui poſtea quà ſcelera non modò libidiis, ſed etiam conuicio [illegible], hic ad aram cōfugit in huius domum, diſciplinam, patrocinium, [illegible] idem [illegible] De natura deorum, Quod vos, [illegible] facere non poteſtis, tanquam ad aram confugitis ad deū. Idem actione in Verrem quarta, Magiſtratuum autem [illegible] multorum [illegible], vt nunquam ante hoc tempus ad aram [illegible] publico [illegible] confugerint. Ouidius Epiſtolarum libro quarto,

Vincta [illegible] ara [illegible] meis

Plautus in Moſtellaria, Ad aram confugiſti.

Ad aſylum confugere. 30

Huic cognatum eſt Ad aſylum confugere. M. Tullius actione in Verrem [illegible] prohibitum eſſe dicebat, quo minus [illegible] ſeruum [illegible] qui in ſtatuam ad aſylum confugiſſet, abduceret. Hæc fiunt venuſtiora & [illegible], ſi ad animos [illegible] transferantur.

Arx. 31

Tutiſſimum præſidium.

Non abhorret ab hac forma, arcis metaphora, quum tutiſſimum ac validiſſimum præſidium ſignificamus. Marc. Tullius in Verrem actione 6. [illegible] iudices [illegible] vtitur hac lege qua iudicium eſt, communi arce ſociorum. Rurſus in eadem, Hic locus eſt igitur vnus quò perfugiāt, hic portus, hæc arx, hæc ara ſociorum. Item pro Roſcio Comœdo, Hæc lex ſocialis eſt, hoc ius nationū exterarum eſt, hanc habent arcem minus aliquanto munitam quidem quàm antea, veruntamen, &c. Item pro Sylla, Ego [illegible] orbis terræ, vrbem hanc denique, ſedem omnium noſtrum, arcem regū ac nationum exterarum, lumen gentium, domicilium imperii, quinque hominum amentium ac perditorum [illegible] Idem in Epiſt. famil. ſcribens P. Lentulo, quod erat in cauſa præcipuum arcem cauſæ vocat. Nec potuit, neque [illegible] in arcem cauſæ illius inuadere. Ariſtoteles rhetoricorum ad Alexandrum, [illegible], id eſt, Quum pulchre [illegible], arcem eſſe ſalutis, [illegible] conſiderationem quæ fit oratione.

Ne veſtigium quidem. 32

De re penitus extincta.

Quoties hominem aut rem penitus abolitam ſignificamus, ne veſtigium quidem [illegible] M. Tullius actione in Verrem tertia, Nam ſi alienam vicem pro noſtra iniuria doleremus, veſtigium iſtius in foro nō eſſet relictum. Rurſus quinta, Prouideatum diligenter, ne quod in vita veſtigium libidinis appareat. Item in oratione contra Rullum, Corinthi veſtigium vix relictum erat. In eadem, Vt ipſe locus eorum qui cum hac vrbe de imperio certarunt, veſtigia calamitatis oſtenderet. Item Pro Cluentio, Quum interea Cluentianæ pecuniæ veſtigium nullum inueniris. Item Pro lege Manilia, Cuius legiones ſic in Aſiam venerūt, vt non modò manus tanti exercitus, ſed ne veſtigium quidem cuiquam pacato nocuiſſe videatur. Item pro L. Flacco, Legatos in vincula coniectos, nominis prope Romani memoriam cum veſtigio imperii, non modò ex ædibus Græcorum, verumetiam ex literis eſſe deletam. Idem pro Sylla, Vt qui paulo ante conſul deſignatus fuiſſet, repente nulliū priſtinæ dignitatis veſtigium retineret. Idem ad Cn. Plancum lib. 5. Ne veſtigium quidem vllum eſt reliquum nobis dignitatis. Rurſus ad Papirium Pætum lib. 9. Ego autem exiſtimes licet quod lubet, mirifice capior facetiis, maximè noſtratibus, præſertim quū eas vid[illegible] oblitas Latio, tum quum in vrbem noſtram eſt [illegible] peregrinitas, nunc etiam Braccatis & Tranſalpinis nationibus, vt nullum veteris leporis veſtigium appareat. Pro veſtigio dixit imaginem Philippica 5. Quæ niſi authoritate ſenatus reſcindantur, quoniam ingreſſi in ſpem Reip. recuperandæ ſumus, imago nulla liberæ ciuitatis relinquetur. Idem in epiſtola ad Q. fratrem, Non enim vidiſtes fratrem tuum, non eum quem [illegible], non eum quem flens flentem, proſequentem proficiſcens dimiſeras, ne veſtigium quidem eius nec ſimulachrum, ſed quandam effigiem ſpirantis mortui. Idem alius verbis expreſſit ad Attic. lib. 4. epiſtol. Occupationum mearum, Atticus [illegible] Pomponi, omnem non modò ſuccum ac ſanguinem, ſed etiam colorem & ſpeciem priſtinæ ciuitatis. Rurſus Epiſtola prima libri decimi familiarium, Nec omnino ſimulachrum aliquod aut veſtigium ciuitatis.

Diobolare. 33

Homines vilis pretij.

Quem nullius pretij volumus intelligi, diobolarē olim vocabant. Obolus enim [illegible] erat æreus. Id primum dictum eſt in meretrices plebeias, minimóque venales. poſt deflexū eſt ad quemuis hominē aut rem egregie vilem & contemnendam. Meminit Feſtus Pompeius. Plautus vile ſcortum, diobolarium appellat.

Equitandi peritus ne cantet. 34

Ἱππεύειν εἰδὼς μὴ ᾄδε, id eſt, Equitandi peritus ne cantet. Sumptum à poeta quopiā, in eum qui profeſſus res ſerias, verſatur in nugis. Equitatio, militaris eſt, & ad bellum pertinet. Muſicæ ſunt imbelles ac voluptatū ſectatores. Gregorius theologus in epiſtola ad Eudoxium rhetorem, [illegible] id eſt, Fortaſſe qui dicit artem equitandi, non vult canere poeſis, [illegible] & in equitando aberres & in canendo. Nondum liquet è quo poeta ſumptum ſit, ſed dictum videtur in Thebanos qui duas artes præcipue diſcebant, equitandi & canendi, [illegible] alteri parum alteri congruat.

Spartæ ſeruī, maximè ſerui. 35

Helotæ, ſerui Lacedæmoniorum.

Plutarchus in vita Lycurgi refert ceu vulgo iactatum, ἐν Λακεδαίμονι [illegible] μάλιστα ἐλευθέρους, [illegible] δούλους μάλιστα δούλους, id eſt, Apud Lacedæmonios qui liber eſt, eum maxime liberum eſſe: contra qui ſeruus eſt, maxime ſeruum eſſe. Apud Lacedæmonios ingenuis non erat fas diſcere, aut exercere vllum opificium, [illegible] tamen [illegible]. ſed hæc omnia per Helotas, id erat ſeruorum genus, quibus nefas erat vllam artem liberalem vel diſcere vel exercere, agebāt: quos ipſos durisſime tractabant. Cogebantur ſæpe [illegible] & illic ancillaria cantiones [illegible], & ſaltationes indecoras agere, vt hoc modo [illegible] diſcerent quàm indecora fœdaque res ſit temulentia. Quin & Ephori quum inirent magiſtratum, ſolent Helotibus bellum indicere, quo fas eſſet illos occidere. His rationibus ad tantam ſeruitutem adigebātur, vt nihil auderent iniuſſu dominorum: adeo vt quum Thebani, qui eruptione facta in Laconicam quoſdam ex Helotibus ceperant, iuberent illos canere cantiones Terpandri, Alcmanis, & Spondontis Laconici, reſponderint id heriles filias nolle. Generoſos Spartano, alias nobis dictum.

Veſpertilio. 36

Grauati ære alieno.

Veſpertiliones videntur appellati qui grauati ære alieno, luce domi ſe continent, ne à creditoribus appellentur, noctu prodeunt. Vlpianus lib. Pandect. 21. Tit. De ædilitio [illegible]: Si quis ita ſtipulanti ſpondeat, ſanum eſſe, furem non eſſe, veſpertilionem non eſſe, &c. inutilis ſtipulatio quibuſdam videtur: quia ſi quis eſt in hac cauſa, impoſſibile eſt quod promittitur: ſi non eſt, fruſtra eſt. Sed ego puto verius hanc ſtipulationem furem non eſſe, ſanum eſſe, veſpertilionem non eſſe, vtilem eſſe. hoc enim continere, quod intereſt horum quid eſſe, vel horum quid non eſſe. Hactenus Vlpianus. Quanquam hoc loco quidā pro veſpertilione legunt veſpillonem aut verſipellem. Alciatus inter iureconſultos vndequaque doctiſſimus in commētariis ſuis de verborum ſignificationibus, putat veſpertilionem dictū quemadmodum modo diximus, qui metu creditorum interdiu lateat, noctu prodit. Nam animal hinc dictum quod veſperi volet, indicat Nonius Marcellus. Adagium eſſe ſumptum videtur ex apologo quopiam, ſiue Æſopi, ſiue alterius illū imitati (nam Aeſopo videtur indignus) qui narrat veſpertilionem, mergū & rubum, inijſſe ſocietatem, vt conflatis ſortibus pariter negotiarentur: veſpertilionem contuliſſe pecuniam à fœneratoribus mutuo ſumptam, mergum aliud quippiā, rubum veſtem. Quū omnes è naufragio nudi enataſſent, veſpertilionem metu creditorum [illegible] interdiu latitare, noctu volare tantum: mergum obſidere littora, ac ſubinde collum demittere in fundum, ſicubi reperiat merces ſuas, vel eiectas in littus, vel in fundo hærentes: rubum prætereuntium adhærere veſtibus, ſiquam forte ſuam reperiat. Poterat videri parum quadrare, ſeruum ære alieno grauatum eſſe, quis enim credat ſeruo? niſi legeremus apud Terentium, Dauum Getæ quod debebat reddidiſſe. Mihi tamen videtur veſpertilionis nomen & in fugitiuum ſeruum competere, qui noctu ab hero ſolitus ſit ſubducere ſeſe, latitátque vbi periculum eſt ne agnoſcatur. Nam mihi mox proximo capite, pro veſpertilione ponit erronem ac fugitiuum. Quum quis,

De ſeruo fugitiuo.

inquit, ſtipulatur furem non eſſe, fugitiuum non eſſe, erronem non eſſe. Priſci tamen ea voce ſecus vſi ſunt, videlicet pro homine ancipitis fidei, qui nec huius ordinis ſit, nec illius, cum vtroque tamen colludat: eo quòd veſpertilio ſic eſt vtrumque, vt nec inter volucres, nec inter mures habeat locũ. Alas habet, ſed pennas non habet: volitat, ſed ſub veſperam. Dẽtes habet, quòd auium nulla. Varro in Agathone, citante Nonio, Quid multa? factus ſum veſpertilio, neque in muribus planè, neque in volucribus ſum. Veſpertilionis conuicium torqueri poterit & in amantes qui noctu volitant, quos Plautus in Trinummo vocat tenebricolas. Elegãs, inquit, deſpoliator, latebricolarum hominum corruptor.

Dubiæ fidei homo.

In folle offerre. 37

Calliſtratus lib. Pandect. 35. tit. De condic. & demonſtr. capite Quum ſeruus, Nos, inquit, neque conditionem meram putamus eſſe quæ in datione exiſtit, neque meram conditionẽ quę in facto conſiſtit: ſed eam conditionem quæ ex quadam mixtura conſiſtit. Nam non vtique ſi ille in folle reliqua obtulit, liber erit. nõ enim teſtator hoc ſenſit, ſed illud, vt rationes reddat quomodo ſeruus reddere ſolet: id eſt, legendas offerre rationes primùm, deinde computandas: vt explorari poſſit computationes probæ an improbæ referantur, accepta, relata rectè an non rectè. Apparet in folle dictum pro eo quod erat, inexploratè, inexplicatè & confuſè: ſicut qui ſyngraphas & pecuniam ſacculo incluſas offert.

Malus choraules, bonus ſymphoniacus. 38

Diuus Auguſtinus in epiſtola ad Aurelianum. Et refertur in Decretis Cauſa 19. Quæſt. prima, cap. Legi epiſtolam: commemorat vulgò illud iactatum, Malus choraules, bonus ſymphoniacus: vbi quis in ſuo genere contemptus, in præſtantiore habetur in pretio: veluti ſiquis poëta ineptus profiteatur medicinã, & inter præclaros medicos habeatur. Auguſtini verba ſunt hæc, Ordini clericorũ fit indigniſſime iniuria, ſi deſertores monaſteriorum ad militiam clericorum eligantur, quum ex his qui in monaſterio permanent, non tamen niſi probatiores ac meliores in clerum aſſumere ſoleamus. Niſi fortè ſicut vulgares dicunt, Malus choraulus, bonus ſymphoniacus eſt: ita ipſi vulgares de nobis iocabuntur, dicentes Malus monachus, bonus clericus eſt. Sumptum apparet ex M. Tullio, qui in oratione pro Murena ita loquitur, Itaque mihi vidẽtur initio multo hoc maluiſſe: poſteaquã id aſſequi non potuiſſent, illuc potiſſimum ſunt delapſi. Vt autem in Græcis artificibus eos aulœdos eſſe qui citharœdi fieri non potuerint: ſic nonnullos videmus qui oratores euadere non potuerũt, eos ad iuris ſtudiũ deuenire.

Nutu atque renutu. 39

Cui ſummam potentiam adſcribimus, eius nutu ac renutu cuncta geri dicimus. Multum eſt verbo efficere quod velis: at plus eſt idẽ efficere nutu ac renutu. M. Tullius actione in Verrem tertia. Niſi ad nutum tuum præſto fuerit, niſi libidini tuæ cupiditatique paruerit. Idem pro Cæcinna, An certius quicquã obijci poteſt, quam quod is cui obijcitur ne nutu quidem infirmare conetur? Item contra Rullum, Tamen omnes vobis pecunias ad nutum veſtrum penderent. Idem Epiſtolarum familiarium lib. 11. Interfecto enim rege, regios omnes nutus tuemur. Ruſſus lib. 13. epiſtola prima, Nec dubitat quin ego à te nutu hoc conſequi poſſim. In eodem ad Silium proprætorem, Vt libentiſſimus Græcis nutu quod velis conſequare. Plinius li. epiſtolarum 1. ad Octauium Rufum, indicat eſſe ſumptum ex Homero, qui fingit Iouem ſolo nutu probare aut reijcere hominum vota. Verba Plinij adſcribam, Vide in quo me faſtigio collocaris, quum mihi idem poteſtatis idémque regni dederis, quod Homerus Ioui optimo maximo.

[illegible]

Nam ego quoque ſimili nutu ac renutu reſpondere voto tuo poſſum.

Ne beſtiæ quidem ferre poſſent. 40

Prouerbialis hyperbole eſt apud M. Tullium actione in Verrem 5. Poſtremò vt odor Apronij teterrimus oris & corporis, quem, vt aiũt, ne beſtiæ quidem ferre poſſent, vni iſti ſuauis & iucũdus videretur. Confine eſt illi quod alibi retulimus, Balbinum polypus Agnę delectat. Idem in Catil. inuectiua 5. Tantus enim illorum temporum dolor inuſtus eſt, vt iam iſta nõ modò homines, ſed ne pecudes quidem mihi paſſuræ eſſe videantur. Paulo diuerſius dixit in epiſt. ad Atticũ, cuius initiũ, Quæris ex me, li. 1. Et quod omnes non modo homines, verumetiã pecudes factum eſſe ſciebant.

Odor Apronij.

Coſſi. 41

Olim vulgari conuicio coſſi dicebantur homines natura rugoſi, à ſimilitudine vermium qui lignis innaſcuntur. Ii natura rugas habent, vt ſe contrahant ac porrigãt. Horum Plinius meminit compluribus locis: vt lib. 11. cap. 33. ruſſus li. 30. cap. 13. Libri verò 17. cap. 24. indicat huius generis grandiores in cibis atq; etiam in luxu fuiſſe antiquitus. Meminit & Hieronymus aduerſus Iouinianum lib. 2. Græci [illegible] vocant, qui quum ſint iuniores, tamen vultu ſenium præ ſe ferunt. Author Feſtus Pompeius.

Menia columna. 42

Quemadmodum dicimus De triuio aut de lapide, hominẽ vehementer contemptũ ſignificantes, ita M. Tullius in Verrem actione 1. A columna Menia dixit: Tãtáne, inquit, vobis inopia eſſe videor amicorũ, vt mihi non ex his quos mecũ adduxerim, ſed de populo ſubſcriptor addatur: vobis autẽ tãta inopia reorũ, vt mihi cauſam præripere conemini, potius quàm aliquos à columna Menia veſtri ordinis reos reperiatis? Aſconius Pedianus indicat apud columnam Meniam ſordidos reos, veluti fures, aut ſeruos nequam, apud triumuiros capitales ſolere iudicari. Cognomen autem inditum à Menio, qui quum domum ſuam venderet Catoni & Flacco cenſoribus, vt ibi baſilica ædificaretur, exceperat ius ſibi vnius columnæ, ſuper quam tectum proijceret, & prouolantibus tabulatis, inde ipſe & poſteri eius ſpectare munus gladiatorium poſſent, quod etiam tum in foro dabatur, hinc Meniæ cognomen. Ad tales autem cauſas quæ illic agebantur, adhibebantur ſordidi cauſidici.

Homo vehementer contemptus.

Circeo poculo. 43

De Circes virga nobis antè dictũ eſt. Adſimili forma M. Tullius vſus eſt Circeo poculo, de homine ſubitò in alium mutato, Actione in Verrem prima, Sed repẽte è veſtigio ex homine, tãquam aliquo Circeo poculo, factus eſt Verres, redit ad ſe, atque ad mores ſuos. In verbis Ciceronis tacita alluſio eſt ex ambiguo vocis. Nam verris porcus eſt maialis, nondum caſtratus.

Homo, ſubito in alium mutatus.

Ex ſinu illius. 44

Quos ex intima familiaritate volumus intelligi, hos è ſinu illius aut illius eſſe dicimus. M. Tullius actione in Verrem tertia, Verres ſimulac tetigit prouinciam, ſtatim Meſſanam literas dedit, Dionem euocauit, calumniatores ex ſinu ſuo appoſuit, qui illam hæreditatem Veneri Erycinæ commiſſam eſſe dicerent. Idem Actione quarta, Satiſne vobis magnam pecuniam Venerius homo, qui è Chelidonis ſinu in prouinciã profectus eſſet, Veneris nomine quæſiſſe videtur? Idem in Catilinam inuectiua 2. Poſtremum autem genus eſt non ſolum numero, verumetiam genere ipſo atque vita (quod proprium eſt Catilinæ) de eius delectu, imò verò de complexu eius ac ſinu. Plutarchus in vita Catonis Vticenſis ſimili forma dixit Γαβίνιον Παῦλον ἐκ τῶν Πομπηΐου κόλπων ἄνθρωπον, id eſt, Gabiniũ Paulum ex Pompeij ſinu hominem. Qui locus nobis antea citatus eſt in prouerbio, In ſinu gaudere: ſed ſenſu nonnihil diuerſo. De grege illo nobis ante dictum eſt. M. Tullius aliquoties gregales appellat, eiuſdem ſodalitij congerrones.

Intimæ neceſſitudinis homo.

Gregales.

Circumpedes. 45

Qui proximè adſunt cinguntque quempiam ad obſequium parati, circumpedes eſſe dicuntur. M. Tullius actione in Verrẽ tertia, Circumpedes autẽ homines formoſos & literatos ſuos eſſe dicebat, ſe emiſſe. Ita perpetua familiaritate iunctos dixit circumpedes, quemadmodum à manibus, à pedibus appellamus qui nobis domeſtice inſeruiunt.

Ne tempeſtas quidem nocere poſsit. 46

In homines inſigniter nudos & inopes non ſine prouerbij ſpecie dixit M. Tullius actione in Verrem 5. Ceteros Leontinos quibus non modò Apronius in agris, ſed ne tempeſtas quidem vlla nocere potuit, expectare nolite. Etenim nõ modò incommodi nihil ceperunt, ſed etiam in Apronianis illis rapinis, in quæſtu ſunt compendióque verſati, &c. Alluſum eſt autem in Apronij vocabulo ad aprum Calydonium. Et qui poſſident aliquid rerum, aut habẽt in agris, aut in mari: his tempeſtas nocere poteſt, cui verò nulla tempeſtas nocere poteſt, is nec in agris poſſidet quicquam, vt agricolæ: nec in nauibus, vt negotiatores.

Inopes, & egentes admodum.

Ballio. 47

Nomina quædam ob inſignem improbitatem abierunt in prouerbium, quod interdũ à veris, interdum à fictis in comœdia perſonis ſumitur. Nam Marcus Tullius in actionibus ſuis ſubinde C. Fannium Chæream quendam Ballionem appellat. veluti pro Roſcio comœdo, Qui ideirco capite & ſupercilijs, inquit, ſemper eſt raſis ne vllum pilum boni viri habere dicatur. Cuius perſonam præclarè Roſcius in ſcena tractare cõſueuit, neque tamen pro beneficio ei par gratia refertur. nam Ballionem illum improbiſſimum & periuriſſimum lenonẽ quum agit, agit Chæream: perſona illa lutulẽta, impura, inuiſa, in huius moribus natura vitáque eſt expreſſa. Ruſſus in eadem, Vix medius fidius tu Fanni à Ballione aut aliquo eius ſimili poſtulare auderes, & impetrare poſſes. Ballionem inducit Plautus in Pſeudolo, lenonem impuriſſimum, rapaciſſimum, improbiſſimum. nomen cõfictum eſt à [illegible], quòd ſemper aliquid prædæ venetur leno: vel à [illegible], quod laſciuiarum ac ſaltationũ ſit architectus.

Inſigniter improbus.

Oſtiatim. 48

Eleganter nec ſine prouerbij ſpecie M. Tullius dixit Oſtiatim pro ſingulatim ſiue nominatim, in Verrem actione ſexta.

Hic

Hic nolite expectare dum ego hoc nomen agam oſtiatim: ab Aeſchylo Tyndaritano pateram abſtulit, abs Thraſone item Tyndaritano patellam, &c. Iucundius erit ſi transferatur ad res animi: vt ſiquis è ſingulis libris aut capitulis authorũ petat teſtimonia aut probationes, dicetur oſtiatim petere. Eodem ferme ſenſu ad Atticum libro 2 epiſtola, Ac ne pluribus, dixit, κατὰ λεπτόν. Ac ne forte quæras κατὰ λεπτόν, de ſingulis rebus, vniuerſa res eo eſt deducta, ſpes vt nulla ſit.

Domi nobilis. 49

Sui virtutibus clarus.

Qui non opibus tantum aut potentia clarus eſt, ſed ex nobilibus nobilis prognatus eſt, hunc Cicero ſubinde domi nobilẽ vocat. Actione in Verrem tertia, Ignem ex lignis viridibus atque humidis in loco anguſto fieri iuſſit: ibi hominem ingenuũ, domi nobilem, populi Romani ſocium atque amicum, fumo excruciatum, ſemiuiuum reliquit. Idem actione quarta, Sopater quidam fuit Halicienſis, homo domi ſuæ cum primis locuples atque honeſtus. Rurſus actione quinta, Itaque quum Pilenus Herbitenſis, homo diſertus & prudens, & domi nobilis. Item pro Cluentio, Quas literas A. Aurius vir fortis & experiens, & domi nobilis. Rurſus ad Qu. fratrem epiſtola libro ſecundo, M. Orfium equitem Romanum commendat, hominem domi ſplendidum, gratioſum etiam extra domum. Conuenit in eum qui ſuis virtutibus magnus & clarus eſt.

Obtorto collo. 50

Qui vi compellitur, obtorto collo trahi dicitur. Mar. Tul. actione in Verrem texta, Hinc illa Verrea nata ſunt, quod in conuiuium Sextum Cominium protrahi iuſſit, in quem ſcyphũ de manu iacere conatus eſt, quẽ obtorta gula de conuiuio in vincula atque in tenebras abripi iuſſit. Idẽ pro Cluentio, Nec quicquam prius eſt factũ quàm vt illum perſequeretur, & collo obtorto ad ſubſellia reduceret, vt reliqua poſſet perorare. Plautus in Amphitruone dixit, Obſtricto collo. Ob illud indignum dictum obſtricto collo hac te diripiam. Item in eadem fabula, Quin ego hunc Amphitruonem collo obſtricto traham. Idem in Pœnulo, Dubito fugere hinc in malam crucem, prius quam obtorto collo ad prætorem trahor. Rurſus in Rudentib. Opta ocyus, rapi te obtorto collo mauis, an trahi? Atque inibi paulo poſt, Subuenite, Charmidem rapior obtorto collo.

Obſtricto collo.

Canes venatici. 51

De emiſſariis ſeu exploratoribus.

Qui venandi ſtudio tenentur, habent canes emiſſarios qui veſtigiorum odore feras explorant, & repertas latratu produnt. De Cercitis alibi diximus. M. Tullius actione in Verrem texta, Apponit de ſuis canibus quendam qui dicat ſe Diodorum Melitenſem rei capitalis reum velle facere. Ibidem aliquanto poſt, Qui ſimulátque in oppidum quopiam venerat, immittebantur illi continuò Cybiratici canes, qui inueſtigabant ac perſcrutabantur omnia. Duos fratres Cybiratas appellat canes, quòd ad furandum Verres illorum oculis, ſed ſuis manibus vteretur. Solet autem canibus à regione cognomen indi, vt Meliteis. Ac ſuperius in eadem, Qui poſteaquam venerunt, mirandum in modum canes venaticos diceres, ita odorabantur omnia & veſtigabant, &c.

Mercenarium præconium. 52

Laus non vera, ſed adulandi profecta ſtudio.

Laudes non ex animo tributas, ſed commodi gratia per adulationem oblatas M. Tullius actione in Verrem tertia, Mercenarium præconium appellat. Itaque quum à te caput illud tam multis verbis mercenario præconio eſſet ornatum, ecquis inuentus eſt poſt te prætor qui illud idem ediceret? Quanquam in vulgatis codicibus me non fugit, pro præconio haberi proœmio: an rectè, docti viderint.

Manus pretium. 53

Manus precium, ſeu vt doctè legunt, manupretium quid.

M. Tullius actione in Verrem tertia, Lapis aliquis cædendus & apportandus fuit, machina tua. Nam illò non ſaxum, non materia aducta eſt. tantum operis & in iſta locatione fuit, quantum paucæ operæ fabrorum mercedis tulerunt, & manus pretium, machinæ. Manus pretium appellare videtur mercedem non quæ datur pro materia, ſed quæ artis nomine debetur architecto. Idem in Piſonem, Quum verò non modo non poſtulante atque cogente, ſed inuito atque oppreſſo ſenatu, nõ modo nullo populi Romani ſtudio, ſed nullo ferente ſuffragium libero, prouincia iſta tibi manus pretium fuerit, non euerſę per te, ſed perditæ ciuitatis, &c. Ita Caius in libro De verborum ſignificationibus, Cap. mulieris, Quoniam in manus pretio plus eſt quàm in re. Et paulo ante præcedit, Res abeſſe videntur, vt Sabinus ait, & Pedius probat, etiam ex quarum corpus manet, forma mutatur & ideo ſi corruptæ ſunt vel transfiguratæ, videri abeſſe, quoniã, &c. Detorqueri poterit in eos qui inſtitutione formant ad virtutem, aut corrumpunt diſcipulos.

Decumanum. 54

Olim decumanum ouum dicebant, & fluctum decumanum pro magno: quòd à ruſticis ac nautis obſeruatum ſit, decimum quodque ouum naſci cæteris maius, & decimum quenque fluctum cæteris eſſe vehementiorem. Vnde Ouidius,

-decimæ ruit impetus vndæ.

Hinc quicquid ingens eſſet, decumanum vocari cœptum. Vt Lucilius, Acipenſere cum decumano.

Palmarium facinus. 55

Inſigne, ac memorabile factum.

Palmarium facinus, pro inſigni ac triumpho digno, dixit Terentius in Eunucho, Tum hoc alterum: id verò eſt quod mihi puto palmarium. Pro eodem M. Tullius dixit Palmas. vt pro Sexto Roſcio Amerino, Si, quemadmodũ paratum eſſe audio, teſtis prodierit, tum alias quoque ſuas palmas cognoſcet. Rurſus Philippica 11 Sexta palma vrbana, etiam in gladiatore, difficilis. Ad hæc ſi ſecus, culpa non mea eſt. Plautus in Muſtellaria palmam item vſurpauit in malam partem, loquens de adoleſcente qui ex moribus continentiſſimis degenerarat ad mores corruptiſſimos, Is nunc in aliam partem palmam poſſidet.

Commouere ſacra. 56

Extrema præſidia experiri.

Plautus in Pſeudolo Commouere ſacra dixit, pro eo quod erat extrema experiri præſidia. Hinc dictum apparet, quod rebus deſperatis, ſoleant homines ad deorum præſidia confugere. Velut hodie Lutetiæ, quum ſupra modum inundat Sequana, corpus diuæ Genoueſæ à montis acuti templo defertur ad ædem Virgini matri ſacram. Sed vide num pro ſacra legendum ſit ſaga, vt intelligas arma de quo iam diximus. Sequitur enim protinus, quo pacto & quantas ſoleant turbellas dare. Deinde verba ſunt quaſi bellum denunciantis: Nunc nequis dictũ tibi neget, dico omni pube præſente in cõcione omni populo, omnibus amicis notiſque edico meis. In hunc diem à me vt caueant, ne credant mihi. Idem ſeruus & deinceps bellica loquitur.

Quaſi dies dicta ſit. 57

Olim rei ſolebant eſſe mœſti ſqualidique ac lugẽtibus ſimiles, quo iudices ad miſericordiam inflecterent. Hinc illud Plautinum in Aulularia,

Quem videam æque mœſtum eſſe vt quaſi dies dicta ſi ſiet.

Βιζηνοί. 58

Nihil ſani loqui.

Stephanus ſcribit, Βιζύην eſſe ciuitatem Thraciæ, ſiue (vt Strabo refert) vicum. Eius gẽtis improbi mores in prouerbiũ abierunt, vt dicerentur Βιζηνοί qui nihil ſani loquerentur. Tota enim natio Thracũ multis nominibus male audiebat, ſed præcipuè ob morum truculẽtiam ac perfidiam. Thrax erat Polymneſtor, qui victricia arma ſequutus, Polydorum obtruncauit, & auro vi potitus eſt.

Summo pede. 59

Ἄκρῳ ποδί, id eſt, Summo pede, eadem figura dictum eſt qua Summo digito. Negatur ſummo pede attigiſſe diſciplinã, qui nunquam ingreſſus eſt, nec attigit limẽ illius. Extat apud Platonem in Lachete, cuius loci alibi (ni fallor,) fecimus mẽtionẽ.

Vſuræ nauticæ. 60

Ἀμφοτερόπλουν.
Ἔκδοσις.

Apud Iuriſconſultos vſuræ nauticę dicuntur centeſimę magnęque. Negotiatores interdum accipiunt mutuo. quoniam autem qui nauticam exercent negotiationem, ſe ſuaque ventis & vndis committũt, fœneratores maiorem vſuram exigebant. Interdum accipiebant mutuum in vna ciuitate quod in alia redderent: veluti ſi negotiator Venetiæ pecuniam acciperet reddendã Brugis. Hoc genus negotiationis quod vtriuſque periculo fit, à Græcis dicitur ἀμφοτερόπλουν. Idque mutuũ vocabitur δάνειον ναυτικόν. Vſus eſt Demoſthenes in Oratione aduerſus Dionyſiodorũ. Dicebatur & ἔκδοσις, quo verbo vſus eſt Demoſthenes contra Aphobum, quòd foris daretur. Porrò de fœnore nautico titulus eſt in Pandectis li. 22. Eam pecuniã Modeſtinus vocat traiectitiam, ſed non ſolus. Paulus appellat vſuras maritimas. Idẽ titulus eſt in Codice lib. 4. Hoc indicare ſatis eſt parœmiographo. Qui quærit exactiora, inde petat.

Philoſophari. 61

De ſerio, grauique ſtudio.

Qui ſentẽtias ſerias dicunt, Græcis dicuntur φιλοσοφεῖν, quod aliquoties eſt apud Plautum. Hinc tranſlatum eſt ad cuiuſcunque rei vehemens ac ſerium ſtudiũ. Sic vſus eſt Iſocrates in Oratione de pace. Et Menander in Thraſyleonte, φιλοσοφεῖ δ' ὅπως τοῦτο καταπράξηται τὸν γάμον, id eſt, hoc ſtudet vt conficiat nuptias. Philoſophari pro temperare affectibus, & aduerſus res acerbas infracto eſſe animo, frequenter vſurpat Chryſoſtomus: eámque animi moderationem appellat philoſophiam quibus vocibus apparet fuiſſe delectatos, & diuum Baſilium & Gregorium Nazianzenum. M. Tullius libro ad Atticum ſecundo, Sed quid ego hæc quæ cupio deponere & toto animo atque omni cura φιλοσοφεῖν? Et alibi in iiſdem, ſed φιλοσοφητέον: ſentiens omnia æquo animo ferenda. Sic & Flaccus, Atque mea me virtute inuoluo. Aliiſque compluribus locis vtitur in hunc modum ea voce, veluti lib. 4. Vobis ἐμφιλοσοφῆσαι poſſunt, hoc eſt, in amicitia veſtra ſic acquieſcere, vt reliqua negligam forti animo. Occurrit aliquoties & apud Plautum, ſiquid dicitur grauius ac ſententioſius. In Captiuis, Salua res eſt: philoſophatur quoque iam non mendax modò eſt.

Doribus Dorice loqui. 62

Prouerbij faciẽ habet quod Gorgo in Syracuſiis apud Theocritum reſpondet hoſpiti, admonenti vt deſinãt turturum more garrire,

Δωριάζειν δ' ἔξεστι, δοκῶ, τοῖς Δωριέεσι. id eſt,
Doriſſare tamen fas Doribus arbitror eſſe.

Oratio moribus conueniens. Conueniet in homines natura loquaces, aut quum oratio reſpondet moribus & ingenio, velut quum Pœnus fraudulenter loquitur, aut leno lenone digna.

Somnium hybernum. 63

Χειμέριον ὄνειρον, id eſt, Hybernum ſomnium dicitur prolixa narratio, ſed inepta, quòd hyeme noctes ſint longiores, & proinde longiora ſomnia. Lucianus in Somnio, μέτριοι δὲ λέγοντες, Ἡράκλεις, ἔφη τις, ὡς μακρὸν τὸ ἐνύπνιον καὶ δικανικόν. ὁ δὲ ἄλλος ὑπέκρουσε, χειμέριος ὄνειρος, id eſt. Sed interim dum hæc loquor Papæ, dixerit aliquis, vt longum inſomnium, ac forenſe. mox alius ſubiecerit, Hybernum ſomnium. Dicanicum dixit, vel quòd duæ perſonæ inter ſe decertent, vel quòd forenſes cauſæ multis clepſydris perorentur.

Alios tragœdos prouocat. 64

Τοὺς ἑτέρους τραγῳδοὺς ἀγωνίζεται, id eſt, Aduerſus reliquos tragœdos ſeſe parat. Refertur ex Lycurgi ſophiſtæ oratione aduerſus Demadem. Didymus oſtendit dici ſolitum in eos qui ſeſe componunt inſtruuntque aduerſus partē aduerſam. Tranſlatum videtur à certaminibus Baccho ſacris, in quibus tragœdorum feruebat concertatio.

Deſerere vadimonium. 65

Olim & turpe erat & damnoſum vadimonium deſerere, nec excuſabatur vadimonii promiſſor, niſi ob cauſas egregie graues. M. Tullius inuectiua in Catilinam ſecunda, Itaque ego illum exercitum ex Gallicanis legionibus, & cum hoc delectu quem in agro Piceno & Gallico Q. Metellus habuit, ex his copiis quæ a nobis quotidie comparantur, magnopere contemno, collectum ex ſenibus deſperatis, agreſti luxuria, ex ruſticis mendiculis, ex decoctoribus, ex his qui vadimonia deſerere quam illum exercitum maluerũt. Et Horatianus ille garrulus qui vadato reſpondere debebat, dubitat vtrum mallet Horatium deſerere an vadimoniũ. Alibi commemoratum eſt nobis, Dignũ ob quod vadimoniũ deſeratur: de re maximi momenti.

Πομπεύειν. 66

Conuiciari. Veteres πομπεύειν dicebant conuiciari, & πομπείας conuicia. hinc natum quòd in pompis Bacchanalibus quidam e curribus conuicia iactabant in alios, & viciſſim ab illis impetebantur. Citantur hi verſus è Menandri Perinthia,

Ἐπὶ τῶν ἁμαξῶν εἰσὶ πομπεῖαί τινες
σφόδρα λοίδοροι. id eſt,
In curribus nonnulla ſunt dicteria
Acerba valde.

De plauſtro loqui, dictum eſt alias.

Secutim inicere. 67

Secutim inicere dicuntur, qui vehementer lædunt ac vulnerant. M. Tullius pro L. Muræna, Sed tamen Serui, quam te ſecurim putas iniecisse petitioni tuæ, quum tu populum Romanum in eum metum adduxiſti? Atque ibi paulo ſuperius, quod hic ſecurim dixit, velut exponens, appellat plagam, Atque ex omnibus illa plaga eſt iniecta petitioni tuæ, non tacenti, ſed maxima. Item pro Plancio, Quam grauiorem potuerunt Reip. infligere ſecurim, &c. Idem in epiſtola ad Q. fratrem libro 2. Tenediorũ igitur libertas, ſecuri Tenedia præciſa eſt. Et Demoſthenes Phocionem appellare ſolet ſuorum argumētorum ſecurim. Frequentia ſunt apud Plautum, Inicere trag ulam, Inicere pilum, Inicere telum. Omnia tela in patriam intenta, dixit Cicero de prouinciis conſularibus.

Plagā inicere.

Argumentorum ſecuris.

Sale nihil vtilius. 68

Comperio & hoc à doctis prouerbii titulo commemoratum humano corpori nihil eſſe vtilius ſale & ſole. Salem etiam hodie omnibus cibis admiſcemus: olim apricatio vehemēter laudabatur a medicis. Apud Hebræos nefas erat vllam immolare victimam abſque ſale.

Apud equum & virginem. 69

Æſchines aduerſus Timarchum refert, Athenis fuiſſe quēdam tantæ ſeueritatis, vt filiam, quòd impudice ſe geſſerit, nec integritatem ſuam ſeruarit vſque ad matrimonium, deportarit in locum deſertum, atque ibi vna cum equo incluſerit haud dubie tamen perituram. Huiuſque domicilii ſolum ſua etiamnum ætate ſuperfuiſſe tradit, quod ex re dicebatur παρ' ἵππον καὶ κόρην, id eſt, apud equum & virginem. Dici poteſt in exemplum immodicæ ſeueritatis.

Ad vinum diſerti. 70

Inter pocula diſerti. Cicero in Oratione pro M. Cælio, ad vinum diſertos appellat qui ad ſerias cauſas agendas inepti, inter pocula mira garriũt, vbi nihil opus, Qui ſe nunquam profecto ſi iſtum in locũ proceſſerint, explicabunt, quam volent in cõuiuiis faceti, dicaces, nonnunquam etiam ad vinum diſerti ſint. Alia fori vis eſt, alia triclinii. Notum eſt illud Flacci,

Fœcundi calices, quem non fecere diſertum?

M. Tullius alluſit ad morem priſcum, quo cauſæ ad aquæ modum agebãtur. Ea diuidebatur in tres partes, vna infundebatur actori, altera reo, tertia iudici. At qui ad vinum diſerti ſunt ad aquam fere muti ſunt.

Cauſæ ad aquæ modum actæ.

Sicco iunco. 71

Prouerbij ſpeciem habet quod eſt apud Æſchinē περὶ τῆς συμμαχίας, ὁλοσχοίνῳ ἀβρόχῳ. id eſt, iunco ſiue ſune ſicco. πηγὰς δὲ λόγων ἀφθόνους ἔχειν ἐπηγγέλλετο, καὶ περὶ τῶν δικαίων τῶν ὑπὲρ Ἀμφιπόλεως, τήν τ' ἀρχὴν τοῦ πολέμου τοιαῦτα ἐρεῖν ἔφη, ὥστε ἐμφράξειν τὸ Φιλίππου στόμα ὁλοσχοίνῳ ἀβρόχῳ. id eſt, Iam vero & rationum copioſos fontes habere ſe iactabat, atque de iure Amphipolis, deque belli origine talia dicturum, vt Philippi os ſicco fune obiuncturus eſſet. ἄβροχος dici poteſt vel ſiccum, quódque non rigatur: vel quod laqueum non habeat. Nam iunci gaudēt humido, & ex his intertorti texuntur funes. Heſychius indicat ὁλόσχοινον idem eſſe quod ὀξύσχοινον, id eſt, iuncum marinum, ad hæc ὀλισθηρόν, id eſt verſatilem. Denique & περιφερῆ λίθον, id eſt rotundum ac volubile ſaxum. Itaque perpendat eruditus lector, an ὁλόσχοινον ἄβροχον, intelligat orationem laſſam, non aqua marina, id eſt acribus ac pungētibus rationibus. Quin & in his verbis, πηγαὶ λόγων, ſubeſt prouerbium: quum ingentem copiam ſignificabant. Frequens eſt apud Chryſoſtomum.

ἄβροχος.

Πηγὰς λόγων.

Supercilium ſalit. 72

Quoties bona quædam ſpes titillat animum noſtrum, dicere licebit nobis ſalire ſupercilium. Ita Pſeudolus apud Plautum in ſui nominis fabula, amanti de argento quærenti, At id futurũ vnde? reſpondet, Vnde dicam, neſcio, niſi quia futurum eſt, ita ſupercilium ſalit. Sumptum a vulgi ſuperſtitione, qui futurorū auguria captat ex corporis affectibus, vt ſiquod membrum præter euidentē cauſam, ſi dexter oculus ſaltat, ſi auris dextra tinnitat. Non me fallit aliter legi apud Plautum verum & ipſa ſententia & metri ratio docet eſſe legendum vt à me poſitum eſt. Sic enim legendi ſunt ſenarij iambici,

Veterum ſuperſtitio, à obſeruatio.

Verum ego te amantem, ne paue, non deſeram:
Spero alicunde hodie me bona opera, aut hac mea
Tibi inuenturum eſſe auxilium argentarium.
At id futurum vnde? vnde dicam neſcio,
Niſi quia futurum eſt: ita ſupercilium ſalit.

Duobus digitis primoribus. 73

Quod auide arripimus, tota manu ſumimus: aut vt habet prouerbium, ambabus. Contra qui parce ſumunt, duobus digitis accipiunt Plautus in Bacchidibus, Quid igitur ſtulte, quoniam occaſio ad eam rem fuit Virtute mea parta, vt quantum velles, tantum ſumeres: Sic hoc tu digitulis duobus ſumebas primoribus. Sentit opinor de pollice & indice. Rurſus in Pœnulo, Tenetis rem? vix quidem hercle, ita pauxilla eſt digitis primoribus. Ad res animi trāſlatum, pluſculum habebit veneris, vt, Tanta occaſio non erat tibi duobus digitis primoribus accipienda, ſed toto arripienda corpore.

Maduſa. 74

In Pſeudolo Plautina ſeruus ebrius ita loquitur, Ego nunc probe habeo maduſam. Feſtus Pompeius indicat apud priſcos maduſam dici ſolere temulentum: dubitatque vtrum a Græcis deductum ſit, quibus ebrius eſt μέθυσος: an a Latino verbo madere, quòd probe poti, vino madidi dicantur. Quod ſi maduſa ſonat ebrium, non ebrietatem, abſurdus ſermo eſt, habeo maduſam. vnde ſic arbitror legendum,

Ego nunc probe habeo maduſa, ita victu excurato.

Seruus in ebrietate videtur ſibi fœlix, vt ſolutus omni metu curaque, & omnium triſtium oblitus. Dixerit aliquis, quid hęc ad prouerbia? Imò quemadmodum peregrina vocabula nouitatis commendatione in prouerbium abeunt, ita & obſoleta quædam.

Talum reponere. 75

Τὸν πεσσὸν ἀναθέσθαι, id eſt, Ruſus talum ponere dicebantur, qui quod parum ex ſententia eueneiat, curis, vt aiunt, poſterioribus corrigebant. Antiphon in oratione De concordia, ἀναθέσθαι ὥσπερ πεττὸν τὸν βίον οὐκ ἔστιν, id eſt, Vitam perinde atque talum denuo ponere non licet. Vitam ſemel actam ruſus iterare non eſt datum. Licet tamen iuxta Mitionis Terentiani dictũ, prioris vitæ lapſus melioribus factis corrigere: amiſſa vita non eſt quod corrigas.

Corrigere quod non bene actum.

Dorice concinere. 76

Qui diſſentiunt, dicuntur non concinere harmonia Dorica. Id prouerbio iactatum videtur in eos quorum oratio diſſentiret a factis. Plato in Lachete, Οὐκ ἄρα κατὰ τὸν λόγον δωριστὶ ἡρμόσμεθα ἐγώ τε καὶ σύ, ὦ Λάχης. τὰ γὰρ ἔργα οὐ συμφωνεῖ ἡμῖν τοῖς λόγοις, id eſt, Nequaquam igitur iuxta ſermonem tuũ Dorica cõcinimus harmonia ego ac tu Laches. Nã facta nobis haud conſonant verbis. Inter muſices genera Doricũ maxime probatum eſt, vt medie temperatum inter Lydium & Phrygium.

Præſentibus rebus conſulendum. 77

Procopius belli Gotthici lib. 1. Vetus nimirum me ſubit dictum, quod vtique præſentibus rebus vt conſulatur iniungit. Arbitror eſſe idem quod alias ex Platone retulimus, Δεῖ τὸ παρὸν

ἀνῆλθε. quod præteriit, in integrum reuocari non poteſt: conſultationem de futuris variæ interrumpũt occaſiones: quòd vrget, in primis curandum eſt.

Mutare veſtem. 78

Veſtem mutauit ſenatus ex lautis M. Tullio.

Mutare veſtem, præter vſum vulgarem, frequẽter vſurpatur à M. Tullio, vt mutare veſtem dicantur qui lugerent mortuum, aut eſſent rei. Nam rei quoque, pullati aut ſqualidi quondam incedebāt, ſtultiſſimo more. Cur enim lugeant nondum damnati, & vt ſæpe fit innocentes? Quanquam & ſenatus mutata veſte dolorem ſuum aliquãdo teſtatus eſt. M. Tullius pro Sextio, Lex erat lata, vaſtato ac relicto foro, & ſicariis ſeruiſque tradito: & ea lex, quæ ne ferretur, ſenatus fuerat veſte mutata. In eadem, Erat igitur in luctu ſenatus, ſqualebat ciuitas publico conſilio mutata veſte. Ac mox, Quum ſubito edicunt duo cõſules vt ad ſuum veſtitum Senatores redirent. Item mox, Néve hunc ſuum dolorem veſte mutata ſignificarent. ſiue illa veſtis mutatio ad luctum ipſorum, ſiue ad deprecandum valebat. Idẽ epiſtola ad Q. fratrem libro ſecundo, Cato legem tulit de imperio Lentuli abrogãdo. Veſtem filius mutauit. Rurſum in eadem, Qui ne veſtitum quidem defendiſſent, &c. Veſtitũ appellat, qui veſtem non mutarat. Prouerbialius erit ſi dicas, Hic caſus indignus eſt ob quem quis veſtem mutet, hoc eſt indignus eſt graui luctu.

Fumoſæ imagines. 79

Iactatores nobilitatis.

Καπνώδεις εἰκόνες, id eſt, Fumoſæ imagines, in eos dicebatur qui iactarent peruetuſtam generis nobilitatem. M. Tullius in Piſonem, Obrepſiſti ad honores errore hominum, commendatione fumoſarum imaginum, quarum nihil ſimile habes præter colorem. Iuuenalis veteres ceras appellat:

> Tota licet veteres exornent vndique ceræ
> Atria, nobilitas ſola eſt atque vnica virtus.

Ibidem faceſtiſſime deridet Curios iã dimidios, naſumque minorem Coruini.

Sal & menſa. 80

Ius hoſpitalitatis.

Apud priſcos hoſpitii ius fuiſſe ſanctiſſimum aliàs nobis eſt dictum. Id contrahebatur ſalis & menſæ conſortio. Quemadmodum apud Germanos acceptus à propinante cyathus, adimit omne ius agendi iniuriarum. Aeſchines de perperam obita legatione, [illegible] id eſt Etenim ciuitatis ſalem, publicámque menſam, ait [illegible] facere. Non exciderat hoc prouerbium antea commemoratum, verum hoc exemplum hoſpitii publici religionem nobis commendat: eóque commemorandum putaui. Manent huius hoſpitalitatis publicæ veſtigia in hunc vſque diem apud Germanos.

Saliares dapes. 81

De opiparo conuiuio.

Vetuſtiſſimum ſacerdotum genus fuit apud Romanos Salij, dicti quòd ancylia, quæ credebantur cœlo delapſa, ſaltantes ferrent. Hinc opiparum cõuiuium ac magnificum, Saliare dicitur. Horatius in Odis,

> Nunc eſt bibendum, nunc pede libero
> Pulſanda tellus: nunc Saliaribus
> Ornare puluinar deorum
> Tempus erat dapibus ſodales.

Reor autem Horatium Saliares pro pontificales dixiſſe, hoc eſt ſpeciẽ pro genere. Nam in omnibus ſacris adhibebatur apparatus ſplendidus ac magnificus, quæ cura delegata erat ſeptemviris epulonibus. Ariſtippus reprehenſus quòd homo philoſophus ſumptuoſe viueret. Si, inquit, hoc eſſet crimen, dii non pararentur in ſuis ſacris. De pontificali cœna nobis alibi dictum eſt.

Falſum probrum. 82

Conſcia mens recti, famæ mendacia ridet.

Sententia prouerbialis eſt apud Aeſchinem in oratione περὶ παραπρεσβείας, Τοῦ ψευδοῦς ὀνείδους οὐ περαιτέρω τῶν ἀκοῶν ἀφικνεῖται, id eſt, Falſum probrum non peruenit vltra aures. Qui audit conuicium cuius ſibi conſcius eſt, grauiter animo vulneratur: at qui falſo probro aſpergitur, nõ proinde commouetur. Non enim deſcendit altius in animum hominis rectæ conſcientiæ.

Ne inſciens quidem verum dicit. 83

Aliquanto pòſt addit hyperbolẽ prouerbialem, [illegible] id eſt In rep. verò inuolutus ſum cum homine ſupra modum impoſtore & improbo, qui ne inſciẽs quidem quicquam veri poſſit dicere. Hoc tropo notat hominem inſigniter vanum. Alioqui ſolent etiam natura mendaces, interdum lapſu linguæ, aut per incogitantiam aliquid veri dicere. Fertur & hodie vulgo apud noſtrates de vano, Fortunatus eſt ad dicendum verum: quaſi nunquam loquatur verum, niſi imprudens. Quod enim accidit præter animi deſtinationem, fortunæ tribuitur.

Capillis trahere. 84

Τῶν τριχῶν ἕλκειν, id eſt, capillis trahere, dicuntur qui vi pellunt: quod & hodie dicitur Auribus trahere. Aeſchines in oratione quam modo citaui, Οὐ καρτερήσας τὴν ὕβριν, ἀλλὰ ἀναβοήσαντος, ὅτ' ἡμᾶς ἐξένιζε [illegible] ἀκόλαστον [illegible] τῶν τριχῶν, καὶ λαβὼν [illegible] αἰχμάλωτον γυναῖκα, id eſt, Non perpeſſus fuiſſem contumeliam, ſed inclamaſſem quum nos exciperet cõuiuio quidam è Philippi amicis excipiendis hoſpitibus præfectus, & capillis traxiſſem, & arrepto loro flagellaſſem captiuam mulierẽ. Plautus in [illegible]nachmis, Sed quis hic eſt qui me capillo hinc de curru deripit? Opinor alluſum ad Palladem Homericam quæ Achillem capillis reuocauit à pugna. Idem in Mercatore, Me iſtam capillo pertracturum in viam, niſi hinc abducit D[illegible] naribus trahi, Obtorto collo, Obtorta gula, nobis aliàs dictum eſt. Quo longius à rebus corporeis recedet metaphora, hoc erit venuſtior: veluti ſiquis dicat, laſciuam capillis trahendam, & ieiuniis laboribúſque caſtigandam.

Scytha malus. 85

Turca, pro crudeli.

Tanta erat barbaries immanitáſque Scythicæ gentis vt ipſa etiam appellatio ceſſerit in prouerbium: quemadmodũ hodie crudelem hominem appellamus Turcam, & immane facinus, Turcicum. Aeſchines in oratione περὶ παραπρεσβείας, Καὶ δέομαι ὑμῶν, ἐμὲ τῷ λογογράφῳ καὶ Σκύθῃ κακῷ ὄντι μὴ παραδοῦναι, id eſt, Obſecro vt ſeruetis me, néve logographo, malóque Scythæ me tradatis.

Mali principij malus finis. 86

Ἀρχῆς κακῆς τέλος κακόν, id eſt, Orſus mali finis malus Iambicus dimeter ex Aeolo poeta refertur. Quæ rectis conſiliis inſtituuntur, etiam ſiqua incidat difficultas, tamen ſortiuntur aliquando lætum exitum: contrà, quæ prauis rationibus inceptãtur, quamuis initio ſuccedãt, tamen habent infœlicem exitum.

Laureolam in muſtaceis quærere. 87

Ex rebus friuolis captare famam.

M. Tullius in epiſtolis ad Atticum, Bibulus cœpit laureolam in muſtaceo quærere hoc eſt, ex friuolis negotiis captare famã haud præclaram, neque magnificam. Eſt autem muſtaceum ſiue muſtaceus libi genus, cui aliquid additur de virga lauri derasum, ac decoquitur ſuppoſitis lauri foliis, vt indicat Cato li. De agricultura. Vnde Plinius lib. 15. cap. 30 Muſtaceum dictum putat tertium lauri genus, quod ad eum vſum adhibebatur. Alioqui laurus erat triumphalis, ornamentum ædium principalium ac pontificiatum. Hanc qui non poterant aſſequi laurum, in muſtaceo quærebant laureolam. M. Tullius Epiſtolarum ad Atticum lib. [illegible] Epiſtola cuius initium, Saturnalibus mane, Bibulus, inquit, credo voluit hac appellatione mani nobis eſſe par. In eodem Amano cœpit laureolam in muſtaceo quærere. Cicero in prouincia res præclaras geſſerat, Bibulus fugebat. Idem ad M. Cælium Ruffum lib. 2. qualemcunque triumphum laureolam appellat. Velles enim (ais) tantummodo vt haberem negotij quod eſſet ad laureolam ſatis.

Si tu proreta, &c. 88

Non tam ficus ficui ſimilis eſt, quàm eſt ſimile prouerbio quod eſt apud Plautum in Rudentibus,

> Si tu proreta iſti naui es, ego gubernator ero.

Prora. Puppis.

Quo licebit vti quoties neuter alteri in negotio quopiam vult cedere. Nã prora, ea pars nauis eſt quæ in appellendo percutit litus: puppis eſt poſterior in qua ſedet qui clauum regit. Habent enim nautæ ſingulis diſtributa munia, quorum præcipua ſunt proretæ & gubernatores. Vnde prouerbium Prora & puppis. Prora græca vox eſt, cui parti qui præſidet, πρωρεὺς & πρωράτης illis appellatur: vnde πρωρατεύειν, proram regere. Suſpicor autem Plautum & alterã vocem Græce potuiſſe, vt priori Græcæ reſponderet κυβερνήτης. Nam ſi gubernator legas, verſus trochaicus antepenultimo loco habebit breuem ſyllabam, gubernator ero: quod carminis ratio nullo pacto recipit. Si tu proreta iſti naui es, ego κυβερνήτης ero. Verùm hoc quicquid eſt eruditorum iudicio relinquo. Honeſtior autem nauis pars eſt puppis. Vnde Vergilianus Aeneas, Stat celſa in puppi. Et M. T. Cornificio, libro duodecimo, Quamobrem mi Quinte conſcẽde nobiſcum, & quidem ad puppim.

Hedera laſciuior. 89

Amicitia vinculum arctiſſimum.

Non ſine prouerbii ſpecie dictum eſt, quòd hederæ natura ſit omnia complexu ſuo vincire. Vnde Flaccus arctiſſimũ amicæ complexum ſignificare volens, ait in Odis,

> Arctius atque hedera procera aſtringitur ilex,
> Lentis adhærens brachiis.

Rurſus alibi, Laſciuis hederis ambitioſius. Sed complexu ſuo enecat arbores, quod idem amantibus faciunt laſciuæ puellæ. Vnde Romæ Flamini diali nefas erat tangere hederam, atque adeo ne nominare quidem fas erat. Hoc ænigmate declarauit antiquitas, quanta puritas, quantáque caſtitas deceat ſacerdotem, atque adeo quanta libertas. nam amare, mera ſeruitus eſt. Nec anulum ſolidum geſtare conceſſum erat, aut vllum omnino in corpore nodum habere, vt teſtatur Feſtus Põpeius, opinor quòd oporteat ſacerdotem ab omni angore liberum eſſe, nec vllius mali ſibi conſcium.

Nugæ theatri. 90

Plautus in comœdia Pſeudolo, nugas theatri appellat quo-

tidiana conuicia quæ in meretrices, lenones & paraſitos iaciebantur à comœdiarum actoribus. Sic ibi Ballio leno rogatus quid ipſi dixiſſet quiſpiam, Nugas, inquit, theatri, verba quę in comœdiis ſolent lenoni dici. quæ pueri ſciunt, Malum & ſceleroſum & periurum aiebát eſſe me. ſic leno. His autem conuiciis non oportebat quenquam offendi, vt aiebat Socrates, nihilo hercle magis quam in magno conuiuio, liberius dictis. Quinetiam totum hoc quod in comœdiis agitur, nugæ theatri dici poterunt: veluti iuuenes amare, ſenes obiurgare, ſeruos heris imponere, lenas ſitire, &c. Aliquanto ſecus dictum eſt M. Tullio, qui theatri vocem traxit ad ſignificationem oſtẽtationis: velut in oratione pro Rabirio, Multas equidem C. Cæſaris virtutes magnas incredibiléſque cognoui, ſed ſunt cæteræ maioribus quaſi theatris propoſitæ & penè populares: caſtris locũ capere, &c. Vnde & theatrica dicuntur quæ multitudinis fauorem captant.

Theatrica.

Ἐν ἐπιτομῇ. 91

Summatim, conciſè.

M. Tullius epiſtolarum ad Atticum lib. 5 epiſtola cuius initium, Saturnalibus mane: Hoc iam ſic habeto, nec hoc exercitu, hic tanta negotia geri potuiſſe. quæ cognoſces ἐν ἐπιτομῇ. ſic enim concedis mihi proximis literis. ἐν ἐπιτομῇ dixit, pro eo quod erat διὰ βραχέων, ſummatim & cõpendio, recisis iis quæ minus ad rẽ pertinent. Hinc enim Græca vox dicitur ἐπιτέμνειν, id eſt accidere. Cui contrarium videtur quod alibi dictum eſt ἐν πλάτει.

Iuxtà cum ignariſſimis. 92

Non ſine prouerbii ſpecie Simo ſenex apud Plautũ in Pſeudolo rogatus à Ballione, Iamne ſcis quæ ſit hæc res? reſpondet, Iuxtà cum ignariſſimis. Sentiens ſe nihil omnino ſcire, nihilóque plus quam hi qui maxime ſunt ignari. Cõſimilis forma ſermonis frequens eſt apud veteres: Ad perſonam, vt tam mihi charus es, quàm qui chariſſimus. Ad tẽpus, vt, Pamphilus amabat, vt qui maximè. Ad rem, Iſtud officiũ tam mihi fuit gratum, quam quod eſt gratiſſimum. Tam odi temulẽtiam, quam quæ maximè.

Pleno modio. 93

Plena manu.

Antè dictum eſt à nobis Plena manu fieri, quod largiter minimèque malignè dicitur. M. Tullius ad Attic. li. 6. epiſtola prima, ſimillima figura dixit, pleno modio, Si illa iam habent pleno modio, verborum honorem, inuitationem crebrã, &c. Nam antea dixerat, ſe publicanorum viuras affatim laudaſſe.

Agninis lactibus alligare canem. 94

Ballio in Pſeudolo Plautina, Quia pol qua opera credam tibi, vna opera alligem fugitiuum canem agninis lactibus. Qui canem alligat inteſtinis agninis, is non modo canem amittit, verum & prædam vltro dederit fugitiuo. Sic qui credit homini malæ fidei, & rem perdit, & fruſtra obligatũ habet eum qui non eſt ſoluendo. Lactes enim dicuntur inteſtina molliora.

Lactes.

Superauit dolum Troianum. 95

Apud Plautum in Pſeudolo, ſenex laudãs ſeruum ſuum quòd arte noua, ſtructis inſidiis per ſubornatum quẽdam impoſuerit Ballioni lenoni, ita loquitur:

Superauit dolum Troianum, atque vicit Pſeudolus.

Sentit autem de equo Troiano è trabibus contexto, de quo iam ſæpius diximus. Quemadmodum autem Græci per ſubornatum Sinonem impoſuere Troianis, ita Pſeudolus per Harpagem impoſuit lenoni.

Λαρυγγίζειν. 96

Dicti, qui vocem immanem effundunt.

Λαρυγγίζειν Græcis dicuntur qui non loquũtur naturali modo, ſed dilatato gutture effundũt immanem vocem, quemadmodum & canunt nonnulli. Hoc vitium Demoſthenes obiecit Æſchini, quòd non ex animo loquens, vocem præter naturam intenderet. Neque enim oratoris eſt, affectus clamore mouere, ſed argumentis & rem velut oculis ſubiiciendo.

Oculis ac manibus. 97

Omnibus compertum modis.

Quod omnibus modis compertum eſt, oculis & manibus deprehenſum dicitur. M. Tul. pro Cluentio, Quem manifeſtè veneum deprehendiſſet, quod vir matris Oppianicus ei parauiſſet, & res non coniectura, ſed oculis ac manibus teneretur, neque in cauſa vlla dubitatio poſſet eſſe, accuſauit. Oculis magis creditur quam auribus. Quidam porrò adeò ſunt ἄπιστοι, vt niſi manibus contrectent, non credant, quemadmodũ de Thoma Didymo narrat Euangelica hiſtoria.

Vt herba ſolſtitialis. 98

De ſpe ſubitò deiectus.

Apud Plautum in Pſeudolo amãs de ſpe ſubitò deiectus, ita loquitur, Quaſi ſolſtitialis herba paulliſper fui: repentè exortus ſum, repẽtinò occidi. De ephemero animalculo nobis alias dictum eſt. Sunt qui hoc loco ſolſtitialem herbam intelligi velint heliotropium. Atqui tametſi heliotropium circumagitur ad ſolem ſpectans, nuſquã tamen legimus eam eodem die naſci ac mori. Vero propius eſt Plautum ſentire de herba ephemero, cuius aliquot locis meminit Dioſcorides veluti li. 4. cap. 698. Item aliis nonnullis. Rurſum lib. 6. cap. 111. is duo facit genera, alterum Colchicũ, quòd illic affatim proueniat. à quibus bulbus erraticus ſiue agreſtis dicitur, quod ſub exitũ autumni florem effundit ſubcãdidum, non diſſimilem croceo. Alterum quod item ſyluestrem appellãt. foliis lilii, ſed tenuioribus, caule paru, florem habet ceruleum amarum, cuius deſcriptionem habet Plinius lib. 25. cap 13. Colchicon bulbi ſimilitudine allicit ignaros, & iugulat, quemadmodum & fungi. ſed pręſens remedium eſt lac bubulum. De hac herba non dubium eſt quin Plautus ſenſerit. nam Dioſcorides ait prouenire ſub exitũ autumni hoc eſt, ni fallor, circa ſolſtitiũ brumale. Nam autumnus Romanis & Græcis ſerior eſt quàm nobis. Et Theophraſtus ephemeron appellatam putat quòd vltra diem non viuat, idem prædicans de herba quod Ariſtoteles de animante eiuſdem nominis.

In herbis. 99

Nondum matura.

In herbis eſſe dicuntur quæ nondum maturuerũt, ſed ſpem modò bonam de ſe præbent. dixit M. Tullius in oratione pro M. Cælio, Sed ego non loquor de ſapientia quæ non cadit in hanc ætatem: de impetu animi loquor, de cupiditate vincendi, de ardore mentis ad gloriã: quæ ſtudia iam in his ætatibus noſtris contractiora eſſe debeant: in adoleſcentia verò tanquam in herbis, ſignificant quæ virtutis maturitas, & quantæ fruges induſtrię ſint futuræ. Hoc prouerbium alibi nobis dictum meminimus, ſed hunc locum adducere viſum eſt: ex quo ſiquid damni capit lector, eſt quod queratur: ſiquis cauilletur me captare numerum, ſilebit, ſi perpenderit innumera prouerbia cæteris admiſta, non referri in Chiliadum numerum.

Nullius coloris. 100

Modis omnibus ignotus.

Alibi commemorauimus de modis omnibus ignoto ſolere dici, Albus an ater ſit neſcio. Huic ſimillimũ eſt quod ait Harpax apud Plautum, Quem Pſeudolum, quas tu prædicas fallacias mihi? Quem ego hominem nullius coloris noui. Vehemẽtius eſt quàm ſi dixiſſet, Albus an ater. Et paulo pòſt, pro eo quod dici ſolet, Non noui hominẽ, Neque iſtum, inquit, Pſeudolum mortalis qui ſiet, noui neque ſcio. Rurſus in eadem, Qui ſuum repetunt, alienum reddunt nato nemini. Idem in Rudentibus, Dominus huic ne fruſtra ſis, niſi ego nemo natus eſt. Rurſus in Moſtellaria, Curabitur, tãquam ſi intus nemo in ædibus habitet. Iterum in eadem, Natus nemo in ædibus fuit.

CHILIADIS QVARTÆ CENTVRIA DECIMA.

Et prædam & præmium. 1

Siue iure, ſiue iniuria auferendum.

Quoties ſignificamus omnino quippiam auferendum ſiue iure, ſiue iniuria, dicemus & præmium & prædam auferendum. Præmium datur pro meritis, præda per vim aut arte abducitur. Ballio in eadem fabula: Auferetur id præmium à me quod promiſi per iocum. Cui reſpondet ſenex, De improbis viris auferri præmium & prædam decet. Sentiens malos quouis modo ſpoliandos, eò quòd ſiquid malè fit malis, benefactũ eſt: ſicuti bene dictum eſt quod dignis malè dicitur.

Ex natali emortualem facere. 2

In eadem fabula Ballio leno coactus reddere argentum, dicit, Certũ eſt mihi hũc emortualem facere ex natali die. Emortualem dixit pro triſti ac funeſto, natalem pro læto ac fœlici.

Catone hoc contenti ſumus. 3

Præſens rerum ſtatus boni conſulendus.

Inter ea quæ Cæſar Auguſtus quotidiano ſermone ſolet vſurpare, Suetonius & illud commemorat, quòd quoties ſignificabat pręſentem rerum ſtatum eſſe boni conſulendum, dicebat, Contenti ſumus hoc Catone. Cato Vticenſis conatus eſt tueri præſentem reipublicæ ſtatum excluſa tyrannide: at non ſucceſſit, vicit ea pars quę tyrannidem videbatur affectare. Auguſtus autem in hoc cum Catone ſentiebat, quòd præſentem reipublicæ ſtatum nollet immutari. Itaque ipſe quodammodo ſui temporis Cato fuit. Retulimus ex Macrobio inter apophthegmata, Cæſarem Auguſtum aliquãdo veniſſe in ædes in quibus habitauerat Cato. Hic quum Strabo in gratiam Auguſti incuſaret Catonis peruicaciam, quòd ſibi necem conſciſcere, quàm Iulio victori ſe ſubmittere maluiſſet: Auguſtus reſpondit, Quiſquis præſentem ciuitatis ſtatum mutari nõ vult, is & ciuis & vir bonus eſt. Eòdem dicto & Catonis memoriam tutatus eſt: & ſibi conſuluit, ne quis in poſterum affectaret res nouas.

Edax triremis. 4

Quod magnis conſtat impendiis.

Ἀδηφάγοι τριήρεις, id eſt, Edaces triremes, dicuntur quòd magnis conſtent impendiis. Tranſlatum videtur ab egregiis equis & ad certamina aditis quos oportet eſſe voraces. Extat apud Lyſiam oratorem. Alcæus autẽ in comœdotragœdia, lucernas bibulas ἀδηφάγους dixit, quòd multum abſumant olei. Prouerbij ſpeciem hæc habebunt ſi ad hominem prodigum immodicique impendij transferantur, quemadmodum Edax currus, de quo nobis eſt dictum prius.

Obolo dignus. 5

Ἄξιος ὀβολοῦ, id eſt, dignus obolo per iocum dicebatur qui in aliquo numero vellet haberi. Tranſlatum à conſuetudine reip. Athenienſium, qua qui per ſenatum adſcribebantur in numerum virorum, & ob id δόκιμοι vocabantur, iis in ſingulos dies dabatur obolus ex ærario publico, quemadmodum tradit Ariſtoteles in Politicis. Alij malunt duos dari ſolitos. Et fieri poteſt vt poſt duplicata ſit mercedula. Huius rei meminit Lyſias in oratione περὶ τοῦ ἀδυνάτου. Et haud ſcio an huc alluſerit Ariſtophanes in Equitibus, ἀνὴρ γεγένηται τριῶν ὀβολοῖν δόκιμος. ἀδύνατοι dicebantur, qui trium menſium ſpacio corpore claudicarent. Quemadmodum ἀδόκιμοι dicebantur, qui nondum erant in virorum numerum aſcripti, necdum obolo digni iudicati.

Areopagita taciturnior. 6

Qui arcanum optimè continent.

Ἀρεοπαγίτου σιωπηλότερος, id eſt, Areopagita taciturnior dicebatur, qui commiſſum arcanum optime contineret. Alciphron in epiſtola quadam γενοῦ μοι τὸ νῦν Ἀρεοπαγίτου σιωπηλότερος, id eſt, Eſto mihi nunc Areopagita taciturnior. σιωπηλὸς enim dicitur, non qui tacet ipſe, ſed qui continet arcanum, nec effutit vnquam. tranſlatum eſt à vaſis ſolidis, nec vlla ex parte perſtillantibus. Athenis in Areopago cauſæ capitales audiebantur, idque noctu, magna attentione. Et fortaſſis nefas erat illis, quæ ibi tuliſſent acta, apud vulgus effutire. Extãt & hodie apud Veſphalos reliquiæ generis iudicum, Certi vulgo dicuntur. Qui in hunc ordinem admittuntur, magna religione adiguntur ad ſilentium. Eſt enim ratio quædã deprehẽdendi crimina, quam nullus intelligit præter illos iuratos.

Ἀδελφίζειν. 7

Ἀδελφίζειν dicuntur qui vocabulis adoptiuis alicui blandiuntur: quod hodiéque apud Italos eſt vulgatiſſimum, vt quibus blandiũtur, fraterculos appellent. Dictum eſt autem ἀδελφίζειν appellare fratrem, quemadmodum dicimus ἀδελφοῦ δὲ καὶ μακαρίζειν. Horat. in Satyris,

> frater, pater, adde.
> Vt cuique eſt ætas, ita quenque facetus adopta.

Ruſſus alibi,

> Pater audiſti coràm, nec verbo parcius abſens.

Huius exemplum eſt apud Ariſtophanem in Equitibus. Item apud Plautum cum alias, tum in Pſeudolo, ſic amans herus blãditur ſeruo ſuo,

> Dic verum patrem an matrem te reſalutem Pſeudole.

Vetera vaticinari. 8

Nihil noui adferre.

Alibi retulimus ἀρχαῖα λέγειν, Friuola loqui. Ballio in Pſeudolo Plautina ad atrocia conuicia, quibus à duobus impetitur, reſpondet, Vetera vaticinamini. Conueniet in eos qui nihil adferunt noui, ſed iam olim vulgo iactatum. Nam vatum eſt aut aliquid noui dicere quod nondum accidit, aut aliquid proferre quod nulli cognitum eſt. Solent enim prognoſtæ quidã mira quæ iam diuinare de præteritis annis. Lenoni nihil eſt noui audire, ſcelestus, periurus, ſacrilegus.

Eadem queri. 9

Συναυλίαν κλαίειν, dicuntur qui ſimul iiſdem de malis querũtur. inde ſumptum quòd apud veteres interdum duo tibicines eandem cantionem ſonabant. Ariſtophanes in Equitibus,

> Συναυλίαν κλαύσωμεν, οὐλύμπου νόμον. id eſt,
> Modis Olympi concinamus triſtia.

Olympus quidam fuit Marſyæ diſcipulus. Is conſcripſit de lugubribus modis tibia canendis. At Marſyæ malè ceſſit ſua muſica. Diſcipulus igitur magiſtro accinit lugubria.

Schœnicolæ. 10

Feſtus Pompeius indicat olim ſchœnicolas appellata ſcorta plebeia ac vilia, ab vnguento viliſſimo quo oblinuntur. Plaut. in Pœnulo, Miſeras, ſchœno delibutas, ſchœnicolas ſordidas.

Luto lutulentior. 11

Quæſtus auidiores, nimiũque ſordidi.

Auaros, quæſtúſque ſupra modum auidos, impuros ac ſordidos dicimus. Plautus ὑπερβολικῶς exaggerat in Pœnulo, Sed leno neiſthoc Lyco illius domi non lutum eſt lutulentius. Nonnunquam declarat hominem ſceleroſum & contaminatum potius quàm ſordidum, vt Cicero in oratione pro domo ſua ad Pontifices, O cœnum, ô portentum, ô ſcelus. Et Piſonem (ni fallor) alicubi lutum appellat. Sic enim appellat lutum, quemadmodum ſubinde vocat ſceleroſum, labem ac maculam. Itidem ſubinde facem, procellã ac tempeſtatẽ, tumultus authorẽ.

Διακωδωνίζειν. 12

Διακωδωνίζειν, Demoſthenes dixit pro explorare atque examinare: Sumptum putant ab iis qui noctu cum tintinnabulo circumeunt excubias, nequis dormiat, aut vt hoc ſigno declarent ſe vigilare: Siue ab iis qui coturnices tintinnabulo experiuntur num ſint ad pugnam idoneæ, vt viſum eſt Ariſtarcho. Nec deſunt qui malint inde ductum, quòd ad eundem modum explorari ſoleant equi an tubarum & armorum ſtrepitum laturi ſint. Simili modo coniicis olim explorabantur initiandi myſteriis, cuius conſuetudinis veſtigiũ adhuc ſeruant Theologorum ſcholæ.

Ferrum & flamma. 13

Quum exitiabile bellum ſignificamus, ferro flammáque rem geri dicimus, ſiue ferro ignique. M. Tullius in oratione pro L. Flacco, O dii immortales quid hoc miſerius, nos qui P. Lentulo ferrum & flammã de manibus extorſimus, imperitæ multitudinis iudicio confidimus. Mox in eadem, O nox illa quæ pene æternas huic vrbi tenebras attuliſti, quum Galli ad bellum, Catilina ad vrbem, coniurati ad ferrum & flammam vocabantur. Ruſum pro Sylla, Cuius nuper ferrum retuderim, flammamque reſtinxerim. In oratione pro domo ſua, addit ſaxa, Deinde quum ille ſaxis & ignibus & ferro vaſtitatem meis ædibus intuliſſet. Item pro Plancio, Quorum vidiſti toto illo anno ferrum in foro, flammam in ædibus, vim in tota vrbe verſari.

Montes frumenti. 14

De montibus auri nobis alibi dictum eſt. Sed quemadmodum muſca ad quamuis res transfertur, quum negamus quicquam tale eſſe, Nulla mihi muſca in ædibus, ita mõtes ad quamlibet rerum affluentẽ copiam transfertur. Plautus in Pſeudolo, Quibus cunctis montes maximi acerui frumenti ſunt domi. Vox hæc montes, ſupereſt ſermoni: niſi quòd ex vſu vulgari addita auget copiæ ſignificationem. Itidem in vſum venit oppido pro valde, quum tantam rerum copiam intelligerent agricolæ, quanta ſatis eſſet vel oppido. Plautus in Moſtellaria, Montem erroris dixit pro grauiſſimo. Nec ſalus nobis ſaluti iam eſſe, ſi cupiat, poteſt, Ita alium erroris montem maximum ad portum modò conſpicatus ſum. herus aduenit peregre, perit Tranio. Si legas, ita mox alium, cõſtabit verſus trochaicus. In Milite dixit montes argenti, Tum montes argenti nõ maſſas habet.

Mons erroris.

Poſt homines natos. 15

Quoties vniuerſos homines intelligi volumus, Poſt homines natos dicimus. M. Tull. in oratione pro domo ſua ad Pontifices, Quid homini poſt homines natos turpiſſimo, ſceleratiſſimo, contaminatiſſimo, quis illã opimam fertilémque Syriam, quis bellum pacatiſſimis gentibus, quis pecuniam ad emendos agros conſtitutam, ereptam vi ex Cæſaris rebus actis, quis imperium infinitum dedit? Ruſus in eadẽ, At id quod crimini dabatur, non modò peccatum non erat, ſed erat res poſt homines natos pulcherrima. Item pro Cornelio Balbo, Etenim quum pro ſua patria pauci poſt genus hominum natum reperti ſint qui nullis præmiis propoſitis, vitam ſuam hoſtium telis obiecerint, &c. Idem pro Milone, Vnius poſt homines natos fortiſſimi viri. Item in Antonium, Duo teterrima & ſpurciſſima capita poſt homines natos, Dolabella & Antonius. Idem de optimo genere oratorum, Optimus lõgè poſt homines natos. Idem in Bruto, Longè autem poſt natos homines improbiſſimus Caius Seruilius Glaucia.

Poſt hominum memoriam. 16

Huic ſimillimum eſt, Poſt hominum memoriam. M. Tullius in oratione ad Pontifices, pro domo ſua, Graue crimen eſt hoc & vehemens, & poſt hominum memoriam, iudiciáque de pecuniis repetundis conſtituta grauiſſimum. Item in oratione De aruſpicum reſponſis, Vobis verò referentibus poſt hominum memoriam fortiſſimi atque optimi conſules. Idem pro Plancio, Aderat mecum ſenatus, & quidem veſte mutata, quod pro vno poſt hominum memoriam publico conſilio ſuſceptum eſt. Ibidem, Nihil poſt hominum memoriam glorioſius. Idem pro eodem, Conſules poſt hominum memoriam teterrimi atque turpiſſimi. Idẽ ad Plancum Epiſt. fam. libro 10. Nihil poſt hominum memoriam glorioſius, nihil gratius, ne tẽpore quidem ipſo opportunius accidere vidi, quam tuas Plance literas. Ruſus ad Brutum lib. 11. Quare hortatore tu quidem nõ eges ſi ne in illa quidem re quæ à te geſta poſt hominũ memoriam maxima, hortatorẽ deſideraſti. Ruſum pro Seſtio, Quid enim quiſquam poteſt ex omni memoria ſumere illuſtrius, quàm pro me vno ciue, & bonos omnes priuato conſenſu, & vniuerſum ſenatum publico conſilio mutaſſe veſtem? Idem in Catilinam, In hoc autem vno poſt hominum memoriam maximo crudeliſſimóque bello. Ibidem, Bellum inteſtinum ac domeſticum poſt hominum memoriam crudeliſſimum & maximum. Idem pro Rabirio perduellione Poſt hominum memoriam rem nullam maiorem. Idem pro lege Manilia, Quæ in

Ex omni memoria.

omnibus hominibus noua poſt hominum memoriã cõſtituta ſunt. Rurſus in Vatiniũ teſtem, In omni memoria inauditum.

Ἐξορχεῖσθαι. 17

Qui fugiunt, & ab eo quod agitur aliò ſe vertunt, Græcis ἐξορχεῖσθαι dicuntur: ſumpta metaphora à ſaltationibus præſertim ſacris, vnde ſubtrahere ſeſe mauſpicatum erat, quemadmodum indicatum eſt in prouerbio, Omnia ſecunda, ſaltat ſenex. Notum eſt quod refert Herodotus de Hippoclide qui indecora ſaltatione excidit à ſpe nuptiarum, & audiuit, ἀπωρχήσω γε μὴν τὸν γάμον.

Periſtromata Campanica. 18

In Verſipelles. Origenes opus quoddam varias tractans materias, στρωματεῖς inſcripſit ſumpta metaphora ab auleis & ſtragulis pictuiatis, quibus olim diuites impenſe delectabantur. Quod ad hominẽ verſipellem transferri poteſt: ſiquidem aulea explicata aut cõplicata, & rurſus aliter atque aliter complicata varias rerum formas præbent. Leno in Pſeudolo Plautina minitatur ſuis famulis hoc modo, Ita ego veſtra latera loris faciam vt validè varia ſint, vt ne periſtromata quidem æque picta ſint Campanica. Cãpania quum floreret opibus, præter modum luxui ac delitiis indulgebat. Cãpanicis periſtromatibus Plautus adiungit Alexandrina tapetia. De Attagena dictum eſt alias.

Fors domina campi. 19

In creandis magiſtratibus non ſemper vincebat qui potior eſſet, ſed cui fortuna fauebat. Nam à populi ſuffragiis res omnis pendebat. M. Tullius in Piſonem, Sed omitto vt ſit factus vterque noſtrum, ſit ſanè Fors domina campi, magnificentius eſt dicere quemadmodum geſſerimus conſulatum.

Fulmentum lectum. 20

Nonius Marcellus indicat prouerbium quoddam eſſe frequẽs apud Varronem: Fulmentum lectum ſcandunt. Nec exponit quid ſit fulmentum, neque quis ſit prouerbii ſenſus: tantùm indicat fulmẽtum dici neutro genere, & fulmentas fœminino.

Parthi quo plus biberint. 21

De Parthis vetere prouerbio dictum eſt, quo plus biberint, eo plus ſitire. Habet hoc temulẽtia, vt poſteaquam obtorduit palatum, magis ac magis cupiant haurire. Apte dicetur in auaros aut ſtudioſos: creſcit enim diſcẽdi cupido cum eruditione.

Scraptæ. 22

Mulieres nugaces. Scraptæ populari conuicio dicebãtur mulieres nugaces, nulliuſque rei. A ſcreo quod eſt oris purulentiam eiicio cum ſonitu. Vnde ſcrea pro rebus viliſſimis accipiebãt. Fortaſſe quadrabit in anus, ſubinde ſcreantes ac tuſſientes. Ita Feſtus. Nonius autem putat eſſe conuicium in deformes meretrices, citans hunc Plauti verſum ex Vidularia,

Scraptæ, ſcrupedæ, ſtrictiuelæ, ſordidæ.

Ex Phelleo. 23

Ἐκ φελλέως ἥκει, id eſt, Ex Phelleo venire dicebantur qui ex humili fortuna aſperáque vita, ad dignitatem emerſiſſent. Nã Græcis φελλεὺς dicitur locus aptus paſcendis capris, aſper, pumicoſus, ac ſterilis. nam huiuſmodi paſcuis capræ delectantur. Ariſtophanes in Nebulis,

Ὅτε μὲν γὰρ αἶγας ἐκ τοῦ φελλέως,
Ὥσπερ ὁ πατήρ σου, διφθέραν ἐνημμένος.

Eſt huius nominis locus Atticæ, montanus ac petricoſus, cuius meminit & Stephanus: niſi quòd montem φελλὰς vocat, fortaſſis ſcriptura mendoſa. De his nonnihil attigimus in prouerbiis, Subere leuior, & Phellinas. *Subere leuior.*

ANIMAD. HENR. STEP.

V. *humili fortuna aſperaque vita ad dignitatem emerſiſſent.*) Loco Ariſtophanis nulla huiuſmodi ſubeſſe poteſt allegoria. ſed verba ſimpliciter vt ſonant accipienda ſunt.

In foro veritas. 24

Ἐν ἀγορᾷ ἀψευδεῖν, id eſt, In foro abſtinẽdum à mendacio. Lex erat apud Athenienſes, vt in foro rerum venalium vanitas omnis abeſſet. Theophraſtus in libris De legibus oſtendit Agoranomis duo præcipue curanda, vt omnia in foro compoſite, citráque tumultum agantur: deinde vt abſtineant à mendaciis non vendentes modo verumetiam ementes. Hinc eſt quod apud Laertium Anacharſis ait ſe mirari, Quòd Athenienſes lege prohiberent in foro mendacium, quum nuſquam frequentius aut impudentius mentirentur.

Oculum excludere. 25

Hac figura vulgus adimit omnem ſpem petenti, vt dicat, Si hoc impetraris, oculum mihi excludito, aut dẽtem extundito. Senex in Pſeudolo Plautina, Excludite Hercule oculum ſi dedero. Senſit quiduis potius futurum, quàm vt ſeruo daret argentum pro amica filii. Itidem Phormio Terẽtianus, Vel oculum excludito, eſt vbi vleiſcar locus.

Aut terra, aut mari. 26

Plautus in Pſeudolo, Aut terra aut mari, dixit pro quacunque ratione. Sumptum eſt ab hiſtoricis qui referunt res terra marique geſtas, & gentes terra marique expugnatas. Cicero *Quocunque modo.* pro Cluentio, Cuius tantæ res geſtæ terra marique extiterunt. Item pro lege Manilia, Quantas ille res domi militiæque, terra maríque quanta fœliciter geſſerit. Rurſus in eadem, Vt aliquando verè videremur omnibus gentibus ac nationibus terra marique imperare. Item in Verrem lib. 2. Quam multæ mihi à Verre inſidiæ, terra marique factæ ſint. Ad Atticum libro 7. Qui aut terra aut mari perſequar eum, qui vbi ſit neſcio. Demoſthenes in clauſula orationis pro Cteſiphõte, εἰ δ' ἄρα ἐχόντων ἀνιάτως, τούτων μὲν αὐτῶν καθ' ἑαυτοὺς ἐξώλεις καὶ προώλεις ποιήσατε ἐν γῇ, ἀλλὰ ἐν θαλάσσῃ. id eſt, Quòd ſi vſqueadeo ſunt inſanabiles, iſtos quidem per ſe ſolos exitio pernicíéque dignos terra marique reddite. Plauti verba ſunt hæc: Ego in hoc triduo aut terra aut mari alicũde exoluam id argentum tibi. M. Tul lib. De Finib. 5 addit tertium. Vna pars eſt inſiſcẽdi, altera viuẽdi, tertia natura ſic ab his inueſtigata eſt, vt nulla pars cælo, mari, terra (vt poeticè loquar) prætermiſſa ſit. Addit poeticè, quod poetæ tria tantum elementa referant: vt Ouidius,

Ante mare & terras, & quod tegit omnia cælum.

Terentius, O cælum, ô terra, ô maria Neptuni. Plautus in Amphitryone: Ita mihi vidẽtur omnia, mare, terra, cælum cõſequi.

Ἐκφυλλοφορεῖσθαι. 27

Calculis olim ferebantur ſuffragia. Quibus ius ferendi ſuffragia adimebatur, & ex albo iudicũ ſubmouebantur, olim dicebantur ἐκφυλλοφορεῖσθαι, quemadmodum exauctorati dicebantur milites quibus ius pugnandi adimebatur. Olim non calculis, ſed foliis ferebãtur ſuffragia, quaſi dicas à foliis ferendis excludi.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *mebatur. Olim non calculis, ſed foliis ferebantur ſuffragia.*] Nequaquã hoc dicit ita generaliter Suidas: ſed eos qui exauctorabãt, in ferendis de huiuſmodi exauctoratione ſuffragiis, foliis loco calculorũ vti ſolitos, vt oſtraco in ferendis de oſtraciſmo ſuffragiis.

Lacunam explere. 28

Lacunam explere pro ſarcire damnum, non ſine prouerbii ſpecie, dixit Cicero actione in Verrem quarta: Cenſores fecerunt idem quod in noſtra Repub. ſolent ii qui per largitionem, magiſtratus adepti ſunt: dederunt operam vt ita poteſtatẽ gererent vt illam lacunam rei familiaris explerent. Detrimentum facultatum appellat lacunam. Idem in epiſtolis ad Atticũ, Vide ne qua lacuna ſit in auro hoc eſt ne quid deſit. A. Gellius Noct. Atticarum lib. 1 cap. 3 famæ lacunam dixit pro macula, Minimáque illa labes, & quaſi lacuna famæ imminentis, partarum amico vtilitatum ratione ſoluitur. Quin & in libris, mendum dicitur quod deprauatum eſt, lacuna, vbi deeſt aliquid: illud eluitur, hæc expletur. *Lacuna in auro. Lacuna famæ.*

Nullam corporis partem. 29

Æſchines De perperam obita legatione, ὁ δὲ οὐδὲν ἄπρατον ἔχων μέρος τοῦ σώματος, οὐδ' ὅθεν τὴν φωνὴν ἀφίησιν, ὡς τὸν Ἀριστείδην τὸν φόρους ταξάμενον τοῖς Ἕλλησι, ὁ δίκαιος ἐπικαλούμενος, δυσχεραίνει, καὶ καταπτύει δωροδοκίας. id eſt, At is qui nullam corporis partem habere certã alam, ne eam quidem qua vocẽ promit, perinde ac ſi eſſet Ariſtides, qui vectigalia præſcripſit Græcis & iuſti cognomẽ meruit, indignatur ac deſpuit munerum acceptionem. Diſpiciat prudens lector, an pro ἄπρακτον legendum ſit, ἄπρατον, id eſt, ἀπρατί, vt intelligas illi omnia membra fuiſſe venalia, etiã os & vocẽ. Tametſi dici poteſt ἄπρακτος, qui nihil exigit. vt intelligas non manibus tantùm, ſed toto corpore rapacem.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *habet certã alam, ne eam*) Noluit hoc ſignificare Æſchines, ſed potius Demoſthenem nullam corporis partẽ (legendum enim ἄπρατον) habere non venalem, de quo ſenſu Eraſmus nihil præter ſuſpicionem affert. ſed multi ſunt apud vtrũque oratorem loci ex quibus affirmare id audacter quis poſſit.

Putus putus. 30

Plautus in Pſeudolo putum putum dixit, pro prorſus & verè: Putus putus eſt ipſus, noui, herus Polymachæroplacides. quaſi dicas, ipſiſſimus eſt. Color ſermonis reſedit ex antiquitate: putum enim illi dicebant, purgatũ: vnde & vites putare dicunt: & rejectamenta aurum aut ſimilium rerum dicuntur putamina. Prouerbium ortum videtur ex aurificum officinis, qui ea forma dicebant Putum putum, quemadmodum quæ iureconſulti dicunt, Sarta tecta.

Meis auſpiciis. 31

Meis auſpiciis pro meo arbitrio, meiſque præſidiis dixit Maro Æneidos 4.

Quòd ſi fata meis paterentur ducere vitam
Auſpiciis, & ſponte mea componere curas.

Tranſlatum ab imperatoribus Romanis, quibus mos erat non committere prælium niſi conſultis auſpiciis. Eius autem auſpiciis res geri dicebatur penes quem ſumma rei gerẽdæ poteſtas erat. Huic ſimillimum eſt quod alibi retulimus, Meo Marte. Tullius in Verrem libro 5. Præſertim quum vos veſtro Marte his rebus omnibus abundetis. Noſtro Marte ſit, quod ſit nullis auxiliis aliunde accitis. *Noſtro Marte.*

Veſtigiis

Veſtigiis inhærere. 32

Qui imitatur exempla progenitorum, maiorum veſtigiis inhærere dicitur. M. Tullius pro P. Seſtio, Quem in maiorũ ſuorum veſtigiis ſtare oportebat. Tranſlatum à viatoribus qui obſeruant veſtigia præcedentium, nequid aberrent. Similiter qui degenerant à progenitorum aut præceptorum exemplis, ab illorum veſtigiis dicuntur recedere. Et alienis veſtigiis ingredi, qui nihil ex ſe gignunt noui, ſed aliorum inuentis inhærent.

Alienis veſtigiis ingredi.

Dulce & amarum. 33

Plautus in Pſeudolo non ſine prouerbij ſpecie dixit dulce & amarum, pro lætis ac triſtibus. Amans adoleſcens de epiſtola amicæ. Dulce amarumque vna nunc miſces mihi. Idem in eadem fabula, Dulcia atque amara apud te ſum eloquutus omnia. Scis amorem, ſcis laborem, ſcis egeſtatem meam. Idem in Truculento: Nunc poſtquam ſcio dulce atque amarum quid ſit de pecunia.

Hyberno puluere, verno luto. 34

Feſtus Pompeius ex antiquo carmine citat, nec aſcribit authoris nomen: vnde intelligitur vulgo decantari ſolitum. In eo inducitur pater de agricultura præcipiens filio, his verbis, Hyberno puluere, verno luto grandia farra Camille metas. Quibus verbis arbitror ſignificatum, far, ſi ſeminetur ſerena hyeme, & ſuccedat ver humidum, copioſius prouenire.

Αἰξωνεύς. 35

Quemadmodum multa prouerbia retulimus e gentium moribus deſumpta, ita Αἰξωνεῖς olim dicebantur calumniandi morbo obnoxij, quod is populus hoc nomine taxatus ſit veterum comœdiarum ſalibus, quemadmodum indicat Stephanus, docens Æxoniam eſſe Magneſiæ ciuitatem. Eſt autem & Αἰξωνὴ vltima acuta, populus tribus Cecropidis. ab vtraque voce dicitur αἰξωνεύς. Citant teſtem Menandrum ἐν κανηφόρῳ. Plato in dialogo De fortitudine, ἐγὼ πρὸς ταῦτα, ἔχω εἰπεῖν μή με φῇς ὡς ἀληθῶς αἰξωνέα εἶναι, id eſt, Nihil ad iſta reſpondeo, quum quod dicam habeã ne me merito dicas Æxoneum eſſe. Marſilius vertit maledicum & calumniatorem.

Calumniandi morbo obnoxij.

Gallam bibere oportet. 36

Qui plus ſatis indulgent ventri gulæque, prouerbiali ioco iubebantur gallam bibere. Is eſt fructus ſub autumnum adnaſcens arboribus præcipue robori, ſpecie rotundæ nucis. De cuius natura multa prodiderũt Plinius, Dioſcorides, Galenus ac Theophraſtus. Vim habet aſtringendi exſiccandique, ob id vtilis ad multa. Inde illud Lucillius, quum nepotes ac lurcones iubet gallam bibere & rugas inducere ventri. ſentiens coarctãdos eſſe ventres. Refert Sextus Pompeius Feſtus. Simile eſt Horatianum illud, quum ſcribit ventres nepotum inurendos candenti lamina.

Sontica cauſa. 37

Nævius poeta, citante Feſto, Sonticam cauſam appellat admodum grauem, in hoc trochaico catalectico,

Sonticam eſſe cauſam oportet quamobrem perdas mulierẽ.

Trãſlatum a duodecim tabulis, quæ ſonticum morbum appellant non vulgarem, ſed tam moleſtum vt reus non cogatur apud iudices comparere.

Macula, Labes. 38

Frequẽs eſt apud M. Tullium, vt hominem infamem ac ſceleroſum, maculam, labem, ſordes, lutum appellet. pro eo Plautus, citante Feſto, ſuatum dixit:

Quia tibi ſuaſo infeciſti propudioſã pallulam.

Suaſum Feſtus putat eſſe maculam quæ fit in veſte alba è ſtillicidio fumoſo. Plautinus trochaicus quadrabit in eos qui famam honeſtam vel à maioribus traditam, vel benefactis partã, aliquo ſcelere contaminant.

Capere crines. 39

Plautus in Muſtellaria Capere crines dixit, pro arripere occaſionem oblatam, & arreptam retinere. Sumptum vel ex illo deo quem Græci vocant καιρόν, nam eum fingunt fronte capillata, occipitio caluo) vel ex hominum conſuetudine, qui crinibus remorãtur quem nolint abire. Si tibi acceptum eſt fore tibi vnicum, ſempiternũ, atq; illum amatorem tibi proprium futurum in vita: ſoli gerendum cenſeo morem, & capiendos crines, vt fama eſt, hominis: exin ſole pecuniam inuenire.

Nihil eſt miſerius quàm animus conſcius. 40

Sæpe etiam eſt miſtor valde opportuna loquutus, vt habet prouerbium. Apud Plautum in Muſtellaria, Tranio ſeruus nequiſſimus ſententiam profert quouis dignam theologo, Nihil eſt miſerius quam animus hominis conſcius. Conuenit cũ Hebræorum dicto, Secura mens quaſi iuge conuiuium. Item cum illo, Conſcientia, mille teſtes. Et Horatius fœlix eſſe iudicat,

Conſcientia, mille teſtes.

Nil conſcire ſibi, nulla palleſcere culpa.

Celei ſupellex. 41

Vilem & ruſticanam ſupellectilem, Celei fuiſſe dictam indicat Maro Georg. lib. 1.

Virgea præterea Celei viliſque ſupellex.

Item Ouidius libro Faſtorum 4.

Sors ſua cuique loco eſt qui nunc Cerealis Eleuſis
Dicitur, hic Celei rura fuere ſenis.
Ille domum glandes excuſſaque mora rubetis
Portat, & arſuris arida ligna focis.
Filia parua duas redigebat monte capellas,
Et tener in cunis filius æger erat.

Celeus rex erat Eleuſine, pater Triptolemi, cui Ceres, quòd eſſet ab illo excepta hoſpitio, commõſtrauit omnem agriculturæ rationem. Verba Plauti ſunt hæc, Quaſi ſupellex Celionis, palus palo proximus eſt. Mirum eſt autem à Plauto primam ſyllabam in Celione produci, quum ab aliis corripiatur. Nam Celionem pro Celio dictum, nihil eſt noui, ſic & ſcorpium dicimus & ſcorpionem.

Scorpius & ſcorpio.

Ampullacea. 42

Plautus in Menæchmis videtur ampullaceam vocare mulierem magnifice cultam. Carmen ſic fertur, Quando te auratam & veſtitam bene habet, ampula ſpem: Recte perhibent, melius ſanam eſt mulier mentem ſumere. Ampula ſpem, certum eſt deprauatas eſſe voces. Quidam reponunt ampullulam: verum hanc dictionem trochaici carminis ratio non patitur: Ampullaceam & metro congruit & ſenſui. Plinius lib. 15. inter genera pyrorum commemorat ampullacea. qui tamẽ locus haud ſcio an mendo vacet. verba Plinij ſic habent, Ab odore myrrhapia, laurea, nardina à tempore, hordearia, à collo ampullacea, & Coriolana.

Magnifice culta mulier.

Cyatho non emam. 43

Non abſque ſpecie prouerbij miles apud Plautum in Pœnulo dixit, Proh nebulæ, cuius ego cyatho ſeptem noctes non emam. Loquitur de muliere faſtidioſa, ſed non perinde formoſa & cyathum dixit pro minimo pretio miles cui res erat cum cyathis. Cyathus minimum erat poculum, crater amplius.

Rex ſum. 44

Quemadmodum olim inſignem fœlicitatem ſignificantes dicebant. Deus ſum, aut, In cælo ſum. ita Plautus in Pœnulo dicit, Rex ſum, ſi ego illum hodie ad me hominem allexero. Verba ſunt Lyci lenonis ſperantis ſe diuitem fore ſi quendam bene nummatum ad ſe pertraxiſſet.

Cribro crebrius. 45

Scite dictum eſt Plauto, ne ſine prouerbij ſchemate, Cribro crebrius, pro eo quod erat plurimis locis, ac paſſim. Villam integundam intelligo totam mihi: nam nunc pellucet ea quàm cribrum crebrius. Vulgus de futili ac loquaci dicit, Tam ſolidus eſt quàm cribrum.

Et operam & retiam perdere. 46

Plautus in Rudẽtibus, Iam nunc & operam ludos facit & retiam. Id quidem citra tropum dictum eſt à ſene qui Grippum ſeruum piſcatum miſerat, quum eſſet noctu orta tẽpeſtas grauiſſima. Venuſtius erit ſi tropo adhibito dicatur in captatorem cui non ſucceſſit aucupium. Porrò retiam Plautus antique dixit pro rete. Affine eſt illi quod alibi retulimus, Oleum & operam perdidi: &, Opera & impenſa periit.

In captatorẽ, cui luditur opera.

Virtute duce, comite fortuna. 47

M. Tull. Epiſt. fam. lib. 10. ad Plancum, Omnia ſumma cõſequutus es, virtute duce, comite fortuna. Hoc adeo grauiter cõmodéque dictum eſt, vt à quibuſdã publicitus ſymboli vice ſit vſurpatum. Virtus eligit quod eſt optimum: quod ſi non ſuccedit, tamen in rebus præclaris, vt in magnis, etiam voluiſſe pulchrum eſt: ſin ſuccedit, prima laus debetur virtuti, tanquam egregij facinoris duci, proxima fortunæ, quæ virtuti ſubſeruierit.

Crœſi pecuniæ teruncium addere. 48

M. Tull lib. De finib. 4. Itaque in quibus propter earum exiguitatem obſeruatio conſequitur, ſæpe accidit vt nihil intereſſe noſtra fateamur ſint illa nécne ſint, vt in ſole, quod à te dicebatur, lucernam adhibere, nihil intereſt, aut teruncium addere Crœſi pecuniæ. Teruncij nummi, à tribus vnciis dicti, vilitas prouerbio locum fecit, Crœſus Lydorum rex inter prodigioſe diuites celebratur.

Barbati. 49

Apparet apud Romanos prouerbiali ioco barbatos dici conſueſſe, homines priſcis ac ſimplicibus moribus, ruſticanæque veritatis: quòd illic ſero receptum ſit barbam radere aut tõderi. Siquidem, autore Plinio, P. Ticinius Mena primus è Sicilia tonſorem induxit, anno ab vrbe condita quadringenteſimo quinquageſimo quarto: quũ hactenus fuiſſent intonſi. M. Tullius lib. De finib. 4. Hoc verò te ferre non potuiſſe, quod antiqui illi, quaſi barbati, vt nos de noſtris ſolemus dicere, crediderunt: eius qui honeſte viueret, ſi idem & bene valeret & bene audiret, copioſúſque eſſet, optabiliorẽ fore vitam, meliorémque & magis expetendã, quam illius qui æque vir bonus, multis modis eſſet, vt Ennij Alcmæon,

Priſcis, ac ſimplicibus moribus.

Circumuentus, morbo, exilio atque inopia.

Illi igitur antiqui non tam acute optabiliorem illam vitã pu-

tant præſtantiorem, beatiorem. Stoici autem, &c. Eò ſpectat illud Iuuenalis,

-fac te dic barbaro in ponere regi.

Veſtigium ponere. 50

Veſtigium ponere pro attingere dixit M. Tullius lib. De finibus 5. Quanquam id quidem infinitum eſt in hac vrbe. quacunque enim ingredimur, in aliquam hiſtoriam veſtigium ponimus. Refertur quiddam perquam facetè dictum Stratonici citharœdi, qui in oppido quodam ſummis pedibus ingrediebatur circumſpectans interim. Rogantibus quid ageret, Reſpondit ſe timere ne quem calcaret præconem. innuens illic eſſe præconum immodicam turbam. M. Tullius eiuſdem operis lib. 4. Quid enim? ſapienti pedem vbi poneret non habeat, ſublatis officiis omnibus. Scio mihi alibi factam mentionem prouerbii, Pedem vbi ponat nõ habet. Verum hic locus tum non occurrebat, indignus qui prætermitteretur, eo quòd oſtendit elegantem huius metaphoræ ſermonibus vſum. Sentit enim nullum eſſe locum ſapientiæ, ſi tollatur officiorum delectus.

Pedem vbi ponat, non habet.

Priſcis credendum. 51

M. Tullius in libello De vniuerſitate, Credendum inquit, nimirum eſt veteribus, & priſcis vt aiunt viris, qui ſe progeniem deorum eſſe dicebant. Incertum vtrum Cicero ſentiat eam ſententiam fuiſſe vulgò decantatam, an notet vocem priſci, qua declaramus homines extremæ antiquitatis, quorũ origo quoniam [illegible] erat incognita, referebatur ad deos.

Omnes intus. 52

Theocritus in Syracuſiis,

Κ[illegible] [illegible]. id eſt,

Opt[illegible] habet, cunctæ vnt[illegible] tus [illegible] vt olim

Iam [illegible] ſponſa [illegible] portas dixiſſe.

Scholiaſtes admonet eſſe prouerbium, e tali caſu natum, vt cõmemorant, ſponſo [illegible] ſponſam exclauſit [illegible] quumque [illegible] ſponſus reſpondit, [illegible] omnes ſunt intus. [illegible] ex more ducebatur [illegible] ille occluſis foribus ita loquutus eſt. Accommodari poteſt ad vſum magis ſerium: veluti ſi ambitu in [illegible] recipi [illegible] indignus [illegible] reſpondeatur [illegible]. Aut, quod verò proprius eſt, quum ſignificabimus omnia eſſe in tuto. [illegible] non ſolum ſonat excludo, verumetiam includo quod ſemotum in tuto eſſe volumus, vnde [illegible] pro cuſtodia. Itaque fieri poteſt vt ſponſus ſponſa in thalamum recluſa, cæteras ſubmouerit, dicens: Omnes intus: ſponſo vna ſufficit. cæteras vt ſuperuacaneas excluſit. [illegible] clauis dicitur clauis, inde [illegible] pro [illegible].

Omnia in tuto eſſe.

Eluttienti ne occurras. 53

In eodem idyllio prouerbii faciẽ habet & illud in fine Gorgo [illegible] ſed tacitum, cui maritus eſſet iracundior, [illegible]

[illegible] id eſt,

[illegible] vt [illegible] occurras eſurienti.

[illegible] enim exaſperat iracundiam. vnde apud Plautum aliquis iracundius loquentem rogat quũ prandium ediderit. Apud eundem eſt,

Fames & mora bilem in naſum conciunt.

Opus ad opus. 54

Addam & vnũ ex eodem, [illegible], quo nullum operę finem [illegible] ſignificamus. Verba ſunt mulieris de marito conquerẽtis, quod [illegible] lanam ſordidam [illegible], in qua plurimum eſſet operis ſibi. Ita Maro de vite colenda,

Cui nunquam exhauſti ſatis eſt.

Tredecim cubitorum. 55

Homines inſigniter procero corpore & hiſce temporibus populari ioco taxantur, vt [illegible] quod vt alia pleraque manaſſe videtur ab antiquitate. Siquidem in eodem carmine Praxinoa de marito loquitur, [illegible], id eſt, vir tredecim cubitorum, hyperbolicõs ſignificans enormiter procerum: quem [illegible] ſaluſſis, vt [illegible] pro nitro ſalem attulerit. De [illegible] Maximini nobis alias dictum eſt. Priſci prælongos homines ridiculi gratia lõguriones appellabãt. Varro in [illegible] apud Nonium, Ego nihil narro, adeò hæc ita [illegible] qui ante me [illegible] neſcio qui longurio.

Longurio.

Volam pedis oſtendere. 56

Τ[illegible], id eſt, Cauum ſiue volam pedis oſtẽdere, dicuntur qui in bello fugiunt, quod apud hiſtoricos frequentiſſime dicitur, vertere terga. [illegible] ab Heſychio. Dicitur & hodie vulgò in fugaces: calcaneum oſtendere.

Vertere terga.

Factum tranſactum. 57

Apud iuriſprudentes ſolennia ſunt hæc, Factum tranſactum: quoties ſentiunt nihil prætermiſſum quod ad negotii tractationem pertinet. M. Tullius in Catilinam inuectiua tertia, Atque [illegible] faciendum [illegible] fuit, factum atque tranſactum eſt. [illegible] & apud Terentium, aliosque complures meliores notæ ſcriptores.

Mæandri. 58

Quum res agitur non ſimpliciter, ſed vafris & obliquis conſiliis, Mæandros dicimus: metaphora ſumpta à fluuio Mæandro, qui ſinuoſus ac flexuoſus labitur. vnde & nomen habere videtur, quaſi oberret quærens hominum cõſortia. M. Tullius in Piſonem, Quos tu Mæandros dum omnes ſolitudines perſequeris, quæ diuerticula flexionéſque quæſiſti? Vtitur & Prudentius in hymno quod alibi nobis citatum eſt in prouerbio Labyrintho. Fluuius eſt Lydiam flexuoſis recurſibus perfundens. De quo Plinius lib. 5. cap. 29. Mæander ortus e lacu in mõte Aulocrene, plurimiſque affuſus oppidis, & repletus fluminibus crebris, ita ſinuoſus flexibus vt ſæpe credatur reuerti: Apamenam primum peruagatur regionem: mox Eumeneticam, ac dein Bargylioticos campos: poſtremò Cariam placidus, omneſque eos agros fertiliſſimo rigans limo, ad decimum à Mileto ſtadium lenis illabitur mari. Eſt & picturæ genus Mæãder, in morem labyrinthorum flexuoſis ambagibus implexum, quod oris chlamydum addi ſolet. Vnde Maro Æneidos libro quinto,

Mæander, picturæ genus.

Victori chlamydem auratam, quam plurima circum
Purpura Mæandro duplici Melibœa cucurrit.

Maſculum. 59

Maſculus apud veteres non ſemper ſignificat ſexum, ſed interdum quicquid vegetum, ſolidum ac robuſtum eſt, maſculũ dicitur. Exemplum Nonius Marcellus citat ex Varronis fabula cui titulus ὄνος λύρας, Vincor non eſſe maſculum ad rem. Grammatici putant ab Horatio marem vitellum dictum ſolidum ac firmum. de ouis oblongis ita loquitur in Sermonibus,

-namque marem cohibent calloſa vitellum.

Vergilius quoque maſcula thura dicit alba & meliora. Lepidius erit ſi ad incorporea transferatur: veluti quum excelſum fortémque animum maſculum appellamus.

Intra labia riſit. 60

De riſu Sardonio nobis alias dictum eſt. Similem deſcribit Theocritus in Thalyſia,

[illegible]
Ὄμματι μειδιόωντι γέλως δέ οἱ εἴχετο χείλευς. id eſt,
Et mi eſt affatus, diducto leniter ore
Arridenti oculo. riſus vero labium intra
Hæſit.

Homerus riſum Sardonium dixit amarulentum. Hic deſcribit riſum modeſtum & amicum: qui ſi erumpat, cachinnus fit indecorus.

Riſus Sardonius.

Pingui menſura. 61

Πίονι μέτρῳ, id eſt, Pingui menſura, dixit in eodem carmine, pro eo quod erat affatim & largiter,

[illegible]
Α δαίμων [illegible] ἀνεπλάρωσεν ἀλωάν. id eſt,
His fortunante deo bona copia frugum
Arearum campos menſura impleuit opima.

Simillimũ eſt illi quod ante diximus, Plena manu, & Ambabus manibus.

Plena manu.

Fato Metelli. 62

Aſconius Pedianus in oratione pro Milone, refert Næuii poetæ Senarium iactatum in familiam Metellorum quòd Cõſules deſignarentur arbitrio fortunæ, quæ campi domina dicitur, verius quam ſuis meritis.

Fato Metelli Romę fiunt Conſules.

Ad id tum Metellus Conſul iratus reſpondit, Senario hypercatalectico, quem ait & Saturnium appellari,

Dabunt malum Metelli Næuio poetæ.

Ad id rectè alluſit M. Tullius, quum ait, Te non fato, vt cæteros ex noſtra familia. Dictum facete & contumelioſe in Metellos, torqueri poterit in eos qui præter meritum ſuum ad opes ac dignitates proueheuntur.

Non habet cui indormiat. 63

Theocritus in Hodœporis,

Οὐδὲ γὰρ Εὐμάρᾳ τῷ δεσπότᾳ [illegible]. id eſt,
Eumarę ſiquidem domino nec vellus erat cui
Indormiret.

Hoc colore Lacon paſtor deſignat extremam caprarii cuiuſdã inopiam, cui nec pellis eſſet hircina in qua ſomnum caperet. Solent enim veteres in animantium tergoribus & diſcumbere & dormire. Apud Homerum proci in bubulis tergoribus agitant conuiuia. Et hodie dicimus, non habet lectum, aut non habet ſtramenta quibus indormiat.

Depauperatio.

Aſinus aſino, & ſus ſui pulcher. 64

Ὄνος ὄνῳ κάλλιστον, id eſt, Aſinus aſino pulcherrimus, ſimile ſimili placet. Alcimus apud Diogenem Laertiũ inter multa quæ collegit ex Platonis philoſophi & Epicharmi Comici ſcriptis, quibus perſuadere conatur philoſophũ à comicis multa fuiſſe ſuffuratum, & hos refert ſenarios,

Θαυμαστὸν οὐδὲν ἐστί με ταῦθ' οὕτω λέγειν,
Καὶ ἁνδάνειν αὐτοῖσιν αὐτοὺς, καὶ δοκεῖν
Καλοὺς πεφύκειν. καὶ γὰρ ἁ κύων κυνὶ
Κάλλιστον εἶμεν φαίνεται, καὶ βοῦς βοΐ,

Ὄνος

Ονος δ' ὄνῳ κάλλιςον, ὗς δ' ὑῒ. id eſt,

Res mira non eſt, iſta ſi ſic proloquor,
Ipſique nobis ſi placemus inuicem,
Pulchréque nati ſi videmur: nam & cani
Pulcherrimus canis videtur, bos boui:
Aſinus aſello pulcher eſt, & ſus ſui.

Conueniet vbi inter inhoneſtos ſimilitudo morum & inſtituti conciliat beneuolentiam: veluti quum miles placet militi, aleator aleatori, potator potatori, ſophiſta ſophiſtæ. Mirum eſt ab Epicharmo prætermiſſam ſimiam, quum nullum animal ſibi placeat impenſius.

Pediculi Platonis. 65

De ſordido victu.

Οἱ Πλάτωνος φθεῖρες, id eſt, Platonis pediculi, in prouerbium abierunt, vt (referente Laertio in vita huius philoſophi) teſtatur Myronianus in opere cui titulum fecit De ſimilibus hunc coniectans hoc morbo periiſſe Platonem, quòd vulgo pediculi Platonis appellaretur. Græci *φθειρίασιν* appellant. Morbus eſt fœdus & cruciabilis, quo periit & L. Sylla tametſi de genere mortis variæ ſunt ſcriptorum opiniones. Myronianus nullum indicat vſum prouerbii. ſuſpicari tamé licet, dici in ſordidos, quòd philoſophi minimum indulgeant nitoribus externis, dum circa mentis cultum toti ſunt occupati.

Vates ſecum auferat omen. 66

In eos qui nobis dira minitantur, aut acerba prænuntiant, conueniet illud Theocriticum in Bucoliaſtis,

Αὐτὰρ ὁ μάντις ὁ Τήλεμος ἔχθρ' ἀγορεύων
Ἐχθρὰ φέροι ποτὶ οἶκον, ὅπως τεκέεσσι φυλάσσοι. id eſt,
Telemus at vates, mihi qui canit omnia dira,
Dira domum referat, quo natis illa reſeruet.

Iurarat Cyclops per vnicum oculum ſuum qui videret omnia, ſemperque viſurus eſſet. At Telemus vates illi prædixerat fore vt ab Vlyſſe excæcaretur hoc omen Cyclops reiicit in vatem & illius liberos. Ita Vergilius,

quod dij prius omen in ipſum
Conuertant. Et ruſſus,
Dij capiti ipſius generique reſeruent.
Itidem Homerus Iliados Δ,
Σὺν σφῇσιν κεφαλῇσι, γυναιξί τε καὶ τεκέεσσιν.
Simile illi Platonico, In tuum ipſius caput.

In vltimas terras. 67

De loco multũ ſemoto.

Ἐπ' ἔσχατα γῆς, id eſt, Ad extrema terræ: quum locum vehementer ſemotum intelligi volumus. Theocritus in Syracuſiis,

Ταῦθ' ὁ πάραρος τῆνος ἐπ' ἔσχατα γῆς ἔλαβ' ἐλθὼν,
Ἰλεὸν, οὐκ οἴκησιν. id eſt,
Huc veniens meus ille inſulſus ad vltima terræ
Antrum non ædes potuit.

Vxor incuſat maritum quòd in loco nimium ſemoto domicilium ſibi pararit, & cauum verius quam domicilium. Eſt frequés apud Ciceronem in vltimas terras, velut actione in Verrem 6. Quemadmodum acceptoras hoc nationes cæteras, quémadmodum huius tui facti famam in regna aliorũ atque in vltimas terras peruenturam putaſti? Idem pro P. Sylla, Iam verò illud quàm incredibile, quam abſurdum qui Romæ cædem facere, qui hanc vrbem inflammare vellet, eum familiariſſimum ſuum dimittere ab ſe, amandare in vltimas terras. Item Philippica 13. Saxam verò Decidium prætereo qui poſſum, hominem deductum ex vltimis gentibus? Rurſus ad P. Lentulum, Epiſt. fam. lib. 1. Recordare enim quibus ex vltimis terris miſeris, nec hoc pertimueris. Idem lib. 15. ad M. Marcellum, Nos quidem longinqui, & à te ipſo miſſi in vltimas gentes. Apud D. Hieronymum frequens eſt, monſtrum in vltimas terras deportandũ. Plautus in Moſtellaria: Sed etiam in terras ſolas, oraſque vltimas ſum circumuectus.

Talia gignit bellum. 68

Senarium hunc M. Tullius epiſt. ad Qu. fratrem. lib. 2. ceu vulgo iactatum adducit,

Τοιαῦθ' ὁ τλήμων πόλεμος ἐξεργάζεται. id eſt,
Similia bellum calamitoſum perficit.

ſentiens e diſſidiis eorum qui Rempub. adminiſtrãt, multa gigni abſurda. Verba Ciceronis ſic habent, Summum otium forenſe, ſed ſeneſcentis magis ciuitatis, quàm acquieſcentis Sententia autem mea in ſenatu eiuſmodi, magis vt alij nobis aſſentiantur quàm noſmetipſi. *τοιαῦθ' ὁ τλήμων πόλεμος ἐξεργάζεται* Id tranſlatum ad priuatam diſcordiam pluſculum habebit gratiæ.

Vera fronte. 69

Ex animo, citraque fucum.

Quæ ex animo citraque fucum dicuntur geruntúrve, vera fronte fieri dicũtur. M. Tullius pro C. Rabirio, At ſi verum tum veriſſima fronte dixerunt, nunc mentiuntur: ſi tunc mentiti ſunt, doceant nos verum. Contra, dicemus mendaci frõte fieri quod geritur per ſimulationem. Quemadmodũ M. Tullius ad Qu. fratrem, ſi non fallit titulus, ait, Frons, oculi, vultus perſæpe mentiuntur, oratio verò ſæpiſſime. Frons & oculi maxime declarant animi affectum: nam verba fingere non eſt difficile, ſed vt ait Ouidius, perdifficile eſt crimen non prodere vultu. Et apud Maronem Dido,

Spem vultu ſimulat, premit altum corde dolorem.

Terentius in ſene ſeipſum excruciãte, Vah, etiam vultus fingit carnifex. Et in Phormione Geta componit vultum Antiphonis in congreſſum patris, quem tamen retinere non potuit.

Porcus Troianus. 70

De opipara, et deliciis omni genere onuſta menſa.

Gulæ veteres architecti & hoc commenti ſunt, vt bos aut camelus totus apponeretur, differtus intus variis animãtium generibus. Hinc & porcus Troianus venit in populi fabulam, cui hoc nomen inditum eſt, quòd ita varias animantium ſpecies vtero tegeret, quemadmodum Durius equus texit armatos viros Macrobius lib. Saturnal. 3. refert Cincium in oratione qua ſuaſit legem Fanniam de moderandis ſumptibus, obieciſſe ſuo ſeculo, quod porcum Troianum menſis inferrẽt. Mihi ſi detur optio, malim porcum Troianum quàm equum. Conueniet in opipara conuiuia, aut in hominem variis deliciis expletum.

Pilus in medio. 71

Minimum diſcrimen ſignificantes, dicimus pilum intereſſe: id vehemẽtius eſt, quam ſi dicas culmum latum. Theocritus in Thyrſide,

Αἰαῖ ἐμαὶ μανίαι, τέλος ἄξεις ἐς μανίαν. id eſt.
At me imprudentem capiet veſania tandem.
Vix pilus in medio eſt.

Verba ſunt amantis ac metuentis ne tandem amor exeat in inſaniam, à qua tam parum abſit, vt vix pilus ſit in medio. Conſimili tropo Plautus dixit in Moſtellaria, Pluma haud intereſt patronus an cliens probior ſiet, Homini cui nulla in pectore eſt audacia Nonius. Sed & pluma dixit, pro nihil omnino refert. Aſinius Pollio M. Ciceroni, Nullum enim veſtigiũ abs te diſceſſurus ſum.

Non intereſt pluma.

Muſopatagos. 72

Μουσοπάταγοι dicuntur qui perciti ſunt & attoniti furore Muſarum. Ita Maro in Georgicis,

quarum perculſus amore Sacra fero.

Transfertur ad eos qui ſua poemata ſic amãt quemadmodum parentes liberos. M. Tullius ad Qu. fratrem lib. 2. Nõ me Hercle quiſquam *μουσοπάταγος* libentius ſua recentia poemata legit, quam ego te audio Horatius,

Verſus amat, hoc ſtudet vnum.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *quarum perculſus amore Sacra fero*] Mihi non ita videtur accipi *μουσοπάταγος* ſed in malam partem. id autem ex Homeri verſu coniicio, in quo participio *κεκλαγγώς* aperte in malam partem vtitur: Odyſſeæ, *Ἐκ τῶν πλάζοντο, πάταγος δ' ἦν...*

V. *Transfertur ad eos qui ſua poemata ſic amãt quemadmodum parentes liberos*] Iſtam tranſlationem non agnoſco: ſed a Cicerone in propria ſignificatione vſurpari exiſtimo, in illo epiſt. ad Qu. fratrem loco. Nam ſi dicit Cicero *μουσοπάταγος* libentiſſimè ſua recẽtia poemata legere, an propterea hoc nomen ad eos transferetur qui ſua poemata non aliter amant quàm parentes liberos? Hoc ſi concedimus, illud concedamus oportet (quod eſt abſurdum) quoſuis poetas *μουσοπατάγους* poſſe dici. quotus quiſque enim reperietur qui non ita erga ſuum poema ſit affectus? Cæterùm quin *μουσοπάταγος* à *μοῦσα* & *πάταγος* dici debeat, potius quam *μουσοπάταγος* à *πατάγῳ*, nemini dubium eſſe debet.

μουσοπάταγος.

Vt Phrygius amauit Pieriam. 73

Plutarchus in lib. *περὶ γυναικῶν ἀρετῶν* oſtendit ad ſuam vſque ætatem duraſſe conſuetudinem vt vxores optarent ſic amari à viris *ὡς Φρύγιος ἠράσθη Πιερίας*, id eſt, quemadmodum Phrygius amauit Pieriam. Id ortum eſt ab huiuſmodi hiſtoria: Ionũ qui in Miletum commigrarant, nonnulli ſeditione mota aduerſus Nelei filios, ſeceſſerunt Myuntem, atque ibi ſedem conſtituerunt, multis iniuriis affecti à Mileſiis qui cum illis bellum agitabat ob defectionem, verum nec atrociter, nec excluſo omni commercio, ſed nonnullis diebus feſtis mulieres è Myunte Miletum itabant. Erat autem ex his qui ſeceſſerant vir quidã nomine Pythes, cuius vxor dicta eſt Hippygia, filia Pieria. quum autem Mileti die feſto ſacrificaretur Dianæ, quam illi Neleidã cognominant, miſit eò vxorem & filiam id precatas, vt ſibi feſto liceret intereſſe Ex Nelei verò filiis longe potentiſſimus erat Phrygius. is captus amore Pieriæ, cogitabat qua re poſſet puellæ quam maxime gratum facere. Cúmque illa dixiſſet nihil accidere poſſe gratius, quàm ſi efficeret ſibi liberum frequẽter Miletum commeare multis virginibus comitatã: ex his verbis Phrygius intelligẽs ab illa quæri pacem & amicitiam ciuibus ſuis bellum compoſuit Hinc Pieriæ nomen & apud Mileſios & apud Myuntios mire gratioſum eſſe cœpit, adeo vt puellæ quæ viris nuberent, ominis cauſa precari ſolerent, Vtinam ſic amet a viro, vt Pieriam amauit Phrygius.

Vita hominis peregrinatio. 74

Παρεπιδημία τίς ἐστιν ὁ βίος, id eſt, Peregrinatio quædam eſt vita. Socrates in Axiocho Platonis adfert hanc ſententiam vt vulgo apud omnes decantatam. Quanquã is dialogus habetur inter nothos, videturque eſſe potius hominis Chriſtiani qui Platonem voluerit imitari. Hæc enim ſententia frequenter occur-

ait in ſacris voluminibus, Vitam hanc eſſe exilium, eſſe incolatum & peregrinationem: quanquam & Socrates Platonicus narrat animas hominum è cælo fuiſſe delapſas, quò ſibi per philoſophiæ ſtudium parant reditum.

Tota hulcus eſt. 75

In eodem dialogo, ad laudatam agriculturam, ita reſpondet Socrates. Ἀλλ' εἰ χαλῶς ἄρα φασὶν ἕλκος, οὐ λίαν τι ὠφελεῖ πράγματα παρέχουσα, id eſt, Verum an non tota, quod aiunt, hulcus eſt, ſemper moleſtiarum occaſionem ex ſe gignens? Id quidem eſſe verum declarauit Vulteius Horatianus. Cæterum quicquid nobis vehementer moleſtum eſt, hulcus, vomicam, & carcinoma ſolemus appellare. Quemadmodum de Cæſare Auguſto literis proditum eſt, quod Iulias, filiam & neptem, & Agrippam prius adoptatum, poſtea abdicatum, non aliter appellare ſolet quàm tres vomicas ſuas ac tria carcinomata: adeoque deteſtabatur mores illorum minimè frugales, vt ad eorum mentionem ſoleat exclamare verſu Homerico,

Αἴθ' ὄφελον ἄγαμός τ' ἔμεναι ἄγονός τ' ἀπολέσθαι. id eſt,

O vtinam celebs manſiſſem orbusque periſſem.

Atque hic quoque verſus inter prouerbiales non erit referendus eſt, vſurpandus ab his qui infœliciter duxerunt vxores, aut liberos pœnitendos ſuſceperunt. Conueniet & in hominem moleſtis moribus. Theocritus in epitaphio Adonidis, acerbum dolorem ποτικάρδιον ἕλκος appellat.

Ἄγριον ἄγριον ἕλκος ἔχει κατὰ μηρὸν Ἄδωνις,
Μεῖζον δ' ἁ Κυθέρεια φέρει ποτικάρδιον ἕλκος. id eſt,
Dirum dirum vulnus habet circa inguen Adonis,
Sed maius Cytheræa gerit ſub pectore vulnus.

Ex cohorte prætoris. 76

Dexij, qui recuſare non audent.

Qui ad omnem nutum præſto ſunt, & cum authoritate delegantur ad hoc, aut ad illud exequendum, ex cohorte prætoris appellari dicuntur. M. Tullius ad Q. fratrem epiſto. 1. Quos verò aut ex domeſticis conuictionibus, aut ex neceſſariis apparitionibus tecum eſſe voluiſti, qui quaſi ex cohorte prætoris appellari ſolent, horum non modo facta, ſed etiam dicta omnia præſtanda ſunt &c. Miniſtri prætorum non egent hac exceptione, quam vt dicant ſe quod fecerint, prætorum iuſſu feciſſe: verùm in prætoris ſectio, non in miniſtris. Similem poteris in quoſuam eloquentem, qui ſic deuincti, vt nihil auſint recuſare.

Lucernam accendere poſſis. 77

Vehementem iram hac hyperbole exaggerauit Theocritus in Thyonicho,

Κῆται γ' ἴτ', ἀμᾶ... καί κε λύχνον ἅψαις. id eſt,
Incaluitque ira, facile accenderes lucernam
Ex ipſa vt poſſis.

Verba ſunt amantis ac de proteruia puellæ conquerentis quæ quum inter vinum ſederet cum aliis, dixit: Non loqueris, lupum vidiſti. Illa ad nomen lupi vehementer incanduit: aderat enim adoleſcens nomine Lycus, quem amabat. Tam dicitur ardere. Similis hyperbole, licet ſordidior, & hodie ſertur apud noſtrates ita loquentes, Adeo excanduit ira, vt ex eius madidos frontem poſſes decoquere.

Semper aliquem virum magnum. 78

Ἀλλ' αἰεί τινα φῶτα μέγαν. Hoc hemiſtichium M. Tullius vt vulgo iactatum adducit in epiſtola ad Q. fratrem, cum ſcribit, Statius ad me venit. Quòd autem expectationem ei concitaſſet eum qui erat futurus ſi venire eum decederet, neque antea viſus eſſet, ſuſtulit, niſi illa non incommode viſum eſt accidiſſe. Exhauſtus eſt enim ſermo hominum & multæ euaſiſſæ iam eiuſmodi voces, ἀλλ' αἰεί τινα φῶτα μέγαν, quæ te abſente confecta eſſe lætor. Vnde ſumptum ſit hemiſtichium nondum liquet, niſi quòd fortaſſe pro αἰεὶ legendum eſt αἴτει, id eſt poſtula, aut αἰτεῖ, id eſt Poſtulat & requirit.

ANIMAD. HENR. STEPH.

Vndum liquet niſi quod fortaſſe pro αἰεὶ legendum eſt αἴτει, id eſt, poſtula: aut αἰτεῖ, id eſt poſtulat aut requirit) Et vnde ſumptum ſit hemiſtichium, & in eo rectè αἰεὶ legi nec vllo modo mutari debere in αἴτει, aut αἰτεῖ, ſciunt quicunque verborum Polyphemi apud Homerum libro Odyſſeæ 10. meminerunt. ibi enim cyclops ille ait, ſibi quidem prædictum fuiſſe à Telemo vate, fore vt ab Vlyſſe orbaretur oculo: ſed ſe expectaſſe ſemper aduentum cuiuſdam Vlyſſis qui proceritate corporis & ſpecie eſſet conſpectabilis vir eſſet: cum tamen malum hoc ſibi à viro contra paruo ac imbecillo allatum ſit. Verba eius ſunt,

Ἀλλ' αἰεί τινα φῶτα μέγαν καὶ καλὸν ἐδέγμην
Ἐνθάδ' ἐλεύσεσθαι, μεγάλην ἐπιειμένον ἀλκήν.
Νῦν δέ μ' ἐὼν ὀλίγος τε καὶ οὐτιδανὸς καὶ ἄκικυς
Ὀφθαλμοῦ ἀλάωσεν, ἐπεί μ' ἐδαμάσσατο οἴνῳ.

Iam ergo videamus quomodo vtatur hoc hemiſtichio M. C. Multi Statium ex ea qua valebat apud Q. Ciceronem authoritate æſtimabant: ideo tantum poſſe apud illum credentes quòd in eo nihil humile nec abiectum, ſed aliquid egregium in eius ingenio perſpiceret. Et hoc quidem iudicabant antequam ipſum Statium vidiſſent, atque adeo cognouiſſent. Qui viſus & cognitus quum eorum non reſponderet expectationi, multorum huiuſmodi ſermonum materiam dabat, qualis erat ille Polyphemi de Vlyſſe, Ἀλλ' αἰεί τινα φῶτα μέγαν καὶ καλὸν ἐδέγμην, &c.

Ne ſi ad Iouis quidem aulam. 79

Qui metuunt malum, ad aſylum, ad aram, ad arcem, ad ſtatuas principis, ad deorum phana confugiunt: verum à morte nullum eſt effugium. Id ita Sophocles expreſſit verſibus,

A morte nullum effugium.

Ὅπου γὰρ κρατεῖ τὸ τοῦ θανάτου πέρας,
Οὐδ' ἂν πρὸς αὐλὰς Ζηνὸς ἐκφύγοι μολών. id eſt,
Vbi mortis viget tempus, ad Iouis atria
Si fugeris, effugere non poſſis tamen.

Prouerbii ſpecies eſt in illis verbis, Ne ad Iouis quidē atrium: quod pro tutiſſimo poſuit refugio. Huc confugerat aquila inſectante ſcarabeo.

Oracula loqui. 80

Χρησμοὺς λέγειν, id eſt Oracula loqui, dicuntur qui certa & indubitata loquuntur. Theocritus in Syracuſiis,

Χρησμὼς ἁ πρεσβῦτις ἀπεχθέα θεσπίζοισα. id eſt,
Hæc anus abſtulit, nouit in oracla loquuta.

τὸ ἐκ τρίποδος alias dictum eſt & Sibyllæ folium. M. Tullius ad Brutum epiſtola cuius initium, Scripſi & ei Lygnataram, Hæc ex oraculo Apollinis Pythii edita tibi puta. Idem de finibus quinto: Quia enim à Zenone nunquam hoc magnifice tanquam ex oraculo æditur, virtus ad beate viuendum ſe ipſa contenta eſt.

Non ab Hymetto. 81

Craſſam philoſophiam ac ruſticanam, quam didicimus ex congreſſu plebeiorum, non ex commentariis Zenonis aut Platonis. M. Tullius ad Q. fratrem lib. 2 appellat philoſophiam ab area Syra. Nos enim, inquit, ita philoſophati ſumus, vt vel cum tabernis habitare poſſimus. Habemus hanc philoſophiam non ab Hymetto, ſed ab area Syra. Hymettus Atticæ mons eſt, vnde Hymettiam illa Cicero opponit aream Syram, ſubindicans ruſticanam philoſophiam. Nam paulo ante commemorat attigerat de districtis agris. Apparet id temporis M. Tullium in prædio quodam ædificaſſe. Quanquam haud ſcio an hic locus, quoniam varius habetur in exemplaribus, mendo vacet. Diſpiciat eruditus lector, an pro area Syra legendum ſit, ex hara Syra. ſic enim loquitur in Piſonem, Ex hara producte, non ſchola. Syri barbari et rebelles erant id temporis, quemadmodum Attici lepore dictorum.

Area Syra.

Syri, barbari.

Cymbalum mundi. 82

Plinius maior in præfatione ad Imperatorem Veſpaſianum refert Appionem grammaticum à Tyberio Cæſare Cymbalum mundi eſſe vocatum, ob nominis (vt opinor) celebritatem, Quam publicæ tecum, ſi non à tympanum potius videri poſſet. Is Appion exſtabat ex ſibi ſe dotatum immortalitate ad quos aliquid conſcriberet. Hunc Tyberius alludens appellabat illum cymbalum mundi, eo quòd non ſolum honeſta fama diſonaret, quæ per virtutem immortalem abſoluiter teleraret. Plinius autem eſt atque in maleuolis, ſemper appellans illum partem publicæ famæ, cui ſonitus eſſet potius quam honeſtam famam. Nam reſonat & tympanum, ſed inani ſtrepitu. Alluſiſſe videtur huc, quòd tympana ſiunt è pelle aſinina.

Tympanum fama publica.

In beato omnia beata. 83

A diuitibus omnia magnifice fiunt, à tenuibus frugaliter. Proxime in Charitibus Theocriti, laudans Ptolemæum, quod Alexandria tam magnificis ſumptibus apparaſſet non ſine prouerbii ſpecie dixit,

Ὀλβίῳ ὄλβια πάντα. id eſt,
[illegible] dita cuncta.

Vſus eſt ſic, vt ab homine docto omnia docte fieri, à pio pie, à rege regaliter.

Digitum qua proferat. 84

Schemate prouerbiali M. Tullius dixit pro A. Cæcinna, Digitum quo proferat non habet, hyperbolicos indicans illi nihil prorſus eſſe quod diceret agere. Locus ſic habet. Denique iſta nimia quæ comparatur in ciuitate potentia, in hoc ſolo genere quieſcit, quid agat, quo modo aggrediatur iudicem, qua denique digitum proferat non habet. Sumptum eſt à geſtu rhetorum qui varius traditur à Quintiliano. Simpliciſſimus eſt proferre digitum, quod plebeiorum eſt & ruſticorum.

Triſtis litera. 85

M. Tullius pro Milone, Quod niſi vidiſſet poſſe abſolui eum qui fateretur, quem videret nos fateri, neque quæri vnquam iuſſiſſet, nec vos hanc tam ſalutarē in iudicando literam, quàm illam triſtem dediſſetis. Triſtem literam appellat θ, ſalutarem A, quòd hac abſolueretur reus, illa damnaretur. de quo nonnihil attigimus in prouerbio Theta præfigere. Aſconius Pedianus, hunc in modum codices nemodo vacāt, meminit, ſuiſſe notam damnationis, A abſolutionis, N. L. ampliationis, hoc eſt, non liquere. T. Liuius dixit triſtiorem notam.

Iouis germen. 86

Ex Διὸς ἔρνος, id eſt, Ex Ioue germen dicebatur inſigni vir-

tute præditus. Verba ſunt paſtoris ad paſtorem muſices pulchre peritum, cui honoris gratia clauam dono dedit. Claua autem geſtamen eſt Herculis ex Ioue prognati. Obſeruatum eſt à pri- *Iouis filij quales inducti.* ſcis, à poetis Iouis filios ſemper induci ciuiles & humanos, cõtrà Neptuni truces & aſperos. Muſica autem ciuilitatis magiſtra eſt. Carmen ſic habet,

[illegible]

[illegible] id eſt,

Es ſiquidem tu,

Reuera factum ac prognatum ipſo ex Ioue germen.

Interpres tamen mauult cõ referre, quòd qui vera loquuntur, ex Ioue prognati dicuntur, adducens carmen Homericum,

[illegible]

[illegible] id eſt,

Haud etenim fallax erit, aut reuocabile quicquam

Quod capite annuero.

Paſtor ob id laudatur quòd ingenuè profiteatur ſe non conferendum cum inſignibus muſicis, qualis inducitur & à Marone,

Me quoque dicunt

Vatem paſtores, ſed non ego credulus illis.

Muſarum aues. 87

De poetis. [illegible], id eſt, Muſarum aues, non abſque prouerbij ſpecie Theocritus in Thalyſia appellat poetas, quod luſciniarũ in morem ſibi ac canãt ſua poemata. Scholiaſtes admonet omnes aues canoras, Muſarum aues appellari. Sentit autem ſibi diſplicere poetas qui cuculorũ more audẽt Homero occinere.

Nullus dies omnino malus. 88

Aſtrologi deſignãt quoſdam dies fortunatos aut infœlices, ſed his aut his rebus: nullo tamen die indulgendum eſt otio quod nullus ſit adeò inauſpicatus quin alicui negotio ſit fœlix, ſiquis recte vtatur conceſſo tempore. Dies infauſtus gerendo bello, aut nauigationi, fœlix eſt adminiſtrandæ rei familiari. Nullus autem dies non proſper parandæ bonæ menti. Fatetur hoc Heſiodus [illegible],

[illegible] id eſt,

Omni ex parte dies malus haud obuenerit vnquam.

Guttam aſpergere. 89

Quum ex magno lucro paululum quiddam alicui deciditur, guttam aſpergi dicimus. M. Tullius in oratione pro A. Cluentio, Atque etiam ipſe conditor totius negotij, Guttam aſpergit huic Bulbo. Itaque minimè amarus is viſus eſt, qui aliquid ex eius ſer[illegible]one ſpeculæ deguſtarat. Eodẽ ſchemate dicimus micam auri, pro minima portiuncula. Sed in verbis M. Tullij præter tropum prouerbialem ſubeſt faceriſſima alluſio in proprijs nominibus. Stalenus promiſerat magnam pecuniæ vim iudici Bulbo (nam id erat iudici nomen) Stalenus autem qui totum hoc negotium condiebat, hunc enim dictus eſt conditor media producta, non à eodem ſo conditor prima acuta adiungit Bulbo alterum iudicem cui nomen Gutta: ea res bulbum reddidit alacriorem. Solent autem con[illegible]bis, (id eſt, ceparum genus) [illegible] Adſ[illegible] Cicero, Itaque [illegible] Hinc & guttatim fieri dicitur quod [illegible] paulatim [illegible] in Mercatore, Cor guttatim contabeſcit, quaſi in aquam indideris ſalem. Et guttatim donat, qui ſæpe, ſed minuta largitur. *Guttatim fieri quidpiam.*

Rectam in[illegible] viam. 90

Rem acu tetigiſti, huic ſimile eſt quod habet Plautus in Aſinaria, Eſtne hoc vt dico Libane? [illegible] Rectam inſtas viam, ea res eſt. Vt qui falluntur, dicuntur tota aberrare via: ita qui rẽ bene coniectant, dicuntur rectam inſiſtere viam quod ſchema nunc tritum eſt & hodie vulgo illiterato. Simili ſchemate dictũ eſt in Caſina, Nunc pol ego demum in rectam redij ſemitam. pro eo quod erat, rem ipſam deprehendi.

Æacidinæ minæ. 91

In eadem ita loquitur mercator, Siquidem hercle Æacidinis minis animiſque expletus incedit. Iratus ſi me tetigerit iratus vapulabit. Non ſine prouerbij ſpecie dictum eſt, pro atrocibus ac ſuperbiſſimis minis. Verſus patitur vt pro [illegible] legatur Aeacinis, nam id nonnulli diuinant: Sed probabilius eſt poetam ſentire de Achille Aeaci nepote, quem Homerus vbique facit ſtomachabundum ac minabundum: velut in primo ſtatim Iliados libro, vbi ſic incandeſcit in Agamemnonem vt manum admoueat capulo, confecturus pugnam venturus niſi Pallas eum capillis reuocaſſet. Quin & ipſum opus ab Achillis ira habet exordium, [illegible]. Quod quidam adferunt de Aeaco manium iudice, non video quid ad hunc faciat locum. Quicquid etiam inuictum & inſuperabile volumus intelligi, Achilleum dicimus.

Oleo nitidius. 92

Olei nitor adeò venerat in prouerbium, vt Myſticæ quoque *Nitor ex Oleo perfuſo.* literæ iubeant facie oleo vncta diſſimulare triſtitiam ieiunij. Plautus in Truculento de amica pulchrè compta, Feruide vt tota floret, vt oleum nitidè nitet. Oleum nitorem ac lucem addit rebus omnibus.

Herculis quæſtus. 93

Herculis quæſtum pro magnis impendijs dixit Plautus in Moſtellaria, Dapſiles ſumptus facit, perdidit patrem, vnus iſtic ſeruus acerrimus Tranio. is vel Herculis conterere quæſtum potis eſt. Alias dictum eſt, olim pleroſque decimam lucri partem Herculi vouere ſolitos, Huius fauore perſuaſerũt ſibi rem fore auctiorem. Ex tam multis autẽ decimis oportuit immenſam pecuniarum vim conflari. Quæſtum appellat facete, quaſi Hercules ſuum fauorem vendiderit.

Poſterius dictum. 94

Doctum doces, Memorem mones, Scienti loqueris, aliáque eius formæ, antea retulimus. Eũdem ſenſum feſtiuiſſimè extulit Plautus in Aſinaria: quum enim Demænetus queritans de morib^9 vxoris dixiſſet, Fateor eam eſſe importunam atque incommodam: reſpondit Libanus ſeruus, Poſterius iſtuc dixti quam ego illo tibi hoc eſt ſciebam priuſquam diceres. Nec video quamobrem Nonius hic poſterius interpretetur minus. Ne id quidem caret prouerbiali ſchemate quod mox ſequitur, Tu primus ſentis, nos tamen prænoſcimus. Dedecus ille domus ſciet vltimus, ait Satyricus. & Terentius, Is ſolus neſcit omnia. ſed aliena mala licet priores intelligamus, non dolent nobis. ſenſus igitur mali primum ad illos peruenit ad quos res attinet, notitia ad alios.

Tanquam de ſpecula. 95

Qui futura longe proſpiciunt priuſquam eueniant, tanquam de ſpecula præuidiſſe dicuntur. M. Tullius ad Ser. Sulpitium libro quarto, Multo enim antè tãquam ex aliqua ſpecula proſpexi tempeſtatem futuram, &c. Habent enim non oppida tantum & arces, ſed & naues ſpeculas ſuas, vnde periti naucleri proſpiciunt imminere ventos aut turbines.

Verbis conceptis peierare. 96

Olim iuraturo ſolennibus verbis præibatur, quo iuſiurãdum eſſet firmius. Plautus in Aſinaria, Vbi conceptis verbis ſciens libenter peierauens. Idem in Bacchidibus, Ego iuſiurandum verbis conceptis dedi, daturũ me hodie mulieri: Interdum iurãs tenebat aram, quo maior eſſet iuſiurãdi religio. Itaque ſanctiſſimum iuſiurandum ſignificantes, dicebant, Nec ſi aram tenens iuraueris, credam tibi. M. Tullius in oratione pro L. Flacco, Ergo is qui ſi aram tenens iuraret, nemo crederet, per epiſtolam quod volet iniuratus probabit?

Agones. 97

Admonuimus, Antigonũ regem Demetrij nepotem, milita- *Antigonus, doſon dictus.* ri ioco dictum Doſonem, quòd omnibus pollicetetur, dicens [illegible], nec præſtaret pollicita. Ita qui apud Romanos percutiebant victimam, Agones dicti ſunt, quòd ex more, priuſquam ferirent, populum rogabant Agõn' (id eſt, agóne?) Ouidius in Faſtis,

Semper agátne rogat, nec niſi iuſſus agit.

Agonum meminit Lactantius Statij enarrator. Quadrabit in contatores, qui ſemper deliberãt, neque quicquam aggrediuntur.

Fungus putidus. 98

Senem iam delirum & inutilem Plautus in Bacchidibus fun- *De ſene deliro.* gum putidum appellat. Fungi licet natura inſipidi, olim in delicijs erant & adhuc ſunt apud Italos, ſed teneri ac recentes: vetulis nihil inſipidius. Verba Plauti ſic habẽt, Terræ odium ambulat. Iam nihil ſapit, nihil ſentit, tanti eſt quanti fungus putidus. Quin & hoc ipſum, terrę odium, prouerbij figuram habet, velut illud, Telluris inutile pondus. Idem in Bacchidibus, inter ſtoliditatis conuitia ponit & fungos. Stulti, ſtolidi, fatui, fungi, bardi, blenni, buccones. In Moſtellaria pro ſtolido fruticem appellat, Nec veriſimile loquere, nec verum frutex. In cæteris arboribus eſt nonnulla imago dignitatis ac prudentiæ: frutex temerè naſcitur, expers cultus: & aut nullum habet fructum, aut ſylueſtrem & inutilem.

Viuum noueris. 99

Antea retulimus, Viuorum meminiſſe oportet. Id meretricula in Truculento Plautina detorquet in alium ſenſum, amatorem pro mortuo ducens qui deſierat eſſe dando. Dum viuit *Pecunia pro anima.* inquit, hominem noueris: vbi mortuus eſt, quieſcas: Te dum viuebas noueram. Pecunia, iuxta Heſiodum, anima eſt mortalibus: ea amiſſa, exanimis eſt homo.

Lippo oculo ſimilis. 100

Video quoſdam his moribus, vt eos æquo animo ferre non queas. ruſus ita induſtrios & ad obſequium expoſitos, vt quoties ſeſe offert occaſio, nõ poſſis cauere quin aliquid illis committas. Lippus oculus manuum contactu læditur, & tamen naturale eſt nobis illic habere manum vbi dolet. Plautus in Perſa, Ego nec libenter ſeruio, neque ſatis ſum hero ex ſententia. Sed quaſi lippo oculo, me herus meus manum Abſtinere haud quit tamen, quin mihi imperet, & quin me ſuis Negotiis præfulciat. Item in Bacchidibus, Lippi illic oculi ſeruus eſt ſimillimus. Si non eſt, nolis eſſe, neque deſideres: Si eſt, abſtinere, quin attingas, non queas.

CHILIADIS QVINTÆ CENTVRIA PRIMA.

Tu in legione, ego in culina. 1

IN Truculento Plautina militi atrociter minitanti coquus reſpondet, Sis tu in legione bellator ſi vis, at ego in culina Ares. Auxit coquus bellatoris verbum. Mars enim deus belli eſt. Quod autem dixit Ares pro Mauors, non eſt Plauto nouum Græcas voces admiſcere Latinis. Quanquam in nonnullis exemplaribus habebatur aues, in nonnullis aries: ſed mendoſè.

Citius quàm formicæ papauer. 2

De eo, quod ſtatim diſtrahitur.

Non caret adagii ſpecie quod eſt apud Plautum in Trinummo, Cõſit citius quàm ſi tu obiicias formicis papauerem. Verba ſunt Staſimi ſerui narrantis quadraginta minas intra quindecim dies fuiſſe conſumptas, vtpote in comeſſationes, compotationes, balnea, in piſcatores, piſtores, lanios, coquos, olitores, myropolas, & aucupes diſſipatas: non aliter quàm ſi papauer obiicias agmini formicarum. mox enim diſtrahitur aceruus, dum vnaquæque ſuum arripit granulum.

Itidem vt Acheronti. 3

Apud eundem in eadem fabula amãti repoſcenti quæ dederat, reſpondet ſcortum, Nam itidem vt Acheronti hic ratio accepti ſcribitur: Intrò receptum, quando acceptum eſt, non poteſt ferri foras. Sentit nihilo magis ad amantem redire quod in meretricis domum eſt datum, quàm redeũt ab inferis mortui, vnde, iuxta Catullum, negant redire quenquam.

Mus non vni fidit antro. 4

Nihil hodie eſt decantatius apud vulgus, quàm eum murem eſſe miſerum cui non eſt niſi vnus cauus. Idem Plautus expreſſit in Truculento,

Sed tamen cogitato mus puſillus quàm ſit ſapiens beſtia,
Ætatem qui vni cubili nunquam committit ſuam.
Quia ſi obſideatur vnum, aliunde præſidium gerit.

Plures amici parandi.

Locus erit adagio ſiquem admonebimus vt ſibi plures amicos paret, aut vnà cum opibus ſtudeat philoſophiæ: vt ſi fortuna quod ſuum eſt eripiat, in literis ſit præſidium.

Poſt rem deuoratam ratio. 5

Quemadmodum de ſera ope dicitur, Poſt bellũ auxilia, ita de ſera parſimonia dicitur, Poſt abſumptam rẽ ſupputatio. Staſimus in Trinũmo Plautina, Serò atque ſtultè prius quod cautũ oportuit, poſtquam comedit rem, poſt rationem putat. Loquitur ſeruus herili filio ſupputanti rationem accepti, quum tota ſumma iam eſſet nequiter abſumpta. Nimirum hoc eſt numerare prætéritas vndas, quum venientes oporteat cenſere.

Cœna popularis. 6

Cœna egregiè lauta.

Quemadmodum Phormio Terentianus cœnam dubiam appellat, variis epulis inſtructam, vbi tu dubites quid ſumas potiſſimum: ita Philto Plautinus cœnam popularẽ appellat magnificam, egregiéque lautam, atque adeò gratuitam quoque, quales ſolet exhiberi populo. Verba Plautina ſic habẽt, Quid tunc ſi in ædem Ad cœnam veneris, atque ibi opulẽtus tibi par fortè vt venerit, Appoſita ſit cœna, popularem quam vocant: ſi illi congeſtæ Sint epulæ à clientibus, &c.

Apud menſam verecundari neminem decet. 7

Sequitur ibidem aliud prouerbium, quod ex tanta antiquitate per manus traditum, hodiéque verſatur in ore omnium,

Verecundari neminem apud menſam decet:
Nam ibi de diuinis atque humanis cernitur.

De diuinis atque humanis cernitur.

Niſi quod vulgus addit, nec in lecto. Sententia eſt non philoſophi, ſed Staſimi ſerui comici: quum nuſquam magis habẽda ſit verecundiæ ratio, quàm in lecto & in conuiuio. Sunt tamen qui ruſtico pudore moleſti ſint conuiuæ, ſemper expectantes vt ipſis præminiſtretur, & quod datum eſt reponentes. Iam hoc ipſum, De diuinis atque humanis cernitur prouerbiale eſt, quo tropo ſignificabãt de ſumma rerum agi. dictum ſeruo dignum qui fœlicitatis puppim ac proram in ventris expletione collocaret.

Salillum animæ. 8

In eadem ſcena Philto hominem vocat ſalillum animæ, ſentiens hominis breuiſſimam eſſe vitam, videlicet quãtulum ſalis cuique in cõuiuio adponitur. Locus Plautinus ſic habet, Dei diuites ſunt, deos decet opulẽtia, Et factiones: nos homunculi ſumus, Salillum animæ quam quum extẽplo amiſimus, æquè mendicus Atque ille opulentiſſimus cenſetur, ad Acheruntem mortuus. Quanquam extremo ſenario deſunt duæ ſyllabæ, Pelops cenſetur, aut cenſetur Crœſus, aut aliquid ſimile.

Nummus plumbeus. 9

De re vili.

Quemadmodum aſſis, obolus acceruncius, ita & nummus plumbeus abiit olim in vilitatis prouerbium. Plautus in Trinummo, Cui ſi capitis res ſiet, nummum nũquam credã plumbeum. Idem in Caſina, Cui homini hodie peculi nummus non eſt plumbeus. Æreos nummos & hodie nouit Flandria, plumbeos Anglia. At M. Tullius lib. ad Atticum 5. Vatiniũ ſemiſſem hominem vocat viliſſimum & cõtemptiſſimum, Simul verò ſemiſſis homo contra me arma tulit. Et treſſis agaſo pro cõtemptiſſimo dictus eſt alibi. Plautus in Moſtellaria, Tace ſis faber qui cudere ſoles plumbeos nummos.

Semiſſis homo. Treſſis agaſo.

Baſilica facinora. 10

βασιλικόν.

Antè admonuimus, quicquid magnificum eſſet, appellari ſolere βασιλικόν: vt valere βασιλικῶς: & magnificas ædes, baſilicas appellabãt. Plautus in Trinummo de ſeruo nullius rei, ſed philoſophica quædam loquente, Dij, inquit, immortales, baſilica hic quidem facinora inceptat loqui. Notum eſt illud Pori reſponſum, qui roganti Alexandro à quo fuerat bello ſuperatus, Quomodo te tracto? βασιλικῶς, inquit. Rogãti, nunquid aliud, reſpondit, ἐν τῷ βασιλικῶς omnia comprehendi. Nihil enim humile decet reges. Duriuſculum eſt quod Plautus dixit in Epidico, Dij immortales, vt ego perij baſilicè.

ANIM. HENR. STEPH.

V. *enim humile decet reges*) Iſtud quidem verum eſt, nihil humile ſed potius magnifica omnia decere reges: eò tamen non reſpiciebat Porus, nec quum Alexandro diceret, Gere te regiè erga me, intelligebat, Regali magnificentia vtere erga me. ſed perinde erat ac ſi dixiſſet, βασιλικῶς, ἀλλὰ μὴ τυραννικῶς. ſcimus enim magnificentiam tyrannis cum regibus eſſe communem, at clementiam nequaquam: quam Alexandro adeſſe, Poro in eius poteſtatem redacto, optabile erat. Plutarchus certe quodam loco, poſtquam dixit Alexandrum erga Calliſtenem & Clitũ ſæuiorem, quàm pro more ſuo fuiſſe, ſubiungit hoc quod Porus Alexandro dedit reſponſum, cui cõtinuo poſt addit, διὸ καὶ τὴν [illegible] βασιλέα μεγίστοις [illegible], τὸ δὲ βασιλικὸν, ἡμερώτατον, καὶ φιλανθρωπότατον, [illegible].

Nec caput, nec pedes. 11

De negocio perturbato.

Negotium ita perturbatum vt neſcias quo pacto vel expedias vel amittas, veteres dicebant nec caput habere nec pedes. Sic enim M. Tullius iocatur reſpondens ſuo Curioni, Sulpitii tibi operam intelligo ex tuis literis non multum opus fuiſſe, propter res tuas ita contractas, vt quemadmodum ſcribis, nec caput, nec pedes. Equidem vellem pedes haberent, vt aliquãdo rideres. Antea nobis dictum eſt ex Platone ἀκέφαλος μῦθος, Sine capite fabula.

Somnum non vidit. 12

Summa vigilantia.

Quum ſomnus non videatur, ſed ille potius occludat oculos, dubium non eſt quin prouerbiali ſchemate dictum ſit, Sõnum oculis non vidit. Nam iis verbis ſignificant ſummam vigilantiam. M. Tullius Curio libro 8. epiſtola, Caninio conſule ſcito neminem prandiſſe, Nihil tamen eo conſule mali factum eſt. fuit enim mirifica vigilantia, qui toto ſuo conſulatu ſomnum non viderit. Dicti argutia in hoc eſt, quòd is vnum modò diem conſul fuit. Prouerbii ratio eſt in tropo.

Manum ad os apponere. 13

Cum quid non ſit euulgandum.

Hoc geſtu ſignificamus nos ſcire quippiam quod tamen nolimus effari. Cælius Ciceroni libro 8. At Domitius quum manus ad os appoſuit, te ad ix. Calend. Iulij, ſub roſtraiis (quod illorum capiti ſit) diſſiparant periſſe.

Emendus cui imperes. 14

Cuique in ſuos ſeruos imperioſum eſſe licet, in alienos aut in liberos non item. Ita Plautinus Staſimus in Trinummo, hero imperioſius reuocanti quem herum eſſe neſciebat, aut ſcite diſſimulabat, Emere, inquit, melius eſt cui imperes. Itẽ in Perſa Emere oportet quẽ tibi obedire velis. Huc pertinet illud Theocriticum quod alibi recẽſuimus, Non ſum ſolicita ne mihi vacuam abſtergeas. Mulier indignè fert obiurgari ab illo cui non erat ancilla nec vxor. Addit & illud Συρακοσίαις ἐπιτάσσεις, id eſt, Syracuſanis mulierib⁹ imperas. hoc eſt, nõ tuis, ſed liberis.

Omnium quos ſol videt. 15

Sunt & illæ figuræ prouerbiales, Omniũ quos terra ſuſtinet, aut quos ſol vidit, peſſimus optimúſue. Plaut⁹ in Sticho, Facile inuenies & peiorẽ & peius moratã patet quàm illa fuit: meliorem neque tu reperies, neque videt ſol. Idem in Bacchidibus,

Quia ædepol certò ſcio,
Vulcanus, luna, ſol, dies, dii quatuor
Sceleſtiorem nullum illuxere alterum. Vergilius,
Sol qui terrarum flammis opera omnia luſtras.

Quicquid in ſolum venit.

Vnde & oculus mundi dictus eſt. Simile eſt illud, Quodcũque in ſolum venit. M. Tullius epiſtol. famil. libro 9. epiſtola vltima, Conuiuio delector: ibi loquor, quicquid in ſolum, vt dicitur, & gemitum & riſus. Sentit ſe in cõuiuio de quibuſlibet rebus loqui, ſeu lætis ſeu triſtibus. Citatum eſt nobis hoc adagium in ſuperioribus, ex libro primo De natura deorum. ſed hic locus

hic locus tum non occurrebat, qui tamen ad prouerbii fidem pertinere viſus eſt. Plautus in Pœnulo,

Quantum hominum terra ſuſtinet ſacerrimo.

Sale & aceto. 16

Parcum tenueque prandium ſignificans Grippus piſcator in Rudentibus, ait, Sed hic rex cum aceto pranſurus eſt, ſine bono pulmento. Maleras obſoniorum loco ſal eſt cum aceto. M. Tullius ad Papirium Pætum lib. 9. Tyrotarichi meminit ceu plebeij condimenti. Id erat ius è caſeo confectum, quod & hodie Itali vocant menaſtram. Meminit & pompili piſcis viliſſimi, qualis erat & gobio. Quem, inquit, tu mihi pompilum, quem denariū, narras, quam tyrotarichi patinam? De pompilo piſce crebra eſt apud Plinium mentio. Denarium ſuſpicor eſſe vocem deprauatam. certè mihi nondum liquet quid ſibi velit. Acetum tamen nonnunquam vſurpatur in ſignificationem acuminis. vt Plautus, Acetum habet in pectore. & Perſius, Mordaci lotus aceto. Varro in Sexquiulyxe, citante Nonio, Alteram viam deformaſſe Carneadem virtutis, è cupis acris aceti. hoc eſt, magna ſubtilitate.

Tyrotarichū.

Pompilus.

Caſſa glande. 17

Inter viſitatis adagia retulimus & illud, Caſſa nuce non emam. Simili tropo Plautus in Rudentib. dixit caſſam glandem. Promittens iudicium, quærit precium: alter licitatur nummos trecentos. Grippus reſpōdet, tricas. LAB. Quadringentos. GR. Tramas putidas. LAB. Quingentos. GR. Caſſam glandem. LAB. Sexcentos. GR. Curculiunculos minutos fabulare: Caſſam glandem dixit pro vitioſa glande, & inani putamine.

Verucea ſtatua. 18

Plautinus Ergaſilus in Captiuis duo, ſeruum ſtupidū appellat ſtatuam veruceam, quaſi dicas brutū ac mutum hominem. Vos, inquit, ite intrò. interim ego ex hac ſtatua verucea volo erogitare, meo minore quid ſit factū filio. Quidam pro verucea legunt verberea, quaſi verberonem plagis aſſuetum pro ſtatua marmorea dixerit verberea m. Certe dictionem veruceam nō patitur carminis trochaici ratio. ſupereſſet enim vna ſyllaba: niſi in ea facias ſynæreſim.

Stupidus ſeru°.

Hoc age. 19

Quum aliquem iubemus eſſe attentum, dicimus, Hic eſto, aut, Hoc age. Audiuit Caligula imperator ab iis qui venerant illum interfecturi, hoc age. Et Plautus in eadem fabula, Hoc agamus.

Quàm in tragœdia comici. 20

Vbi quis in aliena verſatur arena, inducti dicentur in tragœdiam Comici. Diuerſi generis ſunt tragœdia & comœdia: nec fas eſt tragicas perſonas in comœdiā inducere, nec contra. Plautus in Pœnulo, Quin ædepol indoctior ſum quàm in tragœdia comici. Ego legendū arbitror, inductior ſum. Alluſit enim Collabiſcus ad id quod dixerat Milphio, hac modò vt cōducta tibi ſint dicta ad hāc fallaciam. Reſpondit iocans, Inductior ſum. id eſt, inſtructior ſum.

Inductior pro inſtructior.

Non magis quàm canem. 21

Odium & contemptū vulgò declarant canis vocabulo. Horatius, Odit cane peius. Et Plautus in Amphitryone, Valuiſtin' vſque? Expectatus aduenio? Sos. Haud vidi magis. Expectatū eum ſalutat haud quiſquam magis quàm canem. Sic enim legendum opinor, vt conſtet ratio carminis trochaici, tetrametri, catalectici.

Grallatorius aut teſtudineus gradus. 22

Plautus in Amphitryone, SOS. Non potuimus noſtros grandius grandire gradus. AMPH. Siue grallatorius, ſiue teſtudineus fuerit, certum eſt mihi hunc ſceleſtum perdere. Item in Pœnulo, Vinceretis ceruū curſu, grallatorem gradu. Grallæ dicuntur fuſtes quibus innixi quidam ingrediūtur, quos grallatores appellauit antiquitas. Græcis καλοβάται dicuntur: quemadmodum χοινοβάται vocantur funambuli. Iſ fuſtes quo ſunt longiores à gradu cui pes innititur, hoc gradus ſunt maiores. Tātum eliſere licuit, è corruptiſſimo loco apud Nonium, præſertim in editione Aldina. Idem Plautus in Menæchmis, Atque eccum incedit. moue formicinum gradum. Formicæ videntur currere quum minimum promoueant. Rurſus in Pœnulo, Vicitis cochleam tarditudine. In eadē taſ los appellat ſpiſſigradiſſimos, & tardiores quàm ſint corbitæ in trā quillo mari. Rurſus talium gradum dicit eſſe ſuccretum cribro pollinario, quòd ſimila per anguſta foramina paulatim defluat.

Grallæ.

Dædaleum remigium. 23

Ad celeritatem ſignificādam Plautus in Amphitryone dixit, Remigiis Dædaleis, pro volatu. Non ocyus quiui, ſi Dædaleis me tuliſſem remigus.

Argentum accepi, imperium vendidi. 24

Nihil hac ſententia decātatius, Qui accipit beneficium, perdit libertatem. Demænetus eleganter expreſſit in Aſinaria,

Argentum accepi, dote imperium vendidi.

Nam pauper vxorem duxerat pulchre dotatā, ſed in quam nihil haberet imperii. Talis inducitur & Nauſiſtrata in Phormione Terentiana.

Deſpuere malum. 25

Manet & hodie in vulgi moribus, vt ſiquid audiant execrandum quod ſibi nolint euenire, deſpuant velut abominantes. Id autem hæſit ex veterum ſuperſtitione qui ſibi perſuaſerant deſputationem eſſe remedium aduerſus imminentia mala, præcipue aduerſus morbum comitialem: cui non hinc tantum eſt nomen inditum quòd in hominum frequentia ſæpius oboriatur, verumetiam quòd prohibeat comitia fieri: & in admouendis remediis ter expuere habebatur ſalutare: veluti etiam aduerſus incantationes, vt refert Plinius. Simili ſuperſtitione contra improbæ ſpei faſcinum ter in ſinum expuebant. Plautus, Et illic iſti qui ſputatur morbus venit? Cui reſpondetur, Ain' verbero mihi eum morbum eſſe qui me opus ſit inſputarier? Hic rurſus alter, Ne verere, multos ille morbus homines macerat, quibus inſputari ſaluti fuit, atque illis profuit. Idem in Amphitryone, Teque obſecro hercle vt quæ loquutus deſpuas.

Superſtitioſorum deſputatio.

Χρήσει καὶ κτήσει. 26

Qui ſe totum alicuius haberi volebat, dicebat, χρήσει καὶ κτήσει tuus ſum. hoc eſt, & vſufructu & proprietate. Siquidem in poſſeſſionibus ſæpenumero fit vt penes alium ſit dominium, penes alium vſufructus. M. Tullio Curius libro octauo, Si vales, bene eſt. ſum enim χρήσει μὲν tuus, κτήσει δὲ Attici noſtri. Ergo fructus eſt tuus, mancipium illius. Sentit Curius ſe ſic eſſe addictum Attico, vt tamen bene velit Ciceroni. Id M. Tullius, velut exponens, ita reſpōdet, Et niſi haberem ſtudiorum meorum ſocium Atticum noſtrum, cuius quando te proprium eſſe ſcribis mancipio & nexu, meum autem vſu & fructu, contentus iſto ſum. id enim cuiuſque eſt proprium quo quiſque fruitur atque vtitur. M. Tullius ludens cum iurecōſulto, oſtendit proprietatem bifariam conſtare, mancipio & nexu. Nec hoc ius deſiderat, modo liceat vti frui. propterea quòd quandiu manet ius vtendi fruendi, perinde eſt ac ſi res ſit propria.

Mancipium, & nexus.

Ferire frontem. 27

Qui ſupra modum & impotenter indignantur, frontem ferire dicuntur. M. Tullius ad Atticum epiſt. 1. Puto te in hoc aut riſiſſe, aut ingemuiſſe vt frontem ferias: ſunt qui etiam Cæſonium putant, &c. Quæ prius dixerat, iudicabat eſſe digna vel riſu vel gemitu: cæterum de Cæſonio tam eſſe indignum, vt Atticus frontem ferire debeat. Qui hoc negāt eſſe prouerbium, eadem opera negent eſſe prouerbium Perfricare frontem, & Premere pollicem, & alia complura quæ à geſtu corporum ducta ſunt.

Impotenter indignantes.

Virtutem omnem explica. 28

Eodem libro vſurpat Homericum carmen vt vulgò celebre, παντοίης ἀρετῆς μιμνήσκεο curáque & effice vt ab omnibus & laudemur & amemur. Carmen ita reddi poteſt,

Omniiugæ tibi virtutis ſuccurrat imago.

id eſt, In hoc negotio expedi omnes vires, omnéſque ingenii neruos.

Clemens laniſta. 29

Antea commemorauimus Græcum prouerbium, εὔνους σφάκτης, id eſt, Beneuolus mactator. Huic ſimillimum quod habet M. Tullius Epiſt. ad Atticum libro primo, (epiſtolæ initiū eſt, Quæris ex me) laniſta clemēs: Nam vt reiectio facta eſt clamoribus maximis, quum accuſator, tāquam cenſor bonus, homines nequiſſimos reiiceret: reus, tanquam clemens laniſta, frugaliſſimum quenque ſecerneret: vt primum iudices conſederunt, valde diſſidere boni cœperunt.

Beneuolus mactator.

Præpoſterè. 30

Quum ſentiemus rem præpoſtere geri, veluti quum populus imperat principibus, aut diſcipulus docet præceptorem, cōueniet illud M. Tullii ex eadem epiſtola, Ego, inquit, reſpondebo tibi ὕστερον πρότερον Ὁμηρικῶς. Eſt autē figura grammaticorum quam illi & πρωθύστερον ſiue ὑστερόπρωτον appellant, quum quod prius eſt natura, poſterius refertur. veluti ſiquis dicat, Cornelia Gracchos educauit ac genuit. In Homero talis tropus frequenter eſt obuius.

ὕστερον πρότερον, figura Rhetorum.

Conſeſſus in talario ludo. 31

Nec prouerbij ſpecie caret quod habetur in eadem epiſtola, Conſeſſus talarius, pro conuentu hominum parum honoratorum. Nam conſeſſus, Græce συνέδριον, proprie dicitur Senatus, aut iudicum, qui ſolent ex honeſtiſſimis deligi: in conſeſſu talario qui nequiſsimus eſt, primas tenet. verba Ciceronis ſunt hæc, Non enim vnquam turpior in ludo talario conſeſſus fuit: maculoſi Senatores, nudi Equites, Tribuni non tā ærarii quam vt appellabātur ærati: pauci tamen boni inerant, &c. Quáquam & is locus eſt prouerbialis, quòd ait illos vulgò appellari ſolere, pro tribunis ærariis, tribunos æratos. hoc eſt obæratos, aut certè bene nummatos peculatu.

Contrahere vela. 32

In eadem epiſtola dixit Cōtrahere vela, pro eo quod eſt reprimere ſeſe, & cautius agere. Contraxi, inquit, vela, perſpiciens

inopiam iudicum: neque dixi quicquam pro teſtimonio, niſi quod erat ita notum atque teſtatum vt non poſſem præterire. Itidem Horatius,

-& idem Contrahes vento nimium ſecundo Turgida vela.

Sumptum eſt à nautis qui vehementius ſpirante vento vela contrahunt, quo tutius nauigent: vento languidiore pandunt, captantes auram.

ANIMAD. HENR. STEP.

V. *primere ſe ſe, & cautius agere*] Multi poſſunt cautius agere, & cautiores eſſe in hoc vel illo negotio, qui tamen vela cõtrahere non dicantur. Eſt enim Vela contrahere, remiſſionem vel moderationem adhibere. quam nõ protinus adhibet quiſquis cautius agit. Verbi gratia, Siquis relicta periculoſa conficiendi alicuius negotii via & ratione, ſequatur aliam quę tuta ſit, cautius agere dicetur, vel prudentius, non ſe reſtringere, & moderatius agere. Vela autem contrahere, moderationem adhibere, ex Horatio, & ex hoc Ouidii loco expono.

Ah nimium eſt quod amice petis: moderatius opta.
Et voti, quæſo, contrahe vela tui.

Id eſt, Votum tuum reſtringe. Sic & in Ciceronis loco, Contraxi vela, non ſignificat cautius egi (neque enim dicit Cicero ſe non ſatis caute antea egiſſe) ſed, remiſſionem adhibui, de contentione & vehementia priſtinarum actionum aliquid remiſi. aut potius, verbis ipſius Ciceronis hanc metaphoram explicãdo, Contraxi vela, id eſt, minus quàm ſolebam præliatus ſum. Dixerat enim Cicero initio epiſtolæ, Vis ſcire quomodo ego minus quàm ſoleam, præliatus ſim. Incipiens deinde huius rei cauſam exponere, Ego enim, quandiu Senatus authoritas mihi defendenda fuit, ſic acriter & vehementer præliatus ſum vt clamor, &c. Aliquanto pòſt, Poſtea verò quam Hortenſius excogitauit vt lege de religione Fuſ. trib. pleb. ferret, contraxi vela, perſpiciens inopiam iudicum.

Ἔσπετε νῦν μοι. 33

In eadem carmen Homericum feſtiuiſſimè vſurpat ad continuationem narrationis,

Ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι, ὅσσαι δὴ πρῶτον ἴκανεν. id eſt,
Dicite nunc muſæ, dixiſtis quippe priora.

In cõmmemoratione rerum ridiculatum habebit gratiam. In Aldina editione hemiſtichiũ modò refertur, Ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι. Neque enim ſemel habetur apud Homerum, licet finis nõ ſit idem velut illud. Ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι ὀλύμπια δώματ' ἔχουσαι, Iliados ſecundo.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. Ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι ὅσσαι δὴ πρῶτον ἴκανεν.] Non dubium eſt quin vetera ſequẽda ſint exemplaria, in quibus legitur, ὅππως δὴ πρῶτον πῦρ ἔμπεσε. Sunt autem prima hæc duorum Homeri verſuum verba: qui ita leguntur Iliad π,

Ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι ὀλύμπια δώματ' ἔχουσαι,
Ὅππως δὴ πρῶτον πῦρ ἔμπεσε νηυσὶν ἀχαιῶν.

Hos autem appoſitè ſuæ narrationi inſerit Cicero, tãquam hic & ipſe nodum vindice non indignum habens. At ὅσσαι δὴ πρῶτον ἴκανεν vnde ſit & quid ſit alii viderint. nam ἴκανεν pro dixiſtis (vt Eraſmus interpretatur) neſcio an recipiendum ſit.

In directum. 34

Quibus precamur exitium, eos iubemus ire in malam crucem, ad coruos ad cynoſarges. Pro eodem priſci dixerũt in directum, quòd illi directos appellarẽt in crucem ſuffixos. Nonius citat ex Varrone, Apage in directum à domo noſtra iſtã *Directi.*
inſanitatem. Directos dici putat quaſi in aërẽ erectos. Fortaſſe ſcriptum erat in dium erectos, quòd qui crucifiguntur, ſub diũ exponuntur, præſertim quum addat A domo noſtra, Sub dium rapiuntur, quæ domo efferuntur. Inſanitatem autem pro inſania dixit & M. Tullius, nequis mendum ſuſpicetur. *Inſanitas.*

Mittere ſanguinem. 35

Olim militibus, ſiquid grauius deliquiſſent, ignominiæ cauſa incidebatur vena. id appellabant Sãguinem mittere. M. Tullius in eadem epiſtola, Miſſus eſt ſanguis inuidiæ ſine dolore. Sentit ſe liberatũ aliqua parte inuidiæ, quòd in eo iudicio non valuiſſet ipſius teſtimonium, idque citra dolorem ſuum. quòd omnes ſcirent iudices fuiſſe corruptos. Idem lib 6 epiſt. 1. Sic Appius quum ex ἀφαιρέσεως prouinciam curarit, ſanguinẽ miſerit, quicquid potuit detraxerit, mihi tradiderit enectam, &c. Quin hoc ipſum ex ἀφαιρέσεως curare, παρῳδικῶς eſt in hominem furacem ac rapacem. Metaphora ſumpta eſt à medicis qui incertis morbis corpus inaniunt, inedia, aut venarum inciſione ſuperflua detrahentes.

Faba nummus. 36

Dictũ eſt aliàs olim fabis ferri ſolita ſuffragia, quod innuiſſe *Corrupta ſuffragia.*
Pythagoram exiſtimant, quum vetaret edere fabas. Corrupta itaque ſuffragia lepidiſſimo tropo ſignificauit M. Tullius in eadem epiſtola, Sed heus tu, vidéſne conſulatum illum noſtrum, quem Curio antè ἀποθέωσιν vocabat, ſi hic factus erit, fabã nũmum futurum? Hæc ille. Vbi faba nummus eſt, ibi redemptum eſt ſuffragium.

Nihili eſt, aut nihil curæ eſt. 37

Idem in eodem libro, epiſtola cuius initium, Quum è Pompeiano verſiculum Rhinthonis vt vulgo iactatum refert, Illud tamen, inquit, velim exiſtimes, me hanc viam optimatum poſt Catuli mortem, nec præſidio vllo, nec comitatu tenere. Nam vt Rhinthon, vt opinor,

Οἱ μὲν παρ' οὐδέν εἰσι, τοῖς δ' οὐδὲν μέλει. id eſt,
Nihili quidem hi ſunt, cæteris curæ eſt nihil.

Sentit ſe non vti præſidiis magnatum, quòd partim nihil poſſint, partim negligant res.

E terra ſpectare naufragium. 38

Aliàs nobis dictum eſt, De muris iudicare Achiuos, pro eo *Pericula ſpectare in tuto.*
quod eſt in tuto ſpectare aliorum pericula. Idẽ alia metaphora feſtiuius extulit M. Tullius lib. ad Atticum 2. epiſtola De geographia, Nunc verò quum cogar exire de naui, non abiectis ſed ereptis gubernaculis, cupio iſtorum naufragia ex terra intueri, cupio, vt ait tuus amicus Sophocles,

Κἂν ὑπὸ στέγῃ ἀκούειν ἄκυλος εὑδούσῃ φρενί.

Quanquam hic verſiculus in aliis codicibus habebatur varius, ſed æque deprauatus: in aliis erat omiſſus. Videtur eſſe verſus trochaicus catalecticus, Κἂν ἀπὸ στέγης ἀκούειν ἄκυλος εὑδούσῃ φρενί. Pro ἄκυλοι quidam codices habebant ψάκαλοι, quod quid ſit non intelligo. ἄκυλοι non patitur carminis ratio. Senſus autem hic videtur eſſe, Optat de tecto audire tumultus aliorũ, ipſe vacuus & quietus animo.

ANIM. HENR. STEPH.

V. *trochaicus catalecticus.*) Quum putaret hæc omnia verba vnius eſſe verſus, non mirum ſi hoc dixerit. at ex Stobæo, qui integrum citat hũc Sophoclis poetæ locum, ex duobus illa eſſe cognoſcimus. ita enim apud eum legitur,

Τί τοῦδε χάρμα μεῖζον ἂν λάβοις ποτὲ
Τοῦ γῆς ἐπιψαύσαντα, κᾆτ' ὑπὸ στέγῃ
Πυκνῆς ἀκοῦσαι ψακάδος εὑδούσῃ φρενί;

Sed prior a poſteriore diſſentit editio huius authoris. τοῦ habet prior, at rectius poſterior τό: viciſſim prior κᾆθ' ὑπὸ, rectiùs quam poſterior ὑπὸ non præcedente καὶ. item πυκνῆς in priori legitur melius quàm in poſteriore πυκνῆ. vtrobique verò erratum eſt in eo quod hoc πυκνῆ ſiue πυκνῆς in fine ſecũdi verſus ponitur: quum tertij debeat eſſe principiũ, qui imperfectus alioqui manet: vt contrà ſecundus, addendo πυκνῆς (aut πυκνῆ, vt in Ciceronis libris poſt κᾆθ' ὑπὸ στέγῃ, longior eſt quam decet. Cui malo mederi videntur voluiſſe qui in poſteriore editione κ, illud ſuſtulerunt, nullum interim tertio remedium adhibentes, qui iuſto eſt breuior, incipiendo ab ἀκοῦσαι, & in φρενὶ finiendo. Iam verò quod ad ψακάδος attinet: Eraſmus habuit ψάκαλοι, quod ferri non poteſt, miror cur quidã in veteribus libris à ſe inuentum repudiauerint vt mendoſum, ac in ψακάδι mutare neceſſe putauerint. quum ψακὰς nihilo minus dicatur quam ψεκάς. Sed & illud ἀπὸ στέγης mutare in ὑπὸ στέγῃ non video quid illos coegerit. cur enim vt ſpectare è terra, ita & audire è terra, audire è tecto ſeu domo non dicatur? Porro quamuis poſterior dũtaxat pars huius loci Sophoclis à Cicerone ponatur, quin ad totum reſpiciat, (non ſimpliciter exprimere volens magnam animi ſecuritatem ac tranquillitatem, ſed ſecuritatem poſt relictum periculoſum locum, vnáque ablatũ periculi metum) minime dubium eſt nam & Sophocles γῆς ἐπιψαύσαντα dicit eum qui terram contigit, qui è naui exiit: vt hîc dicit Cicero, Quum cogar exire de naui. Et vt liberè ſententiam meam de hoc Sophoclis loco proferam, iis non aſſentior qui mẽtionem imbris facere illum putant, ſuauitatem duntaxat exprimentem quam pluuia ſomno addere ſolet, vbicunque quis cubet: ſed γῆς ἐπιψαύσαντα πυκνῆς ἀκοῦσαι ψακάδος de eo dicere puto, qui poſtquam è naui exiit terrámque cõtigit, è loco vbi cubat mari vicino imbrem denſum ſecurè audit, tempeſtatem cum eo exortam in mari, aut, ne exoriatur vnà tempeſtas (vt apud Virgilium imber noctem hyemémque ferit, eóque exorto, continuò venti voluunt mare) non iam vt antea timet, vtpote in tuto collocatus. Sic M. Tullius, licet poſteriora dũtaxat huius loci verba citans, ad priora tamen ſimul reſpexiſſe comperietur. Meritò autem dixerit Sophocles ſi hunc ſequamur ſenſum) nullam rem maius afferre poſſe gaudium. Nam ſi per ſe dulce eſt Neptunũ è terra procul aſpectare furentem: ſi per ſe dulce eſt è terra naufragium intueri quod & teſtatur Lucretius,

Dulce mari è magnó, turbantibus æquora ventis,
E terra magnum alterius ſpectare laborem)

quanto dulcius eſt è terra ſpectare illius nauis náufragium è qua exieris, & è qua quòd exieris, reliquũ vitæ in lucro deputare debeas?

Qui prior læſit. 39

In eodem libro, epiſtola, Subito quũ mihi dixiſſet, &c. vſurpat verſum Homericum, minitãs vindictam ei qui prior laceſſeret, Nam nos quidem, inquit, ſi per iſtum tuum ſodalem Publium licebit, σχολάζειν cogitamus. Si ille cogitat tantum duntaxat nos offendere, & quod propriũ eſt artis huius, ἐπαγγέλλομαι.

[illegible] ἀνδρὶ ἀμύνασθαι, ὅτε τις πρότερος χαλεπήνῃ. id eſt,
denuncio. Vltum me hominem quiſquis prior irritauit.

Quod datur. 40

Danunt.

Nonius Marcellus citat hūc verſiculum è Cecilij Plocio, Patiere quod dant, quando optata non danunt. Danunt autem dictum eſt pro dant. Conuenit cum eo quod alibi retulimus ex Cicerone, τὰ μὴ διδόμενα, & huic ſimilibus.

Chimæra. 41

Inconſtans, ac varians.

Hominem inconſtātem ac variis moribus, aut opus ſibi non cohærens, M. Tullius deſignat ſeptimo libro verſu Homerico, Quod de Q. inquit, fratris epiſtola ſcribis, ad me quoque fuit,

πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα.

Quid dicam neſcio, nam ita deprehendit primis verſibus manſionem tuam, ut quæ mutare non poſſit, ita ſeries remittit, vt me roget vt annales ſuos emendem atque edam. Epiſtolam ſibi inæqualem, appellat Chimæram.

Nihil dulcius quàm omnia ſcire. 42

M. Tullius ad Atticum, lib. 4. epiſt. Delectarunt me, refert huc ſenarium ceu vulgo celebrem,

Οὐδὲν γλυκύτερον ἢ πάντ' εἰδέναι. id eſt,
Nil dulcius quàm ſcire protinus omnia.
Verſus corruptus conſtabit, ſi addas ἐστὶ, ſic,
Οὐδὲν γλυκύτερόν ἐστιν ἢ πάντ' εἰδέναι.

aut ἢ πάντ' εἰδέναι. Ac mox ſubiicit. Quare vt homini curioſo, ita perſcribas ad me quid primus dies, quid ſecundus, quid Cenſores, quid Appius, quid illa populi Apuleia. Eſt & illud aliquoties obuium in epiſtolis M. Tullij, τὰ περὶ πάντων.

De ſtatu demigrare. 43

De gradu deiectus.

Quemadmodum de gradu deiici dicuntur qui depelluntur à propoſito (quod nobis antea dictū eſt) ita M. Tullius ad Atticum lib. 4. epiſt. Occupationem mearum, dixit de ſtatu demigro, pro eo quod erat recedo à vitæ inſtituto. Diſrumpitur, inquit, qui me poſſe aliquid de ſuetum, multa mihi dat ſolatia. Nec tamen ego de meo ſtatu demigro, quæque vita maximè eſt ad naturam, ad eam me refero. Trāſlatum videtur vel ab athletis, vel à pugnis vbi laudis erat non ceſſiſſe loco.

Strumam dibapho tegere. 44

Infamiam, dignitate aliqua oblitterare.

Strumam dibapho tegere, dixit M. Tullius ad Atticum, pro eo quod eſt infamiam aliqua dignitate oblitterare. Vatinii, inquit, ſtrumam ſacerdotii dibapho tegere. Dibaphon appellat purpuram bis tinctam. Struma eſt tumor corporis, veluti gibbus. Ea deformitas interdum purpura diſſimulatur. Idem ad M. Cælium lib. 2. Nam Curtius noſter dibaphon cogitat, ſed eum infector moratur. Dibaphi nomine deſignat magiſtratum cui fas erat dibapho vti: ſed iocatur, illi rem paulum ex ſententia cedere, quòd tinctor eſſet in mora. Eſt autem hæc vna ratio oblitterandæ infamiæ, ipſo ſplendore dignitatis hominum calumnias deterrere: mediocris enim fortuna patet inuidiæ. Nec deſunt fortaſſe qui hoc conſilio enituntur ad mitras & ad galeros Cardinalitios.

Multa in medio. 45

Multas orituras mutationes.

Antea commemorauimus, Multa cadūt inter calicem ſupremáque labra. Id in alia metaphora extulit M. Tullius, ad Atticum lib. 10. epiſtola, Etſi nihil tam: Non quo me aliquid iuuare poſſes, quippe res in ambus, tu autem abes longe gentium.

[illegible]
[illegible]

Ita Cicero ſentit multas rerū nouationes exorituras, antequā Atticus qui procul aberat, poſſit opitulari. Senarij ſunt, quos ita vertas licet. Sed interim in medio notus
Multas patentis voluit vndas æquoris.

Preces armatæ. 46

Idem lib. 9. epiſtola cuius initiū, Tuas xi cal. μεθ' ἀνάγκης appellat rogationem cum neceſſitate vique coniunctā, quales ſunt principum preces. Id quod elegāter Ouidius expreſſit in Ioue, Precibuſque minas regaliter addit. Ciceronis verba ſubſcribā, Ego autem nō tam γοητείας huius timeo, quam μεθ' ἀνάγκης. αἱ γὰρ τῶν τυράννων δεήσεις, inquit Plato, οἶσθ' ὅτι μεμιγμέναι ἀνάγκαις εἰσὶ, id eſt, Non tam ſucos huius timeo quam parendi neceſſitatem: nam tyrannorum preces, vt ait Plato, ſcis neceſſitati admixtas eſſe. Extat & ille mimus celebris,
Cogit rogando qui rogat potentior.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. Idem lib. Verbum μεθ' ἀνάγκης prouerbium cenſeri, vt opinor, non debet: nihilo magis quàm μετὰ ἀνάγκης apud Dionē Pruſæum, ex quibus duobus vocabulis illud compoſitum eſt. at quum dicitur [illegible] μετ' ἀνάγκης, tum verò adagium agnoſco: nam ipſe Iulianus his vtens, prouerbialium indices præfigit voces, τὸ λεγόμενον, in oratione ad ſenatum populumque Athenienſem, dicens καὶ τὸ λεγόμενον [illegible] μετὰ ἀνάγκης. Apud eundem autem reperio in Conſtantii encomio ſolum adiectiuū [illegible], omiſſo (non conſultò, vt opinor, ſed incuria librarij) ſubſtantiuo μετ' ἀνάγκης. ita enim illic legitur, ὃ δὴ ἄχθομαι μὲν καὶ μάλα, ἄξια δὲ ὅμως [illegible] προ-
[illegible] τὴν ἀλουργίδα.

Libero lecto nihil iucundius. 47

M. Tullius ad Atticum lib. 14. epiſtola cuius initiū, O mi Attice de Quinto loquens, A ducenda autē vxore ſic abhorrens, vt libero lectulo neget quicquam eſſe iucundius, &c. Expertus fuerat Quintus vxorem: ea mortua torquebatur etiam magna cura de reditione dotis. Cœlibem itaque vitam iudicabat eſſe ſuauiſſimam: eam appellat lectulum liberum. Siquidem, vt ait Iuuenalis, minimū dormitur in illo lecto in quo nupta iacet.

Benefactis penſare delicta. 48

Eodem libro, epiſtola cuius initiū, Certior à Pylia factus, citat hunc ſenarium citra nomenclaturam, vt vulgo celebrem,

Ἄλλοις ἐν ἐσθλοῖς τόνδ' ἀπωθοῦνται ψόγον. id eſt,
Aliis benefactis hocce depellunt probrum.

Loquitur, ni fallor, de Bruto & Caſſio qui occiderant Cæſarē. Locus ſic habet, Itaque idus Martiæ me non tam conſolantur quam antea: magnum enim mendum continent. etſi illi iuuenes ἄλλοις ἐν ἐσθλοῖς, &c. Conuenit cum illo, οὐ κακῶς, ἀνδρῶν, λέγεις.

Tempeſtas rerum. 49

Magna rerum confuſio.

Quū ſignificabimus magnam rerum confuſionem, vti licebit illis verſibus Homericis quos vſurpat M. Tullius libro Epiſt. ad Q. fratrem tertio,

Ἤματ' ὀπωρινῷ, ὅτε λαβρότατον χέει ὕδωρ
Ζεύς, ὅτε δή ῥ' ἄνδρεσσι κοτεσσάμενος χαλεπήνῃ. id eſt,
Menſibus autumni vehementem Iuppiter hymbrem
Fundit quum ſuccenſens mortalibus inſtat.

Subnectit ibidē protinus alios duos verſus, quibus ſignificat ob iniuſtitiam hominum à ſuperis immitti mala,

Οἳ βίῃ εἰν ἀγορῇ σκολιὰς κρίνωσι θέμιστας,
Ἐκ δὲ δίκην ἐλάσωσι, θεῶν ὄπιν οὐκ ἀλέγοντες. id eſt,
In vetoro violenta ferunt ſuffragia praui, at
Vindictam accerſunt, ſpernentes iuſſa deorum.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. *Quum ſignificabimus magnam rerum confuſionem, vti licebit*) At non ita vtitur Cicero in loco qui hîc citatur: ſed abſque vlla allegoria, id quod ſonant verba, intelligit. ita enim ſcribit, Romæ & maximè Appia ad Martis mira proluuies. Craſſipedis ambulatio ablata, horti, tabernæ plurimæ: magna vis aquæ vſque ad piſcinam publicam. Viget illud Homeri, ἤματ' ὀπωρινῷ. cadit enim in abſolutionem Gabinii, ὅτε λαβρότατον, &c. Hic perſpicuum eſt, meo quidem iudicio, ob proluuiem quæ accidiſſet eo tempore quo abſoluebatur Gabinius, omnium ſermone celebrari & omnibus eſſe in ore Homeri verſus, quibus ait proluuiem à Ioue mitti, quum iniquis iudicibus eſt infenſus. Nam iniquo iudicio Gabinius abſolutus exiſtimabatur: in cuius abſolutionis tempus cadere dicit hanc proluuiem.

Altius Oromedonte. 50

Theocritus in Thalyſia,

Ὡς μοι καὶ τέκτων μέγ' ἀπέχθεται, ὅστις ἐρευνῇ
Ἶσον ὄρευς κορυφᾷ τελέσαι δόμον Ὠρομέδοντος. id eſt,
Sic mihi magnopere faber eſt inuiſus, in altum
Qui ſtruit, adnitens ſuperare iugum Oromedontis.

Allegoria prouerbialis eſt deterrens ab inſolentia, nequis ſe præponat iis quibuſcum nullo pacto eſt conferendus. Scholiaſtes indicat Oromedontem eſſe mōtem in inſula Co. Suſpicor alluſum ad poetam Coum. nam paulo pôſt, Homerum appellat poetam Chium.

Primas tenere. 51

M. Tullius ad Qu. frat. Epiſt. libro 3 carmen adfert veluti παροιμιῶδες, Illud vero, inquit, quod à puero adamaram,

Αἰὲν ἀριστεύειν καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων,

totum occidiſſe. Queritur enim ſic oppreſſa Repub. nullū eſſe locum vel exercendæ virtuti, vel tuendæ dignitati. Carmen ſuſpicor eſſe Homeri quod ita verti poteſt,
Primas vſque tenere, alióſque excellere laude.
Idem vſurpat libro 13. ad Cælatem.

Auriculam mordicus, &c. 52

Et hodie vulgus illiteratum quum impotētem inimicitiam ſignificant, impatientémque vindictæ cupiditatem, aiunt, Vel auriculam illi lubens mordicus amputaſſem. M. Tullius ad Q. fratrem, Epiſt. libro 3 Ad inimicitias res veniſſet, ſi cum Eſernino Samnite Pacidenianus comparatus videretur: auriculam fortaſſe mordicus abſtuliſſet: cum Clodio quidem certe rediiſſet in gratiam. Hæc M. Tullius. Aptius dicetur in hominem qui quātumuis indignetur, magis cupiat quàm poſſit lædere. Mulierū enim ac puerorum eſt auriculam mordicus arripere. De Eſernino ſiue Eſernino & Pacidiano nobis alibi dictum eſt ex autoritate Flacci.

Φαινοπροσωπεῖν. 53

Vultu præferre hilaritatem.

Hac voce M. Tullius videtur delectatus, ita ſubinde vſurpat in epiſtolis. Eſt autem vultu frōtéque præferre hilaritatē ac beneuolētiam, quum aliud geras in animo. Vnde illud Maronis,
Spem vultu ſimulat, premit altum corde dolorem.

ANIMAD. HANR. STEPH.

V pat in epiſtolis. Eſt autem vultu fronteque præferre hilaritatem.

Imò potius φαιδροπροσωπεῖν apud illũ ſignificat quod ait doctiſſimus Budæus, In publicum prodire, nec ſe domi aut in ſeceſſu continere. Quum enim dicit Cicero, Nullus vſquam delectus, neque conquiſitores φαιδροπροσωπεῖν audent: quomodo conueniet vt intelligamus coquiſitores non audere vultu fronteque præferre hilaritatem ac beneuolentiam?

Faciles partus. 54

Theocritus in Encomio Ptolemæi.

> Ῥηίδιαι δ' ὠδῖνες, τέκνα δ' ἐοικότα πατρί.
> Sunt faciles partus, ſed proles nata parentem
> Ore refert nunquam.

Pater. Pater eſt iuxta iureconſultos quem nuptiæ deſignant, ſed proles non ſemper facie maritum parentis exprimit. eoque iuxta Flaccum, Laudantur ſimili prole puerperæ. Quanquàm & hîc natura ludit varietate, quemadmodum ferme in omnibus Proles non ſemper refert matrem aut patrem, ſed interdum auum paternum aut maternum, interdum auiam, interdum patruum aut propatruum.

Præficarum more. 55

Præficæ dicebantur mulieres in hoc conductæ, vt in funere lamentarentur, ac defuncti laudes prædicarent, aliis plorandi modum præirent. vnde & præficæ dictæ ſunt, quaſi præfectæ. Ab his iocus ſumitur in eos qui ſimulãt amorem aut dolorem, quum lucri cauſa faciant quicquid faciũt. Lucilius citante Nonio,

> Mercede quæ conductæ flent alieno in funere præficæ,
> Multo & capillos ſcindunt & clamant magis.

Id imitatus eſt Horatius,

> Vt quæ conductæ plorant in funere, dicunt
> Et faciunt propè plura dolentibus ex animo.

Plautus apud Nonium in Friuolaria,

> Superaueſt omnes argutando præficas.

Conuenit & in illos qui præ inuidia non ſuſtinent laudare niſi vita defunctos. Næuius apud Feſtum, Hæc quidem me hercle opinor præfica eſt quæ ſic mortuum collaudat. Id familiare eſt vxoribus, vt maritum defunctum in alterius inuidiam ſine fine prędicent. Quadrabit & in illos qui quum ipſi nihil habeant quod laudem promereatur, laudandis aliis affectant videri aliquid. Plautus in Truculento, Sine virtute argutum ciuem mihi habeam pro præfica, alios quæ collaudat, ca pſe ſeſe vero nõ poteſt.

Socratis gallus, aut callus. 56

De caluo. Nonius Marcellus è Varrone citat Socratis gallum in ſignificationem caluitiei: inueniſſe ſeſe, quum dormire cœpiſſet tam glaber quam Socratis gallus, eſſe factum ericium cum pilis & proboſcide. Sentit quiſquis illic loquitur, ſe quum iret cubitũ, fuiſſe læui corpore, nec vllos habuiſſe pilos toto corpore. In ſomno trãsformatum in ericium qui totus hirſutus eſt, & ſuum in ore proboſcidem habet. Scio locum eſſe mẽdoſum, nec me fugit quid habeat Aldina editio, quæ pro gallo legit caluũ. Lectio tolerabilis eſſet, ſi pro caluum legamus callum, hoc pacto: inueniſſe ſe quum dormire cœpiſſet tam glaber, quam Socratis callus ſiue callum, eſſe factum ericium, &c. Socrates corporis erat patiẽtiſſimi quod ad omnem laborem occalluerat, ambulabat nudis pedibus, dormiebat humi. Hinc iocus in Socratis callum. Non ignoro quid narrẽt de gallo deplumato quem Diogenes, ni fallor, immiſerat in ſcholam Platonis: ſed magis placet vt legamus callum: facilis enim tranſitus eſt à c in g cognatam literam. In corporis partibus quę callum habent, non prouenjũt pili, velut in pedum cauo, & vola manuum. Vulgus illiteratum ſignificans nihil eſſe quod det, oſtenſa vola manus dicere ſolet, Hinc mihi pilum euelle. Adagiũ conueniet in nudos & inopes.

Vt ex bulga matris. 57

De nuditate, & inopia. Nonius Marcellus refert hunc trochaicum tetrametrum catalecticum è Lucilio,

> Ita vt quiſque noſtrum è bulga eſt matris in lucem editus.

Id ad nuditatem inopiámque referri poteſt. Poteſt & ad æquã omnibus vitæ conditione: natiuitas enim non diſtinguit Crœſum ab Iro, non regẽ à plebeio. Eædem ſunt voces reginæ parturientis & mendicæ. Idem vagitus Cæſaris emergentis & tenuiſſimi cuiuſlibet. Neque mundius eſt cauum vnde ſe profert monarchæ filius, quàm vnde prodit ancillæ proles. Feſtus indicat vocem eſſe Gallorum qui folliculos, aut crumenas, aut ſacculos ſcorteos, hoc eſt è pellibus factos, olim appellabant bulgas. Lucilius Satyrica libertate matricem ſiue vuluam, bulgæ nomine deſignauit. Quod Græci dicunt, Nudus tanquam ex matre, alibi nobis commemoratum eſt.

Eſurienti leoni prædam exculpere. 58

Nonius Marcellus ex Lucilio citat hunc verſum,

> Vt eſurienti leoni ex ore exculpere prædam.

Verſus conſtat, ſi amoueas vt: aut, quod vero propius eſt, pro legas, vi: & ſi in eſurienti corripiatur ti, aut ſi legas eſuriente. ... quod nullam habeat cæſuram, ſed non abhorrens à compoſitione Lucilij. Adagium ſimillimum eſt illi quod alias retulimus, Clauam extorquere de manu Herculis, & Lupo agnam eripere.

Halopanta. 59

Qui mentitur omnia. Halopantam veteres appellabant omnia mentientem. Plautus in Curculione, Æ depol nugatorem lepide nactus eſt hunc Phedromus: Halopantam, an ſycophantam magis hũc dicam, neſcio. Verba ſunt militis conquerentis de Curculione qui anulo militis impoſuerat lenoni. Nonius Marcellus citans hunc Plauti locum, hæc refert, Halopantam aut ſycophãtam, hominum genus nequã, quod ob ſuenda mendacia miſerrima mercede conducitur. Feſtus hunc in modum, Halopanta ſignificat omnia mentientem πάντα enim Græci omnia, ... fallẽtem appellant. Quantum autem tribuẽdum ſit eiuſmodi fragmentis non minus deprauatis quàm decurtatis, neſcio. Aldina editio habuit aliam etymologiam, ſed magis etiam mendoſam, nam ſi halopãta venit ab ἅλω ... , neutra dictio habet primam aſpiratam. & vtraque corripit primam, quum apud Plautum ſit producta, vt exigit trochaici carminis ratio. Rurſus ſi venit ab ἁλὸς, conuenit quidem aſpiratio, ſed hæc quoque vox habet primam breuem. Adde quòd eſt noua compoſitionis forma à nomine, nõ à verbo. mollius erat ... Quoniam autẽ eſt in his vocibus duabus ſchema ..., propius alludit ad ſycophantam, halophanta quam halopanta. ἁλοφάντης autem dici videtur, qui deferret eos qui telonas conantur fraudare vectigalibus: quemadmodum ſycophantæ dicti ſunt qui deferebant exportantes ficos Athenis. Si legamus ἀλλοφάντην, quaſi aliena loquentem, variéque mentientem, conuenit quidẽ metri ratio, ſed abiicienda eſt aſpiratio primæ vocalis. Metrũ tamen conſtabit, ſi Græcè pronunties halophantẽ, aut ſycophanten: tum enim in primo loco erit anapæſtus pro ſpondeo, Plautus autem nõ rarò græciſſat in comœdia. Verùm hoc doctis relinquo diſcutiendum.

Quadra propria. 60

Ligurire. Et hodie vulgò dicitur, Nihil æquè ſapere vt cibum propriũ domi ſumptũ. Nonius citat hoc hemiſtichium ex Priapeis Catulli, De meo ligurire libido eſt. Ligurire dixit, pro guſtare cũ voluptate. At dii Homerici malunt inuitari ad nidores hoſtiarum quam viuere ... Citat & ex Plauti Perſa, Tuburcinari de tuo ſiquid domi eſt.

Mantum ex ore dare. 61

Quos tenerè amamus, his mãſum ex ore dare dicimus, quod à matribus ac nutricibus mutuò ſumptum eſt. Lucilius citante Nonio,

> Sperans ſi ætatem eandem proferre potuiſſet,
> Mantum ex ore daturum.

Quanquam M. Tullius & Aulus Gellius paulo diuerſius vſurparunt præmandere, quemadmodum antea monuimus.

Medullitus, Oculitus. 62

Intimus affectus. Intimum affectu veteres variis modis exprimebant, Ex corde, Ex animo, Toto pectore, de quo diximus, Penitus, Ex intimis præcordiis, Medullitus, Animitus, Oculitus. Plaut. apud Nonium in Cornicibus, Qui ancillam meam ſedulium oculitos. Amãtium enim eſt oculum appellare quod vnice charum eſt. In Moſtellaria, Euge oculus meus. Rurſus, Volo placere meo Philolacheti, meo oculo, meo patrono.

Sapientia gubernator nauis. 63

Nouum commentum. Dictum eſt à ſapientiſſimis viris, etiam in bellis plus habere momenti conſilia, quàm vires. Idem eleganter expreſſit Titinnius, citante Nonio,

> Sed in ſapientia gubernator nauim torquet, non valentia.

Nouum cribrum nouo paxillo. 64

Nequaquam obſcurum eſt prouerbio fuiſſe iactatum quod Nonius citat ex Varronis Eumenidibus, vbi dicitur primus Zeno nouam hæreſim nouo paxillo ſuſpendiſſe. Zenonem notat qui primus Athenis inuexit ſectam Stoicorum, idque nouis rationibus ac paradoxis. Idem in Bimargo, Nouum vt cribrum nouo paxillo pendeat. Sic enim habet Aldina editio. Quadrabit in eos qui noui quippiam comminiſcuntur.

Sarcinator ſummum centonem. 65

Sarcinator. Apud eundem citatur hic verſus ex Lucilio, Sarcinatoris eſſe ſummum ſuere centonem optimè. Videtur eſſe verſus trochaicus, tetrameter, catalecticus: & conſtat eliſo s in ſarcinatoris. Sarcinator à ſarcina dicitur, non à farciendo. Cõuenit cum illo quod alibi retulimus, Boni poetæ eſt in extremo actu eſſe optimum. Lucilianum tamen dictum germaniorem ac venuſtiorem habet adagij ſpeciem.

Prælio victus, non bello. 66

Non ſtatim victor eſt qui in vno alteróve negotii actu diſceſſit ſuperior, ſed qui totam cauſam euicit. Prælium enim eſt conflictus bellicus: bellum, totum hoc tempus dicitur, etiamſi

ceſſetur

ceſſetur à prælijs, aut ſi intercedant induciæ. Sola pax finit bellum, induciæ dirimunt congreſſus. Nonius hos trochaicos citat ex Lucilio: Vt Romanus populus victus vi, & ſuperatus prælijs ſæpe multis, bello verò nunquam in quo ſunt omnia. Congruit illi, Vir fugiens & denuo pugnabit.

Vir fugiens, denuo pugnat.

Curre denuo. 67

Τρὶς αὖθις, id eſt, Curre denuo. Hoc ita refertur à Luciano in tragœdia cui titulus Ὠκύπους, quaſi ſit in tonſtrina natum. Quanquam totum hoc poemation ineptijs ſcatet, nec vllam habet micam ſalis Lucianici. Inducitur illic podagroſus iuuenis qui tamen affectabat videri ὠκύπους. Is rogatus à ſene vnde accidiſſet pedis dolor, reſpondit, ſe quum magna celeritate curreret, diſtorſiſſe talum, atque hinc eſſe cruciatum. Huic reſpondet ſenex,

Τρὶς αὖθις ὥσπερ ἀστὴρ ἦ καθήμενος
Πώγωνα μασχαλιστὴν ὑπ' ἀλείπτου.

Si legis αὖθις, ſenſus erit, Curre denuo, ſicuti dixit quidam qui ſedens vellit barbam ſub cubitis tonſorum, hoc eſt qui curatur à tonſore. Podagroſi remedium petunt à tonſoribus, & tamen nolunt videri podagram, ſed pedem alioqui læſum, vt ex immodico curſu. Interim aliquis eorum qui tondentur ſentiens fictam eſſe cauſam, reſpondet τρὶς αὖθις. Nam id ſolet eſſe remedium in ſimili malo. Poſteaquam enim neruus incaluit violento motu, ceſſat dolor. Quod quotidie videre eſt in equis qui poſt curſum aut non claudicant, aut leuius claudicant. Probabilius tamen eſt pro αὖθις legendum αὐχμῶν participium à verbo αὐχμέω, quod eſt hirſutum eſſe & tonſoris egere, quemadmodum aliquis dixit, qui ſedens in tonſtrina vellit barbam quam habet hirſutam ſub alis, illic enim deſident otioſi & garruli. Horatius,

Cultello proprios purgantem leniter vngues.

Hæc mea diuinatio ſi cui non placet, ſequatur quod magis arridet, res non eſt magni momenti.

Nutricis pallium. 68

Nutrices quoniam tractant infantes, ſæpe veſtes habent bua, ſaliua, melle, lotioque contaminatas. Vnde Plautus in Bacchidibus, Si vnam peccauiſſes ſyllabam, fieret corium tam maculoſum quàm eſt nutricis palliũ. In Arcanis literis crebra mentio panni menſtruatæ.

Cum ramento. 69

Totum nulla parte decurtatum.

Tropo prouerbiali cum ramento reddidiſſe dicitur qui totũ reddidit nulla ex parte decurtatum. Sumptum apparet à tabernarijs qui ſibi ſeruant quod lima deraſerint. Plautus in Bacchidibus, Quia patri omne cum ramento reddidi cum ramento, additum σκώμματος gratia. idem velut interpretatur, ſubijciens, Omne oppidò, hoc eſt omne protſus. Cum puluiſculo, & Cum ærugine, alias nobis dicta ſunt. Plautus in Rudentibus, Conuerret iam hic me totum cum puluiſculo.

Mortuo vilior. 70

Nihil abiectius cadauere. Plautus in eadem fabula, Eia bonum habe animum. Vnde habeam? mortuus pluris pretij eſt quàm ego ſum. Et in Perſa, quidam abiectum per contemptum appellat mortuum. Non hercle ſi os præciderem tibi, metuã mortuum.

Quàm Clinia ex Demetrio. 71

Plautus in eadem fabula, Plura ex me audies hodie mala quàm audiuit vnquam Clinia ex Demetrio. Quidam eruditi hoc loco pro Clinia legunt Lamia. Et verum eſt Lamiam fuiſſe ſupra modum adamatam ab Antigono rege Macedonum, quo nomine ipſe quidem male audiebat vulgo, ſed eam à rege fuiſſe conuicijs affectam, nuſquam legimus: præterea vocem Lamiam carminis ratio non admittit. Vero propius eſt ſumptum è comœdia Turpilij, cui titulus Demetrius, vel alia quapiam vbi pater prolixius & acerbius obiurgat filium. Talis enim inducitur Clinia in ſene ſeipſum excrucians, qui à patre nimium ſæpe nimiumque acerbe obiurgatus, tandem profugit in militiam. Et haud ſcio an ad hanc fabulam alludat Plautus. Nam fieri poteſt vt Terentius pro Demetrio ſenem appellarit Menedemum. Nec obſtat quòd Terẽtius Plauto fuit poſterior, quum Græcus author fabulæ fuerit vtroque prior.

Pleno gradu. 72

Magno ſtudio quid inſtituere.

Qui leuiter rem quampiam attigerunt, ſummo pede dicontur ingreſſi: contra qui magno ſtudio inſtituerunt aliquid, pleno gradu dicuntur ingreſſi. Trebonius Cic. libro 12. Nam illum paratum vt video & ingreſſum pleno gradu, cohortari non ſæpe mittemus, quo in dies longius diſcendo exercendóque ſe procedat.

Ad pila vbi ventum. 73

M. Tullius in libello De re militari ſi tamen non fallit titulus, Prima autem, inquit, & ſecunda acies, quum ad pila, vt dicitur, ventum fuerit, totum ſuſtinet bellum. Pilum autem eſt genus haſtæ Romanæ breuius. Itaque quum de propinquo res geritur, ad pila ventum dicitur. Videor mihi alicubi hoc adagium retuliſſe, ſed in præſentia locus non occurrit.

Velatis manibus orare. 74

Qui ſuppliciter orant, velatis manibus orare dicũtur. Sumptum ab antiquo more oratorum, quo qui pacé petitum veniebant, ramum oliua prætendebant. Velatas autem dictum arbitror pro vittatis. Plautus in Amphitryone, Poſtridie in caſtra ex vrbe ad nos veniunt flentes principes, velatis manibus orant ignoſcamus peccatum ſuum.

Cicadæ ſibi canent. 75

Οἱ τέττιγες αὑτοῖς χαμόθεν ᾄσονται, id eſt, Cicadæ ſibi ipſis ex humo canent. Hoc exemplum Ariſtoteles libro 3 adducit ex Steſichoro, ſchematis quo quis dicit quod non dicit. Nec aliud à me potuit præter dicteriolum deprehendere: niſi quod ſuſpicor poetam his verbis comminatum ijs à quibus erat læſus quos ſi alia ratione vlciſci non poſſet, certe carminibus ſuis eſſet illos infamaturus. Adducit idem eiuſdem operis libro 2. inter ſententias obſcurè dictas, ὅπερ Στησίχορος ἐν Λοκροῖς εἶπεν, ὅτι οὐ δεῖ ὑβριστὰς εἶναι, ὅπως μὴ οἱ τέττιγες χαμόθεν ᾄδωσιν, id eſt, Quod quidem Steſichorus apud Locrenſes dixit, Non oportere eſſe contumeliosos, ne cicadæ ex humo canãt. Cicadæ poetarum habent ſymbolum χαμόθεν dixit ob inopiam & conditionis humilitatem. Vnumquodque animal minatur his armis quibus à natura inſtructum eſt. Poetæ præter verſus nihil habent, quibus tamen hominem vel album vel nigrum ad poſteros tranſmittunt. Vnde & Plato dicitur amicos admonere ſolitus, ne quem hominem poeticum ſibi redderent inimicum. Eſt enim, vt ait Flaccus, genus irritabile vatum, & in his ſunt qui fœnum habeant in cornu. Doctis tamen nonnullis placet, aliò ſpectare Steſichori dictum. Quoniam cicadæ ſolent, Marone atteſtante, in arboribus canere, apparet Steſichorum ciuiliter hoc ænigmate Locrenſes admonere, ne per petulantiam à finitimorum iniurijs parum temperantes, tandem arma in ſeſe concitent, qui cum exercitu fines illorum ingreſſi, quicquid arbuſtorum ſit in agris, hoſtiliter excidãt: itaque fiat vt cicadæ illis iam humi canere incipiant, ſublatis arboribus quibus inſideant. Fortaſſe tale quiddam refert Gregorius Nazianzenus, cuius in hoc opus commentarios vidimus Venetiæ.

Cicadæ poetarum ſymbolum.

Poeta non irritandum.

ANIMAD. HENR. STEPH.

V. Οἱ τέττιγες ἑαυτοῖς χαμόθεν ᾄσονται, id eſt, Cicadæ ſibi ipſis ex humo canent) Deceptus fuit errore exemplaris, in quo ἑαυτοῖς male poſitum erat pro αὐτοῖς, quod & apud ipſum Ariſtotelis ſcholiaſten habetur: & hic reponendum, ſicut in interpretatione ipſis pro ſibi vel ſibipſis. Quis autem ſit huius apophthegmatis ſenſus (nam hoc dictũ Ariſtoteles apophthegma vocat, non prouerbium) ſequens annotatio te docebit.

V. *quos ſi vlciſci alioqui non poſſet, certe carminibus ſuis* &c. Falſa eſt hæc expoſitio quam primùm affert Eraſmus: at vera eſt illa altera quam ex doctis nonnullis, vt ipſe teſtatur, paulo pòſt affertur: & ne vlla de ea dubitatio vlla relinquatur, eam trium veterum ſcriptorum ἀξιοπίστων teſtimonio confirmabo. Ait igitur Demetrius Phalereus ἐν τῷ περὶ ἑρμηνείας (nam ſub eius nomine iſte eſt iſ libellus) incipiens de allegoria loqui, Eſt etiam magnificum quiddam allegoria, & maxime in minitando, vt Dionyſius, Cicadæ ipſis ab humo canent. Quòd ſi ita ſimpliciter dixiſſet, vaſtaturum ſe Locrenſem regionem, & iracundior viſus fuiſſet & contemptior. Idem alibi, Quare ſymbola etiam habent vehementiam: quia breuibus dictis ſunt ſimilia. nam ex eo quod cum breuitate ſit enunciatum, plurima concipere mente oportet, quemadmodum ex ſymbolis. Sic &, Ab humo cicadæ vobis canent, maiorem vehementiam habet allegoricè enunciatum, quàm ſi ſimpliciter dictum fuiſſet, Veſtræ arbores excindentur. Euſtathius autem in 3 Iliad exponens illa Homeri verba, ἀλλ' ἀγορηταὶ ἐσθλοί, τεττίγεσσιν ἐοικότες, cũ alia, tũ hæc dicit, Vt plurimum enim ſuper ramos, non autem à terra cantus ſuos exercent cicadæ. Vbi etiam meminiſſe conuenit ſymbolici dicti quo quidam minatus eſt ſe facturum hoſtibus cicadas ab humo canere. pro eo quod eſt, arbores regionis eorum ſe exciſurum, adeo vt cicadis ab humo canere neceſſe futurum eſſet. Iam verò ipſe Ariſtotelis ſcholiaſtes, enarrans illum quẽ Eraſmus ex ſecundo libro Rhetoricorum protulit locum, ait, Laconica apophthegmata vocat breuia: vt illud, Non oportet iniurioſos eſſe, ne ab hoſtibus ita euertamur, vt ne arbor quidem aut lignum in regione noſtra remaneat, vbi vel cicadæ ſedentes canant. Verum obiter hoc obſerua, Demetrium Phalereum (aut quicunque eſt illius libelli author) in eo ab Ariſtot. diſſentire, quòd Dionyſio dictum iſtud adſcribat quod illum Steſichoro adſcribere videmus. Sed fieri poteſt vt Steſichori dictum vſurpauerit Dionyſius. Cæterum animaduertendum eſt elegantiam maiorem huius dicti eſſe in Græco ſermone quàm in Latino: quod δενδροτομεῖν ſonet quidem arbores excindere, verbum è verbo: ſed tamen generalem vaſtationem denotet, adeo vt δενδροτομεῖν χώραν (quod & δενδροκοπεῖν dicitur) vaſtare ſeu populari Latinè interpretari poſſimus.

Fama prodit omnia. 76

Æſchines in oratione contra Timarchum refert ſententiam Euripidis:

Φήμη τὸν ἐσθλὸν κἀν μυχῷ δείκνυσι γῆς. id eſt,

Virum bonum fama aperit vel in terræ cauis.

Fama viuax. Interpretatur autem hoc teſtiſſe poetam, non viuentium tantum virtutem illuſtrari fama, verum etiam ſepultorum. Terra corpus tegit, ſed fama non ſinit occultari eos, qui bene geſſit in vita. Eodem loco citat Heſiodi verſum, quem antea commemorauimus,

Φήμη δ' οὔτις πάμπαν ἀπόλλυται, ἥντινα λαοὶ

Πολλοὶ φημίξωσι. θεός νύ τίς ἐστι καὶ αὐτή.

Quem locum citat & in oratione περὶ παραπρεσβείας.

Bœotiſſare. 77

Inter conuicia quibus Æſchines lapidat Demoſthenem, etiã illud obiecit, quod Bœotorum more vociferaretur immodicè & indecorè, ταῦτα δὲ μου μεταξὺ λέγοντος διατείνας ἀπαμβλύνων φωνὴν ... id eſt, Hæc me loquente vociferatus exclamat Demoſthenes, ... gatione fuere collegæ. Nam præter alia ... Bœotiſſat. In clamore ſit alluſio ab boum mugitum. Quanquam βοιωτιάζειν accipi poteſt pro fauere Bœotorum partibus.

Surculus ſurculum ferens. 78

Qui ſinguli ſunt inſirmi, tamen concordia iuncti multũ habent roboris. Ita Ennius apud Feſtum, Vires vitis ſurum ferret, tamen defendere poſſent. Veteres enim, vt Feſtus admonet, ſurum dicebant ... Non mihi ſatis ... in Aldina æditione ... te legendum, Si vnus ſurum ſurus ferret, ... defendere poſſet aut poſſent. Stirps habet robur, ſurculi nihil habent virium niſi iuncti.

Salacones. 79

Surus. Quemadmodum Irus & Codrus ob inopiam in vulgi fabulam abierunt, ita & Salacones quidã extremæ paupertatis homo effecit vt omnes fortuna tenui, Salacones dicerentur: & ipſa paupertas, Salaconia. Meminit Heſychius. ... eodem nomine fuiſſe notatos faſtuoſos & arrogãtes: vnde deductum ſit verbum σαλακωνίζειν, pro eo quod eſt, tracto delicato que gradu incedere. Addunt teſtem Theophraſtum qui σαλάκωνας dixerit eos qui ... Ex his colligere licet adagii contextum non ... pauperes, ſed in eos duntaxat qui faſtu luxuque redacti ſunt ad inopiam. Vox autem ficta videtur a verbo σαλεύω, quod eſt labefactari & ad ruinam tendere.

ANIMAD. HENR. STEP.

Vt omnes fortuna tenui, Salacones dicerentur. Non animaduertit quid Heſychius diceret: non enim eos ... σαλάκωνα appellari ... fortuna tenui ... faſtuoſum & arrogantem id eſt, ... & fortuna tenui ... Nec σαλάκωνα ... ſimpliciter eſſe dicit paupertatem aut arrogantiam, ſed in paupertate arrogantiam. eius enim verba ſunt hæc, σαλάκων, ὁ πένης ἀλαζών. σαλακωνία, ἡ ἐν πενίᾳ ἀλαζονεία. Et Suidas, σαλάκων, ὁ ... ἀλαζὼν ... Quod autem addit Eraſmus, Vnde ductum ſit verbum σαλακωνίζειν, & σαλακωνεύειν, pro eo quod eſt tracto delicatoque gradu incedere, non video quemodo ex eodẽ Heſychio collegerit: vtpote qui dicat, ... διαθρυπτόμενον σαλακωνεύειν, ... exponẽs σαλακωνίας, voce διαθρυπτόμενος, quę ad mollem & delicatum inceſſum duntaxat non pertinet, ſed generaliter ad quoduis mollitiei genus refertur. Niſi forte hos infinitiuos σαλακωνίζειν, σαλακωνεύειν, ſequentibus verbis adnectẽdos, ac pro ἀπὸ τοῦ legendum τε, & quæ interpoſita ſunt, omittenda exiſtimauit quamuis ... Cæterùm cũ hac expoſitione Heſychii, ... conuenit quod Ariſtoteles ... coniungit. Alciphron autem ... Quoniam non eodem ... ille autem eoſdẽ quidẽ dicit & ... ſed non eandem vtriuſque appellationis rationem reddens. Verum eorum verba proterre ſatius fuerit. Apud Alciphron igitur Menander Glyceræ inter cætera ſcribit ... Hic certe non video ... appellet quam ea quę ... & eſſe mihi ... Ariſtot. lib. 2 Rhet. ... mores deſcribens ... paucis interiectis, addit, ... Quo in loco ita ... & Heſychius, ... conuenire poſſe videatur. Nihil ... tamen ex Theophraſto hic profert,

illis accommodandam exiſtimemus. vt videlicet σαλάκωνας appellet Ariſtoteles eos qui ſumptus ubi non oportet faciunt. quæ expoſitio non longe diſcedit, vt opinor, ab ea quam iſte Ariſtotelis ſcholiaſtes hoc loco affert, dicens, σαλάκων ... μεγαλοπρεπείας. vt magnificentiæ exceſſus ſit quum volumus circa ea quoque ſumptuoſi eſſe quæ ... & magnificentia digna non ſunt. Atque hæc magnificentia vere ineptorum eſt hominum, & vt Ariſtoteles appellat, βάναυσος.

Archilochi melos. 80

De re priſca rudique. Ἀρχιλόχου μέλος, id eſt, Archilochi cantio, dicebatur hymnus qui ad multos poterat accommodari, qualem ferunt Archilocho fuiſſe repertum qui fuerit ante Pindarum & alios hoc genus lyricos, qui ſingulos propriis laudibus exornabant. Archilochi carmen erat idem in omnes quod cithara canebatur. Citharœdus tantum ad ſingula cantionis interualla victorum nomina voce ſua repetebat velut ſi Herculem laudabat, accinebat, Tenella Callinice, χαῖρε ἄναξ Ἡρακλῆς. Aut aliud, ſi quem alium canebat. Huic non diſſimile eſt quod refert Horatius de pictore qui depicta cupreſſo nautam rogabat eo quid vellet addi. Quadrabit in rem priſcam ac rudem. Meminit Ariſtophanis & Pindari interpres. Sumptum eſt e Pindari Olympiorum Encomio nono, τὸ μὲν Ἀρχιλόχου μέλος φωνᾶεν Ὀλυμπίᾳ καλλίνικος. Quo eodem loco varia commenta refert enarrator, quæ repetere, non videtur ad hoc quod agimus neceſſarium.

Ὀλόσχοινοι. 81

Antea retulimus ex oratione Æſchinis, περὶ ὀλοσχοίνου ἀλέγειν, qui nihil cogitaſſe proeloquio habeant ... Quæ adhęrent ſed ... in Demoſthenem, citat orationem Archinus aduerſus Demoſthenem, περὶ παραπρεσβείας, & Theophraſtum in quarto libro. Apud Æſchinem repetit ... Sunt nec ... Theophraſti libro de plantis quarto, inter ea quæ proueniunt in aquis, facit quod admonet Scholiaſtes, tria σχοίνου, hoc eſt iuncti ſiue iunci genera: quorum vnum ſit acutum, quod appellant maſculum, id eſt infrugiferum alterum frugiferum, quod a nigro ſuo colu vocant μελαγκρανίν. tertium quod dicitur ὁλόσχοινος, pinguitudine, magnitudine & calloſitate cæteris præſtans. Hoc vltimum putat accommodatius ad plectendos funes, quod ... ollius ſit & carnoſius. Dioſcorides libro 4. paulo ſecus diſtinguit genera, ſed admonet tertium quod ὁλόσχοινος dicitur, eſſe cæteris & aſperius & calloſius. Vt autem quidam pro σχοίνου ſcribit ἐχίνου, ſuſpicor in cauſa fuiſſe, quod Theophraſtus meminit carnoſi ſatis quaſi nouum ſit audire carnem mali aut ceraſi. Echinus tamen terreſtris, quem appellant erinacium, in hoc conuenit cum holoſchœno, quod habet aſperitatem: vnde & cutis detracta cum ſpinis vtitur eſt ad detricanda vaſa. Proinde dictum videtur de duro & procaci ſermone quo velut os alicui perceſſimus. Hoc quicquid eſt appẽdicis, lectorem celare nolui.

Apologus Alcinoi. 82

De ficta narratione. Ἀπόλογος Ἀλκινόου, commemoratur in Græcorum collectaneis vt a nobis antea commemoratum eſt. Originem autem ... ex Homeri Odyſſea, apud quem in conuiuio multa de ſe narrat Vlyſſes: nec abſurdum eſſet commentum ſi Alcinoi apologus dici poſſet ficta narratio apud Alcinoum habita. Ariſtoteles tamen Rhet. 3. quum obiter meminit huius apologi, ſic loquitur, vt videri poſſit notaſſe ſcriptorẽ aliquem qui finxerit orationem ad Penelopen, contexens omnia quæ multis annis geſta fuerint, ficta narrans pro veris. Fortaſſis ſcriptor cui nomen Alcinous, induxit perſonam Vlyſſis apud Penelopen plurima commemorantem, quaſi vel in bello, vel in itinere vere paſſus eſſet ea. Locus apud Ariſtotelẽ ſic habet, ... Trapezontius interpres legiſſe videtur, ... At ne ſic quidem locus videtur vacare mendis. Quare ſuſpendemus hic ſententiam, donec vel e Gregorii Nazanzeni commentariis in hos libros vel aliunde compertius aliquid fuerimus nacti.

Virtus æterna. 83

Pindarus in Olympiis Encomio x. refert huiuſmodi ſententiam ... id eſt, Orci obliuiſcitur vir qui ſe digna geſſit. Vita breuis eſt, ſed immortalis eſt benefactorem memoria: eoque qui res præclaras & æterna memoria dignas geſſerunt, æquiore animo decedunt e vita, nec perinde mortẽ horrent, quòd intelligant ſe gloria nominis ſemper apud poſteritatem victuros.

Doceat qui didicit. 84

Diſce, ſed à doctis. Idem in eodem Encomio, τὸ διδάξασθαι δέ τοι εἰδότι ῥᾴτερον, id eſt, Docere poteſt facilius et qui didicit iuxta illud, Diſce, ſed à doctis. Nemo facilius artem tradit alteri, quam qui eam exacte callet: nouit enim multa in compendium contrahere, nouit obſcuris dare lucem. Proinde quòd quidam tot ambagibus circumagunt ac detinent adoleſcentes in diſciplinis, in cauſa eſt aut quæſtus, aut liuor, aut imperitia.

Celeritas

Celeritas in malis optima. 85

Sophocles in Antigona,

Βράχιστα γὰρ κράτιστα τἀν ποσὶν κακά. id eſt,

Vrgentibus malis celeritas optima eſt.

Malum quã-breuiſsimum, optimum.

Verba ſunt chori ad Creontem in vario luctu domus cupientẽ e medio tolli. Nam cito perire quem vitæ tædet, nonnihil eſt lucri. Nihil moleſtius quàm diu animo diſcruciari. Siquid mali immineat quod vitari non queat optimum eſt dare operam vt ſit quàm breuiſſimum.

Nullus ſum. 86

In eadem fabula,

Ἄγοιτ' ἄν μ' ἐκποδὼν
Τὸν οὐκ ὄντα μᾶλλον ἢ μηδένα. id eſt,
E medio me abducite,
Qui non magis ſum quàm ille qui iam nullus eſt.

Hac figura ſignificabant exitium ſine ſpe recuperandæ ſalutis. Scio me prius commemoraſſe, Fuimus Troes, & Nullus ſum, ſed ob nouatam ſermonis formam hoc adiicere libuit.

Prima fœlicitatis pars, ſapere. 87

In eiuſdem fabulæ clauſula,

Πολλῷ τὸ φρονεῖν εὐδαιμονίας
Πρῶτον ὑπάρχει. id eſt,
Vt ſis fœlix longe primum
Sapere eſt.

De Creonte dictum eſt, qui dum mauult animo ſuo quàm rectis conſiliis obtemperare, & ſuos & ſe funditus perdidit. Magna fortuna facile vertitur in magnam calamitatem, ſi abſit ſapientia. Idem paulo antè contrariis expreſſit verbis de Hæmone loquens qui ſibi mortem conſciuerat,

Δείξας ἐν ἀνθρώποισι τὴν ἀβουλίαν
Ὅσῳ μέγιστον ἀνδρὶ πρόσκειται κακόν. id eſt,
Monſtrans quod inconſulta temeritas viro
Adiuncta, ſit longe malorum maximum.

Sero vidit iuſtitiam. 88

Rurſus in eadem,

Οἴμ' ὡς ἔοικας ὀψὲ τὴν δίκην ἰδεῖν. id eſt,
Proh vt videre iuſta ſerò cernere.

De Creonte dictum eſt, qui prius nec Tireſiæ, nec cuiquam ſuorum obtemperat, magnis doctus cladibus incuſat ſuam ſtultitiam. Eadem ſententia repetitur in clauſula tragœdiæ, ſed diuerſo ſchemate,

Μεγάλαι δὲ πληγαὶ τῶν ὑπεραύχων *Ἀποτίσαντες,*
Γήρᾳ τὸ φρονεῖν ἐδίδαξαν. id eſt
Diu t pœnas poſtquam atroces
De verbis ſumpſere ſuperbis,
Ætate docent ſapere extrema.

Serò ſapiunt Phryges.

Conuenit cum illo, Sero ſapiunt Phryges.

Vindicta velox. 89

De ſera vindicta numinum aliquot prouerbiis teſtatum eſt quæ ſupra retulimus. Sed quod ait Sophocles expeditam deorum vindictam, magis hic conducit, vt in aliquod prolapſi malum, mature reſipiſcamus. Verba ſunt chori ad Creontem,

Ὅσον γ' ἄναξ τάχιστα· συντέμνουσι γὰρ
Θεῶν ποδώκεις τοὺς κακόφρονας βλάβαι. id eſt,
Rex ita facito quam potes celerrimè.
Noxæ citipedes numinum, improbos viros
Subitò occupant iunctæ ſimul compendio.

Id euenit Creonti, cui vindicta penè prius adfuit quàm abſolueretur Tireſiæ vaticinium.

Fato non repugnandum. 90

In eadem Creon ita loquitur,

Ἀνάγκῃ δ' οὐχὶ δυσμαχητέον. id eſt,
Sed fata contra (quando id eſt perquam arduum)
Non eſt reluctandum.

Eandem ſententiam alias ex variis citauimus authoribus. Nemo poteſt vitare quod Deus nobis immittit: quod autem vitari non poteſt, ferendum eſt, non culpandum. ducunt enim volentem fata, nolentem trahunt, vt ait Tragicus.

Vati non conuiciandum. 91

In eadem fabula Creon Tireſiæ, more vatum incandeſcenti, ac liberius dictis impetenti regem, ita loquitur,

Οὐ βούλομαι τὸν μάντιν ἀντειπεῖν κακῶς. id eſt,
Vati viciſſim nolo proloqui male.

Quod Horatius ait, genus irritabile vatum non tantum ad poetas, ſed multo magis ad diuinos pertinet. Eblandiendum eſt ſiquid ab eis velis exculpere: quos ſi prouoces, diuinant omnia mala. Conueniet vti vbi quis nos impetierit impotenti cõuicio, velut afflatus furore quodam, cui honoris gratia nolimus vicissim maledicere, quum non deſit quod retorqueatur: aut quum libertatem eam tribuimus itæ veluti furori cuidam. Cum irato enim nihilo ſanius decertes cõuiciis quam cum furioſo. Finitimum eſt illi quod antè retulimus, Omitte vatem: præterea illi, Ni pater eſſes: quod eſt in hac eadem fabula ſub perſona Hæmonis.

Vatum genus auarum. 92

In eadem ſcena Creon ita loquitur Tireſiæ,

Τὸ μαντικὸν γὰρ πᾶν φιλάργυρον γένος. id eſt,
Genus omne vatum eſt appetens pecuniæ.

Hoc nomine olim malè audiebant diuini, augures & haruſpices. Nunc vtinam præter meritum idem audiant qui diuina tractant. Vera non poteſt ſemper loqui qui corruptus muneribus ad hominum gratiam loquitur.

Non mouenda loqui. 93

Eodem in loco iam irritatior Tireſia ſic minatur Creonti,

Ὄρσεις με τἀκίνητα διὰ φρενῶν φράσαι. id eſt,
Tu me excitas vt quæ latent in pectore
Immota, cogar proloqui.

Vſu venit quoties aduerſariorum improbitas eò nos compellit, vt quæ decreueramus ſi exitio tegere, efferamus. Creon enim illum conuicio irritarat, dicens,

Σοφὸς σὺ μάντις, ἀλλὰ τἀδικεῖν φιλῶν. id eſt,
Tu doctus augur, at ſuetus lædere.

Quod ipſum conuenit in hominem prudentem aut eruditum ſed improbum. Confine eſt illi, Non mouenda moues.

Mortuos rurſus occidere. 94

Ibidem verba Tireſiæ ſunt ad Creontem, ſuadentis vt Polynicis corpus ſinat condi ſepulchro,

Ἀλλ' εἶκε τῷ θανόντι, μηδ' ὀλωλότα
Κέντει. τίς ἀλκὴ τὸν θανόντ' ἐπικτανεῖν; id eſt,
Age mortuo concede, nec qui extinctus eſt,
Stimulato: quænam eſt fortitudo, mortuum
Necare rurſum?

Confine eſt illi quod alibi retulimus, Iugulare mortuos.

Deo nemo poteſt nocere. 95

Iugulare mortuos.

Sententia pia eſt, ſed à Creonte impio animo dicta.

Θεοὺς μιαίνειν οὔτις ἀνθρώπων σθένει. id eſt,
Violare ſiue polluere diuos nemo quit mortalium.

Veterum opinio.

Veteribus perſuaſum erat, offendi diuos inferos, ſi mortuo negaretur ſepultura: offendi Iouem ſupplicium, ſiquis ſupplicem reiiceret. At Creon putabat nihil huiuſmodi rerum curæ eſſe diis, quòd illi non queant à quoquam lædi. Hoc carmen occini poteſt iis qui indignum Deo putant in matrice Virginis latitaſſe, & alia ſubiiſſe humanæ naturæ conuenientia, qualia ex Porphyrio diuo Auguſtino obiecit Voluſianus, quibus pie, acute & elegãter reſpondet egregius doctor epiſtola 2. aut qui putant corpus Domini pollui quòd in ſtomachum hominis immundum deſcendat,

Θεοὺς μιαίνειν οὔτις ἀνθρώπων σθένει.

Neque ſol polluitur, tot cloacas ac paludes luſtrans.

Auſcultandum bene loquenti. 96

Tireſia in eodem ſermone,

Εὖ σοι φρονήσας εὖ λέγω· τὸ μανθάνειν
Δ' ἥδιστον εὖ λέγοντος, εἰ κέρδος λέγοι. id eſt,
Tibi beneuolus, bene loquor. ſuauiſſimum eſt
A bene loquente, lucra ſi fert, diſcere.

Eandem ſententiam antea dixerat Hæmon,

Καὶ τῶν λεγόντων εὖ καλὸν τὸ μανθάνειν. id eſt,
Recte loquentem audire par eſt ac decet.

Conueniet cum illo, Audi quæ ex animo dicuntur. Item cum Heſiodio, quo probatur & is qui paret recta monenti.

Fortunæ nouacula. 97

Eiuſdem Tireſiæ verba ſunt ad Creontem admonentis vt in ſummo diſcrimine poſitus ſapiat,

Φρόνει βεβὼς αὖ νῦν ἐπὶ ξυροῦ τύχης. id eſt,
Sape, denuo nunc poſitus in nouacula
Fortunæ.

In acie nouaculæ.

Calamitati quam excitarat Eteoclis & Polynicis contẽtio, ſucceſſit hæc quã offenſis diis excitauit Creon. Quanquã hic verſus obiter nobis alibi citatus eſt in prouerbio, In acie nouaculę.

Exemplum vtile. 98

Creõ Hæmoni filio liberius agẽti minitans malũ, ita loquitur,

Κλαίων φρενώσεις, ὢν φρενῶν αὐτὸς κενός. id eſt,
Plorando facies mentem vt habeant cæteri,
Mente ipſe vacuus.

Quum improbi luunt ſtultitiæ ſuæ pœnas, quanquam ipſi nihilo ſiunt meliores, tamen aliis exẽplo ſunt, ne per incogitantiã in ſimiles incurrant calamitates.

Peruicacia ſtultitiæ dat pœnas. 99

In eadem tragœdia, Tireſia Creontem admonens ne præfractus ac rigidus perſiſtat in ſententia, ita loquitur,

Αὐθαδία τοι σκαιότητ' ὀφλισκάνει. id eſt,
Præfracta mens, amentiæ pœnas luit.

Ferocia, præludium calamitatis.

Intractabilis illa ferocia ferè ſolet magnæ cuiuſdam calamitatis eſſe præludium, quemadmodum indicant & Hebræorum prouerbia, Contritionem præcedit ſuperbia, & ante ruinam exaltatur ſpiritus. Hoc Tireſiæ dictum eleganter expreſſit Hæmon in eadem fabula duplici metaphora, arborum & nautarũ. Carmen ſic habet,

Ὁρᾷς παρὰ ῥείθροισι χειμάῤῥοις ὅσα
Δένδρων ὑπείκει, κλῶνας ὡς ἐκσώζεται,
Τὰ δ᾽ ἀντιτείνοντ᾽ αὐτόπρεμν᾽ ἀπόλλυται.
Αὔτως δὲ ναὸς ὅστις ἐγκρατῆ πόδα
Τείνας ὑπείκει μηδέν, ὑπτίοις κάτω
Στρέψας τὸ λοιπὸν σέλμασιν ναυτίλλεται. id eſt,
Vides vt in torrentium decurſibus,
Quæ cedit arbor, ſurculos ſeruat ſuos:
At quæ reſiſtit, ſtirpe cum ipſa deperit.
Nauclerus itidem qui tenens clauum, nihil
Concedit auræ & fluctibus, deuoluitur,
Ac iam ſupinis nauigat nixus foris.

Nauigationis ſocius. 100

De communi periculo. Antè retulimus, In eadem eſſe naui, qui communi tenentur periculo. Ad hoc alluſit Iſmene in eadem fabula, dicens: ſe non recuſare quo minus ſubiret idem periculum quod ſubiret Antigone ſoror.

Ἀλλ᾽ ἐν κακοῖσι τοῖσι σοῖσιν οὐκ αἰσχύνομαι
Ξύμπλουν ἐμαυτὴν τοῦ πάθους ποιουμένη. id eſt,
Sed in tuis non erubeſco me malis
Rate vecta eadem, calamitati adiungere.

CHILIADIS QVINTÆ CENTVRIA SECVNDA.

Nuntio nihil imputandum. 1

Sibi ſuccenſendum non admonenti. Hic ferè eſt hominum affectus, vt triſtia nuntianti perinde indignentur quaſi fecerit quod factum annuntiat. Creonti itaque ſuccenſenti nuntio, quòd parum læta adferret, ita reſpondet,

Ὁ δρῶν σ᾽ ἀνιᾷ τὰς φρένας, τὰ δ᾽ ὦτ᾽ ἐγώ. id eſt,
Qui fecit, animum diſcruciat, aures ego. Eiuſdem nuntii verſus eſt,

Στέργει γὰρ οὐδεὶς ἄγγελον κακῶν ἐπῶν.
Nemo hunc amat qui verba nuntiat mala.

Accommodari poterit ad eum qui lapſum admonet, vt magis ſibi ipſi ſuccenſeat qui crimen admiſit, quam ei qui neceſſariam admonet correptionem. Nam correptio ad tempus moleſta eſt auribus, ſed ſceleris conſcientia perpetuo mentem fodicat.

Quod fieri non poteſt, nec incipiendum quidem eſt. 2

Prius retulimus, ἀδύνατα θηρᾶν, id eſt, Impoſſibilia venaris: quod aliis verbis expreſſit Sophocles in Antigone,

Ἀρχὴν δὲ θηρᾶν οὐ πρέπει τἀμήχανα. id eſt,
Quæ efficere nequeas, nec vel ordiri decet.

Verba ſunt Iſmenes deterrentis Antigonem, ne Polynicen ſepeliat aduerſum regium edictum.

Cor calidum in re frigida. 3

Eadem Iſmene dehortans Antigonen ab audaci facinore, ait,
Θερμὴν ἐπὶ ψυχροῖσι καρδίαν ἔχεις. id eſt,
Profectò tu cor calidum habes in frigidis.

Alibi diximus calidum facinus audax & præceps appellari. Frigida hic appellat quorum fœliciter perficiendorũ exigua ſpes erat.

Fruſtra niti, dementiæ eſt. 4

Rurſus in eadem ita loquitur: τὸ δὲ
Περισσὰ πράσσειν οὐκ ἔχει νοῦν οὐδένα. id eſt,
Fruſtranea agere inſignis eſt amentiæ.

Non ſolum amentiæ eſt iniuſta agere, verumetiam ſuperuacanea. Ex multis interdum aliquod eſt lucrum, ex ſuperuacaneis nullum.

Principi obtemperandum in omnibus. 5

Tyrannica vox. Non ſine prouerbiali ſchemate dictum eſt in eadem tragœdia quod ait Creon,

Ἀλλ᾽ ὃν πόλις στήσειε, τοῦδε χρὴ κλύειν
Καὶ σμικρὰ καὶ δίκαια καὶ τἀναντία. id eſt,
Sed principatum ciuitas cui tradidit,
Hic audiendus, huc ſecuta præcipit,
Siue æqua mandat, ſiue & his contraria.

Vox autem tyranni eſt, non principis. neque enim princeps eſt qui præſcribit iniuſta.

Ciuitas non ciuitas. 6

Hæmon Creontem tendentem ad tyrannidem, ita tangit,
Πόλις γὰρ οὐκ ἔσθ᾽ ἥτις ἀνδρός ἐσθ᾽ ἑνός. id eſt,
Quæ vnius hominis, illa non eſt ciuitas.

πόλις vnde dicta. Dixerat Creon ipſius eſſe, non alterius, imperare regioni. Hæmon negat eam eſſe ciuitatem vbi ſumma rerum penes vnum hominem eſt. πόλις enim Græcis vel à verſando, vel à multitudine dicta videtur: Latini Rempublicam appellãt. At Reſpub. non eſt, vbi vnius arbitratu aguntur feruntque omnia. Itaque quum Creon reſpõdiſſet, ciuitatem cenſeri illius qui illi imperat, ſubiicit Hæmon,

Καλῶς ἐρήμης γ᾽ ἂν σὺ γῆς ἄρχοις μόνος. id eſt,
Recte, vnus vt deſerto in agro regem agas.

Regium eſt imperare liberis, neque quicquam abſque ciuium conſenſu tentare.

Mens, cęli, terræque regina. 7

Socrates apud Platonem in Philebo, πάντες γὰρ συμφωνοῦσιν οἱ σοφοί, ἑαυτοὺς ὄντως σεμνύνοντες, ὡς νοῦς ἐστὶ βασιλεὺς ἡμῖν οὐρανοῦ τε καὶ γῆς. id eſt, Omnes enim ſapiẽtes conſentiunt hoc pacto ſeipſos honeſtantes, quòd mens nobis regina cæli & terræ. Sentit, ſapientia gubernari omnia potius quàm voluptate. Quum enim Philebus probaſſet fœlicitatem ex ſapientia & voluptate mixtam, quæri cœptum eſt vtra duarum plus haberet momenti ad beatitudinem. Quoniam autem Plato dicit in hoc omnes conſentire, ſubindicat fuiſſe vulgo iactatum. Conuenit huic quod habet Hæmon Sophocleus,

Πάτερ, θεοὶ φύουσιν ἀνθρώποις φρένας,
Πάντων ὅσ᾽ ἐστὶ χρημάτων ὑπέρτατον. id eſt,
Pater, Dei mentem inſerunt mortalibus,
Quæ res opes exuperat omnes maximè.

Primas iactare haſtas. 8

Velitari. M. Tullius libro de Oratore 2. primas iactare haſtas dixit pro velitari. quod ad oratorem tráſfert, cuius dictio initio debet eſſe lenis ac ſedata, vt paulatim incandeſcat oratio. Notat ibi Philippum oratorem qui ſolitus ſit ita ad dicendum ſurgere vt neſciret primum verbum quod eſſet dicturus: ſed aiebat, ſe poſteaquam concaleſeciſſet brachium, tum pugnare. Atqui non attendit, inquit, eos ipſos vnde ſimilitudinem ducit, illas primas haſtas ita tractare leniter, vt & venuſtati vel maximè ſeruiant, & reliquis viribus ſuis conſulant. προοίμια ſi erit, ſi ad diſputationis aut contentionis exordium transferatur. Idem vnico verbo dicitur Velitari.

Omiſſis fontibus conſectari riuulos. 9

In eodem libro non ſine prouerbii ſpecie dixit riuulos conſectari, pro eo quod eſt minus ad rem pertinentia dicere, omiſſo eo quod eſt negocii caput. Hac metaphora videtur admodum delectatus Hieronymus. Marci Tullii verba ſic habent, Tamen tardi ingenii eſt riuulos conſectari, fontes rerum non videre. Etiamſi ætatis eſt vſúſque noſtri, à capite quod velimus arceſſere, & vnde omnia manant videre.

Res palæſtræ & olei. 10

Quæ nõ ad ſerium negotium, ſed ad luſum & oſtentationem adhibentur, palæſtræ & olei dicuntur, quũ in prælio maioribus opus ſit viribus. In palæſtra non armati, ſed vncti concertabãt, tum quo difficilior eſſet apprehenſio, & elapſus facilior, tũ quo corpus eſſet nitidius: certabãt enim nudi. M. Tullius lib. De Oratore 1. Nitidum quoddam genus eſt verborum & lętum, ſed palæſtrę magis & olei, quàm huius ciuilis turbę ac fori. Huiuſmodi ferme eſt in ſcholis quibuſdam trita ſophiſtica quæ ad oſtentationem ac ludicram concertationem reddit hominem inuictum, ad ſerias tractationes inutilem: itaque rectè in eodẽ libro monet quidam vt dictionem ex domeſtica exercitatione & vmbratili, medium in agmen, in puluerem, in clamorem, in caſtra atque in aciem forenſem educamus. Conſimiliter lib. 2. de Iſocratis diſcipulis agẽs, Sed eorum, inquit, partim in põpa, partim in acie illuſtres eſſe voluerunt. Eodem ſpectat quod ait li. De legibus 1. Fannii autem ætate cõiunctus Antipater, paulo inflauit vehemẽtius, habuitque vires agreſtes ille quidẽ atque horridas, ſine nitore ac palęſtra, ſed tamen admonere reliquos potuit, vt accuratius ſcriberent. Hęc ibi. Quod prius dixerat oleum, hîc vocat nitorem. Et in libro De claris oratoribus, vnctius vocat quod eſt nitidius. Iam, inquit, erat vnctior quędam ſplendidiórque conſuetudo loquendi. Rurſus in Oratore ad Brutum, Numerus autem nondũ depromebatur, neque habebat aliquam neceſſitudinem aut cognationem cũ oratore: itaque ſerius aliquãtò notatus & cognitus, quaſi quandam palæſtram & extrema lineamẽta orationi attulit. Palæſtram appellat venuſtatem ad oſtentationem adhibitam. In his porrò verbis nec illud abſque prouerbii ſpecie dictũ eſt, Extrema lineamenta, pro extrema manu: metaphora ducta à pictoribus.

Oleum pro nitore. *Vnctum pro nitido.* *Palæſtra pro venuſtate.* Extrema lineamenta.

Operarii. 11

Ibidem nõ abſque prouerbii ſpecie operarios appellat qui citra philoſophiæ cognitionem cauſas agunt. Architectus ex arte rationem operis præſcribit. operarii verò non iudicium ſuũ, ſed tantum operam adhibent iuxta præſcriptum. At qui philoſophiam callet, ex ſe paratus eſt de quauis re rectè dicere. M. Tullius de Mneſarcho loquens, Hos quos nos oratores vocamus, nihil eſſe dicebat niſi quoſdam operarios, lingua celeri & exercitata: oratorem autem niſi qui ſapiens eſſet, eſſe neminẽ.

Rurſus

Rurſus in Bruto, Nam illud minus curo, quod cōgeſſiſti operarios omneis, vt mihi videātur mori voluiſſe nonnulli, vt a te in oratorum numerum referrentur. Huius generis oratores libro De claris oratoribus appellat vocales, Adſamus, inquit, huc etiam, ne quem vocalem præteriiſſe videamur, C. Coſconium Calidianum. Transferri poterit ad concionatores, qui quòd parū exercitati ſunt in Sacris literis, è collectaneis ediſcunt quod apud populum multo clamore, multaque corporis iactatione deponent.

Vocales oratores.

E ſchola cantilena. 12

Plautus, vt antè admonui, theatri nugas appellat quæ ſolent in comœdiis recitari. M. Tullius è ſcholis cantilenam appellat orationem declamatoriam ac iuuenilem, plus habentem oſtétationis quàm ſapientiæ. Locus ſic habet eodem libro, Gerendus eſt tibi mos adoleſcentibus Craſſe, qui non Græci alicuius quotidianam loquacitatem, neque ex ſcholis cātilenam requirunt, ſed ex homine omnium ſapientiſſimo atque eloquentiſſimo, atque ex eo qui non in libellis, ſed in maximis cauſis & in hoc domicilio imperij & gloriæ, ſit cōſilio linguáque princeps. Conueniet in illos qui nunquam verſati ſunt in bonis authoribus, nec ex ipſis fontibus hauſerūt eruditionem ſolidam, ſed tantum in ſcholis decantata tenent.

Vſus adagij.

A Deo ficti. 13

Qui vehementer ad aliquid natura compoſiti ſunt, hos prouerbiali ſermone ad hoc natos, factos, ſculptoſque dicimus. Inſignem autem naturæ dexteritatem M. Tullius eleganter expreſſit eodem libro, Sunt autem, inquit, quidam ita naturæ muneribus in iiſdem rebus habiles, ita ornati, vt non nati, ſed ab aliquo deo ficti videantur. Alluſit autem ad Pandoram quam finxit Vulcanus, cæteris item diis ſua munera in vnam conferentibus.

E circulo. 14

Hominem è triuio, plebeium & cōtemptum appellamus. M. Tullius pro eo dixit e circulo. Circulum autem vocat conuenticulum hominū in foro aut in plateis confabulantiū. Ita Craſſus eodem quem modo citaui libro, Effudi vobis omnia quæ ſentiebā, quæ fortaſſe ſi quemcunque patrēfamilias arripuiſſetis ex aliquo circulo, eadem vobis percontātibus reſpondiſſet.

Homo è triuio.

Cauſa cadere, Formula cadere, Ex iure manu conſertum. 15

Quemadmodum priſci iureconſulti dicebāt aliquem ex iure manu cōſertum vocari cui litis intendebatur, ita cauſa cadere dicebatur qui male agendo ius agendi perdidiſſet. vtrunque fiet παροιμιῶδες, ſi accedat trāſlatio: veluti ſiquis dicat, Theologi Laurentium Vallam, ex iure manu conſertum vocare non deſinūt, quòd homo grammaticus materias theologicas occupauerit. vtrūque eſt apud M. Tullium eodem libro ſub perſona Scæuolæ, Quod verò in extrema oratione quaſi tuo iure ſumpſiſti, oratorem in omnis ſermonis diſputatione copioſiſſime poſſe verſari, id, niſi in tuo regno eſſemus, non tuliſſem, multiſque præiſſem qui aut interdicto tecum contenderēt, aut te ex iure manu cōſertum vocarent. Et aliquanto pòſt, Quum Hypſæus maxima voce plurimis verbis à M. Craſſo prætore cōtéderet, vt ei quem defendebat, cauſa cadere liceret. Cn. autem Octauius homo conſularis, non minus longa oratione recuſaret, ne aduerſarius cauſa caderet. Idē pro L. Muræna, Et ſi turpe exiſtimas te aduocato illum ipſum quem cōtra veneris, cauſa cadere. Meminit & Quintilianus lib. 7. cap. 4. Apud priſcos ſuperſtitioſe ſeruabatur, vt qui in actione inſtituenda vel verbo lapſus eſſet, cauſa caderet. cuius ſuperſtitionis veſtigia non exigua adhuc reſident apud Anglos, interdum totum inſtrumentum reiicientes, ſi cognomen aliquod vna litera ſecus fuerit ſcriptum. Iuſtinianus Inſtitutionum iuris lib. 4. Titu. De actionibus, Paragrapho, Siquis, Siquis, inquit, agens in intētione ſua plus complexus fuerit quàm ad eum pertineat, cauſa cadebat id eſt, rem amittebat, nec facile in integrum reſtituebatur, niſi minor erat xxv. annis, &c. Proximo autem Paragrapho, vocem hanc plus, oſtendit quadrifariam intelligi, re, tempore, loco & cauſa. Re, ſiquis pro decem aureis petat viginti. Tempore, ſiquis ante diem vel ante conditionem petat. Loco, ſiquis Romæ petat quod Epheſi promiſſum eſt: Cauſa, ſiquis ſtipulatus Stichum aut viginti aureos, petat Stichū pura actione, cū electio ſit promiſſoris. Pro eodem dici videtur rem amittere, litem perdere, & formula cadere. Iuſtinianus lib. 4. Titu. De exceptionibus, Paragrapho, Appellantur, Quum temere, inquit, rem in iudicium deducebant, & conſumebant, qua ratione rem amittebant. Horatius in Sermonibus,

Priſcorum ſuperſtitioſa obſeruatio in lite inſtituenda.

> & caſu tum reſpondere vadato
> Debebat. quod ni feciſſet, perdere litem.

Quintilianus libro 3. cap. 8. Neque ignoro multa transferri in omnibus ferè cauſis, in quibus cecidiſſe quis formula dicitur: hæ ſunt quæſtiones, An huic, an cum hoc, an hac lege, an apud hunc, an hoc tempore liceat. Seneca libro Epiſtolarum 6. epiſt. 49. de philoſophis agens qui vocum argutiis oſtentabant eruditionem, Quid enim, inquit, aliud agitis, quum eum quem interrogatis, ſcientes in fraudem inducitis, quàm vt formula cecidiſſe videatur? Sed quemadmodum illum prætor, ſic hos philoſophia in integrum reſtituit. Ita Seneca. Quin hoc ipſum In integrum reſtituere, ſi a foro trāſferatur ad alia, παροιμιῶδες eſt. Poterit ita deflecti, vt dicatur cauſa cecidiſſe qui ius obiurgandi ſuum amiſit, quòd eum ſuo exemplo aut largitione ad nequitiam prouocarit. Illa porrò ſermonis formula, Ex iure manu cōſertum, ab ipſis duodecim tabulis ſumpta videtur, quemadmodum indicat Aulus Gellius lib. Noctium Atticarum 20. cap. 9. Antiquitus inter quos erat de agro aut ſimili de re controuerſia, in rem præſentem veniebant, & apud prætorem vindiciarum cauſa manus conſerebant. hoc eſt, alter alterius manum corripiebat. Sed quum propagatis Italiæ finibus grauarentur prætores vindiciarum cauſa longius proficiſci, inſtitutum eſt vt litigantes non ex iure apud prætorem manum conſererent, ſed ex iure manu conſertum vocarent, hoc eſt, alter alterum ex iure ad conſerendum manum in rem de qua ageretur vocaret: ſimúlque profecti in agrum de quo litigabatur, terræ aliquid ex eo, aut vnam glebam in ius in vrbē ad prætorem deferrent, & in ea gleba tanquam in toto agro vindicarent. M. Tullius libro Epiſtolarum ſeptimo ſcribens Trebatio iureconſulto, Tantum metuo ne artificium tuum tibi parum proſit. Nam vt audio, iſthic

In integrum reſtituere.

> Non ex iure manu conſertum, ſed mage ferro
> Rem repetunt, regnúmque petunt, vadunt ſolida vi.

Huiuſmodi vindiciarum formulam M. Tullius facetiſſime expreſſit in oratione pro L. Muræna, Itaque irati illi, quòd ſunt veriti ne dierum ratione peruulgata & cognita, ſine ſua opera lege poſſet agi, notas quaſdam compoſuerunt, vt omnibus in rebus ipſi intereſſent, quum hoc fieri belliſſime poſſet. Fundus Sabinus meus eſt, imò meus. deinde iudicium noluerunt. Fundus, inquit, qui eſt in agro qui Sabinus vocatur, ſatis verboſe. Cedò quid poſtea? Eum ego ex iure meum eſſe aio. Quid tum? Inde ibi ego te ex iure manu conſertum voco. Quid huic tam loquaciter litigioſo reſponderet ille vnde petebatur, non habebat. Tranſit iureconſultus, tibicinis Latini modo: Vnde tu me, inquit, ex iure manu conſertum vocaſti, inde ibi te reuoco. Hactenus M. Tullius. Metaphora ſumpta eſt à bellis, in quibus manus conſerere dicuntur qui cominus confligunt, quemadmodum indicat M. Varro libro De lingua Latina ſecundo.

Herciſcere. 16

Quæ iam voces ob hoc ipſum habent prouerbij gratiā, quòd ſint vel obſoletæ, vel alicui profeſſioni peculiares, veluti priſci iureconſulti, herciſcere dicebant hæreditatem diuidere. Inde apud Iureconſultos actio herciſcundæ familiæ. Porrò familiæ vox omnem hæreditatē ac res hæreditarias complectitur. Hæc actio nata eſt è duodecim tabulis quarum hæc verba recitātur in Codice, Cohæredes à cōmunione diſcedere volentes agunto. Id ſi transferatur ad alterius rei diuiſionem, erit prouerbiale. veluti ſiquis dicat, Inter Gulielmum Budæum, & Leonardū Portium de aſſis inuētione concertantes, Ianum Laſcarem datum herciſcundæ gloriæ arbitrum. Et hoc ſeculo nōnulli monachi rem prius communem inter ſe non dubitarūt herciſcere, idque ſine prætore.

Hæreditatem diuidere.

Lapides flere. 17

Dere vehementer miſeranda prouerbiali hyperbola dici ſolet, eam eſſe tam lamentabilem, vt vel lapides cogantur ad fletum. M. Tullius in eodem libro, Tu verò vel ſi teſtamentū defenderes, ſic ageres, vt omne omnium teſtamētorum ius in eo iudicio poſitum videretur: vel ſi cauſam ageres militis, patrem eius, vt ſoles, dicēdo à mortuis excitaſſes, ſtatuiſſes ante oculos, complexus eſſes filium, flénſque eum centumuiris commendaſſes, lapides mehercle omnes flere ac lamentari coēgiſſes, vt totum illud vti lingua nuncupaſſet, non in duodecim tabulis, quas tu omnibus bibliothecis anteponis, ſed in magico carmine ſcriptum videretur. Hæc ille. In verbis autem Ciceronis, ad prouerbium alludit magici carminis mentio: quod enim vehementer commouet animum, quauis incantatione efficacius dicitur, ſicut alibi retulimus.

Dere, quæ vehementer animum commoueat.

Amentatæ haſtæ. 18

Arma parata ad pugnam Marcus Tullius appellat haſtas amentatas. Amētum enim lorum eſt haſtæ affixum, cui manum inſerit haſtam miſſilem torturus. Transferri poteſt ad dictum, aut orationem ab alio ſuppeditatam. Locus eo quem hactenus citaui libro, ſic habet, In eo autem iure quod ambigitur inter peritiſſimos, non eſſe difficile oratori eius partis, quácunque defendet, authorem aliquem inuenire, a quo quum amentatas haſtas acceperit, ipſe eas oratoris lacertis viribuſq; torquebit. Idem in Bruto de T. Actio Piſaurenſi loquens, reſpondet

Amentum quid.

pro Au. Cluentio qui accuratè dicebat, & ſatis copioſe, cæteraque pratica doctos Hermagoræ præceptis, quibus etſi ornamenta non ſatis opima, dicendi tamen vt haſtæ velitibus amentatæ, ſic apta quædam & parata ſingulis cauſarum generibus argumentatione tradunt. Rurſus in Topicis, de iureconſultis agens, Nam & adſunt multum, & adhibentur in conſiliū, & patronis diligentibus ad eorum prudentiam confugientibus haſtas miniſtrant. Ite Quintilianus lib. duodecimo, capite tertio, Neque ego noſtri moris ignarus, oblitusve eorum qui velut ad arculas ſedent, & tela agentibus ſub miniſtrant: neque idem Græcos quoque neſcio factitaſſe, vnde nomen his pragmaticorum datum. Telum igitur paratum ad torquendum, vt inuentio ſit alterius, dictio tantum tua, rectè haſtam amentatam dixeris. Non diſſimile eſt illi quòd ante retulimus de ca ciamento quod ab alio confutum alius induerat. Tale telum taliſque calceus erat oratio Lyſię, quam Socrates probabat quidem vt perelegantem, ſed negabat ſibi conuenire.

Diſcum quàm philoſophum audire malunt. 19

Ineptas voluptatem audire, magis quàm res vtiles. Vulgus hominum propenſius eſt ad quamuis ineptas voluptates, quam ad frugifera. Quod eleganter expreſſit M. Tul. libro de Oratore ſecundo, Diſcum, inquit, audire malūt quàm philoſophum. Erat autem publici exercitamenti genus quo diſcus æneus arte ſimul & viribus ita ab humo torquebatur in aërem, vt intra certum ſpatium decideret. In iisdem autem locis (quibus huius luſus peragebantur gymnaſia vocant) diſſerebant & philoſophi. Sed crepitu ad diſcum vocante, philoſophum relinquebant omnes. Verba Craſſi apud Ciceronem ſunt hæc, Nam & ſeculis multis antè gymnaſia inuenta ſunt quàm in his philoſophi garrire cœperunt & hoc ipſo tempore quum omnia gymnaſia philoſophi teneant, tamen eorum auditores diſcum audire, quàm philoſophum malunt: qui ſimul vt increpuit, in media oratione de maximis rebus & grauiſſimis diſputantem philoſophum omnes vnctionis cauſa relinquunt. Ita leuiſſimam delectationem grauiſſimæ, vt ipſi ferūt, vtilitati anteponunt. Per iocum transferri poteſt ad diſcum eſcarium, cuius crepitum multi libentius audiunt, quam vocem philoſophi.

Conchas legere. 20

De ocioſis, & ignauis. Summi ocii eſt conchas & vmbilicos legere in littoribus, qui luſus eſſe ſolet puerorum. Quanquam transferri poteſt ad eos qui aliud agentes, obiter etiam leuiora quædam animi gratia admiſcent. Craſſus orator apud Ciceronem lib. De orator. ſecundo, de Lælio & Scipione loquens, Non audeo, inquit, dicere de talibus viris, ſed tamen ita ſolet narrare Scæuola, conchas eos & vmbilicos ad Caietam & ad Laurentum legere conſueſſe, & ad omnem animi remiſſionem ludumque deſcendere. Vmbilicos opinor appellat vel conchas vel calculos vmbilici formam imitantes, vel liberos, quæ veneris vmbilicus dicitur Dioſcoride. In conchis enim incredibili varietate luſit natura, quemadmodum refert Plinius lib. 9 cap. 33. Tot

Concharum diſcrimina. iam colorum differentiæ, tot figuræ: planis & concauis, longis & lunatis, in orbem circumactis, dimidio orbe cæſis, in dorſum elatis, læuibus, rugatis, denticulatis, ſtriatis, vertice muricatim intorto, margine in mucronem emiſſo, foris effuſo, intus replicato. Iam diſtinctione virgulata, crinita, criſpa, cuniculatim, pectinatim, imbricatim vndata, cancellatim reticulata, in obliquum, in rectum expanſa, prædenſata, porrecta, ſinuata breui nodo ligatis, toto latere cōnexis, ad plauſum apertis, ad buccinam recuruis, &c. In ſubterraneo domicilio quod oſtenditur iuxta Cumas Italiæ, quod vulgus fingit fuiſſe antrum Sibyllæ, quum verſimile ſit fuiſſe ſpeluncam prædonum ac piratarum, viſuntur parietes vario concharum contextu muſaicum opus imitantes. Valerius Maximus libro octauo capite octauo, de Scipione & Lælio refert idem quod narrat Cicero.

Liber non eſt qui non aliquando nihil agit. 21

Qui in ſummo otio verſabantur ab omnibus feriati negotiis, ii nihil agere dicebantur. M. Tullius eodem libro, ſub perſona Craſſi ad Scæuolam, Quid igitur, inquam, quando ages negotium publicum, quando amicorum, quando tuum? quando denique nihil ages? Tum illud addidit, Mihi enim liber eſſe non videtur qui non aliquando nihil agit. Hæc ille. Mox interpretatur quid ſit declaret, nihil agere. In qua, inquit permaneo

Ceſſare qui dicantur. Catule ſententia, meo more quum huc veni, hoc ipſum nihil agere, & plane ceſſare delectat. Nam ceſſare dicuntur non tantum ii qui deſiſtunt à negotio, ſed qui ſunt in otio. Expedit autem ſubinde nihil agere, quo cætera rectè agamus. Alias oſtendimus eos nihil agere dici, qui inanem ſumunt operam.

In herba luxuries. 22

Ruſtici ſemina copioſiu, quam expedit herbeſcentia, dicunt luxuriare, eamque præproperam ſegetem appellant luxuriē, quam immiſſis in agrum iumentis aut pecudibus corrigunt, quod illi vocant ſegetem depaſcere. Maro,

Luxuriem ſegetum tenera depaſcit in herba.

M. Tullius eodem libro, quem modò citaui, Quòd ſi hic noſter Sulpitius faceret, multo eius oratio eſſet preſſior, in qua nūc interdum, vt in herbis ruſtici dicere ſolent, in ſumma vbertate ineſt luxuries quædam quæ ſtylo depaſcenda eſt.

Lacinia tenere. 23

Qui leuiter rem tenent, lacinia tenere dicuntur, hoc eſt extrema veſtis ora. cui contrarium eſt illud, Medius teneris. M. Tullius libro de Oratore; Nam illud alterum genus quod eſt temporibus, locis, rebus definitum, obtinent, atque id ipſum lacinia. Non dubium eſt quin Cicero metaphoram duxerit à populari ſermone: nam idem dictum & hodie durat apud noſtrates, ſiquem imitant non ex animo. Inde illud, Scindere penulam. Et apud Terentium Myſis Getam reſupinat pallio. Cicero videtur alluſiſſe ad illud Plauti in Aſinaria, Lachrymātem lacinia tenet lachrymans. *Scindere penulam.*

Surculum defringere. 24

Simili forma dixit eodem in loco, Surculum defringere, pro eo quod eſt, non callere totam diſciplinam, ſed ex ea paululum quod ad rem præſentem faciat, decerpere. quemadmodum iureconſulti nonnunquam aliquam ſententiam aut fragmentū adducunt e Theologorum diſciplina. Locus apud Ciceronem huncin modum habet, Atque hactenus loquuntur, etiam hac inſtituendi diuiſione vtuntur, ſed ita, non vt iure aut iudicio, vt denique recuperare amiſſam poſſeſſionem, ſed vt ex iure ciuili ſurculum defringendo vſurpare videantur. *Paucula decerpere.*

Mendacium vtile. 25

Diues ille apud Satyricum Iuuenalem dicit, Quid enim ſaluis infamia nummis? Et Dorionem Terentianum non pudet vanitatis, dum ob rem. Sed honeſto propius eſt quod ait Oreſtes in Electra Sophoclis,

Δοκῶ μὲν οὐδὲν ῥῆμα σὺν κέρδει κακόν. id eſt,

Nullum reor verbum, quod eſt lucro, malum.

Conuenerat enim vt fingerent ipſum eſſe mortuum. Sentit igitur famam mortis viuo nihil nocituram, ſed ad id quod conſtruerant fore accommodam: venerant enim vlturi Agamemnonis mortem, idque perfecerunt. *Fama mortis viuo nihil nocitura.*

Equi generoſi ſenectus. 26

Ἵππου γῆρας, aliàs dictum eſt, de his qui poſt res præclarè geſtas, ob ſenium reiiciuntur. Sed Sophocles in eadem fabula declarat generoſi equi ſenectutem, his verſibus,

Ὥσπερ γὰρ ἵππος εὐγενής, κἂν ᾖ γέρων,
Ἐν τοῖσι δεινοῖς θυμὸν οὐκ ἀπώλεσεν,
Ἀλλ᾽ ὀρθὸν οὖς ἵστησιν, ὡσαύτως δὲ σὺ
Ἡμᾶς τ᾽ ὀτρύνεις, κ᾽ αὐτὸς ἐν πρώτοις ἕπῃ. id eſt,

Generoſus vt equus, conſenuerit iam licet,
Animum tamen nunquam in periclis abiicit,
Sed auribus rectis ſtat: itidem tu quoque
Et incitas me & ipſe cum primis ades.

Verba ſunt Oreſtis ad pædagogum ſenem, cuius cōſilio & auxilio occidit Clytemneſtram & Ægiſthum.

Cunctatio noxia. 27

In eadem fabula Electra de Oreſte qui reditum proferebat, ita loquitur.

Μέλλων γὰρ αἰεὶ δρᾶν τι, τὰς οὔσας τέ μου,
Καὶ τὰς ἀπούσας ἐλπίδας διέφθορεν. id eſt,

Dum facere ſemper prorogat quę adſunt ſimul,
Simul & futuras perdidit mihi ſpes meas.

Prouerbii ratio eſt in tropo, quo præſentes & abſentes dixit pro omnes.

In arduis cunctanter agendum. 28

Ibidem Electræ querenti de fratre,

Φησίν γε, φάσκων δ᾽ οὐδὲν ὧν λέγει ποιεῖ. id eſt,

Dicit quidem, ſed e dictis facit nihil.

Ita reſpondet Chorus,

Φιλεῖ γὰρ ὀκνεῖν πρᾶγμ᾽ ἀνὴρ πράσσων μέγα. id eſt,

Qui facinus ingens tentat, ille lentus eſt.

Sentiens in arduis ac periculoſis negotiis non eſſe præcipitandum conſilium. Huic rurſus ita reſpondet Electra, *Conſilium non præcipitandū, in arduis.*

Καίτοι γ᾽ ἐγώ νιν ἔσωσ᾽ οὐκ ὄκνῳ. id eſt,

At is quidem aut cunctante me ſeruatus eſt.

Sentiens perniciosam eſſe cunctationem, quum vrget præſens periculum.

E paucis verbis ingens bonum aut malum. 29

Ibidem Electra ſic loquitur ſorori Chryſothemidi,

Πολλά τοι σμικροὶ λόγοι
Ἔσφηλαν ἤδη, καὶ κατώρθωσαν βροτούς. id eſt,

Sermo profectò rebus in compluribus
Deiecit homines, ſimul & erexit, breuis.

Sentit, interdum ex paucis verbis perperam intellectis, magnos naſci errores, atque etiam erroris correctionem ex paucis rectè intellectis. De leuiſſimæ rei grauiſſimis pœnis dictum eſt alias.

Vni cum duobus non eſt pugnandum. 30

In eadem Chryſothemis, Electræ ſorori & choro concorditer hortantibus, ita reſpondet,

δράσω

[illegible]
[illegible] id eſt,
Factu arduum: non æquum enim eſt, reſiſtere
Vnum duabus.
Affine eſt huic, Ne Hercules quidem aduerſus duos. Huc alluſit & Catullus in Epithalamio, —noli pugnare duobus.

Mala malis eueniunt. 31

Clytemneſtra obiurgans Electram filiam, quòd per eam traduceretur vt viricida, viciſſim audit,
Αἰσχροῖς γὰρ αἰσχρὰ πράγματ' ἐκδιδάσκεται. id eſt,
E turpibus enim, facta turpia diſcimus.
Significans quod filia de matre parum honeſte loqueretur, ei imputandum quæ necando maritum, & filij necem moliendo docuiſſet liberos odiſſe matrē: id paulò pòſt dicit explanatius,
[illegible] id eſt,
Porrò ipſa facta verba reperiunt ſua.
Scitum eſt illud Socratis, vt ſe quiſque talem præſtaret re, qualis haberi cuperet. Fama enim è factis velut è fonte naſcitur, è bonis bona, è malis mala. Proinde qui factis ignominioſis ſibi peperit ignominioſam famam, ne ſuccenſeat malè loquentibus, ſed ſibi qui ora aperuit populo: nec moliatur vindictam in maledicos, ſed benefactis rumoré fœdum abolere ſtudeat.

Fama è factis, vt a fonte naſcitur.

Numinis ira ineuitabilis. 32

Apud Homerū Iupiter vxori minitans, appellat manus ſuas, ἀάπτους, quòd lædant quoſcunque velit, quum a nemine viciſſim lædi queant. Simile eſt quod in eadem fabula dicit Oreſtis pædagogus,
[illegible]
[illegible] ,id eſt,
At vbi viro nocet deorum quiſpiam,
Vitare poſſit nemo quamlibet potens.
Solent homines calamitates ſuas in hāc aut illam cauſam reijcere, quum pleraque mala ſic præter omnem expectationem accidant, vt appareat à ſuperis immitti. Aduerſus numinis decretum nihil valet humana prouidentia.

Quò terrarum raperis? 33

Qui non ſunt attenti ad rem propoſitam, negantur eſſe domi: qui longius aberrant à vero, in alia regione eſſe dicuntur. Electra ſorori nuncianti Oreſtem viuere qui dictus erat mortuus, ita reſpondet,
Οὐκ οἶσθ' ὅποι γῆς, οὐδ' ὅποι γνώμης φέρῃ. id eſt,
In quod ſolum rapiare non intelligis,
Nec quò ferat mens.
Prouerbium eſt in tropo. Sic in eum qui aberrat à re propoſita aptè dicetur illud, Quò nunc ſe proripit ille? Aut, In quam regionem abripitur? Tranſlatum videtur à nautis.

In eum, qui à ſcopo aberrat.

Bene natis turpe eſt malè viuere. 34

Quidam arbitrantur ob hoc ipſum ſibi licere turpiter viuere quòd honeſtiſsimis ortibus orti ſunt: quum contra generis claritas quaſi fax addita faciat vt nobilium errata plus habeant dedecoris, quam obſcuro genere natorum. Hoc in eadem fabula ſic expreſſit Electra,
[illegible] id eſt,
Natis honeſte turpe viuere turpiter.
Quanquam Electra putat eos turpiter viuere, non qui ſunt improbis moribus, ſed qui viuunt in ſeruitute, quum ſint ingenui nati, vt cum illo conueniat, Vbi non ſis qui fueris, non eſt cur velis viuere.

Mortui non dolent. 35

Eadem in eadem fabula, ſignificans ſe ſpōtanea morte quæſituram malorum finem, ait,
Τοὺς γὰρ θανόντας οὐχ ὁρῶ λυπουμένους. id eſt,
Nam mortuum dolere video neminem.
Eóque Plinius exiſtimat nullum beneficium à dijs datum homini maius, quàm quod cuique in manu eſt, quum velit è vita excedere. Melius Socrates qui docet eſſe nefas animam iniuſſu imperatoris Dei e corporis præſidio decedere.

Omnibus modis nocens. 36

Ibidem Oreſti percontanti quibus modis eſſet moleſta Clytemneſtra, manibus an veneno, reſpondet Electra,
Καὶ χερσὶ καὶ λύμαισι καὶ πᾶσιν κακοῖς. id eſt,
Manu & venenis & malis demum omnibus.
Quadrabit in hominem modis omnibus pernicioſum, fucis, vi, verbis, factis.

A capite arceſſere, A fonte ducere. 37

Quum res ab eo repetitur quod eſt in negotio præcipuum, à capite arceſſi dicitur. M. Tullius lib. de Orat. 2. Etiā ætatis eſt vſuſque noſtri, à capite quod velimus arceſſere, & vnde omnia manant videre. Item lib. De legibus 1. Altè vero, & vt opinor, à capite frater repetis quæ quærimus. Et paulo pòſt ibidem, Viſne ergo ipſius iuris ortum à fonte repetamus? Quòd antè dixit A capite, hic dicit A fonte. Rurſus in Topicis, Quum autem à genere ducetur argumentum, non erit neceſſe id vſque à capite arceſſere. In Tuſculanis quæſtionibus alicubi dicit, A capite ducere, pro eo quod erat ab exordio repetere.

Ab eo, quod primum eſt auſpicari.

Latini tibicinis more. 38

In M. Tullij verbis quæ paulo antè retulimus ex oratione pro L. Muræna, prouerbium inerat, quum ait iureconſultum inſtructo petitore, Latini tibicinis more tranſire ad eum à quo petitur, & illum ſolennibus verbis inſtructurum. Vnde nata ſit ſimilitudo non admodum liquet, niſi quòd probabilis coniectura videtur ducta a priſcis illis Latinis qui in pagis aut oppidis vnico tantum tibicine fabulas agitabant, ad cuius modulatum, vocem ac geſtum accommodabant hiſtriones, alioqui ob imperitiam non ſeruaturi carminis rationem. Is igitur tibicen poſteaquam vni actori præcinuerat, cogebatur ad alterum huic reſponſurum tranſire, eique viciſſim incentiuo tibiæ metri modulos præire, atque hinc rurſus ad alium, quòd ruſticani homines abſque præeunte tibicine non poſſent aptè ſaltare verſus aut mimos. Hanc coniecturam adiuuat locus qui eſt apud M. Tullium in Oratore ad Brutum, vbi agit de verſibus ita compoſitis vt poſſet oratio libera ſolutáque videri, Quorum, inquit, ſimilia ſunt quædam etiā apud noſtros, velut illa in Thyeſte, Quemnam te eſſe dicam, qui tarda in ſenectute: & quæ ſequuntur: quæ niſi quum tibicen acceſſit, orationi ſunt ſolutæ ſimillima. Prior locus ex oratione refertur in prouerbio, Cauſa cadere.

In quadrum redigere. 39

Superius ex Ariſtotele docuimus, virum cōſtantis animi appellari tetragonum, quòd ea figura ex omni parte ſui ſimilis eſt. Vnde quicquid congruit & aptum eſt, quadrare dicitur. Id M. Tullius in Oratore deflexit ad orationem concinnam, & aptis numeris compoſitam. Itaque poſt primam eſt nata hæc circumſcriptio, vel comprehenſio, vel continuatio, vel ambitus, ſi ita licet dicere, nemo qui aliquo eſſet in numero, ſcripſit orationem generis eius quod eſſet ad delectationem comparatum, remotamque a iudicijs forenſique certamine, quin redigeret omnes ferè in quadrum numerumque ſententias. Metaphora ducta eſt à marmorarijs. Non ſum immemor hoc à nobis alibi poſitum, ſed locum euidentius oſtendere volui: illic enim tantùm indicaram.

Vir conſtans, tetragonus.

Quadrate.

Ἀπαλαίστρως. 40

Motus & homines inconditos & arte carentes M. Tullius in eodem opere teſtatur à Græcis appellari ἀπαλαίστρους, quaſi dicas à palæſtra alienos: quòd in palæſtra exercitati, etiam in cæteris actionibus venuſtatem quandā habent, quemadmodum indicat in Oratore ad Brutum, Non, inquit, vt in ea tamē omnia fiunt ſed vt ſic adiuuent vt palæſtra hiſtrionem. Talis eſt ſaltatio Cyclopica & Sileni. Verba Ciceronis adſcribam, Itaque qualis eorum motus quos ἀπαλαίστρους Græci vocāt, talis horum mihi videtur oratio qui non claudunt numeris ſententias. In libro De optimo genere dicendi, dixit, Palæſtricè ſpatiari, pro decoro numeroſoque geſtu incedere. Hæc, inquit, vitauerunt ferè omnes qui aut Attici numerantur, aut dicunt Atticè: ſed quatenus valuerunt, ſani & ſicci duntaxat habeantur: ſed ita, palæſtricè in xyſto ſpatiari vt liceat, non vt ab Olympijs coronam petant. Quin hoc ipſum, Ab Olympijs coronam petere, prouerbij ſpeciem habet, pro eo quod eſt, e rebus arduis magnā ac ſolidam affectare laudem hoc eſt, in cauſis ſerijs & grauibus vincere. Qui priuatim in porticibus ad voluptatē diſſerunt, in xyſto ſpatiantur: qui in foro cauſas graues agūt, in ſolē & puluerē prodeūt, magnū periculū magnæ laudis ſpe ſuſcipientes.

Inconditi motus, arteque carentes.

Palæſtricè ſpatiari.

Cadere in curſu. 41

Cadere in curſu M. Tul. dixit pro eo quod eſt expetita laude fruſtrari: quemadmodum ſiquis ad lauream theologicam contendens, emoriatur priuſquam ad ſummum eius nominis faſtigium peruenerit. M. Tullius lib. De claris oratoribus de Galba loquens, Laudabant hunc patres noſtri, fauebant etiam propter patris memoriam ſed cecidit in curſu. Nam rogatione Manilia Iugurthinæ coniurationis inuidia, quum pro ſe ipſe dixiſſet, oppreſſus eſt. Simili tropo dicimus eos e curſu reuocare, quos ab inſtituto ad aliud quippiam retrahimus. Et in curſu eſſe dicuntur qui magno ſtudio contendunt aliquò. Metaphora ſumpta eſt à publicis certaminibus, pedibus aut equis currentium.

Laude petita fruſtrari.

Titius. 42

Titium ſaltare dicebantur qui incompoſitè ac ſolutè geſtiebāt: fuit enim huiuſmodi ſaltationis genus quod à Titio quodam malo oratore nomen inuenit. M. Tullius eo quod modò citauimus opere, Quos Sextus Titius conſequutus, homo loquax ſanè & ſatis acutus, ſed tam ſolutus & mollis in geſtu, vt ſaltatio quædam naſceretur, cui ſaltationi Titius nomen eſſet. Ita cauendum nequid agēdo dicendóue facias cuius imitatio rideatur. Citat hunc Ciceronis locum Quintilianus lib. 11 cap. De pronuntiatione. Similia his ſunt Saltare Cyclopem. Hora. —ſaltaret vti Cyclopa. Et Saltare cordacem, more Sileni.

Saltare Cyclopem, vel cordacem.

Vt Phidiæ ſignum. 43

Quæ primo ſtatim aſpectu probantur omnium ſuffragijs,

vt Phidiæ ſignum placere dicuntur. Nam quædam ſigna non ſtatim arridet, ſed frequenter & propius inſpecta, paulatim incipiunt placere. M. Tullius eodem libro, Nam Q. Hortéſij admodum adoleſcentis ingenium, vt Phidiæ ſignum ſimul aſpectum & probatum eſt. Is L. Craſſo, Q. Scæuola conſulibus, primum in foro dixit, & apud hos quidem cóſules, & cùm eorum qui adfuerunt, tum ipſorum conſulum qui omnes intelligentia anteibant, iudicio diſceſſit probatus. vnde viginti annos natus erat eo tempore. Hæc ille. Arbitror autem Ciceroné ſentire de Ioue Olympio, quem finxit inſignis ſtatuarius Athenienſis Phidias, quemadmodum refert Plinius lib. 34. cap. 8. & lib. 36. capite 5.

In numerum peruenire. 44

Aliquo in precio eſſe.

Qui in aliquo pretio haberi incipiút, In numerum aliquem peruenire dicútur: quemadmodum, In aliquo numero eſſe dicútur qui ſunt alicuius exiſtimationis. &, In nullo numero eſſe, qui plane contempti ſunt. M. Tullius in eodem libro, His enim rebus infimo loco natus, & honores, & gratiam, & pecuniam cóſequutus, etiam patronorum, ſine doctrina, ſine ingenio, aliquem in numerum peruenerat. Et aliquanto póſt, de C. Sicinio loquens, Has ille tenens, & paratus ad cauſas veniens, verborum non egens, ipſa illa comparatione diſciplináque dicendi iam in patronorum numerum peruenerat.

E neuo cognoſcere. 45

Ex re minima, totum hominis ingenium æſtimare.

E neuo cognoſcere, eſt ex re quapiam minima totum hominis ingenium æſtimare, quemadmodú dicimus Leonem ex vnguibus agnoſcere, & Protogenes ex linea agnouit Apellé. M. Tullius in libro De claris oratoribus, Nunc quoniam totum me non è neuo aliquo aut crepundiis, ſed corpore omni videris velle agnoſcere, complectar nonulla etiam quæ fortaſſe videantur minus neceſſaria. Metaphora ſumpta eſt ab iis qui infantibus quos abiegát exponuntve, addunt crepundia per quæ agnoſcantur, ſi forte inciderit occaſio. Aut neuum aliquem in corpore notant parentes. Tale ſignum interdú ſyngraphis ſuis addunt trapezitæ.

Ne pudeas artem, &c. 46

Verſus erat olim populari ſermone iactatus, Ne pudeat arté proloqui quam factites. Multos non pudet turpi quæſtu viuere, quam pudeat nomen eius quæſtus profiteri. Quemadmodum ſiquis vſuram exercens, vocari malit negociator. Verſum citat M. Tullius eodem libro, Me autem ſine peruulgatiſſimus ille verſus, qui vetat

Artem pudere proloqui quam factites,

diſſimulare non ſinit quin delectet: ſue tuum ſtudium hoc a me veli nimis expreſſit.

Δοριάζει. 47

Deindecora nuditate.

Δωριάζειν olim dicebátur qui corpore parum decore in dato incedebant, ductú a virginibus Doricis, quæ perpetuo diſcinctæ & abſque tunicis eſſe conſueuerunt, tantú pallio tectæ vtroque feneſtrato, per quod parebát nuda corporis. Apud Lacedæmonios autem, virgines certis diebus tota nudæ incedebant. De Romanorú multis pellucentibus neſcio quemodo ſentiat.

Aetoli. 48

Petaces.

Αἰτωλοὶ dicti ſunt olim ioco prouerbiali qui iuxta mores Ætolorum petaces eſſent & improbi. Alluſum eſt enim ad vocem: quemadmodum audi munerum, Dorice loqui dicebantur: ſic αἰτωλοὶ dicti videntur quòd omnia petant, ἀπὸ τοῦ αἰτεῖν. Meminit Stephanus.

Χαρωνῖται. 49

Qui teſtamento abutuntur.

Olim Charonitarum cognomen apud Romanos populari ioco tributum eſt iis qui ex defuncti commentariis tuebantur quod perperam agebant. Hinc ortum: Quum M. Antonius oratione funebri, prolatáque C. Cæſaris veſte, populum in eius interfectores concitaſſet, arripuit Cæſaris cómentarios in quibus acta illius continebantur, iisque adſcripſit quæ libuit, atque horum authoritate ſe facere ſimulabat quicquid agebat, aliis tribuens magiſtratus, alios ab exilio reuocans, alios e vinculis liberans. Hi omnes, quoniam ſe defuncti commentariis excuſabát, vulgari ioco dicti ſunt Χαρωνῖται, vt refert Plutarchus in vita M. Antonij. Simili artificio quidam abutuntur teſtaméntis, in quos competet iisdem cognomen.

Oculis ferre, & ſimilia. 50

Prouerbialia ſunt & illa, Oculis ferre, In ſinu ferre, ſi quis qué inſigniter amat fouétque. Tranſlatú à matribus teneré liberos ſuos amantibus, à quibus non dimouent oculos, ſolicitæ nequid illis accidat incommodi, geſtantque in ſinu atque in complexu. Exempla vtriuſque ſunt apud M. Tullium crebra. Non diſſimile eſt quod eſt apud Platonem libro De Rep. 10. ἐπὶ ταῖς κεφαλαῖς περιφέρειν, id eſt, Super capita ferre. καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ σοφίᾳ οὕτω σφόδρα φιλοῦνται, ὥστε μόνον οὐκ ἐπὶ ταῖς κεφαλαῖς περιφέρουσιν αὐτοὺς οἱ ἑταῖροι, id eſt, Et ob hanc ſapientiam in tantum amátur, vt ſectatores eos tantum non in capitibus circumferant.

Iapeto antiquior. 51

Ἰαπετοῦ ἀρχαιότερος, id eſt, Iapeto antiquior. Iupiter apud Lucianum ſic alloquitur Cupidinem pueritiam excuſantem, σὺ παιδίον εἶ, Ἔρως, ὃς ἀρχαιότερος εἶ πολὺ τοῦ Ἰαπετοῦ;

HENRICVS STEPHANVS LECTORI.

Hæc ſunt quæ mihi, dum excuderent hoc opus, in quoſdam eius locos annotáda occurrebát. In quibus cur maiore breuitate vſus non ſim, in cauſa fuit, quòd me, niſi latè expoſitis meis, qualeſcunque erát, rationibus, fidé aduerſus tantum virú non facile impetraturum cernebá. Quanquá ne ſic quidem fore vt eam vbique impetré, perſuaſum habeo: tum quòd mihimetipſi in nónullis diffidá (noui enim quàm ſit mihi curta ſupellex, ſimul etiá quàm tumultuoſè ac præcipitanter hæc à me ſcripta fuerint, mihi ſum cóſcius) tú verò quòd examinis laboré paucos ſuſcepturos eſſe exiſtimé. Quicunque tamen eum ſuſcipiét, eos etiam atque etiá rogo, ne propter aliqua in quibus me hallucinatum eſſe cóperiét (nam quin mihi iſta in ſcriptione id alicubi acciderit nó dubito) erga omnia pariter minus æquos & candidos iudices ſe præbeát. Cęterùm quum vacuæ futuræ eſſent aliquot paginæ, ea quæ ſequuntur, licet leuiora, ad eas implendas collegi.

C. 18. V. *mittendas*] ἐν ταυτῷ non ſignificat ferme, ſed ſimul.

C. 61. V. *Qua*] ἔρωτι ponitur pro ὑπ' ἔρωτι, præ amore. vnde & quidam amorem compellans, dixit, ἢ μὴ δίδασκε τὰ αἰσχρὰ φαίνεσθαι καλά.

C. 143. V. *minem eſſe*] Pręſenti tépore pro præterito vtitur Pauſanias in narratione, Græci ſermonis conſuetudinem ſequens. ideo vertendus ita fuit hic locus, Hunc Ocnum aiunt hominé fuiſſe induſtrium operique intentum, ſed vxorem habuiſſe ſumptuoſam ac prodigá: vt quicquid is ſuo labore corraſiſſet, id mox abſumeretur ab illa.

C. 165. V. Ὄσιοι] αἱ ζευγνύται in vſitata ſignificatione accipitur, itidem vt ὑλοτομοῦσι & αἰθαλοῦσι apud Strabonem in explicatione huius prouerbii.

C. 201. V. *Ac nugæ tepidæ.*) λῆρα non ſignificat hic nugas, vt oſtédi antea col. 159.

C. 225. V. *Ferrea verò ignis venit in præcordia virtus.*) Non illud ſonant Homerica verba, ſed hoc, Ferream verò ignis vim immiſit (Achilles videlicet) in rogum Patroclo extructum non in præcordia. Ignem autem ferreum intellige eo ſenſu quo indomitus Latine appellatur. Vt autem ſeruari poſſet illa interpretatio: at verſus non ſtaret: quum Venit in præterito priorem producat ſyllabam.

C. 296. V. *a veritate*) ἀπεῖπεν valet dicturus eſſe, nó dicere. Sed nec iſtam interpretationem, A veritate deſultauit, probo.

C. 314. V. *voti*) ὁ χρέων non recte interpretatur. ita enim ſumitur vt in iſto genere loquendi, οὐκ ἐχρῆν ὁ χρέων ἔρωτος ὢν ... ἔχειν.

C. 335. V. *cubitum illud fugit.*) Alius Græcorum verborum eſt ſenſus nimirum, Qui ex politicis, vel inter politicos excelliſſimo ſunt animo præditi. Nam μέγιστον φρονοῦντες non ſignificat peritiſſimi, ſed maximè elato animo, vel excelſo ſupra alios animo præditi: nec πολιτικῶν à μέγιστον φρονοῦντες regitur, nec

eſt neutrius generis, vt nominatiuus ſit πολιτικά, id eſt, res ciuiles: ſed eſt genitiuus participij, vt grammatici loquuntur, maſculini generis. nominatiuum habes πολιτικοί, id eſt, rerum ciuilium periti.

C.[illegible] V. [illegible] Rectius. In certamē prodit, vel progreditur, ſic accipitur & in prouerbio [illegible].

C.377. V. [illegible] διὰ πλατειῶν eſſet per plateas at διὰ πλατείας, eſt per plateam.

C.390. [illegible] Legēdum οὐ μία φωνὴ, vt ſit, cuius vnica vox.

C.391. V. *Terram pro terra* Pro eſt ἀντὶ, non πρό.

C.46[illegible] *Ob inopiam*, [illegible] non ſignificat moleſtū, ſed maleficum, improbe agentem.

V. *tamen* [illegible] non ſignificat Non videbor hominum rotunde loquentium verbula: ſed, Non comperiar rotundare vel rotundās verbula. Nam [illegible] non eſt nomen, vt putauit, ſed participium.

V. [illegible] Paulo pōſt reddit [illegible], pauidi. atqui [illegible] non eſt timidum & meticuloſum eſſe, ſed animum deſpōdere, non eſſe bono animo, quod non ſolum timidis cōtingit, ſed & audaciſſimis plerunque.

C.485. V. *in delicijs erat* [illegible] non ſignificat ſimpliciter opiparè viuere, ſed ſupramodū opiparè vel delicatè. nam [illegible] exceſſum hîc denotat adeò vt nec egregias mazas, nec aliquid his etiam lautius ſumi, hac præpoſitione ſignificari exiſtimandum ſit.

C.568. V. *Ἑρμῆς ἀμύθητος, id eſt, Mercurius infans, elinguis, indoctus*) At non ita vſurpatur ἀμύθητος, ſed paſſiua ſignificatione, pro dictu impoſſibile, inenarrabile, ineffabile, innūctum. Quare [illegible] potius legendum

C.620. V. *Quis oſtium*) [illegible] cum præcedenti verbo [illegible] non iungitur, ſed cum ſequenti [illegible], vt ſit, Quis oſtium pultauit? quam centaurice inſilit quiſquis is eſt. Admirantis igitur poſitum ἄν, non pro [illegible].

C.621. V. *Cera tractabilior*, [illegible] tractabilior exponi non poteſt. nam à πλάθω [illegible] deducitur, & valde latum ſeu peramplum ſonat: vt ἀπλατής, latitudinis expers, ab eodē ſubſtantiuo deriuatum. Sed [illegible] accommodando genitiuo κηροῦ interpretādum eſſet, Cera dilatabilior (ſi hoc vocabulum liceret vſurpare) id eſt, qui facilius quam cera dilatatur. Quanquam non placet hæc lectio: ac legendum puto [illegible] nam cera arbitrio formari ac fingi poteſt.

C.628. V. *dum infundit*) Lege potius βῶλος ἀερίων, id eſt, Gleba aruo.

C.633. V. [illegible] Tributum colligo non dicitur [illegible], ſed φορολογῶ. ideo vt conueniat hæc interpretatio, legendum φορολογεῖ. Antea tamen [illegible] φέρει, non φορεῖν nec φορολογεῖ, habuimus.

C.657. V. *metuit omnia ſi vel mus obſtrepat*) οἷος nō ſignificat velut. nam Ariſtoteles ita loquitur, ὁ μὲν γὰρ φύσει τοιοῦτος οἷος δεδιέναι πάντα, κἂν ψοφήσῃ μῦς, δειλὸς δειλίαν θηριώδη. Id eſt, Nā qui natura talis eſt vt metuat omnia, ſi vel, &c.

C.657. V. [illegible] hic non ſignificat ſurſum excitare: ſed attollere, euehere. non enim potuit [illegible], aut ſynonymum aliud, ſed [illegible]. Nam [illegible] habebant ſuam ciuitatem Lacedæmonij.

C.66[illegible]. V. [illegible] Platonis verba legenda ſunt ita, [illegible] [illegible] Inter, reddenda autem ſic, Quid inquit Thraſymachus, hu(n)ccine venisse huc exiſtimas auri fundendi, ac non ſermonis audiendi gratia?

C.664. V. *Etenim*, μεγαλόφωνος ſonat altiloquus, grādiloquus: non vocalis.

C.668. V. *Dicendo, quoties præteribat*, [illegible], non ſignificat, Quoties præteribat: ſed, quoties vel quum accederet ad dicendum. vt, [illegible].

V. *Tonat* Græca verba ſunt in præterito imperfecto, Tonabat, coruſcabat, miſcebat.

V. *versum voluitur*] Potius, Dum voluitur.

C.678. V. *fortè aliquis*) Hic ἐγείρῃ nō ponitur pro erigat, ſed pro expergefaciat, excitet à ſomno. Eſt autem vetus ex [illegible].

V. [illegible] *Curæ eſt*, Non ita hoc loco accipitur λόγος, ſed pro cura, adeò vt interpretari oporteat, Parua omnino mihi cura eſt vel Profanos autem parum curo.

C.686. V. *Ecepiſti*, cœpiſti. eſt enim [illegible] ſecundæ perſonæ.

V. [illegible] non ſignificat artifices, ſed callidi, & vafri

C.695. V. *Non metuat potum effundere*) Alius eſt verborum Theocriti ſenſus. nam qui hic loquitur, [illegible], vt ait ipſe ſcholiaſtes. id eſt, obtrectat ei cui ſuam operam conduxerat, vt non miniſtranti potus quantum ſatis eſſet. Ita igitur interpretari oportet hunc locum, Optabilis eſt ranæ vita, vtpote quæ non curet eum qui illi potum infundit. Legendum enim ἐγχέοντα, ab ἐγχέω, quod paſſim in hac ſignificatione inuenitur. Niſi quis accipiat ἐκχέοντα, id eſt, [illegible] Quamuis autem retineretur ἐκχέοντα, & intelligeretur pro effundentem, non eſſet tamen hic ſenſus, Non metuat potūs effundere. Nam Græcè hoc dicendum foret, [illegible] quanquam nec [illegible] ſignificat metuo.

C.724. V. *Imus quidem lapſus*) Quaſi legeretur Ἥμαρτες μέν. Verum hanc lectionem nullo modo ferre poſſet verſus. retinenda igitur quam habemus: ſed mutanda interpretatio.

V. *Nequis loquatur*) Putauit prohibentis eſſe hîc particulam [illegible] [illegible], accipi pro μὴ λέγῃ τις, vel μηδείς: ſed ita nō ſolet vſurpari [illegible] præterea particula ἄν in prohibendi formula foret ſuperuacanea. Interpretandum igitur, Percipere nunquam quibimus, ne ſi loquatur quidem aliquis. vel, Ne ſi dicat quidem aliquis, diſcere poſſimus.

V. *Poſt, meas pignori opponens meas*] Potius, Pignori opponuntur. capitur enim paſſiuè, non actiuè.

C.726. V. *Ligno niſi fors primus ille aſſederit*) Non, primus ligno aſſederit: ſed primo ligno aſſederit, [illegible].

V. *Fauis cuncto. quippe quoties conſpicor*) [illegible] hic ſignificat, dum ſpectaculis interſum, dum in theatro ſum ſpectator. & [illegible] non pro negotiis accipitur, ſed pro commentis, figmentis.

C.729. V. [illegible] non ponitur hic pro gratū, ſed pro ſufficiens & hoc vel ſimili modo interpretari oportuit, Satis igitur fuerit.

C.743. V. *verum & tunc illis fefellit*) ἀμαρτάνω neutrum eſt, ſignificans aberro, fallor non fallo. Quanquam ne illo quidem paſſiuo fallor ſatis commode redditur.

C.751. V. *Ingentem, ermones variique, & paſcua dictis*) [illegible] idem valet quod [illegible]. Ideo non oportet interpretari paſcua dictorum, vel paſcua dictis ſed copia dictorum.

C.769. V. *audiendis, &c.*) *Felix multorum agrorum poſſeſſor*) Quū ita interpretatur πολύαγρος, oſtēdit ſe pro appellatiuo nomine id accepiſſe. quod tamen proprium eſt nomen in hoc ipſo quē citat Plutarchi loco. Nec verò per υ ſcriptum habetur Πολύαγρος in vulgatis eius editionibus, ſed per ι πολίαγρος. quæ ſcriptura ſi vera eſt, à [illegible] & ἄγρα deriuari dicendum fuerit. Cæterum vt hic Eraſmus ex nomine proprio facit appellatiuum, ita viciſſim ex nomine appellatiuo fecit nomen proprium antea. qua etiam de re te admonui.

C.777. V. *modum Sunt quædam in rebus*) In his verbis, [illegible], datiuus καρδίᾳ non cum [illegible], ſed cum [illegible] iungitur: vt pro Aſt expertus quiſpiam horret ſi acceſſerit cordi ſupra modum, vertere oporteat, Aſt expertus quiſpiam illud accedens horret cordi ſupra modum.

V. *ta vini non miſcetur aqua* [illegible]) Græca verba ſonant, Gutta vini infinitis congiis aquæ nō miſcetur aut, cum decem millibus congiorum aquæ. vt μυρίοι ſit à nominatiuo μύριοι, nō μυρίοι.

C.814. V. Γοργόνα Περσεὺς ἐχειρώσατο, id eſt, *Gorgonem Perſeus abſtulerit*) Potius, expugnauit, ſubegit.

C.822. V. [illegible] Dementior eſt ἀνοητότερος. ſed vereor ne alius ſub ea lectione quam habemus, lateat error.

C.837. *Priſca hæc [illegible] atque obſita canis*) [illegible] interpretatur obſita canis, pro πολιὰ ſumens. verùm apud Ariſtoph. non legitur [illegible], ſed [illegible] & hanc lectionem apud eū agnoſcit ſcholiaſtes, ſcribēs [illegible] fuiſſe vnum ex antiquiſſimis feſtis, appellatum alio nomine Διάσια. Idē hos Ariſtophanis verſus enarrans, ex Pace,

[illegible]

[illegible]

ſcribit [illegible] fuiſſe feſtum Athenis in quo Ioui [illegible] ſacrificarent decimaquarta die menſis Maij. Hanc tamen lectionem [illegible] itidem in prouerbio Cicadis [illegible], poſuit Eraſmus. qui an alibi [illegible] pro [illegible] egiſſet, neſcio: ego certe legere me non memini. Cæterùm ſi [illegible] prouerbialia ſint, huic nomini [illegible] fiet iniuria, niſi & ipſi inter prouerbia locus detur.

C.842. V. *qui hominum* [illegible] pro [illegible] accipit, vertens, Quique tum demum audiant. ſed neſcio quo exemplo. Interpretare potius, Quique tum demum audiuntur. Item, [illegible] malim, Poſtquam prolata ſunt hæc verba [illegible] id eſt, Poſtquam poſtulata eſt aqua manibus.

C.848. V. *impunitate malos ad peccandum prouocari*, Verum eſt malos impunitate & impunitatis ſpe ad peccandum prouocari: &, vt Cicero ait, ſpem impunitatis maximam eſſe illecebram peccandi: ſed hunc non reſpicere puto adagium: quaſi videlicet pomum, dum cuſtoditur, non putet aliquis eſſe dulce, nec eius deſiderio teneatur: at vbi incuſtoditum viderit, adeo vt capere impune poſſit, tum verò id concupiſcere incipiat, dulce eſſe ſibi perſuadens: quaſi ipſa impunitatis ſpe ad illud deſiderandum ſolicitante, cuius alioqui nullum excitatum fuiſſet deſiderium. Hunc inquam non puto prouerbium reſpicere, vel potius eum à quo verſus hic ſcriptus fuit, qui poſtea in prouerbium abiit. Aperte enim huic ſententiæ repugnat quotidiana experientia: quum videamus multo magis placere, & maiorem ſui, vt ita dicam, amorem excitare illa quæ diligenter aſ-

ſeruantur, & quæ nobis conceſſa non ſunt, quàm quæ ſunt incuſtodita, & à quibus nullius periculi metus arcere poteſt. Quod non ignorauit, atque adeo nõ tacuit Naſo: qui elegiam quandam ita inchoat,

> Si tibi non opus eſt ſeruata ſtulte puella:
> At mihi fac ſerues: quo magis ipſe velim.
> Quod licet, ingratum eſt: quod non licet, acrius vrit.
> Ferreus eſt ſi quis quod ſinit alter, amat.

Idem in alia elegia,

> Nitimur in vetitum ſemper, cupimúſque negata.
> Sic interdictis imminet æger aquis.

Et paulo pòſt, vbi dixit Penelopen quamuis carentem cuſtode, inter tam multos procos intemeratam manſiſſe: quum Danae contra illo ſuo thalamo incluſa virginitatem amiſiſſet: ſubiungit,

> Quicquid ſeruatur cupimus magis, ipſaque furem
> Cura vocat. pauci quod ſinit alter amant.

Ad quæ Ouidii verba fortaſſe alludens Seneca, dixit, Furem ſignata ſollicitant, in quadam epiſtola, tale eſſe humanum ingenium oſtendens, quale & Ouidius deſcribit. ita enim ait, libri 9. epiſt. 69. Multi aperta tranſeunt, condita & abſtruſa rimantur. Furem ſignata ſollicitant. Vile videtur quicquid patet. aperta effractarius præterit. Hos mores habet populus, hos imperitiſſimus quiſque, in ſecreta irrumpere cupit. Huc pertinet & quod ſcribit Horatius his verſibus, 1. Ser. ſatyra 2.

> -leporem venator vt alta
> In niue ſectatur, poſitum ſic tangere noliт:
> Cantat & apponit, Meus eſt amor huic ſimilis. nam
> Tranſuolat in medio poſita, & fugientia captat.

Nec amator ſolus in rebus amatoriis, τὰ ἕτοιμα λιπὼν, ἀνέτοιμα διώκει, vt hic eleganter deſcribit Flaccus: ſed omnium hominum ita cõparata eſt natura, vt quod in promptu eſt, quod ſine labore, ſine periculo conſequi poſſunt, minus gratum ſit, minúſque amoris habeat quàm illud quod procul poſitum vident, & cuius laborioſa ſit periculoſáque adeptio. Cõtra naturam igitur eſſet, vt pomum quòd adhibitus ei cuſtos foret minus placeret. In quo verò ſi poteſtatem faciat cuſtos carpendi pomi, id non tam dulce videbitur, quàm ſi vi & eo inuito, vel clam eo inſcio decerptum fuerit. Hæc igitur prouerbialis oratio, Dulce pomum eſt poſtquam cuſtode caruerit, non ſignificat, meo quidem iudicio, cuſtodis abſentiam pomum reddere dulce, id eſt, eum qui, præſente cuſtode poma deſiderio non tangeretur, eo abſente id deſiderare, tãquam dulce: quum videlicet ſuum furtum impunitum fore ſperat. Nam cuſtodis abſentia vt quis audeat pomum decerpere quod alioqui non fuiſſet auſus, facit: at vt magis id deſideret quàm antea magiſque illi placeat nequaquam. imò ſi verum eſt, deſideria noſtra in vetitum niti, vt prohibitione accenduntur, ita permiſſione relangueſcere fatendum eſt. Quidnam ergo ſibi vult prouerbiale dictũ? Ei præbuiſſe occaſionem exiſtimo quempiam, qui, dum cuſtodiebatur pomum, id ſe appetere negauerit, vtpote adhuc acerbum: at cuſtodem abiiſſe cernens illud, tanquam dulce, decerpſerit. Ideóque in eos iactari ſolitum, qui ſine arbitris & clanculum iis rebus gauderent ac deditι eſſent, à quibus abhorrere, tanquam ingratis, exiſtimari vellent, vt in philoſophos, qui quũ ſe voluptates exoſas habere dicerent, vt pernicioſas, iis tamen domi, teſte omni remoto, indulgerent: earum capti dulcedine. Atque hoc ſenſu apertiſſimè vſurpatũ fuerit à Plutarcho iſtud adagium: qui τὸν παιδικὸν ἔρωτα τῷ γυμνασίῳ ἐγγενόμενον comparãs dicit, Ille autem voluptatem inficiatur, ob pudorem ac metũ: ideóque honeſto aliquo prætextu attingendi formoſos opus habet. amicitiã ergo & virtutem prætexit, & quidem athletico puluere ſe conſpergit, ac frigida lauat, ſuperciliáque attollit, ac philoſophari ſe prædicat, temperantiam colens foris, propter legem: at verò noctu & per ſilentium, Pomum dulce, quod cuſtodiri deſiit. Perinde ac ſi diceret, Iſti puerorum amatores (nam per ἔρωτα παιδικὸν intelligit τοὺς ἐρῶντας τῶν παίδων) cum illis verſantur in gymnaſiis, ſuo amori prætextũ honeſtũ quærẽtes, & quidẽ voluptatem inficiãtur, omniáque agunt quibus ab ea ſe abhorrere oſtendant: at remotis teſtibus voluptas illis eſt dulcis: vt pomum dulce eſt cuſtode amoto, id eſt, vt is, qui, dum cuſtos adeſt, pomum ait ſe nõ curare, vt minimè dulce: at illo abſente, id decerpit, non iam negãs eſſe dulce. Sic Plutarchus accommodare ſuæ orationi videtur hunc prouerbialem verſum quem ſecuti, ad multa quæ in quotidiano ſermone incidunt, eleganter accommodare & nos poterimus. Verbi gratia, ſi de adoleſcente quopiam ita loquamur, Dum ætas, metus, magiſter prohibebant, tibi comeſſationes, tibi ſcorta, tibi aleam diſplicere dicebas: at poſtquã liberius viuendi fuit poteſtas, γλυκεῖα ὀπώρα φύλακος ἐκλελοιπότος. Sic & in vernaculo ſermone, ei qui rem aliquam deſiderat, ſed quam conſequi ſe non poſſe videns, eius deſiderio ſe teneri diſſimulat, & hoc vel illo nomine ſibi non placere ait: dicere ſolemus, Tu de re iſta dicis quod vulpes de vuis dicebat, vel, Dicis idẽ quod vulpes, aſtruc acerbas eſſe vuas. Quam prouerbialem orationẽ ex quadam Æſopica fabula traximus in qua narratur vulpes, quum maturas vuas pendentes conſpicata, eas comedere conaretur, ſed attingere non poſſet: dixiſſe, Acerbæ ſunt adhuc. Vt igitur in principio dixi occaſionem huic prouerbiali, de quo nunc agimus, dicto, dediſſe videri poſſit aliquis, qui pomum quod habere nõ poterat, obſtãte videlicet cuſtode, acerbum adhuc eſſe dixerit (eodem planè modo quo vulpes vuas, quas vt maturas deſiderabat, quum attingere non valeret, acerbas eſſe aiebat, ſimulatque abceſſit cuſtos, ad id decerpendum, tanquam dulce ſe contulerit. Et de prouerbio quidem hactenus. In Plutarchi autem loco, ex quo id depromptum eſt, obſeruari debet, πρόφασιν prætextum ſignificare, vt ego interpretatus ſum, non, vt Eraſmus occaſionem. nam vt pro prætextu accipiatur, ſentẽtia ipſa manifeſte poſtulat. dicit enim Plutarchus τὸν παιδικὸν ἔρωτα, id eſt, τοὺς παίδων ἐρῶντας, pudore & metu impediri quominus voluptatem, id eſt, voluptatis ſtudium, fateantur, ideoque ſuæ cum formoſis conſuetudini colorem & titulum aliquem quærere, inquam amicitiam & virtutem. harum rerum obtentu, eos attingere. vel his nominibus culpam ſuam prætexere. Quin & ipſe Plutarchus apertè πρόσχημα & πρόφασιν pro eodem ponit. Sic tamen & in loco quodam Ariſtotelis πρόφασιν interpretatus eſt Eraſmus occaſionem, quum itidem vt hic, prætextum ſignificaret (vt admonui antea col. 345) neſcio an idem valere apud Latinos vtrũque exiſtimans. Animaduerte præterea, σωφρονεῖν perperam ab illo ſobrium verti. nam ſobrius à latinis vinoléto propriè opponitur, nõ autem libidinoſo. At Plutarchus hic per σωφρονεῖν intelligit à libidinibus abſtinentem. quod eſt temperantiæ, non ſobrietatis. Nec illud præterire volo καθ' ἡσυχίαν non vertiſſe me clanculum, cum Eraſmo: ſed per ſilentiũ quòd καθ' ἡσυχίαν pro clanculum nuſquam legerim, quod ſciam: at verò τὸ ἡσυχάζον τῆς νυκτὸς, non vno in loco. adeo vt veriſimile videatur νύκτωρ καὶ καθ' ἡσυχίαν pro κατὰ τὸ ἡσυχάζον τῆς νυκτὸς dixiſſe id eſt, Per ſilẽtium noctis vel, Noctis ſilentio, cum Liuio. aut, Nocte ſilenti, cum Virgilio. Iam verò quod attinet ad participium ἐκλελοιπότος, in actiua ſignificatione hic poſitum eſſe puto, non in neutra: ideóque φύλακος ἐκλελοιπότος ad verbum nõ ſonare, Quum abeſt cuſtos, aut, Vbi deeſt cuſtos. ſed, Poſtquam reliquit cuſtos, ſub. ipſum pomum. Aut ſi neutram ſignificationem retinere velis, redde ad verbum, Vbi defecerit cuſtos, vel Vbi deſierit. ſed Latini ſermonis conſuetudo vix hoc patiatur: ac potius admittat, Vbi defecerit cuſtodia. Quãquam & hoc durum minus aſpectum eſſet, Vbi illud cuſtodia defecerit. Adhuc mollius, mutato in verbum nomine, Vbi cuſtodiri deſierit. Ideo autem hac de re te admoneo, quia dici poteſt deeſſe cuſtos pomo, vel abeſſe cuſtos à pomo, quod nunquam cuſtodem habuerit. vt quum dicitur quiſpiam ab aliquo loco abeſſe, nõ protinus intelligimus eum aliquando in eo fuiſſe. At nequaquam is poterit eſſe huius prouerbij ſenſus quem diximus, nec fortaſſe alius idoneus, niſi de pomo quod cuſtodem antea habuerit, mentionem fieri intelligamus. Verumenimuerò dum hoc prouerbium excutio, iam tertia pagella procedit. Hic ergo finem faciam: ſi tamen hoc addidero, quod Eraſmus ex prouerbiis Hebræorum citat, Aquæ furtiuæ dulciores ſunt, pro me non minus quàm pro illo facere: at locum Pindari quem ſubiungit, cum verò pro neutro noſtrũm, imò ne ad prouerbium quidem ipſum vllo modo facere, ſed planè ἀπροσδιόνυσον eſſe.

ADAGIORVM APPENDIX EX ERASMI CHILIADIBVS AD STVDIOSORVM COMMODITATEM EXCERPTA.

Saliua prima.

TRANSLATIONES prouerbiales, quæ à corporis ſenſibus ducũtur, multæ ſunt, quas habes ſupra Chiliad. 2. Cent 6. prouerb 81. Eraſm. etſi in indice quæſitæ ſe minus offerant Illud hîc addendum, ſaliuam primam dici guſtum illum, quem pueri tanquam à nutricibus imbibimus: vt ſunt rationes, & adiuncta quędam auſpiciorum in quauis arte & diſciplina.

Ante pilos.

Et rerum prudentia velox Ante pilos venit Perſ De ſapientia præcoci, præſertim boni ominis, ſiue ea naturæ debeatur, ſiue cauſæ alij extraneæ Ea qui valent natura, ἀνδρόπαιδας, ſeu pueros viriles vocat Sophocles. Aliunde verò, ſi non ſapientiã, certè canos accedere, teſtatur illud Theocr. οἱ δὲ πολιοί τε ἐν ἄματι γηράσκοντι.

Χαριτογλωττεῖν.

De iis, qui ad gratiam loquuntur, & iucunda potius quàm vera, quod æque eleganter dicunt, ἡδυγλωττεῖν, αἰκάλλειν, & ἐπαινεῖν. Athen. Æſchyl.

Herculana ſcabies.

Poteſt dici etiam in eos qui blandis adulationibus deliniti, veluti iucunda quadam ſcabie pruriunt. Herculi laboribus fatigato, narrantur Nymphæ vna cum Pallade crebrò calida balnea ſuppeditaſſe quæ balnea, dum corpus ſubeunt, & laſſitudinem auferunt, titillationem quandam ac veluti pruritum coniunctum habere notum eſt. Lege ſup. Chil. 2. Cent. 4. Prou. 26.

Gallonius.

De lurcone, omnia gulæ ventriſque delectatione metiente. Cic multis locis Ait Lucil. Gallonem nunquam bene cœnaſſe, quòd nunquam eſuriens cœnaret, adeò luxu fuit perditus.

Velle ſuum cuique eſt.

Quoties ſignificabimus aliis alia curæ eſſe, aliósque aliis ſtudiis duci, Perſij illud vſurpabimus:

Velle ſuum cuique eſt, nec voto viuitur vno.

Item illud, ſuus rex reginæ placet. Item, ſibi pulcher. Item, te tua, me mea delectent. & Virgil illud, Trahit ſua quenque voluptas. Suo quiſque ſtudio gaudet.

Senum conſilia, iuuenum lanceæ.

Καὶ μάλιστα οὕτω τὰς πολιτικὰς βουλὰς γέροντας, καὶ τὰς ἀνδρῶν ἀκμαζόντων αἰχμάς. Æſchinis conſilium fuit, vbique iuuenum robur coniungendum eſſe cum ſenum prudentia. Plutarchus, in comment. an ſeni gerenda ſit Reſpub.

Coctum ab alio edere.

Ἐλάσαντι ἑτέρου τὴν χύτραν ἐξελέσθαι, alio coquente ollam paratam abſtuli. Hom. Ariſt. De adipiſcente parta alieno labore.

Nauigare cum felicibus.

Καὶ τῷ καλῶς μὲν ὄντι ἀπλοῦν ἅπαν.
Συμπλεῖν δὲ πᾶς τις, δυστυχοῦντι δ' οὔ.
Cui res ſecundæ, huic nauiganti quilibet
Comes ire quærit, non item infelicibus.

Euripid. Idem eſt cum eo quod habet Iuſtin. libro 5. Quò ſe fortuna, eòdem fauor hominum inclinat. Et certè pauperi neminem amicum eſſe tradit idem Euripid. in Medea. πένητα, φεύγει πᾶς τις ἐκ παλαιῶν φίλος.

Bona mala.

De rebus vilibus, & abiectis, multum tamen vtilibus ac propè neceſſariis. Plin. quonam modo vtiliſſimè coluntur agri? ex oraculo ſcilicet, malis bonis. Hoc velut ænigmate ſignificatum eſt, agros quàm minimis impendiis, & quàm maximo labore colendos eſſe.

Cenſor bonus. Clemens laniſta.

Ironiæ prouerbiales in eos, qui audacter & arroganter de quibuſuis rebus ſentiendi, iudicandi, eáſque inter ſe comparandi auctoritatem ſibi ſumunt. Cic. Nam, vt reiectio facta eſt clamoribus maximis, cùm accuſator, tanquàm cenſor bonus, homines nequiſſimos reiiceret. reus tãquam clemens laniſta, frugaliſſimum quemq; ſecernit. loquitur de Clodio accuſato. Vt autem Cenſorum eſt, homines nequam & improbos è Senatu eiicere: ita laniſtarum, id eſt, eorum qui gladiatoribus domini ſunt, & magiſtri, gladiatorum familias in ludo exercere & locare.

Vtrumque.

Ἀμφότερον, κέντρον τε βοῶν, καὶ μέτρον ἀρουρῶν.
Vtrumque eſt, ſtimuluſque boum, menſuráque agrorum.

De re ad diuerſum accommodabili. Callim. loquens de virga decẽpeda (ἄκαινα eſt Græcis) paſtoribus vice pedis vſitatiſſima. Vide num huc referre commode queas adagium, Gladius delphicus. & illud Virgil. 2. Aeneid. ad vtrunque paratus de Sinone loquens.

Qui nocere poteſt, & idem prodeſſe.

In hominem & bonis & malis artibus inſtructum, qui & iuuare poteſt, ſi velit, & lædere, quadrabit illud Hom. vſurpatum à Luciano.

Φάρμακα πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά.
Pharmaca miſta, ſalubria multa & noxia.

Thucid εἰ πολέμιος γενοίμην, σφόδρα ἂν βλάπτοιμι, καὶ εἰ φίλος ὢν ἱκανῶς ὠφελοίην, quòd ſi cum hoſtis eſſem, vehemẽter nocui, etiam, ſi ſim amicus, magnopere queam prodeſſe.

Tenuiter.

De rebus nihili, minutíſque anxiè nimis diſputantes, dicemus λεπτολογεῖν, λεπτομερῶς λέγειν, tenuiter dicere & loqui, γλίσχρεσθαι, de meris nugis anxios torqueri: ipſam actionem appellabimus μικρολογίαν, & λεπτολεσχίαν. Ariſtoph Ariſtot. Contrarium eſt, παχυμερῶς, παχυλῶς, καὶ τύπῳ λέγειν, diſſerere craſſè, & vt ita dicam, exemplariter. pro, non accurate & exacte, ſed quali quali ratione, modò ea facilis ſit & commoda.

Vnione ſignare.

Pro, inter felicia & proſpera numerare. Perſ. Olim Scythæ vnumquemque anni diem, miſſis totidem in pharetram calculis, ſignabant, quem arbitrabantur proſperum abiiſſe, candido calculo: quem egregiè felicem, vnione: contrà quem inauſpicatum, nigro lapillo notabant. Hinc etiam quæ præcipua ſunt, ea melioris notæ, ſeu de meliore nota eſſe dicimus. Cic. Horat. Neque illud prætereundũ, quod ſupra Chilia.1. Cent.5. Prou.13. explicatur, calculum addere, ab Ariſtide dici, ἐπιψηφίζειν.

Rectam inſtare viam.

Pro, rem ipſam deprehendere. Plaut. Rectam viam inſtas, ea res eſt. Idem, nunc ego pol demum in rectam redii ſemitam.

Πλουτ-ἀλαζών.

Pauper diuitiarum oſtẽtator, ab ἀλαζονεύεσθαι, gloriari. Athen. Quid ſi hoc intelligatur de paupere inſoleſcente, qui ſit rerum meliorem ſucceſſum nactus, vt huc referamus Iuuenalis illud: Aſperius nihil eſt humili cum ſurgit in altum?

Altius Oromedonte.

Ὅς μοι ἐμὸν, τέκτων μέγ' ἀπεχθέα..., ὅς τις ἐμεῦ...
Ἶσον ὄρει ... πολέειν δόμον Ὠρομέδοντος.
Sic mihi magnopere faber eſt inuiſus, in altum
Qui ſtruit, admittens ſuperare iugum Oromedontis.
De inſolentibus, quique ſe præponunt iis, quibuſcum ne comparandi quidem ſunt. Oromedon mons altiſſimus in Co inſula. Theoc.

σκωμμάτεια.

Pro, conuiciari. vnde σκώμματα cõuicia. Quòd in pompis Bacchanalibus quidam è curribus cõuicia in alios iacerent, & viciſſim ab aliis impeterentur. Menander.

Ὀλόσχοινος.

Mariſcus eſt, iunci genus tertium, pinguitudine, magnitudine, & aſpredine, & calloſitate cæteris præſtans. Vnde dicitur prouerbialiter de duro & procaci ſermone, quo velut os alicui percellimus. Æſchin.

Artemon periphoretus.

Ἀρτέμων περιφόρητος. In mollem, vel meticuloſum. Periphoretus enim appellatus fuit Artemon, quòd ob mollitiem lectica ſemper circumferretur. Plutarch. Anacr. Ariſt.

Nocti æquare diem.

De ſtudii aſſiduitate. Liu. Alii in caſtris, ſiue ſtationibus, per ſomnum vinumque, diem noctibus æquabant. Huic ſimile illud, Noctéſque diéſque. ſup. Chil.1. Centu.4. Prou.24.

Voti compos.

Vbi quis aſſecutus eſt, quod affectabat, & captabat, quadrabit illud Hom.

Καὶ βάλεν, οὐδ' ἅλιον βέλος ἔκφυγε χειρός.
Attigit, éque manu non irrita miſſa ſagitta eſt.
Simile Ouidianum hoc, Decidit in caſſes præda petita meos.

Mortalis Deus.

Hominem omnibus numeris conſummatum mortalem Deum vocatum fuiſſe, & Græce θεῖον ἄνδρα, θεῷ ἴκελον, θεοειδέα, ἰσόθεον, καὶ ζαθέον, diuinum virum, Deo ſimilem, diuina ſpecie, Deo parem, & admodum diuinum ſcribunt. Quintil. Ariſtot. Hom. Contrà, infelicem vocat Cic. ex aſtris lapſum.

Rex ſum.

Inſignem felicitatem ominabatur ſibi Leno apud Plaut. de homine bene nummato, Rex ſum, ſi illum hodie ad me illexero. Eodem ſpectant illa αὐτίκα καλοῦ πάντα ἐκεῖ, bonorum Ilias. Euſtath. ἀγαθῶν ἅμαξαι, plauſtra bonorũ. Athen. τὸ τῶν ἡδονῶν σμῆνος voluptatum examen, Plutarch. Cumulus meritorum Cic. pro turba, numeróque immenſo.

Locupletum reditus.

In locupletes, quibus alius ex alio ſuccedit reditus, illud Homer. conueniet,

... ὄχνη ἐπ' ὄχνῃ γηράσκει, μῆλον δ' ἐπὶ μήλῳ.
Αὐτὰρ ἐπὶ σταφυλῇ σταφυλή, σῦκον δ' ἐπὶ σύκῳ.

-nec ſingulos æſtas renouatur in annos,
Sed flans perpetuo Zephyrus ſpiramine fœtus
Hos producit, & hos demittit ab arbore mites.
Et pyra adulta pyris ſuccedunt, maláque malis.
A fico ficus, atque vua ſeneſcit ab vua.

Fauſtus exitus.

Θάρσει μοι ἐπεὶ οὔτι ἄνευ θεοῦ ἥδε γε βουλή.
Fide, hoc conſilium non eſt ſine numine, nutrix.
Quoties de rei, quam inſtituimus, exitu bene ſperamus. Homerus.

Vni cum duobus non eſt pugnandum.

Δεινὸν τὸ μὴ δίκαιον ἐν ἴσῳ λόγῳ δυοῖν ἐρίζειν.
Factura ſum, non æquum enim eſt reſiſtere Vnam duobus. Sophocl. Non pugnare duobus. Catull. Habes ſuprà, Ne Hercules quidem contra duos.

Sine ſanguine.

Facilem voti expletionem ſignificant & illa, ἀνιδρωτί, citra ſudorem, ἀναιμωτί, abſque cruore. Dormienti Dii confecerunt. Terent. Duci nihil agenti de cælo in ſinum deuolauit victoria. Ouid. ὦ πόλις, ὡς εὐτυχὴς εἶ μᾶλλον ἢ καλῶς φρονεῖς; O ciuitas, vt tu quidem es felix magis, quàm prouida! Athen.

Omni voce.

Πάσῃ φωνῇ ἰέναι. Quod ſummæ contentione aſſentur, dicitur omni ſeu tota voce prædicari: affectus vocem intendunt: & interdum mutant preces in minas, blanditias in iurgia. Plato. Significant extremum conatum & illa, Cominus & eminus niti.

Καὶ νῦν ὕμμιν μελέσθω χάρμη τε βίη τε.
Dein vobis curæ ſunto viréſque vigorque. Hom.
Τίς δὴ ποταίνιον ἔλαχε στέφανον, χερσὶν ποσί τε, καὶ ἅρματι ἀγώνιον, Quis tandem deſiderabilem coronam aſſecutus eſt manibus, pedibuſque & curribus? Pindarus.

Concinere.

Τὴν ξυναυλίαν, κλαίειν eſt iiſdẽ de rebus ſimiliter queri. ξυναυλία enim eſt cùm plures tibiis eandem cantionem canunt: aut cùm citharæ tibia accinitur. Ariſtoph. ſic Δωριστὶ ἁρμόζειν, dorica harmonia canere, eſt moribus ab oratione non diſſentire, aut alioqui concorditer agere. Plato. Dorica muſica inter Phrygiam & Lydiam temperata erat.

Opus eſt zephyris, & hirundine multa.

Δοκεῖ δ' ἔοικεν ἐν ὀλίγων χελιδόνων, Multa videtur opus habere hirundine. Quoties dehortabimur aliquem à præpropera feſtinatione, aut negabimus vnico die eruditionem, artem, virtutem & gloriam comparari poſſe. Horat. Ariſt. Sumptum ab hirundinis natura, quę veris nuncia eſt, hyeme auolat. Simile illud Sophoclis,

Πόλις γάρ ἐστιν ἥτις ἀνδρός ἐσθ' ἑνός.
Namque vnius, quæ ſit viri haud eſt ciuitas.

Vanæ coniecturæ.

Ὄρνιθες δέ τε πολλοὶ ὑπ' αὐγὰς ἠελίοιο
Φοιτῶσ', οὐδέ τε πάντες ἐναίσιμοι.
At permulta auium verſatur in aere turba,
Quarum non quæuis portendere idonea fatum. Hom.
In eos, qui de euentu negotii ſolẽt augurari, & ſic de exitu pronunciant ac ſi perfectam haberent futuri cognitionem, quo fit vt ſæpiſſime mendaces deprehendantur. Τὰ μὲν μέλλοντα προγινώσκειν οὐχ ὑμῖν ... ἐστι, ait Iſocr. & Pind. Olymp. 12. τῶν μελλόντων γὰρ τετύφλωνται φραδαί.

Animo conſcio nihil miſerius.

Nihil miſerius, quàm animus hominis conſcius. Plaut. Secura mens iuge conuiuium. Sap. Felix.

Nil cõſcire ſibi, nulla palleſcere culpa. Horat. Vide ſup. Conſcientia mille teſtes.

Ἐκφυλλοφορῆσαι.

Quibus ius ferendi ſuffragia adimebatur & ex albo iudicum ſubmouebantur ἐκφυλλοφορεῖσθαι dicebantur, vt milites exauctorati, quibus ius pugnandi adimebatur. Olim non calculis,

ſed ſolis ferebantur ſuffragia de exauctoratione, quaſi dicas à ſolis ferendis excludi. Suid.

Circumpedes.

Qui proxime adſunt, cinguntque aliquem ad obſequia præſtanda, vt ſunt familiaritate perpetua nobis iuncti. Sic à manibus, à pedibus vocamus eos, qui nobis domeſtice inſeruiunt. Cicero.

Fungus putidus.

De inutili & deliro. Plautus. Terræ odium ambulat. iam nihil ſapit. nihil ſentit. tanti eſt, quanti fungus putidus. Vbi terræ odium dixit, vt Horat. telluris inutile pondus.

Nummus plumbeus.

Vilitatem & contemptum deſignabat olim. Plaut. Cui ſi capitis res ſiet, nummum nunquam credám plumbeum. Sic Cic. Vatinium contemptim ſemiſſem hominem vocat. Et treſſis ſeu triobolaris agaſo, abiectus quidam alibi audit. Quin & Iuſtin. extremam ſtudioſorum claſſem dupondios agnominat.

Nihili eſt, aut nihil curæ eſt.

Οἱ μὲν παρ' οὐδὲν εἰσιν, οἷς δ' οὐδὲν μέλει, Alij quidem prope nihil ſunt, alijs autem nihil curæ eſt. Cic. è Comico Rhintone: Qui me inquit, recta ſentientem adiuuare, & in optimatum via pergentem, fortitan ſequi vellent, infirmi ab auctoritate non poſſunt, qui poſſent negligunt. Idem conueniet hodie multis ſtudia, aut religionem promouere conátibus, inter quos permulti quidem poſſunt aliquid præſtare, nolunt tamen: alij volunt ſed non poſſunt. iis quidem voluntas, illis facultas deeſt, & validiſſimum rerum gerendarum telum, authoritas.

Qui per ſe ſufficit.

Εἰσὶ μοι ὀφθαλμοί τε, καὶ οὔατα, καὶ πόδες ἄμφω.
Καὶ νόος ἐν στήθεσσι τετυγμένος οὐδὲν ἀεικής.
Sunt oculi mihi, ſunt aures, geminique pedes ſunt,
Inſita pectoribus mens eſt, neque ſtulta neque excors.
Quoties negabimus nos aliena opera egere, ſed ſatis idoneos eſſe ad rem, quam volumus, peragendam.

In abſurdè locutum.

Ποῖον σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων, Dentis clauſtra tui quæ vox elapſa reliquit. In eum, cui aliquid imprudenter, aut abſurde excidit. Hom. Gellius.

Ὀβελίζειν.

Ariſtarchus Homeri opus in libros digerens, ſubditicios verſus ὀβελίσκοις minutis verubus prænotatis damnabat, inſignes & genuinos ἀστερίσκοις illuſtrabat. Hinc Ariſtarchus, pro cenſore, & emendatore etiam vſurpatur. Cic. ad Atticum, cuius cerulas miniatulas (ita ille notabat, quæ in ſcriptis Tullij approbabat minus) ait ibidem ſe extimeſcere, id eſt, cenſurã, & iudicium. hinc etiam ὀβελίζειν damnare eſt. De ſpongia dicemus infrà. Lima addebatur, cùm detrahebantur & expoliebantur inculta, vnde elimare. Cælo etiam deformabatur ac fingebatur quod rudius erat.

Niger.

Vt alba pro felicibus, ita atra & nigra pro malis & infamibus ponebant. Cic. Nec minus niger, nec minus confidens, quam ille Terentianus Phormio. Item Horat. Sermon. 1. commiſſa tacere Qui nequit, hic niger eſt, húc tu Romane, caueto. vide ſup. Albus, an ater ſit.

Abiiciendum procul.

Ἐς μεγακήτεα πόντον, in immenſum mare proiicere. Theog. De re noxia, quam fugere oportet, & procul reiicere. Sic Hom. Εἰς ὄρος, ἢ εἰς κῦμα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης.
In montes, tumidaſque frementis in æquoris vndas.

Reiicientis culpam.

Ἀλλά με δαίμονος αἶσα κακὴ, καὶ ἀθέσφατος οἶνος.
Mi mala fata Deûm nocuerunt, vilque Lyæi.
Homerus lege ſup. Chil. 3 Centur. 10. prou. 25. quò pertinet apologus de gibboſo quodam, qui cum ſuam ipſius vmbram in ſole conſpicaretur, gibbum ſuum in ſolem reiecit.

Μυκτηρίζειν.

Plinius docet à ſuæ ætatis hominibus naſum ſubdolæ irriſioni fuiſſe dicatum. Vnde dicti irriſores, naſuti ipſa ars, naſus, & naſus Rhinocerotis vocabatur: & irridere, naribus vncis indulgere, μυκτηρίζειν, & ἐκμυκτηρίζειν Perſ. Mart. Cic. Habes prouerb. ſup. Naſo ſuſpendere.

Sperat hinc aliquam auram afflare.

Pro, oſtendit ſpem. Nautæ cùm hærent, mari nimium malaciſſante, e nubecula aut mari procul criſpante diuinant fore ventum. Cicero.

Non ſus quiuis hoc ſciet.

Οὐ πᾶς ἂν ὗς τοῦτο γνοίη. De re ſcitu digna. Plat. Natum à myſteriis Deorum, quæ non niſi ab initiatis, & puris cognoſci fas erat. Suem pro impuro, indocto & ſtupido vſurpari notum eſt.

Nauiges in Maſsiliam.

Πλεύσειας εἰς Μασσαλίαν. In molles & moribus vultúque parum viriles. Vbi hæc Maſſilia fuerit, deliciis effœminata, non addit Suidas. Nã Gallica adeo diſciplinæ ſeueritate extulit, vt Plaut. mores Maſſilienſes dixerit, pro rigidis, & ſeueris.

Mali viri inutilia munera.

Κακοῦ γὰρ ἀνδρὸς δῶρ' ὄνησιν οὐκ ἔχει. Eurip. Generalius eſt illo ſuperiori ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα. cuius fontem referunt quidam ad Herculis & Aiacis commutationem, de qua Epig. quoddam.
Ἐκ πολεμίων δῶρα ...
Ζωστῆρ' ... ἄμφω ...
Aiaci datus enſis ab Hectore, baltheus Aiace
Hectori. vtrique ſuum donum erat exitio. Eraſmus,
Enſis enim Aiacem confecit, ad Hectora functum.
Traxere Aeimonitis cingula nexa rotis. Alciatus in Emblematis.

Elegãtes erunt hæ deflectiones, φιλάκων δῶρα ἄδωρα. πτωχῶν δῶρα ἄδωρα. & denique ποιητῶν δῶρα ἄδωρα. Nam & paraſiti, & pauperes, & denique poetæ cum donant, petunt.

Laudaret faciem liuor quoque.

Prouerbialis hyperbole apud Ouid. ad cuius formam liceret & alias fingere. De deplorata familia, Ipſa, ſi cupiat Salus, ſeruare hãc domum nequeat. De loco munito, Ne Mars quidem expugnarit. De pertinaci, Huius animum ne Vertumnus quidem verterit. De libidinoſa, Hanc ne Priapus ipſe ſatiarit. De re neutiquam probabili, Iſtud ne Pytho quide perſuaſerit. De ſtrepitu, ne Somnus quidem ſomnum ceperit. De ſuſpicaci Iſte ne Fidei quidem fidẽ habeat. De aſtuto. Hic vel Argum fallat. Hic eſt miſerior, quàm vt ei inuidere poſſit Inuidentia.

Multorum aliorum.

Ὁ μὲν γὰρ εἷς, ὁ δὲ πολλῶν ἀντάξιος ἐστιν, Nam hic quidem pro vno, ille pro pluribus aliis æſtimandus eſt. Hom. Plat. Tranſlatio à iactu talorũ, in quo κύων, vnionis numerus infimus eſt.

Aurea barba dignus.

De iis, qui magnis præmiis digni ſunt, dixit Perſ. Præcipui ſunto, ſitque illis aurea barba. Quibuſdam enim ſignis aurea barba ſolebat addi. lege ſuperius prouerb. Aureus in Olympia ſtato. Sic hominem certa fide, qui etſi poſſit, nolit fallere, Græci hoc eloquio commendant: οὗτ' ἀνὴρ ᾧ χρυσοῦς ... ἄξιος, hic vir dignus cui credas etiam iniurato.

Sapit demorſos vngues.

De opere ſumma diligentia elaborato. Perſius de carmine indocto:
Nec pluteum cædit, nec demorſos ſapit vngues.
Ea quæ auctorem cogere ſæpius caput ſcabere, & vngues mordere, pluteum cædere, & deterere dum ſæpius voluuntur, & iterato in manus ſumuntur, ſolent. Ita quod accuratum eſt, Græci δι' ὄνυχος vocant, & ἐξονυχίζειν, ad vnguem explorare. Athen. Plut. denique, in memoria reuocare & ſubducere dicunt, ἀναπεμπάζειν, ducta metaphora ab iis, qui per quinos digitos aliquid computant. Lege prouerb. Ad vnguem.

Recoquere.

Pro, emendare & refingere, ſeu reformare. tribuitur elegantiſſimè perſonis. Horat. Quinctil. Et Cicero Aſiã ſimulata cauſa valetudinis adiit, vbi ſe, vt ipſe ait, recoquendum præceptoribus dicendi dedit. Volaterr.

Pedem nunquam.

Cic. A Chryſippo pedem nunquam. Alibi: Mihi certiſſimum eſt, ab honeſtiſſimo digitum nunquã, ſubaudi diſcedere. Plaut. Si tu ex hoc loco digitum tranſuerſum, aut latum vnguem exceſſeris. Hieron. Ne puncto quidem ab illius ſententiis recedamus. Cic. Quibus conceſſis, digitum progredi non poſſunt.

Simia in pelle leonis.

Ὑπὸ τῇ λεοντῇ γελοῖόν τινα πίθηκον κεκρύφθαι, ſub leonis exuuio ridiculam quandam ſimiam tectam habere. In ardelionem meram, qui ſe magnis titulis aut nominibus antea oſtentauit. Lucian.

Alabaſtrus vnguenti putet illi.

In inſulſos, quibus optima pro peſſimis diſplicet. Cic. Plut. Tractum à Scarabeis, qui dicuntur vnguentum fugere, graueolentia ſectari.

Diuitiæ non ſemper optimis.

Ζεὺς αὐτὸς νέμει ὄλβον ὀλύμπιος ἀνθρώποισιν
Ἐσθλοῖς ἠδὲ κακοῖσιν, ὅπως ἐθέλῃσιν ἑκάστῳ.
Iupiter emetitur opes mortalibus ipſe
Sic vtium vt fuerit, cuicunque bonoue malóue.

Quoties dicemus opes non contingere ſemper, ſed pro fortunę arbitrio, nunc illi, nunc illi obtingere. Homerus. Idem ferme a Theognide dictum eſt.

Ζεὺς γάρ τοι τὸ τάλαντον ἐπιρρέπει ἄλλοτε ἄλλῳ,
Ἄλλοτε μὲν πλουτεῖν, ἄλλοτε μηδὲν ἔχειν.

Itemque illud:

Πολλοὶ πλοῦτον ἔχουσιν ἀΐδριες, οἱ δὲ τὰ καλὰ
Ζητοῦντες χαλεπῇ τείρονται πενίῃ.

Explicatum eſt hoc prouerb. ſuprà ſub finem Centu. 10. Chiliad. 3.

Φαιδρὸς προσώπῳ.

Vultu præ ſe hilaritatem & beneuolentiam ferre, cùm aliud geris in pectore. Cic. Spem vultu ſimulat, premit alto corde dolorem. Verg.

Arabum Gazæ.

Diuitiarum amplificationem habent & illa. Arabum Gazæ. Horat. Tantaliæ opes, πλοῦτος ταντάλειος: quòd Tantalus apud Comicos fingatur, ἀνύειν δ' ἀγρῶν δώδεχ' ἡμερῶν ὁδόν, Iugera dierum duodecim ſerere viam. Athen. Sic Perſici apparatus, pro exquiſitiſſimis.

Οἰκούρια.

Μικρὰ τὰ οἰκούρια. Ludicra, quæ pueris dantur, quod domi maneat. Tralatè, pro donis exilibus, quibus tamen alios ineſcamus, eorumque beneuolentiam parare nos arbitramur. Euſt.

Teſtudo extra tegumenta.

Χελώνη, ἂν ἔξω τὴν κεφαλὴν προτείνῃ, κινδυνεύει. Teſtudo, ſi caput longius efferat, non ſine periculo eſt. Quoties dehortabimur aliquem ne domo abſit: aut ne ſe alienis immiſceat. Plut. Liuius.

Rodere caſſes.

Pro, effugii occaſionem quærere, etiam cùm argumentis implicitis tenemur aut alia ratione capti ſumus. Repete prouerb. ſup. Chil. 1. centur. 5. quod eſt ordine 38. [illegible]

Chorus illius maior, meus concinentior.

Ἐκείνου μὲν χορὸς μείζων, οὑμὸς δὲ συμφωνότερος. Ita Zenon præferens auditorium ſuum, auditorio Theophraſti. Vtemur, cùm dicemus nos malle æſtimationem parare apud doctos, bonos quàm apud multos. Vt Cic. 2. Tuſc. dixit Philoſophiam paucis iudicibus eſſe contentam.

Ius in manu.

Τὸ δίκαιον ἐν τῇ χειρὶ τίθεσθαι, ius in manu reponere, dicuntur qui æqui ſunt tyrannis, ἢ τὴν μάχαιραν ἐν χερσὶν ἔχειν. aut qui arma legibus præferunt: aut denique, qui potentioribus in iudiciis fauent, neglecto iure. Lucian. Iidem dicuntur διαλαχεῖν τεχνητῷ σιδήρῳ, acuto diuidere ferro, Plutarc.

Longè viciſti.

Σὺ δὲ θάρσει τόνδε γ' ἄεθλον
Οὔτις Φαιήκων τόνδ' ἵξεται, οὐδ' ὑπερήσει.
At tu fide animo, quando hoc certamine nullus
Phæacum te nec æquabit, nec ſuperabit.

Quoties dicemus quempiam aliis egregie præcellere omni in re. Homer.

Diris agere.

Pro, triſtia omnia imprecari, Horat. Idem τραγικαὶ ἀραί. vt ſup. Oedipi imprecatio, eas ſibi Diogenes dicebat occurriſſe quod eſſet ſine domo, ſine ciuitate, patria, pauper, palans, vitam in diem agens. Laert. lege etiam ſup. Deuotionis templū.

Res palæſtræ & olei.

De rebus ad meram oſtentationem, & luſum comparatis. In palęſtra non erant armati, ſed vncti, vnde difficiliores prehenſiones. Vnde & vires horridas ſine nitore & palæſtra, vocat ſtilum inaccuratum Cic. & vnctam conſuetudinem loquendi, nitidam vocat idem: itémque orationi afferre palæſtram, & extrema lineamenta orationi afferre, pro, venuſtatē addere, quanquam in poſtremo ſit alia metaphora, ſumptum à pictoribus.

Aſtydamæ in morem.

Σαυτὴν ἐπαινεῖς ὥσπερ Ἀστυδάμας γύναι, Laudas teipſam, mulier Aſtydamæ in modum. fuit enim Aſtydamas hiſtrio, cui ſtatua in Theatro ponenda decreta fuerat, quòd in agendo Parthenæum ſeſe nauiter & ſcitè geſſiſſet. Titulum ergo ſibi fecit ſuique concionem, quò ab omnibus approbaretur, attulit huiuſmodi,

Εἴθ' ἐγὼ ἐν κείνοισι γενοίμην, ἢ κεῖνοι ἅμ' ἐμοί,
Οἱ γλώσσης τερπνῆς πρῶτα δοκοῦσι φέρειν·
Ὡς ἐπ' ἀληθείῃ κρίθην ἀφεθεὶς παράμιλλος.
Νῦν δὲ χρόνῳ προέχουσ', οὐ φθόνος οὐχ ἕπεται.
Vixiſſent vtinam mecum illi, aut inter ego illos,
Quos penes eſt linguæ ſuauiloquentis honos:
Præmia prima equidem citra certamen haberem.
Nunc adimunt, in quos nil habet inuidia.

At verò ſuffragiis populi decretum, ne in ſtatua ille titulus inſcriberetur. Pares primum comœdiæ iocis agitata, pòſt in prouerbium abiit Imò & hodie, malignos eſſe vicinos illi, dicimus, qui ipſe laudator ſit ſui. Suid. Zenod. Iulian.

Rurſum prorſum.

Illi, quod eſt ſup. in prouerbio, Surſum ac deorſum, ſimile eſt hoc Terent. rurſum, prorſum curſari, id eſt, retro ante, pro, tentare omnia, omnia commiſcere, & pertimari. Annotauit Donat. & addidit illa, intro foras, hac illac, ἄνω, κάτω, ſurſum deorſum, πρόσω καὶ ὀπίσω, πάλιν καὶ πρόσω, antorſū, retrorſum. Quo longius receſſerint a rebus corporeis, hoc plus habebunt venuſtatis. Sic dixit Iulian. τὴν φύσιν ἄνω τε καὶ κάτω στρέφειν, naturam ſurſum ac deorſum celebrare. Et nos dicere eleganter poſſimus eum, qui variis modis rem apud ſe expedit, ἄνω καὶ κάτω ἀλλοχεῖται.

Rex, aut aſinus.

Βασιλεὺς ἢ ὄνος, Rex aut aſinus id eſt aut victor, aut victus, ſup. Chiliad. 3. Centu. 5. prou. 42. quo etiam vtemur appoſitè quoties ſuadebimus iaci aleā, quæ vel ſummos reddat, vel infimos. Plat. Tractum à ludentibus olim pila. Nam aduerſus parietem iniliæ ſphæræ ſubſultus numerabātur qui ſuperabat, rex erat, & imperabat victus aſinus dicebatur, & quicquid imperatum erat, faciebat. Euſt. Pollux.

Tractant fabrilia fabri.

Natura monemur, vt ea, quorum gnari ſumus, quibuſque aſſueuimus, ea faciamus. Horatius, epiſto. 1. quod medicorum eſt promittunt medici, tractant fabrilia fabri. Idē alibi: Quam ſcit quiſque lubens cenſebo exerceat artem. Lege ſup. prou. In dolio figularem artem diſcere. Chil. 1. Centur. 6. adag. 15.

Magis, quàm Sol Heracliti, extingui.

Μᾶλλον τὸ Ἡρακλείτου ἡλίου ἀποσβέννυσθαι, De iis, qui deficiunt in re aliqua incipienda, ſine vlla ſpe reparationis. Plat. Horat. Dicebat Heraclitus Solem ſcaphæ inſtar habere, eiúſque lumē deficere, quoties cauum ad ſuperiora vertitur, ſed rurſum fieri lucidum, quoties inuertitur.

Vinum, equus poëtæ.

Οἶνός τοι χαρίεντι πέλει μέγας ἵππος ἀοιδῷ.
Sanè magnus equus lepido ſunt vina poetæ.

Athen. Ingenia, ſi premantur moleſtiis, ſteriliſcunt, & tenebricoſa fiunt: ſin libera ſint curis, nihil iis diuinius, lepidius, & admirādum magis. Adagium ad alium traduci vſum poteſt, vt habes ſup. in Chil. 2. Centu. 6. prou. 2.

Incantatione quauis efficacius.

Πάσης ἐπῳδῆς ἰσχυρότερον. De re admirādæ & penè prodigioſæ efficaciæ, vt de eloquentia hominis docti: pudore veritate. Plat. Priſcos tribuiſſe vires inexplicabiles, & naturæ curſum excedentes vocibus incantatorum, notum eſt.

Αὐτοβοεί.

De ſumma cuiuſlibet actionis celeritate, quomodo illud Latinè, cum dicto, vel dicto citius. Tranſlatum, vel à clamore militari

militari, qui hoſtem ſæpe confundit, priuſquam veniatur ad manus, vel ab arantibus, qui pollicentes ſe eodem die aliquid abſoluturos dicebāt, πρὶν βοῦν, id eſt, priuſquam diſiungam boues. Thucyd.

Prior occupauit.

Μή τις κῦδος ἄροιτο βαλών, ὁ δὲ δεύτερος ἔλθοι. Dictum de Achille, qui reliquis vetuerat Achiuis ne iaculum quis mitteret in Hectorem, quo gloriam totam ſibi ſeruaret. Vtemur, cùm quis lucrum præripuit alteri ſola celeritate. Hom.

Magnus bonúſque.

Ἠΰς τε μέγας τε. Cum ſignificamus teſtes, Iudices, aut conuictores non reuciendos. Hom.

Γνώμῃ τῇ ἀρίστῃ κρίνειν.

Mente optima iudicare. De iis propriè qui in iudicando τῷ ἐπιεικεῖ, æqui & boni rationem habēt, non iuris ſummi. Trāſferri poteſt ad cordatos, & qui prudentiam ac humanitatem cū ſeueritate coniunxerunt. Ariſtot. Ethic. Nicomach. 5.

Semper aliquem virum magnum.

Quoties aliquis, vel res aliqua, aut exiſtimationē vulgi, aut noſtræ expectationi non reſpondet. Cic. Sumptum ab Homero, vbi Cyclops ait prædictam ſibi fuiſſe oculi amiſſionem, ſed expectaſſe quendam Vlyſſem, qui procero corpore eſſet, & ore admodum ſpectabilis, cum tamen hoc malum ſibi a paruo & imbecillo allatum ſit.

Ἀλλ᾽ αἰεί τινα φῶτα μέγαν καὶ καλὸν ἐδέγμην
Ἐνθάδ᾽ ἐλεύσεσθαι, μεγάλην ἐπιειμένον ἀλκήν·
Νῦν δέ μ᾽ ἐὼν ὀλίγος τε καὶ οὐτιδανὸς καὶ ἄκικυς
Ὀφθαλμοῦ ἀλάωσεν, ἐπεί μ᾽ ἐδαμάσσατο οἴνῳ.

Ab Hymetto, ab area Syra.

Craſſam & ruſticanā, qualem à plebe diſcimus philoſophiam, Cic. appellat ab area Syra: vt petitā ex Zenone & Platone, philoſophiam ab Hymetto. Syri enim barbarie nobiles erant, vt Attici hos per morem Atticæ, mellis ibidem nati bonitate clarum, accipit, lepore dictorum.

Ἢ τὰν, ἢ ἐπὶ τᾶς.

Ita Lacæna filium armans clypeo, eūdem cohortabatur aut referendum clypeum, aut in eo moriēdum. Vtemur & nos cum aliquem ad honeſtum, arduum tamē negotium inſtigabimus, & veluti iaciendam aleam eſſe oſtendemus.

Naxia cos.

Ναξίαν ἀκόναν ἐν ἄλλαις χαλκοδάμαν, ἀκόνη, Naxia cos, maxima inter ſaxa omnia, ferri domitrix. De viro egregiè forti: aut indefatigato in perpetiendis ſtudiorum laboribus: aut denique de eo quod ſincerum eſt, & inter alia adultera & fucata facile ſe prodit. Pind. Marmor è Naxo inſula olim ſummo erat in precio.

Circulus res mortalium.

Κύκλος τὰ ἀνθρώπινα, ſubaudi ſunt. quòd circumagantur, & velut in orbem recurrant, viciſſitudinibus certis. Pind. Sic & victoriam Homerus facit ἑτεραλκέα, alternatim nūc his, nunc illis contingentem.

Non ſine Diis.

Οὐκ ἄνευ θεῶν, Diuinitus, Cum Deo fieri dicuntur, quæ feliciter ſuccedunt: aut quæ præter ſpem vltro obtingūt. Pind. Verg. Cic. Horat. ſic non ſine Muſis, de carmine elegante. cōtrà, quod ſit Muſis & Apolline nullo.

In ſpem fruſtratam.

Νήπιος, οὐδὲ τὰ ᾔδη ἅ ῥα Ζεὺς μήδετο ἔργα.
Inſipiens, nam Iupiter his diuerſa parabat
Ignaro. Hom. de re cuiquam ſecus euenienti, atque expectat.
Huc refer, Multa cadunt inter calicem, &c.

Bona ſpes oſtenſa.

Ὣς ἄρα οἱ εἰπόντι ἐπέπτατο δεξιὸς ὄρνις.
Sic fato felix a dextris aduolat ales Homerus.
Aquilæ volatum quamplurimis proſpero auſpicio victoriam & fœlicitatem portendiſſe docēt hiſtoriæ: quod vt plenius habeas conſule Pierium lib. Hieroglyphicōn 19.

In Deorum genibus poſitum.

Cùm in manu noſtra non eſt præſtare rei exitum, ſed ſuperis, & fortunæ permittimus, vtemur illo Hom. ταῦτα θεῶν ἐν γούνασι κεῖται, in genibus ſunt hæc ſita Diuûm. Item illo Pind. τὸ δ᾽ ἐν χερσὶ μὲν ἐλπὶς, ἐν θεῷ δὲ τέλος, nunc ſpes quidem mihi, at in Deo ſitus exitus.

Omnia bonos viros decent.

Ἅπαντα τοῖς καλοῖσιν ἀνθρώποις πρέπει. Vel, quicquid vir bonus agit, decorum videtur. vel, formæ gratia commēdat dicentem, canentem, & agentem denique quiduis. Vel, ab homine principe aut nobis caro egregiè quicquid proficiſcitur, gratiā promeretur & laudem.

Saburratus.

Suffartus, & diſtentus cibis: vel, cui aures multiloquio alterius obtunduntur: vel qui philoſophiæ præceptis inſtructus rerum tempeſtatibus non iactatur. propter ſaburrantur naues, quæ arenis, aut argilla, ne iactetur fluctibus, onerātur. Plautus.

Ἀοινα συμπόσια.

Sine vino compotationes. De locis vbi otioſi deſident garrientes quiduis, atque vbi loquacitate temulenti pene redduntur, vt tonſtrinæ ſunt, balnea, & hodie in ædibus magnatum, proiecturæ veſtibulorum. Plut. eadem loca λέσχαι ab aliis appellabantur. Heſiod.

Lingua præconi.

Sup. Lingua ſeorſum inciditur, quo alluſum eſt ad prouerbiale dictum, ἡ γλῶττα τῷ κήρυκι. Olim in ſacrificiis lingua exſecta præconibus dari ſolebat, tanquam membrum profanum, & indignum, quod ſacrificij pars eſſet: præconibus, inquam, qui linguam habent venalem. Ariſtoph. Hom. Hinc Antipater, iniecta mentione de ſene imbecillo, dixit ex immolata victima tantum linguam, & ventrem ſupereſſe. Plut.

Obteſtatio veterum meritorum.

Quomodo Penelope deos ſacrificiorum & nidoris admonet, ita etiam amicum nos, vtentes illo Hom.

Ἤ βοὸς ἠδ᾽ ὄιος κατὰ πίονα μηρί᾽ ἔκηε,
Τῶν νῦν μοι μνῆσαι.
Si aut bouis aut ouis incendit tibi pinguia membra,
Horum nunc memor eſto.

Benefactorum memoria.

Vbi alicui boni aliquid contingit, propter veterum benefactorum memoriam, locus erit illi Homerico:

Ὣς καὶ ἐγὼ [illegible] ἀμείνων.

Benignè facere & in officio eſſe multo præſtat, magiſque lucro eſt, atque ſecus.

Merces conſtituatur amico.

Μισθὸς δ᾽ ἀνδρὶ φίλῳ εἰρημένος ἄρκιος ἔστω.
Æqua viro merces fac præſtituatur amico.

Pitthæi præceptum fuit celebratiſſimum, quo iubebat inter amicos ex æquo & vero debere omnia agi. Plutarc.

Commune tanquam Siſapo.

De re multis cōmuni, nulli certo propria. Cic. Minium apud Romanos magno erat in pretio, vſu & religione eius cū multæ venæ eſſent Siſapone in Hiſpania Bætica, quæ à compluribus ſocietate mercium, & adulterandi minij conſuetudine inter ſe iuncti tenebantur, prouerbio locum Siſapo dedit. Plinius.

Calceos mutare.

Dicitur ij, qui nullo ſuo merito in ordinem & locum altiorem ſe ingerunt. Cic. Senatoriæ dignitatis inſigne erat nigro calceo addita lunula circa talum. Vide ſup. Calceos mutare. Chil. 4. Centu. 8 prouerb. 13.

Cura hoſpitum habenda.

Αἰδοῖος μέν τ᾽ ἐστὶ καὶ ἀθανάτοισι θεοῖσιν
Ἀνδρῶν ὅστις ἵκηται ἀλώμενος.
Nam diuis reuerendus & immortalibus ille eſt,
Quicunque appulerit multis erroribus actus. Hom.

More galli domi pugnacis.

Ἐνδομάχας ἅτ᾽ ἀλέκτωρ. Cum aliquis domi ſuæ & in ſuo regno (vt Cic. ait) audaciam præ ſe fert: extra illud timidus futurus. ſimile eſt ei quod eſt, ſup. Gallus in ſuo ſterquilinio multum poteſt.

Prorſus ignotus.

Eum, quem plane ignotum videri volumus: aut qui in diſciplinam, aut artem, quam ignorat, ſeſe ingerit, licebit torquere ironice illum Hom.

Τίς, πόθεν εἰς ἀνδρῶν, πόθι τοι πόλις, ἠδὲ τοκῆες;
Dic, quis, & vnde venis, tibi vbi patria, atque parentes?

Nec Deus, nec homo.

Οὔτε θεὸς οὔτε ἄνθρωπος. Diis hominibúſque inuitis, pro nemine & omnibus. Pind. Horat. Vide num huc referre commode liceat Ariſtotelis illud in Ethicis, vbi hominem in ſolitudine degentem ait eſſe vel deum vel dæmona.

Vento viuere.

Pro, viuere nullo impendio. Tractum à Siluro piſce, qui aura, vt aiūt, ſaginatur, & Chamæleonte. Iuſtinian. Idem ſapit diuerbium gallicum, viure du vent.

Obolum reperit Parnœtes.

Ὀβολὸν εὗρε Παρνοίτης. De iis, qui nouum aliquod excogitant præmium, quo illectent. Natum à Caliſtrato Athenienſium principe, cui cognomento Parnœte, qui inſtituit, vt in iudiciis, & concionibus nummuli quidam diſtribuerentur. Comici id ſtatim in prouerbium traxerunt.

Perſonam mauult, quàm faciem.

In ſtultum ſimulatorem qui mauult videri, quàm eſſe. Eodē referuntur ſuperiora illa, Plures triobolos, paucos eſt cernere vates. & Multi, qui boues ſtimulent, pauci aratores. &, Nō omnes qui habent citharam, ſunt citharœdi.

Dolium Danaïdum.

Pro opera fruſtrata: à Danai filiabus, quæ ob necatos maritos finguntur apud inferos ſitulis perſtillantibus aquam haurire, & in dolium pertuſum infundere. Cat. Horat. Tib. Plat. Luc Ariſt. Huc alluſit Plautus. In pertuſum dolium infundimus, operam ludimus. Conuerti tur & hoc ad varios vſus, vt ad prodigalitatem, libidinem, loquacitatē, & alia generis eiuſdē.

Ollam exornas.

Χύτραν ποικίλλεις. De re abſurda, qualis eſt vaſi vſibus culinariis deſtinato picturæ lenocinium adhibere, & bracteis aureis inaurare iuglandium putamina.

Ocni funem torquet.

Συνάγει τε Ὄκνος τὴν θώμιγγα. Ocnus homo apud Iones induſtrius, operiſque intentus vxorem habuit ſumptuoſam & prodigam, quæ abſumebat quicquid ille corraderet. ſup. Contorquet piger funiculum.

In orbem circumiens.

Ἀνὰ τὸν ἐν κύκλῳ περιιών. pro, neminem præteriens. In conſultando πάντα ἐν κύκλῳ commoda atque incommoda circunſpicienda, id eſt, nullum omnino omittendum Lucian. Sic, ambiebant, qui ſingulos prenſabant: & obeunt prouinciam, qui in adminiſtrando nuſquam non adſunt.

Malum bono penſatum.

Cùm natura egregium bonum egregio vitio pēſat, vel cùm quis beneficium ſuum aliquo vitiat maleficio, quadrabunt illa Hom.

Τὸν πέρι μοῦσ' ἐφίλησε, δίδου δ' ἀγαθόν τε κακόν τε.
Ὀφθαλμῶν μὲν ἄμερσε, δίδου δ' ἡδεῖαν ἀοιδήν.
Hunc alios vltra dilexit Muſa, deditque
Atque boni, atque mali quiddam: nam lumina ademit,
At dedit emulcere ſuaui pectora cantu.

Conus artoxya.

Κῶνοι ἀρτόξυα. De ſimilibus & inter ſe reſpondentibus. Conū piſtorium inſtrumentum, non diſſimile artoxyę, id eſt, panario ſcalpro: vel in eos, qui vili munuſculo alterius operam cōpenſant. apparet enim ex conſequentibus apud Suidā, conos fuiſſe munuſcula puerorum, ætati eorum apta, vt armillæ ſunt.

Cur ceſſatum eſt.

Τυδείδη, τί παθόντε λελάσμεθα θούριδος ἀλκῆς;
Dic, quidnam acciderit nobis, vt Martia virtus
Tydide exciderit animis?

Hom. Quoties communem culpam apud amicum agnoſcemus, aut in te quapiam ceſſatum eſſe ſignificabimus.

Conferre capita.

Pro, deliberare, ſeu conſultare de re aliqua.

Fodere.

Incitationem ſeu admonitionem potius eleganter illa ſignificant, fodere. & fodere latus: tralatione ab animantibus, quas ſtimulorum punctionibus ad curſum excitamus. Terent μαστιγῶσαι, ſcutica cædere Hom ſup. Prouerb. Modis omnibus incitat. Cubito ſtantem tāgere. Peſſ Ignatium dare, quòd Pyretes atticu digitos adurat, & ponderoſiſſimus ſit: propriè tamen locum habet cùm ſuggerimus, quod dolore quodam aliū à peccando reuocet Bellicum ſeu claſſicum canere. Cic.

Cothurnus.

Κόθορνος, citra comparationem, etiam appellarunt inconſtātem Plutar. Lucian. quòd cothurni τετράγωνοι & ἀμφοτεροπόδιοι quadranguli & vtrilibet pedi conuenieētes ſint. vnde & cognomen hinc datum eſt Theramem & Niciæ: Sic Martem, nunc his, nunc illis fauentem ἀλλοπρόσαλλον vocat Hom. & Vlyſſem πολύτροπον, quòd quamuis perſonam aptè ageret in loco: quāquam hoc in bonam partem: quò etiam no malè cothurnum torqueas.

Altera manu ſcabit, altera ferit.

Ὥσπερ ἄν τις εἰ ἀνὴρ τῇ μὲν τῇ χειρὶ καταψήχοι τὴν κεφαλήν, τῇ δὲ παίοι τὴν σιαγόνα, perinde quaſi quis eiuſdē viri altera manu ſcabat caput, altera malā feriat. Nazianz. ſup. Prouerb. Altera ſcabit, altera ferit: &, Altera manu fert aquam, altera ignē: &, Altera manu fert lapidem, altera panem oſtentat.

Fons Dodonæus. Circes virga.

In cauſſi licos & oratores, qui eadē nunc tuentur & laudant, nunc impugnant & vituperant. Plut. Plin. Fons quidem in Dodona cùm ſit frigidiſſimus faces ardentes ſi quis immergat, extinguit, extinctas ſi quis admoueat, accendit. Sic Circe eadem virga mentem fingitur adimere & reddere: pecudes facere & homines.

Ventorum ſtationes.

Ἀνέμων στάσεις γινώσκουσιν οἱ ἐγχώριοι, Ventorum ſtationes norunt indigenæ. De rebus multo vſu obſeruatis aut cum vnumquemque cuiq; ſe ſua omnia, vt artem, patriam, domeſtica, amicos, eſſe notiſſima Suid. Sunt pleriſque regionibus ſui quidā venti, quorum naturam incolę optimè & norunt & ipſa ſentiunt.

Κυναλώπηξ.

Qui caninam impudentiam cum vulpina aſtutia coniungit: vel cuius in animo canis habitat & vulpes, quomodo de Sulla dixit Carbo. Ariſtoph. Plutarch.

Χηναλώπηξ.

Sic dictus eſt Theagenes, quòd garrulus eſſet, & ſtupidus more anſerum, & verſipellis more luporum: vel quòd vulpium inſtar, anſeribus aliiſque auibus admodum delectaretur. Ariſtoph. Didymus.

Diuerſarum partium.

Τυδείδην δ' οὐκ ἂν γνοίης ποτέροισι μετείη,
Ἠὲ μετὰ Τρώεσσιν ὁμιλέοι ἦ μετ' Ἀχαιοῖς.
Porro Tydidem minimè cognoſcere poſſis,
Troianóſne inter verſetur, an inter Achiuos. Homerus.

De Metio quodam, cum vtraque parte colludente, aduocato ſcilicet, duce, aut alioqui amico bilingui. Sup. prouerb. Veſpertilio.

Suberinus. Subere leuior.

Φελλίνας, ἢ φελλοῦ κουφότερος. In hominem lubrica fide. Suberis lignum cauernoſum in aqua non ſidit, imò aliis ne ſidant alligatur. Horatius, Strab. Hinc φελλίζειν fluitare eſt, & radicibus carere.

Iam dictis annumerari poſſunt & hæc, Vtroque pede claudicare. Duobus dominis ſeruire. Neque calidum eſſe, neque frigidum. Hebræa omnia.

Vbi deprehenſum eſt, quod erat occultum.

Ἤ τίς σφιν τόδ' ἔειπε θεῶν, ἢ εἴσιδον αὐτοί.
Siue illis Deus hoc aliquis deprodidit index,
Siue ipſi videre. Homerus.

Laciadæ.

Ὦ Λακιάδαι. Cōuicium in mœchos. populus quiſpiam eſt iſte Atticæ Laciadarum, tribus Oeneidis, apud quos ingens raphanorum copia: his vtebantur in adulteros deprehenſos ludibrii cauſſa. Suid.

Hæc Helena.

Αὕτη Ἑλένη, ὑπὲρ ἧς ἐμονομάχουν, Hæc Helena, pro qua digladiabantur. Lucianus agens de duobus peripateticis lucri cauſa turpiter apud iudices contendentibus. Menelai & Paridis ſingulare certamen vide Iliad. γ.

Ars portus inopiæ.

Λιμὴν ἀτυχίας ἐστὶν ἀνθρώποις τέχνη, Vnicum cōfugium in egeſtate eſt ars. Simile, Sua cuique ars pro viatico eſt ſup. Artem quæuis alit terra. Sapiunt qui liberos etiam ſumma in re artibus inſtruunt, quæ eos porrò, ſi ita ſors ferat, alere poſſint.

Ingratitudo

Ingratitudo vulgi.

Μή τις ἔτι πρόφρων, ἀγανὸς καὶ ἤπιος ἔστω
Σκηπτοῦχος βασιλεύς, μηδὲ φρεσὶν αἴσιμα εἰδώς·
Ἀλλ' αἰεὶ χαλεπός τ' εἴη, καὶ αἴσυλα ῥέζοι.
Poſthac ne placidus ſit quiſquam, néue benignus,
Nec mitis, iuſtique tenax rex ſceptriger vnquam.
Sed ſemper ſæuus eſto, & ſemper iniqua patrato.

Vtemur, quoties nos beneficij in immemorem collati quodámodo pœnitebit.

Quantum ex Bacchanalibus.

Ὧραι ἐκ Διονυσίων. De rebus vehementer expectatis. Apud Atticos numerabant annos & numerum accedébant à Dionyſiis, vt ex Olympiadibus: redibant autem ſingulis trieunniis, vnde trieterica. Virg. Suid. Lycoph.

Ἰσθμιάζειν.

De iis, qui parum commodè, parúmque ſalubriter viuunt, quòd Iſthmiorum ludorum tempus morbis eſſet obnoxium, ob ingentem populi côcurſum: Valde operæ inani, vt permulta ſunt in ſuperioribus apud Eraſm.

Παλεύτρια.

De illecebris, aut re alioqui ad fallendum comparata. Propriè columba exoculata, quam aucupes in rete ponût, quò ſubſultans cæteras alliciat columbas. à παλεύειν, quod ſeducere eſt, ſeu in laqueum illicere. Ariſtoph. Eódem non male referas illud ſup. columba ſedens.

Omnibus malis punicis ineſt granum putre.

Innuebat hôc Crates vix quenquam reperiri, qui omni vitio careret. Laertius. Ouidius item: Nil prodeſt quod non lædere poſſit idem. circumfertur & illud Menandri nomine.

Ἔνεστι δ' ἀεὶ τῷ καλῷ, ὦ Δημέα,
Ἀγαθῷ ἐνὸν τι καὶ προσὸν καὶ κακόν.

Antiquiores Luna.

Arcades ob eam cauſſam ſtupidi ſunt habiti, quòd aſtrologiam inſigniter contemnerent, faceréntque ſe Luna antiquiores: vnde προσέληνοι dicti ſunt: & βαλανηφάγοι, glandibus victitantes. is enim erat priſcorum cibus. Appellationes eædem côuenient in omnes ſtupidos & ignauos, qui literas, quia ignorant, deſpiciunt, glorianteſ de nobilitate ſua, qua ſibi videntur καὶ αὐτοὶ ἀρχαιότεροι, πρόσεσι πολλοὶ καὶ παλαιοί. Lucia. Ariſtophan.

Vnedo.

De re, quæ initio quidem nouitate arridet, verùm repetita ſordeſcit: cum contrà κόρος οὐδεὶς τῶν καλῶν, nulla ſit ſatietas rerum honeſtarum. Tradit Plin. vnedonem pomum eſſe.

Non ſemper Saturnalia.

Simile illi ſup. foras Cares, non amplius anthiſteria. Non ſemper Anthiſteria, ſeu Floralia. Sen. Saturnalia ſeruos etiam libertate donaſſe notum.

Vinum animi ſpeculum.

Κάτοπτρον εἴδους χαλκός ἐστ', οἶνος δὲ νοῦ. Forma ære lucet, vina produnt pectora. Athen. τὸ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ νήφοντος, ἐπὶ τῆς γλώττης τοῦ μεθύοντος, quod in corde ſobrij, id in lingua eſt ebrij. Non abſimilis & ille verſus prouerb. ἡ γλῶσσ' ἐπαγγέλλουσα τ' ἀληθῆ λέγει, Verum ſolet prolapſa lingua dicere. vide ſup. Vinum animi ſpeculum, & in vino veritas.

Codali Chœnix.

Κοδάλου χοῖνιξ, Codali demenſum. De magnis mêſuris. Suid. Videtur tractum à ſeruo quopiam edaci, cui chœnix fuerit altiùs capax, & hac arte fraudarit herum.

Virgo primum.

Παρθένος τὰ πρῶτα. De iis, qui rem paternam profundunt. inde fortaſſe, quòd virgines adhuc rudes meretricij quæſtus, facilè ſui copiam faciunt. poſtea quò plus auferant, difficiles ſe præbent. quomodo adoleſcentes prius, quàm intelligant, quid pecunia ſit, largius profundunt ſua. Et prima vitæ pars ferè, licet optima, ſtultiſſimè conteritur.

Mala ſenium accelerant.

Αἶψα γὰρ ἐν κακότητι βροτοὶ καταγηράσκουσιν.
Quippe repente homines curiſque maliſque ſeneſcunt.
Heſiod. ἔργων. & Homer. in Odyſſ.

Omnibus modis nocens.

Hominem fucis, vi, factis, verbiſque pernicioſum dicemus nobis moleſtum eſſe, καὶ χερσὶ, καὶ λύμαισι, καὶ πᾶσιν κακοῖς, manu, & venenis, & malis demum omnibus. Soph.

Iræ ſenectus mors.

Θυμοῦ γὰρ οὐδὲν γῆράς ἐστιν ἄλλο, πλὴν θανεῖν, Senecta nulla obtingit Iracundiæ, niſi mors. Soph. Cui placet, obliuiſcitur: cui dolet, meminit. Cic. Lege in ſuperiorib. Ira omnium tardiſſime ſeneſcit.

Ἀποσκυθίσαι.

In quoſdam aſperis moribus, quibus vix habeas commercium, niſi cum ignominia diſcedas. Tractum inde, quod Scythæ, cùm calamitatibus premerêtur, per luſum, ac delicias omnibus populis, quibus imperabant, capillos detonderent. Athen. Iidem, quoquo venirent, exteris viris nares amputabant, & mulieres Thracum vxoribus corpora ſubulis pungebant. Plane miſera ſub iis ſeruitus, vt inde natum ſit, ἡ ἀπὸ Σκυθῶν ῥῆσις, pro imperio crudeli & σκυθρωπὸς ac σκυθρωπάζειν, pro toruo, triſti, & σκυθίζειν pro iraſci.

A veru rapere.

Eos, qui præ propera auiditate commodum auferre, aut voluptatibus ſuis ſtudent prius, quam oporteat, veluti ſi populum nouus rex ſtatim exactionibus ſpoliet, aut ſi quis ſponſam puellam ante tempus amplectatur, eos eleganter ἀφαρπάζειν ἀπ' ὀβελοῦ, rapere à veru, ἐκ τῆς ἀγκάλης, e ſartagine tollere. cibû denique nondum ſacrificatum abripere dicemus. Athen. Nobis iidem ſimili metaphora dicuntur ſata ſua etiamnum viridia depaſci, manger ſon bien en herbe.

Radicitus.

Alexander admonitus longè plus vectigalium è ſuis ciuitatib⁹ auferri poſſe, καὶ κηπουρὸν μισῶ, inquit, ὅς τὰ ἐκ ῥιζῶν ἐκτέμνει τὰ λάχανα, olitorem odi, qui radicitus herbas euellat. Quo vetuit omnes principes, ſuos ἀπορριζοῦν, excoriare. Nam boni paſtoris eſt tondere pecus, non deglubere. Hodie tamen plerique videntur χαίρειν μὲν ἄλλων χρημάτων πλέον, vel δικαίως κεκτῆσθαι, plus æquo habere, laudare tantû quod æquum eſt. Theod. Soph. Athen.

Manticulari.

Pro, fucum facere, & ſubdolè agere: tractum à manticulis quas fures contrectare ſolent, quò manu ſiniſtra, vt ait Catul. tollant lintea negligentiorum, qui vel oculos aliò deflectunt, vel animum ad ea, quæ dicuntur, non ad ea, quæ fiunt, aduertunt.

Quærere peregrinum. Πλάνος.

In eos, à quibus deluſi ſumus aliquando, eáque experientia facti cautiores. Horat.

Nec ſemel irriſus, triuiis attollere curat
Fracto crure planum, licet illi plurima manet
Lacryma, per ſanctum iuratus dicat Oſirim,
Credite, non ludo, crudeles tollite claudum.
Quære peregrinum, vicinia tota reclamat.

Apud Quintil. reclamabatur, Tollat te, qui non nouit. vide prouerb. in ſuperioribus. Simile illud Iuuen. Circuit, & ſatuos non inuenit. Quin & πλάνον errorem, & ob hoc impoſtorem deſignare teſtatur Laberius, A. Gellius.

Aquas infundere cineri.

Quid, quòd medicina mortuorum ſera eſt? quid quòd nemo aquas infundit in cineres? Quintil. indicans ſerum remedium. ſiquidem ægroto mortuo, ſerò affert medici famulus linimentum: & ædibus in cinerem redactis ſerò infunditur aqua.

De illo conuentu.

Pro, de illo grege, vel, illius gregis, vel, gregalis etiam. Ita ferè Cicero.

Vxor ſeni ſponſo regina.

Δέσποινα γὰρ γέροντι νυμφίῳ γυνή, Regina ſiquidem mulier eſt ſponſo ſeni. Ariſtoph. Pertinet eò, vt non vxorem tantum, ſed omnia alia nobis congrua, & paria deligamus.

Πιθηκίζειν.

Pro, fucis & blanditiis fallere: vnde & πιθηκισμός. Ariſtoph. vide ſup. Adag. Simia fucata.

Domum redeamus.

Quoties digreſſi redimus ad id quod inſtitueramus. Cicero.

Ἀπροσδιόνυσα.

Vnico verbo elegâtiſſimè exprimût, Plutarch. Athen. illud, quod eſt ſup. Nihil ad verſum, &, Nihil ad Bacchum, &, Quid ad Mercurium? & alia. Non diſſimile, cum idem Athen. intempeſtiuos ſermones, & à propoſito alienos vocat ἀκαίρητα κύμβαλα, cymbala non congruentia ad numeros ſaltationis: & παραυλεῖν, modos non reſpondentes ad tibiam. item ἀπροσδόκητα.

Maza eſurienti auro carior.

Πεινῶντι γὰρ ἀνδρὶ μάζα τιμιωτέρα χρυσοῦ τε κἀλέφαντος. Offa eſurienti homini carior & auro, & ebore. Quoties rem vſu, non opinione æſtimabimus. Athen.

Ἀδελφίζειν.

Vocabulis adoptiuis alicui blandiri, & in genere adulari in os: propriè appellare fratrem, quemadmodum dicimus ἀδελφίζειν, μαχαιρίζειν. Horat. Ariſtoph. Plautus.

Halopanta, vel Halophanta.

Halophantas appellatos fuiſſe hominû genus nequam, quod ad luenda mendacia miſerrima mercede conducitur, teſtis eſt Nonius, ex Plaut. Fortaſſe, quemadmodum ſycophantæ dicti ſunt, qui deferebant exportantes ficus Athenis, ita & ἁλοφάνται, qui deferr eos, qui telonas conâtur fraudare vectigalibus.

Socratis gallus, vel callus.

In nudos & inopes. Nonius e Varrone ita citat hoc adagiũ: inueniſſe ſe, cum dormire cœpiſſet tam glaber quam Socratis gallus, eſſe factũ ericium cum pilis & proboſcide. Fortaſſe legendum callus, vel callum. conſtat Socratem patientiſſimum fuiſſe laboris, nudis ambulaſſe pedibus, dormiuiſſe humi, vt hinc manarit iocus in ipſius callum.

Vt è bulga matris.

Ad nuditatem quoque & inopiam, vel ad æquam omnibus vitæ conditionem (natiuitas enim non diſtinguit Crœſum ab Iro, regem à plebeio) referri poteſt ille Lucilij verſus apud Nonium:

Ita vt quiſque noſtrũm è bulga eſt matris in lucem editus.

Bulga propriè folliculus omnis: vnde & crumena, & ſacculus ad brachium pendens.

Eſurienti leoni prædam exſculpere.

Simile illi ſuperiori. Bolus ereptus è faucibus: itẽ illi, Agnam lupo eripere. Lucilius.

Ἀλιτήριοι.

De homine quocunque modo ſcelerato, præcipuè qui per vim rapit aliena, impiúſque eſt & ſacrilegus vnde & ἀλιτηριάζειν ſacrilegium committere. Inter varias adagij origines eſt & hęc, Temporibus Ætolici belli tanta frumentariæ rei penuria incidit Athenienſibus, vt pauperes fame coacti captiuorum farinam diriperent: inde vox ad alia traduci cœpit. Plutarchus, Ariſtoph. interp.

Salacones.

Quemadmodum Codrus & Irus ob inopiam in vulgi fabulam abierunt, ita & Salacon quidam ob ſummam in extrema inopia arrogantiam: adeóque σαλάκων vocatur πτωχὸς ἀλαζών, pauper arrogans, & σαλακωνία ἡ ἐν πενίᾳ ἀλαζονεία, in paupertate arrogantia: quin & σαλακωνίζειν, ac σαλακωνεύειν fractum & effœminatum eſſe, [illegible]. Suid. Heſych. Theoph. At Ariſtot. exponit in genere σαλακωνίαν, [illegible], cum volumus circa ea quoque ſumptuoſi eſſe, quæ ſumptu & magnificentia digna non ſunt.

Quam Clinia ex Demetrio.

Plaut. Plura ex me audies hodie mala, quàm audiuit vnquam Clinia ex Demetrio. Videtur ſumptum è comœdia quadam Turpilij, cui titulus Demetrius, vel alia, vbi pater prolixè & acerbè obiurgat filium. Talis enim inducitur Clinia in Heaut. Terentij, qui ob duritiem patris profugit in militiam. Fortaſſe & Terent. & Plaut. ab eodem Græco auctore ſua ſumpſerunt.

Citeria. Citeria loquacior.

De homine impẽdio loquace, ὁ λέγων ἀεὶ, ἀλλὰ σιγᾷν ἀδυνάτων. M. Cato. Citeria apud Romanos erat effigies quædam arguta & crepera, quæ ridiculi cauſa in pompa vehi ſolita eſt. Feſt.

Nutricis pallium.

Si vnam peccauiſſes ſyllabam, fieret corium tam maculoſum, quam eſt nutricis pallium. Plaut. Nutrices, quoniam tractant infantes, ſæpe veſtes habent bua, ſaliua, mictu, ſordiſque contaminatas.

Velatis manibus orare.

Pro, ſuppliciter orare. Plaut. ſumptum ab antiquo more Oratorum, quò, qui pacem petituri venirent, ramum oliuæ prætendebant. Velatas autem dictum pro vittatis.

Alteris melioribus.

[illegible], rurſum igitur ſecundis denuo melioribus repetamus: δεύτεραι γὰρ φροντίδες σοφώτεραι. Secundæ enim cogitationes prudentiores. vide ſup. Poſterioribus melioribus &, Poſteriores curæ meliores. Tractum è ſacris, vbi cùm in vnis hoſtiis ſecunda non appareret, ad alteras ibatur. Plato, Ariſt. Euripides, Ariſtides, Heſych. Phauorinus. Huc reſpicit illud Daui Terentiani: Hac non ſucceſſit, alia aggrediemur via. Neque male quis & illud huc referat quod ſup. non ſatis rectè explicatur, Mactata veniet lenior hoſtia.

Ætoli.

Αἰτωλοί rapaces & improbi.

Χαρωνῖται.

Olim Charonitarum cognomen apud Romanos populari ioco tributum eſt iis, qui ex defuncti commentariis tuebãtur, quod perperam agebant: quo artificio quidam abutuntur hodie teſtamentis.

HADRIANI

HADRIANI IVNII ADAGIORVM CENTVRIA PRIMA.

Salmoneus alter. 1

In elatum ſupra modum. SAlmoneus alter, Parœmiæ ſpecie vſurpatur à Symmacho, de ſupra modum ſuperbo & elato. verba eius ſunt ad Theodoſium Imperatorem vbi deprecatur honorarij vehiculi vſum, iſta: Abſit vt moderator vrbis liberæ atque ideo deuotæ, tanquam Salmoneus alius inuehatur. Eunapius Sardianus in Chronographia de Eutropio eunucho aduerſus quem inuectiuæ extant Claudiani poetę. [illegible], id eſt, illius potentia adeò cōcuſſit omnia & tonitru quodā perculit, vt non modò Ruffinus eſſe reipſa deprehēſus fuerit, ſed fabuloſus ille Salmoneus nihil fuerit præ iſto. Galenus Therapeutices primo in Theſſalum inuehens, dicit eum imitari Zoilum qui Homeri ſimulachrum flagellare ſolebat, & Salmoneum Iouis æmulum, ſic enim, inquit, [illegible]. id eſt, Hac ratione nobilitatus eſt Zoilus Homeri effigiem verberando, & Salmoneus Iouem imitando. & rurſus [illegible]. hoc eſt, Nemo quiſquam ſanæ mētis æmulatus Homeri flagellatorem Zoilum, neque vecordem Salmonea, tametſi maledicis ſcurris in exemplo ſit Zoilus, & ſacrilegis Salmoneus. Heſiodus,

[illegible] id eſt,
Salmoneus plenus faſtus ac neſcius æqui.

In principem vel magiſtratum nimium ſubditis grauem. Qui & ipſe prouerbialis verſus in principem ſubditis grauem & ſuperbiæ immodicum, aut prætorem inſolētem & iniquum apte torqueri poterit. Salmoneus filius fuit Æoli Elidis regulis ex Laodice Aloei, qui curruum rotas æreis canthis obmunitas ſuper pontem æneum quem conſtruxerat, agitaſſe, ad imitanda vera tonitrua, & immiſſis in homines facibus, neci eos dediſſe legitur. vnde Virgilius lib. Aeneid. 6.

Vidi & crudeleis dantem Salmonea pœnas,
Dum flammas Iouis & ſonitus imitatur olympi.

Et Valerius Flaccus Argonauticorum, 1.

Salmoneus nondum ille furens, quum fingeret alti,
Quadrifida trabe tela Iouis.

Salmoneus quis. Salmoneum fuiſſe induſtrium mechanicarum operarum artificem putat Euſtathius Odyſſeæ λ. quando & alij quidā [illegible] ad imitanda cœli tonitrua leguntur excogitaſſe, vas ingēs mugitum illum tonitrui per calculos immiſſos exprimēs. Produnt & hiſtoriæ Archimedem Syracuſanū fulgurationes quaſdam ignivomas per ſpecula edidiſſe. Idem commemorat peritum quendam mathematicum adiumēto machinæ, inimici ſui ædes non aliter quam terræ motu vibratas concuſſiſſe, fulguritóſque quoſdam radios in illū diſtrinxiſſe, vt confeſſione inimici & [illegible] & [illegible] dictus fuerit Neptuni Iouiſque, illius terræ quaſſatoris, huius fulguratoris, epithetis. quòd dictum de Anthimeno intelligēdum eſt, quem ſcribit Agathius hiſtoriæ libro quinto, domum Zenonis vicini ſui æmula terræ motus concuſſione per diſpoſitos certis locis tubulos perculiſſe.

In pura fames immigrat. 2

[illegible], id eſt, In pura immigrat inedia. Extat apud Menādrum Comicum. Scomma eſt in ciuicam vitam, quæ plerunque ocioſa quum ſit, in egeſtate vel certè minore affluentia quàm ruris ſaturitas ſolet, exigitur. ruſtici autē & agricolæ laboribus aſſiduis & ſqualiori haud temere addicti ſudoribus fermè diffluāt illuuie panniſque obſiti, ac propterea ſpurci immundéque puri. at vrbani homines qui in oppidis vitā degunt, vt cultiores habitu, ac corporis munditiam magis excolunt, ita feriato otio operati, non perinde poſſunt abundare, præter paucos locupletibus fundis & prouentibus annuis diuites. Quadrabit non malè in aulicos qui corporis cultui tantum tribuunt, vt domi priuatæ eſuriant ſplendidè.

Pulmonis vitam viuere. 3

Dementis impote. Plato in Philebo. [illegible], id eſt, Nō hominis, ſed pulmonis cuiuſpiam vitam viuere. de homine ſtupido & rationis mētiſque parum compote. Poteſt appoſitè dici in ebrioſum & abdomini [illegible] (vt Aretas Cæſarienſis loquitur) addictum, ſagine corpus ſolùm promptum, ingenij viribus nuſquam vti. Eſt autem Pulmo marinum zoophyton, quaſi plantanimē dicas, mixtæ inter frutices & animantia naturæ, ſuapte ſponte prouenieus: quod inter teſtacea ponit Ariſtoteles & hoc ipſo in loco Plato, quādo ſubiicit, [illegible]. id eſt, aut alterius marini generis quod inter teſtacea corpora animatum eſt. Vſus eo eſt & Syneſius Ptolemaidos Epiſcopus in libro de Regno, [illegible]. id eſt, Vitam degentes marini pulmonis: loquitur autem de voluptarijs hominibus, qui in ganeæ libidinumque viu ſummum bonum ponunt.

Theſſalica buccea. 4

In edacem. [illegible], Theſſalica buccea vel turunda, pro ingenti ponitur, Athenæo teſtante & Polluce libro ſexto. Hermippus in [illegible].

[illegible] id eſt,
At Iupiter manum efformabat Theſſalum. Philetærus in Lampadigeris, [illegible], ſuillæ carnis portionem Theſſalico more ſectam vocat fruſtum ingens quantum manu tolli poterat: inde nata dicti gratia, quod Theſſali in prægrandia fruſta carnes partiri ſolebant. vnde & Crates in Lamia.

[illegible] id eſt,
Nam ſunt tricubita, more ſecta Theſſalo.

Non abſimiliter à gentis polyphagia, Friſonicum ferculū pro magno, vulgare dicterium appellat. Alioqui Theſſali olim audiebant ſtrenui gurgites & inſigniter edaces, vnde illud Antiphanis Comici, [illegible]. id eſt vſque eſurit, nunquam ſatur: Tu Theſſalum depingis.

Theſſalicus ſaltus. 5

Ala Theſſala. [illegible], id eſt, Theſſalicam ſaltationem in prouerbium abiiſſe annotat in Dionyſium commentario Euſtathius pro molli fortaſſis, nam & [illegible], alę Theſſalæ in luxus argumentum apud autores nobilitantur, quod eius gentis togæ vtrinque alarum ſpeciem præferrent, extentioribus fortaſſe manicis, vnde [illegible] dixit in Maryca Eupolis apud Stephanum & Pollucem, de geſtātibus diffuſiores more Theſſalorum chlamydas: de quo annotatum eſt Heſychio, Suidæ, & Eraſmo. Orator quidam has Theſſalicas alas, [illegible] non [illegible], dixit, quod in certaminibus ſuis præmia proponerētur eiuſmodi chlamydes. celebratur & [illegible] calciamenti genus illi nationi peculiare. Memorat & [illegible] Stephanus aſtrigmenti genus elegantioris ad comptum faciens, quo angulos chlamydum, quos [illegible] exponit Heſychius, affibulare atque conſtringere ſolebant, vt arbitror: Nec vero diſſimile eſt, hanc lectionem ab Euſtathio malè interpolatam fuiſſe: Quicquid ſit, diuinatione quàm aſſeueratione magis opus eſt, in re non explicita, donec aliquis exoriatur qui ſcirpum hunc aperiat Fortè [illegible], id eſt, Theſſalicum ſaltum, pro ingenti, qualem grallatorium vocat Plautus, non inepte expoſuetis, ratione in ſuperiore adagio reddita.

Theſſalicum numiſma. 6

In fraudem & fucum. [illegible], id eſt, Theſſalicum nomiſma prouerbiale eſſe annotatur à Suida & Heſychio, niſi quòd apud hunc deſideratur vox altera, hoc modo reponenda, [illegible]: quæ lectio plena & integra in illo ſeruata eſt. Conuenit ergò in fraudem & fucum vtroque autore. Crediderim ego Theſſalicum nomiſma adulterinum fuiſſe parumque ſincerum aut probæ monetæ, atque inde ortū adagium Venuſte ad perſonam transferetur, ſi impoſtorem alijs fucum facientem, & improbi commatis hominem Theſſalicum nomiſma vocitemus. Suidas neſcio quid de Theſſalonice vrbe à filia Philippi regis cognomine appellata, hoc loco refert.

Inter vitam & necem. 7

De incerto perplexóque exitu. Quintus Calaber, vel vt nonnulli malūt, Smyrnæus in duodecimo prætermiſſorum ab Homero, loquens de iis qui ligneū Epei equum, quem Durateum nominant, Troianæ Palladi votiuum, conſcenderant, incerto iam tum exitu, dicit eos tacitè inſediſſe magno ſilentio, velut medio inter vitam mortémque ſpacio, perplexos, eius verba hæc ſunt. [illegible]

[illegible]
Silenter Inſedere omnes medij vitæque neciſque.

Conueniet dici in eos qui magno in diſcrimine verſantur, ad extrema redacti pericula, rebus in ancipiti poſitis. Finitimum eſt illi, Inter ſacrum ſaxumque.

Splendida cœna famem non ſedat. 8

[illegible]. id eſt, Splendida cœna non

placaret eſuries Epulis ſcriptoris & rerum varietate cōditi lectio non ſatiat, ſimplicia, neque diſerti comitis facundia antes exatiat. Citatur ab Athenæo in primo ex Antiphane,

Οὐχὶ δὴ τοῖς λαμπροῖσι [illegible]
Δείπνοις τι [illegible].
Neque enim adiciali & ſplendida
Cœna famem placaueris.

Varietas namque conditanea nouam ſemper excitat orexim: adeoqui ſplendida etiā cœna ad paſcendos oculos aureis argenteiſque lancibus inſtructa, eſuritionem haud ſedat, qualis illa fuit quam lepidè deſcribit Martialis libro quarto epigrammatē in vulgatis omiſſo, quod tale eſt,

Ad cœnam nuper Varus me fortè vocauit
Ornatus diues, paruula cœna fuit.
Auro, non dapibus oneratur menſa, miniſtri
Apponunt oculis plurima, pauca gulæ.
Tunc ego, non oculos, ſed ventrem paſcere veni
Aut appone dapes Vare, vel aufer opes.

Turgida nomina. 9

Grandiloqua & apparatu. Φλεγμαίνοντα ὀνόματα, quaſi turgida nomina, dixit Synesius prouerbialiter grandiloqua, & haud vulgaria, in epiſtola ad Euoptium, vbi deſcribit vim tempeſtatis, & decumanorū fluctuum impetum, apparatu ſplēdido verborum minimè triuialium, δεῖ γάρ μοι, inquit, καὶ φλεγμαινόντων ὀνομάτων, [illegible] id eſt, Turgidis enim vocabulis mihi opus eſt, ne periculi magnitudinem indigniore quam par eſt oratione detrectam. Idem in libello de inſomniis, [illegible] id eſt, linguę apparatum luxuriantem & inuſitatis vocabulis turgentē. Philoſtrat. de Apollonio Tyaneo, λέγων ἰδέαν [illegible] φλεγμαινόντων [illegible] id eſt, dicendi genus exercuit non dithyrambicū & poeticis verbis turgidum. Simili modo Saluianus Epiſcopus Maſſilienſis, vir doctiſſimus, libro de prouidentia dei, dixit, Scripta latinitate tumida, ac ſi dicas, λόγοι φλεγμαίνοντες [illegible]. Theodoretus de paupertate loquens, φλεγμαίνειν οὐκ ἐᾷ, [illegible] id eſt, Turgere non permittit, & aduerſus aurigam calcem tollere. ita Philoſtorgius de Euſebia Conſtantij Imper. vxore, [illegible] φλεγμαίνουσα, id eſt, ita accenſa, animóque tumens. D. Clemens [illegible] φλεγμαίνουσαν vocat libidinem turgidam & exæſtuātem. Syneſius τράπεζαν φλεγμαίνουσαν ſaliaribus dapibus refertam menſam. Nazianzenus libro De recto ordine, [illegible] id eſt, Turgida & inſana menſa. Plutarchus Sympoſ. 4. [illegible] id eſt, Veluti amuleta aduerſus ſumptuoſas, & turgidas epulas ſuſpendentes. His opponit Ion comicus ἀφλεγμάντους τραπέζας, mēſam tenuem & non adiicialem, non turgidam appellans. Athenæus, [illegible] id eſt, ita enutritos neque animo neque corpore turgeſcere. Huc ſpectat Antiphanis Comici cœna frugalis ex bulbis & fungis, [illegible] id eſt, Eiuſmodi victus febrium vacuus eſt tumore omni carens. Heliodorus etiam κῦμα φλεγμαῖνον, ingētes fluctus dixit libro 5.

Delphinis in terra vires. 10

Δελφῖνος ἐν χέρσῳ βία. id eſt, Vis Delphini in terra, videtur dici de eo qui vires ingenij in negotio cui par non ſit, periclitatur, & iudicij lubricum ferre vult, vbi impos ſit. Plutarchus in Demoſthene, comparare & expenſo iudicio ſententiam ferre de Ciceronis & Demoſthenis orationibus ac ſtylo, maleſani hominis neque vires ſuas exploratas habentis eſſe exiſtimat, idem namque agere illum, quod Delphinus velociſſimum, agiliſſimúmq; in mari animal, ſed in arida humo deſtitutum, ſui impotens citóque expirans. vnde Pindarus pernicitatem ſummam volens oſtendere, dixit [illegible] id eſt, marinū delphina ſuperat. verba eius ſunt ex Ione Chio ſumpta. [illegible] δελφῖνος ἐν χέρσῳ βία. id eſt, Illic namque contingit vti Delphinis robore in tellure, quod Ion dixit. Quadrabit nō malè in pauperem qui litigare velit cum potentiore opibus affluente, qui litem in longum extrahere corruptelis poſſit, illo interim exhauſto, talis namque Δελφῖνος βία ἐν χέρσῳ nititur: Denique in quemuis ſupra vires tentantē aliquid, ſupra crepidam ſutorem, ſupra malleum fabrum.

Phyſcone impurior. 11

Luxu & mollicie perditus. Tertullianus libro De pallio, Phyſcone impuriorem, molliorem Sardanapalo Cæſarem deſignare. De homine libidinibus luxú que omni genere ſordidato. Fuit autem Ptolemæus Ægypti eo nomine regum ſeptimus, tertio cognominis, εὐεργέτης dictus per antiphraſin vt puto, quippe qui multitudinem Alexandrinam obiecerit non ſemel militum gladiis, Strabone teſte, cognomento altero infamis φύσκων, quaſi ventroſum dicas aut aqualiculū, propter abdominis ſtudium, id enim ſonat φύσκων, quæ vox deprauata eſt in [illegible] apud Heſychium eiuſque tranſcriptorem Varinum, quum legi debeat φύσκων, γάστρων, [illegible] eſt enim φύσκη inteſtinum craſſum, quare emendandus venit & Onomaſtici Calepino adiecti locus de Ptolemæis, vbi pro Phyſcon legitur Phiton. *Φύσκη.* Huius Phyſconis meminit & Ioſephus libro 12. & Valerius Maximus lib. nono primo capite. Quin & Alcæus poeta Lyricus Pittacum Mitylenæum φύσκωνα & γάστρωνα vocauit, quod pinguem haberet aqualiculum, vt Laertius ſcribit.

Οὐκ ὄναρ ἀλλ' ὕπαρ. 12

De re nullo modo ficta. Penelopes dictum fuit apud Homerum Odyſſeæ viceſimo, à ſomnio viſi nocturni fidem faciente,

Οὐκ ὄναρ ἀλλ' ὕπαρ ἐσθλόν. id eſt,
Non ſomnium eſt, ſed res vera.

Euſtathius ibi admonet prouerbialiter efferri de re neutiquam ficta, ſed manifeſta. Sunt autem inter ſe contraria ὄναρ & ὕπαρ, *ὄναρ.* illud ab ὄντα αἴρειν, quod rei veritatem aboleat, hoc verò ab ὕπνον αἴρειν quod ſomniū deſtruat, vt ὕπαρ ſit ſomni abolitio per *ὕπαρ.* vigilantiam, at ὄναρ, eius quod reuera ſubſiſtit amolitio. Hippocr. in lege ἡ δ' ἀπειρίη κακὸς θησαυρὸς, κακὸν κειμήλιον [illegible] ὄναρ καὶ ὕπαρ, id eſt, Inſcitia eſt malus theſaurus & male repoſitæ opes iis qui eam habent tam vigilantibus quam dormientibus, qui locus ab Iano Cornario doctiſſimo homine, & cuius iudicium in pleriſque maximi feci ſemper, *Ianus Cornarius.* quàm bene ſit verſus, ignoro, ita autem vertit, Imperitia verò malus theſaurus eſt & infelices opes iis qui eam repoſitam habent & inſomnium aut potius ſomnium diurnum & maximè verum. Plato libro ſecundo de republ. [illegible] id eſt, Deus ſimplex quiddam eſt & verum, neque alius imponit, neque vigilando, neque dormiendo. Heliodorus libro ſecundo [illegible] id eſt, Vtinam certa viſio foret, haud ſomnium, id eſt, vtinam quod ſomniaui, ita ſe haberet reuera. Ariſtides [illegible] id eſt, Somnium rem eſſe verā, apud me perpendens. Huic ſimile eſt illud ὕπαρ ἀντ' ὀνείρατος, res vera pro ſomnio Plato lib. De regno. [illegible] id eſt, Rurſus periculum faciūt vt per exemplum arte diſcamus reipubl. mederi, vt pro ſomnio vera viſio nobis exiſtat. Idem in tertia epiſtola ad Dionyſium [illegible] ὕπαρ ἀντ' ὀνείρατος γέγονεν. id eſt, Itaque quòd tunc petulante lingua in me deſtomachatus es, nunc vice ſomnij extitit vera quędam viſio. Diuerſum huic eſt οὐδ' ὄναρ, ne per ſomnium quidem, quo vtitur Lyſis Pythagoræus ad Hipparchum, [illegible] id eſt, Non eſſe communicanda ſapiētiæ bona iis qui ne per ſomnium quidem expurgatum habeant animum. Philon Iudæus libello Quod boni omnes liberi ſint, οἱ δ' ὄναρ τῶν τεχνῶν [illegible], qui ne per ſomnium quidem artes attigerit. Euripides in Cercyone fabula loquens de Neptuno.

[illegible] οὐδ' ὄναρ [illegible].
[illegible] hoc eſt, Saburrato ventre ne per ſomniū quidem in nocte amicis ſe exhibuit. Galenus libro ſecundo de natural facultat. [illegible] κατ' ὄναρ [illegible] id eſt, Si vel per ſomnium cum Peripateticis aliquando fuiſſet verſatus.

Quadrante dignum. 13

Dees quod exiguum & vile. Quadrante dignum pro exiguo & vili, non abſque prouerbij ſpecie dictum inuenio apud D. Hieronymum, Ruffino aduocatum qui patrono egeat, quadrante dignam eloquentiam nare ſublanno. vbi dignam quadrante eloquētiam vocat quæ nullius penſi ſit, & vix vnius æſtimandam aſſis, quod Catullus dixit. Vnde quidam exponunt illud Iuuenalis, quadrante lauari, pro exigua mercede: alioqui Quadrantariam fuiſſe dictam meretriculam quandam vilitatis indicio annotat in Cicerone Plutarchus, quod ex æreis nummis minimum Quadrans vocaretur. *Quatuor obolis æſtimas.* Huic confine eſſe annotat Eraſmus, Quatuor obolis æſtimas, quod diuerſo ab Eraſmi opinione ſenſu exponit Suidas, τετρώβολον, ἐπὶ τῶν πολλοῦ τιμῆς ἀξίων, Quatuor obolis dignum, de rebus quantiuis pretij. quomodo accepiſſe videtur incertus autor cuius verba citat. [illegible] id eſt, Libertatem linguæ tuam quatuor obolis dignam putas, iuxta prouerbium: at ignoras etiam Therſiten inter Græcos libertate dicēdi vſum fuiſſe, cuius deblateramenta nihilo pluris fecit quàm muſcas teſtudo, id quod dici ſolet, Agamemnon.

Themiſtoclea vafrities. 14

Eunapius Sardianus, [illegible] Θεμιστόκλειον [illegible] πανουργίαν. hoc eſt, Vlyſſeam quandam & Themiſtocleā vafritiem

Vafer & aſtutus. ſtitem tranſcendens De vafro & ſupra modum aſtuto. De Vlyſſe commēto extat apud Eraſmum, cuius exemplum vnum aut alterum adducam, quia nullum ille protert. Idem, [illegible] id eſt, In varias Vlyſſeas artes ac multiplices cōſutas machinas ſeſe ingerens, & velut immerſus. Alciphron in epiſtolis, [illegible] id eſt Excogitauit igitur Vlyſſeum inuentum aut conſilium. Vafrities autem Themiſtoclis in eo primum omnium eluxit, quum ſpuriorum & legitimo connubio natorum diſcrimen ipſe nothus ſuſtulit perſuaſis adoleſcentibus aliquot ingenuis, vt in gymnaſio quod Cynoſarges vocabatur ſpuriis attributum, ſecum inungerentur ſed maxime patuit, quum Xerxem ſubdolo conſilio in fugam vertit, perſuaſum rupto Helleſponti ponte intercluſum ſibi fore receſſum.

Siniſtras literas edoctus. 15

Peruerſi ingenij vir. In hominem iniucundum & peruerſi ingenij maléque feriati illud dici conueniet quod apud Athenæum libro 11. loquitur Myrtylus, [illegible] id eſt, Videris mihi ex illis eſſe vnus, quos literulas Muſæ docuere ſiniſtras, eſt enim Hemiſtichium heroicum. Idem refert ex Theognetis Phaſmate hunc ſenarium,

[illegible] id eſt,
Inepte læuas imbibiſti literas.

Draconis leges. 16

[illegible], Draconianas leges dici inuenio à Xenarcho apud Athenæum, nimia ſeueritate ſancitas, & quæ rigiditate immoderata, humanitatis iura æquitatiſque diſſoluūt. Sic enim loquitur,

[illegible]
[illegible]
[illegible], id eſt,
Qui cætula ô Venus queant
Dare licitis operam creandis, quoties
Legum Draconis ſint memores?

Draco Athenienſis vir bonus magnæque prudentiæ terricas leges ſanxit ſupplicio fermè capitis cenſitas, vt Aul. Gellius refert, qua de cauſa non atramēto ſed ſanguine ſcriptas eius leges quas propterea [illegible] dictas ſcribit Ælianus, quidam dixiſſe memoratur. Seueram igitur a ſeuius diſciplinam & inſtituta acerbiora, Draconis leges nominabimus. Huc ſpectat illud Ariſtotelis in Rhetoricis, [illegible] id eſt, Haud hominis, ſed Draconis ſunt leges.

Ne ſuadela quidem perſuaſerit. 17

Depræfracti ingenij viro. De homine duro & quem frangas citius, quàm conceptam opinionem deponat, dicere licebit illud Comici Stratonis.

[illegible] id eſt,
Nec illi forte Suadela ipſa perſuaſerit.
Affine eſt illi Ariſtophanico quod Paupertas loquitur,

[illegible] Non ſua ſebis etiam ſi ſuaſeris. Pertinet huc & illa Hyperbole apud Gregor. Nazianzenum in Monodia Baſilio dicta, [illegible], id eſt, Suadela fortior, quum velit in ſtare viribus eloquentiæ tantum potuiſſe apud auditorum animos, vt ſuadendo in quancunque partem eos ageret. Pitho Græcis perſuadendi dea eſt, de qua Homerus ille,

[illegible] id eſt,
Suadæ delubrum haud aliud eſt quàm oratio.
Sappho poetria Pitho Veneris filiam facit.

Luſcinia Muſarum. 18

De erudito viro poeta inſigni. [illegible] id eſt, Muſarum luſcinia. Conuenit in hominem longè eruditum, & præcipuè in poetam carmine felicem. Chorus apud Euripidem in Palamede

[illegible],
[illegible]. hoc eſt,
Necaſtis necaſtis omniſcium ô Danai,
Palamedes. Muſarum luſciniam cunctis innoxiam.

Sentit de Palamede Vlyſſis dolo à Græcis ſaxis obruto: Fuit autem vir hic in philoſophia excellens, & ad pangendum carmen factus, quem Iliacum bellum verſibus cecīniſſe perhibent, ſed abolitum in luctumque ipſius poematis nomen ab Homero inuidiæ ſtimulis agitato. Citat carmen prædictum Philoſtratus in Heroicis. Notum eſt poetas [illegible] velut Muſarū aues a Theocrito vocari & Latini poetæ cygnos pro poetis recipiūt, vt Virgilius ibi, Cantantes ſublime ferent ad ſydera cygni. & Horatius Pindarum appellat Dircæum cygnum. Idem non vſitata nec tenui penna ſe ferri per æthera gloriatur, & in album alitem mutari, fictione ab Anacreonte mutuatus qui ait [illegible] id eſt Euolo in cœlum leuibus pennis. Et apud Ariſtophanem Cineſias poeta optat fieri luſcinia, ſic inquiens,

[illegible]
[illegible].
Pennata auis fieri volo
Philomela canora.

Diuerſum ab hoc adagio eſt quod Phrynichus de Lāpro quodam Muſico aquæ potatore dixit, appellans illum [illegible] velut exareſactum cadauer Muſarum. Callimachus [illegible] vſurpauit pro libris eruditis toto paſſim orbe loquentibus in Epigrammate quodam in Heraclitum elegiacum ſcriptorem,

[illegible]
[illegible] id eſt,
Luſciniæ vſque tuæ viuent, quibus inuida, natum
Omne vorans, nunquam Parca manum iniiciet.

Corinthia verba & Ionica. 19

Elaborata & delicata verba. Corinthia verba pro exquiſitis & magnopere elaboratis & ad oſtentationem nitidis, vel etiam pro delicato & molli dicendi genere, poni video. Quintilianus lib. 8. cap. 3. Sed ita demum ſi non appareat affectatio, in qua mirifice Virginius, Corinthiorum amator iſte verborum. Corinthia opera olim laudatiſſima fuerunt & primæ nobilitatis, de quibus ita Plinius lib. 34. cap. 2. Sunt ergo vaſa Corinthia quæ iſti elegantiores modo in eſculenta transferunt, modò in lucernas, modò in trulias, nullo munditiarum reſpectu. Cicero in oratione pro Sex. Roſcio, Domus referta vaſis Corinthiis & Deliacis. Strabo lib. 8 [illegible] id eſt, æquali in pretio æſtimata fuerunt cum vaſis Corinthiis. Addit Lu. Florus, Æris notam pretioſiorem fecit opulentiſſimæ vrbis Corinthi iniuria, quia incendio peruſtis plurimis ſtatuis atque ſimulachris, æris, auri argentique venæ in commune fluxerunt. Quod ſi ad mollitiem traduxeris, ſuccurrat verbū [illegible] pro ſcortari, quódq; Corinthia ſcorta toties apud veteres ſcriptoris nobilitata ſint, vt apud Ariſtophanem eſt videre. Simili modo, [illegible] id eſt *Ionicum verbum.* Ionicum verbum, pro, diſſoluto & molli extulit Æſchylus, vnde Athenæus lib 11. Dipnoſop [illegible] id eſt, Commemorabo tibi Cynulce & proferam Ionicum dictum, vt Æſchyli more loquar. Heſychius [illegible] exponit [illegible], Ionicum, delicatum, aut effœminatum fractūmque, quo nomine traducebātur Iones, ita enim emendandus eſt Græcus codex, [illegible]. Vnde & Horatius illud, Motus doceri gaudet Ionicos, ex Ariſtophanis Concionatricibus mutuatus eſt, vbi anus ita loquitur,

[illegible] id eſt,
Muſlia pruris nunc Ionico modo
Vtitur ita & Philoſtratus in Iconibus,
[illegible] id eſt,

Forma illi delicata valdéque Ionica. Dion Chryſoſtomus, [illegible] id eſt, Formoſus & procerus, multū Ionicæ venuſtatis ore præferens. Varro apud Nonium [illegible] id eſt, Achilleus, hoc eſt, venuſtus, laſciuus, Ionicus cinædus ſic enim interpolanda ſunt ex manuſcripto Nonio verba quæ portentoſe hoc modo leguntur, [illegible] in dictione Cinædi.

In eandem lancem imponere. 20

Aequaliter æſtimare. [illegible] id eſt. Eidem bilanci imponere, prouerbialiter accipit Athenæus pro eodem in loco habere aut æqualiter æſtimare. Sic enim ait lib. 1. Dipnoſoph. [illegible] id eſt, In eandem lancem cum inſania temulentiam componēs. Sumptum a nummulariis aut ab inſtitoribus æqualia lancibus iiſdem ponderum momenta appendentibus. Huic finitimum eſt illud Simocatt. [illegible] id eſt, Amor non habet bilances æquilibrio æquales. & iterū, [illegible] id eſt, Aequalem bilancem deus tibi appendet.

Suilla abſumpta, bouem non expectes. 21

Quando cūctationem damnoſam fore & vitæ periculo perniſtam indicare volumus, iuxta Lucani illud, Semper nocuit differre paratis, vſurpare licebit verſiculum hunc prouerbialem,

[illegible] id eſt,
Expectare bouem expleti nolite ſuilla.

Refertur ab Athenæo ex Anticlidis hiſtoriis, quod quum Erythræi inſidiis adorti Chios inter cœnandum eóſque interficere cogitarent, quidam re cognita Chios verſu iſto admonuit vt paratas ipſis inſidias fuga præuenirent, priuſquam in tragicum chotagium exirent epulæ.

Hoſtibus eueniat. 22

Imprecantis in hoſtem. A primis ortus noſtri incunabulis medullitus hauſimus illud mali, quod libenter hoſtibus noſtris, ſi quid aduerſi ſit quā tumuis dirum & exitioſum, imprecemur, id quod teſtimonia auctorum abundè docent, nondum edito verbi diuini oraculo, quod inimicos amanter habendos præcepit. Aeſchylus in Prometheo,

[illegible] id eſt,
Talis Venus contingat hoſtibus meis.

Loquitur de Danai filiabus quæ maritos ſuos prima coniugalis cōgreſſus nocte interfecturæ eſſent. Ibidem paulo pòſt Pro-

metheus ad Mercurium gaudii cuiuſdam cauſam quærentem.

Χλιδῶντας οὕτω τοὺς ἐμοὺς ἐγὼ
Ἐχθροὺς ἴδοιμι. id eſt,
Voluptuantes ſic hoſtes videam meos.

Cui conſonat quod Demænetus ſenex apud Plautum in Aſinaria loquitur, Vtinam malè qui mihi volunt, ſic rideant. Ita apud Terentium in Eunucho, Vtinam ſic ſint qui mihi volunt malè. Nicander in Theriacis,

Ἐχθρῶν που τέρα κεῖνα καρήασιν ἐμπελάσειε. id eſt,
Hæc portenta hoſteis feriant adigantque ſub vmbras.

Talis eſt Ariſtotelis illa imprecatio apud Io. Stobæum ad ſtudioſiorem adoleſcentem: Qualem te eſſe exiſtimas, talem ego me optarim, at cuiuſmodi te vera es, τοιοῦτοί μοι οἱ ἐχθροὶ γένοιντο. id eſt, tales mihi obtingant hoſtes. Apud neminem verò frequentius loquendi modus iſte occurrit quam apud Ouidiū, Hoſtibus eueniant conuiuia talia noſtris. & iterum, Hoſtibus eueniat tam fœdi cauſa pudoris. Rurſus, Hoſtibus eueniat vita ſeuera meis. & quarto Eueniat noſtris hoſtibus ille color.

Flamma perſequeris quem genueras. 23

In eum qui damno afficit quem paulo ante & opera & re adiuuerat, quadrabit appoſite Senarius prouerbialis Æſchyli,

Σύ τοί μ' ἔφυσας, σύ με κατακτείνειν μοι δοκεῖς. id eſt,
Videris vrere igne me quem genueras.

Verba videntur eſſe Meleagri quem Althæa mater, impoſito igni fatali titione, flammis conſumpſit, vel potius Penthei, nam hoc nomine fabulam docuit Aeſchylus in quem furiata Agaue mater deſæuiit, incenſis ædibus, vt refert Oppianus & Euripides: apud quem in Bacchis conſimilia loquitur Pentheus. Demetrius à victoria Polioercetes vocitatus variis caſibus vltro citróque iactatus, ad fortunam exclamaſſe hoc Aeſchyli carmē legitur.

Σύ τοί μ' ἔφυσας, σύ με κατακτείνειν μοι δοκεῖς.
Tu me extuliſti in lucem, at eadem nunc parens
Abolere flammis me nefariis paras.

Ceſto pellacius. 24

Κεστοῦ μαγώτερον, id eſt, Ceſto pellacius dicitur quicquid magnopere vel animum delinire poteſt, aut etiam amorem alicuius rei conciliare. Philodemus Epigrammatarius,

Amoris illicium.

Καὶ λαλέουσα μαγώτερα. id eſt,
Verba edens ceſto magis illecebroſa.
Extat & Epigram. lib. 7 tale carmen.
Χείλεα μὲν δροσόεντα, μελίφθογγος δ' ἐπὶ γλώσσῃ
Εὐδοῦς Ἁρμονίης, κεστὸς ὅλης Παφίης. id eſt,
Roſcida labra quidem, diuina & mellea linguæ
Harmonie, ceſtus ſunt mihi Cyprigenæ.

Ceſtus Veneris.

Ceſtus veneris baltheus fuiſſe fingitur conciliandæ gratiæ efficaciſſimus, quem pluribus deſcribit Homerus Iliad. 15. ibi.

Ἀπὸ στήθεσφιν ἐλύσατο κεστὸν ἱμάντα
Ποικίλον, ἔνθα δέ οἱ θελκτήρια πάντα τέτυκτο, &c.
Acu pictum de pectore ſoluit
Baltheolum, illecebris cunctis & amore refertum Omnigeno.

Theophylactus ſcholaſticus in epiſtolis, ποικίλοις γὰρ πάθεσι ὁ τῆς ἀφροδίτης κεστὸς ἐγκεχάρακται. id eſt, Veneris ceſtus variis animi paſſionibus inſculptis interpunctus eſt. Sextus Africanus philoſoph. libros viginti quatuor omnigena materia plenos κεστοὺς inſcripſit, velut picturatos ceſti venerei inſtar. Sunt & qui literarum monumentis conſignarunt, Ceſtum illum fabuloſum, fuiſſe hymnum ab Alexandro Paride Priami filio conſcriptum in honorem Veneris.

Ipſa bile amariora. 25

Alexis Comicus apud Athenæum lib. 6.

Ταῦτ' οὐχὶ πικρότερ' ἐστὶν αὐτῆς τῆς χολῆς; id eſt,
Nonne hæc vel ipſa bile amariora ſunt?

Quæ ingrata nobis ſunt, & acerba, πικρότερα τῆς χολῆς αὐτῆς, ipſa bile amariora dicimus vulgato etiam prouerbio, quomodo latini fellea vocant amara, ſic Plautus in Truculento. Corda in felle ſunt ſita aut acerbo aceto. Bilis enim quum inter humores amaritudine exuperet, hinc etiā pro animi amarulentia ponitur, vt & fel, quod idem eſt.

Cubitale. 26

Πηχυαῖον dicunt Græci prouerbialiter quod humile eſt aut exiguū quaſi cubitale dicas: Mimnermus Colophonius poeta apud Stobæum

De humili atque exiguo.

Τοῖσιν ἴκελοι πήχυιον ἐπὶ χρόνον ἄνθεσιν ἥβης
Τερπόμεθα.
Tempore perfruimur cubitali, flore iuuentæ
Frondibus aſſimiles.

Breue namque eſt cubiti ſpatium, quod πῆχυν & πυγμὴν dicunt illi, vnde & Pygmæorum pumilæ genti agnomen eſt. Eiuſmodi eſt Pſalmiſtæ dictum pſal. 39. Poſuiſti vt palmos dies meos ſiue palmares dediſti, nimirum breues, ad modum palmi, quaternos digitos ſpatio complectentis. Contrà τετραπήχυν ἄνδρα procerum & magnum vocauit Callixenus apud Athenæum, μέσος τούτων ἐβάδιζεν ἀνὴρ μείζων τετραπήχυς. Medius horum incedebat arduus homo quadricubitus. Vſurpauit & Ariſtophanes hanc vocem pro magno, ibi, τετραπήχεις καὶ γενναίους. id eſt, quadricubitos & generoſos.

Breuis vitæ iſthmus. 27

Vita fugax.

Habet & illud breuitatis exiguæ ſignificationem quod ex Sophoclis Syndipno citat Ioan. Stobæus.

Μικρὸν ἀνέχοντα βίου βραχὺν ἰσθμόν. id eſt,
Breuem vitæ ſuſtentans Iſthmon inanis.

Nihil enim eſſe longiſſima vita hominis inanius & breuius, quare rectè auſpicatur inde ſuos Aphoriſmos Hippocrates.

Ὁ μὲν βίος βραχὺς, ἡ δὲ τέχνη μακρή. id eſt,
Vita quidem breuis, ars verò longa.

Eſt autem Iſthmos anguſtum terræ inter bina maria mediæ interuallum.

Aeditimus Coniſſalis. 28

De profligato homine.

Τοῖς Ἀθηναίοις κονισάλου νεωκόρος, id eſt, Atticis Coniſſalis æditimus eſt, Dicitur de profligatæ vitæ & impuro flagitiiſque adoperto homine. Synesius in epiſtola ad fratrem. [illegible] id eſt, Nam cum Mercurio & Hercule palęſtræ præſidibus ne tātillum quidem commune habet, quin imò Cotytto cæteriſque Atticis Coniſſalis æditimus eſt, & ſi qui ſunt eiuſce cōmatis alii dæmones. Commemorat Plato Comicus in Phaone adminiſtros Priapi deos, Coniſſalum, Orthannen, Dordonem, Cybdaſon, Pygen. Strabo addit & Tychonem, præclara numina & tantæ poteſtatis deo digna opercula, quibus ſingulis quæ libamenta apponenda ſint, Phaon edocet apud Athenæum libro decimo tertio, de Priapo loquens priſcis ignoto deo, ſed à recentiore ætate in deorum numerum cooptato, quippe, inquit, quem Heſiodus ignorauit, ἀλλ' ἐοίκε τοῖς Ἀττικοῖς Ὀρθάνῃ, καὶ Κονισάλῳ, καὶ Τύχωνι, καὶ τοῖς τοιούτοις. Verum Atticis Orthanne, Coniſſalo, Tychoni, eiuſque farinæ diis perſimilis videtur. Suidas Coniſſalum facit deum priapeium, nomen habentem inde quod impiger ſit in venerem vel in puluere exercendam, ἐκ τοῦ μὴ ὀκνεῖν περὶ τὰς ἀγῶνας μίξεως, vt etymon eius ſit παρὰ τὸ ἀλάζειν τῇ κόνει. De Cotytto dea dicemus proximo adagio. Porrò cur dixerit Synesius nihil illi conuenire cum Mercurio & Hercule, repetendum eſt ex antiquitatis cognitione, quæ in gymnaſiis ſolebat vnà dedicatos collocare Amorē cum Mercurio & Hercule, quorum ille orationis, hic roboris præſes deus habebatur, quibus coniunctis amicitia concordiáque naſci ſolet, vt in Athenæi collectaneis libro decimo tertio perſcriptum eſt. Orthannæ meminit & Heſychius, quanquam malè apud eum ſcribatur ὀρυθάνης pro ὀρθάνης, dicitque vnum eſſe ex numinibus Priapi adminiſtris, erecto vtilum faſcino.

Cotyos contubernalis. 29

Mollitie infamis ſceleſtus.

Κότυος συνθύτης. id eſt, Cotyos collega, aut ſodalis, prouerbio dicitur effœminatus, & infami mollitie ſceleroſus, parum vir. Synesius epiſtola ad Ioannem, [illegible] id eſt, At tu hominem, tametſi integerrimus videatur, audacter prædica eſſe ſemiuirū, & ipſa Cotyos collegā. Idē in Caluitij encomio, [illegible] hoc eſt, Nullo opus eſt alio documēto, vt quis Cotyos collega habeatur, quàm ſi maximo ſtudio comam excolat adhibendo vnguenta & in cincinnos eā frangendo, confeſtim enim cuiuis in promptu eſt dicere, eiuſmodi hominem operatum eſſe & initiatum Cotyos deæ Chiorum Priapi ſacris. Suidæ teſtimonio conſtat Corinthum vrbem Veneri operatam, Cotyn deam turpitudinis & præpoſteræ libidinis præſidem, coluiſſe, quæ eadem & Cotytto dicebatur, in cuius tutela obſcœni infamium amorum ſectatores erant. Suidas enim ἔφορον τῆς αἰσχρότητος eā nominat, Eupolis Comicus odio Corinthiorum (aduerſus quos Baptas fabulam docuit) φορτικόν τινα δαίμονα κοτυττώ, grauem & ſceleroſam deam inducit Cotytto. Illud verò obſeruandum quòd quam Suidas Corinthiacam, Synesius Chiorum diuam facit. Meminit huius & Aeſchylus in Edonis fabula his verbis, σεμνὰ κότυς ἐν τοῖς ἠδωνοῖς, Sancta dea Cotys inter Edonos Thraces.

In Cybeles ſacrario factus. 30

Ad ſuperiorem claſſem pertinet quod idem Synesius libello de Caluitio extulit, his verbis, [illegible] id eſt, Multū Dioni debent (vt equidem exiſtimo) pro oratione quam de Coma

ſcripſit

ſcripſit iſti qui in Cybeles ſacrariis fracti ſunt: quibus verbis nõ ſine prouerbiali figura prolatis, molles & effœminatos deſignat. Cybeles furiatis factis qui nomina dederant, exectis ſeminalis viæ fontibus, virilitatem amittebant. Itaque parum virum & nimis mollem ἐν τῷ κυβελείῳ κατεαγέναι, i. in Cybeles ſacrario curatum fractumve dicemus.

Coturnicis naturam induere. 31

Depugnaces homines. Ὀρτύγων ἀναλαβεῖν φύσιν. id eſt, Coturnicũ induere ingeniũ, prouerbium dicitur in pugnaces & feroci ingenio homines, quique velut re præclarè geſta criſtas attollũt. Natura coturnicum ea eſt quòd in ludicro certamine productæ (quod olim viſitatiſſimum fuiſſe ex Polluce & Ariſtophanis commentariis diſcimus) vel etiam inter ſe ipſæ concertantes depugnent colliduntque ſe mutuis ictibus, & caput ceruicémque arduam altius erigant vt in gallinaceis videre licet. Ariſtides ſophiſta de quodã deprecante ne Sparta muris cingeretur, ita extulit apud Philoſtratum, μὴ δὴ ἐν τείχεσιν ἐπαραξώμεθα, ὀρτύγων ἀναλαβόμενοι φύσιν, i. ne capita illidamus mœnib. coturnicum aſſumpto ingenio.

Theagenis munificentia. 32

Effuſa benignitas. Θεαγένους μεγαλοφροσύνη, ἀφειδία. i. Theagenis magnanimitas & liberalitas in prouerbiũ verſa eſt, de inſigni & effuſa benignitate. Eunapius vt opinor, apud Suidam de Hegia ampliſſimæ ſpei iuuene, ἦν γάρ τι τῷ Ἡγίᾳ, τῆς Θεαγένους μεγαλοφροσύνης ἐν τῷ ἀφειδεῖν. hoc eſt, Erat in Hegia magnanimitas quædam Theagenis in munificentia poſita. Fuit autem hic Theagenes, nõ is cuius, apud Ariſtophanẽ, pecuniæ, prouerbio locũ dedere ad oſtentationem magnæ, at reipſa exiguæ, ſed ſub Imperatoribus Romanis, prætor Athenarum excelſo animo & honoris cupido, opibus præpotens, vtpote qui calamitatibus nonnullorum oppidorum, nedum egenis hominibus aliquot mederi potuerit, οὐ μιᾷ χειρὶ δωρούμενος, ἀλλ' ἀμφοτέραις, τὴν παροιμίαν. id eſt, non vna manu, ſed ambabus, iuxta prouerbium, elargitus: ἦν γὰρ φιλόδωρός τις καὶ μεγαλόδωρος ἄγαν, ſcilicet, erat enim ſupra modum donandi auidus, & quidem magna: Huius pater Archiadas ſublata rapto ingenti pecuniæ vi, conſpicatus ſubtriſtem filium, iamtum puerum, bono illum eſſe animo iuſſit, nihilque faciendam illam iacturam, quando ſi in Palladis ludos contumenda ea fuerat, longe maiores ſumptus factum fuerat, iſtud verò cum iactura certamen multo eſſe cùm honeſtius tum ſplendidius. Ex quo apparet qualem habuerit magiſtrum & magnanimitatis doctorem à puero Theagenes.

Quis Eteobutades, quisve ſeruus. 33

Syneſius in libello De inſomniis. Ἀφίησι δὲ οὐδὲν τῷ θεῷ, ἦν ὁ ἐντυγχάνων ᾖ, ἦν ὁ μαυρὸς ὁ ὠνητός. id eſt, Non curat deus, quis Eteobutades ſit, quisve venalicius ſeruus. Vſus erit adagij, quum ſignificabimus noſtrã nihil referre, quid cui obtigerit. Nouit & ſcriptura Deum perſonarum delectorem non eſſe. Ἐτεοβουτάδαι apud Athenienſes familiæ illuſtris nomen fuit, & perantiquæ, ad Butem Pãdionis vetuſtiſſimi Athenarum regis filium, originem ſuam referentis, ex qua ſacerdos Mineruæ arcis tutelaris πολιάδα vocant, deligi ſolebat: nominis etymo genuinam veramque gentis proſapiam indicante, quomodo & ἐτεόκρητες apud Diodorum Siculum primi Cretæ indigenæ dicti fuerunt. Sunt qui Butem Neptuni filium ſcripſerunt, vt Heſiodus: rectius Stephanus Pandionis: nam falſus eſt turpiter Gregoras Nicephorus, qui gẽtem deducit ab Argo, quem βούτην, a bubulci munere quo Io obſeruauit, Aeſchylus nuncupet. Meminit Eteobutadarum Suidas, Heſychius, Etymologici autor, Euſtathius in primo Iliad. & Odyſſ. decimo, & Stephanus in voce βουτάδαι.

Ἐτεοβουτάδαι.

ἐτεόκρητες.

Tudiculam expoliuit. 34

Dei nasi opera. Τορύνην ἔξεσεν, id eſt, Tudiculam dedolauit. Citatur à Demetrio Phalereo ex Sophrone Mimographo, quem totidem fermè adagiis abundare, quot verſibus, ait. Videtur quadrare in hominem plus iuſto anxiolum: vel qui operam minimè neceſſariam & inutilem verborum fuco commendat: aut qui hominem agreſtibus moribus & ruſticano ingenio ac Demeã prorſus, ad elegantiores mores cultumque ciuiliorem traducere conetur, talis enim τορύνην ξέειν appoſite dicetur. Quidam malè legerunt ζεῖν quod eſt, ebullit. Eſt autem τορύνη, coquinarium inſtrumentum commouendis pulmentariis ollæque vertendæ idoneum, Tudiculam Latini vocant, quam qui velit expolire elegantius, næ ille in re omnium inutiliſſima operam conſumit.

τορύνη.

Iolaum implorat. 35

Qui ſibi diffiſus, alienam implorat opem, Ἰολάου δεῖται, id eſt, Iolao opus habere dicitur, aut Ἰόλαον παρακαλεῖν, Iolai opem aduocare. Syneſius ad Pylæmenem [illegible] ... ἄνδρας, τὸν Ἡρακλέους τρόπον ἐκκαθαίρειν αὐτοῖς τὴν πατρίδα, ... Ἰόλαον σύμμαχον ... παραστάτην. i. Ablegatur ad malitioſos homines, Herculis more patriam ab illis expurgaturus, quam ad rem Deo numinum & Hercule, imo & Iolao opitulatore ac ſubſidiario opus habet. Idem in Caluitii encomio. Πρὸς δύο δέ, φησὶν ὁ λόγος, οὐδ' Ἡρακλῆς, ἀλλ' ὁ Μολιονίδας ἐκ λόχου προσπεσόντας οὐκ ἤνεγκε, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ὕδραν ἀγωνιζόμενος, τέως μὲν ἑνὶ συνειστήκει, ἐπειδὴ δὲ ὁ καρκίνος αὐτῇ παρεγένετο, κἂν ἐνέπεσεν, εἰ μὴ τὸν Ἰόλαον συμμαχεῖν ἀντεπηγάγετο. κἀγὼ μοι δοκῶ ταὐτὸ πεπονθέναι πρὸς Δίωνα, οὐκ ἔχων ἀδελφιδοῦν τὸν Ἰόλαον. id eſt, Aduerſum duos, iuxta prouerbium, ne Hercules quide, qui Molionidas ex inſidiis ipſum adortos haud ſuſtinuit, & cum hydra pugnam ingreſſus, quandiu vnus vni aduerſus ſtetit, æquo Marte decertauit: ſed poſtquam hydræ cancer acceſſit, ſuccubuiſſet ille, ni Iolai opem contrà imploraſſet. Similiter cum Dione res mihi ſuccedit, patruele Iolao deſtituto. Apud Platonem in Phædone quum vrgenti Socrati, vt conuelleret argumentis aduerſarios Phædon, deprecatus iſte tenuitatem ſuam, reſpondiſſet duobus ne Herculem quidem ſufficere, ſubiecit Socrates, ἀλλὰ καὶ ἐμὲ τὸν Ἰόλαον παρακάλει. i. Quin tu me Iolaum tibi aſciſcito. Rurſus in Euthydemo, ὁ δ' ἐμὸς Ἰόλαος Πατροκλῆς εἰ ἔλθοι, θάτερον ἂν ἐπανορθώσειε. id eſt, Atqui ſi meus Iolaus Patrocles acceſſerit, alterutram certaminis partem integer ſuſtinuerit. Quibus ex locis, Iolaum pro auxiliario & qui operam alteri accommodat, quemadmodum & Theſei nomen, accipi clarum eſt. Euripid. in Ione. Ἀσπιστὰς Ἰόλαος ὃς κοινοὺς αἰρόμενος πόνους, Δίου παιδὶ συναντλεῖ. id eſt, Armiger Iolaus qui communes ſubiens labores Iouis filio opitulatur. Nota eſt fabula vel ex ſuperiorib. Syneſii verbis. nam collato pede cum Hydra depugnanti Herculi quum Cancer mordicus calce præhendiſſet, vt in Heraclea refert Panyaſis, Iolaus laboranti opem tulit. Quod in fabuloſis Palæphatus exponit ita, Hydram oppidum copiis oppugnante Hercule, Lernus regulus imperata facere nolens, auxiliarem militum manum, duce Carcino impigro & ſtrenuo homine, ſtipendio conduxit, quo bellum propulſaret: itaque viribus inferior Hercules, Iolaum Iphicli fratris filium, cum delecta Thebanorum manu, in auxilium vocat, eoque ſubſidio adiutus, hoſtile oppidum ſolo æquauit, copiaſque omnes deleuit.

Iolaus, pro eo qui opem alteri fert.

Hydra.

In meridie vitæ philoſophantes. 36

De iis qui ætate prouecta ſtudiis animum adiiciunt. Ἐν μεσημβρίᾳ τοῦ βίου φιλοσοφεῖν. id eſt, In meridie vitæ philoſophari dicuntur prouerbialiter qui prouecta ætate animum ad ſtudia applicant, Syneſius ad philoſopham. οἶδα πολλοὺς ἐκ χρηματιστηρίου ἀπαλλαγέντας, ἢ ζημίαν τινὰ ἢ συμφορὰν ἀποκλαυσαμένους, ἐν μεσημβρίᾳ τοῦ βίου φιλοσοφεῖν. id eſt, noſti quoſdã depoſitis ad rationariam menſam veſtibus, aut accepto damno vel ictu edoctos, in meridie vitæ philoſophiæ incumbere. Non abludit hinc mutuum M. Craſſi & Deiotari tetrarchæ Galatiæ conuitium: nam Craſſus videns illum extremo in ſenio nouam vrbẽ condentem, Quid, inquit, ô rex hora diei duodecima ædificare inceptas? ὦ βασιλεῦ, δωδεκάτης ὥρας οἰκοδομεῖν ἄρχῃ. Ridẽs ille ſubiecit, ἀλλ' οὐδὲ αὐτὸς πρωΐ λίαν ἐπὶ Πάρθους ἐλαύνεις. id eſt, Atqui neque tu ipſe, ô imperator, matutinus admodũ in Parthos expeditionem ſuſcipis. Vterque intempeſtiua molimina alteri facere obiecit. quod perſcriptum eſt ab Appiano in Parthico & à Plutarcho in Craſſo, verbis planè iiſdem: vt & paginæ aliquot in vtraque hiſtoria nihil immutatis verbis leguntur: vter vero plagij inſimulandus ſit, difficile fuerit iudicium, quòd eadem ætate (vt opinor) vixerint. Poteſt ad quæuis alieni temporis ſtudia aut negotia trãsferri, velut in ſenem intempeſtiuæ libidinis, ἐν μεσημβρίᾳ τοῦ βίου μαλακιζόμενον.

Ab hoc adagio non alienum eſt illud Alexidis comici.

Ἤδη γὰρ ὁ βίος ὁ μὸς ἑσπέραν ἄγει. id eſt,

Nam vita ſeram veſperam trahit mea. Ætatum curricula diei curſui comparantur. & Nazianzenus ad Nemeſium βιότοιο πρὸς ἕσπερον ἀλγινόεντος. id eſt, Miſeræ ſub veſpere vitæ.

Loricæ ſeu coronæ inſtar. 37

θριγκός, pro faſtigio & apotero. Θριγκὸς loricam & ſummam ambitus muri coronam ſignificat faſtigiata ſtructura, quomodo Philoſtratus Iunior in Iconibus, πόλις αὕτη Ἴλιος ὀφρυόεσσα καθ' Ὅμηρον, θριγκὸς δὲ αὐτὴν περιέχει, non autem τεῖχος. Hæc vrbs Troia ſuperciloſa Homero dicta eſt, quam ambit lorica quædam. Hinc metaphoricè trãſfertur, & pro faſtigio & apice cuiuſuis rei ponitur. Plato in ſeptimo de republ. Dialecticam θριγκὸν id eſt, apicem diſciplinarum vocat his verbis ἆρ' οὖν δοκεῖ σοι, ὥσπερ θριγκὸς τοῖς μαθήμασιν ἡ διαλεκτικὴ ἡμῖν ἐπάνω κεῖσθαι. id eſt, Placet igitur dialecticam diſciplinis ſuperponi velut loricam quandam aut coronæ prolecturam, quæ faſtigium murorum claudit. Alexander Aphrodiſæus li. 1. comment. in Topica, ὁ δὲ Πλάτων διαιρετικὴν μέθοδον ἐξυμνῶν θριγκὸν αὐτὴν φιλοσοφίας λέγει. id eſt, Plato diuidẽdi methodum mirificè extollens, & philoſophiæ omnis loricam eam appellãt. Quod ergo anteſtat cæteris & principem locum obtinet, ὥσπερ θριγκὸν ἐπικεῖσθαι τοῖς ἄλλοις, id eſt, loricæ in modum reliquis impoſitum eſſe dicemus non ſine venere. Huc ſpectat tranſlatio prouerbij vicem implens, qua apud Euripidem Hercules à furiis (quibus agitatus liberos eliſerat) nonnihil reſpirans, deplorat ſe funeſtis cædibus domum repleuiſſe ſuprema pinnarum corona tenus inundantem. ἐς δῶμα θριγκὸν κακῶν. Quo vti licebit quum malorum ingentem alluuiem ſignificabimus.

Extra mala poſitus, admones. 38

Sapimus, à periculis procul.

Herculis furentis ad Theſeum verba ſunt apud Euripidem,

Σὺ δ' ἐκτὸς ὢν γε συμφορᾶς με νουθετεῖς. id eſt,

Tu liber ærumnis, male affectũ mones. Id vitii habemus omnes, quod in admonendis aliis ſapiamus pluſculum ærumnarum vacui, at malis impliciti, talpis cæciores ſumus: iuxta illud Euripidis quod in Collectaneis Stobæi legitur,

Ἅπαντές ἐσμεν εἰς τὸ νουθετεῖν σοφοί,
Αὐτοὶ δ' ὅταν σφαλῶμεν, οὐ γιγνώσκομεν,
Valemus admonendo cuncti, at quoties,
Errare nos vſuuenit, nil cernimus.

Prometheus apud Æſchylum in cognomine fabula ad Chorum.

Ἐλαφρὸν ὅστις πημάτων ἔξω πόδα
Ἔχει παραινεῖν νουθετεῖν τε τὸν κακῶς πράσσοντα. id eſt,
Eſt facile cuiuis cui pes eſt extra malum,
Docere ac admonere eum qui habet male.

Fertur & Moſchionis huic affinis prouerbialis ſententia,

Ὡς ἄρα πᾶσιν ἀνθρώποις ἔφυ,
Τὸ τὸν πέλας μὲν νουθετεῖν ῥᾷον αὐτοῖς. id eſt,
Fertur hominum veriſſimum diuerbium,
Alium admonere quod nihil facile eſt magis.

Concordant iſta cum Terentiano dicto, Facile quum valemus, recta conſilia ægrotis damus.

Curriculum animæ decurrere. 39

De extremo diſcrimine.

Τὸν περὶ ψυχῆς δίαυλον. Animæ curriculum obire, dicitur prouerbio quum quis extremo ſe diſcrimini exponit, & capitis periculum adit, vt aut fortiter cadat, aut claram victoriam referat. Quadrabit & in eum qui capite & fortunis omnibus oppugnatur. Syneſius in epiſtola ad Euoptium de naufragio ſuo ſcribens, ἐπειδὴ νῦν σαφῶς τὸν περὶ ψυχῆς δίαυλον. id eſt, quandoquidem res clare docet nos de anima curriculum decurrere. Ariſtophanes in Veſpis.

Καί σοι τὸν περὶ ψυχῆς δρόμον δραμεῖν. hoc eſt,
Efficiam vt de vita certamen currendo obeas.

Originem ſumpſit parœmia ex illo Homeri verſu qui lib. Iliados vigeſimo ſecundo extat de Hectore.

Ἀλλὰ περὶ ψυχῆς θέον Ἕκτορος ἱπποδάμοιο. id eſt,
Currebant de Priamidæ vita Hectoris.

Euſtathius diligentiſſimus Homeri interpres eo loco exponit prouerbium efferri ſolere, vbi quis animi anceps rebus pene deploratis quiduis tentat etiam vitæ præſentis periculo. Eiuſmodi certamen cum vitæ diſcrimine coniunctum Euripides in Oreſte ἀγῶνα θανάσιμον, velut funeſtum certamen dixit, ſic enim nuncius loquitur,

Ὀρέστην κεῖνον οὐκ ἐγγὺς βλέπεις
Στείχοντ', ἀγῶνα θανάσιμον δραμούμενον. id eſt,
Oreſtem nonne cernis huc prope
Gradus ferentem, agona currentem necis?

Plenius & quaſi periphraſticè idem expreſſit eodem loco Chorus,

Ψυχῆς ἀγῶνα τὸν προκείμενον πέρι
Δώσοντ', ἐφ' ᾧ ζῆν ἢ θανεῖν ὑμᾶς χρεών. id eſt,
Certamen aditurus animæ maximum,
In quo necis vitæque cardo vertitur.

Quos verſus vt pleraque alia transtulit dextrè immutatis paucis in tragœdiam cui titulus eſt Chriſtus patiens, Gregor. Nazianzenus, vbi nuncius ita,

Ψυχῆς ἀγῶνα τὸν προκείμενον πέρι
Δραμούμενον, καθ' ὃν θανεῖν δεῖ κρίσις. id eſt,
Qui ſtadium decurſurus eſt vitæ vltimum,
Oppetere mortem quo lex damnatum iubet.

His affine eſt quod Herodotus habet, περὶ τῶν ἑωυτῶν δρόμον θέοντες, id eſt, De ſumma rerum curriculum obeuntes. & Thucydidis illud, ἀγῶνα ὑμεῖς περὶ τῆς ψυχῆς ἀγωνιεῖσθε. id eſt, vos de vita certamina ſubitis. Gregorius Nazianzenus ad Cæſariũ fratrem, ὅπου χρημάτων κοινὸν ἀνῆπται πυρ, καὶ τὸν περὶ ψυχῆς δρόμον τρέχουσιν ἄνθρωποι. id eſt, Vbi commune pecuniarum ardet incendium, de anima curriculum decurrunt mortales. Idem in ſteliteut. priore. De martyribus, πολλῶν δὲ τὸν περὶ ψυχῆς τρεχόντων διὰ τὴν τῶν διωκόντων ὠμότητα. id eſt, multis ſtadium quo de vita certatur obeuntibus propter perſecutorum crudelitatem. Non alienum hinc eſt illud Heliodori libro decimo, τὸν περὶ ψυχῆς ἀγῶνα μοι διαιτήσατε. id eſt, Vos vt arbitri in hoc de vita curriculo ſtatuite. Philoſtratus de Polemone, ἰδὼν γὰρ μονομάχον ἱδρῶτι ῥεόμενον καὶ δεδιότα τὸν περὶ ψυχῆς ἀγῶνα, id eſt, Conſpicatus gladiatorem ſudore diffluentẽ, & de vita certamen formidantem. Huc ſpectat & illud τρέχειν τὸν ἔσχατον, poſtremum curriculum obire, quum res conclamatæ ſunt & deploratæ. Incerti autoris verba apud Suidam, ἐπεὶ τοίνυν δεήσει δραμεῖν τρέχειν τὸν ἔσχατον, ἐπὶ τὴν Ῥωμαίων καταφεύξεσθαι πίστιν. id eſt, ſi vltimum decurrendum ſit curriculum (id quod dici ſolet) confugituros ſe ad Romanorum fidem dictitabant.

Poſtremũ currendum.

Euclionis gallus gallinaceus. 40

Euclionis gallinaceus apud Auſonium quadam prouerbii ſpecie dicitur, qui magna ſolicitudine excutit & inquirit quippiã, ita enim ſcribit in epiſtola ad Symmachum vrbis præfectum, Latebat inter nugas meas libellus ignobilis, vtinámque latuiſſet, neque indicio ſuo tanquam ſorex periret, hunc ego quum velut gallinaceus Euclionis ſitu chartei puluetis eruiſſem, excuſſum relegi. Detortum ex Aulularia Plauti, apud quem Euclio auarus ſenex, qui vermis inſtar (quem σκώληκα vocant Græci) humi defoſſam ollam auri plenam habens, quum omnia illi eſſent ſuſpecta, gallum gallinaceũ ſcalpturientẽ vngulis circũcirca, obtruncauit, auri indiciũ proditũ ratus. Euclionis gallinaceũ imitatur, qui diligẽter euoluit autores omnes, vt literariæ frugis materiam euerrat. Alioqui Euclionis ſordes etiam in prouerbiũ vocari queũt, de auaro animo geniumque ſuũ defraudãte, quod apud Plautum ipſe deplorat ſurrepto iam illi auro.

De ſolicito & curioſe explorante.

Euclionis ſordes.

Ignaui quiduis tentant. 41

De inconſultè audacibus.

Πάντα κακοὶ δὲ τολμῶσι, id eſt, Cuncta ignaui audent. Citatur parœmia ab Euſtathio Odyſſeæ quarto, nam tales nihil nõ audent præproperæ atque inconſultæ audaciæ æſtu concitati, qui mox vbi deferbuerit primus ardor, cæteris timidiores euadũt. Eandem ſententiam exprimit ſenarius ille,

Θρασεῖς πρὸς ἔργον εἰσὶν οἱ πολλοὶ κακοί. id eſt,
Audax ad opus eſt plerumque ignauiſſimus.
Conſimile illi eſt iſtud Comici Epicharmi,
Κακὸς θρασὺς μὲν αὐτίκα, ἐν δὲ ἔργῳ φυγᾷ. id eſt,
Ignauus initio ferocit, mox fugit.

Poteſt intelligi & de improbis & ſceleratis hominibus, qui flagitiis manifeſtis ſubſidium ab audacia petere ſolent, vt inquit Corn. Tacitus.

Iuſtitiæ ne murum an fraudis. 42

De ſuſpenſo conſilio.

Qui ancipiti & ſuſpenſo animo fluctuat ſecumque deliberat, qua ſit inſiſtendum via, aggrediendumne ſit negotium, an ſuperſedendum: experiundum litigio, an cedendum cauſa: conſeruanda alicuius amicitia, an reſcindenda, is appoſite vtetur illo Pindari, πότερον δίκᾳ τεῖχος ὕψιον, ἢ σκολιαῖς ἀπάταις ἀναβῶ, id eſt, arduúmne iuſtitiæ murum conſcendam, an obliquæ fraudis. Scite admodum vſus eſt M. Cicero libro epiſtolarum ad Atticum tertio decimo, his verbis, Nunc me iuua mi Attice conſilio πότερον δίκᾳ τεῖχος ὕψιον, id eſt, vtrum apertè hominem aſpernet ac reſpuam, ἢ σκολιαῖς ἀπάταις, vt enim Pindaro, ſic δίχα μοι νόος ἀτρέκειαν εἰπεῖν: omnino moribus meis illud aptius, hoc fortaſſe temporibus. Quibus verbis ſe ipſe exponit, nimirum animi incertum pendere, num contemnenda ſibi ſit contumelia à ſororis Attici filio illata & diſſimulanter cõcoquenda, an verò euomenda ſit ſemel & aperte omnis in illum bilis vomica. Plenius antea vſus fuerat verbis iiſdem Plato libro De republica ſecundo, loquens de induſtriis iuuenibus qui rectè iudicare poſſint quod vitæ genus ſit amplectendum, ſic inquit, λέγοι γὰρ ἂν ἐκ τῶν εἰκότων πρὸς αὐτὸν κατὰ Πίνδαρον, ἐκεῖνο τὸ, πότερον δίκᾳ τεῖχος ὕψιον, ἢ σκολιαῖς ἀπάταις ἀναβάς, καὶ ἐμαυτὸν οὕτω περιφράξας, διαβιῶ. id eſt, Dixerit namque ſuo iudicio commotus illud ad ſe Pindaricum, Iuſtitiæ ne arduum murum an tortuoſæ fraudis, conſcendam, ſicque velut maceria quadam circumſeptus, vitam tranſigam. Finitimum eſt illi Homerico verſiculo Iliados decimo ſexto.

Διχθὰ δέ μοι κραδίη μέμονε φρεσὶν ὁρμαίνοντι. id eſt,
Curarum ambigua huc mihi mens inclinat & illuc.

Poterat Pindaricum illud vſurpaſſe Themiſtocles deliberans an Græcorum claſſis incendio eſſet corrumpenda: & Scipio apud Silium Italicum, exemplo Herculis Prodici, ambiguus, vtri ſe applicaret virtuti an voluptati, hinc & inde vrgentibus.

Tanquam ſi pupillas moueas. 43

De re factu facili.

Ὥσπερ κόρας κινεῖν, Tanquam ſi pupillas nictites, Annotat Heſychius prouerbialiter dici de re factu procliui, & in qua nihil difficultatis ſit, ſic enim inquit, ἐπὶ τῶν εὐχερῶν λέγεται: nihil autem pupilla magis lubricum ac proinde mobilius expeditiuſve creauit natura, vt hinc vernacula lingua noſtra ſumpſerit adagium, quod intra nictum oculi aliquid perfectum iri loquitur, quod facili momento dictóque citius abſolui poſſit. Admonendus eſt tamen obiter lector mendæ, quæ in Heſychij codice inhæret, vbi perperam ſcriptum inueniet ἰλεῖν pro κινεῖν.

Πυριπαλάμοι. 44

De incredibili celeritate.

Πυριπαλάμους velut Ignipalmeos aut ſi mauis Palmigneos compoſita voce, ſed prouerbiali dictos inuenio & eos qui mira celeritate aliquid perficerent, & qui varii eſſent moribus parũ conſtantes, igni, quo nihil in rerum natura eſt mobilius aſſimiles. Iſtud annotat diſertè & rectius cæteris in ſuo lexico Heſych. Poſt hunc Euſtathius Iliad. quinto πυριπαλάμην ſcribit dici impoſtorem & πανοῦργον. atque inde creatum verbum πυριπαλαμᾶσθαι, pro, malis artibus vti & veluti per ignes ſuppoſitos cineri doloſo (quod Flaccus inquit) ingredi, exponit. Licebit ergo opifices incredibili celeritate operi finem imponentes πυριπαλάμους vel πυριπαλάμους vocare, aut præſtigiatores ſingulari dexteritate oculis illudentes, aut etiam quomodocunque verſatiles Protheos. Similiter ab ignea mobilitate Pyrrhichium pedem cito motu recurſantem, vt Terentianus Maurus

rus ait, Græci nominarunt, quem à mobilitate etiã κινητὸν dictum prodidit Diomedes.

Altera caduceum, haſtam altera. 45

Θατέρᾳ μὲν δόρυ, θατέρᾳ δὲ κηρύκειον προϊσχόμενοι, id eſt, Altera manu haſtam, altera caduceum præferẽs. Prouerbium eſſe adnotat Euſtathius ex Pauſania, de iis qui armatas preces adferrent, amicæ admonitioni minas coniungentes. Ex hiſtoria natum quæ talis eſt. Gephyræi ad decimas Apollini Delphico votiuas perſoluendas ab Athenienſibus miſſi acceperant oraculum iſtud,

Armata preces.

Ἀνδρὶ γὰρ ἀγρείῳ δόμος οὐ φίλος, ἄλλος ἀμείνων.
Non domus eſt melior Gephyræo, præ domo amica.

admonitῡ inſuper vt præuiã boum veſtigia inſequuti, ibi locorum conſiderent, vbi defeſſatos boues cõſpexiſſent: itaque oppugnante Athenienſes Eumolpo, ipſi ad Tanagram contenderunt, tradito in manum fæciali ductori exercitus caduceo, ſub pacis legationiſque obtentu, ſubſequente à tergo armata iuuenũ manu. Ibidem ex alterius lexici fide annotat Euſtathius eãdem hiſtoriæ occaſionem paulo aliter, miniſtrum Gephyræos à Tanagræis bello infeſtatos, fæcialem præmiſiſſe, armatis pone inſecutis omnibus. Polybius libro quarto de Rhodiis aſtu tali vſis loquens, ... id eſt, Ad Byzantios legatum Aridicem delegerũt, ſimulque cum eo Polemoclen tribus inſtructum triremibus emiſerunt, volentes ſimul & haſtam & caduceũ, iuxta prouerbium, ad Byzantios mittere. Affine huic eſt & plane cognatum id quod decimo Æneidos dixit Vergilius,

Pacem orare manu, præfigere puppibus arma.

Porrò ex ſuperiore oraculo conſtare poteſt ratio etiam adagij quod apud Eraſmum legitur, Domus amica, domus optima.

Domus amica, domus optima.

Opulentum ſpirat. 46

Qui nihil mediocre ſpirat, ſed magnifica omnia crepat aureos tantum non montes ſemper in ore habens. ἀφνειὸν πνεῖν. id eſt, Opulentum ſpirare prouerbiali figura dicitur. Philoſtratus de Pelope in Iconibus,

ὁ δ' ὑπέρφρον πνεῖ, ἀφνεὸν πνεῖ, id eſt,
At ille elatum quiddam & opulentum ſpirat.

Vbi obiter indicandus eſt error Græci codicis in quo malè legitur, ἄφονον. Fuit autem Pelops Tantali filius ditiſſimus cuius talenta in prouerbium abiere.

Doricè incedere. 47

Doricè incedere, hoc eſt, δωριάζειν dicuntur quæ nudant bõnam corporis partẽ depoſitis veſtibus, vt Ælius Dionyſius exponit. Nam in Peloponneſo puellæ diſcinctæ & ſine tunica interdiu incedebant, quod & Pauſanias confirmat interpretans τὸ δωριάζειν, παραγυμνοῦσθαι, quod Doricũ eſſet artus nudos ſpectãtium oculis exhibere, nullo cinctus vſu. Anacreon Lyricus. Ἐκδῦσα χιτῶνα δωριάζειν. id eſt Exuta tunicam Doricè ingreditur. Chorus apud Euripidem in Hecuba,

Λέχη δὲ φίλα μονόπεπλος
Λιποῦσα, Δωρὶς ὡς κόρα. id eſt,
Dulceis linquo thoros ego ſimplicem
Induta pallam, Dorides

Qualem ſolent virgunculæ. Sic & Spartanæ puellæ incedebant olim incinctæ &, ἀχίτωνες, ſupparum habentes vtroque in humero quinis fibulis adſtrictum, quod inferius laxum in inceſſu femora nudabat, vnde Callimachus ... id eſt, Erat quãdo incinctus & alterutro ex latere fibulis aſtrictus. Eodem ſpectat quod Lacænas φαινομηρίδας dixit Ibicius poeta, quod in inceſſu femora rectè oſtenderent, & Euripides ait incedere illas γυμνοῖσι μηροῖς, ... id eſt, nudis fœminibus, & retracta palla: quin & Sophocles ... quaſi clathratum aut feneſtratũ femur ipſis dat. D. Clemens pædagogi lib. 2. Lacænæ virginis more ... id eſt, reductis ſupra genu veſtibus incedere, indecorum eſſe ait. Quadrabit hodie in leues parũmque caſtas.

Spartanarum virginum habitus.

Muſicus apparatus. 48

Μουσικῶς, id eſt, Muſicum pro mediocri vſurpari pluriſariam apud autores inuenio. Damaſcius Syrus in hiſtoria quam de philoſophis ſcripſit, ... id eſt, Victũ ſortitus eſt moderatum & frugalem, neq; ob egeſtatem præparcum, neque propter opes diffluẽtem, ſed medium atque muſicum, pro fortunis verè temperatum, ad inſtar Doriorum modorum. Plutarchus in præceptis ſalubribus Timotheum Athenienſium ducem cœnaſſe dicit in Academia apud Platonem μουσικὸν καὶ λιτὸν δεῖπνον, id eſt, Muſicam & frugalem cœnã: quod repetit idem in Sympoſ. ſexto his verbis ... id eſt, tractauit illum muſicè & abſque graui apparatu, nimirum mediocriter. Similiter Athenæus lib. 10. ... μουσικῶς, id eſt, conuiuio acceptus mediocri & Muſico. Euphron Comicus, ... id eſt, Medio-

De mediocri apparatu.

cri ſalis copia inſecta. Huc referri puto illud Plauti in Moſtellaria, vbi ait Muſicè hercle agitis ætatem, ita vt vos decet. Vino & victu, piſcatu probo, electili quum vellet innuere mediam viuendi rationem illos ſequi, neque viles & minimi pretij, neque rurſus maximi dapibus victitando, ſed habito delectu media eligendo. Apud priſcos tria harmoniæ genera numerantur, inter quæ Lydios modulos vt luctui & funeralibus aptiores reſpuit Plato, quemadmodum & Ionicos, vt ſolutiores & molliter infames: Doricos laudat, ceu temperatis & modeſtis ingeniis congruos, quibus perſimiles ſunt quos Æolios nominabant. Huc ſpectat Pratinæ Phliaſij poetæ verſus ab adagij tenſu haud alieni,

Harmoniæ tria genera veteribus.

Μήτε σύντονον δίωκε μήτ' ἀνειμέναν
Ἰαστὶ μοῦσαν, ἀλλὰ τὰν μέσαν νεῶν
Ἀρούραν αἰόλιζε τῷ μέλει. id eſt,
Nec aſperum modum aut remiſſum Ionicum
Sectare, ſed mediam tenens viam, melos
Modulator Æolium.

Coryphæus. 49

Qui primas ſibi partes aliqua in re vendicat, aut caput præcipuúſue eſt præ cæteris excellens κορυφαῖος & voce ſuperlatiua κορυφαιότατος prouerbialiter dicitur, quaſi verticiſſimum dicas. erat autẽ propriẽ inter choreutas primus & veluti antiſtes, κορυφαῖος, præſultorem vocare licebit, qui in capite choreæ poſitus præcinebat, quem reliquus cœtus accinendo ſequebatur. Ariſtoteles, lib. De mundo primo. ... hoc eſt, Sidera mouentur ea lege, quam altrinſecus Deus congrua ratione Coryphæus, velut mundi caput, dictus, præit. Plato in Theæteto. ... id eſt, Age verò, quoniã ita tibi viſum eſt, de Coryphæis verba faciamus. Dionyſius Areopagita ad Timotheum Epheſi antiſtitem de Petro Apoſtolorum principe loquens ita ſcribit, ... id eſt, Vnaque Petrus coryphæum & antiquiſſimum inter theologos faſtigium. Gregorius Palama, ... id eſt, animi paſſiones longo vſu validæ & præ cæteris coryphææ & principatũ obtinentes. Philoſtratus in Iconum priore libro, ... id eſt. Coryphæa autẽ totius chori depicta erat vulpes, ea namque veteri Æſopus adminiſtra in argumẽtis plurimis, velut Dauo Comœdia. Dion Chryſoſtomus in Euboico ... id eſt. Audio namque duos eſſe Coryphæos, qui vniuerſam propè regionem montanam occuparunt. Memnon hiſtoricus: ... id eſt, Nymphis hiſtoricus princeps legationis erat.

Frenum non habet lingua. 50

Χαλινὸν οὐκ ἔχει ἡ γλῶττα. Freno caret lingua, De garrulo & ſilentij modum ignorante. Philoſtratus libro quarto de vita Apollonij, loquens de Baſſo quodam Corinthio parricida, qui philoſophi nomine ſeſe venditabat, ſic inquit. ... id eſt, Sapientiam falſo affectabat, nec inerat eius linguæ habena. Talem ἀπεράντολογον ſine fine loquacem appellat Galenus libro aduerſus Iulianum: Euripides ἀθυρόγλωσσον, quod nullis obicibus interſeptam habeat linguam, & eadem metaphora, ... Idem & Ariſtophanes ἀχάλινον στόμα, tacere impotens vocant. D. Clemens ἀθυρον γλῶτταν, linguam futilem, nulliſque obicibus ſeptam, liberéque euagantem. Naziãzenus ad Eudoxum ἀχαλίνωτον εὐφημίαν felicitatem effrenem & infolentem dixit.

De garrulo præter modũ.

Non quacunque manu. 51

Non quacũque manu victima cæſa litat. In prouerbij vſum recipiendus eſt hic Martialis verſiculus, quoties delectum rerũ indicare volumus, aut plurimum intereſſe quis quid dicat, aut non æquè gratum acceptumue eſſe, ab hoc an ab illo donum aliquod proficiſcatur. Tractũ à ſacrificiis in quibus ſæpius ruſticus mola tantum ſalſa litat, quàm pretioſo thure & magnificis hecatombis locupletes: quod Euripides dixit, ... ,

Multũ referre quis quid dicat vel faciat.

Τῶν βουθυτούντων ὄντας εὐσεβεστέρους. id eſt,
Parua diis libantes fercula, Acceptiores integros mactantibus boues. Eſt autẽ litare propriẽ propitiato numine voti ſui compotem fieri. Martialis diſtichon eſt in togã dono miſſam eiuſmodi,

Litare.

Vilior hæc nobis alio mittente fuiſſet,
Non quacunque manu victima cæſa litat.

Vſus ergò adagij erit ſi dicamus munuſculũ ab amico miſſum & quidem tali longè gratiſſimum eſſe: atq; cũ impenſius, quod ab illo ſit profectum.

Ἐξακριβάζειν. 52

Prouerbialiter dixit illud Cicero libro epiſt. ad Atticum ſexto. Cætera noli ἐξακριβάζειν, pro, ſollicitè exquirere, & veluti pe-

riculoſa quadam cura examinate. Sumptum à rhizotomis & herbarum collectoribus, qui frequẽter medijs in vepretis & ſpinoſis ſenticetis radices flores vè ſtatagũt euellere aut decerpere non ſine vulneribus.

Fons & radix. 53

De principio rei cuiuſuis.

Πηγὴ καὶ ῥίζα, id eſt, Fons & radix, pro origine & principe cauſa prouerbij ſpecie ponitur. Iulianus medicus in quem inuehitur Galenus, ὡς τὸ παρεληλυθότων τι ἀφορισμοῦ αὐτοῦ ῥίζαν τινὰ πηγὴν ἔχοι τι, ὅτι πλῆθος χυμῶν νοσοποιεῖ τὰ σώματα. id eſt, vt reliquum aphoriſmi, radicem fontémque habeat iſtum, quod humorum copia morbos corporibus inuehat. Galenus in Therapeut. primo. δείξω δὲ ἀρχὴν καὶ ῥίζαν τῆς θεραπευτικῆς ἔσεσθαι μεθόδου. id eſt, Oſtendam quod ſit principium, quæ radix curandi methodi. Hippocrates libro de flatibus. ἡ ἀρχὴ καὶ πηγὴ νόσων τῶν ἐν τῷ σώματι κακῶν. id eſt, quod ſit auſpicium, qui fons morborũ qui corpori accidant. Proclus Conſtantinopolitanus epiſcopus. ἐπ' αὐτὴν τὴν ἀρχὴν καὶ ῥίζαν τῆς γενέσεως ἀνθρωπίνης ἀναδραμών. id eſt recurres ad primordium ac radicem humanæ creationis. Conſtantini Imperat. dictum memoratur à Nicephoro huiuſmodi, Romani imperij dignitas atque amplitudo fontem atque radicem habet, veram pietatem. Syneſius lib. De prouidentia, παιδείαν γὰρ ἀρετῆς ὥσπερ πηγὴν εἶναι. id eſt, Doctrinam cẽſebat virtutis eſſe fontem. Philo Iudæus περὶ ὀρθὸς λόγος, ὁ τῶν νόμων πηγή ἐστιν. id eſt, Recta ratio cæterarum legum fons eſt, vnde ortum habent. Empedocles Agrigẽtinus de rerum primordijs loquens, Τέσσαρα τῶν πάντων ῥιζώματα πρῶτον ἄκουε. id eſt, Principio rerum radices quatuor audi. quod ex Athamãte Pythagoreo tranſtulit, cuius hæc leguntur verba, ῥιζώματα πάντων τέσσαρα, πῦρ, ὕδωρ, ἀήρ, γῆ. id eſt, Quaterna ſunt ſeminaria & radices rerum, ignis, aqua, aer, terra. Plutarchus in Romulo πηγὴν τῆς εὐνοίας id eſt, fontem & originem beneuolentiæ dixit. Zoroaſtres magnus Deum animæ fontem vocat in oraculis ſuis. Δίζεο τὸν ψυχῆς ὀχετὸν. id eſt, Quære Deum, qui fons animæ. Simili modo Cicero in Tuſcula. Cautam atque fontem eſſe mœroris. Idem Clodium fontem gloriæ Milonis vocat: & alibi ſegetem ac materiam. Panegyrici Maximiano dicti autor, Quia ſeminarium iuuentutis & quaſi fontem humani corporis ſemper Romanis exercitibus miniſtrarunt. Nazarius Panegyriſta, concordiam fundamentum ac radicem otii, bonorum ciuium ſeminarium, quietis publicæ ſegetem vocat.

Elementum. 54

Denitio rei.

Conſimili figura & στοιχεῖον, id eſt, elemẽti appellatio pro initio & rei primordio vſurpatur. Damaſcius Syrus in philoſophica hiſtoria. στοιχεῖα πρῶτα μέγιστα τῆς ὄντως πολυμαθείας, ἔρως, φιλοπονία, ἀγχίνοια. id eſt, Prima elementa potiſſima multiplicis rerum cognitionis ſunt iſta, amor, induſtria, & ingenij ſagacitas. Polycrates Epheſinus epiſcopus ad Victorem Romanum ſcribens, martyras in Aſia ſepultos qui poſt Chriſti Chriſtianæ rudimenta homines docuerãt, appellat μεγάλα στοιχεῖα, ingentia primordia atque elementa fidei. Iſocrates orator. ταῦτα γὰρ στοιχεῖα πρῶτα καὶ μέγιστα χρηστῆς πολιτείας, id eſt, Iſta namque probe inſtitutæ reipubl. prima & maxima ſunt elemẽta. Syneſius in Dione. τὰς ἀρετὰς ὥσπερ στοιχεῖα τῆς ὅλης φιλοσοφίας ἡμεῖς μαθεῖν, id eſt, virtutes velut totius philoſophiæ elemẽta ſuſpicimus & admiramur. Timon Miſanthropus, Ioanne Stobæo teſte, auaritiam & ambitionem nominabat στοιχεῖα τῶν κακῶν, id eſt, malorum elementa.

Charixenæ non ſunt iſta. 55

Apud Ariſtophanem in Concionatricibus anus loquitur, οὐ γὰρ τάδ' ἐπὶ Χαριξένης τὰ πράγματα, id eſt, Neque enim ad Charixenam iſta pertinent. Euſtathius in Nauium catalogum ſcribens, ait eſſe prouerbium à Charixena poetria fidicina tractum, ſed nõ explicat. Scholiaſtes Ariſtophanis annotat Charixenam fuiſſe ſtolidam & fatuam muliérculam. videtur dici poſſe quum indicare volumus, alia de re quàm alter exiſtimet, ſermonẽ nobis eſſe.

Trabali clauo figere. 56

Nexu valdè munire.

Trabali clauo figere prouerbialiter dixit Cicero pro validè munire & nexu indiſſolubili atque adamantino, quum ait in actione in Verrem ſeptima. Et vt hoc beneficium, quemadmodum dicitur, trabali clauo figeret. Arnobius Lactantij Firmiani præceptor, lib. aduerſus gentes ſecundo. Metus ille vos habet ne veluti trabalibus clauis affixi, corporibus hæreatis. Denique quicquid ingens & validum eſt, Trabale veteres vocant. Statius Papinius Thebaidos quarto, Dextráque trabalem Haſtam intorſit agens. Claudianus de raptu Proſerpinæ. Indignatúſque trabali Saxa ferit ſceptro. Virgilius quoque trabale telum dixit Æneidos ſecundo, quod Tiberius Donatus exponit, fortè vt ſunt trabes. Nazarius Panegyriſtes, Quos cum trabali haſta deiecit intuitans ferus proterit. Ammianus libro 16. Quorundam capita diſcidit trabalibus telis. Apud Horatium Odarum libro primo Neceſſitas geſtat clauos trabales & cuneos manu ahena. Nominatum ferreos clauos ſuffigendis in crucem nexis paratos, magnæ eiuſdem molis illos & trabium inſtar grandes, vt & cuneos, quos Aeſchylus in Prometheo ſimiliter σφῆνας nominat, Suetonius fidiculas. Congenere metaphora dixit Ioan. Chryſoſtomus ἐν τῇ μέθῃ προσηλωμένοι, hoc eſt, ebrietati tanquam trabali clauo affixos. & iterum βιωτικαῖς δὲ προσηλωμένοι φροντίσιν, id eſt, Curis quotidiani victus tãquam clauo affibulati.

Mantiſſa obſonia vincit. 57

Vetus eſt adagium, Plus eſt mantiſſa, quàm obſonium, quando ſignificabimus dictum aliquod obiter aſperſum orationi, pluris nobis eſſe, quam reliquam orationis molem, veluti ſi epiſtolæ bene prolixæ breuis aliqua parænſis adiecta ſit, dicere licebit, Pluris nobis eſſe eam mantiſſam quam obſonium. Elegantiſſime eo vſus eſt Lucilius in Satyris hoc hemiſtichio,

Mantiſſa obſonia vincit.

Cœlius Calcagninus in quadam epiſtola: Quam mihi ſuperpondij vice nuncupaſti, vt prorſus muneri tuo vetus illud dictum bellè conueniat, Plus eſt mantiſſa, quàm obſonium. Eſt autem Mantiſſa appẽdix quędam & additamẽtum quod merci appenſæ aut adnumeratæ ſuperpõdij loco, manu adijci ſolet.

Mantiſſa.

Ampullas loqui. 58

Vti verbis tumidis.

Ampullari dixit Horatius epiſtola tertia libri primi, pro verbis tumidis vti, qualibus cothurnus Tragicus ſolet, ibi

An Tragica deſæuit & ampullatur in arte.

Idem in arte poetica Ampullas vocat verba grãdiloqua & turgida, quorum egeno homini ineptus vſus eſt, ibi,

Proiicit ampullas & ſeſquipedalia verba. Similitudine φυσήματα effecerunt Græci prouerbiali figura, ita Hyperides orator de Demea Demadæ oratoris è tibicina filio, dixit, os illi magna in ſuggeſtu crepanti obſtruens, οὐ σιωπήσῃ μεῖζον τῆς μητρὸς ἔχων τὸ φύσημα. id eſt, Num tacebis qui amplius matre phyſema habes. φῦσα propriè follem Græcis ſonat à flatus argumento: at φύσημα bullam ſpiritu inflatam & tumentem: vnde ad inanem futilium hominum garrulitatem transfertur, ita quod Theodoritas poeta de Vulcano dixit, φυσητῆρσι πολλοῖσι χρῆσθαι, id eſt, Veſiculatibus follibus vti, poterit contorqueri in blateronem, cuius pleni ſpirent mendacia folles. Hinc non abludit oraculum de Athenienſibus editum. Μή μοι Ἀθηναίους αἰνεῖν, φυσήματα ἐστίν. id eſt, Ne mihi Cecropidas laudetis, etenim etenim vtres, hoc eſt elati & tumidi. Eſt autem Ampulla lecythi aut olearij vaſis genus, grandi ventre tumens. Porrò quod annotat Eraſmus apud Plautum in Menęchmis Ampullaceam dici fœminam magnificè exculptam, vitio prauorum codicum deceptus eſt, in quibus ita legitur: quum eius loco ſcribatur rectius in emendatioribus libris (quos ſingulari induſtria in lucem emiſit Ioachimus Camerarius, vir reſtituendis bonis literis & adiuuandis natus, præclarum Germaniæ ornamentum) ancillas, penum, id quod & locus poſtulat.

Ampulla.

Mens abeſt in popina. 59

De eo qui epulas appetat.

Ἐν τοῖς καπηλείοις νοῦς. id eſt, Animus in popina, Dicitur de eo qui præſens abeſt, vel qui omnia comeſſationibus poſtponit, delitias epulaſque ſemper anhelat. Plato Comicus in Phaone.

Ὑμῖν γὰρ οὐδὲν, κατάπερ ἡ παροιμία
Ἐν τοῖς καπηλείοις νοῦς ἔνεστιν μοι δοκεῖ,
Vobis quidem nil mentis eſt, dici vt ſolet
Animus mihi eſſe videtur in cauponia.

Sanga cocus conſimiliter apud Terentium in eunucho, Iamdudum eſt animus in patinis. Apud Athenæum in primo,

Ὁ νοῦς γὰρ ἐστι τῆς τραπέζης πλησίον. id eſt,
Eſt namque noſtra mens affixa menſulæ.

Alluſit huc in Pace Ariſtophanes,

Ὁ νοῦς γὰρ ἡμῶν ἦν τότ' ἐν τοῖς σκύτεσι. id eſt,
Tunc namque noſtra mens aberat in pellibus.

Non diſſonat ab hoc adagio illud Eupolidis in Autolyco,

Οἳ ζῆτε τρυφῶντες τἄλλα ἀμέριμνοι. id eſt,
Qui delicate viuitis, de cætero Securi.

Aſciam cruribus illidere. 60

Malum ipſi ſibi arceſſens.

Aſciam cruribus ſuis illidere prouerbiali ſchemate dicitur, qui ſibi ipſi malum acceſſit dedita opera aut temeritate quapiam. Apuleius lib. 3 de Aſino. Méque ſponte aſciam cruribus meis illidere compellis. Tranſlatum videtur à fabula quæ memorat Lycurgum Thracem ſuccidendis vinetis intentum crura ſibi amputaſſe impacta ſecuri. Conueniet in dicaces qui virulenta lingua & conuitijs exitiũ autores ſibi ſunt vel ſaltem ingentis damni, qualem conſtat fuiſſe Sotadam qui amarulento dicterio perſtricto Ptolomæi inceſtu, regis in ſe iram, mox necem concitauit: ſimiliter Theocritus Chius ſophiſta appellitãs Antigonem regem Cyclopem, funeſtam cruribus ſuis aſciam illiſit. Eſt autem aſcia fabrile inſtrumẽtum, ad cædendam materiam comparatum, cuius inuentio Dædalo attribuitur à Plinio. Simili metaphora Cicero dixit in oratione pro Plãcio, infligere ſecurim pro damnum adferre.

Sotades.

Syri aduerſum Phœnices. 61

Σύροι πρὸς Φοίνικας, Aduerſum Phœnices Syri, Citatur adagiũ in Suidæ collectaneis, Dici conuenit in pariter fraudulẽtos & verſipelles, vtraque enim natio vafritiæ inſignis nomine malè audiuit olim. Poteſt & ad diffidentiæ ſignificationem trahi

vt inter

vt inter ſe malè concordes & alterum alterius fidei diffidentem Σύρον πρὸς Φοίνικα, Syrum cum Phœnice commiſſum dicamus, eo quod hæ gentes conterminæ propter mutuam ſimultatem rarò amicitiam colant, aut ſibi inuicem credant: Alioqui Syros & Iudæos, qui Phœniciæ attribuũtur, nationes ſeruituti natas, appellat Cicero in oratione De prouinciis conſularibus.

Contigua ſoluis. 62

Rem difficilem ſoluere.

Καττύματα λύει, id eſt, Contigua ſoluis, vel, induta ſoluis, vtrũque enim ſignificat κάττυμα & cõtiguum, quod indiuiduo nexu coniuncta ſe in vicem contingant, & indutum ita vt viuam cutim attingat, quomodo Ariſtophanes dixit: νεβρῶν δέρμασι κατταλοῦν, hinnulorum tergoribus amictum: vtrunque verò difficulter exoluas & quod contiguum eſt & quod corpori inductum atque aſſutum quodammodo. Admonet Heſychius dici in eos qui rem multis modis difficilem aggrediuntur ſoluere, & exponit κατάδετον immiſſum ac intutum pellibus & ſcuta aſtricta geſtantem, eiuſmodi hominem & periculoſè & magno labore exuere paraueris. Non malè fortaſſis κάμματα λύειν legas, pro Nodum diſſoluere, quo vſus eſt in Hippolyto Euripides.

Τίνα τρόπον ἢ τέχνην ἔχομεν ὦ λόγε, σφαλέντα κάμματα λύσομεν λόγου, id eſt, qua arte quaue ratione queamus errore commiſſo dicti nodum ſoluere. Cuius origo refertur ad Gordij Midæ patris vehiculum fatale, cuius iugu inexplicabili vinculo ita adſtrictum erat, vt nodorum implicatorum nexus vnde inciperet, quoue ſe conderet, nec ratione nec viſu percipi poſſet, vt ſcribit de eo Qu. Curtius Rufus lib. 3. Corrigenda interim eſt obiter lectio apud Suidam deprauata, apud quem perperam legitur κατάγματα λύειν, quæ vox piaculum ſonat.

In fronte mentem habet. 63

Simulata prudentia vel doctrina.

Ἐν τῷ μετώπῳ τὸν νοῦν ἔχει μόνον, id eſt, in fronte ſolùm mentem habet. In vanam & ſimulatam prudentiam conuenit, aut in ſuperficiariam eruditionem, quam fronte promittunt nonnulli, in receſſu nihil habentes. Extat apud Amphin Comicum, Τὸν νοῦν ἐν τῷ μετώπῳ τὸν ἔχειν εἰωθότας, id eſt. In fronte ſolum mẽtem habere qui ſolent. Fronti nullam eſſe fidem dixit Martialis, & Cicero eam ſæpe mentiri ait, proinde rectè vmbram quãdam eruditionis oſtentãtes, & quod ille dixit barbatenus philoſophantes, ἐν τῷ μετώπῳ τὸν νοῦν ἔχειν, in fronte, non autem in animi penetralibus, mentem habere dicemus.

Multis brachiis æqualis. 64

πολλῶν βραχιόνων ἀντάξιος, id eſt, Multis brachiis æqualis, de induſtrio homine effertur adagium, qui ingenij ſolertia plus poſſit vnus præſtare, quam indefeſſa opera plures ſimul: qualis Archimedes qui incredibilia reipſa præſtitit, veluti quum cuncti Syracuſij nauium immẽſæ magnitudinis τετράρυλον ab Hierone Ptolemæo regi Ægypti extructam deducere de naualibus nequirent, Archimedis induſtria ſolus Hieron eam deduxit, vt obſtupefactus ille exclamaret, Poſthac Archimedi de quauis re loquenti credendum eſt, vt prolixè narrat Proclus lib. quarto commentariorum in Eucliden. Extat adagij vſus apud Philoſtratum in Heroicis de Palamede, ἀλλ' ἐν περάματι ξὺν Οἴακι τῷ ἀδελφῷ ἐπλεῖ, πολλῶν φασὶ βραχιόνων ἀντάξιον ἑαυτὸν ἡγούμενος, id eſt, Traiecit Pontonè vna cum fratre Oeace, multorum (quod dici ſolet) brachiorum inſtar ſeipſum ducens. ita Xenophon dixit πολλῶν ἐγὼ οἰκετῶν ἀντάξιον ἔχω, id eſt illum plurium ſeruorum vice habeo. Nec aliena eſt hinc ἑκατόγχειρος, hoc eſt, centimani appellatio, de ingenioſo & πολυμηχάνῳ quomodo prædictum Archimedem Centimanum dictum annotat Euſtathius, quod vno machinæ baliſtariæ tortu multa ſimul iacula in hoſtes diſtringeret.

Archimedeum problema. 65

Quæſtio difficilis.

Quia in mentionem Archimedis incidimus, lubet ſubiicere quod haud dubie prouerbij intellectu à Cicerone dictum eſt libro tertiodecimo epiſtolarum ad Atticum, ita enim habet. Abiit illud quod tũ me ſtimulabat, quod tibi dabam ἀρχιμήδειον πρόβλημα Archimedeum problema appellat quæſtionẽ abſtruſam, ſolutu difficilem, ſoleriique indagine examinandam. Archimedis inuenta admiranda, & infinitam ſolertiam prædicat Vitruuius libro nono, ſingularémque illius induſtriam ibidem narrat in expendendo ſacomate, quod & Rhemnius Fannius explicat verſibus. Archimedem ait Syneſius lib. De inſomniis, popoſciſſe locum ſibi extra telluris orbem, vbi cum vniuerſa terra ſe velut in lance appenderet, in terra namque poſitum, nullas aduerſus illam habere vires. Memoratur & dictum ipſius Dorica dialecto,

Πᾷ βῶ, καὶ χαριστίωνι τὰν γᾶν κινήσω πᾶσαν, id eſt,

Quo ibo, & vniuerſam tellurem Chariſtioni commouebo. Leguntur de eius induſtria incomparabili, ſenarij Piſidæ iſta ſic à me repoſiti,

Τὰς πάντα δυνάμεις Ἀρχιμήδης εἰς μίαν
Συνεψηφίζων, ὁλκῷ εἰς τὸ κινητήριον μηχανῆς

Τὸ δυσεργάλειον ἴσχυσε τὸ φορτίον, quorum verſuum hic ſenſus eſt, Archimedẽ Geometricas omnes facultates (quæ numero quinque cẽſentur) in vnum tractoriæ machinæ corpus coniunxiſſe, qua immenſi ponderis moles libraret verſarétque: legendum enim eſt ὁλκῷ non autem ὅλῳ apud Suidam verſus iſtos adducentem.

Gratias Muſis commiſcere. 66

Operi erudito gratiam adiũgere.

Extat apud Agathium hiſtoricum lib. 5. ταῖς Μούσαις, φασί, τὰς Χάριτας συγκαταμιγνύναι, id eſt, Muſis Gratias, quod aiunt, commiſcere, hoc eſt, operi hiſtorico & erudito, gratiæ & ingenij lenocinium aſpergere. Euripides in Hercule furente. οὐ παύσομαι τὰς Χάριτας ταῖς Μούσαις συγκαταμιγνύς, ἡδίσταν συζυγίαν, id eſt. Nõ deſinam Charitas Muſis coniungere, copulam ſuauiſſimã. Vtitur & Dion Chryſoſtomus in oratione ad Alexandrinos. Non abſimile huic eſt quod apud Heliodorũ libro quinto Æthiopicæ hiſtoriæ Cnemon dicit ad Nauſiclem καί μοι δοκεῖς καὶ τὰ [illegible] ἱεροῦ τῷ Διονύσῳ συγκαθιδρύων, καὶ λόγων ἡδονὴν τῷ κρατῆρι συγκεραννύναι. id eſt, Videris mihi rei ſacræ rationem optime callere, qui Baccho Mercurium aſſocias, & orationis condimentum poculis permiſces. ita Plutarchus lib. 1. ſympoſiac. de philoſophis qui non minus ſatagũt liberalis ſermonibus condire ſympoſij apparatum, quam vinum aſſidua aqua diluere, dixit ἀχθέντας τὰς Μούσας τῷ Διονύσῳ ἢ τὰς Νύμφας κεραννύντας. id eſt, non ſegnius Bacchum Muſis quam Nymphas permiſcentes nam vt vino affuſa lympha diluto temperies roburque corporis conſeruatur, ita colloquiis eruditionis ſale conditis animus paſcitur propterea addit ibi Plutarchus ſéque ipſe exponit, Nymphæ namque placidum mitémque eum corpori conciliant, at Muſæ mellitum reuera & benignum animis præſtant: vtrunque aſſequũtur docti & philoſophi, qui pocula diluere pariique ſtudio doctis fabulis coronare laborant. Plato etiam admonet alicubi vt inſanientem Bacchum ſobriis deabus nymphis contemperemus. Huc ſpectat quòd incertũ Nympharum numerum Baccho attribuerit antiquitas, quod pluſculis aliquando lymphæ menſuris curanda ſit vini proteruia. Attingit adagij huius gratiam Martialis lib. 11 de Philoſtrato quodam loquens, qui potus per gradus præceps corruit, periclitatus ceruicem frangere, non paſſurus idem, ſi nympharũ aquis proluere ſe maluiſſet, ſic enim inquit,

Non eſſet Nymphæ, tam magna pericula paſſus
Si potius veſtras ille bibiſſet aquas.

Tota vita. 67

De re ſuaui ac neceſſaria.

Ὅλος βίος, Tota vita, de re ſuaui & neceſſaria prouerbialiter dicitur, Plato libro quinto De rep. τοιούτων λόγων ἀκούειν ὅλος ὁ βίος νοῦν ἔχουσι. id eſt. Tales audire rationes ſapienti tota vita eſt. Conſonat cum hoc vulgare noſtratis linguæ diuerbium, quo dicimus, Totam vitam nobis eſſe, de re quæ nobis impendio adlubeſcit. Philoſtratus in vitis Sophiſtarum de Scopeliani patre loquens qui coquum ſuum hæredem ſcripſerat, γραφεὶς κληρονόμος, [illegible] ὀφθαλμὸς, ψυχὴ [illegible]. id eſt, Hæres ſcribitur, nuncupatus & filij nomine, & ocellus, & vita denique tota. Huc ſpectat ſenarius iambicus quem apud Euripidem Andromache loquitur.

Ἅπασι δ' ἀνθρώποισιν ἦν ψυχὴ τέκνα. id eſt. Mortalibus cunctis ſunt vita liberi: quem generalius maluiſſet Apollonius de cunctis animantibus proferri ita, ἅπασι μὲν ζῴοισιν ἡ ψυχὴ τέκνα. id eſt, Animantibus cunctis fœtus ſui vita ſunt.

Niobes archetypum. 68

De ſtupido & immobili homine.

Νιόβης ἀρχέτυπον, id eſt, Niobes archetypum, De homine ſtupido & immobili, quem Saxeum etiam dicimus, Lucillius de ſaltatore nihil agilitatis habente,

Ὀρχηστὴς Νιόβης ζῶν ἀρχέτυπον. id eſt,
Orcheſtes viuens archetypum Niobes.

Poteſt & dici de taciturno homine & attonito, vnde verbũ exculpere nequeas, quomodo apud Antiphanem Comicum loquitur quiſpiam ſaxeum euadere ſe dictitans, quum audito immani piſcium venalium pretio velut attonitus hiſcere nequiret. ſic enim ait. ἐμβλέπων γὰρ αὐτίκ' ἰχθυοπώλαις, λίθινος εὐθὺς γίγνομαι. id eſt, Quando intueor cetarios, confeſtim euado ſaxeus. Quod alludit ad fabulam de Gorgoneo capite cuius aſpectus homines in ſaxa conuertebat, vnde illud Philoſtrati de Perſeo, καὶ τὸ δέρμα τῆς Γοργοῦς ἔχων ἀπόθετον, μὴ λίθοι γίγνωνται αὐτῷ λαοὶ, λίθοι γίγνωνται. id eſt, Sepoſito Gorgonis tegumento, ne lapideſcerent homines ipſi occurrentes. Neque abſurdè præfracti ingenij hominem quem expugnare nequeas & ab opinione cõcepta depellere, viuum Niobes exemplar, ſiue archetypum, dixeris. De Niobe in ſcopulum verſa, multa apud poetas mentio.

Pergæa Diana. 69

De errone & circulatore.

Ἡ Περγαία Ἄρτεμις, id eſt, Diana Pergæa, Adagium effertur, teſtante Suida, de circulatoribus & vagis erronibus, qui nullo in loco firmam ſedem collocare amãt, ἀπὸ τῶν ἀγυρτῶν καὶ πλανητῶν. Diana enim, quæ eadem eſt & Luna, inter ſeptẽ planetas vagatur tãquam venatibus indulgens operam. vnde Antiuagæ epithetõ apud Ciceronem. Quadrabit appoſitè in circumforaneos medicos & paululo meliores illis Romaniſtas quoſdam, qui peregrinando regiones obeunt, nunc Compoſtellam, nunc Romam, nunc Lauretum, incertis ſemper ſedibus commutantes, redeunte ſemper in orbem labore. Pergæa autem

Diana è Perga Pamphyliæ oppido nomen habet Stephano teſte. Huic ſimile legas apud Eraſmum Panagæam Dianam, non ſine temeritatis nota immutata voce neque reddita epitheti ratione, vt non immeritò mireris quidam dictionem ab illo haud fuiſſe explicatam, quum nullibi apud autores eam legas. Pergææ verò Dianæ meminit etiam Cicero actione in Verrem tertia, vbi inquit ita Pergæ fanum antiquiſſimum & ſanctiſſimum Dianæ ſcimus eſſe. meminit & Philoſtratus libro 1. de vita Apollonij, hymnorum qui in Dianæ Pergææ honorem canerentur.

Aere & rore paſtus. 70

De victu perquam frugali. Ἐν ἀέρι καὶ δρόσῳ σιτούμενος, id eſt, Aere & rore ſaginatus, Prouerbij ſpecie dicetur de eo qui frugali admodum & tenui victu vtitur. Plutarchus Sympoſiacωn quarta decade ἐν ἀέρι καὶ δρόσῳ λέγονται καθάπερ οἱ τέττιγες σιτούμενοι hoc eſt, Aere ac rore cicadæ in morem enutriti aiunt. Cicadas rore viuere autor eſt Plinius, & Virgilius eo verſiculo,

Et paſtæ rore cicadæ. & eo, Dúmque thymo paſcentur apes, dum rore cicadæ. Cuius rei argumentum eſt humor quem reddunt, dum excitatæ ſubuolant. Cui conſonat Theocriti illud in Ecloga cui titulus νομεῖς id eſt, opiliones,

Μὴ μὰν ἀπ᾽ ἐέρσας τρέφεται, καθάπερ ὁ τέττιξ; id eſt,

Aerio ne fouet vitam ceu rore cicada?

Philo Iudæus de Iudæis Philoſophis vitam famelicam ducentibus, [illegible] ὥσπερ φασὶ τὸ τῶν τεττίγων γένος ἀέρι ἐστιᾶσθαι, id eſt, Aſſueti aere veſci, quemadmodum cicadæ ſolent, cantu (vt equidem exiſtimo) eſuriem mitigante. Huc reſpexit Nazianzenus ad Amphilochium, καὶ οἴδαμεν ὡς ὅτι δρόσῳ μόνῃ τρέφονται τέττιγες, id eſt, Scimus autem quòd ſolo rore paſcantur cicadæ.

Bacchi ſacerdos. 71

Ἱερεὺς Διονύσου, id eſt, Bacchi ſacrificus Comico ſale vocatur ebrioſa rubicundaque facie, ſic namque Eupolis priſcæ Comœdiæ ſcriptor in fabula quæ Ταξίαρχοι inſcriptis, Hipponicum ἱερέα Διονύσου velut Bacchi ſacrificum nominat, ob rubedinem faciei teſte ab Heſychio.

Gutta fortunæ præ dolio ſapientiæ. 72

Opum cupiditas inexplebilis. In diuitum inexplebilem auri cupiditatem conuenientiſſimè quadrat Græcus ſenarius Gregorij Nazianzeni.

Θέλω τύχης σταλαγμὸν ἢ φρενῶν πίθον. id eſt,

Præ dolio doctrinæ malo guttam opum.

Id mali adfert pecuniæ ſtudium cóque ceu veneno animum imbuit, ac veluti Circeo poculo immutat, vt præ auro nihil admirentur homines, nihil nocturna diurnaque cura in mente ſæpius voluant, quam qua ratione ditefcant, non ſapientiæ adipiſcant, pecuniæ autem ipſa. Alcidis perſimiles qui Martis quem captiuum in vinculis habebant, nihilominus ſacra efficiebant: vtque ideò inſatiata ea & inſatiabilis habendi cupiditas cultores ſuos & admiratores demeritat, & vt loquitur Ennius, ſapientiam omnē expectorat à quibus diuerſiſſima & ex diametro pugnans eſt diuitiarum voluntas, qui ſapientiæ & eruditionis germanæ guttulam maximis etiam Crœſorum diuitijs anteponunt, vt rurſus eiuſdem autoris iambicum ſibi ſumere atque arrogare poſſint,

Γνώμης σταλαγμὸς μᾶλλον ἢ πίθος τύχης. id eſt,

Eſt gutta doctrinæ potior, quam magnæ opes.

Cæterum libet huc adducere illud, tametſi ab adagio diuerſum, quod Euſtathius obſeruauit σταλαγμὸν quaſi guttam, contumeliosè vocari homuncionem puſillæ ſtaturæ.

Archilochum calcas. 73

Ἀρχίλοχον πατεῖς. id eſt, Archilochū calcas, eſt enim hæc vera & genuina lectio, ad cuius præſcriptum conformari debet quod ex Diogeniano refert Eraſmus, Ἀρχίλοχον πατεῖν, pro, Ἀρχίλοχον πατεῖς, faciliimo lapſu literæ ρ pro ι tranſcripta. De cuius vſu ab Eraſmo diſſentire me non diſſimulo: nam Archilochum proterere aut calcare, eo ſenſu accipio, quo Crabrones irritare, in maledicum contumeliam facientem ei qui poſſit longè maiore vehementia mordere, iuxta illud, Genus irritabile vatum: qua ratione Leonides Epigrammatarius monet hoſpitem, ne Hipponactis maledicentiſſimi poetæ tumulum calcet,

Μήπως ἐγείρῃς σφῆκα τὸν κοιμώμενον. id eſt,

Ne forte veſpam conſopitam concites.

Conuenit & in pauperem qui cum locuplete aut magnatium aliquo res eſt, qui & eius illius plurimum officere poſſit. Euſtathius Odyſſeæ vndecimo idem eſſe annotat, Ἀρχίλοχον πεπάτηκας, id eſt, Archilochum calcaſti, ac ſi quis dicat, ſcorpiū calcaſti, aut anguem, aut aſperos tribulos. Archilochus namque Lycambidas mordacibus ſuis virulentis atque dentatis ad laqueos compulſiſſe legitur. Archilochum igitur calcare dicemus eum qui quomodocunque potentiorem laceſſit.

Inter orci cancros adhæſit. 74

Arctè irretitus. Intra Orci cancros hærere dicitur prouerbio, qui arctè irretitus tenetur, vt nullibi effugiū pateat amplius. Apuleius lib 6. de Aſino aureo de Pſyche loquēs. Sed bene quod in meas potiſſimum manus incidiſti, & inter Orci cācros iam ipſos adhæſiſti, datura ſcilicet actutum cōtumaciæ tantæ pœnas. Pulchrè Orpheus in hymnis κωκυτοῦ ἀνυπέρφορον οἶμον vocat Cocyti irremeabilem ſemitam, quod ab inferis nulla ſit reditus ſpes, facilis deſcenſus Auerni, Sed reuocare gradum ſuperaſque euadere ad auras, id demum laborioſiſſimū eſt. Dixit autē cancros, pro clauſtro & quos diminutiue cancellos vſitatius dicimus.

Nugarum inſtitores. 75

De blateronibus. In blaterones & meras nugas diſcipulis ſuis tradentes artiſtas, quadrabit illud Hermiæ, quo apud Athenæum vſus eſt Myrtilus, Ἀκούετ᾽ ὦ στοᾶς ἔμποροι λήρου, λόγων ἐπακτῆρες. Audite ambulones Stoici, nugarum mercatores, verborum numi. Tales ſunt qui in dialecticæ Sirenæis ſcopulis, & ſpinoſis ſcholaſticæ Theologiæ ſalebris ſemper verſantur. Diogenes Laertius refert Timonē Phliaſium in Sillis appellare παντοφυῆ φλέδονα philoſophum Antiſthenem, velut ineptias nugaſque omnigenas.

Phœnicium mendacium. 76

Fabuloſum et inſigne commentum. Prouerbij ſpecie dicit Plato in tertio De repub ſub finē, μηδὲν καινόν, ἀλλὰ Φοινικικόν τι hoc eſt, Nihil inauditum, inquā ego, ſed Phœnicium quippiam. Nota eſt fabula de Draconis dentibus à Cadmo Phœnice ſatis, vnde armata virorum ſeges extiterit, creato inde illis nomine à ſatione, σπαρτοὺς enim dictos conſtat, quanquā Steſichorus eos dētes à Minerua humo mandatos voluit: Androtion verò vocatos ait inde quòd ſecuti e Phœnicia Cadmum, ſparſim habitare deſiuis ſed bus cœperint: Amphilochus quòd initione quada Thebanis ciuibus adiuncti fuerint: alij aliter, vt quiſque in re fabuloſa noui quippiam comminiſci inſtituit. Dicetur igitur de fabuloſo cōmento inſigníque mendacio, & fidei portentoſæ narratione, illa ſpirare φοινικικόν τι. id eſt, Phœnicium quiddā, aut φοινικικὰ ψεύδη hoc eſt, mendacia Phœnicia veriora eſſe, quàm ſint iſtorum de la viis eſt à Eggio & Strabo lib 3. τὸν δὲ χρησμὸν καὶ τὰς πολλὰς ἀποστολὰς ψεῦσμα Φοινικικόν. id eſt. Oraculum & frequētes cō miſſas legationes, exiſtimat eſſe Phœnicium commentū. Olympiodorus in commentario in Gorgiam Platonis à Cadmi fabula ductum prouerbium ait. Poteſt etiam videri profectum adagium à Phœnicum negotiatorum cōſuetudine, quod genus hominum mendacijs ferme trāſigit mercaturas, euanidas atque obſoletas merces interpoſito etiam iuramento, pro frugi & probis venundantes. Phœnices verò primi mercatus *Phœnices, primi mercatores* gratiâ alienas terras exoticáſque regiones adiiſſe leguntur, & peregrinas merces exportaſſe: vnde & literarum inuentio illis tribuitur, per quas inter ſe mutuo ſenſa conſiliáque communicarent. huc illud Cratini apud Athenæum.

Φοίνικες δ᾽ ἄρα χρήματα λυσίλογα, aut vt Euſtathius citat, ἀλεξίλογα, quod ſo alia quædam ſint annotata. Porrò quòd mercaturam exercuerint fidē facit & illud Pindari φοίνισσα ἐμπολά, id eſt, Phœnicia mercimonia & Sophoclis illud.

Ὠλεῖν ... ὥσπερ Φοῖνιξ ἀνήρ, id eſt,

Aſſueſce mercari & venundare, vt Phœnix negociator.

Quadrantaria Clytæmneſtra. 77

De meretrice quæ honeſto cultu matronam mentiatur. Quadrātariam Clytæmneſtram, prouerbialiter quidem ſed obſcure &, vt voluit Quintilianus, κοινῶς vrbanè dixit orator Cælius fœminam rationali habitu pudicitiam mentientem, impudicam tamen & proſtitutæ libidinis: Natum dicterium à quadrantibus meretricum vili pretio. Non abſonum hinc eſt, quod de Clodia Metelli vxore dixit Cicero in oratione pro M. Cælio Nili forte mulier potens, quadrantaria illa permutatione familiaris facta erat balneatori vbi tacitè meretriciam turpitudinem perſtringit in potente fœmina, quæ pro quadrante balneatori ad ingreſſu balnei numerari ſolito, quadrantem à balneatore ſtupri gratia accepiſſet. facit & ad turpis pretij ſignificationē nonnihil vocis Clytæmneſtræ etymon, quaſi quæ κλυτὸν μνῆστρον, id eſt egregium congreſſus venerei arrabonem, quadrantem ſcilicet, acceperit De Clytæmneſtræ Agamemnonis vxoris meretricia leuitate, qua corpus Ægyſtho adultero vulgauit, plena eſt omnis hiſtoria. Quadrabit itaque in matronas religionis prætextu aut nobilitatis velamento honeſtas, occultè proſtituti corporis notas.

Angularis bombyx. 78

Doctrinæ iactatores. Γωνιοβόμβυκες, hoc eſt, angulares bombyces prouerbii facie dicuntur vani eruditionis oſtētatores, qui in triuiis & platearum angulis cœtus hominum faciant, vt doctrinam populo ſuam venditet, qui morbus indoctioribus plerunque familiaris eſt qualem deſcribit Agathius Vranium Syrū, qui ante regiam porticum obambulans & in librariis officinis, magnifice crepabat, & in corona hominum altercabatur, nihil exactè ſciens, & tamen plurima ſe ſcire iactitans. Is mos apud Italos inoleuit, maiore oſtētationis, ne dicā altercationis, quàm doctrinæ aut profectus periculo. Herodicus Babylonius in quo- *Bombyx.* dam Epigrammate grammaticorum nationem proſcindit dicterio illius à pergiar Φεύγετ᾽ Ἀριστάρχειοι γωνιοβόμβυκες id eſt, Fugite procul Ariſtarchei angulares bombyces, aut obſtreperi culices, βόμβυξ inſecti genus, ab obſtrepero murmure, quod

γεφυρεῖς ſonat, nomen habens, quod & ὁ μέλλων.

Vultum demittit tanquam Telephus. 79

De nimium pud. re.

Κύψας ὥσπερ Τήλεφος, id eſt, Oculos humi demittit velut Telephus. De homine nimiũ pudente, qui tenuitatis ſuæ conſcientia oculos non attollit, vel eo qui obaudit & te non audiſſe ſimulans, oculos humo affigit. Amphis Comicus in Impoſtore fabula, poſteriore hac ſignificatione extulit,

Ἔκυψεν ὥσπερ Τήλεφος πρῶτον σιωπῇ. id eſt,

Demiſit primum oculos ſilentio tanquam Telephus.

Telephus Myſorum rex exul, mendicabulum factus eſt, itaque eo egeſtatis redactus non mirum ſi pudore affectus fuerit. Timocles Comicus, ὁ μὲν γὰρ ὢν πένης,

Ταπεινότερος αὐτοῦ κατεφάνη τοῦ Τηλέφου

Γενόμενος, ἑτέραν τὴν πενίαν ῥᾷον φέρει. id eſt,

Egentiorem ſe fuiſſe Telephum

Dicens egenus, inopiam fert æquius.

Ταντάλωσις. 80

Magnis fortunis exut.

Ταντάλωσαι, quaſi Tantaliſari dicas, effertur non ſine prouerbij ſpecie a Sopatro Parodo, pro exturbari magniſque opibus exui, & quod dicitur, De gradibus deiici.

Οἵαν ἔχει λάγυνον, Θίβρων, ὁ τοῦ Τανταλοῦ

Μαλακῶς ταλάντοις ἐκταντάλωθεὶς ἀνήρ. hoc eſt,

Qualem lagenam habet Thibron, qui Tantali

Fuit talentis deturbatus molliter.

Hanc enim lectionem amplectitur Euſtathius in Odyſſeæ vndecimum, & exponit ita, ταλάντοις ἐκταντάλωθεὶς παρὰ Σωπάτρῳ ... [illegible] id eſt, Talentis in modum Tantali exturbatus apud Sopatrum: conuitium vult facere cuidam e magnis opibus excuſſo & ad ſaniorem mentem redire coacto propter luxum: quanquam ſenarij verſus lex aliam lectionem poſtulat, vt legatur ἐκταλαντωθεὶς, velut extalentiatus Tantali talentis. Reperitur tamen ταντάλωθῆναι in priore quodammodo ſignificatione apud Sophoclem in Antigone pro ex alto Tantali inſtar præcipitari, vbi de Capaneo loquitur qui inuito Ioue peruaſurum ſe in Thebanam vrbẽ admotis ſcalis gloriatus, de pinnis mœnium deturbatus concidit, vel ſecundum alios fulmine ictus. Sic autem inquit.

Ἀντιτύπᾳ δ' ἐπὶ γᾷ πέσε ταντάλωθείς, id eſt,

Lapſu arduo deiectus in ſolum ruit

Altrinſecus ceu Tantalus.

Ταντάλωθῆναι ergo dicemus, eum qui per lites aut immoderatum luxum magnis fortunis excidit.

Notiſſima eſt poetarum fabulis Tãtali Hiſtoria quam paucis perſtringit Petronius Arbiter,

Nec bibit inter aquas, nec poma patentia carpit

Tantalus, infelix quem ſua vota premunt.

Diuitis hæc magni facies erit, omnia latè

Qui tenet, & ſicco concoquit ore famem.

Cadaueris inſtar venuſtus. 81

De macilento.

Χαρίεις ὥσπερ νεκρός, id eſt, Cadaueris modo venuſtus. Conuenit in macilentum hominem aut præ morbo liuidum. Citant Ariſtophanis commentaria ex Theopompi popinonibus,

Λεωτροφίδης ὁ τρίμετρος.

Εὔχρως τε φαίνει, καὶ χαρίεις ὥσπερ νεκρός.

Leotrophides ille trimeter

Colore viuido, & venuſtus ſcilicet Inſtar cadaueris.

Fuit autem Leotrophides poeta dithyambographus genere Athenienſis, macilentus admodum & leuis, de quo iocatus in Cercopibus fabula Hermippus apud Athenæum,

Ἀλλ' ἀποθύουσί σοι βοίδια

Λεωτροφίδου λεπτότερα καὶ Θουμαντίδος. id eſt,

At immolant tibi mutilas nunc bucculas,

Exiliores Leotrophide & Thumantide.

Conſimili dicterio Phrynichus Comicus Lamprum quendam σκελετὸν μουσῶν, id eſt, Sceletõ ſiue exarefactum Muſarum cadauer nũcupauit, hoc verſu, μουσῶν σκελετόν, ἀηδόνων ἠπίαλον, ὕμνον ᾅδου, id eſt, Muſarum ſceletos, luſciniarum febris, inferorum hymnus. Quæ etiam in illiteratum & inuenuſtum poetaſtrum quadrabunt.

Vulpis reliquiæ. 82

In fraudulentum.

Ἀποτράγημα ἀλώπεκος, hoc eſt, vulpis reliquiæ, Conuenit in verſipellem & fraudulentum veteratorem, ita exponit ex Dorotheo Athenæus. extat autem apud Eupolin Comicum in fabula cui nomẽ Aureum genus, quanquam Etymologici autor citat ἀποτρωγμα hunc in modum. τί γάρ ἐστιν ἐκεῖνο ἀποτράγημα ἀλώπεκος, id eſt, Quid illud eſt, vulpis quiſquiliæ: alluſum interim videtur etiam ad puſillam mulierculæ ſtaturam mediocri minorem & veluti dentibus præmorſam, id enim ſonat ἀποτράγημα quaſi manſum dicas aut bucceam demorſam.

Gephyræi & Gephyriaſmos. 83

Γεφυρεῖς & γεφυραῖοι, & γεφυρισταὶ quaſi Pontani, prouerbiali ſale dicuntur mordaces & dicaculi homines, qui dentatis morſibus conuitiantur. Nota origo à more Athenis recepto Eleuſiniorum myſteriorum tempore, tunc enim in ponte (per quem ad Cererís templum ibatur) ſedẽs quiſpiam velata facie, ſcommata iaciebat in prætereuntes ciues, ac præſertim optimates, eos cognitos literis appetẽs, vt ex Heſychio diſces. Plutarchus in Sylla, ... γεφυρισμοῖς ... [illegible] id eſt, Conuitiatorum qui plane ... [illegible] Eſt Sylla conditum moru, ... [illegible] Heſconius ... in libello de diuerſis dictionibus ... [illegible] nunc circumfertur, γεφυρισμὸς ſcommatis genus eſſe ... ab Athenienſium moribus tractum,

Athenienſium mos.

qui in ponte ... infames oratione ſiue attricta, ſiue pedibus ... famam alicuius incefferent, deſcribere & publice ... proſtituere conſueuerant, quem morem imitata eſt Roma ... in Paſquillo ſuo. Meminit ... his verbis, ... γεφυρισμοί, id eſt, vbi Gephyra, & qui Gephyriſmi, hoc eſt, inuectiui ſales ... vbi paſſim dextrẽ Gephyriſmos

Gephyriſmos facet.

accolas ex ponte ... ſcitos conuitiis & mordacitate celebres, quæ interpretatio ... Græcæ linguæ ſucco imbutis ... Hinc γεφυρίζειν pro ſubſannare & quaſi de ponte ſuadere conuitiaque iacere. Plutarchus de Ariſtione tyranno loquens,

γεφυρίζειν.

... [illegible] id eſt, Scurrilia dicta quibus Syllã eiuſque cõiugem Metellam de mœnibus frequenter laceſſebat ſannis conuitiiſque in illum debacchatus Ariſtion tyrannus. Polybius de eodem, ... [illegible] hoc eſt, At Sylla parũ abfuit quin vrbem funditus deleret ita percitus propter ſcommata, quæ varia in illum toto obſidionis tempore iecerat Ariſtion, ſubſannando illum & conuitiis inceſſendo. Meminit Gephyræ Stephanus, oppidum Bœotiæ eſſe annotans quæ alio nomine Tanagra dicatur, ... inquit, ... vbi legendum eſſe arbitror ... vt oriat inde nomen habere Sales Gephyræos. Annotat Heſychius γεφυρίδα vocari etiam ſcortum quod in ponte proſtaret. Ab his diuerſi ſunt γέφυροι, id eſt, Gephyri, progenies illuſtris cuiuſdã fœminæ, quæ quum vno partu nouenam ſobolem peperiſſet, verita ne vulgi conuitium de ſcrophæ fecunditate ſibi impingeretur, habito duorum liberorum delectu, reliquos ancillis ſuis de ponte in profluentẽ demergẽdos proiici mandauerat: ſed fortuito patris peregre redeuntis ſuperuentu ſeruati incolumes liberi, à ponte de quo præcipitandi fuerant, cognomen fortiti fuerunt ſalutare, γέφυροι velut Pontani nuncupati. Refertur ab Euſtathio Iliados decimotertio.

Gephyrii, ſiue Pontani.

Manducones. 84

Τρώκτην quaſi manduconem dicas, vocari annotant veteres impoſtorem, & dolos conſuete doctum, τὸν ἀπατήλια εἰδότα apud Homerum Odyſſeæ ξ.

Δὴ τότε Φοῖνιξ ἦλθεν ἀνὴρ ἀπατήλια εἰδώς, τρώκτης.

Tendenditque dolis natus manduco recepit

Me Phœnix. Alij edonem exponunt auarum & lucri auidũ, qui, vndecunque ſpes nummi arriſerit, velut τρώγει, hoc eſt, rodere atque lucrari, Latini lucripetam vocant. Eſt & τρώκτης piſcis nomen voracis admodum apud Ælianum.

Lucricupidus.

Nox gubernatorem prudentem terret. 85

Ὠδῖνα τίκτει νὺξ κυβερνήτῃ σοφῷ. id eſt,

Docto gubernatori nox metum parit.

In rebus dubiis parúmque explicitis, vir prudẽs cautè timidéque gerere ſe debet. Periti quãtumuis naucleri noctis tenebras ſuſpectas habent, quòd illæ proſpectum adimant, propter iniqua littora & latẽtes ſcopulos. ita & rerum publicarum adminiſtratores quantumuis prudentes, oborto tumultu, præpediti metu omnia etiam tuta timent: Exercitus ductores terrinat ſæpe leuis occaſio, quando hoſtiũ conſilia minus liquida ſunt. Vſus tunc & prouerbialis Senarij quo Danaus apud Æſchylum vtitur in fabula cui nomen Danaides ſiue Supplices. Φιλεῖ,

Ὠδῖνα τίκτειν νὺξ κυβερνήτῃ σοφῷ.

Amat nox atra nauclero ſcio parere metum.

Meminit & Plutarchus in libello aduerſus Colotẽ. Idem tamen autor in Agamemnone ſcitè dixit μάταιον, ἐν νυκτὶ φόβον, hoc eſt, nocturnum pauorem vanum eſſe. Alluſit ad adagium Gregorius Nazãzenus ad Eudoxium rhetorem ſcribens, ἔρρει τὰ καλά, γυμνὰ τὰ κακά, ὁ πλοῦς ἐν νυκτί, πυρσὸς οὐδαμοῦ, id eſt Bona diffluxere, mala nude ſe oſtẽdunt, nauigatio in nocte, facula nuſquam. Innuit plena eſſe periculorum omnia.

Vua acerba immitior. 86

Ὄμφακα vocant Græci vuam aut oliuam immaturam, atque inde quicquid vſus ineptũ eſt & acerbũ ὀμφακίζει. & Lucianus paulo vlterius prouectus, pro immiti & aſpero accepit. Vnde Theocrito faſtidioſa & dura puella φιαρωτέρα ὄμφακος ὠμᾶς, id eſt, Druppa vel cruda immitior vua, vocatur, ita enim de Galathea Cyclops. Quadrabit ergo in durum & ruſticano moroſoque ingenio hominem planeque Demeam, vt cum σκληρότερον

In moroſum.

aut ὀμφακίζειν ὄμφακας dicamus. Honeſtus Epigrammatarius vult animam ſuam neque omphaca, hoc eſt immitem vuam, neque rurſus paſſam, hoc eſt, neque annoſam neque immaturam viro, ſic enim ait, εἶεν μήτ᾽ ὄμφαξ, μήτ᾽ ἀσταφίς.

Saperdæ videmur, quum ſimus σαπροί. 87

Prouerbialis eſt ſententia Varronis ex Modio, & fabulæ nomen eſt, in eos qui ſua, qualiacunque tandem ſint, mirificè approbant, ſuis operibus, ſuis inuêtis impensè fauent cæco quodam ſui amore ducti.

Omnes videmur nobis eſſe belluli
Et feſtiui ſaperdæ quum ſimus σαπροί.

Ita namque corrigenda eſt lectio apud Nonium Marcellum, vbi nec ſeruata eſt lex ſenariorum, & pro σαπροί perperam καπροί legitur, ludit enim in ambiguis & affinibus voculis Saperdæ & σαπροί, quarum illa ſapientes & venuſti ſignificantur, hæc putidi & marcidi.

Cepphus. 88

Mente & ingenio leues homines.

Κέπφοι, id eſt, Cepphos dici homines inſtabilis ingenii & mête leues, annotat Ariſtophanis interpres in Pace fabula, qui ad modum cepphi auis impendio leuis facile quouis ventulo tumoris in diuerſa aguntur: vnde & κεπφωθῆναι dicitur qui elatus & vecordi leuitate prouectus deridendum ſe propinat, Heſychio teſte. Cicero in decimotertio epiſtol. ad Atticum prouerbialiter κεπφῶδη dixit pro futilibus & vanis, & iterû κέπφωμα pro ſtultitia & vanitate ludibrioque. Euſtathius in Odyſſ. annotat λάρους dici ſtolidos & fatui ingenii homines, coſdem & κέπφους ſimiliter vocari, à Ceppho leui & expedita auicula, grandi in ſpeciem corpore, vtpote plumoſo, ſed ſtrigoſo & planè oſſeo. Ex quo manifeſtum fit parum rite coniungi voces auium diuerſarum in adagio quodam κέπφος λάρος, quod rectè à doctiſſimo viro Côrado Geſnero etiam animaduerſum fuit. Siquidem Ariſtophanis ſcholiaſtes & ex eo Suidas κέπφον nominari bardum, inſulſum & rationis expertem annotant, ab aue cáppho quæ vulgo larus vocetur: vnde verſimile fit você λάρος à ſciolo quopiam in contextum inoculatã fuiſſe & confuſam. ſuſpicioque eſt diſpeſcendas eſſe eas voces côiunctione copulatiua καί, vel diſiunctiua ἤ, hoc modo κέπφος ἢ λάρος. Ariſtophanes, ὦ κέπφε, quaſi dicat, ô vaniſſime blatero. ſic enim exponunt, ὦ ἀπλαίστατε, λάλε. Nos quoque vernacula lingua linguaces & locutuleios, qui verbis futilibus pôdus non adiiciunt, Cepphos vocare ſolemus, manête græci adagii gratia in noſtratis linguæ dictione. Tale quid innuere voluit, Hipponax poeta mordaciſſimus, appellando Ciconem quempiam καύηξ, id eſt, larum (ita enim idiotiſmo Æmonum auis illa vocitatur) hoc verſu, Κίκων δ᾽ ὁ Πανδαλητός ἀμφιδέξιος καύηξ, id eſt, Cicon Pandaletius infelix larus, garrulitatem infelicem in homine notans.

Hipponax maledicens.

Muli vitam agere. 89

Ἡμιόνων βίον ζῆν, id eſt, Mulorum vitam agere dicuntur ſpecie prouerbii, auari qui opibus innumeris abundantes, genio deparcunt, earum vſum ignorantes. Extat inter epigram. incerti autoris lib. 2. titulo de præparcis in Artemidorum quendam epigramma tale.

Πολλὰς μυριάδας ψηφίζων Ἀρτεμίδωρε,
Καὶ μηδὲν δαπανῶν, ζῇς βίον ἡμιόνων.
Πολλάκις αἳ χρυσοῦ πολλὰ χρηματά ἔχουσι
Πολὺν φόρτον ἔχουσαι, χόρτον ἐσθίουσιν. id eſt,

Quum multa in digitos ſubducas millia, viuis
Mulæ initar, prodigens Artemidore nil
Quæ tergo fului geſtans non parca metalli
Pondera, nil præter gramen edit ſterile.

Quadrabit ergo in diuitem ſed ſuarum opum parcum, qui de ſuis ſudoribus ne tantillum quidem fructus capiat. Simile eſt illi, Balneatoris aſinus.

Gauia in ſtagnis. 90

De voraci & ingluuioſo.

Λάρος ἐν ἕλει, id eſt, In ſtagnis gauia, Suidas annotat dici ἐπὶ τῶν ταχὺ ἀποδιδόντων, de citò reddentibus, vt accipiamus eos qui celeri alui proluuio cibum ingeſtum reddunt: vt competat adagium in voracem & inexplebilis gulæ hominem ac prodigum, quod & eruditiſſimo magnique iudicii viro Conrado Geſnero non improbatur: Poteſt & corrupta videri lectio, & quidem procliui lapſu, vt pro ἀποδιδόντων, ſcribamus ἐπιδιδόντων, efferamúſque adagium de iis qui celeriter incrementũ capiunt. quomodo verſimile fit gauiam auem piſcoſis in amnibus locíſque vliginoſis citò augeſcere in magna alimoniæ copia: in qui quomodo in munificum & ad dandum procliuem quadret, id quod Eraſmus voluit, nô video. Siquidem in rapacium auium genere Larus cenſetur, neutiquam rapinæ ſuæ liberalis. Quo pertinet illud Matronis Parodi poetæ,

Χαιρεφόων παράσιτος λάρῳ ὄρνιθι ἐοικώς. id eſt,
Chærephon paraſitus famelicæ gauiæ aſſimilis.

Quod ſi ἀποδιδόντων pro victum quærere accipi poſſit, non inuitus ἀποδιδόντων legerem, prono ſimiliter librariorum oſcitantiæ errore, vt torqueatur in eos qui citra moleſtiam & facilè nullóque negotio victum comparent, quemadmodum laro affatim alimonia ſuppetit piſculentis locis.

Hinnulo timidior. 91

Τῆς κεμάδος δειλότερος, Hinnulo timidior, de vehementer & ſupra modum pauido. Herodicus Babylonius apud Athenæum lib. Dipnoſoph. quinto,

Τῆς ſcribit δειλότεροι κεμάδος, id eſt,
Grammatici tenero plus pauidi hinnuleo.

Horatius Odarum primo Vitas hinnuleo me ſimilis Chloe. Eſt enim hinnulus formidoloſum, ſi quod aliud, animal.

Dium vides. 92

Ὁρᾷς τὸ Δῖον, οὗ βέλος διέπτατο, id eſt,
Dium vides, cuius tranſmiſit iaculum.

Iuſta vindicta.

Cuius ſenſus eſt iſte, Vides ob oculos velut exemplum quoddam Dium, de ſe vindictam ſumens. Senarius prouerbialis vulgo celebratus, cuius vſus eſt longe elegantiſſimus, ὅταν τοῖς ὁμοίοις τὴν πρὶν ὕβριν ἀμυνώμεθα, quum talionem referimus, aut refricata malorum perpetratorum memoria, mentionem iuſtæ vindictæ ingerimus: verbi gratiâ, ſi iniuriam bello illatam à Gallis occupato perfidioſe oppido, hoſtes viciſſim reponant capta aduerſæ partis vrbe aut ditione. Natum ab hiſtoria quam perſtringit Polybius hiſtoricus libro quinto, Ætoli nefario bello depopulati fuerant Iouis Dodonæi templum & Dium, quod eſt, Stephano teſte, Macedoniæ Oppidum Olympiaco certamine celebre: hanc illorum impietatem pari talione vlti fuerunt Macedones, Philippum regem eò inſtigante Arato, capta hoſtili térque direpta copioſiſſima ditiſſimáque & Aetolorũ nundinis ac mercatu celeberrima vrbe Thermo, inſcripto oppidi muris elogio prioris iniuriæ exprobratorio.

Ὁρᾷς τὸ Δῖον, οὗ διὸς βέλος,
Dion vides, telo volantem vindice.

Quo dicterio malefici, imò ſacrilegii memoriam partim illis regeſſerunt, atque ab oculos poſuerunt, partim poſteritati conſignarunt. Perottus interpres ſe non perpenſa malè conuertit verſiculum ita, Vides numen cuius iaculum volauerit? viſus legiſſe vel θεῖον, vel diuum adiectiuè pro numine accipiens, quũ tamen Dii oppidi mentio præceſſiſſet, quod ille intactum tacito pede tranſmiſit.

Chilonius modus. 93

De breuiloquio.

Χιλώνειος τρόπος, id eſt, Chilonium modum, vel Chiloniam loquendi rationem, pro Laconiſmo & breuiloquio, quo paucis verbis ſentêtiæ multum complectimur, dixit Ariſtagoras Mileſius, vt in Chilone ſcribit Laertius, & tranſcripſit iſtius verbis Suidas. Fuit autem Chilon Demageti filius Lacon genere, cui genti ſumma in loquendo breuitas tribuitur: docêt autem hoc & Chilonis breues ſententiæ quas Laertius enumerat.

Mercurii typus. 94

In virum inſigniter eloquentem & omnibus doctrinæ numeris abſolutum quadrabit illud Syneſii Cyrenæi ex epiſtola ad Pylæmenem, ἑρμοῦ λογίου τύπος, id eſt, Mercurii eloquentiæ præſidis typus ſiue exemplar, ſic autem ſonant eius verba. πρόσειπε ἀπ᾽ ἐμοῦ πολλὰ τὸν θαυμασιώτατον Μαρκιανόν, ὃν εἰ πρὸ Ἀριστείδου ἑρμοῦ λογίου τύπον εἰς ἀνθρώπους ἥκειν ἐλεγον, οὐκ ἂν ἐπέτυχον τῆς ἀξίας, ὅτι πλεῖον ἐστὶν ἢ τύπος. id eſt, Salutabis ex me pluribus verbis eximium Marcianum, quem ſi ego prior Ariſtide, Mercurii eloquentis typum inter mortales veniſſe dicerem, non ſatis pro merito illum deſcripſiſſem, quoniam plus aliquanto eſt quàm typus. Quin & ἑρμῆς λόγιος abſque adiuncto prouerbialiter de magnæ eruditionis homine dicitur. Iulianus parabates ad Maximum philoſophum, ἡμεῖς δέ σοι καθάπερ ἑρμῇ τῷ λογίῳ ἡμετέρους λόγους ἐγχειρίζομεν. id eſt, Nos tibi tãquam eloquêtiæ præſidi Mercurio noſtra ſcripta in manus tradimus. Idem ad Iamblichum ſcribês illum nominat ἑρμοῦ λογίου μαθητὴν ἢ εἰ βούλει τρόφιμον. hoc eſt, Mercurii eloquentiæ præſidis diſcipulum, aut ſi mauis, alumnum. Huc reſpexit Nazianzenus in Stelitentice priore in Iulianum dicta, τίς ἑρμῆς σοι λόγιος, ὡς ἂν αὐτὸς εἴποις, τοῦτο σου εἰς νοῦν ἤγαγε; id eſt, Quis Mercurius eloquentiæ antiſtes quemadmodum tu dicturus eſſes, iſtud tibi in mentem redegit? Quod propterea dicit, quod Mercurium λόγιον frequenter in ſcriptis ſuis inculcaret. eſt autem ita legendũ in Nazianzeni codice, pro λόγος.

Non abludit à typi metaphora quod Syneſius τῆς κακίας χαρακτῆρας nefarios homines appellat velut improbitatis & ſcelerum typos & characteres: & Nazianzenus epiſcopum ſanctæ vitæ exêplar, χαρακτῆρα τῆς ἐκκλησίας, id eſt, eccleſiæ typũ nominat.

τῆς κακίας χαρακτῆρας.

Archigenis indiget. 95

Archigenis indigere dicitur qui ſanæ mentis compos non eſt. Iuuenalis ſatyra. 11. Si non eget Anticyra, nec Archigene. Idem ſatyra decima quarta, Ocyus Archigenem quære atque eme quod Mithridates Côpoſuit. Fuit Archigenes ex Apamea Syriæ magni nominis medicus Romæ ſub Traiano: cuius ſcripta paſſim in teſtimonium vocant Galenus, Ætius, alii. Conſimili figura ἀσκληπιοῦ δεῖται, id eſt, Aeſculapio indigere dixit apud Plutarchũ Calliſthenes philoſophus & rhetor, qui in conuiuio

Archigenes quis.

Alexandri

Alexandri Macedonis, quum ingens poculum meraco vino plenum, ordine ad ipſum veniſſet, recuſauit ebibere, dictitans, οὐ βούλομαι Ἀλεξάνδρῳ ἀσκληπιοῦ δεῖσθαι, id eſt, Nolo Alexander bibendo Æſculapij indigere, vt in libro De frenanda ira ſcribit Plutarchus, & iterum in prima ſympoſ. decade, vbi lepidius paulo dictum illius argutiuſque repetitur. Nolle ſe Alexandri poculum inaniendo, Æſculapio opus habere, nam ſcyphus qui in orbem ibat, Alexandro cognominis dicebatur: indicare autem voluit vir prudens, ſe nolle in medicorum manus, contracta per temulentiam aduerſa valetudine, ac proinde etiam in præſens periculũ conijcere. Aeſculapius è Ioue & Coronide Nympha natus, medicinæ ſcientiam ab Api Aegyptio inuentam excoluit diligentius & præceptis adauxit, vt teſtatur Clemens Alexandrinus: Aeſculapio indigere viſus fuit Polemon Laodiceus magni nominis orator, qui articulari morbo grauiter vexatus, Pergami in fano Aeſculapij obdormiit, cui quum noctu apparuiſſet Aeſculapius admonẽs vt ne frigidæ potu vteretur, expergectus reſpondit, Quid tandem præcepturus eras optime ſi bouem laborantem curares, vt à Philoſtrato ſcriptum eſt. Hermocrates quoque Phocenſis Aeſculapio opus habuit, quum propoſitis illi à Seuero Imp. votis, thus popoſcit. dictitans ſibi à Pergameno Aeſculapio imperatum eſſe, vt perdice vteretur thure ſuffito, vt idem refert. Porrò duas fuiſſe Anticyras, alteram in Phocide, alteram apud Maliẽſes, ſcribit Demetrius Callatianus, vbi præſtantiſſimum veratrum naſci fert fama. Celebratur & Anticyreus quidam nomine purgaſſe Herculem Hellebori poculo poſt inſaniam, vt cõmemorat Stephanus. καὶ τὴν μανίαν αὐτὴν καθ᾽ αὑτὴν ἀντικύρᾳ ἰᾶσθαι, hoc eſt, inſaniæ ipſa per ſe anticyra medetur, vt ait Plutarchus lib. De compeſcenda iracundia. Diphilus Comicus apud Clementem Ἀλλὰ μάκαρ ... ἀντίκυραν, id eſt, At nobis diuine aër per nubila mittas Anticyram: expiatorium videlicet pharmacum. Alioqui & ἐλλέβορον, id eſt, elleborum, pro mera inſania vſurpare videtur Nicoſtratus Comicus apud Athenæum, ibi, ... ἐλλέβορον. quo loco nominat torques, annulos, monilia, angues, periſcelidas, elleborum velut inſaniæ inſtrumenta, & ἐλλεβορίζειν pro veratri purgatione vſurparunt veteres, inter quos Euclides Iambicus poeta ea voce vſus legitur apud Ariſtotelem libro de Poetica, οὐκ ἄν γ᾽ ἐράμενος τὸν ἐκείνου ἐλλέβορον, id eſt, haud aſſumpturus illius elleborum. Porrò non abludit à prouerbio Ariſtophanis illud in Pluto, vbi ait Caryon ſeruus de Pluto, quòd viſum recepit. Ἀσκληπιοῦ παιῶνος εὐμενοῦς τυχών, id eſt, nactus Aeſculapium medicum propitium.

Æſculapio opus non habere.

Anticyræ duæ.

Neſcit aranea ſobolem vt erudiat. 96

Qui ſibi ipſis malum creant.

Ἀγνοεῖ δ᾽ ἀράχνη παιδεύειν τὰ γεννώμενα,
Θρέψασα γὰρ τίκτουσα πρὸς τὸν ὄλεθρον. id eſt,
Aranea prolem neſcit vt ſuam educet,
Quas namque eduxit, mortis illi cauſa ſunt.

Senarij prouerbiales in eos qui malum ſibiipſi cudunt, molientes quod in ſuum poſtea vertatur incommodum aut exitium. Aranea fœtus ſuos in ſuam ipſius perniciem parit & educat. Citantur à Suida.

Dormienti loquor. 97

Labor irritus.

Irriti & fruſtranei laboris ſignificationem habet illud Oreſtis apud Aeſchylum in Agamemnone.

Κωφοῖς αὐτῶ καὶ καθεύδουσιν μάτην
Ἄκραντα βάζω, hoc eſt,
Inclamo ſurdis, irrita Sopitis loquor. Quoties igitur incaſſum laboramus vel orando vel ſuadendo, vſus erit adagionis.

Muræna. 98

Apud eundem prouerbiali ſpecie μύραινα, id eſt, Muræna dicitur homo pernicioſus & exitialis calamitatis author, ita nanque de Aegyſtho adultero loquitur ibi Oreſtes paternæ necis vindex,

Μύραινα γ᾽ εἴτ᾽ ἔχιδνα ἔφυ, id eſt,
Muræna viperáve extitit.

Murænæ vt capiantur.

Habent enim murænæ dentes longiores acicularum modo acutos & vncinatos quibus infeſtant piſcatores: quo fit cur hi noxiam illarum impreſſionem formidantes, forcipibus præhenſas capita bacillis dedolant & delumbant inſuper, ne diſſiliant morſuſque venenatos infligant. Apud Euripidem Oreſtes matricida δράκων vocatur, ſynecdochicè vt vult ſcholiaſtes, ſpeciem pro ſpecie accipiendo, vt viperam innuat quæ maternum vterum in partu ſolet erodere. Murænam autem de improbo & ſcelerato efferri annotatum eſt ab Heſychio, vt & ἔχιδναν id eſt, viperam. vnde & in meretricẽ Comico ſale effertur à Comico, ὦ προδότι καὶ παράγωγε καὶ μύραινα σύ. id eſt, Proditrix, productrix, muræna effera.

Vltra Hyperboreos. 99

Quod longiſſime exigendum & vlterius quàm hominibus conceſſerit natura procurandum oſtendere volumus, id Græci ἄχρις ὑπερβορέων ἀποπέμπειν, id eſt, Ad Hyperboreos vſque ablegare dicunt. Extat in Epigram.

Νοῦσον τὴν ... ἐκ βασιλῆος
Ἐλάσαι τὴν ... ἄχρις ὑπερβορέων. id eſt,
Pellere luce vna regali ab corpore morbum
Luctificum, vt ſupra cedat Hyperboreos.

Hyperborei vbi.

Conſimile eſt huic quod Nazianzenus ad Nemeſium dixit, τὰ δ᾽ ἐκτὸς ῥίψα γαδείρων id eſt, Vltra Gades ea abieci, hoc eſt, quàm longiſſimè. De Hyperboreis populis qui ſint & vbi terrarum poſiti, varia apud authores contentio eſt. Nouè dixit Æſchylus τύχην ὑπερβόρεον fortunam ingentem, aut ſecundam, in Agamemnone.

Μεγάλης δ᾽ τύχης καὶ ὑπερβορέων μείζονα φωνεῖς. id eſt,
Inſigni fortuna & Hyperborea maiora loqueris. Commentaria exponũt τὴν ἄγαν πνευστικήν, velut inſigniter & magis quàm Boreas afflantem.

Phryx non minus quàm Spintharus. 100

In barbarum & inelegantem.

Φρὺξ μηδὲν ἧττον Σπινθάρου. id eſt, Non minus Phryx quàm Spintharus, De homine barbaro & inelegante, ac ſeruilis conditionis. Spintharus traducitur in Comœdiis homo ineptus, Heracleotes genere, Tragœdiographus, quem propterea fortaſſe proſciderunt vt barbarũ quòd Heraclea eſſet oriundus, quemadmodum Tito Liuio Patauinitas fuit obiecta. Meminit tamen eius inter teſtimonia Laertius Diogenes. Extat in Auibus Ariſtophanis.

Adagiorum Hadriani Iunij centuria ſecunda.

Scruta laudat ſcrutarius. 1

De improbo, laudato.

Alieni præconij & quidem indigni notam habet prouerbium quo Lucilius in Satyris vſus fuit:

Quid ni? ſcruta quidem vt vendat ſcrutarius, laudat.

Non eget aliena commendatione virtus, fortunæ prorſus ſecura, nil opis externæ cupiens, non indiga laudis, vt cecinit Claudianus: & Plauto teſte facile emptorem reperit merx proba: at vino non vendibili, hederæ mangonium quæritur. Quando itaque improbũ maléque feriatum hominẽ commendari ſcimus, adagij vſus eleganter quadrabit. Sunt autem ſcruta, viles nulliuſque penſi merces, cuiuſmodi pueris venales à proxeneris emptitare ſolemus, de quibus Sidonius Apollinaris ſenſit lib. 7 epiſt. Nunc quædam friuola, nunc ludo apta virgineo ſcruta donabat, quanquam Baptiſta Pius ibi ſcrota legit, ſed vocabuli inuentu rari rudis: quanquam Lucilius ipſe apud Gellium lib. 3. clarè ſatis aperiat, quæ nam vocet Scruta, his verſibus.

Quid ni? ſcruta quidem vt vendat ſcrutarius, laudat,
Præfractam ſtrigilem, ſoleam improbus dimidiatam. A quo verbo Scrutariam facere dixit Apuleius, de furibus qui vilia paruíque momẽti ſubripiunt, ſic enim ait, Timidiculè per balneas & aniles cellulas reptantes, ſcrutariam facitis. Quo loco Beroaldus parum ſcite ſcrutariam à ſcrutando & perquirendo deducit, de ſcrutis ne per ſomnium quidem memor. Addam & ego meam coniecturam, Scrutarium eundem eſſe arbitror, quem γρυτοπώλην Ariſtophanis ſcholiaſtes dici annotat, qui γρύτη (ſic λεπτὰ σκεύη interpretantur, hoc eſt minutula & futilia vaſcula) vendat, vt grutarius fortè tranſcriptione in ſcrutarium exierit, & gruta in ſcruta.

Telephus è perula. 2

De tenui ſed illuſtre præclarum nomen.

Τήλεφος ἐκ πηρίδιου, Telephus è perula, Dici apparet in hominem tenui fortuna, ſed propter nomen aſcititium præclarum, magnos ſibi ſumentem ſpiritus, veluti ſiquis Caroli nomine ſibi placeat quod illud Imperatoris maximi decantatiſſimum ſit nomen. Ariſtophanes, καί τοι πρότερόν γ᾽ ἐπτώχευες Τήλεφον εἶναι φάσκων ἐκ πηριδίου. id eſt, Atqui antea mendicabas Telephũ te eſſe prædicans è perula ſcilicet. Fuit enim is Telephus mendicitus ſtipem quæritans, manticam circumferens. Sunt qui referant hoc ad Telephum Myſorum regem ab Achille haſta vulneratum, de quo etiam Horatij illud ex arte poetica exponunt quidam. Telephus & Peleus quum pauper & exul vterque. cuius in Acharnenſibus meminit Ariſtopha. Myſi nominatim, eiúſque ῥακώματα, hoc eſt, obſoletas plagulas dari altero poſtulat Eurip.

Telephi citiparium. 3

Τηλέφου ὀκυτόκιον, Telephi citipariũ, Dicetur non ineptè de libro erudito qui dignus ſit legi, vel certè de libello iuuẽtuti ad imbibenda rudimenta valde vtili, & è quo multarum hiſtoriarum aut rerum ſcitu neceſſariarũ cognitio hauriri queat, veluti ſi quis Grammatices inſtitutionem doctam & ſuccinctam ὠκυτόκιον appelles, aut adagiorum opus eruẽdis authorum obſcuritatibus neceſſarium, τηλέφου ὠκυτόκιον denomines. Fuit autem Telephus grammaticus Pergamenus qui inter alia quæ

plurima ſcripſit, collectanea epithetorum vni eidémque rei ſeruientiũ decem libris abſoluit opus ἐπιθέτων ἀθροισμὸς vtiliſſimum. Poteſt & ad mechanicos artifices referri qui cõpendiola quadam doctrina artem ſuam omnẽ tyronibus commõſtrare poſſunt. Eſt autem ὠκυτόκιον medicamentum propriè quod partum accelerat, vnde & Timotheo poetæ ὠκυτόκος ἀσελάνα vocatur luna, quòd humecta ſua natura fœtum cõcitet.

Cybiratici canes. 4

Ardeliones. Ardeliones, genus hominum inquietum & omnia inueſtigãs, Cybiratici canes non inuenuſte, neque citra prouerbij ſpeciẽ vocari poſſunt ex Cicerone: item quadruplatores qui canum inſtar cuncta odorantur, intercipiunt, deferunt, vnde luctum faciant, in qua claſſe ſunt, imò primatum obtinent, qui adaugendo principis fiſco & emungendis prouinciis nouas ſemper machinas excogitant: ita fermè vetus Ammianus Marcellinus lib. 5. Vnde rumorum aucupes ſubitò extiterre cõplures bonorũ, vertices ipſos ferinis morſibus appetentes, poſteàque pauperes, & diuites indiſcretè, non vt Cybiratę illi Verrini, tribunalium ius legati lambentes, ſed reipub. membra totis per incidentia vexantes. De Cybiratis locus eſt apud Ciceronem

Cybiratæ. Verrinarum ſexta. Cybiratæ ſunt fratres quidam Tlepolemus & Hiero, quorum alterum fingere opinor è cera ſolitum eſſe, alterum eſſe pictorem, &c. Eos iam bene cognitos & reprobatos ſecum in Siciliam duxit Verres, in quo poſteaquam venerunt, mirandum in modum (canes venaticos diceres) ita odorabantur omnia, & peruestigabant, vt vbi quicquid eſſet aliqua ratione inuenirent, aliud minitando, aliud pollicendo, aliud per liberos, per amicum aliud, aliud per inimicum inueniebãt. Rurſus aliquãto pòſt. Qui ſimul atque in oppidum quoppiam venerat, immittebantur illi continuò Cybiratici canes, qui inueſtigabant & perſcrutabantur omnia, ſi quod erat grande vas & maius opus inuentum læti auferebant: ſi minus eiuſmodi quippiã venari poterant, illa quidem certè pro lepuſculis capiebantur, patellæ, pateræ, thuribula. Idem libro quinto epiſtolarum ad Atticum. Vnũ hoc nouũ de Cibyratis Pantheris, vbi feſtiuè id genus homines ſagaci nare omnia peruestigantes pantheras appellat ἀπὸ τοῦ πᾶν τὸ θηρᾶν, quod cuncta venentur & capteant, alludens ad nomen Pantherarũ animaliũ. Porrò Cybira, aut vt aliis magis placet, Cibyra (ſic enim Strabo & Stephanus ſcribunt) Lycaoniæ vrbs ingens & populoſa fuit, Lydorum colonia eorum qui Cabalida tenuerunt, emendãdus enim Stephani codex hoc modo, ἀποικοι δὲ Λυδῶν οἱ τὴν Καβαλίδα κατασχόντες γῆν, non autem Βιβλίδα: quæ ambitu ſtadia circiter centũ occupauit, in immenſum aucta vicis & propagatis vrbis pomœriis, affluentibus eò vndecunq; vicinis gẽtibus propter bene conſtitutã legibus rẽpublicam: videtur eadẽ habuiſſe etiam ferri fodinas ſculptili tornatilique operi expetiti.

Errorum odyſſea. 5

Odyſſeam errorem ſcitè & non ſine Mercuriali ſale protulit Budæus, florentiſſimũ noſtra ætate Galliarum decus, pro multiplicibus & magnis erroribus. Verba eius ſunt libro quinto de Aſſe, Cõmenta certè ſunt iſta veteratoris ſpiritus qui primæ noxæ ſuaſor & impulſor, in hanc errorũ Odyſſeam genus humanum deduxit. Nemini dubium eſt Homeri Odyſſ. ab Vlyſſe nominatam variis & portentoſis ac fidem excedentib. erroribus ſcatere: vnde quicquid ingens & vaſtum eſt, Ὀδύσσειαν vocare licebit, vt Iliada malorum.

Fumus è ficubus. 6

Sycophantica criminatio. Καπνὸς ἐκ σύκων, i. Fumus de ficubus, Comico luſu vocatur calumnia aut criminatio ſycophantica. Quis neſcit Sycophãtas (quo vocabulo delatores cẽſ utur) nomẽ habere ab eius ficuũ, quaſi dicas, ficuum edones. Refertur ab Euſtathio Odyſſ. 20. De nominis huius etymo, Plutarc. commentario περὶ πολυπραγμοσύνης longè aliam rationem affert, cui & videmus doctos ferè omnes ſubſcribere. ſic enim ille: τῷ συκοφάντῃ τὸν ἐμφανιζόντα τοὺς ἐξάγοντας... Cũm, inquit, vetitum eſſet ne quis ficus exportaret, qui explorabant ac deferebant eos qui exportarent, dicti ſunt Sycophantæ. Idem Plutarchus fermè in Solone. lege prou. Eraſm. Chiliad. Sycophãta.

Acclamant inſtar Ciconum. 7

Καλοῦσιν ἀλλήλους ὥσπερ οἱ κίκονες, i. Inclamant ſe inuicẽ more Ciconum. Prouerbiali ſchemate dictum eſt à Syneſio de iis qui admiratione alicuius rei ducti vicinos, velut teſtes miraculi aduocant, quaſi non ſatis ſit ſolos vidiſſe, niſi oculata aliorum accedat loco teſtimonii fides: id vitii peculiare eſt maximè fœminis, vt ſi quid noui videant aut inauditum audiant, illicò viciniã totã conciant, ſtupendæ rei teſtem futuram. Lepidam narrat fabulam Syneſius de inſulæ cuiuſdam ad quam in tempeſtate hoſpites appulerant mulierculis inſtar Lemniarum inſigniter mammoſis, vt in humeros etiam laxos vberum ſinus reiiciant, quæ tamen fatali quadam perſuaſione cunctas in genere fœminas ſui ſimiles arbitrentur, neque credant viris commercij gratiã peregrinantibus, non omne fœmineum genus tale eſſe: Quamobrem ſi qua extera mulier eò appellit, nihil prius habent quam vt blanda comitate ſinus pectoris explorent, & accita viciniа incredulitati ſuæ medeantur, nouæ rei ſpectaculo ſatiatis oculis. itaque inquit, ἡ δὲ ἰδοῦσα, ἄλλη πρὸς ἄλλην, καὶ καλοῦσιν ἀλλήλας ὥσπερ οἱ κίκονες, αἱ δὲ συμφοιτῶσιν ἐπὶ τὴν θέαν, id eſt, At illa quæ rem nouã intuita eſt, alteri indiciũ facit, mox aliæ alias acceriunt, veluti Cicones ſolent. illæ verò ad ſpectaculum frequentes conueniunt. Locus autem deſumptus eſt ex Homero odyſſeæ nono.

Τόφρα δ' ἄρ' οἰχόμενοι Κίκονες Κικόνεσσι γεγώνευν. id eſt,

Tum verò cocunt Cicones, Ciconãſque viritim, Inclamant.

Sunt autem Cicones Thraciæ populus ad Iſmarum vrbem, qui Vlyſſem poſt dirutam Troiam ab acta præda in littore cum ſociis comeſſantem adorti male multarunt multis interfectis, ſic dicti à Cicone Apollinis & Rhodopes filio, niſi etiam à Cicone Amythaonis filio, vate parum dextro. Quadrabit ergò in nouarum rerum auidos, qui inſatiabiliter eo ſtudio affecti, velut tinnientibus auribus cœtus hominum faciunt, vt & accipiant & communicent noua.

E tragico Comicum drama. 8

Δρᾶμα ἐκ τραγικοῦ κωμικόν, i. Actus è Tragico Comicus, prouerbialiter à Syneſio vocatur, quum pro triſtibus initiis lætus ſuccedit euentus, præſens exitium incolumi ſalute commutatur, ſic enim inquit in longa illa ad Euoptium epiſtola, τοῦτο τὸ δρᾶμα ἐκ τραγικοῦ κωμικὸν ὁ δαίμων ἡμῖν ἀπέδειξεν, κἀγὼ σοὶ πρὸς τὸ γράμματα, id eſt, Hanc fabulam è Tragica Comicam & fortuna nobis concinnauit, & ego meis ad te literis inſerui. Heliodorus lib. 7. εἰς κωμικὸν ἐκ τραγικοῦ τὸ τέλος κατέστρεψε, id eſt, Exitus cataſtrophen habuit è Tragica Comicam. E diuerſo dixit Agathius Scholaſticus Epigram. libro ſeptimo.

Καὶ τραγικοῖς ἔχιον τὰ κωμικὰ παίγνια θέντες. id eſt,

Comicum at is luſum Tragica feritate reponens.

Nemo non nouit tragœdiam in neces, ſuſpendia, exilia, aliáſq; calamitates deſinere, contra Comœdiam nuptias plerunque & optatos habere exitus. Alioqui τραγικὸν pro triſti & vitæ periculo coniuncto poni ſolet, vt apud Philoſtratum in Ariſtide. πῶς ἄν τις ἀσφαλῶς κινδυνεύσειεν, τραγικὰς ὑποθέσεις μεταχειρίσας, i. qua ratione quis ſecurè tractare queat periculoſas & Tragicas ſententias. Item pro ſupercilioſo & ſuperbo Plutarchus in Lucullo, τὸ φρόνημα τραγικὸν, ὑπέρογκον. id eſt, faſtus tragicus & intolerabilis. Nazianzenus in epiſtola ad Amphilochium, ἀλλ' οὐκ ἔξεστιν τραγικῶς ... κωμικῶς. id eſt, Non licuit, arbitror, Tragicè habentem, Comicè ludere. quod ipſum vice prouerbij poterit eſſe, quando aliquis grauibus moleſtiis implicitus excuſat ſe, cur minus lætus ſit aut iocis ludat. Cui germanũ eſt illud Syneſii libro De prouidentia ... τραγικὴ παννυχὶς εἰς κωμῳδίαν ἀπηλλάττετο. id eſt, Ita ſæpenumero Tragica pernoctatio in Comœdiã deſinit: quo voluit innuere pernoctes debacchationes dirum & infelicem exitũ minantes, ſæpe in riſum deſinere. Aelianus πράγματα τραγῳδίας ἄξια. id eſt, Tragœdia digna pati, dixit, pro diras calamitates incurrere. at Plutarchus Luculli vitam ἀρχαίαν κωμῳδίαν nominat. i. antiquam Comœdiam, quòd poſt militares & actos in repub labores, deliciis luxuique ſe totum dediderit, quemadmodum Comœdia poſt initia dura, in lætum finem deſinit, & nuptias plerunque.

Appropera, vt lætho ſis vicinior. 9

Diomedis eſt ad Glaucum prouerbialis verſus Ilia. ζ.

Ἆσσον ἴθ', ὥς κεν θᾶσσον ὀλέθρου πείραθ' ἵκηαι. id eſt,

Appropera, vt citius lœthi confinia tangas.

Quo licebit vti per ironiam apud adoleſcentem cæca libidine in ſcortorum amorem pronum: aut temulentiæ præſenti memoriæ & literarum peſti plus æquo deditum, vel prauorum hominum commercio addictum turpiter. hæc enim vita expeditiſſima & compendiaria via adoleſcentes in præcipitium agũt. Lufiſſe hoc verſu olim Stratonicum citharœdum facetiis nobilem prodidit Strabo libro decimotertio, detorto eo in Aſſon vrbem Aſiaticam natura & opere munitam, edito in ſaxo ſitam, ad quem aſcenſus ſit difficilis ſemita præcipiti & longa, quod & Euſtathius Iliados ſexto repetit, & Stephanus ethnicographus, niſi quod in citharœdi nomine variat, Aſſon ſcribẽs Lyciæ oppidum in arduo, ſalebroſo, atque abrupto & impervio loco poſitũ, in quod per iocum luſit Nicoſtratus citharœdus, dictitans:

Ἆσσον ἴθ', ὥς κεν θᾶσσον ὀλέθρου πείραθ' ἵκηαι. id eſt,

Aſſon eas, lœthi vt citius confinia tangas.

Velut innuẽs accelerandæ mortis accommodã eſſe oppidi difficillima in rupe hærentis habitationẽ. Eſt autem venuſta alluſio in voce ἆσσον, pro oppido Aſſo, & ἆσσον aduerbio, pro celerius.

Foliis ſimiles homines. 10

In prouerbiorum claſſem vocatur & ille verſiculus qui eodem loco legitur, à Glauco ad Diomedem prolatus.

Οἵη περ φύλλων γενεὴ, τοιήδε καὶ ἀνδρῶν.

Frondibus arboreis ſunt aſſimiles mortales.

Humana natura caduca & momentanea rectè foliis comparatur,

paratur, quæ læto arbores prouentu profundunt, eadem iacuſſu ventorum facile ſternuntur, vnde recte Mimnermus,

Ἡμεῖς δ' οἷά τε φύλλα φύει πολυάνθεμος ὥρη
ἔαρος, ὅτ' αἶψ' αὐγῇς αὔξεται ἠελίου. id eſt,
Naſcimur, vt veris facies viridiſſima frondes
Fundit, dum ſolis creuerit acre iubar.

Quanquam verò Glaucus reuera ſortem humanam nunc firmam, mox deciduam, foliis comparat, quæ modo in aere ſublimia fluctuant penſili honore, mox humi ſternuntur: quomodo Dauid rex agri floribus noſtram conditionem ſimiliter florere canit: tamen aliò detorſiſſe eum legitur Stratonicus citharœdus, cuius paulo antè feci mentionem. nam quum Caunios ciuitas ea eſt Cariæ, animaduertiſſet omnes colore luridos & pallentes, aeris grauis & incommodi vitio, exclamauit hoc illud eſſe, quod à poeta dictum fuerit,

οἵη περ φύλλων γενεή, τοιήδε καὶ ἀνδρῶν. id eſt,

Frondib. arboreis ſunt aſſimiles mortales. Cúmque nonnulli quererentur, immerito conuitio perſtringi ab ipſo ciuitatem ceu morboſam, reſpondit acerbiore ioco, μὴ πᾶν τὴν πόλιν αὐτὴν λέγω νοσεράν, ὅπου καὶ οἱ νεκροὶ περιπατοῦσιν, id eſt, abſit, vt morboſam vocitem vrbem, vbi etiam mortui inambulant. Refertur iſtud & à Strabone lib. 14. & à Stephano in dictione Καῦνος. & ab Euſtathio commentat. in Dionyſium. Poterit etiam non infacete torqueri in homines leues, & volubili ingenio, ac quouis ventulo alia atq; alia in mobiles, foliorum inſtar: triſtatam igitur vti licebit, tum in vitream humanæ vitæ fragilitatem, tum in diſcolores & cachecticos, pallore viriditatem foliorum mentientes. tum denique in Protheos & ad quamuis auram inſtabiles.

Thymo nemo veſcitur, vbi adeſt caro. 11

Οὐδεὶς κρέα παρὸν τρώγει θύμον. id eſt,
Carnes vbi adſunt, nemo veſcitur thymo.

Prouerbialis enarius ex Antiphanis faceriſſimi poetæ comœdia, cui nomen eſt Paroemia, quod prouerbiis ſcateat, Athenæo teſtante. Nemo libenter egeſtatem ſubit, modò libertus viuendi ratio ſe oſtendat: optima quàm tenuia monera libentius quiſque ſequitur menſæ opipatæ famelicus aſſidere maluit, quàm tenue ſalinum lingere.

Canina victitans, cynocephalum oppugnas. 12

Cleon apud Ariſtophanem in Equitibus, ad fartorem inquit,
Κυνὸς βορὰν ἐμπολῶν μάχει κυνοκεφάλῳ. id eſt,
Eſca canina veſcens, pugna prouocas canicipitem.

Prouerbia figura dictum torqueri poterit in eos qui gregales ſuos eiuſdem factionis & inſtituti, ſcriptis impetunt. veluti ſi Franciſcanus vitæ profeſſione quiſpiam, calamum diſtringat in eiuſdem inſtituti contubernalem. Contrariũ huic eſt vulgatè diuerbium, Aues concolores plerunque vnà volitant, quo innuitur contentus hominum, idem vitæ genus, eadem ſtudia, eoſdem mores ſequentium. Concordat cum hoc adagio vetus dictum, cuius pane veſcor, eius verba moliar: æqua namque ratio eſt nos ſibi non aduerſari amico, qui nos fouet, omnique ope & opera res noſtras promouet, à quo præclara nos mutuo denu(a)ccedit ratione qui diſcedunt, ne illi ſcribunt inhumanitatem æmulantur. Quiſquis ergò aduerſus ſui ordinis hominem verbis aut ſcriptis inſurgit, is Canina eſca veſcens, Cynocephalum adoritur. Sunt autem Cynocephali quaſi Canicipites dicas, genus hominum, ſi non potius animalium, capitibus caninis, pro voce latratum edentium, vt libro ſeptimo cap. 2. Plinius, & ex eo tranſcripſit Auguſtinus de ciuitate dei. 6.

Sol Apollo, & Apollo Sol. 13

Res eadem diuerſis appellata nominib.

Heraclides Ponticus in Allegoriis Homericis prouerbium ætate Ariſtotelis qua & ipſe vixit, vulgi ſermonibus crebrò vſurpatum tale commemorat,

Ἥλιος ὁ Ἀπόλλων, ὁ δ' αὐτὸς Ἀπόλλων ἥλιος. id eſt,
Sol eſt Apollo, & ipſe Apollo Sol erit.

Verſus eſt ſenarius, quem prouerbialẽ fuiſſe oſtendunt verba quæ adiungit, περὶ τὸ δημῶδες ἄνω κάτω θρυλούμενον, ἥλιος, &c. id eſt, Populare illud vtro citróque decantatum, Sol eſt Apollo, &c. vſum non explicat: Apparet tamen dici ſolitum in eos qui vocibus ambiguis & obſcuris rem implicant, & velut alia in re nunc Solis vocabulo, nunc Apollinis vtuntur, quum prorſus idem ſint. Apollinem & Solem eundem eſſe pluribus oſtendit Macrobius lib. Saturnaliorum primo.

Ex eodem præſepi. 14

In eadem opinione vel doctrina.

Ἐκ τῆς αὐτῆς φάτνης ἀπολελαυκότες, id eſt, Ex eodem quaſi præſepi eduſſe dicuntur prouerbiali ſchemate, qui eandem opinionem hauſerunt, eodem in ludo docti, iiſdemque imbuti præceptis. Eunapius, ni fallor, apud Suidam de Epicureis loquens, Μεσσήνιοι δὲ Ἀρκαδίας ἐξήλασαν τοὺς ἐκ τῆς αὐτῆς φάτνης φαγόντας... id eſt, Meſſenij qui in Arcadia ſunt, ciuitate pepulerunt quotquot ex eodem veluti præſepi paſti fuerant, iuuentutis corruptores eos eſſe dictitantes. Sentit de iis qui Epicuri peſtiferã ſectam mordicus ſequebantur. Tracta ſimilitudo à iumentis quæ communi pabulo ex eodem præſepi paſcuntur. Non abſimile eſt illud Petronij Arbitri de eloquentiæ ratione, Sed omnia quaſi eodem cibo paſta, non potuere vſque ad ſenectutem caneſcere.

Palamedeum inuentum. 15

De inuento præclaro & ingenioſo.

Παλαμήδειον εὕρημα, Palamedeum inuentum pro præclaro & ingenioſè magnáque induſtria excogitato, prouerbiali ſchemate prolatum inuenio apud Eupolidem, vbi taſſe ludit in eũ qui primus in conuiuia matulæ vſum inuexerit,

Παλαμηδικόν γε τοῦτο τοὐξεύρημα καὶ σοφόν. id eſt,
Palamedis inuentum: iſtud eſt & elegans.

Palamedes quæ inuenerit.

Palamedes Nauplij ex Climine filius Argiuus, vir eximiæ induſtriæ, qui multa autea ignorata deprehendit, quæ varia cõmemorat in Heroicis Philoſtratus. nam anni quatuor partes primum illum diſtinxiſſe, menſium curricula diſpexiſſe, anni orbem compoſuiſſe, nomiſmatum, ponderum, menſurarum, numerorum rationem inueniſſe, ordinem exercitus, vigilias, teſſeræ ſignique dationem inſtituiſſe ſcribit, & præter ſuperiora ludum etiam teſſeratum excogitaſſe ἡ ἀργίας ἀλλὰ τὸ ἀγχίνουν, id eſt, haud ſegnem ſed ingenioſum pariter & ſerium ludum, aut vt Sophocles in cognomine ipſius fabula ait, πεσσοὶ κύβοι τε, τερπνὸν ἀργίας ἄκος, id eſt, Peſſos iocundum deſidiæ remedium. Huc ſpectat & celebre παλαμήδειον ἀβάκιον, abacus Palamedis, quod numeros ad calculum vocare conſueuerat. Apuleius laudato induſtriæ teſtimonio illud extulit. Quis Palamedes, quis Siſyphus talem excogitaſſet? Aeſchylus introducit Palamedem de ſe ita loquentem,

Καὶ ταξιάρχας, καὶ στρατάρχας, καὶ ἑκατοντάρχας
Ἔταξα, σῖτόν τ' εἰδέναι διώρισα,

Ἄριστα, δεῖπνα, δόρπα θ' αἱρεῖσθαι τρίτα. vbi gloriatur ſe Ductores exercitus & cum præfectis centuriones inſtituiſſe, frumentariã que teſſera panes diſtribuiſſe, partitúmque fuiſſe diem in tres paſtiones, in ientaculum, prandium, & cœnam.

Pennas addere. 16

Qui præclaram alicui ſpem faciunt atque animando incitant vel elatiorem etiam reddunt, eos ἀναπτεροῦν, hoc eſt, pennas addere prouerbialiter dicunt Græci. Iuſtinus Martyr lib. ad Tryphonem, καὶ ἡ θεωρία τῶν ἰδεῶν ἀνεπτέρου μοι τὴν φρόνησιν, id eſt animum mihi inflabat ſpeculatio preſſior idearum. Ariſtophanes νυνί σε λόγοις ἀναπτερῶ, id eſt, laudando te nunc animabo & ſpiritus addam. Damaſcius Syrus, ... id eſt, at Nemeſion aſſumptis aliis ſpe magna efferebatur videbaturque ſibi haud aſpernandum theſaurum repperiſſe, quòd menactus foret Syneſius lib. de inſomniis ratiocinãdi vim qua deo proximè accedimus, τὸ ψυχῆς πτέρωμα velut animæ alatum vehiculum nominat, quomodo & Plato eam πτερὸν, id eſt, alam vocat, quòd ea animum à mortalibus & terrenis ad cœleſtium contemplationem ſubuehat. Cratinus poeta ἀναπτεροῖ τὴν ψυχὴν dicit pro animo efferri & ſpe bona excitari, tale eſt & illud incerti authoris, ... id eſt, cœleſte fulgus animo alas addebat, hoc eſt, victoriæ haud dubiæ ſpem faciebat. Proclus Conſtantinop. epiſcopus ἀρετὴν ὁρίζονται τὴν πρὸς τὸν θεὸν ἀνατείνουσαν ... id eſt, virtutem definierunt eam eſſe, quæ excitat & alas addit ad Deũ & terrena ordine quodam velut clauo gubernat. Nazianzenus in Diſtichis ſententioſis, ... quo admonet ne quis ita inani gloria efferatur laudatus, vt conditionis ſuæ ſit immemor. Heliodorus lib. 2. ... id eſt, Equidem ego miro eius videndi deſiderio teneor velut additis pennis. Similiter à Sophocle dictũ illud eſt. περιχαρὴς δ' ἀνεπτόμαν, i. Gaudio perfuſus euolabam.

Barbarus euaſit inter Barbaros. 17

Id de conuictu cum improbis.

Tyndarei dictum eſt apud Euripidem in Oreſte fabula ad Menelaum Oreſtis patrocinium molientem,

Βεβαρβάρωσαι χρόνιος ὢν ἐν βαρβάροις.

Es barbarus factus, moram longam inter barbaros trahẽs. Ioan. Zezes in hiſtoria omnigena, ... id eſt, Vt factus es barbarus tanto tempore apud Troianos commoratus. Quadrabit congruè in eum qui puritatẽ latini ſermonis corrupit aſſidua lectione & conſuetudine barbarorum hominum quod accidit Iuriſperitis inter Baldos, Accurſios, Dinos & Caſtreſes aſſiduis, & nobis inter Forbuienſes, Cõmentatores, & Iacobos de partibus, cæteriſque farinæ alios.

Tanquam fungus ſuffocat. 18

Μύκητος δίκην ἀποπνίγει, id eſt, Fungi in modũ ſuffocat. Prouerbiali ſpecie dicitur ad animum relatum, veluti ſi dicamus luxum obruere ingenia & veluti in herba euocare, ne vnquam ad frugem perueniant, nimirum ἡ τρυφὴ μύκητος δίκην ἀποπνίγει τὸ ἀνθοῦν, id eſt, luxus ingenij vigorem ſuffocat fungi inſtar: Ebrietatis ſtudium obliterat atque ſtrangulat, veluti fungus ſolet, induſtriam: & prauum ſodalitium adoleſcentiæ ſpem, fungi more, ſuffocat, cui competent verba quæ extant apud Ephippum.

Ἐν τοῖς ... μύκησιν ἀποπνίξαιμί σε. id eſt,

Vt, quemadmodum fungi ſolẽt, te ſuffocem. & Epicharmus Comicus,

Οἶεσθε μύκησι δίκην ἀποπνιγήσεσθαι. id eſt,
Emaciati tanquam fungis ſuffocabimini.

Sunt inter fungos qui ſtrāgulatorii dicuntur, qui gula quaſi cōpreſſa ſuffocant, vnde πνιγόεντες Nicandro dicuntur epitheto, & Claudius Imper. fungorum eſu, quos boletos vocant, extinctus legitur, vnde manauit iocus Neronis apud Dionem quinquageſimo octauo hiſtoriarū libro, μύκητας θεῶν βρῶμα decentis, hoc eſt, fungos deorum eſſe edulium, quòd fungi eſu è vita exceſſiſſet ſublatus.

Laconicè cœnat. 19

Frugaliter viuere.

Λακωνικῶς δειπνεῖν, id eſt, Laconicè epulari pro frugaliter & cibis parum exquiſitis vti prouerbio dicunt Græci, Diphilus apud Athenæum lib. 2.

Δειπνεῖ δὲ καλῶς, τοῦτο δ᾽ οἴει; λακωνικῶς,
Ὄξους δ᾽ ἐκ κοτύλης. id eſt, Cœnat autem ſcitè, quid putas, Laconicè, Heminam aceti. Laconum in victu frugalitas à Plutarcho in vita Lycurgi celebratur, quippe apud quos exoticis mercimoniis locus non erat, laudatur & à Critia κώθων λακωνικός, fictile poculum Laconicum quo vtebantur.

Laconiſare. 20

Λακωνίζειν, id eſt, Laconiſare, non tantùm ſignificat paucis verbis ſententiam circumſcribere, ſed & pro decipere fraudulenter mendaciiſque inuoluere alios accipitur, vnde & Λακωνικαὶ κλεῖδες, id eſt, Laconicæ claues, pro fallacibus ponuntur apud Ariſtophanem vt refert Euſtathius. [illegible] id eſt, viri nunc claues geſtant occultas, fallaces, Laconicas denique. Atteſtatur huic Laconum ingenio Andromache Euripidis.

Σπάρτης ἔνοικοι, δόλια βουλευτήρια,
Ψευδῶν ἄνακτες, μηχανορράφοι κακῶν. id eſt,
Spartæ incolæ, doloſa conciliabula,
Mendaciorum principes, & machinas
Docti malorum texere. Quo loco indicandus eſt obiter codicum error pro βουλευτήρια perperam βουλεύματα legentiū, quū alioqui ſenarius ſuis numeris non conſtet. Ariſtophanis interpres in Acharnenſibus annotat Lacedæmonios perfidia notatos fuiſſe, ſic enim inquit, [illegible], & ibidem Comicus negat illis aut aram aut fidem eſſe aut iuramēti religionem, [illegible]. Quin & λακωνίζειν turpitudinis notatæ ſignificationem habuiſſe annotat Heſychius pro παιδικοῖς χρῆσθαι, puerorum amoribus abuti, quomodo Eupolis Comicus illud extulit, [illegible] λακωνίζειν, id eſt Odi Laconiſmum. Vnde & Cineſias propter fœdos amores κυνολάκων, id eſt, Cynolacon Ariſtophani vocatur. Laconibus etiam turpis lucri ſtudium obiicitur, vnde αἰσχροκερδεῖς ab Euripide in Andromache dicuntur veluti turpilucricupi. cui rei fidem facere volunt oraculum ipſis datum,

Ἁ φιλοχρηματία Σπάρταν ὀλεῖ, ἄλλο δὲ οὐδέν.
Præter auaritiam nihil eſt quo Sparta labaſcet.

Ciuitate excludere.

Philoſtratus in epiſtolis λακωνίζειν extulit pro, hoſpites & exteros reiicere, & ciuitate excludere, quod illorum decretum ξενηλασία quaſi peregrinorum depulſio dicebatur, Thucydidis teſtimonio. ſic autem ille ait. [illegible] id eſt Ne Laconiſa vxor, neque Lycurgū imitare, peregrinorū depulſionē Amor nō quærit.

Cuculus. 21

Κόκκυξ, id eſt, Cuculus prouerbiali ſale dicitur, homo rerum imperitus, rebúſque tum domi, tum foris gerendis ineptus [illegible], vt Ariſtophanis interpres in Acharn. annotat, à Cuculo aue obſtrepera maléque garrula. Plato Comicus in Laio fabula, [illegible] id eſt, Meleager Glauconis filius magno genere ortus, cuculus inſultus circumit. Lycophron Chalcidenſis in Alexandra nominat Aiacem κόκκυγα, id eſt, cuculum in illo verſu.

Κόκκυγα [illegible]. id eſt,
Futilia iactantem cuculum conuitia.

Cuculum quidem eum vocat tum propter futilitatem & temerariam hominis deblaterationem, quo nomine à Sophocle & ab Homero notatur non ſemel, tum διὰ τὸ μονήρη, id eſt, propter ſolitarium minimèque ſociale ingenium, id namque cuculo tribuitur quod propter innatum pauorem cum reliquis auibus commercium non habeat. Pindari ſcholiaſtes annotat in Pythiis Battum Cyrenæum regem propterea quòd blæſa lingua parum articulatè ſonaret, κόκκυγα, id eſt, cuculum cognomento nuncupatum fuiſſe. Heſychius Cuculos dici ſcribit, ſi qui numero plures crederentur eſſe qui reipſa pauculi forent: ita vt ſummo iure Cuculi vocati debeant, qui inconditis clamoribus ſurſum deorſum omnia miſcent ſoli, ne muſca quidem præſente. Secus Eraſmus in prouerbio Cuculi.

Fabilibus victitat. 22

Homo ſordidus.

Κυάμῳ [illegible], id eſt, Fabilibus victitare dicitur prouerbialiter homo ſordidus, qui præ nimia parſimonia quoſuis cibos eſitat, vt impēſis parcat. Cratinus Comicus teſtante Etymologici autore, [illegible]. proſcindit hominem agreſtem & auarum, vel inde, quòd fabarum recrementis veſceretur. Sunt autē [illegible] propriè τὰ ἀποκαθάρματα τῶν κυάμων, id eſt, fabarum furfures & repurgamenta, quæ Pliniano vocabulo fabilia vocari poſſunt.

Murus Semiramidis. 23

Res inuicta & inexpugnabilis.

Σεμιράμιδος τεῖχος, id eſt, Semiramidis murus prouerbialis figura effertur à Syneſio in epiſtolis pro re inuicta & inexpugnabili, [illegible] τὸ τεῖχος τὸ Σεμιράμιδος. id eſt, Cortinæ intergerinę, qua viri à fœminis ſecluſi eramus, vicē obtinebat, velū paulo ante diſciſſi vaſtiduu tegmentū, ſēperantibus hominibus murus planè Semiramidis. Semiramis veteræ regij pellex fuerat, poſtea Nino potētiſſimo Aſſyriorū regi amorib⁹ illius illaqueato innupſit, eiúſque potuit apud maritum pellex fœminę philtrum, vt poſtulanti concederet vnius diei imperium, id namque popoſcerat vt liceret ſibi diem vnum regali in ſolio præſidere, diadema capite præferre, iuráque dare annuente rege iubentéque cunctos illi eſſe obſequentes, primis imperiis modeſte vſa, ſatellitum periculū fecit, quos dictis morigeros expertæ nihilque tergiuerſantes, Ninum maritum comprehendi primò mandat, mox vinculis aſtringi, tandem etiam obtruncari. quo peracto facinore Aſię rerum potita fuit, & Babylonem decantatiſſimam vrbem à Nino conditam, vel, vt Ioſephus vult, inſtauratā, muris validiſſimis cinxit, quorum altitudo pedes ducenos, latitudo quinquagenos æquaret, in ſingulos pedes, ternis digitis menſura ampliore, quam noſtra, vt autores ſunt Plinius & Strabo. Murus ergò Semiramidis pro validiſſimo præſidio & indubitato munimento parœmiacè accipietur hoc modo, ſi dicamus, Pio homini ſacrarum literarum lectionem eſſe murum Semiramidis aduerſus mundi faſtum & diaboli inſidias. Iuriſconſulto æquitas murus eſt Semiramidis in cauſis controuerſis. Nullius mali ſibi eſſe conſcium muro Semiramidis tutius præſidium, integræ vitæ homini. Haud ſcio an ad iſtud adagium alluſerit Horatius, vbi ait Hic murus aheneus eſto, eo quod fabricati à Semiramide muri portas habuerint aheneas, certè vtriuſque idem ſenſus eſt. Conuenit cum hoc illud Nazianzeni de Baſilio dictum [illegible] χαράκωμα. id eſt Erat iſtis mur⁹ validus & vallum quoddam. Poteſt huc referri & ἀδαμαντόδετος κίων, quaſi adamante reuinctam columnam dicas, pro firmiſſimo munimine, quo Pindarus vſus eſt.

Vſus adagij.

Cilicica inſolentia. 24

Nequitia inſignis.

Χαυνότης κιλίκιος, id eſt, Cilicica inſolentia, prouerbiali ſchemate dicitur inſignis nequitia & ſingulare flagitiū. Plutarchus in Erotico, [illegible] χαυνότητος [illegible] κιλικίας. id eſt, Diuitiæ deliciarum autores ſunt, & proteruias inſignes planéque Cilicicas inuehūt, natum à gētis improbitate peculiari, vnde & κιλικίζειν & ἐγκιλικίζειν à Cilicum ingenio accipi annotant, pro nequiter atque impure ſe gerere, maliſque artibus circumuenire. Pherecrates Comicus Ἀεὶ [illegible] ἐγκιλικίζουσ᾽ οἱ θεοί, id eſt, Dij nobis ſemper imponunt more Cilicum. Quod ipſum & ἐγκιλικίσαι dicitur. quomodo κιλίκειοι λόγοι apud Heſychium pro fraudulētis fallacibuſque dictis, vt equidem exiſtimo, ſumuntur. & Theopompus κιλικισμὸν, id eſt, Cilicismum dixiſſe annotatur à Suida, pro cæde per temulentiam aut proteruiam commiſſa, à gentis nimirum immani feritate: & κιλίκειοι τράγοι hirci hiſpidi agreſtes vocantur ab eadem cauſa, quòd hirſuties feritatis ferè comes eſt: vnde operimenta hircorum villoſis pilis hirſuta κιλίκια, id eſt, Cilicia vocantur, vel Procopio atteſtante quo nomine mirari ſatis nequeo cur Eraſmus præter conſenſum autorum adagij vice vſurpatum legat, κιλίκειοι στρατηγοί, pro τράγοι, ita enim & Suidas & Heſychius legerunt, niſi quod Diogeniani codex corruptus illi impoſuit. Accedunt huc & κιλίκειοι ἄρτοι id eſt, panes Cilicij, pro atris aut his deterioribus, quales φαιοὺς dixit Alexis. Plato Comicus.

Prouidus homo ſagáxque.

Κᾆτ᾽ [illegible] ἀλλὰ [illegible] κιλικίους. id eſt, mox aduolauit coemptis panibus, non puris illis & nitidis, ſed grauibus Cilicijs, hoc eſt, nigris & ſqualidis, quorum meminit Athenæus & Euſtathius in Odyſſ.

Crania bina gerit & innumeros oculos. 25

Verſus eſt hexameter Cratini ab Hephæſtione citatus ex Fabula cui titulus Πανόπται, veluti cuncta intuentes,

Κρανία δισσὰ φορεῖ, ὀφθαλμοὶ δ᾽ οὐκ ἀριθμητοί. id eſt,
Crania bina, oculóſque gerit numerum fugientes.

Qui competit in cordatum hominem & prouidum, magno ingenio præditum & mira ſagacitate futura proſpicientem. Ductum opinor ab Argo, quem oculeum totum nominat in Aulularia Plautus.

Malorum omnium pedem habet. 26

Παντὸς κακοῦ [illegible], id eſt, Malorum omnium pedē habere, non ſine prouerbij ſpecie dicitur qui infortuniis preſſus & calamitatibus ſubiacet maximis. Citatur ab Hephæſtione Alexandrino in Enchiridio verſus Ionicus Alcæi poetæ non ſemel iſte,

Κρὸ

[illegible], hoc eſt,
Me miſeram, me ærumnaſum omnium pedem habentem.

Sumpta videtur metaphora à pede fune nautico quo veli pars inferior ad prorã & puppim religatur, vt annotat Euſtathius, vel à pede imo montis, ſic enim radices imæ mõtis & funes πόδες græcè vocantur.

Timonia vita. 27

Vita extra hominum conſortium.

Τιμώνειος δίαιτα id eſt, Timonia diæta prouerbiali ſchemate dicitur vitæ ratio ſolitaria, & receſſus ambitioſe amans, extra hominum conſortium. Mar. Antonius pugna Actiaca debellatus in extremo portu iuxta Pharum obiectis mari aggeribus maritimam ſibi cœnationẽ ædificari curauerat, in qua vitæ reliquum trãſigeret, velut in receſſu quopiam ab amicis, per quos proditus fuerat, poſitus, exemplo Timonis, dictitans ſe laudare & ſequi vitam Timonis æmulam, [illegible]. Itaque maritimam illam cœnationem, Τιμώνειον δίαιταν, nominare identidem ſolebat, quemadmodum Strabo lib. 17 & Plutarchus in Antonio referunt. Timon Athenienſis moroſiſſimi ingenij homo fuit, a re ipſa μισάνθρωπος quaſi oſor hominum cognominatus, quippe qui commercia & congreſſus hominum vitaret, præter duos, Alcibiadem feroce natura iuuenem, quòd illum Athenieñbus multorum malorum authorem olim fore præuideret, & alterum Apimãtum quẽdã iiſdem plane moribus præditum. De Timone pluta Lucianus in cognomine dialogo. Pauſanias in Atticis & Plutarchus locq præ ſcripto. Euanthes ſcripto prodidit Timonem de pyro arbore delapſum crus perfregiſſe, quúmque medicorum operam pertinaciter recuſaret, putrefacto vlcere interiiſſe: in quem extat Callimachi epigramma, incerto authore relatum in Anthologion.

> [illegible]
> [illegible] id eſt,
> Timo hominum hic oſor iaceo, tu perge viator,
> Et lugere iubens plurima, perge modò.

Os duodecim ſalientum. 28

Δωδεκάκρουνον ſτόμα, quaſi duodecim ſaliẽtium os prouerbiali figura extulit Ioannes Zetes, de homine lacteo eloquentiæ fonte manante, quod de Tito Liuio dixit Hieronymus. ſic enim ait.

> [illegible] id eſt
> Neque verò nobis eſt duodecim ſalientum os, vti Cratinus
> inquit.

Vſus ita eſt & Philoſtratus de Dionyſio Mileſio loquẽs, quem nonnulli laudãtes, Δωδεκάκρουνον ſτόμα, duodecim ſcatebrarum os nominabant. Verſus Cratini Comici hi ſunt.

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible] id eſt,
> Apollo, fontes verborum puri licet
> Salientibus bis ſex os occupent.
> Iliſſus impleat fauces, quid eloquar?

Calirrhoe fons.

Metaphora ſumpta a fonte Calirrhoe Athenieñſi, quem à duodecim ſalientum ſcatebris Δωδεκάκρουνον indito nomine vocarunt Triginta tyranni, antea à nouena ſcaturigine per nouem tubulos manante Ἐννεάκρουνος etiam dictus: vnde nouis nuptis lauandis aqua petebatur, puero gentili lauactum geſtante, quẽ ab officio λουτροφόρον vocabãt, quemadmodum ſcribunt Iulius Pollux libro tertio, & authoritate Philoſtephani Harpocration: de quo fonte loqui etiam Vitruuium lib. 8. capite tertio puto, vbi ſic ait, Ibi (de Athenis ſermo eſt) enim ex eiuſmodi locis & fontibus & in ἄστει & ad portum Piræum ducti ſunt ſalientes, è quibus bibit nemo, ſed lauationibus & reliquis rebus vtuntur. Porrò illud ipſum etiã quod ſequitur, [illegible], id eſt, Iliſſus in faucibus, prouerbij vicem obtinet, de eo qui locuplete rerum ac verborum ſcatebra affluit, quandoquidem Εἰλισσὸς (ſic enim potior lectio habet) id eſt, Iliſſus Athenarum fluuius limpidus admodum celebratur, in cuius ripis Orithyã à Borea raptam fabulantur, & quem Muſis, quas ab amnis nomine Εἰλισσιάδας nominant, ſacrũ eſſe ſcribunt Pauſanias & Stephanus.

Iliſſus in fontibus.

Quaſi Nauplius Caphareo rediens. 29

> [illegible] id eſt,
> Quaſi Nauplius Caphareo rediens.

Homo immanis & horridus.

De homine immani & horrificam ſpeciem præferẽte, ita vſurpauit Dion Chryſoſtomus in Euboico. [illegible]. id eſt, Metu propemodum corripior, quaſi, vt arbitror, Nauplium ſuſpectans Caphareo redeuntem. Loquitur de ruſtico vili penula & ouino vellere amicto, qui extra vrbis commercia ruri abditus in receſſu delituerat. Nauplius Palamedis pater indignã filij necem grauiſſime ferens, quum vltionis repulſam in caſtris ad Troiam tuliſſet, mala varia excogitauit aduerſum Græcos, ſtupris excidiiſque regnorum filij mortẽ vltus, claſſem Troia capta reducem in Caphareo aſperrimo Eubœæ monte excitata pyra, in littus ſcopuloſum & naufragum pellexit: ex quo facto diritas hominis facilè elucet qui tot hominum millibus innoxiis autor mortis extitit. Ammianus lib. 22. Caphareus Euboicus ſcopulus, vbi Nauplius Palamedis claſſem concidit Argiuam. Citat Sophoclis verſiculum Ariſtides.

Nauplius.

> [illegible] id eſt,
> Quot Nauplii ignitas tendiculas.

Canis nouem animas habens. 30

Ἐννεάψυχος κύων, id eſt, Canis nouenas animas habens, prouerbium citatur & ab Etymologici autore & ab Heſychio, ſed neque vſus explicatur, neque origo detegitur. Crediderim efferri poſſe de milite, proiectæ audaciæ & vitæ curam poſthabẽte, qualem vulgari ioco dicimus, decem habere corpora incluſa ſcrinio, velut inſtar veſtiũ multiplicis ſyntheſis repoſita. Canis quidem ob allatrandi ſtudium. Qui alium adagij vſum norit, candidè vt admoneat vltro deprecor, certe fateor ingenuè, mihi non liquere. libuit tamen autores, qui nominatim illud parœmiæ nomine citant, indicare.

Vt lucorum delubra. 31

De rebus anxia cura obſeruatis.

Ὡς τεμένεα ἱερά, id eſt, Vt lucorum delubra. Prouerbiali figura dicitur de rebus quas anxia cura obſeruamus & religioſe colimus. Aulus Gellius noctium Atticarum lib 17. Niſi qui grammaticorum noua inſtituta, ὡς τεμένεα ἱερά obſeruant. Quanta religione priſci lucos (quos τεμένη dicunt græci) coluerint intacto inuiolatóque arborum honore, docent libri omnes, tum numinis reuerẽtia, tum loci opacitate horrorem animis incutiente.

Tela araneæ. 32

Res friuola, paruique momenti.

Ἱστὸς ἀράχνης, id eſt, Araneæ tela, pro re friuola & parui momenti, prouerbialiter accipitur apud Theodoretum Cyri epiſcopum lib de prouidentia ſexto, [illegible]. id eſt, Accuſationem ab illis contextam, araneæ telam eſſe oſtendamus, hoc eſt, nihilo fortiorem quam ſit caſſis araneę, inualidam nimirum & inanibus argumentis conſutam. Futiles ergo rationes & infirmas, ἱστοὺς ἀράχνης, id eſt, araneæ caſſes vocabimus appoſite, quòd eos quicquid illabitur facilè diſcindat. Proclus Conſtantinopolitanus Epiſcopus [illegible], id eſt, Texẽtes Syllogiſmos aranearum telis fragiliores. & iterũ, [illegible], id eſt, Qui iſta dictitant, reuera telam araneæ contexunt. Nazianzenus in carminibus,

> [illegible] id eſt,
> Ducere arachnæis ſtaminibus ſimilem.

Apollinarius illud Pſalmiſtæ, Colliquaſti animam eius vt araneam obſcure dictum pſalmo 38. clarius ita reddidit.

> [illegible] id eſt,
> Fregiſti huic animi robur, ceu ſtamen arachnes.

Thales quoque Soloni legumlatori dixiſſe memoratur, vanam operam ab illo inſtitui, [illegible], &c. quoniã araneæ caſſibus ſimiles eſſent leges, quòd à potentioribus ſoluantur.

Facem accendere. 33

Incrementum malo ſuppeditare.

Πυρσὸν ἀνάπτειν, id eſt, Facem accẽdere, prouerbiali ſchemate dicitur, pro eo quod eſt, fomitem & incrementum malo ſuppeditare. Theodoretus de prouidentia ſexto, [illegible]. id eſt, Opum affluentia materiæ vice alit auaritiæ flammam, & nequitia diuitiis adiecta, maximã facem ſuccẽdit. ſic Plutarchus in Camillo dixit [illegible]. id eſt, facem in altum extuliſſe Romam verſus. Suidas ex incerto autore annotat [illegible], id eſt, face præire & oſtendere viam ſalutis Metaphora a bellica face quæ apud veteres belli prooemium erat, a fœcialibus qui igniferi dicebantur, immitti in hoſtiles terminos conſueta, vt ex Euripide conſtat in Phœniſſis,

> [illegible] id eſt,
> Emiſſa poſtquam fax fuit, pugnæ cruentæ Symbolum.

vel à face quæ in ſpeculis accenſa hoſtilem aduentum nunciabat. Quintilianus lib. primo. Id nobis acriores ad ſtudia dicendi faces ſubdidiſſe, contenderim. Seneca. Accedunt deinde carmina poetarum, quæ affectibus noſtris faces ſubdant.

Lamiæ turres. 34

Fabulæ aniles.

Lamiæ turres, pro anilibus fabulis prouerbialiter extulit Qu. Septimus Tertullianus, & pro narratione portentoſa nihilque veri habente, ſic enim inquit libro aduerſus Valentinianos. Iam ſi & in totam fabulam initietur, nonne tale aliquid dabitur te in infantia inter ſomni difficultates à nutricula audiſſe Lamiæ turres & pectines Solis? De Lamiis hiſtoriam vt pertexamus locus poſtulat, quod ab aliis parum diligenter dicta ſit, Lamia Beli & Libyes filia, in Libyæ locis regina fuit, quæ ob liberorum ſuorum interitum, aliis matribus inuidens eam dulcedinem, percuſſores immiſit qui crudelis exemplo raptos é parentum ſinu liberos trucidarent. De qua ſic ſcribit Diodorus Siculus hiſtoricorum veraciſſimus, libro vigeſimo. Ad rupis inquit radices ſpecus erat ingens, hedera & ſmilace obtectus, quem inſediſſe fabulantur Lamiam regi-

Hiſtoria de Lamia.

nam, præſtāti forma inſignem, quam poſteritas belluæ in ſin-xit, propter illius ingenii feritatem. Nam quum proles eius o-mnes quas partu exuerat, diem obirent, caſum hunc iniquiſſimo animo ferens, inuidenſque aliarum fœminarum in educandis liberis felicitati, rapi ad cædem e matrum ſinu proles & è veſtigio interfici iuſſit, vnde in hanc vſque ætatem apud infantes manſit iſtius fœminæ fama & formidoloſi nominis memoria: Eadem inebriata cūctis quidem omni crimine patrandi licentiam permittebat, ac proinde quæ in rerum ſui regni non ſatagebat, credita fuit oculis caruiſſe: quidam etiam fabuloſe commēti ſunt, quod in vinet in ceſ humanos oculos exemptiles inſiceret, innuere volentes rerum ſecuritam temulentiæ vitio natam: obiter enim admonendus eſt error Græci codicis qui legit ἀειάμαχον, vbi reponendum eſt ἀγείχατ. Quòd autem Libyca fuerit, indicat & Euripides.

Τίς τοὔνομα τὸ πονειδιστὸν βροτοῖς
Οὐκ οἶδε Λαμίας, τῆς Λιβυστικῆς γένος,   id eſt,
Infame nomen atque inuiſum gentibus
Lamiæ quis ignorat, genere Libyſtricæ?

Aſtipulatur huic hiſtoriæ & Duris in Libycarum rerum ſecūdo, ſcribens Lamiam formoſam fuiſſe fœminam, cum qua ſtupri commercium quum haberet Iuppiter, Iunonem zelotypam proles eius omnes ſtatim à partu vita orbaſſe, qua ex re conceptо mœrore formæ ſuæ gratiā dipeudiſſe, aliarumque infantes raptos iugulaſſe. Cui conſentit & Ariſtophanis ſcholiaſtes in Pace. Philoſtratus li. 4. de vita Apollonij refert fœminas quaſdam eſſe, Empuſas, quas Lamias & μορμολυκείας, hoc eſt, Laruarum lemurumve ſpectra vulgus hominum exiſtimet, veneree rei auidiſſimas, & carnium præterim humanarum appetentiſſimas, quæ veneris appetitum immittere ſoleant iis quos velint deglubere. Strabo fabulam eſſe meram putat his verbis libro primo, καὶ γὰρ ἡ Λάμια μῦθός ἐστι καὶ ἡ Γοργὼ, καὶ ὁ Ἐφιάλτης, καὶ ἡ Μορμολύκη. id eſt, Nam Lamia fabulamentum eſt, vt & Gorgo, & Incubus, & Larua. Steſichorus Lamiam Scyllæ matrē fuiſſe dicit. Lamias nonnulli cum Strigibus confundūt, & infantiū voratrices ſcribunt, in quorum ſententiam deſcendiſſe videtur & Horatius in arte Poetica, vbi ſic ait,

Empuſa fœmina quæ & Lamia.

Neu pranſæ Lamiæ viuum puerum extrahat aluo.

Apuleius puerorū terriculamēta Lamias eſſe oſtendit, quomodo & Lucilius in ſatyris ſcripſit illud,

Terriculas Lamias Fauni quas Pompilique
Inſtituere Numæ, tremit has, his omnia ponit.

Lamiæ, Libycæ feræ.

Lamias arbitrantur eſſe quas vt Libycas feras deſcribit in oratione quinta Dion Chryſoſtomus, tali ſpecie, ἐν μὲν τῷ ἄνω τῷ γυναικεῖον ἦν ἀπὸ γυναικός, &c. id eſt, Vultus mulieris eſt & quidem eleganti forma præditæ fœminæ, pectus & vbera longe pulcherrima, ceruix qualis neque mortalis virginis fuerit neque adultæ ſimplex, color nitidiſſimus qualem nullus vel plaſtes vel pictor imitari queat, corpus reliquum ſcabrum & ſquaroſum, pars infima in anguem deſinit. Fuit & Lamia altera, Trachiniorum regina, vt annotatū eſt ab Etymologici authore, & Demetrij Poliorcetæ amaſia, & apud Plutarchū etiam Neptuni filia quædam. Hactenus de Lamiis nunc ad adagium redeamus. Lamiæ turres tortaſſis non male vocabimus res in ſpeciē formidabiles, quibus tamen periculi nihil ineſt, eo quod Lamiæ, vt diximus, ad terrēdos pueros inſtituta nomina fuerint, vt ex Ariſtophanis interprete colligere licet, quomodo apud Romanos terrendi culas res obiicere olim moris fuit Mādacem, monſtrificam effigiem, pando ore dehiſcentem, ac dentibus intrendentem, vt eiulantes pueros eo ſpectro cohiberēt: quemadmodum apud Turcas Ioannis Hunniadæ ſtrenuiſſimi ducis nomen, Lamiæ cuiuſdam inſtar, ad terrorem comparatū fuiſſe author eſt Æneas Syluius, vſqueadeò vt infantiū ploratus ſiſterent nutrices, illius viri aduentum pueris minitantes.

Amiſit vrbem, & pugionem recepit. 35

Πόλιν ἀπολωλεκὼς, περόνην εἴληφε.   id eſt,

Ex magna iactura quid minimum lucri.

Amiſſa vrbe recepit pugiunculum. Prouerbium eſt in eum qui pro luculenta quam fecit iactura, exiguum quid reportat: veluti ſi negociator pro mercibus opulentis ad Indos ſpe diuitis lucri miſſis, vilem tegeticulā referat. Callippus, qui occiſo per inſidias Dione Syracuſarum tyrannidem inuaſit, non multo pòſt quàm imperium ſuſceperat, ad occupandam Catanam vicinum oppidum profectus, vrbis Syracuſanæ imperio excidit: qua accepta calamitate, prouerbialem verſiculum hunc exclamauit.

Πόλιν ἀπολωλεκὼς, περόνην εἴληφα.   id eſt,
Pugiunculum recepit, vrbem perdidit.

Refertur à Plutarcho in vita Dionis. Eſt autem περόνη pugiunculi ſiue cultelli genus ſcalpendis caſeis comparatū, ſi vocis etymon ſpectemus παρὰ τὸ κνίζειν τὸν τυρόν.

Collatiuus venter. 36

De prodigo & vorace.

Prodigus homo & abliguriens omnia, atque voracitatis inexplebilis, Plautino dicterio Collatiuus venter nuncupatur, in quem quicquid conferas, diperit dilabiturque. Annotatur à Sex. Pompeio his verbis, Collatiuum ventrem magnum & turgidum dixit Plautus, quia in eum omnia edulia congerantur. Locus eſt apud Plautum in Curculione, vbi ſic Palinurus ſeruus de Cappadoce. Quis hic eſt homo, Cum collatiuo ventre atque oculis herbeis?

Simili modo Ἀΐδην πελώριον Homericè vrbano ſale vocabimus, φάγον μεγάλῳ σώματι. id eſt, manduco vaſto corpore, vt annotat Euſtathius.

Grauius quàm ſit Troiam capere. 37

De re ardua difficilique factu.

De re factu minime procliui, ſed imprimis difficili & ardua vſus eſt prouerbiali ſenario ex Eubuli Comici Amalthea,

Τοῦτ' ἐστὶ μεῖζον ἢ Τροίαν ἑλεῖν.   id eſt,
Id cuique grauius, Ilion quam vincere.

Troia opulentiſſima copioſiſſimáque Aſiæ vrbe, & multarum gentium viribus ſubnixa, ægre nec niſi aſtu poſt decennalem obſidionem Græci potiri potuerunt: vnde iocus Fimbriæ Romani, qui reædificatam Troiam ſed priori imparem, intra vndecimum diem ceperat poſtea) gloriantis totidem diebus à ſe captam Troiam, quot annis à tota Græcia domari olim nequiuerit. Eleganter ad animum transferetur, ſi dicamus, Animum vitiis addictum frenare operoſius, quam Troiam capere, μεῖζον ἢ Τροίαν ἑλεῖν. vel ita Troiam citius expugnes, quàm auaritia obſeſſum animum.

Nauſiclidis ſolitudo nec ver nec amicos. 38

Ναυσικλείδου ἐρημία μήτε ἔαρ, μήτε φίλους ἔχει.   id eſt,

Nauſiclidis ſolitudo neque ver, neque amicos habet. Dici prouerbiali ſpecie autumo de homine cunctis vitæ præſidiis atque adiumentis deſtituto. Apparet natum à Nauſiclide quopiā qui ſeceſſerit ſolitarium in locum ab omni humano cultu alienū.

Labra, non palatum rigat. 39

Χείλεα μέν τ' ἐδίην', ὑπερῴην δ' οὐκ ἐδίηνε.   id eſt,
Labra quidem rigat, at nequit humectare palatum,

De exiguo munuſculo.

Extat apud Homerum Iliados 22 de Andromache, cui necem mariti Hectoris lugenti, ad pellēdum ex animo mœrorem poculum oblatum erat, quod dolor non paſſus eſt altius deſcendere. Trahi poteſt elegāter ad vſum prouerbialem, quod indicat ibi & Euſtathius in eum qui exiguum munuſculum largitur, quod humectandis quodammodo labiis cedat aſpergimis vice, nequeat tamē oris palatum imbuere, hoc eſt, vel animum explere, vel præſenti neceſſitati mederi. Competet etiam non abſurde in pollicitatorem ſtrenuum qui verbis aureos tantùm non montes polliceatur, diues nimirum promiſſis quibus cor hominis taliter iactat, nihil tamen aut perparum præſtet: eſt autem ὑπερῴη, aut, vt id manuſcripto Euſtathio ſcribitur, ὑπερώη, oris cœlum conuexum, quod palatum vocamus.

Embarus es. 40

De callido & ingenioſo.

Adagium illud non inficior annotatum eſſe ab Eraſmo, attamen diuerſo planè ſenſu & origine expoſitum, neque enim de vecordi & delito, ſed è diuerſo de callido atque ingenioſo dici obſeruatum eſt. Refert namq. Pauſanias vel ex eo Euſtathius in Bœotia. Embarum quendā ingenii dexteritate vel potius felici aſtutia ſortem oraculi hoc pacto eluſiſſe. Athenienſes vrſam, quæ in fanum Dianæ Munychiæ, à Munycho Pyræi regulo ſic nuncupatæ, irruperat, occiderant (in Fauorini codice ἀρκτίον περιττεῖ repone, pro ἀρκτίων) animal illi⁹ numini ſacrū: quod factum conſecuta mox fuit peſtis, quam tum demum ceſſaturam oraculo cecinit Apollo, ſi quis Dianæ filiam immolaſſet. Itaque Batus quidam ſiue Embarus, id ſe facturum cum Athenienſibus pepigit ea conditione, vt generi ſuo gentilitium quodammodo & hæreditarium ſacerdotium deferrent, communi omnium conſenſu, quod & factum eſt: at ille vafro conſilio gnatam de more comptam velut victimam mactaturus, in adyto (quo præter ſacerdotem acceſſus nulli patebat, abſcondit, & capram filiæ ornamētis indutam, illius loco, immolauit: Atque inde prouerbii occaſio manauit, vt cautum hominem & callido conſilio aliis imponentem, Embarum vocitarent. Conuenit proſſus cum adagio, Theſſalicum ſophiſma, quod ſimili de cauſa natum eſt: nam Diotimo Theſſalo (quem alij Aratum nominant) expeditionem ſuſcepturo oraculum præceperat, vt caueret necubi hoſtes illum anteuerterent optimioribus votis vſi. ſic ille ſuperare hoſtes prælio feſtinans, Apollini καταιβάτῃ, ceu manium præſidi vel expeditionis authori, perſoluturum ſe vouit centumuirale ſacrum, ſed victoria potitus, & votiua ſacra perſoluturus, comperendinando ita diem de die exemit, vt in plures annos votis ſuis illuderet, dictitans humanas victimas Deo non conuenire, religionique omni repugnare. In hunc ferme modum ſcribunt Euripidis commentaria, in Phœniſſas, in nomine ſolo diſcrepat Euſtathius ex Pauſania & Suida.

Ficiuorus. 41

De ſordido animoque auaro.

Συκοτραγίδης, quaſi ficiuorus aut ficuum gurges amarulenti morſus vocabulo, ſed tamen prouerbiali, dicitur homo ſordidus & extremè auarus, ob vilitatem huius fructus, præſertim in Atticā ſcommatum parente: qualis & κερδαλεόφρων velut caricivorus dicitur. Vſi ſunt illo Hipponax & Archilochus, vterque dentatis virulentiſque verſibus nobilis. Refertur apud Euſtathium,

ſtathium Odiſſ. 1 Cuiuſmodi hominem & [illegible] vocant,
id eſt, [illegible] vocant.

Fimo abiectior. 42

Contemptiſſimus homo. Κοπρίων ἐκβλητότεροι, id eſt, Sterquilinio abiectior, prouerbialis hyperbole de cõtemptiſſimo homine & quam caſſa nux viliore. Citat Euſtath. Iliad. tertio. Eſt autem Heracliti dictum [illegible], id eſt, mortui ſterquilinio abiectiores. Strabo libro decimoſeptimo, de Nabataeis loquens, [illegible] inquit, [illegible]. Cadauera eodem loco habent quo fimum, quemadmodum Heraclitus ait, mortui ſtercore abiectiores. Citatur & a Plutarcho ſympoſiacorum quarto, capite quarto. Cogitatum illud [illegible] Ieclidis apud Athenaeum ex Amphictyonibus.

[illegible] id eſt,
O vos partim ſplendidi, partim [illegible] pomis viliores.

Etiam e vite rubus naſcitur. 43

Κἀξ ἀμπέλου βάτος φύεται, id eſt, Etiam e vite rubus naſcitur. Prouerbium eſt quoties indicare volumus è aequam parentibus, bonae frugis liberos, ex indocto magiſtro, diſcipulum eruditum: e ſtolidis, interdum cordatos naſci. Gregorius Nazianzenus ex oratione Athanaſio Alexandrino dicta. [illegible], id eſt, Audiſti verò etiam e vite rubũ ortũ, & inter diſcipulos vnus extitit proditor ille Iudas. Huic contrarium eſt quod de Eutherio dixit Marcellinus lib. 16 qui Armenius natus gente tum [illegible] & impioba, [illegible] & quum ſpado eſſet, nihil [illegible] eunuchorum moribus conſonum habuit. ſic autem ait. Sed & inter vepres roſae naſcuntur, & inter feras nonnullae mitefcunt. Inuenies nullam tam barbaram eſſe gentem, [illegible] ab humanitate omni alienam, quin bonos aliquos producat. [illegible] Scythia Anacharſin protulit inſignem Philoſophum, Cappadocia improbitate morum infamis Baſilium illum vere magnum, Gregorium Nazianzenum, & Aretam Cappadocẽ cuius in Apocalypſin extat commentarius, aliósque praeclaros ſcriptores dedit.

Cochleis diffidentior. 44

Homo ſpirax & diffidens. Ἀπιστότερος τῶν κοχλιῶν, id eſt, Cochleis diffidentior, de homine ſuſpicaci, incredulo, & diffidente, prouerbialis hyperbole effertur. Anaxilaus Comicus apud Athenaeum lib. 2.

Ἀπιστότερος δὲ τῶν κοχλιῶν πολλῷ πάνυ,
[illegible] id eſt,
Et diffidentior multo quam cochlea,
Domum quae circunfert, aliem incredula.

Heſiodus cochleam φερέοικον epitheto dixit, quomodo teſtudinem domiportam Pacuuius, latitat enim intra teſtã cochlea, velut ſui diffidẽs, ſubque ſucco, ſi coelum neget, paſcitur, vnde Symmachus in epiſtolis, Aiunt cochleas dum ſitiunt atque illis de coelo nil [illegible] ſucco proprio victitare.

Fronti ocream, tibiae galeam applicat. 45

Vbi praepoſterè omnia fiunt, & quae in poſtremum locum reſeruari debebant, primore in parte velut acie collocantur, & è diuerſo, prorſus quod dici ſolet [illegible], vti licebit adagio illo Lucianico in libello de errore in ſalutatione commiſſo, [illegible], id eſt, Non aliter quam ſi quis tibiae caſſidem, aut capiti ocream adaptet. & alibi, [illegible] id eſt Quoties [illegible] occurrit, prius dicatur, & ſi vlus ita ferat, fronti ocrea, tibiae galea applicetur. innuens vt quidque in dicendo obuium eſt, ita nulla habita ordinis ratione inſerendum eſſe.

Primum cunabulum. 46

Initium rei. Πρῶτον σπάργανον, id eſt, Primũ cunabulum prouerbiali ſpecie dixit Gregorius Nazianzenus pro initio & rei auſpicatu in oratione Athanaſio dicta, [illegible], id eſt, Sapientiae namque initium eſt, & velut primum cunabulum, deinceps Fortunatianus Afer cunabula verborum dixit, pro ipſa origine: & Virgilius Gentis cunabula, pro exordio generis, neque enim placet Seruij explicatio interpretantis [illegible] pro nutrimentis. Iuriſconſultus legum cunabula, pro prima inſtitutione & rudimento legum. Apuleius libro 2 de aſino. Prima cunabula vrbis conditae dixit prima auſpicia & primordia Cicero inuectiua in Saluſtium de eloquentia loquens. An vlla alia putas eſſe rudimenta & incunabula virtutis, hoc eſt, initia. Latinus Pacatus Panegyriſta, Terra Cretenſis patui Iouis gloriata cunabulis, id eſt, ortu.

Ignem ſpirat. 47

De irato & maledico. Δεινὸν ἀποπνείουσα πυρὸς μένος, id eſt, Ignem eſſlare grauem prouerbialiter dicuntur irati homines & efferati. praeterea vitilitigatores & maledici conuitiatores, vt annotat Iliad. 6. Euſtathius ex illo Homerico de Chimera.

Δεινὸν ἀποπνείουσα πυρὸς μένος αἰθομένοιο. id eſt,
Infeſta ardentis profflans incendia flammae:

Quod contortiſſe quidam legitur non illepidè in rhetorem epiſtolam dictantem ac veluti eſſlantem in ardentis febris aeſtuoſo paroxyſmo. Xenophon de rebus Graecorum lib. 7. [illegible], hoc eſt, commoti & feroces. Nazianzenus in funebri Baſilij oratione, [illegible], id eſt, Quis in oratoria arte ignem ſpirante tantus extitit Rhetoricam loquentem facit,

[illegible] id eſt,
Meos in aduerſarios ignem eſſlo ego.

Quo innuitur vehementia orationis, & eloquentiae fulmine praeſtringi animos aduerſariorum. Huc ſpectare arbitror Suidae dictum de Athenodoro Stoico philoſopho, [illegible] id eſt, quod vir ille ignis eſſet, [illegible] omnem materiam accendens.

Muſarum fauus. 48

De perdocto poeta. Μουσῶν μελίσσα [illegible], id eſt, Fauus Muſarum propitiarum, Dicetur non incuriose de omnibus numeris abſoluto & carminis elegantia numi [illegible] poeta, Dictum eſt poetae cuiuſpiam de Sophocle, vetere Philoſtratus Iunior in Iconibus, quanquam ibi corrupta voce [illegible] legitur. Conſtat autem Sophoclem ob carminis ſuauitatem [illegible] velut apem [illegible] dictum, & [illegible], id eſt, ſirenem nouã. Fauus melius dulciſſimus eſt. vnde illa phraſis Dauidica, [illegible] id eſt, Prae melle & fauorum nectare dulcia Huc trahi poteſt illud Ariſtophanis [illegible], [illegible]. Apis Muſarum, & Charitum deliciae de erudito viro.

Annum in menſem contrahit. 49

De imperioſo homine. De imperioſo homine qui quae in rep. ſibi omnem paginam, omneſque partes ſibi ſumit, pro arbitrio ſtatuens atque immutans quicquid ſubitum eſt, aptiſſime efferetur ſenarius ille Philippidae Comici quem in Demetrio citat Plutarchus,

Ὁ τὸν ἐνιαυτὸν συντεμὼν εἰς μῆν᾽ ἕνα. id eſt,
Annum integrum qui contraxit in menſem vnicum.

Natum a Stratocle Atheniẽſi qui Demetrio victori adulans decreto ſanxit, vt Martium menſem, Nouembrem dici ſinerent vt myſteria facerẽ, quae hoc mente eum ſtatis nundinis celebrari ſolebant, Martio menſe hèrent iam Nouẽbris agnomen adepto, in gratiam Demetrij. Qui ergò ordinem con uertunt in rebus pro lubitu commutat, recte dicetur, Annum in menſem contrahere. Videtur & non male quadrare poſſe in abbreuiatorem, qui prolixe & ad faſtidium vſque multis libris conſcripta, in compendium contrahit, quomodo operoſam & praelongam Trogi Pompeij hiſtoriam in epitomen concinnam redegit Iuſtinus.

De abbreuiatore.

Neronianas thermas refrigerat. 50

De inſulſo homine in quo nihil eſt venuſtatis, nihil Mercurialis ſalis, dicetur eleganter illud Epigrammatarij, Neronianas refrigerat thermas. extat autem libro. 5. de Sabineo oratore inepto & frigido,

Si temperari balneum cupis feruens,
Fauſtine, quod vix Iulianus intraret,
Rogo, lauetur hic rhetor Sabineus,
Neronianas is refrigerat thermas.

Tertium verſum ex vetuſto manuſcripto codice paulo aliter lego quàm in impreſſis codicibus legitur. Apparet autem thermas Neronis feruentiſſimas fuiſſe, quarum loſinicum veſtigia adhuc hodie viſuntur Romae prope aedem S. Euſtachij. quarum mentio fit apud eundem libro 7.

Quid thermis melius Neronianis.

Quadrabit adagium in quorundam hominum conciones ineptiſſimas aut ſcripta inuenuſta, quae vel Neronianas thermas refrigerare poſſent.

Eſt modus matulae. 51

Seruandus in poculis modus. Prouerbialis eſt epigraphe è Satyris Menippaeis Varronis apud Nonium Marcellum, quod admonet ſeruandum eſſe in poculis modum, neque ad ſatietatem vſque ingurgitandum. Vitandum enim omni in re eſt, quicquid nimium eſt. Hinc facetè dictum fuit à Preſello quodam, qui interrogatus quidnam de Boeotis ſentiret, reſpondit, quid aliud quam quod idem ſonarent dolia, ſi voce eſſent praedita. Inſcriptio autem ita habet. Varro, Eſt modus matulae, περὶ μέθης, id eſt, de temulentia: ſolet enim primo loco adagium aut diuerbium ponere, tum ſubiicere libri argumentum.

Geometriam exercet in ſuperciliis. 52

Γεωμετρεῖν περὶ τὰ βλέφαρα, id eſt, geometriam exercere in ſuperciliis, prouerbiali figura dicuntur, qui formam ſuam adulterato concinnant, vt annotat Iulius Pollux libro quinto. cuiuſmodi homines [illegible] dicit, non faciem hominis ſed perſonam ſeu laruam praeſeferes, quo etiam Nazianzenus vſus eſt aduerſus foeminas ſtibio formae lenocinium quaerentes, [illegible]. Appoſite * verò geometriae metaphora aſſumpta eſt, quod quemadmodũ ea terram metitur accuratè, ita cõpturae ſtudioſi linea ſtibio nigricante ducta cilia pingebãt, vnde in Omphale Lydiae regina inter caetera aſcititiae formae inſtrumenta, Ion enumerat [illegible]

Hic mancum exemplar: omiſſa reperies in alio adagiorum ſtemmate. [illegible]

que prouerbiali ſale dicuntur impudica ſcripta & ſpurca. Timæus de Demochare conſobrino Demoſthenis loquens [illegible] quibus verbis indicat illum adeo flagitioſum fuiſſe, vt in vitæ ſtudiis, Botryos & Philænidis commentarios aliorumque pudenda ſcriptitantium, longe ſuperaret. Philænidis ſchemata venerea notat D. Clemens in protreptico his verbis, [illegible], id eſt, Eadem in ratione habitis Philænidis ſchematibus, qua Herculis certamina depicta vtantur. Philænidem Leucadiam inter proſtitutiſſimas enumerat Athenæus, talemque agnoſcit & Lucianus tametſi Æſchrion Samius Scr[illegible], qui lib. 7 Epigrammaton extat, illius famam aſſerat. Chryſippus tamen in libris de honeſto & voluptate, eodé loco haberi vult Archeſtrati opus (quod a ſtudio abdominis γαστρολογία inſcriptum ſit) quo ſcripta Philænidis, vtrunque opus bonis moribus ineptum iudicans. Idem audiunt apud Appianum in Parthico [illegible], id eſt, Mileſiaci Ariſtidis libri & ſui ius [illegible], Mileſiacæ proteruiæ: & apud Martialem lib. 12.

Muſæi pathicíſſimi libelli,
Qui certant Sybariticis libellis.

Delphinum patina non capit. 55

Amphicratis arrogans dictum.

Οὐ χωρεῖ δελφῖνα λεκάνη, id eſt, Non capit Delphinum lanx eſcaria. Dictum tum arrogãs, tum ſupercilii plenum, Amphicratis Athenienſis rhetoris, qui Seleuciam Tigranis regiam veniens protinus rogatus ab oppidanis vt orare, ineptus profeſſioné illic interpretet indignanter eos reiecit dicterio haud dubie faſtus indice, [illegible], hoc eſt, quod neque patina delphinum caperet, reſpuēs, eos velut indignos qui tanti oratoris vocem audirent. Delphin piſcis cetaceus ac proinde magna mole corporis, vt omne Cetaceorũ genus, maior eſt, quam vt lance aut catino contineatur. Transferri poteſt ad ingenium quod tenue & exile altiſſimorum myſteriorum & reconditarum diſciplinarum capax non eſt: Ad perſonam, vt ſi quis dicat Eraſmum maiorem fuiſſe quam qui in patria à Muſis aliena & viri doctrinam æſtimare nequeunte obſoleſceret, nimirum lanx illa Delphinum non capiebat. Extat autem dictum ſuperius apud Plutarchum in Lucullo.

Sol non inuidet veſperæ. 56

Ἥλιος ἑσπέρᾳ οὐ φθονεῖ, id eſt, Non inuidet ſol veſperæ: Qui aliquo in artificio præ cæteris excellit, nihil derogatum ſuæ exiſtimationi putat, ſi tenuibus aliquid ex arte ſua accedat lucelli. Nihil tamen lumínibus Budæi & Eraſmi, illius Galliæ, huius Germaniæ, ſingularium ornamentorum obſtiterit, tot literatorum virorum copia, ſed qui fulgentíſſimo illo iubare velut perſtricta acie oculorum retunduntur. Quid decreſſerit Petri Victorii, vnius inter Italica ingenia clariſſimi viri, nomini, ſi poſt reſtitutos ab ipſo tot ſi[illegible] autorũ locos, Iunius eadem in palæſtra deſudarit. [illegible], hoc eſt, Deum de exiſtimas ſolem veſperæ inuidere, aut illum curare ſi ora ſit aſtra ſtellaſque in cœlo? Verba ſunt Philagrii ſophiſtæ apud Philoſtratũ: Homerus ſolem exortum dicit, at non videm ſtellas.

ἠέλιος δ' ἀνόρουσε λιπὼν περικαλλέα λίμνην. id eſt,
Exortum Titan linquens maris humida ſtagna.

Puerorum crepundia. 57

De rebus nihili.

Τὰ παίδων ἀθύρματα, id eſt, Puerorum ſcruta, aut ludicra, prouerbiali ſchemate dicuntur res viles nulliúſque momenti, [illegible] inquit Chryſoſtomus in lib. de ſacerdotali dignitate, [illegible], id eſt, Belli deſcriptionem exiſtimare non aliud eſſe quam puerorum crepundia. Eunapius, vt puto, de Theodoſio Imperat. ab eunuchis circumducto & oſtentui habito, [illegible] ἀθύρματα, id eſt, Lactantes Theodoſium, quẽadmodum pueros ſolemus, crepũdiis. Ἀθύρματα dicuntur puerilia munuſcula Latinis crepundia dicta, nam χρόνια interpretatur Euſtath. Odyſſ. 15. ibi [illegible] ἀθύρματα: ſunt & ludicra puerilia, vt Iliad. 15. [illegible] ἀθύρματα [illegible], de pueris arenæ aceruum in littore aggerentibus, mox alluuione fratris delentium. & apud Ioſephum, [illegible] ἀθύρμασι [illegible] Viros non decet puerorum ludicris ſe immiſcere.

Mordeti corde. 58

Animo cruciari.

Vtitur frequenter Syneſius prouerbiali hac locutione τὴν καρδίαν δάκνεσθαι, id eſt, Corde mordeti, quemadmodum Græci ſcriptores fere omnes ſimpliciter δάκνεσθαι, id eſt, mordeti, quando animi grauem & moleſtam ſolicitudinem & veluti vulnus quoddam indicare volunt. Ariſtophanes Acharnenſ. ὅσα δὴ δέδηγμαι τὴν ἐμαυτοῦ καρδίαν. Quam multa ſunt quæ cor meum mordēt nimis. Syneſius initio libri de Caluitio, [illegible] τὴν καρδίαν Medio corde morſus ſum, quaſi dicat, cor mihi medium ſauciũ eſt. & rurſus in epiſtolis, Πῶς δοκεῖτε δέδηγμαι τὴν καρδίαν, id eſt, Quo pacto mordeti mihi cor putatis? Nazianzenus in epiſtolis [illegible]. Ne triſtibus admodum mordearis conficiariſque. Procopius, [illegible], id eſt, Mordebat illius animum, quod Edeſſam affirmarent inexpugnabilem eſſe. Xenophon, [illegible], id eſt, has ob res mordeor & curis angor. Euripides de Medea, [illegible], id eſt, magnanima, inquieta, ærũnis demorſa. Ariſtophanes, δάκνω τὴν καρδίαν, Cor mordeo, pro animum excrucio. Cicero lib. 13. epiſtol. ad Atticum, Ἀδῆχθαι te, nollem, quòd nihil erat: iubet Atticum ſecurum eſſe & tranquillo animo. Huius claſſis ſunt δακέθυμος ἄτη id eſt, noxa animum mordens, & θυμοδακὴς μῦθος apud Homerum, ſermo animum ſaucians. Eodem pertinet illud Æſchyli in Prometheo. Συνοιά δ' [illegible], id eſt. Conſcientia animum exulcerat, vel exedit. Metaphora hac latine etiã vſus eſt alibi Cicero, Scribis mordeti te interdum, quòd non ſimul ſis.

Moſis tabulæ. 59

Res inuiolabilis.

Πλάκες Μωσέως, id eſt, Moſis tabulas prouerbiali figura dixit Gregorius Nazianzenus in funebri oratione Athanaſii, pro re inuiolabili & ſacroſanctæ augúſtæque reuerentiæ plena, vbi ait Athanaſii tãtam fuiſſe exiſtimationem, vt legis loco haberetur quicquid illi viſum eſſet, rurſus execrabile quod ille reſpuiſſet, [illegible], quòd ipſius decreta populis eſſent abaci Moſis. Quicquid ergò magna religione obſeruamus, & velut imbutis tactíſque quodam numinis metu animis veneramur atque ſuſpicimus, Moſis abacos, prouerbialiter dicemus.

Non verbis, at factis opus eſt. 60

In arrogantes

Οὐ λόγων ἡ Ἑλλὰς δεῖται, ἀλλ' ἔργων. id eſt,
Non verbis indiget Græcia totum, ſed factis.

Citat vt prouerbiale Suidas, dicique admonet, ἐπὶ τῶν κομπαζόντων, hoc eſt, in Thraſonicè arrogantes & tumidis verbis cœlũ ipſum territantes. Huc alluſiſſe videtur Virgilius in vndec. vbi Drãcem lingua quam dextra melioré hoc dicto caſtigat Turnus, Sed non replenda eſt curia verbis. Talem inſimulat Græcorum gentem T. Liuius lib. 8. lingua magis ſtrenuam, quàm factis.

Ne cicadam quidem inumbret. 61

Οὐδ' ἂν τέττιγι σκιὰν παρέχοι, id eſt, Ne cicadæ quidẽ vmbram porrigat. Prouerbiali dicterio vti licebit quoties alicuius opes eleuamus, fama quidem magnas, ſed reipſa exiguas. Commemoratur à Xenophõte de rebus Græcorum lib. 7. Antiochi Arcadis pancratiaſtæ res Perſicas eleuãtis dictum τὴν ὑμνουμένην χρυσῆν πλάτανον οὐχ ἱκανὴν εἶναι τέττιγι σκιὰν παρέχειν. id eſt, Aureã regis Perſarum platanum tantopere decantatã, nec cicadæ quidem vmbram porrigere poſſe. Innuere voluit platanũ auream (monumentum Xerxis qui platanum ex auro, veræ & ab ipſo adamatæ æmulam, fundi iuſſerat, patulis ramis diffuſam, ad diuitiarum oſtentationem) quam tantopere fama celebrem & ſcripta reddiderunt, præter nudum nomen vix quidquam habere.

Semel in laqueum vulpes. 62

Periculum expertus metuit.

Ἅπαξ ἁλώπηξ εἰς πάγην. id eſt,
Vulpes ſemel laqueum ſubit.

Iambicus dimeter prouerbialis de aſtutis hominibus quos haud procliue eſt poſt primum errorem iteratos tenere: ſemel expertus quãtum opum hauriant lites quantúmque moleſtiarum pariãt, litium laqueos declinat, & cum piſcatore ictus ſapit poſtliminio. Prudentis non eſt denuo eundem in lapidem pedem offendere. Coniugii turbas repetentẽ naufragio cõparat Grçcum epigramma, iam ſecundo pelagus tẽtanti. Annotat Suidas etiam aliter efferri, ἀλλ' οὐκ αὖθις ἁλώπηξ. Non iterum vulpes, vt ſubaudiatur εἰς πάγην, in laqueum.

Auris ferre dedit. 63

Quæ obliuione delenda volumus.

Αὔραις φέρειν, id eſt, Ventis ferre prouerbialiter damus quæ irrita & obliuione obliterata volumus. Menãder hiſtoricus. [illegible], id eſt, At Chaganus Scytharum ductor iuramentum præſtitum ventis ferre dedit, copiáſque adunabat correpta ſubito tuba bellis amica. Horatius odarum primo, Tradam proteruis in mare Creticum Portare ventis. Vergilius Aeneidos nono, Sed auræ Omnia diſcerpunt & nubibus irrita donant.

Vbi Seruius Honoratus ita, Quæ inutiliter iubentur, dicitur ventus diſcerpere. Theocritus in Dioſcuris.

Τὰ δ' ἐς ὑγρὸν ᾤχετο κῦμα Πνοιὴ ἔχουσ' ἀνέμοιο. id eſt,
In mare verba leues rapuerunt omnia venti. Tale eſt & Ouidianum illud. Et iubet Aeolios in freta ferre notos. Gregorius Nazianzenus in carminibus primo [illegible] αὔραις φέρειν. id eſt, Id quod ſi falſum eſt, auræ differant.

Tanquam torrens. 64

Δίκην χειμάρρου, Torrentis in morem, fieri dicitur quod confertim & affluenter fit. Demoſthenes oratione de Corona, [illegible] δίκην χειμάρρου [illegible]. id eſt, Ni repente mutato

mutato conſilio nobis ſe coniunxiſſent Thebani, cuncta belli moles in hanc vrbem velut torrens quiſpiam inundaſſet. Homerus Iliados quinto comparat impetum Diomedis nunc hos nunc illos adſultantis torrenti hybernis aucto aquis & obuia quæque diſſipanti, ita enim inquit.

ποταμῷ πλήθοντι ἐοικὼς χειμάῤῥῳ.

Torrenti ſimilis tumido qui perdidit alueo.

Herodotus, *χειμάῤῥῳ ποταμῷ ἴκελος* id eſt, torrentis fluuij perſimilis. Philon Iudæus de ſeceſſu à vulgo loquens, *ὡς μὴ τῇ ῥύμῃ τῆς φορᾶς, καθάπερ ἀπὸ χειμάῤῥου βίας κατασυρῆναι.* id eſt, Ne curſus ſi tanquam torrentis impetu euertatur. Alio ſenſu dictum eſt illud à Gregorio Naz. in Athanaſium *προσλαμβάνων ὥσπερ οἱ χείμαῤῥοι τὰ παρεμπίπτοντα.* id eſt, aſſumens quemadmodum torrens quicquid affuit, quod dici poterit de eo qui quicquid forte occurrit, ad ſui detorſionem trahit. Suidas de Demophilo Conſtantinopolitano præſule, *οἷος ἦν πάντα ὁμοῦ συγκυκᾶν τῇ φορᾷ, καθάπερ ἄτακτος χείμαῤῥος, πολλὴν ἐν τοῖς λόγοις τὴν συρφετὸν ἄγων,* id eſt, Potens ſimul omnia commiſcere confuſo orationis impetu, in modum vagi torrentis, multum limi in dicendo ſecum trahens.

Lapides loqueris. 65

De duris & moleſtis verbis.

Lapides loqueris prouerbiali figura dixit Plautus in Aulularia, pro duris & auditu grauibus ac moleſtis verbis, ita enim Megadorus ſenex ad ſororem iubentem vt iam grauis ætate vxorem domum duceret, loquitur,

Quia mihi miſero cerebrum excutiunt
Tua dicta ſoror, lapides loqueris.

Indicat illius verba tam grauiter animum perculiſſe, vt non potuerit ſaxis ſauciari magis. Huius adagij in noſtrate lingua manſit hactenus vſus.

Gaditanum. 66

De molli & effœminato.

Gaditanum non citra prouerbialis ſalis acrimoniam pro molli & effœminato poſitum à Martiali video, vt libro 5. Cantica qui Nili, qui Gaditana ſuſurrat. & in Gaditanis puellis laſciuiam ſingularem prædicat vbi inquit, Nec de Gadibus improbis puellæ,

Vibrabant ſine fine prurientes,
Laſciuos docili tremore lumbos.

& libro vndecimo Tarteſſiacam manum vocat petulantem & nequitias Gaditanas edoctam.

Et Tarteſſiaca concrepat æra manu. Porrò per Nili cantica haud dubie Canobitarum ſympoſia perſtringit impudicis canticis perſtrepentia, qua de re plura in *κανωβισμῷ* diximus. Idem lib. 1. improbum Concilium Gaditano aſſimilat, Quod de Gadibus improbus magiſter. Idem lib. ſexto de Teleſthuſa laſciuiſſima puella,

Edere laſciuos, & Betica cruſmata, geſtus,
Et Gaditanis ludere docta modis.

Cucumere veſcens, chlamydem texito. 67

Ne ſui mulier obliuiſcatur muneris.

Recenſetur nominatim parœmiæ nomine in Athenæi dipnoſophiſtarum 3. verſiculus talis.

Τὸν σικυὸν τρώγουσα, γύναι, τὴν χλαῖναν ὕφαινε.

Contexas mulier, cucumi quum veſcere, lænam.

Neque tamen authoris iudicium illic fit, neque ſenſus explicatur. putat Hermolaus Barbarus vir ſanè extra omnem controuerſiam doctiſſimus, dictum propter textrices, quæ plerunque venereæ ſint, quam vim excitare credatur cucumeris eſus, vnde Demetrius Ixion *σικυὸν* etymon (ſic cucumis vocatur) deriuari voluerit *παρὰ τὸ σίκαξ ἢ κύειν*, quòd veneris appetitum extimulet, cui refragatur Diphili medici authoritas cucumin *ἀφροδισίων ἐφεκτικὸν* dicentis, hoc eſt, venerem cohibere. cui & Simeon Zethus ſubſcribit, eius vſum *τὴν ἐπὶ τὰ ἀφροδίσια κίνησιν ἀμαυροῦν* prædicãtis, id eſt, ſenſum venereæ cupiditatis obliterare. imò tota medicorum ſchola eandem ſequitur opinionem. Itaque aliò referri parœmiæ ſenſum ſuſpicio eſt, ac potius induſtriæ ſedentariæ ſignificationem præ ſe ferre, vt moneat fœminas officium ſuum (quo olim in texendo ferè diſtinebantur, vt toties Homerus inculcat) facere, neque delicijs à labore auocatas ſuperſedere & *σικυὸν* peponem hic dici arbitror, quem ita Theophraſtus & Attici nominant, *σπερματίαν* quaſi ſeminoſum (vt Ouidiano vtar vocabulo) vocat Pollux, cuius in delicijs mirus eſt vſus. Eſtque hic clariſſimus prouerbij intellectus, Ne ſedentariæ operæ, hoc eſt, textrinæ tuique muneris obliuiſcere mulier, quum pepones ciborum delicias mandis. Quid enim gratiæ habeat verſiculus iſte, ſi innuat, vt mulier videlicet texendo cucumerem manducet (ea nanque ſunt Barbari verba) non video, quem tamen ſecutus eſt diſſimulanter Cælius. Ego doctioribus præiudicatum nolim, ſententiam libenter mutaturus, vbi certiora doceat.

Tritones piſcinarum. 68

De guloſis.

Cicero libro epiſtolarum ad Atticum ſecundo, Si erit nebulo iſte cũ iis Dynaſtis in gratia, non modo de Cynico cõſulari, ſed ne de iſtis quidem piſcinarum tritonibus poterit ſe iactare. Piſcinarum tritones nominare videtur cupediuoros gaucones, gulæ proceres, qui piſcinis impendio delectarentur. nam luxus antiquitus præcipuè erat in piſcium eſu, inter quos ea ætate præſtabat Hortenſius orator qui piſcinam apud Baulos habebat, Philippus, & Lucullus, vt memorat Plinius libro nono. Quod ſtudium principum ciuitatis notat eodem in libro Cicero his verbis. Noſtri autem principes digito ſe cœlum putant attingere, ſi mulli barbati in piſcinis ſint qui ad manum accedant, alij autem negligant. Niſi intelligas allegoricè per piſcinas, magiſtratuum mœnia, ad quæ Tritones illi & principes prouehant palpones ſuos, quod ipſis collubitum ſit, cuncta ad ipſorum nutum facientes, vt Piſcinarum Tritones ſint, qui potentia ſuſtulti primáſque partes in repub. obtinentes dignitatibus officiiſque ciuilibus ornent, ſi non potius onerent aſſentatores ſuos ipſorum dictis applaudere doctos. Fuit autem Triton fabuloſus maris deus, ex Neptuno & Amphitrite genitus, ſuperna corporis parte vmbilico tenus homo, inferna in biſulcam caudam deſinente delphinus.

Cœni agitator. 69

Seditioſis & turbatoribus.

Βορβοροτάραξιν quaſi cœni agitatorem prouerbiali voce turbulentum & ſeditioſum hominem, quique turbis rempubl. commiſcet & factionum diſſidia excitat, appellat in Equitibus Ariſtophanes. Metaphora ſumpta ab iis qui lutum & ſterquilinium commouent. Sic enim loquitur de Cleone.

ὦ βορβοροτάραξι, καὶ τὴν πόλιν ἅπασαν ἡμῶν ἀνατετυρβακώς. id eſt O cœni agitator qui remp. noſtram ſurſum ac deorſum commouiſti. Quin & omne quod ſordidum eſt & impurum *βορβορώδη*, id eſt, lutulentum prouerbialiter vocant, Proclus Conſtantinopol. epiſcopus, *φύγωμεν τοὺς ταραχώδεις καὶ βορβορώδεις* (ita enim reponendum eſt pro *βορβώδεις*) *τῆς ἀπάτης ὀχετοὺς, τοὺς θεομάχους λέγω αἱρετικούς.* id eſt, Fugiamus turbidos & cœnoſos impoſturæ alueos, hæreticos inquam deo aduerſantes. A cœno etiam illa parœmia fluxit, *βαθεῖ βορβόρῳ συγκαλύπτεσθαι.* id eſt Alto cœno operiri, qua vſus eſt Gregorius Nazianzenus in Inuectiua priore, nominatim prouerbij nomine quũ ait, *ἀλλὰ βαθεῖ βορβόρῳ, τὸ δὴ λεγόμενον, καὶ βαθεῖ ζόφῳ πλάνης καὶ ἀγνοίας συγκαλυφθεὶς* id eſt Sed alto cœno (quod dici ſolet) & tenebroſa erroris imperitiæq; caligine opertus fuit. Gregorius Palama Theſſalonicenſis, *εἰ μὴ τὸ ἐμὸν ἐράσμιον κάλλος συγκαλύψεις βορβόρῳ.* id eſt, niſi amabilem meam pulchritudinẽ cœno inuolueris, hoc eſt animæ labem induceris Nazianzenus in ſtelitéut *ὡς ἐν βορβόρῳ κυλισθεὶς κατὰ τὴν παροιμίαν.* id eſt, Sus iuxta parœmiam in cœna volutatus. Idem in ſecunda, *κακίας βορβόρῳ γέμοντι*, id eſt cœno nequitiæ referto. Idem in funebri oratione patris. *τὸ ἐλεύθερον καὶ ἀνεπηρέαστον ἀπὸ τῶν ἀγωγῶν*, id eſt, liber & immunis a luto mentis ſtatum demergente. Ioan. Chryſoſtomus de eo qui in peccatorum ſentinam recurrit, *πάλιν φύρεις βορβόρῳ*, id eſt, iterum cœno te inquinas. Nazianzenus in Athanaſium *τοσοῦτον τῷ πηλῷ συνεχώσθη, ὡς μὴ δυνηθῆναι μηδὲ βλέψαι πρὸς τὰς τῆς ἀληθείας αὐγάς.* id eſt, Vſque adeo limo immerſus fuit, vt veritatis iubar obtueri nequiuerit. Cercidas Megalopolites apud Stobæum.

ὧν τὸ κέαρ πηλῷ σέσακται καὶ δυσεκνίπτῳ τρυγί. id eſt,

Quorum eſt farta mens luto,
Et fæce, quam vix eluas, immergitur.

Præ formicis exilis. 70

De tenui & gracili ſupra modum.

Ὑπὲρ τοὺς μύρμηκας ἰσχνός. id eſt, Præ formicis exilis. Prouerbiali figura dicitur de gracili & ſupra modum tenui, ſiue ad laudem, ſiue ad vituperiũ malis trahere. Syneſius in Epiſtolis, *ἡμῖν δὲ ἦν τις θεράπαινα ἐκ Ποντικῆς, ἣν συνελθοῦσα καὶ τέχνη καὶ φύσις, ὑπὲρ τοὺς μύρμηκας ἰσχνὴν εἰργάσαντο.* id eſt. Erat nobis ancilla Pontica, quam cura & natura in vnum coniunctæ, formicis exiliorem reddiderant. Sic Terentianus Chærea, curatura iunceas fieri virgines dixit, & vincto pectore iuberi eſſe, vt graciles fiant. Huc ſpectat formicinus gradus apud Plautum in Menæchmis. & apud Martialem epigram. tertio Pectus cicadæ, cruſculúmque formicæ. Græci quoque à veſparum exilitate *σφηκώδεις* quaſi veſpeos ſeu veſpiformes graciles nominant, & *λαγαροὺς* à macie & exilitate quæ in lumbis ſpectatur, hoc quidem *ἀπὸ τῶν λαγόνων* à lumbis, illud *ἀπὸ τῶν σφηκῶν*, id eſt, à veſpis, à quarum exilitate *σφήκωμα* Medicis linamentum dicitur, & apud Arithmeticos *σφηνίσκος* figura ſolida diſparibus ſpatiis conſtans, à veſparum nimirum ſimilitudine, quarum corpuſculo circa medium conſtricto compreſſóque, hanc molis figuram aſſimulant, vt lib. 2. docet Nicomachus Geraſinus.

Floccos demere. 71

De aſſentante vel adulante.

Κροκύδας ἀφαιρεῖν. id eſt, Floccos demere prouerbialiter dicitur qui alicui aſſentatur & palpum obtrudit, & adulationis gratiã quiduis factitat, vt annotatur ab Eudemo Ariſtophanis. *εἴ τις κολακεύων παρὼν ἐγγὺς τὰς κροκύδας ἀφαιρεῖ* id eſt, Si quis palpatur præſens & floccos auferens. Idem & *κροκυδίζειν* dicitur. Familiare hoc officij genus eſt adulatoribus vt pilos, floccos, & puluiſculum curioſe de veſtibus colligant, quod *κροκυδισμὸν* nominant, Heſychius *κροκυλεγμοί*.

Pugna conſilia ſcindit. 72

Μάχη διακόπτει βουλάς, id eſt, Conſilia abrumpit pugna. Hemiſtichium prouerbiale, quo ſignificatur non ſolum in prælij conflictu, vbi ad manus vtrinque ventum eſt, ſæpenumero recte prouiſa conſilia turbari & inutilia reddi, verumetiam, in quauis contentione animi impetum & acrimoniam retundi atque hebeſcere. Acrior in diſputando altercatio ſæpius confundit ingenium, memoriam obliterat, & præcogitata argumentorum arma prorſus extorquet è manibus, induſtriámque expectorat. Extat apud Heſychium.

Cucurbitino capite. 73

In ſtupidum & vecordem. In capitones qui inſigniter grande habent caput, aut in ſtupidos quòd conuitio vulgari capitones ita audiant, diſtringi poterit illud Hermippi Comici,

τὴν κεφαλὴν ἔχει ὅσον κολοκύντην. id eſt,

Caput habet quantum cucurbita. Cucurbita autem ſeſſilis in amplam ſolet aluum intumeſcere, vnde Vergilius, Et grauis in latum demiſſa cucurbita ventrem. Accommodari ad vſum poterit hoc modo in vecordem & inſulſum, Quantum arbitraris ſapientiæ ineſt τῇ κεφαλῇ ὅζῃ κολοκύντῃ, i. capiti cucurbitino. Sic laxo tumore diſtentas tibias habentem, cucumerinos habere pedes dixit Plato Comicus in Laio,

Σικυοῦ πέπονος ἀπαλοῦ κνήμας ἔχει. id eſt,

Maturi ac mollis cucumeris tibias habens. & Anaxilaus Τὰ δὲ ...ὦ... ματθον ἢ ... i. Digitis cedebant turgidi tali magis, Quàm maturus cucumis. Dictum eſt alio ſenſu illud Apuleij in 1. de Aſino, Nos cucurbitæ caput non habemus, vt pro te moriamur, quo innuit prouerbiali figura, haud temerè neci obiiciendos homines, inſtar cucurbitarum quas vulgatus vſus viliores facit.

Megabyzi ſermones. 74

Dicta inſolenter. Μεγαβύζειοι λόγοι. id eſt, Megabyſia dicta, prouerbiali ſchemate dicũtur ſuperba & inſolentius ac velut elato magnúmque ſpirante animo dicta, quaſi μεγαφώνοι: cuiuſmodi Thraſonica apud Romanas aures vocitantur. A Megabyzis ſatrapis regis Perſarum, in quo genere hominum ferocia plerunque & impotens ſupercilium ſpectatur, nata parœmia. Megabyzi meminit non ſemel Herodotus. Sic Megabocchum appellat Cicero Pompeium haud vano inſolentiæ ſingularis cõuitio, quòd Bocchum Africæ potentem regem faſtu tyrannico imitaretur.

Quo curris potius quàm ad ephebum? 75

Ποῖ τρέχεις, ἢ ἐπὶ τὸν ἔφηβον; id eſt, Quò curris potius, quàm ad ephebum? De Apollonio Tyaneo dictum fuiſſe, prouerbiique honorem ſortitum teſtatur Philoſtratus libro 1 commentar. de eius Philoſophi vita, idque ex oraculari reſponſo, quo Æſculapius per flaminem ſuum profeſſus fuerat ſe gaudere ſub Apollonij ephebi teſtimonio valetudinem priſtinam hominibus reſtituere, quæ fama illico ita paſſim apud Cilices finitimóſque populos inualuit, vt eos qui ad Aeſculapium voti cauſa, aut valetudinis ergò proficiſcerentur, percontari ſoliti fuerint, Ποῖ τρέχεις, ἢ ἐπὶ τὸν ἔφηβον, id eſt, Quò abis potius quàm ad ephebum? volentes innuere, nil opus eſſe peregrinationem ſuſcipere, quum votis abundè ſufficere poſſet præſens Apollonius cum pubertatis annos ingreſſus. Trahi poterit ad vſum quando ſignificare volumus non opus eſſe, vt *Vſus adagij.* quis hunc aut illum ſenem conſulat velut oraculum quodpiã, ſufficere poſſe iuuenem quempiam raræ eruditionis multiiugæque lectionis: Libuit illud docere, quoniam Eraſmus noſter dicat parum liquere, quid ſibi velit Cilicium illud adagiũ: eóque magis quòd exiſtimet ab oraculo Apollinis, quo feſtinabatur vndique, ſumptum eſſe. Cur autem non ſimiliter vt ille verterim. Quo properas, num ad ephebum? nequis temeritatis me inſimulet, ratio reddenda eſt, quod apud Græcos eam vim habeat coniunctio ἢ, vt vel comparatiui virtutem includat, vel ſubauditi dictionem μᾶλλον poſtulet, quomodo & poſitiuo gradui idem apud illos familiare eſſe ſolet: id quod exemplo vno atque altero conuinci poſſit. Homerus Iliad. primo. Βούλομ' ἐγὼ λαὸν σόον ἔμμεναι ἢ ἀπολέσθαι. id eſt, populum eſſe ſoſpitem volo potius quam extingui. Lucæ decimo octauo. κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ἢ ἐκεῖνος, id eſt, abiit ille in ſuas ædes iuſtificatus magis quàm alter, ſiue, præ altero illo.

Priuſquam in medulla obriguerit. 76

Initio mali occurrendum eſſe tempeſtiuè, ſignificare volentes, antequam inueteraſcat malum, vti licebit prouerbiali Sophronis Mimographi dicto ex libello quem Muliebria trophæa inſcripſit.

Πρὶν αὐταῖς τὸν τόζον εἰς τὸν μυελὸν ἐμπεπηγέναι. id eſt,

Prius quam morb in medullam obriguerit.

Iuuentutis vitiis, tenella etiamnum ætate & cerea, medendum eſt, Iratum ſeminã obruenda ſunt maturè, priuſquam ſimultas animis altè inſederit. Medulla metaphoricè quod intimum eſt dicitur, vnde Medullitus fieri dicitur quod ex animo intimo fit, Plautus in Truculento,

Oſtendiſſe ſciam mihi medullitus infidelem nunquam dum viuam, fore. Ennius ſatyr. tertio apud Nonium, Enni Poeta ſalue, qui mortalibus

Verſus propinas flammeos medullitus.

Varro, Medullitus aquiloniam intus ſeruat frigidinem. Medullæ metaphora aliter vſus eſt Marcellinus lib. 16. Sed eos medullis prouinciarum ſaginauit Conſtantius. Porro σκιρροῦσθαι duo ſignificet & indureſcere ſcirrhi inſtar, & mucere ſiue in mucorem abire, nam vt annotat etymologici autor, σκίρος ſitũ & ſqualloram difficulter eluibilem ſignat, & Eupolis pro mucore calci mucidi vocem hanc extulit.

Manſum malè reiicias. 77

Citat Suidas ex Ariſtophanis Equitibus trochaicum hunc acatalecticum & prouerbialem,

Εἶτ' ἐφλαύρως ἐμάσω, ἀπέβαλες τὸ εὕρημα.

Manſum reiicias male, quod repperiſti non bene.

In eos quibus optime ſuccedit præter animo ſententiam. Oſtendit idem, quadrare in eos quibus præter expectationem feliciter & ex animi ſententia aliquid ſuccedit, eius enim hæc ſunt verba, ... nam laboribus aliquid acquirere, ſtudium & propenſam hominis voluntatem atque induſtriam teſtatur, ac temere inuenire fortuitum eſt nec induſtriæ laudem meretur. Quo loco Suidæ codex mendoſus eſt, atque ita emaculandus, ... pro ... Dictum eſt autem ab equitum cœtu in Cleonem, qui rerum ad Pylum feliciter geſtarum gloriam ad ſe trahens, in Prytaneo reipubl. impendiis vt aleretur, obtinuerat: Competit ergo in eum qui facinus aliquod nulla ingenii ſagacitate aut prudentia peregit, ſed temerè, magnámque laudis partem inde velut ſingularis induſtriæ teſtimonium quærit. Conueniet etiam meo iudicio non malè in indignos ſplendida quapiam conditione, aut opimo ſacerdotio, aut honoribus, quos malis artibus inuolarint vel cæcæ deæ beneficio nacti ſint, in quos conuenientiſſime iſta imprecatio detorquebitur,

Εἶτ' ἐφλαύρως ἐμάσω, ἀπέβαλες τὸ εὕρημα. hoc eſt,

Reiicere vt manſum ſic poſſis, vt es adeptus improbè.

Lepus leonem trahit aureo laqueo. 78

In captatores. Ἕλκει λαγὼς λέοντα χρυσέῳ βρόχῳ. id eſt,

Lepus leonem reſte ductat aurea.

Senarius eſt prouerbialis cuius in largitiones & munerum corruptelas vſus eſt. Natum dicterium a quodam lagophthalmo (ita medici nominãt eum qui palpebris hiantibus leporum more indormit) qui principem datis muneribus corruperat.

Obolum ſuper deos euehunt. 79

Gregorius Nazianzenus in priore Inuectiua in Iulianum, καὶ τὸν ὀβολὸν ὑπὲρ τοὺς θεοὺς ἄγουσι μετὰ τῆς ὀφρύος. id eſt, Et obolum cum ſupercilio ſupra deorum conditionem extollunt, Loquitur de philoſophis qui magno faſtu & adducto ſupercilio laudant vilia & vix obolo digna, eáque ad cœlum vſque laudibus vehunt. Conueniet in eos qui indigno gloriam immeritam attribuunt, ambroſiáque alendum prædicant vix mediocrem eruditionis laudem promeritum: aut qui rem contemptam & vix aſſe dignam, velut ineſtimabilem maximi faciunt, tales enim Obolum prædiis extollunt. Poterit non inuenuſtè & ad idololatras transferri, hoc eſt, auaros iſtos Euchiones, qui aurũ religioſè habent & diuinos tantum non honores illi deferunt in arcis cuſtodito.

Proteruia ignominiam præcedit. 80

Συντριβῆς προηγεῖται ὕβρις, id eſt, Proteruia ruinam præcedit: qui integer eſt ſceleris, calamitoſam ignominiam non incurrit neque capite aut fortunis oppugnatur, iuxta vulgare dictum, qui non peccat, non luit in ære: culpa enim damnoſa eſt. Meminit huius prouerbii Nazianzenus in eadem inuectiua. καὶ πρὸ μὲν συντριβῆς ἡγεῖται ὕβρις, αἱ παροιμίαι καλῶς φασί, πρὸ δὲ δόξης ταπείνωσις, ... i. Præcedit ruinam proteruia, vt præclarè loquitur parœmia, & gloriam humiliatio. aut vt clarius dicam, Proteruiam comitatur ruina, humiliationem gloria. Συντριβὴ capitis diminutio vocari poteſt iureconſultorum vocabulo, quum alicuius fortunæ & ſtatus affliguntur atteruntúrque.

Mulierum accipitres. 81

De mulieroſis. Γυναικιέρακες, velut mulierum accipitres prouerbii ſpecie mulieroſi & mœchi dicuntur inſanis amoribus operati, & pudicitiæ muliebri inſidiantes. Eunapius, ni fallor, de Zenonis Iſaurici Imperatoris fratre Longino impuriſſimo homine ſcribens, ſubinfert, δεινοὶ γάρ οἱ γυναικιέρακες ... i. Norunt etenim iſti mulierum accipitres ſpecioſas excogitare cauſas ad irretiendas fœminas. Effictum inde nomẽ quòd accipiter rapax ſit auis. Eiuſmodi homines libidinoſos & formarũ inſidiatores λίχνον ὄμμα καὶ ἀσελγὲς παίζειν hoc eſt, ganearum & procacem oculum paſcere cum Aeliano dicemus, ſic enim ille. ... id eſt,

id eſt, Is ſaginans flagitioſis epulis procacē & obſcœnum oculū, Ceteris orgia ſpectare gliſcebat, haud initiatus.

Cyclopicum monſtrum. 82

Immanis homo & expers humanitatis. Κυκλώπειον τέρας, id eſt, Portentum Cyclopicum, de inmani & humanitatis omnis experte homine dicitur. Citatur à Suida inter conuitia Bacchanalibus iactari conſueta. Confinxit modo Arrium Haeſiarcham impoſtorem ſceleratum, τέρας τι καππαδόκιον, id eſt, Portentum Cappadocium nominat Gregorius Nazianz. in oratione Athanaſio dicta, quòd Cappadocum gens improba & flagitioſa vel adagio illo, quo inter tria cappa pēſſima cenſetur, innotuerit. Cicero in oratione poſt reditum in ſenatum: Cum hoc homine, aut cum ſtipite Æthiope nihil crederes intereſſe, ſine ſenſu, ſine ſapore, elinguem, tardū, inhumanum, neglectum, Cappadocem, modò abreptum de grege venalium diceres.

Venturā per dioptram proſpicit. 83

De cordato homine qui ſagaciter odoratur & præuidet imminens periculum, appoſite dicetur illud Piſidæ,

Ταῦτα πρὸ πολλῶν τῇ διόπτρᾳ προὔβλεπεν. id eſt,

Hæc ante multò per dioptram proſpicis.

Senarius eſt iambicus, Tralatio petita ab inſtrumento geometrico quo explorant turrium & propugnaculorum altitudinem librato per foramen viſū, quod Græci à perſpiciendo διόπτραν & διόπτρας vocant. Quiſquis igitur propria induſtria rei cuiuſuis præſagit, Ingenij dioptra rerum exitum proſpectare dicetur.

Caprarum nomina. 84

De re inutili. Αἰγῶν ὀνόματα, id eſt, Caprarum nomina: prouerbium eſſertur de re friuola & inutili, nam quum ſimiles inter ſe capræ ſint, ſtulte operam collocat, qui illis nomina quibus dignoſcantur imponit, quippe quum illa ctearı ſoleant in differentibus ſpeciebus, diſcriminis gratia, quod in caprarum genere nullum eſt aut exiguum admodum. Qui ergo conſimilium rerum colluuiem congerit, Caprarum nomina recenſere illum dictitabimus. Refertur in Suidæ collectaneis.

Nihil cunctandum. 85

Quoties detrimentoſam eſſe cunctationem ſignificabimus & præcidendam omnem moram, eleganter vſurpare licebit illud Bacchilidæ Lyrici poetæ, quod apud Athenæum legitur libro 14.

Οὐχ ἕδρας ἔργον οὐδ' ἀμβολᾶς. id eſt,

Haud ſeſſione aut comperendinatione opus eſt.

Cœlo tenus altum. Οὐρανομήκης. 86

De ſublimi & incomparabili. Οὐρανομήκης, hoc eſt, Cœlo tenus altum, prouerbiali voce frequenter ab authoribus vſurpatur, pro ſublimi & incomparabili. Philon libro περὶ τοῦ πάντα σπουδαῖον εἶναι ἐλεύθερον, aut vt manuſcripti codicis, qui Bononiæ in bibliotheca S. Saluatoris extat, inſcriptio præfert, ὅτι πᾶς ὁ ἀγαθὸς ἐλεύθερος, ſic de laborē virtutum parētē loquitur, οἱ δὲ χαλεπὸν μὲν ... ἡγούμενοι, ... γεωργῶν τρόπον ... οὐρανομήκεις ... ἀθάνατα ... id eſt, At qui otium noxiū eſſe iudicant, & labores amāt, hi agricolarum in modū qui generoſos ſtolones plantant continua induſtria quaſdam virtutū viuiradices cœlo tenus altas propagant, perennia atque immortalia germina. Iphicrates Thebanus (vt ex Lyſia commemorat Ariſtides) ita gloriabatur ab Ariſtophonte reus factus, ἐμοὶ γὰρ ... ἕστηκεν ἐν τῇ Πελοποννήσῳ μαρτυροῦσα τὴν ἀρετήν, id eſt, Erecta mihi ſtat in Peloponneſo columna cœlo tenus alta, virtutis meæ teſtimonium, innuens res à ſe fortiter geſtas in Peloponneſo, immortalem ſibi famam peperiſſe. Athenæus commemorat lib. 1. Cleonis cuiuſdam Thebani cantoris ſtatuæ inſcriptum epigramma, cuius hemiſtichium eſt, οὗ κλέος οὐρανομήκης, id eſt, Cuius cœlum ferit ardua fama. quod alluſum videtur ad Homericum illud, ἐπεί σευ κλέος οὐρανὸν ἵκει. id eſt, Ferit cœlum ardua fama. Ariſtophanes in Nubib.

Οὐρανομήκη ῥήξατε μοι φωνήν. id eſt,

Cœlo tenus grandem vocem erumpite mihi.

Citat & Suidas ex Ariſtophanis Nebulis κλέος οὐρανόμηκες ἐν βροτοῖσιν ἴσχεις. id eſt, Habituras es inter mortales ad cœlum vſque diffuſam gloriam. Quod de Eraſmis, Budæis, & id genus heroibus qui ſcriptis clari ſunt, dici conueniet. Huc ſpectat & illud ex hiſtorico quopiam, εἰς τὸν οὐρανὸν ... id eſt, *Clamorem ad cœlum efferre.* clamorem ad cœlum vſque extulerunt, quod Virgilius dixit, It clamor cœlo. Imitatus eſt iſtud Horatius Oda prima, Sublimi feriam ſidera vertice, & alibi, Attingit ſolium Iouis. Nec abludit hinc Syneſij illud, ἄστρα ψαύουσι τῇ κεφαλῇ ... id eſt, Is cœlum vertice pulſat. Extenditur hæc vox etiam ad omne quod procerum & altum eſt, ſic ἐλάτην οὐρανομήκη proceram & ingētem abietem dixit in Odyſſea Homerus, ad inſtar Elates ſororis Molionidarum, quibus vaſtam corporis molem Fabula tribuit. Eodē pertinet & illa locutio, οὐρανομήκη κλέος ... Herculis æternam gloriam reliquit, pro magna. Huius generis hyperbolas attingit & πυργοῦσθαι pro in altum euehere, & quaſi turrificare Ælianus, ... id eſt, Probè intelligebat Meſſapius poeta Ennius, quantum præſtare poſſit Homerus in laudanda & educenda turris in morem gloria hominum atque euehenda, idque ex Encomio quod Achilli dedit. Damaſcius Syrus in philoſophica hiſtoria, τοῖς ... φιλοσοφίαν ... πυργώσασι, id eſt, His qui Philoſophiam ad altiſſimum rerum faſtigium euexerunt. Antipater Sidonius de Æſchylo,

Ὁ τραγικὸν φώνημα καὶ ὀφρυόεσσαν ἀοιδὴν

Πυργώσας στιβαρῇ πρῶτος ἐν εὐεπίῃ. id eſt,

Qui Tragici faſtum primus ſtrepitūmque cothurni,

Ceu turrim elato carmine inædificas.

Quo alludens Ariſtophanes in Ranis πυργώσας ῥήματα illum dixit, quod turgeret vocabulis compoſitis & turris ritu aggeſtis, quomodo metaphorice Nazianzenus fœminas comæ aggeſtum in alta tum educentes, turrificare crines loquitur, ibi Μὴ κεφαλὰς πύργου ... γυναῖκες, id eſt Ne caput ædifica haud natiuo fœmina crine. Qua de re plura diximus in cōmentario de Coma. Ariſtophanes in Pace, πυργοῦσθαι πτερόν, id eſt, Aîtem turrificare, pro extendere & in amplius faſtigium educere. Mimnermus poeta apud Stobæum de medicis arrogātibus, qui magnos ſibi ſpiritus ſumunt, dixit πυργοῦντες αὐτούς, velut turrificantes ſuam gloriam.

Mergorum inſtar. 87

Inexplebilis ingluuies. Αἰθυίας τρόπον, id eſt, In modum mergorum, De inexplebili ingluuie & nunquam ſatiata edacitate dicitur. Philon Iudæus libro de vita contemplatiua, οἱ ... αἰθυιῶν ἐμφορούμενοι ... id eſt, Qui expleti mergorum in morem ita penitus obſonia abliguriunt, vt & ab oſſibus arrodendis non abſtineant. Eſt autem αἴθυια (quam mergum cum Geſnero doctiſſimo limatiſſimoque homine interpretor) inſatiabilis auis & voraciſſima, vel Oppiano teſte ab ignea quadam abſumendi vi nomen, vt ſuſpicor, habens, quomodo & Eryſichthon inter heluonum gurgites voraciſſimus, cognomento Αἴθων dictus fuit, teſtibus Athenæo, Lycophrone & Zeze.

Ruſticanus Oenomaus. 88

In iactatorem & magnos ſibi ſpiritus ſumentem. Ἀρουραῖος Οἰνόμαος, id eſt, Ruralis Oenomaus prouerbio dicitur qui magnos ſibi ſpiritus ſumit, & de præclara nobilitate aut inſigni eruditione ſe iactat, ruſticis alioqui moribus & e plebe natus, aut proletaria doctrina imbutus. Demoſthenes oratione de Corona vtrunque ſeme in Æſchine notat, quem patre ſeruo natum & ſubito oratorem factum inceſſit, quum ille pro Tromete Atrometum, velut impauidum, parentem ſuum præferret, & pro Empuſa à ſpectri cuiuſdam ſimilitudine ſic dicta, matrem, Glaucotheam, Nymphæ marinæ nomine vocitaret. deinde & Oenomaum Sophoclis tragœdiam malum hiſtrionem male egiſſe Æſchinem inſimulat. Proinde his verbis inuehitur in eum, ποτε δ' ἐκ φύσει κίναδος ἄνθρωπος ἐστιν, οὐδὲν ἐξ ἀρχῆς ὑγιὲς πεποιηκώς, οὐδ' ἐλεύθερον, αὐτοτραγικὸς πίθηκος, ἀρουραῖος Οἰνόμαος. id eſt, Hic homuncio natura eſt vulpecula, qui nihil vnquam ſani fecit aut liberale quod fuerit, ipſiſſima Tragica ſimia, rure natus Oenomaus. quanquam Philoſtratus paululum immutata lectione, non αὐτοτραγικὸς compoſita dictione, ſed fortaſſis ita, εἶναι ἐλέγετο αὐτὸ, τραγικὸς &c. diuiſum legiſſe videtur, quum in Ariſtide Sophiſta ita meminit περὶ τοῦ τραγικοῦ πιθήκου, καὶ τοῦ ἀρουραίου Οἰνομάου. id eſt, De tragica ſimia, & rurali Oenomao. Fuit autem Oenomaus Piſææ ditionis rex, Alxionis, Pauſania teſte, filius, vel vt alij fabulantur, Martis ex Sterope Atlantide, aut ſecundum alios ex Harpinna Aſopi, pater Hippodamiæ qui inſigni crudelitate filiæ procos non paucos interemit. Heſychius annotat Ruſticanum Oenomaū à Demoſthene dictum Æſchinem, eo quòd vicatim pagos circumiret Sophoclis Oenomaum hiſtrionico habitu actitans.

Ambitioſior Cleophonte. 89

De vecordi & indocto gloriæ auidiori. Φιλοτιμότερος Κλεοφῶντος. id eſt, Ambitioſior Cleophonte, Prouerbialis hyperbole in vecordem & indoctum gloriæ plus æquo ſtudioſum. Cleophon homo ignobilis, calcatio patre natus, literatum ignarus, primas ſibi in repub. partes Athenis vendicabat, in quem Plato Comicus fabulam cognominem Cleophontem docuit, cuius ſemel atque iterum meminit Athenæus. Extat apud Ariſtophanem. Dicetur itaque in ſcriptorem ineptum, qui tamen de principatu doctioribus non concedat.

Circa terram natat. 90

Περὶ γῆν νήχεται, id eſt, Propter terram natare dicuntur qui ad altiorum rerum contemplationem mentem non erigunt, ſed in terrenis fluxiſque rebus occupantur. Proclus epiſcopus Conſtantinopol. in epiſtola ad Armenios loquens de ſtrictutum diffinitione ab Ethnicis poſita, ... καλὰ δοκεῖ ... χαμαὶ ... περὶ γῆν νήχεται. id eſt, Quæ tametſi bellula videantur, humi tamen repunt, & ſecundum terram nata-

tant. Poteſt referri ad eos qui profanis literis ita penitus ſunt addicti, vt ſacrarum ſtudium, velut ſolis theologis concreditum, abnuant. Item ad ſtylum depreſſum & iacentem, nec vſquam iis, quas paſſiones & affectus vocant, aſſurgentem, quomodo dictum eſt illud à Fabio lib. 2. Inde fiũt humiles ſtatim & velut terram ſpectantes, qui nihil ſupra quotidianum ſermonem attollere audeant. Videtur autem petita metaphora ab his qui natandi imperiti aut artis diſſidentes pelago aut amni medio committere ſe non audent, ſed vicinam ripam littusve premunt. Nazianzenus oratione in Baſilium dicta, ὧν ἀνδραποδώδης ὁ βίος, καὶ χαμαιπετής, id eſt, Quorum vita ſeruilis eſt & humum ſpectans. Idem in epiſtola quadam, τὴν πεζὴν μετιὼν φιλοσοφίαν καὶ χαμαὶ ἐρχομένην, id eſt, Pedeſtrem humique reſidem philoſophiam amplecti. Idem ad Cæſarium fratrem. τὴν μικρῶν καὶ χαμαὶ ἐρχομένων φροντίδα, id eſt, Curam nonnullam habentes puſillorum humique ingredientium. Io. Chryſoſtomus, ἵνα τοὺς χαμαὶ συρομένους λογισμοὺς ἀνεγείρωμεν, id eſt, vt humi reptantes cogitationes erigamus. Heliodorus Emeſenus lib 1. Æthiop hiſt de Magia loquens, ἡ μὲν ἐστὶ δημώδης καὶ ὡς ἄν τις εἴποι χαμαὶ ἐρχομένη. id eſt, altera plebeia eſt, & vt quis dixerit, humi gradiens. Apud Theodoritu Marcus quidã χαμαιζήλους & ταπεινοὺς vocat caducarũ rerum ſtudio addictos.

A conſueto curſu deſiſtere.

Inhibere remos. 91

Quos Græci πρύμναν κρούεσθαι dicunt, quaſi puppim remorum niſu obuertere, id Latini inhibere remos, vtrúq; non ſine prouerbij ſpecie. Nazianzenus in epiſtola ad Eudoxium rhetorem, διὰ τοῦτο ἔγνωσται πρύμναν ἀνακρούσασθαι, τὸ τοῦ λόγου, καὶ συστεῖλαι ἡμᾶς αὐτοὺς ὥσπερ τὸν ναυτίλον φασὶν ἰχθὺν, ὅταν χειμῶνος αἴσθηται. id eſt, Ea propter decretum eſt, remos (quod dicitur) inhibere, & nos contrahere quemadmodum Nautilum piſcem ferunt, ingruentis tempeſtatis metu. Prouerbium eſſe facile apparet ex eo quod addit, τὸ τοῦ λόγου: Significat autem ſe decreuiſſe ſuperſedere, nec vltra pergere, à conſueto curſu deſiſtẽtem. namque hoc indicat & illud de Nautilo piſce adiectum, qui (vt Ariſtoteles, & Oppianus ſcribunt, ſummo in gurgite teſta conuexa quaſi velificatur, expanſis brachiorum cirris, mox ſi metus alicunde mali prehenderit, conuerſa teſta mare hauriens grauis pondere ſubſidit ocyſſime. Idem in funebri oratione in Baſilio dicta, ἐξαίφνης μεταβαλὼν πρύμναν τε ἐκρουσάμην ἐκείνῳ δείσας, καὶ ἰσοπαλῆ τὴν νίκην ἐποίησα, id eſt, Mutato repentè conſilio & remos inhibui, huic puppim ſiſtens, & victoriam ambiguam effeci. Aptiſſimè adagio vſus eſt Nicephorus Calliſtus Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ lib. 2. cap. 32. pro mutare ſententiam in diuerſum, loquens de Melitæ incolis aliam quàm prius opinionem de Paulo habentibus, ita inquiens, οἱ δὲ πρύμναν κρουσάμενοι τὰ ἐναντία λέγειν ἤρξαντο. id eſt, At illi inhibentes remos diuerſa de illo prædicabant. Quintilianus libri duodecimi procemio, ſimili figura dixit. Vnum modò in illa immenſa vaſtitate cernere videmur Mar Tullium, qui tamen ipſe quamuis tanta atque ita inſtructa naue hoc mare ingreſſus, contrahit vela, inhibétque remos, & de ipſo demum genere dicendi, quo ſit vſurus perfectus orator, ſatis habet dicere. Quid autem ſit inhibere remos, explicat Cicero lib 13 ad Atticum his verbis, Sed arbitrabar ſuſtineri remos, quum inhibere eſſent remiges iuſſi id non eſſe eiuſmodi didici heri cum ad villam noſtram nauis appelleretur, non enim ſuſtinent, ſed alio modo remigant & paulo poſt. Inhibitio autem remigum motum habet & vehementiorem quidem remigationis nauem conuertentis ad puppim. A quo nonnihil diſcrepat Thucydidis ſcholiaſtes græcus, & ex eo Suidas, exponens πρύμναν κρούεσθαι eſſe, quum paulatim ſubducimus, non autem ſubitè nauigium obuertimus, nam qui eo modo recedit, ad puppim remigat. Thucydides lib. 1. ἐθαύμαζον τοὺς Κορινθίους πρύμναν κρουομένους. i. Admirabantur Corinthios cur remos inhiberent.

Non propter pedis cum lyra diſsidium. 92

Refertur in Suidæ collectaneis prouerbium in eos, qui aliã ob cauſam puniuntur, aut mulcta afficiuntur, quàm ipſi exiſtiment, Ἀλλ' οὐ διὰ τὴν ἐν τῷ ποδὶ πρὸς τὴν λύραν ἀμαρτίαν, i. At non propterea quod pes lyræ haud reſponderit, aut ſi ita mauis, non propter pedis à lyra diſſenſum. vſus eſt Plutarchus in lib. De inutili verecundia. καὶ τις οὐ διὰ τὴν τοῦ ποδὸς πρὸς τὴν λύραν ἀμετρίαν, ὡς Πλάτων ἔλεγε, ἀλλὰ διὰ τὴν περὶ τοὺς νόμους καὶ δίκαια πλημμέλειαν. id eſt, tametſi non propter pedis à lyra diſcordiã, vt Plato aiebat, ſed propterea quòd in legum obſeruatione & æquitate peccetur. Illud verò obſeruandum eſt diſcrimen eſſe in lectione, ſed exiguum inter ἁμαρτίαν errorem, & ἀμετρίαν immoderationem, quando videlicet rhythmi & modulati pulſus modum non obſeruant & legem ſuam.

Fluxa fides & lubrica.

Ventis & ſcripturæ in aqua credere. 93

Ἀνέμοις πιστεύειν καὶ γράμμασι τοῖς καθ' ὕδατος, id eſt, ventis credere & literis in aqua deſcriptis: Prouerbij vice dicitur vbi fluxam in aliquo fidem & lubricam notamus & perfidiam perſtringimus. Nazianzenus ad Sophronium præfectum ὡς αὔραις δεῖ μᾶλλον πιστεύειν καὶ γράμμασιν ἐφ' ὕδατος, ἢ ἀνθρώπων ἀπορίᾳ. i. vt auræ potius fidendum ſit & literis aquæ inſcriptis, quàm mortalium rebus proſperis. Competet in inconſtantiam & malam fidem, hoc modo, Quod fœminarum auribus committitur, auræ te fidere & ſcripturæ in aqua cogita.

Tyrannidem exercere.

Gigantiſare. 94

Γιγαντίζειν Græci prouerbialiter vſurpant pro gigantum in morem tyrannice in alios ſtatuere, aut pro libidine ſubditis imperare. Pſides de Choſroe Perſarũ rege (de quo multa Procopius & Agathius in ſcripta retulerunt) ſcribens, ita inquit,

Γιγαντίζει καὶ τυραννεῖν αἱρεῖται. hoc eſt,

Gigantem agit, tyrannidémque ſuſcipit.

Legimus & γιγαντεῖον ὄνομα, nomen gigãticum, pro magno quodque multis ſyllabis connexum eſt, cuiuſmodi olim diuites audire gaudebant, pro Simon Simonides, vt eſt apud Lucianum, aut cuiuſmodi ſunt ſeſquipedalia verba Ariſtophani frequentiſſima: vel certè, pro nomine latè diuulgato & celebri propter facinora ingentia, quin & in Epigrammatibus Gręcis, γιγαντεῖαι χεῖρες, manus gigantææ pro validis, toroſis, & ingentibus leguntur. Sibylla quoque lib. 8. oraculorum, violentiam Romæ inceſſens eam χερσὶ γιγαντείαις, id eſt, giganteis manibus vti inſimulat. Sic procera corporis ſtatura homo minimẽque vulgari γιγαντώδης velut gigantæus vocatur. Suidas ex incerto autore, ἐῴκει τὸ σῶμα γιγαντώδει ἀνδρὶ, τὸν θυμὸν θηριώδει. Corpore gigantem referebat, animo belluam. Dauid propheta ſolis magnitudinem giganti comparat Pſal. 18. eò nãque ſimilitudinem refert Nazianzenus his verbis, λάμποντες ὡς νυμφίοι, ἀγαλλόμενοι ὡς γίγαντες. id eſt, fulgentis in modum ſpõſi, prægrandis ad inſtar gigantis. Gigantes autem immani corporis mole homines, & propter robur eximium in reliquum vulgus duriores fuiſſe, tyrannidémque affectaſſe, etiã ni Moſis liber de mundi fabrica ſcriptus teſtatur, quos Nephilim Hebręa lingua nominat terroris argumento, quo vulgus hominum metu præpeditum humi procumbere coram illis ſolebat. Memini legiſſe aliquando in Diui Menæ templo, quum illud expiaretur, ſpecum ingentem repertum fuiſſe, in quo permulta gigantum oſſa, viſendæ magnitudinis, ſepulta fuerint, quæ omnia Anaſtaſius Imperat. rei miraculo obſtupefactus, in palatiũ ſeponi curauerit. Solomõ in parœmiis prouerbialiter dixit, in cœtu Gigantum commorari, pro opprimi & male diſperire.

Echeti imperium. 95

Ἐχέτου ἀρχὴ, id eſt, Echeti imperium, rectè effertur in eum qui acerbe & inhumaniter imperiũ adminiſtrat, duriſque legibus ſubditos exercet, æquitatis & clementiæ præparcus. Nazianzenus in priore Inuectiua Iuliani Apoſtatæ, crudelitatem Echeti & Phalaridis, immanitati Arethuſiorum poſtponit his verbis, ὡς μικρὰν εἶναι τὴν Ἐχέτου καὶ Φαλάριδος ἀπανθρωπίαν πρὸς τὴν ἐκείνων ἐμφανῆ. i. Adeò vt Acheti & Phalaridis inclementia exigua ſit præ iſtorum immanitate. Eunapius in Chronographia, de Feſto proconſule (qui Valentis Imper. tẽporibus, incredibilem in ſuppliciis crudelitatem exercuit & tyrannidem in Aſia, loquens Homerico illum Echeto comparat. πέμπεται δὲ ἐς τὴν Ἀσίαν κατὰ τὸν ποιητικὸν καὶ μυθώδη Ἔχετον, καὶ εἴ τις ἄλλος ἐκ Θετταλίας ἢ Σικελίας τοιοῦτος. id eſt, Ablegatur in Aſiam crudelitate Homerico & fabuloſo Echeto perſimilis, & ſi quis extitit alius tyrannus è Theſſalia aut Sicilia oriundus. Fuit autẽ Echetus Auchenoris & Phlogeæ filius, Epiri rex, immanis ſupra modum & crudelis, qui filiam Meropen (alij Amphiſſan nominãt) ab Æchmodico quopiam viriatam oculis orbauit, eamq; compulit crebro incernere hordei grana è ferro fabricata, dictitans ludibrio, eam tum demum viſum recepturã, quum illa in pollinem redacta pinſuiſſet. Æchmodico autem ad cœnam accito extremos artus, & cum iis pariter virilia detruncauit, denique furibundus, ſuiſque ipſius expletus carnibus, vitã finiit. quomodo Lyſander poſtea immani exemplo in minuta ſegmenta ſe ipſe conſecuit. Huius crudelitatem inſignem detexit Homerus Odyſſeæ decimo octauo in illis verſibus, vbi Antinous Iro mendico minatur miſſionem ad Echetum ſi Vlyſſi ſuccumbat.

Echetus quis.

Πέμψω σ' ἤπειρόνδε βαλὼν ἐν νηῒ μελαίνῃ
Εἰς Ἔχετον βασιλῆα, βροτῶν δηλήμονα πάντων,
Ὅς κ' ἀπὸ ῥῖνα τάμῃσι, καὶ οὔατα νηλέϊ χαλκῷ,
Μήδεά τ' ἐξερύσας δώῃ κυσὶν ὠμὰ δάσασθαι. id eſt,
Aſperam in Epirum te peruehet vncta carina
Regi Echeto, infeſto cunctis mortalibus viro,
Qui tibi detruncet ferro, cum naribus aures,
Raptáque porrecat canibus genitalia cruda.

Heſychius memorat illum & auribus, naribus, & pudendis orbare conſueuiſſe viatores prætereuntes, eiuſque hiſtoriæ meminit & Rhodius Apollonius.

De obtutu ſubdolo & impoſtoris.

Simiolum obtueri. 96

πιθηκὸν βλέπειν, i. Simium quid obtueri, figura prouerbiali dicetur qui ſubdolũ & impoſtorũ obtutũ præ ſe fert: In oculis animus habitat & relucet. illi mẽtis indices ſunt & feneſtræ, & ἐκ μαγείων τι. Naziãzenus in funere Baſilij, Niſi quis calũnietur in leone, ὅτι μὴ πιθηκὸν βλέπει, ἀλλὰ βλοσυρὸν καὶ βασιλικόν. i. q Simiũ obtutũ oculis nõ mẽtiatur, ſed toruũ intueatur & regiũ.

Amnis

Amnis curſum cogere. 97

De re factu perquam difficili.

Βιάζεσθαι ποταμόν, id eſt, Amnis curſum inhibere, Prouerbium citatur de co qui durum & difficilem rem aggreditur & quaſi impoſsibilem: aut qui vitiis innutritum ad viam virtutis reuocare conatur, aut qui naturam mutare atque repugnãtem aliò compellit. Nazianz. ad Eudoxium Rhetorem, [illegible] id eſt, Prouerbium docet amnis alueum nõ eſſe ſiſtendum, & poeta vult equitandi peritum, non canere. Quò enim aliquè ducit ingeniũ, eò applicare ſe debet, male namque coactum ingenium reſpondet. Pulchre ſe habuit olim Athenienſium lex, qua iuuenes priuſquam pubertatis annos attingerent, ad opificij delectum ducebantur, propoſitis publicè artium omnium inſtrumentis, in eam namque artem erudiẽdi tradebantur, ad quam naturæ impulſu ferebantur propenſius. Laudat & Fabius certum ſtudiorum delectum facere, quod eò quo natura vocat duci ingenia conſultum ſit: neque enim feliciter ſuccedit, quicquid extortum & inuita Minerua tentatur.

Capræ in morem. 98

Sibi arceſſentes exitium.

Αἰγὸς τρόπον, id eſt, Capræ ritu. Effertur adagium de iis qui ſibi ipſi malorum fontes aperiunt, ſibi exitium accerſunt, Natum à Corinthiaca capra, quæ defoſſum dedita opera cultrum, iugulandæ victimæ paratum, ſcalptu vngulatu eruit, quo mox concidit mactata. Idem eſt cum illo, ἡ αἲξ ἀνέσπασε τὴν μάχαιραν, id eſt, Capra gladium miniſtrans. Citatur in Suidæ collectaneis. Vti licebit hoc pacto, quum quis ſuo indicio cõmiſſum à ſe facinus prodidit, vt dicamus eum, αἰγὸς τρόπον ἀπωλέσθαι, Capræ in modum periiſſe, aut clarius etiam ita, αἰγὸς τῆς Κορινθιακῆς τρόπον. Inſtar Corinthiacæ capræ.

Threicia hirundo labiis inſtrepit. 99

De indocto & barbaro.

Χείλεσιν ἐπικελαδεῖ Θρηκία χελιδών. id eſt, Labris immurmurat hirundo Thracia, De indocto & barbaro dicitur. Hirundo obſtrepera auis eſt inepto garritu auribus moleſta. Extat apud Ariſtophanẽ dicteriũ de Cleophonte, Ἐφ' οὗ δὴ χείλεσιν ἀμφιλάλοις δεινὸν ἐπιβρέμεται Θρηκία χελιδών. hoc eſt, Cuius labiis hirundo Thracia inſtrepit. Aliter de Pericle dictum eſt, eius labiis inſidere Suadam deam.

Ignis in vepribus. 100

Πῦρ ἐν ἀκάνθαις, id eſt, Ignis in vepribus, De acri diſputatore vſurpauit prouerbialiter Nazianzenus, qui aduerſariorum argumenta ignis inſtar abſumit: ita enim de Baſilio Magno loquitur in Monodia, [illegible] hoc eſt, Et illis bipennis coté diſcindẽs, aut ignis in ſenticeto, iuxta ſcripturæ lociæ dictum, abſumẽs haud difficulter ſarmentitias quiſquilias, deitatis violatores.

ADAGIORVM HADAIANI IVNII CENTVR. TERTIA.

Anima ſicca ſapientiſsima. 1

Sobrietatis laus

Ψυχὴ ξηρὴ σοφωτάτη, id eſt, Anima ſicca ſapientiſsima, Adagium elegans ex obſcuris Heracliti fontibus hauſtum, quo ſobrietatis virtus cõmendatur, velut ingeniorum & induſtriæ parentis. Verba eius recitat Galenus in libello, Quòd corporis temperiei reſpondeant animi mores, atque exponit obiter, Αὐγὴ ξηρὴ ψυχὴ σοφωτάτη, id eſt, Aridus fulgor, mens ſapientiſsima, vel aliter, Anima ſicca iubar eſt ſapientiſſimum, Dictum eſt, inquit, Heracliti, quo innuere voluit ſiccitatem prudentiæ autorem eſſe, liquidem aſtra quum fulgido iubare niteant, puritéque ſint & arida, extremè prædita eſſe ſapientia veriſimile eſt. Hæc ille. Clemens Alexandrinus Pædagogi lib. 2 loquens qua ratione eiuſdem [illegible] prudentiam animas reddatur purus ab omni labe atque adeo luminis capax & perſpicax etiam, ſubiungit, αὐγὴ δὲ ψυχὴ ξηρὴ σοφωτάτη καὶ ἀρίστη, ταύτῃ δὲ καὶ ἐποπτική, οὐδὲ ἔστι κάθυγρος ταῖς ἐκ τοῦ οἴνου ἀναθυμιάσεσι, νεφέλης δίκην σωματοποιουμένη. id eſt, Iubar verò eſt anima ſicca ſapientiſſimum & præſtantiſſimum, idémque & perſpicax, neq; madeſcit vini halitu, in modum nebulæ craſſeſcens. Syneſius lib. De inſomniis, vbi dicit calorem & ſiccitatem eſſe quædam animæ vehicula, addit, [illegible] id eſt, Illud verò anima ſicca ſapiens, quod Heracliti dictum eſt, non aliò tendere innuendo, quam quod anima opima & vuida ſi fiat, naturali pondere in terræ cauernas demergatur, in ſubterranea loca detruſa Quo in loco (vt in tranſcurſu id admoneam) pro αὐγὴ legendum cenſeo αὔη, ſupertiorum authorum teſtimonio. Heracliti verba annotat Stobæus capite de Temperantia, Ἀνὴρ ὁκόταν μεθυσθῇ, ἄγεται ὑπὸ παιδὸς ἀνήβου σφαλλόμενος, οὐκ ἐπαΐων ὅκη βαίνει, ὑγρὴν τὴν ψυχὴν ἔχων, αὔη ψυχὴ σοφωτάτη καὶ ἀρίστη, hoc eſt, Temulentus maleſtrimo greſſu nutãs ab impubere puero ducitur, ignarus quorſum eat, vuidam habens animam. Eſt verò ſicca anima ſapientiſsima & præſtantiſsima. Vnde aſſeri poteſt duplex lectio, αὔη ψυχὴ σοφωτάτη, id eſt, Anima ſicca ſapientiſsima, & αὐγὴ ξηρὴ ψυχὴ σοφωτάτη, id eſt, Anima ſicca iubar ſapientiſsimum, eundem vtraque ſenſum obtinens. Mens, cuius cœleſtis eſt origo, & quam non malè diuinæ auræ particulam Flaccus nominat, multo cibo potionéque madida, altum ſapere non poteſt, neque ad cœleſtium rerum contemplationem aſſurgere valet. Androcy dis oratoris dictum memorabile refertur apud Clementem Alexand. Strom. lib. 7. vinum & carnium ſagina, robur quidem adducunt corpori, & animũ reddunt languidum. Tribuit Ioannes Philoponus Plotino diuinã, vt ipſe ait, ſententiam, qua dicit eos omnes qui ſaginando corpori indulgent, parum abeſſe quin arboreſcant, hoc eſt in plantarum naturam degenerent: cuius hæc ſunt verba, [illegible] In eandem ſententiam Euſebius apud Stobæum, Crapula corpus quidem opimum reddit, at vecordiam & ſtuporem conciliat, & rationem, quæ princeps animi pars eſt, oblitterat. Nemo eſt adeò à ſenſu cõmuni alienus, qui non libenter aſſentiatur illi diuerbio vulgato, Pinguis venter non gignit ſenſum tenuem, aut illi ſenario Nazianzeni.

Sicca anima.

Νοῦς λεπτὸς οὐ γεννᾶν ἀκμὴν γαστέρος. id eſt,

Subtilis animus, molem ventris defugit. Hinc eſt quod Plato in epiſtola ad Dionis familiares deteſtatus in Sicilia vitam degere, nullo modo placere ſibi poſſe ſcribens menſas Italicis Syracuſaniſque ferculis onuſtas, & receptam in mores conſuetudinem ſaburrandi bis in die corporis: vnde apud Ælianum, non, inquit, huc veni, vt in menſam pronus incũbam, brutiq; pecudis in modũ ſaginer. Diuerſa ſunt nutrimẽti capiendi genera, aliud enim eſt corpus paſcere, aliud pinguefacere: aliud neceſſaria præbere, aliud helluonari: indubitatum autem eſt nutrimento omnino opus eſſe, ſed tamen nihil æquè ſatagendum nobis eſt, quàm qua ratione præſtantiſsimam & diuiniſsimam noſtri partem ſaginemus, mentem nimirum, non caducũ illud corpus, tenebroſum velamen, & circumgeſtatile ſepulchrũ, vti Triſmegiſtus illud vocat: Corpus namque vuidum & opime paſtum eiicite animam facit à beata vita, mortalitate adaugere, ablata atque conſtructa ad immortalem vitã ſemita, animáque ſpurcas ſordes allicat contagio quodam, vt in quarto de abſtinendo à carnib' diſſerit Porphyrius. Hinc Ægyptii in expiatoriis ſacris non indulgebant ſacerdotibus ſuis carnũ eſum aut piſcium, ſed exiles quaſdam volucres: quo ſymbolo innuere voluerunt, parco & leui victu contentos eſſe debere, qui res diuinas attrectant aut ad Deum animum erigunt, abhorrentes à craſſa & opima ſagina, quæ & corpus vliginoſum reddat & mentem obnubilet, nec in altum tendere patiatur. Item Aegyptii, quantopere propter ventris ſaginam inquinetur anima, myſtico quodam ſymbolo ſignificare voluerunt quoties namque medicatum aliquod funus apparabant, è prima nobilitate mortuum condientes, ſeorſum eximebant ventriculum eumque in arculã ſeponebant, deinde quum pollinctor elato funere, cadauer ad ſolem obuertiſſet, defuncti nomine, ſolẽ cœliteſque omnes inſigni elogio conteſtabatur, quod quia rarum eſt, non grauabor huc è Græcis fontibus deriuatum aſcribere: in hanc ſententiam conceptum erat. Sol rerum domine, vóſque cœlites, qui mortalibus lucis vſuram largimini, me accipite, & cœleſtibus contubernalem addite. Equidem piè ac religioſè numina à maioribus mihi cõmonſtrata ſemper, dum vixi, excolui, genituræ meæ authores ſemper honoraui: hominem occidi neminem, aut depoſito fraudaui, nec aliud quidquã infandum patraui: quod ſi quid à me peccatum eſt edendo bibendóue, quod non oportuerit, id omne non mea, ſed huius cauſa commiſſum eſt: ſimulque cum dicto arcam, in qua ventriculus iacebat conditus, digito commonſtrabat, mox in profluentem ſublatam porriciebat, corpu que reliquum vt purũ labiſque immune condiebat. Tanta cũ religione excutiandam eſſe apud Deũ putarunt illi contractam è cibo potúque maculã animæ. Neque ſine cauſa eſt quòd Athenienſes, teſte Polemone, ſobria ſiue abſtemia potius ſacra (νηφάλια ἱερὰ) vocabant Memoriæ, Muſis, Nymphis q; quæ ſacroſancta illis erant numina, offerenda eſſe putarint, nullo vini vſu, quòd eius meracióre potu Memoriam ol nulliari, ingenii aciem obtundi, virginitatis ſecreta tentari, demonſtratione ſymbolica oſtenderint. hinc Philon Iudæus in lib. De contemplatiua vita, [illegible] Abſtemia ſacra ſacerdotes offerre præcipit recta ratio, & in vitæ vſu obſeruare, quãdoquidẽ amẽtiæ pharmacũ vinũ eſt, & opipata

Cibus moderatus.

Sobria ſacra Athenienſiũ.

ſercula hominem in omni pecorum genere animal maximè inſatiabile, ad libidinem irritant. Rectè promde exclamat Mercurius ille Triſmegiſtus, Quo ruitis mortales, epoto ignorationis meroſitate ſobrij, reſupinatis in ſublime cordis oculis ſiquidem ignoratio Dei omnem inundauit terrā, animamque corpori incluſam contagione corrupit, neq. patitur eam in tranquillo ſalutis portu ſtare. Quemadmodū autem nauigiū iuſto grauius ſaburræ pondus accipiens, cedit vecturæ, ac depreſſum ſubſidit, ita & anima maiore quam naturæ neceſſitas poſtulet, ſaginæ cibi potúſque onere grauata, (ὑπὸ πλήθους ἐκείνου vt inquit Chryſoſtomus) & exhauriendæ ſentinæ impar, obruitur demergiturque. Nec aliud ſibi voluit Epimenidis Cretēſis cōmentū, quod de altiſſimo ſuo ſomno in ſpelunca per tres annos extracto
Epimenidis Cretenſis dormitio.
finxit, quam crapulam & corporis ſaginæ ſtudiū cui annis ipſe aliquot addictus atque adeò immerſus, veluti quodāmodo ſepulchrum circūtulerat; animæ Lethæam quandā cœleſtium rerum obliuionem & altiſſimū ab altioribus cogitationibus ſoporem propinare. Propterea ſapienter Pythagoras decantatā illam Metempſychoſin, hoc eſt, animæ de corpore in aliud immigrationem, inuexit, qua ſignificaretur, animū prudentis viri, a voluptatū & corporearum affectionum commercio, ſanæ menti reſtitutu, vbi perturbationum chaos euaſerit, relictis rerum ſimulachris, veritate attingere debere, vti Maximus Tyrius voluit. Synesius lib. De prouidentia proponit bina contrariarū vitarum exēpla duos fratres, in quibus ceu in ſpeculo temperantiæ luxuriæq; pugna cernatur. Oſyridem enim optimæ conſtitutionis adoleſcentem & temperantiſſimū, agilem deſcribit, καὶ ἀπαλλαγμένον ἐλαφρὸν τῇ ψυχῇ, φορεῖν τὸ σῶμα καθαπερ ἄχθος κατὰ μέρος, hoc eſt, excuſſum & animo expeditum, licet corpore ceu pōdere iniquo amictū: innuens quo ſit ſaginatius corpus,
Typhon ſegnis hoc grauiore mole prægrauari animum: E diuerſo Typhon illius frater ſegnis, ventricoſus, telluris inutile pondus, deſcribitur deditus ſolummodo farcire corpus, & ciborum ſaburrā accumulare ſoporis commeatum: vbi lepidè ferculorum apparatum ἐφόδιον τοῦ καθεύδειν id eſt, ſomni cōmeatum ſiue viaticum nominat, quòd gula copioſiq. cibi ingeſtio profundiorem ſoporem accerſat. Conuitium eſt ingens audire, quo apud Plutarchum Diphilus craſſum quempiam flagellat, παχύς, ἀνοφθαλμιῶν ... hoc eſt, Obeſus, adipe fartus atque adeo ſtercoratus ſiculo? ſed longè magis pudendum, quod à morte Bonoſus Imperator audiuit, Amphoram pendere, non hominem: aut quod Bœotij, apud Athenæum, Idem locutoras eſſe ſcrtas vinarias, ſi vocē haberent, quod Bœotij, quātum videlicet quiſque vini capiat. Eſt ergò diuinè dictū ab Heraclito, Animā ſiccam eſſe ſapientiſſimam, quod ſobrietas expeditiores reddat ad recipiendum numinis inſpiratū, & aptiores ad intelligenda meditandaq. omnia, quodq. inuentiones felicius ſubminiſtret, ingeniumq. aciē intēdat. Pulchrè igitur Prudentius.

Parcis victibus expedita corda,
Infuſum melius deum receptant.

Quo ſpectat Chaldæi Zoroaſtræ oraculum, iubentis nos igneū animum cœlo appellere, cuius hi ſunt verſus,

Πρὸς τὸ φάος χρὴ σπεύδειν καὶ πρὸς πατρὸς αὐγάς
Ἔνθεν ἐπέμφθη σοι ψυχὴ πολὺν ἑσσαμένη νοῦν. id eſt,
Ad lumen patriſque iubar properare iuberis,
Vnde animum multa veſtitum mente es adeptus.

Amaro dulce miſtum. 2

Gaudium cum triſtitia mixtum. Vbi eadem res & gaudij & triſtitiæ cauſam variè nobis exhibet, adagij vius eſt, quo Plato in Philebo vtitur, τὸ δὴ λεγόμενον πικρῷ γλυκὺ μεμιγμένον. id eſt, iuxta id quod dici ſolet, amaro dulce admixtum. Hieronymus aduerſus Ruffinum paulo diuerſius vſurpat, de bilingui, De eodem ore & dulce proferens & amarum. Ibidem, De eodem fonte dulce & amarum proceſſerit. Plautus è Platone mutuatus videtur, quod apud illū Calidorus adoleſcens in Pſeudolo dicit, Dulce amarumque vna nunc miſces mihi. Huc pertinet γλυκύπικρον, quaſi Dulcamarum dicas. apud Ciceronem epiſtol. ad Atticum libr. 5. In his γλυκύπικρον illud confirmas, moram mihi nullam fore, deinde addis, ſi quid ſecus, te ad me fortè venturum. Qua voce continetur & amoris ſignificatio. Sappho apud Hephæſtionem,

Ἔρος δηὖτέ μ' ὁ λυσιμελὴς δονεῖ,
Γλυκύπικρον ἀμάχανον ὄρπετον. id eſt,
Amor me ſubigit miſeram impotens.
Suaueamarus & inſuperabilis Stimulus.

Meminit & Plutarchus in Sympoſiacis. Plautus ad ſententiam quam ad verba magis reſpiciens, dixit in Ciſtellaria,

Amor melle & felle eſt, fœcundiſſimus.

Difficile negocium.

Argi tumulus. 3

Ἄργους λόφος, id eſt, Argi tumulus, prouerbialiter dicitur locus periculoſæ aleæ plenus, aut negotium difficile capitis diſcrimini obnoxium. Origo ſumpta ab accliui quodam colliculo, apud Argos copioſam olim & nobilem Peloponneſi ciuitatem, quem ἄκρια nominabant, vbi Danaus delectis iudicibus ex Argiuorum Ægyptiorumque primoribus, iudicio ſtetit, cauſamque dixit necis à filiabus perpetratæ in fratris filios. Proditum enim eſt memoriæ Ægyptum necem filiorum vlturum veniſſe Argos cum exercitu, & Danaum re cognita expediuiſſe arma Argiuoſque in prælium eduxiſſe, ſed Lyncei interuentu rem ſuiſſe cōpoſitam, negotiumque delectis ex vtraque gente arbitris delegatum, conſtituto ei rei in edito tumulo tribunali: Hecatæus hiſtoricus negat Aegyptum Argos appuliſſe, iudicij tamen locum in eo colle extitiſſe non inficiatur. Meminit Euripides in Oreſte.

Ὄχθον τ' ἄκραν,
Οὗ φασι πρῶτον Δαναὸν Αἰγύπτῳ δίκας
Διδόντ' ἀθροῖσαι λαὸν ἐς κοινὰς ἕδρας. id eſt,
Conſpicor collem editum,
Vbi perhibent primum Danaum Aegypto necis
Cauſam ferentem, publica ad ſubſellia Egiſſe plebem.

Dinias hiſtoricus in rebus Argolicis meminit loci in hanc ſententiam. Confeſtim Melachatim loci dominum & Cleomenem ſaxis obrutos interemerunt, cuius ſepulchrum etiamnum hodie demonſtrant in ſupremo colliculi vertice, quem ἄκρια nominant, vbi Argiui ſolent ius dicere. Videtur meminiſſe eiuſdem loci & Euripides in Bellerophonte fabula, his verbis

Καὶ ἱερὸν ὄχθον Δαναΐδων ἑδράσματα, id eſt,
Circumque ſaxeum, notum ſedilibus Danaidum.

Volſellis pugnant, non gladiis. 4

Volſellis pugnant, non gladiis, Adagium extat apud Varronem, in libris De lingua latina, quod diſtringere licet in molles homines parumque maſculo animo præditos, quaſi qui malint ſemper eſſe vulſi raſique læuigato mento, quam barba (quæ & decori & maſculæ fortitudini viris tributa eſt) inſigniti in pugnam deſcendere. Sunt autem Volſellæ, inſtrumenta comptoria, euellendis ſtirpitus pilorum radicibus cōparata, quæ τριχολαβίδες & τριχολάβια Paulo Aeginetæ, μαδιστήρια cæteris nominantur, illa a prehenſandis pilis, hæc à deglabrandi argumento. De quibus Martialis lib 9. *In molles homines.*

Pungéntque ſæuæ cana labra Volſellæ.

Quo loco ſæuas apto epitheto vocat Volſellas, à cruciatus magnitudine, quo afficiuntur qui ſe depilandos præbent.

Veſpertinum amant, matutinum oderunt. 5

Adducit ex Callimacho Cyrenæo prouerbialem verſiculum Tzetzes.

Ἕσπερον φιλέουσιν, ἀτὰρ στυγέουσιν ἑῷον. id eſt,
Veſpertinum adamant, ſed matutinum odere.

Quem annotat dici in homines lubricam in amicitia fidem ſeruantes, vacillantéſque, & ad quamuis fortunæ aurulam ſeſe vertentes. Ego in hæredipetas conuenire puto, qui ſenibus & aniculis palpantur, morti, hoc eſt, occaſui vicinis, quo *Hæredipetæ.* ſibi hæreditatis aliquid detrahant. Ab hoc dictu diuerſum fuit Cn. Pompeij apophthegma dicentis, plures adorare Solem orientem, quàm occidentem, quo innuere voluit plus eſſe ſpei in iuuene, quam in defectæ ætatis ſene.

Byſſina verba. 6

Βύσσινα ῥήματα, id eſt, Byſsina verba ſpecie prouerbiali dicūtur verba ſplendida & cum authoritate ac maieſtate quadam prolata. Plutarchus in apophthegm. Παρύσατις ... id eſt, Paryſatis Cyri & Artaxerxæ mater iuſſit eum qui libere cum rege verba facturus eſſet, byſſinis vti ſermonibus: nam Chriſtophorus Longolius homo doctiſsimus ex collatione veterum codicum in ſuo Plutarcho hāc lectionem manu ſua annotauerat: alioqui ſermo eſt de rege cum popularibus liberè tranſacturo, ſi βυσσίνοις legas. Extat idem apud Herodotum. Byſsina veſtis principatus authoritatíſque primariæ ſymbolum erat. Sophocles in Laocoonte fabula loquens de Aenea patrem Anchiſen ſuccollante,

Πάρεστιν ... ὤμων πατέρ' ἔχων κεραυνίου
Νῶτον καταστάζοντα βυσσίνου φάρους. id eſt,
Adeſt, in humeris efferens dorſo patrem
Sublime, pallium trahentem byſsinum.

Et apud Aeſchylum Antigone fratri puluerem mortuo inſpergit, quem byſsinæ veſtis ſinu exceperat, Græcè eſt, κόλπων ... βυσσίνων ... Apud Ioſeph. lib. 6. belli Iudaici, ſacerdotes quorum magna erat authoritas, byſſinis veſtibus amicti fuiſſe leguntur. Apuleius lib. 11. Byſſina quidem, ſed floridè depicta veſte conſpicuus. Aretas Cæſarienſis in Apocalypſin ait Byſſum eſſe corticem Indicæ plantæ, ad linum redactum. Plinius lino byſſino ſecundam bonitatis palmam dat mulierum maximè delicijs. Pollux byſſum lini ſpeciem indici exponit, quod è ligni fructu Ponticæ nucis aſſimili, in modum lanæ, carpitur.

Seruus non eſt qui mortem negligit. 7

Senarius prouerbialis eſt Euripidis diuerſis authorib⁹ vſitatus, *Virorum propria eſt fortitudo.*

Τίς ἐστι δοῦλος, τοῦ θανεῖν ἄφροντις ὤν; id eſt,
Haud ſeruus eſt, quicunque mortem deſpuit.

Viri propria maximè virtus eſt fortitudo, cuius duo imprimis ſunt munera, mortis & doloris contemptus, vt inquit Cicero. Elegantiſſime Nazianzenus conſtantem animum

incudi

incudi malleorum ictus deſpuenti comparat. Vtitur Cicero in nono ad Atticum, Quod ego eò non vereor, quod mihi noceat, quid enim faciet, ὡς δ' ἐστὶ δοῦλος, τοῦ θανεῖν ἄφροντις ὤν. Vſus & D. Clemens Stromatum lib. quarto. & Plutarchus libro De prælegendis iuuentuti poematibus, πάλιν τοῦ εἰρηκότος λέγοντος, τίς δ' ἐστὶ δοῦλος, τοῦ θανεῖν ἄφροντις ὤν; ὑπακουστέον ὅτι καὶ περὶ πόνου καὶ νόσου τὸ αὐτὸ εἴρηκεν. id eſt, Rurſum vbi dicit Euripides, Haud ſeruus eſt, quicunque mortem deſpuit, intelligendus eſt idem dixiſſe & de labore & morbo. Philon Iudæus in lib. Quod vir bonus, liber ſit, ἐπαινεῖται παρά τισιν ὁ τὸ τρίμετρον ἐκεῖνο ποιήσας Τίς δ' ἐστὶ δοῦλος, τοῦ θανεῖν ἄφροντις ὤν; ὡς μάλα συνιδὼν τὸ ἀκόλουθον, ὑπέλαβε γὰρ ὅτι οὐδὲν οὕτω δουλοῦσθαι πέφυκε διάνοιαν, ὡς τὸ ἐπὶ θανάτῳ δέος, ἕνεκα τοῦ προς τὸ ζῆν ἱμέρου, καὶ δὴ λελογίσθαι ὅτι οὐχ ὁ τὸν θάνατον μόνον ἄφροντις ἀδούλωτος, ἀλλὰ καὶ ὁ τὴν πενίαν, καὶ ἀδοξίαν, καὶ ἀλγηδόνα, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα οἱ πολλοὶ κακὰ νομίζουσιν. id eſt. Laudatur a nonnullis author illius ſenarij, Haud ſeruus eſt, quicunque deſpuit necem, tanquam qui prudenter perſpexerit quid conſequi ſoleat, exiſtimauit enim nihil adeo ſeruiliter animi impetum ſubigere, atque interitus metum, propter innatum vitæ deſiderium: Cogitandum verò nobis eſt, non ſolum illum qui mortem contemnat liberum eſſe, ſed & eum qui egeſtatem, infamiam, dolorem, & id genus alia, quæ vulgus hominum in malis ducit, forti animo deſpiciat. Fortitudinis munus eſſe definit Ariſtoteles intrepidum, & inconcuſſum aduerſus mortis terrores animi ſtatum, & in contemnendis periculis conſtantiam. Huius præclara documenta ediderunt inter ethnicos Zenon Eleates & Anaxarchus philoſophi, quorum ille queſtioni adhibitus, vt coniuratorum nomina proderet, linguâ præmorſam in tyranni (quem Nearchum, alij Demylum vocant) os expuit hic in pilam ferream coniectus, quum piſtillis ferreis tunderetur, dicterio etiam tyranni iræ inſultauit, monens vt Anaxarchi vtrem ſubigeret in pollinem. Refert Philon puerũ Spartanum ab Antigoni militum quopiam captum liberalia omnia miniſteria iuſſum obiuiſſe, ſeruilia renuiſſe, cũ hoc dicto, Non ſeruiam: quo factum ſit, vt deſperata redemptionis ſpe, ſibiipſe necem conſciuerit. Narrat idem Dardanidarum fœminas, quum nihil ſeruitute fœdius eſſe ducerent, liberos ſuos in amnem profundiſſimum demerſiſſe, addito hoc elogio, Atqui vos non ſeruietis. Calanus Indus Alexandro Macedoni minitanti illum abducere, tale dedit reſponſum (vt Alexandrinus Clemens & Philon commemorãt) Non compelles inuitũ facere, quod nolim: ditiſſimum mortalibus tormentũ ignis eſt, at eo ſuperiores nos ſumus. Iſti exemplis dictiſq; abundè docuerunt, ſeruum non eſſe qui mortem nihili faciat, rectéque ſe habere Euripideam ſententiam, qua vtetur, qui ad indigniora ſeruitia adigitur à potentiore: aut qui inuito genio dictorum palinodiam canere minis aut tormentis cogitur. Quemadmodum Philoxenus Dionyſio tyranno adulari nolens, quum iuſſus eſſet ipſius tragœdiam ad limam reuocare, conuerſus ad tyranni miniſtros, ἀπαγέτω με, inquit, εἰς λατομίας, id eſt, Abducite me in Latomiam, eo nomine carcer erat horrendus Syracuſis: maluit poeta in teterrimum carcerem includi, quam ſeruitio indigna pati.

Fortitudinis munus.

Dardanidæ.

Philoxenus.

Charadrij vitam viuit. 8

Χαραδρίου βίος, id eſt, Charadrij vita prouerbialiter dicitur de inexplebili gurgite, qui vt multũ cibi potuſque ſaginam ingerit, ita mox eam deplere ſatagit, cuiuſmodi hominem μισηγυδορπο ... nominat Hipponax, helluonem inſatiabilem, qui ventrem ſaburrat identidem atque exinanit vt nouo onere eũ inferciat. Plato in Gorgia, χαραδριοῦ τινα αὖ σὺ βίον λέγεις. id eſt, Charadrij vitam iterum dicis. Id ait Socrates Callicli perſuadens, felicem vitam in aſſiduo influxu eſſe poſitã. Charadrius auis, quam tupicem Gaza nominat, ſimul & edere & deiicere putatur, ſic enim annotationes Græcæ, quas vidi in Gorgiam, habent, χαραδριός, ὄρνις τις ἅμα τῷ ἐσθίειν ἐκκρίνει. Opinioni iſti ſuffragatur & Olympiodorus Alexandrinus in eum Platonis locum, ἢ ζῶον λέγει ἐσθίει καὶ ἐκκρίνει, ἢ αὐτὰ τὰ κοῖλα τῆς ... id eſt, aut de aui loquitur, quæ & vorat & eueſtigio excernit aluũ proluuiem: aut de rupiũ cauernis, quæ affluẽtem aquarum vim recipiunt pariter & deponunt. Quòd autem illorſum tendat Platonis oratio, verba Socratis proximè præcedentia liquidè oſtendunt, ἀνάγκη γ' αὖ πολλοῦ ἐπιρρέοντος, πολὺ καὶ τὸ ἀπιὸν εἶναι, καὶ μεγάλ' ἄττα τὰ τρήματα εἶναι ταῖς ἐκροαῖς, hoc eſt, Neceſſe igitur eſt, ſi multum affluat, multum etiam defluere, ipſáque exitus ora patentibus quibuſdam rimis debiſcere. Nihil verò commune habet iſtud prouerbium cum ea Charadrij natura quam præter Ariſtotelem & Euphronium refert Heliodorus "Triccenſis epiſcopus Æthiopicarum rerum lib. 3. quod videlicet ab auruginoſis viſus omne in ſe rapiat atque corriuet faſcini cuiuſdam in modum, vnde in velatis caueis abſcondere eam propolæ ſolebant, ne emptor ante contactum ſentiret remedium. Quo alluſum eſt ab Hipponacte eo verſu, qui ſic emendandus venit in Suida.

Heliodorus Triccenſis.

Καὶ μιν καλύπτει· μῶν χαραδριὸν περνάς, id eſt,
Illum recondit; Num Charadrium vendens?

Achilleum ſpirat. 9

Ἀχίλλειον πνεῖν, id eſt, Achilleum ſpirare dicitur, qui excelſo eſt animo, & qui ingenuam nobilitatẽ toto corporis filo moribúſque præ ſe fert. Heliodorus Emiſenus hiſtoriæ Aethiopicæ libro ſecundo εἰσῆλθεν ὁ νεανίσκος ἀχίλλειόν τι τῷ ὄντι πνέων. id eſt, Ingreſſus eſt adoleſcens Achilleum quid reuera ſpirans. Idem libro 4. εἰ δεῖ τῷ μεγέθει, τῷ κάλλει τοῦ νεανίου στοχάζεσθαι ... τὴν ἀχίλλειον εὐγένειαν. hoc eſt, Si licet coniecturam facere ex heroica ſtatura præſigni forma adoleſcẽtis, Achilleæ nobilitatis fidem facientibus. Varro in ὄνος λύρας Probandus ἀχίλλειος ἐρωτικὸς ἰωνικὸς κίναιδος. vbi Achilleum & venuſtum, laſciuum, delicatum laudat cinædum. qui locus in Nonio corruptus eſt, ſed ex manuſcripti exemplaris fide reſtituendus in dictione Cinædi. Huc pertinet Achillea coma, pro cæſarie egregia & ſpiſſa, cum quadam nobilitatis opinione aut faſtus potius. Philoſtratus enim ſcribit Achillem habuiſſe cæſariem ἀμφιλαφῆ, χρυσοῦ ἡδίω, εὐσχήμονα, hoc eſt, denſam, auro micantiorem, aptéque compoſitam: Idem alio loco Achilli comam tribuit θυμοειδῆ φρύαγμα, qua ferox & animi magnitudine inſolẽs efferebatur. Menogenes paraſitus apud Martialem dicit ſe Achilleas diſpoſuiſſe comas. Achilleos pedes pro velocitate præſtãtes dixit idẽ Martialis lib. ſecundo. Laudat Achilleos, ſed ſine fine, pedes. Celebrantur & ἀχίλλειοι κριθαί, Achilleum hordeum, vt purgatius longéque præſtantius. Porrò generoſitas animique magnitudo Achillis nota eſt iis qui Homerum triuerunt.

Excelſus animus.

Achilleũ hordeum.

Facilius quàm Oreum deuicerint Bœoti. 10

Θᾶσσον ἢ τὸν ὠρεὸν ἐπόρθησαν οἱ Βοιωτοί. id eſt, Citius quàm Oreum deuicerint Bœoti. Prouerbium dici admonet Suidas de iis qui limites ſuos tranſcendunt. Ego arbitror efferri poſſe de expeditione celeriter confecta: vel etiam de re factu procliui. Oreũ Eubœæ vrbem conſtat eſſe in Bœotiæ confiniis, quam Bœoti noctu adorti in poteſtatem ſine magna difficultate redegerunt, de iis namque Apollodori verba interpretanda exiſtimo apud Steph.

Cuminum ſerere. 11

Κύμινον σπείρειν, hoc eſt, Cuminum ſerere dicitur prouerbio homo virulentæ linguæ, quique effreni oris petulantia maledicus conuitia diſſitáque ſeminat. Demetrius Phaleræus ſcribit Sophronem Mimographum eo vſum, κύμινον σπείρεις, id eſt, Cuminum ſeris. Natum a natura herbæ, quam eiuſmodi eſſe tradunt naturalium rerum indagatores, vt lætius prouenire putetur, ſi maledicta adhibeantur, diræque imprecationes, dum ſeritur: quod nequis ceu ridiculum exibilet, apponam Theophraſti doctiſſimi philoſophi ex octauo de Plantarum hiſtoria lib. verba, ἴδιον δὲ καὶ ὁ λέγουσι περὶ τοῦ κυμίνου, φασὶ γὰρ δεῖν καταρᾶσθαί τε καὶ βλασφημεῖν σπείροντας, εἰ μέλλει καλὸν ἔσεσθαι καὶ πολύ. id eſt, Peculiare eſt quod de eo memorant, ferunt namque imprecationibus & maledictis opus eſſe, ſi qui ſerunt, illud copioſum pulchrumque prouenire velint. Eadem naturæ lex eſt in ocymo quod iniuriis maledictiſque terræ mandatum, fœcundius exiſtimauit antiquitas, non abnuente & Plinio.

Amentata ſententia. 12

Amentatam ſententiam dixit D. Ambroſius epiſtolarũ lib. 7. pro valida & haud vulgari, firmiſque argumentis roborata, ſic enim ait. Rem expoſui, cauſam probaui, intorquenda eſt amẽtata illa, non manipularis ſententia. Eſt autem amentum lori genus, quo haſta præligata validius certiúſq; libratur contratúrque, hinc amẽtata ſententia ea eſt, quæ neutiquam triuialis eſt & pedanea, cuiuſmodi manipularis vocatur velut à gregario milite profecta, ſed eximia & artificiõ vallata. Sic vſurpauit illud Cicero libro De oratore primo. A quo cum amẽtatas haſtas acceperit, ipſe eas oratoris lacertis viribúſq; torquebit. hoc eſt, argumẽta dictáque vehementia & fortia. Tertullianus lib. 4. aduerſus Marcionem de nummi cupiditate loquens ſic ait. Cui famulatum videns Phariſæorum cupiditatẽ amentauit hanc ſententiam. Non poteſtis Deo ſeruire & mammonæ.

De firma ſententia.

Perdicis inſtar. 13

Prouerbij ſpeciem haud dubiam præfert Pherecratis Comici illud.

Ἐξ ἄκων ἥκει δ' ὥσπερ πέρδικος τρόπον.
Inuitus huc perdicis inſtar fert gradum.

Siue hoc ad libidinem perdicis auis ſalaciſſimæ referri debeat, quæ etiam furtim & in occulto incubans, tamen ſi aucupis fœminam propius ad marem accedere ſenſerit, inuita nidum relinquit, ſeſeque prurienti maris libidini præbet, vt ex Ariſtotele refert Plinius: ſiue ad eiuſdem vafritiem, qua dum incubat vtitur, nam vt ouis pulliſque ſuis conſulat, viſo aucupe, nidum ægrè & inuita relinquit, & delumbem ſe ſimulans, hoſtem longius abducit. Competet in eum qui inuitus aduerſante genio locum aut conditionem mutat.

De eo qui inuitus conditionem mutat.

Fortunatus ſapiens. 14

Compẽdioſam admodum & prouerbiorum claſſi aſcribendam

dam ſententiam extulit in Nemeis Pindarus, qua felicitati & opulentiæ, ſummæ prudentiæ opinionem ineſſe dicit, ſic autem inquit, Ἐστι δ' ἐν εὐτυχίᾳ πανδοξίαν ἄκραν. Eandem ſententiam expreſſit Euripides eo ſenario,

Τὸν εὐτυχοῦντα καὶ φρονεῖν νομίζομεν, id eſt,
Sapere putatur ſorte qui vtitur bona.
Idem in Heraclidis fabula,
Ἐστι δ' ἐν ὄλβῳ καὶ τόδ' οὐκ ὀρθῶς ἔχον,
Εὐψυχίας δόκησις, οἰόμεσθα γὰρ
Τοὺς εὐτυχοῦντας πάντ' ἐπίστασθαι καλῶς. id eſt,
Hoc affluentes obtinent opes mali,
Quòd ingenij venam beatam creditur
Habere diues, omnium rerum ſcius.

Vulgi iocus.

Quos verſus ex Creſſis male adducit Stobæus, legens χρεῶν pro καλῶς. Huc ſpectat vulgi ioculare dicterium, orandum eſſe pro diuitum & bene natorum liberis, quòd ſiue ſapiant, ſiue ingenio careant, illis reipub. munia committenda debeantur.

Lepus nidum ſuum prodit. 15

Λαγὼς κατηγορεῖ τὴν αὐτοῦ φωλεόν.
Sui ipſius nidi indicium facit lepus.

Dicetur de eo qui ſe ipſe prodit quauis ratione, Concordat cum Terentiano illo, Suo ipſius indicio perit ſorex. Lepus procurſu, nidi ſui indicium venatori facit.

Pallenicum tueri. 16

Παλληνικὸν βλέπειν Pallenicum tueri dicebãtur qui magnos ſpiritus præferebant & maſculum animum. Varinus exponit παλληνικὸν βλέπων, ἀντὶ τοῦ γενναῖον, generoſum obtueri. Sumptum videtur à pugna qua occubuerunt in Pallenæis agris Athenienſes, Piſiſtrato ad tyrannidem aſpirante, vel potius à conflictu quo Gigantes in Phlegræis campis (Pallene autem Thraciæ vrbs vetus Phlegræ nomen mutauit) decertaſſe cum dijs fabulæ produnt: hiſtoriam ex Theagene ita memorat Stephanus, Phlegræ incolæ gigantes dicebantur, ad quos profectus Hercules, gentis proteruiam & immanitatem accuſando, animos illorum efferauit in ſe, itaque correptis armis ad manus cum illis veniens, pro hoſpitali teſſera bellum inferentes occidit. Contigit autem durante conflictu tonitrua & fulmina edi, inde nata fuit opinio vulgi fabulæ locum dans, quòd dij cum gigantib. debellaſſent ibi locorum. Euſtath. Odyſſ. 9. παλλήνιον βλέπειν dici annotat & παλληνικὸν, à Pallene quæ & Ballene Thraciæ oppido, & eſſe ænigma quod innuat inimicum etiam ſaxis licere ferire, χρεὼ ἐστὶ καὶ λίθοις βάλλειν τὸν ἐχθρόν.

Gigãtum pugna cum Hercule.

Colæ conſilium. 17

Τὸν Κώλα λόγον Colæ dicta dici inuenio, pro ſano & ſalubri conſilio. Fuit Colas vir conſultus & iuſtus, genere Pellenæus eſt autem Atticæ oppidum Pellene, cuius oppidani bellum cum Salaminijs gerentes, quum vicinas gentes in belli ſocietatem aduocaſſent, inito cum illis pacto de partitione agrorum, profligatis hoſtibus victores, vicinos ſuos cluſerunt, neq; conuentis ſteterunt, illo inita ritè cum ipſis pacta minimè violanda, imò mordicus ſeruanda vrgente: qua ex re orta paulo pòſt peſte, criminis eos pœnitere cœpit, Colæq. conſilium magnificè laudarunt. Dici conueniet in fœdifragos aut alioqui imprudentes, qui ſanis conſilijs non obtemperat, tales nãque τὸν Κώλα λόγον βδελύττεσθαι καὶ ἀποπτύειν, Colæ dicta nihil penſi facere aut deſpuere dicemus. Refertur apud Suidam.

Iube facta procliuia. 18

In imperioſum.

Τῶν ἀπαντῶν τι κέλευε, οὐ γὰρ παρὰ κενταύροις εἴσι. id eſt,
Præcipito facta procliue, nec eſſe furentes
Centauros inter te certum eſt.

Verſus eſt ſpondaicus, quo imperioſi hominis & duriora nobis imponentis libidiné caſtigabimus, ſumptus ex Teleclide Athenienſi, verſus autem finem prouerbij ſpecie, torquere aptè licebit in clamoſos, qui intempeſtiuis clamoribus pertinaciter cauſam obtinere volunt, imò pugnis interdum potius, quàm æquitate, οὐ γὰρ παρὰ κενταύροις εἶ, neque vero inter Centauros verſaris, aut res tibi eſt.

Extra callem. 19

Periculi cauenda vicinia.

Ἐκ πάτου, Extra callem, Euſtathius oſtendit eſſe parœmiam Odyſſ. 9. pro ἐκ ποδῶν, procul è pedibus, vbi denũciabimus periculi viciniam eſſe cauendam. Tranſlatum à fugitiuorum periculo, quos intrita pedibus ſemita errantes facile herus deprehendere atque aſſequi poſſit, maiore operâ & difficilius in deuijs locis eos ſecuturus.

Inferorum triacadas. 20

In hominem plus æquo curioſum & recondita peruestigantem atque à communi hominum notitia abſtruſa cognoſcere laborantẽ, illud competit, τὰς ἐν ᾅδου τριακάδας ἐπιζητεῖ, Inferorum triacadas inquirit aut ſcrutatur, τριακάδας vocant triceſimum cuiuſque menſis diem, vocabulo à Thalete Mileſio primum excogitato, ſi Laertio credimus, alijs ἔνην καὶ νέαν vocitantibus, quem nos pridianam Calendarum facimus. Stultiſſimæ autem operæ atque extremæ curioſitatis eſt, quas Calendas, quaſue triacadas habeant inferi, vano labore indagare. Commemoratur à Suida.

Simulacrum pictum. 21

De ſocorde homine & nihil proficiente non inuenuſtè dixeris illud ex Ariſtophanis Ranis,

Socors & nihil proficiens.

Γεγραμμένος ἀνδριάς Pictum ſimulachrum velut immobilem, quomodo veternoſam ſtatuam Plautus dixit, nec abludit hinc vernacula lingua ſtupidum nec quicquam promouẽtem hominem, ligneam ſtatuam nuncupãs. Laudat autem Ariſtophanes virique cordati eſſe dicit, ad ſe ſemper meliorem parietem potius quam picti ſimulacri in modum ſtare vnico indutum ſchemate, græcè ita habet, μετακυλίνδειν αὑτὸν ἀεὶ πρὸς τὸν εὖ πράττοντα τοῖχον μᾶλλον, ἢ γεγραμμένην εἰκόν' ἑστάναι λαβόνθ' ἓν σχῆμα. Huc pertinet illud Synesij ex libello de Dione ἀφωνότερον ἀνδριάντος γενέσθαι, hoc eſt, Euadere magis mutus quam ſtatua.

Tantali philoteſia. 22

Ταντάλου φιλοτησία, Tantali philoteſia dicebatur poculum amicitiæ beneuolẽtiæque auſpex, ſed paulo grandius, quo plerunque à cœna & ſub ſomnum ſe inuitabant. Ferunt apud Indos morem fuiſſe vt maioribus poculis præbiberent cubitum ituri, pronis in phialas capitibus, ad conciliandam amicitiam, eiúſque poculi initiatorem Tantalum faciebant, is namque, Philoſtrato teſte, φιλικώτατος ἐν ἀνθρώποις, incredibili inter homines beneuolentia liberalitateque præcelluiſſe creditur. Itaque quum amicitiam cum quopiam conflare, aut iniuriæ ſuſpicionem obliterare volẽtes, poculo eius auſpicium ſancimus, dicemus, Ταντάλου φιλοτησίαν προπίνω, Qui mos etiamnum in tota fermè Germania durat, vt hoſpiti finita iam cœna, ingens phiala meracioris generoſioriſque vini plena, apponatur. Carpit tamen D. Clemens lib. 2. pædag. iſtos qui ceu in doliũ ingerunt affatim vinum Philoteſiæ nomine, ὥσπερ τὸν ἀμφορέας διακενώζοντες ἀλλήλοις τὸν ἄκρατον φιλοτησίας ὀνόματι.

Mos Indorum

In aſtragalis nobilitas. 23

Ἐν τοῖς ἀστραγάλοις τὴν εὐγένειαν ἔχει, In aſtragalis nobilitatem gerit, dicetur in hominem ſtemmata & fumoſas maiorũ imagines iactantem, nulla re alia quæ virtutem aut doctrinam commendet, ſpectabilem: Herodes Atticus ſophiſta ad Bradrã ſeuirum ſuum dixiſſe legitur apud Philoſtratum lib. 2. ſophiſtarum, quum ille magnificè crepare de generis ſui antiquitate & nobilitate, σὺ τὴν εὐγένειαν ἐν τοῖς ἀστραγάλοις ἔχεις, tua nobilitas in aſtragalis ſita eſt. Solebant Romani generoſiores in calceis lunulas, antiquitatis inſignia, præferre, vel Plutarcho teſte, Arcadum more qui ſe Luna priores iactitabant & Philoſtratus loco iam dicto, nobilitatis illud ſymbolum vocat, ἐπισφύριον ἐλεφάντινον μηνοειδές (malè namque μονοειδὲς illic legas) eburneum ſupertalare luniforme. Vnde Iuuenalis, Appoſitam nigræ lunam ſubtexit alutæ.

Quo ſpectat & Martialis locus lib. 2. parum ſcitè hactenus ſcriptus, Non heſterna ſedet lunata lingula planta.

Vbi non heſternam vocat veterem & antiquæ nobilitatis teſtem voce non temere mutata ex manuſcripto.

Perdix congregat diuitias ſine iudicio. 24

Adagium in auaros homines, quibus tam deeſt quod habent, quam quod non habent, adducit D. Ambroſius epiſtol. lib. 7. in hæc verba. Vnde in prouerbio eſt de diuite auaro, quia perdix iſte congregat diuitias non cum iudicio. Cauſam ſiue originem ipſe poſtea ſubijcit his verbis, Quidam naturæ perdicis etiam iſtud aptandum putarunt, eo quod aliena diripiat oua & foueat ſuo corpore atque hac ſua fraude alienos ſtudeat partus accipere. Ex quibus verbis meridiana luce clarior exiſtit parœmiæ ſenſus, Quemadmodum enim hæc auis alienis ouis incubat tanquam proprijs, ſed mox adulterinam genitricem deſerunt pulli prognati & ad genuinos parentes reuertuntur (quod ab D. Hieronymo & πατέρων authore in ſcripta relatum eſt) ita & auarus alienas opes malis artibus ſibi aggregat, quas mox aut exprimit iudiciorum æquitas, & veris dominis refundit, aut vſum earum morte priuatus amittit. Locus autem ſumptus eſt ex propheta Hieremia cap. 17. vbi ſic ait, Perdix fouit quæ non peperit, fecit diuitias, & non in iudicio, in medio dierum ſuorum derelinquet eas. Senſus prophetæ eſt, Veluti perdix aliena oua congregat quæ non poſuit, deſeriturque à ſuppoſititia ſobole: ita qui per fas & nefas quauis ratione pecuniam corradunt, nihilo ditiores exiſtunt, ſed eam velut euanidam tandem perdunt.

De auaro diuite.

Marſyæ mors. 25

De immani & ſupra modum crudeli necis genere, Μαρσύου θάνατος, hoc eſt, Marſyæ mors effertur, Eunapius de Hormilda Saporis Perſarum regis filio natu maiore, qui ex venatu ad regiam regreſſus, quum conuiuarum accumbentium nullus fortè, vt decuerat, aduenienti aſſurrexiſſet, ἀπειλῶν τὸν Μαρσύου θάνατον αὐτοῖς ἐπέκειτο id eſt, interminatus illis fuit Marſyæ necem. qua re intellecta ſatrapæ communi conſilio, poſt obitum patris, natu minorem fratrem regno præfecerunt, illo in caueam incluſo ferreiſque compedibus obuincto, qui poſtea ope vxoris lima præfectis vinculis ad Cõſtantinum Magnum profugus euaſit. Marſyas Hyagnidis filius, genere Phryx tibicen cum Apolline de artis præſtantia contendiſſe dicitur, victuſ-

Crudele mortis genus.

quæ proteruiæ pœnas victori dediſſe, detracto membratim corio & arbori appenſo. Vnde Nonnus Panopolites in dionyſiacis de tibicine hoc loquens ſic canit,

Clenæ ex quo pœnas das impiè victus,
Ludibrium ventis pellis direpta mouetur.

Hoc cruciatus inhumani genere obiiſſe Valerianum Romanorum Imperatorem: Perſis captum memorat Agathius hiſtoriæ lib. 4. addit idem Saporem necis id genus vitu miſerabile primum excogitaſſe ex Orphei de Marſyæ ſupplicio hiſtoria adductum. Refert & Choſroem regem Nachoragan profugum ita excruciaſſe, vt à ceruice ad imos vſque pedes cutis detraheretur inuerſa cum ipſi. quoque genitalibus, & in vtris ſpeciem vento inſpirato diſtenta, ſcopulo affigeretur. Commemorat & Procopius rhetor belli Perſici lib. 1. Baſilicij corium detractum, inſtar vtris, palea oppletum, ex altiſſima arbore fuiſſe ſuſpenſum. Et Ammia. Marcellinus lib. 23. ſcribit eos cutes viuis hominibus detrahere particulatim vel totidis.

Ne minimum quidem.

Ne ſtilla quidem. 26

Μηδὲ ψακάς, Ne minutula quidē pluuiæ ſtilla, Prouerbium hyperbolicum pro ne tantillum quidem,

Ariſtophanes volens ſignificare ne teruncium quidem in ærario eſſe ad alendos bellicos ſumptus, inquit,

Μηδὲ ψακὰς ἦν ἔσω . . .
Omnino ne minutulæ quidem pluuiæ guttula erat.

Eſt autem ψακὰς guttula cuiuſmodi eſt niuis aut pluuiæ minutæ quam & ψεκάδα vocant.

De inſatiabili homine.

Quem Cos non nutrit, illum nec Aegyptus. 17

Prouerbium eſſe non admodum vetuſtum oſtendit Iliad. 14 Euſtathius tale, ὃν ἡ Κῶς οὐ τρέφει, οὐδὲ Αἴγυπτος. Qué Cos nutrire non queat, eundem neque Aegyptus. Conueniet in eos quibus pluſquam mediocres fortunæ faſtidio ſunt, inuenias nonnullos qui in rebus etiam lautis atque peramplis ſtomacho ſunt nauſabundo, quos vix mare bonorum ſatiet. Eſt autem Cos inſula valde ferax, pecoris abundans, vnde illi & nomen eſt, Thracibus Con dominantibus ouem ſeu pecus.

Hinnulus ne cum leone partiatur. 28

Quoties cū ditiore pauper, cum potentiore inferior opibus, cum doctiore indoctus congreditur aut rem habet, quadrabit illud Critiæ qui ex triginta Athenarum tyrannis vnus fuit, μὴ . . . Ne cum leone hinnulus exiſtens carnium portionem ſortire, Admonet principum potentioribusque libidini concedendum eſſe. Referuntur eius verba a Platone in Charmide. Huic non diſsimile eſt, μὴ . . . Contere pugnam cum leone Caprea noſtri.

E ſpinis vuas colligere. 29

Ἐξ ἀκανθῶν . . . ἀπὸ βάτων. E ſpinis vindemiam facere, & e rubis ficus colligere, dicetur prouerbialiter, qui ex moleſto periculoſoque negotio compendium facit, aut quem dura prouincia diuitem reddit. D. Clemens lib. 1. pædagogi, . . . id eſt, Ac nos quidem é ſpinis vuas, è ſentibus ficus colligimus. Loquitur de nobis Chriſtianis per alteram Chriſti necem à tetra hoſtis humani tyrannide vindicatis, & ad æternæ gloriæ hæreditatem aſcitis.

De diſsimili natura.

Quid delphino & boui commune. 30

De diſſimilibus minimeque inter ſe conſonis effertur, vt ſi quis imperitos & doctos cóſociet, . . . Quid enim commune habent bos & delphinus: Apparet contortum fuiſſe in Syllam Romanorum Imperatorem quum occupatis Athenis, philoſophos audiret homo à philoſophia prorſus alienus. Refertur à Suida. Concordat cum illo, Quid graculo cum fidibus.

Eodem laborat morbo. 31

In eum qui ſimilibus vitiis ſit obnoxius, conuenit illud, . . . Meo laboras morbo, Citatur ab Euſtathio Odyſſ. 4. diciturque conuenire cum illo, . . . id eſt, idem trahimus iugum: ita apud Comicum . . . dicitur qui ſetaus ſit nō minus, quam alter. Videtur autem ſenarij verſus finis eſſe. Huic non diſſimile eſt illud Homeri Odyſſ. 17. . . . hoc eſt, Habet par vulnus vterque.

De inſulſo homine.

Alba præcordia. 32

Λευκαὶ φρένες, hoc eſt, Alba præcordia habere, dicitur homo ſtolidi ingenij & inſulſus, metaphora à coloris vitio tracta, ſiquidem Ariſtoteli albus color maxime emouet oculorum ſenſum, vt inde emotæ mentis hominem ac biliteum . . . & . . . dicant, ita Pindarus in Pythiis vſus eſt, . . . audio etenim Iniquum Pelian albis vſum præcordiis Interpres annotat metaphoram ab aquis tranſlatam, quæ quo minus profundæ ſint, limpidiores & lucido quodam candore pellucidæ videntur, contra profundiores nigreſcunt, vt ita . . . dixerit . . . ſuperficiaria quadam prudētia, haud profunda, prędítas, Homero . . . prudentiæ argumento nominan-

te. Huc ſpectat quod Horatius Leuconoë vocat quandam Genethliacorum vanitati fidem adhibentem non ſine ſtoliditatis morſu, vt in eum locum olim annotauimus.

Optantis moriendum lete aliquid intermiſcetur.

Luce perire liceat. 33

Is qui malis ſuccumbere non recuſet, modò miſceatur læti quippiam, hoc eſt mortem non abnuat, dum votis ſuis reſpondeat fortuna, prouerbij ſpecie Homericum illud hemiſtichium vſurpabit, quo vſus eſt Idomeneus Ili. ρ.

Ἐν δὲ φάει καὶ ὄλεσσον, Luce perire etiam liceat. optat enim ab Ioue diſcuſſa caligine lucem reddi, qua conceſſa mortem oppetere no detrectet. Tale eſt notum illud in Odyſſ. . . .

Defungar vita, dum videro grata. Ita paraſitus famelico ventre moriens, optet ſaturo diſrumpier aluo. & qui naufragio perit, non recuſarit mortem in terra occumbere.

Anſam præbere.

Laxare fibulam. 34

Laxare fibulam dixit prouerbialiter Septimius Tertullianus pro anſam miniſtrare aut feneſtram aperire, Sic enim inquit lib. de Corona militis, Vt etiam voluntariis delictis fibulam laxet. Cui oppoſitum extulit in lib. De Monogamia, Fibulam imponere, pro coercere & reprimere. Natum a fibula cinguli qua veſtis aſtringitur ſi flaxior ſit, aut remittitur ſi fuerit aſtrictior. Niſi etiam ad fibulæ aſtrigmentum referre mauis qua adoleſcentulorum prurientium genitalia traiiciebant tum valetudinis, tum conſeruandæ vocis gratiâ, quod infibulare vocabant, cuius rationem deſcribit Cor. Celſus lib. 7. de qua Martialis lib. 7.

Menophili penem tam grandis fibula veſtit. & lib. 14.
Dic mihi ſimpliciter Comœdis & Citharœdis
Fibula quid præſtas? carius vt futuant.
Et Iuuenalis Soluitur his magno Comœdi fibula.

Laxare itaque fibulam dicetur quiſquis perrupta pudoris lege nullum libidini indomitæ modum ponit, & è diuerſo, Fibulam imponere, qui continenter viuit.

Quod clā fit.

Sub tunica & ſinu. 35

Quicquid clam & occulté fit, non propatulo, Sub tunica & ſinu fieri dicitur prouerbio, quo vſus eſt Tertullianus libro De fuga in perſecutione. Tu autem, inquit, pro eo paciſceris cum delatore vel milite, vel furunculo aliquo præſide, ſub tunica & ſinu quod aiunt. Eodem loquendi genere dixit Ælius Lampridius, in Commodo, Prædam omnem in ſinum contulit, pro, nō publico ærario addictam, in priuatum commodum retulit. & rurſus de ſectatoribus loquens, Qui etiam condēnationes in ſinū vertiſſe, dicitur, hoc eſt, ad ſe rapuiſſe Huc ſpectat quod Plinius libro triceſimo ſexto M. Scaurum rapinarum prouincialiū ſinum vocat, quod rapinis ditatus eſſet, per fas nefasque omnia ad ſe rapiendo.

Pertinaciter inhærere.

Gradum figere. 36

Vtitur frequenter hac prouerbiali ſpecie Tertullianus, Gradum figere, pro, conſiſtere, & pertinaciter inhærere & conſtanter. vt lib. 4 aduerſus Marcionem, Et poſſem hic iam gradum figere, non agnoſcendum contendens opus quod non erigat frontem Rurſus lib. De fuga in perſecutione. Itaque quum duces fugiunt, quis de gregario numero ſuſtinebit ad gradum in acie figendum ſuadere? & in lib aduerſus Praxean. Hic mecum gradum fige. Et iterum. Hic ergo iam gradum volunt figere ſtulti, imo cæci. & in lib de velandis virginibus. Vbi enim gradum fiximus de Apoſtoli abſoluta definitione.

Attentionem imperantis.

Hoc age. 37

Attentionem imperantis adagium eſt. Hoc age, quaſi dicas, in hoc totus incumbe ſedulo. Tertullianus lib. 4. aduerſus Marcionem, vt dici ſolet, ad quod venimus, hoc age, Natum à ſacrorū voce, quam explicat in Coriolano Plutarchus, à Numa Pompilio inſtituta, ſic enim ſcribit. . . . id eſt. Quando nanque principes aut ſacrifici rei diuinæ operantur, præco accedens alta voce exclamat, hoc age, quod ſonat Latine, Hoc fac, quo dicto iubentur ſacris eſſe intenti, nec interim operis alicuius ſatagere, aut negotiū ſuſcipere. Hanc vocem a ſacris tranſlatam vſurpauit in negotio ſerio Caſſius Cherea, quum coniuratos in necē Caligulæ exhortans primus cum gladio percuteret, præmiſſa voce, Hoc age. Huc ſpectat illud ex Cratini . . . id fabula . . . id eſt hæc age, inquit homo nihil agens quod dici conuenit in hominem ſeriatum ſegnique otio addictum.

Media agina ferri. 38

Media agina ferri dicitur, quod æquo momento in neutram partem vergente declinat, ſic iudicé integrū animi æquilibrio in neutram partem pronum, media agina ferri dixerimus. Tertullianus lib. aduerſus Hermogené. Qui tollet bonum

& malum ſuo arbitrio agitatus, in neutram tamen partem pronus & præceps, mediæ (quod aiunt) aginæ æquilibrato impetu ferebatur. Eſt autem Agina illud in quo trutinæ ſcapus inſertus agitur vertiturque teſte Sex. Pompeio, vnde & Aginatorem dici annotat qui exiguo lucro quouis impellitur, variatumque fit partium.

Igne aliud feruentius. 39

Καὶ πυρὸς ἄλλα θερμότερα, etiam igne alia feruentiora. Extat apud Ariſtoph. Adagium conueniet dici quum indicabimus quempiam fruſtra dolis certare apud doloſum hominem, nihilque malas artes proficere apud earum callentiſſimum, quomodo legimus Autolicum furaciſſimum non potuiſſe fallere Siſyphum, eiuſdem artis experientiſſimum. Vtitur Euſtath. Odyſſ. 19. ἐν γὰρ καὶ τὴν παροιμίαν ἦ, πυρὸς ἄλλα θερμότερα, erat enim iuxta prouerbium etiam igni calentius aliud. Vſus eo eſt paulo aliter Plutarchus in Demetrio, nam quum recenſuiſſet Stratoclis inſignis adulatoris impudens factum, volens aſcribere alterius cuiuſdam longe illiberalius decretum, ἦν δ' ἄρα, inquit, καὶ πυρὸς ἄλλα θερμότερα, κατὰ τὸν Ἀριστοφάνην, id eſt, atqui fuerunt & alia igne feruentiora, iuxta Ariſtophanis dictum.

Funem contentionis ducere. 40

Altercari, contendere. Contentionis funē ducere prouerbialiter extulit Tertullianus non ſemel pro altercari & litigiis contendere, vt lib. 4. aduerſus Marcionem. De titulo quoque funis ducendus eſt contentionis, pari hinc inde niſu fluctuante. & in lib. de Reſurrectione carnis. Nolo nunc contentioſo fune deducere, hac an illac hominem perditio depoſtulet. Rurſus in initio libri aduerſus Iudæos. Alternis vicibus contentioſo fune vterque diem in veſperam traxerunt.

De limine offendere. 41

De limine offendere dixit Tertullianus ſpecie prouerbij, pro in ipſo operis negotiive ſuſcepti primordio peccare, vt ſit idē quod illud Fabij Quintiliani, in portu impingere. Vſus eſt in libro aduerſus Valentinianos, A manifeſto ad occultum retorquere, de limine offendere eſt.

Lapitha. 42

Faſtuoſus homo. Λαπίθης, Lapitha falſē vocatur prouerbio homo faſtuoſus quique vulgi animos commouere præſumit & in ſui admirationē trahere, magnos ſibi ſpiritus ſumendo, ὁ αὐχηματίας, παρὰ τὸ λαὸν πείθειν ἀγείρειν ἐπιστροφὰς, οἱ πολὺ τι μεγαλοφρονοῦντες, ſonat enim λαπίθης vocabuli etymon ſpectantibus, plebis perſuaſorem, quod de ſe iactabundus magnopere glorietur, ſic enim annotatum eſt ab Euſtathio Iliados quinto. Eō fermē ſenſu extuliſſe videtur Plutarchus in libello quo Stoicos aliениora à communi hominum exiſtimatione inuexiſſe diſputat, quum ait, ὁ δὲ στωικὸς λαπίθης, ὥσπερ ἐξ ἀδαμαντίνης ὕλης τῆς αὐτοῦ ἀπαθείας κεχαλκευμένος, id eſt, Stoicus iſte Lapitha fabricatus velut ex adamantina materia, impaſſibilitate quam ipſi inuexerunt. Porrò Lapithæ heroicum genus fuere in Theſſalia, Cētauris perduelle, à Lapitha Apollinis & Stilbes nymphæ filio ortum ducentes.

Tabellis obſignatis agere. 43

Conuincere ſcripti teſtimonio. Tabellis obſignatis agere, tropice dixit Cicero pro conuincere aliquem ſcriptorum ſuorum teſtimonio, ſi diuerſum dicat ab iis quæ antea ſcripto euulgauit, aut ſenſit. Ductum ab iis qui quod ſyngrapha teſtati ſunt, dictum factúmve negant. Cic. lib. 5. Tuſculanarum. Tu quidem tabellis obſignatis agis mecum & teſtificaris quid dixerim aliquando aut ſcripſerim: cum aliis iſto modo, qui legibus impoſitis diſputant: nos in diem viuimus, quodcunque animos noſtros probabilitate percuſſit, id dicimus. M. Antonius dicere ſolebat ideo nullam ſe orationem ſcripſiſſe vnquam, vt ſi quid ſibi excidiſſet aliquando quod non oportuerat, poſſet inficiari dictum: propterea ſcitè reſpondit M. Bruto, (qui vt inuidiam Craſſo pareret, binos recitatores euocarat, pugnantia è Craſſi orationibus hinc inde deſumpta alternis recitaturos) orationes cauſarum eſſe & temporum, non autem hominum ipſorum ac patronorum. Ita Cicero in 5. Antoniana, ſicut apud hos qui in diem viuunt nihil eſt conſtituti, nihil certi: ſic mihi nulla eſt firma pertinaxque ſententia ſequenti id quod probabilitate animum commouit.

Licynij & Licynium fulmen. 44

Duriter in aliquem ſæuientes. Λικίνιοι, Licinios prouerbiali ſpecie dici annotat Euſtathius Odyſſeæ decimo octauo, eos qui duris modis deſæuiunt aſperitéſque animaduertūt in quempiam, οἱ ἀγρίως ἀγανακτοῦντες, eo modo quo Iri mendici, helluones Sardanapali, Crœſi diuites dicuntur à Licinio quopiam: ſuſpicor autem Λικύμνιοι legendum vel certè Λικύμνιοι quam lectionem etiam Callimachus olim approbauit, à Licymnio incendiario qui multorum domos igne crudeliter corrupiſſe legitur. Quo ſpectat illud Ariſtoph. in Auibus,

Καταιθαλώσει σε λικυμνίαις βολαῖς, Telo Licymnio ille te corrupuerit. Docuit Euripides Licymnium fabulam, vbi flumine conflagrauit.

Bubalus. 45

Indocile ingenium. Βούβαλος, id eſt, Bubalū recentior Græcorum ætas ſtupidum & craſſæ Mineruæ hominē, ingenióque indocili vocauit. Ioan. Zezes.

Μὴ πίστευε τοῖς βουβάλοις τοῖς παχυδέρμοις,
Ne fidem habeas rudibus illis & craſſipellibus bubulis.

Et iterum, ὅμως βουβάλοις πλησιάζω, attamen ineptis iſtis bubalis accedo. Locum adagio fecit animantis hebetudo & ſtupiditas, vernaculæ quoque linguæ noſtræ non incognita.

Formicarum nidos inſpirauit. 46

Malum ſibi qui arceſſit. Formicarum nidos inſpirare, quod eleganter vnita voce, μυρμηκιᾷν efferunt Græci, quaſi Formicari dicas, prouerbio dicuntur qui malum ſibi imprudentes accerſunt. Natum inde quod qui inſpirant aut aperto ore loquuntur in formicarum antra ſeu cauernulas, his lingua vlcere intumeſcat atque inflatur, cuius rei cauſam aſſignant venenatum aerem quo illarum antra imbuantur è paſtu ſerpentium: formicas namque mortuis anguibus veſci libentes, inter confeſſa habetur. Quid quòd Draco ex eſu formicarum & cantharidum, veneno diſtendi atque in rabiem agi putatur, vt Iliados viceſimo ſecundo annotat Euſtathius.

Da panem & pugnum. 47

Δὸς ἄρτον τυχὸν ἢ κόνδυλον, ὁ δεῖ ἐπ' αὐτῷ. id eſt,
Porrige, ſi poſſis panem, hinc obloniam pugnos.

Prouerbium expreſſis verbis docet eſſe Euſtathius Ili. 4. quo ſignificetur pugnos plagáſque illi deberi qui moderatis contentus eſſe nolit. Poterit etiam eius eſſe vſus quoties expectatione bonæ fortunæ, diuerſa obtingit ſors.

Cyclopica vita. 48

Vita curarum expers & nullius rei indiga. Κυκλώπειος βίος Cyclopica vita, pro beata & nullius rei indiga vſurpatur apud authores omnes, ſic enim exponit Euſtath. in commentariis in Dionyſium, τὸν ἀδεήμονα καὶ ἄπονον, felicem & bonis omnibus citra laborem affluentem. Talem enim Cyclopum terram fabulatur Homerus, quæ ſine cultura hominum cuncta producat. De iis ſic loquitur Vlyſſes Odyſſeæ nono.

Οὔτε φυτεύουσιν χερσὶ φυτὸν, οὔτ' ἀρόωσιν
Ἀλλὰ τά γ' ἄσπαρτα καὶ ἀνήροτα πάντα φύονται. id eſt,
Non pangunt plantas, non frangunt vomere terram,
Omnia fert tellus non conſita, ſcilláve aratro.

Quod repetit & Philoſtratus Iconum lib. 2. Strabo Geographiæ 11. Albanorum, qui Iberis proximi ſunt, terram adeo vberem & fœcundam ſcribit, vt ne minima quidem cultura opus habeat, ſed cuncta citra ſementem & inarata producat, quemadmodum ibi peregrinati milites narrant, eos Cyclopicam vitam viuere dictitantes, Græcè ſonant ita, τυγχάνει δ' ἐπιμελείας οὐδὲ μικρᾶς, ἀλλὰ τἀγαθὰ ἄσπαρτα καὶ ἀνήροτα πάντα φύεται, καθάπερ οἱ στρατεύσαντες φασὶ, κυκλώπειόν τινα διηγούμενοι βίον. Meminit & Dion Chryſoſtomus oratione De fortuna ſecunda, vbi ait, Fortunam in læua manu tenere congeriem fructuum omnis generis coaceruatorum, vnde manarint fabulæ de aureo genere, de inſulis beatis, & Herculis cornu, καὶ κυκλώπειον βίον. id eſt, & Cyclopum vita. Non inficior poſſe etiam ad incultam & effetam viuendi rationem trahi adagium quod fecit Eraſmus, attamen in eo ſenſu non eſſe vſitatum authoribus video.

Cyclopicus obtutus. 49

Toruus & immanis. Κυκλώπειον βλέμμα, Cyclopicus aſpectus, pro toruo & immani accipitur, Citatur à Suida. Conſtat autem Cyclopas efferos & pietatis omnis expertes fuiſſe, ex Homero, καὶ ἀξένους hominum commercia nō agnouiſſe, Strabone teſte. Cōuenit cum altero, Titanicus aſpectus, & illo Nicandri in Alexipharmacis.

Λοξαῖς δὲ κέρασι ταυρηδὸν δέρκων, id eſt,
Taurinúmque tuens obliquo lumine.

Chius Coum loqui non ſinit. 50

Χῖος παραστὰς Κῷον οὐκ ἐᾷ λέγειν. id eſt,
Hic Chius aſtans, non ſinit Coum loqui.

Senarius prouerbialis è Stratidis Comici fabulis, Competet in rabulam verboſum qui multiloquio os prudētioris doctioriſque obſtruit, nec patitur verba pro ſe facere. Chiorum ſcurrilitas & illaudata leuitas ex authoribus notiſſima eſt: at Coos inſula magni nominis & decantatiſſimos viros permultos protulit. Niſi mauis referre ad iactuum teſſerariorum vilitatem dignitatémque, in quibus χῖος vnionem caniculámve deſignabat, infelix iactus, at κῷος ſenionem, feliciſſimus omnium iactus.

Citius quàm gradatim. 51

Celeritas inſignis. Θᾶττον ἢ βάδην. Citius quàm gradatim prouerbio dicūt Græci quum inſignem celeritatem & properandi ſtudium ſignificare volunt Menander,

Τὸ δὴ λεγόμενον τοῦτο θᾶττον ἢ βάδην.
Ocyſſime id curabo, quod dici ſolet.

Porro quod addit, τὸ δὴ λεγόμενον, clariſſimè oſtendit prouerbium fuiſſe, nequis huc temerè irrepſiſſe exiſtimet. Vſus eo

eſt &

eſt & Plutarchus in Fabio Maximo, αὐτὸς δ' ἐκ ἀπὸ τοῦ ἵππου καταβὰς ἀπαντήσαι τάχιον, ἢ βάδην πρὸς τὸν υἱὸν ἐπορεύετο. id eſt, Pater ipſe cicius deſcendens ab equo, concitato quàm potuit maximè greſſu ad filium approperans, ſiue ad verbum ſi mauis, citius quàm greſſim. Suidas ex incerto authore, ὀξύτερον ἢ βάδην τὴν τε κεφαλὴν ἐπισείων, βαρβαρικῶς τε ἅμα ἐπιφθεγγόμενος τῆς φωνῆς, ὅσα ἐκ τοῦ τε ἤχου καὶ τοῦ φρυάγματος ἦν συμβαλεῖν. id eſt, Ocyſſime ille caput quaſſans, & barbara voce nónnulla locutus, quantum licuit coniectare tum ex vocis côtentione, tum ex inceſſus inſolentia, grauia minitabatur.

In aſini aures canere. 52

Εἰς ὄνου ὦτα ᾄδειν. In aures aſino canere, dicetur prouerbialiter qui indoctis recitat poema omnibus numeris abſolutum, aut orationem in qua nihil reliquum fecerit rhetorica ars. aut ſi quis apud craſſas & Muſices ignaras aures artem omnem oſtentet Muſicus. Meminit adagij Dion oratione trigeſima ſecunda, eiuſque occaſionem talem indicat, Ægyptio Muſico inſigni aſtâs in ſomnis genius prædixiſſe viſus erat, quod in Aſini aures cantaturus eſſet, quo neglecto ſomnio vt vano ac friuolo, accidit vt Syrorum rex Memphin qui venerat ipſum accerſeret, quod audiſſet à cunctis laudari ſummopere: acceſſit itaque & omni induſtria adhibita artis ſuæ præſtantiam oſtentare adnixus eſt, qui tacere ignominioſè iuſſus à rege Muſices ignaro, recordatus ſomnij, hoc ipſum, inquit, eſt in aures aſini canere: quibus verbis per interpretem intellectis, rex vinctum hominem aſſici verberibus iuſſit, vnde natum poſtea bellum. Græce eſt, τοῦτ' ἐκεῖνο ἦν, τὸ εἰς ὄνου ὦτα ᾄδειν.

Alaudæ in nido latet gramen. 53

Spes ſubſidij.

Citatur à Caſſiano Baſſo Scholaſtico, librorum qui de agricultura apud Græcos inſcribuntur collectore, adagium hoc.

Ἐν κορύδου κεῖται ἀγρώστιδος ἄγρια φύλλα. id eſt,
Ramoſum gramen nido occultatur alaudæ.

Quo licebit vti quum effugij aut ſubſidij ſpem oſtentabimus, veluti ſi potentior quiſpiam nos conetur opprimere, in legum & æqui præſidio fiduciam nobis repoſitam aut in vetuſtiſſimis codicillis, indicare volentes, prouerbiali hoc verſu vtemur: vel ſi ſcriptorũ authoritate multiplici ac rationibus oppugnati ſignificemus, neque nos hac parte inermes eſſe, ſed ad manum habere in expedito tela quibus nos defendamus: nimirum Ἐν κορύδου κεῖται ἀγρώστιδος ἄγρια φύλλα. Solet autem alauda peculiari quodam amuleto nidum ſuum iuſtrare impoſitis graminis ramulis, quemadmodum aquila callitricho, cornix verbenaca lupina, turdus myrto, lauro palumbes, vt Zoroaſtræ magi authoritate libro decimoquinto γεωπονικῶν legitur.

Alauda non eſt ſine criſta. 54

Nihil eſt ſui vitij expers.

Οὐδὲ κορυδαλλὶς ἄτερ λόφου, Nec alauda eſt abſque criſta, Prouerbio vtemur quoties ſignificabimus aliquem non carere ſuis vitiis, aut eximiam virtutem tantámque eruditionem ferè expoſitas eſſe inuidiæ: ita accepit Eunapius Sardianus de Oribaſio medico loquens, qui ob inſignem artis peritiam magna inuidia apud multos conflagrauit. eius hæc ſunt verba. Οὐδὲ κορυδαλλὶς ἢ παροιμία φησὶν ἄνευ λόφου, οὐδὲ ὀρειβάσιος ἦν ἄτερ φθόνου. id eſt, Neque ſine criſta (vt loquitur prouerbium) eſt alauda, neque Oribaſius abſque inuidia fuit.

Manu ignauus, mente præſens. 55

De homine cordato, qui conſilium in numerato habet, non perinde manu ſtrenuus, prouerbiale eſt illud Timocreontis Rhodij in ſuis epigrammatis,

ὁ ξυμβουλίας χερὸς ἄπο, νοῦς δὲ πάρα.
Mens præſens, ſed abeſt conſilium manib.
Refertur ab Hephæſtione grammatico.

Prudentia & ingenium, niſi manus famulatrices ſortiantur, inutiliter ſatagunt: contrà robur, ingenij & moderatricis prudentiæ expers, amens fertur, omnia confundens. At vtraque ſi iungantur & in vnum coeant, inuictum reddunt. Eam ob cauſam Ægyptij in Hieroglyphicis notis Mercuriũ iuuenili ſpecie ſeni aſſantem pingebant, innuere volentes doctum & ſapientem, niſi vires adſint, quæ grauis ætatis nomine deſignantur, nihil agere, quaſi alterum ſine altero inutile ſit: Eadem de cauſa Sphinx in templorum veſtibulis collocata apud eos fuiſſe legitur, ſacrum ſymbolum combinationis coniugijque harum virtutum, quando per feræ effigiem robur, per hominis, prudentiam intelligi vellent: quæ coniunctæ, murus ſunt inexpugnabilis, & (quòd dici ſolet) Semiramidis mœnia: at diſiunctæ, prudentia ſine viribus, & vires ſine prudentia, mole ſua cadunt. Præclarum eſt elogium Mithridatis Pontici apud Velleium Paterculum, Conſiliis dux, miles manu. & Dictys Cretenſis de Hectore teſtatur nunquam vires côſilio potiores fuiſſe. & Pacatus Drepanus Theodoſio id tribuit, quòd dux ſit côſilio, miles exemplo, ſic de Fauno Aboriginum rege dixit Halicarnaſ. lib. 1 ἀνὴρ μετὰ τοῦ δραστηρίου καὶ συνετός. vir pariter & impiger & cordatus.

Conſiliis dux, miles manu.

Cerylus euadam. 56

Βάλλε δὲ βάλλε, κηρύλος εἴην: Iacias licet, Cerylus euadam. Dictum iſtud vulgo iactari ſolere apud Dores annotat Euphronius & tranſcripſit Suidas, vſum tamen adagij neuter explicat. Videtur autem ſalacium & libidinoſorum dictum fuiſſe, qui nullum mortis genus deprecentur, modò in venere cupita & in mediis amplexibus animam efflare liceat, in voluptate ſummum bonum ſtatuêtes, nam Cerylus (ita inter Alcedines mas vocatur) in coitu interimori ſcribitur, & ſenio defectus a fœmellis ſubuehi alis. Non abludit ab adagio dictum Veſpaſiani in quendam Cerylum libertum, ἰὼ Κηρύλε, ἐπὰν ἀποθάνῃς, αὖθις ἔσῃ κηρύλος. Poſtquam interieris, rurſum fies Cerylus.

Melanurum perca ſequitur. 57

Callidus alieno ſibi periculo cauens.

Citatur parœmia ab Athenæo lib. 7. incerto authore, ἕπεται πέρκη μελανούρῳ. id eſt, Perca aſſequitur melanurum, Prouerbij vſum non indicat. videtur quadrare in prudentes homines & callidos, qui alieno periculo ſuis rebus cauent: aut ex vnius patrocinio & ſententia toti pendent, vnum obſeruant. Natum ex ingenio vtriuſque piſcis, Melanurus ex re nomen habens quod cauda illi maculoſa ſit, imbecillus eſt (Oppiano teſte) piſcis, ſed qui natiuam debilitatem calliditate compenſat, adeo vt naſſas & retium ſinus facile eludat, vnde ait,

Ἐξοχα μὲν μελάνουρος ἐν ἰχθύσιν, ἀλκὴ μὲν ἀναλκις
Ἠδὲ σαόφρων. hoc eſt,
Inualidus mirè, at prudenter callidus idem
Squammoſos inter piſces Melanurus.

Adagio viam aperit & Numenius in halieutico opere, Percæ ductorem Melanurum vocans,

Πέρκης ἡγητῆρα μελάνουρον.

Meminit huius piſcis & Ouidius in halieutici fragmento, Quin laude inſignis caudæ Melanurus. Itaque fallitur Eraſmus noſter dum Melanurum ſepiam vertit, quum hi piſces nihil habeant commune, toto genere diuerſi. nec minus, quod de improborum ſocietate dici coniectat, quum ex Numenij verbis liqueat Melanurum præuium Percarum agminis ducem ſe præbere, eaſque vt tutiores ſint, illum comitari.

Vnguento perfundi anum haud decet. 58

De re intempeſtiua.

Senarius prouerbialis eſt ex Archilocho deſumptus apud Plutarchum, quo Pericles obſtruxit os Elpinice Cimonis præclari ducis ſorori, loquacitate importuna odioſæ, quum iſta inceſti nomine cum fratre male audiret, tacite enim in aurem dixiſſe illi fertur.

Οὐκ ἂν μύροισι γραῦς ἐοῦσ' ἠλείφεο. id eſt,
Quum ſis anus, haud vnguine imbui decet.

Adagij vſus erit quum intempeſtiuas alicuius delicias aut luxum, alieno ætatis tempore, perſtringemus, velut in ſene meretricios amores.

Albus dies. 59

De tranquillo ocio.

Λευκὴ ἡμέρα. Albus dies pro felici & læto fauſtóque ac hilari accipitur docente iſtud Plutarcho in Pericle & originem eius indicante, ὅθεν ἐν εὐπαθείαις τοὺς γενομένους, λευκὴν ἡμέραν ἐκείνην ἀπὸ τοῦ λευκοῦ κυάμου προσαγορεύουσι. Aiunt eos qui in deliciis iucunde degunt, album eum diem nominare, a faba alba: Eius occaſio talis eſt, Quum Athenienſes arctiſſimè Samios obſedisſent, daretque operã Pericles vt longa potius mora eos frangeret, quam ciuium ſanguine victoriam cruentã pareret, ægrè tamen prælium flagitantes in officio continere poſſet, in octo partes omnem multitudinem partitus eſt, & ſorte ducta ita ſtatuit, vt quæ pars candidam fabam duxiſſet ſortitò, cæteris pugnantibus, otio conuiuiíſque operam impenderet, hinc natum, vt λευκὴν ἡμέραν διάγειν. Album diem agere dicantur qui in tranquillo otio & deliciis vitam degunt. Ita vſus eſt & Sillius Italicus de voluptatis promiſſis ad Scipionem loquens,

Sic current tibique dies horæque ſerenę.

Somno mollior. 60

De re quapiam inſignis mollitiei dicetur prouerbiali colore, illud, ὕπνου μαλακώτερον, Somno mollius. Clemens pædagogi libro 2. τὰς ὕπνου μαλακωτέρας εὐνὰς παραιτεῖσθαι κελεύει. valere iubêtes lectos ipſo ſomno molliores, Citat & Euſtath. Iliados 10. ex innominato authore, τάπητας ὕπνου μαλακωτέρους, tapetes ſomno molliores. extat autem apud Theocritum, πορφύρεοι δὲ τάπητες ἄνω μαλακώτεροι ὕπνω. Huc ſpectat quod Hermippus ἰσχάδας ὑπνοφόρους dixit caricas quarum dulcedo ſomnia vincat quantumuis ſuauia.

Teletis animum habet. 61

Meticuloſus.

In meticuloſum qui animi nihil habeat prouerbio dicitur illud ψυχὴν Τήλητος ἔχειν, Animum Teletis præfert. Citantur ex Hermippo Comico iſti anapæſti,

Βασιλεῦ Σατύρων, τί ποτ' οὐκ ἐθέλεις δόρυ βαστάζειν,
Ἀλλὰ λόγους μὲν περὶ πολέμου δεινοὺς παρέχεις,
Ψυχὴν δὲ Τήλητος ὑπεστι. id eſt,

Rex Satyrorum quid haſtam gerere recuſas? qui grandia de bello verba quidem crepas, at Teletis animum præfers. Teles iſte qui fuerit, ignorare me fateor, cuius timiditas Comico morſui patuerit, memini tamen legiſſe me Teletis quædam περὶ βίου, & περὶ συγκρίσεως πλούτου καὶ ἀρετῆς. hoc eſt, de vita, déque

comparatione opulentiæ & paupertatis, apud Stobęū in Gnomologijs poſt Callimachum, & alibi. Solet autē philoſophos & doctos fere comitari mendicitas, vnde nota eſt Socratis fuga, & Archilochus ac Demoſthenes abiectis clypeis indecori celebrantur.

Omnem lapidem nitidum adorantes. 61

De ſuperſtitioſis. De iis qui temerè & ſine iudicio erga quoſuis afficiuntur, elegans extat adagium apud D. Clementem in libro ſeptimo ſtromatum, [illegible] id eſt, illi ipſi quoduis lignum & quemlibet lapidem (quemadmodum dici ſolet) politum adorantes. loquitur de ſuperſtitioſis hominibus, quorum mentes prauitatis erroribus imbutas, numinis metus ita penitus percuſſit, vt ad quemuis vel tacitis vel ſulphuris aſpectum illico inhorreſcant. Transferetur veniuſte ad iudiciorum moroſitatem, inuenias enim quoſdam ita imperitos eruditionis iudices, vt verboſum & volubili lingua verborum aliquantum hinc inde e colloquiis Eraſmi conſarcinantē, non minore admiratione quam virum ad miraculum vſque doctum ſuſpiciant & tantum non adorent, [illegible].

Sanguis & anima. 63

Αἷμα καὶ ψυχή, Sanguis & anima, prouerbij ſpecie de re impenſe nobis grata & adamata efferetur, tranſlatum ab amantium choris quibus id in ore frequēs eſt. Antiphanes comicus,

> Τἀργύριόν ἐστιν αἷμα καὶ ψυχὴ βροτοῖς. id eſt,
> Argentum & anima & ſanguis eſt mortalibus.

Citatur à Stobæo. Sanguis quia vehiculum & ſedes eſt animæ, pro vita accipitur, qua nihil poteſt eſſe nobis dulcius.

Plus oculis ſuis. 64

De re maximè chara. Quod quis vnicè charum habet, id plus oculis ſuis amare dicitur, Catullus in luctu paſſeris,

> Quem plus illa oculis ſuis amabat. & iterum ad Caluum.
> Ni te plus oculis meis amarem
> Iucundiſſime Calue & rurſus alio loco.
> Ambobus mihi quæ charior eſt oculis.

Aeſchylus in fabula cui nomen, ſeptem ad Thebas.

> [illegible]
> • [illegible] id eſt,
> Aſtur it haſtam, quam Deo reuerentius
> Colit ſeros, & longe plus oculis ſuis.

Moſes in cantico ſuo quod Deuteron. 32. extat, [illegible] id eſt, Cuſtodiuit eum inſtar pupillæ oculi. Nihil autem charius nobis eſt ipſo oculorum ſenſu, hinc in exprimenda amoris vi, oculorum mentio frequens apud autores. Sic ocul'iſſimum hominem dixit Plautus pro chariſſimo: & Ocultus amare in Corniculatia, pro vnicè amare.

> Qui amant ancillam meam Hedyliũ ocultus.

Ita enim lectio emendanda venit apud Nonium Marcellum. Alioqui etiam pro ornamento oculus accipitur, Sic Iulianus Damaſcum vrbem [illegible], totius orientis oculum dixit: quemadmodum Cicero in Pompeianā, Corinthū totius Græciæ lumen. & Aeſchyli illud de Oreſte in Agamēnone tragœdia quod Chorus loquitur, ita accipi debet.

> [illegible]
> [illegible] id eſt,
> Hi pariter tacitū decernimus,
> Ne ſtrepitus oculus famuiæ intercidat.

Idem in Perſis Alpiſtum quendam [illegible] vocat velut ocul'um Xerxis. & Nazianzenus Nemeſium vocat [illegible], velut iuris & eloquentiæ præcipuum ornamentum. & Philo libr. De mundi fabricatione, à naturæ curioſis indagatoribus pupillam, oculi oculum velut ornamentum ſingulare vocari ſcribit, [illegible]. Annotat & Io. Zezes ὀφθαλμοὺς, id eſt, oculos regū ab antiquis vocari viros ſpectabiles & ſenatus principes. Pindaricus Adraſtus quærēs Amphiaraum extinctum, ποθῶ, inquit, [illegible] id eſt, deſidero Oicliden vatem exercitus oculum.

Malorum abyſſus. 65

De extremis calamitatibus. Κακῶν βυθός, id eſt, Malorum abyſſum dixit prouerbialiter de extremis calamitatibus, Gregorius Nazianzenus, [illegible], hoc eſt, prolapſi in abyſſum malorum, id quod dici ſolet: alioqui & [illegible] lego de negotiis inexplicabilibus e quibus exire difficillimum ſit. Nazianzenus in Diſtichis, [illegible] Ἢ χρημάτων ἄβυσσον οἱ κεκτημένοι, id eſt, Eſt ditior multò fatuus inſomniis, Quam qui pecuniarum abyſſum poſſident. Abyſſum vocari altiſſimam primi elementi profunditatem Aretas Cappadox in Apocalypſin comm. annotat, quod hiatus perpetua voragine non occultet ſubiecta [illegible], vel quod immenſam altitudinem oſtendat, ab α intendendi particula. Legimus & ἄβυσσον πέλαγος pro mari fundo præ altitudine carente.

Poſtes tranſcendere. 66

[illegible], hoc eſt, Poſtes tranſcendere, vel pedem inijcere tranſultorium, ſpecie prouerbij vſurpatum inuenio, pro incompoſite & extra modum in aliquam rem inueh, immodiceque ſe gerere. *Extra modū ſe gerere.* Suidas ex autore incerto, [illegible], hoc eſt haud nimis alte, velut tranſcenſis poſtibus, iuxta prouerbium in religionem inſultans, ſed præſcriptis ſibi certis limitibus ætati ſuæ congruis, cultum diuorum pura & ſincera conſcientia adminiſtrans. Vſus eo fuit & Ariſtoteles alicubi, & Aretas Cæſarienſis epiſcopus in Apocalypſeos explanatione interpres vetiit & gradum limenque excedere. Diuerſum à ſuperiori eſt [illegible], pro ordine & quaſi per gradus vlterius pergere. Athenæus, [illegible] id eſt, Gradatim ad ea quæ proximè ſequuntur quodam dicendi feruore tranſilit.

• Humeros licet perdas aquam incernendo. 67

[illegible] id eſt, Quāuis humeros perdas aquam incernendo, aqua tamen manet. Citat adagium Suidas in Collectaneis ſuis, & annotat quadrare in eos qui vanum ſumunt laborem. Crediderim rectius cōpetere in eum qui ingrato homini diligentem nauat operam, aut in præceptorem ſtupidi & indocilis diſcipuli, cui quicquid inculcatur, diffluit velut in dolii futile congeſta aqua. Quanquam verò vulgati codices habeant [illegible], conſtanter tamen [illegible] legendum autumo, eſt enim [illegible] contuſum hordeum pinſere cribroque incernere, vnde & [illegible], hoc eſt, ptiſanæ vocabulum.

Scommata Dionyſiaca. 68

Διονυσιακὰ σκώμματα, id eſt, Dionyſiaca ſcommata, prouerbialiter dicuntur ſcurrilia conuitia quibus mores hominum flagellantur & perſtringuntur. Syneſius in Dione Pruſæo, [illegible] id eſt, Nunc inceſſenti Socratem & Zenonem dicteriis Dionyſiacis, eorumque ſectatores terra marique proſcribendos mandanti. Suidas ex incerto autore. [illegible] id eſt, Interdum conuitians & Dionyſiacis ſcommatibus debacchans: Natum à prænimia licentia Bacchanalium feſtarum qui flagitiis & ſcurrarum dicacitate perſtrepebant.

Scæus. 69

Improba famæ homo. Scæuam prouerbialiter dixit Symmachus orator improbum & ſiniſtræ famæ hominem, vel ſtolidum atque rerum imperitum, cuiuſmodi & Græci σκαιοὺς nuncupant, tardo ingenio, [illegible]: eius hæc ſunt verba. Quæ ſub obtētu ſuo à quibuſdam ſcæuis deſignata dicuntur. Demoſthenes ſimiliter in oratione aduerſus Androtionem, [illegible] id eſt, vſqueadeo non modò pecuniæ impudenter auidus, ſed & ſcæua & ſiniſtre improbus eſt Ariſtophanes in Nebulis,

> [illegible]
> [illegible] id eſt,
> Vidiſſe nunquam memini ruſticum magis,
> Obliuioſum, ſcæuam, inopemque conſilii.

Idem alibi [illegible], vetulum flagitioſum appellat Aeſchylus,

> [illegible] id eſt,
> Aut ſcæuus eſt, aut rerum honeſtarum rudis.

Galenus lib. 1 Therap. [illegible], id eſt, Parum aſſuetus ſcæuas indoctoſque acerbius traducere. Philoſtratus, [illegible] id eſt, ne me Scæuam ſuſpicetur. Athenæus lib. 13. [illegible] hoc eſt, Es ſcæua & ruſticanus atque inter turpiloquos prorſus læuus. Vnde & [illegible], quaſi ſiniſtre ingredi dicas, Græcis vſurpatum, transferri poteſt ad flagitioſos homines, qui malis artib. & via haud vulgata inſiſtunt.

Bifrons Mercurius. 70

Simulatus homo. De ſimulati ingenij homine dicitur, qui aliud coram in os, aliud aduerſus loquitur. Nazianzenus ad Nemeſium [illegible]. Qualis Mercurius bifrons, aliud antrorſum, aliud poſtrinſecus. Hermæ lapidei ligneiue cippi erant in biuiis triuiiſque erigi ſoliti, ad indicanda viarum ferentium diſcrimina. Vlpianus in Demoſthenicam orationem quæ eſt aduerſus Leptinem, Hermas illos quadrangulos fuiſſe annotat, ſuprema parte Mercurij faciem præferentes, inferius inſcriptiones viarum oſtendētes. Thucydidis ſcholiaſtes in ſexto ſcribit quadratos & cubiformes poni conſueuiſſe, velut ſymbola quædam rationis & veritatis inconcuſſæ. Alioqui & [illegible] apud Etymologici autorem Triceps Mercurius, viarum index legitur.

Cum

Cum Muſis certare. 71

De iis qui nimium doctrinæ ſuæ fidunt.

Ἀμιλλᾶσθαι ταῖς Μούσαις. id eſt, Cum Muſis certamen inire, dicetur prouerbialiter qui doctrinæ quā callet indubitata certitudine, cauſaque bonitate confiſus, cum doctiſſimo quoque congredi & in diſputationis palæſtram deſcendere non dubitant Galenus in fine lib. 1. Therapeutices methodi. Ἀλλὰ κατὰ τὴν παλαιὰν παροιμίαν, ἀμιλλώμεθα καὶ ταῖς μούσαις. Equidem antiquiſſimi tibicinis exemplo ò Hieron, etiam cum Muſis concertatum. De Thamyra Thrace ſentit, ni fallor, cui tamen peritiæ ſuæ confidentia parum proſpere ceſſit, orbitatis pœna victo inflicta, vnde hoc loco recte φιλόνεικον cum et ambitioſum vocat Galenus. Non alieno hinc ſenſu συγχορευτὰς ταῖς μούσαις, dixit Philo Iudæus literatos viros, quaſi qui cum Muſis choros ductitarint.

Supra Simonidem memor. 72

Ὑπὲρ τὸν Σιμωνίδην μνημονικός. id eſt, Præ Simonide memor, Prouerbiali hyperbole dictum eſt a Philoſtrato lib. 2. De vitis Sophiſtarum, in Proclo Naucratite, τὸ δὲ μνημονικὸν, ἐνενηκοντούτης ἤδη γεγονὼς, ἔρρωτο ὑπὲρ τὸν Σιμωνίδην ἐρρῶσθαι. id eſt, Nonagenarius memoria excelluit vltra Simonidem. Ariſtides in oratione [illegible] ait Simonidem in extrema ſenecta iactantiuſcule de ſua memoria gloriante ſcripſiſſe hoc diſtichon.

Μνήμῃ δ' οὔτινά φημι Σιμωνίδῃ ἰσοφαρίζειν
Ὀγδωκονταέτει παιδὶ Λεωπρέπεος. id eſt,
Laopropis gnato certare Simonidi ab annis
Decrepito, memori quis queat ingenio.

Ars memoriæ oſtenſa primum à Simonide.

Artem memoriæ primus oſtendiſſe dicitur Simonides Ceus, mox namque apud Ciceronem libro De oratore 2. Chius vocatur, cuius vulgata fabula eſt, quòd cum apud Scopam principem in Theſſalia virum epulo exceptus magnifico, nuncio eſſet excitus, quod duo iuuenes equis aduecti pro foribus illi præſtolari dicerentur, egreſſus neminem reperit, ſed tamen ſoſpitatem ſuam illis debere ſe illo ipſo momento comperit, ſiquidem illo interim ſpatio collapſum conclaue, ita epulantium ora obtrita penitus confuderat, vt ne agnoſci quiuerint, verum ille memor diſcumbentium ordinis, felici memoriæ ſuggeſtu & nomina omnium edidit, & propinquis ad ſepulturam corpora tradidit: hac re admonitus ordinem præcipuum eſſe memoriæ lumen, quam rem prodidit ſcriptis Cicero, Quintilianus, & Martianus Felix. Ammianus Marcellinus lib. 16. putat ſum epotis quibuſdam pharmacis vigorem memoriæ conciliaſſe. Addit deinde quod æquè prouerbiale eſt: Totum memoriæ dolium exhauriit. ſic enim inquit de Iuliano Apoſtata. Credendum eſt hunc etiam tum adultum, totum memoriæ dolium, ſi vſquā reperiri potuit, exhauſiſſe. Videtur autem alluſum ad dolium Pandoræ, de quo eſt apud Heſiodum.

Ilio indigna verba. 73

Parum fortia verba.

Ilio indigna verba dixit Euripides non ſine prouerbij ſpecie, verba parum fortia & imbellem animum prodẽtia. ſic enim apud illum loquitur Menelaus, ſuadente Helena vt vitæ ſuæ conſuleret, habita vtriuſque ſalutis ratione.

Ἄνανδρον εἶπας, οὐδ' ἄξιον Ἰλίου. id eſt,
Imbelle verbum dixti, & haud dignum Ilio.

Fortia facinora in decennali potentiſſimæ vrbis Troianæ obſidione a Græcis edita, veterum ſcriptis paſſim celebrantur.

Ignem ſtipulæ admouere non tutum. 74

Prouerbij faciem habet illud Nazianzeni
Πῦρ ἐγγὺς καλάμης, οὐκ ἀσφαλές. id eſt,
Ignem ſi admoueas ſtipulæ, res plena pericli.

Iouenatus male creditur libidinum magiſtris: tenellæ ætati non tutus eſt vini vſus, quòd rudis illa ætas flammis exæſtuet inde ardentioribus, quàm Ætnæi crateres.

Cum mortuis conuerſari. 75

Συγχρώζεσθαι τοῖς νεκροῖς, id eſt, Cum mortuis conuerſari, idẽ eſt penè cum illo adagio, Cum mutis magiſtris loqui. Zenoni Citiæo Stoico philoſopho conſulenti oraculum de vitæ ratione, quomodo felix euadere poſſet, reſponſum fuit, εἰ συγχρωτίζοιτο τοῖς νεκροῖς. id eſt, ſi cum mortuis commercium haberet, quo ſignificabatur veterum aſſidua lectio. Extat apud Diogenem Laertium, & citatur à Suida.

Sunt & aliæ vulpes. 76

Non eſt in vnũ conferenda culpa.

Elegans eſt prouerbium Timocreontis Rhodij, quo licebit vti, cum culpam ſolis nobis impoſitam deprecamur, iniuriæ ſuſpicionem etiam aliis communem indicantes, Οὐκ ἐγὼ μόνα κόλουρις, ἐντὶ καὶ ἄλλαι ἀλώπεκες. id eſt, Non ego ſola ſum vulpes, ſunt & aliæ vulpes. Timocreon Medorũ partibus addictus credebatur, quod crimen mox etiā in Themiſtoclis caput procurrit, accuſationem ſuſtinentis μηδίζειν, quod Perſis ſtuderet. itaq; edito ſcripto ita de ſe teſtatus eſt Οὐκ ἄρα Τιμοκρέων μόνος Μήδοισιν ὁρκιατομεῖ, ἀλλ' ἐντὶ κἄλλοι δὴ πονηροί, οὐκ ἐγὼ μόνα κόλουρις, ἐντὶ καὶ ἄλλαι ἀλώπεκες, Ergo haud Timocreon ſolus cum Medis fœdus pepigit, ſunt & alij conſcelerati, non ſola vulpes ego ſum, quin & aliæ inueniũtur. Eſt autem κόλουρις, vel potius meo iudicio κόλουρα vulpes, ſic enim ſcribit & Heſychi⁹.

Durei equi ſpeciem præfert. 77

De variis & multiplicibus vitiis.

Δουρείου ἵππου εἰκόνα σώζει. Durei cuiuſdam equi imaginẽ ſeruat, Dici poteſt de homine multifariis & diuerſis inter ſe vitiis obnoxio, Clemens lib. 2. Stromatũ de Baſilide loquens ſtatuente paſſiones animi ſpiritus quoſdam rationali animæ annexos, ἓν γὰρ, inquit, τοῦτο μόνον παρασημειωτέον, ὡς δουρείου τινὸς ἵππου κατὰ τὸν ποιητικὸν μῦθον εἰκόνα σώζει ὁ κατὰ Βασιλείδην ἄνθρωπος, ἐν ἑνὶ σώματι τοσούτων πνευμάτων διαφόρων στρατιὰν ἐγκεκλεισμένος. hoc eſt, Id ſolũ nunc obſeruandum, quòd Durei equi ſpeciem quandam obtinet, iuxta poetarũ fabulam, Baſilidæ homo, vno in corpore tot diuerſorũ ſpirituum exercitũ in aluo incluſum habens Dureo equo ligneo ab Epeo fabricato, multos Græcorum proceres fuiſſe incluſos, ex hiſtoria notum eſt.

Agaſonem vincit. 78

Νικᾷ τὸν ὀνηλάτην, id eſt, Agaſonem vincit, Adagium oſtẽdit eſſe Suidas in refractarium hominem, qui monentis verbis obaudit, ſeque in præſens diſcrimen aut exitium conijcit. Originem adagij non commonſtrat, ac proinde ſine teſte non auſim quidquam comminiſci.

Inconcuſſa columna. 79

De conſtantis propoſiti homine.

Ἀσφαλὴς κίων, id eſt, Inconcuſſa colũna prouerbialiter effertur de re pariter & perſona ſingularis conſtantiæ, quem neque præmiorũ ſpe, neq; metu periculorum poſſis vnquam de integritatis incorruptæ ſtatu deijcere Eunapius aut alius quiſpiam Chronologiæ ſcriptor, citante Suida, [illegible] Qui innatā grauitatem adduceret, veluti rectā atq; infractam quandam columnam Palatij, ne quid in aula corrũperetur aut praui committeretur. Pindarus de Achille loquens in Olympiorũ Oda ſecunda, ὃς Ἕκτορα σφᾶλε, Τροίας ἄμαχον ἀστραβῆ κίονα. Qui profligauit Hectorẽ Troiæ inuictum & inconcuſſum columẽ. Æſchylus de Atlante,

Ἕστηκε κίον' οὐρανοῦ τε καὶ χθονὸς
Ὤμοις ἐρείδων, ἄχθος οὐκ εὐάγκαλον. id eſt,
Columna ſtat telluris & cœli ardua,
Suffulciens humeris onus intractabile.

Cõſimile illi eſt quod de Athanaſio dixit Gregorius Nazianzenus. ἕως παρῆν ὁ στύλος τῆς ἐκκλησίας id eſt, Tantiſper dum præſens erat eccleſiæ colũna Nicephorus Caliſtus lib. 4 cap 17. de Gallicis martyribus loquens, ἀντιπαρέταξε στύλους ἑδραίους, id eſt, oppoſuit ſtabiles & firmas colũnas: Ibidem Attalum Pergamenum martyrem appellat στύλον καὶ ἑδραίωμα, hoc eſt, cippum ſeu columen & ſtabilimentum reliquorum. Syneſius in epiſtola ad Orum de Aſtronomia loquens, ὑπηρέτισι χρῆται γεωμετρίᾳ καὶ ἀριθμητικῇ, ἃς ἀστραβῆ τῆς ἀληθείας κανόνα τις εἰπών, οὐκ ἂν ἁμάρτοι τοῦ πρέποντος. id eſt. Adminiſtris vtitur geometria & arithmetica, quas qui incõcuſsā veritatis normā appellarit, à decoro nõ aberrauerit. quanquam hoc in loco κίονα malim legere pro κανόνα. Huc refer quod de Socrate Phauorinus dixit, ἑστήκει ἀστραβέστερον τῶν πρέμνων. id eſt, Steterat magis immotus atque inconcuſſus, quàm truncus arboris.

Coturniculæ animus. 80

De formidoloſo.

Ὀρτυγίου ψυχὴν ἔχειν, hoc eſt, Coturniculæ animum habere, prouerbio dicitur homo puſillanimus & formidoloſus. Antiphanes Comicus in Ruſtico apud Athe.

Σὺ δὲ ποιεῖν δύναιο ἂν ὀρτυγίου ψυχὴν ἔχων, id eſt,
Tu quid facere vales coturniculæ animo præditus?

Acceſſorium operis loco. 81

Multùm laboris in opere leui collatum.

Πάρεργον ἔργου ποιεῖσθαι, id eſt, Acceſſoriũ in opus cõmutare dicuntur, qui plus collocant operæ in negotio leui, quodque obiter in tranſcurſu delibandũ erat, quā in primario præcipuoque inſtituto. Galenus initio libri 1. de naturalibus facultat. εἰ δὲ τούτους ἐξελέγχειν προθυμηθείην, μεῖζον ἄν μοι τὸ πάρεργον τοῦ ἔργου γένοιτο, quod Thomas Linacer comode ita vertit, Ergo ſi ad hos refellendos digrediar, plus operæ in acceſſorio, quam in propoſito ſumam. Plato in epiſt. ἵνα μὴ πάρεργα ἀντ' ἔργων μοι ξυμβαίνῃ λεγόμενα. i. Ne acceſſoria, vice operum nominari mihi contingat. Polybius hiſtor. οἱ δὲ πολλοὶ τὰ μὲν ἔργα τῶν εὐτυχούντων οὐ πειρῶνται μιμεῖσθαι, τὰ δὲ πάρεργα ζηλοῦντες, ἐκφανῆ ποιοῦσι τὴν ἑαυτῶν ἀκρισίαν. i. Pleriq; homines facta magnatũ imitari negligunt, at æmulando acceſſoria nihil ad rem facientia, ſuam ipſi produnt ſtultitiam. D. Clemens lib. 5. ex Agathone Tragico, duos ſenarios adducit. ὅπως μὴ τὸ τοῦ τραγῳδοποιοῦ

Ἀγάθωνος πάθωμεν καὶ αὐτοί,
Τὸ μὲν πάρεργον ἔργον ὡς ποιούμενοι,
Τὸ δ' ἔργον ὡς πάρεργον ἐκπονούμενοι, id eſt,
Ne impingamus & nos in illud Tragici Agathonis
Operis loco ducentes acceſſorium,
Inque opere ſatagentes vt acceſſorio.

Quos verſus recitat & Athenæus lib. 5. Greg. Nazian. elegantiſſime eo vſus eſt in funebri oratione in Baſilium dicta, de Saule loquẽs, βασιλείας εὗρε τὸ μεῖζον τοῦ ἔργου τὸ πάρεργον ἐμπορευσάμενος id eſt, Saul paternos aſinos inueſtigans, regno potitur, acceſſorium ipſo inſtituto negotio maius nactus. Idem in carmine,

Ἔργον παρέργου ὧδ' ἀμεῖ ἔργον λέγω. id eſt,

Extrarium negotium, haud opus vocem.

Non otioſum fuerit huc adſcribere Piotis Græci monachi dictum, qui interrogatus cur obambulando cibum ſumeret reſpondit, ἵνα μὴ βούλωμαι τὸ βρῶμα τῷ ὡς ἔργῳ χρῆσθαι, ἀλλ' ὡς παρέργῳ, id eſt, Quia nolo cibo vti tanquam opere, ſed tanquam operis acceſſorio.

Aliud problema. 82

Ex re nata conſilium. Ἄλλο πρόβλημα, id eſt, aliud problema ſeu controuerſia. Cicero lib. 6. ad Atticum vice adagij vſus eſt. Dies deceſſionis quũ aduenerit, ἄλλο πρόβλημα, quem præficiam. Indicat ſe in procinctu quum demigrandum erit per occaſionem & ex re nata conſilium eſſe capturum de præficiendo aliquo. Vti eo licebit quando diſceptationi locum eſſe, & opinionem forte mutaturos nos pro loci & temporis ratione oſtendimus.

Σπερμολόγος. 83

Blateronem qui male feriato otio inepté tempus deterat, σπερμολόγον veteres dixerunt, quaſi lanitorquem, velut de lana caprina inutiliter garrientem: ſumpta occaſione ſcommatis à lana contortos villos habente, ac proinde intricata. Refertur ab Euſtathio Odyſſeæ nono: meminit & Heſychius.

Inconcuſſa perſequi. 84

Inanis opera. Apud Homerum Iliados 17. Apollo ad Hectorem conuerſus detegit illum ab irrito conatu perſequendi equos Achillis pernicisſimos. hoc verſu,

Ἕκτορ νῦν σὺ μὲν ὧδε θέεις ἀκίχητα διώκων. id eſt,

Quò diuerſus abis, ſequeris nanque irrita curſu?

Euſtathius admonet prouerbiale eſſe in eum qui temeré ſe fatigat inanemque operam ponit.

Ne propera, nondum ignem calcas. 85

Theocritus Syracuſanus in Viatoribus,

Μὴ σπεῦδ', οὐ γάρ τι πυρὶ βαλεῖμαι. id eſt,

Ne propera, nondum premis ignem calce,

Scholiaſtes admonet prouerbium eſſe in temeré atque inconſideratius feruido quodam æſtu aliquid perficere deproperantes, quos hoc dicto admonebimus, non tantopere feſtinandũ, neque enim per ignem ipſos incedere debere, vt periculum ſit ne plantæ exurantur. Eſt & noſtrati vulgo tritiſſimum illud adagium, vt quando nimium feſtinandi ſtudium caſtigare volunt, dicant: Quid properas, neque enim viuo carboni inſides.

Achaicum telum. 86

Ἀχαϊκὸν βέλος, id eſt, Telum Achaicum dicitur telum labile & quod apté collimat. Coniecturam alicuius artificioſam & pulchré ſcopum attingentem, aut ſcomma oppoſite mores cuiuſpiam perſtringens, licebit parœmiace vocare βέλος ἀχαϊκόν. Citatur à Suida. Apparet autem fuiſſe telum funditoribus gẽtis Achaicæ peculiare, aptum cumprimis in obſidione.

Thorycionem imitatur. 87

De proditore. Θωρυκίωνα μιμεῖσθαι. id eſt, Thorycionem imitari dicuntur proditores, & qui ſuas amicorũmque res & conſilia hoſtibus produnt. Thorycion Aegineta fuit ordinum militiæ ductor, qui linum ad vela, vtres, pelles, picémque ad perduelles dimittebat, interdum etiam pecuniam hoſtibus nauibus ſuppeditabat, & bello Peloponneſiaco hoſtibus dolia picis plena mittebat ad corrumpendam incendio patriam. Thoryciona imitari videntur, iſtud prodentibus nobis, Flandri aliquot αντκαπηλοι, ſeu Dardanarij, qui incredibilem frumentariæ vim maximis impendijs è Batauia noſtra in Galliam ad hoſtes, auexerunt. Nemo, hercle Thorycionem propius expreſſit, quam Philologus Qu. Ciceronis libertus, qui Ciceronem à quo in literis inſtitutus fuerat, occultis itineribus per auia facile elapſurum centurioni hoſti prodidit, digniſſimus eo ſupplicio quod poſtea incurrit, Pomponia hera ipſius Quinti vxore, ſceleſtum hominem cogente vt ſuos artus membratim deſectos & aſſaret & aſſos deuoraret, vt à Plutarcho in ſcripta relatum eſt.

Herculis cornu. 88

Bonorum copia. Ἡρακλέους κέρας, id eſt, Herculis cornu, de affluentia bonorum omnium prouerbialiter dicitur apud Dionem Chryſoſtomum oratione 2. de Fortuna, ibi, τοῦτό ἐστι ἐκεῖνο χρυσοῦν γένος, καὶ νῆσοι μακάρων τῶν αὐτομάτων ἐχόντων τροφάς, καὶ Ἡρακλέους κέρας καὶ Κυκλώπων βίος. id eſt, Iſtud ipſum fuit & aureum ſeculum, & fortunatę dictę inſulæ, ſponte ſua proferentes & alimentorum genus omne, & Herculis cornu, & Cyclopum victus. Adagium meré idem cum Amalthææ cornu, de cuius origine quia varia ab authoribus & prorſus diuerſa prodi video, ab Eraſmo noſtro prætermiſſa, non luſurum me operam putaui ſi in ſtudioſorum gratiam philologia hac acceſſione per me adiuuaretur: vnde eluceſcet ratio cur Herculis cornu dicatur. Helenius Acron & Porphyrion grammatici in illud Horatij Odarum lib. 1. Hinc tibi copia Manabit, ad plenum benigno Ruris honorum opulenta cornu, referunt adagij natalem ad cornu Fortunæ quod Acheloo detractum victor Hercules Fortunæ donaſſe perhibetur, de quo ita Dion Pruſæus οἱ δὲ τὰ χρώματα χαράττοντες τὸ τῆς Ἀμαλθείας κέρας ἱστοροῦσι κέρας πλῆρες, θεῖον τινα ὥρας, ὃ ἦν μάχης Ἡρακλῆς Ἀχελῷον ἀπέρρηξε. id eſt, Qui veritati magis conſona pingunt, dant Fortunæ cornu Amalthææ refertum omnigenis fructibus, quod in cõflictu Acheloo defregit Hercules. ſubnexit poſt, τὸ τῆς Ἀμαλθείας; ita enim legi debet loco ἀμαλείας, quæ vox incuriam denotat) κέρας μηνύει τὴν τῶν ἀγαθῶν δόσιν τε καὶ εὐδαιμονίαν, hoc eſt, Amalthææ cornu indicat bonorum largitionem & felicitatem. Euſtathius in commẽtarijs Dionyſij Afri paulo aliter fabulatur, Acheloum videlicet pro læuo cornu per Herculem comminuto Amalthææ cornu muneris loco illi rependiſſe, cuius beneficio bonorum omnium affluentia vtenti ſuppetebat: quam fabulam ita ſanant quidam dictitantes, Herculem cunctos vbiuis gentium mortales ſibi beneficio deuincere volentem, quũ intellexiſſet Acheloum fluuium errabundis flexibus magnam Aetoliæ partem lancinare, atque ita varijs foſſis, aggeribus, alueorũmque elicibus regioni iniuriam, vim quodammodo adhibuiſſe, & ad moderationem reuocaſſe ſuperuacuos amnis curſus, eáque cultura feraciorem agrum reddidiſſe: qua ratione ſiniſtrum fluminis cornu incompoſitis ſinuoſiſque anfractibus inutile atque incolis infructuoſum, tractabile ac commodum præſtiterit: Atque iſta eſſe Acheloi cornua exponunt, *Acheloi cornu quid.* ſuperatam & compreſſam amnis iniuriã, & repoſitam fœcunditatem. Palephatus narrat Herculem aliquando Theſpijs Bœotiæ oppido commoratum fuiſſe, apud fœminam liberalis formæ, cui Amalthææ nomen fuerit, poſtpoſito Iolai nepotis hoſpitio, quod quum iſte iniquius ferret, cogitarétque peculium omne quod in cornu bubulo illa aſſeruabat in vſum Herculis, ſi quid emptitaret, furto auferre, factum eſt vt ſocij peregrinationis dicerent, Herculem habere cornu Amalthææ vnde promeret affluenter ea omnia quæ ipſi forent vſui. A- *Amalthea anus.* lij hanc ipſam Amaltheam anum faciunt ex mercimonijs opulentam, & quæ pletanque peculij ſortem é diuenditis mercibus contracta, includere in cornu ab eius nomine nuncupatũ conſueuerit, quod quia pecunijs refertum Hercules abſtulerit ſplendide inde victitans, prouerbialis ſermo increbruit, ex Amalthææ cornu cuncta bona Herculi ſuppetere. Fuerunt & qui aliam commenti ſunt fabulam, fuiſſe in Lybia ditiunculam ſupra modum feracem, forma loci bubulo cornu non abſimili a fœmina nomine Amalthea poſſeſſam, à cuius ſingulari fœcunditate fructuum genus omne copioſiſſimo prouentu affundentis, natam parœmiæ originem autumant. Callimachi ſcholiaſtes Græcus, Amaltheam capram, quæ Ioui lac præbuerit, ſcribit ex altero cornu ambroſiam fundere, ex altero nectar, creditam fuiſſe. Theon Alexandrinus in Arateis commentarijs annotat Capram iſtam mulierem fuiſſe Arcadicam, Iouis nutricem, Iouémque alumnum beneficij memorem, nutricis mortuæ pellem complicatam ſibi circumpoſuiſſe, ac inter aſtra retuliſſe, eámque eſſe Amaltheam. Parmeniſcus ait Meliſſeo Cretæ regi alumnum fuiſſe datum Iouem infantem, cuius filiæ Dodonides quum lacte carerent, illum capram geminos hœdos enixam puero adhibuiſſe, nomine Amaltheam, quæ cum educarit, eiuſque fœcunditatem prouerbio locum dediſſe. Muſæus (hunc enim fabulæ autorem citant Hyginus & Baſſus Aratæi commentarij author creditus) tradit Iouis nutrices Themidem & Amaltheam nymphas ab Ope matre delectas fuiſſe, ac poſtremã Amaltheã in delicijs habuiſſe capram incredibili lactis copia ſcatentẽ, cuius ille vbera luxerit. Diodorus Siculus Bibliothecæ lib. quarto refert Hammonem Libyæ partis regem virgini præſtanti forma Amalthææ dictæ ſtuprum obtuliſſe, procreata ex ea ſobole, ipſámque propinquæ oræ præfeciſſe, quæ quòd bouis cornu ſpeciem imitaretur, occiduum cornu nuncupata ſit, & Amalthææ cornu, quod vineis & fructiferis omnis generis arboribus abundaret, poſteris eam appellationem transferentibus ad optimam & primæ feracitatis terram. Hactenus de origine. Socrates (vt Ioannes Stobæus commemorat) Amalthææ cornu dicebat eſſe Symbolum induſtriæ & ſedulitatis, illinc enim omnia manare bona illi, qui μάθῃ, hoc eſt, ignauus & ſocors non pergat eſſe: Cornu nanque bouis, animalis laborioſiſſimi, operarium ſignificare: vuas & alios fructus quibus cornu ſcateat, indicare affluentiam bonorum ex agricultura prouenientium: cornu autem illud à bono Genio & Fortuna bonorum largitrice, vtrinque ſuſtineri volunt. Philemon Comicus per iocum Amalthææ cornu pecuniam eſſe ait, cuius hi leguntur ſenarij.

Τὸ τῆς Ἀμαλθείας νομίζεις τοῦ κέρας

Οἷον γράφουσιν οἱ γραφεῖς, κέρας βοός.

Ἀργύριον ἐστι, τοῦτ' ἐὰν ἔχῃς, λέγε,

Πλὴν τοῦτ' ὁ βούλει, πάντα σοι γενήσεται. id eſt,

Tune illud eſſe cornu Amalthææ putas,

Cuiuſmodi pingit pictor, cornu bouis?

Argentea eſt moneta, quam qui poſſidet,

Huic copioſé pro votis cuncta affluunt.

Phocylides agrum cornu Amalthææ accipit, quod ad victum neceſſa-

neceſſaria & ſuſtinendæ vitæ alimoniam ſuppeditet, eo verſu, Ἀμφὶ γάρ τι λέγεται ἀμαλθαίης κέρας ἐστί. Phocion Peripateticus librum ſcripſit multa variaque hiſtoria refertū, inſcripſitq; κέρας ἀμαλθείας, teſte Gellio. Philoſtrat' de Dione. Δίωνα τὸν προυσαέα, οὐκ οἶδ' ὅτι χρὴ προσειπεῖν, διὰ τὴν ἐς πάντα ἀρετήν, ἀμαλθείας γὰρ κέρας ἦν τοῦτο λόγου. id eſt, Dionem Pruſæum haud ſcio quo nomine compellabo, propter mirificam in omni genere præſtantiam, erat enim iuxta prouerbium, Amaltheæ cornu.

Lemnius obtutus. 89

Λήμνιον βλέπειν, id eſt, Lemnium obtueri, de truculento & quaſi igneo aſpectu prouerbialiter dici oſtendit Euſtathius Iliad. primo & exponit, δεινὸν, πυρῶδες βλέπειν. Lemnij homines efferi & immanes ferebantur, qui natos ſibi ex Atticis fœminis liberos nefarie trucidarūt, teſte Herodoto: vnde & Lemnia manus, pro ſanguinaria, & Lemnium malum, de inſigni & ineuitabili malo natum eſt. Citatur ab Heſychio, addita cauſa, quoniam in Lemno inuentus ſit ignis. Quidquod primi ferrarias officinas, fabricatis exitio mortalium & ad cædes repertis telis, inſtituerunt, qua de cauſa & Sinties à nocendi argumento nuncupati fuere.

De aſpectu truculento.

Cum Protogene mortuo bellum gerit. 90

Bellum cum Protogene mortuo gerere, prouerbiali figura dicitur qui in mortuorum ſcripta inuehitur, mortuorum manes conuitiis impetit, aut quomodocunque illis iniurius eſt. Extat apud Au. Gellium libro 15 capit. vltimo. Demetrius Poliorcetes cognomento dictus à ſolertia machinarum oppugnandis vrbibus repertarum, Rhodum obſidens, incendio ſtatuerat abolere ædes extra vrbem, in quibus aſſeruabatur pulcherrimi operis imago, à Protogene illuſtri pictore facta, quòd eam hoſtili vrbi inuideret, ſed intellecta Rhodij legatos ad eum mittunt cum his verbis, Petimus, conſideres, ne turpe tibi ſit, quia non potueris bello Rhodios vincere, bellum cum Protogene mortuo geſſiſſe. Huc ſpectat Philoſtrati Lemnij dictum quo Ælianum repercuſſit, qui accuſationem cuiuſdam tetro tyranni ſcripſerat, Laudarem, inquit, inſtitutum tuum, ſi viuum accuſaſſes, viuentem namque tyrannum inceſſere, viri eſſe ducis, at mortuo inſultare cuiuſuis. Græce ita ſonat, εἰ γὰρ ἐν τῷ μέλλοντι ἀνταγωνίζεσθαι ἐπεὶ ζῶντα, ἀνδρὸς, τῷ ἐπεμβαίνειν κειμένῳ, παντός. Eodem ſenſu Plancus fregit calumnias Aſinij Pollionis, qui orationes meditabatur à morte Planci edendas, ne reſpondere poſſet, dictitans, Cum mortuis non niſi laruas luctari, quòd à Plinio in præfatione Naturalis Hiſtoriæ in ſcripta relatum eſt. In hanc ſententiam trahi poteſt illud Epigramma,

De iis qui in mortuos inuehunt.

> Βάλλετε νῦν μετὰ πότμον ἐμὸν δέμας, ὅττι, καὶ αὐτοὶ
> Νεκροῦ σώματι λαγωοὶ ἐφυβρίζουσι λέοντι. id eſt,
> Nunc poſt fata meum telis configite corpus,
> Audet & exanimum lepus infeſtare leonem.

Mercurij catena. 91

Ἑρμαϊκὴ σειρά, id eſt, Mercurij catena, adagiali ſpecie vſurpatur ab Eunapio Sardiano de inuictæ eloquentiæ homine, qui quò velit linguæ lenocinio auditores rapere & transducere poſſit. Sic enim ait, ὁ δὲ πορφύριος ὥσπερ ἑρμαϊκή τις σειρὰ καὶ πρὸς ἀνθρώπους ἐπινεύουσα διὰ ποικίλης παιδείας πάντα ἐς τὸ εὔγνωστον καὶ καθαρὸν ἐξήγγελλε. id eſt, At Prophyrius velut Mercurialis quædam catena ad mortales deuergens, cuncta clare puréque in lucem protulit, variæ doctrinæ beneficio. Notum eſt de Herculis Ogmij catena auribus hominum inſerta, qua eos circumducebat, ex Luciani opuſculo: Herculem verò eundem cum Mercurio exiſtimauit religio Druidarum, & Ægyptiorum ſchola.

De eloquentiſſimo.

Vt egeni, eruum. 92

Ὥσπερ τοῖς σίτου ἀπόροις, οἱ ὄροβοι. id eſt, Id quod in frumenti inopia, eruum: adagij vſus erit quum ſignificare volumus, boni conſulenda eſſe qualiacunque ſint deteriora, vbi non adſit meliorum copia. Glandium eſus mortalibus fuit gratiſſimus ante repertas & à Triptolemo commōſtratas Cereales fruges. Solet autem vſuuenire famis tempore, aut vbi frumentum deeſt, vt legumina quæuis, viciam, lentem, eruum, aliáque χέδροπα in victum commutet vulgus, ad placandam eſuriei iniuriam & ſuſtinendam vitam, vbi cætera deficiunt neceſſaria. Philoſtratus in Nicete, ἀλλ' ἀπορίᾳ γενναίων σοφιστῶν ἐσπουδάσθησαν ὑπ' αὐτῶν ἄλλως, ὥσπερ τοῖς ἀπόροις σίτου οἱ ὄροβοι. id eſt, Inopia præcellentium doctorum, in pretio fuerunt habiti à Græcis ea tempeſtate, quemadmodum eruum magni ſit apud illos qui frumento carent.

Boni conſulenda qualiacunque.

Ne in viginti quidem eſſe poteſt. 93

De abiecto viro, qui in contemptum venit prouerbiali figura dixit Cicero lib. 2 epiſtol. ad Atticum. Subcontumelioſe tractatur noſter Publius qui cum in domo Cæſaris quondam vnus vir fuerit, nunc ne in viginti quidem eſſe poteſt. Indicat Publium qui quiduis antea potuerit apud Cæſarem, nunc de gradu deiectum multuiſſe & penes quem ſolū ſumma rei ſtetetat, nunc ne inter viginti quidem primos locum habere poſſe.

De contempto homine.

Sub tecto imbrem exaudire. 94

Prouerbialis extat in eadem epiſtola Sophoclis ſenarius, ἀκοῦσαι ψεκάδος εὑδούσῃ φρενί. id eſt, Animo ſopito audire ſpiſſum imbrē domi ſub tecto. Quo verſu ſignificatur magna animi trãquillitas & à curis omnibus vacuitas. verba Ciceronis hæc ſunt. Cupio iſtorum naufragia ex terra intueri, cupio, vt ait tuus amicus Sophocles κἂν ὑπὸ στέγῃ πυκνῆς ἀκούειν ψεκάδος εὑδούσῃ φρενί. Lectionem germanam loci huius primus repoſuit doctiſſimus acerrimique iudicij vir Petrus Victorius, niſi quòd lecturam veteris ſui exemplaris quod ψακάδος habet, reiiciat, repoſita melius dictione ψεκάδος, quū illam agnoſcat & Heſychius & Etymologici author, ψεκὰς enim inquiunt ſtillicidium eſt, & ψακάζειν ſtillare. Verſus autem ex Sophoclis Tympaniſtis integri ſuis numeris hi ſunt, citati etiam à Stobæo.

De magna animi tranquillitate.

> Τί γὰρ ἂν τοῦδε μεῖζον ἂν λάβοις ποτὲ
> Τοῦ γῆς ἐπιψαύσαντα κᾆθ' ὑπὸ στέγῃ
> Πυκνῆς ἀκοῦσαι ψεκάδος εὑδούσῃ φρενί. id eſt,
> Quod dulcius maiuſque gaudium experias
> Quam littus obtinentem & ſub tecto domi
> Animo ſopito audire denſas ſtillulas.

Gratiores verò ſolent eſſe ſomni quum pluit & tecta deſtillant. Porrò Ciceronis prior ſententia deflexa videtur ex Archippo, cuius iſte verſus legitur. ὡς ἡδὺ καὶ τὴν θάλατταν ἀπὸ τῆς γῆς ὁρᾶν, id eſt, Mare cernere à terra, dulce eſt ſpectaculum.

Amnis inſtar voluitur. 95

Σιμοῦς ποταμὸς κυλινδεῖται. id eſt, Simoentis inſtar voluitur. Prouerbiale eſt de rebus quæ in exitium præcipites feruntur, aut fortunis alicuius periculum cientibus. Citatur ex Ariſtophane Senarius iſtiuſmodi in reſpub. depeculatores.

De re in ſummo verſante periculo.

> Τὰ κοινὰ ὥσπερ Σιμοῦς κυλινδεῖται. id eſt,
> Simoentis inſtar voluitur reſpublica.

Qui verſus mutilus apud Stobæum legitur, pro triſyllaba ὥσπερ ſuppoſita diſſyllaba ὡσεί. Transferri poterit ad religionem difficillimis iſtis temporibus nutabundam & in præceps labentem more fluentis aquæ, hoc modo,

> Θρησκεία δ' ὥσπερ σιμοῦς κυλινδεῖται. id eſt,
> More Simoentis religio præceps abit.

Eſt autem Simois Troianus fluuius ex Ida monte delapſus, nobilitatus Homeri & Virgilij ſcriptis.

Priuſquam pinſueris, farinam ſubigis. 96

Πρὶν ἢ πτίσαι, τὰ ἄλευρα, ſubaudi μάσσεις, id eſt, priuſquam pinſueris, farinam ſubigis aut maceras. Dicitur in homines præpoſteros, qui peruerſo ordine, quod poſtremo factū oportuit, primum omnium faciunt. Præpoſtere agit qui ſubigere tentat, priuſquam triticum à glumis ſeparetur & pinſatur. Euſtathius in decimumſextum Odyſſeæ perperam legens πρὶν πτίσαι, quod ſonat, Priuſquam abluerìs, occaſionem labendi dedit ſectionem eius ſecutis minus venuſtam minuſque explicitam. Simile iſti adducit Suidas, & ex eo proculdubio Euſtathius mutuatus tale Prouerbium, πρὶν ἢ τὸν ἰχθὺν ἑλεῖν, σὺ τὴν ἅλμην κυκᾷς, id eſt, Ante captos piſces mare agitas, aut ſalem aquæ miſces, Quod conuenit in præproperos homines, qui locuplete ſpe præcipiunt futuram adhuc victoriam.

Præpoſterum negocium.

Nondum incuruam ceruicem Iupiter habet. 97

Extat inter Tyrtæi poemata quæ admonitoria ad bellicam virtutem Spartanæ iuuentuti ſcripſit, prouerbialis verſus.

> Θαρσεῖτ', οὔπω Ζεὺς αὐχένα λοξὸν ἔχει. id eſt,

Animo conſtanter habete, Iuppiter haud dum etenim colla retorta gerit. Quo vti licebit apud deiectos animos & facilè conſternatos, quos in rebus duris durare ſe & confirmare admonebimus. Metaphora tranſlata à ſupplicibus & depreſſa mente præditis, quos incuruiceruicos Pacuuius vocat, quò ſpectant & verſus de ſeruitute apud Philonem,

> Οὔποτε δουλείη κεφαλὴ ἰθεῖα πέφυκεν,
> Ἀλλ' αἰεὶ σκολιὴ αὐχένα λοξὸν ἔχει. hoc eſt,
> Haud ſolitum eſt ſeruile caput ſe attollere rectum:
> Semper at obliquum colla retorta gerit.

E vipera rurſum vipera naſcitur. 98

Ἐξ ἐχίδνης πάλιν ἔχιδνα γίγνεται, E vipera rurſum naſcitur vipera. Appoſite quadrabit in improbi præceptoris improbum diſcipulum: ſceleſti patris conſceleratum filium: Citat Ioannes Stobæus ex Eedoto, neſcio quo.

Similem è ſimili naſci.

> Ἐκ τοῦ κακοῦ γὰρ ἡ φύσις τίκτει κακόν
> Ὡς ἐξ ἐχίδνης πάλιν ἔχιδνα γίγνεται. id eſt,
> Ex improbo natura gignit improbum,
> Vt vipera iterum naſcitur de vipera.

Pertinet ad claſſem illam ἐκ σκίλλης οὔτε ῥόδον οὔτ' ὑάκινθος. E ſcilla roſa non naſcitur: huc σκίλλαν accipias herbam globoſa radice, ſiue lentiſcum arborem, nam ex Etymologici authore & Plutarcho in Pericle notum hanc σκίλλαν etiam χίνον vocari.

Thmuitarum hircus. 99

Θμουιτῶν τράγος, Thmuitarum hircus, de mulieroſo homine, in quem adhinniunt quodammodo ſcorta, ad vnius nutum pa-

Mulieroſus homo.

rata. D. Clemens in Protreptico loquens de Apolline nobili inſeſſore, qui amicas multas habuerit, inter quas commemorantur, Æthuſa, Arſinoe, Zeuxippe, Prothoe, Marpiſſa, & Hypſipyle, [illegible] inquit, γυναικῶν ἄχρι τῶν [illegible] id eſt, Mulierculis ad ſatietatem ſe explevit non paucioribus quam capris Thmuitarum hircus. *Nomina varia Aegyptiorum.* Eſt autē Thmuis oppidum Ægypti Stephano teſte. Euſebius & Nicephorus Paſſim meminerunt Thmuitarum epiſcopi viri ſanctiſſimi. Nemini verò dubium eſt, ſingula Aegypti oppida peculiaria habuiſſe olim numina, animal à quibus diuinos faciebant honores, Tentyritæ accipitrem, Combitæ crocodilum, lupum Lycopolitani, canem Bubaſtij, ouem Saitæ, capram & hircum Mendeſij, hircum, Thmuitæ colebant, cui vt veriſimile eſt, capras vottiuas, victimas & donaria ſacra offerebant attatim. Itaque gancohem inſignem aut notæ tamæ mœchum pluribus abundare fœminis dicemus, quam olim capris Thmuitarum hircus.

Ventos paſcere. 100

Ἀνέμους ποιμαίνειν. id eſt, ventos paſcere, hoc eſt, inſtar ouium agere dicitur qui inanem ſumit operam, nihil operæpretij faciens, D. Clemens lib. 1. Stromatum. *De inani opera.* [illegible] id eſt, Qui mendaciis innititur, is ventos paſcit & volucres aues perſequitur.

ADAGIORVM HADRIANI IVNII CENT. QVARTA.

Tenedia regula. 1

Τενέδιος κέραμος, id eſt, Tenedium fictile, Prouerbiali ſchemate dicitur de re fragili, & in qua contrectanda magna opus ſit religione. Dion Chryſoſtomus oratione 42. [illegible] id eſt, Idem propemodum meis orationibus accidit, quod fictilibus Tenediis. illuc enim qui prætereuagant aduenæ omnes, manum fictilibus immittunt, nemo autem fere integrum perſert, ſed plerique omnes ea vel atterendo perſtringunt, vel colludunt ignorantes teſtacea ſcite tractare. Loquitur de ſuis ſcriptis, quæ quum omnibus in ore eſſent, multi liberè de induſtria verba immutabant, vel ne memoriæ lapſum proderent, vel etiam multi quibus nihil eſſet pecuniæ, vnde librum compararent, atque verbatim ediſcerent. Transferri poteſt prouerbium ad orationem aut carmen, in quibus qui immutare & liberius tranſponere verba conatur, is ſacilè impingit, vt aut orationis vim eneruet, aut ſanguinem deducat, aut curſum frangat. Anxietate ſumma & ſolicita cura hic opus eſt, quod interdum vnica ſyllaba, imò litera momentum omne trahat. *Sacra ſcriptura, cetera.* Congrue, vt exiſtimo, de ſacra ſcriptura dici poterit, quam cum veluti ceream flectique facilem, in vtram vis partem interpretentur hæretici, id ferme accidere videmus, vt quæ confirmandæ ſuæ opinioni faciunt teſtimonia, mutilate hinc inde congerant, rarò locum integrum in medium proferant. Sobriis autem animis tractari vult ſcriptura ſacra, haud perfunctoriè & ſuditer: vnde fit, quod inquit Nazianzenus vt [illegible] hoc eſt, iſtis quidem virtutis ſit armamentum: illis verò nequitiæ calcar. Quod de ſacra ſcriptura dixi, locum habet etiam in aliis ſcriptis. Non aliorſum Hieroſolyma multi & quidem doctiſſimi viri ſe contuliſſe leguntur, quàm vt prototypos libros inſpicerent, lectionisque fidem explorarent, vt ea ratione ſcribendi materiam ſubministrarent: inter quos Origenem & Melitonem Sardianum aliosque Nicephorus commemorat. Ea in parte, præter Tachygraphos & Calligraphos, quos vetuſtas habuit, illos qui ſcribendi celeritate viuam vocem fermè exæquarent, hos qui nitidè literas calamo exararent, primatū obtinent ij, quos ἀντιβάλλοντας Strabo nominat, qui magna diligentia & religione ſcripta conferebāt, ab archetypo ne latum quidem vnguem diſcedere auſi.

Agreſtibus holeribus victitat. 2

De homine ſordido qui ſuum defraudat genium, dictum eſt illud Pherecratis Comici, in fabula cui ἄγριοι nomen, [illegible] id eſt, Agreſtibus holuſculis ac carduis viuere, quumque vehementer eſurierint, polypotū inſtar noctu digitos intus arrodere. Apud Athenæum male legitur [illegible] pro [illegible]. Sunt autem [illegible] & [illegible] teſte Heſychio, ἀγρια λάχανα, agreſtia quædam holera, [illegible] verò cardui ſpecies. Poteſt etiam dici de homine egeno qui omnis ſubſidij expers ad inhumana edulia adigitur. Porrò quoniam iſtiuſmodi holera difficulter eluuntur, hinc Cratinus Comicus [illegible] prouerbialiter dixit, quod intellectu arduum eſt, & ingenio ægrè conſequi quis poſſit.

Magis mutus quam perdix. 3

Impendio garrulus. Meminit Plutarchus libello De non fœnerando, [illegible], Perdice magis mutus, in hominem impendio loquacem, vt per antiphraſin proferatur, quippe quum loquacitatem auis non diſſimulanter in Sympoſiacis perſtringat Plutarchus: vel ſaltem in indoctum hominē & hæſitabundum, qui lapſante lingua, aut odioſa verborum ingeminatione aures obtundit: natiuus enim auis ſonus eſt κακκαβίζειν. vt autem perdix iterato vocabulo, caca, faſtidiū auribus creat, ita & ineptus poëtaſter, verborum & rerum optimarum parcus, perdice magis mutus.

Lingua quidem ſegnis, ſed dextra viget. 4

Γλῶσσαν μὲν ἀργόν, χεῖρα δ᾽ ἔσχον ἐργάτιν.

Ignaua lingua, fortis at manus viget.

Senarius eſt prouerbialis frequens apud Euſtathium ex Philoctete Sophoclis deſumptus, de iis qui dicendo parum valēt, verbis inferiores, ſed fortitudine aut robore præſtant. Sic Aiax Telamonius apud Homerum breui oratione plerunque vtitur, dextræ tamen gloria nulli ceſſurus. Non abſurdè quis trāſferat, ad hominem doctum paucorum verborum, ſed calamo promptiorem: tales non paucos inuenias, qui ſi verbis agendum ſit penè elingues videantur: ſin ad ſtylum res peruenerit, parum muti ſint.

Apud Sirenas aut Lotophagos hærere. 5

Dicetur appoſitè de iis qui peregrè diu hærere, velut exoticis delitiis inefcati: Neque inconcinnè de iis dixeris qui inutili quopiam ſtudio immorantur, tempus melioreſque horas, imò ætatem totam in eo conſumunt. *De inutili ſtudio.* Symmachus in epiſtolis, Vt mihi quaſi apud Sirenas aut Lotophagos hæſiſſe videaris. Similiter vſus eſt illo Au. Gellius lib. 16. Cur tanē ſi modum non feceris, periculū non mediocre erit, ne vt plerique alij, tu quoque in illis dialecticæ gyris atque mæandris, tanquā apud Sirenios ſcopulos conſeneſcas. Sirenes Acheloi & Melpomenes filiæ fuiſſe produntur, vel Steropes Amythaonis filiæ: quarum nomina Thelxiepea, & Aglaopheme: Lycophrō tres numerat, fabula illis tribuunt pennas, quas ablatas Muſæ ſibi vendicarunt. Plura de illis leges in Euſtathij commentariis in Odyſſ. μ. Huc ſpectat quod apud Athenæum coquus quidam loquitur, [illegible] id eſt, Si attagenem ſemel concinnato, videbis quod de Sirenib. legimus, denuo fieri, vt nemo angiportū hoc præterire queat propter fragrantiam, quin imò quiſquis præterierit, illico hians neq; mutiens ſtabit ante fores velut clauo affixus. Lotus verò fructus eſt arboris meſpilo aſſimilis, ex quo vt & e palmulis vinum exprimitur: alij herbam & radicem eſſe aiunt, qua guſtata arenoſæ Libyæ incolæ ſitim extinguunt. *Lotus.* Polybius oculata fide tradit Loton arborem eſſe pumilam, aſperam, ſpinoſam, frondibus viridantē rhamno ſimilibus, cuius fructus initio candidis myrtidibus nō diſſimilis ſit, mox increſcens colore phœniceo palmeóve euadat, magnitudine rotundæ oliuæ, nucleo perpuſillo, è quo delicatus exprimatur latex, quo ſine admixtu aquæ ſitim leuent, vltra decimum diem non durabilis.

Procœmium & exordium rei. 6

A fabulis, quia vitæ humanæ actiones quàm proximè repręſentant velut in ſpeculo, multiplex adagiorum materia excreuit ſtolonum inſtar ſuppullulans, ita προοίμιον & contractius φροίμιον. id eſt, procœmium pro initio acceptum legitur. Xenophon, [illegible], id eſt, non imponam tibi voluptatis procœmiis, ita vocans exordia orationis ad aurium illaqueationem comparata. D. Andreas Hieroſolymitanus oratione in angelicā ſalutationem. [illegible] προοίμια δέχεται, id eſt, Hinc natura humana lætitiæ procœmia accipit, hoc eſt, primordia. Proclus Conſtantinopol. epiſcopus, [illegible], id eſt, Parturitionis quæ naturę lege ſit, procœmium initiúmque eſt, violatio. Eunapius de Maximino, [illegible] id eſt, Impietatis illius parœmia tormentis ſubſecutuiis corona. Nazianzenus ad Olympium, τὰ προοίμια [illegible] id eſt, Procœmia tui imperij honoratiora exiſtere, continuata aliorum gloria: Idem in monodia, [illegible] προοίμιον, id eſt, Iſtud nobis fuit amicitiæ procœmium & rudimentum,

dinentum. Huiuſmodi ſonat reſponſum Dromeæ paraſiti apud Athenæū in Dipnoſoph. τὸ προοίμιον τὸ ἐν Χαλκίδι δεῖπνον χαριέστερον τῆς ἐν ἄστει παρασκευῆς, hoc eſt, Prooemium cœnæ Chalcidicæ ſplendidius eſſe apparatu vrbico. Similiter Flauius Philoſtratus de Palamede loquens, οὓς λύκους ὁ Ἀπόλλων προοίμιον λοιμοῦ ποιεῖται id eſt, Lupos procemium peſtis facit Apollo, indicans à lupo rum nece auſpicari peſtis initium. Tranſlatione inde ducta quòd fabulæ à prooemiis exordiantur. Tale eſt illud in bellica acclamatione ex tragœdia,

Κλῦθ' ἀλαλὰ πολέμου θύγατερ, ἐγχέων προοίμιον, id eſt, Vociferatio belli filia ades, haſtarum prooemium, vel vt apud Athenæum legitur, εὐχῶν, id eſt, votorum prooemium, quòd à votis & numinis obteſtatione belli præludia ordiantur; prior lectio extat alicubi apud Euſtathium. Huc ſpectat & Herodis Attici dictum apud Philoſtratum, δοκεῖς μοι οὐ καλῶς προοιμιάζεσθαι, id eſt, Videris mihi haud ſcitè procemiis vti, innuentis cum parum diligentem in captāda auditorum beneuolentia, quæ prooemium quoddam eſt actionis omnis. Conſimiliter Ἐξόδιον μέλος, id eſt exodium, pro exitu ſumunt Græci, quoniam poſtremus fabulæ tragicæ cantus, quem egredientes concinebant, ἐξόδιον diceretur, Polluce teſte, libro Onomaſti. quarto. quanquam Nonius Marcellus Exodium dictum putet quaſi ἔξω τῆς ὁδοῦ, hoc eſt, extra viam. Appianus in Parthico, vel Plutarchus in Craſſo (vtrobique enim eadem verba numeroſo paginarum tractu leguntur, vt dubium ſit mihi, vtri plagij ſit inſimulandus) dixit ἐς τοιοῦτό φασιν ἐξόδιον τὴν Κράσσου στρατηγίαν ὥσπερ τραγῳδίαν τελευτῆσαι. id eſt, Ferunt Craſſi expeditionem Parthicam in eiuſmodi exodium, inſtar tragœdiæ, deſiiſſe. Varro hecatombe περὶ ἐξαγωγῆς, Socrates cum in vinculis publicis eſſet, & iam bibiſſet κώνειον in exodio vitæ, ita enim habet genuina lectio in manuſcripto Nonij exemplari. Idem. Quæ ſeruitutis & libertatis ab origine ad exodium adducta. & iterum in ταφῇ μενίππου. Quod cœperas modò in via narrare vt ad exodium ducas. T. Liuius lib. 7. Exodia appellati ridicula intexta verſibus ſcribens, videtur ea cum Epiſodiis confudiſſe. Conuenit autem ferè cum Cataſtrophe, niſi quòd hæc lætum exitum plerunque denotet. Sic ἐπεισόδιον dicitur quicquid aduentitium eſt, quod in fabulis illud dicatur ciendi riſus gratia adiectum, cuiuſmodi apud mechanicos παρεμπίπτον, noſtris appendix dicitur: ita in Epigram. Græcis φύκιον ἄνθος ἐπεισόδιον, id eſt, fuci aſcititius flos dicitur, minime genuinus. ſic accipit Gregorius Nazianzenus ad Baſilium, ἀλλ' ἅπερ ἄλλοι τινὲς ἐπεισόδια προσθήσουσιν. id eſt, quum metallarios ſeruis loco propoſuiſſent. Plutarchus Luculli deliciis annumerat & tripudia & ἀκροάματα ἐπεισόδια, adiectitias cantilenas aut narrationes. Heliodorus lib. 1. ἀλλ' ἦν τὸ τῆς τραγῳδίας οὐκ ἐν καιρῷ γένοιτ' ἄν, ἐπεισόδιον ὑμῖν. id eſt, Iſtud epiſodium tragicum non fuerit huius loci atque temporis. Heliodorus lib. 2. ἐπεισόδιον ἀλλ' οὐδὲν πρὸς τὸν Διόνυσον ἐπεισεκύκλησας. id eſt, Epiſodium iſtud, nihil ad Bacchum, quod aiūt, importune introduxiſti. Accedit ad hanc claſſem & de epilogo manans prouerbium, οὐ καλῶς τῷ ἐπιλόγῳ χρῆσθαι, hoc eſt, perperam vti epilogo, de iis qui infelicem dictis factiſue ſuis finem imponunt. Iam verò & ipſum dramatis ſeu fabulæ vocabulum, miſeriæ cuiuſdam & calamitoſæ ſortis, qualis fermè in tragœdiis deſcribitur, ſignificationem habet. Nazianzenus ad Sophronium præſidem. δρᾶμα γεγόναμεν, οἱ ἐν τοῖς εὐδαίμοσιν ὄντες. id eſt, Nos ipſi qui in locupletum numero habeamur, fabula facti ſumus. Idem in priore inuectiua Iulianum Imperatorem appellat δρᾶμα ἀσεβείας, velut impietatis fabulam & documentum. Halicarnaſſæus lib. 1. δραματικῆς μεστὸν ἀτοπίας. id eſt, fabuloſæ abſurditatis plenum.

Rei exodium.

Cataſtrophe.

Phidias pacem amat. 7

Φειδίας προσίκει εἰρήνην, id eſt, Phidias paci ſtudet. Citatur à Suida nominatim prouerbij vice, ſed non explicatur vſus. Arbitror eò referri quòd artes Palladiæ bellum ſtudiis & induſtriæ inimicum fugiunt, pacem & almam quietem adamāt: Poteſt & aliò torqueri, quod bellum videlicet inexhauſtos maximóſque ſumptus quærit, nihil parcum, Phidiæ autem nomen ἀπὸ τοῦ φείδεσθαι. id eſt, à parcendo etymon habere videtur: Princeps qui bellum conficere feliciter cogitat, à parſimoniæ ſordibus abeſſe quam longiſſimé debet, & in militem aliòq; belli vſus pecunias militiæ neruos liberaliter effundere. Conſtat autem in Mineruæ eburneæ à Phidia Athenienſibus fabricatæ impendium, coacta fuiſſe quinquaginta talenta à Pericle, & quum repetundarum acceſſeretur, Alcibiadis conſilio ne rationes redderet, bellum mouiſſe.

Phidias.

Leporem frondium crepitus terret. 8

Gregorius Nazianzenus in Diſtichis ſententioſis,

Φύλλων λαγωὸς κτύπος ὀρνιθοκτόνος,
Ἀνδρὰς δ' ἀνάνδρους αἱ σκιαὶ τῶν πραγμάτων. id eſt,
Lepus fragore territatur frondium,
Vmbræque rerum timidulos terrent viros.

Arduus & infractus animus non commouetur rebus aduerſis & reſtante fortuna, neque periculi tempeſtas illum aut honoris aura vnquam de ſuo curſu vel ſpe vel metu depellit, quod de Qu. Catulo ſummo in republ. viro dixit M. Cicero: vnde hauſiſſe videtur Inuictiſſimus noſter princeps Hiſpaniarum & Angliæ rex D. PHILIPPVS egregium illud ſymbolum quo monetam, quam in vulgus nimbi inſtar in Belgicæ inauguratu ſparſit, olim inſigniuerat, conſtantiæ indubitatæ teſtimonio, quæ neque periculorum magnitudine, neque præmiorum oſtentatione à recti ſemita deduci ipſum pateretur. Nihil verius illo poetæ oraculo, Degeneres animos timor arguit: at vir fortis præſentis animi conſilio vtitur, in rebus aſperis non perturbatur, neque tumultuādo quaſi de gradu deiicitur.

Aequalia reddere capita in pugna. 9

Nazianzenus in funebri oratione Baſilio Magno dicta, καὶ τὴν παρ' ἐμοῦ ῥοπὴν προσλαβόμενος, ἴσας ὑσμίνη τὰς κεφαλὰς, τὸ τοῦ λόγου, κατέστησε. id eſt, Addito à me ſubſidij momento, æqualia in conflictu capita, iuxta prouerbium, vt eſſent effecit. Quadrabit quum quis diſceptantibus arbiter datus, nunc hunc, nunc illum auxiliantibus argumentis ſuppeditatis ſuſtinet in æquilibrio quodam contentionis, nam parua acceſſio in tali pugna, ἑτεροκλινῆ νίκην, hoc eſt, victoriam alterutrò declinantem tribuere poteſt. Locus videtur delumptus ex Homero Iliad. vndecimo, vbi Græci pariter & Troiani pari Marte depugnantes, neutro alternante victoria ἴσας δ' ὑσμίνη κεφαλὰς ἔχεν. hoc eſt, æqualia in duello capita habebant.

Tigranem ſalutare. 10

Tigranem ſalutare ſpecie prouerbij dicitur, cui res eſt cum faſtuoſo & potentia elato homine, qui humana ſorte maiorem ſe ducit. Ita vſurpatū video à Cicerone ad Atticum lib. 2. Quid enim ad plebem tranſiſti? vt Tigranem ires ſalutatum? narra mihi, Reges Armenij patricios ſalutare non ſolent. Dialogiſmus eſt, quo cum Publio iam plebeio facto inſtituerat litigare, Pompeius quo plebeia cauſa nitebatur, inſolentior erat, vnde Sampſiceramum velut Syriæ dominum, & Arabarchen quaſi Arabum regem eum nominat non ſemel Cicero. Porrò regum Perſarum & Armeniorum tantus fuit faſtus vt nunquam ſe homines confiteri dignarentur, vt in Panegyricis Mamertini legitur: fuit autem Tigranes Armeniæ rex potentiſſimus qui Mithridatem Ponti regem rebus ſuis diffidentem confirmauit atque erexit.

Cui res eſt cum faſtuoſo.

Vbi nec Pelopidarum facta. 11

Qui honorum ciuilium, publicorum negotiorum, aut faſtus aulici fugitantes, ignobilem obſcuro in tuſculo vitam carpunt: vel qui vitandorum periculorum gratiam ne capite pariter & fortunis oppugnentur, aut ingentis æris alieni nomine grauati, in peregrinas regiones ſe abdunt, vbi ignorentur, de his prouerbialis verſus dicitur, quo ſemel atque iterum vtitur Cicero, vt lib. ad Atticum decimoquinto. Euolare hinc idque quamprimum, vbi nec Pelopidarum facta, neque famam audiam. & lib. 14. Itaque exire aueo, vbi nec Pelopidarum inquit, quo in loco verſus finem truncauit. Videtur autem ex tragœdia quapiam ſenarius eſſe cū cauda præcedentis vel pars tetrametri, hoc modo, Vbi Nec Pelopidarum facta neque famam audiam. Pelopis Tantali filij eiuſque poſterorum latiſſimum olim fuit imperium, de quo ita Tyrtæus,

Οὐδ' εἰ Ταντάλιδεω Πέλοπος βασιλεύτερος εἴη. id eſt,
Non ſi Tantalidæ Pelopis poſſederit regna.

Turturis inſtar male canis. 12

Περιστερᾶς τρυγόνος ψάλλει. id eſt, Turturis ritu dira canis. Prouerbium eſt de egenis & qui laborioſe tenuitérque victum quæritant. Natum inde quòd turtur tunc maximè canere ſolet quum fames & inedia vrget. Neq; abſurdè, vt mihi videtur, quadrare poſſit in malū poetam, ineptis verſibus faſtidioſum, auriū tædio natū: vt ſit, τρυγόνος λαλίστερος, ψάλλειν, Turturis in morem male cantillare: nam turturis cātus gemitū æmulatur, vnde & auem iſtam gemere dixit, & quidem propriè Virgilius.

De tenui victum quæritante.

Cuius nunc calent aræ. 13

Ὧ νῦν θερμοὶ βωμοί, id eſt, Cui nunc calent aræ, Adagium illi finitimum, Nunc tuum ferrum in igni eſt. De iis qui per occaſionem in pretio ſunt, & pro re nata magnifiunt. Ariſtophanes in Lemniis citatur,

Τὴν κρατίστην δαίμονα, ἧς νῦν θερμὸς ἐσθ' ὁ βωμός. id eſt,
Præ cæteris deam potentem, cuius ara nunc calet.

Natum è vulgi ſuperſtitione, quod mobili ingenij æſtu nunc huic, nunc illius Diui numini æquius eſſe ſolet atq; addictius, vt pro varia occaſione religio hoc vel illuc animum inflexerit. Sic ferè Ianum alloquitur Septimius Afer in Georgicis apud Terentianum Maurum,

Tibi vetus ara caluit aborigineo ſacello.

Abdominis miniſter. 14

In gulonem & comeſſatorem voluptatibus omnia metientem quadrat prouerbialis ſenarius Eurip. in priore Autolyco citatus.

Γαστρὸς τε δοῦλος κἀνδρὸς ἡσσημένος. id eſt,
Abdominis miniſter & ſeruus gulæ.

De guloſo ventrique addicto.

Citantur ab Athenæo Dipnoſoph. decimo, & à Galeno in

Metecphraſi Menodoti, hi verſus de Athletis farciendo ſolum ventri natis,

Οἱ πρῶτα μὲν ζῆν οὐ ... [illegible]
Οἱ τ' αὖ ... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]. id eſt,
In primis hi didicere nunquam viuere
Rectè, nec vnquam illud queant: nam qui poteſt
Seruuſue bucca & impotens abdominis
Opes parare alendo patrio ſolo.

Libuit locum totum aſcribere, vt vtriuſque authoris vlceroſas mendas ſanarem, nam primus verſus apud Galenum prodigioſe depravatus ita legitur, ... [illegible] & poſtremus apud Athenæum ſimiliter hoc pacto, ... [illegible]. Gregorius Nazianzenus in Athanaſium, ... [illegible], id eſt, Alienæ quadræ ſeruum, & artem quæ venalem, ventris gratiâ quiduis & facere & loqui edoctum.

Marſupiorum mancipium. Conſimili modo auarum hominem, ... [illegible], id eſt, marſupiorum mancipium vocauit Eunapius. Pertinet huc & Diphili Comici illud, ... [illegible], id eſt, Obeſos, adipe fartus Siculo. quod ipſum prouerbij ſpecie detorſit Plutarchus in Nicia in Timæum hiſtoricum, tarditatē ingenij pinguis, & inſulſitatem ſcriptoris notans.

Bubulcus antea, nunc caprarius. 15

Βώτας μὲν ἐλέγευ, νῦν δ' αἰπόλῳ ἀνδρὶ ἔοικας. id eſt,
Caprigeni gregis es ductor, paulò antè bubulcus.

Theocritus Idyllio primo. Dicitur qui in peius degenerant, ab equis, quod dicitur, ad aſinos: vel qui pertinaciter ſuſtinere nequeunt aut tueri, quam præ ſe ferunt, vel qui placidos mores in aſperos commutant, humani prius & mites, nunc crudeles & efferati, denique ex Mitionibus Demeæ. Natum videtur à boum & caprarum ingenio, quod proceſſu temporis bubulci caprarijque in conſuetudinem rapiunt, animantiumque ſtorum mores imitantur. Boues vt ſunt placidi & manſueto ingenio, ita & eorum magiſtri: contrà caprarij ſalacitate & intractabili feritate capras æmulari creduntur contagione in naturam abeunte.

Æoliſare. 16

Αἰολίζειν, pro circumſcribere & decipere, inter prouerbiales voces à gentium nominibus ductas, refertur, eò quod Æoles vt impoſtores & fraudulenti traducebantur. quanquam & à varietate ... [illegible] dictio videri poteſt, id enim αἰόλος ſignificat, & mendacia verborum fuco variari ſolent, quemadmodum veritatis ſimplex eſt gratia. Hierocles Alexandrinus cuius in aurea Pythagoræ carmina ſcriptum extat, μηδ' αἰόλιζε ταῦτα, id eſt, Neque in his rebus imponas aut fraudem facias. Hinc apud Theocritum Αἰολικὸν θαῦμα, miraculum Æolicum legit quidam, pro ... [illegible] fraudulentum & varium.

Æoles fraudulenti.

Cum Euandri matre loqui. 17

Prouerbiali ſpecie dictum eſt illud ab Au. Gellio noctium Atticarum lib. 1. Tu autem perinde quaſi cum Euandri matre nunc loquare, ſermone abhinc multis annis, iam deſito vteris. Hominem antiquarium, qui priſcæ ætatis vocabulis obſoletis vti gaudet, & Apuleianæ dictionis delicias iam deſitas, in vſum reuocare frequens inſiſtit, cum Euandri matre loqui non inuenuſte dicemus. quo ſpectat Phauorini philoſophi admonitio ad adoleſcentem priſcarum vocum cupidiſſimum, Inauditum atque inſolens verbum tanquam ſcopulum eſſe fugiendum. Euandri verò Arcadis, qui ob fortuitam fratris cædem extorris patria in Latium deſcendit, ibique ſedem firmauit, mater fuit Nicoſtrata proprio nomine, ab alijs Themis quoque dicta, Plutarchi teſtimonio, quoniam fatiloqua habebatur, vnde & à carminum oraculis Carmenta fuit appellata. Non abludit hinc illud apud eundem authorem libro decimoſexto cap. 10. Ego vero dicere atque interpretari hoc deberē, ſi ius Faunorum & Aboriginum didiciſſem: quaſi diceret, ſi vocabula vetera & primis Latij incolis vſitata didiciſſem. Aborigines autem ab Euandro Arcade literas accepiſſe primum refert Cor. Tacitus Annalium lib. 11. Aborigines ante repertum papyri vſum, extitiſſe & ſcripturæ loco inciſis lignorum taleolis vſos fuiſſe conſtat, vnde Symmachi illud, Mallem Aboriginum more dictionem ſalutis alternæ ligno aut corticibus ſcribere.

Nicoſtrata ſeu Carmenta.

Alba linea. 18

Alba linea fieri dicitur quod ſimpliciter fit, & abſque varietate quadam picturata. Au. Gellius lib. 20. cap. vlt. Multa & varia lectitantes in quas res cunque inciderent alba (vt dicitur) linea, ſine cura diſcriminis, ſolam copiam ſectari conuertebār: quo loco copiam pro multitudine ſola intelligo, non autem pro variatione dictionis. Tranſlatio à tabulis monochromatis, vbi nulla pigmentorum varietas oculos ſatiare poteſt.

Puteus, ſi hauriatur, melior euadit. 19

Apparet prouerbiū eſſe vetus quo in Epiſtola ad Euſtathiū medicum vtitur Baſilius. ... [illegible]. Etenim putei quod aiunt, ſi hauriantur, meliores euadunt. Ferrum ſi exerceatur non eſt ... aqua pigra ſi moueatur, nihilo fit deterior: & ingenium adoleſcentis quo magis excolas exerceáſque, hoc fit præſtantius. Vſus eſt & D. Clemens lib. 1. Strom. ... [illegible]. i. Puteus exhauſtus limpidiorem reddit aquam, & ſeruum vſus putris ſeruat. Philon Iudæus lib. De gigantibus ... [illegible], id eſt, Sæpe etiam melior euadit, quemadmodum perhibent fontes, ſi hauriantur: hos etenim tunc dulceſcere magis vulgaris opinio eſt.

Λογοδιάῤῥοια. 20

Futilis loquacitas. Futilem loquacitatē, meriſque nugis diffluens multiloquiū, λογοδιάῤῥοιαν cū Athenæo dicemus, velut quandam verborum profluuiem. eſt autē apud Medicos διάῤῥοια, corporis aluí profluuium, quale in Harpyis deſcribit Maro, ex concoctionis impotentia ſolitum naſci vitium, quemadmodum garruli verba non concoctatemere effutiunt. Athenæus lib. 4. ... λογοδιαῤῥοίας ἐνοχλούμενοι, quos agitat verborum proluuies.

Quanto verborum ſtillat auro. 21

Eloquentiæ ſummæ, & felicis verborum copiæ præconium habet illud Symmachi in epiſtolis, Ipſa vero pars materiæ digna laudari. quanto verborum ſtillat auro. Videtur reſpexiſſe ad illud Ariſtophanis in Pluto fabula, ὦ χρυσὸν ἀγγείλας ἐπῶν. Macte, qui verborum aurum nuncias Niſi potius ad fabulam qua Iuppiter Rhodon aureo imbri perfudiſſe ab Homero, Pindaro, alijſque dicitur.

Otus & Othus. 22

Stultè glorioſus. Ὦτοι, id eſt, Oti dicuntur prouerbij ſpecie vecordes homines ſtultéque glorioſi, γαῦροι καὶ κενόδοξοι, vt ex Ælio Dionyſio annotat Euſtathius ab auicula Oto, quam Aſionem Latini nominant, quæ geſticulabūda & ad laudes ſuas ſubſultabunda, commodo capitur. Idem Odyſſeæ. ... [illegible] vocari dicit qui facile quauis in re circumueniuntur, ac præcipue qui ſe patiuntur dictis facile protelari, argumentis quibuſuis improuide aſſentientes, nihilque curioſius expendentes: cuius hæc ſunt verba, ... [illegible].

Auiculam hanc ſtolidam eſſe facileque decipi annotat Etymolog. author, de qua ita Ariſtoteles, Otus noctuæ ſimilis, circa aures alarum quandam ſimilitudinem præfert. Verum Othus pro faſtuoſo homine & qui gradus (vt Plautus loquitur) grandit, prouerbialiter dici poteſt, aperiente huic rei viam Marcellino lib. 22. vbi inquit, Grandiaque incedens tanquam Othus & Ephialtes, quorum proceritatem Homerus in immenſum tollit. Fabula de Otho & Ephialte Aloei filiis ex Homeri Iliad. quinto nota abunde eſt, qui maiora viribus aggreſſi, cœlúmque aggeſtis temere montibus inuadere adorti, deiecti occubuerunt: fabulantur autem illos quolibet menſe nouem digitis excreuiſſe, Hyginio teſte.

Othus & Ephialtes.

Ἀποθυννίζεσθαι. 23

Ἀποθυννίζεσθαι quaſi dicas Thunniſari aut Thynni inſtar vilipendi, paronomacé extulit Lucianus pro contemni & deſpectui haberi. Euſtathius in Odyſſeæ duodecimum ... [illegible] exponit, hoc eſt, in contemptum abire, à thynni piſcis parum probati eduleo. Verba Luciani ex Ioue tragœdo ſunt, Εἰ τὰ μὰ ... [illegible], id eſt, Si mea vſqueadeo vobis ſordent & reiecula habentur: minimé omnium placet quòd ſtimulare noſter exponit, quum Suidas illud interpretetur ἀποπεμφθῆ, abiicere & auerſari. Quidquod θυννώδης, quaſi Thynniceum dixeris Lucianus pro craſſo & inſulſo protulit, θυννώδης καὶ ... [illegible] παχύ, id eſt, Thynnatium & oppidò craſſum.

Neceſſitas linealis. 24

Certiſsimæ demonſtrationes. Ἀνάγκαι γραμμικαί, quaſi dixeris elementarias aut lineales potius neceſſitates vocat Ariſtoteles indubitatas certiſſimáſque demonſtrationes, quas & δείξεις γραμμικάς, id eſt, lineales demonſtrationes appellat Io. Philoponus. Tracta metaphora à Geometris qui problematum ſuorum & theorematum probationes à primis punctorum & linearum fontibus arceſſunt. Aphrodiſæus γραμμικὰς ἀνάγκας pro validiſſimis rationibus vſurpauit, & probationes potentiſſimas, γραμμικὰς ἀποδείξεις vulgo vocari ait Quintilianus lib. 1. cap. 18. vbi perperam grāmaticæ legitur pro γραμμικαί. Priſcianus Lydus philoſophus ταῖς γεωμετρικαῖς ... [illegible] ἀνάγκαις, i. Geometricis inſiſtentes neceſſitatibus. Vſus eſt & Anacreō Lyricus voce ἀνάγκαι, id eſt, neceſſitatis pro validis & efficacibus argumentis, ita inquiens,

Τί μοι τοὺς νόμους διδάσκεις, καὶ ῥητόρων ἀνάγκας; id eſt,
Leges, quid, rhetorumaut me Doces neceſſitates? Apud Porphyrium in lib. De effatis, ſtomachatur Hecate ſe verborū efficacibus vinculis deuocatam ad reſponſa adigi, ... [illegible] ἀνάγκαις cōqueres ſe verborū neceſſitatib. numē vincientib euocari. Prouerbij ſpeciē ſapit & Platonis illud in epiſtola ad familiares Dionis, ... [illegible]

φύσει τῶν τυράννων ἀνάγκαις εἶναι. id eſt, Tyrannorum preces neceſſitatib. eſſe permiſtas non ignoramus. Quo ſpectat illud Ciceronis ad Atticum lib. 9. Ego autem non tam γοητείας huius timeo, quàm πειθανάγκην, καὶ τῆς τυραννικῆς δύναμεως, inquit Plato. εἰδὼς ὅτι μεμιγμέναι ἀνάγκαι εἰσίν. Vbi πειθανάγκην vocat vim & obſecundandi neceſſitatem, aut violentam perſuaſionem. Eunapius de Longino Zenonis Imp. fratre, ἐν τῷ γυναικωνίτιδι πολλὰς πειθανάγκῃ κατήγαγεν. id eſt, in matronatum conclaui multas ſuada neceſſitate ad ſtupri commercium adegit. Suidas ex incerto authore, ἐλπίζων διὰ τοῦ τοιαύτης πειθανάγκης τοὺς Λευκαδίους προσάξεσθαι. id eſt, ratus ſe hac ratione Leucadios ad eam parendi neceſſitatem ſe adacturum, vt imperata facerent. & iterũ, αἰκίᾳ τῇ Θετταλικῇ πειθανάγκῃ id eſt, ceu Theſſalicæ neceſſitati.

Lunulæ. 25

De caluis hominibus.

Σεληνία, hoc eſt, lunulas dicterio prouerbij faciem referente caluos homines dici ſolere indicat Syneſius in libello quem de Caluitij laude conſcripſit. Origine dicterij inde nata (quod ipſe commonſtrat) quod leuore depili, & ſpecie lunæ nomen habitúmque exprimant, σελήνας ἐπονομάζουσι καὶ ὁμωνυμίας, ea ſunt enim authoris verba. nam quum σελήνη, id eſt, luna nomen à ſplendore, quod σέλας denotat, habeat, non male calui lunis cognomines erunt, quippe qui cranio extrito & iubaris cuiuſdam inſtar lucido vtantur: vnde emanauit etiam populi de Iſocrate dicterium, per caluam eius cerebrum elucere dictitantis, quum eruditionis ſapientiæque face elucentis ſidem facere vellent. Rurſus quum luna ſpeciem variet, nunc gibberoſa, nunc corniculata, nunc diuiduа, demum pleno orbe integra conſpiciatur, ſic æmulabuntur illi calui, qui variè caluitium oſtendunt, nunc ſyncipùt in cornua diuidens, mox verticem circumſcribens, tandem omnem in orbem caluariam depaſcens. Syneſij verba ſunt, Ἀλλ' ἀκούειν ἔξεστιν ὑποκοριζομένων μὲν, ἀκριβῶς δὲ σελήνας καλούντων τοὺς φαλακρούς, id eſt, Audire licet quoſdã diminutiua voce, ſed manifeſto ſenſu, caluos Lunulas nominantes.

Prætextata narratio. 26

Splendida narratio.

Εὐπάρυφον διήγημα. Euparypha ſiue prætextata narratio ſcitè nec hinc prouerbij ſpecie dicitur ſermo ſpecioſus & faſtu quodam verborum turgidus, aut certe ſplendida ac glorioſa narratio. Plutarchus libro, Quomodo circa inuidiam laudare ſeipſe quis poſsit, Ταῦτα γὰρ οὐ πρὸς στρατιώτας, οὐδὲ νεοπλούτους μόνον εὐπάρυφα καὶ σοβαρὰ διηγήματα περαίνοντας id eſt, Hæc dicta ſunto non ad milites ſolum aut nouos homines nuper locupletatos, qui prætextatas & magniſtrepas de ſe narrationes contexunt. Veſtium apud Græcos virilium duo ſunt prima genera, veſtis ſeu Toga pura, quam Plutarchus λευκὴν candidam, ἀπόρφυρον purpuræ omnis expertem, ψιλὸν iuſtam, & καθαρὰν puram vocat, Pollux etiam ὁλόλευκον, ceu penitus candidam: & Prætexta, quæ Plutarcho περιπόρφυρος à purpureæ oræ ambitu: περιπόρφυρος ab attextu purpuræ Polluci, eadémque de cauſa παράλευκον eidem, & παρυφὴ atque inſuper etiam εὐπάρυφος nouæ Comœdiæ vocabulo appellata eſt: quod à nemine annotatum eſt hactenus: quanquam παρυφὴν non eſſe oram ſeu limbum veſti additum putat Euſtathius in Odyſſ ſecundo commentario, ſed ornamentum quoppiam & inſigne certis veſtimenti locis intextum. Hinc εὐπάρυφοι apud Plutarchũ in Sympoſiacon primo de ſplendide veſtitis dicitur. Conſtat autem ex eodem & aliis, honoris dignitatiſque inſigne fuiſſe prætextam, vnde prætextatum ſermonem maximè pudicum, nihilque obſcœni aut ſpurci habentem dici annotat Sex. Pompeius, quod prætextatos nefas eſſet turpibus vti verbis: quanquam diuerſo ſenſu prætextata verba pro impuris Suetonius in Veſpaſiano vſurparit. Author incertus apud Suidam, Ἐπεὶ τὰ ἐς τὸ μεγαλοπρεπὲς ἀπαιτεῖ εἰσδρομὴ ἐσθῆτος, ἐγὼ παντὶ πορφυροῦν ὑπὲρ τὴν ἑκάστου ἀξίαν ἐνδιδύσκεσθαι τὴν ἐσθῆτα. hoc eſt, veſtitu omnes prætextati volebant videri, ſumptuoſioribus quàm pro ſuo loco & dignitate indumentis amicti.

Cælaturam olet. 27

Γλυφάνου ὄζειν. id eſt, Scalprum aut cælum olere dicitur quòd recenter fabricatum eſt. Theocritus idyllio primo de poculo tornato decenter, Νεοτευχὲς ἔτι γλυφάνοιο ποτόσδον. Quod natum nuper redolet cælamina ſcalpri.

Transferri poterit ad librum recens ab aliquo conſcriptum & è prælo profectum, aut ad carmen nuperum quod ſub incudem nondum reuocarit author. Sic induciæ quæ non diu durauerant in bello nauali apud Ariſtophanem Acharn. ὄζουσι πίττης, picem olent, propter triremium aliarumque nauium bellicum apparatum, quæ pice illitæ nuper ad belli procinctum parata fuerant.

Picem olet.

In Piſa animum confirma. 28

Quoties animum alicui addere volumus ad diſceptationem, aut cum in contentionis ſtudio, quod ἀγῶνα Græci dicunt, cõfirmare, ne labaſcat aut animo concidat, prouerbij huius vſus erit, quod apud Syneſium in Caluitij encomio extat, τάραζον ἐν Πίσῃ τὴν καρδίαν. id eſt, in Piſa animum (quod aiunt) confirma. Vbi author ille ob caluitij deformitatẽ offenſus, ſeipſum durat animúmque, ne ea re commoueatur. Solebant apud Piſam Elidos vrbem quolibet luſtro certamina, Olympia dicta, maximo Græciæ conuentu celebrari, in quibus decertaturus ad gloriæ immortalitatem parandam, præſentem animum ac fortem ſumere debebat.

Cari capite nudius. 29

Cari ſermo ad Perſas legatos.

Ψιλότεροι τῆς Καρίνου κεφαλῆς, Cari capite glabrius, Syneſius libro de regno, refert Carum Imper. in expeditione Perſica oppreſſum à legatis ſuperuenientibus, quum forte in herba ſtratus pulmẽtum è piſis & ſalſum lardum edaret, viſis illis nihil fuiſſe commotum, nec velut aliud agentem ambages quæſiuiſſe, ſed euocatis ad ſe dixiſſe, vt regi ſuo nunciarent niſi moderatius ageret, ſe omnes eorum ſyluas, & campos ſuo capite glabriores effecturum, ſimúlque depoſito pileo commonſtraſſe caluam nihilo hirſutiorem ſua galea: Græcè iſta ita leguntur, τὰς μὲν ὕλας αὐτῶν, τὰς δὲ πεδίους ψιλὰς ποιήσειν τῆς Καρίνου κεφαλῆς. Opinor deceptum eſſe Syneſium in Carini nomine: quem ex Fla. Vopiſco, Sex. Aurelio, & Eutropio conſtat iuuenili in ætate trucidatum fuiſſe, contaminatiſsimęque vitæ hominem, & iuuẽtutis prodigioſum corruptorẽ: in quem fortiſsimi Imperatoris dictum illud minimè cadit: at Carus illius perditiſsimi pater, optimus ſenex & militaris laboris frugalitatiſque patientiſsimus, ex Vopiſci Syracuſani hiſtoria fuiſſe cognoſcitur, ac res memorabiles aduerſum Perſas geſsiſſe ex Eutropio intelligitur, certè Perſarum regem eo ipſo in loco ſcribit Syneſius tiara & candye (quæ ambo faſtigij regij apud Perſas inſignia habentur) redimitu Caro ceſsiſſe. Quadrabit igitur in Caluum maximéque depilem ſenem aut in regionem arenoſam & glabram nulloque herbaceo virore veſtitam. Poteſt & in exemplũ minarum cedere, cuiuſmodi veterum ducum quiſpiam hoſtibus ſuis interminatus fuiſſe proditur, ſe videlicet effecturum vt ipſorum cicadæ humi canerent: eo dicto innuens ſe cuncta hoſtium arbuſta ſucciſurum ſtirpitus, vt vel ſic truncatis ſtipitibus cicadæ neceſſariò cogerentur humi cantillare. Operęprecium eſt huc attexere exemplum minarum Ateæ Scythiæ regis, quem ad Byzantios poſt illatam ſuis finibus iniuriam ita reſcripſiſſe memorat Ariſtocritus, μὴ βλάψητε προσόδους ἐμὰς, ἵνα μὴ ἵπποι ἐμοὶ πίωσιν ὕδωρ ὑμῶν. id eſt, Prouentus meos carpere nolite, ne veſtram aquam equæ meæ bibant: quo ſignificare voluit ſe læſum, cum exercitu valido adfuturum omniaque late deuaſtaturum. Qua ratione Neſtor apud Euphorionem Colophonium poetam, indicans nondum à Græcis bello laceſſitos fuiſſe Troianos, ſic inquit,

Οὐδ' οὔπω Σιμόεντι Ἀχαιίδες ἔπιον ἵπποι. id eſt,
Argolici nondum Simoenta bibere iugales.

Cubitis adoleſcere. 30

De magno & repentino progreſſu.

Πήχεσιν αὐξάνεσθαι. id eſt, Cubitis adoleſcere aut incrementum capere, prouerbiali tropo dicitur, qui in re quapiam aut arte magnos & repentinos profectus facit. Eunapius Sardianus de Maximo loquens, πήχεσι δὲ πρὸς πᾶσαν σοφίαν αὐξόμενος. id eſt, Per cubitos ad omnigenam eruditionem prouectus aut excreſcens. Ita diuitem repentè ingentibus opibus ditatum, πήχεσιν εἰς πλοῦτον ἀμήχανον αὐξηθέντα. id eſt, per cubitos in immenſas opes adultum dicemus. Natum à Gigante quopiam, quem ſingulis menſibus cubito increuiſſe fabulæ loquuntur: quin & Antæum Libycum in ſexaginta cubitorum altitudinem excreuiſſe, ex veterum memoria prodidit ſcriptis Plutarchus in Sertorio. Ad hãc adagionis formulam, efficta eſt etiam illa Philoſtrati in Iconibus, δυνατοὺς ἀποφαίνει καὶ τετραπήχεις ἐκ μικρῶν, id eſt, Præualidos efficit & ex puſillis quadricubitos: & illa Cratetis Comici in Lamia. ἐπὶ τριπήχη Θετταλικῶς τετμημένα, hoc eſt, Tricubitalia fruſta carnis Theſſalico more diſſecta. Prodigioſæ magnitudinis ſignificationem habet & Philoxeni Cytherij guloſiſsimi votum apud Machonem Comicũ, qui optauit τριῶν ἔχειν τὸν λάρυγγα πηχῶν, id eſt, guttur tres longum cubitos. Ariſtophanes quoque proceros deſignans, τετραπήχεις, inquit, καὶ γενναίους. id eſt, quadricubitos & ſtrenuos. Citatur & hoc modo adagium, κατὰ πῆχυν ἐπιδιδόναι, id eſt, Cubiti ſpatio increſcere. Suidas ex incerto, vt ſolet, authore, ὁ δὲ φιλόσοφος ἀπροφασίστως διεδίδου τὰ χρήματα, καὶ ἐπεδίδου κατὰ πῆχυν, ὡς φασιν, ἀπηχθὴς ἄχρι τοῦ παντελοῦς δυστυχήματος. id eſt, Philoſophus liberaliter erogare pecunias non deſtitit creſcebátque velut per cubitos (vt ita dicam) firmum illud propoſitum, donec repentè in incredibilem calamitatem incidit.

Non eſt cuiuſuis rectè condire. 31

De re ardua & operoſa.

Οὐ πρὸς παντός ἐστιν ἀρτῦσαι καλῶς. id eſt,
Condire ſcite eſt hercle non cuiuſlibet.

Venuſtum adagium eſt Cratini Comici lepidiſsimi in Glauco fabula, de rebus non vulgaribus, ſed arduis atque operoſis. Huic adagio obnoxij ſunt quotquot ſcribunt carmen. nam ſi eruditius fuerit paulò, & ad populárium aures minus attemperatum, ita vt vulgi captum excedat, obſcuritatis nomine damnatur illico, contra ſi ſecus ſit & triuiale ac ſuberis inſtar ſuperfluitãs quodãmodo, à doctioribus reiicitur, ὡς ἐκβεβαρμένα-

ἃ κατακλείειν: vſqueadeo Condire rectè non cuiuſuis eſt.

Neceſſariam fortunam terit. 32

Qui inuitus neceſſitati obſecundare cogitur, aut reluctante genio præſcriptum à potentioribus exequi, is eleganter τρίβειν τὴν ἀναγκαίαν τύχην, hoc eſt, neceſſariã fortunam terere dicetur. extat apud Amphin Comicum in Ialemo:

> Τῇ χειρὶ τρίβων τὴν ἀναγκαίαν τύχην. id eſt,
> Neceſſitatis ſortem perterens manu.

* Sophocles ἀναγκαίαν τύχην pro ſeruili cõditione accipit, quæ ad vim & neceſſitatem ſpectat ineuitabilem. Alludit hoc nonnihil vernaculæ noſtræ linguæ diuerbium, Neceſſitatem in virtutem commutare.

De inſigni caſtimonia.

Bellerophonte caſtior. 33

Extat apud Syneſium in Caluitij Encomio, τὸ γὰρ εἰς ἀφροδίσια ἐγὼ σωφρονέστατος, κἂν τῷ Βελλεροφόντῃ περὶ σωφροσύνης ἀμφισβητοίην. id eſt, Venereatum rerum puriſſimus vel cum Bellerophonte de caſtitate contenderim. Bellerophontes prius dictus proprio nomine Hiponus ſeu Leophontes, occiſo Bellero Corinthiorum principe, Argos confugit ad Prœtum, à quo de more expiatus à cæde, incidit in grauiſſimum vitæ diſcrimen, nam Antæa (Euripides Sthenebœam nominat) ſollicitato diu multúmque eius congreſſu, faſtidium illud delatione vlta eſt, vt quem ad ſtuprum inflectere nequiuerat, interitu aboleret. Homerus Iliad. ſexto refert quo pacto illa cum Bellerophonte κρυπταδίῃ φιλότητι μιγήμεναι, furtiuæ veneri indulgere optarit, qua ſpe quum excidiſſet, mariti in illius necem accendit, fabula adamuſſim hiſtoriam de Ioſepho exprimente. Huic contrarium eſt apud Martialem: Idæo reſolutior cinædo, de Ganymede intelligens. Libet hoc loco aſcribere incredibilem Porphyrionis auis caſtitatem, quæ ſi ſolum aſpexerit meretricem, emori creditur, ſi Ariſtoteli, Æliano, Zozæque fides habenda eſt, vt in prouerbium mereatur trahi ſingularis illa auis temperantia.

Etiam mater & ſorores. 34

Quando citra diſcrimen aut exemptionem omnes promiſcuè indicare volumus, prouerbij huius vſus erit, Ἀλλὰ καὶ μήτηρ καὶ ἀδελφαί, Etiam mater & ſorores. Vtitur loco modò citato Syneſius oſtendens nominatim adagium eſſe, ſic enim inquit, Ἀλλὰ καὶ μήτηρ, ἀλλὰ καὶ ἀδελφαί, ὅπερ, τῷ κάλλει τι νέμουσι τῶν σωμάτων, id eſt, Imo etiam mater ac ſorores (quod aiunt) vitorum pulchritudini multum deferũnt: volens innuere nullam tam ſanctam, tam caſtam eſſe, quæ non formæ venuſtæ & egregiæ lenocinio trahatur, citra exceptionem, etiamſi mater illa ſit aut germana.

Deeo quod nunquam futurũ eſt.

Priuſquam ignitus lapis enatet. 35

Πρὶν ἢ τὸν μύδρον ἀναφῆναι, Priuſquam globus ignitus exiſtat. Quando aliquid nunquam futurum ſignificabimus, adagium conueniet, veluti ſi ſempiternam accepti beneficij memoriam pollicentes, nunquam illius obliuionem nobis obrepturam dicamus, πρὶν ἢ τὸν μύδρον ἀναφῆναι, aut iuxta Callimachum μέχρις Φωκαέων ἐν ἁλὶ μένει μύδρος, Donec Phocenſium ignitus lapis in mari manſerit, beneficij perpetuo memores fore. Natum à Phocenſibus qui diris execrationibus deſertores ſuæ claſſis proſecuti, lapidem ignitum in altum mare proiecerunt, adhibitóque iuramento vouerunt nunquã in Phocida reuerti antequam è mari exiſteret ille lapis. Refertur his verbis ab Herodoto in Clio, καὶ μύδρον σιδήρεον κατεπόντωσαν, καὶ ὤμοσαν μὴ πρὶν ἐς Φωκαίην ἥξειν, πρὶν ἢ τὸν μύδρον τοῦτον ἀναφανῆναι. perſtrinxit hoc verſiculo Callimachus:

> Φωκαέων μέχρις κεν ἐκεῖ μέγας εἰν ἁλὶ μύδρος. id eſt,
> In pelago dum ſaxum ingens Phocenſe manebit.

Vſus eſt appoſitè Ariſtides in oratione in Romam panegyrica, vbi in fine ita precatur deos, διδόντων τὴν ἀρχὴν τήνδε καὶ τὴν πόλιν τήνδε θάλλειν δι' αἰῶνος, καὶ μὴ παύσασθαι πρὶν ἂν μύδροι ὑπὲρ θαλάττης φανῶσιν. Dent imperiũ hoc & hanc vrbem florere ſempiternum in æuum neque prius deſinere, quàm igniti lapides in maris æquore ſupernatẽt. Sophoclis interpres annotat morem fuiſſe vt iuraturi ignitos lapides quos μύδρους vocãt tollerent, & fœdera tantiſper durare votis expoſcerent, dum illi rurſus apparerent, ſimúlque cum dictis ſolere eas in altum pelagus porricere, innuentes perpetuitatem pactorum. Huc ſpectauit Sophocles in Antigone,

Mos veterũ in fœderibus & pactis.

> Ἦμεν δ' ἕτοιμοι καὶ μύδρους αἴρειν χεροῖν
> Καὶ πῦρ διέρπειν, καὶ θεοὺς ὁρκωμοτεῖν. hoc eſt,
> Globos parati tollere igneos manu,
> Reptare per pyram, eiurare cœlites.

Hunc ritum attigit & Plutarchus in Ariſtide, ὥρκισε μὲν αὐτὸς τοὺς Ἕλληνας, ὤμοσε δ' ὑπὲρ τῶν Ἀθηναίων, μύδρους ἐμβαλὼν ἐπὶ ταῖς ἀραῖς εἰς τὴν θάλασσαν. id eſt, Sacramento adegit Græcos in Athenienſium verba iurare, votiſque nuncupatis ignitos lapides in mare porrecit. Alluſiſſe videtur huc Macedonius in Epigrammate,

> Οὐ(?) τὴν ἀργυρόπεζαν κόρην, τρίσσοις ὑπὸ πέτρας
> Μύδρων μαλχίοισι ὄμμασιν ἀθρήσειν. id eſt,
> Virginis ora feræ iuraui triplice ſaxo
> Me placidis nunquam velle tueri oculis.

Suidas in dictione λίθος, ritum iurandi ad lapidem apud Athenienſes receptum, autoritate Philochori & Ariſtotelis, comprobat, citatque locum Demoſthenis ex oratione aduerſus Cononem, πρὸς τὸν λίθον ἄγοντες καὶ ἐξορκοῦντες, qui aliter legitur in vulgatis libris, qui habẽt βωμὸν, id eſt, aram, non λίθον, id eſt, lapidem.

Dum nondum in neruo telum. 36

De re nondum inſanabili.

Adhuc veniæ locum ſupereſſe ſignificare volentes, aut ad extremum periculum rem inſanabilẽm nondum peruenisse, aptè illud Epigrammatarij Philodemi vſurpabimus.

> Φεύγωμεν, ἕως ἔτι νευρῇ ἐπὶ βέλος οὐχ ἕδρασε(?). id eſt,
> Dum nondum inſideat neruo telum, fugiamus.

Scrutarius & ῥωποπώλης. 37

Poſtremæ ſortis hominem, aut vilium mercium ſordidum emptorem, Luciliano vocabulo Scrutarium nominabimus, qualem fracti ciceris & nucis emptorẽ appellat Flaccus, Græci (vt equidem arbitror) γρυτοπώλην & ῥωποπώλην. eſt enim ῥῶπος Ælio Dionyſio teſte rerum vilium minutarum variarumque aceruus, λεπτὰ καὶ ἁπλᾶ φορτία (nam male in Heſychio legitur χόρτια) καὶ ποικίλα item confuſanea colorum congeries quæ pictoribus, vnguentarijs, tinctoribuſque vſui eſſe ſolet. De tali mercium inſtitore ſenſit Horatius ibi, Vilia vendentem tunicato ſcruta popello.

Epiſt. 7. lib. 1.

Ad quem verſum alluſit Hieronymus alicubi quum inquit,

> Ab Iudæo audiuit vilia populis ſcruta vendente.

Porrò Heſychius etiam exponit ῥῶπος, τὸ εὐτελὲς ἄξιον, vile ac nullius frugis, vnde deductum verbum ῥωπίζειν, quod ſignificat varia confundere & in vnum commiſcere, τὸ σύμμικτα καὶ συμπεφυρμένα ποιεῖν, qua voce ita vſus eſt in Omphale Ion Comicus, contra eos qui interpretantur illud perperam ἀπειροκαλεῖν pro imperitè agere, vt annotat Euſtathius Iliad. 13. & Demoſthenem velut futilem & nugiuendum fabulam ῥωπεμπορήτρων falſo cauillo dixit Comicus quiſpiam. Meminit & Galenus ῥωποπώλων lib. 6. De ſimplicium facultate, vbi de abrotono loquitur, καὶ πάντες ἴσασιν ἰατροί τε καὶ ῥωποπῶλαι. id eſt, idque norunt omnes tum medici tum minutarum rerum inſtitores & ſeplaſiarij & iterum lib. 1. Therapeutices, οἱ γὰρ τὸν ῥῶπον διαπιπράσκοντες καὶ περὶ πρωτείων ἐρίζουσιν. id eſt, nam qui pictori & myrepſis mixturas ſuas concinnant, etiam de primatu certant. Plutarchus in Lycurgo ῥωπικὰ etiam pro ſcrutis accipit, vbi de Lacedæmoniis inſtitutis loquẽs, ferrum in reliqua Græcia (cuius ſolius vſus apud illos receptus erat) propter vilitatem vſqueadeo in cõtemptum abiiſſe ait, vt in commutatione mercium nullius habitum fuerit pretij, τὸ ἀδόκιμον, inquit, αὐτοῦ παρὰ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι καταγελώμενον, ὅθεν οὐδὲ πρίασθαι τι τῶν ξενικῶν καὶ ῥωπικῶν ὑπῆρχεν. id eſt, ferrum deſpectum in vſum pretij non veniebat, ita vt exoticarum viliúmque rerum nihil in commercijs eo redimi potuerit: quæ verba repetuntur & à Porphyrio lib. 4. de prohibito animatorum eſu operæpretium autem fecerit lector ſtudioſus, ſi locum ad paginam integram prolixum cum Plutarchi verbis conferat: pluribus enim locis malè affectis vtrinque remedium adferet, quem laboris non piguerit. Eraſiſtratus medicus de natura loquens nuſquam manca aut defectuoſa, οὐδὲν, inquit, ἔχουσα ῥωπικὸν, ita namque legendum eſt, non ῥοπικὸν, apud Plutarchum in libello De liberorum amore, καίτοι γε μὲν ἡ φύσις ἀκριβὴς καὶ φιλότεκνος καὶ ἀνελλιπὴς καὶ ἀπέριττος, οὐδὲν (ὡς ἔφησεν Ἐρασίστρατος) ἔχουσα ῥωπικόν. id eſt, Natura etenim vbique exacta, ſobolis amans, integra, nuſquã conciſa, nihil (quod Eraſiſtratus ait) minutum aut virgulteum præferens.

Idem furnus, idem duxit trochus. 38

De conſimilib. operibus.

> Αὐτὴ κάμινος, αὐτὸς ἤλαυνε τροχός. id eſt,
> Caminus idem duxit, atque eadem rota.

Senarius prouerbialis de iis qui ſimilia efficiunt, teſtantibus Suida & Heſychio: quorum ille citat duplicem lectionem, καπνὸς ἢ τροχός. id eſt, fumus aut rota, hic verò mutilatum adferens adagium, prioribus tantum duabus vocibus conſtans, ſubiicit clarius petitam eſſe tranſlationem à figuli rota. Meo quidẽ iudicio & dictum fuiſſe & non ſine gratia vſurpari poſſe videtur de conſimilibus operibus, aut dicendi ratione conformi & congenere: vel etiam de duobus hominibus ingenio ſimilibus aut improbitate paribus, &, quod dici ſolet, eodem in ludo edoctis, tales namque

Αὐτὴ κάμινος, αὐτὸς ἤλαυνε τροχός, quaſi qui eodem in furno cocti ſint, aut eadem rota currente effecti.

Clauis in lingua. 39

Fida ſilentiũ ſpes.

In prouerbij vſum ceſſit illud Æſchyli,

> Ἀλλ' ἔστι κἀμοὶ κλῆς ἐπὶ γλώσσῃ φύλαξ.
> Et noſtra præfert lingua cuſtodem clauem.
> Quoties fidem ſilentij ſpem pollicemur.

Citatur à D. Clemens Stromatum lib quinto. Conforme huic adagio eſt illud Sophoclis in Oedipo Colonæo, ὧν καὶ χρυσέα κλῂς ἐπὶ γλώσσᾳ βέβακε προσπόλων, id eſt, quorum aurea clauis linguã coercet initiatorum, quod dixit propterea quòd lingua

lingua veluti claue obſerata ſit ne reuelet myſteria. Non abludit hinc Æſchyli illud, πίστις γὰρ ἐπὶ γλώσσαις. id eſt, Fidum pondus vel ærarium linguæ. Huc ſpectat Lucianicus verſiculus.

Ἀρρήτων ἐπέων γλώσσῃ σφραγὶς ἐπικείσθω. id eſt,
Arcanum vt celet, claudenda eſt lingua ſigillo.

Præceptum eſt Iamblichi Pythagorei, γλώσσης πρὸ τῶν ἄλλων κράτει, θεοῖς ἑπόμενος, id eſt, Linguam ante omnia contine, Dei exemplo. Diuerſum huic eſt illud apud Aeſchylum in Perſis, οὐδ' ἔτι γλῶσσα βροτοῖσιν ἐν φυλακαῖς, id eſt, Neque amplius hominibus, lingua in cuſtodia eſt, quaſi dicat, rem illam liberè ab omnibus & palam dici citra diſſimulationem.

Groſſus maturus eſui ineptus. 40

Indoctus, doctos docere præſumens. Πέπων ἐρινὸς ὢν βρῶσιν ἀχρεῖος ὢν ἄλλους ἐρινάζεις λόγῳ. id eſt, Maturus quum ſis groſſus eſui ineptus, alios loquela tua groſſis expolias. Extat apud Sophoclem in Helenes Nuptiis, & citatur ab Euſtathio Iliados viceſimo, vt prouerbiale in hominem indoctum & inſcitum, qui ſe doctiores erudire præſumat. verſus ſuis numeris integri leguntur in tertio apud Athenæum, hoc modo, πέπων γὰρ ἐρινὸς ἀχρεῖος ὢν εἰς βρῶσιν, ἄλλους ἐξερινάζεις λόγῳ. id eſt, Maturus groſſus eſui ineptus, aliis verbo groſſos excutis. Talem γεροντοδιδάσκαλον compoſita voce dixit in Satyris Varro, quo notatur arrogantis ingenii adoleſcens, qui ſupra ætatē pluſquā ſenes ſapere velit: quæ dictio in duas perperam diſſita apud Nonium Marcellum legitur non vno in loco, Aldinis exemplaribus legentibus γέροντο διδάσκαλον, pro vnico, γεροντοδιδάσκαλον. Eſt autem ἐρινεὸς agreſtis ficus arboris fructus, groſſum vocant, qui frugiferæ ficui appenſus, pediculis ex ea in groſſos emicantibus (vt annotat Suidas) efficit vt perficiantur eius fructus.

Sibi ipſe exitii author. 41

De iis qui immerentes alienum peccatum dependunt & innoxii alieno crimini inuoluuntur, aptè dicentur illi verſus Homerici.

Ἀλλὰ τί ἢ νῦν οὗτος ἀναίτιος ἄλγεα πάσχει
Μὰψ ἕνεκ' ἀλλοτρίων ἀχέων. id eſt,
Quid verò hic aliena luit mala, culpam aliorum
Dependens inſons?

Hinc Hippocratis illud manaſſe putatur τὸν ἰατρὸν ἐν ἀλλοτρίοις πάθεσιν ἰδίας καρποῦσθαι λύπας. id eſt, Medicum in alienis malis proprium mœrorē metere. de quo ſeorſim agemus poſtea.

Erroris ſcala. 42

Pro erroris initio. Prouerbiali ſchemate dictum illud eſt à Porphyrio libro ſecundo de abſtinētia ab animatis, πλάνης κλίμακτηρ, Erroris ſcala pro origine & primordio erroris, vnde error natus per gradus quoſdam paulatim adoleuerit & in immenſum adauctus fuerit. verba eius hæc ſunt, πολλοῖς γὰρ χρόνοις ὕστερον παρεισῆλθε καὶ ταῦτα, πλάνης κλίμακτηρ. id eſt, multis enim poſt ſeculis etiam hæc introducta ſunt, erroris gradus: quē locum citans Euſebius lib. 1. præparationis Euangelicæ, vt nunc Lutetiæ excuſus legitur, citat πλάνης ἐρευνητὴς μαστὴρ, quaſi dicas, erroris inueſtigator quæſitor, haud dubio vitio. Hinc κλιμακηδὸν ἀνιέναι de Dione dixit Syneſius, gradatim aſcendit pro eo quod eſt, à primis initiis ordine ad altiora pergit. Ἐπιβάθραν quoque (ita nautica ſcala vocatur) pro aditu accipit venuſte Plutarchus in Demetrio, vbi quum ſuaſiſſet Antigono amicorum quiſpiam occupandas eſſe Athenas, ita enim futurum vt teneret ἐπιβάθραν τῆς Ἑλλάδος, id eſt, Scalam Græciæ, reſpondit Antigonus memorabili dicto, ἐπιβάθραν καλὴν καὶ ἀσάλευτον εἶναι τὴν εὔνοιαν, hoc eſt, Beneuolentiam pulchram eſſe ſcalam, & ſtabilem.

Agni lana mollior. 43

In placidi ingenii hominem conueniet Theocriti illud ἁπαλώτερα ἀρνός. Agno tenerior, quod ille ad puellaris corporis mollitiem retulit, quemadmodum & illud Epigrammatarii Philodemi, ἀρνοῦ χρῶτα περισσότερα, id eſt, Agni lana mollior. & illud Martialis de Erotione puella, Agna Galeſi mollior Phalantini. A quo diuerſum eſt illud Catulli,

Cinæde Thalle mollior cuniculi capillo,
Vel anſeris medullula. & incerti authoris in Priapeiis,
Quidam mollior anſeris medulla.

Iſta namque hyperbole infamis & proſtitutæ turpitudinis mollities ſignificatur. Affine huic eſt, Veruece mitior. Apuleius libro 7. de Aſino aureo, Quouis Veruece mitiorem efficere. id quod ex Luciano tranſtulit, καὶ σοι ἔγωγε τοῦτον ἀποδείξω πραότερον κριοῦ τῇ τομῇ, id eſt, Efficiam tibi illum ouicula modeſtiorem caſtratione. Veruex aries eſt caſtratus, conſtat autem arietem ferociam omnem exuere excectis genitalibus.

Satyrorum rex. 44

Effrenatæ libidinis homo. Βασιλεὺς Σατύρων Satyrorum rex prouerbialiter dicetur effrenatæ lasciuiæ & ſalacitatis infinitæ homo. Nota eſt Satyrorum libido in venerem procliuis, cum ex aliis, tum ex Philoſtrato lib. 6. Vſus eſt adagio Hermippus Comicus,

Βασιλεῦ Σατύρων, τί ποτ' οὐκ ἐθέλεις δόρυ βαστάζειν; Satyrorum regule quid haſtam ferre recuſas? quod in Periclem iactum eſt conuitium, quum maximas Lacedæmoniorum ſociorumque copias inclufis oppidanis, præſidiiſque in locis idoneis diſpoſitis expectare maluit, quàm exiguas ciuium vires in periculum adducere, vt in eius vita ſcribit Plutarchus. Οἱ Σάτυροι τῷ Διονύσῳ ἱεροὶ (inquit Aretæus Cappadox) ὀρθὰ ἴσχουσι τὰ αἰδοῖα, ξύμβολον τοῦ θείου χρήματος. id eſt, Satyri Baccho ſacri erectos habent mutones, diuinæ poteſtatis Symbolum, à Satyris σατυρικὸν σκίρτημα, Satyrica ſaltatio, pro laſciuo & ſalace Heliodoro dicitur. *Satyrica ſaltatio.* Nicephorus ex Philoſtorgio refert lib. 9. hiſtoriæ eccleſiaſticæ, Satyrum ſimiæ genus eſſe, facie rubida, agile, & caudatum. Apud Plutarchum in Galba de libidinoſis & luxu affluentibus dictum eſt, ἐφήμεροι καὶ σάτυροι τὸν βίον ἄνθρωποι, id eſt, Homines in diem viuentes & Satyrici.

Citatur ex Mario Plotio, vetuſtiſſimo grammatico, quem aliquando in publicum dabimus, iſte verſus catalecticus, vbi de Chœrilio ſiue Delphico metro tractat,

Ἦνικα μὲν βασιλεὺς ἦν Χοιρίλος ἐν Σατύροις. id eſt,
Obtinuit regnum quum Chœrilus in Satyris.

Grauiora quàm ab Archidamo Athenienſes. 45

Syneſius in Caluitii Encomio, τότε δὴ χαλεπώτερα πάσχειν ἀξίως ἢ ἐπ' Ἀρχιδάμου ποτὲ Ἀθηναῖοι, ὑπὸ τῇ δενδροτομίᾳ τῶν Ἀχαρνῶν. id eſt, Grauiora tunc pati merebar, quàm ſub Archidamo perpeſſi fuerint Athenienſes, ſuccisis Acharnenſium arboribus. Archidamus Ageſilai filius Lacedæmoniorum rex grauiſſime attriuit Athenienſes præter reliquam vaſtitatem ſuccisis eorum vitibus, quas nobiliſſimas Acharnæ Athenienſium pagus proferunt.

Verba ſine penu & pecunia. 46

Opum oſtentatores. In oſtentatores opum immodicos, quum nec araneus illis in arca ſit, aut in crumena teruntium, & quorum verba res non ſequitur, iuxta vulgi dicterium, conuenit illud Plauti ex Captiuis,

Quibus ſunt verba ſine penu & pecunia.

Eſt autem elegans alluſio in vocibus cognatis penus & pecunia, illud in rebus ad vſum comparatis, hoc in præſentibus opibus quæritur.

Terram ne legas nauigando. 47

Inter Pythagoræ ſymbola, dignitate adagiis ſimillima, huc aſcribendum videtur ab omnibus hactenus prætermiſſum, Ἐπὶ γῆς μὴ πλεῖν. Nauigans terram ne radas. Quo innuere voluit vectigalia ſimiléſque redempturas incertas & curarum tumultuumque plenas, contemnere & abnuere nos debere. Sic enim exponit D. Clemens Stromatum lib. 5 his verbis, δηλοῖ δὲ τὰ τέλη καὶ τὰ ὅμοια τῶν μισθωμάτων ταραχώδη καὶ ἄστατα ὄντα, παραιτεῖσθαι δεῖν. Monet etiam Horatius vt cauti horreſcamus nimiū premere littus iniquum.

Boreadibus pernicior. 48

Hyperbole prouerbialis ſummam velocitatem indicans, eſt illa apud Theognidem Megarenſem in iis quę hypothecæ inſcribuntur.

Ὠκύτερος δ' εἴης καὶ Ἁρπυιῶν ταχέων,
Καὶ παίδων Βορέου, τῶν ἄφαρ εἰσὶ πόδες.
Harpyias quanquam volucres ſuperare volatu
Et Boreæ natos fata tibi dederint.
Et altera Tyrtæi Lacedæmonii poetæ.
Νικῴη δὲ θέων Θρηίκιον Βορέην.
Præuertat curſu Threicium Boream.

Fabula memorat Zeten & Calain è Borea & Orythyia Erechthei filia prognatos capitib. pedibúſque pennatos fuiſſe, crinibúſque repando remigio vſos volaſſe, & Harpyias Thaumantis filias ſimiliter pennatas pepuliſſe, quod refertur ab Apollonio Argonauticōn 2. Virgilio Æneidos 3. & Hygino in fabulis. *Harpyiæ.* Vnde Themiſtius in 3. de anima, πτερωτοὺς ὥσπερ βορεάδας, id eſt, Pennatos, vt Boreadas.

Huius claſſis eſt & Menandri Comici illud,
Θᾶσσον μὲν εἶπον καὶ πτερὸν χωρίζεται.
Velocius penna alite, & ſagitta abit.

& Tryphiodori illud. ἐπειγομένου πτερόεντος ὀϊστοῦ. id eſt, Accurrit citius quàm alata ſagitta: & illud Callimachi de canum celeritate, ἠνεμίων αὐράων ὠκυτέρους σκύλακας. id eſt, Perniciores ventis catulos, & Virgilianum illud, Et ventis & fulminis ocyor alis. Theodoretus πτηνῶν ἁπάντων, μᾶλλον δὲ καὶ αὐτῶν τῶν ἀνέμων ὀξύτερος. id eſt, Alitibus omnibus, imò verò etiam ventis ipſis pernicius. Apollonius Rhodius, Ζεφύρου σπαρχθέντας ἀέλλας. id eſt, Zephyri poterant præuertere nimbos.

Nihil ad medicorum arrogantiam. 49

De oſtentatore & faſtuoſo. In faſtuoſum & elato ſupercilio oſtentatorem illud Euphronis Comici in Synephebis contorquebitur,

μέγας δ' ἐστὶ σοφιστής, οὐδὲν τῶν ἰατρῶν εἰς ἀλαζονείαν. Magnus ſophiſta eſt, nihilque ad medicorum ſupercilium. Natum ex intolerando veterum quorūdam medicorum faſtu, inter quos primus recenſeri meretur Menecrates Syracuſanus, qui Iouis cognomen ſtultè vſurpabat, velut qui ſua arte vitam

mortalibus, exemplo Iouis, daret, quo nomine gloriabundus veluti cœtum quendam Consentium deorum ſibi aſciſcebat eos ipſos quos comitiali morbo obnoxios ſanitati reſtituerat, ſacramenti lege obſtrictos iuſſúque famulantium more ſubſequi, hũc Herculis habitu, illũ Mercurij, chlamyde, talaribus caduceóque inſtructum, rurſus alium Apollinis, alium Æſculapij amictu, quum interim ipſe Iuppiter præ omnibus eminere purpureo paludamento aureáque corona conſpicuus, manúque ſceptrum tenens, pedibus crepidatis. Neque ſtetit intra hos fines vecordia hominis, ſed eò inſaniæ etiam erupit, quando ad Philippum Macedonum regem per literas in hunc modum ſcribere ſit auſus. Menecrates Iuppiter Philippo ſalutem. Tu quidem Macedoniæ rex es, Ego verò Medicinæ, Tu ſanos quum velis perdere potes, at ego ægros ſeruare in vita, & bona valetudine præditos, qui mihi obtemperauerint, ad extremam vſque ſenectam incolumes & integros tueri: Quapropter te Macedones armis ſtipant, me vero victuri, ſiquidem illis Iuppiter ego vitam largior. Cuius inſanæ belluę proteruiam tribus verbis caſtigaſſe contentus fuit Philippus, ita reſcribens: Philippus Menecrati mentis ſanitatem. Eidem ad cœnam vocato cum aſſecla deorum ſuorum comitatu, medio in triclinio loco editiore menſam adornari iuſſerat Philippus, magnifico & ſacrorum apparatu, extructa inſuper media in menſa ara, in qua fructuum omnis generis primitiæ adolebantur, ita vt quum cæteris conuiuis fercula varia apponerentur, huic cum aſſeclis ſuis pueri thymiamata libani máque qualia in ſacris ſolent, adolerent: Qua ratione exceptus, quum nihil inferretur quod eſuriem placaret, riſus ludibrióque omnium ſannísque traductus, è conuiuio cum ſuis proripuit ſe, indignabundus, vti ab Hegeſandro literarum monumentis conſignatum fuit. Eiuſdem vecordiæ æmulus fuit Themiſon Cyprius Antiocho regi in delicijs habitus, vt Athenæus refert. Aequalis arrogantia traducitur in Theſſalo medico apud Galenum, qui nouam ſectam condidiſſe ſe glorians edito ad Neronem volumine Hippocratem priſcóſque medicos noxia præcepta tradidiſſe inſimulat, nihilque proficui prodidiſſe vel ad ſanitatem tuendam, vel ad depellendos morbos, ſe verò tanto medicos omnes antecellere, quanto reliquas artes medicina prædicat, ſuiſque in libris velut publicum vniuerſi orbis theatrum complens, ſeſe corona dignum iudicat præ cæteris non modò medicis, verum etiam omni ſcriptorum Græcorum familia. Themiſonis medici meminit Cælius Aurelianus, Plinius & Iuuenalis.

Niue candidior. 50

De re eximij candoris. Prouerbialis hyperbole Græcis vſitatiſſima eſt, χιόνος λευκότερος, niue candidius de re quauis eximij candoris. Archeſtratus in Gaſtronomia, Lesbios panes candidiſſimos volens ſignificare, λευκοτέρους, inquit, θερινῆς χιόνος. æſtiua niue candidiores. Homerus Iliados 10. de Rheſi equis,

Λευκότεροι χιόνος, θείειν δ' ἀνέμοισιν ὁμοῖοι,

Præ niue candentes, ſimiles pernicibus auris, quẽ verſum Matron Parodus ad panes detorſit hoc modo,

Λευκότεροι χιόνος, ἴσοι δ' ἀμύλοισιν ἔδεσθαι.

Præ niue candentes, ſimiles dulcedine amylo.

Et de bulborum radicibus iterum,

Λευκότεροι χιόνος, ἰδεῖν ἀμύλοισι δ' ὁμοῖοι.

Præ niue candentes, ſimiles albedine amylo.

Incertus author apud Suidam, οὐ γὰρ ἦν πρὸς τὴν Θρᾳκῶν χιόνα παραβαλεῖν χαρίεντας δάπιδας. id eſt, neque enim poterat donare tapetas Thraciæ niui comparandos. Apollinarius Laodiceus Dauidis illud ὑπὲρ χιόνα λευκανθήσομαι. præ niue dealbabor, ſic expreſſit heroicè,

Καί με λοέσσας λευκότερον χιόνος τελέσεις μάλα.

Méque lauans multo reddes niue candidiorem.

Philoſtratus de Apollinis bubus, βοῦς ὑπὲρ χιόνα λευκάς. Boues præ niue candidas. Sophocles in Antigone, λευκῆς χιόνος πτέρυγι στεγανός, Candidæ niuis ala ſtipatus, hoc eſt, candidiſſima ala ſuccinctus. Vtitur & Gregorius Palama, & Eſaiæ cap. primo legitur, καὶ ἐὰν ὦσιν αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡς χιόνα λευκανῶ. Etſi peccata veſtra purpuræ inſtar rubuerint, ad modum niuis dealbabo. Huic aſſimile eſt Theocriti illud λευκοτέρα πακτᾶς, Coagulo candidior. Eodem pertinent illæ hyperbolæ Martialis, Toto candidior puella cygno, Argento, niue, lilio, liguſtro. Sed quando volo nocte nigriorem, Formica, pice, graculo, cicada. eſt hyperbole illa Ouidij, Illyrica pice nigrior eſſem.

Aſello piſci ſimilis. 51

Homo guloſus. Τῷ ὄνῳ ἰχθύι, Aſello piſci ſimilis dicitur, homo guloſus & ventri abdominíque deditus. Natum inde eſt quod Aſellus piſcium in genere ſolus cor in ventre (ἐν κοιλίᾳ vt Athenæus ex Ariſtotele, ἐν τῇ γαστρὶ D. Clemens ex eodem citat) habere legitur, quamobrem ἐγχασμωδογάστορα ab Epicharmo Comico propter monſtrificam & portentoſam ventris naturam vocitatur, veriore dictionis ſilo, quàm apud Athenæum lib. 7. legitur μεγαλογάστωρ. D. Clemens lib. 2. pædagogi, cap. 1. τὸν τεταγμένην φύσει τὴν ψυχὴν τῷ ἰχθύι τῷ καλουμένῳ ὄνῳ ἔοικε, τὸν μόνον ἐν κοιλίᾳ id eſt, Qui animum inalto deſodit, piſci Aſello dicto maximè ſimilis, quem dicit Ariſtoteles ſolum inter reliqua animantia cor in ventre habere, vnde & monſtrificum eum vocat Epicharmus Comicus: Tales ſunt qui ſe ventri mancipant, & quorum Deus venter eſt. Hæc ille.

Antica excluſum, poſtica recipere. 52

Diſſimulanter aſſentire. Τῇ αὐλείᾳ ἀπελαύνειν, τῇ δὲ κηπαίᾳ εἰσάγειν, id eſt atrij ſeu veſtibuli oſtium excludere per poſticum intromittere, competit adagium vbi donum apertis verbis repudiatum, conniuentes admittimus: aut quum ſententiæ aut opinioni, cui ex profeſſo ſumus refragati, diſſimulanter aſſentimur atque ſubſcribimus. Plutarchus ſympoſiacῶn lib. 1. cap. 2. δέδια μὴ δόξωμεν τῇ αὐλείῳ τὸν τῦφον ἀπελαύνοντες εἰσάγειν τῇ κηπαίᾳ μετὰ πολλῆς ἀδιαφορίας. id eſt, Vereor ne faſtum primore oſtio excluſum, poſtico intromittere citra diſcrimen videamur Similiter dixit Galenus lib. 2. De natural. facul. τοῦτο δὴ τὸ κατὰ τὴν παροιμίαν κηπαίᾳ ἀποχωρήσομεν, Poſtico iuxta prouerbium digreſſi ſumus. Eſt autem anterior ædium ianua, Græcis αὔλειος, at poſtica quæ à via regia abſcedit aut in hortum exeuntit, vt ἐξόδιος à fallendi argumento, & κηπαία velut hortenſis, denique etiam ψευδόθυρον dicta, qua voce præter Ammianum & Suetonium, vtitur etiam eſt Cicero in Verrinis, Ea quemadmodum ad illum poſtea per pſeudothyrum reuertatur, tabulis planum faciam. Poſticum in ea ſignificatione Horatio etiam vſurpatum eſt, ibi,

Atria ſeruantem poſtico falle clientem.

Tragici cothurni ſtrepitus. 53

De oſtentatore. Tragici cothurni ſtrepitus ab Ammiano Marcellino vſurpatur prouerbialiter pro oſtentatione & magniloqua verborum iactantia: ſic enim ait lib. viceſimo de Lupicino armorum magiſtro. Bellicoſum ſanè & caſtrenſis rei peritum, ſed ſupercilia erigentem vt cornua, de Tragico, quod aiunt cothurni ſtrepitu. Vt autem Comicorum proprius eſt ſoccus, ita Tragicorum cothurnus: ille vulgaria & plebeia tractat humili ſtylo. hic altiſonus heroum regumque res & fortunas perſequitur: vnde & pro ſublimi & grandiore genere accipitur, Virgilius in Bucolico carmine,

Sola Sophocleo tua carmina digna cothurno.

Propertius poeta alicubi,

Deſine & Aeſchyleo componere verba cothurno.

Horatius odarum ſecundo ad Aſinium Pollionem,

Grande munus Cecropio repetes cothurno. Simile huic adagio eſt illud Theodoriti de Marco Arethuſio, πάθη γὰρ Μάρκου δεῖται τῆς Αἰσχύλου καὶ Σοφοκλέους μεγαληγορίας, ἵν' ἀξίως τραγῳδηθῇ. id eſt, Marci factum Aeſchyli & Sophoclis cothurno opus habet, vt dignis verſibus Tragicè deſcribant ea quæ ſit perpeſſus.

Venter Solarium. 54

Prouerbij faciem habet quod Ammianus Marcellinus de Caſpijs gentibus loquens ait, venter vnicuique velut ſolarium eſt, eóque monente quod inciderit, editur Iſtud aptiſſimè quadrabit in gulones & abdominis ſeruos, qui nulla habita horæ prandendi aut cœnandi ratione quotieſcunque edendi libido ſe ingerit, ventrem ſaburrant ſagina cibi, nati tantum fruges, vt ille ait, abſumere, his namque ventrem ſolarium eſſe appoſitè & cum gratia dicemus. Eſt autem Solarium, horologij *Solarium.* genus quod ad ſolem diſcrimina horarum indicat, gnomone vmbram eiaculante, cuius prima gloria apud Romanos Lu. Papyrio curſori aſcribitur, Anaximeni Mileſio apud Græcos.

Buccinam ne in ſomnis quidem. 55

De meticuloſo. Figura prouerbiali dictum eſt à Phylarcho, πολεμικὴν σάλπιγγα οὐδ' ἐν ὕπνοις ἀκοῦσαι ὑπομένων ἀνέχεσθαι. id eſt, Bellicam tubam ne in ſomno quidem audire ſuſtineat. De homine imbelli & ſupra modum meticuloſo dicetur. Conuenit cum illo, Ante tubam trepidas.

Oſſula contentus. 56

De eo qui exiguis contentus haud magna & opulenta ambit, ſed tenuem conditionem quæ propulſandæ fami ſit ſatis dicetur verſiculus Homericus quo Vlyſſem perſtringit Melanthius, qui extat Odyſſeæ 17.

Αἰτίζων ἀκόλους, οὐκ ἄορας, οὐδὲ λέβητας. id eſt,

Depoſcens micas, non enſes néve lebetes.

Hunc verſum per iocum detorſit in contrarium ſenſum Chariclea apud Heliodorum lib. 2. Aethiopicarum rerum, ἐμοὶ δοκοῦσι τοιοῦτοι εἶναι, οὐκ ἀκόλους, ἀλλ' ἄορας τε καὶ λέβητας αἰτίζειν. id eſt, Tales mihi videntur, qui non micas, ſed veruas & lebetes ſitis poſtulaturi: innuens non exilia munuſcula, ſed ingentia flagitaturos. Ἀκόλους Græci vocant minuta panis ſegmenta quæ amplius minutiuſq; confringi nequeant, παρὰ τὸ κολούειν à frangendo, vt Etymologici author & Euſtathius annotant. Heſychius quaſi ἀχόλους dici ait, quod ſedando famẽ (quæ iuxta prouerbiũ bilem in naſum ciere ſolet) placare nos cõſueuerit & mitigare, ſublata bilis occaſione, ita enim Heſychij

verba

verba intelligenda ſunt. Quòd autem ἔτνος bifariam reddidi, & enſes, & vetnas, Euſtathij authoritate fretus id feci, quòd vtrunque donum magnificum & benemeritis optimatibus cõdignum haberetur antiquitus.

Sacrum ignem inflare illi nefas. 57

In improbum.

De improbo & ſceleribus operto dicitur illud, ᾧ οὐδὲ πῦρ ἐξεῖναι φυσῆσαι, id eſt, Cui ſacrum ignem inſpirare nefas eſt. Timeus hiſtoricus ſcriptum reliquit, Democlari cuidam ſoli inter Athenienſes non licuiſſe ſacrum ignem (qui in æde Veſtæ aſſeruabatur) inflare, quippe ſuperiore corporis parte flagitioſè impuro. Duris Samius ſcribit Pytheam iſtud ipſum obieciſſe Demoſtheni.

Neque Phaſis mala eluat. 58

Malorum multitudinẽ oſtendere volentes, quibus obuiam iri tectáque ratione medicari non poſſit, appoſitè vſurpabimus illos Sophoclis verſus ex Oedipo tyranno,

> Οἶμαι γὰρ οὔτ' ἂν Ἴστρον οὔτε Φᾶσιν ἂν
> Νίψαι καθαρμῷ τήνδε τὴν στέγην, ὅσα κεύθει. id eſt,
> Nec Iſter ipſe (quod reor) nec eluat
> Phaſis, malorum quicquid hæc celat domus.

Sunt autem nominatiſſimi fluuij & maximi, Iſter Germaniæ & Phaſis Colchidos, vterque maximarum etiam nauium capax: ille prægrandibus ſeptem oſtiis in Euxinum ſe exonerat, hic Aſiam ab Europa diſterminat, vnde ἠπείρων τέρμων Æſchylo dicitur.

Nihil hydropico ſiccius. 59

De auaro.

Dionyſius Longinus in libello περὶ ὕψους adagium hoc vulgo vſitatum oſtẽdit, οὐδὲν γὰρ φασὶ ξηρότερον ὑδρωπικοῦ. hoc eſt, Nihil (quod aiunt) hydropico ſiccius. Auarus quò plura habet, eò plura deſiderat, tam enim illi deeſt quod habet, quam quod nõ habet, vt inquit Seneca. Creſcit indulgens ſibi dirus hydrops, Nec ſitim pellit, niſi cauſa morbi ceſſerit venis. Notum eſt de Heraclito philoſopho, qui aqua intercute miſerè affectus bubulo ſterquilinio ſe obleuit, addens ἐπομβρίας δεῖσθαι, ſe opus habere pluuio madore, aut vt Philoſtratus refert libro 1. de vita Apollonij δεῖσθαι τοῦ ποιήσοντος ἐξ ἐπομβρίας αὐχμόν, indigere ſe eo qui pro madore ſqualorem induceret.

Apertis ianuis. 60

Vltronea humanitas.

Ἀνεῳγμέναι θύραι apertæ ianuæ in prouerbij honorem ceſſere de obuia & vltronea humanitate. Veſpaſianus apud Philoſtratum ἀνεῳγμένας θύρας παρέχειν σοφοῖς ἀνδράσι patulas fores doctis præbere profitetur. Quod dictum vtinam magnates principeſque viri cordi ducerent, aliquanto certe melius cum literis ageretur. Cicero valde decorum ait eſſe, patere domos illuſtrium hominum. Hoſpitalitatẽ commẽdat, imò requirit in epiſcopo D. Paulus, vt eius domus iuxta Pindarum ἀμπεπταμέναι ξείνων θύραι, reſeratis oſtiis ad excipiendos hoſpites pateat. Laudatur illud hoſpitalitatis munus in Cimone Athenienſi, in Cydone Corinthio, cuius domus omnibus expoſita prouerbio locum dedit: & prædicat in Hecale quamuis paupercula & tenuis fortunæ, Callimachus his verbis,

> Τῖον δέ ἑ πάντες ὁδῖται,
> Ἦ γὰρ ὁδοιπορίῃσι τέγος ἔσκεν ἀκλήιστον.
> Cuncta viatorum gens hanc venerata colebat,
> Namque larem hoſpitij nulli præcluſerat vnquam.

Huc ſpectat illud Eupolidis in Amicis, fabulæ id nomen eſt,

> Νὴ τὴν Ἀθηνᾶν οὐδέν' ἀπέχει ἡ θύρα.
> Ecaſtor hæc nullos abarcet ianua.

quo alluſit in Acharnenſ. Ariſtoph. ibi,

> Τὰς δὲ ξένους οὐδένα ποτ' ἀπέκλεισ' ἡ θύρα.
> Nullum hoſpitem ſecluſit iſthæc ianua.

Dion Nicenus Veſpaſiani laudibus adſcribit quod regiæ fores ſemper paterent, αἱ θύραι τῶν βασιλείων ἀνεῳγμέναι, quod tamen ad ſecuritatis argumentum factum puto, abſque munificentiæ conſcientia.

Θαλλοφόρος. 61

Θαλλοφόρος, quaſi ramigerum dicas, prouerbialiter dicebatur teſte Euſtathio in Odyſſ. 17. homo ad omnia inutilis, niſi qui fortè paſcendo pecori in ſuggerendis ſurculis opem præſtare foret idoneus. Natum à pompa Athenienſium quam Panathenæa vocabant, in qua ſenes emeriti oleaginos ſurculos geſtabant, teſtibus Philochoro & Xenophonte. Meminit & Iuncus in libro de ſenectute. ἐπὶ τέλους αὐτοὺς ἱκανοὺς ... θαλλοφορεῖν, ὥς φησι Φιλόχορος, θαλλοφόρους. id eſt, Lex illos ipſos decernit Mineruæ oleaginas virgulas deferre, vti teſtatur Xenophon. hinc eſt quod θαλλοφόρους ipſos ſenes nominat Ariſtophanes ceu ad obeunda alia munera ineptos. Licebit itaque ciuilibus negotiis parum idoneum aut aliis quibuſcũque, θαλλοφόρον appellare Comico ſale.

Anui aſſimilis. 62

De garrulo vel rugoſo.

Γρηῒ καμινοῖ ἶσος, Anui exoletæ, aut foco aſſidenti ſimilis, prouerbiale dicterium in blateronem garrulitate anili infamem, vel in rugis deformem vetulum. Hoc ſcommate Vlyſſem excipit Irus mendicus Odyſſ. 18. vbi Euſtathius ex Rhetorici Lexici interpretatione multiloquum notari adſcribit: ſecundum alios verò rugoſam faciem perſtringi. Ariſtarchus & Herodianus grammatici καμινώ furnariam exponunt vetulam fornaci aſſidentem & hordeum frigentem, quo facilius pinſatur & in pollinem pila comminutum redigatur: alij ad nigroris fuſcedinisque ſignificationem dictum trahunt, quaſi fuligine oppletum inceſſat. Comanus grammaticus epitheton vult eſſe exoletæ viribuſque defectæ anus, παρὰ τὸ κάμνειν τὰς ἶνας διὰ γῆρας, quòd ſenij vitio debilitati ſint nerui.

Fructibus non ſtadiis certare. 63

Dare quidem exigua, ſed vtilia tamen.

Καρποῖσιν οὐ σταδίοις ἐρίζειν, Fructibus haud ſtadiis contendere, adagio dicitur, De loco exili quidem, ſed frugifero, exiguis quidem ſpatiis circumſcripto, fructuum tamen prouentu longè lætiſſimo. Antiphilus epigrammatarius de Chio inſula loquens,

> Καρποῖς οὐ σταδίοισιν ἐρίζομεν,
> Fructibus, haud ſtadiis certamen inimus.

Licebit non male transferre ad librum non magna quidem mole, ſed eruditionis omnifariæ plenum. Cuiuſmodi iudicium de Perſij ſatyris tribuit Martialis eo diſticho,

> Sæpius in libro numeratur Perſius vno,
> Quam leuis in tota Marſus Amazonide.

In Ialemos adſcribendus. 64

De inepto.

Εἰς τοὺς ἰαλέμους ἐγγραπτέος, inter Ialemos adſcribendum dicimus qui ineptè inſulſeque ſe gerit. Menander Comicus,

> Ὅταν δ' ἐρῶντος τόλμαν ἀφέλῃς, οἴχεται,
> Εἰς τοὺς ἰαλέμους τ' ἐγγέγραπται.
> Audaciam cui dempſeris amans, perit,
> Poteſtque is inter Ialemos adſcribier.

Ialemus homo inamœnꝰ matrique Calliopæ diſſimillimus fuiſſe perhibetur, nomẽ fortaſſis adeptꝰ παρὰ τὸ ἰῇ ἀλᾶσθαι, quòd inſulſus in loquendo eſſet, & in loquela aberraret, quaſi ὁ ἐν τῷ ἰῇ ἀλώμενος, quomodo & κρόαλος, ὡς ὁ ἐν τῷ κρούειν ἀλώμενος ſtolidus fatuuſque homo dicitur. Galenus lib. De prænotione ἰαλέμους ἰατροὺς inſulſos medicos vocat. Hermogenes rhetor, πόσον μὲν πρᾶγμα παρέχουσι ζητοῦντες περὶ αὐτῶν οἱ ἰάλεμοι οὗτοι. Mirum quantum negotij exhibeat Ialemis iſtis hac de re ſciſcitantibus.

Sunt qui Ialemum eundem eſſe cum Lino putant.

Cenſorium ſupercilium. 65

Eximia grauitas.

Cenſorium ſupercilium prouerbialiter dixit Lu. Seneca in declamationibus, pro eximia grauitate, & tetrica ſeueritate: vbi ait, Affectabat enim cenſorium ſupercilium, quum alius animo eſſet, quanquam in nonnullis codicibus legatur ibi, faciebat, pro affectabat, & aliàs, pro alius, ſed vtrunque malè. Cenſores Romæ erat magiſtratus quinquennalis, penes quos authoritas maxima erat ſummúmque arbitrium animaduertendi in mores ciuium, nam & ſenatores loco mouere, troſſulis, hoc eſt, equitibus equos adimere, plebeios infamia notare, illis licebat.

Siphnia arra. 66

Σίφνιος ἀρραβών, id eſt, Siphnius arrabo, Prouerbiũ extat apud Heſychium & Suidam, quo digitus infamis olim notabatur, à fœdis Siphniorum moribus, vnde natum adagium σιφνιάζειν quod extat apud Eraſmum noſtrum, ita vt Siphniam arram oſtendere, idem fermè ſit quod Martiali medium & impudicum digitum oſtendere. Poteſt ita vocari & nummus aut arra quam ſtupri arbiter largitur. Meminit Euſtathius in commentariis in Dionyſium Afrum ἀστράγαλον σίφνιον, id eſt, aſtragali Siphnij, ſed quum eius nullibi fiat mentio, arbitror illum vitio codicum deceptũ, loco ἀρραβὼν legiſſe ἀστράγαλοι. Heſychij codex emaculandus eſt, pro αἰδοῖμον legendo δάκτυλον. Poſſet fortaſſis & pro ingenti magnique pretij arrabone, σίφνιος ἀρραβὼν efferri, quòd inſulani iſti olim opibus affluentiſſimi fuerint, quamdiu ſtato anni tempore decumas Delphico Apollini perſoluerẽt, ex argenti fodinis Herodoto teſte. Siphnus inſula vna Cycladum fuit à Siphno Sunij filio nomen habens, vt Stephanus ſcribit, laudatiſſimis poculis celebris, vnde σίφνια ποτήρια, id eſt, Siphnia pocula, eodem authore dicta.

Quaſi mappa miſſa. 67

Dare ſignum.

Mappam mittere, pro ſignum dare vſurpaſſe videtur Tertullianus libro aduerſus Valentinianos, Quanto, inquit, meliores qui totum hoc tædiũ de medio amouiſſent, nullum æonem voluerunt alium ex alio per gradus reuera Gemonios ſtructũ, ſed mappa (quod aiunt) miſſa, ſemel octoiugem iſtam ex patre & Ennæa eius excluſam. hoc eſt, velut edito quopiam ſigno. Eſſe autem prouerbium, indicat addita clauſula, Quod aiunt. Alluſum ad morem Circenſibus ludis receptũ, quo mappa tragœdis vſitata à Prætore demittebatur, in ſignum aurigationis aut certaminis. Sic etiam Nero aurigationis ſtudio impensè deditus, rudimentum artis ſuæ exhibuit liberto aliquo mappam mittente, vt Suetonius commeminit. Morem mittẽdæ mappæ indicat Martialis lib. 12. epigramm.

Cretatam prætor quum vellet mittere mappam,
Prætori mappam ſurripit Hermogenes.
Meminit & Iuuenalis ſatyra duodecima,
Interea Megaleſiacæ ſpectacula mappæ.

Deſultorius. 68

Ingenium inſtabile.

Inconſtantis inſtabilíſque ingenij hominem, quiq; vel ad leuem opinionis aurulam ſententiam mutat, & à perſuaſione deſciſcit, Deſultorium prouerbiali figura dicemus, & Deſultoriam leuitatem, multiplicem & variam. Cicero pro L. Muræna. Reſpondebo igitur Poſthumio primùm, qui neſcio quo pacto mihi videtur Prætorius candidatus in Conſulatem, quaſi deſultorius in quadrigarum curriculum incurrere. Martianus Mineus in libro De nuptiis Philologiæ de fortuna loquens, Leuitate petulix deſultoria geſtiebat. Tertullianus lib aduerſus Valentinianos, Deſultricem virtutem appellat inſtabilem & male firmam ac motoriam, Tantùm quòd deſultricem & deſectricem illam virtutem non vult. Apuleius Madaurenſis initio libri de Aſino aureo, vbi præfatur veniam exotici ſermonis, Deſultoriæ ſcientiæ ſtylum vocat, linguæ Romanæ vſum, quam ex Græcia aduena didicerat, à vernacula lingua & patria, ad peregrinam deficiens. Ioannes Picus Mirandulanus, Homo, inquit, variæ ac multiformis & deſultoriæ naturæ animal, quibus verbis Platonis illud reddidit, διάφορον ζῶον φύσει ἀμετάβολον. Ego precationem non deſultoriam verti, quod apud D. Cyrillum eſt, προσευχὴν ἀρεμβασον.

Equi deſultorij.

Refert Sex. Pompeius priſcos Romanos parib. equis, hoc eſt, duobus in prælio vſos fuiſſe, vt defatigato aut ſudante altero in integrum tranſcenderent, cuiuſmodi equis Numidas vſos oſtendit Ti. Liuius ita ſcribens. Quibus deſultorum in modum binos trahentibus equos, in recentem equum ex feſſo tranſultare mos erat. Tales equos ἀμφίππους vocant Græci, nam κέλητες equi pernices combinantur quorum vno vehitur deſultor de quo extat illud Homeri, θρώσκων ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλον) alterum attrahit, atque ita ἀμφίπποι, velut iuncti vnà equi dicuntur.

Mugilis vitam degere. 69

Κεστρέως βίον τρίβειν, Mugilis vitam agere dicitur, qui non habet quod edat, hoc eſt, eſuriem & inediam patitur. Eubulus in fabula Nauſicaa.

Ὃς νῦν τετάρτην ἡμέραν βαδίζεται,
Νῆστις πονηροῦ κεστρέως τρίβων βίον.

Qui nunc diem, ſi dijs placet, quartum lauat Ieiunus improbi vitam mugilis agens. Euphron Comicus, μίδας δ' κεστρεύς ἐστι, νῆστις περιπατεῖ. Midas mugil eſt, ieiunus obambulat. Amphias Comicus ἧττόν τι νῆστις κατὰ κεστρέα ἀκολουθήσεις ἐμοί. Paulo minus ieiunus tu mugilis in morem mihi famulabere. Alexis in Phryge fabula, Ἐγὼ δὲ κεστρεὺς νῆστις οἴκαδ' ἀποτρέχω, Ego famelicus mugil accurro domum. Diphilus in Lemniis.

Οἱ μὲν δεδειπνήκασιν, ὁ δ' ταλαίπωρος
Κεστρεὺς ἂν εἴην νῆστις ὢν ἄκρως.
Sumpſere cœnam iſti, aſt ego interim miſer
Inediam ob ingentem fieri cogor mugil.

Citatur & Theopompo authoritas κεστρέων νήστεων χορός, Famelicus mugilum cœtus. & apud Athenæum Heſperus cynicus exclamat, πεινῶ κεστρέως τρόπον. Eſurimus mugilum inſtar. Mugil verò ſolus in genere piſcium ieiunus ſiue fame icus audit, eo quòd nulla capiatur eſca animata, non carne, non alia re quapiam vitali, vt ab Ariſtotele proditum eſt, aut piſcium aliorum eſca.

Briareus, alias lepus. 70

In iactatorem ignauum.

Βριάρεως φαίνεται, ἂν λαγώς, Briareus apparet eſſe quum ſit lepus. Competit in Thraſonica iactantia feroces, qui de ſe magnificè crepant déque ſua virtute, lepore timidiores, cum res poſtulat viros. Poſidippus Comicus in Tripudiantibus.

Ἐπὰν ἴδῃς τῶν στρατηγῶν τιν' ἔχῃ
Φολιδωτὸν ἢ δράκοντα σιδηροῦν,
Βριάρεως φαίνεται, ἂν τύχῃ δ' ἐστὶ λαγώς.
Stipem merentum ductor iſte ſquammeo
Thorace tectus, aut dracone ferreo
Briareus videtur, ſi ferat res, eſt lepus.

Briareum centum manibus armauit fabula, Ioui auxiliarem à cæteris dijs per inſidias appetito: vnde ἑκατόγχειρα Homerus, centimanum Latini, & centumgeminum Virgilius vocat, nominis etymo robuſtum & præualidum ſignificante, id enim eſt βριαρὸς, vnde & βριαρόχειρ, manu validus. Meminit eius Homerus Ὃν Βριάρεων καλέουσι θεοί, ἄνδρες δέ τε πάντες Αἰγαίωνα. Lepore verò nihil eſſe meticuloſius fugaciúſque oſtendit & hyperbole prouerbialis, λαγὼ ἢ λαγωοῦ δειλότερος, Lepore timidior. Nazianzenus in funebri oratione patris, publicanos ait Briarei manus pecuniis publicis immittere, innuens vndecunque hamatis manibus diripere reip. vectigalia. ſic enim ait τὰς βριάρεω χεῖρας ἐμβάλλοντας τοῖς δημοσίοις.

Lari vita. 71

Λάρου βίον ζῆν, Lari vitam viuere, pro lucri gratià maria omnia obire nauigando, prouerbij ſpecie dixit Aelianus ſophiſta in ruſticis epiſtolis, ἐν κύμασι ζῶ, λάρου βίον ζῶν, ἀνέμοις μαχόμενος ἀμφοτέροις. Inundis fluctuat, Larique vitam degit cum ventis diuerſis dimicans. Dici conueniet de mercatore qui augẽdi peculij gratia quóuis terrarum nauigat, & ad extremos etiam Indos decurrit, Larus enim vorax auis e mari victum quæritat, aut lacubus, quam Gauiam Latini nuncupant. & Matron Parodus Chærephontem paraſitum laro aſſimilat famelico, ob inexplebilem voracitatem, ſic enim ait, πεινῶντι λάρῳ ὀρνιθίῳ ἐοικώς.

Plutus mortuus. 72

Inutilis pecunia.

Quemadmodum τυφλὸν πλοῦτον Plutum cæcum appellant abſtruſas diuitias prouerbiali figura, ita & Herodes Atticus νεκρὸν πλοῦτον Plutum mortuum ſimili tropo dixit pecunias inutiles & ſordide parcéque retentas, hoc eſt, ἀσύμβολον πλοῦτον, vt exponit Flauius Philoſtratus, voce nonnihil mendoſa in vulgatis exemplaribus, ἀσύμβουλον pro ἀσύμβολον, legentibus, qua ratione & δεσμωτήρια πλούτου, Pluti carcerem vocauit, arcas aliaque id genus repoſitoria pecuniarum, quibus captiuæ veluti detinentur ab auaris, ne in vſum veniant.

Aloadæ. 73

Ἀλωάδας aut ἀλοιάδας, vtrunque enim legitur, parœmiacè vocauit idem Herodes apud Philoſtratum auaros ſordidéque pecunioſos homines, qui diligenti cura atque improbo ſtudio opes coaceruãt, pecuniíſque reconditis ac repoſitis veluti immolant, more Aloei filiorum, qui Martem vinctum carceri manciparunt, eidem tamen ſacra facientes. Fuere autem hij Otus & Ephialtes genitura Neptuni, agnomine Aloei filij, qui eos vt ſuos educauit, vt Heſiodus ſcripſit, quanquam Eratoſthenes e Tellure genitos fabuletur, de quibus Homerus Iliados quinto,

Aloidæ.

Τλῆ μὲν Ἄρης ὅτε μιν Ὦτος κρατερός τ' Ἐφιάλτης
Παῖδες Ἀλωῆος δῆσαν κρατερῷ ἐνὶ δεσμῷ. id eſt,
Quid non Mars paſſus quãdo hunc Ephialtes acer & Otus
Filij Aloei clauſerunt compede ſæua.

Auaros igitur venuſte Aloadas dicemus, theſauris ſuis quibus vti frui ipſi non audent, anxie addictos & quaſi famulantes. Nõ diſsimili tropo D. Paulus idololatras appellat auaros iſtos Euchiones qui pari cura venerantur, cuſtodiunt pecunias, iiſq; mancipati ſeruiunt, fiduciámque in iis collocant, quemadmodum idololatræ ſimulachris ſuis quę omni cultus genere proſequuntur. Quorſum enim diuitiæ, ſi abſit vſus? hic enim eas illuſtrat. vnde Ptolemæo Philadelpho laudi attribuit Theocritus poeta quòd domi ſuæ non abſconderet inutiles opes, formicarum inſtar quę aurum penitus egeſtum in antris cuſtodire memorantur, Pomponio Mela & Solino teſtibus, ſic enim ait,

Οὐ μὰν ἀχρεῖός γε δόμῳ ἐνὶ πίονι χρυσός
Μυρμάκων ἅτε πλοῦτος ἀεὶ κέχυται μογεόντων. id eſt,
Haud enim iners aurum tecto ſub diuite fuſum
Congeritur, qualis formica reponit aceruos.

Carpathius teſtem. 74

Carpathus.

Καρπάθιος τὸν μάρτυρα, Carpathius teſtem, ſcilicet ἐπηγάγετο, acceſſiuit, aut adduxit, Dicetur quum quis teſtem citat in ſuum ipſius malum & perniciem, veluti quum authoris teſtimonium aut ſcripturæ locus quem pro ſe adducit quiſpiam, diuerſum ſonat atque repugnat ipſius opinioni. Vſurpauit adagium Archilochus deflexum ab altero vulgatiore, Carpathius leporem. Eſt autem Carpathus inſula non procul à Coo, in quam importati aliunde lepores, in tantam copiam excreuere, vt non frugibus tantum, ſed & vitibus eroſis exitium attulerint.

Scaperdam trahere. 75

Σκαπέρδαν prouerbialiter dici annotat Euſtathius Iliad. ξ. quicquid durum ſit & difficile, ita enim ſonant eius verba, τὰ δυσχερῆ πάντα σκαπέρδαν ἔλεγον παροιμιακῶς, διὰ τὸ ἐπίπονον τῆς ἑλκυστικῆς ἀγωνίας. Natum à ludicro contentionis genere, quod ita deſcribit idẽ author, & Heſychius, nec non & Pollux Onomaſtici lib. 9. Collocatur in circo trabs humanã ſtaturã altitudine exæquãs, perforata, per foramen traiecto fune, è cuius extremitate religantur vtrinque adoleſcentes duo auerſi, qui valido niſu adurgentes alter alterum in ſublime attrahere ſatagunt: quo certaminis genere victoriam reportat qui ſupremo ſtipiti alterum admouerit. Itaque à laborioſo molimine attractionis & aduerſarij retractionis σκαπέρδα de difficili & moleſtiæ pleno labore effertur, vt σκαπέρδαν ἕλκειν, id eſt, Scaperdam trahere dicatur, qui duram ſuſceperit prouinciam.

In pace leones, in prælio cerui. 76

Vſurpatur prouerbij loco à Qu. Septimio in lib. de corona militis. Noui (inquit) & paſtores eorum in pace leones, in prælio ceruos, quibus verbis perſtringit epiſcopos qui in perſecutionis tempore, quo conſtantiæ fideique documentum populo præſtare debuerat, primi fugam arripiant. Alluſum videtur ad Ariſtophanis verſiculum, οἴκοι μὲν λέοντες, ἐν μάχῃ δ' ἀλώπεκες, Domi leones, at vulpes in prælio. Dictum apparet in Lacedæmonios qui infeliciter in Aſia depugnauerant, vnde illud apud eundem in fabula quæ Pax inſcribitur, οἴκοι λέοντες,

ἐν

ἐν ἐφέσῳ δὲ ἀλώπεκες, Domi leones, apud Epheſum Lacones. ſic Alciphron in epiſtolis græcis, καὶ μάλιστα οἱ μὲν οἴκοι Λακεδαιμόνιοι, ἐν Ἐφέσῳ δὲ ἀλώπεκες, id eſt, ac imprimis leones Lacedæmonii, vt viri viderentur, qui apud Epheſum vulpes fuerant. Conforme huic eſt illud T. Liuij, In otio tumultuoſi, in bello ſegnes. Quadrat in eos qui pacis tempore ferociunt, militiæ meticuloſi ac ficulnei, aut in locupletes qui priuatos homunculos & conſilij inopes, laceſſere ſtrenue ſolent, ſi cum potentioribus res ſit, & qui animoſe contra eunt, ſibi manus continent, ac ne hiſcere quidem audent, qualem ferme Therſiten depingit Homerus, qui iam tum ſuadere ſeditionem Agamemnone & ad naues repedantibus Græcis, acrem ſe oſtendit & fortem præliatorem, ipſe belli nuſquam nobilis. Tales ſunt qui Iliados vltimo ab Homero dicuntur Ἀρνῶν ἠδ' ἐρίφων ἐπιδήμιοι ἁρπακτῆρες, id eſt populares agnorum hædorumque innoxiorũ animalium raptores, qui vetticulus & ipſe in prouerbij vſum ceſſerit. Euiuſmodi homines apte ſuis coloribus depingit Synetius in epiſtola ad fratrem in hæc verba. οὐ αὐτός ἐστι ... Notat Ioannem quendam adiolam de hoſtium aduentu famam pertimentem, ac ſub cauſam morbi prætextu, fugam adorti antem, ita autem ſonant verba Græca. Eoſdem videas in pace feroces, in bello formidoloſos, hoc eſt, vtrobique ignauos, vt inde hæc belli gratia referenda videatur, quòd ſanguinis qui in corde exiſtit, explorator ac veluti Lydius quidam lapis ſit.

In ocio tumultuoſi in bello ſegnes.

Per eandem line. in terram reciprocare. 77

Labor inutilis.

Apud eundem Tertullianũ eodem in libro paulo poſt prouerbiali figura illud effertur. Et quandiu per hanc lineã terram reciprocabimus? quo videtur innuere inutilem laborem circa vnam eandémque rem, eos igitur qui in eodem argumento ſe modici ſunt, & velut cupreſſum ſimulant, per eandem lineã terram reciprocare non inuenuſte dicemus. Conuenit cum eo, Eadẽ oberrare chorda, & eandẽ incudem diu noctuq; tundere.

Polydamas primus obiiciet probrum. 78

Eius qui reprehendi veretur.

Quoties reprehenſionem à patrono aut viro egregiè nobis charo metuimus, aut principis viri offenſam veremur, vti licebit illo Homeri, quod Iliados χ. loquitur Hector rei malè geſtæ ſibi conſcius.

> ὤμοι ἐγών, εἰ μέν κε πύλας καὶ τείχεα
> Πουλυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην ἀναθήσει, id eſt,
> Hei miſero, quid agam? repeto ſi mœnia Troiæ,
> Polydamas probri maculam mihi primus inuret.

Cicero epiſtol. ad Atticum libro ſecundo. Quid enim noſtri optimates, ſi qui reliqui ſunt, loquentur? an me aliquo præmio de ſententia eſſe deductũ? Πουλυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην ἀναθήσει. Cato ille noſter, qui mihi vnus eſt pro centum millibus. Hanc & quidem genuinam lectionem ex vetuſtis exemplaribus reſtituit doctiſſimus Petrus Victorius, cuius viri eximium in literis iudicium maximi facio. Ibidem lib. 7. Αἰδέομαι non Pompeium modò, ſed Troas, καὶ Τρῳάδας. Πουλυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην. Quis? Tu ipſe ſcilicet laudator & factorum & ſcriptorum meorum. Huius verſus teſtimonio vtitur & Ariſtoteles ἠθικῶν lib. tertio, vbi de ciuili fortitudine agit, δοκοῦσι γὰρ ὑπομένειν τοὺς κινδύνους οἱ πολῖται διὰ τὰ ἐκ τῶν νόμων ἐπιτίμια καὶ τὰ ὀνείδη, καὶ διὰ τὰς τιμάς, καὶ διὰ τοῦτ' ἀνδρειότατοι δοκοῦσιν εἶναι, παρ' οἷς οἱ δειλοὶ ἄτιμοι, οἱ δ' ἀνδρεῖοι ἔντιμοι, τοιούτους δὲ καὶ Ὅμηρος ποιεῖ, οἷον, τὸν Διομήδην καὶ τὸν Ἕκτορα, Πουλυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην ἀναθήσει, id eſt, Videntur namque pericula ſuſtinere ciues, propter mulctas quas lex irrogat, propter ignominiam, & honores. eáque de cauſa fortiſſimi exiſtimantur eſſe, quippe qui timidos, nullo, ſtrenuos viros, magno in honore habent. Tales canit Homerus inter alios, Diomedem & Hectorem,

> Polydamas probri maculam mihi primus inuret.

Ad hũc Homericum verſum alluſiſſe Perſium prima ſatyra exiſtimo, vbi vereri ſe ſignificat, ne ſibi à principe & Romano populo præferatur Labeo quiſpiam triuialis poeta, ſic enim inquit, Ne mihi Polydamas & Troiades Labeonem, Prætulerint. vno enim hoc verſu ad duos Homericos alluſit, quibus Hectoris metus indicium ſit, qui Polydamantem monitorem imprimis metuebat, ſecundo loco ciues ſuos, in eo verſu,

> Αἰδέομαι Τρῶας καὶ Τρῳάδας ἑλκεσιπέπλους. id eſt,
> Troianos vereor & Troiadas vittatas.

Comicus teſtis. 79

Cicero epiſtol. familiar. ſecundo libro, Mea verò officia ei non defuiſſe, tu es teſtis, quoniam κωμικὸς μάρτυς, vt opinor, occidit Phania: ita enim cum Camerario lego, niſi mauis, accedit, nam vulgatum, accidit, minime placet. Iſtud quin prouerbialiter dictum ſit, nemo omnium addubitat: ſed in explicatione diſcrepant calculi. Cælius Calcagninus exiſtimat Comicum teſtem dici eum, qui ſe obtulerit non acceſſitus neque voluntarius, ſed fortuito & inexpectatus ad ſummouendam dubiæ rei difficultatem, propterea quod Phania Appij libertus opportune admodum, ſed repentino ſe obtulerit iis rebus quæ in laudem Appij à Cicerone gerebantur. Quam quidem expoſitionem probare nobis non poteſt, quum Phania libertus non potuerit tam inſperatus aduenire teſtis, vt nedum in vno, ſed in pluribus (quod indicant Ciceronis verba) efficeris, quibus Appium demereri orator ſtuduerat, præſens & oculatus, imò lateri quodammodo adſiduus, adeſſe teſtis debuerit, ſi fieto fidelis operæ verum teſtimonium delaturus eſſet. Propius aliquanto ad ſcopum collimat Antiquarum lectionum author, qui facetum & lepidi ingenij hominem dici gnari putat, eo quod tales introducat fere Comœdia. Ioachimus Camerarius ſummæ eruditionis vir, & Germaniæ φωστήρ, arbitratur accipi poſſe de glorioſo teſte, vel fucato, aut ad teſtificationes προπετεῖ: in quo poſtremo facilè illi acceſſero. Petrus Victorius profecto adagium annotat, de his qui mendacium ficto aliquo teſte confirmare volebant: quo ſenſu accipi poſſe videtur à Polybio hiſtorico apud Suidam, ὁ δ' ἵνα μηδὲν ἀπολείπῃ τῆς ἀλαζονείας ... καὶ προσκατατίθεται τὴν πίστιν, κωμικόν τινα μάρτυρα προσάγων ἀνώνυμον. id eſt, ille vt ſuis conuitiis & reliquæ impudentiæ fidem aſtrueret, etiam mendacio vitium aggreſſus eſt, Comicum quendam teſtem adducens innominatum. Ex quo loco manifeſtum ſit, κωμικὸν μάρτυρα, id eſt, Comicum teſtem dici leuem & ad dicendum teſtimonium facilem atque obuium, quòd eiuſmodi ferme teſtium opera, e media ſeruitiorum fece, vti ſoleat Comœdia apud lenones & meretrices. Non illepide aut citra Atticam venerem, κωμικὸν μάρτυρα, vocari etiam poſſe autumo, teſtem familiarem & domeſticum quaſi compotorem qui, quòd cum menſa & conuiuiorum lautitia digne mor. cauſæ noſtræ addictior eſſe, nobiſque operam dare debeat, a κῶμος, qua voce comeſſatio & conuiuatio quædam ſignificatur.

Calius Rhodiginus.

Vtroque velo fugere. 80

Studium ſumma contentionis.

Τὸ ἱστίον ἑκάτερον ἐπαίρειν, id eſt, Vtrunque velum expandere, prouerbiali figura dixit in Sympoſiacis Plutarchus, quum contentionis ſummæ ſtudium velit ſignificare: ita enim habet, αἱ μὲν ταῖς ἱστίοις ἑκατέροις ἐπαράμενοι τὴν ἡδονὴν φεύγωμεν, id eſt, Nõ ſublato vtroque velo voluptatem fugiamus. Olim binis ferme velis in naui vehebantur, artemone & dolone. Simili loquendi modo vſus eſt fere Syneſius in Dione, οὐκ ἠρέμα μὲν, ἀλλ' ὅλοις δὲ τοῖς ἱστίοις ἀνηνέχθη. id eſt, Non pedetentim, ſed velis omnibus ferebatur.

Mercurij virga excitare. 81

Vi eloquentia animare.

Ἑρμοῦ ῥάβδῳ κινεῖν, id eſt, Mercurij virgula excitare, prouerbialiter extulit Iulianus apoſtata in epiſtola ad Iamblichum, pro, vi eloquentiæ eximia animare aliquem & ſopitum excitare, vbi ait, ἐπεὶ δὲ αὐτὸς ἡμῖν τὸ μέλος τὸ ἐνδόσιμον ... ἐφιστὰς ὥσπερ ἑρμοῦ ῥάβδῳ κινεῖς καὶ ἐγείρεις καθεύδοντας. id eſt, Poſteaquam nobis modulati cantus auſpicium præis, & quaſi virgula Mercuriali moues ac ſopitos excitas. Idem ad eundem, Πρέπει δὲ ἱερὸν λόγων μαθητὴν ... τὴν ῥάβδον, οὐκ ἐν τῷ καθεύδειν ... ἀλλ' ἐν τῷ κινεῖν ... μιμεῖσθαι. id eſt, Par eſt & æquum te Mercurij eloquentiæ antiſtitis diſcipulum, aut ſi mauis, alumnum, virgulam non prouocandi ſomni gratia tractare, ſed ad mouendum excitandumque potius, illum æmulari. De Mercurij virga ita Homerus Odyſſeæ quinto,

> Εἵλετο δὲ ῥάβδον, τῇ τ' ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει,
> ὧν ἐθέλει, τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει:

Quos verſus aliquanto lacinioſius expreſſit Virgilius Æn. 4.

> Tum virgam capit, hac animas ille euocat Orco
> Pallentes, alias ſub triſtia Tartara mittit,
> Dat ſomnos adimitque, & lumina morte reſignat.

Inſanus appenſis pellibus non curatur. 82

Tatianus Aſſyrius in oratione aduerſus Græcos, οὐδὲ ὁ μεμηνὼς σκυτίδων ἐξαρτήμασι θεραπεύεται. Neque furioſus pellium appendicibus curatur. Quemadmodum ab inſaniæ morbo nõ liberant coriaceorum ſegmentorum pendigines, ita ſtoliditatem non auferunt doctoralia inſignia: nec ingenij vanitatem, habitus ſacerdotalis. Eandem plane ſententiam habet cum illo Plutarchi, Calceus podagra non liberat.

Κυθνώδης. 83

Spei conclamata homo.

Κυθνώδης prouerbiali ſpecie dicitur conclamatæ ſpei homo, qui funditus periit, quaſi dicas, Cythni inſtar perditus, a Cythni inſulæ vnius ex Cicladib. exitio, cui. incolas ferro flãmaq; hoſtiliter deuaſtaſſe Amphitryõ Thebanorũ princeps perhibetur, teſte Heſychio. Habet autẽ aliquãto plus vehementiæ & energię ſingularis iſta vox, quam apud Zenobium κυθνώδεις συμφοραί.

Veneris expers. 84

De re inuenuſta & inſepida.

Ἀκύθηρον, inuenuſtum omniſque veneris expers, & triuiale, non ſine prouerbij ſpecie dixiſſe videtur Eunapius Sardianus de Porphyrij coæuis ſcriptoribus Origene, Amelio, & Aquilino loquens, quorum ſcripta, inquit, tametſi ſuperſint, nullo tamen in numero ſunt, magna etenim inuenuſtas in dicendo innatat, tametſi dogmata ſana ſint. Græci ſonant longè

Reprehenſus Calcagninus.

diſertius. ἐνσφραγίσματα γὰρ αὐτοῦ πεποίηται, λόγῳ δὲ αὐτοῦ εἶδος, πολὺ γὰρ τὸ ἀκόλουθον, καὶ τὸ ἀφροδίσιον ἔχει. Vox eſt formata videtur ἀπὸ τῶν κυθήρων, eſt enim eo nomine inſula ita nuncupata à qua Cytheræa Venus dicta, ὅτι προσεκέλσεν κυθήροις, quod illuc appulerit, vt volunt Heſiodus, aliòqui a rotatum purpureatum præſtantia etiam Porphyrula dicta teſte Stephano. vel certè ἀπὸ τοῦ κεύθειν. id eſt, à venere, quomodo Anacreon χαρὰ δ' ἔχει καὶ κεύθει, Oculum pætum & lubricum veneris imitat. Sic enim & ἀναφρόδιτον illi dicunt quod gratia caret. Latinis quoque vſitata eſt ea loquendi formula, vt venerem pro ornatu & venuſtate accipiant, ita Quintilianus Iſocratem omnes dicendi veneres ſectatum eſſe ſcribit, & alibi, Quod cum Gratia quadam & Venere dicitur. Huc ſpectat quod Plutarchum omnis ſcientiæ locupletiſſimum ſcriptorem, πάσης σοφίας ἀφροδίτην καὶ λύραν vocat Eunapius Sardianus, velut omnis eruditionis venerem & lyram. & author innominatus qui argumenta aliquot Ariſtidæ delibauit ἀφροδίτη λόγων σωφροσύνη ἁρμοσθεῖσα τὸ σύγγραμμα, id eſt, Orationis venus temperate concinnata.

Quid ſole relicto venis. 85

In eum qui ſedem commodam cum incommoda, aut cum peſtilente loco ſalubrem regionem commutarit, aut Academiam literario otio deſtinatam, cum aula negotiorum, litium & ambitionis plena, aptiſſime detorquebitur Homeri illud ex Odyſſeæ λ. vbi vates nequam ad inferos Vlyſſem his verbis excipit Thebanus Tireſias.

> Τίπτ' αὖτ', ὦ δύστηνε, λιπὼν φάος ἠελίοιο
> Ἤλυθες, ὄφρα ἴδῃ νέκυας καὶ ἀτερπέα χῶρον;
> Quid miſer exangues vmbras inamœnaque viſis
> Pacua, Titanis lumen vitale relinquens?

Priamiſare. 86

Πριαμίζειν prouerbiali ſchemate dicebatur qui ſibi cradi pilos faciebat, quaſi Priamũ imitaretur, qui in Tragœdiis ſcgias, hoc eſt, etato nouacula capillitio ob interfecti Hectoris filij ſui mœrore introducitur. Veteres in funere aut luctu præpedit non tondere modò cæſariem, ſed inſuper etiam radendo abolere conſueuerant. Refertur ab Euſtathio Iliados vltimo, & item in Suidæ lexico, & ab Heſychio.

Graculo imperſuaſibilior. 87

Cui difficulter perſuadetur. De homine diffidente cui difficulter perſuaderi aliquid poſſit, dici poterit illud Plutarchi ex libro De non fœnerando, ἀπιθανώτερος κολοιοῦ, Graculo ad perſuadendum ineptior.

Natum fortaſſis inde, quòd Graculi pertinaciſſime ſuum genus colunt, mutuoque ſe diligunt, aliis auibus raro ſe aſſociantes, quanquam is ſui generis amor ipſis cum primis ſit exitialis.

Pica Sirenem imitans. 88

De inepto imitatore dictum eſt illud à Galeno, lib. 2. de pulſuum differentiis, ἡ κίττα ταῖς σειρῆσι μιμουμένη. Pica ſirenis æmula. Doricum videtur eſſe prouerbium, quid enim concini habet obſtrepera pica, cum arguta Sirenum fabuloſarum voce?

Ἀμφαξεύειν. 89

Ἀμφαξεύειν prouerbialiter dicitur, vt annotat Iliad. N. Euſtathius, qui non recta via incedit, quod ſimili tropo exorbitare latine dicimus, nam ἄξονα etiam orbitas ſignificant, quas ἁρματροχιὰς Callimachus dixit. Sic Epicureos voluptatibus ſummum bonum metientes ἀμφαξεύειν dicemus, quos Auguſtinus in libris de Ciuitate dei, exorbitare ab itinere ſapientiæ & lege iuſtitiæ. Quanquam & labare genibus ac ſuccidere inceſſu parum firmo ἀμφαξεύειν ſignificare Heſychius & Pauſanias in Rhetorico Lexico annotant, id quod accidit infirmis & inualido corpore nutantibus, aut quibus epigonatis, ſeu conchula genu muniens luxata eſt. Dicetur ergo non modò de iis, qui à volgata veráque opinione recedunt, & longo vſu receptam à doctis ſententiam faſtidiunt, quomodo Cleantes Samius olim, & nuper Copernicus, cœlum ſtare, ſedémque telluris circumrotari aſſeuerarunt, præter aſtronomorum omnium conſenſum: verumetiam de iis qui inſtabili doctrina ad quemuis argumenti crepitum vacillant, atque in alienam ſententiam manus dant.

Fundo carens calix. 90

Citatur ab Euſtathio Iliados, λ ſenarius prouerbialis,

In prodigos & linguaces.

> Ἀπυνδάκωτος ὁ τραπεζίτης κύλιξ. id eſt,
> Fundo carens menſis non infertur calix.

Non tamen exponitur eius vſus, Apparet dicterium eſſe in profuſe liberales, prodigóſque, aut linguaces blaterones qui verborum modum neſciant, quos à menſæ communione, vitæque conſortio excludendos moneat. Quadrabit & in prægrande poculum, quòd à menſa exulare poſtulet Eomo ſobrius. eſt autem πυνδαξ idem quod πυθμὴν, vaſis alicuius fundus, quanquam Sophocles in Iphigenia πυνδακα ſiphonis pro capulo gladij extulerit, vt ex Pauſaniæ lexico Euſtath. & Heſychius annotant. Porrò ſenarius iſte verſus è Sophoclis Triptolemo deſumptus videtur, corruptéque apud Etymologici authorem legitur ὁ τραπεζίτης κύλιξ. Citatur adagium & à Demetrio Phalereo hunc in modum, ἀπυνδάκωτος ὁ τραπεζίτης κύλιξ, ἀντὶ τοῦ, ἀπυθμένος οὐ τραπεζίτης κύλιξ ὁ ἄθετος. Id eſt, vt verbum verbo exprimam, Fundi indigus menſæ non ſolet calix: pro eo quod eſt, fundo carens calix, in menſa non apponitur.

Alcinoi horti. 91

De loco amœno. Ἀλκινόου κῆποι Alcinoi Hortus, Parœmiæ ſpecie celebratur & Alcinoi pometum, apud Septimium Tertullianum, libro de pallio, Conſitum & amœnum ſuper Alcinoi pometum & Midæ roſetum. quod alibi in libro de corona militis ſic extulit, Centenariis quoque roſis ex horto Midæ lectis. Vt autem de loco deliciarum pleno dicitur, ita & tropicè transferri poterit ad librum eruditum ac variæ lectionis diuitiis excultum, vt dicamus non Alcinoi hortos cultiores eſſe, quàm ſint huius aut illius commentarij Notum eſt ex Homero Alcinoi Phæacum regis affluentiſſimos culturæque diligentiſſimæ fuiſſe hortos. Iulianus ad Libanium κῆπος δὲ τις μὲν Ἀλκινόου καταδεέστερος, παραπλήσιος δὲ τῷ Λαέρτου. Hortum imparem quidē Alcinoi pomario, ſed tamen Laertæ conſimilem. Conſimili ratione Alcinoi menſam dixit Gregorius Nazianzenus de opipara & omni luxus genere referta,

> Καὶ δόμον ἀγλαόεντα, καὶ Ἀλκινόοιο τράπεζαν,
> Non ſi marmoreum dederis tectum, Alcinoique Menſam.

Et alibi in epiſtola ad Baſilium, ἀλλ' ὡς Ἀλκινόου τράπεζαν. ſic Ciceronianam menſam dixit Tertullianus lib. De anima, pro ſumptuoſa magnique pretij menſa. Quòd, inquit menſis Ciceronianis inſertur. nam M. Tullius Cicero citream menſam quingentis millibus emit, vt idem ait lib. de pallio, aut vt Plinius, HS decem millibus.

Iynges. 92

Illecebra. Iyngis voce pro illecebris & blandimento lenocinióve quodam prouerbialiter vtuntur paſſim authores. Sophocles in Hippodamia, loquens de præſtantia formæ Pelopis.

> Τοιάνδ' ὁ Πέλοψ ἴυγγα θηρατηρίαν,
> Ἔρωτος ἀστραπήν τιν' ὀμμάτων ἔχει. id eſt,
> Iynga talem lumina efflant illicem,
> Amoris igneum iubar in oculis cubans.

Quanquam apud Athenæum in decimo tertio λίγγα legitur. Æſchylus in Perſis,

> Ἴυγγα μοι δὲ τῶν ἀγαθῶν ἐτέρων ἀπεμνημόνευσας. id eſt,
> Regeris mihi aliorum bonorum lenocinantium memoriam

Heliodorus Emeſenus libro quarto Aethiopicæ hiſtoriæ, ἀναμφίλεκτον ἔχει παρὰ γυναιξὶν ἴυγγα χρυσὸς καὶ λίθοι. id eſt, Aurum & gemmæ vim pellaciæ haud dubiam obtinent apud fœmineum genus. Syneſius ad Herculianum, ᾧ δὲ ὀφ πρέπει ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ τῶν ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς ἰυγγῶν αὐτοῖς ἐγκαλεῖν, id eſt, Multo ante ipſe quodam tuarum in epiſtolis iyngum & deliciarum diluuio circumminatus ſum. Idem ad Athanaſium, αὐτὴν ἐκείνην ἀπεφάσιν σοι δῆρος ποικίλαις ἴυγξι γενομένην ἀγώγιμον. id eſt, Ipſam illam Galatheam tibi hic ſiſtam illecebris variis conciliatam. Suidas ex incerto authore, ἡ δὲ Κλεοπάτρα φετο ταῖς αὐταῖς ἴυγξι καὶ τὸ σεβαστὸν χειρώσειν τρίτον. id eſt, Cleopatra rebatur ſe iiſdem illecebris, quibus Cæſ. & Antonium, tertium quoque Auguſtum expugnaturam. Idem τοιαῦτα τις προσῆν ἴυγξ τοῖς Διογένους λόγοις τοῦ κυνός. i. Tantũ inerat illicium Diogenis Cynici verbis. Sic de Helena dictum eſt illud, οὕτω ἰσχυρὰς καὶ πιθανὰς εἶχεν ἐρώτων ἴυγγας, hoc eſt, tam validas & illices amoris iyngas habuit, vt quum Priamus illam agnoſceret eſſe belli cauſam, iraſci tamen illi nequiuerit, imò filiæ nomine eam compellarit amanter Philoſtratus Iunior. ὑπὸ τῇ τοῦ κεστοῦ ἴυγγι. id eſt, Sub ceſti pellacia. Lycophron etiam πυρφόρον ἴυγγα, igniuomam iyngem vocat amoris illicias, & Zezes λόγων ἴυγγας, verborum iyngas appellat, quòd animos verba attrahant quantumuis duros & inflexiles, quodam lenocinio. Vtitur etiam Pindarus ea voce pro cupidine & deſiderio, in Nemeis ἴυγγι τακομέναν ἦτορ. id eſt, liqueſcit iynge ſeu amore pectus Eſt autem hæc auicula plumis diſcoloribus, collo prælongo, lingua exerta, crebro motu ſe circumagens, & ceruicem in orbem flectens, vropygiúmque ſuccuſſans. vnde & σεισοπυγὶς à nonnullis vocatur. ab aliis κιναίδιον, ex eadem cauſa Zezi etiam κιγκλὶς, Latinis motacilla: cuius vſus ad veneficia infamis fuit atque ad incantamenta, nam de trocho eam religabant veneficæ, & carmina quædam admurmurantes circumgyrabant, aut exenteratam trocho adnectebant: Hanc fingit Pindarus in Pythiis à venere primum è cœlo ad homines deportatam, & Iaſoni traditam, additis veneficij documentis, quibus Medeam irretiret. Fabulæ narrant Iyngem muliereulam fuiſſe Iunonis iuſſu in auem commutatam, quod pharmacis quibuſdam Iouem in ſuis amorem concitaſſet, vt Nicephorus pariter & Pindari Scholiaſtes cum Zeze annotant, nam apud Suidam pro ἀναφθῆναι legendum eſt ἀναφρόσθαι. Theocriti interpres ſcribit eam id veneficij molitam fuiſſe, vt in ſuíamorem Iouem pertraheret. Callimachus Iyn-

churl... Ni ... Gregorius ex aliorum authoritate ſcribit ἴυγγα fuiſſe citharam mirè concinnam, κίθαρον ἐμμελεστάτην, atque inde prouerbiali figura ἴυγγα dici quiduis ſuaue & deſiderabile, ... at Theocriti gloſſematarius annotat Iyngi auiculæ vim ineſſe notuain amatorij philtri: ac propterea omnia ad amorem impellentia, grattoſa, pellacia, & ad perſuadendum appoſita, ἴυγγα metaphoricè dici, τὸ ἐπαγωγὸν καὶ χαρίεσσαν. Quid, quod inuocationes & arcanæ precum vires, quas mutare ne ias erat certis verborum legibus conceptas ἴυγγες dicebantur, quo ſpectat illud Syneſij libro de inſomniis, ... quod Marſilius Ficinus neſcio quam recte vertit. Conſiderationo vero dignum eſt, vtrum huc tendant illices vel motacillæ magorum ſiue quo diximus modo accipitur in Hecates oraculo apud Porphyrium.

Τοὺς μὲν ἀπ' αἰθέρος ... ἴυγξιν ἀλ' αἴγλης
Ῥηϊδίως ... id eſt,
Dæmonas innumeris in terram ex æthere votis
Traxiſti diua inuitos magno abſque labore.

Xenophon etiam pro veneficio iynga dixit ibi ὅτι ταῦτα οὐκ ἄνευ φίλτρων τε καὶ ἐπῳδῶν καὶ ἰύγγων. id eſt, quod iſta non citra philtra, incantamenta, & iyngas accidant.

Manum peteris & pedem porrigis. 93

Manum peteris & pedem porrigis, Adagio vtitur Hieronymus in Ruffinum. Eo vti poſſumus in hominem auerſi ingenij & præpoſterum, qui aliud rogatus, aliud & quidem diuerſum oſtentat aut reſpondet. Conuenit cum illo celebri, ἄμαν ἀπῄτουν, οἱ δ' ἀπηρνοῦντο σκάφας. id eſt, Falcem petenti, denegabant ſarculum.

Ab alno ſpectat. 94

Ἀπ' αἰγείρου θέα, id eſt, Ab alno ſpectaculum, Dicitur de eo, qui omnia non poſſit e propinquo ſpectare, extrema adiumenta quærit. Erat Athenis extra theatrum in toto alnus arbor, ita tamen vt inde in theatrum pateret proſpectus eminus, quo ſiebat vt cui in theatro conſeſſus locus non erat, in alnum aſcenderet. Vti licebit, quum ſo inuuere volumus quempiam in peregrina arte & a ſtudiis ſuis aliena, eius artis myſteria procul & quaſi per tranſennam inſpicere, veluti Iuriſconſultus extra Medicæ artis theatrum poſitus, velut ab alno, iuxta prouerbium, artis ſecreta deſpectet.

Tu ipſe & liberi tui. 95

Αὐτὸς τε καὶ τὰ παιδία, Ipſe pariter cum liberis, Prouerbium eſſe vulgo frequens oſtendit in Euthydemo Plato in calce dialogi, vbi Socrates his verbis, ἐὰν δὲ φαίνηται οἷον οἶμαι αὐτὸ ἐγὼ εἶναι, θαρρῶν δίωκε, καὶ ἄσκει, τὸ λεγόμενον, δὴ, αὐτὸς τε καὶ τὰ παιδία. id eſt, Quod ſi tale tibi eſſe probabitur, quale ego illud iudico, magno ſtudio amplectere, tuque ipſe pariter & liberi (vt in prouerbio eſt) in eo operam nauate. Quo vti licebit, quū quid accurate alicui amplectendum & dignum poſteritate denunciabimus.

Cornice loquacior. 96

Λαλίστερος κορώνης, id eſt, Cornice magis garrulus. Columbam inducit Anacreon Lyricus ita loquentem,
Λαλιστέραν μ' ἔθηκας Ἀνακρέων καὶ κορώνης. id eſt,
Tu me loquaciorem Cornice reddidiſti.

Prouerbialis hyperbole in garrulos & impenſius verboſos, vt & κορωνίδας, id eſt, Cornicari, qui fictitius eſt cornicum ſonus. Simile eſt illi, Turture loquacior.

Binis tonderi forficibus. 97

Διπλαῖς μαχαίραις κείρεσθαι, id eſt, Gemina tonderi forfice Prouerbiale conuitium de mollicuris hominibus & effœminatis quique ornandæ & componendæ corporis formæ ſtudij pluſculum impendunt. Citatus abſque authore à Iulio Polluce ono maſtici ſecundo. Eſt autem loco μάχαιρα quæ & ψαλίς forficula tonſoria. E diuerſo Qui ... tonſuræ genus ita dictum tondebantur, Ita teſte Heſychio, μιᾷ μαχαίρᾳ κείρεσθαι, vna forfice tonderi dicebantur, tametſi locus ille nonnihil apud eum ſit corruptus.

Agreſtis apis. 98

Ἀγρία μέλιττα, id eſt fera aut agreſtis apis, prouerbialiter dicitur de improbis præter modum & crudelibus, teſtante Suida, ab api quæ aculeum in vulnere relinquere ſolet. Fuit & Hegeſias Cyrenaicus philoſophus, cuius non ſemel meminit Cicero cognomento ἀγρία μέλιττα dictus, eo quod de morte diſſerens, in magna orationis contentione multos necem ſibi cōſciſcere compulerit, atteſtante Valer. Maximo. E diuerſo Xenophon ob ſtyli ſuauitatem Ἀττικὴ μέλιττα, id eſt, Attica apis nūcupatus fuiſſe legitur. Alioqui ἄγριον pæderaſten circa puerorū amores efferatum dixit Æſchines in oratione aduerſus Timarchum. & Menander ἄγριον κυβευτὴν aleatorem aleæ inſigniter deditum nominat.

In agrum ſeruus. 99

Εἰς ἀγρὸν μάνης, id eſt, in agrum famulus. Conueniet dici vbi quid vtiliter & appoſitè ſuo loco fit, nam famuli opera in agris neceſſaria eſt. Varinus ex Heſychio tranſcripſit. eſt autem μάνης ſeruile nomen, vnde & ad ſignificationem latus æneæ transfertus, ... vt annotat Euſtathius. Quadrabit item vbi ſignificare volumus, ſuam cuique artem eſſe tractandam, non in alienā inuolandū: veluti theologus ea quæ ſacras literas reſpiciunt, medicus morborum curationes, fabri tractent fabrilia, hic ruſticum opus verna exerceat.

Aſpergere. 100

Πλύνειν quaſi lauare aut aſpergere dicunt Græci pro maledictis conuitiisque inceſſere aliquem, vt Iul. Pollux oſtendit, pro λοιδορεῖν accipi annotans: apertiſſimè verò Artemidorus libro ſecundo de inſomniis, vbi exponit quid portendat ſi quis ſomniet ſe lauare veſtimenta, ſubiungit, πλύνειν γὰρ καταχρηστικῶς, τὸ λοιδορεῖν ἔλεγον οἱ παλαιοί, id eſt, aſpergere veteres abuſiue dixerunt maledictis proſcindere aliquem adducit & Menandrum,

Ἢν μὴ κακῶς μου τὴν γυναῖκ' οὕτω λέγῃς,
Τὸν πατέρα καὶ σὲ καὶ τοὺς σοὺς ἐγὼ πλυνῶ. id eſt,
Si pergis vxori meæ maledicere,
Lauabo ego non te modò, at patrem & tuos.

Hoc eſt vicißim te ſedarguam quæque domi tuæ latent vitia, in propatulum proferam. Metaphora à veſtibus ſumpta, quæ lotæ extritæque deterſis ſordibus, produnt panni aut coloris vitium ſi quod inſit. Gregorius Theſſalonicenſis, καὶ ἔτι πλύνων καὶ μηδὲν ἀποκλείων με, id eſt, conuitiiſque aſpergens quid non in me cauillatur? vſus eſt & Comicus in Pluto, πλυνόν με ποιεῖ. id eſt, Elotum me reddis, hoc eſt, in tanta hominum corona me dicteriis aſpergis & reticenda obiicis.

ADAGIORVM HADRIANI IVNII CENTVRIA QVINTA.

Myſteria Eleuſinia profanos celanda. 1

De rebus haudquaquam triuialibus, ſed arduis dicturi, inuidiam deprecari licebit illo prouerbiali Lyſidis Pythagoræi dicto, βεβάλοις τὰ τᾶς Ἐλευσῖνος θεᾶς μυστήρια οὐ διηγητέα, id eſt, Profanis non eſſe narranda dearum Eleuſiniarum (Cereris & Proſerpinæ) myſteria. quod attigit in Proteſilao Tragicus Euripides, ibi,

Οὐ χρὴ ἡμᾶς βεβήλοις ἀπτέσθαι ἱερῶν. id eſt,
Haud fas profanis numina hæc attingere.

Conſtans in eo fuit antiquitatis conſenſus, vt in vulgus publicari arcana ſua myſteria noluerit, magno leuitatis noſtræ opprobrio, dum cerdones & in media fullonia nati, ad explicanda altiſſima ſacræ ſcripturæ myſteria magno ſupercilio, ſed illotis pedibus, accedunt, ſortis ſuæ & imperitiæ immemores, deque abſtruſis obſcurorum locorum ſententiis cenſuram exercent, tantáque ſui fiducia pronunciant, tanquam aut ipſi ea condiderint, aut ex oraculi tripode alicunde hauſerint: alioqui celanda eſſe vulgus myſteria Chriſtus ipſe non dubio exemplo innuit, vbi initiatos diſcipulos in montem ſecum ſubducit, turbis ima in valle ſubſidere iuſſis. Idem docuit patriarcha Iacob exemplo luculento dum virgulas partim corticibus veſtitas, partim delibratas in aquarum alueis, quo aquatum venturæ fuerant oues, ad conceptus ſpem reponit: quo in loco Iacob opilio, eccleſiaſten ſeu doctorem notat: oues, gregem auditorum lectorumve: aqua, ſcripturæ ſacræ fontes: ramuli, eiuſdē documenta & ſententias ſignificant, quarum aliæ ſunt decorticandæ & enucleandæ perfectioribus, aliæ vulgo minus capaci, integræ ſeruato cortice apponendæ. Iſtud eſt quod quum alibi, tum in libro primo Theologiæ Nazianzenus ſcribit, βούλεται ... καὶ τοῦτο ἀμφοτέρωθεν, διὰ τὸ φανερὸν καὶ τὸ κρυπτόν, τὸ μὲν τοῖς πολλοῖς καὶ κάτω μένουσι, τὸ δὲ τοῖς ὀλίγοις καὶ ἄνω φθάνουσι. id eſt, Solidis taxeiſque abacis inſcribi vult ſermo, & quidē vtrinque, propter & manifeſtum & occultum legis ſenſum, illū quidē vulgaribus & humi manentibus, hunc vero raris & ſurſum tendentibus. Hebræorum ſapientes ſacrorum quorundam librorum lectione iuuentuti interdicebant, vt animis tenellis nondùmque confirmatis, non inutili modò ſed & noxia, vt idem Nazianz. in lib.

De recto ordine ait. Age videamus quæ fuerit hac in parte maiorum noſtrorum cõſtantia, occurrit primo loco Orpheus antiquiſſimus Græcorum theologus in ſuo ad Muſæum de vero Deo rebuſque diuinis opere, ita per initia canens.

Φθέγξομαι οἷς θέμις ἐστί, θύρας δ' ἐπίθεσθε βέβηλοι.

Pango, quibus fas eſt, foribus diſcedite prophani.

Quem ſecutus Pythagoras ita ſuum opus orditur.

Ἀείσω ξυνετοῖσι, θύρας δ' ἐπίθεσθε βέβηλοι. id eſt,

Doctis pango, fores claudas monitæ prophani.

Hippocrates quoque Cous medicorum princeps, τὰ δὲ ἱερὰ ἐόντα πρήγματα, ἱεροῖσιν ἀνθρώποισι δείκνυται, βεβήλοισι δὲ οὐ θέμις, πρὶν ἢ τελεσθῶσιν ὀργίοισιν ἐπιστήμης. id eſt, Res ſacræ, ſacris viris demonſtrantur, nam profanis nefas eſt, priuſquam ſcientiæ orgiis initiati fuerint. Themiſtius Philoſophus, τῷ οὐ κατὰ νόμον μεμυημένῳ, τὸν ναρθηκοφόρον βάκχον οὐ συγχωρεῖ τὰ μυστήρια. id eſt, Haud rite initiato, nõ permittũt myſteria feruligeri Bacchi pompam ductare. Citatur & à Theodorito in therapeuticis græcarum affectionum. Euripidis verſus à codicis vitio ita emendandus,

Ἄρρητ' ἀβακχεύτοισιν εἰδέναι βροτῶν, id eſt,

Arcana quæ ſcire eſt nefas Baccho haud ſacris.

Ariſtides in Pericle. τῶν δὲ βεβήλων ἐλάχιστος ὁ λόγος πάντως. id eſt, Prophanorum exigua eſt omnino ratio. Olim qui ſpecimen ſuorum ſtudiorum exhibebant, more recepto iubebant exire τοὺς ἀμυήτους καὶ βεβήλους, id eſt, non initiatos & prophanos. quod & Epiphanius ſophiſta exorſurus hymnum quem in Bacchi honorem ſcripſerat, fecit, vt ſcribit Nicephorus, ſubſiſtentibus in auditorio duobus Apollinaribus, quod Chriſtianos piaculum erat aures præbere prophanis fabulis, quæ cauſa fuit, cur excommunicati fuerint. Philon Iudæus libro de Caino, οὐχ ἱεροφαντοῦμεν δεισιδαιμονίᾳ κατασχεθέντες ἀπατεῶνι κακῷ, τύφῳ ἐμπεσόντες. id eſt, Sacra non pandemus verborum faſtu, malo inſanabili, obnoxii. Iubet Plato circumſpiciendum eſſe, ne quis profanus alicunde dicta excipiat, ἄθρει περισκοπῶν, μή τις τῶν ἀμυήτων ἐπακούῃ. Pindarus quoque in omnes efferendum eſſe vetus dictum negat, μὴ πρὸς ἅπαντας ἀναρρῆξαι ἀρχαῖον λόγον. Au. Gellius in calce librorum. Eandem ego commentariis his legendis legẽ dabo, vt ea ne attingat, néve adeat profeſtum & prophanum vulgus a ludo Muſico diuerſum. quo ſpectat Anapæſti Ariſtop. eo in loco deſiderati.

Εὐφημεῖν χρὴ κἀξίστασθαι τοῖς ἡμετέροισι χοροῖσιν,

Ὅστις ἄπειρος τοιῶνδε λόγων, ἢ γνώμῃ μὴ καθαρεύει.

Ἢ γενναίων ὄργια μουσῶν μήτ' εἶδεν μήτ' ἐχόρευσεν.

Nempe choris excedere noſtris debet linguiſque fauere,

Dictorũ quiſquis rudis aſtat, mens & cui crimine fœda eſt,

Et duxit nunquam cecinitue Libethrides orgia Muſæ.

Æſchylus Tragicus quoniam in ſcena publice myſteria effuderat, in Areopago capitis cauſam agens, ab oluitus fuit eo nomine, quod initiatus non foret, vti refert Alexandrinus Clemens. contra Thebanus Pentheus quum temere introiſſet & inſpectaſſet Bacchi orgia, à fanaticis mulieribus dilaniatus fuiſſe dicitur, propterea rectè dictum eſt à Syneſio, ἀγνωσία σεμνότητι ἐστὶ φύλαξ. hoc eſt, Sacrorũ dignitatem tuetur, ignoratio. Porro maximi beneficij loco habebatur olim Eleuſiniis ſacris initiari, ſic Hippocratem medicorum numen ob merita ipſius, publice conſenſu communi τοῖς ἱεροῖς Ἀθηναῖοι δεύτερον ἀφ' Ἡρακλέους μεμυήκασι, hoc eſt, ſecundum ab Hercule, initiarunt Athenienſes, vti Soranus ſcriptum reliquit.

Non è palæſtra. 2

Citra cultum ac nitorem. Quicquid parum nitidum eſt & exculcum artis pigmentis, ſed horridum potius ſine nitore ac palæſtra, vt Cicero loquitur, id οὐκ ἐκ παλαίστρας εἶναι, hoc eſt, non eſſe è palæſtra prouerbialiter dicitur. Conuenit & in eum qui citra exercitationem aut ingenij cultum, naturæ beneficio facundus eſt, talis enim diſertus eſt, at non è palæſtra. Dionyſius Mileſius ſophiſta, quum declamãtem audiſſet Polemone oratorem haud vulgarem, ἰσχὺν, inquit, ἀθλητικὴν ἔχει, ἀλλ' οὐκ ἐκ παλαίστρας, id eſt, Vires athletã habet, at non è palæſtra: indicare volens natiuum ingenij robur, exercitatione & cultura deſtitutũ. Cicero in oratore Ἀπαλαίστρους, vt Budæus legit, aut vt alij, ἀπαλαίστους, quaſi palæſtræ rudes, vocat arte carentes & in dicendo non exercitatos, his verbis, Itaque qualis eorum motus, quos ἀπαλαίστρους Græci vocant, talis eorum mihi videtur oratio qui non claudunt numeris ſententias. Fabius libri noni quarto capite. Sicut etiam quos palæſtritas eſſe nolumus, eos qui dicũtur ἀπαλαίστρους. Nam palæſtra corpus veluti format fingitque vt ſit habile ac venuſtum. vnde & palæſtræ præſules deos antiqui habuerunt Mercurium & Herculem, vt ex Syneſio alibi diximus, quo ſignificarent cum ingenio robur coniungi debere. vnde Palæſtricam, Mercurij artem appellat Heliodorus lib. 10. τὸν ἐναγώνιον ὡσεὶ τέχνην ἑρμαϊκὴν. id eſt, in concertatoria Mercurij arte exercitatiſſimus. Diuerſo ſenſu dictum eſt à Pindaro in Nemeis Oda 4 ἀπάλαιστον ἐν λόγοις εἶπεν, Meleſiã inſuperabilis eloquentiæ virum deſignans, vt paſſiue prolatum ſit, qui in dicendi aut diſceptandi palæſtra deuici non poſſit.

Equus Sophocleus. 3

Ἵππῳ Σοφοκλέους παραπλήσιος, id eſt, Equo Sophocleo ſimilis Prouerbialiter dicitur de ſene ætatis quidem vitio defecto, qui tamen animo ſit vegeto. Philoſtratus libro 2. de ſophiſtarum vitis, de Damiano Epheſio oratore loquens ita ait, εἶδον δὲ ἄνδρα παραπλήσιον τῷ Σοφοκλείῳ ἵππῳ. id eſt, vidi virum Sophoclæo equo aſſimilem. Cauſam dicti adiungit, νωθρὸς γὰρ ὑφ' ἡλικίας δοκῶν, νεάζουσαν ὁρμὴν ἐν ταῖς σπουδαῖς ἀνεκτᾶτο hoc eſt, nam quum propter ætatem tardus videretur, iuuenilem vigorem per ſtudia recuperabat. Parœmiæ origo fluxit ex loco Sophoclis, qui eſt in Electra ſtatim ab initio, vbi pædagogum nutritium ſuum ita compellat Oreſtes,

Ὥσπερ γὰρ ἵππος εὐγενής, κἂν ᾖ γέρων,

Ἐν τοῖσι δεινοῖς θυμὸν οὐκ ἀπώλεσεν,

Ἀλλ' ὀρθὸν οὖς ἵστησιν, ὡσαύτως δὲ σὺ

Ἡμᾶς τ' ὀτρύνεις, καὐτὸς ἐν πρώτοις ἕπῃ. id eſt,

Generoſus vt equus, ſit licet ſenio grauis

Animum ferocem nuſquam amittit in malis,

Rectas ſed aures ſurrigit: nec tu ſecus

Nos incitas, ipſuſque cum primis ades.

Ex quo perſpici facile poteſt duplex error Cælij qui lib. 21. Antiquarum lectionum, putat alluſum eſſe ad tragici cothurni maieſtatem, qui ſit veluti equeſtris, ratione comicæ humilitatis & ſequenti capite arbitratur prouerbiũ reſpicere ad equum Colonum, vel potius, tumulum equeſtrem, in quo Sophocles habitarit. Sed toto cœlo illum aberraſſe quis non videt? Non errabit, qui Eraſmum vnicum noſtræ Hollandiæ decus & ornamentum, Equo Sophoclæo aſſimilem dixerit, qui corpuſculo imbecillo, ac propter perpetuam calculi vexationem inualido, gigantem quendam ſe præſtitit, in ſacris & Muſarum ſtudiis iuuenilem vigorem recipiens. *Eraſmi laus.*

Iſthic vellus non carpitur. 4

Ἐνταῦθα πόκος οὐ κνάπτεται, id eſt, Iſthic vellus non carpitur aut tondetur. Conueniet adagium, vbi vir doctus ſordidam prouinciam, qualis eſt, erudiendæ iuuentutis, detrectat: aut quando innuere volumus aliquem eſſe doctiorem, quàm vt ab eo prima rudimenta & artis tyrocinia petenda ſint: aut quando alienam & alterius loci operam à quopiam expoſcimus. Natum à Xenocrate Chalcedonio philoſopho qui illiteratum hominem geometriæ & aſtronomiæ prorſus rudem, ipſius ſcholam frequentantem hoc dicto abegit, παρ' ἐμοὶ πόκος οὐ κνάπτεται, id eſt, Apud me vellus non deglubitur. Lanificium multos habet operarum gradus, tondetur enim primum, mox maceratur, deinde hamatis aut dentatis inſtrumẽtis carpitur, poſtea in netricum & textorum officinam deditur, poſtremo in fullonium ablegatur. Facetum eſt & dignum quod hoc in loco recenſeatur, quod de Iacobo Ceratino viro incomparabili modeſtia & vtriuſque literaturæ ad miraculum vſque peritiſſimo ciue meo (quem honoris cauſa nomino, quippe quo glorietur communis illi mecum patria Horna, maritimum Hollandiæ oppidum) olim audiſſe memini, ab aurito teſte, viro ſimiliter literatiſſimo. Is quum duro parentis imperio immorigerus eſſe nollet, Traiectum (quæ ſedes eſt Epiſcopalis) profectus, vt ſacerdotali dignitati inaugurandus nomen daret, quum priſci ſeculi ac proinde barbari more (quem veluti per manus traditum ita mordicus obſeruant, vt piaculum ſit ab eo vel latum vnguem diſcedere) ab Officialium collegio examinãdis presbyterij tyronibus deputato, in quæſtione haberetur, interrogatus vt grammaticalis regulæ authoritatem recitaret homo doctiſſimus, ſpurcæque barbariei proculcator ſtrenuus, ingenue negauit ſe ſcire. ad quod reſponſum e veſtigio ex adyto illo ſanctiore, vt profanus iuſſus eſt excedere, grammaticamque felicius ac diligentius euoluere: Potuerat ille cum Xenocrate dixiſſe, ἐμοὶ πόκος οὐ κνάπτεται, Equidem ego vellus non carpo. ſed rara modeſtia ac propè vnica illum continuit, quo minus vel ſe excuſaret, vel errorem illorum caſtigaret, contẽtus ſolum viro eiuſdem ordinis candidato (cuius eruditionem multis iam annis Louanienſis academia ſuſpicit) repulſæ ſuæ cauſam detegere, qui mox introductus in ſacratius illud penetrale, erroris ſuos illos magiſtros admonuit, qui inſignis calumniæ maculam ipſis eſſet aſperſurus, ni opportunè illi mederentur, nihil enim illo viro Louanium habere doctius, vel Eraſmi teſtimonio, documentóque eſſe Chryſoſtomi libros de ſacerdotali dignitate, caſtiſſimè ab eo in Latinam linguam cõuerſos. Ea caſtigatione factũ eſt, vt agnito errore Ceratinum reuocarent, iniuriámque deprecarentur, priſci moris excuſatione, non eſſe integrum ſibi à ritualium librorum ductu & recepto more diſcedere. His aliiſque lenociniis delibutus, ſacerdotio inauguratur. Nimirum ille puritati latinæ linguæ innutritus quodammodo, triuialia grãmatices præcepta vel omnino non audierat, vel neglexerat dedidiceratque, vellus illud deglubere non doctus. *Iacob. Ceratinus.*

Quid Lecytho cum Strophio. 5

Res diſsimiles. Τί λημκύθῳ καὶ στροφίῳ, Quid Lecytho cum ſtrophio, De rebus diſſimilibus & abſonis efſertur. Citatur à Suida. Cui affinis

eſt

eſt & illa parœmia, εἰς δὲ κατόπτρον, ξίφος [illegible]; quid ſpeculo commercij cum gladio? Eſt autem Lecythus vas oleariũ quod Capſacem vocat D. Cyprianus.

Quantum aquila culicem. 6

Ingeniorum inæqualitas.

Quando ingens diſcrimen ſignificare volumus, locus erit adagio, Ὅσον αἰγυπιὸς τῆς ἐμπίδος ὑπερέχει, id eſt, Quantum ſuperat vultur culicem. Extat apud Phileten qui de Animantibus Græce ſcripſit verſibus.

Ὅσον αἰγυπιὸς [illegible] ἐμπίδος [illegible]. hoc eſt,

Quantum aquila culicem vincit ala præpete. Eleganter ad ingeniorum tuæ prauitatem transferri poteſt, ſi quando contẽtio incidat & iniqua comparatio diſſimilium aut inæqualiũ. Αἰγυπιὸς vultur eſt ex aquilarum genere, Heſiodi ſcholiaſtes aquilam exponit.

Βλιτομάμμας. 7

Βλιτομάμμαν fatuum hominem appellat Ariſtophanes in Nebulis, a blito inſipido olere, vnde & βλιτάδας quaſi bliteos, ſtolidos dici annotat Heſychius. verba Comici ſunt, ἐμὲ καλοῦσι βλιτομάμμαν, id eſt, Téque Blitomammam nominant. Non diſſimiliter Bambalionem cum Cicerone inſulſum hominem & contemptum dixeris, de quo ita ille in tertia Philipp. Bambalio quidam pater homo nullo numero, nihil illo contemptius, qui præter hæſitantiam linguæ ſtuporémque cordis, cognomen ex contumelia traxerit.

Lacrymas ſopitas excitas. 8

In excitatorem litium.

In conturbatorem qui rixas & iurgia ſeminat, qui iniuriam obliteratam renouat, aut dolorem iam a multo tempore ſopitum refricat, intempeſtiuè competet elegans prouerbium è Callimacho citatum in Sophocleis Suidæque commentariis.

Τί [illegible] ἐγείρεις, id eſt,

Quid lacrymas ſurgis reuocare ſepultas?

Idem eſt cum illo Sophoclis in Oedipo Colonæo. *Δεινὸν μὲν τὸ πάλαι κείμενον ἤδη κακὸν, ὦ ξεῖν᾽, ἐπεγείρειν*, id eſt, Malum iam olim quieſcens retuſcitare, ô hoſpes, graue eſt. Nihil moleſtias accerſere poteſt homini ingenuo, quàm ſi mali hulcus olim obductum admonitione recrudeſcat.

Cubitis metiri, vt Nili incrementa. 9

Πήχεσι διαμετρεῖν, ὥσπερ τὰς Νείλου ἀναβάσεις, id eſt, Cubitis metiri, veluti Nili incrementa, Prouerbialiter extulit hoc Flauius Philoſtratus in Dionyſio Mileſio, *[illegible] πήχεσι διαμετροῦσι τὴν γλῶτταν, ὥσπερ τὰς Νείλου ἀναβάσεις.* id eſt, Quibuſdam eius admiratoribus duodecim ſalientum os eſſe videtur: alij cubitis linguam eius metiuntur, qua ratione Nili incrementa ſolent. Quo dicto videtur indicare voluiſſe præcellentem viri eloquentiam, cuius magnitudinem & incremẽtum non punctis aut exilibus ſpatiis, ſed ingentibus & cubitalibus menſuris explorare metirique liceat. Huc alluſit Nicephorus Calliſtus in dedicatione ſui operis Imperatorem alloquens, *βασιλικῷ πήχει πάντας [illegible]*, hoc eſt, Imperatorio cubito omnes ſuperaſti, quaſi dicat, multis paraſangis alios omnes principes anteceſſiſſe. Diximus alibi quid ſit, Cubitis adoleſcere. Poteſt fortè adagium non malè referri ad hominum ſui ſeculi moroſitatem diuerſimodam: variè namque pro ſuo quiſque captu de ingeniis ac ſcriptis iudicamus, vt eundem ille ambroſia alendum cenſeat, hic in ordinem cogat, alius moderatius de eo ſentiat: ad modũ Nili gurgitum qui quotannis augeſcentes non vnum tamen intra modum conſiſtũt, nam nec infra octo, nec altius ſexdecim cubitis extollitur, nimietate cultum agrorum morando, paruitate ſegetum minando ſterilitatem, vt libro 22. refert Ammianus. Qua ratione etiam in ſcriptorum ſenſu proferri adagium poterit. Quod verò attinet ad Nili Ægyptij fluuij augmenta, intelligi ea res vtcunque poteſt ex Strabonis & Heliodori ſcriptis, quorum iſte in Aethiopicarum rerum nono ita perſcribit, *Οἱ δὲ τῶν τριήρων [illegible]* ita enim emendandi ſunt codices impreſſi, *[illegible]*. Conabor ea, vt poterim Latinis auribus appendere. Sacerdotes in puteo Nili menſurationem regi commonſtrãt, ſimilem illi quæ apud Memphim viſitur, conſtructam e terſo [illegible] generis ſaxo, inſcriptis per cubitalia interualla lineis, in quas permeans fluuialis aqua occultis ſub terra meatibus, Nili incrementa & receſſus indigenis indicat, numero notarum quæ vel parent oculis vel aquis intectæ latent, in quibus ratio inundationis immodicæ parciori ve innitur. Strabo autem lib. 17. oſtendit magnam rerum omnium vbertatem in Aegypto fuiſſe quum Nilus ad decimumquartum cubitum excreuerat: penuriam verò quum octo ſolum cubitos impleuerat. Qui verò ſequitur locus vitij ſuſpectus mihi eſt. Socrates Scholaſticus cubitum Nili incrementa oſtendentem, in Sarapidis templo antiquitus aſſeruatum fuiſſe, ſcribit, quod Græca religio putaret Sarapidis numine Nilum creſcere vt Aegyptum irrigaret. quem Alexandriam transferri curauit Conſtantinus, vt gentis vanitati illuderet. cuius rei meminit & Nicephorus. Poſt Græcos ita Plinius lib. 5. cap. 9. Auctus Nili per puteos menſuræ notis deprehenduntur. Iuſtum incrementum eſt cubitorum ſexdecim: in 12. cubitis famem ſentit, in 13. etiamnum eſurit, 14. cubita hilaritatem afferunt, 15. ſecuritatem, 16. delicias.

Incrementa Nili.

Quantum vel Midam ſatiarit. 10

De immenſa pecuniæ vi dictum eſt prouerbialiter ab Eunapio Sardiano, *[illegible] Μίδας.* id eſt, e publicis calamitatibus tantum auri depeculatus, quantum vel fabuloſum illum Midam expleret. Midas Phryx homo otioſus & auarus Satyrum ceperat infuſo in fontem mero: eſt enim genus illud dæmonum potus appetentiſſimum; vnde inebriatus laqueos illi tenſos euadere non potuit, & pro redemptionis præmio, votis Midæ ſatiſfacere coactus eſt, poſtulantis vt terra, ſegetes, arbores, floréſque in aurum abirent omnia, vt fabulantur Maximus Tyrius in ſermone triceſimo, hinc Nazianz. *[illegible] ὑπὲρ τὸν χρυσοῦν ποτὲ Μίδαν.* id eſt, quare plus gloriabamur, quàm aureus olim Midas. Porrò ſimili ecphraſi vtitur Heliodorus Triccenſis epiſcopus, *τοσαύτη δὲ ἦν [illegible] ληστρικὴν [illegible] ἀπληστίαν.* id eſt, Tanta erat rerum omnium vis, vt vel prædonum inſatiabilitatem exaturare poſſet. Prædonum impotens pecuniæ & inexplebilis eſt animus.

Nauis ſcopulum deprecatur. 11

Stupidus apud ſtupidum.

Ναῦς [illegible] id eſt, Nauis cauti ſupplicat. Prouerbium effertur de ſtupidis & inſulſis, vt annotat Suidas. Mihi videtur nõ malè quadrare poſſe, quoties ſi docto ſacrifico cum officiali aut decano non minus illiterato res eſt, nam & nauis & cautes inanimæ ſunt vel etiam quando inexorabilem quis deprecatur. Cautes enim & cæci ſub vndis ſcopuli non parcunt nauibus in eos illiſis.

Neoclide furacior. 12

Νεοκλείδου κλεπτίστερος, id eſt, Neoclide furacior, In furacem inſigniter & ſtrenuum æruſcatorem dicitur. Neoclides rhetor in Comœdia traducitur furtis nobilis quamuis oculis captus, quare ludit in eum ita Ariſtophanes, quod dicat eum furando longè ſuperare videntes, ſic enim inquit, *κλέπτων δὲ τοὺς βλέποντας ὑπερηκόντισεν.*

Larus fortuna ſuperior eſt. 13

Ὁ κέπφος [illegible], id eſt, Fortunis ſuperat Larus, Prouerbium eſt de diuitibus qui plura poſſident, quàm neceſſitas requirat. Citatur apud Suidam. *κέπφος* & *κέπφος* auis eſt, quam Larum nominant Latini, inſigniter vorax.

Epirotico cane vehementius. 14

Odioſè loquax

Σφοδρότερον Ἠπειρωτικοῦ κυνός. id eſt, Epirotico cane acrius. Quadrat in ſycophantam & odioſe loquacem. Syneſius libro De prouidentia, *[illegible]* id eſt, At ille veſanus inſanire illico cœpit, & latrans acrius quàm canis Epiroticus, calamitates affricabat partim priuatis hominibus, partim familiis. Citat locum nõ nominato, vt plerunque facit, authore Suidas in dictione, *σφοδρότερον*, ſed corruptum, quem hinc ſanarè liceat. Epirotici canes corporis magnitudine, robore & celeritatis præſtantia commendantur ab Ariſtotele & Oppiano, qui & Moloſſi dicuntur a gente Epiri: alioqui & Cerberus triſaux eiuſque frater Orthus, Plutonis Moloſſorum ſiue Epirotarum regis canes etiam fabulis poetarum celebres fuere, latratu horrendo manes apud inferos territantes.

Fucus. 15

Alienis vellicantes laboribus.

Fuci apud Latinas aures, vt κηφῆνες apud Græcos prouerbialiter dicuntur quicunque alienis inſidiantur laboribus. Menander Byzantius hiſtoricus qui poſt Agathium ſcripſit, *[illegible] ἀρετῆς τὸν κηφῆνα ἀπέκτεινε.* id eſt, Perſam virtutis ſuæ fucum interemit. Procopius libro ſecundo de bello Gothorum Beliſarij dictum referens, *[illegible]* hoc eſt, Subridens dixit, iniquum eſſe, quod fuci alienis apum magnis laborib. fruantur, & mella depaſcant, ab aliis elaborata. Simocatus in epiſt. *[illegible]*, hoc eſt, Nihil à fucis diſcrepas. de eo qui alterius apibus ingentem noxam attulerat agris cicuta conſitis. Hippocrates in præceptis medicis de ambitioſo, *[illegible]*, id eſt, affectare namq; videberis volũtariam fuci ſedulitatem cum ambitione cõiũcta. Heſiodus in opere cui titul'. Opera & dies.

Κηφήνεσσι κοθούροις ἴκελος ὀργήν. id eſt,

Ignauis fucis non diſpar deſide vita.

Quo loco *κοθούροις* epitheton elegans reſidem notat, qui tẽpus obſeruet quo egreſſis apib. clam ſubeat aluearia, mel depaſturus. Virgilius de apib. Ignauũ fucos pecus a præſepib. arcent.

vbi Donatus, Fucus genus animalis non tantùm iners & deſidioſum, verumetiam aliena bene parta conſumit.

Saturnia vita. 16

Κρόνιος βίος, id eſt, vita Saturnia, prouerbiali tropo effertur pro beata & luxus exotici dolique ignara, qualis aureo ſeculo tribuitur à poëtis. Damaſcius Syrus in Philoſophica hiſtoria de Sarapione Alexandrino loquens, καὶ ἐν ἑαυτῷ [illegible] ἐδόκει τὸν μυθολογούμενον κρόνιον βίον, id eſt, In illo videre ſibi videbatur Saturniam vitam fabulis decantatam. & iterum, εἰ μὴ θεός τις ἐθελήσειε χαρίσασθαι τοῖς ἀνθρώποις [illegible] κρόνιον βίον, ἵνα μὴ δοκῇ μῦθος εἶναι [illegible] ἱστορίας. id eſt, Niſi deus quiſpiam voluerit gratificari hominibus, exemplar vitæ Saturniæ proponendo, ne in fabulæ ludibrium res abiret hiſtoriæ teſtimonio carens. & rurſus vbi comparat duos inter ſe ſophiſtas moribus diſſimiles Sarapionem videlicet & Pamprepium Aegyptium, ὁ μὲν γὰρ ἦν inquit, τὴν ζωὴν κρόνιός τις [illegible] τυφώνιος [illegible] μᾶλλον [illegible]. hoc eſt, alter vitæ inſtituto Saturnius quiſpiam erat aut Iouius, alter Typhonius, imò Typhone ipſo verſipellius monſtrum atque elatius, magiſque inſolens. Saturno regnante auream ætatem extitiſſe fabulantur poëtæ, quæ vindice nullo,

Sponte ſua ſine lege fidem rectumque colebat,
Contentique cibis nullo cogente creatis

Viuebant, vt canit Ouidius. Aelianus ſophiſta, [illegible] ἐκείνοις εἶναι, οὓς [illegible] τῆς γῆς αὐτόματα [illegible], id eſt, E beatis illis vnus eſſe videris, quos Saturni ætate ferũt cuncta ſua ſponte è terra enata habuiſſe, morúmque ſimplicitate præditos.

Flumina in terram commutat. 17

Χέρσον τὰ ῥεῖθρα, πελάγη δ' ἐκ λίθων [illegible]. id eſt,
Amnes humum facit, mutat ſaxa in lacus.

Citatur ex Piſide. Quadrabit in præpoſterè omnia facientes aut in magnificos quos ex cloaca arcem faciunt: Poteſt & in oratorem aut inſignem concionatorem competere, qui ſaxea corda ad pœnitentiam commutet, rurſus fluxos & quouis vento mobiles animos confirmet. Alluſum puto ad hiſtoriam de Xerxe, qui rerum naturæ frenum quoddam iniicere tentauit, Athon montem nauigabilem faciens, & fluuios ſiccis pedib. permeabiles reddens: quanquam & ad magicæ vires referri poſſe origo videri queat, quomodo apud Petroniũ Arbitrum Genotia inquit de ſe glorians bunda, His ego callens
Artibus Idæos frutices in gurgite ſiſtam,
Et rurſus fluuios in ſummo vertice ponam.

Tydeus corpore, animo Hercules. 18

De ſtaturæ quidem puſillæ homine, ſed animo infracto dicitur. Menander [illegible] de Sapiro milite pluſquam Herculeo animi robore. [illegible] id eſt, Corpore exiguo Tydeus, tantopere ab Homero celebratus, animi verò conſtantia Tydeo ſuperior, quippe qui Hercules animo fuerit, & ſi quis illo vnquam extitit fortior, neque enim vereor Herculem ſecundo loco ponere, quod ad magnitudinem conſtantiæ attinet. Homerus Iliad. 5.

Τυδεύς τοι μικρὸς μὲν ἔην δέμας, ἀλλὰ μαχητής. hoc eſt,
Tydeus paruus erat, at bellator ſtrenuus armis.

Hinc Fabius Quintil. lib. 3. Interim confert admirationi multum etiam infirmitas, vt cum idem Tydea paruum, ſed bellatorem dicit fuiſſe: & Grammatici nominis etymon deducunt à τυτθὸν quod puſillum ſignificat ob corporis breuitatem. Statius Papinius de Tydeo,

Maior in exiguo regnabat corpore virtus.

Fuit autem Tydeus Oenei Aetolorum regis ex Peribœa filius qui Alcathoũ & Lycopea patrueles patri ſuo inſidiãtes in agro occidit, cũ patrono Melane, quẽ imprudenter vulnerauerat.

Tritogenes filius, non Tritogenia. 19

Παῖς μοι τριτογενὴς εἴη, μὴ τριτογένεια. id eſt,
Sit mihi tritogenes gnatus, non Tritogenia.

Adagium eſt deprecantis fœmineum imperium. Minerua maſcula virgo habebatur antiquitus & virile robur hominis addere credebatur. Decet autem fœminas magis demiſſas eſſe, vel viros imperioſos. Citatur à Suida. Poteſt referri etiã ad minoris impendij votum, quod optabilius ſit magnis ſumptibus, viri namque, niſi luxu eſſ æminentur, minore impenſa educuntur, quàm fœminæ & puellæ, illis ſæpe in cultũ & mundum muliebrem plus profundentibus, quàm ſit cenſus mariti: his verò delicias omnes quærentibus vt amatorem inueniant.

Rureſtris locuſta. 20

Ἀγροτικὸς μάντις, id eſt, Rureſtris vates aut locuſta, prouerbialiter dicitur, Suida teſte, de otioſo & reſide ſegni. Eſt autem μάντις locuſtæ genus tardum ægréque vadens, viridi corpore, è cuius inceſſu nonnulli curioſa vanitate, futurorum euentus captare ſoliti fuerant.

Ad genua venire. 21

Ad genua venire, prouerbiali ſpecie vſurpauit Procopius pro, perſum ire & ſuccumbere, loquens de Almandaro Perſia ſingularis in re bellica prudentia duce, libro primo belli Perſici, Nam annis quinquaginta, res Romanas ad genua venire compulit. Græce dicitur, τὰ δὲ ῥωμαίων πράγματα ἐς γόνυ ἔκλινε, vel ita, εἰς γόνυ καταβάλλειν. Sic enim Herodotus vſurpauit ἐς γόνυ βάλλειν, pro deiicere & peſſundare, in Erato his verbis, μετὰ δὲ ταῦτα ἡ ναυμαχίη [illegible] ἐς γόνυ τὴν πόλιν [illegible]. id eſt, Poſt hæc inſecutum nauale prælium ciuitatem ad genua deiecit. Chorus apud Aeſchylum in Perſis, Ἀσία δὲ χθὼν αἰνῶς ἐπὶ γόνυ κέκλιται. id eſt, Aſia grauiter ad genua depreſſa eſt.

Extibiatus ſenex. 22

Παρεξηυλημένος, quaſi extibiatum dicas, vocatus ſenex inutilis rerum adminiſtrationi, teſte Euſtathio Iliados penultimo, nam in codice Romæ excuſo perperam ſcribitur παρεξηυλημένος, metaphora ſumpta à linguis tibiarum longo vſu detritis ac propterea ineptis ad vſum. Euphronius παρεξηυλημένον νοῦν exponit ingenium ſegne & hebes, cuius vigor præ ſenio retuſus ſit & debilitatus: nam tibiarum linguas attritas ἐξηυλῆσθαι dicunt Græci, quum iam edendo ſono ineptiores redditæ fuerint. Ariſtophanes,

Οὐδ' ἄνθρωποι, ἀλλὰ κωφοὶ καὶ παρεξηυλημένοι. id eſt,
Nihil homines, ſed mutos & extibiatos.

Syneſius in Dione, οἷς ἐξηυλημένοι τὰ ὦτα, παραμένει τις ἠχὼ καὶ πεπαυμένου τοῦ μέλους. id eſt, Quibus extibiatæ ſunt aures, his obſeruatur echo quædam, finito etiamnum cantu. Vbi extibiatas aures vocat multa aſſuetudine extritas. Heſychius ἐξηυλημένον interpretatur inutile & ineptum, à tibiis quæ diu multumque peritiæ ἐξηυλῆσθαι vocantur, quòd edendo concentui aptæ minime ſint. Idem ferè annotat Etymol. author.

Coquus male condiens. 23

Μάγειρος πονηρῶς ἀρτύων. id eſt, Coquus malè condiens, prouerbiali tropo dicitur, homo eruditus. Sed qui inſcite & perperam pronunciat, breues ſyllabas producens, longas extenuans, quod vitium Gallicæ nationi ita proprium eſt, vt vix maximo ſtudio & Demoſthenico quodam labore, eluctari ac dediſcere queant: olim etiam Cappadocum genti familiare. Philoſtratus in Pauſania Cæſarienſi ſophiſta, [illegible] ὅθεν ἐκάλουν αὐτὸν οἱ πολλοὶ μάγειρον πολυτελῆ ὄψα πονηρῶς ἀρτύοντα. hoc eſt, Cappadocum more conſonantes collidens, longáque breuians, & breuia producens, qua de cauſa vulgo nominabatur coquus, opipara fercula imperite cõdiens. Dictũ eſt & à Sophocle prouerbialiter illud,

Ἐγὼ μάγειρος ἀρτύσω σοφῶς,

Ego vt coquus peritè condiam. Quo licebit vti, quum quid rectè curaturos nos aut turbas compoſituros ſignificabimus. Huc adſcribendum eſt & illud Theopompi apud Athenæum, πολλοὶ μὲν ἀρτυμάτων μέδιμνοι. id eſt, Multi medimni conditurarum. Multiformis eſt condiendæ dictionis ratio, multiplex & difformis ſtylus, magiſque varius quàm Proteus ille Ægyptius, qui nunc in aquam diffluebat, nunc igne flagrabat, nunc in arborem aſſurgebat, rurſus repebat vt draco, mox leoninam feritatem induebat, iterum ex maculoſo pardo, ſpumeus aper excandeſcebat.

Hippocratis liberis cedit. 24

Τοῖς Ἱπποκράτους υἱέσιν εἴκειν, id eſt, Hippocratis liberis cedere prouerbialiter dicitur de inepto & ſtolidi ingenij homine. Ariſtophanes in Nubibus,

Τοῖς Ἱπποκράτους υἱέσιν εἴξεις. id eſt,
Hippocratis prolibus locum dabis.

Traducuntur in Comœdiis Hippocratis liberi vt rudes & indocti ſtipites, ac hebeti ingenio, ὕοδες denique, vnde Eupolis Comicus in fabula quam Δῆμοι inſcripſit,

Ἱπποκράτους δὲ παῖδες ἐμβόλιμοί τινες,
Βληχητὰ τέκνα, κοὐδαμῶς τοῦ 'ν τρόπου. id eſt,
Sunt liberi Hippocratis nothi, inſititij:
Pecudes balantes, moribus nullis bonis.

Meminit & Galenus in libello, quòd Animi mores corporis temperamento reſpondeant, Ἱπποκράτους, inquit, υἱοῖς [illegible] οἱ κωμικοὶ διὰ τὴν ἄμετρον θερμότητα. id eſt, Hippocratis filios ſtultitiæ nomine rident Comici ob immoderatum calorem. Indoctum itaque & ſtupidum, Hippocratis liberis vecordia cedere dicemus.

Habenas iniicere. 25

Habenas iniicere & laxare, vtraque lingua prouerbiali figura effertur, illud pro cõpeſcere ac impetum ſiſtere, hoc pro indulgere & permittere libertatem. Euripides,

Οὐ γὰρ ποτ' ἄνδρα τὸν σοφὸν γυναικὶ χρὴ
Δοῦναι χαλινούς, οὐδ' ἀφεῖν' ἐᾶν κρατεῖν. id eſt,
Iniicere frænos coniugi haud virum decet
Catum, nec imperium illi laxando dare.

Philoſtra. in Polemone, [illegible] τῷ λόγῳ, id eſt, Frenum orationi iniectũ eſt. Idem in Antæo, ἐμβέβληκέ τι [illegible] τῷ θυμῷ.
id eſt,

id eſt, iræ frænum iniecit. Idem in Dione, *οἷον ἵππων ὕβριν χαλινῷ καταρτύων μᾶλλον ἢ μάστιγι*. id eſt, Vibium ferociam non ſecus quam equorum, habena moderatus potius quam ſcutica. Gregorij preſbyteri, *μικρὸν ἐπισχὼν ἀναχαιτίσω τὸν λόγον*, id eſt, Paululum ſiſtens reuocabo orationem quibuſdam velut habenis. Plutarchus in Lycurgo de Lacedæmoniorum inſtitutis loquens, *ὀλιγαρχίαν ὁρῶν ἔτι σφριγῶσαν, οἷον ἐμβαλεῖν αὐτῇ ψάλιον τὴν τῶν ἐφόρων δύναμιν*. id eſt, Animaduerſo in quantam inſolentiam aſſurgeret oligarchia, velut habenas illi iniecisse, Cenſorum (quos Ephoros quaſi inſpectores nominant) poteſtatem. quæ verba ex Platone De legibus tertio deſumpta ſunt. Simocatus, *μετρίοις χαλινοῖς τὰ φρονήματα*, id eſt, Faſtum atque inſolentiam mediocritate non frenat. Atque iſta quidem prioris loquendi formulæ exempla ſunto: poſterioris hæc, Philoſtratus in Proclo, *πάσας ἀφεὶς ἡνίας* i. Omnes habenas laxās, Nazianzenus *ὅλας ἐφεὶς τὰς ἡνίας* id eſt, Omnes habenas permittēs. Plutarchus in Numa, *τῷ δήμῳ τὰς ἡνίας ἀνείς*, id eſt, populo habenas indulgens, ita Virgilius Æneid. 12.

Iratamque omnes effundit habenas.

Huc ſpectant illæ phraſes. Nazianzenus in Apologetico, *οἱ μὲν δέονται κέντρων, οἱ δὲ χαλινῶν, οἱ μὲν γὰρ ἀργοὶ τυγχάνοντες καὶ δυσκίνητοι πρὸς τὸ καλὸν, οὓς τῇ πληγῇ τοῦ λόγου διεγερτέον, οἱ δὲ θερμότεροι τοῦ μετρίου τῷ πνεύματι, καὶ δυσκάθεκτοι ταῖς ὁρμαῖς* id eſt, Illi calcarib' opus habent, iſti habenis, ſunt enim nonnulli ſegnes & ad capeſſendam honeſtatem pigri, qui rationis ſcutica excitandi ſunt, alij rurſus immodice feruidi propoſitum vrgent. Philoſtratus in Ruſo, *δεῖ γὰρ τοῖς μὲν λεγομένοις ἡνίας, τοῖς δὲ σιωπωμένοις κέντρου*. id eſt, Oportet dicendis frenum inijcere, tacendis calcar ſubdere. Denique Habenæ metaphorice pro imperio & moderamine accipiuntur. Cydonius Theſſalonicenſis in oratione de mortis contemptu, *τὸν παρ' ἐκείνου χαλινὸν ἀποσείσαι*. id eſt, deſpuentes rationis habenas. Nazianzenus in Stelliteut *ἥκιστα λόγου πειθόμενοι χαλινοῖς*. id eſt, Minime obtemperare rationis habenis. Petronius Arbiter de eo, qui ſeruitutem exuit alicui magiſterio addictus

Mox & Socratico plenus grege mutet habenas

Liber, & ingentis quatiat Demoſthenis arma.

Vbi innuit philoſophicis ſcriptis imbutum optimè applicaturum ſe ad oratoriam artem. Chorus apud Æſchylum in Agamemnone, ſublatis è medio Aegiſtho & Clytemnæſtra, *μέγαν*, inquit, *ἀφεῖσθαι ψάλιον οἴκοις*, hoc eſt, magno & moleſto domus freno ablato liberata ſum. Nazianzenus *τοῖς ἐπιεικεστέροις δοῦναι τὴν ἐξουσίαν*, dixit, pro, doctioribus arbitrium ſtatuendi permittere. Aeſchylus rebellem imperium detractantem & ſalubribus conſilijs non acquieſcentem, equino pullo habenas reſpuenti comparat, ibi, *δακὼν δὲ στόμιον ὡς νεοζυγὴς πῶλος βιάζῃ καὶ πρὸς ἡνίας μάχῃ* id eſt, Mordens lupatum, ceu iugum ferre inſolens Pulius, rebellas, nec frenis obtemperas.

Achilleum votum. 26

Ἀχίλλειος ἀρὰ, id eſt, Achilleum votum, prouerbialiter dicitur à Budæo, incomparabili huius ſeculi ornamento, votum efficax, quo ad innocentiæ faciendam fidem, noſtri deſiderium ingratis obrepere precamur: ita enim ſonant eius verba. Quibuſdam fortaſſe paulo vehementioris animi ſuaue nonnunquam fuit Achillei (quod aiunt) voti compotes ſe videre: quod votum Furius Camillus Liuiano elogio nobilis Imperator concepiſſe aut etiam nuncupaſſe dicitur. Is namque poſt res fœliciſsime geſtas (ſempiterna præclaræ virtutis comite inuidia) in exilium abiens, precatus eſt à dijs immortalibus, vt ſi innoxio ſibi ea iniuria fieret, primo quoque tempore deſiderium ſui ingratæ ciuitati facerent, vt lib. quinto primæ Decadis Liuius ſcribit. Achillis votum eiuſmodi memorat Iliados primo Homerus, vbi ad Agamemnonem conuerſus,

Ἦ ποτ' Ἀχιλλῆος ποθὴ ἵξεται υἷας Ἀχαιῶν. id eſt,

Graiugenas deſiderium olim tanget Achillis,

Accitis quum te nequeunte occurrere rebus,

Hectoreum Danaos ferrum conſumet multos.

Agnoſco, proh dolor, non ſine grauiſsimo vulneris recrudeſcentis ſenſu, tuum nobiliſsime Henrice Surrene, Achilleum votum, tibi exitiale, nobis etiam luctuoſum, quum circumuentus fraudulentia maliquæ exempli conſpiratione nonnullorum Senatus tunc principum, in tuum caput & principis familię perniciem coniuratorum, capitis iam tum antequam accuſareris, reus, inexhauſtum illum eloquentiæ primariæ fontem, nihil innocentiæ tuæ profuturum inaniter conſumpſiſti. Nam quum cœtus ille coniuratus Vulcaniis operis contarcinaſſet per menſes aliquot cautas vere futiles opprimendæ tuæ innocentiæ, aggreſſus es ex improuiſo præmeditato diluere & euidentibus documentis confutare contextas ſutelas, ſed fruſtra ſurdis auribus occinens, in modum fluctuum littori obſtrepentium, corruptis ac deprauatis iudicum (quorum pleri que noui homines vetuſtæ nobilitati inuidebant) arbitriis. Obtendebantur machinæ & tanquam helepoles quædam te expugnaturæ, cauſæ aliquot vanæ primò picta imago tui, quam pictores pro arbitrio quidlibet audentes, columnæ innixam, ad exprimendum aptius corporis heroici filum depinxerant: deinde adiecta effigiei pauca generis inſignia, antiquitatem regij ſtemmatis teſtantia: adhæc ſymbolum, ſat ſupereſt, quo plura ſupereſſe docebatur: denique propugnacula tria fictitia, quæ tu ttique tri horti ornamenta, architecti induſtria eſſe volueras, non opprimendæ, vicinæ vrbis (quod præclari mendaciorum architecti fingebant) parata munimina, nimis imbecillia. Aderant delatores impudentiſſimi, alter rubida puſtuloſáque facie notiſſimus, alter gibberoſo dorſo clitellarijs iumentis ſimilis, vterque tibi deuinctiſſimus, & beneficijs cumulatus, hic è foribus, ille etiam à turca, in quam multo antè fuiſſet actus, illuſtriſſimi tui parentis ope liberatus. Neque defuit his (inauditum dictúque turpe flagitium) tuus ſuccenturiator, primarius regni arbiter, in ea actione præcipuus iudex, qui virulento ore tuæ, Surrene, calamitati inſultaret, crabronicum illud frequenter ingeminans, Supereſſe ſibi quo Surrenum pungeret aculeo. Neque vero defuerat & tuæ innocentiæ patrocinium etiam ab aliis, ſed quum vnus & alter conſilij rationem reddituri factique excuſationē expoſituri, & de tuo capite periculum depulturi, ora recluderent, illico regni Cancellarius truci vultu, & atrociore etiam voce cœpit intonare illud quæſitoris more, Et quis tandem obloquitur Regi? quo ceu tonitruo quodam perculſę pauidæ mentes, conticuerunt. Is tuus erat genius, vt omnibus eſſes charus, tam exteris, quam popularibus. Erat tibi heroicum corporis filum, ingenium velox & expromptum, memoria inexhauſta planeque Mithridatica, ſermo ab ipſis Gratiis effictus, linguarum multiplex cognitio, vernacula lingua credebaris vtrumque & Tullium & Maronem æquare, ne dicam ſuperare. Ad iſtas dotes accedebat & beneficiorum in regnum longa catena, inter quę non poſtremum fuit, quòd Henrico regi attini, & qui tibi per fontis lauacrum renato nomen impoſuerat, præclaram operam militiæ præſtiteras, Geſſoriacum à Gallicis incurſibus fortiter defenderas, portum hoſtium iniuriis obnoxium, & nauium ſtationi malè tutum egregio opere munieras. Quid dicam nobilitatem antiquiſſimam minimeque fucoſis imaginibus innixam, cui etiam cœlum ipſum atteſtatum fuiſſe noui? (nec enim dubiū eſt altiſſimæ cuiuſque & nobiliſſimæ ſtirpis magnam cum cœlo cognationem eſſe) Documento eſſe poſſunt prodigia, quæ tuam tuique generis ruinam præceſſerant, inter quæ duo fuerunt memorabilia, primum fax ignea, quæ tribus ante ſolis occaſum horis longiſſimo tractu per auras delata, & ad equitantis genitoris tui dextram cubitali interuallo in humū impacta diſtabuit: Alterum fuit quercus bifida in duos à radice truncos aſſurgens, qui terminus notiſſimus in colliminio veſtræ ditiunculæ ſtabat, ea de cœlo tacta conflagrauit, altero trunco in virilis ſtaturæ altitudinem ſuperſtite, altero etiam humo tenus aboſito: iſte patris in ſeptennium (pedes enim ſeptem ſtaturæ viri aſſignantur) captiuitatem bonis & facultatibus omnibus exuti portendebat, hic tuum interitum in humum abituri. Cæterum nil profuit cauſas vaniſſimas, quibus affectati regni arceſſebaris, diſertiſſima oratione, quamuis impræmeditata, diluiſſe. nil profuit confuta mendacia ſcopiſque diſſolutis minus cohærentia, tametſi non vno menſe fabricata retexiſſe: nil profuit benefacta maiorum, regalis affinitatis cognationiſque iura, intemeratam à ſexcentis annis generis longiſſimo ordine integritatem, captorum Regum trophæa recenſuiſſe, clypeum, non illum Argolicum, qui turrito ambitu inſigniebatur, ſed centenis & amplius clariſſimarum familiarum inſignibus illuſtrem explicuiſſe. Verum vt à diuerticulo ad inſtitutum reuertar, quum diſertiſsima oratione & argumentis euidentibus, innocentiam tutari tuam inſtitiſſes, neque tamen vel ea te vel beneficiorum enumerata multitudine, vel recenſita ſtirpis longiſſima ſerie, quicquam proficere te, ſex prope horarum clepſydra inaniter conſumpta, ſenſiſſes, ſed potius nebulonis (qui è ſummis vitæ ſordibus ad Heraldici nominis primum faſtigium creuerat) verbis plus fidei tribui, quàm Heroicæ tuæ authoritati, animaduertiſſes, veluti concepto quodam vitæ tædio, eo tandem erupit tibi oratio, & quidem (ſi fas eſt dicere) fatidica, vt dictares te nunc quidem inſontem abripi, ſed paucis pòſt annis deſiderium tui fruſtra flagitaturam patriam, & quantumuis deturbatam profligatámque nunc ſtirpem, lætis viuiradicibus repullulaturam, eorum aliquot qui ſuæ nunc vitæ illuderent, oppreſsis ceruicibus. Id quod euenit, votúmque Achilleū comprobauit Deus, nam quoties te turbulentis tempeſtatibus concuſſa patria deſiderauit, quoties illa inteſtinis principum virorum, regnum alterno ſanguine mercantium, diſsidijs in nihilum pene redacta, te Camillo quopiam indiguerit, quid attinet dicere? Certe præuideras, non multis pòſt annis, beneficio immortali inuictiſsimę Reginæ Mariæ, ſobolem tuam, auo illuſtriſsimo in ditionem ſuam repoſito, ſucceſſuram, dignitatiſque priſtinæ & loco reſtitutum iri, illorum pleriſque ante diē à iuſtiſsima vindice Nemeſi conſumptis.

Nubem ſummouere. 27

Νέφος περιαιρεῖν, id eſt, Nubem tollere prouerbii ſpecie dici-

tur qui rebus obſcuris lucem addit & perſpicuitatem. Iulianus ſophiſta in libro quem Philonem inſcripſit, ἣν αἰθρίᾳ ἔδειξα καὶ ἐξεκάλυψα μόνος καὶ πρῶτος ἐπισκοτοῦσαν νέφος παρέωσα καὶ ἐξέβαλον. id eſt, Eam aperto cœlo oſtendi & retexi ſolus, & primus opacam nubem diſpuli atque ſummoui. Proclus Conſtantinopol. epiſcopus de fide, τῇ οἰκείᾳ αὐγῇ τὴν ἀχλὺν τῶν αἰσθήσεων ἀπελαύνουσα, id eſt, ſuo iubare caliginem ſenſuum abigens. Olympiodorus, Φιλοσοφία τὸ τῆς Ὁμηρικῆς Ἀθηνᾶς ποιεῖ ἀχλὺν ἀποσκεδαννῦσα, id eſt, Philoſophia facit id quod Homerica Pallas, nubem diſpellens. Non abludit hinc illud ex Epigrammatum libro tertio,

Φέγγος μὲν ξυνετοῖς, ἀξυνέτοις δ' ἔρεβος. id eſt,
Vt doctis lumen, ſic erebus rudibus.

Alio ſenſu dixit Anaxandrides Comicus διασκεδᾶν τὸ νέφος τοῦ μετώπου. id eſt, diſcutere frontis nubilum, pro, triſtitiam abigere lætumque vultum inducere, vbi ait,

Διασκεδάσατε τὸ πρόσθεν ἐπὸν νέφος ἀπὸ τοῦ προσώπου, id eſt,
Quin fronti inhærentem nunc nubem pellite.

Philoſtratus Iunior ſupercilium nubilum, pro triſti dixit, græcè ξυννεφῆ ὀφρύν.

Euripides in Hippolyto de Phædra,

Στυγνὸν δ' ὀφρύων νέφος αὐξάνεται.

Triſtiſque frontis augeſcit nubes. Simili modo dictum eſt illud ab Horatio, Deme ſupercilio nubem. & illud Iuuenalis, Remora Erroris nebula. Neque alienum hinc eſt illud Philoſtrati, ὑποψίαι γνώμης ἀχλὺς καὶ δεσμὰ γλώττης. id eſt, Suſpiciones ſunt ingenij nubes & linguæ vincula. & illud Ariſtidæ oratoris, ταῦθ' ὥσπερ νέφος ἢ σκότος μέγα ἐπιπροσθεῖ πᾶσι τοῖς ἀγαθοῖς τῆς παιδείας καλοῖς. id eſt, illa tanquam nubes quæpiam aut atra caligo tenebras offundunt eruditionis bonis.

Vter faſtus plenus. 28

De turgido & inflato homine. In hominem faſtu turgidum & ſupercilio ſum, elegans eſt dicterium prouerbiale Timonis Phliaſij, qui Philoſophorum arrogantiam mordaci opere, quod à ſe Σίλλους inſcripſit, conuellit atque exagitat. Κενεῆς οἰήσιος ἔμπλεος ἀσκός. id eſt, Vter, quem impleuit opinio vana. Quadrabit & in ſui ingenij hominem, qui ſuo ſenſu, iuxta Paulum, abundat, nec a concepta opinione facile reſilit. Verſus eius hi ſunt,

Τίς γὰρ ἐρίδα τε καὶ φιλοχρήματοι πλάνητες,
Ἀσκοὶ κενεῆς οἰήσιος ἔμπλεοι ἀσκοί. id eſt,
Quæ vos ſeducunt rixæ, vel qui blaterones?
Ah ventoſi vtres, quos implet opinio inanis.

Huc pertinet illud Syneſij in epiſtola ad Herculianum, οἳ φύσει ἐμπλασθέντες ὑπ' ἀσκοῦ θεῖα δόγματα. id eſt, Qui ventoſo folle inflati, diuina decreta conſpurcarunt. idem in libro De prouidentia, φύσας δίκην ἐμπλέως τὴν βασιλείαν καραδοκῶν, id eſt, Follis in modum vento pleni, imperium expectabãt. Eunapius Sardianus, ἐπειράθην δὲ καὶ αὐτὸς πολλάκις τῶν κενῶν φυσήματι ἀνευ τοῦ πνεύματος ἀναπλεομένων. hoc eſt, Feci & ego aliquoties ſtulti periculum, qui inani flatu abſque ingenio tumebat. Epicharmus Comicus, φύσει ἄνθρωποι ἀσκοὶ πεφυσημένοι. id eſt, Homines natura ſunt vtres vento diſtenti.

Darij opes. 29

Immenſæ diuitiæ. Δαρείου πλοῦτος, id eſt, Darij opes, de immenſis diuitiis prouerbialiter effertur. Syneſius libro De regno, Πλοῦτον συνθεμένους ὑπὲρ τὸν πάλαι Δαρεῖον. id eſt, Opum cumuli maiores quam Darius ille vetus poſſederit. Huc ſpectat & illa Cratetis hyperbole in epiſtolis, πλουσιώτεροι τῶν τὰ Καρχηδονίων φρονούντων, id eſt, Ditiores iis qui Carthaginenſium rebus ſtudent.

Sinopiſſare. 30

Σινωπίζειν, Sinopiſſare prouerbialiter effertur de iis qui præſe ferunt quod reuera non ſunt, tractum à moribus Sinopes ſcorti, comœdiis Anaxilai & Amphidis olim nobilitati, quæ cum anus eſſet, fuci, & purpuriſſi tectorio pro formoſiſſima ſeſe proſtituerit, vt in Rhetorico lexico annotatum eſt ab Harpocratione. Meminit huius & Demoſthenes. Herodorus in tertio de Perſonis Comicè traductis refert Sinopen meretricem cognomento dictam fuiſſe ἄβυδον antiphraſticè quaſi iuuenem & Beli antiqui diſſimilem, quum eſſet vetula: niſi malumus cum Suida ἄβυδον legere, à nota mollitiei qua Abydeni Miletum incolentes aſperſi fuerunt, teſte Stephano. Hypocritam ergo in propatulo ſanctulum, domi diſſolutum, ſub agnina pelle lupinum animum abſcondentem, σινωπίζειν dicemus, vtcunque Suidas ad petulantię meretriciæ ſignificationem hoc *Sinope meretrix.* transferat, quaſi verò non omnium in genere ſcortorum illud proprium ſit. Simili planè ratione προσκήνιον, id eſt, Proſceniũ dicimus quod foris ſpecioſum apparet, latente intus multa fœditate, quod ipſum quoque hypocritis conuenit, quo nomine vocitata fuit Nannium meretricula, teſte Antiphane, quę facie quidem venuſta quum eſſet, formam adiuuãtibus & verrucatis ſumptuoſiſque veſtibus vtebatur, nuda tamen mirè deformis viſebatur, vnde & comici cuiuſpiam de illa iocus memoratur probroſè illam nominantis ῥύπον ἠργυρωμένον, hoc eſt, bracteatas ſordes.

Molones. 31

Molon, homo dicitur ingenti corpore ſeu prægrandi ſtatura, vt apud Ariſtophanem exponit grammaticus Didymus Μόλων, inquit, ὁ μεγαλόσωμος, nec in breui ſtatura homuncionem competit. Locus eſt apud Ariſtophanem in Ranis, μικρός, ἡλίκος Μόλων, puſillus, quantus Molon, quod contrario ſenſu prolatum eſt pro ingenti, nam quum Bacchus vehementi amore perculſum ſe dicere vellet, Hercules interrogat, quantum ſit illius amoris incendium, his verbis, πόσος τις, id eſt, Quantus eſt amor? reſpondet ille per iocum, μικρός, ἡλίκος Μόλων, hoc eſt, exiguus, quantus fuerit Molon. Moliones qui & *Moliones.* Molionidæ filij Actoris, aut ſecundum alios Neptuni & Molliones, Eurytus & Cteatus, vaſta corporis mole fuiſſe perhibẽtur, quos Augiæ Elidis Regi auxiliares, diſpoſitis inſidiis oppreſſit Hercules, atque occidit, Pindaro teſte. Hos fabulæ monſtroſa forma bicorpores fuiſſe fingunt, coſtarũ tenus coalitos, ita vt vno cincto præcingerẽtur. Ibycus Melicus poeta fabulatur eos, ἅλικας ἰσοκεφάλους, ἑνιγυίους ἀμφοτέρους γεγαῶτας ἐν ὠέῳ ἀργυρέῳ, id eſt, Aequales, capitib pares, vnimembres, ex ouo argenticolore prognatos. Euſtathius Iliad. λ quaternos oculos totidémque manus pedéſque illis attributos à veteribus annotat: nonnulli etiam prodigioſius vtrique bina corpora aſſignant. Nazianzenus Μολιονίδας Molionidas pro concordi fratrum iugo non ſine prouerbij fuco extulit, ibi, οἱ Μολιονίδαι τὸ Ὁμηρικὸν θαῦμα, ὧν κοινωνία συμφορῶν ἥρμοσε. id eſt, Molionidæ ipſi, Homerici poematis miraculum, quos periculorum ſocietas coniunxit. ita fermè & Plutarchus in libello De fraterno amore, θαυμάζουσιν ὥσπερ τοὺς Μολιονίδας ἐκείνους συμφυεῖς τοῖς σώμασι γεγονέναι δοκοῦντας. id eſt, Mirantur non ſecus quam Molionidas illos, quos coalito corpore concretos fuiſſe exiſtimauit antiquitas.

Melanthio delicatior. 32

De helluone delicato luxuique dedito dici conueniet illud Athenæi rhetoris in Deipnoſophiſtis, κινναίστερος τοῦ Μελανθίου Melanthio magis delicatus, ſiue ad Melanthum inter procos Penelopes nobilem decoctorem adagij occaſio referenda eſt, cuius Homerus in Odyſſea meminit: ſiue ad Melanthium poetam Tragicum ὀψοφαγίᾳ inſignem, quem refert Clearchus voto exoptaſſe μακρὸν χηνὸς ὄρνιθος τράχηλον, hoc eſt, olorinum collum, quo ſic longiore ſpatio dapum ſenſu perfrueretur. Callias in Vinctis fabula Melanthij mollitiem infamem his verſibus notat,

Τίνι ἄρα τὸν Μελάνθιον τῷ γνώσομαι;
Οὓς ἂν μάλιστα λευκοπρώκτους ἴδῃς.
At qua nota Melanthios cognouero?
Quos albiculos maximè perſpexeris.

Vulpina lingua. 33

Κερδώ γλῶσσα. id eſt, Vulpina lingua, pro doloſa & ſimulatoria, à vulpis ingenio, quæ inter alia nomina etiam κερδὼ vocatur, vt annotat Nicandri interpres. Extat apud Callimachum Κερδοῖ σὺν γλώσσῃ. id eſt, cum vulpina lingua. Quin & à Nicandro κερδαλέη ἀλώπηξ, id eſt, vaſra & ſubdola vulpes, malitioſæ fraudis epitheto nominatur. Æſchynes à Demoſthene in oratione de Corona, κίναδος, id eſt, vulpes audit. & Solon Athenienſi populo exprobrat, quod vulpes imitentur, & earum veſtigiis inſiſtant.

Ὑμῶν δ' εἷς μὲν ἕκαστος ἀλώπεκος ἴχνεσι βαίνει. id eſt,
Quilibet è vobis vulpis veſtigia carpit.

Non eſt prætereundum hoc loco illud Pindari in Pythiis, ὀργαῖς ἀτενὲς ἀλωπέκων ἴκελοι. id eſt, Mordicus aſſimiles vulpium moribus. & apud eundem Meliſſus quidam μῆτιν ἀλώπηξ, id eſt, aſtuta vulpes dicitur. Quid quod fraudulentos & doloſos κιδαφίους vocari annotat Heſychius à voce κιδάφη, quæ vulpem ſignificat, vnde verbum κιδαφεύειν, pro vulpinari effertur. Apuleius quoque vulpinarium amaſionem nuncupat amatorem ſubdolum & fraudulenter agentẽ. Idem lib. de Magia Vulpionem vocauit veteratorem. Pindarus Pythiorum oda 2. ὀργαῖς ἀτενὲς ἀλωπέκων ἴκελοι, id eſt, impenſè vulpium moribus aſſimiles.

Multa noris quibus deum fallas. 34

Πολλὰ κεν εἰδείης οἷς τὸν θεὸν ἐξαπατήσαις, id eſt,
Multa ſcias, queis vel cæleſtia numina fallas.

Verſus adagialis in improbos planos & fraudulentos nebulones, qui inuenta ſemper noua excogitant, quibus prouincias exhauriãt & expilent, nunc ſubſidia, nunc decumationes prouentuum, nunc impoſita, nunc mutuationes, & id genus ſexcẽtas emungendæ pecuniæ tendiculas ingenioſe commenti.

Simone rapacior. 35

Σίμωνος ἁρπακτικώτερος. id eſt, Simone furacior, Parœmia citatur in Suidæ collectaneis in rapacem & aduncis vnguibus *Rapax & aduncis homo vnguibus.* hominem, aut ærarij expilatorem. Ariſtoph.

Ὅταν ἴδωσι Σίμωνα, λύκοι ἐξαίφνης ἐγένοντο. id eſt,
Vbi Simonem viderint, lupi confeſtim euadunt.

Innuit tam dextrũ fuiſſe furem Simonem, vt mali contagiũ

vel

vel inſpectatores illius ſolos, nedum illos qui cum ipſo commercium haberent, tranſiret, vt mox noua quadam metamorphoſi lupinam rapacitatem in mores reciperent. Fuit iſte Simon Sophiſta publicæ pecuniæ depeculator homo periurus, vnde alibi comicus miratur, cur ſi fulmen periuros feriat, non etiam Simonem iſtum percutiat, his verbis. [illegible]

Ex eodem lare. 36

Ex eodem principio. Ἐκ μιᾶς ἑστίας, id eſt, ex vno & eodem lare, prouerbiali figura dictum eſt a Syneſio, pro, eodem ex principio in lib. De prouidentia, [illegible], id eſt, vt ex eodem lare ortum habeant res tantopere diuerſæ, ſitq; vna duorum geminû radix. Ariſtides, [illegible], id eſt, communi generis lare, hoc eſt, origine. Ita accipiendum eſt illud quod in Aratæo commentario male redditum ſuſpicor, Sophron in Mimo, qui Nuncius inſcribitur, à veſta incipiens, omnes inuocant Iouem omnium principem: græcè arbitror eſſe ἀφ' ἑστίας, quod interpres communi vertendi ratione, à Veſta vertit, quum debuiſſet hoc pacto, Sophron in ipſo exordio à Iouis inuocatione auſpicatur, cauſam namque reddit cur Aratus operis ſui initium à Ioue ordiatur, neque enim Veſtæ illic fit mentio, quamuis ea vox Veſtam quoque Græcis ſignificet.

Γαλῆν γαλῆν ὁρῶ. 37

Prouerbiale ſcomma eſt in parum ſite pronunciantes, & quæ cætera intercipiantur non recte diſtinguentes, quod vitium multis familiare eſt, & in Homero illud ſuggillat ſæpius Euſtathius. Tractum eſt autem e Comico Stratride in fabula [illegible] vbi ſic inquit,

[illegible]

Ad verbum ita ſonat,

Quo quo, felem video, quo, per deos, felem tranquillitatē,

In Græcis vocibus aſſimilib. hæret omnis dicti gratia quarū altera γαλῆν felem aut muſtelam notat, altera γαλήνα, tranquillam ſeu ſerenam tempeſtatem: Latinus ſermo eam venerem aſſequi non poteſt. Originem vero ſumpſit ab Hegelocho hiſtrione, qui Oreſten Euripidis fabulam quum ageret, verſum illum Tragici,

Ἐκ κυμάτων γὰρ αὖθις αὖ γαλῆν ὁρῶ.

deficiēte ſpiritu, minus articulate diſtinguens ſynalœphen qua vocalis α abſorbetur, non γαλήνα, ſed γαλῆν viſus eſt auditoribus enunciaſſe, quamobrem Comici pleriq; huic verſui illuſerunt, inter quos & Sannyrion in Danae, his verbis.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] id eſt,
Quid factus optimè, ſubibo antrum cauum?
Muſtela quid ſi ſiam? at Tragicus illico
Me prodet hoſti Hegelochus alte clamitans,
E fluctibus muſtelam rurſus conſpicor.

Alioqui Euripidis verſus muſtelæ non meminit, ſed metaphorice loquitur de commutatione fortunæ in melius, ad modum naucleri, qui poſt tempeſtatem, ſerenum cœlum proſpicit.

Polypus ſcopulo affixus. 38

Πετρόφυτος πολύπους, id eſt, Affixus ſcopulo Polypus, prouerbio dici poteſt qui ita affixus & deditus alicui ſtudio aut rei adhæret, vt nullis inde machinis diuelli queat. Menander Byzantius qui Agathij hiſtoriæ ſuam ſubtexuit, de Sapiro fortiſſimo milite, [illegible], id eſt, Propugnaculo manus iniiciens, vt Polypus cirros ſuos inexplicabiles. Nazianzenus in Monodia Baſilij, [illegible], id eſt, Accidit mihi id quod Polypis vſuuenit, quorum flagellis ſaxa adhærent, ſi nido eos auellere tentaueris. Et in libro Carminum,

[illegible] id eſt,
Hærentem polypum crinali corpore ſaxis.

Trāſferri poteſt ad ſtudioſum ita libris addictū, vt vix ſomni voluptas, aut cibi neceſſitas ſtudium interpellare queat, quod de Ioanne Pico Mirandulano Comite memoratur, cui rarum aliquem codicem in bibliothecis nacto miniſtri cibum & neceſſaria ad eum ipſum locum adferre cogebantur, vt ne interim dum cibum caperet otiarentur oculi: poteſt & in amatorem quadrare amoris caſſibus irretitum, cuius animus (iuxta Plautum) adhæret affixus clauo cupidinis.

Scapha lignea. 39

Ξυλοκύμβη, quaſi ligneam ſcapham dicas, prouerbiali ſcōmate dicitur fœmina, in qua nec reſidet forma, nec corporis menſuratum filum aut proportio reſpondet, ſtupida vt lignum, inconcinna vt cymba. Annotatum à me fuit de hac voce etiam olim in Lexico per me multis dictionum chiliadibus locupletato ex Euſtathio.

Glomerare inglomerabilia. 40

Cōiungere quæ nexum fugiunt. Κλώθειν τὰ ἀσύγκλωστα, id eſt, Conglomerare inglomerabilia, Prouerbio dicitur quando paramus coniungere quæ nexum omnem fugiunt, & quæ numeris ferè omnibus à ſe mutuo diſſona ſunt. Syneſius vtitur in prolixa epiſtola declamationis vicem implente contra Andronicum, [illegible], id eſt, Politicam adminiſtrationem ſacerdotij muneri coniungere, idem eſt, quod conglomerare quæ conglomerari nequeunt. Vult enim diuerſiſſimas & ex diametro pugnantes adminiſtrationes, ciuilem & Sacerdotalem, quamuis prior ætas eoſdem habuerit & ſacerdotes & populi controuerſiarum arbitros, quippe quum & Ægypti & Hebræorum natio diutiſſime ſub ſacerdotum imperio vixerint, ſed poſteaquam diuinum munus humanorum affectuum libidini obnoxium eſſe cœpit, conſultò Deus vtrunque vitæ genus diſpeſcuit, vt alterum ſacris operaretur, alterum obtineret ius principatus. Nimirum ſacerdotes ſibi addictos voluit, at principes mundo mancipauit, vt illi precibus aſſiduis inſiſterent, hi negotiis præfecti turbas liteſque componerent, vtrique verò æqui boniq; rationem ob oculos haberent. Sumpta metaphora a textricibus aut filatricibus. Cyrillus Alexandrinus in epiſtola quadam apud Nicephorum Calliſtum ſcribit, quum ſacerdotalis functio à populari adminiſtratione ſeparata ſit, non oportere miſceri ea quæ miſtionem reſpuunt, Græcè eſt, μὴ μιγνύειν τὰ ἄμικτα.

Sirenibus ad perſuadendum aptior. 41

De efficaci eloquentia. Σειρήνων πιθανώτερος, id eſt, ad perſuadēdum quàm Sirenes magis appoſitus, Hyperbole parœmiaca de efficaci eloquētia. Achilles Alexandrinus in lib. ſexto de amoribus Clitophontis & Leucippes de Calumnia loquens, [illegible], id eſt, Calumnia enſe acutior, igne ardentior, & Sirenibus eſt ad ſuadelam potentior. Quin & σειρήν, id eſt, Siren pro illecebra & dicendi vi ponitur non abſque prouerbij ſpecie. Heliodorus lib. 1. [illegible], id eſt, Verbis tanquam a Sirene quapiam delinitus. Damaſcius Syrus, [illegible], id eſt, Inſtillans illorum animis inſuperabilem verborum vim & pellaciſſimam eloquentiæ Sirenē. Philoſtratus in Iſocrate, [illegible], id eſt, Siren Iſocratis linguæ inſidens. Syneſius, [illegible], id eſt, Præſens me traxeras dulci verborum Sirene. Pauſanias in Atticis. Sophoclem tragicum νέαν σειρῆνα, hoc eſt, nouam Sirenē nominat, cauſámque adſcribens addit, [illegible], id eſt, Conſueuerunt etiamnum hodie illecebras poematum ac verborum pellacias, ſirenibus aſſimilare. Tale eſt illud Heliodori libro quinto, [illegible], id eſt, vſqueadeo illecebroſa erat & faſtidij omnis expers. Sirenas Acheloi & Steropes Amythaonis filiæ aut Terpſichores Muſæ filias fabulātur fuiſſe: alij prognatas e ſanguine manante à cornu Acheloi quod Hercules in lucta confregerat, volunt earum nomina Aglaophene & Thelxiepia. Lycophron tres ponit, Parthenopen, Ligeam, & Leucoſiam. Verior hiſtoria eſt, Sirenas pſaltrias fuiſſe & meretriculas hoſpitum illices, propter cantus ſuauitatem, quo nomine etiam captos alienabant à reditus memoria, obliuionem quandam patriæ rerúmque ſuarum illis conciliantes: vnde & κηληδόνας eas nominat Pindarus, quod illecebris quibuſdam mulcerent aduenas & ineſcarent, præ voluptate reddentes eos immemores cibi, eáque ratione ad marcorem illos deducentes. Hinc Martialis lib. 3.

Sirenas hilarem nauigantium pœnam,
Blandaſque mortes, gaudiúmque crudele,
Quas nemo quondam deſerebat auditas.

Sunt qui non ſcorta eas ſed perpetuæ virginitatis cultrices fuiſſe dicant, qua de cauſa inuiſæ fuerint Veneri, & huius opera in aues mutatæ. Plura de Sirenibus legas apud Euſtathium Iliados duodecimo. Syneſius in epiſtola ad Herculianum Sirenas allegoricè voluptates exponit, [illegible], id eſt, Audiui doctum virum qui fabulam allegoricè exponeret, Sirenas enim denotare voluptates quæ delinitos & ſuauitate ea captos, paulo poſt interimunt. Ælianus ſophiſta, [illegible], id eſt, Poetis namque Sirenas (vt equidem exiſtimo) comminiſcitur eſſe fœdas voluptates.

Atlanticum mare cotyla exorbere. 42

De re impoſſibili. De re impoſſibili aut etiam ſupra modum difficili hyperbolicè dictum eſt a Simocato in epiſtolis, [illegible], id eſt, Valde operoſum & difficilius quam ſit repurgare Augiæ ſterquilinium, aut quàm ſit Atlanticum mare totum cotyla exorbere. Eſt autem cotyla menſuræ genus ſex

cyathos capiens, de qua Rhemnius Fannius ita,

At Cotylas, quas, ſi placeat, dixiſſe licebit
Heminas, recipit geminas [illegible] ſextarius vnus.

Iuſiurandum emplaſtrum debiti. 43

Venuſtè dictum eſt à Mimographo Laberio, in mimo quem inſcripſit Alexād[illegible], & dignum quod in prouerbiorum claſſem referatur, eoque magis, quod Mimi parœmiis affines ſunt: eius verba vt ab Aul. Gellio adducta ſunt lib. 16. alicubi ſunt.

Quid eſt iuſiurandum? emplaſtrum æris alieni.

Tametſi maiores noſtri nullum arctius ad aſtringendam fidem iureiurando vinculum eſſe voluerint, haud ſcio tamen quo malo genio in cauſſias & tendiculas conuerſum illud ſit, ſpecioſum fallendi fit velamentum [illegible]: nam vt æris alieni, quod creditori debetur, nexum fugiamus & creditorem ſatiſdari ſibi inſtantem placemus, nullum aptius eſt remediū, quam ſi religioſa iuſiurandi aſſertione polliceamur nos illi propediem perſoluturos: vbi ſtatus aduenerit dies, iuratiſſimos [illegible], qui aliena debita loquantur, quibus vbi primum fuerit ſatisfactum, e veſtigio cum pecunia [illegible] nobis vt una dehiſcat. Sic creditorem [illegible] iurandi ſacramento tanquam emplaſtro [illegible] creditoris ſtomachum comprimimus. Cognata huic eſt ſententia Simocati in epiſtol.

[illegible] id eſt,
Iuſiurandum [illegible].

Aduerſo æſtu. 44

Ἀνὰ ῥοῦν χωρεῖν, id eſt, Aduerſo æſtu ſuccedere, adagium eſt planè diuerſum ab illo, κατὰ ῥοῦν φέρεσθαι, id eſt, Secundo vel prono æſtu ferri, quod de iis effertur, quibus proſperè in vita cuncta eueniunt, à metaphora decurrentis aquæ, non ſtantis æqualitate ſuperficiei: illud verò de his dicitur qui ex ampliſſimis fortunis deiecti ad egeſtatem redeguntur. Citatur ab Euſtathio Od. [illegible], ita Plautus in Aſinaria, Quàm magis te in altum capeſſis, tam æſtus te in portum refert. Altero vſus eſt Ariſtides ibi, ἀλλά με [illegible] κατὰ ῥοῦν [illegible] τοῦ λόγου φερόμενον, id eſt, Impetus orationis veluti prono æſtu me arripuit.

Thyeſtæa cœna. 45

Cruentum epulum.

Θυέστεια δεῖπνα, i. Thyeſtæa menſa, aut cœna, pro immiti & cruento epulo ponitur. Athenagoras lib. De mortuorum reſurrectione, καὶ τὰ Θυέστεια δεῖπνα, id eſt, & Tragicas Thyeſtæ epulas. Euſebius libro quinto eccleſ. hiſt. in epiſtola Gallicanorum Chriſtianorum, quæ eſt de martyribus in Gallia necatis, καὶ κατεψεύσαντο ἡμῶν Θυέστεια δεῖπνα καὶ Οἰδιποδείους μίξεις, id eſt, Mentiti ſunt de nobis Thyeſtæas cœnas, & Oedipodios inceſtus nobis obiicientes. Oppianus Cilix in Cynegeticon tertio, de onagro loquens teſtes ſui catuli abſumente, conqueritur de natura, quæ non homines tantum in pignora [illegible] exemplo armauerit, verumetiam beſtias eadem immanitate imbuerit ſic inquiens.

[illegible] hoc eſt,
Appoſuitque feris epulum ferale Thyeſtæ.

Philon in oratione de diuinum imprecationibus, [illegible], id eſt, Execrandæ dapes Thyeſtæi liberi inter grauiſſimas calamitates adnumeratæ. Martialis lib. primo,

Qui ſcribit prandia ſæui
Tereos aut cœnam crude Thyeſta tuam. & lib. 5.
Fugerit an Phœbus menſas cœnámque Thyeſtæ
Ignoro, fugimus nos Ligurine tuam.

Nota eſt fabula de Thyeſte Pelopis filio, cui Atreus frater epulandos ſuos ipſius liberos appoſuit, quorum nomina prodit Euripidis ſcholiaſtes eſſe, Aglaum, Orchomenum, & Caleum. Poterit meo quidem iudicio non malè transferri ad crudele ſpectaculum, quod oculi abhorreant (quemadmodum in illo parricidio ſol vultum texiſſe dicitur) cuiuſmodi ſuperiore triennio Aſia vidit, quum ſuperbiſſimus Turcarum rex, fracta filiorum natu maximo gula, minimum omnium ſed ingenij dotibus longè maximum euocauit, vt fratrē è Perſide reduci gratularetur, nimirum quid aliud iſte, quàm ad Thyeſteam cœnam inuitatus, immaniſſimam fratris germani necem ab impio & ſcelerato genitore perpetratam ſpectauit, vindice Nemeſi haud inultus, quippe cum patrem eodem ferè temporis momento duobus filiis orbatum, altero necari iuſſo, altero ferrum vltro in vitalia diſtringēte, diræ vltrices mente emotum reddiderint, ac pro Thyeſtæo ſpectaculo meritas ab eo pœnas exegerint, vt perpetuò Heautontimorumenon ſecum circumferat.

Pardalis exuuium induere. 46

Παρδαλῆν ἐνῆφθαι, Pardi exuuio amictus dicitur homo verſipellis & ingenio varius, vaferque, ὁ ποικίλος τὸ ἦθος, teſte Euſtathio Il. tertio. quod & breuius repetit in decimo, [illegible]. id eſt, Paræmiace de vafris effertur maculoſa pardi pellis. Eſt enim variis maculis diſtincta pardi pellis, præcipuéque eius quam Heliodorus Camelopardalin nominat. de qua ſic ſcribit hiſtoriæ Æthiopicæ lib. decimo [illegible], color pelliſque florentibus macularum punctis variegata, vnde & epitheto αἰολόνωτος, id eſt, maculoſo tergore dicitur ab Oppiano. Aſtutum ergo & ſubdolum παρδαλῆν ἐνημμένον eleganter dicemus, quomodo fraudulentum ἀλωπεκῆν ἐνημμένον, vulpino exuuio conueſtitum, & λυκῆν lupina pelle indutum hominem rapacem, & νεβρίδα ἐνημμένον hinnulina pelle tectum, timidum hinnuli inſtar, aut etiā verſipellem, quod huius animalis pellis maculoſa quoque ſit. Non abludit hinc quòd legimus Antenorē ingenio variū (id quod patriæ ſuæ non dubia proditio, quanquam hoſpitij nomine à Liuio excuſata, facile oſtendit, non exitium modo effugiſſe capta iam Troia, ſed res etiam ſuas integras ſeruaſſe, beneficio pellis pantheræ ſeu pardi, pro ædibus ipſius appenſæ, haud ambiguo argumento varij dubiique ingenij: cuius rei fidem facit Sophocles in Aiace Locro, quod videlicet pro foribus ædium ipſius pependerit, [illegible]

[illegible] id eſt,
Maculoſæ canis Pellis Libyſſa, pardalinum ſcilicet tergus.

In quo verſu perperam pro [illegible] ſcribitur [illegible] apud Ariſtophanis ſcholiaſten in auibus.

Malum ſectionis egens. 47

De malis extremis.

Annotat Euſtathius in Iliados decimum prouerbialiter dici πήματα τομῶντα, quæ ſectionis egeant mala, de ingentibus & extremis, ſumpta metaphora à putrido vulnere nulla arte medicabili, niſi per nouaculæ ferrique inciſionem. Extat autem apud Sophoclem in Aiace flagellifero,

Οὐ πρὸς ἰατροῦ σοφοῦ
Θρηνεῖν ἐπῳδὰς πρὸς τομῶντι πήματι. id eſt,
Admurmurare carmina haud medici eſt boni,
Quando malum iam ſectionem flagitat.

Non eſt alienum ab hoc & illud, [illegible] ἐν χρῷ, viua ſecabit cute tenus.

Vmbræ me prohibent. 48

Τῆλέ με εἴργουσι ψυχαὶ εἴδωλα καμόντων. id eſt,
Méque abigunt vmbræ laruália ſpectra virorum.

Verba ſunt Patrocli in ſomnis Achilli conquerentis ſe excludi ab inferis propter denegatum ſibi humationis officium apud Homerum Iliad. penultimo. Euſtathius annotat quadrare vbi quis impedimentum accipit in negotio quopiam à vilibus & nullius penſi hominibus, potiſſiméque ſi macilenti fuerint illi ipſi & ſqualore obſiti: veluti quum docto homini negotium faceſſunt artiſtæ & inepti magiſterculi, ne extra ſe Ariſtotelis alteriusve rari in philoſophia authoris librum publicè legat. Torquebitur & in ſtrigoſos & exangues, vmbris pallore ſimiles, cuiuſmodi apud Ariſtophanem Samyrion tragœdus, Melitus, & Cineſias traducuntur, quos à poetis ad cœtum poetarum apud inferos degentium legatos fuiſſe fingit, [illegible] cos nominans.

Habenas ignarus non tractet. 49

Μὴ ἡνιοχεῖν [illegible], id eſt,
Ne frena tractes inſcius quum ſis puer,

Quadrabit quum à negotio quopiam arduo deterrebimus ei prouinciæ imparem. Extat apud Clementem pædagogi tertio, μὴ ἡνιοχεῖν [illegible] μὴ μαθὼν, id eſt, Ne tractes habenas fili regendi imperitus, nec currum conſcendas aurigandi neſcius. Apparet alicunde ſumptum è tragœdia quapiam, vbi Phaethontem filium deprecatur pater, ne exitiale votum vrgeat, ſibique perniciem accerſat regendo ſolis equos. Vnde apud Ouidium Metamorphoſeon ſecundo Sol filium alloquitur paternos currus depoſcentem,

Magna petis Phaethon, & quæ non viribus iſtis
Munera conueniunt, nec tam puerilibus annis.
Plus etiam quàm quod ſuperis contingere fas eſt,
Neſcius affectas.

Non omnia per bouem obtinebis. 50

Μὴ πάντα κατὰ βοῦς [illegible], id eſt,
Ne ſperes te operâ bouis omnia poſſe tenere.

Hemiſtichium eſt prouerbiale quod admonet nō ſacrificiis aut litationibus, votiſque pro arbitrio omnia ceſſura, ſed laborandum nobis eſſe, quemadmodum apud Saluſtium in Catilin. Cato ait, Nō votis neque ſuppliciis muliebrib. auxilia parantur deorum, ſed vigilando, agendo, bene cōſulendo, proſperè omnia cedunt, vbi ſocordiæ atque ignauiæ te tradideris, nequicquam deos implores. quo ſpectat illud Aeſchyli,

Τῷ δ' αὖ πονοῦντι καὶ θεὸς συλλαμβάνει. id eſt,
Quiſquis laborat, huic manum præbet Deus. & iterum
Τῷ πονοῦντι δ' ἐκ θεῶν ὀφείλεται τέκνωμα τοῦ πόνου κλέος. id eſt,
Laboranti, debetur diuinitus gloria laboris proles.

Torqueri ſolitum in reſides exercitus duces, qui mactato boue propiciaſſe ſe Deum abundè putant, non poſſe infeliciter cadere ſua cœpta arbitrantes, quum conſilio & animi præſentia & fortibus factis in bello opus ſit. Crediderim idem eſſe cum

eſſe cum eo quod ex Diogeniano citat Eraſmus, μὴ κατὰ βοὸς εὐχὴν, atque exponit, Ne contra bouem opta.

Teredo oſſium, cor ſollicitum. 51

Triſtes & ſolliciti nimium. Elegans extat prouerbium apud Nazianzenũ in diſtichis ſententioſis, ex Solomonis fontibus procul dubio deriuatum,

Νοῦς μεμεριμνημένος, σὴς ὀστέων ἐστίν. id eſt,

Mens plena curarum, teredo eſt oſſa edens.

Ita enim Hebræus ille rex Prouerbiorum decimoſeptimo, Animus hilaris floridã ætatem efficit, at mœſtus ſpiritus exiccat oſſa. Nihil enim magis accelerat ſenium, quam curarum catenata ſeries, ut vacuus curis animus & iuuentæ florem conſeruat diutiſſime, & viridum ac vegetum reddit corpus. Nazianzenus in oratione funebri Baſilio dicta, σὴς μὲν ὀστέων, καρδία ἀνθρωπίνη ἐν σκάλμα τῆς, τὸ ἄλλο εἰσάγω id eſt, Etenim cor affectum, teredo eſt oſſium, ut Solomoni veritatique placet. & mox, καὶ τρύχει καρδίας, ἡμερινοὶ λόγισμοι. hoc eſt, Cor exulcerat & erodit, iſthaec cogitatio. Idem in apologetico, ἔργον ἐπίπονον ἦν, ὅπερ σοὶ ἐστιν τῷ γε τοιῷ ἔχειν. id eſt, Opus arduum, & ærumna prudenti viro, oſſium teredo.

Bupali odium. 52

Inexpiabile odium. Βουπάλειον μῖσος, id eſt, Bupalium odium de inexpiabili & acerbo odio prouerbialiter dicitur à Bupalo Chio ſculptore, vel ſecundum alios pictore, qui acerrimam cum Hipponacte Epheſio clariſſimo poeta ſimultatem exercuit, ſed infelici conatu, quippe qui ita edicorum verſuum morſus concoquere non potis, atque ſibi gulam fregerit. Leonides Epigrãmatat.

Ὦ ξεῖνε φεῦγε τὸν χαλαζεῶ τάφον,

Τὸν φρικτὸν Ἱππώνακτος, οὗ τε χὰ τέφρη

Ἰαμβιάζει Βουπάλειον ἐς στυγος. id eſt,

Hoſpes ſepulchrum grandinans diris fuge,

Horribile Hipponactis, cuius & cinis

Ex ſtetodiuit Bupali iambis feris.

Lata de hoc annotauimus in primo libro Animaduerſorum vbi contexuimus locum illum Horatij, Aut acer hoſtis Bupalo.

Bupalia pugna. 53

Dictatum ſcriptum. Βουπάλειος μάχη, id eſt, Bupalium duellum prouerbiali figura citatur a Iuliano apoſtata, pro virulento & dentato ſcripto, quo maledicentiæ & iratum habenas omnes in quempiam effundimus, ſic enim ſcribit in epiſtola ad Alypium Cæſarij fratrem, quæ gratias illi agit de Geographica pinace elegantioribus formis ac lineamentis expreſſa, καὶ πάνυ τοι ἡδέως αὐτὴν, προσθεὶς αὐτὸς μέτρον ὁ μάλιστα ἀεὶ δεόντως τὸν ἰαμβεῖον κατὰ τὸν καλούμενον, ὃ δὲ οὐ Βουπάλειον ἄδουσαν μάχην ἀλλ' οἷαν ἡ καλὴ Σαπφὼ βούλεται διὰ ὕμνους ἁρμόττειν. id eſt, Singularique induſtria illud elaboraſti, adiectis & tenatis iambicis qui non Bupaliam pugnam canunt, ut Callimachi Cyrenæi poetæ verbis vtar, ſed quales venuſta Sappho vult in deorum hymnos concinnari.

Pergama non triſtia incolit. 54

In eos qui læta ſibi omnia augurantur, & ex animi ſententia cuncta ſibi cedere putant, & qui tantum non ſibi videntur dij eſſe, quadrabit prouerbiale illud dicterium quod apud Æſchylum Tragicum poetam Prometheus rupi Caucaſeæ affixus, Mercurium cum reliquo deorum vulgo, qui tunc rerum cœleſtium potiti tranquille ſibi videbantur, exagitat,

Καὶ δοκεῖτε δὴ ναίειν ἀπενθῆ πέργαμα, id eſt,

Habitare non triſte Ilium vos cẽſetis.

Sumpta origo à tẽporibus Troiæ iam tum fortunatæ, quum totius Aſiæ imperio potita, firmiſſimum & domeſticis opibus & externis viribus regnum conſtabiliſſet, nondum κακοΐλιος vocari merita, nondum luctuoſam ſortem, in quam poſtea incidit, experta. Torqueri poteſt in principe virum, aut rempub. aliquam, cui opibus florenti, & ſocietatibus confirmatæ, videdum ſit, tantiſper dum ſecundo æſtu omnia feruntur, dum res videntur validiſſimæ, hoc eſt, ἀσφαλῶς ναίειν ἀπενθῆ πέργαμα, ne præcipitet in ruinam, nimis protenſe ſuis conſiliis via, & viribus freta.

Matreæ belluam ait. 55

In inuidioſum. In hominem inuidum liuore peritum competit, quod ex Athenæo detortum eſt apud Euſtathium Odyſſeæ primo de Matrea quodam Alexandrino, qui ænigmate ludere ſolebat, dictitans ſe belluam alere ſeipſam comedentem. θηρίον τι τρέφειν, ὃ τι αὐτὸ ἑαυτὸ ἐσθίει. Polypus piſcis carnem ſuam rodere dicitur, ſed ingenti eſurie eõ adactus: at inuidus alienæ felicitatis ſpectator, quamuis ipſe abundet, ſe conficit, & iuxta poetæ dictum macreſcit alterius rebus opimis, vt non mirum ſit cur liuor epitheto & quidem digniſſimo edax à poetis dicatur.

Tempeſtas ingruit. 56

Quando ſignificamus obuiam eundum eſſe imminenti periculo, vſus erit prouerbialis verſus.

Ἄρν' ἀγετ' ὦ παῖδες μέλανα ταῖ ἀριστερ...,

Τυφὼς γὰρ ἐκβαίνειν ... ὁρμαίνει. Id eſt,

Huc expedite gnati ouem nigram ocyus,

Nam turbidus Typho molitur exitum.

Veluti ſi dicamus iram alicuius viri principis & potẽtis placandam eſſe literario quopiam munuſculo, aut ſupplice libello & decente excuſatione deprecandam. Eſt autem Typhon nimbus é nubibus erumpens, nautis admodum formidoloſus, quem deſignat libro argonaut. tertio Valerius Flaccus, ibi, *Typhon.*

Quantus vbi immenſo proſpexit ab æthere Typhon

Igne ſimul ventiſque rubens, quem Iuppiter alte

Crine tenet, trepidant diro ſub lumine puppes.

Æſchylus in Prometheo Telluris filium Cilicem & centicipitem Typhona nominat, ex eoque turbines & impetuoſos omnes ventos prognatos, præter Zephyrum & Boream, fingũt fabulæ. Heliodorus Triccenſis epiſcopus lib. 1. ἐγὼ δ' ὥσπερ τυφῶνι βληθεὶς ἀπολόμενος εἱστήκειν. id eſt, At ego attonitus ſteteram, velut Typhone ictus. Huc ſpectat illud Pherecratis Comici, quod à Suida citatur,

Οἴμοι κακοδαίμων, αἰγὶς ἔρχεται. id eſt,

Hei miſero mihi, tempeſtas occupat: id enim exclamat apud eum quidam imminentem tempeſtatem prauidens. Neque verò recte dictum eſt illud, αἰγὶς ἔρχεται, id eſt, ægis venit, efferri de iis qui impudenter agerent, & perperam nominatur eius ſententiæ author Suidas, quum apud eum in dictione αἰγὶς, ante verba illa, ἐπὶ τῶν ἀναιδῶς ὁτιοῦν πραττόντων, infarciri debeant, hæ voces, Αἶξ τὴν μάχαιραν, vt integer ita conſtet ſenſus Capra gladium, effertur parœmia de iis qui inconſulte quid ſuo malo faciunt. Porrò cur expediri nigram ouem author veterum velit, ex ritualium librorum curioſa ſuperſtitione manauit, quæ cenſuit tempeſtates cœliique iniurias mactata atra bidente procurandas, vnde perite dictum eſt à Virgilio Æneid. tertio. *Ægis venit.*

Nigram hyemi pecudem, Zephyris felicibus albam.

Nam vt Arnobius lib. 7. aduerſus gentes ſcripſit, Dijs læuis ſedemque habitantibus inferas, color furuus gratior eſt, & ſublimibus ſuffectus è focis, Contra, ſuperis dijs atque hominum dexteritate pollentibus, color lætus acceptus eſt, ac felix hilaritate candoris. Vnde Apollo apud Porphyrium in libris de philoſophia ex oraculis capienda, ita ſtatuit,

Φαιδρὰ μὲν οὐρανίοις, χθονίοις δὲ ἐναλίγκια χροιῇ. id eſt,

Candida cœlitib. Stygiæ ſed furua cæteræ.

Andromachen ex anguibus concinnare. 57

Ἐξ ὄφεων τὴν Ἀνδρομάχην διακοσμεῖν. id eſt, Augurum plexu Andromachen exornare. prouerbio dicitur qui adminicula omnia vndecunque congerit ad confirmandam ſuam cauſam & exornandas fulciendaſque rationes ſuas: vel qui operis molem multiplicis lectionis opibus & omnis generis ſcriptorum authoritatibus inſtruit atque exornat. Nicephorus Caliſtus lib. 14. Id contra nobis eſt, vt ex omnibus quæ ad rem faciunt colligamus, & interdum etiam ſpiris anguium implexis Andromachen adornemus. Græcè eſt, ἐνίοτε γοῦν ἐξ ὄφεων τὴν Ἀνδρομάχην διακοσμῶμεν. Eſt autem hoc loco ὄφις ornamentum capitis, quod crinium volutis lubrico ſpirarum implexu, in modũ anguium, inerrantibus faſtigiatur, quod Statius Papinius ſuggeſtum comæ nominat, quod genus in veteribus Italiæ monumentis frequens occurrit Reſpexit huc Iuuenalis Satyra ſexta fœminarum aſtum notans, quæ anguino iſto plexu & ſtructura plocamorum, proceritatem mentiebantur, vbi ait, *Ornamentum capitum & multiplex.*

Tot premit ordinibus, tot adhuc compagibus altum Ædificat caput, Andromachen a fronte videbis, Poſt, minor eſt. Conſtat autem Andromachen Hectoris vxorem ſtatura longiſſimam fuiſſe, ex Ouidiano verſu.

Inſtar Olympicæ tubæ. 58

Decratione pugnaci. Philoſtratus in Polemone ſophiſta, λέγει ὡς τοι καὶ, περὶ ἦχον δὲ ἀκριβὴς ὥσπερ ἡ Ὀλυμπικὴ σάλπιγξ, hoc eſt, Dictio pugnax & aures acri tinnitu vibrans in modum Olympiacæ buccinæ. Dicetur de acri & vehementi concionatore, cuius dicta non aures modo radunt, ſed intima quoque animi penetralia altius commouent. cuiuſmodi perhibetur fuiſſe Periclis Atheniẽſis oratio, qui ceu tonitru quodam Græciam colliſidere dict' eſt ab Ariſtophane. Conſimili ratione Vlyſſes apud Sophoclem in Aiace flagelligero dicit Mineruæ conſilia animum ſibi concutere & penetrare in morem æneæ tubæ: ſic enim ait,

Φώνημ' ἀκούω, καὶ ξυναρπάζω φρενὶ

Χαλκοστόμου κώδωνος ὡς Τυρσηνικῆς. id eſt,

Aures ferit tua vox & animum percutit

Tyrrhenicæ in morem æneæque buccinæ.

Huc pertinet illud Syneſij ex libro De prouidentia, οἱ τὸν μῦθον ... σάλπιγγι ..., id eſt, quorum aures fabula tubali crepitu impleuerit. Athanaſius Alexandrinus à Greg. Nazianzeno μεγάλη σάλπιγξ τῆς ἀληθείας vocatur, hoc eſt, veritatis ingẽs buccina, quòd confeſſionem veræ ac ſynceræ doctrinæ late diſſeminaret & quadam veluti buccina mentes impleret.

Mariandynus tibicen. 59

Μαριανδυνὸς θρηνητήρ. id eſt, Mariandynus tibicen aut præcentor, dicitur luctuoſi carminis cantor, qui flebiles modos intonat. Neque abſurde poetaſtrum inamœni atque indocti carminis ſcriptorem, μαριανδυνὸν θρηνητῆρα dixeris, conſimili ratione, qua inẽptam orationem, Caricam Muſam, & καρικὴν αὔλημα. Citatur nominatim prouerbij vice ab Euſtathio in

Dionyſianis commẽtariis, [illegible] id eſt, Sciendum apud Mariandynos frequentes fuiſſe tibicines lugubria concinentes, quod & prouerbio indicatur, in quo fit mentio Mariandyni eiulatoris. Chorus apud Æſchylum in Perſis, Xerxi reduci, poſt deletas ingenti ſtrage à Græcis Perſarum copias, loco gratulatorij carminis accentuturum ſe dicit lugubre Mariandyni tibicinis carmen, his verſibus.

[illegible],

[illegible] id eſt,

Exceptam reditum tuum clamore inconcinno, & malè concinno Mariandyni tibicinis vlulatu te proſequar. Quo Æſchyli verſu vti licebit aduerſus eum qui pro expectato læto nuncio, aduerſa omnia & triſtia apportat. Mariandyni gens eſt Pontica, Paphlagoniæ contermina, nomen habens à Mariandyno Aeolenſi, vt Stephanus indicat. Aeſchyli interpres ex Caliſtrato annotat Tytium binos habuiſſe liberos, Priolaum & Mariandynum, qui in venatu perierit, inſignem artificem lugubris concentus, qui flebiles tibiis modos adaptarit, eámque artem docuerit Hyagnin Marſyæ tibicinis patrem: quem Marium nominat Euſtathius & addit, eam gentem ad ſua vſque tempora, in æſtiuis caloribus, flebilibus numeris authorem ſuum Mariandynum proſequi. Apollonij Rhodij ſcholiaſtes annotat, Mariandynum Phinei filium fuiſſe ex Idæa Dardani, ab aliis Cimmerij creditum fuiſſe filium. Quin & Mariandynas tibias aptiſſimas eſſe luctui, idem ſcribit, & contentit in gentis peritia Heſychius: huc refert & vulgatum illud, [illegible] id eſt, Spirat Mariandynis calamis loquens modos lugubres. Poteſt autem prouerbialis ille verſus anapæſticus torqueri in hominem ſecum diſcordem, velut qui inter læta triſtes fabulas commemorat, aut lugubre carmen condit. Nam vt Mariandynæ tibiæ næniis funebribus dicatæ ſunt, ita Ionici modi amoribus, deliciis, lætitiæque ſeruiunt. Citatur in Aeſchyli Græcis commentariis, quos quàm emendatiſſimos ex corruptiſſimis dedit nobis Henricus Stephanus, [illegible]. Solebant autem tibiæ in luctu adhiberi, & teſtatur Statius Papinius funera præſertim minoris ætatis ad tibiam efferri ſolere, eo verſu.

Tibia enim teneros ſolitum deducere manes.

Myſorum more inclama. 60

Μύσιον ἰακχεῖν, id eſt, Myſorum inſtar vociferari, prouerbiali ſpecie dixit Aeſchylus in Perſis, pro eiulare & fletu omnia permiſcere, vbi Xerxes accepta clade mœſtus ita chorum alloquitur, *Fletu omnia permiſcere.*

Καὶ στέρν᾽ ἄρασσε κἀπιβόα τὸ Μύσιον. hoc eſt,

Conſcinde planctu pectus, atque Myſium inclama.

Apparet autem barbaros ob natiuam vocis aſperitatem olim ad funebres pompas ad ciendum luctum expetitos fuiſſe, hic Phrygas & Myſos ad id muneris adhibet Euſtathius, ita & Carica Muſa vt inſuauis pro epicedio & funebri carmine Platoni accipitur. Aeſchyli interpres ita ſuccincte tradit, [illegible] id eſt, Myſiũ inclama, nam Myſi Phrygeſque crẽdo luctui appoſitiſſimi ſunt. Simonides, [illegible] id eſt, Myſium & flebile exclamantem ad Arganthonis amnem.

Serpentem foues, & is te. 61

Ὄφιν θάλπεις, id eſt, Anguem foues, prouerbium de eo qui educat improbum filium & paternam ſubſtantiam dilapidaturum, aut amat in ſuum exitium meretricem, aut qui dogma impium, præſentem animæ perniciem, fouet atque amplexatur. Natum ex oraculari dicto Apollonij Tyanæi ad Menippum Lycium egregia forma adoleſcentem à Lamia quapiam tenellè adamatum, quo ſpectri molimine comperto, hominem intuitus, O formoſe, inquit, & à formoſis expetite, ὄφιν θάλπεις καὶ σὲ ὄφις. id eſt, anguem foues, & anguis te. mox oſtendit eam quæ ſponſa exiſtimabatur, imaginem & ſimulachrum materiæ eſſe ſolam, ex numero Empuſarum quæ veneris appetentiſſimæ, humanas carnes ardenter expetant, & venere libidinis illicio inefcent eos, quos poſtea ſint deglutituræ, vti memorat Philoſtratus quarto libro de vita Apollonij. Similis propemodum eſt huic hiſtoriæ apologus Babrij fabulatoris, *Menippus adamatus à Lamia.*

[illegible]

[illegible]

[illegible] id eſt,

Anguem fouebat ruſticus ſuo in ſinu

Brumæ rigentem frigore, hic igni calens

Punxit fouentem, & ſuſtulit cita nece.

Conqueritur apud Aeſchylum in Agamemnone fabula Clytæmneſtra interemptrix ipſi necem Oreſte filio, ſe talem anguem in lucem protuliſſe, matricidam deſignans, eo verſu,

[illegible] id eſt,

Miſera parens cuiuſmodi anguem ſuſtuli.

Ter ſex iacit. 62

Τρὶς ἓξ βάλλειν, hoc eſt, Ter ſex iacere prouerbio dicitur, cui ex animi ſententia ac pro votis omnia ſuccedunt proſperrime, inde nata prouerbij origine, quod antiquitus in trium cubitorum iactu, ſenionis acceſſio, fortunatiſſimum erat & primæ palmæ victoriam apportabat, aliter quàm putauit Eraſmus ter trium iactum feliciſſimum fuiſſe. diſerte namque teſtatur Suidas quod dixi, ita annotans. [illegible] id eſt, Ter ſex, victor iactus eſt. & atteſtatur prouerbium quod ancipiti voto vel ſupremam vel infimam ſortem depoſcit, [illegible] id eſt, Ter ſex aut tres vniones. Clariſſimè vero extra controuerſiam hoc ponit apud Aeſchylum in Agamemnone nuncius in ſpecula relictus, qui conſpicatus in tenebris facem capti Ilij indicem, vti conuenerat, at ignem illum ter ſex iecisse, nimirum fauſta ac læta omnia portendere deſignans. verſus hi ſunt,

Τὰ δεσποτῶν γὰρ εὖ πεσόντα θήσομαι,

Τρὶς ἓξ βαλούσης τῆσδέ μοι φρυκτωρίας. id eſt,

Feliciter cecidiſſe heriles res dabo,

Fax iſta quando iecerit ter ſex mihi.

Qui verſus quoniam deprauati leguntur apud Suidam, admonendus eſt lector æquus vitij duplicis, nam & malè [illegible] in priore ſcribitur, & in ſecundo [illegible]. Neque vacuus erroris eſt codex Euſtathij Romæ excuſus, apud quem in Odyſſeæ primo pro [illegible] legitur [illegible].

Lacrymæ Simonidis. 63

Mœſtius lacrymis Simonideis, prouerbiali figura dictum eſt ab elegantiſſimo Catullo, de re flebili & miſeratione digna. *De re flebili.* Simonides poeta ex poetis, quos θρηνῳδοὺς vocant, præcipui nominis fuit, hoc eſt, qui nænias & carmina quæ cum lamentatione mortuo extrema accinebantur, ſic enim Nænias exponit Diomedes Grammaticus, ſcripſerũt, Vnde Horat. lib. od. 2. ſtalia nominat Ceæ næniæ munera. Sunt & qui elegia inuentæ gloriam illi tribuerunt, veteres autem in funere mortuorum elegis ad ſepulturam vtebantur, vt Luſillius Tarrhæus ait. Callinoum pentametri huc elegiaci carminis authorem facit. Verba autem Catulli ſunt, in epigrammate ad Cornificium,

Paulum quidlibet allocutionis,

Mœſtius lacrymis Simonideis. Fuiſſe autem Simonidem appoſitiſſimum concitando luctui, etiam Ariſtides oſtendit in Epicedio his verbis exclamans. [illegible] qualis Simonides hunc mœrorem digne lugebit?

Theatrum ſimul & aperit & claudit. 64

Prouerbiale eſt in eum qui pollicetur dicturum ſe aut explicaturum aliquid opportunum & magni momenti, ſimulque aliò orationem dirigit. Heliodorus lib. tertio [illegible] id eſt, Me veluti peracto iam feſto aduenientem, iuxta prouerbium, prætetis, & reſerans ſimul & claudens theatrum. Poteſt & in ſordidum torqueri, qui ſpem oſtentat doni, ſed mox reuocat.

In repagulis ſtare. 65

Ἐφ᾽ ὑσπλήγων, id eſt, in Carceribus ſeu repagulis ſtare, prouerbio dicitur qui in procinctu ſtat paratus. Ioſephus [illegible] id eſt, illi conſiſtunt velut in repagulis, eruptionem facere parati. Suidas ex incerto authore, [illegible] id eſt, At ille expeditus quaſi de carceribus confeſtim accurrit. In ſtadio locus vnde curſum auſpicabantur, tranſuerſario fune (vt in Æliacis ſcribit Pauſanias) quo curſores & quadrigæ coercebãtur, excluſus, Græcis [illegible] vocatur, nobis plurali voce Carceres & repagula: ibi qui ſtabant ad præmium curſuri, non oſcitabundi aut quaſi aliud agentes, ſed expediti ac attenti primum tubæ ſignum expectabant, quo accepto agilitatis ſpecimen oſtenderent.

Veluti Mineruæ calculus. 66

Ὥσπερ τις Ἀθηνᾶς ψῆφος id eſt, Velut quidam Mineruæ calculus, Prouerbialiter dictum eſt à Philoſtrato vbi dicit Herodem Atticum, principem in oratoria virum honeſtaſſe ſua præſentia Ariſtoclen Pergami docentem, miſſis eò & ſuis diſcipulis, ſic enim inquit, [illegible] ὥσπερ τις Ἀθηνᾶς ψῆφος. id eſt, vidit & Ariſtoclem, velut quidam Mineruæ calculus, nimirum ad faciendam fidem illius eruditionis dignatus cum honorifica ſalutatione, eóque facto velut comprobans præclaram de illo exiſtimationem. Vti ergò prouerbio licebit, quum quis primarij iudicis calculo abſoluitur, aut quoties docti viri iudicium accedit ad laudem alterius, teſtimonióque luculento huius eruditionem extollit: aut vbi bellicoſus aliquis Heros ſtrenuam ducis militiſve virtutem liberali elogio exornat: vtrique enim & militiæ & doctrinæ Mineruam præfecit gentilitas. Exempli gratia, Egregiis N. eruditi iuuenis dotibus teſtis accedit Reginaldus Polus velut quidam Mineruæ calculus: aut ſi ita deſiectas Petri Nannij eloquentiæ, multorum doctiſſimorum hominum, eius ludum frequentantium cœtus atteſtantur, ὥσπερ τις Ἀθηνᾶς ψῆφος. Natalem prouerbij referendum puto ad iudicium Oreſtæ, qui quum pares eſſent calculi & damnatorij & liberántes, Mineruæ calculo alteri *Docti hominis iudicium.*

parti

parti accedente abſolutus à crimine fuit, quod ita refert Ariſtides, [illegible]

Ieiunium olet. 67

Anima graueolens.

Νηστείας ὄζειν, id eſt, Ieiunium olere Græco prouerbio dicuntur, quibus grauis eſt anima & putidum olens. Ariſtoteles Problematum ſectione 13. [illegible] id eſt, Quid cauſę cur ora eorum qui nihil ederint, ſed ieiuni ſint, magis puteant, id quod Ieiunium olere dicitur, poſtquam cibum ſumpſerint, nequaquam, quum oportuerit tunc magis obolere. Cauſam aſſignat aeri propter requiē ſeructacto, qui ſpiritum & excrementa pituitoſa in putredinem agat. Cæcilius Comicus, Quæ mihi

Vbi domum adueni, aſſedi, extemplò ſuauium

Dat ieiuna anima.

Plautus in Mercatore,

Ieiunitatis plenus, anima fœtidat,

ſic enim citat Nonius Marcellus, & legit vetus codex, pro quo vulgata editio habet, Iam plenus ætatis, animaque fœtida. Huc pertinet quod in Baſſam olidam anum ſcribit Martialis libro quarto Epigram. Quod bis muricę vellus inquinatum,

Quod ieiunia ſabbatariorum,

Mœſtorum quod anhelitus reorum,

Quod ſpurcæ moriens lucerna ledæ,

Quæ poſtrema dictio in impreſſis libris perperam in Ledæ cōmutata legitur.

Tricas conduplicare Tellenas. 68

De iis qui in nugis occupantur

Adagium eſt quo vti licet in eos, qui in meris & ineptiſſimis nugis occupantur, quales ſunt artiſtę Petri Hiſpani Tartareique tenebris addicti, nihil enim aliud illi, quàm Tellenias tricas verſant noctuque diuque. Fuiſſe autem Tellenem verſificatorem nugaciſſimum, & ineptum tibicinem, memorant, qui frigidis dicteriis innotuerit, a quo fluxit prouerbium, Ἀειδε τὰ Τελλῆνος, Cane Tellenis, ſubaudi παίγνια, id eſt, ludicra. Extat apud Arnobium lib. quinto aduerſus gentes, Iamdudū, inquit, me fateor hæſitare, circumluſcere, tergiuerſari, tricas (quemadmodum dicitur) conduplicare Tellenas quod ex Varronis [illegible] mutuatus eſt, vbi ait, Putas eos non citius tricas Tellenas, quàm id extricaturos?

Ἀτέραμνοι. 69

Duræ ceruicis homines.

Ἀτεράμνους vocant Græci prouerbialiter ſaxeos & duræ ceruicis homines, quaſi dicas non teneros & macerationi ineptos, metaphora a leguminibus ſumpta, quæ ægrè coctionem admittunt, ſic ἤθη ἀτεράμονα, mores crudos, inhumanos, ac barbaros vocant, [illegible], vt exponit Euſtath. Vlyſſes apud Homerum dicit deos vxori ſuæ dediſſe κῆρ ἀτέραμνον, hoc eſt, pectus durum & immobile ad credendum. Theocritus Milonem quendam ruſticum hominem & bardum appellat [illegible] ἀτεράμνω, id eſt, immitis fragmina rupis. Ariſtophanes in Veſpis.

Μήδ᾽ ἀτεράμων ἄγαν ἀτεράμονα τ᾽ ἀνήρ. id eſt,

Non admodum vir durus atque inflexilis.

Theophraſtus libro De cauſis plantarum quarto, loquens de lupinis, [illegible] id eſt, cauſa eius eſt, quod legumen iſtud ſit natura rebelli duritie præditum, & quaſi incoctile. Plato in libris legum, ἀτεράμονι [illegible], id eſt, refractario & præfracto ingenio præditi. Æſchylus in Prometheo, [illegible] id eſt, incoctilem vbi ſtrauerit iram. Ibidem Mercurius βροντῆς μύκημ᾽ ἀτέραμνον dixit, mugitum tonitrus inexorabilem. Polybius libro quarto, [illegible] id eſt, Auentes ingenii duritiem mollire paulatim atque mitigare conſuetudine. Ælianus ſophiſta, [illegible] id eſt, at ille rigidus domum à ſe reppulit. Suidas ex incerto authore, [illegible] id eſt, Nemo hominum adeo incoctilis fuit & ingenio barbarus, qui non fidem haberet & deliniretur verbis e ſancto ore fluentibus. Talis autem etiam, ἄτεγκτος dicitur, metaphora ab aqua deſumpta, quaſi qui in aquam aceratus, non facile emolleſcat. Eunapius de Theotebio, [illegible] id eſt, Sententias quæ commouere poſſint & ad reſipiſcentiam reuocare animos non omnino liquatoſos & incoctiles. Ælianus, [illegible] id eſt, Miſerationem & lachrymas omnibus mouens, vſque adeo vt quantumuis duri & immites molliri cœperint. Idem, [illegible] id eſt, Adoleſcens ille ſaxeus erat omnino & molliri neſcius. Suidas, [illegible] id eſt, quæ facilè commouere poſſint illorum animos, qui non prorſus duros eos & ſaxeos gerant. Plutarchus in Sympoſiacis, [illegible] ἀτεράμονα προσηγόρευον. hoc eſt. Contumacem & præfractum hominem, metaphoricè ἀτεράμονα velut incoctilem aut non teneraſcentem, & κεροβόλον, quaſi in cornu impactum nominarunt noſtri maiores. De quo poſtremo vocabulo tametſi non præterito ab Eraſmo, quia luculentiſſimi extant verſus Gregorij Nazianzeni, non poſſum non eos hoc in loco adducere, qui inter virginitatis præcepta tales leguntur:

[illegible]

Hos tametſi difficile ſit in latinam linguam, lege carminis ſeruata transfundere, pro viribus conabor diſpare gratia reddere. Eſt fructus, Graio ſermone κεροβόλος audit,

Qui cunctos inter, tellus quos educat alma,

Solus habet corpus durum atque immite, nec imbre

Turget, nec glebæ iniectu molleſcit: at horret

Perpetuum exuccus, cornu prædurior vſque:

Cornea durities cornu e bouis accipit ortum,

Quum iam ſementem terræ committit arator.

Hinc venit e cornu nomen, naturáque fructus.

Saturnius oculus. 70

Inſignis calamitas.

Ὄμμα κρόνιον, id eſt, Saturnius oculus, prouerbiali ſpecie dixit Heliodorus de inſigni calamitate, & ineluctabili exitio, [illegible] id eſt, In familiam meam Saturnius oculus incubuit. Sumpta occaſione à Saturni ſideris malefica poteſtate. Duos enim ſtatuunt planetas malignos, ἀναιρέτας dictos, quaſi peremptorios, Saturnum & Martem, eo quòd ortum genituræ pulſantes vitam detruncent: & eorum coniugium exitiale habetur, vnde Porphyrius in effatorum philoſophia ex oraculo,

[illegible] id eſt,

Promittit mala lurida fatum

Arduę quum callem ingrederis Saturne ſiniſtrum. & iterū.

[illegible]

At tibi ruptum iri fatalia ſtamina vitæ

Triſtificus Mauors tum Saturno obuius acri Mētitus fuerat.

Tanta autem & tam nota omnibus huius aſtri eſt malignitas, vt ærūnoſos omneis Saturnios vulgari dicterio nominemus.

Purior ſalillo. 71

De re integra & inculpata.

Purior ſalillo, Comparatio prouerbialis de quacūque re inculpata & integra, apud Catullum, quanquam in re ſpurca,

Quòd culus tibi purior ſalillo eſt.

Summa puritas à veteribus ſali attributa eſt, vnde puri epitheton apud poetas. Au. Perſius ſatyra tertia,

Eſt tibi far modicum, purum & ſine labe ſalinum.

Ouidius, Far erat & puri lucida mica ſalis.

Finitimum eſt illi, Purior clauo.

Attica hoſtilitas. 72

Exitiale odiū.

Ἀττικὴ ἔχθρα, id eſt Attica hoſtilitas aut ſimultas, De exitiali odio effertur, aut crudeli facinore. Heliodorus Emeſenus Æthiopicæ hiſtoriæ libro 2. vbi Thiſbe rapta hero per literas ſuadere conatur vt ipſam è prædonum immiti iugo aſſerat, [illegible] id eſt, id namque præſtantius eſt, quàm vitam morte grauiorem & barbaricas illecebras Attica hoſtilitate immaniores perpeti. Nata parœmiæ origo à ſæuiſſimo & crudeliſſimi exempli facinore, quod ab Attica Progne perpetratum eſt: hæc enim Pandionis Athenarum regis filia Tereo Thracum regi innupta filium vnicum Ityn patri epulandum appoſuit, vnde erupit funeſtum odium, vtrique exitiale & marito & illi ipſi. Quo ſpectant Achillis Alexandrini verba, Eriphyles monile, Philomelæ menſam, Stenobææ calūniam, Aeropes inceſtum, Prognes in iugulando filio immanitatem obliuioni tradidiſſe videris.

Sphingis ænigmata diſſoluit. 73

De eo qui obſcura & recondita explanat.

Epigrāmaton lib 3. Alcæi poetæ prouerbialis verſus legitur,

[illegible] id eſt,

Nunc Sphingis nodos Oedipus explicui.

Quadrabit in eum qui ingenii dexteritate recondita authorum ſenſa & tenebroſos locos poſſit explanare. Alexis Comicus in Orcheſtride.

[illegible]

[illegible] αἰνίγματα λέγῃ. id eſt,

Complector valde humaniter

Anum Sphingem quæ ſoluat ænigmata mihi.

Huc ſpectat vrbanus Ciceronis iocus, ad Hortenſium, quum iſte diceret ſe Ciceronis ænigmata intelligere, Atqui debes, inquit ille, quum Sphingem domi habeas: acceperat enim

àVerte auream Sphingem Hortenſius, patrocinij præmium, vti refert Quintilianus. Comicus Straton in Phœnicide:

Σφίγγ' ἄρρεν', οὐ μάγειρον εἰς τὴν οἰκίαν
Εἴληφ'· ἁπλῶς γὰρ οὐδὲ ἓν μὰ τοὺς θεοὺς
Ὧν ἂν λέγῃ συνίημι. id eſt,
Domum introduxi maſculam Sphingem.
Haud cocum, Adeo nihil (teſtor Deos) intelligo Quæ loquitur.

vbi Sphingem maſculam vocat cocum poeticis verbulis ventem identidem data opera, vt ea ratione obſcurior imperito hero illuderet .¦ Finitimum huic eſt Epicharmi illud, Οἰδίπους τοίνυν ποτ' ὢν αἰνίγματ' οὐ νοεῖς, id eſt, Iam olim Oedipus quum ſis, ænigmata haud capis? Sphingem fabulantur fuiſſe

Sphinx, quæ bellua. belluam canino corpore, vultu puellari, auis in modum pennatam, humana voce loquentem, conſueuiſſéque Thebanis ciuibus ænigma proponere, quod indiſſolutum quum multis necis cauſa fuiſſet, tandem Oedipus Corinthius diſſoluit, exitialemque beſtiam ſuſtulit, quam fabulam pluribus perſequitur Palæphatus: aliter eam exponit apud Nicephorum Philoſtorgius, Sphinx, inquit, de ſimiarum genere eſt, pectore ad collum vſque glabro, reliquo corpore hirſuto, vbera muliebria habet, facies pluſculũ rotunda eſt & acuminata, à muliebri ſpecie non abhorrens, vox humana, ſed ſtridula nec articulata. beſtia indomita, maligna, aſtuta, hanc crediderim olim Thebas allatam, & quum in ciuium ad ſpectaculum commeátium vultus inſiluiſſet, eoſque vnguibus lancinaſſet, Oedipum ciuium ſuorum iniuria offenſum feram interemiſſe, nomenque inde illuſtre retuliſſe. Cæterum fabula Oedipo fortitudinis gloriam tribuens, alatam eam fingit eò quòd celeriter in obuios inſultum faceret: eadem illi pectus muliebre, corpus leoninum addit, illud propter glabritiem & fœmineæ formæ ſimilitudinem: hoc propter ferocitatem, quódque vt plurimũ quadrupes ingrediens leoninum inceſſum mentiatur: Sermonem quoque illi aſſignat, quòd vox eius humanæ ſit affinis, ænigmata verò, quod obſcurum quiddam neque intellectum vociferetur. Neque otioſum fuerit vt huc adſcribatur quod D. Clemens commemorat Stromatũ lib. quinto, apud Ægyptios pro templis ſtare dedicata Sphingum ſimulacra, quod ſignificent obſcurum miniméque explicitum, & ænigmatis cuiuſdam ſimile, quicquid de Deo loqui aut opinari mortales inſtiterimus: non ignoro tamen aliter iſtud ſymbolum à Syneſio exponi in libro de Regno ad Theodoſium Iuniorem, & iterum in Ægyptio.

Neruos frangere. 74

Conſtantiam animi labefactare. Νευροκοπεῖν prouerbiali ſpecie dictum eſt ab Hermia Damaſii patre in libello quo gentiles proſcindit, pro, animi conſtantiam labefactare & ſententiam quam quis firmã habuerit conuellere atque ſubuertere, ſic enim ait Νευροκοπεῖν γάρ μου τὴν ψυχὴν ἀρχαιότεροι πάντες γέροντες, id eſt, Vetuſtiores iſtis ſenes neruos animi incidunt. Simili modò dixit Fabius lib. primo Inſtitut. orator. Mollis illa educatio, quam indulgentiam vocamus, neruos omnes & mentis & corporis frangit. Nerui metaphoricè pro robore & virib. accipiuntur, tam apud Græcos quàm Latinos. hinc Demoſthenes, νεῦρα πολέμου τὰ χρήματα dixit, quomodo Cicero vectigalia neruos reipubl. ita Georgius Piſides Iambographus.

Βλέπων μάλιστα καὶ τὰ νεῦρα τῆς μάχης
Τὰ χρήματ' ἐκρέοντα πρὸς τοὺς βαρβάρους. id eſt,
Quum cerneret potiſſime pecunias
Belli neruos, ad barbaros dilabier.

Dion Nicenus in Veſpaſiano, νεῦρα μὲν τῆς ἡγεμονίας τὰ χρήματα ἀεί ποτε ἔλεγεν, id eſt, Pecunias neruos eſſe imperij ſemper dixerunt. Olympiodorus, νεῦρα ἀποδείξεως neruos demon-

Eneruare. ſtrationis pro ſolido robore dixit. Eiuſdem generis eſt ἐκνευρίζειν apud illos, vt Eneruare apud noſtros pro debilitare. Cydonius Theſſalonicenſis in oratione de mortis contemptu, οὕτως ἐκλελυμένους καὶ ἐκνενευρισμένους καὶ ἐλεγχομένους ἀτέχνως, id eſt, Tantopere diſſolutos & enerues, & palàm ſocordes. Apud Suidam, διὰ τὴν Ἐπικούρειον λόγων τὴν ψυχὴν ἐκνευρισθεὶς καὶ θῆλυς γενόμενος. i. Epicuri librorum lectione animo eneruatus atque effœminatus. Clariſſime Plutarchus in Sympoſiacon ſexto, vbi diſceptat an vinum ſit percolandum, ἡ δὲ τοιαύτη κάθαρσις αὐτοῦ πρῶτον μὲν ἐκτέμνει τὰ νεῦρα καὶ τὴν θερμότητα κατασβέννυσι, hoc eſt, eiuſmodi purgatio primum quidem neruos omnes vini excindit, atque natiuum caloré extinguit Cõſimiliter dixit Petronius Arbiter, Effeciſtis vt corpus orationis eneruaretur & caderet. Ab hoc diuerſum eſt illud Philonis Iudæi, Νοῦς ἀνδρείᾳ νευρωθείς, εἰς τὰ πάντα νευροῦται. id eſt, Mens virili robore confirmata, vſque adeo neruis compacta eſt. & rurſus, ὄντως γέμοντα πνεύματος ἀθλητικοῦ δι' ὅλου νενευρωμένον, id eſt, Reipſa athletico ſpiritu plenum, totóque habitu neruis præditum. & iterum Ἀήττητος καὶ ἀδούλωτος ψυχὴ ἣν ὀρθὸς λόγος δόγμασι νευρώσας ἐστερέωσεν. id eſt, Inuictus eſt animus & cedere neſcius, quem ſolidis dogmatibus recta ratio roborauit & neruoſum reddidit.

Cyrenæus videris. 75

De homine quauis ratione inexpleto dicitur Alexidis Comici illud e Tyndareo, id fabulæ nomen eſt,

Ἄνθρωπος εἶναί μοι Κυρηναῖος δοκεῖς. id eſt,
Videris eſſe vir Cyrenæus mihi.

Prouerbij vice vſurpauit Athenæus libri duodecimi initio. Ἄνθρωπος εἶναί μοι Κυρηναῖος δοκεῖς, κατὰ τὸν Ἀλέξιδος Τυνδάρεω, ἑταῖρε Τιμόκρατες, κἀκεῖ γὰρ ἄν τις ἕνα ἐπὶ δεῖπνον καλῇ, παρεισὶν ὀκτωκαίδεκ' ἄλλοι, καὶ δέχ' ἅρματα. id eſt, Videris eſſe homo Cyrenæus mihi, iuxta Alexidis Tyndareum, ſodalis Timocrates, illic enim ſi quempiam ad cœnam voces, mox octodecim alij adſunt & currus decem. Modeſtè Timocratis ſtudioſi hominis inexplebilem in legendo & ad editionem depoſcendis libris auiditatem, perſtringit, qui perlectis iam vndecim Dipnoſophiſtarum commẽtarijs, nondum ſatur, efflagitarat prędictis adijci librum de iis quos luxu diffluentes ac delicijs addictos fuiſſe obſeruarat. Appoſitè igitur quadrabit in hominem inexhauſtæ lectionis aut voluptatibus nunquam ſaturum.

Lateritius. 76

πλίνθινον, id eſt, lateritium prouerbiali figura dixit Aelianus ſophiſta, pro vili & qui nullius frugis aut penſi habeatur, ita *De vili homine nulliuſque frugis.* enim in epiſtolis loquitur, οὐ μὴν σὺ τὸ παντελὲς μου καταφρονήσοντες ὥσπερ ὡς πλίνθινον, id eſt non omnino deſpicient me tanquam lateritium. Non alienum hinc eſt Auguſti Cæſaris dictum apud Tranquillum, Marmoream ſe vrbem relinquere quam lateritiam accepiſſet. Cui dicto affine eſt quod temerarij homines loquuntur apud Eſaiam cap. 9. πλίνθοι πεπτώκασι, ἀλλὰ λίθους λαξεύσωμεν, hoc eſt, pro lateribus qui corruerunt, quadrata exſculpemus ſaxa. Eſt autem propriè πλίνθος, quem Latini laterem nominamus, quadratura glebæ argillaceæ luteæ ve, quam ſolis ardor durauerit, & quæ facilè luteſcit imbribus aut aquæ alluuione reſoluta: quo ſpectant verba Saluſtij hiſtoriarum libro tertio. Par in oppido feſtinatio & ingens terror erat, ne ex latere noua munimenta madore infirmarentur. nam omnia oppidi ſtagnabant redundantibus cloacis aduerſo æſtu maris. Quòd ſi acceſſerit ignis coctura, iam non ſimpliciter later, ſed πλίνθος ὀπτή, id eſt, coctilis later ad diſcrimen dicitur. Cuiuſmodi ſortes dolo Temeni fabricatæ leguntur apud Pauſaniam in Meſſeniacis, quarum alteræ lateritiæ fuerunt è gleba ſole areſacta, quæ in aqua in hydria cõtenta diſtabuerunt, vna Creſphõti deputata è gleba igne excocta ſuperſtite manente, illas φυγάδας ὠμὰς πλίνθους, hanc ὀπτὴν τὴν vocat. *Fugitiua ſors.* Hinc eſt quod Sophocles κλῆρον δραπέτην quaſi fugitiuam ſortem nominarit, lateritiam quæ in ſortiendo delicuit. Simili phraſi apud Ciceronem in ſexta Verrinarum legitur, Luteum negotium, pro re nullius pretij aut momenti, nam quum ibi Pamphilus quidam Cibyratis quadruplatoribus pollicitus fuiſſet certam pecuniam pro Scyphis ſigillatis, quos Verri iuſſus fuerat adferre, perſuaſerunt illi prætori ſuo non eſſe alicuius pretij ſcyphos & indignos qui inter illius κειμήλια haberẽtur, dictitantes Luteum eſſe negotium. Prouerbiali ſchemate dixit Martialis lib 9. illud,

Tu magnus luteum Gaure giganta facis.

Quod dici poterit de eo qui materiam arduam ineptè & humiliter tractat.

Ne corticem quidem dederit. 77

Verſiculus eſt prouerbialis Parthenij ab Etymologici autho- *De ſordido & auaro.* re citatus,

Οὐδὲ πρὸς ῥίζης ἀμύσχαλα κείνου ἄδοις, id eſt,
Herbæ littoreæ fragmina non dederit, vel ita,
Radicis nulli dederit fragmenta marinæ.

Quo licebit vti in hominem ſordidum & auarum, qui nulli aliquid largiatur, vt è pumice aquam citius elicias quàm à tali numulum. eſt autem ἀμύσχαλον cortex arboris delibratus, ſeu ab arbore reuulſus. aut etiam quiſquiliæ quælibet & fragmenta, ἀπὸ τοῦ ἀμύσσειν quod lancinare ſonat. Conuenit cum eo quod alibi citauimus, Ne talem quidem dederit.

Potes tacere. 78

Δύνασαι σιωπᾶν, Potes tacere, Dictum apparet in eos qui clãculum inter ſe muſſitant, ne ſilentij fides prodatur. Heſychius prouerbium natum indicat ab Antigoni & Pyrrhi regũ ſocietate tanto ſilentio tamque arcanè inita, vt ne ſcribis quidem eius fides credita fuerit aut communicata. Refertur dicti origo ad Phœnicidem Megarenſem Comicum qui Athenis fabulas ſuas docens, prouerbiali dicterio luſerit in tacitum pactum induciarum inter prædictos reges, dixiſſe enim ad tibicinas fœminas fertur his verbis, Δύνασαι σιωπᾶν. Potes tacere, vt authores pactorum id exclamaſſe viderentur.

In Catonium agi. 79

In Catonium agi prouerbialiter dicitur qui in præſens periculum & exitio proximum conijcitur. ita vſurpaſſe videtur Cicero epiſtol. ad Atticum lib. ſeptimo: Vereor ne in Catoniũ Cato nos: quæ verba mutilo ſenſu truncata, obſcurè videntur indicare, timendum eſſe ne immodica dicendi libertas, qualis

hi Catoniana, manifeſtam pernitiem adferat. Occaſio petita videtur ex Laberio Mimographo, quē in Staminariis tabula ita ſcripſiſſe refert Gellius lib. 16.

Tollet bona fide vos orcus nudas in Catonium,

Vbi Catonium pro inferis dixit voce alludente ad Græcorum κατωγαιον, videturque Catonium accipi poſſe pro carcere tetro, ab ingenio Catonis triſti ac tetrico deriuato nomine, qualis apud Procopium memoratur λήθη, carcer teterrimus ita dictus, quod eò coniecti in obliuionem veniebant, ſublata veniæ liberationiſque ſpe omni: vnde apud Agathium manifeſtò erroris tenetur interpres, qui illud ἐς τὸ τῆς λήθης φρούριον vertit, in obliuionis præſidium contrudi: quum debuerit clarius reddere in hunc aut ſimilem modum, in cuſtodiam arctiſſimam ab obliuionis argumento nominatam. Inuenio & Charonium pro ſpecu exitiali & quibuſdam quaſi faucibus inferorum, vt apud Aretæum Cappadocem claſſicum rei medicæ ſcriptorem, ἐν τοῖσι χαρωνίοισι ἄντροισι ἐξαπιναίη πνίξ, id eſt, in antris Charoniis ſubita & præceps ſuffocatio accidere ſolet.

Arenam ſuperat. 80

De re infinita. Arenæ nomen in infinitatis ſignificationem parœmiæ ſpecie, frequentiſſimo vſu trahitur, ab authoribus vtraque lingua. Phœnix Colophonius ſcribit Ninum Aſſyriorum regem plura habuiſſe auri talenta, quàm ſit Calpia Arena, χρυσοῦ τάλαντα πολλῷ πλείονα κασπίης ψάμμου. Philippus Epigrammat.

Καὶ τὴν λίβυσσαν ἐξαριθμήσεις κόνιν. id eſt,

Numerabis & Libyſſæ arenæ puluerem: Catullus.

Quam magnus numerus Libyſſæ arenæ

Laſerpitiferis iacet Cyrenis. & iterum,

Ille puluis Erythræi, Sideruque micantium, Subducat numerum prius. Virgilius in Georgicis,

Quem qui ſcire velit, Libyci velit æquoris idem

Diſcere, quam multæ Zephyro turbentur arenæ.

Callimachus innumerabilem exercitum, στρατὸν ψαμάθῳ ἴσον dixit in hymno Dianæ, hoc eſt, arenæ pares copias, ibi,

Ἐπὶ δὲ στρατὸν ἤγαγε

Ἵππημολγῶν ψαμάθῳ ἶσον. id eſt,

Cimmerios paſtu ſaturatos lactis equini

Adduxit, numerum æquantes flauentis arenæ.

Anacreon ψάμμου quaſi arenatū extulit pro infinita copia,

Εἰ ψαμάθους οἶδας

Τὸ ὅλης θαλάσσης. id eſt,

Si puluerem inuenire

Vales maris totius.

Flaccus quoque numero carentē arenam dixit. Gregorius Nazianz. lib. De Theologia loquens de Salomonis ſapientia. ψάμμον ἀφθονεστέραν χέοντι τῆς θεωρίας, id eſt, Arena exuberantius prudentiæ diuinæ flumen. Varro in Menippæis arenam & ψαμμακόσια ſæpenumero, pro ingenti multitudine extuliſſe apud Macrobium legitur. Eupolis Comicus in fabula cui nomen, Aureum genus,

Αὐταὶ ἀριθμὸν θεατῶν ψαμμακοσίους. id eſt,

Fruſtra incas numerum arenæ parium ſpectatorum.

Extat & oraculum, quo Dei ſapientia ineffabilis comprehenditur, tale,

Οἶδα δ' ἐγὼ ψάμμου τ' ἀριθμὸν, καὶ μέτρα θαλάσσης. id eſt,

Menſura eſt pelagi, & numerus mihi notus arenæ.

Pindarus Olympiorum Oda. 2. ἐπεὶ ψάμμος ἀριθμὸν περιπέφευγεν. id eſt, Arena etenim numerum ſubterfugit. Idem in Pythiis. ὁπόσαι τ' ἐν θαλάσσᾳ καὶ ποταμοῖς ψάμμοι κύμασιν ῥιπαῖς τ' ἀνέμων κλονέονται. id eſt, Quot arenæ in mari & amnibus, fluctibus & ventorū flatibus agitantur. Marcellinus libro 14. Quæ omnia ſi ſcire quiſquam velit quæm varia ſint & aſſidua, arenarum numerum idem & montiū pondera ſcrutari poterit. Quin & in ſacris Bibliis, iſta parœmiæ ſpecies ignota non eſt, vt Geneſeos cap. 41. vbi Ioſephus tantam frumenti vim in horrea congeſſiſſe legitur, vt arenam maris æquaret. & Regum 1. cap 17. ὡς ἡ ἄμμος ἡ ἐπὶ τῆς θαλάσσης εἰς πλῆθος, id eſt, multitudo hominum arenæ littoreæ par. Homerus Il. 9.

Οὐδ' εἴ μοι τόσα δοίη ὅσα ψάμμαθός τε κόνις τε. id eſt,

Non, mihi ſi numeret, quanta eſt vis puluis arenæ.

Foliis ſimiles. Continuus eſt ſignificatio multitudinis in foliis, minutula pluuia, niue, aſtris, fluctibus, & capitis pilis, propter illorum ſpiſſitatem. Homerus in nauium Catalogo.

Λίην γὰρ φύλλοισιν ἐοικότες ἢ ψαμάθοισιν. id eſt,

Frondibus arboreis numero ſimiles & arenæ.

Qui Calaber ſiue Smyrnæus in Paralipomenis.

Τοῖς δ' ἶσοι φύλλοισιν ἐοικότες ἠδὲ καὶ ὄμβρῳ Νέστορ. id eſt,

Æquales numero foliis pluuiæque cadebant.

Huc ſpectat illud incerti authoris τῶν ἐχθρῶν φύλλων πλείους εἰσὶν οἱ συκοφάνται. id eſt, plures ſunt calumniatores, quàm vernæ frondes. Callimachus,

Νιφάσιν ἐοικότα ἢ ἀστράσιν Τείρεσι. id eſt,

Quàm nix ſpiſſa cadit cœlo, aut quot ſidera lucent.

Phrynichus Athenienſis.

Σχήματα δ' ὄρχησις τόσα μοι πόρεν, ὅσσ' ἐνὶ πόντῳ

Κύματα ποιεῖται χείματι νὺξ ὀλοή. id eſt,

Schemata tot præbent choreæ, quot voluere fluctus

Littus in vndiſonum nox ſolet atra mari.

Aſcribenda eſt huc & illa hyperbole qua Apollinarius vtitur in metaphraſi pſalmi triceſimi noni.

Καὶ μὲν πλειότεραι κεφαλῆς τριχὸς ὑψικόμοιο. id eſt,

Verticis illa nequit potuere æquaſſe capillos.

Loquitur de peccatorum ſuorum multitudine infinita. Libet hic adiūgere infinitam curioſitatē aut verius ineptiam Xenocratis, qui ſyllabarum numerum, quem literarum inter ſe combinatio efficit, in caput collegit, vt conſtituat ſummam vicies & decies millies denum millium myriadum, quod apud Plutarchum lectum eſt in Sympoſiacis.

Ne Bæon piſcis moleſtus ſit. 81

Μή μοι Βαιὼν κακὸν τέκῃ, id eſt, Ne Bæon piſciculus mihi noxam pariat. Citatur ab Etymologici authore, qui illud exponit de homine voluptario & delicato ganeone, qui vilia & communia edulia aſpernatus, cupedias ſectatur: cuiuſmodi Philoxenus Cythereus fuit, qui appoſitū exiguum mullum percontanti ſimilis auri admonuit, vt ingenioſo commento prægrandem Dionyſio tyranno in eadem menſa appoſitum impetraret, vti refert Athenæus. Eſt autem βαιων piſciculus gobio perſimilis, alio nomine βλέννος à muccoſitate, vt videtur, nomen ſortitus, quanquam apud Athenæum libro 7. βιδωνες ſcribatur, vbi alter extat in vulgatis codicibus error talis, ὅτι δὲ κωβιῶν τῶν ἰδίων ποιῶ τὸν λόγον, pro quo reponas ex Euſtathio & Etymologici authore κωβιῷ, vt dicat, βλέννος, piſcem a βλέννα, id eſt, mucco nomen habentem, gobio eſſe perſimilem. Vilem autem fuiſſe & ingrati ſaporis piſciculum, oſtendit Epicharmus, ἀχαρίστους βαιῶνας, id eſt, inſipidos Bæonas vocitans. Lectio huius parœmiæ diuerſa eſt apud Athenæum, ſed quæ codē ſenſu conſtare poteſt, μή μοι βαιὼν κακός, ἀπὸ, id eſt, Procul à me faceſſat Bæon malus piſcis. Competet in hominem aſpernabundum & delicati moroſique ingenij, qui communia & vulgaria faſtidiat.

Homo voluptarius & delicatus ganeo.

Cum vulpe habens commercium, dolos caue. 82

Senarius prouerbialis citatur a Suida talis.

Κερδοῖ συνὼν, τὴν κερδοσύνην προσδόκα. id eſt,

Cum vulpe habens commercium, dolum caue,

Affine eſt illi Paulino, Cum prauo deprauaberis. A malorum conſortio cauendum eſt, ne aut impoſtura exitio tibi ſit, aut ne in mores tranſeat contagium, τὸ γὰρ ἐμφυὲς οὔτ' αἴθων ἀλώπηξ οὔτ' ἐρίβρομοι λέοντες διαλλάξαιντο ἦθος, vt inquit Pindarus hoc eſt, natiuum ingenium neque doloſa vulpes, neque rugibundus leo commutare valeant. κερδὼ autem vulpes dicitur quaſi κερκὼ à caudæ quam ipſiſſam habet tractu, vel ab aſtutia qua lucrum quæritus & emolumētum, quam κερδὼ etiam nominant, vnde & κερδαλέος fraudulentus homo dicitur.

Cauendum à conuictu improborum.

Mandrabuli in morem. 83

Ἐπὶ τὰ Μανδροβούλου, Aliam ab Eraſmo huius adagij occaſionem inſinuare mihi videtur lib. de animalibus duodecimo Ælianus, nam quum apud diuerſas nationes religio fuerit, certa quædam animantia occidere, quòd ea diis ſuis conſecrauerint, veluti, apud delphos lupum, quòd is Apollini ſacer haberetur: apud Syros piſces, quòd hi Aſtartæ deuoti eſſent: ita apud Samios ouem, quod ea olim balatu ſacrilegum qui templi κειμήλια furto rapuerat, prodidiſſet: Itaque Mandrabulus quidam inconſultè Samiæ Iunoni ouem mactauit, ſacrum illius numini animal: vnde in præpoſterè inconſultáque temeritate aliquid factitantes dictum videtur prouerbium. Nam Ephorus hiſtoricus aliter rem narrat, Mandrabulum quempiam repertis in Samio agro aurifodinis, primum aureum arietem Iunoni inter donaria poſuiſſe, deinde argēteum, poſtea ex ære exiguum, tandem nihil dediſſe.

Inconſulta temeritas.

Pro pede Xenium. 84

Τοῦτό σοι ἀντὶ ποδὸς ξεινήιον, id eſt,

Iſtud habe Xenium pede pro bouis.

Verba ſunt Philœtij bubulci Vlyſſis apud Homerum Odyſ. 22. ad Cteſippum quem ſagitta traiecerat, illi inſultātis, vt munus illud accipiat pro bubulo pede, quem ille mendicanti Vlyſſi impegerat paulo ante. Admonet ibi Euſtathius vſurpatū adagium a primi nominis theologo, in eos quibus malum pro malo rependitur.

Malum pro malo repenſum.

Ἐκκυβεύειν. 85

Ἐκκυβεύειν, quaſi dicas aleam iacere, prouerbialiter vſurpatur, pro periculum facere & experiri ancipiti quodam marte, elegantius quidem, quam cæteri qui ἀναρρίπτειν κύβον duobus verbis efferunt. Polybius libro primo. ὡς ἂν μέλλοντες ἐκκυβεύειν ὑπὲρ τῶν ὅλων. id eſt, velut aleam periclitaturi de ſumma rerum, & lib. 2. τοῦτ' ἀκούσαντα φασὶ κρίναι, διότι δεῖ τὸν ταχίστην ἐκκυβεύειν τοῖς ὅλοις, μὴ τὸ συνέχον τὰ προωμολογημένα τοῖς ἐλπίσιν. i. Quo audito Cleomenē aiunt decreuiſſe veſtigio totis viribus

Periculum facere.

belli aleam eſſe tentandam, priuſquàm miles quid accidiſſet, cognoſceret. Apud Suidam, [illegible] id eſt, Ratus, iuxta poetam, dolium ſubeſſe, iudicauit haud quaquam iaciendam eſſe aleam aut periclitandum omnibus commiſſis copiis. & iterum Polybius, ἔδοξε τοῖς Καρχηδονίοις κυβεῦσαι καὶ παραβάλλεσθαι. id eſt, Decreuerunt Carthaginenſes aleam iacere & prælio congredi. Ita Ammianus lib. 24. Imperator omnes aleæ caſus inter mutuas clades expertus teſtimans. Huc ſpectat illud Æſchyli in ſeptem ad Thebas, Ἔργον δ' ἐν κύβοις Ἄρης κρινεῖ. id eſt, Mars belli incertus negotium finiet alea.

Senex tardiſcens. 86

De eo quem vigor iuuenta deſerat.

Homericos verſus, qui Iliados octauo leguntur, quibus Neſtorem admonet Diomedes vt prælio excedat, ſuumque vehiculum conſcendat, prouerbiales eſſe annotat ibi Euſtathius,

Ὦ γέρον, ἦ μάλα δή σε νέοι τείρουσι μαχηταί,
Σὴ δὲ βίη λέλυται, χαλεπὸν δέ σε γῆρας ὀπάζει,
Ἠπεδανὸς δέ νύ τοι θεράπων, βραδέες δέ τοι ἵπποι. id eſt,
Caſſe ſenex, iuuenum te bellica dextra laceſſit.
Fractus es & vires conſumptæ abiere ſenecta:
Cornipedes curſu tardi, vectorque minister.

Torqueri poterunt in hominem iuuentæ flore præclarum artificem, qui ſenectutis vitio defectus paria cum iunioribus facere poſthac nequeat. Quadrabit in præceptorem ætate confectum atque ſatiſcentem, qui diſcipulo victus ſuccumbat in literario ſtadio: ſi ſubſtituas pro voce μαχηταὶ, quæ bellatores ſonat, dictionem μαθηταὶ id eſt, diſcipuli, hoc modo:

Ὦ γέρον, ἦ μάλα δή σε νέοι τείρουσι μαθηταί. id eſt,
Caſſe ſenex, ſuperat te dextera diſcipulorum.

Præterea in rhetorem ſenio grauem, cui non perinde, vt olim iuueni, fluat lacteum & vber eloquentiæ flumen, huic enim occinere illud licebit,

Ἠπεδανὸς δέ νύ τοι θεράπων, βραδέες δέ τοι ἵπποι. id eſt,
Cornipedes tibi ſunt tardi, ſegniſque miniſter.

Vt per equos tardigrados, verborum ſegne pondus innuamus, quæ non amplius alata, iuxta Homericum epitheton, feruntur, ſed torpida ac ſublutum quodammodo permanent: at miniſter allegoricè denotet mentem ipſam, cui non amplius acumen & vigor ille igneus conſtat, neque ſublimia appetit, ſed humi propemodum repit.

Vt nutrices Lamiam. 87

Quum inanes minas ad territandum ſolum comparatas innuere volumus, vtemur illo Dionis Chryſoſtomi, [illegible] id eſt, inſtar nutricum Lamiam pueris obiicientium. Eius verba hæc ſunt oratione 55. [illegible] ita corrigendus eſt codex græcus, qui habet [illegible] id eſt, Solos miraris leones, aquilas, ſcyllas, & cyclopes quibus ille ſtupidos homines demulcet, non aliter quam ſolent nutrices pueros, Lamiæ aduentum narrantes. Lamiam quaſi

Lamia quid.

λαιμὸν ἔχουσαν præ grandi ingluuie nomen habere vult Etymologi author, diximus de ea in adagio Lamiæ turris, antea: nunc & hoc addendum eſt ex Nicephoro Calliſto lib. 18. capite nono, Lamiam etiam γελλὼ vocari, ſic enim ait de Mauritio Imperat. Illud inſuper anile paruumque ſurſe veri addens Empuſam ita

Empuſa.

enim nominát, quam γελλὼ quis dixerit, ſæpenumero infantem Mauritium è cubili, velut mox deuoraturam, extuliſſe, nullo accepto incommodo.

Bilem vomere. 88

Χολὴν ἐμεῖν, hoc eſt, Bilem vomere prouerbio dicuntur, qui moleſtiam animo ingratam & auribus concipiunt, & faſtidiunt aliquid. Adagium citatur ex Ariſtoxeno Muſico. Plutarchus Sympoſiacon lib. ſeptimo cap. octauo. [illegible] id eſt, Quos Ariſtoxenus dicit bilem vomere, quoties modulatum quippiam & concinnum audierint. A ventriculi natura ducta eſt origo, qui auerſatus aliquid faſtidióque nauſeans, bilem innatantem reiicit.

E media flamma ſeruare. 89

Qui ingentibus periculorum vndis circumſcriptum aliquem aut difficillimis litibus irretitum explicat, is e media flamma talem liberare, prouerbialiter dicitur. Ariſtides in Apellæ genethliaco, ἐκ μέσου φασὶ πυρὸς τὸν ἄνδρα σώζειν. id eſt, è medio, quòd aiunt, incendio virum ſeruare, & iterum [illegible] id eſt, Quem non ille ex ardente flamma cõſultus eripuerit. Notum eſt de Ænea qui patrem Anchiſen e medio ardentis Troiæ incendio humeris extulit, quod apud Halicarnaſſeum in primo ex Sophocle legas.

Immortales Gratiarum horti. 90

Significatio gratitudinis.

Ἀθάνατοι χαρίτων κῆποι, id eſt, Interitum neſciunt Gratiarum horti. Ariſtides, [illegible] id eſt, In immortalibus Gratiarum hortis natum. Prouerbij facies ad gratitudinis ſignificationem trahi poteſt, nam beneficij collati memoria immortalis eſſe debet, ſempérque in animo grato viuere, vnde & Gratiarum vni à virore perpetuo Thaliæ nomen fuit. Poteſt & ad perſonam transferri, ſi dicamus virum ſempiterna memoria digniſſimum, in Charitum hortis immortalibus viuere. A quo non abludit Sapphûs poetriæ inuectiua in indoctam & a Muſis Gratiiſque alienam fœminam, [illegible] hoc eſt, Mortua iacebis, nec tui vnquam à morte extabit memoria, quippe expers roſarum in Pieria naſcentium, ſed obſcura vmbra apud inferos maneis oberrabis. Quæ verba corrupte leguntur apud Plutarchum in tertio Sympoſiacon in Codice Aldino parumque integre.

Archilochia vulpes. 91

De verſipelli & aſtuto.

In verſipellem & aſtutiæ plenum dicitur. Dion Chryſoſtomus oratione 55. [illegible] id eſt, Siquidem Archilochi vulpem leonibus & pantheris comparare inſulſimus. vbi emendandus eſt obiter Venetus codex qui habet λίγγυν pro λέων. Baſilius libro ad adoleſcentes de capienda vtilitate è gentilium libris [illegible] id eſt, Aſtutiam & verſutias Archilochiæ vulpeculæ imitabimur, quo loco perperam ſcriptum legitur, ἀρχιλόχου, quod olim memini Retium hominem Græce non vulgariter doctum, ſed in corrigedo plus nimio forte anxium, interpretatum fuiſſe, vulpeculæ de qua vetus eſt fabula. Alluſum eſt autem a Baſilio ad ipſa Archilochi verba, quę integra hactenus conſeruauit ab interitu, has odes reliquias citans Herennius Philon, author libelli De diuerſis dictionum Græcarum ſignificationibus, quem Hammonio cuidam tribuerunt hactenus typographi.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] id eſt,
Forte ibat a feris relictus ſimius,
Aura luſtra petens,
Cui verſipelis vulpes obuiam fuit
Inſidioſa dolis.

Alioqui plurimus in vulpeculæ fabula fuiſſe videtur Archilochus in carminib. aduerſus Lycamben, velut vbi vulpis cum aquila ſocietatem commiſcitur,

[illegible]
[illegible] aut vt alia lectio habet, [illegible] id eſt,
Inire pactum vulpes atque aquila ſimul.

Stobidus Ei/ [illegible]

Reſpexit huc Plato lib. De republ. 2. τὴν τοῦ σοφωτάτου Ἀρχιλόχου ἀλώπεκα ἑλκτέον ἐξόπισθεν. id eſt, Attamen ſapientiſſimi Archilochi vulpes pone trahenda eſt. Alluſit eodem Themiſtius oratione tertia quæ eſt De vera amicitia. [illegible] id eſt, Naſcuntur inter homines etiam vulpes, ſeu potius homunculi improbi pariter & illiberales, qui à tergo vulpeculas attrahunt.

Verueceus. 92

Κρομμυοξυρεγμίας [illegible] prouerbiali tropo dixit Cercidas Mimographus poeta Megalopolitanus, ſtupidos & inſulſi iudicij homines, veluti veruecino mucco ſcatentes qualis Iuuenalis nominat,

Veruecum in patria craſſóque ſub aere natos. Galenus Therapeut. libro ſexto. [illegible] Κερκίδας φησὶ [illegible] id eſt, At Theſſalus vna cum ſuis ſophiſtis edito in ſolio reſidens inter veruecinos viros (vt Cercidas ait) præclarè de ſe loquetur. Eiuſmodi tenebriones mucci plenos [illegible] quoque nominari inuenio, qui facile ſibi imponi ſinunt, obtuſiores, quam vt alienas technas animaduertant aut intelligant clara etiam in luce caligantes. Heſychius [illegible] exponit [illegible], mucculentum facilè deceptibilem. Non alienum eſt hinc illud Hermippi in Comœdia cui nomen, Palladis progenies.

[illegible]
[illegible] id eſt,
Loquelam habere pecudis & faciem mihi
Videris, aſt intus latet prudens draco.

Quod dici conueniet de eo qui plus habet in receſſu, quàm primore fronte promittat.

Phœnicis inſtar reuiuiſcere. 93

Κατὰ φοίνικα ἀναβιώσκεσθαι, id eſt, Phœnicis in morem reuiuiſcere prouerbio dicetur, qui longa valetudine, aſſiduis curis, amore, ſollicitudine, carceris tædio emaciatus, nunc viuidior factus ad ſe redit. Ariſtides refert ad ſtatum ciuitatis, cuius ruinæ in nouam vrbis faciem reſtitutæ ſint, reparatis etiam iis quæ obſoleta forent, ita enim loquitur de Smyrna beneficio M. Aurelij Imp. reædificata. [illegible] ὥσπερ τὸν φοίνικα ἀναβιώσκειν

[illegible] αὐτὴν ἐξ αὐτοῦ. id eſt, Repullulat ciuitas depoſito ſenio, vetus eadem & noua. quomodo Phœnicem ex ſe reuiuiſcere fama loquitur. & alibi de eadem, [illegible] id eſt, Facta eſt eadem vrbs & antiquiſſima & nouiſſima, reſumpta iuuenta, quod de ſacro alite dicitur. De Phœnice aue ita Ambroſius lib. de fide reſurrectionis. Auis in regione Arabiæ, cui nomen eſt Phœnix, redituuo ſuæ carnis humore reparabilis, cum mortua fuerit, reuiuiſcit. Euſebius Pamphili in vita Conſtantini. Αἰγύπτιον ὄρνιν φασὶ [illegible] id eſt, Phœnicem volucrem Aegyptiam ferunt natura vnigenam eſſe & ſuper aromatum aceruo emori, ſuum ſibi rogum adoleſcentem, poſtea de ſuo cinere reuiuiſcere, reſumptiſque pennis talem exiſtere qualis antea fuerit. Nazianzenus in Carminum lib.

Phœnix auis renaſcens.

[illegible]
[illegible]
[illegible] id eſt,
Phœnicem perhibent poſt fata reſumere vires,
Naſcentem ex igni, & decurſis pluribus annis,
De cinere atno, o fœtutam ſponte renaſci.

De hac aue ita ſcribit Artemidorus lib. de inſomniis quarto cap. 49. Phœnix vbi fatale ingruit temp⁹, euolat in Aegyptum, loco vnde profectus aliis ignorato, ſiuque conſtructo è caſia myrrhaque rogo, ibi moritur ex eo cinere poſt ſtatum temporis curriculum vermis qualis primum [illegible] gignitur, qui grandeſcens in volucre abit, fitque iterum phœnix, moxque emigrat ex Aegypto, locumque vnde genitor aduenerat volatu repetit. Eius verba [illegible] apud Suidam in dictione φοῖνιξ, ſed aliquatenus corrupta, nam illa [illegible], ex Artemidoro ita legi debent, [illegible]. Plura de hac aue qui ſcire deſiderat, legat opuſculum Lactantij, & alterum Claudiani, de Phœnice, Cornelium Tacitum annalium libro quinto, Plinium lib. 10. cap. 2. Solinum cap. 36. Ouidium in transformationum libris, denique Achillem Statium Alexandrinum in calce lib. tertij de amoribus Blitophontis & Leucippes.

Suis typus. 94

Inuenuſtus, ſtupidus.

Ὑὸς τύπος, id eſt, Suis typus, prouerbialiter dicitur, vt annotat Euſtathius in Odyſſ. [illegible] neque tamen explicat. Equidem dici arbitror in hominem acuminato capite & illiberali forma, cui rictus ſuis inſtar protuberat: vel potius in inuenuſtum & ſtupidum, qui primore etiam fronte facilè præſeferat, qualis ſit ad modum Samiorum nauigiorum, quæ præter aliarum gentium naues, capaci aluo, roſtroque ſuilli rictus ſimili vtebantur, vnde manauit ille verſiculus,

[illegible] id eſt,
Nauigium eſt velox Samium, ſpecie ſuis altum.

Quo ſpectant & Samij mores pro alienis à communi hominũ vſu, aut certe pro diſſolutis & eneruibus.

Ἀποσκορακίζειν. 95

Adagium quod ab Eraſmo βάλλ' ἐς κόρακας, id eſt, ad Coruos relegare aut eiicere, annotatur, vnica voce elegantius & venuſtius prolatum lego apud authores Græcos. D. Clemens Alexandrinus in ſecundo pædagogi, vbi de odoramentorum vſu loquitur, [illegible] id eſt. Neque enim omnino quaſi ad coruos relegandus eſt eorum vſus, & iterum in tertio. [illegible] id eſt. Inſolens illa & furioſa obambulandi contentio ad coruos nobis eſt reiicienda. Heliodorus lib. 1. Aethiopicæ hiſtoriæ, [illegible] hoc eſt, Amoribus, veneri, totique nuptialium deorum cœtui renuncians, eumque ad coruos abire iubens. Syneſius lib. de inſomniis, [illegible] id eſt, imaginationem vtpote ſenſu incertiorem ad coruos abigamus. Agnoſcit prouerbium & Etymologici author, eiuſque natalẽ ex huiuſmodi fabula narrat. Qui iam vrbem obſidentes oraculo reſponſum acceperant, vrbe non potituros ſeſe, at infecta re abituros, vbi coruos albos conſpexiſſent: Ea res quum ad oppidanorum aures dimanaſſet, ingenioſo commento iſti coruos calce dealbatos è mœnibus dimiſerunt liberos, quo oſtento perculſi hoſtes re infecta domum redierunt, iuſſi cum ignominioſo dicterio, ad Coruos abire: origo adagij memoratur ab eodem paolo aliter. Bœotis oraculum [illegible] erat, vrbem illorum tunc perituram, quum albi corui [illegible] viſi eſſent, ea re comperta iuuenes aliquot [illegible] coruos gypſo dealbatos dimiſerunt, vrbémque prodigio quamuis facto [illegible] commouerunt, [illegible] interdicto ipſis potu [illegible] poſtea mos [illegible] facinoris alicuius compertos eò relegare, vbi gypſo dealbati habitabant, Corues inuentes. [illegible] tradit, nimirum eo quod locis præruptis & [illegible] nidulentur, hinc dici, φθεῖρ' ἐς κόρακας, Fuge ad coruos, nempe in præcipitium & præſentem perniciem. Alij referunt ad Coraceſiũ (quaſi dicas Coruinam rupem) Ciliciæ caſtellum ſceleratis latronibus inſeſſum, & in abrupta caute ſitum, de quo ita Strabo lib. 14. [illegible] Aeſopus fabulatur ingentem graculum adiunxiſſe ſe coruorum ſodalitio, velut horum æqualem, ſed quum inferior & illis impar ad congeneres aues rediiſſet, graculos degenerem volucrem aueriatos, factóque indigno commotos, illum ceciſiſſe acclamantes identidem, φθεῖρ' ἐς κόρακας. id eſt, Apage ad Coruos. Pauſanias ſcribit quod Bœotis reddito oraculo vt ſedes firmarent vbi candidos conſpexiſſent coruos, illi conſpecto prætervolantium coruorum agmine ad Pagaſiticum ſinum, quos pueri nihil tale cogitantes ludicro oſtento gypſatos emiſerant, locum illic condendæ vrbi ceperunt, a Coruis loci nomine accepto: Eiectis poſtea illis, Aeoles eò ſuos relegabant exules, quibus occinere illud ſolebat, Fuge ad Coruos. Idem repetit Ariſtotelis teſtimonio, quod graſſante olim peſte vehementi, & animaduerſa innumera coruorum multitudine, homines enixè operam impendiſſe capiendis illis, quos cum certis carminibus veneficiiſque luſtraſſent deuouiſſentque, viuos dimiſiſſe, peſtique accinuiſſe repetitũ iam toties dictum, φθεῖρ' ἐς κόρακας. Hæc de adagij origine prolixius, quod ab Eraſmo pleraque omiſſa ſint aut aliter digeſta. Alluſit huc Naziãz. [illegible] ἐς κόρακας. Etymologici autor ἀποσκορακίζειν interpretatur, indignis modis repellere & odioſè reiicere. ita ferè vſus eo eſt Eſaias cap. vltimo [illegible] id eſt, Vt iratus vindictam reponat & in flamma ignis, exterminium illius. Non abludit hinc ἀπολιβάζειν verbum apud Ariſtophanem prouerbialiter prolatum, pro in Libyam abire, veluti in præſentaneũ exitium, vt author Etymologi annotat. eò quòd Libyæ regio deſerta & imbriũ indiga ſit, omniſque humanæ opis expers. Ariſtoph. in Auibus, [illegible] id eſt, Non tu hinc faceſſes peſſime ocyus ad Libas?

ἀπολιβάζειν.

Qualis hera, talis & canis. 96

Refertur à Clemente Alexandrino lib. pædagogi tertio, [illegible] id eſt, Qualis namque hera, iuxta prouerbium, talis eſt & canis. Quadrabit in impudicæ aut ebrioſæ matris, libidinoſam aut temulentam filiam. Vſus eo eſt Gregorius Palama, in declamatione, qua corpus aduerſus animum ſe defendit, teſtatúrque ſe mereri veniam, raptum illius affectionibus, [illegible]

Gyaro dignum. 97

Facinus audax cum periculo coniunctũ, quale [illegible] Græci vocant, velut proiectæ audaciæ plenum, verſu à multis vſitato, Iuuenalis dixit, Gyaro dignum, ita autem habet, Aude aliquid breuibus, Gyaris, & carcere dignum. in quo præter aliorum grammaticorum expoſitionem, breuibus, epitheton eſſe nolo, vt exilitas inſulæ includi eo verbo videatur, ſed commate diſtermino, vt iſta loca periculo vitæ coniuncta illi adeunda eſſe ſignificet, qui facinus aliquod memorabile ſuſcipere velit. Sunt enim Breuia loca maris vadoſa, naufragiis infamia, quorum etiam apud Virgilium mentio eſt in primo Aen. ibi, In breuia & Syrtes. Polybius ſimiliter vt Latini βραχέα nominat, vt lib. 1. de parua Syrti loquens [illegible] βραχέα (ita locum corrige pro [illegible]) [illegible] id eſt, Ad quam in breuia incurrentes, propter locorũ imperitiam, in ſummum adducti fuerũt diſcrimen. Gyaros verò inſula eſt inter Cycladas, quam immitem & ſine cultu hominũ cauſatur Tyberius apud Corneliũ Tacitum.

Breuia.

Regula rectior. 98

Κανόνος ὀρθότερος. id eſt, Regula rectior. prouerbialis hyperbole vſurpata à Nicarcho lib. 2. epigramm. græcorum, [illegible] loquitur de gibboſo quodam, ni fallor, quem corrigere volens imperitus medicus circumpoſitis aſſeribus, eliſa anima rectum fecerat. Idem eſt quod ſτάθμης ἀκριβέστερος, amuſſi exactior, ac ſi quis dicat, inquit Euſtathius, ὀρθότερος τῆς ὀρθότητος, ἢ κανόνος εὐθύτερος, id eſt, ipſa rectitudine rectior aut fabrili regula directior. Theognis in iis quas hypothecas inſcripſit,

Amuſſi exactior.

[illegible]
[illegible] id eſt,
Rectior & perpendiculo tornóque, & amuſſi
Sit index, cunctis qui placiturus erit.

Sophocles de Pelope,

[illegible]
[illegible] id eſt,
Aequale metitus oculo, ceu quum faber
Ductum ſequens amuſſis, normam dirigit.

Mel ſummis digitis delibandum. 99

[illegible] id eſt Mel ſummo digito, haud caua manu delibandum eſt, Dionyſius Mileſius apud familiares ſuos identidem dicere ſolebat,

Philoſtratus lib. 1. de Sophiſtarum vitis commemorat. Tranſlationibus aliiſque delicijs, quibus oratio ornatur, parcè vtendum eſt, non affluenter & ad faſtidium vſque. Voluptatibus modicè frui pro re nata illaudatum non eſt, modò ne totum te iis immergas. Vti adagio conueniet, quoties moderatum rei alicuius vſum laudabimus.

Ἐνδόσιμον. 100

Occaſio præbita. Ἐνδόσιμον pro anſa & occaſione præbita quam arripere deceat venuſtè ponitur. Heliodorus lib. 4. τηρῶ ὡς ἐνδόσιμόν τι τοῦ καιροῦ. id eſt, opportuni temporis occaſionem obſeruare. Iulianus ad Iamblichum. ἐπεὶ δὲ αὐτὸς ἡμῖν τὸ μέλος ἐνδόσιμον μουσικῆς, οἷόν περ ῥάβδῳ κινεῖν καὶ διεγείρειν καθεύδοντας, φέρε σοι καθάπερ οἱ τῷ Διονύσῳ τὸν θύρσον κινοῦντι πρὸς τὴν χορείαν ἄττοντες φέρονται, οὕτω καὶ ἡμεῖς ὑπὸ τοῦ σοῦ πλήκτρου τινὰ συνεχῶς ᾄδωμεν, ὥσπερ οἱ τῷ χορηγῷ πρὸς τὸ ἀνακλώμενον ῥυθμὸν συνεπομένῳ. id eſt, Quia verò tute ipſe auſpicium nobis melodiæ dediſti, & ſopitos non aliter ac Mercurij virgula excitaſti, age ad inſtar bacchantium, qui Baccho thyaſum quatiente in tripudia ſoluuntur, nos tuo ſtimulo conciti, æmula, vt par eſt, voce ſuccinamus, eorum more qui choroſtaten poſt rhythmum modulantem conſequuntur. Idem ad Hecebolum, ταῦτά σοι προσπαίζομεν, ἀφ' ὧν αὐτὸς γράφεις, τὸ ἐνδόσιμον ἐκ τῆς παρρησίας λαμβάνοντες. id eſt, hæc tecum ludimus, libertatis anſam è tuis ſcriptis arripientes. Syneſius Enoptio, decumanorum fluctuum tempeſtatem deſcribens. γίνεται δὲ τὸ τοιοῦτον ὅταν μὴ τῷ λήξαντι πνεύματι, τὰ πρὸς ἑαυτὸ συνταραχθέντα κύματα, ἀλλ' ἰσχὺν ἔχοντα τὸ ἐνδόσιμον τοῦ κινήσαντος ὑπαντιάζῃ τῇ τοῦ πνεύματος ἀκμῇ. id eſt, Id fit quum ſilente vento non etiam ſimul ſternuntur fluctus, ſed occaſione præualentis motus, conflictantur cum impetuoſo flatu. Ariſtoteles Politicorum octauo profitetur ſe de muſica velle nonnihil in medium afferre. ἵνα ὥσπερ ἐνδόσιμον γένηται οὗ λόγοις οὓς ἄν τις εἴποι ἀποφαινόμενος περὶ αὐτῆς, id eſt, vt ſit illud materia & auſpicium diſceptationis de ea habendæ. Idem lib. De mundo κατὰ καὶ τὸ ἄνωθεν ἐνδόσιμον ὑπὸ τοῦ θεοῦ κινεῖται. hoc eſt, Mouentur ſidera à Deo iuxta legem ſuperam, aut iis modulis quos Deus quaſi auſpex præit. Eſt autem propriè ἐνδόσιμον, carmen nauticum quod ὁ κελευστὴς in puppi ſtans remigibus præibat, quo velut animati & ſuccenſi acclamabant illi, quod indicat clarè Philoſtratus Iunior, τὸ ἐνδόσιμον τοῖς ἐρέταις ᾄδει. id eſt, Remigibus præludium canit: liquidò idem docent incerti authoris verba, οἱ δὲ κελευσταὶ τοῖς ἐρέταις τὸ ἐνδόσιμον ἐνεδίδοσαν, οἱ δὲ ὑπὸ τῷ ἐνδόσιμον τῷ ῥοθίῳ ἐπηλάλαξαν. id eſt, Celeuſtes remigibus præludium dictabat, illi mox in remos incumbentes præcinentem clamore læto ſequebantur. Vel ἐνδόσιμον dicitur quod chorodidaſcalus cœtui chorôue præcinit, cui ad rhythmi finem à cunctis ſimul reſpondetur quod, ex Iuliani verbis ſupra citatis abundè liquidum fit. Heſychius ἐνδόσιμον exponit citharæ præludium quod ante cantilenam prælibari ſolet, τὸ πρὸ τῆς ᾠδῆς κιθάρισμα. & apud Suidam legitur ψαλμοῖς ἐνδόσιμον τῆς ᾠδῆς pſalterij præludium quod cantum præcedit.

ADAGIORVM HADRIANI IVNII CENTVRIA VI.

Polycleti norma. 1

De re ad vnguem facta. Πολυκλείτειος κανών, id eſt, Polycletæa norma, prouerbij ſpecie effertur de homine omnibus numeris abſoluto, de opere ad vnguem facto, déque

II re extra controuerſiam perfecta. Natum à Polycleti ſtatuariorum antesignani commentario, quo abſoluti operis ſpecimen artificibus præſcripſit, itemque eiuſdem ſtatua abſolutiſſima, quibus ambobus κανόνος nomen inditum fuit ab authore. Sed operæ pretium eſt Galeni verba quibus hanc rem perſequitur apponere ex quinto libro De Hippocratis & Platonis decretis. καθάπερ ἐν τῷ Πολυκλείτου κανόνι γέγραπται, πάσας γὰρ ἐκδιδάξας ἐν ἐκείνῳ τῷ συγγράμματι τὰς συμμετρίας τοῦ σώματος ὁ Πολύκλειτος, ἔργῳ τὸν λόγον ἐβεβαίωσε, δημιουργήσας ἀνδριάντα κατὰ τὰ τοῦ λόγου προστάγματα, καὶ καλέσας δὴ καὶ αὐτὸν τὸν ἀνδριάντα καθάπερ καὶ τὸ σύγγραμμα, κανόνα. id eſt, Quemadmodum in Polycleti regula perſcriptum eſt: nam quum eo in cōmentario Polycletus nos edocuiſſet ſymmetrias corporis, ſcriptum denique opere confirmauit, fabricata ſtatua iuxta libri præcepta, indidítque illi ſimiliter, vt & commentatio, Normæ peculiari nomine. Idem de corpore quadrato loquens in primo De temperamentis, quod non modò medium obtinere humiditatis ſiccitatiſque, verumetiam optima formatione præditum vult eſſe ſupra Polycleti normam, ſic inquit, καὶ γοῦν τις ἀνδριὰς ἐπαινεῖται Πολυκλείτου κανὼν ὀνομαζόμενος, ἐκ τοῦ πάντων τῶν μορίων ἀκριβῆ τὴν πρὸς ἄλληλα συμμετρίαν ἔχειν, ὀνόματος τοιούτου τυχών. id eſt, Laudatur à quibuſdam ſtatua Polycleti, Norma vocitata, creato inde nomine quòd exactam adamuſſim omnium inter ſe membrorum commenſurationem habeat. Transfertur appoſitè ad animi dotes, ſi hominem omni virtutū genere præditum Πολυκλείτειον κανόνα vocemus. Eo modo accipitur & per ſe κανὼν Græcis, vt Norma Latinis. Apud Suidam incerti authoris verba citantur iſta, ἦν δὲ ἐφηβείας κανὼν ὀρθοῦ βίου, ὑγιοῦς. id eſt, Pubertatis anni norma erant rectè inſtitutæ, ſanæque vitæ. Eunapius de Marciano, ἀνὴρ ἐς ἅπασαν ἀρετὴν ὥσπερ τις κανὼν ἀπηκριβωμένος. id eſt, Vir ad omnes virtutes veluti norma quæpiam affabrè factus. Simili tropo Hieronymus ad Ruffinum dixit, Norma Catonianæ ſeueritatis. & Martialis lib. 11. Regula morum. Affine etiam eſt illud Trebellij Pollionis, Valeriani vita cenſura eſt. *Canon Apoſtolorum.* Κανὼν dictus fuit & Apoſtolicorum dogmatum liber, quòd ſit veluti regula quædam & amuſſis ad quā ſincera Chriſtianæ profeſſionis doctrina expendatur: vnde de Paulo Samoſateno præſule refert Euſebius, ὅτι ἀποστὰς τοῦ κανόνος ἐπὶ κίβδηλα καὶ νόθα διδάγματα μετελήλυθεν. id eſt, quòd à Canone diſcedens, ad ſpurias & adulterinas doctrinas defecerit. Ad eundem modum capitur & γνώμων. Damaſcius de Iſidoro philoſopho Hypatiæ doctiſſimæ fœminæ marito ἅπαν τὸ θέατρον ὡς εἰπεῖν, τῇ ἐκείνου κρίσει γνώμονι ἐχρῆτο τῶν ἄμεινον ἢ χεῖρον λεγόντων. id eſt, Vniuerſum theatrum illius iudicio vtebatur ceu regula eorum qui bene maléue dicerent. Thucydides de Themiſtocle, τῶν τε παραχρῆμα δι' ἐλαχίστης βουλῆς κράτιστος γνώμων. id eſt, Rerum præſentium exactiſſima norma, adhibito vel leui conſilio.

Pro virgine cerua. 2

Ἀντὶ παρθένου ἔλαφος, id eſt, Loco virginis cerua. Prouerbio hoc vti licebit, quum præter opinionem inſperatum quid accidit, veluti ſi quis optima ſpe excidat, & pro aureis tantum non montibus exiguum quid referat: aut vbi quis criminis purus, reus tamen accuſatus, liberatur, authore ſceleris deprehenſo: aut quum aliud pro alio fraudulenter ſubſtituitur. Extat apud Achillem Statium Alexandrinum libro ſexto de amoribus Clitophontis & Leucippes. Cuſtos, inquit, vt veriſimile eſt, obſtupuerat, inopinatæ rei nouitate commotus, iuxta parœmiam, pro virgine cerua conſpecta. Natum videtur à fabula Iphigeniæ, quę quum in Aulide Bœotiæ ad aram Dianæ adducta ſtaret, futura deæ victima, ipſa quidem repente euanuit & in Tauricam deuecta eſt, immolata eius loco ſuppoſititia cerua. Hanc rem narrat apud Euripidem in Iphig. nuntius, *Iphigenia.*

Ἀελπτον εἰσιδόντες ἐκ θεῶν τινος
Φάσμ', οὗ γε μηδ' ὁρωμένου πίστις παρῆν,
Ἔλαφος γὰρ ἀσπαίρουσ' ἔκειτ' ἐπὶ χθονὶ
Ἧς αἵματι βωμὸς ἐρραίνετ' ἄρδην τῆς θεοῦ. id eſt,
Spectrum intuentes à deorum quopiam
Inopinum, & ægrè creditum ſpectantibus,
Nam cerua humi iacebat artub. micans,
Aram deæ cruore ſtagnantem imbuens.

Nam alienū hinc eſt quod Martialis iocatur in Miſitium quēdam à Cybeles ſacerdotibus noctu præſectis virilibus orbatū, quum illi Achillam puerum concubinum ea parte mulctaſſe ſe crederent decepti, proinde ſubiicit author, Suppoſitam fama eſt quondam pro virgine ceruam.

Fulmenta lectum ſcandunt. 3

Citatur à Nonio prouerbium Varroni frequens, Fulmenta lectum ſcandunt, quanquam in impreſſis codicibus, vt vbique ſcatent portentoſis mendis, ſingulari numero Fulmentum vitioſè ſcriptum legitur, veriorem lectionem è manuſcripto vetuſtiſſimo exemplari integritati primus ego reſtitui. Videtur autem quadrare quoties præpoſtere aliquid fit, aut vbi hero imperare ſeruus, & ſupra patronum cliens habere præſumit arroganter. Nihil autem in rerum natura magis eſt præpoſterum, quàm vbi fulcra ſuſtentando lecto deſtinata, onus ipſa lecti eſſe volunt, & ab eo portari quodammodo. Eſt autem fulmentum idem quod fulcrum aut pleniore voce fulcimentum, quod vel ex Plautino exemplo in Trinummo liquere poteſt, vbi vulgati codices fulcimenta præferunt, quum fœminino Fulmentas veriore lectione emendatiores libri habeant hoc modo, *Fulmentum.*

Fulmentas iubeam ſuppingi ſoccis.

Tantali menſa. 4

Ταντάλου τράπεζα. id eſt, Menſa Tantali, effertur de re qua frui non liceat. Melite Epheſia apud Achillem Statium lib. 5. amore Clitophontis incenſa, quum veneris fructum ſolicitaret apud illum identidem tergiuerſantem: Nec ego, inquit totum Tantali menſæ non abſimilem nacta ſum. Præceſſerunt autem hæc verba. Tantóne tempore vt propter fluuiū ſedeam, neque ſitim explere queam? nam quum ſedulò inſtaret Melite, vt litando veneri nuptias confirmaret amans, ille amaſiæ ſuæ

Leucippes deſiderio hoc daas, congreſſum connubiúmque cum viro vitabat, diem ſemper eximendo. Nota eſt de Tantalo fabula in mediis vndis ſitiente, & imminentibus ori ipſius pomis frui non potente: quam rem eleganter idem & breuiter expreſſit Petronius Arbiter.

Nec bibit inter aquas, nec poma patentia carpit
Tantalus, infelix quem ſua vota premunt.

Voce optato. 5

De liberali voto. Μετὰ φωνῆς εὔχεσθαι, id eſt, voce precator. Inter Pythagorica ſymbola commemoratur, quæ omnia prouerbialem faciem præ ſe ferre indubitatum eſt. Eius vſus eſt in liberali voto, quoties non iniquum aliquid petendum eſſe admonebimus, atque ita exponit Clemens Alexádrinus lib. quarto Stromatum. [illegible] id eſt, Quid igitur volunt Pythagorei, quod voce optandum eſſe iubeant, mihi quidem videntur ea de cauſa illud ſanxiſſe, non quód exiſtimarent Deum tacite loquentes non exaudire, ſed quód iuſta & liberalia eſſe debere vota vellent, quæ nullus facere dubitaret etiam pluribus conſciis. Natum ab ingenio hominum peruerſo, & improbo, qui taciti apud ſe pudenda votóque omni maiora flagitare non deſinát, quæ coram aliis clara voce poſtulare in animum nunquam inducturi forent. Quo ſpectant Ciceronis verba in Pompeiana, Neminem vnquam tam impudentem fuiſſe, qui à diis immortalibus tot & tantas res tacitus auderet optare, quot & quantas dii immortales ad Cn. Pompeium detulerunt. Reſpexiſſe autem videtur Clemens ad oraculum de Deo illud,

Καὶ κωφοῦ συνίημι, καὶ οὐ λαλέοντος ἀκούω. id eſt,
Et mutos intelligo, & audio vota tacentum.

Ægypti ſacerdotes mutum & ſine mente ſonum olim inter ſacrorum preces effundere conſueuiſſe legimus, alio, vt arbitror ſenſu, nimirum infantiam ſuam declarare volentes, qua plurimum quidem ſe cupere, nihil tamen admodum præſtare poſſe teſtarentur.

Ad fores venire. 6

Ἐπὶ θύρας ἥκειν, id eſt, Ad fores venire prouerbio dicitur, quũ quid ſe vltro ingerit, verbi gratia, ſi dicamus honores & dignitates alicui non ambienti obuenire, aut opes ex hæreditatibus non expectatas, ad manum venire, huic illa omnia ἐπὶ θύρας ἥκειν dicuntur. Poteſt venuſtè & ad carminis venerem transferri, hoc modo. In pangẽdo carmine ita dexter eſt Grudius, vt Muſæ illius ad limina ventitare, ἐπὶ θύρας ἥκειν, dicendæ ſint. Philoſtratus de Ariſtocle ſophiſta voluptates deliciáſque aurium in quotidianum vſum recepit, ὥσπερ ἐπὶ θύρας αὐτῷ [illegible] id eſt, tanquam ad fores ipſius ventitantes. Natum videtur ab amatoribus qui amaſiarum ianuas frequentare ſolẽt eáſque ſertis exornare: vnde ianua queritur apud Propertium.

Nunc ego nocturnis potorum ſaucia rixis,
Pulſata indignis ſæpe queror manibus.

Vel à diſcipulis præceptorum ianuas adeuntibus: quomodo de M. Antonino Imp. dixit Philoſtratus, [illegible] id eſt, frequẽter illum inuiſens, & ad ianuas commeans. Vtitur Ariſtides in oratione aduerſus eos qui criminabantur in ipſo otioſam eloquentiam, [illegible] id eſt, Hæc amo, hæc exoſculor, horum ad fores crebrò ventito. Vernacula noſtra lingua hanc parœmiam mordicus etiamnum ſeruat & exprimit, quum dicit, alicui ad limina venire, quod inſperato accidit & vltrò ſe præbet.

Vnum alueare. 7

Ἓν κηρίον, id eſt, Vnum idémque alueare. Prouerbium eſt de collegis ſociis & comitatis, qui eiuſdem ſodalitij ſunt, iiſdem ſtudiis addicti, aut ſimilibus ſceleribus operti. Citatur in Suidæ collectaneis.

Ceræ inſtar. 8

De molli & tabeſcente. Κηροῦ δίκην, id eſt, Ceræ in modum, de molli dicitur aut tabeſcente. Eunapius de Maximino, [illegible] id eſt, caro vniuerſa ceræ in morem commarcuit. Dauid pſalmo 21. [illegible] id eſt, Cor mihi in viſcerum penetralibus ceræ inſtar deliquit. Chryſoſtomus oratione de temulentia, [illegible] id eſt, Quauis cera molliora. A ceræ mollitie etiam illa parœmia fluxit, [illegible], Cera tractabilius aut fingi aptius, qua vſus eſt Damaſcius Syrus de Aſclepiodoro Alexandrino loquẽs, [illegible] id eſt, Vocem ſuam & quæ voci inſtrumenta fabricata eſt natura, ſequaciora magíſque quam cera ductilia concinnauit, & in quemcunque vellet modulum exaptauit. Quin & à lurido ceræ pallore manauit verbum κηριᾶν, quod eſt præ metu impalleſcere, cereúmque euadere.

Bucula. 9

Βοίδιον quaſi bucula prouerbiali ſcommate dicitur à Menandro Comico homo fatuus & ignauus, qualem ab ingenij ſimplicitate [illegible] nominant Græci: cuiuſmodi & ἀμνοκῶν ab Ariſtophane vocatur, quaſi νοῦν ὡς ἀμνὸς, hoc eſt, agnina ſapientia præditus: alioqui κῶν pecudem ſeu ouem à Caribus vocari ex Cratete annotat Etymologici author.

Tanquam in nocturno prælio. 10

Ὥσπερ ἐν νυκτομαχίᾳ, id eſt, Tanquam in nocturno conflictu. Prouerbium eſt quum imprudentes & ignari obiter in aliquã materiam incidimus, aut quum oſtẽdimus nos haud quaquam obſcurè cum quopiam congredi velle, & diſſimulanter vt alios falliamus, ſed aperto marte & in clara quodammodo luce. Syneſius in Dione, [illegible] id eſt, Neque vero illum adoriri mens eſt velut in nocturna pugna. Nazianzenus in apologetico, [illegible] id eſt, aut ſi mauis, non internoſcentes hoſtiúmne an amicorum ſint vultus, id quod viuuenit in nocturno congreſſu & obſcura luce lunæ. Nicephorus Calliſtus lib. 8. loquens de epiſcopis inteſtino inter ſe bello confligentibus de verbo ὁμοούσιος, inquit, ὡς μηδὲν τῆς νυκτομαχίας διαφέρειν. id eſt, vt nihil à nocturno prælio differat eorum altercatio. Apud Homerum Vlyſſes & Diomedes cum Dolone & Rheso noctu ad manus veniunt.

Abderologus. 11

De ſtultiloquo. Ἀβδηρολόγος, Abderologus prouerbialiter dicitur ſtultiloquus qui nænias meráſque nugas effutit, ſtultitiámque & ingenij inopiam verbis prodit. Tatianus Aſſyrius in oratione aduerſus gentes, loquens de Democrito Abderitano, [illegible] id eſt, De ſympathia & antipathia Democriti quid dicemus? niſi hoc ipſum quod iuxta vulgi dictum Abderologus eſt homo iſte Abderis natus. Arnobius lib. aduerſus gentes quinto prouerbij ſpecie dixit, O Abdera Abdera, quam fias mortalibus irridenda, talis ſi apud te eſſet fabula ita conflata? Abderitani namque fatui habebantur & frigidæ ſtoliditatis pleni. Vnde Martialis Epigrammatarij illud lib. decimo,

Abderitanæ pectora plebis habes.

Quin & ἀβδηριτικόν, id eſt, Abderiticum, prouerbiali ſenſu protulit Cicero in ſeptimo ad Atticum, pro friuolo & ſtolido, vbi ait. Id eſt, ἀβδηριτικόν. Martianus Mineus Felix. lib. 2. Philologiæ Abderitam ſenem Democritum appellat, vbi perperam ſcriptum vulgo legitur, ſed aduerſum illam quoddam Abderitatæ ſenis alyma præparauit: ego lectionem ita reponendam cenſeo, Abderitæ ſenis ἄλειμμα, hoc eſt, pigmentum, ſeu vnguen. Eſt autem Abdera Thraciæ ciuitas nomen ſortita à conditore Abderito Erimi filio, Herculis (vt fabulantur) *Abdera.* amico, quem Diomedis equi dilaniatum comederunt, vt adagij author Tatianus refert.

Camelus pyrrhicham didicerit. 12

Ἡ κάμηλος πυρρίχην ἔμαθε Κινησίου, id eſt,
Pyrrhicham Cineſiæ camelus didicerit.

Locus erit adagio vbi quis repugnante natura & genio aggreditur quippiam, veluti ſi ſtipes quiſpiam literis operam dare velit, aptior tractandæ ſtiuæ, huic enim dicetur,

Diſcit camelus pyrrhicham Cineſiæ.

Fuit Cineſias poeta prælongus tardo immobiliſque corpore, quippe tiliæ arboris aſſerculis circummunito ad greſſus firmitatem, ac proinde ad ſaltandum pyrrhicham tripudij genus velocis, inepto. Pyrrhicha namque Laconum inuẽtum ab ar- *Pyrrhicha.* matis adoleſcentibus obiri ſolebat ad comparandum velocitatis habitum, quippe qua in bellis maximè opus ſit, cùm ad perſequendum hoſtem, tum ad fuga euadendum, ſi contingat inferiores obtinere. Ariſtophanis interpretes ſcribunt Cineſiam poetam pyrrhicham compoſuiſſe ad quam decurſus modulatus fieret, lege carminis conflata è breuibus fermè pedibus, qui vel inde, vel ab ignea mobilitate pyrrhichij dicuntur, iidem & κινησίαι, vel ab authore, vel à mobilitate, vt à Diomede grammatico ſcriptum eſt. Alluſum videtur ad verſum Ariſtoph. in Nebulis [illegible] id eſt, An Pyrrhicham Cineſiæ quis edidicit? Gratiæ multum accedet adagio, ſi paululum deflectatur hoc modo: Camelus citius pyrrhicham Cineſiæ didicerit, quam talis caudex literas. Eſt enim Camelus animal ſaltationi ineptum, tametſi nomen illi quaſi καμμηρος à femorum incuruatione eſſe velit Euenus apud Artemidorum. Neque abſurdus eius vſus erit, quando ſignificabimus ſub inſtitutione viri literati, ſtupidum diſcipulum plurimum profeciſſe, ſub tali enim præceptore Camelus Pyrrhicham Cineſiæ didicit.

Eleuſina ſeruat quod oſtendat. 13

Eleuſina ſeruat quod oſtendat reuiſentibus. In adagium cedere digniſſimum Senecæ dictum, quando ſignificabimus non ſemel & vnica vice effundendas eſſe omnes eruditionis opes. Habent hoc vitij nonnulli, vt omne ſuum myrothecion, vniuerſa pigmenta ſimul in vnicam epiſtolam aut orationem

impendant, quum parcior ornatus laudabilior ſit. Seneca Naturalium Quæſtionum lib. ſeptimo, Eleuſina ſeruat quod oſtẽdat reuiſentibus. Rerum natura ſacra ſua non ſimul tradit. Habent illud ciuitates quæ ſpectaculorum & reliquiarum oſtentus gratiâ, ſtatis annorum interuallis adeuntur, vt ſeruent in proximam panegyrin ſemper aliquid antea non ſpectatum. Eleuſin ſiue Eleuſina Atticæ locus Eleuſiniæ Cereris religioſo fano nobilis, quo prima frumenti ſatio inuecta fuerit, παρὰ τὸ ἐλθεῖν, vt Diodorus Siculus ait, vel ab Eleuſino Mercurij filio nomen habens, vt Etymologici author volunt. Atticæ ſacrariũ eam vocat Apuleius.

Medea immanior. 14

Μηδείας ἀνοσιώτερος, id eſt, Medea crudelior, Prouerbialis hyperbole in execrandam immanitatem contorquenda. Simocatus in epiſtolis de matre quæ abortiui veneni poculo fœtum aboleuerat, τὰ φονικὰ Μηδείας ἀνοσιώτερα ἀπειργάσω ἔργα, id eſt, cædes immaniores perpetras, quàm cruenta illa Medea. & iterum alibi, οὕτω καὶ Μηδείας καὶ Φαίδρας φοβερωτέρα γενήσομαι. id eſt, Ita formidanda magis ero quam fuerit, aut Medea, aut Phædra. Medeæ Æetæ Colchorum regis filiæ crudelitas notiſſima eſt occiſo Abſyrto fratre, cuius membra diſſipauit, vt eorum collectio diſperſa mœrórque patrius, celeritatem perſequendi retardaret, vt Cicero inquit pro lege Manilia: ſed notior poſtea facta eſt, iugulatis propriis liberis quos ex Iaſone ſuſtulerat de quo vide Diodorum Siculum. Simili hyperbole dixit Tertullianus lib. aduerſus Marcionem, Scytha tetrior. *Scytha tetrior.*

Taurica ara crudelior. 15

Superiori affinis eſt hyperbole qua vtitur Iuuenalis ſaty. 15. Mæotide ſæuior ara Aegyptus.

Vbi Mæotidem aram vocat Tauricæ Dianæ delubrum ad oſtium Mæotidis, ad cuius aram viui homines aduenæ immolabantur, vnde addit poeta poſt ſuperiora verba,

Quippe illa nefandi Taurica ſacri
Inuentrix homines tantùm immolat.

Tauri, natio Scythica, inquit Strabo lib. 7 latrociniis nobilis impetum facere ſolebant in aduenarum naues in portum appulſas. de ea ita Valerius Flaccus Argonauticôn ſecundo,

Taurorumque locos, delubráque ſæua Dianæ Aduenit, hic illum triſti dea præficit aræ Ente dato. & Ouidius in tertio De Ponto de hac ara loquens,

Sacrifici genus eſt, ſic inſtituere priores,
Aduena virgineo cæſus vt enſe cadat.

Pomponius Mela libro 2 cap. 1. Tauri Iphigeniæ & Oreſtis aduentu maximè memorati, immanes ſunt moribus, immanémque famam habent, ſolere pro victimis aduenas cædere.

Num fratri tuo bene eſt? 16

Num fratri tuo bene eſt, μῶν τἀδελφῷ σου καλῶς; Syneſius in Aegyptio ſiue De Prouidentia, ſcribit eſſe prouerbialem ſciſcitationem mordaci ſale permiſtam in pallidos & lurido colore tabeſcentes, ſic enim ait. ... ἐρώτημα ... μῶν τἀδελφῷ σου καλῶς, id eſt, vt res iam in prouerbium ceſſerit, & percontationem ad impallentes, num rectè ſe habent res fratris tui? Natum à Typhone Oſiridis fratre, qui diſſimillimus à germano moribus turpiſſimè diſſidens, fratris opibus (quæ in obtinendo regno & voluntate hominum & naturæ ordine priores erant) inſidiabatur, ad imperium per fas nefaſque aſpirans, atque ita præ inuidia macreſcens, quòd eo loco eſſent res fratris. Quadrabit igitur in hæredipetas & inuidos homines, qui alterius rebus opimis impalleſcunt, aut qui omnem mouent lapidem, vt alienam conditionem intercipiant.

Nemo comatus qui non præciditur. 17

In molles & pathicos.

Οὐδεὶς κομήτης, ὅστις οὐ ψηλίζεται. id eſt,
Nullus comatus qui non præcidi ſolet.

Prouerbium eſſe vetuſtum, imò oraculare, manifeſtis verbis teſtatur Syneſius, quo ſignificetur, omnes qui impensè mollitiei cutis operam nauãt, aut calamiſtraturæ nimium ſtudium impendent, aut quomodocunque tandem corporis cultum & nitorem deamant, molles cenſeri, & pathicum quiddam ſi non corpore, animo ſaltem præferre, fractóſque eſſe. Verba eius ſunt in epiſtola ad fratrem de Ioanne quodam improbo homine & ignauo, ... id eſt, Heri apertiſſimè prouerbij fidem comprobauit, vel oraculi potius, reuera namque oraculum eſt, quod tibi non ignotum eſt, Nullus comatus qui non precidi ſolet. Idem in libello de Coma. ... id eſt, Quod eſt igitur prouerbium illud & quid ſibi vult, Nullus comatus qui non. nam poſtremam vocem, trimetri numeroſæ legi tu ipſe adaptato, neque enim proferetur a me fœdum illud & re & nomine verbũ. Quæ verba citantur & à Suida in dictione κομήτης, non nominato tamen authore. Idem alibi ſenarij poſtremum verbum immutatum citat hoc modo, οὐδεὶς κομήτης ὅστις οὐ περαίνεται. Vtrobique tamen idem eſt ſenſus.

Smyrnæi mores. 18

Σμυρναίων τρόπος, id eſt, Smyrnæi mores, prouerbium videtur competere in eos qui deliciis luxuique indulgẽt, rurſus quum res poſtulat viros, fortiter ſe gerunt, ita enim exponit ipſe Ariſtides in Smyrnæ encomio, tribuit namque illis ... addit deinde, ... id eſt, Indies opipare viuunt, ſed in bello ferociores ſũt, quã vt multis expediat eiuſce rei periculũ facere, vſqueadeo vt nonnulli poetæ Smyrnæos mores tale ingenium vocent: ſubiicit deinde exemplum vnum de Chiis qui vacuam ab oppidanis illorum vrbem occupaturos ſe rati, viris in monte operi ruſtico intentis, mox quum de monte decurrentes ſubito ciues conſpexiſſent, tanta trepidatione iniecta fugerunt, vt triremes pleraſque iniquitate locorum amiſerint, impetum in ſe ciuium metuentes. Dicetur ergo de gente aut homine bellicoſo, pacis tempore diſſoluto.

Capra cinnamomum. 19

De eo qui quæ impenſè amat.

Ἡ αἲξ τὸ κιννάμωμον, id eſt, Capra cinnamomum videlicet ſequitur aut amat. Euſtathius dici teſtatur in eos qui rem quampiam impensè amãt, & feruidè depereunt. Cinnamomum ſurculus eſt Arabicus miræ fragrantiæ viti non diſſimilis, qui naribus admotus odoris gratia, voluptatis plena, lacrymas etiam inuitis elicit, vt ex Porphyrio annotat ille in Dionyſij Afri commentariis, adamaturque vehementer ab indigenis capris. Philoſtratus lib. 3. de vita Apollonij originem adagij docet, quum namque oſtendat, Capram documentum præbere bonitatis cinnamomi: ita ſubiungit, ſi quis capræ porrigat cinnamomi ſurculum, ea catuli inſtar admurmurat, abeuntémque ſequitur, naribus quantum poteſt admotis, atque adeo repulſa, non aliter, quam ſi pabulum denegatum foret, quiritatur.

Vmbris macilentior. 20

Σκιῶν λεπτότερος, id eſt, Vmbris macilentior Prouerbialis hyperbole in prætenues & inſigniter macros & ſtrigoſos. Archeſtratus poeta Syracuſanus præ inopia macie confectus, τῶν σκιῶν λεπτότερος, hoc eſt vmbris ipſis tenuior fuiſſe dictus eſt à quopiam, teſte Euſtathio: Polemon ſcribit eum à Ptolemęo captum & in bilancem coniectum, oboli pondus momento traxiſſe, ὀβολοῦ ὁλκὴν ἔχοντα. Ælianus libro 10. refert iſtud ita, Archeſtratus vates ab hoſtibus captus, in bilance poſitus, oboli pondere appenſus eſt, vt aiunt. Tales fuerunt Philetas poeta, & Cineſias qui tiliaceis aſſerculis gracile corpus fulciebat, & Melitus tragicus poeta, Socratis accuſator, & Samytion Comicus, quos ᾅδου φοιτᾶς velut inferorum legatos vocauit propterea Ariſtophanes, dictitans illos ... ὀχουμένους, quaſi macra ſpe, vehiculi loco, inuectos. An verò Siſyphus, Pirithous, & Theſeus ille depygis, ad inferos deſcendiſſe dicti fuerint, propter notabilem macilentiam, qua vmbris non diſſimiles eſſent, addubitat Euſtathius.

Veteris monetæ. 21

παλαιοῦ κόμματος, id eſt, veteris monetæ eſſe dicitur quiſquis integrum adfert iudicium, haud corruptum, fuci corruptelæque neſcius: denique quicquid probum eſt & rectum, veteris monetæ eſſe dicetur, vetera namque eo nomine bene audiunt, velut minimè adulterina ἢ κίβδηλα. Symmachus epiſtol. lib. 2. Itaque vt ipſe nonnunquam prædicas, ſpectatorum tibi veteris monetæ ſolus ſuperſum. cæteros delinimenta auium capiunt. Vſus huius prouerbij durat etiamnum in lingua noſtra vernacula incorruptum dicentibus nobis eſſe de veteri moneta. Ita fermè vſurpatur ἀρχαίως, hoc eſt, vetuſtè apud Demoſthenem in Philippicis, pro ſimpliciter & ſine fuco doloque, quod priſci ſeculi homines integri fuerint. ſic enim habent eius verba, οὕτω δ᾽ ἀρχαίως εἶχον, hoc eſt, de verbo ad verbum, vſqueadeo vetuſtè habebant.

Olim Pelaſgi, Danaidæ poſtea. 22

Locupletes ad egeſtatẽ redactos.

Πάλαι Πελασγοί, Δαναΐδαι δ᾽ αὖθις. id eſt,
Olim Pelaſgi, Danaidæ poſtea.

Euripidis ſenarius in Oreſte fabula, prouerbij ſpeciem redolens, qui torqueri poteſt in locuplete genere ortos, iam ad egeſtatem redactos, aut propemodum ſtirpitus extinctos. Pelaſgi, ſi Straboni credimus, numeroſa & valida olim gens fuit, quæ errabunda paſſim ſedes poſuit ſcuique de cauſa eas mutauit, aliò atque aliò commigrans, & in infinitam adaucta multitudinem, celeriter defecit: ſiquidem maritimam Ioniæ oram inſediſſe, & Chium inſulam inhabitaſſe leguntur. Herodotus refert etiam Imbrum & Lemnum inſulas Perſici belli temporibus à Pelaſga gente habitatas, memorat Strabo & campum Pelaſgicum in Theſſalia ad Lariſſam. Poſſederũt & Cretæ partem vt ex Vlyſſis ad Penelopen verbis apud Homerum manifeſtum fit. Fuerunt & Pelaſgi in Achaia, quum & Aeoliam in Aſia incoluerunt: tranſierunt & in Italiam eorum coloniæ.

Lesbus

Leſbus quoque Pelaſgia antiquitus ab incolis eius nominis dicta fuit. Conueniet itaque in eos quorum opes olim firmæ & potentes fuerunt aut prosperitatis fama, nunc verò ea defecerunt. Poteſt & haberi affine illi vulgato de Mileſiis, Fuere quondam strenui Mileſii.

Ex eadem figlina. 23

Cognata ſimilitudine.

Τῆς αὐτῆς κεραμείας, id eſt, Eiuſdem figulinæ eſſe dicuntur quæ affinia ſunt & cognata ſimilitudine, Gregorius Palama. Ἀδελφὰ φαίνεται ὁμόχροα καὶ τῆς αὐτῆς κεραμείας, id eſt, Germana ſunt, quod aiunt, & concolora, eiuſdemque figlinæ. Huic cognatum eſt illud Platonis in Gorgia, ἐκ τοῦ αὐτοῦ γυμνασίου, id eſt, Ex eodem ludo, vel gymnaſio.

Fracti. 24

Κατεαγότες, eodem ſenſu, quo Fractos Latini nominant Græci molles & effœminatos, atque elumbes. Plutarchus in vita Demoſthenis de Batalo agens, Epheſio tibicine, [illegible] id eſt, Erat autem Batalus, vt nonnulli dicunt, tibicen vnus è mollitie fractis. Eunapius Sardianus, [illegible] id eſt, præ corporis mollitie fractus & viminis in morem deflecti ſe & inflecti [illegible]. Philon Iudæus lib. De gigantibus, [illegible] id eſt, Fœmineam ſobolem gignunt qui natura parum viri ſunt & fracti animiſque effœminati. Athenæus lib. 12. de Abderitis, [illegible] id eſt, Viuendi ratione ſoluti ſunt & fracti. Muſonius philoſophus. [illegible] Iſti qui deliciis fracti, penituſque eneruati. Libanius ſophiſta ad proconſulem Montium de Batalo ita ſcribit, [illegible] κατεαγότα. id eſt, Qui primus in ſcena fœmineis ſoccis & cantus modulis fractis viſus fuit. Damaſcius in Philoſophica hiſtoria. [illegible] id eſt, Multi quibus aures ſunt fractæ & prauitatis erroribus imbutæ mentes, ad Comicum luſum riſumque conuerterunt philoſophiæ arcana.

Auribus fractos.

Auribus fractos nominat, quorum aures Alexandrinis ſive ita dicam deliciis aſſuefactæ, nihil niſi molle para[illegible]que virile admittunt. Plato in Gorgia, [illegible] id eſt, Talia muſſitantes audies illos quibus fractæ ſunt aures, hoc eſt, qui in otio & deliciis viuunt. loquitur de otioſis hominibus, qui in ſedentaria ſocordia propterea eneruatos garrulos & formidoloſos euaſiſſe Athenienſes diſputabant, quòd Pericles exterum militem ſtipendiaria militia primus autoraſſet, corruptis inde ciuitatis morib. & in mollitiem ſolutis. quo loco commentum Olympiodori non ſatiſfacit mihi, fractos aurib. dici ſcribentis, [illegible] id eſt, ſiue quod in palæſtra aures contricando exercerēt, ſiue id dictū eſt ad eos qui ſubdere aures dictaque excipere non poſſent. Galenus de gnomoſis quibuſdā ſua tempeſtate medicis, magnifica de optima corporis habitudine verba crepantibus loquens, ſic inquit in lib. aduerſus Thraſybulum. [illegible] id eſt, Quorum ſunt admiranda iſta volumina quæ hodie circunferuntur ab iſtis quorum fractæ ſunt aures. Neque vero de pugilibus aut athletis, quorum aures ceſtuum plagis comminutæ ſint (cuiuſmodi homines ὠτοθλαδίας Græcis vocari ex Aelio Dionyſio olim in Lexico noſtro annotaueramus, qualem deſignari puto à Martiali lib. 7. ibi, At iuuenes alios fracta colit aure magiſter) eo in loco Galenum ſentire certum eſt ei, qui verba ponderet penſiculatiuſque dicta obſeruet. Clemens libro 2. pædagogi, mores corrumpi ait muſica μελῶν κατεαγότων, id eſt, numerorum fractorum. Plutarchus ſympoſiacωn ſeptimo [illegible] id eſt, Effœminati auribuſque fracti propter imperitiam & honeſti inſcitiam. Simili modo & κεκλασμένος vſurpatur à Græcis. Philon lib. De gigantibus, [illegible] κεκλασμένην [illegible], id eſt, effœminatā fractāmque voluptatē. Idem alibi, κεκλασμένῳ τῷ βαδίσματι, i. Inceſſu fracto præ mollitie. Demetrius Phalereus. [illegible] id eſt, Anapæſtorum lex eſt maximè affinis fractis ſpurciſque verſibus, cuiuſmodi fere ſunt Sotadici.

Helenæ crater. 25

Lætum nuncium.

Ἑλένης κρατήρ, id eſt, Helenæ crater, de læto nuncio aut re quauis animo noſtro impenſe grata quæ ſollicitudinem leuare poſſit curaſque diluere. Philoſtratus in Sophiſtis [illegible] id eſt, Leuabit tibi animi moleſtias non aliter quàm Helenæ poculum Aegyptiis pharmacis imbutum. Intelligit de Pharmaco Nepenthe. Locus eſt apud Homerum Odyſſeæ quarto.

> Αὐτίκ' ἄρ' εἰς οἶνον βάλε φάρμακον ἔνθεν ἔπινον
> Νηπενθές τ' ἄχολόν τε, κακῶν ἐπίληθον ἁπάντων, id eſt,
> Iratum cauſas abolens, fugánsque malorum
> Sentum, & triſtitiæ pariens oblivia, vino
> Pharmacon immiſit.

De quo ita Plinius lib. 25. cap. 2. Nobile illud Nepenthes obliuionem triſtitiæ veniamque afferens, & ab Helena vtique omnibus mortalibus propinandum.

Helepolis 26

De illicio quo animus capitur.

Ἑλέπολις, id eſt, Helepolis prouerbialiter à Philone Iudæo vſurpatur pro delinimento & illice vinculo quo capitur animus, ita enim ait in lib. Quòd vir bonus idem ſit & liber [illegible] id eſt, Sunt enim iſta helepoles quædam animorum imbecillium nec bene recta ratione confirmatorum. loquitur de pulchritudine & diuitiis gratiis, quæ res ambæ pellaciſſimæ ſunt & illigandis capiendiſque ſenſibus efficaciſſima vincula. Sunt autem Helepoles machinæ bellicæ expugnandis vrbibus (vnde illis nomen [illegible]) comparatæ, à Demetrio Poliorcete excogitatæ fabricatore Dioclide Abderita, cuius in ea machina ſingularis induſtria fuiſſe prædicatur, vt ex Moſchione refert Athenæus lib. quinto. Meminit earum & Heliodorus lib. 9 [illegible] id eſt, Vrbem per helepoles capere tentans. Licebit ad vſum trahere hoc pacto, ſi dicamus, Luxum eſſe iuuentutis helepolin.

Spinas colligens. 27

Τὰς ἀκάνθας συλλέγων, id eſt, Spinas attrahens, Frequens eſt apud Athenæum de moroſo homine & importune curioſo, qui in diſputationibus nunc hoc nunc illud inceſſit & in controuerſiam trahit: talem autem vbique perſtringit Vlpianum Tyrium altercando moleſtum, vt lib. 3. Dipnoſoph. [illegible] id eſt, Ad vnguem expendis quicquid diſceptantibus occurrit, ſpinas attrahens, quippe inter tribulos ſemper, ſpinoſam & Ononin conuectans, nihil omnino amœnorum florum colligens. quem locum reſpiciens Euſtathius ita legit libro 2. Iliad. [illegible] Vnde prouerbium illud, Spinas adducens velut tribulos aculeatos: quum alluſum ibi ſit ad diſtichon quod apud Plutarchum extat Sympoſ. lib. 1 cap. 4.

> [illegible] id eſt,
> Ceu ſcabros inter tribulos, & Ononin acutam
> Tellure erumpunt mollia Leucoia.

Idem Athenæus libro ſexto, [illegible] id eſt, Hic iterum e prædictis ſpinas colligens Vlpianus. Rurſus lib. octauo. [illegible] id eſt, Vlpianus ſpinas congregans. Quadrabit ergo appoſite in captioſum ſophiſtam & importunis quæſtionibus moleſtum. Porrò ſuperiore diſticho concinne vtemur quum a ſeuero homine & auſtero lepidè dictum aliquod prodierit & iocoſus lepos: aut vbi ſcriptum tetricum quaſique aculeatum vnis atque alteris facetiis conditum temperetur.

Somni plenus. 28

Socors & oſcitabundus.

Ὕπνου μεστός, id eſt, Somni plenus prouerbialiter effertur de ſocordis & ſtupidi ingenii homine, aut de oſcitabundo parumque attento. Ariſtides in oratione de inepto reſponſo, [illegible] i. Niſi omnino ſit ſomni plenus.

Suilla harmonia. 29

Ὑὸς ἁρμονία, id eſt, Suilla harmonia, prouerbii ſpecie de incondito & indocto clamore effertur alicubi ab Ariſtide, [illegible] id eſt, Harmoniā porcinam modulantes, de ineptis & obſtrepetis ſentiens, ac moleſto barbaróque ſermone obgrunnientibus: cuiuſmodi eſt odioſa Realium vel Nominaliū (qui ſectas inter ſe diſſectas ante noſtra tēpora fecerūt in philoſophia) & qui ab artibus nomen vſurpant, natio.

Monitor capras age. 30

Ἐμὲ νουθετῶν, αὐτὸς [illegible] id eſt, Qui me admones, ipſe capras age. Quadrabit in conſultorem ineptum, qui alteri dictare conſilium parat, ipſe ſopra ſtiuam non ſapiens. Attigit iſtud Ariſtides in oratione [illegible], hoc eſt, de inepto reſponſo. [illegible] id eſt, vt intelligas cuiuſmodi vir ſis qui me admones, quum prouerbium iubeat te capras paſcere.

Dædali machera. 31

Dolus ingenioſus.

Δαιδάλου μαχαίρα, id eſt, Dædali machæra à Pindaro vocatur prouerbii ſpecie vafer dolus & induſtriæ ingenioſeque excogitatus, Sic enim ait in Nemeis.

> Τὰν Δαιδάλου δὲ μαχαίρᾳ [illegible] id eſt,
> Dædali machæra ex inſidiis necem illi ſtruxit.

Dædalus namque profugus ad Cocalum Camici regem ſupplex, artis inſigni vſus effecit, vt regis filiæ feruentem aquam per tectum infunderent, quæ per tubulos delata, Minoem perſequendi illius ſtudio eò delatum, ſeſéque in balneo lauantem perfuſit atque extinxit. Ab hoc Dædalo excellēti ſtatuario quicquid elegans & venuſtum eſt, Δαιδάλου ποίημα. i. Dædali opus, teſte Harpocratione dici cœpit, hinc Δαίδαλον

πιχειρηματοποιὸς apud Platonē in Euthyphrone, Dędalo artificioſior, qui argumentis auditorem quocunque velit circunducit, & δαιδαλόχειρ manu ingenioſus artifex. Huc pertinent δαιδάλεα χηλὸς arca affabrè facta apud Homerum Ilia. π & δαιδάλεον σάκος elaboratus clypeus. Heſiodus Pandoræ tribuit καλύπτρην δαιδαλέην, dædaleam tullam, & inſigni opere factam. Orpheus quoque aſtra ob eximium nitorem ἄστρα δαίδαλα dixit, & apud Latinos ſcriptores Dædala tellus, apud Lucretium Dædala rerum natura, apud Calphurnium dædala apis vocatur. Alexis Comicus. ἐνῆσαν ... δαιδάλεια .id eſt, aderant fictiles lagenulę & perelegantes. Ælianus. οἱ δὲ τῶν λύχνων ... θαυμαστῶς δαιδάλεοι. id eſt Lychni miro artificio elaborati. Theocritus,

Δαιδάλεός τις ἔφυ βίος, ἔχει δὲ νέκταρ ...   id eſt,

Dædaica eſt vita, & nectar mirabile, ſpirat.

Dædali ſtatuis non motus ſolum ſed & loquelæ vſus attributus olim fuit, vnde in Hippia maiore Plato. Δαιδάλου ἀγάλματα μὴ δεδεμένα ἀποδιδράσκει καὶ δραπετεύει, δεδεμένα δὲ παραμένει. id eſt, Dædali ſtatuæ niſi reuinctæ fuerint, fugitiuorum inſtar diſcedunt, atque elabuntur, ligatæ verò loco ſiſtunt. Plato Comicus,

Οὗτος σὺ δὴ λέγε ταχύ, τί σιγᾷς; οὐχ ἑρεῖς;
Ἑρμῆς ἔγωγε Δαιδάλου, φωνὴν ἔχων,
Ξύλινος, βαδίζων αὐτομάτως ἐλήλυθα,   id eſt,
Heus dic ſodes, qui eſtaces? numne loqueris?
Mercurius ſum Dædali vocem obtinens,
Qui ligneus licet, pedem vltro huc extuli.

Apud Cratinum Comicum in Θρᾴτταις fabula. οὐδαμῶς
Ξύλινος ἐκεῖνος ἀλλὰ χαλκοῦς ἀπέδρα.
Πότερα Δαιδάλειον ἦν ἢ τις ἔκλεψεν αὐτόν.   id eſt,
Non ligneus, ſed æneus profugerat
Num Dædali fuit opus, an eum quiſpiam
Subduxerat furto? Euripides in Euriſtheo.
Οὐκ ἔστιν ὦ γεραιέ, μὴ δείσῃς τάδε,
Τὰ Δαιδάλεια πάντα κινεῖσθαι δοκεῖν,
Βλέπειν τ' ἀγάλματ', ὧδ' ἀνὴρ κεῖνος σοφός.   id eſt,
Non hercle ſunt, ſenex, ne quid ſis anxius,
Quas Dædalus ſtatuas facit mouerier
Videntur omnes, & tueri lumine:
Adeo eſt peritus ille vir.

Fuiſſe enim Δαιδάλην Dædalen matrem μήδεος, quaſi con ſilij dicas, fabulantur veteres, innuentes ex ingenioſa cogitatione conſilium naſci: ex ea verò Metide ab Ioue deuorata extitiſſe Mineruam nugatur Heſiodus in ſua Theogonia: quod fabulamentum luculentè & allegoricè exponit apud Galenum libro tertio De Hippocratis & Platonis decretis Chryſippus.

Ad aliud procœmium tranſeo. 32

Μέτειμι εἰς ἕτερον προοίμιον, id eſt, Tranſeo ad aliud procœmium, Prouerbij vice vſurpatur ab Ariſtide. Eius vſus erit quoties aliud vrgemus propoſitum aut diuerſam à priore ſententiam amplectimur: aut ſi explicatæ antea prolixioribus verbis rationi, ſecundam ſubtexere inſtituamus. Sumptum eſt ex Steſichoro Lyrico poeta, ac forte: ex eius palinodia, quam in Helenæ à ſe prius vituperatæ encomium recocinnauit. Ariſtides in oratione aduerſus ſilentij ſui criminatores, μέτειμι δὲ ἐπὶ ἕτερον προοίμιον κατὰ Στησίχορον. id eſt, Tranſeo nunc ad aliud procœmium, iuxta Steſichorum.

Βυσαύχην, Incuruiceruicus. 33

Hominem inſidioſum fraudulentúmque Simulatorem βυσαύχενα, illi, nos Incuruiceruicum Pacuuiano vocabulo ſimiliter dicemus, qui obſtipo capite & in humeros contracto vultuoſam quandam triſtitiam præfert. Tradunt Phyſiognomonici qui ex natura ſitùque corporum ingenium moreſque hominum explorant, id genus hominum maxime fallax eſſe & inſidioſum. Ductum ab animantibus quæ inſidias aliis molientes, aut iram prementes, obliquant ceruices quoties inſultum meditantur, quod in vulpibus & canibus videre eſt. Xenarchus.

Πελοπιδῶν ἄστυ νεῦον, κοὐ τι βυσαύχην.   id eſt,

Pelopidarum nutabunda gens, nec tamen incuruiceruica.

quo indicare videtur Pelopidarum familiam tametſi in occaſum vergeret atque deficeret, erectum tamen animum gerere & regia proſapia dignos ſpiritus.

Agamemnonium epulum. 34

Ἀγαμεμνόνειος δαὶς, ἢ τράπεζα, id eſt, Agamemnonium epulum, vel Agamemnonia menſa prouerbialiter dicitur de iis qui in exitiali menſa epulantur, vltimámque cœnam ſumunt. Torquebitur in eos qui amicè accepti medicatum hauriunt poculum aut venenatam offulam & Claudij Cæſ. boletum edunt, quod multis ex purpuratorū collegio contigit, qui ab Alexandro pontifice eius nominis ſexto opiparè excepti Agamemnonia menſa, paulo poſt interierunt. Refert Homerus Odyſſ. δ. quomodo Ægyſthus adulter lautum apparatit conuiuium velut excipiendo Agamemnoni inſtructum, quo illum nihil mali ſuſpicantem interemit, ſic enim ait, καλέσσας Δειπνίσσας, ὥς τίς τε κατέκτανε βοῦν ἐπὶ φάτνῃ id eſt, Cœna Acceptum mactat, ceu ſub ſtepile cadit bos.

Aliter ἀγαμεμνόνειον δεῖπνον accipit Sophocles pro anniuerſario interfecti Agamemnonis epulo. Refertur ab Euſtath. Odyſſ. 4.

Achææ, non Achiui. 35

Ἀχαιΐδες οὐκέτ' Ἀχαιοί, id eſt, Achææ haudquaquam amplius Achiui. Prouerbialis ſed idem acerbus in Græcorum iactantiam morſus, quaſi præter verborum tumorem nihil habentes pectoris ac virilitatis, minimum à fœminis diſcrepantes quarum tam proprium eſt garrire, quàm ſit virorum, præclara edere facinora: vnde & addit, ἀπειλητῆρες, velut qui minis territarent, procul tantum catellorum in morem allatrantes. Hanc Homeri ſententiam paraphraſticè reddens Sophocles aſperiore morſu dixit,

Μὴ γυναῖκες ἀντ' ἀνδρῶν ἐπλάσθητε.   id eſt,

Ne propius aſtate pro maribus fœminæ.

Longe namque mitius eſt, nec aures tam odioſè radit, Achiuam vocari, quàm pro mare mulierē: vnde compoſita voce Androgyni nominati ſunt. Neque minorem vehementiam obtinet Xerxis teſtimonium de Arthemiſiæ fortitudine, quæ Cariæ regina in nauali conflictu ſtrenuè pugnauerat, déque ſuorum ducum mollitie, quod tale commemorat Herodotus: οἱ μὲν ἄνδρες γεγόνασί μοι γυναῖκες, αἱ δὲ γυναῖκες ἄνδρες. id eſt, Viri fuerunt mihi fœminæ ac vice verſa fœminæ viri. Quam verò acerbum viro ſit vulnus & contumeliæ plenum, fœminam audire, teſtatur idem Herodotus, vbi ait, προσβαλόντες κακὰ μεγάλα ἐργάσαντο καὶ γυναῖκας ἀπεκάλεσαν. id eſt, Quos adorti ingenti clade affecerunt, fœminâſque nuncuparunt. Idem alibi. Παρὰ Πέρσαις γυναῖκα ἀκοῦσαι, ὄνειδος μέγιστόν ἐστι. id eſt, Apud Perſas grauiſſima contumelia eſt, vt quis fœmina mollior vocitetur. Neque abludit hinc Seſoſtris regis factum, qui ſi quādo parua moleſtia citrâque conflictum, in ditionem ſuam redegiſſet oppidum aliquod aut nationem quampiam, curabat cippis aut columnis erectis inſculpi, muliebria pudenda cum maſculeis, vt effœminatam illorum virilitatem innueret. Quadrabit igitur in imbelles parumque viros, vt & Virgilij illud lib. Æneidos [illegible]

O verè Phrygiæ, neque enim Phryges.

Quod haud dubie effictum eſt ad imitationem ioci Homerici quaſi qui ſecundum fabuloſas poetarum metamorphoſes priorem virilitatis naturam exuerint, vel cum leporibus ambiguum ſexum alternarint. Sunt qui paronomaſiæ ſchema ibi latere exiſtimant, quod annotat Euſtathius, quale illud eſt, οὐ Φίλιππος, ἀλλὰ Φίλιππον κατεστρέψατο τὴν Ἑλλάδα. id eſt, Non Philippus, ſed Philippium Græciam ſubiugauit.

Ἐν χρῷ. 36

Prouerbiale eſt illud ἐν χρῷ, quaſi dicas In cute, pro admodum vicino & quaſi in confinio, nihilque eo eſt frequentius. Syneſius ad Euoptiū fratrem, οὐ πρὶν ἢ ἐν χρῷ γενέσθαι τοῦ κινδύνου. id eſt, non priuſquàm in cute verſaretur periculum. Agathias, ... αὐτὰς ἀλλήλαις, συμπλέξαντες λίαν ἐν χρῷ συνεπίλησαν. id eſt, Coniunxerunt eas conſertu mutuo complicatas, conſtrictâſque admodum in cute commiſcuerunt. ita accipitur illud incerti authoris apud Suidam, ἦν δὲ ἄρα αὐτῷ ἐν χρῷ φίλος. id eſt, erat illi in cute amicus, hoc eſt, proximè. Sophocles in Aiace.

Ξυρεῖ γὰρ ἐν χρῷ τοῦτο, μὴ χαίρειν τινά.   id eſt.

Radit cute tenus abſit omne vt gaudium.

Lucianus εἶναι ἐν χρῷ σπουδάζειν περὶ τὰ βιβλία, vocat addictiſſimam libris diligentiam. Thucydides ἐν χρῷ παραπλεῖν, quod ſonat, in cute prænauigare, dixit, quod Virgilius legere & radere vicinum littus. Nam & rem ipſam ſpectat quod eſt apud Xenophontem ἐν χρῷ κεκαρμένος, hoc eſt, ſtrictim & ad viuam vſque cutem detonſus, id quod Callimachus, ἐγχρωτί dixit, & Archilochus ibi,

Χαίτην ἀπ' ὤμων ἐγχρωτὶ κεκαρμένος.   id eſt,

Detonſa cute tenus coma in humeros fluens.

Ad manus ferre. 37

Ἐπὶ χεῖρας φέρειν. id eſt, Ad manus ferre prouerbium eſſe annotat Euſtathius Odyſſ. ſecundo, pro ſpectatæ famæ & nobilē eſſe, ἐπίσημον εἶναι ſumpta origine à generoſis qui panda & prælonga veſtimenta gerunt, vt maior ſit apparatus, longúmque trahant ſyrma, & integant melius. Cratinus Comicus.

Εὐπρόσωπος μὲν, ὄνομα δ' οὐδὲν ἐπὶ χεῖρας φέρει. id eſt, Specioſus videris, at nominis nihil ad manus adfers. quod ita exponit Euſtathius, quaſi dicat non magnum habere illum nomen & prolixum, ad modum eorum qui longa trahunt veſtimenta, vt oras extremas manibus excipere cogantur. Equidem à pondere deductam parœmiam autumo, vt dicat nomen breue, parum adferre momenti ac ponderis, nam manibus pondera exploramus: ſic vulgaris lingua exiguam pecuniæ ſummulam aut quicquid tandem exile ſit & curtum, nihil ad manum adferre loquitur. Olim autem paucarum ſyllabarum

nomina

nomina faſtidiebantur vt contemptiora, vnde apud Lucianum Simon opulentus homo, cum incremento nominis Simonides appellari vult, & apud Plautum glorioſus miles ponderoſo nomine Pyrgopolinices cenſetur.

Ioui paria intonat. 38

De grandiloquo. In ferocem & ſuperbe grandiloquum nihilque mediocre ſpirantem quadrabit illud Rhiani Cretenſis apud Stobæum,

Ἶσα Διὶ βρέμεται, κεφαλὴν δ' ὑπὲρ αὐχένα αἴρει. id eſt,

Par Iouis imperio fremit, & capite arduus exit.

Cui cognatum eſt illud Soſiphanis apud eundem.

Ἂν δ' ὡς ἀχαρὴ μοῖρ' ἄν τι, αὐτίκα

Ἰσ' οὐρανῷ φρονεῖ. id eſt,

Affulſerit ſi ſors egenis, illico

Attollitis cœlo arduum caput.

Ita vt idem ſit ἴσα Διὶ βρέμεται & ἴσα οὐρανῷ φρονεῖν, illud poteſtatis æqualitatem, hoc immitabilem altitudinem ſimulat.

Tanquam Pauo circumſpectans ſe. 39

De eo qui ſibi placet impenſius. De philauto homine & qui ſibi quacunque tandem in re placet impenſius, ſuoque ingenio indulget, aut qui forma ſua delectatur. Syneſius de Dione Pruſæo ſophiſticis politicíſque argumentis admodum delectato, ἐν ἐκείναις ὑπτιάζει τε, καὶ ὡραΐζεται καθάπερ ὁ ταὼς περιαθρῶν ἑαυτὸν καὶ οἷον γαυρούμενος ὑπὸ τοῦ ἀγλαΐσματος τοῦ λόγου. id eſt, in illis reſupinus gloriatur, in illis decorem oſtentat, pauonis in morem ſeipſum circumluſtrans & quaſi ſuperbiens orationis ſplendore. Pauo ſuperba auis gemmantes ſuas pennas mirari ſolet, & ad laudes ſuas explicare opes. Philoſtratus in Hippodromo, ἀφέμενος ἀπὸ τοῦ ταὼ τοῦ ὄρνιθος, ὡς ἀνασείουσα αὐτὸν τῷ ἐπαίνῳ. id eſt, Exorſus à pauone, vt qui laudatus pennas ſurrigat. Simocates in epiſtolis, τὸ μηδικὸν ὄρνεον ὁ ταὼς καὶ τὴν μορφὴν τῶν ὑπερηφάνων κεκλήρωται μέγα τι καὶ ὑπὲρ τῶν κατὰ φύσιν. id eſt Pauo medica auis Medorum etiam ſuperbiam velut hæreditario iure, adepta, immenſum ob pulchritudinem ſuperbit. Ab hac aue etiam aliud prouerbium deducitur propter multicolorem pennarum varietatem, vt quicquid mirificè varium ſit, ποικιλώτερον ταῶνος, id eſt, pauone magis variũ dicatur. Syneſius libro de imperio ad Theodoſium Iuniorem, ποικιλώτατόν τε καὶ πάγχρουν ὥσπερ οἱ ταῷ. id eſt, maximè varium & omnicolor, pauonum inſtar. Alexis Comicus in Cratena (fabulæ nomen eſt à Crateua herbario ῥιζοτόμῳ, male enim apud Athenæum, κρατηνία legitur) ſeu Pharmacopola.

Ποιήσας αὐτὸ ποικιλώτερον ταώ. id eſt,

Sartaginem inſtruxit variam quàm pauo magis.

Clitophonti apud Achillem Statiũ vultus Leucippes amicæ, ſuperare videtur inimitabilem illam pauonis pulchritudinem.

Collaria cadauera. 40

Luxu guláque perditi. Νεκροὺς μεσαυχένας, velut cadauera collo tenus medio, prouerbialiter dicuntur ab Ariſtophane popinones perditi perpetuis comeſſationibus luxuque tempus terentes, qui vitam gulæ delicijs metiuntur, atque æſtimant, quibus offarto præ ingluuie corpore pigris, & iuxta poetam vino ſepultis, neque pes neque mens officium facit. Talis Philoxenus ille quem gruinum collum voto expetiſſe refert Athenæus, tricubitale guttur Machon Comicus. Eiuſdem generis fuit M. Apicius non inuenuſtè ab Eunapio ἀσωτίας πέρας vocitatus, velut helluationis extremus finis.

Veriora Bacidis dictis. 41

Ἀληθέστερα τῶν Σιβύλλης ἢ Βάκιδος, veriora Sibyllinis aut Bacidis oraculis. De rebus indubitatis miniméque controuerſis. Dió Chryſoſtomus, οὐδ' ἂν ἀληθέστερα λέγω τῶν Σιβύλλης ἢ Βάκιδος. Ne ſi veriora quidem dixero quàm Sibyllæ dicta ſint aut Bacidis. Fuit Bacis ex iis quos χρησμῳδοὺς velut fatidicos Græci nominant, vt in Theage oſtendit Plato. χρησμολόγον oraculorum concentorem appellat Suidas: carminibus luſtralibus expiaſſe illum fanaticas Lacænas relatum eſt à Theopompo in nono Philippicarum. Pauſanias in Phocicis commemorat lecta ſibi eſſe Bacidis oracula, arreptitiũmq; nympharum vocat: meminit eiuſdẽ & in Bœoticis. Philetas Epheſius tres enumerat Sibyllas, vnam Apollinis ſororem, alteram Erythræam, tertiam Sardianam: totidémque Bacides, quorum primus oriũdus fuerit Eleone Bœotiæ oppido, alter Athenienſis, tertius Arcas. Fuit autem is, quem diximus Lacedæmoniorum fœminas ab inſania liberaſſe, Apollinis iuſſu immiſſum, genere Bœotius.

Cappari victitas, qui potes Anthia. 42

Πρὸς κάππαριν ζῇς, δυνάμενος πρὸς ἀνθίαν. id eſt,

In frugales & mediocritate contentos. Poteras vel Anthia, qui viuis Cappari.

Senarius prouerbialis in parcos qui vilibus contenti frugaliter viuunt, quum poſſint ſplendidius. Quadrabit & in eos qui triuialibus negotiis immiſcent ſe, quum arduis ſufficiant: aut qui literarum otium ſectantes, tenui conditione malunt contenti viuere, quàm in aulis principum opimaſpe diuites. Plutarchus ſympoſiacon 4. cap. 4. ὁ δὲ τὸ στιχίδιον ἐκεῖνο ποιήσας, πρὸς κάππαριν ζῇς, δυνάμενος πρὸς ἀνθίαν, τί βούλεται; id eſt, Verſiculi illius vulgati author, Poteras vel Anthia, qui viuis Cappari quid tandem ſibi vult? In libris excuſis καππάριον diminutiui forma legitur. ego vt ſenarius conſtaret, κάππαριν reſtituo, niſi καππάριον per vnicam π mauis. Eſt autem Anthias non ignobilis piſcis quem & ſacrum & à felici nominis augurio Callionymũ vocant. Affine huic eſt illud Ariſtidis, βύρσης ὄζων, μύρων ἐξόν. id eſt, Corium redolet, qui poſſit vnguenta.

A ſcapha in triumphalem quadrigam. 43

De vili ad magnas opes euecto. Ἀπὸ σκάφης ἐπὶ τὴν τεθριππικὴν ἁμάξαν ἀναβάς. id eſt, De ſcapha ad triumphalem currum tranſiliens, extat apud Syneſium in epiſtolis de Andronico dictum, qui infimis ortus natalibus præfecturã ſuffragio principis adeptus fuerat. Efferri poteſt de quouis è fæce hominum ad magnas opes dignitatéſque prouecto: quemadmodum Iulius Ligur poſt ſedẽtariam operã in ducẽdo ſcalmo diu nauatam, Sixti Pontificis beneficio inſignibus eccleſiaſticorum honorum ornatus, tandem ad Pontificatum maximum emerſit, nimirum ἀπὸ σκάφης ἐπὶ τὴν τεθριππικὴν ἁμάξαν ἀναβάς. Licebit & nonnihil deflectere cum gratia, hoc modo. Agathocles Siculus e figulo rex factus, ἐκ κεραμείας ἐπὶ τὴν βασιλικὴν ἁμάξαν ἀνέβη. id eſt, E figlina regium currum conſcendit.

Ferreus. 44

De imperito & impudente. Ferreum pro duro & imperito, atque item pro ſolido accipi doctiſſimè vt cætera omnia annotauit Eraſmus noſter: ſed etiã aliam ſignificationẽ hic attexendam duxi, non minus prouerbialem, quàm priorem illam. Ferreus ergò pro impudente & frontis vacuo ponitur, vt apud illos σιδήρεος.

Catullus in quandam,

Quod ſi non aliud poteſt, ruborem

Ferreo canis exprimamus ore.

Quo loco ferreum os appellat effrontem & detorſo pudore caſſam adulteram, id quod & addita vox, canis, abundè declarat, vt alibi annotauimus in adagio, Cane impudentior, alioqui Terentio & Ciceroni durum os, ſimiliter impudentiam denotat: Euſtathius Odyſſ. ψ. ἡ παροιμία παρ' ἧς σιδηρέους ...

..., id eſt, Parœmia durius tranſſumens illud extulit, Impudens homo atque ferreus: quòd autem ferrum etiam de impudentia proferatur, manifeſtum facit Ariſtoteles in ſua Rhetorica, ſcribens Sideron quaſi, Ferream fœminam effrontem, proprium circumferre nomen. Porrò quod prouerbij nomine citat hic Euſtath. extat apud Ariſtophanem in Acharnenſibus in hæc verba,

Ἴσθι νῦν ἀναισχυντος ὢν σιδήρεός τ' ἀνήρ. id eſt,

Scis nunc impudentem te eſſe & ferreum virum.

At quod ex Ariſtotele adducit, legitur in Rhetorices 2. cap. 23. authoritate Sophoclis, cuius hic ſenarius eſt integer,

Σαφῶς σιδηρῶ καὶ φοροῦσα τοὔνομα. id eſt,

Clare Sidero, ferrum nomine exprimens.

Quanquã in Baſilienſi exemplari male σιδηρῷ in dandi caſu ſcriptum legitur. Hoc ipſo ſenſu accipi poteſt Ciceronis illud in epiſtola ad Trebatium. Ferreus eſſem, ſi te non amarẽ. quum vellet innuere impudẽtiæ extremę inſimulari meritò debere ſe, ſi tam amabilem, tam beneuolum virũ non redamaret. Ferreus alioqui pro inexorabili interdum accipitur, vt apud Ciceronẽ in 13. ad Atticum, O te ferreum, qui illius periculis non mouearis. qua ratione σιδηρόφρων apud Æſchylum Prometheus audit, vt inflexilis & in ferri duritiem rigidus: interdum pro valido firmóque, vt Plutarchus in Panteleí cuiuſdam verſibus.

Δένδρον δ' ὡς ἕστηκε σιδηρείαις ὑπὸ ῥίζαις. id eſt,

Conſtitit vt ſolidis ferro radicib. arbor.

Geminas chordas ferit. 45

Anceps ſententia. Διπλᾶ κρέκειν, id eſt, Binis fidibus canere dicuntur prouerbij ſpecie, qui duobus dominis ſeruiunt, aut qui ancipitem fouent ſententiam neutrò inclinantes. Ariſtides in oratione quæ κατὰ τῶν ἐξορχουμένων inſcribitur. Ἀλλ' οἶμαι κομψοί τινές εἰσι καὶ διπλᾶ κρέκουσιν, ἵνα ἐὰν μὲν λάθωσι, ταύτῃ πλεονεκτῶσιν ὄντες, ἂν δὲ φωραθῶσι, ἔχωσιν ἀναχώρησιν, id eſt, At lepidi belliqúe homunculi, vt arbitror, ſunt, bináſque chordas pulſant, vt ſi obtineant, potiores hac parte ſint, ſin deprehendantur, retrocedere queant.

Equum Scytha. 46

Τὸν ἵππον ὁ Σκύθης, id eſt, Scytha equum, ſubaudi βδελύττεται ἢ μυσάττεται, auerſatur aut faſtidit. Citatur à Suida prouerbium, De eo qui in propatulo rem quampiã reiicit & auerſatur, clam appetit. Id genus hominũ neutiquam rarum eſt, qui munerum publicorũ adminiſtrationẽ verbis deſpuunt, & ceu onus quauis Ætna grauius execrãtur, quum re ipſa nihil affectent magis, ambitionis pleniſſimi. Videtur etiã dici poſſe de eo qui duplex vna & eadẽ ex re cõmodum captant, nam Scytha equo & ad itineris expeditionẽ & ad paſtũ vtitur, vt indicat D. Clemẽs in Pædagogo, nam cõſcenſo equo auehitur quo velit cunque, & vrgẽte fame epoto è ſecta vena ſanguine famẽ ſitimque placat.

Sartaginum pernicies. 47

De paraſito. Paraſitorum qui ventris gratiã amicitiam colunt, non nunc tantùm, ſed omnibus penè ſeculis plena fuerunt omnia, vt ma-

randum non ſit tot illos defletus prouerbialibus paſſim nota-ri, quibus infamis eorum gulæ ſtatus ſcitur. quæ ſub vno pro-uerbij obtutu, velut ſub [illegible] a Mycono comprehenſa dabo. Primum igitur ab Eubulo Comico λαιμοφάγοι, ſeu λαιμο-δάγχαι dicuntur illi gurgites, ceu peſtes & pernicies ſartagi-num, cuncta abligurientes. Idem illos vocat apud Athenæum [illegible], exitiales gulas, alienarum opum ſubuerſores. Iam & [illegible] apud Suidam eiuſmodi helluo paraſitus vocatur, quòd patellas ve-neretur, & apud eundem pariter & Athenæi [illegible], quòd ventris ſtudio felicitatem metiatur. [illegible] idem nomina-tur veluti buccearum aut bolorum mancipium, ab [illegible] quod rotundam bucceam'ue denotat. Γαστρόδαξ quoque Euſta-thio teſte, quod abdomini ſeruiat. [illegible], maioris vehe-mentiæ vocabulo quam [illegible], vtrunque tamen audit, hoc quòd mentas mingat, illud quòd nidorem e cibis ſurgen-tem rabido ore carpat atque mingat quodammodo lambente lingua. Huc accedunt [illegible] velut ventris ac inexpleti aluo: [illegible] apud Pulleonem Comicum, quod offulas adu-lebantus carpat, quem Diphilas in Theſeo ψωμοκόλακα, quod offulas abligurriat, alij ψωμολοιγόν appellant tanquam offula-ru a perniciem. Quin & [illegible], ſeu potius [illegible] idem nuncupatur quòd inexpletus gurges cuncta abſumat, ſi-ue quòd inexhauſtum quoddam pelagus illius gula ſit. Talis etiam [illegible] vocatur Cercida Megalopolitani vocabulo, ſiue quòd lebetibus & à conſequenti ferculis gaudeat, ſiue quòd cadauerum lebetibus excoctorum veluti Charon quiſ-piam ſit inferorum portitor. Additur his & ab Euſtathio [illegible] nihil [illegible]gendum [illegible], quod alienis foribus inſidie-tur, alienam quadram ambiens (videtur & nouo vocabulo [illegible] apud Suidam paraſitus deſignari, velut teredo & coſſus menſarum. Neque obliterandum eſt Hipponactis dicte-rium [illegible], quo Bupalum hoſtem laceſſat, tan-quam qui in placabilis voracitatis ſtudio ſæpius inter cœnan-dum alui ſaburram exoneret, vt depleto ventri, nouum onus identidem adijciat, voce compoſita a [illegible], [illegible]. Quid, quod & Crates Cynicus paraſitos appellare ſolebat [illegible], quaſi dicas, ad nutum manducones, quod cœ-pi antes alijs, annuere dictis omnibus, ventris cauſa, neceſſe habeant.

Cerebrum interius inquirere. 48

Non inuenuſte prouerbiali ſpecie dictum eſt à Fulgentio my-thologo illud: Nunc ergò huius myſticæ fabulæ interius cere-brum inquiramus: pro occultiorem ſenſum latenſque myſte-rium inueſtigare. Qua ratione & Medullam exquirere dici-mus relicto cortice, vtrunque ad imitationem Græcorum, qui & [illegible], id eſt, palmæ arboris cerebrum vocant, quod intimius ſuaue eſt. & [illegible] arboris medullam inte-riorem. Idem libro I. Quo, repulſo mendacis Græciæ fabulo-ſo commento, quid myſticum in his ſapere debeat, cerebrum agnoſcamus.

Mandibulis alienis ridere. 49

Γναθμοῖσι γελᾷν ἀλλοτρίοις, id eſt, Mandibulis alienis ridere, Huius paræmiæ formam ſua ætate etiam vſurpatam annotat in Odyſſ. [illegible] Euſtathius, aliis quidem verbis, ſed tamé eodem plane ſenſu, nempe [illegible], hoc eſt, pere-grinis buccis ridere, licet autem vtrunque ait de riſu non vero & ex animo profecto, eos namque qui præ ira naſum criſpant, aut præ conſilij inopia animis hærentes in re non ridicula riſum cient, Alienis maxillis ridere: ſic qui inuiti & vi adacti cibum ſumunt, ἀλλοτρίοις γναθμοῖσι ἐσθίειν, id eſt, alienis mandibulis eſi-tare dicentur, tanquam quorum propriæ maxillæ torpeant of-ficiumque ſuum detrectent. Homerus Odyſſeæ. υ. de procis lo-quens, quibus iniuriarum ac proteruiæ ſummæ pœnas capite luituris, Minerua cachinnum ementitum iniecerit, & mente emotos reddiderit, ita ait,

Οἱ δ' ἤδη γναθμοῖσι γελοίων ἀλλοτρίοισι. id eſt,

Illorum at riſus buccis alienus inerrat.

Poterunt hinc prouerbiales in vſum trahi figuræ, vt eum qui citra appetentiam edit, [illegible], hoc eſt, ore alie-no manducare dicamus. qui inuitus manum operi admoueat, ἀλλοτρίᾳ χειρὶ [illegible], aliena manu quid agere: qui quod nolit aſpiciat, ἀλλοτρίοις ὄμμασι [illegible] alienis oculis intueri: qui diſ-ficilis ſit in præſtanda alterius dictis opera, ἀλλοτρίοις ὠσὶν [illegible], alienis auſcultare auribus.

De riſu non [illegible].

Ore alieno edere.

Labiis ridere. 50

Eſt & illud prouerbiale, χείλεσι γελᾶν. id eſt, Labiis ridere pro eo quod eſt, non diducto ore & vultu liberè exporrecto, ſed ringentium in modum renidere, & quaſi in Sardonium riſum ſolui, qui fieri ſolet cum morſu animi mœrore grauati. Extat ſimiliter apud Homerum Iliados decimoquinto, ἡ δ' ἐγέλασσε

Χείλεσιν, οὐδὲ μέτωπον ἐπ' ὀφρύσι κυανέῃσιν Ἰάνθη. id eſt,

Illa labris riſit, non frons hilarata ſerenis

Luminibus ſeſe explicuit. Loquitur de Iunone commotiore. Heliodorus lib. 2. Æthiopidos. πρὸς ταῦτα ὑπομειδιάσας ὀλίγον [illegible] [illegible] χείλεσιν [illegible], id eſt, Ad hæc leniter ſubriſit, extorto & primoribus tantum labris obueſtiante riſu. Theocritus in Thalyſiis de Lycida,

[illegible] χείλει. id eſt,

Compreſſis riſus labiis ſuſedit inhærens.

Diuerſum hinc eſt quod [illegible] γελῶντα dixit quiſpiam effuſe ridentem, quaſi qui pra riſu inareſceret exuccus. Cle-mens tria riſus genera ponit μειδίαμα decorum riſum, κιχλι-σμὸν meretricium, & καγχασμὸν procacem & libidinis notas ſpirantem.

Telchines. 51

Τελχῖνες prouerbiali ſchemate dicuntur fraudulenti homi-nes & malefici impoſtores apud Syneſium in epiſtola quadam [illegible]. Neque verò tali-bus ſibi temperarunt iſti Telchines. Idem in Dione. [illegible] [illegible]. id eſt, Num igitur boni aliquid continet Telchin & mundus exiſtens. Nazianzenus in epiſtola ad Euſtochium ſophiſtam, [illegible] [illegible]. id eſt, non lau-do tuos puparum artifices & faſcinatores Telchinas, quibus parum recte aduerſarium impetis. Idem in priore ſtelitentica, [illegible], id eſt, quinam ſcelera-ti Telchines & mundi dæmones illud tibi inſpirarunt? Euſta-thius Iliad. nono [illegible] prouerbio dici annotat [illegible] [illegible], improbos & merita reprehenſione dignos mun-doſque homines. Zezes mundos fuiſſe dæmonas annotat, qui arua rigare ſolebant Stygis aquæ aſpergine, vt inducta ſterili-tate, alimenta mortalibus deficerent: vnde & παλαμναῖοι iidem cognominati fuerunt, à nociuo manuum opere. Perhibentur autem Telchines nouem fuiſſe in Rhodo inſula, Rheæ comi-tes in Cretam proficiſcentis, venefici & præſtigiatores inſignes, vnde & nomen illis [illegible], quod interdum denotat in aliam naturam mutare, quaſique transformare & quocunque lubitum ſit traducere, nam ex Actæonis canibus in homines tranſmutatos fabula fingit, & in varias rerum ſpecies ſe conuer-tere ſolitos, nunc dæmonum, nunc piſcium ſerpentiumque aſ-ſumpta forma: interdum etiam manibus pedibuſque trun-cos. Euſtathius in decimotertio Il. ſcribit Telchinas in fabu-lis fingi [illegible]. hoc eſt, maleficos dæmonas non iure aut bona ratione demulcen-tes Heſychius faſcinatores mundos hac voce ſignificari ait. ſi-ue à τήκειν, hoc eſt, à liquando & abolendo dici eos velis, ſiue [illegible], hoc eſt, a decipiendo. Etymologici author Telchi-nem exponit facinoroſum & conſceleratum, quiq; ſe viribus ſupra hominem geſſit maioribus addit & Cretam Telchiniam olim fuiſſe nominatam, quod & à Stephano aſcriptum eſt ab his & [illegible] deducitur, pro, rebellare & ore duro eſſe ac refractarium. Gregorius Palama [illegible] appellat malignam tabem, aut illecebroſam. vbi ait, [illegible] [illegible]. id eſt, rurſum fa-ſcinauit me, vultuſque inſidioſa tabe cócidit, hoc eſt, dum frau-dulenter renidet atque palpatur.

De impoſtore.

Vuæ paſſæ ſimilis. 52

Ἀσταφίδι ἴσος, id eſt, Vuæ paſſæ ſimilis, ſcommate prouer-biali, in ſenilem ætatem rugis contractam & paſſa cute ſingo-lam detorquetur, apud Gregorium Palamam Theſſalonicen-ſem archiepiſcopum, qui animam ſic loquentem inducit, ὅτι [illegible] [illegible]. id eſt, quum rurſus ſenilem ſub miſerit caluam, nihil à paſſa vua (iuxta prouerbium) diſſiden-tem, iterum infantis loco habeor.

De ſene rugoſo.

Hamaxobio inſtabilior. 53

De homine inſtabili & incertis ſemper ſedibus nouas vete-ribus commutante, hoc eſt, qui fabulam vndecunque motoriá agit, dici conueniet hyperbolen illam Septimij Tertulliani, qua in Marcionem vſus eſt, Hamaxobio inſtabilior. Hamaxo-bij, quos Pomponius Mela Hamaxobitas appellat, inter Sar-matas annumerantur, plauſtra pro ſedibus habentes, vnde illis nomen Græcis ἅμαξαν currum vocantibus, & βίον victum: hi ſemper vagi ſtatam ſedem non agunt diutius, quam pecori pa-bula abundé ſufficiant.

Nauem rectam ſemper. 54

Extat, ni fallor, apud Ariſtidem, prouerbialis conteſtatio ex tragœdia alicunde deſumpta.

Εὖ ἴσθι Πόσειδον ὅτι ὀρθὰν τὰν ναῦν καταδύσω. id eſt,

Neptune non te latet rectam me ſemper rexiſſe nauem, quam ita a poeta quopiam conuerſam & vulgatam citat lib. epiſtola-rum 12. Seneca.

Neptune nunquam hanc nauem, niſi rectam.

Apparet dici poſſe, quoties teſtatam & ſpectatam noſtrá fidem atque integritatem volumus ſignificare, nihil malitioſè aut praue à nobis actum eſſe. exempli gratia, ſi Eccleſiaſtes pro-batæ vitæ, integerrime rexiſſe ſe eccleſiam ſuam, quantum in ſe fuerit, deos homineſque teſtetur. Alluſiſſe huc videtur Ci-

cero

cero in epiſtola ad fratrem. Cætera fuerunt in eadem epiſtola grauiora quam vellem, ὀρ]ὰς τὰς ναῦς.

Theramenes. 55

Theramenes dicitur de verſipelli & in vtramque partē dextro, qui pro re nata nunc harum nunc illarum ſit partium.

Verſipellis.

Ariſtophanes in ranis.

Τὸ μεταστρέφεσθαι πρὸς τὸ μαλθακώτερον,
Δεξιοῦ πρὸς ἀνδρός ἐστι, καὶ φύσει Θηραμένους. id eſt,
Ad molliora declinare ſemper, eſt
Dextri viri, qui natura eſt Theramenes.

Theramenes Agnonis filius, Iſocratis præceptor, è tribu Steria fuit, magnæ Athenis in republ. authoritatis & ſpectatæ dexteritatis vir, in qua adminiſtratione quum egregie temporibus inſeruiret, factionibus ſe applicando, Cothurnus dici cœpit, διὰ τὸ μὴ μόνιμον, ἀλλ' ἐπαμφοτερίζον ἀεὶ τῇ προαιρέσει τῆς πολιτείας, vt in Nicia ſcribit Plutarch. hoc eſt, propter incertum & nunc in hanc nunc in illam reipub. partem alternans ſtudium hominis: eſt enim cothurnus calciamenti genus vtrique pedi congruum, vnde ad Arrij dogma id tranſtulit metaphorice Nazianzenus, ὁ κοινὸς τῶν ἀμφοτέρων τῶν ποδῶν κόθορνος. id eſt, vtrique pedi communis cothurnus.

Imbrij & Lemnij. 56

Tergiuerſatores.

Tergiuerſatores & qui ſibi conſcij iudicium declinabāt atque ſubterfugiebant, cauſantes ſe peregre abfuiſſe, prouerbialiter Ἴμβριοι, hoc eſt, Imbrios dici ſolere annotat ex Ælio Dionyſio Halicarnaſſæo Euſtathius, cuius hæc verba citat, Ἴμβριοι, οἱ τὰς δίκας ἀποφεύγοντες, ἐπεί ποτε ἐν δίκῃ καλούμενοι, ἐσκήπτοντο ἐν Ἴμβρῳ εἶναι. id eſt, Imbrij dicuntur qui iudicium ſubterfugiunt, eo quod aliqui in ius vocari in Imbro abſentiam prætendebant. Idem repetit & Heſychius, ſed addit eoſdem quoque Λήμνιοι dici velut abſentiam in Lemno prætexentes. Eſt autem Imbrus Æolica inſula non procul a Lemno diſſita, è regione Tenedi.

Patroclum ſub ſpecie. 57

Πάτροκλον πρόφασιν, Patroclum ſub obtentu aut prætextu, prouerbium dicitur de his qui rei cuiuſpiam gratiâ ſimulant ſe facere aliquid, quod re vera aliorſum faciunt: quemadmodum flagitioſum vulgus (quos battutos vocat Italia) ſpecie virtutis & vmbra, vitia flagellant ſua, alienæ interim pudicitiæ inſidiantes ſtrenue aut qualiter alium qui laudant, vt ſuas in eo laudes recitent, atque inculcent, ij Patroclum obtendunt. Eſt autem elliptica oratio vt plena ſit, πάτροκλον πρόφασιν ποιεῖν, aut ſimile quid, hoc eſt, Patroclum obtentum facere aut prætexere. Plutarchus in libello Quomodo ſe quiſpiam extra inuidiam laudare poſſit. ὅθεν δεῖ μάλιστα προσέχειν ἑαυτοῖς περὶ τοὺς ἐπαίνους ἑτέρων, ὅπως μὴ δοκῶμεν πάτροκλον πρόφασιν, περὶ δ' αὐτοὺς δικαιοῦν ταῦτα. Quapropter diligenter attendendum eſt nobis circa alienas laudes, ne videamur Patroclum obtendendo, nos ipſos per alios laudare. Occaſio adagij ex Homero petita eſt Iliados decimonono, vbi Briſeida necem Patrocli lugenté, reliqua fœminarum turba ſequitur, non tam Patroclum, quam proprias ærumnas deflens, ſic enim inquit.

Ὣς ἔφατο κλαίουσ', ἐπὶ δὲ στενάχοντο γυναῖκες
Πάτροκλον πρόφασιν, σφῶν δ' αὐτῶν κήδε' ἑκάστη.
Sic ait illacrymans, gemitum grex inſuper addit
Fœmineus, Patrocli obtentu, ſua funera lugens

Quælibet. Ita paulo pòſt Achille lacrymante, ſeniorum cœtus etiam illacrymat, memor pignorum domi relictorum: quòd Euſtathius reddit, οἱ γέροντες κλαίουσι πρόφασιν τὰ ἑκάστοις οἴκοι λειπόμενα. Neque enim propter Achillem lacrymis indulgebant ſed memoria recolentes quos parentes, quantum liberorum domi reliquiſſent. Hinc liquet errare eum qui natum adagium putat e Patrocli cuiuſdam moribus cuius ſordes in comœdia traducuntur.

Squilla rubicundior aſſa. 58

De eo qui pudeſit ac rubore ſuffunditur vel caſtigatus vel ſcommate aſperſus, prouerbialis hyperbole extat apud Athenæum ex Anaxādride Comico, ἐρυθρότερον καρίδος ὀπτῆς, id eſt, Aſſa ſquilla rubicundior: is enim inducit in Cercio fabula quēdam minitantem, ſe alteri offuſurum ruborem pro re male geſta, vt præ aſſata ſquilla ruffeſcat, his verbis.

Rubore ſuffuſus, caſtigatus.

Ἐρυθρότερον καρίδος ὀπτῆς σ' ἀποφανῶ, id eſt,
Efficiam vt aſſa ſquilla non rubeat magis,

Ita enim ex Euſtathio emendāda eſt Athenæi lectura quæ malè ἀπτῆς habet. Atque ita fortaſſis accipi debet illud Eupolidis Comici in Αἰξὶ fabula, de facie rubida.

Ἔχων τὸ πρόσωπον καρίδος μαδαλινῆς. id eſt,

Faciem habens ſquillæ, rubicundæ inſtar calcei punicei, ſimilem. Sunt autem καρίδες ſeu κουρίδες ex eo genere piſcium quos Gambaros Latini, nos Garneros vocamus, qui elixi aut aſſati toti rubeſcunt, prius albicantes. Alia metaphora in rubore vtitur Eſaias cap. 12. Hebraiſmo dicente vultum flammarum, pro pudore igneo ſuffuſo, Græcè ſonat, τὸ πρόσωπον αὐτῶν ὡς φλὸξ μεταβαλοῦσιν. id eſt, Vultum immutabunt in modum flammæ.

Pyrrhonia hæſitatio. 59

Πυῤῥώνειος ἀπορία, id eſt, Pyrrhonia dubitatio, prouerbiali ſchemate vſurpatur de iis qui nihil certi ſtatuunt atque decernunt, ſemper ambigui cui vitio affinis fuit paucis retro annis vir maximi nominis, qui in religionis negotio, rebus controuerſis, vix vſquam ſtabili loco pedem firmat nutabundus, nunc huius nunc illius ſententiæ eſſe creditus, ſiue potius quandam Theramenis dexteritatem affectans, qua feliciter atque ingenioſe ſæpenumero eludit, & dum captus teneri putatur, verſo pollice lubricus elabitur. Galenus lib. 2. de temperamentis. οὐ ταῦτ' ἐστὶ Πυῤῥώνειος ἀπορία καὶ λῆρος ἀπέραντος. id eſt, Nonne hæc ſunt Pyrrhonis hæſitatio & infinitæ nugæ. Idem lib. 2. de naturalib. facultatibus, ἀλλ' ἀπορητικοί τινες ἐξαίφνης καὶ Πυῤῥώνειοι γεγόνασιν. id eſt, Sed hæſitatores quidam ſubitò ac Pyrrhonij euaderis. Fuit Pyrrhon Elæus philoſophus qui deſperata veritatis inquiſitione, temerè omnia diu multumque rimatus, in ſinguiis hæſitabat, vt idem Galenus in libello περὶ ἀρίστης διδασκαλίας ſcribit, nihilque re vera eſſe aiebat, ſed lege quadam & conſuetudine omnia fieri, Laertio teſte. Huius ſectæ aſſeclæ ab authore Pyrrhonij appellati fuerunt: iidem & ἐφεκτικοί, quaſi ſuperſedentes, quòd cunctarentur ac ſuperſederent quidquam aſſerere, de quibus Philoſtratus, Πυῤῥωνείους ἐφεκτικοὺς ὄντας, &c. hoc eſt, aiebat Phauorinus Pyrrhoniorū de rebus diffinite ſuperſedentium quæſtiones iudicari poſſe: ab his Ἐποχὴ nomen habuit quam aſſenſionis retentionem vocat Cicero in Academicis. Iidē & ἀπορηματικοί ſiue ἀπορητικοί, à perpetua hæſitantia, vt Σκεπτικοὶ quod conſiderationibus ſemper vacent, nunquam inuentionem perficiant. Dicti fuerunt & Ζητητικοί, quod inquirant ſemper veritatem. In horum familiā adoptarunt ſe Academici, qui nihil affirmabant & quaſi deſperata certi cognitione, quodcunque veriſimile videretur, ſequi volebant, vt in libro de finibus bonorum & malorum inquit Cicero. Idem lib. De natura deorum primo, Prudenter dicit Academicos in rebus incertis aſſenſionem cohibuiſſe.

De ambiguo homine & opinionis nutante.

Pyrrho.

Pyrrhonij.

Caricum ſchema. 60

Καρικὸν σχῆμα, id eſt, Caricum ſchema de libidinoſo effertur. Heſychius annotat venerei congreſſus ſpurcum turpéque modum ita nominari, atque inde ἀπὸ τῶν ἀκολάστων, laſciuos & ſalaces effrenata libidine prurientes, καρικὰ σχήματα εἰδότας. id eſt, Caricas figuras edoctos dicemus. Memini vidiſſe olim in Italia Petri Aretini, ingenio excellente male vſi, libellum, Caricis iſtis ſchematibus, & ſi quid illis ſpurcius aut portentoſius cogitari poteſt, plenum, βιβλίον τῶν καρικῶν σχημάτων μεστόν.

Libidinoſus.

Omphacinus. 61

Ὀμφακίαν nominant Græci durum, præfractum & moroſo ingenio aſperum hominem, σκληρὸν καὶ ὠμόν, tranſlatione petita ab immaturis vuis, quas ὄμφακας vocant. vnde & Omphacium latex nondum pubeſcentis vuæ. Ariſtophanes in Acharnenſibus fabula,

Δεινὸν γὰρ οὕτως ὀμφακίαν πεφυκέναι
Τὸν νοῦν ἄνθρωπον ὥστε βάλλειν καὶ βοᾶν,
Ἐθέλειν τ' ἀκοῦσαι μηδὲν ἴσον ἴσῳ φέρον. id eſt,
Res mira, mens vt hominis inſtar omphacis
Sic rigeat, vt damnum det, inclamet tamen,
Nolitque par & æquum admittere auribus.

Simili metaphora ὠμὸν, id eſt, crudum accipitur, quomodo Aiax Sophoclæus mores ſuos ὠμοὺς νόμους, id eſt, crudas leges appellat pertinaciæ argumento. Ab omphace compoſita voce σέμφακα vocat Æſchylum Ariſtophanes in Nebulis, velut acerbum & in oratione durum, à σέμνα & ὄμφαξ. Refertur & ὀμφάκινον à Iulio Polluce inter veſtium colores, quo Alexandrū mirificè oblectatum ſcribit, cuius in pædagogo meminit & Clemens. Paulò diuerſius ὄμφακα intelligit Horatius puellam immaturam nec dum nubilem, ibi,

Tolle cupidinem Immitis vuæ. ita & Varro in Agathone.

Ideo maiores noſtri virginis acerbæ aures, veneris vocabulis imbui noluerunt. E diuerſo πέπονα, quaſi maturum, vocarunt placidum & facilis clementiæ hominem Æſchylus in Danaidibus.

Ἐχθροῖσι τοῖς σοῖς γενήσομαι πέπων. id eſt,
Non ero pepon nec hoſtibus clemens tuis.

Theopompus apud Athenæum.

Μαλακώτερός μοι πέπονος καὶ σικυοῦ μοι γέγονε. id eſt,
Molliorem ſe mihi præbuit pepone & cucumere.

Libera in Cynadra aqua. 62

Ἐν Κυνάδρᾳ ἐλευθέριον ὕδωρ. id eſt, Libera in Cynadra aqua. Prouerbium eſt ad vitæ libertatem adhortatoriū, nam quum libertas res ſit inæſtimabilis, ſecurius dulciúſque aqua viuitur in libertate, quàm in magna rerum abundantia ſeruitur. Verè inquit Perſius, liberum eſſe cui vitam ducere licet, vt voluit. Eſt autem Cynadra fons Argis, à perfugio canis, nomen habens. Meminit prouerbij Euſtathius Odyſſeæ v. Annotat & author Etymologici Argis fuiſſe ἐλευθέριον ὕδωρ. id eſt, liberalem aquā, è qua ſerui qui in libertatem aſſerebantur, poculum

Libertas, res inæſtimabilis.

hauriebant: vnde etiam Cerberum canem inferni tricipitem bibiſſe, liberatúmque fuiſſe fabulantur, à cuius fortè perfugio fonti Cynadræ nomen creatum fuit.

Lippus oculus ſolis radios non fert. 63

Proclus Conſtantinopolit. epiſcopus, λημῶν ὀφθαλμὸς ἡλίου ἀκτῖνας καθορᾷν οὐ δύναται. ἀσθενὴς διάνοια πίστεως ὕψος. id eſt, Lippus oculus ſolare iubar inoffenſè non admittit, nec imbecilla mens fidei faſtigium capit. Non illico perſpicua ſunt lectori medicos libros euoluenti, eius artis myſteria, niſi ea doctrina imbuto: Diuinarum literarum arcana non obuia ſunt prophano vulgo, ad ea rite intelligenda opus eſt prius in veterum theologorum adyta penetraſſe. Porrò in Græco exẽplari perperam ſcriptum eſt λῆμαι pro λημῶν.

Veſpa acerbior. 64

Σφηκὸς δριμύτερος, id eſt, Veſpa acerbior. De præferoce & crudeli dicitur. Veſpæ namque inſecti exigui ictus acerbi ſunt & haud temerè ſine febri ſunt, teſtante Plinio, quippe cuius ter nouenis punctis interire hominem prodidere nonnulli. Clemens Alexandrinus Stromatum lib. 2. οὗτοι γὰρ οἱ ἀντάγωνισταὶ παχεῖς, ὀλυμπικοί, σφηκῶν (ὡς εἰπεῖν) εἰσὶ δριμύτεροι, καὶ μάλιστα ἡ ἡδονή. id eſt, Iſti enim obeſi aduerſarij & Olympici, veſpis (vt ita dicam) acerbiores ſunt, ac præcipuè voluptas. Huic non admodum diuerſum eſt illud Themiſtij in oratione. ἠρέθισε καὶ ἐπ' ἐμαυτὸν ἐπεσπάσατο ὥσπερ σμῆνος σφηκῶν κατακεντρούντων. hoc eſt, irritauit & concitauit in me velut aluearium quoppiam veſparum aculeatarum: quo in loco abuſus eſt voce κηφῆνες, quæ fucum propriè notat è veſparum quidem genere, ſed aculeo carentem, Ariſtotelis teſtimonio.

Ceruina ſenectus. 65

Vehementer longæuo attribuitur prouerbiali hyperbole ἐλάφειον γῆρας. id eſt, Senectus Ceruina, occaſione ſumpta ab incredibili animãtis huius viuacitate quam ſecutus Heſiodi opinionem Oppianus Cilix ita canit lib. Cyneget. 2.

Ζώει δ' αὖτ' ἐλάφοις δηρὸν χρόνον, ἀτρεκέως δὲ
Αἱ τέτρακι γενεῇσι κορωνάων τελέθουσιν. id eſt,
Longæua eſt ceruis vita, & complere putatur,
Vt fert fama, quater cornicis ſecula longa.

Apud Ioan. Stobæum legitur epigrammatis initium tale:

Εἰ μὲν ζῆν ἐλάφων τανυὸν χρόνον ἠὲ κορώνης. id eſt,
Cornicem aut ceruum lento ſi vincere poſſes.

Heſiodus cornici (inquit Plinius) nouem noſtras attribuit ætates, quadruplũ eius ceruis. Iuuenalis ſatyra 14. Iam torquet iuuenem longa & ceruina ſenectus.

Ad eandem ſpeciem effingi poterit & altera parœmia, Ἀργανθώνιον γῆρας. Arganthoniaca ſenectus, ab Arganthonio Gaditano Tarteſſiorum in Hiſpania rege, quem Anacreon Lyricus centum quinquaginta annos vixiſſe ait: octoginta annis regnaſſe propè certum eſt: vnde nos olim in Philippeide noſtra, Arganthoniacis ſuperet viuacior annis.

Fulicam cygno comparas. 66

De rebus aut perſonis maximè inter ſe diſſimilibus conueniet dici hos Paulini Nolani ad Auſonium verſus,

Si conferas fulicas cygnis, & aedona parræ,
Caſtaneis corylos æques, viburna cupreſſis.

Diſſimillimæ ſunt inter ſe fulicæ colore fuſco, & cygni niueo: rurſus aedon ſeu luſcinia vocis amœnitate auium regina, & parra auicula inter oſcines à Feſto habita, ſed ſtridulo & ingrato ſono. Eadem imparitas ſpectatur in caſtaneis arboribus proceris, & humilibus corylis quæ ab Auella Campaniæ oppidulo Auellanæ fuerunt dictæ: itidem inter cupreſſos editas ac proceras admodum arbores, & breuia depreſſáque viburna, qua comparatione etiam Virgilius Romam vrbem reliquis Italiæ oppidis confert, vt eam tantum dicat caput præ cæteris efferre,

Quantum lenta ſolent inter viburna cupreſſi.

E ſcala. 67

Ἐκ κλίμακος. E ſcala, prouerbialiter dici annotat Euſtathius Iliad. Ψ. de iis qui de induſtria prouide otium captant & à laboribus remiſſionem. Natum à pancraticis certaminibus viſitata conſuetudine, qua pugilibus tempus diu terentibus ſcala inferri ſolebat, vt digreſſi diuulſique & ſuum vterque locum obtinentes diſtinerentur, ne in circum currendo ictus acciperent, ſed ſuum quiſque locum obtinẽs qualiquali manuum obiectu ſe defenderent. Ita ferme ille ex Pauſaniæ lexico & Heſychius paulo aliter, pugilibus ſcalam interponi ſolere ait, ſi quando moram extraherent, ne in eodem loco manerent.

Lumbos fractus vt Myſius aſinus. 68

Ὀσφὺν κατεαγὼς ὡς Μυσὸς ὄνος. id eſt,

Delumbatus aſini inſtar Myſij. Citatur prouerbij nomine ab Euſtathio in Nauium catalogo ſed non explicatur, contentus enim eſt addere, in Myſia rariſſimos eſſe aſinos, quibus rectũ ſit dorſum circa lumbos aut ilia, ita enim ὀσφὺς vocatur tertia & inferior dorſalis ſpinæ pars ad clunes deſcendens. Videtur quadrare in molles & effœminatos, quos elumbes vocamus, græci κατεαγότας, hoc eſt, fractos, de quo antea diximus. Porrò in Euſtathio Romæ excuſo pro κατηγὼς legendum eſt ex manuſcripto exemplari quod Bononiæ videre contigit, κατεαγώς.

Ouo nudior. 69

Ouo nudior aut glabrior, prouerbiale conuitium in Caluos, aut raſos detortum è Niciæ Epigrammatarij verſiculo libro 2.

Τὴν κεφαλὴν βάπτων τις ἀπώλεσε τὰς τρίχας αὐτὰς
Καὶ δασὺς ὢν λίαν, ᾠὸν ἅπας γέγονε. id eſt,
Amiſit quidam crines, caput inficiendo
Qui nunc eſt ouo nudior, hirtus erat.

Quid enim ouo eſſe poteſt magis depile? Huic affine eſt Petronij Arbitri illud Læuior ære vel rotundo, monetam, vt opinor deſignans.

Tranquillitate caluior. 70

Φαλακρότερος γαλήνης, id eſt, Tranquillitate ipſa magis caluus, Superiori non diſſimilis hyperbole citatur apud Demetrium Phalereum, & repetitur à Suida, haud dubiè in caluos aut tota cute extritos muliebriter. Natum inde, quod tempeſtate criſpentur omnia & horreant, quod φρίκην illi dicunt, nos etiam in mari fluctibus aſpero & ab aura commoto horrorem vocamus: contra in ſerenitate & ea aeris malacia quam ſignificantius, νηνεμίαν Græci appellant, nuda & quodammodo calua iaceant omnia. Sub eandem claſſem vocabitur ex Martiali Concha læuior, quum ait,

Læuior es conchis Galle Cytheriacis.

Sphettius. 71

Σφήττιος prouerbiali ſcommate vocatur acerbis moribus & virulentè dicax, à Sphettiæ gentis ingenio, nam ea gens ex Acamantide tribu ἰοβόλοι καὶ συκοφάνται audiebant, hoc eſt, virulente mordaces & Sycophantæ. eo conuitio aſperius ſtriſſe legitur Chærephon quidam, vt propter ingenij amarulentiam σφήττιος traduceretur. Ariſtophanes. ὄξος σφήττιον, id eſt, acetum Sphettium dixit: pro acerrimo ἢ δριμύτατον, vt exponit Didymus, ſic enim inquit in Pluto.

ὄξει δεδευμένος σφηττίῳ. i. aceto madidus Sphettio.

Araneis abundat propter inopiam. 72

Homericus verſiculus eſt prouerbialis Odyſſeç Π. quem Telemachus loquitur interrogans an thorus paternus etiamnum propter collecti inopiam ſcateat aranearum telis obſitus. ſic enim ait,

Χήτει ἐνευναίων κάκ' ἀράχνια κεῖται ἔχουσα. id eſt,
Horret Arachnæis vacuus ſine coniuge telis.

Volens ſignificare deſertum iacere atque neglectum, nam locis incultis ſtabulantur araneæ. Varius Imper. operá ſeruorum decem millium pondo araneatum quum collegiſſet, ſqualloris vrbis Romæ manifeſtum teſtimonium ad poſteros tranſmiſit. Poeta quiſpiam pacem optans, voto à Deo exquirit ἀράχνας νήματ' ὑφαίνειν τοῖς ὅπλοις, vt araneæ telas ſuas armis intexant. Heſiodus in præceptis ruſticis ita mandat, Ἐκ δ' ἀγγέων ἐλάσαις ἀράχνια, admonens doliorum eſſe ſatagendum ne intus nidulentur araneæ. Prouerbiali itaque ſpecie dicemus, κάκ' ἀράχνια ἔχει, id eſt araneis abundare quicquid incultum deſertumque iacet. Transferetur appoſitè ad ingeniorum culturam, aut ad interpretum oſcitantiam ſupinam, qui difficilioribus authorum locis altum agunt ſilentium, & ſquallorem quendã conciliant: & Nonius Marcellus & Varro corruptis tot locis deſcriptorum incuria, paſſim κάκ' ἀράχνια ἔχει. Ad ſuperiorẽ verſum alluſiſſe videtur Propertius in tertio.

Putris & in vacuo texetur aranea lecto.

Manus in Ætolis habet. 73

Τὼ μὲν χεῖρ' ἐν Αἰτωλοῖς. id eſt, Manus ambas habet in Ætolis, prouerbium eſt Ariſtophanis de impudenter petace, aut munerum corruptelæ obnoxio, nam Ætoli populi nomen habere videntur deductum ab αἰτεῖν ὅλον, quod totum flagitent. ita Homerus Odyſſeæ ξ. egenum hominem & mendicum ex Ætolia oriundum non temerè fingit, ad vocis etymon alludens quod eſt, αἰτῶ, id eſt, poſtulo. Verſus Ariſtophanis eſt,

Τὼ μὲν χεῖρ' ἐν Αἰτωλοῖς, ὁ νοῦς δ' ἐν Κλωπιδῶν,
Manus vtraque in Ætolis, at mens in Clopidis.

Quod prouerbiale eſſe ſcomma annotat Euſtathius in veteratorem improbum & munerum receptatorem, qui & flagitioſè manibus donaria efflagitet & furaci animo opes inuolet. Eſt autem paragrammatiſmus in Clopidis & Cropidis, nam Cropidæ tribus Athenienſis nomen eſt, at Clopidæ ἀπὸ τῆς κλοπῆς à furto nomen habere videntur. Simili figura vtuntur Itali quum innuere volunt quempiam aurium obſequio ſeruire, dicunt enim talem ire Placentiam, hoc eſt, ad gratiam & loqui & facere omnia, quòd Placentia Inſubrium ciuitas à placendo dicta eſſe videatur.

Turtur cantat. 74

De inepto cantore extat prouerbium apud Suidam, τρυγὼν ψάλλει, id eſt, Turtur pſallit aut canit, quanquam apud illum

perperam

perperam ſcriptum legitur, ὑπὸ τῶν φαύλων τρυζόντων pro τῶν λαλούντων. nam turturum vocis ſonus aſperior eſt, & inamœnum ſtridet, gemitui quàm cantui propior, quod τρύζειν Græci dicunt, vnde & ad odioſam loquacitatem transfertur. Hinc Idyllio ſeptimo Theocritus

Ἄειδον κόρυδοι καὶ ἀκανθίδες, ἔστενε τρυγών. id eſt,

Cantabant corydi & ſpini, turturque gemebat.

Poteſt & ad ineptum inepti carminis ſcriptorem transferri.

A lineis excidere. 75

Prouerbialiter vtitur Tertullianus A lineis excidere, pro eo quod eſt, ab inſtituto & propoſito aberrare, libro aduerſus Hermogenem, Et hic à lineis tuis excidiſti, quibus circa perſonam Dei vtuſes. Tranſlatione ſumpta à geometria quæ lineis omnia perficit, ita concionatorem à propoſita materia latius euagantem, à lineis excidiſſe dicemus. Sic è diuerſo, Lineæ inſiſtere dixit lib. 4. aduerſus Marcionem, pro, in inſtituto permanere, ſic enim inquit, Puto me non temere hucuſque adhuc lineæ inſiſtere, qua definio nuſquã omnino alium Deum à Chriſto reuelatum. Frequens autem vſus linearum ſpecie prouerbij apud hunc authorem eſt, nam & ildem dimicare lineis dixit, pro intra certa argumentorum ſepta permanere. & lineas aliquas producere, pro certam materiæ legem præfinire. & ad lineas & in gradum libro primo aduerſus Marcionem pro, ad propoſitum atque inſtitutum. & lineis claudere materiam, hoc eſt, ſtata quædam argumenta præfinire, intra quæ ceu cancellos quoſdam coerceatur liberior orationis euagatio. Ducta metaphora à certantium luctantiumve lineis, quas intra decertent. Hinc manauit vrbanus iocus Caſſij Seueri, qui aduerſus eos qui in diuerſa ſubſellia tranſibant, lineam popoſcit, vt eſt apud Fabium velut obicem certũ & præfinitũ limitẽ, quem tranſgredi nõ liceat: ridiculũ enim eſt quod Cælius Rhod. de longinquis interpretatur. Eodẽ ſpectat & Hieronymi illud in Luciferiani dialogo, In gradum ruſus ac lineas regredere. Ab eadẽ metaphora fluxerunt & hæ loquendi formulæ apud Ciceronẽ pro Pub. Quintio, Si extra hos cancellos egredi conabor, quos mihi ipſi circũdedi. & lib. De oratore. 1. Et quaſi certatum atriũ forenſibus cancellis circumſcriptam ſcientiam. Neque ſilentio prætereundum eſt quod annotat Donatus in Eunuchum Terẽtianam: Longis lineis fieri, pro eo, quod eſt, de longinquo.

Lapis molaris. 76

De homine ſtupido vecorde & cerebri experte, prouerbialiter dicetur λίθος μυλίας. id eſt, lapis molaris, Plato in Hippia maiore, ἀλλ' ὥσπερ ἂν εἰ παρεκάθησο λίθος ὤν, οὗτος μυλίας, μήτε ὦτα μήτε ἐγκέφαλον ἔχων. id eſt, Non aliter quàm ſi lapis aſſideas mihi, iſq; molaris, & auribus & cerebro carens. Apud Ariſtophanem quidam λίθος, id eſt, lapis audit, propter vecordiam inſignem & animi ſtupiditatem, διὰ σκληρότητα καὶ ἀπαιδευσίαν, vt exponit Euſtathi'. Ariſtides ex Platone. τί δ' εἰ τοῦ Περικλέους υἱεῖς λίθοι γεγόνασι. id eſt, Quid, ſi Periclis filii lapides fuerint. ita ferè & Plautus in Mercatore, Egomet credidi Homini docto rem mandare, is lapidi mando maximo.

Decumani malorum fluctus. 77

Κακῶν τρικυμία. i. malorũ decumanus fluctus. De ingentibus calamitatibus effertur. Mercurius apud Æſchylum Prometh.

Οἷός σε χειμὼν καὶ κακῶν τρικυμία

Ἔπεισ' ἄφυκτος. hoc eſt,

Tibi quanta tempeſtas, & ineuitabiles

Fluctus malorum decumani mox ingruent.

Theodoretus lib. De prouidentia ſexto, ὁ πλοῦτος πολλὰς ἔχων φροντίδας καὶ φροντίδων παντοδαπῶν καὶ τρικυμιῶν εἴδη μυρία ἐπιβουλεύει τῇ ἀρετῇ. i. Opes varijs tumultibus & omnigenis curis refertæ, ac ſexcentis decumanorum fluctuum generibus, virtuti inſidiãtur. Idem, ταῖς τῶν παθῶν τρικυμίαις ἐνδιδόναι. id eſt, affectuũ decumanis vndis cedere. Nazianzenus in diſtichis.

Κυβερνήτης ἴδμων φεύξεται τρικυμίαν. id eſt,

Doctus Gubernator decimas vndas cauet.

Plato lib. De repub. quinto ἐπειδὴ τὸ μέγιστον καὶ χαλεπώτατον τῆς τρικυμίας ἐπάγεις. id eſt, poſteaquam vix euaſi binas diſceptationum vndas, nunc maximum difficillimumque veluti decumani fluctus verticem ſuperingeris. Idem in Euthydemo σῶσαι ἡμᾶς, ἐμέ τε καὶ τὸ μειράκιον ἐκ τῆς τρικυμίας τοῦ λόγου. id eſt, ſeruatos nos velis me pariter & adoleſcentulum è diſputationis decumano tantum non impetu. Clemens Alexand. in pædagogo, σῶμα καταδύεται εἰς βυθὸν ἀσχημοσύνης ταῖς τῆς οἴνου τρικυμίαις ἐπικλυζόμενον. id eſt, Corpus immergitur in profundum turpitudinis, adobrutum quibuſdam decumanis temulentiæ fluctibus. Τρικυμίαν tempeſtatem volunt eſſe grauem, qua tres vndarum cumuli in vnum coeunt, quam Graphice deſcribit in epiſtola ad Euoptium Syneſius, Latini decumanum fluctum nominant. Lucianus in libello De mercede ſeruientibus, τὰς τρικυμίας καὶ ζάλας καὶ ναυάγια. id eſt, Decumanos fluctus, procellas, naufragia. Plato in Euthydemo. δεόμενος τοῖν ξένοιν, ὥσπερ Διοσκούρω ἐπικαλούμενος, σῶσαι ἡμᾶς, ἐμέ τε καὶ τὸ μειράκιον, ἐκ τῆς τρικυμίας τοῦ λόγου. id eſt, Obteſtatus hoſpites velut ipſos Dioſcuros inuocans, qui nos (me videlicet & adoleſcentẽ) è decumano ſermone fluctu ſeruatos velint.

Euannat ad omnem auram. 78

Λικμᾶσθαι κατὰ πάντα ἄνεμον. id eſt, Euannatio ad omnem auram, prouerbiali ſchemate vocatur à Nazianzeno leuitas & mobilis animi inconſtantia, qua ſententiam vnam in omnia flectimus & ad diuerſa applicamus, vbi indicat Arrianis verbum illud, ὅμοιον, id eſt, ſimile, pluriſariam obtendi & in diuerſa trahi. Reſpexit ad præceptum Ieſu Siracidæ quod cap. 5. extat in hæc verba, μὴ λίκμα ἐν παντὶ ἀνέμῳ, καὶ μὴ πορεύου ἐν πάσῃ ἀτραπῷ. id eſt, Ne euannes ad quemuis ventum, nec quamlibet inibis ſemitam quo admonemur fugiendam eſſe futilem illam leuitatem, qua citra iudicium & rationis pondus cuiuis rumuſculo accedimus, opinioni omni fidem deferimus. Vulgare etiam iactatur prouerbium non multum ab hoc abludens, de leuibus, Chlamydem omni vento obuertit.

Statua viatores omnes intuens. 79

Gregor. Nazian. eodem in loco in funerali oratione Athanaſii, prouerbialiter, ſtatuam viatores omnes intuentem, appellat ſymbolum aut dictum aliquod diuerſimode interpretari quod poſſit & quod ſpecioſis argumentis in hanc & in illam ſententiam deflecti & ad diuerſa accommodari queat. Verba eius ſunt, ἡ πρὸς πάντας ὁρῶσα τοὺς παριόντας εἰκών, id eſt effigies aut ſimulacrum cunctos viatores aſpectans.

Ἐξορχεῖσθαι. 80

Ἐξορχεῖσθαι & ἐξορχήσασθαι, quod ferè ſonat extra templi veſtibula choreas educere, prouerbiali tropo vſurpatur pro arcana & reticenda in vulgus edere, publicéque ea iuris facere. Dionyſius Areopagita initio operis de Hierarchia eccleſiaſtica. ἀλλ' ὅρα ὅπως οὐκ ἐξορχήσῃ τὰ ἅγια τῶν ἁγίων. id eſt, caue ne ſancta ſanctorum eliminnes, hoc eſt, prophanis qui myſtica rident parum tempeſtiue communices. ἀμύητα μὲν αὐτὰ καὶ ἄχραντα τοῖς ἀτελέσιν διατηρῶν, id eſt, conſeruando ea intacta & impolluta plebeiis. Clemens Alexandrinus Stromatum lib. 1. ὅτι μέγας ὁ κίνδυνος τὸν ἀπόρρητον ὡς ἀληθῶς τῆς ὄντως φιλοσοφίας λόγον ἐξορχήσασθαι τοῖς ἀφθόνως πάντα μὲν ἀντιλέγειν ἐθέλουσιν οὐκ ἐν δίκῃ. id eſt, Magnum namque periculum incumbit iis qui mera illa germanæ philoſophiæ arcana effutiunt apud eos qui citra delectum temere quiduis contradicere parati ſunt. Idem in protreptico. Τί δή σοι καταλέγοιμι τὰ μυστήρια, οὐκ ἐξορχήσομαι μὲν ὥσπερ Ἀλκιβιάδην λέγουσιν, ἀπογυμνώσω δ' εὖ μάλα τὴν γοητείαν τὴν ἐγκεκρυμμένην αὐτοῖς. id eſt, Quid ſi pandam tibi myſteria, non veluti ſaltatione ludicra ea eliminabo, quod Alcibiadem feciſſe perhibent, ſed rite denudabo præſtigias omnes in illis abſtruſas. Syneſius lib. de prouidentia. Ἀλλ' εὐλαβητέον γὰρ ἤδη μήτι καὶ τῶν ἀρρήτων ἐξορχησώμεθα. id eſt, Cauendum enim nunc eſt, ne quid arcani eliminemus. Idem alibi in epiſtolis ſcribit ſe ἐξορχήσασθαι τὰ ἀνέκπυστα, hoc eſt, ante hac inaudita prodidiſſe. Ruffus in Dione οὐ μέντοι τοσοῦτον ὁ Δίων ἐξωρχήσατο τὴν ἀρχαίαν ῥητορικήν. id eſt, Nec enim tantopere Dion antiquorum rhetoricam publicã fecit. Tatianus Aſſyrius martyr. διὰ τὸ ἐξορχήσασθαι τὰ παρ' Ἀθηναίοις μυστήρια τετιμωρήκατε. loquitur de Diagora Melio, quem ob proditam in vulgus myſteriorum fidem Athenienſes quouis ſupplicio dignum cenſuerant, propoſitis occiſori magnis præmiis, vt indicat Ariſtophanes. Ariſtides in Eleuſinio, ὦ κακῶς ἐξορχησάμενοι τὰ μυστήρια, ὦ τὰ ἄφατα φήναντες. id eſt, O vos qui indignè myſteria euulgatis, ò qui infanda retegitis. Idem alibi. καί πως πρόσω ἐξορχοῖμαι δοκῶν ἀμυήτοις τὰ ἱερά. id eſt, Et quodammodo extra limen choreas produco, qui haud initiato ſacra reuelo. Lucianus lib. De ſaltatione. οἱ ἐξαγορεύοντες τὰ μυστήρια, ἐξορχεῖσθαι λέγονται οἱ πολλοί. id eſt, Myſteriorum eliminatores, vulgò ἐξορχεῖσθαι dicimus. Parrheſiades apud eundem in piſcatore. ἤ τινα τῶν μεμυημένων ἴδοι ἐξαγορεύοντα τοῖν θεοῖν τὰ ἀπόρρητα καὶ ἐξορχούμενον. id eſt, Si quem initiatorum conſpicatus deorum arcana publicantem enuntiantémque. Demoſthenes aduerſus Androtionem, ἐξορχεῖσθαι, extulit de facinoroſo, qui ſolemni in pompa ſaltans in fugam ſe coniecit, id enim illi obiicit de ipſius patre. ἀλλ' ὁ πατὴρ ὁ σὸς ᾤχετο ἀποδρὰς αὐταῖς πέδαις ἐξορχησάμενος Διονυσίων τῇ πομπῇ. id eſt, Siquidem tuus pater hinc fuga elapſus eſt in Bacchanalium pompa, cum ipſis compedibus deſultans. Moris enim erat ſolemnibus in feriis captiuos ſolui, peractis illis iterum in carcerem contrudi, vt Vlpianus interpres annotat: Androtionis autem pater peculatus reus, vinctus licet, effugerat. Diuerſum hinc eſt ἀπορχήσασθαι, quomodo Herodotus & ex eo Athenæus referunt Hippoclidem Athenienſem ambientem Cliſthenis Sicyoniorum tyranni filiam, ἀπορχήσασθαι τὸν γάμον. id eſt à nuptiis excidiſſe indecoro tripudio: quod factum recenſens Plutarchus lib. De Herodoti maleuolentia, ſic ſcribit δοκεῖ μοι καθάπερ Ἱπποκλείδης ὁ τοῖς σκέλεσι χειρονομῶν ἐπὶ τῆς τραπέζης, εἰπεῖν ἂν ἐξορχησάμενος τὴν ἀλήθειαν, οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ. id eſt, Videtur mihi ſicut Hippoclides ille qui in menſa cruribus manuum vice micabat, ſic geſticulabatur, dicere potuiſſe veritatem in propatulum efferendo, Non eſt curæ Hippoclidi id enim hoc loco ſignificat ἐξορχεῖσθαι. Eraſmus, vertit ita, poſtquam à veritate deſultauit.

Minis occidit. 81

Ταῖς ἀπειλαῖς ἀποκτείνει, id eſt, Minis occidere prouerbialiter dixit Cratinus lepidiſſimus poeta de vana interminatione qualem oſtentant quibus mars eſt ventoſa in lingua, vt canit Virgilius: verba eius è Bubulcis fabula hæc leguntur.

Καὶ πρὸς τὸν ἀέρα σκιαμαχῶν,
Ἀποκτείνει ταῖς ἀπειλαῖς, id eſt,
In cœlum pugna dimicans vmbratili,
Interficit minis.
Priorem verſum expreſſit ita Virgilius in Æneide.
Et cœlum territat armis.

Eſt autem σκιαμαχεῖν vmbraticam & ludicram pugnam edere. Hermias, ἡ δὲ ὑμνουμένη φιλοσοφία σκιαμαχεῖ μᾶλλον ἢ τὴν τῶν ὄντων ἐπιστήμην ἔχει. id eſt, At decantata illa philoſophia in vmbra digladiatur potius, quàm rerum ſcientiam præſtare poteſt. Ariſtides. ὡς ἀληθῶς σκιαμαχεῖν ἀναγκάζουσι. id eſt, Reuera in vmbra pugnare me cogunt. & alibi, σκιαμαχεῖν μὲν οὖν οἶδ' ὅτι δεῖ, πρὸς οὓς γὰρ εἴρηνται τὰ λεγόμενα οὐχ ἥκουσι. id eſt, Scio vmbratilem pugnam mihi eſſe ciendam, quòd iſti, ad quos tendet oratio non adſint.

Anguilla in ſtrigmento. 82

Ἔγχελυς κατὰ γλοιοῦ. id eſt, Anguilla in ſtrigmento, de lubricæ fidei homine dicitur. Anguilla per ſe lubrica eſt nec facile manibus ſtringitur, multo magis ſi ſtrigmento olei vuido, quod γλοιὸν vocant Græci, imbuta ſit. Extat apud Simonidem in Iambis, ὥσπερ ἔγχελυς κατὰ γλοιοῦ, velut anguilla in olei ſtrigmento: Simile illi eſt quod ex Ariſtophanis Δαιταλεῦσιν, fabulæ nomen eſt, citatur ab Athenæo, λεῖος ὥσπερ ἔγχελυς. id eſt, Inſtar anguillæ lubricus.

Cyceon. 83

Κυκεὼν, id eſt, Cyceon prouerbiali figura accipitur, pro cõfuſione rerum turbulenta, ἐν πραγματικοῖς τισι ταραχῇ, & pro indigeſto quodam Chao: Licebit & libellum aut epiſtolam è variis argumentis conſarcinatam, Cyceonem vocare: Quin & conturbatorem qui ſurſum ac deorſum omnia miſcet κυκῆθρον non inconcinne appellari poſſe annotat Euſtathius. Syneſius in epiſtola ad Theophilum, ἀλλ' αὐτὸν ὁ κυκεὼν ἦν ἐν ἀταξίᾳ. id eſt, Eueſtigiò cuncta erant cyceon, hoc eſt, miſcellanea & confuſa vox omnia contuderat. Idem ad Euoptium, καὶ ἡ θάλαττα κυκεὼν ἐγεγόνει. id eſt, mare cyceon euaſerat, hoc eſt, turbidis fluctibus commiſcebatur vndique. Theodoritus lib. De prouidentia primo, τὸ ψεῦδος τῷ τερπνῷ τῶν μύθων κεράσασα, καὶ οἷόν τινα κυκεῶνα κατασκευάσασα, τῇ πλάνῃ τῶν ἀνθρώπων τὴν μέθην προσενήνοχε. id eſt, Poetica phalanx mẽdacia iucundis fabulis permiſcens & quaſi cyceonem quandam concinnans, inebriauit homines errore latè patente de multiformibus diis. Fuit autem Cyceon confuſanea liquorum potio, cuius miſtura caſeum, mel recens, & farinam recipiebat, vti docet Athenæus lib. vndecimo. Cinnum putatur dixiſſe Cicero in lib. De oratore. Gaza ex Ariſtotele confuſam potionẽ & commixtam vocat. Arnobius Cynum reddit lib. 5. aduerſus gentes, niſi in ſcriptura ſit vitium, vbi de Cerere loquens, Sitiẽti, inquit, ardori oggerit potionem Cynum, cyceonem quam nũcupat Græcia. quod ex Orpheo myſteriorum deſcriptore trãſtulit, apud quem Ceres

Δέξατο δ' αἰνοῦσα δέπας ἐν ᾧ κυκεὼν ἐνέκειτο.
Quem verſum ſic conuertit ibi Arnobius,
Inde manu poclum ſumit, riſúque ſequente

Perducit totum Cyceonis læta liquorem. quo ſpectat & initiatorum ſymbolum, quod rogati in ſacrorum ſumptionibus reſpondebant, ἐνήστευσα, ἔπιον τὸν κυκεῶνα, ἔλαβον ἐκ κίστης. id eſt, Arnobij verbis, Ieiunaui atque ebibi cyceonem, è ciſta ſumpſi: ſic enim illic legendum eſt, pro, extra. Meminit cyceonis Homerus apud quem Iliad. vndecimo Hecameda eam apparat, ait enim, ἄλφιτα κυκειῷ, pro κυκεῶνι: & Epiphanius in compendio de fide catholica, κυκεὼν ἐκ ποτηρίου κεκρασμένος, Cyceõ poculo concinnatus. Hinc metaphoricè ἅρπαγα καὶ κυκῆθρον dicitur qui Daui more perturbat omnia. ſic Ariſtophanes Periclem ἤστραπτ', ἐβρόντα, ξυνεκύκα τὴν Ἑλλάδα dixit, quod Cicero, fulgurare, tonare, permiſcere Græciã. Syneſius ad Proæreſ. laudẽ tranſtulit, quem ait imitatione Periclis fulgurare quidem & tonare in orationibus, οὐ μὴν τό γε συνταράττειν καὶ συγκυκᾶν τὴν Ἑλλάδα. id eſt, non tamen commiſcere & collidere Græciam.

Faber cadit cum ferres fullonem. 84

Arnobius lib. ſexto aduerſus gentes lepidum vſurpat adagium, quo vti licebit quoties ſignificabimus immerentem plecti aut perſtringi, veluti ſi quis in re ridicula, expoſita muri eſca lætifera, catellum imprudenter e medio tollat. eius verba ſunt, Nonne illud ſit quæſo, quod in vulgaribus prouerbiis dicitur, fabrum cadere quum ferias fullonem? Eleganter ad vſum trahi poterit hoc pacto, ſi quis Ruellij opinionem de herba quapiam flagellare volens, inſcienter Fuchſium etiam aut Dodonæum Rembertum erroris cõuincat: iſtic enim quadrabit dicterium illud, dum alter fullonem ferit, fabrum ſimul concidere. Finitimum huic eſt quod apud Athenæum Phylyllius Comicus in fabula quæ πόλεις inſcribitur, extulit.

Ὅ,τι ἂν τύχῃ
Μάγειρος ἀδικήσας, ὁ αὐλητὴς λαβὼν
πληγάς. id eſt,
Quicquid coquus
Deliquerit, cædi flagris tibicinem.
Eubulus in Leda.
Ἤκουσα μὲν ἐγὼ καὶ πρότερον
Οἴκοι ποτ', ἂν ὁ μάγειρος ἐξαμαρτάνῃ,
Τύπτεσθαι τὸν αὐλητήν. id eſt,
Ecaſtor audiſſe memini olim me domi,
Tibicinem cædi, vbi coquus peccauerit.

Sannas. 85

Sannas prouerbialiter vocatur homo fatuus & ingenij ſtolidi à Sanna quodam morione ſtulto & caudice. Cratinus enim Comicus talem inducit τὸν βδελυρὸν Σάνναν, Theodotiden Sannam, de quo alicubi hunc in modum loquitur,

Ὁ δ' ἠλίθιος ὥσπερ πρόβατον βῆ βῆ λέγων βαδίζει. id eſt,
At ſtultus iſte, more ouis, be be ſonans Incedit.

Aut fortè ab Aſiana gente Sannis, quorum Arrianus in luſtratione Ponti Euxini & Procopius meminerunt, qui corrupta voce Tzanni poſtea vocitati, barbari homines & propter ruditatem & inſcitiã pro inſipidis & bardis habiti. Refertur ab Euſtathio Odiſſ. ξ. ex Ariſtophane grammatico. Rhinton Tarentinus poeta σάννυρον fatuum hominẽ nominat. Eiuſmodi Sannæ non pauci in Comœdiis traducuntur, inter quos Melitides qui vltra quinque numerare non poterat, & vtro parente editus foret, ignorabat, quod & de Margite recenſet Zezes, neque ſponſam attingere auſus fuerit, veritus ne rem matri illa proderet: item Mammachutus, & Polyorus qui fluctus dinumerabat, & alius quiſpiam qui hydriam vacuam capiti loco puluinaris appoſitam, quum duritie offenderetur, paleis eam impleuit, quo mollius fomenti vice illi incubaret: & Achæus quidam nomine Καλλικῶν per antiphraſin à mentis præſtantia dictus: Item Corœbus Mygdo Phryx genere qui ſociorum poſtremus Priamo ſe adiunxit qui vndarum numerum inibat, ſuper triadem haud numerans, ſed recurrens iteratò ad vnum, duo, tria, vt Zezes indicat: denique & Margites opulentiſſimis ortus parentibus, vt author pœmatij Homero adſcripti, quod ab illo Margites dicebatur, inſimulat, qui ducta vxore non prius veneri libauit, quàm illa ſuaſu parentum ſauciam ſe oſtendens, curari vulnus prius poſſe negaſſet, quam illi loco veretrum ipſe admouiſſet, nõ immeritò Margites à μαργαίνειν hoc eſt μωραίνειν dictus, vt Euſtath. Odiſſ. κ. latius annotauit. In eadem claſſe cenſetur & Acco fatua fœmina quę clauum ſpongia identidem pulſabat.

Leo prius, nunc leporem agit. 86

Λαγὼ βίον ζῇς ὁ πρὶν ἀγριώτατος λέων. id eſt,

Ferox leo olim, leporis æuum nunc agis. Senarius eſt prouerbialis, incerti authoris, in hominem delicatum, qui priſtinam ferociam exuerit, id quod iis ferè accidere videmus qui cum paupertate, magnas opes, cum mendicitate, opimum ſacerdotium, commutarunt, hij namque ad ſubeunda arma & pugnas intrepidi prius, nunc mollitie luxúque eneruati, in otio deliteſcere & Bacchica arma tractare malint potius. Huc ſpectat illud Galeni lib. De prænotione. τὸν λαγὼ καλοῦντα λαγὼ βίον ζῆν ἀεὶ τρέμοντα καὶ τὶ καινὸν προσδοκῶντα. id eſt, Metuentem leporis vitam viuere, ſemper trepidum ac pati quippiam ſpectantem. Dion in oratione de gloria, καὶ δεῖ δὴ τὸ τοῦ λόγου, λαγὼ βίον ζῆν. id eſt, Ac iuxta prouerbium, leporis vitam viuens. Antiqui λέοντας, id eſt, leones viros ſtrenuos appellarunt, ita Lycophron Herculem τριέσπερον λέοντα, id eſt, trineſperum leonem dixit: Qu Calaber Achillem κρατερὸν λέοντα, id eſt, rigidum leonem: & Euripides Oreſten ac Pyladen λέοντας διδύμους. id eſt, geminos leones. Eodem referendum eſt Chabriæ dictum, φοβερώτερον εἶναι ἐλάφων στρατόπεδον ἡγουμένου λέοντος, ἢ λεόντων ἐλάφου. hoc eſt, Formidabilius eſſe ceruorum agmen ductore leone, quàm leonum, ceruo, quod Ariſtides refert. Euripides à Deo cuilibet animanti vnam in genere attributam eſſe naturam dicit.

Τί δ' ὃ Προμηθεὺς ὃν λέγουσ' ἡμᾶς πλάσαι,
Καὶ τἄλλα πάντα ζῷα, θηρίοις
Ἑκάστῳ κατὰ γένος μίαν φύσιν,
Ἅπαντες οἱ λέοντες εἰσὶν ἄλκιμοι,
Δειλοὶ πάλιν δ' αὖθ' οἱ πάντες οἱ λαγῳοί. id eſt,
Quid, quod Prometheus condidiſſe quem ferunt
Nos atque cuncta animantia, ille beſtiis
In genere ſingulis naturam vnam dedit,
Cuncti leones præditi ſunt robore.
Formidinis pleni omnes ſunt lepuſculi.

Indoctus pater filium erudit. 87

Πατὴρ ἀνόητος, παῖδα νουθετεῖ. id eſt,
Mentis parum compos pater gnatum inſtruit.

Senarius prouerbialis apud Clementem Alexandrinum in Protreptico, ἀτὰρ καὶ ὅ γε τῷ παραινέσει ἐπαγάγοιμ' ἂν, Γνάθαι ἀφραδέα, οὐ τοῖς ἀλογίστοις παιδεύει πατήρ. id eſt, Illuc conueniet prouerbiale illud inuertere, Gnatum erudit mentis parum ſanus pater.
Quadrabit in eum qui doctiorem docere velit: aut vbi quempiam malo conſultore vti inſimulamus. Hinc non multum abludit illud Sophoclæum,

Ἀπαίδευτ' ἀνὴρ ἐπαίδευσε τρέφων. id eſt,
Præſens virum imperitum conſilio imbuit.

Vbi ἀπαίδευτον ἄνδρα vocant indoctum hominem, quòd erudito genuinæ ſint animi opes.

A caluo vſque ad caluum. 88

Promiſcuè & ſine diſcrimine.

Dion Coccecius lib. 58. refert Caligulam Cæſ. conſpicatum ſemel ingentem noxiorum aliorumque captiuorum turbam **præcepiſſe prouerbiali dictetio, omnes à caluo ad caluum** trucidari, Græce eſt, ἀπὸ φαλακροῦ μέχρι τοῦ φαλακροῦ πάντας αὐτοὺς ἀπαγαγεῖν. Quem locum ita reddit Suetonius Tranquillus. **Nullius inſpecto elogio à caluo ad caluum duci imperauiſſe, hoc eſt, promiſcuè ſinéque diſcrimine:** neque enim placet, quod Hermolaus Barbarus ex Dione hûc in modum interpretatur, hoc eſt, quicunque inter duos fortè caluos ex ſontibus ante ſe conſtitutis adſtarent, laniandos beſtiis rapi vice pecudum mandaſſe, quæ carius vendebantur.
Adagij vſus eſt quoties ſignificamus neminem excluſum aut præteritum.

Argiuos exarmat oraculum. 89

Citatur à Plutarcho in eo quem ῥωμαϊκῶν inſcripſit ſenarius prouerbij vice ab ipſo vſurpatus,

Τὸ δ' ἐξοπλίζει τοῦτο τἀργείων λεών. id eſt,
Exarmat Argiuam gentem hoc oraculum.

Accommodari poterit quando ſignificabimus argumēto quopiam validio aut ſyllogiſmo atterere deſtrui atque euerti quæ per ſe firma antea & certa videbantur. Videtur e Tragœdo quopiam eſſe ſumptum. Exarmare propriè belluas dicimur quando vngulas aliáue armamenta contra hoſtilem iniuriam à natura illis conceſſa dimimus, ne nocere queant. ſic Plinius exarmare accuſationem tropicè dixit pro infirmare eam & conuellere.

Καπνοσφραντεῖν. 90

Impenſe parcus vel paraſitus.

Καπνοσφραντεῖν, hoc eſt, fumum olfacere parœmiacè dicitur ſordidus homo & impenſe parcus, vt annotat Euſtathius Iliados nono: aut etiam paraſitus qui nidore alienæ culinæ menſæ ve ducitur, qualem noſtra ætas Tamiſium Romanum inter gulæ proceres meritò adnumerandum tulit, qui ſubodoratus ingentis Vmbræ (qui piſcis maximis in delicijs habetur) caput ad Triumuiros in Capitolium eſſe perlatum, eò conuolat **ſimulato clientelæ officio prandium capturus: quod** à Triumuiris dono miſſum Cardinali Riario, ſagace nare perſecutus, **illuc commeat: hinc ad Sanſeuerinum Card. mox ad Chiſium pecunioſiſſimum publicanum, ab hoc ad amicam delatum honorarium munus, indefeſſis pedibus, anhelo** tametſi corpore propter obeſitatem, ſuperante moleſtias omnes gulæ ardore, vſque eo auide conſectatus fuit, vt detecto pudore omni, menſæ ſcorti ignoti ignotus ipſe adiunxerit ſe, eſcæ tantis ſu ſonibus ſectatæ nidore pertractus. quam hiſto**riam libuit hoc loco appoſitè recenſere, vt & fumi culinarij** vim oſtenderem & adagionis vſum exemplo non illepido cōmonſtrarem.

Turbinem felix proſpecta. 91

In proſperis aduerſa proſpectanda.

Ἐξώθεν ὢν σκόπει τὴν λαίλαπα. id eſt, Turbinem proſpecta felix exiſtens. Citatur ex Varronis Menippeis à Nonio Marcello. Quum res ſunt maximè ſecundæ, tum de aduerſa fortuna præcipue timendum eſt: quemadmodum nautæ licet proſpero ferè **vento oram ſoluant, ad manum tamen aut ſaltem præparata aduerſus tempeſtatem ſi fortè ingruat, inſtrumenta admi**nicularia habere debent, ne malo cedere cogantur. Sapientis eſt infortunijs ſe ante parare, quàm opprimāt. Simile huic eſt illud Paulinum, Qui ſtat, videat ne cadat. Non abludit hinc Vectij Valentis reſponſum apud Cor. Tacitum, quum metue**ret à Claudio Oſtiæ agente, Aſpicere ſe tempeſtatem ab Oſtia atrocē, quum de Meſſalinæ adulterijs quæſtionem acrem fu**turam innuere vellet cunctis in aurem dormientibus. Ἐξώθεν autem ventus eſt procelloſus, quaſi dicas quaſſatorem, παρὰ τὸ ὠθεῖν. id eſt, ab impellendo. Affine eſt illud,

Ἔξω δ' ἐκ τούτων τὰ σὰ ἔσω ὄψει. id eſt,
Extra malum exiſtens, pericla proſpice.

Amaris pharmacis amara bilis proluitur. 92

Ἰατροὶ πικρὰν πικροῖς κλύζουσι φαρμάκοις χολήν. id eſt,
Medici Amaram amaris pharmacis bilem eluunt. Senarius eſt integer cum fine alterius, ex Sophocle ſumptus, vt indicat Plutarch in lib. de facie in lunæ circulo apparente. meminit & in lib. De animi trāquillitate. ὥσπερ οἱ σοφόκλειοι ἰατροὶ πικρὰν χολὴν κλύζουσι φαρμάκῳ πικρῷ. id eſt, ad exemplū medicorum Sophoclæorum, qui bilem amaram amaro pharmaco eluunt. Competit vbi res nobis erit cū moroſo & difficili homine, cuius improbitatem ſimili aſperitate frangendam eſſe videamus Finitimum eſt illi, Cum Crete Cretizandum. Alluſiſſe huc videtur Symmachus in epiſtola quadam. Plerunque amara hauſtu ad ſalutem valent, & ſuccis triſtibus affecta refouentur.
Quadrabit etiam vbi aſperioribus verbis iuuenilem audaciam aut callidum facinus caſtigandum eſſe indicabimus.

Sic ars deluditur arte.

Mulgens hircos, ſanguinem ducit. 93

Ποιμὴν ἀμέλγει, εἰ θέλει, καὶ τοὺς τράγους,
Ἀλλ' ἀντὶ γάλακτος, αἵματος πηγὰς ἕξει. id eſt,
Mulgere & hircos, ſi velit, paſtor poteſt,
Sed ſanguinis pro lacte ſalientes fluent.

Leguntur apud Nazianzenum hi ſenarij prouerbiales, qui ſalubriter monent, non eſſe exugendos ſubditos, vt ad vitalis vſque ſanguinis fontes deſcendatur. Conuenit cum Tiberij dicto, Tondendum eſſe pecus, non deglubendū, quod Æmylio Recto Ægypti prætori grauiora conſuetis vectigalia imperanti reſcripſit, quod his verbis expreſſit Dion lib. 57. κείρεσθαί μου τὰ πρόβατα, ἀλλ' οὐκ ἀποξύρεσθαι βούλομαι. id eſt, Tonderi meas oues, non radi volo.

Canis clanculum mordens. 94

De ſimulatoribus fraudulentis.

Κύων λαίθαργος. id eſt, Canis clanculum mordens, Prouerbium de ſimulatoribus qui beneuolētiam & ſtudium ſuum ore prædicant, clam inſidiantur & detrahūt, & dolum blando riſu prætexunt. Citatur alicubi à Suida iambicus talis.

Σαίνεις δάκνουσα, καὶ κύων λαίθαργος εἶ. id eſt,
Palpando mordes, clam canis dentem imprimens.

Alluſit huc Euſtathius Odyſſeæ 16. obtrectatores nominans, λαίθαργοι δάκνοντες. id eſt, in modum clancularij canis mordentes Leguntur apud Laertium poetæ cuiuſpiam verba, hypocritæ inſidias cauendas eſſe admonentis, πεφυλαγμένος ἄνδρα ἕκαστον, ὅρα μὴ κρυπτὸν ἔγχος ἔχων κραδίῃ, φαιδρῷ προσώπῳ προσεννέπῃ, γλῶσσα δέ οἱ διχόμυθος ἐκ μελαίνης φρενὸς γεγωνῇ. id eſt, Cautè obſeruans quemlibet virum, vide ne occultum corde gerens mucronem, nitida te fronte compellet, at**que os bilingue ex atris præcordijs ſonet.**

Menſura aquam bibens. 95

De lurcone.

Μέτρῳ ὕδωρ πίνοντι, ἀμέτρως μάζαν ἔδοντι. id eſt,
Immodice vorat, & lympham modulo obbibit æquo.

Verſus oracularis qui in prouerbium abiit, de lurconibus & comeſſatoribus qui ſe cibis vinóque ingurgitant, aquæ parum vel adeo nihil inſumentes. Natum ex oraculo Sybaritis edito, quos immoderatus luxus Crotoniatis debellatos ſubiecit.

Crocum in Ciliciam. 96

Εἰς Κιλικίαν κρόκον, id eſt, In Ciliciam Crocum, prouerbiale **eſt in eos qui cumulatè merces eò comportant, vbi magna ſit** earū affluentia, aut qui diuitibus optima munera largiuntur, **Citat Suidas, εἰς Αἴγυπτον ἄγειν σῖτον, ἢ εἰς Κιλικίαν κρόκον. id eſt, in** Ægyptum deferre fruges, in Ciliciam Crocum. Cilicia croci fœtura abondat apud Corycum Ciliciæ vrbem & in Tmolo monte, vnde Virgilius in Batratis,

Cilicio crocus editus aruo: & in Georgicis,
Nonne vides, croceos vt Tmolus odores Mittit.

Reſpondet adagio noſtrati, in Noruegiam aſſeres comportar, quod ea regio admodum nemoroſa lignis abundantiſſima ſit.

Morſimi verſus quis deſcripſerit. 97

Ἢ Μορσίμου τις ῥήσεις ἐκγράψαιτο; id eſt,
Quis verba Morſimi velit deſcribere?

Adagium quo vtemur quum quid putidius ineptiúſq; eſſe indicabimus, quàm vt ediſci aut etiam prælo excudi mereatur, Suidas annotat dici περὶ τῶν ἀποβλήτων καὶ ἀποδεδοκιμασμένων, hoc eſt, de contemptis & rancidis infamibuſque. Morſimus Athenienſis poeta fuit Tragicus, admodum frigidus, cuius tragœdiā **canere in deuotionis cuiuſdam loco ponit Ariſtophanes, vt idē** illi ſit explodi, quod Morſimi verſus ediſcere.

Piſandri galea & ſupercilium. 98

In audaculos.

Πεισάνδρου λόφοι καὶ ὀφρύες. id eſt, Piſandri apices galeæ & ſupercilia, **Quadrat in Thraſones qui ſuperciliis & galea tenus formidabiles ſunt, & conflictus neſcio quos & duella crepant,** vt Plautinus ille Pyrgopolinices facit, quum fermè tales poſt principia ſtent, Terentiani illius militis more, timidi atque imbelles. **Piſandri timiditas etiam prouerbio locum dedit: is** procero corpore fuiſſe ſcribitur, ſed ſupra modum meticulo**ſus, vnde & Aſinus Cnidius cognomento fuit dictus: vtebatur** autem galea tribus conis & apicibus inſigni, ſpecioſiſque armis, vt vel ea parte fortitudinis nomen aucuparetur. ſic Miles glorioſus apud Plautum clypeum ſplendidiorem vult eſſe quā ſolis radij ſunt, vt oculorum aciem hoſtibus præſtringat. Extat adag apud Ariſtoph.

Dicelites. 99

Cauillatores.

Δεικηλίτας ſiue Δικηλίτας vocant Græci cauillatores & dicacitatis affectatores, qui alium quempiam in ſermonibus imitantur, vt Apollonij Rhodij interpretes annotant, à δείκηλον quod propriè ſit ſoni aſſimilis effigies, & abuſiue quæuis

ſimilitudo Euſtathius Odyſſeæ. [illegible] vocari dicit ſtrigidos quoſdam vocabulorum mimos & affectatores, qui non contenti vitatis vocibus, nouas fingunt, excudi gratia medicos [illegible] quaſi ſaginatores nominant, ſapiam [illegible] velut retroſtercorantem, quod atramentum in cauda latens excernat in metu. gallum [illegible] velut piptonem autoræ indicem: hirundinem [illegible] quaſi garritricem, quæ omnia etiam apud Athenæum legas in decimoquarto. Quin & Lacones Diceliſtas Comicos & Mimos vocabant, velut imita ores perſonarum & effictores, quos [illegible] Sicyonii, Thebani [illegible], alij [illegible] & [illegible], Itali [illegible] vocabant, vt Iliad. λ. ſcribit Euſtath. ex Athenæo. Ex quo coniicio lapſum fuiſſe Lilium Gyraldum virum certe doctum, in hiſtoria poetarum [illegible] exponens eum qui cortice

Verborum affectatores.

ſcribit, malens interim immutata germanæ dictionis ſide, loco illius ſubſtituere [illegible], quod negari ſi ſcriptorem ſignificat, proinde [illegible] puto eſſe quem etiam Mimographum dicimus.

Duro flagello mens docetur rectius. 100

[illegible], id eſt,
Durum flagellum eſt pædagogus ingeni.

Sententia monoſtichos prouerbialis apud Gregor. Nazianzenum, ſolet ita vſuuenire in rebus humanis, vt periculorum magnitudine cautiores pleruNque reddamur. Eſt & vulgo noſtrati nihil in ore frequentius iſto adagio, Graues caſus, docent rectiſſime.

ADAGIORVM HADRIANI IVNII CENTVRIA SEPTIMA.

Caris loco habere. 1

Cari mercenarii. In [illegible], id eſt, Mihi Caris vice habetur. Achillis ſunt verba ſtomachabundi, quibus ſuum erga Agamemnonem ſtomachum detegit, nihilominus ſe facere ac viliſſimi mancipij loco habere, diſerte proteſtus. Amerias & Neoptolemus gloſſematarij ea verba exponunt, pro [illegible], hoc eſt, mercenarij militis illum loco habeo: male ſiquidem audiebant, vilitateque nomine traducebantur, Cares Bœotiæ populi, quòd primi ſtipem militiæ tulerint veluti venalem auro vitam proſtituentes, peculioque ſeſe mancipantes, vel ante bellum: quomodo exponit Suidas illud, [illegible], id eſt, Caris vicem obtinebat, hoc eſt, æra merebat. Appion grammaticus ſcribit parum rectè Cari Agamemnonem æquari, quum id potius in Achillem ad præmia pugnantem competere poſſit: deinde tametſi Cares ita fecerent, attamen Troianis eorum temporibus, vel etiam ante Homeri ætatem id non accidiſſe, ac proinde Caras pro ſtipendiariis ab Achille agnoſci non potuiſſe. Quid, quod non Cares, ſed Arcades veteris ea nota inuſti leguntur, vt apud Philoſtratum, quod mercenariam in bellis locarent vitam: vnde Pauſanias in Meſſeniacis ſcribit Lacedæmonios Græcorum primos pecunia corrupiſſe Arcadum regem & ſtipendiarium ſibi feciſſe. Dionyſius quoque Mileſius in Nænia de Chæronenſi clade, [illegible], inquit, [illegible], id eſt, Græcorum calamitates Arcadiam aluit. & iterum, [illegible], id eſt, Qui iudicant propoſitam eſſe Arcadibus te [illegible] nationem ad merendum ſtipendium. Appion, cuius ante nomen, adducit ſcripturā nonnullorum veterum, [illegible] dictione [illegible] ſcribunt, qua voce ſignificatur, quaſi Agamemnonem pluris nihilo fecerit, quam vir illud [illegible]. Quam ſententiam ſeruari etiam autumant alij, ſi vel diuiſis vocibus [illegible] legas, hoc eſt, [illegible]. Rurſus ſunt qui priorem illam compoſitionem [illegible] retinent, & exponunt [illegible] cerebrum, cuius eſus apud Athenienſes abominandus habebatur, ac propterea vetitus fuit, vt dicat Achilles, ſe haud aliter deteſtari regem, quam nonnulli cerebrum. Cui ſententiæ ſuffragari videtur & Plutarchus in Sympoſiacis dum ait, Quia priſci cerebrum intactum relinquebant, ea de cauſa putatur Homerus illud excudiſſe [illegible] cerebrum ea voce denotans: ſolebant namque cum deteſtatione porricere atque abominari cerebrum præter in porcinum, quod etiam guſtaſſe piaculum erat, ex opinione philoſophorum, qui perinde cenſebant, eſſe cerebrum & fabas arrodere, & capita non parentum modò, ſed & aliarum ſpurcarum ac profanarum rerum. Apollodorus Athenienſis, vt cerebri deteſtationem exaggeret grauius, Athenæi teſtimonio addit ne nomine quidem [illegible] appellare cerebrum veteres voluiſſe: ac propterea Sophoclem in Trachiniis, vbi Licham

Veteres ne quidem cerebrum nominabant.

præcipitem Hercules in mare porricit, non cerebrum nominatim, ſed [illegible], id eſt, candidam medullam illud dixiſſe, ad euitandum infauſtæ vocis omen, verſus eius hic eſt, [illegible]. Euripides item de Aſtyanacte alibi inquit.

[illegible], id eſt,
Hinc renidet oſſibus fractis cruor,
Ne infanda dicam

Cæterum diligentiſſimi quique ſcriptorum, illud [illegible] & legunt & interpretantur [illegible] cui locus depravatus eſt in Heſychianis [illegible] hoc eſt, [illegible] quam certum, vt [illegible] fit, [illegible], & quod ab eodem poeta alibi dictum,

[illegible], id eſt,
Non tecum ille [illegible] qui [illegible] limina Ditis

Vtitur prouerbio Syneſius ad Anaſtaſium, [illegible], id eſt, Apud quem vt

quiſque eſt modeſtiſſimus & placidis moribus præditus, ita Caris loco habetur & deſpectus. Annotatum eſt ab Heſychio [illegible] compoſita dictione vocari contemptos vileſque homines, aut etiam qui aliis mercenariam operam præſtant, quod à Caribus iſtud primum in mores dimanarit.

Bibliotheca animata. 2

Prouerbiali tropo dictum eſt illud ab Eunapio Sardiano, [illegible], id eſt, Animata bibliotheca & viuum Muſæum. Decet conueniet de homine valde erudito, & qui velut ex protello de omnibus reſpondere, & inexplicabiles autorum nodos diſſoluere poſſit, tanquam ex ſecretiore Muſarum adyto cuncta depromens. Loquitur autem de Longino Caſſio Porphyrij præceptore, [illegible], id eſt, Erat Longinus bibliotheca quædam ſpirans & viuum Muſæum: Sic enim malo reddere, quàm vt Græce ſonat, obambulans Muſæum. Simili loquendi genere Iſidorum [illegible] dixit Nicephorus Caliſtus, hoc eſt, inſtituti monaſtici animatū codicem, & Nazianzenus martyras nominat [illegible], quaſi ſpirantes columnas propter viuidæ fidei ſingularem conſtantiam. Porrò [illegible], id eſt, Muſæum menſa fuit Ægyptia ad quam cunctis, quos tota paſſim Ægypto celebres eruditio faciebat, aditus patebat, ita enim ſcribit Philoſtratus de Mileſio Dionyſio loquens, quem ab Hadriano Imper. aſcriptum fuiſſe equitum ordinibus & iis qui in Muſæo alebantur dicit, ſubiungit, [illegible]. Idem de Polemone ſcribit quod illum Hadrian. [illegible], hoc eſt, Allegit circulo Muſæi vt Ægyptiaco more illic aleretur: ex quo colligo Muſæū apud Ægyptios fuiſſe, quod fermè apud Athenienſes [illegible] Prytanæū, in quo viris bonis & de repub. præclare meritis victus quotidianus publico ſumptu præbebatur, vt ex Cicerone diſcas, qui honos erat vel maximus. vnde Plutarchus vix alio nomine Luculli magnificentiam laudat magis, quàm quod doctis viris ædes ipſius Prytanæū quoddam fecerint, ſic enim inquit, [illegible]. Vtitur & Syneſius in epiſtola ad Olympium, [illegible], id eſt, Vere philoſophantibus fides derogatur, Caribuſque in loco habentur.

Homo ſpecta doctrina.

Prytanæum.

Gubernatori ſomnolento ne benefacito. 3

In Suidæ Collectaneis adagium iſtud legitur, [illegible], id eſt, Nunquam vicini cani, aut ſomnolento gubernatori benefacito. Admonet prouerbium inutiliter non eſſe conferendum beneficium, vnde vel ad te nihil rediturum ſit fructus, vel præterea detrimentum expectandum. Vicini canis bene pauis redit ad priorem dominum: Gubernator ſomno deditus maximo periculo & fortunas negotiatoris omnes & vitam ipſam exponit.

Cedrus cecidit. 4

[illegible], id eſt,
Plorat picea quòd cedrus cecidit.

Adhortantis ad modeſtiam.

Potentiorum ruina documentum eſt minoribus modeſtiæ, admonentur enim contrahere vela quibus res ſunt minus validæ, quando fortunis exuuntur & de ſtatu ſuo deiiciuntur magnates. Salomon ſimiliter ait, Quū cadit impius, metu concutitur iuſtus. Cedrus arbor eſt longe reliquarū omnium proceriſſima, vnde prouerbialis illa locutio apud Nazianzenū in Stelitenticis. [illegible], id eſt, Faſtigiū ſuper cedros & deiectionem in nihilum. Idem Monodia Baſ. [illegible] i. Increſcere ſuper montes & cedros. Pſalmiſta, [illegible], id eſt, Vidi impiū electū & exaltatum, vt Cedros montis Libani. Apolinarius in metaphraſi Pſal. 18

[illegible]

[illegible]
[illegible] id eſt,
Con[illegible] ſtrono [illegible],
[illegible] Libani [illegible] contingent vnus.

Alien[illegible] [illegible] cruciatum proprium metit. 5

De eo quē torquet alienus a[illegible]. Prou[illegible] conuenit in eos qui neceſſariorum aut [illegible] pectores, animo [illegible] non [illegible] vultus concipiunt: vel qui dum alienam miſeriam leuare ſatagunt, ipſi periculis ſe inuoluunt. Nazianzenus in apologetico, [illegible] id eſt, In alienis ærumnis, proprios [illegible]. Euſebius lib. 10. eccleſiaſticæ hiſtoriæ de Chriſto loquens, [illegible] id eſt, tanquam medicorum princeps quiſpiam, qui ægris medicatur horrenda videt, ac tetra contrectat manu, & in aliena miſeria, propriam cruciatum metit. Medici nam[illegible] curandæ [illegible] ægrotorum valetudini operam dant, ipſi interim non ſunt immunes, quippe qui laboris, moleſtias, peruigilia, [illegible] quandam meſſem ex alienis malis metant, anxij de [illegible] ægrotorum, omnia pr[illegible]euoluentes, vt & honori ſuo conſulant, & circa ægros intentatum nihil relinquant. Locus eſt apud Hippocratem in libello De flatibus, [illegible] Vbi quum dixiſſet artium nonnullas authoribus ſuis laborioſas eſſe, ſed vtentibus proficuas, quò commodum in commune quidem præſtant omnibus, ipſis exercentibus verò moleſtiarum [illegible]

Medicis dolor ex [illegible] dolore. [illegible] exhibeant, ſubiungit, ex earum numero eſſe artem medicam, quippe inquit, medicus & horrenda cernit & moleſta contrectat manu, ma[illegible] ex alienis, proprias moleſtias conſtrectas percipit. Quid enim moleſtius eſſe poteſt, quam gemitus & ſuſpiria audire ægrotum, fœtores, excrementa, ſordes, ſæpe cum magna nauſea inſpicere, ne dicam [illegible] quid grauius, quam [illegible] [illegible] ceſſe, non ægri modò, ſed & affinium cognatorúmque perpeti? quid laborioſius, quàm vltro citróque commeare, labores ſubire, noctes inſomnes ducere, medio è ſomno exturbari? ſed heus, quo prouehens orationis impetus, ad non [illegible] querelam, in arte quam profiteris [illegible] iis? Meminit & Zezes in omnigena hiſtoria hoc modo, [illegible] id eſt, Alienis in ærumnis, propriarum moleſtiarum [illegible] tacere.

Præ Nili catarractis. 6

De vehementi eloquentia. [illegible] id eſt, Præ Niliacis catarractis, de vehemente eloquentia. Suidas de Chryſoſtomo, [illegible] id eſt, Dum lingua eius vehementius præcipitat quā Niliaci catarractæ. Ita Zezes [illegible], id eſt, Nilo fluenta, vocat orationem fluidam & vberem, à natura amnis Nili agros omneis fœcundos reddentis [illegible] Ariſtides in Rhodiaco refert ad ingentem & inanem [illegible] ac ſtrepitum [illegible] id eſt, arbitror neque Catarractas ſupra Aegyptum, neq; [illegible] littus, neq; [illegible] quæ nubibus erumpunt fulmina, neque etiā quicquid maximè inter homines ſtrepit, huic malo & fragori cōparari poſſe.

Catarractes quid. Catarractes locus dicitur in Nilo, vbi per arduas & excelſas pluribus locis rupes Nilus inſurgit & vires ſuas cōcitat, ac occurrētibus ſaxis fractus perę, angustias eluctatus ca[illegible] ingenti circumtacētum regionum [illegible] pitu vt lib. 4. natural. [illegible] Seneca, [illegible] gentes propter magnitudinem tonitus, ſenſu audiendi carent, vt inquit Cicero in Somnio Scipionis. De [illegible] Nonnino catarractæ inter occultantes ſcopulos non fluere immenſo fragore creditur, ſed [illegible]. Eſt autem catarractes limitaneus terminus Aegyptū ab Aethiopia ſeparans, vt apud Heliodorum Emeſenū declarat Hydaſpes rex.

Equus ſeſſorem rapit. 7

[illegible] id eſt, Equus ſeſſorem, ſubaudi [illegible] id eſt, abripit, Prouerbiali figura dicitur, quum orationis impetu abducimur & in aliam diuertimus materiā. Gregorius preſbyter, [illegible] id eſt, Orationis curſus ducentem, veluti ſeſſorem equus, in laudes B. Baſilij abduxit. Horatius etiam orationem equo aſſimulat: & Græci [illegible] velut equeſtrem vocant orationem numeris adſtrictam, quod quaſi equo inuecta ſublime ſpiret.

Abaridis ſagitta. 8

De velocibus. [illegible] id eſt, Abaridis ſagitta, de velocibus dicitur, vt & Pegaſus. Nazianzenus in funebri Oratione Baſilij, [illegible] id eſt, Quid Abaridis Hyperborei iaculum recenſeam, aut Argiuum Pegaſum, quibus non tam ſtudio fuit per aerem volare, quàm nobis ad deum mentes attollere.

Abaris qui. Abaris Scytha fuit Seuthæ filius, qui oracula Scythica compoſuit, & è Scythia in Græciam Athenas legatus venit, memorataque, inquit Suidas, eius fabula [illegible] iaculum [illegible] ad Hyperboreos vſque Scythas deuolantis. Licebit in vſum hoc modo vocari, ſi dicamus non Abaridis ſagittam celerius deuolaſſe, quam alicuius [illegible] ad nos commeauit. Elegantiſſime Nazianzenus in epiſtola ad Baſilium. [illegible] id eſt, A[illegible] tu & ſublimi pera, & qui vna cum Abaridis iaculo per [illegible] dua raptaris: iſtud dici conueniet feſtiuiter in aſtrologum, aut in peregrinantem, maximè ſi pernicibus veredis celeriter auectus fuerit.

Circa montis radices verſari. 9

Qui in triuialibus hæret. [illegible] id eſt, Circa montis radices hærere dicitur prouerbiali figura qui ad præcipua artis alicuius capita & myſteria non aſpirat, ſed in triuialibus & vulgaribus [illegible]. Nazianzenus in Monodia Baſilij, [illegible] id eſt, Adhuc verſamur ad montis radices, à cacumine abſtinentes, adhuc ſretū tranſnatamus, relicto profundo & ingenti pelago. Concionator qui lacte & quodā incunabulorum diſciplinæ pulmento tenellas mentes & rudem populum nutrit, nondū à triuialib. imbutū, ante dicetur, [illegible] Idem in carminibus metaphoricè dixit. [illegible] Sub cōnubij radicib. [illegible]. Dicetur autē [illegible] montis [illegible], vnde in acclue aſſurgere incipit.

Arma Achillea. 10

Certum præſidium, pro eloquentiæ robur nunc ſumi. [illegible] id eſt, arma Achillea prouerbialiter pro certiſſimo præſidio, & haud dubia ope ſeu potius pro inuicto eloquentiæ robore accipit Philoſtratus in Sophiſtis Polemone [illegible] id eſt, Delectus et pro Smyrnæis legationem ſuſciperet, vim perſuadendi quæ in Scopeliano erat, quaſi armaturam quandam Achillis poſtulauit. Eius vſus eſt quum alienam viri docti eloquentiam optamus, aut patrocinium principis quod ab iniuria maleuolorum nos tueatur: quemadmodum Patroclus Achillis armaturam flagitat apud Homerum, ut Troianos falſa armorum imagine deceptos bello abſterreret. Porrò ſententiam ſuperiorē aliquantò [illegible] idem Philoſtratus dilucidiorem reddit in Scopeliano his verbis, [illegible] id eſt, Habito delectu decreta fuit Polemoni legatio, eius muneris tyroni, itaque ille quod bene verteret precatus, popoſcit ſibi adeſſe Scopeliani perſuadendi vim, illúmque in corona circumſtantium hominum amplexus, hoc verſu compellauit,

Indulgeto meis numeris aptatier arma
Nunc tua, ſi mereor.

His enim verbis deprecatur Achillem Patroclus, vt armaturam ipſius impetraret. Euſtathius eo in loco annotat iſtum verſum vſurpari poſſe quoniam quis conſenſum alicunde & adminiculum quærit [illegible] verb[illegible] tactis.

Vomentum in numero. 11

Extēporanea oratio vel ſcriptio. Vomentum in numero eſſe dicuntur prouerbiali ſpecie quotquot non modò extemporaneam dicendi leuitatem ſequuntur, quæ cruda plerąque & indigeſta effutit, in primoribus ſolum faucibus, non in pectore nata: verumetiā qui chartis illinunt, quicquid multis ingenij male feriati feruor ebullierit, quum [illegible] fingi oporteat vrſino more, & lima à lidia expoliri. Ariſtides Smyrnæus, quum M. Antoninus fama viri commotus ipſum audire diſſerentem geſtiret, dixiſſe ſe fertur, [illegible] id eſt, Hodie proponito, & cras audito, neq; enim è vomentium numero ſumus, ſed exacta cura elaborantium quod à Philoſtrato in Sophiſtis traditum eſt, & à Zeze repetitur. Idem Philoſt. in Fauorino iudicem ſui centuram [illegible] de oratione quadā falsò illi attributa, ſic inquit, [illegible] id eſt, Quàm exiſtimamus eos eſſe luſus adoleſcentis cuiuſpiam temulenti, ſeu potius vomentis. Ita Cicero probri [illegible] M. Antonium orationem ab ip[illegible] ebrietate [illegible] Syneſius in Dione, [illegible] ſtylo, cæca & ſubuentanea parere, ſubiicit, [illegible] id eſt, nec enim incubando fouet intus orationem, cui quotidie vomere neceſſum eſt. ſit namque ſtudus ſtylus & [illegible] qui non congrua temporis mora dictionem elimat, [illegible] quod in fœtu [illegible] accidere, abortit, eoque fieri aſſolet vt abortus eiuſmodi in lucem abiens nihil pariat vitale & integrum ad diuturnum. Huc ſpectat Lyſiæ oratoris dictum [illegible] id eſt, Nolo ego conſcribere quæ feſtinatio præcipitauit.

Fures ipſi accuſant. 12

[illegible] id eſt, Fures ipſi inſimulāt, aut accuſa-

tionem intentant. Ariſtides aduerſus eos qui taciturnitatem ſeruant in ipſo cœtu inabantur [illegible] id eſt, Ante hac ignorauerani quid ſibi vellet vulgo quod dici ſolet, fures ipſos accuſare: nunc verò intelligere id mihi videor, nam quum illi quos æquum foret ad ſtudiorum exercitamenta & audiendas declamationes conuenire, ea poſtpoſita cura, cauſantur neminem eſſe qui declamet, quomodo nō animaduertunt propriam vecordiam in alieno vitio? quemadmodum ſi quis radiante ſolis iubare occludat oculos, negetque lucem exiſtere. Conueniet dici in iſtos qui ſuam ipſorum culpam, friuolo prætextu excuſant, & quum ipſi iuſtæ reprehenſioni ſubiaceant, in alios crimen deuoluunt. Tales ſunt moroſi quidam, qui clamitant non eſſe concionatores verbi, quum nuſquam ipſi pedem domo efferant, quo ſacris concionibus interſint. Poteſt & aliter in vſum vocari hoc modo. Inſimulas me neglecti officij & proteruiæ, qui tuos penates non inuiſerim iſ [illegible] facient, quum tu ipſe accuſandus eo nomine venias qui prior hac parte impegeris, nimirum iuxta prouerbium, Fur ipſe accuſat. Nam ita vſu venire ſolet, vt qui manifeſto criminis tenentur, priores accuſandi partes ſuſcipiat, vt ſuſpicionem offerat æ eximat, integritatemque mentiatur.

Qui alios accuſant ipſi reprehenſione digni.

Herculis ædem mulier non intrat. 13

Rei alicui indigne, & malè ſcientes.

[illegible], id eſt, Mulier Herculis ædem non ingreditur. Quadrat prouerbium in eos qui rei alicui indigne manus iniiciunt & attrectant, velut ſi profanus cerdo ad altiſſima ſacræ philoſophiæ myſteria, ſcelerata mente irruat pariter quadrabit & in indignos & adminiſtrandis reip. muniis nequaquam aptos. Natum opinor à veterum religione, quæ fœminas Herculis indignas fano excludebat, velut Deiſibus opprobria, ob ſeruitium Omphale Lydorum reginæ præſtitum: quemadmodum viris non dabatur acceſſus in Bonæ deæ templum. Citatur à Suida.

Rete inflas. 14

Fruſtra laborantes.

Δίκτυον φυσᾷς, id eſt, Rete inflas, prouerbium eſt in incaſſum laborantes, qui temere rem impoſſibilem aggrediuntur. Quid enim ſtultius, qui vanior labor, quam rete foraminoſum vento conari diſtendere? Extat & iſtud in Suidæ dictionario.

Senex vox & vmbra. 15

Menander Comicus apud Stobæum,

[illegible] id eſt,

Nil aliud eſt, quam vox & vmbra vir ſenex.

Habet hoc ſenectus vitij, vt natura ſit loquacior, quod non diſſimulat Cicero. Poteſt & prouerbiali dicterio diſtringi in ſenem garrulum qui viribus effœtus ſola lingua iuuenilem vigorem mentiatur. Euripides in Æolo,

Senex loquax.

[illegible]

[illegible] id eſt,

Nos nihil alio ſenes quam garrulus ſumus,

Speciéſque ſola, & ſomniorum repimus

Simulacra quæ ſi. Idem in Hercule furente ait ſenem aliud nihil eſſe, præter quam [illegible], hoc eſt, linguæ ſtrepitum.

Hydrargyro furacior. 16

De furaci.

[illegible], id eſt, Hydrargyro furacior ſeu argento viuo, eſt enim hydrargyros, quod argentum viuum nominamus, Chymiſtæ Mercurium, quod & ille furtorum magiſter & epitheto etiam [illegible], id eſt, furis apud Græcos notus fuerit: Parœmiæ origo eò refertur, quòd viuum argentū cuncta quæ fuſilia ſunt recipiat & in ſe rapiat vel quia vt fures potiſſimum inhiant auro, ita & argentum viuum cætera ferè metalla vt ignobiliora, ipſi innatantia, tenet, at aurum veluti mero quodam domino ſibi vſurpat ac poſſidet, ſordes tantum illius expuens. Adagio vſus eſt eleganter Io. Zezes præſulum ſui temporis ſordidam auaritiam notans,

[illegible] id eſt,

Furaciores fure ſunt hydrargyro.

Vuida vita. 17

Delicatū viuendi genus.

Ὑγρὸς βίος, id eſt, Vuida vita Prouerbialiter apud Græcos fluxum atque delicatum viuendi genus, popinonibus vſitatum: (quanquam & ad laſciuiam extendatur à nonnullis) occaſione ſumpta à pinguedinis argumento, quæ in humiditate conſiſtit maximè, quippe carnium molem humectiorem molliorémque obtinent bus obeſulis. Alexis Comicus,

[illegible]

[illegible] id eſt,

Optabam ego guſtum capere vitæ illius,

Quam vulgus vuidam omne paſſim nominat.

Crobylus Comicus apud Athenæum,

[illegible]

[illegible]

Vitæ tuæ vuiditas nimis me perculit.

Helluationem namque vuiditatem nunc appellitant nonnulli. Philon Iudæus lib. De vita contemplatiua, [illegible], id eſt, Vuidus & effluus victus omnibus ex æquo mortalibus eſt inimicus. Plutarchus in Lucullo & Cimone pari ſuiſſe [illegible] ait, hoc eſt, æquale propinandi ſtudium [illegible] alicubi in epigrammate legitur pro vuido ac delicato. Clemens in pædagogo, [illegible] id eſt, cultiorem amictus corporis ſiluum repræſentat delicatius. Heſychius [illegible] exponit [illegible], voluptatib. deditum.

Summis auribus inſidet. 18

Perfunctorie audiuntur.

Quod perfunctoriè auſcultamus quodque difficulter credimus & cum aurium faſtidio, [illegible], id eſt, Summis auribus inſidere ſpecie prouerbiali dixit Philo Iudæus lib. De vita theoretica, [illegible] id eſt, Quæ non primoribus auribus inſidet, ſed per aures in animum penetrat & firmiter immoratur. Conſimili modo dixit Seneca, Summo animo inhærere, pro [illegible] & leuiter.

Ne ad Adonia quidem. 19

De contempto homine.

Quum doctrinam alicuius ita eleuamus, vt ne in triuialibus quidem & rebus communibus, talem doctorem depoſcere nobis dignatum ſimus, vti licebit Cratini lepidiſſimi poetæ verſu e comœdia quæ inſcribitur Bubulci.

[illegible]

[illegible] id eſt,

Quem ne digner quidem

Doctorem habere vel ſacris Adoniis.

Adonis autem ſacris, quorum meminit Macrobius & Lucianus, nihil ſtultius excogitari poteſt, quæ præter fœmineos planctus vix aliud religionis cultusve diuini veſtigium habuerunt, at lacrymæ & lamenta, quibus omnia ſtultè permiſcebant, fœmineo generi parantiſſimæ ſunt opes. Extat apud Athenæum. De Adonidis horto dictum eſt abunde ab Eraſmo, cuius meminit eleganter Nazianzenus formā muliebrē illi coparās.

[illegible] id eſt,

Gratia fœminea eſt effœtus Adonidis hortus.

Neque defraudat neque marginem excedit. 20

De moderatione & temperamento.

[illegible] id eſt,

Ve nec defraudet, néve excedat marginem.

Senarius verſus quē parœmiæ nomine adducit Heſychius, & habere moderationis temperamentique ſignificationem annotat. Sumptum à venditoribus æquitatem & modū in menſuris obſeruantibus, ita vt neque concutiant metretem vt excidat quod menſum eſt, neq; tantum affundant quod ſuperfluat & marginès excedat. Græci vocant [illegible], in menſura defraudare aliquem, quod improbi inſtitores faciūt, vnde & [illegible] dicuntur metaphoricè vulgi impoſtores, apud Ariſtophanem. At [illegible] propriè labium denotat & per tranſlationē ſupremam oram atque marginem cuiuſcunque rei. Heſiodus de Pandoræ dolio, [illegible], id eſt, Continuit ſe intra dolij labia. & [illegible] vocant quod eo vſque plenum eſt vt ſuperfluat, vt [illegible] quod infra margines non vſquequaque menſuram implet.

Hirundo æſtatem loquitur. 21

Indubitatus euentus de futuris.

[illegible], id eſt, Hirundo æſtatem loquitur, Ariſtophanis interpres in Equitū fabulam, eo loco, [illegible] id eſt, Nonne videtis noua hirundo admonet prouerbium eſſe mutilum, ſed integrum tale eſſe. [illegible], hoc eſt, Noua hirundo veris eſt initiū. Eraſmus noſter, interpretis verba ita accipit, vt parœmiam perinde valere ſcripſerit, quaſi dicas, initium veris: hanc parœmiam imitatus eſt Philemon Comicus,

[illegible] id eſt,

Æſtatis ô mulier hirundo eſt nuncia.

Quadrat prouerbium in artificioſa coniectura, quū indicio non vano indubitatum de futuris euentum ominamur: verbi gratia, ſi vbi fuerint in freti anguſtiis caraicopia prædatoria quæ mari inſidiari incipiant, belli futuri ea ſunt præludia, nempe [illegible]: aut ſi dicamus ſororiantes pueli mammas nobilem ætatem loqui, nimirum hirūdo illa veris eſt primordium. A ſoquitur [illegible], id eſt, nouam hirundinem non inconcinnè puto vocari poſſe eum, qui noui quippiam licet vetus, opinione tamen hominum nouum, adferat: quemadmodum hodie multi noua inuenta iactitant, quæ vel planè vetera ſint, vel è veteribus pendeant ſaltem: veluti hirundo naturæ lege aut obſeruatione hominum ſemper ver prænunciat à primordio mundi ſemper nouum, cum anni nouantis initio.

Noua hirundo.

Chalanes turris. 22

Improborum conciliabulū.

[illegible], id eſt, Chalanes turrim prouerbiali tropo vocat Nazianzenus conciliabulum improborum hominum, diuerſa in aliorum perniciem machinantium, vt in oratione funebri in Athanaſium habita, loquens de Ario qui vrbes honeſtiſſimas

honeſtiſſimis ſtudiis claras, hæreſi ſua famoſas reddidit, [illegible] id eſt, ſiue is cœtus Chalanes turris, ſiue Caiaphæ concilium, ſiue aliud quippiam vocari debeat. & iterum in Monodia Baſilij, [illegible] i. aut Chalanes turrim malis incœptis ædificatã, maloque exẽplo euerſam. Chalanen regionem arbitror fuiſſe in qua turris Babel condita fuit, adductus Eſaiæ teſtimonio cap. decimo. [illegible] id eſt, Nonne occupaui dimonem ſupra Babylonem ac Chalanen poſitam, vbi ædificata fuit turris: pro quibus verbis neſcio quid vetus tranſlatio ingerit.

Quid cothurnus cum claua. 23

De rebus incongruis.

Τί κόθορνος καὶ ῥόπαλον ξυνηλθέτην. id eſt,
Quid conueniunt cothurnus & claua.

Verba ſunt Herculis ad Bacchum apud Ariſtophanem in Ranis, crocoto muliebri indumento & cothurno mollium & delicatorum geſtamine indutum, quibus ſuperiniectum erat leoninum tergus cum claua. De rebus incongruis & indecoris: veluti ſi ſacrificus militarem abollam geſtet & diſſectis thorace & caligis incedat, pileoque pennis tacto.

Adulter ad adulterum trahit. 24

Mores colligis.

Citatur in Suidæ commentariis adagium ſed perfunctorie, ἕλκει μοιχὸς εἰς μοιχόν. id eſt, Trahit adulter ad adulterum. Dictum arbitror in contagionẽ morum, nam flagitioſi alios ſuis flagitiis ſocios quærunt: vel potius in ſimilitudinem ingeniorum, æqualis enim æqualem delectat maximè.

Ver vnicum inter anni partes. 25

De literatiſſimo.

De viro ad miraculum vſque docto, literatorum coryphæo, ἓν μὲν ἔαρ ἐν ὥραις, εἷς δὲ ἥλιος ἐν ἀστέροις. id eſt, Ver inter anni partes vnicum, vnus inter aſtra ſol. Videntur eſſe Baſilij verba præclare de Nazianzeno æſtimantis, quæ à Gregorio referuntur velut hyperbolice [illegible] & modeſtius vere de ſe dicta. Ver autem inter quatuor anni partes, quas à diſcrimine temperiei [illegible] appellant Græci, vt amœniſſimum, ita & ſalubritatis temperamentique ratione in æquilibrio quatuor qualitatum excellit; ita Ciceronem in omnibus quæ ſingula in quolibet oratore laudantur, elegantia, copia, acumine, viribus, dignitate, aliiſque oratoriis dotibus eminentiſſimum, vt Fabius inſinuat, ἓν ἔαρ ἐν ὥραις dicere licebit: & Eraſmus in hac literatorum infinitate εἷς ἥλιος ἐν ἀστέροις, ſol vnicus inter minora ſidera emicuit. Huc ſpectat illud Iuliani Aegyptij lib. 3. epig.

Φεῦ, χαρίτων [illegible] ἔαρ. id eſt,
Hei, quo ver Charitum diſperiit miſerè.

Violento remigio. 26

Per difficultates quæſitum.

Paupertas ſummis obſtat ingeniis.

Ρυθίῳ κώπῃ, id eſt, Violento remigio fieri dicitur non ſine prouerbiali venere, quicquid per moleſtias & rerum difficultates quæritur. Ariſtides, [illegible] i. violento remigio Græcos omnes quo ad eius fieri poteſt, à tergo relinquere. Trahi poteſt ad eũ qui nullis amicorum adminiculis, nullo relictarum opum adiumẽto, nullis fortunæ beneficiis, ſed ſolis ingenii dotibus aut virtutum præſidio eluctatur, & fortunam ſibi fingit. alioqui veriſſime dixit Satyrographus.

Rarò adeo emergunt, quorum virtutibus obſtat
Res anguſta domi. Idem ferme eſt cum δεύτερος πλοῦς, hoc eſt, altero curſu, vel ſecundo, ita enim vocant Græci, quum remi opera vtimur, vento aduerſante, aut ſaltem operam non dante: ita namque Menander in Thraſyleonte fabula apud Stobæum id exponit,

Ὁ δεύτερος πλοῦς ἐστι δήπου λεγόμενος,
Ἂν ἀποτύχῃ τις, ἐν ταῖς κώπαισι πλεῖν. id eſt,
Curſus ſecundus dicitur prouerbio,
Si deſtitutus aura, remis nauiget.

Senis ira. 27

Ira quæ facile ſopitur.

Γέροντος ὀργή. id eſt, ſenis ira dicitur de ira languida & facilè quæ ſopitur, quod in ſenecta omnes affectus remiſſiores ſint & celeriter cadant. Sophocles in commentariis Euripideis.

Ὀργὴ γέροντος ὥσπερ μαλθακὴ κοπὶς
Ἐν χειρὶ θήγει, ταχὺ δ' ἀμβλύνεται. id eſt,
Senilis ira, mollis inſtar guttulę
Pungit quidem, at retuſa hebeſcit illico.

Nazianzenus de ſene Euſebio qui olim rigidior fuerat, nunc modeſtior miteſceret, ὥσπερ σίδηρος, inquit, πυρὶ τῷ χρόνῳ μαλάσσεται. id eſt, vt igne ferrum, ita hic ſenio molleſcit.

Diuerſum ſentit Ariſtophanes in veſpis.

Τὸ γένος ἤν τις ὀργίσῃ
Τὸ τῶν γερόντων, ἔσθ' ὅμοιον σφηκιᾷ. id eſt,
Qui ſenum genus
Proritat, ille in ſe crabrones concitat.

Ne ſol quidem ſciet. 28

De tuto ſilentio.

Quum tutam ſilentio fidem obſtringimus, ac nemini conſilium noſtrum detecturos, aut factũ declaraturos innuimus, prouerbio locus erit. Heliodorus Emeſenus lib. 7. Æthiopicæ hiſtoriæ [illegible] i. Quin de ea re animo ſis ſecuro, nam ne ſol quidem, quod dicitur, ſciet. Sol mundi oculus à philoſophis appellatur, quod omnia luſtret, vnde Homerus,

Ἥλιος δ' ὃς πάντ' ἐφορᾷ καὶ πάντ' ἐπακούει. id eſt,
Sol oculus rerum cuncta audit & omnia cernit.

Vnde Plinius lib. 2 natur. hiſtor. Omnia intuens, omnia exaudiens, vt principi literarum Homero placuiſſe in vno video. Huc pertinet Polemonis ſophiſtæ dictum qui arthriticos cruciatus non ferens, quum ſe viuum in ſepulchro cõdi iuſſiſſet, ad familiares operam illi nauantes dixit, ἴσαγε ἴσαγε. μὴ γάρ ἴδοι με σιωπῶντα ἥλιος. i. Obſtrue obſtrue, ne me tacẽtem ſol aſpiciat. Diuerſius dixit Antiochus philoſophus de victoria Luculli aduerſus Tigranem, [illegible] id eſt, Dicebat ſolem nõ vidiſſe aliam maiorem, victoriã ſcilicet.

Omnibus iudicibus vincit. 29

Aliquo iure principatum obtinens.

πᾶσι τοῖς κριταῖς νικᾷ. id eſt, Omnibus iudicibus vincit. De eo qui facile principatum obtinet aliqua in re, cui cuncti primas partes deferunt. Ariſtides contra eliminatores. [illegible] id eſt, Rurſus nonnulli in Tragœdia ſcribenda celeberrimi, & vniuerſis, vt ita dicã, iudicibus victores. Idem in oratione de concordia, [illegible] πᾶσι τοῖς κριταῖς, i. Qui factioſo contrarius eſt, omnibus iudicibus victor eſt.

Vna voce vincere. 30

Omnium calculis approbari.

Superiori finitimum eſt & eandem vim habet, μιᾷ φωνῇ νικᾶν, id eſt, vna voce vincere, pro omnium calculis & ſuffragiis victoriam obtinere. Ariſtides oratione De concordia. [illegible] id eſt, In omni repub. ſeditione inteſtina nihil eſſe pernicioſius, aut quod ſedatis & pacis amantibus hominibus ſit hoſtilius, id verò quaſi vna omnium voce vincit. Natum à ſuffragiorum ratione, in quibus qui vna totius populi voce diligitur, diſſentiente nemine, is facilè primus eſt. Huc ſpectat illud Philoſtrati, [illegible] id eſt, Clementi vincentem calculum tribuo.

Qui ſitiunt, ſilentio bibunt. 31

Οἱ διψῶντες σιωπῇ πίνουσι, id eſt, ſiticuloſi ſilentio bibunt. Qui aſpirant ad aſſequendos honores, nemine qui ambitus ſit particeps conſcio id affectant: qui amicam ambiunt re non communicata cum riuali, cum parentibus & neceſſariis tranſigunt. Ariſtides eo vtitur in declamatione in puteũ Æſculapij, [illegible] i. Haud decet iuxta ſitibũdos quod aiũt, ſilẽtio bibere, ſed exornare oratione & ſalutare ſalutis authorẽ Deũ. Licebit diuerſo ſenſu vſurpare, quãdo ſignificabimus non eſſe ſupprimẽdas & oblitterãdas inſignis viri laudes vel ſimile quid, ſed claris verbis in lucem id omne efferẽdũ. Idẽ in epicedio Eteonei pueri [illegible] i. Quẽadmodum ſilentio bibunt ſiticuloſi, ita illi ſatis erat dictata excipere.

Bubulum obtueri. 32

Defixis oculis obſeruare.

βόειον ἐμβλέπειν, id eſt, Bubulum obtueri, pro defixis & intentis oculis obſeruare. Syneſius lib. de caluitio. ὥσπερ βόειον ἐμβλέπει αὐτῷ. id eſt, vt bubulo obtutu aſpectet. Natum fortaſſis inde quod grandes oculos bos habeat, vnde βοῶπις, hoc eſt, Bouoculæ Iunonis epitheton apud poetam: quum exiles ocelli conniuere magis videantur.

Manliana. 33

Manliana à Cicerone dici videntur ſcripta horrida, nulla varietate condita, vniformia, & quæ pigmenta orationis reſpuunt. Cice. lib. de Oratore primo. Nec eſt quiſquam eorum qui ſi iam ſit ediſcendum ſibi aliquid, non Teucrum Pacuuij malit, quam Manlianas venalium vendendorum leges ediſcere. ex quo loco apparet Pacuuianam fabulam propter rerum varietatem & ſtyli venuſtatem delectationis fuiſſe plenam: at Manlianas leges veteri loquendi conſuetudine inamœnas, & vniformi ſcribendi genere auribus ingratas moleſtáſque fuiſſe. Licebit & Accurſianas ineptias aut qualiacunque ſcripta ſtyli horrore moleſta, Manlianis legibus aſperiora prouerbio dicere, vel hoc modo. Manlianas leges non perinde auribus faſtidium creare, vt huius aut illius ſcripta. Alioqui Manliana dicuntur eidem Cicer. imperioſa & peruicacia quadam ſancita. vt lib. 2 De finibus bonorum & malorum. Vide ne iſta ſint Manliana veſtra, aut maiora etiam, ſi imperes quod facere non poſſim: idque à Manlij rigiditate præſumta: quẽ Aul. Mãlium in lib. offic. nominat Cicero: an verò idem hic fuerit, an alius, quẽ Cicero in prima Philip. M. Manliũ appellat, haud ſcio, vbi ſic ait. Propter vnius M. Manlij ſcelus decreto gentis Manliæ neminem patricium M. Manlium vocari licet.

Quod Magas inter organa. 34

Καθάπερ ἐν τοῖς ὀργάνοις ὁ μάγας, id eſt, Vt inter muſica

inſtrumenta Magas. De eo qui ſe nouit attemperare moribus hominum, & accommodare tempori, vel qui rebus ſeriis grauitatem, iocoſis facilitatem mentiri nouit: Philoſtratus in Dione, [illegible Greek] ἀφελῶς, id eſt, reſpiciens ad illam Demoſthenis reſonantiam & Platonis, qua ſimiliter, vt ſolent inter organa muſica magades, Dion concinnè coniungit quod in ipſo propriũ erat, cum ſimplicitate non affectata: innuit Dionem nitêruiſſe aptè & temperaſſe Platonicam ſimplicitatem cum vehementia Demoſthenica. Dici itaque poterit & de eo qui moderari & condire quodammodo ſciat quæ vtrinque immodica ſunt & vitium attrahunt vel exceſſu vel defectu. Idem in Scopeliano loquens de Smyrna Ioniæ ciuitate primaria beneque inſtituta, πάσης, inquit, [illegible Greek] μάγας. id eſt, In tota Ionia ad modum Muſæ præclare inſtituta, principem locũ obtinet Smyrna, vt in muſicis organis Magas. Porrò id obiter admonendum eſt, in priore quo ſe Philoſtrato citaui, teſtimonio perperam ſcriptum eſſe in Florentinis codicibus, βλίαπ pro βλίπων & ἤχαδάπερ pro ὥ [illegible]. Licebit mea quidem ſententia non malè trahere prouerbij vſum ad eos, qui ſcientiam quam ex profeſſo docent, literatis deliciis aſpergunt: Controuerſia eſt inter authores, ſitne cithara, an tibia Magdas, quam etiam μάγαδιν vocant, nam Tryphon grammaticus annotauit tibiæ eſſe genus edentis grauem pariter & acutum ſonum, de qua ſenſerit Anaxandrides Comicus in eo verſu.

> [illegible Greek] μάγαδιν [illegible]. id eſt,
> Magade eloquar tenuem & ſimul grauem ſonum.

Atque ita accepiſſe videtur Ion in Omphale Tragicus poeta.

> [illegible Greek] μάγαδις αὐλὸς ἡγείσθω βοῆς, id eſt,
> Magdaque tibia Lyda cantum præeat.

Sed potior pars in cithara concordat, certè Didymus annotat eſſe αὐλὸν κιθαριστήριον. id eſt, tibiam quæ ad citharam aptis modulis concinat. Athenæus in quinto Magadin collocat inter inſtrumenta quæ fidibus tenduntur, vt ſunt lyra, cithara & barbiton. Anacreon quoque inſtrumentum eſſe ψαλτικὸν agnoſcit, quo videlicet fidicinæ vtantur, Lydorum inuentum, & teſtatur eo verſu.

> [illegible Greek] χορδαῖσι μάγαδιν ἔχων. id eſt,
> Pſallo vicenis fidibus intenta magade.

At Teleſtes apud Athenæum pentachordon magada agnoſcit. quin & Apollodorus eandem eſſe cum Pſalterio voluit. Pindarus Magada vocat ψαλμὸν ἀντίφθογγον, hoc eſt, pſalterium diſſonum, quod binos ſonos ederet. Euphorion magada dicit eſſe inſtrumentum priſco ſæculo vſitatum, cui poſteritas Sambucæ nomen creauit. Denique Budæus inſtrumentum ait eſſe muſicum quadrata conſtans tabula leuiter connexa, intentis in ea citharæ fidibus. In tanta veterum diſcordia id ſaltem ſtatuere licet, quod ad prouerbij rationem attinet, Magada geminum ſonum repræſentare: vt & exiles modulos grauioribus & rurſus grauiores acutioribus contemperet, & varietate illa grata cantus diſparis, aures demulceat, vt ea ratione, qui ſeruire nouerit ſcenæ, & vtranque paginam facere, prouerbio iſti ſit obnoxius.

Vſus adagij.

Nihil amplius eſt. 35

Οὐδὲν ἔτι ἐστι, id eſt, Nihil eſt, Prouerbij vice nominatim vtitur Ariſtides in oratione [illegible Greek], loquens de Neſtore, [illegible Greek]. Quum ipſe obeundis certaminibus impar nõ ſufficeret, ſed iuxta id quod dici ſolet, nihil amplius exiſteret præ ſenio. De ſene imbecillo, olim ſtrenuo.

Cicadæ humi canunt. 36

Τέττιγες χαμόθεν ᾄσονται, id eſt, Cicadæ humi canunt, Prouerbio ſignificatur ingens vaſtitas. Ariſtoteles lib. rhetorices ſecundo ænigmatodes eſſe oſtendit, οἷον εἴ τις λέγοι ὥσπερ Στησίχορος ἐν Λοκροῖς εἶπεν, ὅτι οὐ δεῖ ὑβριστὰς εἶναι, ὅπως μὴ οἱ τέττιγες χαμόθεν ᾄδωσι. id eſt, vt ſi quiſpiam dicat id quod in Locris extulit Steſichorus, non oportere conuiciari, ne cicadæ humi concinant: quo innuit temperandam eſſe à dicacitate linguam, eo quòd conuitia ſæpe concitent bellorum cauſas, vnde fit vt regiones deuaſtentur penitus exciſióque non arborum modo, ſed vrbium quoque, Marti litetur. Meminit Euſtathius Iliados tertio, [illegible Greek] τέττιγας [illegible] χαμόθεν ᾄσονται, [illegible Greek]. id eſt, Meminiſſe operæpretium eſt & ſymbolici dicti, quo minatus fuit quiſpiam hoſtibus ſe effecturũ vt cicadæ humi canerent, nimirum exciſurum ſe arbores omnes regionis, vt neceſſariò cicadæ humi canerent. Natum inde quòd arbuſtis maximè gaudeant cicadæ, vnde in Bucolicis Virgilius,

> Sole ſub ardenti reſonant arbuſta cicadis.

& Plinius lib. 11. dicit cicadas non naſci in raritate arborum.

De ingenti vaſtitate.

E diuerticulo. 37

Ἐκ παρόδου. id eſt, è diuerticulo fieri dicitur prouerbialiter, vbi quid obiter & perfunctoriè quaſi aliud agentes facimus: aut quoties incuriè ac negligenter aliquid inſtituitur. Heliodorus libro tertio, [illegible Greek], id eſt, non veluti quiſpiam è diuerticulo, id quod dicitur vulgo, ſed etiam non raró ſimul libauit. Chryſoſtomus, ἐκ παρόδου [illegible], rem parum attétè perpendere. Idem [illegible Greek] dixit pro obiter: & quaſi per tranſennam adorare. Cicero lib. ad Atticum 5. Regnat ἐν παρόδῳ conſilio & authoritate, hoc eſt, obiter.

Cercops 38

Cercops, pro veteratore & vaſro impoſtore prouerbialiter effertur, à vulpis moribus, quæ κέρκῳ, id eſt, cauda huc illucque mota canes venaticos eludit. Alij retulerũt ad Cercopas Lydios duos inſignis nequitiæ fratres, quorum alteri Paſſalo, alteri Acmoni nomen erat inditiũ, vt puto à mutuis quas tradebant operis, ita autem vocantur paxillus & incus. Æſchines Sardianus Candaulum & Atlanta nuncupatos fuiſſe ſcripto prodidit, Memnonidis filios. Diotimus in Herculis certaminibus Olum & Eribaten nominatim recenſet hiſce verſibus.

Impoſtor.

> Κέρκωπες [illegible Greek]
> Βοιωτοὺς [illegible Greek],
> [illegible Greek]. id eſt,
> Atterüere malis variis Bœotiam adorti
> In triuiis, genus Oechalia Cercopes habentes.
> Olúſque Eurybatuſque viri ſatæ improbitatis.

Alij ex Thia & Oceano prognatos fabulantur & propter tentatas inſidias quibus Iouem fraudulenter inuoluerunt, in ſaxa conuerſos. Xenagoras verò ob improbos & verſipelles mores in ſimias transformatos ſcribit, apud Varinum enim legendũ eſt, [illegible Greek] pro, [illegible Greek]. quam fabulam delibauit & in transformationum decimoquarto Ouidius, ibi.

> Quippe deûm genitor fraudem & periuria quondam
> Cercopum exoſus gentiſque admiſſa doloſæ
> In deforme viros animal mutauit.

Sunt qui annotant Cyclopas prius dictos fuiſſe Cercopas, atque hinc improbos & maleficos homines Cercopum nomine notatos fuiſſe. Chryſippus κερκωπίζειν pro decipere exponit tranſlatione ſumpta ab animalibus caudæ verbere palpantibus: ſimili enim modo adulatores & impoſtores cauda verborum ſimplices circumueniunt & illaqueant. Vtitur voce Cercopis pro fraudulento Ammianus lib. 22. Delator, inquit Cercops, homo breues humeros extentans. Syneſius lib. De prouidentia anum quandam Scythicam appellat παιπάλημα κερκώπειον. id eſt, verſutiam cercopicam. Æſchines orator de Demoſthene, ὅτι ποτ' ἐστιν ὁ κέρκωψ ἢ τὸ καλούμενον παιπάλημα. id eſt, quodcunque tandem iſte Cercops, vel ſi potius dicendus eſt incerniculum notat illum ob ingenij prauitatem qui ſubdolis artibus ſubtiliter imponat. Syneſius ad Pylæmenem, [illegible Greek], id eſt, alia ratione in foro dideſcere non licet, niſi cũcta & diuina & humana iura cõfundas & pro libero homine Cercops euadas. Philo Iudæus vbi enumerat voluptarij hominis epitheta, inter cætera, inquit, eſt, [illegible Greek], γόης, [illegible], κέρκωψ. id eſt, immorigerus, infrenis, præſtigiator, mendax, Cercops. Celebratur & ἀγορὰ κερκώπων. id eſt, forum Cercopum Athenis apud Heliicam porticum, vbi res furto ſublatæ vendebantur: Cercopes namque furtis & veteratoriis artibus inſignes traducuntur, vt refert Euſtathius Odyſſeæ ſecundo. Memoratur & Cercops quidam Pythagoreus, ad quem Suidæ teſtimonio, referantur ſcripta quædam Orpheo attributa, cuius loci occaſione arbitror emaculandum eſſe Ciceronis codicem lib. De natura deorum primo, & loco Cerdonis, reponendum eſſe Cercopis, in illis verbis. Orpheum poetam docet Ariſtoteles nunquam fuiſſe, & hoc Orphicum carmen Pythagoræi ferunt cuiuſdam fuiſſe Cerdonis. Quin & Cercopem Mileſium ſcriptorem citat alicubi Athenæus. Cercopa etiam lucripetam dici qui vndecunque lucrari cupiat, annotat Sex. Pompeius.

Cyclopes, Cercopes.

Forum Cercopum.

Cercops lucripeta.

Coloſſi fragmenta. 39

Κολοσσοῦ ἀποσπάσματα. id eſt, Coloſſi fruſta, prouerbiali ſpecie dici poſſunt commentaria viri docti ſpecimen magnæ & incredibilis eruditionis præbentia: aut verſus aliquot & ſententiæ exceptæ ſingularis ingenij teſtimonia: aut etiam diſcipuli literati qui è ſchola inſignis præceptoris velut ex equo Troiano prodierint omnes, ceu aſſulæ quæpiam & ſimulamenta eximij cuiuſdam coloſſi. Herodes Atticus quum audiſſet Hadrianum Tyrium adhuc adoleſcentem declamatem, honorifico teſtimonio dixit, [illegible Greek] μεγάλα ἀποσπάσματα ἄν, i. Ingentia hæc fuerint Coloſſi fruſta, magnum ipſum illum fore auguratus quod apud Philoſtratum legitur. Coloſſi moles ſunt ſtatuarum, turribus pares, vt inquit Plinius, ſic dicti vel ab authore, vt Sex. Pompeius vult, vel, [illegible Greek], quòd altitudine nimia officiant intuentium luminibus: vel à vaſta inanitate ſpecus cuiuſdam interanei, quaſi

Docti viri ſpecimina.

κόλα

[illegible], hinc Coloſſea dicuntur quæ magnæ molis ſunt onera. Strabo lib. 1. [illegible], quod eſt, quemadmodum in Coloſſicis molibus ſingularum partium exactam ſtructuram non exploramus, ſed vniuerſo operi an recte fabricatum ſit attendimus potius, & idem in iſtis iudiciū eſt, ſiquidem & hæc Coloſſæa quædam fabrica eſt, totam magnitudinem quomodo ſe habeant declarans. Ita Vitruuius Coloſſicotera comparatiuo modo dixit quæ immania ſunt; Sin autem, inquit, Coloſſicotera amplitudinibus & operibus opera in operibus fuerint, non erit luculæ commiſſura. Procopius de ſtatua gigantea [illegible], id eſt, Coloſſo aſſimilis. Philon Iudæus De mundi fabricatione libro [illegible], id eſt, quemadmodum enim perexiguum ſigillum accipere poteſt expreſſam Coloſſicæ molis effigiem. Coloſſæam magnitudinem ad horrorem tranſtulit Eunapius, [illegible], id eſt, Sicut Rhodiorum Coloſſus propter inuſitatam magnitudinem amabilis non eſt, ſed formidinem potius & horrorem incutit, ita & ille, quamuis contemptus opum admirabilem eum fecerit, gratioſus tamen non fuit. Huic adagio affine eſt illud Alexandri Seleucienſis ſophiſtæ apud Philoſtratum eundem [illegible], id eſt, Fruſtula aut particulæ tuæ ſumus omnes quotquot ſophiſtæ dicimur: quod ad Herodem Atticum dixiſſe fertur, quum literatorum omnium columen facileque principem illū vellet innuere. paulo diuerſiore ſenſu Æſchylus dictitare ſolebat, ſuas tragœdias eſſe fruſtula de magnis Homeri cœnis [illegible] Ὁμήρου δείπνων, vti refert in dipnoſophiſtis Athenæus, quum ſignificaret ſe inſtruxiſſe ex ingeniorum affluentiſſimo fonte Homero ſuas fabulas. Iſocrates apud Plutarchum in vita ipſius ad Demoſthenem integram pro diſciplina ſtipem perſoluere nequeuntem, [illegible], inquit, [illegible], id eſt, artis oratoriæ inſtitutionem in fruſtula non partimur.

Coloſſea magnitudo.

Atticus miles. 40

Strenuus vir.

Ἀττικὸς στρατιώτης, id eſt, Atticus miles. Prouerbio dicitur in fortem ac ſtrenuum virum. Heliodorus lib. 2. Aethiop. Hiſtoriæ. [illegible] ὁ γενναῖος καὶ Ἀττικὸς στρατιώτης, hoc eſt, Terga dediſti mortuam fœminam fugiens, tam ſtrenuus & Atticus miles. Poteſt ironice torqueri in meticuloſum & quouis lepore timidiorem, talem hominem nominando militem Atticum. Porrò in pedeſtri & ſtatario prælio laudati olim fuerunt milites quos Attica mittebat.

Homo Dei ludibrium. 41

Fortunæ mutabilitas.

Θεοῦ παίγνιον ἄνθρωπος, id eſt, Deluſus homo, veteribus vſitatum prouerbium, quo fortunæ iactatio ſignificatur, quæ pilæ in modum nunc euehit in altum, nunc ſolo allidit mortales: fors enim pro deo habetur, qua deus probatur incertus, vt inquit Plinius. Syneſius lib. De prouidentia, [illegible], id eſt, Recteque dictum mihi videtur, quod homo ludibrium ſit Dei, ludentis ſemper in rebus mortalium, & quaſi aleam iacientis. Philoſtratus in Scopeliano ſophiſta, loquens de eius patre qui exhæredato filio coquum hæredem ſcripſerat, ſubiicit [illegible], id eſt, Vt vel ex hoc facto intelligere poſſimus, homines non Dei ſolùm, ſed alterum quoque alterius eſſe ludibria. Zenon Imperator audita ſuorum ſtrage, in caſtellum, quod Conſtantinopoli cognomine erat, in edito tumulo ſitum, aufugerat, ingemiſcénsque ob præſentium rerum calamitoſum ſtatum, [illegible], inquit, [illegible], id eſt, Nimirum Dei ludibrium eſt homo, quandoquidem & mihi ita illudere amat fortuna. Huc ſpectat Plautina ſententia ex Captiuis, Enimuero dij nos quaſi pilas homines habent.

Κλιμακίζειν. 42

Peruertere, contorquere.

Κλιμακίζειν νόμους, quod ſonat Scalare ſeu ſcalis frangere leges ſpecie prouerbiali dicetur, pro peruertere leges & veluti ceream in quemuis ſenſum contorquere. Dinarchus orator in oratione pro Æſchine [illegible] κλιμακίζει τοὺς νόμους. id eſt, iſte leges in ſcalas frangit. Tractum à Climace, ſic tortorias ſcalas nominant. & iterum, [illegible] τοὺς νόμους. id eſt, quum igitur ſcalis frangat iſte & diſtorqueat leges. Suidas addubitat an potius legendum [illegible], hoc eſt, emulgeat, metaphora ſumpta ab iis qui apum fauos digitis exprimunt.

Quid barbiton Crocoto loquitur. 43

[illegible] id eſt,

Quid barbiton crocoto loquitur, quid vel lyra calanticæ.

De re abſurda nihilque commune habente.

Citatur à Suida ex Ariſtophane veluti ſi Manardus medicas rationes cerdoni alicui aut craſſo ruſtico enucleet: vel ſi colores rhetoricos rudi cius artis fabro exponat rhetor. Eſt autem barbiton ſiue Barbitos inſtrumentum Lyricum fidibus intentum plectro pulſatile, quod à grauioris fortaſſe ſoni modulis [illegible], quaſi grauichordum dicas, Pollux lib. 4. nominat, quam lectionem ſaniorem iudico, quàm quæ in Athenæo lib. 4. [illegible] legitur, & in 14 [illegible]. De quo Halicarnaſſæus lib. 7. [illegible], id eſt, barbita plectris radiitve percutientes. Theocritus [illegible], barbiton multichordū.

Γοργιάζειν. 44

De affectatis verbis & turgidis.

Γοργιάζειν, id eſt, Gorgianum prouerbialiter vocatur quod in ſpeciem magnificum eſt, & affectatoribus verbis turgidum atque inane videtur, Aſiatica dicendi mollitie luxurians. Syneſius in epiſtola ad [illegible]. [illegible], id eſt, Delicto autem licebit enim hic turgidum quendā & Gorgianum loqui; deliciola munuſcula paramus Tryphonem Delictum nominari de induſtria, vt paronomaſian aptius exprimerem, in qua Gorgianæ phraſis ſummitas ſita eſt. Dionyſius Halicarnaſſæus ad Cn. Pompeium de diuis & affectatis metaphoris loquens, [illegible], id eſt, intempeſtiuè maximéque iuueniliter Gorgianis verbis delectatur. Ariſtides, [illegible], i. Aut haſce Gorgianas voces ſi depingamus, ne ægrè ferant deprecamur. Gorgias Leontinus è Sicilia oriūdus, quem ſophiſtices patrem Philoſtratus appellat, primus autus eſt in conuentu quæſtionem poſcere, id eſt, iubere dicere qua de quis vellet audire, idem intemperantius vſus fuit numeroſa dictione, vt inſinuat Cicero, ad vitium vſque.

Βουγάϊος & βουβάλος. 45

Βουγάϊος paræmiacè dicitur homo vaſta corporis mole, qui corpus ægre moliri queat præ nimio pondere tardum. Hector apud Homerum Iliados [illegible] alloquitur ita Aiacem,

Αἶαν ἁμαρτοεπὲς, βουγάϊε, οἷον ἔειπες;

Quid loqueris telluris onus, quid futilis Aiax?

Quo loco Zenodotus [illegible] ſcribit, Ariſtarchus [illegible], alij etiam [illegible], quæ vox apud Nicandru ſignificat hominem ruſticanum. Annotant veteres βουγαΐους vocari à Samiis & Dulichiotis, imbecillos parumque vegeto corpore validos, quaſi lacte enutritos. Habet autem βου apud Græcos vim intentiuam & magnitudinis ſignificatiuam in dictionibus compoſitis: ita & βουβάλος, homo magnus & ſtupidus dicitur, à bubuli ponderis argumento, vt Herodiani grammatici authoritate annotat Euſtathius, quo nomine deſignari ſuſpicor eum quem nos Heſychium appellamus, quòd eadem in iſto verba legantur, quæ ille Herodiano ſuo tribuit: quanquam & vocis huius βουβάλος etymon trahunt quidam ad [illegible], nauigij genus, quòd ingentem nauem magnitudine mentiatur. Quid, quod & βουκόρυζον, quaſi inſigniter muccoſum, vocari vecordem inſipidum hominem ac fatuum in eiuſdem grammatici lexico inuenio. Adde quod ὠγύγιον ἄνθρωπον, id eſt, Ogygium hominem immani ſtatura nominat Heliodorus, quomodo Philon Iudæus ὠγύγιον [illegible] dixit immenſam ſtultitiam. tametſi ὠγύγιον etiam pro vetuſto accipiatur apud authores, vt apud Nazianzenum, [illegible] ὠγυγίη. id eſt, vt fert fama vetus, & apud Nicandrum in Theriacis.

Ὠγύγιος δ' ἄρα μῦθος ἐν ἠϊθέοισι φορεῖται. id eſt,

Ogygia aſt inter pueros hæc fabula fertur.

Sic Dionyſius Afer in periegeſi dixit. Θήβην ὠγυγίην ἑκατόμπυλον. id eſt, Ogygiam Theben, centum quæ prædita portis. Fuit autem Ogygus, Iſacio Zeze teſte, Neptuni & Aliſtræ filius, antiquiſſimus Thebanorum rex, nam apud Etymologici authorem malè ſcriptum eſt [illegible] pro [illegible].

Ex Ilio me ducis. 46

Triſtium rerū memoria.

Quum ſignificamus præteritorum malorum memoriam refricari, aut ad triſtium rerum mentionem nos compelli. Heliodorus lib. 2 [illegible], id eſt, Ex Ilio me rapis, ac malorum examen & infinitum ex illis bombum in te commoues. Ita Virgilianus Aeneas. Infandum regina iubes renouare dolorē. Troianas vt opes, & lamētabile regnum, Eruerint Danai.

Eſcam hamo circumponere. 47

Inſidiis circūuenire.

Τὸ δέλεαρ τῷ ἀγκίστρῳ περιτιθέναι. id eſt, Hamo eſcam circumponere, eſt inſidiis aliquem circumuenire, & blanditiis verborum in errorem inducere. Nazianzenus in Athanaſij funebri oratione. [illegible], id eſt, Eſca erat ſimplici vulgo, hamo impietatis circumuoluta. Idem in ſteliteutic. [illegible], id eſt, aut tyrānidi blanditias velut eſcā hamo adiiciat. Gregorius presbyter. [illegible], id eſt, Alij ſimplicitate morū decepti, hæreſis eſcā deglutiunt. Aelianus ſophiſta in epiſtol. [illegible]. Formæ venuſtaté nobis obtrudit amentiæ eſcā. Vtitur & Niceph alicubi. Author incertus apud Etymologici authoré [illegible]

[illegible], id eſt, Attractus fui à voluptatis eſca [illegible] quam [illegible] illus piſcis potuerit magis. Philon Iudæus, [illegible] ψυχαί. id eſt, quibus ceu hamo trahit adoleſcentium animos. Ælianus [illegible], id eſt, Non forma mihi eſca eſt. Nazianzenus illud aſſuit eſt, χρήματα δελεάζοντα, id eſt, pecuniis ineſcan.

Nectar ſpirat. 48

De re ſuaui vel digna precio.

De re impendio ſuaui, aut quouis honore digna dicitur. Symmachus, Literæ tuæ olentes Platonicum nectar. Eubulus Comicus vinum Leſbium vetus, nectar ſibi are ait eo verſu, [illegible] νεκταρ [illegible]. quod non incommode transferri poterit ad orationem ſuauiloquam. Theocritus, ἁδύ τι νέκταρος ὄσδει. id eſt, Fragrat nectaris inſtar. Martialis lib. 9. Nomen nectare dulcius beato. Suidas ex incerto authore. [illegible] ἀμβροσίαν καὶ νέκταρος id eſt, Redolent ambroſiam & nectar: quod annotat ille competere in eos qui merentur & digni ſunt admitti. Ariſtides. [illegible], id eſt, his gloriatur atque ſuperbit tanquam nectare non inferioribus. Hermippus apud Athen.

[illegible]
[illegible]
Ἀμβροσία καὶ νέκταρος. id eſt,
Spirat odor mixtus violáſque roſáſque rubentes
Ambroſiæ auguſtæ, nectaríque imperitat idem.

Non alienum huc eſt quod Petronius Arbiter dicit, Mellitos verborum globulos, & omnia dicta factáque quaſi papauere & ſeſamo ſparſa. Porrò nectar volunt eſſe deorum potum, alij cibum, inter quos Anaxandrides Comicus, [illegible], id eſt, nectar permanſum edo, ambroſiámque interbibo. & Alcman Lyricus ait deos [illegible], id eſt, nectar edere. Ita Sappho Lyrica, [illegible], id eſt, Ambroſiæ poculum inſtitutum erat. At Homerus nectar deorum poculum agnoſcit, & Ibycus qui ambroſiam cibum nouies dulcedine melle ſuperare ait.

Nectar quid.

In triclinio choa. 49

Fœmina bibo-ſa.

Prouerbiale ænigma extat apud Fabium Inſtit. orat. lib. 8. cap. vltimo. ex Cæcilio Comico, In triclinio Choa, & in cubiculo nola: quod detorſit ille in mulierem bibacem, quæ citra pudorem in conuiuio calices detergeret, eandémque importune garrulam vbi minime oporteret: ſiquidem vbique, iuxta Sophoclem, γυναιξὶ κόσμον ἡ σιγὴ φέρει, hoc eſt, ſilentium addit fœminis decus, ſed potiſſimum cubiculo ſilentium debetur. Quadrabit igitur in bibulam anum & odioſè loquacem. Choa vocant Græci congium, ſextariorum ſex capacem, vt ex Rhemnio Fannio conſtat. Epinicus apud Athenæum, [illegible], id eſt, Rhytium duorum congiorum capax, quod ne elephas quidem ebibat.

Alabandicum opus. 50

Ineptum & barbarum opus.

[illegible], id eſt, Alabandicum ſcriptum, vel opus, pro inepto ac barbaro dici prouerbialiter inuenio, & Poëta ſcenus [illegible] ſubtextum Alabandicum nominat turpem & vitioſum: vtrunque eſt apud Stephanum. Hermolaus Barbarus impolitos ac rudes carbunculos, Alabandicos ſcribi ait, vt Alabandicos [illegible], ineptos & barbaros, [illegible] Cares omnes, inter quos ſunt Alabandæi, βαρβαρόφωνοι ab Homero nuncupantur. à barbarie & ruditate eorum vecordia vel in eo eluxit, quòd in gymnaſio loco certaminib⁹ & exercitationi corporis dedicato ſtatuæ apud eos viſerentur habitu cauſidicorum, contra in foro iudiciario, diſcos aut ſimile quid manibus teneret, ordine planè præpoſtero. Alabanda Cariæ vrbs, ab Alabando, quem indigetum deorum in numero colebant, condita, inter duos colles vtrinque in accliue ſurgentes ſedet, ita vt ſpeciem referat clitellarum inuerſarum, ita enim vertenda ſunt Strabonis verba ex lib. 14 [illegible] κατεστραμμένων, quæ perperam interpres reddidit, vt ciſtæ inuerſæ aſpectum exhibeāt: quanquam & Græcus codex non careat menda, pro κατεστραμμένων legens κατεστραμμένως: vnde emerſit iocus Apollonij dicentis eam eſſe [illegible] κατεστραμμένον. hoc eſt, ſcorpionum clitellas inuerſas, Scorpionum addens, propter iſtorum animalculorum abundantiam: ſuggillat poſtea illos vt mollitiei ac delicijs deditos, & [illegible] hoc eſt libidine feruentes, ſic enim malo reddere, quàm cum interprete, ſuffitos.

Alabandæ.

Veſtalium thoro purior. 51

Hyperbole prouerbialis caſtimoniam ſingularem denotans, Mamertinus in Panegyrico Iuliano dicto. Lectulus etiam ſine inconceſſis, ſed legitimis voluptatibus, Veſtalium thoris purior. Similiter Auſonius in Panæg. Gratiani. Operto conclauis tui non ſanctior ara Veſtalis, non Pontificis cubile caſtius, nec puluinar flaminis tam pudicum. Virgines Veſtales Veſtæ deæ operatæ pudicitiam vouebant, quam triginta annorum ſpatio illibatam, & à connubio immunem conſeruare cogebantur, & ſi vitium admiſiſſent, ſandapilæ impoſitæ veluti funere efferebantur, viuæque terra obruebantur, vt in ſecundo

Veſtales quales.

Antiquit. refert Halicarnaſſæus.

In debiles debilis incidi. 52

[illegible] id eſt,
Incurri in imbecilles ipſe debilis.

Verſus ſenarius prouerbialis citatur à Suida, De iis qui pariter cum aliis & ſimilia patiuntur: vel qui liberali patrocinio aut opibus alterius magnis fieri, præter opinionem caduco parieti connixos ſe fuiſſe experiuntur re ipſa, tantúmque nihilo plus poſſe quàm ipſi valeant. Videtur hauſtum è vulgo.

Feſcennina licentia. 53

Licentia verborum eff. enata.

Feſcennina licentia pro immoderata verborum licentia laſciuiáque capitur. Martianus Felix Capella lib. nono philologiæ. His hymenæo diutius velut Feſcennina quadam licentia perſonante. Feſcennium oppidum Campaniæ traditur à Seruio vbi nuptiale carmen primum inuentum fuiſſe putatur multa verborum procacitate reſperſum. T. Liuius lib. 7. Feſcennino ſimilem verſum compoſitum temere ac rudem alternis iaciebant. Catullus in epithalamio. Nec diu taceat Procax Feſcennina locutio

Feſcennium.

Meminit & Plinius lib. 15 cap. 22. Feſcenninorum nuptialium comites nuces. Teſtatur Macrobius Auguſtum induſiſſe ſe Feſcenninis verſibus. & T. Annianum Feſcenninos ſcripſiſſe indicat Auſonius. Licebit & ſpurcum impudicumque ſermonem vocare Feſcenninum, & mores Feſcenninos, contaminatos & turpes.

In acetuum metere. 54

Ad res magnas aſpirare.

[illegible], id eſt, in acetuum metere, prouerbium eſſe admonet Suidas in eos qui ad magna aſpirant, aut res arduas ſuſcipiunt: vel qui edicta edictis, mandata mandatis accumulant. Sumpta à meſſoribus metaphora.

Πυροφρυκτωρεῖν. 55

Proditores.

Πυροφρυκτωρεῖν dicuntur prouerbiali voce proditores, & qui cum aliquo amicitiam ſimulantes hoſtibus conſilia produnt. Natum à caſtrenſi more, quo commilitonibus aut ſociis ſignum gerendæ rei dabatur, accenſa face, quæ φρυκτὸς dicitur, qua re qui abutitur, & perduellib. tali teſſera quid agatur apud ſuos ſignificat, is πυροφρυκτωρεῖν & πυροφρυκτωρηκὼς dicebatur, vt Dinarchus orator indicat. Lyſias, [illegible] ἐν Σικελίᾳ πυροφρυκτωρηκὼς τοῖς πολεμίοις ληφθεὶς ὑπὸ Λαμάχου, ἀπετυμπανίσθη. id eſt, ex his ſenex vnus qui in Sicilia hoſtibus face præluxerat, captus à Lamacho in crucem fuit actus. Quiſquis ergo hoſtium rebus plus ſtudet quàm ſuorum commodis: vel amicorum conſilia corrumpit, quo illis noceat: vel ea ſuadet, per quæ fortunas omneis & opes neceſſariorum funditus euertat.

Pardus maculas non deponit. 56

Vitia innata tollere arduū.

[illegible], id eſt Pardus pellis maculas non ponit, nec Æthiops fuſcedinem. Extat apud Nazianzenum in Stelituticis, Vt panthera verſicolor maculas non amittit, nec Æthiops colorem mutat, ita moribus [illegible] fruſtra conamur deponere. vitia quibus aſſueuimus incallum molimur.

Domeſticum omne afficit. 57

Domeſtica quòd nos attingit, commouēt.

[illegible] id eſt, Domeſticum omne afficit. Quæ cognata & familiaria nobis ſunt vitia nos maximè cómouent & excuſationem ſui moliri cogant. Animus noſter propriis aut generis eiuſdem calamitatibus imprimis exacerbatur. Nihil poteſt patrifamilias durius accidere, quàm quod vxoris liberorumque turpitudinem audire cogatur. Pindarus in Nemæis. [illegible], hoc eſt, Domeſticum malum æqualiter cunctos afficit, ſed alienis in damnis animus acquieſcit illico. Nazianzenus in priore ſteliteutice. [illegible] λόγου. id eſt, Quapropter ſi iuxta Pindarum, proprium omne moleſtum eſt, neceſſariò mihi hiſce de rebus inſtituenda eſt oratio. Gregorius presbyter in vita Nazianzeni. [illegible] γίνονται. id eſt, Si domeſticum omne afficit, quod Pindarus ait, quibus quiſque gaudet, iis etiam quoties laudatur exultat & recreatur.

Sex congios capit. 58

Ἓξ χόας χωρεῖται, id eſt, ſex congios capit, prouerbium eſt in ſtolidos & emotæ mentis homines. Ariſtophan. in Nebulis, ἓξ χόας χωρήσεται, ſubaudi, ὁ ἐγκέφαλος αὐτοῦ. id eſt, Senos capit congios, nempe cerebrum hominis. Metaphora ab vtre aut teſta, citatus in Suidæ commentariis.

In caſſes inducere. 59

Inuoluere ſeu decipere.

Εἰς ἄρκυς ἐμβάλλειν, in Caſſes iniicere, pro irretire & inuoluere quempiam. Heliodorus lib. 8. [illegible] ἄρκυς ἐμβεβλημένος. id eſt, quaſi in retia coniectus. Antiphanes Comicus in Citharœdo. [illegible] id eſt, inuolutus caſſibus, vnde non licuit facile regredi eadem via. Dicæogenes apud Stobæum.

Ωταν

[illegible Greek verse]
[illegible Greek verse] id eſt,
Nos ſemel amoris inuolutæ caſſibus,
Citius peregrinis noſtri facimus copiam.

[illegible Greek] id eſt, incurabilem adeo & inuictam meretricia per ſe lagenam attrahebat oculis. Philon. [illegible Greek] id eſt, vt cinotum ... ſaculo ... intra caſſes capians.

Aquam plorat, quum lauit, fundere. 60

De rimoſo ſordido. Plautinum [illegible] ex comœdia Aulularia. Aquam hercle plorat, quum lauat, profundere conuenit in hominem præparcum & illiberalem nimis atque ſordidum, qui vſqueadeo fit non attentus ad rem modo, ſed [illegible], vt ſitorem & ſordes aquæ, qua [illegible] ablutus, [illegible] effundere, velut vſui aliquando futuras.

Supra clepſydram dicere. 61

De garrulis. Ὑπὲρ τὸ ὕδωρ ἐκ χαλκοῦ [illegible] id eſt, ſupra aquã infuſam dicere. Prouerbium annotatum à Budæo, non explicatur tamen, ſonat autem idem quod, ſupra clepſydram loqui: & quod Quintilianus dixit, A[illegible] videtur dictum de garrulis, qui loquentiæ multum habẽt, ſapientiæ parum, quique verboſitate nimia tempus extrahunt. Synchus in Dione [illegible Greek] id eſt, Aqua celeritate diſſluit, non diminuta aut ad clepſydram expenſa. attamen ego [illegible], mox ſtatem debitam. Philoſtratus in Pauſania ſophiſta, [illegible Greek] id eſt, clepſydræ participes nominat qui ad clepſydrã decẽtia habant aquæ certa menſura repletam, [illegible Greek] vocat, tanquam vulgari dicterio, [illegible Greek] quaſi ſiticuloſos apparatos fuiſſe teratur. Solebant veteres ad aquæ ſtillicidium, oratorum modum metiri prolixiore breuioreve tempore circumſcriptum.

Καρυκεία. 62

Καρυκεία prouerbiali venere de quauis re opipara & palato grata effertur nam. καρύκην exponunt eſſe edulium Lydis vſitatum, exquiſito apparatu & conditaneo iure in deliciis habitum: poteſt transferri ad ingenij fœturam, appellando poema aut opus doctum omnig... elaboratum, fartum, καρυκείαν. Gregorius presbyter in vita Nazianzeni in ipſo initio, [illegible Greek] id eſt, Gregorius ille eximius, cui Theologia cognomen dedit, vos pariter vocat, ô ciues, ad epulum verborum ſpirituale, in quo ſplemet apponitur caryceca non edulis. Synch. in Dione, [illegible Greek] id eſt, epulum appoſuit Atticorum col[illegible] & Caryceæ poeticæ. Caryceam poeticam nominat miſcellam fabularum & narrationum, quibus exornant atque condiunt ſerip[illegible] poetæ. Apud Achæum Eretrientem Satyras conuiuio modeſt ſacerdotes Delphos, καρυκκοποιούς, id eſt, Caryccopœos nuncupans, eo quod quotidianis epulis ſacrificiitque victimarum [illegible], atque indulgerent, cuius hunc verſum citat Athenæus in quarto.

Caryceæ poetica.

[illegible Greek] id eſt,
Caryccopœos intuens abominor.

In Ægypto optant eſſe potius. 63

Citatur in Sertis ex incerto authore, [illegible Greek] id eſt, Optarit in Ægypto eſſe potius, quam perperam iudicare. Videtur imprecationis eſſe genus, ad deteſtationem pertinens: vel quia Ægyptus latronibus infeſta fuit ſemper: vel quia regio illa ſole torreatur, pluuiis vix vnqua ni humecta, quod & Pomponius Mela decantatur his verbis, Terra expers imbrium.

Mare amnium non indiget. 64

Externis laudibus non indigens. Nazianzenus in Monodia in Baſilium, [illegible Greek] id eſt, Non indiget mare influentibus amnibus. Vtemur eo quum oſtendere volumus quempiam ita ſuis animi dotibus inſtructum & exornatum, vt per ſe abundè ſit laudatus, nec acceſſione alieni præconij aut externo adiumento opus habeat. Philoſophiæ doctrina imbutus, non indiget vno aut altero Iſocratis aut Agapeti præcepto ad mores faciente: vir cordatus alienis non vſus habet conſilus, ſuis abundans. Eo [illegible] vtitur idem in epiſtola qua iam ad Baſilium, [illegible Greek] id eſt, Si aqua indiget mare, & tu conſultore opus habebis.

Impuro purum nefas contingere. 65

Prouerbium è Platonis ludo profectum, apud authores frequens, extat autem in Phædone, μὴ καθαρῷ γὰρ καθαροῦ ἐφάπτεσθαι μὴ οὐ θεμιτὸν ᾖ id eſt, Non puto purum nefas ſit contingere. Syneſius in Dione, [illegible Greek] id eſt, Platoni acquieſcimus in eo quòd negat fas eſſe impuro purum attingere. Idem in epiſtola [illegible Greek] id eſt, Animam Dei conceptaculum futuram, vacuam oportet eſſe ab affectibus, impuro namque purum contrectare fas non eſt. Nazianzenus aduerſus Eunomianos [illegible Greek] id eſt, Impuro namque purum attingere, forte parum tutum eſt, quemadmodum oculus debilis ſolares radios ægrè ſuſtinet. Clemens Alexandrinus lib. 2. pædagogi [illegible Greek] hoc eſt, Quod ſanctum eſt conſpurcari abhorret, vt par eſt, at caſto caſtum ſemper fas fuerit attrectare. Nazianzenus in carminum opere ad Nemeſium, [illegible Greek] id eſt Quod caſtum eſt inceſti dexteram abhorret. & mox.

[illegible Greek verse]
[illegible Greek verse]
[illegible Greek verse] id eſt,
Phœbeius radius, quæ attingit, lumine ſpargit
Spirantum nares fragrans replet ocyus vnguen
Nec tamen [illegible] aut ſolem aut inficit vnguen.

Sol namq. tametſi in cœnum radiis incumbat, purus ſemper & impollutus permanet.

Anus rabioſa. 66

De litigioſis. [illegible Greek] id eſt anicula rabioſa, apud Philoſtratum effertur de litigioſis & qui inter ſe conuitiis certant, in Scopeliano Sophiſta, [illegible Greek] id eſt, Altercantes inter ſe & irati animi iudiciũ prætendentes, ebrias anus & rabidas nuncupabat. Manet dicterium iſtud etiam in noſtrate lingua.

Rudens omnis diſruptus eſt. 67

Summum diſcrimen, cuncta mala, peri. Πᾶν πεῖσμα διέρρηκται id eſt Omnis rudens diſruptus eſt. Prouerbium effertur de ſummo rerum diſcrimine, quum conclamatam eſſe ſpem ſignificamus, Heliodorus lib. 7 Æthiop. hiſtoriæ. [illegible Greek] id eſt, Omnis quod dici ſolet, rudens perfractus eſt, omniſque ſpei ancora prorſus ſublata eſt. Metaphora à naui quæ amiſſis funib. in mari iactatur vndarum ludibrium.

Neceſſitas rationum inuentrix. 68

Elegans eſt apud Heliodorum eodem in loco diuerbium, Εὑρετικὴ ἀεὶ λογισμῶν ἀνάγκη. id eſt, inuentrix nimirum eſt rationum neceſſitas. Neceſſitate compulſi incredibilia perpetrant & viribus humanis maiora, eáque excogitant quæ ingenio inacceſſa videbantur: Plutarchus libro de diuinatione apud Stobæum pleraſq. artes neceſſitatem adinueniſſe aſſerit, verſumque prouerbialem ſubiicit,

[illegible Greek verse],

Cuncta docuit neceſſitas, quid enim illa non adinueniat?

Quem verſum protuliſſe legitur Archytas Tarentinus perfecto Eratoſthenis Mercurio. Poteſt & ad egeſtatem & inopiã referri, quam non immeritò σοφίαν αὐτοδίδακτον appellat Xenophon, hoc eſt, ſapientiam nulla doctoris operâ acquiſitam. & Au. Perſius ventrem vocat ingenij largitorem. Antiphanes Comicus.

[illegible Greek verse] id eſt,
Mores magiſtra docet egeſtas optimè.

Vincat tuus tripes. 69

Heliodorus lib. 2. [illegible Greek] id eſt, Tuus tripus vincat, egoque mendax vates inueniar. Conueniet vbi alicui proteruè pertinaci veritatem dicti concedimus, velut herbam illi porrigentes, victoriamque permittentes. Sumptum à tripode oraculari cui inſiſtens vates, hauſto numine ventura canebat.

Tanquam Gorgone conſpecta. 70

De repente attonito metuque perculſo dicitur. Heliodorus lib. 4. [illegible Greek] id eſt Illa non aliter ac conſpecto Gorgonis capite aut alio quopiam monſtro, altum vociferata eſt. Gorgones Phorcynis Ponti terræq. filij natæ fuerunt, vt fabulantur Heſiodus in Theogonia, Hyginus, & Baſſus in Aratæo commentario, oculo vno exemptili præditæ tres, alatæ, anguibus loco crinium implexæ, aprugnis dentibus, manus habentes æneas & alas quibus volarent, vt annotatum eſt à doctiſſimo ſch[illegible] Æſchyli, quarum nomina fuerunt, Stheno à robore, Meduſa à regni cura, Euryale ab imperio maris appellatæ. quarum meminit in Agamemnone Æſchylus.

Gorgones quæ.

[illegible Greek verse]
[illegible Greek verse]
[illegible Greek verse] id eſt,
Iſtæ inſtar Gorgonum
Atratæ, & angues inuolutæ crinibus.

Gorgones autem & Gorgon ad incutiendum terrorem formidabilis fuiſſe fingitur horribili aſpectu, vnde Homerus Iliados vndecimo.

[illegible] id est,

Torua tuens Gorgon clypei lucebat in ære.

Tam vero [illegible] & horrêdus earum obtutus fuisse perhibetur, vt in saxa obriguisse homines solo aspectu crederentur, quo spectat illud Homeri [illegible], aut vt Zenodotus mauult, [illegible] id est, Gorgoneos torquens oculos. & Martialis lib. nono,

Auerta n vultus, tanquam mihi pocula Gorgon
Porrigat, atque oculos oraque nota petat.

Æschylus in Promethco de Typhone loquens,

[illegible] id est,
Vibrabat ex oculis Meduſæum iubar.

Vlyſſes apud Homerum Odyſſeæ vndecimo, pauidum fugiſſe ſe ait,

[illegible]
[illegible] id est,
Ne mihi Perſephone committa ſaxea terrum,
Gorgonei capitis monſtrum ſubmitteret Orco.

Cupiditas, Gorgon

Iamblichus Gorgonē cupiditatem nominat, quæ illectos vecordibus affectionibus homines, materiæ immergit, saxeosque reddit. Alexander Myndius historicus apud Athenæum in 5 refert Gorgona animal esse Libycum, non dissimile vitulo, quod dito minacium oculorum aſpectu intuens enecet.

De Gorgone lege Palæphatum.

Immites, faſtuoſi.

Gorgonei capitis poſteritas. 71

[illegible] id est, Gorgonei capitis progenies, De proteruis & immitibus dicitur, vel de faſtuoſis hominibus qui cunctis sunt [illegible] alienorum congreſſum. Ariſtides, [illegible] id est, Gentiles sunt [illegible] progenies quædam [illegible] Meduſæi capitis. Poſſunt & detractores ita vocari, [illegible] alienam vitam maledicentes appetunt, [illegible] guttis de Meduſæ capite à Perſeo interfectæ manantibus, enatos fuiſſe fabula narrat, vt in nono Pharſaliæ canit Lucanus & in 4. Metamorph. Ouidius.

Res obſoleta, viles, ſordes.

Iis quæ ex triuio ſimile. 72

Ariſtides in oratione [illegible] id est aut tibi iſta videntur ſimilia eſſe iis quæ in triuiis fiunt. De rebus obſoletis, & vulgaribus Latini etiam triuialia vſurpant, pro plebeio & vili, ne triuialia verba dicuntur nihil elegantiæ habentia, & proſtita. Apuleius lib. 8 De aſino aureo. Vnum de triuiali populationum fæce. hoc eſt, de promiſcua plebe hominem. [illegible] genus in ſeſtertutica priore, [illegible] id eſt, Quos e triuiis & barathris ſib. [illegible].

In eum, qui inſultat alienæ calamitati.

A vipera morſum culpas. 73

De eo qui alienæ calamitati inſultat, nondū expertus fortunæ ſæuitiā, extulit illud Ariſtides in oratione modò citata. [illegible] id eſt, Videns mihi viperæ [illegible] tanc [illegible], ipſe faucius antea [illegible] nunquam, iuxta prouerbium. Adagii origo videtur ex Apologis ſumpta.

Oblatam conditionem repudians.

Philoxeni codicillus. 74

[illegible] id eſt, Philoxeni codicillus. Citatur prouerbium à Suida, & exponitur de iis, qui repudiant oblatam conditionem, aut poſtulata petunt, [illegible] renuunt. Natum à Philoxeno Cytherio, dithyramborum ſcriptore Dionyſii tyranni delicias, qui cum inepta huius poemata & faſtidiret audire, & tranſuerſo calamo iugulaſſet, in Latomias (ita appellatur carcer Syracuſis ab ipſo tyranno factus è ſaxo in immitandam altitudinem depreſſo, & multorum operis penitus excito, vt reſtatur in Verrinis Cicero) miſſus fuit, vnde liberatus iuſſu tyranni, ac Tarentum elapſus, ac per literas à Dionyſio vt rediret reuocatus, reſponſo illum dignatus non fuit, ſed arrepto codicillo primum alphabeti elementum quod eſt α identidem inſcripſit quo votum illius prorſus reieciſſe amicitiæ teſſeram repudiaret: habet autem α negandi vim apud Græcos, inſiciatoria particula. Philoxenum ergo codicillum aut Pugillares reſcripſiſſe dicetur appoſitè, qui rogatus non obtemperat, vel oblatas nuptias nuncium remittit, vel denique ratione quauis abnuit ac reſpuit rogationem. Venuſtius eſt quàm quod ab aliis affertur, [illegible] Philoxeni non.

A, negādi vim habet.

Ætna grauius. 75

Libidinis incentiuū, & res odioſe grauis.

Ætna, prouerbiali metaphora accipitur & pro libidinis incentiuo, & pro re odioſe graui. Illo modo dixit Saluianus Maſſilienſis epiſcopus lib. De prouidentia Dei ſeptimo. Quis neſcit Africam totam obſcœnis libidinum tædis ſemper arſiſſe, non vt terram ac ſedem hominum, ſed vt Ætnam potes impudicarum fuiſſe flammarum. Quo ſpectant & D. Hieronymi verba, Non tam Ætnæi ignes aut Vulcania tellus, non Veſæuus & Olympus tantis ardoribus æſtuant, vt iuueniles medullæ vino plenæ & dapibus inflammatæ. Poſteriore modo dictum eſt ab Euripide in Hercule furente illud,

[illegible] id eſt, Iuuenta gratum mihi onus eſt, at ſenium grauius Aetnæis cautibus capiti impendet. Vnde mutuatus eſt Cicero in lib. de ſenectute illa verba: Pleriſque ſenibus ſenectus fit odioſa eſt, vt onus ſe Aetna grauius dicant ſuſtinere. Huc faciunt & verba Nazianzeni.

[illegible] id eſt,
Montis pondera Ætnæi.

Originem vtriuſque hinc inde metaphoræ indicat Virgilius Aeneidos tertio ibi, Fama eſt Enceladi ſemuſtum fulmine corpus Vrgeri mole hac, ingentemque inſuper Aetnam Impoſitā, ruptis flammam exſpirare caminis. Nam & Aetnā Siciliæ flammarum globos euomere, indubitatum eſt & grauitatis nomen demonſtrat vel ipſa montis appellatio, tāto magis quanto immaniſſimū naturæ portentum gigas eius mole premi creditus fuerit. Non ignorauerim & Atho montem in prægrauis ponderis ſignificationem trahi poſſe, quippe qui altiſſimus in trecenta vſque ſtadia vmbram eiaculetur, ſed exiſtimare Eryſichthonem inexpletæ voracitatis hominem dictum inde fuiſſe [illegible], id eſt, voracitatis Athonem, ſomniū eſt, malè intellectis penitusque redditis Athenæi, qui iſtu d prodidit, verbis, qui libro decimo Dipnoſoph. authoritate Hellanici ſcribit Eryſichthonem Myrmidonis filium, ob inexplebilis edacitatis ſtudium, [illegible] nuncupatum fuiſſe, quaſi tu dicas, Flonem ipſam, aut vehementem famem, id enim ſignificat, Suida teſte, [illegible], quæ vox reponenda eſt apud Aelianum libro primo variæ hiſtoriæ, vbi perperam [illegible] legitur ſcriptum. Atteſtantur noſtræ ſententiæ præter Athenæum, Lycophron & Zetzes. alioqui ſi de monte Atho ſermo eſſet, [illegible] ſcribendum fuerat, non [illegible]: verba Athenæi ſunt, [illegible] id eſt, Eryſichthonem Myrmidonis [illegible] cognomento fuiſſe dictum, eo quod cibis exaturari nequiret.

Athe.

Eryſichthon.

Ætna.

Peliam recoquere. 76

Mutationem quamuis moliri.

Peliam recoquere, non modo veneficæ dicuntur, quæ ſenectam in iuuentutis florem reſtituere promittunt, ſed & medici qui veneriæ virtutis ſpem ſenibus pollicentur, qui veteribus authoribus ſine certa antiquorum codicum ope reſtituendis incumbunt, qui denique qualemcunque mutationem moliuntur, ſiue res bene cedat, ſiue ſecus.

Plautus in Pſeudolo,

Item vt Medea Peliam concoxit ſenem,
Quem medicamento & ſuis veneniis dicitur
Feciſſe rurſus ex ſene adoleſcentulum.

Quo alludere videtur Cic. in libello de ſenectute. Quo quidem me proficiſcentem haud ſane quis facile retraxerit neque tanquam Peliam recoxerit: placet enim impenſius ea lectio quam quæ in vulgatis codicibus extat hoc modo, tanquam pilam retorſerit. Non abludit hinc dictum Martialis lib. 6. de Telethuſa agiliſſima ſaltatrici ráque puella, Tendere quæ tremulum Peliam poſſit, hoc eſt, effœtum ſenem vegetum reddere & veluti iuuenem ad venerem armare. Pelias Neptuni ex Tyro Salmonis filia, rex fuit Iolci, cui liuidæ in fronte cicatricis ſigna, ab vngula equina impreſſum, nomen dediſſe putatur (Pelios enim eſt [illegible] teſte Euſtathio) hic Medeam plurimi faciens filias ſuas eius nutui ac voluptati obſecundare iuſſit, itaque illarum obſequio abuſa Medea Peliæ corpus in æneo lebete coquendum eſſe perſuaſit, vt ſenio exuto poſito, iuuentutem recuperaret, vtque fides verbis accederet, arietem prius in fruſta diſſectum in lebete decoxit adhibitis ſectis quibuſdam veneni, eumque in agni ſpeciem mutatum eduxit. Itaque fictæ beneuolentiæ oſtenſo Peliæ eludens in ænea cortina illum concoquendo necauit. Fabula legitur apud Diodorum Siculum Bibliothecæ libro quarto. Poterit in vſum trahi hoc modo, ſi dicamus, ſcriptis alicuius vel admonitione ſalubri alios nos eſſe factos, & Peliæ inſtar recoctos, ſi Plautinum iocum velimus ſequi, qui ſeu ſtudio ſeu memoriæ lapſu fabulam corrupiſſe videri poteſt, quippe cum Æſonem reſtitutum legamus, non Peliam. Poteſt & aliter & quidem verius in vſum recipi, hoc pacto, Monachi, qui in Meſuem commentarios ſcripſerunt, dum rem herbariam reſtituere multifariam mancam ſatagunt, variis eam erroribus inuoluerunt, & quaſi Peliam recoquendo euerterunt.

Vſus adagii.

Cum Æſone iuueneſcere. 77

[illegible] id eſt, Cum Æſone reiuueneſcere. Prouerbium ſuperiori affine, & ei quod alibi diximus, Equus Sophocleus, Quadrabit in eum qui diuturna valetudine affectus emaciatus ſue priſtinas vires de integro recuperarit: vel qui ſenecta inualidus, vires iuueniles lectione authoris eruditi recipere ſibi videatur, veluti ſi quis in barbaris ſcriptoribus vitam aſſidue conterens, bonarum literarum lectione tædium illud leuet, hoc eſt cum Æſone reiuueneſcat. Syneſius Troilo. [illegible] id eſt, Iſta ſi nanciſcar mihi contingat, oſtendam

oſtendam non fuiſſe fabulamentum quod de Æſone Theſſalo fertur quem [illegible] ſuccedens factum perhibent. Fabulantur [illegible] patrem veneficiis Medeæ reſtitutum fuiſſe [illegible] Medeam feciſſe parato atte lauacro, ex herbarum quarundam ſalubrium decocto (cui [illegible] nomen erat, [illegible] Palæphatus [illegible] huic eſt illud [illegible] ex Heracl[illegible].

[illegible] id eſt,

[illegible]

Coronidem imponere. 78

Finem operi imponere. [illegible] id eſt, coronidem imponere, eſt abſoluto operi finem imponere. Synthius in Calutii encomio, [illegible] id eſt, ita & [illegible] dictum fuit [illegible] orationis ſuæ Coronidem impoſuit. Nazianzenus in funebri oratione Cypriani, [illegible] id eſt, Eius decollatus, iſtam coronidem variis tormentis imponit. Idem ad Euſebium Samoſatenum præſulem. [illegible] id [illegible] qui ſudoribus pro veritate [illegible] tam pul[illegible] coronidem imponeres. Idem in Monodia [illegible] Magni, [illegible] id eſt, [illegible] coronidem [illegible] Coronidē exprimit Heſychius [illegible] poſtremo loco adiicitur aut imponitur, turbinatum videlicet faſtigium, ſimileve quid. Heliodorus [illegible] id eſt, Pompæ coronidem atque oculum [illegible] decimo [illegible] Cognatum eſt illud [illegible] capitulo beneficio [illegible] Græcorum [illegible] Nazianzenus [illegible] Athanaſium [illegible] capitulum imperio imponens. Huc [illegible] Herodiceum illud,

[illegible] id eſt,

[illegible] ſermoni imponere finem.

[illegible] capitellum imponam.

In Ceo quis dies. 79

Res dubia. [illegible] In Ceo quis dies. Heſychius annotat efferri prouerbio [illegible] rebus dubiis haud certò compertis, [illegible] quod in Ceo inſula non haberent ſtatas ferias, ſed pro arbitrio quiſque ſuo eas celebrarent, vbi commodū eſſet: vnde etiam [illegible] dictum manauit, Tibi ipſe calendas edicito, de quo alibi egimus.

Aſiatici mores. 80

De mollibus et luxu corruptis. Aſiatici mores in prouerbium abiere, pro mollibus & inconſtantibus & luxu corruptis. Ammianus Marcellinus lib. 16. [illegible] aliquoties corrigebat, Aſiaticis coalitum moribus, [illegible] Aſia, inquit Plinius lib. 33. deuicta primum luxuriam miſit in Italiam, eadem donata multo etiam grauius afflixit mores. Atteſtatur & Liuius lib nono quartæ Decadis, Aſia, inquiens, amœnitate, copia rerum omnium, mollitia & [illegible] opibus ditiores quam fortiores exercitus faciebat. Aſiaticum etiam dicendi genus vocant tumidum & inane. Vnde Quintilianus lib. 12. cap. [illegible] Aſiana gens tumidior & iactantior, vaniore etiam dicendi gloria inflata eſt. Ibidem ait diſcrimen illud fuiſſe inter Aſianos & Atticos, quod illi inflati & inanes haberentur, hi preſſi & integri. Idem teſtatur Ciceronem ipſum [illegible] & Aſianum ac redundantem ſui temporis homines [illegible].

Etiam ſaxa loquentur. 81

De re manifeſta. [illegible] id eſt, Etiam ſaxa loquentur, Refertur paræmiæ nomine apud Ioan. Zezen in omnigena hiſtoria de rebus admodum manifeſtis, quibus lapides aliaque inanima omnia & [illegible] expertia atteſtari queant. Eſtque hyperbolica loquendi formula.

Quod ſal earum. 82

De eo quod rei peculiare ſit et proprium. Quum ſignificare volumus proprium aliquid eſſe & peculiare alicui rei, prouerbij vſus erit, veluti ſi dicamus veritatem proprium eſſe condimentum [illegible] non aliter, quam ſal carni ſit, aut poetices delectationem [illegible] vtus eſt Philon Iudæus libro de [illegible] de piſcibus loquens, quibus ad conſeruationem corporis aſperſa ſit vitalis facultas, [illegible] id eſt, quemadmodum ſal, vt dicitur, carni, ne facile computreſcat. Ita Varro libro rei ruſticæ, ſecundo, Suibus animam datam pro ſale ait, qui ſeruaret carnem. At ſal fatuus, de inſipido homine dicitur, quomodo Hecebolius ſophiſta legitur ſe humi ſtrauiſſe ante templi veſtibulum, exclamaſſéque [illegible] id eſt, proculcate me ſalem inſenſilem: quod refert Nicephorus Caliſtus.

Intus Hecuba, foris Helena. 83

Formoſa, ſed maledica. De fœmina formoſa quidem, ſed maledica & improbis moribus præ ſtra dicitur prouerbio Gregor. Nazianzenus in carmine aduerſus fucatas mulieres purpuriſſo oblitas

[illegible] id eſt,

Turpem intus Hecubam, pulchram Helenénque foris.

Hecuba Priami vxor præ ſenio turpiſſima in canem conuerſa fingitur, Plautinus Menæchmus propter maledicentiam, ſic enim ait.

Non tu ſcis mulier, Hecubam quapropter canem

Graij eſſe prædicabant Me. Non equidem ſcio

Me. Quia idem faciebat Hecuba, quod tu nunc facis.

Omnia mala ingerebat, quem quem aſpexerat,

Itaque adeo iure cœpta a, [illegible] canis

Huc ſpectat [illegible] Iuuenalis ſatyra decima. Sed torua canino Latrauit rictu, quæ poſt hunc Priamum vixerat vxor. Poterit & de fucata [illegible] quomodo vſus eſt Nazianzenus, quæ larua potius & ſpectrum hominis videri queat, niſi ſtibij & purpuriſſi aliorumque penicillo inſcriptum fœditatem obliteret. Trāſferri etiam poterit ad librum ſpurcitiæ plenum, ſpecioſum titulum prætexentem, aut membranis ſumptuoſis magnifice exornatum.

Citius terra ætherem conſcendet. 84

De conatu eius rei quæ fieri nequeat. In poſſibilis conatus ſignificationem habet illud, quod apud Euripidem Hercules loquitur, [illegible]

[illegible]

[illegible] id eſt,

Citius humo inſigentur aſtra, & ætherem

Terra occupabit quam verbis palper tibi.

Refertur à Philone ſemel atque iterum. Cui affine eſt Zenonis dictum, [illegible] hoc eſt, Procliuius mergi poſſe vtrem vento diſtentum: cuius idem ſcriptor meminit.

Græca fides. 85

In periuros. Græca fides, pro dubia & vana accipitur, haud pro certa, quippe quæ nulla prorſus eſſet niſi præſente pecunia oculitus creditori ſatisdaretur, quod ex Plauto in Aſinaria manifeſtum fit, vbi ait, Cætera quæ quę volumus vti, Græca mercamur fide. & oſtendit hoc clariſſimè Polybius hiſtoriæ lib. 6. his verbis. [illegible] id eſt, apud Græcos ſi cui vel vnum duntaxat talentum creditum ſit adhibitis decem antigraphis totidémque ſigillis, duploque pluribus teſtibus, fidem non ſeruant. Abit & Græca fides in prouerbium de aſtu dolóque improbo. ſic Silius Italicus vtitur lib 14. belli Punici, Calliditas Graia atque aſtus pollentior armis.

Antrum Mercurii. 86

De eo qui libris inuigilet. [illegible] id eſt, Mercurij antrum ingredi prouerbiali tropo dicuntur, qui libris inuigilant rerúmque cognitione operam nauant. Zezes Mercurij antrum libros vocari annotat, Locus eſt apud Orpheum in Lithiacis, opere de gemmis conſcripto.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] id eſt,

Quemcunque mortalium prudentem mente ſubire

Antrum Maiugenæ facundi ſuaſit amœnum,

Quo cumulum omnigenum incluſit ſeruátque bonorum,

Mox illinc vtraque manu referat domum optima

Commoda, pauperiem fugiens triſtesque labores.

Flamma ſine Vulcano. 87

De angoribus animi. [illegible] quod ſonat, Incendium abſq; Vulcano & lignorum expers, prouerbio dici ſcribit Io. Zezes in omnigena hiſtoria, animi angores & curas animum coquentes exulcerantéſque, nullum autem grauius eſt incendium quàm affectus, qui ita animum lancinant: Sic de amoris igne dixit Virgilius docte, Eſt mollis flamma medullas. & de eadem Didone iterum, Et cæco carpitur igni, ſecretum amoris incendium quo torquebatur indicans.

Edentulæ maxillæ. 88

Ἀμύλοι γνάθοι. De eo qui lædere nequeat. Ἀμύλοι γνάθοι, id eſt, Bucca edentula prouerbiale dicterium in eum qui lædere aut tortum offerre alterius nequeat: Licebit & [illegible] id eſt, edentulas aut exarmatas ſenis maxillas in contemptum ſenilium virium detorquere, vt ſi quis calamo conuitiis ſenem laceſſens, iniuriæque viciſſitudinem contemnens, dicat ſe nihili facere impotentis hoſtis [illegible] veluti ſenis edentulas maxillas. Integrum videtur adagium legiſſe Gregorius Theſſalonicenſis hoc modo,

[illegible] id eſt,

Sunt ſeni proſeni maxillæ edentulæ.

Verba eius hæc ſunt, ὅμως ἀ νύκτωρ, ὅθεν ἀμύλου, ... πιναρὸς, ... hoc eſt, Attamen edentulis malis, vt poteſt, cibum molit, quas prouerbium ſcipionis vice ſeni tribuit.

Onerat aliquam Zamiam. 89

Onerare Zamiam, non ſine prouerbij ſpecie dixit Plautus, pro, moliri alicui detrimentum, & qua ratione alicui incommodes, machinari: ita enim Euclio loquitur in Aulularia de diuitum amicitia cum tenuioris fortunæ hominibus,

Neminicredo, qui large blandus eſt diues pauperi,

Vbi manum inijcit benigne, ibi onerat aliquam Zamiam.

Indicat autem damnoſam eſſe egenis amicitiam diuitum. Camerarius putat eſſe ζημίαν, qua voce detrimentum & iactura ſignificatur, quomodo Ariſtophanes in Pluto dixit, ... ζημίαν ... damnum interdum dabas. Plautinæ vocis gratiâ exprimunt verba Alexidis Comici apud Athenæum lib. 5.

...
... ζημίαν. id eſt,

Vt qui ſit vnus omnium ceratus

Artis columen, at noxa præſens, cæteri.

Tale fere eſt Heliodori illud lib. ſexto, ... ζημία ... id eſt, Sonticum & prægraue onus mihi eſt, quicquid ſidus illa ſacerdos non imperauit, ſiue magnum illud ſit, ſiue exile. Gregorius Nazianz. ad Nectarium epiſcopū ... id eſt, inexpiabile diſpendium acceptum iudicat. Neque abſonum fore exiſtimat idem Camerarius, vtextra omnem iudicij aleam poſitus, ſi Zamiæ ſignificatio huc adijceretur, quæ apud Plinium extat lib. naturalis hiſtoriæ decimoſexto cap. 26. quo loco ait, nuces pinus quæ ſemper in arbore pręmatura, aut præpropera potius, maturitate diriguere, Zamias vocari, & nili detrahatur, cæteras lędere.

Mente ſenex. 90

Iuuenis ſenili grauitate. Æſchyli verſus eſt prouerbialis in tragœd. cui titulus, Septem ad Thebas.

Γέροντα τὸν νοῦν, σάρκα δ' ἡβῶσαν φέρει. id eſt,

Mentem ſenilem, corpus at iuuenile habet.

De eo qui ætate iuuenis, ſenilem grauitatem prudentiámque præfert. Huic affine eſt illud Nazianzeni in Monodia Baſilij, ... id eſt, Ingenio canus etiam ante canos. Pindarus in Pythiis, hymno quarto, Κεῖνος γὰρ ἐν παισὶ νέος, ἐν δὲ βουλαῖς πρέσβυς. id eſt, Ille inter pueros iuuenis eſt, at in conſiliis ſenex. Idem in Olympus oda 4. ... id eſt, Frequenter erumpunt etiam in iuuenibus cani, extra iuſtam ætatem. Nicephorus Calliſtus libro nono de Macario Ægyptio, Adoleſcens admodum, inquit, ſapientiæ ſtudiis antecelluit, indito ea de cauſa cognomine, παιδαριογέρων, quaſi dicas, puſionem ſenem: ob maturæ prudentiæ ſpecimen in ætate intempeſtiua. Contrarium huic eſt quod apud Philoſtratum Antiochus Sophiſta de Hermogene Tarſenſi iocatur. οὗτος, inquit, ... id eſt, Hic eſt Hermogenes, inter pueros ſenex, interque ſenes, puer: qui morſus eo tetendit, quòd iſte nulla certa de cauſa memoria defectus repentè infanire dilecto extiterit. Nō abludit hinc Plutarchi dictum in Lucullo, ... id eſt, Laudatius eſt ingenium in quo ſenectus malum, at bonum iuuenectet.

A cauda ad os transferre. 91

Mutatus ordo. Ἀπ' οὐρᾶς ἐπὶ τὸ στόμα μετάγειν. id eſt, A cauda ad os transferre, apud Plutarchum in nono Sympoſiac. prouerbij vice poſitum eſt, pro, à calce ad initium transferre: vt quod poſtremum locū obtinere debuerat, ad primum mutato ordine tranſponatur. ſic autem inquit. ... id eſt, Quas frigidas nominamus menſas, à cauda ad os tranſlatæ, primum pro poſtremo ordinem obtinent.

Siſyphus 92

De impoſtore. Siſyphus prouerbialiter accipitur apud Syneſium pro impoſtore, in epiſtola ad fratrem, ... id eſt, Quid ad hæc Siſyphus ille parum elegans? Idem alibi, ... id eſt, Enimuerò meritas das pœnas, qui te audacia Cyclopem, doloſis conatibus Siſyphum præſtitiſti. Siſyphum Æoli filium Corinthi regem primum omnium dolis falliacijſque vſum fuiſſe Polyænus ſtratagematum author ſcriptis prodidit. Sophoclæus interpres ſcribit Siſyphum vaferrimum fuiſſe furem, qui beſtiarum ab ſe furto abactarum pedibus ſoleret characteris loco imprimere nomen ſuum μονογράμματον, vnius literæ ductu exaratum. Ariſtophanes in Acharnenſibus,

Ἀλλ' ἐξάγειν μηχανὰς τὰς Σισύφου,

Ὡς σκῆψιν ἀγὼν οὗτος οὐ προσδέξεται. id eſt,

Quin Siſyphi expedi ocyus molimina,

Etenim moram non poſtulat negotium.

Xenophon rerum Græcarum lib. tertio refert Dercyllidam induſtrium extitiſſe ingenij virum καὶ μηχανικόν. hoc eſt, in excogitando mirè vafrum, cognominatum fuiſſe Siſyphum. Apuleius lib. de Magia. Quis Palamedes, quis Siſyphus, quis denique Eurybates aut Phrynondas talem excogitaſſet? Quo loco enumerantur quatuor memorabilis vafritia clari.

Theognis poeta,

Πλείονα δ' ἰδείης Σισύφου Αἰολίδεω, id eſt,

Non ſi

Plura ſcias, quam vel Siſyphus Æolides.

Siſyphus, vir ſapiens. Ariſtides, ... id eſt, Quid opus eſt meminiſſe Siſyphi prudentiæ. De Siſypho ita fermè Euſtathius Iliad 6. Virum fuiſſe ſapientem, nominis ratio loquitur, idem enim ſonat quod θεὸς σοφὸς diuinarum rerum gnarus, σιοὺς enim deum nominant Peloponneſij, & σύφον, σίφον Aeolico idiomate vocari conſtat. Videtur autem ille pacificum tenuiſſe imperium ſuiſque ſubditis ſecurum, vnde & mortem vinculis coercuiſſe legitur, niſi fortè eò ſpectat commentum, quòd amuleta quædam & morborum remedia inuenerit. Lycophron Mopſum vatem σοφὸν velut Siſyphium appellat, quod in arte numerandi inſignis eſſet. Memoratur à Tzeze & Siſyphus Cous Teucri fuiſſe ſcriba, vir doctus qui ante Homerum Iliada ſcripſerit, ex a merens in expeditione Troiana, cuius poſtea metaphraſtes fuerit Homerus.

Qualia canities loquitur. 93

Πολιᾶς ἔοικε μυθολογεῖν. id eſt, Caniciei congrua effutire, prouerbialiter dixit Nazianzenus, pro aniles fabulas & deliramenta proferre. ſic enim ait ad Nemeſium ... id eſt, teretrius blaterare ſenilia fabulamēta, canitiei aſſimilia. Olympiodorus in Platonis Gorgiam, cauſam reddens cur comœdia exploſerit e ſua repub. Plato, ἐπειδὴ, inquit, ... hoc eſt, quia fabulas aniles inducit. Plato in Gorgia. τάχα δ' οὖν ταῦτα μῦθός σοι δοκεῖ λέγεσθαι ὥσπερ γραός. id eſt, Forte iſta tibi ab anilibus fabulis haud aliena dici videntur. Polemon Laodiceus cuidam in Phauorino philoſopho loquacitatē notāti, vibane dixit, καὶ γραῦς λάλος, etiam anus omnis garrula eſt, vt apud Philoſtratum legas. Abiit & in vulgare dicterium noſtrate lingua, quòd nugas vocitam*, anilis colus euangelia, eo quòd vetulæ dum colum tractant, vanis fabulis plerunque tempus terant.

Gallus bibit neque meit, Myxus non bibit, attamen meit. 94

In arrogantes. Ἀλέκτωρ πίνει δ' οὐκ οὐρεῖ, Μύξος οὐ πίνει καὶ οὐρεῖ. id eſt, Bibit gallus neque meit, Myxus non bibit, attamen meit. Citatur in Varini lexico, dictumque annotatur de arrogantib. hominibus & magnos ſpiritus gerentibus. Græcè eſt, ... μεγαλαυχούντων. Fertur autem Myxus quidam Dianæ fuiſſe ſacerdos homo aſtutus & faſtuoſus.

Λίμφος, Muccus. 95

De ſtupido. Λίμφος, hoc eſt, Muccus, prouerbiali tropo dicitur homo ſtupidus ac nullius ingenij, ὁ μάταιος καὶ ἀνόητος, Heſychio teſte Euſtathius ... exponit, inſulſum: Herennius Philon annotat λίμφον apud Atticos vocari mucculentum: vulgo autē ſtendit eo nomine male audiūt, quibus nares mucco diffluūt. Menander in Suppoſititio fabula, γέρων ἄθλιος λίμφος. id eſt, Senex miſellus muccus. Eſt autē propriè λίμφος ὁ ... μέσης ἐκ τῆς μυκτῆρος, id eſt, muccus nariū cōcretus. Libanius, κορύζης καὶ λίμφου ... id eſt, Coryza muccóque oppletus. Huc pertinet Cratini Comici locus in obeſæ naris hominem, ἀπομύξω τὰς ῥῖνας, quo iubet illum defecare & quaſi percolando nares repurgare, ſic enim ... dixit Plutarchus, percontatis ἐς defecare vnū: quo nomine miror Ioachimū Camerarium virū doctiſſimū in eius dicti explicatione tranſlationē deducere a ſcoliaſtoribus & à putatione. Eſt & vicina huic vox λίμφος, qua ſcapha nauem oneratiam ſequens ſignificatur, non ineleganter in prouerbiale cauſam tranſlata, dum adulatorem & paraſitū eo vocabulo deſignant, Athenæi teſtimonio, velut menſarum aſſeclam: quod cognominis adheſit Heraclidi Calleriano, vt eſt apud Laertiū, & citatur non vno in loco apud Athenæū, ... Heraclides cognomēto Lembus: Crediderim λίμφον etiā dici poſſe, quē Latini pedariū ſenatorē vocant, quod aliorū dictis ſuffragetur, alienæ ſententiæ ſeruus.

Agnum demetere. 96

Ἀρνίον θερίζειν, id eſt, Agnum demetere, prouerbium citat Euſtathius Odyſſ. nono, eſſertiq, annotat, ... de his qui ad pœnā connuēt, mulctámque in cōmodum tempus differūt: Occaſione adagij petita ab agnis qui primo vere inutiles lanitio relinquuntur, aſſeruātúr q, in æſtatem ad idoneum tondendis lanarum villis tempus. Quadrabit quando ſilentio prætermittimus quippiam, data occaſione opportuniore loco ac tempore diſſertius de eo pronuntiaturi.

Neceſſitatem edere. 97

Ἀναγκοφαγεῖν, id eſt, neceſſitatem edere prouerbij ſpecie dicitur, qui neceſſitati vt conſulat, quiduis patitur. Dionyſius Longinus in libello περὶ ὕψους, hoc eſt, de ſublimi dicendi genere, annotat

annotat ἀναγκοφαγεῖν τὰ πράγματα dici ὑπὸ τοῦ ... id eſt, de eo qui ſe indigna ac turpia, patienter lubentiq; animo perfert, vt rebus ſuis impenſius ſatagat: illud obiter obſeruandum eſt in Græco codice perperam legi ..., pro .... Vſus eo eſt Theopompus hiſtoricus de Philippo Macedone loquens. ..., inquit ... ἀναγκοφαγῆσαι τὰ πράγματα. id eſt, quum ſciret Philippus rerum neceſſitatem deuorare. Simili ferme parœmiæ ſpecie vtuntur noſtrates, quãdo eum qui neceſſitati conſulens, intoleranda ſuſque déque fert, Neceſſitatem in virtutem commutare dictitant. Origo nata ab athletis qui ad neceſſitatem edunt, vt firmitudinem illam quadratam corporis continuè alant, vt innuit Heſychius. Ariſtoteles in Politicis ἀναγκοφαγίαν appellat athletarum diætam vndique rationem, velut neceſſariam ingurgitationem, quòd cõtinuè tumoris molem corpori adiicere ſtudeant, vti Galenus inſinuat. Ad hunc modum Philoſtratus de Rufo Perinthio ſophiſta loquens, dicit illum duraſſe corpus, perpetua ſagina illud roborando: cuius verba ſunt ... id eſt, Dictus fuit conſueuiſſe corpus roborare gymnaſtico exercitio, ſemper illud explendo, & non aliter, quàm ſolent luctatores, fatigando.

Neceſſitatem in virtutem commutare.

Cucurbita glabrior. 98

De caluo.

De caluo prouerbiale ſcomma eſt Apuleij. Cucurbita glabrior, cui ſimillimum eſt Plautinũ illud, Vulto Lydio glabrior: apud eum enim hæc verba leguntur.

Tu iſtum gallum, ſi ſapis,
Glabriorem reddes mihi, quàm volſus Lydius. quod inde natum putant, quòd olim ludis Romanis pueri præſules glabri eſſent ac depiles, quos Romani Lydios appellabant, Varrone teſte lib. primo de vita populi Rom. nam vitium eſt in Nonianis codicibus, in quibus legitur debiles perperam, pro depiles: niſi quis putet referendum potius ad molitiem Lydiorum notiſſimam.

Nil boni cogitat vir arrigens. 99

Οὐδὲ φρονεῖ δίκαιον ἐστυκὼς ἀνήρ. id eſt,
Nil cogitat planè boni vir arrigens.

Prouerbialem ſenarium citat Euſtathius ex Ælij Dionyſij rhetorico lexico, non explicat tamen, atq; ita legit & Suidas ferè hunc in modum, ... id eſt. Nil magnum ſapit vir arrigens, ſed manca parumque integra verſus lege. Significat autem quòd libidinis furor prudentiam omnem expectoret, honeſtique rationem ex animo deleat. quod ſi quis legat ..., indicabit, ſtantes, hoc eſt, in iram aio ue animi affectus arrectos iuſtè iudicare non poſſe, ſiqui ſtan legimus iudices olim ſediſſe, argumento ſedationis animi & ab omni motu compoſiti. Porrò verbum ... in pudendam ſignificationem tranſtulit Comicus, vnde & de Diana virgine dictũ eſt, ..., quod arrectionem inuiſam habeat: quin & lactuca ſeſſilis latifolia, ab Athenienſibus ... dicebatur, quòd nimius eius vſus impotentes in venerem reddat, qua de cauſa & Pythagoræi ... eam vocarunt, quaſi caſtrãtem & eunucham Eraſmus citat alicubi, ... quod ita conuertit. Vrbanus æqui nil boniue cogitat: ſed agnoſcit deprauatum verſum.

De furente libidine.

Herculis ira. 100

Herculis iram appellat Ariſtophanes in veſpis, generoſi pectoris iram, magnoque animo dignam, quòd quemadmodum Hercules laborioſiſſima quæque & difficillima certamina ſubijt, e quib. eò plus honoris aſſequebatur, quò eſſent moleſtiora: ita & generoſus eſt & Herculis ira dignus, potentiores incellere quàm plebeios homúculos, propterea inquit Comicus,

Generoſi pectoris ira.

Ἀλλ' Ἡρακλέους ὀργήν τιν' ἔχων τοῖσι μεγίστοις ἐπιχειρεῖ. id eſt, At Herculaneam quandam iram habens, magnates adoriri ſe velle dicit. Theocritus de robuſto illud excuſit idyllio quarto.

Φαντί νιν Ἡρακλῆι βίην καὶ κάρτος ἐρίσδειν. id eſt,
Viribus Alcidæ hunc contendere poſſe loquuntur.

Philon Iudæus, ..., id eſt, Herculeam confidentiam dixit prouerbialiter, ibi, ... id eſt, Herculeam ferociam imitantes. Ad Ariſtophanicum verſum reſpexit Ariſtides, de Comico illo ſentiens, ... id eſt, Alius quiſpiam Herculis quadam ira percitus. Huic diſſimile eſt quod Ouidius ait lib. De ponto tertio. Nobile namque Pectus, & Herculeæ ſimplicitatis habes.

ADAGIORVM HADRIANI IVNII CENTVRIA OCTAVA.

Deo præeunte, nullus officit obex. 1

Equens eſt & parœmiæ vice vſurpatum ab Ariſtide θεοῦ δ' ἐξάρχοντος ἀρχήν, id eſt, Deo præeunte aut initium faciente. vt in Panegyrica oratione, ... id eſt, At vbi Deus initium oſtenderit, quod ait Pindarus, nullus officit obex. Idem aduerſus otij ſui obtrectatores ... hoc eſt, Monſtrante initium Deo, vt Pindarus inquit, prona eſt ſemita ad inueniendam quod propoſitum eſt. Huc pertinet ſententia prouerbialis, quam citat Suidas, ... id eſt, Deo præſente fit expeditum, quicquid fuerat implicitum. & illud Ariſtidæ, ... id eſt. Fit peruiũ authore Deo, quod imperuiũ erat antea. Hinc Philon Iudæus lib. Quod omnis vir bonus idem ſit & liber. ... id eſt. Exclamabit enim Sophocleũ illud, oracularibus reſponſis nihilo inferius, Mortalium nemo, at Deus dux eſt mihi. Ad hanc claſſem ſpectat & Syneſij illud in epiſtolis, ... id eſt, Deus curſus & dicti & facti auſpex eſto. Certè te igitur omnis Deũ opificem omnium agnouit ſemper, & ab illo captãdum auſpicium vnanimi conſpiratione conſenſit, vn le Paſtanæ authoritate annotat Euſtathius in cuiuſlibet rei auſpicato dici ſolere, celeuſmatis inſtar, θεὸς θεός. id eſt, Deus Deus: quod obſeruaſſe non temerè videtur Plato in principio librorum de Legibus, vbi quum Athenienſis hoſpes dubiè dixiſſet videri à Deo aut ab homine quopiam inuectas eſſe leges, reſpondet Clinias, θεὸς ὦ ξένε ..., hoc eſt, Deus ô hoſpes Deus eiuſce rei author eſt. Quod Platonis dictũ repetit Theon Alexandrinus in Aratæis commentarijs, cauſam reddens, cur ab Ioue exordium operis ſumpſerit Aratus, ita canẽs Ἐκ Διὸς ἀρχώμεσθα. quod Maro ad ſe recepit ibi, Ab Ioue principiũ. Nimirũ & Pindarus alicubi dixit breuiter, Διὸς ἐκ προοιμίου. hoc eſt, Ab Iouis procemio, innuẽs ab Ioue, hoc eſt, Deo rerum principio, conatus noſtri auſpicium eſſe ſumendum.

Ab Ioue principium.

Daphnis inter paſtores primus. 2

Δάφνις παρὰ ποιμέσι πρῶτος ἐγένετο. id eſt, Daphnis inter paſtores primus euaſit. Extat apud Syneſiũ in epiſtola ad fratrem, prouerbiali ſpecie dictũ. ... id eſt, Ex ea occaſione Daphnis inter paſtores primus extitit, hoc factum Euthaliũ ad amplas fortunas euexit. Vſum prouerbij ipſe author expoſuit propemodum. Quoties namque, opinionem alicuius augeſcere, ipſumque admirationi eſſe volumus innuere, atque magnæ authoritatis haberi, dicemus, Daphnis inter paſtores principatum obtinet. Prouerbij origo ex Theocriti Bucolicis, vbi de victore Daphni ita canit.

Καὶ πεδὰ Δάφνις παρὰ ποιμέσι πρᾶτος ἐγεντο. id eſt,
Daphnis ſe ex illo primus paſtoribus infert. Quo alluſit Virgilius ibi, Daphnin ad aſtra feremus. Hiſtoriam de Daphnide perſcripſit Diodorus Siculus lib. 5. Is è Mercurio & Nympha Siculæ indigena prognatus, & ab nymphis enutritus, multa boum armenta poſſedit, à quorũ cura βουκόλος, id eſt, bubulcus dici cœpit, cũque eſſet ingenio acri, carmen ab authore Bucolicum dictum, primus excogitauit: dicitur autem Syracuſius fuiſſe. De hoc paulò fuſius Ælianus lib. decimo omnigenæ hiſtoriæ. Daphnis, inquit, Bucolus amaſius fuit Mercurij ſecundum alios filius, nomen ab euentu ſortitus, quòd à partu expoſitus fuerit in laureto, quem boues in Sicilia paſcentem nympharum vna deperijſſe dicitur, cúmq; illo primum iuuentæ florem delibaſſe inito pacto, ne cum alia congrederetur, quòd ſi falleret, interpoſita oculorum orbitatis pœna: ſed quum non multo pòſt adamatus à Regia puella, per ebrietatem pactum diſſoluiſſet, habita conſuetudine cum Regis filia, captus luminibus, Bucolicum carmen, calamitatis ſolatiũ, primus cecinit.

Daphnis qui.

Eumeli equis magis conſimiles. 3

Τῶν ἵππων Εὐμήλου μᾶλλον ἀλλήλοις ἐοικότες. id eſt, Aſſimiliores ſibi inuicem, quàm Eumeli equæ. Parœmiæ vice eo vtitur in eadem epiſtola Syneſius. Effertur de rebus affinibus, aut hominibus conſimilibus cùm ingenio & moribus, tum corporis filo: eiuſmodi homines, Quo magis conſimiles, loquitur vulgare prouerbium. Verba facit de Euthalio quodam impoſtore inſigni, qui binas crumenas concinnarat, adeò ſibi mutuo ſimiles vt non potuerint magis: earum alteram aureis nummis impleuerat, alteram æreis: ac priorem quidem, abſtruſa altera, apud publicanos produxit, mox eius loco, adnumerata iam & ad bilancem appenſa pecunia, alteram ſuppoſuit clanculum, acceptis interim publicis tabellis conſignatis, quæ acceptum aurum teſtabantur. Similis impoſturæ

Euthalius impoſtor.

rudimentum experta eſt noſtra regio, vbi pari arte fraus vſurario facta eſt, pro coriaceo inuolucro, quo patinæ argenteæ continebantur, ſuppoſito altero, quod ſtanneas capiebat. Authoris verba hæc ſunt, Σακκίδια τὴν βαλαντίων, ὧν τῶν ἵππων Εὐμήλου πολὺ μᾶλλον ἀλλήλοιν ἐοικότα κατασκευάσας, τῷ μὲν ἐνέβαλεν ὀβολοὺς ἐκ χαλκοῦ, τῷ δὲ στατῆρας χρυσοῦ. id eſt, Marſupiorum par, quod fabricatus alterum alteri aſſimilius, quàm fuerint Eumeli equæ, huic æreos numos, illi aureos ſtateres infarſit. Origo prouerbij è Catalogo nauium Homeri petita, qui de equabus (quarum non minor erat vſus Troiani belli tempore, quàm equorum) Eumeli Admeti filij ſic ſcribit.

Τὰς Εὔμηλος ἔλαυνε ποδώκεας ὄρνιθας ὥς,
Ὄτριχας, οἰέτεας, σταφύλῃ ἐπὶ νῶτον ἐΐσας. id eſt,
Quas auibus mage pernices Eumelus agebat,
Ardua adæquantes ad amuſſim terga, piliſque
Conſimiles, annisque pares.

Adagio vtemur vbi ſignificabimus duos pari forma eſſe aut ingenio ſimili.

Sale conſperſi. 4

Ἁλίπαστοι, quaſi dicas, Salo muriáue conſperſi, Comico ſale dicuntur profligatæ valetudinis homines morboſi, quos ægerrime ſanitati reddere queas, οἱ δυσκόλως ἀναρρωννύντες τὰ σώματα, vt exponit Euſtathius in Odyſſeæ decimum ſeptimum. Ducta à littore metaphora, quod quia ſalo alluitur, nec fructum nec ſementem profert, quemadmodum homines valetudinarij manuum pedumque munia difficulter obeunt, neque inoffenſe naturales actiones edere poſſunt. Poteſt detorqueri non inuenuſte ad ſceleroſos homines & inemendabiles, qui nequitiæ ſalſugine permaduerint.

Addere gangrænam. 5

Addere gangrænam vſurpat Arnobius lib. quinto aduerſus gentes, pro geminare malum, aut veterem culpam nouæ noxæ acceſſione grauare, verba eius ſunt In quo quum vitam cõtrahere poſſetis culpam conſcriptione de ſuperis tali addidiſtis (vt dicitur) gangrænam, quum deorum nominibus appellauiſtis res turpes. Simili metaphora dictum eſt illud à Varrone lib. tertio de vita populi Romani. Quo facilius animaduertatur per omnes articulos populi hanc mali gangrænam ſanguinolentam permeaſſe. Ad eundem modum Lucilius in ſatyris,

Serpere vti gangræna malo atque herpeſtica poſſet.

Taurus Draco. Genuit & taurum draco. 6

Prouerbialis trimeter citatur ab Arnobio libro eodem, vbi ita ait. Authorem aliquis deſiderabit rei, tum illum citabimus Tarentinum notumque ſenarium, quẽ antiquitas canit dicens, Taurus draconem genuit & taurũ draco. Idem ſenarius etiam apud Alexandrinum Clementem legitur in Protreptico græce, ſed ſuperante ſemel voce πατὴρ, quam ſi tollas, conſtabit lege ſua verſus hoc modo,

Ταῦρος δράκοντος καὶ πατὴρ ταύρου δράκων. id eſt,

Taurus Draconis, & pater tauri eſt draco. Natum dicterium è monſtroſa inceſti Iouis libidine, qui aſſumpta ſpecie tauri, matrem Cererem compreſſit, ex eáque Proſerpinam ſiue Liberam filiam genuit, quam ipſam cum adoleuiſſet, facei plenam conſpicatus pater, in draconis formam pristinis artibus migrat, ipſamque pauidam virginem inuoluit, ex quo partu tauriformis proles extitiſſe memoratur. Ad rem accommodabitur appoſite, ſi rhetorem aut indoctum diſcipulum ab eiuſdem notæ aut ingenij magiſtro inſtitutum prædicabimus. vel ſi filium genitori moribus iiſdem ſimillimum notabimus, Mali corui malum ouum.

Hectorem imitaris, ab Ilio nunquam recedis. 7

Iocus eſt in paraſitum gulæ plus æquo deditũ, Maruli Mimographi, quem M. Antonini philoſophi & Cæſ. temporibus vixiſſe teſtatur Iulius Capitolinus: cuius præter Æl. Spartianum meminit & D. Hieronymus aduerſus Ruffinum. Tu Hectorem imitaris, ab Ilio nunquam recedis. Alluſum eſt autẽ ad Ilij, quo Troia cenſetur, nomen ambiguum, cum Ili inteſtino, per quod cibus receptus delabitur. Competet in ſtrenuum gurgitem, qui nũquam helluonari deſinat. Quadrabit & in ganeonem inexhauſtæ libidinis, quippe quum Ilium pro inpubio ſeu interfœmineo muliebri accipi ſoleat atteſtante Heſychio, quo ſenſu detortũ fuit illud Homericũ, Ἴλιον εἴσω. i. Intra Ilium.

Animæ ſcrinium ſeruitus. 8

Ψυχῆς γλωττόκομον δουλεία. id eſt, Animæ marſupium ſeruitus. Refertur à Dionyſio Lõgino prouerbiali ſpecie dictum ex philoſopho quopiam, quod ſeruitus ſit veluti carcer & retinaculum animi, neq; patiatur nos libere loqui, animique ſenſa plenis buccis depromere. Cauſam enim exquirens cur ſua ætate nulli ad veterum gloriam aſpirare poſſent, ſubiicit ſimul cum ſublato populari reipub. ſtatu, præclarorũ ingeniorum optimo alumno, extinctam etiam eſſe libertatem eloquẽtiæ nutricem, libertatem inquã, καλλίστην, γονιμωτάτην λόγων τιθήνην, hoc eſt, vberrimũ & fœcundiſſimu eloquentiæ tiuum. Reducta namque ad vnius libidinem reipub. cura adulationibus corruptas eſſe vitiatáſque præclaras indoles, & adempta ſermonis libertate, veluti repagulis quibuſdam coercitas, ad inſtar Pygmæorum, qui in glottocomis ſcrinijs ve educantur, quorum depreſſa anguſtia & prohibeatur adoleſcendi incrementum, & includatur libertas circumpoſito oris vinculo. vſqueadeo vt cõcluſione deſinat quãlibet ſeruitutem etiam iuſtiſſimam, animæ eſſe glottocomum, Græce eſt, ταπεινὴ δουλεία, κἂν ᾖ δικαιοτάτη, ψυχῆς ἐστι γλωττόκομον. Eſt autem Glottocomon, tibiarum theca, & tibiarum lingularum receptaculũ Polluce teſte, cuius meminit Apollodorus Caryſtius.

Μέγα τι φορμίον γλωττόκομον.

& Lyſippus in Bacchis.

Αὐτοῖσι τ' αὐλοῖς τορμοὶ καὶ γλωττοκομεῖον. id eſt,
Simul cum tibiis modioli & gloſſocomum.

Videtur autem in hoc adagio Glottocomon accipi pro ſcrinio quaſi dicat, ſeruitute coerceri linguam ceu ſcrinio incluſam, in qua fere ſignificatione accipitur apud Ioannem cap. 12. de Iuda, κλέπτης ἦν, καὶ τὸ γλωσσόκομον εἶχε. id eſt, fur erat & marſupium gerebat. quod Nonus Panopolites κίστην & ἀργυρέην χηλὸν reddidit, hoc eſt, ſcrinium & arculam. Socrates Scholaſticus lib. 1. cap. 27. γλωσσόκομον πλῆρες χρυσίου, id eſt, auro plenum ſcrinium. Alioqui & pro capulo ſeu feretro accipitur apud Theodoritum Cyrenſem libro 3. Eccleſiaſticæ hiſt. cap. 23. vbi memorat reſpõſum pædagogi cuiuſdam ad Libanium ſophiſtam percontantem quid rerum ageret fabri filius, quo conuitio Chriſtus deſignabatur: id tale fuit, γλωττόκομον ὁ τοῦ παντὸς κατασκευάζει δημιουργός, id eſt, ſandapilam apparat vniuerſi fabricator: quo dicto auguratus fuit ille necem Iuliani apoſtatæ, qui non multo poſt ἐν γλωσσοκόμῳ, hoc eſt, in pheretro iacens funere elatus fuit. Quid, quòd & medicis inſtrumentum mechanicum habetur Gloſſocomon, quo fracta oſſa appoſite comprehenduntur & vinculis adſtringuntur, ne à ſitu ſuo excidant, donec conſolidata coaluerint, cuius deſcriptionem petere licet ex Galeni de fracturis commentar. ſecundo. Vbi igitur de cauſa herili, aut magnatum reb parum tutum colloquium eſſe ſignificabimus, prouerbij vſus erit, ſiquidem vulgato adagio monemur illius tueri patrocinium, cuius pane veſcimur.

In cauea non canit luſcinia. 9

Ἀηδὼν ἐν οἰκίσκῳ μὴ ᾄδει, id eſt, In cauea non canit luſcinia, prouerbio ſignificatur ingenij libertate nihil eſſe præſtantius ad res agendas, propterea quod ſeruilis conditio animi ſinum coarctet quodammodo ac præcludat. præclare enim dictũ eſt ab Homero Odyſſ. ρ.

Ἥμισυ γάρ τ' ἀρετῆς ἀποαίνυται εὐρύοπα Ζεὺς
Ἀνέρος, εὖτ' ἄν μιν κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλῃσιν. id eſt,
Dimidio ingenij non æquus Iuppiter orbat
Seruum quem forte premit conditio vitæ.

Rectè quoque Philon Iudæus Ἀνδρὶ ἐλευθέρῳ ἀφορητότατον δουλεία. id eſt, Homini libero nihil ſeruitute intolerabilius eſt. Scopelianum ſophiſtam obſecrarant Clazomenij, vt domi ſuæ profiteretur, ſperantes eius doctrina celebres fore Clazomenas: horum petitionem reiiciens ille, os obſtruxit percommode, dictitans incluſam caueæ luſciniam non canere, Græca Philoſt. verba ſunt, οὐκ ἀμούσως παρῃτήσατο, τὴν ἀηδόνα φήσας ἐν οἰκίσκῳ μὴ ᾄδειν. hoc eſt, non inuenuſtè deprecatus fuit, luſcinia, inquiens, non cantillat in cauea. Luſciniæ tale ingenium eſt, vt non niſi libero aëre moduletur, capta caueæque cancellis immiſſa obmuteſcat: quanquam audio inuentum eſſe apud nos, qui arte quadam erudiat luſcinias vt in caueis cantent.

Ne ſalem quidem dederit. 10

Οὐδ' ἅλα δοίη, id eſt, Nec vel ſalem dederit. Adagium eſt in hominem præparcum & ſordidum, qui neq; minimum quid, ac ne ſalis quidem micã largiri ſuſtineat, qui hoſpitibus dabatur omnibus. Extat apud Homerũ Odyſſeæ. 17. vbi Vlyſſes Antinoum cõuitio lacerat, velut ſordidũ ſupra modũ & illiberalem.

Οὐ σύ γ' ἂν ἐξ οἴκου σῷ ἐπιστάτῃ οὐδ' ἅλα δοίης. id eſt,
De penore haud dederis micam ſalis Vpilioni.

Vbi notandum quòd Ariſtarchus, ita legit, quemadmodum citauimus, at Calliſtratus οὔδαλα dictione proparoxytona ſcribit & exponit κόπρια καὶ λύματα, id eſt, ſterquilinia & ædium purgamenta, quæ ſcopis à pauimento euerruntur, ab οὖδας, quod ſonat ſolũ ſiue pauimentũ: quod ab Euſtathio in illũ locũ annotatũ eſt. Vſurpatur & à Dione Chryſoſtomo in oratione, quã inſcripſit Euboicum, quanquam in græco codice vitioſè legitur, οὐδ' ἅλα δοίης.

Nec vola, nec veſtigium. 11

Extat apud Varronem in ταφῇ Μενίππου, Hæc Numa Põpilius fieri ſi videret, ſciet ſuorũ inſtitutorũ nec volam nec veſtigium apparere. Et iterũ in Cynicis περὶ ἐνταφίων. Quorum in ſepulchris nec vola nec veſtigiũ extat. Vtrũq. citatur à Nonio Marcello. Idem eſt cum illo Plautino, Nec pes nec caput ſermonis apparet. Huc pertinet illud Æſchyli in Agamemnone fabula.

Καὶ πῶς τὸ ποῦ τῷ καὶ κεφαλὴ τῶν λόγων, id eſt,
Qui finis, aut quod naſcitur verbis caput?

Verba

Verba ſunt Electræ ad Agamemnonē, quo vti licebit quum indicamus incerto nos eſſe quo euadat oratio, aut vnde orta ſit.

Spongia medebitur. 12

Σπόγγος [illegible], id eſt, **Spongia medebitur. Quadrabit quoties maturum, non ſententiam & antiquatorum [illegible]** Vſus ſpongiæ notiſſimus erat in extergendis mendis præcipuè [illegible] & inducta ſpongia corrig[illegible], quomodo Auguſtus Aiacem ſuum in ſpongiam [illegible] ad exemplum Aiacis, qui in [illegible], vt refert Suetonius Tranquillus. Ariſtides in oratione quadam, [illegible], id eſt, Quis [illegible] tumas, [illegible] patrono [illegible], nimirum abunde medebitur ſpongia. Addit huc autor epigrammatis incertus lib. 6 in quo C[illegible] quaedam Mercurio [illegible] ſuæ [illegible] his verſibus dedicat.

[illegible]
Σπόγγον [illegible]. id eſt,
Varia [illegible] Tritonis [illegible] in alto
Deceptam, errantis quæ medicina [illegible] eſt.

Clemens Alexandrinus [illegible] dixit, madore ventriculi nimium [illegible] cibis ebibere atque [illegible], quod **metaphoricè licebit transferre ad orationem, quæ [illegible] ſit, exuccanda venit, ac molli [illegible] exinanienda, Græcè non male dixeris, [illegible].**

Sybaris. 13

Luxus affluentia. **Sybaridis vocabulum paſſim video vſurpari à Philoſtrato ſpecie prouerbiali pro luxu & deliciarum affluentia: à Sybari**[illegible] atque abdomini [illegible], [illegible] facit Athenæus. Conſtat enim Sybarim copioſiſſimam [illegible] & opibus [illegible] affectis delicijs affluentiſſimam [illegible], quæ triginta aliquando armatorum myriadas in bellum aduerſus Crotoniatas miſerit: exterminiũ illorum luxus [illegible] præbuerunt [illegible] concinnis motibus tripudiiſque [illegible] ad tympani & tibiæ pulſum docuerant, quæ res ipſis exitio fuit. Accedit eodem quòd vetuerunt [illegible] omnia quotquot [illegible] intra vrbis mœnia exercere, quo liberius in[illegible], [illegible] de cauſa etiam gallinaceos vrbe exulabãt. Quid, quod primi matularum vſum in conuiuiis excogitarunt, ne ſæpius exurgendum foret: præterea & pelues, in quibus calida ſe abluerent. Denique quum cæteri homines negotiandi cauſa, aut diſcendorum morum, vilendique regiones gratiâ peregrinati [illegible], illos gloriatos fuiſſe legimus, ſe in duo[illegible] Sybaridis & Crathidis pontibus conſeneſcere, captando videlicet molle otium. Nunc vſum oſtendamus Philoſtratus de vita Apollonij lib. quarto, [illegible], id eſt, Adoleſcens mutata toga & Lydis deſ[illegible] ac reliqua Sybaride valere iuſſa, ſqualorem & penulam adamare cœpit & iterum, [illegible], id eſt, Delicatius illa amplexabantur, proſtituſque Sybaride erant [illegible]. Rurſus lib. ſexto, [illegible], id eſt, Quid [illegible] hominem, qui Sybaride, hoc eſt, luxu **cuncta metitur. Item lib. octauo, [illegible]** id eſt, Dictum a me fuit [illegible] de cibariis meis, quod frugalia ſint gratioraque aliorum Sybaride. Quo in loco Sybarin appellat opiparos [illegible]. Appianus in Parthico. Æſopum, inquit, non abs re vt **ſapientem ſuſpicere potuerunt Seleucienſes, quum viderent** Surenam Milenacarum [illegible] manticam anterius geſtantem, pone trahentem Parthicam Sybarin. Græcè eſt, [illegible]. **Vbi Parthicum luxum innuit.** Epicharmus [illegible], id eſt, Sybaritica eloquia dixit pro mollibus & deliciarum plenis. Gregorius Presbyter, [illegible], id eſt, Sybaritica Græcorũ turpiloquia. Eunapius de Zenonis Imperatoris filio [illegible], id eſt, Aulici quibus publicas pecunias pro[illegible] luſus erat, adoleſcentem eò impulerunt vt Sybaritarum more crapulæ aſſiduè operam daret.

Figura & triobolus. 14

Euſtathius Iliados decimotertio annotat prouerbialiter dici, **[illegible], id eſt, Figura & triobolus, cuius vſus ſit in ingenioſos** quidem, ſed [illegible] remiſſos, & non niſi præmiolis quibuſdam expugnabiles: cui vitio dexterrimè quiſque obnoxius fermé eſſe deprehenditur. Nam parœmia a Pæonicho tragico, qui tantum operæ ſtudiiſque collocaſſe in Tragicã ſaltationem perhibetur, vt nouum genus ſaltandi (σχῆμα vocant) excogitantibus triobolum præmij vice numeraret. Refertur ab aliis origo prouerbij ad Pythagoram, quem Iamblichus philoſophus ſcribit ingenioſo dextroque diſcipulo, ſed ad diſciplinas excolendas tardiori, pro quolibet Mathematico ſchemate triobolum pependiſſe, vt præmij inuitamento ſupinitatem diſcipuli caſtigaret, ſtudioque diſcendi quod liberã & incorrupta voluntate conſtat, faces quaſdam ſubderet.

Iecorarius. 15

Ἠπατίας, quaſi iecorarium dicas, piſcis eſt felle carens, vnde **placidi ingenij hominem, & qui iraſci non poſſe videri queat,** [illegible] nominabimus, cum Eubulo Comico in Laconibus fabula [illegible], id eſt, [illegible], Meum [illegible] **verba ceu cum iecorario factitabas: imò ex articulis ſum ego** [illegible] iracundus homo & qui iniuriæ talionem [illegible] velit, debgratur.

In paguro ſapientia. 16

[illegible], id eſt, In paguro ſapientia prouerbium eſt quoties [illegible], vt arbitror, ex parvis [illegible] eſſe gratiam, & [illegible] non decere [illegible], vt a [illegible] ſua bilis. Atque elegantiſſime [illegible] Paguri ſapientiam habere dicetur, qui viribus [illegible], cum [illegible] congredi timet. vt ſi dicamus doctum quempiam, cui cum [illegible] res ſit, imbecillitatis ſuæ conſcium, in idoneum tempus pugnam differentem, [illegible], id eſt, Paguri ſapientia armatum debere. Pagurus cancri genus eſt, qui quotannis ſpoliatum ſe teſtea cruſta & aculeis [illegible] ſe armatura ſentiens, latebris ſuis **verno tempore tantiſper ſe continet, dum noua eãque durior** teſta ſuccreuerit, nec ante hoc tempus, imbecillarum virium conſcientia, piſcem vllum aggredi audet. Hinc eſt quòd conſilij prudentiæque argumento Pagurum de colle Dianæ Epheſiæ ſuſpendiſſe antiquitas putatur. Huius prudentiæ meminit [illegible] verſibus in [illegible] Halieutico Cilix poeta: & apud Epicharmum eo [illegible] Purpura fabula, piſcator inquit [illegible], id eſt. In Paguris Dius multis ſapientiam, inque periculis omnigenas artes deprehendi. Lycophron in Caſſandra appellat Phœnicem Achillis formatorem [illegible] non tam propter cutis aſperitatem ſenio contractam, quod Zezes & Euſtathius annotant, quam propter innatam prudentiam, cuius ergò Peleus illum formandæ Achillis filij pueritiæ præfecit.

Pagurus cancer.

Hecales cœna. 17

De frugali admodum tenuique apparatu effertur Hecales cœna, ab Hecale paupercula, cuius apud Ouidium fit mentio, & cuius egenam cœnam non aſpernatus fuiſſe Theſeus legitur. Iulianus Cæſar ad Iamblichum philoſophũ. [illegible], id eſt, Nimirum Theſeus non detrectauit tenuem Hecales cœnulam, ſed norat etiam paruis eſſe contentus, quum ita ferret neceſſitas. Dicitur autem Hecale anus Theſeum iam tum iuuenili in ætate hoſpitio ſolere excipere, próque illius ad pugnã profecti ſoſpite reditu vota dijs nũcupaſſe: in cuius beneficij memoriam Theſeus inſtituit poſtea Hecaleſion feſtum, quo Ioui ab illius nomine Hecalo dicto ſacrificabatur. Callimachus ſcribit in opere quod ab anu inſcripſit Hecalen, habuiſſe illã [illegible], id eſt, hoſpitij lares cunctis patentes.

Canopiſmus. 18

Laſciuia impudica. **Κανωβισμός, id eſt, Canopiſmus prouerbialiter accipitur pro** petulantia & immodica laſciuia apud Euſtath à delicijs ganeatis Canopi Ægypti oppidi, quod abundare hoſpitijs ad omne luxus vitæque diſſolutæ genus appoſitis ſcribit Strabo lib. 17. tibiis tripudiiſque perſtrepẽte totos dies noctéſque vrbe: quod ipſum confirmat Ammianus lib. 22. Hactenus de Canopo loquitur impendio locus & diuerſoriis latis extructus, auris & ſalutari temperamento perflatus. Prouerbialẽ vſum oſtendit Euſtath. in Dionyſium Afrum commentatus [illegible], id eſt. Oſtendit ille & luxus indulgere Canobitas, vbi Canopiſmum deſcribit, & qui illic fit deliciarum ſplendorem. Hoc ſenſu accepiſſe videntur, qui Varronis verſum citant, Nobis ſperdæ videmur, cum ſimus Canopici: quem tamen verſum aliter legi debere docuimus alibi. Huc ſpectat illud Iuuenalis,

> Sed luxuria, quantum ipſe notaui,
> **Barbara famoſo non cedit ripa Canopo.**

Latinus Pacatus in Panegyrico, Illos tepens Pharus & mollis Canopus emularat.

Alexandrinæ deliciæ. 19

Conſimili ſenſu [illegible]xandrinas delicias dixit Fabius Quintilianus inſtitutionum oratoriarum 1. lib. vbi parentum erga liberos ſuos indulgentiam ſeuere proſcindens: Verba inquit, ne Alexandrinis quidem permittenda delicijs, riſu & oſculo excipimus extremam intemperãtiam turpemque luxũ deſignãs: luxus autẽ & intẽperantiæ genitrix eſt opulẽtia. Nemini verò dubiũ eſt, Alexandriam copioſiſſimum & opibus mercibuſque omnigenis affluentiſſimum fuiſſe emporium, ut hunc vſq, diẽ.

Medica menſa. 20

Μηδικὴ τράπεζα, i. Menſa Medica, pro exquiſitè ſumptuoſa & ingentis apparatus menſa prouerbialiter accipitur a Synebono.

De inſomniis: à Medorum delicijs, qui Perſidi contermini in eorum mores defluxere, ſiquidem apparatus Perſicos pro opiparis dixit Horatius, & ſcribit Herodotus Perſas natali ſuo quenque die opiparam apponere cœnam & prolixā diuerſis ferculorū miſſibus, idque tam pauperibus quàm diuitib. factitari: alioqui Perſarum regi mille victimas quotidie iugulari, præter immenſam volucrum vim, ex Heracl. de Cumano refert Athenæus. Syneſij verba ſunt. παρατίθεται τράπεζαν, εἰ μὲν βούλοιτο Σικελικήν, εἰ δὲ, Μηδικήν. id eſt, Menſam apponit, ſi velit, Siculā, aut ſi malit, Medicam. Vſurpat & Dion Chryſoſtomus in oratione τρωϊκῇ. ἅμα σκῆπτρα, καὶ ἀλουργίδες καὶ Μηδικὴ τράπεζα καὶ τὸ γένος αὐτῶν ἐξέλιπεν. id eſt, Defecerunt pariter ſceptra, paludamenta, menſa Medica, ipſorumque proſapia. Thucydides libro primo de Pauſania clarius ſe gerente, τράπεζαν τε Μηδικὴν παρετίθετο. id eſt, Menſam apponebat Medicam quanquā ſcholiaſtes Græcus περσικὴν legiſſe videtur, ſed exponit rectè πολυτελῆ id eſt, opiparam delitijſque affluentē. Diuerſo planè ſenſu, Μηδικὴν τράπεζαν, id eſt, Medicam mēſam extulit Athenagoras lib. De mortuorum reſurrectione, pro immitib⁹ cruētiſque epulis, reſpiciens, vt opinor, ad crudele Aſtyagis Medorum regis factum, qui Harpago amico conſiliorum omnium participi epulandum filium appoſuiſſe legitur apud Iuſtinum Trogi Pompeij epitomaſten. *Medica menſa.*

Papulas alienas obſeruans, ipſe hulceribus oblitus. 21

Prouerbij ſpeciem ſapit illud Senecæ ex libro de vita beata, Papulas obſeruatis alienas, obſiti plurimis hulceribus, hoc eſt, ſi quis pulcherrimorum corporum næuos aut verrucas derideat, quem vera ſcabies depaſcitur. Quadrabit in eos qui alienis in rebus oculatiſſimi ſunt, emiſſitiis oculis Lamiarum inſtar cuncta explorantes, domi ſuæ talpis cæciores. Concordat cum illo ex Tragœdia,

Ἄλλων ἰατρὸς αὐτὸς ἕλκεσι βρύων. id eſt,
Alijs medetur, ipſe plenus hulcerum.

Sunt autem papulæ, aſperdines quædam cutis, quibus ea & rubet & leuiter roditur, authore Cornelio Celſo, ex eorum genere, quos ἰόνθους vocant Græci & exanthemata.

Vbi Atridarum ſcapha. 22

De re aliena nō laborandū. Ποῦ σκάφος τῶν Ἀτρειδῶν id eſt, Vbi ſcapha Atridarum, Adagio vtemur quum ſignificabimus non eſſe curioſos nos de re a nobis peregrina, quæ nihil ad nos pertineat, de qua non admodū ſit nobis laborandum: verbi gratia ſi dicat quis ſe melioribus ſtudiis addictū nō curare aut ſolicitè velle indagare, quid rerū agat Pontifex, vbi æſtiuet Turca, quid apparet Cæſar, quid emoliatur Gallus: quo ſenſu cecinit illud in odis Horatius,

Muſis amicus triſtitiam & metus
Tradam proteruis in mare Creticum
Portare ventis, quis ſub arcto
Rex gelidæ metuatur oræ
Quid Tyridaten terreat, vnicè Securus.

Vtitur Cicero libro ad Atticum ſeptimo. Sed quoniam res eò deducta eſt, non quæram, vt ſcribis, ποῦ σκάφος τῶν Ἀτρειδῶν. Videtur alicunde è Tragœdia ſumptum.

Solœcus. 23

A publico vſu diſcedens. Σολοικίζειν ſiue Solœciſſare dicitur paræmiæ vice qui à publico vſu quauis ratione diſcedit. quomodo σολοικίζειν τῷ νεύματι dicitur qui dictum quodpiam authoris aliter interpretatur, quàm communis vſus recipiat, vt annotat Iliad. 22. Euſtathius, ſic & σολοικίζειν τῇ χειρὶ, hoc eſt, nutu ſolœciſſare quidam ſcommate dicitur in Epigrammatibus, vbi Lucilius Flaccum rhetorem τῇ χειρὶ σολοικίζειν dixit eo verſu, Καὶ τῇ χειρὶ τὰ λοιπὰ σολοικίζει ... Quod Fabi⁹ lib. primo exponit in geſtu ſolœciſmum ineſſe ſcribens earum aliud voce, aliud nutu vel manu demonſtratur: qua ratione Polemon Laodiceus inter agonothetas Olympijs ludis, qui Smyrnæ celebrabantur, præfectus, quum tragœdus inductus ad ea verba ὦ Ζεῦ terram commonſtraſſet, ruſus ad illa ὦ γῆ. id eſt, ô terra, manus ad cœlum extuliſſet, actoris nomen è præmiorum participibus eraſit, dictitans, οὗτος τῇ χειρὶ ἐσολοίκισεν. id eſt, Hic manu ſolœciſmum commiſit. Strabo lib. 14 ambigit vnde natum ſit τὸ σολοικίζειν, an à Solis oppido, Soloni cognomini, an aliunde. Plutarchus ſympoſiac prima decade, ἐσθῆτι περιττῇ καὶ ἀκολούθοις τοῖς ... σολοικίζων, id eſt, Veſtitu operto & puerorum comitatu à plebe differens, & vt ita dicam ſolœciſſans ... Cicero ἀσόλοικον dixit quod indecorum ſit & a[...]eſtate abſonum, vt libro ad Atticum ſecundo Eſt enim ἀσόλοικον, qui velim vitare omnium deliciarum ſuſpicionem, repente ἀναφανδὸν nō ſolum delicatè, ſed etiam ineptè peregrinantem Anacreon Lyricus Σόλοικον φθόγγον, pro lingua barbara extulit. & Hipponax Solœcos barbaros vocat, ibi, καὶ τοὺς σολοίκους ἢν λάβωσι περνᾶσι. hoc eſt, barbaros vbi lubet venum exponunt. Eubulus in Amalthea κρέας βόειον ἀσόλοικον dixit, fruſtum bubulæ carnis integrum nihilque habens vitij, quaſi dicas, non ſolœcum: ſimiliter & ἀσόλοικος λόγος, id eſt, oratio non Solœca dicitur Laertio, ab omni vitio pura. Ridiculum eſt grammaticorum commentum qui Solœciſmum exponunt etymo, Σῶον λόγον ..., velut ſani ſermonis ludibrium. Plutarchus alicubi diſcipulum minus attentum atque in auditorio aliud agentem, σολοικίζειν τοῖς ὠσὶν λέγει dicit, hoc eſt, in auſcultando ſolœciſſare, & Lucianus σολοικίζειν ἐν ἡδονῇ, id eſt, voluptatum ſolœciſmū nouè dixit, ſed tamē prouerbij ſpecie, pro caſū ... bulu.

Iſthmum ſinapi bibit. 24

Prouerbij ſpeciem redolet, quod apud Artemidorum lib. quinto Onirocriticōn legitur, ἴσθμον πέπωκε σινάπι. id eſt, Iſthmū ſinapi bibit aut momordit: vbi ille exponens viſum & euentum ſomnii cuiuſdam, quo is qui viſus ſibi erat ebibiſſe liquidi ſinapi trituram, in ius vocatus, capite luerat, ſubiungit id quod illi acciderat, iam antea deſignatum fuiſſe prouerbiali dicterio modò dicto: ſic enim ſonant eius verba, καὶ μετὰ τὴν δίκην ἐτμήθη, πρότερον ἀκούσας τὸ ... ἰσθμὸν πέπωκε σινάπι. quo miror quid Cornario viro alioqui doctiſſimo in mentē venerit, vt omiſſo verborum ductu, poſteriorem iſtud verterit hoc pacto, Quis vnquam ſinapi bibit? Vſus adagij eſſe poterit, quando aliquem criſpare naſum præ ira, animoque tingi ſtomachabundum ſignificabimus: vel quādo ſcommatis dicacitatiſue pœnas dat quiſpiam, & nunquam redituras per iugulum voces effutiens in capitis periculū ſe conijcit, nam tunc mordax conuitiorū ſinapi appetit iuguli iſthmon. Eſt autē Iſthmus præter notam ſignificationem, interſeptum narium, & oris gulæque, interſeptimentū quod abſumptum in ſinapis poculo denotabat ſomnium. *Iſthmus.*

Icci cœna. 25

De præparca & frugali cœna dicitur paræmiacè Ἴκκου δεῖπνον, id eſt, Icci cœna, vt commemorat Euſtathius. Iccus Tarentinus fuit medicus, οὗ τὴν λιτότητα ἡ παροιμία κωμῳδεῖ, hoc eſt, cuius vitæ parſimoniā paræmia notat dicitur q., inquit, ... Meminit Ælianus omnigenæ hiſtoriæ vndecimo lib. Icci Tarentini non medici, ſed luctatoris, quem toto certationis tempore, temperantiſſimo & coercito victus genere vſum fuiſſe, venerisque omnis expertem ſcribit. Græcè eſt, κεκολασμένῃ τροφῇ διαιτώμενον. Simile eſt illi quod ſupra adſcripſimus, Hecales cœna.

In cinere ſcribere. 26

Inanis opera. Εἰς τέφραν γράφειν, id eſt, Inſcribere cineri, Suidas & ex eo Varinus exponunt de eo qui inanem ſumit operam. Cinis namque impreſſos characteras, quātumuis leuis auculæ flatu facilè confundit. Annotant itidem authores de rebus quoque impoſſibilibus dici. Citatur ex incerto authore, apud quem vſurpari videtur, pro, nihil pēſi facere Ἐγὼ δὲ ὅρκους ... εἰς τέφραν γράφειν. id eſt, Equidem illorum iuſiurandum cineri, iuxta prouerbium, inſcribendum eſſe reor.

Frumentum in populum. 27

Πυροὺς εἰς δῆμον, id eſt, Frumentum in populum, Prouerbiale dicterium in ambitus ſuſpectos & officiis muneribuſue gratiam vulgi demereri ſtudentes: cuiuſmodi fuere, qui frumentū populo viritim diuidendo, tyrannidis gratiā id facere putabantur, vt ciuium libertatem in periculū vocarent, occupatis tali libertate illorū animis. Cicero lib. ad Atticum ſexto iocatur in eum, quòd elargitus fuiſſet in Athenienſes frumētum, tanquam qui ad tyrānidem viam quādam affectaret, itaque ait, Sed heus tu πυροὺς εἰς δῆμον Athenis, placet hoc tibi? Memorat Velleius Paterculus Tiberium, eiuſque fratrē Caium, Gracchos, præmuniendæ regalis potentiæ gratiā, frumentum populo dari inſtituiſſe. Quadrabit in omnes qui quauis ratione gratiam captant popularem.

Iciens ictus eſt. 28

Sibi ipſi malū arceſſit. Βάλλων ἐβλήθη, id eſt, Iciens ictus eſt. Competit in eum qui ſibi ipſi malum accerſit. Ortū habet ab Hercule, qui in Olympia ſtatuam conſpicatus, eamque latronem ratus eſſe, ſaxum eò contorſit, quod cum reſiluiſſet, Herculē ipſum ferit. Efferetur & ad hunc modum, πλήξας καὶ πληγείς, id eſt, Percutiens idem & percuſſus. Euſtathius Iliad. λ. originē paulò aliter refert, quòd nimirum inter Elidem & Piſam ſtatua ſteterit, arte dædalea ſe vertens, quam cum Hercules lapide percuſſiſſet, virum ſuſpicatus, illa impulſa Herculem ferit. Elegāter vſus eſt adagio Philoſtratus in Iconibus de Capaneo loquens. κεραυνῷ δὲ λέγεται βεβλῆσθαι, πρότερος μὲν οἶμαι κόμπῳ βαλὼν τὸν Δία. id eſt, Fulmine percuſſus fuiſſe dicitur Capaneus, qui prior (niſi me fallit opinio) iactantia Iouem percuſſerat.

Aſteropæus. 29

Perſonarum vel præſtantia, vel vitium ſæpe occaſionem dedit prouerbiis, ita Cecropem pro generoſo, Penelopen pro pudica, Hecubam pro deformi anu, pro mendico Irum accipimus: eadem ratione Aſteropæum appellant illi dextrum hominem & ingenio exprompto ad obeunda quæcunque munia. Occaſio nata ex Homero, qui Iliados φ deſcribit Aſteropæum quendam Pelegonis filium, ambidextrum, cui tam expeditus fuit læuæ quàm dextræ manus vſus: ſic enim ille canit, ἥρως ἀστεροπαῖος, ἐπεὶ περιδέξιος ἦεν, quod ſonat heroem Aſteropæum ambidextrum: quo loco περιδέξιον vocat, quem *περιδέξιος.*

exerci

exteri ἀμφιδέξιοι. Prouerbij vice vtitur Libanius ſophiſta in præfatione in Demoſthenem. [illegible] id eſt, Quoniam clariſſime Proconſul Montæ ad inſtar Homericæ Aſteropæi, ambidexter exprimas fereris in Latina lingua, neque ignarus Græcæ. Athenæus initio Dipnoſophiſtarum, appellat Mar. Antonium Cæſarem, Aſteropæum quendam, vtriuſque linguæ iuxta antiſtitem: Græce ita ait, [illegible]. Non alienus hinc eſt Hipponactis poetæ ſenarius,

Ἀμφιδέξιος [illegible] κοὐχ ἁμαρτάνω. id eſt,

Namque ambidexter ſum, nec impingo vſpiam.

Quo verſu declarat ſe ſimiliter in homine qui in numerato habeat ingenium, nuſquam hærens. Plutarchus in Erotico, [illegible] id eſt, Neque enim voluptatis ſectator ambidexter videri queat iuxta recte reſpondendo de amore. Huic ex diametro pugnat ἀμφαρίστερος, id eſt, ambilæuus, qua voce vtitur Ariſtophanes in fabula, cui à ſartagine nomen eſt [illegible]: dicique poteſt de homine inuenuſto & ad omnia inepto.

Mulctores reipub. peſtis. 30

Qui linguæ venales populum exugunt.

Ἀμέλγεις ſiue ἀμολγοὶ, ac ſi mulctores dicas, prouerbiali dictione nominabantur oratores, quòd populi pecunias emulgerent ac exugerent quodammodo, vt ex Iuliani lexico annotat Euſtathius Iliad. λ. & iterum Odyſſ. [illegible] quæ etiam [illegible] dicebantur, ab ἀμέλγω quod ſignificat [illegible], hoc eſt, vindemiam, atque inde natum prouerbium, [illegible] id eſt, mulctores ciuitatis perniciei. Oratores olim facundiore aliquanto prouentu & lucro, quam nunc aduocatores in turba, factiones ſeditionesque venali lingua fouendo, & reipublicæ ærarium expilabant, & plebem exugebant temporarijs patrocinijs. Hinc fit quod tantas pecunias congeſſiſſe rhetores illi leguntur, quum Demades Athenienſis talenta decem accepiſſe memoretur, non alia de causa, quam vt tacendo causæ ne officeret, vt apud Gellium inquit C. Gracchus diſertè profeſſus, ſe ipſum quoque non gratis ad concionandum prodiiſſe, alioſque omnes qui verba ad populum faciũt, ſet familiaris ſuæ pretium & præmium referre. Huc ſpectat oraculum in quod ludit Comicus Ariſtophanes,

Μήποτε [illegible]. id eſt,

Ne multa Cecropidas ſtudio laudet inani,

Mulctores etenim fient.

Argentea fame conuiuari. 31

Ἀργυρέᾳ λιμῷ δειπνεῖν, id eſt, Argentea fame conuiuari epularíve dicitur prouerbialiter, qui verè ſplendidam, hoc eſt, argenteis lancibus onuſtam, ſed cibis omnino inanem mensam apponit. Extat apud Epigrammatarium lib. 2. titulo in Parcos,

Ἀργυρέῳ λιμῷ [illegible]

Ἐκτὸς [illegible] id eſt,

Ad cœnam accitum, cruces argentea nuper

Me necuit, vacuis lancibus alliciens

Vbi ludit eleganter in voce πίνακες, id eſt lancium, quarum ſeruatus etymon quum ſperaret eas fore ſibi [illegible], hoc eſt, famis medelam, [illegible], id eſt, famelicas & inanes reipſa fuit expertus. Huc ſpectat Epigramma Martialis, cuius ego mentionem alio loco feci,

Auro non dapibus, oneratur menſa, miniſtri

Apponunt oculis plurima, pauca gulæ.

Argentea fames.

Cum argentea fame eandem eſſe putant quam idem Epigrammatarius pretioſam vocat libro decimo.

Hic pretioſa fames, conturbatorque macelli.

Sic enim in duobus vetuſtiſſimis exemplaribus lego reponendumque cenſeo, pro quo vulgati libri habent, conturbatorque macellus. Pretioſam autem famem illic & conturbatricem macelli intelligo, qua exoticæ deliciæ & ganearia obſonia, inexhauſtis pretiis alio ex orbe petebantur, quod Satyricè carpit Petronius arbiter, ibi,

Luxuriæ rictu Martis marcent mœnia,

Tuo palato clauſus pauo naſcitur,

Plumato amictus aureo Babylonico,

Gallina tibi Numidica, tibi gallus ſpado, &c.

Diuerſa ab hac eſt, ἀργυρίου λιμὸς, id eſt, argentea fames, pro argenti pecuniæve inopia, apud Heſychium.

Qui celocem regere nequit, onerariam petit. 32

In eũ qui aggreditur maiora quã vt ferre queat.

Competit in eum qui maiora aggreditur quàm ferre valeat humeris. Citatur ex Apuleio in libro de repub. his verbis, Qui celocem regere nequit, onerariam petit. Celox nauigium eſt breue, à celeritate qua pollet, nomen habens: at oneraria, grauis eſt & tarda de onere, cui ferẽdo accommoda eſt. Celocem facili momento quis regit & impellit, maiori arte ac labore in agendis onerariis opus eſt. Non abludit hinc Syllæ dictum inſultantis Marij Iunioris conſulis capiti, quod memorat Libro primo Appianus. [illegible] id eſt, Remigem prius eſſe oportet, quàm tractando gubernaculo manum admoueas.

Araneatum plenus aluus. 33

Extrema inopia.

Ἀραχνίων μεστὴ [illegible] id eſt,

Araneis ſcatet tibi aluus tibi.

Senarius prouerbialis apud Cratinũ Comicum in fabula quæ Dolium, hoc eſt [illegible] inſcribitur. Prouerbio egeſtas & extrema inopia ſignificatur, ex quo detortum videtur Catullianum illud de ſe, Plenus ſacculus eſt araneatum.

Staphyla anus apud Plautum in Aulularia, metuens ne ædes inanes à furibus aſportentur. Ita, inquit, inanis ſunt oppletæ atque araneis.

Μυσάλμη. 34

Μυσάλμη, aut μυράλμη, Comico ſcommate dicitur de ſordido parciſſimeque victitante: Annotat Euſtathius vocis originem natam ἐκ τῆς μυσιλάλ [illegible], vt ſignificet ſalſuginis muriæve ſorptorem, qui vt iniſ endus pareat, etiam nauteam bibere ſolebant aliqui ſordidi homines apparare è marina ſalſugine viliſſimum embamma, loco gari alterius ve conditis. poteſt voce paræmiaca ſignificari etiã homo tenuis & laborioſæ omnino vitæ, vt ſit ſeruile de μυσάλμη, quod, μῦς ἐν πίσσῃ, id eſt, Mus in pice, quod Eraſmus vertit Mus in Piſa, quod tamen tranſcribunt aliqui [illegible], id eſt, Mus in muria, ſic vt hinc deduci poſſe videatur etiam μυσάλμη, quod Euſtathius Odyſſ. 17. annotat. Quid quod & ἁλμαῖος, id eſt, ſalſuginoſus dicitur homo ſordidus, & iræ præceps.

Mus in muria.

De paxillo ſuſpendere. 35

Negligentius quid curare.

Πασσάλου [illegible] id eſt, De Paxillo aut clauo ſuſpendere prouerbiali ſpecie dicitur, qui rerum non ſatagit, ſed negligentius quippiam curat, ſic exponitur ab Euſtathio. Metaphora ſumpta ab iis qui non reponunt aliquid accurate, ſed velut aliud agentes, primo inſtrumento obuio appendunt. Illud Simili modo dictum eſt, ſed tamen diuerſo ſenſu, [illegible] id eſt, clypeum ſuſpendere, pro, quietem agere & in pace verſari, quoniam pacis tempore ſcuta de parietibus ſuſpenduntur.

Inter Soſias & Tybios referre. 36

Εἰς σωσίας καὶ Τυβίους ἀναδιδόναι, id eſt, In Soſiarum & Tybiorum numerum referre, prouerbij ſpecie dicemus, quoties meritos proſtituimus & in inferiorẽ quam merentur claſſem atque ordinem redigimus. Syneſius ad Euoptium, [illegible] id eſt, Huius vel Cecrope longe generoſioris conſobrinam auunculus Herodes ab oſtiis, in Soſias & Tybios elocauit, hoc eſt in ignobiles & plebeios terræ filios. Galenus Therapeutices lib. 1. indicat Tybios emptitios fuiſſe ſeruos, quanquam ibi male per i, ſcribantur, eius verba ſunt. [illegible] id eſt, Getarum more & Tybiorum Thracumque venalitiorum hominum Tybij à Phylarcho in Ponto ponuntur, ita quoque in Pinianis libris eſt, vt naturalis hiſtoriæ cap. 2. libri ſeptimi. Plutarchus ſympoſiacon quinto cap 7. [illegible] id eſt, quãquam Tybios dictos Ponti accolas, refert Phylarchus non pueris modò, ſed & adultæ ætati faſcino officere. Soſias verò in comœdiis ſeruiles eſſe perſonas nemo eſt qui ignorat.

Oreſtis ſomnium. 37

Res fabuloſa.

Ὀρέστου ὄνειρος, id eſt, Oreſtæum ſomnium de re fabuloſa & commentitia, fictiliqùe dicitur: ita vſurpat Galenus Therapeutices methodi lib. primo. [illegible] id eſt, Oreſtis ſomnium nobis narras Theſſale. Huic ſimile eſt illud Dionis Chryſoſtomi, [illegible] id eſt, Videbar mihi videre inſomnia quæpiam, agros & vicos quos prædicabat.

Reperit patella operculum. 38

Adagij huius Græci, latentes latuerunt hactenus, donec diligentiorem aliquanto operam repaſtinandis Nonij Marcelli ſenticetis impendens ego, primus illos aperui: quum illic non vno in loco legatur nullo prorſus ſenſu. Varro heurenulo paſtopoma [illegible], pro quibus verbis ita legendum è manuſcripto vetuſto codice annotatum à me in Animaduerſorum libris fuit, antea. [illegible]. Conſtat autem Varronem pleriſque ſuis libris prouerbiales inſcriptiones dediſſe. Eſt igitur adagium iſtud εὗρε ἡ λοπὰς τὸ πῶμα, id eſt, Reperit patella operculum, pure puteque idem cum eo quod D. Hieronymus detorſit ad ſuũ vſum, Dignũ patella operculum quo vtemur ſi quãdo vecordi marito fatuam obtigiſſe vxorem ſignificare voluimus, aut difficili homini rem eſſe cum moroſis.

Vitex floret, & botrus maturuit. 39

Ἡ ἄγνος ἀνθεῖ, ὁ βότρυς [illegible]. id eſt,

Flos vitice exit, & botrus maturuit.

Plutarchus lib. 2. Sympoſ. vbi de remora piſce agit, oſtendit

verſiculum hunc vulgi ſermone tritum fuiſſe, quando addit, ὅπερ δὴ τὸ λεγόμενον, id eſt, quod dici ſolet: ſed vſum non addit, neque originem adagij. Vti eo non intempeſtiue licebit, quãdo iudicabimus tempus eſſe vt iuuenis maturi ingenij ſpecimẽ edat. Ἄγνος eſt quam ſalicem Amerinam & viticem Latini nominant, cuius frondes thori loco ſubſtratæ, veneris impetum cohibere creduntur, vnde illi & nomen à ſterilitatis argumento, quaſi ἀγόνῳ, hoc eſt, geniturę inimico.

Exunguare. 40

Prouerbij gratia in vno verbulo ſæpe hæret metaphoricè ſumpto: ſic ἐξονυχίζειν τὸν ἄκρατον, id eſt, exunguare merum dixit Plutarchus, quando natiuam eius vim percolatione frangimus, non aliter quàm ſi feram vnguibus a natura ad propulſandam iniuriam armatam priuemus, quomodo Lampridius Heliogabalum exarmatos leones in delicijs habuiſſe ſcribit: quãquam nonnulli apud Plutarchum loco prædicto ἐξονυχίζειν legant, ſiquidem & caſtrandi vini metaphora Latinis auribus familiaris ſit. Venuſtus eius erit vſus, ſi dicamus Socratem percontando ſolere ἐξονυχίζειν ſophiſtas. aut Ciceronem Stoicorum ſtolidam de paritate delictorum, opinionem pluribus locis conuellere καὶ ἐξονυχίζειν. Alio ſenſu vſurpauit Athenæus lib. 3. ἐξονυχίζεις πάντα τὰ προσπίπτοντα. id eſt, quicquid incidit, exunguas, hoc eſt, penſiculatè & ad vnguem examines.

Nouus iſte Palæphatus. 41

De fabulis ad vera relatis.

Καινός ἐστι Παλαίφατος. id eſt Nouus iſte Palæphatus. Venuſtè quadrabit in eos, qui fabuloſa, & qualia fidem non inueniant, ſeria oratione veriſimilia facere aliiſque approbare ſatagunt. Extat apud Athenæum de coquo artem ſuam oſtentante glorioſius, ὁ καινὸς οὗτος Παλαίφατος. id eſt. En nouus ille Palæphatus. de quo ita Euſtathius in Odyſſeæ decimumnonum ſcribit, παροιμιάζεται ἐπὶ τῶν ἀπιθανολογούντων τὰ μηδ' ὅλως ἐν πίστει προσοχὴν ἔχοντα. id eſt, Prouerbialiter torquetur in aſſertores rerum, quæ fidem non merentur. Palæphatus ſcriptor fuit fabuloſarum narrationum, quas ad hiſtorias transfert, eiuſque hodie extat τῶν ἀπίστων liber de rebus incredibilibus, in quod opuſculum multa commentati fuiſſe dicuntur Heraclitus & Charax. Meminit eius & Virgilius in Ciri eo verſu,

Docta Palæphatia teſtatur voce papyrus.

Aliud quippiam exorna. 42

Extat apud Syneſium in epiſtola ad Athanaſium, prouerbiali ſchemate prolatum haud dubie, ἄλλο μέλαν ποίκιλλε. id eſt, Aliud coloribus exorna: nam quum Vlyſſes euadẽdi è ſpecu Cyclopis modos omnes rimatus, ſpem Galatheæ amorum illi feciſſet, antrũmque prius euerrendum ab illuuie pecoris, ac thymiamate quopiam fragranti adolẽdum, & ſertis corollis ornandum inſtaret, quò ſic fugam captare liceret, ille non omnino ſtupidè verba ſibi dari ſubodoratus, δριμύτατος μὲν ἀνθρωπίσκος, inquit, εἶναι δοκεῖς καὶ ἐγχειρητικώτατος ... ἄλλο μέλαν ποίκιλλε, ἐνθένδε γὰρ οὐκ ἀποδράσεις. id eſt, Calidiſſimus mihi videris homuncio, & in rebus verſatiſſimus, nempe aliud pigmentis exorna, neque enim iſthinc effugies. Sumptum à pictoribus qui colorum delinimentis varijs rem exornant. Locus videtur alicunde ex poetæ tragici alicuius fabula, cui Cyclops nomen ſit, deſumptus. Non abſimile eſt illi quod apud Plutarchũ in Sympoſ. octauo Autobulus dicit, παῦε ποικίλλων πρὸς ἡμᾶς. id eſt, Deſine iſta apud nos variegare. Sophocles in Trachiniis. οὐδὲν ξυνίημ' ὧν σὺ μὲν ποικίλλεις πάλαι. id eſt, Nihil horum capio quæ tu dudum exornas & lenocinio verborum illecebriſque venuſtas. & iterum, Lichas ad Deianiram. τί ποικίλλων ἔχεις; id eſt. Quid artificioſe molitis & exornas?

Lutea progenies. 43

Vaſti & ignobiles.

Πηλογόνοι vocabulo Callimachi dicuntur vaſti homines & ignobiles, quaſi è luto prognati, παρὰ τὸ ἐκ πηλοῦ γεγονέναι: quales terræ filij habebantur, vnde Minutius Felix in Octauio, qui lib. falſò octauus Arnobio adſcribitur, de Saturno loquens,

Terræ filij.

Terræ enim, inquit, & Cœli filius, quòd apud Italos eſſet ignotis parentibus proditus, vt in hodiernum inopinato viſos, Cœlo miſſos, ignobiles, & ignotos terræ filios nominamus. & Tertullianus in Apologetico, Terræ filios vulgus vocat quorum genus incertum eſt. Eodem ſenſu γηγενεῖς, hoc eſt, terrigenæ dicuntur, apud Alexin Comicum.

> Ὁ δ' ἕτερος τί ἂν τύχοιμι ὀνομάσας;
> Βῶλος, ἄρουρα, γηγενὴς ἄνθρωπος. id eſt,
> At alterum quo nomine obſecro feram?
> Is ipſe gleba eſt, ſtiua, terræ & filius.

Quibus verbis, ſtupidũ, inſulſum, & ignobilẽ proſcindit. Quid, quòd γίγαντες, hoc eſt, gigantes, nõ alij quam ἐκ γῆς γεγενημένοι, id eſt, humo enati, ſonant græca voce. Haud diſſimili ſchemate γηλόφους veteres dixerunt, craſſum, indocilem, telluris inutile pondus, teſte Ælio Dionyſio, qualis ille fuit qui è ſomno expergiſcí non potuit, niſi compunctus impreſſis alteius aculeis, vt Euſtathius inſinuat: Tranſlatio à terrei collis mole. Theodoritus lib. De prouidentia ... γηλόφοις τισὶ τῷ μεγέθει μιμοῦνται, id eſt, Immani corporis mole colles repręſentat.

Inteſtina adolens ipſe carnes deuorat. 44

Qui quid facit, ſed ſuo commodo.

Plutarchus in Problemate, vbi de vmbris in conuiuia adducendis ſententiam exquirit, ſenarium vt apparet, tritum adducit,

> Ἄλλως γὰρ ἡμᾶς προσκαλεῖται ... λέγεται,
> Δια... τὰ κρέα αὐτὸς ἐσθίει χορδὰς ... id eſt,
> Alioqui ioculare illud in nos contorquent,
> Omenta ponens ipſe carnes deuorat.

Quadrabit in eum qui deteriora alijs ponit, potiora ſibi reſeruat. exemplo Promethei, qui ſola oſſa adipe contecta Ioui apponebat, ſibi totius hoſtiæ carnes ſeruabat: aut qui facit quidem quod decet, ſed non ſine commodi ſui reſpectu. Eſt autem ὀλφὺς ſeu δέλφυς, quod in porcino genere vulua Latinis dicitur.

Præſente arbore, ligna omnes colligunt. 45

Res facilis factu.

> Δρυὸς παρεούσας πᾶς ἀνὴρ ξυλεύεται. id eſt,
> Præſente quercu ligna quiuis colligit.
> Parœmia citatur à ſcholiaſte Theocriti.

Facile cuiuis eſt ſcribere, parata dicendi ſcribendiue materia, quum res ſe vbertim ſuggerunt. rectè namque dictum eſt ab Horatio,

> Rem tibi Socraticæ poterunt oſtendere chartæ.

Eraſmus, pro παρεούσας, i. ad manum præſente & parata, legendũ cenſuit, πεσούσης, hoc eſt, ruente vel lapſa.

Ventis & mare & ignis ſeruiunt. 46

Ἀνέμοις θάλαττα καὶ πῦρ δουλεύει. id eſt, ventis mare ignisque ſeruiunt. E Menecratis Democritique fontibus hauſtum adagium, quo indicare illi voluerunt, ita comparatum eſſe diuinitus naturæ lege, vt mare, quamuis imperium in naues nautáſque obtineat, ignis, in ſubiectam materiam, ventis tamen obſecundarẽ cogantur: quam ſententiam pluribus verſibus expreſſit in Alexipharmacis Nicander. ἐλάσσατο

> Ἠ τε καὶ ἀγρώσσων ...
> Σμερδαλέη ...
> Πῦρ μὲν ...
> Ἀργέσται, &c. id eſt,
> Interitire dedit ventis, maris arbiter, æquor
> Atque ignem: hic etenim flatu ſtridente domatur
> Nam viuax Euros ignis timet, & mare vaſtum.

Locus erit adagio, vbi ſignificare volumus magnates aut ſatrapas, tametſi ius & imperium pro ſuo arbitratu in minores exerceant, à potentiorum tamen dynaſtarum nutu pendere, illiſque obtemperare & obſequium debere, aut ſi leges humanas quarum magna ſit authoritas, diuinis cedere.

Paphlagon. 47

In garrulam vocis excitatem.

Euſtathius Iliad. decimotertio indicat prouerbialem Homeri eſſe verſum hunc.

> Τῶν μὲν Παφλαγόνων μεγαλήτορες ἀμφεπένοντο. id eſt,
> Magnicrepi propter hunc Paphlagones ſatagebant.

Innuit autem vrbanè dici illum poſſe, quoties à garrulis & futilibus hominibus, loquentiæ multum habentibus, turba excitatur, taleſque locutuleij, λόγοι παφλάζοντες dicuntur. Sic Cleonem Athenienſem clamoſum & loquacem homuncionem ſalſe παφλαγόνα nominat Ariſtophanes: eſt autem παφλάζειν verbum fictitium, marinarum vndarum ſtrepitum mentiens quando vndam vnda ſuperuenit, aut in littus illiditur. Eius vſus eſt apud Cratinum in Seriphis, οὕτω σαφῶς τοῦ λουτροῦ ... παφλάζει, id eſt, Adeò ſtata merces famelicis iſtis balneorum furibus. Hippocrates quoque παφλάζειν vſurpauit pro inter dicendum labi & verba reſumere, vt interpretatur Galenus. Quin & olla παφλάζειν dicitur quando ebullit, quod & καχλάζειν dicitur. Sapit prouerbium & Pherecratis Comici ſenarius,

> Λοπὰς παφλάζει βαρβάροις λαλήμασι, id eſt,
> Sartago barbaris ſcatet vocabulis.

Quem vſurpat & Eubulus in fabula, cui nomen Titanes.

> Περιγελῶσα ... λοπὰς παφλάζει βαρβάρῳ λαλήματι. id eſt,
> Bullit renidens olla lingua barbara.

In indoctum.

Dici enim poterit in indoctum & ineptè barbarum. Ariſtoph. in Aueb. παφλάσματα vocat ſciſcitationes curioſas & loquaces, ibi. παῦε τῶν παφλασμάτων, id eſt, ſuperſedeas iſtis ebullitionibus.

Intra proprios limites conſiſtere. 48

Non ſentire de ſe magnificè.

Εἴσω τῶν οἰκείων ὅρων ἑστάναι, id eſt, Intra limites proprios conſiſtere dixit Iulianus prouerbij ſpecie, in epiſtola ad Iamblicum, pro, modulum ingenij ſui & eruditionis non excedere, ſed ingenuè mediocritatis propriæ conſcium ſubſiſtere. neque de ſe magnificè ſentire aut crepare. Verba eius ſunt iſta. ἐχρῆν δ' ἡμᾶς μὲν, ὅπερ ἔφην, εἴσω τῶν οἰκείων ὅρων ἑστάναι, καὶ τῇ ... μουσικῇ ... ἐμμένειν. id eſt, decebat autem nos, quod dixi, priuatos intra limites conſiſtere, eaque delibutos muſica conquieſcere. Conuenit cum adagio, quod nos ipſos noſſe monet, dixerat enim ille paulò ante. ... τῷ γράμματι ... τῷ Δελφικῷ γνῶθι σαυτόν. id eſt,

Pat ſuerat

Par fuerat nos Delphici ſcripti monitu perſuaſos, nos ipſos noſſe Nazianzenus in apologetico, Εἴσω τῶν ὅρων μένειν, id eſt, Intra pietatis terminos manere dixit, pro non euagari extra præſcriptos religionis fines.

Ὑπόξυλος. 49

Ὑπόξυλος, quaſi Ligneum, dicitur prouerbiali tropo quicquid ineptum eſt, ſiue ad rem, ſiue ad perſonam id transferas. Hermogenes rhetor vbi de verbis tropicè prolatis agit, quàm ſit eorum vſus in ciuilibus periculoſus, poſtquam negauit id eſſe Demoſthenicum, ſubiicit, παρὰ δὲ τοῖς ὑποξύλοις τούτοις σοφισταῖς πάμπολλα εὕροις ἄν, τάφους τε γὰρ ἐμψύχους, τοὺς γῦπας λέγουσιν, ὅπερ εἰσὶ μάλιστα ἄξιοι, καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα ψυχρεύονται παμπόλλα. id eſt, At apud ligneos iſtos ſophiſtas plurima eius generis inuenias, ſiquidem vultures appellãt animata ſepulchra, his ipſis longè digniſſimi, aliáq; id genus permulta frigidè proferunt: quo conuitio Gorgiam Leontinum perſtringit, cuius illud eſt, γῦπες ἔμψυχοι τάφοι. id eſt, Vultures viua ſepulchra: quod ipſũ ridet in illo Dionyſius Longinus, quemadmodum & illud, Ξέρξης ὁ τῶν Περσῶν Ζεύς, id eſt, Xerxes Perſarũ Iuppiter. Vſus eſt & Alexis Comicus in fabula cui Sceleſtæ nomen dedit.

Ἀκρολιπαρεῖς, τὰ δ' ἄλλα πάνθ' ὑπόξυλοι. id eſt,
Supernè nitidi reliquo corpore lignei.

Belgica etiamnum ligneum hominem nuncupat inſulſum rebuſque gerendis ineptum.

Gratia non ducitur pœnitentia. 50

Beneficium in merentem collatum.

Breuius concinniuſque Græcis dicitur χάρις ἀμεταμέλητος, id eſt, Gratia pœnitentiæ expers. Elogium breue & Theophraſto authore dignum, & cuius glottam diſcipulo non inuidit Ariſtoteles: quo ſignificatur gratiam pœnitentia non duci, neque reuocare collatum beneficium. ita Terentianus Simo ad Soſiam libertum beneficij memorem, dicit ſe haud mutare factũ. Conueniet eo vti neque ſine venere, quando volumus ſignificare non pœnitere nos beneficij in hominem non malè merentem collocati. Antiph. Comicus apud Athenæum lib. 1. eleganter,

Τοῦ γὰρ τι ἄλλου πρὸς θεῶν τῷ σώματι
Εὔχεσθαι πλουτεῖν ἀνθρώπῳ τι χρήματα,
Η του βοηθεῖν ἐπαρκεῖν τοῖς φίλοις
Σπείρειν τε καρπὸν χάριτος ἡδίστην θεῶν. id eſt,
Qua gratiâ, teſtor deos, diteſcere
Quis optet, atque affluere gaza diuite?
Niſi ſuo ferat vt opem amico, & gratiæ
Inter deas primariæ fructum ferat.

Spes ſubuentanea. 51

Ἀνεμιαία ἐλπὶς, id eſt, Spes ſubuentanea prouerbialiter dicitur ſpes irrita & fruſtranea, à fugaci tenuitate venti quo nihil eſt fallacius magiſque irritũ. Alciphron in epiſtolis, Ἀνεμιαίας ἐλπίδας εἶχον ἐπὶ τῷ μειρακίῳ Πολυκρίτῳ. id eſt, Ventoſam habui ſpem de adoleſcente Polycrito. Euſtathius Iliados λ. ἀνεμωλίους dici annotat inconſtantes animóque inſtabiles, ad modũ venti mutabiles, vnde πανεπλάγκτου epitheton, quòd ventus maximè ſit erroneus. Synesius de Dione, ὅτι δὲ καὶ τίκτοιεν, ἀεὶ ἄγονον τι καὶ ἀνεμιαῖον id eſt, Quodcunque parerent, cæcum & ſubuentaneum, propter ſui indulgẽtiam loquitur de iis qui quicquid in buccam venit, ſcriptis mandant. Græci oua inania ἀνεμιαῖα vocant & ὑπηνέμια, velut vento concepta: & ἀνεμώλια βάζειν, de inutili & inani loquacitate extulit Homerus, quod vitium notat Virgilius in Drance ventoſam linguam proſcindens. Huc ſpectat illud Euripidis in Helena.

Ἥρα δ' ἐξανεμοῖ τἀμ' ἀλεξάνδρῳ λέχη. id eſt,
Iunonis ira diſſipauit irritum
Thorum mihi in ventos.

Corticeus. 52

Dionyſius Longinus rhetor inſignis libello περὶ ὕψους, id eſt, de ſublimi dicendi genere, enumeratis aliquot ſcriptoribus frigidè affectantib. arduum ſcribendi genus, Clitarchum (cuius ingenium probari, fidem infamari dicit Fabius) φλοιώδη ἄνδρα, id eſt, corticeum hominem appellat, vanum & ſubere leuiorem, ac corticis inſtar abſque pondere innatantem. Verba eius ſunt, φλοιώδης γὰρ ἀνὴρ καὶ φυσῶν κατὰ τὸν Σοφοκλέα, μικροῖς μὲν αὐλίσκοισι, φορβειᾶς δ' ἄτερ. id eſt, Corticeus vir & iuxta Sophoclẽ, exilibus tibiis ſpirans, ſed abſque ligula. Licebit torquere in futilem fideique irritum hominem, Corticeum illum nominando. Diuerſum ab eo eſt illud Crantoris Solenſis apud Laertium de tragœdo quopiam. τραγῳδὸν φωνὴν ἀπελέκητον εἶπεν ἔχειν φωνὴν καὶ φλοιοῦ μεστὴν. id eſt, Tragœdum dixit habere vocem indolatam & cortice plenam. qua ratione rude & illaboratum carmen aut opus ſine cura ſcriptum, ἀπελέκητον, φλοιῶδες pro uerbiali ſchemate dicemus, velut nondum aſcia delibratum aut dedolatum. Dictum illud Crantoris de tragœdo Suidas memorat de ipſo Crantore vt qui rudem habuerit vocem: ἔσχε δὲ, inquit, ὁ ῥήτωρ ἀπελέκητον καὶ φλοιοῦ μεστὴν τραγῳδοῖς, id eſt, Habuit rhetor indolatam & cortice inductam vocem in agendis fabulis.

Oreſtis inſaniam inſanire. 53

Simocatus in epiſtolis de paupertate loquens, malum calamitoſiſſimum illam vocat, qui cum nullus habere commerciũ deſideret, etiamſi Oreſtæa inſania laboret. ὁ γὰρ, inquit, τῇ ἐσχάτῃ πενίᾳ συζῶν κακῷ συζῇ καὶ ἂν ὀρεστείῳ μανίᾳ κατακορὴς ᾖ. Oreſtis inſaniæ pleni ſunt authorum libri, quã diræ ſcelerum vltrices furiæ illum agitarunt, parricidij reum.

Tria Theramenis cauenda. 54

Quum periculum ingens denunciamus, aut cauendum eſſe negotiũ periculoſæ aleæ plenum admonemus, adagij vſus erit. Polyzelus Comicus in Demotyndareo fabula, τριῶν ἐνὸς κακῶν ἐκλέξασθαι, αὐτῷ τι πάντως ἀνάγκη,

Ξύλον τ' ἐξέλκειν, ἢ πιεῖν κώνειον, ἢ
Προδόντα τὴν ναῦν, ὡς τάχιστα τῶν κακῶν
Ἀπαλλαγῆναι, τὰ δ' ἐστὶ τρία Θηραμένους.
Ἀεὶ φυλακτέ' ἐστίν. id eſt,
Tribus è malis vnum neceſſe legere erat,
Inducere palum, vel cicutam obducere,
Vel naue prodita malis citò eximi,
Theramenis tria hæc cauenda cenſeo.

Apparet verſus eſſe trimetros, quorum priores parum ſuis numeris conſtãt, corrupti nimirum. Ariſtophanes in Triphalete fabula,

Ἐγὼ γὰρ ἀπὸ Θηραμένους δέδοικα τὰ τρία ταυτί. id eſt,
Ego metuo mihi tria hæc Theramenis.

Theramenes, cuius dubia in reipub. adminiſtratione fides literis conſignata eſt, tria pœnarum genera Athenis inuexiſſe videtur, aut ſtipiti alligatum corpus lictori excarnificandum dare, aut cicutæ poculum ebibere, aut exilio ſolum vertere. Hoc alluſit Menander Comicus eo verſu.

Ἐν γάρ τι πάντως τῶν τριῶν ἔχω κακῶν. id eſt,
Id namque de tribus malis vnum obtigit.

Theramenes quomodo à triginta tyrannis è medio ſublatus ſit, quidque dixerit, ne Iſocrates ſuſcepto illius patrocinio periculum ſibi ipſe crearet, legas apud Plutarchum in vita Iſocratis. Non diſsimile eſt quod refert Suidas, capitis reis tria apponi ſoliere, gladium, reſtim, & cicutæ potiunculam, quæ nominabant τὰ τρία τὰ εἰς θάνατον, hoc eſt, Tria letalia, vel τὰ τρία τῶν ἀπολλυμένων, hoc eſt, tria morti addictorum: cuius rei meminit in Æpolis fabula Alexis Comicus, quanquam etiam aliter illud efferatur, τὰ τρία τὰ παρὰ τῷ αὐλῷ, id eſt, Tria apud Pretorium ſiue iudiciarium forum: quod inde natum quod capitalem ſententiam ſubituris fas eſſet tria quæ libitũ eſſet, effari liberè, cibo prius vinoque expletis. Zenobius authoritate Ariſtidis commemorat oraculum Delphicum conſulentibus ſortes exhiberi conſueuiſſe annulo obfirmatas, cum admonitione iſta, ne ſtatũ ante diem, eas reſignarent, præuaricatoribus enim impendere è tribus vnum, aut oculorum orbitatem, aut linguæ iacturam, aut manus truncationem.

Aurei generis. 55

Prouerbiale ſcomma extat apud Euſtathium Iliad. decimo, in homines flaua cute luridos, vel æruginoſos ex arquato morbo (quem icterium medici nominant) ſuffuſum bile crocea corpus habẽtes, tales enim χρυσοῦ γένους, id eſt, ex Aureo genere appoſitè dici poſſe ſcribit: Cuiuſmodi homines etiam πυξίνους, id eſt, buxeos appellant à buxi ligni flauedine. Aliter χρυσοῦν γένος, hoc eſt, Aureum genus vocauit vetuſtas integros homines ſcelerúmque puros, vt Aratus Solenſis in Phænomenis, & Heſiodus, quod aurum æruginem non ſentiat.

Aureum lac haurire. 56

Χρυσοῦ γάλακτος ἀπογεύεσθαι, id eſt, Aureum lac delibare dicitur non ſine prouerbii ſpecie, qui è doctrina viri literati aut frugi concionatoris profectũ capit: Nicephorus ad eum modum vſus eſt lib. 11. Paſtorem, inquit, ſuum flagitarunt videre reducem, cuius ex ore aureum (vt ita dicam) lac hauſerant prius. Paulus quoque lac vocat doctrinam, qua tenellæ mentes nondum altiora capientes imbuuntur. Poteſt transferri & ad eloquentiam eruditi doctoris, cuius os lacteo (vt inquit Hieronymus) eloquentiæ fonte manat.

Vita ſuilla. 57

Spurcum & contaminatum viuendi genus, ὕειος βίος, id eſt, Suilla vita à Clemente lib. pædagogi tertio vocatur, vbi ait τὴν μετὰ τῶν φαύλων συνδιαίτησιν ἀνθρώπων ὕειον γνωρίζων ὁ πάνσοφος διὰ Μωσέως παιδαγωγὸς, χοιρείων ἀπαγορεύει μεταλαμβάνειν. id eſt, Pædagogus ille omniſcius, ſciens conuerſationem cum improbis hominibus ſuinam eſſe, per Moyſen vetuit porcina veſci: innuere volens eos qui deum inuocant, cum impuris hominibus commercium habere non debere, qui ſuum ritu voluptatibus corporeis, cibis ſpurcis, & effrena libidine prurientes venere ſe oblectant voluptate ſupra modum nociua. ὕειοι etiam ſtolidi craſſique ingenio dicuntur, vt apud Ariſtophanis ſcholiaſten Hippocratis liberi leguntur traducti fuiſſe per ora hominum de ſtupiditate, hoc eſt, διαβεβλημένοι εἰς ὑωδίαν, & Eudemus de iiſdem ait, ὕειοι καὶ ἀπαίδευτοι ἐκωμῳδοῦντο, id eſt,

ſuilli & illiterati Comicorum ſalibus inceſſebantur. Ariſtoph. interpres de Phæinppo quodam, [illegible] id eſt, Suinus & ſcortorum amoribus deditus erat. Bœoti [illegible] dicti fuerunt propter ingenij cruditatem. Pherecrates etiam [illegible] pro imperitia extulit, & Plato [illegible] pro indoctè & inſulsè, ſuum more aliquid conari. Nazianzenus,

Αὐτοὶ δ' ἐν σφετέροισιν ἀχρεῖοι ὗες. id eſt,
Ipſi in ſuis ipſorum probris ſunt ſues.

Curruli s. 58

De eo qui altū ſpiret.

Ἐφδίφριοι hoc eſt Curruli s, pro glorioſo homine & magnos ſibi ſpiritus ſumente, haudquaquam vulgariter ſe gerente, accipi videtur à Cyrillo Alexandrino in libris quos aduerſus Iulianum apoſtatam ſcripſit, nominans quoſdam non ſine morſu ἐφδιφριατρούς, id eſt, curruſes medicos, qui ſupercilio pleni pompoſè curru inuehuntur, & quaſi obuiorum congreſſus aſpernati de curru pharmaca præſcribunt. Horum ſimiles non paucos in aulis principum videre eſt non ἐφδιφρίους, ſed ἐφαμαξίους, qui mulis holoſericatis inuecti feruntur.

Supra fumum clauus. 59

De rebus ſepoſitis ac neglectis.

Ὑπὲρ καπνοῦ τὸ πηδάλιον. id eſt, Supra fumum clauus. Refertur ab Euſtathio Odyſſ. μ. Idem Odyſſ. π. indicat prouerbialiter dici ſecuritatis aut incuriæ cuiuſdam argumento [illegible], de rebus iam ſecurè ſepoſitis quaſi ſupra fumum, ac proinde neglectis: Cui oppoſitum eſt illud Vlyſſis conſiliū ad Telemachum filium, Ἐκ καπνοῦ κατέθηκα. id eſt, Extra fumum depoſui, diligentiæ nauatæ indicio, ſiquidem arma aut vtenſilia cum cura ſeponimus ne fumo denigrentur, ſed ſplendorem ſeruent. Incuriam oſtendit qui illud ſcripſit,

Ἡ δ' ἀσπὶς ἐν τῷ φεψάλῳ κρεμήσεται. id eſt,
Hic clypeus appendetur in fuligine: nimirum neglectus propter diuturnam pacem atque obliteratus. Heſio ſecura eſt, [illegible], id eſt, ſupra fumum ſeponere gubernaculum, pro, nauigationi ſuperſedere: ſic enim ait,

Πηδάλιον δ' εὐεργὲς ὑπὲρ καπνοῦ κρεμάσασθαι. hoc eſt, Clauum affabre factum ſupra fumum ſuſpendere, & iterum,

Αἶψα δὲ πηδάλιον μὲν ὑπὲρ καπνοῦ καταθεῖναι, id eſt,
Abſque mora ſupra fumum ſepone temonem.

Gregorius Nazianz. in epiſtolis iocatur in Gregorium Nyſſenum qui reiectis ſacris libris & ſepoſitis, profanos in manus aſſumpſiſſet: ἢ, inquit, ὑπὲρ καπνοῦ τέθεικας, ὡς τὰ πηδάλια χειμῶνος ὥρᾳ, id eſt, an ſupra fumum libros ſepoſuiſti, quemadmodum clauum ſolent hiemis tempore.

Fluctibus obloqui. 60

Πρὸς κύματα λαλεῖν, id eſt, Fluctibus obloqui prouerbialiter dicitur, cui cum homine refractario ac moroſo res eſt. Refertur ab Euſtathio Odyſſ. nono. A quo non abludit illud Æſchyli apud Prometheum.

Ὀχλεῖς μάτην με κῦμ' ὅπως παρηγορῶν. id eſt,
Hortando me obturbas vt vnda ſtantes.

Æſopicum onus. 61

Αἰσώπειον φορτίον, id eſt, Æſopicum onus prouerbiali ſpecie dicitur quod non vſquequaque grauat, ſed paulatim leuius redditur imminuiturque. Natum ab Æſopo fabulatore, qui mazas ſiccas & commeatus in longum iter parati vim magnam humeris exportandam in ſe recepit, integrius ſummum & portatu difficilius onus, qua de cauſa ludibrio ſannisque omnium patuit primò, ſed quum indies decederet aliquid oneri, demenſo diutim inde in cibum aſſumpto, poſtea ob induſtriæ ſpecimen cunctis admirationi fuit, videntibus illi decreſcere onus, ceteris propter viæ moleſtiam & diuturnitatem ingraueſcere. Qui ſcholæ ergaſtulum ſuſcipit, docendi inſolens, ſubit quidem ille Æſopicum onus, ſed quod vſu fit leuius.

Lapis ad funiculum. 62

Quod ritè ſit ex vſu ſit.

Λίθος πρὸς σπάρτον ἐπιτίθεται, id eſt, Lapis ad funiculum aptatur, prouerbium accommodatur quum quid ritè fit & ex vſu, nec enim rubrica ad lapidis poſitum adaptatur, ſed pro rubricæ ſeu funiculi ductu, coria in ædificiis ſeu lapidum ordines appoſitè locantur. Vtitur eo Gregorius Palama, [illegible], id eſt, Et lapis ad funiculum aptè locatur, non autem funiculus ad lapidem componitur. Conſimile eſt illi, Bos currum trahit, non bouem currus. Eſt autem σπάρτον is funiculus fabrorum cæmentariorum, quem ad perpendiculi normam extendunt, vt lapidum coria concinnius aptent atque componant. Poteſt & inuerti adagium, quum quid præpoſterè adminiſtrari ſignificabimus. Euripidis ſcholiaſtes citat hoc modo adagium. τὸν λίθον πρὸς τὸν σπάρτον ἄγε. id eſt, Funiculo lapidem applica. Refertur ab Apollonij interpretibus Doricæ parœmiæ nomine, ita ἡ Δωρικὴ παροιμία, τὸν λίθον ποτὶ τὸ σπάρτον ἄγοντες, id eſt, Dorico prouerbio dicitur, Lapidem ad ſparton agentes.

Μάσθλης. 63

Ardelio, improbus, varius.

Μάσθλης ἐσθλημένος, vafer ardelio & verſipellis, atque inſignitæ improbitatis dicitur: vel homo ingenio variabili & deſultorio, qui nihil habeat ſtabile aut firmum, ad quamuis auram mutabilis. Metaphora à loro macerato in omnia propter humorem imbibitum flexili. Vtitur eo Ariſtophanes in Nebulis: & Ariſtides in oratione aduerſus eos qui eliminant myſteria, [illegible] id eſt, Lepidus profectò homo ſuetis ò ardelio. Sapph. [illegible], id eſt, Varium lorum Lydium malum opus, quod forte de Lydio verberone intelligendum eſt. Eſt autem μάσθλης propriè maceratum lorum. ſunt qui flagrionem eo nomine intelligi putant, quem & maſtigiam Plautus dixit. Huc ſpectat illud Eupolidis Comici,

Ἔχων πρόσωπον σκυτίνης μάσθλης δίκην, id eſt,
Faciem habens ſquillæ lori inſtar tortilis.

Gygis opes. 64

Γύγου πλοῦτος, id eſt, Gygis opes de maximis & inexhauſtis dicuntur. Anacreon Lyricus, Οὔ μοι μέλει Γύγαο
Τοῦ Σαρδίων ἄνακτος. id eſt,
Haud curo Sardiani
Opes potentes Gygis.
Alphæus Mitylenæus.
Οὐκ ἔραμαι πολλῶν ἀγρῶν,
Οὐκ ὄλβου πολύχρυσον ἃ Γύγης, id eſt,
Non quæro multa agrorum latifundia,
Non quas poſſedit Gyges ingentes opes.
Gregorius Theſſalonicenſis citat ex theologo Iambographo hos verſiculos.
Τί σοι θέλεις γενέσθαι; ψυχὴν ἐμὴν ἐρωτῶ,
Θέλεις Γύγου, τὰ ἃ, τὰ; id eſt,
Fieri tibi quid optas? Soleo rogare mentem,
Gygis ne vis theſauros?

Conſtat Gygis (qui interfecto Candaule rege pretium adulterij Lydiæ regnum fuit adeptus, teſtib. Herodoto, Iuſtino, Cicerone) prouentus immenſos opeſque infinitas habuiſſe è metallis, quod Strabo lib. 14 commemorat, annotans priſcis regibus, vt Tantalo, Pelopidis, Cadmo, Priamo, Midæ aliiſque è metallorum fodinis memorabiles obueniſſe diuitias. Gygen autem primum omnium tyrannum appellatum fuiſſe refert ex Euphorione Clemens.

Gyges, tyrannus primus.

Capræ anniculæ pera optima. 65

Citatur ab Euſtathio Odyſſ. 9. parœmia heroici verſus lege aſtricta eiuſmodi.

Αἰγὸς ἐπιπρογόνοιο ἐρυθρῆς πήρη ἀρίστη. id eſt,
Anniculæ capræ ruſſæ pera optima fertur.

Videtur autem conficta ad commendationem puellaris ætatis, ſunt enim πρόγονοι anniculi agni, vt exponit Heſychius. Vſus eius accommodabitur, ſi quando eundem iuuenem præclaræ ſpei & modeſtum laudabimus, qui poſtea ſenij vitio moroſior redditus intolerabilis euaſit.

Tibi ipſe calendas edicito. 66

Permittenti aliquid alicui

Σαυτῷ νουμηνίαν κηρύττεις. id eſt. Tibi ipſi nouilunij diem aut Calendas edicito. Licebit vti quum alicuius arbitrio permittimus quippiam, vt pro ſuo iure ſtatuat quod velit. Apparet olim quum penes ſacerdotes ius omne eſſet intercalandi, ab iiſque petenda eſſet feriarum omnis ratio, conſuetudinem fuiſſe receptam, vt præconis publici voce in vulgus ederetur initialis cuiuſque menſis dies, quem feriatum habebant: Eſt autem νουμηνία, nouilunio dicatus dies menſis auſpex. Fit huius adagij mentio apud Heſychium: & indicat natum à Cææ inſulæ incolarum conſuetudine, vbi pro libito ferias ſibi quiſque deligebat, incerta & confuſa dierum feſtorum ratione.

Phæacum more viuere. 67

Φαιακικῶς ζῆν, id eſt, Phæacum viuere ritu, de homine voluptario effertur, qui ſemper nitidus cuticulam curat. Natum à Phæacib. Corcyræ inſulæ indigenis luxu ſemper diffluentibus, quod Odyſſeæ θ. Alcinous rex his verbis prædicat,

Αἰεὶ δ' ἡμῖν δαίς τε φίλη, κίθαρίς τε χοροί τε,
Εἵματά τ' ἐξημοιβὰ, λοετρά τε θερμὰ, καὶ εὐναί. id eſt,
Nos recreant citharæ, choreæ, & conuiuia ſemper,
Mutatæque placent veſtes, calidaque lauamur.

Quod illorum viuendi inſtitutum adulabundus Vlyſſes, ſequenti libro collaudat, nullam vitam præferens ei. ὅτι πλήθωσι τράπεζαι,
Σίτου καὶ κρειῶν, μέθυ δ' ἐκ κρητῆρος ἀφύσσων
Οἰνοχόος φορέῃσι, καὶ ἐγχείῃ δεπάεσσι. id eſt,
Vbi menſæ
Carnibus appoſitis ſcateant & pane parato,
Impleat & pateras pincerna ac vina coronet.

Quo loco Euſtathius, μεθύσῳ ἀνδρὶ, inquit, ἐπιπρέπει ἐθελόντι φαιακικῶς ἀεὶ [illegible], id eſt, Competit in temulentum, qui Phæacum ritu ſemper vino vuidus eſſe geſtit. Horatius quoque opiparè habitum Phæaca nominat, ibi,
Vt poſſim nitidus Phæáxque reuerti.
Plutarchus ſympoſ. octauo. Ideo φαίακας ἀλφηστὰς vocat vt delicatos & opiparos, tametsi perperam illic legatur [illegible].

Diſſ-

Diſſidij pomum. 68

Auctor diſsidij.

De eo qui ſeminarium litium & rixarum ſpargit, diſſidij authorem, prouerbialiter dixit Nicephorus Calliſtus lib. 14. τὸ μῆλον τῆς ἔριδος εἰς μέσον βαλεῖν, id eſt, Contentionis pomum in medium proijcere. vbi craſſo errore lapſus eſt interpres ita vertens. Contentionis ouem, vehementer eam perſtringens, in medium protulit. Adluſit ad fabulam de pomo, quod Eris diſcordiæ dea in conuiuio deorum proiecit inter accumbentes deas, inſcriptum vt pulcherrimæ cederet, quemadmodum de re Lucianus legatur.

Per quædam fideicommiſſa. 69

Quod per aliũ fiat.

Arnobius lib aduerſus gentes ſexto indicat receptum fuiſſe ſua ætate adagium iſtud, pro eo, quod per alium fit aliena fide & aliena ex authoritate, vbi loquitur de dijs gentilium per ſimulachra cultis. Per tramites ergo, inquit, quoſdã, & per quædam fideicommiſſa (vt dicitur) veſtras ſumunt atque accipiunt cultiones. Eſt autem fideicommiſſum, vltimi elogij ſpecies, quo teſtator alienæ fidei credit, quod alteri ſit daturus, veluti ſi dicamus de L. Flori hiſtoriarum compendio, aut de Sexti Pompeij collectaneis, quod Titi Liuij hiſtorias, a Lu. Floro, & Verrij Flacci lexicon à Sex. Pompeio per quædam fideicommiſſa accepimus, licet parum integra fide.

Acernus. 70

Σφενδάμνινοι. id eſt, Acernus prouerbiali metaphora dicitur homo robuſtus & ſolidarum virium. Ariſtophanes Acharnenſibus, Ἀτεράμονες, μαραθωνομάχαι, σφενδάμνινοι. hoc eſt, Infracti, Marathone victores, acerni, nempe validi ac ſtrenui ad modum aceris arboris, cuius lignum ob ſoliditatem & denſitatem inſignem commendatur ab artificib. ad opera elegantia & ſubtilia, quippe quum ſculptura fragile lignum reſpuat. Refertur ab Euſtathio Odyſſ. primo.

Xenocratis teſtimonium. 71

Indubitatum teſtimonium.

De minimè vano & indubitato teſtimonio efferri poteſt, ſiquidem hoc de illo proditum legimus apud Laertium, quod quum nemini iniurato teſtari liceret apud Athenienſes, ſoli huic iuſiurandum remiſſum fuerit, [illegible], inquit, [illegible]. Quo ſpectat illud Ciceronis ad Atticum. Quæ mihi res multo honorificentior viſa eſt, quàm aut illa, cùm iurare tui ciues Xenocratem teſtimonium dicentem prohibuerunt, aut cum tabulas Metelli Numidici, quum hæ, vt mos eſt, circumferrentur, noſtri iudices aſpicere noluerunt. Ex quo ſimiliter Metelli tabulæ, pro incorruptæ integræque fidei tabulis, quibus etiam non inſpectis fides habeatur, in adagij vſum vocari poſſunt.

Codri. 72

Κόδροι, id eſt Codros dici parœmiacè eos qui præ ſenio delirant, [illegible], qui propter vetuſtatem ſolidi cenſentur, annotat Euſtathius Odyſſeæ primo, à Codro antiquiſſimo Athenienſium rege, Melanthi filio, quem depoſita veſte regia, paſtoralem cultum induiſſe ſcribit Velleius Paterculus, immixtúmque caſtris hoſtium, de induſtria imprudenter rixam cientem, interemptum fuiſſe, vt ciuitati obſeſſæ ſalutem ſua nece pareret, quam rem latè deſcribit in oratione aduerſus Leocratem Lycurgus. Alioqui & ἀπὸ Κόδρου, hoc eſt, Codri genus dicuntur, qui antiqua protapiæ nobilitate illuſtres ſunt, vt Themiſtius refert.

Cecrope generoſior. 73

Antiquiſſimæ nobilitatis.

Prouerbiali figura dicitur homo antiquiſſimæ nobilitatis, à Cecrope Ægyptio, qui Sai Ægypti vrbe oriundus in Atticam appulit, regnumque ibi adeptus eſt, de quo multa Zetes Lycophronis interpres & Euſtathius commentarius in Dionyſium. qui quoniam primus Athenis matrimoniorum ritu conſtituto, vni viro vnam vxorem coniunxerit, vt excluderetur de patribus incertitudo, διφυὴς quaſi biformis, creditus fuit, Athenæo teſte. Vſus adagij eſt apud Lucianum in Dialogis, Κέκροπος εὐγενέστερος, id eſt, Cecrope generoſior. & apud Syneſium in epiſtola ad Euoptium fratrem. [illegible] id eſt, qui de generis nobilitate cum Cecrope contendere non deſiſtit. Non abhorret hinc illud Iuuenalis Satyra 8.

Tunc licet à Pico numeres genus. & mox Inter maiores ipſum Promethea ponas. Picus Aborigenum vetuſtiſſimæ gentis rex, Saturni filius, Fauni pater fuit de quo Dionyſius Halicarnaſ. in primo, At Prometheus Deucalionis pater fuit, qui è limo hominem primus finxiſſe, in fabulis legitur.

Vlyſſis vinculum. 74

De re tutò ſepoſita.

Ὀδυσσέως δεσμός, id eſt, Vlyſſis vinculum aut ligaculum, dicitur (vt annotat Euſtathius Odyſſ. θ.) de rebus tuto ſepoſitis ac diligente opera obſeratis [illegible]. Occaſio adagij ſumpta ex Homero, loco iã antea citato, vbi Vlyſſes,

[illegible]
[illegible] id eſt,
Continuò firmum inijcit ille
Vinclum, quod quondam monſtrarat nectere Circe.

Vetuſti moris fuit vinculis munire, quod ab aliorum iniuria tutum eſſe volebant: recẽtior enim eſt clauium vſus, quas Laconum eſſe inuentum, ſunt qui annotant.

Vulgari piſci non inſunt ſpinæ. 75

[illegible], id eſt. Vulgari piſci non inſunt ſpinæ. Democriti adagium eſt. Vulgus hominum non ita lædere poteſt aut fortunas aliorum euertere, vti magnates: neque argumentis obuiam ire poteſt: idem etiam diſſoluendis ſyllogiſmis ineptum eſt. Plutarchus Sympoſ lib. 2. [illegible] id eſt. Etenim quod dixit Democritus, vulgaris piſcis ſpinas non habet. Refert Ælianus omnigenæ hiſtoriæ libro 10. Archytæ Tarentini apophthegma tale, vt difficulter inuenias piſcem ſpina carẽtem, ita & virũ qui nihil habeat doloſi aut ſpinoſi, græce illud ſonat [illegible].

Arundinea crura, & tabis propheta. 76

De macri corpuſculi homine.

De prætenui homuncione & macilento, atque etiam morboſo dicetur illud Comici Platonis,

[illegible] id eſt,
Arundinea habens cruſcula, tabis propheta.

Cineſias.

Torſit ille in Cineſiam Euagoræ filium, poetam dithyrambicum, qui vſqueadeo in becillo & macro corpuſculo fuiſſe memoratur, vt tiliaceis aſſeribus circumquaque ſe cingeret, ne prælongum & exile corpuſculum vltro citróque flecteretur, vnde φιλύρινον, id eſt, Tiliacei cognomentum illi apud Ariſtophanem inciderat autem iſte ex laterali morbo in empyema, collecto in thoracem pure, quapropter vetuſto more, cauta remedij contra phthiſin, inuiſus fuerat, vt ex Platone Comico refert Galenus aphoriſm lib 7.

Expiatis bona obtingunt. 77

Athenæus in prima Dipnoſophiſtarũ initio, verſu hoc prouerbiali vtitur ex Callimacho Cyrenæo deſumpto,

[illegible] id eſt,
Dant bona cuncta Dei, ter viuo flumine mactis.

Mos veterum.

Poſtularat autem Timocrates communicari ſibi ſermones eruditos in menſa varijs de rebus habitos, neque patiebatur ſe excludi ab ea auditione tanquam profanum, & myſteriorũ cognitione indignum Solebant verò antea quàm ſacra attingerent, luſtrari ter ſe lauãdo aut circumferendo, quod ipſum antiquum eſt ſacrorum verbum, pro purgare, Plauto quoq; vſurpatum, ibi,

Pro lauatore circumferam: quem morem expreſſit Virgilius in ſexto, vbi ait. Idem ter ſocios pura circumtulit vnda, Spargens rore leui, & ramo felicis oliuæ,

Vſus adagij.

Luſtrauitque viros. Licebit vti quando poſtulabimus participes fieri ſcientiæ reconditæ, aut cognitionis rei cuiuſpiam arduæ, tanquam ſymmiſtæ: veluti ſi anatomicæ diſſectionis ſtudioſus, rerum quarundam difficilium explanationem ab Andrea Veſalio, ea in arte extra omnem aleam peritiſſimo, efflagitet. Transferri etiam poteſt ad animum vitiorum ſentina liberum.

Nodorum vincula texentes. 78

Vitilitigatores

Quos non ineleganti voce Vitilitigatores vocauit Cato, teſtãte Plinio, eos non minore gratia ἐριδαντέας & ἱμαντελικτέας dixit Democritus Abderita, illud quòd iurgia ſerant contentioſi, hoc verò, quòd veluti nexus quoſdam vinculorum implicent, quibus alios inuoluant irretiantq;. Clemens Stromat. lib. 1. [illegible]. quæ lectio apud Plutarchum prima Sympoſiac. decade nonnihil corrupta legitur hoc modo. [illegible] id eſt, Miſſas facere oportet eorum tabulas. qui de lana caprina rixantur, & nodos texunt, vt eſt apud Democritum.

Verſatilior cardine. 79

Γιγγλύμου εὐστροφώτερος. id eſt, Verſatilior ginglymo ſiue cardine. Extat adagium apud Suidam ex innominato authore, γιγγλύμου πολυστροφώτερος ἐν τοῖς πράγμασιν ἀπεδείχθη [illegible] id eſt, qui ſe in rebus agendis verſatiliorem cardine declarauit. Eiuſmodi hominem στρόφιν vnica voce appellant Græci quaſi verſatilem, vtrunque verò tam probro quàm laudi dari poteſt, vt ſignificetur & is qui dexteritate quadam in rebus agendis explicare ſeſe, & qui volubilitate innata alijs imponere nouit. Γίγγλυμος eſt commiſſura illa qua mutuò inſeruntur verſanturque cubitus & lacertus, aut in valuis cardines, & in thoracibus ij qui στροφεῖς vocantur: ita fermè exponit Heſychius. Galenus libello de oſſibus inter tria dearticulationis genera, tertium connumerat Ginglymon, quo oſſa ſe mutuò introeuntia, ſic combinantur, quemadmodum vertebræ ſpinæ inter ſe, & cum lacerto coniungitur humerus. Idem commentario de fracturis. [illegible]. Quibus verbis dilucide deſcribit quid propriè ſit ginglymus, ita verò ſonant latinè. Ginglymi ſiue cardines partem habent concauam,

& partem extantem: illa protuberantes eminentias excipiunt, hæc concauitates ineunt. Sic Hippocrates ibi. [illegible] γιγγλυμοειδὲς, id eſt, brachij cardinamentū vocat infernam eius partem quacum cubito conſeritur. Galenus anatomicarum inſtitutionum lib. 2. naturæ induſtriam oſtendens, capitis oſſa ſuturis commiſſa γιγγλυμοειδῶς, hoc eſt, vt Celſus loquitur, ad modum cardinis coagmentari dicit.

Lycurgeus. 80

De ſeuero ac tetrico.

Lycurgeus non ſine prouerbij ſpecie dicitur à Cicerone pro ſeuero grauique & tetrico iudice, lib. epiſtola. ad Atticum primo. **Noſmetipſi qui Lycurgei à principio fuiſſemus, quotidie demitigamur: innuit autem ſe multum remiſiſſe de cenſuræ grauitate: ſimiliter dixit Alciphron in epiſtola Lamiæ ad** Demetrium, Spartanorum rigiditatem traducens. [illegible], id eſt, Lycurgice ſtatuentes aduerſus tuam beneuolentiam. Lycurgus, Plutarcho teſte, artes excludebat, & peregrinos inhoſpitali lege, ciuitatis vſu interdicebat.

Tripuer ſenex. 81

Τρίπαιδα γερόντιον, quaſi dicas, iam tertio puerum ſenem, vetulum decrepitum prouerbiali ſchemate vocat Alciphron, in epiſtolis, vbi Phœbiana delicata iuuencula ſenem ab intempeſtiuo amore deterret, acerbius illum his verbis increpans, [illegible], id eſt, nunquam ne deſines Tripuer & carioſe ſenex nos in ipſo ætatis flore conſtitutas puellas rodere? Simili figura ferme, Triſeclisenem vocauit Neſtorem Næuius. Quin & τριγέρων [illegible] ab Æſchylo in Agamemnon fabula dicitur.

Terram continentem incolentes, mare deſiderant. 82

In ſua ſorte nō contentus.

Prouerbij faciem habet quodam epiſtola ad Damagetum, Democriti verbis referente Hippocrates, [illegible], id eſt, Qui continentem habitant, mare deſiderant, inſulas incolani continentem terram exoptant. Conuenit cum Horatiano illo verſu, Optat ephippia bos piger, optat arare caballus. Humanis mentibus a tiſſime vitium iſtud inſidet, vt diuerſa ſemper laudemus, noſtra ſorte nunquam contenti.

Coruus abſente graculo pulcher. 83

Adagium ſpirat quod in Theophylacti epiſtolis legitur, **[illegible]**, id eſt, Non apparente graculo inter ſpecioſas aues numerabitur & coruus. Non inuenuſte eo vtemur, quum duorum fiet comparatio ſimilis propè deformitatis. Elegantius ſonabit ſi ad ingenium transferatur, vt ſi dicamus, Saluſtij immanem illam in Ciceronem dicacitatem, merum eſſe lutum præ effreni illa Caleni Fuſij apud Dionem in eundem virulentia. [illegible]

Virtutem infortunatā deſpicere, miſerum. 84

Αἰσχρὸν καὶ χεῖριον ἀρετὴν ἀτυχοῦσαν περιορᾶν, id eſt, Turpe eſt ac miſerum, calamitoſam virtutem deſpicari. Prouerbialis ſententia. Ariſtoteles ad Philippum Macedonem ſcribens, nihil humanius eſſe oſtendit, quam afflictorum miſereri, inmitis ac **duri ingenij eſſe, pietate non tangi, & ceu prouerbiale iſtud** ſubijcit, non fœdum modò eſſe, ſed execrandum inſuper, vt **quis hominem virtute præditum, ſed fortunæ procellis deiectum** non erigat atque confirmet. Eadem ſententia parœmiaca vſus eſt Mithridates Ponti rex qui (vt refert Appianus Alexandrinus) quum Pompeium Luculli equitum magiſtrum, confidentius quam pro captiui ſorte locutum, barbari interficiendum cēſuiſſent, reſpondit, [illegible] ἀρετὴν ἀτυχοῦσαν μὴ περιορᾶν, id eſt, Par eſt & æquū iacentem virtutem non deſpicere. Syneſius lib. de regno breuiſſimis verbis hanc ſententiā incluſit hoc modo, Τύχη δ' ἀρετῆς ἀνάξιος, id eſt, Virtuti fortuna exprobranda non eſt. [illegible], id eſt, quaſi erubeſcat fortuna non atteſtari præclaris facinoribus.

Priſca manus. 85

De re elegāti & artis plena.

Ἀρχαία χείρ, id eſt, **Priſcæ manus opus eſſe dicemus**, quod elegans eſt & artis plenum, quódue vetuſtatem redolet. Syneſius in epiſt. [illegible] τῆς ἀρχαίας χειρός [illegible], id eſt, Commonſtrantem quippiam **priſcæ manus, id quod de ſtatuis dicere ſolemus, Vbi non** indicat vſum modò, ſed & originem adagij. Veterum curioſitas atque peritia in affabre ſculpendis ſtatuis celebratur. Themiſtius in oratione de amicitia Ἀγάλματα τῆς παλαιᾶς τέχνης [illegible], id eſt, Simulacra priſcæ artis tempore indigent ad ſui admirationem, & exacta oculorum acie.

Xenocratem modeſtia ſuperat. 86

Apud Syneſium eſt illud [illegible] τὸν Ξενοκράτην [illegible], id eſt, modeſtia vultus compoſiti, Xenocratis eſſigiem ſuperant. Leuiter in philoſophaſtros ſanctimoniam neſcio quam vultu præſerentes. Xenocratis temperantia non in venereis modò rebus, ſed & in vitæ continentia & a munerum corruptela abſtinendo, prædicatur maxima a Diogene Laertio, quæ res effecit etiam vt iniurato illi crederetur apud Athenienſes, de quo prius diximus.

Medium ſequere. 87

Mediocritas.

Prouerbiales ſunt Senarij Pratinæ Tragici poetæ Phliaſij apud Athenæum in 14.

Μήτε σύντονον δίωκε, μήτ' ἀνειμέναν,
Ἰαστὶ μοῦσαν, ἀλλὰ τὰν μέσαν νεῶν, id eſt,
Ne ſequere mollem, quem vocant Ionicum,
Néve aſperum tonum, viam at mediam tene.

Quibus apposité vtemur vbi modum, quo ſine nihil rectè fit, ſuadebimus, quemadmodum inter Harmoniæ genera, quum **Lydij modi lugubre quid ſonent ac flebile: Ionici mollibus ſermant: at Dorij velut inter vtroſque medij laudantur: ita in** dicendi ratione inter grande illud atque robuſtum genus, & **alterum gracile, medium ex duobus floridum & picturatum** ſequendum monet Fabius. Huic affine eſt illud Damaſcij **Syri in Philoſophica hiſtoria**, [illegible], id eſt, **Menſæ apparatus erat moderatus, & frugalis**, neque ſordidior propter egeſtatem, neque diſſolutior propter opulentiam, ſed medius ac Muſicus, in modum Doricorum modulorum reuera concinnus.

Cras cerdo, hodie nihil. 88

Rerū viciſſitudo.

Varronis eſt inter parœmiacos librorum titulos prouerbiū non ſemel à Nonio Marcello citatum, quo mutationem & variabilem rerum humanarum ſortem, ſignificari autumo. Conforme illi eſt imò idem planè, Anaxandridæ Comici illud ex Anchiſe fabula.

Πολλοὶ δὲ νῦν μέν εἰσιν οὐκ ἐλεύθεροι,
Εἰς αὔριον δὲ Σουνιεῖς, εἶτ' εἰς τρίτην
Ἀγορᾷ κέχρηνται, τὸ γὰρ οἴακα στρέφει
Δαίμων ἑκάστῳ. id eſt,
Multi quidem ſunt hodie liberi parùm
Quos Sunienſes luce craſtina dies
Sequens videbit perſtrui claros foro.
Sors namque clauum verſat hominum cuilibet.

Vbi per Sunienſes, negociatores intelligi puto, à Sunio, Athenarum emporio notiſſimo, vbi rerum venalium forum erat, **Donato teſte: vt innuat repentè quoſdam è ſeruis negociatores** bona fortuna vſos euadere, mox etiam ciuilium rerum gubernaculis admoueri, hoc eſt, ex Iris Crœſos fieri. Extat apud Ariſtophanem ſimile prouerbium, Νῦν μὲν οὐδείς, αὔριον δὲ [illegible], id eſt, Qui nunc nullus, cras prægmagnus. Conſimili figura ferme dixit Nazianzenus in Athanaſium. χθὲς ἱερόσυλοι καὶ σήμερον ἱερεῖς, **id eſt, Heri ſacrilegi, hodie ſacrifici: de iis qui** ſacra intempeſtiuè tractant, adhuc tyrones artis, aut qui doctores eſſe præſumunt, vix diſcipuli. Poſtremum autem illud, [illegible], id eſt, Fortuna vertit clauum cuilibet, prouerbium ſapit, quo fortaſſis vſus ſit Varro ſimiliter, vt haud abſurdum ſit illud apud Nonium reponere in dictione Examuſſim, vbi ſic legitur, Idem [illegible] hoc modo legendo, Idem [illegible], vt ex initiali voce notum tunc adagium agnoſci potuerit.

Alia apud alios bona. 89

Ingeniorum varietas.

Ἄλλα παρ' ἄλλοισι καλά, id eſt, Alia apud alios bona. Tritiſſimum vſu prouerbium, quod ad ingeniorum varietatem aptiſſimè **transfertur: hic hiſtoricæ magnificētiæ aptior eſt, illum** pangendo carmini natura finxit: eſt quem Comicus ſoccus, **alium Tragicus cothurnus magis decet. Parœmiæ affinis eſt** Homeri verſus Odyſſ. ξ.

Ἄλλος γάρ τ' ἄλλοισιν ἀνὴρ ἐπιτέρπεται ἔργοις. id eſt,
Alius alijs rebus afficitur.

Puluere extrito decertat. 90

De velociſſimè currente.

Κόνιν ἀποψησάμενος ἀγωνίζεται, id eſt, Extrito puluere decertat, aut in certamen deſcendit. Citatur prouerbium ab Euſtathio Iliados penultimo. Quadrat in eum qui victus animum reſumit, & cum hoſte digladiatur. Transferetur ad animum, ſi quis in congreſſu literario herbam alicui dare coactus, nihilo animo deiectior, ad conflictum redeat, quaſi deterſis pulueris ſordibus. Veluti ſi dicas Alciatum conuictum erroris in ratio**ne ponderum & menſurarum à Georgio Agricola, excuſſo puluere ad pugnam redire edito reſcripto aduerſus hoſtem, nimirum** κόνιν ἀποψησάμενος ἀγωνίζεται.

Lada pernicior. 91

Prouerbialis hyperbole, ſummæ velocitatis ſignificationem habens, ſi quidem, Solino teſte, primam palmam velocitatis Ladas adeptus eſt, ita ſupra cauum puluerem curſitans, vt arenis pendentibus nulla veſtigiorum indicia relinqueret. Atteſtatur & Pauſanias in Laconicis, Λάδας ποδῶν ὠκύτητι ὑπερβαλόμενος τοὺς ἐφ' αὐτοῦ, id eſt, Ladas qui cunctos ſui temporis mortales pedum pernicitate ſuperauit. Meminit & in Corinthiacis

thiacis idem. de quo Epigrammatarius,

Λάδας τὸ στάδιον εἴθ' ἥλατο εἴτε διέπτη,
Δαιμόνιον τὸ τάχος, οὐδὲ φράσαι δυνατόν.

Celeritas incredibilis. Quo incredibilem viri celeritatem innuit, qui tanta agilitate curriculum abſoluit, vt videri potuerit ſaltu illud aut volatu tranſmiſiſſe. Catullus.

Non ſi Pegaſeo ferar volatu,
Non Ladas ego, pennipéſve Perſeus.
Meminit & Iuuenalis ſatyra 13.
Pauper Locupletem optare podagram

Nec dubites Ladas: quid enim velocis gloria plantæ Præſtat? Eleganter in contrarium ſenſum detorquebitur, vt ſi tardigradum quempiam Ladam nominemus. Martialis lib. 10 ineptum quendam poetam proprios verſus interferentem Martianis, comparat homini qui alterum pedem Ladæ habeat, alterum ligneum, ibi,

Habeas licebit alterum pedem Ladæ,
Inepte fruſtra crure ligneo curres.

Hercules in Lydia. 92

Indecorus habitus. Hercules in Lydia prouerbialiter dicitur qui cultu corporis effœminatior incedit indecoro ſibi habitu vtens, vt miles in toga talari conſpicuus. Multorum ſcriptis celebratur Hercules muliebribus indutus apud Omphalen Lydiæ reginam. Ariſtides in oratione aduerſus calumniatores, Ἡρακλῆς ἐν Λυδοῖς ὀρχούμενος. id eſt, Hercules inter Lydos ſaltauit. Tertullianus libr. de pallio Qualis ille Hercules in ſerico Omphales fuerit, iam Omphale in Herculis ſcorto deſignata deſcripſit, vbi pro ſerico Beatus Rhenanus Theriſtro legit. innuit autem non minus pudendum fuiſſe Herculi muliebrem cultum aſſumere quàm Omphale Leonina pelle cingi.

Aſino gramen & baculus. 93

Sapiens præceptum eſt, ὄνῳ χόρτος καὶ ῥάβδος, δούλῳ ἄρτος καὶ μάστιγες. id eſt, Aſino fœnum & baculus, ſeruo panis & ſcutica. Refertur a Gregorio Palama Theſſalonicenſi, ignauiæ ſedentariæque deſidiæ iuſtiſſimum præmium: indicat namque duriter habendos, qui nil recte faciunt, niſi virgas flagris. Seruilia ingenia non niſi plagis emendantur, Phrygum in morem: & quæ in prauum indurauerunt, minis, verberibus, & Manlianis imperiis frangenda ſunt: contrà generoſi ſpiritus dura omnia reſpuunt, laude excitantur, honoriſque ambitu quocunque velis ducuntur.

Paruis parua dant dij. 94

Αἰεὶ τοῖς μικροῖς μικρὰ διδοῦσι θεοί, id eſt,
Largitur paruis vſque puſilla Deus.

Verſus eſt Pentameter ad Callimachum authorem relatus. Ita fermè natura comparatum eſt, vt tenuis conditionis homines, tenui oblata ſorte non ſecus exultent, quàm magna ſolent magnates. Artemidorus in libr. De ſomniorum interpretationibus quarti calce, [Greek illegible] Αἰεὶ τοῖς μικροῖς μικρὰ διδοῦσι θεοί. Hi namque vulgare quidpiam nacti, ampleſtuntur illud ac ſupra modum gaudent, propterea rectè habet Callimachi dictum, Dat ſemper paruis munera parua Deus. Proinde monet vulgi prouerbium vernacula lingua, Auream quadrigam eſſe ambiendam, a qua ſi contingat voto excidere, rota ſaltem aut aureus radius obtingere poſſit deſiderióque ſatiſfacere.

Agri podex. 95

Πυγὴ ἀγροῦ, id eſt, Agri nates, prouerbiale eſt de feſtibili agri feracitate, metaphora à carnulentis natibus ſumpta: ſic & οὖθαρ ἀρούρης accipitur, quod Virgilius vertit, Vber glebæ. τὸ τῆς γῆς πιότατον καὶ τροφῆς ἀγαθόν. Homerus etiam γουνὸν ἀλωῆς dixit, Varro ſumen terræ. Nonnulli efferunt adagium de hominibus immodice ruſticantis: Alij dici volunt de otioſis delicatiſque, qui non agro tantum aſſident magno in otio, ſed ſimpliciter quauis in re delicatius verſantur: vt Euſtath. annotat. Heſychius etiam locupletes homines & latifundiis opulentos, ἀγροῦ πυγάς, dici annotat, velut agris ſuffarcinatos.

Cylones. 96

De impuris & flagitioſis. Cylones, impuri & flagitioſæ vitæ homines vocari à Cicerone videntur in reſponſione in Saluſtium, quum inquit, Quo tanquam in vnam voraginem cœtus omnium vitiorum excelſerat, quicquid impudicorum Cylonum, parricidarum, ſacrilegorum fuit in vrbe. quanquam eo loco Cylones & legant & exponant quidam, pro turpi hominum genere, qui ceuendo libidinem exercent, σαλακωνίζοντας & σαλακωνίζοντας dicunt Græci, ab antiquo verbo Cillire, quod mouere ſignificat. alij etiam Chilones, vt irrumatorum nefarium genus denotet vox, [Greek illegible]: quod in ſcholiis olim illic pro amico adnotauimus. Porrò Cylon Athenienſis fuit, homo non ignobilis, & potens qui Diaulo in Olympiis victor extiterat, vt in Atticis commemorat Pauſanias, quare à Thucydide Olympionices vocatur: iſte Theagenis Megarenſium tyranni filiam vxorem duxerat, itaque ad tyrannidem aſpirans, conſulto prius oraculo & perperam intellecto, rem nefariam aggreſſus, dignum malè conceptis exitum habuit, nam ab arcta, qua in arce premebatur, obſidione ægre dilapſus, in Eumenidum ara ad quam confugerat confoſſus periit, ædis religione minime tutus. quam hiſtoriam late deſcribit Thucydides lib. 1. Cædis authores Periclæos nominat Suidas, & κυλώνειον ἄγος vocat, Cicero Cylonium ſcelus: ſic enim lib. de legibus ſecundo legas. Nam illud vitioſum Athenis, quod Cylonio ſcelere (male namque Cilonio ſcriptum illic inuenias) expiato, Epimenide Crete ſuadente fecerunt Contumeliæ fanum & impudentiæ. Suidas alibi refert Epimenidem iam ſenio confectum, Athenas expiaſſe Cylonio ſcelere. Herodotus quoque & Euphron κυλώνειον ἄγος ſcriptis mandaſſe leguntur authore Theone Alexandrino. Videntur ergò Cylones dici poſſe publicæ libertatis oppreſſores & profligati homines. *Publicæ libertatis oppreſſores.*

Vna clamore Neadas ſuperat. 97

Μείζον μία τῶν νηάδων. id eſt, vna clamore vincit Neadas. Ælianus lib. 17. De animalibus indicat adagium fuiſſe in clamoſas mulieres: eſſe autem νηάδας, id eſt, Neadas animantium genus quorum clamore terra in hiatum diſcedat, authoritate Aphtonis, qui etiam Samum deſertam ab incolis, propter harum Neadum multitudinem, ſcripto prodiderit. Neida in auem mutatam ex Pherecyde fabulatur Didymus, Ædonis & Zethi filiam. Perſtringit ſimili ratione fœminarum verboſitatem Iuuenalis ſatyra ſexta, ibi, *De mulierum verboſitate.*

Vna laboranti poterit ſuccurrere lunæ,
Tot pariter pelues & tintinnabula dicas Pulſari.

Chiorum more vellere. 98

Χιαστὶ τίλλειν. id eſt, Chiorum more pilos vellere. Parœmiæ vice recitat Euſtath. in Odyſſ. tertium, tanquam Chij fuerint conſueti vulſis eſſe corporibus, vnde & χῖος λέπος, id eſt, Chius vertex dicitur, cui media pars capitis pilis nudata ſit per volſellas. Puto, vel in ſeruiles homines dicterium fuiſſe, quippe quum Chij primi legantur vſi fuiſſe emptitiis ſeruis, quibus radebantur vellebanturque crines. vel potius in molles & effœminatos, qui volſellis & pſilothris, aliove quouis modo glabra reddunt corpora. quod confirmat Heſychius annotans dici ἐπὶ τῶν κατεαγότων καὶ παρατετιλμένων, id eſt, de vulſis fractiſque mollitie. Chios verò fuiſſe molles & laſciuos oſtendit adagium, Chius ritus, diſſolutionis licentiæ ac molliore luſu dictum. Quadrabit in hominem compturæ plus æquo ſtudioſum, qui depilari radive ſe permittit identidem quo niteat cutis. Non abludit hinc Martialis iocus,

Mens eſt Pannice vulſa tibi.

Quo dicterio notat ſupinam hominis mollitiem. Cratinus in fabula Horis inſcripta, traducit etiam τὸ Λυδιστὶ τίλλειν, id eſt, Lydio more vellere, mollitiei argumento, ſiquidem Lydos delicatos fuiſſe conſtat, vnde voluptarium & mollem λυδοπαθῆ dixit Anacreon: illius autem verſus ſic ſe habent,

Μετὰ τῶν ἑταιρῶν
Ἐχόντων Λυδιστὶ τίλλειν μετὰ γυναικῶν, id eſt,
Cœtus agens cum pilatricibus ſimul,
Quę obſcœna Lydo more vellerent loca.

Cane impudentior. 99

Κυνῶν ἀναιδέστερος, Venuſtius apud Græcos effertur, quàm Latinè, Canibus impudentior, vel ſi fas eſt ita loqui, Caninior, de homine perfrictæ frontis, qui nihil penſi faciat. Suidas citat alicubi de homine deplorato, ὁ κυνῶν ἀναιδέστερος καὶ δαιμόνων ἀργαλεώτερος, id eſt, Canibus impudentior, & Dæmonibus infeſtior moleſtiórque. Plutarchus libr. De non fœnerando, κυνὸς ἀγεννέστερος, id eſt. Cane ignobilior. Obijcit Achilles Homericus Agamemnoni indelebilem probri notam, Οἰνοβαρές, κυνὸς ὄμματ' ἔχων, κραδίην δ' ἐλάφοιο. vbi temulentum regem proſcindit, ore canino, animo verò ceruino, deſignans impudentem illum & ceruo timidiorem. Helena quoque in Odyſſ. alicubi κυνώπιδα ſe nō ſine infamiæ macula nominat, ſtupri ſibi conſcia, quàm pudor non potuerit retrahere ab alieni thori commercio. Hinc etiam ferox & impudens mulier κυνόμυια, ac ſi caninam muſcam dicas, vocatur à duobus animantibus notę impudentię: ſic Caſſandra ἐχέφρων κυνόμυια à Tryphiodoro dicitur in poemate, cui nomen eſt Troiæ excidium, velut proterua Cynomyia: Æſchylus in Danaidib. nominat Ægyptios κυνοθρασεῖς, hoc eſt, canum inſtar feroces & audaculos. Heſychius κυνοβλῶπας dici annotat impudentes quaſi ſi dicas, caninum intuentes: eoſdémque & κυνῶπας & κυνῶπας. Cleon apud Ariſtophanem in Equitibus ſeipſe appellat κυνοκέφαλον, quaſi canicipitem, impudentię perfrictæque frontis ſibi conſcius. Hinc etiam κύνειοι τρόποι, id eſt, canini mores in prouerbium abiere: Iuno alicubi Dianam appellat κύνα ἀδεῆ, id eſt, intrepidam canem.

Seplaſia dignus. 100

De homine delicato & opiparo efferri poterit prouerbialiter, Cic. in L. Piſonem, fuit inceſſus ſaltem Seplaſia dignus & Capua. & iterum, Seplaſia me Hercule, vt dici audiebam, te

vt primum aſpexit, Campanum conſulem repudiauit. Selapſia male in Germanico exemplari legitur. Fuit autem Seplaſia platea Capuæ, in qua vnguentarij negotiari erant ſoliti, vt annotauit Asconius Pedianus. Cicero in oratione pro P. Seſtio, de Piſone homine horridè ruſticano loquens, Capillo ita horrido vt Capua, in qua ipſe tum imaginis formandæ cauſa duumuiratum gerebat, Seplaſiam ſublaturus videretur. Quod ipſum prouerbiale eſſe poteſt de tetrico homine & voluptatum contemptore vt dicamus, illum ipſa etiam fronte Seplaſiam tollere, aut edicto proſcribere. Plinius vſurpat Seplaſiam pro officina pharmacopœorum lib. 14 cap. 11 loquens de medicis: Nunc quoties incidere in libellos, componere volentes ex his aliqua, hoc eſt, impendio miſerorum experiri commentaria, ea omnia quidem fraudibus corrumpentur, tactaque iampridem emplaſtra & collyria mercantur, tabeſque mercium: fraus Seplaſiæ ſic exercetur.

ADAGIORVM HADRIANI IVNII CENT. NONA.

In ſolum. 1

De re humili abiectaque.

PRouerbij iſtius meminit non ſemel Cicero, vt in Epiſtolarum familiar. 9. epiſtol. vltima. Conuiuio delector, ibi loquor aliquid, quod in ſolum, vt dicitur: & gemitum in riſus maximos transfero & rurſus in primo De natura deorum. Abuteris ad omnia atomorum regno & licentia, hinc quodcunque in ſolum venit (vt dicitur) effingis atque efficis. Prouerbium eſſe clarè conuincit addita vtrobique parentheſis, vt dicitur: neque inficiatur Petrus Victorius, quem honoris cauſa nomino, & propter ſingularem eruditionem teſtimonij vice aduoco, qui rarum eſſe ac proptereà parum proſpici vnde dictum ſit, annotat. Apparet autem efferri de vulgaribus & triuialibus rebus aut dictis, atque ellipticè dici, quòd in ſolū, ſcilicet, impingi, illidiue dignum ſit debeatque: videtur enim innuere Cicero, priore in loco, ſe in conuiuio, cui Cytheris ſcortum interfuit, procacioris aliquanto linguæ fuiſſe, & nonnulla ridicula atque obliuione obruenda liberius effutiuiſſe, hem indulgētem. Simili modo vulgaris lingua monet dicterium aut inhoneſtius verbū deſpuere, ſoloq. allidere, Græci etiā ἐδάφι vocāt, quod humile eſt & abiectū, ab ἔδος, quod ſolū pauimētumq; ſignificat. Fortè natū à recepto more potantiū, qui quod reliquum in fundo calicis pocu. iue ſubſidet, in ſolū eiiciunt atq; effundunt.

Petrus Victorius.

Piſcium vita. 2

Potentiorum faſtus & ſæuitia in tenues.

Abiit in prouerbium, vita piſcium, de intollerabili potētiorum ſuperbia erga tenuiores, qua deglubere tantùm non eos ſtudent, boniſque exuere, ac patrimonia deuorare. Polybius li. decimo quinto οὐδ' ὥσπερ οἱ τύραννοι βραχεῖάν τινα προβαλλόμενοι τῆς αἰσχύνης πρόφασιν, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς ἀναιδῶς καὶ θηριωδῶς οὕτως, ὥστε προσοφλεῖν τὸν λεγόμενον τῶν ἰχθύων βίον, ἐν οἷς φασιν ὁμοφύλοις οὖσι τὴν τοῦ μικροτέρου ἀπώλειαν τῷ μείζονι τροφὴν γίνεσθαι καὶ βίον, id eſt, Duo pariter inter ſe pueri derelicti imperiū aggreſſi ſunt, non tyrannorum ritu, qui verecundiæ obtentum quempiam prætexere ſolent, ſed mox impudenter adeò & belluinè, vt diſtringi in eos debuerit, Piſciū vita, prouerbio nota, inter quos tametſi congeneres minoris exitium à validiore in eſcam qua vitam trahat conuertitur. Adagium idem expreſſit M. Varro in his verſib. quos apud Nonium corruptiſſimos olim ita reſtitui in noſtris Animaduerſorum libris,

Natura humanis omnia ſunt paria.
Qui pote plus, vrget, piſceis vt ſæpe minutos
Magnus comeſt, vt aues enecat accipiter.

Piſcium mutuam lanienam non tacuit Oppianus Halieut. 2.

Οἱ δὲ καὶ ἀλλήλοισιν ἀνάρσιοι ἰσχὺν ἔχοντες
Εἰναλίην, μοῦνοι δὲ μετ' ἰχθύσιν αἰολοφύλοις
Ποντοπόροις ἴσασι καὶ ἀλλήλων ὀλετῆρες. id eſt,

De expilato bono.

Inter ſe exercent odiis capitalibus iras
Squamigerum genus, & lanienà mutua in hoſtes
Graſſantur ſoli piſces, ac vindice rictu.

Sol exorere. 3

Ἔξεχ' ὦ ἥλιε, id eſt, Exere te Sol. Euſtath. indicat prouerbiale fuiſſe dicterium Iliados, λ. authoritate Ælij Dionyſij, Sic enim ait, πολλάκις οὖν τι παροιμιῶδες Αἴλιος Διονύσιός φησιν ἀπὸ παίδων λέγεσθαι ἐπιλεγομένων ἔξεχ' ὦ ἥλιε ὅτε ἐπινεφῆ τὸν ἥλιον. id eſt, Ælius Dionyſius annotat prouerbialis verſus particulam eſſe pueris vſitatam, qua ſignificant ſolem promicare, hoc eſt, exortum eſſe. Vtitur Ariſtophanes. λέγειν ἅπερ τὰ παιδία, ἔξεχ' ὦ φίλ' ἥλιε. id eſt, Dices quod pueri ſolent, exerito os ô bone ſol. Videtur quadrare poſſe in tergiuerſatores, veluti, ſi caſtigemus ingenuum docti viri pudorem, ſcripta ſua, quibus ceu ſol tenebras diſcutere poſſit, in publicum proferre non ſuſtinentis differentiſque.

Retibus confert, nihil tamen capit. 4

Labor irritus.

Memorat adagium huiuſcemodi Heſych.

Δοῦναι μὲν οἱ σαγηνευταί, λαβεῖν δὲ μή. id eſt,
Conferre retibus, nihil capere tamen.

Verſiculus eſt iambicus trimeter. Competere videtur in hominem alienis inſeruientem commodis, vnde plus iacturæ quàm emolumenti ad ipſum redeat. Adagio huic obnoxij ſunt, qui typographis aſſiduam operam præſtant, nullo vel exiguo certè cum ſuo lucro.

Nitedula ex vepribus. 5

De ſordido ad ſumma euecto.

Prouerbij ſpeciem redolet quod apud Ciceronem in oratione pro Pub. Sextio legitur. Quoniā id factū ciuitatis fuit, vt illa ex vepreculis extracta nitedula, rēp. conaretur arrodere. Loquitur de Numerio quodam infimarum ſordium & abiecto homuncione. Torqueri poteſt in hominē in ſummis vitæ ſordib. natum, beneficio fortunæ aut per ſycophantias aliámue quampiam rationem ad ampliores fortunas euectum, alieniſque opib. inſidiantem, qua is apud Ciceronem Chryſogonus eſt, Roſcij bonis inhians mordicus. Nitedulam Seruius libro Georg. 1. murem exiguum ſubterraneū eſſe putat. alioqui Nitedula vocatur animalculum volucre, igneo iubare per tenebras lucens, quam λαμπυρίδα Græci vocant, in Italia ſæpius mihi nō ſine admiratione ſpectatum captumq., apud villā clariſſimi Comitis Philippi Pepoli Bononienſis: cuius igneus liquor calami ſulco tractus literarum notas reddit etiam in tenebris illuſtres, qua ratione cōperit in purpuratū, paulo antè pānoſum.

Schema & gradus. 6

Pedetentim non temere procedendum.

Doricum prouerbium eſt χᾶμα καὶ βᾶμα, quod communis lingua profert, σχῆμα καὶ βῆμα, id eſt, Habitus & inceſſus. Quo ſignificabatur, non protinus ad altiora artium penetralia eſſe prouolandum, & quaſi ſupra ſepta excedendum, ac præoccupanda veluti ſedilia certis ordinibus conſtituta, ſed pedetentim & ordine quodam pergendum eſſe, ne prætereantur quæ præcedere debent rudimenta atque initia, ſine quibus cognitis caſſa fiat & concidat reliqua omnis traditio. Extat apud Etymologici authorem.

Iunonis puer. 7

De delicatulo.

Autor epiſtolæ falsò M. Tullio adſcriptæ ad Cn. Octauium, prouerbiali tropo Iunonium puerum dixit delicatum & delicijs innutritum: ſic enim ait. Cum te Iunonium puerum & matris tuæ partum aureum eſſe dixi. Iuno à poetis ſuperba & delicatulæ operosè ſtudioſa ferè inducitur, quo ſpectat χρυσοπέδιλον epitheton, velut aureis ſoccis in inceſſu vtentis. Neque temerè eſt quod Pauonem animal ſi quod aliud ſuperbum, Iunonis tutelæ dicatum legimus, vnde Iunonia volucris Ouidio vocatur. Eodem ſpectat parœmia quæ eſt apud Athenæum ἥραιον βαδίζει, id eſt, Iunonium incedit, de greſſu ſuperbo.

Quàm facilè canis exta edit. 8

De re facillima.

Quàm facilè canis exta edit, prouerbiale dicterium eſt apud Anneum Senecā in Apocolocyntoſi, ſeu, Ludo de morte Claudij Cæſ. vbi D. Auguſtus introducitur hunc in modum ſententiam ſuam edisserens. Qui vobis non poſſe videtur muſcam excitare, tā facile homines occidebat, quàm canis exta edit. Iſta namque lectio magis placet, quàm vulgata, quæ legit. quàm caneis excidit, vt annotatum eſt à me nuper in annotationibus in eum librum, fauentque illi ſcripturæ doctorū plerique. Dicetur de re expedita & oppidò quàm facillima factu: quò pertinet illud Horatij, Vt canis à corio nunquam abſterrebitur vncto.

Io ſaturnalia. 9

De nimium ſuperbiente.

Dion lib. quinquageſimo octauo refert vulgatum fuiſſe dicterium, ἰὼ σατουρνάλια, hoc eſt, Io Saturnalia, quo vti licebit, vbi quis ſuæ cōditionis immemor, authoritatis ſibi pluſculum arrogat. Noui qui humili genere natus, plenioris fortunæ blandimento, Eccleſiaſticis opibus adauctus principem virum precario iure à ſe principatus inaugurandum, non niſi ad genua ſibi aduolutum admiſit, præclaro edito de ſe teſtimonio humilitatis ſubmiſſioniſque, quam inter prima religionis ſuſcipiendæ incunabula fuerat profeſſus. Refert autem Dion, quum expeditionem in Britannos, velut extra orbem poſitos detrectarēt legiones, nec Au. Plautio egregiæ militaris famæ ſenatori, eius militiæ duci, obtemperarent, Narciſſum, Claudij libertum, ab imperatore immiſſum, ſuggeſtum cōſcendiſſe, ſed verba facere pro concione ad milites tentantem, coercitum fuiſſe, acclamante vndequaque exercitu notum illud diuerbium, Io Saturnalia, eo quòd in Saturnalibus ſerui herili apparatu induti epulabantur. Græcè eſt, ἐπιβοήσαντες ἐξαίφνης τὸ δὴ ἀπὸ τοῦ θρυλούμενον, ἰὼ σατουρνάλια, ἐπειδὴ ἐν τοῖς Κρονίοις οἱ δοῦλοι τὸ

τῇ ἑαυτῶν

δαιμόνιε χρῆμα ποιῶν ... ἐορτάζων. Paulo diuerſius extulit Martialis lib. 11. Clamant ecce mei, Io Saturnalia, verſus,

Et licet, & ſub te præſide Nerua libet.

Nihil ad Perſium. 10

Prouerbialiter vſurpatum eſt à Cicerone libro De oratore ſecundo, quo vtemur, quum diſcrimen ingens eruditionis inter duos notare volumus: ſic enim ait: Lælium Decimum volo, quem cognouimus virum bonum & non illiteratum, ſed nihil ad Perſium. Deflexum eſt autem è C. Lucilij Satyrographi verbis hiſce, Perſium non curo legere, Lælium Decimum volo: quibus ſignificare voluit ſe optare ſuis ſcriptis lectorem neque indoctiſſimum neque rurſus doctiſſimum, quòd ille nihil intelligat, hic moroſius aliquanto iudicet, ac plus intelligat fortaſſis quàm ipſe author. de ſe hunc locum attigit & Plinius in præfatione naturalis hiſtoriæ, ita ſcribens. Præterea eſt quædam publica etiam eruditorum reiectio. Vtitur illa & M. Tullius extra omnem ingenij aleam poſitus, & (quod miremur) per aduocatum defenditur, Hæc doctiſſimum Perſium legere nolo, Lælium Decimum volo.

Κοιλοφθαλμίζειν. 11

De curioſo rerum alienarũ indagatore. Syneſius libro de Prouidentia ſecundo, εἰ δέ τις ἐς τὴν σκηνὴν διαδύεσθαι ἀξιοῖ, τὸ λεγόμενον ἐς αὐτὴν κοιλοφθαλμίζοιτο, id eſt, Si quis in ſcenam irrorumpat, & huc (quod dici ſolet) emiſſitus oculis introſpiciat. Vox illa τὸ λεγόμενον, indicat vulgi ſermone extritam fuiſſe verbum & prouerbiale. Dicetur de curioſis hominibus & alienarum rerum plus nimio ſatagentibus. Crediderim ego veriorem eſſe lectionem, κοιλοφθαλμίζοιτο, mutatione vnius literæ ι in λ, quòd curioſi homines reductis & quaſi concauis oculorum ſinibus in introſpiciendo contentius, vti vaticantur.

Rarum, carum. 12

Plato in Euthydemo. Τὸ γὰρ σπάνιον ὦ Εὐθύδημε τίμιον, τὸ δὲ ὕδωρ εὐωνότατον, ἄριστον ὄν, ὡς ἔφη Πίνδαρος, id eſt, Quod rarum eſt Euthydeme, idem etiam magni fit, at aqua, tametſi res ſit longè optima, quod Pindarus ait, nihil vilius. Prouerbium eſt & vetuſtiſſimũ, & hodie vſitatiſſimũ, quod χυδαίῳ verſu omnibus in ore eſt, Quod rarũ, carum, vileſcit quotidianũ. D. Hieronymus alicubi, Omne quod rarũ eſt, plus appetitur, Pulegium apud Indos pipere eſt pretioſius. Martialis libro primo, Epigram.

Rara iuuant, primis ſic maior gratia pomis,

Hybernæ pretium ſic meruere roſæ.

Facit namque faſtidium copia, vt inquit Liuius: & fugidius amamus ſemper ea, quibus vbi libeat, potiri fas ſit. Huc ſpectat quod libro ad Herennium tertio Cornificius ait: Vſitatæ res facilè è memoria elabuntur, inſignes & nouæ manent diutius. Solis exortus, curſus, occaſus, nemo miratur, propterea quod quotidie fiunt, at eclipſes ſolis mirantur, quia rarò accidunt, *Noua placent.* & ſolis eclipſes magis quàm lunæ, quoniã hæ crebriores fiunt, docet igitur natura ſe vulgari & vſitata re non exuſcitari, nouitate verò & inſigni quodam negotio commoueri.

Ne vicini quidem ſentiunt. 13

Quum indicare volumus ita geri tacitè ac diſſimulanter quippiam, vt ne proximi quidem ſubodorentur factum, aut rem adeò triuialem eſſe & exigui momenti, vt ea nemo commoueatur, prouerbij vſus erit. Plato in Alcibiade priore, diſſerens quantum ponderis trahant res magnatum: Perſarum, inquit, regi quum primogenitus naſcitur, cui hæreditario iure deſtinatur imperium, cuncti ſubditi feſtum diem celebrant, ἡμῶν δὲ γενομένων, τὸ τοῦ κωμῳδοποιοῦ, οὐδ' οἱ γείτονες σφόδρα τι αἰσθάνονται. id eſt, at nobis in lucem editis, ne vicini quidem (iuxta Comici dictum) magnoperè id perſentiſcunt. Non liquet nunc mihi è quo Comico petitum ſit.

Tanquam ouis meridians. 14

Socrates apud Platonem in Phædro, de ſupino otio animique veterno extulit prouerbialiter illud, ὥσπερ προβάτιον μεσημβριάζον, hoc eſt, tanquam ouis meridians: verba eius ita habẽt, καθεύδοντας ὑφ' αὐτῶν δι' ἀργίαν τῆς διανοίας, δικαίως ἂν καταγελῷεν, ἡγούμενοι ἀνδράποδα ἄττα σφίσιν ἐλθόντα εἰς τὸ καταγώγιον, ὥσπερ προβάτια μεσημβριάζοντα περὶ τὴν κρήνην εὕδειν. id eſt, Si viderint nos animi veterno torpentes, meritò derideant, arbitrati mancipia quæpiam in ſuum delata gurguſtium, tanquam oues meridiãtes ad fonticulum indormire. Solent oues medium diem accedente ſole ad fontium aquas deſides iacere aut in vmbra.

Tyrtæo bellicoſior. 15

De pugnace & ſtrenuo homine, militiæ aſſueto, prouerbialiter dixit Plato lib. De legibus 2. ὃν δὴ κατ' ἀρχὰς εἴπομεν τῶν Τυρταίου πολεμικώτερον ἔσεσθαι πολεμικῶν, i. Quem per initia ſermonis diximus bellicoſiorẽ fore, quã ſunt ipſa Tyrtæi bellica *Tyrtæus quis.* præcepta. Tyrtæus poeta genere Athenienſis, Lacedæmoniis adſcriptus ciuis, librũ elegiaco carmine ſcripſit adhortatoriũ ad bellicam virtutẽ & ad capeſſenda militiæ munia, quẽ Spartana iuuentus memoriæ mandare, & in procinctu ſtans recitare ſolebat ad excitandos mutuò animos: cuius verſus aliquot ad verbum penè redditos hic adſcribere nõ grauabor, quos qui græcè mauult legere, apud Stobæum petat ſermone 49.

Nullus ego memorem, nec magni fecero, ſeu quis

Polleat aut lucta aut præpetibus pedibus,

Non ſi vel mole aut Cyclopas viribus æquet,

Aut curſu ſuperet Thericium boream.

Nec ſi Tithono forma præſtantior eſſet,

Aut Cinyræ teneat diuitiáſque Midæ:

Non ſi nectaream Adraſti facundiam, & amplum

Imperium obtineat Tantalidæ Pelops.

Vilent cuncta mihi, Mauortia gloria ni te

Commendet bello nemo quis emineat,

Ni cædes ferat illi oculis ſpectare cruentas,

Collatóque hoſtis ora ferire pede.

Hos verſus innuit Plato lib. primo legum de Tyrtæo loquens. vbi ſic ait, ὃς δὴ μάλιστα ἀνθρώπων περὶ ταῦτα ἐσπούδακεν, εἰπὼν ὅτι, Οὔτ' ἂν μνησαίμην, οὔτ' ἐν λόγῳ ἄνδρα τιθείμην, οὔτ' εἴ τις πλουσιώτατος ἀνθρώπων εἴη φησὶν, οὔτ' εἰ πολλὰ ἀγαθὰ κεκτημένος, εἰπὼν σχεδὸν ἅπαντα, ὃς μὴ περὶ τὰ πολέμια ἄριστος γίγνοιτ' ἀεί, id eſt, Qui præ cæteris in bellica adhortatione plurimum operæ poſuit, ita canens, Nullos ego memorem, nec magni fecero, non ſi vel mortalium ditiſſimus fuerit, inquit, neque ſi multis quæ inter bona habentur, abundet (quæ ſingula ferè enumerat) niſi idem quoque bellica gloria præſtet.

Vicinus pedem mouens. 16

Γείτων κινῶν τὸν πόδα. id eſt, Vicinus pedem ciens. Citatur ab Etymologici authore nominatim parœmiæ appellatione, dicíq; annotatur de his qui vix initia alicuius rei artis ve aſſecuti, ad ipſum faſtigium & culmẽ fruſtra enituntur, verba authoris hęc ſunt, ὅθεν καὶ παροιμία, γείτων κινῶν τὸν πόδα, τάττεται δὲ ἡ παροιμία ἐπὶ τῶν μόνον μανθανόντων τὰ προοίμια, περὶ δὲ τὴν τῶν πολλῶν καταληψιν μάτην σπουδαζόντων. Originem tamen prouerbij non indicat.

Ad Scirrhonem tendere. 17

Theætetus apud Platonem in cognomine ſibi dialogo. σὺ δέ μοι δοκεῖς πρὸς τὸν Σκίρρωνα μᾶλλον τείνειν. id eſt, Videris mihi ad Scirrhonem potius ſpectare. Prouerbiali figura dictum de eo qui efficacib. argumentis & ſcientificis demonſtrationibus, cuiuſmodi lineales neceſſitates appellat Ariſtoteles, compellit quempiam ad aſſenſum. Sciron latro fuit inſignis, qui cognominatas à ſe Scironidas cautes inſidens, compellebat viatores ex abrupta caute præcipites ſe dare, vt in Bibliothecęs quinto ſcribit Diodorus Siculus. Euripidis ſcholiaſtes annotat ſolitum fuiſſe viatores ad abluendos ipſi pedes cogere, atque ita inter lauãdum improuidos de præcipitio impactis calcibus deturbare: huius meminit & Ouidius Metamorph. 7. & Propertius. 3. *Sciron latro.*

Nec tamen eſt quiſquam ſacros qui lædat amantes,

Scironis media ſi licet ire via.

Vbi Scironis viam appellat periculi plenam. Pauſanias in Atticis Scironem memorat Pilæ regis Megaridis filium, qui de huius vrbis imperio cũ Niſo Pandionis filio contendens, belli ius & imperium omne obtinuit, iudicãte Æaco arbitro: an autem hic idem ſit cũ latrone, ignoro. Cum hoc cõſonat & quod mox Plato ſubiicit, σὺ δὲ κατ' Ἀνταῖόν τί μοι μᾶλλον δοκεῖς τὸ δρᾶμα δρᾶν. i. Tu fabulam agere mihi videris potius, qualem Antæus.

Calcibus proterit. 18

Λὰξ πατεῖν, id eſt, Calcibus proterere. adagialiter accipitur apud authores pro manifeſto & omni iniuriarum genere aliquem afficere atque opprimere. Æſchylus *Omnino aliquẽ opprimere.*

Καὶ πάντα ταῦτα λὰξ ὁρῶ πατούμενα. id eſt,

Hæc cuncta proculcata cerno calcibus. Idem,

Τὸ μὴ θέμις γὰρ λὰξ πέδοι πατούμενον. id eſt,

An non ſolum, quod nefas, calcib. proculcatum?

Idem in Eumenidibus. βωμὸν αἴδεσαι δίκας, μηδέ νιν κέρδος ἰδὼν, ἀθέῳ ποδὶ λὰξ ἀτίσῃς. aut vt doctiſſimus Henricus ille Steph. legere maluit, πατήσῃς, hoc eſt, Aram iuſtitiæ reuereator, neue illam, lucro animum applicãs impia calce violes, aut procalces. Sophocles annotatur idem extuliſſe, λάγδην πατεῖσθαι, calce proteri, vt in Phædra citante Stobæo,

Οὐ γάρ ποτ' ἂν γένοιτ' ἂν ἀσφαλὴς πόλις,

Ἐν ᾗ τὰ μὲν δίκαια καὶ τὰ σώφρονα

Λάγδην πατεῖται, κερδαλέος δ' ἀνὴρ λαβὼν

Πανοῦργα χερσὶν ἔργα κυβεύει πόλιν. id eſt,

Secura nunquam aut tuta ciuitas erit,

Leges vbi & conſulta rectè calcibus

Teruntur, & rempublicam aleæ in modum

Ardelio ludit compertus ſcelerum & loquax.

Quanquam poſtremus verſus perperam ibi legitur hoc pacto.

Πανοῦργα χερσὶν κέντρα καλύπτει πόλιν.

Scholiaſtes incertus in Luciani Lexiph. λὰξ πατεῖσθαι dici annotat de his qui calamitatibus inuoluti, forti animo inde ſe expediunt, ἐπὶ τῶν ἐγχυμένων μὲν συμφοραῖς, ῥᾳδίως δὲ ἐκδυομένων. Phineus apud Apollonium Rhodium Argonaut. libr. 2. cæcitatem ſuam deplorans ſic inquit,

Οὐ γὰρ μόνον ἐπ' ὀφθαλμοῖς Ἐρινὺς λὰξ ἐπιβᾶσα. id eſt,

Incubuit non tantum oculis feralis Erinnys,

Calcibus inſultans. Hinc compoſita vox λαξπάτητον apud Sophoclem, quæ denotat perſundatum & penitus extinctum, Λαξπάτητον ἀντιθεὶς χάριν. id eſt, Lætitiam omnem euertens atque obliterans.

Diitrephes doliares habens alas. 19

Diues etiam è vilibus rebus lucrum captans.

Διιτρέφης πυτιναῖα ἔχων πτερά, id eſt, Diitrephes doliares habens pennas. Dici videtur poſſe de locuplete homine, quem tamen non pudeat vilibus mercimoniis aut opificio vulgari quod tractarit olim inſiſtere. Ariſtophanes in Auibus

Ὡς Διιτρέφης γε πυτιναῖα μόνον ἔχων πτερά. id eſt,

Ceu Diitrephes victorias tantum pennas habens.

Fuit autem iſte Diitrephes πυτινοπλόκος, hoc eſt, vietor qui vitilibus dolia compingebat, qui ex ea re ditatus, tribunus euaſit Athenis. Vnde eius menſam alicubi in Heroib. fabula traducit Ariſtoph. nouum hominem & neoplutum notás, ἀπὸ τῆς Διιτρέφους τραπέζης. Diitrephis men ain nominans e tenui lautiorem. πτερὰ autem hic dicuntur vitilium extremitates. Meminit Suidas ex Euph.

Aequa & iniqua. 20

Καὶ δίκαια καὶ ἄδικα id eſt, Et æqua & iniqua. Parœmiæ nomine citatur in Aeſchyli χοηφόροις, hoc eſt, parētātibus, à ſcholiaſte græco iſtud, Δεῖ δεσποτῶν ἀρχὰς καὶ δίκαια καὶ ἄδικα. id eſt, Seruus hero auſculta æqua iniqua imperāti. Qui alteri deuinctus eſt beneficiorū multitudine, in multis conniuere cogitur, & iuſſa exequi, quo iure quaue iniuria imperata. Eò alluſit ibi Aeſchylus ἐκ γὰρ οἴκων πατρῴων δούλιον ἐσάγετ' αἶσαν, δίκαια καὶ μὴ δίκαια. i. Paternis extorrem laribus ſeruili me ſorte preſſerunt cœleſtes, æqua iniqua imponentes. Ariſtophanes in Pluto, δικαίως κἀδίκως, id eſt, iuſte iniuſtéque dixit pro quauis ratione omnique ſtudio & arte: Suidas exponit, παντὶ τρόπῳ.

Tanquam Palladium. 21

Prouerbialiter dixit Cicero in oratione pro Milone, Exhibe librarium illud legū veſtrarum, quod te aiunt eripuiſſe è domo & è mediis armis turbáque nocturna, tanquam Palladiū ſuſtuliſſe. Prouerbio vtemur variè pro re nata, de rem qua multum ſpei nobis ſit poſitum multúmque præſidij, verbi gratia. Piſani Pandectas Iuſtiniani archetypas, tanquam Palladium diligentiſſima cura cuſtodierunt: poterit ita in auaros quoque ſtringi. Dicetur & in plagiarios alienorū librorum fures, qui clam depeculantur & tāquam Palladiū tollunt alterius labores. Sumptum à Palladio, fatali Palladis ſigno, quod Antenoris opera edocti Diomedes & Vlyſſes direptum aſportarunt. memorat enim Dictys Cretenſis fabricatū è ligno ſignum iſtud, de cœlo delapſum fuiſſe, quo tēpore Ilus templum Mineruæ ſacrum ad ſummū propè faſtigium perduxerat, nondū impoſito tecti culmine, ibique ſedem ſibi delegiſſe. Arctinus vetuſtiſſimus poeta apud Halicarnaſſeum lib. 1. refert, Palladiū Dardano fuiſſe datum ab Ioue, quod abſtruſum inacceſſo in loco aſſeruaretur, altero ſimili ad euitandas hominum inſidias publicè expoſito. Alij tradunt Palladium ligneum ſimulacrū datum fuiſſe Troi regi Phrygum ab Aſio mathematico & ſacrifico, qui verbis illud incantarit: fuiſſeque hoſtibus proditū à Theano ſacerdote Antenoris vxore, penes quā cuſtodia illius erat. Fuit & Romæ cultū religioſe Palladium, quod Metellus pontifex maximus à tēplo Veſtæ, cum cōflagraret, eripuit, cū oculorum orbitate fatali, quæ & Ilo regi acciderat, vt commemorat Plutarchus.

Anima ſui pro ſale data. 22

In gulæ ventrique deditos.

Inter prouerbia recenſetur Varronianum illud, Animam ſuibus datam eſſe pro ſale: certè non ſine venere dicetur, de ventronibus Catianæ ſcholæ deditis, qui noctes diéſque curandæ cuticulæ incumbunt, corpuſque porcorum more ſaginant, de his enim dicemus, Animam illis pro ſale datam eſſe. Varro libro ſecundo De re ruſtica capite quarto. Suillum pecus donatum ab natura dicunt ad epulandum: itaque iis animam datam pro ſale, qui ſeruaret carnem. Plinius libro octauo capite quinquageſimo primo. Animalium hoc maximè brutum, animámque ei pro ſale datam non illepidè exiſtimabatur. Cicero libro quinto De finibus bonorum. Etenim omnium rerum, quas & creat natura & tuetur, quæ aut ſine animo ſunt, aut multo ſecus, eorum ſummum bonum in corpore eſt, vt non inſcitè illud dictum videatur in ſue, Animum illi pecudi datum pro ſale, ne putreſceret. Apparet autem dictum iſtud à Cleanthe manaſſe, ſic namque ſcribit in Stromateum ſeptimo Clemēs Alexandrinus διὸ καὶ Κλεάνθης φησὶν ἀνθ' ἁλῶν αὐτοὺς ἔχειν τὴν ψυχήν, ἵνα μὴ σαπῇ τὰ κρέα. id eſt, Quapropter Cleanthes dicit ſues pro ſale habere animam, ne computreſcant carnes. Sal additur carnibus, vt eas à putredine ſeruet immunes, at porco animali voraci & ingluuioſo animam vice ſalis adieciſſe natura videtur.

Circulator Cybeleius. 23

Μητραγύρτης, hoc eſt, Cybeleius circulator prouerbiali ſpecie dicitur homo contaminatus flagitiis, & libidinibus temulentiæque addictus. Plutarchus de Ptolemæo iuniore loquens, qui in palatio temulentus tympano comploſo obambulabat, δεινὸν γὰρ εἶναι καὶ χαλεπὸν εἰ καθεύδει μητραγύρτου βασιλέως σχολὴν ἄγοντος ... id eſt, Graue & calamitoſum eſſe, ſi Cleomenes operietur feriatum otium Regis Cybeleij præſtigiatoris, vbi primū ille tympanum poſuerit, & cœtus tripudiantium dimiſerit. Metragyrtæ dicebantur Phrygiæ Cybeles ſacris operati, fanatici homines, qui tympani comploſu ſtipem corrogabant, qui & diuiſim μητρὸς ἀγύρται dicuntur, ve ut matris deorum præſtigiatores Dionyſius Halicarnaſſ libro 2. Peſſinuntiæ, inquit, deæ ſacerdotes ſunt Phryx vir & Phrygia fœmina quæ deam circumferunt μητραγυρτοῦντες per vrbem, more patriæ ſuæ, ſimulacra picta circumpoſita pectori geſtantes, turba reliqua deam quæ ſequitur, tibiis circunſtrepente, ac tympana complodente: at Romanorum ciuium nemo μητραγύρτης aut tibiis perſonans incedit, variegato amictu conſpicuus, aut orgiis Phrygio ritu deam colens. Reliqui vocem græcam quæ in impreſſis codicibus legitur, quòd Euſebius lib. 2. Præparationis Euangelicæ locum Dionyſij citans, μηναγυρτοῦντες & μηναγύρτης ſcribat, quę vox idem cum priore denotat, niſi quod ex etymi ratione menſtruum circulatorem intelligamus, nam quolibet menſe cœtus faciebant ſtipémque corrogabant, vt ex Suida quoq; diſcimus. cum hac voce nihil habet commune Mithras, quæ ſolis appellatio eſt apud Perſas, vti Lutatius Placidus in Statianis commentariis annotat his verbis, Sol apud Achæmenios Titan, apud Aſſyrios Oſiris, apud Perſas, vbi in antro colitur Mithra vocatur. Vnde in fine primi Thebaidos ſic Papinius,

Seu te roſeum Titana vocari

Genti, Achæmeniæ ritu, ſeu præſtat Oſirin

Frugiferum, ſeu Perſæi ſub rupibus antri

Indignata ſequi torquentem cornua Mithram. Porphyrius libro 4 De abſtinentia ab animatis, refert Symbulum quempiam contexuiſſe hiſtoriam Mithriacam pluribus libris, in quibus Mithræ myſteria & orgia explicarit: Meminit & Plinius lib. 36. Mithræ Ægyptij regis, qui in Solis vrbe regnans primus obeliſcos Solis numini conſecratos poſuerit. Perſis quoque ſolenne erat iuramentum per Mithram.

Tanquam libri. 24

Plato in Protagora, de obmuteſcentibus quique reſpondēdo non ſunt, vſurpauit prouerbialiter, ἐὰν δέ τις ἐπανέρηταί τι, ὥσπερ βιβλία οὐδὲν ἔχουσιν οὔτε ἀποκρίνασθαι οὔτε αὐτοὶ ἐρέσθαι. id eſt, Si quis rhetorum quempiam interroget, ceu libri nihil habent quod vel reſpondeant vel ipſi ſciſcitentur. Sumptū inde quod libri tametſi lectorem inſtruere poſſint, voce tamen non vtuntur, vnde & muti magiſtri vocantur.

Tanquam pelues comploſæ. 25

De garrulo.

Ibidem ſubiicit prouerbiale iſtud, ἐὰν δέ τις καὶ σμικρὸν ἐπανέρηταί τι τῶν ῥηθέντων, ὥσπερ τὰ χαλκεῖα πληγέντα μακρὸν ἠχεῖ καὶ ἀποτείνει, ἐὰν μὴ ἐπιλάβηταί τις, id eſt, Sin quis paululum ex dictis exceptum percontetur, tanquam nola comploſa, longum reſonat, & pertendit, niſi quis interpellet ac ſermonem extorqueat. de garrulo & verborum nimio, dicetur, qui loquendi modum neſciat. Origo à Dodonęo oraculo, quod contiguis æreis peluibus circumſeptum, percuſſo vno, longum ſonitus tractum edebat.

Ignotius quàm maris Choes. 26

De re incerta nobis & incognita, aut de immenſa rerum copia vel ſumma, quarum inire numerum nequeas, dicetur Platonis illud in Theæteto, μᾶλλον αὐτὸν λέληθεν ἢ οἱ τῆς θαλάττης λεγόμενοι χόες. id eſt, Horum ille nihilo plus ſcit, quàm quot ſint in mari (iuxta prouerbium) aquæ congij. Simile eſt illud Martialis, Epigram lib. ſexto,

Oceani fluctus me numerare iubes:

Eſt autem Chus ſiue Choa, idem quod Latinis Congius, ſenos capiens ſextarios menſura.

Choros Tragicos moleſtè fert. 27

In famelicū.

Χοροῖς τὴν τραγῳδιῶν ἄχθεται, id eſt, Tragicos Choros ægrè fert, Suidas annotat dici de famelicis, quòd moræ ſit impatiēs venter, qui verò eſuriunt, hi choros, qui fermè prolixi ſunt, in longum extrahi moleſtè ferant. Ariſtophanes.

Εἶτα πεινῶν τοὺς χοροὺς τῶν τραγῳδιῶν ἤχθετο.

Deinceps eſuriēs tragicos choros indignè ferat. Fames implacabile malū eſt, moraq; diuturnitate inualeſcit magis eius impatientia. Pulchrè Socrates illud prouerbiale extulit in Phædone, οὐδὲν ὄρνεον ᾄδει ὅταν πεινῇ. i. Nulla cantillat auis, quando eſurit. iacet voluptas omnis & animi gaudium, vbi eſuritur.

Extra curriculum ferri. 28

Ἐκτὸς δρόμου. i. Extra curriculū, nō abſque prouerbij ſchemate dixit Plato de re à propoſito aliena. ita nāq. in Cratylo ait, ἀλλ' οὐχ ὁρᾷς με ὥσπερ ἐκτὸς δρόμου φερόμενον, ἐπειδὰν λείου ἐπιλάβωμαι. i. An nō vides me tāquā extra curriculū prouectū, poſtquā in lubrico veſtigiū poſui. Sūpta metaphora à ſtadij decurſu, in quo

quo qui plurimum exorbitat, aut à trita ſemita deuiat, is à meta abſcedit longius.

Extra omnem aleam. 29

Quicquid omni inuidia maius eſt, quicquid excellit & ſupra vulgus eſt, quodque extra periculi metum, id extra omnem aleam exiſtere prouerbii ſpecie dicimus. Plinius in prologo Naturalis hiſtoriæ. Viturius & M. Tullius extra omne ingenij aleam poſitus.

Veſtigia relegere. 30

Frequens eſt apud Platonē metaphora, prouerbij ſpeciē recipiens, à veſtigiis ſumpta, ἴχνη μετιέναι, veſtigia relegere, ἴχνη διώκειν, id eſt veſtigia perſequi, eiuſq; generis locutionibus inclusa, & quidē de his qui antea propoſitā materiā ordine perſequuntur, aut inſtituto ſermoni inhærent, occaſione petita ab odoriſequis canibus qui feræ veſtigia inſequuntur. Plato in Theæteto, [illegible] id eſt, Forte non abs re atq; intempeſtiuum fuerit, denuò veſtigia relegere. Item in Phædone, [illegible] id eſt, Si nolitis vitam inſtituere ad eorū, quæ modò & antè quoq; diximus, rationē, tanquā veſtigia perſequendo. Rurſus in Politiæ octauo [illegible]. Si æmuletur genitorē eiuſq; perſequatur veſtigia quod Cicero dixit, in maiorū ſuorū veſtigiis ſtare. Idē in Cratylo, [illegible] id eſt, Ratus me Homeri tē de recta nominū impoſitione, tanquā veſtigiū quoppiā attigiſſe. Pindarus Pythiorū decima oda, [illegible] id eſt, Generis amor fecit ſtiū patris inſiſtere veſtigiis. Propertius li. 1. Cælatis & tamē veſtigia iuncta tenebis.

Clauum tenere. 31

Οἴακα νωμᾶν id eſt, Clauū gubernare, prouerbialiter de quouis imperio efficitur. Æſchylus in Septem ad Thebas.

[illegible]
[illegible]
[illegible] id eſt,
Cadmæa pubes publicæ ex vſu rei
Quæ ſunt, decet proferre, qui in puppi ſedet
Clauumque ciuitatis obuerſat manu

Aeſchyli ſententiam expreſſit in Euthydemo Plato his verbis, [illegible] id eſt, Clarè videbatur nobis eſſe ea quæ petebatur, & cauſa felicis rerum ſucceſſus in ciuitate, imò reuera, iuxta Aeſchyli ſenarium, ſola in puppi ſedere ciuitatis, cuncta gubernans, cuncta moderans, denique omnia ex vſu facere. Pindarus in Pythionicis, [illegible] hoc eſt, iuſto clauo exercitum moderare, linguamque in incude veraci procudito. Fuit, quum apud Nonium Marcellum vbi Varronis citatur authoritas, [illegible], legendum putaui, [illegible], niſi manuſcriptum exemplar, quod penes me eſt vetuſtiſſimum, legeret, teneo μακρὰν, pro eo quod in excuſis eſt, teneo. Idem [illegible].

Dies digitus. 32

Δάκτυλος ἡμέρα. id eſt, Digitus dies. Adagio indicatur vitę humanæ ſpatium eſſe exiguum, quaſiq; digitale. Hyperbole infra illam. Sic ſpithamā vitæ. Alcæus poeta apud Athenæum, [illegible] id eſt, Bibamus, quid lucernā moramur? Digitus eſt dies: accipe maioribus poculis, quæ tu obducas: vinum namque Semeles Iouiſque natus obliuioſum mortalib. dedit: infunde, miſce vnum atque plura. Huc alluſit proculdubio author Epigram. quod in fine 7. lib. legitur.

[illegible]
[illegible] id eſt,
Ducamus Bacchi latices digitus breuis eſt lux,
Somniferæ aut quid te lychni manere iuuat?

Quanquam in Alcæi verbis pro [illegible] alij [illegible], hoc eſt, extinguimus, ſupponunt, quum prioris lectionis fides vel ex Epigrammate aſtrui poſſit.

Canibus oſſa prodo. 33

Μηνύω κυσὶν ὀστέα, id eſt, Canibus oſſa cōmmōſtro. Prouerbiū eſt de eo, qui inimico ſuū patefacit conſiliū, velut ſi quis riuali amores ſuos detegat, aut litigator aduerſario actionē ſuam indicet. Extat Epigram lib 7.

[illegible]
[illegible] id eſt,
Quid canibus prodo oſſa, loquacis præmia linguæ
Quæ ſunt, teſtatur læuis arundo Midæ

De arundine Midæ fabula eſt apud Ouidium Metamorph. vndecimo, quam perſtrinxit & Petronius Arbiter his verbis.

Sic commiſſa ferens, auidus reſerare miniſter,
Fodit humum, regiſque latentes prodidit aures,
Concepit nam terra ſonum, calamique loquentes
Inuenere Midam, qualem conceperat index.

Inter lugentes iocari. 34

De eo qui alieniore tempore intempeſtiuè aliquid deſignat aut loquitur, competit quod paræmiæ nomine recitat Demetrius Phalereus, [illegible], id eſt, inter lugentes ludere. verba eius ſunt in capite de homœoteleutis, vbi affectatā vocū ſtructuram criminatur [illegible] id eſt, Nō hercule affectū mouebit aut miſerationē, ſed eam quē nominat mixtū fletu riſum, nam in affectibus talia vitioſe affectare, eſt idem quod inter lugētes ludere, iuxta prouerbiū. quo in loco turpes mendæ in codicibus impreſſis inſederunt, ſiquidem malè [illegible] pro [illegible] ſcriptū legitur, & [illegible], pro [illegible], & [illegible] loco [illegible]. Quid, quod vox ipſa [illegible] prouerbialis eſt, de ſimulato fletu, qualis hæredū eſſe ſolet, iuxta Mimum Publianū, Hæredis fletus ſub perſona riſus eſt quo vſum oſtendit Xenophontē Hermogenes rhetor cap. De Tenuitate: eſt autē locus Græcarū rerum lib. [illegible] id eſt, Cunctos qui aderat tenui reuera permiſtus lacrymis riſus. Apollodorus apud Athenæū lib. 13. refert duas fuiſſe Phrynas meretriculas, quarum alteri à fictis lacrymis cognomē dicit fuiſſe [illegible], alteri à putiditate, [illegible].

Piſtillum exornatum. 35

Demetrius Phalereus de frigiditate ſcriptorum differēs, adagio hoc vtitur, vbi ait, idē eſſe frigiditatem, quod arrogantiam: nam vt homo arrogans quæ in ſe non agnoſcit, ſibi tamē vendirat, tanquam adſint: ita qui humilib. reb. pondus orationis adiicit, ſimiliter agit illi qui in re tenui ſuperbit. [illegible] id eſt, cuiuſmodi eſt piſtillum exornatum, quod in prouerbio eſt, talis fuerit & tumor orationis in re exili. Dicetur de re præpoſtere aut inepte compta, aut oratione inepta ſtiolculis quibuſdam parum appoſite picturata. Quadrabit & in hominē glorioſum aut operoſe veſtitum in quo nihil ſit ſalis aut prudentiæ.

Formicæ ſemitam canit. 36

De eo qui ſubtilitates omnes perſequitur, & minutiſſima quæque dictionis immiſcet vt elaboret aut qui vltro citróque narrationē ſic implicat, prima medijs, vltima primis inuoluens temere, prouerbio dicetur [illegible], hoc eſt, formicæ ſemitas canit. Extat apud Ariſtophanem in Theſmophoriaz. de Agathone Comico dictum, quem ſuggillat vt ſubtilia ac flexiloqua carmina ſcribentem, Formicæ viam ſuam obliquant diſcurſu implexo.

Pectide ſuauior. 37

Inter venuſtas hyperbolas laudatur à Demetrio Phalereo illa Sapphus poetriæ, [illegible] id eſt Pectide multo ſuauior, auro auratior. De poemate venuſto, aut ſermone lepotib. cōdito, aut voce amœna dicetur. Fit autē [illegible] Pectis, inſtrumētum citharœdicū, cum eo quod antea Magadin expoſuimus, idem, vt voluit Ariſtox. muſicus apud Athenæū lib. 14. Menech. Sicyonius ibidē refert Sappho poetriam primam vſam fuiſſe pectide. Sopater apud eundem lib. 4. binis fidibus tentam fuiſſe pectida ſcribit. Suidas & Heſychius pandurion exponunt. Mentio fit huius inſtrumenti in Epigram lib. 7. ibi [illegible] id eſt Suauicanæ Muſæ cum pectide. & iterum, [illegible] hoc eſt, Suaue canis teſtor Panem Arcada, pectide carmen. Huius generis ſunt ſimiles hyperbolæ, vt illa in Epigram. [illegible] id eſt. Lygdino marmore læuius, & [illegible] id eſt, Lygdinea ceruix. Item illa Alcæi Lyrici de vino, [illegible] id eſt, nunc vinum placidum eſt, nunc tribulis aſperius.

Sirenas præternauigare. 38

[illegible] id eſt Sirenas prænauigare prouerbiali tropo dicitur, qui Philoſophiæ præceptis cōmunitus voluptatum illecebras deſpuit, aut quomodocunque vitiorum occaſionem declinat. Socrates apud Platonem in Phædro, [illegible] id eſt. Sin videant nos ſermones conſerentes & illecebris immobiles prænauigare ipſos, tanquam Sirenas quaſpiam. Similiter dixit in Sympoſio. [illegible] id eſt, Fuga abeo, vim mihi adhibens, & tanquam à Sirenibus aures obſtruens. Notiſſima eſt ex Homeri Odyſſea fabula de Vlyſſe ſociorum aures cera claudente, vt periculum ſibi ſuiſque imminens effugeret.

[illegible] 39

[illegible] i. de domo in domū tranſire dicunt Græci, quoties ab amico amicus munus accipit, aut candidè opera ſuam amico defert. ita vſus eſt Iulianus apoſtata in epiſt. qua fundū donat amico. [illegible] i. Nunc ô amicū caput, dono tibi do fundū, exiguū quidē

illum, ſed amico ab amico non ingratũ, de domo in domum, vt cum ſapiente Pindaro dicam. Extat apud Pindarũ Olympiorũ oda sexta [illegible], id eſt, preconium accipiat de domo in domum, hoc eſt, proprium haud peregrinum. Certe quicquid nõ aliunde accedit, ſed quaſi domi noſtræ natum & vernaculum nobis eſt, [illegible] habere dicimur. Ariſtides in oratione de templo Zyzyceno, [illegible], id eſt, Imperij tutelã non alienã, ſed veluti domeſticam conſtituerunt, rerum omnium communione. Idem in genethliaco Apellæ, [illegible] id eſt, Imponit illi filij nomẽ adeóq; dat quaſi de domo in domũ & generis & exiſtimationis ex æquo principium. Non malè ad vſum ita accommodabitur. Si tibi tuisve ſtudiis gratificari aut prodeſſe quid poſſum, ſiue libris ſiue pecunia, fac à me repetas [illegible].

Mithæcus quum ſit, Agamemnonẽ ſimulat. 40

[illegible], Mithæcus quum ſit, Agamemnonis perſonam agit. Competet in eum qui magnas opes iactat, inops quum ſit & re tenui: aut in indoctum, qui tamen eruditionis opinione ſe populo venditat. Themiſtius in prima oratione quæ [illegible] quaſi Explorator inſcribitur, de plagiario ſophiſta & doctrinæ quæ nulla erat, inani oſtentatore, [illegible], id eſt, Non ignoratis viri optimi, hunc vobis imponere, & Agamemnonis perſonam hiſtrionice repræſentare, quum ſit intus Mithæcus quiſpiam aut Thearion. Mithæcus ex fece poëtarum fuit, qui obſonandi more Siculo rationem conſcripſit, at Thearion piſtor ſeu paniſex, quorum meminit in Gorgia Plato, [illegible]. Meminit Mi-

thæci & Athen. cuiusque [illegible] citat lib. [illegible] quod eſt de obſoniorum conditura. Non abſimili ab hoc adagio dictum Polemonis ad ſophiſtam quendam vilis pileolos & boletulos emẽtem, [illegible] id eſt, Qui tali bucca tam magnos Darij & Xerxis ſpiritus apte exhibere non poteſt, vt refert Philoſtratus.

* Vide prouer. Geometriã exercet in ſupercilio, ſup. col. 1042. adag. Iunij cent. 2. Poſtrema illius columnæ verba ſunt, Ion enumerat [illegible], vbi, quoniam nonnulla deſiderantur, in eo exemplari quod in hac editione ſecuti ſumus, prætermiſſa, ita legendũ, Ion enumerat [illegible], Nigrumque ſtibium oculorum picturamentum. Eſt autem [illegible] inter ſupercilium, ac velut proiectum quoddam ciliorum, cuius vocis creber eſt vſus apud Philoſtratum, vt de Achille [illegible], [illegible], id eſt, Supercilium & faſtus quidam iracundiæ index. & de Medea, [illegible], id eſt, quæ nam eſt hæc quæ terrificam ſuper oculos ſupercilium adducit? Ruſsus de Ceti oculis, [illegible], id eſt, Superciliorum ſuggrundas ſpinoſas & immanes.

Herculis ſacrificium. 53

[illegible], Herculis ſacrificium vocari annotat Hesychius quum quis vbi minime opus eſt ſacrificat, [illegible]. Poteſt & aliò transferri, vt ſi quis munus offerat cui minime oportuerat. Fruſtra Herculi victimas offerat, quippe cœleſtium numerum auxerit, vt apud Liuium Euander ait, inter indigetes deos relatus.

Philænidis Commentarij. 54

[illegible], id eſt Philænidos commentarij non abſque prouerbio' ſaic, &c quæ habes ſup. col. 1045.

IOANNIS ALEXANDRI
BRASSICANI IVRECONSVLTI
PROVERBIORVM SYMMICTA.

Agreſtis in nido Corydi. 1

EN [illegible], id eſt, In Corydi nido intorta occultatur agreſtis. Adagiũ extat apud innominatum Græcum ſcriptorem, qui rem ruſticam viginti luculentiſsimis libris abſoluit lib. [illegible], vt ipſe inſcripſit, quo loco ex Neſtoris panacea tractat admirabilem quarundam rerum ſympathiam & antipathiam,

[illegible] Hoc eſt, vt quam ſimpliciſsimè latinè dici poteſt, Capra herba polypodio ſi quis cõtigerit chelas abijcit, Veſpertiliones ex incenſi hederæ ſuffumigatione moriuntur, Vultures intereũt ex odore vnguentorũ, Serpẽs contectus in cumulo quernis folijs emoritur, Serpens ne cõmouetur quidem potens ſi Ibis auis ala tactus ſit, Vipera ſemel percuſſa calamo, obtorpeſcit: ſæpius autem, vt ad ſeſe ipſam redit & cõualeſcit, Viperæ ſi ramũ ex fago arbore adhibeas, metu exanimatur, Teſtudo ſi ſerpente ederit, ægrotat, Ruſsus ſi Origanum ederit cõualeſcit, Ciconiæ platani folijs pullos præmuniũt aduerſus veſpertiliones, Hirundines aduerſus Siphas ex Cantharorũ genere apio vtuntur, Palumbes lauro, Accipitres ſylueſtri lactuca, Harpæ aues hedera, Corui agno ſiue amerina, Vpupæ amianto, Cornices periſtereone quem teſtũ vocãt. Cinchla auis quam motacillam dicunt Myrto, Perdix calami pabulo, Herodius ſiue ardea cancro, Aquila Callitricho, Corydi Agreſtis. Vnde etiam Prouerbium dictum eſt,

In Corydi nido intorta occultatur Agreſtis.

Huiuſmodi peculiaria animantium remedia cõmemorant & Plutarchus in commentario, vtrum prudentiora ſint marina an terreſtria, & Ariſt. de hiſtoria animal. lib. 9. ca. 6. Plinius itẽ lib. 8. cap. 27. Adagij ſenſus eſt, ſi quando ſignificandus nobis nõ deeſſe tacita quædam & paucis cogita præſidia, quemadmodum Corydus auicula Agreſti, quam Theodorus & Hermolaus gramen vertunt, occulto quodam aduerſus ea quæ nocere poſſint amuleto vtitur. Quod ſi quis dixerit nos planè actum agere, qui poſt alios Adagia ſcribamus, is interea non obliuiſcatur, & in

Corydi nido agreſtin eſſe reconditam, hoc eſt, neque nobis ex bonorum autorum penu deeſſe ſpicilegium, ex quo non aſpernandam prouerbiorum meſſem concinnare poſsimus. Iunij adag. 53 Cent. 3. Alaudæ in nido gramen latet.

Iupiter pluc mel. 2

Galenus medicus libro tertio [illegible], id eſt, de poteſtate nutrimentorũ, ſcribit æſtatis tẽpore, ſi quãdo inſignis copia mellis paſsim in virgultis ac arborum folijs inueniretur, Ruſticos exclamare conſueuiſſe, [illegible], O Iupiter pluc mel, quo verbo cõmode vti conueniet, quãdo omnia fauſta & felicia precamur. Angelus Politianus li. 1. epiſtolarum ad Picũ, diuerſum citat ex Tragœdia quapiã, [illegible], O Iupiter pluc calamitates. Sic exclamamus dum nobis rei indignitatem, etiã pernicioſis votis vtimur, ita quod Plato in dialogo, qui inſcribitur Alcibiades ſecũdus, putat eſſe probi Poetæ verſiculos illos, [illegible]

[illegible]

Hoc eſt, Rex Iupiter, optima quidem nobis & vouentibus & non vouentibus tribue.

Cæterum pernicioſa petentibus etiam quàm longiſsimè iubeas abeſſe.

Candidatus Cæſaris. 3

Candidati Cæſaris eleganti prouerbio dicuntur qui negligẽtius aliquid petunt, tanquam minimè ambientes, quod principum explorata benignitate, certo ſciunt id ſibi obtẽturum eſſe. Quintil. in 6. longius inquit amphiboliæ ſimilitudo, vt A. Galba qui pilam negligenter petenti, ſic, inquit, petis tanquam Cæſaris candidatus. Nam illud petis ambiguum eſt, Securitas ſimilis. Cæſaris autẽ candidati vt Sueto. etiam in Auguſto meminit, propterea negligentius petebant, quòd ſciebãt principũ commendationẽ non fruſtra futurã: hoc Adagium ingenuè fateor me decerpſiſſe ex Annotationibus prioribus in Pandectas doctiſsimi & nunquam ſatis laudati viri Gulielmi Budæi. Eiuſmodi candidatorum plena nunc eſt aula, qui tum maxime munus aliquod ambiunt, quando negligentius hoc animaduertere putantur, quemadmodum & Cicero apud Gellium libro 12. cap. 12 putabat eſſe prudẽtis & cauti patris familias, quod emere vellet, emptorũ ſeſe negare propter competitores emptionis.

Areopagita ſubticentior. 4

Et hoc ex Alciphronis epiſtolis Budæus animaduertit [illegible], id eſt, Areopagita taciturnior, de homine dictum qui arcanum optime nouit continere & linguæ ſuæ imperitare, cui contrarium eſt hoc hominum genus quod

apud

apud Comicos rimarum plenum eſt, & crebrius perlucet quam cribrum De Areopagitarum integritate ſimul ac authoritate, multa ſcribit Iſocrates in Areopagitico & Lucianus in Anacharſide.

Manus in Ætolis, mens autem in Clopidis. 5

Ariſtophanes in Comœdia cui titul. ἱππεῖς, ἡ χεὶρ ἐν Αἰτωλοῖς, ὁ νοῦς δ' ἐν Κλωπιδῶν, quod de Cleone dicitur, in omnes illos torqueri poteſt, qui nunquam ceſſant vel à petendo, vel ſi hoc parum ſucceſſerit ab alienis rebus ſubripiendis. Poeta germana ſua feſtiuitate Aetolos ab αἰτεῖν id eſt, ab aſſidue & importunè petendo deriuauit, quanquam etiam Athenæus τὸ χλωματῶδες, προσώπου libro 6. Dipnoſoph. dicat eſſe Aetolicum. Cæterum cùm Cropidæ populus ſit ex Leontide tribu, Poeta valdè quàm eleganter ρ in λ commutauit, vt κλέπτειν, id eſt, furtum exprimeret, cuius perpetuò reum agit Cleonem: meminit adagij & Plutar. in libello de Curioſitate.

Inter meros lepores. 6

Ariſtophanes in comœdia cui titul. σφῆκες, ἐν πᾶσι λαγῴοις, id eſt, tantum in leporibus, interpres exponit, & Suidas etiam cum Heſychio meminit, ἐν κρέασι λαγῴων ἀγαθοῖς ἐν τρυφῇ, In media leporum carne, hoc eſt, in variis commoditatibus atque deliciis. Quis enim ignorat ex Martiali poeta lib. 5. atque Plinio lib. 28. cap. 19. leporem in cibis ſumptum, gratiam corporis in ſeptem dies conſeruare? Lampridius ſcribit poetam quendam in Alexandrum Seuerum ita ſcripſiſſe,

> Pulchrum quòd vides eſſe noſtrum regem,
> Quem Syrum ſua detulit propago,
> Venatus facit & lepus comeſus
> Ex quo continuum capit lepôrem.

Gloſſaſpides. 7

Γλωσσάσπιδες apud Heſychium prouerbio dicuntur homines effrenis oris & qui lingua vice ſcuti vtantur, quo nomine male audit grex mulierum. Heracitus in epiſtola ad Hermodorum ſcribit, Epheſios τὰ ὅπλα ἐν ταῖς γλώσσαις ἔχειν, hoc eſt, vniuerſam armaturam ſuam in lingua habere. Ego certe linguam tum primùm optimam armaturã eſſe crediderim, quando vinculis quibuſdam in imo pectore gubernabitur, vt Gellius admonet lib. 1. cap. 15.

Aſteropæus. 8

Quoniam Homerus Poeta Iliad. libro φ. Heroem Aſteropæum ſcribit ambidextrum fuiſſe, nempe qui ſiniſtra tam expeditè atque dextra manu vteretur, ſic dicens,

> Ἥρως ἀστεροπαῖος ἐπεὶ περιδέξιος ἦεν:

Cuius rei meminit & Galenus medicus libro ſeptimo commentariorum in Aphoriſmos Hippocratis, aphoriſ. 43. factum eſt vt qui ad multas res agendas expedito & prompto ingenio eſſent, Aſteropæi dicerentur. Athenæus lib. 1. dipnoſophiſtῶν, ſcribit Marcum Antoninum Imperatorem, quòd is in vtriuſq, linguæ cognitione fuerit ex æquo conſpiciendus, Aſteropæum quendam dici potuiſſe: hoc idem Libanius Sophiſta Montrio Conſuli tribuit in exordio argumentorum in Demoſthenem.
Hoc confer longe 29 Adag. Centu. 8. Aſteropæus, ambidexter.

Non verbis, at factis ſpectari vult Græcia. 9

Suidas citat prouerbium aduerſus inſolentiores ardeliones, qui verbis etiam cœlum terrirant, cæterum vbi ſit ad rem ipſam accedendum, imbelles & ignaui reperiuntur, οὐ λόγων ἀγορὰ ἔστιν ἡ Ἑλλὰς ἀλλ' ἔργων, quanquam Liuius Decad. 1. lib. 8. Græcos magis lingua quàm factis ſtrenuos eſſe ſcribat.

Filius mihi ſit Tritogenes non Tritogenia. 10

Suidas ſcribit eſſe prouerbiale παῖς μοι τριτογενὴς εἴη, μὴ τριτογένεια, Opto filium potius Tritogenem quam Tritogeniam quòd Mineruam quam virilem exiſtimamus, maſculos pueros exhibeat, nec aliud addit. Adagij vſus eſt, quoties rem parui impendij præferimus iis quæ immodicis ſumptibus redimenda ſint. Siquidem puellæ perpetuo, vt Græci vocant πολυδάπανοι ſunt, hoc eſt grauiore ſumptu educantur, quod & Megadorus ille Plautinus enumerata omni muliebri ſuppelectile teſtatur. Plautus in epidico dicit mulieres eſſe totis fundis exornatas. Columella in præfation. lib. 12. grauiter damnat veſtes muliebres totis cenſib. redemptas. Sic Ouid. in 3. de arte. Quis pudor eſt, cenſus corpore ferre ſuos? Viri, ſi tamé eſſe voluerint quod dicuntur, cum immodico cultu non indigeant, mediocribus etiam impendiis educantur.

Πλύνειν. 11

Artemidorus libro Oneirocriticῶν. 2. capite 4. πλύνειν γὰρ τὸ ἐλέγχειν λέγουσιν οἱ παλαιοί. i. lauare veteres coarguere dixerunt & ibidem eius rei teſtem Menandrum Comicum citat.

Τοῦ πλύνειν ... meminit & Iulius Pollux lib. 7. cap. 11 ... Is loquendi mos & hodie germaniſſimo quodam elegantiſ. vſurpatur. Siquidem lauare dicunt, dum quod in aliquo reprehendendum ſit aperte commonſtrant.

Αἰξωνεῦσαι. 12

Stephanus in dictione αἰξωνία quæ ciuitas eſt Magneſiæ, ſcribit αἰξωνεύεσθαι prouerbio dici vanos accuſatores & ſycophãtas. Aexones enim vt idem inquit, βλάσφημοι καὶ συκοφάνται κωμῳδοῦνται Harpocration in dictionario 10. Oratorum dictione αἰξωνεύς ſcribit hoc adag. Menãd. & Platonẽ Comicos eſſe vſos.

Βεργαΐζειν. 13

Stephanus in dictione βέργη, ſcribit βεργαΐζειν prouerbio dici, μηδὲν ἀληθὲς λέγειν, i. nihil dicere quod verum ſit, adagio ab Antiphane Comico Bergæo nato, qui prorſus incredibilia & vana quædam ſcripſerit.

Aſſon eas vt citius ad exitij terminos peruenias. 14

Verſiculus eſt Homericus Iliad lib ζ & υ, ἆσσον ἴθ' ὥς κεν θᾶσσον ὀλέθρου πείραθ' ἵκηαι, qui germana poetæ ſentẽtia cõſeruata ſic redditur, propius accede, vt celerius exitij terminos attingas. Cæterum cum Aſſos, maritima Lyciæ ciuitas, in edito ſita ſit promontorio, ita vt parum tutum ſit accedere, Stratonicus Citharista vt Strabo lib 13 Geograph. ſcribit (quanquam hoc Nicoſtrato Citharœdo Stephanus tribuat) feſtiuiſſ. ioco dicebat ἆσσον ἴθ' ὥς κεν θᾶσσον ὀλέθρου πείραθ' ἵκηαι. Adagij vſus erit, quoties a rebus iis quæ non abſque periculo comparari poſſunt, deterremus. Quẽadmodũ ſi quis a corruptis ſodalitiis, certiſſima adoleſcentũ pernicie dehortari vellet, diceret ἆσσον ἴθ, &c.

Theſſalus miſſus. 15

Pauſanias in Græcia Attica, Theſſalum miſſum, egregié lautum cibum ita dictum fuiſſe ſcribit, quod & Athenæus probat, lib. 1. Dipno. ... id eſt, in menſis inſtruendis valdè quam operoſi fuerunt Theſſali, vnde & Eriphus Comicus in peltaſte ſic inquit:

> Τὰ δ' οὐ Κόρινθος οὔτε Λαῒς ὦ Σύρε
> Οὐδ' ἀγρεσπιστῶν Θετταλῶν ξένων τροφαί,
> Illa verò non Corinthus, non Lais ô Syre
> Neque item lautorum Theſſalorum hoſpitum alimenta.

Idem Athenæus lib. 1. Dipnoſophiſtῶν, Theſſalos ... πολυτελεστάτους vocat.

Animus apud Cauponem. 16

Athenæus lib. 10. Dipnoſoph. ex Platonis Phaone citat, ἐν τῷ καπηλείῳ νοῦς, Animus apud Cauponem. Non diſſimili forma loquendi dixit Terent. Animus eſt in patinis, de potoribus qui nulli rei nati ſunt, quàm vino ac frugibus perdendis, quos Baſilius magnus in Commentariolo ad Nepotes, nihil niſi, vt ipſe ait, τοὺς μαγείρους ἐπινοοῦντας, id eſt, Coquos mente agitantes, grauiſſimè coarguit.

Βιβλιαίγισθος. 17

Author magni Etymologici ſcribit Andream medicum ab Eratoſthene, quòd eius libros furtim excerpſerat, βιβλιαίγισθον fuiſſe dictum, alluſione prouerbialis cognomenti ſumpta ab Ægiſtho qui Clytemneſtrã Agamemnonis corruperat Hoc cognomentum illi præcipue merentur qui aliorum ſcripta ſibi vẽdicant, ſuóque nomine paſſim inuulgant. Ridiculum profectò hominum genus & ingenij planè obnoxij, quod Plinius ait quod mauult in furto deprehendi, quàm mutuum reddere Demetrius Grammaticus Adramytenus cognomento dictuſ fuit Ixion, quòd Euripidis tragœdiam, quæ inſcribitur Ixion clam ſublegiſſet & ſibi adſcripſiſſet: quãquã Laertius, Suidas & Athenæus, ita quoq, cognominatũ fuiſſe ſcribãt quod in Alexãdria Iunonis ſtatuæ argẽtea quędã ornamẽta detraxiſſet, ſiue quòd Ixionis exẽplo parum gratus fuerit in Ariſtarchũ præceptorẽ.

Turbine verſatilior. 18

Suidas ex Ariſtophane citat, qui dixerit, βέμβικος ... ἀντὶ τοῦ ..., i. oportet mihi à turbine ſiue trocho differre, pro eo quod eſt deſultorium, agilem & verſatilem eſſe oportere: βέμβιξ enim turbo dicitur tanquam ..., ut interpres Sophoclis inquit. Ariſtophanis interpres in Veſpis ita ſcribit, βέμβιξ γάρ ἐστιν ὁ ξύλινος στρόμβος ἢ ὄργανον, ὃν μάστιγι στρέφουσιν οἱ παῖδες, vnde etiã βεμβικιᾶν τὸ περιστρέφεσθαι. Sic in græco Epigram. Callimachi,

> Οἱ δ' ἄρ' ὑπὸ πληγῇσι θοὰς βέμβικας ἔχοντες
> Ἔστρεφον εὐρείῃ παῖδες ἐνὶ τριόδῳ.

Plautus dixit, verſutior rota figulari. Turbinis expeditam agilitatem elegantiſſ. deſcribit Verg lib. 7. Æneid.

> Ceu quondam torto volitans ſub verbere turbo,
> Quem pueri magno in gyro vacua atria circum
> Intenti ludo exercent: ille actus habena
> Curuatis fertur ſpatiis, ſtupet inſcia turba
> Impubesque manus, mirata volubile buxum
> Dant animos plagæ, &c.

Nil niſi potentes. 19

Athenæus lib. 7. Dipnoſoph. Archeſtrati nobiliſſ. verſiculum in potores citat,

> Οἱ πίνοντες μόνον, βραχέσιν δ' ἅμα τοῖσιν ἰδόντες. id eſt,

Qui ranarum more tantum bibunt, nihil autem comedunt. Apud eundem Athenæum libro 10. ex ſententia Demetrij, qui cognomento Chalcus dictus, [illegible] ναῦται dicuntur, hoc eſt, Nautæ ſympoſij, qui poculorum propinatione, nunc ad illum, nunc ad alium deuehuntur: de iis in Plauti Mercatore quidam dixit, hortatur coquos tanquam remiges in mari.

In ollis venari. 20

Apud Athenæum ex Menandri Trophonio Paraſitus, [illegible], tametſi mare nullo vnquam tempore attingat, in ollis tamen egregiam capturam aſſequitur. Prouerbium in eos competit, quibus nullum vinum gratius eſt, quàm alienum, qui vere dicuntur κόλακες: ſunt enim iuxta Anaxillam Comicum, [illegible].

Vltra Herculis columnas. 21

Heraclides Ponticus in Allegoriis Homeri, improbos Homerici poematis interpretes exigendos putat [illegible]. id eſt, vltra extremas Herculis columnas & imperuium Oceanum: quo prouerbio Pindarus etiam vtitur Iſthmiorum Oda 7. in Meliſſum. Hoc noſtra ætate commode detorseris in ſophiſtas, qui cum ipſi ſint omnium ineptiſſimi, & præ ſuis ſenticetis plane nihil ſentiant, renaſcentes tamen vtcunque literas opprimere nituntur: ad hæc, recte de bonis literis ſentientes, nuſquam non virulentiſſimè proſcindunt. Quis igitur hos Antronios aſinos non abiegandos exiſtimet vltra columnas Herculis, vt ne quid aliud ipſorum impudentiſſima imperitia dignius hoc loco dicam?

Quatuor habens capita. 22

Athenæus lib. 10. deipno ſcribit Menandrum de Byzantij vinoſis atque temulentis mercatoribus dixiſſe, τέτταρας κεφαλὰς ἔχων, id eſt, quatuor habens capita. Siquidem ebriis omnia geminata videntur. Cuius rei rationé reddit Alexander Aphrodiſienſis lib. 1. Problem 121. Et Lactan. de Opificio Dei cap. 9. Adagium ad eos pertinet qui cùm ſe largius inuitarint, ſeſe putant nonnunquam pro vno multa capita geſtare.

Vinum lac Veneris. 23

Athenæus ibidem ſcribit Ariſtophanem vinum Ἀφροδίτης γάλα, id eſt, lac Veneris dixiſſe, quòd immodicus vini vſus rei Venereæ ſit incitamentũ. Sic Ouidius, Vina parant animos Veneri. Id quod paſſim apud omnes poetas proditum eſt.

Vilior vitioſis pomis. 24

Athenæus libro 7. ex Teleclide citat, φαυλότεροι φαυλίων μήλων, abiectiores vilibus pomis, de contemptiſſimis hominibus, quos Plautus dixit, Caſſa nuce non emendos.

Barbam ab vlnis puerorum vellere. 25

Lucianus in tragœdia cui titulus [illegible], Barbam velle à puerorum vlnis, hoc eſt, inanem laborem ſuſcipe, & perinde nihil profuturum. Nam quod barbæ genus à puerorum vlnis velli poſſit, ego nõ video. Barbam igitur à puerorum vlnis vellunt, qui ſumunt inutilem operam, rebus egregiè commodis paſſim prætermiſſis & neglectis.

Ocream capiti, tibiæ galeam adaptare. 26

Lucianus in Rhetore, Ironicè Rhetorem ſic inſtituit, ἀλλὰ τὸ πρῶτον ἐπελθὸν, πρῶτον λεγέσθω, κἂν ἡ δεῦρο τύχῃ, καὶ τῷ μετώπῳ μὲν ἡ κνημὶς, τῇ κνήμῃ δὲ ἡ κόρυς. Verum vt vnumquodque primum inciderit, primo loco dicatur: ad hæc ſi ſors ita contigerit, fronti quidem ocrea, tibiæ vero galea adponatur. Prouerbium indicat nihil ſuo loco, ſed omnia præpoſterè fieri. Adagio rurſus vtitur Lucianus in Commentariolo, ὑπὲρ τοῦ ἐν τῇ προσαγορεύσει πταίσματος, id eſt, de errore compellationis, [illegible] τὸ κράνος, ἢ περὶ τῇ κεφαλῇ τὰς κνημῖδας [illegible]. Salluſtius in bello Iugurthino præpoſteros homines vocat, qui maiorum acta, & Græcorum militaria præcepta tum primum legunt, quando iam conſules facti ſunt. Nam gerere, quam fieri, tempore poſterius eſt. Plinius ſcribit, Oryges eſſe contrario pilo, & ad caput verſo veſtitos, ita reperias quoſdam homines qui nihil ament, niſi quod ſit præpoſterum.

Chorus domeſticus. 27

Lucianus in eodem Rhetore χορὸν οἰκεῖον, Chorum domeſticum prouerbialiter appellat Conductitios laudatores. Ita Cicero in primo de Oratore, ſtultitiæ ſuæ quamplurimos teſtes domeſtico præconio conducentis. Idem in 3. Verrina. mercenarium procemium appellat.

Archilochi Vulpes. 28

Baſilius Magnus in Commentariolo ad Nepotes. [illegible] Archilochæ vulpis verſutam atque variam calliditatem imitemur. Adagium in eos dicitur qui pro re nata conſilium expeditiſſimè capiunt, quemadmodum Archilochus in Apologis à ſe ſcriptis vulpem vbique callidiſſimam introduxit. Authore Philoſtrato in Iconib. cap. de fabulis. meminit eius rei & Ammonius in libello de differentiis vocum, dictione αἶνος.

Vt templorum ſacra. 29

Aulus Gellius Noctium Atticarum libro 17. cap. 11. Niſi qui Grammaticorum noua inſtituta, vt πλέον ἱερά obſeruant. Templorum ſacra vocat prouerbialiter, rem quam anxie & tanquam religione quadam aſtricti colimus. Veluti ſi quis dicat ſenum conſilia vt templorum ſacra eſſe conſeruanda: Sophiſtas impuriſſimas artes ſuas (nam artes ſuas ipſi vocant, quæ ne iuſtæ quidem artium partes exiſtimandæ ſunt) non aliter atque templorum ſacra defendere.

De ſummo pectore. 30

Idem libro 17. cap. 13. Non me autem præterit dicere aliquem poſſe de ſummo pectore, nihil eſſe in iis verbis negotij. Idem libro 5. cap. 1. hoc prouerbio vſus eſt, de ſummo pectore, hoc eſt, verbis impræmeditatis & inconſultis. Homerus Iliad. libro 3. ſcribit Vlyſſem ex intimis pectoris penetralibus verba deprompſiſſe,

Ἀλλ' ὅτε δὴ ὄπα τε μεγάλην ἐκ στήθεος ἵει.

Cato Cenſorius dicere ſolebat, authore Plutarcho, τὰ ῥήματα, τοῖς μὲν Ἕλλησιν ἀπὸ χειλέων, τοῖς δὲ Ῥωμαίοις ἀπὸ καρδίας φέρεσθαι. Græcis quidem verba ex labiis, Rhomanis autem ab ipſo corde proferri.

In montes offendere. 31

Auguſtinus de ciuitate dei lib. 8. cap. 16. tanta enim homines impij cæcitate in mõtes quodãmodo offendunt, réſque oculos ſuos ferientes nolunt videre. In montes offendere dicuntur prouerbio, qui tã prodigioſè cæcutiunt, vt nõ videant id quod ſit & maximum & perinde apertiſſimum. Virgil. in 11. dixit, Ante oculos interque manus ſunt omnia veſtras, & Homerus de re compertiſſima, Odyſſ. O.

Χερσὶν ἀμφαφόωντο καὶ ὀφθαλμοῖσιν ὁρῶντο.

Et manibus contingunt, & oculis ipſis intuentur.

Ambrones. 32

Feſtus Pompeius ſcribit Ambrones turpis vitæ homines prouerbio fuiſſe dictos, Adagio ex hoc euentu nato, ſiquidem Ambrones gens Gallica, cum ſubita maris inundatione ſuas ſedes amiſiſſent, rapinis & prædationibus ſe ſuóſque alere cœperunt, eos poſtea Marius deleuit. Eius rei locupletiſſimè meminit Plutarchus in Mario.

Miſeriorem quàm panus puerum. 33

Nonius Marcellus, Prouerbium citat ex Nouij optione, qui me miſerum miſeriorem reddidit quam panus puerum. De grauiſſima moleſtia commodè dicetur. Panus enim tumor eſt inguinum ex formæ ſimilitudine ſic vocatus: hoc autem morbi genus ægrius patiuntur pueri.

Loricæ gladius. 34

Cornelius Tacitus in dialogo de Oratoribus Loricæ gladius, in acie non firmius munimentum. Adagij vſus eſt quoties ſummum præſidium indicamus. Neque multum ab hoc diſcrepat quod aiunt, millus cani. Loricæ nulla eſt vtilitas, niſi gladij etiam vſus acceſſerit: veluti ſi quis dicat, Loricæ gladium non eſſe firmius munimentum, quàm græcæ literæ latinas adiuuent & promoueant.

Contenti ſimus hoc Catone. 35

Suetonius Tranquillus in Auguſto, Auguſtus quotidiano ſermone quædam frequentius vſurpabat, vt cum hortaretur, ferenda eſſe præſentia qualiacunque eſſent, dicebat contenti ſimus hoc Catone, hoc eſt, præſentem rerum conditionem, quoniam aliter fieri non poteſt, æqui bonique conſulamus. Ita Cicero libro 4. epiſtolarum ad Atticum, plus vnus Cato potuit quàm omnes quidem iudices.

Senator abſque prouocatione, Legatus ſine mandatis. 36

Cicero libro tertio de Legibus, ſed quæro quid hac re ſit turpius, quàm ſine prouocatione Senator, Legatus ſine mandatis. Adagia ſunt egregiè venuſta, de iis qui cum nihil authoritatis habeant, nullis denique ciuilibus muneribus fungantur, volunt tamen, vt conſueuit imperioſum hoc hominum genus, primi eſſe in omni loco & tempore: ad hæc ingenerata quadam inſolentia nihil non ſibi tribuunt. Nemo autem ignorare poteſt, ex iure conſultorum & hiſtoricorum ſententia prouocationes ad ſenatum fieri ſolitas, quamquàm lege à Publicola lata vt Liuius libro 2. Ab vrbe condita docet, priſcis Romanorum temporibus prouocatio à magiſtratibus ad populum erat. Cæterum quod ad Adagium pertinet, nemo Legatus eſſe poteſt, qui non reipublicæ ſuæ legitimis mandatis inſtructus atque aliò miſſus ſit. Idem in 13. Philippica inquit, Senator voluntarius lectus ipſe à ſe, de iis qui ſe negotiis alienis adminiſtrandis etiam non acceſſiti ingerunt.

Quaſi theſaurum Draco. 37

Cicero in 11. Philippica, qui domini patrimonium circumplexus, quaſi Theſaurum Draco, de eo qui rem incredibili ſolicitudine cuſtodiat, cuiuſmodi ſenes auaros deſcribũt Comici. Dracones dicuntur, ἀπὸ τοῦ δέρκεσθαι, quod eſt videre. Clariſſimam enim

mam enim dicuntur habere oculorum aciem, qua ex cauſa incubantes eos theſauris cuſtodiæ cauſa finxerunt antiqui, Authore Feſto Pompeio. Meminit & Artemidorus libro Oniroctiticωn α cap.17.

Ara. 38

Latini ſcriptores paſſim aram vocant prouerbio ſummum & incóparabile præſidium, & locum qui vice cuiuſdam inuiolati ſit aſyli. Terentius in Heauton. Nec Aram nec precatorem. Cicero pro Roſcio Comœdo, Ad domum eius tanquam ad Aram confugit. Idem in quarta Verrina, Aram legum, & in 14. Philippica, Aram virtutis appellat. Idem libro 3. de natura Deorum, quod vos cùm facere non poteſtis, tanquam in Aram confugitis ad deum. Plaut. in Moſtellaria, ad Aram confugiſti. Ouid. lib. 4. triſt.

Vnica fortunis Ara reperta meis.

De Ara miſericordiæ apud Athenienſes inſtituta diximus abſūdè in Scholiis Demonactis Lucianici.

Hoſtibus eueniat. 39

Vetus eſt verbum, ea quæ ſint extrema & omnium pernicioſiſſima, hoſtibus imprecari. Id quod ex optimorum authorum teſtimonio iam planum faciam. Terentius in Heauton. Iſthuc noſtris inimicis ſiet. Idem in Eunuch. Vtinam ſic ſint qui mihi male volunt. Vergil. lib. 3. Georg.

Dij meliora piis, erroremque hoſtibus illum

Horatius lib. 3. Carminum Oda 27.

Hoſtium vxores pueríque, cæcos
Sentiant motus orientis auſtri.

Ouidius,

Hoſtibus eueniant conuiuia talia noſtris.

Idem in 3. de arte.

Hoſtibus eueniat tam fœdi cauſa pudoris.

Idem lib. 3. Faſtorum.

Eueniat noſtris hoſtibus ille color.

Idem lib. 3. Elegiarum.

Eueniat noſtris hoſtibus ille pudor.

Idem lib. 2. Elegiarum.

Hoſtibus eueniat vacuo dormire cubili.
Hoſtibus eueniat vita ſeuera meis.

Propertius.

Hoſtibus eueniat lenta puella meis.

Serenus Sammonicus.

Sed fortuna potens omen conuertat in hoſtes.

Homerus odyſſ. ρ. de hoſtibus.

Τοῖς [illegible]

Nicander in Theriacis,

Ἐχθρῶν [illegible], hoc eſt, inimicorū equidem illa capitibus accidant. Max. Tyrius, Sermon. 30. aurum hoſtium ceruicibus imprecatur. Demoſthenes in Epiſtola de blaſphemiis Theramenis, [illegible]. Virg. in 8. de Mezentio:

Dij capiti illius generique reſeruent.

Agamemnon de Troianis Iliad. lib. Δ.

[illegible]. Antiſthenes cuidam delitias laudanti, ἐχθρῶν παῖδες, inquit delicatè viuant, authore Laertio. Marius, vt Plutarchus in eius vita narrat, Byorigi Cimbrorum regi ſe in dimicationem prouocanti, Nunquàm inquit Romanorum mos fuit vt pro prælio adeundo conſiliariis hoſtibus vtantur. Huc pertinet quod Stobæus ſcribit de Ariſtotele, [illegible]. Ariſtoteles cum adoleſcentem clariore ſupercilio ſuperbientem, at prorſus in nulla re doctum eſſe cerneret, Adoleſcés inquit, qualem equidem tu temetipſum eſſe credis, talem ego me optarim eſſe: at qualis es reipſa, tales mihi hoſtes eueniant. Memorabile verbum eſt, quod extat apud Plutarchum in Pyrrho, Ciceronem de Senectute, & Valerium Maximum lib 4. cap. 3. in hunc modum, C. Fabritius cum apud regē Pyrrhum legatus eſſet, ac à Theſſalo Cynea audiret Athenis quendam eſſe, qui ſe ſapiétem profiteretur, atque diceret omnia quæ faceremus ad voluptatem eſſe referéda, id ex eo audientes Manius Curius & T. Coruncanius optare ſolebant, vt id Samnitibus, ipſique Pyrrho perſuaderetur, quo facilius vinci poſſent, cùm ſe voluptatibus dediſſent, vnde & Iuuenalis Satyra 15. dixit,

Adde quòd & facilis victoria de madidis, &
Blæſis, atque mero titubantibus.

Certe Valerius Maxi. libro 9. cap 1. dubitat, an pernicioſius ſit à voluptatibus an ab hoſtibus capi. Addam vnum hoc Plutarchi ex Commentario quomodo audiendi ſint adoleſcentibus poetæ, [illegible]. Cretenſes etiam vt indicat Valerius Max. libro 7. cap. 2. cum acerbiſſima execratione aduerſus eos quos vehementer oderunt vti volunt, vt mala conſuetudine delectentur, optant.

Ad gentiles & agnatos deducendus. 40

Varro libro de re ruſtica 1. cap. 2. qui ſalubré locum negligit, mente eſt captus, atque, ad agnatos & gentiles deducēdus. Meminit & Columella in 1. Quando igitur hominem mota mente fúrere ſignificamus, ad agnatos & gentiles eſſe deducendum dicimus. Nam ex placitis iureconſultorum, furioſi & prodigi licet maiores vigintiquinq; annis ſint, in curatione ſunt agnatorum, ex legib. 12. tabularum.

Cantilena ex ſcholis. 41

Cantilena ex ſcholis, prouerbio dicitur res nugatoria ac planè nullius vtilitatis, cuiuſmodi A. Gellius ſcholica nugalia vocat. Cice. lib. 1. de Oratore, Neque ex ſcholis cantilenam requirunt. Ita diuus Hieronymus in procemio 8. libri Cōmentariórum in Eſaiam, Teſtamentum autem, inquit, Grūnij Corocottæ Porcelli decantant in ſcholis puerorum agmina cachinnantium. Idem aduerſus Rufinum, Quaſi non Cyrrhatorum turba Mileſiorum in ſcholis figmenta decantent, & teſtamentum ſuis cachinno membra concutiat.

Roſcius. 42

Feſtus Pompeius teſtatur à Roſcio conſummatiſſimo mimo, Roſcios fuiſſe dictos, qui in arte ſua eſſent perfecti. De Roſcio Cicero lib. 1. de Oratore, Itaque hoc eſt iam diu conſecutus vt in quo quiſque artificio excelleret, is in ſuo genere Roſcius diceretur. Idem in Bruto de claris Oratorib. Et in ſcena eſſe Roſcium intelligat. Idem in 2. de Oratore, Soleo ſæpe mirari eorum impudentiam qui agunt in ſcena, geſtum ſpectante Roſcio: quis enim ſeſe commouere poteſt cuius ille vitia non videat? De Cicerone cum Roſcio in exprimendis ſententiis certante, meminit Macrob.

Conchas legere. 43

Conchas legere prouerbio dicuntur, qui ad animum remittendum nonnunquam ad ludicra quædam ſeſe demittunt. Ita Cicero in 2. de Oratore, Sed tamen ita narrare ſolet Scæuola, Conchas eos ad Caietam, & Lucrinum legere conſueſſe, & ad omnem animi remiſſionem ludúmq; deſcendere. Hic ſcio non defuturos qui me dicant etiam gignere prouerbia, qui ſi velint, hoc Angelo Politiano reſcribat, qui prouerbio nominatim & apposite vſus eſt in Miſcellan. cap. 77. Atq; eius viri authoritas apud me lōge ſanctior eſt quàm vt metuā ab eius incomparabili eruditione vel latū digitū diſcedere. Valerius Maximus lib. 8. cap. 8. de Scipione & Lælio, Ita animi quoque remiſſioni communiter acquieſcebāt. Conſtat nanque eos Caietæ & Laurenti vagos, littoribus conchulas & calculos lectitaſſe.

Ἀπάλαιστροι. 44

Apalæſtri prouerbio dicuntur incompoſiti, & in aliqua arte parum exercitati homines. Cicero in Oratore perfecto, Itaque qualis eorum motus quos ἀπαλαίστρους Græci vocant, talis eorū mihi videtur oratio, qui nō claudūt numeris ſentētias. Id quod Quintilia. in 9. attigit. Rurſus Cicero lib. 1. de legib. vbi de Antipatro loquitur, Habuítq; vires agreſtes ille quidē atq; horridas, ſine nitore ac Palæſtra. Significat autē Palæſtra, vt Budæus admonet, decentiā illā qua ſtatus, motus, flexuſque corporis, ac omnes omnino habitus venuſtatem quandā leporémq; præſeferunt, quā qui non didicerunt, verè dicuntur ἀπάλαιστροι. Eiuſdem rei Cicero meminit lib. 1. de Oratore, & in Bruto, de Demetrio Phalereo aliter dixit Pindarus in Nemeis, ἀπάλαιστροι ἐν λόγῳ de eo qui ſit inuictæ eloquentiæ.

In Plauti Comœdia Mœchus. 45

Aulus Gellius noctium Atticarum lib. 1. c. 7. Ne vt in Plauti comœdia Mœchus, ita in Ciceronis oratione ſolœciſmus eſſet manifeſtarius: apud Plautum in Caſina, ſenex adulter apertè ab vxore deprehenditur. Proinde quod eſt apertiſſ. & nemini nō cognitum, manifeſtius eſſe dicimus, quàm in Plauti comœdia mœchum.

Caput tegere. 46

Plautus non vno loco dixit, adeò nudo & aperto capite, hoc eſt, ita perfricta fronte, quòd qui rubore ſuffundantur, caput atque faciem obtegere conſueuerint. Vlyſſes apud Homerum in conuiuio Alcinoi Demodocum canentē audiens, caput operit. Odyſſ. θ. ταῦτ' ἄρ' ἀοιδὸς ἄειδε περικλυτός, αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς πορφύρεον μέγα φᾶρος ἑλὼν χερσὶ στιβαρῇσι κὰκ κεφαλῆς εἴρυσσε, κάλυψε δὲ καλὰ πρόσωπα. Sic de Telemacho Odyſſ. Δ.

Χλαῖναν πορφυρέην ἄντ' ὀφθαλμοῖιν ἀνασχών.

Seneca de vita beata, luxuriatus etiam inoperto capite. Ita Quintus Calaber lib. 14. Paralipomenωn de Helena,

Καὶ [illegible] καλύπτρῃ.

Meminit & Petronius Arbiter,

Execratus aniculæ inſidias, caput operui.

Aul. Gellius libro 19. cap. 9. Permittite mihi quæſo operire pallio caput, quod in quadam parum pudica oratione Socratem feciſſe aiunt. Locus extat apud Platonem in Phædro. Sic & capite tecto dicimus, quoties verecundè & reuerenter aliquid tractamus: meminit Theophraſtus in libello cui titulus, Characteres.

Subula leonem excipere. 47

Prouerbio vtitur Seneca libro vndecimo epiſtolarũ in fine: cuius vſus eſt, ſi quando rem periculi plenam leuibus admodum & infirmis præſidiis depellere volumus. Subula leonem excipit, qui frigidis rationibus fortiſſima argumenta conuellere nititur.

In eodem valetudinario iacere. 48

De iis dicitur qui eodem periculi genere & communi malo implicantur. Prouerbio vtitur Seneca libro tertio epiſtol. Non ſum tam improbus vt curationes ægri obeam, ſed tanquam in eodem valetudinario iaceam, de communi malo tecum colloquor, remedia communico. Cor. Tacitus in dialogo de Oratorib. Quia in eodem valetudinario hæc oſſa & hanc maciem probant.

Deos abſentes teſtes facit. 49

Plautus in Mercatore, Deos abſentes teſtes memoras, qui ego iſthuc credam tibi? prouerbiale de eo qui cum ſumma confidentia ſtrenuè mentiatur.
Sic Aiax de Vlyſſe apud Ouidium,
Sua narrat Vlyſſes Quæ ſine teſte facit. Et Iuuenalis, Solus enim hoc Ithacus nullo ſub teſte canebat.

Gallinaceus Euclionis. 50

Auſonius in præfatione Gryphi de ternario numero, Gallinaceum Euclionis prouerbio dixit, qui ſoleat omnia diligentiſſimè perquirere & inueſtigare, ne puluiſculo quidem relicto, donec id inuenerit quod exquiſita cura conquiſierat.

Sapientes ſunt qui veteri vino vtuntur. 51

Quod Plautus in Caſina de veteri vino dixit, hoc ad omnis antiquitatis commendationem pertinet. Homerus certe vetus vinum, diuinam potionem appellat Odyſſ. β.

Ἐν δὲ πίθοι οἴνοιο παλαιοῦ ἡδυπότοιο
Ἕστασαν, ἄκρητον θεῖον ποτὸν ἐντὸς ἔχοντες.
Ouidius 2. de arte.
Qui properant, noua muſta bibant, mihi fundat auitum
Conſulibus priſcis condita teſta merum.

Sapientiſſ. certè ſunt exiſtimandi, qui ſcriptoribus antiquis vtuntur, non iis quos præpoſterè veteres vocant, quos vappæ verius & fæci quam vino comparaueris. Gnathæna, hue vt alij Phryne, vt eſt apud Athenæum libro 13. ... Pindarus in Olympiis Oda 9. αἴνει δὲ παλαιὸν.

Nodus gordius. 52

Prouerbium de re prorſus inexplicabili dicitur, Auſonius ad Paulinum,

Orcus illa iugi fatalis ſoluere lora
Pellæum potuiſſe ducem reor abdita opertis
Principiis, & vtroque caput celantia nodo.

Idem in præfatione Biſſulæ, Nec tu Alexádri Macedonis peruicaciam ſupergreſſus, qui fatalis iugi lora cum ſoluere non poſſet, abſcidit. Qu. Curtius in exordio libri tertij, Alexander vrbe in ſuam ditionem redacta, Iouis templum intrat, vehiculum quo Gordium Midæ patrem vectum eſſe conſtabat aſpexit, cultu haud ſane à vilioribus vulgatiſque curribus abhorrens. Notabile erat iugum aſtrictum pluribus nodis in ſemetipſos implicatis & celantibus nexus. Incolis deinde affirmantibus editam eſſe oraculo ſortem, Aſiæ potiturum qui inexplicabile vinculum ſoluiſſet, cupido incesſit animo eius ſortis implendæ. Nequaquam igitur luctatus cum latentibus nodis, Nihil, inquit, intereſt quomodo ſoluantur, gladióque ruptis omnibus loris, oraculi ſortem vel eluſit vel impleuit.

Etiam vetus arbuſtum transferri poteſt. 53

Seneca libro 13. Epiſtolarum, Aegialus paterfamilias dicebat etiam vetus arbuſtum transferri poſſe. Adagium eſt, omnem tandem ætatem poſſe ad optimam quamque viuendi rationem transferri & accommodari, quando & ſenex Cato græcas literas didicit. Ita quòd veriſſimum ſit hoc Publianum, Nulla eſt ſera ad bonos mores via.

Campana ſuperbia. 54

Aulus Gellius noctium Atticarum lib. 1. cap. 24. Epigramma Neuij plenum eſſe Campanæ ſuperbiæ ſcribit. Sic autem habet.

Immortales mortales ſi fas foret flere,
Flerent diuæ Camœnæ Neuium poetam.
Itaque poſtquam eſt orchio traditus theſauro,
Obliti ſunt Rhomæ lingua latina loquier.

Campanam ſuperbiam vocat, arrogantem inſolentiam & inſolentiſſimam arrogantiam, quo nomine male audiunt Campani apud veteres. Cicero in oratione poſt reditum in ſenatu, Capuæ ne te putabas, in qua vrbe domicilium quondam ſuperbiæ fuit, eſſe conſulem? Idem de lege Agraria contra Rullum, Superbia Capuæ nata. & rurſus, Campani ſemper ſuperbi, bonitate agrorum, magnitudine fructuum, ſalubritate aeris, & pulchritudine regionis. Ex hac copia nata illa arrogantia, quæ à maioribus noſtris alterum conſulem poſtulauit. Idem, Itaque illam Campanam arrogantiam atque intolerandam ferociam ratione & conſilio maiores noſtri ad inertiſſimum & deſidioſiſſimum ocium perduxerũt Liuius Decad. 1. lib. 9. ſcribit eſſe Campanis ingenitam ſuperbiam. Rurſus de Campanis Decad. 3. lib. 5. ſic inquit, Inde ingens ferocia ſuperbæ ſuopte ingenio genti creuit.

Surculum defringere. 55

Surculum defringere dixit Cicero in tertio de Oratore, aliquid ex diſciplina quapiam mutuò ſumere, ſicuti perpetuò omnes artes alternis quibuſdam præſidiis indigent, ſic dicens, ſed vt ex iure ciuili ſurculo defringendo vſurpare videantur: extat apud Ciceronem libro ſecundo de Oratore, feſtiuiſſimus iocus Siculi Pacuuij, cui cum familiaris quidam quereretur, qui diceret vxorem ſuam ſuſpendiſſe ſe de ficu, Amabo te, inquit, da mihi de iſta arbore quos ſeram ſurculos.

Lacinia obtinere. 56

Cicero in tertio de Oratore, Nam illud alterum genus, quod eſt temporibus, locis, reis definitum obtinent, atque idipſum Lacinia. Lacinia tantum obtinere dicuntur, qui rem non integram intelligunt aut aſſequuntur. Plautus in Aſinaria de amica amantem ægre dimittente, Lachrymantem lacinia tenet. Politianus in epiſtola ad Donatum prouerbiali ironia dixit de hoſpite quem videamur nolentes & inuiti dimittere, Vę hominis togæ, væ laciniis.

Clauſis theſauris incubare. 57

Clauſis theſauris incubare dicuntur qui rem quidem poſſident, cæterum nec vti norunt, neque frui poſſunt. Quintil. in x. Qui autem ſcierit, quo ſint quæque modo dicenda, niſi tanquam in procinctu paratam quidem ad omnes caſus habuerit eloquentiam, velut clauſis theſauris incubabit. Eſt autem ſapientis verbum, Theſauri abſtruſi & abſconditæ ſapientiæ nullam eſſe vtilitatem.

Ad arculas ſedere. 58

Idem Fabius lib. 12. Qui velut ad arculas ſedent & tela agentibus ſubminiſtrant. Ad arculas ſedere commodè dicuntur qui rerum agendarum aliis tanquam formulam quandam præſcribunt: ſedent etiam ad arculas qui planè nihil poſſunt niſi perpetuò libris adhæreant, à quibus ſi vel tantulum abſtracti fuerint, nihil eſt quod amplius præſtare poſſint. Quemadmodum autem ſcombris in aqua ſulphureus color eſt, extra qui cæteris, ita & hoc hominum genus donec libris ſuis adhæreſcere permittas, egregiè doctum exiſtimes, poſtquam ab arcula ſemoueris, hoc eſt, libros ademeris, idem eſſe cum imperitiſſimis quibuſque deprehendas. Antiſthenes cum quidam illi familiaris ingenti cum dolore quereretur, quòd commentarios ſuos amiſiſſet, ἔδει γὰρ, ἔφη, ἐν τῇ ψυχῇ αὐτὰ καὶ μὴ ἐν τοῖς χάρταις καταγράφειν, decebat, inquit, illa animo potius quam chartis inſcripſiſſe.

Teucrum Pacuuij ediſcere. 59

Cicero in I. de Oratore, Mallem ediſcere Teucrum Pacuuij: de re magni negotij, & in qua conficienda oporteat ingentem laborem ſuſtinere. Pacuuij Teucrum ſæpe citat Nonius Marcellus: eſt autem veriſimile, poema hoc fuiſſe arduum & ex parti difficile, quod memoriæ non facilè mandari potuerit.

Muſas hortari vt canant. 60

Auſonius in epiſtol. ad Symmachum, eiuſmodi prouerbialia ſcitamenta, quibus ſignificamus nos eum adhortari qui ſua ſponte atque adeò non rogatus in negotium incumbat, elegantet expreſſit, Muſas hortari vt canant, maria vt effluant, auras vt vigeant, ignes vt caleant.

O domus antiqua. 61

Prouerbiale eſt quando non minus exitialem quàm ingentem rei immutationem ſignificamus, veluti ſi optimo principi peſſimus ſuccederet, commode diceres, O domus antiqua, heu quam diſpari dominaris domino. Cice. lib. 1. de officiis, Odioſum eſt enim quando à prætereuntibus dicitur, O domus antiqua, &c. Huc alluſit idem in ſecunda Philippica, O tecta ipſa miſera quam diſpari domino, quanquam quomodo iſte dominus? ſed tamen quàm à diſpari tenebantur? Lege prouerb. Chiliad. O domus &c.

Nerui & artus ſapientiæ ſunt non temerè credere. 62

In oratione Q. Cice. de petitione conſulatus, & 1. epiſt. ad Atticum citatur ſententia Epicharmi, mirũ niſi prouerbialis, Nerui & artus ſapientię ſunt non temerè credere. Nemo citius fallitur, quam qui temerè credit, nemo verò rectius iudicat quàm qui re prius ex omni parte cõperta atque explorata iudicat: qui celerius credunt quàm rem inueſtigauerint, non ſemel & ſe & alios in maximum diſcrimen adduxerunt. Verbum hoc cumprimis nobile quum ad omnes pertineat, pręcipuè tamen principes officij ſui commonefacit, qui ſi temerè crediderint, & ſe atque ſuos ineſtimandis malis inuoluent. Cõſule prouerb. Eraſm. Nemini fidas, niſi cum quo prius modium ſalis

ſilij ab Iupiter Chil. 2. Centuria prima.

E ſcurra facilius diues quàm pater familias fit. 63

Cicero in oratione pro Quintio, Vetus eſt, de ſcurra facilius diuitem quàm patremfamilias fieri poſſe. Prouerbium ad improbos & deſperatæ prodigalitatis homines pertinet, cum nihil nó priuatim publiceque quàm ad bonam frugem redire poſſent. Etiam multi antiquitus integram & inculpatæ exiſtimationis vitam integre ... non ſemel allegauerunt qui ſunt omnium perditiſſimi. Sic Euripides apud Athenæum libro ... Deipnoſoph.

Μ ... ...

Οἱ χ ... ...

Demetrius autem apud Senecam libro quarto natural. quæſtionum, cuidam libertino potenti dicebat, facilem ſibi eſſe ad diuitias viam quo die ... Maxi. Tyrius ſermone ... pecuniæ vim conquirere, qui ... honeſtatem abdicauerit. Adagij nominatim meminit Romanus Aquila in commentario de figuris.

Lacuna. 64

Cicero in quarta Verrina, Vt illam rei familiaris Lacunam impleret. Lacunam dixit prouerbiali metaphora, acceptam in re familiari perniciem. Sic & Gellius libro primo cap. tertio, Lacunam famæ appellat, quando recta exiſtimatio turpitudine aliqua admiſſa læditur. Cicero libro duodecimo epiſt. ad Atti. de Cæſio, Vide quæſo ne qua Lacuna ſit in auro, hoc eſt, tacitum & non intellectum detrimentum. Eiuſmodi metaphoris fœliciter vſus eſt Cicero, qui ... in orationibus ſui ... vocat gurgitem vitiorum, ... , ... ciuitatis, ... palos reipublicæ, vulturios paludatos, ... , voraginem patrimonij, ... abdomen, ex vepreculis extractam nitedulam: ſed & Antitheta in oratione apud eundem poſita prouerbiales formas ... , ... negotio ſine periculo in otio cum dignitate, in ... , in ſeueritate facetus, honores ſine ambitione, diuitiæ ſine faſtu, copia ſine luxuria, & reliqua eius generis ... .

Securim inijcere. 65

Cicero pro Murena, Quam tu ſecurim putas iniectam petitioni tuæ. Securim inijcere prouerbiali metaphora dicuntur qui impedimentum afferunt, aut præpediunt in eo quod aliqui cupiat, aut rem in apertum diſcrimen adducunt: ita ſuæ petitioni ſecurim iniicere dixit, qui ipſe ſuam petitionem aliquo incommodo labefactarit. Idem pro Flacco, Quam grauiorem potuerunt reipublicæ infligere ſecurim ... reipublicæ ſecurim dixit cui cum maximo magno malo ... Plautus in Moſtellaria, pilum iniicere dixit. Iuuenalis in 10. Satyr.

Impacta ſecuris cædit.

Vnguis in vlcere, vlcus. 66

Idem pro domo ſua ad pontifices, & tu in hoc vlcere tanquam vnguis exiſteres. Vnguem in vlcere vocat rem molestiſſ. quæ cum magno dolore vix ferri poſſit. Non diſſimili prouerbio Plato vocat Vlcus, rem moleſtus infinitis plenam, & quæ ſemper aliquid habeat de quo poſſis queri, ſic dicens in Axiocho, ἀλλ᾽ ὁ γεωργὸς γλυκύ, δῆλον, ἀλλ᾽ οὐχ ὅλον ὥς φασιν ἕλκος, ἀλλ᾽ ... , id eſt, verum dulcis eſt agricultura, eſt ſane, non ne tota tamen quod aiunt vlcus eſt, ſemper paratam doloris habens cauſam. Ita Sophocles in Antigone, ...

Equus Troianus. 67

Equum Troianum prouerbio dicimus tacitas inſidias & paucis intellectam impoſturam. Sic enim Cicero nó ſemel vſus eſt, pro M. Cælio, Aut ſi equus Troianus fuerit, qui tot inuictos viros muliebre bellum gerentes tulerit. Pro Murena, Intus, intus, ... eſt Equus Troianus, a quo nunquam me Conſule dormientes opprimemini. Et in 2. Antoniana, in huius me côſilij ſocietatem tanquam in Equum Troianum includis cum principibus non recuſo. Cæterum Equi Troiani deſcriptio ex Homero & Virgilio notior eſt, quam vt hic recenſeri debeat. Macrobius ſic Sat. Cincium in ſuaſione legis Fanniæ ſeculo ſuo obiecit, quod porcum Troianum hoc eſt, incluſus etiam alijs animalibus glandium menſis inferrent.

Ex faſtis euellendi. 68

Cicero pro Publio Sextio prouerbio vtitur, Nimirum improbos & ... ex faſtis eſſe euellendos, hoc eſt, memoriam ... abolendam, & nullo vnquá tempore in ... facienda. Quemadmodum Athenienſes publico decreto ... fortiſſimorum ... Harmodij & Ariſtogitonis ... libertatis recuperandæ gratia Hippiam Tyrannum interficere adorti erant, inſcribere liceret, authore Gellio lib. 9. cap. 2.

Sanæ corporis parti ſcalpellum adhibere. 69

Prouerbij vſus eſt, quoties aliquid præpoſtere ſit, & eo loco præſidium adhibetur, vbi minimè opus fuerat Ita Cicero pro Sextio, non ea eſt medicina cum ſanæ parti corporis ſcalpellum adhibetur.

Bambalio. 70

Cicero in 3. Antoniana, Bambalio quidam pater, homo nullo numero, nihil illo contemptius, qui propter hæſitantiam linguæ ſtuporemque cordis, cognomen ex contumelia traxerit. Bambalionem abiectiſſ. hominem appellat, quem non minus turpe corporis filum, quam impura oratio deformet. βαμβαλίζειν apud Heſychium eſt τοῖς χείλεσι τρέμειν, id eſt tremere labris ... corporis partem appellant, a qua & Bambalio dictus videri poſſit. Franciſcus Philelph. in Saty. Pegium Bambalionis cognomento notauit.

Saga ſumere. 71

Saga ſumere, ſaga parare, ad ſaga ire, dixit Cicero in 6. Philippica, & in alijs compluribus locis, pro eo quod eſt ſeſe ad certamen accingere. vſus eſt & Velleius Paterculus libro 2. Vtque ad ſaga iretur, hoc eſt, vt omnes ſeſe ad bellum pararent.

Ratio apparet, argentum οἴχεται. 72

Prouerbij vſus eſt, quoties ſignificamus, nos optimè quidem rationes confeciſſe, ſed reliqua conſumpſiſſe, ita quòd cum rationibus paria facere nequeamus. Plautus in Trinummo, Ratio quidem hercle apparet, argentum οἴχεται, id eſt, abijt, exceſſit, non extat. Terentius in Phormione, Non ratio, verum argentum deerat. Cicero in Piſonem, Perſcriptis rationibus ſecum ipſe caput ſiniſtra manu perfricans commurmuratus ſit, Ratio quidem hercle apparet argentum οἴχεται. Huic adagio non diſsimile eſt cuius meminit Ariſtophanes in Nebulis, ... εἰς τὸ δέον ἀπώλεσα. Siquidem Pericles quum Aſtyanacti Lacedæmoniorum duci pecuniam daret, vt ex Attica, quam bello infeſtabat, diſcederet, reddens imperij ſuorum rationem, nec aperte volens magiſtratibus rem oſtendere, ita reſpondit, εἰς τὸ δέον, hoc eſt, in rem opportunam & neceſſariam, quanquam interpres Ariſtophanis huius reſponſionis diuerſas cauſas afferat.

Calcei Sicyonij. 73

Σικυώνια ὑποδήματα, Calcei Sicyonij, quemadmodum & Stephanus meminit, prouerbio dicuntur de re polchra quidem, ſed quæ virum parum deceat. Cicero in 1. de Oratore, vbi de Socrate loquitur, Quin etiam cum ei ſcriptam orationem diſertus orator Lyſias attuliſſet, quam ſi ei videretur, ediſceret, & ea pro ſe in iudicio vteretur, non inuitus legit, & commodè ſcriptam eſſe dixit: ſed, inquit, vt ſi mihi calceos Sicyonios attuliſſes, non vterer, quamuis eſſent habiles & apti ad pedem, quia non eſſent viriles, ſic illam orationem diſertam ſibi & oratoriam videri fortem & virilem non videri. Athenæus libro quarto meminit ſaltatores in choricis Sicyonijs eſſe viſos. Nam ... , tantum plerique Græci vocant ... calceamenti genus. Lucianus in Rhetore, κρηπῖδας ... , id eſt, Solea Sicyonia albis vinculis ornata. Lucretius in quarto de delicatiſſ. mollicie ſcribés,

Languent officia, atque ægrotat fama vacillans,

Vnguenta, & pulchra in pedibus Sicyonia rident.

Feſtus Pompeius citat hunc verſiculum Lucilij,

Et pedibus læua Sicyonia demit honeſta.

Prouerbio vſus eſt & Picus ad Hermolaum Barbarum libr. 9 Epiſtolarum Ang. Politiani.

Cogitato quàm longa ſit hyems. 74

Cato de re ruſtica, Cogitato quam longa ſit hyems. Vetus hoc ruſticum verbum meritò ſebet allegi in claſſem adagiorum ſignificat autem & frugaliter & parcè viuendum eſſe, ne nobis id contingat quod a formicis audiunt cicadæ apud Æſopum, Æſtate cecinitis, hyeme igitur ſaltate. De ſumptibus moderandis extat apud Græcos elegans Epigrāma titulo Luciani.

Ὡς τεθνηξόμενος τῶν σῶν ἀγαθῶν ἀπόλαυε,

Ὡς δὲ βιωσόμενος φείδεο σῶν κτεάνων.

Ἔστι δ᾽ ἀνὴρ σοφὸς οὗτος, ὃς ἄμφω ταῦτα νοήσας

Φειδοῖ καὶ δαπάνῃ μέτρον ἐφηρμόσατο.

Quos verſus non inelegantet vertit Thomas Morus,

Tanquam iam moriturus partis vtere rebus,

Tanquam victurus denuò parce tuis.

Ille ſapit qui perpenſis his rite duobus,

Parcus erit certo munificuſque modo.

Huc pertinet hoc Lucretij libro quinto,

Diuitiæ grandes homini ſunt viuere parcè

Æquo animo: neque enim eſt vnquam pœnuria parui.

Et Claudianus,

Viuitur exiguo melius, natura beatis

Omnibus eſſe dedit ſi quis cognouerit vti.

Fasces ſubmittere. 75

Faſces ſubmittere prouerbiali metaphora dicimus, alicuius auctoritati, eruditioni, ingenio, ſiue ſententiæ ingenuè cedere. Cicero in Bruto de claris Oratorib. Cum tibi ætas noſtra iam

cederet, faſceſque ſubmitteret. Plinius citra metaphoram extulit libro ſeptimo ca xxx. Cn. Pompeius confecto Mithridatico bello intraturus Poſſidonij ſapientia clari domum, fores percuti de more à lictore vetuit, & faſces lictorios ianuæ ſubmiſit, is cui ſe oriens occidénſque ſubmiſerat. Valerius Publicola, cum poſſet imperij ſummi, id eſt, conſulatus iure vti agêdo cum populo, faſces tamen maieſtati populi Romani ſubmiſit, hoc eſt, à ſe lictores tantiſper abire iuſſit quoad concionatus eſſet, quæ res illi perpetuam gratiam conciliauit, vt author eſt Liuius in ſecundo.

Ad inferos proficiſci. 76

Artemidorus libro Oneirocriticῶn β. cap. [illegible] veteres eos qui longiorem profectionem ſuſcepiſſent, ad inferos proficiſci dixerunt, quemadmodum eos ex inferis rediſſe dicimus, qui præter omnium expectationem conualeſcunt aut conſeruantur. Cicero in Bruto dixit ab inferis teſtes excitare. Euſtathius in Dionyſij Periheges in prouerbium citat. [illegible], in pontum abire, perinde ac ſi dixeris, in præſentariam perniciem.

Tritones piſcinarum. 77

Cicero libro ſecundo epiſtol ad Atticum, Erit nebulo iſte cum iis dynaſtis in gratia non modo de Cynico conſulari, ſed ne de iſtis quidem piſcinarum tritonibus poterit ſe iactare. Tritones piſcinarum appellat, qui ob potentiam aut aliam præſtabilem facultatem in republica, partes aliorum ſibi vendicant.

Pygmæum imponere Coloſſo. 78

Philoſtratus in Sophiſta Nicete, prouerbio dixit, Pygmæum imponere Coloſſo, hoc eſt, rem minutam & abiectam ampliſſimam efficere. Cicero dixit arcem facere ex cloaca.

In cauea minus bene canit luſcinia. 79

Idem in Scopeliano dixit, in cauea minus bene canere luſciniam, quo prouerbio commode vtemur, ſi quando ſignificamus, libertatem eſſe rem inæſtimabilem, & ingenia libera rebus omnibus agendis eſſe accommodatiora. Homerus Odyſſ. libro ρ. ſcribit, Iouem omnibus ſeruis dimidiam animi portionem abſtuliſſe, cuius & Plato in ſexto libro de legibus meminit, [illegible]

Latrunculis ludere. 80

Seneca feſtiuiſſime dixit latrunculis ludere, de iis qui ſeſe decipiunt mutua verborum captione. Latrunculorum ludus ex Ouidio & Martiali notiſſimus eſt.

Laureolam in Muſtaceo quærere. 81

Cicero libro quinto epiſtolarum ad Atticum, Venit interim Bibulus, credo voluit hac appellatione nobis eſſe par, in eodem Amano cœpit Laureolam in muſtaceo quærere. Prouerbio ſignificamus aliquem in re minima multũ gloriæ quærere. Plinius ſcribit libro 15 cap 30. ex ſentẽtia Pompeij Lenæi, Laurum muſtaceis ſubijci ſolitam, quæ ob id cognomẽto vocaretur Muſtace.

Bos armenta. 82

Prouerbium indicat vnumquemque ſua quadam ingenerata voluptate teneri, atque ea præcipue ſequi, quæ ſimilitudine quadam commendatiora fiant. Cice. lib 7 epiſtol ad Atticu, vt bos armenta, ſic ego bonos viros aut eos quicunque dicentur boni, ſequar, etiam ſi ruent.

Pennas incidere. 83

Pẽnas incidere prouerbio dicimus, imminuere poteſtatem aut arrogantiam reprimere. Ita Cicero lib. quarto epiſtol. ad Attic qui mihi pennas inciderant, nolunt eaſdem renaſci. metaphora ab auibus deſumpta, quæ pennis inciſis nequeunt ſe altius tollere.

Mures migrauerunt. 84

Sic dicimus prouerbio quando grauiſſimam ruinã aut præſentem calamitatem imminere ſignificamus. Cicero lib. decimo quarto epiſtol. ad Atticum, Tabernæ mihi duæ corruerunt, reliquæ rimas agunt. Itaque non ſolum inquilini, ſed mures migrauerunt. Plinius libro octauo capite vigeſimooctauo de prognoſticis animalium, ruinis imminentibus muſculi præmigrant, aranei cum telis primi cadunt.

Problema Archimedeum. 85

Cicero libro duodecimo epiſtolarum ad Atticum, [illegible] vocat quæſtionem reconditam & implicatam, quæ à nemine vel à paucis intelligi poſſit. Idem libro ſeptimo ad Atticum rem abditiſſ numero Platonis obſcuriorem vocat. Vitruuius libro nono capite tertio ſcribit Archimedem ſi quod abſtruſum & multo labore quæſitum, vix tandem inueniſſet, [illegible] cum exiliſſe gaudio & currentem identidem exclamaſſe, [illegible], id eſt, reperi tandem reperi. Exemplum incredibilis & nunquam intermiſſi ſtudij Archimedis recenſet Plutarchus in commentariolo, vtrum ſeni ſit adminiſtranda reſpub. [illegible]

Byſſina verba. 86

Plutarchus in Apophtheg. [illegible], hoc eſt, Paryſatis Cyri & Artaxerxis mater, iubebat eum qui regem liberius eſſet allocuturus Byſſinis vti verbis. Byſſina verba vocat quæ nitorem habeant cum grauitate mixtum, immo quæ commonendi aſperitatem, iucundo quodam candore, atque adeò mitiore quadam facilitate condiant. Ariſtoteles etiam præcipit cum principibus aut rariſſimè aut iucundiſſimè colloquendum eſſe.

Computatorum digiti. 87

Computatorum digitos eleganti prouerbio dicimus qui variis & incertis fortunæ caſibus obnoxij ſunt. Plutarchus in Apophtheg. [illegible], hoc eſt, Orontes Artaxerxis regis gener, cum ob iracundiam, honorato loco excidiſſet, quemadmodum, inquit, Arithmeticorum digiti, nunc myriades, nunc autem vnum tantum ſignificant, ita regum quoque amici ſiue purpurati, nunc omnia, nunc autem nihil omnino poſſunt. Laertius hoc Soloni tribuit.

Terram video. 88

Prouerbium eſt cumprimis elegans, quoties ſignificamus nos habere certiſſima præſidia, ad hæc portũ quendã tranquillitatis nactos eſſe. Cicero libro ſecundo epiſtolarum ad Atticum, Cupio iſtorum naufragia ex terra intueri. Plautus in Menæchmis, ex alto terram aſpicere voluptas eſt nautarum. Homerus Odyſſeæ ε.

[illegible]

Rurſus Odyſſ ψ. Natantes terram cum ſumma lætitia aſpicere, vt ex Plauto iam oſtendi.

[illegible], &c.

Quod Statius lib. ſeptimo Thebaid ita reddidit,

Dulcis medio de gurgite ponti Reſpicitur tellus.

Et libro ſecundo Theb.

Nec minus hæc læti trahimus ſolatia quàm ſi
Præcipiti conuulſa noto proſpectet an icam
Puppis humum, &c.

Cicero de Senectute, quæ mihi quidem tam iucunda eſt, vt quo propius ad mortem accedam quaſi terram videar videre, aliquandóque in portum ex longa nauigatione eſſe venturus. Plautus in Mercatore, Atque equi ſe iam me cenſebam eſſe in terra, id eſt, in loco tuto, & tranquillo. Qu. Curtius in quarto, Haud ſecus quàm profundum æquor ingreſſi, terram oculis requirunt. Diogenes authore Laertio cum in prolixiorem librum incidiſſet, ac legendo tandem ad finem perueniſſet, Bono, inquit, eſtote animo viri, nam terram aſpicio. Prouerbio vſus eſt & Cicer pro Murena & Plutarchus in Antonio.

Neque remi neque venti. 89

Cicero in 1. Philippica, prouerbialiter dixit, Neque remi neque venti, de iis qui omnibus omnium præſidiis deſtituti ſunt. Siquidem Homerus nauigationem adiuuare dixit,

[illegible]

Et Odyſſ [illegible], neque remiges, neque ſocij. Idem de proſpera nauigatione Odyſſeæ γ. [illegible] quod Virgilius ita reddidit,

Proſequitur ſurgens à puppi ventus euntes.

Quantum pedes noſtri poſſunt. 90

Socrates Platonicus in Gorgia, præcipit intemperantiã eſſe fugiendam [illegible] quantũ pedes noſtri poſſunt, hoc eſt, omnibus viribus. Homerus Iliad. lib. v.

[illegible]

Refer huc illud è Chiliad. Quantum pedibus potes.

Vita Charadrij. 91

Plato in Gorgia Charadrij vitam intelligit hominis intemperantis, qui nunquam expleri poſſit, & in quem omnia influunt, vt rurſus effluant, vt Seneca dixit. Ita Socrates loquitur, [illegible], Charadrij quandam vitam refers. Charadrium autem Theodorus apud Ariſtotelem vertit rupicem ſiue hiaticulam: nam vt interpres Ariſtophanis in Auibus docet [illegible], auis hæc ita dicta eſt quòd hiatus & terræ voragines incolat. Itidem & intemperantes & incontinentes homines qui nunquam expleri poſſunt, perpetuò ganearum nidorem ſequuntur, & nepotum proſeuchas incolunt. Suidas citat aliud prouerbium ex Didymo, [illegible], id eſt, Charadrium imitans, de iis qui ſeſe occultare ſoleant.

ſoleant. Siquidem autem hanc vendentes, occultare conſueuerunt, ne prius emptori proſit quàm ſit vendita. Nam regio morbo laborantes quamprimum Charadrium aſpexerint conualeſcunt. Plinius hoc ictero aui tribuit libro xxx. capite vndecimo.

Muſca eſt. 92

Non ignoro paraſitos etiam Muſcas appellari, verum in aliam ſententiam. Plautus Muſcam elegãti prouerbio dixit hominem mirificè curioſum, qui nihil non exquirat atque penetret. Sic in Mercatore, Muſca eſt meus pater, nihil poteſt clàm illum haberi. Nec ſacrum nec tam prophanum quicquàm eſt quin adſit ibi illico.

Mittere lineam. 93

Plautus in Moſtellaria, Non ego ita extemplò meum oſtendam ſenſum, mittam lineam. Metaphora à pictoribus deſumpta lineam mittere dicuntur, qui rem tantum adumbrant & cõiecturis quibuſdam inquirendam proponunt. Siquidem ex linearum ductu, iuſtum etiam picturæ artificium diſcimus. Vnde verſiculus ille paſſim celebratur, Linea, quæ veterem longe fateatur Apellem.

Nullus aleator ſapientior. 94

Plautus in Rudente dixit nullus aleator te ſapientior eſt, de homine verſutiſſimo, & qui pro re nata facile poſſit conſilium capere. Cæterum aleæ ludus tanquam probroſus interdictus erat apud veteres, id quod Cicero in 2. Phil. & Plutarchus περὶ δυσωπίας indicant, & Horatius inquit

Et vetita legibus alea.

Literatus. 95

Plautus in Caſina, ſi hic literatus me ſinat. Literatum vocat hominem abiectiſſ. ſtigmatis inuſtum, & vt Cicero atque Valerius dixerũt notis threiciis compũctũ, ſed & cicatricibus deformatum vt Iureconſulti ſcribunt. Ita Plinius libro 18. cap. 3. vocat inſcriptos vultus. Philippus Macedo Alexandri magni pater, militis ingrati frontem literis inſignire iuſſit, vt ex iis tãquam ingratitudinis indiciis ab omnibus contemptibilis haberetur.

Indoctior quàm in Tragœdia comici. 96

Plautus in Pœnulo, quin ædepol ſum indoctior quàm in Tragœdia comici. Prouerbium indicat ſummam in aliqua re agenda imperitiam: quemadmodum enim in Tragœdia comici, ita & in comœdia tragici minus præſtare poſſunt. Laertius in Xenocrate, & Valerius Maximus libro quarto capite tertio, rationem reddunt quamobrem poetæ præſtent, etiam in pedeſtri oratione ſcribenda: Cæterum qui pedeſtri oratione ſcribunt, ſi quando poeticæ partes ſibi vendicare velint, nihil planè poſſe conſequi. Confer Eraſm. Quàm Tragœdia comici.

Ad perpendiculum. 97

Ad perpẽdiculum Cicero dixit, de eo quod amuſſitatè & inculpatè compoſitum ſit. Gellius libro 20. cap. primo, dixit in libris perpendere. Varro de re Ruſtica libro primo cap. ſexto, Campum ad libellam æquum vocat, qui ſit ex omni parte & prorſus æquabiliter planus. Plinius etiam libro 36. cap 25. ad libellam exigere dixit. Plinius iunior libro octauo epiſtolarum ad Colonem dixit, pari Libra, pro eo quod eſt æquabili iudicio & pari cenſura. Vitruuius libro 7. dixit ad regulam reſpondere, hoc eſt, exactiſſimè competere & quadrare. Metaphora à ſtructuris ſumpta.

Volſellis pugnare non gladiis. 98

Varro libro quinto de lingua latina prouerbiali verbo vtitur, Volſellis pugnant non gladiis: quo commodè poſſumus vti vel aduerſus eos qui parum viri ſunt, nempe qui Volſellis ita ſint vulſi iuxta ſententiam Ciceronis, vt nec vnicum pilum boni viri habeant, vel in eos qui prorſus infirmis argumentis vtantur. Cæterum de vulſis corporibus in Demonacte Luciani abundè diximus. Vide ſup. Iunij 4. adag. Centur. 3. Relatum & ab Vlpio.

Rectis an inclinatis haſtis. 99

Lyſander apud Plutarchum in Apophthegmatis, cum per agros Bœotiorum agmen duceret, atque dubitaret cui tandem parti illi adhærerent, miſit ad eos interrogans, an per eorum regionem ὀρθοῖς τοῖς δόρασιν ἢ κεκλιμένοις, id eſt, erectis an inclinatis lanceis proficiſci poſſet. Nimirum an vt amico, ſiue vt hoſti iſthic ſibi tranſeundum eſſet.

Fortes in tabula. 100

Plutarchus in Apophtheg. Laconicis, ἐπεὶ δ' ἰδών τις ἐν πίνακι γεγραμμένους Λάκωνας ὑπὸ Ἀθηναίων σφαττομένους, ἔλεγεν, ἀνδρεῖοί γ' Ἀθηναῖοι, ὑπολαβὼν Λάκων, ἐν τῷ πίνακι, εἶπεν, Quidam cùm in tabula picta Lacones videret ab Athenienſibus interfici, atque ob id diceret, fortes equidem Athenienſes ſunt, Lacon fortè fortuna incidens ſubiecit, Et in tabula quidem: fortes autem in tabula ſunt qui fictitia fortitudine paſſim ſeſe venditant, cæterum cum ad ſerium certamen peruentum eſt, tam non milites ſed planè mulieres eſſe videas. Docti quidem in tabula ſophiſtæ ſunt, verum vbi eos excuſſeris, quàm nihil niſi Antronios aſinos, aut ſiquid iis rudius, aut impolitius eſſe poſſit, inuenias.

Nondum omnium dierum Sol occidit. 101

Elegans adagiũ eſt quo Philippus apud Liuium vtitur decadis quartæ, libro nono, Nondum omnium dierum ſolem occidiſſe, quando ſignificamus finem rei nondum apparere, ad quem adhuc multis & incertis periculis perueniendum ſit.

Etiam inter vepres roſæ naſcuntur. 102

Ammianus Marcellinus lib. decimoſexto, cum de Eutherio Eunucho loqueretur, hic inquit, ſed inter vepres roſæ naſcuntur, & inter feras nonnullæ miteſcunt. Hoc geminum prouerbium oſtendit in omni hominum genere, quantumuis peruerſo ac deplorato, reperiri tamen aliquot bonos viros & qui moribus minimè ſint aſpernandis. Gregorius theologus in vita Athanaſij dixit, φύεσθαι καὶ ἐξ ἀμπέλου βάτον, id eſt, naſci etiam è vite rubum, hoc eſt, ex optimo parente nonnunquam peſſimum filium.

Rhomæ quoque homines moriuntur. 103

Idem decimoſexto, Is ipſe interrogatus quid de Rhoma ſentiret, id tantum ſibi placuiſſe aiebat, quòd didiciſſet ibi quoque homines mori: prouerbium ſignificat ineuitabilem eſſe mortem, quocunque tandem ſeceſſeris, id quod eleganter extulit Martialis,

Nullo fata loco poſſis excludere, cum mors
Venerit, in medio Tybure Sardinia eſt.

Ne Sannione domi relicto. 104

Idem libro decimoquarto, agitant familiarium agmina, tanquam prædatorios globos poſt terga trahentes, ne Sannione quidem vt, ait Comicus, domi relicto. Adagium ex Eunucho Terentiano dicitur in eos, qui cum in publicum prodeunt, magnifico & frequenti comitatu delectantur, quo potentiores eſſe videantur. Eiuſmodi multos in principum aulis inuenias, qui paſſim ſeruorum & comitum multitudinem contrahant, quum apud veteres, vt Athenæus docet, & Apuleius in prima apologetica meminit, præſtantiſſ. quique Rhomani, paucitate famulitij, ſic enim ille inquit, glorlati ſint. M. Antonius octo ſeruos habuit Manius Curius cum duobus tãtum calonibus vteretur, pauciores ſeruos habuit quàm triumphos. Marcus Cato tres tantum ſeruos in Hiſpaniam ex vrbe ſecum duxit. Idem authore Plutarcho quinque tantùm ſeruos in militia habuit, quod & de Scipione Aemyliano Plinius ſcribit, cum duobus tantum ſeruis, ſi quando etiam ad reges mitteretur, eſſe vſum.

Tunc canunt cycni, quando tacuerint graculi. 105

Baſilius magnus in epiſtola ad Celeuſium, ἐγὼ δὲ πεπεισμένος ἤδη, μάλιστα μὲν αὐτῷ, μάλιστα δὲ ὥσπερ τὸ ἔπος τοῦ κύκνους, ὅταν κολοιοὶ σιωπήσωσιν. Prouerbio locus eſt, tum doctis oportunum eſſe, vt de bonis rebus quàm poſſunt eruditiſſimè diſſerant, quando imperitis prius tanquam aqua & igni interdictum ſit ne loquantur. Eiuſmodi diſſimilitudinum plures prouerbiales formulas Auſonius ad Paulinum eleganter expreſſit.

Si vitulum tauro, vel equum committis onagro,
Si confers fulicas cycnis, & aëdona parræ,
Caſtaneis corylos æques, viburna cupreſſis.

Lamiæ turris. 106

Quintus Septimius Forens Tertullianus in libro aduerſus Valentinianos, Nonne tale aliquid dabitur te in infantia inter ſomni difficultates à nutricula audiſſe, Lamiæ turres, &c. Prouerbium eſt, de re quæ fingitur eſſe mire formidabilis, cum tamen omni periculo careat: quemadmodum infantibus horribilia de Lamiis nutriculæ narrare conſueuerunt. Nonius Marcellus & Lactantius lib. 1. cap. xxij. diuinarum inſtitutionum, hos verſus, ex Lucilio poeta citant,

Terricolas Lamias, Fauni quas Pompiliique
Inſtituere Numæ, tremit has, hic omnia ponit
Vt pueri infantes credunt ſigna omnia ahena
Viuere, & eſſe homines, ſic iſti hæc omnia ficta
Vera putant, credunt ſignis cor ineſſe & ahenis.

De Lamiis & multa & abſtruſa quædam diximus in Lamiam Politiani.

Qualem demens illi Chlamydem diſperdit? 107

Tertullianus in libro de pallio citat ex Menandro Comico, mirum niſi prouerbiale, Qualem demens ille chlamydem diſperdit? quod in eos commodè dicetur, qui rem ſuam viui videntéſque decoquunt, imò qui ſua ſponte ſeſe in maxima mala coniiciunt, cuiuſmodi plures reperias qui cum neque per ſe, nec ex aliis ſapiant, non iam chlamydem tantùm, ſed & ſeſe ipſos miſerandum in modum perdunt.

Locum in balneis occupare. 108

Idem libro 3. contra Marcionem, Idcirco quaſi locum in

balneis, ita ſidem occupauit. Adagium pertinet ad ambitioſulos, qui primi volunt eſſe in omni loco & tempore, qui paſſim in omnibus publicis locis primas ambiunt, ac præ cæteris inſolentiſſ. videri volunt. Nunc diuites matronæ cõſueuerunt primum ſibi locum in balneis deligere, vtinam pari ſtudio ad hæc commendatiore ambitione contenderent, & bonos mores aſſequi, atque arctam exiſtimationem paulo inculpatius tueri.

Deorum liberi ſunt inuulnerabiles. 109

Pindarus in Iſthmiis Oda.3. in Meliſſum Thebanũ, ἄτρωτοι γε μὰν παῖδες θεῶν, Deorum liberi ſunt inuulnerabiles: de potẽtioribus hoc commodè dicetur qui nuſquam non euadunt, vt Cicero de nobilibus dixit in oratione pro Quinto, Homines nobiles ſeu rectè, ſeu perperam facere cœperunt, ita in vtroque excellunt, vt nemo noſtro loco natus aſſequi poſſet.

In Paro frigida quidem eſt aqua, ſed pulchræ mulieres. 110

Interpres Ariſtophanis in Veſpis, Prouerbialem verſiculum citat, nec eius vſum oſtendit, ἡ Πάρος ψυχρὸν μὲν ὕδωρ, καλαὶ δὲ γυναῖκες, Paros habet quidem frigidam aquam, ſed formoſas mulieres. Ego quantum iudicare poſſum, exiſtimo prouerbij vſum eſſe quando ſignificabimus diſpendiũ eſſe perpetuò compendio aliquo ſarciendum. In Paro tametſi frigida ſit aqua, venuſtas tamen mulierum hoc quicquid eſt diſpendij, abundè reponit. Quòd ſi quis è numero doctorum melius nouerit quis adagio locus ſit, is candidè admoneat, reperturus hominem gratum, tantum abeſt vt ingenuis admonitionibus obtemperare nolim.

Bellum cum Protogene mortuo gerere. 111

Aul. Gellius libro decimoquinto cap. vltim. ſcribit Rhodios Demetrio Poliorceti qui tum eos obſidione cingebat, atque extra vrbis muros memoratiſſ. illam Ialyſi imaginem Protogenis manu factam abſumere igni parabat, per Legatos ita reſpondiſſe, Quæ, malum, inquiunt, ratio eſt vt tu imaginem iſtam velis incendio ædium facto diſperdere? Nam ſi nos omnes ſuperaueris, & oppidum hoc totum ceperis, imagine quoque illa integra & incolumi per victoriam potieris: ſin verò nos vincere obſidendo nequiueris, petimus conſideres, ne turpe tibi ſit, quia non potueris bello Rhodios vincere, bellum cum Protogene mortuo geſſiſſe. Hoc prouerbio IOANNES Braſſicanus, Pater & præceptor meus amantiſſ. plurimum delectabatur: ad eos autem pertinet, qui cum laruis luctantur, & contempta memorabili lege Solonis, mortuos iam conuitiis inſectantur, quod Homerus etiam intellexit dum inquit, Iliad. libro ω.

Κωφὴν γὰρ δὴ γαῖαν ἀεικίζει μενεαίνων.

Et Agamemnon Iliad. η

Οὐ γάρ τις φειδὼ νεκύων κατατεθνηώτων

Γίνετ', ἐπεί κε θάνωσι, &c.

Et ex eius ſententia Virgil. libro vndecimo Æneid.

Nullum cum victis certamen & æthere caſſis.

Quantum vbique poſſunt duo oboli? 112

Bacchus apud Ariſtophanem in Ranis, poſtquam accepiſſet ab Hercule duos obolos Charonti pro tranſmiſſione paludis perſoluendos eſſe, ſubiicit, ὦ μέγα δύνασθον πανταχοῦ τὼ δύ' ὀβολώ, quantum vbique poſſunt duo oboli? prouerbiali nimirum dicto ſignificans, pecuniam in omni re plurimum poſſe: quæ niſi eſſet, non committerentur etiam tot diuerſi generis flagitia, ita quòd rectiſſime dixerit Antiphanes,

Ὁ πλοῦτος ἡμᾶς καθάπερ ἰατρὸς κακὸς

Τυφλοὺς βλέποντας παραλαβὼν ποιεῖ τυφλούς.

Id eſt, diuitiæ tanquam malus medicus quos acceperint videntes, excæcare conſueuerunt.

Echinus parturiens cunctatur. 113

Ἐχῖνος τὸν τόκον ἀναβάλλει, Echinus partũ procraſtinat. Echini terreſtres, quos Erinaceos dicimus, exiſtimantur propter aculeos catulorum ſuorũ partum morari ſolere, ac deinde aculeatioribus factis catulis ægerrimè eniti. Vnde prouerbium, Budæo etiã teſte, in eos vſurpatur, qui ſubinde verſuram faciunt, hoc eſt, creditorem mutant, fœnus fœnore ſoluunt, nomen nomine expungunt, átque illi dum fidem ſuam ad aliquod tempus labefactari nolunt, ad extremum fortunis omnibus euertuntur.

Cauum pedis oſtendere. 114

Κοῖλον τὸ πέλμα δεῖξαι, Heſychius admonet ἐπὶ τῶν εἰς φυγὴν τετραμμένων, id eſt, de iis dici qui ſint in fugam verſi, qui pedibus ſibi conſulant. Vt Turnus de Drance apud Virg. An tibi Mauors

Ventoſa in lingua pedibúſque fugacibus iſtis

Semper erit?

In nauibus nutritus. 115

Plato in Phædro, In nauibus nutritos prouerbialiter appellat homines ſubruſticos, incompoſitos, & ingenio minimè liberali, qui nuſquam inter homines inculpata vita, ſynceriſque moribus ornatos vixerint. Imò qui neque mores mutare ſuos, neque ferre poſſint alienos, vt Cor. Tacitus inquit.

Seſquiulyſſes. 116

Varro Satyras ſuas Menippeas ferè omnes prouerbialibus titulis inſcripſit, quarũ & vna, cuius meminit Nonius Marcellus, Seſquiulyſſes inſcripta fuit. Sic autem ab Vlyſſe qui mores hominum multorum vidit & vrbes, hominem ſummè aſtutum & veteratorem planè expolitum appellauit, id quod & Budæo placet libro 1. de aſſe & eius partibus.

Primas lineas ducere. 117

Quintilianus in 2. & in 4. vtitur, eleganti metaphora à pictoribus ſumpta, pro eo quod eſt vmbram tantum alicuius rei exhibere, atque obiter tantum, quod intelligi cupias delineare: de linea ab Appelle in Protogenis officina, magna ſubtilitate ducta meminit Plinius libro 35. cap. 10. Ducit & primas lineas, qui formulam exordiendi negotij præſcribit, huius enim metaphoræ varius vſus eſt.

Prius vnda cum flamma redibit in gratiam. 118

Cicero in 13. Antoniana, de re quæ nullo vnquam tempore fieri aut contingere poſſit. Sic apud Homerum vbi dij pro Troianis & Græcis pugnantes introducuntur, Vulcanus cum Xantho fluuio, quem aliàs Scamandrum appellant, fortiſſimè dimicat, atque in eum modum interpretatur & Heraclides Ponticus in allegoriis Homericis, & Didymus in Commentario lib. υ. Iliad. Adagiũ eo libentius appoſui quòd omnia ἀδύνατα prouerbialia ſint.

Bona ſalute. 119

Cato in fine 4. capitis de re ruſtica innuit veteres in exordiis omnium ea præfatione vſos fuiſſe, Bona ſalute. Sic in principio concionandi Rhomani dicebant, quod ſit fœlix & fauſtum & diis auſpicibus, diis fauentibus, diis beneuolentibus, vbique ſunt protrita.

Si tibi non moleſtum, & mihi iucundũ eſt. 120

Socrates apud Platonem in Theæteto, ſiue de ſcientia, ἀλλ' εἰ οὕτως, ὦ Θεόδωρε, σοὶ φίλον, οὐδ' ἐμοὶ ἐχθρόν, φασὶν οἱ παροιμιαζόμενοι, id eſt, quòd ſi tibi hoc, ô Theodore, ita charum eſt, neque mihi diſplicebit, vt prouerbio dicunt. Hoc vnico prouerbiali verbo, ſi conſtanter omnes homines vterentur, eſſet & amicitiæ nomen venerabilius, & minus etiam malorum in omnibus humanis rebus eſſe cerneremus: nunc quoniam omnia diuerſis & perinde vaniſſimis opinionibus oppleta ſunt, nuſquam non reperias quod bonis iucundum ſit, improbis eſſe cùm primis odioſum: de hoc hominum genere loquor qui de communi diuidundo non amicè ſentiunt, & ſeditioſè perfidéque paſſim contendunt.

Alexandrinæ delitiæ. 121

Quintilia. in 1. Verba ne Alexandrinis quidem delitiis permittẽda, riſu & oſculo excipimus. Alexandrinas delitias, luxum effœminatiſſ. & molliſſimum appellauit. Alexandrini ſiquidem apud omnes ſcriptores hoc nomine malè audiunt, quòd propter amœnitatem vrbis cœlíque clemẽtiam immodicè delicati fuerint. Ammianus Marcellinus libro 22. Alexandria vertex omnium ciuitatum, inibi ſunt auræ ſalubriter ſpirantes, aër tranquillus & clemens, atque vt periculum docuit per varias collectum ætates, nullo penè die incolentes hanc ciuitatem ſolem ſerenum non vident &c. Quam ex admirabili euentu condita ſit Alexãdria, docet Stephanus, quæ per excellentiam etiam πόλις dicta fuit, vt Athenæ ἄστυ, Roma Vrbs.

Manubrium eripere. 122

Plautus in Epidico, Eripe manubrium è manu. Idem in Aulularia, Exemi è manu manubrium. Manubrium eripere ſcitiſſ. metaphora dicuntur qui nocendi cauſam adimunt, qui viam omnem obſepiunt qua periculum ipſis imminere videatur.

Famæ os claudere. 123

Hoc Prouerbio Budæus vtitur libro 4. de aſſe & eius partibus, Non comprimunt os famæ qui nihil aliud curant, quàm famam arcere. Quòd ſi verum eſt, vulgata quia vera ſint, in prouerbium venire, authore Liuio, quid tandem obſtat, quin & ea quæ apud Budæum virum incomparabilis eruditionis, ac antiquis etiam meritò conferendum, in hanc formam, támque ſpecioſè dicta reperiuntur, adagiis abſolutiſſ. connumeranda ſint? Famæ os comprimunt, qui tam honeſtè támque integrè viuunt, vt nemo ſit omnino qui de iis aliquid in deteriorem partem loqui poſſit. Qui verò nihil aliud agunt quàm vt famã, ſiue ea ſit pecuniæ, magiſtratus, aut alterius gloriolæ conſequendæ, depellant, illi certè nullo vnquam tempore efficient vt non traducantur, ſintque paſſim, vt poeta inquit, Incerti fabula vulgi. Huc pertinet quod in Caligulę vita ſcribit Sextus Aurelius Victor, de quo neſcio an aliquid decuerit memoriæ prodi, niſi forte quia iuuat de principibus omnia noſſe vt improbi ſaltem famæ metu talia declinent.

Hac nos deus ipſe ducit. 124

Hemiſtichium quod apud Homerum, non vno loco poſitum eſt, τις θεὸς ἡγεμονεύει, præcipuum vſum habet quando ſignificamus

mus nos honorifico inſtituto quippiam aggredi, & rationibus neutiquam vulgaribus promoueri. Sic enim & Plato vſus eſt in hac dia[illegible], cum introducit Critonem, [illegible], id eſt, quoniam hac nos deus ipſe ducit.

Geometriam exercere in cilio. 125

Γεωμετρεῖν περὶ τὸ ἐπισκύνιον, Geometriam exercere in cilio. [illegible] cap. 15. de mulieribus ſcribit, quæ formam a [illegible] comment[illegible] ſunt, quod tandem ad omnes illos pertinet, **qui fucis quibuſdam adulterinis & quod Plautus** [illegible] condimentis ſe ſuaque vend[illegible] meminit & Hermolaus Barbarus libro 5. Corollarij in Dioſcoridem. [illegible] γεωμετρεῖν antiqui, vt ex Platone atque Plutarcho colligimus, non tantum in dimetienda terra vſurpant, ſed in omni negotio quod exactius & diligentius tractamus. [illegible] extraneus ambitus eſt genæ ſuperioris, quem [illegible] appellarunt, & ex eo etiam ſupercilia, in quibus ſuperbiam [illegible] habet, Author eſt Paulo lib. 11. cap. 17. Demetrius [illegible] a venuſtate ſuperciliorũ dictus fuit, Athenæo [illegible] Dipnoſoph.

[illegible] 126

Ariſtophanes in Ranis appellat [illegible] verba quæ [illegible] & ſcopulorum [illegible] grandia ſunt, quæ & [illegible] vocat, nimirum ita ſublimia, tanquam equis vehantur, [illegible] ibidem & Suidas etiam a [illegible] dictionem [illegible] ad magnitudinem pertinere, quemadmodum [illegible] Æſchini, **apud Dioſcoridem Hippoſelinon, & Virgilio noſtro in Georg. Hippomanes dicitur. Sene**ca [illegible] Senecionem quendam cognomento Grandionem [illegible], qui nihil niſi grandia dicebat, **ſeruos habere nolebat niſi grandes, & argentea vaſa non** niſi grandia [illegible] intantum eius, calceos maiores [illegible] non [illegible], omnia grandia probabat, &c. [illegible] hac ætate [illegible] tabilem [illegible] non veritate [illegible]. Neque verò quod Cicero [illegible] optimam eſſe Demoſthenis orationem, quæ ſit longiſſima & Ariſtophani poetæ [illegible] vetſus Archilochi grandi & [illegible] erat, [illegible] & ego concederem omnes illos meliores eſſe [illegible] qui [illegible] Athenæus libro 7. Dipnoſoph [illegible] hoc citat ab exordio, [illegible].

SYMBOLA PYTHAGORÆ, EX BRASSICANO I. C.

Cum templum ingreſſus ſis, reuerenter adorato, neque quicquam interea quod ad victum pertineat aut dicas aut facias. 1

[illegible], hoc eſt, Cum templum ingreſſus ſis, reuerenter adorato, neque quicquam interea quod ad victum pertineat aut dicas aut facias. Pythagoræ Symbola ſingula [illegible] [illegible], id eſt, prima illa ad pietatem & diuinitatem [illegible] [illegible] Nam [illegible] quæ ad deum pertinent, [illegible], conuenit omnino vt quod purum [illegible] quod deus eſt accommodemus, neque [illegible] aliquid humanum adſumamus, [illegible] in comparationem neutiquam venire [illegible] [illegible] modica, res diuinæ non ſic a [illegible] [illegible],

Οὐ [illegible]

Nihil aliud hoc Symbolo docetur, quam ſacros [illegible] & diuina negotia non eſſe moribus humanis prorſus incertis & inconſtantibus, miſcenda.

Ex itineris diuerticulo non eſt ingrediendum in templum, neque orandum omnino, etiamſi iuxta veſtibulum ipſum tibi [illegible] ſit. 2

Οὐ [illegible], id eſt, ex itineris diuerticulo non eſt ingrediendum in templum, neque orandum omnino etiamſi iuxta veſtibulum ipſum tibi tranſeundum ſit. Simile [illegible] eſt appoſitum. Diis igitur qui principem omnium rerum poteſtatem habent, primus etiam curas & obſeruatio debetur, quam ſi quis ob aliam cauſam diis exhibeat, [illegible] loco exiſtimat quod modis omnibus eſt præcipuum. Ridiculum itaque fuerit noſtra quæ longe contemptiora ſunt, primo loco ponere, diuina verò non aliter atque quædam additamenta ducere.

Nudis pedibus ſacrifica & adorato. 3

Ἀνυπόδετος θῦε, καὶ προσκύνει, id eſt, nudis pedibus ſacrifica ſimul ac adorato. Quorum primum ſignificat diis immortalib. eatenus eſſe ſacrificandum, quatenus fortunarum noſtrarum mediocritas admittat, id quod & Heſiodus indicat in Ergis [illegible]. Ita Lycurgus apud Lacedæmonios [illegible] ſacrificia inſtituit, vt expeditius facilius que, & perinde etiam frequentius rebus diuinis intenderent, **authore Plutarch. in Apophtheg. Alterum indicat, in re** diuina facienda, animum eſſe debere prorſus expeditum, atque nullis omnino vinculis implicatum. Eſt enim Pythagoricorum [illegible], Symbolis a corpore mutuatis, ea quæ ad animum pertinent oſtendere. Vnde Seruius etiam Virgil. libro quarto Æneid. [illegible] putat eam de Didone inquit,

Vnum exuta pedem vinclis, in veſte recincta.

Et in flaminum Romanorum veſtibus nullus erat **nodus**, quo [illegible] hoc Symbolum iam explicatum valde quam appoſitum eſt.

De Diis rebuſque diuinis nihil tam admirabile dicitur, quod non debeas credere. 4

[illegible], id eſt, de Diis atque adeo de placitis diuinis, nihil ita ad miraculum di-

citur quod non debeas conſtanter credere. Symbolum admonet, diuina non eſſe collatione noſtræ imbecillitatis æſtimanda. Nam & morborum varietas, & hoſpitij tenuitas, ad hæc inconſulta noſtra temeritas, merito nos admonere debebant, nihil hic eſſe diuturnum aut perpetuũ, atque eo minus diuinis rebus comparandum. Sed & Mathematis ſuis, [illegible]. Pythagorici authore Iamblicho acceptum ferunt, & hoc Symbolum vt in alio loco docet Iamblich. [illegible]

Linguam coërce, deum imitans. 5

[illegible], id eſt, linguam ante omnia contine, deum imitans. Primum prudentiæ officium eſt, linguæ ſuæ imperare, & animi conſummata perfectio eſt, ad exemplar diuinæ bonitatis ſeipſum componere.

Flantibus ventis echon adora. 6

[illegible]

Flantibus ventis echon adora.

[illegible]

Et hoc ad diuinæ ſapientiæ cognitionem pertinet. Tacite enim indicat diuinarum eſſentiarum & facultatum ſimilitudinem quandam & expreſſam imaginem amandam eſſe. Siquidem dij immortales vbi pretiant, quæ ſumma illorum poteſtas eſt hoc certis nominibus & quaſi ſpirantibus vt ita dixerim, argumentis oſtendant. Sic interpretatus Iamblichus. quod ſi quibuſdã longius accerſitum eſſe videbitur, hoc authori poterũt reſcribere.

Omne acutum abs te dimoue. 7

[illegible], Omne quod acutum ſit à te procul amoueas. Iam in Iamblicho ſubiicitur Symbolo, ignẽ gladio ne fodito, proinde ſequitur.

[illegible] Et hoc admonet in omnibus rebus adhibendam eſſe prudentiam, neque tantillum quidem eſſe conceſſum iracundiæ. Quod acutum eſt in animo, [illegible] appellamus, atque id à ratione pendentiáque valde quiim aliena eſt. Acutiores enim dicimus eos qui efferueſcere conſueuerunt, quam lenes qui conſulta tius. Sic Homerus Iliad. [illegible]

In calceum, dextrum præmitte pedem: In podoniptrum autem ſiniſtrum. 8

[illegible] In calceum, dextrum præmitte pedem: in podoniptrum autem ſiniſtrum. [illegible]

Ad præclaram actiuam adhortatur: nam actiones honeſtas tanquam dexteriores primo loco collocandas eſſe Symbolum hoc indicat. Inutiles autem tanquam ſiniſtras relinquendas & omnino abſtinendas eſſe.

Ad lucernæ lumen ne te ſpeculo contempleris. 9

[illegible], Ad lucernæ lumen ne te ſpeculo contempleris. Hæc vetus Pythagorica admonitio eſt, Philoſophiæ diligentem operam impendendam eſſe, neque quicquam credendum iis, quæ per ſenſus in animos influunt. Phantaſiæ ſiquidem tanquam lucem per comprehenſionem efficiunt, ſed non tamen veram aut naturalem. Sed longe potius eſſe inueniendam eam quæ per ſcientiam atque ſcientiam conſequimur ab iis quæ ſunt perſpecta, à communi conſilio ſuæ efficitur, quam rectè quiſpiam [illegible], id eſt, animæ oculum appellauerit, hoc nos exactiſſimè contemplari poterimus, nequaquam autem ex iis quæ corpore conſtant & perinde parum etiam ſtabilia ſunt. Quoniam autem de ſenſibus & viſis hic fit mentio, placuit adhibere verba Philonis Iudæi ex libro de mundo, [illegible], id eſt, ſenſus quidem vt ipſum nomẽ indicat illatio quædam eſt in mentem eorũ quæ apparent & videntur. At Phantaſia ſic dicta tanquam [illegible], Impreſſio quædam eſt in anima &c. Huc pertinet quod Ariſtotelem frequenter dixiſſe refert Stobæus, [illegible], id eſt, quemadmodum viſus accipit lumen à circumfuſo aere, ſic animus optimis diſciplinis illuſtratur.

A riſu effuſo abſtine. 10

[illegible], A riſu effuſo abſtine. [illegible], Symbolum admonet affectus eſſe ſumma cura reprimendos, & addit Iamblich. [illegible], quod Auſonius ex ſententia Periandri iis verbis expreſſit,

Dum fortuna iuuat caueto tolli,

Dum fortuna fremit caueto mergi.

Riſu autem in affectibus ſignificandis, viſus eſt Pythagoras, ſiue quod in expoſito & aperto corporis humani loco, nimirũ in ipſa facie cernatur, ſiue quod ipſum etiam hominem aliqui [illegible].

Iuxta ſacrificium ne incidas vngues. 11

[illegible], Iuxta ſacrificium ne incidas vngues. [illegible]

Symbolum admonet amicitiam cumprimis eſſe colendam & conſeruandam. Nam familiares & amici noſtri, & qui nobis ſanguinis neceſſitudine quàm proximè coniuncti ſunt, nempe fratres, parentes & nati natorum, & qui naſcentur ab illis, rectè comparantur corporis noſtri partibus. Quòd ſi quis illos à nobis auferat, non aliter nos turbari, & ea aliqua parte imminui neceſſarium eſt, quam ſi quis abſcinderet noſtros digitos, manus, aures, naſum & eiuſmodi membra: quod autem iuxta ſacrificium dixit, amicitiam omni tempore tanquam rem ſacram puriſſime colendam eſſe intelligit.

Cerebrum ne edas. 12

[illegible], Cerebrum ne edas, [illegible]

Symbolum admonet, reuerenter eſſe colendum omnium ſenſuum fontem, ac appoſitum intelligendi inſtrumentum, cuius vnius præſidio & peruestigandi rationem diſciplinas ac vniuerſam tandem ſapientiam conſideramus. Quis autem ignorat ex philoſophorum placitis [illegible].

Rubrum aliquid ne ſuſcipias. 13

[illegible], Rubrum aliquid ne ſuſcipias, hoc eſt, [illegible], in omni negotio vitandi ſunt qui vel iniuſti, ſiue iracundi vel nimis demiſſi animi fuerint.

Aurum habenti ne adhæreſcas in filiorum generatione. 14

[illegible], Aurum habenti ne adhæreſcas in filiorum generatione, [illegible], Non mulieri dicit, ſed philoſophiæ, aut alicui ſectæ: omnium autem quæ in terra reperiuntur conſtat aurum eſſe grauiſſimum, vnde per aurum intelligit conſtantiam quandam, vt ita dixerim, grauitatem quæ nequaquam in philoſophia requirenda eſt, vbi nihil niſi quod ad animum pertinet inueſtigare conuenit. [illegible], Non tantum eſt coniungere, ſed quamprimum accedere. Symbolum indicat ad ingenij fructum conſequendum (quem iſtic [illegible] vocat) ea præcipuè ſtudia colenda eſſe, quæ prorſus incorrupta ſint, & ad vitæ ſynceritatem quamplurimum conducant.

Honora cumprimis figuram & aram, figuram & Triobolum. 15

[illegible], Honora cumprimis figuram & aram, figuram & Triobolum. Symbolum indicat diſciplinas aſſidue colendas eſſe: nam iis ceu gradibus ad abſtruſiſſima quæque peruenire poteſt, quemadmodum gradibus quibuſdam ad aras aſcendimus. Quanquam [illegible] & aram & gradum ſignificet. Aram & Triobolum, frugalitatem commendans & mediocria impendia.

Maluam ſere, ne tamen edas. 16

[illegible], Maluã ſere, ne tamen edas. Maluã, quã authore Athenæo veteres [illegible], primi autẽ Athenienſes [illegible] dixerunt ab emolliendo ventre, quod Plinius etiam docet lib. 20 cap. 21 cum ſole tanquã Heliotropium circumagitur. Cuius rei rationem reddit Theophraſt. de cauſis Plantarum lib. 2. cap. 26 & Columella in hortulo hoc intellexit.

Et Malua Heliotropio ſequitur quæ vertice ſolẽ. Hoc enim humore coacto & quaſi concreto comprimitur, calore autẽ diffuſo & laxante ſe operta ſolis, aperit, id quod nos in ſcholiis noſtris longe fuſius explicauimus. Symbolum admonet eiuſmodi ſecretas naturaliũ rerum obſeruationes diligenter animaduertendas eſſe. Et quod in malua deprehenſum eſt, in reliquis etiã præcipuè in tam amœno huius mundi ſpectaculo conſiderandum eſſe, nimirum in herbis, lapidibus, fontibus, fluminibus, animalibus. Quemadmodum autẽ malua cum ſole circumagitur, ita & animum atq. oculos in aliis etiã deprehendendis circumferre conuenit. deinde quod addit [illegible], intelligendũ eſt, [illegible], hoc eſt, Eiuſmodi obſeruationes nequaquam occultabis, ſed multa acceſſione ſubinde augeas, in morem optimi hortulani, qui tranſplantatione ſuos hortos ſolet alere

laue

ſiduè fœcundiores & locupletiores efficit.

Ab animalibus abſtine. 17

Ἐμψύχων ἀπέχου, Ab animalibus abſtine, Symbolum hoc τὸ δικαιοσύνην τιμᾶν, ... adhortatur ad colendam iuſtitiam, & honorē omnibus ijſdem, quæ nobis cognata ſunt exhibendum hoc Ouidius lib 15. Metamorph ex Pythagoræ ſententia multis & vere aureis verſibus exequitur.

De Pythagoricis rebus abſque lumine ne loquaris. 18

Περὶ τῶν πυθαγορείων ἄνευ φωτὸς μὴ λάλει. De Pythagoricis ſiue diuinis rebus abſque lumine ne loquaris, ... In omnibus iis rebus, quæ ſunt in hac vita pulchræ & honeſtę inueniendis, explorandiſque, mentem ipſam tanquam ducem adhibere conuenit, præcipue vero in cognoſcendis Pythagoricis placitis, quæ niſi animum intenderis & tanquam lumen aliquod adhibeas, nequaquam intelligi poſſunt.

ADAGIORVM IOANNIS VLPII FRANEKERENSIS FRISII EPITOME.

De ſcammate egredi. 1

De ſcammate egredi apud D. Hieronymum legitur, pro eo quod eſt de propoſito digredi. σκάμμα locus certaminis eſt, in quo congrediuntur Athletæ, foſſa plerunque aut ſaltem lineis cinctus.

Hercules in Lydia. 2

Dicitur in eum qui cultu indecoro & ſibi neutiquam accommodato vtitur. Vlpianus.

Teſtudo volat. 3

De re abſurda aut impoſſibili dicitur. Claudianus lib. 1. aduerſus Eutropium (qui cum eunuchus eſſet, tamē Romæ factus fuit conſul, multas huiuſmodi ἀδυνάτων ſpecies adfert.

Iam teſtudo volat, profert iam cornua vultur,
Prona petunt retro fluuij vada. Gadibus ortum
Armenij dixere diem, iam frugibus aptum
Aequor, & aductum ſyluis Delphina videbo.

Ornamentum in luto, dignitas in indigno. 4

Vt minimè conuenit ornamentum aliquod in luto iacere, ita parum dignitas homini inſulſo & indocto, qui honorem & titulum ſuum defendere non poteſt. Saluianus.

Pica Sirenem imitans. 5

Simile eſt illi, Sus Mineruam docet, de iniqua dicitur comparatione & abſurda imitatione. Stulte enim pica Sirenas imitatur, garrula potius & obſtrepera quàm canora. Galenus.

Myricæ citius poma ferent. 6

Si quis idem ſperat: laturas poma Myricas
Speret, & è medio flumine mella petat.

Prouerbialia hæc ἀδύνατα apud Ouidium leguntur.

Eburneis raſtris ſolum vertere.

Ligonibus aureis terram fodere. 7

Pro re inſigni & præclara abuti: vt ſi quis eruditione pollēs, ea in rebus vanis, inutilibus & famoſis abutatur. Prudent. in Symm.

Ars amat fortunam, fortuna artem. 8

Τέχνη τύχην ἔστερξε, καὶ τύχη τέχνην. Ariſtoteles eo vſus eſt indicare volens, ſummam eſſe affinitatem inter artem & fortunam, & alteram ab altera adiuuari.

Quorſum opus amicis, ſi modò faueat Deus. 9

Ὅταν δ' ὁ δαίμων εὖ διδῷ, τί δεῖ φίλων; Hunc ſenarium tanquam vulgò celebrem citat Ariſtoteles, vbi agit de homine beato, an ne ille etiam egeat amicis. Qui putant eum omnia in ſe ſufficienter habere, nec ideo vllis opus habere amicis, hunc ſenarium adferunt. Contrarium tamen Ariſtoteles concludit: Veri enim amici eſt dare potius beneficium quàm accipere, virtutiſque proprium eſt benefacere, & pulchrius amicis benefacere quàm alienis: opus ergo amicis.

Amicus cum vitiis ferendus. 10

Conuenit cum eo, quod eſt apud Eraſm Mores amici noueris non oderis: non enim, inquit Chryſoſtomus, fratres tantum ſumus, ſed & membra & corpus vnum. Vide Saty. 3. Horatij. 1. Sermon.

Amere fruſtra, odio ne ſis fruſtra. 11

Innuit apud omnes homines quærendam eſſe gratiam, & amicitiam, quouſque ſine noſtro fieri poſſit damno: ſed nullum temere ſuſcipiēdum eſſe odium, ſi non aliqua inde ad nos profectura ſit vtilitas. Chryſoſtomus hoc dictum minimè in Chriſtianis probat, qui libere alter alterum admonere debent, neq; odij cauſa tacere. Vult autem tum memores eius dicti nos eſſe, quando lingua noſtra videtur prouolatura in conuicia & maledicta.

Amicus Plato, magis amica veritas. 12

Φίλος μὲν Πλάτων, ἀλλὰ μᾶλλον φίλη ἀλήθεια. Iſtud ſeu prouerbium, ſeu apophthegma, innuit nullū hominē tam carū nobis eſſe debere, vt in illius gratiā veritas vllo ſupprimatur modo. Galenus.

Caritate ſeptum eſſe oportet. 13

A nequitia, rapina, & ſceleribus virum bonum abeſſe oportet: caritate autem (vt inquit Saluianus) & beneuolentia, non armis ſeptum eſſe.

Vter. 14

Prouerbialiter homo faſtuoſus & ſuperbus à Græcis μολγὸς vel ἀσκὸς vocatur, quod ſcilicet in modum vtris inflatus tumeat. Ariſtophanes,

Μή μοι Ἀθηναίους αἰνεῖν, ἀσκοὶ γ' εἰσὶν.
Ne mihi Athenienſes laudare, vtres ſunt.

Neſcit ſeipſum. 15

Contrarium eſt Delphico oraculo Noſce teipſum. Competit in ſuperbos, arrogantes & homines inflatos. Notatur etiam Philautia, quod vitium, homines vel talpa cæciores in proprijs erroribus reddit. Chryſoſtomus.

Aſinus de Aeſopi puteo. 16

Aſinus de Aeſopi puteo modo venis, & iam exclamas, In eum vſurpari poteſt, qui recens in aliquem locum venit, & ibi mira inter ignaros iactat. Tertullianus.

Plus vertere quàm ſerere. 17

In auaros dicitur, qui nulla re exſatiari poſſunt. Plinius.

Vicinum ſemper inuenies. 18

Vtcunque exturbet quis poſſeſſionibus ſuis vicinos & proximos, nunquā tamen ſolus ſupra terram habitare poterit. quālibet enim cuncta peruadat, vicinum tamen ſemper inueniet. Dici poteſt in auaros, qui omnia ſibi ſubijcere conātur, vicinorum domos & agros. Saluianus.

Mappam mittere. 19

Mittere mappam, eſt certaminis incipiendi ſignum dare, in qua ſententia Suetonius in Nerone vſus eſt. vide ſup. Iunij, quaſi mappa miſſa.

Proletarius ſcriptor. 20

Qui in plebe Romana tenuiſſimi pauperrimíque erant, neque amplius quam M.D. æris in cenſum deferebant, proletarij ciues appellabantur. Trahitur & hoc vocabulum latiùs vt dicatur proletarius ſcriptor, proletarius homo, pro homine infimi ſubſellij, & autore paruæ eruditionis, & infimæ claſſis. A. Gellius.

Minuunt præſentia famam. 21

Quod abſens terrori eſt, præſens ſæpe contemnitur. Clau-

dianus: Plus nominis horror,

Quam tuus enſis aget, minuunt præſentia famam.

Quod præſens eſt ferè contemnimus, abſentia verò & peregrina admiramur, & magno ſtudio æmulamur.

Balneum ingreſſus depone odium. 22

[illegible] id eſt, ingreſſus balneũ, ne certes odio cum eo, qui pedem habet tecum in eadem pelui. Sententia ad multa applicari poteſt: nempe in communibus locis, templis, theatris, balneis, conuiuiis, manibus nullum exercendum eſſe odium. Iul. Pollux.

Acum & filum ſumens, rupturam conſue. 23

[illegible] : acum & filum ſumens, rupturam cõſue. Dici poterit, vbi quem volumus adhortari, vt ſtudeat paci, & argumenta colligat, modoſque excogitet, quibus inter offenſos animos concordiam reſarciat. Idem.

Talis quiſque eſt, quales quibus cum familiaris. 24

[illegible]. Senarius eſt Euripidis, quo indicatur familiarem vitam & mores, in eum quoque tranſire, qui eorum conſuetudine fruitur. Vnde etiam dicitur: cum bonis bonus eris, cum peruerſis peruertêris. Eodẽ relabitur Eraſmic Botrus oppoſitus botro matureſcit.

Aliud homini, aliud humanitati ſatis. 25

Digna hæc ſententia Varronis eſt, quæ prouerbiis annumeretur, qua pulſat eos qui conſuetudinem potius ſequuntur in loquendo quàm certas rationes. Humanitatem autem hic ponit pro curioſitate, ac ſi diceret: Natura quidem paucis contenta, ſed quod huic ſufficit, non ſatis eſt curioſitati.

Inſuere in ſaccum vel culeum. 26

Inſuere in ſaccum vel culeum, vulgò dicimus pro circumuenire aliquem vel ludere.

Pulchra apud pueros ſimia. 27

Pulchra inquit Galenus ſemper apud pueros eſt ſimia, nos admonens illuſionem eſſe ridiculam puerorũ hoc animal iludentium. Poterit autem iſtud prouerbium quoque ad locum, ſecus iudicandi, commodè transferri.

Quaſi locum in balneis occupare. 28

In publicis locis primum occupans, ſolet plus iuris habere. Vnde & iureconſultus: Qui prior tempore, potior iure. Ad hunc morem alluſit Tertullianus vbi dicit: Sed quia prior eis venit, & prior virtutum documenta ſignauit: ideirco quaſi locũ in balneis, ita fidem occupauit, poſteris quibuſque præripuit.

Primus ſecundus tertius.

Primus medius nouiſſimus. 29

Prouerbia Græcorum ſunt in eos, quos laudibus efferunt. Sic Iſocrates laudat Alcibiadem: [illegible]. Theocritus quoque Idyllio XVII Ptolemæum laudans dicit eum virorum primum, medium & nouiſſimum. [illegible]. Virgilius:

Nulli pietate ſecundus, id eſt, primus in pietate.

Spicilegium relinquere 30

In varias trahi poteſt ſententias. Qui opus aliquod inſigne ediderit, tale tamen, cui aliquid adiici poſſit, ſpicilegium reliquerunt, vt Eraſmus meſſuit adagiorum meſſem, Vlpio & poſteris ſpicilegium tantum reliquit. Dicitur etiam alicubi ab Eraſmo in auaros Eccleſiarum paſtores, qui vices quidem ſuas aliis delegant, ſed ipſi percipiunt fructus, vicariis nihil aliud relinquentes quam ſpicilegium demeſſa omni ſegete. Huc facit Antigoni Apophthegma qui cum ſuis pecuniam imperaſſet, & quidam diceret, non talis erat Alexander, [illegible], hoc eſt, Ille demeſſuit Aſiam, ego ſpicas lego.

Terram & aquam poſcere. 31

[illegible], hoc eſt, Terram & aquam poſcere, & [illegible], id eſt, Terram & aquam dare, Græci dicunt pro bellum alicui inferre, & bellum cum aliquo ſuſcipere. Æſchines.

Non hodie aut heri inſtitutum. 32

De more aliquo veteri qui omnibus notus eſſe debet, vel de lege ex antiquo inſtituto. Sophocles.

Ad Sirenum ſcopulos conſeneſcere. 33

Pro, in re aliqua ad ſenium vſque demorari, aut miram quãdam in ea percipere voluptatem, non ſecus ac ſi Sirenes ipſas canẽtes audiamus. A. Gellius. *el Iuny adag. 54 cent. 4. Apud Sirenas, aut Lotophagos hærere.*

Adamante notare. 34

De his quæ in perpetuam memoriam ſeruantur. Claudian.

Iret adhuc in verba dolor, niſi Iupiter alto
Cœpiſſet ſolio: voces adamante notabat Lene Iouis.

Verba finguntur adamante notari, tanquam Deus nihil loquatur niſi ſerium dignúmque quod in perpetuam memoriam conſeruetur. Apud Hierem. 17. legitur: Peccatum Iuda ſcriptũ eſt ſtylo ferreo in vngue adamantino

Sparſis redemerunt crimina nummis. 35

Multos pecuniæ perdiderunt, animamque ad omne ſcelerum genus dederunt: deinde omnium malorum ſeminarium & radix, auri eſt & argenti fames: quòd qui ſagaciori animo perpendunt rejectis & contemptis pecuniis in huiuſmodi vitia nõ incidunt, & ſparſis nummis crimina redemiſſe dicuntur. Saluianus. Simile quiddam apud Plutarchum de vitanda viura de Philoxeno legitur, qui cum opulentiſſimam domum hæreditate nactus eſſet, & delicias ac voluptates indigenarum conſideraſſet, [illegible], hoc eſt, per deos, inquit, bona hæc me non perdent, ſed ego illa.

Nummum quærit peſtilentia, duos illi da & ducat ſeſe. 36

Admonemur hoc prouerbio, vt lites & fora iudicialia quàm poſſumus maximè fugiamus, & potius peſtilentiæ, id eſt, peſtilenti & pernicioſo homini poſcenti nummum, duos demus, quam propter vnum litem cum eo conteſtemur, perdituri alioqui in primis tempus, dein animi tranquillitatem, innocentiam & amicitiam. Auguſtinus.

Sapientia in exitu canitur. 37

Indicat finem vitæ ſpectandum eſſe: laudari enim penitus anteactæ vitæ prudentia nõ poteſt, niſi bono fine claudatur, cui affine eſt illud Solonis: Finem vitæ ſpecta. figuratius tamen dicitur ſapientiam in exitu cani. Saluianus.

Multum nauigauit aquæ. 38

[illegible]. De eo, qui multas regiones peragrauit: & [illegible] de eo, qui multarum rerum experientiam habet. Ariſtophanes.

Familiaris dominus fatuum nutrit ſeruum. 39

Qui timeri, obſeruari, coli vult à ſeruis ſuis, rarius cum iis loquatur, rarius congrediatur, nulla ludicra cum iis exerceat: nimia etenim familiaritas contemptum parit, &, vt Plinius ſecundus inquit, Mitium dominorum apud ſeruos ipſa conſuetudine metus exoleſcit. Bernardus.

Vbi vber, ibi tuber. 40

Indicat opulentiæ comitem eſſe faſtum & ſuperbiam. Apuleius. Terentius in Hecyra: Quia paululum vobis acceſſit pecuniæ, ſublati animi adſunt. vide ſupra, in collectan. ex Godofredo adem prouerb.

Conclamare vaſa. 41

Eſt ſignum mouendi dare. Militare olim inſtitutum erat, vt cornices ſignum darent, quoties eſſent mouenda caſtra: id Cæſar vocat conclamare vaſa: nam tum quiſque cogebatur colligere vaſa ſua, itinerique ſe apparare.

Pro aris & focis. 42

Crebrò apud Romanos ſcriptores reperitur, pro aris & focis, quod idem ac ſacra & prophana defendere. Originem habent ex ſacramento militari: inter cætera enim milites etiã iurabant ſe pro aris focis pugnaturos. A. Gellius.

Gradum figere. 43

Sumuntur ab Athletis crebræ metaphoræ, vt gradum figere: conferre gradum: de gradu cedere: in gradum redire de gradu pellere: de gradu primo præludere: eodem gradu occurrere. Gradum figere, eſt conceptam ſemel ſententiam acriter defendere, & in ea perſiſtere, vel, vt Cicero ait, argumentum ſuum premere. quater eo ita Tertul. vſus eſt, vt notauit Iunius, quem vide prou 36 Centu. 3. Gradum cõferre, quod Cicero & Quintilianus dicunt pedem conferre, eſt initium diſputationis facere & cominus aggredi. De gradu recedere, à ſententia recedere. In gradum redire, ad ſententiam & propoſitum reuerti. Eodem gradu occurrere, pro: eodem telo & argumento obuiam ire.

Vinculis Hippocratis alligare. 44

Quæ argumentis fortiſſimis roborata ſunt, vel ſcripturarum teſtimoniis, Hippocraticis vinculis alligata dicuntur. Hieronymus.

Veſportum furunculus captare. 45

Cùm quis per fraudem quod ſibi non deberet amplectitur, & alienum ad ſe trahit, vt ſportulam furunculus captare dicitur. Tertull. Natum ab amiculis & clientibus Romanorum potentiorum, à quibus mane ſalutabantur, & per vrbem incedebant ſtipati, quibus viciſſim ſub veſperam dabant honorarium aliquod munuſculum, ſportulam videlicet. Inter hos autem clientes & amiculos, cum iam dandum eſſet munus, alij clam ſe immiſcebant, vel ab abſentibus ſeſe ſubmiſſos mentiebantur, quos furunculos vocabant.

Totam ſpirare Arabiam. 46

[illegible], id eſt, Totam Arabiam ſpirare, eſt,

eſt, vnguenta pretioſa vt olim in vſu veterum fuit, aut vt nunc, moſchū olere. Arabia ponitur pro odoribus & vnguentis, cōtinens pro contento. Lucretius.

Calathum Sycaminorum in malis habere. 47

Ariſtoteles [illegible], id eſt, Videris eſſe ipſe Sycaminorum calathos, in eum dicitur, qui faciem & mala hypopioaut ceruſſa fucarit, quem [illegible] Græci vocant.

Perſonam non faciem gerit. 48

Οὐ πρόσωπον ἀλλὰ προσωπεῖον φέρει, dici poteſt in homines perfrictæ frontis quos nihil pudet, & maxime in mulieres meretrices quæ faciem ſtibio & ceruſſa fucant. Iul. Pollux. vide Cæl. Rhodig. adag. Protopion habet, non proſopon.

Tabernariam exercet fronte. 49

Καπηλεύει τὸ πρόσωπον. Superiori ſimile eſt, & in eoſdem dicitur. Pollux.

Formoſus ſine pulchritudine. 50

Ὡραῖος ἄνευ κάλλους. Non diſſimile ſuperioribus, in eos dicitur, qui pigmentis exotericam formam adiiciunt. Ariſtoteles.

Omni fune remiſſo. 51

Πάντα κάλων ἀνείς, id eſt, Omni rudente remiſſo. Contrarium eſt eius quod habet: Πάντα κάλων σείων. hoc eſt, Omnem mouere rudentem: hoc autem ſignificatur ſumma diligentia, illo verò ſumma omniſque negligentia & ignauia. Pollux.

Sine perſona laſciuire. 52

Demoſthenes [illegible]. In pompis ſine perſona aut larua laſciuire. Dicitur in eos qui nihil non palàm & apertè facere audent, quibus impudentia ipſa loco προσωπείου, i. eſt, perſonæ, aut laruæ eſt.

Per eandem lineam ſerram reciprocare. 53

In vanum laborare dicitur auctore B. Rhenano. Ioanni autem Viſpo competere videtur in eum qui ſemper idem argumentum tractat & eandem cantilenam canit, Sumptum à ſectoribus lignorum, qui partes trabium ſecandas prius ſolent lineis diſtinguere, qui ſi ſemper hæreant in eadem linea, raro quicquam abſoluent. *Tertul. vide ſup. 1. ann. adag. Per lineam eandem ſerram reciprocare.*

Ad ſcamma producere. 54

Hoc eſt, In certa men prouocare. Ab Athletis ſumptum eſt, cuiuſmodi multa in libro ad martyres apud Tertullianū ſunt, σκάμμα quid ſit vide in adagio, De ſcammate egredi.

Ferrum virum attrahit. 55

Ἐλκει τὸν ἄνδρα σίδηρος. In omni re & ad omnem rem multum valent oculi. Sic vna ſolum fœmina ad amorem accendit, viſi inimici mouent dolorem, ferrum viſum trahit ad bellum. Tertullianus Græco dixit hemiſtichio, quod alicubi apud Homerum legitur.

Ἐλκει δ' ἄνδρα σίδηρος. i. ferrum verò virum trahit.

Eloquentia malè ſine moribus diſcitur. 56

Antiqui morum probitatem ſemper antepoſuerunt facundiæ. Orator inquit Cato, vir bonus dicendi peritus. Lege Ciceronis præfationem lib. de Inuentione primi.

Vinalia ſine vino expediri non poſſunt. 57

Varro in libri de lingua Latina præfatione. Multa, inquit, ſocietas verborum, nec vinalia ſine vino expediri, nec curia calabra ſine calatione poteſt aperiri: quibus lictis prouerbialibus ſe le excuſat, ſi in libris ſuis quædam adferat, quæ abſurdiora videantur. Non enim poteſt fieri vt ille, qui nominum origines conatur explicare, non interdum dicat, quod ab omnibus non probetur.

Volſellis pugnare cum gladio. 58

Qui fragilia argumenta ad rem quampiam probandam adferunt, dicuntur volſellis cum gladio pugnare. *Idem vide ſup. 4. luny prouerb. Centur. 3. Volſellis pugnant non gladio, & ſup Braſicani prou. 98.*

Bene conſulit ſed malefacit. 59

Senarium prouerbialem ex Anaxandrida Ariſtotel. citat: Ἡ πόλις βουλεύεται μὲν, οὐ ποιεῖ δὲ [illegible], hoc eſt, Vrbs conſulit, cui nulla legum cura eſt. Dicitur in omnes qui recta quidem conſulere nolunt, recta autem facere nolunt. Non abſimile huic quod habet Cicero in Catone: Athenienſes ſciunt quæ recta ſunt, ſed facere nolunt.

Soracus malorum. 60

Κακῶν σωρακός, id eſt, Malorum corbis, dicitur eadem prouerbiali forma qua, ἀγαθῶν [illegible], id eſt, Bonorum vel malorum pla ſtra pro ingentibus & malis copioſis. Ariſtophanes: [illegible], id eſt, breuibus malorum ipſum mihi corbem ſeſer.

Tanquam ſuper ſpinas incedere. 61

Ὥσπερ οἱ ἐπὶ τῶν ἀκανθῶν [illegible], id eſt, Tanquam ſuper ſpinas incedentes, dicuntur à Luciano equites, qui obtortis cruribus & contractis equitant.

Ex cubitis cœnare. 62

Ἐπ' ἀγκῶνος δειπνεῖν. Dicitur in delicatos & aulicos qui quiduis ſibi permiſſum putant & decens.

Ῥητορίσκος. 63

Significat Grammaticulum, vel Rhetorculum, vel potius rabulam forenſem, qui literas ob nihil aliud quam ventris cauſſa & ad quæſtum ſcire videntur.

Oreſtis ſomnium narrare. 64

Is dicitur, qui abſurda loquitur. Sic Galenus Theſſalo inſultat: Quieſce dum miſerrimè in ſtratis tuis: namque haud vides quæ tu putas noſſe probè. Oreſtis mihi ſomnium narras Theſſale.

Κριός εἶ. 65

Vide ſup. Iunij prouerb. Veruecei. Licebit & in impudentes interpretari, quod ſcilicet more arietis tanquā cornibus quemlibet impetant, qui mos ferè indoctorum eſt, κριὸς enim idem quod aries. Galenus.

Pituitam à naribus allio & cepe detergere. 66

Vſurpatur à Galeno aduerſus ſtupidos, demonſtratiuę methodi & dialecticę imperitos, nec non deprehenſos & argumētis conuictos. Aſſimile eſt illi quod ab Eraſmo traditum eſt, Naribus trahere.

Ne Mercurius ipſe quidē cum Muſis ſanarit. 67

Et hoc à Galeno in ſtupidos dictum legitur, & omnium rerum ignaros.

Sua fronte. 68

Sua fronte proponi dicitur, quòd liberè & apertè, non autē coactè aut occultè. Tertullian.

Romana libertas, Latina libertas. 69

Summæ libertatis olim erat populus Romanus, vt qui nulli ſubeſſent regi, principi, aut Imperatori. ipſi verò infinitis nationibus, regibus & regibus imperarent. Nonnihil tamen inter Romanam & Latinam libertatem intereſt: plus enim Romana, iuris minus Latina habet. Saluianus.

Quicquid licet, minus deſideratur. 70

Quicquid, inquit D. Hieronymus licet, minus deſideratur. ergo è contrario, quod non licet, fomentum accipit deſiderij. Ouidius:

Quod licet ingratum eſt: quod non licet, acrius vrit.

Et alibi: Nitimur in vetitum ſemper, cupimuſque negata.

Omnium rerum, inquit Plinius, cupido langueſcit, cum facilis occaſio eſt.

Literarum radices amaræ, fructus dulces. 71

Indicat aditum ad literas eſſe difficilem, multiſque laboribus & vigiliis conſtare, ipſarum vero poſſeſſionem iucundā & dulcem. Hieronymus. Idem expreſſit Horat. in arte Poetica.

Qui cupit optatam curſu contingere metam,
Multa tulit, fecitque puer, ſudauit & alſit.

Introite, nam & hic dij ſunt. 72

Laudabile Heracliti dictum: Introite, nam & hic dij ſunt: admonet vt libros quàm familiariſſimos nobis reddamus, ſtudiaque colamus, ex quibus omnia arcana myſteria licebit haurire, & non deos tantum videre, ſed etiam cum iis familiariſſime colloqui dabitur. Aulus Gellius.

In communi piſce non inſunt ſpinæ. 73

Ἐν ξυνῷ ἰχθύϊ οὐκ ἔνεισιν ἄκανθαι. Videtur competere in helluones & gulæ nepotes, qui fraudatis aliis appoſita, quique priuſquam ſocij ſunt, communia deuorāt, abſumunt. Plutarchus.

Εὖ κακῶς. 74

Græci ſine cōnexione pro eo, quod eſt mediocriter, perinde atque ſi Latinè dicas, bene malè, quo licebit quoque vti, indicare volentibus nobis vitam humanam, partim ex proſperis & lætis, partim ex triſtibus & aduerſis conſtare. Euripides.

Beta ſapientum. 75

Τὸ β' σοφῶν βῆτα. In eum competit, qui in aliqua re, nec primus nec infimus eſt. In Eratoſthenem dictum fuiſſe auctor eſt Strabo, vt qui non primas ſed ſecundas inter doctos teneret. Theocrit.

Omnis virtus eſt mediocritas. 76

Vetus Academia dixit virtutes omnes, quadam mediocritate eſſe moderatas. Cicero.

Vt Aedituus reſponſa numinis prædicat. 77

Prouerbium in eum cōpetit qui aliquid abſens & memoriter dicit. Æditui enim vt à numine oracula accipiebant, ſic ore conſulentibus, referebant, non ex ſcripto. Macrob.

Qua in re clarus quiſque eſt, ad eam properat. 78

Ἐν ᾧ δ' ἕκαστος ἐξοχώτατος ὢν αὐτὸς αὑτοῦ τυγχάνει [illegible].

In quo quiſq; ſibi excellentiſſimus videtur, in eo verſatur. Ariſto. Sic Ouid. Scilicet eſt cupidus ſtudiorum quiſque ſuorum,

Tempus & aſſueta ponere in arte iuuat.

Quot ilicis folia. Quot fluctus inſulæ. 79

Hyperbolæ prouerbiales, quæ de immenſo numero, vel magna multitudine dicuntur. Plutarchus:

Ὅσσα τ' ἀγριάδος κατ' ἄλσεα ... ἠμαθόεντα νῆσον. id eſt,

Quot quercus folijs, quot fluctibus inſula abundat.

Leguntur etiam & tales hyperbolæ apud Homerum:

Οὐδ' εἴ μοι τόσα δοίη, ὅσα ψάμαθός τε κόνις τε. id eſt,

Non ſi tanta dares quot arenis littus abundat.

Ouidianæ hyperbolæ de immenſo numero hæ ſunt:

Gargara quot ſegetes, quot habet Methymna racemos,
Æquore quot piſces, fronde teguntur aues,
Quot cœlum ſtellas, tot habet tua Roma puellas.
Et alio loco.
Quot lepores in Atho, quot apes paſcuntur in Hybla:
Cerula quot baccas Palladis arbor habet,
Littore quot conchæ: tot ſunt in amore dolores.

Ariſtoteles huiuſmodi hyperbolas pueriles vocat, quòd ſcilicet pueros & homines iracundos deceant, non graues viros.

Deorum dona ſæpe non dona. 80

Citantur ab Ariſtotele hi ſenarij:

Πολλοῖς ὁ δαίμων οὐ κατ' εὔνοιαν φέρων
Μεγάλα δίδωσιν εὐτυχήματα, ἀλλ' ἵνα
Τὰς συμφορὰς λάβωσιν ἐπιφανεστέρας. id eſt,

Multos deus non beneuolenti pectore
Ad ſumma rerum protrahit faſtigia,
Vt inde grauius poſtea miſeri cadant.

Indicant, ſummæ felicitatis plerunque comitem eſſe inſignem calamitatem, nec temerè eſſe, ſi quando homines nimia rerum omnium proſperitate vtantur. Bene Claudianus,

Tolluntur in altum
Vt lapſu grauiore ruant.

Ἀμφιδεξιοῦν, φορμηδὸν ἄγειν. 81

Eſt putare, vel in modum ſtoreæ aut ſportæ conſuere. inde, qui in anguſtias aliquas pelluntur, & in naſſam quandam inducuntur, prouerbialiter dicuntur φορμηδὸν ἄγεσθαι. Æſchines.

Determinare ſolſam. 82

Hoc eſt, Concludere aliquem intra circulum, vel certum aliquod ſpatium, extra quod egredi non debeat: Sic vſus Tertullianus: Hanc tibi ſedam determinauit ipſe qui te non vult aliud credere, quam quod inſtituit, ideoque nec quærere.

Oculis clauſis agere vel perſtringere. 83

Dicuntur qui inſulſè & nullo iudicio agunt, & minimè cernentes quid facere oporteat. Auguſtinus: Quæ tandem vis, niſi cæcitas & vanitas animi cogit hominem clauſis (vt dicitur) oculis tanquam in alterum iacere, quod cum in eum receſſit, continuò redeat.

Cera & ære nobilis. 84

Cera & ære nobilis dicitur cuius nomen & ſcriptis & ſtatuis celebratum eſt. Romani maiorum egregia facta & literis mãdabant, & in toto ſtatuis honorabant. In cereis autem tabellis olim ſcribere ſolebant, & ex ære ſtatuas formare.

Hippodromica bona. 85

vocat Chryſoſtomus, bona huius mundi, quæ more celeris equi citò diſcurrunt, & tranſuolant.

Sub tunica & ſinu. 86

Quod occultè, non palam fit, id hodie prouerbialiter dicitur fieri ſub pallio. Tertullianus pauld elegantius exprimit. Sub tunica & ſinu vide ſup ſum adag 35. Centu. 3.

Sub pallio condere. 87

Præcedenti aſſimile, ideo quod clàm & occultè aſſeruatur, non autem palam oſtenditur. Galenus.

Ἔξω κακόν. 88

Id eſt: Malum foras, eadem forma dicitur qua, ἔξω βούλιμον, id eſt, Foras famem. Tertull. Vt licebit quoties deprecari malum aliquod aut infortunium volumus, vt etiam exclamare ſolemus: dij meliora. Sic enim Græcorum ἀπότροπα circumloqui Cicero ſolet.

Felix & fauſtum ſit lumen. 89

Varro auctor eſt, Græcos cùm lumen infertur, dicere ſolitos, φῶς ἀγαθόν, id eſt, fauſtum ſit lumen.

Elige vitam optimam. 90

Ἑλοῦ βίον τὸν ἄριστον· ἡδὺν γὰρ αὐτὸν ἡ συνήθεια ποιήσει. id eſt, Elige vitam optimam, hanc enim iucundam reddet conſuetudo. Pythagoræ ſententia ad virtutem commonentis. Plutarchus.

Cum aquila eſſe queas, inter graculos primas ne opta. 91

Conuenit cum ſuperiori Pythagoræ dicto, Optima autem ſemper ſectanda ſunt, circa quæ deficere laudabilius eſt, quàm in vilioribus ſuperare. Nazianzen.

Lydia arena. 92

Λυδίας ψῆγμα, id eſt, Lydium pſegma, de re pretioſa, & auri plena dicitur. Baſilius in homelia ad nepotes. eſt ψῆγμα arena, ex qua aurum expurgatur, quæ apud Lydos copioſa eſt. Statius. Viue Midæ gazis, & Lydo ditior auro.

Pythiæ Myli talenta. 93

De theſauro maximo & ditiſſimo amplissimus.

Hortus altera ſuccidia. 94

Succidiũ dicitur Lardum ſuillũ, ponitur hîc pro carnario, cuius vicem hortus implet: nam vt Plinius inquit, expedita res & parata ſemper, neque egẽt igni qui hortos habent. Crudis enim cibis facile veſcuntur & coctu facilibus. Seneca.

Ad ſolarium verſari. 95

Dicitur in aſſentatores & paraſitos, & amicos illos ollares, qui curioſè ſolent vmbram ſolarij obſeruare & tempus cœnæ inde diſcere. Cicero.

Suaue me ſuffocet. 96

Paraſitorum & gnatonum prouerbium eſt. de his qui gulæ, luxui & delicijs deditiſunt, commode dici poterit, ſuaue eos ſuffocare. Chryſoſtomus.

Da mihi hodiernum, tu ſume craſtinum. 97

Hoc eſt, fruar ego hac vita, tu futura. Dictum, quo ſimiliter habere ſolebant homines voluptatibus addicti. Chryſoſtomus.

Sal patriæ pluris faciundus eſt, quàm hoſpitis menſa. 98

Dictum Aeſchinis, quo ſignificatur, plus deberi patriæ, & ciuitati, quàm amicis aut vlli neceſſitati.

Centum viri vnum pauperem ſpoliare non poſſunt. 99

Paupertas omni caret metu, intrepidè vbique verſatur, nullos metuens fures, nullos latrones. vnde Horatius,

Cantabit vacuus coram latrone viator.

Maxima paupertas propugnatione defenditur, quam nullus rex, nullus imperator vincere poteſt. Chryſoſtomus.

Qui honorat, ſeipſum honorat. 100

Vulgò dicitur honorem non eſſe apud honoratum, ſed apud honorantem. Ariſtoteles.

Expumicare. 101

Pro, expurgare & expolire in vſu fuit. Vſus enim pumicis eſt in chartis lauigandis & ſordibus detrahendis. Tertul. Similia ferè ſunt: exaſciare, edolare, interpolare, colophonẽ imponere, ad vmbilicum ducere.

Studium generat ſtudium, ignauia ignauiam. 102

Vbi ſemel bonum opus cœptum eſt, reluendum eſt, donec habitum conſequamur. quem vbi ſemel conſequuti fuerimus, nõ erit quod ipſum deſerere poteſimus, cuiuſque enim rei dulcedo cui aſſueti ſumus trahit. Chryſoſt.

Ne hoc quidem male. 103

Οὐδ' οὕτως κακῶς, id eſt, Ne ſic quidem malè, Quo licet vti vbi res licet præter ſpem aut inſtitutum, non infeliciter tamen ceciderit. Plutarchus commentario περὶ τύχης. Originem habet à pictore, qui cum aberrans à cane quem lapide petebat, percuſſiſſet nouercam, οὐδ' οὕτως κακῶς, dixit,

Ratio ſapienti pro neceſſitate. 104

Prouerbialis ſententia qua docetur, ſapientem nihil metu adactum aut neceſſitate, ſed conſilio omnia facere. Plinius Iun.

Quod dubites, ne feceris. 105

Bene (inquit Cicero) præcipiunt qui vetant quicquam agere, quod dubites æquum ne ſit an iniquum, æquitas enim lucet per ſe, dubitatio autem cogitationem ſignificat iniuriæ.

Nihil deſperandum & nulli rei fidendum. 106

Nemo deſperet quod non habet, nemo confidat ijs quæ habet. Seneca in Thyeſte:

Nemo confidat nimium ſecundis:
Nemo deſperet meliora lapſis.

Bonum ſeruat caſtellum, qui cuſtodierit corpus ſuum. 107

Conuenit cum eo quod dicit Sapiens: Omni cuſtodia cuſtodi cor tuum, quia ex ipſo vita procedit. Bernardus.

Indigentia mater ſanitatis. 108

A medicis ſumptum, qui parſimoniam & ciborum parcitatem commendant. Chryſoſto. ad animam trahit, qui non corporá ieiunio ſolùm roborari, ſed & animam à vitiis expurgari docet.

Domi militiæque. 109

Pro quo Græci dicunt ἐν εἰρήνῃ καὶ πολέμῳ, id eſt, In pace & bello. de eo dicitur qui & ſemper & nuſquam non vtilem ſeipſum præbet. Æſchines.

Eodem iugo vrgeri. 110

Pro eadem neceſſitate dicitur, ſumpta metaphora à iumentis iugalibus,

iugalibus. Tertulli poteſt etiam dici tanquam in eodem periculo verſari, vt in eodem luto hærere, in eodem naui eſſe.

Mulum de aſino pingere. 111

Dici poteſt quando exemplar & res effictæ non multum interſe diſtant: vel quando ineptiæ ineptiis repræſentantur, vel mendacia mendaciis aſtruuntur. Magna ſimilitudo inter aſinũ & mulum eſt. Tertullianus.

Repente tanquam procella. 112

Hôc vtimur, cum ſignificare volumus, aliquid ſubitò eueniſſe, [illegible] id eſt, Deinde ſubito rhetor illo tempore ex tranquillitate, ceu procella venti apparuit. Demoſthen.

Vltra pedem. 113

[illegible] Vltra pedem, id eſt, Vltra vulgarem modum & viuendi conſuetudinem. De ſumptuoſis dicitur.

Suſſlaminare. 114

Vſus eſt Hieronym. pro cohibere, compeſcere & retardare: nam ſuſſlamen retinaculum eſt quo vna rotarum religatur, ne currus in præceps ruat, ſi quando via eſt procliuis. Vnde Iuuenalis.

Ipſe rotam ſtringit multo ſuſſlamine conſul.

Tempore pacis cogitandum de bello. 115

[illegible] Admonet prouerbium in tempore de neceſſariis proſpiciendum eſſe. Lucianus.

Panis prior prora. 116

[illegible], Id eſt, confectio panis prior eſt ipſa prora. Vti licebit tum quum perſuadere volumus, vt id quod maxime neceſſarium eſt, anteponatur ei quod minus: tũ vt ordine res quæpiam agatur. In hunc ſenſum tãquam adagio vſus eſt eo Demades rhetor, quum Athenienſes iuberent triremes è naualibus producere, eaſque milite complere, deficientibus interim pecuniis bellorum neruis. Lepos dicti in hoc ſitus eſt, quod licet prora anterior & prior pars nauis ſit, tamen aliud prius eſt expediendum in bello nauali, vt ſcilicet de victu & commeatu proſpiciatur. Plutarch.

Mithrij pœnas ſuſtinere. 117

Mithrij pœnas ſuſtinere, pro grauiſſimas pœnas ſufferre dicitur. Nazianzenus.

Pharus. 118

Elegãter vſurpatur hæc dictio Phar⁹ à Tertulliano, eo modo, quo à poetis Ara, arx, portus, anchora & ſimilia: ſuit Pharus altiſſima Ægypti turris, quæ nocturnis ignibus naues ad portum dirigebat.

Intra quatuor eſſe. 119

[illegible]. Pro eo quod eſt, intra ianuam eſſe, in ædibus, vel in tuto, familiaris loquendi modus apud Græcos. Iul. Pollux. Simili ſchemate etiam dicitur, Intra quadrangulum eſſe, pro eo, quod intra propriam domum, vel in tuto.

In portu dormire. 120

[illegible]. Hoc eſt, in tuto & extra omne periculum eſſe, & tranquillam agere vitam. Chryſoſtom.

Ager quàm multos habuiſti & quàm multos habiturus es dominos. 121

Citatur à Chryſoſtomo ex his, quæ vulgò dicuntur: quod & ad domos, pecunias, veſtes, ornamenta, & terrena omnia rectiſſime dici poteſt indicat quæ huius ſeculi ſunt relinquenda eſſe, ſolam verò virtutem & recte factorum conſcientiam nobiſcũ ad ſupercæleſtem illam vitam commigrare.

Manuarium æs. 122

Manuarium æs, videtur vocare Gellius illud, quod in commune confert is, qui in certaminibus luſibuſque factus eſt inferior.

Briarei manus inÿcere. 123

Hoc eſt, Furaces & violentas. Hinc qui iniuſtam opulentiam colligunt, & facultatibus præda & rapinis partis ditantur, dici poſſunt Briarei manus inÿcere. Briareus gigas fuit, cui centum brachia & manus fuiſſe dicuntur, ſæuiſſimus & immanis pirata. Nazianzen.

Fluuij curſus non detorquendus. 124

Sentit prouerbium, naturæ non debere fieri vim, ſed ad quod vnumquodque natum eſt, eo adhibẽdum. Idem huic vicinum eſt quod Eraſmus habet: Equitandi peritus ne cantet.

Κωμῳδοτραγῳδία. 125

Comodotragodia, res dicitur ex lætis ſimul & triſtibus conſtans. Haud illepide, ſic appellatur vita humana quæ nunc proſperis, nunc aduerſis rebus vtitur. Item & matrimonium. Porphyrius.

Pauca malè parta, multa bene comparata perdunt. 126

Multum affinis hæc Chryſoſtomi ſententia Plautinæ eſt:

Malè partum male diſperit.

Ad oculos magis quàm ad veſicam pertinet. 127

De re dicitur, quæ voluptatem magis & oblectationem, quàm lucrum creat. Veſica ponitur pro pecuniarum receptaculo: nam porcinæ & bubulæ veſicæ in eum vſum à veteribus haberi ſolebant. Varro.

PAROEMIARVM SYLLOGE

GILBERTO COGNATO COLLECTORE ET interprete, quas Eraſmus in ſuas Chiliadas non retulit, exceptis paucis, quorum varia eſt lectio & expoſitio.

CENTVRIA PRIMA.

Aliud in titulo, aliud in pyxide. 1

De hypocrita & ſimulatore.

SVNT huius generis homines, qui pietatem in lingua geſtãt, intus impij: hoc eſt, remedium in titulo habet, venenũ in pyxide. Hi enim ſimirũ, quanto fulmine vitia plebis exercentur, quanto boatu, quãta iactatione debacchentur in errata aliena, & ſibi nihil non indulgẽt: quaſi iam ſuis defuncti partibus ſint, ſi vulgo monſtrauerint, quæ illos oporteat facere. Metaphora à pharmacopolarum pyxidibus ſumpta, quæ venena habent, cum titulo remedia oſtentent. Bonum autem opus dici merebitur, ſi non modò res ipſa, quæ ſit, boni operis ſpeciẽ habeat, verumetiam vim atque odorem, vt eo perfuſus Chriſtus dicat, bonũ opus hæc operata eſt in me. Hoc vnguentum non è manibus aut vultu, ſed ex alabaſtro mentis promitur: nam pius vultus, ieiunia, vigiliæ, ſermo religioſus, veluti titulus eſt pyxidis: pia ſynceráque voluntas vnguentum eſt, titulum legunt homines, illis enim non aperitur pyxis: ſed Chriſtus vnguento delectatur, titulo non fallitur. Alioqui poſſunt res bonæ, fieri non bonæ. Kalophanta videtur à Plauto appellari in Curcul. qui in ſpeciem appareat bonus, cum ſit malus, quales Græci [illegible] vocant. Saluſtius de bello Catilinæ, de corruptis moribus populi Romani diſputans, inquit: Aliud clauſum in pectore, aliud in lingua promptum habere, videtur expreſſiſſe Homericum verſum. In nono enim libro Iliados Achilles orationi Vlyſſis reſpondens, oſtendit ſe ferre non poſſe huiuſmodi ingeniũ, quod aliud animo occulit, aliud autem

dicit: nec minus hunc hominem odiſſe, quàm mortem. Erat enim generoſi animi iuuenis, ac quod ſentiebat, libere loquebatur. Locus poëtæ, verbáque hæc ſunt: Ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος ὁμῶς ἀΐδαο πύλῃσιν, ὅς χ' ἕτερον μὲν κεύθῃ ἐνὶ φρεσίν, ἄλλο δὲ βάζει. Idem Saluſtius cum Marci Catonis virtutibus explicatis addidit: Eſſe quàm videri bonus malebat, manifeſtò interpretatus eſt ſenarium hunc Æſchyli, qui Amphiarai auguris naturam probitatémque laudans, inquit: οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος, ἀλλ' εἶναι θέλει. Seneca in epiſtolis: Pleriqúe Philoſophorum tales ſunt, vt ſint diſerti in conuicium ſuum: quos non aliter intueri decet, quàm medicos, quorum titulus remedia habent, pixides venena. Decipimur ſpecie recti, inquit Horatius, & alius quiſpiam,

A verbis facies diſſidet iſta tuis.

Diſſoluti, diſcincti. 2

Ignaui, remiſſi molles. Vulgò dicuntur incōpoſiti & animo diſſipato ac vago, quippe quibus nihil penſi, ſed molles, ignaui ſunt. Prouerb. Mollis & diſſolutus. Eccleſiaſt. 2. Væ diſſolutis corde. Quintilianus de inſtitutione puerorum: Diſcunt (inquit) hæc miſeri, antequàm ſciant vitia eſſe: inde ſoluti ac fluentes. id eſt deliciis fracti, & incoercenti. Contrà, is animo compoſitus dicitur, cui certa quadam ratione honeſtum vitæ inſtitutum conſtat, vnde nunquam deturbatur. Seruius exponens libro octauo, illud Virgilii carmen:

Diſcinctos mulciber Afros,

Vel habitum (inquit) eorum oſtendit, qui vſque in talos fluebat. Quod Plautus ridet in Pœnulo dicens, Quæ eſt illa auis? Cum Afrum vidiſſet, veſtem dimiſſam trahentem. Aut diſcinctos dixit inhabiles militiæ. Perſius Satyra 3.

Non pudet ad morem diſcincti viuere Naccæ?

Omnes enim qui militant, cincti ſunt, aut certè inefficaces: vt contrà, præcinctos, accinctos ſuccinctos, ſtrenuos alicuius induſtriæ & virtutis dicimus. Horatius: Altius, ac nos præcincti ſunt. vnde & Græce εὔζωνος appellatur, non qui bonam zonam habet, ſed qui eſt ſtrenuus. Hæc Seruius. Hinc manaſſe Syllæ dictum conſtat, optimates ſæpe admonentis, vt male præcinctum puerum cauerent.

Hiantia ſepulchra. 3

De maledicis. In eos dicitur, qui peſtilente ſunt lingua, atque oratione fœtida ſpurcáque, qua inficiuntur animi auditorum, & moriuntur plerunque contagio peſtiferi odoris. Sepulchrū enim omne cadauer intus celat. Quod ſi clauſum eſt, & picturis & monumentis ornatum religioſè colitur: ſin apertū, fugiunt omnes qui ſapiunt, ne peſtem hauriant: vnde Dominus Ieſus in Euangelio Phariſæos ſepulchra nominat, non hiantia, ſed dealbata, quòd interiorum turpes haberentur, ſpecioſi pelle decora, vt ait Flaccus. Verùm qui iam poſito omni pudore, ne diſſimulant quidem interiorē animi labem, ſepulchra ſunt hiantia vel patentia, de cuius latere animæ fœtorem tetrum exhalantes: quæ ſi viueret, verba Dei viua ab ea manarent in os, nunc mortua diaboli verba eructat. Quare ſi quem conſpexeris, obſcœna, tumida, crudelia, maledica, impia verba promentem, ne dubita quin in eius pectore iaceat putre cadauer. Ex abundantia enim cordis os loquitur, ſed protinus quam potes longiſſime profugies, ne inficiaris & tu vicinæ peſtis contagio. De his Pſal. Sepulchrum patens eſt guttur eorum.

Optima citiſſime pereunt. 4

Homerus Iliados decimooctauo,

ὠκύμορος δή μοι, τέκος, ἔσσεαι, οἷ' ἀγορεύεις. hoc eſt,

Inſtant fata tibi, mi gnate, ita verba profaris.

Verba ſunt Thetidis ad Achillem, quibus indicat, ſe præſagire ex illius dictis, non longe ab eo mortem abeſſe, cum nimia audacia vltroneus ad bellum fatale deproperaret. Abiit autem hic verſus poſtea in adagium, adaptatúmque in eos vſus, vbi quem ob nimiam virtutem non diu in vita ſuperſtitem futurū auguramur. Optima enim citiſſime aboleri compertum eſt. Ad celeberrimum hunc verſum videtur alluſiſſe Horatius libro 2. Satyra 1.

Quiſquis erit vitæ, ſcribam, color: ô puer, vt ſis
Vitalis, metuo.

In iſtis verſibus vitalis, pro viuax ponitur. Timet enim Trebatius, ne Satyrica libertas Horatio breui exitium conciliet. Vitalis, id eſt viuax ob Satyricam libertatem. lege Nannium Miſcellan. lib. 4.

Κόρζυς. 5

Mollis & effæminatus. Qui Athenis primùm radi ſe paſſus eſt, κόρζυς conuicii nomine dictus fuit, teſte Chryſippo, [illegible]. At enimuerò quod mollitiei euidentius indicium, quàm in ſpeciem mulierem transformari, leuigáte mento, fœminatum in morē, conſpici pudenda nimirum hercule metamorphoſi, qualiſque Tireſiam quempiam deceat, aut Heliogabalum, qui Herodiano teſte, vultum elegantius cōponebat, quàm fœmina. Maiores noſtri inſignē piaculum reputabant, & monſtri cuiuſpiā modo procurandum, ſolo habitu mentiri mulierem: quanto magis leuore & glabritie faciei fœminam exprimere?

Καλαμαία μάντις. Locuſta ſtipularis. 6

Theocritus bucoliographus in Meleſibus, puellam depaſtricem alieni patrimonii καλαμαίαν appellat, hoc eſt, locuſtā, quæ meſſem deſtinatam agricolis intercipere conſueuit In ſtipulis naſcitur, & arrodit ariſtarum ſummitates. Ideo μάντιν καλαμαίαν, id eſt, locuſta agreſtis Siculis dicta, quia cum plurimæ naſcuntur, prænunciant eo anno difficultate in annonæ ac famem. Vates, inquit Milon, tibi de nocte accubabit, in ſtipulis habitans locuſta. Eſt autem ſententia, amica tua, ſicut locuſta ad inopiam ac famem te rediget arrodens tuam rem familiarem, quemadmodum locuſtæ ariſtas arrodere ſolent. Ea enim eſt vaſtitas ac præſentanea peſtis rei familiaris, & via compendiaria ad extremam inopiam cum quis in re tenui, vel etiam mediocri, domum ducit mulierem ſumptuoſam, procacem & nobilem. Terentius in Eunucho primi actus ſcena prima, (ad Theocriti locum alludens, vt annotauit Nannius Miſcellan. 1.) meretrices calamitates vocat: Sed ipſa egreditur, noſtri fundi calamitas:

Nam quod nos capere oportet, hæc intercipit

Eſt autem intercipere, cùm quod alteri deſtinatum eſt, antequam ad eum perueniat, ab altero arripitur. Fundus porrò latè accipitur pro patrimonio. Per calamitatem etiam grandinem intelligimus, quod calamum comminuat, contundat, & demoliatur. Græci quoque καταφαγᾶς dicunt, vt Menander apud Athenæum, de eo qui relictum a patre vendidiſſet, pretiumque eius in ventrem abſumpſiſſet, ὁ δὲ κατέφαγεν, inquit. Cicero pro P. Seſtio, vſque eò non fuit popularis, vt bona ſolus comeſſet. Paulò poſt, Verùm ego tibi patrimoniū eripui Gelli, an tu comedisti? Neuius apud Nonium: Aedepol paternam qui comedit pecuniam. Horat. in poſteriore epiſtola ad Numenium Valam. Non hercle miror, aiebat, ſi qui comedunt bona, cum ſit obeſo nihil melius turdo.

Macte virtute. 7

Hæc oratio vim naturamque aduerbii ac propemodū interiectionis habet, præter enim affectum quendam nihil ſignificat. Verùm vulgò prouerbii vice recepta eſt, tāquam gratulantis & approbātis alienam virtutem. Virgilius de Aſcanio ſupra ætatem fortia patrante: Macte noua virtute puer, ſic itur ad aſtra. Idem Liuius libro quarto, decadis primæ: tum dictator Macte virtute, inquit, Seruili eſto, liberata republica. Horatius Satyra ſecunda:

Macte virtute eſto, inquit, ſententia dia Catonis.

Vnde quibus ſpectata ſunt virtute, eos mactatos virtute vocant. Huic non diſſimile videtur illud Homericum, ἀλλ' ὅταν [illegible]. Mactus, magis auctus, teſte Feſto, nō quaſi mactatus, id eſt ſpectatus, vt ſup. H. Steph. annotauit & Nannius 2 Miſcell.

Homo multum demiſſus & pinguis ſiue ſpiſſus. 8

Sequitur paulò poſt:

Syncerum cupimus vas incruſtare, probus quis
Nobiſcum viuit, multum demiſſus homo illi,
Tardo cognomen, pingui damus.

Innuit Horat. probos & modeſtos ignominioſè volgò appellari demiſſos, id eſt animo minime erecto & alacri: tardos & qui ferè ſunt prudentiores cunctabundos dici pingues, i. nullius ingenii. Quintilianus lib. Inſtitutionum primo, de puerorum inſtitutione agēs: Sunt (inquit) quidam, niſi inſtiteris, remiſſi. Pinguis ſiue ſpiſſus, porrò tardus eſt, minime erectus atque alacris, hebes & ignauus, hoc eſt lenti, & cunctabundi ingenii. Dicuntur iidem vulgato ſermone, Pingui ingenio, craſſáque mente eſſe, qui ad diſcendum duri ſunt & intractabiles, quod animus velut arvina momorſus, nullam ſpiritualium rerum ſubtiliorem cognitionem admittat. Simile huic eſt cor craſſum, quemadmodum illud Deut. 32. Incraſſatus, impinguatus & dilatatus. Item, Hier. 5. Incraſſati ſunt & impinguati. Matth. 13 & Act. 28. Incraſſatum eſt enim cor pop. huius. Sed vt duritia ad effectum videtur pertinere, ita craſſitudo vel pinguitudo ad cognitionem. craſſo ſunt corde, qui ſcientiam viarum Dei recuſant diſcere, quo peccent licētius, quibus ſpontanea ignorantia per contemptum eſt. Admonent adagia, luxu corporis hebeteſcere mentis aciem. & Plutarchus ſcribit, pueros multo paſtu ſtupidioris ac tardioris ingenii euadere. Etiam apud Lacedæmonios infame erat, ſi quis corpore fuiſſet vehementer obeſo. Hinc illud. Pingui Minerua, & Græcis παχεῖα. ſup. in Chiliad. Potes & huc illud referre, venter pinguis nō gignit ſenſum tenuem.

A caluo ad caluum. 9

Parœmiacum eſt illud, quo immaniſſimus Caligula vſus legitur, cùm magnam carceratorum manum quodam tempore conſpicatus, cunctos a caluo vſque ad caluum trucidari præcepit, ἀπὸ τοῦ φαλακροῦ μέχρι τοῦ φαλακροῦ, vt refert Dion.

Senex. 10

Multis in locis apud Terentium eſt frequens & Gallis ſolennis hæc vox: ſenex, negligentis, auerſantis & deteſtantis,

cùm

cùm virum appellare dedignantur, ſed ætatem imbecillem, & annis confectum, & de quo facile victoria reportari poſſit. Hinc Comici ſenes creduli & obliuioſi dicuntur, quales in comœdiis inducuntur. Cicero in Catone maiore: Nam quos ait Cæcilius, comicos ſtultos ſenes. Stultos verò ideo vocat, quia hoc etiam poſſunt ſapientes. In comœdiis autem ſæpe ita ſtolidi finguntur, vt exemplum ſtultitiæ ſint, qualis eſt Nicobulus ille Plautinus in Bacchidibus. Item Cicero in Lælio: Quid autem turpius, quàm illud quod vt accidat, magis cauendum eſt in Epicureo: Hodie me ante omnes comicos ſtultos ſenes verſaris, atque luſeris lautiſſimè.

Erit melius. 11

Hæc oratio propemodum ſolennis videtur fuiſſe, quãdo ſub denunciatione periculi admonebatur aliquis, vt deſiſteret. Terent. in Adelphis, ſcena prima, actu 2. Ante ædes non fecisſe, erit melius. Appius decemuir apud Liuium lib. 3. decad. primæ: Non erit melius, inquit, niſi de quo conſulimus vocem miſiſſe. Non erit incommodum ſi huc referas illud [illegible], quod eſt apud Suetonium in Domitiano, de cornice quæ paucis diebus antequam occideretur Domitianus, dicitur his eloquuta verbis. quod oſtentum ſic aliquis explicuit:

Nuper Tarpeio quæ ſedit culmine cornix,
Eſt bene, non potuit dicere, dixit, erit.

Melius enim fore, mortuo tyranno cornix ominabatur.

Nequam. 12

Sunt vitia, propter quæ homines ſolent in contemptum venire & pro nihilo haberi: quod genus ſunt, perpotationes, alea, perditi amores, prodigæ oblonationes. huiuſmodi vitiis perditos, nequam homines dicimus, tanquam nihili, nulliuſque frugis. Quomodo & Dominus in Euangelio ſeruum nequam appellat, non ob calliditatem, quæ nulla in eo refertur, ſed quod ignauus, & nulli bonæ rei eſſet vtilis. Pro ea ſignificatione & re abiecta ac parui pretii, quæ meritò contemni ac ludibrio haberi poſſit. Catullus, iocus, verbo vſus eſt in Hendecaſyllabo: Iocum me putat eſſe mœchus turpis. Terentius: Ludum iocumque dices fuiſſe Cic. pro L. Flacco: Græcis iuſiurandum, iocus eſt, teſtimonium ludus, exiſtimatio veſtra tenebræ. T. Liuius in oratione aduerſus P. Scipionem, Fabium Max. hoc modo dicendi facit vtentem, cum res ipſius geſtas in Hiſpania conterer et atque eleuaret. Ne tibi P. Corneli, cum ex alto Africam conſpexeris, ludus & iocus fuiſſe Hiſpaniæ tuæ videbuntur. Demoſthenes videtur idem velle in oratione, [illegible], cum inquit, [illegible]: quod [illegible] omnes.

Agitatur vento. 13

D... labili. Huc & illuc vndarum more à vento mouentur inſtabiles ſenes, & inconſtantes. Denique inſtabiles, ventoſos Galli vocãt ſua lingua *a tous vents*. Chriſtus Matth. 11. Quid exiſtis in deſertum vt videretis? Num arundinem quæ agitatur à vento? Apoſtolus Eph. 4. Non ſimus paruuli fluctuantes, & omni vento doctrinæ circunferamur.

Aerem ferire. 14

Inan... labor. Prouerbiali ſchemate dicitur qui fruſtra & inaniter laborat, velut ſi pugil nihil agit niſi corpus attingat. Paul. 1. Corinth. 9. Ego itaque ſic curro, vt non in incertum, ſic pugilem ago, non velut aerem feriens. Idem in eadem epiſtola capite decimoquarto, Eritis enim in aera loquentes.

Inflatum ſaliunt oues ad vtrem. 15

O quàm belle hoc etiam mercenariis & ventrioſis (vt Plautino verbo vtar) Tityris côuenit, qui ad verbi Dei famem ſuas oues adigunt, illiſque ſubducunt ſpiritualem alimoniam, cuius loco neſcio quas ſimiliter deſinentes cantilenas, quæ noſtrum vulgus rhithmos appellat, & ludicra quædã auribus inſtillant. Vulgo iactatum prouerbium: Virgilius 2. Georgicorum.

Ex... [illegible] -- Atque inter pocula læti,
Mollibus in pratis vnctos ſaliere per vtres.
Necnon Auſonij Troia gens miſſa coloni,
Verſibus incomptis ludunt, riſuque ſoluto, &c.

De [illegible], quo in [illegible], ſeu Bacchi feſto vnctos vtres & inflatos in medio theatri poſitos vno pede inſiliebant, vt delabentes riſum excitarent, multa ex Athenæo notat Cælius lib. 5. cap. 4.

Fugere nemine perſequente. 16

Inanis metus. Dicuntur qui pueriliter trepidant, vbi nihil omnino ſit periculi, aut quauis de cauſa expaueſcunt: Fugietis, inquit Moſes, nemine perſequente. Leuit. 26. terrebit eos ſonitus folij volãtis, & ita fugient vt à gladio fugere ſolent homines, & cadetis nemine perſequente. Trepidabunt (inquit Dauid Pſal. 13) illic timore vbi non erit timor id eſt, vbi nulla erit timendi cauſa. Prouer. 28. Fugit impius, nemine perſequente. Interpretatur id Polydorus in adag. de illo quem ſcelerum mordet conſcientia, & publici oculi metu patriam non ſemel mutat.

Non odi, Odi & amo. 17

Quum, non odi dicitur, grauius quiddã intelligit auditor, quàm verbis expreſſum ſit. Agnoſcunt, qui literas didicerunt, figuram vulgo tritam, quando, non vulgarem amicum dicentes, præcipuum & rarum ſignificant & non triuiali doctrina, pro ſumma atque exactiſſima. Non odi, hoc eſt, vehementer amo. Itidem & Paulus, Non erubeſco, id eſt, imò glorior & iacto me de Euangelio Chriſti quemadmodum alibi ſine figura dixit. mihi magnum abſit gloriari, niſi in cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti. Item cum ſignificamus nos odiſſe mores & vitia hominum, aut ipſum & eius ingenium ac eruditionem amare, denique formam alicuius mulieris & venuſtatem. Odi & amo dicimus. Catullus in Leſbiam,

Odi, & amo, quare id faciam fortaſſe requiris?
Neſcio ſed fieri ſentio, & excrucior.

Marullus ad Catulli imitationem:

Odi te, mihi crede, quantacunque es:
Odi confiteor, Camilla ſed quam
Et odi, & magis indies magiſque
Velim odiſſe, ſequi atque amare cogor, &c.

Panis ſine ſale. 18

Cùm vita verborum veritati non reſpondet, dicunt theologi ex propheta Iob: Panis eſt ſine ſale. Ezech. 13. Panis eſt ſine ſale. Palladius in Lauſiaca hiſtoria, in vita Phanutij. Cephala hoc adagio vſus eſt vbi addit, vitam non reſpondentem orationi, eſſe ſpicam quæ à vento interit, quæ habet quidem figuram, ſed ab ea ereptũ eſt alimentũ. Et hoc quoq. theologicũ eſt adagiũ.

Iuuenis. 19

Nonnunquam iunior contemptum ſignificat & nõ ætatem. vt enim honoris cauſa presbyteros vocamus, hoc eſt, ſeniores: ita & contemptos, iuniores. Quod genus eſt illud in Pſalmis. Adoleſcentulus ſum ego & contemptus.

Indeſinenter. 20

Quod magno ſtudio magnáque fit aſſiduitate, id indeſinẽter & ſine intermiſſione, continenter noctes & dies vſitata [illegible] fieri dicitur Græci [illegible], pro indeſinenter, cõtinue, iugiter dicunt. Deriuant à [illegible] priuatiuo, & [illegible], ſeu [illegible], [illegible] in [illegible] mutato.

Græcis & Barbaris, ſapientibus & inſipientibus. 21

Huiuſmodi figuræ aliæ plures ex contrariis verbis concinnatæ ferme prouerbiales ſunt: quæ huiuſmodi ſenſum habent, vt nullo diſcrimine quippiam fieri ſignificent. Græcis igitur & Barbaris, ſapientibus & inſipientibus, proinde à Paulo dictum eſt, quaſi nulli non debeo miniſterium meum, niſi ſi quis repellat. Qua dicendi figura ferit Iudæos, qui ſibi propriè deberi Euangelij præconium credebant, excluſis à ſalute gentibus.

Faciat tibi Dominus ſicut Ephraim & Manaſſe. 22

His verbis precabantur Hebræi alicui præclaram fœlicitatem: refertur Geneſeos capitulo 48 vbi Iacob benedicit filiis Ioſeph brachiis decuſſatim poſitis, ſic vt dextra ſenis cõtingeret caput natu minoris, qui ſtabat ad læuam: & ſiniſtra caput natu maioris qui ſtabat ad dextram. Prædixit autem vtrunque futurum magnum, adeò vt illorum fœlicitas locum faceret prouerbio in Iſrahele.

Quaſi theſaurum draco. 23

Eſt etiam hæc vox quaſi prouerbialis apud Ciceronem in Philippicis. Fingunt poetæ dracones theſauris incubantes, & eorum cuſtodiæ adhibitos, propterea quod hi & mira oculorũ acie præſtant (nam [illegible], quod eſt videre, aiunt dictos eſſe, & exiſtimantur vigilantiſſimi, vt apud Ouidium in 7. Metamorph. Peruigilem ſupereſt herbis ſopire draconem. Nota eſt fabula de malis Heſperidum, & aureo vellere. Dicitur in veteres Euchiones, & Midas, reliquumque auarorum chorum. *Dracones vnde dicti.* *In auaros.*

Caput ſerpentis conterere. 24

Theologis frequens eſt, pro Malas cogitationes in initio vincere. Palladius in Lauſiaca hiſtoria, vt eius verba habent latinè reddita: Contrito, inquit, in vita Apollo, ſerpentis capite, totum corpus eſt mortuum. Iubet enim Deus vt obſeruemus caput ſerpentis. Id autem eſt, ne in principio admittamus malas & turpes cogitationes, non ſolum vt obſcœnas animi noſtri phantaſias deleamus, &c.

[illegible] 25

Pro accingi ad certamen. Nazian. in Encomio Cypriani.

Sardanapalus. 26

Quoties effœminatum & molliſſimum hominem, adeóque ſtupris & ſegnitie perditiſſimum ſignificare volumus, Sardanapalum dicimus. Hunc enim virum muliere corruptiorem, Iuſtinus hiſtoricus appellat, & abſolutæ infamiæ atque turpiſſimi exempli, cum apud Homerum, tum alios authores eſt. Vide prouerb. Chiliad. Sardanapalus. *De molliſſimo & ignauiſſimo.*

Omnia iudicia abſolutoria eſſe. 27

Hoc dictum videtur prouerbialiter poſſe eò trahi, vt ſignificemus, pœnitenti eſſe parcendum, etiamſi res non ſit omnino

integra. Nam ſi quis reus poſt litē conteſtatam obtulerit actori quod petiiſſet, ſive ſatisfecerit, abſoluendum eſſe Iuſtinianus ſanxit § fin. Iuſt. de perpet. & tempor. act. Quoniam vulgo ſoleat dici, omnia iudicia abſolutoria eſſe. Plautus in pſeud. videtur non abſimile quoddam dictum aliò vertiſſe apud quem ſunt hæc carmina:

Si fatetur. PS. [illegible]

Si fatetur, dixi, Calliphò dudum tibi.

Significant illa verba, iudicetur, vt & idem abſoluatur, videturque prouerbiale eſſe carmen, de his qui ſecuri accuſationis iudicium ſubeunt. Non abſimile illi quod etiamnum inter Græcanicas ſententias extat: [illegible], niſi quod hoc poteſt ſimpliciter accipi, eundē accuſatorē & iudicem eſſe non oportere. *Locus hic Plauti quem Gilbertus adducit, maculoſiſſimus eſt, græca enim à ſciolis quibuſdam, vt in ἀκραιφνῆ γλῶτταν ἀλλοτρίων intericcta ſunt, eam ob cauſam Camerarius vir noſtra ætate vt doctiſſimus, ſic & diligentiſſimus, lacunam reliquit addita nota, cum tamen de veſtigiis ſui veteris libri eam ſic expleri poſſe annotet.*

SI. Ita, quæ meo gnato des, quî amicam liberet.

Fateri ais χρή τοι τοῦτο σοί. PS. καὶ δὴ τουτί.

CA. Fatetur. SI. dixin' Callipho dudum tibi.

Ad adgnatos & gentiles deducere. 28

Tertum in fu-rioſos. Cùm hominem furere veteres ſignificabant, ad adgnatos & gentiles deducendum dicebant. Columella lib. 1. cap. 3. Porcius quidem Cato cenſebat in emendo agro, inſpiciendoq́; præcipue duo eſſe cōſideranda, &c quorum alterum ſi deeſſet, & nihilominus vellet incolere, mēte eſſe captum atque eum ad adgnatos & gentiles deducendum. Tractum à legibus duodecim tabularum quæ furioſum, dominum rerum ſuarum eſſe vetāt, vt Cicero docet Tuſculanarum quæſt. 3. eóſque curæ adgnatorum commendant, vt Iuſtinianus docet libro inſtitut. 1 tractatu de curatoribus. & Vlpian. lib. Pandect. 27. tit. de curatoribus furioſ. &c cap. 1. Lege duodecim tabularum prodigo interdicitur bonorum ſuorum adminiſtratione, quod moribus quidem ab initio introductum eſt: ſed ſolent hodie prætores vel præſides, ſi talem hominem inuenerint, qui neque tempus, neque finem expenſarum habet, ſed bona ſua dilacerando & diſſipando profundit, curatorē ei dare, exemplo furioſi: & tandiu erunt ambo in curatione, quandiu vel furioſus ſanitatem, vel ille ſanos mores receperit. Quod ſi euenerit, ipſo iure deſinunt eſſe in poteſtate curatorum. Curatio autem eius, cui bonis interdicitur, filio negabatur permittenda: ſed extat Diui Pij reſcriptū, filio potius curationem permittendā in patre furioſo, ſi tamē probus ſit. Prodigi, inquit Cic. lib. 2. off. qui epulis & viſcerationibus & gladiatorum muneribus, ludorum venationúmque apparatu pecunias profundunt, in eas res, quarum memoriam aut nullam aut breuem ſunt relicturi. Varro lib. 1. cap. 2. Qui ſalubrem locum negligit, mente eſt captus, atq́; ad agnatos & gentiles deducendus.

Ex vtroque latere, &c. 29

Ex vno latere. Vlpianus, lib. 3. Pandect. tit. de Procuratoribus, Si ſtatus controuerſiam ei faciat procurator, ſiue ex ſeruitute in libertatem aduerſus eum, quis litiget, ſiue ex libertate, in ſeruitutem petat, debet cauere rem ratam dominum habiturum, & ita edicto ſcriptum eſt, vt ex vtroque latere quaſi actor habeatur. Item Iuſtinianus in lege finali libro Codicis quinto, tit. de curatore furioſi. Et iuris, inquit, authores ex vtroque latere magnum habuere certamen.

Nihil hoc ad ius. 30

Cicero in Topicis. Admonet autē hic locus, vt quæratur quid ante rem, quid cum re, quid poſt rem euenerit. Nihil hoc ad ius, ad Ciceronem inquibat C. Aquilius Gallus noſter, ſi quis ad eū quid tale retulerat, vt de facto quæreretur. Refert quoq́; Aquilij dictum in vita ſua Rutilius. Senſit autem Aquilius, inquit Eraſ. noſter, aliud eſſe officium Iuriſconſulti, aliud oratoris. Iureconſultus proprie de iure diſputat & reſpondet, eáſque quæſtiones quæ ſunt iuris inquirit: Orator vero factum & coniecturam.

Vltrò citróque. 31

Perinde autem valet, ac ſi dicas, hinc atque illinc, ſiue vtrinque in factis & in dictis vltrò citróque datis & acceptis cladibus, vltrò citróque certatum conuiciis vel agitata cauſa. Vlpia. lib. Pandect. 2. titulo de edendo: Rationem autem eſſe, Labeo ait, vltrò citrò dandi, accipiendi, credendi, obligandi, ſoluendi ſui cauſa negotiationem, &c. Item Vlpian. lib. Pandect. 50. tit. de verborum ſignificat. cap. 19. Labeo: Contractum autem vltrò citroque obligationem eſſe, quam Græci συνάλλαγμα vocāt, &c. vide ſup. Chiliad. Vltrò citróque.

Bos in lingua. 32

Pollucis ſententiam apud Homerum: χρύσεα χαλκείων, &c. docentis fuiſſe commutationem rerum citra nummos, & ſic permutationem, non venditionem comprobat. Paulus iureconſultus lib. Pandect. 18. tit. de contrahēda emptione. Plutarchus ſcribit Theſeum nota bouis nummum ſignaſſe, ex quo hoc prouerbium, de iis qui corrupti pecunia tacerent, vt Demoſthenes, cum dictus eſt argentāginam pati: vtrumque explicat, ac exemplis comprobat meus Eraſmus, in prouerb. Bos in lingua. addam illud Philoſt. in Scopel. *βοῦν ἀφωνίας ἐπὶ τὴν γλῶτταν ἐπικείμενος.*

Ἀντιπελαργεῖν. 33

Prouerbialis figura pro merentibus gratiam in tempore referre. Idem ſtatutum eſt iure Romanorum, vt ex Vlpian. reſponſo edocemur lib. Pandect. 25. tit. de agnoſcendis vel alēdis liberis, vel parentibus. Idem docet Ariſt. libro œconomicōn 1. cap. 3 à ciconiæ natura ſumptum, quæ eundem nidum repetit, genetricis ſenectam vt educet. Valerius Maximus lib. 5. cap 4. Nullo enim vocis miniſterio, nullo vſu literarum indigens rerum natura, propriis ac tacitis viribus charitatem parentum liberorum pectoribus infudit. *Sup. Chiliad. prouerbio, ἀντιπελαργεῖν.*

Nuncium remittere. 34

Hæc loquendi formula frequens eſt apud Iuriſconſultos in repudiis diuortiisque. Vlpianus lib. 24. Pandect. tit. ſoluto matrimonio, quemadmodum dos petatur. Si maritus vel vxor conſtante matrimonio furere cœperit, quid faciendum ſit, tractandū eſt: ſed illud quidem dubio procul ſeruatur, eam perſonam quæ furore detenta eſt, nuncium remittere non poſſe, &c. Idem lib. 23 Pandect. tit. de iure dotium. proinde ſi fortè nuptiæ non ſequantur nuncio remiſſo, &c. Dinarchus apud Plautum in Truculento: *Repudiare*

Ego adeo iam illi remittam nuncium affini meo,

Dicam vt aliam conditionem ſuo inueniat ſuo.

Poſteriores prioribus potiores. 35

Multis fermè in rebus fauor nouitatis, ſuperiorum obliterat gratiam. Modeſtinus lib. 1 Pandect. tit. 4. de conſtitutionibus principum, cap. vltimo. *αἱ μεταγενέστεραι διατάξεις ἰσχυρότεραι τῶν πρὸ αὐτῶν εἰσι.* id eſt, Conſtitutiones tempore poſteriores, potiores ſunt iis quæ ipſas præceſſerunt. *Huic aſſine illud Eraſm. Poſterioribus, melioribus.*

Αὐτοφυής. 36

Quod ita per ſe natum ſit, nulla arte fucatum, cuiuſmodi Virgilius finxit:

Nec varios diſcet mentiri lana colores:

Ipſe ſed in pratis aries iam ſuaue rubenti

Murice, iam crocco mutabit vellera luto:

Sponte ſua ſandyx paſcentes veſtiet agnos.

Vlpianus lib. Pandect. 32. tit. de legatis & fideicomm. cap. 70. Si cui lana legetur, id legatum videtur, quod tinctum non eſt, ſed αὐτοφυές.

Zonam deponere vel amittere. 37

Dicitur, qui vel adminiſtratione ſua functus eſt, aut cui ob delictum adempta. Iuſtinianus in nouellis conſtitutionibus περὶ ἐπιτιμίων de pœna damnatas nuptias contrahente infligenda loquens, [illegible], &c. Impp. Honor. & Theodoſ. libro Codicis 3 tit. vbi de ratiociniis tam publicis quàm priuatis agi oportet. Nemo poſt depoſitum cingulū ſuæ priuatæ vitæ redditus ob negotium, quod militiæ cauſa eſt ei exortum, præſtandi ratiocinij gratia eius numeri, in quo militauit, vel quem ipſe geſſit à quocunque pulſatus fori præſcriptionibus vtatur. *Vide prim. Chiliad. Zonam perdidit.*

Non plaga ſed contumelia iram concitauit. 38

Claudius Saturnius Pandect. lib. 48. titu. de pœnis: Maximus, inquit, apud Græcos orator Demoſthenes ſic ait: οὐ γὰρ ἡ πληγὴ παρέστησε τὴν ὀργήν, ἀλλ' ἡ ἀτιμία, οὐδὲ τὸ τύπτεσθαι τοῖς ἐλευθέροις ἐστὶ δεινόν, καίπερ ὂν δεινόν, ἀλλὰ τὸ ἐφ' ὕβρει. πολλὰ γὰρ ἂν ποιήσειεν ὁ τύπτων, ὧν ὁ παθὼν ἔνια οὐδ' ἂν ἀπαγγεῖλαι δύναιτο ἑτέρῳ, τῷ σχήματι, τῷ βλέμματι, τῇ φωνῇ, ὅταν ὡς ὑβρίζων, ὅταν ὡς ἐχθρὸς ὑπάρχων, ὅταν κονδύλοις, ὅταν ἐπὶ κόρρης. ταῦτα κινεῖ, ταῦτα ἐξίστησιν ἀνθρώπους αὑτῶν, ἀήθεις ὄντας τοῦ προπηλακίζεσθαι. id eſt, Non enim plaga iram concitauit, ſed ipſa facti indignitas: neque tam ingenuis graue eſt cædi (quanquam graue ſit) quàm per contumeliam cædi. Siquidem multa is, qui alium cædit, admittere poteſt: quorum magnam partem is, qui verberibus affectus eſt, habitu corporis, vultu, vociferatione, nunc vt contumeliam inferens, nunc vt inimicum ſe gerens, nunc pugnum ducens, nunc in malam cædens, alteri renuntiare ac repræſentare nequit. hæc ipſa mouent, hæc de ſtatu mentis deturbant homines propudij ac ſuggillationis non aſſuetos.

Præſtat poſſidere, quàm perſequi. 39

Et præſentem mulgere, quàm fugientem ſectari, vt in Cyclope Theocritus ait, Qui poteſt capere (vt etiā vulgò dicitur) capiat, poſſeſſio valet. Caius lib. Pandect. 6 tit. 1. de rei vindicatione, cap. 24. Is qui deſtinauit rem petere, animaduertere debet an aliquo interdicto poſſit nanciſci poſſeſſionem, quia longè commodius eſt ipſum poſſidere, & aduerſarium ad onera petitoris compellere, quam alio poſſidēte petere. Vlpianus lib.

[illegible] de ſeruitutibus. & mandati [illegible], cap. [illegible] [illegible] quam ſolitam ſingu- [illegible] Hoc non abſimile eſt, quod Ariſtot. lib. [illegible] prouidere, ne homines nimis po- [illegible] remedium quære- [illegible] & [illegible] Hoc videtur [illegible] Salu[illegible] in bell. Catilinæ [illegible], Non debere [illegible] pro meritis [illegible].

In paruulis nulla culpa. 40

[illegible] Pand. [illegible] 40 [illegible] libertate. In par- uulis [illegible] deprehenditur culpa. Hac ratione pueros [illegible] cogendos, [illegible] docet [illegible] de liberis educandis. Venia enim datur æ- tati, [illegible] eos qui magnum vſum rerum non habent, in aliquo negotio falli.

Conſcientia crimen prodit. 41

Conſcientia [illegible], quam ſecretum, & quod falli non poteſt [illegible] iudicium, & [illegible] teſtes, vt dici ſolet. Nam [illegible] maxime vexat, ſuum quemque [illegible], ſuæ malæ cogitationes, con- [illegible]. Cice. pro Sexto Ro. Amer. Paulus Pandect. lib. 40. tit. 9. qui & à quibus manumiſſi liberi: & impe- rator [illegible] eo tépore quo quis propter [illegible] ſuorum cogitationem iam de pœna ſua [illegible] conſcientia delictorum, quã [illegible] libertatis cum [illegible]. Poſt ſub finem, Conſcientia animum verberat.

Patere legem, quam ipſe tuliſti. 42

Paulus [illegible] de legatis & [illegible] cap. 21 ad hoc [illegible] Decet enim impe- [illegible] leges, [illegible] ipſe ſolutus eſſe vi- [illegible] quod cenſeo [illegible] æqui ſit populus, [illegible] authorem patere ſibi.

Dicis gratia. 43

D[illegible] apud iuriſconſultos fieri dicitur, [illegible] Vlpianus lib. Pandect. 29 tit. 5. [illegible] capite [illegible] ſub finem. Excuſatur [illegible] fine dolo malo nam ſi [illegible] dicis gratia tulit, nihil hoc com- [illegible]. Caius lib. Pandect. [illegible] tit. 6. commodati vel [illegible] commodatur pecunia, vel dicis gratia [illegible]. Arnobius quoque proce- [illegible] eodem ſenſu vſurpauit: An ita [illegible] dicis cauſa, ex eo, quod optamus & volumus bona [illegible] in ſenſum? Mutres qui- [illegible] Lampridio in Alexan. & Tranquillo ima- [illegible] oſtentationis gratia titulum habeſcent [illegible] dicis gratia Cicer. Verr. Dicis cauſa ap- [illegible] & Varro lib. de ling. latin. 6. ſub finem. Hoc itaque, nunc [illegible] quod augur [illegible] tum cum exer- [illegible] quia cum dicere oporteat [illegible] vocem non accenſo, aut præco- [illegible] accenſus, & nihil intere- [illegible] & dicis cauſa ſiebant [illegible] neque [illegible] facta [illegible] Sol [illegible] gramma- [illegible] indicare, dicis, [illegible] cum [illegible] nomina voluit tantum caſus eſſe, exem- plaque eorum proferres, in illis etiam, dicis ergo poſuit. Plinius [illegible] cogitantive id [illegible] pontifici accidat [illegible] cauſa e- [illegible] vtique id ſeponi, adeoque ad ſatem patio eſt. Modeſtin9 Græcè interpretat9 eſt [illegible], vel [illegible] [illegible], vocauit.

Digito oſtendere. 44

Prouerbiale eſt apud Paulum lib. Pandect. [illegible] tit. ſi certum pe- tatur. [illegible] cap. 6. Nam & Pedius lib. primo de ſtipulationibus, nihil referre ait, proprio nomine res appellentur, an digito [illegible], an vocabulis quibuſdam demonſtrentur, quate- nus [illegible] quæ tantundem præſtent. Quinimò [illegible] rectius demonſtrari, quam pro- [illegible] Epiſto. [illegible] Luciano [illegible] [illegible], id eſt, [illegible] & conſpicuum red- [illegible], quiſque proxime aſtã- [illegible] digito te demonſtret, [illegible] [illegible].

O[illegible] ſeruus ſtudiorum. 45

[illegible] hoc verbo à Græcis, qui iam prouecti ætate ſerius ad [illegible], & ob id raro ad [illegible] iudicium ſeu-

ſumque diſciplinarum perueniant, de quibus Aulus Gellius lib. [illegible] cap. [illegible] vitæ genere [illegible] & [illegible], ad literarum diſciplinas ſerius adeunt. [illegible] forte [illegible] na- tura, & [illegible] oppido [illegible] in literarum oſté- tationem [illegible]. Horatius de [illegible] ſeſquidem [illegible] linguæ Latinæ & Græcæ in ſatyris coluiſſe, pro [illegible] habent cum ait in ſatyra, de [illegible] Lucilliani carminis

At magnum fecit, quod verbis Græca Latinis
Miſcuit [illegible]!

[illegible] autem Lucillium hac cacozelia Græco latinitatis, paucis [illegible] facit Gellius lib. 18. cap. 8. Vide [illegible] [illegible] 4 [illegible].

Ducere funem. 46

Elegantiſſima eſt tranſlatio, ſumpta à communi ſaltatione, quam Græci [illegible] appellant. Loculentum eſt in Terentij Adelphis: Tu inter eos reſtim ductans ſaltabis. Apud Ariſtophanem in Nebulis, propemodum [illegible] ſaltationis modus deſcribitur. Sic enim ait [illegible] Ruffus ibidem [illegible] [illegible]. In his choreis qui [illegible] eſt & moderatur, funé ducit, quem alij [illegible] præeuntem ſequuntur. Virgil. 2. Æneidos.

Pueri circum innuptæque puellæ
Sacra canunt, funemque manu contingere gaudent

Ex eodem genere eſt ea metaphora apud Ciceronem in epiſt. familiaribus ducere, pro [illegible] eſſe, & authorem [illegible] ſe- ctæ. Pecunia igitur [illegible] ductum & [illegible] ſequi, non ipſa ducere. & hoc eſt quod [illegible] Horatius Epiſt. [illegible]

Imperat aut ſeruit collecta pecunia cuique
Tortum digna ſequi, potius quam ducere funem.

Idem [illegible]
Et mihi res non me rebus ſubmittere conor. Nann Miſcell. 4.
[illegible]

Voces facit inertes, Dat ſine mente ſonum. 47

Hæc hemiſtichia Virgilij habentur lib. 10. Æneidos. quorũ primò notatur Pharonis ignauia, lingua magis, quàm viribus pollentis. In bello etiam ignauiſſimo cuique, lingua bellare & vincere [illegible] ipſa verò, tantum fortibus & [illegible] à deo conceſſum eſt ſuperare. Vera enim fortitudo neque male- dica eſt, neque minax. Temperandum à magniloquentia & ia- ctãtia, quæ nihil in omni vita eſt neque moleſtius, neque intol- lerabilius. Quare Nemeſis tales nũquam ſinit impunitos. [illegible] hoc prouerbio monitos volumus, ne grandia ſpiremus, [illegible] cum modeſtia nihil ſit amabilius in ſocietate. Sua autem & procacitas linguæ non poteſt non [illegible] exacerbare. In [illegible] nil valent arma [illegible], ſed in eo præ- cipuum momentum habet [illegible] pollens. Contrà, ſtultorum eſt & ignauorum, maiorem ſuorum magnitudinem [illegible] armisque ſe vendicare. Dicet etiam poſſunt de interpretibus, qui verba red- dunt, cum ſententiam non apprehendant, atque vt Terent. [illegible] ex Græcis bonis, Latinas faciunt non bonas. Verbum verbo dũ reddere curant, non penſant pondera. Tria enim in tranſlatio- ne ſunt: [illegible] vt ſententia vbi- que incolumis maneat, vt indoles incorrupta ſeruetur, quæ cõ- ſiſtit in ipſis figuris dictionis & motatam [illegible] ſen- tiam reddit. Qui vero in reddendis verbis ſententiam corrum- punt, dant ſine mente ſonum. Omne autem punctum tulit, qui [illegible] abſoluat.

[illegible], ſiue [illegible] 48

Id eſt, craſſius & rudiuſculus contrariũ [illegible]. Vlpian. lib. Pandect. [illegible] tit. de peculio. cap. [illegible] Tuberonis. Scire autem non vtique ſingulas res debet ex neceſſitate, ſed [illegible] & in hanc ſententiam inclinat Pomponius. Vox ſumpta eſt ab exacta partium diuiſione, cum ſingulæ ſectionum exeruntur. Gel. lib. 14. cap. 1. Sed coniectari pauca quædam, vt verbo ipſius vtar, [illegible], id eſt, craſſius & pingui Minerua Græci in- terdum dicunt [illegible] id eſt, [illegible] quod albus color plurimum habeat lucis. *Vide Craſſa [illegible] Minerua.*

Plus dat, qui in tempore dat. 49

Etiam vulgatum eſt hoc. Iuſtin lib. Inſtitut. tit. de fidei [illegible]. Non ſolum autem in quantitate, ſed etiam in tempore minus aut plus intelligitur. Plus eſt enim ſtatim aliquid dare, minus eſt poſt tempus dare. Huc refer illud e ſuperioribus apud Eraſm. Gratia quæ tarda eſt, &c.

An ſit bonus vel malus vicinus. 50

Quanti æſtimanda ſit res vicinitatis commẽdatione, elegan- ter Caius lib. Pandect. 18 tit. de contrah. empt. cap. 35. Si quis in vendendo prædio confinem celauerit, quem emptor ſi au- diſſet, empturus non eſſet, teneri venditorem dicimus. Pom- ponius lib. Pandect. [illegible] ſi quid in fraudem patron fa. ſit. cap. [illegible] Et alias videamus, ſi dicat patronus, rem quidem iuſto pretio vaniſſe, veruntamen hac intereſſe ſua, non eſſe venundatam, inque hoc eſſe fraudem, quod vænierit poſſeſſio, in qua patronus habeat affectioné vel opportunitatis, vel vicinitatis, vel cœli, vel quod ibi educatus ſit, vel parentes ſepulti, an debeat

auditi volens reuocare nullo pacto erit audiendus. Fraus enim in damno accipitur pecuniario. Huc pertinet quod Themiſtocles prædium vendens, iuſſit præconem proclamare, quòd bonum haberet vicinum: ſententiam iuxta Heſiodum, ex bono vicino plurimum eſſe vtilitatis, vt contra à malo noxæ plurimum. *Vide Eraſmi Chiliad. primæ, Centuriæ [illegible] prouerbio 32. Anguſtia mali propter vicinum malum. & Noxa, malus vicinus.*

Primo gradu. 51

Iuriſconſultus eſt tit. de gradibus affinit. & cognationum, in quo Paulus lib. [illegible] Pandect. [illegible] cap. [illegible] Gradus autem dicti ſunt ad ſimilitudinem ſcalarum, locorumque procliuium, quos ita ingredimur vt à proximo in proximum, id eſt, in eum, qui quaſi ex eo naſcitur, tranſeamus. Transeamus nunc, & ſingulos gradus numeremus. Primo gradu cognationis ſunt &c. Simili metaphora Cicero [illegible] gradus [illegible], lib. 1 de Officiis, circa finem. Et gradus rerum, lib. [illegible] de natura Deorum.

Plura ſunt negocia quam vocabula. 52

Vlpianus lib. Pandect. 19. tit. 5. de præſcript. verb. cap. 4. Natura, inquit, rerum inductũ eſt, vt plura ſint negocia, quàm vocabula. Huc pertinent, quæ de ſingendis nouis vocabulis præclarè explicat Cicero lib. [illegible] de finibus bonorum & malorũ, circa principiũ.

In ima cera. 53

In ima cera, dixit Suetonius in Iul. Cæſ. cap. 83. quòd Cicer. lib. [illegible] in Verrem extrema cera, ex omnia procul ima parte tabulæ [illegible] componunt. [illegible] Scæuola lib. Pandect. [illegible] tit. de vſu & vſufruct. cap. [illegible] In ima parte [illegible] ita adiecit, &c. Vitruuius libro [illegible] Architectura [illegible], capite vndecimo, Ex [illegible] parte, dixit, & libro primo, capite [illegible], Ex [illegible] volumen, vocauit.

Maritalis affectio. 54

Paulus libro Pandect. 24 titulo de Donat. inter vir. & vxo. cap. [illegible] Non [illegible] matrimonium facit, ſed Maritalis affectio. Maritalis affectio [illegible], quod Vlpiano titu. [illegible] & demonſtr. cap. 15. de diuortiis [illegible] cap. 10. [illegible] Nuptias, non concubitus [illegible] ſed contentus facit. Præclare in hanc ſententiam Plutarch. in præceptis connubialibus. **Martia enim Catonis filia minor rogata, cur à morte mariti nollet iterum nubere? Quoniam, inquit, non inuenio virũ,** qui me [illegible] velit quàm mea. Non probauit coniugium, quod non conciliaret amor mutuus. Quæ ducitur dotis cauſa, conductum habet concubinam verius, quam coniugem.

Κατὰ πόδα. 55

Id eſt iuxta pedem. Metaphora à calceo ducta qui accommodatus [illegible] extremitates pedis [illegible] extat [illegible] Acro [illegible] dictum, cuius Plutarchus [illegible] meminit. Iuſtinianus lib. Codicis [illegible] titul. De [illegible] capite 2 § [illegible] commentariis [illegible] tantum in [illegible] Græcam [illegible] transferre [illegible] Romanæ potiſſimum hoc quod Græci κατὰ πόδα dicunt, id eſt, ad pedes, ſecundum vestigia. Cum **docemus aliquem nihil de ſuo addere, ſed aliena recitare, aliena** [illegible] *Erasm. prouerb. Ad* [illegible].

Plerunque manus pluris preſtat. 56

Manus pro mercede, [illegible] pro artificio, [illegible] Dædali [illegible] quoque [illegible] de verbor. ſignificat. [illegible] mulieris [illegible] quæ [illegible] Hermog. plus manus pretio [illegible] circa finem tertiæ Verrinæ: [illegible] manus pretiũ machinæ. Vbi Paſcianus manus pretium [illegible] vbi non tam materiæ [illegible] manus atque artis ducitur [illegible] & [illegible] Marc. Vitruuius Pollio de architect. lib. 9. Hieron. Syracuſis auctus regia poteſtate, rebus bene geſtis, **cùm auream coronam votiuam diis immortalibus in quodam fano conſtituiſſet ponendam, manu precio locauit faciendam,** &c. [illegible] cap. 7. Solutum enim ex manu pretio [illegible] aureos ſingulos. Vulgus [illegible] cap. 2 lib. [illegible] cap. 1. [illegible] factum & datum, [illegible] Varro lib. 4. de lingua Latin. [illegible] & precio. In [illegible] formam præſtat. [illegible] Balneis [illegible], [illegible]

Authoritatem deſerere. 57

Cicero [illegible] Itaque [illegible] quam [illegible] **mel, maxima voce, vt omnes exaudire poſſint, dico ſempérque** [illegible] ac [illegible] ſendere- [illegible] eorum [illegible] ductus [illegible] exterto, [illegible] veterum iuriſconſultorum, quorũ plures huiuſcemodi locutiones hodie ignorantur, amiſſis eorum ſcriptis. Illo autem vſus eſt Terentius in Eunucho, cum Callidum ſeruum Parmenonem, incenſo prius adoleſcente, coactoque herili iure ſibi imperare, vt rem periculoſam tentaret, ſecurum iam atque omni metu vacuum induxit ita loquentem: Nunquam defugiam authoritatem: ſequere. Aelius Donatus ſic locum declarauit: Non, inquit, recuſabo facere, dum tu tamen auctor ſis facti: quod ſane fuit confilium Parmenonis: non tamen ille fontem huius ſermonis aperuit, neque penitus erudite interpretatus eſt. Plautus autem in Pœnulo eodem modo locutus eſt. Cum enim [illegible] ferus multum poteſtatis in ſe ſuo dediſſet his verbis: Sibi [illegible] eſt, aut voluptati, ſino, ſuſpende, vinci, verbera, author ſum. Sino, reſpondet ille, intelligens ipſum amore inflammatum tempori ſeruire, ac poſſe, cum vellet, id factum inficiari. Si authoritatẽ poſtea defugeris, vbi diſſolutus tu ſies, ego pendeam.

[illegible] 58

Prouerbium apud Germanos in viliſſimum quoque & maxime [illegible] ſcortum. [illegible], id eſt, ſylueſtris muſtela cùm grauiter exarſerit, malè olet.

[illegible] 59

Prouerbiũ eſt apud Euſtathiũ in Iliados [illegible], cuius vſus erit in **ingenioſos quidem, ſed niſi inſliteris, remiſſos, & non niſi** præmiolis expugnabiles, cui vitio dexterrimus quiſque obnoxius ferme eſſe deprehenditur. Nata parœmia à Tragico Phrynicho, qui ſtudii tantum atque operæ col[l]ocaſſe in ſaltationes Tragicas perhibetur, vt nouum genus multumque ſaltandi excogitantibus, triobolum præmii vice numerarit. Refertur ab aliis ad [illegible] origo, quem [illegible] Philoſophus [illegible] diſcipulo, ſed ad excolendam [illegible] mathematico ſolemne, triobolum [illegible] ſuperiorem diſcipuli [illegible] diſcendi [illegible] & incocercita voluntate [illegible]. De hoc numiſmate Athenienſi [illegible] Plutarchus in vita Lyſandri. Quod ex vna parte Iouis effigiem habebat, à quo dicuntur triobolares, homines plane nihili [illegible] *prouerbium adag. [illegible] figura eſt triobolus. Vide & Eraſm. Chiliad. Homo triobolis.*

Γοργιάζειν. 60

Γοργιάζειν apud Synceſium prouerbialiter accipi videtur, pro eo quod affectatum eſt & turgidum, & ab huius viri ſtudio Theſſali γοργιάζειν dicebant, ῥητορεύειν oratorem agere, quod in Philoſtrati epiſtolis legitur.

Κατασμηνοῦν. 61

Κατασμηνοῦν, inſtar apum examinis condenſari, vel apum more, vel [illegible] cateruatim conuolare. Agathius lib. 2 hiſtoriarum, **vbi de Narſetis Eunuchi induſtria in exercendo, & ad** militares labores aſſuefaciendo milite [illegible] [illegible] Græce [illegible] & in equis decenter vectari, & in ſpeciem armatæ [illegible] circumuehi, & conferti [illegible] turmatim cogi. Terentius [illegible] Heautontimorumeno, & Cicero pro Milone, Gregem ancillarum [illegible], quod Græci [illegible], cum multitudinem [illegible] ſignificare volunt. Sophocles in Trachiniis [illegible]

Caluis & comatis pilos velli moleſtum. 62

Apud Senecam Bionis dictum eſt allegoricum, quo etiam Gallici [illegible] volentes, tantundem vulneris accipere [illegible] hominem e iactura exigua, quantum locupletem in magna [illegible] facultatum carptu.

Tinctura Cyzicena. 63

De [illegible] nota dictum [illegible], vt etymologicum author annotat.

Straton Pathicus. 64

Straton Pathicus prouerbio Græco locum dedit. Nam eius nomen [illegible] ſerper raſo effecerunt, qui iuuenem [illegible] [illegible] quotidie ſe paſſus eſt. **Traducitur ab Ariſtophane his verbis:**

[illegible] id eſt,
Eunuchus hoc adeſt ſatus nouacula.

Æs triplex. 65

Aes triplex pro ferreo, etiam vſus eſt Horatius Ode tertia: Et æs triplex, circa pectus erat. Accommodauit hoc verbũ ab vſurariis tractum quorum auaritia [illegible] vel commercii inuentum nauigantium.

Patiens pulueris atque ſolis. 66

Idem Od. 8 dixit, patiens pulueris atq; ſolis. Quod in hominem ad labores ferendos [illegible] Et huic ſimile quod à Zenodoto refertur. Neq; [illegible], neq; [illegible] Nec diſcrepat quod Marius apud Saluſt. dicit, Hyeme & æſtate iuxta pati, humi requieſcere. Militia enim requirit dura corpora, toleranda q; laboribus, atq; omnibus iniuriis exercitata. Eſt

carmen

carmen in volumine Virg. poſt luſus in cuſtodem hortorum huius ſententiæ: Immoderata pati nũc frigora, nuncq́; calores,

Sternere vel dura poſſe ſuper ſilice. Ibidem.
Iacere me, quod alta non poſſum putas
Vt ante vectari freta.
Nec ferre durum frigus aut æſtum pati,
Nec arma victoris ſequi.

Fretis acrior Adriæ. 67

Idem Ode 3; fretis acrior Adriæ. In hominem moribus aſperis & iracundo ingenio.

Valet ima ſummis mutare. 68

Per hoc ſummã Dei potẽtiã intelligimus. Idẽ od. 34. Valet ima ſummis mutare, illi cognatum, ὁ θεὸς τὰ μὲν ὑψηλὰ ταπεινοῖ, τὰ ταπεινὰ ὑψοῖ. Simile eſt in limine Heſiodi legere.

Πριαμωθῆναι. 69

Πριαμωθῆναι ſpecie prouerbiali pro abradi penitus apud Suidam legitur. Priamus enim in illa calamitatum & malorum Iliade, faciem cute tenus eraſam habuiſſe legitur. Lege ſupra prou. Iunij, Priamiſata.

Claudicat. 70

Sicut claudicare dicuntur, qui pedũ vicio laborant, ita & ſcripta claudicãt, quæ ſuis pedib. non conſtant. Quo vſus Quintil. lib. 10. In comœdia maxime claudicamus. Sumpſit autem hoc verbum, ſicut cætera, à Marco Tullio, qui in tertio de Oratore libro, ſic ait: Verum vt in verſu vulgus, ſi eſt peccatum, videt: ſic ſi quid in noſtra oratione claudicat, ſentit. Et in Oratore, de numeris qui in oratione requiruntur agens, claudicantem dicit orationem, quæ debitos pedes nõ habet. Sed omnis, inquit, nec quaſi fluctuans, æqualiter cõſtantérq; ingrediẽs, numeroſa habetur oratio. Ex quibus præclare videmus, eã orationẽ claudicantem dici, quæ pedum obſeruatio ſoluta, diſſipata & abrupta ſunt. Idem Cicero actionem claudicare, quæ non recte obſeruatur, in Bruto de P. Antiſtio loquẽs, ait: Actio, inquit, paulùm tam vicio vocis, tum etiam ineptiis claudicabat. Et oratio in parte dicitur claudicare, quæ non omnes partes habet, vt eodem libro oſtendit Cicero: idque ait, cùm conſtaret ex quinque nouiſſimis partibus, nemo in aliqua parte earum omnino nil poterat. In quacunque enim vna plane claudicaret, orator eſſe non poſſet. Dicuntur etiam claudicare vtroque, homines lubricæ fidei, & incertarum partium.

Sarabaitæ. 71

Videtur enim pro his ab Auguſt. & Hieronymo accepti, qui cùm vultũ ſeueritatis vendicẽt, atque ſeueritatem egregia præ ſe ferant, in receſſu ſcelera omnia & flagitia retinẽt. Cuiuſmodi homines & à Paulo, & à cæteris, magnopere exagitantur, ſiquidem Catones & Curios ſimulãt (vt inquit ille) viuunt autẽ Bacchanalia. Sũt enim eo nomine in Ægypto ſacerdotes, in ſaxorum cauitatibus fere habitantes, ſuillis ac bubulis circũamicti exuuiis, funibus zonarum præcincti loco pedibus nudis, cruore conſperſi, vbi Scenophegiorum ingruit celebritas, e cauernis ſe promentes. Hieroſolymam petunt, ac templum adeuntes inopiam & abſtinentiam oſtentui habent, ingerunt omnibus, barbam ſibi etiamnum acriter vellentes, vt ſpectent iſta vniuerſi, & velut cœlitus demiſſos homines opinentur ſuſpiciántque, etiamſi intercutibus nunquam non vitiis madent. Nummis enim tali aſtu & commento adeptis, in ſuam regionem remeant, & in lætitia & dapibus epulantur. Propterea non eſſe imitandos præcipit Auguſtinus, & commeminit facundus ſcriptor Hieronymus.

Οἱ ἑταῖροι κότυος. 72

Apud Syneſium molles & effœminati homines, parúmq; viri, ſodales, aut aſſeclæ cotyos prouerbiali ſpecie dicuntur in quadam epiſtola, cuius initium eſt tale: ἐμοὶ μὲν ἀλλοτε ἄλλως ἡ τῶν καιρῶν, &c. Quemadmodum ſæpe alias oblata occaſione prodeſſe tibi ſtudui, &c. Sic inquit, ἀλλὰ κἂν περιττῶς εἶναι δοκῇ, θαῤῥῶν ἀποφαίνου τὸν ἄνδρα ἡμίγυνον, αὐτόχρημα ἑταῖρον τῆς κότυος. hoc eſt, At tu hominẽ tametſi integerrimus videatur, audacter pronuncia ſemiuirum eſſe, & re ipſa Cotyos ſodalem. Alibi in epiſtola ad fratrem, flagitioſæ vitæ hominem deſignans, ait illũ κότυϊ τῇ ἱερουργεῖν, hoc eſt Cotytus æditimum eſſe. Clariſſimè verò oſtendit hoc in caluitij encomio, vbi poſtquam dixit Cliſthenes, Timarchos, alióſque omnes, qui lucro formam proſtituunt, molles præterea & effœminatos vniuerſos eſſe τριχοπλάστας, hoc eſt, calamiſtraturæ ſtudioſos, ſubinfert: Num inquit, quod quis ſit θιασώτης τῆς κότυος, id eſt, Cotyos ſodalis: nullum aliud huiuſce rei indicium fuerit, quã ſi cincinnos componat ſæpius, & vnguento delibutos præferat, hunc in promptu eſt dici, & Cotyos deæ Chiorum & Ithyphallis, hoc eſt, Priapi ſacris operatum eſſe, quo loco ſodalem Cotyos nuncupat eum, qui ſit profligatæ pudicitiæ. *Sup. Iunij prou. Cotyos contubernalis.*

Βουπάλειος μάχη. 73

Pugna Bupalia, ſpecie prouerbiali dictum à Iuliano apoſtata, pro maledica virulentáque inſectatione, in epiſtola qua Alypio Cæſari fratri gratias agit, ob miſſam ad ſe Geographicam pinaca, diligentia magna elaboratã. ita námque ait: καὶ κατημεῖψω αὐτὸ προσθεὶς τὰ ἰαμβεῖα, οὐ μάχην ᾄδοντα τὴν Βουπάλειον κατὰ τὸν Κυρηναῖον ποιητήν, ἀλλ' οἵοις ἡ καλὴ Σαπφὼ βούλεται τοὺς ὕμνους ἁρμόζειν. Id eſt, Magna induſtria illud elaboraſti, additis & iambis, non pugnam canentibus Bupaliam, vt cum Callimacho Cyrenæo poeta dicam, ſed quales venuſta Sappho vult hymnis congruere. *Lege ſup. prou. Iunij, Bupalia pugna.*

Βουπάλειον ςύγος. 74

Ab eodem nomine effectum eſt & alterum prouerbium à Leonide Epigrammatario, Bupalium odium, pro inexpiabili, cuiuſmodi apud Ciceronem audit Vatinianum odium. Verſus eius ſunt hi:

Ὦ ξεῖνε, φεῦγε τὸν χαλαζεπῆ τάφον,
Τὸν φρικτὸν Ἱππώνακτος, οὗ τε χἀ τέφρα
Ἰαμβιάζει Βουπάλειον ἐς ςύγος. Dicam & Latinè.
Hoſpes ſepulchrum grandinans diras fuge,
Vbi ferus Hipponax iacet, cuius cinis
Etiamnum in odium Bupali iambos iacit.
Hipponax Bupalum verſibus inſectatus eſt.
Vide Iunij prou. Bupali odium.

Fœmina. 75

Flagitioſæ mollitiei viri, etiam vulgari conuicio fœminæ audiunt apud Gallos.

Tonderi pecus, non radi debet. 76

In principes grauiora conſuetis vectigalia imperantes. Tiberius Æmilio recte Ægypti prætori reſcripſit: Tonderi pecus ſe velle non radi. cuius dictum iſtud recẽſet ita Dion: κείρεσθαί μου τὰ πρόβατα, ἀλλ' οὐκ ἀποξύρεσθαι βούλομαι, nimirũ humaniter, haud mancipiorũ modò tractandos prouinciales innuẽs. Sunt enim qui rem exactius, quam par eſt, ac moroſius excutiunt, & ad viuam cutem reſecant, quod alio prouerbio ad viuum vſque radere dicitur. *Lege Chil. prou. Boni paſt. eſt tondere pecus non deglubere.*

Τρὶς ἓξ βάλλειν. 77

Prouerbium antiquis fuit, dici ſolitũ de illis, qui ſummũ inopinatúmque bonũ conſequerẽtur. Id ſumptum videtur à iactu cuborũ ſiue teſſerarũ, quarũ cum latera numeris diſtincta ſint iactus hic fœlix ſecũduſque, & apud eos erat, & nũc quoq; habetur. Quãuis ludẽdi rationes diuerſæ, diſſimiléſq; (vt opinor) fuerint. Cùm ſpeculator apud Aeſchylum in Agamẽnone, initio ſtatim eius fabulæ, qui poſitus erat, vt obſeruaret ignẽ editũ (id enim ſignum conuenerat inter Agamẽnonem & Clytemneſtram Ilij capti) ſublato ilio, lõgéque a ſe viſo, cognouit expugnatam eſſe Troiã, fortunatumque exitũ habuiſſe, diuturnam illam moleſtáque ſuam curam lætatur. Verba ipſius hæc ſunt.

Αὐτός τ' ἔγωγε φροίμιον χορεύσομαι,
Τὰ δεσποτῶν γὰρ εὖ πεσόντα θήσομαι
Τρὶς ἓξ βαλούσης τῆσδέ μοι φρυκτωρίας. id eſt,
Ego verò ipſe parœmia canam,
Dominorum enim benè cadentia faciam.
Ter ſexies iacta mihi hac face.

Declaratio autẽ hæc legitur in antiquo libro: παροιμιακῶς τρὶς ἓξ βάλλειν, ἐπὶ τῶν ἄκρως εὐτυχούντων. Suidas etiam videtur hoc prouerbium intelexiſſe, cum ait, τρὶς ἓξ ἢ τρεῖς κύβους βάλλει. *Lege ſup. Iunij prou. Ter ſex iacit.*

Dædalæis ferri remigiis. 78

Μεταφορικῶς vſus eſt Plautus in Amphitryone, cùm Soſiam hero ſe purgantem inducit, qui putabat ſe cædi, quod lentè iter feciſſet: Non ocyus quiui, ſi me Dædalæis tuliſſem remigiis. Virgilius quoque motũ alarũ in nauib. remigiũ dixit. 6. Aene. quã metaphoram videtur etiã vſurpaſſe Lucret. in 6. cũ de volucribus ait: Remigio oblitæ, pennarũ vela remittunt. Id tractũ videtur à nauib. ad aues, ac quicquid denique ocyus fertur. Hęc tranſlatio tã poetica eſt, vt Quintil. in agẽdo hac ſe nõ vſurum fateatur, ſicut nec paſtorem populorum, quod Homerus dixit: ποιμένα λαῶν. Idem Virg. 1 Aeneid. Volat ille per aera magnum remigio alarũ, &c. Aeſchylus etiã in Agamẽnone aptiſſimè vſus eſt hac trãſlatione, declarans profectionẽ Atridarũ cum exercitu è Græcia ad Helenã recuperandã: Τρόπον αἰγυπιῶν, οἵτ' ἐκπατίοις ἄλγεσι παίδων ὕπατοι λεχέων, Στροφοδινοῦνται πτερύγων ἐρετμοῖσιν ἐρεσσόμενοι, Δεμνιοτήρη πόνον ὀρταλίχων ὀλέσαντες. Illos enim, inquit cũ claſſe ad Troiã eũtes, ſimiliter feciſſe atque accipitres, qui amiſſis pullis lõgè à nidis illis ſublimè volantes, ac remis alarũ remigantes, gyrũ conficiãt, atque aerẽ queſtu impleant. A Dædalo quoque omnia luculenta & magnifica opera παροιμιακῶς δαίδαλα ἔργα, Dædala opera vocantur. Et Dædala tecta apud poetam. *Hoc refero prou. è Chil. Dædaleum remigium.*

Seruiles in animo pilos habere. 79

Plato ſtupidum, indoctum & vecordem deſignans, ſeruiles in animo pilos habere dicit, ἔχειν τὰς ἀνδραποδώδεις ἐπὶ τῆς ψυχῆς τρίχας. Sic & Pythagoricus Lyſis, ſpiſſum atque hirſutum veprerum innaſci in illorum animis ait, qui non ritè & puſe diſciplinis ſunt inaugurati.

Temporibus ſeruire decet. 80

Lucanus ad Calphurnium Piſonem:

Temporibus ſeruire decet, qui tempora certis

Ponderibus penſauit, eum ſi bella vocabunt,
Miles erit: ſi pax, poſitis toga geſtiet armis.
Hunc ſore peccatum, bellantem caſtra decebunt.

Cicero libro de finibus tertio commemorat inter præcepta veterum ſapientum, quæ conſtat prouerbiorum vice celebrata: Quæque ſunt, inquit, vetera præcepta ſapientum, qui iubent tempori parere, & ſequi Deum, & ſe noſcere, & nihil nimis. Pro parere, ſunt qui parcere legunt. *Affinia ſunt, Seruire ſcenæ, &, Vti foro.*

Κύβος. 81

Pro ancipiti euentu κύβος, vt alea Latinis, ponitur. Vnde prouerbiale illud apud Æſchylũ in 7. ad Thebas: ἔργῳ δ' ἂν κύβοις Ἄρης κρινεῖ. Id eſt, Mars belli incertus rem iudicabit.

Ebrius. 82

Ebrius metaphoricôs pro pleno & ad ſaturitatem vſque referto accipitur. Similiter μεθύειν (quod inebriari propriè ſonat) pro πληρωθῆναι & cõpleri efferũt Græci: quomodo in Dioſcuris Theocritus de Amyco Bebrycum rege loquens, illud extulit: ἔστη δὲ πληγαῖς μεθύων id eſt, conſtitit offertus & ebrius plagis. Apud noſtros Plautus Comicus ebriam cœnam dixit pro opipara & adiicali copioſáque. Quid, quòd Nonius Marcellus ebrios dici poſſe qualibet re expletos, cõfirmat authoritate Varronis, qui in Eumenidibus dixit, ſcholaſticas aures ſcholica dape ebrias? Quin & veſtis œſtro ebria legitur, quæ purpuræ florem ebiberit: quæ ſimili metaphora, ſaturata murice à Martiali dicitur. Deinde quia ebrietas mentẽ alienat, & (vt Enniano vtar verbo) expectorat, ob immodicum potum, etiam pro dementato & mentis haud cõpote, accipitur ebrium: qua in ſignificatione ſumitur apud Horatium odarũ lib. 1. de Cleopatra Ægypti regina, quam dicit fuiſſe fortuna dulci ebriam hoc eſt, dementatã nimiumque ſecundis rebus elatã, ad exemplum Anacreontis Teij, qui amantẽ ſine modo, & amori œſtro velut extra ſe poſitum, μεθύοντα ἔρωτι dixit, id eſt, amore ebriũ, quod apud Philoſtratum in Apollonio lectum eſt. Quam ſignificationem ebrij, agnoſcas etiam in Petronij Arbitri illo verſu:

Vilis adulator picto iacet ebrius œſtro.

Quo innuit paraſitos & adulatores ad ampliſſimas fortunas principum ſtoliditate euectos, priorum vitæ ſordium non amplius memores, reliquos præ ſe deſpicere, rerũ ſucceſſu elatos.

Sanguis integer. 83

Integer ſanguis à Plauto Vergilióque dictus iis eſſe, quos validos florentéſque viribus oſtendere voluerunt. Inquit Demiphon apud Plautum: Nam hanc ſe bene habere ætatem nimio eſt æquus: Adoleſcens cum ſis, tum quũ eſt ſanguis integer, rei quærendæ tunc conuenit operam dare. Vergil. Anchiſen filio ſic loquẽtem introducit: Vos ò quibus integer æui ſanguis, ait, ſolidæque ſuo ſtant robore vires, vos agitare fugã. In ſanguine, vitalis calor, vigor, & corporis robur eſt: tum integer purúſque ſanguis vires adiuuat. Hoc etiam à nobis vulgo fertur, in oréque eſt omnis multitudinis, cùm idẽ ſignificare volumus: *Il eſt en ſon ſang chault*, hoc eſt, firma validáque ætate eſt, in flore ætatis eſt, ac firmum corpus habet. Empedoclis autem ſententia eſt, vim animi eſſe ſanguinem circa præcordia. Ille autẽ cui ſanguis frigidus eſt, natura eſt tardi ingenij & hebetis: & ille cui ſanguis eſt integer, hoc eſt calidus, eſt prompti & celeris ingenij.

Πρῶτον οἰκεῖον, ὁρεκτόν. 84

πρῶτον οἰκεῖον, Græcis frequẽs in ore eſt, necnon ὁρεκτόν, pro iis quod noſtri dicere conſueuerũt: Naturæ aptũ, & accommodatum, & quod per ſe appetitur. Vide Cice. de finibus.

Vulpinari nõ decet, nec vtrique parti illudere. 85

Iſtud in adulatorem cõpetit, qui vt rectius verſutiúſque imponat, diſſimulare ſe fingit ex compoſito. Tale eſt Praxillæ poetriæ Sicyonæ, quod inter ea, quæ παροίνια ſiue conuiualia inſcripſit, à veteribus recenſetur.

Οὐκ ἔστιν ἀλωπεκίζειν,
Οὐδ' ἀμφοτέροισι γίνεσθαι φίλον.

Κωμικὸς μάρτυς. 86

Qualis in fabulis comicis inducitur, hoc eſt, ſubitus atque opportunus Tales enim illic inducuntur, vt quum res poſtulat alicuius teſtimoniũ, repentè ipſe appareat, præſtóque ſit tẽpori illi. Cicero lib. epiſt. famil 2. ad M. Cœlium: Mea verò officia ei non defuiſſe tu es teſtis, quoniam κωμικὸς ὁ μάρτυς accidit Phania. *Lege ſup. Iunii Centu. 4. prou. 79. Comicus teſtis: vbi explicationem hanc Calcagnini reprehendit, & meliorem adfert ex Victorio & Camerario.*

Serui Comici. 87

Eadem quoque ratione videntur vocari à Plauto in Captiuis, cùm Ergaſilum paraſitum ita induxit loquentem: Nunc certa res eſt, eodem pacto, vt comici ſerui ſolent, coniiciã in collũ pallium, primò ex me hanc rem vt audiat: necnon à Pomponio in præcone poſteriore: hæc enim ipſius verba, inde ſumpta, exempli loco ponuntur è Nonio: Si ſciam quid velis quaſi ſerui comici commictilis.

Mulieres ſcenicæ. 88

Afranius etiam, cuius teſtimonium à Nonio citatur, videtur idem ſecutus, à locóque in quo fabulæ ipſæ ſpectantur, formato nomine, appellaſſe mulieres ſcenicas: inquit enim, Quàm beatæ ſcenicæ videntur mihi mulieres, quæ iurgio & beneuolentia terrent de ſubito viros.

Τρίψαι μέτωπον. 89

Græcis in ore eſt, quum abiicere verecundiam & omnem partem pudoris conterere, ſignificare volunt. Latini iidem pro impudenter ſe gerere in aliquo negocio, dicunt fricare frontẽ ſiue os. Athenæus lib. 5 [illegible], de impuro & conſceleratto viro Athenione loquens, qui è philoſopho tyrannus euaſit, ac plebis fauore regnum Athenis occupauit: Μικρὸν δ' ἐπισχὼν [illegible] τρίψας τὸ μέτωπον [illegible]. & quæ ſequuntur. Quamuis enim antea quoque falſò nonnulla dixiſſet, nõdum tamen omnem impudentiam effuderat: & Strabo in 13. libro [illegible] cùm licentiam quorundam accuſaret in Homeri loco immutãdo audactérque interpretãdo, inquit enim: [illegible]

Pygmæi vel Thiodamas cum Hercule. 90

Ammianus lib. 22. vbi Iuliani imperatoris animi inuictã conſtantiã & ſuſurronum contẽptricem laudat, prouerbiali ſchemate illud extulit. Fruſtra virum circumlatrabãt immobilẽ ocultis inuitus, vt Pygmæi vel Thiodamas agreſtis homo Lindiꝰ cũ Hercule. Innuit enim Iulianũ nihilo magis cõmotũ fuiſſe blateronũ aulicorũ iniuriis dicteriíſque, quã Hercules Pygmæorũ aſſultib. exterritus fuerit: imò ea ipſa cõtẽpſiſſe ridiſſeq́, velut Thiodamãtis Lindij probra conuiciáq́; inultus neglexit Hercules. Ad illud de Pygmæis alluſit Alciatus iuriſcõſultus in Emblemate quodã, in eos, qui maiora virib. aggrediuntur, ſuæ imbecillitatis non conſcij, quod hunc in modum habet:

Dum dormit, dulci recreat dum corpora ſomno
Sub picea, & clauam cæteráque arma tenet.
Alcidem Pygmæa manus proſternere letho
Poſſe putat, vireis non benè docta ſuas.
Excitus ipſe, velut pulices ſic proterit hoſtem,
Et ſæui implicitum pelle leonis agit.

De Thiodamante hæc eſt fabula. Quum in Thiodamantem Lindium terram aratro proſcindentem ex improuiſo incidiſſet famelicus Hercules, alterum ex iugo boũ iugulat illo præſente & deuorat, quam ille iniuriam maledictis fuit aggreſſus: At iſte illum ſibi amariſſimẽ conuiciantem cum riſu & cachinnis audiit. Sunt qui Herculem bis integrum deuoraſſe bouem ſcribunt, ſemel apud Lindum vrbem, & iterum apud Dryopas Thiodamantis bouem.

Telam texere. 91

Cicero 3. de oratore, vbi Craſſus de vita, quam errore quodã ducti, in republica tenuere Gracchi, queritur: Doleo quidem inquit, illos viros in eam fraudem in rep. eſſe delapſos, quanquam ea tela texitur, & ea in ciuitate ratio viuendi, ac poſteritatis oſtenditur, vt eorum ciuium, quod patres noſtri non tulerunt, iam ſimiles habere cupiamus. Oſtendit Craſſus ſe metuere, ne interitus reip. appropinquet, quia ea in ciuitate ratio viuendi ac poſteritatis oſtenditur, vt optandi ſint ciues ſimiles Gracchis, quamuis maiores ipſos, vt perturbatores ocij, ſuſtulerint. Quod autem Cicero telam texi dixit, cùm viuẽdi rationẽ inſtitui intelligeret, elegantiſſimus quoque ſcriptor in Phædone eodem pacto locutus eſt, ab eadémque re ſimile duxit, cùm de ſapientis animo diſſereret, qui implorato auxilio Philoſophiæ, beneficióque ipſius ſolutus è vinculis, nollet voluptatibꝰ ſe ac ægritudinibus tradere, atque ita rurſus implicari, idq́; agere, quod exitum nõ haberet, perindéque eſſet ac Penelopes telam quandam tractare. Verba Platonis hæc ſunt, quæ ad locum hunc faciunt: πάλιν αὖ ἐγκαταδεῖν καὶ λυόμενον ἔργον πράττειν, ἀνήνυτον Πηνελόπης τινὰ ἐναντίως ἱστὸν μεταχειριζομένης.

Narciſſi opus. 92

Hoc vtimur quoties ſummam opulentiam ſignificamus. Iuuenalis in 14. Satyra, pro maximis ſeu infinitis poſuit diuitiis:

Sed nondum impleui gremium, ſi panditur vltra,
Nec Crœſi fortuna vnquam, nec Perſica regna
Sufficient animo, nec diuitiæ Narciſſi,
Indulſit Cæſar, cui Claudius omnia, cuius
Paruit imperiis, vxorem occidere iuſſus.

Caius Plinius lib. 33. eo capite, quo de immodica pecunia, & quorum maximè opes fuerint, ſcribit, poſtquã de Crœſo Craſſoque nõ pauca retulit, tres Claudij libertos, quorum in numero Narciſſus fuit, Crœſo etiã opulentiores fuiſſe docuerit, his verbis: Nec fuit ſatis, niſi totũ Parthorum eſuriſſet aurũ. Atque vt nomẽ quidem opimi (de Craſſo loquitur) occupauerit. (iuuat enim inſectari inexplebilem iſtam habendi cupidinẽ) multos poſtea cognouimus ſeruitute liberatos opulentiores, pariterque tres Claudij principatu, Pallãtem, Calliſtũ, & Narciſſum.

Fumo

Firmo & maximo progreſſu. 93

μεταφορικῶς apud Ciceronem & Caium Cæſarem dicitur, & eſt loquendi modus planè militaris, valétque magnis itineribus. Cn. Pompeius in epiſtola quadam ad L. Domitium: Quod audieris Cæſarem firmo progreſſu in caſtrũ Truetinum veniſſe. Caius Cæſar lib. 1 bellorum ciuilium: Maximo Cęſar progreſſu omnem agrum Picenum percurrit. Cùm idem ſignificare volunt Itali, *a gagliarde giornate* dicunt, Galli *à grandes iournees*.

Amor fit ira iucundior. 94

Iſtud prætérquàm quod vſu verum eſſe intelligitur, teſtimonio etiam atque authoritate Plutarchi confirmatur, in cómẽtario, quem ἐρωτικὸν vocauit: Quemadmodum enim, inquit, cùm è nubibus exiit ſol, ac poſt caliginem denique, feruẽtior eſt: ita amor cùm interceſſit ira aut ſuſpicio, pace facta, recóciliatiſque animis iucundior eſt atque acrior. Plautus præterea ſimulatum Amphitryoni Iouem idem induxit loquentem: Verùm iræ, ſi quæ forte eueniunt huiuſmodi, inter eos, rurſum ſi reuentum in gratiam eſt, Bis tanto amici ſunt inter ſe quàm prius. Hinc Terentius in Andria: Amantium iræ, amoris redintegratio eſt.

Voluptas, malorum eſca. 95

Vox Platonis grauis in Timæo, πρῶτον μὲν ἡδονὴν μέγιστον κακοῦ δέλεαρ. A Cicerone in libello de Senectute, ita expreſſa: Diuinus (inquit) Plato eſcam malorũ voluptatẽ appellauit, quod ea videlicet homines capiantur vt hamo piſces. Sed à Plauto in Mercatore, in Latinum prius verſa: Demipho, Sapientum illud dictum, te audiſſe reor ſæpius: voluptas eſt malorũ eſca, quod ea non minus homines, quàm hamo capiantur piſces.

Non putaui. 96

Hæc vox vim prouerbij habet: qua frequenter ſe purgant, qui propter imprudentiam peccarunt, cui planè reſpondet hæc Græcorum. οὐκ ἂν ᾤμην, quam vſurpauit Polybius lib. 10. hiſtoriæ, cùm accuſaret Marcellum, quòd ſe collegámque temere in inſidias coniecíſſet, nimia cupiditate dimicãdi cum Annibale: peccato enim ipſius expoſito, vnde penè interitus rerum Rom. natus eſt, cùm itidem antea docuiſſet in vilioribus hominibus periculum earum rerum ſubeundum eſſe, nõ in perſona imperatoris, addidit certiſſimã notam eſſe imperitiæ ducis ac tarditatis dicere, non putaui. Quis vnquam ſperaſſet hoc futurum? quare non poſſe vllo modo ita defendi. Verba ipſius hæc ſunt: τὸ μὲν γὰρ λέγειν ὅτι οὐκ ἂν ᾤμην, ἢ τίς γὰρ ἂν ἤλπιζε τοῦτο γενήσεσθαι, μέγιστον εἶναί μοι δοκεῖ σημεῖον ἀπειρίας στρατηγικῆς καὶ βραδυτῆτος. Sed etiam Plutarchus in libro de Tranquillitate animi, cùm antea docuiſſet habitum illum animi Anaxagoræ, qui audita morte filij dixit: Sciebam me genuiſſe mortalem, non eſſe ſolùm laudandum, ſed etiam imitãdum: illo enim modo nihil nouum & inexpectatũ accidere poſſe addidit: αἱ γάρ τοι αἰφνίδιοι μεταβολαὶ καὶ διαθέσεις, ἐν τῷ ἀσυνήθει τῶν ἀβουλήτων μὲν, οὐκ ἀπροσδοκήτων δὲ μὴ δεχόμενοι τὸ οὐκ ἂν ᾤμην, καὶ ἄλλα ἤλπιζον, καὶ ταῦτα οὐ προσεδόκων, οἷον πηδήματα καρδίας καὶ σφυγμοὺς ἀφαιρήσει. Collegit enim omnia, quæ cum inſperatum aliquid contigiſſet, parum prudẽtes homines, & qui nunquam cõditionem rerum humanarum meditati fuerant, dicere conſueuerant. Cicero pro Ligario, omnem vnã rationem colligens parem huic, aptam ad veniam impetrandam, culpáque cõfeſſa pœnam euitandam nonquam hoc modo: ignoſcite iudices, errauit, lapſus eſt, non putauit, ſi vnquam poſthac ad parentem ſic agi ſolet. Simonem etiam Terentianum eodem conſilio exiſtimauit eruditus interpres idem verbum protuliſſe, cùm errorem animi ſui indicauit, falſóque ſe ſenſiſſe de moribus officiiſque filij confeſſus eſt. Sic enim ait: Hæc ego eſſe putabam omnia humani ingenij, manſuetique animi officia. Ita enim locum hunc Donatus declarauit: Putare eſt eius, qui ſimplicitate pectoris aberrauit.

Piſces magni paruulos comedunt. 97

Id apud Græcos & maiores noſtros in vſu fuit, & adhuc hodie vulgo noſ vſurpamus, cùm de iniuriis opulentorum querimur, ſignificamúſque nouum non eſſe, quod tenuiores exuantur patrimonio à potentioribus. ſumptum ab animante immani, atque experte omnis humanitatis. M. Varro in Menippeis lib. quem Marcopolim ſiue περὶ ἀρχῆς inſcripſit, apud Nonium: Natura humanis omnia ſunt paria, qui pote plus vrget, piſces vt ſæpe minutos magnus comeſt, vt aues enecat accipiter. Polybius 15 lib. hiſtoriarum: οὐδ' ἐπὶ καθαρῷ τῷ ἐγκλήματι, βραχεῖαν δέ τινα προβαλλόμενοι τῆς αἰσχύνης πρόφασιν, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς ἀναιδῶς καὶ θηριωδῶς οὕτως, ὥστε προσάψαι τὸν λεγόμενον τῶν ἰχθύων βίον, ἐν οἷς καίπερ ὁμοφύλοις οὖσιν ἡ τῶν ἐλαττόνων ἀπώλεια τῷ μείζονι τροφὴ γίνεται καὶ βίος, id eſt, Nec faciunt (inquit) hoc more tyrannico, ſed modicum aliquem dedecoris prætextum præmittunt, & confeſtim impudenter ac ferociter ſic agunt, vt atrocitas ipſorum, vitæ piſcium cõformari poſſit: de quibus fertur, quod cùm eiuſdem generis ſint, nihilo tamen minus minorum perditio, maiorum ſit cibus & vita. *Vide Animaduerſiones, & conſid. prouerb. 2. Cent. 9. Piſcium vita: ex quo hæc videntur ſumpta.*

Gutta cauat lapidem. 98

Hoc Ouidiano hemiſtichio ex quarto libro de Põto vtimur, quoties temporum diuturnitate omnia abſumi ſignificamus:

Gutta cauat lapidem, conſumitur annulus vſu,
Et teritur preſſa vomer aduncus humo.
Chærilus: πέτραν κοιλαίνει ῥανὶς ὕδατος ἐνδελεχείῃ.

Hũc verſum citat Simplicius in cõmẽtario ſuo in octauũ librũ Naturalis auſcultationis, quem his verbis Lucretius protulit.

Nonne vides etiam guttas in ſaxa cadentes
Humoris, longo in ſpatio pertundere ſaxa?

Hoc refert Eraſm. prouerb. Vitiat lapidem longum tempus.

Pro incerta ſpe, certa præmia. 99

Salluſtius in bello Catilinæ, de Allobrogibus loquens, diuerſa conſilia animo voluentibus, inquit enim: Pro incerta ſpe, certa præmia. Animaduertendum præterea an cùm idem de bello Iugurthino narrat ita, Metellum regi Boccho ſuaſiſſe, quanquam opibus ſuis confideret, tamen non debere certa pro incertis mutare, reſpexerit (vt puto) ad ſententiam verſus Heſiodi, valdè celebratam. inquit enim ſapiens ille poeta:

Νήπιος, ὃς τὰ ἑτοῖμα λιπὼν, ἀνέτοιμα διώκει. id eſt,
Stultus, qui parata relinquit, & imparata perſequitur.

Theocritus in Cyclope: τὴν παρεοῖσαν ἄμελγε, τί τὸν φεύγοντα διώκεις, Mulge præſentẽ, quid enim fugientẽ ſectaris? Vbi ſcholiaſtes Heſiodi verſum citauit. Hoc age igitur, quod præſens, quódque præ manu eſt, & in id tibi mẽs intẽta ſit: de eo cogita, nõ interea inanes cupiditates & vana ſomnia ſequaris. Plautus autẽ apertius illam vertit, cùm Pſeudolum, callidũ ſeruum, ſecũ philoſophãtem inducit, in aliiſque multis dicẽtem: Stulti haud ſimus, fruſtrà vt ſimus, quàm quod cupientes dari petimus nobis, quaſi quid in rem ſit, poſſimus noſcere. Certa amittimus, dũ incerta petimus, atque hoc euenit, in labore atque in dolore vt mors obrepat interim. Hoc autem prouerbio monemur, vt præſentibus cõmodis fruamur, & abſentium cupiditate nos nõ excruciemus. Iuxta hoc Philemonis comici ἂν δ' οἷς ἔχομεν, τοῖς γε μὴ χρώμεθα. Eundem habet ſenſum quod alibi nobis dictum eſt: Præſtat poſſidere, quàm perſequi. *Conſule prouerb. Chiliad. Præſentem mulge, &c.*

Cœna terreſtris. 100

Ἃ δ' οὐκ ἔχομεν ζητοῦμεν, ὧν μὲν δι' ἡμᾶς,
Ὧν δ' ὑπὸ τῆς τύχης ἐστερημένοι.
Si præſentibus non vtimur,
Abſentia quærimus: his quidem noſtra culpa,
Illis verò per fortunam priuabimur.

CENTVRIA SECVNDA.

Cœna ſine ſanguine. 101

Diphilus comicus, cœnam ſine ſanguine vocauit, quam Plautus terreſtrem appellauit. Ambo autem tenuem pauperémque, hoc eſt, vilibus dapibus inſtructam menſam intellexerũt, ille ob quã ornandam nullæ cæſæ forent animantes, hic ob olera. Carmen autem ipſum Diphili ex Athenæi ſexto libro Dipnoſophiſtarum hic apponam.

Ὅταν με καλέσῃ πλούσιος, δεῖπνον ποιῶν,
Οὐ κατανοῶ τὰ τρίγλυφ', οὐδὲ τὰς στέγας,
Οὐδὲ δοκιμάζω τοὺς Κορινθίους κάδους.
Ἀτενὲς δὲ τηρῶ τοῦ μαγείρου τὸν καπνόν.
Κἂν μὲν σφοδρὸς φερόμενος εἰς ὀρθὸν τρέχῃ,
Γέγηθα, καὶ χαίρω, καὶ πτεροφυοῦμαι.
Ἐὰν δὲ πλάγιος, καὶ λεπτὸς, εὐθὺς νοῶ
Ὅτι τοῦτό μοι τὸ δεῖπνον, ἀλλ' οὐδ' αἷμ' ἔχει.

Inducitur autẽ paraſitus ab elegãti facetóq; poeta ita loquẽs: Narrat enim ſe diſſentire ab ingenio multorũ, qui cùm vocati ſunt ad cœnã à diuite aliquo, fortunatóque homine ſtatim domũ introeuntes laudant triglypha, tecta laqueata, corinthiáq; vaſa, coniectis in huiuſcemodi ornamẽta ædiũ oculis: ſe nãque his rebus ſpretis, intentis oculis reſpicere fumũ culinæ, quod ſi ille impetu quodã directo latus ſit, ſe gaudere, ac præ gaudio exultare. Cõtrà autẽ ſi obliquus ac tenuis illicò cognoſcere cœnam, quod ei vehemẽter dolebat, ſanguinẽ non habiturã. A ſigno igitur ille iudicat ſe malè acceptũ iri: neque enim huiuſcemodi cœna ipſum delectabat. Plautin⁹ cõtrà ſenex in Captiuis, paraſitũ ludit, oſtendẽs ſe huiuſcemodi cœnã ei daturũ: Aſper meus victus ſanè eſt, cui ille: Sentiſne, eſitas? Sequitur: Aegio. Terreſtris cœna eſt. Par. ſus terreſtris beſtia eſt. Aeg. multis oleribꝰ. Par. curato ægrotos domi. Nihil autẽ inimicitius eſſe oleribus paraſito, & hic declarauit, & apud eundẽ Gręcũ comicũ in Mercatore, quidã qui accuſat aliũ, & piſces & aues, & omnes demum delicatiores eſcas coemẽtem. Inquit enim ſumptibus & voracitate illius fieri, vt & ipſe, & vniuerſa ciuitas neceſſario ad olera redigatur, ac pugnent ſæpe, cõtendantque inter ſe de apiis, vt in Iſthmiis fieri ſolebat: quorum certaminum

corona victoriæ premium erat ex apio. Nam iocatus in hoc lepidè eſt. Inquit igitur: οὐκ ἔστιν ἐχθρὸν οὐδὲν ὃν μεταλαβεῖν. Σωπὴν καὶ ἡμῖν εἰς τὰ λάχανα πάλιν. καὶ τοῦ σελίνου μαχόμεθ' ὥσπερ ἰσθμίων. Plures tamen verſus leguntur apud Athenæum, eodē, quo ſuperiores, libro. Eadem autem ſententia Alexidis comici fuit, qui in fabula Demetriū accuſans Phayllum quendam, vt in piſcibus emendis perditum, affirmauit, ipſum tertiam quandam tempeſtatem additum eſſe, prius nanque ſlante Aquilone, aut Auſtro vehemētiore, mariſque fluctibus commotis, nemini piſcem comedere licuiſſe. Poſtea verò accedente illo in forum, atque omnes inde piſces euertente, tanquam procella quadam à turbine ad eandem penuriam omnes cōpulſi. Quare (inquit) reſtat vt concertemus inter nos de oleribus. Carmen quoque ipſius, quia elegantiſſimum eſt, hic apponam: πρότερον μὲν εἰ πνεύσειε βορέας ἢ νότος ἐν τῇ θαλάττῃ λαμπρὸς ἰχθὺν οὐκ ἦν οὐδενὶ φαγεῖν· νυνὶ δὲ πρὸς τοῖς πνεύμασι τούτοις Φαΰλλος πρόσεστι χειμὼν τρίτος. ἐπὰν γὰρ ἐκ νεφῶν καταιγίσῃ πρὸς τὴν ἀγοράν, ὁ ὄψον πριάμενος οἴχεται φέρων ἅπαν τὸ λαφθέν, ὥστε γίγνεται ἐν τοῖς λαχάνοις τὸ λοιπὸν ἡμῖν ἡ μάχη. Leguntur autem apud Nonium verba quædam Turpilij, quæ videtur e principio poſterioris huius exempli expreſſa: Ante hac ſi flabat Aquila aut Auſter inopia erat piſcati. Quod verò terreſtrem cœnam tuam eſſe Aegio dixit, addiditque copiam illic tantum olerum eſſe, Cic quoque teſtatus eſt in epiſtola ad Gallum, lege ſumptuaria C. Cæſaris terra nata excepta fuiſſe, vt cum aliarum epularū definitus numerus eſſet, herbarū, ac cæterarum rerū, quæ orirentur è terra, propter vilitatem copia concederetur. In quibus etiam condiendis lautos homines tantùm ſtudij ponere ſolitos oſtendit, vt illæ etiam ſua ſponte viles iniucundæque res, ſuauiſſimæ fierent. Animaduertendum etiam, quàm acutè ſubtiliterque paraſitus ſpem non amiſerit ſumptuoſæ cœnæ, quamuis audiſſet illam terreſtrem futuram: aliter enim cepit vocem eam terreſtrem, quàm ille vſurparat. terreſtres enim quoque animantes vocantur, quæ in terris viuunt, vt diſtinguātur ab iis, quæ in aquis aut aëre degunt & ſanè Cicero in vertendo Timæo quod eſt apud Platonem πεζὸν δὲ καὶ χερσαῖον τέταρτον, terreſtre quartum reddidit. Earum autem nonnullæ iucundæ ſunt, in conuiuiiſque apponuntur. Putauit igitur ſine piſcibus auibuſque poſſe opiparè apparari conuiuium.

Τί τ' ἀλλότριον ἄνθρωπε βασκανώτατε κακὸν

ὀξυδερκεῖς, τὸ δ' ἴδιον παραβλέπεις. 102

Peruulgata vox in Græco ſermone, cuius meminit Plutarchus in lib. de Securitate animi, oſtendens eam ſanè prolatam eſſe aduerſus curioſum atque φιλαυτίαν, cōmune pene vitium omnium mortalium. Illa autem hæc eſt: τί τ' ἀλλότριον ἄνθρωπε βασκανώτατε κακὸν ὀξυδερκεῖς, τὸ δ' ἴδιον παραβλέπεις. Idem manifeſto valet ſententia Horatij in tertia Satyra, libro primo:

Cum tua peruideas oculis mala lippus inunctis

Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum,

Quàm aut aquila, aut ſerpens Epidaurius?

Vbi peruidere ad imitationem Græci verbi παραβλέπειν videtur eſſe formatum, atque inde omnino tranſlatum, putóque ſignificare oculis tranſire, nec attentè contemplari quod à contrario intelligitur. Themiſtius in oratione quam vocauit Βασανιστήν, ſcribit ſe mirifico amore rerum ſuarum cognoſcendarum teneri, diligentérque in hoc ab ingenio plurimorū, qui alienas res curioſè inueſtigant, ſuas propriaſque negligunt, ita autem locutus eſt elegans eruditúſque ſcriptor: Ἐγὼ δὲ ἐθελοντὴς πεπονθὼς ἔμαυτον παρὰ τοὺς πολλούς, διὰ τὸ ἐμαυτὸν μόνον θεωρεῖν. τὰ τῶν ἄλλων δὲ μὴ δύνασθαι, οὐκ ἔστι (φασὶ) γλυκύτερον, ἢ πάντ' εἰδέναι, καὶ ἐγὼ φημι τ' ἀγαθά. *Vide Nanny Miſcellan. 3. ſub fine.*

Τραγῳδεῖν. 103

Videtur τραγῳδεῖν id ſignificare apud Demoſthenem in oratione pro Cteſiphonte, quod Cic. pro Milone tragœdias excitare dixit: Nunc eiuſdem Appiæ nomen quantas tragœdias excitat, valeat, materiam præbet ad inuidiam Miloni faciendā. Quin hoc ipſum, ſi aliò quopiam deflectatur, prouerbium recipit, vel etiam pro tumultum mouere, ſiue rixas, &c.

Cynicus. 104

Cynici dicuntur dicaces, & qui iocis ſcurrilibus delectantur, quibus etiam Diogenes increpare ſolitus eſt molles ac delicatos homines, vnde canis nomē ipſi impoſitum eſt. Cicero libro ſecundo Epiſtolarum ad Atticum, de Piſone loquens: Etenim, quantum coniectura auguramur, ſi erit nebulo iſte cum his dynaſtis in gratia, non modò de Cynico conſulari, &c.

Στωμύλματα. 105

Ariſtophanes hoc prouerbium eleganter torquere ſolebat in aliquot ſui temporis blaterones inſulſiſſimos, qui ſe poetas iactabant, cùm hoc eſſent nomine indigniſſimi, eos etiam ἐπιφυλλίδας appellans. Senarius Ariſtophanis eſt in comœdia quæ inſcribitur Ranæ:

Ἐπιφυλλίδες ταῦτ' ἐστὶ καὶ στωμύλματα.

Epiphyllides ſunt hæc & ampullæ meræ.

Βαρδὺς. 106

Βαρδὺς ſiue βραδὺς (vtroque enim nomine dicitur per metatheſim) idē, nunc vulgo iactatur, quod μοχθηρὸς hebes, tardus ingenio, ſtupidus ac ſegnis. cùm tamē olim ſapiētem ſignificaret & ingenioſum, quales nimirū Bardos apud Celtas fuiſſe cōpertum eſt. Verum enimuerò paulatim eius ſignificatio, abutētium culpa, in ſenſum contrariū detorta eſt. Vnde Cicero libro de fato, ſtupidū Socratē dicit & bardū. Idipſum in voce ſophiſta, factū videmus, in tyranno, in hoſte, in muſico, in aliis pleriſque. Bardi autem Celtarum philoſophi, in Bardo Druydis filio, quinto Celtarū rege, qui ſectā poetarū & muſicorū introduxit, cognominati fuēre, tametſi & aliūde deduci poſſe videatur appellationis huius etymologia. Nam Bardus etiam ipſis Gallis olim cantorem ſignificabat, apud quos hodie Poeta & Muſicus pro leuiſſimo homine vſurpatur.

Curſum vitæ. 107

Curſum vitæ etia μεταφορικῶς dici certum eſt, pro quacunque vitæ cōditione. Cic. pro Milone: Veſtras verò, & veſtrorū ordinum occultationes, ſtudia, ſermones, quemcūque curſum fortuna dederit, ſecum ſe ablaturum eſſe dicit. Virgilius quoque: Vixi, & quem dederat curſum fortuna peregi.

Ferreus. 108

Ariſtophanes in fabula Acarnanibus σιδηροῦν, vocauit impudentem hominem, dicens:

Ὢ τοῦ ἀναισχυντοῦ ὡς σιδηροῦς τ' ἀνήρ.

Ferreus quoque nobis prouerbio valet durū, implacabilē, ſine ſenſu. Etenim prouerbiali hyperbole, vſurpatur adamātinum, corneū, & ſimilia, de reb[9] implacabilibus. Quamobrē Virgilius li. Æneid. 10. & 12. ſomniū vocat ferreū, quaſi mortē duram, & inuictā. Hom. lib. Iliad. 11. ὣς ὁ μὲν αὖθι πεσὼν κοιμήσατο χάλκεον ὕπνον. Ouid. in elegia quadam: Ferreus eſt ſi quis, quod ſinit alter, amat. Vide Adamāte durior, & totus ſaxeus, & ferreus, aheneus. Ite, Durus & implacabilis, & Difficilis vir. Inexorabilis & dur[9].

Galba. 109

Galba, vt aſſerit Tranquillus, de Seruio Galba, olim Gallis per iocum præpingue denotabat, quæ vox paulatim illis decidit, & penes Germanos, vnde prius fluxit, adhuc hodie in viu eſt, qui in hac ſignificatione mutatis quibuſdā literis & iā hodie per iocū dicunt *Kalb*: quod de vitulo bene ſaginato propriè apud eos dicitur. Ægidius Tſchud. in Rhetica deſcriptione ſcribit, quod etiam hac adhuc ætate Heluetij pinguem hominē vitulum vocāt. Vitulus autē Celtica lingua, calb, ſignificat. Sed Romanos Galb pro calb, vt Gaius pro Caius protuliſſe.

Verpus. 110

Hæc vox hodie vulgò à nobis vſurpatur, cùm Maranum & Iudæum denotamus. Verba enim pro membro virili dicebant, hinc & verpus illis dicebatur, cui mentula erat præputio nudata, quæ quidem vox & apud Iuuenalem reperitur.

Maſſilienſes mores. 111

Plautus in Caſina Maſſilienſes mores, quos miris laudibus Strabo & Cic. in oratione pro L. Flacco eſterūt, tanquam optimos & probatiſſimos dixit: Vbi, inquit, tu es qui colere mores Maſſilientes poſtulas? Maſſilianam enim peregrinationem pro Attica diſciplinæ gratia ſuſcipiebāt Romani. *Hac confer quæ habet Eraſm. prouerb. Naugeris in Maſsiliam.*

In fumum abiit. 112

Itali & Galli ſermone ſuo hoc modo loquuntur, cum rem aliquā repentè è manibus elapſam ſignificant. Dicunt enim: in fumum abiit, atque ita euanuit. Huic ſimile eſt Plautinū illud, in Trinummo, quo Cic. in L. Piſonem vſus eſt: Ratio herclè apparet, argentum decoctum οἴχεται.

Chesippus. 113

Hoc nomine vulgò imbecilli conſilij, nulliúſque induſtriæ homo ſignificatur, quo etiam nomine contumeliæ cauſa vocatus fuit Chryſippus à Zenone Epicureo, vt teſtatur Cic. in lib. de natura Deorum.

Amor tuſsiſque non cælatur. 114

Peruulgata vox eſt, & quæ vim prouerbij habet, qua negamus amorem tuſſimque celari poſſe: quod huiuſmodi ſunt morbi, alter animi, corporis alter, vt inuitis nobis intelligantur, & quaſi ſorices ſuo indicio deprehendantur. Sententia ſimilis eſt apud Antiphanem comicum, ac penè eadem in epitome libri primi Athenæi.

Murgiſo. 115

Apud antiquos pro inerti & deſidioſo, vulgò ferebatur.

Omne nimium non bonum. 116

Sentētia hæc vulgò ſermone Gallico fertur: omne nimiū vertitur in *trop.* hoc eſt, in nimiū & vitiū, ſiue infeliciter & calamitosè. Qui igitur perditū in modū ac nullo conſilio aliquid gerunt, illis dicitur: Omne nimium nō bonum. Ad hęc τὸ γὰρ πολὺ πολέμιον τῇ φύσει, οὔ πλησμονὴ, οὐ λιμὸς, οὐδ' ἄλλο ἀγαθὸν οὐδέν, ὃ, τι ἂν μᾶλλον τῆς φύσιος ᾖ. hoc eſt, omne nimium, inimicum, & hoſtile eſt naturæ: non repletio nec fames, neque aliud quicquam, quod naturam excedit, bonum eſt. Plautus in Pœnulo:

Modus omnibus in rebus ſoror, optimum eſt habitu.

Nimia

Nimia omnia nimium exhibent negotium hominibus ex ſe.
Nõ enim poteſt quæſtus cõſiſtere, ſi cũ ſumpt⁹ ſuperat ſoror.
Eò illud latius eſt, ſatis quod ſatis eſt, habitus plus quã ſat eſt.
Laurentius Humfredus tertio de Nobilitate libro: Sed quicquid nimiũ eſt, ingratũ & iniucundũ eſt, eiuſq; omnis in ſtruendo ſuauitas amittitur. *Huc refer illud Chil. Ne quid nimis.*

Neminem in os vultumque reſpicit. 117

Itali patrio ſermone dicere conſueuerunt, cum aliquem ſeuerum eſſe, aut nimis durum ſignificare volunt, neminem in os vultumque reſpicit.

Athleta. 118

Athleta μεταφορικῶς & à Græcis & à Latinis ſcriptoribus dicitur, appellaturque, qui eximius præſtãſq; ac in aliquo artificio eſt. Timæus apud Athenæum accuſans Philippum: [illegible] Sed & aliæ iniuſtitiæ & execrationis primos reddidit. Demoſthenes contra Ariſtogitonem: [illegible]. Vnde omnes rerum præclarè geſtarum principes extitere. Dionyſius Halicarnaſſeus de iunctura verborum: [illegible] Huiuſmodi videlicet nominum connexionem & elegantem colorum diſpoſitionem ab eius rei peritis fieri eſt exiſtimandum. Varro libro tertio Rerum ruſticarum: Cùm hæc loqueremur, clamor fit in campo, vos athletæ comitiorum vna cum id fieri non miraremur propter ſtudia ſuffragatorum. Idem ſecundo eorum librorum: Sed hæc ita à nobis accipietis inquit, Scrofa, vt vos, qui eſtis Epirotici, pecuariæ athletæ, remuneremini nos, ac quæ ſcitis, protelatis in medium. Nemo enim omnia poteſt ſcire.

Si non hominum, ſaltem ſolis vos pudeat. 119

Hoc improbos ab occultis ſceleribus reuocare tentamus. Solem enim priſci putabant & rebus hominum honeſtis exhilarari, & eorundem turpibus nephariisque factis commaculari. In multis enim rebus, quæ ſanctitatis plenæ, reuocare improbum à ſcelere deberent, cum occultum aliquod facinus moliretur, ſolẽ etiã veteres ponebant, quẽ nemo fallere poſſet, cùm ſua omnia perluſtret, vt Demoſthenes de falſa legatione: in proditores enim publicorum commodorum inuehens: [illegible] & quę ſequuntur. Omniũ enim horũ pudere ipſos oportuiſſe declarat, quæ magnã vim habent ab abſterrendis mortalib. ab improbis factis. Sed Creon etiã in Oedipode tyranno, increpans eos qui adſtabant, quod Oedipum patefactis iam tot ipſius ſceleribus, non e medio auferrent, ſi non hominum ipſos puderet, inquit, oporterẽ ſaltem ſolis pudere, nec pati ipſum inquinari, qui luce ſua cuncta alit, aſpectu hominis contaminatiſſimi. Verba poetæ hæc ſunt: [illegible]. Homerus in Batrachomyomachia [illegible] habet Deus vindicem oculum.

Ὁ τρώσας ἰάσεται. 120

Græco hoc prouerbio vſus eſt Suetonius in vita Claudij, quo ſubobſcure ſignificare voluit ſe remedium illi malo, quod ei ſcideret, inuenturum, ſublaturumque Neronem, quod ſtulto conſilio, imperium vt res poſtea docuit, Britannico eripuiſſet, Suetonij verba hæc ſunt: Et ſubinde obuium ſibi Britannicum arctius complexus, hortatus eſt, vt creſceret, rationemque à ſe omnium factorum acciperet. Græca inſuper voce proſequuntur, [illegible], hoc eſt, etiam vlnus ſanatur, vel à nullo ſanari poteſt vulnus, niſi ab eo qui inflixit. Prouerbium autẽ hoc ab Achille ortũ eſt, qui eadem haſta, qua Telephum vulnerauit, ipſum poſtea ſanauit. Crebrum vero id eſt apud veteres auctores. Plutarchus in cõmentario, quem inſcripſit [illegible], de morſu quodã, qui in animus ingenioſorũ adoleſcentium à Philoſophia excitatur, loquẽs dicenſque poſſe illam à ratione ipſa, quæ ipſum inflixit ſanari, non minus ac plagam illam Telephi manifeſtè ad hoc prouerbium reſpexit, cum etiam verbis ipſis vſus ſit, quamuis verſum etiam Euripidis addat, quo Poeta ille eandem rem tragice commemorauit. Verba Plutarchi hæc ſunt: [illegible]. hoc eſt, Neque verò, vt author eſt Euripides, ſolum Telephi vulnus ab eadem haſta, quæ illud inflixerat, ſanatum extitit, ſed etiam ingenioſi adoleſcentis, qui in philoſophia probè eſt inſtitutus, acceptus morſus eadẽ oratione vnde illatus eſt, emendari poteſt. Eraſmus noſter in quadã epiſtola Iacobo Tutori ſcripta, eo videtur reſpexiſſe: edm inquit, quemadmodum qui ſunt à ſcorpiis icti, ſolent ab iiſdem remedium petere: ita mihi conuenire videtur, vt qui literis ſumus addicti, animi laſſitudinem aut corporis affectionem è ſtudiis grauioribus contractam, ab iiſdem ſtudiis, ſed amœnioribus, recreemus.

Viſus fidelior auditu. 121

Theodoretus in religioſa hiſtoria, ſtatim in principio, vt ſunt verba Latinè reddita: Viſum (inquit) eſſe fideliorem auditu dicunt, auditui tamen fit quoque fides, dum ex eorum qui dicunt, veritate, ea quæ dicuntur iudicat. Hoc ſimile eſt Plauti in Truculẽto. Pluris eſt oculatus teſtis vnus, quam auriti decem. Ad quod Iuſtinianus inſtit. libro tertio, de Gradibus cognationũ alludit, cũ oculatam fidem appellat, rem oculis ſubiectã. Quidã apud Lucianum in libello, cui [illegible] nomen dedit: [illegible]. id eſt, Memini enim, aures quàm oculi minus fidei digni ſunt. Idem de ſaltatione: Herodoto inquit, authori grauiſſimo, ea quæ oculis apparent, certiora videntur, quàm quæ percipiuntur auribus.

Excidit. 122

Excidiſſe verbum ex ore μεταφορικῶς, cùm id elapſum potius temere, quam cogitate emiſſum ſit, Cic. dixit ſæpe.

Phagones. 123

A Græco verbo formata voce Phagones vocabãtur mandones, illi comedones & edones, homines gutturis ac ventris vitio deditos, qui pl⁹ cibi ſumere ſolití ſũt, quã natura deſideret, vt qui voluptatem corporis ſequerentur, & eam quidem turpiſſimam communemque nobis, cum ſpurciſſimis beluis. Nonius [illegible] Edones Romani, vt turba intendant annonã, ſed propter Phagones ficedulam pinguem, aut turdum, niſi volantem non video.

Struthio. 124

Semper hæc vox vulgo habita fuit pro ancipiti fide hominibus ambabus partibus ſatisfacere volentibus. Ductum autem id verbum eſt ab Apologo animantis, quæ partim fera, partim auis eſſe perhibetur. Cum enim inter beſtias & volucres pugna excitata eſſet, ipſa opem ſuam atque ſuppetias vtriſque eo animo offerebat, vt vtra partium ſuperior fuiſſet, ipſa in tuto victoriæ particeps eſſet, ſed interim & capta eſt, & calamitate ſua oſtendit ſimulatum eſſe officium, quo quis duos dominos deuincire contendit, nec vnquam bene cedere. Aut enim alterum odio habet, aut erga neutrum ex animo eſt affectus. Homerus Martem vocauit ideo ἀλλοπρόσαλλον, quod nunc his, nunc illis partibus faueret. Eſt enim turpiſſimum, cum vtraque parte colludere. *Lege prouerb. Eraſ. Veſpertilio.*

Tua res agitur, paries cùm proximus ardet. 125

Qui cauere ſibi antea quotpiã debere admonẽt, cùm malum pares illis ſimileq; inuaſit, ſimili plerumq; vtũtur propinquarũ ædium. Cum enim aliqua conflagrare cœpit, ægre incendium à proximis arcetur. Carmen eſt Horatij in poſteriore epiſtola ad Lollium. Eo videntur alluſiſſe Titus Liuius trigeſimoprimo ab vrbe condita: Ex duabus colonijs, quæ velut clauſtra ad cohibẽdos Gallicos tumultus oppoſitæ fuiſſent, cum vna direpta & incenſa eſſet, traiecturumque id incendium velut ex continentibus tectis in alteram tam propinquam coloniam eſſet, quid tandem prætori faciendum fuiſſe? & Caius Saluſtius lib. j. hiſtoriæ, citante Flauio Soſipatro grammatico. Nõ tu ſcis, ſi quas ædes ignis cepit acriter, haud faciles ſunt defenſu, quin & cõburantur proximæ. Quidam legatus eſt etiam vſus hoc ſimili apud Polybium libro vndecimo hiſtoriarum. Hæc valent ad excitandum quamlibet tardum etiam hominem ad ſe muniendum aduerſus incommodum impendens. Demonſtrant enim vicinorum periculum, noſtrum eſſe. *Prouer. hoc Horatian. explicat Eraſm. Chil. 3. Centu. 6. adag. 71.*

Deme ſupercilio nubem. 126

Idem Horatius in ſuperiori epiſtola ad Lollium. Deme ſupercilio nubem, hoc eſt, ne ſis triſtis, aut nimis ſeuerus. Nubes frontis ſuperciliiue μεταφορικῶς appellata eſt, ſeuerus nimis ac triſtis vultus, ſiue cogitatione aliqua maiore ægritudinéque perturbatus. Vt enim nubes cœli ſplendorem ſerenitatẽmque maculat: ita hæc triſtitia mœrorque oris hilaritatẽ polluit. Cicero in Lucium Piſonem: Neque tam tui timidus, vt qui magnis turbinibus ac fluctibus reipublicæ nauem gubernaſſem, ſaluamque in portu collocaſſem, frontis tuæ nubeculam, tum collegæ tui contaminatum ſpiritum pertimeſcerem. Futuræ namque tempeſtatis nubes ſigna ſunt, ac ſpiritus ventique fluctus excitant. Euripides in Hippolyto coronato, vbi chorum ita canentẽ induxit, viſa regina Phædra valdè animo perturbata vultuque ægritudinem ſignificante: [illegible] Necnon chorus itidem in Phœniſſis in extremo ſui cantu: [illegible].

Telephus. 127

Comici & Tragici cum magnopere aliquem mœſtum & quaſi mutum ſignificare volunt, eum eſſe ſimilem Telepho aiunt, qui etiam inductus eſt à quibuſdam mirũ in modũ tacit⁹, oculiſque terram intuens, vt qui magnũ aliquod vulnus à fortuna acceperunt, eſſe conſueuere. Amphis comicus in Plano: [illegible], & quæ ſequuntur. Alexis itidẽ in paraſito [illegible]. *Sup. long. adag. Vultum demittit tanquam Telephus.*

Ἀγάλματα ἀγορᾶς. 128

Cum contẽptu Euripides in Electra ἀγάλματα ἀγορᾶς vocauit

homines ſpecie tantùm corporis inſignes nulláque virtute inſtructos, ſuperbè ambulantes: ἀγάλματα ἀγορᾶς. Idem apud Athenæum libro decimo, [illegible], &c. Eodem autem pene modo nos quoque patrio ſermone huiuſcemodi vocare homines conſueuimus, qui cum magnum formoſumque corpus habeant, nullius conſilij ſunt, nec ſtudio operáque ſua proſunt quicquam reip. quaſi ad ornatum tantùm fori aptos, oblectandiſque oculis ſpectantium à natura factos.

Ἐν ἀτόμῳ. 129

Græcis ἐν ἀτόμῳ valet momento temporis, & vt ratio eius ſermonis declarat, in ſpatio temporis, quod diuidi ſecaríque non poteſt. Hodieetiam vulgò vtimur, cum ſignificare volumus aliquid celeriter ſummáque feſtinatione factum eſſe. Simile huic, Simul vt dictum, ac factum.

[illegible] 130

Græcis idem valet, quod ſurſum deorſúmque curſitare, id etiam vulgo dicitur, de quopiam, qui nulli labori parcens, rem ſuam procurat anguſtam.

Χαρωνῖται, ſiue orcini. 131

Videntur Latini Charontem, portitorem inferorum, appellaſſe orcum. Vnde Plutarchus & Suetonius χαρωνίτας ſiue orcinos appellant turbam illam nouorum ſenatorum, qui poſt necem Cæſaris, fraude Antonij in ſenatum irruperant, à Romanis que hominibus illis nominibus dependerant. Plutarchus in Antonio commemorat accepiſſe Antonium interfecti Cæſaris commentarios, & ex eorum auctoritate (nam iis quæ voluerat, aſcripſerat) ſe aliis magiſtratus tribuere ſimulabat, alios ab exilio reuocare, alios vinculis liberare. [illegible] Proinde iocantes Romani charonitas appellabant, quod ſi quid illis eſſet obiectum ad mortuiconfugerent cõmentarios. Suetonius in Auguſto: Senatorum affluentem numerum deformi & inconditа turba. Erant enim ſuper mille & quidam indigniſſimi, & poſt necem Cæſaris per gratiam & præmium allecti, quos orcinos vulgus vocabat, ad modum priſtinum & ſplendorem redegit.

Frigus inducit. 132

Mendacia, inſulſique ſermones frigus afferre dicuntur, cuius frigoris tanta vis eſſe dicitur aliquando, vt extinguere poſſit quoduis incendium. Franciſcus Floridus, libro primo Succiſiuarum lectionum de Catulli epigrammate loquens Omnes ſales omnemque lepôrem amitteret, & Alpina glacie eſſet frigidior. Demetrius Phalereus de elocutione orationis frigidæ quoque facit mentionem, dicitque oſtentationis eandem quæ frigoris rationem eſſe.

Carognia. 133

Galli hominem nihili nebulonem & indigniſſimum, quique nullo in numero eſt vulgo carognia dicere conſueuerunt, tanquam cadauer beluæ alicuius eiectum à viatorum fœtore. Græci autem [illegible] loca quædam terrarum appellant, quæ exhalant tetros odores: vnde igitur vocabulum vulgare noſtrum (*charogne*) conformatum puto, quod moleſtus odor mortuarũ proiectarumque beluarum idem quod loca illa præſtet, faciátque nec illas tranſiri ſine moleſtia poſſit.

A te ſudor abeſt, abeſt ſaliua mucúſque. 134

Catullus in Furium dixit, quem aſtuta quadam fallacique ratione probare voluit beatum eſſe, cum egeret, atque aſperum victum amplecteretur: à te ſudor abeſt, abeſt ſaliua mucuſque, & mala pituita naſi. Vita enim inops, in ſe habet boni, quod morbis expoſita non ſit, carens pituita & excrementis, quæ gignit epularum humorumque copia ac redundantia, vt medici teſtantur.

Tonitrus imbrem antecedit. 135

Hoc eſt poſt minas verbera, ductum verbum à lepida voce ſapientiſſimi viri, qui abſurdos aſperóſque mores vxoris patienter admodum tulit, quæ cum ipſi antea maledixiſſet, poſtea autem aquam in eum effudiſſet, Nónne inquit ille amicis, hoc futurum dixeram: [illegible] ὕδωρ ποιήσειν. Vix enim Latinè hoc pronunciari poſſe puto, vt maneat in ea lepos elegantiaque, quæ in eà his verbis pronũciata percipitur. Nam tonitrus imbrem antecedere certum eſt. Hinc Galli: *Tant tonne qu'il pleut.*

In mundo. 136

Antiqui homines cùm aliquid in promptu, palàm & in expedito ac certò eſſe intelligi volebant, hoc aduerbio familiariter vtebantur. Plautus in Pſeudolo: Quia ſciebam (inquit ſeruus) mihi priſtinum in mundo fore. Idem in Pœnulo: id quidem in mundo nunc eſt tuæ In Perſa: Nempe habeo in mundo. In Pſeudolo: Priſtinum in mundo ſcibam, ſi id facerem mihi, Simo, Non à me ſcibas priſtinum in mundo tibi? A mundo muliebri id ductum eſt. Mulieres enim quæ ad cultum corporis faciunt, in promptu habent, conduntque omnia in arcula diligenter, vt præſto cum vti velint, ſemper ſint. Sic in mundo dicebant, ſignificantes pœnam illam, aut malum extare, vt illi conſcij ſibi ſuæ vitæ, in ſe cadere facile id poſſe intelligerent, obſcurè vt mos eſt minãtium, quod volebant indicantes, vt ſi furem improbumve aliquem hominem, verbis perterrefacere volẽtes diceremus Nonne tu ſcis in mundo carcerem, compedes, carnificem? De eo Sextus Pompeius & Flauius Soſipater.

Ne hilum. 137

Hyperbole Latina, huic ſimilis, ne gry. Cic lib. 1. Tuſc. quæſt. Tum illud quod Siſyphus verſat ſaxum, ſudans nitendo, nec proficit hilum. id eſt quicquam, tantillum, minimumque. Lucil. lib. 30. Non. Marc. citante. Quod tuas laudes culpes, non proficis hilum. Hunc locum citat Varro de lingua Latina libro 4. Hilũ autẽ paruũ illud nigrũ quod in ſummitate fabæ adhæret, dicitur. Plocimus Menadi in dramate: [illegible] Quin ne gry quidem proloqui ſciens. *Huic affine, Ne gry quidem, apud Eraſm.*

Digni pilo. 138

[illegible] digni pilo In viles & nihili dignos. Sumptum quod pilus nihili dignus. Sic etiam Titiuillicium pro re nihili ac vili dicitur. Eraſmicum eſt, Pili non facio.

Πλάττεσθαι τρόπον. 139

Græci dicere conſueuerunt, quandocunque quis ſua vlla re propriaque non vtitur, ſed alienum induit, & ad tempus ſibi accommodat. Lyſias in oratione ſuper Ariſtophanis pecunia, πρὸς δημόσιον, ſic locutus eſt: [illegible], non diuturnam eſſe poſſe aſſirmans hanc alienæ perſonæ ſimulationem. Cicero mani[illegible] hoc intellexit, cum pro Cœlio dicens, De ingenio Catilinæ & quanto artificio illo captaret voluntates hominum, diſputauit. Ait enim verſare ſuam naturam & regere ad tempus, atque huc atque illuc torquere & flectere, cum triſtibus ſeuerè, cum remiſſis iucunde, cum ſenibus grauiter, cum iuuentute comiter, cum facinoroſis audacter, cum libidinoſis luxurioſè viuere. Nam propius adhuc acceſſit ad ſententiã Lyſiæ, cum in 11. libro epiſtolarum ad Atticum exclamauit: Quam non eſt facilis virtus, quàm vero difficilis eius diuturna ſimulatio. Qua ſiuit autem Ariſtoteles in poſteriore eorum librorum, qui [illegible] vocantur, an id quod Cicero tribuit Catilinæ, in congreſſibus, ſcilicet par vnicuique reddere ac quibus moribus quiſque præditus ſit, tali ſe in colloquio illo congreſſuque conformato obſequi ſtudiis illius, ſit officium boni viri. ſtatim tamen id diſſoluit, atque omnem hunc ſcrupulum euellit, affirmãs id eſſe proprium aſſentatoris, & eius qui placere omnibus, quauis ratione ſtudeat, quem Græci [illegible] appellant: Galli verò Courtiſan. Apud Latinos fingere vultum, aut inceſſum, aut mores idem valet quod πλάττεσθαι τρόπον.

Caput fricare. 140

Latini vulgo dicere ſolent ſolicitudinem animi moleſtiamque indicantes. Caput enim potius fricamus cum hæremus animo in angu[illegible], dubitamúſque quid faciendũ nobis ſit. Quo modo ſanè videtur loquutus Cicero in nobili illa [illegible], qua inducit Lucium Piſonem reprehendentem C. Cæſarem generum cupidum triumphi: ad extremum enim inquit, quas rationes ſi cognoris, intelliges nemini plus quàm mihi literas profuiſſe. Ita enim ſunt præſcriptæ ſcitè & literatè, vt ſcriba ad ærarium qui eas retulit præſcriptis rationibus, ſecum ipſe caput ſiniſtra manu perfricans commurmuratus ſit. Hoc enim geſtu corporis quo Piſo narrat ſcribam vſum videtur indicari perturbatum illum vehementer incertique animi fuiſſe. Æſchines idem ſignificare voluit in oratione, qua criminatus eſt eos, qui ſe in legatione ad Philippum improbè geſſerant & tranſierant officium legatorum [illegible]. Græci id indicium vocant. Ait igitur: [illegible]

Sanguinis plenus. 141

Ferus iracundúſque dicitur: Plautus in Bacchidibus induxit Lydum ſtomachantem, quum vidit diſcipulum corruptum, ac malum ſibi minantem: Nil moror diſcipulos mihi eſſe tam plenos ſanguinis, valens afflictat me nunc iam vacuum virium.

Sanguine caret. 142

Timidum ac nullius animi ſignificare volentes, ſanguine penitùs carere dicimus. Sic Aeſchines orator Demoſthenis contumelioſam vocem in Alexandrum Macedonem refellens, ſanguine carere illum ipſum dixit, ignauum eum ac nullius animi oſtendens. Verba ipſa oratoris hæc ſunt: [illegible]

[illegible Greek] Empedocles ait, vim animi eſſe ſanguinem circa præcordia. Ille autem cui ſanguis frigidus eſt, natura eſt tardi ingenij, & hebetis. & ille cui ſanguis eſt calidus, eſt prompti & celeris ingenij.

Benè veniat, ſiue vertat. 143

Elegans ſermo eſt, & in vſu veterum ſcriptorum. Hæc enim Pomponij comici verba leguntur apud Nonium, Bene eueniat: Ita ſit, & tibi bene ſit, qui recte ominaris. Cum igitur bene eueniat, dici ſolitum eſſet ab iis, qui recte ominarentur, extremque alicuius rei ſecundu m optabant. Vere Cicero in epiſtola quadam ſeptimi libri ad Atticum, inquit Carneadem, quod bene eueniat, pronunciarat quamuis ſpurce ſentiret, tamen prudentius reſpondiſſe, quam Epicureos, qui cum omnia ad ſe referant, vtilitatemque proprias ſequantur, nihil aiternus cauta fieri à nobis in vita debere aſſeuerabant. Ille enim quaſi dolebat ita ſe rem habere, Deóſque propitios eſſe optabat. Theocritus in Thyonico [illegible Greek], &c. id eſt, vtinam tibi bene vertat, quod agis.

Spes alit. 144

Prouerbij locum etiam obtinet. Nam qui in aduerſis rebus ſiti, pendent ab inani aliqua longinquaque ſpe, ali ſpe etiam vulgo dicantur. Tibullus enim inquit: Spes alit agricolas. Euripides in Phœniſſis: [illegible Greek]. Æſchylus in Agamemnone: [illegible Greek]. Plautus in Perſa: Eſtne quid in te ſpeculæ? *Hæc apta, Spes alunt ex[illegible] [illegible] Leg[illegible].*

Aprilis piſcis. 145

Galli vernaculum Aprilem piſcem nominant, quoniam menſe Aprili Scombri, quos maiuſcellos recentior ætas appellauit, maximè ſunt in delicijs.

Tale ingenium, qualis oratio. 146

Vetus ſententia, quæ iam ferè prouerbij vim habet, vulgóque fieri ſolita erat. Cuius enim notæ ſit homo atque naturæ ex oratione ſua, intelligimus. Ea verò à Græcis his verbis pronunciatur [illegible Greek]: Hominis nota oratione agnoſcitur [illegible Greek] deſcriptio ac forma ſiue figura, primum, vt exiſtimare licet, ita appellata eſt nota, quæ inurebatur corpori beluarum, ad genus indicandum: deinde tranſlato nomine, quæ declararet ingenium ac mores virorum, vnde à nobis etiam vocantur melioris & deterioris notæ homines. Huc alludit Terentius, cum in [illegible Greek] ita induxit Bacchidem cum Antiphila loquentem:

Nam mihi quale ingenium haberes, fuit indicio oratio.

[illegible Greek] vocant, nota quadam & tanquam indicio cognoſcitur. Vnde [illegible Greek] quoque Græcis in tabulis vocabant monimenta, & cuncta denique illa, quorum auxilio perſona aliqua, diu ignota, cognoſceretur.

Ad vnguem. Ad amuſſim. 147

Paræmiacus loquendi modus, quo vt quidque eſt abſolutiſſimum, & exquiſitiſſima diligentia curaque elaboratum, ita ad vnguem & ad amuſſim illud eſſe factum dicimus. Theodoricus in Heraclidis dixit [illegible Greek] prouerbialiter eadem ſignificatione, [illegible Greek]. Et quidem valde facile ad amuſſim perpendimus. Doricum prouerbium eſt. *Duo hæc prouerbia dil[illegible] ab Eraſmo ſunt coacta ſub [illegible] Centu. ſ. Chil 1.*

Recoctus. 148

Catullus in quodam Hendecaſyllabo: Si non omnia diſplicere vellem tibi, & ſuffecto, ſeni recocto. Per recoctum intelligimus veteratorem inſignem, qui longo vſu didicerit, quid diſtent æra lupinis. Horat. lib. 2. ſerm. Satyra 5. Plerúmque recoct[illegible]

Scriba ex quinqueuiro coruum deludet hiantem.

Galli vocant *vieux routier*. Coctu namque vocabant quicquid vetus & multi temporis extiſtat: vel Seruio teſte, cuiuſmodi illud Perſianum eſt.

Vt ramale vetus prægrandi ſubere coctum.

Quomodo & Virgilij illud Æneidos vndecimo accipi poteſt de telo dictum.

Solidum nodis & robore cocto.

Quod ad roborationem artis ingenio quæſitam torquet Donatus. Sic etiam accipi puto & incoctum apud Aul. Perſium vbi quod potiſſimum in factis ſpectet Deus, cum expenderet, iubet nos eo afferre ſanctos mentis receſſus, & incoctum generoſo pectus honeſto, ac incoctum quidem, hoc eſt, duratum & circa virtutum actiones diu multúmque exercitum. Haud abſimili ferme ſenſu dixit recoquere Fabius libro duodecimo, capite ſexto, de Marco Tullio loquens, qui ſe Apollonio Moloni Rhodi ruſus formandú ac velut recoquendum dederit. Acron recoctos dici ait ſcribas, qui ſæpius pro conſulibus ad prouincias miſſi, exercitatiores facti eſſent ex ipſa frequentia & vſu, qua ratione veterator Donato exponitur, à multarum rerum gerendarum vetuſtate deducto nominis etymo.

Comæ venuſtate vel ipſum Abſalona vincentes. 149

Abſalon Dauidis regis beati filius, mortales omnes comæ decore ſuperaſſe creditus eſt: vnde prouerbiale illud in Zezis Iliaci omnigena hiſtoria, [illegible Greek], id eſt, comæ venuſtate vel ipſum Abſalona vincentes. Achillæas etiam comas vt prolixas dentatque celebrat Martialis, de Menogene paraſito loquens, qui dum palpatur, pro exigui incrementi & ratis capillis, aiebat ſe Achillæas diſpoſuiſſe comas, quod minime ambigue extat apud Philoſtratũ Heroicis de Achille ſic ſcribentem: [illegible Greek], hoc eſt, comam illi attribuit ipſiſam & vtraque manu præhenſibilem, auro venuſtiorem, gratiorémque, quocunque aut vtcunque agitaretur vel à vento vel ab ipſo. Idem rurſus alio loco, ipſitam & prolixam cæſariem illi iam tum iuueni addit: [illegible Greek], velut vmbraculũ quoddam frontis, & magni animi, quo ferociat magis, incitamentum.

In gradum reponere. 150

Eſt detectum reſtituere. Gradum autem pro exiſtimatione & honoris loco vſurpari, notum eſt. Reſtituere porrò videtur, vt Vlpianus docet libro Pandect. 43. titul. ne quid in loco publico fiat, capite ſecundo, ſub finem: Qui in priſtinum ſtatum reducit, quod ſit ſiue quis tollat id quod factum eſt, ſiue reponat, quod ſublatum eſt. Et id interdum ſuo ſumptu. Nam ſi ipſe quo cum interdixit, fecerit, vel iuſſu eius alius, aut ratum habitum ſit, quod fecit, ipſe ſuis ſumptibus debet reſtituere. Si verò nihil horum interuenit, ſed habet factum, tunc dicemus patientiam ſolam cum præſtare debere. Apud Comicum Pamphilus ita Dauum orat. Cupio reſtitui in quem me accepiſti locum. Gradum in hac ſignificatione etiam ſumpſit Marcellus lib. Pandect. 23. titul. de ritu nupt. cap. 49. Obſeruandum eſt inquit, quod inferioris gradus homines ducant vxores eas, quas ij qui ſuperioris dignitatis ſunt, ducere legibus propter dignitatem prohibentur. At contrà antecedentis gradus homines non poſſunt eas ducere, quas iis, qui inferioris dignitatis ſunt, ducere non licet.

Nube pari. 151

Pares cum paribus coniugi, etiam communi prouerbio dicitur: ad quod pertinet illud Ouidij in Deianira ad Herculem: Tam male inæquales veniunt ad aratra iuuenci, Quàm premitur magno coniuge nupta minor. Marcellus loco ſuperius citato, Obſeruandum eſt, inquit, quod inferioris, &c.

Artificium omne incrementum recipit. 152

Martianus libro Pandect. 32. titul. de legat. & fideicommiſſ. cap 65. Ornatricibus legatis, Celſus ſcribit, eas quæ duos tantùm menſes apud magiſtrum fuerint, legato non cedere: alij & has cedere, ne neceſſe ſit nullam cedere, cum omnes adhuc diſcere poſſint, & omne artificium incrementum recipiat, quod magis obtinere debet, quia humanæ naturæ congruum eſt. Pompon. Pandect. lib. 40 titu. de fideicommiſſ. libertatibus, capite 20. Nam ego diſcendi cupiditate, quam ſolam viuendi rationem optimam in octauum & ſeptuageſimum annum ætatis duxi, memor ſum eius ſententiæ, quam dixiſſe fertur [illegible Greek]: &c. id eſt, Et ſi alterum pedem in tumulo haberem, non pigeret aliquid addiſcere. Iuxta hanc ſententiam eſt quod Marcus Cicero in libro de Senectute, inducit Solonem in verſibus gloriantem, qui ſe quotidie aliquid addiſcentem ſenem fieri diceret. In hunc locum Anton. Aug libro primo. Emend cap. 8.

Publica priuatis potiora. 153

Valerius Maximus libro ſecundo, capite primo: Publica inſtituta priuata pietate potiora ſunt. Vbi & Q. Fabij eiúſque filij ad hanc ſententiam ſpectans memorabile exemplum proponit. Idipſum & Eraſmus ex Plutarcho in apophtheg. Huc reſpicit Hermogenianus lib. Pandect. 36 tit. ad ſenatu. conſ. Trebel. capite decimoquarto, cum inquit: Nam quod ad ius publicum attinet, nó ſequitur ius poteſtatis, &c. Vlpianus lib. 26. Pandect. titu. de adminiſtrat. &c cap. 5. Et eſt vera iſta ſententia: Nemo enim ius publicum remittere poteſt huiuſmodi cautionibus, aut mutare formam antiquitus cóſtitutam, &c. Vnde & pupillorum cauſam, communem omnium cauſam appellat Cicero Actione tertia in Verrem.

Libertas, res inæſtimabilis. 154

Adeò res eſt inæſtimabilis libertas, vt etiam pecunia lui non poſſit, Vlpiano teſte lib. Pandect. 40 titul. de ſtatu liber. capite nono: Libertatem, inquit, pecunia lui non poſſe, nec reparari poſſe. quæ ſententia mihi vera videtur. Iuſtinianus libro primo, inſtitu. tit. quibus ex cauſis manumit. non licet. Sed cum libertas inæſtimabilis res ſit, & propter hoc ante vigeſimũ ætatis annum antiquitas libertatem ſeruo dare prohibebat: ideo nos mediam quodammodo viam eligentes, non aliter minori viginti annis libertatẽ in teſtamẽto dare ſeruo ſuo cõcedimus,

niſi decimumſeptimum annum impleuerit, & decimumoctauum attigerit. Paul. titu. de diuerſ. regul. iuris: Libertas inæſtimabilis res eſt. Caius eodem tit. Libertas omnibus rebus fauorabilior eſt. Euripides apud Stobæum: πάντων ἐλευθερία προτιμᾶσθαι. id eſt, Libertatis nomen omnibus præferendum eſt. Dicitur & à quodam: Non bene pro toto libertas venditur auro. hoc eſt, cœleſte bonum præterit orbis opes. Contra ſeruitutem inquit Vlpian. titu. eodem, mortalitati ferè comparamus.

Mediam viam eligere. 155

Vbi paribus vtrinque rationibus ancipites diſtrahimur, tutiſſimum eſt mediam viam amplecti. Modus hic loquendi frequentiſſimus eſt iuriſc. in primis Iuſtiniano: Ideo nos inquit, mediam quodammodo viam eligentes. Simplicitas enim legibus eſt amica. eodem Iuſtiniano etiam referente lib. earundem inſtitutionum 1 tit. de legitima agnatorum ſucceſſ. § cæterum vbi ſimplicitatem legis 12. tab. comendat, damnat mediam iuriſprudentiam propter ſubtilitatẽ. Simplicitas enim & æquitas ſtatim aperit veritatem, non differt negotium.

Conueniunt rebus nomina ſæpe ſuis. 156

Sed primus quidem diuus Iuſtinus pater noſter, cùm augeri dotes, & poſt nuptias fuerat permiſſum, ſi quid tale eueniret & ante nuptias augeri donationem & conſtante matrimonio ſua conſtitutione permiſit, ſed tamen nomen inconueniens remanebat, cum ante nuptias quidem vocabatur, poſt nuptias autem tale accipiebat incrementum. Sed nos plenißimo fini tradere ſanctiones cupientes, & conſequentia nomina rebus eſſe ſtudentes conſtituimus, vt tales donationes non augeantur tantum, ſed etiam conſtante matrimonio initium accipiant, & nõ ante nuptias, ſed propter nuptias vocentur.

De ſtatu mentis deturbare. 157

Pro mouere & deiicere accepit Demoſthenes, citante Claudio Saturnino Pandect. lib. 48. tit. de pœnis, cuius verba paulò antè retulimus cum hac interpretatione. Hæc ipſa mouent, hæc de ſtatu mentis deturbant homines propudij. hoc eſt, rei pudendæ ac ſuggillationi, id eſt deriſioni & reprehenſioni non aſſuetos. Qui ita exturbantur, de poteſtate aut mente etiam dicuntur exire, id eſt de conſilio & ratione. Eſt enim magni animi, in imperio iracundiam vincere, quæ conſilio eſt inimica, & (vt Ennius dixit) inſaniæ principium.

Propè eſt. 158

Pro quaſi ferè eſt, Albericus interpretatus eſt. Papinianus lib. 39 tit. 6. de mortis cauſa donationibus, cap 41 & quod ab alio nomine ipſius præſente eo datur, propè eſt, vt ab ipſo datum intelligatur. Multa huius generis ſæpe ad modeſtiam vſurpant iuriſconſ. vt penè eſt, parũ eſt, propè eſt & ſimilib. quæ tamen in pleriſque libris plerunque mutata ſunt: & Holoander apud eundem Papinianum ſubſtituerat, propriè eſt.

Μονομερῶς. 159

Apud Paulũ lib. Pandect. 16 tit. 1. cap 81 pro peremptoriè & ſine replicatione vſurpatur Polycrates inquit, fideicom. petierat, & obtinuerat apud Aurelium Proculum proconſulem Achaiæ. Appellatione facta, cum ſolus Phœbus egiſſet μονομερῶς victus eſt, quia eiuſdem verba, vtroſque fratres complecterentur, &c Apud iuriſconſultos videntur his plura ſimilia adduci, neſcio an vulgò ex authoribus iactata certè carent, quæ Eraſmus ex illis, & Alciatus inter prouerbia connumerauit.

Copa. 160

Coparum autem nomine vagas mulieres olim capiebant. A ſaltatrice Copa, Mecœnatis liberta, quæ ob molliciem male audiebat De ea Virgilij epigram. extat.

Coruum miſimus. 161

Miſimus coruum, de his qui curaturi negotium diutius hærent in via atque tardius reuertuntur. Hoc prouerbium natum eſt ex fabula ea, quam Faſtorum lib 2. narrat Ouid. Sunt qui referunt ad Noe coruum, Gen. 8. Coruus nuncius.

Syri aduerſus Phœnices. 162

Σύροι πρὸς φοίνικας. id eſt, Syri aduerſus Phœnices. Hoc vtimur, quoties ſignificare volumus, duos egregie aſtutos hoc agere, vt dolis ſe mutuò circumueniant. Syri enim olim aſtutiæ nomine malè audierunt, quemadmodum & Phœnices.

Campas dictis abigi. 163

Campas dictis abigi, Plautus in Trinũmo prouerbialiter dixiſſe videtur de iis, qui verba non curarent, ſed rem ipſam. Solent enim Campæ quibuſdam carminibus extingui. M. Catoni ſunt vermiculi æſtatis tempore olea & arbores infeſtantes, nos erucas appellamus.

Hirci, Cuculus. 164

Vulgus Italorum, id hominum genus, quibus vxores ſunt impudicæ, hircos appellare ſolet, quòd hirci zelotypia non afficiantur, vel quòd eos vxores tanquam hircoſos auerſentur. Vnde & Catullus: Solis licere quicquid eſt puellarum contingere & putare cæteros hircos. Lyſimachus apud Plautum in Mercatore: Iam plenus ætatis animáque fœtida, Senex hircoſus, tu oſculere mulierem, Vt ne aduenieus vomitum excuti ⸗ mulieri. Qui matrimonij ſui incurioſus eſt, quique vxorem ſuam mœchis permittit, à vulgari noſtra lingua etiam cuculus dicitur, à natura auis, quæ in alienum nidum maximè hypolaidis, quæ quibuſdam curruca dicitur, oua ſua transfert. Sed hac ratione non cuculi, ſed curucæ dici debuiſſent, cum non ipſi in alienum, ſed alij in ſuum nidum congerant. Vnde & adulterium dictum, quaſi ad alterius thorum. Plautus in Trinummo: Ibi ille cuculus, ocelle mi, hac & illhuc In Perſa:

Tua quidem cucule cauſa *Sup. Chiliad. prou. Cuculus.*

Eruca. 165

Erucæ nomen turpi & ſalaci marito conuenit. Nam herba etiam ſalax eſt, Virgilio in iuuenilibus & Æmilio Macro: Excitat in venerem tardos Eruca maritos. Ouid. de arte 2. Et ex horto quæ venit herba ſalax. Idem alibi: Nec minus erucas aptum eſt vitare ſalaces.

Sedet. 166

Sedere Latinis non ſolùm habitu illo corporis manere ac quieſcere ſignificat, ſed etiam negligenter & pigrè ſe gerere ac cunctari in aliquo negotio: vt cum Cicero in Piſonem inquit: An poteſt vlla eſſe excuſatio, non dicam male ſentienti, ſed ſedenti, cunctanti, dormienti in maximo reip. motu, conſuli? Ita etiam καθῆσθαι in Græco. Demoſthenes in prima Philippica, cùm Athenienſium ignauiam, torporémque reprehenderet, qui aſtutam rationẽ Philippi non attenderet: nec ſe cingi vndique ab illo præſidiis, & quaſi circumuallari viderent, remediáue tanto malo nulla adhiberent, inquit περιστοιχίζεται ... καθήμεθα ... Plautus in Pœnulo: Perge etiam tenta, rem in pauca confer, ſitiunt qui ſedent. Virgil lib. 12. Sedeant ſpecténtque Latini. Hic etiam ſedere ignauæ ceſſationis eſt.

Bambalio, Batalus, Baccelus, & Babalus. 167

Hæ voces in ore omnium ſunt de loquaculo, & blaterone, qui multa, & ea qui ſem inania, quique confuſè nec ſatis diſtinctè loquitur. Hinc voces Gallicæ *bauard, bauillard, & baueur.* Primum nomen primò impoſitum fuit M. Antonio. Cic. 3. Philippica: Tuæ coniugis, bonæ fœminæ, locupletis quidem certe, Bambalio quidem pater, homo nullo numero, nihil illo cõtemptius, qui propter hæſitantiam linguæ, ſtuporémque cordis cognomen ex contumelia traxerit. Adamantius vetus Grammaticus: Atque bambalo, ... A Græcis autem ... vocatos balbos, & qui lingua hæſitarent notum eſt. Addit ille: Bambalo verò nominatus eſt ἀπὸ τοῦ βαμβαλίζειν. Græci Batalũ mollem appellant, Baccelum ſtultum, Babalũ loquacem. Plautus in Pſeudolo, Bombax dixit.

Πομπικός. 168

Attici Heraclidem πομπικὸν, immutato leuiter nomine, πομπικὸν ſoliti ſunt vocare, quod delicata veſte vteretur, & in cultu corporis magnum ſtudium poneret, necnon in inceſſu ſpeciem quandam retineret, ac ſedato greſſu vteretur. Galli huiuſcemodi homines *pompeux* vocant. Quæ enim in pompa ferebantur, ſplendoris ac magnificentiæ plena erant. Plochirus in Dramate, ... ἀρχικῶς ... id eſt, Pompaticè & regali ſuperbia elatus.

Διαστρέφειν ὀφθαλμόν. 169

Græcis peruulgata vox, pro qua Cicero in Lucullo, torquere oculum latinè dixit. Conſuetudo autem ſermonis διάστροφον ὀφθαλμὸν vocabat, qui vitio hoc oculorum laborabat: Latini cum ſtrabum appellauerunt.

Δορκάς. 170

Vox in Græco ſermone peruulgata, qua mulier næuoſa ac lignea, ſiue cute dura & arida, contumeliæ cauſa dicitur. Eſt enim quoque macula formæ næuus, & dorcas belua gracilis & pelle coloribus diſtincta. Lucretius: Næuoſa ac lignea δορκάς.

Ne gleba agri illi relicta ad locũ ſepulturæ. 171

Hoc vtimur, quotieſcunque aliquem omnibus fortunis ſpoliatum, aut alicuius luxuriam mendicitatémque ſignificare volumus, cùm antea fructuoſiſſimis prædiis abundabat. Humabant enim mortuos in agris veteres, quod teſtatur Liuius libe. 31. ab vrbe condita. Cic. pro Sex. Roſcio. Æſchines cùm effudiſſe patrimoniũ omne Timarchũ declarare voluit. Ariſtoph. quoque in ...

Διοπετὴς, delapſus de cœlo. 172

Epicurei cùm plurimum tribuerent Epicuri lib. περὶ κριτηρίου ἢ κανόνος, atque cum in primis ſuſpicerent, non humano ingenio, ſed diuino confectũ, atque de cœlo delapſum oſtendere ipſum volentes, Διοπετῆ appellabant. Quod verbũ manifeſtè expreſſit Cic. lib. 1. de finibus bonorũ & malorũ, dicens: delapſum de cœlo. Quibus verbis ſignificauit hunc Epicuri librum. Tum verò ſi ſtabilem ſcientiam rerum tenebimus, ſeruata illa, quæ quaſi delapſa de cœlo eſt ad cognitionem omnium regula, ad quam omnia iudicia rerum dirigentur, nunquam vllius ratione victi, ſententia deſiſtemus. Idem lib. 1. de

natura

natura deorum, cœleſtem dixit, cuius rationis vim atque vtilitatem ex illo cœleſti Epicuri de regula & iudicio volumine accepimus. Græco verò hoc verbo Græcos Epicureos viſos indicat, quod ipſorum aduerſarij, contemnentes eos, qui tantopere admirarentur id opus tanquàm grandi nomine appellarent, ipſum hoc vlurparent: vt Plutarchus in commentario aduerſus Coloten Epicureum. ὁ γὰρ κολωτὴς μετὰ ἐκεῖνο ἱερὰ φαίνεται, χρῆται, ὁ χρήσιμος τὰ δόγματα αὐτοῦ ... Valere autem verum illud iunctum verbum, quod Cicero pluribus expreſſit, apertum eſt. Euripides quoque ipſo viſus eſt in graui carmine, & quod egregie teſtatur infirmitatem noſtri corporis, quod carmen ab erudito in primis eodem ſcriptore, vitæque noſtræ conformandæ ſtudioſo, nō ſemel citatur. Eſt autē hoc: ἐπ' αὐτῇ ... σαρκὶ, διοπετεῖ ... ἀνὴρ ἀπεῖδεν, ... Μικρῷ δὲ σώματ' ... De cœlo venire ſeu cadere dicitur, authore Gellio lib. 15. cap. 25. qui virtute, prudentia & moribus ſit præſtantiſſimus: Præſtantiſſimos (inquit) virtute, prudentia, viribus Iouis filios, poetæ appellarunt vt Æacum, & Minoa, & Sarpedona. Præterea ſcriptu reliquit Minutius Felix in eo lib. qui Octauius inſcribitur: Qui repentinò aduenerint, & inopinatos, de cœlo cecidiſſe dici. Quod refert etiam Tertullianus in Apolog. cap. 10. qua in ſignificatione accipiendum eſt illud Albij poetæ lib. 1. eleg. 3. Tunc veniam ſubitò nec quiſquam nunciet ante, Sed videar cœlo miſſus adeſſe tibi. Quaſi dicat inopinatus, nec vnde veniam intelligente. In priori verò ſignificatione illud Iuuenalis ex Satyra 11.

Felicia tempora quæ te
Moribus opponunt, habeat iam Roma pudorem.
Tertius e cœlo cecidit Cato.

Lucas actorū 19 Magnam Dianam Epheſiorū appellat διοπετῆ. Delapſum à Ioue ſimulachrum, quia cœlitus demiſſum putabatur. Quod ipſum Numa perſuaſit Romanis de Ancylibus, de quib. Ouid. Faſtorū lib. 3 De Palladio, Faſtorum lib. 6. Homerus hoc cognomen tribuit regibus, veluti à Ioue profectū. Catones, ſenior Cenſorinus, & minor Vticenſis propter ſummas virtutes tanquam è cœlo demiſſi iudicabantur, iuxta prouerbium: Tertius è cœlo cecidit Cato.

Χερσὶ, ποσὶ, πάσῃ δυνάμει. 173

Græci cum quempiam omnibus ingenij corporiſq; viribus aliquid aggredi ſignificare volebant, ita loquebātur, cuius rei teſtis eſt Æſchines contra Cteſiphontem: μὴ ἐν αὐτοῖς τῶν περὶ γῆν ἱερὰ ... ἀλλὰ βοηθήσειν τῷ θεῷ, ... χερσὶ, ποσὶ, πάσῃ δυνάμει. Quod vnitatis numero Æſchines viſus eſt, cum Terentius in Andria multitudinis viſus ſit: Quem ego credo manibus, pedibuſque obnixè omnia facturum. Quod verò Æſchines addidit πάσῃ δυνάμει, duobus his verbis explanare voluit, quid peruulgata illa voce, & quæ prouerbij vim haberet Amphictyones intellexerint. Eſt enim hoc tanquam declaratio illius, quod dixerant, ſe omnem vim ſuam ac poteſtatem in ea re conſumpturos. Similia ſunt, Manibus pedibuſque: &, Omnibus neruis, Omni pede, Toto pectore, Omni certaminis genere, Terra marique &c.

Μολυβδίνῃ μαχαίρᾳ. 174

Græci μολυβδίνῃ μαχαίρᾳ dicere ſoliti ſunt iudicium, ſiue aliquid aliud infirmum. Diogenes apud Laertium inſimulauit hac quoque voce formoſum adoleſcentem decorūmque, qui deformia indecoráque loquetetur: volens ſignificare, orationē ipſius non reſpondere corporis ſpeciei: non te pudet ex eburnea vagina, plumbeum gladium educere? Verba græca huius ſententiæ hæc ſunt: οὐκ αἰσχύνῃ ἐξ ἐλεφαντίνου κολεοῦ μολυβδίνην ἕλκων μάχαιραν.

Titani. 175

Titani vox familiaris atque frequens & apud Græcos & apud Latinos eſt, pro his qui iuſiurandū fidémque violāt, ac denique non ſolum magiſtratibus aduerſantur, ſed deos ipſos negligūt, homines ſæui immanique ingenio. Plautus in Perſa. Quid ego faciam? Dis ne aduorſer, quaſi Titani, cum dijs belligerem, ſat quibus eſſe non queam. Cic. 3. de Legib. Noſter verò Plato Titanum è genere ſtatuit eos, qui vt illi cœleſtibus, ſic hi aduerſantur moribus. Platonis locus eſt in 3. de Legib.

Præter plorare nihil. 176

Hæc vox peruagata, prouerbijque vim habet hodie apud Gallos. Præter plorare nihil relictum. Horat. in 5. Satyra lib. 2.

Multum Naſica negatas,
Accipiet tandem, & tacitus leget, inueniétque
Nil ſibi legatum, præter plorare, ſuiſque.

Ita autē Græcos loqui ſolitos, vt plorare iuberent eum, quem à ſe contumelioſe dimitterent, notū eſt. Cic. in epiſt. quadam ad Q. Fratrē: ἀλλ' οἰμώζειν, nos modò valeamus: id eſt, ſed ploret. Horat in extrema ſatyra lib. 1. Demetri, teque Tigelli,

Diſcipulorum inter iubeo plorare cathedras.

Ariſtoph. in πλούτῳ. Ἐγὼ μὲν οἰμώζειν λέγω σοι. & infrà: κλάειν ἔγωγέ σοι λέγω. Lucianus in Tragopodagra, ἐγὼ δὲ τούτοις πᾶσιν οἰμώζειν λέγω: id eſt, Sed omnibus illis nil niſi plorare impero. Scythæ Dario regi nihil aliud reſponderunt, quàm κλαίειν, id eſt vt ploraret. Lucian. primo Necricorum dialogo: οὐ δ' οἰμώζειν αὐτοὺς παρ' ἐμοῦ λέγε. id eſt, tu verò plorare illos meo nomine iube. Apud eundem Polyſtratus in mortuorū dialogis, omnes hæreditati ſuæ inhiantes, plorare iuſſit.

Per nebulam caliginem videre, ſiue audire. 177

Quæ per nebulā videmus, incerta ſunt, nec planè ipſa perſpicere poſſumus. Nam nebula ſenſum oculorū impedit. Cic. 12. Philippica: Quod videbā equidem per caliginē, hoc eſt, non acutè ſubtilitérque, ſed obſcure, vt viſuntur res, quæ per caliginem aſpiciuntur. Idem valet per nebulam ſiue in ſtrepitu audire. Cicer. in epiſt. ad Atticum: In ſtrepitu videor exaudiſſe, hoc eſt, non firmiter. Quæ enim dicuntur vbi multi ſtrepunt ac clamitāt, certò intelligi nequeūt, ſempérque dubij aliquid in animis noſtris reſtat, an dicta ſint, itaque omnino nō aſſueueramus id prolatū eſſe, excuſantes ſtrepitū aut nebulam. Sic etiam conſuetudo obtinuit, vt per nebulā audire diceretur, cūm id nō planè auribus accepiſſe videmus. Plautus in Captiuis: Nunc ædepol demum in memoriā regredior audiſſe me quaſi per nebulā, Ægionē meū patrē vocarier. In Pſeudolo, Sunt quæ te volumus percōtari, quaſi per nebulam noſmet ſcimus, atque audiuimus.

Strenuis abundè dictum puta. 178

Id ſumptum eſt ex Marij Saluſtiani dicto in extrema cōcione de bello Iugurthino: Plura dicerem, Quirites, ſi timidis virtutem verba adderent, nam ſtrenuis abunde dictū puto. Soſia Terentianus, dictum puta, népe vt curentur rectè hæc. Huic rei illuſtrādæ apta quoque eſt Antiphonis in Phormione ſententia hæc: Ah, dictū ſapienti ſat eſt. Itidem Saturio apud Plautum in Perſa: Dictū ſapienti ſat eſt. Vide Manutij annot. in Cat. vbi hanc ſententiam monet deſumptā à Demoſthene περὶ συντάξεως.

Ἀρχιτέκτονα ἐπιβουλῆς. 179

Tranſlato ab ædificandarum domorum artificum nomine, quique primū locum in ipſis tenent ac fabris præcipiunt, quid facto opus ſit, ἀρχιτέκτονα ἐπιβουλῆς. id eſt, conſultationis architectum. Demoſthenes in oratione contra Dionyſiodorum vocauit. ... τοῦ πράγματος, προσῆκε τοῦτον τῷ ἀρχιτέκτονι τῆς ὅλης ἐπιβουλῆς. Cicero pro Cluentio architectū ſceleris dixit, etiam μεταφορικῶς qui ad facinus cæteros impulerat, & omne negotiū animo cogitarat. Et illi qui Fabricij libertum, quia miniſter in maleficio fuerat patronum, quia conſcius, condemnaſſent, ipſum principem atque architectū ſceleris abſoluerēt? Idem pro Sex. Roſcio: Ex iis, inquit, qua nunc maximè fiunt, nónne quiuis poteſt intelligere omnium architectum & machinatorem vnū eſſe Chryſogonum?

Quicquid in buccam venerit. 180

In Græcorum & Latinorum conſuetudine eſt dicere ſcribeéue, quod in buccam venit: quod ſæpe à Gallis dicitur, pro temerè neglīgétérque loqui ſcribetéue, nullo delectu ſententiarum habito. Plato lib. 8. de rep. οὐκοῦν κατ' Αἰσχύλον ἐροῦμεν, ὅτι νῦν ἦλθ' ἐπὶ στόμα. Plutarchus in cōmentario, quem inſcripſit ... Cum enim multū de vi eius perturbationis diſputatū eſſet, ait: ... ἐπὶ στόμα κατ' Αἰσχύλον, ... Dionyſius verò Halicarnaſſeus in eadē ſententia explicāda, non στόμα, ſed γλῶσσαν ait. in lib. de cōpoſitione verborū: ... ἀλλὰ τοῖς προσῆκουσιν ... Sup. Eraſ. Chil. Quicquid in buccā venerit.

Ὑγρῶς. 181

Plato lib. 4. de rep. μεταφορικῶς vſurpauit: ... Cui reſpondet illud influere, Cic. in 2. lib. de Legib. non de aquis tantūm, humoréq, aliquo, verumetiam de rebus ſolidis loquēs, ſenſuſq; participibus, vt de rebus quoque, quæ ſenſu auditū percipiuntur, nec tamen manu tanguntur. Aſſentior (inquit) Platoni, nihil tam faciliè in animos teneros atque molles influere, quàm varios canendi ſonos.

Digito attingere. 182

Cic. ſæpè μεταφορικῶς vſus eſt, pro minuta leuique iniuria quēpiam afficere, ſi iniuria eſt appellāda, cūm detrimētū nihil ignominiæq, importatur. Inquit igitur: Lælius, ſi digito quem attigiſſet, pœnas dediſſet. At Cinna collegæ ſui conſulis Cn. Octauij præcidi caput iuſſit. Plautus in Perſa: Ne ſi me vno digito attigeris, ne te ad terrā ſcelus affligam. Porcius Licinius apud Gellium: Ignis homo eſt, ſi digito attigero, incendam ſyluam ſimul omnem. Apud Græcos ἅπτεσθαι eodem intellectu capiebatur, vt teſtatus eſt Ariſt. in 1. lib. de ortu & interitu: ... ἀλλ' οὐκ αὐτοῖς ἐκεῖνον. Sed etiā, cū idē oſtendere volebant, ψαύειν aliquādo dicebāt, cuius verbi eadem vis eſt quæ huius ſuperioris, eodē etiā ſenſu. Virg. inquit: Nec ſolos tagit Atridas iſte dolor. Capitur propriè pro leuiter attingere. Tāgere vſurpauit Terēt. in Eunucho pro lædere, acutáque voce alicuius exiſtimationem violare: Quid Gnatho? quo pacto Rhodium tetigerim in cōuiuio, Nunquid dixi tibi?

Καὶ τυφλῷ δῆλον. 183

Prouerbium frequens non ſolùm in Græco ſermone, ſed & Latinis. Dicitur verò de rebus quæ ſatis perſpicuæ ſunt, nec videntur quempiam poſſe latere. Polybius in 16. lib. hiſtoriarum. καὶ τυφλῷ δῆλον. ὅμως δ' ἀνέγνωκε, &c. Nos quoque in Gallico ſermone prouerbio hoc vtimur, & ſanè in mentem facilè cuilibet venire poſſit de re certa perſpicuáque ἐστί, τυφλῷ dicere, illam cæco etiam apparere. Huic affine, Notum lippis atque tonſoribus.

Sed quis cuſtodiet ipſos cuſtodes? 184

Sententia eſt cuiuſdam Latini Poetæ, nobiſque frequens, quando ſignificamus, non omnium cuſtodum firmam eſſe fidem, egeréque ſæpe illos alio cuſtode. Hanc prius expreſſit Plato libro 3 de rep. vbi docet cuſtodes reip. qui præſidio ſunt reliquis ciuibus, ebrietatem cauere oportere: Γελοῖον γὰρ τόν γε φύλακα φύλακος δεῖσθαι. Eodem etiam reſpexit Cicero in diuinatione, in Verrē his verbis: Cuſtodem, inquit, Tullio me apponite. quid? Mihi quàm multis cuſtodibus opus erat, ſi te ſemel ad meas capſas admiſero? qui non ſolùm ne quid enuncies, ſed etiam ne quid auferas, cuſtodiendus ſis. Necnon in 3. Philippica, irridens M. Antonium, qui in concione dixerat, ſe cuſtodem futurum vrbis: ais enim, ô præclarum cuſtodem, ouium (vt aiunt) lupum.

Ἔναυλον ἔχειν. 185

Frequens hic modus loquendi eſt in Græco ſermone, & ab optimis authoribus vſurpatur, idemque arbitror valere quod Cic. dixit ad Lepram, perſonare aures. Significat autem aliquid ex audito ſonore cantuque reſtare in auribus, quod quaſi idem inſuſurret, diutiúſque illic maneat: Lepram noſtrum, inquit Cicero, cupio delectari iam talibus ſcriptis, vt ſi abeſt maturitas ætatis, tamen perſonare aures eius huiuſmodi vocibus non eſt inutile. Plutarchus in libro, quomodo ſint ab adoleſcentibus legendi poetæ: περὶ τούτου δεῖ πάλιν ... ἐξ ἀρχῆς ἔχειν ἔναυλον ... Id eſt, in auribus ſemper obſtrepentem hanc vocem habere, & quæ continenter eandem ſententiam renouet. Plato quoque in 3. lib. de Legibus, eodem modo locutus eſt: Ἐκ γὰρ τῶν ... ἔναυλοι ἐγγίγνονται. ſed etiam Ariſtoteles in 21. ſegmento Problematum: ... ἔναυλον ... Qui tanquam interpretatus eſt hunc modum loquendi, declarauitque quid illic valeret: metaphoricè namque illo vſus fuerat. Neque enim de voce, ſonoréve aliquo ſermoné fecerat, ſed cauſa tunc quærebatur, cur ſuaues quidam cibi dulcéſque citius faſtidium gignant. Ea autem dicitur eſſe, quòd concoctis etiam illis, vis quædam eorum, & quaſi ſuccus reſtat, nec penitus extinguitur.

Medium ferire. 186

Prouerbij loco dicitur, medium ferire quod valet, cùm duo inter ſe de aliquo controuerſiam mouent, ad arbitrumque res venit, æquo interuallo ac momento vtrinque illum ipſum, qui ſententiam fert, diſcedere, atque ita litem diiudicare, quod tamen iudicij genus, vt negligens ac pingue, iuriſc. contemnant. Cic. de fato Chryſippus tanquam arbiter honorarius medium ferire voluiſſe. Plato trib. in locis hunc elegantem modum loquendi in 5. de Legibus ab iudiciis ad aliam rem tranſtulit: Ἐγὼ γὰρ αὐτὸς σοι συγχωρῶ ... ἄνευ φάγου ... Idem in epiſtola ad Dionis propinquos: Δίκαιος ... Præterea in ſermone, quem Protagoram vocauit, ... τεμεῖν ...

Dignus qui ranis miniſtres. 187

Nos vulgò verbum hoc ſæpe vſurpamus, atque quoties vini miniſtratores reprehendimus, quod nimium aquæ ingerunt, ac vini ipſius vim penitus perdunt. Pherecrates apud Athenæum libro 10. ... βατράχοις οἰνοχοεῖν ...

Ὑδαρής. 188

Propriè valet aquoſum, ſed tranſlatum ad alias res, eſt tenue atque infimum, vt Ariſtot. in 2. πολιτικῶν cepit contra Platonis communionem: ... ὑδαρῆ ... Intellexit igitur amicitiam, ὑδαρῆ vocans, leuem atque imbecillam, vt nos quoque vulgò verbum, quod huic reſpondet, ſæpe vſurpamus. Dicimus enim aliquas res quæ multum ſuarum virium amiſerunt, ac valdè tenues ſunt, aunacquate. Vt ſolem etiam obſcuriorem, nec vt ſolet, fulgentem.

Σκληρὸς ἦθος. 189

Durum etiam hominem appellari certum eſt, qui pudore non mouetur, nec flectitur precibus vllis, tráſlato à corpore ad animum nomine. quod Græci quoque fecerunt qui σκληρὸς ἦθος dixerunt. Simile Durus & implacabilis, ferreus & Κεχαλ... apud Eraſm.

Κατεδίειν δακτύλους. 190

Cùm ſuauitatem alicuius cibi, aut auiditatem eorum, quibus appoſitum iri deberet oſtendere volebant, de illis dicebant in familiari ſermone Græci κατεδίειν δακτύλους. Latini, prærodere digitos, Galli quoque hodie cùm vident quempiá qui vehementer cibo aliquo delectatur *ſuſques à leſcher ſes doigts* dicunt. Ariſtophanes in Pythagoreis citante Athenæo libro 4. ... κατέδομαι ... δακτύλους ... Plautus in Pſeudulo: Nam ego, inquit coquus, ita conuiuis cœnam conditam dabo hodie atque ita ſuauiter conditam, vt quiſque quid conditum guſtauerit, ipſos ſibi faciam vt digitos prærodat ſuos.

Mala beſtia eſt. 191

Vox eſt admodum frequens & apud Italos & apud Gallos: Mala beſtia eſt. Plautus quoq; ita loquutus eſt in Bacchidibus & in Pœnulo. Mala illa beſtia eſt. Item Catullus in epigrammate, quod fecit in Rufum: Mala valdè eſt beſtia. Lucianus in rhetorum præceptore, Belucum pro beſtiæ ſimilem, dixit. Illud etiam à Græcis iactatum memini. Quàm peſſima beſtia venter, id eſt ὡς κάκιστον θηρίον ἐστὶ γαστήρ.

Ὁμόσε βαδίζειν. 192

Hoc modo loquendi, qui profectus eſt à rebus bellicis, & huc inde tranſlatus, vſus eſt Plutarchus in Theſei vita. Significat autem cominus congredi cum hoſtibus & concurrere, non è longinquo teliſque pugnare. Idem ſignificare volens: ὁμόσε χωρεῖν. Locutus eſt περὶ ἀδολεσχίας oſtendens Antipatrum cominus pugnare cum Carneade noluiſſe, concertaréque cum eo verbis, ſed in ſcriptis libriſque illi aduerſatum eſſe. Ait enim: ὁ μὲν γὰρ ... ὁμόσε χωρεῖν τῷ Καρνεάδῃ ... & quæ ſequuntur. Dicitur & ὁμόσε χωρεῖν τῇ ἀληθείᾳ, pro conferre pedem cum veritate, propius accedere ad virtutem.

Πάλαισμα. 193

Hoc verbum propriè valet aſtutam rationem vincendi aduerſarium, qua vtebantur pugiles in certaminibus. Sæpe tamen apud optimos authores ad alias res tranſlatum inuenitur, ſignificátque callidum aliquod cóſilium ac vafrum. Æſchines contra Cteſiphontem admonens ne ſe paterentur decipi: Μὴ δ' ἀγνοεῖτε ὅτι πάλαισμα τοῦτ' ἐστὶ δικαστηρίου. Xenophõ in 2. ἀπομνημονευμάτων. καὶ ὁ Σωκράτης ... πάλαισμα ... Ariſtophanes itidem in βατράχοις, cum ait: ... παλαίσμασι.

Fumus pulchriorem perſequitur. 194

Hoc prouerbium non recens eſt, ſed multis ſeculis & apud diuerſas gentes celebratum eſt ac viguit, quo fertur, fumum natura ſua formoſiorem totius domus ſectari. Ariſtophan. apud Athenæum lib 6. ... vbi paraſitos in formoſis tentandis, cùm ſe reliquos ſuperare dicere vellet, inquit in illis ſe fumum eſſe: ... καπνός.

Ἑστηκὸς ὕδωρ. 195

Μεταφορικῶς à Platone prolatum eſt in Phædro cum contemptu quodam: ... ὕδωρ, quaſi quieſcere ſinemus. Xenophon. 1. ἀναβάσεως in poſteriore Clearchi oratione ad milites, inquit: ... cùm ceſſandum non eſſe ſignificare vellet, vt ipſemet ſtatim teſtatur, quomodo etiam nos patrio ſermone ſæpe loquimur.

Πολεμεῖν χρόνῳ. 196

Elegans loquendi modus, qui à Græcis ſcriptoribus ſæpe vſurpatur. valet veteri opinioni repugnare, & ab eo quod diu creditum eſt, liberè diſſentire. Sumptus eſt à Lyrico Poeta. Id autem feciſſe Megarenſes ſcriptores, qui de Scirone rem longè aliter commemorāt quam reliqui antiqui authores, ac præterita denique omnis ætas, Plutarchus in vita Theſei docet. Inquit enim: οἱ δὲ μεγαρόθεν συγγραφεῖς ὁμόσε τῇ φήμῃ βαδίζοντες, καὶ τῷ πολλῷ χρόνῳ κατὰ Σιμωνίδην πολεμοῦντες, οὔτε ὑβριστὴν ... Σκίρωνα φασίν, ἀλλὰ λῃστῶν μὲν κολαστήν, ἀγαθῶν δὲ καὶ δικαίων οἰκεῖον ἀνδρῶν, καὶ φίλον. Eundem etiam in libro de Iſide & Oſiride, citato illic quoque poetæ eiuſdem nomine, vnde fluxiſſet, vſurpauit Plutarchus. Cùm enim aduerſari vellet receptæ opinioni, ac reconditis literis Aegyptiorum, intelligerétq; id difficile ac periculoſum eſſe, inquit: ... τῷ πολλῷ χρόνῳ κατὰ Σιμωνίδην μόνον. ... & quæ ſequũtur: Suſpicor autem aliquando etiam dictũ eſſe πολεμεῖν φήμῃ, eodem ſenſu, atque id ex cõtrario. Inueni náq; apud eundē βοηθεῖν φήμῃ, quod valet peruulgatá opinionem adiuuare, auxilióque illi eſſe. In 7. quæſt. quinti libri συμποσιακῶν, vbi diſputatur de faſcinatione, ſic locutus eſt: ... τῇ φήμῃ θαυμασίως βοηθεῖν, ... Rem igitur hanc admirabilem reiici, explodique ille non opor-

non oportere aiebat, quamuis cauſam ipſius afferre non poſſemus, cum ea quotidie fierent, traditum nobis a maioribus ſermonem, tamen inque confirmarent.

Tollit ſupercilia. 197

Quum iratum hominem, & qui malum alicui minatur ſignificamus tollit ſupercilia, dicere ſolemus. His enim indiciis vultus, animi ſenſus aperiuntur, ſiue irati ſiue mœrentis. Catullus in extremo carmine, quo ianuam alloquitur: Præterea addebat quendam, quem dicere nolo Nomine, ne tollat rubra ſupercilia. Diphilus Comicus ſublationem ſuperciliorum, notam exiſtimauit eſſe triſtis hominis mœrentiſque: ὦ πᾶσι τοῖς φρονοῦσι προσφιλέστατε Διόνυσε, καὶ σοφώτατε, ὡς ἡδύ τί σ' ἔστι, ... τὰς ὀφρῦς ... γελᾷ. Τοῖς δ' ἀδικουμένοις ... Author autem laſciui illius carminis, quod poſitum eſt in initio luſuum in Priapum, contractum ſupercilium vocans, ſeueritatis indicium eſſe putauit. *Vide Chiliad. Ponere ſupercilium, & , Attollere ſupercilium.*

Ἐπίληψ μυθίον. 198

Vlyſſes apud Euripidem in Cyclope: ἐπίληψ μυθίον. Diuinum conſilium illud, quo necatos ſocios à Polyphemo, vltus eſt, quaſi à Deo immiſſum appellauit. Homerus 10. Iliados, facit Dolonem ita cum Hectore loquentem: Ἕκτορ, ὑπ' ὀτρύνει κραδίη καὶ θυμὸς ἀγήνωρ Νηῶν ὠκυπόρων σχεδὸν ἐλθέμεν, ἔκ τε πυθέσθαι. Quibus verbis innuit huiuſmodi omnes cogitationes excitari ab animo cupiditatéque aliqua. Euripides autem cœlitus dimitti Virgilius decimo Æneidos, vtranque Græcorum poetarum ſententiam ita complexus eſt:

Dij ne hunc ardorem mentibus addunt,
Euryale? an ſua cuique deus fit dira cupido?
Aut pugnam aut aliquid iamdudum inuadere magnum
Mens agitat mihi, nec placida contenta quiete eſt.

Idē omnino ſignificare voluit tertio Γεωργικῶν, de furore equorum agens: Et mentem ipſa Venus dedit. Mentem dare vel iniicere, ſignificat excitare deſiderium in pectore alicuius, ſubitóque ad aliquid gerendum impellere. Cicero in Catilinam præſentem. Vtinam tibi iſtam mentem Dij immortales darent. Pro Milone: Hic Dij immortales mentem dederunt illi perdito ac furioſo, vt huic faceret inſidias. Supra dixerat, mentem iniecit & amentiam: pro quo Græci ἐμβαλεῖν ſiue ἐμποιεῖν νοῦν dicūt Demoſthenes prima Philippica. Δοκεῖ δέ μοι θεῶν τις ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῖς γιγνομένοις ὑπὸ ... τὴν φιλοπραγμοσύνην ταύτην ἐμβαλεῖν Φιλίππῳ. Iſocrates ſcribens Philippo Macedoni: ἀλλ' ἑκάστοις τοιαύτην ἔννοιαν ἐμποιοῦντας, ὡς ... ἀλλήλων ἡμῖν ἱκανῶς ...

Χέρσοι. 199

Inculta atque ignaua terra χέρσος propriè dicitur. Metaphorice autem virgines, quæ nuptui non traduntur, perpetuāque virginitatem ſeruāt: ob ſimilitudinem χέρσοι & ipſæ vocatæ ſunt. Nos quoque ſteriles & quæ non concipiunt, eodem vocabulo appellamus, quo agrum non exaratum incultumque vocamus. Sophocles in Oedipode tyranno: χέρσους φθαρῆναι κἀγάμους ὑμᾶς χρεών.

Album colorem ab atro non diſtinguit. 200

Modus loquendi familiaris hominibus noſtri temporis. De eo dicitur, qui nō corporis luminibus, ſed animi caret, quique acumine ingenij aliqua in re non valet.

CENTVRIA TERTIA.

Λέγειν καίρια. 201

Æſchylus in tragœdia, quam inſcripſit ἱκέτιδας, hoc modo loquendi duobus in locis vſus eſt, pro ſententias vtiles ſapientesque edere. illæ namque opportunæ ſunt, ac tempori aptæ: καλῶς ... χρὴ λέγειν τὰ καίρια. Infrà in eadem fabula: Φιλῶ σε σιγᾶν, καὶ λέγειν τὰ καίρια. Idem in Coephoris: σιγᾶν θ' ὅπου δεῖ, καὶ λέγειν τὰ καίρια.

Γράφειν ἐν φρεσίν. 202

Quod Græci prouerbialiter dixerunt, γράφειν ἐν φρεσίν: Cicero pluribus in locis, in mente inſculpere dixit, pro condere in animo quippiam, atque illic firmiter collocare, vt ea quæ literis conſignamus. Expreſſiſſe autem hoc quoque Terentium in Andria his verbis apparet: Etiam nunc mihi ſcripta illa dicta ſunt in animo Chryſidis. Æſchylus in Prometheo vincto: ἣν ἐγγράφου σὺ μνήμοσιν δέλτοις φρενῶν. Pindarus quoque, cum ſignificare vellet, ita ſe quempiam in animo inſculptum habere, vt inde non poſſet deleri, nec vllum futurum tempus, quo penitus memoria eius extingueretur, quamuis tunc oblitus foret, ita locutus eſt initio 10. Odæ Olympiorū, mandans Muſis, quæ id ſciebant, vt legerent: Τὸν Ὀλυμπιονίκαν ἀνάγνωτέ μοι Ἀρχεστράτου παῖδα πόθι φρενὸς ἐμᾶς γέγραπται.

Oculi dolent. 203

Terentius & Plautus oculos dolere illis ſignificarunt, qui rem moleſtam, odioſámque cernerent. Terentius in Phormione paraſitum ita induxit loquentem cum vxore Chremetis: Vin' primum hodie facere, quód ego gaudeam Nauſiſtrata, & quód tuo viro oculi doleant. Plautus in Aſinaria induxit intemperantem patrem cum amica filij inſpectantem illo, accubantem, atque ipſum interrogantem: Nunquid nam tibi moleſtum eſt mi gnate, ſi hæc nunc mecum accubat. Cui filius reſpondet: Pietas pater oculis dolorem prohibet, quanquam ego iſthanc amo, poſſum equidem inducere animum ne egrè patiar, quia tecum accubat. Contra Græci dentes dixerunt qui rem pulchram atque iucundam viderent, qua tamen frui non poſſent. Forma enim egregia corporis, aſpectantium oculis dolorem inuit: Formoſæque virgines ea de cauſa ab Alexandro dictæ ſunt, oculorum ægritudines. Deuictis enim Perſis, vt memoriæ prodit Plutarchus, cúm ſpectaret captiuas ſpecie corporis præſtantes, iocans inquit: ὡς εἰσὶν ἀλγηδόνες ὀμμάτων αἱ Περσίδες.

Τὸ ἐμὸν ὄναρ ἐμοὶ λέγεις ὄναρ. 204

Sententia hæc Platonis in octauo libro de Republica, ab aliis ſumpta, immutatis quibuſdam, ita pronunciata: τὸ σὸν ὄναρ σοι διηγήσομαι, vim prouerbij habere liquidò intelligitur, & ſignificat idem quod, Meum mihi ſomnium quaſi exponis, quod ignotum mihi eſſe non poteſt: id eſt, idem de hac re, quod ego, ſentis. Sed Cicero ipſe totam rem quaſi interpretatur, aperitque quis ſit ſenſus illorum verborum, quum inquit in Epiſtola poſtrema ſexti libri ad Atticum. Monebas de Quinto Cicerone filio, vt eum quidem neutiquam relinquerem: τοὐμὸν ὄναρ ἐμοί. eadem omnia quaſi collocuti eſſemus, vidimus, nō fuit faciendum aliter. Sophocles in Electra:

Ὡς οὖν μακρῶν τοι ἀμπλέων τοὐμὸν φρενῶν ὄνειρον αἰνιξάμενος.

Εἰς τέφραν γράφειν. 205

Hæc vox apud Græcos homines adeò peruulgata fuit, vt vim etiam prouerbij obtinuerit de rebus quæ ſubitò diſſipantur, nec ſtabilitatis aliquid aut conſtantiæ habent. Cinis enim quoque ipſe leui vento impellitur, nec quod impreſſum in eo fuerit, diu retinet. Catullus in vento & aqua ſcribere dixit, penè idē ſignificans. *Lege ſi p. lany adag. In cinere ſcribere.*

Labefactare munere. 206

Labefactare munere metaphoricè à Catullo contra Ruffum dictum eſt, oſtendente nullis mulieribus donis obtinere ipſum poſſe, vt fœmina vlla ſui corporis poteſtatem faciat.

Non ſi illam raræ labefactas munere veſtis.

Hæc ſanè vox valet duram ipſam obfirmatámque flectere ac delinire, quomodo etiam expugnare pudicitiam, dictum eſt. Græci quoque ſcriptores eodem fere pacto loquuntur, vt Herodotus libro octauo, vbi narrat, præfectos quoſdam claſſium, ſociorum in fide retentos pecunia: οὗτοι τε δὴ ὑπαργύροι δώροισι ἀναπεπεισμένοι ἦσαν. Icti autem vulneratiq; muneribus appellati ſunt, quia vis ipſis ita quodam modo allata eſt, & tanquam de gradu propoſitóque deiecti mercede.

Præſentia atque viua. 207

Sophocles in Trachiniis tempus viuens atque præſens dixit, quod tunc inſtaret:

Ἡ μοι χρόνῳ τῷ ζῶντι καὶ παρόντι νῦν
Ἐφασκε τιμοχθῶν τῶν ἐμῶν λύσιν τελεῖσθαι.

Cicero porrò exempla præſentia atque viua vocauit, quamuis animo ſenſúque illa careant, quæ ſumerentur ab hominibus, qui tunc viuebant, ac præſentes adeſſent. Sed quid ego vetera conquiram, cúm mihi liceat vti præſentibus exemplis, atque viuis. Idem in oratione pro P. Seſtio metaphorice eidem rem & ipſe inanimem, cauſam inquam, viuere dixit, quia antea tanquam mortua erat ac iacebat, cúm commodè defendi non poſſet, nec argumentis vllis ſubleuari.

Χρύσεον ᾄσον. 208

Clemens Alexandrinus in primo Stromaton huius vocis mentionem fecit, vbi docet breuibus quibuſdam, acutíſque dictis ſapientum virorum, magnarum rerum ſenſum contineri, vt hac ipſa χρύσεον ᾄσον. Nam vim etiam ipſius interpretatur & quia obſcurum eſt, quid ſignificari ab eo voluerit, non vna declaratione contentus eſt, ſed geminam affert: aut enim quia vita breuis eſt, putat admoneri nos ne fruſtrà tempus, in rebuſque inanioribus conſumamus: ſiue contra parcere nos debere cotidianis ſumptibus, ne, ſi fortè longam ætatem aliquis viuat, res ad vitam neceſſariæ deſint. Cicero libro tertio

de Finibus bonorum ac malorum, ita Latinè expreſſit: vetera præcepta ſapientum iubent tempori parcere, &c. Legitur etiam apud Stobæum libro tertio. Theophraſtum memoriæ proditum eſt dicere ſolitum, πολυτελὲς ἀνάλωμα tempus eſſe.

Velitari. 209

Vnico verbo dicitur, pro primas iactare haſtas. Cuiuſmodi autem fuerit olim hæc velitatio, Cicero libro ſecundo de Oratore deſcribit: Atqui eiuſmodi proluſio illa debet eſſe, non vt Samnitum qui vibrãt haſtas ante pugnam, quibus in pugnando nihil vtuntur, ſed vt ipſis ſententiis quibus proluſerunt, vel pugnare poſſint.

Alcinoi Apologus. 210

Ariſtoteles libro quarto Rhetoricorũ ita ait, ἔτι μὲν τὰ πεπραγμένα δεῖ λέγειν ὡς παρεληλυθότα, ὅσα μὴ πραττόμενα ἢ οἶκτον ἢ δείνωσιν φέρει, παράδειγμα ὁ Ἀλκίνου ἀπόλογος, ὅτι πρὸς τὴν Πηνελόπην ἐν ἑξήκοντα ἔπεσιν πεποίηται, καὶ ὡς Φάϋλλος τὸν κύκλον, καὶ ὁ ἐν τῷ Οἰνεῖ πρόλογος, & cætera. id eſt, Adhæc quæ geſta non ſunt, ſi commiſerationem aut indignationem faciunt, perinde vt geſta narranda. Huius exemplum Alcinoi apologus, quod ad Penelopen in ſexaginta annis eſſet factus, & Phaylli circulos, & in Æneam præfatio. Cæterùm prouerbium puto eſſe, cùm narramus quædam quæ poſſunt in immenſum extolli figmentis additis, ita de Penelope finxerũt quidam quod per viginti (ita enim malo legere ἄκοσι pro ἑξήκοντα) illos annos dum in excidio Troiano, & erroribus fuit Vlyſſes, fecerit. Ita & apud nos quidam deſcripſit Chriſti vitam quomodo in Ægypto egerit cum pueris, qui liber ipſis bibliis maior eſt: vnde meritò appellabitur Alcinoi apologus, ſic & Phayllus circulum, &c.

Cribro vaticinans. 211

Id eſt, Stultè de rebus occultis diuinans. Parœmia ſumpta eſt à diuinationis genere, quod ſuſpenſo circumactoque cribro peragebatur.

Florent fabæ. 212

Apud Gallos in vulgari ioco, fabarum flores hoc nomine laborant, quod ſtultitiam pariant. Eius rei cauſam affert Leuinus Lemnius, nimirum propter grauem & fumidum inde halantem vaporem. Eius occulta naturæ miracula pete ex eiuſd. lib. 2. cap. 7.

Κερασβόλος. 213

Semel hac voce vſus fuiſſe Plato adnotatur, innueréque duræ ceruicis hominem, quíque animi cultum non recipit, nec legibus audit. Semina verò κερασβόλα, & ignis iniuriæ inuicta reſiſtere, in decimoquinto Γεωπονικῶν legitur, nec aqua macerata teneſcere, Etymologici autor addit.

A Dorio ad Phrygium. 214

De hoc aliquando contuli cum quodam, qui totus ab Henrici Glareani viri in diſciplinis mathematicis vt in cæteris omnibus præclare docti atque etiam exercitati pendens, omnia dictata fideliſſimè excepit. Dixit enim inter nullos modos minus conuenire, quàm inter Dorium & Phrygium, vt ſi ab illo tranſeas in hunc, protinus offendantur aures, præſertim in genere diatonico. Totum autem inter modos diſcrimen naſcitur ex harmoniarum variatione diateſſaron diapente in diapaſon. Caput autem huius variationis eſt, quod referat, quibus locis ſint hemitonia. Lydij igitur & hypolydij communis eſt diapẽte. Tertia eſt ſpecies phrygij autem & hypolydij ſecunda. Secunda harum vtraque tritonum habet durum interuallum ac à Diatonico genere propemodum abhorrens. Vnde factum eſt, vt lydij ac hypolydij aſperitatem in diapente nota ætas penè aboleuerit, ac vnius hemitonij immutatione eas ex tetrachordo.

Περιαυτολόγοι. 215

In glorioſos homines, de ſe loquentes, ſuáque iactantes.

Atticè dicere. 216

Plinius Iunior libro quarto epiſtolarum ſummis laudibus euehens Adriani epiſtolam dicit ipſas Athenas non tam Atticas eſſe, nempe eas ſupra modum elegantes, ſiquidem Attici limati, preſſi & emuncti, nihil inane ac redundans ferebant. Cicero in Oratore ad Brutum, & in libro de Claris oratoribus dicit, Atticè dicere, eſſe ornate, apposité, eleganter & vnoquoque dicendi genere probato diſſerere. Tum qui Demoſthenem imitetur, eum & Atticè dicturum & optimè, &c. Lucianus in Demonactis vita: Cæterùm lepore Attico congreſſus refertos reddebat, &c. *Sup. Chilia. Attica Muſa. & lepos Atticus, eloquentia Attica.*

Figulinam de dolio diſcere. 217

Theon Sophiſta in procemio προγυμνασμάτων: καὶ τὸ πάντων ἀχρειότατον, ὅτι ἔνιοι οὐ προσήκει ἐστὶν ἐγγυμνασάμενοι, ἐπὶ τοὺς δικανικοὺς καὶ δημηγορικοὺς ἀγῶνας ἔρχονται, τὸ δὴ λεγόμενον κατὰ τὴν παροιμίαν, ἐν πίθῳ τὴν κεραμείαν μανθάνοντες. id eſt, Quodq; eſt maximè inciuile, imparati etiam à neceſſariis exercitationibus cauſas in foro agere, & ſententias dicere geſtiant, ſcilicet figulinam, vt prouerbio dicitur de Dolio ordientes diſcere.

Noctes atque dies patet atri ianua ditis. 218

Huic Vergiliano carmini ex ſexto Aeneidos locus eſt, quotieſcunque ſignificare volumus, mortẽ omnibus eſſe communem. Arrianus Nicomedienſis de Epicteti Philoſophi præceptoris ſui diſſertationibus, libro primo, capite vigeſimoquarto: τὸ δὲ κεφάλαιον μέμνησο, ὅτι ἡ θύρα ἤνοικται. id eſt, id quod caput eſt, conſidera, ianuam ſcilicet eſſe patefactã. Ianuam appellat exitum è vita, quo quis liberatur omnibus in vita hac ærumnis. Extra omnem controuerſiam deſcenſus ad inferos facilis eſt, & via lata, quæ ad mortem ducit, quare longè maxima pars mortaliũ per eam graſſatur. Huc vadunt, quorum mentes caligine cæcitatis ſunt obtenebratæ, quique ſuam iuſticiã, nondũ carnem exuti, quoad poſſunt, ſtabilire pergunt.

Callipedes. 219

Græco prouerbio dicuntur, qui intra biennium cubitum vix præceſſerint, hoc eſt in rebus agendis tardi.

Craſſipelles. 220

Παχύδερμοι Græcis dicuntur, qui ſunt pingui illotáque cute & habentur pro fatuis ac rudibus, vide Cœlium lib. 3. cap. 5.

Noctu vrgenda conſilia. 221

Theon in Progymnaſmatis in exemplo quodam, ἀλλὰ τὸν ἀπ' ἀνθρώπων τεθρυλημένον, ὡς ἐν αὐτῷ λόγῳ, οἷς φασι δεῖν ἐν νυκτὶ βουλὴν ἔχειν; ὁ δ' ὁ σοφὸς Σοφοκλῆς τί μαθὼν εὐφρόνην ἀπεκάλει τὴν νύκτα; ἢ ὅτι τὸ φρονεῖν μάλιστα τότε δὴ ἀνθρώποις παραγίνεται: id eſt, Aut cui ignotum vulgi ſermone tritum prouerbium, Noctu vrgenda conſilia. Quò autẽ ſenſu ſapiens Sophocles, noctem dixit vocabulo de mente dicto? Nunquidne ideo, quòd tum mẽtis vis in hominibus maximè exercetur. Idem aliter tractans eandem ſententiam: ἐντεῦθεν εὐφρόνη καλεῖται παρὰ τοῖς ποιηταῖς ἡ νύξ, καὶ τὴν παροιμίαν ἐκείνην, τὰς βουλὰς εἰς τὸν τῆς νυκτὸς ἄγειν καιρόν. id eſt, Ex eo Græcum apud poetas nomen habet Nox, quod ab intelligentia deriuatur. Natumque prouerbium eſt, in noctem conſilij tempus conferendum eſſe.

Cantio Bœotica. 222

Euſtathius in Iliados librum ſecundum, de cantione Bœotica diuerſam narrat hiſtoriam: Sunt, inquit, qui putant Bœotiã dictam à boue. Quum Europa Phœnicis filia, & cætera. Equidem arbitror hanc fuiſſe primam originem adagij: vtcunque poſtea detortum eſt ad alios vſus. Conſtat autem, Thebanos olim fuiſſe muſices ſtudioſiſſimos. Argumentum eſt illud Alcibiadis: Cantent Thebani, qui loqui neſciunt. Ariſtophanis interpres modis harmoniarum Lydius, Dorius ac Phrygius annumerat etiam Bœoticos. *Lege prouerb. Eraſm. Bœotica cantilena.*

Extinguitur magis quàm Heracliti ſol. 223

Σβέννυται μᾶλλον τοῦ Ἡρακλείτου ἡλίου. id eſt, Extinguitur magis quàm ſol Heracliti. Apparet Heraclitũ ſcripſiſſe, ſolem, quum occidit, Oceanóque mergitur, non aliter quàm ignem extingui: ſed eundem ſub exortum redaccendi. Plato libro de Republica ſexto, diſputans, eos qui primos annos externis negotiis contriuerunt, vbi iam ſenes ſeſe ad diſſerendi Philoſophiæque ſtudium contulerunt, frigere pleroſque, fruſtráque niti: ἀποσβέννυνται, inquit, πολὺ μᾶλλον τοῦ Ἡρακλειτείου ἡλίου, ὅσον αὖθις οὐκ ἐξάπτονται, id eſt, Hoc magis extinguuntur quàm Heracliti ſol, quod non redaccenduntur. Ab occaſu ſolis expectatur exortus, à ſenectute non eſt reditus ad iuuentutem.

Scelera non habent conſilium. 224

Quintilianus libro ſeptimo de coniectura loquens: Præterea cur potiſſimum illo loco, illo tempore, illo modo ſit adgreſſus, qui & ipſe diligentiſſimè tractatur pro eodem locus: an etiam ſi nulla ratione ductus eſt, impetu raptus ſit, & abſque ſententia. Nam vulgò dicitur ſcelera non habere conſilium.

Rimoſus. 225

Rimoſos homines etiam vulgò dicimus, qui ſibi commiſſa non retinent. Quapropter Terentianus Parmeno ſeruus, ſe arcana proditurum minitans ait:

Plenus rimarum ſum.

Ducta eſt metaphora à rimoſis vaſis, quæ fundunt. Græcis κλεψιτιάδες.

In ſinum deſpuere. 226

Elegans extat lib. epigrammatum carmen: εἰς ἀγάλματα βλέπων, incipit,

Πτυσσῶ πλατὺν, ἴμερα. &c.
Εἰς δὲ βαθὺν πτύε κόλπον ἀποπτύσας.
Theocritus in Bubulco eidyllio 24.
Τρὶς εἰς ἐὸν ἔπτυσε κόλπον.

Id eſt, ter in ſuum deſpuit ſinum. Geſtus abominantis. *Eraſmicum eſt in Chiliad. In tuum ipſius ſinum inſpue, Chiliad. 1. Cent. 6. prouerbio 94.*

Αἰσχροκερδεῖς καὶ μικρολόγοι. 227

Simul recenſet Ariſtoteles libro primo Magnorũ moralium, pro turpilucro, ſordido & parco, quẽ minima quæque mouent. Plutarchus in Problematibus, ἵνα μηδὲ τι μικρολογῇ πρὸς τοὺς θεούς. id eſt, Nec vltra perparcè agas & ſordidè cum diis, parcens ſcilicet

ſcilicet thuri in ſacrificando. Idem [illegible]. Eraſmus in Chiliadibus, his ſimilia congeſſit in adagio. Cumini ſector.

Palea. 228

Compertum eſt, veteres vulgari ioco paleam appellaſſe res tenues, & modicæ vtilitatis, vel nullius momenti. Vnde in chronicis relatum extat, Alexandriam ad Tanarum in Statyelis vrbem; cùm condita fuit, paleæ cognomen in contemptum à vicinis accepiſſe. Sic cùm Conradus imperator coronam regni Italici non Mediolani, ſecundum veterum morem ſuſcepiſſet: ſed alibi vulgò tum ferebatur, corona paleæ fuiſſe redimitum. Quæ loquendi conſuetudo etiam Græcis fuit. Ariſtoph.

Τοὺς γὰρ μετοίκους ἄχυρα τῶν ἀστῶν λέγω.
Paleam inquilinos eſſe dico ciuium.

Νοῦς ὁρῇ καὶ νοῦς ἀκούει, τ' ἄλλα δὲ κωφὰ καὶ τυφλά. 229

Ideſt, Mens videt, mens audit, alia ſed ſunt cæca. Carmen Trochaicum Epicharmi Siculi poetæ: Cuius ſeu vulgo iactati, abſque authoris nomine meminit Ariſtoteles Problematũ ſectione vndecima, cap. trigeſimotertio Sed authorem ipſum nominatim citat Plutarchus libro de fortuna Alexandri, vndecimo. Enimuerò, inquit Epicharmus, mẽs videt, mẽs audit, cætera autem ſurda cæcaque ſunt, & ratione carẽt. Habent quidem ſenſus propriam quandam potentiam, quos tamen mens adiuuat, ornat, & denique ſuperat, adeò vt ſola imperare videatur, reliqua verò ſurda, cæca inanima, deforment potius & moreantur eos, quibus mens & virtus non adeſt.

Dulcedo cuncta intelligendi, ſuperat ceteras omnes ſuauitates. 230

Themiſtius peruulgatæ huius ſententiæ mentionem facit in oratione, quam vocauit βασανιστήν, cum oſtenderet ſe mirifico amore rerum ſuarum cognoſcendarum teneri, diſſentiréque in hoc ab ingenio plurimorũ, qui alienas res curioſè inueſtigant, ſuas propriaſque negligunt. Ita autem locutus eſt elegans, erudituſque ſcriptor: [illegible]. Cuius præclari deſiderij ſui, ac grauí probóque viro digni, rationem reddit communi hac ſententia Nihil dulcius quam cũcta prorſus ſcire: quam tamen aliquantulum emendat, vt qui putet, non omnia ſcire iucundiſſimum eſſe, ſed res tantum bonas. Huc refer, Nihil dulcius quam omnia ſcire, in Chiliad.

Oleribus verba facere. 231

Apud Italos hæc prouerbij loco feruntur: cùm enim ſignificare volunt, quempiam. fruſtra laborare, qui aliquid aliquibus voluntatis obſtinatioris perſuadere conetur: imagine vtentes, dicunt idem ipſum facere, quod facit ille, qui ad certa quædam olera verba facit: illa cùm caput multa terra rectum habeant, non vocem exaudiunt. Confine eſt illis quæ in Eraſmi chiliadibus referuntur: cœlo ac terræ loqui, vento loqui, & mortuo verba facere. In Plauti mercatore Charinus adoleſcens imitari ſe nolle dicit cæteros amatores, qui in comœdijs aduerſas ſuas res inducuntur narrare ijs quę ipſe credit, nihil ſua intereſſe putare, quid illis fiat, ſed decreuiſſe ſe ſpectatoribus aperire miſerias ſuas. Verba poetæ hæc ſunt: Non ego idem facio, vt alios in comœdijs amantes vidi facere, qui aut nocti, aut die, aut Soli, aut Lunæ, miſerias narrant ſuas: quas pol ego credo humanas querimonias non tanti facere quid velint, aut quid non velint. Medeę etiam nutrix apud Euripidem in tragœdia hoc facit, malíſque conſternata cũ ipſa ſolitudine loquitur. verſiculos ipſos quib. oblectationem hanc ſuam ſignificauit, ita expreſſit M. Cicero in tertia quæſtione Tuſculana: Cupido cœpit miſeram nunc me proloqui cœlo atque terræ Medeæ miſerias.

Mortuus rurſus id eris, quod prius. 232

[illegible], id eſt, Poſtquã interieris, rurſus id eris quod prius. Veſpaſianus pater apud Sueto. Tranquillum in Cerylium libertum, ſed prædiuitem, qui vt aliquando ſubterfugeret ius fiſci imperialis, cœpit ſe pro ingenuo ferre, eóque mutato nomine pro Cerylo, dici voluit Laches: torſit hunc verſiculum. ſignificans illi nihil profuturum immutatum nomen, nec conditionis diſſimulatio, quandoquidem omnino ius patroni in eius bonis maneret. Citatur id carmen cum plurimis alijs titulo Menandri in collectaneis Græcis, quæ Stobæo tribuuntur. Ibi Menander ait: Si ſibi electio daretur, vt poſſit à principio fieri, quodcũq; animal eſſe vellet, quodlibet potius ſe optaturum quàm hominem. quandoquidem nihil inutilius homine quamuis generoſo, cùm ſoli fœliciſſimè agant adulatores, deinde ſycophantæ, poſtremò improbis moribus viri, &c. Prolixius eſt carmen quam vt hic videatur referendum.

Νῆστιν ὄζειν, ieiunium olere. 233

Græci ſignificare volentes fœtorem quendã animæ, qui non vitio aliquo oris prouenit, ſed in omnibus ferè eſt, qui nihil guſtarunt, νῆστιν ὄζειν, quaſi ieiunium olere dicebant. Hoc teſtatus eſt Ariſtoteles ſegmento Problematum duodecimo, quæſtione ſeptima: qua potiſſimum huius rei cauſam diligenter quæſiuit, cur ſcilicet grauis anima eorum ſit, qui nihil adhuc comederint, ſed ieiuni ſint, cum ſtatim ſumpto modico cibo moleſtus ille odor pellatur. Inquit enim: [illegible]. Hunc autem ingratum oris odorem ſignificauit Cæcilius comicus, cuius hæc verba leguntur apud Nonium, edita (vt apparet) ab eo qui vxoris parum accepta, odioſam comitatem, blanditiáſque accuſaret, quę mihi, vbi domum adueni aſſedi, extemplò ſuauium dat, ieiuna anima. Inter ea quæ peſſime olere ſolent, ieiunia Sabbatariorum, hoc eſt, Iudæorum, die ſeptimo ab omni opere feriãtium, enumerat lib. 4. Martialis, Sabbatariorum porrò, riſus aucupandi gratia poſitum eſt, quaſi quæ ieiunant cæteræ nationes, grauem animam non exhalent. *Huc confer ſup. illud Iunij, Ieiunium olet.*

Chironia vlcera. 234

Appellant Euſtathius & Ægineta, veluti Chironiæ medicinæ periti ſſimo indigentia, Galenus περὶ θεραπευτικῆς μεθόδου, quòd eiuſmodi vlcera primus ſanarit Chiron. Ea maximè accidunt pedibus & cruribus, duáſque habent callentes oras, tumentéſque modico dolore.

Τὸν χρῷ ξυρεῖν. 235

Sophocles in re periculoſa prouerbialiter vſurpat, τὸν χρῷ ξυρεῖν, ad viuum vſque radere, pro funditus abolere. In Aiace flagellifero, pro mordicùs pungere, & inſidendo altius penetrare.

Ἔρρει καὶ ἐν χρῷ τοῦτο, μὴ χαίρειν τινά.
Radit cute tenus, abſit omne vt gaudium.
Vbi vice [illegible] Suidas [illegible] legit & citat.

Accedit ad hæc quod ipſum radendi vocabulum non efferant Latini abſque moleſtiæ cuiuſdam acerbæ atque ingratæ ſignificatione. Sic ieiunam & aridam tranſlationem, aures radere dixit Fabius, & veritatem mordacem radere teneras auriculas propter odium quod parit, ait Perſius: quin & auari per fas & nefas corradere opes cum multorum iniuria dicuntur. Sed iſtum Grammaticis proprium campum relinquo. *Vide aliud, tonderi potius, non radi decet, & Iunium ſup. ἐν χρῷ.*

Volſellis non gladijs pugnare. 236

Prouerbium eſt in parum viros, à Varrone libro quinto de lingua Latina repetitum. Volſellas autem μαδιστήρια appellant nonnulli. Ægineta, τριχολαβίδας, τριχολάβια inſtrumenta ad prehendendos ducendóſque pilos comparata. *Supra etiam Iunius, Volſellis pugnant, non gladijs.*

In toga. 237

Id eſt rebus pacatis. Cicero libro ſecũdo Officiorum: In toga, dignitatis principatus eſt datus. Idem in oratione in Lucium Piſonem · Cedant arma togæ, concedat laurea linguæ. hoc eſt, Bellum ac tumultus paci otióque concedat: Ars imperatoria eloquentiæ facultatique dicendi. Idem ſecunda oratione aduerſus Catilinam. Atque hæc omnia ſic agentur, Quirites, vt res maximæ minimo motu, me vno togato duce ſedentur.

Barbata eminus ſalutanda. 238

Vt præter naturam eſt barbatã eſſe fœminam, ita eius occurſus non immeritò Italis habetur ominoſus, vnde ioculari eius gentis dicterio barbatam eminus eſſe ſalutandam præcipitur.

Binis tonderi forficibus. 239

Iulius Pollux prouerbiali ſchemate vſus eſt: Διπλῇ μαχαίρᾳ κείρεσθαι, hoc eſt, binis tonderi forficibus. Quod in eos qui plus nimio componendo corporis decori impẽdũt ſtudij, torqueri poteſt. *Idem habet Iunius ſup. Centu. 4. prou. 97.*

Μυρόβριχοι. 240

Μυρόβριχοι vocant Græci, qui delibutos vnguentis capillos habent, ſed vbique molliciei & luxus argumento. Cicero pro Sexto Roſcio, capillum compoſitum ac delibutum, faſtus ac mollitiei ſymbolum notat.

Criſpiores apio. 241

Apud epigrammatarios extat prouerbiali ſchemate dictum illud: οὐλότερος σελίνου, apio magis criſpum. Quo ſpectat illud apud Ariſtotelem in Rhetorices tertio · σέλινον οὔλας τὰς κνήμας ἔχων, apium criſpa habet crura. Et Lucianus in Amoribus: πολὺ τοῦ ἐν λειμῶνι οὐλότερον σελίνου, multo criſpiores pratenſi apio.

Area. 242

Ponitur metaphoricè, vt quemadmodum dicimus: Nimis patentem campum ingrediar, ſi tuas virtutes enumerare velim. Sic etiam non ſit nouum, maxima in tuas laudes area patet, & maiorem aream terunt noſtri equi. Ouidius in quarto Faſtorum.

Quæ docuit primis ſine crimine luſimus annis.
Nunc teritur noſtris area maior equis.
Idem in quarto Triſtium,
Et patet in laudes area magna tuas.

Sic & in epiſtola Penelopes ad Vlyſſ. Et patet in curas area lata meas.

Cumæi anni. 243

Cumæi anni pro infinitis, vt Neſtoris ætas in prouerbij locum abiit. Ouidius certe Cumæos annos pro infinitis fœminæ, Pylios viro eodem animo optauit. Ouidius libro ſecundo de Ponto:

> Sic pater in Pylios, Cumæos mater in annos
> Viuant, & poſſis filius eſſe diu.

Propertius Tithonum & Neſtorem poſuit:

> At me ab amore tuo deducet nulla ſenectus,
> Siue ego Tithonus, ſeu tibi Neſtor ero.

Caluior tranquillitate. 244

Φαλακρότερος γαλήνης, id eſt, magis caluus quàm ipſa tranquillitas. Quod inde natum eſt, quod tempeſtate exaſperentur omnia & horreant, contrà ſerenitate nuda & quodammodo calua iaceant. Demetrius Phalereus de hyperbole loquens in libro de Elocutione: τὸ δ᾽ αὐτὸ εἶδός ἐστι, καὶ τὸ φαλακρότερος γαλήνης. id eſt, ex quo genere eſt etiam illud, Magis caluus ſerenitate. *Sup. Iuag 70 prou. Centuria 6.*

Ouo depili nudior. 245

Ex Niciæ epigrammatarij dicto torqueri poteſt, quod tale eſt: ᾠὸν ἅπας γέγονε, quaſi dixeris. Ouum totus euaſit. extat namque in comatum prius, mox caluum redditum è multo pigmentorum vſu ad tingendos crines comparatorum epigrammatarie,

> Τὴν κεφαλὴν βάπτων τις, ἀπώλεσε τὰς τρίχας αὐτάς,
> Καὶ δασὺς ὢν λίαν, ᾠὸν ἅπας γέγονε. id eſt,
> Amiſit quidam crines, caput illi ſiciendo:
> Qui nunc eſt ouo nudior, hirtus erat.

Cuius ſimile eſt illud apud Petronium: Leuior ære vel rotundo. & illud apud eundem autorem. Cucurbita glabrior. Item: Concha leuior, vt apud Martialem:

> Leuior & conchis Gallæ Cytheriacis.

Gallinacei lactis hauſtum polliceri. 246

Franciſcus Floridus in epiſtola ad Rodolphum Pium, quam ſuis Succiſiuis lectionibus præfecit: Paruum nanque (vt rectè ait Horatius) parua decent, & tumoſæ lucubrationum inſcriptiones, iis ſunt relinquendæ, qui lectores dulcia vtilibus miſcentes eruditè pariter ac delectare, & gallinacei lactis hauſtum in receſſu polliceri queunt.

Διώκειν δρόμῳ τὰ πετεινά. 247

Sequi curſu volucres. De his quæ fruſtra fiunt. Huic ſimile: Cribro haurire aquam. Dicitur etiam per ſuperlationem & quandam ſimilitudinem, auras curſu ſuperat, vt illud apud Demetrium Phalereum de Elocutione: θέον δ᾽ ἀνέμοισιν ὁμοῖοι. id eſt auras curſu æquabant.

Qui medicè viuit, viuit miſerrimè. 248

De his vulgò dicitur, qui ſuperſtitioſo & nimis exquiſito victu vtuntur. Neque enim nos probamus vt ſanus adhuc ex præſcripto viuat, ni tamque tenui & accurata victus ratione vtatur. Contrà, qui modicè & temperanter viuunt, feliciter ac ſalubriter viuunt. *Non videtur, alii explicatum adagium. Nam cur ſuperſtitioſe viuere, eſt medicè viuere? an non medici modum vbique laudant, & ſanitatem illi tanquam plenam tristitiæ? Proinde vulgus errat hac acceptione, qui quam viuendi rationem arte medica indicaret, indiscretam putant ſatis. At vero huius prouerbii autores voluiſſe videntur, miſerum eſſe qui aut per naturæ conformationem aut cauſſam extraneam ea eſt valetudine, quæ tota à docti & diligentis medici cura pendeat: vt eſt valetudo eorum qui cerebri, hepatis, ventriculi, aut aliis principis partis intemperie laborant: item eorum qui calculo, vel podagræ ſunt obnoxij, de quibus Galen. lib. de ſanitate tuenda ult. atque iſtorum conditio vere miſera eſt, quod leuiter in alteram partem momento intemperiem augeant, & morbum familiarem ſibi accerſant. Ex hac Giſelin.*

Vitis & braſſica. 249

Ἄμπελος καὶ κράμβη, id eſt vitis & braſſica. Dicitur de inter ſe pugnantibus & tantas inimicitias exercentibus, vt inter hos pax nunquam conciliari poſſit. *Id quomodo ſe habeat, explicat doctiſſimè Pierius in fine Hieroglyph.*

Σκιαμαχεῖν. 250

Cum vmbra pugnare, ridiculum, inane & inutile.

Adamante durior. 251

Huic prouerbio inenarrabilis huius lapidis indomita vis locum fecit, quo vtimur, quando inexorabile & inuictum ſignificare volumus. Franciſcus Floridus. Sabinus in apologia in linguæ Latinæ calumniatores: Valerium Maximum, inquit, doctiſſimorum iudicio, non multum laudis eſſe aſſequutum dicam, quod cum floreutiſſimo Auguſti ſeculo proximus vixerit, quouis adamante ſit durior, quouis in orationis ſtructura ſaxeto aſperior, &c. Theocritus in Pharmaceutria dixit:

> Adamantem mouere poſſe, cuius vires ſunt inuictæ.

In Aepolo.

> Καί κέ μ᾽ ἴσως ποτίδοις, ἐπεὶ οὐκ ἀδαμαντίνα ἐστί. id eſt,
> Et fortè me aſpicies, quoniam non adamantina eſt.

Lucianus in Pſeudomante, mentem adamantinam dixit. Eſt Metaphora prouerbialis apud Siracidem capite decimoſexto, ἐμέριζεν ὡς ἀδάμαντι, qua immutabiles eſſe vices lucis & tenebrarum, & has infringi non poſſe. Sic & in oraculo apud Herodotum, ἀδάμαντι πελάσας. id eſt firmum & infractum reddens.

Et in epigrammate Agathiæ de Zeuone libro primo.

> Τοῦτ᾽ ἀδάμαντι μένει, manet ſirm um ac durat.
> Et ἀδαμάντινα δέσμα, vincula quæ rumpi nequeant.

Dionyſius Areopagita de Eccleſiaſtica hierarchia: vocauit ἀνενδοτικὸν, inuictum, durum, indomitum, fortem, qui inclinari non poteſt ad vllam ſubmiſſionem.

Arena ſine calce. 252

Caius Caligula Senecam commiſſiones meras componere, & arenam ſine calce eſſe dicebat.

Gergeſeni. 253

Gergeſeni Theologis dicuntur, qui (vt inquit Paulus ſecundæ Timothei quarto) ſanam doctrinam non ferunt, ſed ad ſuas libidines ſibi magiſtros cumulant, auribúſque prurientibus, & à vero auerſis, ad fabulas ſe conuertunt. Sui amantes, vt præcedenti eiuſdem epiſtolæ capite dixit: Auari, arrogantes, ſuperbi, maledici, in parentes contumaces, ingrati, irreligioſi, inhumani, fœdifragi, calumniatores, intemperantes, immites, virtutis inimici, proditores, temerarij, inflati, voluptatis magis quam Dei amantes, pietatis ſpeciem habentes, ſed qui eius vim abnegauerint. Gergeſeni autem nullo ferunt modò (apud Matthæum octauo) vt Chriſtus eorum fines inuiſat. E quorum quidem albo ſunt, quos in Euangelica hiſtoria Chriſtus compellat: Væ vobis Scribæ & Phariſæi ſimulatores, qui cœleſte regnum aliis præcluditis: vtpote qui nec intretis ipſi, nec intrare conantes, ſinitis intrare. O mores, ô tempora, eò improbitatis deuenêre res humanæ, vt Chriſto, & eius verbo ſpreto, contempto, omnes ſuæ rei ſtudeant, omnes terreſtria curent, omnes gloriam in ſua turpitudine collocent. Hic Pluto inhiat, hic Baccho indulget, hic Veneri impalleſcit, alter aleæ, venationi, aucupio, choreis, ſaltationibus inuigilat. Omnes denique (vt idem Paulus Apoſtolus Philippen. ſecundo, inquit) ſuæ rei ſtudent, non Ieſu Chriſti, adeò vt quidam hodie noſtri Gergeſeni potius ferant, quam ſyncerum Dei verbum his haud diſſimiles, qui apud Iobum dicunt Deo: Abi hinc, tuas quidem nolle vias nobis non libet, &c.

Mileſia ſtragula. 254

Mileſia regio optimas habere lanas dicitur, vnde & in prouerbium abierunt Mileſia ſtragula, pro delicatiſſimis. Theocritus in Syracuſis etiam tapetas molliores ſomno vocans ſubdit: φάρεα μαλακώτερα, ὦ τὸν ἐμὸν κατακτάσομαι: Sic Miletus dixerit, quique incoluit Samum. Mileſiorum enim luxus, in hominum ſermonem abiit, adeò vt quicquid molle, parúmque virile velint intelligi, Mileſium appellent. Ariſtoph. in Ranis notat μαλακὰ στρώματα.

Lac auium fert Samus Ionica. 255

Samus Ionica valde olim fortunata fuit, vnde in prouerbium abiit, Lac auium ferre illam. In ea verò cùm tyrannis exerceretur, infortunatiſſima fuit, viris deſtituta, à Syloſonte tyranno, qui duriter imperabat, vnde aliud prouerbium natum eſt, Syloſontis cauſa locus patens. Hæc referuntur ab Euſtathio Theſſalonicenſi archiepiſcopo in ſuis commentariis in Dionyſij Alexandrini de ſitu orbis librum. *Eraſm. ſup. Opera Syloſontis ampla regio.*

Αἰγυπτιάζειν. 256

Hoc eſt, Aegyptium agere: pro eo quod eſt, occulta præſtare. Hinc aliud prouerbium manauit: Præſtantes in contexendis machinis Aegyptij. Hæc idem Euſtathius ibidem.

Ἀναπαρίζειν. 257

Paros vna Cycladum, cuius incolæ olim non ſeruato pacis, quod cum Miltiade pepigerant, fœdere, prouerbio apud Græcos locum fecerunt, quo in fœdifragos vtuntur, ἀναπαρίζειν dicentes, pro eo quod eſt μεταμελήσειν, facti pœnituit.

Calauriam pro Delo. 258

Neptunus Calauriam cum Latona permutauerat, accepta Delo veluti & pro Pythone, Tænarum acceperat: vnde prouerbium emanauit, de permutantibus æqualia: idem tibi eſt, Deliumque Calauriámque pateſe, Pythoque per diuinam, ac Tænarum ventoſam.

Capra

Capra cinnamomum. 259

Cinnamomi feſtucam, quam Phryganum Arabes vocant, vt Porphyrius ſcribit, ſimilem eſſe aiunt viri, quam odorans præ ſuauitate flet. Illam amant capræ, vnde prouerbium de iis, qui aliquid nimis amant. Capra cinnamomum. Sup. Iunius expoſuit id adag. Cent. 6. Adag. 19.

Arabicus tubicen. 260

Ab Arabum gente, quæ delectare ſolet muſica, prouerbium manauit, quod garrulis hominibus & loquacib⁹ aptari poteſt, vel tuba etiam canendi imperitis. Arabicus enim tubicen fertur pro drachma tubam pulſaſſe, pro quatuor vero tacuiſſe. Vide Eraſm. in prouer. Arabius tubicen, Chil. 2. Cent. 7. adag. 32.

Bœotica ſus. 261

Hoc communi prouerbio Bœotos veteres vocabant, vt ſcribit Pindarus, qui non eſſent mente admodum agiles. Repete potius ex Chil. prouerb. Bœotica ſus.

Caunius amor. 262

Caunus vrbs fuit Cariæ, à quodam Cauno ſic dicta, cuius amore capta Biblis ſoror, cum eſſet repulſa, mortē ſibi laqueo conſciuit. Vnde in prouerbium abiit Caunius amor, de iniuſtè amantibus, vel de læſis, ab iis quorum iniuſto amore eſſēt capti.

Ciuitatem, ſiue domum venti perſpirant. 263

Dicitur de ciuitate ſiue domo deſerta ac ad ruinam tendente. Hoc quoque Gallis vulgare admodum.

Sub vnam Myconum. 264

In Mycono ex Cycladibus vna ſepultos eſſe aiunt Gigantū excellentiſſimos, ab Hercule interfectos. Vnde dicitur de iis qui vna ſententia condemnantur: κατ' ἀπὸ μίαν μύκονον, id eſt, omnia ſub vnam noxam, aut condemnationem.

Hylam vocare. 265

Iuxta Cium Myſium fluuium, cui ciuitas adiacet, item Cius dicta, à nymphis raptus fuit Hylas ab Hercule adamatus, quem ingenti vociferatione vocans Hercules nihil profecit. Vnde prouerbium manauit, de vocantibus non audientes, Hylam vocare. Vide Theocritum Eidyllio 13. quod Hylas inſcribitur. Erudite deſcripſit candem fabulam Apollonius Rhodius in fine primi libri Argonauticorum, qui ſic ait: Herculem, cùm regionem Dryopum accolarum Parnaſſi tranſiret, voluiſſe eripere bouem ad ſacrificium Theiodamanti Dryopi. Quod cùm ille prohiberet, ab Hercule interfectum, & regionem direptam. Atque Hylam infantem adhuc Theiodamantis filium è cunis abreptum, in familia Herculis educatum, & ab Hercule adamatum, edoctum, ac tandem cum aquā peteret, raptum à nymphis.

Coryceus audit. 266

De his dicitur qui ſecreta explorant, natum ab inſula quadam, & portu, qui eſt propè Teum inſulam & Erythras, vbi piraticam exercebant, inde dicti Corycii, ſpeculantes mercatores. Eraſm. prouerb. Corycæus auſcultauit.

Lydi mali, ſecundi Aegyptii, tertii Cares. 267

Lydi propter improbitatem malè audiunt, vnde & hoc prouerbium manauit.

Παρὰ Λύδιον ἅρμα θεῖν. 268

Præter Lydium currum currere dicuntur, qui aurigandi arte ſuccumbunt, vt Euſtathius in Dionyſium ſcribit.

Tenedius vir. 269

Dicitur de auſterè iudicantibus, Fertur olim fuiſſe Tenedis morem hunc, vt cum quis de magno aliquo flagitio accuſabatur, ſecurim geſtans vir eidem aſſiſteret, quem oportebat obiecti criminis conuicto ſtatim plagam infligere lethalem. Pete ex Chiliad. Tenedia bipennis, & Tenedius homo.

Ad manticam res rediit. 270

Dicitur in eum, cui nihil relictum eſt.

Frondes fructuum expertes. 271

Et hoc theologicum eſt prouerbium in eos, qui ore Deum ſe ſcire profitentur, & eundem factis negant, lucernas habent, ſed extinctas, nefarii, contumaces, & ad omnem rem bonam inepti: Domine domine ingeminant, ſed ſupremi voluntatem non obeunt. Nihil aliud quàm fidem, idque ad tautum, vſque crepant: tamen ſi penitius ipſorum conſiderentur opera, mores, vita, conuerſatio, comperiemus ne ſcintillam quidem viuidæ & Chriſtianæ fidei illorum pectoribus eſſe relictam.

Azymus. 272

Azymus μεταφορικῶς dicitur ſincerus, verus, non elatus, ſine iniquitate.

Quæ ignoramus aſpernuntur. 273

Laz. Bayfius: Fere fit vt facile aſpernemur, quæ ignoramus. Vulgò ſic dicitur: Sciētia non habet inimicū præter ignorantē. Dixit Ariſtoteles: Nemo eorum quæ ignorat bonus eſt iudex.

Nudato Petro Paulum tegere. 274

Hic ſermo in ore verſatur omniū Gallorum, in eos qui ſic è præſentibus malis extricāt ſeſe, vt aliis grauioribus impediātur

Ἀεργοῖς αἰεὶ ἑορτή. Pigris ſemper eſſe feſtum. 275

Olim valde potentes fuere Tarentini, ſed deliciæ eos perdiderunt, quia plures apud eos faſti dies per annum, quàm alii celebrabantur, inſtitutis propter ocium ad delicias continuis feſtis, vnde & vulgari prouerbio fertur: Pigris ſemper eſſe feſtum. Hoc vſus eſt Theocritus in Bucolicis. Sup. apud Eraſm. Chiliad. Ignauis ſemper feriæ.

Thaſus bonorum. 276

Thaſus inſula Ægæi maris aurifodinis quondam celebrata, & Cereris granarium propter fertilitatem dicta fuit: vnde in prouerbium abiit, perinde ac ſi quis diceret, Θάσος, id eſt, multitudo, ſiue denſitas bonorum. Alii ita efferunt. Datus bonorum, veluti & hoc, ἀγαθῶν ἀγαθίδες. Vide Chiliad. prouer. Thaſus bonorum. &, Bonorum gloria.

Caracallæ nummi. 277

Conuenit in eos, qui aliud præ ſe ferunt, aliud tegunt, quiq; fuco corrupti ſunt & pallent, in blandos vultu, ſed animo virulento, & eos qui ſanctimoniam habitu præ ſe ferunt, cùm vita ſint impia. Dion autem narrat Antonium Caracallam in vſu habuiſſe nummos adulterinos, plumbúmque argentatum, & æs inauratum, pro argento vel auro ſuis ſenatoribus dediſſe. Hinc natum eſt prouerbium.

Cauponariæ mulieres. 278

Solent Hebræi vna eademque voce meretricem & cauponariam mulierem nominare, quaſi eiuſdem generis ſint. Vulgatæ enim vt Conſtantinus ait) ſunt pudicitiæ, quæ in caupona ſeruiunt. lege, quæ adulterium, Codice Ad legem Iuliam de adulteriis.

Fronti nulla fides. 279

Fronti fidem non temere habendam eſſe, etiam vulgò dicitur, & hypocriticos magno s eſſe receſſus. Iuuenal. Saty. 2.

Sarmentarii. 280

Ethnici conuiciis etiam maledictis, paſſim Chriſtianos exagitabant ſemiſſios & Sarmentarios, ridiculo nomine appellantes, vt à Septimo Tertulliano memoriæ proditum eſt. Nec alia ratione ſic eos vocarunt, quam quod ad ſtipitem dimidii aſſis reuincti ſarmentis additis concremarentur. De quo ſupplicii genere Pamphilus quoque Euſebius, & D. Auguſtinus meminere. Paſſim etiam Aſinarii dicebantur. Nec hac ignominia contenti, figuris & picturis illudebant Chriſtianis. Quando infando picturæ genere Chriſtum Dei filium deformare, ac velut in pergula prætereuntibus auſi ſunt aſininis auribus oſtentare, pede altero inungulatum, ac togata ſpecie, cum libro in manibus, hoc adiecto titulo, quaſi is Chriſtianorū foret Deus, ὀνοκοίτης. Hac de re Crinitus lib. 1. cap. 9 & 13.

Chamæleontem imitari. 281

In paraſitos dictum. Chamæleon colorum omnium ſimilitudinem exprimit, præterquàm albi, vt inquit Plutarchus in libro de Diſcrimine adulatoris & amici. Sic paraſitus & adulator omnia nouit ob oculos proponere præter veritatē, in qua animarum conſiſtit ſalus. Paraſiti enim illud Terentiani didicēre:

> Quicquid dicūt laudo: id rurſum ſi negant, id quoq; negat
> Quis, nego: ait, aio: quæſtus is multo nunc eſt vberrimus.

Manus porrigendæ non confuſis digitis. 282

Huius ſenſus eſt: Omnia eſſe aperto animo & ſimplici facienda, non autem fucato & ſimulato: vel non oportere eſſe rapacem. Nam qui aliquid in vola abdunt, manum non extendunt. Poteſt & ad orationem referri, ſicut olim Zeno, orationem oportere eſſe planam & apertam, non concisam, confuſam atque obſcuram. Apud Laertium Diogenē tribuitur hoc adagium.

Ἐκλεκτικοί. 283

Ἐκλεκτικοὶ dicuntur vulgò qui cùm nulla habeant peculiaria dogmata, ex cæteris ſeligunt, quod optimum eſſe iudicant ac veriſſimum. De his meminit Laertius in prooemio libri 1. his verbis: ἔτι δὲ πρὸ ὀλίγου ἐκλεκτική τις αἵρεσις εἰσήχθη ὑπὸ Ποτάμωνος τοῦ Ἀλεξανδρέως ἐκλεξαμένου τὰ ἀρέσαντα ἐξ ἑκάστης τῶν αἱρέσεων. Haud ita pridē, inquit, ἐκλεκτικοὶ quędam ſecta à Potamone Alexandrino inuenta eſt, qui de ſingulis ſectis, quæ ſibi placuerunt, ſelegit. Talem & Cicero ſæpe in ſuis libris profitetur. Horatius in epiſtola libri 1. cùm ſe nullius diſciplinæ certum eſſe ſectatorem demonſtrat, philoſophorum, ſed ex omnibus ſe excerpere, quod optimum videatur, his vtitur verbis:

> Nullius addictus iurare in verba magiſtri
> Quo me cunque rapit tempeſtas deferor hoſpes,
> Nunc in Ariſtippi furtim præcepta relabor,
> Et mihi res, non me rebus ſubmittere conor.

Huiuſmodi homines dicuntur etiam ἀναλογητικοί.

Ἐλύσατο μίτρην. 284

Frequens locutio apud poetas λύσατο μίτρην, id eſt, ſoluit zonam, hoc eſt, virginitatē amiſit. Vnde ἄμιτροι dicūtur puellę innuptæ, & coniugii expertes. Rationem verò ſoluendæ zonæ eſt legere in Scholiis Apoll. λύουσι τὰς ζώνας αἱ πρῶτον τεκοῦσαι, ...

[illegible Greek]. Aliquando λύειν μίτραν eſt eripere virginitatem, & ad homines refertur. Muſæus, [illegible Greek], id eſt, virginitatem eripuit. Apud Apoll. eſt parere. [illegible Greek], id eſt, quem vnicum peperi. Callimachus in hymno Iouis hac locutione vſus eſt.

Fabula Mileſia. 285

Fabulæ Mileſiæ prouerbio dicuntur ſermones nec veri, nec veriſimiles, nec in aliquem vitæ vſum parati & congruentes: ſed tantum ad voluptatem & extrahendum tempus, vel in conuiuiis, vel in cœtibus virorum ac fœminarum, qualia ſunt etiã amatoria omnia. Ideóque Lucianus ſermones amatorios vocat Mileſios, & Capella quaſdam poëtarum fabulas. Scripſit nominatim de Mileſiis Ariſtides libros aliquot μιλησιακῶν, & Apuleius aſinum, ex Luciani aſino deſumptum & concinnatũ. Eiuſmodi narrant veculæ pueris ad focum ne plorent, aut moleſti ſint. Mileſiæ à Mileto Ioniæ, quæ de luxu & deliciis malè audiuit, dicuntur.

Iyngem habet. 286

Vſus apud Græcos obtinuit, vt hi iyngem habere dicantur, qui velut præſtigiis quibuſdam homines ad ſe amandum prouocant. Iynx enim auicula eſt oblongo collo & lingua, crebrò collum circumagitans, ea veneficæ ad excantationes vtuntur, vt inquit Pindari interpres in Nemeis. Latine torticam nominare poſſumus: torquendo collo. Quidam putant eam eſſe, quæ alio nomine vocatur [illegible Greek], Latini motacillam vocarunt. Iynge verò trahi etiam prouerbiali figura dicitur à Theocrito eidyllio 2. verſu qui repetitur. *Vide adagia Eraſmi noſtri, ne quis ſua gloria fraudetur. Nimirum prouerbio, Iynge trahor: & Iouẽ, Iynge, quod eſt 92. Cent. 4.*

Ex [illegible Greek]. 287

Prouerbium de re commentitia, quoniam in porticibus & tabulis depingi fabulæ ſolebant. Plutarchus in libello de particula ei inſcripta foribus Delphici templi. Cæterum iſta, inquit prorſus ex portico & tabula.

Dimicare pro carnibus. 288

Plutarchus in libello contra Coloten. [illegible Greek], ſubaudio, [illegible Greek]. & pro carnibus dimicandi afferes neceſſitatem. Prouerbium eſt, quo Ariſtophanes reſpexit in Ranis: [illegible Greek]. Suidas in voce [illegible Greek]. *Huc confer ſup. Eraſm. Lepus pro carnibus.*

Piſtillum ornatum. 289

Demetrius Phalereus in lib. de Elocutione: [illegible Greek]. quale illud, quod in prouerbio dicitur, Piſtillum ornatum. Agit de iis, qui verbis paruã rem magnam faciunt. *Repet. longe explicationem in idem prouerb.*

Ludere inter mœrentes. 290

Demetrius Phalereus in libro de Elocutione: [illegible Greek]. Ludere enim inter mœrentes eſt, vt in prouerbio dicitur, malo artificio in mouenda & excitanda perturbatione vti.

Mel ſatietatem gignit. 291

Dionyſius Halicarnaſſeus in cõparatione Herodoti & Thucydidis: Satietatem enim gignit, ait Pindarus, & mel, & dulces res venereæ. Iam verò & illud in animo reputaui quàm ſuauis & iucunda res ſit in hiſtoria, ſcriptionis varietas & immutatio. Laurẽtius Humfredus de Nobilitate libro tertio. Sed quicquid nimium eſt, ingratum & iniucundum eſt, cuiúſque omnis in fructo ſuauitas amittitur. Theocritus in Megara: [illegible Greek]. id eſt, & lætitiæ ſatietas eſt.

[illegible Greek]. 292

[illegible Greek] prouerbiale eſt, de curioſitate luſtrandi, quæ intra ſcenam fiunt. Syneſius Cyrenæus in Ægypto, ſeu de prouidentia, diſputation. libro ſecundo ſub finem: [illegible Greek] per proſcenium omnia, id eſt, curioſè oculis luſtret. Prouerbij nota eſt [illegible Greek], quod verbum hac de re vſurpatur.

[illegible Greek]. 293

[illegible Greek] prouerbij quædam figura ſimpliciter & prorſus ſignificat.

[illegible Greek]. 294

Quarta luna natos prouerbiali ſchemate dicimus, quibus ſiniſtra parumque auſpicata rerum omnium ſunt initia. Quod ipſum non tam ad diem quartum, quàm ad poſtremum lunæ quadrantem refero. Nam qui ſeneſcente luna, aut poſt huius dodrantem naſcuntur, partim ob ſideris defectum, partim ob corporis debilitatem, ægre atque laborioſe in lucem prodeunt: atq; in poſterũ dubia ſunt valetudine ac vacillante, omnibuſq; membrorum functionibus improſpere vtuntur: maxima tamẽ calamitatis pars in fœtum recidere ſolet. Nam hoc illi accedit ad malorũ cumulum, vt vitã agat ærumnoſam, atque infœlicẽ plerunque in aggrediendis rebus ſucceſſum habeat, ſiquidẽ nõ tam corporis viribus, quàm conſilio & prudentia, quibus res maximè perfici ſolẽt, ſunt deſtituti. Hinc igitur prouerbij origo fluxiſſe mihi videtur, quæ tamen appoſite ad conceptum referri poteſt. Qui enim concepti ſunt vtero deſtituto humore, quo fœtus alitur, quo vires & incrementa ſumit, non poſſunt omnibus numeris ſuis perfici, omniũque partium facultatibus abſolui quod fere vſu venire ſolet iis, qui quarta luna, arentiq; vulua, vt Eſdras 4 capite quinto ait, concipiuntur. Inter alia in vita Ariſtophanis legitur [illegible Greek]. id eſt, quare ipſum exagitarunt, ſeu contempſerunt Ariſtonymus & Amipſias dicentes, quarta luna (quod aiunt) natum: quod aliis laboraret. nam primas fabulas per Calliſtratum & Philonidem exhibuit.

Ἀρχαικὸν καὶ ἀρχαῖον. 295

Pro ſimplici & agreſti vſurpata ſunt. Horatius lib. Epiſt. 1.

Si potes Archaicis, conuiua recumbere menſis.

Id eſt, rudibus & impolitis, quas priſci illi homines poſſidebant, non citreas, neque marmoreas. Ita Nannius Miſcell. 4 cui tamen aduerſatur Turnebus Aduerſ. 1. cap. 24 qui hoc Horatij loco Archiacis legendum eſſe cenſet ex lib. vet. omni. & interpretum ſcholiis.

Nullus equus tam eſt effœtus tamque exhauſto corpore, quin menſe Maio hinnitum edat. 296

Vel prima anni pars prouerbiũ hoc nobis peperit, quo intelligimus neminẽ tam ſenilis atque decrepitæ ætatis, quin in amœniſſima illa anni parte aliquid ineſſe iuuenilis animi teſtetur, aut aliqua hilarioris erectiorisque mentis indicia proiiciat.

Aurum ex ſtercore colligendum. 297

Hoc vtimur quotieſcunque ſignificare volumus id quod Plinius iam olim dictabat, nullum librum tam malum eſſe, quin parte aliqua prodeſſe queat. Recte etiam olim dictũ eſſe puto, non quis, ſed quid dicatur, conſiderandum. Modeſtiæ enim eſt, quod alicuius ſeculi commune linguæ ſuit vitium, diſſimulare. Nec enim video aurũ minoris eſſe in pretio quod in vaſe fictili hoc, illud in ſplendida arca cuſtodiatur. Nónne gallus Æſopicus dum verrit ſtercoratium, nitidam gemmam reperit?

Aſtra inclinant, ſed non vrgent. 298

Cõmune eſt hodie, cui ſimile eſt illud Ptolemæi: Sapiens dominabitur aſtris. Deus enim omnipotẽs eſt, & omnia operatur in omnibus. Nã cum medicus curat ægrotũ, & agricola è terræ cultu ſibi meſſem fertiliore promittit, & hæc Dei opus eſt: ipſe tamẽ per ſua inſtrumẽta atq; per quædã quaſi media operatur.

Lydia harena. 299

[illegible Greek], ſpeciem habet prouerbij, quemadmodum illa: Lydius curſus, Lydius lapis. Apparet autem id de re non vili aut contemnenda dici, cùm & multum auri in Lydia prouenire receptum ſit, vt eſt apud Lucianum in dialogo, qui inſcribitur Contemplantes. Hoc vſus eſt Baſilius ad nepotes: Et ex Lydia harena fit aurum.

Aquæ furtiuæ dulciores ſunt. 300

Extat inter Hebræorum prouerbia non diſſimili ſenario Græco, [illegible Greek], id eſt, dulce pomum, cum abeſt cuſtos. His vtemur, cùm ſignificabimus impunitate malos ad peccandum prouocari. Adde quod etiam occaſio facit furem, quod vulgò quoque dicitur. Plautus in Pœnuli prologo: Dum ludi fiunt, in popinam pediſſequi, Irruptionem facite, nunc dum occaſio eſt.

CENTVRIA QVARTA.

Κέρκωπες. 301

PRouerbiali ſpecie κέρκωπες, homines callidi & veteratores, quaſiq; artifices quidã deceptionũ & fraudũ (qui & plani in Latina lingua) & κέρκωπες [illegible Greek], in quadã epiſtola Syneſius. Item aſſentatores: nam hoc etiam genus perniciosiſſimè decipit. Infames fuere hoc cognomine apud priſcos Paſſalus & Acmo, ſeu Achemo, à quibus eſt appellata (vt videtur) [illegible Greek], illa apud Herodorum Polymnia, quæ & ipſa prouerbij inſtar habere poſſit. Item Candulus & Atlas, vel, vt alij Andulus & Atlantus, Eurybates Crœſi proditor, & Olus. Inde verbum factum κερκωπίζειν, fraudes huiuſmodi & aſſentationes vſurpare. Rationem appellationis alij deducunt ab animalibus, quæ cauda blãdiuntur. Alij à vulpina aſtutia, cum inſequentes canes hac cauda decipiat. Alij, Cyclopes

tradunt

tradunt aliquando Cercopes appellatos, cùm κέρκος etiam neſcio quid κυκλοτερὲς ſignificare dicatur: & inde tranſlatum nomen ad malos & improbos. Alij à moribus & ingenio gentis Lydiæ deducunt, quæ cercopum nomen habuerit, & fuerit natio vafra impoſtorum & mendacium. id quod mihi ſimpliciſſimum videtur, & maximè conſentaneum, quo fortaſſis accommodare licebit, quæ apud Plautum appellatur Aſtutiarum Regio, in Milite. Cùm tamen & animantis quid ſignificare κέρκος tradatur, ſiue ſimiarum generis, & cū fortaſſe, qui κερκοπίθηκος, ſiue vitium vaſtatricem beſtiolam, ſiue gallum etiam & murem agreſtem. Venit in mentem & à ſpecie atque ſimilitudine tam oris quàm ingenij, ſeu naturæ eius quod inter hæc maliriola verſutia præſtat, factam videri poſſe appellationem, & de ſimius quidem ſuſpicari fortaſſis aptiſſimum fuerit, vt quemadmodum Homericum κυνῶπα, & ſimilia. Quod autem Ludouicus Cælius de cerco notat: vſum prouerbialem videri vult etiam apud Latinos, de hoc inquam, vt nihil diſputetur amplius, locus certè, quem de Epiſt. ad Atticum ille adducit, quouis potius quàm vt Cercum videat, &c. is neque ita legitur in emendationibus libris. & vt maximè ea lectio non intoleranda videatur, de Cæſare quidem (vt ipſe vult) res non fert, vt accipiatur. Eſt in prouerbio Græcorum & κέρκωψ, de loquacibus, vt videtur & garruliſſimo de taciturnis, vt quidam putant ἀπὸ κέρκωπος, quam cum turture comparant obſtrependo Grammatici: & docet diſertè Athenæus, eſſe hoc τέττιγι ὅμοιον ζῷον, quo & in cibo vſi ſunt. παιπάλημα autem & ipſum quaſi ad minutias quaſdam exquiſitę fraudis & doli crudeliſſimi tranſtulerunt, quomodo vſurpatum videtur in auibus Ariſtoph. Coniunguntur enim ὄλεθρος, κύρμα, ψῆγμα, παιπάλημ' ὅλον, quod idem videtur ſignificare apud eundem in nubibus παιπαλᾶν. Vnde apud Homerum πολυπαίπαλοι Phœnices, quod etſi alij aliter interpretantur, videtur tamen maximè conſentaneum, maitiioſos ibi & callidos ſignificari, quo nomine hæc gens malè audit. De hac verò tranſlatione cum alij alias coniecturas retulerint, mihi quidem vel ab eo eſſe videtur, quòd verſutia non facile circumueniatur aut capiatur, ſed diuerticula reperiat, per quæ elabatur, cum παιπάλημα propriè eſſe doceant, quòd multos exitus habeat, & quaſi oſtia quibus excipiatur, vel quòd non crafſa quædam & quaſi rudior calliditas ſignificetur: ſed minutiſſima & exquiſitiſſima, cùm παιπάλη etiam farinam tenuiſſimè cribratam ſignificet: quomodo multæ non erunt diſſimiles tranſlationes in noſtro vernaculo. Vſurpatur vtrunque ab Aeſchine in oratione de falſa legatione, contra Demoſthenem, vbi hoc dicere videtur, neſciuiſſe ſe ante hac qualia eſſent Cercops, & quid παιπάλημα appelletur &, σε λίμβολον, atque ſimilia: quæ nunc de Demoſthenis vita & moribus explicari videat, vt diſſerere potuerit: quem locum & Eraſmus Roterodamus adducit in prouerbio κερκώπων ἀγορά, quo tamen qui vſi fuerint, non exponit, cùm Grammatici doceant Athenis ita fuiſſe appellatum locum eum, in quo venderentur quæ furto eſſent ſubtracta, id eſt forum furtiuarum venalium. περίτριμμα autem fuerit, qui verſutior ſit, quàm rota figularis, ſecundum Plautum, & ingenio lubrico. Eſt igitur κερκώπειον παιπάλημα, Plautus Cercopæus, fraus ſeu dolus Cercopæus, aſtutiæ veteratoriæ & ſubtiles atque eximiæ, ſeu calliditſimæ. Hoc vſus eſt Synelius Cyrenæus in Aegypto, ſeu de prouidentia, lib. 1. τὸ παιπάλημα τὸ κερκώπειον, id eſt, Cercopæa fraudulentia. Huc refer quæ doctè ſup. retulit Iunius in prou. Cercops, quod eſt 38. Centur. 7. & Eraſm. Chiliad. Cercopum cœtus, & quod eſt in collectanea Godefredi, Cercopum forum.

Sublata lucerna, nihil diſcriminis eſt inter mulieres. 302

Λύχνου ἀρθέντος γυνὴ πᾶσα ἡ αὐτή. Omnes in tenebris æquè formoſas eſſe, ſentire videtur adagium. *Idem ſup. retulit Eraſm. Chiliad. 3. Centur. 4. prou. 77. ſed aliò torquet.*

Hallex. 303

Hallex ſignat indignum, qui vix cenſeatur, eſtque viriſer quidam potius, quàm planè vir. Plautus in Pœnulo: Tunc amator etiam audes eſſe hallex viri? aut contrectare, quod mares homines amant?

Τραγίζειν. 304

Τραγίζειν, id eſt, hirquitallire, ſiue hircum olere dicitur, qui malo odore infeſtantur. Nam alarum fœtor, caper & capra à Latinis appellatur, τράγος à Græcis. vnde τραγίζειν, virus illud olere. Hippocrates ἤδη ἀφροδισιάζειν ἄρξωνται ὅτε τραγίζειν. Sed quia malus odor ille rarò quem inuadit, niſi qui rem cum mulieribus habere per ætatem queat, aut qui tum maximè fœtent hirci cùm coitum appetunt. Theophraſtus, περὶ ὀσμῶν, διὸ καὶ οἱ τράγοι, καὶ οἱ ἔλαφοι, ἢ τὰ ἄλλα, περὶ τὰς ὀχείας μάλιστα ὄζει. Eo factum eſt, vt τράγος aliquando pro re venerea vſurpetur, τραγίζειν quoque & τραγᾶν, pro eo quod eſt hircinam vocem æmulari, offendes. Horatius in libidinantem:

Namque ſagacius vnus odoror

Polypus, an grauis hirſutus cubet hircus in alis,
Quàm canis acer, vbi lateat ſus.

Menſæ Siculæ, Aſianæ, Perſicæ, & Italicæ. 305

Prælautæ & opiparæ dicebantur. Plato Politicorum libro tertio: Συρακοσίαν δὲ ὦ φίλε τράπεζαν, καὶ Σικελικὴν ποικιλίαν ὄψου, id eſt, Syracuſanam amice menſam, & Siculam in obſonij varietatem, non videris approbare. Idem in quadam epiſtola ad Dionis propinquos: ἰταλιωτικῶν τε καὶ Συρακουσίων τραπεζῶν πλήρη. Lucianus in dialogo Simili ac Polyſtrati, περὶ τραπέζας, inquit, αὐτὸς τὰς ἐν Σικελίᾳ. ac menſæ Siculis lautiores. Docet hoc libro duodecimo copioſè Athenæus. Perſicis & Aſianis delicijs nihil olim inquinatius nec mollius: de quorum delicijs in animos hominum impreſſa opinione, perpetuo inualuit. Macrobius libro Saturna ſeptimo: Modum cum ſeruat, qui ſui potens eſt, & in menſa Sicula vel Aſiana.

Αὐτοκαύδαλοι, αὐτολήκυθοι. 306

Αὐτοκαύδαλοι viles proſſus & nihili homines dicuntur. Lycophron αὐτοκάνδαλον σκαφος: vide eius interpretem & Athenæum libro 18. αὐτολήκυθοι verò inopes ſcurras mendicoſque nebulones ac paraſitos ſignificant, quique ſe ad omnia obeūda onera paratos vltrò offerut. Demoſthenes aduerſus Cononem: ἐκάλουν τοὺς μὲν ἰθυφάλλους, τοὺς δὲ αὐτοληκύθους. Lucianus in Lexiphane, has duas dictiones vſurpauit.

Dardaniæ artes. 307

Dardaniæ artes, pro magicis vſurpauit Columella lib. 10. Veniant (inquit) Dardaniæ artes. Dictæ autem ſunt à Dardano inſigni (vt tradūt) mago, cuius commentariis diligenter perlectis, longe doctiſſimus euaſiſſe Democritus memoratur. Cōſule Plinium lib. 30. cap. 1. Apuleius, vel ipſe Dardanus, vel quicunque alius poſt Zoroaſtrem. Euſeb. lib. εὐαγγελ. προπαρασκ. 3. ἀπὸ Δαρδάνου, ὃ μόνου δῶν κατάδεξασθαι τὰ μυστήρια.

Mores Maſſilienſes. 308

Plautus in Caſina: vbi tu es, qui colore mores Maſſilienſes poſtulas? Hoc eſt molles. Aiunt enim ipſos Maſſilienſes delicato muliebrique cultu vſos, ac molles & effœminatos extitiſſe. De quibus Athenæus. In ſuperioribus, mores Maſſilienſes, pro optimis vſurpari monuit Gilbertus ipſemet & Eraſ. Chil. 1. Centu. 3. prou. 98. Nauiges in Maſſiliā. Suprà enim Cognatus Centu. 2. prou. 11. idem explicare incœperat, ſed contrario ſenſu, & quamobrē ex vno adagio duo fecerit, clam me eſt. Eraſ. abundè tibi ſatisfecerit, qui annotauit duas fuiſſe Maſſilias, vnam Libycam delicijs infamem, alteram Gallicam diſciplinæ ſeueritate nobilem teſtib. Cicerone & Val. Maximo.

Senex Acheronticus. 309

Senex Acheronticus apud eundem Plautum, capularem, mortique proximum ſignificat. Idem capulo proximum & capularem vocat. In Mercatore Lyſimachus:

Acheronticus ſenex, vetus decrepitus.
Idem in Caſina:
Hunc Acheruntem præmittam prius.
In Milite glorioſo:
Itáne tibi videor oppido Acheronticus,
Tam capularis?

Φοινικίζειν, Phœniciſſare. 310

Hoc ortum eſt à ſpurciſſima Phœnicum libidine, quam Græci meritò ἄρρητον μῖξιν nominant: in primis Plutarch. in vita Cæſaris. Lucianus in Apophrade: πρὸς θεῶν ὅταν μοι λέγῃς, ἐπιδὰν κἂν εἴπω λέγουσιν οἱ πολλοί, λεσβιάζοντας, ἢ φοινικίζειν. λεσβιάζειν autem ſumptum eſt à moribus Leſbiorum, accipitur pro capitibus illudere, aut econtra ore morigerari.

Tortū digna ſequi, potius quàm ducere funē. 311

Metaphoricè ſumpta eſt à choreis, in quibus præſultor funem ducit, quem alij eodē fune apprehenſo præeuntem ſequūtur. Carmen eſt Horatianum, epiſtola 10. quo reſpondit, pecuniam alterius imperium ſequi debere, non ipſa ducere. Terentius in Adelphis: Tu inter eos reſtim ductans ſaltabis. Donatus: Sed ego puto, manu conſertos choros puellorum puellarumque, cantantes reſtim ducere æſtimari.

Ne eruditum quidem puluerem attigit. 312

De valde humilibus, ſtupidis & imperitis. Cicero de natura deorum ſecundo. Sed ſi hoc non videtis, quia illum nunquam eruditum puluerem attigiſtis. Tuſculanarum quinto. Ex eadem vrbe humilem homunculum à puluere & radio excitabo. Huc referendum eſt, quod Ariſtippus facto naufragio, geometrica ſchemata in littore deſcripta animaduertens, hominū veſtigia ſe videre exclamauit. Et illæ quoque Ariſtoph. in Nebulis facetiæ, κᾆτα τῆς τραπέζης καταπάσας λεπτὴν τέφραν, κάμψας ὀβελίσκον, εἶτα διαβήτην λαβὼν, ἐκ τῆς παλαίστρας θοἰμάτιον ὑφείλετο. Cicero puluerem eruditum pro mathematicis diſciplinis vſurpauit. Nam adoleſcentes olim vt ad certas artes perdiſcendas, libero quidem homine dignas animum appellebant, ita Geometriæ plurimum operæ impendebant. Quare in gymnaſiis præſtò ſemper erat abacus puluere conſperſus, in quo lineas virgula deſcriberent, ac figuras ducerent, quas commode ſi

quid diſpliceret, aut immutarent, aut delerent, aliáque ratione deformarent. *Totum hoc ad verbum ferme ſumptum apparet ex 2. cap. lib. 1. Miſcellan. Brodæi. Ita facillimum ex aliorum laboribus multa ſaldegere, & adagiorum ſyllogas contexere. Deberent tamen qui id habent conſilij, ne furtum tam facile deprehenderetur anſas ingenioſe commutare, vt fures in vaſis quæ nolunt à quoquam agnoſci.*

Ἐμβρόντητοι & ἐμβεβροντημένοι. 313

A Græcis ἐμβρόντητοι appellantur, quorum mens aut ictu fulminis aut incredibili eius pauore obſtupeſcit. Vtrumque vocabulum per metaphoram ad alia transfertur. Lucianus in Icaro Menippo: ἀνόητοι δ' ὄντως ἀχαριστοι, καὶ διὰ τὴν μεγαλοφωνίαν ἐμβεβροντημένοι. Stupidúmque, atque animi impotem plerunque ſignificat. Moſcopulus: ἢ, ὁ ἐμβεβροντημένος, δίχα φρενῶν, καὶ τὸν ... κατα... Demoſthenes περὶ τοῦ στεφάνου: ἐμβρόντητε, εἶτα νῦν λέγεις. Hos Latini attonitos dicunt. Celſus: Attonitos quoque rarò videmus, quorum & corpus & mens ſtupet. Fit interdum ictu fulminis, interdum morbo: ἀποπληξίαν hunc Græci vocant. Ex his Triſtium primo elucet Ouidius:

Non aliter ſtupui, quàm qui Iouis ignibus ictus
 Viuit, & eſt vitæ neſcius ipſe ſuæ.

Xenophon ἀναβάσ. γ. ... ἐμβροντήτους ... ἐνθουσιῶντας. Et in ... ἐμβρόντητοι ἀπέθανον.

Diurnum petere. 314

Seneca libro ſecundo Controuerſiarum, Diurnum petere dixit, pro eo quod panem mendicare: vt ſolent facere in Galliis quidam inertis & ignauæ vitæ homines, quos tanquam inſulſos, & ad nullam rem vtiles Bliteos Latinè appellamus, qui de alieno, eoque emendicato in diem viuunt. *Ex ſuperioribus illud Pythagoricum, Chœnici ne inſideas, huc referri non incommodè poſſet.*

Striges. 315

Hoc nomen olim maleficis mulieribus inditum fuit. Striges autem ſexto Pompeio authore, ſunt inauſpicatæ aues vnde natum prouerbium. De his Plinius libro vndecimo cap. 39. ſub finem. Cocus Plautinus in Pſeudulo: Et homines cœnas ſibi coquunt, cùm condiunt, Non condimentis condiunt, ſed ſtrigibus,

Σοφοί. 316

Romani cùm aliquem laudare vellent, quod doctè omnia dixiſſet, aut prudenter feciſſet, σοφόν, id eſt, Sapientem, doctum ſcitum, bonum, vtilé appellabant: vel mox adclamabant σοφῶς hoc eſt ſcitè, doctè, acutè, ſapienter. Pomponius de origine iuris. Fuit poſt eos maximæ ſcientiæ Sempronius, quem P. R. σοφὸν appellauit, nec quiſquam ante hunc hoc nomine eſt nuncupatus. Hic Sempronius Græcum cognomen ſortitus, vocatus eſt nomine proprio P. Attilius: paulo pòſt, P. Atilius, primus à populo Sapiens appellatus eſt. Cicero in Lælio: Scimus P. Atilium apud patres noſtros appellatum eſſe ſapientem: quia prudens eſſe in iure ciuili putabatur. Illud non ignorandum eſt, quod Iudæorum olim doctores (teſte Hieronymo) σοφοί, hoc eſt, ſapientes à plebe dicti ſunt. Qua imitatione apud Græcos ἑπτὰ σοφοὶ, id eſt ſeptem Sapientes nuncupantur: Thales Mileſius, Solon, Chilon, Pittachus, Bias, Cleobulus, & Periander. Sed poſtea Pythagoras primus, vel hoc nomine ſapientiſſimus, non ſapientem ſe, ſed philoſophum, hoc eſt ſapientiæ amatorem appellari voluit, ſapientiam ſoli Deo relinquens. Contrà, ambitioſi homines conducunt redimuntque laudatores, qui neque ex animo, neque verum prædicant. Vnde σοφοκλεῖς Græcè, Laudiceni Latinè ſunt dicti, qui cœna pacta laudari ambiunt, apud Theocritú in Thyonicho Eidyllio decimo quarto ait, quiſpiam ludens. Quàm ſapiens, inquit, illa ... ὡς σοφός εἰμι. Ironicon hoc eſt.

Optimus. 317

Inter omnes honoris titulos hic reputabatur præcipuus, qui à virtute ipſa ſumptus, non cuiuis tribui ſolebat. Itaque Caius Scipio Naſiaca, cùm ob ſingularem animi probitatem eximiú mereretur encomium, Optimus à Senatu appellatus eſt, referentibus Pomponio de iuris origine, Liuio libro ab vrbe condita, Plinio lib. 7. Naturalis hiſtoriæ.

Indulgere genio. 318

Perſio eſt obſequi animo, & relaxare curas. Iuuenal. ſatyra 4. Genialis agatur iſte dies:

Virgilius primo Georgicorum,

Inuitat genialis hyems, curáſque reſoluit.

Vbi Seruius: Quoties voluptati operam damus, indulgere genio dicimur. Huic contrarium, Cum genio belligerare. Dinarchus in Plauti Truculento:

Sed iſti, qui geniis ſuis belligerant parcipromi. *Eraſm. in Chiliad. eadem omnino habet, vt ſupernacaneum fuerit hoc à Cognato (qui fortè non tam diligenter Chiliadas euoluit) nulla ratione repetere.*

Aphrodiſeum iuſiurandum. 319

Venereum iuſiurandum, pro vano & momenti nullius, ex adagio vſurpatur, quoniam eiuſmodi ſit amantium adiuratio, quibus peierare frequentiſſimi moris eſt, vel impunè. Catull. in nupt. Pelei & Thetid.

Nil metuunt iurare, nihil promittere parcunt,
Sed ſimul ac cupidæ mentis ſatiata libido eſt,
Dicta nihil metuêre, nihil periuria curant.

Tibullus ex collaudatione Pauſaniæ apud Platonem in Sympoſio, Eleg. prima, lib. 3.

Nec iurare time, Veneris periuria venti
Irrita per terras, & freta ſumma ferunt.

Ouidij præceptum tale eſt in 2. de Arte amandi:

Promittas facito, quid enim promittere lædit?
 Pollicitis diues quilibet eſſe poteſt.
Nuſquam tuta fides: dixit Dido, Virgil.
Et Catullus in iiſdem nuptiis:
Nunc iam nulla viro iuranti fœmina credat.

Huc reſpiciens Ouidius ſub perſona Ariadnes, querentis ſe à Baccho relictam fuiſſe, ſic ait in 3. Faſtorum,

Nunc quoque nulla viro, clamabo fœmina credat. *Leg. ſup. Chiliad. Venereum iuſiurandum.*

Neptuni, ſiue Maris filij. 320

Scribit Gellius in 15. cap. 21. ferociſſimos & immanes, & alienos ab omni humanitate tanquam in mari genitos, Neptuni filios dicere poetas cōſueuiſſe. Apud Plutarchum autem in Dialogo: Sitne rationis vis in beſtiis. In marinis (inquit Ariſtotimus) nullum eſſe gratiæ ſenſum, amorem nullum, nec ingenij ſuauitatem: rectéque Homerus ait, Glaucum te genuit. de immanſueto, & omnis ſocietatis experte dixit, quòd beneuolum miteque nil mare gignat.

Ipſo carpere è rogo cœnam. 321

Catullus de Rufa: ſæpe quam in ſepulchretis vidiſtis, ipſo carpere è rogo cœnam. Extremæ antē mendicitatis ſignum eſt, quod affert Catullus. Et eſt tale illud Terentij. E flamma te cibum petere poſſe arbitror. Feſtus: Epulas in rogum conijcere ſolebant, locumq́ue in quo illæ comburerentur, culinam vocabant.

Albus vel ater. 322

Hominem probis moribus album dicimus: ſicut contrà, improbis nigrum. Vnde eſt illud Catulli in Cæſarem:

Nec ſcire vtrum ſis albus, an ater homo.

Prouerbium eſt ad contemptum indicandum, Ciceroni & alijs vſitatum. Albus color ſolus, (authore Plutarcho, Problemate 25.) eſt ſyncerus, purus, ac minimè inquinatus. Plato etiā docens in Phędro, qualis eſſe debeat bonus vir, ipſi dat rectam ſpeciem, nitidum colorem, arduam ceruicem. Socrates vt eſt apud Xenoph. in 3. de eius factis & dictis, Parraſium docuit animi effigiem pingere, ita vt qui formoſi ſunt, ij nequaquam fallaces iure credi debent. Ex quo & Ouidiana Medea in 7. Metamorphoſeos:

Sed non is vultus in illo,
Non ea nobilitas animo eſt, ex gratia formæ
Vt timeam fraudem, meritique obliuia noſtri. *Huic ſimile prou. Chiliad. Albus, an ater ſis, neſcio, & poſteà prou. 512. Niger eſt, quod eodem faſce complecti par erat.*

Omnia omnibus annuit. 323

Dicitur in valde ſenes, in quibus caloris naturalis inopia imbecillitatem, imbecillitas tremorem efficit, ita vt caput perpetuo moticantes, omnia omnibus annuere videantur. Catullus in nuptias Iuliæ & Manlij.

Vſque dum tremulum mouens cana tempus anilitas
 Omnia omnibus annuit.

In vento & rapida ſcribere aqua. 324

Catullus de inconſtantia fœminei amoris:
Dicit, ſed mulier cupido quod dicit amanti,
In vento & rapida ſcribere oportet aqua.

Lepidè duas res eligit, quæ perpetuò fluant, eamq́; naturam habeant, vt in eis nihil imprimi poſſit.

Phyllis Demophoonti apud Ouidium,

Demophoon ventis & verba & vela dediſti,
Vela queror reditu, verba carere fide.

Apud eundem: Leander Hero:

Cumque minus firmum nil ſit, quàm ventus & vnda,
 In ventis, & aqua ſpes mea ſemper erit. Idem Eleg. 4.
Quæ tibi ſint facienda tamen cognoſce, nec Euris
 Da mea, nec rapidis verba ferenda Notis. Elegia 7.
Cunctáne in æquoreos abierunt irrita ventos?
 Cunctáne Lethęis merſa feruntur aquis?

Seruius enarrans illum Maronis verſiculū ex 11. Aeneid. libro.

Nec ferre videt ſua gaudia ventos?

Adagium refert, explicatque his verbis: Venti ferunt gaudia, id eſt, lætatur incaſſum. Sicut ſupra Aeneidos 9. Sed iam

omnia

omnia diſcerpunt. Vbi idem Seruius: Quæ inutiliter iubentur, dicitur ventus diſcerpere, & nubibus irrita dari. Sæpe hac prouerbiali loquendi conſuetudine poetæ vtuntur. Theocritus in Dioſcuribus: [illegible] id eſt, dicebant talia multa. ea verò in humidos fluctus abiit ventus auferens. Idem Æneidos 11. Partem volucres diſperſit in auras. id eſt, negauit. Sup. Chiliad. Ventis tradere.

Fabula nunc ille eſt. 325

In omnium ore ac ſermonibus verſatur. Horatius:

Heu me per vrbem, nam pudet tanti mali)
Fabula quanta fui.

Tibullus elegia tertia, libro ſecundo: Fabula nunc ille eſt, &c. Olim non homines modò, ſed ipſi quoque dij apertè Veneri ſeruiebant, neque cuiquam amare pudor erat: nunc qui amorē colit, vulgi fabula eſt. At quem puellæ ſuæ amor ad oſſa tengit, mauult amare, & à vulgo contemni, quàm ſine amore deus eſſe. Hoc prouerbium exercitatum ac tritum eſt, & à Simone in Plauti Pſeudulo ſimpliciter profertur. Ita nunc per vrbem ſolus ſermo eſt omnibus. Theocritus eidyllio 12. [illegible] id eſt, nunc omnibus in ore, &c.

Σκυρία δίκη. 326

Affecti exilio apud Athenienſes in Lemnum fugiebant aut Scyrum. Veteri adagio σκυρία δίκη, de acri rigidóque iudicio. Artemidorus a Theſeo dictum tradit. quo capite poſtulatus aufugit in Scyrum, vbi ſacris initiatus eſt.

Ἀλφεσίβοια. 327

Ita vocabant omnes elegātioris formæ puellas, quæ propter pulchritudinem reperirent procos, qui ipſis magnam dotem & bouis dotis nomine darēt. Eo enim pecore ſolitos vti antiquiſſimos in æſtimandis rebus, nondum introducto nummorum vſu, indicant authores. Vxores enim a viris, non (vt nunc) viros ab vxoribus, dotem accipere moris erat. Fuit autē ἀλφεσίβοια Phlegei fluminis filia, quam Alcmæō donato illo monili, quod Eriphylæ matri detraxerat, in vxorem duxit. Hinc illud epitheton elegantioris formæ puellis.

Vulturius aut coruus. 328

Vulturios aut coruos per iocum, hæreditatum captatores vocabant. Dinarchus in Truculento Plauti: Vide vt iam quaſi vulturij triduò, Prius prædiuinant, quo die eſuturi ſint. Illum inhiant omnes. Callides in Trinummo Megaronidi:

Turpilucri cupidum te vocant ciues tui.
Tum autem ſunt alij, qui te vulturium vocant.

Id commodiſſime Chiliad. 1. Cent. 7. prouerb. 14. explicuit Eraſmus, vt præter duos Plauti locos nihil noui afferat Gilbertus.

Nec mulieri, nec gremio credendum. 329

Nec mulieri, nec gremio credi oportere, prouerbium eſt, [illegible] & illa incerti & leuis animi eſt, & plerunque in gremio [illegible]ta, cùm in obliuionem venerint exurgētium, decidunt. Feſtus. Vide num huc referas illud è Chiliad. Mulieri ne credas, ne mortuæ quidem.

Ἀχανήγελως. 330

Græci quos ſignificare volunt inſigniter fatuos ἀχανήγελωτας vocāt. Nam riſu inepto, res ineptior nulla eſt. Id ſuprà Eraſmus explicuit, in ἀχανήγελως.

Τύπῳ γε περιλαβεῖν. 331

Græcis eſt, quòd Ciceroni formam rei adumbrare, aut rem informare. Sic ille, oratore perfecto, excellentis eloquētiæ ſpeciem & formam adumbrabimus. Et ibidem: Informabo qualis fortaſſe nunquam fuit, id eſt veluti rudi imagine adumbrabo. Eſt autem tranſlatio ducta à picturis, primum obſcurius adumbratis, deinde poſtea illuſtrius expreſſis. Idem ad Atticum libro quarto: [illegible]: ne iſthuc hoſpes plane veniam. id eſt, præſentem reipublicæ ſtatum mitte ad me, rudi quadam forma adumbratam, &c. Ariſtoteles libro primo Ethicorum duobus in locis vſus eſt.

Ne dij ſiuerint. 332

Fuit prouerbialis deprecatio hæc veteribus: Ne dij ſiuerint: vel vt Plautus ſæpe, ſirint, à ſino verbo ſubiunctiuo. Eutychus in Mercatore: Ne di ſirint. Hoc Græci dixere, μὴ γένοιτο, id eſt abſit, Deus auortat.

Demiſſis manibus fugere. 333

Quid ſit fugere demiſſis manibus, ex Plauto intelligere licet. Sic ille in Epid. Imò ſi audias meas pugnas, fugias dimiſſis manibus domū. Docet Ariſtoteles libro de Ingreſſu animalium, eos citius currere, qui dimiſſis manibus currant. Verba Ariſtotelis ſunt hæc, [illegible] Plautinus cocus in Pſeudolo:

Vbi omnes patinæ feruent, omnes aperio.
Is odos dimiſſis pedibus in cœlum volat.
Eum odorem cœnat Iuppiter quotidie.
Ba. Odor dimiſſis pedibus? Coc. Peccaui inſciens.
Ba. Quid eſt? Coc. Quia enim dimiſſis manibus volui dicere.

Alieno more, nutu, vel arbitratu viuere. 334

Ariſtoteles libro Rhetor. primo: [illegible] id eſt, liberalis enim ingenij eſt alterius arbitratu non viuere. Idem libro quarto Ethicorum: [illegible] id eſt, Neque verò alterius nutu atque arbitratu viuere poteſt, niſi amici. Eſt enim hoc ſeruile.

Nepos. 335

Nepotes vocabāt nequam & diſſolutos homines, ideo quod qui pueri, patre mortuo, in aui tutelam veniunt, tales euadere conſueuerint. Nam & indulgentiores patribus ferè ſunt aui, & ſi ſeueri eſſe velint, facilè propter ætatis imbecillitatem à pueris paterno metu ſolutis contemnuntur.

Plauſtrum perculit. 336

Prouerbium ruſticum, quo plauſtrum perculiſſe dicuntur, qui negotium aliquod euerterunt ac perturbarunt. Meminit Donatus in Eunuchum, vbi ait ſeruus: Perculeris tu iam me, id eſt, impellendo perturbaueris. Et eo vſus eſt Plautus in Epidico: Perij, plauſtrum perculi: id eſt, euerti ac perturbaui rem falſa emptione. Percellere enim eſt euertere, & ad terram deiicere.

Poſtremi. 337

Homines diſſolutos, abiectos, nequitiæ ac libidini deditos, non abſque elegantia, vulgò poſtremos homines nūcupamus. Cicero: Vt poſtremi homines alienis pecuniis locupletarentur. Idem: Nihil ſcitote eſſe poſterius, nihil nequius. In 2. Catil. Poſtremum genus eſt, non ſolum numero, verum etiam genere ipſo atque vita.

Regiè & crudeliter. 338

Regum crudelitas & ſuperbia apud Romanos propè in prouerbium abierat. Cicero pro Rabirio Poſth. Regum autem ſunt hæc imperia, animaduerte, & dicto pare, & præter rogitatum ſi queratre: & illæ minæ. Si te ſecundo lumine hic offendero, moriere. Ex Euripidis Medea conuerſus eſt. Idem Cicero in 2. in Rullum: Non priuatorum inſaniam, ſed intolerantiam regum eſſe dicetis. Et in eadem: Hoc quantum iudicium, quàm intolerandum, quàm regium ſit, quem præterit? Plochirus Michael in Dramate:

[illegible] id eſt,
Pomparicè & regali ſuperbia elatus.

Hæreditas ſine ſacris. 339

Qui in bona ſuccederet, ſacra gētilitia celebrat, non exiguo quandoque ſumptu, idcirco hæreditatem obtigiſſe ſine ſacris: de his dixiſſe videtur Plautus in Trinummo, qui ſolidam hæreditatem ſine detrimento aſſequuntur. Cœna, inquit, hæc annona eſt, ſine ſacris hæreditas. *Hoc fuſius expoſuit Eraſmus.*

Χρυσόμαλλον δέρας. Vellus aureum. 340

Vellus aureum prouerbialiter dicitur de iis, qui ex rebus admodum parui pretij pretioſiſſima quæque eliciunt: vel de his, qui artem parandæ pecuniæ habent, vt Romæ, Genuæ, Venetiis, alibique permulti: ab eo videlicet deductum, quod ex argento viuo, quod Græci ὑδράργυρον, à Chemicis Mercurius dicitur, conflari aurum exiſtimatur. Pellis ſcilicet aurea dicitur cōtractione Mercurij pellem arietis factam eſſe auream. Aurea autem pellis methodus eſt chemiæ, id eſt, chryſopœiæ: vel chryſopraxiæ, id eſt, auri conficiendi: vel chryſographiæ, id eſt, auri deſcribendi, quæ membrana continetur, propter quam vti plurimi faciēdam Argonautas ad Colchos nauigaſſe traditum eſt. Suidas: Vellus ipſum liber erat in pellibus deſcriptus, cōtinens artem, quo videlicet pacto per χημείας aurum conficiatur, & perinde conuenienter aureum dicitur vellus, quod auri confectio per ipſum fiat. χημεία, inquit, argenti & auri apparatus eſt, cuius artis libros cum Diocletianus Cæſar inquiſiuiſſet, combuſſit: ea ſcilicet ratione, quòd ij cauſa eſſent, vt AEgyptij quotidie noua aliqua in ipſum Diocletianum molirētur, quare immitius & crudelius contra eos viſus eſt. Propter quod omnes chemiæ argenti & auri libros ab antiquis conſcriptos perſcrutatus incendi iuſſit, ne ab AEgyptiis deinceps ex huiuſmodi arte opes compararentur, néue pecuniarum copia audaciores facti, in poſterum contra Romanos rebellarent. Sanè hæc ars hac ratione nunc vulgò abdita, verùm inter paucos propagata, per reges quoque ſerpit. Arabes alchimiam vocant, ex Arabo videlicet articulo al, apud eos maſculini & fœminini generis, & chima Græca dictione. Corruptè archimia, quaſi ars chimia dicta.

Romulus. 341

Hoc nomine ſæpe vtebantur in eos, quos ſignificare volebant diſſimillimos eſſe Romuli, multumque ab illius præſtanti virtute abeſſe. Auctor declamationis illius in Ciceronem, quæ tribuitur Saluſtio: Oro te Romule Arpinas.

Perſius:
Num Romulæ cœues?
Catullus in Cæſarem:
Cynede Romule hæc videbis, & feres?
Vide Muretum in Catulli Cæſarem.

Vir ſacer. 342

Lege Tribunicia prima cauetur, ſi quis eum, qui plebiſcito ſacer ſit, occiderit, parricida ne ſit. Feſtus, homo ſacer is eſt, quem populus iudicauit ob maleficium, neque fas eſt eum immolari: ſed qui occidit, parricidij non damnatur. Ex quo quiuis homo malus atque improbus, ſacer appellari ſolet. Afranius fratribus: O ſacrum ſcurram & malum. Turpilius Demetrio: Etiam me irrides peſſume, & ſacerrume? Et Plautus in Pœnulo:

Vendidit has omnes præſenti argento, homini
Quantum hominum terra ſuſtinet, ſacerrumo.

Sic igitur dixit Virgilius: Sacram auri famem. In Rudente:

Vtinam ſit is, quem ego quæro, vir ſacerrimus.

In Pœnuli prologo: Vendit præſenti argento homini, ſi leno eſt homo.

Quantum hominum terra ſuſtinet ſacerrumo.

Ipſa olera olla legit. 343

Videtur vulgare dictum fuiſſe in eos, qui cùm ad aliorum libidinem antea proſtitiſſent, aut etiam proſtarent, quærerent ipſi quoque vbi libidinem exercerent ſuam.

Mentula mœchatur, mœchatur mentula certè.

Hoc eſt, quod dicunt, ipſa olera olla legit. Tale eſt:

Tute lepus es, & pulpamentum quæris.

Repete prouerbij eiuſdem Eraſmicam explicationem Chil. 1. Centu. 7. adag. 60.

Oculis charius. 344

Oculorum ſenſus nobis omnium chariſſimus eſt, vt præclarè diſputat Ariſtot. lib. 1. de Sapientia. Ideo oculorum in exprimenda vi amoris crebra fit mentio. Catullus ad Quintium: Aut aliud, ſi quid charius eſt oculis. Idem in luctu paſſeris: Quem plus illa oculis ſuis amabat, Nam mellitus erat. Idem ad Licinium Caluum: Ni te plus oculis amarem, iucundiſſime Calue. Et alibi:

Ambobus mihi quæ charior eſt oculis.

Plautus quidem, oculitus amare, pro eo quod eſt ſingulariter amare. In Cornicularia comœdia quidem amiſſa, ſed à Grammaticis Latinis citata: Et oculiſſimum hominem, pro chariſſimo dixit. Sextus Pompeius ex Plautinis Curculione citat: oſtium amicæ oculiſſimum, & interpretatur chariſſimum. In Truculento: Herus meus, ocellus tuus ad te ferre me hæc iuſſit tibi dona. Ibidem Phroneſium Dinarcho: Iam me tuum oculum non vocas? In Trinummo: Ibi ille cuculus, Ocelle mi, fiat & iſthuc. Pſal. 16. Cuſtodi me vt pupillam oculi. *Repete ſuperius ex Ionio, Plus oculis ſuis.*

O factum benè, vel malè. 345

In proſperis nuncijs & lætis rebus dicitur, O factum bene. Contra, vbi aliquid nunciatur quod nolumus, vel vbi quid infeliciter euenit, O factum malè, dicimus. Vtriuſque exempla apud Plautum & Terentium crebra ſunt.

Mellitus. 346

Græci quicquid ſuaue & amabile eſt *μελίτειον* vocant. Item Latini, Catul. de paſſere. Nam mellitus erat. Alibi: Mellitos oculos tuos Iuuenti. Et,

Surripui tibi, dum ludis, mellite Iuuenti.

Plautus in Pſeudolo: Natalem ſcitis mihi diem eſſe hunc, vbi ſunt iſti, quibus vos oculi eſtis, quibus mellitæ. In Pœnulo: Obſecro herclè vt multa loquitur. Ibidem: Meum mel, meum cor.

Canis. 347

Pro impudente, Catul. in quendam:

Ruborem ferreo canis exprimamus ore.

Nota eſt eius beſtiæ impudentia, vnde & Homericum illud *κυνῶπις*, & Cynicorum appellatio fluxit. Sed & apud Terentium in Eunucho, & canis & os durum impudentiã ſignificat. *Vide ſup. Cane impudentior. Qua ratione canis impudentiæ ſymbolum præ ſe ferat, doctiſſimè admonet Pierius in Hieroglyp. libris.*

Viuamus. 348

Hac dictione vtimur, quoties aliquem ad fruendas nobiſcum voluptates cohortamur, eáque poetis eſt perfamiliaris, & inter pocula vſitatiſſima, pro genialiter viuamus. Et vitam eam demum vocant poetæ, quæ voluptuaria eſt. Catul. ad Leſbiam:

Viuamus mea Leſbia, atque amemus,
Rumoréſque ſenum ſeueriorum
Omnes vnius æſtimemus aſſis. Martialis:
Viuamus, mortem fallere nemo poteſt. Vergil.
Pone merum, & talos: pereat, qui craſtina curat.
Mors aurem vellens, viuite (ait) venio. Lucillius:
Viuite lurcones, comedones, viuite ventres.

Varro περὶ ἐδεσμάτων: Properate viuere puer, quas ſinit ætatula Ludere, eſſe, amare, & Veneris tenere bigas: Plautus:

Agite, viuite, bibite feſtiuè fores,
Potate, ſite mihi volentes propitiæ.

Catull. in nuptias Iuliæ & Manlij:

Pelle humum pedibus. id eſt, ſalta.

Horatius: Nũc eſt bibendũ, nunc pede libero Pulſanda tellus.

Aranearum plenus. 349

Hoc denotamus locum inanem. Catull. ad Fabium: Plenus ſacculus eſt aranearum. Afranius apud Feſtum: Tam ne arcula tua plena eſt aranearum? Plautus in Aulularia: An ne quis ædes auferat? Nam hic apud nos nihil eſt aliud quæſti furib', Ita manus ſunt oppletæ atque araneis.

Veluti prati vltimus flos periit. 350

Quum aliquid planè periiſſe indicare volebant, veteres dicebant. Veluti prati vltimus flos periit. Vltimos prati flores vocamus, qui ſunt proxime viam: ij autem ferè aut viatorum pedibus, aut curruum prætereuntium rotis obteri ſolent. Catull. ad Furium & Aurelium:

Qui illius culpa cecidit, velut prati
Vltimus flos, prætereunte poſtquam.

Tactus aratro eſt. 351

Huic ſimile eſt hoc: Tam periit, quàm extrema faba. Vide Feſtum.

Flos. 352

Quod in quacunque re pulcherrimum puriſſimúmque eſt, id floris nomine indicatur. Sic Theocritus Hyla: Argonautas vocauit diuinum heroum florem. Sic ab Ennio Cethegus elegãtiſſimè dictus eſt: Flos inlibatus populi, ſuadæque medulla. Plautus in Caſina: Ea tempeſtate flos poetarum fuit. Simonides in epigrammate, quo Sophoclem laudat:

Ἔσβεσας γηραιὲ Σοφόκλεες, ἄνθος ἀοιδῶν.

Lucanus: Tunc flos Heſperiæ. Catul.

Ego gymnaſi fui flos, ego eram decus olei. Idem:
Flos Veronenſium depereunt iuuenum.

Sed & apud Ciceronem ſæpiſſimè. Plautus in Curculione:

Flos veteris vini meis naribus obiectus eſt.

Superfluens. 353

Superfluentes vocantur, qui vt vulgò loquimur, continere ſe in ſua pelle præ ſuperbia nequeunt. Metaphora eſt à vaſis nimium plenis. Catull. in Cæſarem:

Et ille nunc ſuperbus & ſuperfluens,
Perambulabit omnium cubilia.

Hoc vitium notatum ab Homero in iuuenibus cùm eos dixit eſſe ὑπερφιάλους. Lege Muretũ in illud Catulli proximè citati.

Sinapi callidior. Sinapi tueri. 354

Celebre apud Gallos adagium. Etenim inſignem veteratoris aſtutiam indicaturi: Callidior, inquiunt, eſt ſinapi, quòd ignea vi ſemen nares & cerebrum apprehendat, lachrymas excutiendo, nullo aſperrimi ſaporis prauo odore. Huius enim vis confeſtim in ſublime fertur, nec aliud magis in nares & cerebrum penetrat. Quare ſi modus abfuerit, huius odor naribus raptus, ſtatim ſternutamentum ciet, & vellicans ſenſum lachrymas elicit, quod teſtatur in hortulo Columella canens:

Séque laceſſenti fletum factura ſinapis.

Quæ noxa cœli ſubito conſpectu ſummouetur, veluti noxio halitu per nares euaneſcente, nec caput vibratim feriente. Feruidum ſinapis ſemen & acerrimum eſſe apertè Nicander in Georgicis teſtatur:

Semina tractanti morſum factura ſinapis.

Item coquus in Pſeudulo. Teritur ſinapis ſcelerata cum illis qui terunt, priuſquam triuerint oculi, vt exſtillent facit. Quare feſtiuè potius, quam iocularitèr lepidiſſimus Græcorum comicus Ariſtophanes in equitibus ſuis, cùm Cleonem ira peritũ, rugoſa caperatáque fronte, vultuque rubicundo, truci aſpectu, oculis velut emiſſitiis, lumen vltrò citróque iaculantibus, furorem hominis demonſtrans, ſinapi conſpexiſſe dixit, quaſi indignabundum excãdeſcentémque virum innuens: verſiculum eius ſubiunximus:

Κἄβλεψε νᾶπυ, καὶ τὰ μέτωπ' ἀνέσπασε.

Quod eſt, ſinapim conſpexit, & frontem contraxit. Aſtaphium in truculento Plauti: Si ecaſtor hic homo ſinapi victitet, non cenſeam tam eſſe triſtem poſſe.

Sardonius riſus. 355

Pauſanias author eſt apud Sardos herbam gigni apij ſimilitudine, quæ comedentes cum profuſo riſu humanis rebus eximebat. Inde Homerus, & poſteri riſum nullo ſalubri ſenſu dignum, Sardonium nominant. Saluſtius huius herbæ meminit. In Sardinia, inquit, quædam herba naſcitur, quæ ſardoa dicitur, apiaſtri ſimilis: hæc ora hominum & rictus dolore contrahit, & quaſi ridentes interimit. Dioſcorides lib. 6. Sardoam ranunculi genus eſſe teſtatur, quæ veſcentibus mentem adimat, & quadam neruorum diſtenſione dehiſcere in rictus ora cogat, ita vt imaginem ridentium præbeant. Ob id Sardonius riſus in adagiũ ceſſit. Quamuis Timæus aliam originem prouerbio reddiderit, aliam Sophocles, aliam Clytarchus. Apuleius de hac herba loquens 1. Quantum arbitror (inquit) ſi quis eam guſtauerit ieiunus ridendo exanimabitur. Hæc conferendum

rendum Eraſm. adag. Sardonius riſus, ex cuius explicatione videntur iſthæc concinnata.

Nihil agere. 356

Hæc loquendi formula, qua frequenter vtuntur iuriſconſulti, habet nescio quid prouerbialis ſchematis, quo inanem & fruſtraneam alicuius operam ſignificamus. Vnde illud eſt Attilii, Satius fore ocioſum eſſe, quam nihil agere. Refert Plin. Iunior ad Minutium Fundanū. Satius eſt enim (inquit) vt Attilius noſter eruditiſſime ſimul & faceti︣ſſime dixit, otioſum eſſe, quam nihil agere. Iuſtinianus Inſtitutionum iuris libro 1. Quibus ex cauſis manumittere non licet: Is, qui in fraudem creditorum manumittit, nihil agit. Et ſane hic vere nihil agit, fruſtraque laborat debitor, qui conatur ſuos fraudare creditores. Nam ſi fraudati videantur, ipſo iure nihil erit, quod agitur. Paulus de tutela & rationibus diſtrahendis, & vtili curationis cauſa actione. Si ſtatuam adhuc impubes tutelæ agat, nihil conſeruitur. Martianus de liberis & poſthumis hæredib. inſtituendis vel exhæredandis vel præteritis: Si filio emancipato exhæredato, is qui in poteſtate eſt, præteritus ſit, ipſe quidem emancipatus & ſi contra tabulas petat, nihil agit, ab inteſtato autem & ſuus & emancipatus venient. Cauſa de duobus reis conſtituendis: Ex duobus reis ſtipulandi, ſi ſemel vnus egerit, alteri promiſſor offerendo pecuniā nihil agit. Plautus in Merc. Dorph. Nihil agis. Ibidem in Trinum. Nil agis, aliquot in locis dixit.

Non reſpondet opinioni calculus. 357

Iuſtinianus in ſuis inſtitutionibus, tit. Quib' ex cauſis manumittere non licet. Sæpe enim, (inquit) de facultatibus ſuis amplius, quam in his eſt, ſperant homines. Et ſane ea eſt hominum philautia, vt vnicuique ſua facile quam maxima videantur, & plus ſæpe ſit in opinione, quam calculo. Franciſc. Balduinus in eundem Iuſtiniani locum. Sed vbi in ea re (inquit) peccatur, ſit errore opinionis, non quidem eleuantis, ſed minuentis iudicium, qui maior eſt, ſed potius extollentis minorem, & ita liberaliter magnificantis, vt plerunque non reſpondeat opinioni calculus.

Πάντ' ἐμφρικὴ. 358

Plutarchus in libello de coercenda iracundia, Homericam obedientiam prouerbialiter vſurpauit. Qui videtur alluſiſſe ad locum Homericum, qui eſt Odyſſ. ... Et paulò poſt: ... Eo veniemus, cùm affectus rationi obtemperant. *Totum id ni fallor, videtur mutuatum ex Ioan. Hartungo Decuriæ locorum memorabilium cap. 6. atque obedientiam Homericam, ... prouerbi aliter dici, cum affectus rationi obtemperant.*

Θεοφόρος. 359

Hæc vox olim interpretum ſacrarum literarum fuit communis, vnde & Ioannes Damaſcenus Theophorus dicitur. Ignatius item &c. Cyrillus lib. 11. cap. 27. tradit diuinum appellari θεοφόρον, Euangelium in ſe per gratiam habentem.

Cedro dignum. 360

Cedro dignum dicere ſolemus, quicquid iudicare volumus immortalitatem mereri. Huius arboris ea natura eſt, vt cariem non ſentiat: quare libros à tineis conſeruat. Illi folia non decidunt: huius oleo peruncta, nec ipſa quidem cariem ſentiunt aut tineam, vt ne clauum etiam fixum teneat. Et quia materia æterna eſt, ex ea ſimulachra factitarunt. *Lege erud. Digna cedro.*

Nebrida fert. 361

Nebrida ferre dicuntur, qui natura ſunt timidiores, ac vini amantes. Bacchus enim ab Indica expeditione rediens, id gen' pellium Nebridum geſtabat.

Extremam imponere manum. 362

Extremam imponere manum, pro finire & abſoluere omnibus ſuis numeris, prouerbij vice celebratur. Virgilius 7. Æneidos: Nec minus interea extremam Saturnia bello Imponit regina manum. Effertur etiam: Summam manum addere. Sumptum eſt ab ædificatoribus, qui abſoluto ædificio, faſtigium ſolent aliquod imponere. *Huic confine eſt: Colophonem imponere.*

In limine portus eſſe. 363

Virgilius libro ſeptimo Æneidos, alludens ad parœmiam, In portu nauigare, pro eo, eſt extra periculum, & in tuto eſſe: Non mihi parta quies, omniſque in limine portus. Sumpta à nauigantibus. Latinus, bellum diſſuadens Turno, oſtendit ſuā ætatem in pace exactam, ac tranquillam ſenectutem conſecutum, vt nihil ſit, quod poſſit amplius ad abſolutam hominis fœlicitatem deſiderare præter regale funus, quo per bellum ſpoliabitur. 1. Georg. Ceu preſſæ cum iam portum tetigere Carinæ. *Sup. In portu nauigare.*

Sera vota. 364

Idem in eodem lib. Votiſq. deos venerabere ſeris. Reſpexit ad prouerbia: ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω, ſtultus poſt factum ſapuit. vel, ... piſcator ictus cognouit, vel ſerò Phryges accepto damno, ſtultitiam ſeu potius dementiam agnouerunt. Item Georg. 4. Venimus huc lapſis quæſitum oracula rebus. *Huc reſpicit, Sero ſapiunt Phryges, & Accepto damno ſtultus ſapit.*

Rerum reliquit habenas. 365

Hoc eſt gubernationem, imperium & moderationem, ducta metaphora ab aurigis, qui equos habenis regunt, quibus relictis, ipſi diſſoluti euagantur, nullo moderante. Idem Virg. de Latino, lib. Æneid. 7. Rerumque reliquit habenas. Dicitur de eo, qui afflictiſſimis in rebus ſpem aut conſilium abijcit. Debet enim ad publicum aliquod munus vocatus, animum fortem & excelſum, quo omnem negotiorum quantūcunque magnitudinem facile ſuperet, ſecum afferre.

Telum ira facit. 366

Idem ibi. Telum ira facit. Huic confine eſt eiuſdem: Furor arma miniſtrat. Cui non diſſimile eſt apud Baſilium ad nepotes ſuos: ... Tragedia enim nequaquam eſt credendum dicenti, inimicitias armabit ira manus. Plaut. in Merc. Peri, ſeditionem facit lien, occupat præcordia. Virgil. 10. Æneid. Spes addita ſuſcitat iras. Tela manu faciunt.

Ille velut pelagi rupes immota reſiſtit. 367

Macrobius Satur. lib. 6. cap. 3. hoc Virgilij verſu veluti prouerbiali vtitur. Habetur Æn. lib. 7. & hac comparatione conſtantiam Latini amplificant.

Oſce loqui. 368

Liuius author eſt, primum apud Oſcos fabularum ludos celebratos. Atque inde à iuuentute parodia conſertis Attellanis Romam inuecta. Vnde prouerbium, Oſce loqui: quod videtur ſumptum ab impuris fabularum generibus, quæ in Italia ab illis primùm & inuentæ & actæ fuêre. Vnde etiam obſcœnè dicta quidem putant, turpia appellata.

Saturni hoſtia. 369

Quoniam Saturno humanis hoſtijs ſacrificari mos aliquando increpſit per Pelagos, qui ſedibus ſuis pulſi, in Latium appulſiſſent, Saturni hoſtia in prouerbium innuentis crudelitatis ceſſit.

Diis ſecundis. 370

Diis ſecundis, & ventis ſecundis, prouerbialem figuram ſapiunt pro feliciſſime, & proſpero ſucceſſu. Virg. 2. Georg. Non ego te mentis & diis accepta ſecundis Et 7. Æn. Dij noſtra incœpta ſecundent. Et 8. Æneid. Parte a tua ventis & diis Agrippa ſecundis, &c. Plaut. in Rud. Aliter dij me hominesq. reſpiciunt. Huic contrarium, Diis iratis. Plaut. in Pœn. Nam ego hodie infœlix diis meis iratiſſimus Sex agnos immolaui, &c. Theocr. in in Char. Dixit difficiles eſſe Muſarum vias ab quo Ioue innuens, quod nuſi Deus aſpiret iuuetque, inteliceſ ſunt Muſæ, & ſucceſſus deeſt ſtudiis doctrinæ.

Noua lux effulſit. 371

Allegoria prouerbialis de inſperata fœlicitate, ſiue bonorū affluentia Virg. 9. Æn. Hic primum noua Lux oculis effulſit. Idem ſub finem eiuſdem lib. de ſalute præter ſpem oſtentata: Continuò noua lux oculis effulſit. 12. Æn. Diſcuſſæ vmbræ, & lux reddita menti eſt. Nox & tenebræ in Sacris metaphoricè capiuntur pro multitudine afflictionum, & malis ingruentibus. Cicero: Receſſus ſolis quaſi triſtitia quadam contrahit terram, acceſſus autem lætificat. Etenim oriente ſole, cœlum videtur aperiri, ſicut occidente claudi. Plautus in Perſa, pro luce tacuiſſe dixit: Tace ſtultiloque, neſcis quid mihi ſet boni, Ne quicquam tibi fortuna faculam Luciferam allucere volt. Virg. 6. de inferis locis: Vt triſteis ſine ſole domos loca turbida adires. Et vt lux pro lætitia, præſenti concilio, & ſubita fœlicitate ita & lux & caligo pro triſtitia, & animi extremitate. 12. Æneid. Vt primum diſcuſſæ vmbræ, & lux reddita menti eſt.

Nodus ineſt. 372

Hoc eſt, robur & firmamentum. Elegans metaphora ab arboribus ducta, quæ qua ex parte ſunt nodoſæ, difficulter cuneis perrumpi poſſunt. 10. Æne. Primus Abantem oppoſitum interimit, pugnæ nodumque moramque. *Sup. Nodum ſoluere, pro eo quod est negotium impeditum conficere in Chiliad.*

Cœlo animum ferre. 373

Parœmia de iis, qui magna de ſe prædicant, inaniterque venditant: Virg. 10. Æneidos.

Dixerat ille aliquid magnum, vimque afflore verbo
Crediderat, cœloque animum fortaſſe ferebat.

Videtur alluſiſſe ad illud: Cœlum manibus contingere. Virgilio, hæ & ſimiles hyperbolæ prouerbiales, peculiares ac frequentes ſunt. Æneid. 11. Et cœlum territat armis. Et, Non replenda eſt curia verbis, quæ tuto tibi magna volant. Item, Proinde tona eloquio, ſolitum tibi. Paulò poſt: An tibi Mauors ventoſa in lingua. Hæc enim Turnus in Drancem lingua in concilio pollentem, alioqui re ipſa imbecillem. Simili oratione Therſitæ loquacitatem reprimit Vlyſſes Iliad. 2.

Caniciémque ſibi, & longos promiſerat annos. 374

Refertur hic verſus inter præcipue Virgilij prouerbialiter celebratos. Stultorum enim eſt ea ſibi promittere, quæ in nullius hominis manu ſunt, ſed à Deo pendent. Nemo fatum ſuũ, aut fatalem diem nouit, ita vt præſens hora certam non habeat fidem.

Animo nunc huc, nunc fluctuat illuc. 375

Ancipitẽ hominis animũ, & incertum conſilium hoc Virgiliano hemiſtichio licebit indicare: in quo expreſſit verbũ Græcum μεριμνίζω, vel μορμυρω, quod in diuerſas partes conſulere, ſolliciré cogitare, & animo verſari ſignificat.

Aufidus Hadriam retrò fugit. 376

Virgil. 11. Æneid. Amnis & Hadriacas retrofugit Aufidus vndas. Vbi Seruius admonet ſubeſſe prouerbium de re neque veriſimili, neque confidente. Alluſum eſt ad parœmiam: Surſum verſus ſacrorum fluminum feruntur fontes. Cum præpoſterè hoc fieri velit ſignificare. Aufidus amnis oritur ex mõtibus Hirpinis, & Canuſium præterfluit.

Nullum cum victis certamen, & æthere caſſis. 377

In eos, qui victos aut vita functos inſectantur aut lacerant, hic Virgilij verſus celebratur hodie, qui habetur 11. Æneidos: Nullum cum victis certamen, & æthere caſſis hoc eſt, vita ſpoliatis, mortuis. Eiuſdem prouerbialis Planci ſententia: Cũ mortuis non niſi laruas luctari.

Ἐντὸς τῶν βελῶν. Intra telum. 378

Celebratur prouerbiali figura, intra telorum iactum de iis, qui periculis obnoxii poſſunt videri. Quemadmodum contra, extra telorũ iactum eſſe dicuntur, qui in tuto conſiſtunt, ἐντὸς τῶν βελῶν intra telum. ἔξω τῶν βελῶν, extra tela, dicunt Græci. Virgil 11 Æneid.

Iamque intra iactum teli progreſſus vterque
Subſtiterat. Vide Chil. Extra telorum iactum.

Νιφάδι ἀκόντων. Niuis ritu. 379

Νιφάδι ἀκόντων, id eſt niuis ritu: hyperbole prouerbialis eſt apud eundem Virgil. 11. Æneid. Fundunt ſimul vndique tela
Crebra, niuis ritu, cœlumque obtexitur vmbra.

Fulminis in morem. 380

Ibidem eſt hæc hyperbolica & prouerbialis collatio, qua atrocitaté rei alicuius hodie Galli amplificant: *Comme la foudre:* Virgil. Excuſſus Aconteus
Fulminis in morem, aut tormento ponderis acti.

Feras agitare putaſti. 381

Eſt hoc quoque Gallis familiare. Virgil. 11. Aeneid.
Syluis te Tyrrhene feras agitare putaſti.

Facetus iocus in hominẽ, qui non vt cum beluis beluina pelle indutus in pugnam venit. Tali armorum genere fortaſſis feræ terreri poſſunt, non autem bellatores.

Tollitur in cœlum clamor. 382

Hyperbole prouerbialis eſt, & habetur Aeneidos 11. & 12. Id quod alibi aliter extulit Virgilius. It clamor cœlo. Sed hoc hemiſtichium Virgilius ex Ennio deſcripſit lib. 17. Tollitur in cœlum, clamorque exortus vtrinque. Homerus Iliad. 15 φωνὴ δ' αἰθέρ' ἵκανε. id eſt, ferit aurea ſidera clamor. Hoc hemiſtichio denuò 12 Aeneid. vſus eſt. 11. Ingentem gemitum ad ſidera tollunt. Et 12. dixit Clamorem ad ſidera tollunt. & 2.
Clamores ſimul horrendos ad ſidera tollit.

Alterum contingit, alterum negatur. 383

Aeneid. 11. Voti Phœbus ſuccedere partem
Mente dedit, partem volucres diſperſit in auras.

Hic verſus Virgilianus inter prouerbiales ſententias celebratur, Homerique exemplo quid conceſſerit, quidque non annuerit Apollo, interpretatur poeta: Volucres diſperſit in auras, hoc eſt, negauit, in ventum abire iuſſit, fruſtra orauit. Erit vſus, quoties è duobus naturæ beneficiis alterum contingit, alterum negatur. Vt ſi cui formę decus, aut generis imagines aut opes negentur, adſit ingenij laus, aut retrò. Delineatus hic locus eſt ſcitiſſimè ad archetypum Homericum, apud quem Iliad. 16. vbi Achilles multis pro incolumitate ac ſalute precatus fuiſſet Patrocli, prælium inituri: addit ſtatim, quid annuerit, quidque non dederit, vt hic noſter vates. Annuit enim Iuppiter alterum, nempe vt ſtrenue pugnaret: alterum non dedit, vt ſaluus reuerſus arma reſtitueret. Nam & ipſe occiſus fuit, & arma ab Hectore detracta perierunt.

Hactenus potui, habui, fui. 384

Huiuſmodi loquendi colores deſperantis formulæ apud vtriuſque linguæ authores paſſim obuij ſunt, quibus ſignificamus id iam non eſſe, quod fuit. Menedemus Terentianus in Heautontimorumenon: Imò habui Chreme. Fuimus quõdam fortes, fuimus Troes. fuit Ilion & ingens gloria Teucrorum, Vixerunt. Virg 11. Aeneid.

Purpureus quondam color ora reliquit.

Hactenus Acca ſoror potui. Indicat Camilla ſe iam non poſſe quicquam. Plautus in Rudente: Papè diuitias tu quidem habuiſti luculentas Labrax; Miſerum iſtuc verbum & peſſimum eſt habuiſſe, & nihil habere. Apud eundẽ in Perſa Virgo: Omne pro nihilo eſſe ducto, quod fuit, quando fuit. Tanquam hominem, quando animam efflauit. quid eum quæras, qui fuit? Quid illum miſerum memorem, qui fuit? Euripides in Hecuba: κἀγὼ γὰρ ἦν ποτε. Cicero ſignificans coniuratos extremo ſupplicio affectos: Vixerunt, inquit. Iſta & id genus multa eruditè annotauit D. Eraſmus præceptor noſter. Dido in quartum Aeneidos ſignificans ſe, reſque ſuas in magna fuiſſe gloria, iamque de vita ſua deſperatum eſſe: Vixi (inquit, & quẽ dederat curſum fortuna peregi, præſens reliquæ vitæ momẽtũ perinde ducens, ac ſi non eſſet. Ouid in quadã epiſt. Triſtiũ:

Nos quoque floruimus, ſed flos fuit ille caducus:
Flammaque de ſtipula noſtra breuiſque fuit.

In te omnis domus inclinata recumbit. 385

Hic Virgilij verſus ex duodecimo Aeneidos, inter prouerbiales habetur de eo, cui tota domus innititur, vt columen familiæ rectè poſſit appellari. D. Eraſmus in quadam ad me epiſtola: Tu vidẽ quid per parentes & negotia liceat. Parentes ſuũ potius quàm tuum agunt negotium. Quærunt columnam, in quam domus inclinata recumbat.

Inferos cœlo miſcere, & terram mari. 386

Parœmiam bifariam extulit Virgilius duodecimo Aeneidos, ab impoſſibili, pro omnia perturbare ac confundere, nihilque non facere, frequens omnibus ſcriptoribus.

Non ſi tellurem effundat in vndas
Diluuio miſcens, cœlumve in tartara ſoluat.

Ipſum etiam verbum miſcere citra adiunctum ſchema, prouerbiale eſt apud bonos authores. Idem pollent, ſacra profanis permiſcere, cœlum ac terras miſcere, mare cœlo confundere, apud Titũ Liuium. Virg. 5. Aeneid. Mare omnia cœlo miſcuit. Dextera nec tua te graui fortiſſime Creteu.

Eripuit Turno. 387

Et hic quoque Virgilij verſus ex eodem duodecimo Aeneid. prouerbij vice, in multorum ore vſurpatur, quoties denotant etiam fortiſſimos quoſque in bello cadere, quos ſua virtus & armorum fiducia ſæpenumero fallit. Nam dextera etiam in ſacris literis pro potẽtia accipitur. Pſal. quadrageſimo tertio, & 104. Dextera eorum, dextera iniquitatis. Ibidem: Brachium eorum non ſaluauit eos, ſed dextera tua. Hier. 17. Maledictus homo, qui confidit in homine, & ponit carnem brachium ſuũ, & à Domino recedit cor eius. Deus enim hominum conatus diſſipat, qui eum ignorant, nec in eo, ſed in ſua virtute potius ſalutem & laudem quærunt.

Onus Atho aut Æthna grauius ſuſtinere. 388

Cicero in Catone Maiore de quibuſdam ſenibus dixit, eos onus Atho aut Aethna grauius ſuſtinere. Athos Theſſaliæ (vel vt alij, Thraciæ) mons eſt eminentiſſimus, cuius verticis incolæ ſolem orientem tres horas prius conſpiciunt, quàm illi, qui proximi maritimis regionibus accolunt. Vterque mons prouerbiali metaphora accipitur, pro re odioſe graui. Euripides in Hercule furente: ἁ νεότας μοι φίλον· ἄχθος δὲ τὸ γῆρας αἰεὶ βαρύτερον Αἴτνας σκοπέλων ἐπὶ κρατὶ κεῖται. id eſt, Iuuenta gratum mihi onus eſt. At ſenium grauius Aethneis cautibus capiti impendet. Originem metaphoræ Aethnæ indicat Virgilius Aeneid 3. Ibi

Fama eſt Enceladi ſemuſtum fulmine corpus
Vrgeri mole hac, ingentémque inſuper Aethnam
Impoſitam, ruptis flammam expirare caminis.

Nam & Aethnam Siciliæ flammarum globos euomere, indubitatum eſt & grauitatis nomen demonſtrans, vel ipſa montis appellatio, tantò magis quantò immaniſſimum naturæ portentum gigas eius mole premi creditus fuerit. Non negauerim & Atho montem in prægrauis ponderis ſignificationem trahi poſſe, quippe qui altiſſimus in trecenta vſque ſtadia vmbram eiaculetur.

Hercules. 389

M. Varro, poſt enumeratos quadraginta Hercules, addit: Omnes Hercules dici poſſe, qui res magnas geſſerint. Quę appellatio durat adhuc apud Gallos, quoties viros fortes denotant.

Ioues, Iunones. 390

Omnes regum primogenitos Ioues appellamus, vt omnes reginas, regum primogenitas Iunones: vrbium conditores Saturnos, vt Xenophon in Aequiuocis teſtatur.

Οὐκ ἄνευ θεοῦ, volente Deo. Nihil ſine Deo. 391

Σὺν τῷ θεῷ πᾶς καὶ γελᾷ καὶ ὀδύρεται.

Cum Deo quiſque flet & ridet, ab illo enim omnia proficiſcuntur. Illo annuente, citra humanam operam optata eueniunt: negante verò, omnia conſilia, conatus & induſtria iacet. Atque hæc illa prædeſtinatio eſt ad vitam, de qua in ſacris apertum extat teſtimonium Pauli. Quid conſilium humanum, quid vires aduerſus diuinam prouidentiam poſſunt? Quis auſit θεομαχεῖν, & quidem gigantum exemplo? Pindarus in Pythiis hym-

thius hymno 5 ἀ θεεὶ ἄνευ, id eſt, non ſine diis. Horatius libro 3. Od. ſ. quarta.

Non ſine diis animoſus infans. Virg. 1. Æneid.

Et iam ſuſſa facit, ponuntque feroci a Pœni

Corda volente deo. [illegible] Rerum humanarum ſubita eſt mutatio. Neque in nobis ſitum eſt, res ſint vel ſecundæ, vel aduerſæ, ſed vt Deo viſum eſt, ita proſperis attollimur, vel aduerſis deprimimur. Virgilius 2. Aeneidos, Diis aliter viſum eſt. Item tertio:

Poſtquam res Aſiæ, Priamique euertere gentem

Immeritam viſum ſuperis.

Europa apud Theocritum Eidyllio 20.

[illegible] id eſt,

Non ſine Deo per has humidas tranſeo vias.

Magnus. 392

Meritò magni appellatione hodie cenſentur à rerum geſtarum magnitudine, vt olim Hector rectè magnus dictus eſt, qui Troianorum fuit fortiſſimus. Virgilius Aeneid. 6.

Hectoris hic magni fuerat comes.

Rerum ab Hectore geſtarum egregius præco Homerus eſt in Iliad. Poſterioribus temporibus, Alexander & Carolus Magnus hoc ipſum cognomen ſua virtute inuenere. Plutarch. in Pompeij vita ſcribit à Sylla Magnum Pompeium alta voce ſalutatum, poſtquam Domitium vna cum exercitu in Africa conciduſſet. Alij in Africa primum ferunt ita ei fuiſſe ab vniuerſo exercitu acclamatum. At hæc populus Romanus duos Maximos dixit, Valerium nempe, qui diſſidentem à ſe Senatum in concordiã reduxit: & Fabium Rutilianum, qui locupletes aliquos inſerit- næ ſtirpis in Senatum allectos eo ordine mouit.

Diuinus, Deum fieri. 393

Cicero in prima epiſtola ad Q. Fratrem Aſiæ proconſulem de prouincia rectè & prudenter adminiſtranda, diuinum hominem vocat, tanquam ex Deo natum, & ſingularibus donis præditum, quæ in quoslibet non cadunt. Nam Græci quidem (inquit) te ita viuentem intuebuntur, vt quendam ex Annalium memoria, aut etiam è cœlo diuinum hominem eſſe in prouinciam delapſum putent. Plato in Menone ſcribit Lacones ſi quem laudarent virum bonum, dicere ſolitos eſſe: θεῖος ἀνήρ. Baſilius ad nepotes ſuos, [illegible] deum fieri dixit ſpecie prouerbiali, vt quem hominem vt Deum obſeruent & colent: quemadmodum etiam Tityrus Virgilianus dixit: Deus nobis hæc otia fecit, Octauium Auguſtum ſubindicans.

Contrahit & demittit animum. 394

Hoc eſt, dolet, triſtatur, & animum deijcit. Cicero in eadem epiſt. Quapropter hoc te primum rogo, ne contrahas aut demittas animum, neue te obrui tanquam fluctu ſic magnitudine negotij ſinas, contraque erigas ac reſiſtas, ſiue etiam vltro occurras negotijs. Tranſlatione vtitur a corpore ad animum deducta. Vt enim animalis membra flecti, contorqueri, porrigi & contrahi poſſunt, ſic animus dicitur contrahi per [illegible], & quaſi in anguſtum adduci in dolore & triſtitia: maximè quando rem ingratam tanquam malum auerſatur. Tunc enim à triſti obiecta, vbi cor ſe dicuntur conſtringi. Dicitur quoque effundi in lætitia, vt cum res quædam iucunda, quæ bona iudicatur, ſe offert, aperit ſe cor, & expanſis villis illam excipere conatur. Res quoque grauis, quam inuiti facimus, à qua propter difficultatem abhorremus, contrahit animum, ei triſtitiam & ægritudinem adferens. Eadem formula in cõſimili re vſus eſt alibi Cicero cùm inquit: Receſſus ſolis quaſi triſtitia quadam contrahit terram, acceſſus autem lætificat. Pari tranſlatione vtens, rogat, ne animum demittat: hoc eſt, non ſit animo immiſſo, abiecto, fracto, nec de ſe diffidat aut deſperet: ſed contra erigat ſe, lætus ſit & alacer. Vt enim triſtis demiſſo capite incedit, ita animus quoque dicitur demitti. Vt pro Cluentio: At C. Fabricius à ſubſellijs demiſſo capite diſceſſerat. Et pro domo. Inuenies eum apud ſororem occultantem ſe, capite demiſſo. Pro Cluentio: Erigebat animum demiſſum, oppreſſum Oppianicus.

Mutuum ſumpſiſti. 395

Hic loquendi modus etiamnum hodie de furto manet vulgo frequentiſſimus. Mutuum ſumpſiſti, quod nunquam ſis redditurus: hoc eſt, furatus es. Suetonius in dictatore Cæſare: [illegible] Aurum in Gallia effutuiſti, hic ſumpſiſti mutuum. Senſus autem eſt: Quod aurum hic ex ærario ſumpſiſti mutuum, nempe vt fures ſolent, nunquam redditurus, hoc inquam effutuiſti in Gallia, id eſt, turpiter cum magnatum fœminis inſumpſiſti.

Fucus. 396

Fucos prouerbialiter vocamus, qui ex ſudore & ſanguine aliorum ſibi comparãt commoda, ſuis indulgent voluptatibus. Fuci enim, apum laboribus ac melli inſidiantur. Hinc à Viue ſumpta metaphora libro 2. de Subuentione pauperum: Tanquam fuci fruentes alienis ſudoribus. Plinius nat. hiſtor. lib. 11. capite 11. Fuci (inquit) ſunt ſine aculeo, velut imperfectæ apes ſerotinus fœtus, & quaſi ſeruitia verarum apum, hos peſtilentes apibus dicit, quod nihil operantes abſumunt aliarum apum induſtriam.

Nouus homo. 397

Nulla maiorum commendatione, aut imaginibus claros, ſed rebus ſuis præclarè geſtis atq; induſtria nobilitatos, nouos homines dixerunt. Quod ne ſine authore & teſte non confirmare videar, Appianus Romanæ hiſtoriæ Græcus ſcriptor hiſce verbis probat,

[illegible]

[illegible]

Id eſt, Romani eos vocant nouos, non qui ex maioribus, ſed qui ex ſeſe claruerunt. Vt contrà, Gentiles homines linguæ vulgares dicunt, à gentis origine, quorum maiores ſeruitutem non ſeruierint, nec capite diminuti ſunt. Nec enim minus profectò noui quàm antiqui gentiles laudandi, ſi rectò pede rectaque via hic ad honores perueniant. Illi ſiquidem alienis quaſi plumis ornati incedunt, hi ſuis virtutibus: illi vt hedera & vitis alienis nituntur adminiculis: hi vt trochus pilcis ipſe mirè ſe ducit & concipere, ſic primi ſunt generis, nominis, honoris, authores ſuis poſteris. Apud Romanos enim infame nouorum hominum erat vocabulum, Ciceroni nõ ſemel obiectum, & à Saluſtio nominatim probro datum, quòd homo nouus Arpinas eſſet ac repertitius, accitus, & paulo ante vrbi Romæ ciuis inſitus. Sed vtinam hac ætate omnes Cicerones haberemus, qui labore, induſtria, eloquentia, ingenio ſibi aditum ad honores conſequendos patefaciant. Plinius vocat ſubitas imagines, & nouam nobilitatem, quæ cum creſcat ipſa, & aſcendat per ſe propius ad eam laudem abſolutionis videtur accedere, quam ſanguis antiquus, putidus & putrefactus vetuſtate, vt etiam dixit Greg. Nazianz. in hanc ferè ſententiam:

Probrum eſt malum vocari, non ignobilem:

Genus eſt eorum qui diu ſunt putridi.

Ecce [illegible] vocat, id eſt putrefactos, qui iam diu in ſepulchris mortui iacuerunt, ac corrupti, quibus quidem ſe oriundos prædicant. Cicero quoque imagines vetuſtas & bene antiquas Piſonis, ridiculè fumoſas appellauit. Inane eſt itaque hoc nomen antiquæ nobilitatis, ſi nulla res alia nobilẽ faciat, præter antiquam ſtirpem, & ſtultæ ſtemmatum ac inanes imagines. Multa de hac re Iuuenal. Saty. 8.

Aſperius nihil eſt humili, cùm ſurgit in altum. 398

Hic Claudiani verſus Prouerbij vice frequenter celebratur, atque de iis dicitur, qui ante deſpicatiſſimi & imbecilles homines, nemini nocere potuiſſent, his eneruatis & exanguibus, quouis ſito paupertoribus, cum opes, cum magiſtratus & honor tanquã gladius eſſet datus, non ſolum pungere ſuopte ingenio citò didicerunt, ſed authoritatis bonos ciues, & meliores ac ſanctiores, atque nobiliores, vulnere infecto contruciдant. Deinde cùm velut muſcæ famelicæ accedunt, quo ſatient inexplebilem habendi cupiditatem, ex ſanguine & miſeriis pauperum comparant, quam non habent opulentiam. Ita cæca fortuna, vt illos promouit, ita promotos facit cæcos quoque, cui non ſatis eſt malos prouexiſſe, niſi autoritate armatos reddat nocentiores. Huic non diſſimilis eſt verſus vetuſtiſſimus: Cum ſurgunt miſeri, nolunt miſeri miſereri. Sic honores mutant mores.

Lapides ad filum. 399

Vſurpauit Baſilius ad nepotes cap. 6. cùm iubet ad honeſtarum artium præceptorum mores & ſtudia noſtra applicari & corrigi, perinde quaſi lapides, iuxta Doricum prouerbium, ad filum, vel Lesbiam regulam dirigentes. [illegible] inquit [illegible]. Extat trochaicus apud Plutarchum in libro de Profectu eius ſententiæ: [illegible] id eſt lapis amuſſi eſt applicandus, non amuſſis ad petram.

Mente agitare coquos. 400

Speciem habere videtur prouerbij, atque in eos detorqueri poſſe, quibus ſemper animus (iuxta Comicum) eſt in patinis, quique nulli rei præterquam vino & frugibus perdendis nati ſunt. Baſilius ad nepotes ſuos, capite duodecimo, [illegible], &c. Nam qui ſemper cœnas atque coquos mente agitant. Non diſſimile refert ex Platone veteris comœdiæ poeta Athenæus, [illegible], id eſt, Nihil enim, ſed vt prouerbium habet, in popina mihi videtur mens eſſe.

Pythiæ Myſij talenta. 401

Prouerbij ſpeciem habere videtur, & illi confine eſſe Tantali talenta, Crœſi opes. Dicitur enim vtrunque de immenſis opibus. Diuus Baſilius ad nepotes capite decimoquinto. [illegible] &c. At nobis nihil Pythiæ Myſij talenta, &c. Porrò meminit Cicero cuiuſdam alterius Pythij Syracuſani libro tertio Officiorum.

CENTVRIA QVINTA.

Ἀρχιλόχου ἀλώπηξ. 402

ADagium hoc in eos dici exiſtimo, qui pro re nata conſilium expeditiſſimè capiunt, quemadmodum Archilochus in Apologis à ſe ſcriptis, vulpem vbique calliddiſſimam introduxit. Baſilius ad nepotes ſuos, cap. 16. At diuitias (inquit) contemnimus, & voluptates deſpicimus, verùm blanditias & adulationes ſectabimur, & Archilocheæ vulpis calliditate gaudebimus. *Sup. Iunij 92. Prouerb. Centur. 5. Archilochia vulpes.*

Mathuſalæ viuacitas. 403

Mathuſalæ viuacitas prouerbij vice habetur, de qua meminit quintum caput γενέσεως, & Baſilius Magnus ad nepotes, ſub finem περὶ ἡμῶν παιδεία.

Obſonare pollucibiliter. 404

Plautus pollucibiliter in Moſtellaria, & pluribus aliis in locis, pro opiparè vſus eſt. Nam de eſculentis & poculentis Herculi decimam dabant, idque pollucere: & conſecratum quod fuerat, polluctum dicebatur.

Grumio Traniano conſeruo: Nunc dum tibi lubet,
Licetque, pota, perde rem,
Corrumpe herilem filium, adoleſcentem optimum,
Dies noctéſque bibite, pergræcamini,
Amicas emite, liberate, paſcite
Paraſitos, obſonate pollucibiliter, &c.

Ἀστεροπαῖος. 405

Quoniam Hom. Iliad. φ. Aſteropæum heroa meminit ambidextrum fuiſſe, nempe qui ſiniſtra tam expedite atque dextra vteretur, ἥρως ἀμφιδέξιος, ἐπεὶ περιδέξιος ἦεν. Factum eſt vt qui ad multas res agendas expedito & prompto ingenio eſſent, Aſteropæi dicerentur. Hoc idem Libanius Sophiſta Montio conſuli tribuit in exordio argumentorum in Demoſthenem. Et Timocrates apud Athenæum Laurenſimo conuiuatum principe. *Explicatum ſup. à Iunio Cent. 8 prouerb. 29.*

Grauiſtellus. 406

Plautus licentia vſitata ſibi in fingendis nominibus in Epidico alluſit ad pondus telluris, quod dicitur ab Homero Ilia. σ. & Odyſſeæ υ. ἄχθος ἀρούρης, atque ita iocatus eſt in obeſum. Sed quis eſt hæc muliercula, & illic grauiſtellus qui venit: Sex. Pompeius, hunc locum in Grauiſtello adducere videtur.

Obſipat aquam. 407

Plautus in Ciſtellaria, Obſipat aquulam, aſpergit, id eſt, recreat me. Qui autem exanimantur, ij aqua frigida recreari ſolent. Quod & in Curculione innuitur, vbi adoleſcens poſtulat aquulam cum aqua, cùm ſimularet paraſitus ſe in laſſitudine animum relinquere, & interrogat, Vin aquam? In Trinummo Charmides: Adimit animam mihi ægritudo Staſime, tene me. Staſ. Vis ne aquam tibi petam? Ch. Res quum animam agebâ, tum eſſe offuſam oportuit. Aſperſiſti aquam, obſeruatum eſt ab Eraſmo præceptore noſtro, cui multum hæ noſtræ debent annotationes. Vide Camerar. in Plautû. *Et Prouer. Aſperſiſti aquam, in Chiliad.*

Velim, Nolim. 408

Huius eſt vſus, quum contra ſententiam animi noſtri fit aliquid Plautus in Ciſtellaria & ſæpe alibi pro hoc vſus fuit, Ingratiis. ἄκων. In Curculione Phædromus:

Quò Venus cupidóque imperat, ſuadétque amor,
Si media nox eſt, ſiue eſt prima veſpera:
Si ſtatus condictus cum hoſte intercedit dies,

Tamen eſt eundum quò imperant ingratiis pro ingratis, id eſt, inuiti. vt gratiis gratis In Rudente. Has hirundines ex nido vult eripere ingratiis. In Milite glorioſo: Imò vi atque inuitam ingratiis, niſi voluntate ibis, rapiam te domum. Non diſſimilis eſt apud Græcos, præſertim hiſtoriographos, crebra hæc loquêdi formula, ἀνάγκῃ καὶ βίᾳ: cùm quis alieno arbitrio tractatur, nimirum violenter, id quod in bello accidere ſolet. *Eraſm. Chiliad. Nolens, volens.*

Ἀμυστί. 409

Ductim, aduerbium, Priſcianus ex Plauto in Curculione annotauit & interpretatus fuit ἀμυστί, quod ſignificat in bibendo auiditatem & copiam, id eſt, vno ſpiritu. Lena apud Plautum:

Inuergere in me liquores tuos Sino ductim.

Oſſa atque cutis. 410

Prouerbialis hyperbole de macilentia, vt Apollonius 2. Argon.

ῥινὸς τοῖον ἔχων ... χροιῇ,
... ὀστέα ... ἔεργεν.

Plautus in Captiuis:

Ego inquit Paraſitus, qui tum mœrore macetor,
Macreſco, conſeneſco & tabeſco miſer.
Oſſa atque pellis ſum miſera macritudine, &c.

Κωμῳδεῖσθαι. 411

Priſcis temporibus de comœdiæ licentia κωμῳδεῖσθαι vulgo dixere eos, qui probris inceſſerentur: nam hi nominatim aut improbos aut inimicos ſuos perſtringebant, principum etiam virorum vitam & mores reprehendentes. hodie dicuntur Satyrici.

Sumptus cenſum ne ſuperet. 412

Et hoc peruulgatum eſt omnibus gentibus, Italis maximè. Antheraſtilis, Adelphaſio ſorori ſuæ in Plauti Pœnulo: Pro herili inquit, noſtro quæſtu ſatis bene exornatæ ſumus. Nô enim poteſt quæſtus conſiſtere, ſi eum ſumptus ſuperat ſoror. Eò illud eſt ſatiu'ſt ſatis, quod ſatis eſt, habitus plus quàm ſat eſt. Hanc prouerbialem & planè auream ſententiam doctiſſimus & omni literarum genere ornatiſſimus vir diuus Hieronymus Niger Patauinus, ſupra ianuam domus ſuæ incidi ac inſcribi curauit, hanc in domo ac veſtibulis & in cubiculis etiam vidimus, nec inuenimus emblema pulchrius, vel auguſtius, quod coherceat ſtudium voluptatis, & vitæ ſuauis ac delicatæ, & in primis ſumptus immodicos, ad quos cùm opus ſit pecunia, celeriter obruuntur debitis ſeruientes cupiditatibus ſuis.

Vlyſſes. 413

Plautus in Pſeudulo, Vlyſſem Simonis ſeruum Pſeudulum totum ex mendaciis atque dolis compoſitum vocat. Viſo inquit, Simo, quid rerum meus Vlyſſes egerit, iam ne habet ſignû ex arce Balliona. Idem paulò poſt: Superauit dolum Troianum atque Vlyſſem Pſeudulus. Vlyſſem enim Homerus vbique callidum, aſtutum, vafrum, verſutum ac diſſimulantem ſimulantémque fingit. vnde eundem ſtatim initio Odyſſeæ, πολύτροπον appellat, & Iliad. penultimo: αὐτὰρ ὁ ἐν' Ὀδυσσεὺς πολύμητις, côſilio hinc pollens & fraude Ithacenſis Vlyſſes.

Liuor ſumma petit. 414

Eſt enim ea Inuidiæ natura, vt ſumma & excellentia petat Ouid. lib. 1. de remedio amoris. Liuor ſumma petit, perflant altiſſima venti. Idem lib. 2. Metamorph. Summa petunt dextra fulmina miſſa Iouis Hoc epitheto ſumma vſus videtur, vt alluderet ad hoc, cùm inquit: Et ſumma papauera carpit. Raro autem fieri ſolet, vt ſumma felicitas careat inuidia.

Viuis fama negatur. 415

Rarò enim accidit, vt viuentes famam conſequantur, iuxta illud Martialis: Eſſe quid hoc dicam, quod viuis fama negatur, quo vtemur quotieſcunque viui merita laude fraudantur. Dies enim fatalis, ſiue mors, de ingeniis rectiſſime iudicat. Nâ multa, & præcipue motus vel inuidia impediunt, quo minus rectè de hominibus, dum viuunt iudicetur. Poſt mortem verò iudicia liberiora & ſinceriora ſequuntur. Videtur Martialis alluſiſſe ad Ouidij illud, quod elegia decimaquinta & vltima libri primi habetur.

Paſcitur in viuis liuor, poſt fata quieſcit:
Tunc ſuus ex merito quenque tuetur honor.
Ergo etiam cùm me ſupremus adederit ignis,
Viuam, parsque mei magna ſuperſtes erit.

Sic Propertius libro tertio,

At mihi quod viuo detraxerit inuida turba,
Poſt obitum duplici fœnore reddet honos.
Omnia poſt obitum fingit maiora vetuſtas:
Maius ab exequiis nomen in ora venit.

Idem quoque Ouidius tertio de Ponto:

Scripta placent à morte ferè, quia lædere viuos
Liuor, & iniuſto carpere dente ſolet. Libro quarto.
Non ſolet ingeniis ſumma nocere dies
Famáque poſt cineres maior venit, & mihi nomen
Tunc quoque cum viuis annumerarer, erat.

Quod idem in quarto de Triſtibus ſic dicit ad Muſam:

Tu mihi (quod rarum eſt) viuo ſublime dediſti
Nomen, ab exequiis quod dare fama ſolet.

Se quoque poſt mortem in fine tranſmutationum, dicit carminum gratia immortalitatem aſſecuturum, inquiens,

Cum volet illa dies, quæ nil niſi corporis huius
Ius habet, incerti ſpatium mihi finiat æui:
Parte tamen meliore mei ſuper alta perennis
Aſtra ferar, noménque erit indelebile noſtrum, &c.

Hæc tametſi de ingenij fama intelligi poſſunt (nam vt Cicero in Bruto ſcribit: Hominis decus eſt ingenium) videtur tamen Platonicorum dogma ſecutus, animæ immortalitatem aſſeruiſſe. Cuius veræ opinionis duces ante ſe habuit, eiuſdem tamen ferè ætatis, viros duos eximios, Ciceronem ac Maronem, vt pudeat, quoſdam inueniri Chriſtianos, qui in re, fide noſtra certa, dubitationem mouere audeant, quæ apud plurimos Ethnicos, quibus Chriſtus nullam fecerat fidem, indubitata fuit.

Tenebras

Tenebras inducere rebus. 415

Tenebræ per tranſlationem pro cuiuſcunque rei obſcuritate. Quintil. lib. 10 cap. 1. Menander omnibus eiuſdem operis authoribus abſtulit nomen, & fulgore quodam ſuæ claritatis tenebras obduxit. Sic apud Cic. 4. Acad. Obducere tenebras clariſſimis rebus. Ibidem: Offundere tenebras alicui rei. Pro Deiotaro: Familiam abiectam & obſcuram, e tenebris in lucé vocauit. Ouid. 2. metamorph. ſine tranſlatione dixit, Tenebras inducere rebus, vbi paulò ante dixerat: Nubes inducere terris. Nubes etiam per tranſlationem reperitur.

Ἀλαζών. 416

Alazones Græco prouerbio dicuntur oſtentatores, vani, arrogantes, ſuperbi, gloriatores, iactabundi, inſolentes, præferoces, & vltra modum vſitatũ elati, qui plura promittunt, quàm poſſint præſtare. quod vitium Vlpianus, Demoſth. interpres vocauit ἀλαζονείαν, atque huic contrariam eſſe εἰρωνείαν ait, quæ quod facere poteſt, eleuat ac minuit. Tale genus hominũ producitur nobis à Plauto & Terentio in Pyrgopolinice glorioſo milite & Thraſone. Plautus Ἀλαζὼν Græce huic nomen eſt comœdiæ. Id nos Latine glorioſum dicimus.

Διὰ τοῦ ζυγοῦ. 417

Hoc Pollucis ad Commodum Cæſarem dictum admodum vulgare, libræ in morem, locum habet ſuum ac proprium: quãdo admonemus, vt res expendens ac librans examine, in neutram partem plus iuſto propendeat, nec a recto deflectat. Eaq; virtus principibus ac iudicibus aptiſſima & accommodatiſſima eſt, quorum vita omnis & actiones in omnium hominum cõmodis tuendis cernuntur potiſſimum. Qua ſi præditi ſint, virtutum omnium facile principem conſecuti ſunt, qua & cæteros vincent, & ſeipſos.

Leo in luſtro. 418

Dauid leones in luſtro vocat, inſidiantes inopi, & rapientes pauperem, trahentesque in retia. Hi ſunt illi Gigantes in terra, Nephilim dicti. Hi ſunt Hotei, Raphaim, Enim, Enakim, & Nimrodi & poſteri, de quibus paſſim ſacræ literæ: quos porrò Hieremias quaſi lupos rapientes prædam incitat, effundentes ſanguinem, ac ſectantes lucra.

Villani. 419

Gallicæ nobilitatis vulgus villanos, viles dicunt, ignominioſo vocabulo, cuius tamen verbi etymologiam ac rationem ipſi ignorant. Villani enim ſunt omnes, qui gentiles homines, id eſt ingenui, ab ipſa gentis origine non ſunt. aſcriptitij tamen à villa dicti, quod villæ ac colenariæ conditioni addicti aut ipſi ſint aut eorum maiores fuerint. Talia multa ſunt verba gentilium, verèque ampullæ, etiam in colonos ac proximos, quos ſuos & amicos ac fratres ac vicinos iuſtius ſalutarent. Sed id vitium eſt ſuperbiæ.

Curſu præuertere ventos. 420

Virgil. 7. Æneid. ſub finem, & duodecimo, hyperbolicè per comparationem, ventos equo ſiue curſu præuertere dicit.

Ille (inquit) æquore aperto
Ante Notos, Zephyrũmque volant.

Et paulò poſt: Vel equo præuertere ventos.

Decimo: Fugit illa per vndam,
Ocyor & iaculo, & ventos æquante ſagitta. Æneid. 5. gemina hyperbole, Niſi curſus velocitatem admirabiliem amplificat à natura ventorum & fulminis, quorum celeritas excedit omnẽ admirationẽ. Niſus, inquit, Emicat & ventis & fulminis ocyor alis. Theocr. Eidy. 8. μή μοι γᾶν Πέλοπος, μή μοι χρύσεια τάλαντα, εἴη ἔχειν, μηδὲ πρόσθεν θέειν ἀνέμων. id eſt, Non regnum Pelopis, non auri talenta Opto habere, & curſu ſuperare ventos. Daphnidis ſunt gnomica: Quiſque ſit contentus ſua ſorte. Sis aſinus, quemcunque aſinum ſors aſpera fecit, Qui ſortem placidè ferre ſcit, ille ſapit.

Viuite, valete. 421

Viuite, valete: renunciantis ſunt, non bene precantis.

Valerius Catullus:
Cum ſuis viuat, valeatque mœchis.

Virgil. in Pharmaceutria:
Omnia vel medium fiant mare, viuite ſyluæ.

Id eſt, valete. Quale eſt Tibullianum illud:
O valeant ſyluæ, deficiántque canes.

Et apud Terentium:
Valeant qui inter nos diſſidium quærunt.

Sic & ſalutem literis dixit, qui ſtudia deſeruit: amator apud Theocritum eidyllio 18. ὦ ἤδη χαίρειν τοῖσι τεοῖς προθύροις ἐπιτέλλομαι, id eſt iam verò valete tuis veſtibulis denuncio.

Fata viam inuenient. 422

Aptè in parœmiæ ſpeciem detorqueri poteſt. Fata viam inuenient, quoties indicabimus, citra noſtrã induſtriam & conſilium, diuina prouidentia, ineuitabilia diſcuti, aut certe mitigari. Virg. 3. Aeneid. Fata viam inuenient, aderitque vocatus Apollo. Reiectio denũciationis triſtis eſt, cui opponit fatorum prouidentiam, & præſentem numinis opem, quod inuocatum, obſcœnam famem eſt mitigaturum.

Idem 10. Aeneid. Sua cuique exorſa laborem,
Fortunamque ferent, Rex Iuppiter omnibus idem.
Fata viam inuenient.

Aderit vocatus Apollo. 423

Hoc quoque vtimur, quando oſtendimus Deum inuocantibus adeſſe, & omnia aduerſa mitigare. Is enim ἀλεξίκακος & ἀλεξίκακος dicitur. Idem Georg. 4. Auditque vocatus Apollo. Ad quod Ouidius viſus eſt alluſiſſe cum ait: Sæpe vidi Iouem cùm ſua vellet mittere fulmina thure dato ſuſtinuiſſe manum.

Rex Iupiter omnibus idem. 424

Huius etiam hemiſtichij vſus frequens eſt, cùm deum ſua ſe æquitate exitum cuiuſque rei permiſſurum fatis, neutrarũmq; partium ſtudia ſecuturum denotamus.

Volat. 425

Omnia quæ magno impetu feruntur, aut immittuntur volare dicimus metaphoricè. Virg. 3. Aeneid. Fama volat. Et 8. Fama volat, paruam ſubitò vulgata per vrbem. Item libro 11. Et iam fama volans tanti prænuncia luctus. vnde volatile ferrum. Aeneid. 4. & 8 appellauit decẽter ſagittam. Quæ arcu impulſa celeriter fugiat, celeritatem adaugẽtibus quibuſdam quaſi alis additis, vt volare videatur. 10. Dixit, telumque intorſit in hoſtem: inde aliud ſuper, atque aliud figitque voláatque. Ibidẽ. Veſano talia latè Dicta volant Ligeri. Vndecimo. Sed non replenda eſt curia verbis: Quæ tuto tibi magna volant, &c. id eſt verba. Lucr. 1. Iaciátque volatile telum. Idem 4. Ante fuit multo, quàm lucida tela volarent. Virg. 4. Georg. Sed viua volare ſideris in numerum, atque alto ſuccedere cœlo.

Oculis limis & taurinè tueri. 426

Eſt autem odientis ſignum limis oculis aſpicere & taurinè, vt inquit Plato. Nicander in Alexipharmacis, δοχαῖς ὑποδέγμενος ταυρηδὸν λοξοῖσιν. id eſt Taurinumque tuẽs obliquo lumine. Vnde toruæ, bouis epitheton apud Virgilium, qui perpetuo epitheto boues toruos vocat, quod præcipua frontis aſperitas in hoc pecore apparet. Vnde toruitas, vt Pompeio placet, quaſi taurorum acerbitas, ducta. Virgilius ſexto Aeneidos:
Talibus Aeneas ardentem, & torua tuentem
Lenibat dictis animum. Vbi nomen pro aduerbio toruè, Figura poetis Græcis & Latinis frequentiſſima. Nam & ipſe dixit in Bucolicis Tranſuerſa tuentibus hircis. Leæna quoque ab oculorum ſæuitia, quæ ſumma in ea eſt, torua dicitur à poeta. Ex quo Ariſtoteles leonem charopon vocat, quem Catull. cæſium appellauit, id eſt glaucum, quia glaucis oculis præditum hoc animal aſpectu horribili apparet. Quales & Bellonæ oculi ſunt, quæ ideo perpetuo epitheto γλαυκῶπις ἀθήνη ab Homero dicitur. Hinc & Hercules mortalium ferociſſimus, Charops cognominatus eſt, quaſi iracunde intuens χαροπὸς etenim Græce, ita Latine dicitur. Quo epitheto vt militibus congruo Toruus Abas Virgilio dicitur. Toruuſque Procuſtes Naſoni. Sic de æque horribilis Polyphemi oculo, Quod torua ſub fronte latebat. Et de immani Cyclopum genere. Cernimus aſtantes nequicquam lumine toruo Aetneos fratres: & quę alia ſimilia apud poetam leguntur. Conuenit cum altero, Titanicus aſpectus. Lucianus in Imaginibus, bouinos oculos vocauit, pulchros & nitentes. *Vide, Titanicum tueri, apud Eraſm. Chil.*

Toſcani. 427

Hoc nomine apud Venetos cenſentur præpoſterę & nunquam ſatis damnatæ Veneris ſectatores.

In ſuo regno eſſe. 428

Hoc frequens adhuc hodie in Gallici populi ore verſatur. cùm dicunt, *il eſt en ſon royaume*, Nam plerunque agricolæ ſibi regum fortunas ſuperare videntur, cùm illis proprio agello frui liceat, procul negocijs, procúlque diſcordibus armis. Huc pertinet poetæ illud, O fortunatos nimium, bona ſi ſua norint Agricolas. & item Horatij illud. Beatus ille qui procul negotiis. & quę ſequuntur, quęque Cicero in libro de Senectute, in laudem rei ruſticæ perſequitur. Apud quem & illud in Oratore metaphoricè legitur: Niſi hic in tuo regno eſſemus, non tuliſſem. Quin & apud Horatium in epiſtola ad Mecœnatem,
Ad ſummam ſapiens minor eſt Ioue, diues,
Liber, honoratus, pulcher, rex denique regum,
Præcipuè ſanus, niſi cum pituita moleſta eſt.

Melibœus ergo ex affectu apud poetam, Sua regna vocat, pauperis tugurij culmen, agellũmque ſuum, quæ ſibi ſatis magna, quibuſque ſe fortunatũ putabat cùm ea retineret: ſicut de Tityro ſua rura poſſeſſuro ait, Fortunate ſenex, &c. Ad Virgilij ſanè locum alludit Quintilianus, qui in declamatione pauperis agentis contra diuitem de apibus veneno interfectis, ſic inquit, Hoc mihi paruulum terræ, & humilis tugurij ruſticum culmen æquitas animi regna fecerat, ſatiſque diuitiarum erat, nihil amplius velle. Ad hoc item prouerbium alludit Virg. in Moreto, hoc verſu, Ergo aliam molitur opem ſibi prouidus hæres.

Quo fata trahunt retrahuntque ſequamur. 429

Huius etiã paſſim vſus eſt, cũ ſignificatur, neceſſitati fatali pa-

HH

rendum eſſe. Etenim quod fatis ſemel placuit, id nemini licet euitare. Virg. 5 Æneid.

Nate dea, quò fata trahunt retrahúntque, ſequamur.

Porrò autem quam neceſſitatem dicat, aut quæ fata innuat ſequenda addit, Quicquid erit, ſuperanda omnis fortuna ferendo, Conſulit nautes Æneæ præſentem neceſſitatem boni conſulendam Et in aduerſis, contra ea quæ euitare nequeas, optimum remedium eſſe tolerantiam dicit, qua quidem ſuperatur omnis aduerſitas. Non læditur is, qui contemnit: proinde vincit. Similem ſententiam Eraſmus præceptor noſter ex Home. Odyſſ. 5. in ſuas Chiliadas retulit, quã etiam interpretatus eſt.

Rore paſcitur. 430

Si hoc referamus ad prouerbium, transfertur ad ingenium, ſiue ſtylum ieiunum & aridum, aut per ironiam in hominem vehementer obeſo corpore. Theocritus in Nomeo Batto: μὴ πρᾶκ' ἀπὸ τᾶς ἐέρσας ὥσπερ ὁ τέττιξ, Nunquid rorem depaſcitur vt cicada? Cicadas autem rore ali, teſtis eſt Plinius lib. 11. cap. 26. Ore carent, ſed habent in pectore fiſtuloſo quiddam aculeatum, linguis ſimile, eo rorem lambunt. Cùm excitatæ ſubuolant, reddunt humorem: quod ſolum argumentum eſt illas rore paſci. Neque enim ad excrementa corporis vllum foramen eſt. Virg. in Daphnide:

Dum iuga montis aper, fluuios dum piſcis amabit,
Dumque thymo paſcentur apes, dum rore cicadæ,
Semper honos, noménque tuum, laudéſque manebunt.

Hæc ſunt τὰ ἀναγκαῖα, id eſt neceſſaria, & prouerbij ſpeciem habent, quibus indicare licebit, quod in vita perpetuum nobis futurũ intelligi volemus. Itidẽ Virg. hoc quod habetur quarto Aeneidos. Dum memor ipſe mei, dum ſpiritus hos reget artus.

Ruit cœlo nox. 431

Abijt Homeri hemiſtichiũ in prouerbium: ὄρωρει δ' οὐρανόθεν νύξ non de nocte naturali, ſed quum lux diei oculis mortalium nubibus ſubtrahitur.

Salue æternum, æternúmque vale. 432

Verbum hoc manſit etiam in vulgi vſu ſumptum à vetuſtate, quæ mortuos ita ſuo more ſalutabat: Salue & vale. non quod ij valere, aut ſalui eſſe iam poſſent: ſed quod ab eis ſemel recedebant, quos amplius viſuri non erant. Virgilius vndecimo Æneidos: Salue æternum mihi maxime Palla, Aeternumque vale. Anchiſes libro ſecundo Aeneidos, de ſe deſperatum eſſe volens ſignificare, alludénſque ad hunc morem:

Sic, ô ſic (inquit) poſitum, affati diſcedite corpus. hoc eſt, Iterum atque iterum conclamate, Vale extremum.

Conclamatum eſt. 433

Solebant corpora aqua frigida ablui primùm, quòd vitalis ſpiritus incluſus non rarò fallere ſoleat, deinde per interualla ter conclamare. Quòd ſi ne tum quidem ſpiritus ſe proderet, quaſi rebus deſperatis, rogo imponebantur. Hinc in parœmiã abijt, Conclamatum eſt: quum ſignificamus, nihil ſupereſſe ſpei. Itaque iubet Anchiſes apud Virgilium, ter ſe affatos, è Troia faceſſere.

Miſerebitur hoſtis. 434

Hyperbole prouerbialis eſt apud Virgilium ſecundo Aeneidos, Non enim temere hoſtis commouetur miſericordia. Eraſmus noſter huic affinia hæc habet, vel hoſti miſerandus. Quod vel ipſe Momus probet, & ex eodem Virgilij libro: Quis talia fando, &c. Argumẽtum à maiori ductum: ſi hoſtis miſerebitur, multo iuſtius Troiani & liberi.

Sanguis meus. 435

Italæ mulieres hanc blandam eloquutionem adhuc hodie retinent: pueris enim quum blandiuntur, ita eos compellant, *ſangue mio*. Et quoque apud Virgilium ſexto Aeneidos,

Proijce tela manu, ſanguis meus. Parco aliorum poëtarum exemplis, quia hoc ſatis ſupérque eſſe putamus.

Ad ſydera vſque notus. 436

Virgil. Daphnis vſque ad ſydera notus,
Daphnimque tuum tollemus ad aſtra, Daphnim ad aſtra feremus. Vare tuum nomen ſublime ferent ad ſydera.
Aeneidos primo. Sublimémque feres ad ſydera cœli
Magnanimum Aeneam. Et duodecimo:
Ille quidẽ ad ſuperos Succedet fama, viuúſque per ora feretur.
Hæc omnia per hyperbolen, cuiuſmodi ſunt & illa:
Imperium Oceano, famam qui terminet aſtris
Imperium terris, animos æquabit Olympo.
Nam ſydera, aſtra, olympus, pro eodem iſtis in locis accipiũtur.

Paganus. 437

Apud Romanos autem gentem illam Martiam, quicunque ſacramento militiæ ſoluti eſſent, Pagani, in eorũ odium, quaſi ruſtici appellabantur. Reliqui verò ſtipendia facientes, Milites honeſto nomine cenſebantur. Hinc apud Iuriſconſultos, Teſtamentum paganũ, quod à paganis ſecũdum obſeruationem iuris communis fit: & militare, quod iure & beneficio militari conditur: vt Inſtitut. de militari teſtamento traditur: & ſimpliciter in Pandectis, eodem titulo: Pari ratione maiores noſtri rectè Paganos dixerunt, quicunque militiæ Chriſtianæ addicti non eſſent, exceptis Iudæis, qui ſuo nomine ſatis premuntur.

Arte Pelaſga. 438

Arte pelaſga. Virgilius ſecundo Aeneidos, pro fraude planè Græca duobus in locis vſus eſt: Ignari ſcelerum tantorum, artíſque Pelaſgæ. Et,

Ille dolis inſtructus, & arte Pelaſga. Pelaſgi autem populi ſunt Græciæ vetuſtiſſimi qui ex Arcadia oriundi indifferenter pro quibuſuis Græcis accipiuntur. Virg. ibidem: Quem, falſa ſua proditione Pelaſgi Demiſere neci. Pelaſgi, à Pelaſgo rege, qui primus in Arcadia imperio præfectus fuit.

Vas vacuum detergere. 439

Hoc prouerbiali figura videtur dici à Theocrito in Syracuſiis: μή μοι κενεὰν ἀπομάξῃς, id eſt, ne mihi vas vacuum detergas, de eo cuius offenſionem ac iram contemnimus, quemq; nobis etſi velit, tamen nocere non poſſe exiſtimamus. Eraſmus noſter comminantis, aut timentis alapam, eſſe ait, ſed tamen in medio relinquit.

Dij benefaciant vobis. 440

Denegantis, ac cum repulſa dimittẽtis hoc dictum eſt. Dij benefaciãt poetis, à Theocrito in Charit. Sicut Galli, cùm mendicum indonatum dimittũt, hoc dicere ſolent, *Dieu vous face bien*.

Cyclaminum effodias ad Halenta. 441

Cyclaminum ex Halenti fluuio effodere prouerbiali figura iubebantur, qui craſſa pituita laborarent, atque inde craſſo ſenſu præditi erant, vt cerebro rectius valerent. Theocritus in viatoribus: ἐλθὼν τὸν κυκλάμινον ὄρυσσε νιν εἰς τὸν Ἅλεντα. id eſt, Vade ad Halenta, atque inde Cyclaminum effodias. De Cyclamino & eius viribus Gal. lib. 7. Simplic. medic. Dioſcor lib. 2. ca. 158. Similia huic & hæc ſunt, Scillas è ſepulchretis vellere, Nauiga in Anticyram, &c. Elleboro te purga: de eo qui mẽte deerrat, vel inſanit. De iis adi Eraſmum. Sententia igitur hæc eſt: Pete tibi alicunde remedium, quo cerebrum purges, vt rectius mente valeas, iam enim inſanire videris.

Nauigare per mare. 442

Idem Theocritus in Thyonico eidyllio 14. Nauigabo (inquit) per mare, hoc prouerbio mediocritatem quandam ſignificans.

Canes nutrire. 443

Prouerbiale apud eundem poetam in viatoribus, in ingratos, qui magnis beneficiis affecti, malam gratiam referunt. Hi enim canibus & lupis conferuntur. Nam plerunque etiam læduntur ij, qui catulos luporum enutriunt. De canibus autem ſumptum eſt ex Actæonis fabula: Nutri canes, inquit Comates, vt te deuorent. Qui autem canem alit peregrinum, & in ingratum collocat beneficium, perdit operam.

Mala mens. 444

Apparet prouerbiali figura ab eodem. Theocrito in Thyonico dictum fuiſſe, de malitia quæ diſſimulari atque celari non poteſt: ſed vltrò erumpit, ac ſe oſtendit & prodit. Sic & apud Terentium eſt: Mala mens, malus animus. Moſchus de amore fugitiuo: κακὸν ἦτορ, ἁδὺ λάλημα. Οὐ γὰρ ἴσον νοέει καὶ φθέγγεται, ὡς μέλι φωνά, id eſt, mala mens, dulcia verba. Non enim idem ſentit, quod ſonat: vox illi dulcis vt mel. Itẽ paulò poſt, γυμνὸς μὲν τό γε σῶμα, νόος δέ οἱ ἐμπεπύκασται. Corpore quidem nudus, at mens illi tecta eſt. hoc eſt, multis dolis inuoluta ac velut cataphracta.

Calculum à linea mouere. 445

Idem in Cantoribus hoc vtitur prouerbio, ſumpto à ludo calculorum, in quo vnus certus calculus, quem regium vocant, in ſua linea immotus adſeruatur, neque inde mouetur, niſi in extremo diſcrimine. Cũ ergo ſignificatur quiſpiam omnia experiri, neque quicquam intẽtatum relinquere, tunc is prouerbiali figura, calculum à linea mouere dicitur, quaſi dicas, extrema ipſum conari.

Lychnus in Prytaneo. 446

Idem in Piſcatoribus taxans iudicũ Athenienſium auaritiam ac rapacitatem: Lychnum in Prytaneo inquit, Alphaliõ ſemper prædam habere ferunt: hoc eſt: venales habere ſententias iudices: & ſicut piſcatores piſcib. capiendis vnicè intenti ſunt, ita iudices vndecũque captant largitiones. Quid faciat aliquis miſer piſcator aliud, qui de nocte vigilat, nec facile dormire poteſt, quàm vt de ſua piſcatione & præda cogitet, cũ Lychnus in Prytaneo, id eſt, iudices Athenienſes, ſemper prædam, largitiones & munera appetant? Hæc illis venatio, & captura piſcium eſt. Cùm igitur de præda ſollicitè cogitantem, ſomnus me tandem oppreſſiſſet, accidit vt, ſicut canis de oſſa, ſic ego de piſce aureo ſomniarem. Fuit enim in Prytaneo, quod Pauſanias teſtatur in Atticis, πῦρ ἄσβεστον. id eſt, perennis ignis. Erat autem Prytaneum Athenis domus publica, vbi benemeriti ciues ſumptu publico alebantur: & cõuenire ſeniores, atque iudicia exercere ſolebant, dictum quaſi πυρὸς ταμεῖον. id eſt, granarium ciuitatis. Eum locũ ſemper prædam habere, Alphaliõ ait. Fuit & in arce Athenis Lychnus, teſte eodẽ Pauſania, ex auro à Callimacho ea arte fabrefact⁹, vt cũ ſemel oleũ infũderẽt, toto id anno

ſufficeret,

ſufficeret, neque ante eundem diem anni completi aliud infundere opus erat, quamuis continuos dies ac noctes is lychnus arderet. *Hæc niſi fallor, omnia collegit ex Vuinſemio.*

Conando Græci Troia potiti ſunt. 447

In Syracuſiis anus dixit: Conando Græcos Troianis potitos fuiſſe, & omnia perfici conando, quæ prouerbiali figura ſignificatur, conando, & experiendo, quantumuis etiam ardua, perfici poſſe.

Fac nidum vnum vna in arbore. 448

Habetur in Eidyllio 35 & frequens hodie in populi ore verſatur, quum ſit ſermo de non temere mutandis veteribus amicis. Amicos enim ſubinde nouos amplecti, veteribus neglectis turpe eſt. Inconſtantia in amore nihil crebrius, neque vulgarius eſt in communi vita, [illegible], id eſt, ſubinde mutare amicos, veteres faſtidire, & nouos amplecti. Id olim perinde probroſum atque infame habebatur, vt ſi qua mulier ſubinde alios atque alios viros admitteret. Is igitur qui bene audire apud homines honeſtos vult, non leuis neque inconſtans in colendis amicitiis eſſe oportet.

Sternutauerunt amores. 449

Ex Thaliſia Theocriti apparet prouerbiale dictum fuiſſe, quod aliqui de ſigno bono, alij de aduerſo & malo intelligunt, Amores ſternutauerunt, hoc eſt, ſternutando ſignum præbuerunt, quod eſſet amaturus, ipſum euenit.

Bilis in naribus. 450

Idem in Thyrſide de Pana: Eſt amarulentus inquit, Aepolos, & illi ſemper acerba bilis in naribus ſedet. Prouerbiale, de homine biliofo & iracundo. Qui bilioſi ſunt, hoc eſt abundant flaua bile, iracundi ſunt. Hic enim humor mobilis eſt, & acutus, quare facile irritatur & efferueſcit.

Ne aceti quidem ſatis. 451

Milon apud eundem in Operariis: [illegible] E dolio tu quidem hauris, ſed mihi vix ſat aceti eſt. Prouerbiale, in eum qui extreme inops eſt, & viciſſim antitheſis eius, Diues & abundans, atque è pleno dolio vinum hauriens. Quaſi dicat. Amor non conuenit homini pauperi, & mercenario, ſed diuiti, viuenti in ocio, luxu atque omnium rerum abundantia.

Cœlum, menſes & annos efficere non deſiit. 452

Prouerbium eſt, quo ſignificatur adhuc ſupereſſe ſpem, & nondum omne tempus quod melioris fortunæ ſolet occaſionē adducere, exactum eſſe. Theoc. in Charitib. Neque adhuc cœlum motu ſuo menſes & annos efficere deſiit. id eſt, Erunt adhuc tempora, cum res magnæ ab Hierone atque aliis principibus gerentur, quæ materiam ſcribendi ſuppeditabunt.

Canis etiam Hecate terretur. 453

Hoc quoque paſſim vtimur, & vſu compertum eſt, canes etiā ferociſſimos & audaciſſimos luna atque nocturnis ſpectris admodum terreri, tremere, atque ad homines ſe fuga recipere, & intra crura hominum ſeſe abdere. Hinc Theocr. in Pharmaceutria dicit, & ad Hecaten ſubterraneam catulos tremere. Id commodius, quantum conijcio, de inani impetu intelligeretur, qui ſolet excitari plerunque ab importunis & odioſis quibuſdā ſciolis, in viros doctos, quos cùm imitari nequeant, iis obloqui non verentur. *quo ſenſu accipe illud Alciati, Allatrant ſed fruſtra agitur vox irrita ventis, Et peragit curſus ſurda Diana ſuos.*

Horis conſecratus. 454

Quicquid venuſtum, gratum, & tempeſtiuum veniret, id horis conſecratum ferebant. Prouerbiale igitur de re valdè venuſta & iucunda eſt, quod idem in Thyrſide, poculum Horarum in fontibus collutū eſſe dicit, [illegible].

Carmen deductum. 455

Virgilius in Sileno: Deductum dicere carmē, dixit pro tenui, exili & humili dicendi charactere, velut Eidyllia, hoc eſt, exiles ac ſeparatæ imagunculæ, quales ad vſum obſignandarum literarum in gemmis aut auro ſculpi ſolent, tranſlatione petita à lana. Meminit huius Quint. lib. 8. inſtit. cap. 2. At illud, inquit, iam non mediocriter probandum, quod hoc etiam modo laudari ſolet, vt propriè dictum id ſit, quo nihil inueniri poſſit ſignificantius, vt Cato dixit, C. Cæſarem ad euertendam remp. ſobrium acceſſiſſe, & Virgil. Deductum carmen. id eſt, tenue. Recte quoque notat Macrobius 6. ſaturnal. deductū pro tenui & ſubtili eleganter poſitum, ad imitationem antiquorum, qui deductam vocem tenuem, & dimiſſam dicebant. Et ſimiliter vocem deducere tenuem & tinnulam reddere, vt plenius teſtibus ab eo citatis probatur. Hinc deducere, pro imminuere & detrahere, vnde & deductio pro imminutione, Pediano Aſcanio authore. Et Paulus iuriſconſultus Digeſtorum lib. 50. titulo illo aureo, de verbo. & rerum ſignificatione ſcribit, Bona intelliguntur cuiuſque, quæ deducto ære alieno, ſuperſunt: Venuſta autem metaphora videtur inſinuari, ne quid ſupra vires audeamus. Primùm igitur in faciliori argumento experimentum noſtri faciemus, atque tenui carmine præludemus, dum vires corroborentur & grandeſcant, ne in dolio (vt fertur) figulinam diſcamus. Proinde deterritus grauitate materiæ ad Bucolica diuertit. Conuenit verò huic generi poematis peculiare orationis filum, nempe humile, preſſum, & figuris cùm à vita communi, tum verò præcipuè è re ruſtica petitis.

Comaſtes. 456

Vox eſt Eidylliorum ſcriptoribus vſurpatiſſima, qua etiam paſſim vtimur, pro his qui cantu puellis blandiuntur, & earum amorem captant. Introducitur à Theocrito Eidyllio 3. amator quidam, Amaryllidis puellæ amore incenſus, quem Comaſten vocat Lucianus in Amoribus. [illegible], id eſt. Illos verò qui apud Græcos Comaſtæ appellantur, nihil aliud quàm certos ac manifeſtos amatores puto, &c.

Totus ſaxeus. 457

Prouerbiale in hominem durum, immitē, & omnino inexorabilem. Idem in Æpolo: [illegible]. id eſt, tota ſaxea. In Amatore eidyllio 28. [illegible]. id eſt, Saxee puer. In Megara: [illegible]. id eſt, ex ſupe habens animum, aut ferro. De ferreo vide ſuprà, & Adamante durior.

Orimalides cum Acylis ne contuleris. 458

Eſt autem hoc prouerbiale apud eundem in viatoribus quod magnam ſimilitudinem, & iniquam comparationem ſignificat: Lacon: [illegible]. id eſt, Neque agreſtia poma cum Acylis, ſcilicet æquaueris. Acyla autem fructus, ſiue nux [illegible] arboris, ſimilis nuci fagi. Dioſcorid. lib. 1. cap. 26. Orimalides poma montana, ab ὄρος mons, & μῆλον pomum. *Eraſmus hunc proxime præcedenti diſſimile annotauit in Chiliad. ſuis. Nihil ſimile.*

Prouocat & vincitur. 459

Plerunque fit vt prouocans vincatur. Menalcas apud eundem Theocritum prior prouocat & deligit iudicem: prior incipit, & vincitur. Iiſdem Lacon: Hoc verbum hodie in populi ore verſatur.

Cyclopica muſica. 460

[illegible], & qui nocte vagātur, tunc enim cùm cibo potuque diſtenti ſunt, eorum cyclopica muſica & tetræ vociferationes præcipuè exaudiuntur. Euripides in Cyclope indicat, qualis eius ſit muſica. [illegible].

Carmen Lytierſæ. 461

Lytierſes filius nothus Midæ, in Phrygia dicitur habitaſſe, qui cùm eſſet agricola & laudatiſſimus meſſor, hoſpites prætereuntes conuiuio primum excipere, ac deinde cogere ſolebat, vt ſe in demetenda ſegete adiuuarent. Sub veſperum verò, cum illi labore defeſſi dormirent, tūc ipſe capita eorū amputare, & trunca corpora vnà cum manipulis colligare ſolebat. Eum Hercules, ob hanc crudelitatem interfectum, in Mæandrum fluuium abiecit. Hunc igitur Lytierſen, vt inſignem meſſorem, alij in Phrygia meſſores carminibus celebrare ſolebant. vnde Carmen Lytierſæ, dicitur carmen meſſorium, vel a meſſoribus decantari ſolitum. Eraſmus noſter ait, dici de carmine, quod quis non ex animo, ſed coactus, caneret. Theocritus in Operariis: [illegible]. id eſt, Vide & hæc, quæ ſunt diuini Lytierſæ.

Aites. 462

Theſſalica lingua ἀίτας dicitur adamatus. Vox facta videtur ab α particula priuatiua, & [illegible], id eſt, [illegible], quod ſeu proteruum ſeu immodeſtum ſignificat. Αἴτας igitur modeſtus, ſeu probus ac verecundus dicitur, quæ virtutes præcipue ornamēto ſunt iuuenibus, & amorem conciliant. Præcipuum enim in conuerſatione ac ſocietate hominum condimentum, ſal & vrbanitas. Theocritus in Eidyllio 12.

[illegible]. id eſt, Alterum verò Theſſalice loquens, amatum vocet.

Dij benefaciant vobis. 463

Denegantis, ac cum repulſa dimittentis hoc dictum eſt. Sicut Celtæ, cum mendicum indonatum dimittunt, hoc dicere ſolent, *Dieu vous face bien.* Theocritus in Charitibus, eo vſus eſt, qui cum carmine celebraſſet Hieronem Syracuſarum regem (quæ Theocriti patria fuit) nulla illi gratia relata eſt. Quare hoc eidyllio, conqueritur de ingratitudine regum & principū erga literas ac doctrinę ſtudia. Eſtque hæc cōmunis & publica querela hominum doctorum & bonorum iam à multis ſeculis, de contemptu horum beneficiorum diuinorum. Nam quāto dona Dei nobiliora ſunt ac precioſiora, tanto contemptius plerunque haberi ſolent ab impiis & ingratis. Auaricia, cauſa eſt ingratitudinis, & vt Muſæ contemnantur. Hoc iam explicare inceperat paulò ante, nimirum prouerbio 450. Hinc coniicere licet ipſum non multum operæ poſuiſſe in elucubranda & caſtiganda ſua ſylloge, quam ſi recognouiſſet non dubito quin limatior, & (multis demptis, quæ ſuperuacanea videri poſſunt) concinnior extiiſſet.

Tityo ſimilis. 464

Tityus terræ filius, ea mole corporis fuiſſe perhibetur, vt ſtratus ab Apolline, apud inferos religatus, nouem iugera occuparet. Ouid. 4. Metamorph.

Viſcera præbebat Tityus lanianda, nouémque
Iugeribus diſtrictus erat.

Theocritus in Dioſcuribus de Amyco immani:

Χώρῳ ἐνὶ στεινῷ πτυῶν ἰσολίγκιος ἀνήρ.
In loco anguſto vir Tityo ſimilis.

Diphilus Diphilo tardior. 465

In ſegnes, & extra modum pigros in obeundis quæ ſemel fuerint iniuncta, dici ſolere, ex Ciceronis ad Q. Fratrem lib. 3. affirmat Cælius Rhodiginus libro octauo, capite quadrageſimoquinto ſuarum lectionum. Prouerbio locum dedit Diphili architecti tarditas, qui in perducẽdis ad finem operibus tardiſſimus fuit.

Nudum ſpoliare veſtibus. 466

In Iob cap. vigeſimoſecundo legimus, Nudum ſpoliaſti veſtibus. Quod tunc fit ſi quando cuique exiguum illud, quod ei neceſſarium eſt, adimitur. Ludouicus Viues libro primo de Subuentione pauperum: Imò verò, inquit, minutum detrahitur pauperi, ſi habeat & ſpoliatur nudus. Venuſta verborum pugna eſt, ſpoliare nudum, veluti, Feſtina lentè: infelix felicitas. Etiam huc pertinet hoc Menippi apud Lucianum in Mortuorum dialogis, quod non habeo, quinam auferas? *Nonne idem eſt atque illud Ἐρα in Nudo veſtimenta detrahere?*

Seri & meti. 467

Dixére Latini prouerbialiter, Seri & meti, de ſpe & fructu conſiliorum atque actionum & Salomon Prouerbiorum capite vigeſimoſecundo, *ὁ σπείρων φαῦλα θερίσει κακά.* Qui ſeminat iniquitatem, metet mala. Oſeæ decimo capite: Seuiſtis impietatem, iniquitatem meſſuiſtis. Paulus ſecundæ ad Corinth. 9. Qui parcè ſeminat, parcè metet. Idem ad Galatas ſexto: Quæ enim ſeminat homo, hæc & metet. Iob quarto: Seminant dolores & metunt eos. Eſaiæ trigeſimoſeptimo: Serite & metite. Hæ metaphoræ admodum cõmunes ſunt ſacris literis. In ſumma, vt ſementem feceris, vt elegantiſſimè dixit Cicero, ita & metes, hoc eſt reportabis præmium tuis factis dignum. Eraſmo noſtro interprete in ſuis Adagiorum chiliadibus, opus planè diuinum, quo illuſtriſſima ſimul & lectu facilia ac iocũda reddidit Adagia, & ipſos authores. Hunc certè libentiſſimè citamus. nam & labentis iam literaturæ perpetuus vindex, & *περιπλανητὴς καὶ παροιμιῶν* noſter fuit. *Simile huic, Mihi iſtic nec ſeritur, nec metitur. in Chiliad.*

Ἐν κεφαλαίῳ. 468

Summatim Plautus ſic variè expreſſit in Mercatore:

Quicquid eſt, ad capita rerum perueni. In Pœnulo:
Rem in pauca confer. In Pſeudolo:
Atque in pauca, vt occupatus nunc ſum, cõfer quid velis.

Poſtea in Milite glorioſo:

Verba confer maximè ad compendium,

Dionyſius Areopagita libro de Eccleſiaſtica hierarchia, capite primo, vocat ſummam *συγκεφαλαίωσιν*, quemadmodum etiam *ἀνακεφαλαιοῦν* dicimus, repetere paucis ea quæ antè dicta ſunt. Idem *διεξοδικώτερον* dicit, pro fuſius, latius & pluribus. Idem ibidem in contemplatione, vſus eſt, *ἐν κεφαλαίῳ*, pro quo Quintilianus frequenter vti ſolet, in vnum. Plura de officiis docentium loquutus, diſcipulos interim in vnum moneo, &c. Item ſemel, & aliquando breuiter. *Similia ſunt Chiliad. adagia ἐν τριμέτρῳ, id Tribus verbis.*

Πῦρ καὶ σκώληξ. 469

Metaphora Salomonis eſt & Siracidæ, cap. 7 pro excidio & vaſtatione. Nam & vermes corrumpunt ea quæ erodunt, & ignis correpta abſumit.

Γλῶσσα διπλῆ. 470

Duplex lingua à Siracide capite vigeſimooctauo dicitur, quæ modò hoc, modò illud loquitur: hæc eſt fallax & fraudulenta. Alibi *τρίτη* pertuſa & leuis dicitur. ea eſt obtrectationũ, & *ἐχθρωπῶς*, quæ inter duos tertia ſe admiſcet, & ſerit diſcordiam. Quemadmodum & *δίγλωσσος, ὁ διλ.* Idem capite nono, tales nugatores & garrulos, qui plerunque & obtrectatores ſunt, & maledici, *γλωσσώδεις, γλωσσαλγεῖς, & ψιθυριστάς* nominat. Pro ignauis, duplicibus & fraudulentis reperitur *καρδίαι, δειλαὶ καὶ διπλαῖ*. Eccleſiaſtici 2. Væ duplici corde. Iacobi primo: Vir duplex, animo inconſtans.

Strigilis. 471

Strigilis nomẽ ad vehemẽtes obiurgationes & caſtigationes Siracides tranſtulit in libro Sententiarum capite trigeſimo, quod ſtringendi ſignificationem habet, & de equis dicitur.

Curioſus idem & garrulus. 472

Hoc adagio notatur vitium deterrimum curioſitatis & leuitatis, in exquirendo aliena negotia, & diſſipãdo rumores, quæ eſt *πολυπραγμοσύνη καὶ ἀδολεσχία*. Nam germana inter ſe vitia ſunt curioſitas & garrulitas, teſte vel Horatio:

Percunctatorem fugito, quia garrulus idem eſt.

Vtraque à Plutarcho copioſè refutatur. Et Plautus in Sticho, pronunciat de curioſis hoc modo:

Curioſus nemo eſt, quin ſit maleuolus.

Idem optat alibi, vt qui geſtant linguis, quique auſcultant auribus, omnes pendeant. reperiuntur in ocio viuentes, qui ſuis negotiis non diſtinentur, ſed aliena curare conſueuerunt. Quemadmodum Damaſippus Horatianus.

Aliena negocia curatis, Excuſſus propriis.

Loquaces autem & garruli, *ἀπεράντολογοι* vocantur. *Prouerb. Godefredo 34. Curioſus perinde ac delator.*

De parua ſcintilla magnum ſæpe excitatur incendium. 473

Siracides in capite vndecimo Sententiarum: *ἀπὸ σπινθῆρος μικροῦ πληθύνεται ἀνθρακιά*, id eſt, de parua ſcintilla magnum ſæpe excitatur incendium, hoc eſt, ex paucis verbis ingens malum. Hæc ſententia prouerbialis eſt hodie valdè vulgaris & memorabilis.

Durate. 474

Donatus in Adelphis. Durate, inquit, verbũ perferendis malis conuenit: quod etiam notauit Priſcianus libro octauo de Partibus. Eo iacentes animos ſpe lautioris vitæ erigimus. Virgil. lib. 1. Æneid.

Durate, & voſmet rebus ſeruate ſecundis.

Id eſt, proſperis. Concludit enim Æneas præſentia incommoda hoc æquiori animo ferenda eſſe, quo ſit propior felicitas & quies. Quid enim conſolationis magis proprium eſt, quàm cataſtrophen malorum, quaſi digito monſtrare, quibus defuncti, beati ſunt futuri? Proin, Durate dixit, pro Perſeuerate: quaſi duros infractóſque animos habete. Suetoni⁹ in Caio: Sicut erat, ait, loricatos monuit, vt diſcumberẽt, illo notiſſimo Virgilij verſu, quemadmodum eſt,

Durarent, & ſecundis ſe ſeruarent rebus.

Idem verbum, durate, Reuerendiſſimus ac impensè doctus D. Antonius Perrenotus Attrebatenſis epiſcopus pro ſymbolo accepit, quo admoueri & adhortari voluit ad tolerantiam.

Ludere operam. 475

Prouerbialis locutio in laborantem inaniter. Terentius in Phormione:

In illis operam luditur. hoc eſt perditur & fruſtratur. Vſus eſt quoque Lucianus in Martis & Mercurij dialogo: & Plautus in Pſeudolo:

In pertuſum ingerimus dicta dolium, operam ludimus.

Idem in Caſina: Si nunc me ſuſpendo meam operam luſerim.

Antiqui enim dicebant, operam ludimus, qui Latinitatis authores, cùm fruſtra aliquid fieri putabant. *Huic conuenit illud, & Chiliad. fruſtratus conatus.*

Ab aure reuinctos ducit. 476

Prouerbialis ſpecies in inuictæ eloquentiæ hominẽ, qui quo velit linguæ lenocinio auditores rapere & traducere poſſit. Vſus eſt Lucianus in Ioue tragœdo, alludens ad Herculis Ogmij catenam hominum auribus inſertam, qua eos circunducebat, quæ ſatis nota eſt ex eiuſdem Luciani opuſculo.

Charontis cymba. 477

Hunc poetæ fabulantur portitorem apud inferos eſſe, qui accepto naulo, trientem manes tranſportet, & in ripam vlteriorem exponat: & quoniam perſuaſum erat, neminem tranſuehi, niſi illius cymba poſſe, Charontis cymba in prouerbium abiit, pro morte & ſepulchro. Porrò *Χάρων* apud Ariſtophanem in Pluto, pro morte vſurpatur, *ὁ δὲ Χάρων τὸ ξύμβολον δίδωσι.* id eſt, Charõ ſymbolum dat, pro eo quod eſt, morieris. Hinc & illud quod à Suida refertur, *παρὰ Χάρωνος μάθοις καὶ κηρύγματα*, à Charonte cognoſces & præconia. Charontis item ianua, de imminente capitis periculo, ſiue de re magnopere triſti. Eraſmus annotauit, antiquitus ita vna ex carceris ianuis appellabatur, per quam damnati iudicũ ſentẽtiis ad ſuppliciũ educebantur. Macedones *τὸν Χάρωνα* Leonem vocant. Hinc Lycoph. *Χάρωνα ὠμηστὴν* nuncupat. *Vide, Charontis ianua, in Chiliad.*

Magis ſpectandum quid liceat, quàm quid expediat. 478

Alluſio eſt ad Pauli dictum quod habetur primæ Corinth. 6. & 10. Omnia mihi licent, ſed non omnia expediunt, cõducunt & conferunt atque ædificant. Qui enim faciunt quicquid licet, huc citò delabuntur, vt faciant quod non licet. Nemo igitur quod ſuum eſt duntaxat quærat, ſed etiam quod eſt alterius. Nam boni viri partes ſunt, alienis inſeruire commodis, potius quàm vtilitatis propriæ rationem habere: & nihil minus decet Chriſtianum hominem, quàm Aſpendium, quod etiam vulgò dicitur, agere citharœdum.

Solidę petræ innitendum. 479

Hoc vtimur quum ſignificamus, non fortunæ, ſed bonæ conſcientiæ fidendum eſſe, atque in ſacræ ancoræ præſidio ſpem eſſe reponendam.

Annulus

Annulus aureus in nare ſuilla. 480

Significantes quippiam non in loco factum dictúmve dicunt quidam: Annulus aureus in nare ſuilla: pro quo alij, in lenticula vnguentum. Habetur Prouerb. cap. 11. Circulus aureus in naribus ſuis. Id transferri commodè poteſt in improbum & facinoroſum hominem de virtute & honeſtate verba facientem, aut præcepta de moribus præſcribentem, cùm id non deceat, niſi eum qui ſit moratus & vitæ inculpatæ. Malum enim hominem etiam bene loquentem non eſſe audiendum cenſet Plato. Vide Gellium lib. 18. cap. 3.

Saul inter prophetas. 481

Vbi videmus aliquem indecenter alieno gregi admixtum, dicere ſolemus: En Saulem inter prophetas, aut corchorum inter holera. Saulem autem fuiſſe in prophetarum numero, prouerbiis quoque Hebræorum teſtatum eſt, primi Regum 10. Videntes autẽ omnes qui nouerant Saulem, quòd eſſet cum prophetis & prophetaret, dixerunt ad inuicem, Quæ nam res accidit filio Cis? Num & Saul inter prophetas? Reſponditque alius ad alterum dicens, Et Cis pater eius: propterea verſum eſt in prouerbium. Dicitur etiam in eos (Eraſmo noſtro authore) qui repentè ſunt mutati.

Muli. 482

Mulus, ex duobus generibus mixtum animal, vt ſit neutrum, ſterilis, ſarcinarum patiens & calcitroſus. Hi hodie nimirum muli dicuntur, qui profeſſione ſunt Chriſtiani, vita & affectibus Ethnici: interim nec prorſus Ethnici, nec Chriſtiani, recalcitrantes Dei gratiæ, diuitiis cæteriſque cupiditatibus oneſti, nullum pietatis fructum adferentes.

Sua cuique rei tempeſtiuitas. 483

Cùm omnia ſuo tempore fiãt, & hic quæratur quid ſit bonũ, videndum eſt, ne id alieno tempore quæratur: vt enim inquit Eccleſiaſtes cap. 3. aliud ſerendi aliud metendi, &c. ſic aliud felicitatis, aliud infelicitatis tempus eſt. In hac vita, tempus eſt miſeriæ, quod ſi quis in ea bonum quærit, perinde facit, ac ſi velit ſementis tempore metere. Expectanda meſſis eſt, hoc eſt, futura vita: in qua non, vt in hac, pro iure regnabit iniuria, ſed ſola dominabitur iuſtitia & veritas, ſublatis erroribus. Sed vitam illam non curantes voluptati indulgent. Vulgò ita fertur, Omnia tempus habẽt. Hoc cum aliis ſuperiorib. confer. Noſce tempus, &, aliam ætatem alia decent.

Primum quodque veriſſimum eſt. 484

Tertulliani dictum eſt contra Ethnicos, quo vtimur quum oſtendimus Chriſtianam doctrinam antiquiorem eſſe Ethnica & hiſtoriam Moſaicam vetuſtiorem Græcis & Romanis. Philippus Bretanus in quadam epiſtola: non contemnendum Tertulliani dictum, inquit, Primum quodque veriſſimum eſt.

Credimus, quæ coràm intuemur. 485

Vulgato ſermone in Gallia, Iam credere dicimur, quæ coram intuemur, nihil etiam de euentu ſoliciti. *Huic affine videtur Eraſmic. Oculatæ manus.*

De male quæſitis non gaudet tertius hæres. 486

Vſurpatur frequenter hic verſus quoties iniuſtæ acquiſitionis fit mentio, quam qui exercent, ita diuinitus puniuntur, vt familiæ eorum peſſum eant, & opes eorum non diu permaneant, & hoc cito fiat, vt hæres non poſſit diu frui opibus iniuſtè partis. Malè enim partum, malè diſperit. Iniuſte autem parãtur diuitiæ, aut per vim quæ manibus vel apertè vel clam exercetur, aut per fraudes, dolos & varias circumuentiones, quæ ore & lingua fiunt. *Conſule ſup. Male parta male dilabuntur.*

Συρφετός. 487

Συρφετός. Hæc vox Græcis vſurpatur in tanta ſignificationis varietate, vt non ſolum paleas & ſtipulas, ſed & folia & virgulta vitium, ficuum & id genus alia ſignificet. Itidem ἄχυρα: & inde metaphoricè ſunt in crebro vſu pro vili plebe, ſiue plebis fece, multitudine promiſcua plebis vulgi & omnis generis hominum, quam συρφετώδη ὄχλον dicimus, vilis ſermo, ex vento ſordes collectæ. Et συρφετώδεις vocantur populares & plebeij, δημαγωγικοί, καὶ ψυχαγωγικοί qui ſapiunt plebem, qui eius curam captant, & ſe ad eius opinionis intelligentiam & approbationem accommodant.

Ocia dant vitia. 488

Et hoc etiam admodum tritum eſt. Ocia dant vitia, quia ignauus cum per inanem ſuam ſpem eſt falſus, & inductus in egeſtatem victus, ad malas artes & multa flagitia & facinora ſolet impelli. Hinc Menander:

Δειλῶν δ' ἀνδρῶν δειλὰ τὰ φρονήματα. id eſt,
Ignauorum virorum ignauæ ſunt cogitationes. Idem:
Ὡς πολλὰ ἀργοῖς ἡ σχολὴ τίκτει κακά. id eſt,
Quam multa mortalibus ocium parit mala. *Ibidē.*

Ianus Anyſius: Inertem hominem eſt neceſſe rapto viuere. Saluſtius in Catilinario: Gloriam honorem, imperium bonus & ignauus æque ſibi exoptant. Sed ille vera via nititur, hoc eſt, virtute tendit ad virtutes. Huic ignauo, quia bonæ artes & mores deſunt, dolis atque fallaciis, id eſt, ſimulatione & falſitate contendit. Simile eſt illud Columellæ, Homines nihil agendo, male agere diſcunt & Heſiod. ἔργων. β.

Πολλὰ δ' ἀεργὸς ἀνὴρ κενεὴν ἐπὶ ἐλπίδα μίμνων,
Χρηίζων βιότοιο, κακὰ προσελέξατο θυμῷ.

Nihil enim quicquam flagitiorum eſt, quod non ex ignauia tanquam ex fonte originem habeat. Huius quidem rei exempla quamplurima paſſim à circulatoribus & decoctoribus edũtur, qui vbi ſpem diutius inanem fouerunt, tandem ad furta & alia generis eiuſdem ſcelera conuertunt animum.

Sceleri nunquam defuit ratio. 489

Ita nunquam deſunt rationes ſpecioſæ & probabiles, in quamlibet iniuſtis & nephariis conatibus: & vt Quintilianus dicit: Sceleri nunquam defuit ratio. Hæc eſt illa miſerrima via cuique in ſuis oculis ſpecioſa, de qua Salomon prouerbiorum cap. 16. Eſt via quæ videtur homini recta, & nouiſſima eius ducũt ad interitum. Sapienter hoc quoque à quodam dictum eſt: Malum videri interdũ bonum illi eſſe, cuius animum Deus impellat ad exitium, qui proinde breui tempore extra exitium degat, vnde eſt illud Horatij: Decipimur ſpecie recti. & hoc vſitatum: Suum cuique pulchrum. *Et Mimus Publian. vel potius Seneca, Nullum vitium eſt quod non habeat ſuam patrocinium.*

CENTVRIA SEXTA.

Cum diis ne contende. 490

HÆC admonitio cum aliis poetis, tum gnomographis frequentiſſima eſt, atque noſtris hominibus familiariſſima. Quam Theognis ſic expreſſit:

Οὐκ ἔστ' ἀθανάτοις πρὸς ἀθανάτους μαχέσασθαι,
Οὐδὲ δίκην εἰπεῖν οὐδενὶ τοῦτο θέμις.

Iacobus verò Schegkius Latino carmine ſic:

Nulli cum ſuperis homini contendere fas eſt,
Pro iure hanc litem nemo probare volet.

Eraſmus cùm hanc ſententiam explicaret in Prouerbiis, Cum diis pugnare, & cum diis non pugnandum: miror quomodo ſilentio præterierit hoc Theognidis diſtichon, cuius oracula lubens frequensque citare ſolet, ac interpretari in magno illo Adagiorum opere.

Si ſolus ſapias, nempe quis vſus erit. 491

Hæc ſententia eſt frequentiſſima, ſed ab authoribus variè explicatur. Theognis ſic:

Χρὴ Μουσῶν θεράποντα καὶ ἄγγελον, εἴ τι περισσὸν
Εἰδείη σοφίης, μὴ φθονερὸν τελέθειν,
Ἀλλὰ τὰ μὲν μῶσθαι, τὰ δὲ δεικνύειν, ἄλλα δὲ ποιεῖν,
Τί σφιν χρήσηται μοῦνος ἐπιστάμενος.

Hos autem quatuor verſus Scip. Carteromachus in Græcarum literarum encomio, hoc modo vertit:

Muſarum interpres ſi quid ſapientius vnquam
Nouerit, inuidia ſit procul inde mala.
Nuncque alia inueniat, nunc monſtret, plurima condat:
Si ſolus ſapiat, nempe quis vſus erit?

Horatius ita: Parum ſepultæ diſtat inertiæ Celata virtus. Huc videtur alluſiſſe Terentius cùm ait in Phorm. Non ſat eſt tuum te officium feciſſe, id non fama approbatur. Simile eſt illud: Occultæ muſicæ nullus eſt reſpectus. Quod authore Suetonio Nero iactabat: cuius etiam meminit Gellius lib. 12. Egregiæ prorſus ſentẽtiæ, quas vellẽ edidiciſſent à teneris annis, ac diligenter expendiſſent apud animum ſuum pleriique, qui quicquid eruditionis vnquam comparauerunt, ita domi reconditum aſſeruant, vt dicas miſeros homines ſibi tantum natos, imò continuò inuideant, ſi quem viderint ad id aſpirare, quo ſe cæteris præcellere perſuaſum habent.

Extra ſomnum. 492

Extra ſomnum vſurparunt veteres pro reuera. Inter quos Sophocles in Electra, Herodotus in Erato, & in Melpomene atque etiã alibi pro viſu miraculi ponit. Contrà ſomniũ narrare dicuntur, qui rẽ futilem, inanẽ & nihili recitant. Lucianus in Nerei & Therſitæ & Menippi dialogo: ὄνειρατά μοι λέγεις. id eſt,

ſomnis mihi narras. Plato in Theæteto : ἄκουε δὴ ὄναρ ἀντὶ ὀνείρατος. id eſt, audi iam ſomnium pro ſomnio, friuolam rationẽ pro friuola. *Huic finitimum in Chil. Somnium.*

Aliquando qui luſit, iterum ludet. 493

Crebris ſermonibus à Græcis vſurpatur, ὁ πλείω ποτὲ παίξας, καὶ αὖ παίξει. hoc eſt, aliquando qui luſit, iterum ludet. Nunc etiam prouerbiali ſermone ab Hiſpanis dicitur : *Q uen iugo, iugará.* Huic non diſſimile, Semel malus, ſemper malus. Aleatores autem multi quaſi vi coacti, ita ne cupientes quidem abſtinere poſſunt, tanta illorum ad ludendum eſt procliuitas.

Sperant omnes, quæ cupiunt nimis. 494

Huiuſmodi voces antiquorum poetarum, hodie ſermone omnium celebrantur, ac vim prouerbiorũ obtinent. Sperant omnes quæ cupiunt nimis, timent quæ nolunt. Et repente qui amat, repente idem odit nimis. Eſt enim vicinus amori, omnique magnæ alicuius rei cupiditati affectus. Omnis quę cupiditas vehementior, magno motu impetuque, dum rem quam cupit, ſpiritus ſanguinemque impellit. Atque hinc, id eſt ex huiuſmodi motus ratione natum arbitror, quod aiunt, Sperare omnes quæ cupiunt. Spes autem & metus vt nos afficiunt, Lucianus eleganter & verè ſcripſit, in Charonte, ſiue contemplantibus, & in Pſeudomante.

Amantes amentes ſunt. 495

Affectus animi, vt ægritudines ferè omnes quę calore nimio corpus accendunt & commouent, omnes pro motionis ſuæ vehementia, ſtultitiam, deliriũ & furorem faciunt. Et vulgo pronunciatur, Amentes amantes eſſe. Hinc illud, Si ſapis amentẽ dicas non lector amantem.

Humor. 496

Hæc dictio etiam vim prouerbij obtinuit apud omnes, qua deſignatur longè diſcedens à communi morum ratione & cõſuetudine. Itali patria etiam lingua humoriſtam appellant. Rectè etiam Galli, *plein d'humeur*. Nec male Hiſpani, quem corruptis moribus, inhumanum, inciuilem, & minus honeſtum vident, *Malcriado*, ſua lingua, id eſt malè educatum vocant. Galli itidem, *mal nourri*.

Gallica furia. 497

Prouerbium eſt de Gallis, quod omnibus frequens in ore eſt, præcipuè Italis, *furia Francesa*. Natum puto ab eo quod in Gallis Liuius & Iulius Cæſar obſeruarunt, quorum ille, prima illorum prœlia pluſquam virorum, poſtrema minus quam fœminarum eſſe dixit. hic vt ad bella ſuſcipienda Gallorum alacer ac promptus eſt animus, ſic mollis ac minimè reſiſtens ad calamitates perferendas. Qui bile tantum copioſa concitãtur, magno illi quidem animi impetu mouentur, ſed ferè repentino, ac quaſi vento ſine fumo mox deficiente. Illud enim ferè huiuſmodi homines habent, quod apud Homerum in Agamemnone Achilles vituperat : canibus ſimiles ſunt, in laceſſendo quidem procaces ac petulantes, verum icti mox fugiunt. θρασύδειλον enim vocat, hoc eſt, audacem & temerariũ in prouocandis aliis, at parũ in dimicando conſtantem. Gallorũ audaciç meminit pręter alios Ariſtot. 3. Ethic. ad Nicomach. cap. 7. & Eraſm. in prouerb. Gladiatorio animo. Ælian. de varia hiſtor. lib. 12.

Fœmina aut minus quàm canem, aut pluſquam ſenionem iacit. 498

Prouerbium eſt apud Italos admodum frequens. Iulius Cæſar Scaliger in Idea ſua, capite 14. Omnino autem nihil mediocre in hoc ſexu. Semper enim, vt eſt in noſtro prouerbio, aut minus quàm canem, aut pluſquam ſenionem iacit. Alludunt autem Itali ad aſtragalorum ludum, qui vt facilius intelligatur quid de eo exploratum habeam, hic lubet aſcribere. Aſtragali ſeu cubi, dicuntur τὰ ὀστάρια ὀστᾶ. i. punctis diſtincta oſſa, quibus vtuntur οἱ τελευταῖοι. id eſt, tabliſſantes (vt eſt apud Diomedem duob. locis) qualia ſunt quæ teſſerę & tali appellãtur, inter quæ hoc apud veteres fuit diſcriminis, quod teſſera lateribus conſtabat ſex, talus autẽ quatuor, quòdque teſſeris inter ludendum vtebantur tribus, talis verò quatuor. Quòd videtur animaduertiſſe in diuinatione Cicero & in Senectute, cùm ſic Catonem loquentem facit : Nobis ſenibus ex multis luſionibus talos relinquant & teſſeras. Et Martialis libro decimo tertio.

Non mea magnanimo depugnat teſſera talo:
Senio nec noſtrum cum cane caſſat ebur. Item:
Non ſum talorum numero par teſſera, cùm ſit
Maior quàm talis al. a ſæpe mihi.

In teſſeris numeri certi deſcripti erant, vt 1. 2. 3. 4. 5. 6. In talis autem, figuræ numeri vicem habebant, vnitatem enim canis (quam caniculam vocat Perſius) ſignificabat, quod ſignum infelix erat & damnoſum, quia damnum afferebat. Propertius:

Semper damnoſi ſubſiluere canes.

Et Ouidius ſecundo libro de Arte amandi:

Seu iacies talos victum ne pœna ſequatur,
Damnoſi facito ſtent tibi ſæpe canes.

Stefichori verò ſignum, quia (vt ait Pollux) illius poetæ ſepulchrum quod erat in Hymera vrbe Siciliæ 8 angulorum fuit, 8. repræſentabat. Euripidis poetæ ſpecies, quia poſt erectos Athenis 30 tyrannos vnus ex 40 præfectis fuiſſe putaretur, 40. Fuit & Midæ ſignum fortunatiſſimum. Ex quatuor autem talis, diuerſas ſpecies referentibus Venus exurgebat. Sic Suetonius in Augusto. Talis iactat vt quiſque canem aut ſenionem miſerat, in ſingulos talos ſingulos denarios conferebat in medium, quos tollebat vniuerſos, qui Venerem iecerat. Fuit autem ſenio, vnctus in talis qui a Græcis χῖος dicitur, ab Ariſtotele κῷος libro 2. de cœlo, qui dexter appellabatur, quia lucrum afferebat. Latus tali eſt ſex puncta continens, & à ſenario numero dici videtur. Perſ. ſat. 3. Iure etenim id ſummum quid dexter ſenio ferret, Scire erat in voto. Canis vnum duntaxat punctum continebat. Lucianus in Saturnalibus : Niſi fortè tibi paruum eſſe videtur, vt in teſſerarum ludo vincas, cum quæ cæteris alea in vnionem voluatur, tibi ſenionem ſemper in ſummo latere oſtendat. Nam hinc ſibi plerique victum parant vel ad ſatuitatem vſque, quibus propitia ac ſecunda aſpirarit teſſera. Rurſum alij nudi enatarũt, naue eliſa, fracta ad tam minutum ſcopulum, puta aleam. Vide Cælium Rhodig. lib. 20. cap. 27. & Gell. lib. 1. cap. 20.

Ὡς τύπῳ dicere. 499

Frequens & illud in Græcis authoribus ὡς τύπῳ aliquid dicere vel enumerare, id eſt, craſſo filo Idem Scaliger in hiſtorico: Atque hæc quidem loca (vt ſolebat Plato & Ariſtoteles dicere) ὡς τύπῳ, ad hunc modum enumerata ſunt. Exactius verò etiam ſic perſequamur. Eraſmus noſter Chiliadis tertiæ cent. 7. adag. 61. Tenuiter diducis, ὡς τύπῳ εἰπεῖν. id eſt, vt ita loquar. Græcis frequens eſt, inquit, cùm ſentiunt ſe rem non vt eſt exactè proloqui, ſed qualibuſcunque verbis ſignificare, ac notare verius quàm eloqui. Sunt qui ὡς τύπῳ εἰπεῖν interpretantur vt in vniuerſum dicam, & ὡς τύπῳ λαβεῖν, vt ſummatim colligam.

Interuenit θεὸς ἀπὸ μηχανῆς. 500

Fuit genus machinæ tragœdiarum, quòd in ſumma trepidatione remedia arceſſebat humanis maiora. Demiſſa nanque deos oſtendebat ex improuiſo. Id quod etiam ad prouerbium rerum deſperatarum traxêre, θεὸς ἀπὸ μηχανῆς. Plurima exempla tragicis omnibus, & in Plauti Amphitryone. Idem Scaliger in eodem hiſtorico : In fine autem inquit, & proci interficiuntur, & interuenit θεὸς ἀπὸ μηχανῆς, quod tragœdię proprium eſt. Eo Lucianus vtitur in Philopſ. in lib. de mercede ſeruientibus, & in Sectis. *Eraſmus noſter iſtud fuſius tractauit in prouerb. Deus ex improuiſo apparens.*

Niger eſt. 501

Latini improbos & impios, nigros dicebant, vt in Horatij verſu eſt : Hic niger eſt, hunc tu Romane caueto. Item : Albus, an ater homo. Hinc elatiſsimè de Saulis filij Biniamin perfidia Dauid cantans, illum Chus filium Iemini vocat more Latinorum. Quum autem vox iſta Chus nigrum ſignificet, Chuſſi nigredo nunquam niſi pro malignis hominibus ponitur. Chuſſia autem prouincia, Græcè Æthiopia dicitur à qua Aethiopes, qui ſibi de ſua placent nigredine, quique in Chameſia tantùm reperiuntur. In aliis prouinciis nulli planè Aethiopes nigriue, ſed oleaſtrino, Indóve, aut vt plurimum cinericio colore ſunt hactenus inuenti. Deus autem ad inobedientiæ & contemptus diuini iudicium, Chuſſum filium atro colore voluit naſci. vnde ſtirpe & ſanguine, non à regione (vt hactenus putatum eſt) cæteri deſcendunt Aethiopes. Nigri itaque quotquot ſunt in orbe, ſunt traducti ex Chameſia, vti gens ſola vafricie & dolis pollens, & nihil animi habens, ſed planè ad ſeruiendum nata, præter illos qui nomen Chriſto dedêre. Nam nulla planè cæteri fide ſunt. Hinc pumicæ fidei traductio, in prouerbium infamiæ. Ex huius itaque Chuſſi iure, Græci nomina Aethiopum & Mauriſiorum Maurorumve traxere. *Supra Albus, an ater ſis neſcio.*

Cæcias nubes trahit. 502

Cæcias alias Helleſpontias, ab ortu æſtiuo ſpirat, quem nubes in ſe trahere, Plinius inquit, naturæ humidæ, ſecundum Ariſtotelem. Præbuit autem hic adagio occaſionem, Cæcias nubes trahit, de iis qui lites, odia, aliáque ſibi ſua ſponte acceſſũt. *De quo Eraſmus noſter fuſius, in adag. Malum ad ſe attrahens vt Cæcias nubes.*

Non eſt cuiuſuis manu lyram pulſare. 503

Eſt iſtud quoque frequens, quod preſsius Architrenius expreſſit Non pręcinit omnem,

Ad digitum Phœbea Chelys, non nouimus aures
Aonia mulcere lyra, non pectinis huius
In plebem viloſcit apex, hæc gloria vatum : Hoclubar, hic titulus ſolos contingit Homeros. Non diſſimile mihi videtur: Non cuiuis homini contingit adire Corinthum.

Idem

Idem velle, atque idem nolle, ea demum firma eſt amicitia. 504

Hanc Saluſtij ſententiam non ſolum in authorũ libris prouerbij vice vſurpatam deprehendimus, verumetiam in conuiuijs & colloquijs celebratã obſeruauimus. Cicero lib. 1. Offic. Nihil amabilius nec copulatius, quàm morum ſimilitudo bonorum. in quibus enim eadem ſtudia ſunt, eædem voluntates, in his fit, vt æquè quiſque altero delectetur, ac ſeipſo: efficitúrque id quod Pythagoras vltimum in amicitia putauit, vt vnus æquè fiat ex pluribus. Hæ autem neceſſitudines, ſunt communes eorum vtrique, quibus vterque cum altero æquè deuincitur. Idem in libro de Amicitia: Lælius te cordatione noſtræ amicitiæ ſic fruor, vt beate vixiſſe videar, quia cum Scipione vixerim, quo cum mihi coniuncta cura de re publica, & de priuata fuit, quo cum domus fuit, & militia communis. & in quo eſt omnis vis amicitiæ, voluntatum, ſtudiorum ſumma conſenſio. Idem pro Plancio: Vetus enim lex eſt, inquit, illa iuſtæ veræque amicitiæ, vt idem amici ſemper velint, neque eſt vllum certius amicitiæ vinculum, quàm conſenſus, & ſocietas conſiliorum & voluntatum.

Prometheus, Epimetheus. 505

Plato Romanos Prometheos appellat, procul aſpicientes, & vtentes præmaturo conſilio, Siculos verò Epimetheos & imprudentes. Lucianus, contra eum qui dixerat, Prometheus es in verbis, in calce, ἐπεὶ τὸ γε μεταβουλεύεσθαι ἐπιμηθέως ἔργον, οὐ προμηθέως ἐστίν. id eſt, nam illud quidem poſt rem cõſulere, Epimethei eſt, non Promethei. προμηθεῖσθαι enim, eſt conſilio mala imminentibus occurrere. Idem in eodem dialogo, ex comico quopiam citat hunc verſiculum dictum in Cleonẽ, quod ſerò, nec niſi confecto negotio ſaperet:

Κλέων προμηθεύς ἐστι μετὰ τὰ πράγματα. id eſt,

Rebus peractis eſt Cleon Prometheus. Heſiodus in Theogonia: Hæc (inquit) peperit προμηθέα ποικίλον αἰολόμητιν. ἁμαρτίνοόν τ' ἐπιμηθέα. Prometheum vafrum nominans, ac varijs inſtructum conſilijs, Epimetheum poſt erratum ſapientem. Vnde & Pindarus in Pythijs appellat illum ὀψίνοον: quaſi ſerò ſapientem. De his duobus fratribus vetuſtiſſima fabula refertur apud Heſiodum in libro, cui titulus, Opera & dies. & in Eraſmi adagijs.

Omnia venalia habet. 506

Is dicitur omnia venalia habere, qui omnia pecuniæ cauſa agit. nam & Thucyd. lib. 2. ſic inquit: χρημάτων δὲ νικωμένου τούτου ἑνὸς τὰ ξύμπαντα πωλοῖτο ... Saluſtius in Catil. Nanque auaritia fidem, probitatem, cæteráſque bonas artes ſubuertit. Pro his ſuperbiam, crudelitatem, deos negligere, omnia venalia habere edocuit. vnde in Iugurtha Roma diſcedens, O vrbem venalem, & citò perituram, ſi emptorem inuenit. Omnia venalia habent aduocati & calumniatores, qui vndecunque lucrum captant. Ennius: Vnde habeat, curat nemo, ſed oportet habere. Pecuniæ cauſa omnia conceduntur. Nam ſiquis pecuniatus à ſenatu aliquid optat, pecuniam ſenatoribus exhibẽdo, ſtatim quod vult conſequitur. Hinc M. Cato apud Saluſtium in Catilin. Pecuniæ ſeruitis. Ibidem: Quibus omnia honeſta, atque inhoneſta comparare mos erat. id eſt, qui per fas & nefas pecuniam cõparare ſtudebant.

Pecunia neruus. 507

Hoc quoque deductum eſt in communem ſermonem de re ſupra modũ neceſſaria. Cicer. Philip. 5. Infinitam pecuniam neruos belli appellat. Et contra Rullum, in ſenatu, ſubſidia belli & ornamenta pacis. In Verr. 5. ait, vectigalia eſſe neruos reip. Heſiodus & Ariſtoteles, pecuniam velut alteram hominis animam eſſe ſcribunt. Ad hanc ſententiam pertinet hic verſus e comœdia quapiã, τ' ἀργύριον ἐστιν αἷμα καὶ ψυχὴ βροτοῖς. id eſt, argentum & anima & ſanguis eſt mortalibus. Olympiodorus, νεῦρα τῆς ἀποδείξεως, neruos demonſtrationis metaphoricè, pro ſolido robore & viribus dixit, quomodo Demoſthenes νεῦρα τῶν πραγμάτων τὰ χρήματα. Ita Georgius Paſides iambographus, βαλάντια μάλιστα τὰ νεῦρα τῆς μάχης ... πρὸς τοὺς βαρβάρους. Quum cerneret potiſſimè pecunias, Belli neruos, ad barbaros diuabiet. Dion Nicæus in Veſpaſiano. νεῦρα μὲν τῆς ἡγεμονίας τὰ χρήματα ἀεὶ ... ἔλεγεν. id eſt, pecunias neruos eſſe imperij ſemper dixerunt.

Aiunt, ſcilicet. 508

A clariſſimis Grammaticis annotatum eſt, apud Latinos authores plerunque in re falſa & non credenda verbum, aiunt, vſurpari. Atque Paulus ad Rom. 3. eleganter dixit. Aiunt quidam nos dicere de re vana. Certos intelligit, quorum tamen nomina ſupprimit Chriſtiana modeſtia. In rem enim ſæuire oportet, homini verò parcendum eſt. Donatus in Eunuch. Terentiana: Semper ait dicimus, inquit, cùm vel inuiſa nobis & audientibus, vel vana narramus alicuius. Idem in Hecy. Bene ait, quaſi vanum. Sic enim dicimus: Aio, ait, de rebus nugatorijs. Ibidem.

Quid morbi eſt? P. Febris. S. Quotidiana? P. Ita aiunt.

Vbi idem Donatus. Bene aliis adſcripſit, ſi falſum ſit, vt ipſis mendacium adſcribatur, & religioſe mendacium ad rumorem tranſtulit. In Andr.

Hodie vxorem ducis. P. Aiunt.

Vbi Donatus, Aiunt, de ea re dicimus, quam volumus eſſe falſam. Virgilius quarto Æneidos, ironicõs de Ænea:

Quem ſecum patrios, aiunt, portare penates.

Quem ſubiiſſe humeris confectum ætate parentem.

Iſdem, ſcilicet, per amaritudinem quandam cum riſu permiſtam, profertur: vt ait Valla lib. 2. Virg. 4. Æneid. Scilicet is ſuperis labor eſt. Terent. in Andr. Meum gnatum rumor eſt amare. D. Id populus curat ſcilicet. Hoc eſt, veluti per ſenſum contrarium, nimirum, Id populus non magnopere curat. Ita exiſtimato, populo non maximè eſſe curæ, filius tuus amet, néc ne. Hoc prouerbij loco vſurpauit Cicero Attico ſcribens lib. 13. Id populus curat, ſcilicet. Eraſmus noſter in commentario de Copia verborum, Non iſta curat populus, id populus curat ſcilicet. Hic per ironiam, inquit, cõmutata eſt ſermonis facies. Cæſar in oratione quam habuit contra Catilinam: Quò illa oratio pertinuit? an vt vos infeſtos coniurationi faceret, ſcilicet? Sumuntur autem frequenter id genus dictionis & ironice à claris authoribus, & in prouerbij vicem transferuntur, etiam ſi nulla figura prouerbialis adſit. Videlicet quoque, & Quaſi verò, particulæ ſunt ironiis omnino aptæ.

Iacta eſt alea. 509

In prouerbio eſt iacta eſt alea, cùm ſic incepta res eſt, vt deſiſtere integrum non ſit, quòd Cæſar traiecturus Rubiconem vſurpauit, & pro euentu rei dubio ponitur. Lucianus in Hermonide. Itaque iuxta prouerbium, in vno viro iecimus aleam. Idem pro imaginibus. τολμήσω δὲ ἀῤῥίψαι τὸν κύβον, id eſt, audebo iactare aleam. In Saturnalibus, aleam vocat naufragium. Aleam ab inuentore dictam quidam tradunt, eſt autem tabula luſoria, quæ & latrunculatia & pyrgus, & alueus, & alueolus vocatur, rotunda illa tabella rotulæ inſtar, quæ mouetur. Sup. Iunij Cent. 5. prouerb. 85. Ἐκκυβεύειν, aleam iacere.

Conſcientia mentem exagitat. 510

Extat prouerbialis apud Græcos ſentẽtia, συνείδησις πλήττει τὴν ψυχὴν, id eſt, conſciẽtia verberat animum. Saluſtius in Catilinaria: Nanque animus impurus, dijs hominibuſque infeſtus, neque vigilijs, neque quietibus ſedari poterat, ita conſciẽtia mentem exagitatam vaſtabat. De huiuſmodi vexatione cõſcientiæ Cicero in Paradoxis: Te, inquit, conſcientiæ ſtimulant maleficiorum tuorum, te metus exanimant iudiciorum atque legum, quocunque aſpexiſti, vt furiæ, ſic tuæ tibi occurrunt iniuriæ, quæ reſpirare non ſinunt, qui tamen ſatis opibus hominum ſepti eſſe & muniti videntur. vt idem ait lib. de Finibus, primò: Deorum tamen numen horrent, eáſque ipſas ſolicitudinum, quibus eorum animi noctes diéſque exeduntur, à dijs immortalibus importari putant. Idem pro Sexto Roſcio: Nolite (inquit) putare, quemadmodum in fabulis ſæpenumero videmus, eos qui aliquid impiè, ſceleratéque commiſerunt, agitari & perterreri furiarum tedis ardentibus: ſua quenque fraus & ſuus terror maximè vexat: ſuum quenque ſcelus agitat, amẽtiáque afficit: ſuæ malæ cogitationes cõſcientiæque animique terrent. Et in L. Piſonem. Macrobius in lib. de ſomnio Scipionis: per Tityi ſupplicium cuius iecur vultures duo viciſſim ſibi ſuccedentes continuò exedunt, malæ conſcientiæ tormenta ſignificari dixit. Conſcientia autem patrati ſceleris excita & cõmota adeò vexat ac perturbat, vt neque vigilijs, hoc eſt vigilando, neque quietibus, id eſt, quieſcendo, ſedari ac quieſcere poſſit. Conſule Chiliad. Conſcientia mille teſtes. & ſupra Cognatus ipſemet prouerbio 41. iam attigerat fermè ſed alijs verbis, nempe, Conſcientia crimen prodit.

In medio relinquere. 511

Cicero pro Murena: Quod dubium eſt, id relinquere incertum: quod dubium non poteſt eſſe, id iudicare. Saluſt. in Catilinario: Nos eam rem in medio relinquemus. Id eſt, hoc aliorum eſſe iudicium volumus. Cic. pro Cœlio: Neminem nominabo, tantùm in medio relinquam, hoc eſt controuerſum relinquam, nihil ſtatuam vel conſtituam, in medio proponam. Sic Gellius lib. 6. cap. 14. Ego in medium relinquo, id eſt, alijs iudicandum dimitto. Liuius 5 bell. Pun. pro remittere ad conſultationem, relinquere conſultationi dicit. Cic. 1. Academ. Illã autem Socraticam dubitationem de omnibus rebus, & nulla affirmatione adhibita conſuetudinem diſſerendi reliquerunt. Et hoc ita peruagatum atque peruulgatum eſt, vt in dubijs rebus vtamur.

Succeſſum fortuna, experientiam laus ſequitur. 512

Notum eſt, multa conſulto, & prudenter incepta, infœlicem ſortiri exitum, propterea quòd rebus humanis dominatur fortuna, & maximè in bello, cùm exitus bellorum ſint incerti. Verbi gratia. ſignificatum fuerit duci cuipiam, regionẽ quampiam maritimam facilem expugnatu, ſi mittatur manus, cum præſidio careat: mittis claſſem bene inſtructam, ſed ſubita

tempeſtate aut igni, ſiue cœleſti, ſiue fortuitò perit, aut in oppidum præſidio carens, ſeſquihora antequam oppugnatores adſint, præſidium mittatur, quod in procinctu ſtans miſſos repulerit. Expeditio vtraque prudenter, ſed infeliciter cœpta fuerit. Sic L. Lælius apud Varronem in libro de Ratione vocabulorum, Aulo Gellio referente lib. 1. cap. 18. cum per experientiam norit leporem, alio vocabulo tunc à Græcis dici, & poſſe in Latinum etymon adduci, laudauit Lælij Varro induſtriam & experientiam, ſed doluit ſucceſſum, quia præter ſpem inter priſca Græcorum vocabula compertum. Varronis autem ſententia apud Gellium hæc eſt, in quo non modò Lælij ingeniũ non reprehendo, ſed induſtriam laudo. Succeſſum enim fortuna, experientiam laus ſequitur. Sic Ouidiana Phyllis accuſat Thracas, qui Phyllidis conſilia à fine damnabant, ac de ipſa iniquius ante tempus pronunciabant, neque finem expectabant: quem expectari tamen, præter authoritatem Solonis, ratio poſtulat. Nam ex euentu, qui ruptam à Demophoonte præ ſe fert fidem, Phyllida condemnant, mutaturi idem ſua verba, ſi diuerſo euentu fides ſeruabitur. Certè philoſophi eam probationem quæ eſt ab effectis magni faciunt: contrà, inconſtantem reputant illam quæ eſt à communiter accidentibus. Quãobrem Phyllis per ironiam Thracum verba repetit, purgátque ſe à fortuna:

> Exitus acta probat, careat ſucceſſibus opto
> Quiſquis ab euentu facta notanda putat:

Succeſſum autem felicitatem, & euentum caſum, non finem intelligit.

Maria & montes polliceri. 513

Hyperbole prouerbialis eſt, qua Saluſtius in Catilinario ſuo vtitur: Maria montéſque polliceri cœpit in Catilina, qui ſignificare voluit, Citò maximæ mihi erunt facultates, quarum tu quoque Fuluia eris particeps. Ad eundem modum Perſius: Magnos promittere montes. Paulò diuerſius à Græcis diſſipata eſt χρυσᾶ ὄρη ὑπισχνεῖσθαι. De quo vide Eraſmum noſtrum. Verumq; vſurpare ſolemus, cùm de ingenti alicuius pollicitatione dicere volumus, idque cum quadam irriſione dicimus. *Sup. Aureos montes polliceri, & Charetis pollicitationes.*

Parſimonia ſummum vectigal. 514

Hoc quoque adeò in Galliis frequens eſt, vt etiam mulierculatum in ore ſemper ſit, cùm ſumptus ne cenſum ſuperet, admonent. Vectigal autem redditum priuatum etiam ſignificare docet Porphyrion, enarrans illud Horatianum: Ego vectigalia magna, diuitiáſque habeo tribus amplas regibus. & Cicero in Paradoxis ait, non intelligunt homines, quàm magnum vectigal ſit parſimonia. Et paulò pòſt, Tenui vectigali detractis ſumptibus cupiditatis, aliquid etiam redundabit. *Vide Chiliad. Sera in fundo parſimonia.*

Qui luxurioſus eſt, neceſſe eſt, vt & auarus ſit. 515

Sermo hic etiam tota Gallia diſſipatus ac diſperſus eſt. Duo enim vitia hæc, quamuis inter ſe contraria eſſe videntur, tamen coniuncta ſunt: nam luxurioſi multas ſolent profundere pecunias, & ideo, vt pecunia ſuis voluptatibus ſatis ſit, auari efficiuntur. Cicero pro Roſcio. In vrbe luxuries creatur, ex luxuria exiſtat auaritia neceſſe eſt, ex auaritia erumpat audacia, inde omnia ſcelera, ac maleficia gignuntur, vt ex Catonis verbis inquit Gell. lib. 11. cap. 2. Luxuria enim & luxus profuſam impenſam ſignificant, hinc luxurioſus in re familiari ſolutus. Auaritia autem eſt vehemens cupiditas in pecunia, quam Plato in Gorgia deſcribit.

Molle ac facetum. 516

Molle ac facetum pro ſuaui multæque vrbanitatis & gratiæ noſtri vſurpant. Quintilian. lib. 6. cap. 4. Facetum, inquit, non tantùm circa ridicula cõſiſtit, neque enim diceret Horatius Sermonum lib. 1. Satyr. 10. Facetum carminis genus natura conceſſum eſſe Virgilio. Decoris hanc magis & excultæ cuiuſdam elegãtiæ appellationem puto. Ideóque in epiſtolis Cicero hæc Bruti verba refert: Ne illi ſunt pedes faceti, ac delicijs ingredienti molles. Quod conuenit cum Horatiano illo: Molle atque facetum. Virgilio annumerant gaudentes rure Camœnæ. Nam Virgiliana illa grauitas, procul eſt ab omni riſu.

Ex præteritis, præſentia æſtimantur. 517

Quintilianus lib. 5. Spectantur anteacta, dictáque ex præteritis æſtimari ſolent præſentia. Idem lib. 7. cap. 3. Probi verò mores, & anteactæ vitæ integritas, nunquam non plurimum profuerit. Cic. pro P. Sylla: Vbi erit igitur illud fortiſſimum præſidium pudoris? quo in loco nobis vita anteacta proderit? Vita enim quæ honeſtè acta eſt, prodeſt multum, vt ea quæ anteacta turpiter, ſcelus facit credibile.

Indictum puta. 518

Galli pro prouerbio habent, cùm certam in tacendo fidem ſignificant, ac dum quis quod ſcit perinde continet ac diſſimulat quaſi neſciat. Non diſſimile hoc comicum: Dictum ſapienti ſat eſt. Plaut. in Perſa, & Terentius in Phormione. Gell. libro 1. cap. 22. Indictum accipit, pro impropriè & parum ſignificanter dictum. Nam quæ impropriè & parum cum gratia efferuntur, ea perinde ſunt, ac ſi non dicerentur, indictaque manerent. Qui dicit, inquit, ergo ſe ſupereſſe ei quem defendit, nihil iſtorum vult dicere, ſed neſcio quid aliud indictum inſcitúmque dicit.

Sentina reipublicæ. 519

Cicero metaphoricõs hominem improbitate inſignem dixit reip. ſentinam. Quemadmodum enim vſu venire ſolet, vt quicquid humoris corrupti in corpore ſit, id totum vlcus ad ſe contrahat: quicquid aquæ in naui eſt, id ad ſentinam confluat: ita in ciuitate quotquot improbi ſunt, ad aliquẽ vnum improbitate inſignem concurrunt. Quint. lib. 8. Non enim inquit, ſi Cic. rectè ſentinam reipublicæ dixit, fœditatem hominum ſignificans: itidem metaphoricè dicitur reipublicæ calamitas. Vnde Terentius in Eunucho de meretrice Parmeno dixit: Sed ipſa egreditur noſtri fundi calamitas. Propriè calamitas à ruſticis grando vocatur, quòd comminuat calamum, hoc eſt culmum & ſegetem.

ADAGIA QVAEDAM LVDOVICI CÆLII RHODIGINI ANTIQVIS LECTIONIBVS INSPERSA.

Nunquam Hecale fies. 1

NVnquam ea paupertate opprimêre, qua olim Hecale anicula. Plaut. Ciſtell. Nam, ſiquidem ita eris vt volo, Nunquam Hecale fies, ſempérque iſtanc, quam habes, ætatulam obtinebis. Pauperrimam fuiſſe Hecalem prodiderunt Plutarch. Ouid. Apul. Habes ſup adag. Iunij 17. Centuriæ 8.

Cyclops excæcatus. 2

De potẽtia magna, quæ ducis prudẽtia (animæ oculo) exuta ſit & veluti exoculata. fabula de Polyphemo ſtaturoſique prævalidique corporis, ſed ab Vlyſſe aſtutiſſime occæcati nota eſt.

Platano aſſimilis. 3

De eo, quem, cùm ipſius opera vtamur ſæpe, liberi tamen incommodis, habemus dectius, conuellimus, perditum quandoque volumus: mox nihilominus neceſſitate deprehenſi, eũdé recurrentes. Platanus vmbræ gratia tantum ex alieno petita eſt orbe. Item dicebat de ſeipſo Themiſtocles, teſtis eſt Ælian. lib. 9. de var. hiſt.

Similia cupreſſo. 4

Quæ pulchra quidem ſunt, ſed fructu omnino carent. Nam cupreſſus natu moroſa, fructu etiam ſuperuacua eſt, baccis torua, folio amara, odore violenta, ac ne vmbra quidem gratioſa. Plin. Vide Cælium ipſum lib. 25 cap. 2.

Ariſtogiton claudicat. 5

In eos, qui morbum ſimulant, vt à militia, alioue munere publico liberentur. Ariſtogiton non niſi bella & Martem ſpirabat. Cum autem aliquando Athenis delectus haberentur, obligato crure tanquam vulneratus eſſet, & baculo innixus, ſeſe in publicum dedit: Vnde Phocion, agnita hominis aſtutia, ſcribe, inquiebat, Ariſtogitonem, eundemque, & improbum & mendacem.

Ludendum domi ſuæ. 6

Sententia hac prouerbiali admonemur, abiuncta, ab rerum vaniſſimarum cura, mente intima, obuerſandum eſſe in contemplatione ſapientiæ, e qua, quàm e ludo, voluptas percipitur & maior & verior.

Atqui ſuilla caro eſt. 7

De iis, quæ reipſa parua ſunt, apparatu tamen, & fuco videntur præcellere plurimùm. Natum ex eo: Cùm T. Quintius apud hoſpitem quendam ſuum ſolſtitiali tempore acceptus, miraretur, vnde illi eo tempore, tam varia & multa venatio: condimentis, inquit ille renidens, varietas illa & ſpecies ferinæ carnis, ex manſueto ſue, parata eſt. Idem Quintius torſit in copias Antiochi & armorum & gentium inauditarum generibus ſuperbas: eſſe ſcilicet ſuillam carnem, id eſt, homines tantum, & quidem mancipia.

Ventrem non habere. 8

Dicitur Imperator, aut quiuis alius malè nummatus. Natum à Quintio dicente de Philopœmenis exercitu, qui & equitatu & grauioris armaturæ peditatu abundabat, pecuniæ autem penuria laborabat, habere illum crura & manus, ſed ventrem minùs.

Argenteo vomere aratur. 9

Quoties, in ſumma annonæ caritate, fruges tanti conſtant, vt videri poſſint etiam argenteis agricolæ vti eſſe inſtrumentis. Natum ex oraculo quodam Delphico, quod, niſi ipſi obtemperaretur, minabatur, ἀργυρέαις αὔλακα χαράξειν, argenteo vomere arandum fore.

Ætnæus venator. 10

De iis, qui inuita, vt aiunt, Delia venantur, captant ſemper, capiunt nihil. Cauſſa prouerbij eſt, quòd in Sicilia apud Ætnã canes ſagaces odoratu careant, ob flagrantiam odorum. ſi quidem coronamenta ibi aeris ferarum deduxum diluunt ita, vt euaneſcat.

Vmbram ſuam ipſius metuens. 11

Δεδιὼς τὴν ἑαυτοῦ σκιάν. Significat poſtremis rerum, perinde ac primis, ſtudium non magnopere impendendum, quoniam animæ perniciem concinnant, id eſt, veræ cognitioni, &, quæ congruit in primis, tenebras perfectioni intendunt. Natum à Narciſſo, qui imaginem ſuam in aquis conſpicatus, eius amore captus deliquit, eoque modo abſumptus eſt. vel, quod verius, qui corpus & corpoream vitam, quæ animæ poſtremum idolum eſt, amplexatus arctiùs, ſuffocatus eſt.

Cardamo ſimilis. 12

In præpotentes, qui vicinos pauperculos non deſinunt exſugere, dum ad nihilum redigant. Cardamo ea eſt natura, vt herbarum in propinquo naſcentium humorem, ad ſe pertrahat: quo fit, vt illas arêre neceſſe ſit.

Vmbram ſuam metiri. 13

Philippus Macedo poſt nobilem in Cheronæo victoriam arrogantior factus, ac de ſe magnificentiùs ſentiens, literas aliquanto aſperiores ac propè tyrannicas ad Archidamum Ageſilai filium dedit: qui id, quod erat, ſuſpicatus, reſpondit: εἰ μετρήσαις τὴν ἑαυτοῦ σκιάν, οὐχ εὑρήσεις αὐτὴν μείζονα γεγενημένην, ἢ πρὶν νικᾷς, ſi vmbram tuam metieris, non reperies eam vel tantulo maiorem eſſe quam fuerit ante victoriam. Vtemur & nos illo in tumentes proſpero rerum ſucceſſu.

Lepores mœnibus indormire. 14

Conueniet ad coarguendum torporem & deſidiam. Natum à Lyſandro Corinthios obſidente: videns enim leporem tranſilire foſſam, non erubeſcitis, inquit, Spartæ eos hoſtes formidare, ad quorum mœnia lepores, formidoloſa animalia & frequentatum locum fugientia, otioſe dormiunt?

Cotem eſſe. 15

Τὴν ἀκόνην εἶναι. De eo, quod diſciplinam continet, nec in ſegnitiem prolabi ſinit: vt Carthaginem Naſica appellabat cotẽ iuuentutis Romanæ

Iniice. 16

In eos, qui moribus truculentis cruorem ſitientes, cædem imperant quamprimùm. Origo huius ſanguinariæ vocis refertur ad primum bellum Punicum, vbi in tumultuario exercitu, Matho quidam & Spendius ſerui ambo, Carthaginenſibus, dominis ſuis detrahentes, ſociósque in illos concitantes, tam attentos habuere auditores, vt ſi quis præter eos conſiliũ ſuum afferret, non audito cõſilio, audiret ab omnibus, Iniice, iniice, ſtatimque coniectis lapidibus interficeretur.

Non, ſi te ruperis. 17

Εἰ διαῤῥαγείης. Ad tumorem & leuitatem reprimendam. Deſumptum è fabulis. Taurus bibens, ranunculos aliquot obtriuerat. Vnus trepidans ad matrem fugit: narrat fratrum exitium à neſcio quo immani exculcatos eſſe. Illa, volens videri aliqua filio, tumeſcere cœpit, ecquid, inquiens, tanta fuit perniciãlis bellua? at is, multo, inquit, te maior. Ila magis inflari ac magis, donec iterum filius, Non, ſi ruperis, par vnquam futura es.

Solis menſa. 18

De diuitiis cuiuſdam liberalis domo, omnibus expoſita. In Æthiopia pratum quoddam omnium quadrupedum carne refertum erat. Quod & ſi dolo magiſtratus accidebat, indigenæ tamen exiſtimantes eam diuinitus copiam ſuppeditari, Solis menſam appellarunt.

Æneus clauus. 19

Quicquid tale eſt, vt eo niti poſſimus, tãquam radice præſentiſſima, aduerſus reflatum omnem, alioqui nociturum. Natum à venatoribus, qui, ſiquidem in remotioribus ſitem aut certum

ſtrauiſſent, ne putredo conſequeretur, æneum clauum infigebant, ad eam auertendam. Æs enim ſtypticum eſt, præſertim rubigo, adeò vt dicant in χαλκουργείοις oculos opificum iuuari, palpebráſque nudas pilis denuo veſtiri. Huc refer quæ de haſta Achillis referuntur.

Geſtare hydna, hyenæ, & phocarum pelles. 20

De iis, qui aduerſus potentiorum vim præmuniti ſunt. Tubera enim, & pelles hyenæ, ac phocarum de cœlo minime tanguntur, vnde etiam veris inſuebantur olim, erantque, teſte Horo apud Aegyptios ſecuritatis ſymbolum.

Proſopion habet, non proſopon. 21

In mulierem, obuelantem fucis deformitatem inſitam & ſeneſtutem, & veluti laruatam. Lucilius:

Μὴ δὴ τὸ πρόσωπον ἅπαν φιμίθῳ καταπλάττε
[illegible]

Faciem totam pſimythio ne colline, ne perſonam videaris habere, non faciem. Simile Senecæ illud, Perſonam mauult, quàm faciem, id eſt, videri mauult, quàm eſſe.

Proci Penelopes. 22

Vitiorum diſciplinarum affectatores quòd proci, cùm dominæ potiri non poſſent, ad ancillas diuerterent. Philip.

Vnum quidem, ſed leonem. 23

Quoties adſtruemus, virtutem, ac animi excellentiam ſpectandam eſſe, non vilem numerum. Ortū e fabulis. obiiciebat leænæ vulpes, in contentione de generoſitate, quòd ſemper tantùm vnum pareret: ſuus partus eſſet multiplex. Reſpondit leæna, ſe quidem vnum parere, ſed λέοντα: quo animali nullum validius aut ferocius.

Panegyrica. 24

Quæcunque ex pluribus aggregata ſunt. Panegyrim enim Græci vocant nundinas, feſtoſque conuentus: vnde panegyrica oratio, quæ in huiuſmodi conuentibus haberi ſolita eſt.

Lapis ſuper lapidem. 25

In imperitos Rogatus Ariſtippus, qui melior euaſurus eſſet filius, ſi erudiretur: vt nihil aliud, certe, inquit, in theatro non ſedebit lapis ſupra lapidem.

Literæ mutæ. 26

De iis, qui parum literis compti, ex ſe quidem perficere vocē nequeunt, i. graues, doctas & viro dignas confabulationes: at cum eruditioribus quaſi coeuntes conſpiratu côtono, ſunt planè veluti adiunctæ vocalibus mutæ.

Mopſo certior. 27

De eo, qui mentis acumine ſingulari futura certò præuidet, & prædicit. Mopſi tanta fuit in diuinando præſtātia, vt, ea bis térve euentu conſequente comprobata, Calchantē Troia reuerſum, eiuſque cauſas perquirentem, ſummo mœrore affecerit, ac tandem enecuerit.

Amantium marſupia folio porri vinciuntur. 28

Πρασίνῳ φύλλῳ τὸ τῶν ἐρώντων ἀλλ' ... δεδέσθαι. Amoris laqueis irretiti nihil ferè temperant ſibi, ſed quicquid habent paſſim profundunt, nihil penù habentes.

Iracundia ieiuna. 29

Pro ea, quæ propenſa admodum ſit & procliuis, & ad omnem excandeſcentiam parata. Vt enim valetudinarii proniores ſunt ad iram, valentibus: ita ieiuni ſaturis: ratione ſcilicet bilis, quæ in ieiunis plurima eſt, vti in ægris.

Lyciacoma. 30

Promiſſa & comptior. Tradit Ariſtot. Lycios capillitium ſtudioſius fouere, & quidem vt mulctam ſubire maluerint, quàm præcidere comam.

Sulcus Ægypti Libyę arenas non curat. 31

De loco non lato quidem, ſed fœcundo inſigniter & fructuoſo. Aegyptus magnitudine multum cedit vtrique Libyæ, ſed ita, vt huius vaſtitas inculta ne illius quidem portiunculā aſſequatur. Vnde & illa dicta eſt, publicum orbis horreum.

Minerua Phidiæ. 32

De re cultiſſima, & quæ excelſo, conſpicuóque loco oſtendi omnibus debeat. Cic. Fuit Athenis ad Acropolim Mineruę ſtatua ex ebore à Phidia egregiè elaborata. Alibi dixit idē Cic. Phidię ſignum, pro re, quę (vt Eraſmus interpretatur) primo ſtatim aſpectu omnium ſuffragiis approbatur.

Eruditi oculi. 33

De iis oculis, quorum iudicium amuſſitatum, ac quodammodo cenſorium in perpendendis diſcernendiſque rebus perноſcitur. nec id in legendo ſolum ſed etiam in ſpectanda pictura nobili, aut opere antiquis artificū nominibus pretioſo. Cicero.

Equus Troianus. 34

Sumit Cic. non ſolum pro ſocietate in perniciem alicuius inita, ſed in bonam etiam frugem. Ex Iſocratis ſchola, velut ex equo Troiano innumeri principes exiere.

Perdicis libido, & vafricies. 35

Pro turpi, effcrata, ac demū pernicioſa. Perdix venator matris infando amore correptus, feruente vtrinque libidine, nouì facinoris verecundia, conſumptus eſt. Alii referunt ad perdicem auem, de cuius libidine ſupra in adagio Iunii. Perdicis initar. Vafricies eiuſdem in prouerbium abiit. ſiquidem deprehenſi ab hominibus, feſtucas pedibus capientes ſupinos ſe collocant, vt operti elabantur. Pullis in paſcua abductis ſi interuenit quiſpiam, ſibilo ſignificant, vt ſe reſupinos obiiciant, ibique ne palpatu quidem reperiri poſſint vbi ille abiit, ſibilo admonentur denuò vt auolent, atque illud eſt *ἰκτινᾶς [illegible]. vide Eraſmi adagium, ἰκτινᾶς [illegible].*

Æſtiua ægritudo. 36

De mox deſitura, neque lancinatione diutina corpus emaciatura. Ratio, quòd ſucci per ęſtatem fundantur cito, & exſpirent, præſertim ſi vires conſtent.

Valetudo ſenilis. 37

De proſpera ſatis, minúſque morbis obnoxia: vel de ea, quæ ſanari nullo modo poteſt. Nam vt ait Hipp. ſenes ferè minus, quàm iuuenes ægrotant: attamen qui morbi iis acciderint, plerunque inſanabiles ſunt, & tota vita concomitantur.

Septimani tragœdi. 38

Qui morbo, vel alia quauis cauſſa in delirium prolabuntur. Origo fuit morbus Abderitas olim infeſtans. is adiunctam habebat feruentiſſimam febrim, ad ſeptimum vſque diem. Interea deliria perpetua mentem agitabant, eáque ridicula. nam & ad Tragœdiam concitabantur, & iambica alta detonabant voce, Archelaum tragœdum, qui eodem tempore Andromedam Euripidis actitauerat, imitantes.

Quod cani cum balneo commercium. 39

In ineruditum multos emptitantem libros. Balnea ſi non ad delitias: certè ad infirmitatem humanæ naturæ leniendam inuenta ſunt. bruta iſtis nihil egent. Deinde τὰ θερμὰ λουτρὰ ἱερά, teſte Ariſtot. balnea calida ſacra, quia occultum naturæ opus, & latente ratione mirificum præſtant vſum ac fructum: ſulfurea inquam & bituminoſa. *Confer cum hoc quæ habet Eraſm. in adag. Quid cani & balneo.*

Aſinus Ægyptius. 40

Pro eo, qui deriſui eſt omnibus, quemque omnes inſectātur, conuellunt, lacerant. Apud Aegyptios aſini aliquando in præceps dabantur, quod ruffos foret Typhon hoſtis Oſiridis, & aſini colorem præ ſe ferret. Vnde & Ochum Perſarum regem ipſis infeſtum aſinum vocabant.

Mantis te vidit. 41

In eos, quibus faſcinator oculus mali aliquid obiecit. Mantis Locuſtæ genus, virens colore, corpore prælongo, pedibus prioribus prælongis, quos & agitat aſſidue, in ſtipulis enaſcens. hæc, ſi quod inſpexerit animal, protinus illi quippiam producit mali. Ariſtarchus in comment. Lycurgi.

Autumnalis appetentia. 42

De ea, quæ apta eſt voracitati Sub Autumnum opōræ. i. fructus magna copia ſumpti ſtomachum vitiant, illique mordacē quendam appetitum accerſunt, frigus etiam circunſtans maius cogit intro calorem, vt hyeme ſolet, vnde fames naturalis maior, licet illa ſit præter naturam.

Amicus vt oleum plantis. 43

Oleum plantis infeſtiſſimum. vnde etiam illæ inoculationes ἐλαίου non admittunt. Ironicè dicetur de iis, inter quos haud conuenit.

Lucerna qui indigent, oleum affundunt. 44

Οἱ τὸν λύχνον χρείαν ἔχοντες, ἔλαιον ἐπιχέουσι. Anaxagoræ eſt deſtinantis mori, ad Periclē ab inſtituto reuocātē. Couenter, quoties reculabim' immoderatos ſumptus & minimè neceſſarios.

Sub manu. 45

Senec Sub manu conſilium naſcatur. Sueton. Et quò celeriùs ac ſub manu enuntiari, atque cognoſci poſſet. De ſumma temporis celeritate.

Stultorum theſaurus maledicentia. 46

De iis, qui ſola linguæ petulantia vleiſcuntur illatam, (vt ſibi videtur) iniuriam.

Conclamare vaſa. 47

Pro, demigrare. Cic. Cæſ. Tralatio à cōſuetudine militari, qui caſtra moturi ſignum dant, & vaſa conclamant, ſeu conuaſant.

Sine corollario non recedere. 48

In auidiuſculos, quibus non ſatis eſt, quod iuſtum & æquum eſt, adipiſci, niſi quiddam amplius auferant, veluti octuarium. Dictum corollarium à corollis, quod eæ, cum maxime placuiſſent actores in ſcena, dari ſolebant. Cicero.

Allienſis pugnæ dies funeſtior eſt,
quàm vrbis captæ. 49

Vbi auctorem mali amplius deteſtamur, quàm rem ipſam, qua affligimur. Apud Alliam flumen Fabius cum exercitu Senonibus occurrens, triſtiſſimam accepit cladem, hoſtibusq. ad Romam capiendam iter aperuit.

Palæphatia

Palæphatia papyrus. 50

Libelli, quibus fabellis inuoluta memorantur, quæſque fidē non capiunt. *Vide ſuprà, nonnus iſte Palæphatus, apud Iunium.*

Staterij paries. 51

Hoc admonebimus, verbis parcēdum eſſe, ne rediruras per iugulum voces imprudentius effundamus. Cic. teſtatur Staterū quendam ſua ætate ea eff. ituiſſe, bonis viris ſubauſcultantibus interpoſito pariete, quæ patefacta, in iudiciúmque prolata miſerum rei capitalis iure damnarunt.

Corinthus ſuperciliosa. 52

Κόρινθος ὀφρυᾶται, κοιλαίνεται, Corinthus ſuperciliis, conuitatibusq. laborat. Vbi ſignificabimus ſummam fœlicitatem aliquo incommodo vitiari, vt eſt ferè humanarum rerum conditio. Ager enim Corinthiorum obliquus, & aſper, vrbis eorum fortunā non conſequebatur, quæ ampliſſima fuit & opulētiſſima, ſiue viros innumeros ad ciuile regimen peritiſſimos, ſiue eximias opificum artes animo vertas, vnde & Græciæ emporiū ea dicta eſt. Euſtat. Strabo.

Iouis Corinthus. 53

Vt Philoſtratus Antipatrū, qui Seuero Imp. ab epiſtolis erat commemorat habitum fuiſſe Iouis Corinthum, quòd & potēs eſſet, & Seuero, qui vice Numinis colebatur ab omnibus, inprimis carus: ita licebit eodem prouerbiali elogio quemuis ornare, qui feliciſſimus ſit, ac præpotens, virgula quadam diuina oblatus: quique apud principem, aut ciuitatem aliquam quammaxime auctoritate valeat & gratia. Natum inde quod Aletes Corintho ex Iouis Dodonæi oraculo potitus, cum videret ciuitatem nobilem ac præualidam, ſubiectam ſibi, eam appellarit Διὸς Κόρινθον, Iouis Corinthum.

ADAGIA SELECTIORA EX OPERE POLYDORI VIRGILII VRBINATIS.

Tange montes & fumigabunt. 1

ITA Dauid fiducia plenus Dominū rogat, vt inimicos, licet mōtis inſtar ſuperbia elatos ad nihilum redigat. Tralatio à torre, qui extinctus maxime fumat. Côueniet in eos, qui in ſumma viriū & potētię fiducia aliquo incōmodo affecti, animo planè deficiunt. Vulgus aliter. hóc enim ſignificat potentes non eſſe irritandos, quod ſtatim more facis accenſæ, exardeſcant ira, ſæuiantque ſine modo.

Aerem verberare. 2

De inani opera. cùm enim aër ictum non admittat, fruſtrà laborat, qui feri. 1. Cor. 9.

Sagena ex omni genere piſcium congregat. 3

Chriſtus apud Mat. 13 comminuit, varias & multas gentes per Apoſtolos ad euangelij cultum adductum iri, etiā malas, quanquam poſtea reiiciendas. Vulgus hodie etiam ad altiores hominum ordines trāsfert, quos videt promiſcua & inerte turba diffluere. Tractum à piſcatoribus, qui verriculis ſuis quoduis piſcium genus obuium capiunt.

Neſciat manus dextra, quid faciat ſiniſtra. 4

De iis, quæ ſecreto, & ſemotis arbitris aguntur. Matt. 6. Hinc ortum & illud.

Neſcit quid ſit in dextram, & ſiniſtram ſuam. 5

De eo, qui præ ætate, aut ſtultitia nullius eſt iudicij, & (verbi cauſſa) neſcit dextram multo valentiorem eſſe ſiniſtra. Ioan. 4.

Animæ eſurienti etiam amara dulcia videntur. 6

De hominibus bonæ frugis, & ſobriis, quibus ſitis & fames condimenti loco ſunt: vel, de iis qui malis aſſueti minora incōmoda pro commodis ferūt. Vulgus è diuerſo refert ad luxurioſos & voraces, qui famem anteuertentes omnia faſtidiunt præter delicatiora. Iob. 6.

Canes muti. 7

In omnes, qui cùm pro re, & tempore loqui debeant, metu aut gratia victi tacent. Eſa. 56. Alluſum ad canes villaticos, coniuncta villæ ſolo adſpectu, ſonore, & latratu cuſtodientes.

Montes transferre, triturare. 8

Vtriuſque hyperboles vſus eſt in ſacris literis: vnius quidem de fide incredibiliter efficaci, 1. Cor. ca. 13. alterius ad innuendū, ſuperbos, qui pectus habent inſtar montis tumidum poſſe conteri & deprimi. Eſa. 41.

Excolantes culicem, camelum glutiunt. 9

Matt. 23. Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, quia decimatis mentham & anethum, & cyminû, & reliquiſtis quæ grauiora ſunt legis, iudicium & miſericordiā & fidē: hæc oportuit facere, & illa non omittere. Duces cæci, excolantes culicē, camelum autē glutientes. Quadrabit in ſuperſtitioſos, qui ſimulantes neſcire ſe in quo vera ſit pietas, cærimoniis duntaxat inhærent. Quæ voramus, minus deguſtamus: quæ verò liquantur & excolantur, planè palato ſapida ſunt. Culex parua beſtiola, decimas menthæ: camelus præcepta, fidem, &c. notat.

Ait latro ad latronem. 10

Vbi rixæ incidūt inter duos crimine pares, vel alter alterū paris delicti reprehēdit. Luc. 23. Sic quoties flagitij alicui' cauſſa inter aliquos coit amicitia, vel ex inimicis fiūt amici, côueniet illud ex eodē Lu. 23. facti sūt amici Herodes & Pilat'. hiſtor. origo nota.

Excutere puluerem pedum. 11

Dicemus eum, qui inceptum iter perficit: vel qui ne tantulā quidem mercedis ob ſuſceptum laborē accipit. Mat. 10. iubentur Apoſtoli e domo, aut ciuitate, vbi excepti non fuerint, egredientes excutere puluerem pedum: vel in teſtimoniū laboris, quo conſtaret prædicationem Euangelicam eo vſque perueniſſe: vel in explorationem impietatis, vt e terra Euangelium ſpernente ne vel pulueris aliquid ſecum ferrent.

Iudas non dormit. 12

In eum, qui alicui mortem, vel fraudem machinatur. Notū eſt Iudam, dum alij diſcipuli ex mœrore dormiuēt, cum Iudæis de præceptore prodendo tranſegiſſe.

Reges, viſitabis eos virga ferrea. 13

De eo, qui acriter ſe vindicaturum quorūdam commiſſa: aut durè regnaturum eſſe minatur. Pſal. 2. & 88. A domitoribus iumentorum, ferocia animalia ferrato verbere coercentibus.

Laui manus. 14

Eo vtetur, qui negat ſe interponere in aliquod negotium, & per hoc de culpa, quā incurrere poſſet, cauet. Matt. 27. Tractum à more purgandi veterum per aquam.

Ab Herode ad Pilatum. 15

Subaudi, remittitur: qui à iudice iniuſto ad iniuſtiorem: vel qui ab vno auxilium petens ad alterum ire iubetur, quò ſic ludificetur. Luc. 23.

Fruſtrà iacitur rete ante oculos pennatorum. 16

Cùm quis prudentē virum fruſtra conatur decipere, aut circumuenire. Auis ſi rete ſemel viderit, nequicquam expectet auceps vt eam tegat, aut auis ſua ſponte in illud incidat.

Funiculus triplex non facilè rumpitur. 17

Allegoria innuens concordia hominum res augeri, auctas diſcordia labefactari. vnde nōn abludit ſcitum commētum illud Cunguiſtæ Tartari, qui moriēs & xij. ſuos filios ad animorum conſenſum cohortans, iuſſit in vnum faſcem compingi xij. tela, quem faſcem ſingulos in orbem iuſſit experiri, num poſſent frangere: cùm nequirent, à ſingulis ſingula tela rumpi iuſſit: eóſque id exemplum imitari. Simile de Scyluro in veterum monimentis.

Ceruus ad ſagittam properat. 18

De omnibus, qui imprudentes ſe eunt perditum, aut dolo ducuntur in interitum. Sumptū à venatoribus, qui priuſquam damas, ac ceruos canibus, ac clamore agitent: abdunt ſagittarios in ferarum ſaltus, à quibus poſtea acti & in diuerſum fugiētes, configantur.

Ferrum ferro acuitur. 19

De iis, qui mutuo ſibi conſulunt, mutuóque conſilio euadunt ſapientiores, vti ferramenta mutuo attritu.

Leo eſt foris: Leæna in itineribus. 20

Excuſatio eorum, qui metu perſecutionis, aut alicuius periculi muneri & officio ſuo deſunt: vel ignauorum, qui ſuæ deſidiæ, ſemper habent, quod prætexant.

Argentum verſum eſt in ſcoriam. 21

De negotij alicuius parū proſpero ſucceſſu: vel de eo, qui ab adoleſcētia bonis ſtudiis imbutus, poſteà ſe luxui, inertiæ, aliiſque vitæ turpitudinibus dedit: quale eſt, quod de Sionis vrbe deploratur. Eſa. 1.

Cæcus parietem palpat. 22

In negligentes, & qui, quod legunt, non attendunt, ritu cæcorum, qui parietes quidem attingunt, cæterum quales ſint, videre nequeunt. Eſa. 59.

Paxillus infractus eſt. 23

In eum, qui præſidio, patrocinióque vetere deſtituitur, inſtar vitis, quæ amiſſis pali cui innitebatur adminiculis, humi deiicitur, atque extabeſcit. Eſa. 22.

Conſuere puluillos ſub cubito. 24

Pro, alteri otio vacanti delicias facere, inſtrumenta libidinis afferre, malè agenti opitulari & blandiri. Capiti vt ceruical, ita puluillos cubito ſubijcimus, quo molliùs quieſcamus. Ezech. Hieronymus, Gregorius.

Linire parietem luto. 25

Quomodo cibus ſine ſale dicitur, quod gratia, vtilitatéque caret: Ezech. 13. ita ibidem, Linire parietem luto abſque paleis eſt vnica virtute niti: aut externa tantùm probitatis indicia conſectari: aut denique dogmata ſua falſis comprobare. Ratio hæc, quòd luteus paries nihil habeat roboris, niſi paleis obfirmetur, quæ luto admiſtæ tenaciùs ſtringunt.

Pullus de nido auolat. 26

De eo, qui opus aliquod pauidè aggreditur, ac errabundus quid agat, præ timore neſcit: qualis eſt ſtatus aufugientium. Eſai. 16 Pulli primùm excuntes, nido trepiduli huc atque illuc volitantes, circumſtrepunt.

Cibus alienis dentibus molitus nauſeoſus. 27

Quoties quis aliena opera parum grata vti cogitur vel vbi quem pudet omnino aliena ſcripta mutuari: vti faciunt qui ſuum experiri volunt ingenium, ſibi tantùm fidentes, præterea nemini. Manſus cibus, quem nutriculæ infantium ori admouent, cui grandiori nauſeam non pariat?

Stylo ferreo ſcribit. 28

De eo, qui, quod ait, iterare non vult: quod literæ ſcalpello ferreo inciſæ non facilè deleantur. Hierem. 17.

Torris de igne erutus. 29

De eo, qui perdiu in aliquo verſatus malo, tandem de periculo vitæ eripitur. velut torris cùm ſemiuſtus de igne extrahitur.

Serra gloriatur contra trahentem. 30

In eum, qui per ſe nihil valens, laudem eius rei, quam alieno auxilio confecit, totam verbis in ſe transfmouet, non aliter, atque ſi ſerra de ſecto ligno glorietur, quòd totum trahentis labori debetur. Eſa. 10. Non diſſimile illud eiuſdem, lutum contra figulum cogitat. vbi quis illum conatur lædere, quem in ſe vitæ & necis ius habere non ignorat.

Torcular calcaui ſolus. 31

Contrarium priori, de eo qui egregiū & laborioſum facinus nullis adminiculis, ſed proprijs viribus conficit. Eſa. 63. Tractum ab ijs qui in lacu vuas premunt pedibus.

Domos luteas habitare. 32

Huiuſmodi metaphoræ ſunt quamplurimæ, ſuntque præconibus ſacris verbi mire vtiles, ad humanam ſuperbiam frangendam: brutum illud elementum, quo ſe circundatos norunt, ſæpe iſdem ponendo ob oculos, eiuſque vilitatem amplificādo. Iob 4. Eodem tendit illud Pauli, 2. Cor. 4. Habemus theſaurum hunc in vaſis fictilibus.

Non rudit onager, cùm herbam habet. 33

Non, inquit Iob, conditionem meam mihi deploratem, ſi rectè mecum, id eſt, cum anima mea ageretur. Onager ferus eſt aſinus, qui rudere non ceſſat, ſi pabulo careat. Quadrabit in eum, qui ad facinus aliquod, quoniā ſi lucro ſit, non ſe amat: vel qui, cùm ſit in lauta & bene aucta parte, ad aliorum felicitatem & vitæ delicias, vulgi & pauperum more, non oggannit, & quiritatur.

Pallium breue vtrunque operire non poteſt. 34

Cum innuemus vnam rem duobus non ſufficere. Tractum à marito pudico vxorem adulteram increpante, ac oſtendente thorum coniugalem non poſſe capere duos viros. Eſai. 28.

Lucerna ſub modio. 35

Virtus, ſcientia, ars, qua quis alius, & ſæpe toti orbi prælucere, & mirificè prodeſſe queat, diſſimulata, tecta, aut ſolum aliquem in locum abdita. Modius menſuræ genus oras ſiue labra vndique æqua habet, eòque ſi lucernæ ardenti imponatur, mox omni eam aeris communione priuat, & extinguit. Matth. 5. contrarium huic, Lucerna ſuper candelabrum. Virtus procul eminens, exquè ipſo hominis habitu non aliter ſpectabilis, quàm lucernæ ardentis candelabro impoſitæ flamma. Poteſt & illi accommodari, qui, quod venale habet, oſtendit, id eſt, ſua omnia velut gloriabundus omnibus vbique oſtentat.

Theſaurus in agro abſconditus. 36

Cùm innuemus eruditionem non eſſe cuiquam obuiam, nec cuiuis eam facilè contingere, ſed, vt rem multo labore comparandam, eſſe abſcōditam in agro, id eſt, in multa auctorum lectione: vel cum ſignificabimus, optimum quod eſt hominis, in penitiore animi ſede latere. Precioſa res eſt integer animus, quo velut in adyto pectoris clauſo nihil perſpici eſt difficilius. Chriſtus Matt. 13. hoc voluit, cognitionem Dei eſſe ſupremum theſaurum, eſſeque abditum in penetralia ſacrorum librorum. Eiuſdem cum iſto generis ſunt illa, Bonus de bono theſauro cordis profert bona: Malus de malo theſauro cordis profert mala. Probus vir non poteſt improbè quidquam facere: A peſſimo viro nihil boni proficiſci poteſt. Cor in viſcera intima theſauri inſtar abditum, animi ſedes eſt, eòque eius virtutes & vitia continentur. Matth. 12.

Fici cadunt in os comedentis. 37

De eo, cui res relicta non parta labore eſt, cuique magnæ indies hæreditates obueniant. Ille enim hiatu oris cadentes concuſſu alterius ficus excipit, neque eſt quod laboret è terra, aut arbore colligere. Nahum. 3.

Spinæ ſe inuicem complectuntur. 38

Scomma in malos, vt hæreticos, & improbitatis ſuæ ſibi cōſcios, qui veluti ſpinæ ſemper pungunt: ij alius ad alium more ſpinarum adhæreſcunt, ſeque inter ſe defenſitant. Nahum. 1.

Expandere rete. 39

Rem aggredi, vnde quis lucrum faciat: vel quempiam dolis petere, vt turba aliqua implicetur, ſeu ſpolietur, ſeu pereat. tractum à piſcatoribus. Ezech. 32.

Canem mortuum vel pulicem vnum perſequi. 40

Dauid, lib. Regum his verbis Saulem ſæuitiæ reprehendit, qui cùm ſit vir princeps, humilem hominem oppugnet: & canem mortuum, quem ne canes quidem attingunt, pulicémque, quos pedibus ſæpe terimus (ita modeſtè vir ſanctus ſe extenuat) velit perſequi. Conueniet in potentes & validos, qui infirmos & pauperes diuexant.

Mercenarius præſtolatur finem operis ſui. 41

In eos, qui non id, quod ſui eſt officij, faciunt, ſed lucro ſoli intenti ſunt, idque vnum expectant. Iob 7.

Computruerunt iumenta in ſtercore ſuo. 42

Ita Ioel, cap. 1. denunciat Iudæis futuram cladem longè maximam, qua etiam iumenta fame peritura eſſent. Conueniet in ſceleratos, quibus vt vita eſt turpis, ita & mors. Natum à iumentis morbo vel fame debilitatis, ſuis in ſtercoribus exſpirantibus.

Noli reſpicere poſt tergum. 43

Non tanto ſtudio inquirendum, quid ſit futurum cras. totum enim hoc dubium eſt, & incertum. Dictum fuit Geneſ. 19. ab Angelis ad Lot, euitandi periculi cauſſa. Sumptum videtur à fugientibus, qui, dum ſæpe reſpiciunt: & moram ſibi & periculum creant.

Bos cognoſcit poſſeſſorem. 44

In gratum & agnoſcentem accepta & beneficia. Norunt enim bubulcum, & à quo paſcuntur, boues. Poterit item argumento ſumpto à minori, torqueri in ingratos, quomodo à Chriſto dictū in Iudęos, quòd à boue intelligentia vincerentur. Eſai. 1.

Arare boue & aſino. 45

Pro, officia malè diſtribuere: vt qui conſultat in re graui leuiculum citharœdum, aut mulierem: aut ad dicendum ius Theologum iureconſulto, aut ad finienda ſacra iuriſperitum theologo copulet. Aſinus ferendis ſarcinis valet, bos trahendo aratro. Deuter. 22.

Cor. 46

Cor occæcatum habet, qui perpetuis in erroribus verſatur, mentis lumine extincto. Eſaias 6. Profundo ſunt corde, qui prudentia vel ſapientia ſua nimium nituntur. Eſai. 29 profunda ferè immenſa ſunt, neque ita oculis patent. Duplex cor, in quo nihil niſi tectum, ſimulatum, fictum. Eccleſiaſt. 2. Simplicia vndique videri, & tangi poſſunt: duplicia neque tota cerni, neque quaquauerſum adiri. Cor elatum, ſuperbum, vanitatis plenum quacunque de cauſſa. Pſal. 63. Cor magnum, forte, audax, excellens. Machab. 2 ſumptū è vulgo, qui magna animantia fortiora putat, parua pauentiora, cùm, vt contrà docet Ariſt. in paruis fortior ſit calor, & parti ſufficiēs: & in magnis minor, & minus efficax. Cor leonis ſimiliter fortiſſimū, à leonis audacia & ferocia. 2 Reg. 17. Habere cor, ſapere intelligere: non habere cor, deſipere: minus intelligere. Hier. 5. vide, Theſaurus in agro, &c. Vnum cor, magna animorum conſenſio Hier. 32. Cor diuiſum, ſtudiorum voluntatumque diſſenſus. Oſeæ, 10 Prauū cor, mala & fraudulenta mens. Hier 17. Cor hominis immutat faciē. ex varietate vultus, qui in facie apparet, elucet omne animi arcanum. Eccleſiaſt. 13. Cor regum inſcrutabile. diuerſum à priore. Nam regibus, quod lubet, licet: ideòque volūtates corū vehementes, mobiles, ſæpe ſibi aduerſæ. adde quod fidē, rectū, honeſtum, ſæpè vtilitate metiantur. Prouerb 25. Hærebit etiam in infimæ ſortis hominis lucello addictiſſimos. Secundum cor fit, quicquid ſub manū ſuccedit, & ex animi ſentētia. Sic Dauida Deus dicebat inueniſſe virum ſecundum cor ſuum. Act 13.

Pater flagellis, ego ſcorpionibus vos cædam. 47

Verba ſunt Reg. 12 Roboæ reſpondentis populo, qui multis incōmodis vectigaliū, &c. à patre eius Salomone affectus cupiebat leuari. Conueniet vbi publicæ res principis cuiuſdā ſæuitia miſerrimū in ſtatum perductæ in multo miſeriorē, tyrannide ſucceſſoris, perueniūt. Torqueri poterit ad minora, vbi ſæuitatē excipit ſæuitia maior. Scorpio genus ſcuticæ, vt ſunt rubi aculeati, habētes in ſummitate glādes plumbeas, quò carnē lædāt.

Vmbras montium videre. 48

Leui in litione permoueri, paruáque pro magnis, & vana pro veris habere. Iudic. 9. Mons magna eſt moles, eiuſque vmbra totę præſertim præcipitante longe maxima, vana tamen, minuíque extimeſcenda.

Si laueris te nitro, maculata es. 49

Prouerbialis metaphora in hominé infamiæ nota inuſtum, qui ſe purgare nequeat. Similis, Aqua Tiberis aut Nili non id eluerct. Deductum à fullonibus, qui veſtimenta poliunt, eorúmque ſordes nitro etiam lauant. Hier. 2.

Terra lacte & melle fluit. 50

De terra amœna, & vbere. Apes enim non niſi in locis floridis & latis abundant: vti armenta non niſi in irriguis, & pinguibus. Exod. 3. Idem innuere voluit Moſes, cum dixit Iudæos ſucturos eſſe mel de petra, & oleum de duriſſ ſaxo. felix enim ille locus, & affatim diues, vbi ſaxa mel & oleum ſudant. Torqueri poterit ad homines induſtrios, qui ſua diligentia ſterilē terram reddunt feracem: ſtupidum hominis ingenium doctrina expoliunt. ex rebus, quæ incommodæ & inutiles ſunt aliis, ſua comparant commoda.

In ore leonis fauus mellis. 51

In inſidioſum blandiloquentem. Leonis potiùs eſt mordere, mactare, laniare, quam mel ex ore fundere. Alluſio ad Iud. 14 vbi in interfecto prius leone, Sampſon poſtea in eius ore fauum mellis reperit.

Paries inclinatus. 52

In eum, qui affecta ætate, moribundus eſt. Pſal. 61. Paries vbi inclinari cœpit, futurum vt ſtatim ruat.

Coquere hœdum in lacte matris. 53

Crudelitatem crudelitati addere, vt ſi quis filium ante ora parentum more mactet, quod tyranni ſæpè fecerunt. Deuter. 14. Tractum potius à loquendi more, quàm quòd ita coquendi carnes apud veteres fuerit conſuetudo.

Aioth ambidexter. 54

Homo manu promptus. vide ſuprà Iun. adag. Aſteropæus ambidexter. fuit Aioth Hebræorum dux à Deo conſtitutus, qui Moabitas vicit, eorúmque ſeruitute populum liberauit, læua perinde manu vtens vt dextera. Torqueri poterit in furem & vtraque manu egregie rapacem.

Ædificant domos & non habitabunt. 55

In eos qui tempeſtiue ea moliuntur, vnde nullum percepturi ſint fructum, vt ſi quis decrepitus Græcis aut Hebræis totum ſeſe det, aut iis artibus, quæ iuueni ad altiora viam ſternunt. Sophon. 1. Eodem è fonte metaphoræ fluxit, Hic cœpit ædificare, non potuit conſummare: In eos, qui à conſilio prudenter inito, aut recto vitæ inſtituto temere reſiliunt: in omnes denique inconſtantes. Luc. 14.

Onager. 56

De ſordido, ruſtico, & hominum ſocietatis fugiente. Hier. 2. Onager ferus aſinus locis ſylueſtribus gaudet, animal ab homine alieniſſimum.

Panis filiorum non obiiciendus canibus. 57

In primis reſpiciendi nobis noſtri ſunt, ante alienos. Matth. 15. Reſponſio eſt Chriſti ad Chananæam, qua teſtabatur, ſe Iudæis ſaluandis miſſum eſſe, non gentibus. Prouerbium prouerbio excipiens mulier, Catelli, inquit, edunt micas de menſa Dominorum ſuorum. Etiam infimæ ſortis hominibus benefaciendum, cùm & catellis ſua victus portio ſit aſſignata.

Qui feſtinus eſt pedibus, offendit. 58

In rebus gerendis adhibenda primùm cogitandi ſolertia, deinde agendi moderatio. Huic ſimile, Canis feſtinans cæcos parit catulos.

Tinnire aures. 59

Si quem videmus vana auditione terreri, ſcitè dicemus illi aures perſonare, ſumpta metaphora à metallis, quæ pulſata tinniunt.

Coruus ab aquila relictis cadaueribus veſcitur. 60

In eos, qui ignaui, & deſides ex aliorum laboribus famam ſibi aucupantur. De aquila aui rapaciſſima, quæ ad populandū magno tractu vt ſatietur indiget. Plin. 10. 3. ergo quod ex rapto in vorandis cadaueribus ſupereſt, imbelles aues, veluti coruus, edunt.

EX PROVERBIORVM LIBRO
PETRI GODOFREDI, CARCASONENSIS. I. C.

Dioſcuri ſaluatores & aduocati ſalutiferi. 1

SCribit Ælianus Var. hiſt. 1. vulgatum hoc fuiſſe de Caſtore & Polluce Iouis filiis, qui quidem crediti ſunt periclitantibus in mari, tanquam Dij, quibus inſunt commiſerationes ærumnoſorum, aduenire auxiliatum, & ſeruaturi eoſdem non ſceleſtos, ſed ſanctæ vitæ homines. Quadrabit in principes, potentes, & diuites liberalitate ſua benignitatem diuinam imitantes, præſertim, qui toto orbe diſiectas hac tempeſtate Camœnas recipiūt, amant & fouent: item qui ob Chriſti amorem patria ſe abdicantes auxiliatrice manu tuentur & ſuſtentant.

Planus ſemel crurá fregit. 2

Porphyrio in epiſt. Horat. ortum eſſe monet ab inſigni quodam impoſtore, qui ſæpe fingens crus ſibi fractum aliquando multos iriſit, quotū in vehicula tollebatur tandem vere fracto crure, quaſi etiam tum luderet, neglectus eſt. Hæc eſt pœna hominis mendacis, vt, ſi quādo cœperit verum dicere, careat apud omnes fide: quo de extat apologus apud Æſopum elegantiſſ.

Abſens hæres non erit. 3

De iis, qui ob abſentiam ſuam quapiam vtilitate fruſtrātur. Tractum ab illis, qui cum propinquitate quadā legitimam alterius ſucceſſionem ſperare poſſint, eadem, dum abſunt, opportunis obſequiis & delinimētis aliorū priuātur. Demoſt. Xenoph.

A caluo ad caluum. 4

Verbum fuit Caligulæ, cum omnes reos poſtulatos in cuſtodia, tum fortè duobus caluis extremis exiſtentes, ita & duci ad ſupplicium citra vllum diſcrimen, iuberet: quo inde notatum eſt indiſcriminatum quodque iudicium: vt, cauſſa quorundam medicorum arte, quam nihil minus quàm nouerunt, peſſimè vtentium, omnium odium. Bud. Tranſitu ad Helleniſ. Equidem vt à caluo ad caluum iniqui eſt iudicis & præcipitis, eodē iure cenſere, ita à raſo ad raſum dānare vel nota mulctare ignominiæ tum ſtratos, tū albatos, præcipitis vtique famæ præiudicium ſequentes, non ſatis æquorum eſſe arbitror hominum &c. vide ſup. apud Iunium Item adagium Polydori eſt 55. additque ex Dionyſ. Caligulam ipſas cuſtodias recognouiſſe, ac tum reperiſſe duos caluos, alterū in ſummo carcere, alterum in imo.

Amyris furit.

Vide Eraſm. adag. Amyris inſanit. Cum Amyris vnà cū reliquis legatis Sybariticis, Apollinem de communi rerū ſucceſſu conſulerent, reſponſum, tum Sybaritas ruituros, cum pluris facerent homines quā Deos. Euenit deinde, vt ſeruus à Domino vapulans nequicquam ad Deorum aras confugiſſet: pòſt ad paternum heri monumentum confugiens liberaretur à plagis. Eo animaduerſo, Amyris locum mutauit, reliquis eum vt inſanum ridentibus. Demùm verò, cùm non multò poſt Sybaritæ à Crotoniatis cladem acciperent, prudentiæ nomine commendatus eſt. Docemur hoc exemplo, etiamſi aliis futuri ludibrio, curare tamen noſtra. *Leonicus Thomaus Var. hiſt. 2. vlt.*

Aſini ſepultura. 6

De iis, qui memoria hominum indigni ſunt, aut quia ignaui nihil laude dignum geſſerunt, aut potius quia peſſima quæque perpetrarunt. Hierem. 1.

Aſini vellera quæris. 7

In inani labore ſeſe conficientes: vel in delicatos nullum ſuæ curioſitati modum præfinientes: vel denique in dominos auaros & rixoſos omnem à ſuis extorquendi occaſionem quærentes. *Alexander ab Alexand lib. 5 cap. 15.*

Caue tibi à cane muto & aqua ſilente. 8

Periculoſiſsima ferè ſunt, quę latent, neq; ſe oſtendūt: ideóq; ab iis maximè timendū. A ſimulatorib. præſentē eſſe noxā nemo ignorat. Nobiles canes venaticos in regno Sophiis latratu abſtinere, ferā cum viderūt, teſtis eſt B. Hiero & vulgatū hodie timidos latrare vehementius, quā mordere. Sic altiſsima quæq; flumina minimo ſono labuntur: vadoſa, præſertim in rupibus, maximo. *vide Iuniį prou Canis clanculum mordens.*

Cercopum forum. 9

Ἀγορὰ κερκώπων. vide Chilia. prou. Cercopum cœtus. & Iunij. Cercops. Ex latronib. qui Cercopes dicti ſunt, profluxit adagiū in ſceleſtos & improbos, fraudulentos cōtultores, inſidiatores, peremptores hominum. *Thomæus Var. hiſt lib. 3 cap 8. Annotat. & Iunius adagio ſuo 618. Athenæus apud Heliram portuum celebre fuiſſe Cercopum forum, vbi res furto ſublatæ vendebantur.*

Cui bonus eſt vicinus, felix illucet dies. 10

Vulgare prouerbium eſt, quod & contrà effertur apud Iuris interpretes: Cui bonus non eſt, aut malus eſt vicinus, infelix

contingit mane. Singularis eſt commoditas boni vicini, mali, incommoditas omnium maxima. Vnde Heſiod.

Πῆμα κακὸς γείτων, ὅσσον τ' ἀγαθὸς μέγ' ὄνειαρ.

Tam noceat malus vicinus tibi, quàm bonus proſit. Item

Οὐδ' ἂν βοῦς ἀπόλοιτ', εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη,

Non vel bos pereat, niſi vicinus improbus eſſet.

Vide prouerb. Eraſmi, Noxa malus vicinus.

Dæmonem dæmone pellit. 11

In eum, qui prauo vel imprudens vtitur ad prauos corrigendos: vt qui certi criminis aliquos damnari iubet ab iis, quos ſibi conſcius eſt eodem crimine implicari. Euſeb. Cæſarienſis. Similia, Canis caninam non edit. Varro. Coruus coruo oculum non eruit. Annonius Monach. hiſt. Franc. 3. cap. 26.

De fumo ad flammam. 12

Gallus Cæſar, inquit Ammian. Marcellin. lib. 14. de flamma ad fumum, hoc eſt, de letalium inſidiarum periculo & timore ad ipſam planè necem tetendit. Et Plato de iuſto. 8. Populus, inquit, liberorum hominum fugiens fumum, in flammam ſeruilis dominationis incidit. Notatur iſto ſtulta temeritas, & calamitas eorum, qui à ſimultate, vel dubio, vel minimo malo in certum & ingens odium & malum proruunt.

De tribu Leui. 13

Apud Iudæos Leuitarum tribui, Deo dicatæ nulla certa dedicata erat poſſeſſio, ſed varia victimarum portio. Hinc duplici ratione inoleuit, vt leues, inconſtantes, & proſtituti pudoris appellemus de tribu Leui, tum alludendo ad id quod dixi, tum ad amphibologiam vocis, Leui. Rebuffus in cõm. de Gal. ſacerd.

Equus ſuo defraudatus pabulo, ignauus. 14

Eo innuit vulgus ingratis, aut iis, à quibus iuſtum præmium exſpectari non poteſt meritò homines languidè, & non exactè operam ſuam præſtare. Qualis enim merces, talis merx.

Famem peſtilentia ſequitur. 15

Quoties à malo malum oritur. Natum ab eo quod frequenter euenit. Nam in annonæ caritate, inſalubres cibi in vſum neceſſariò recepti, & peſſimum ſuccum generantes, peſſimorũ morborum origo ſunt. Curtius 9. Galen. de cibis euchymis.

Fames præter ſeipſam edulcat omnia. 16

Hoc dici ſolet, & refert enarrator Heſiodi, vbi is vocat epitheto proprio *λιμὸν ἀτηρόν*, ſeu *ἀτηρήν*, hoc eſt, ipſam famem iniucũdam & moleſtã, quę tamẽ iucundum reddit cibum, alioquin maximè aſperum & inuiſum. Huc refer illud Eraſ. optimum condimentum fames.

Figulus ollis anſas pro voluntate ponit. 17

Vnuſquiſque ſuæ rei moderator eſt & arbiter, ſicq; ſuo more vtens nulli iniurius eſt. Philelphus epiſt. 12. à Græcis mutuatus eſt. Eandem ferè metaphoram attingit Paulus Rom. 9.

Fluuiatiles aues. 18

In nimium ruſticantes, & aquarum delectatione immodicè captos, quales fuere Tarſenſes, quorum ciuitatem præterlabitur Cydnus fluuius, iuxta quem ij multo tempore conſidentes, quietæ aquæ pulchritudine velut ebrij facti tanquam fluuiatiles aues otiabantur, vt ad eos ſcribit quadam epiſtola Apollonius teſte Philoſtrato. Similis eſt vita, quam ſuis Alcoranus promittit.

Forum baiuli vicani. 19

In contemptum, ſuggillationem, & notam iudicij cuiuſque inepti, incompoſiti, & ridiculi: quale eſſe ſolet p. æfecti vicani, quem baiulum vocãt, quod ipſi dignitas oneri potius ſit, quàm honori.

In mari magni piſces capiuntur. 20

Induſtrioſis magna commoda conſectãda in magnis & amplis vrbibus, & vbi ingens populi confluxus. Mare, quia magnum eſt, & ſpatioſum magna alit animantia, maioráque homini commoda exhibet, quàm fluuius, quantumuis ingens, ſi mari comparetur, exiguus.

Loqueris equo inſidens. 21

In ignaui hominis ineptam audaciam, qui videri vult magnanimus, fortis & patiẽs, ipſe in tuto collocatus, & liber, iis, qui in periculo ſunt, ac ærumnis ingentibus premuntur. non ſecus atque eques equo fretus facilè contemnit & fortitudinis admonet alium pedeſtri labore fatigatum.

Luctuoſum ſaxum. 22

Ἀγέλαστος πέτρα. Res triſtitudine afficiens: homo moroſus, iniucundus, nunquam non mœſto & tetrico vultu. Natum à petra cui inſedit Ceres, quæſitam nec inuentam deplorans filiã. Ouid. faſt. 4. Baptiſta Pius in Sidon. *vide prouer. Chil. Eraſ. Irriſibilis lapis.*

Nemo vnquam benefactori bouem immolauit præter Pariam. 23

In eum, qui de ſe bene meritũ inuſitato, & immodico honore afficit, quomodo multi aliis deuincti, etiam malam in rem iiſdem obſequi parati. Ortum à Paria, qui cùm ſenẽ quendam captiuum à latronibus redemiſſet, & ab eodem repentè ditatus eſſet, eidem bouem immolauit. Heraclides in Politiis.

Multi ſacerdotes, & pauci ſacerdotes. 24

Hoc eſt, Multi in nomine, pauci in opere. Chryſoſt. Referetur eleganter ad omnes ordines. Plures enim vbique videri volunt & dici, quam eſſe.

Nunquam lagenam crateri impone. 25

Μηδέ ποτ' οἰνοχόην τιθέμεν κρητῆρος ὕπερθεν

Πινόντων. ὀλοὴ γὰρ ἐπ' αὐτῷ μοῖρα τέτυκται.

Ne cratera ſuper potantum pone lagenam:

Qui facit, eueniet mors illi cruda repente. Heſiod. 1. *ἔργων.*

Non ſimul omnia effundenda, & aliorum libidini prodigenda, quæ habeas, ne ipſe egens deinde & famelicus pereas: quod ita etiam vulgò efferunt: Nunquam exuas te, antequam cubitum eas. Sic Godof. Tzetzes ita interpretatur. Nunquam priuatum publico, partem toti, deterius meliori præfer. Vilior enim *οἰνοχόη* cratere eſt. Nam *κρατὴρ* vas quoddam erat, vt lebes, in ſympoſiis adhibitum, vino diluto repletum: *οἰνοχόη* verò, ſiue *κύλιξ*, aut quid ſimile, quo ex cratere bibituri hauriebãt. Proclus eo admoneri putat, ne iratos verbis prouocemus magis & irritemus: & nugaces homines atque importunè garrulos tecto ne recipiamus. Aliis videtur Heſiodus deterrere omnes ab aſſiduis perpotationibus: ibi enim nihil aliud quàm crateri œnochoe imponitur. certè Moſcopulus genitiuum pluralem abſolutè ſumere videtur, his verbis, *μηδέ ποτε πινόντων τινῶν καὶ συμποσιαζόντων.*

Nundinis diſſolutis non eſt negotiationis commercium. 26

Τῆς πανηγύρεως διαλυθείσης οὐκ ἔστι πραγματείας ἐμπόρευμα. Ita ſecurum, deſidem, & oblata occaſione res ſuas oportunè agendi, procraſtinantem hominem monebimus, ne ſi non agat cùm poſſit, non poſſit cùm volet. Damaſcenus in ſerm. de defunctis, intelligens, ſoluta hac fragili compage nullum futurum auxilij tempus, nullam profuturam aduocationem.

Oleum in ore geſtat. 27

De eo, cui inhibitum eſt loqui, neque verbum fari licet. Alexander ab Alexan. lib 5. cap. 15. *Miror a neutro originem prouerbij notatam eſſe. Addit Godofr. eundem muneribus ligatum & donatis fartum: à Græcis dici, bouem in lingua habere.*

Parua pluuia magnum ſedauit ventum. 28

Vt ventis ferè nihil violentius eſt, tamen iidem imbribus ſopiuntur, teſte Plin. ita facto vel modico cordati viri & verberib⁹, ſuperãtur minæ vani hominis & verba quantũuis tumida.

Phocenſium deſperatio. 29

Vide prou. Eraſmi Phocenſium amolitio: vbi tamen vnde nobis amolitio prodierit, contra vocis Græcæ notionem, ſanè neſcio, Origo talis. Phocenſes primores aliquot Theſſalorum in ſuis vrbibus ad vnum omnes necarant. Hi contrà illorum obſides 250. in crucem ſuſtulerant. inde odium vtrinque immane, & bellum immanius. Phocenſes prius ſuos fines inuadentibus nullique ætati parcentibus obuiã ituri, de ſuaſu Diophãti & conſenſu communi ſtatuunt ex vniuerſa Phocide omnem muliebrem ſexum & imbellem ætatem vnà cum pretioſiſſimis quibuſque rebus collectam certo loco cum cuſtodibus relinquere, qui cuſtodes, ligni ingenti materia ad hoc parata, ſi viri in prælio inferiores eſſent, omnes communi incendio delerẽt. Conſentiunt ipſæ mulieres, ipſi pueri: pugnatur, ſed meliore euentu. Nam Phocenſes vicere. Hæc *ἀπόνοια φωκέων.* Plutar. Pauſan.

Piſcatur in aqua turbida. 30

De eo, qui, dum alij inter ſe rixãtur, ipſe ſibi & ſuis commodis conſulit: quem nihil morantur, ſed iuuant potius aliorum incommoda. Piſcatores turbidam aquam obſeruare ſolent, vt ex ea decipuli magis neſciam facilius captent prædam. Huc ſpectat Eraſmi pro. Anguillas captare, & apologus Æſopi de eo qui aquam turbabat vt plures caperet piſces.

Pyri finem facies. 31

Ita facinoroſum hominem deterrebimus, & ad meliorem vitæ rationẽ ineundam exhortabimur: ni faciat, futurum vt collum in laqueum inſerat, ſuſpendio vitam finiat: vt pendens de arbore, ſummáque acuminata parte veluti collo obligato matureſcat & conſummatur pyrum. Cynus in Cod. 3. 32. 22.

Riſus cauponis. 32

De ſimulato riſu & ad fraudem compoſito, qualis eſt cauponis, qui eo vſque facilis eſt, & commodus, dum ſuo lucro, vt proſpiciat, locus ſit.

Serpens eiiciundus è dumo. 33

Quieſcens malum & latens periculum, ne quando nos incogitantes & incautos opprimat, palàm faciendum, & protinus conficiendum.

Vbi vber, ibi tuber. 34

Nihil homini tam diuinitus datum, nihil tam proſperè ſuccedit, quin admixtum ſit aliquid difficultatis. Apul. Florid. 4.

Veſparum

Veſparum examen metuit Phrynicus, velut gallus gallinaceus. 35

Etſi gallinaceus pugnax ſit, & longè animoſus, adeoque leonem cantu terreat, tamen vel multitudini apum cedit. Ita etiam licet Phrynicus tragicus Mileti captiuitatem fortiter ageret, Athenienſes tamen commoti & collachrymantes eum metuentem & perhorreſcentem eiecerunt. Conueniet in eos qui damnum patiuntur, ita ſcilicet vt ſubito & præter ſpem à multis quatiantur. Aelian 13.

Vnus lanius non timet multas oues. 36

Verbum eſt Alexandri, cùm minimo inſtructus exercitu pugnaturus eſſet aduerſus Darium multis myriadibus militum ſtipatum. Vtemur in conſimili quoque, vt literaria in ſcribendo vel dicendo in multos victoria fortiter ſperata.

ANNVC produxi è Godofredi libro typis Caroli Stephani anno 1555. primùm, niſi fallor, edito, ea prouerbia, quæ pro temporis illius vetuſtate ipſe eſſe ſua, & non communia cum aliis comperire potui: & in quibus putaui aliquam aut vetuſtatis aut venuſtatis gratiam ineſſe. Nunc turbam quandam ſubnectam, quam è mediis fontibus petitam non lubens ipſis ſanctuli antiquitatis reliquiis inmiſcuerim: ſuæ potius reliquerim linguæ & patriæ, vbi nata principem locum teneant.

Dabo merulum album ni hoc ita ſe habuerit.
Dentium tenus prauus, doctus, felix.
Ex parua ſcintilla minimè ingens lux prodit.
Fac de neceſſitate virtutem.
Famem pellere ſatius, quàm purpura indui.
Fautores opprimunt ampliant.
Felix, qui non litigat.
Fenum edit.
Intelligunt ſe mutuo, vt fures in nundinis.
Menſa inſtructa venit.
Ne ſpectes cui gratificeris, ſed cui ingratum facias.
Nihil, ne canem, vel catum reliquit.
Non eſt abbas prudentior, quàm qui monachus fuit.
Non eſt bonum quod non ſit malū, & malum quod non ſit bonum.
Non eſt fortui.
Non eſt tam bonus, qui non cæſpitet, equus.
Non eſt triticum ſine paleis.
Non omnis Martinus ſanctus.
Non omnium eſt olere moſchum.
Non prodeſt ratio, vbi vis imperat.
Nux, aſinus, mulier, verbere opus habent.
Paruulus facit vt paruulus.
Paſcitur vento.
Paupertas mors altera.
De male quæſitis, non gaudet tertius hæres.
Plures occidit gula quam gladius.
Tonitrua pluuia ſequitur.
Præſtat aliquando, quàm nunquam.
Pro quartana non pulſatur campana.
Qui amat me, amat & canem meum.
Qui neſcit orare, adſcendat mare.
Qui nimium feſtinat, caldum edit.
Qui tempus præſtolatur, tempus ei deeſt.
Qui totum vult, totum perdit.
Regio quæque ſuis vtitur legibus.
Satius fugere, quàm male manere.
Ad ſcholam iter facit.
Semel in omni vita cuique arridet fortuna.
Vir, non fundus, in pretio habendus.
Vnus vir, nemo vir.
Vt planca putrida infidus.
Vxoris probrum, vltimus, qui reſciat, eſt maritus.

PAVCVLA PROVERBIA CAROLI BOVILLI SAMAROBRINI,

VNDE QVEAS DE QVATVOR EIVSDEM Prouerbiorum vulgariū libris iudicium facere.

Præſtat vineæ vlmum eſſe, quàm hederæ. 1

Laudabilius eſt à potente & copioſo homine ali, & promoueri bonos & multis vtiles futuros, ſiue eruditione ſiue alio vitæ genere quàm improbos, aut ſaltem nihili homines ineptos, inimicos ſæpe natos in perniciem eius à quo aluntur. Sic ſatius operam dare honeſtis & laudabilibus rebus, caſtigare bonos & Latinos auctores, quàm ſecus. Vlmus arbor ampla, ſpacioſa, ſolida fulcire ſolet vineas, nobilem & humano generi vtiliſſimam arborem: & hederas, ſterilem & neglectam, quæ vlmum ipſam nihil aliud quàm arrodit, & tandem enecat.

Primo crede mulieris conſilio, ſecundo noli. 2

Cur felicia & proſpera vulgò ferantur mulierum conſilia ſubitò & repentè data, infelicia, vbi cogitatio multa, vel aliud præceſſit, multi quæſierunt. Mihi ita videtur, quòd animi earum affectibus ferè præpediantur, eorum aſſultum vbi mens in commune conſulens præuenit, ingenioſi aliquid profert. valent enim fœminæ ingenio vt plurimum præ viris: obnoxiæ tamen affectibus, eo in malam rem non rarò vtuntur.

Furis paſſu progredi. 3

Pro, lente, ſenſim & magno ſilentio promouere negotium, vt eam rem, quam molimur, eò vſque tegi volumus, dum non procul à fine & coronide abſimus, & impedientium conatus queamus eludere. Fures paſſu incedunt librato in aere, vix ſummis digitis terram prementes: vnde furtim, latenter, clam, furtiuum, occultum, non vulgatum.

Scintilla etiam exigua in tenebris micat. 4

Quantulacunque dignitas, virtute, eruditione, factis, aut ſolo loco acquiſita ſtatim ſe prodit, & eminet in plebe hominum, præſertim inter eos, qui minoris ſunt ſortis.

Vaginæ quàm gladij plures. 5

Theca ſapientiæ anima eſt: ea qui carent, maiore ſunt numero, quàm qui ea præditi ſunt, & vbi debent, vtuntur.

Rota plauſtri male vncta ſtridet. 6

De iis, quibus aut muneribus, aut mercede, aut alia re minus ſatisfactum eſt. iſti enim non deſinent moleſti eſſe prius, quam, quod ſibi deberi putant, accipiant. Rotas per ſiccitatem vel ſeui inopiam arido, & rauco axium ſuorum volumine ſtridere norunt, qui non planè obſurduerunt.

Extra circinum & regulam neſcio quidquam. 7

Mathematicorum eſt, qui circino ad lineas circunducendas, regula ad producendas vtuntur. Quadrabit, vbi quis ſe profitebitur nolle aliena à ſua arte aut inſtituto tractare.

Amicitia auarorum: complexus ſphærarum. 8

Et hoc è Mathematis petitum. Sphæra vna vt impoſitam alteram ſibi inſidere non patitur, ſed ſtatim deuoluit: ita auarus auarum amicum non fert: dum ſibi vterque ſoli ſtudet: alteri, ſi poſſit cum ſuo commodo, obeſſe optat.

Surgentem auſcultare auenam. 9

Ruſticum prouerbium in deſides, & ignauos, qui ſomnolenti & in herbeſcente agro proſtrati diem deperdunt. Natum ex reſponſione cuiuſdam, qui rogatus de ocio, quid egiſſet, auenæ, inquit, è terra enaſcentis motum arrectis auribus captauit, ridicule, cum ſenſim emergant herbæ, & omnem humanum ſenſum fugiant. Quadrabit in eos etiam, qui ad omnem auram, & ſpem, ſæpe ridiculam, aures & animum arrigant.

Talos ſcabere. 10

Quoties innuimus rem admodum raram, infrequentem, & ſpecimen temerariæ cuiuſdam mutationis. Pruriginis ſtimuli excitari ſolét, vbi mollis caro eſt, & cutis. non autem, vbi exanguis caro & cutis aſpera, niſi venturam frigoris aſperitatem, aut ſubitam eiuſdem ſolutionem portendant. Simile, ſcabere talos, *gratter ſes talons*, pro nouam mutationem rei aut temporis à minima re ridicule & leuiſſime ominari, cauſa eadem.

Frigida aqua feruentem ollam adſpergere. 11

Pro, hilarem hominem inopino infortunij nuncio repente

conſternare, & peſtifero mœrore conficere: quod vetant medici moderationem omnem adhibere volentes. Sic vetãt iidem calenti immodicè ab exercitatione corpori frigidã dari potionem, præſens ſcilicet ſæpiſſimè venenum. Imitãtur hos coqui, feruẽtes ollas ne frigidâ aſpergantur, aut frigido loco ſtatuantur, accuratè cauentes. rumperẽtur enim, præſertim argillaceæ.

Longo ex itinere etiam palea oneri eſt. 12

Celtæ, *En longue voye paille poyſe*. Leuiſſimæ quidem paleæ, lõga tamen in via graues fiunt, & moleſtæ. Sic hoſpes interdum initio gratiſſimus, tridui aut quatriduí mora oneri eſt, ſumpta tralatione à Marthæ verbis ad Chriſtum, iubentem monumẽto Lazari quatriduum mortui lapidem amoueri.

Homo genibus elephantinis. 13

De ſuperbo, qui vix Deum, ne dicam hominem vllo honore aperti capitis aut genu flexi, afficere dignetur. Elephanti genua non plicant neque ſe incuruant, vnde cadentes ſurgere ſe nequeunt: ab homine erigi debent.

In mari balneandus. 14

Pro inſano, & parum ſui cõpote. Solent enim maritimi populi à rabido cane morſos ſemel atque iterum mari immergere, & pœne demergere, vt partim occulta marinæ aquæ vi, partim ipſa conſternatione natura à ſe venenum propellat. Sic delitos nos Belgæ etiam eleganter innuimus.

Riſus profundior lacrymas parit. 15

Naturaliter euenit, vt nimius riſus lacrymas excutiat. ſæpè etiam nimiam cordis dilatationem compreſſio excipiens fletum riſui intermiſcet. Sic lætiſſimas interdum res maximè aduerſæ turbant & interuertunt.

Fidere vnius noctis glaciei. 16

Pro, inconſultè & temerè ignoto homini & peregrino confidere. ea res enim non multo ſæpè fœlicius cedit, quàm audacia hominum ſe ſemel glaciei committentium.

Culex lychno ſe committens aduritur. 17

Simile priori. Specimen & fucis alicuius boni multi miſerè luduntur, & in præcipitium ruunt. Culex ſpecie nitentis flammæ illectus, velut colludens aliquandiu circumuolitare ſolet: poſtea tamen adustus miſerum ludo finem imponit.

Vacuum vas altiùs pleno vaſe reſonat. 18

Minimè dites, eruditi, fortes, aut aliâ re præditi, maximè loquaces & iactabundi, vt plurimum ſunt. Et qui omni animi ornatu nudiſſimi ſunt, omnino ei, quin bonis & ſibi diſſimilibus detrahant & obloquantur, ſibi temperare non poſſunt.

Adoniæ conuiuium. 19

De inani & ſtulta exultatione: qualis fuit Adoniæ, qui Dauidis filius ad regnum aſpirans omnibus regis filiis (Salomonem excipio) epulum dedit planè regium, vbi ſe ſalutari & proclamari regem iuſſit. miſer, qui mox prælato Salomone de ſtatu, præclara ſpe ſua excidit.

Solem, ventum aduerſum, auerſum habere. 20

Pro, iniquo & inauſpicato vti rerum ſucceſſu: vel contrà. Milites vbi vel fato quodam, vel hoſtili arte eò adducuntur, vbi iis inſeſtis ſolis aduerſi radiis oculorum acies perſtringatur, & hebetetur, infeliciter ferè pugnant. Sic viatores, vbi vento obnitendum eſt minimo progreſſu & maximo labore quid efficiũt. Contra quibus ſe res habent, facilia omnia, & ſecunda.

Qui plura ambit, malè adſtringit. 21

In eos, qui plura, quàm vires ferre queant affectant, & in ſuos humeros recipiunt, more ruſticorum, qui dum manipulos plures aut maiores quàm brachiorum complexus ferunt, non arctè adſtringunt, excidere denuò patiuntur. Trahi poterit ad omnes, qui animum diuerſis ſtudiis diſtrahunt, & nullam ſcietiam aut artem intactam relinquunt, irrito ſcilicet conatu, communibus iocis digniſſimo. Extat in hanc ſententiam elegantiſſimum Iunij emblema, in eius opere decimum & ſextum.

Demandere calamum. 22

Pro, elaborare aliquid, & accurare, ſenſimque expolire: vel, ſummo cum labore, & multo tempore aliquid efficere. Solent ij, qui minùs prompta ſunt memoria, aut felici ingenio, inter ſcribendum, tantiſper dum cogitant, & meditantur, calamum arrodere. Simile, ſapit puluillos, De re multum diúque præmeditata.

Puluillum conſulere. 23

Pro, negotium in alterum diem differre, vt maturo conſilio, quod ſecuriſſimè noctu capitur, eodem poſtea redeatur. Simile, Nox dabit conſilium.

Vlulare cum lupis. 24

Dicuntur, qui in loco & tempore norunt ſimulare & diſſimulare, & omnibus fieri omnia. Veri illi Protei ſeu Polypi quouis rege ſunt beatiores, dum ab omnibus gratiam ineunt, omnes tamen interea pro ludo habent: ſibi verò ſapiunt maximè, in eo vno conſtantes. Huc illa etiã è vulgo referas, Hinnire cum equis, Rugire cum leonibus, balare cum ouibus, &c.

Exigua aqua maiori interdum ſupernatat. 25

Non quicquid exile & paruum ſtatim à magnis deſpiciendum. Fluuij enim exigui, qui in mare feruntur, marinæ tamen aquæ ſupernatant. Dictum eſt eius, qui Diogenem emerat, cum is hic venditus, & rogatus quid ſciret, reſponderet dominari ſe didiciſſe.

De gallo in aſinum. 26

Saillir du cocq à l'aſne, Celtis eſt, caſu, vel aſtu ſermonem de re aliqua, ad aliam toto genere diuerſam repente & ſine cauſſa transferre.

Ignis cineribus alitur ſuis. 27

De homine conſtante & æquanimi in aduerſis rebus, cui bonorum amiſſio non ſolùm non animum deiicit, ſed etiam accendit & inflammat, ad fortius impetui fortunæ reſiſtendum. Cinerum quiſquilias, igni, vbi alimentum deeſt, fouendo, & conſeruando officium præſtare, quotidie experimur. Quin & carbones ſuiſperſi ignitos, ſuis cineribus obtectos ferunt integro ignem inditum alere.

Diem humeris protrudere. 28

Hoc ita Celtæ: *Bouter le iour à l'eſpaule*. De otioſis, & totas dies ad apricum ſolem oſcitantibus, quibus grauius nihil eſt & moleſtius ipſa Solis mora quare vt tranquillæ noctis aduentu tædia ſua propellant, diei finem vnicum optare videntur ideóque finguntur diebus vim quandã velle inferre, & totis humeris eos ab Orizonte protrudere.

Aperi burſam, aperiam buccam. 29

Ouure ta bourſe, i'ouuriray ma bouche. Ea verba tribuunt Celtæ rapacibus, quorum curua nimis ſunt & adunca inſtar aquilarum labia, & ora, quæ non amor proximi, ſed ſolus nummorum numerus & aperit & claudit: vt fere ſunt cauſſidicorum: de quibus illud noſtrum:

Aurea cauſſidicus loquitur ſufflatus ab auro:
  Bulgam claude tuam: claudet & hic labium.
Plurima diuitibus medicus: ſed ſcribit egeno:
  Pro nihilo, infelix, accipe nil, & abi.

Abſque oleo pingere. 30

Pro, friuolum quid moliri, quod breui interitu artificis operam & ſpem fallat. Pictores, priuſquàm ad colores pergant, oleo liniunt tabulas cuius viſco & tenaci glutino quodammodo vinciantur colores, & durent.

Pons à tergo abruptus eſt. 31

Quoties monebimus in ſola virtute, & animi robore ſpem eſſe, neque ſubſidiũ aliunde amplius exſpectari, imò ne effugia reſtare: ac proinde aut rem cum laude conficiendam eſſe, aut alioqui turpiter pereũdum. Solent pugnaturi in ſumma deſperatione militi equos adimere, põtes aliaq; effugia eripere, quo, niſi turpiter cædi malint, animoſius in hoſtẽ procurrant. Tale fuit ſtratagema Heluetiorum: tale item Caroli Martelli, cùm ſecundam cum Agarenis pugnam depugnaturus eſſet.

Crocum edit. 32

De ridiculo, qui leui de cauſſa effuſum in riſum ſoluitur. Crocum tradunt medici cor dilatare & aperire, eóque homini hilari & læto irrepreſſa mouere labia, & ſtolidum, craſſumque riſum etiam inuito exprimere. Sunt etiam, qui ſcribant libram croci ſumptam, poſſe ita cor dilatare, vt erumpentes præ riſu lacrymas vita ſequatur.

Elephantina olfacere promuſcide. 33

Pro, imminentia pericula diu antè prouidere. Diuerſum, Indigere elephantina promuſcide, pro, inopem eſſe conſilij, nihil proſpicere, nihil cauere, tardo eſſe ingenio, & læto in præſens, ignaro, quod vltra eſt, curare. Elephanti quod olfactus ſenſu valeant, proboſcidib. debent.

Iulio & Cæſare conſulibus. 34

Iulius, teſte Suet. in conſulatu cum collegam haberet M. Bibulum: eum obſiſtentem ſibi vi è capitolio & foro abegit. Vnde cum hic poſtea tanquam priuatus domi ſe contineret: ille duorum vicem obiret: quidam conſules eius anni hoc modo deſignabant: Iul. Cæſ. C O S S. vnde etiam illud:

Omnia conſulibus ſunt Iulio & Cæſare facta:
  Nam Bibulo fieri conſule nil memini.

Torqueri poterit vel idem hoc, vel quid ſimile ad huius exemplum lepidè efformatum, in eum, qui arroganter & præter officium ſuum munij alicuius aut negocij adminiſtrationem ſibi ſumit: ſiue id permittat ſiue ſocij ignauia, ſiue metus.

Frigidior ſalamandra. 35

De iis, qui, vel parciſſimè ſumptus faciunt: vel in deliberando, aut negocio ſuſcipiendo tardiſſimi ſunt. Salamandra animal lacerti magnitudine nunquam niſi magnis imbribus proueniens, & æſtate deficiens tanti algoris eſt, vt tactum ignem haud ſecus quàm glacies exſtinguat. Plinius.

Ades tritico, dum molitur, tuo. 36

Prouerbium illud Celtarum, *Soys à ton bled mouldre, ſi tu ne veulx perdre plus que le pouldre*: omnes monet, vt diligentes in

negotiis

negotiis ſint ſuis: nunquam, quæ ipſi efficere poſſunt, per alienos exequi ea curent, præſertim in quibus fiducia ſæpe fallit. Vnde Italus, A nemine vt fallaris, fide nemini.

Dumum cædam, vt tuæ ſint aues? 37

Cùm ab Anglis obſeſſi Aurelij ſeſe Burgundo, qui Anglorum in caſtris agebat, dedere vellent, non Anglis: indignatus rex Anglorum, Dumum Burgundo, inquit, cædam, vt tu capias aues? Abſit, hoc reſponſo offenſus Burgundus cum Gallis pacē inire ſtatuit: inita tamen ea, crudeliter & perfide ad Confluentem Sequanæ à cognato mactatus eſt. Vtemur eodem prouerbio quoties nos alij laboris præmio fraudare conantur. Ortum ab aucupibus, qui vt aues irretiant, iiſque potiantur, noctu ad ig[n]is ſplendorem dumos concutiunt, & turbant.

Rotundæ, quàm quadratæ, menſæ præſtat accumbere. 38

Quoties loci, ordinis, bonorum æqualitatē inæqualitati præferimus. Quadratæ enim præſertim oblongæ menſæ diſtinctos habere videtur accubitus, quoſdā ſupremos, quoſdā imos, alios medios. Rotundæ eā diſtinctionem ignorant. Hinc non abludit prouerbium quo nos paſſim curam, affectationem, fucum damnare, ſimplicitatem commendare ſolemus: *Il eſt tout rond.*

Poculo imparato, amouet obicem dolio. 39

De iis, qui metu imprudētia præſens damnum incurrunt, non præparantes ea multò ante, ſine quibus negotium, quod in manibus eſt, expedirē nequit: vulgatum eſt apud Celtas: *Il tire la b[onde] ... que le pot ſoit preſt*: prius, quàm ad manum ſit œnochoa, aut ... ſeriam reclnit, & vinum temere effluere ſinit.

Ne interula quidem arcani conſcia. 40

Cùm è Metello Senatore quidā diligentius multa exquireret, Si ... inquit, tunicam horū fierem eſſe conſciā, protinus eam igni exurerem. Hinc Celtæ: *Ta chemiſe ne ſache ta guyſe.* Taciturnitas vix vnquam damno eſt, loquacitas ferè ſemper.

Parietes amicitiæ cuſtodes. 41

Nihil verius experimur, quàm nimiam frequentiam parere contemptum, inde odium: eoque nihil melius paruo aliquo interſtitio, quod priuatos litium fomites extinguat.

In centro & circumferentia contendere. 42

Pro decertare in rebus æque arduis & pari laude dignis. Ortū à duobus pictoribus, de præſtantia contendentibus: quorū primus arrepto penicillo abſque ope circini, manu ſeſe in aere ſolidè librante, circuli circumferentiā pinxit, ita aptè, vt nuſquam à vera rotunditatis æqualitate omnium iudicio erraret. Alter deinde ſolo penicilli acumine centrum in medio circulo ita rectè deſignauit, vt regula non potuerit rectius. Contentio nondum finita eſt, & licet prioris opus, plus diligentiæ & artis deſideraſſe nobis videatur: tibi tamen, amice lector, quo minus aliter iudices, nihil prohibet.

Ad clitellas natus. 43

De duris & ſtupidis ingeniis, qualia ſunt aſinorum: quos tā decent clitellæ & viliſſima munia, quàm literæ deformant, & dehoneſtant.

E cucumere bibere. 44

Pro, peregrinari, extera loca viſere, quòd pauperibus viatoribus lagena propria ſit cucumes ſole exſiccatus.

Ad perditam ſecurim abiicere manubrium. 45

De effœminatis, & qui ad leuem fortunæ ictum deſperant, & ita animum deiiciunt, vt ſtatim aut ſibi vim adferant, aut quod reliquum eſt furore quodam perciti, è manibus abiiciant, ſine vlla priſtinæ fortunæ ſpe. Galli dicunt, *Ietter le manche apres la coignee.*

Ferrum, cum igni candet, tundendum. 46

Arripienda, quæ datur occaſio, & rei bene gerendæ tempus non prætereundum. Si quocum contraxeris, fac traditio ſubſequatur ſine mora. ne matrimonij quidem ſponſio lōgius extrahenda. pueri præcipuè dum tenerum eſt ingenium, optimis imbuendi. Nos vulgo: *Il fault battre le fer quand il eſt chauld.*

Eme lectum viri obærati. 47

A. Gellius refert, Auguſtū, cùm publica auctione militis obæratiſſimi ſupellex diuenderetur, iuſſiſſe emi ſibi eiuſdem lectū & ad ſe deferri, rogatus à familiaribus, cur lectum ſolum: Cætera, inquit abunde mihi ſuppetunt: ſomno tantùm, in tantis imperij moleſtiis, indigeo. eum ſi dulciſſimum & omnium curarum expertem miles tot tantiſque nominibus debenti præbuerit hic lectus: præbebit, credo, & mihi. Obortus eſt riſus: & ſecutum prouerbium, Eme lectum viri obærati, vbi quis remedium perpetuis vigiliis, & ſollicitudinibus quæreret.

EX HADR. TVRNEBI, M. ANTONII MVRETI ET ALIORVM SCRIPTIS

QVÆDAM ADAGIORVM MISCELLA.

Familiam ducere. 1

PRO, præcipuum eſſe aliquid, & principem in re aliqua obtinere locum Cic. ad C. Trebatium: accedit etiam quod familiam ducit in iure ciuili ſingularis memoria, ſumma ſcientia: quibus ſignificat, hanc primam eſſe Trebatij laudem, & veluti propriam. Alibi, Sententia, quæ familiam ducit &c. Item: Lucius quidem frater, repote qui peregre depugnauit, familiam ducit. Muret. Varia. lect. 4. cap. 17.

Quod pulchrum eſt, placet. 2

O, πᾶν τὸ καλὸν φίλον ἀεί quæ pulchra ſunt eam vim habent, vt ſtatim conſpecta omnium ſibi voluntatem concilient, amoremque ... rogāt. Author. Plat. in Lyſide: Origo iſta, Muſæ & Gratiæ conuenientes ad nuptias Cadmi & Harmoniæ, pulchrum carmen, quæ ea ſententia contineretur, canebant, nouç nuptæ pulchritudinem commendantes. Hoc elegantiſſimis verſibus ſcriptum reliquit Theognis. quos ob ſuauitatem cogor præter meum morem ſubiicere.

Μοῦσαι καὶ Χάριτες, κοῦραι Διὸς, αἵ ποτε Κάδμου
Εἰς γάμον ἐλθοῦσαι καλὸν ἀείσατ' ἔπος.
Ὅττι καλὸν φίλον ἐστὶ, τὸ δ' οὐ καλὸν οὐ φίλον ἐστί.
Τοῦτ' ἔπος ἀθανάτων ἦλθε διὰ στομάτων.

Muret. Var. lect. 44 vide etiam in Chiliad. Quod pulchrum, idem amicum. eos ita vertit Schegkius:

Vos Charites, Muſæ proles Iouis inclyta, Cadmo,
Qualis erat, quondam quem cecinitis, Hymen
Quod decet, optandum: quæ turpia ſunt fugienda.
Hæc ſunt à vobis tum celebrata Deæ.

Bos Moloſſorum. 3

Βοῦς ὁ Μολοσσῶν Ita tom. 1 pag 94. ex Suida caſtigandus Zenobius. Hartungus decuria 1 cap. 7.

Nouior Leberide. 4

Καινότερος, & καὶ ὁ νεώτερος λεβηρίδος, iunior Leberide. exuunt enim ſingulis annis ſerpentes exuuia ſua, & quaſi innouantur. Ita rurſum id. quod eſt apud Eraſ. Nudior Leberide proponit Hartungus decuria prima cap. 1.

Ipſa olera olla legit. 5

In eos, qui, quod ſe facere oportet, faciunt: vt cùm libidinoſus, & ſalax ſcortatur, ebrioſus potat. Olera enim in olla coquūtur, quæ cùm eis repletur, ipſa legere videtur, id eſt, colligere. Catullus in Mamurram. Ita Turneb⁹ Aduerſ. 3. cap. 13. Ante Eraſm. in Chiliad. in prouerb. Ipſa olera olla legit.

Habes Scytha ὄνον. 6

Ita Cic. ſignificat Atticum ſimulare proficiſci ab Italia velle, ſed retineri ſe fingere & prohiberi à Curtio. Alluſit ad prouerbium, σκύθης ὄνον ὁρᾷ, de quodam Scytha coram aliis auerſari ſe ſimulante cadauer aſini, quibus digreſſis veſci eo cœpit. Turnebus Aduerſ. lib. 18. cap. 9. vide Chiliad. prouerb.

Andabatæ. 7

Olim poſt curricula Circenſia ſero, noctiſque tenebris depugnabant homines interdum è curru, heroum antiquorum more. Duo autē homines ſedebant in curru, auriga, & παραβάτης, qui idem etiam ἀναβάτης, id eſt, adſcenſor, ſeu andabata latino more formationis. cum autem noctu pugnarent, nec ſe prope viderent: vt ludicrum etiam augeretur, interdum oculis etiam clauſis pugnare cogebantur. Turn. 19.

Arietinum oraculum. 8

Id eſt, Oraculum Iouis Ammonis, quod exploratæ indubitatæque fidei habebatur col. batur autem ille ſpecie arietis, vt norunt omnes. Tale oraculū eiuſdē refert Gel. lib. 3. ca. 3. ad quendam, ita nempe anceps, vt vtrumcunque faceret, malū haberet: Peribis, inquit, ſi non feceris, ſi feceris, vapulabis. Turn. Aduer. 14 cap. 18. Trahi p[o]terit ad ſimilia ipſa veritate veriora, vt promiſſa, minas, dictaque alia eiuſmodi.

Latine loqui. 9

Cic in Verrem non enim verbi, neq; criminis cauſſa augendi cōplector omnia, cum dico nihil iſtū eiuſmodi rerū in prouincia reliquiſſe: Latine ſcitote, non accuſatorie loqui, i. vere & ſimpliciter loqui, nihilque mentiri, nec ſuprà verū rem efferre,

Natum inde, quòd Latini de Latinis bene exiſtimarent, eos ſimplices,& ingenuos minimèque ſimulatos & fallaces mendacéſque exiſtimarēt. Vnde Martialis id e vſurpauit,pro,apertè & ſine diſſimulatione, verborúmque integumento loqui, dicens ſe tum loqui Latinè,cum obſcœna & laſciua obſcœnis & laſciuis verbis apertè proloqueretur , epigrammata enim ſine circuitu vllo laſciuiunt apertè & petulanter , id eſt, vt alibi loquitur, Romana ſimplicitate, laſciuiam & flagitia enunciant. Turn. Aduerſ. lib. 24. cap. 5.

Similis Thraci in Thracem compoſito. 10

De homine paruo & breui. Senec. Natur. quæſt. 4. agens de adulatione: Te, inquit, longiore fido Anneo iurabo,& ... nio Pyct... quàuis ſtaturā habeas Threcis ad Threcē cōpoſiti. Ita enim eū locū emendat Turn. Aduer. lib. 21. ca. 19. In Amphitheatralibus muneribus Thraces, qui & Threces pleriúque vocantur, inter ſe committebantur: qui, cùm exiguam haberent parmam, ſe totos velut in eam colligebant, ne vulneri paterēt, & ſtaturam incuruando minuebant. Vlos autem Thraces eſſe peltis, cetris vel palmis teſtatur Ariſtoph. in Acharn.

Marſupio aluum lauare. 11

Pro exhauſiſſe marſupiū, ad egeſtatē redigere. Varro ... Et hymenæus, qui primo lauare aluum marſupio ſolet. intelligit nuptias ſumptuoſas, quęque maritos earum primo ſtatim auſpicio impendiis inaniunt. Quę enim eluuntur, ea mera inania que relinquuntur: cum alio ... eluere, pro, conſumere ſoleant frequentare veteres. Turn. Aduer. lib. 21. cap. 20.

Expellere furca, vel furcillis. 12

Pro, conatu & vi maxima expellere & exturbare, non autem ſola manu. Hor. Naturam expellas furca, tamen vſque recurret. Catull.

Mentula conatur Pimpleum adſcendere collem:
Muſæ furcillis præcipitem eiciunt.

Et Cic. ad Att. 6. Sed quoniam furcilla extrudimur, Brunduſium cogito. Sic Ariſtophanes in Pace, furcis quoque eiectam pacem queritur teſtibus ipſis interpretibus : ... & apud Suidam ex hiſtorico quodā affertur ... Idem.

Datatim dare ſe. 13

De muliere quæ ſui copiam facit : etſi alioqui mulieres impudicæ dare dicantur, vt ex Martiale notum eſt. Ennius. Quaſi in choro pila,

Ludens datatim dat ſeſe, & communem facit:
Alium tenet, alii nutat, alibi manus

Eſt occupata. Sic Afranius. & Pomponius apud Nonium in datatim. metaphora nota, nempe à lu ... pilæ, in quo datur. Turn. Aduerſ. 7. cap. 4.

Dicis cauſſa. 14

E ... leuiter & defunctoriè & vtcunque agere. tractum ab his, quæ, vt religione defungamur, vtcunque facimus, cum ſimulata olim in ea pro veris haberentur, & quæ hacunque ſ ... p... optimis dicarentur. deducitur autem nomen iſtud non a verbo, dico, as: ſed à verbo, dico, as: eſtque tanquam dicationis cauſa. Idem Aduer. 11. cap. 20.

Oleo fraudare lucernas. 15

Dictum eſt ab Horat. ſat. 5 in Nattam hominem etſi nobili & honeſta familia natum, valde tamen ſordidum qui ſe inungebat vili, rancido, & ad lumina relegato olei genere, (Aetius λυχναῖον, lucernarium appellat) atque ita lucernas ſuo alimēto & fomento defraudabat. Turn. Aduer. 4. ca. 9. Simili migratione & facetè dicemus ſordidè & cibis ſine ſanguine victitantem, fraudare iumenta ſuo alimento, &c.

Longè fugit, qui ſuos fugit. 16

Titulus prouerbialis ſatyræ Varronis, non multum abludens ab illa adagione Terētij, Ita fugias, ne præter caſam. quod eſt, vt ne nimium lōgè: nā ad caſam, i. domum, vbi tutiſſimū cuique perfugium eſt, cùm perueniſti, fugiendi finē facere debes. Idem Aduerſ. 15. cap. 5.

Quaſi lupus ab armis valeo, clunes infractos gero. 17

Fuit etiam olim opinio, lupum armis validum, tergo infirmū eſſe, vt ex hac Plauti apud Nonium ſententia propè prouerbiali apparet. Ibidem fortaſſe non ineptè id ille vſurpabit, qui ſuarum virium ſibi cōſcius, non tam viri & hoſtis ſui, quam fœminæ congreſſum reformidat.

Chium & Aminneum miſcere. 18

Eleganter hoc extulit Auſonius de profeſſore Græcæ linguæ & Latinæ, adludens ad vina diuerſæ natæ. Chium enim vinum Græcum eſt, Aminneum Latinum. Idem 24. cap. 21.

Τοῦ φαινεσθαι τὸ καλόν. 19

Titulus eſt ſatyræ Varronianæ, quam item inſcribit περὶ καθηκόντων, vbi eis, qui parentes eſſe optimorum liberorum vellēt, præcepta dabat. Apparet autē eā inſcriptionē fuiſſe prouerbialem, nā & à B. Baſilio vſurpatur epiſtola ad Libaniū: ... Idem Aduer. 17. ca. 21. Quid ſi Varro eos demum velit eſſe parentum ſuorum liberos, qui ipſis digni ſint, eóq; morib. bonis, & recta indole referāt? ſic certè etiā hodie vulgò idem vſurpamus, & recuſamus iis eſſe patres, i. de iis omnem animum paternum eiicimus, qui etſi ex nobis nati ſint degenerant tamen & moribus ac vita nobis filij eſſe nolunt.

Subiicere pedibus Acherontem. 20

Vſurpauit Virgil. Geor. 2. pro philoſophiæ cognitione tollere inferos, in illo agens de Epicuro, Inexorabile fatum Subiecit pedibus, ſtrepitumque Acherontis auari: quod ita Lucret. 2. Et metus ille foras præceps Acherontis agendus. Idē Adu. 21. ca. 10. Trahi poterit ad homines improbos pertinaciter in omne flagitiorū genus ſe ingurgitātes, & deorum vindictā ſtrenue cōtemnentes: itē ad omnes impiè de immortalitate ſentiētes: & cōtrà etiam ad pios bene ſibi conſcios, &c. Simili locutionis forma, ſed diuerſo ſenſu, dixit Hor. Carm. 3. Od. 20 Nearchū adoleſcētem arbitrū pugnæ inter duos riuales, poſuiſſe palmā ſub nudo pede, pro, victoriā habere in ſua poteſtate, & arbitratu, vtri eam addicat. quod proſtrata, & pedibus noſtris ſubiecta noſtri ſint iuris & arbitrij. Ita etiā Luiſinus lib. 2. ca. 26. licet alij diſſentiāt.

Euellere plantam cœno. 21

Prouerbio illi Chr. Extra lutū pedem habes, ... ſimile iſtud Flacci: Nequicquam cœno cupiēs euellere plantam. De his qui alicundè ſe expedierunt, & è moleſtia euaſerunt. Idem lib. 13. cap. 17.

Fugitiuum retrahere. 22

Varro de lin. lat. 4. Quare illa, quę iā maioribus noſtris ademit obliuio, fugitiua, ſi ſedulitas Mucij & Bruti retrahere nequit, nō, ſi nō potero indagare, eo ero tardior. Terēt. Heaut. Retrahā hercle opinor ad me illud idē fugitiuū argentū tamen. Inſignis & elegās in vtroque tranſlatio eſt à ſeruis, qui è fuga reducūtur domum ad herum. Sall. In his erat Fuluius ſenatoris filius, quē retractum ex itinere parens necari iuſſit. Idem 24. cap. 29.

Rex eris. 23

Ad exemplum Plauti, quod attulimus ſup. 113. nihil peccem, credo, ſi ex eodē Turnebi capite hæc addā. Varro. Quartus vbi eſt aditus & initia, regis qui ad quartum, ait, gradū peruenerit is fuerit rex, & planè rē modis omnibus abſoluerit. Hora. epiſt. 1. 1. Rex eris, aiunt, Si rectè facies. Auſon. Qui rectè faciet, qui nō dominatur, erit rex. Sic victor etiam dicitur, qui aliquid perfecit & abſoluit. Virg. victorque virûm volitare per ora. Iterum: Illi victor ego, & Phrygio conſpectus in oſtro.

Timonea cœna. 24

Seneca. Non eſt, quòd nunc exiſtimes me dicere Timoneas cœnas, & pauperū cellas. Ita enim Turn. Aduer. 24. cap. 13. elegātiſſime hoc partim è lib. vet. partim ex ingenio reſtituit. Timō humanum genus exoſus erat, vitamque quandam inhumanā ſequebatur. in cibiſque non modò vulgaribus, ſed etiam viliſſimis, & ab reliquis hominib. propè damnatis acquieſcebat.

Morboniam mittere. 25

Tranquillus: Quidam ex officio admiſſionis ſimul expellēs abire Morboniam iuſſerat. vbi Morbonia, vel, vt in quibuſdam libris ſcribitur, Morbona, vt nomē oppidi, quod nuſquam eſt, fingi videtur: aut adeo populi ore frequentabatur, ceu oppidi nomē, ſub ſenſu morbi & exitij. Hoc enim perinde eſt, ac ſi quis aliquem in malam crucem amandet, aut ad coruos abire iubeat. certè compendium Dionis pro Morbonia is κόρακας habet. Idem 24. cap. 36.

Eſt modus matulæ. 26

Satyra quædam Varronis inſcribebatur, Eſt modus matulæ, vel vt alij libri ſcribunt, modus matula: qua inſcriptione monebat adhibendum eſſe modum compotationi & ebrietati. Nā è matula potum ſignificauit, cùm cibum ſicciorem in ventrem, liquidiorem in veſicam deſcendere cenſerent. Varro alio loco: Diuitum apotheca Chias ad communem reuocat matellam. Plautus, nolo in veſicam quod eat: in ventrem volo. Idem Aduerſ. 17. cap. 21.

Paludem & ſalinas emere oportet. 27

Τὰς ἅλας πριάσθαι, τὴν ἅλμη. Quærenda bona aliquando ſunt, quamuis non omnino careant incommodo. Natum fortaſſe ab eo, qui cum ſalinas venales haberet, in quibus erat palus, ſalinas alienare ſine palude vt vellet, induci nullo pacto potuit. Ita Franc. Luiſinus Parergon. 1. è vet. codice & exemplari Veneto caſtigat & explicat id, quod eſt, in Chiliad. adag. Oleum & ſalem emere oportet.

In foribus Vrceum. 28

Subaudi, fregit. In eos qui voti compotes fieri non potuerunt, & cùm diu in negotio aliquo deſudarint, finem tamen ſuum nō conſecuti ſunt, exemplo illius, qui cùm aquatum profectus domum reuerteret, in foribus vrceum fregit, nec domū aquam pertulit. Luiſin. ibidem. vide Chiliad. adag. In foribus vrceum.

Κριὸς τροφεῖα ἀπέτισεν. 29

Vide Eraſm.prouerb. Aries nutricationis mercedem perſoluit. Dictum à Menandro eſt in gratos homines: quia Athenienſes in Connidam grati, quod ille Theſeum ſanctè inſtituiſſet, & præclarè educaſſet, arietem illi tanquam præmium & grati animi indicium immolabant. Plutarch.in Theſeo. Luſin.ibid.

Salaminia nauis. 30

De iis quæ vilia non ſunt, nec omni tẽpore expoſita, quæq; difficillimis tẽporibus neceſſaria reſeruantur: qualẽ ſe Pericles præſtabat, ἀλλ' ἀεὶ παρὼν οὐ τὸ τυχόν, ἀλλ' ὥσπερ τὴν σαλαμινίαν τριήρη, φησὶ Κριτόλαος, πρὸς τὰς μεγάλας χρείας ἑαυτὸν ἐπιδιδούς. Plut.in Pericle. Eodẽ ſenſu vſus eſt Cæl.Calcagninus. Ita rurſus Luſin. explicat quod etiã habet Eraſm.in Chilia. Salaminia nauis.

ADAGIA ALIQVOT DE IVRE SCRIPTO ET VARIIS EIVS INTERPRETIBVS A GVIL. GENTIO IC. COLLECTA.

De Plano aliquid cognoſcere. 1

CVM quis carptim, obiter, & quaſi aliud agens quid legit, neglectimque cognoſcit, memoria minime complectens: vel cùm quis negotium aliquod non accuratè adminiſtrat. Sumptum ex more Iudicum, quibus pro tribunali ſedentibus arduæ cauſſæ tractandæ ſuſcipiebantur: Vbi verò deſcenderint, in plano conſtituti, leuiora decidunt negotia. Hinc Iuſtinian. Imperator in c. A procedente C. De dilat. Planariam (ita enim ibi legendum eſt) vocat interpellationem, quæ iudici extra iudicium, & in plano facta eſt. In iure Pontificio ſimiles formulæ vſurpantur, Sine ſtrepitu, Sine figura, & forma iudicij: de rebus ſummatim, abſque ſeuera obſeruatione, ſed perfunctoriè peractis.

Dardanarij. 2

Ἀγκαλομοῦντες. De iis, qui annonam vexant, onerantque, eã nimium ſupprimentes, quò per ingraueſcentiam ſperatam carius poſtea pro ſua libidine vendant. Horum fit mẽtio & ſimul in eos pœna conſtituitur in c. Annonam, De extraord. crimi. & in ca. Dardanarios, De pœn. Dicti videntur à quodam Dardano flagitioſiſſimo auctore, magica arte nobili. Vnde & Dardaniæ artes apud Poetam. Ariſtot. lib. Polit. I. cap. 7. refert Thaletem Mileſium præuidiſſe per cognitionem Aſtrologiæ olearũ inopiam, & proinde omnes coemiſſe: ſed in ſequenti anno pluris vendidiſſe, facto ingenti quæſtu. Qui iure Dardanarius appellatus fuiſſet, modò animum adieciſſet quæſtui, tum turpi, tum maxime noxio multitudini.

Noxa caput ſequitur. 3

Prouerbialiter hoc Gordianus Imper. pronunciauit in c. Licet, C. An ſer. pro ſuo fact. poſt manu. tenea. Nam, vt M. Cato ait, nequiter factum ſemper durat, & reum comitatur. Sic & Poeta, Pœna poteſt demi, culpa perennis erit.

Herculis clypeus. 4

Prouerbij loco vtitur Iuſtinia. in Hexaſticho Digeſtis præpoſito, οἷά τι Ἡρακλῆι ... ἀσπίδα τεῦξε. Sumptũ apparet ex opere Heſiodi, cui Titulus eſt, ἀσπίς. Dicitur autem de re pulcherrima & variis ornamentis inſigni.

Lex Aphricani. 5

Dicitur de re perplexa & obſcura. Sumptum à Reſponſis Aphricani iuriſconſ. difficilibus, Delium natatorẽ efflagitantibus. Lex Aphricani eſt, ergo difficilis, in ore omnibus eſt ea ratiocinatio.

Ab aula receſſit. 6

Vtitur Iuſtinia. in c. Ne in arbitris, C. de Arb. Si enim, inquit, vera conſuetudo ſtipulationum, & ſubtilis, imò magis ſuperuacua obſeruatio ab aula conceſſit, cur non, &c. Dictum de re, quæ amplius in vſu non eſt. Metaphora ſumpta ab emeritis Palatinis iudicibus.

Suffragia emendicata. 7

De iis, quæ leniter cauſſam adiuuant, vt potentium commendationes, ciuitatum in alicuius honorem decreta. Singuli, inquiunt Imper. in c. 14. C. de aſſeſſ. vniuerſique iudices cognoſcant in publicis criminibus non oportere emendicatis vti ſuffragiis decretorũ. Sumptum à ſuffragatoribus, hoc eſt, ſuffragiorum eblanditoribus. C. de ſuffrag.

Leuato velo de cauſſa cognoſcere. 8

Schemate hoc vtuntur Impp. in c. 5. C. de naufra. lib. 11. De ſubmerſis, inquiunt, nauibus decernimus, vt leuato velo iſtæ cauſæ cognoſcantur, hoc eſt, ſummatim. Eadem figura, quæ, de Plano cognoſcere.

Felici diplomate vti. 9

De iis, qui omnia feliciter ac præproſperè agunt. Veneficius ſatis tractum vocis ſatis docet in ca. 87. De verb. obl. cùm inquit, qui Epheſi daturum ſe ſpopondit, neque diplomate diebus ac noctibus & omni tempeſtate contempta iter continuare cogitur, neque tam delicatè progredi debet, vt reprehenſione dignus appareat. Solebant olim, vt & hodie, curſu publico per diſpoſitos equos nocte diéque iter agere. Cæterum non abſque diplomate, id eſt, literis à Principe impetratis, hoc ipſum concedebatur. Imp. Iuſtinus in c. penult. C. de curſu publ. vocat Tractatoriam. Huius diplomatis beneficij meminit & Plin. lib. ep. 10. ad Traianum, Tacitus lib. 18. Plautus in Capt. vocat ſyngraphum, vt hoc obiter addam, vocis illius ſignificandæ cauſſa.

Iactus retis. 10

De re dubia, & mera ſpe, qua plerunque fallimur. Sic Celſus in c. 12. De actio. emp. Tractum à iactu retis piſcatorij, qui incertus eſt plerunque piſcium capiendorum, etſi crebro proiectus attractúſque.

Κενοτάφιον. 11

Propriè inane & imaginarium ſepulcrũ, quo neque corpus neque reliquiæ illatæ ſunt, c. 42. De religioſ. Poteſt nõ illepidè torqueri ad hominẽ vanæ mentis, foris in ſpeciem illuſtre quid prætendentem. Eadem formula, qua Horatius dixit, Corpus ſine pectore. Deſumptum ab honorariis ſepulcris & inanibus tumulis in memoriam defuncti, cuius corpus alibi inhumatum eſt, dicatis, quando ex officio, & pio voto, Cenotaphium (vt & hodie) religioſum faciebant veteres ceremoniis, ad inſtar veri ſepulchri, vt teſtatur Martianus in c. In tãtum, De rer. diuiſ. vſus Virgilij auctoritate in 3. Æneidos, Libabat cineri, &c.

Saturninus. 12

De eo dictum, qui phantaſticas abſurdáſque opiniones ſectatur in iure ciuili. ab huius nominis Saturnino, quem notat Vlpia. in c. 1. de Senat.

Homo omni exceptione maior. 13

De homine integerrimæ fidei. Sumptum à teſtibus inculpatis & ſynceris, aduerſus quos nihil præſcriptionis obiici queat.

Dupondij iuuenes. 14

De iis, qui ſtudiis tantum ſunt initiati, & vixdum à limine ea ſalutarunt, Pupilli dicti ab Alciat. A dupõdio nummo, quaſi 2. aſſibus æſtimarentur: ſeu à pondere dupondio, quod & ſtater dicitur, & περίδραχμον, modici valoris. Coſule Rhodig. lib. 4. cap. 7. Contra λύται & προλύται dicuntur abſoluti & conſummati in aliqua diſciplina. De iis agit Iuſtinian. in epiſtola Anteceſſoribus quibuſdam miſſa. Dicti Lytæ quaſi λύται, hoc eſt ſolubiles, quaſi iam à præſcripta ſtudiorum ratione ſoluendi, & legendi libertate donandi.

Mus in pera, &c. 15

Hoc prouerbium cum nõnullis aliis ab Innocentio Pontif. citatur in cap. Etſi, de Iud. Iudæi, inquit, nobis illam retributionem impendunt, quam (iuxta vulgare prouerbium) mus in pera, ſerpens in gremio, & ignis in ſinu, ſuis conſueuerunt hoſpitibus exhibere. Enarrantur & alia in iur. Pontificio, Vno collyrio, inſtar empirici omnibus morbis mederi, cap. Neceſſe. Diſt. 29. facibus ſolem adiuuare, c. Si omnia, 6. q. 1. quod de ſuperuacaneis & abſurdis dici conſueuit. Fruſtratim lupus comedit agnum, 11. q. 1. cap. Eccleſias. Simile eſt illud ab Iuriſc. noſtri ſeculi crebrò vſurpatum, Hæret tãquam mus in pice, cùm quis pendet ambiguus, incertuſque quo ſe explicet. Et, ſinapi poſt prandium, ab Zaſio aduerſus Eckium, de re intempeſtiua.

Rem non nouam aggredi. 16

De his, qui vxores vetulas accipiunt. Refertur prouerbialiter ab Alciat. vt pleraque ſupra recenſita. Obiectum nimirum ab auditoribus Bulgaro doctori, riſus cauſſa, cùm huiuſmodi vxorem duxiſſet, & poſtridie manè conſtitutionem, cuius initium illis verbis in C. de Iud. conceptũ erat, auſpicaretur. Gloſſatus in c. Rem non nouam, C. de Iud.

Aſinus aſinum non præhendit. 17

De æmulatione, quæ inter æquales eſt, cùm quis alteri cedere

negat, quia paris fuerit cum eo conditionis. Accurſ. refert in ca 1. De acquir. poſſeſſ. Quemadmodum & ſequentia, Qualis vertex, tali offa, in c. Quod in hæredem, de tributo. Non diuerſum ab illo, Similes habent ſua labra lactucas. Et ab Iazone in c. Quæ extrinſecus, de verb. obliga. Tanti offa, quanti intinctus panis. de his quæ diuerſa exiſtimantur, cum eadẽ ſunt effectu.

Reuoluto mantello. 18

Ex vulgari ſermone dixit Accur. in c. Papinianus, De inofficioſo teſta. Cum contrarius exceptionibus aduerſus diuerſos quis vtitur. Ab his ducta metaphora, qui mutant pallium.

Hebræus nihil Hebræo, Catilina Cethego. 19

Vtitur Gloſſatus in c. Quoniam. C. de Iud. Cum idcirco quis alteri crimen impingere nequit, quòd & ipſe eodem laboret morbo. Non abſimile illud Iuuenalis in Satyr. 2. Clodius accuſet mœchos, Catilina Cethegum. Notum eſt ex hiſtoriarũ monumentis de vtriuſque intemperantia & improbitate. Sunt & alia quædam ſparſim apud iuris interpretes annotata. Cuiuſmodi illa Zaſij, Tanquam doctores in conſilijs. Et, Relatum & gratum fecerunt Afonem vituperatum, in c. Qui iuriſdictioni, &c. Si quis. De iuriſd. Et Alcia. in c. Non eſt nouum C. de eden. Duabus crumenis ite ad nundinas.

Deſultoria leuitas. 20

De maxima leuitate & natura verſipelli ſubinde ſeſe in aliam atque aliam formam mutantẽ. Sumptum à Martiano Capel. Leuitate, inquit, pernix deſultoria geſtiebat. Ioan. Picus, Homo deſultoriæ & variæ naturæ animal. Tracta metaphora à deſultoribus, qui duos equos abſque ephippijs agitantes, ex altero in alterum mira pernicitate deſiliebãt, teſte Liuio. vtitur & Vlpian. in c. Apud Labeonẽ, de præſ. verb. Bud. Oldendorp.

Qui te conſpexerit, augurium capere poterit. 21

Dictum in deformes & turpi aſpectu homines. Veteres omen bonum captabant ex occurſu ſeu obuiam alicuiuſpiam, malum ex deformis aſpectu. Ad quod alludens Iuuena. Saty. 5. ait: Tibi pocula curſor Gætulus dabit aut nigri manus oſſea Mauri, Et cui per mediam nolis occurrere noctem. Auctor eſt Ælius Spartianus in vita Seueri, quòd is mortem ſibi portenderit ex occurſu Æthiopis cuiuſdam. Idem tradit Plutar. de Bruto & Caſſio. Hinc fortè veteri prouerbio, inquit Tiraquellus vir inexhauſtæ lectionis, dicebatur: Ἐχθρὸν ὄναρ ἐστίν, hoc eſt ferratum ſtirpis nomen, qui fœda eſſet ſpecie. Nam quod noxium eſt & exitiale, id à furijs ortum eſſe dicitur. Contrà pulchritudo eſt quæuis epiſtola commendatior, vt ait Ariſt. apud Laertium.

Puro pretioſus eſt purus. 22

De æqualibus & ſimilitudine morum congruentibus. Vtitur Nazian. de præcep. virg. [illegible], inquiens, [illegible], &c.

Ex ſe natus videtur. 23

Speciem habet adagij, quod Tiberius apud Tacitum lib. 11. dixit de Ruſo, his verbis, Curtius Rufus videtur mihi ex ſeſe natus. De eo, qui ſui perquam ſimilis ſit, ſeipſum imitatur, & parenti non ſit ſecutus.

Tres mulieres nundinas faciunt. 24

Germanorum eſt prouerbium, teſte Bebelio, ex loquacitate mulierum ortum, quarum garrulitas nundinis comparatur, vbi maximus eſt mercantium ſtrepitus, ſonitúſque. Harum loquacitatem vide lepide delineatam apud Iuuena. Saty. 6.

Canis in eadem dormitat tegula. 25

Interrogatus Empedocles, teſte Ariſtot. lib. Moral. 2. cap. 11 cur canis ſemper in eadem canis dormiret tegula, reſpondit canem ſimile quiddam habere tegulæ, & proinde ob ſimilitudinem eò tendere. Vſurpatum hoc ab Ariſtot. prouerbij loco, de ijs, quæ inſtinctu naturæ ſimiliter erga ſimilia affecta ſunt. Adiũgit & illud ſignificantius, Graculus graculo aſſidet, ſempérque Deus ſimile agit ad ſimile. Lucia. paraſ. g. 1. 10. cauſſam facit, quòd [illegible] ſeu cretacea vita fere habeant canum & aliorũ animalium effigies, ad quas tanquam viuas accurriſſe canes aliquando teſtatur Athenæus.

[illegible] 26

Fœmina exercitum ducit. In eum, cui negotium committitur, qui ei ineptus eſt gerundo. Nam Hom. Ilia. 6 tradit colum, telam, ac ancillarum curam muneribus eſſe propria, bella viris. Vtitur Tiraq.

Quicquid dominatur, vim Dei habet. 27

Idem teſtis eſt prouerbium eſſe, idq́, ex auctoritate Artemidori Daldiani lib. 2. de Somniorum interpret. c. 37. & 74. Aſtronomi quoque illud confirmant teſtantes Solem & Mercurium præ cæteris planetis propinquos aſſiduè in cæleſti circuitu comites inuicem eſſe, vt videlicet quicunque Solem ſiderum dominum viderit abſque ſapientis Mercurio in cælo nunquam incedere, planè intelligat & in terris potentiam atque dominationem nunquam abſque ſapientia vel concedi debere, vel conceſſam diu poſſe regnare.

Solem manibus geſtare. 28

Dictum de anteſignano alicuius rei vel facultatis & præcipuo magiſtro, & luce doctrinarum: vel poteſt ironicos torqueri in quendam, qui magnificum quid venditat & præ ſe fert. Vtitur Oldendorp.

Pomum Atalantæ ſequi. 29

Vtitur eo prouerbialiter Zaſius lib. 1. Reſponſo. cap. 3. pro à propoſito & inſtituto digredi & aliena conſectari. Natum ab Atalanta Conei filia, quæ cum Hippomene pedum celeritate decertans, eo ipſo victa eſt, quòd inter currendum obiecta ab Hippomene aurea mala colligeret, itáque curſum ſuum retardaret.

Poſt cauſſam vulneratam remedium quærere. 30

De eo, qui ſerò & poſt feſtum venit amiſſa bene rei gerendæ occaſione. Vtitur Iuſtinia. in c. vlt. C. In quib. cau. reſt. in inte. poſtul. Initijs, inquit Suidas, mederi ſatius eſt quàm fini.

Timoniano more. 31

De homine queſulo, tetrico, & ab omni gratia & humanitate alieno, vide ſup. Timonia vita, in Centu. Iunij, & alibi Budæus, eos qui ſordibus ſermonis oblectãtur & purè loquentibus, obtrectant, cenſet deportandos eſſe in Timonion quoddã, hoc eſt in auiam ſolitudinem. Idem vſurpat & hanc figurã prouerbij, floralia agentem ſpectari à Catone.

Prius cauum à conuexo disiunxeris. 32

Hoc prouerbiali ſchemate vtitur idem Bud. ex Ariſtot. qui dicit facilius eſſe cauum à conuexo, quàm hircoſam inſcitiam ab improbitate disiungere. Quòd nimirum imperiti indoctive laudem alienam impudenter quodam naturali vitio carpant, quod æmulari non queant. Eiuſdem monetæ eſt & hoc, flammam citius ore inardenti opprimes, quàm ſordidæ Mineruæ hominem ad candorem traducas.

Iudicium circulatoris. 33

De inconſtanti & leui. Dictum eſt ab Iuſtiniano Conſtit. 5. Erronea, inquit, eſt talis vita, neque conſtantis & perſiſtentis animi, ſed iudicium habens circulatoris, aliud de alio requirentis. Eiuſdem formæ eſt apud Iuriſc. Erronem agere, & Emanſorem agere.

Saccularia opera. 34

De opera forenſi quorundam formulariorum, quæſtus & lucri nimium captatoria, dum cauſſas, earumque libellos in ſacco concluſos habent non niſi ſtylo mercenario inde eruendos. Vtitur alicubi Budæus in rabulas & ſycophãtas foraneos, cauſſarum procuratores, qui nullam iuris, boni æquiue rationem habentes, eius ignari, inconſultis aduocatis, aliiſque petitionibus cognitoribus non ſolum neglectis, ſed & eorum partes & munia obeundo, ſubrepunt impudenti ore, & faſtu formularum & aucupio verborum proſtant in cauſſas iuris alijs demandatas, quò honorarium alijs deſtinatum præripiant. Sumpta metaphora fortè à Saccarijs, quæſtum ex ſaccis faciẽtibus: non à ſacculariis, quod mali ominis eſſet.

Porrigis tanquam elephanto ſtipem. 35

De homine timido & verecundo. Sumptum à pueris timidè eſcam elephanto porrigentibus. Sueton. in Auguſto.

Μονομερής. 36

Quaſi vnimembris. Dictum de argumento Achilleo, vel actione validiſſima & perpetua, quę repellat facilè aduerſarium. Vtitur Vlpian. in c. 13. De iureiur. Et quaſi, inquiens, μονομερὴς códictio dari debet aduerſus furis hæredem, puta quæ nullo adminiculo præſcriptionis obiecto repelli poteſt. Sumptum à Rhetoribus Græcis, qui ſolebãt μονομερῆ, διμερῆ, τριμερῆ ἀγῶνα vocare, quarum prima ſemel intentata, exceptione non poteſt eludi: Secunda bimembri, hoc eſt, exceptione reus partibus actoris fungebatur. Tertia iuuabat viciſſim intentionem actoris ad oppugnandam exceptionem aduerſarij, vulgò Replicatio. Inde (etſi alio fere ſignificatu) μονομερῶς agere dicitur is, cuius aduerſarius in iudicio non adfuit, ex quo Eremodicium contigit. vtitur Paulus in c. vlt. Ad Trebell.

Προπετῶς ὀμόσαι. 37

Hoc eſt, petulanter ne iurato. De crimine famoſo, publicitus animaduertendo. Vſus eſt Vlpian. in c. 13. De iureiur. Qui, inquiens, iurauit in re pecuniaria per Genium Principis dare ſe non oportere & peierauerit, Imperator noſter reſcripſit, fuſtibus eũ caſtigatũ dimitti, & ita ei ſuperdici, προπετῶς μὴ ὄμνυε. Veteres cùm ſupplicium ſumerent de damnati homine, in loco ſupplicij conſpicuo ἐπιγραφὴν ſeu titulum affigebant, quo breuiter admonitus populus pœnæ à reo expetitæ cauſſam intelligeret, eóque exemplo à ſimili facinore perpetrando cæteri auocarentur. Ex hoc more impoſitam fuiſſe inſcriptionem cruci Christi Seruatoris noſtri ait Duaren. Alciat. & Oldendor. contendunt eſſe ſpeciem prouerbij de facinore memorabili, ſed non ſunt interpretati. Non diſſimile eſt quod alicubi animaduertit Hotoman. ex Nonio & Plauto, de directis, cruci-

fixis, quaſi ad diem erectis. De hominibus perditis & facinoroſis, quos ... appellabant, vt Galli *Pendars*, ſuſpendioſos.

Numo addicere. 38

Prouerbiale & hoc eſt, quod noſtrates dicunt, fragmento panis vendere. nam addicere hic eſt, venundare: quod ipſum eſt in ſpecie donationum, cùm obtentu venditionis donantes inuidiam donationis vitamus, aut pudori accipientis conſulimus. Eo ſenſu vſus eſt Vlpian in c. Si quis. Locati. Tranq. in Cæſare: Bello ciuili ſuper alias donationes ampliſſima prædia nummo addixit: vbi hactenus mendoſè lectum eſt, annuo. Eodem ſchemate vtitur Vlpia in c.10. De acq. poſſ. Quia conductio, inquit, nulla eſt quæ in vno nummo: ſin verò pretio, tunc diſtinguendum quid prius factum eſt. Numus vnus pro forma, vt vulgo loquimur, dabatur, quod & dicitur, dicis cauſa tradi.

Delatoria curioſitas. 39

Dicitur à Iuriſcon. in c.6 de iur. & fac. igno. prouerbiali figura teſte Budæo, cùm inquit, Scientia, hoc modo æſtimanda eſt, vt neque negligentia craſſa, aut nimia ſecuritas ſatis expedita ſit, neque delatoria curioſitas exigatur. Tractum à ſycophantis criminatoribus, vel quadruplatorum improbitate, de quibus illud Plautinum in Trinummo (vbi de famigeratoribus agitur) dici poteſt: Quod quiſque in animo habet aut habiturus eſt ſciunt. id quod in aure rex reginæ dixit, ſciunt. quod Iuno fabulata ſit cum Ioue, quæ neque futura, neque facta tunc, tamē illi ſciunt. Iidem pro delationis præmio quartam partem in bonis delatorum conſequebantur.

Ἀφοσιώσεως χάριν. 40

Hoc eſt, dicis cauſa, adagij loco vſurpat Modeſt in c.13. De excuſat. tuto. Ac quamuis alij eam græcam vocem interpretentur eſſe, perfunctoriè, attamen Hotomanni rectiori iudicio dicis gratia vertendum eſt, idque ex vi vocis χάριν. Vt ſuſcipiamus interpretationem ſatis præpeditam Latini vocabuli, admonet hic locus, etſi alibi in præcedaneis prouerbiis fuſius enarrata, non minùs tamen hic commode quàm verè. Hotomanus vir politiſſimus, arbitratur, dicis, patrium eſſe caſum à recto dex: vt ſit, dex dicis à dico, item vt iudex iudicis à iudico, & index ab indico, lex à lego. Nam ſi iuncto verbo iudex, auctore Varrone, dicitur qui ius dicit, veriſimile eſt voce ſimplici ſimiliter eum, qui dicit, dicem appellatum. Quin, cum Varroni mancipuli Caſtrenſes dicerentur dices, perſpicuum eſt, dex, fuiſſe ſingularis numeri vt iudex & index. Nunc de locutionis Latinæ ſententia. Ioannes Coraſius ait, dicis cauſſa aliquid fieri, quod neglecte, remiſsè, & eo tantum animo vt officio functi videamur, non accuratè, ſed perfunctoriè, quatenus ſatis ſit ad vitandam reprehenſionem. Sic in c.1. Ad Sylla. Vlpian ait non prodeſſe ſeruo, ſi finxit ſe ferre auxilium, aut dicis gratia, hoc eſt, non ex animo, ſed ne officio deceſſiſſe, propter dicem, hoc eſt, eum qui aderat ac dicere poterat ſeruum conatum eſſe ſuum dominum defendere, hæc ſimulatio ei nihil proderit. Sic & in Caij reſponſo in c.3. Commoda. Commodabatur pecunia non animo contrahendi mutuum, licet numerationem factam ſimulauerit, qui tradebat, nec eo conſilio, vt, qui accipit, vteretur, niſi ad pompam vel oſtentationem, ſed tradidit tantùm nummum, vt ſuo munere defunctus videretur, accipientis precibus peruictus, cum alibi tamen numeraretur pecunia, vt fit in noxis & mancipiis, itemque in omnibus adumbratis, ſiue imaginariis contractibus, quibus vno nummo emptio perficiebatur, vt in ſuperiori adagio, Numo addicere. Numus enim aliam nullam ob cauſſam tradebatur, niſi vt, qui ei contractui quaſi teſtis ac ſpectator intereſſet, dicere ac teſtari poſſet pecuniam fuiſſe traditam, vt teſtatur Hotoman. Vtitur & Cicero in Verr. 6. Attamen, inquit, vt poſſit ſe dicere emiſſe, Archagato imperat, vt aliquid illis, quorum argentum fuerat, nummorum dicis cauſſa daret. Inuenit Archagatus paucos qui vellent accipere, his dedit, &c. hoc eſt remiſſe, neglectim, non ſeriò: etſi Forcatulus magno ſtudio conetur legere ſuperioribus locis, Ditis, non diſſimili à prædictis, interpretatione & ſenſu. Dicis quoque cauſſa ea ſententia fieri quid teſtatur Plin. libro 28 c.2. hoc eſt, non bona fide, nec verè, ſed per ſimulationem quandam, vt & Duaren. Interpretatur hoc alibi Iuriſc. in cap. 2. Qui pet. tut. ὁσίας χάριν hoc eſt, dicis cauſſa, veluti & Gell. lib.15 cap 27. dixere. Huc confer quod eſt in collectanea ex Turnebo &c. prouerb. Dicis cauſſa.

Pauperi vitulus eſt caſtrum. 41

Vtitur Oldendor. prouerbij ſpecie, pro eo, quod quiſq; ſuis quantumuis exundantibus fortunis, grauetur, hiſce difficilibus temporibus. Suus enim morbus cuique difficillimus eſt, inquit alicubi Plinius. Nec hoc hac tempeſtate vſurpandum apud amicos, quod dici ſolet, De minimis non curat prætor.

Cogitationis pœnam nemo patitur. 42

Figura prouerbialis eſt haud dubie apud Vlpia. in c.18. De pœnis: etiam apud vulgus, Cogitationum neque pœna eſt, neque vectigal: idem ferri cenſebat Oldendor.

Deuorata verba. 43

In eos, qui quod dicunt, annotántque, ſed ſine ſale & eruditione. vel in eos qui aure habent quid exaudiunt & non reguſtata tranſmittunt abſque fructus & vtilitatis obuentione. Sumptum à ligurientibus & deuorantibus cibum inſipidum, vnde nullum guſtum vel ſuccum percipiūt. Duarenus: Vt cum, in veterum iuris auctorum lectione diligenter ſe exercuerit, ſi doctrina eorum ſua ſit ſumma, non vorata modò, ſed concocta etiam, & in ſuccum ac ſanguinem conuerſa nondum expletus fuerit, aliorum doctrina ſe ingurgitet.

More maiorum. 44

Vſitatiſſimum hoc prouerbium eſt apud Iuriſconſ. More maiorum quod tum fit, quando quid recte ac decenter geritur. Nam pop. Roma. maiorum inſtituta atque exempla pro legibus ducebat, vt Cicero teſtatur in 2 de legibus, cap.5. De iurisd. cap. 11. de Iuſt. & Iur. Liuius & reliqui auctores familiariter vtuntur.

Tranſlatitiè agere. 45

Hoc eſt negligenter, defunctoriè: tráſlata locutione ab edictis tranſlatitiis, quæ nullam diligentiam requirebant. Martianus in cap.1. Ad Turpill. Præuaricatorem eum eſſe oſtendimus, qui colluſit cum reo & tranſlatitie munere accuſandi defungitur. Et Vlpia in c.1. De Tur par. Et in c.55. Ad Trebell. Et tranſlatitia officia appellat Plin. in epiſt. vulgaria & ab omnibus vſurpata. Item Cicero in Verr. 2.

Spinoſum aliquid in prato. 46

Prouerbialiter hoc dixit Iuſtinian de Cōcept. Dig. §.6. Quaſi diceret: in pulcherrima & venuſtiſſima turpe quiddam eſſe immixtum, quod illam dignitatem ac ſpeciem imminuat, vt ſi in prato viridiſſimo & amœniſſimo ſpinæ & vepreculæ ineſſent, quæ inambulantium pedes offenderent. Et hoc tamē peratò, inquit, ne ex occaſione huiuſmodi lapſus oriatur aliquid in tali prato ſpinoſum.

Non ſoli Atridæ vxores amant. 47

Refert Vlpian. in c.13 de adult. ex Homero: apud quem idipſum reſpondit Achilles Vlyſſi, cum ab eodem rogaretur vt in caſtra, vnde cauſſa Briſeidis ſibi ab Agamemnone ademptæ abierat, redire vellet. Sextus Cæcilius hoc dictum veniſſe tranſtulit ad eos, qui vxores quamuis iniuſtas habent, vt adulterij accuſatio non minus ipſis, quam iis qui iuſtas vxores habent, permittatur.

In Capitolium aſcendere. 48

Formula eſt apud Iuriſconſultos peruulgata, pro, triumphū agere, deducta ex more triumphantium, qui in Capitolium aſcendentes pulcherrimum fructum victoriæ referebant, vt ait Cicero in Verr. 7.

Heri ſeruus, hodie liber. 49

Speciem habet prouerbij in eo liberto, qui aduerſus patronum arrogantius & inſolentiùs ſeſe gerit. Vlpian in c.7. De Iniur. Nec enim, inquit, Prætor ferre debet heri ſeruum, hodie liberum conſequentem quòd Dominus ei conuicium dixerit, vel quod leniter pulſauerit.

Facere totum. 50

Pro, vim poteſtatémque omnem habere. Iuſtin. c.35. de hæredum inſtit.

SPECIMEN QVODDAM ADAGIORVM, QVÆ AB IVNIO, CANTERO, ET GISELINO, PARTIM COLLECTA SVNT, ET CONSTItuta, partim adhuc colliguntur.

Cratetis poetica. 1

[illegible] prouerbiali conuitio egeſtas & mendicabulum dicitur teſte Demetrio Phaleteo. Occaſionem adagio dedit poematiũ Cratetis philoſophi, quo manticam ſuam deſcripſit.

Troia non producit Thracem. 2

[illegible], Threicium non Troia virum produxerit vnquam. Significatur è degeneri proſapia haud naſci generoſum pectus. Diuerſa ratione dixit Flaccus: Nec imbellem feroces progenerant aquilæ columbam. exſtat apud Stephanum. Troiani ob luxum effœminati audierũt, at Thraces bellicoſi ſemper: vnde Thracia Martis domicilium Manlio Antiocho ſingatur.

Cambre repetita. 3

De re eadem iterata. Iuuenalis, apud quem ita legendum eſſe cenſuit Scopa, & præterquam quòd idem ad crete [illegible] Ponticus Virunnus in epiſt. præfixa Britannicæ ſuæ hiſtoriæ, ipſe etiam in tribus Pulmanni mei vet. libris ſcriptum idem legere memini. Fuit Cambre, vicus ad radicem Gauri montis in quo Capuani à Cumanis dicuntur cæſi qua de re facta eſt hiſtoria aut tabula Cambre dicta, in ſcholis ad faſtidium vſque repetita. *Sup. Ciul Crambe bis poſita mors.*

Domi ſuæ quilibet rex. 4

Quoties vulgò ſignificamus nos, quæ volumus, liberè & inculpatè in ædibus noſtris agere, dicimus nos domi regnum poſſidere: cum reſpicit illud Homeri.

[illegible] Nec ab eo abludit hoc Iuuenalis. Tu tibi liber homo, & regis conuiua videris. Transferri poteſt ad animum. Artem enim, quã quis perfectè nouit, ſine vlla periculorum reprehenſione quiuis exercere poteſt. In ſuo opere auctor, niſi velit alterius limam, ſpongiam, ſtylum deniquè tolerare non debet.

Inter medios collocare. 5

[illegible] Conuenit in res parui precii. Sumptum à re militari. Solent enim cornua & alæ lectiſſimis militibus conſtare: media vero etiam eos, qui tantum numerum augent, recipere. Ariſtides, hymno in Iouem.

Manibus habere. 6

[illegible] De re quæ in noſtram poteſtatem venit. Ariſtid. Iſthm. Reſpondent Latinæ Phraſes, mancipio date, accipere, mãcipare. Plaut. Trinummo. & in manu eſſe. Terent. Hecyra. Vxor quid faciat in manu non eſt mea.

[illegible] 7

Abſoluta eſt potatio. De rebus quæ finem & abſolutionem ſuam conſecutæ ſunt. Ariſtid. in Bacchan. Quid [illegible] ſit vide ſupra.

Cane milite peior. 8

De indigniter ſeris & inmanibus extulit Prud. In Apoth. quo loco ve is quatuor ab hinc annis a me caſtigatus eſt, cum poeta oſtendiſſet neminem aut philoſophiæ, aut ſuperſtitionibus adeò addictum olim fuiſſe, ut non concedat vno ab aliquo numine non ouetro omnia ac regi ad ſit.

Iſtud & ipſe Numæ tacitus ſibi ſenſit haruſpex:
Senſit & Scotus fuit cane milite peior.

Vide Comment. noſtrum. Milites canes Moloſſorum ſunt eorum enim reges vt & Mithridates Ponti, corporis cuſtodes habuerunt canes efferatos, quos in hoſtes ante ſugam immiſerũt. Talibus nunc vtuntur Armorici in littore Britannico ad cuſtodiendum Archangeli templum. Tales aliquando in quibuſdam Græciæ inſulis fuere, ſolis Turcis infeſti. Alij ſimpliciter accipiunt, de canibus pugnantibus inter ſe, aut cum feris, ex illo Horat. Epiſt. 1. 2. Militat in ſyluis catulus.

Aure tenus expertus tumultum. 9

Et hoc Chriſtianiſſimi poetæ eſt, vbi vrbem Romam inducit Theodoſio ſuo gratias agentem, cùm Gothi poſt Ligurum opes, & amœna profundi Padi rura deuaſtata, Tuſcum ſolum victo amne prementes in montibus Feſulanis a Stilicone oppreſſi eſſent. verſus ſunt 2. contra Symm.

Quæ feſtis ſuſpendam pallia portis,
Immunis tanti belli, ac te ſtante ſub armis
Libera, & auretenus Geticos experta tumultus.

Ita enim legi debent, quomodo auctore me eos Marneſſius expreſſit. Auretenus enim, què hic locum habebit, cum Gothi in Pollentinis campis excisi ſint: accõmodari poteſt ad omnia, repentè à vicina imminente plaga ſine vllo detrimento liberata: vt ad Germaniam totam, cùm immanes Getæ canes nobis infeſtiſſimi Viennam oppugnarent & totam Siciliam obſeſſa ab iiſdem Melite.

Lanienа Hippocratica. 10

De ea medicæ artis parte, quæ ſtringendo, vrendo, ſecandóque inſtrumentis, ignibus & ferro exercetur. Idem in Rom. Trahetur ad quæuis dura perpeſſu, & ipſo adſpectu crudelia.

In aliam terram transferri. 11

[illegible] De rebus lõgè abductis & valde mutatis. Ariſt. in Regem. Sic cùm phraſim barbarã in melius commutari volumus, optamus illam deportari in ſolas terras.

Vtraque manu cædere. 12

[illegible] De iis quæ ſummo ſtudio à nobis tenentur. Idem Panathenaica.

Talem oportet ducere, aut non ducere. 13

[illegible] ex aliquo poeta ſumptum videtur. eſt enim trochaicus verſus. Dicetur commodè de homine, qui in aliqua re excellat, & vel ipſe ſit ſequẽdus, vel alius nemo. Idem Sermonum ſacrorum 4.

Noli temerè de Hippolyto mentiri. 14

[illegible] Ex hiſtoria ſumptum. de nemine mentiendũ monet, niſi certum quid cõſtiterit. Simile, [illegible] noli temere de Bellerophonte mentiri. Nam & illius hiſtoria maximè celebris. Ariſtides contra criminantes, &c.

Pentathli ſimilis. 15

[illegible] De viro vndecunque doctiſſimo & omnifariæ eruditionis opibus inſtructiſſimo. [illegible], Quinquertiani ſimilis videtur. Laertius, Theodoretus, Euſtathius, Budæ⁹.

Vecticulariam vitam viuere. 16

Pro, repente abundare, repente iterũ nihil habere. Sumptũ à vecticulariis nocturnis graſſatoribus, qui per maleficia ad opes viam affectant.

Coryphæus chorum ſequens. 17

[illegible] De iis, qui ſe inferioribus ſubiicientes dignitatem ſuam perdunt. Ariſtides contra proditores.

Peplo dignus. 18

[illegible] Ariſtophanes in equitibus de ſtrenuo & quantiuis pretij homine. Erat peplum palla Mineruæ ſacra variis operibus intexta, quam operam ſumebant virgines nobiles.

A limbo tunicam abſoluere. 19

[illegible] Totum è partibus conſtare quis ignorat? dicetur ergo de iis, qui multis ex partibus totum conficiunt. Ariſtides, Plat. 3. Ex eodem illud ſimile fluxit, [illegible], Leonem ab vngue abſoluere.

A bellariis epulum commendare. 20

[illegible] De iis, qui res maximas à minimis partibus atque commodis, commendant. Ariſtid. Panathenaica.

Vulpes

Vulpes pro leone. 21

Ἀλώπηξ ἀντὶ λέοντος. De iis qui ſuis vitiis virtutis nomen, artis ignorantiæ prætexunt. Ariſt. Platonica 2.

Vilis amicorum annona eſt. 22

Horatianum eſt, quo excuſare ſolemus hoſpitem, impeditũ repentino amici aduentu, quo minùs pro dignitate eum excipiat ipſa Horatij verba, quæ Grammaticis plurimum negotij faceſſunt, paulò aliam, & varium habent ſenſum, ea adducam: neque enim hic amplius concidimus:

Vtere Pompeio Groſpho: &, ſi petet, vltro
Defer: nil Groſphus, niſi verum, orabit, & æquum.
Vilis amicorum annona eſt, bonis vbi quid deeſt.

In quem locum ita Eraſmus in Chiliad. Paſſim habentur amici, qui petant: qui dent, perpauci. obſcure ſatis & mutè. Lambinus: Paruo ſubuenitur amicis, ſi boni ſint, quoniam modeſtiſſima petunt. Alius: Facilè eſt amicos comparare, vbi viri boni indigent. cum enim viri boni ſint contenti paruo, ſi in pauperiē inciderint, facile eſt eos ſibi amicos facere. Atque hic proximè acu rem tetigiſſe videtur. Monet enim Iccium Hor. vt multum vtatur Groſpho: et ſi quid petat (petiturus verò eſt non niſi verum & æquum) vltro deferas. Tum enim comparaſti, &c. Vilis annona, id eſt, vilitas, vt penuria, paucitas. Bonis vbi quid deeſt: vbi neceſſe eſt quid boni petant. Paulò aliter Lambinus: paruo conſtant amici cum viris bonis aliquid deeſt. Etiamſi tu ſis locuples & copioſus, in Groſphum, qui tibi beneficio demerendus eſt, & quodammodo emendus, vt eius amicitiam tibi compares, & promerearis, etiamſi inquam præbueris te liberalem, munificum & benignum. talem amicũ tamen vtpote rem omnium cariſſimã, haud care videberis emiſſe. Alij aliter, præſertim qui diſtinguunt poſt, bonis.

Ne currente rota funis eat retro. 23

Hac elegantiſſima verborum vmbra vtitur idem Carm. 3. 10. vbi Lycen ſuam admonet, vt, depoſita animi duritie, ſe te in æquam amoris partem recipiat: ni faxit, metuendum ipſi eſſe, ne fortunæ curſus lætus & ſecundus aliquando magno ipſius malo in diuerſum commutetur. Ingratam, inquit, Veneri pone ſuperbiam: Ne currente rota funis eat retro. metaphoram quidã accerſunt à rotis, fune circumactis, quo rupto illæ in cõtrariam partem voluuntur: Alij à fune, id eſt, equo funali, quem σειραφόρον Græci, nonnulli Helciarium vocant: vt ſit, ne funalis equus in diuerſum feratur, cum ſequente rota & curru, quo ipſa vehatur, curſu præcipiti. Sed multò verius, & facilius mihi videtur, quod etiam Gul. Cãtero viro doctiſſ. mihique amiciſſimo memini mirificè placuiſſe, Horatium nempe reſpexiſſe potius ad machinas illas, rotarum figuram exprimentes, quibus pontes aliáque immenſi ponderis onera, ſubducuntur. vbi ſi quid peccetur, aut ab opere manus amoueantur: temporis puncto, omnes etiam maximi conatus peſſum eunt & quæ antea ſuperba ſummè erant & elata, repente concidunt ac in imo deſtituuntur.

Pro amphora vrceus. 24

Idem initio de arte poetica ex eadem planè fornace igneum illud adfert. Amphora cœpit Inſtitui: currente rota cur vrceus exit? qua prouerbiali locutione ingenioſe & apte optimus ſententiolæ breuitatis magiſter ſecundum artis præceptum: aut, ſi malis primi præcepti appendicem, & ſimul maioris lucis gratia adductam ſimilitudinem concluſit. Præceperat, vt ſcripta præſertim magnifica partibus ſibi ſuis, iiſque bellè & apte compoſitis conſtarent, &, vt longa ἐπισόδια aliáque ambitioſa ornamenta ipſam rem principem obſcurantia & deformantia fugerētur. Laudabat pictores, qui hoc vitium ſua in arte ſtudioſe cauerent: Subiicit deinde, vtrunque, poetam & pictorem, ſi aliter fecerint, nihil aliud quàm prodituros eſſe ſuperbam ſuam inopiam & imperitiam: non ſecus atque illi, qui amphoram magnum & amplum vas meditati & aggreſſi, vrceum tandem, minimũ & alia longè forma vaſculum effingũt: & opus auſpicati, (vt Turnebi verbis vtar) in opuſculũ monſtroſe deſinunt. Licebit cõmodè torquere in omnes eos, qui oneri ſuſcepto impares ſuccumbunt: item qui temerè ad aliena à re propoſita aberrant. Vtitur eodem Hieronymus ſæpius in epiſt.

Dum vitat humum, nubes & inania captat. 25

Ex eadem officina prodit illud, quo licebit ineptum ſcriptorem irridere, qui ſermonem rei aut perſonæ non accommodat, ſed aut nimium abiecto & famulari oratione vtitur, vbi grandi & elata opus erat: aut contrà.

Verum ita riſores, ita commendare dicaces
Conueniet Satyros, ita vertere ſeria ludo.
Ne, quicunque deus, quicunque adhibebitur heros
Regali conſpectus in auro nuper, & oſtro,
Migret in obſcuras humili ſermone tabernas:
Aut, dum vitat humum: nubes & inania captet.

Caſtigat Hor. poetas, qui præter decorum diis & heroibus tabernariorum & opificum orationem tribuunt: & contra opificibus magnificentiam verborum planè heroicam & cæleſtem. Metaphoræ rationem nos natura docet: vt ab Icaro aut aliunde non opus ſit eam arceſſere. Non inuenuſtè idem quadrabit in eos qui nulla in re medium tenent. ſed vt plurimum in alterutram partem peccant. Similiter, migrare in obſcuras tabernas, non malè vſurpabimus pro, abiicere ſe, & infimo hominum genere digna in ſe admittere.

Fuſio ſurdior. 26

Vereor ne me alij dicãt non tam colligere hinc inde adagia, quàm extundere & violenter pro animi libidine propriè dicta transformare quòd vbique nõ multos auctores laudemus, neque in adductis exemplis vulgatus ille accentus audiatur, ὡς φασί, φασι, &c. Nihil moror. Tantum cupio, meminerint ij, nos diuerſa cauſſa ex maculatiſſimis aduerſariis hæc depromere: neque nos aliis finibus, quam principes parœmiographos, circũſcribant. Videor igitur mihi ſurdiorem aut ſomnolentiorem Fuſio poſſe appellare eum, qui preces parentum, fratrum, aliorum amicorum, cum ex officio deberet, non admittit: aut qui, quod videtur poſſe capere, vel non poteſt, vel non vult. Et ſomnum Fuſij, vocare auſim ea omnia, quæ, cum ſimulatè tantum & ex compoſito agi putantur, vere ſunt, & ſeriò. Horatij verba ex ſat. 2. 3. ſunt hæc: Clamet amica

Mater, honeſta ſoror, cum cognatis, pater, vxor:
Hic eſt foſſa ingens. hic rupes maxima: ſerua:
Non magis audierit: quam Fuſius ebrius olim,
Cùm Ilionam edormit, Catienis mille ducentis,
Mater te appello, clamantibus.

Dixerat paulo ante eſſe duo genera τῆς, (vt Xenophontis verbis vtar) μανίας. τὸν μὲν ... τὸν δὲ ... Secundi generis exemplum hic proponit. Alludit verò ad hiſtoriã huiuſmodi: Fuſius actor tragicus agebat Hecubam, ſiue, quod idem putatur, Ilionam, Priami vxore, eique cùm ſomnus ſimulandus eſſet, adueniente & inclamante Catieno, qui Polydori à Polymneſtore occiſi partes agebat, ſerio ipſe dormiit vino obrutus. Apparet autem hiſtoriam tum valde in ore vulgi fuiſſe, cum Cicero amplius ter eam attingat, nominatim ex Attij, vt putatur tragœdia, Polydori verba adducens. Mater te appello, quæ curam &c. pro Sextio, Tuſculan. 1. Academic. 2. Per Ilionam vide num melius accipere poſſis ipſam tragœdiam Attij, ita dictam: quam Hecubam Priami vxorem: vt ſit, edormit Ilionam, id eſt, tabulæ ſuo ſomno finē impoſuit, &c. vt, emoueat orbem, pro, mouenda tranſmitteret. Diximus in Notis noſtris ad Metamorphoſes Ouidij.

Trahere caudam. 27

Ibidem vſurpatur pro, in numero ſtultorum hominis eſſe, ſibilis & riſu excipi. Nihilo, inquit, vt ſapientior ille, Qui te deridet, caudam trahat. De origine prouerbij ſumma contentio. Pleriſque eam repetũt à puerorum more, quo eorum, quos irridere & ignominioſo vulgi clamore ſubſannari volunt, tergo animantium caudas alligãt. Adpingerem cõmentum meũ huic non diſſimile, ni vererer, ne me alij hoc meo adagio ornent, & reapſe caudam trahere iudicent. Turnebus accipiendum putat pro ſibi placere, & ſe ſapientem ſeu ſaperdam putare: idque ex eo, quod eorum, qui talari toga palliaue ornati longo ſyrmate terram verrunt, inceſſus ſoleat magnificus eſſe & ſuperbus. adducit idem alterum Horatij exemplum: traxitque vagus per compita veſtem, id eſt, magnificè inceſſit ſaltans.

De plebe. 28

Non lubens facio, vt vnam tantùm dictionem, quocunque ea migrauerit, in adagiorum numerum recipiam. ſed cum optimi quique eam ſibi legem non præfinierint, licentius etiam nos his pagellis illudemus. De plebe igitur aliquorum eſſe, valet infimum locum tenere, numerum eſſe. vt apud Romanos plebecula, quæ ſolo numero ſuffragia augebat, erat viliſſima populi pars, ære & fœnoribus grauata. Ouid. Metamorph. 1. agens de Deorum gradibus: Plebs, intellige, deorũ habitat diuerſa locis. & infra Iuppiter apud Inachida ſe venditans: Præſide tura deo, &c. Nec de plebe deo ſed qui cæleſtia, &c. ſimiliter Hor. Si quadringentis ſex ſeptem millia deſunt,

Eſt animus tibi, ſunt mores, & lingua, fidéſque:
Plebs eris. at pueri ludentes, rex eris, aiunt, Si rectè facies.

Vbi, plebs eris, valere quis nõ inepte dicat, nullo eris numero, nulla auctoritate & exiſtimatione. vide ſupra quæ collegimus ex Turn. Aduerſariis. Hinc plebeiam veſtem vocant Cic. Lucretius, & alij, eam, quæ vilis eſt & famularis. Huc refer, quod eodem modo dicit Terent. And. 3. Actu. 4. Scena. Vulgum ſeruorum deludere heros. Hæc nos eodem ſenſu cõformabimus. Vulgus eruditorum, medicorum, &c.

Tragelaphos fingere. 29

Τραγελάφους πλάττειν dicitur, qui, quod nuſquam in rerum natura exiſtat, cõminiſcitur. Ariſtophanes. Nazianzenus. De Tragelaphis, quos nonnulli Hircoceruos vocant, vide Solinum.

Ad inferiora ſe conuertere. 30

Μεταστρέφεσθαι πρὸς τὰ ἐλάττω. Conuenit in eos, qui ſemper inferioribus opē ferunt. Sumptum à nauigantibus, qui in eandem ferè partem, in quam nauis, inclinant. Ariſtid. Leuctrica 4.

Communibus oſtiis excludere. 31

Κοιναῖς ταῖς θύραις ἀποκλείειν. Dicitur de iis qui cõmuni opera malum aliquod propellunt. Sumptũ m, ab iis, qui continuas habitant ædes, & vt fit, communes habent portarum exitus. Illi enim ſi conſpirent, facilè quem volent, domo amolientur, & excludent. Idem Ariſtid. prima de Societate.

Ἐλαφρὰ χάρις τῶν ἐπαίνων. 32

Leuis eſt laudis gratia. Dicitur de re non valdè operoſa, qualis eſt commendatio, laudatio. Idem de concordia. Et vulgata eſt monitio vt liberales ſimus eorum officiorum, quæ nihil adferunt impendij.

Conniuendo ferre. 33

Μύσαντα φέρειν. In eos, qui patienter aliquid ferunt. Sumptũ ab iis, qui clauſis oculis ictum accipiunt, vel pharmacum bibunt. Idem in Rhodiaca.

Subroſtrani. 34

Sic dicebantur olim homines inerte in otio degentes, qui totos dies ſub roſtris deſidentes, rumores vanos aut venabantur, aut ipſi confingebant. Transferri poteſt ad omnes rerum nouarum immodicè auidos: quo nomine quidam egregiè celebris Louanij meo tempore ad penum ſemper æque inſtruċtam Caleſpinæ nomen promeruit, quod etiam agnomen à aliis illi ſimilibus (nuſquam deſunt) hodie tribuerimus: ille quidem hac gloria, nos autem adagione non inelegante ditabimur. Cælius epiſtola ad Cic. Eodem pertinet, quòd otioſos & à reip. muneribus vacuos vocarint *ἀγάλματα τῆς ἀγορᾶς*, ſtatuas fori, tanquam nihilo plus illis in cõmune conferentes, quàm quod ſe publicè oſtentarent.

Telo non æquè opus facto eſt. 35

Epidicus Plautinus amplificans vtilitatem & neceſſitatem conſilij quod coram ſenibus in rem heri ſui proponebat, Opus eſt, inquit, homine, qui illò argentũ deferat pro fidicina. Nam telo non æquè opus facto eſt. quaſi diceret, Tam nobis opus eſt homine ad hanc rem exequendam idoneo: quàm ad belli priùs indicti adornationem, & actionem comparatio telorum, reliquique bellici apparatus metaphora igitur omnibus nota. Valde dubito, an hoc hemiſtichium ab alio antiquiore poeta, ſumptum & vulgatum eo tempore, vſurpauerit. Commodè nos idem noſtrum faciemus, vbi nobis aut aliis re aliqua, aut facto multum vſus erit.

Exenterare. 36

Ibidem ſenex à ſeruo deceptus: Perij herclè ſi iſtæc vera ſunt planiſſimè. Meum exenterauit Epidicus marſupium, pro. marſupium inaniuit, exhauſit, & vt ſuprà notauimus, ipſi aluum lauit. Phraſis merè Plautina, ipſique multis in locis eodem aut planè ſimili ſenſu vſurpata: & niſi me fallunt variæ lectiones, quas vetuſtis membranis Ioan. Sambuci acceptas refert Pantinus noſter, Plautus: etiam reſtituenda in Moſtellaria, vbi Daniſtæ ipſa agenti ſorte non contento, ſed inſuper poſtulanti fœnus ſibi reddi, reſpondet Tranio, vix eſſe, vnde ſortem herus diſſoluat, niſi ille ſe patiatur penitus exenterari, & eiici in exilium. TR. Sortē accipe. DA. Imò fœnus id primum volo. TR. Quid tute hominem, hominum omnium teterrime, Veniſti huc exenteratum? agas quod in manu eſt. Non dat, non debet. DA. Non debet? TR. nec erit quidem. Ferre hoc potes, an mauis vt aliquò abeat foras? Vrbe exul linquat factus hic cauſa tua: Cui ſortem vix dare licebit? &c. Viden vt hac emendatione ſenſus efficiatur planiſſimus, & numeri per ſyncopen Comicis familiariſſimam bellè procedã? Quid quòd Celtæ idem iiſdem penè verbis efferant? Aiunt enim: *Me tireras-tu les boyaux hors du ventre?* Atque ad hanc vocis migrationẽ accedit tertia æquè elegans: videlicet pro, angi multum moleſtia aliqua, & quaſi enecari. Stratippocles in Epidico: Expectando exedor miſer, atque exenteror, &c. Proprium huius verbi domicilium eſt in piſcium apparatu, quibus *τὰ ἔντερα* ſeu interiora, priuſquam coquantur, eximi ſolent. Vt autem huic adagio mantiſſam ex noſtris obſeruationibus adiiciamus: poeta in hac oratione aliter atque aliter efferenda tam varius eſt, quàm ingenioſus. In Bacchidibus, Chryſalus ſeruus de negotio aurario Mneſilochi heri ſui cauſſa ſolicitus, & Nicobulum ſenem aggreſſurus,

> Extexam ego, inquit, illum pulchrè iam, ſi dij volunt.
> Haud dormitandum eſt: eſt opus Chryſalo Chryſalo.
> Adibo hunc quem quidem ego hodie faciam hic arietem
> Phryxi: itaque tondebo auro vſque ad viuam cutem.

Q. d. Vt arieti Phryxus aureum vellus exemit: ita ego illum tõdebo, &c. Hiſtoria nota eſt de Phryxo & Helle. Idem Chryſalus, ſeruus frugi & nomine ſuo nõ indignus, optimus nempe auri ab hero per ſycophantias auferendi magiſter, paulò pòſt triumphans de vincendo etiam nunc Troia ſua, & equi Durei ſui (literas dico ab ipſo falsò ſubornatas) virtutem commendans ait:

> Excidium, exitium, exlecebra fiet hic equus hodie auro ſenis.

Quo in verſu tertia loco metaphora proximè & ſuauiſſimè alludit, & duarum priorum, quæ alioqui duriores videri poſſent, aptiſſimum eſt condimentum. Non lubens excedo ex hac fabula, adeò in hoc genere paſcit hominem & ſaturum iam, nondùm tamen exſatiat. Decerpam verò, non niſi belliſſimũ quodque. Nicobulus ſentiens tandem, quàm magnificè à ſeruo ſuo tractatus eſſet, eáque gratia cum Bacchidibus expoſtulãs, propemodum tamen etiam ab eis victus, ait:

> Satis ſatis iam voſtri eſt conuiuij: me nihil pœnitet, vt ſim acceptus.
> Quadringentis philippis filius me & Chryſalus circumduxerunt.

Exſtat eadẽ locutio in Pœnulo, Pſeudolo, & ſæpè alibi. Tralatio eadem quæ in verbo circumuenire: ambages enim nõ extrema ſunt fallendi via. Vnum prius addam, quàm ad alia tranſeo. Epidicus, qui neſcio an Chryſalo hac in arte quicquam concederet, fallaciæ ſuæ dexteritatem extollens, & pretium illius, vt putabat, iuſtum, libertatem efflagitans: fateor, inquit, datas triginta minas:

> Et eo argento illam emiſſe amicam filij fidicinam.
> Pro tua filia iſtis adeò te tetigi triginta minis.

Metaphora ab iis, quæ ex inſidiis telo, viſco aut aliter petuntur: qualis in illo Heauton., Intendenda in ſenem fallacia. Plura huc adpingere præſertim vſu frequentata, opus non eſt: niſi fortè illud, cuius vſus vulgò ſatis eſt incognitus. In extrema Curculione Phædromi ad Militem verba hæc ſunt: Miles quæſo vt mihi dicas, vnde hunc habeas annulum, Quem paraſitus hic te eluſit.

Detergere menſam. 37

Vt ſeruis conditione paraſiti proximi ſunt: ita, in eorum quoque moribus lepidè & copioſe exprimendis, idem comicus vrbanã ſuam feſtiuitatem ingenij varietate amœnitateque temperauit adeò vt non vereat dicere, ipſum Græcis omnibus ſi nõ anteſtare, certè optimis parem eſſe. Et quidem ſuprà in prouer. Sartaginum pernicies, Iunius noſter ex iiſdem fontibus, vnde propediem rerum omnigena lectione inſtructiſſimum Nomenclatorem emiſſurus eſt, pleroſque paraſitorũ titulos vulgò inauditos propoſuit. Nos verò hîc vnò contenti erimus, dum cætera oportuniore loco expoliamus. Paraſitus initio Menæchmorum: Iuuentus nomen fecit Peniculo mihi: Ideo quia menſam, quando edo, detergeo. Similitudinis ea eſt ratio, quòd ab iis, quæ terguntur, omnia adſcititia, vt ſordes adhærẽtes, impedimenta aliaque auferri ſoleant. Græci verò, audaciores Latinis, paraſitum fingunt poſt abſumptas epulas menſæ impoſitas, arrodere, imò deuorare ipſas menſas, vocant enim *τραπεζολοιχοὺς* & *τραπεζοκόρους*.

Ibidem vna traho. 38

Megaronides in Trinummo accuſans ſeſe, quòd tam temere, ex ſolo populi rumore, ad amicum innoxium caſtigandum proſiluiſſet, & vrbanos aſſiduos ciues, quos ſcurras vocant, deteſtans:

> Atque, inquit, egomet me adeò cum illis vnà ibidem traho:
> Qui illorum verbis falſis acceptor fui.

Innuit ſeſe inter eoſdem accenſendum eſſe, aut ſaltem ab eorum moribus nõ adeò longè abeſſe, qui tam faciles & obſequentes commentitiis eorum auris dediſſet. Paulò item infra, vbi Leſbonicus cum ſeruo ſuo rationem putat, quibus in rebus XL. minas, pretium venditarum ædium ſumpſiſſet. LE. Minus herclè in hiſce rebus ſumptum eſt ſex minis. ST. Quid, quod dediſti ſcortis? LE. Ibidem vnà traho. Significare videtur adoleſcens, ſe ſibi conſcium eſſe, & in eo, quantum ſcortis datum eſſet, ſupputando, etiam occupari. Tractum cuiquam videri poſſit à vetulis per pagos aliorum longæ immiſſis, vnàque cum aliis ſerpentibus. Nihil tamen adfirmo.

Elephanti corio circumtectus. 39

Cùm teſte Cic de Nat. Deor. elephas acutiſſimi ſit ſenſus, & nulla beluarum eo ſit prudentior: mirum cuiquam videri poſſit, cur Palæſtrio volens Pyrgopolinicem ſuum iiſdem laudibus honeſtare, quibus Gnatho Terent. ſuum Thraſonem inquiens fatuum eſſe, inſulſum, tardum, ſtertere noctéſque & dies, cur inquam, cum circumtexerit elephantis pelle, ait enim, Herus meus elephanti corio circumtectus eſt, non ſuo. Neque plus habet ſapientiæ, quàm lapis. Verùm reſpexit ille, non ad naturam animalis, ſed nudam pellem: quæ quo durior eſt, & craſſior: hoc beluæ eſt congruentior & magis propria: quo autem tenerior & delicatior: hoc homine magis digna, & diuino eius ingenio accommodata. Atque ob hanc cauſſam Galenus noſter *ὑγιεινῶν* primo Germanos, recens natos puellos frigidæ immergentes, quò denſiore durioréque ſint cute, optimo iure irridet, eorúmque librorum lectione interdicit, vt qui non tam homines, quàm aſinos aliaque animantia educant. Non prætereundus hoc loco ſalſiſſimus iocus, quo, occaſione elephanti, qui è Luſitania, per Belgicam noſtram in Germaniam mittebatur, Louanij hoſpes meus humaniſſi. Lucas Mæra, vt eſt ingenio faceto & liberali, hominum illud genus notabat, qui, vt idem Gnatho aiebat, ſe eſſe primos omnium rerum volunt, nec ſunt: inquiens, plus ſatis hic & alibi eſſe elephan-

elephantorum, id eſt, vt Latinè etiam loquimur maximarum ineptiſſimarúmque beluarum, elegantiſſimè. atteſtante enim Plin. 8. cap. 1. terreſtrium animalium elephans maximum.

Occiſa ſus ſæpè plus multo ſapit. 40

Feſtiuus ſenex Periplectomenes lætus de ſucceſſu doli, quo deceptus Sceledrus, id quod viderat, putabat ſe non vidiſſe, & id quod ſciebat, neſcire, ait: ſat ædepol ſcio, Occiſam ſæpè ſapere plus multo ſuem. Cùm manducatur, ne id, quod vidit, viderit. Nam illius oculi atquè auris, atque opinio Transfugère ad nos. Ludit in ambigua notione verbi, ſapere: ex eo, quod ſapidiſſima omnium quadrupedum ſit ſuilla caro; quódque ſtolidus ſeruus iſte non ſaperet, ac vidiſſet, quod viderat, nec ne. Suem potius, quam aliud animal nominat, quòd inter omnia nullum eo ſit magis indocile & brutum: cuius nobis fidem facit tum ipſa membrorum conformatio, tum flaccidus & obtuſus calor multo pingui immerſus, & craſſiſſima pelle vndiquaque concluſus. Hinc alimentum & domicilium illi cœnum ſordéſque omnis generis. vide ſuprà 64. 94 106. & tom. 1. 11. 12. 224. 251. 291. Belgæ tardum huiuſmodi hominem notantes, æquè ac Plautus venuſtè; imò venuſtius & verecundiùs. Iiſdem vt hic, ludit in Pſeudolo, in eodem verbo, ſapere. vide doctiſſ. caſtigationem Turnebi Aduerſ. 20. 10. Propterea verò, quòd hoc animal maximè omnium pingueſcat, adeò vt immobile interdum reddatur, etiam obeſum & pinguem, porcum appellarunt. Cat. in Egnat. At porcus Vmber, aut obeſus Etruſcus. Pomponius Verriſonibus: Porcus eſt, quem amare cœpi, pinguis, non pulcher puer. Ita enim vtrunque hunc locum nobis ingenioſiſſimè reſtituit patre tanto digniſſ. filius Ioſephus Scaliger. Menander de Dionyſio tyranno, cuius edacitatem & aqualiculũ deſcribit Athen. 12. παχὺς γὰρ ὗς ἔκειτ' ἐπὶ στόμα: Obeſus etenim ſus premebat os viri.

Cinerem quæritare. 41

Ibidem vſurpatur pro, eſſe abiectum, vile & ſordidum. ab actione vt opinor, quæ vna eſt inter cæteras abiectiſſimas mediaſtini functiones. Pyrgopol. laqueo Milphidippæ & Palæſtrionis iam propè adſtrictus: ſatin' hæc quoque me deperit? Meam laudat ſpeciem: ædepol huius ſermones haudquaquam cinerem quæritant. PA. Quo argumento? PY. Quia enim loquitur lautè & minimè ſordidè. Tum ipſa nimium lepida nimiſque nitida femina. Alij putant militem iis verbis dicere, debere eorum ſermonum perpetuam eſſe memoriam. ſed ſequentia non videntur ſatis hanc interpretationem admittere. Aliorum iudicium facio.

Muſca eſt. 42

Charinus in Mercatore. Muſca eſt pater meus: nihil poteſt clam illum haberi. Nec ſacrum nec tam profanum quicquam eſt, quin ibi ilico aſſit. nota eſt muſcarum natura quouis ſe ita confertim penetrantium, vt nulla re abigi poſſint. vnde & paraſiti muſcæ, tom. 1. 355. Quadrabit in omnes alienarum rerum mirè diligentes, ſuarum negligentes, item eos, quibus vnum ſtudium eſt, omnia inquirere. Aggeram ex eodem pauca eius generis. Palæſtrio ad Pleuſidem: Sed ſpeculabor, ne quis aut hinc à læua aut a dextera noſtro conſilio venator aſſiet cum auritis plagis. Idem paulò infrà ad Pyrgopol. Circumſpicito, dum, ne quis noſtro hic auceps ſermoni ſiet. Et mox Milphidippa. Nunc quiſnam hinc propè adeſt, qui rem alienam potius curet, quàm ſuam: Qui aucupet me, quid agam, qui de veſperi viuat ſuo? Atque hæc quidem ab aucupibus mutua accepit, vt à fabris illa Pægnij verba eiuſdem cum prioribus notionis: Nunquam hercle iſtuc exterebrabis tu. id eſt, vt ſimili, ſed notiore metaphora vtar, exſculpes, vllo modo reſciſces.

Benefacta benefactis aliis pertegito, ne perpluant. 43

Monet Philto Lyſitelem ſuum, vt, cùm ſe ſemel ad bonam frugem recepiſſet, portò pergeret: alioqui futurum vt totam rectè anteactam vitam vna atque altera macula ſtatim deturpet. a lignorum ſtrue quæ ſub diuo poſita ſi rara eſt aut exigua, lapſu pluuiæ ad imũ vſque faſcem ſitu & putredine extabeſcit. Cicero Philipp. 14. Nec diſperſis buſtis humili ſepultura crematos, ſed contectos publicis operibus, atque muneribus, eáque extructione, quæ ſit ad memoriam æternitatis ara virtutis.

Mutuum ſumpſit. 44

Amphitruo vxorem ſtupri accuſans, Quid illac impudente audacius? Saltem tute ſi pudoris egeas ſumas mutuum. id eſt, etſi omnem iam pudorem fortaſſe depoſueris, debebas ſaltem coram marito diſſimulare, & mihi adſcititio pudore imponere, eorum more, qui alienis opibus ſuam tegunt inopiam. Eadem forma, ſi quando in homine luxu perdito continentiam, in auaro liberalitatem, in inhumano affabilitatem notabimus, non illepidè addemus ea mutuò ſumpta eſſe.

Quis iſtic fluuius, quem non recipiat mare? 45

Palinuri eſt dictum in Curcul. de anu multibiba & merobiba; cùm herus Phædromus ſinum cum vino afferret, polliceretúrque ſeruo, quod vini anni reliquum inde eſſet, id ambobus ſibi ſatis fore. conijciebat nimirum ſeruus, tam facilè illam totam lagenã exhauſturam eſſe, quàm facilè omnes fluuios capit mare. Dicemus idem ſcitè de homine copioſo & auaro, quem nullum lucrum exſatiat. item de librorũ helluone, quem nihil fugere poteſt.

Liquida tempeſtate liquidior. 46

Tranio in Moſtell. de patre filio minimè irato. Tam liquidus eſt, quàm eſſe tempeſtas ſolet. Periplectomenes in Milite de ſe. Opus leni? leniorem dices, quàm mutum eſt mare: Liquidiuſculúſq; ero, quàm ventus eſt Fauonius. Monſtroſas aliquis putarit eſſe tralationes: ſed profectò è media rerum natura arceſſitæ ſunt. quid enim aere puro, ſereno, & quaſi renidente lætius, blandius? Fauonium nominauit alludens ad vocis etymon & venti naturam: qui, vbi maritimus non eſt, vere eſt ζωηφόρος. Atvnde, inquis, liquidum eſt ſerenum? Sunt qui putent liquidum primaria notione idem eſſe quod humidum, & deducunt à λείβειν. Mihi verò, ab eo tempore, quo apud Prudentium eam vocem toties attributã videbam aëri, ſpiritui, menti; longè aliud in mentẽ venit: nempe eam propriè valere fluxile, ῥευστόν, facilè in omnes partes loci ſui ſeſe ſpargens: vt reſpondeat ὑγρῷ... ſuo, liquare. Auſus ſum etiam non ſemel inter æquales meos adſerere, deſcriptione illa [difficulter finiri termino ſuo, facilè alieno] liquorem potius notari, quàm madorem ſeu humidum aquæ teſte Ariſt. meteor. 4. maximè proprium cùm liquor proprius aquæ minimè ſit, qui potius aëri & igni peculiaris & indiuulſus ineſt. quo enim corpus rarius eſt, hoc facilius alieno termino formatur. liquet de noſtro igne, qui tamen de genere miſtorum eſt. quid de illo ſimplice, & puro puto elemento rariſſimo exiſtimandum? Atque hac ratione cùm ignis & aër liquidiſſima ſint corpora, ideóq; maximè limpida & tralucida ſeu διαφανῆ, factum puto vt liquidum etiam pro claro, puro, ſereno accipiatur, opponatúrq; turbido, impuro, fæculento; quod quo magis tale eſt, hoc minus per continentis loci partes omnes ſeſe extendit, eóq; longius à liquidi ratione abeſt. Affinxerunt iſtis alij, diffuſione res percolari paulatim, eóque liquida pro claris poni. Verum hoc commentũ illi ſibi habeant. quid enim igni & aëri cum colo? aut quid opus tã lõgè ad impura mixta abire, præſertim cum ea neque omnia, neq; primaria ratione per diffuſionem percolentur. Hæc etſi nuper cum aliis cõmunicauerim priuatim; quia tamen ab iis non ſatis rectè accepta video, publicare volui.

Arundo alas verberat. 47

Abutar hoc titulo, & more vinitoris complures ſimul malleolos hac ſcrobe defodiam, dum opportuno tempore erutos, loco & ordine ipſis digno ponam. Piſtoclerus Bacchidũ blanditias habens ſuſpectas, Duæ, inquit, vnum expetitis palumbem. perij, arundo alas verberat. id eſt, ſentio me irretiri: tacti ſunt pedes viſco, & quo auolaturus diutius alas moueo, hoc magis viſcatis arundinibus impediuntur. Chryſalus infrà: Nunc ab tranſenna hic tardus lumbricum petit. Pendebit hodie pulchrè: ita intendi tenus. Vide Turn. Aduerſ. 5 9.

Mercurius ad Amphitruonẽ in appendice: Noui te hominem moleſtum, qui non emas litigium. hinc confirmatur Turnebi emendatio legentis, lites emunt, pro lites ſerũt. Aduerſ. 15. 8. cap. Soſia in Amphitr. Non ego cum vino ſimul ebibi imperium tuum. qua forma Cic. In Lælio: Quod ſummi puerorum amores ſæpe vna cum prætexta toga deponerentur. Piſtoclerus in Bacchid. Stultior es barbaro Potitio. vide Camerarij annot. & Feſtum. Chryſalus in Bacch. de ſene mendaciis ipſius credulo: Ille eſt oneratus rectè, & plus iuſto vehit. Sic & Tranio in Moſtell. Ego homines habeo clitellarios. Magni ſunt oneris quidquid imperas vehunt. Idem Tranio: Mali mœroris conſpicatus ſum montem maximum ad portum. mira auxeſis & audax, vſurpata tamen etiam à Charino in Mercat.

Soſicles in Menech. Certè hæc mulier canterino ritu hic adſtans ſomniat. Celtæ: *plus fantaſtique que la mule du Pape.* Turn. lib. 18. cap. 25. Mænechmus ſurr. Di illum perdant: ita mihi hodie corrupit diem, id eſt, non ſiuit me frui illo vt optabam. Sceledrus in Milite. habent me venalem, id eſt, conantur fallere. Charinus in Merc. Deos abſentes teſtes memoras, qui credam tibi? In Amph. Mulier es: audacter iuras. Pſeudolus. Occiſa eſt hæc res, hæret hoc negotium, id eſt, res deſperata eſt, & depoſita. Charmides in Trinum. Res cum animam agebat; tum offuſam oportuit, ſup. apud Cognatum. Pſeudolus ad Ballionem: mortua te verba facis. ſic mortuas facit alibi potationes, & bonos mores morbo inuadi, ægrotare, intermori. In Trinummo bis dormitatorem, id eſt, vt Turnebus explicat. furem vocat, noctu ad ſua furta euigilantem, Heſiodus ἡμερόκοιτον.

Vtramque inflare tibiam. 48

Εἰς ἑκάτερον αὐλὸν αὐλεῖν. In eos qui omnem mouẽt lapidem. Ariſtid. de paraph. Simile, ὀρχεῖσθαι ἀντίχα, ſaltare bifariam. Ibid. Et δίχα κρούειν bifariam pulſare. vide ſup. 71. Item μέσον δυοῖν καθίζειν, inter duas ſedere. Idem Sicula 2.

Aggeram plura etiam diuerſiſſima, ſed modo quo antè. μέτεστί μοι τοῦ πολέμου, pro, eius negotij nõ ſum plane rudis. Idem Caprearum rupes. Claudian. extulit de regia crudelis & libidinoſi principis. vide Sueton. in Tiberio. Satyrion bibiſſe, pro ad libidinem incitatum eſſe. Nota vis ſatyrij herbæ, & etymon. Petron. Hyeme Gallica frigidior. intelligit eam, quæ ad Septentriones vergit. Idem. In aquam hiante ore deſilire, pro appetentem eſſe mortis. Senec. in Nat. quæſt.

Ὀμφερικὸν δεῖπνον, prandium ferarum, cuius nemo ſit particeps. Scaliger in Varr. ex Plutar.

Pauperis eſt numerare pecus. 49

Ex multis adagijs, quæ ex noſtrorum hominum ſcriptis obſeruata, nec dũ ipſis auctoribus, vnde imitatione expreſſa eſſe arbitror, reſtituere potui; vnum hic propoſui, quod elegantia & venuſtate nulli dictorum concedit. Vſus eſt eo Muretus in Varijs lect. laudans Pauli Manutij in reſtituendis auctoribus induſtriam & ingenium. Item Ioach. Camerarius in carmine, quod Macrobio à ſe doctiſſimè caſtigato præfixit. Veriſſimè autem & merito ſuo vterque vſurpauit. Nam modò rem ipſam fateri velimus, quidquid illud eſt, quo magnam partem adeò miſere & ridicule efficimur, omne illud aliorum hominum labori & eruditioni acceptum ferre debemus. ſed nolumus, imò id vnum ſtudio habemus, illorum ſtudia premere, noſtra magnifice nuſquam non oſtentare. Et, vt iure quodam id facere videamur, mirum quas nebulas & offucias ſtudioſorum tenellis oculis obijciendas excogitemus. In primis vt nos ab eruditorum vulgo ſegregemus, antiquitatis nomẽ e vetuſto ſcribendi more, pronunciatione, & lucifugis aliquot vocul is aucupamur. eáque re non monumenta ipſa veterum, ſed à noſtris hominibus ſcriptas in illa annotationes, commentarios, conlectanea magno ſtudio & ſingulari arte peruolutamus: inde belliſſima quæque ſeligimus, & tam diu inter ſe componimus, donec noui aliquid effundamus, aut ſaltem tamdiu iuuentæ nouam faciem induamus. Inde maiori animo auctorem e multis vnũ nobis ſumimus, in quo omni animi contentione laboremus. caucmus tamen ne in auia, & nullius ante ſolo trita loca veniamus, imò quo alij diligentius nobis viam muniuerint, hoc lubentius huiuſmodi opus capeſſimus. minimo enim negotio ſuperiorum laboribus culmen detrahimus, cùm aut laudatos ſemel, ſtrenuè porrò tacitè contemnimus, & grauiora errata loco maximè conſpicuo & illuſtri prodimus, aut noua annotationum forma rectè olim dicta, vt inaudita proponimus, traijcientes, addentes, commutantes. mille enim hic nocendi artes. Interea bonorum omnium familiaritati, vnde aliqua obſeruationum ſpes eſt, nos adiungimus: ab ijs, quæcunque vi ingenij aut multo ſtudio ſibi ipſi pepererunt, bonáque fide ab amicis acceperunt, expilcamur, exſculpimus omnia. Denique vbi nihil reſtat ſubiegendum, nos eadem mente iiſdémque artibus alió traductum, vltro amicitiam illam ſanctam non diluimus, ſed præcidimus, adeóque familiares noſtros quocunque modo laceſſimus, irridemus, vt iiſdem alienos perpetuo fuiſſe nos alij iudicent. Atque hæc omnia, vt noſtrum hoc nouem Muſis cælatum opus exornemus, & extendamus. Neque enim noſtris finibus nos circumſcribimus, ſed in omnia præſertim amicorum ſcripta nos impudenter ingerimus: in quibus, modò parum liberaliter corraſas ſ. circiter emendatiunculas proferre audeamus, deũ immortalem, quæ orationes, qui triumphi? Statim ſe erumpunt, magnifica illa epiphonemata: vt Clementem purgemus ſi fieri poteſt omnino: Eum poetam quia nunc, vt opinor, ferè totũ vindicauimus mendis innumerabilibus, &c. Quid multa? Alij cum ſexcenta loca reſtituerint, nihil egerunt, nobis omnia debentur. abſque nobis eſſet, vileſceret auctor, ad Pharmacopœos amãdandus. Hæc amice lector, noſtra ſtudia, hæc ætas. Ita humanioribus literis nihil hodie immanius.

ADAGIA

ADAGIA ALIQVOT MELCHIORIS NEIPEI BREDENANI NVNQVAM ANTEHAC EDITA.

Oculus Dei fortiſſimus. 1

ΕΟΥ Δίκης ὄμμα. Nemo neſcit multas veterum oraculorum ſententias, quemadmodum & poetarū, in primis Homeri, [illegible] vice tandem celebratas, potiſque hodie etiamnum celebrari. Ex his inſigne placuit illud ab Eugubino adductum ex Porphyrii [illegible] libro. Nam Dæmon interrogatus, an quis peccans Deum latêre poſſit, reſpondit hoc diſticho,

Οὐδεὶς ἂν λάθοι τὸν θεὸν, [illegible]
[illegible]
Nemo Deum fallit, viſum non effugit æterni,
Qui vertat dolos verbis factiſque paratus.

Huius rei veluti cauſam explicans Apoſtolus de Chriſto ita loquitur, Heb. 4. Οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανὴς ἐνώπιον αὐτοῦ, πάντα δὲ γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, id eſt, Non eſt creatura coram eo inconſpicua, ſed omnia nuda & reſupinata oculis eius. Philo quoque [illegible] id eſt, Dei ſermo viſus acutiſſimi eſt, facile vt conſpicere poſſit. Ab hoc non diſſentit Heſiodi illud Operum libro primo.

Πάντα ἰδὼν Διὸς ὀφθαλμὸς, καὶ πάντα νοήσας.
Omnia conſpiciens oculus Iouis, omnia luſtrans.

Plutarchus in ſympoſio, Ariona, quem nautæ ſalo demerſerant, inducit in cælum ſuſpicientem, ſicque ſecum cogitantem, [illegible]. Quod non vnus iuſtitiæ ſit oculus, ſed omnibus his ſpeculatur Deus circumquaque, quæ terra mariq́ue geruntur. Vſus erit præcipuus, quando aliquem a peccando deterrere volumus, metu diuinæ præſentiæ, hoc modo: Si proximo tuo inferre malum, vt meditaris, pergas, ἔστι Δίκης ὄμμα.

Deus hoc habeat decus. 2

Sumptum eſt ex Simonide, & Platoni Ariſtotelique vſurpatū adagium, quo vtemur in deprecandis rebus noſtras vires ſuperantibus, ſoliq́ue Deo factu procliuibus. Sic enim vtitur Plato in Protagora, vbi docēs ſolum Deum vere bonum eſſe, hominesque non facile bonos euadere, neque poſſe ſi quam nacti ſunt bonitatem perpetuò tueri, his verbis vtitur, [illegible] id eſt, Fieri quidem virum bonum arduum ſane eſt: licet verò ad tempus aliquod eſſe. verùm cum fueris, in hoc habitu permanere, virumque bonū eſſe, impoſſibile & non humanum. at Deus hoc habeat decus. Ariſtoteles in Metaphyſicis, [illegible] Σιμωνίδην, θεὸς ἂν μόνος τοῦτ' ἔχοι τὸ γέρας. videtur hemiſtichium Choriambicum eſſe.

Cunctabundus natura Deus. 3

Μέλλει τὸ θεῖον, ἔστι δ' τοιοῦτον φύσει. Cunctatio almo numini vſque propria. Senarius eſt alicūde deſumptus ex Euripide, qui ſententiarum grauitate, vel Fabio teſte, ſummis quibuſque philoſophis par eſt, cuiuſque tragœdiæ ſemper magno apud eruditos omnes in precio fuere. Nihil enim hic Ariſtophanis dicacitatem moror, qui neſcio quo æmulationis ſtudio, certè inuidiæ odiique plenas habenas effūdit, non ſolum in religiones partim peregrinas, partim domeſticas, quas perpetuò vexat ac ſuggillat, &, vt Græcè dicam aptius, [illegible]: verùm etiam Moſchinum, Pindarū, aliósq́, tam ſui ſeculi quàm prioris poetas miris ſalibus exponit deridēdos, qui Euripidi tam fuit iniquus, vt nuſquam non capiet occaſionē traducendi eum. Qua acerbitate prouectus ad rabiem vſque principem philoſophiæ Socratem in [illegible], tanquam delirum, omniſque ſenſus communis expertem, atrociſſimè exagitat. Sed hæc præter inſtitutum. Senſus huius prouerbialis ſententiæ non rarò Plutarcho vſurpatæ, eſt, Deum lenem & clementem eſſe, nec facilè ad vlciſcendum malos pœnáſque de his ſumendum properare: quod etiam diuinis literis expertiſſimum eſt. Eccleſiaſtic. 5. Ne dixeris, Peccaui, & quid mihi accidit triſte? Altiſſimus enim eſt patiens redditor. Hinc [illegible] appellatur variis in locis ſacrarum literarum. Cur autem mali non ſtatim pœnas pendant, docet Petrus Apoſtolus his verbis, [illegible].

Contemnunt ſpinam, cùm cecidere roſæ. 4

Prouerbialiter hoc verſu Ouidius lib. 2. Faſtorum vtitur volens ſignificare ſenilis ætatis nullum eſſe pretium aut decus. Comparat autem roſis florem ætatis qua nuis e ſpina naſcentibus: ſenectam verò ſpinæ roſis caſſæ ſimilē facit. Vt enim amiſſis roſis ſpinæ iacent, maximéque contemptui ſunt: ita corpore veterno ſa & marcida ſenectute premente vileſcimus, nulloque ſumus in pretio. Martialis lib. 6 ad Lycorim. Fœmina præferri potuit tibi nulla Lycori,

Præferri Glyceræ fœmina nulla poteſt.
Hoc erit hæc quod tu: tu non potes eſſe, quod hæc eſt.
Tempora quid faciunt? hanc volo te volui.

Decebit paululum torquendo vſurpare de puella poſt amiſſam virginitatem, vt fit, ab amatoribus ſuis faſtidita.

Hærere in iiſdem ſcopulis. 5

Tritum eſt omnibuſque notum & familiare, offendere ad eundem ſcopulum, impingere ſcopulis: nuſquam tamen vel vſitatum vel explicatum à noſtræ ætatis ſcriptoribus offendi, inhærere iiſdem ſcopulis: quod non minus quàm illa ſuperiora prouerbiis adſcribendum videtur: quod ille per metalepſin ſignificat, in eodem verſari negotio, vel alterutrum eodem loco ſedem figere, vt ſynecdochicῶs ſpecies pro genere, quod crebrum eſt, accipiatur Ouid. Metam 1.

Mox ego ne ſcopulis hærerem ſemper in iiſdem.

Philoſophare cælum intuens. 6

Φιλοσόφει τὸν οὐρανὸν ὁρῶν, Hoc vnum eſt teſte Iamblicho, ex Pythagoræ ſymbolis, quæ non ſecus atque prouerbia & veteres & recentiores celebrant. Cuius ſenſus mihi videtur eſſe: Si te ad veritatis ſtudium conferre velis, rerumque humanarum ac diuinarum inueſtigare ac ſcire rationes, quo in genere verſatur philoſophia, originem tuam ſemper animo oculiſque tuis obuerſari facito, vt eò tibi mente redeundum, vnde profectus es, prudenter cogites. Origo hominis cæleſtis eſt, vbi omnia mirifico quodam concentu temperantur. hoc exemplari propoſito, ſtudia omnia actioneſque tuas moderare. Vnde Græci ἄνθρωπος, quaſi ἄνω θρῶν dici volunt. Quod etiam expreſſit Philo de homine, his verbis: [illegible] id eſt, Aliorum oculos depreſſos circumduxit, cóque nutant in terram: hominis verò erexit, vt cælum intueatur Ouid. Metam 1.

Pronáque cùm ſpectent animalia cetera terram,
Os homini ſublime dedit, cælumque videre
Iuſſit, & erectos ad ſidera tendere vultus.

Clypeum poſt vulnera ſumere. 7

Nec hoc quidem relatum ab adagiorum ſcriptoribus abſque controuerſia [illegible] oſtendi. Dicitur autem de intempeſtiuo auxilio, & præſidio. Ouid. de Triſtib 1 3.

Et quanquam ſerò clypeum poſt vulnera ſumo:
Attamen hanc odiis exonerate fugam.

Conuenit huic Diogenianum illud, Poſt bellum, machinas. Quò longius trahetur, eò erit [illegible] erit vſus. Ad externa: Hic homo incipit eſſe par[illegible] frugalióque iam conſumptis opibus: clypeum poſt vuln[illegible], vt aiunt. Ad corpus Aſſidua [illegible] effœtum & eneruatum corpus iam continentiam meditatur, clypeum nempe poſt vulnera. Ad animum: Hic filium ſuum peruerſa animi natura & improborū ſocietate perditum ad probam frugem videtur recepturus: vereor ne poſt vulnera, quod aiunt, clypeum ſumat.

Tempus omnium explorator. 8

Χρόνος πάντων βασανιστής. Elegans prouerbium neſcio vnde ſumptum. vſurpat Auguſtinus Eugub. de Perenni philoſophia, lib. 4. Veritas quæ, vt Heraclitus inquit, cùm lateat in profundo demerſa: tempus, quod, vt dicitur, πάντων βασανιστής, elicit in lucem. Veteres, veritatē, tēporis filiam vocarūt. Et Thales Mileſius tempus ſapientiſſimum appellauit, quod omnia inueniſſet. Plutarchus, cur Pythia Oracula ceſſauerint, τὸν χρόνον ἐξελευθερωτὴν vocat, quaſi qui fidem ſuam tandem liberare debeat.

Μοισᾶν καπυρὸν στόμα. 9

Muſarum os feruens. Theocritus eidyl. 7. Vtemur in hominē eleganti ingenio & feſtiua dicēdi gratia & ſuauitate inſignē & expolitū: maxime qui animali carmine & dulci aures mētesque hominum demulcet. Veteres quicquid ſuaue & eruditum fuit, Muſarū artificio aſſignabat hinc Attica Muſa dict⁹ Xenophō.

Nouem Muſis celatum opus. 10

Horatius epiſtola ad Florum vſus eſt hyperbole prouerbiali, cum vellet ſignificare opus ſupra modum egregium, ſupráque humani ingenij vires, & quod ne Muſæ quidem artium inuentrices æquare poſſent. Vel ſi, cælatum, legas opus, ſenſus erit, in quod Muſæ omne artificium ſuum contuliſſe ſimul videri queant. Verba eius hæc ſunt:

Carmina compono, hic elegos: mirabile viſu,
Celatúmque nouem Muſis opus.

Venuſtior vſus erit per εἰρωνείαν, vt ſi de Scoti ſcriptis quis ioco dicat, Eſſe nouem Muſis celatum opus.

In medio Tybure Sardinia eſt. 11

Prouerbialiter dictum eſt a Martiale lib. epigrammatum 2. In medio Tybure Sardinia eſt. Quo voluit ſignificare, nihil cæli locique ingeniū quamuis mite & clemēs conferre, nō impedire vernātis auræ mollē dulcedinē, non grato virore nemora, non ſuaue redolentes vndiq; herbas, nō venas fontiū, ſalubres animo, ſtomachóque laticum latebras profundentium, nihil deníque quæcūque ſenſus, animumque demulcēt, & afficiunt, vllā moram afferre: quo minus cùm dies fatalis, & à rerū conditore deſignata cuique meta viuendi obrepſerit, quiſq; moriatur. Tybur, ſpecies pro genere, accipitur hic pro omni loco ſalubritate commendabili: & Sardinia, pro omni regione, aëre, ſolóque peſtilenti. Sardinia enim peſtilentem aërem ſalutique hominū officientem, valetudinémque perturbātem veteribus memoratur habere: Tybur autem vndique ſoli aſpectu lætum & ſalubre prædicatur. Verſus Martialis, e lib. 2. de Curatio, quia (vt omnes illius poetæ) feſtiui admodum ſunt, quique prope ipſam ſētētiam prouerbialem explicant, libenter ſubieci.

Ardea ſolſtitio, Pæſtanáque rura petantur,
Quique Cleonæo ſidere feruet ager.
Cum Tyburtinas damnet Curatius auras,
Inter laudatas ad Styga miſſus aquas.
Nullo fata loco poſſis excludere. cum mors
Venerit, in medio Tybure Sardinia eſt.

Laudatas aquas vocat Albulæ, quæ vulneribus mederi dicuntur, quia ſulfureis fumabat, vt ait Martialis lib. primo de Regulo. Nec me latet tamen Tybur gelidum ſæpe à Martiali vocari, quòd in regione calida, qualis eſt Latium vbi Tybur extructū eſt, non tollit loci ſalubritatem. Adde quòd Horatius lib. Odarum 1. 7. ad Plancum ſcribens, nulla regione vt Tyburtina perinde ſe capi teſtatur, haud dubiè amœnitate & ſalubritate loci cælique clementia & temperie adductus.

Vulpes pilum mutat, non mores. 12

Reſipere adagium videtur illa tenis bubulci ſententia qua apud Suet. Veſpaſianus Cæſar perſtrictus eſt, qui negata ſibi gratuita libertate, quam imperium adeptum ſuppliciter orauerat, proclamauerit. Vulpem pilum mutare, non mores. Senſus eſt titulis dignitatum & ampliſſimis fortunæ muneribus corporis, non animi ſordes tolli in veteratore & auaro homine: fortunam improbis & ſubdolis ſplendorem & nitorem corporis conferre, non abſtergere animi illuuiem, ingeniique ſordes: exuere hominem callidum pannis, non item vitiis: Vel ſenectutem addere annos, non etiam virtutes.

Huic Eraſmi illud ſimile eſt, Lupus pilum mutat, non mentē Hodie Flandris trita ſunt, Lupus non emēdatur ſenio. Et, Vulpes ætate fit aſtutior, non etiam melior.

Intempeſtiua Minerua. 13

Ouidius Metamorph. 4. Solæ Mineides intus
Intempeſtiua turbantes feſta Minerua. Intempeſtiuam Mineruam dixit operam & opus parum opportunè exactum. Et ſi de lanicij opere loquatur poeta: nihil vetat tamen generaliter accipere pro omni ſtudio & [illegible]e: quandoquidem omnibus præeſſe artibus Minerua ſing[illegible], quarum pleræque abſque labore non fiunt. quo in genere eſt lanicij & textrinæ ſtudium.

Ἑκατηβελέτις. 14

Hecate ſagittatrix, vel potiùs iaculatrix. Suetonius in vita Neronis ænigmaticè Parthum ſagittis acrem & venationibus ac militaribus ſtudiis ad inſaniam vſque indulgentem & addictum Ἑκάτην βελέτιν vocat, citato cuiuſpiam diſticho Neronis, agones, citharæque ſtrepitū magna cauillatione perſtringētis. Id autē eſt huiuſmodi. Dum tendit citharā noſter, dum cornua Parthus: Noſter erit Pæan, ille Ἑκατηβελέτης. Senſus eſt. Nero ex agoniſticis certaminibus, & citharæ ludo ſibi non aliter triumphum adornabit, quàm Parthus ferox ſagittis Romanis legionibus in Armenia ſub iugū miſſis. alter cithara Apollinis armis: alter ἑκάτοις ſagittis, quibus illam terribilē canant poetæ, epinicia canet. Obiter quoque in vocabulo Pæanis, quod & Apollinis cognomen, & triumphantiū vox eſt, vt quum acclamant Io Pæan) iriſus eſt Nero, qui vrbem ingreſſus poſt agones Græciæ, Pythiam veluti citharisticæ artis præſidem dextra gerebat. Ac neſcio an facetiſſimus & mordaciſſimus auctor huius diſtichi, alluſerit etiam ad etymologiam Pæanis & Hecates. Quadrabit in hominem ad vlciſcēdum promptum, & ingenio irritabili. Licebit etiam iacere in intemperantis linguæ ac virulentæ fœminam. Quod ſi vnica dictione legere placet ἑκατηβελέτις, non diſcrepabit ſententia de eo, qui ἄλγε' ἔδωκεν, καὶ ἔτι δώσει. Homerus Iliad primo. Apollinem peſtilentiam Græcis ob negatam Chryſæ ſacerdoti filiam immittētem, ἑκατηβελέτην appellat. Etiam ἑκηβόλον, & ἕκατον, & ἑκάεργον alibi vocat quæ epitheta omnia à procul feriendo etymō habere vidētur. Mira igitur gratia Parthus victor Romanarum legionum, idem tamen procul vltimis in terris poſitus (nam Parthos à Roma multa maria, inſulæ, regnaque diſtinguunt) Ἑκατηβελέτης dicetur: Nero Pæan, vtpote cithara & triumpho exultabundus. Nec tamen damno vt legatur ἑκάτην βελέτιν.

Vt ouis lupum conſpicata. 15

φεύγεις δ' ὥσπερ ὄις πολιὸν λύκον ἀθρήσασα. Contemplata lupum, fugis, vt pecus, improba, canum. Theocrit. Eidyl. 11. Qui indicabit ſe vehementer abhorrere à cuiuſpiam viu & conſuetudine, & longè fugere vitæ ſocietatem & amicitiam: hic Theocriti verſus vel in primis quadrabit. Vt ſi quis dixerit. A ſophiſtis ita abhorreo, vt nō perinde ὡς πολιὸν λύκον ἀθρήσασα. Quod ex Homero, vt multa alia, ductum eſt Iliad. 20. vbi Achilles ad Hectorem loquitur his verbis,

Ὡς οὐκ ἔστι λέουσι καὶ ἀνδράσιν ὅρκια πιστά,
Οὐδὲ λύκοι τε καὶ ἄρνες ὁμόφρονα θυμὸν ἔχουσιν.
Ἀλλὰ κακὰ φρονέουσι διαμπερὲς ἀλλήλοισιν,
Ὣς οὐκ ἔστ' ἐμὲ καὶ σὲ φιλήμεναι, οὐδέ τι νῶϊν
Ὅρκια ἔσσονται, πρίν γ' ἢ ἕτερόν γε πεσόντα.

Hunc Homeri locum imitatus Horatius, lib. Epodon, in Menam Pompeij libertum ita inuehitur, Lupis & agnis quāta ſortito obtigit, Tecum mihi diſcordia eſt.

Cybiotates. 16

Alexandrini dicaces natura, & liberioris linguæ, Veſpaſianū immenſa pecuniæ auiditate laborantem ac ſubinde vectigalia ciuitatibus & tributa prouinciis augentē, omnibuſque e rebus etiam ſordidis, lucri odores venātē infami conuitio, Cybiotaten vocabant, cognomine vnius è regibus ſuis turpiſſimarum ſordiū. Suet. in Veſpaſiano 19. Sic enim ibi vulg. leg. A quo non abludit quod Giſelinus in quodā manuſcript. legit, cibotandē, vel cybiotantē, mendo propriis nominibus perfamiliari. Quin & Strabo lib. 10. vbi Ptolemæorum genealogiam recenſet, hūc Cybioſaſtem nominat, qui maritus per aliquot dies fuerit filiæ Ptolemæi Auletæ. Si coniecturis locus eſt, putem dictum fuiſſe Cymbotatem, cum Heſychius teſtetur κύμβον ſignificare fundū ollæ fictilis, & κύμβιον iaci ſolere in parcos & ſordidos: vel cymbotatem à κίμβιξ. quod valet, φειδωλὸς, ἀπὸ τοῦ κιμβάζειν χρυσόν Euſtat. qua voce etiā Ariſtot. Ethicor. 25 genus quoddā auarorum hominū notat ſed hæc incerta neque ego quicquam ſtatuo. Vtemur vulgata voce, dum alia certior reperiatur, in principes ſummè auaros, & omnes vndiq; cauſſas exenterādis ſubditorum loculis venantes, nunc proponendo decimationes bonorum, vel prouentuum: nunc mercimonia certa vi pecuniæ taxando: quin & quibuſcūque annonæ partibus vt frumento, vino, cereuiſiæ, aliiſque ad victū ſpectantibus vectigal aſſignādo quantum libet, & quoties libet. Philippus Gallorum rex qui vectigal ſali impoſuit, quod magna adhuc tyrānide grauat Galliam, meritò Cybiotates dici potuit: quanquam poſteri quoque infame hoc vocabulum non ſatis longè à ſe repellere videantur, qui hominis iamdiu ſepulti ſordes imitando aſſerunt. ſed, vt ille ait, lucri bonus eſt odor ex re qualibet.

Samnites. 17

Vno vocabulo complexus ſum modò adagium: complectar nunc etiam alterum. Id vt liceat, effecerunt tum priuati aliquot homines, tum etiam populi quidam plurimum nobilitati vulgò vel vitio aliquo peculiari & inſigni, vel laude. Samnites ergo Horat. epiſt. 2. 2. vocat πυγμάχους eos, qui multum diuque lædunt & læduntur: mordent, & mordentur, dente cruēto & diro Marte laceſſunt, & laceſſuntur: Breuiter, Samnites vocare licebit, qui longo temporis ſpatio alios grauiſſimè vexant, vehementiſſiméque affligunt, ipſi quoque atrociſſimè vexati ab aduerſariis & grauiſſimis calamitatibus preſſi. Horatij verſus hi ſunt.

Cædimur,

Cædimur, & totidem plagis conſumimus hoſtem,
Lento Samnites ad lumina prima duello.

Agit de poetis, qui aures pæne inuiti & fracti diu præberent alienis ſcriptis audiendis: cum ipſi viciſſim alienas aures ſuis poematis recitandis obtundant, atque enecent. Samnites teſtib. hiſtoricis, Liuio, Floro, Oroſio, Plinio Iuniore, & aliis, per annos 49 atroci bello cum Romanis equo marte depugnarũt: tandem Pontio duce eorum capto in Romanorum ius conceſſerunt, eamque ob cauſam gladiatores Romæ Samnitium nomine appellati ſunt. Cæterum his locis Liuius lib 9 huius appellationis originem refert ad Campanos, qui ſuperbia & odio Samnitium, gladiatores, quod ſpectaculum inter epulas erat, eo ornatu (deſcripſerat ibidem illum paulò ante) armarunt, Sãnitiumque nomine appellarunt.

Solem mercede præſtare. 18

Lactantius libro inſtitutionum 1. tacitè notãs philoſophos diſciplinam ſuam ſordidis lucellis, fœdiſque cupiditatibus & voluptatibus lenocinantes, voleníque oſtendere Chriſtianos his longè præſtare, qui ab his moribus abeſſent, duo ſubiecit veluti adagia, nempe ſolem mercede præſtare, & aquam vendere, hoc modo. Gratuita ſiunt, facile, citò: modo pateant aures, & pectus ſapientiam ſitiat. Nemo vereatur nos, aquam non vendimus, nec ſolem mercede præſtamus. Equidem non abſurdum puto, ſi Lactantium Auguſtinumque lib. contr. 11.25. ſequendo, in hos qui dei naturæque beneficia omnibus ex æquo ſine diſcrimine expoſita in quæſtum & commodum ſui ſolum transferunt, & rem omnium communem lucri cupiditate, priuati iuris faciunt, illud Lactantij iaciatur, Mercede Solem præſtant, & aquam vendunt. Hæretici, qui publicum æterni Euangelij fontem omnium communem, qui ſalutem æternam omnibus in Chriſtum credẽtibus promiſſam ſibi ſolis arrogare non verentur, Mercede Solem præſtant, & aquam vendunt. Item, qui diuina ſacramenta luctoſas artes exiſtimant: in ſumma quicunque Dei ac Domini noſtri beneficia, omnibus ex æquo condonata, ſuæ gloriæ & pleonexiæ ſeruire cogunt: Solem mercede præſtare aptiſſimè & veriſſimè dicemus.

Sol omnia aperit. 19

Omnino mihi quidem videtur prouerbialis ille Theocriti verſus ex Eidyl. 1.

Ἠέλιος γὰρ πάντα καθορᾷ,

Equidem prodit Sol omnia nobis. Senſus eſt, omnia temporis ſpatio in lucem promi & reuelari. Solem per μετωνυμίαν pro die poſuit, cum cauſſa efficiens diei, Solis ſplendor ſit. Et vt Sole lucente omnia ſunt aperta & conſpicua: ita etiam temporis decurſu obſcura quæque in apricum, vt ait Horatius, proferuntur. Confinis huic eſt ſenarius ille etiam prouerbialis ἄγει δὲ πρὸς φῶς τὴν ἀλήθειαν χρόνος. & Pindaricum hoc: ὁ χρόνος πάντων πατήρ. Poteſt videri alluſum ad fabulam Homericam Odyſſeæ θ. vbi in Veneris cõcubitu Mars adulter deprehenditur indicio Solis: epimythio indicante, tandem aliquando fœda malè celata prodi.

Albo eradere, & adſcribere. 20

Quamuis Eraſmus prouerbium, Non eras in hoc albo, ſatis diligenter explicuerit, non tamen ex eo protinus conſtabit quid eradere & adſcribere albo ſit: quæ adagia haud dubiè aduerſaria non minus elegantia & lepida ſunt, quàm illud Plinianum. Quin ſerio autem vtróque vultu contendere pluſculum hæc, quàm illud præferre gratiæ & feſtiuitatis. Vtroque vſus eſt caſtigatiſſimus dicendi & ſentiendi magiſter Suetonius, In Claudio. Splendidum virum Græciæque prouinciæ principem, verùm Latini ſermonis ignarum, non modò albo iudicum erãſit, verum etiam in peregrinitatem redegit. In Domitiano item, Equitem Romanum ob reductam in matrimonium vxorem, cui dimiſſæ adulterij crimen intenderat, erãſit iudicũ albo. Eſt ergo albo eradere, ignominiosè & cũ ſuggillatione nominis ab honeſto aliquo vel publico munere depellere, & adſcribere albo, honeſto cũ ſuffragio ad publicum aliquod munus, vel honeſtum officium allegare & admittere.

Per genium alicuius deierare. 21

Per genium alicuius deierare, eſt omne dictum & factum honeſtatis eulogio notare, nihilque non per aſſentationẽ gloriæ & laudi ducere, ſed omnia votis honoribúſque proſequi, quaſi Deo adhortante, & præſide geſta. Quod & ipſum vſurpat Suetonius in Caligula, elegãter prorſus & ſacte prouerbiali, cùm voluiſſet ſignificare, pleróſq; à C. Caligula ſupplicio affectos, nõ quòd ſupplicio digni eſſent, ſed propterea quòd non omnia ipſius tam dicta quàm facta honeſta duxiſſent & aſſentando euexiſſent. Eius hæc ſunt verba in Caligula: Multos honeſti ordinis, deformatos priùs ſtigmatum notis ad metalla & munitiones viarum, aut ad beſtias condemnauit, aut beſtiarum more quadrupedes caueæ coẽ cuit, aut medios ſerra diſſecuit: nec omnes grauib.⁹ ex cauſis: verum malè de munere ſuo opinantes, vel quòd nunquam per genium ſuum deierauſſent. Quæ hoc loco de ſuperſtitione gentilium in placando vel propitiãdo alicuius genio vel ſuo adſerri poſſent, ſcripſi alibi. Nũc breuior eſſe volo, aliàque extra euagari.

Spongiæ. 22

Romani perceleberi ioco, Veſpaſiani procuratores & magiſtratus ex tenui re ad ampla euectos, & magnis officiis & honorib. auaritia principis nobilitatos, vt repetundarũ poſtea rei ac condẽnati largè & prolixè fiſcũ locupletarẽt, Spõgias appellabãt μεταφορικῶς, à ſpongiarum vſu, quæ ſiccæ humectantur, & vuidæ exprimuntur. Auctor eſt Sueton in Veſpaſiano his verbis: Creditur etiam procuratorum rapaciſſimum quemque ad ampliora officia ex induſtria ſolitus promouere, quò, locupletiores mox condemnaret, quibus quidem vulgo pro ſpongiis vtebatur, quod quaſi & ſiccos madefaceret, & exprimeret humentes.

Genium habere aliquid. 23

Quod in metaphoris, idipſum in adagiis vſu venit, vt vſu cultus & ſplendor accedat adeo vt nec illud iudicandũ ſit inelegãs aut ἀπειρόκαλον, quod etiam vulgo tritum circumfertur, Tale eſt Martiali eiuſque ſynchrono vſitatum. Geniũ habere, quo prouerbio vtũtur ſignificaturi, aliquid natiua quadam indole & quadam arcana ratione mouere animos hominũ, & ad ſui amorẽ, ſponte ſua trahere vehementerque afficere. Refertur ad rem & ad perſonam, Ad rem apud Martialem lib 6.

Ingeniosa tamen Pompilii ſcripta feruntur,
Sed famæ non eſt hoc, mihi crede, ſatis.
Quam multi tineas paſcunt blattaſque diſerti,
Et redimunt ſoli carmina docta coqui!
Neſcio quid plus eſt, quod donat ſæcula chartis.
Victurus genium debet habere liber.

Ad perſonam, Iuuenal. ſat. 6.

Nemo Mathematicus genium indemnatus habebit.

Indemnatum dixit pœnæ immunem. Eiuſdem notæ eſt, Cæſtũ habere, Homero & Martiali aliiſque vſurpatum.

Apollo Tortor. 24

Auguſtus Cæſar cenã ſumptuoſam inſtruxerat, in qua deorum dearumque habitu diſcubuiſſe conuiuas, ipſumque Apollinis ſcenico ornatu transfiguratum fabulis Romanorum ſpargebatur. Ea cena δωδεκάθεος (duodecim ſcilicet) appellabatur: quo tempore ingens Romæ inopia frumẽti & annonæ caritas fuit. Hoc rumore diuulgato, imperatorem alieniſſimo tẽpore nẽpe in ſumma vrbis fame lautis epulis indulgere quaſi publicæ calamitati inſultando, Romani Apollinem Tortorem eſſe acclamarunt: Apollinem quidem, ob emẽtitum Apollinis habitum quo in cena illa myſtica deformatus latitabat: Tortorem verò, quòd eo nomine idem Apollo quadam in vrbis parte coleretur. Quod illi epitheton attributum ſuſpicor, quod Marſyam citharœdum pſallendo victum inaudito antea ſupplicij genere excruciaſſet, cui viuo pellẽ detraxerat. Pari ratione Octauium Auguſtum, quaſi qui viuos excoriaſſet homines, frumẽto per luxum & ſumptuoſam cenam abſumpto, Apollinem Tortorem per conuicium vocabant. Non poſſime quadrabit in principes & magiſtratus in Reip. calamitate ſeſtis gaudiis exultantes & intempeſtiuis deliciis & voluptatibus ſoluentes animum, nihil publica miſeria commotos, & tum maxime negligentes officium, quando conueniebat maxime præſtari.

Mundi oculus. 25

Sol apud Ouidium Metamorphoſeon 4. ſe mundi oculum lepida tranſlatione vocat, eximium ſui vſum maximámque neceſſitatem ſignificans.

Omnia qui video, per quem videt omnia tellus, Mundi oculus. Sic Cicero pro lege Manilia Corinthum totius Græciæ lumen appellat. Et apud Ioannem Euangeliſtam variis in locis Chriſtus ſe vocat τὸ φῶς τοῦ κόσμου. Quadrabit in hominem omnibus ſapiẽtiæ numeris & virtutũ inſignibus inſtructum, Reip. ſummè vtilem ac neceſſarium.

Ars cenſus, opera vita. 26

Meretur recipi inter parœmias hoc vulgò omnibus decantatiſſimum, cùm hominem non patriis opibus vitam tueri, non amicorum ſubſidiis niti, nec patris ſtrui, aut dote vxoris beatũ propinquorúmve hereditate locupletatum, ſed quotidiana opera & opificio vel arte ſe ſuámque familiam alere ſignificabimus. Alterum legitur apud Ouidium Metamorph. 3.

Pauper & ipſe fuit, linóque ſedebat & hamis
Decipere & calamo ſalientes ducere piſces.

Ars illi ſua cenſus erat. Alterum extat apud Terent. in Phor.

Pauper, cui opera vita erat, ruri fere ſe continebat: ibi agrum de noſtro patre Colendum habebat.

Ocyma cantare. 27

Satyrographus ille diſertiſſimus (ſic enim à D. Hieronymo laudatur, qui teſte Fabio, multum veræque gloriæ aſſequutus eſt vnico libello) lepidiſſima ἀλληγορίᾳ prouerbiali, Ocyma cãtare pro probris, cõuitiíſque adſpergere, & maledictis inſectari dixit ſaty. 4. vbi, cum genus & formam tanquam eximias naturæ dotes iactantes Alcibiades efferret, alioqui teneræ ætatis

imbecillitate ad Rempublicam gerẽdam parum idoneus, præſertim rerũ vſu deſtitutus & veri rectique ſordidus auctor. Socrates eodem loco nihilo meliorem facit Baucide Pãnucia, diſcinctum ſocordemque vernam maledictis grauiter impetẽte. Perſij verba hæc ſunt.

> Dinomaches ego ſum. ſuffla, ſum candidus: eſto,
> Dum ne deterius ſapiat Pannucia Baucis,
> Cum benè diſcincto cantauerit ocyma vernæ.

Senſus eſt, iacta quantum vis, natales claros, egregiámque corporis pulchritudinem, ſi ingenium ſordidum ſit: & prudentia rerúmque ſolertia abſit: nihilo melior es vinoſa & ſuffarcinata aliqua anu, ætate & vino delirãte (talis enim inducitur Baucis) quæ probè defricat conuitiis ſocordem & diſſolutum ſeruum domi natum. Ducta eſt allegoria à veterum more inter ſerendum ocymũ vſurpato: quod teſte Plutarcho & Plinio, li. 19. cap. 7. creditum eſt prouenire copioſius & felicius, ſi maledictis additis ſereretur. Eodem planè ſenſu, eadémque figura prouerbiali poſſumus dicere, Cuminum ſerere: quod etiam auctor eſt Plinius cum imprecatione ne exeat, poſtquã ſatum fuerit, terra adacta pauitur.

Gratiis lita. 28

Non potuit feſtiuius aut magis prouerbialiter dici, quàm eſt à Platone Athenienſi Philoſopho dictum ad Xenocratem diſcipulum ſuum, qui ſemper teſte Laertio lib. 4. tetrico vultu & ſeuero habitu incedebat, nulla animi hilaritate oſtenſa, nulla oris facetia, frontiſque nitore triſtem ſeueritatem mitigante ac temperante. Volens igitur Plato ſeueri grauiſque ac vultuoſi, ac proinde moleſti hominis mores comi quodam blandoque feſtiuo habitus genere componi ornarique, illum θῦε ταῖς χάρισι iuſſit, quòd Gratiæ inducantur ſemper à Poetis, liberali oris effigie, & renidenti facie, ſolutiſque zonis. Hoc dicto caſtigabimus ſuperciliosum aliquem Theologum, vel turbulentum ſophiſtam. Et de inhumano ac barbaro: Nunquam ille Gratiis litauit.

Κάλλις' ἔνδοι πᾶσαι. 29

Κάλλις' ἔνδοι πᾶσαι, ὁ τὰν νυὸν εἶπ' ἀποκλάξας. Clauſa domi ſpõſa, quidam, Sunt omnia rectè, dixit. Citatur prouerbii titulo à ſcholiaſte Theocriti. Natum a quodam, qui domi ſponſam cõcluſerat, & adiiciente: κάλλις' ἔνδοι πᾶσαι. Sunt intus omnia rectè. Sub finem hiſtoriæ Domitiani in Tranquillo legimus, Cornicem in Capitolio elocutam, ἔσται πάντα καλῶς. Hæreditatẽ opimam, vel ſacerdotium opulentum nactus, opportunè hoc verſu animi ſui gaudium prodet.

Sicula aula. 30

Iuuenalis traducens ſæuitiam matronarum Romæ in ſeruos ancillaſque mira libidine animi ad quamuis occaſionem iniquè & crudeliter verbis & verberibus debacchantium, earum domum tranſlatione prouerbiali Siculam aulam vocat. Aluit enim Sicilia priſcis ſæculis plurimos tyrannos miſerabiliter in humana corpora pro libidine graſſantes, vt Phalaridem, Dionyſium, & id genus monſtra exitialia. Carmen Iuuenalis ex ſat. 6. hoc eſt,

> Et cædit, donec laſſis cædentibus, exi,
> Intonat horrendum, iam cognitione peracta,
> Profectura domo Sicula non mitior aula.

Aptiſſimè vtemur de ciuitate, vel domo iniqui crudeliſque principis ſatis ſuperbè & inſolenter omnia pro imperio gerentis, bonóſq; capite, & fortunis oppugnãtis, vbi, vt canit Ouidi[*],

> Victa pugnaci iura ſub enſe iacent.

Commodè etiam dicetur, de ſchola plagioſi alicuius magiſtelli ſæuitia & inſcitia furentis, qualem puer ego cognoui cuiuſdam re & nomine Hermiſæ, planéque Scythæ, cuius ſchola non leuius perſonabat verberum ſtridore Sicula aula Phalaridis, aut Dionyſiorum. Vſque adeò ſuaue erat homini eiulantium puerorum voces audire, & longiſſimo temporis ſpatio cæſorum lacrymis ac gemitu miſerabili paſci. Nomen tacebitur, terra aquiſque obruendum, Vulcanoque ſacrandum. Faceta eſt Diogenis χρεῖα, & proxima prouerbio, de gymnaſio Euclidis, οὐ σχολὴν, ἀλλὰ χολὴν. Et Platonis ludum, nõ διατριβὴν, ἀλλὰ κατατριβὴν appellantis. Quibus verbis miro cum lepore hæreticorum ſophiſtarumque certamina inſectabimur.

Orba Tigride peior. 31

Vſus eſt idem Iuuenalis. ſat. 6. de ſupra modum ſæua, & impotenti matrona, zelotypia laborante.

> Tunc grauis illa viro, tunc orba tigride peior.

Metaphorica hyperbole eſt, à natura & ingenio tigridis, quæ raptis catulis pernicitate incredibili raptorem perſequitur, donec vel prædam eripiat, vel in nauem fugere compellat: ne ſic tamen ceſſante eius feritate, etſi irrita. Plinius. 8. 18. Tigridis feritatem notat & Virgilius Æneid. 4. Hircanæque admorunt vbera tigres.

Antiphates trepidi laris, & Polyphemus. 32

Patremfamiliâs in ſeruos ancillaſque verberibus & cęde ſęuientem, vxori filiiſque ſuis vehementer infeſtum ac terribilem, omnibus denique tam domeſticis quàm alienis, ob morum impotentiam animique atrocitatem intolerabilem & exitialem, eleganter hoc verſu truncato Iuuenalis appellare licebit, quod extat ſat. 14.

> An ſæuire docet Rutilus, qui gaudet acerbo
> Plagarum ſtrepitu & nullam Sirena flagellis
> Comparat, Antiphates trepidi laris, ac Polyphemus?

Extat Odyſſ. κ. mentio Antiphatis Læſtrygonum regis, incoluiſſe autem Leontinam regionem in Sicilia Læſtrygones referuntur. fuerunt immanes barbarique homines, eodem Homero auctore, qui hoſpitum carnibus veſcebãtur. Quod etiam Vlyſſis ſocii, eodem Antiphate iubente mactari, experiebantur, ne Vlyſſi quidem parſuri, ſi non velocitate remorum periculum vitaſſet: & tamen non niſi multis nauibus & ſociis amiſſis euaſit. Ceterum de Polyphemo extat fabula apud Homerũ & Virgilium nemini non aperta eorum qui Muſarum ſacris vel leuiter imbuti ſunt.

Ὀπιπεύειν πολέμοιο γεφύρας. 33

Argutia, feſtiuitate, alluſione & trãſlatione ſcatet illud Hom. Iliad. Δ. Agamemnonis ad Diomedem.

> Τί πτώσσεις; τί δ' ὀπιπεύεις πολέμοιο γεφύρας;

Agamemnon ergo inſtruens aciem Argiuorum aduerſus Troianos violati fœderis reos, ſauciato per inſidias Menelao, cum phalanges pleraſque ſuorum luſtraſſet: alios exhortando, alios increpando, quoſdam etiam laudando vtpote paratos circumiens agmina, cum ad Diomedem veniſſet, his verbis illum obiurgauit.

> Ὤ μοι Τυδέος υἱὲ δαΐφρονος ἱπποδάμοιο,
> Τί πτώσσεις, τί δ' ὀπιπεύεις πολέμοιο γεφύρας;

Ea quanquam difficillius reddi queant, Latinè verti tamen.

> Progenies, quam fortis equis, quam fortis in armis,
> Produxit Tydeus, nam quis metus vrget inertem
> Et belli pontem circumſpectare coegit?

Vſus erit in ignauũ, ſibique vt Terentius ait, poſt principia cauentem, qualem hoc loco Diomedem ſuggillat Agamemnon. Nec incommode iacietur in ſophiſtam veris rationibus impeditum, & concluſum, vtque ſeſe extricet & explicet ad ridiculas elenchorum captiunculas confugientem. Par iudicium de hæreticis ſophiſtarum primipilis, vel ſubſidiariis, qui argumentis ſolidis deſtituti fictis criminibus aduerſarios ſuos impetũt: modò dicant, quid dicant, non curantes.

Ξυνηρετμεῖν. 34

Vnà remum ducere. Metaphora eleganti vſus eſt Vlyſſes apud Sophoclem in Aiace. cùm vellet ſignificare vti amicitia, auxilio, ſtudio, & beneuolentia mutua. Ea ſi ad res animi transferatur, in prouerbium trahetur ſumma feſtiuitate: vt, ſi amico dicamus: In literis prouehendis oportet nos ξυνηρετμεῖν. Aduerſus hæreſes vndequaque graſſantes oportet catholicos homines vnà remum impellere. Hæreticorum phalanges ad labefactum Eccleſiæ ſtatum (vt Sophoclis vocabulo vtar) ξυνηρετμοῦσι. Is ſic habet,

> Ἔξεστιν οὖν εἰπόντι τ' ἀληθῆ φίλῳ
> Σοὶ μηδὲν ἧσσον ἢ πάρος ξυνηρετμεῖν;

Licet igitur mihi vera verus ſi loquar, Tibi, vt antè, amicus eſſe remigij comes?

> Αἴθ' ὄφελες ἄγονός τ' ἔμεναι ἄγαμός τ'
> ἀπολέσθαι.

Non eſſes vtinam natus, celébsve periſſes. Hector accuſans & acerrimè traducens fratris ſui Paridis degenerem imbellemque animum, adeò vt ne vultum quidem, aut congreſſum hoſtis ſui ſuſtineret adſpicere, cui tamen ante hoſpitali iure violato vxorem eripuerat, hoc illum verſu deteſtatur. Optaret ergo potius non naſci eum vel abſque nuptiarum fœdere aut iure vllo periſſe, quàm eò prorupiſſe temeritatis & flagitij, vt alienum thorum inuadendo ſibi dedecus & exitium, hoſtibus gaudium, patriæ deuaſtationem & excidium, parentibus luctum & indigna ſuorum funera peperiſſet. Atque hanc ſententiam ſæpiſſimè exclamauit Cæſar Auguſtus fortuna deſtitutus τῶν ἀπαιδίαν, videns domum ſuam liberorum nepotúmque ac neptium probris & flagitiis fœdè dehoneſtari. Nam referente Suetonio, ad omnem Agrippæ & Iuliarum mentionem hoc verſu infelicitatem ſuam teſtatus eſt, etſi mutata perſona apud eundem, ὄφελον legatur. Retulit enim ad perſonam ſuam, eóque fortè non male accentu mutato ſic legi poſſet, Αἴθ' ὄφελον τ' ἄγονος τ' ἔμεναι ἄγαμός τ' ἀπολέσθαι. Quanquam priorem lectionem, vt aptam nolim contemnere. In vſum trahemus, cùm pertæſi liberorum ignauiam, aut noſtrã in ſobole educanda atque inſtituẽda, infelicitatem ſtomachando deplorabimus. ſicque poterit Auguſti mutatio ὄφελον competere, præſertim vbi ſeorſum id facimus & ſine arbitris. Alias cùm apertè liberos deteſtamur, ſocordia & flagitiis eorum offenſi, timentes famæ, bonis, & vitæ: non erit perſona mutanda. Poterit etiam ab alieno, vel matrefamiliâs dici in hominem peſtifera & flagitioſa ſobole dehoneſtatum.

Nim

Νίκη δ' ἐπαμείβεται ἄνδρας. 36

Alternátque viros victoria. Poſſit hoc Homeri carmen Ilia.ζ. in prouerbium cadere: quando victos nos, ſed minimè territos tamen, nec ſpem animumque depoſuiſſe ob ſortem aduerſam ſignificabimus. Nam hunc locum παραφραστικῶς interpretatus Virgilius Aeneid. 11. verbis Turni ſic dixerit.

Multa dies, variuſque labor mutabilis æui
Retulit in melius: multos alterna reuiſens,
Luſit: & in ſolido ruſus fortuna locauit.

Maledicus à malefico non diſtat, niſi occaſione. 37

Oſtenſurus Quintilianus lib. 13. quàm fœdum & illiberale ſit patrono conuiciis rem gerere, & certare inter dicendum ſiue veris ſiue fictis, & vti canina facundia, vt Appius dicebat: non dubitat maledicum parem malefico facere, vt ſola diſcrepent occaſione: nimirum ſubindicans conuiciatori & maledico ad malefaciendum & nocédum aduerſario expromptam eſſe voluntatem: modò daretur locus & tempus idoneum lædendi, quæ in foro, in ipſa actione commodè fieri nequeunt: quanquam abundè ſatis malefica ſit conuiciandi libido. Verum verò hanc ſententiam excogitarit ex tempore, an alicunde depromſerit: difficilis exiſtimatio. Ratio potior propiórque videtur, alicubi lectam in medium adduxiſſe, vel vulgo ſparſam ſubieciſſe. Sin minus: argumento debili, & latiùs probando, rationéque maioribus rationibus fulcienda, ſi ſibi credi velit, vſus eſt. Sed ipſius verba perpendamus. At quidam etiam, ſi fortè ſuſceperint negotia paulò ad dicédum tenuiora, extrinſecus adductis ea rebus circumliniunt: ac, ſi defecerunt alia, conuiciis implent vacua cauſarum, ſi contingit, veris: ſin minus, fictis: modò ſit materia ingenij, mercatúrque clamorem dum dicitur: quos ego adeò longè puto ab oratore perfecto, vt eum ne vera quidem obiecturum, niſi id cauſſa exigit, credam. ea eſt enim prorſus canina, vt Appius dicebat, eloquentia, cenſuram maledicendi ſubire. quod facientibus, etiam malè audiendi præſumenda patientia eſt. Nam & in ipſos ſit impetus frequenter qui egerunt: & certe patroni petulantiam litigator luit. Sed hæc minora ſunt illo ipſo vitio animi, quo maledicus à malefico non diſtat niſi occaſione. Turpis voluptas & inhumana, & nulli audientium bono grata, à litigatoribus quidem frequenter exigitur, qui vltionem malunt quàm defenſionem. Hactenus ille. Iam hic mihi vide, quàm ſolida ſit oratio ad probandum grauius eſſe cadere in vitium animi, quo maledicus à malefico tantum diſtet occaſione, ſuperioribus illis duobus, nempe, in ſe prouocandi impetus conuiciis aſperſorum, & defenſi cauſſam petulantia linguæ reddendi deteriorem: cùm priora illa ſatis eſſe in vitio conſtet, nec probatione opus ſit: poſtremum hoc argumentis adſtrui oporteat: ſi non ſententiam vulgò vel doctis ſaltem tritam vſurpaſſet. Vti licebit, cum taxabimus ſcriptoris vel eccleſiaſtæ alicuius maleferiatam conuiciandi ceteris libidinem: quo morbo ſophiſtæ potiſſimum laborant. Vel cùm notabimus intemperantis & effrenis linguæ paſſim bonis eruditiſque maledicta ingerentis procacitatem.

Cede Deo. 38

Tam frequens eſt apud omnes ſcriptores præcipuè Virgilium Æneid. 5. Cedete Deo, fortunæ, fatis melioribus, vt nihil ſupra. Interpretes tamen huiuſmodi iubent, vt vtar Homericis, ἐν πλεόνεσσι, tanquam nihil præ ceteris eximij habentia, alias ſæpè ἀχρείοις, vbi nihil opus eſt. Ergo ab Homero natum eſt fonte omnium ingeniorum: qui ſic Menelaum concionantem inducit, ſecúmque deliberantem, an Hectori congrediatur Troianorum armis ſepto, qui ad diripienda Patrocli arma properabat, an potius cedat virtuti diuinitus adiutæ. Eius verba hæc ſunt.

Ὁππότ' ἀνὴρ ἐθέλῃ πρὸς δαίμονα φωτὶ μάχεσθαι,
Ὅν κε θεὸς τιμᾷ, τάχα οἱ μέγα πῆμα κυλίσθη.
Τῷ μ' οὔτις Δαναῶν νεμεσήσεται, ὅς κεν ἴδηται
Ἕκτορι χωρήσαντ', ἐπεὶ ἐκ θεόφιν πολεμίζει.

Hæc non adeò aptè, ſic tamen vt vtcunque intelligi poſſint conuerti.

Numine nam læuo quiſquis pugnauerit illi,
Qui superûm cura eſt & amor: mala deuocat vltro
In caput ille ſuum. Nec me culpetis, Achiui,
Hectora ſi declino, Dij cui tela miniſtrant.

Extat apud Eugubinum lib. 5. de perenni philoſophia elegantiſſimum pentaſtichon in eandem ſentétiam. Aemulatus quiſpiam erat Byſanum: ergo Phœbus, pro æmulo eo ſciſcitanti cuidam ſic reſpondit.

Ἔχθρε, ὦ παλίνορσε ἐπείγεο, καὶ λέγε τοῦτο.
Οὐ σοὶ γὰρ Φοῖβος ἄνωγεν ἀθανάτοις φωτὶ μάχεσθαι.
Καὶ γὰρ ... αὐτοῦ ... χεῖρα χερί.
Ὅς καὶ γῆς τερμίονα, καὶ οὐρανὸν εὐρὺν ὕπερθε,
Πόντου τ' ἠελίου τ', οὐδ' ἵμερον χάος αὐτῷ.

Homerus Iliad. χ. vbi Priamus ad filium Hectorem:

Ἕκτορ μή μοι μίμνε φίλον τέκος ἀνέρα τοῦτον,
Οἶος ἄνευ ἄλλων, ἵνα μὴ τάχα πότμον ἐπίσπῃς,
Πηλεΐωνι δαμείς, ἐπεὶ ἦ πολὺ φέρτερός ἐστιν.

Et Iliad. ε. Apollo ſic loquitur Diomedi.

Φράζεο Τυδεΐδη, καὶ χάζεο, μηδὲ θεοῖσιν
Ἶσ' ἔθελε φρονέειν, ἐπεὶ οὔποτε φῦλον ὁμοῖον
Ἀθανάτων τε θεῶν, χαμαὶ ἐρχομένων τ' ἀνθρώπων.

Ibidem.

Ἀλλὰ πρὸς Τρῶας τετραμμένοι αἰὲν ὀπίσσω
Εἴκετε, μηδὲ θεοῖς μενεαινέμεν ἶφι μάχεσθαι.

Inuiſus vt Orci portæ. 39

Comparatio illa Homerica, qua affirmat Vlyſſes mendax & fraudulentus ſi quis alius, mendacem hominem & vanum, qui ventris ſtudio & paupertate coactus falſa nunciat, non aliter quàm inferorum portas ſibi eſſe exoſum: prouerbialis eſt. Extat autem Odyſſea ξ.

Ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος ὁμῶς Ἀΐδαο πύλῃσι
Γίγνεται, ὃς πενίῃ εἴκων ἀπατήλια βάζει.
Namque mihi inuiſus tanquam ſæui oſtia Ditis,
Verba doloſa loquens, quia paupertate coactus.

Huic ſimile eſt illud Iliad. γ.

Ἶσον γάρ σφιν πᾶσιν ἀπήχθετο κηρὶ μελαίνῃ.
Sic erat exoſus, veluti mors omnibus atra.

Ὀλοαῖς μανίαις. 40

Peſtiferis furiis. Theocritus ſignificare volens Polyphemum ita indulſiſſe amoribus nymphæ Galatheæ, vt omnia præ his bona & honeſta contempſerit: cæcóque furore impotentem nec pudorem nec modum ſuæ libidini ſtatuiſſe: huiuſmodi proponit carmina, εἰδυλλίῳ ια.

Ἤρατο δ' οὐ ῥόδοις, οὐ μάλοις, οὐδὲ κικίννοις,
Ἀλλ' ὀλοαῖς μανίαις.
Et non ille roſis, non malis, cæſariéue,
Sed ſæuis furiis arſit.

Lingua prędatur. 41

Elegans eſt illud Heſiodi & claſſi adagiorum adſcribendum, Ἀπὸ γλώσσης ληΐσσεται. De homine parato turpis compendij & lucelli ergo omnia humana & diuina iura periurio violare, & ad omnem ſpem & occaſionem quæſtus & rapinæ, dolis & malis artibus linguam ſuam exponente. Heſiodi verba hæc ſunt, ἔργων καὶ ἡμερῶν α.

Χρήματα δ' οὐχ ἁρπακτά, θεόσδοτα πολλὸν ἀμείνω.
Εἰ γάρ τις καὶ χερσὶ βίῃ μέγαν ὄλβον ἕληται,
Ἤ ὅγ' ἀπὸ γλώσσης ληΐσσεται, οἷά τε πολλὰ
Γίγνεται, εὖτ' ἂν δὴ κέρδος νόον ἐξαπατήσῃ
Ἀνθρώπων, αἰδῶ δέ τ' ἀναιδείη κατοπάζῃ.
Ῥεῖα δέ μιν μαυροῦσι θεοί, μινύθουσι δὲ οἶκον
Ἀνέρι τῷ, παῦρον δέ τ' ἐπὶ χρόνον ὄλβος ὀπηδεῖ.

Hæc vtcunque expreſſi Latinis verſibus:

Eſt ſatius tribuente Deo non fraude paratas
Condere opes. Etenim quiſquis conuertit auaras
Vi, manibúſque facultates, linguáue doloſa
Compilat plebem (quæ paſſim plurima fiunt)
Cùm maleſuadus habet mortalia corda cupido,
Conſequiturque pudorem audacia non verecunda:
Hunc facilè immergunt tenebris dij. conteritur res
Parta domi, paucóſque dies fortuna ſequetur.

Hinc videri poteſt depromptū illud omnibus familiare apud Latinos: Malè partum, malè dilabitur.

Num capti potuere capi. 42

Contraria illa vocum σύζυγία vel ſi mauis προσονομασία, quæ Iunone queritante, exſtat apud Virgil. Aeneid. 7. miram auxeſim habet & emphaſim turbulentiſſimam, meritóque Adagiorum locum occupabit: cùm ſignificabimus nobis rem eſſe vel fuiſſe, vt negotium, vel litem, vel bellum cum inuictis, immanibus & importunis, nulla re vel miſeria fractis, aut frangendis, nullo diſcrimine feſſis, aut fatigandis: vſque eo, vt ne victi quidem victoriam tradant, ne capti quidem capi poſſe agnoſcant: nihilo ſecius ac rebus ſaluis & integris, fortem & intrepidum animum ſemper præſtantes.

Virgilius ſic habet:

Heu ſtirpem inuiſam, & fatis contraria noſtris
Fata Phrygum: num Sigæis occumbere campis:
Num capti potuere capi? num incenſa cremauit
Troia viros?

Flectere ſi nequeo ſuperos, Acheronta mouebo. 43

Iuno apud Virgil. Aeneid. 7. mirabili vſa αὐξήσει παθητικῇ huiuſmodi carmen proponit minando:

Flectere ſi nequeo ſuperos, Acheronta mouebo.

Quo etiam vti aptiſſime poterit is, qui ita obſtinate enititur animi ſui propoſitum exequi, vel obſequi affectibus, vt nihil penſi habeat, dum id efficiat, piéne, an impiè: humaniter, an humaniter: diuina ope, an diabolica id conetur, ſic vt nihil ſibi ad laborem faciat reliqui. Hoc carmine vti poterat Suenckfeldius, cùm diuinis ſcriptis Chriſtianos excludit, eorum vſu &

lectione antiquata & abrogata : cùm docet voces cæleſtes, viſa, ſomniaq. literis ſacris, vt ille inſanit) viuidiora, viuacioraq, magiſque Chriſtianæ ſimplicitati congruentia. indigniſſime interea & crudeliſſime multis ſacræ ſcripturę locis cōtaminatis. Poſſunt etiam vti alia hæreticorum monſtra in vltimas terras deportanda, quæ huc extremas vires conferunt, ſeque in omnes formas vertunt; vt ſacrarum literarum teſtimoniis, exemplis, & ſententiis perperam detortis veteram catholicæ eccleſiæ doctrinam, inſtituta, legéſque conuellant, diſſipent, extinguant. Sed quod Herodotus ait, Non ſtatim cum principio etiam finis apparet, Nec ſemper feriet, quicunque minabitur arcus.

Verba Virgilij paulò altiùs repetita, quia etiā ſenſum & vſum adagij ſatis indicant, ſubiicio:

Aſt ego magna Iouis coniux, nil linquere inauſum
Quæ potui infelix, quæ memet in omnia verti,
Vincor ab Aenea. Quòd ſi mea numina non ſunt
Magna ſatis, dubitem haud equidem implorare quod vſquam eſt?
Flectere ſi nequeo ſuperos, Acheronta mouebo.

Cælum in tartara ſoluere. 44

Quemadmodum prouerbio dicimus, Cælum terræ miſcere, & mare cælo, quod vtrunque apud Iuuenalem ſat. 2. reperitur, ita quoque Virgilius, Tellurem vndis miſcere, cæſúmue in tartara ſoluere, vſurpat. Huiuſmodi enim propemodum idem ſignificant, nempe omnia perturbare, rerúmque vniuerſi naturam euertere & confundere. A Eneid. 12.

Quo res cumque cadent : nec me vis vlla volentem
Auertet : non ſi tellurem effundat in vndas
Diluuio miſcens, cœlumque in tartara ſoluat.

Albati ad exequias, pullati ad nuptias procedunt. 45

Staniſlaus Hoſius pontifex eccleſiæ Varmienſis in Pruteuia vir egregius, ſingulariſque Chriſtianæ religionis defenſor, in explicatione Synodi Petricouienſis, vbi agit de cæremoniis à tempore ſumptis, citat ex Synodio Aruernorum epiſcopo, elegans adagium his verbis: Procedunt albati ad exequias, pullati ad nuptias. teſtaturque conuenire iis, qui præpoſtero iudicio hilarem ſumunt diem gaudioque ac lætitia exultant, quando luctus & mœroris ſigna erant exhibenda, contraque lugentibus ac mœrentibus, vbi lætari ac gaudere oportebat. Pullata enim veſtis decet exequias : at nitidos & albatos congruit nuptias accedere.

Alcinoo poma dare. 46

Merè prouerbiale eſt illud Martialis poetæ facetiſſimi pariter & lepidiſſimi, quod σύγχρονοι eius atque ſtudiis ſodalis ἀνθρώποι ſatyr. 5. Alcinoo poma dare. Quando tenuis rei vel facultatum homo magis opibus abundanti, ciuique quod datur largiſſimè diuiti munus aliquod κειμήλιον offert dedicátque: Vel cum tenuioris eruditionis vir ſummo excellentique ingenio viro, ſummáque doctrina nobili ingenij aliquod leuidenſę, vt ait Cicero, munuſculum nuncupat : quod nec ſic faſtidiri conuenit, contra quam faciunt ſupercilioſi quidam Thraſones in ſigna inſolentia & ſtultitia dementi reucientes : ſiquid eiuſmodi aliquando contigerit, lædi inclytam maieſtatem ſuā arbitrantes, ſi cogantur huc deſcendere. vt humilia accipiant, vel legant. Martialis lib. 7. ad Caſtricium modo quo expoſuimus vtitur : cuius hæc ſunt verba.

Muneribus cupiat ſi quis contendere tecum,
Audeat hic etiam, Caſtrice, carminibus.
Nos tenues in vtroque ſumus, vincique parati:
Inde ſopor nobis, & placet alta quies.
Tam mala cur igitur dederim tibi carmina, quæris?
Alcinoo nullum poma dediſſe putas?

Iuuenalis ſatyr. 5. taxans Trebum amicum, qui ſe paraſitum Virroni cuipiam opulento exhibebat, omni contumeliarum genere quotidianíſque probris à diuite illo vexatus, ad prouerbium ſuperius alludit carminibus quæ ſubiiciam : etſi poma Alcinoi de ſapore & guſtu ſuauibus & delicatiſſimis, ſpecie pro genere vtendo, licebit dicere etiam prouerbiali colore :

Virro ſibi & reliquis Virronibus illa iubebit
Poma dari, quarum ſolo paſcaris odore,
Qualia perpetuus Phæacum autumnus habebat.

Alcinoi pometum (ſic enim Tertullianus loquitur) graphicè deſcribit Homerus Odyſſ. η.

Celer, vt mens, vel ala. 47

Τῇσι νέες ὠκεῖαι, ὡσεὶ πτερὸν ἠὲ νόημα.
His naues celeres, vt mens, vtque ala feruntur.

Verſus eſt Hom. Odyſſ. η. de nauibus Alcinoi Phæacum regis, quem, vt hyperbolicum & vulgato ſermone vſurpatum, non inepte trahemus ad omnia quæ pernicitate inſigni celeritatéque valent. πτερὸν ala, vel alata ſagitta.

Ἄπτερος μῦθος. 48

Fabula abſque pennis, vel inalata, pro fabula grauis ponderis, citò auribus excipienda, interiúſque recondenda, ne obliuione pereat, omnino prouerbialiter ab Homero Odyſſ. 17. vſurpatur, vbi legitur, ὣς ἄρ' ἐφώνησεν, τῇ δ' ἄπτερος ἔπλετο μῦθος id eſt, teſte Euſtath. μὴ ἀποπτῆναι ἀλλ' ἐμμεῖναι τῷ ... id eſt, Vbi Telemachus dicere deſiiſſet, verba Penelopæ aures allapſa, imo eius pectore ita inhæſerunt, tanquam alis carerent omnino, neque viderentur denuò euolatura. Aliis πτερόεις valet, ταχὺς καὶ ἰσόπτερος, ſed diuerſo ſenſu. Sacræ literæ ἄπτεροι μῦθοι vel λόγοι eleganter vocabuntur, vt velociter auribus admittendæ, mentéque ima ſemper obuerſandæ.

Τοὺς ἄλλους ἐράνιζ', ἀπὸ δ' Ἄκτορος ἴσχεο χεῖρας. 49

Nummum poſce alios, caue poſcere ab acceptore. In aliis legitur. Τοὺς ἄλλους ἐνάριζ', ἀπὸ δ' Ἕκτορος ἴσχεο χεῖρας. Caſtigationem ſuperioris verſus, vt videtur, Homerici à Diogene per metatheſim vſurpati, debemus Paulo Leopardo, quo non alium habet Flandria noſtra ingeniorum ferax vel humaniorem vel doctiorem. Legendo ἐράνιζε, id eſt, ſtipem poſce, & Ἄκτορος, à Ἄκτωρ, commodè vtemur, cùm ioco petaces à nobis remouebimus : item feriò, cùm monebimus amicum, vt auari aut copioſi ſed improbi hominis opes ne attingat; vel, cū potentiore ne litem ſuſcipiat. Sin magis placet, ἐνάριζε, id eſt, ſpoliabat, & ἴκτορος, qui ab ἴκω dictus videtur, quadrabit in eum, qui infirmum & pauperem arrodit, ciúſque facultatibus inſidias ſtruit, intacto potentiore.

Caput hoc ventoſa cucurbita quærat. 50

Sicut qui parum ſanæ mentis eſt, vel helleboro indigere dicitur, vel Anticyris dignus; ſic non minus lepidè & facetè Iuuenalis ſtultum & inſanum hominem ventoſam cucurbitam quærere iubet : quod ipſum tam prouerbiale eſt, quàm illa ſuperiora. Locus eſt ſatyr. 14.

Vnde tibi frontem libertatémque parentis,
Cum facias peiora ſenex? vacuúmque cerebro
Iampridem caput hoc ventoſa cucurbita quærat?

Siue autem per cucurbitam intelligas κολοκυνθίδα, quæ ſumpta humores cerebri actionem impedientes potenter educit, ſiue etiam σικύαν, quam vētoſam dicimus, qua ſanguis leui ſcarificatione educitur, eōdem recidit.

Anima vna. 51

Μία ψυχή. De concordibus animis dicetur, quorum ſit tanta non modò rerum fortunarumque omnium communio, ſed adeò ſolida, trabaliquè (quod aiunt) clauo voluntatum commiſſio, vt eadem pæne ſubſtantia, eadem natura plurium, non diuerſæ, nec plurium ſingulæ animæ, ſed vna eadémque plurium eſſe videatur. Vſus eſt hac [illegible] Ouid. Metamorph. 3. vbi Narciſſum de vmbra ſua in limpidiſſimis aquis egregiam adoleſcentiæ formam exprimente, quam amatorem putabat, inducit loquentem :

Nunc duo concordes anima moriemur in vna.

Lucas item Euangeliſtes Act. 4. de primitiua Eccleſia mox ab aſcenſu Chriſti in cælum ſancita rerum omnium communicatione & concordia mentium ac voluntatum vna, ſic narrat.

Τοῦ δὲ πλήθους τῶν πιστευσάντων, ἦν ἡ καρδία, καὶ ἡ ψυχὴ ἡ μία.

Τεγεάτης. 52

Cum Diogene Cynico impudicum impudicámve πόρνην poſſumus appellare, non ſecus ac Galli libidinoſam puellam vel matronam *de Bordeaux* dicunt voce ambigua & oppidum & proſtibulum indicante. Sic Tegeates ex Lupanari & Tegea Arcadiæ oppido ortus prouerbiali conuicio appellabatur.

Σειρὰ Διὸς χρυσῆ. 53

Iouis catena aurea. Hactenus noſtræ ætatis neminem ex adagiorum interpretibus fuiſſe, qui explicaret τὴν ἀλληγορίαν μυθώδη, quæ extat apud Homerum Iliad. θ. & apud Orphea in Argonauticis, mirari me fateor. Eraſmus in conuiuio fabuloſo, neſcio quid innuit principes, inferiorum bona per præfectos tanquam per catenam ad ſe rapere. Mihi verò longè aliud voluiſſe Homerum perſuadeo : cum hoc epiphonemate claudat concionem ſuam Iuppiter:

Τόσσον ἐγὼ περί τ' εἰμὶ θεῶν, περί τ' εἰμ' ἀνθρώπων.
Tantum ego præcello diuos, præcello hominéſque.

Et cùm Minerua reſpondeat patri quaſi obſcuriorem orationem eius declarans hoc carmine:

Εὖ νυ καὶ ἡμεῖς ἴδμεν ὅ τοι σθένος οὐκ ἐπιεικτόν.

Nouimus & robur non eſſe domabile. Dicetur ergo Iouis catena aurea, prouerbialiter de immenſa potētia cum pari opum ſplendore, generis claritate, & virtutum omnium ornamentis coniuncta, nullis caſibus obnoxia, nullis viribus humanis deiicienda, per ſe munita & valida, aliosque vel extollere, vel deprimere & attenuare potenti. Huius explanationis primus interpres ipſe Homerus prodeat, deinde Orpheus quāuis annis maior, vnde & Homerum ſumpſiſſe, coniectura non leui adducor, quippe qui originem oſtendat. Sed Homerum Iouis perſona ad ceteros deos deáſque orantem videamus.

Εἰδ'

Εἰ δ' ἄγε πειρήσασθε θεοὶ ἵνα εἴδετε πάντες,
Σειρὴν χρυσείην ἐξ οὐρανόθεν κρεμάσαντες,
Πάντες δ' ἐξάπτεσθε θεοὶ, πᾶσαί τε θέαιναι,
Ἀλλ' οὐκ ἂν ἐρύσαιτ' ἐξ οὐρανόθεν πεδίονδε
Ζῆν' ὕπατον μήστωρ', οὐδ' εἰ μάλα πολλὰ κάμοιτε,
Ἀλλ' ὅτε δὴ καὶ ἐγὼ πρόφρων ἐθέλοιμι ἐρύσσαι,
Αὐτῇ κεν γαίῃ ἐρύσαιμ' αὐτῇ τε θαλάσσῃ
Σειρὴν μέν κεν ἔπειτα περὶ ῥίον Οὐλύμποιο
Δησαίμην, τὰ δέ κ' αὖτε μετήορα πάντα γένοιτο,
Τόσσον ἐγὼ περί τ' εἰμὶ θεῶν, περί τ' εἴμ' ἀνθρώπων.

Quæ vtcunque verti.

Eia quid valeam diui facitote periclum.
Aurea ſublimi cælo demiſſa catena
Pendeat: hanc omnes diui verſate deæque:
Nec tamen ex cælo terram deducere ad imam,
Poſſitis Iouis auguſtum & ter nobile numen,
Sæpius hæc quamuis vos cura labórque fatiget.
At quoties hanc ipſe volam tractare trahendo,
Ad me ſubducam pariter terrámque fretumque.
Deinde catena grauis figetur vertice Olympi;
Omnia quæ ſubnexa ſimul ſublimia fient:
Tanto homines ſuperóſque omnes ſupero interuallo.

Catena aurea indicat & nobilitatem generis, & opum ſplendorem: & quoniá inter metalla omnia auro virtus & dignitas præcipua, vnde principibus viris catenæ aureæ familiaris geſtatio. Quod hanc cælo ſuſpenſam omnes Deos deáſque contrectare ille iubeat ſi forte queant ſolo deprimere tanta eſſe potentia ſignificat, vt nullus eam affligere & labefactare poſſit. Quod verò ſibi procliue ait eſſe cum hac pariter terram & mare, hoc eſt vniuerſi naturam, in altum rapere, raptáque alligare cælo: omnium rerum imperium penes ſe vnum eſſe & cúcta pro arbitrio ſe moderari oſtendit, & excelſa & inſignia deprimere. & vt vtar Virgiliano adagio, fundo vertere, & ima extollere, quantum & quoties libeat. Non negauerim tamé, quod monent interpretes, Homerum his verſibus Iouem omnium rerum auctorem facere, & cúcta ab illo originem ducere: quod adeò non repugnat noſtræ interpretationi vt magnopere conferat. Immenſam namque potentiam & vires habere oportet, in quem referuntur omnia.

Vertamur ad Orphei Argonautica.

Ὅσσα τ' ἔην γεγαῶτα, καὶ ὕστερον αὖθις ἔμελλεν
Γίγνεσθ', Ζηνὸς δ' ἐνὶ γαστέρι σεμνὰ πεφύκει.
Ζεὺς πρῶτος γένετο, Ζεὺς ὕστατος ἀρχικέραυνος.
Condita quæ ſunt cunque, & quæ condenda ſuperſunt,
Omnia ea antè Iouis in ventre catena fuerunt.
Iupiter altitonans primus fuit, vltimus idem.

Vſus prouerbij erit huiuſmodi: Chriſtus morte ſua tanquam catena Homerica omnia ad ſe pertraxit. Euangelium Chriſti ſummos infimóſque tanquam Deos deáſque Homericas, aurea verborum catena ad ſe adduxit. Hunc hominem ſuæ eleemoſynæ ceteræque virtutes, perinde vt catena Homeri, in cælum ſubducent. Pauli Apoſtoli heroicæ virtutes non ſecus ac catena illa apud Homerum terræ affligi nunquam poterunt. Sed vt magis occaſionem calumniandi omnem excludam, age proferantur ex oraculo Dæmonis, citante Porphyrio ἐκ λογίων φιλοσοφίας, elegantiſſima metra.

Ἄφθιτέ τι, ἄρρητέ τι, πατὴρ αἰώνιε μύστα,
Κόσμων ἀμφὶ δρόμοισιν ἐποχούμενε, δινωτοῖς νώτοις
Αἰθερίοις, ἀλκῆς ἔνθα σοὶ μένος ἐστήρικται,
Πάντ' ἐπιδερκομένῳ, καὶ ἀκούοντ' οὔασι καλοῖς.
Κλῦθι τεῶν παίδων, οὓς ἤνυσας αὐτὸς ἐν ὥραις.
Σὴ γὰρ ὑπὲρ κόσμου τε, καὶ ἀστερίου ἀνακτόρου
Χρυσέη ὑπάρχει πολλὴ αἰώνιος ἀλκή
Ἧς ὕπερ ἠώρησαι, δονῶν φωτὶ σεαυτόν.

Vides hanc Deo tribui auream poteſtatem ſuper mundum & cælum ſtelliferum, cùm voluerit ſummum & primarium imperium ea ratione, qua aurum reliqua omnia metalla dignitate antecedit, rectè ſignificare?

Οἴ μοι, τρίποδες στοναχήσατε, οἴχετ' Ἀπόλλων. 54

Heroicus verſus ex oraculo quodam Apollinis, quo poſt ſacroſanctum Euangelium Chriſti per Apoſtolos promulgatum interitum ſuum deplorat, & oracula abolitum iri. Extat autem apud Eugub. libro de perenni philoſophia tertio. Nos ſic reddidimus. Heu tripodes lugete, perit præſagus Apollo. Quo tépeſtiuè vtemur hac noſtra ætate ſignificaturi exploſum iri omnem barbariem, ſophiſtarumque garrulitati tandem ſilentium imponendum, inuecta politiorum literarum luce, & liberalium honeſtarúmque artium & diſciplinarum admiſſis paſſim & in pretio habitis profeſſoribus. Vt enim Apollo ſe conſulentes ambiguis & perplexis reſponſis illuſit, incertioreſque domú remiſit quàm adeuntes acceperat, ita barbari ſuos alumnos inanibus Ixionis vmbris, & figmentis Archigene indigentibus miſerè torſerunt. Horum tripodes cum ſuis auctoribus omnibus ex ſcholis tandem aliquando profligatum iri, Dei benignitate inductis honeſtarum artium ornamentis, certiſſima ſpes eſt. Licebit etiam in hæreticos vibrare, ſic loquendo. Hæreticorum & impoſtorum tripodes tandem conticeſcent, vt illi Delphici. Plangent ſuos tripodes Anabaptiſtæ, ab eccleſia exturbati, non ſecus ac Apollo Delphicus. Huic non diſſimile eſt, ſed eiuſdem planè ſenſus aliud eiuſdem, quod etiam volui proponere:

Οἴμοι χρησμῶν ἀπολέλειπται ἱερὸν φέγγος:
Heu reſponſorum nobis lux deficit alma.

Quod ipſum quoque iocosè iacietur in Dialecticos barbaros & omnes cuiuſcunque ordinis veteris inſcitiæ ſectas, quibus eo magis omnia placent, quo ſunt magis ſordida, impura, diſſoluta, & ab omni elegantiæ cultu magis aliena. Eorum ſcriptis & nugis, quibus nobiliſſima ingenia olim excruciabant, & planè deterrebant, cùm indicabimus ſubſannando nihil hodie eſſe contemptius, & vilius, dicemus, χρησμῶν ἀπολέλειπται ἱερὸν φέγγος.

Inuenies aliam Galatheam. 55

Adhortaturi ne quis ea captare pergat, quæ nequit aſſequi, ſed potius iuxta Terentium, id velit, quod poſſit: vel animum cura & mœrore confectum ob felicioris ſtatus amiſſionem, vel aduerſum caſum rerumque proſperarum iacturam ſpe meliorum accenſuri: oportunum illud Theocriti Idyl. ia. à Virgilio ſenſu non verbis redditum:

Εὑρήσεις Γαλάτειαν ἴσως καὶ καλλίον' ἄλλαν.
Forſitan inuenies Galatheam vel meliorem
Forma aliam. Virgil. Ægloga 2.
Inuenies alium ſi te hic faſtidit Alexis.

Pacem orare manu, præfigere puppibus arma. 56

Calumniam cum Virgilio Orco mandabo eorum, qui negabunt aſſignandum adagiis, quod apud Virgil. Æneid. 10. legitur à Iunone Iouis germana & coniuge dictum.

Pacem orare manu, præfigere puppibus arma.

Quo voluit ſignificare, ideo Troianos ſupplices eſſe Italis, vt mentiantur amicitiæ & concordiæ fœdera, quò ſecuros nilque malorú metuentes ex improuiſo adortos ſubigerent, & opprimerent. Conueniet dici de iis, qui ſimulata beneuolentia nihilo minus pernicié moliantur: vel qui ita amicitiá prætendunt, vt interim tamen ad omnem occaſionem parati ſint lædere.

Fornax ferrea. 57

Moyſes propheta exaggerans grauitatem ſeruitutis, qua Iſraelitæ in Ægypto premebantur, laboribus intolerabilibus & iniuriis vexati & prorſus inhumaniter tractati ab Ægyptiis, huiuſmodi ſeruitutem τροπικῶς fornacem ferream vocat Deuteron. 4. & hunc ſequutus Salomon in dedicatoria templi oratione, & Hieremias cap. 11. Metaphora ſumpta à fornacibus lateres torrentibus. Dicetur de neceſſitudine quacunque graui, & duriſſima ac diuturna afflictione. Sic iugum ſeruitutis Turciæ, quod Thraces, Phryges, Armeni, Græci & propemodùm vniuerſa occidentalis Aſia, bonáque Aphricæ, Europæque pars perferre cogitur, fornax ferrea iuſtè appellari poſſit.

Oua aſpidum ruperunt. 58

Non dubito inter tot interpretes Latinos & Græcos, quorú extant commentarij in eminentiſſimum Vatem Eſaiam complures fuiſſe, qui allegoricam hanc παροιμίαν luculenter & ſcitè expoſuerint. Quorum quia mihi deſunt monumenta, alea ingenij tentanda eſt: donec adſit Palamedes aliquis, vel Theſeus potius, qui hærentem expediat, & oblata dextera tueatur. Propheta ergo volens oſtendere, quàm immanibus ſe ſceleribus incæſtaſſent Iudæi, quæ ſuis auctoribus exitio forent; per comparationem eos ſimiles facit iis, qui aſpidis oua ruperunt, quo non eſt aliud in ſerpentum genere tenacius iræ, magiſque vltionis auidum, dæmonis exemplo. Ingentia ergo ſcelera μεταφορικῶς vel ἀλληγορικῶς aſpidum oua rectè dicta ſunt, quia nimirum cacodæmonum virus, ſemen & partus crimina & peccata ſunt. Porrò rumpentes, ipſi peccatores, nullam ſuæ ſalutis rationem habentes, qui ouorum aſpidis ruptione, hoc eſt, ſcelerum partu ſibi exitium accerſunt, mortémque æternam ac ſecundam. Gemino namque diſcrimini ſe exponunt, oua aſpidú rumpentes, vt vel à parentibus fœtum ſuum violatum dira vltione perſequentibus, vel ab ipſis fœtibus ex ouis ruptis erumpentibus vel excluſis læthо dedantur.

Qui comederit de ouis eorum, morietur. & quod confotum eſt, erumpet in regulum. 59

Idem Eſaias deterrere volens ne quis ſocietatem haberet cum impiis, conſiliíſque acquieſceret Iudæorum, prophetis Chriſto eius inſidiantium, anceps periculum lxtaléque iis proponit, qui id tentarent, huiuſmodi ἀλληγορικῇ παροιμίᾳ vſus. Qui comederit de ouis eorum, morietur; & quod confotum eſt, erumpet in regulum. Edit ergo oua aſpidum, qui impiorum & facinoroſorú familiaritate & ſocietate ſibi nocet, foue

verò qui alios etiam à culpa vacuos dira lue conficere & labefactare ducet, vel impuros [illegible] opibusque tueatur [illegible] Vnde subditur in [illegible] pertinet [illegible] proxima quæque lætissima lue corrumpit. De hoc serpente multa Plin. & Ambrosius, aliique plures. Nos breuitati studentes, ne videamur aliena inculcare, consulto nos supersedemus.

Occidit ei Sol, cum adhuc esset dies. 60

Hieremias vates indicaturus ciuitatem Hierosolymorum cum populo suo grauibus calamitatibus oppressum & euersum iri, etiam opibus etiamque potentia florentem, nihilque minus quam durè [illegible] metuentem aut expectantem, sed tanquam media in luce de nocte securam: hoc edidit oraculum Occidit ei sol, cùm adhuc esset dies. Traductum videtur à spurcis tempestatibus, quibus interdū ita eripitur caussa diei solis splendor, vt in atra nocte versari se homines è tota diei parte adhuc reliqua credant. Idem solet aliquando in eclypsi solis accidere, vt anno 1541 24 Ianuarij experientia deprehensum est. Locus adagio erit, si quem egregium præpropera morte obreptum fuisse dicamus & viuere desiisse, cum se primū viuere sentiret, dulcéque putaret hac lucis vsura frui. Vel, cum repentè ex magno rerū successu, opumque affluentia, & nominis dignitate in miserias coniectum alicuius florentis Reip. statum innuere voluerimus.

Nunquid fœderabitur ferrum ferro ab Aquilone, & æs? 61

Idem Hieremias sanè perquam elegans vsurpat ἰρώνημα prouerbiale: Nunquid [illegible] Quod recentiores sic vertunt, Num ferrum affliget ferrum? Munsterus autem, Nunquid franget ferrū ferrū? non vitans amphibologiam casus, nec collisionem consonantium quam videtur hic refugisse vetus interpres. Omnis sensus hic mihi videtur ex præcedentibus & consequentibus colligi posse Meo præsidio fulta (loquitur autem ad Hierusalem Deus) non est quod metuas regem Babyloniorum, cùm non minus valida & inuicta sis futura, quàm ille: vsque adeo autem munita eris (me suppetias ferente) vt vim vi repellere, armisque impetentem armis propulsare possis: vt non sit necesse tibi, cum eo pacis leges inire, illiusque amicitiam colere, vel sequi fortunam. Aptè vtemur eo, cum duos pares potentia & opibus, sed vehementer mutuo odio flagrantes negabimus in gratiam redituros, vtpote non facilè expugnabiles, & æquè ad iracundiam & vltionem promptos.

Οἰκοδομεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν προφητῶν. 62

Saluator Christus acerrime insectans Pharisæorum ac scribarum [illegible] speciem erga memoriam sanctorū [illegible] ab ipsorum maioribus ob honesti & veri libertatem crudeli morte affectorum: insuper inuectus in superficiariam ac fictam eorum in homines pios sanctósque obseruantiam & culturam: cum mente animísque fauerent maiorum sceleribus, [illegible] iustos odiis & parricidiis, qui insolicebātur patria vel longe [illegible]. præclaro prouerbiali noemate eos testatur *οἰκοδομεῖν τὰ μνημεῖα τῶν προφητῶν, καὶ κοσμεῖν τὰ μνημεῖα τῶν δικαίων*. extruere monumenta Prophetarum, & ornare monumenta iustorum. Verba eius apud Lucam Euangelistam hæc leguntur.

Οὐαὶ ὑμῖν, ὅτι οἰκοδομεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν προφητῶν, οἱ δὲ πατέρες ὑμῶν ἀπέκτειναν αὐτούς. Ἄρα μαρτυρεῖτε, καὶ συνευδοκεῖτε τοῖς ἔργοις τῶν πατέρων ὑμῶν· ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπέκτειναν αὐτούς, ὑμεῖς δὲ οἰκοδομεῖτε αὐτῶν τὰ μνημεῖα. Apud Matthæum vero legitur, Matth. 2[illegible]. *Κοσμεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν δικαίων.* Quotquot hac tempestate fictę religioni sua veram religionem Apostolorum & prophetarum testimoniis confirmatam prętexunt: ne illi recte *οἰκοδομοῦσι τὰ μνημεῖα τῶν προφητῶν*.

Πηγαὶ ἄνυδροι.

Petrus apostolus epistola 2 grauiter insectans falsos doctores, qui sincera doctrina destituti & charitate vacui tantum ob quæstum & ambitionem, non etiam ob veram pietatem, munus euangelicum profitentur: vocat eos *πηγὰς ἀνύδρους*. hoc est, fontes aqua vacuos, no sine prouerbiali facie. Estque etiam mirus lepos in contrariis dictionibus, cum fontis definitio sit locus perpetuò aquam fundens adeò vt vel differentia vel proprium eius sit, aquam habere semper, cui repugnat aridū esse. Quadrat in eos, qui suæ professionis vocabulo præclaro minime respondent.

Κύβεια. 63

Aptissima metaphora merèque prouerbiali Apostolus Ephe 4. versutiam & imposturam pseudochristianorum & hypocritarū insignit, mira vafritie simplicitati imperitorum illudētium & insidiantium, vocans eā *κύβειαν*, id est, aleam, vt ita vel si ita loqui liceat, aleationem. A morib. alea ludentium astu misto ac dolo collusorum pecuniis inhiantium, malitiosèque non raro interuertētium. Inde verbum *κυβεύειν*, pro versutè aliquid agere, dolóque malo tentare & decipere vsurpari posse videtur. Alias *κύβος* pro euentu quocunque scriptoribus frequēs est, præsertim Latinis, vt Martis alea. Apostoli verba sunt hæc *ἵνα μηκέτι ὦμεν νήπιοι κλυδωνιζόμενοι καὶ περιφερόμενοι παντὶ ἀνέμῳ τῆς διδασκαλίας, ἐν τῇ κυβείᾳ τῶν ἀνθρώπων, ἐν πανουργίᾳ πρὸς τὴν μεθοδείαν τῆς πλάνης*. Quæ sic verto: Ne amplius simplices simus & fluctuantes, & circumacti omni doctrinę vento, per aleā hominum, per versutiam ad assultum errorum, vel, vt alij, in hominum alea & astuta arte fallendi. Nec prętermittendum video illud *κλυδωνιζόμενοι καὶ περιφερόμενοι παντὶ ἀνέμῳ τῆς διδασκαλίας*, posse inter sacra adagia referri: quibus verbis significaret Apostolus taxat homines motoriam in religione & fide Christiana fabulam agentes, variis & quibusque nouis opinionum & errorum fluctibus se permittentes.

Σπιλάδες. 64

Pestiferos homines cæteris oratione & fœdo morum exemplo perniciosos, Iudas Apostolus *σπιλάδας* vocat per enallagen metaphoricam, quæ probe adscribitur *παροιμίαις*, maximè cum ea vsus sit Paulus: & quod sanè mirandum puto, Iuuenalis satyræ cuiusdam initio qui posteriores tropum duplicant, maculæ vocabulo etiam, ruga, addentes. Iudas.

Οὗτοί εἰσιν ἐν ταῖς ἀγάπαις ὑμῶν σπιλάδες, συνευωχούμενοι ἀφόβως ἑαυτοὺς ποιμαίνοντες. Paulus ad Ephesios quinto, de Ecclesia, *ἵνα παραστήσῃ αὐτὴν ἑαυτῷ ἔνδοξον τὴν ἐκκλησίαν, μὴ ἔχουσαν σπίλον ἢ ῥυτίδα, ἤ τι τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἵνα ᾖ ἁγία καὶ ἄμωμος.* Vt exhiberet eam sibiipsi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, aut quicquam eiusmodi, sed vt sit sancta & inculpata. B Augustinus alicubi tractans exponensque hæc Paulina, Maculam ad mores vitiosos refert, rugam ad vanam corruptámque in oratione doctrinam. Non male exponendo Iuuenalis principio accommodandus: qui satyr. 14. incessens parentum in disciplina liberorum prauitatem, eos ait maculam & rugam nitidis rebus figere, id est, teneram illam indolem nullis adhuc vitiorum sordibus imbutam, probéque si formaretur, virtuti natam, pestiferis persuasionibus, & fœdis morum exemplis contaminare.

IOANNIS FERRERII PEDEMONTANI LX. PROVERBIORVM COLLECTANEA, PER IOANNEM GILLOTIVM CAMPAN. EXPLICATA.

Ioannes Gillotius Campanus, Lectori S.

CVM nouam Adagiorum Centuriam, quam ſtatim poſt Eraſmum Do. Ioan. Ferrerius Pedemōtanus, vir omni genere ſcientiarum inſtructiſſimus, nobiſque ſummo amicitiæ iure coniunctiſſimus collegit, hoc ipſo anno, quo bonus iſte ſenex (erat enim octogenarius) fatis cōceſſit, inter alia eiuſdem ſcripta reperiſſem, & cum nuperrimè impreſſis contuliſſem: nonnulla quidem, vel ab ipſo Eraſmo, quod non animaduerterat, vel ab aliis, qui poſtea collectanea prouerbiorum adiecerunt, explicata iam & edita deprehendi. Reliqua verò quæ hic ſubiiciuntur, cùm indicaſſet tantùm, nec expoſuiſſet: viſum eſt Bibliopolis, qui hanc poſtremam editionem curarunt, lectoribus profuturum, ſi quis ea fuſius explanaret. Quod libenter petentibus me facturum recepi, non quia mea inſcitia non ignarus conſiderem me ſatis ornatè & conuenienter poſt tantos viros efficere poſſe, quod tam feliciter ſunt aſſecuti: ſed vt ipſe teſtamenti mandatorúmque ſupremorum viri docti noſtrique amantiſſimi curator, non ſolum quæ fieri mandauit religioſè pro viribus exequerer, verum etiam quæ ſcripſit, aut ſaltem vt aliquando ſcriberet pleniúſque tractaret excerpſit, poſteritati communicarem. Itaque, lector beneuole, ſi aliqua in re tuis commodis hic eſt ſatisfactum, bene precare manibus doctiſſimi & integerrimi viri, qui hæc miſcellanea ſelegit: ſi quid verò perperam digeſtum eſt, nec ſatis fideliter expoſitum, nobis imputa, qui has partes amici tuique cauſſa ſuſcepimus. Veruntamen quicquid id ſit, æqui bonique conſule, vt ad maiora iam propenſum in tua ſtudia animum magis ac magis inclines. Vale. E Collegio Bernarditarum, Calend. Mart. 1579.

IOAN-

IOANNIS FERRERII PEDEMONTANI LX. PROVERBIORVM COLLECTANEA, PER IOANNEM GILLOTIVM CAMPAN. EXPLICATA.

Homo rotundus. 1

QVEMADMODVM virum conſtantem dicimus hominẽ quadratum, quòd in quamcũque partẽ voluatur, ſiue in proſpera, ſiue in aduerſa, ſemper ſui ſimilis eſt, nec animum mutat: ita rotundũ vocabimus eum, qui verè ſapiens eſt, non fucatus, & qui ſine vituperatione aliqua ita perfectus eſt, vt nihil ſit, quod reprehendere queas. Sic author de viro bono apud Virgilium, Teretem & rotundum appellat eum, in quo nihil vitij, nihil maculæ ſit, & qui quemadmodum mundus omnia in ſe continet, ita ipſe tanquam paruus mundus omnia complectitur. Sic & Horatio lib. 2. ſerm. Satyra 7. ſapiens eſt in ſeipſo totus teres atque rotundus, id eſt, æqualis, interprete Acrone, & qui ab alio non quærit quid faciendum, ſed ipſe per ſe inuenit. Dicitur autem rotundus ab orbiculari figura, quæ eſt omnium perfectiſſima, & quæ ſola, vt inquit Cic. lib. 2. de Nat. deor. omnes alias cõplexa continet, quæq; nihil inciſum angulis, nihil anfractibus, nihil eminens, nihil laſciuioſum habet. Inde & oratio rotunda vocatur, elaborata, & velut ad tornum rotundata, cuius verba ſunt aptè & eleganter conſtructa, & intra quam ſententiæ cum ſequentibus cohærentes ita commodè clauduntur, vt modulo ipſo numerorũ tota venuſta ſit. Qualem laudauit idem Horatius in ipſis Græcis, quibus dedit ore rotundo muſa loqui, id eſt, concinno dicendi genere vel. Per hanc igitur ſimilitudinem dicetur & homo rotundus, qui, quemadmodum quæ ad tornum perpoliuntur, non ſunt aſpera nec rugoſa, ita nihil habeat aſperitatis, nihil offenſionis, ſed ſit omnibus numeris abſolutus, vel, ſi rationem corporis habeamus, in quo ſit omnium membrorum tanta proportio, vt ſi, expanſis manibus & pedibus, in eius vmbilico, qui locus eſt centri, circinum fixeris, & circumagas, figuram ipſam orbicularem videas. Vnde apud Senecam Claudius dicitur eſſe non poſſe rotundus, id eſt, perfectus, quia in eo non erat caput, quod ſtultus eſſet.

Equa Pharſalica nuncupata iuſta. 2

Ἐν Φαρσάλῳ κληθεῖσα δικαία ἵππος, Equa in Pharſalo nuncupata iuſta. Hoc deſumptum eſt ex Ariſtotel. lib. 2. Politic. cap. 2. vbi oſtendit multa ſequi incommoda, ſi, vt volebat Socrates apud Platonem, vxores eſſent communes, aut filij ſimilitudine & forma patrum dignoſcantur. Neque enim fieri poteſt, vt omnibus mulieribus, & in aliis animantium generibus fœminis hoc natura ſit inſitum, vt fœtus omnes patribus ſimiles generent, ſicut equa illa Pharſalica. Sic autem Pharſalica dicta eſt, à Pharſalo vrbe Theſſaliæ, à qua & Pharſalici campi equis apti & nobiles, quòd planis eſſent porrecti ſpatiis & herbæ multæ prodigi. Inde & Bucephalus Alexãdri magni equus. Iuſtæ verò nomen obtinuit, quòd dum fœtus admiſſario equo ſimiles procreabat, vnicuique ſuum, quod eſt iuſtitiæ propriũ, reddebat. Nam & hac ratione Hippocrates artis medicæ princeps, naturam ipſam, cùm eius opera miratur, iuſtam appellat: & Ariſtoteles docet eam vel bonum œconomum, vel patremfamilias eſſe, quoniam ſapienter vnicuique pro dignitate neceſſaria largiatur. Sic & Menander Comicus poeta, δίκαιον γήδιον, iuſtam terram oſtendit, quæ non ſolùm tantundem reddit, quantum accepit, ſed & multò amplius. Igitur, vt ad Prouerbij vſum redeamus, non tantum fœmina cuiuſcunque generis fuerit, appellabitur Equa Pharſalica & iuſta, quę filios genitori ſimiles producet, ſed etiam quicunque rectum iuſtitiámque colet, communémque conſociationem generis humani ſeruabit.

Babylonia opus eſt. 3

Prouerbialis eſt hyperbole, qua vtitur & ipſe Ariſtoteles, cùm denotat magnam hominum multitudinem, non niſi magno & capaci loco poſſe contineri. Libro enim Phyſic. 2. cap. 4. vbi diſputat aduerſus Socratem, cui in ſecunda Republica (ſic enim appellat libros Platonis de legibus) placebat eſſe quinque hominum millia, qui arma tenerent ad vrbis cuſtodiam, eam multitudinem virorum adiunctis ſeruis & mulieribus nimiam eſſe putat, & Babyloniam ipſam, aut aliã immenſam regionem, quæ capere poſſit, requiri. Eſt autem Babylonia regio latiſſimè patens, bonam partem Meſopotamiæ & Aſſyriæ complectens, cuius vrbs olim totius Chaldeæ caput, Babylon appellata eſt, quam Strabo lib. 6. à Semiramide conditam tradit: ſed Hebræorum literæ originem eius à Nembroth, & à linguarum confuſione Babel nominatam & conditam eſſe volunt.

Quaſi Nembroth robuſtus venator. 4

De tyranno & hominum oppreſſore vſurpatur hæc prouerbialis ſimilitudo, quæ deſumpta eſt ex Geneſ. cap. 10. Nam hic Nembroth fuit quidem venator, ſed nõ tam ferarum quàm hominum, quos vexabat, multiſque vectigalibus opprimebat. Cœpit enim potens eſſe ſuper homines, & primus omnium ſibi vendicauit imperium in Babylone, deinde & in Aſſyria tyrannidem exercuit. D. Ambroſius lib. de Noë & arca, cap. vltimo, de eo qui deliquerit, hoc prouerbium interpretatur, & altiorem ſenſum affert: quòd qui terrenas diligit voluptates, eas ſequitur, & putat iis ſe poſſe ad Dei gratiam peruenire, & regnum cæleſte huiuſmodi erroribus deferendum, is aduerſum cæleſtia contumaci præliatur affectu, & aſcenſu terreno aſcendendum ad cæleſtia ſibi perſuadet. quod & feciſſe dicuntur gigantes illi, qui turrim Babel ædificarunt, quæ poetis fabulæ, de his qui cum Ioue bellarunt, materiam præbuit.

Cercyon in Alope. 5

Qui multis moleſtiis, quas diu pertulit, oppreſſus occumbit, eſt Cercyon in Alope. Nam Ariſtoteles lib. 7. Ethicorum cap. 7. vbi oſtendit eos eſſe molles qui nullo modo reſiſtunt doloribus, iſtos verò tales non eſſe cenſendos, qui aliquandiu reſiſtendo tandem vincuntur: ex Carcino poeta Tragico Cercyonem quendam inducit, qui cùm Alopen filiam conſtupratam audiuiſſet, rogauit eam, quiſnam ille eſſet, qui ſtupri author extitiſſet, aſſerens ſe, vbi id cognouiſſet, omni moleſtia liberatum iri. Quod tamen contra accidit. cùm enim Alope nominaſſet adulterum, tanto dolore victus eſt, vt poſtea ſibi viuendum non putarit. Alij ferunt hunc Cercyonem inſignem in Attica regione fuiſſe latronem, qui cum in propriam filiam Alopen longo tempore turpiter & impatienter exarſiſſet, tum demũ ardori ſuccubuit, illaque potitus eſt: poſtea verò id moleſtè ferens, interiit. Sed Hyginius de fabulis cap. 187. narrat huius Cercyonis filiam Alopen nõ à patre quidem rege Theſſaliæ.

ſaliæ, ſed à Neptuno fuiſſe cōſtupratam. quod cùm pater nutricis indicio reſciuiſſet, tam ægrè tuliſſe, vt puerum ex adulterio natum in ſyluis deuorandum feris obieceꝛit, filiam verò carceri mancipatam fame necarit, demum ipſemet ob tale facinus, vel vt ait Pauſanias lib. 1. ob immanitatem erga hoſpites, à Theſeo, vel, vt alij volunt, ab eodem Neptuno interfectus eſt, eo ſupplicij genere, quo in viatores & hoſpites, quos validiſſimis arboribus incuruatis alligatos diſcerpebat, vtebatur.

Regum Perſarum mollitudo. 6

De mollibus & delicatis ex naturę imbecillitate, educatione, vel etiam natione vſurpatur hoc prouerbium de regum Perſarum mollitia. quam notat idem Ariſtot. lib. 7. Ethicor. cap. 7. Nam etſi barbari eſſent Perſæ, tamen ipſa natione tam erant molles & a pueritia tantis voluptatibus addicti, vt quaſi in ſinu Veneris molliter educati, dolores, quibus è vulgo plerique reſiſtunt, tufferre non poſſent, ſed his ſtatim ſuccumberent. Argyropilus non de Perſis, ſed de Scythis interpretatus eſt. Veruntamen conſtat multorum ſcriptis Scythas adeò bellicoſos & fortes extitiſſe, ſicut fere oēs illæ gentes Septētrionales) vt nullis in re militari ceſſerint, inferioréſve fuerint. Adde quòd Olaus Magnus Gothus, qui de earum gentium moribus ac ritibus ſcripſit, refert Anacharſin Scytharum philoſophum dixiſſe, tam barbaros & feroces Scythas eſſe, vt nullæ ſint eis vrbes, nulla mœnia extructa, ſed domos, quas vel ex induratis animalium corijs, vel arborum codicibus habent, ſinguli ſecum ferant. quod profectò mollitiæ vel imbecillitatis non eſt argumentum. Perſæ verò ſi Straboni credimus, diuitijs omnibus abundabant, & proinde delicijs & luxu diffluebant. Sed maximè Perſarum regum ſuperba mollities & luxus apud authores memoratur, illis enim adoratio peculiaris erat, citra quam facilis aditus ad regem non patebat. cibos delicatos vndique conquærebant, ſuaueſque potus venabantur. Nam triticum ex Aſſo Æolica ſibi afferri volebant, vinum ex Syria, aquam ex Euleo. alibi ver, alibi æſtatem, alibi quoq; hyemem agebant. Ex quibus facilis coniectatio eſt, quanta fuerit in reliquis mollities. Et proinde monuit Horatius od. vltim. libr. 1. fugiendos eſſe Perſicos apparatus, id eſt, ſuperfluos & nimium exquiſitos, quales Regum Perſarum ſolebant eſſe.

Purpura Megarenſium. 7

De his quæ præter decorum fiunt vſurpari poteſt, & ad eos transferri, qui aliqua in re importuni & inepti videbuntur, & qui non tam honeſtatis quàm oſtentationis cauſa, & vt hinc in admirationem ſui alios adducant,, res ſuas faciunt. Quod à Megarenſibus fieri ſolitum indicat Ariſtot lib. 4 Ethicor. cap. 2 Illi enim paruis in rebus multa conſumebant, & ſplendorem inconcinnè captabant, quod præter cōſuetudinem Comœdiæ, cuius alioquin inuentionem ſibi vendicabant, ſtragulis non è cilicio, vt mos erat, ſed è purpura vterentur. Et hoc quidem παρὰ μέλος inquit Ariſtoteles, id eſt, præter modum, & nō aptè, neque accommodatè & non ſeruata rei conuenientia.

Phocylidis mediocritas. 8

Hic Phocylides Mileſius fuit philoſophus qui carmina & elegias, ſiue præcepta & ſententias, vt refert Suidas, ſcripſit, qui licet mediocris eſſet in ciuitate, mediocribus tamen optima multa precabatur, inquit Ariſtot. lib. 4. Politic. cap. 11. vbi docet eam vitæ rationem, quæ in mediocritate verſatur, bono ciui tenendam eſſe, quòd ſit alijs præſtantior. neque enim, ait ille, mediocres alijs, neque alij ipſis inuident, ſed ſine periculo degunt, & ad ciuilem ſocietatem magis ſunt idonei, quàm diuites & ſuperbi, qui imperant vt domini: vel quàm pauperes & deiecti, qui parent vt ſerui. Igitur Phocylidis erit mediocritas, ſi mediocrib⁹ optima precemur, cùm ipſi ſimus aut eſſe velimus mediocres, id eſt, ſi alijs meliora deſideremus, quàm ipſi velimus: vel ſi, quia multa ſunt bona in mediocritate, ipſi vitam mediocrem amplectamur.

Ad putei mulctam. 9

Athenis erat puteale ergaſtulum, in quod velut in ſubterraneum carcerem rei capitis, & cum quibus agebatur de crimine, non de contractu ciuili detrudebantur. Nunc etiam qui magnum aliquod flagitium commiſiſſe arguuntur, in loca carceris obſcuriora & horrenda magis demittuntur: ad quos audiendos vel etiam iudicandos, nunc quoque apud quoſdam, vt olim apud Athenienſes, tribunal ſubterraneum conſtitutum eſt. Igitur ad putei mulctam damnare, vel ad puteale tribunal mittere, eſt aliquid triſte & calamitoſum alicui male imprecari: vt, in piſtrinum tradere, ad metalla damnare, ad ſentinam exhauriendā mittere, &c de quibus ſuprà. Vide Ariſto. lib. 4 Politic. cap. 16. vbi de rebus capitalibus tractans, dicit eius generis flagitia, quæ ad mulctam putei damnentur, pauca eſſe omni tempore, & in magnis ſolum vrbibus patrari.

Forum Theſſaliæ. 10

Quale fuit in Theſſalia cauſarum ciuilium forum illud, quod liberum vocabant, tale deberet vbique locorum eſſe conſtitutum, nempe purum ab omni mercatu & rebus venalibus vacuum, & ad quod opifices & cæteri id genus non auderent accedere, niſi à magiſtratibus vocarentur. Nam & Ariſtot. huiuſmodi voluit eſſe forum in ſua Repub ſcilicet ἀγορὰν ἐλευθέραν hoc eſt forum liberū & ab omni mercatu & ſtrepitu alienum, vt videre eſt lib. 7. Politic. cap 12 De quo & Cælius Rhodig lib 28. cap. 10. Sit igitur forum liberum a mercatu, liberè omnibus pateat, libera ſententia proferatur, nulla habita perſonarum ratione.

Satyrus patris amator. 11

Si quis adeo liberos amet, aut erga ſuos ita afficiatur, vt quæ natura ſunt honeſta & bona contemnat, id facit quod Satyrus iſte de quo Ariſtot. lib. 7. Ethicor. cap 4 Hic enim puellæ cuiuſdam amore captus, cùm Soſtrati patris auxilium ad eam potiendam eſſet expertus, adeò poſtea patrē dilexit, vt φιλοπάτωρ, id eſt, Patricola vel patris amator vocatus ſit, & poſt patris mortem vita quoque ſe priuarit de rupe quadam præcipitatus. Quod quidem inſani eſt. nec enim ſapiens iudicandus eſt, qui poſt obitum eius, quem amauerit, mortem quoque ſibi conſciuit Hoc ergo nomine reprehenditur vehemens amor in patrem, & in eum ſenſum protulit Ariſtoteles, vel patris in filium, vt apud Plautum in Menæchmis pater quidam mercator inducitur, qui ob amiſſionem filij, quem amabat, mortuus eſt.

Dominus in monte videbit. 12

D. Hieronymus tom. 3. epiſtolar. in Quæſtionib. ſeu traditionib. in Geneſ. 22 ſic interpretatur: hoc apud Hebræos exiuit in prouerbium, vt ſi quando in anguſtia ſint conſtituti, & Domini optent auxilio ſubleuari, dicant: In monte Dominus videbit: hoc eſt, ſicut Abrahę miſertus eſt, miſerebitur & noſtri. vel, videbit, id eſt prouidebit, eſt enim quaſi reſpōſum ad Iſaac interrogationem, vbi eſſet holocauſtum. *D. Auguſtinus* autem lib. 16. de Ciuit. cap 32 ait Dominus vidit, pro eo quod eſt Dominus apparuit & videri fecit vbi ſic Viues addit Manet adhuc hodie id prouerbij in Hiſpania non omnino vt apud Hebræos, nec omninò ſicut hic Auguſtinus interpretatur, ſed media quadam ratione, Deus videbitur, quaſi exeret & oſtedet vim ſuam. nec longe abſunt Galli, cum dicunt, On le verra.

Gemoniæ ſcalæ. 13

Gemoniæ ſcalæ dicētur de exquiſitis ſupplicijs, vel de ſumma ignominia, nam huiuſmodi ſcalæ quæ erāt in Auentino monte, ſupplicijs ſontium infames reddebantur. ibi enim, ſi credamus Rhenano in Tertul nefarij & conſcelerati tracti in ſcalas, præcipites dabātur. exemplo fortaſſe Theſſalorum, apud quos locus ſupplicio deſtinatus, & ex quo noxij in præceps agebantur, dicebatur Coruſ, vnde & illud prouerbium natum eſt, ad Coruos abire vel mittere, cuius eſt frequens mentio apud authores, & quod eſt huic affine, vtrumq; enim malam rem & exitum imprecari ſignificat. Alij ſcribunt non viuos nefarios, ſed necatos in carcere, ſiue capite abſciſſo, ſiue ſtrāgulatos laqueo, magnis vncis in forum, inde ad illas ſcalas, & poſtea in profluentem à carnificibus trahi ſolitos. Legimus enim M. Claudium, quòd fœdam cum Corſis pacem feciſſet prius ocditum hoſtibus, factumque eius reſciſſum, & libertatem ademptam, mox & ſpiritum extinctum, corpus contumelia carceris & deteſtanda Gemoniarum ſcalarum nota fœdatum. Et apud Cornelium Tacitum: Tunc confoſſum collaceratúmq;. & abſciſſo capite truncum corpus Sabini in Gemonias trahunt. Apud eūdem Vitellius ad Gemonias, vbi corpus Sabini iacuerat, protractus narratur. Dicebātur autē Gemoniæ ſcalæ, quòd locus ille gemitus & calamitatum ſurrectus gradibus quibuſdam aſcenderetur, illucque, vt diximus, tanquam ad viarum purgamenta damnatorum cadauera raptarētur Ad huiuſmodi ſcalas alluſit Tertullianus aduerſus Valent circa finem, cum inquit: Quanto meliores qui totum hoc tædium de medio amoliti nullum æonem voluerunt alium ex alio per gradus ſe vera Gemonios ſtructum, ſed mappa, quod aiunt, miſſa ſtatim octoiugem iſtam ex parte, & Ennæa eius excluſam. Earum quoque ſcalarum meminit & Plinius lib. 8. cap. 40. Sed ſupra omnia, inquit, in noſtro æuo actis populi Romani teſtatum Appio Iu-

nio & P. Sillio Coſſ. cùm animaduerteretur ex cauſa Neronis, Germanici filij, in T. Sabinum & ſeruitia eius, vnius ex his canem nec à carcere abigi potuiſſe, nec à corpore receſſiſſe abiecto in gradibus Gemoniis, mœſtos edentem vlulatus.

Nec ille Polycletus, nec ego Nero. 14

Hæc ſententia eſt Traiani, quem Plinius ſecundus lib. 6. epiſt. ad Cornelium, vult oſtendere non tãtum potentiæ & dominij libertis ſuis permiſiſſe, etiam ſi illos amaret, quãtum ipſe Nero ſuo Polycleto detulit. Hunc enim, vt ſcribit Cornelius Tacitus, cùm tantum eſſet libertus, pacis conficiendæ gratia, legatum & procuratorem miſit in Britanniam: qui etſi nec ſibi defuerit, quo minus terribilis militibus incederet, tamen hoſtibus ludibrio habebatur, qui nondum tantam in libertis potentiam datam cognouerant, mirabantúrque quòd pacis componendæ legatus ſeruitiis obediret. Adde quod, vt Dion ſcribit, Polycletus ipſe ſe otium à Nerone agebat, populabatur, rapiebat omnia quæcunque poterat, cuncta tamen ad Neronem mollius referebantur. Quapropter idem Plinius in Panegyrico ſcripſit de eod. in Nerone, vel de ipſo Claudio, aut huiuſmodi principibus, qui cùm eſſent ciuium domini, libertorum erant ſerui, horum conſiliis, horum nutu regebantur, per hos audiebant, per hos loquebantur, per hos præturæ etiam & ſacerdotia & cõſulatus, imo & ab his petebãtur. At Traianus libertos ſuos vt libertos amabat, non vt dominos. vnde & ipſe Plinius concioñd ait: Tu libertis tuis quidem ſummum honorem, ſed tanquam libertis habes, abundeque ſufficere iis credis, ſi probi & frugi exiſtimentur. Scis enim præcipuum eſſe indicium non magni principis magnos libertos. Polycletus itaque dicetur libertus vel ſeruus inſolens ob nimiam potentiam vel libertatem datam à domino. Quod nomen ad id retulit & ipſe Tacitus in Vitellio, cùm dicit eius libertum quendam Aſiaticum æquaſſe potẽtia Polycletos, id eſt, inſolẽtes ſeruos vel libertos.

Pontus bonorum. 15

Eſt iſtud ſimile, Mare bonorum, quod ſupra retulit Eraſmus Chiliad. 1. Cẽt. 3. adag. 29. vtrũq; cùm dicitur de magnis commoditatibus, quæ ab aliquo prouenıunt, ſicut è mari multæ res hominibus miniſtrantur.

Sternutauit. 16

Hac voce medium quoddam omen ſignificatur, quo modò aliquid boni, modò aliquid mali portenditur. De bono quidem habetur exemplum apud Catullum:

Amor ſiniſtra vt, vt ante dexteram ſternuit approbationem.

Et de eodem ſic Propertius:

Num tibi naſcenti, primis, mea vita, diebus
Aridus argutum ſternuit omen amor.

Hippocrates quoque ſic ſcribit. Si mulieri, quam vitia vteri infeſtant, aut quæ difficulter parit, ſternutamentum ſuperuenit, bono eſt, quia indicat naturam iam intermortuam expergefieri & reuiuiſcere. Inde etiam ſolemus dicere ſternutationem ſignum eſſe bonum, quamuis ex mala cauſa. De malo autem omine ſternutationis Gellius lib. 3. cap. 16. refert ex Plinij lib. 7. cap. 6. Sternutamentum in muliere poſt coitum abortiuum efficere. Cuius rei hanc rationem reddit Beatus Rhenanus: Sternutatio eſt motus virtutis expellentis, vt ait Galenus, quæ ſtomachum & colligantias vuluæ illius adnexas mouet & diuexat. Quare ſi mulieri contingat ſternutaſſe ſtatim poſt coitum, ſemen ſternutationis motu ſoluitur, reſcinditur ac exit foras.

Oſcitauit. 17

Res eadem diuerſa voce denotatur. Aiunt enim in rectè valente oſcitationem, ſi citra cauſam accidat, malam eſſe, præſertim ſi frequens fuerit: quia materiæ ſignificatur exuberantia, & corporis febricitationi propinqua diſpoſitio: illam verò probari, quæ à digeſtione conſueuit obuenire. inde enim ſuperfluitatum in muſculis aggregatarum expulſio denotatur. Gellius lib. 5. cap. 20. ſcribit oſcitationem in homine ſignum eſſe animi vagi & hallucinantis & fluxæ atque apertæ ſecuritatis. Plinius autem loco iam nunc indicato, dicit oſcitationem mulieris lethalem eſſe in enixu: quia, inquit idem Rhenanus, contrariam affectionem infantis interdum & matris notat, aut fœtum afflictatum accidente in aliquo.

Sauſeium me putas. 18

Sauſeium me putas id eſt, tardum & negligentem, inquit Aldus in epiſtol. Ciceronis ad Attic. qualis fuit ipſe Sauſeius, qui erat ex hæreſi Epicurea, vel quod natura laborem ferre noller, vel quia Epicureus erat inſtituto & conſuetudine. Omnes enim philoſophi, vt idem ſcribit, quia præter ſapientiam nihil curabant, tardi erant, atque tardè ambulabant, tardiſſimè verò Epicurei, quia molles erant, & ex magnitudine doctrina laborem fugiebant.

Eodem amorem & oculos concurrere. 19.

Paulus Corteſius in quatuor libros Sententiarum, author eſt, vt exiſtimo, huiuſce prouerbij. nec enim ſicuti alibi reperitur. Ait autem lib. 2. vbi agit de hominis creatione, figuram hominis à parente Deo celſam & rectam informatam & conſtitutam fuiſſe, vt ille princeps inter omnium animantium genera dignoſceretur, eſſetque ſpectator rerum ſupernarum, cùm perſpicuum ſit idem amorem in ſpiritu ac pondus in corporibus exiſtere. Nam licet corpora natura deorſum ferantur, tamen humanum corpus, cùm ſit domicilium ſpiritus, naturã ſuperiora appetit. ex quo quidem natum eſt iſtud adagium: Eodem amorem & oculos concurrere, id eſt, ad ea, quæ quis amat, libenter intueri. Itaque non diligamus mũdum, neque ea quæ ſunt in mundo, ſed ad ea, quæ ſurſum ſunt, oculos & amorem defigamus. cùm enim hic ciuitatem permanentem non habeamus, debemus iam ad illam quæ ſuperior eſt Hieruſalem, ſaltem oculis tendere, ibique animo conuerſari.

Diæta curari. 20

Cicero lib. 4. epiſt. 1. ad Atticum, vbi narrat, quàm inſolens eſſet Clodius, qui cùm omnia incendiis, ruinis & rapinis perturbaret, & ipſum inſequeretur, tamen occidi potuit: ſed ego, inquit Cic. diæta curari incipio. chirurgiæ tædet, metaphora ſumpta ab ægrotantibus. quaſi diceret: Inſtitui me tueri contra meos inimicos moderatione quadam, qua vtẽs ſpero fore, vt huic malo dies quotidie magis medeatur, ſicut ſolet diæta non rectè ſe habentibus. Nec enim ferro vt res agatur volo, quod facit chirurgia. Igitur diæta curabis inimicum, ſi non ſtatim ac dabit occaſio, in illum animaduertas, ſed ſi expectaueris, vt ille pœnitentia ductus molliatur. Nam Chriſtianæ conſummatæque perfectionis eſt, locum dare iræ, id eſt, non reſiſtere malo, vt inquit Baſilius. &, vt ait D. Paulus, in bono vincere malum, id eſt, per patientiam & quaſi cunctando inimicum lucrari, dum ab illo prouocati, vicem illi non reddimus. Vide patientiæ præcepta Matth. 5. & 6.

Vnciales literæ. 21

Vnciales literæ dicuntur magnæ, & ex quibus magni libri prodeunt, qui potius onera ſunt, quàm codices. Qua quidem figura vtitur D. Hieronymus, tomo 3. epiſt. præfatione in Iob, pluris faciens pauperes & emendatos codices, quàm auro argentóque atque literis magnis, &, vt vulgo aiunt, vncialibus deſcriptos. Vncia autem, quæ propriè eſt duodecima pars libræ vel aſſis, vt pondus, ſic etiam reſpicit menſuram, vt ſit quaſi duodecima pars vlnæ: adeò vt vnciales literæ ſint, quæ habeãt longitudinem & quantitatem duodecimæ partis ipſius vlnæ, id eſt, per hyperbolen, quæ ſint magnæ, & proinde, quæ magnos libros efficiant. Quales Callimachus magnum eſſe malum dicebat. illi namque magno & ſolido malo lectores mulctare videntur, qui æſtimationem ingenij codicis non ſolum magni, ſed etiam magnarum literarum amplitudine conſtare volunt.

Titius. 22

Titium appellabimus eum, qui ſit mollis in dicendo, vel etiam ipſam mollem, teneram, & in geſtu ſolutam & quaſi fœmineam actionem, De qua ſic ait Cicero in Bruto: Titius homo loquax ſanè & ſatis acutus, ſed tam ſolutus & mollis in geſtu, vt ſaltatio quædam naſceretur, cui ſaltationi Titius nomen eſt. Et Quintilianus lib. 11. cap. 3. Longiſſime fugienda eſt mollis actio, qualem in Titio Cicero dicit fuiſſe. Vnde etiam ſaltationis quoddam genus, Titius ſit appellatum. Hic autem Titius M. Antonio, Aulo Poſthumo Albino Coſſ. Tribunus plebis fuit, vt notat idem Cicero lib. 2. de Oratore.

E lintre loqui. 23

E lintre loqui, eſt nutando & quaſi vacillando loqui. de qua loquutione videre eſt apud Quintilianum lib. 11. cap. 3. Reprehendenda eſt, inquit, illa frequens & concitata in vtranque partem nutatio, quam in Curione patre irriſit & Iunius, quærens quis in lintre loqueretur: quòd modò in hanc, modò in illam partem flecteretur & nutaret, vti qui eſt in nauicula, qui linter appellatur.

Quot aquæ poculis mare conſtet. 24

Theodoretus de Græcarũ affection. curatione lib. 12. vtitur hoc

hoc ænigmate prouerbiali, volens ſignificare ex Platonis ſententia, Philoſophos non aliter ſcire, quæ agantur in ciuitate, quam ſciatur quot guttis vel pocula aquæ mare conſtet. Sed [illegible] Plato [illegible] Philoſophis [illegible] [illegible] torquet in illos Chriſtianos, [illegible] vrbibus & rerum domeſticarum [illegible] contemplationi [illegible] & interim a rebus temporalibus [illegible] ignorat, quàm quot aquæ guttis mare conſtet, quo [illegible] cupiditate dici poteſt.

Cenſor Appius. 25

Ironicus & prouerbialiter Cenſorem Appium appellabimus eum, qui [illegible] Appius [illegible] de quo ſcribit Cic. lib. de Senectute, ad [illegible] vt ex [illegible] Bellum Gallicum appellat illum Cenſorem Appium. Non quod [illegible] ſed quod [illegible] Hoc adagium etiam in [illegible] oculis [illegible] & de [illegible] omnibus cenſuram virgam arripere vel [illegible] cui [illegible] palatum [illegible] tis ſapiat in litteris ſacris, aut in antiquorum patrum ſcriptis, quia ne extremis, quod aiunt, labiis deguſtauit, prò animi libidine [illegible] hæc vel illa reiicere & repudiare, atque [illegible] quicquid in [illegible] guſtui non placet.

Lapidem in aceruum Mercurij mittere. 26

Hoc [illegible] eſt ex Prouerb. Salomonis cap. 26. quo ſignificari videtur, hominibus indignis & inſipientibus honorem non eſſe tribuendos. Nam [illegible] lapides [illegible] honorat, reddit inſolentiorem, [illegible] Ludouicus Carius. [illegible] vocatur [illegible] Mercurij [illegible] diligenter inuigilant. Mittere ergo lapidem in aceruum, quo regitur ratio [illegible] & honorem conferre inſipienti, eſt Remp. ſubuertere vitam. eſt [illegible] honor, qui [illegible] impenditur, cum [illegible] ſapienti [illegible].

Felicior ſis Auguſto, & melior Traiano. 27

Precatio eſt & votum boni ominis, quod ſolet acclamari principibus, cum primum adeunt regni & imperij adminiſtrationem, nempe, vt ſint fœliciores Auguſto in finibus defendendis, & meliores Traiano in amplificandis & retinendis. Quàm autem [illegible] Auguſtus, multis narrat Suetonius, [illegible] totus orbis concelebrat. Tantæ vero ciuitatis [illegible] Traianus, [illegible] de nugis Curialium lib. 5. cap. 8. vt Romani imperij fines, quod poſt Auguſtũ, qui tam [illegible] defenderat, longè lateque diffuderit: gloriam tamen militarem moderatione ſuperauit, Romæ & per prouincias omnibus [illegible] amicos [illegible] frequentans, [illegible] diſcreta conuiuia vicifſim habens, vehiculis eorum [illegible] indiſcreter vtens, publicè & priuatim ditans omnes, [illegible] ciuitatibus largiens, relaxans [illegible] nulli grauis, charus omnibus: adeò vt meritò aliis omnibus præferendus ſit, cuius [illegible] præ cæteris magis placuit.

Et hic dij ſunt. 28

Dictum eſt Heracliti Epheſij citatum ab ipſo Gellio lib. vltimo cap. vltimo quo monentur ingredientes, ne [illegible] formident. nos quoque aduenientes, vt fauſtum & fœlicem aditum noſtrum ſignificemus, dicere ſolemus; Deus ſit hic, *Dieu ſit ceans*: vel hanc ita utandi formulam a Chriſto domino inſtitutam & vſurpatã ſequimur, Pax huic domui. [illegible] quoque alio prouerbio, canem eſſe ligatum, & proinde nihil eſſe timendum.

Facilius inter horologia conuenire, quàm inter Philoſophos. 29

Verba ſunt Senecæ in ludo Claudij Cæſaris, quibus horologiorum diſſonantiam, & maximè philoſophorum perpetuam diſſenſionem taxat. Quis enim neſciat horologia etiamſi longè diſſonent, nec [illegible] ſpatium, quo horam ab hora dirimit, manus attingat, facilius inter ſe cõcordare, quàm philoſophos [illegible] Nam ſiue de Deo, ſiue de anima, ſiue de mundo & [illegible] quæ hominibus [illegible] & ab [illegible] diſſidentes, vt ex diametro pugnare [illegible].

Dominus domini. 30

Seneca in eodem Ludo Claudij, volens ſignificare Narciſſum, qui erat ab epiſtolis [illegible] non ſolum æqualem, ſed quaſi ſuperiorem [illegible], Dominum domini appellat, quòd non tantum rebus gerendis adeſſet, vt eſt Amanuenſis officium, verum etiam præ[illegible] & pro arbitrio adminiſtraret. De quo & Sextus Aurelius ſic ait: Omnes libertos anteibat Narciſſus ab epiſtolis, dominum ſe gerens ipſius domini. Itaque rectè Plinius in Panegyrico Traiani notat huiuſmodi principes, qui cum eſſent ciuium domini, libertorum erant ſerui.

Suo Claudio ſtultior. 31

Dictum eſt Antoniæ matris eiuſdẽ Claudij apud Senecam, quæ frequenti loco, ſi [illegible] argueret, ſuo Claudio ſtultiorem [illegible] ſignificans Claudium filium ſtultum eſſe. Sic nos ſtultum [illegible] hoc vel illo, cuius ſtultitia nota ſit, ſtultiorem [illegible], quemadmodum & deformem & cuius vultus ad deformitatem [illegible] ſit, hac vel illa re deformiorem

Camelina potatio. 32

Hoc adagio notabantur ij, qui non ſolùm multum, ſed qui, vt Cameli, in præteritum & in futurum bibunt. Scribit enim Ariſtoteles Camelos [illegible] quatriduo poſſe tolerare, ſed poſtea, cum eſt bibendi occaſio, quam multum impleri, atque præteritæ & futuræ ſitis ſatiſfacere.

Simonidis longus ſermo. 33

Ex Ariſtotelis [illegible] lib. 14. Metaphyſic cap. [illegible] videtur hoc prouerbium [illegible] in eos, qui cum multa garriát, & inepta loquacitate effutiant, nihil tamen ad rem proferant. Vel in eos, qui pugnantia dicunt, vel minimè ſana, quod, inquit ille, ſeruorum eſt. Vnde autem natum ſit, non ſatis liquet, niſi referre velimus ad illud carmen, quod quondam Simonides recitaſſet in laudem eius apud quem cœnaturus erat, tamen, quia poetarum more multa de Caſtore & Polluce interſeruiſſet, nõ placuit hoſpiti, quod viſum eſſet longius, & rei propoſitæ minus conueniens. quapropter promiſſum præmium dare noluit, ſed tantum dimidium, quoniam plus æquè alios laudaſſet, à quibus, ſi videretur, reliquum peteret.

Antiqui Homerici. 34

Idem Ariſtoteles lib. 14. Metaphyſic. cap. 6. docet hoc dici poſſe, de iis qui paruas ſimilitudines vident, magnas verò non vident: hæc enim ſunt eius interpretis verba, tamen libro 2. Ethicor. cap. 9. de iiſdem antiquis verba faciens, quos & Troianorum ſenes appellat, videtur ad illos referre, qui cum iam ſint effœto corpore, & ad res venereas inualido, voluptates illas vel cum pulcherrimis mulieribus non curant, ilsque facile carent. Quod quidem fecisse videntur antiqui apud Homerum Iliad. γ. à quibus cùm peterent conſilium de Helena, propter quam bellum gerebatur, cenſuerunt, etiam ſi pulchra eſſet, tamen remittendam eſſe, his verbis:

[illegible Greek verses]

Valdè immortalibus deabus vultu ſimilis eſt.
Sed & ſic, talis quamuis exiſtens, in nauibus abeat,
Neue nobis filiiſque in poſterũ detrimẽtum relinquatur.

Quæ quidem opinio Priamo, cuius filius Paris Helenam deperibat, non placuit, quaſi iſta non belli cauſa, ſed dij authores eſſent.

Scopulus reorum. 35

De ſummo iure & rigore vſurpatur hoc prouerbium, quod originem habet à L. Caſſio, qui cùm eſſet prætor, tam ſeuerus fuit in iudicando, vt eius tribunal, inquit Valerius Maxim. lib. 3. cap. [illegible] de fiducia ſui, propter nimiam ſeueritatem, id eſt, rigorem exactæ iuſtitiæ, ſcopulus reorũ diceretur: propterea quod, quemadmodum nauigantes ſi ſcopulo illidant, naufragium faciunt, aut vix ſalui euadũt, ita apud huius Caſſij tribunal, qui accuſabantur, pro maiori parte de vita periclitabantur, aut rari admodum inde ſalui euadebant.

Achilles Zenonis. 36

Hoc dicitur hyperbole prouerbiali de argumento velociſſimo & inſolubili. Nam quemadmodũ Achilles ob inſignem velocitatem & ſubtilitatem fingitur ab Homero velociſſimus, quòd cum multis præliis interfuerit nullam tamen cicatricem acceptam haberet, ita ratio illa Zenonis, quæ velociſſima eſt & inſuperabilis, dicitur eiuſdem Achilles. Qua de re Ariſtot. lib. 6. Phyſic cap. 9. Non multum differt hoc, alter Hercules, quod ſuprà relatum eſt, & ab ipſo Eraſmo explicatum Chiliad. 1. Centuria 7. adagio 41.

Alienis ridere genis. 37

Qui non verè rident, ſed ſimulatè, dicuntur ridere alienis genis, vt tradit Camerarius, vbi tractat de Gnathonibus, quorum ridiculam denominationem cenſet, [illegible] buccones à bucca poſſint appellari. propterea quod buccis tantùm rideant, aut ridere ſimulent quod eſt adulatorum, [illegible] aut arrident, vt alios ridere faciant. Cuiuſmodi riſus dicitur cor non eſſe conſcium, nec fauces pertranſire. In [illegible] apud Homerum Odyſſ. [illegible] Proci dicuntur ridere [illegible]

chonico riſu, id eſt, ficto & ſimulato, non vero. nō aliter quàm qui in funeralibus pompis conducti, fictis deplorant lachrymis, & geſtu dolorem ſimulant.

Fidicen cùm hæret tuſſit. 38

Suidas hoc prouerbium retulit de iis, qui adhæreſcentes maxime in dicendo, ſimulant tuſſim, vt interim vel ſermonem quærant, vel ſaltem paululum conquieſcant. Eſt huic ſimile, Hæſitantia Cantoris tuſſis, de quo Eraſmus ſupra Chiliad. 2. Cent. 9 prouerb. 45.

Nola in cubiculo. 39

Vt ſenſus & origo huiuſce prouerbij plenius intelligatur, hic repetendum eſt quod Cælius Rhodig lib. 19 cap 11. notauit, ad explicationem loci apud Quintilian. lib. 8. cap 6. Conjectura, inquit, ducor ex Græco adagio Δωδωναῖον χαλκεῖον, id eſt, Dodonæum tintinnabulum, eſſe itidem, Nola in cubiculo, prolatum in garrulum deſidentem dies totos domi, & nugali verborum futilium importunitate & copia exundanti detinientem, vt obſtrepera loquacitate obſurdeſcerent aures, ac veluti tintinnabulo conuulnerarentur: vel (quod arridet amplius) eos intelligamus, qui domi quidem & in cubiculo, vbi ſilentij eſſe vſum Varro ſcribit, fluenta verborum promunt: in foro autem vbi ciuili eloquentia gloriam ſibi comparant viri præſtantes, penitus conſileſcunt. Nolam ſiquidem pro campana dici obſeruauimus, quod eſt ex ære inſtrumentum id quo remotioribus, vt conueniant, datur ſignum. Hucuſque Cælius. Vide plura pro huiuſce prouerbij vſu, Dodonæū æs, Chiliad. 1. Cent. 1. adag 7. vtrunque enim dici ſolueuit de eo qui domi loquax, foris verò mutus eſt tanquam piſcis, vel de eo qui importunè loquitur, vt mulier.

Pilulæ ſunt glutiendæ non manducandæ. 40

De iniuriis obliuiſcendis hoc ſolet vſurpari. Nam quemadmodum pilulæ, ſi manducentur, parum gratæ ſunt palato, ſi verò glutiantur & deuorentur, proſunt ſtomacho: ita verba iniurioſa, vt nihil habeant quod mordeat, ſunt deuorāda & quaſi obliuiſcenda. Alioquin ſi hæc alta mente repoſita maneant, & in memoriam reuocentur, pungunt animumque offendunt. Quare Athenienſibus ἀμνηςία, id eſt, obliuiſcendarum iniuriarum lata lex à Thraſybulo, & à Chriſto domino nobis tradita, ne maledicentibus maledicamus. Cuius virtutis & patientiæ exempla & præcepta paſſim reperiuntur in ſacris bibliis.

Tranſilire ſcrobes. 41

Tranſilire ſcrobes, eſt modum aliqua in re excedere. Nam vt limen ſiue carcer appellabatur locus ille, vnde currentes proſiliebant: ſic & terminus dicebatur ſcrobes & meta, locus ille ad quem proueniebant, vt præmium propoſitum conſequerentur. Galli dicunt, *Paſſer la raye.*

Iurare per nomen Druſillæ. 42

Iurare per nomen Druſillæ, eſt inſanire, quoniam, vt inquit Suetonius, Caius Cæſar cùm ſororem Druſillam vitiaſſet, & L. Caſſio Longino vxorem poſtea dediſſet; tamen eam tandem abduxit, & in modum iuſtæ vxoris propalam habuit, tantóque amore illam deperiit, vt ea defuncta, ſi de quibuſdam rebus aut in concione ad populum, aut in exercitu apud milites eſſet ſerio affirmandum, per nomen Druſillæ deierarет. & hic inſani hominis eſt.

Nemo poteſt duobus dominis ſeruire. 43

Hoc adducitur à Chriſto Domino, vt vulgatū prouerbium Matth. 6. Qui enim vult duobus dominis ſeruire, non poteſt non habere animum in diuerſa diſtractum, addictum & affixum. Quemadmodum igitur vix duos dominos ita ſimilibus moribus reperias, vt pro vtriuſque arbitrio ſeruire poſſis, aut in vtrunque pariter affectus eſſe: ſic fieri non poteſt, vt quis vacet rebus diuinis ſimul & ſecularibus, literis inuigilet & conſeruandis diuitiis, placeat vxori & Chriſto, ſollicitus eſſe poſſit quæ ſunt Domini & quæ ſunt mundi, &c.

Excolatis culicem & camelum deuoratis. 44

Quadrabit in eos qui minima curant, de magnis verò parum ſunt ſolliciti. quales erant Phariſæi Matth. 23. qui religioſos ſeſe oſtentabant in his quæ propè nullius erant momenti, & interim cum proximis non ſatis piè ſe gerebant, cùm in eos benefici non eſſent. & ſic quaſi culicem minutiſſimum animal, ſi in poculum incidiſſet, excolabant, camelum autem non minorem equo deglutiebant, id eſt, peccata leuia diligenter vitabant, grauiſſima verò flagitia committere non dubitabant.

Modicum fermentum totá maſſam corrumpit. 45

Prouerbialis hæc ſententia. 1. Corinth. 5. nos monet, parua peccata non eſſe negligenda, quoniam ex vno peccato generatur & aliud. Nam ſicut ex iuſtitia generatur iuſtitia, ibunt enim iuſti de virtute in virtutem, ita & qui ſemel intra ſe licet paruum malitiæ fermentum repoſuerit, ſemetipſo quotidie peior efficitur ac nequior. Poteſt quoque referri ad malorum hominum peſſimum exemplum & morum contagionem: quia boni corrumpūtur malorum ſocietate & colloquio, ſicut vnica oue ſcabioſa grex vniuerſus inficitur.

A cedro libani vſque ad hyſſopum diſſerere. 46

Hoc propriè dictum eſt de Salomone, qui erat ſapientior cunctis hominibus. 3. Reg. 4. ſed prouerbialiter quadrabit in eos, qui de rebus præſtantiſſimis vſque ad infimas & humiles diſſerūt, id eſt, qui rerum omnium naturalium ſunt peritiſſimi.

Centauricè viuere. 47

Centauricè viuere, eſt more Centaurorum inebriari & omnibus vitiis luxuriando vitam mollem & in perpetuo otio agere. Rectè igitur vſurpabis hoc prouerbium in eos, quibus, vt ait Horatius, Pulchrū eſt in medios dormire dies, & ad ſtrepitum citharæ ceſſatum ducere curam. A Cētauris autem Theſſaliæ populis deductum eſt, qui cùm primi cœpiſſent equos domare, illíque quaſi biformes, Ixionis regis tauros fugientes ad tecta ſtimulis, vnde id nomē ſortiti ſunt, reuocaſſent, propterea accepta pecunia à rege, tam inſolentes facti ſunt, vt poſtea diuturnū egerint otium, nullis aliis negotiis ſeſe exercentes, quam in agitandis equis, & in cute curanda plus æquo operati. Sed cùm in nuptiis filij Ixionis, quàm vino (cuius erant amātiſſimi) tam virgine viſa arſiſſent, protinúſque euerſæ turbaſſent conuiuia menſæ, vt canit Ouidius lib. 12. Metamorph. qui vinci non poſſe propter humanam & equinam naturam à vicinis putabantur, deuicti ſunt, multique ipſorum cæſi, vt idem recenſet Ouidius. Tales autem Centauri non deſunt hodie, inquit Iſidorus Vvilichius in lib. 2. Georgic. Virgilij, qui nihil aliud poſſunt, quàm tauros abigere, potare dies & noctes, & omnibus vitiorum generibus indulgere, quaſi non eſſent homines, ſed partim homines, partim equi. ad extremū verò dum eiuſmodi voluptates ſectantur illíſque inhærent, miſerè pereunt. Conſimilem in modum dicetur Conuiuium Lapitharum (Centauri enim etiam Lapithæ vocabantur) de iis quibus conuiuia agentibus & vitam in otio atque voluptate degentibus, mortem obire aut aliquid detrimenti ſentire contingit. De ipſis Centauris relatum eſt ſuprà & aliud prouerbiū, quod etſi in alium ſenſum explicetur, nempe de iis qui immaniter & ferociter aliquid faciunt, tamen congruere poteſt etiam iis qui more ebriorum aliqua in re non ciuiliter ſe gerunt.

More ebriorum loqui. 48

More ebriorum loqui, eſt ſine ordine, ſine re certa ac temerè effutire, quicquid eſt in animo, quicquid in buccam venerit, &, vt ait Horatius, dicenda tacenda loqui. Qui enim ebrij ſunt non ſolùm arcana ſua detegunt, vt notatum eſt ſuprà Chiliad. 1 Cent. 7. In vino veritas: verùm etiam & in alios audacius & inſolentius plerunque loquuntur, multáque ineptè blaterant.

Lacero carnem meam dentibus. 49

Hoc quod ſcriptum eſt Iob 13. prouerbij ſpeciem habere videri poteſt, de eo, qui vitam ſuam periculis obiicit, nec ſibi minus parcit, quàm is qui carnem ſuam dentibus premit: vel de eo, qui, etiam ſi proximo nihil proficiat in malis ſuis diiudicandis, aut bonis oſtendendis, tamē ſemper bono eſt exemplo, nec ceſſat vnquam à bono opere.

Inter ſuos monoceros. 50

Prouerbium hoc elegantiſſimè quadrabit in eos, qui cum ſuis naturali quadam contentione diſſident, pugnámque vſque ad mortem intentant: erga alios verò manſueſcunt, placidóſque ſe exhibent. Nā monoceros, vt tradunt qui de eius natura ſcripſerunt, cùm ſe mitem & placidum aliis præſtet, ceu catulus gregi aſſuetus, ſuo tamen generi infenſiſſimus eſt hoſtis, nec manſueſcit niſi erga fœminam vi amoris feritatem eius deprimēte, ſolùmodo tempore libidinis, poſtea rurſus efferatur.

Lupus non comedit alterius lupi carnes. 51

Vulgatum eſt & ſatis notum prouerbiū, quo denotamus impios impiorum qui cum illis ſentiunt, & qui ſimilibus vitiis gaudent, res non inuadere. Quemadmodum enim Lupus, etiā ſi animal ſit ferox & rapax, nō in ſui generis belluas crudeliter agit aut infenſus eſt, nec vllæ aliæ feriæ inter ſe ſæuiunt, teſte Horatio Epod. Od. 7.

Nec hic lupis mos, nec fuit leonibus
 Vnquam, niſi in &c.

Sic latro latroni non nocet, ſed mutuò ſe iuuant, æqualiter prædam inter ſe diſpertiūt, legéſque ſuas obſeruant: mali quoque malos cognoſcunt, vt beſtia beſtiam nouit, atque inuicem ſe amant ob vitiorum commercium & ſimilitudinem.

Sapiens alius ab alio. 52

D. Cyrillus Alexandrinus in Iulianum libr. 1. vſus eſt hoc prouerbio tanquam vulgari & trito, Σοφὸς ἄλλος ἐξ ἄλλου. ſapiens alius ab alio edocetur. Vult enim ſignificare Græcorum philoſophos non per ſe, ſed alios ab aliis, vt poſteriores à prioribus ſapientiam ſuam didiciſſe: eos tamen omnes, ſi quam religioni conſentaneam, & deo dignam ſcientiam profeſſi ſunt, illam à Moyſe, qui fuit temporibus antiquior, accepiſſe, & inter ſua dogmata inſeruiſſe. ſingulos verò ſuam poſtea diuerſis opinionibus philoſophiam perturbaſſe, & poſteriores plerunque, vt doctiores haberentur, à prioribus diſſenſiſſe. At prophe-

tæ ſancti Dei homines, & Chriſtianæ virtutis philoſophi, non quidem alij ab alijs ſolum, ſed ab ipſo Deo ſunt edocti: nec diuerſa aut à vero ſenſu remota tradiderunt, ſed ita ſcribendo & in docendo fuerunt adeo cócordes, vt ne in vno quidem diſcreparint, aut iam nunc diſcrepent poſteriores à prioribus, vel alij ab alijs.

Bætylum deuorare. 53

Quadrabit in voraces. Originem autem habet à Saturno, qui nato filio Ioue, à quo ſe ſuo regno pellẽdum didicerat, Bætylum, id eſt, ingens ſaxum, quod pro filio fuerat ſuppoſitum, deuorauit.

Heraclia victoria. 54

Anceps victoria, & quæ ad vtrunque Imperatorem poſt magnam militum cladem transfertur, Heraclia dici poteſt, ex eo quod cùm Pyrrhus contra Romanos pro Tarentinis in auxilium veniſſet, conſuluiſſetque oraculum de rerum euentu, reſponſum hoc ambiguum auditum eſt, Dico te Pyrrhe Romanos vincere poſſe; vel, vt ait Ennius, Aio te Aeacida Romanos vincere poſſe (genus enim maternum ab Achille ducebat) Cuius rei exitus vtrunque probauit. Nam Romani à Pyrrho victi ſunt ad Heraclæam, & ipſe Pyrrhus à Romanis proximo prælio non ſolum victus, ſed & fugatus eſt. Vide Auguſt. de Ciuit. Dei lib. 3. cap. 17. & Ludouic. Viuem in ſuis cómeut. ad eundem locum.

Cerberum è tenebris, vel ab inferis. †55

Cùm res difficilis perficitur aut explicatur, ſolemus dicere, (inquit Viues apud D. Auguſt. de Ciuit. lib. 18. cap. 13.) Cerberum è tenebris extractum: aut cùm difficile id volumus ſignificare non eſſe facile, dicimus, Cerberum ab inferis eductum. Eſt autem Cerberus, vt fingunt poetæ, canis triceps, cui cuſtodia portarum apud inferos commiſſa ſit, quem tamen triplici vinctum cathena inde extraxit Hercules non ſine magno labore nam inter alios duodecimus & vltimus à Virgilio memoratur hoc verſu.

Cerberus extremi ſuprema eſt meta laboris.

Albricus in libello de deorum imaginibus, vbi agit de laboribus Herculis, ſic huius allegoriam exponit: Ratio & virtus animi omnes cupiditates & vitia terrena deuincit, & maximè vitium gulæ, cuius tria ſunt capita, quia gula tria exigit, ſcilicet abundantia quantitate, aſſidua tempore, grata faucibus voluptate, quæ omnia virtus ſuperat, & ſi quid ex infirmitate animi deuictum fuerit etiam ab inferis abſtrahit.

Vbi mures ferrum rodunt. 56

De ſumma rerum inopia vſurpabitur hoc prouerbium. nam maxima in loco penuria eſſe noſcitur, cùm tantum abeſt, vt aliquid quod comedas, reperire poſſis, quòd mures ibi ferrum rodunt. Hercules tamẽ apud Senecam in ludo Claudij, aliò torquet. Nam, vt oſtendat magnam rerum mutationem locíque diuerſitatem, ait ipſi Claudio: Veniſti huc vbi mures ferrum rodunt, ac ſi diceret, inquit Rhenanus, ſi mures hic ferrum rodunt, quales nos eſſe putas? quaſi intelligeret mures eſſe oportere in cælo, ſed præſtãtiores. Vel quia idem Claudius dum ageret in terris, erat, vt inquit Suetonius, cibi viníque quocunque tẽpore & loco appetentiſſimus, interrogauit, quare adiiſſet cœlum, vbi mures ferrum roderent. volens ſignificare, nihil ibi eſſe quod ederetur. Vnde à quibuſdam Sardanapalis hoc dici ſolet: edamus, bibamus. nam poſt mortem, &, vt aiunt, in altero mundo, nihil erit quod edamus aut bibamus.

Mures molas lingunt. 57

Hoc dicterio, vt verbo Rhenani vtar, quo frequenter vti ſolebat Claudius Cæſar, perſtringit Seneca Romanorum mollitiem, quòd, inquit idem Rhenanus, cùm proni eſſent ad libidinem, tamen non niſi pulchras ſollicitarent. Et ſic quaſi mures vrbani molas lingebant, id eſt molitam & puriſſimam farinam abliguriebant, & delicatiſſimis rebus vſque ad ſatietatem vtebantur, cùm rureſtres ne fruticulos quidem depaſcerent. Quadrabit etiam in eos qui faſtidioſi non niſi res delicatas attingunt, tanquam mures qui non rodunt frumentum, ſed tantùm molitam & puram farinam lingunt.

Stoicus deus. 58

Deſumptum eſt hoc ex eiuſdem Claudij Ludo, vbi Seneca iocatur in ipſos Stoicos, ex quorum ſententia deus eſſet tanquam monſtroſus. quia cùm incorporeum fingerent, non haberet caput, ventrem, pedes nec cætera membra, vt dij poetarum qui ambulabãt, comeſſabantur, conſultabant. Itaque Stoicus Deus, quaſi quiddam imperfectum eſt & monſtri ſimile. Talis autem deus non poterat eſſe Claudius, vt cui nec caput nec cor eſſet, id eſt, prudentia & mente careret propter ſtultitiam. Prouerbialiter etiam dicitur, Stoicus ſapiens, de iis, quibus diuitiæ, libertas, regnum, ſanitas & vniuerſa quæ putantur bona inſunt, vel qui ſua ſorte, qualiſcunque ipſa ſit, contenti ſunt: ad quos alluſit Horatius lib. 1 epiſt. 1.

Sapiens (Stoicus) vno minor eſt Ioue, diues,
Liber, Honoratus, pulcher, rex denique regum.

Hoc enim ſuo ſapienti tribuebant Stoici.

Paulina charitas. 59

Hoc eſt Chriſtianorum adagium ex charitate D. Pauli profectum, quòd Chriſtum Dominum imitando humanum genus vehementiſſimè dilexerit, & ad diligendum deum & proximum, multa de charitate præcepta tradiderit.

Patres comederunt labruſcam, & dentes noſtri obſtupeſcunt. 60

Hæc ſcripta ſunt Ezechiel 18. Vbi per prophetam Dominus arguit Iudæos, quod vtentes hoc prouerbio, Deum, etiã ſi falſò, quaſi iniuſtum inſimularent, propterea quod, cùm non peccaſſent, ſed patres eorum, ipſi tamen pœnas luerent. Nam per labruſcam, vel vuam acerbam, vt eſt Hierem. 31. authore D. Gregorio lib. 11. in Iob. cap. 15. peccatum denotatur, & per dentes, ſenſus interiores: vt referat ad eos, qui præſentis vitæ delectationibus, quaſi fructu ante tempus ſatiati, ſpiritales aut eas quæ futuræ ſunt, mandere nequeunt: quia vnde in exterioribus delectantur, inde in intimis obſtupeſcunt. At D. Auguſtinus lib. 6. contra Iulian. Pelagian. cap. 12. hoc vult intelligi de carnali generatione in veteri teſtamento, non de ſpiritali in nouo. paternis enim debitis non ſumus obnoxij renaſcendo, ſed vnuſquiſque in ſuo facinore iudicabitur, & anima quæ peccauerit, morietur: nec malus pater damnare poteſt bonũ filium, nec filius malus iuſtum patrem; ſed vnuſquiſque referet prout geſſerit in corpore ſuo ſiue bonum ſiue malum. Faxit igitur Deus, vt hic labruſcam non comedamus, ne poſtea noſtri quoque dẽtes obſtupeſcant: ſed ita nos geramus, vt aliquando cum bonis maturos beatitudinis fructus percipiamus: nec cum malis hîc vuas acerbas comedentes, poſtea quoque non ſolum dentes ſtupeſcant, ſed ipſi dentibus cum fletu ſtridamus.

†Colum. 1363. lin. 18. laſciuioſum, lege, lacunoſum.

ADAGIA QVAEDAM AB IOANNE FRATRE LAVALENSI OBITER OBSERVATA.

In genu cadere.

EIΣ γόνυ πίπτειν. Damnum quidem pati ſed non ruinam facere, premi non opprimi. Aelianus variæ hiſt. lib. [illegible] cap. [illegible] [illegible] id eſt [illegible] Ariſtoteles verò patria [illegible] non [illegible] iuxta [illegible] in genua, ſed in os lapſum [illegible]. Quod qua ratione prædictum [illegible] Valerius Max. lib. 5.

Damæ cum Leone pugnant.

[illegible] id eſt, Damæ cum Leone pugnam conſerunt. Sumitur ad admonendum [illegible] in eos qui potentiores laceſſunt. Damá imbelle & ad fugam à natura comparatum animal.

Ante captos piſces muriam miſces.

[illegible] Suidas hanc parœmiam [illegible] in præpropere aliquid agentes, vt in eos qui ante deuictos hoſtes ſpolia diuidunt. Muria Græcè [illegible] ſalſugo eſt qua piſces condiuntur, quam piſcatores inepti fruſtra ante piſcationem præparant, quippe [illegible] id eſt, fallax venatio piſces, inquit Bion.

Tuta times.

[illegible] Apud Suidam eſt in fruſtra & ab re timidos. Cydonius de contemnenda morte [illegible] id eſt, A quibus tuta timere & minimè lædentibus perterrefieri diſcunt.

Auro nos conſpergis inſciens.

[illegible] Suidas notat dici in eos qui [illegible] ingerunt [illegible] pios aſſerunt ornamenti quàm dedecoris, vt ſtudioſis pallor, ſolitudo, macies.

Statuam titillare.

[illegible] Extat apud Suidam de iis quæ incaſſum fiunt.

Titanicum ſemen.

[illegible] hoc eſt proles impia & Titanum imitatrix quorum impietate nil cantatius. Suidas refert.

Inferorum triacadas perquirere.

[illegible] In curioſos & de ipſo inferorum calendario cognoſcendo ſolicitos. Ex Suida. Triacas autem trigeſima dies menſis eſt, pro menſe ipſo.

Sine vllis feriis.

Hoc eſt ſine vlla intermiſſione. Arnobius lib. primo aduerſus gentes. Perpetuas & iuges calamitates fuiſſe has, nunquam omnino reſpiraſſe mortalia, & ſine vllis vt dicitur feriis, multiplicium formas ſuſtinuiſſe diſcriminum. Feriæ ſunt feſti dies, & omnes quibus à publicis actionibus iudiciorum, aut aliarum huiuſmodi rerum ceſſatur.

Vita non vitalis.

Ærumnoſa, acerba, miſera & ſuo nomine propemodum indigna. Syneſius oratione habita in barbarorum incurſu. [illegible] id eſt, Quæ vulgò celebratur ſermone vita non vitalis, haud eſt alia vita quam noſtra. Lucilius epigrammatū anthologiæ libro primo.

[illegible]
[illegible] id eſt,

Percuſſit & ipſe miſerrimus Aganax hanc difficilem & non vitalem vitam.

Ex aſtris conicere.

Obſcurè & quaſi per ambages rem cognoſcere déque ea nil certi & explorati habere, ſed diuinare tantum. Syneſius epiſtola ad Th[illegible] & eius ſororem. [illegible] id eſt, [illegible] autem non, [illegible] res veſtras nos aſtris coniectare aut interrogare quid fama fert. Deinde ſubiicit quod ad [illegible] facit planius. [illegible] id eſt, Sed in primis quidem vos habere contubernales ſin minus literas veſtras legere & à vobis veſtra cognoſcere.

Primum ferre capillum.

In nouitios, tyrones & rerum imperitos. Antiqui primam comam fluminibus patriis dicabāt, quam in pubertatis limine detonſam eis offerebant: indéque ab impuberum inexperiētia primum capillum ferre [illegible] qui [illegible] noui dicebantur. Cydonius de contemnenda morte [illegible] id eſt, Si quando enim ſenſibus [illegible] ad eam [illegible] quædam adiumenta [illegible], hunc tamen diſcendi modum vſurpat ſolum, cum [illegible] exordium, velut imperita & primulum (quod dicitur) etiamnum terens capillum.

A collo trahere catenam.

Prouerbium gallicum de iis qui negotio, labore aut periculo quodam nondum planè liberati & defuncti ſunt, ſed eodem facilè [illegible]uolui atque retrahi poſſunt: ſumptum à canibus qui cum vinculi parte fugientes ſeu negotio recipiuntur. Eadem figura Perſius vſus eſt Satyra 5 his verſibus

Nec tu cum obſtiteris ſemel, inſtantique negaris
Parere imperio, rupi iam vincula, dicas.
Nam luctata canis nodum abripit: aſt tamen illi,
Cum fugit, à collo trahitur pars longa catenæ.

Ad te veniet Temeſæus heros.

Ælianus var. hiſt. lib. 8 cap. 18. de Euthymo Locrenſi pugile ſcribens adagium ita refert & enarrat, [illegible] id eſt, Atque Temeſæum heroem tributa ab accolis exigentem inhibuit. Accedens enim in delubrum eius, quod vulgo inacceſſum erat, cum eo pugnam conſeruit, coegitque multo plura quam prædatus fuerat rependere. Hinc itaque fluxit parœmia quæ de iis qui fruſtra luctantur dicit ad eos Temeſæum heroa venturum.

F I N I S.

[illegible]

EXCVDEBAT LVTETIÆ PETRVS CHEVILLOT
TYPOGRAPHVS, MENSE MAII, ANNO DOMINI
MILLESIMO QVINGENTESIMO SEPTVAGESIMG NONO.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google